INNOCENTII QVARTI PONT. MAXIMI IN QVINQVE LIBROS DECRETALIVM APPARATVS, SEV COMMENTARIA:

Nunc demum post multorum editiones, ex fide atque auctoritate vetusti cuiusdam Codicis manuscripti plus quàm mille quingentis in locis emendata & repurgata, & passim locupletata & illustrata, vt suo pristino nitori restituta dici possint.

Cum Margarita Baldi de Vbaldis Perusini, ad hæc Innocentij Commentaria industriè accommodata, aliòque indice peculiari nunc recens collecto.

Ad hæc vita INNOCENTII, ex plurimorum auctorum monumentis excerpta.

LVGDVNI,

EXPENSIS PETRI LANDRY.

M. D. LXXVIII.

ILLVSTRISSIMO, AC DOCTISSIMO VIRO D. NICOLAO DE L'ANGES, DOMINO DE LAVAL, ET LEGATO RERVM PRIVATARVM GENERALI in Curia Lugdunensi iudici,

CAROLVS PESNOT S. D.

ANTIQVISSIMIS illis temporibus, vir illustrissime & doctissime, inde ab ipso mundi exordio vsque ad hæc nostra tempora, ius diuinum & ciuile iisdem ferè præceptis stetisse, aut si non præceptis, iisdem tamen rationibus, eadémque æquitate, naturali scilicet, subnixum fuisse, tam notum est, quàm quod notissimum: quinimò licet in vtroque peculiaria quædam præcepta, ratione personarum vnicuique subiectarum, constituta sint, videre tamen est ab iisdem viris & magistratibus apud plerasque nationes vtrumque & datum & dictum. Apud AEgyptios profectò eundem & sacerdotiis præfuisse & iuri dicundo historici passim referunt: imò & Plato notat non licuisse apud eos regem absque sacerdotio imperare, & si ex alio genere quispiam vi regnum vsurpasset, coactum post regni assumptionem sacris initiari. Regem Getarum, ex sacerdotis Zamolxis consilio edicta populo suo promulgasse refert Strabo. Quid verò, nonne & in Commentariis suis adscribit Iulius Cæsar, Druydas gallorum sacerdotes, de omnibus controuersiis, publicis priuatísque, constituisse: si quod esset admissum facinus, si cædes facta, si de hereditate, de finibus controuersia esset, eosdem decreuisse, & præmia pœnásque constituisse. Hinc etiam voluere philosophi iustitiæ duas esse partes, vnam quæ circa deorum curam versatur, aliam quæ ad hominum curam pertinet: quòd viderent affinitatem inter ius diuinum & ciuile intercedere, adeoq; magnam, vt alterum sine altero nõ possit consistere. sed & poetæ iustitiam Iouis esse filiam finxere, & eius assidere throno, quòd vtrumque ius ab altero sit inseparabile, nec sine Deo ius ipsum, à quo iustitia, possit rectè dici. Quo pertinet & quod annotat Ulpianus, dum Iurisconsultos Iustitiæ sacerdotes meritò posse appellari scribit, quod ab eis Iustitia colatur: nec enim separatum quid Iustitia, itémque eius synceri sacerdotes, ab eo habere debent à quo est procreata & propagata, & cui perpetuò assidet. Nec profectò veteres legum latores, earum inuentiones esse diuini muneris arbitrati, quod est à Diodoro Siculo annotatum, alia ratione, mea quidem sententia, in diuersorum numinũ vim referre adorti sunt: veluti Zoroaster Bactrianis Persísque leges tradens in Oromasin: Trismegistus AEgyptiis in Mercurium: Charondas Carthaginensibus in Saturnum: Draco & Solon Atheniensibus in Mineruam: Maumeth Arabibus in Gabrielem: Zamolxis, cuius superius meminimus, Scythis in Vestam. Plato, Magnesiis & Siculis in Iouem & Apollinem: Minos Cretensibus, in Iouem eundem: sed nec Plato legum libros à Deo exorditur, quem communem prædicat legum cõditorẽ, quod & in Protagora comprobat, artes illas adstruens quæ ad victum spectent, à Prometheo, id est ab humana prouidentia esse contributas: legem verò bene felicitérque viuendi ab Ioue. quo nomine diuinã intelligi voluit prouidentiam. Quàm verò id sit verissimum necessariáque sit vtriusque iuris coniunctio, & scientia, imò & quàm vna sine altera non possit perdisci: denique quã sint vtriusque præcepta affinia, satis apertè docet Cicero in libris de legibus, qui iuris illum consultissimũ Mutium Scæuolam, sæpius dictitasse refert, Pontificem bonum esse neminem, nisi qui ius ciuile cognosset: quod illud fere cum religione sit coniunctum. Denique versus hic Homeri prouerbialis, Αὔτη τοι δίκη θεῶν οἳ ὄλυμπον ἔχουσι, *denotat, iusdicentes Dei etiam posse dici ministros, eiúsque in terris vicem gerere, quemadmodũ & qui rebus diuinis & sacerdotiis dant operam. Quod cum vidissent multis post retrò seculis non solùm nostri Pontifices, sed & multi ecclesiastici doctores, multa perperam à iuris prudentibus olim tradita, aut negligenter & parum attentè annotata in eorum libris, à quibus iustitiæ verissima & synceriora præcepta interuerterentur, & quæ à regulis iuris illius diuini deflecterẽt, aut ea prorsus abrogarunt, & tanquam aliena à præceptis iustitiæ aut innouarũt, aut nonnullis mutatis, vel ad-*

iectis restituerunt. verissimi profectò illius Iustitiæ administri, & illius muneris consortes, vt qui alterius eius parti operam sedulam nauarēt. Inde, vir illustrissime, Decretorum processere libri, inde Decretalium, Sexti, Clementinarum, & Extrauagantium: in quibus quàm illud sit accuratè obseruatum, quia video tibi notissimum, vt qui in vtroque iure sis consummatissimus, & quotidie hæc tibi sint obuia, imò & de his doctissimè soleas respondere, vlterius non persequar, ne fortassis ὗς ὢν πρὸς ἀθήνην ἐρίζειν videri velim. Hinc colligi potest quàm huiusmodi libri, & in iis traditæ obseruationes, iuris operam daturis sint necessariæ, quàmque eorum sit vana loquela, qui iurisprudentiæ studium illis sine conquiri posse tradunt, futiliáque (proh dolor) illiusmodi responsa ausi sunt dicere: haud gnari è quibus Iustitiæ promanent præcepta, & ex quibus consistere debeant. Quò fit vt eorum non sit contemnenda diligentia qui in illis libris elucidandis operam suam nauarunt, totisque mentis viribus sunt conati, vt quod in illis inesset difficultatis explicaretur: sed eo magis illorum qui in illis libris id sunt assecuti, in quibus illius affinitatis & proximitatis vis maior & exempla elucescunt: Decretalium videlicet libris, Sexti, Clementinarum & Extrauagantium. Quis igitur Innocentij Pontificis huius nominis quarti Commentaria, seu apparatum, aut potius glossas in libros quatuor Decretalium spernendas, aut huius in his tradendis vigilias flocci pendēdas dixerit? Haud vllus, meo quidem iudicio, nisi prorsus ab huiusmodi studio alienus, aut qui iurisprudentiam, etiam veterem, ne à limine quid m salutarit. Is est profectò cuius tum ob Pontificatus dignitatis ab eo olim gestata insignia, memoria plurimum sit commendanda, tum verò quod in his ipsis tradendis & enodandis omnes omnium, mea sententia, superarit diligentias, laureámque supra omnes cōsequi mereatur. Quocirca illorū commentariorū quam paraui editionem, tuo si nomini, vir illustrissimè, consecrem, haud ἀνόμοιον ἀνομοίῳ obtulisse, sed ὅμοιον ὁμοίῳ dedicasse iustè dici potero: tum verò maximè si quis quod à nobis in hac editione sit præstitum accuratè animaduerterit. nam à nobis fuere collata hæc Commentaria cum emendatissimo quodam veteri codice, cuius fides mihi à doctissimis quibusdam viris plurimum fuit probata, quem & diutissime apud me conseruaram: cuius ope hæc mea editio tot tantisq; mendis, quibus priores fœdissimè scatebant, est repurgata, lucubrata & restaurata, vt non iam dici possint quæ passim circumuolitabāt Innocentij corrupta Commentaria, sed quæ ab ipso Innocentio nitidè & emendatè olim fuere exscripta & relicta. Accipe igitur, vir illustrissime, hos meos in hæc Innocentij commentaria labores & vigilias, inque tuam clientelam suscipe. Utrum verò à nobis diligenter, vtrum accuratè hæc erunt præstita, tuum erit iudicium: quod apud me tanti erit, vt si tibi aliquatenus satisfactum cognouero, omnibus factum satis existimem. Vale, & tui amantissimum plurimum dilige. Vale etiam atque etiam. E nostra typographeia, nonis Quintil. CIↃ IↃ LXXVII.

INNOCENTII IIII. PONTIFICIS
MAXIMI VITA, PER DO. THOMAM DIPLOVATATIVM CONSTANTINOPOLITANVM, I.V.D. edita: ad reuerendissimum Do. Nicolaum Comitem Lauaniæ, Episcopum Sabinensem, S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalem de Flisco.

INNOCENTIVS quartus pontifex maximus, Natione Ligur, patria Ianuensis patre Obizone, familia Flisca ex Lauaniæ Comitibus. Audiuit Bononiæ in Legibus Azonem iam senem, Accursium Florentinũ, & Iacobum Baldouinum. In iure Canonico Laurentium Hispanũ, Vincentium, Ioannem Theutonicum, & Iacobum de Albasio, & dicit Io. And. in c. literas, de tempo. ord. quòd audiuit etiam Vgutionẽ antiquum Doctorem, quem appellat Magistrum, qui Vgutio floruit tempore Azonis secũdum Io. And. in additio. Specul. in tit. de resti. spolia. §. nunc dicamus. ver. porrò. Et fuit primus qui scripsit super Decreto Gratiani. Hic Innocentius secundum Ioãnem Andr. in addit. Specu. in titu. ne sede vacan. in rubr. antea vocabatur Sinibaldus, & fuit presbyter Cardinalis sancti Laurentij in Lucina, & Ianuensis de nobilibus de Flisco, & Comitibus Ianuæ & Lauaniæ, & ditauit nos dupliciter, scilicet Apparatu solenni, vt Magister, & Constitutionibus, quas, vt Pontifex, edidit in generali Concilio Lugdunensi, & post quas in 6. lib. Decreta. habemus. Et adde quod Blondus Foroliuiensis in lib. 1. de Italia illustrata in regione Liguriæ dicit, quòd à Lauanio prædicto originem traxit Fliscorum prosapia Lauaniæ Comitum dicta in Italia nobilissima, quæ Innocentio Quarto & Adriano Quinto, & plusquàm triginta Cardinalibus ornata fuit, imò septuaginta duo, & hodie ornatur R. D. tua, quę in omnium scientiarum studiis & præsertim in vtroque Iure delectatur. Adde etiam quòd Constitutiones prædictas, quas vt Pontifex edidit, enumerat Ioã. And. in additio. Spec. in rubri. de summa trini. & fide cath. & dicit illas summè necessarias fuisse. Et dictas constitutiones Authenticas appellat Hostien. in summa sua, & super ipsis pulchrũ Apparatum composuit idem Innocen. qui est insertus in Apparatu suo in fine cuiuslibet tituli & postea fecit Hostien. alium Apparatum, quem habeo, incipit: Cum in multis iuris infirmitas casus reprobatus. Et Bernar. Compostel, Glossator recolligit etiam dictum Apparatum, & nomen illi imposuit Margaritam Cõpostellani, incipit: Vt Apparatus Decretalium per dominum Papam Innocentium. Scripsit etiam idem Innocen. librum de Iurisdictione imperij, & authoritate Pontificis, contra Petrum cognominatum Vineam, quem librum Apologeticum nominauit. Sororibus quoque sanctæ Claræ regulam pulchram composuit, quam Vltramontanæ sorores seruant, incipit: Forma vitæ ordinis. Itẽ librum vnum Epistolarum ad diuersos, & quædam alia. Et trahens moram Lugduni, post Concilium ibi celebratum, composuit, vt dixi, Apparatum hunc super Decretalibus vbi sine nominis inscriptione fundauit principium super authoritate Ezechielis, de quo vide Io. Andr. in procemio Decreta. Gregorius &c. in 2. col. in nouel. & Ioan. de Imol. in 2. col. qui Apparatus est tantæ authoritatis, secundum Bernar. Compostel. in procemio Decretal. circa medium, quòd in Romana curia ad quam de totius mundi partibus negotia veniunt sicut causarum experientia declarat, vix occurrit quæstio quæ per ipsum cõgruè decidi non possit. Et in eodem opere multa sunt ad sanum intellectum notata, & multorum opiniones fideliter recitatæ, multæ insuper quæstiones aliæ benè decisæ, quę in aliis Apparatibus factæ non sunt, aut malè solutæ. Et dicit Archiepiscopus Florentinus in tertia parte Historiæ suæ tit. 19. cap. 4. quòd dicta lectura est maioris authoritatis, quàm lectura aliorum Doctorum, & idem Archiepiscopus in d. tit. 19. cap. 5. dicit, quòd Innoc. fecit Apparatum prædictum notabilem breuem quidem, & ideo obscurum, sed secundum & magnæ authoritatis apud Canonistas & Iuristas penè super alias lecturas, & ideo Anto. de But. in ca. tanta. in 3. col. de exces. præla. & Abb. in cap. non minus. in 3. col. de immu. eccle. dicunt, quod Inno. communiter loquitur confusè, & fuit subtilis nimium, secundum Abb. in cap. at si clerici, in prin. in 7. col. de iudi. & Imol. in l. ex diuerso. §. fi. ff. solu. mat. & Ioan. de Anna. in cap. cõtinẽtia. in 2. col. de cleri. percus. & dicit Abb. in cap. cùm dilectus. in 14. col. de ord. cogni. quòd ipse Inno. in multis locis videtur esse ciuilis, & nimis subtilis. & Abb. in c. 1. in pen. col. de præscrip. dicit, quod fuit Doctor subtilissimus. Et dicit Andr. Barba. in cap. postulasti. in 9. col. de fo. compe. quod Innocen. Saturninus in suis Glossis ita

Innocẽtij patria, familia & natio quæ fuerit.

Præceptores Innocentij q fuerint.

Innocentius dupliciter nos ditauit legendo & cõstituendo cõstitutione & quid pręterea scripserit

Innocentius hũc Apparatum super Decretal. Lugduni cõposuit.

Vtilitas & authoritas huius apparatus.

Innocentius propter breuitatem dicitur subtilis.

Iudiciū Andr. Barb. de Hosti. & Ioan. Andr.

ita breuiter & obscurè processit, vt sæpenumero ignoremus, quid velit sentire, & quod Hosti. & Ioan. And. potius abbreuiauerunt dicta ipsius, quàm declarauerūt, & quod peius est obscuriores ipsius glossas reddiderunt. Et præcipuè ipse Ioan. Andr. in recitandis illis Glossis nihil laborauit, sed eas retulit de verbo ad verbum, vt fecit Hostien. & ideo secundum eum Doctores, Legentes, & Scribētes non possunt breuiter se expedire, si obscuras Glos. Innoc. declarare voluerint. Et dicit Abb. in rubri. Decreta. in 1. col. quod illa glos. tacit multùm contra Inno. qui vnam & eandem materiam in diuersis locis ponit, vario modo loquendo: Et de seipso dicit Innoc. in prooemio Decretal. quod non omnia quæ ipse scripsit, sunt in scholis tradenda sed in Camera discutienda, in iudiciis practicanda. Et dicit Bal. ibi in 8. col. quod meritò dicit Innoc. de seipso quia ipse non multa scribit prolixo & implicito sermone, quod quantumcunque sunt vtilia sunt tamen difficilia ad intelligendum. Et Archid. melius omnibus, intellexit mētem Innocen. secūdum Ioan. de Imol. in cap. testimonium. in vlti. col. de testib. & sequitur Feli. in cap. 2. in 23. col. de rescrip.

Innocentij scripta non omnia esse i scholis tradenda, sed in Camera & in iudiciis practicāda, & esse quidē vtilia, sed tamē quoq; difficilia ad intelligendum.

Mens Innocentij quæ fuerit.

Et adde quòd mens Innoc. fuit per dictum Apparatum Decretales Glossis suis exornare, sed pręsentato apparatu per Bernar. Compostel. suum capellanum mutauit opinionem suam & voluit quod Glossæ Bernardi insererentur in Decretalibus, & de suo Apparatu fecit Volumen vnum. Secundò adde quòd postea idem Innocen. ad dictum apparatum fecit additiones, quas in libro hoc omnes appositas esse reperies. Et vbi pro Innocen. est glossa, non dicas quòd Inno. tenet sic, sed dic quòd est glossa, cum qua cōcordat Inno. Ita docet nos Anto. de But. in cap. cùm causam. in fi. de verb. signi. Tertiò adde, quòd licet Inno. existens Pontifex composuerit dictum apparatum, tamen sententiæ ipsius non habent vim legis aut canonis, ita dicit idem Innoc. in cap. per tuas. el 2. de simo. Et ideo Archi. & Gemini. in sum. 20. distinct. notant, quod dicta Papæ, quando dicit exponendo vel glossando, non faciunt ius, & sic secundum ipsos licitum est arguere contra dicta Innocentij, licet fuerit Papa, cùm dixerit vt Glossator & meminit Abb. in cap. capellanus. in 3. col. de fer. Vnde dicit Innocē. de semetipso in cap. innotuit. ante fin. de elect. licet forsitan mihi non creditur loquendo de seipso. Et refert Hostien. in cap. solet. de senten. excommu. in 6. quòd sæpè audiuit Inno. dicentem, quòd nō intendebat, vt suæ glossæ facerent ius, & ibi refert Io. Andr. & plenè Felin. in cap. 2. in 23. col. de rescrip. & in cap. ne innitaris, circa fin. de constitu. & in d. cap. per tuas, in fi. de simo. Quartò adde quòd quando Innocent. refert plures opiniones, & nullam firmat, censetur vltimam approbare, secundū Ioan. Andr. in cap. 1. de pe. lib. 6 & in cap. 1. de sen. excommu. lib. 6. Bal. in authen. ex testamento, in vlt. col. C. de collat. cum concord. de quibus per Ias. in l. si idem cum eodem. §. fin. ff. de iurisdi om. iudic. & Feli. in cap. cùm ex officij. in 13. col. de præscrip. Adde Alex. in consil. 100. in 1. vol. incip. Super primo casu causæ vertentis. in penul. col. in consi. 175. in 2. vol. incip. Inspecto diligenter processu. in 3. col. & Bal. in consi. 47. in 2. volumi. incip. Punctus talis est. Vbi idem dicit, quòd quando Innoc. nemini attribuit vltimam opinionem, est opinio sua, & secundum eum debemus tantum authorem allegare.

Sentētia Innocentij an habeat vim legis, vel Canonis?

Innocētius, quando plures opiniones refert & nullā firmat, tūc vltimam censetur affirmare.

Innocentij elogium.

Innocentius fuit pater iuris, & stella lucidissima suis temporibus mirificè rutilans, & veneranda memoria eius fulget, vt splēdor firmamenti perpetui, velut stella in æternitates perpetuas permansura dicit Specu. in prooemio sui Specul. versic. porrò super huius, & in ver. nouissimè. & idem Specu. in suo aureo Repertorio Iuris canonici, in prooemio, in ver. huius libelli, dicit, quòd in glossis Inn. Quarti omnis elimata & practicatoria iuris elucescit veritas, & dicit Fede. de Senis in consi. 4. incip. Casus talis est, quod Innoc. fuit Monarcha iuris diuini & humani, & idem Federi. in consi. 36. incip. Casus talis est, dicit, quòd fuit lux mundi. Item fuit lumen lympidissimum Decretorum secūdum Colucium Floren. in suo Opere, de nobilitate legum, & medicinæ, cap. 9. in fin. Fuit etiam pater & organum veritatis, & ideo tanquam expositor extollit alios authores secundum Archidi. in cap. pia. de except. lib. 6. & dicit Ioan. Fab. in §. pupillus. Instit. de inuti. stipul. quòd in curia ecclesiastica opinio Innocen. adoratur vt idolum, & ideo in §. fideiussores. Institu. de fideiusso. appellat ipsum dominum Canonistarum. Fuit etiam maximus Legista, secūdum Bapti. Seuer. in suo tract. de modo studendi, in 8. colum. & ipsum iuris Monarcham appellat Andr. Barb. in cap. 1. in 28. col. de constit. dicit etiam Paul. de Cast. in cōsi. 53. incip. Quare exceptiones, in 1. colum. quòd quando Innoc. dicit aliquid, nō oportet dubitare, cùm ipse sit pater veritatis. De Inno. facit mētionem Gloss. Bernar. in cap. super quæstionum. §. fin. & in cap. excommunicamùs, & in cap. pastoralis. de offic. delega. & in prooemio Grego. in cap. cùm M. Ferrarien. de constitu. & in cap. signi ficauerunt, de except. & in cap. 1 de offic. ordi. & in cap. 1. de mutu. petitio. & in cap. fi. de dila. & in cap. quoniam contra, de probatio. & in cap. quia iudicante. de præscrip. & in cap. fi. de foro compe. & in cap. de testibus, & in cap. cum olim. de testib. & in cap. dilecti. de testib. cogen. & in cap. dilect. & in cap. Nicolao. & in cap. causam. & in cap. sæpe. & in cap. vt debitus. de appella. & in capitu. quod ad consultationem, de sen. & re iudi. & in cap. clerici. de cler. excommu.

Innocentius appellat' dominus Canonistarum & eius opinio adoratur vt idolum.

& in

& in cap.fin de magiſt.& in cap.1.de eo qui fur.ordi.ſuſce.Item de ipſo Innocentio facit etiam mentionem Hoſtien.in ſumma,in titu.de ſchiſma.in 2.col.& in titul.de elect.& elect.poteſt.§.quis eligitur,& in titu.de appella.in forma appella.diffi.& in dicto cap.ſolo.de ſenten.excommu.Innocen.vitam proſequuntur omnes Hiſtoriographi, & præcipuè Platina in vita Ponti.fol.186.& Archiepiſcopus Floren.in d.3.parte hiſtor.cap.5.& ibi ponitur de Cōcilio generali Lugduni per ipſum celebrato,in quo Feder.11.ab Imperio Patrum conſenſu depoſuit:De qua depoſitione habetur in cap.ad Apoſtolicæ,de ſenten.& re iudica.lib.6.& ibi dicit idem Innocen.poſt principium,quòd meritò tāta fuit talis ſententia,vt ſciunt omnes,quot & quantis periculis,& maris & terræ proditorum aſſaſſinorum,& aliis infinitis ſubiecit Papa,qui hanc tulit ſententiam vix enarrare poſſet. Et de tempore aſſignationis & priuationis ponit Roffre.Beneuen.in libellis Iuris canonici, in titu.ne ſede vacan.& Ioan.Andr.eod.tit.in additio.& dicit quòd fuit anno domini 1244. & ponit Bapti.Seuer.in dicto tractatu de modo ſtudendi,in 30.colum. & in l. admonendi,in 54.col.ff.de iureiur.& Alberi.de Roſa.in ſuo Dictionario,in verbo,concilium, & in verſic.Roma.vbi ponit verſus,quos ſcripſit etiam Federi.prædicto Innocentio:

Platina vitā Innocentij deſcripſit. Epiſcopus Florēt. Innocentius Federicum 11.ab imperio depoſuit, Anno 1244.

Roma diu titubans,longis erroribus aucta,
Corruet,& mundi deſinet eſſe caput.

Quibus reſpondet Innocētius:

Niteris in caſſum nauem ſubmergere Petri:
Fluctuet,aſt nunquàm deſinet eſſe ratis.

Et de morte ipſius Federi. ponit Albe.de Roſa.poſt Odoffre.in authenti.caſſa.C.de ſacroſanct.eccle. Iſte Innocen. fuit amator religioſorum & doctorum virorum quorū familiaritate mirificè delectatus eſt,quos etiam ad Cardinalatus gradum erexit,& præcipuè Hugonem, vita & doctrina inſignem ordinis prædicat.ſanctę Sabinæ Cardinalem promulgauit,qui ſcripſit gloſſas, & non modicas in Bibliam,& Octonem Gallicum de caſtro Rodulfo,Cancellarium Pariſienſem,& Gulielmum,& Octobonum de Fliſco nepotes,qui Octobonus poſtea fuit Pontifex Maximus dictus Adrianus Quintus,cui direxit librum Spec.Gulielmus Durādi,& tunc Cardinalium ſedes,iam pridem vacua,viris optimis repleta fuit,quibus & mādauit,vt pileo vterentur roſeo,& equo veherentur, & Paulus Secundus etiam capitis tegmenta roſata addidit,quod nunc vſque magna cum gloria ſeruatum eſt , & tandem accerſitus idem Innocentius à Proceribus Regni Siciliæ Neapolim nuper inſtauratam petiit,ibíque cùm regnaſſet annos vndecim,menſes ſex,& dies duodecim, mortuus fuit, & ſepultus in eccleſia ſancti Laurentij fratrum minorum.Habuit autem Innocentius fratrem nomine Vgolinum,qui genuit filium Obizonem Gulielmum, qui fuit Cardinalis, & Octobonum,qui poſtea fuit Pontifex,vt ſuprà dixi.Obizo genuit Iacopinum, qui fuit Rex Siciliæ,Iacopinus genuit Franciſcum,Franciſcus genuit Hectorem, Hector genuit Nicolaum,Nicolaus genuit Hectorem,Hector genuit Nicolaum & Ioannem Franciſcū & Iacopinum,Iacopinus genuit Vrbanum Paridem,Ioannem,Ambroſium,Hectorem, & te reuerendiſſime pater,quem non minus faciundum puto progenitoribus tuis:Cui me quantulum ſim dedo ac humiliter commendo. Laus Deo.

Innocentius fuit doctorū virorū amator, & multos etiā,præſertim Hugonē ad ſūmos grad⁹ erexit.

Innocentius vbi & quo tempore ſit mortuus. Fratres Innocentij & genealogia.

INCIPIT TABVLA ALPHABETICA
OMNIVM TITVLORVM ET CAPITVLORVM
super quibus scripsit dominus Innocentius.

DE INCIPIENTIBVS AB A.

De ætate & qualit.&ordine præficiendo. fol.67
Vt abbates. eo.
Ex ratione. eo.
Indecorum. eo.
Eam te. eo.
Præterea. eo.
Quæris à nobis. 68.
Ad aures. eo.
Cum bonæ. eo.
A multis. eo.
Tuam in domino. eo.
Cum contingat. eo.
Intelleximus. 69.
Accepimus. eo.
Cum sit ars artium. eo.
Quamuis multa. eo.
De accusationibus, inquisitionibus & denunciationibus fol. 316
Si legitimus. eo.
Si quis episcopus. eo.
Illa præpisitorum. eo.
Omnipotens. eo.
Nulli episcoporum. eo.
De his criminibus. eo.
Accusasti. eo.
Euidentia. eo.
Cum P. Manconella. eo.
Ex parte. 317
Si constiterit. eo.
Meminimus. eo.
Licet in beato Petro. eo.
Veniens. 318
Super his. eo.
Qualiter. 319
Cum dilecti. eo.
Cum oporteat. 320
Cum dilectus filius. eo.
Inquisitionis. 321
Ad petitionem. eo.
Accedens. eo.
Qualiter & quando. eo.
Sicut olim. eo.
Olim I. & V. eo.
Prælatorum. eo.
De adulteriis & stupro. fol. 335
Si seduxerit. eo.
Peruenit. eo.
Si vir. eo.
Maritus. eo.
Significasti. eo.
Intelleximus. eo.
Tua fraternitas. eo.
De alienatione mutādi iudicij causa facta. fol. 121
Ex quorundam. eo.
Ex parte scabinorum. eo.
De appellatio. fol. 206
Dilecti filij. eo.
Inter cætera. eo.
Ad nostram. eo.
Personas. 207
Cùm sit Romana. eo.
Ad hæc si. eo.
Si duobus. eo.
Ex ratione. eo.
Meminimus. 208
Super eo. eo.
De appellationibus. eo.
Peruenit. 209
Consuluit. eo.
Suggestum. eo.
Ad præsentiam. eo.
Cùm teneamur. eo.
Consuluit. eo.
Cum parati. eo.
Ad hæc. 1. eo.
Quæstioni. eo.
Præterea. eo.
Constitutis. eo.
Proposuit. eo.
Qua fronte. eo.
Reprehensibilis. eo.
Ad hæc. 2. 210
Peruenit. eo.
Consuluit. eo.
Ad hæc. 3. eo.
De priore. eo.
Quia nos. eo.
Ad audientiam. eo.
Accepta. eo.
Postremo. eo.
Ad hæc. 4. eo.
Cum in ecclesia. eo.
Directè. eo.
Præterea. eo.
Secundò. 211
An sint. eo.
Nouit. eo.
Sæpe contingit. eo.
Constitutus. 212
Constitutis. eo.
Ex parte. 214
Significauit. eo.
Significantibus. eo.
Ex insinuatione. eo.
Bonæ memoriæ. eo.
Dilecti. 215
Pastoralis. eo.
Solicitudinem. eo.
Dilectis filiis. 216
Vt nostrum. 217
Oblatæ. eo.
Per tuas. eo.
Vt debitus. eo.
Cum cessante. 218
Cum specialis. eo.
Cùm causam. 219
Dilecto filio. eo.
Nicolao. 220
Sua nobis. eo.
Dilecti. eo.
Ex parte M. eo.
Intimasti. eo.
Significante. eo.
Interposita. 221
Inquisitioni. 222
Vna sententia. eo.
Si iustus. eo.
Lib. 6. Cordi. eo.
Lib. 6. Legitima. 223
lib. 6. Romana eccl. eo.
Lib. 6. vt super appellationibus. 224
De apostatis & reiterantibus baptismum. folio. 332
Præterea. eo.
Ex literarum. eo.
Tuæ fraternitati. eo.
Quidam. eo.
A nobis expetiit. eo.
Consultationi. eo.
De arbitris. fol. 121
Sanè. eo.
Non sine. eo.
Peruenit ad nos. eo.
Dilecti filij. eo.
Cùm tempore. eo.
Cùm dilectus filius. eo.
Cùm olim super. eo.
Contingit interdum. eo.
Per tuas literas. 123
Ex parte tua. eo.
Exposita nobis. 124.
Innotuit nobis. eo.
Cum à nobis. 125
Compromissum. eo.
De authoritate & vsu pallij. fol. 58
Cùm super. eo.
Ad hoc. eo.
Nisi specialis. eo.
Ad honorem. eo.
Ex tuarum. ec.
Cùm sis. eo.
Quia nos. eo.

DE INCIPIENTIBVS AB. B.

De baptismo & eius effectu fol. 294
Literas. eo.
Si quis puerum. eo.
De quibus. 295
Maiores. eo.
Debitum. eo.
Licet græcos. eo.
De bigamus non ordinādis. fol. 74.
Super eo. eo.
De bigamis. eo.
Nuper à nobis. eo.
Debitum. eo.
Quia. eo.

DE INCIPIENTIBVS AB C.

De capel. monachorum. fol. 284
In ecclesiis. eo.
Dilectus. eo.
Ex parte. 285
Ad audientiam. eo.
De calumniatoribus. folio 324
Cùm fortius. eo.
Cùm dilectus. eo.
De causa possessionis & proprietatis. fol. 143
Susceptis. eo.
Ad vltimum. eo.
Cum ecclesia sutrina. eo.
Cùm super. 145
Pastoralis offi. 146
Cùm dilectus. eo.
Cùm olim quæstio. eo.
In causa. 147
De celebratione missarum & sacramēto Eucharistiæ. fol. 293
Presbyter. eo.
Quidam laicorum. eo.
Consuluit. eo.
Ex parte vestra. eo.
Cum Marthæ. eo.
In quadam. eo.
Volentes. eo.
Perniciosus. eo.
De censibus, exactio. & procurationib. fol. 288
Scientes. eo.
Licet. ee.
Peruenit. eo.
Cùm apostolus. eo.
Prohibemus. eo.
Præterea. eo.
Ecclesiis. eo.
Innouamus. eo.
Cùm clerici. eo.
Ea quæ. eoo
Significauit. eo.
Sopitæ. eo.

Grauis. eo.
Quanto. eo.
Cum instantia. eo.
Ex parte. 290
Cum olim. eo.
Olim causam. eo.
Cùm venerabilis. eo.
Super eo. 291
Procurationes. eo.
Venerabili. eo.
Cum canonicis. eo.
Authoritate. eo.
Lib.6.Romana ecclesia. eo.
De cognatione spiritua-li.fol. 308
Verum autem. eo.
Super eo. 309
Martinus. eo.
Contracto. eo.
Tua nos. eo.
De cogna.lega.fol. 309
Si qua. eo.
De collusione detegenda.fol. 338
Scripta. eo.
Crimina. eo.
Audiuimus. 339
Intantum. eo.
De commodato.fol. 259
Cum gratia. eo.
De concesione præbendæ & ecclesię non vacantis fol. 241
Qui in viuorum. eo.
Nulla ecclesiastica. eo.
Relatum. eo.
Proposuit. eo.
Quia diuersitatem. 242
Cùm nostris. 243
Post electionem. 244
Cum super quæstione. eo.
Literas vestras. 249
Ex parte. eo.
Constitutus. eo.
Dilectus filius. eo.
Ex tenore. 246
Accedens. eo.
Postulastis. eo.
Cùm dilecta. eo.
Lib.6.Quia cunctis. eo.
De confessis.fol. 161
Cùm monasterium. eo.
Cùm super. eo.
Ex parte. eo.
De confirmatione vtili vel inutili.fol. 225
Si quis. eo.
De confirmationibus. eo.
Bonæ. eo.
Cùm dilecta. eo.
Ad nostram. 226
Porrecta. eo.
Venerabilis. eo.
Tua nobis. eo.
De conditionibus appositis in desponsatione. fol. 340
Quicunque. eo.
Cùm sit proprium. eo.
De illis. eo.
Verum. eo.
Super eo. 307
Per tuas. eo.
Si conditiones. eo.
De coniug. lepro.fol. 307
Peruenit. eo.
Quoniam. eo.
De coniug.seruo.fol. 307
Dignum. eo.
Proposuit. eo.
Licet. eo.
Ad nostram. eo.
De cohab.cleric.& mul. fol. 227
Inhibendum. eo.
Si quisquam. eo.
Clericos. eo.
Sicut. eo.
Super eo. eo.
Si autem. eo.
Vestra duxit. eo.
Tua nos. eo.
A nobis. 229
Quæsitum. eo.
De conuersione coniugatorum.fol. 275
Præterea. eo.
Quidam. eo.
Cùm sis. 276
Coniugatus. eo.
Vxoratus. eo.
Ex parte. eo.
Consuluit. eo.
Charissimus. eo.
Placet. eo.
Ex parte. eo.
Constitutus. eo.
Veniens. eo.
Accedens. 277
Significauit. eo.
Gaudemus. eo.
Dudum. eo.
Mulier. eo.
De conuer.infide.fol. 277
Laudabilem. eo.
Ex literis. eo.
De consanguinitate & affinitate.fol. 309
Ex literis. eo.
Super eo. eo.
Quod. eo.
De infidelibus. eo.
Quia circa. eo.
Tua nos duxit. 310
Non debet. eo.
Vir qui. eo.
De consecratione ecclesiæ vel altaris.fol. 293
De consecratione. eo.
Ad hæc. eo.
Consuluisti. eo.
Cùm sicut. eo.
Aqua. eo.
De constitutionibus.fol.2
Canonum statuta. eo.
Cognoscentes. eo.
Translato. eo.
Nam concupiscentiam. eo.
Ne innitaris. eo.
Cùm omnes. eo.
Quæ in ecclesiarum. eo.
Cùm accessissent. eo.
Cùm M. eo.
Ecclesia sanctæ Mariæ. eo.
Ex literis. eo.
Ex parte. eo.
Quoniam. eo.
De consuetudine.fol. 21
Consuetudines. eo.
Ex literis. ec.
Ad nostram. 22
Quanto. eo.
Cùm inter vos. eo.
Cùm enim. eo.
Cùm venerabilis. eo.
Cum dilectus. eo.
Cum consuetudinis. 22
Ex parte. eo.
Cùm tanto. eo.
De corpore vitiatis ordinandis vel non.fol. 73
De presbytero.eo. eo.
Cum de tua. eo.
Ex parte eo.
Significauit. eo.
Exposuisti nobis. 74
Thomas. eo.
De custo.euchari.fol. 296
Statuimus. eo.
De clandestina desponsatione.fol. 303
Si quis. eo.
Quod nobis. eo.
Cùm inhibitio. eo.
De clerico ægrotante vel debilitato. 239
Cùm percussio. eo.
Presbyterum. eo.
Tua nos. eo.
Ex parte. eo.
De clerico excommunicato deposito ministrante. 339
Si quis episcopus. eo.
Si quis presbyter. eo.
Latores. eo.
Illud. eo.
Postulastis. eo.
Proposuit. eo.
Aposto.se. 340
Si celebrat. en.
De clerico non ordina. mi.fol. 340
Si quis. eo.
Ex literis. eo.
De clerico per saltum promoto.fol. 340
Continebant. eo.
De clerico venato.fol. 339
Episcopum. eo.
De cleric.percus.fol. 339
Si quis. eo.
Præsentium. eo.
Continentia. eo.
De cler.coniug.fol. 229
Si qui. eo.
Sanè. eo.
Quod à te. eo.
Sanè. eo.
Diuersis. eo.
Cùm olim. eo.
Ioannes. eo.
Ex parte. eo.
De clericis non residentibus in ecclesia vel præbenda.fol. 229
Non liceat. eo.
Ex gestis. eo.
Quia non. eo.
Relatum. eo.
Fraternitati. eo.
Conquerente. eo.
Decæteò. eo.
Ex parte. eo.
Qualiter. eo.
Inter quatuor. eo.
Ex tua. eo.
Cùm decorem. 230
Ex parte. eo.
Cùm dilectus. eo.
Ad audientiam. eo.
Cùm ad hoc. eo.
Clericos. eo.
De clericis peregrinantibus.fol. 224
Conquerente. eo.
De clericis peregrinis. fol. 74
Tua nos. 75
Inter quatuor. eo.
Tuæ frater. eo.
Te nobis. eo.
De clericis pugnantibus in duello.fol. 335
Porrò. eo.
Henricus. eo.
De crimine falsi.fol. 338
Falsidicus. eo.
Super eo. eo.
Ad audientiam. eo.
Dura sæpè. eo.
Quam graui. eo.
Ad falsariorum. eo.
Accedens. eo.
Ex conscientia. eo.

DE INCIPIENTIBVS AB D

De decimis, primitiis & oblationibus.fol. 268
Decimam. eo.
Nouum genus. eo.
Ex multiplici. 269
Commissum. eo.
Nuncios. eo.
Dilecti. eo.
Snggestum. eo.
Ex parte. eo.
Ad audientiam. eo.
Quoniam. eo.
Parochianos. eo.
Ad hæc. eo.
De terris. eo.
Quamuis. eo.
Cùm sint homines. eo.
Prohibemus. eo.
Ad apostolicæ. eo.
Non est. eo.
Ex transmissa. eo.

A nobis.

Tabula titulorum & capitulorum.

A nobis. 270
Tua. eo.
Tua nobis. eo.
Ex parte tua. eo.
Pastoralis. eo.
Cùm contingat. 271
Cùm in tua. eo.
Dudum. eo.
In aliquibus. eo.
Cùm non sit. eo.
Nuper. 272
Interdicimus. eo.
De delictis puerorum. folio. 339
Quæris. eo.
Referente. eo.
De deposito.fol. 254
Grauis illa. eo.
Bona fides. eo.
De despon.impub.fol. 302
Tua nos. eo.
Vbi non est. eo.
Puberes. eo.
Literas. eo.
Accessit. eo.
Continebatur. eo.
De illis.1. eo.
A nobis. 303
De illis.1. eo.
Attestationes. eo.
Ex literis. eo.
Duo pueri. eo.
Ad dissoluendum. eo.
Tua nobis. eo.
De dilationibus.fol. 139
Dilecti. eo.
Præterea. eo.
Literæ. eo.
Exposuit. 140
De diuortiis.fol. 314
Quæsiuit. eo.
Porro. eo.
Significasti. eo.
Ex literis. eo.
De illa. eo.
Quanto. eo.
Gaudemus. 315
De dolo & contumacia.folio. 155
Adhæc. eo.
Ex literis. eo.
Causam. eo.
Prout. eo.
Finem. eo.
Cum dilecti. 156
Cùm olim. eo.
Veritatis. 157
Contingit. eo.
Venerabilis. 158
Lib.6.Actor. eo.
De donationibus.fol. 258
Fraternitatem. eo.
Cæterum. eo.
Consultationibus. eo.
Per tuas. eo.
Cùm dilecti. eo.
Pastoralis. eo.
Inter dilectos. 259
Apostolicæ. eo.
Propter. eo.
De donationibus inter virum & vxorem & de dote post diuortium restituenda.fol. 315
Significauit. eo.
De prudentia. eo.
Plerunque. eo.
Et si necesse. eo.
Nuper. eo.
Per vestras. eo.
Donatio. 316

DE INCIPIENTIBVS AB E.

Vt ecclesiastica beneficia sine aliqua diminutione conferantur.fol. 251
Vt nostrum. eo.
De ecclesiis ædificādis vel reparandis.fol. 297
Cum dicat. eo.
Ad audientiam nostram. eo.
De his. eo.
Ad audientiam. eo.
De elec.& elec. potest. folio. 27
Nullus. eo.
Osius. eo.
Postquam. eo.
Significasti. eo.
Quia diligentia. eo.
Licet. eo.
Cum in cunctis. eo.
Causam. 29
Nosti. eo.
Considerauimus. eo.
Suffraganeis. 30
Super eo. eo.
Cum monasterium. eo.
Cum terra. ee.
Transmissam. 31
Cum inter R. eo.
Qualiter. 32
Cum inter. eo.
Cum nobis. eo.
Innotuit. 33
Cum interea. eo.
Dudum. 34
Bonæ me.magun. eo.
Querelam. 36
Cum vintoniensis. 37
Per inquisitionem. 38.
Cum causam. eo.
Quod sicut. eo.
Auditis. 40
In causis eo.
Cum eccl.vult. 41
Cum dilecti. 42
Cum in iure. eo.
Venerabilem. 43
Coram. 44
Bonæ memoriæ. eo.
Cum ad nostram. eo.
Officij. eo.
Illa quotidiana. 45
Scriptum est. 46
Ne pro defectu. eo.
Quia propter. 47
Quisquis. 49
Nihil est. eo.
Vt præteritæ. 50
Cum post. eo.
Constitutis. eo.
Ecclesia vestra. eo.
Cum in magistrum. eo.
Cumana. eo.
Sacrosancta. 51
Cum in veteri. eo.
Congregato. eo.
Dudum Eccl. 52
In genesi. 54
Massana. eo.
Ecclesia vestra. eo.
Si alicuius. 55
His quibus. 56
lib.6.Statuimus. 57
lib 6.In electionibus. eo.
De emptione & venditione.fol. 254
Placuit. eo.
Vt mensuræ. eo.
Cum dilecti. eo.
Peruenit. eo.
Ad nostram. 255
Cum causa. eo.
Si venditori. eo.
De eo qui cognouit consanguineam vxoris suæ. fol. 309
Si quis. eo.
Veniens. eo.
De illo. eo.
Super eo. eo.
Discretionem. eo.
Fraternitati. eo.
Ex literis. eo.
Veniens. eo.
De eo qui duxit in matrimonium quàm polluit per adulterium. fol.307
Propositum. eo.
Significauit. eo.
Super hoc. eo.
Ex literarum. eo.
Cum haberet. eo.
Significasti. eo.
Veniens. eo.
Si quis vxorem. eo.
De eo qui furtiuè ordines recepit.fol. 340
Veniens. eo.
Cum H.lator. 341
Innotuit nobis. eo.
De eo qui mittitur in possessionem causa rei seruandæ.fol. 158
Constitutus. eo.
Cùm sicut. 159
Cùm venissent. eo.
Si aduersarius. eo.
lib.6.Cum in obtinendis. eo.
De exceptionib.fol. 188
Denique. eo.
A nobis. eo.
Cum ecclesiasticæ. 189
Pastoralis. eo.
Cum inter priorem. eo.
Cum venerabilis. 190
Olim. 191
Dilecti filij. eo.
Apostolicæ. eo.
Piæ. 192
Dilecte. eo.
Significauerunt. 193
Exceptionem. eo.
Aduersario tuo. eo.
Venerabilem. eo.
De excessibus prælatorum.fol. 341
Peruenit. eo.
Ad hæc. eo.
Ad aures nostras. eo.
Sane. eo.
Illud. eo.
Cum ad quorundam. eo.
Sicut vnire. eo.
Quàm sit. eo.
Ex literis. eo.
Inter dilectos. 342
Accedentibus. eo.
Dilecto in Christo. 343
Grauem. eo.
Nimis iniqua. eo.
Nimis praua. eo.
Tanta est clauis. 344

DE INCIPIENTIBVS AB F.

De feriis.fol. 140
Omnes. eo.
Quoniam. eo.
Licet tam. eo.
Capellanus. eo.
Conquestus. eo.
De feudis.fol. 256
Insinuatione. eo.
Ex parte. eo.
De fide instrumentorum.fol. 178
Scripturam. eo.
Scripta. 179
Ex literis. eo.
Accepimus. eo.
Contingit. eo.
Inter dilectos. 180
Quod super his. eo.
Pastoralis. eo.
Cum dilectus. eo.
Cum Ioan.Eremita. 181
Ex parte. eo.
G. perpetuus. 182
Imputari. eo.
Si cautio. eo.
Cum P.tabellio. eo.
Si instrumenta. eo.
De fideiussoribus.fol. 257
Clericus. eo.
Peruenit. eo.
Constitutus. eo.
Quod quibusdam. eo.
Cum pro quo. eo.
De filiis presbyterorum.fol. 70
Vt filij presbyterorum. eo.
Ad præsentiam. eo.
Præsentium. eo.
Conquærente. eo.
Veniens. eo.

Proposuit.

Proposuit. 71
Ex transmissa. eo.
Constitutus. eo.
Ex tua nobis. eo.
Quoniam. eo.
Ad extirpandas. eo.
Ad hæc. eo.
Michael presbyter. eo.
Literas. eo.
Cùm decorem. eo.
Ad abolendam. eo.
Dilectus filius. eo.
Nimis. eo.
De foro competēti.fol. 129
Si quis. oe.
Nullus. eo.
Sanè. eo.
Si quis contra. eo.
Si clericus laicum. eo.
Ex transmissa. eo.
Verum. eo.
Cùm sit generale. eo.
Licet ex suscepto. eo.
Ex tenore. 130
Si diligenti. eo.
Cum contingat. eo.
Postulasti. eo.
Ex parte B. eo.
Conquestus. 131
Dilecti filij. eo.
Significasti. eo.
Proposuisti. eo.
Licet ratione delicti. eo.
lib.6.Romana ecclesia. 132
De furtis.fol. 336
Qui furatur. eo.
Fures. eo.
Si quis. eo.
Qui cum fure. eo.
Ex literis. eo.
De frigidis & maleficiatis. fol. 310
Accepisti. eo
Quod sedem. eo
Ex literis. eo.
Consultationi. eo.
Laudabilem. eo.
Fraternitatis. 311
Literæ vestræ. eo.

DE INCIPIENTIBVS AB H.

De hæreticis.fol. 330
Dubius. eo.
Firmissimè. eo.
Fraternitatis. eo.
Si quis. eo.
Sicut ait. eo.
Ad abolendam. eo.
Vergentis. eo.
Si aduersus. eo.
Cum ex iniuncto. eo.
Excommunicamus.1. 331
Excommunicamus.2. eo.
Absolutos. eo.
De his quæ vi metúsve causa fiunt.fol. 113
Actio. eo.
Perlatum. eo.
Abbas. 114
Ad aures nostras. eo.
Ad audientiam. eo.
Sacris. eo.
Cùm dilectus. eo.
Super eo. eo.
De his quæ fiunt à prælatis sine consensu cap.folio. 249
Irrita. eo.
Continebatur. eo.
Cùm nos. eo.
Nouit. eo.
Quanto. eo.
Ea noscitur. eo.
Cum apostolica. eo.
Tua nuper. 250
Pastoralis. eo.
Et si membra. eo.
De his quæ fiunt à maiori parte capituli.fol. 250
Cùm in cunctis. eo.
Quæsiuit. eo.
Ex ore. eo.
Ex parte. 251
De homicidio voluntario vel casuali.fol. 332
Si quis. eo.
Interfecisti. eo.
Si perfodiens. eo.
Cum iuramento. eo.
Si quis. eo.
Sicut dignum. eo.
Presbyterum. 333
Continebatur. eo.
Lator. eo.
Suscepimus. eo.
Ad audientiam. eo.
Dilectus. eo.
Ex literis.1. eo.
Ex literis.2. eo.
Significasti.1. eo.
Petrus diaconus. eo.
Significasti.2. 334
Tua nos. eo.
Sicut ex literarum. eo.
Postulasti. eo.
Exhibita. eo.
Ioannes. eo.
Petitio tua. eo.

DE INCIPIENTIBVS AB I.

De immuni.eccle. cæmeterij & rerum ad eas pertinentium.fol. 297
Vt in domibus. eo.
Peruenit. eo.
Indicatum. eo.
Non minus. eo.
Cum ecclesia. 298
Inter alia. eo.
Aduersus. eo.
Quia plerique. eo.
De infantibus & languidis expositis.fol. 332
Si à patre. eo.
De iniuriis, & damno dato.fol. 352
Si rixati. eo.
Si læserit. eo.
Si egressus. eo.
Si quis. eo.
Olim. eo.
In nostra. eo.
Si culpa tua. eo.
De institutionibus fol. 239
Non amplius. eo.
In ecclesia. eo.
Ex frequentibus. eo.
Authoritate. eo.
Ad decorem. eo.
Cùm venissent. eo.
Cùm ad nostram. 241
De in integ.resti.fol. 115
Requisiuit. eo.
Cùm venissent. eo.
Auditis. 117
Ex literis. eo.
Tum ex literis. 118
Suscitata. 119
Coram. eo.
Constitutus. 120
Causa. eo.
Beneficio. eo
De Iudæis & Saracenis, & eorum seruis.fol. 329
Præsenti. eo.
Multorum. 330
Iudæi.1. eo.
Quia super. eo.
Ita quorundam. eo.
Iudæi.2. eo.
Sicut Iudæi. eo.
Quam sit. eo.
Significauit. eo.
Quod olim. eo.
Postulasti. eo.
Ad liberandam. eo.
De iudiciis.fol. 125
De Quouultdeo. eo.
Decernimus. eo.
Quanto. eo.
At si clerici. eo.
Cæterùm. eo.
Dilecti. 126
Intelleximus. eo.
Clerici. eo.
Causam. eo.
Cum non ab homine. eo.
Quia V. eo.
Cùm venissent. eo.
Nouit ille. eo.
Pastoralis. 127
Examinata. eo.
Cum deputati. 128
Causam. eo.
Exhibita. eo.
Venerabilis. eo.
Significauerunt. eo.
lib.6.Iuris esse. eo.
De iura calum.fol. 137
Inhærentes. eo.
Literas. 138
Inpertractandis. eo.
Imperatorum. eo.
Cæterùm. eo.
Cùm causam. eo.
Cùm in causa. eo.
De iureiurando.fol. 185
Ex administrationis. eo.
Peruenit. eo.
Ego N.episcopus. eo.
Nullus. eo.
Debitores. eo.
Ad nostram.1. eo.
Si verò. eo.
Ex rescripto. eo.
Querelam. eo.
Tua nos. eo.
Cùm quidam. eo.
Sicut. eo.
Veritatis. eo.
Verum. eo.
Veniens. eo.
Breui. eo.
Quanto. 186
Venientes. eo.
Ad nostram.2. eo.
Ad nostram.3. eo.
Ea te. eo.
Quintauallis. eo.
Tua nos. 187
Quemadmodum. eo.
Et si Christus. eo.
Sicut nostris. eo.
Cùm contingat. eo.
Sicut. eo.
Nimis. 188
Petitio. eo.
Ex literis. eo.
Intellecto. eo.
Mulieri. eo.
Clericus. eo.
Iuramentum. eo.
De iure patro.fol. 285
Perlatum. eo.
Quæcunque. eo.
Quoniam. eo.
Præterea. 286
Quod autem. eo.
Quia clerici. eo.
Ex literis. eo.
Illud. eo.
Querimoniam. eo.
Cùm laici. eo.
Cura. eo.
Si verò. eo.
Cùm seculum. eo.
Ex insinuatione. eo.
Consuluit. eo.
Nullus. 287
Significasti. eo.
Consultationibus. eo.
Suggestum. eo.
Relatum. eo.
Eam te. eo.
Præterea. eo.
Cùm autem. eo.
Nobis. eo.
Per nostras. eo.
Cùm propter. eo.
Cùm dilectus. eo.
Pastoralis. 288
Postulasti. eo.
Transmissæ. eo.

DE INCIPIENTIBVS AB L.

De libelli oblatio. fol.132
Ignatius. eo.
Significantibus. 133
Dilecti filij. eo.
De litis contest. fol.134
Olim. eo.
lib.6.Exceptionis. eo.
Vt lite nō contesta.ne procedatur ad testium receptionem, vel ad diffinitiuam sententiam.folio. 134
Ad hæc Deus. eo.
Accedens. 135
Tuæ fraternitatis. eo.
Accedens.2. eo.
Quoniam frequenter. 136
Vt lite pendente nihil innouetur. fol.160
A memoria. eo.
Laudabilem. eo.
Ecclesia sanctæ mariæ.1. eo.
Ecclesia sanctæ mariæ.2. eo.
Dilectus filius. eo.
De locato & conducto. folio. 255
Ex rescripto. eo.
Vestra. eo.
Propter sterilitatem. eo.
Potuit. 256

DE INCIPIENTIBVS AB M.

De maioritate, & obedientia. fol.102
Cum certum. eo.
Si quis. 103
Legebatur. eo.
Omnes Principes. eo.
Illud dominus. eo.
Solitæ. eo.
Ter tuas. eo.
Inter quatuor. eo.
Quod super. 104
Cùm in ecclesiis. eo.
His quæ pro ecclesia. eo.
Dilecto filio. eo.
Dilecti filij. eo.
Cùm olim. 105
Statuimus. eo.
Cùm inferior. eo.
Humilis. eo.
De magistris & ne aliquid pro licentia docendi exigatur. fol.329
Quoniam. eo.
Prohibeas. eo.
Quanto. eo.
Quia. eo.
De maledicis. fol.339
Innotuit. eo.
De matrimonio cōtracto contra interdictum ecclesiæ. fol.312
Literæ. eo.
Ex literis. eo.
De mutuis petitionibus. fol. 133
Ex literis. eo.

DE INCIPIENTIBVS AB N.

De natis ex libero ventre. fol. 308
Indecens. eo.
De noui operis nunciatione. fol.344
Intelleximus. eo.
Cùm ex iniuncto. eo.
Significantibus. 345
Ne clerici vel monachi secularibus negotiis se immisceant. fol.299
Multa sunt. eo.
Sacerdotibus. eo.
Non magnopere. eo.
Sed nec. eo.
Clericis. eo.
Secundum. eo.
Sicut te. eo.
Sententiam sanguinis. eo.
Super specula. eo.
Ne prælati vices suas, vel ecclesias suas sub annuo censu concedant. fol. 328
Præterea. eo.
Quoniam in quibusdam. eo.
Querelam. eo.
Ne sede vacante aliquid innouetur. fol.248
Nouit. eo.
Illa. 249
Constitutus. eo.

DE INCIPIENTIBVS AB O.

De obligatis ad ratiocinia. fol.37
Magnus episcopus. eo.
De obseruatione ieiuniorum. fol.296
Ex parte vestra. eo.
De officio & potestate iudicis delegati. fol.78
Quia quæsitum. eo.
Sane. 79
Si pro debilitate. eo.
De causis. eo.
Præterea. 80
Significasti. eo.
Si quando. eo.
In literis. eo.
Consultationibus. 81
Sane. eo.
Ex parte N. eo.
Ex parte tua. eo.
Quoniam. eo.
Super eo. eo.
Causam. eo.
Causam quæ. 82
Cum te. eo.
Relatum. eo.
Gratum. eo.
Prudentiam. eo.
Cum causa. 84
Cum super. 85
Consuluit. 86
Insinuante. eo.
Quærenti. 87
Super quæstionum. eo.
Pastoralis. 89
Ex literis. 90
Licet. eo.
Cum in iure. eo.
Cùm olim Abbas. 91
Cùm olim magister. 92
Coram dilecto. eo.
Cùm.R. eo.
Cùm contingat. eo.
Venerabili. 93
Significantibus. eo.
Suspicionis. 94
P.& G. eo.
Cùm vicesimum. eo.
Vno delegatorum. eo.
Quoniam Apostolica. eo.
lib.6.Statuimus. 95
De officio legati. fol.96
Cùm non ignoretis. eo.
Nisi specialis. eo.
Quod translationem. eo.
Licet tranen. eo.
Dilectus. eo.
Nouit ille. eo.
Volentes. eo.
Excommunicatis. eo.
Nemini. eo.
De officio iudicis. fol.102
Ex literis. eo.
Iudicis officium. eo.
De officio iudicis ordinarij. fol.96
Perniciosam. eo.
Si Sacerdos. 97
Cùm ab ecclesiarum. eo.
Cum vos. 98
Ex parte tua. eo.
Significauit. eo.
Quanto. eo.
Ad reprimendam. 99
Duo simul. eo.
Quod sedes. eo.
Pastoralis. eo.
Licet. eo.
Irrefragabili. 100
Quoniam. eo.
Inter cætera. eo.
Conquerente. eo.
Vt iuxta. 102
Dilectus. eo.
Graue. eo.
His quibus. eo.
lib.6.Romana ecclesia. eo.
De ordinatis ab episcopo qui episcopatui renunciauit. fol.67
Requisiuit. eo.
Cùm clericus. eo.
De ordine cognitionum. fol. 141
Intelleximus. eo.
Cùm dilectus. eo.
Tuam. 142
Super. eo.
De officio Archidiaconi. fol. 75
Vt archidiaconus. eo.
Mandamus. eo.
Ea quæ. eo.
Cum satis. 76
Archidiaconus. eo.
Ad hæc. eo.
Significasti. eo.
Vt nostrum. eo.
Dilecto filio. eo.
De officio Archipresbyteri. fol.78
Vt archipresbyter. eo.
Ministerium. eo.
Officium. eo.
Vt singulæ. eo.
De officio primicerij. folio. 78
Vt primicerius. eo.
De officio custodis. fol.78
Custos ecclesiæ. eo.
De officio vicarij. fol.78
Ad audientiam. eo.
Prouideas. eo.
Ad hæc. eo.
Clericos. eo.
Tua nobis. eo.
lib.6.Romana ecclesia. eo.

DE INCIPIENTIBVS AB P.

De Pactis. fol. 106
Antigonus. eo.
Quoties in conuen. eo.
Qualiter. eo.
Cùm pridem. eo.
Accepimus. eo.
Cùm clerici. eo.
Plerique. eo.
Pactiones. eo.
De parochiis & alienis parochianis. fol.267
Ius parochiale. eo.
Si episcopus. 268
Vt dominicis. eo.
Nullus. eo.
Super eo. eo.
Significauit. eo.
De pecul. clerico. fol.259
Inuestigandum. eo.
Presbyter. eo.
Vt vnusquisque. 260
Inquirendum. eo.
Si quis. eo.
De pignoribus & aliis cautionibus. fol.256
Nullus. eo.
Lator. eo.
Ex præsentium. eo.
Illo vos. 257
Ex literis. eo.
Cùm contra. eo.
Significante. eo.
Cùm constet. eo.
De pœnis. fol.352
Presbyteri. eo.
Licet. eo.
Calumniam. 353
Quod in dubiis. eo.
Constitutus. eo.
Super his. eo.

Suam.

Suam. eo.
Dilectus. eo.
Grauem. eo.
lib.6.Romana. eo.
De pœnitētiis & remissionibus. 354
Manifesta. eo.
Qui presbyterum. eo.
Significauit. eo.
Quod autem. eo.
Quod quidam. eo.
Licet. eo.
Quæsitum. eo.
Officij. eo.
Noua. eo.
Quod in te. eo.
Omnis. 355
Cùm infirmitas. eo.
Cùm ex eo. eo.
Nostro. 356
lib.6.Romana. eo.
De postulando. fol.108
Clerici. eo.
Ex parte. eo.
Cùm sacerdotis. eo.
De postulatione prælatorum. fol.24
Ad hæc. eo.
Gratum. eo.
Bonæ memoriæ.1. 25
Bonæ memoriæ.2. eo.
Postulationem. fol.27
Et si vnanimiter. eo.
De purgatione canonica. fol. 350
Nobis. eo.
Si quis. eo.
Moniales. 351
Si quis. eo.
Nos inter. eo.
Cum P. eo.
Ex tuarum. eo.
Inter. eo.
Cùm M. eo.
De testibus. eo.
Accedens. eo.
Cum dilectis. eo.
Accepimus. 352
De purgatione vulgari. fol. 352
Cura. eo.
Significantibus. eo.
De purificatione post partum. fol.297
Volens. eo.
De plus petitionibus. folio. 144
Consilium. eo.
De præbendis & dignitatibus. fol.231
Vt nullus. eo.
Non liceat. eo.
Ratio. eo.
Episcopus. eo.
Quia intantum. eo.
Cum teneamur. eo.
Referente. eo.
Maioribus. eo.
Relatum. eo.
Auaritiæ. 232
Significatum. eo.
De monachis. eo.
Ad hæc. eo.
Præterea. eo.
Cum non. eo.
Cum secundum. eo.
Inter cætera. eo.
Cum iamdudum. 233
Dilectus.1. eo.
Tuæ. 234
Nisi. eo.
Pro illorum. eo.
Tuis. 235
Accedens. eo.
Dilecto. eo.
Vacante. 236
Dilectus.2. eo.
De multa. eo.
Graue. 237
Extirpandæ. eo.
In Lateranensi. 238
Licet. eo.
Exposuisti. eo.
Dilectus.3. eo.
Super. eo.
Cum causam. eo.
Venerabilis. eo.
Cum olim. 239
De precariis. fol.253
Præcariè. eo.
De præcariis. eo.
Præcarium. eo.
De præsumptionibus. folio. 183
Sicut. eo.
Adferte. eo.
Nullus. eo.
Nonne. eo.
Mandata. eo.
Quosdam. eo.
Scribam. eo.
Quia verisimile. eo.
Illud. eo.
Literis. eo.
Tertio loco. eo.
Literas. eo.
Cum in iuuentute. 184
Dudum. eo.
De præscriptionibus. folio. 193
Placuit. eo.
Nihil. eo.
Sanctorum. eo.
De quarta. eo.
Vigilanti. 194
Ad aures. eo.
Causam. eo.
Illud. eo.
Quia. eo.
Ex transmissa. eo.
Accedentes. eo.
Cum non liceat. eo.
Ad audientiam. eo.
Auditis. 195
Cum ex officij. eo.
Si diligenti. 196
Cùm olim. eo.
Veniens. 197
Quoniam omne. eo.
De presbytero non baptizato. fol.296
Si quis. eo.
Apostolicam. eo.
Veniens. eo.
De priuilegiis & excessibus priuilegiato. fol.345
Episcopalia. eo.
Cum & plantare. eo.
Dilecti fil. 346
Ad hæc. eo.
Si de terra. eo.
Porrò. eo.
Recepimus. eo.
Patentibus. eo.
Tuarum. eo.
Cùm olim. eo.
Ex parte.1. 347
Cum olim propter. eo.
Cum capella. 348
Ex ore. eo.
Ex parte.2. 349
Pastoralis. eo.
Petistis. eo.
Quoniam. eo.
Quia circa. eo.
Antiqua. eo.
Vt priuilegia. eo.
Quod nonnullis. eo.
Quanto. 350
Ex parte.3. eo.
Quia. eo.
In his. eo.
Dudum. eo.
Quidam. eo.
Consultationi. eo.
lib.6.Volentes. eo.
De probationibus. fol.161
Ex epistolæ. eo.
Sicut. 262
Ex literis. eo.
Proposuisti. eo.
Tertio loco. eo.
Iurauit. eo.
Post cessionem. eo.
In præsentia. eo.
Licet causam. 163
Per tuas. 164
Quoniam contra. eo.
Ad nostram. 165
Cum causam. eo.
Causam. eo.
Cum bonæ. 166
De procuratoribus. folio. 108
Alia quidem. eo.
Querelam. 109
Ex insinuatione. eo.
In nostra. eo.
Tuæ frater. 111
Cum pro causa. eo.
Quia in causis. eo.
Auditis. eo.
Petitio vestra. eo.
Accedens. 112.
Dilectus. eo.
Constitutis. eo.
Mandato. eo.
Non iniustè. eo.
Consuluit. 113

DE INCIPIENTIBUS AB Q

Qui clerici vel vouētes matrimonium contrahere possunt. 307
De diacono. eo.
Ex literarum. eo.
Meminimus. eo.
Consuluit. eo.
Veniens. eo.
Rursus. eo.
Insinuante. eo.
Qui filij sint legi. fol. 312
Conquestus. eo.
Cùm inter. eo.
Transmissæ. eo.
Causam quæ.1. eo.
Lator. eo.
Tanta. eo.
Causam quæ.2. eo.
Perlatum. 313
Referente. eo.
Peruenit. eo.
Per tuas. eo.
Per vene. f. n. eo.
Ex tenore. eo.
Qui matrimonium accusare possunt. fol. 313. & 314
Relatum. eo.
A nobis. eo.
Videtur. eo.
Insuper. eo.
Significante. eo.
Cùm in tua. eo.

DE INCIPIENTIBUS AB R

De raptorib. incēdiariis & violatorib. eccle. fol.336
De illis. eo.
Super. eo.
Excommunicationi. eo.
In archiepiscopatu. eo.
In literis. eo.
Cum causa. eo.
De rebus ecclesiæ alienandis vel non. fol.252
Non licet. eo.
Quis res. eo.
Consensus. eo.
Episcopi. eo.
Nulli. eo.
Si quis. eo.
Ad aures. eo.
Vt super. eo.
Ad audientiam. 253
Possessiones. eo.
Ad nostram. eo.
Cum laicis. eo.
lib.6. Dudum. eo.
De regularibus & transeūtibus ad religionem. folio. 272
Nullus. eo.
Si quis. eo.
Vt clerici. eo.
Vidua. eo.
Ioannes. eo.

Quia

Quia. eo.
Non est nobis. eo.
Ad nostram. 273
Super eo. eo.
Sanè significatum. eo.
Cùm virum. eo.
Porrecta. eo.
Cùm simus. 274
Sicut tenor. eo.
Ad apostolicam. eo.
Sicut nobis. eo.
Licet quibusdam. eo.
Veniens. eo.
Consulti. eo.
Postulasti. 275
Ex parte tua. eo.
Statuimus. eo.
Ne religiosi. eo.
De regulis iuris. fol.374
Omnis. eo.
Estote. eo.
Qui scandalizauerit. eo.
Quod latenter. eo.
Cùm in contemplatione. eo.
Qui ex timore. eo.
Quamuis. eo.
Indignum est. eo.
De religiosis domibus, vt episcopo sint subditæ. fol. 282
Nunc autem. eo.
Quia monasterium. eo.
De xenodochiis. eo.
Ad hæc. 283
Constitutus. eo.
Cùm venerabilis. eo.
Cùm dilectus. eo.
Ne nimia. 284
De reliquiis & veneratione sanctorum. fol.296
Audiuimus. eo.
De renunciatio. fol.58.
Cùm inter P. eo.
Ex transmissa. 59
Super hoc. eo.
Admonet. 60
In præsentia. eo.
Sanè. 61
Quod in dubiis. eo.
Nisi cùm pridem. eo.
Post translationem. 62
Quidam. 63
Veniens. eo.
Lectæ. eo.
Dilecti. eo.
De rerum permutatione. fol. 256
Si princeps. eo.
Vt commutationes. eo.
Mancipia. eo.
Iniustum. eo.
Quæsitum. eo.
Ad quæstiones. eo.
Cum olim. eo.
Cum vniuersorum. eo.
Exhibita. eo.
De rescriptis. fol.4.& 5
Sicut Romana. 5
Ex parte.1. eo.
Cæterùm. eo.
Inter cæteras. eo.
Cùm ordinem. eo.
Eam te. eo.
Ad aures. 7
Si autem. eo.
Ad hæc. eo.
Ad audientiam.1. eo.
Ex parte.2. eo.
Suscitatus. 8
Pastoralis. eo.
Sedes. 10
Ex tenore. eo.
Cùm à Deo. eo.
Causam quæ. eo.
Constitutus. eo.
Super literis. 11
Edoceri. 12
Cùm dilecta. 13
Plerunque. eo.
Cùm contingat. 14.
Olim. eo.
Dilectus filius. 15
Postulasti. eo.
Nonnulli. eo.
Dilectus filius I. 16
Capitulum. eo.
Ad audientiam.2. 17
In nostra. eo.
Ex parte.3. eo.
Significante. eo.
Significauit. 18
Ex insinuatione. eo.
Mandatum. eo.
Literis. 19
Abbatem. eo.
Ab excommunicato. eo.
Si proponente. eo.
Quia nonnulli. eo.
lib.6.Cùm in multis. 20
lib.6.Præsenti. eo.
lib.6.Dispendia. eo.
De restitutione spoliatorum. fol.147
Licet multum. eo.
Solicitæ. eo.
Accepta. eo.
Audita. eo.
In literis. 148.
Item. 150
Conquerente. eo.
Ex transmissa. eo.
Cùm venissent. eo.
Ex conquestione. eo.
Grauis. eo.
Olim causam. eo.
Literas. 152
Ex parte. eo.
Cùm ad. 153
Olim vobis. eo.
Olim inter. eo.
Sæpè. 154
Pisanis. eo.
lib.6.Frequens. 155

DE INCIPIENTIBVS AB S.

De sacra vnctione. fol.69
Cùm venisset. eo.
De sacramentis iterandis vel non. fol. 70
Pastoralis. eo.
Nobis. eo.
Presbyter. eo.
De secũdis nuptiis. fol.316
Dominus. eo.
Cùm secundum. eo.
De sententia & re iudicata fol. 198
Sententia. eo.
De cætero. eo.
Cum aliquibus. eo.
Lator. eo.
Cùm causa. eo.
Inter cæteras. eo.
Tenor. eo.
Cùm olim. eo.
Cum inter. eo.
Causam quæ. eo.
Quòd ad consultationem. eo.
Sicut. eo.
Cùm super. eo.
Cum Bertholdus. eo.
In causis. eo.
Inter monasterium. eo.
Suborta. eo.
Cum I.& A. eo.
Cum te. eo.
Ad probandum. eo.
Quamuis. eo.
Abbate. eo.
Ad apostolicæ. eo.
Cum æterni. eo.
Duobus. eo.
De sententia excommunicationis. fol.356
Super eo. eo.
Monachi. eo.
Si vero. eo.
Si vero aliquis. oo.
Non dubium. eo.
Mulieres. 357
Porro. eo.
Nulli. eo.
Parochianos. eo.
Ex tenore. eo.
De cætero. eo.
Ea noscitur. eo.
Cum non ab homine. eo.
Cum desideres. eo.
Veniens. eo.
Peruenit. eo.
Significauit. eo.
Tua nos. eo.
Ad euidentiam. eo.
A nobis. eo.
Conquesti. eo.
Perpendimus. ao.
Vniuersitatis. eo.
In audientia. eo.
Quod de his. 358
Cum pro causa. eo.
A nobis. eo.
Nuper. eo.
Quod in dubiis. 359
Inter alia. eo.
Cum illorum. eo.
De monialibus. eo.
Si verè. eo.
Vt famæ. eo.
Contingit. 390
Relatum. eo.
Sacris. eo.
Sicut nobis. eo.
Per tuas. eo.
Si aliquando. 361
Officij. eo.
Responso. eo.
Inquisitioni. eo.
Contingit. eo.
In præsentia. eo.
Quantæ. 362
Sacro. eo.
Nouerit. 363
Venerabili. eo.
Grauem. eo.
Cum voluntate. eo.
Si concubinæ. eo.
Duobus. eo.
Permittimus. eo.
Quamuis. eo.
lib.6.Cum medicinalis. eo.
lib.6. Solet. 365.366
lib.6.Statuimus. 367
lib.6.Quia periculosum. eo.
lib.6.Romana. eo.
lib.6.Dilecto. eo.
lib.6.Venerabilibus. 368
lib.6.Romana. eo.
De seruis non ordinandis & eorum manumis. fol.62
Instruendi. eo.
De seruorum. eo.
De famulis. eo.
Nullus. eo.
Consuluit. eo.
Eo libentius. eo.
Miramur. eo.
Dilectus filius. eo.
De simonia & ne aliquid pro spiritualibus exigatur vel promittatur. fo.324
In ordinando. eo.
Si dominus. 325
Accusatum. eo.
Quoties. eo.
Sicut.1. eo.
Tanta. eo.
Non satis. eo.
Cùm ecclesiæ. eo.
Cum sit Romana. eo.
De hoc. eo.
Cum esset. eo.
Nemo. eo.
Quærelam. eo.
Ex diligenti. eo.
Et si quæstiones. eo.
Veniens. eo.
Ex tuæ. eo.
Ad nostram. eo.
De simoniacè. eo.
Mattheus. 326
Ad aures. eo.
De regularibus. eo.
Ex insinuatione. eo.
Nobis. eo.
Dilectus.1. eo.
Dilectus.2. eo.
Licet.hely. eo.
Per tuas.1. eo.

Sicut.2. 327
Tua nos. eo.
Per tuas.2. eo.
Per tuas.3. 328
Consulere. eo.
Sicut.3. eo.
Quoniam. eo.
Audiuimus. eo.
Ad apostolicam. eo.
Ne dei. eo.
Si quis. eo.
Mandato. eo.
De sepulturis. fol.265
Nos. eo.
Relatum. eo.
Fraternitatem. eo.
De his. 266
Ex parte.1. eo.
Cum liberum. eo.
De vxore. eo.
Cùm super. eo.
Certificari. eo.
In nostra. 267
Ex parte.2. eo.
Sacris. eo.
Abolendæ. eo.
Parochiano. eo.
De solutionibus. fol.258
Ad hoc. eo.
Si quorundam. eo.
Duobus. eo.
De schismaticis. fol.331
Quod à prædecessore. eo.
Fraternitati. 332
De sortilegis.fol. 338
Ex tuarum. eo.
Ecclesia vestra. eo.
De successione ab intestato. fol.265
Sed hoc. eo.
Sancto. eo.
Cùm dilectus. eo.
De summa trinitate & fide catholica. fol.3.
Firmiter. eo.
Damnamus. eo.
De supplenda negligentia prælatorum. fol.63
Statuimus. eo.
Sicut. eo.
Licet. 64
Literas. eo.
Dilecto. eo.
lib.6.Romana. eo.
lib.6.Grandi. eo.
De scrutinio in ordine faciendo. fol.64
Ex parte tua. eo.
De sponsalibus & matrimoniis. fol.300
De francia. eo.
Iuuenis. eo.
Ad audientiam. eo.
De illis. eo.
De muliere. eo.
Ex literis.1. eo.
Ex parte. eo.
Ex literis.2. eo.
Non est. eo.
Præterea. eo.
Veniens.1. eo.
Cùm locum. 301
Præterea. eo.
Veniens.2. eo.
Commissum. eo.
Requisiuit. eo.
Cùm apostolica. eo.
In præsentia. eo.
Inter opera. eo.
Ad id. eo.
Sicut. eo.
Cùm apud. eo.
Tuæ fraternitatis. eo.
Tua nos. eo.
Cùm in tua. 302
Consultationi. eo.
Gemma. eo.
Si inter. eo.
Adolescens. eo.
De sponsa duorum.fol.304
Duobus. eo.
Tua. eo.
Accepisti. eo
De statu monachorum & canonicorum regulariũ fol. 279
Theodosius. eo.
Monachi. 280
Recolentes. eo.
Super eo. eo.
Quod Dei. eo.
Cum ad monasterium. eo.
In singulis. 281
Ea quæ. 282
De syndico. 113
Sicut studij. eo.
De sequestratione possess. & fruct. fol.160
Ad hoc. eo.
Dilectus. eo.
Ab eo. eo.

DE INCIPIENTIBVS AB T.

De temporibus ordinationum, & qualitate ordinandorum. fol.64
Subdiaconos. eo.
Sanè. eo.
De eo. eo.
Ex tenore. eo.
Ad aures. 65
Si archiepiscopus. eo.
Nec episcopi. eo.
Cum quidam. eo.
Cum secundum. eo.
Ex parte. eo.
Quod translationẽ. eo.
Cum in distribuendis. eo.
Literas. 66
Vel non est. eo.
Dilectus. eo.
Consultationi. 67
Quæsitum. eo.
De torneamentis fol.334
Fœlicis. eo.
De testamentis & vltimis voluntatibus. fol.260
Quorundam. eo.
Quia. eo.
Nos quidem. eo.
Indicante. eo.
Filius. eo.
Si hæres. eo.
Cum in officiis. eo.
Ad hæc. 261
Quia nos. eo.
Cum esses. eo.
Relatum.1. eo.
Relatum.2. eo.
Cum tibi. eo.
Officij. eo.
Requisisti. eo.
Rainutius. 262
Tua nobis. eo.
Raynaldus. 263
Ioannes. 264
De his. eo.
De testibus & attestationibus. 166
Placuit. eo.
In nomine. eo.
Quoniam. eo.
In omni negotio. eo.
Quoties. eo.
Insuper. eo.
Ex parte.A. eo.
Si qui testium. 167
Sicut. eo.
Veniens. eo.
Causam quæ. eo.
Cum nuncius. eo.
Super eo.1. eo.
De cæterò. eo.
In causis. eo.
Cùm tu. eo.
Fraternitatis. eo.
Intimauit. 168
Causam. eo.
Personas. eo.
Iudæi. eo.
Super eo.2. eo.
Licet. eo.
In literis. eo.
Cùm venisset. eo.
Series. eo.
Præterea. eo.
Cùm à nobis. 169
De testibus, eo.
Constitutus. eo.
Præsentium. eo.
In præsentia. 170
Tam literis. eo.
Cum olim. eo.
Ex tenore. eo.
Significauerunt. eo.
Cum causam. 171
Veniens. eo.
Tuis. 172
Dilecto. eo.
Significauit. eo.
Cum causa. 173
Albericus. eo.
Cum in tua. eo.
Constitutis.1. eo.
Constitutis.2. eo.
Licet ex quadam. eo.
Per tuas. 174
Licet dilectus. eo.
Præsentata. eo.
Nuper. eo.
Venerabili. eo.
Cùm clamor. eo.
Testimonium. eo.
Vltra tertiam. 175
Non debet. eo.
lib.6.Præsentium. 176
lib.6.Romana ecclesia. 177
De testibus cogendis vel non. fol.177
Causam matrimo. eo.
Super eo. eo.
Peruenit.1. eo.
Peruenit.2. eo.
Cæterum. eo.
Præterea. eo.
Super his. eo.
Cùm contra. eo.
Dilectorum. 178
Venerabilis. eo.
De translatione prælatorum. fol.57
Cùm ex illo. eo.
Inter corporalia. eo.
Quanto. 58.
Licet. eo.
De transactio. fol.106
Sicut. eo.
Statuimus. eo.
Contingit. 107
Veniens. eo.
Constitutus. eo.
De cæterò. eo.
Ex literis. eo.
Super eo. 108
Præterea quando. eo.
Præterea quarto loc. eo.
Ex parte tua. eo.
De treuga & pace tenẽda. fol. 106
Treugas. eo.
Innouamus. eo.

DE INCIPIENTIBVS AB V.

De verborum significatione. fol.368
Nam & Rex. eo.
Nam & ego. eo.
Intelligentia. eo.
Propterea. eo.
Quamuis. eo.
Forus. eo.
Pactum. eo.
Causa. eo.
In his. eo.
Olim tibi. eo.
Cùm in partibus. eo.
Cùm tibi. eo.
Cùm clerici. eo.
Querenti. 369
Quid per nouale. eo.
Venerabili. eo.
Ex parte.1. eo.
Cùm olim. 370
Abbate. eo.
Super. 371
Nouimus. eo.

Dilecto

Dilecto filio. 372
Cum inter. eo.
Ex parte vestra.2. eo.
Ex parte vestra.3. eo.
Tua nobis. eo.
Transmissæ. eo.
Veniens. eo.
De vita & honestate clericorum.fol. 226
Vt laici. eo.
Clerici. eo.
Vt quisque. eo.
Si quis. eo.
Clericus.1. eo.
Clericus.2. eo.
Clericis. eo.
Monasteria. eo.
Quoniam. eo.
Cum ab omni. eo.
Deus. eo.
Cum decorem. eo.
Clerici. eo.
Ex literis. eo.
De voto & voti redemptione. fol.227
De peregrinationis. eo.
Venientis. 278
Literaturam. eo.
Scripturæ. eo.
Licet. eo.
Magnæ. eo.
Quod super. eo.
Ex multa. 279
Per tuas. eo.
Postulastis. eo.
De vsuris. fol.336
Plures. eo.
Quia in omnibus. eo.
Super eo. 337
Cum tu. eo.
In ciuitate. eo.
Conquestus. eo.
Tua nos. eo.
Consuluit. eo.
Quam perniciosum. eo.
Post miserabilem. eo.
Tuas dudum. eo.
Quia frustra. eo.
Cum in diœcesi. 338
Salubriter. eo.
Michael. eo.
Nauiganti. eo.
Vt lite n̄ contestata n̄ procedat ad testium Receptiones. 134

FINIS.

MARGARITA BALDI
DE VBALDIS IN COMMENTARIA
INNOCENTII QVARTI PONTIFICIS MAXIMI
IN LIBROS QVINQVE DECRETALIVM,
Indicis loco accommodata,

Auctore Domino Lucio Paulo Rosello.
I.V.D. celeberrimo.

REVERENDISSIMO AC AVGVSTO ANTISTITI D.IO. ARGENTINO I.V.D. EPISCOPO CONCORDIENSI, LVCIVS PAVLVS ROSELLVS PATAVINVS S. D.

NON equidem ſum neſcius reuerendiſsimè præſul, quàm odioſa res, quámque deteſtanda ſit mens hominis ingrata, apud omnes fermè nationes: idcircò innumera atque ampliſsima tua in me beneficia mecum ipſe reputo, quamuis ea conſequi non ſperem: grati tamen animi, quem præ me ſemper geſsi, ſignum aliquod oſtendere deſidero. Cùm verò pro animi magnitudine vires mihi ſint multò tenuiſsimæ, ſatis eſſe mihi duxi, ſi veterum ego ritum adoleſcentum imitarer. Nam ſicut illi, vel Apollini, vel Libero patri, crines paſcebant, eóſque de more promiſſos in ipſorum honorem reſecabant: ita ego, id quod facio, ingenium meum (quãuis obtuſum atque imbecille) ingenuis tamen (quantum in me fuit) artibus inſtituere laboraui, vt deinde tibi hoc totum dedicarem. Cùm igitur ſub præſtantiſsimo grauiſsimóque viro Do. Carolo Ruino, Cæſarei ac Pontificij Iuris peritiſsimo interprete, qui cùm ad priſcos illos ſummóſque Iuriſconſultos proximè accedat, cunctos ætatis ſuæ haud ſecus antecellit, quàm ſol cæteris ſtellis errãtibus (quas Græci πλανήτας appellant) ſplendoris claritate præſtat, ſub ipſo inquam nonnihil Cæſareo ac Pontificio iuri impenderim operæ, aliquod de meipſo periculum facere decreui, quò clarius omnibus appareat, taline Imperatore dignus miles exiſtam. Cæterùm cùm meas tibi iamaudum primitias conſecraſſem, rémque te dignam parere ſtuderem, nulla mihi aptior, nulla magis idonea viſa eſt, quàm quæ Pontificij Iuris, cuius inſignia, quæ non immeritò in Patauino collegio adeptus es, te clariſsimum reddunt, optima præcepta contineret. Cùm itaque clariſsimi ac inter ſanctiſsimos Iuris ſcriptores acutiſsimi Do. Innocentij Papæ quarti Commentaria perlegerim, multos ex illis errores pro virili mea tollere contendi quibus quatenus induſtria & ſtudio conſequi valuimus caſtigatis, appoſui ſingulis capitibus ſummaria (vt vulgò dicuntur) quò omnia ſcitu digna etiam tyrunculis obuia fierent. Præterea Margaritam Baldi loco Indicis ad Innocentiana Commentaria accommodaui, ſuaſu excellentiſsimi I.V.D. Do. Thomæ Diplouatatij Conſtantinopolitani. Tua igitur reuerendiſsima dignitas (quando præſtantius habeo nihil, quod ei offeram) hos meos qualeſcunque labores ſibi dicari non dedignetur, téque reuerendiſsime præſul etiam atque etiam rogo, obteſtorq́ue, vt hoc primum tibi deditiſsimo ſis animo contentus, tum me tuo ſemper patrocinio tutere, ínque tuorum clientulorum albo habendum cenſeas. Vale.

BERNARDINI ANGELICI GVARINI GALLIENSIS AD LVCIVM PAVLVM ROSELLVM ENCOMIASTICOS.

Paule Roſelle tuum quis non miretur acumen
Excultum tantis dotibus ingenij?
Quis ſtudium ſublime tuum non tollat ad aſtra
Aſsiduè incumbens artibus ingenuis?
Quis tot congeſtos, noctéſque diéſque, labores
Laudibus ac preciis non ferat eximiis?
Quis noua, præ cunctis, non Commentaria ponat,
Nuper in orbe modis ædita mirificis?
Seu potius Iuris legúmque roſaria, verè
Quæ ſanxere pij condita Pontifices?
Quorum illuſtrator paritérque Innocentius author
Scripta magis volitat per tua conſpicuus?
In quibus apparent induſtria, lucidus ordo,
Copia florifera, eſt inſita cui breuitas.
Omnia, quæ multo per te contracta labore
Extabunt noſtris gloria temporibus.
Tam bene, quum poſthac, cum iure eſt ſtudentibus actum
Conſultúmque tua conſpiciatur ope.

MARGARITA BALDI, OPVS VERE MARGARITICVM, hoc est pretiosum, & Margaritis plenum,

Nuper per Do. Lucium Paulum Rhosellum summa cum diligentia emendatum, & ad Innocentiana commentaria loco repertorij accommodatum.

ABBAS potest licentiare monachum vt transeat ad arctius monasterium vt non vagetur, quia esset apostata, nisi ex dispensatione episcopi. ita not. Innoc. in c. fi. de renun. fol. 63. nu. 2. vide infrà, in verb. superior. in 2. quæst. Bald.

Abbas non benedictus non potest conferre ordines psalmistarum: tametsi quilibet sacerdos confert, ita not. Inno. in c. 1. de sup. neg. præla. num. 2. fol. 63

Abbas an teneatur mittere procuratorem, vide Inno. in c. quærelam. de proc. fol. 108. vnde dic, quòd si est absens mala occasione, puta propter bannum & similia, tunc tenetur mittere procuratorem. l. Pa. exuli. ff. de min. Si autem bona & excusabili ratione, & tunc si necessariò est absens non imputatur sibi in damno. l. fi. ff. de in integ. rest. Si autem sponte, & tũc si ex causa priuilegiata, vt studiorum, & idem quia non tenetur mittere procuratorem, vt l. sed & si per prætorem. ff. ex quib. cau. ma. & not. in l. 2. ff. §. nec non. eo. tit. Sed si ex causa non priuilegiata, tenetur mittere procuratorem si cõmodè potest aliàs non: vt l. si conuenerit. cùm si. ff. pro soc. & ibi dixi, quòd reus absens non tenetur mittere procuratorem, verum est nisi absentauerit se lite contest. quia tunc tenetur mittere procuratorem: vt l. eundem. §. 1. ff. de leg. Item dixit Ioan. quòd ad lit. cont. nec ad sententiam non tenetur mittere procuratorem: vt no. ff. de hære. instit. l. si quis instituatur. quæ differentia non probatur. l. vt concl. Inn. Sed an ad negotia quis teneatur mittere procuratorem, vide in l. si conuenerit. ff. pro soc. Negotia non redduntur in inuitum. Iudicia sic. Ad iudicia an teneatur quis mittere procuratorem, vide l. penult. ff. de dist. pig. &c.

Abbas an possit testificari in causa matrimonij sui, vide Innoc. in c. insuper. de test. fol. 166. vide j. in verbo, monachus, in 6. q.

Abbas plenè exemptus habet episcopalem iurisdictionem & authoritatem in suos monachos, ita not. Inn. in rub. de cler. pereg. num. 3. fol. 74

Abbas non potest dispensare cùm suspensis, ita not. Inn. in c. ex. parte. de temp. ord. fol. 65

Abbas pro capella quæ non est de mensa non potest agere nomine suo, sed capellæ sibi subiectæ, ita not. Inn. in c. conquerente. de offic. ord. num. 2. fol. 100

Abbas potest reuocare procuratorem constitutum à conuentu, ita not. Innocen. in cap. cùm nuncius. de test. fol. 167

Abbas intelligitur loqui vt membrum collegij, non vt persona singularis, si in instrumento dicitur, quòd abbas & conuentus facit procuratorẽ, & ideò non repellitur à testimonio, ita not. Inno. in c. cùm nuncius. de test. fol. eod.

Abbas quomodo præscribat iura episcopalia alleg. & quãdo: & an requiratur vacua possessio in incorporalibus, vide Inno. in c. auditis. de præscr. nu. 3. fol. 195. & vide. l. ratio. §. pen. ff. de ac. emp. & per eundem in c. cùm olim. eod. tit. not. & tene menti. Bal.

Abbas in causa communi potest esse procurator capituli, ita not. Innoc. in c. sopitæ. de censib. fol. 289.

Abbas præsumitur procuratorem constituere de consensu capituli nisi probetur contrarium, ita not. Inn. in c. ea noscitur. de his quæ fiunt à præla. fol. 249

Abbas potest pati vt monachus habeat certos reditus ad tempus, ita not. Innoc. in c. insinuante. qui cle. vel vo. fol. 307. in num. 2. & vide gloss. in l. Lucius. §. tres hæredes. ff. ad Treb. Bal.

Abbas interdum dispensat, sed regulariter pertinet ad episcopum dispensatio, ita not. Inno. in c. cùm H. de eo qui fur. or. suscepit. fol. 341

Abbas exemptus quando delinquit in membris non exemptis, punitur ipse abbas per episcopum & etiã deponitur. Si autem nõ delinquat in locis non exemptis, sed in loco exempto delinquat in personas non exẽptas, tunc episcopus non cognoscit, quia propter locum delicti sortitur quis forũ, vt l. 3. de offi. præ. & ff. de iud. l. omnem. & l. non alias. Sed propter personam non sortitur quis forum, imò actor sequitur forum rei, ita not. Inn. in c. ex ore. de priui. fol. 348

Abbas non potest habere domicilium nisi in suo monasterio, idem in clericis secularibus obligatis ad residentiam, quia non possunt habere domicilium de iure nisi in loco residentiæ, sed alibi bene possunt habere plura domicilia, ita not. Innoc. in d. c. ex ore. de priuil. eod. fol.

Abbas conuenitur pro ecclesia sibi subiecta, ita not. Innocent. in cap. cùm inter. de verb. signific. fol. 372. statim in princ.

Abbas non debet dare literam absol. suo monacho, quousq; monachus habeat aliud monasterium, ita not. Inno. in c. cùm quidam. de iureiur. fol. 185

Abbas potest præscribere iura episcopalia dicit Inno. in c. olim. de rescri. & vide quod not. per eundem, in c. ad audientiam. eo. tit. fol. 14 & 17

Abbas an sit iudex ordinarius clericorum & monachorum sibi subditorum, vide Innoc in cap. quanto. de offic. ord. fol. 99. in num. 2. Et cui teneatur monachus magis obedire, an suo abbati, vel episcopo. Item quando & quam iurisdictionem habeat episcopus vel abbas in monachos, & de multis facientibus ad hoc, vide ibidem Innoc.

Abbas an possit præscribere quod possit benedici à

quo episcopo maluerit, vide.cap.auditis.ff.de præsc. per Innoc.fol. 195
Abbas an possit modicæ rei vel modico beneficio seu priuilegio renunciare sine consensu sui conuentus. Et vtrùm id quod faciat abbas videatur & præsumatur fecisse cum consensu conuentus, vide per Innoc. in c.veniens.de præscrip.num.5.fol 197
Abbas vtrum si habet aliqua iura episcopalia in ecclesia præsumatur habere omnia iura episcopalia. Et qualiter dicantur ecclesiæ siue capellę spectare ad abbates pleno iure, vide per Innocen. in cap. cùm inter.de re iud.fol.199.num.2.
Abbas quid iuris habet in ecclesiis sibi vel suo monasterio datis à Papa vel episcopo.cap.& qualiter istæ donationes possunt fieri ab episcopo.de dona.c.pastoralis.per Inno.fol.258.nu.2.
Abbas exemptus vtrum possit prætextu consuetudinis transire sine licentia Papæ de abbatia ad abbatiam, & ibi ministrare de consuet. cap. cum venerabilis. per Innoc.fol. 22
Abbas an debeat recipere monachos seu clericos alterius abbatis sine literis commendatitiis. & quid iuris si abbas non vult dare licentiam transeundi.de reg.c.licet.per Inn.fol.274.nu.5.vide in l.qui Romæ. §.cohæredes.de verb.obl.per Bar.in l.cùm nō solùm. §.necessitatem.C.de bon.quæ lib.& ibi Gl.& Cy.
Abbas an habeat merum imperium & correctionem in monachos suos, & an abbas possit per se vel per alium capere vel dare licentiam laico capiendi, vide per Innocen.in cap.vt famæ.de sentent.excommun. fol.359.num.3.
Abbas an & qualiter admittatur ad agendum vel defendendum pro ecclesia sibi subdita, dic vt in c.cum inter.de verb.sign.per Innoc.fol. 360
Abbas licet sit confirmatus per episcopum, támen si insufficiens est abbatia debet remoueri, ita not.Inn. in c.licet.de simonia.fol.326.nu.2
Abbas potest excommunicare, vt per Innoc. in c. volentes.de priu.fol. 350
Abbas an possit dare licentiam prædicandi vel celebrandi, vide per Innoc.in cap.excommunicamus.de hære.fol.330.nu.2
Abbas pro delicto commisso à monacho debet magis puniri quàm monachus: quia omnia quæ fiunt debent fieri cum eius consilio & authoritate.c.dilectus filius A.de simonia.per Inno.fol 326
Abbas an obligetur aliis vel alteri abbati ex contractu vel maleficio per suū monachum commisso, dic vt in c.cùm olim.de priu.per Inn.fol.347.num.4.
Abbas an habeat actionem ad repetendas res depositas penes suum monachum vel monasterium, dic. vt dicto cap.cùm olim.de priuil.per Innoc.fol.& nu. eodem. Et qualiter teneatur ex deposito facto suo monacho vel monasterio, & de quibusdam aliis, vide ibidem per Innoc.
Abbates an possint donare, & de donationibus ipsorū, vide no.per Inn.in c.cùm in officiis.de testa.fol. 260
Abbates non possunt ecclesias vnire sed episcopi, vt in c.sicut vnire.de excess.prælat.per Inn.fol. 341
Abbates an sint in dignitate, vide per Inn.in c.de multa.de præb.fol.236.in nu.6.& vide c.indemnitatibus. de elect.lib.6.
Abbates exempti an subsint episcopis vel archidiaconis ratione populi quem habent, dic vt in c. fi. de offi.archid.per Innoc.fol.76.& 77.num.5.iuxta vide per eundem in c.1.de capel.mona. fol.284. & per Io. And.in c.veniens.de verb.sig.lib.6.in nouel.
Abbates exempti, vel non exempti, an possint concedere literas dimissorias. in rub.de cler. peregrin. per Innoc.fol. 224
Abbati permittitur de rebus communibus agere, sed non transigere, ita not.Innoc.in c.contingit. de trāsf. fol. 106
Abbatia cū suis prioratibus non intelligūtur omninò diuersa, ita no.Inn.in c.volentes.de priui.fol. 350
Abbatis nō requiritur examinatio, ita no. Inn.in d. c.1. de sup.neg.præla.nu.1.fol.96.Sed contrarium ipse tenet in c.venerabilis.extra de elec.nu.3.fol. 43
Abbatis vel prælati nomine, an intelligatur capitulum vel conuentus.de resc.c.edoceri.fol.13.nu.5.& c.Rodulphus.per Inn.
Absens an teneatur mittere procuratorem ad iudicia, & an ad negotia, vide s.in ver. abbas.in 6.q. vide j. in ver.citatum.in 27.q. circa medium.vide j. in ver. cōtumacia.in 4.quæstio.& vide j.in verbo, ratificatio.in 1.q.
Absentem an sufficiat citari ad domum.Bar. quod sic. in l.inter accusatorem.ff.de pub.iud.
Absentes citati ad eligendum nō sunt expectandi per totam dilationem legalem, sed per modicum tēpus, ita no.Inn.& Host.in c.cùm nobis.de elec.fol.32. vide j.in ver.citatio.26.q.nu.5.
Absoluere qui possunt, possunt ea mādare quæ sunt in consequētiam absolutionis, ita no.Inn.in c.ea nosci tur.de sen.excom.fol. 357
Absolui nō potest quis ab excōmunicatione per procuratorem, nisi in casu necessitatis, secūdum Innoc. Hoc.tenet expressè quòd nūquam. Ratio est, quia requirit certam formam per manus impositionem, secùs in sentētia suspensionis & interdicti, de quo per eos in c.cum desideres.de sen.exc.fol. 357
Absoluo te à peccato quæ sit virtus istorum verborū, vide Inn.in c.significauit.de pœn.& remis.fol.543. vide.j.in litera.C.in verb.casus.in 1.q.
Absolutio nō debet dari nisi petēti, ita no.Inn.in c.Romana.de sen.exc.fol.367.sub nu.3.vide j.in verbo, sacerdos.in 2.q.
Absolutio lata in petitorio an pariat excep.rei iudicatæ in possessorio, vide per Bar. in l.naturaliter. §.nihil commune.ff.de acqui.poss.
Absolutio ad cautelam quomodo possit peti, vide per Inn.in c.solet.de sen.exc.fo.365.366.num.2.vide j. in verbo, arbiter.in 4.q.
Absolutio nō est necessaria non ligato, ita no.Inn.in c. venerabili.de sen.exc.fol. 364
Absolutio ad cautelam quando debet fieri, & quando nō, & ad quam cautelam fiat, vide per Innoc.in c.apostolicæ.de exce.fol.191.& ibi per eum, & per Abb. ꝙ ista absolutio interdum fit ad cautelam sui, interdum ad cautelam aliorum, interdum ad cautelam futurorum, & ibi per eos.
Absolutio ad cautelam nō habet locum nisi vbi dubitatur, an teneat excommunicatio, in c.veniens.de testi.per Inn.fol.172.sub nu.5.quod est no.
Absolutionem petēs videtur cōfiteri se habere consciētiam lesam, non tamen fatetur se excommunicatum quia petitio absolutionis potius est defensio quàm actio, & ille qui excipiendo ponit non dicitur fateri, sed contradicit, ita no. Inn.in c. venerabilem. de elect.fol.43.sub numero.4. facit. ff. de procura. l. si reus paratus.
Absurditas non est, si id quod malè actum est reuocetur, & posta illud idem legitimè fiat. Et antequam incipiat procedi super appellatione, debent reuocari attenta, ita not. Innoc. in cap. dilectæ. de exc. fol. 192
ACCVSARE non potest postea de priuato crimine, qui prius fuerat contentus satisfactione, ita dicit Innoc. in c. cùm dilectus. de purg.cano. fol.539. num.4.tu dic vt l.licet. §.possumus.ff.nau. cau. stab. & inst.

& inst.si qua.pau.fec.dic.in fin.facit. ff. de iniur. l. si vnus.§.sed si ante.

Accusatio an tollatur per superuenientem inquisitionem quando tendunt ad diuersos fines: quidam dicunt q non,quia ad aliud agitur,vnde nō obstat excep.rei iudi.Sed Innocent.in c.cùm dilectus,de pur. ca.fol.351.tenet contrarium, cùm vtriusque processus sit ad vindictam non debet nisi semel.ff.de iniur. l.prætor.§.1. Innocen.in d.cùm dilectus. tenet quòd per exceptionem non tollitur accusatio, quia exceptio de sui natura non tendit ad pœnam nec ad vindictam,& vide per glossam ordinariam.ff. de adulteri.l.2.§.si publico.

Accusatio,vide ĩ.in ver.inquisitio.in 12.q.& ĩ. in versi. reus.in 6.q.

Accusator, licet se inscripserit ad pœnam talionis &c. de hoc est ĩ.in ver.renuncians.in 14.q.vbi videas, & vide ĩ.in ver.clericus.in 2.q.

Acta vide ĩ.in ver.præsumptio.in 3. q. & vide ĩ. in ver. libellus.in 12.q.circa medium.ibi nam acta lite ordinaria non vitiantur.

Acta sunt necesse fieri, sed non produci nisi coram diuerso iudice,ita no.Inn.in c.cùm in iure.de off. dele. fol.91.sub nu.4.facit.l.quoties.in fi.de proba.

Acta edẽda sunt. & dicuntur acta non solùm quæ fiunt in contradictorio iudicio, sed vbicunque decretum iudicis interponitur, vt in tutelis, curis, emancipatio.decre.& similibus,ita notat.Innocent.in c.1.de probat.fol.161. & vide omninò infrà.in verbo, attestatus.in 1.q.

Acta si recipit vna pars à notario,& ea redemit suis nũmis: ista acta sic redempta sua erunt, tamen si originalia sunt deperdita,ista debent edi alteri parti recepta congruenti mercede,ita no.Inn.in c.1.de prob. fol.eo.nu.3.

Acta sunt edenda cum die & cõsule, siue sint acta iudicij,siue quasi iudicij,vt sunt emancipationes,tutelæ, curæ,& similia,ita not.Inn.in c.1.de proba.fol.eo.vbi omninò vide:&ad hoc adde quod habes.ĩ.in ver. ratio.in 1.q.& ibi omninò vide. Sed quid in instrumento procuratorum facto extra iudicium, vtrum debeat edi cum die & consule, dico quod sic. Et do regulam, q omnia instrumẽta per quæ fundatur persona in iudicio debent edi cum die & consule,ita sentit Inno.in d.c.1.de proba.& hoc tenet.Arch.in c. 1. de procur.lib.6.No.ad ea quæ dicit Innoc.in c.1.extra de proba.vbi dicit, quod faciens mentionem de instrumento debet prius ante omnia illud producere.idem Al.in l.si.C.de eden.

Actio,vide ĩ.in litera.C.super verbo, clericus. in 11.& 12.q.

Actio non debet proponi explicitè, sed sufficit quòd implicitè includatur, ita not. Inno.in c. dilecti filij. de iud.fol.126.& vide ĩ.in versi.lentium in penult. q. circa fi.

Actio non oritur ex iure quod requirit iudicis taxationem:secùs in eo quod imponit legẽ iudici & parti,ita not.Inn.in c.super eo.quod me.causa. fol. 115. nu.4.Item ideò non oritur actio,quia iuratur super facto ex quo non oritur actio: nã ex facere impẽsas non oritur actio,quia est factum merũ ab omni natiuitate actionis,aliàs abstractum,secundum Oldra. Idem est si super fructibus iuretur,secundùm eundẽ Old.secùs si iuretur super iure vel facto nõ mero sed misto,ex quo actio consueuit oriri, vt super contractu secundum Old.idem sentit ibidem Inn.

Actio personalis licet oriatur ante diem, non tamẽ oritur petitio hæredi,ita no.Inn.in c. ad vltimum. de cau.pos.& prop.fol. 144

Actione ad exhibendum non agitur pro instrumento, quia non omni cuius interest fieri debet editio instrumenti quod fieret si cõpeteret actio ad exhibendum,vt in l.fi.C. de eden. interest actoris q reus edat,tamẽ non ędit, vt hic.& istud est no.dignum, vt dicit gl.in l.quædam in prin.ff. de eden.& Inno.in c. cùm olim.de prob.nec actor.nec reus edit instrumẽtum,antequam verbo vel facto eo vtatur, secùdum Azo.sed secundũ Io.actor edit reo ad excep.& reus actori ad repli.C. de eden. l. fin.& ita tenent Mod. Bart.alle.l.plures apochis,quæ hoc non dicit, quia loquitur in confectione instrumenti non in edit. & vide quod not.in cle.1.de vsur. Bal.

Actiones quæ dantur possidentibus ponit Inn. in c.examinata.de iud.fol.127,& 128.nu.1. Vnde omnes actiones quæ pro corporalibus competunt possidẽtibus dantur:vt instit.de act.§.æquè.ff.si ser.vend.l.si fortè.§.sciendum.Item iudi.offic. datur possidenti. C.de carb.edi.l.1.ff.de offic.proc.Cæsar.l.fin.de var. & extraord.cog. l.& vsu. Item & datur detinenti,vt ff.de dolo.l.Aquilius.facit quod not.ff.de condi.fur. fur.l.& ideò.vide infrà,in verbo,statutum.in 3.quęst. ibi. vt actionem tollere. vide etiam. infrà, in ver.actor.in 1.quęst.

Actor agens si habet rationabilem intentionem, licet erret in nomine actoris,non propter hoc vitiatur error nominis,nec inducit ineptitudinem libelli de iure canon.ita not.Inn.in c.examinata.de iud.fol.127. & 128.sub nu.1.Secùs de iure ciuili,vt ipse idem dicit in c.dilecto.eo.ti.Vnde scias, q ineptitudo accusationis est duplex:Vna quę apparet ex ipso libello,quãdo euidenter peccat in forma vel materia.Alia quæ postea detegitur ex probatione rei,ex quibus fit liquidum q incongrua actio est intentata, quo casu potest interloquendo pronunciare super ineptitudine.Prima ineptitudo est,quia incongruè & incompetenter actũ est:secunda, quia congruè quo ad modum, incongruè quò ad effectum & substãtiam veritatis,hoc sentit ibi Inno. Et sic ineptitudo est duplex.s. velata à prin.& non velata à prin.sed post facto,vnde quando reus absoluitur quia qualitas non probatur:sed libellus à prin.habeat formã,& tamen quia ex post facto apparet non procedere potest iudex absoluere ab obseruatione iudicij interloquendo,si nõ vult diffinitiuè pronũciare ad hoc vt sit saluum ius agenti de facto simplici.facit.ff.de pac.do. l.Beblius mar.

Actor debet semper fundare libellum super illa causa super qua se fundat,& nõ debet extraneam causam aduertere,ita no.Inn.in c.cùm sit generale.de fo.cõpe.fol.129.facit.ff.de iureiur.si duo.§.3.

Actor qui plura deducit copulatiuè debet vtrumque probare,sednon disiunctiuè vel diuisim,ita no.Host. in c.olim.de resc.Primum est verũ, quãdo vnũ venit ad qualificandum aliud. Secùs si vnum non qualificat aliud.ff.de excu.tut.l.si plures.

Actor si est excommunicatus non dabitur reo terminus.Item actor excommunicatus debet citari si agitur de suo præiudicio,ita not.Inn.in c. prudentiam de off.deleg.fol.83.& 84.in fi.nu.12.

Actor si dato sibi termino intra illud non probauit, si reus abest non dicitur liquere de causa quia si reus esset præsens fortè probaret per confessionem rei, ita no.Inn.in c.prout.de dolo & con.fol.155.nu.3.

Actor potest facere mentionem in suo libello simul de actione & replicatione, vt, peto decem non obstante pacto de non petendo,& idem in similibus libellis,quia fecisti pactũ de peten.ita dicit Inn.in c.cùm Bertholdus.de re iud.fol.203.in num.3. quod est no. secundum eum. in libello tamen actorum nõ habet necesse deducere vel dicere qualitatẽ rei, nisi aliud

accreſcat actori:vt ibidem no.Inn.de rei vẽd.l.in ſpiritualibus.

Actor nõ compellitur iurare ex quo plenè probauit,ita no.Abb.in c.2.de prob.

ADMINISTRATIO facilius aufertur tutori q̃ prælato,ita not.Inn.in c.licet heli.de ſimo,fol.326. in nu.4.& vide j̃.in verb.citatio.in 36.q.

Adminiſtrator, vide omninò j̃.in verbo. delictum. in 1.quæſtio.

Admiſſus ad excipiendum eo ipſo quod admittitur,videtur legitimatus ad probandum in quolibet genere probationis,ita nõ.Innoc.in c.tam literis. de teſt. fol. 170

Admiſſus ad probandum præſcriptionem videtur admiſſus ad probandum omnia integrantia præſcriptionem.ſ.poſſeſsionem & titulum,ita no.Innoc.in c. per tuas.de teſt.fol.174.nu.4.

Admiſſus ſimpliciter ad eligendum acquirit poſ.eligẽdi,quia pro eo præſumitur.ſ.quod ſit admiſſus tanquam credens ius habere,ita no.Inn.in c.cum eccleſia.de cau.poſ.& proprie.fol.144.nu.7.

Admittere non poteſt renun.illius qui nõ poteſt deſtituere,ita not.Inn.in c.quod in dubiis. de renun. fol. 61.num.3.

Admitti poteſt ad electionem & quęrit ius,ea vice,qui aliàs poteſtatem nõ habet,ita no.Hoſt.in c. cùm inter de elect.

Admitti non debet aliquis ad probãdum quãdo eſt veriſimile ꝙ vllo modo id probari non poſsit,ita not. Inn.in c.quia veriſimile.de præſum.fol.183.nu.1. Sint ergò iudices cauti,vt perpẽdãt an id quod pars vult probare ſit veriſimile quod poſsit probari, vel non: quia ſi probari poteſt dabit ſibi tempus ad probãdum,aliàs non:tene menti.

Admitti an debeat quis ad agendum pro eccleſia vacante,vel pro epiſcopatu vacãte,vide Inn.in c.nouit ne de ſede vacan.fol. 248

Admittitur quis ad probandum falſitatem teſtium etiam poſt ſententiam,ita not.Abb.in c.licet cauſam. de prob.

Admittũtur plures excipientes contra eũdem ad diuerſas exceptiones opponendas,ita not.Inn.in c.ſuper his.& c.olim.de ac.fol. 318

Admittuntur indiſtinctè omnes criminoſi ad excipiẽdum,ſed non ad teſtificandum,ita not.Inn.in d.c.ſuper his.circa med.de ac.fol.318.nu.7.

Aduerbium legitimè,de natura iſtius aduerbij,vide Inno.in c.fin.de libel.oblat.fol.133.& dicit ibi, ꝙ dãdo aliquid ſit in dubio videtur legitimè eſſe factũ,quod no.perpetuò.

Aduerſitas,vide omninò.j̃.in verb.teſtis.in 24. q. & vide omnino j̃.in verb.patiẽtiam.in 1.q.& vide omninò in verb.reprehenſio.in 2.q.

Adulterium committitur etiam cum ſponſa alterius, ita no.Inn.in c.diſcretionem. de eo qui cog.conſan. fol. 309

Adultus immobilia donare nõ poteſt,etiam in eccleſiã niſi ingrediatur monaſterium,ita no.Inn.in c.in præſentia.de prob.fol.163.nu.6.

Aduocato licet certo modo taxetur ſalarium,vt l. 1. §. in honorariis. de va.& extraord. cog. nõ tamen habet locũ in aduocato in cauſa capitali,qui poteſt magnum percipere ſalarium.ff.de dona.l.ſi patri.§.1.

Aduocatus licet faueat iniuſto poſſeſſori olim qui petit reſtitui,nõ tamen dicitur propter hoc habere cõſcientiam læſam,ita dicit Inn.in c.paſtoralis.de cau. poſs.& prop.fol.146.nu. 6. quia eſt pica & organum legis ſcriptæ: & aduocatus non debet habere conſciẽtiam hominis,ſed legis,certè lex bona eſt ſi quis ea ratione vtatur.

Aduocatus,vide j̃.in ver. negatio in 1.q.ibi, ſtudẽt aduocati &c.& j̃.in ver.narratio.in 1.q.

AEDIFICIVM ædificare,vide j̃.in verb.caſtrũ. in 2.quæſt.

AETAS, vide omninò ſuprà.in verb.conducens.in 4. quæſtio.

AFFINITAS contrahitur etiam per coitum fornicarium,ita not.Inn.in c.diſcretionem.de eo qui cog. con.fol. 309

AGENS confeſſoria mittitur per primum decretũ in naturam poſſeſsionatus ſeruitutis. Si agens non poſsidet, & hoc fiet per corporalem intermiſsionẽ & prohibetur domino ne impediat quamdiu doceat ſe habere ius prohibendi,quia in omnibus realibus prima miſsio facit verum poſſeſſorem. Sed in corporalibus adiicitur præceptum de patiẽtia,quia requiritur patientia ad poſsidẽdum,vt ff.de ſer.ruſt. præd.l.1.in fin. Sed in negatoria fit miſsio in poſſeſſionem, libertatis per prohibitionem ne inquietetur in libertate.l.ſi prius.ita dicit Inn.in c.cõſtitutus de eo qui mit.in poſ.cau.rei ſe.r.fol.158.nu.3.Sed propter intereſſe ſolum fiet miſſio vt in perſonalibus,vt l.is cuius.ff.ſi ſer.ven.ſecũdum eũ ibidem. Sed quid ſi agens confeſſoria poſsidet,qualiter fiet miſsio,primò confirmabitur ſibi poſſeſsio tanquam ex primo decreto donec cõtrà probetur, & prohibetur ne vis fiat ei.ar.C.de carb.edi. l.1.& l. pen.ff.de aqua quo. & æſti.nam ſpecies inducẽdi in poſſeſsionem eſt expreſſè prohibere vim fieri.ff.de acqui.poſ.l. poſsideri.§.ſpecies.licet hoc tacitè intereſſe videatur ipſo iure l.ſi quis miſſus.ff.ne vis fiat ei.& arg. ff. de arb. l.item caſtellanum.Simili modo per prohibitionem & præceptum fiet miſsio in partibus,vt l.1.C.de pręto.pig.& ibi no.Sequeſtrum etiam fiet prohibendo, vt l.fi.ff.de leg.commiſ.

Agẽs poſſeſſorio non tenetur probare ſe licitè poſsidere,niſi quãdo eſt cõtraria iuri nuda poſſeſsio,ita no. Inn.in c.licet de prob.fol.163,ſub.nu.6.

Agens ſimpliciter videtur intentare tam ius commune, quàm conſuetudinarium vel municipale,ita no. Innoc.& Hoſt.in c.dilecto.de off. archiepiſ. fol. 116. num.10.

Agenti poſſeſſorio pro beneficio nõ obſtat excep. criminis,vt in c.item cum quis.de reſt.ſpol. Sed ſi ageretur petitorio,tunc benè obſtaret exce.criminis inducens priuationem beneficij ipſo iure: ſecùs ſi per ſententiam,ita dicit Inn.in c.inter dilectos. de exce. præla.fol.342.nu.1.quod eſt valde not.ſecundum do. Pet.de Peru.

Agere permittẽs aliquem per ſe videtur tacitè eum facere procuratorem,ita not.Inno.in c.ex parte decani.de reſc.fol.17.nu.2.& ſic patientia habetur pro cõſenſu.& vide j̃.in verbo,reus.in 2.q.

Agi poteſt de pluribus in eodem libello,vt not.Inn. in c.querelam.de elec.fol.36.nu.1.

Agi poteſt interdicto pro perſonalibus actionibus, ita not.Innocen.in c.cùm olim.de cau.poſ.& prop.fol. 146.Sed contra.ff.quo bo.l.fin.Sol.ſecundum Cy.in l.ſi certis annis.C.de pac.vel aliud eſt ſecundum Cano. aliud ſecundum Leges. Tu dic, quòd aliud in annuis reditibus qui æquiparantur immobilibus. Aliud in obligationibus quæ non ſapiunt reditus, nec realem præſtationem: vt. ff. qui ſatis. cog. l. ſciendum. per doc. præterea pro ea. facit quod no. ff.de pe.hæred.l.regulariter.vel non erit propriè poſſeſſorium interdictum ſed condictio ex canone, vt c.querelam. de elect. quæ condictio ſequitur naturam poſſeſſorij: ſed cùm detur ibi confeſſoria ergò habet correſpondens poſſeſſorium,vt. ff.ſi ſeru.ven. l.ſicut.§.Ariſt.

Agi potest cum eo qui contendit plebem sibi subiectã esse, ita dicit Innocent. in c. cùm olim. de præsc. fol. 197. num. 2. & ibi vide quod abbas potest præscribere iura episcopalia.

Agi potest de nullitate sententiæ etiam post execu. ita not. Inn. in c. ex ratione. de app. fol. 207. num. 1.

ALIENARE non licet illi contra quem inquiritur, vel statim quod incipitur inquiri, ita not. Inn. in c. veritatis. de do. & contu. fol. 157. num. 1. etiam vide Bar. in l. post contractum. de do. & per Cy. in l. si quis post hanc. C. de bo. dam.

Alienare licet rem litigiosam ex causa transf. nisi fieret in fraudem, ita not. Inn. in c. ecclesia. vt lit. pen. fol. 160. vide infra in ver. iuramentum. in 26. q.

Alienare non dicitur de nouo qui iam factam donationem supplet, ita no. Abb. in c. per tuas. de dona. quod tene menti.

Alienatio non prohibetur interim quando quis petit sibi constitui de nouo aliquod ius incorporale, & ideò qui petit se recipi in canonicum non impedit alterius acceptationem, secùs si quis agit ex iure reali vel confessoria, ita not. Inn. de cõsti. in c. cùm M. Ferra. fol. 3. & 4. Compo ibidẽ dicit per alia verba quòd vbi pretenditur aliquod ius de nouo dari, vel auferri non contrahitur vitium litigiosi, teneat interim alienatio. Tamen si agens vincat reuocabitur: vt si fortè beneficium mihi debitum interim pendente appellatione alteri sit concessum, ita dicit ipse ibidẽ, vide infra in ver. canonis. 7. q.

Alienator solus principalis tenetur de euictione non alij, ita not. Innocen. in c. si quis de reb. eccle. non alie. fol. 252. & vide. infra in verb. authoritas. in 2. q.

Allegans suam turpitudinem auditur vbi periculum animæ vertitur, ita no. Innocẽ. in c. tertio loco. de præsum. fol. 183. vide infra in verb. scientia. in 10. q.

Allegans præscriptionem an teneatur probare titulũ præscriptionis nécne, vide Innocen. in c. si diligenti. de præsc. fol. 196. num. 5. & 6.

Allegans carnalem copulam interuenisse est standum suo verbo, ita not. Inn. in c. continebatur. de despon. impu. fol. 302. nu. 1.

Allegare non oportet titulum in præscriptione cuius non extat memoria in contrarium, ita dicit Inn. in d. c. si diligenti. de præscr. fol. 196. num. 5. vnde dicit ipse ibi credere debes quòd prædecessores mei tit. habuerunt ex quo semper pacificè possederunt. tene menti. & vide infra in verb. testis. in 42. q.

Allegare quis non potest turpitudinem suam, nec agendo, nec defendendo: vt in c. inter dilectos. de dona. per abbatem.

Allegatio iusta est si sum in possessione, & paratus sum stare iuri, ita no. Inn. in c. bonæ. de app. fol. 214. numero 3.

AMBASIATOR vide omninò infra in ver. ciuitas. in 5. q.

Amissio instrumenti probatur per iuramentum adiunctis aliquibus præsumptionibus, ita not. Innocent. in c. cùm olim. el. 1. de pri. fol. 346. num. 1. 2. & 3.

ANGLIA. Anglici reddunt ecclesiæ tributum vnius denarij pro quolibet homine, tamen est reale tributum, ita not. Innocent. in c. fin. de postu. prælã. in verb. nam secùs &c. fol. 27. nume. 2.

Anima non facilè mouetur ad credendum aliquid sed præcedente ratione tantùm, vt not. Inno. in c. veniẽs de ver. sign. fol. 372. nu. 3.

Animus vtendi requiritur tanquam iure suo quantum ad præscribendum, sed non quantum ad possidendum, quia pede possidet, ita not. Inn. in c. bonæ. de postu. præ. fol. 25. nu. 1. & ibi Host.

Annus. anno Domini. M. aliàs ab incarnatione M. 4. institutum sic fuit, quòd officiales Imperatoris eligãt ipsum Imperatorem, & eligentes Alemani sunt isti, videlicet Archiepiscopus Coloniensis, qui est cancellarius totius Italiæ, & ab eo Imperator electus potest accipere authoritatem administrandi. Archiepiscopus Treueren. qui est cancellarius Galliæ. Archiepiscopus Maguntin. & Maguntia est ciuitas valde pulchra, qui est cancellarius Germaniæ. Marchio Brandeburgens. qui est præpositus cameræ Imperatoris. Dux Saxoniȩ, qui est portator ensis. Comes Rheni, qui est comes Palatinus & de nobili sanguine valdè dapifer Imperatoris. Dux Boëmiæ, qui est pincerna Imperatoris, & modò est rex Boë. & iste dux Boemiæ non est necessarius in elect. nisi quando alij discordant, & inter partes æquales diuidant. vnde Versus.

Maguntinensis, Treuerensis, Coloniensis,
Et Palatinus dapifer, Dux portitor ensis,
Marchio præpositus cameræ, pincerna Boemus. ita ponit Innocent. in c. venerabilem. de elect. fol. 43

APOSTASIA est triplex, vt per Inn. in c. 1. de apo. folio. 332

Apostata, vide sup. in ver. abbas. in 1. q.

Apostata non dicitur quis licet transeat ad minorem ordinem, quia non facit contra substantialia regulæ licet incautè transeat, ita not. Inno. in c. intelleximus de æta. & qua. fol. 69. nu. 2.

Apostoli, vide sup. in ver. appellatio. in 10. q.

Appellans ab interlocutoria per dolũ non est amplius citandus ad diffinitiuam sententiam, ita not. Innocent. in cap. ad peti. de ac. fol. 321. num. 3. vide omninò infra in verbo, Renuncians. in 7. quæst.

Appellans ante sententiam si offerat se velle probare causam quare appellat esse veram, quòd quicquid fiet post appellationem non valet, ita not. Inn. in c. Romana. de appell. fol. 224. num. 6. vide no. pro limi. c. non solùm. §. illa verò. de app. lib. 6. Aliam limitationem habes in c. cùm app. eo. tit. & lib. & adde & vide in cap. ab eod. tit. & lib.

Appellans non solùm potest appellationem prosequi, sed etiam ex ea excipere potest, ita no. Inno. in c. dilecto. de ap. fol. 219. arg. ff. de excu. tut. l. diximus. & vide infra in ver. suspensus. in 6. q. & infra in ver. sententiam. 15. q.

Appellans ante sententiam si post sententiam iterum appellat ex eadem causa non videtur primæ appellationi renunciatum, ita not. Innoc. in c. accedens. vt lit. non conte. fol. 135. melius in c. dilecto. de app.

Appellans ab interlocutoria vel grauamine debet adiicere causam. i. rationem, quare grauatur, nec sufficeret dicere: appello, quia me grauastis, nam esset idem cum ratione quod esse non debet, vt no. in l. fi. ff. de off. procu. ce. sed benè sufficit dicere, appello quia me grauastis cùm probauerim, vel quia contra me iniquè pronunciastis, vt apparet ex actis causæ: licet non multum explicitè tamen implicitè assignatur ratio à dicto diuersa: & sic non est ratio nugatoria, ita not. Inn. in c. fin. de ope. no. nunc. fol. 345. l. minoribus, C. de his qui. vt iud.

Appellans quando succumbit indistinctè debet resarcire expen. ita dicit Inno. in c. finem. de do. & contu. fol. 155. in nu. 5. vide quod not. infra in ver. expensæ. in 3. q.

Appellans non debet recedere à iudicio antequam deferat vel respuat appellationem, ita no. Innoc. in c. super eo. aliàs in c. meminimus. de appel. fol. 208. Et sic no. quòd opponens exceptionem in iudicio partinõ debet recedere antequam iudex admiserit vel respuerit quòd no. & vide in c. interposita per eum. fol. 221. nu. 3.

Appellans à sententia excommunicationis & deferens fingitur non appellasse & medio tempore fuisse excommunicatus, ita no. Inno. in c. nouit. de ap. fol. 211. Tamen post desertam appel. potest dicere sententiã nullam principaliter agendo de nullitate, vt l. si expressim. ff. de ap. incidenter autem non potest, quia vna instantia est in principali, ex incidenti verò duę, & hoc est de mente Inn.

Appellans si coram iudice ap. non prosequitur, nec introducit appellationem, nec agit tanquam appellans, sed solùm agit de nullitate non debet audiri secũdum quosdam. Inn. tenet cõtrarium in c. dilectus. de appel. fol. 215. vbi vide. Et hoc si appellatur à diffinitiua, secùs si ab interlocutoria, secundum eum incidenter verò causa nullitatis venit sub prosecutione appellationis, vt. ff. fa. ercis. l. quædam mulier. & ff. de iure pa. l. Carmelia pia. & iu. l. 1. C. quando prouo. non est ne. & facit. C. de accu. l. si absentem. quæ lex probat quod omnis iudex appellationis est iudex nullitatum, secundum Bar. quod no. Bal.

Appellantis interest eligere auditorium Papæ nõ appellati, ita no. Inn. in c. si duobus. de appel. fol. 207. in numero 1.

Appellare potest quilibet extra iudicium à grauamine imminẽte, ita not. Abb. in c. bonæ. de appell. fol. 214.

Appellare potest episcopus cuius interest propter aliquod commodum, ita no. Inn. in c. dilectus. de app. post prin. nu. 1. fol. 215.

Appellare, & submittere se protectioni, idem est, ita no. Inn. in c. ad audientiam. de ap. fol. 210. in princ. idem dicit & tenet ibi Abb. ergo si quis dixerit, submitto me protectioni talis iudicis ad quẽ appellari debet, idem est ac si dixisset, appello ad talem iudicẽ quòd no. & not. quid habeant operari ista verba, videlicet, submitto me protectioni talis iud. &c.

Appellari an possit à muneribus & honoribus ecclesiasticis, sicut à ciuilibus, vide per Inno. in c. 1. de his quæ fi. à ma. par. cap. fol. 250.

Appellari potest ab executione propter defectum ordinis iudiciarij non obseruatum, ita no. Inno. in c. proposuit. ext. de concess. præbend. in 3. coll. fol. 241. num. 5. Cassatur autem quicquid fit oppositore non audito, vt ibid. per Inn.

Appellari non potest à pœna imposita à iure, ita no. Abb. in c. ad nostram de ap. Dic aut lex est generalis, & tunc à iure constitutionis appellari non potest Aut est lex specialis contra certam personam, & tũc aut culpa vel causa exigẽte & idem, vt no. ff. de cap. di. l. amissione. §. qui deficiunt. Aut sine causa, & tũc appellatur à sententia iudicis lata vigore illius legis: quia illa lex ope exceptionis non valet: vt. ff. de exce. do. l. 1. in fi. Sed quero si iudex ex causa auget vel minuit pœnam à iure impositam, an possit appellari: & videtur quòd non. nam hoc facit legis authoritate: vt. ff. de pœ. l. hodie. Aut dico, quia illi legi per statutum derogatur: nam statutum posterius hodie tollit illam legem, quæ vt puto non habet locum in pœnis statutariis. quod tene menti.

Appellari potest ab assignatione loci non tuti, ita no. Abb. in c. ex parte. de ap.

Appellari potest etiam secundum legem vbi iuris beneficium denegatur, ita no. Abb. in capit. super eodem. de ap.

Appellari potest ad papam omissis mediis, ita no. Ab. in c. solici. de ap.

Appellari potest non solùm ex causa probabili, sed ex dubia, ita not. Inn. in c. sacro. de sen. excom. fo. 362. in nu. 4. vide infra in verbo, Reuocationi. 1. q. de quo vi de gloss. ord. nin c. cessante. de ap.

Appellari non potest ab excõmunicatione, nec ab absolutione, ita not. Inn. c. per tuas. de sent. excom. fol. 360. num. 1. vide infra in ver. processus. in 5. quęst.

Appellari potest à nimia moderatione dilationis, non ideò quia in prima vice misit peremptorium, ita no. Inn. in c. 1. de dila. fol. 139

Appellari non potest ab arbitrio eius ad quem recursum fuit vt cognosceręt vt bonus vir, ita no. Inn. in c. præsenti. de rescr. fol. 20. nu. 3. ponitur in l. 1. circa fi. ff. de leg. 2. vide infra in verbo, processus. in 4. q. vide per Io. And. in spec. de app. §. in quibus. in addi. suis.

Appellari sicut potest à iudice si grauat, sic & ab auditore si grauat: quia inter auditores & iudices quò ad hoc non est differẽtia, ita not. Innocent. in d. c. dilecti. de maio. & obed. fol. 104

Appellari, potest à iuramento delato à iudice & à taxatione expẽsarum, ita not. Inn. in c. super eo. quòd me. causa. fol. 114. nu. 4. & quotidie istud dictum allegatur, quod potest appellari ab iniqua taxatione damnorum & interesse, non dico à tota taxatione, quia est executio primæ sententiæ, sed à quota. ar. no. in l. si cum exceptione. §. hæc autem. ff. quod me. ca. & dicit idem Inn. quòd iudex, qui errauit in mala taxatione, potest errorem reuocare. Bal. Sed videtur de iure ciuili quod non possit ab ista taxatione appellari, quia ista taxatio est executio & declaratio condemnationis expensarum, vt colligitur ex gl. l. terminato. C. de fru. & li. expen. Sed sicut nõ habet appellare. 10. diebus elapsis à sententia condemnatoria, ita nec à taxatione quæ est executiua primæ sententiæ. ita sentit gl. in simili. in d. l. si cum exc. §. hæc autẽ actio. quod me. causa. Item est alia ratio quia ab executione non appellatur nisi modus excedatur. l. ab executione. C. quo. ap. non re. & tunc appellatur ab excessu modi non à tota executione, quia certũ est quòd in totum non exceditur modus, cũ aliqua necessaria sit taxatio & iusta licet non tanta. Exempla quomodo dicatur modus excedi sunt ista, vt quia ante tempus exequitur & tunc exceditur modus in tempore. Itẽ re exceditur modus, quia satis erat missio in possessionem modicæ rei, & facta fuit missio in possessionem magnæ rei: prout colligitur ex gl. d. l. ab exe. C. de ap. l. si quis prouo. Item exceditur modus, loco & causa, sic & plus dicitur quatuor modis. Vnde solemus dicere, quòd fideiussor non debet teneri in duriorẽ causam quã principalis, quod accipitur quatuor modis. Itẽ cùm sit interlocutoria non procedit gl. sed certè si debet taxare in 5. & taxat in 10. nõnne excedit modum in re. i. in quãtitate. Itẽ falsum est, quod taxatio expen. sit interlocutoria, quia aliud est sententia, aliud est taxatio, appellatur ergo à grauamine quando exceditur meta rationis in exequendo non, vt à sententia, vt colligitur in c. nouit. de app. & sic tenet Innoc. Bald.

Appellari non potest à disciplina vel correctione secũdum regulas, ita no. Inn. in c. ad nostram. de app. fol. 207. Hoc verum nisi abbas vel prælatus in corrigendo excedat modum, quia tunc bene potest appellari, & dicitur excedere modum si corrigat vltra quã regula doceat, ita not. Abb. in c. de priore. de ap. vnde si monachus delinquit in regula, & abbas vel prelatus vult eum corrigere, nõ potest ab illa correctione vel disciplina appellare, nec correctioni potest præscribi, quia peccandi licentia præscribi non potest, vt ibidem Innoc. & no. eo. tit. cum speciale in fi.

Appellari potest ab instanti grauamine, vel à comminatione iudicis, ita no. Innoc. in c. inter cætera de appellatione fol. 207. & cap. pastoralis. eo. tit. fol. 215. in numero 1. Sed videtur quod à comminatione iudicis nõ possit appellari, quia cõminatio non habet vim sententiæ interlocutoriæ, vel diffinitiuæ, vt C. commi.

commi.vel epiſt.l. interlocu. & l. fi.quia nõ eſt grauamen,ſed ordinatur ad grauamen de futuro. Sol. Aut comminatio iudicis infert iniuſtum facti & poteſt appellari,nam à factis ante factum poteſt appellari,quia poſt factum vt poſt torturam & oſſa fracta tardè appellatur.C.de ap.l.ſi quis prouo.Aut infert iuſtum metum verbi,vt quia iudex comminatur ſe pronunciaturum,& tunc nõ appellatur, vt.ff. de iu. l.in peremptorio.& hoc eſt verum ſecundum leges ſed ſecundum canon.videtur ſecùs inhærendo dicto Inn.qui dicit hîc quòd appellatur à commi. iud. & facit.ff.de ar.l.non diſtinguemus.§. cum quidam. &.ff.de of.præf.vrb.l.1.§.cum patronus,& vide quod no.C.de cohor.l.ſi aperitur.lib.12.&.ff.de offi.procõ. & leg.l.nec quicquam.§.de plano.Adde quod minę feruentes faciunt iuſtũ metum,vt.l.1. C.ſi qua. præ. po.&.l.1.ſi rector.prouin.& no.ff.de ab.l.licet.

Appellari poteſt extra iudicium ſine expreſsione cauſæ vel perſonæ, ita no. Inno. in c. conſuluit. de app.fol. 210

Appellari quando poſsit à ſententia interdicti & quando non,& quid proſit iſta appellatio, vide per Inn. c.ad hoc.de ap.fol.210.in nu.1.& ibidem dicitur, ꝙ per appellationem non ſuſpenditur ſententia exc. nec interdicti, ſecùs in aliis ſententiis & mandatis ſeu prohibitionibus iudicum, & vide infrà , in ver. ſententia.in 32.q.

Appellari an poſsit ab executore, & ex quibus cauſis, vide per Inno.in c.nouit de app.folio.211.& ibi ponit qui ſint caſus qui non impediunt execu.ſententię.quod no.

Appellari poteſt à repulſa & tarditate iudicis, de quo vide Inno.in cap.interpoſita.de app. folio.221.quaſi in fi.

Appellatio an intelligatur deſeri per cautionem, vide Innoc.in c. cùm veniſſent. de eo qui mit. in poſ. cau.rei ſer.fol. 159

Appellatio eſt iſtius efficaciæ ſiue naturæ quod extendit ad grauamina quæ poſtea ſubſecuta ſunt,ita no. Abb.in c.ex parte.de teſt.quod no.

Appellatio generalis non valet,ita no. Abb.in c. inter cætera.de app.

Appellatio ſicut tenet à diffinitiua ſine expreſsione cauſæ,ita tenet à mãdato quod habet vim diffinitiuæ, ita no.Abb. & Io.in nouel.c. peruenit. de app. quod eſt no.& probatur.ff.de mino. in l.ait prætor. §.permittitur.& dixi in l.minoribus.C. de his qui. vt indig.

Appellatio non requiritur in notorio exceſſu iudicis, ita no.Abb.in c.peruenit.de app.& vide infrà,in ver. condemnatio.in 5.q.

Appellatio remota in vno ca.de connexis, intelligitur remota in aliis,ita no.Abb.in c. ſecundo requiris. de app.

Appellatio a ſententia viua voce reſeruato ſibi beneficio appellandi in ſcri. quid operetur, vide per Inn. in c.de app.fol.208.& per Inn.eo. tit. c. bonæ.& per Bar.in l.cum procu.§.1.de no.ope.nun.

Appellatio non valet niſi petantur apoſtoli,ita no.Inn. in c.cordi.de app.fol.222.in nu.8.quod eſt not.

Appellatio propriè eſt illa quæ fit in iudicio,prouocatio verò quæ fit extra iudicium, ita not. Inno. in c. cùm fit.de app.fo.207.num.1.vide infrà,in verbo,renuncians.in 10.q.

Appellatio extra iudicium non imponit ſilentium ius habenti,nec caſſat actum legitimè factum , ita not. Inn.in c.cum nobis. de elect.fol.32.num.2. & vide ĩ. in ver.renuncians.in 11.q.

Appellatio extra iudicium facit quod iniuſta excommunicatio non ligat,ſecùs ſi non eſt appellatum ita no.Inn.in c.cùm nobis.de elect.fol.eo.

Appellatio in vno articulo, an impediat proceſſum in alio,vide Inn.in d.c.cum nobis.de elect.f.e.vide ĩ. in ver.interlocutoria.in.1.q.vide ĩ.in verbo,renunciãs. in 12.q.vide ĩ.in ver.caſus.in 12.q.

Appellatio an impediat officium execu.gratiarum,vide Innoc.c.ſtatutum.de elect.fol.56.num.2. vide infrà,in verb.ſententia.in 15.q.

Appellatio quando ſuſpendit proceſſum primi iudicis, & quando non,vide per Inn.in c.ſuper eo. aliàs in c. meminimus.de app.fol. 208

Appellatio non debet impedire effectum confirmationis ex quo confirmatio præceſsit ipſam appellationem,ita no.Inn.in d.c.conſtitutus.de app.& ibi vide de materia appellationis, confirmationis vel infirmationis electionum,fol.213.in nu.5.

Appellatio generalis debet admitti.ita no.Inn.in c.bonæ.de appel.fol.214.nu.1.Contrarium tenet Abb. vt ſuprà,in hoc verbo.q.1.

Appellatio epiſcopi prodeſt clerico. & populo,ita no. Inn.in c.dilectus.de app.fol.216.nu.2.

Appellatio etiam in abſentia iudicis facta ritè eximit appellantem ab eius iuriſdictione,ita not. Inn. in c. dilectus.de app.fol.eo.

Appellatio non mutat naturam cauſæ,& ideò eſt ſummaria vel ordinaria vt principalis cauſa,ita no.Inn. in c.cùm ſpeciali de app.fol.218.& 219.in nu.7.

Appellatione facta ad Papam nõ ſolum principale,ſed etiam acceſſorium deuoluitur ad ſedem apoſtolicã. ita no.Abb.in dilecto de app.

Appellatione pendente nihil debet innouari qualiter intelligatur hoc dictum,vide.ĩ.in ver. libellus. in 4. q.ibi,quia verum eſt in noua exc.&c.

Appellatione interpoſita quicquid dictum eſt in ſententia reuocatur,ita no.Inn.in c.auditis.de excom. & ibi,vide de forma libelli reuocatorij,& an debeãt reuocari attẽtata antequam incipiat procedi ſuper app.vide in c.dilectis.de app.fol. 216

Appellatione pendente non poteſt quis denunciari excommunicatus,ita no. Inn. in c. paſtoralis. de app. fol.215.in num.2.

Appellationem proſequens in termino dato à iudicę non videtur deferre ſi fuit impeditus per inopiam, quia terminus hominis ſuccedit loco termini iuris, vt.ff.de re iudi.l.3.§.ſi quis.ita dicit Inn.in c.ex ratione.de app.fol.307.in nu.2. quod eſt no. & vult quòd impedito per alium tempus currat, tamen reſtituitur idem ſi impeditus propter teſtium inopiam.

Appellationem non proſequens non poteſt conqueri de iudice à quo quòd fecerit litem ſuam , quia deſerendo appellationem videtur ſuo iuri renunciaſſe ita no.Inn.in c. ſæpè.de app.fol. 212. in num.7. ſecùs ſi pendet appellatio vt no. per gloſſ. in l. 1. quod qu. iur.Bal. dicit ibi quòd renuncians appellationi nihilominus poteſt agere contra iudicem à quo de iniuſtitia ſibi facta,vt alibi refert Bal. facit ad hoc l.cũ interdicto.C.de ar.tene menti.

Appellationi magis quàm ſentẽtię ſtatur,ita no. Abb. in c.dilecto de appel.

Appellationi factæ facilius renunciatur quàm fiendæ, ita dicit Inn.in c.quod ad conſultationem.de ſen. & re iudi.fol.169.& 200.in nu.1.quod not.

Appellatur à relatione facta parte ignorante , ita not. Abb.in c.intimaſti.de app.vide.ĩ.in ver.ſententia. in 70.q.vbi remittitur ad Inn.quando poſsit appellari, & quando non à ſententia excom.vide.ĩ.in ver.ſententia.in 71.q.

Appellatur à multis interlocutoriis , cum appellatio non iuſtificatur niſi per cauſam allegatam,& etiam nõ iuſtificatur niſi per eadem acta:nam appellare ab

interlocutoria est appellare à processu, quia interlocutoria est de processu causæ, & processus non potest impugnari per causas extrinsecas quæ non sint inclusæ in processu, & hęc de causis facti, sed causæ iuris sunt liquidæ per aperturam librorum, de quibus non loquitur. c. appellanti. ita no. Inn. in d. c. si. de no. ope. nun. fol. 345. Si autē appelletur à præcepto diffinitiuo non est necessaria insertio causæ in appellatione, sed sufficit quòd causa sit prius allegata in processu, vel per errorem omissa, vt. ff. de mino. l. ait prætor. §. permittitur. & quod no. in. c. peruenit. de app. in nouel. Et ideò qui appellat, à præcepto facto in cōfessum potest appellationis probare errorem, vt. ff. de app. creditor. §. iussus. quod non posset si non audiretur, nisi ex eisdem act. cùm habeat effectum diffinitiuum, quia parum à diffinitiua differt. quod no. sed ipse iudex qui est interlocutus, potest ex nouis ac. suam interlocutoriam reuocare cōtrario imperio, vt. ff. ne vis. fiat ei. l. 1. §. hæc verba. & l. ꝗ iussit. ff. de re iudi. idem in superiore eius adito non per viam appellationis, sed per viam querelæ & officio iudicis, vt l. qui arbitrio. ff. qui satisd. cog. secundum quosdam tene menti. vide. j̃. in verb. causa in 1. q. ibi quando appelletur à sentētia excommuni. &c. vide. j̃. in verb. suspensus. in. 6. q.

Appellatur ab interlocutoria lata in poss. vnde licet in possessorio nō appelletur à diffinitiua, tamen à grauamine appellatur, vt si fortè iudex non vult probationes recipere, ita no. Inn. in c. significauerunt. de tes. fol. 170. num. 2. & de mi. l. si ex causa. §. nunc vidēdum. per Gul. Are. & Bal. & sic ab interlocutoria lata in iudicio possessorio appellatur, vt ibi Innoc.

Appellatus. i. ille qui obtinuit sententiam pro se, si negat eam latam, perdit omne commodum quod est ex causa consecuturus, & debet imponi sibi silentium ne vlterius ea vtatur. ff. de inter. act. l. nunc habemus. ergò licet appellans nō producat sententiā, quia fortè non potuit habere copiam eius sicut interdum contingit, quia iudices nollunt dare copiam vel ex alia causa, tamen procedit app. & iudex interrogabit appellatum in vincentem an sententiatum sit pro eo, & si confiteatur, probatur sententia per confessionem, si neget imponitur sibi silentium ne commodo aliquo vtatur ex ea. ita si. no. Inn. in c. G. perpetuus. de si. ins. fol. 182. & non reperitur istud dictum alibi secūdum Bal. facit ad hoc. l. 2. C. vt li. pen. & de erro. ad. l. 2. instrumentum verò appellationis semper debet produci, aliter enim non potest introduci appellatio. idem dico in simili, quòd si quis delet instrumentum vel scripturam facientem pro eo quod perdit omne commodum quòd posset consequi ex eo etiam si suus aduersarius nollet quod perderet. tex. est no. in l. prima. ff. de his quæ in testa. delen. Bald.

Appellatus. i. ille qui obtinuit sententiam si ius suum coram ordinario prosequatur, & appellans comparet & opponit de app. sed appellatus negat esse appellatum vel dicit appellationem desertam, tunc iudex aditus cognoscet & pronunciabit, & stabitur sententiæ super hoc per eum latæ nisi appelletur, ita no. Inn. in c. const. de app. fol. 213. nu. 2. & 5.

Apprehendere, vide omninò. j̃. in ver. res. in 2. q.

Approbatus ad aliquod officium non potest in alio cōsimili reprobari, ita no. Inn. in c. cum venerabilis. de except. fol. 191. num. 7.

ARBITER vide omninò, j̃. in ver. modus in 2. q. ibi, sed in arbitro non potest, &c. Bal.

Arbiter si habet potestatem auferēdi, multum & parū non potest peti reductio ad arbitrium boni viri, ita dicit Host. in ca. humilis. de maio. & obe. & vide. j̃. in verb. clausula. in 1. q.

Arbiter super diuisione bonorum an possit prohibere partibus aliena. bonorum, dic vt in c. Raynaldus. extra de testa.

Arbiter non recipitur in testem in causa in qua est arbiter, & ita no. Innoc. in c. non sine. de arbi. fol. 121. ad de. l. deferre. §. 1. ff. de iure fisc. & ibi per Bart. & vide etiam in d. c. per Innoc. scilicet, quando quis possit de suo officio testificari.

Arbiter absoluit ab obseruatione arbitrij propter cōtumaciam partis non comparentis, sicut iudex absoluit ab obseruatione iudicij. ita no. Inn. in c. ex parte. de arb. & compromissum soluitur commissa pœna, vt ibidem per Inn. fol. 123. in nu. 1.

Arbiter censetur ille cui datur potestas procedendi seruato ordine iudiciorum, sed quando datur potestas procedendi non seruato ordine iudiciorum, tunc censetur, arbitrator, & quam viam sibi elegerit hæc sibi pateat, vt. ff. quod met. causa. l. si mulier, in fi. ita no. Inn. in c. quintaualis. de iure. fol. 186. in nu. 4. & 5. Et sic no. quid operatur illa verba copulatiua, scilicet, tanquàm in arbitrum & arbitratorem quæ quotidie apponuntur in compromissis, quia si datur potestas procedendi ordine iudiciorum seruato & c. aliàs erit arbitrator, vt suprà, quod tene mēti. Bald.

Arbitrator, vide omninò infrà, in verb. modus. in 2. q. prope fin. ibi, in arbitratore hoc potest dici &c. vide omninò. j̃. in ver. factum. in 11. q. & vide. j̃. in verbo, sententia. in 13. in 37. & in 38. q.

Arbitrio boni viri multa relinquuntur, & maximè de actis & actita. ita dicit Inn. in c. prudētiam. ff. de offi. dele. fol. 82. nu. 3. Et an vnus bonus testis excuset à calūnia relinquitur arbitrio iudicis, ita not. Io. And. in c, cùm dilecti de elect. in nouel. & per Host. in c. finem litibus. de do. & cont. & vide quod no. in l. maritus. ff. de q. & vide s̃. hoc eodem verbo. in 2. q. vide suprà, in verbo, app. in 20. q.

Arbitrium concessum potestati, vide Bar. in l. filius fa. ff. de dona.

Arbitro tertio absente qui dixit voluntatem suam & animum suum duobus arbitris consociis, & recessit nolens pronunciare, illi duo possunt pronūciare. seu laudare & valebit laudum, ita not. Inno. in c. Rayn. de test. fol. 263. in num. 1. non enim debet malitia tertij iudicis seu arbitri recedentis, seu nolle interesse alios impedire, vt in cap. fin. de ar. lib. 6. ex quo constat de animi sui voto, secùs si non constaret secundum Inn. quod est no. & vide quod no. ff. de admi. tut. l. Titium. 3. responso. Et istud dictum est verum in recedentibus à loco vbi conuenerant ad iudicandum, vt no. in c. fi. de arb. lib. 6. in nouel. tamen Doc. Iuris ciuilis tenent contrarium, scilicet, quia non seruatur ibi forma cōpromissi nisi omnes arbitri electi iudicent, vt. ff. de arb. l. Pedius. §. 1. quæ. not. Bald.

Arbitris primis duobus electis si datur potestas eligēdi tertium incertum in causam dissensionis tantum non valet, secùs si partes plenè confidunt de eis, ita no. Inn. in c. innotuit. de arb. fol. 124. in nu. 3. do. Fran. ac. dicit quod si tertius arbiter non pronunciatur, aut esset nudus consiliarius, aut pædagogus, tu dic quòd non valet donec authoritate partium eligatur seu authoritate inest, & hic tertius est arbiter in quantum laudat & metu pœnæ sibi parcetur à partibus & non est arbiter, quia si discordat ab vtroque aliorum qui etiam interse discordabant & tertiam fert sententiam hæc, 3. sententia præualet, sed in vero & mero iuris arbitrio nunquam valet dictum vnius quia vnus non est maior pars numero, licet tertius sit maior pars authoritate, vt no. in l. item si vnus. §. principaliter. ff. de ar. Item morte tertij soluitur cōpromissum

promiſſum ſi alius ſubrogatur vnde eſt per omnia arbiter.Item alij arbitri non faciunt arbitrum hunc l.non diſtinguemus. §. de off. ff. de ar. ſed lex facit ſecundum quid non ſimpliciter, vide per Dyn. in l. ſi dominium.ff.de fur.item ſcias quòd clauſula illa, videlicet quod vnus ſolus arbiter poſsit pronũciare intelligitur aliis abſentibus non aliis præſentibus, vt l.non diſ.§.cùm in plures.vbi eſt caſus no.Bal.

Archiepiſcopus poteſt punire ſubditos ſui ſuffraganei, ita no.Abb.in cap.ex parte.de inſt. & vide infra in ver.authoritas.in 2.q.& vide infra in ver. citatio. in 44.quæſt.

Argumenta, id eſt fama, dicit Innoc.in c.cùm in diœceſi.de vſu.vel perpiſcuæ præſumptiones, vt ibidem Innocen.fol. 338

Armatus,vide infra in ver.vſus.in 1.q.& vide inf. in ver. auxilium.in 1.q.

Arrharum datione vel promiſsione an videatur recedi à prouiſione legali,vide Bar. in l. item quæritur. de pub.

Articuli quidam ſunt antiqui,quidam ſunt noui,incluſi veteribus ſub præſcriptione.Quidam noui trahentes originem à veteribus vt modus,vel conditio,vel pactum à contractu interpretato ſimpliciter,vt in c. cùm Ioannes eremita.de fide inſtru. Quidam ſunt noui ſeparati & non contigui à veteribus.Quidam ſunt quaſi contrarij,ſuper iſtis de iure ciuili admittuntur hinc inde teſtes,vt cauſa appellationis vt plenius veritati ſubueniatur legitimè,vt.l. per hanc. ſecùs eſt de iure canonico, quia timetur ſubornatio poſt per contractas atteſt.vt in c.teſtibus.de teſt. in Cle.vnde Legiſtæ ſtudent indagationi veritatis.Canoniſtæ calumniarum expulſioni.Legiſtæ non præſumunt ſubornationes niſi in eadem inſtantia. Canoniſtæ etiam in alia ſuccedanea.ar.ff.iud.ſol.l. cùm apud.Nec ob.eis.c.veniens. de teſti. quia ibi inualida eſt probatio ad obtinendum niſi fiat poſt li. cõte.Et ideò tanquam ad hunc finem non ritè recepti, ante li.conte.iterato recipiuntur poſtea ſecùs, niſi ex parte & modo ſint ritè recepti ſuper incluſis & implicitis.Quidam de Iure canonico dicunt teſtes non admittendos:quidam dicunt admittendos, ſi ſuper hoc ſigillatim teſtes non fuerint examinati,licet fuerint implicitè iurati,quod eſt verum,niſi fuerint didicita teſtificata quæ legi nõ poſſunt.ff.de his quæ in teſt.del.l.1.in prin.& quia ſi iurauerint ergo examinandi.Item ſuper orientibus ſuper eodem facto teſtes ſunt recipiendi ſi primi non fuerint interrogati ſecundum eos.idem ſi fuerint extra articulũ interrogati,quia cùm non fuerint ad hoc producti,licet iudex ex officio interrogauerit non officit didiciſſe teſtificata,ſecundum Inn.Itẽ ſuper diſcrepatione quæ non fouent,tamen teſtes ſunt examinandi,vt ff.de pe.hæ.l.ſi quis libertatẽ.in fin.Itẽ ſi egi rei vẽd. &nixus ſum probare vnam cauſam remotam in primo iudicio,& in cauſa ap.non admittitur ad probãdum aliam cauſam,ita not.Inn.in c.fraternitatis.de teſti.fol.167.per totũ.Iſtud vltimum dictum eſt verũ. ſi ſpecialiter egi expreſſa in libello cauſa remota,ſecùs ſi ſimpliciter,vt ff.de app.l.Seio.& l.Titianus. ff. quod cum eo.C.de pe.hær.l.hæreditas materteræ.ff. de pact.do.l.Beblius.in fi.cum ſimilib.

Articulus debet probari prout formatus fuit & imputet ſibi qui malè formauit capitula, ita dicit Inn.in cap.propoſuit. de cle.excom.& ibi videas per eum folio. 339

ASSESSOR debet eligi de communi voluntate partium,ita dicit Inn.in c.ſuper quæſtio.extra de offic.deleg.fol.88.nu.6.

ATTESTATIONES & confeſsiones factæ in vna inſtantia valent in alia inſtantia etiam reo abſoluto ab obſeruatione iudicij quod eſt no. Reſponſio eſt, quia magis ſunt acta litis quàm inſtantiæ, & ideò inſtantia perempta non perimit acta : ſecùs in aliis ac.quæ ſunt ord.iudicij,ita no,Inn.in c.cauſam. de teſt.fol.167.nu.1.Aduerte quædam ſunt acta quæ fiunt ad litis præparationem & iſta non valent in alia inſtantia,niſi ſint probationes vel confeſsiones. verbi gratia:ſi tu in vna inſtantia confeſſus es te hæredem,vel hoc probaui valent in alia:vt.ff. de inter. act.l.fi. Quædam ſunt acta ad litis inchoationem vt lit.conte. & iuramentum calumniæ, & iſta acta pereunt cum inſtantia perẽpto termino.vt ff.de dam. infec. l.qui bona.§.ſi quis ſtipul.Quædam acta fiunt ad veritatis indaginem poſt lit.conte. & iſta nõ pereunt.Fallit in atte.non pub.quia ſine publicatione non probant & in alia inſtantia publicari non poſſunt niſi de nouo recipiantur,quia pub.fit officio iudicis mercenario & iſtud euanuit cum inſtantia: vt l.geſta.de re iudi.fallit in c.quoniam frequenter. vt lit.non conte.Sed ibi non eſt finita inſtantia interitu,ſed quia non deſiderabat vlteriorem proceſſum. Quædam ſunt acta quæ fiunt ad interlo.ſuper incidenti vel emergenti:tunc ſi iudex interloquitur quo ad proceſſum cauſæ tunc finitur interlocutio:ſecùs ſi in principale factum extraneum.ff.de mi.l.inter vtile.Quædam ſunt acta quæ fiunt ad deciſionem cauſæ,& iſta ſunt perpetua:nec enim finitur inſtantia,id eſt corroditur per diffinitiuam:ſed acquirit intentum ſententiæ:vt ff.de mi.l.2.§.1. Et vbicunque dixi acta finita:verum eſt niſi quo ad effectus conſummatos de præterito,puta interruptæ præſcriptionis : vt l.cùm notiſsimi.C.de præſcri. 30.vel 40. anno.nam quatenus traxit ſecum ſuum effectum non reſcinditur,ſecundum Iac.de Are.& Bart.in l.3.ff.iudi.ſolu.ſecùs tamen ſi illa citatio perfectè non produceretur in eſſe quia nõ comparet actor:vt no.in l.ſicut.C.de præſcri.30.vel 40.an.per Guil.de Cu.tene menti. & vide.infra,in ver.ſilentium.in fin.Bal.

Atteſtationes ſi ſint combuſtæ ante ſententiam teſtes poſſunt iterum produci,ita tenet Inn.in c. conſtitutus.de teſti.fol.169.quod verum puto reſti. facta ex clauſula generali quæ finaliter in alio caſu conceditur:vt puta ſi produxi plures teſtes & iudex refrenauerit numerum teſtiũ,& inter approbatos reperiũtur quidam qui non poſſunt eſſe teſtes, & ſic deficit probatio non conceditur reſtitutio:vt no. ipſe idem in c.auditis.de in inte.reſti. fol.117.vel poteſt dici ꝙ ſufficiat fides de amiſsione talium probationum:vt in c.teſtimonium.de teſ.in fi.Bal.

AVGMENTVM vide.infra in ver.cri.in 6.q. Auth. nunc ſi hæres.C.de liti.quomodo debeat intelligi,vide Inn.in c.ex parte. de ali.iu.mu. cau.fa. folio 121, numero 1.

Authoritas,vide omninò.infra in verſi. differentia. in 4.quæſt.

Authoritas archiepiſcopi non requiritur quando alienatur res maioris eccleſiæ,id eſt eccleſiæ cathedralis per epiſcopum vel capitulum,ita no.Inno.in c. 1. de his quæ fiunt à præl.fol.249.& per eundem in c. ſtatuimus.de tranſ.fol.105. niſi obuiet iuramentum ſecundum Hoſt.& Lap.Bald.

Authoritas ſuperioris requiritur ſi duæ villæ velint inuicem ſe vnire in vnum corpus,idem ſi vnũ corpus velit ſe diuidere in duo,ita no.Inn.in c.dilecta.de ex ceſ.præl.Et quod de duabus villis poſsit fieri vnum corpus,probatur in Auth.vt iu.ſine quoquo ſuffr.§. illud.& quod vnum corpus poſsit diuidi in duo probatur in l.ſi eadem.ff.de aſſeſſ.Bal.

Auxilium præſumitur quis dediſſe eo ipſo quòd ſtat armatus

armatus cum malefactore,ita no.Inno.in c.continẽtiam.de cler.percuſ.fol.339. vide infra in ver. vadens. in 1.q.1.& infra in verb.ſtat.in 3.q.

Auxilium legis fruſtra inuocat qui committit in legẽ: vt extra de ſen.excom.c.in audientia & c.

BANNITVS vide omninò infra in ver. excommunicatus.in 12.q.

Bannitus qui petit ſe abſolui à banno, an poſsit ante rebannitionem impunè occidi,ſecundum formam ſtatutorum permittentium bannitos impunè occidi,vide per Dy. & Bar.in l. 4. §.ſi ſeruus quem.ff.de acqui.poſ.& per eundem Bar. in l.pe.ff.de adul.

Baptizatus in parte,an ſit baptizatus in totũ, vide per Bar.in l.poſsideri.in princ.ff.de acquir.poſ.

Baſtardus an poſsit ſubſtitui per procu.filio legitimato,vide per Bart.ff.de do.cauſa mor.in l.quod cond. vide per eundem in lege.ſi is qui.ff.de vulg. & pup. ſubſti.

BELLVM prouocare contra infideles & reges Sarracenorum an licitum,vide Innoc.in c.quod ſuper. de vo.& vo.rede.fol.278.in num.1. & 7.vide infra in ver.clericus.in 4.q.vide infra in ver. ope.in.10.q. & plenè per Inno.in c.ſicut.de iureiur.fol.187.nu.5. vbi tractat de bello licito & illicito.

Beneficia priora ad hoc vt vacent ſufficit habere pacificam poſſeſsionem beneficij ſecundi de facto licet de iure non vacet & imputet ſibi qui errauit in iure, ſecùs ſi errauit in facto,ita no.Inn.in c. conſtitutus. de app.fol.213.in numero primo Prælatos maximè non excuſat iuris ignorantia, vt ibidem per Innoc. vide per eundem.in cap.decæterò.de ſen. & re iudi. folio. 198

Beneficia ſua quis perdit ſi per annum ſtat in excommunicatione,ita no.Inno.in c.bonæ.de æta.& qual. fol.68.num.2.

Beneficia paria poteſt prælatus inſtituere alteri ſine cõſenſu capituli,ita no.Inno.& Abb.in c. nouit. de his quæ fiunt à præ.fol. 249

Beneficium dicitur titulus,ſecundum Hoſt. in c. dudũ. de elect.

Beneficium eſt beneuola actio tribuens gaudium, capienſque tribuendo ait Seneca primo de beneficiis. Et omnium beneficiorum iſta eſt natura vt non ſit neceſsitas ſed poteſtas,ait Quintilianus lib.1.

Beneficium eſt quòd tãtùm eius cauſa præſtatur in quẽ confertur,ait Seneca.8.declamationum.Bal.

Beneficium manuale habens agit eo nomine, ita no. Inn.in c.edoceri.de reſcr.fol. 13

Beneficium omne requirit reſidentiam niſi conſtet de contrario,ita not.Inno.in cap.clericos. de cler.non reſiden.fol.230.num.1.

Beneficium ſi fuerit collatum abſenti licet nondum acceptauerit non poteſt alteri conferri, & ſi conferatur non conualeſcit,licet primus repudiet,quia eius voluntas primò debuit explorari,ita no. Abb.in c. accedens.de præb.quod no.arg.contra.ff.ſi cer. pe. l.proinde.& de fideicom.libe.l.ergo.§.ſi bona.& facit.ff.de leg.2.l.ſi tamen Bal.& ratio quare interim non poteſt conferri eſt,quia non vacat cùm ſit iam facta collatio.Bald.

Beneficium non dicitur vacare ſimpliciter propter renun.factam animo permutãdi,ita no.Abb.in c.cùm ſecundum.de præben.

BONA vxorum non debent capi pro debito viri,ita notat Abb.ex literis de pi.& C.de pri.fiſc.l.1.

CALVMNIATOR puniendus eſt,ſiue fuerit calumniator ſuper accuſatione, ſiue ſuper denunciatione.& punitur extraordinariè,ita no. Inn. in c. cùm dilectus.de calumniato.fol.324.adde quod no. Cy.in l.ſeueriter.C.de exc.tu.Bal.

Cãpana multis de cauſis pulſatur,vide per Inn.& Hoſt. in c.de of.cuſt.fol.170.vide infra in ver.vocatio.in 1. q.& infra in ver.clericus.in 7.q.

Cancellatio ſiue caſſatio proceſſus & ſentẽtiæ prodeſt omnibus qui per ſententiam lædebantur, etiam ipſis non citatis,ita no.Inno.in c.in noſtra. de procu. fol.110.num.8.

Canonia eſt nomen tituli iuris,ſed præbenda eſt nomen facti,& cadit etiam in extraneũ ſecundum Inn. in d.c.cùm M.fol.3.nu.2.& vide infra in ver. patiẽtiã. in 1.q.& vide infra in ver.ingreſſus.in 1.q.

Canonica portio non debetur eccleſiæ parochiali de his quæ ſingulariter relinquuntur pauperibus conſanguineis vel amicis intuitu pietatis,quia iſta canonica portio non debetur niſi de his quæ relinquũtur alteri eccleſiæ vbi eligitur ſepultura ſeparata ab eccleſia parochiali,& ratio ne aliàs eccleſias ſuæ præferat.ita no.Inno.in c.de his.de ſepulturis.fol.266.Tamen eccleſia parochialis non aget cõtra hæredẽ teſ. ſed eccleſia cui eſt relictum aget:& contra iſtam cui eſt relictum dirigitur petitio eccleſiæ parochialis,vt in c.de his.& hac ratione nititur Innoc.non enim eccleſiæ parochiali quæritur iudicio teſtatoris.imò eſt quædam falcidia quæ contra voluntatem ipſius teſtatoris detrahitur,& ideò actione ex teſtamento peti non poteſt,ſed condictione ex canone. Sed ſi eccleſia cui eſt relictum repudiat legatum, tunc fortè penes hæredem remanet cum ſuo honore, vt C. de ca.tol.l.vnica.§.pro ſecundo.& ar.ff.de contratab. l. ſi poſt.§.vlt.quod no.

Canonicatus miniſterium eſt,ita not.Inn.in c.dilectus. de præb.fol.233.num.2.& eſt ſecundum in ordine, & vide infra in verb.tyrannus.in 1.q.

Canonici ſingulariter res eccleſiæ non poſſunt alienare,ita no.Abb.in cap. ad audientiam. de reb. eccle. non alie.

Canonicum cathedralis eccleſiæ eſſe eſt maior honor quàm eſſe alterius eccleſiæ,ita no.Inn.& Abb.in capit.fraternitatis.de ſepulturis.fol.265. Et ſic videtur quod licet infamis poſsit eſſe monachus:vt in Auth. de mo.in prin.non tamen poſsit impetrare canonicatum cathedralis eccleſiæ.Bal.vide in cap.ſta.de reſcri.lib.6.& in c.infamibus.de reg.iur.lib. 6. per Dy. Zi.de Cremo.

Canonicus in eligendo non dicitur pub. officio fungi, ita no.Inn.in c.cùm dilect.de conſue.fol.23. numero 5.In canonicum quis non poteſt aliquem recipere etiam nomine totius capituli.Sed oportet quòd ſinguli canonici hoc faciant ex quo ſunt in c.congregati,ita multum no.tenet Compo. in c. eam te. de reſcri.vbi omninò vide Bald.

Canonicus electus vltra numerum habet vocẽ & quotidianas diſtributiones licet non habeat præbendã, ita no.Innoc.& Hoſt.in cap.cùm M.Ferra.de conſti. fol.3.nu.6.

Canonicus ſtatim quod eſt factus omnia ei incumbũt quæ ad canonicos attineant,ita no.Inno.in c.in literis.de reſti.ſpo.fol.148.& 149.num.7.& ff.de ædi. edi. l.ædiles.§.item ſciendum.

Capella quæ non poteſt teſtificari vbi iuſsit teſtator permutatur per epiſcopum ad alium locum, ita no. Innocentius in capitulo nos quidem.de teſt. folio 260.& vide.ff.de vſufruc. leg. lege legatum. & quod ibi Bar.

Capellam priuatam poteſt quis facere in domo propria, ita no. Innocent. in capit. ad hoc. de reli. do. folio. 283

Capere

Capere delinquentem ideò vt non poſsit iterum aufugere ſeu offendere licitum eſt cuique, & non ſolum capere,ſed etiam ligare, ita no.Inno.in d.c.vt famæ. de ſen.excom.fol. 359

Capere poteſt delinquentem omnis habẽs iuriſdictionem,ſed priuati qui non habent non poſſunt capere,niſi illi quorum intereſt vt ſi timetur de fuga quia tunc licet,acclamare verò delinquentẽ licitum eſt cuique,vt.ff.de vſur.l.ſi quis ſolutioni.§. mora. vel ſi comprehendatur delinquens in facinore, quia tunc licitum eſt capere,ita not.Inno.in c.vt famæ. de ſen. excom.fol.359.num.4. idem dicit propter immanitatem criminis,vt.l.ſi.C.de ma.& math. Bal. & vide ſup.in ver.bona.in 1.q.

Capitulum,vide infra in ver.præbenda.in 1.q.

Capitulum totum debet congregari in electione fienda,& eſt de forma quod congregetur,ita not.Inn.in c.quia propter.de elec.fol.47.nu.1.& an valeat quod fit à ma.par.cap.vide per eundem in c.cùm omnes. extra de conſti.

Capitulum proſequitur iura epiſcopatus quę videntur temporalia & ſpiritualia coram epiſcopo & capitulo, ita no.Inno.in c.dilecti. de ma.& obe. folio. 104. numero 1.

Capitulum non ſuccedit prælato in bonis diſcretis à dignitate,ſed ſuccedit ſucceſſor,ita no.Inno.in c. relatum.extra de teſt.fol.261.& 262.

Captus ex cauſa famoſa & in crimine non eſt infamis, ita no.Inn.in c.vt ſuper his.de pœnis.fol.542.facit ad hæc.C.de infa.l.1.

Carcer,vide omninò in ver.citatio.in 2.q.

Caſtra vel alia loca vel caſamenta non licet facere ad æmulationem,ita not.Inno.in c.vt Piſanis. de reſti. ſpo.fol.236.vide.l.quicunque.C.de fundis limi. lib.11 in tex.& gloſ.

Caſtrum ſi vẽdatur ius patronatus ei accedit annexũ, ſecùs ſi vendo palatium vbi eſt eccleſia in qua habeo ius patronatus.Ratio eſt,quia caſtrum in ſe cõtinet vniuerſitatem,ſcilicet,honorem, iuriſdictionẽ, & diſtrictum,ſed palatium non eſt vniuerſitas iure, ſed purum corpus,vnde incorporalia ei non accedunt quæ poſſunt per ſe ſtare,ita no.Innoc. in c. ex literis.extra de iure pat.fol.286.num.1.

Caſtrum, princeps fecit caſtrum vel aliam ciuitatẽ eo ipſo,quòd ſcribit ei vt ciuitati vel nominãdo ipſam vt ciuitatem videtur ei concedere omnia priuilegia quæ ciuitati incumbunt,ita no.Inn.in c.cum ab ecc. de of.ord.quod no.fol.97.num.3.

Caſtrum quod quis mihi furtiuè abſtulit & occupauit ſi eſt difficilè eum recuperare poſſe,licitum eſt etiam mihi ipſum furtiuè auferre,ita no.Innoc. in c. olim cauſam.de reſt.fol.230.in nu.8. Et ibi etiam habes, quòd quando quis tenet violenter rem alterius, ſi dominus eam habere non poteſt,licitum eſt ſibi eã furtiuè occupare & rẽ habere,quod tene mẽti:imò plus dicit ipſe Inno.quòd ſi non poſſum rem meam habere,poſſum æquiualentem ſurripere.

Caſus in quibus Papa reſeruat ſibi abſo.ponit Inn. in. cap.nuper.de ſen.exc.fol.359.in num.6. & vide infra in ver.clericus.in 4.quæſt.& infra in verbo,citatio. in.7.q.

Caſus in quibus non eſt excommunicatus ille qui percutit clericum,ponit Inno.in c.non dubium.& in c. veniens. de ſen.excom.fol. 357

Caſus tres indicendi purgationem,ponit Inno.in c. inter.extra de purg.cano.fol. 351

Caſus in quibus poſſunt teſtes recipi ante lit.cõte. ſiue libellus ſit oblatus,ſiue non,ponunt Inno.& Hoſt.in c.quoniam.vt lit.non conteſ.fol. 207. & vide vnum caſum in c.licet.de teſt.& alium in c.ſignificauit. eo. titu.alium.ff.ad leg.Aqui.l.in lege Aqui.alium.C.de vſu.pu.l.pupillus.alium in l.diffamari.C.de inge.ma. alium.ff.de lib.leg.l.Aurelius.§.1.aliam C.de fideiuſ. l.ſi contendat.ſed non omnes iſti pertinent ad materiam huius caſus.Bal.

Caſus in quibus citatus vel requiſitus non tenetur cõparere,ponit Hoſt.in c.bonæ.extra de elect.

Caſus in quibus opponitur excep.non agendi, ponit. Hoſt.in c.2.de or.co.

Caſus in quibus tenet ſententia contra res prius iudicatas,vide per Inno.in cap.ſuborta.de ſen.& re iud. folio. 204

Caſus in quibus monachus poteſt eſſe procurator,vide per Inn.in c.cum I.& A. de ſen.& re iudi.fol.204. numero 2.

Caſus in quo ſimul duo interueniunt admittuntur ad agendum vel ad accuſandum,vide per Inn.in c. abbate.de ſen.& re iudi.fol. 205

Caſus in quibus appellatur ab executione,& caſus qui impediunt executionem ſententiæ,vide per Inno.in c.nouit.extra de app.fol. 211

Caſus in quibus valet quod fit per iudicem pendente app.vide per Inno.in c.interpoſita.extra de app.fol. 221.num.4.

Caſus in quibus tenet proceſſus iud.poſt appellationẽ, & quæ differentia ſit in appellatione facta in iudicio vel extra iud. vide per Innoc. in c.Romana.de appel.fol.223.in nu.7.Et no.tres gradus in proſecutione appellationis per quos gradus procedit , vel non procedit inhibitio fienda iudici à quo,vide ibidem per Innoc.& no.benè hoc.Bald.

Caſus in quibus epiſcopus poteſt cognoſcere contra laicos,ponit Inno.in c.recepimus.de priui. num. 4. fol.346.Bal.

Cauſa an debeat exprimi quando appellatur à ſententia excommunicationis,vide Inno.in c.per tuas. de ſent.excom.fol.360.nu.4.

Cauſa poteſt delegari in monacho hoc expreſſo aliàs non,ita not.Inn.in c.cùm olim.el.2.de priui.fol.346. numero 1.

Cauſa quæcunque tractatur etiam per reſtit. in integ. executionem impedit,ita no.Inn.in c. paſtoralis. de off.dele.fol.89.num.5.& C.de tranſ.l.ſi cauſa.

Cauſa ſi ſimpliciter eſt commiſſa intelligitur etiam cõmiſſum petitorium & poſſeſſorium:ſecus ſi ſpecialiter alterum tantùm,ita no.Innoc.in c.1. de ſequeſt. poſ.fol. 160

Cauſa citationis ſi nõ ſubeſt et citatus comparet aduerſarius eius condemnatur in expenſis,ita no.Inn. in c.dilecti.de exce.fol.191.in nu.1.& ff.de iudi.l.eum quem temerè.Bal.

Cauſa iudicij & cauſa teſtimonij non ſunt eædem cauſæ,ſed diuerſæ,ita no.Inn.in c.ſicut nobis. de ſen. & re iudi.fol. 200

Cauſa iuſta audiendi quæ poteſt examinari parte non citata:non tamen iudex debet eſſe currens , ita no. Inn.in c.tenor.de re iud.fol.199.quia iuſta examinatio erat præparatoria non iudicialis. facit quod no, ff.de bo.poſ.l.3.§.pen.

Cauſa eſt inferenda in libello,ita no.Inno.in c.inter monaſterium.de ſen.& re iud.fol. 203

Cauſa probabilis.i.iuſta veriſimilis cauſa dicitur,quæ de iure approbatur,ita nota.Inno.in c. bonæ. extra de ap.fol.214.numero 3. probabile quantum eſt ad opinandum quòd ſi probetur opponenti fauet. Veriſimile eſt quòd prima facie præſumitur quantum ad ſententiandum,probabile eſt quod ex actis appa ret,vt ibi Inno.

Cauſa vniuerſitatis non præiudicat ſingulis,nec elidit, nec tollit priuilegia ſingulorum,ita no.Inn.in c.2.de

sepul.fol.265.nu.3.

Causam magis inspicimus quam personam in priuilegiis realibus, sed in personalibus magis personam quàm causam, ita no. Inno. in c.1.de rescri.fol.5.nu.5. vide infra in ver.compromissum.in 3.q.

Causarum tria sunt genera, scilicet ciuilis, criminalis, & spiritualis, ita no. Inno. in c.crimina.de collu. deteg. fol.338.vide infra in ver.præceptum.in 1.q.

Causas quæ directè pertinent ad ecclesiam, ponit Inno. in c.nouit.extra de iud.fol.126.nu.4.

Causæ cognitio nec ordo iudiciorum requiritur in reuocatione iurisdictionis, ita not. Innoc.& Host. in c. accedens.vt li.non contest. & ff. de iud. l. iudicium soluitur Bal.

Causæ criminales possunt delegari de iure canoni. excepto vltimo supplicio, ita no. Inn. in c. in archiepiscopatu.de rap.fol.336.in nu.1.

Causæ temporalis iurisdictionis & publicorum officiorum possunt terminari etiam die feriato, ita no. Inn. in c.significauerunt.extra.de iudi.fol. 128

Cautio de iudicio sisti non propter hoc legitimat personam iudicis coram quo præstatur, nec partium, ita no. Inn. in c.inter monasterium.de sen. & re iudic. fol.203.vide infra, in verb.in nu.2.sententia.in 38.q.& vide sup.in ver.appellatio.in 20.q.

CAECVS, vide infra in verbo, testis.in 14.q.

Censum qui soluit præsumitur esse vel fuisse fidelis, ita no. Inn. in d.c.præterea.de trans.fol. 107

Census, vide infra in ver.petitio.in 3.q.vbi habes de for. lib.ad censum.

Cẽsus est signum subiectionis vel exemptionis, ita no. Inn. in c.præterea.de transact.fol. 197

Cessio, vide omninò in verbo, commissio.in 1.q.

Cessio quando presumatur simulata, & aliud est cessio & aliud est contractus.

Cessio debet adhærere contractui non procedere ex interuallo, nec seorsum diuer.instr. de istis omnibus vide plenè per Inno. in c.ex parte.de alie. iud. mu. cau.fac.fol.121.num.2. De verbo cedo, concedo, mando, insolutum do, vendo, vel dono, vide Bar. in l. ad eum, ff.de dona.

CHRISTVS quare dimisit nobis suũ vicarium? Respondeo, quia perpetuò nos dilexit, & ideò sine capite nos dimittere noluit, ita dicit Inno. in c.ad apostolicæ.de sent.& re iudic.fol.206.arg.ff.de adop.l.si tibi filij.Bal.

CIMITERIVM an debeat esse propinquum ecclesiæ, vide per Innoc. in c.abolendæ.de sepul. fol. 267. num.2.

Cimiterium non habet omnis ecclesia nisi habeat populum vel ex priuilegio, ita no. Inno. in c.1.de sepul. folio. 265

Citare non debet iudex nisi reum de quo quæritur quãdo proceditur ad instantiam partis, sed quando ipse procedit ex officio suo debet citare omnes quos res tangit, ita not. Inn. in c.humilis.de ma.& obe.fol.105. in num.2.& interim differtur executio, secundũ eun. & Host.ibidem.

Citare nõ potest vnus de pluribus legatis nisi adiiciat causam quare ad eum pertineat iurisdict.ita no. Innocen.in c.prudentiã.de offi.dele.fol.82.num.1.

Citari non est necesse singulos de vniuersitate in negotiis vniuersitatum & collegiorum, & ideò absentes citari non debent, sed solum administratores.i.recto res, secus in factis singulorum, quia debet esse citatio singulorum non generalis, & ideò etiã absentes sunt citandi, vt.ff.de min.l.etiam.§.fi.ita no. Innoc.in c.humilis.de ma.& obe.fol.105.num.2.

Citari quando quis debeat personaliter, & quãdo sufficit citari ad domum, vide not. Innoc. in c.si aduersarius.de eo qui mit.in pos.159.num.5.

Citandi qui sint in publicatione instrumenti, vide Innoc. in c.Alber.de test.fol.173.numero.2.& vide.C.de re iudi.l.gestas.per glos.& Doct.Bald.& vide etiam per Innocen. in d.cap.Albericus.de publi.testa. procu.& inst.

Citata vna parte quæ comparuit in termino sibi assignato, altera verò nõ comparuit, ille qui comparuit etiam finito termino non potest recedere, & si recedit non erit cõtumax nec citatio circumducetur, tamen altera parte cõparente sententia valebit, quia iudex potuit expectare de benignitate, secùs si licentiasset comparentem, ita no. Innoc. in c. consuluit. extra de offic.deleg.fol.86.num.3.

Citari vel citandi hoc modo si volunt se opponere nõ intelliguntur citari præcisè sed sub modo, ita no. Inno. in c.dilecti.de exce.fol.191.in nu.1.& no.C.si man. ita fue.alie.in l.ea quidem.Inno.

Citatio vbi est nulla, quia non tenet vel non emanauit, ibi sententia est nulla, ita no. Inno. in c.præsenti. de rescri.fol.20.numero 4.& vide per eundem in cap. querelam.de proc.fol.108.numero 2.vbi dicit quod quando citatio legitima non præcessit sentẽtia quę fertur est nulla.facit ff.de re iudi.l.si cum nulla. & l. vir bonus.ff.iud.so.& quod no.per glo.in l. si pater, C.ne de sta.defun.& in c.vt debitus.de appell. secùs si est aliqua, sed potest elidi, quia arctat nisi opponatur.Bal.infra in ver.sententia.in 14.& l.q.& sup. in ver.causa.in 10.q.

Citatio iudicis delegati quid debeat continere, vide per Inno. in d.c.præterea.de dila.

Citatio in quibus causis non tenet, vide Innoc. in c.pręterea.extra de dila.& de aliis multis ibidem.

Citatio licet requiratur ad sententiam audiendam, tamen licet non fiat citatio valet sententia si fuit lata vtraque parte præsente, ita no. Inno. in c. except. de exce.fol.193.& no.in c.quoniam cõtra falsam. extra de proba.in gl.præsumitur.in fi.& de offic.deleg. cũ in iure.& in d.c.exceptiones.in gl.super ver.punitur. de hoc limita vt per Guil.& Bal.in l.pe.ff. de in ius vo.videlicet nisi quando requiritur fieri citatio in scri.dic vt ibi per eos.

Citatio non sufficit fieri ad domum, quando quis citatur vt examinetur vt testis ad perpetuam rei memoriam, imò si personaliter non reperitur debet expectari quousque reperiatur, & hoc verum nisi esset periculum in mora. Vbi autem esset periculum in mora sufficeret citatio ad domum, ita no. Innoc. in cap.significauerũt & in c.significauit.de test.fol.170. & 173.quod not.Bal.

Citatio vbi non est legitima vt in pupillo & similibus, tunc non fiet restitutio expensarum, ita no. Inn. in d. c.si aduersarius.fol.159.vbi omninò vide de his & de aliis circa hãc materiam citationis, vide sup.in ver. absens.in 2.q.& sup.in ver.appellatio.in 7.q. & infra in ver.vniuersitas.in 5.quæst.

Citatio specialis non est necessaria ad sentẽtiam expẽ. sed sufficit contumacia vel citatio ad diffinitiuam, ergo taxatio potest fieri sine noua citatione, quia est executio implicita ipsa condemnatio expensarũ, ita no. Inno. in c.querelam.de procu.fo..188.in num. 2.& no.in c.super eo.quod me.cau. dixi etiam in l. terminato.C.de fru.& lit.expen.

Citatio quando de gratia citatur ille quem de iure citari non oportet expectandus non est quia per hãc cita.non quærit sibi ius, ita no. Innoc.& Host.in c.cũ inter R.de elec.fol.32.in numero 2. Sed alibi dicit Iac.But. quod vbi aliquis est citandus citatus est expectandus, vt ipse no.in Auth.si omnes.C.si vt se ab hære.abst.Bald.

Citatio

Citatio peremptoria eſt neceſſaria in cauſa appellationis, licet non requiratur litis conteſt. ita no. Hoſt. in c. eccleſia. de conſti.

Citatio quam faciunt canonici ad eligendum non eſt propriè citatio ſed denunciatio, ita no. Innocentius in capitulo, cùm nobis. de elect. fol. 32. in num. 2.

Citatio quæ non eſt iudicialis non requirit peremptorium, ita no. Inno. & Hoſt. in c. cum nobis. de elec. fol. 32

Citatio ſi eſt generalis poteſt generaliter procedi ad quemlibet actum, ſecùs ſi eſt ad certũ actum, ita no. Innocen. in c. conſuluit. de off. deleg. fol. 88

Citatio eſt exordium iuriſdictionis & initium. Sed quò ad cauſam initium & fundamentum li. eſt conteſta. Illa enim quæ ante lit. cõteſt. præcedunt ſunt quadã præludia non litis ingreſſus, ita not. Innocent. in c. ſuper quæſtionum. de offi. deleg. fol. 87. nu. 2. facit. l. 1. C. de præſcrip. long. temp. Bal.

Citatio quando fit ad domum, ſi nemo ibi reperitur, ſchedula debet affigi ædibus, ſeu in portę domus, ita not. Innocẽt. capit. ſi aduerſarius. de eo qui mittitur in poſſeſsionem cau. rei ſer. fol. 159. num. 5.

Citatio teſtium requiritur in publicatione teſtamenti idem in dep. non autem in exemplatione ſcripturæ auth. Item licet teſtamentum habeat ſigilla, illa ſigilla non ſint authentica, ſed priuata, ita no. Innocen. in c. fi. de fi. inſtru. fol. 182. in num. 1. adde etiam quia ſi teſtamentũ eſt ſcriptum manu priuata exigit pub. idem ſi manu publica, quia nõ probat niſi teſtes adiuuent deponendo, vt. C. de teſt. l. hac cõſultiſsima. §. pœ. nam inſtrumentum notarij non habet vim niſi duorum teſtium, non 7. ſecundum quoſdam. Sed veritas eſt, quòd in teſtamento ſolenni habet vim 7. teſtium, & non requiritur publicatio ſecundum But. Dy. & Bar. inſtrumentum etiam reputatur eſſe vox mortui, & habet vim tot teſtiũ, quot ſunt in inſtrumento deſcripti ad eſſentiam inſtrumenti, ſecundũ Bar. Bald. Item ſcias quòd error teſtamenti in ſcriptis, quòd teſtamẽtũ dicitur ſcriptura priuata, vt no. C. quemad. teſ. apc. l. 2. habet probari per tot teſtes per quot falſitas, vt no. ff. de leg. 2. l. cũ proponebatur. Et ſic error & falſitas probãtur pari numero teſtiũ, quòd eſt not. adde inſtit. de inut. ſtip. §. itẽ verborum

Citatio requiritur in notorio, ita not. Inno. in c. ad noſtram. el. 3. de iureiu. fol. 186. ſcilicet, rei principalis non rei tranſuerſalis, vt. ff. de act. emp. l. emptorem. & operatur notorium idem quod legitima probatio in iudicio facta. Item idem quòd ſententia, quo ad conuincendum, non verò quo ad aliquid de nouo inducendum, vt. ff. de cur. fur. l. Iul. & not. in l. quæ mutuam. §. nõ ideò. ff. man. nec in canonem latę ſententiæ, vt. ff. de rit. nupt. l. palam. in fi. & ff. de cap. di. l. amiſsione. §. 1. in gl. Bar.

Citatio quando fuit facta in dubio intelligitur iudicatum contra omnes citatos, ita no. Innoc. in c. quamuis. de re iud. fol. 204. & 205. in num. 1.

Citatio ſeu monitio requiritur etiã in notorio, ita no. Inn. in c. ſacro. de ſen. excom. fol. 362. in prin. Adde quod ipſe idem no. in c. tua. de cohab. cle. & mulierũ. fol. 228. in nu. 8. tamen monitio iud. i. iuſſus dandi vel faciendi non habetur pro citatione, ſecundum eum in d. c. tua. in gl. 2. in ver. item monitio.

Citatio prima poteſt fieri etiam ſine cauſæ cognitione, & licet fiat per nuncium, ita dicit Inno. in c. accedens. de accu. fol. 322

Citatio non fiet niſi ad probationem contumaciæ, ita no. Innoc in c. accedẽs. de acc. fol. 322. & ibi vide per eum de effectu citationum.

Citatio poteſt fieri alternatiuè vt compareat tali die vel tali, ita no. Abb. in c. 2. de teſt. cog. & etiam conditionaliter vt compareas ſi vis opponere, vt no. C. ſi man. ita fue. alie. in l. ea quidem. quod no. Bal. Adde quòd quotieſcunque mandatur aliquid fieri intelligitur mandari quod fiat apto & congruo tempore, vt. ff. man. l. ſi verò non remunerandi. §. fi. Bal. & no hæc.

Citatione ſine poteſt notificatio, ſpecificatio & declaratio, ita no. Inn. in c. paſtoralis. de reſc. fol. 8. 9. & 10.

Citationis factæ à iudice à quo eſt appellatum de defectu eius, vide no. in c. prælator. de acc. fol. 324

Citatus vt compareat perſonaliter debet mittere procuratorem inſtructum, ſi ipſe nõ poteſt comparere, ſecùs ſi fuit citatus generaliter vel ad domũ, ita no. Inno. in c. dilectus. de procur. fol. 112. & vide infra in verbo, ſilentium. in 1. q. circa fi.

Citatus ad vnum actum & alios ſucceſsiuè debet mittere procuratorem ad omnia. Sed ſi citatus eſt ad vnum actum ſolùm non tenetur facere procuratorem niſi ad illum actum in quo monitus eſt, ita no. Inn. in c. conſtitutus. de proc. fol. 112. in nu. 2. vide infra in ver. vagabundus. in 2. q.

Citatus debet comparere ſaltem allegaturus ſuũ priuilegium, ita no. Innoc. in c. 1. de dila. fol. 139. in num. 1. vide infra in ver. renunciamus. in 1. q. & infra in verbo, condemnatio. in 4. q.

Clericus ſi comparet coram iudice & recedat ſine licentia ipſius, dicitur eſſe contumax, ita not. Inno. in c. in calumnia. de pœ. fol. 541. in num. 2. & vide de hoc glo. in l. decurio. C. de decu. & in l. fi. eo. titu. lib. 10. Sint ergo cauti citati qui comparent, vt non recedant ſine licentia. Bal. Vnde non dicitur comparuiſſe qui ſine licentia iudicis recedit, ad hoc facit. l. quęſitum. ff. de re iudi. Bal.

Citatus an teneatur comparere poſt terminum, vide Inn. in c. cùm dilecti. de do. & contu. vbi dicit quod non, quia non comparet legitimè qui in termino nõ comparet, nõ citat per partem ſed requirit eum, ita no. Innoc. in c. cùm nobis de elec. fol. 32. nu. 4.

Citatus vel requiſitus in quib. caſibus non tenetur cõparere, vide per In. in c. bonæ. de elec. fol. 35

Citatus ad proceſſum non eſt citandus ad interlocutoria, ſecùs in diffinitiua, ita not. Inn. in c. audi. de procur. fol. 111. in numero 2. & per Iaco. de Are. in l. nec quicquam. §. vbi decretum. ff. de offic. procon. & le. & vide gloſſ. no. in Authent. iubemus. ſuper ver. ſpectans. C. de iur. item citatio generalis ſufficit, ſed vbi quis citatur ad vnum arti. debet etiam citari ad alios, ſecundum Innocentium ibid.

Citatus non tenetur comparere quando citatio peccat in forma euidenter vel in materia, nam cùm ſit interlocutoria eſt ipſo iure nulla per manifeſtum errorem & defectum, ita not. Inno. in c. præterea de dila. fol. 139. in num. 1.

Citatus tenetur mittere procuratorem, non tamen tenetur diuinare fortuita, nec dare man. ad ſubſtituẽdum, ita not. Inno. in c. 1. vt lite non conteſt. fol. 134. & 135.

Citatus non tenetur quis comparere coram iudice delegato, niſi ipſe delegatus mittat in citatorio copiã reſcri. non dico bullam, ita dicunt Inno. & Hoſt. in capit. præterea. de dila. fol. 139. in nu. 1. Sed ordinarius non tenetur facere fidem de ſua electione. Sufficit enim quòd ſit in poſſeſsione. Si tamen citet ſibi ſubditum vel in loco ſubdito ſibi, ſecùs ſi non ciuem vel incolam poſt receſſum. ſ. abſentem extra territoriũ nec eum poteſt bannire ob delictum, ſed debet prius apprehendi & remitti, ſecundum Inn. Sed conſuetudo generalis cui eſt ſtandum ſeruat contrariũ, quia Forenſes bãniũtur in ciuitatibus ob delicta, aliàs impunè delinquerent, de iure verò cõmuni abſens qui

 non

sepul.fol.265.nu.3.

Causam magis inspicimus quam personam in priuilegiis realibus, sed in personalibus magis personam quàm causam, ita no. Inno. in c.1. de rescri. fol.5. nu.5. vide infra in ver. compromissum. in 3.q.

Causarum tria sunt genera, scilicet ciuilis, criminalis, & spiritualis, ita no. Inno. in c. crimina. de collu. deteg. fol.338. vide infra in ver. præceptum. in 1.q.

Causas quæ directè pertinent ad ecclesiam, ponit Inno. in c. nouit. extra de iud. fol.126. nu.4.

Causæ cognitio nec ordo iudiciorum requiritur in reuocatione iurisdictionis, ita not. Innoc. & Host. in c. accedens. vt li. non contest. & ff. de iud. l. iudicium soluitur Bal.

Causæ criminales possunt delegari de iure canoni. excepto vltimo supplicio, ita no. Inn. in c. in archiepiscopatu. de rap. fol.336. in nu.1.

Causæ temporalis iurisdictionis & publicorum officiorum possunt terminari etiam die feriato, ita no. Inn. in c. significauerunt. extra. de iudi. fol. 128

Cautio de iudicio sisti non propter hoc legitimat personam iudicis coram quo præstatur, nec partium, ita no. Inn. in c. inter monasterium. de sen. & re iudic. fol.203. vide infra, in verb. in nu.2. sententia. in 38.q. & vide sup. in ver. appellatio. in 20.q.

CAECVS, vide infra in verbo, testis. in 14.q.

Censum qui soluit præsumitur esse vel fuisse fidelis, ita no. Inn. in d.c. præterea. de transf. fol. 107

Census, vide infra in ver. petitio. in 3.q. vbi habes de for. lib. ad censum.

Cẽsus est signum subiectionis vel exemptionis, ita no. Inn. in c. præterea. de transact. fol. 107

Cessio, vide omninò in verbo, commissio. in 1.q.

Cessio quando presumatur simulata, & aliud est cessio & aliud est contractus.

Cessio debet adhærere contractui non procedere ex interuallo, nec seorsum diuer. instr. de istis omnibus vide plenè per Inno. in c. ex parte. de alie. iud. mu. cau. fac. fol.121. num.2. De verbo cedo, concedo, mando, insolutum do, vendo, vel dono, vide Bar. in l. ad eum, ff. de dona.

CHRISTVS quare dimisit nobis suũ vicarium? Respondeo, quia perpetuò nos dilexit, & ideò sine capite nos dimittere noluit, ita dicit Inno. in c. ad apostolicæ. de sent. & re iudic. fol.206. arg. ff. de adop. l. si tibi filij. Bal.

CIMITERIVM an debeat esse propinquum ecclesiæ, vide per Innoc. in c. abolendæ. de sepul. fol. 267. num.2.

Cimiterium non habet omnis ecclesia nisi habeat populum vel ex priuilegio, ita no. Inno. in c.1. de sepul. folio. 265

Citare non debet iudex nisi reum de quo quæritur quãdo proceditur ad instantiam partis, sed quando ipse procedit ex officio suo debet citare omnes quos res tangit, ita not. Inn. in c. humilis. de ma. & obe. fol.105. in num.2. & interim differtur executio, secundũ eun. & Host. ibidem.

Citare nõ potest vnus de pluribus legatis nisi adiiciat causam quare ad eum pertineat iurisdict. ita no. Innocen. in c. prudentiã. de offi. dele. fol.82. num.1.

Citari non est necesse singulos de vniuersitate in negotiis vniuersitatum & collegiorum, & ideò absentes citari non debent, sed solum administratores .i. rectores, secùs in factis singulorum, quia debet esse citatio singulorum non generalis, & ideò etiã absentes sunt citandi, vt. ff. de min. l. etiam. §. fi. ita no. Innoc. in c. humilis. de ma. & obe. fol.105. num.2.

Citari quando quis debeat personaliter, & quãdo sufficit citari ad domum, vide not. Innoc. in c. si aduersarius. de eo qui mit. in pos. 159. num.5.

Citandi qui sint in publicatione instrumenti, vide Innoc. in c. Alber. de test. fol.173. numero.2. & vide. C. de re iudi. l. gestas. per glos. & Doct. Bald. & vide etiam per Innocen. in d. cap. Albericus. de publi. testa. procu. & inst.

Citata vna parte quæ comparuit in termino sibi assignato, altera verò nõ comparuit, ille qui comparuit etiam finito termino non potest recedere, & si recedit non erit cõtumax nec citatio circumducetur, tamen altera parte cõparente sententia valebit, quia iudex potuit expectare de benignitate, secùs si licentiasset comparentem, ita no. Innoc. in c. consuluit. extra de offic. deleg. fol.86. num.3.

Citari vel citandi hoc modo si volunt se opponere nõ intelliguntur citari præcisè sed sub modo, ita no. Inno. in c. dilecti. de exce. fol.191. in nu.1. & no. C. si man. ita fue. alie. in l. ea quidem. Inno.

Citatio vbi est nulla, quia non tenet vel non emanauit, ibi sententia est nulla, ita no. Inno. in c. præsenti. de rescri. fol.20. numero 4. & vide per eundem in cap. querelam. de proc. fol.108. numero 2. vbi dicit quod quando citatio legitima non præcessit sentẽtia quę fertur est nulla. facit ff. de re iudi. l. si cum nulla. & l. vir bonus. ff. iud. so. & quod no. per glo. in l. si pater. C. ne de sta. defun. & in c. vt debitus. de appell. secùs si est aliqua, sed potest elidi, quia arctat nisi opponatur. Bal. infra in ver. sententia. in 14. & l.q. & sup. in ver. causa. in 10.q.

Citatio iudicis delegati quid debeat continere, vide per Inno. in d.c. præterea. de dila.

Citatio in quibus causis non tenet, vide Innoc. in c. pręterea. extra de dila. & de aliis multis ibidem.

Citatio licet requiratur ad sententiam audiendam, tamen licet non fiat citatio valet sententia si fuit lata vtraque parte præsente, ita no. Inno. in c. except. de exce. fol.193. & no. in c. quoniam cõtra falsam. extra de proba. in gl. præsumitur. in fi. & de offic. deleg. cũ in iure. & in d.c. exceptiones. in gl. super ver. punitur. de hoc limita vt per Guil. & Bal. in l. pe. ff. de in ius vo. videlicet nisi quando requiritur fieri citatio in scri. dic vt ibi per eos.

Citatio non sufficit fieri ad domum, quando quis citatur vt examinetur vt testis ad perpetuam rei memoriam, imò si personaliter non reperitur debet expectari quousque reperiatur, & hoc verum nisi esset periculum in mora. Vbi autem esset periculum in mora sufficeret citatio ad domum, ita no. Innoc. in cap. significauerũt & in c. significauit. de test. fol.170. & 173. quod not. Bal.

Citatio vbi non est legitima vt in pupillo & similibus, tunc non fiet restitutio expensarum, ita no. Inn. in d. c. si aduersarius. fol.159. vbi omninò vide de his & de aliis circa hãc materiam citationis, vide sup. in ver. absens. in 2.q. & sup. in ver. appellatio. in 7.q. & infra in ver. vniuersitas. in 5. quæst.

Citatio specialis non est necessaria ad sentẽtiam expẽ. sed sufficit contumacia vel citatio ad diffinitiuam, ergo taxatio potest fieri sine noua citatione, quia est executio implicita ipsa condemnatio expensarũ, ita no. Inno. in c. querelam. de procu. fo.188. in num. 2. & no. in c. super eo. quod me. cau. dixi etiam in l. terminato. C. de fru. & lit. expen.

Citatio quando de gratia citatur ille quem de iure citari non oportet expectandus non est, quia per hãc cita. non quærit sibi ius, ita no. Innoc. & Host. in c. cũ inter R. de elec. fol.32. in numero 2. Sed alibi dicit Iac. But. quod vbi aliquis est citandus citatus est expectandus, vt ipse no. in Auth. si omnes. C. si vt se ab hære. abst. Bald.

Citatio

Citatio peremptoria est necessaria in causa appellationis, licet non requiratur litis contest. ita no. Host. in c. ecclesia. de consti.

Citatio quam faciunt canonici ad eligendum non est propriè citatio sed denunciatio, ita no. Innocentius in capitulo, cùm nobis. de elect. fol. 32. in num. 2.

Citatio quæ non est iudicialis non requirit peremptorium, ita no. Inno. & Host. in c. cum nobis. de elec. fol. 32

Citatio si est generalis potest generaliter procedi ad quemlibet actum, secùs si est ad certū actum, ita no. Innocen. in c. consuluit. de off. deleg. fol. 88

Citatio est exordium iurisdictionis & initium. Sed quò ad causam initium & fundamentum li. est contesta. Illa enim quæ ante lit. cōtest. præcedunt sunt quædā præludia non litis ingressus, ita not. Innocent. in c. super quæstionum. de offi. deleg. fol. 87. nu. 2. facit. l. 1. C. de præscrip. long. temp. Bal.

Citatio quando fit ad domum, si nemo ibi reperitur, schedula debet affigi ædibus, seu in portę domus, ita not. Innocēt. capit. si aduersarius. de eo qui mittitur in possessionem cau. rei ser. fol. 159. num. 5.

Citatio testium requiritur in publicatione testamenti idem in dep. non autem in exemplatione scripturæ auth. Item licet testamentum habeat sigilla, illa sigilla non sint authentica, sed priuata, ita no. Innocen. in c. fi. de fi. instru. fol. 182. in num. 1. adde etiam quia si testamentū est scriptum manu priuata exigit pub. idem si manu publica, quia nō probat nisi testes adiuuent deponendo, vt. C. de test. l. hac cōsultissima. §. pœ. nam instrumentum notarij non habet vim nisi duorum testium, non 7. secundum quosdam. Sed veritas est, quòd in testamento solenni habet vim 7. testium, & non requiritur publicatio secundum But. Dy. & Bar. instrumentum etiam reputatur esse vox mortui, & habet vim tot testiū, quot sunt in instrumento descripti ad essentiam instrumenti, secundū Bar. Bald. Item scias quòd error testamenti in scriptis, quòd testamētū dicitur scriptura priuata, vt no. C. quemad. tes. ape. l. 2. habet probari per tot testes per quot falsitas, vt no. ff. de leg. 2. l. cū proponebatur. Et sic error & falsitas probātur pari numero testiū, quòd est not. adde instit. de inut. stip. §. itē verborum

Citatio requiritur in notorio, ita not. Inno. in c. ad nostram. el. 3. de iureiu. fol. 186. scilicet, rei principalis non rei transuersalis, vt. ff. de act. emp. l. emptorem. & operatur notorium idem quod legitima probatio in iudicio facta. Item idem quòd sententia, quo ad conuincendum, non verò quo ad aliquid de nouo inducendum, vt. ff. de cur. fur. l. Iul. & not. in l. quæ mutuam. §. nō ideò. ff. man. nec in canonem latę sententiæ, vt. ff. de rit. nupt. l. palam. in fi. & ff. de cap. di. l. amissione. §. 1. in gl. Bar.

Citatio quando fuit facta in dubio intelligitur iudicatum contra omnes citatos, ita no. Innoc. in c. quamuis. de re iud. fol. 204. & 205. in num. 1.

Citatio seu monitio requiritur etiā in notorio, ita no. Inn. in c. sacro. de sen. excom. fol. 362. in prin. Adde quod ipse idem no. in c. tua. de cohab. cle. & mulierū. fol. 228. in nu. 8. tamen monitio iud. i. iussus dandi vel faciendi non habetur pro citatione, secundum eum in d. c. tua. in gl. 2. in ver. item monitio.

Citatio prima potest fieri etiam sine causæ cognitione, & licet fiat per nuncium, ita dicit Inno. in c. accedens. de accu. fol. 322

Citatio non fiet nisi ad probationem contumaciæ, ita no. Innoc in c. accedēs. de acc. fol. 322. & ibi vide per eum de effectu citationum.

Citatio potest fieri alternatiuè vt compareat tali die vel tali, ita no. Abb. in c. 2. de test. cog. & etiam conditionaliter vt compareas si vis opponere, vt no. C. si man. ita fue. alie. in l. ea quidem. quod no. Bal. Adde quòd quotiescunque mandatur aliquid fieri intelligitur mandari quod fiat apto & congruo tempore, vt. ff. man. l. si verò non remunerandi. §. fi. Bal. & no hæc.

Citatione sine potest notificatio, specificatio & declaratio, ita no. Inn. in c. pastoralis. de resc. fol. 8. 9. & 10.

Citationis factæ à iudice à quo est appellatum de defectu eius, vide no. in c. prælator. de acc. fol. 324

Citatus vt compareat personaliter debet mittere procuratorem instructum, si ipse nō potest comparere, secùs si fuit citatus generaliter vel ad domū, ita no. Inno. in c. dilectus. de procur. fol. 112. & vide infra in verbo, silentium. in 1. q. circa fi.

Citatus ad vnum actum & alios successiuè debet mittere procuratorem ad omnia. Sed si citatus est ad vnum actum solùm non tenetur facere procuratorem nisi ad illum actum in quo monitus est, ita no. Inn. in c. constitutus. de proc. fol. 112. in nu. 2. vide infra in ver. vagabundus. in 2. q.

Citatus debet comparere saltem allegaturus suū priuilegium, ita no. Innoc. in c. 1. de dila. fol. 139. in num. 1. vide infra in ver. renunciamus. in 1. q. & infra in verbo, condemnatio. in 4. q.

Clericus si comparet coram iudice & recedat sine licentia ipsius, dicitur esse contumax, ita not. Inno. in c. in calumnia. de pœ. fol. 541. in num. 2. & vide de hoc glo. in l. decurio. C. de decu. & in l. fi. eo. titu. lib. 10. Sint ergo cauti citati qui comparent, vt non recedant sine licentia. Bal. Vnde non dicitur comparuisse qui sine licentia iudicis recedit, ad hoc facit. l. quę situm. ff. de re iudi. Bal.

Citatus an teneatur comparere post terminum, vide Inn. in c. cùm dilecti. de do. & contu. vbi dicit quod non, quia non comparet legitimè qui in termino nō comparet, nō citat per partem sed requirit eum, ita no. Innoc. in c. cùm nobis de elec. fol. 32. nu. 4.

Citatus vel requisitus in quib. casibus non tenetur cōparere, vide per In. in c. bonæ. de elec. fol. 35

Citatus ad processum non est citandus ad interlocutoria, secùs in diffinitiua, ita not. Inn. in c. audi. de procur. fol. 111. in numero 2. & per Iaco. de Are. in l. nec quicquam. §. vbi decretum. ff. de offic. procon. & le. & vide gloss. no. in Authent. iubemus. super ver. spectans. C. de iur. item citatio generalis sufficit, sed vbi quis citatur ad vnum arti. debet etiam citari ad alios, secundum Innocentium ibid.

Citatus non tenetur comparere quando citatio peccat in forma euidenter vel in materia, nam cùm sit interlocutoria est ipso iure nulla per manifestum errorem & defectum, ita not. Inno. in c. præterea de dila. fol. 139. in num. 1.

Citatus tenetur mittere procuratorem, non tamen tenetur diuinare fortuita, nec dare man. ad substituēdum, ita not. Inno. in c. 1. vt lite non contest. fol. 134. & 135.

Citatus non tenetur quis comparere coram iudice delegato, nisi ipse delegatus mittat in citatorio copiā rescri. non dico bullam, ita dicunt Inno. & Host. in capit. præterea. de dila. fol. 139. in nu. 1. Sed ordinarius non tenetur facere fidem de sua electione. Sufficit enim quòd sit in possessione. Si tamen citet sibi subditum vel in loco subdito sibi, secùs si non ciuem vel incolam post recessum. s. absentem extra territoriū nec eum potest bannire ob delictum, sed debet prius apprehendi & remitti, secundum Inn. Sed consuetudo generalis cui est standum seruat contrariū, quia Forenses bāniūtur in ciuitatibus ob delicta, aliàs impunè delinquerent, de iure verò cōmuni absens qui

 non

non est aliàs subditus ratione originis vel domicilij, sed est de foro delicti præmissa licentia citatione potest damnari,nisi in pœnis capitalibus,vt l. absenté. ff.de pœn.& dic vt ibi licet ratione delicti aduena efficiatur de foro,vt l.omnem. ff. de iu.non tamen efficitur subditus, & ideò non potest vendicari licet originarius & incola vendicetur,vt l.de iure. ad mu. & ita intelligitur quod no.in c.1.de fo.comp. in Cle. Bal.In pœnis autem capitalibus potest pati bannũ præscriptionis bonorum,quia est interlocutoria, vt l.1.ff.de requi.re.Sed ex forma statutorum bannum etiam personale datur quòd transit ad veram cond. per diffinitiuam subsecutam nõ per se,cum sit interlocutoria,vt not.Dy.ff.de cus.re.per totum. In cõtractibus ille qui recessit potest conueniri excepto aduena nõ tamẽ patitur diffinitiuam lite non contest. sed missionem,vt l.hæres absens.ff.de iud.

Citatus ad diem feriatam an teneatur comparere die sequenti non feriata,an verò citatio sit nulla,vt ff. si quis in ius voc.non ier.l.2.in fi. Sed est verum quòd est nulla pro illa die.Sed vbi non dicitur quòd excusetur,si non comparet in sequenti die iurid.vide Inno.in c.conquestus.de fer.fol.140.num.1.Dicit enim ipse quòd si in citatione fiat expressa mentio temporis feriati,vt compareas die dominica,quòd non valet citatio.Aut non fit expressa mentio, vt compareas die 8.& tunc valet,& debet cõparere die sequenti iuridica,quia præcedens dies intercalatur.i.occultatur,& non dicitur octaua, sed ista quæ est dies legitima dicetur octaua.item quia duo videntur præcepta.ff.de ar.l.Celsus.& lex dicit quod dies diffunduntur,vt.ff.si quis cau.l.2.§.si quis in iudicio.Postea Inn.in d.c.cõquestus.sentit indistinctè quòd debeat legitimo tempore comparere.Host.dicit in c.exposuit.de dil.quòd aut dies feriata assignatur pro termino in quo debeat comparere & nõ valet,aut pro termino vsque quo,& tunc valet, quia dictio vsque, ponitur exclusiuè,& ideò debet præuenire in comparendo tempore iuridico,secundum Host.Non ob. d.l.Celsus.quia ibi dies adiicitur solutioni,vnde obligatio est perpetua meritò debet postea soluere, sed citatio non ligat in perpetuum.Item non ob. d. §. si quis in iudicio.quia ibi erat impedimentum non ratione temporis sed ratione personæ,puta morbi. vt. ff.de ar.l.si cum dies.§.si quis exc. Et lex dicit diem feriatam in numero dierum denunciari,ergo nõ fiet diffusio,vt C.de dila.l.siue pars.Sed pro Inno.quòd fiat prorogatio arguo sic.Licitum est arguere de cõtractibus ad iudicia,vt.ff.de iud.l.omnem. Sed in cõtractibus bonæ fidei fiet necessaria prorogatio,vt.ff. loc.l.insulam.§.fi.ergo & in iudiciis bo.fi.Sed respondeo quòd omnia præcepta iudicum sunt stricti iuris,quia ex eis oritur actio in factum quæ est stricti iuris.vt.ff.si quis ius di.non obt.l.1.in fi.ergo non valet,quia arctatio & impossibilitas temporis vitiat in loco.Item post terminum remanet citatio sine termino,ergo non valet secundum eos qui dicunt,dies taxatos esse de substantia dilationis,videtur ergo citatio circumduci & non differri,vt.ff.de arb.l. arbiter calum.& hoc in dila.quæ datur à iudice. Si autẽ datur à lege vel à principe valet dilatio.& tũc si dies feriatus est terminus in quo debet comparere, debet comparere in iudiciis die sequenti non feriata, vt in c.dilecti.de do.& contu.Sed in actibus qui fiunt ante iudicium vt in oblatione libelli debet ea die offerri,vt.ff.de adul.l.miles.§.sexaginta.nam quia potest ea die explicari nõ sũt feriæ,vt no.in d.l.ex quacunque.ff.si quis in ius vo.non ier.& in l.1.de fer. & 15.q.3.c.placita.quòd si lex assignet tẽpus liti vel instantiæ nõ differtur,vt.C.de tem.ap.l.2.in fi. idem si iurisdictioni vel arbi.vt.ff.de ar.l.si de meis.§.fi.Si autem iuri & actioni datur resti.propter ferias repentinas non propter alias,vt in l.sed per prætorem.§.si feriæ.ff.ex qui.cau.ma.patet itaque dil.currere cum opus sit resti.in inte.idem videtur si lex assignet tẽpus ad probãdum,vt in c.pia.de exce.lib.6.quia assignatio quæ datur à lege non habet vim interlocutoriæ,secùs in ea quę assignatur à iudice,vnde iudex potest eam mutare velut interlocutoriam,vt. ff. de arb.l.qualem.§.dicere & de præt.stip.l.1.in fi.& l. pe. vel fortè in c.pia.cessat restitutio quia est excep. dilatoria iuxta no.per Innoc.in c.coram felicis. de in integ.rest.Sed quid econtrà si die feriata pro non feriata iudex citat.circa hoc vide Cy.C. in qui.cau. in inte.rest.non est nec.l.in minoribus.in 5.q.Bal.& videretur valere inspecto fine,quia non prohibetur citatio sed effectus citationis,vt.ff.de mino.l.3. §.1. ff. de contrahen.emp.l.sæpè.§.si quis amico.In contrarium videtur non valere inspecto princ.quia obuiat prin.vt l.dies festos.C.de fer.ibi horrida vox præconis silescat,& ibi taceat apparitio,&c.suspenditur enim lex organa tempore feriato,ad idem. C.de fer. expor.l.si minor.Solu.duplex est citatio,vna quę residet in iudice,& ista die feriata ob messes debet silere,tamen si confert in tempus licitum in eo quòd non requirit sessionem pro tribunali,vt in dilatione probatoria nisi de cõsensu partium,vt l.1.de fer.Nec mireris si dico iudicem citare quia potius citat ipse quàm nuncius,vt.ff.de ma.vind.l.si patri ex. in fin. Alia quæ residet in nuncio quæ est executio actus iudicis,& tunc si iudex commiserit tempore iuridico potest nũcius citare tempore feriato ob messes, quia executio præcepti potest tunc fieri,vt in c.fi.de iud.secùs in feriis in honorem Dei,quia tunc executio fieri non potest,vt d.l.dies festos.nisi vbi periculum esset in mora vt in casibus priuilegiatis,quos ponit Azo.C.de fer.ad fi.Item in feriis repentinis quæ respectu reipub. indicuntur,nam respub.Deo comparatur.l.fi.C.de sacr.sanct.eccle.& feriæ repentinæ diuinis,vt no.in cle.sæpè.de ver.sign.in gl. ordi. Sed nunquid habens dilationem octo dierum ad comparendum possit comparere incontinenti.In prima die dico quod tenetur expectare alteram partem, quia dilatio est communis,hoc verũ nisi in expect. curreret tempus sibi siue periculum vt quia habet terminum ad probandum, tunc enim non tenetur expectare aduersarium,alioquin non posset producere iura sua nisi in extremitate temporis quod est absurdum.Aduertat tamen quod si interim producit testes faciat aduersarium citari vel moneri, vt. C.de test.l.si quando.per Bar. & in l.in illa stip. de ver.ob.& no.ista.

Citatus simpliciter qui non cõparet per se debet mittere proc.etiam si sit in carcere alterius iud. vel in exilium.ita multũ no.Inn.in c.querelam. de procu. fol.108.nu.1.Contrarius tex.& est ad hoc in l.2.§.quãdo diximus.ver.simili quoque modo.ff.si quis cau.secundum d.Bal.in reporta.suis.& vide infra in ver.cõtumacia.in 4.q.& vide infra in versi.reus.in 4.q.

Citatus sine appo.horæ videtur cita. ad horam consuetã,ad quã solitus erat citari vt compareat,ita no. Inn.in d.c.cum nobis.extra de ele.fol.32.num.4.

Citatus si timet ne vis fiat personæ debet mittere ꝓcuratorẽ,secùs si cõsẽsu,ita no.Doct.in c.bonę.de elec.

Citatus si non comparet non dicitur propterea turbare iuris.imò iuuare,quia facilius procedit,ita no.Inno.in c.significauit.de offi.or.fol. 98

Citatus vel iam præsens ad sententiam non potest impedire execu.ipsius sententiæ,licet veniat ex transuerso nã debuit appel.idẽ quãdo sola sciẽtia habet pro

pro citatione,quia ius citat sciẽtem. s.vbi sola scientia sufficit,neque enim regulariter sufficit scientia, vt per Io.And.in c.causam.de elect.in Cle.& l.sæpè. de re iud.secùs si non est præsens vel citatus à lege vel à iudice,vt.ff.de re iud.l.à diuo Pio.§. si super rebus.& C.si per vim vel alio modo.l.fi. & Innoc. in c. veniens.de testibus.

Citatus à rege debet ei honorem exhibere comparendi magis quàm archiepiscopo,sed Papa ante omnes debet honorari,quia Papæ & Imperatori semper est obediendum.Et excusat citatio Papæ non alibi comparentis vbi citatus aliàs comparere tenebatur nisi citatus procurauerit se citari à Papa ideò vt coram alio non haberet comparere. Et pro hoc videtur text.not.in l.2.circa fi.in ver.simili modo. ff. qui satis.cog.Ita no.Inn.in c.cum parati.de app.fol. 209.& quod no.ff.de off.prẹt.l.1.§.his cunabulis.& l. 2. in fi.ff. de cu. & exhi. re. Bal. Ex prædictis patet quod si quis est citatus ab vno iudice inferiori,& postea citetur ab vno superiori, quod citatus debet obedire in comparendo magis iudici maiori quàm inferiori,fallit in Papa.Item nisi citatus hoc procurasset vt prædixi.

Citatus comparens per metum illatum personæ vel cõsensu corã iudice à quo non intelligitur deserere appellationem,ita no.Inn.in c.si iustus.de app. fol. 222.Sed an valeat sententia lata à iudice coacto metu,dic ꝙ sic,sed obstat exceptio. 11.q.3. c.4. vel vbi metus erat illatus personæ vt pronunciaret non cõsensi vt sic pronunciaretur.& sic de hoc vt in c. 1. ꝙ me.cau.li.6.

Ciuis,vide infrà,in verb.ciuitas.in 3. q. & infrà , in ver. tyrannus.in 1.q.

Ciuitas potest facere legem seu stat. contra ius commune,dũmodò illa lex,vel illud statu.non sit præiudicialis alicui personæ certæ,ita no.Inn.in c.venientes,de iureiu.fol.186.hoc verũ nisi illa specialis persona causam dederit stat.ꝓpter sua demerita,vt no. in l. amissione.§.qui deficiunt.ff.de de cap. di. Item etiam quod non fuerit demerita illa persona.sta.ꝓpterhoc erit nullum ipso iure,sed ope exceptionis,vt l.1.in fi.ff.de do.exce.Nec ob.l.si priuatus. ff. qui & à quib. quia ibi populus non processit per viam sta. sed per viam metus & compulsionis.Bal.

Ciuitas potest confiscare bona si hoc habet ex priuilegio vel consuetudine,nam ista sunt paria, ita no.Innoc.in c.postu.de fo.comp.fol.130.& in Auth.de defen.ciui.§.non habente.in fi.glo.magnẹ.nam confiscare sibi bona est meri imperij,vt C.de bo.va.l.1.lib. 10.Bal.vide.ĩ.in ver.syndicus.in 1.q.& infrà,in ver.tyrannus.in 1.q.

Ciuitas non restituitur,ita dicit Inn.in c.1.de integ.res. fol.115.num.1.

Ciuitas de vrbanitate tenetur reficere damna facta vel inflicta ab hostibus, vel à piratis suo nuncio vel legatis,& non solùm de vrbanitate sed etiam de iure tenetur,ita not.Innoc.c.sicut.el.2.de iureiur.fol.187. in num.5.quod est verum quando ambasiata est immediata seu proxima causa damni,vel etiam remota,secũdum eum ibidem Bal.

Ciuitas,collegiũ,ecclesia,omnia ista possunt destrui autoritate superioris causa cognita & tunc perdũt omnia priuilegia ciuitatis & collegij.Vnde si collegium denuò restauratur,si primum erat exemptum, istud non erit exemptum. Si ciuitas reponitur,& ante habebat ex priuilegio vel præscriptione merum imperium,modò non habebit, nisi restituta sit à principe,quia tunc omnia quæ iuris sunt recuperat , & ciues quos perdiderat & priuilegia & statuta vt hoc accidit Chartagini & Bononię , vt.ff. quibus mod vsuf.amit.l.vsusfructus.& not.in proœ.ff.in.§.hæc autem tria.Si autem de facto opprimatur à prædonibus & latronibus, vel tyrannis, & capiatur & destruatur monasterium,ecclesia vel ciuitas,tamen sine vllo corpore materiali viuit quodam intellectu, & extat anima,vt ita dicam, quasi sine corpore , & retinet omnia priuilegia, vt.ff. de fideius.l. mortuo. de pe.hære.l.hæreditas.& ipsi semetipsos reædificari possunt,& si nemo viuit,superior restaurat & priuilegia exemptionis,& cætera iura quæ durabant habitu reducũtur ad actum ipso iure,secũdum Innoc. qui hoc no. in c. cùm ex iniuncto. de no. ope. nun. fol.344.num.2.& facit.ff.de leg.3.l.pater. §. Tusculanus.Et est ratio differentiæ,quia,quando de iure destruit titulus cassatur,sed facti calamitas titulum nõ aufert nec nomen,vt.ff.de ser.vrb.prẹ.l.seruitutes.§. si sublatum. & l.eum debere columnam. cum si.& no.ista.Bal.

Ciuitatis nomine non continetur comitatus de stricta significatione,nec etiam comitatiui nomine ciuium continentur,quia stricta significatio in rescriptis est accipienda.Item quia ciues sunt honorabiliores quã comitatiui, ita no.Host. in c.Rodulphus. de rescr.& ideò in honoribus municipalibus rustici nõ continẽtur sub nomine ciuiũ,vt.C.vt rust.ad nul. obseq.vocen.per.totum.debent enim studere agriculturæ nõ publi.honoribus.Virgilius tamen homo egregius dicit Mantuanus,quia in comitatu Mãtuæ natus fuit,vt dicit gl.in l.ex vico.ff. ad munic. Bald.

CLAVSVLA sicut tibi iustum videbitur,intelligitur.i.videri poterit & debebit,ita no.Inn.in canonũ. de const.fol.2.num.2.in arbitrio enim hæc verba seu hic sermo interpretatur.i.vt volueris , vt.l. diem. §. stari.ff.de arb.de natura arbitrij est secundum Host. ibidem.

Clausula non obstante aliqua lege , quid operatur in statutis,& dic quod idem quod in rescr.ita not.Inn. in c.quæ in ecclesiarum.de consti.fol.2.num.3.

Clausula aliàs quantum de iure poterimus procedemus,non habet vim peremptorij,ita no.Innoc.in c. sedes.de rescr.fol. 10

Clausula si est idoneus non requirit iudicialem disceptа.ita no.Inn.in c.licet de transla.fol.58.num.4.

Clausula condemna si inueneris condemnandum,vel si fuerit probatum, nõ est forma sed monitio,ita not. Inn.in c.prudentia.de of.dele.fol.83.num.9.

Clausula quod si non omnes. tacitè intelligitur in rescri.ita no.Inn.in c.suspicionis.in fin.de offi.dele.fol. 94.nu.3.vide ĩ.in verb.modus.in.2.q.per totam.

Clausula si quid residuum fuerit quæstionis , quid significet,vide Innoc.in cap.ad reprimendum,de offic.deleg.

Clausula non obstante,vbi apponitur in rescr.si pro alio scripserimus,secundæ literæ censentur subreptitiæ,ita not.Innoc.in c.capitulum.de rescri.fol.16.nu. 9.idem ibi Host.& vide ĩ. in ver.litera.in 4.q.ibi, itẽ subintelligitur hæc clausula,& etc.

Clausula ista quatenus fuerit canonicum decernas,restringitur ad petita,ita not.Compo.in c. super literis.de elect.vide supra,in ver.arbiter.in 4.q.in fi.

Clausula studeas ad ius reuocare etiam nudam possessionem continet si iure petatur. ita no. Innoc. in c.episcopi de re.eccl.non alien. fol.252.num.3. Et est sciendum quod nuda possessio est triplex.s.pręsens, & in ista dicit lex eo ipso ꝙ quis possidet plus iuris habet,quàm ille qui non possidet,vt.ff. vti poss. l. 1. in fi.imò & detentatio ad officium iudicis pertinet, vt.ff.de do.l.Aquilius.Preterita & etiam ista vi amissa parit ius agendi ad rem, vt no. ff.de fur. l. itaque. de pe.hære.l.at vbi.Et futura.quæ parit interdictum

 adipiscendæ,

adipiſcendæ,non omninò nuda eſſe debet,ſed veſtita.tit.C.de edi.diui.Adr.tol.l.ſi.& eſſe eius in tribus conſiſtit,vt.ff.de leg.l.ſi.facit. ff.de pe.hære. non & tantum.de var.& extraord.cog.l.de vſu. C. de fur.l. manifeſtiſsimi.§.ſed cum in ſecunda.C.de agr.& cẽſi.l.ſi collo.lib.11.ff.de cond.fur. & ideò. §. Neratius. vbi omninò vide Bal.

Clauſula iſta à tali tempore citra,non includit tempus continuum,ſecùs ſi apponatur copula & citra,quia copula cadens inter principium & finem includit medium tẽpus,ita no.Inn.in c.licet cauſam.de ꝓba. fol.163.nu.6.quod tene menti Bal.Et adde huic dicto quod habes.j.in verb.teſtis.in 52.q.

Clauſula iſta facias prouideri, ille cui ſcribitur poteſt prouidere per ſeipſum,ita no.Abb.in c.pro illorum. de preb.

Clerici quando & qualiter poſſunt bellum indicere, vide Innoc.in c.quod in dubiis. de pœ. fol.353.& per eundem in c.ex eo.de ſen.excom.fol.542.& vide infrà,in ver.tyrannus.in 1.q.

Clerici quando perdant priuilegium clericale,& quando non,vide Inno.in c.prælatorum.de accu.fol.324. & vide in c.1.de apoſta.

Clerici omnes qui ſunt beneficiati tenentur facere reſidentiam,ita not.Compo.& Io.And.in c. cùm omnes.de conſue.quòd eſt no.

Clerici minores minora ſeruitia faciunt,quia purgant eccleſiam,accendunt lampades,pulſant campanas, & ſimilia.Et an maiores ſint præferendi eis in præb. vide per Innoc.in cap.ſtatuimus.de ma. & obe. fol. 105.in num.1.

Clerici poſſunt eſſe procuratores in curia eccleſiaſtica non in ſeculari,ita,no.Inn.in c.ſi.de obli.ad ratiocinia.fol.73. num.3.& vide per eundem in cap.1.de iura.calum.

Clerici ſi vacillant in teſtimonio eorum nihilominus poſſunt torqueri, ita no. Innoc. in cap. conqueſtus. de re iudic.per.l.presbyteri. C.de epiſ.& cle.l. nullum.Inno.

Clerici in minoribus ordinibus conſtituti quando faciunt contrarium ſuo ordini penitus perdunt officium clericatus,vt ſi fortè fiunt milites ſeculares,vel ducant in vxorem viduam,vel in habitu & tonſura non incedunt, ſed penitus eam deſeruerunt, ſecùs, in conſtit.in ſacris, quia coguntur ad ordinem redire nec perdunt priuilegium, niſi ſæua fecerint, & habitum deſeruerint ita no.Inn.in c.1.de apoſt.fol. 332.nu.3.Et ſic no.quando clerci propter inordinatam vitam perdãt priuilegiũ clericale, & quãdo nõ.

Clerici poſſunt dare aliquid liberè pauperibus conſanguineis,ita not.Abb.in c.inhibendum. de coha. cle.& mulie.

Clerici negotiatores tenentur ſeruare ſtatuta loci vbi negotiantur, ita no. Abb. in cap. ex literis de vi. & hone.cler.

Clerici etiam in minoribus conſtituti,vt lector,pſalmiſta,& alij in minoribus conſtituti ordinibus gaudẽt priuilegio clericatus quo ad forum immunitatis niſi cõtradicat conſuetudo que dat iuriſdictionem, ita no.Inno.in c.1.de app.fol.322.nu.3. & in c. nouit. de iud.fol.126.& 127.& iſtud quod dicit de conſuetudine in iſtis clericis eſt ſingulare dictum, valet ergò quod facit poteſtas vel iudex alius ſecularis contra eos ſi conſuetudo dictat,quod eſt menti tenendum.

Clerici à quibus muneribus ſint immunes, vide Innoc.in cap. non minus.de immu.eccle.fol.297.num. 1.5.& 6.

Clerici non poſſunt iuriſdictionem prorogare ſine cõſenſu ſuorum epiſcoporum,ita no.Inn.in c. Romana.de fo.compe.fol.132.num.2.

Clerici ſeculares monaſterium non habent vocem in electione prælatorum ipſorum monaſteriorum, ita ita not.Inno.in cap.cùm cauſam. extra de elec. fol. 38.num.2.

Clerici etiam non reſidentes habent vocem in electionibus,ita no.Inno.in cap.clericos. de cler. non reſi. fol. 230

Clerici coniugati non habent priuilegia ne ſoluant fiſco datia,ſiue collectas impoſitas, ſed benè habent priuilegium ne propter commiſſum puniantur pœna corporali,ita no.Ab.in c.ex parte de cle. coniug. vbi vide per eum,& tene menti.Bal.

Clerico ſeculari iniuriato an actio competat eccleſiæ, dic quòd non,ſi nõ eſt facta iniuria perſonæ,ſecùs ſi officio vel dignitati.ar. ff.de relig. & ſump. fune. §. oſſa. & per Innoc. in cap. contigit de ſen. excom. folio. 360

Clericus non poteſt ferre teſtimonium in curia ſeculari ſine licentia ſui epiſcopi in cauſa ciuili,ita no. Inno.in ca.cùm ad ſedem.de reſt.ſpo. vbi no. quod in prin.cauſæ fauemus actori,in medio reo & actori,in fine reo,& vide ſuprà,in ver.abbas. in 20. q. Et dicit Inno.in d.c.1.de iura.calum.quòd clericus non poteſt iurare,neceſſe procurator in foro ſeculari ſine licentia ſui epiſcopi.

Clericus non accuſat laicum criminaliter coram iudice ſeculari,ſed ciuiliter ſic,ita no.Inn.in c.cum P.de accu.fol.317.num.3.

Clericus in quibus cauſis poteſt dari puniendus iudici ſeculari facta prius degradatione,vide per Inn. in c. qualiter & quando.de accu.fo.322.nu.6.& facit.c.cũ non ab homine.de iudi.

Clericus ſi petit beneficium vacans qui ſunt citandi, vide per Inno.in c.decætero.de tranſ.

Clericus percuſſus poteſt remittere actionem iniuriarum ſed non excommunic.ita not.Inno.in c.non dubium,& in c.veniens.de ſenten.excom.fol. 356

Clericus duorum epiſcoporum.i.ſubditus duobus epiſcopis,ſi delinquat cui teneatur obedire,id eſt in cuius foro reſpondere,vide Inn. in c. ex ore. de priui. fol.348.num.1.

Clericus etiam fugiens poteſt propria authoritate detineri à ſuo creditore ſine metu excommunicationis,ita no.in c.vt famæ.de ſen.excom.fol.360.num.3. quod eſt ſingulariter no.ſecũdum.do.Petr.de Peru. Adde quod quicunque delinquens poteſt detineri in loco vbi delinquit vt ſatisfaciat etiam ſi fuit clericus,ita not d.Ioan. Calde.in repet.cap.de illis.de rap.in 2.not. & alleg.ad hoc ipſum.&c.d.cap.vt famæ.de ſenten.excom.& c.ſi clericus. eo.tit. de ſent. excom. lib.6.

Clericus ratione feudi poteſt cõpelli & conueniri coram iudice ſeculari,ita no.Inn.in c.verum.de fo. cõpe.fol.129.nu.2.& idem in laico,quia poteſt conueniri pro rebus eccleſiaſticis coram ſeculari, ita no. Inn.in c.ſi clericus.de fo.compe. fol.196.

Clericus non poteſt captus detineri etiam volens à iudice ſeculari,quia eſt publica iniuria totius clericatus,ita no.Inn.in c.ex reſcripto.de iniu. Laicus verò volens non dicitur detineri ab alio,ſed à ſemetipſo. ff.de rei ven.l.1.§.per hanc. niſi ſit talis qui non habeat ſui corporis poteſtatem vt vxor, filius & filia. Bal.

Clericus licet ſit beneficiatus non prohibetur ad alia beneficia eligi.ita no.Inn.in c.cùm eccleſiaſticæ, de excep.fol.189.nu.3.

Clericus etiam in minoribus exiſtens eligitur ad dignitatem,ita no.Innoc.in cap.cùm olim. de re iudi. fol. 198

Clericus excõmunicatus poſtea abſolutus, an debeat habere

habere fructus medij temporis, vide Inno. in c. ex insinuatione. extra de app. fol. 214
Clericus non debet peregrinari, ita not. Innoc. in cap. 1. de cle. pere. fol. 224. vel ad curiam Papæ accedere pro impetratione beneficij, vel pro vtilitate priuata sine licentia sui episcopi vel prælati sui, secus si appellaret vel grauaretur, quia tunc non tenetur petere licentiam nisi de honestate, secus item si teneret realia, vt in c. cùm parati. de appel. secundum Inn. quem omninò vide. Bal.
Clericus quando dicatur habere ecclesiam pro derelicta, vide per Innoc. in cap. ex tuæ. de cle. non resid. fol. 229. num. 4.
Clericus ex sola enormis delicti infamia est remouendus, ita not. Innoc. in cap. ex tuarum. de purg. cano. fol. 240.
Clericus & laicus possunt esse simul executores testamenti, ita not. Abb. in c. Ioannes. de test.
Clericus vel officialis an possit rumpere ostia suæ ecclesiæ, & intrare per vim, & quid de habentibus seruitutem rerum prophanarum, vide Innoc. in cap. 1. de immun. eccl. fol. 297. num. 2. nec licet prima nisi iure possessorum. Inno.
COERTIO designatur per baculum, ita not. Inno. in c. intelleximus. de æta. & qual. fol. 69. vide ad hoc c. 1. de sac. vnct.
Cogitur, de hoc vide infrà in verbo reus. in 6. quæst.
Cognitio an appellatio sit recipienda non pertinet ad iudicem à quo, per causæ cognitionem, sed per euidentiam facti per quam si constat quod appellatio sit ipso iure nulla non supersedet in exequendo. Si autem constat quod non sit ipso iure nulla, tunc supersedet, quia secunda sententia non spectat ad eum, vt ff. de min. l. præfecti, ita not. Innoc. in cap. pastoralis. de offi. deleg. fol. 89. num. 3. Ex præterito, id est, ex primo gestis, & pertinet ad eum talis notio, sed ex actitatis iam non ex actitandis, posteà cùm non sit iudex, sed ante fuit. Vnde ista est causæ cognitio de præterito non de futuro. Bal.
Cognitio causæ summariæ potest per iudicem fieri absque præsentia partium, ita not. Innocen. in cap. ex parte. de accus. fol. 317. quia summariæ cognitio causæ requirit præsentiam partis, vt ibidem per eundem, quod not.
Cognitio hæc, an appellatio sit recipienda nécne est prima & præambula cognitio, & eo ipso quod prima facie non apparet quod appellatio peccet in forma, vel in materia, debet admitti, quæ admissio non est sententia interlocutoria nec diffinitiua, & ideò potest fieri parte non citata. Sed appellationem esse iustam vel iniustam, istud est diffinitiuum causæ appellationis, & requirit citationem partis & alia solennia, ita not. Innoc. in cap. pastoralis. de offic. deleg. fol. 89. num. 4.
Cognitio summaria sufficit in confirmatione, ita not. Inn. in c. cùm dilectus. extra de elect. fol. 42. num. 2.
Cognitio summaria non est de substantialibus executionis mandati, ita not. Inno. in c. proposuit. de concess. præb. fol. fol. 241. num. 5.
Cognoscitur de falso sex modis. s. quatuor ciuiliter agédo, excipiendo, replicando, & in integ. rest. petendo. & duobus modis criminaliter. s. accusando, & inquirendo, ita not. Inn. in c. licet. de prob. fol. 163. nu. 2. sed an retractetur sententia qualitercunque sit pronunciatum eam latam ex falsis probationibus, & videtur quòd sic. vt ff. de fal. l. si quis obrepserit. in verbo nihil agitur. Alij dicunt contra. secundum Innoc. in d. c. de hoc vide per Cyn. in l. querelam. C. de fal. vnde qui excipit de falso, non videtur accusare, vt not. ff. de adult. l. 2. §. si publico. quod est no. Bald.
Cognoscitur summariè de restit. in integrum. ita not. Innoc. in c. cùm venissent. de in integr. restit. & in c. ex literis. eod. tit.
Coitus, vide suprà in verbo, affinitas. in 1. q.
Collatio, vide infrà in ver. commissio. in 1. q. & infrà in verbo suspensus. in 7. q.
Collatio occulta beneficij licet sit suspecta tamen bene valet, ita not. Abb. in c. vt nostrum. vt eccle. bene. vide suprà in ver. beneficium. in 7. q. Bal.
Collecta quomodo fiat per ciuitates & per castra & per villas suppositas ciuitati est tex. cum gl. in Auth. quomodo na. effi. sui. §. si verò nō ciuis. col. 7. & ff. de cen. l. forma. & l. qui ex meo. ff. ad mun. Io.
Collegia quæ sunt licita, dicit Inno. quod naturalia, id est realia, vt ciuitates, castra, & villæ, sed collegia certarum personarū non sunt licita nisi superior ea confirmauerit, vel nisi constet euidenter quod pro bono sint facta, ita dicit ipse in c. dilecta. de exces. præl. fol. 342. in num. 5. Et sic habes ex prædictis quæ dicantur collegia realia & personalia.
Collegium cardinalium potest restituere famam, sicut & senatus, Papa tamen non restituit laicum, ita not. Inno. in c. cum te. de re iudi. fol. 204. nu. 2. vbi vide qui sunt illi qui possunt restituere famam alicui & qui non, sed quid de Imperatore, an possit in integ. restituere famam in terris ecclesiæ, & videtur quod sic, quia est voluntariæ iurisdictionis, & quia hoc competit in signum vniuersalis dominij, & est iurisdictionis non circumscriptæ nec coarctatæ. Bal.
Collegium omne & rector collegij personarum subest generali rectori ciuitatis vel castri vbi collegium est, ita not. Innoc. in d. c. dilecta. ex exces. prælat. fol. 343. num. 9. & sic collegium notariorū & rector siue prior dictorum notariorum subest prioribus communis Perusij, vt C. de iurisd. omnium iud. l. fi. & in fi. & vide supra in verbo ciuitas. in 6. q.
Collegium potest quis exire, quia nec intrare nec manere cogitur, cùm sit voluntarium, ita not. Inno. in d. cap. dilecta. de exces. prælat. fol. 343. nu. 4. Ergo si quis est de collegio notariorum liberè potest exire illud, & ad aliud intrare. Secùs in reali collegio ciuitatis vel castri de quo non potest quis se abdicare, secundum Ioannem ibidem. Exeuntes autem de collegio recipiunt partem de rebus percipiendis inter singulos, & eorum ius possunt alteri concedere, vt l. testatrix. §. 1. ff. si ser. ven. Item simul non debet quis recipi vel esse in duob. collegiis, secundum eum ibidem. Item collegium nō finitur morte aliorum de collegio, sed residet in eo qui superuiuit, secùs in societate non collegiata, secundum eum ibidem. In societate verò collegiata nō debet concipi stipulatio, vel iudicium nomine societatis vel sociorū nisi impropriè loquendo, vt in præalleg. c. dilecta. fol. 343. quod no. benè. Bald.
Collegium siue societas est pluriū corporum vno nomine ei deputato legitima collectio, ita no. Inn. in d. c. dilecta de exces. præla. fol. 342. num. 6. nomen enim vnum addit singularibus personis sing. quæ ex vniuerso sumitur, vt. l. rerū mistura. ff. de vsu. secundum Old. Bald. Et adde quod no. ipse idem Innoc. in rub. de elect. fol. 27. vbi parificat ista conuétus, collegiū, corpus & vniuersitas.
Collegium vel eius ius remanet etiam in vno solo homine, ita not. Inn. in c. postulasti. de iure pa. fol. 288. num. 1. & vide tex. & quod ibi not. per gl. in l. sicut. in fi. ff. quod cu. vniuer. no. Bal.
Collegium, vide omninò infra, in verbo conuentio. in 1. quæst.
Colonus cui sunt omnia bona obligata ratione obseruantiæ cōtractus potest in re locata manere ratione

 pignorum,

pignorum, licet locator illam vendiderit, secundum Bald.in l.filiofamilias.§.fi.ff.solu.matr.

Colonus si vi eiicitur dominus perdit possessionem, secùs si per iudicem eiicitur, quia iudex nunquam intendit præiudicare iuri vel possessioni tertiæ personæ, ita not.Inno.& Host.in cap.quoniam.vt lite non contesta. nam possessio iudicialis plus iuris habere debet.vt Host.ibidem.

Comitatus, vide omninò.s.in verb.ciuitatis.

Commenda beneficij debet fieri cum causa vocato patrono & clerico cui commenda facta est sine licētia proprij episcopi potest eam acceptare, quia nō obligatur commendatarius ad eam tenēdam, nisi quantum voluerit, tamen ad mandatum sui prælati eam dimittere debet, ita no.Inno.in c.cōstitutus. de app. fol.212.ergo commenda non datur in titulum, secundum Inn.tituli enim sunt perpetui, vt not. ff.de acq. poss.l.1.§.veteres.& vide quod no. Io.And.in c.nemo deinceps.de elec.lib.6.in nouella Bal.

Commendam habētes faciunt interim cessare electionem & habent administrationem legitimam secundum Innoc.in c.constitutus.extra de accus.

Comminatio, vide s.in verb.appellatio.in 43.q.

Commissio potest reuocari re integra non cessio vel collatio potestatis eligendi, ita no.Host. in cap.cum causis.de elect.

Commissio dispensationis debet fieri personis sublimibus & literatis, ita not.Inno.in c.dudum.extra de elec.fol.34.num.6.

Commissio simpliciter facta videtur facta super toto, ita not.Innoc.in c.super quæstionum.de offic.deleg. fol.87.num.6.

Commodans, & commodatarius, vide supra in verbo conducens. in 1.q. vbi habes quod commodatarius cui equus fuit commodatus ad bellum non tenetur commodatarius si moritur nisi ex pacto.

Comparitio domini necessaria in iudicio nūquam reuocat, imò cōfirmat mand.procur.sed volūtaria ante lit.contest.reuocat, sed post lit.contest.aut est contradicta & nō fiet reuocatio, aut dominus est admissus, & tunc videtur man.reuocasse, ita not.Inno.in c. petitio.de procur.fol.111.nisi in procur.in rem suam, vt ff. de procur. l. si actor malit. & nisi protestetur se nolle reuocare & nisi accedat procuratori assistēdi non succedat instantiam in se transferendo, vt ff. de procur.l.Paulus.& l.in causæ.§.fi.& insti.de satisd.§.si verò aliquid. quod not.perpetuò.Bald.

Compensatio non admittitur in delictis quo ad pœnas corporales & spirituales & fisco applicandas, ita no. Inno.in c.sicut.in vlt.q.de iure.fol.185.nu.7.Et quando fit compensatio in delictis.vide Inno.in c.intelleximus.de adul.fol.335.num.5.& vide omnino.infrà in ver.reus.in 1.q.in fi.

Compromissarij electionis non propriè dicuntur compromissarij sed magis donatarij, ita not. Innoc.in c. in causis.de elect.fol.40.num.4.

Compromissum soluitur pœna soluta, ita not.Innoc.in c.ex parte.de arbi.fol.123.vide infrà in verbo electio. in 11.q.& infrà in ver.renuncians, in 6.q.

Compromissum quādo fit in iudice semper potest peti reductio, quia obtinet instar arbitratorum, ita not. Host.in c.causis.de offic.deleg.

Compromitti non potest post sententiam, ita not.Inn. in cap.exposita. de arbitr. quia iam sopita est quæstio. Innoc.

Compromitti non potest in laicum causa electionis ecclesiæ, ita Inno.in c.contingit.de arb. fol.122. vide suprà in verbo arbiter.in 4.q.

Compromitti potest in iudicem delegat. ita not. Abb. in c.exhibita.de rerum permut.

Concedens priuilegium potest illud interpretari etiam partibus non citatis, ita not. Innoc.in cap.olim.de verb.sign.fol.368.in num.2. quod est not. secundum com.tu vide gl.in l.ab executore.C.de app.quæ non est alibi.Bald.

Concedēs quis aliquam rem simpliciter, videtur solùm concedere illud ius quod habet, ita not.Abb.in c.pastoralis.de do. nam cōcessio intelligitur fundari super eo, super quo potest de iure fundari, vt ff.de contrahen.emp.l.qui tabernas. C.de leg. l.vxor. patrui. ff.de vsufr.leg.l.stichus. Abb.Sed quid si duo habent ius, & vnus donat, & alter consentit. Respondeo, si donatur ecclesiæ statim ius vtriusque est translatum, quia dominium in ecclesiam transfertur sola nuda volūtate, vt C.de sacrosan.eccl.l.fin. & est casus in d. cap.pastoralis. Si autem donatur alteri, aut est facta traditio, & idem vt l.fi. C.si aduer. dona. aut non est facta traditio, & tunc nō officit consensus, quia consentiens nō obligatur, vt ff.de reg.iur.l.aliud est vendere.Et ideò leuius est cōsentire quàm contrahere, vt ff. de manu. vin. l.si pater. §. fi. vide l.Caius.ff. de pig.act.vbi est tex.& gl.pro decisione huius quæstionis, sed quid si tu testaris de re mea, & ego tibi consentio, an mihi præiudico, & videtur quod sic, vt ff. de leg.1.l.si fundum per fideicommissum.Sed illa lex nihil facit, quia ibi ille consensus præstabatur hæredi, non testatori.Sed alia lege videtur rotūdè hoc dici, vt ff.quib.mo.pig.vel hypo.sol.l.sicut. §.vendic. Sed in contrarium videtur certum est quod hæres adeundo videtur consentire dispositioni testatoris, & tamen si testator legat rem hæredis non transit dominium, vt not.ff.de serui.l.Pa.Non obst.dict. §.venditionis.quia ibi loquitur in liberatione quæ facilius fiet nudo consensu, vt l.si tibi.§.de pignore.ff.de pactis. Sed dominium non perditur nuda animi cognitione, vt ff. de polli. l.si quis rem. in princip. Si tamen legatarius possideret, tunc consentiens repelleretur exceptione doli. simile.ff.de testam. l.militis codicillis.§.veteranus.& ff.de dona.l.si tibi dederim. & tene menti ista perpetuò.

Concessio dignitatis præsumitur realis, secùs si personæ singulari, ita not Innoc.in c.cùm venissent.de institution.fol.239.num.3.

Conclusio in prima causa non operatur aliquid in causa app.ita not.Inn.in c.cùm dilectus.de fide instr.fol. 180.vult dicere, quod cōclusio facta in principali causa non impedit partem producere instrumenta in causa appellationis, quod est singulare secundum Host.vide j.in verbo, renuncians.in 7.q.

Conclusum postquam est in causa nullæ sunt partes iudicis, nisi in pronunciando, & ideo postquam est conclusum clausus est processus & nulla allegatio amodo fieri debet, nec in iure, nec in facto, ita multum notabiliter not. Innoc.in cap.pastoralis.de causa possess.& prop.fol.146. numero 1. vbi latè vide de ista materia. Hoc est verum quando concluditur in tota causa, sed quo ad capitulum de producendis testibus concluditur per aperturam testium, vel per dicicita testificata, vt in Authen.de testib.§. quia verò. Notabile est hoc quod officium iudicis non concludit nec primo modo, vt in cap. Ioannes eremita, de fide instrumen.nec vltimo modo, vt not. ipse Innoc.in cap.cùm clamor.de testib.fol.174.per aperturam testium dico omninò esse cōclusum in testibus producendis. Postquā verò est conclusum nulla exceptio obiici potest, vt l. quoniam indubitati. C. de adult. nam inter conclusionem & sententiam nullum est dubium medium nisi citatio ad sententiam, vt in Authent.vt cum de appel.cogno.post princip.Et fit conclusio si renunciatur actitandis, vt not.

not.in c.fi.de in integ.resti.l.4. in nouel. Et si in criminali consueuit concludi quia renunciatum non valet, vt no.ff.de pac.l.pactum inter hæredem. Sed illa lex quamuis facit in contrarium, sed dicendum est quod in criminali postquam constat de crimine non debet de iuris apicibus disputari dicendo non potuit interuenire procu. sed de impunitate. facit quod no.Bald.

Conclusum in causa quando dicatur, vide per Inn.in c.pastoralis.de cau.pos.& prop.fol.146.nu. 1. & vide infrà, in ver.renuncians.in 8.q.

Condemnatio expensarum quandoque fiet in principio litis, quandoque in medio, quandoque in fine, ita no.Innoc.in c.finem.de do.& contu. fol.155. num. 2.& 3.& sic patet quod quocunque tempore litis fieri potest.Bal.

Condemnato iniustè iudex tenetur ad restitutionem totius damni quod consequitur codẽnatus, ita no. Inn.in c.super eo.quod me.causa.fol.114.nu.4.

Condemnato mortuo non fiet executio nisi citato primo hærede, ita no.Inno.in c.quia.de iudi.fol.191.vide infrà, in ver.sententia.in 28.q.

Condemnato vel grauato sufficit ire vel mittere ad sedem apostolicam pro grauamine sibi illato, & protestari ne quid noui interim fiat, & hoc habetur pro appellatione, ita not.Innoc.in cap.vt debitus. extra de appel.fol.217.num.2.

Condemnatus de crimine publico non propterea intelligitur depositus à beneficio, ita not.Inno.in c.nihil.in fi.de elec.fol.49.nu.5.vide ĩ.in ver.sententiam. in 17.q.& infra in verbo, renuncians.in 2.q.

Condemnatus de crimine non statim perdit officium vel beneficium, sed requiritur post illam condemnationem depositio, ita not.Inno. in c.qualiter.el 2.de accus.fol. 322

Condemnatus qui facit id quod est consecutiuum appellationis licet compareat coram iudice à quo non intelligitur deserere appellationem, ita not.Inn.in c. pastoralis.de offi.deleg.fol.89.nu.4.arg.ff.de mino.l. 4.§.scio.vide s̃.in ver.clausula.in 5.q.Bald.

Condemnatus seu grauatus qui non appellauit in incidenti appellans in principali omnia potest prosequi, ita not.Innoc.in c. quod ad consultationem. in gl.quæritur.de re iud. fol.198.secùs in sententia quæ non tangit factum principale, quia examinatur & appellatur seorsum à principali vt in sententia expensarum, secundum eum ibidẽ.& in secùs interlocutoria quæ fertur ante litem contestatam, vt C.de proc. l.ita demum.& ibi per Legistas.

Conditio si Deus voluerit quæ subauditur in quolibet iuramẽto, quid operatur, vide Inn.in c.debitores.de iureiur.fol.185.nu.2.vbi dicit ꝙ operetur hoc, quia si iuraui tibi commodare arma, tu vis ex eis occidere hominem, nõ teneor tibi seruare hoc iuramentum, quia Deus non vult hoc fieri, vnde iuramentum licitum non debet trahi ad illicitum casum, nec ad periculum animæ perduci, secundum eum ibidem. Et sic no.casum in quo quis potest venire contra suum iuramentum alteri præstitum.vide etiam ibi quod iuramẽtum præstitum potest etiam in melius commutari, sicut votum factum, secundum Inno.ibi.Bal.

Conditiones quandoque subintelliguntur tacitè in iuramento, vt sunt conditiones de futuro. Prima est, si Deus voluerit. Secunda si promissum seruabitur. Tertia est, si contra ius non præcipietur. Quarta, si pecunia numerabitur.vt l.fi.C.de non nu.pe. Quinta est, si res statum non mutabit.vt C.de spon.l.fi. Et semper insunt duę reseruationes.s.saluo iure alterius, & salua authoritate superioris, vt ff.ad muni.l.fi.ita not.Inn. in c.quemadmodum.de iureiur. fol.187. in num.1. & per eundem in c.cùm contingat.eod.tit.facit quod not.in l.fi.ff.qui satisd.cog.Et sic not. de tacitis conditionibus quæ in iuramento subintelliguntur.

Conditiones appositæ contra naturam contractus vitiant contractum, ita not. Innoc. in cap.1.de cond. ap.fol.303.in num.3. Adde in contractibus triplicem esse perfectionem, id est, conuentionalem, essentialem, & executiuam siue finalem. Conuentionalis quatuor sunt species, scilicet re, verbis, literis & consensu, & ista perfectio cadit in contractu in diem, & in contractu conditionali. de hoc dic vt ff. de peri. & commo.rei vend.l.si id quod. & in l.qui potior.ff. qui po.in pig.hab.& l.qui balneum.eod.tit. & l.omnia.aliàs si pecunia.ff.si certum petatur. Essentialem perfectionem non habent contractus conditionales, quia non producũtur essentialiter in esse ad quod tendunt nisi pro essentia conditionis, vt not. in l.2.ff. de in di.addic.& probatur.ff.de verb.oblig.l.decem. Item contractus in diem quodammodo est in potentia & habet se ad esse & non esse, & in certis & necessariis non cadit executio, recipiunt enim quidam contractus liberationem, vt ff.quod met. cau.l.metum.§.sed quod prætor. Quidam per aliud, vt per traditionem, de istis not.ff.de peri.& com.rei vend.l.necessario.& C.eo.tit.l.1.per Cyn.in delictis non cadit, & gl.dicit verum quantum ad natiuitatem personalis actionis, sed potius dicit verum quantum ad acquisitionem dominij, vt C.commu. de leg.l.fi.§.fi.ff. de vsufr.leg.l.semper per Dy. Dependentia de futuro.ff.ad leg.Aquil.l.in lege.& ff.de tab.exhi.l.locum. §.condemnatum.hoc dico propter duas quęstiones. Prima est, cuius loci consuetudo seruetur, nam dico quod in incidenti conuentionis, vt sunt testes inspiceretur locus, quia ibi recipit eã perfectionem. Sed quo ad concomitantiam seu comitãtiam executionis inspicitur locus vbi collata est solutio, & idem si potest ibi is pro quo recepta est stipulatio agere sine successione ex forma statuti vt Perusij, erit hoc etiam si stipulatio erit facta florentiæ vt soluatur Perus.arg.ff.de solu. l.quæro. nam perusij fingunt contractum, quia in loco per imaginationem contrahentes se transtulerunt, vt l.contraxisse.ff.de act.& oblig. argu.in l.nihil.ff.de cap.& post li.reuer.in delictis etiam dico quòd acquirunt formam & legem in loco nascitur & radicem habet, ergo & qualitatem sequitur, & ideò Florentinus delinquens Senis gaudebit beneficio statutorum Senensium, vt ff.de extraord. cri.l.pen.§.sunt quidam.quod not.

Conducens stipendiarios vel equos ad bellum non tenetur ad emendam equorum mortuorum in dicto bello, nisi ex pacto conuentum fuisset, & tunc à finibus pacti non est recedendum, ita not.Innoc. in cap.sicut. & infrà de iureiur.fol.187.num.4. Idem in commodatario, secùs in mandatore, nisi ex debito hoc ei faciat, secundum Innoc. ibi quod tene menti, & vide Cyn.C.ad l. Iul. de vi.in.l.quoniam multa facinora. Bal.

Conductor cessando in solutione per biennium cadit à iure suo, ita nõ.Inn.in c.propter.de loca.& condu. fo.255.nu.3. Hoc modo priuatur tit.conductionis & omni suo iure. Sed statim ꝙ non soluit potest reiici vt commoditas vtendi impediatur non vt locatio finiatur, vt C.loc.l.ædem.& de fur.l.si seruus.§.locator.secundum Iaco.Bal.

Conferens ordines acquirit iurisdictionem supra ordinariam nec est ab alio ordinandus, nisi primò fiat sub eo, ita not.Inno.in cap.cùm in distribuendis.de temp.ordi.fol. 65

Confessio iuramento firmata reuocari non potest, ita not. Inn.in. cap.cùm dilectus.de accu. fol. 321.facit. c.inter

c.inter dilectos.de do.vide infrà,in verb. sententia. in 18.q.

Confesio vnius latronis valet contra alium latronem quò ad præsumptionem inducendam,ita no.Inn.in rub.de confes.fol. 161. sed falsarius contra falsarium non recipitur,vt ibidem Inn.quod not.& vide ibidẽ in verbo,reus.in 3.q.in fi.Bal.

Confesio in causa ciuili mandatur executioni, non in criminali sed expectatur sententia,ita not. Innoc. in c.quærenti.de off.deleg.fol.87.in num.1.de hoc est casus in l.1.C.de confes.ibi, cùm & soluere cogantur,&c.

ex Confesione potest quis damnari ab ordinario & delegato,licet ad hoc non sit actum,ita not.Inn.in c. cùm super.de confes.fol.161.in nu.3.

pro Confesione taciturnitas non habetur,ita no.Inn. in rub.extra de postu.præ.fol.24.nu.4.

Confesio etiam quæ non valet in criminali facit præiudicium,quia facit indiciũ ad torturam,ita no.Inn. in c.per inqui.de electionibus.fol.38.nu.2.

Confesio interlocutoria & sententia diffinitiua valet etiam in alio iudicio inter eosdem,ita no.Inn. in c. per inqui.de elect.fol.38.vide sup.in verbo, attesta. in 1.q.

Confesio meritoria debet esse pura & simplex cũ omnibus circumstantiis, hoc verum nisi ex hoc posset magnum periculum imminere vel euenire, quia tunc sufficit soli Deo confiteri vel in genere,ita not. Innoc.in c.omnis.in glo.not.non &c.de pœ.& remis. fol.355.num.1.

Confesio non nocet ad dissolutionem nexus matrimonij,sed mutuæ seruitutis nocet,ita no. Inno. in c. fi.de rap.fol. 336

Confesio potest exponi sed non perimi nisi probaretur error vel ignorantia,ita not.Inn. in c.cùm dilectus.fol.321.de accu. & ibi vide per eum quid habet probare volens suum errorem reuocare. & vide infrà,in verbo,instrumentum.in 1.quæst.ibi,licet confesio,&c.

Confesio non potest interpretari per hæredes confitentes,ita not.Innoc.c.cùm dilectus. de succ. ab intest.fol.265.idem dico in libello,exceptione,positione, & si.quia libellum exceptionem vel positionem testantis hæres non potest interpretari,vt not.ff.de rei ven.l.idem Pompo.scribit si frumentum.§.fi. per per Azo.Bal.

Confesio quam tertius facit super iure meo mihi nõ præiudicat,& causam reuocare possum,ita no. Inn. in c. cum super.de re iudi.fol.200.nu.1.

Confesio interpretatur contra confitentem nisi eam declaret exponendo non perimendo.ita no.Abb. in c.cùm dilectus.de accu.

Confesio licet nullis adminiculis sit coniuncta,tamen tenet in criminali si sponte fiat & plenè probat, ita not.Abb.in c.ex literis.de di.

Confesioni partium statur vbi dubitatur de processu, ita not.Abb.in cùm bonæ.de proba.

Confessus nõ potest variare,ita no.Inn. in d. c. per inquisitionem,maximè quando fuit ipsa confesio iuramento firmata,vt in c.cùm dilecti.de accu.facit.ff. ad l.Aquil.l.proinde.& C.de proba.Auth, at qui semel.vbi est gl.ord.& per Barto.in c.veniens.de testi. Bald.vide sup.in ver.absolutio.in 7.q.& j.in verbo.liberatio.in 1.q.

Confessus non dirimit matrimonium,ita not.Inn.in c. causam.de offi.dele.fol.81.in nu.1.

Confessus spõte debet habere maiorem fauorẽ quàm conuictus,ita not.Inn.in c.prudẽtiam.de offi.deleg. fol.82.in gl.quod sicut.ibi,quid si non, &c. facit ad hoc.ff.de iureiur.l.eum qui.& insti.de act.§.item mi sta est actio.Bald.

Cõfirmatio fit verbo & facto pluribus modis,de quibus vide per Host.ibidem,& infrà,in verbo, motus. in 1.quæst.

Confirmatio non tribuit ius vbi requiritur dispensatio & cessat potestas & voluntas dispensandi,ita no. Inn.in c.innotuit.de elect.fol.33.vide j.in verb.cognitio.in 1.q.

Confirmatio facit valere acta licet electio sit nulla , ita no.Inn.in c.cùm dilecti.de elect.fol.42.nu.1.

Confirmatio valet etiam si nullus citetur, & ista confirmatio habet vim sententiæ,ita no.Inn. in c. cùm olim.de dolo & contu.fol.156.nu.2.

Confirmatio ex contractu peti non potest , quia confirmatio ex consensu pendet & non redditur in inuitũ,nec cõfirmatur inuitus,confirmatio verò quorundam actuum legitimorum vt electionis tutoris & si.quæ desiderant confirmari peti potest, ita not. Inn.in c.2.de confir.vti.vel inu.fol.225.in nu.1.& 2.& sic not. quando confirmatio tribuat ius & quando non:confirmatio verò quæ non est debita non petitur nisi supplicando , & tũc non est indulgenda nisi citato eo qui potest lædi,vt ff.de adop.l. nam ita diuus.de confirmatione contractus habes etiam in l. si quos.C.de dec.De cõfirmatione possesionis vide. C.de carb.edi.l.1.per Odo.Cyn.& Bal.

Confirmatio sentẽtiæ potest peti principaliter ad hoc agendo,ita not.Inno.in rub.de confir.vti.vel inu.fo. 225.in nu.2.

Confirmatio facta de excommunicato valet,ita no.Inno.post collect.de conces.præben.

Confirmatio obtenta in forma communi, licet nõ det ius,tamen dat causam præscribendi,ita not.Abb. in c.dudum.de dec.quod est not.

Confirmatus statim habet ius administrandi temporalia pleno iure sine possesione vel inuestitura,ita no. Inn.& Host.in c.transmissam.de elec.fol. 31

Confirmatus non agit de beneficio obtinendo, sed de obtento,ita not.Innoc. in c. fi. de eo qui mit. in pos. cau.rei ser.

Confirmatus à Papa potest conueniri de simonia coram inferiore, si agatur contra personam & non cõtra confirmationem,ita not.Inno.in c.decæterò. de re.iudi.fol.198.nu.3.

Confiscare,vide sup.in ver.ciuitas.2.q.vbi habes,an ciuitas posit bona cõfiscare. Item quòd confiscare bona est meri imperij.

Congregare exercitum,stipendiarios,& amicos, est licitum cuicunque pro defensione sua & rerum suarũ, nec hoc dicitur bellum propterea propriè sed defensio.Item & pro recuperatione possesionis,dummodò fiat incõtinenti,& non solùm laicis,sed etiam clericis ob hanc causam licitum est arma mouere. Itẽ & cõtra subditos rebelles & inobediẽtes armari debent iura & homines,& licitè fiet eis guerra, tam à dominis temporalibus quàm à spiritualibus, manu enim militari vtẽdum est cõtra rebelles subditos,vbi alia remedia nõ sufficiunt,& in tali bello possunt capi personæ res eorum,& clerici quorum interest, possunt asistere fauendo contra eos, nõ tamen eos occidendo,quia essent irregulares.Et sic not. ꝙ qui præstat fauorem ictu lapidum in bello licito,in quo alij alios occidunt,non dicitur homicida , nec irregularis,ita no.Inn.in c.olim.de rest.spo.fol.153.nu.8. tamen modum excedẽs,potest effici irregularis , vt ibidem no.per Inn.in fi.Bal.

Coniuncta persona , quando appellat pro coniuncta potest ratificare post decem dies,secùs in nudo gestore,in quo ratificatio est de substantia.

sed Coniuncta persona potest agere sine ratificatione, si do-

si dominus non contradicat, vt l.1.de appel.recip.ita not.Inno.in c.auditis.& in c.in genesi.de elec.fol.54. facit ad limita.l.bonorum.rem rat.habere.

Coniuncta persona licet agat in iudicio pro cõiūcta tamen si inuestituram pro eo recipit nō acquirit ipso iure beneficium, nisi habeatur ratū,& potest haberi ratum, licet inuestituram medio tempore contulerit alteri quia à facto suo recedere nō potest, ita no.Innoc.in c.accedens.de præbē.fol.235.facit.ff. de sol.l. si quis offerenti.in fin.Innoc.

Coniurationes nec alia pacta debent fieri per illos, ad quos electio prælati pertinet, ita not. Innoc.in rub.de elect.fol. 27

Conscientia excusat iudicem, qui non admittit appellationē, non tamen debet eā sequi in exequendo interim, ita not.Innoc.in c.pastoralis.de offic.deleg. fol.86.nu.5.

Conscientia titubans, non inducit in malam fidē, quia mala fides non cadit, nisi super certa scientia, ita no. Inno.in c.fi.de præscrip.fol.198.vide sup.in ver.aduocatus.in 3.q.

Consensus plurium sufficit in actibus collegij simul non seorsum quādo pertinet ad vtilitatē vel necessitatem collegij, secùs si ad vtilitatem singulorum, vt diuisio redituum, ita no.Innoc.in c.cùm omnes.de consti.fol.1 in nu.3.quia quod collegio, non quod aliquibus expedit maior pars facere debet, vt ff.pro soc.l.actione.§.Labeo.& argumen.ff.de sol.l.constitutus.vel potes sic dicere, quando aliquid competit pluribus, vel competit collegialiter, aut singulariter aut dubitatur, an competat vniuersaliter vel particulariter, primo casu requiritur consensus in forma collegij, quæ forma collegij nō seruatur regulariter nisi interueniat maior pars ipsius, vt l. quod maior. ff.ad muni.& l.nouationū forma C.de decur.& C.de leg.l.fin.lib.10.secundo casu vide.in l.fin. C.communia præd.quod sufficit diuisim consensus præstitus, tertio casu vide in.l.sicut.ff.de arbit.vbi quādo cōmittitur aliquid pluribus simul explicari debet simul vt æqualis sit forma commissionis in hoc tantū casu videtur semper intelligi qđ stetur maiori parti, vt ff.de inoffic.test.l.si pars.licet nō sint collegiati vt collegium sunt tantùm collegiati, quibus certum est factū commissum simul nec posset aliquid facere aliis irrequisitis vt l.1. C.de auth. prestan.Bald.& vide infra.in verbo, liberatio.in 1.q.

Consensus est quadruplex, vnus negligentiæ, vbi minus peccat consentiens quàm agens, nisi fortè esset nimis crassa & supina. Alius dicitur consensus consilij, vbi minus peccat consentiens quàm agens, sed magis quàm primus. Alius est consensus cooperationis vbi puniuntur æqualiter cōsentiens & agens. Quartus est consensus authoritatis sine defensione, vbi plus peccat consentiens quàm agens, & magis punitur, ita not.Innocen.in rub.de offi. delegat.fol.78. in nume.1.in gloss.super ver.pœna. Adde quod not. Ioan. And.in c.1.de pœn.cle.& tene menti ista Bald. & vide etiam Bar.in l.qui opem, ff.de fur.vbi ponit formaliter verba Innocent. Bald.& vide etiam in d. c.1.Bart.& Compo.Bal.

Consensus illorū qui post erāt in possessione est necessarius in possessione iurium quærēda, ita not.Inn.in c.cùm venissent.de in integ.rest.fol.115.num.2.

Consensus partium non sufficit ad probandū dicta testium quæ dicta non valent, & ideò si dicta testiū non valent, quia non reddunt causam, &c.vel aliàs nō valent illa dicta testiū, non possunt consensu partium validari, ita no. Innoc.in c.cū causam.de test.fol.171. in nu.1.vide supra.in verbo, citatio in 31.q.

Consensus matrimonialis vbicunque est licet sit illicitus contrahitur iustitia publicæ honestatis, ita not. Abb.in c.ad audientiam. de spon.quod not.perpetuò.Bald.

Consentire potest quis in iudicem non suum in omnibus iudiciis, sed non in inquisitione maximè in præiudicium alienæ, vel maioris iurisdictionis, ita no. Inno.in c.ad petitio.de accu.fol.463.in nu.1.tene mēti.vide infrà in verbo, solennitas.in 1.q.

Consentire est vnum aliquid eligere, ita not.Innocen. in c.cùm in iure.de elect. fol.42.nu.1. facit.l.si pater. §.fi.de manu. vindic.vide omninò.infra in ver. differentia.in 4.q.

Conseruator qui condemnauit de crimine potest taxare expen.& audire testes super hoc quod venit accessoriè, & si actor non vult per conseruatorem de his cognosci reum absoluet, ita not.Innoc. in c. statuimus.de offi.deleg.fol.95.nu.1.

Conseruatores possunt inquirere ex ipso officio solùm in notorio, vt ibid.Inn.

Conseruatorum officium consistit quasi in mero imperio, vt not.Innoc.in dicto cap.statuimus. de offic. deleg.fol.eod.

Consiliarij de necessitate sunt vocandi, ita not. Inn. in cap.nec episc.de temp.ord.fol.65.vide infrà in verbo solennitas.in 1.q.

Consilium debet requiri ante factum, & non solùm in facto, sed etiam in medio, ita not. Inno. in c. cùm in veteri.de elec.fol.51.in num. 2. vide omninò infrà in ver.modus.in 2.q.per totum.

Consilium à remotis videtur parua causa, quia non ordinatur propriè ad causam.arg.ff.loc.l.qui domum, ita not.Inn.in c.quod verum.de priui.

Constitutio non ligat eum qui dilucidè suam ignorantiam prob.ita not.Inn.in rub.de const.fol. 1

Constitutio iuris naturalis porrigitur ad præterita, ita not.Inn.& Host.in rub.de const.

Quodcunque ligaueris super terram, &c. intelligitur, scilicet per constitutiones & præcepta quæ facit Papa, non tamen posset auferre baptisma, vt not. Inn. & Host.in c.quanto.de consuetudine.

Constitutio non ligat cœptum & non perfectum, secundum Host.in c.2.de const.

Constitutio quæ concordat cum iure antiquo trahitur ad prçterita, ita not.Host.in cap.fi.de const.& in Authen.de fil.ante dot.instr.nat.§.hæc constitutio inter filios.in fi.

Constitutio pœnalis est duplex, scilicet, ex parte rei tantùm, & ex parte rei & actorum, ita not.Hostien.quia nonnulli.de rescrip.

Constitutiones quæ non faciunt mentionem doli an requirant ad impositionem pœnæ verum dolum vel præsumptum, dic vt not.C.vnde vi.l.si quis in tātam. in 8.q.& in l.fin. §.pen.eod.tit. Aduocati communiter dicunt quòd vbi statutum nō requirit nisi verum factum ibi non requiritur dolus.Bal.vide de hac materia per d.Bal.in l.quicunque.C.de ser.fug.

Consuetudine potest derogari solennitatibus instrumenti, ita not.Inn.in c.1.in fi.de fide instru.fol.178.in nu.9.vbi benè dicit.idem & vbi consuetudo est.

Consuetudine oritur ius petendi confirmationem & infirmationem, ita not.Innoc.in cap, Abbate.de verborum signific. fol.370.in num.1,& vide infrà, in ver. titulus.in 2.q.

Consuetudo excusat quem à peccato, ita not. Innoc. in titulo de treuga & pace.tamen contrarium tenet ipse idem in rubr.in fi.de consuet. fol. 21. vide infra, iu ver.stat.in 5.q.

Consuetudo quæ dat alicui præbendam videtur sibi dare licentiam possidendi, ita not. Ioan.And.in c.fi. de consuet.in nouel.Bal.

Consuetudo

Consuetudo dat iurisdictionem etiam spiritualem, ita no. Inn. in c. nouit. de iud. fol. 126. in num. 6. ergò illud quod facit iudex secularis contra clericos si consuetudo erat valet, quia consuetudo dat etiam iurisdictionem spiritualem. Adde quod ipse idem no. in c. 1. de aposta. Et sic consuetudo æquiparatur priuilegio, secundum eum ibid. & quòd consuetudo det iurisdictionem temporalem & ordinariam, vide l. 1. & quod ibi no. ff. de eman. lib. Bal.

Consuetudo transfert possessionem ipso iure sine apprehensione, ita no. Inn. & Hostien. in c. 1. de consue. ergò si Papa vel Imperator vult propter inuestiturã baculi vel bireti non dabitur alia possessio, sed solũ licentia ingrediendi possessionem secundum eos quod not. quia non est alibi. Bal. Alibi, scilicet, in re collec. in l. ratihabitio. de pig. ac.

Consuetudo vniuersitatis afficit etiam singulares personas, ita not. Innocen. in cap. ex parte. de consuetu. fol. 23

Consuetudo Romanę curiæ est, quòd non confirmat aliquem electum nisi sint pręsentes duo de electoribus, ita no. Inn. in c. 2. de elec. fol. 27

Consuetudo extenditur & priuilegium sed non præscrip. ita not. Inno. & Host. in c. fi. de offi. archi. quia facilus extenditur ius quàm factum. facit. ff. de iti. act. priua. l. & ff. de bo. poss. l. 1. sed cum patrono in ratione sui.

Contractus licet debeat fieri cum excommunicatis de præcepto apostoli, tamen ipse non prohibet contractum de facto seruari, quia non habet perpetuã causam prohibitionis, sed temporalem durante excommunicatione, ergò si de facto contrahitur cum ipsis seruari debet contractus, ita not. Innoc. in cap. si verè. de sen. excomm. fol. 180. in num. 1. vide suprà, in verb. citatio in 28. quæst. ibi. sed in contractibus bonæ fidei. etc.

Contractus excommunicati valet ex consensu partium etiam si sit per sententiam excommunicatus, ita not. Inno. in c. auditis. de excep. àliàs in c. pia. fol. 295. in num. 4.

Contractus tenet dummodò forma seruetur, ita not. Inn. in c. grauis. de depo. fol. 192. adde quod in vend. præd. pupillorum tria sunt de forma ipsius contractus. scilicet tutorum authoritas, causæ examinatio, & decretum, vt C. si prop. pub. pensi. l. fin. & C. de præd. mino. l. ob æs. & l. si quidem. & ff. de tras. l. cùm hi. §. si prætor. & si aliquod istorum deficit non valet quia ritè factũ, vt d. l. cùm hi. §. si prætor. requiritur & quartum, vt quod fiat subhastatio, vt ff. de mino. l. & fine. sicut in ecclesia, vt C. de sac. san. eccle. Auth. hoc ius porrectum. sed illa Authentica loquitur quãdo venditor propter debitum satisfaciendum, sed vbi propter vtilitatem ecclesię non inuenitur de subhastatione nec etiam secundum canones hoc requiritur, ita not. ipse Inno. in cap. dudum. de rebus ecclesiast. non alie. fol. 253. quando autem iudex vendit qui debet seruare iuris solennitatem in vendendo, requiritur subhastatio, vt C. de fide instrum. & iure hastæ fisca. l. 1. lib. 10. vide gloss. l. auctor. ff. rem ratã hab. & Bald. in l. pen. de rebus eo. Notandum est tamen quod vbi reperitur decretum appositum ibi præsumitur causa & subhastatio, vt notat. Spe. in tit. de empt. & ven. §. nunc dicendum. ver. & breuiter. nõ tamen præsumitur authoritas interposita, vt ff. de publi. l. quæcunque. §. fin. & dic vt ibi. Item not. est ꝙ decretum nũquam trãsit in rem iudicatã, quia semper pòt probari cõtrarium, vt ff. de reivend. l. fundũ. Item & quædam alia sunt quæ non sunt de forma, seu circa formã, quæ congruunt offic. iudi. de quibus omninò mandat inquiri, vt l. magis puto. §. non possunt. ff. de rebus eo. & tamen omissa non vitiant venditionem, sed beneficium restitutionis afferunt, vt ff. de mi. l. tutor. cum simil. Sic dicimus in electionibus prælatorum, vbi si fiat contra formam electio est nulla ipso iure, vt in cap. quia propter. de elec. licet possit per exceptionis obstaculum impugnari, vt in c. quod sicut. de electio. & in cap. bonæ. el 2. de postu. sicut in processu iudicij dicimus quod quædam sunt de substantia vt lite contesta quæ omissa vitiãt processum ipso iure, vt in tit. vt lite non contesta. quasi per totum, quædam circa substãtiam non tamen substantialia, vt libelli oblatio, iuramenti præstatio, & alia quæ omissa processum iudicij non annullant, vt C. de lite contesta. Auth. offeratur. & C. de iur. cal. l. 2. §. sed quia veremur. quod tene menti. Bal. Sed nunquid immunitas ecclesiæ transit ad emptorem vt non soluat collectã vel gabellam sicut non soluit ecclesia, vt not. ff. ad muni. l. incola. respondeo non, vt ff. de pub. l. licicatio in fi. secundum d. Tho. de formag. vide. ĩ. in verb. testis. in 43. q. & infrà, in verb. sententia. in 2. q. vbi habes, quòd quãdo petitur annullari contractus officium iudi. imploratur, & vide suprà, in verb. conditio. in 3. q. vbi omninò vidè, & tene menti.

Contractus, nota quod ex contractu ecclesiæ transit in eam dominium sine traditione, vt C. de sac. san. eccle. l. fi. & per Bart. in l. ex hac scriptura. in prin. ff. de do. vide. s̃. in verb. concedens. in 3. q. ibi, sed quid si duo habent ius etc. in 26. q.

Contrauenire licet cui quod post sententiam contra suam confessionem sententialiter reprobatam, ita not. Inn. in c. mulier. de iureiu. fol. 188. & in c. venerabilis. de excep. per eundem. fol. 190. num. 7.

Contumacia, vide ĩ. in ver. procurator. in 5. q. vbi habetur quibus temporibus proc. possit esse contumax, & in quibus contumacia illorum temporum nocet, & vide ibi vnum dictum sing. vide ĩ. in verbo, sententiam. in 15. q. & ĩ. in ver. responso, in 5. q.

Contumacibus non inuenitur posita certa pœna sed tantùm condemnatis, ita not. Inn. in c. de causis de offi. deleg. fol. 79. num. 7.

Contumax in iurando de calumnia perdit causam & habetur pro confesso, tamen si illa instantia est perempta perit hæc pœna, & perit contu. perempta instantia, quia hæc pœna imponenda venit iud. officio mercenario, & ideò lite mortua non potest ex hoc agi vel excipi, secundũ Inn. in c. fi. de iura. cal. fol. 138. arg. de iure fisci. l. eius qui delatorem, Sed vbi exara iudicium imponitur pœna priuata potest ad id agi & excipi secundum eum ibidem. & vide suprà, in versic. citatio. in 8. q.

Contumax tandiu potest opponere declinatoriam quamdiu posset si compararet, vnde in causa appellationis nõ auditur postquam incœpit disceptari negotium principale, secundum Inno. in c. præterea. de dil. fol. 159. in num. 1. quod est no. vide s̃. in ver. crimen. in 10. q. ibi, nam contumacia non infamat etc.

Contumax circa testes producendos nihilominus est citandus ad diffinitiuam, ita no. Inno. in c. nosti. de elect. fol. 29. Et sic not. quòd semper absens cõtumaciter præsumitur in malitia donec veniat. Bal.

Contumax est ille qui comparet & absolutè protestatur quòd non intendit in iurisdictionem consentire & ideò debet iste loqui conditionaliter, scilicet, nisi & inquãtum sit iudex competens, ita no. Inn. c. Cumana. de elect. fol. 50. in num. 4. quod tene menti. & vide. s̃. in ver. citatio. in 10. q.

Contumax comparens iudice sedente pro tribunali, an indigeat restitutione in integr. ad appellandum Inn. hoc tractat. in c. quęrelam. de proc. fol. 165. nu. 2.

Sed

Sed non firmat se. Et communis opinio est quòd nō, sed ipso iure appellet, puta lex admittit comparationem suam & fingit eum nō contumacem. vt l. diuus ff. de in integ. resti. & idē no. gl. in l. inter minores. eo. tit. sed si vult restitui ad totā causam oportet quod petat in integ. restit. quia qui statim venit obtemperasse videtur, & ideò dignus est restitutione. Expedit autem potius restitui quàm appellare, quia non itur aliò. ff. de mi. l. perfectum. & quia non ita tacitò deseritur lis resti. sicut appellationis, & quia potest peti restitui post decem dies, sed non interponi appellatio. Alij dicunt quod verissimus contumax qui dixit nolo venire, indigeat rest. ad appellandum nō ipso iure. Sed verus contumax qui inuentus nihil dixit ipso iure sed fictus ipso iure appellat hoc ex qualitate contumaciæ, sed beneficio suæ comparationis hoc plus consequitur, quia potest restitui ad totam causam, & ita intellexit. d. Azo. vt. s. patet. Bal.

Contumax verus sicut non auditur appellans ita & itineris arreptio ei nihil prodest, ita no. Inn. in c. cū olim. de do. & cont. fol. 156.

Contumax si quis fuerit in processu nihilominus citari debet ad sententiam diffinitiuam, ita no. Inn. in c. cùm olim. de test. fol. 170. num. 3. & idem tenet Abb. ibid. Bal. & in c. ad pœnam. §. alij. de accus. & no. per gl. in l. iubemus. C. de iud. in glos. super verbo, spectans. secùs ad interlocutoriam, vt ipse idem no. in c. auditis. de procu. vnde licet aliquis sit positus in banno propter contumaciam, non tamen patitur diffinitiuam nisi primò ad eam fuerit citatus, caue tamē vt cùm procedis secundum statuta ciuitatis vel domini de hoc disponentis ea ad vnguem obserues. de rescr. c. cùm dilectus. Bal.

Contumax in appellatione introducenda siue terminus fuerit præfixus à iure, siue à lege, siue ab homine vel iudice habetur pro desertione appellationis, ita not. Innocent. & Hostien. in c. personas. de appel. & per Hostien. in c. seq. quod est verum, nisi fuisset impeditus, quia ille qui habet consequi appellationem in termino assignato nō videtur deserere si fuit impeditus, etiam per inopiam, quia terminus hominis succedit loco termini iuris, vt ff. de re iud. l. 3. §. si quis. ita dicit loco ipse idem Inno. in c. ex ratione. de app. fol. 207. nu. 2. quod est no. Bald.

Conuentio, vide omninò infrà. in verbo, reconuentio. in 2. quæst.

Conuentus per se etiam sine authoritate prælati sui facit syndicum, vbi habet bona distincta à prælato, quia habet propriam administrationem, ita not. Inn. in c. edoceri. de rescr. idē si prælatus vacat, quia tunc conuentus solus facit syndicum, vt ipse idem Inn. no. in c. dilectus. extra de consuetudine. fol. 22. nu. 2. quod no. Bal.

Conuersus an habeat canonem si incedit in habitu, & destinatione animi vult esse clericus. glo. quòd sic in cap. 2. de inst. Item an dicatur religiosa persona, & an gaudeat priuilegio fori. d. Petr. ibi quòd sic in lectur. sua.

Copia, vide infrà. in verbo, testis. in 44. q. & suprà. in ver. citatio.

Copula, vide suprà. in ver. clausula. in pe. q.

Copula carnalis, vide infrà in ver. testis. in 75. q. & suprà. in ver. allegans. in 5. q.

Correctio disciplina, vide supra in ver. appellatio. 25. q. vbi de his not. Bal.

CREDERE videtur ponens illud quod ponit non certitudinariè scire ita esse, ita not. Innoc. in c. statutum. de confes. fol. 161

Credi debet libro censuali & ei fides adhibenda est, item creditur etiam notario sine testibus, licet pars neget testes dixisse illud quod reperitur scriptum, vt dicebat Matarellus, ita not. Inn. in c. ad audientiam. de rescrip. & vide per Doc. in l. si quis decurio. C. de fal. & quod no. in l. curent. ff. de testa. & vide l. leg. & l. Celsus. ff. de probat. quod not.

Creditor, vide j. in verbo, monasterium. in 1. q.

Creditur in foro conscientiæ quicquid homo dicat, ita not. Innoc. in c. consulti de reg. & transeun. ad relig. fol. 274. num. 3.

Creditur literis episcoporum sigillatis quod est verum in extraiudicialibus, secùs in iudiciis, ita not. Innoc. in c. post cessionem. de probat. fol. 162. num. 1. vide j. in ver. sigillum. in pen. & 2. q.

Creditur relationi publici nuncij licet non appareat de commissione, secùs in nuncio priuati assumpto, ita not. Inno. in c. quoniam contra falsam, de prob. fol. 164. nu. 3. vide per Cyn. in l. neminem. C. de requir. re. qui dicit quòd semper apparere debet de cōmissione. facit ff. quod met. cau. l. fi. Bal. & dicit ibidem Inn. quod illam cessionem non oportet scribere in act. & debet committi nuncio citatio certarum personarum, non incertarum, vt not. Bar. in l. 1. C. de iud.

Credulitas non excusat in iura. calum. nisi adsit veritas, ita not. Innoc. in cap. fin. de iura. calum. fol. 138. in num. 1. in prin. quod tene menti pro testibus vt cum deponunt vera esse non credulitati sed certitudini veritatis debent inhærere. Bal. & vide infra, in verb. scriptura. in 6. q.

Credulitas, creditur soli assertioni cardinalis, vt per Innoc. in cap. cùm olim. de priuil. fol. 346. & in c. ex rescripto. de loca. fol. 255. & ibi per Glo. & Doct. maximè per do. Petrum.

Crimen probatum in modum exceptionis non inducit priuationis sententiam, ita not. Innoc. in c. inter dilectos. de exces. prælat. fol. 484. in nu. 1. & vide infrà in ver. responsi. in 3. & 4. q.

Crimen quale potest obiici instituto vel prouiso. vide ibidem. Innoc.

Crimen omne est publicum & nunquam de eo potest transigi de iure canonico, ita not. Innoc. in c. crimina. de collu. fol. 338. & crimen veritatis dimitti non potest. Secus in crimine præsumptionis vel suspi. vbi pœna culpam excedit, & est delictum omissionis, vt ff. ad Silla. l. 2. Bal.

Crimen, ætas, infamia, & quia testis non sufficienter probat id ad quod inducitur, excludit probationem testis, ita not. Innoc. in c. quoties. de pur. can. fol. 480. facit. quòd not. gl. in l. Lucius. ff. de infa. Et licet actor deficiat prædictis modis in accusatione tamen inducitur purgatio. Item non sufficit coram se Euangelium habere, vt ibi. Innoc.

Crimen pacis fractæ pertinet principaliter ad ecclesiam, ita not. Inno. in cap. nouit. de iud. fol. 126. in nu. 7. & vide infra in verbo, maleficium. in 1. q. & infra. in ver. procur. in 1. q.

Crimen quando tenetur quis denunciare, vide Inno. in c. nouit. de iud. fol. 126. in nu. 1.

Crimen notorium punitur ex testibus receptis super inquisitione generali non aliud crimen, ita not. Inn. & Host. in c. bonæ. de elect. fol. 44.

Crimen de iure ciuili, aut opponitur testi cum infamia facti, aut cum infamia iuris. Aut sola infamia sine crimine. Aut solum crimen sine infamia. Primo casu aut est crimen atrox, vt hæresis, & in totum repellit testem. vt C. de summa trinit. & fide cathol. l. 1. Aut est crimen leue, vt iniuriarum. Et tunc non repellit sed fidem test. lædit seu vulnerat. Vnde ex altera parte duo integri viri contrarium asserentes præponderabunt. argum. ff. de eden. l. si quis ex argentariis. & de test. l. ob carmen. §. fi. Secundo casu omninò

testis repellitur, nam etiam cum tormentis non probat. vt ff. de test. l. 3. §. pe. & C. de sena. l. Cassius. Tertio casu non repellit testem, sed fidem eius & valet aliquãtulum. vt si pater filium interponit, aut iudex instigatorem, vt ff. de infa. l. ob hæc verba. Quarto casu non repellitur quis à testimonio, puta si crimen erat occultum, vel erat crimen contumaciæ, quia non venerat ad iudicem, nam contumacia non infamat. vt l. 1. C. de modo mulcta. Et hæc sunt vera nisi in crimine periurij, quia periurus omninò repellitur, vt l. Lucius. ff. de infami. & ff. de re mili. l. qui cum vno. §. ignominia. nisi iuramẽtum esset temerarium vt not. Inn. in c. constitutus. de test. fol. 169. de iure autem canonico probato crimine cum dolo statim videtur esse probata infamia canonica, & repellitur test. ante peractam pœnitentiam, sed post peractam pœnitentiam non repellitur nisi in crimine periurij ita no. Inn. in c. testimonium. de test. nec sufficit pœnitentia cordis, de qua no. inst. de iniur. §. fi. Sed requiritur satisfactio operis, quod no. Bal.

Crimina recipiunt augumenta propter multiplicationem actuum, vel multiplicationem iniurię, ita not. Inn. in c. nouit. de iud fol. 126. & facit. ff. de pœ. l. si diutino. Et facit ad stat. si quis vno impetu. &c. Bal.

Criminis enormitas inducit aliud quàm ipsum crimẽ, ita no. Inn. in c. cùm nõ ab homine. de iud. fol. 126

CVMVLARE, vide omninò infrà, in verb. restitutio in integ. in 2. q.

Cura animarum qualiter accipiatur, vide per Inn. in c. de multa. de præben. fol. 236. in prin.

Cura animarum qualiter probetur & qualiter debeat fieri post, vide Inn. in c. dudum. de elec. fol. 34. in nu. 2. & vide infrà, in ver. form. in 1. q.

Cura animarum quot modis dicatur, vide Inn. & Host. in cap. cùm satis. de offi. archi. & vide infrà, in verb. plebs. in q.

Cura animarum dicitur cura iurisd. non ordinis, & ideò aliud est potestas aliud est cura animarum, ita no. Host. in d. c. cùm satis. de offi. archi.

Curator. vide. infrà. in ver. rex. in 2. q. &c.

Curator potest dari in testamento de iure canonico sicut tutor, ita no. Io. An. in cap. vlti. de iud. lib. 6. in nouel.

Curia domini Papæ est commune forum, quia ibi Roma vbi curia, ita not. Innoc. in c. exposuit. de dila. fol. 140. num. 3.

Curia Romana seruat suas ferias litigantium, & quilibet iudex seruare debet ferias sui fori, quia feriæ ordinem processus sapiunt, tempus, enim de ordine videtur, ita no. Innoc. in cap. conquæstus. de fer. fol. 140. num. 6.

Curiam domini Papæ accedentes an possint ibi conueniri, & de beneficio reuocandi domum. vide inn. in c. licet extra de foro. com. fol. 131. num. 1.

DAMNATVS quis de maleficio commisso, si sententia ex qua est damnatus requirit confirmationem alterius iudicis, debet interim ipse damnatus retineri in carceribus ipsius iudicis qui eum condemnauit, & non debet ad alium remitti, ita no. Inn. in c. vt famę. de senten. excom. fol. 359. in nu. 3.

Damnum vide ̃j. in ver. socius. in 3. q. & suprà, in verb. ciuitas. in 5. q.

DEBITOR hæretici non tenetur ei soluere, ita no. Inn. in c. fi. de hær. fol. 331. vide infrà. in ver. soluere. in 1. q. & vide omninò. ̃j. in ver. silentium. in 1. q. circa principium.

Debitores ecclesiæ non debent soluere prælato non legitimo sed debitores prælati sic. ita no. Inn. in c. in literis. de resti. spo. fol. 148. nu. 3.

Debitum non compensatur cum fructibus, nisi fructus sint consumpti, & tunc omninò propriè dicitur fieri compensatio cum pretio fructuum, & debet pretij quantitas esse liquida, ita no. Inno. in c. ad nostram. de iureiu. fol. 186. vbi omninò vide Inno. vide do. Bal. in l. diuortio. §. ob donationes. ff. sol. matr. & vide ̃j. in ver. fructus, in 3. q.

Decimæ an possint concedi in feudum, vide per Inn. in cum apostolica. de his quæ fiunt à præla.

Decimæ quomodo probatur quòd iure diuino debeãtur. vide per Inn. in c. fi. de sepul. fol. 267. nu. 4. Adde quòd no. ff. de pet. hær. l. si à domino vel à patre. §. fi. in gl. vbi dicitur, quod decimæ personales intelliguntur deductis expen. secùs in decimis realibus, fructus enim negotiationis vel operarum non dicũtur nisi dedu. expẽ. & prætio. vt C. de colla. l. illud. sed fructus ex terra dicuntur quicquid ex terra nascitur & in naturali significatione in decimis. Item in colono. vt ff. pro so. l. cum duobus. §. si in coeunda. regulariter secùs. vt ff. de vsuf. leg. l. fundi Trebatiani. de hoc vide per Iac. de Are. in l. fructus. ff. sol. matr. & per Inn. in c. pastoralis. de dec. fol. 270. est igitur differentia inter fructus operarum & terræ, quæ omnia perpetuò no. Bald.

Decretum secundum potest interponi in reali, ita no. Innoc. in c. dilecto. de verb. signif. fol. 372. nu. 1. & intellige positiuum silentij & non adiudicatiuum dominij, quia agens esset sibi contrarius, vt not. ff. de dam. infec. l. si finita. §. Iulianus. per Glo. & Dy. & Bal.

Decretum secundum non est actori necessarium, in reali tamen potest interponi, ita not. Innocent. & Hostien. in c. quoniam. vt lit. non contest. hoc est verũ in iuribus, secùs in rebus corporalibus, quia translata possessione reus non est amplius reus. vt ff. de no. ope. nun. l. ptius. & no. in l. si finita. §. Iulia. ff. de dã. infec. Sed in corporalibus nõ cadit adeò plena possessio, & ideò etiam possessor agit. vt no. C. de vsufruct. l. corruptionem. quod not. Bal.

Decretum non ligat ignorantem tamen præsumitur quòd quis sciat publicũ bannũ, ita no. Inn. & Host. in c. 1. de postu. præla. vide ̃j. in verb. electio. in 6. q. & vide omninò. ̃j. in ver. differentia. in 4. q.

Decretum secundum quid prodest in beneficiis. & vide per Inn. in c. cùm contingat. de do. & cont.

Decretum idem est quod iussus prout in iudice residet, sed prout residet in executore idẽ est quod actualis missio, ita no. Inn. in c. 1. de eo qui mit. in possess. cau. rei ser. fol. 158. nu. 6. vnde decretum de mittendo sequuta actuali missione causa custodiæ, dicitur primum. Si causa satisfactionis dicitur secundum, ante verò actualem missionem non dicitur reale sed verbale decretum, nec constituit ius in re, vt l. non est mirum. §. sciendum. ff. de pigno. act. vnde tres sunt actus, pronunciatio de mittendo, commissio de mittendo, & executio commissionis. Prima delegatur vt ex primo decreto non ex secundo. Secunda verò non delegatur, vt in l. iubere cauere. ff. de iurisd. om. iud. Tertia delegatur cum iurisd. sed nuncio committitur, vt ff. vt in poss. leg. l. is cui. §. missus. & idẽ dicit Innoc. quòd iudex qui mitti potest adiiceret præceptum: puta sic præcipimus reo vt admittat secum istum causa rei seruandę vel causa custodiæ, vel sic præcipimus reo vt det possessionẽ tali secundum Innocent. ibidem, nec ista dicetur sentẽtia diffinitiua, quia non agitur ad hoc principaliter, facit ad hoc. d. l. si prius. & tene ista mẽti, quia sunt no. Bal.

Decretum, de primo & secundo decreto, vide plenè per Bart. in l. si prius. de no. ope. nun. & vide infrà, in ver.

ver.sententia.in vlt.q.
Decretum, an missus ex personali in possessionem ex primo decreto possideat,& quid in hypothecaria, vide per Bart.in l.possideri.§.fin.de acquir.posses.& in Spec.in ti. de con.§.sequitur.ver.sed pone quod conuenit.&c.
Declaratio vide infrà. in ver. libellus.in 3.q. crica medium.ibi,nam qui declarat libellum &c. & suprà.in ver.citatio.in 22.q.
Deducens in libello aliqua tenetur probare substantialia & causas sine quibus libellus nō esset recepturus non alia quæ non sunt de natura petitionis,nec habet ea qualificare licet ea natura sint rata,vt l. habebat.de inst.& not.Innocent.in cap.ex parte.de pri.fol.347.num.1.dic vt in l.edita.C.de eden.
Defectus alterius nemo supplet nisi in casibus à iure expressis,ita no. Innocent.in c.quia diuersitatem. de conces.præb.fol.241.nu.4.
Defensio non solùm permittitur cuicunque ex suis sed etiam extraneis permissum est defendere non excedendo modum. Nam licitum est iuuare quemcunque ius habentem ad defensionē personę & rerū & ad recuperationē quando lex permittit,ita not. Inn.c.si.verò.de sen.exc.fol.356.num.2.in cōtrarium facit quòd no.ff.de vi & vi ar.in l.cùm fundum.secundum Ioan.& sic no.ex prædictis, quòd proiiciētes lapides ad sedationē rixarū non puniuntur.Bal. vide.s.in ver.absolutio.in 7.q.& j.in ver.sta.in 3.q.
Defunctus licet non sit conquestus tamen actio datur hæredi ad contractū vsurarium rescindendum, ita no. Ab.in c.ad nostram.de emp.& ven.
Degradatus,vide plenè in c.degradatio.de pœ.lib.6.
Delegati si sunt plures & vnus abest,licet iste sit absens dolosè,alij nihilominus possunt facere sine illo, ita not.Inn.in c.causam.de offi.deleg.fol.81.num.2.
Delegatio an possit probari per testes &an priuilegiū vide Innocentiū in cap.cùm olim.de priuil.fol.347. num.5.& vide gl.in l.1.de man.prin.Bald.
Delegationes & subdelegationes probantur per literas delegantis sigillatas,ita no.Innoc.in c.quoniam contra.extra de probationibus.fol.164.in nu.2.
Delegato aut ei committitur inquisitio,& tunc debet inquirere de fama aut iubetur & tunc non,vide per Inn.in c.ex parte.&c.cùm oporteat de accu.fol.320. nu.3.& vide suprà hoc eodem ver.in 8.q.
Delegato non sufficit veritas delegationis sibi factæ sine scientia ad hoc vt possit vti iurisdictione,ita not. Innocen.in cap.prudentiam. de offic.deleg.fol.82.in num.8.sed loquitur de veritate conditionis & commissionis.Bald.contrarium ipse videtur not. in c. ex literis.de rescrip.
Delegatus an habeat exercitium iurisdictionis à tempore datæ delegationis, vel à tempore præsentationis sibi factæ de litera,vide quod not.per Innoc.in c. conquerente.de rest.spol.fol.150.& vide supra in ver. causa.in 16.q.& supra in ver.citatio.26.q.
Delegatus non potest implorare brachium seculare, ita not.in c.1.de offic.archiep.& vide quod not.in c.1. de præben.in Cle.
Delegatus à principe si illam causam alteri delegat nō potest illam causam ad se reassumere si velit,ita no. Innocen.in cap. super quæstionum. de offic. deleg. fol.87.num.1.
Delegatus competens si sibi associauit iudicem incompetentem non valet processus, quia procedendo cum adiuncto nō seruat formam commissionis.Secùs in pluribus ordinariis,ita not.Inno. in d.c.super quæstionum. ff.de offic.deleg.fol.87.num.6.vide eo. tit.in c.super abbatia.
Delegatus non potest transferre in aliam personam commissionē sibi factam, si cōmisio est personalis; secùs si realis est,ita not.Inn.in c.dilectus.de pœnis.
Delegatus si committitur sibi inquisitio, tunc debet inquirere de fama, si autem sibi iubetur non debet inquirere,ita no.Inn.in c.ex parte.de accus. fol. 317. Sed ordinarius inquirit de crimine etiam non facta prius inquisitione de fama,secùs in delegato, vt ibidem per Innoc.
Delegatus cui commissa est causa vniuersitatis potest cogere vniuersitatem ad constituendum procuratorem,ita not. Innoc.in c.Romana.de sent.excom. fol.360.nu.3.& per Iac.de Are.in l.ergo.de fideicom. lib.Bal.vide supra in ver.citatio.32.
Delegatus non potest vti delegatione, nisi primò ea probata, & si de facto ante aliquid facit non valet quod factum est,ita not.Innoc.in c.cùm venerabilis. de censib.fol.290.
Delegatus ab archiepiscopo vel patriarcha potest detrahere vltra duas dietas,ita not.Innoc.in c.nonnulli.de rescrip.fol.15.nu.4.& omninò vide infra in ver. modus.in q.2.quasi per totum.
Delegatus Papæ non potest mittere in possessionem laicorum,ita not.Innoc.in c.significasti.de offic.deleg.fol.80.
Delegatus non potest exequi transactionem partium quia non fuit datus ad hoc,ita no.Inn.in c.si quādo. de offi.deleg.fol.80.& ff.de pact.l.tale pactum.Bal.
Delegatus qui in totum subdelegat nihilominus potest reuocare,re tamen integra,ita not.in c.in literis. de offic.deleg.fol. 80
Delegatus eo ipso quòd delegationem suscipit delegans suam iuris.diminuit,ita not.Innoc.in cap.super quæstionum.de offic.deleg.fol.77.nu.9.
Delegatus cui commissa est potestas excommunicandi non potest excommunicare ex delegatione sibi facta,secùs in articulo,ita not.in c.cum olim.in fi.de offic.deleg.fol.91.num.4.
Delegatus ad aliquam causam licet recipiat compromissum in eum factum,non tamen propter hoc derogatur iurisd.sibi ante attributæ,ita not.Innoc in c. innotuit.de arbit.fol.124.nu.4.
Delegatus tuetur posses.quam ipse dedit vsque ad annum,ita not.Inno.in c.ex parte.de test.fol.166.in nu. 3.dic vt in c.quærenti.de offic.deleg.
Delictum,vide j.in ver.forensis.in 1.q.vbi plenè.
Delictum administratoris interdum habet aliquam iuris formam contrahendo de tributo procuratoris litigando,vt l.polla.C.de his qui.vt indi. imperando, vt l.4.§.si procurat.ff.quod quis.iur .authorando, vt l.si dolo.ff.si quis omis.caus. test. interdum non habet aliquam iuris formam.Et hoc dupliciter,scilicet, committendo,vt l.meminerint.C.vnde vi.aut omittendo,vt d.§.si procur.illud verò quòd non punitur dominus criminaliter pro delicto administratoris: vt est text.not.in d.l.polla. ibi, de calumnia tua &c. ita not.Innoc.in cap.tuæ.vt lit.non contest. fol.135.& perpetuò tene ista fixa cordi. Bald. & vide infrà in verbo punitur.in 3.q.
Delinquentibus plu.pariter vnusquisque principaliter tenetur vt principalis de facto suo, si factum per se potest differi,ita not. Inn.in c.sicut.de homi.fol.332. num.3.& nō tenetur de ope,quia non videtur ad hoc accessisse vt opem ferret, sed vt esset principalis, secùs in ciuilibus,quia duo rei non videntur inuicem fideiubere nisi probetur distinctè & clarè quòd per se præstiterit alij auxilium & per se vulnerauerit & damnum dederit,non enim eò quòd insultum fecit ideò auxilium dedisse videtur, quia insultus cum primo vulnere confunditur, vt C.de accus. l. qui de crimine.& dic vt l.qui seruo. in fi. ff.de fur. per Bar.

Adde etiam ꝙ quando aliquis accusatur de auxilio præstito debet exprimi ad quid præstitit auxilium & cui vt certi hominis factum arguatur, vt l. licet. §. fin. ff. nau. cau. stab. quia auxilium ad hoc de quo agitur præstitum esse debet non ad aliud. vt l. 2. §. 1. ff. vi bo. rap. & vide omninò quod no. in Cle. 1. de pœnis. in gl. ord. quam tene menti.

Demonstratio, vide ꝭ. in verb. testis. in 41. q. ibi, falsa demonstratio &c.

Denegans soluere censum licet appellet potest excommunicari, ita no. Inn. in cap. significauit. de censi. fol. 289. nu. 3.

Denuncians per calumniam punitur extra ordinem, ita not. Innoc. in c. cùm dilectus. de calum. fol. 324. vide suprà in verbo, citatio. in 25. q. & suprà in verbo, crimen. in 8. q.

Denunciatio potest fieri tàm in iudicio quàm extrà iudicium, ita not. Inno. in c. solicitudine. de appel. fol. 215. in nu. 3. vide infrà in ver. libellus. in 2. q.

Depositio, vide omnino suprà in ver. citatio. in 40. q. vide infrà in ver. testis. in 44. q. in fi.

Depositio quid nocet monachis, vide per Innoc. in c. dilectus filius. de simo. vide suprà in ver. testis. in 57. q. & infra in ver. spiritualia. in 1. q. & supra in verbo, cōdem. in 2. & 3. q.

Deserti ,vide supra in ver. appel. in 38. q. & in 46. q. & supra in ver. condem. in 5. q.

Detinens aliquam vt sponsam etiam de futuro potest petere restitutionem si spoliatur, secùs si tenet concubinam, ita tenet Inn. in c. ex parte. de rest. spol. fol. 152. in nu. 3. Ex hoc quod dicit de sponsa, est verum si spoliatur à tertio, secùs si ab ipsa sponsa, quia dissoluere potest sponsalia, ita not. Inno. ibid.

Detinens conuenitur rei vend. aut auferatur sibi detentio & custodia, non vera possessio, ita not. Inno. in c. quoniam. vt lit. non contest. fol. 135. num. 8.

Deuolutio potestatis quomodo fit ad superiorem, vide Inno. & Host. in c. vlt. de elect.

DICTIO quod, vel quæ, sicut inserta literis, an aliquid præstat, vide Inno. in c. ex ore. de priui. de condit. & demon. l. quibus diebus. §. cùm dominus. & de leg. 1. l. quidam.

Dictio cùm, ponitur accessoriè & priuilegiis importat hanc conditionem, scilicet, si sit accessoria, ita not. Innoc. in c. dudum. de pri. fol. 350. num. 4.

Dies feriatus an possit pro termino assignari, vide per Inno. & Hostien. in c. exposuit. de dila. & vide in l. arbiter literalem. de arbit.

Diffamatus, vide omninò infra in ver. silentium. in 1. q. & infra in ver. sententia, in 74. q.

Differentia inter priuilegium & confirmationem quæ sit, vide per Innoc. in c. cùm inter. de re iudic. fol. 198. in num. 2. & vide supra in ver. appel. in 26. q.

Differentia est inter consuetudinem quæ arctat ad residentiam præcisè, & eam quę causatiuè respectu prębendæ, ita not. Innoc. in c. clericos. de cler. non resid. fol. 230. num. 2.

Differentia est inter contractū emphyteuticum & censualem, vt per Innocen. in cap. constitutus. de relig. do. fol. 203. num. 1.

Differētia inter has formas prouideas, nam hîc etiam inuestire potest facias. ꝭ. & facias assignari. vide Inn. in c. pro illorum. de præb. fol. 234. num. 1.

Differentiam inter publicam vocem notorium & manifestum ponit Innoc. in cap. vestra. aliàs in cap. sicut. de cohab. cler. & mul. & vide de hoc in ver. notorium. in 5. q.

Differunt ista tria decretum, authoritas, & consensus, quia sententia decreti exigit scripturā & testes adesse & probationes esse, vt C. de fide instr. l. emancipatione. ff. de adop. l. post mortem. quia est de act. l. actus. C. de fer. Authoritas verò non est sententia, sed supplementum defectus, & debet sponte præstari, vt ff. de au. tut. l. 1. in fi. item debet præstari in princ. actus, quia aliàs. l. consilio parum firmo resistit. ff. de aut. tut. l. obligari. in fi. de ser. expor. l. si minor. Consensus est rei gestæ vel gerendæ, vel quæ est in fieri confirmatio. & ideò omni tempore adhiberi potest. vt ff. de pig. l. si fundus. §. 1. ita not. Innocent. de reb. eccles. non alien. in ca. dudum. lib. 6. fol. 253. in num. 3. Sed qualiter cognoscam ista? respondeo, si ad solennitatem adhiberi debet à iudice erit decretum, & si ab alio ratione publ. officij hoc erit authoritas nec valet ratihabitio. Si autem vt à priuato non per modum solennitatis nudus consensus est secūdum eum ibi, & no. benè ista. vide Bart. in l. si autem plures. de aqua plu. ar. & in l. si quis mihi bona. §. iussum. de acq. hæred. vide do. Bal. in l. fi. C. ad mace. & Io. And. in c. ratihabitio. de reg. iur. in gl. & in mercurialib.

Dignitas est esse seruum ecclesiæ, ita not. Abb. in cap. iniust. de rerum permut.

Dignitas habet successorem, & si dignitas est contempta agit successor, secùs in canonico, ita not. Innoc. in c. quod sicut. de elect. fol. 38. in num. 5. ergo prælati succedūt in honore & onere in locum prædecessorū, sed secùs in cano. Bal. vult dicere Innoc. quòd gesta nomine canonici non possunt haberi rata per canonicum qui ei succedit, quia in iuribus canonici succedit capitulum licet alius succedat in præbenda. hoc vult dicere Innocent. hic secundum Bartolum. in l. bonorum. in fi. ff. rem rat. hab. quod est not. secundum eum ibid.

Dignitates ecclesiæ non ordinantur secundum ius ciuile, nec ex suo sumūt iurisd. ita not. Host. in c. adhæc, de offic. archiep. & idem tenet Innoc.

Dignitates in ecclesia quæ dicantur, & quid si est temporalis, vide per Innoc. in cap. de mult. de præben. fol. 236. in num. 7.

Dilapidare nullus magis dicitur quàm ille qui committit delictum propter quod bona sua confiscantur, ita not. Abb. in cap. ex literis. de pign. quod not. vide de hoc gl. not. in §. item prodigus. inst. quibus non est permis. face test.

Dilatio non datur post terminum lapsum datum ad probandum nisi ratione impedimenti, ita not. Inno. in c. in causis. de test. fol. 167. in num. 3. & illud quod dicitur de quarta productione intelligitur ante lapsum peremptorium, vt ibid. Inno. dicit.

Dilatio quarta qualiter petitur, & qualiter denegatur, vide Inn. in c. significauerunt. de test. fol. 170. nu. 1.

Dilatio est danda parti ad habendos aduocatos, ita not. Innoc. in cap. 1. vt lite non contest. fol. 134. in nu. 4. & vide infrà, in verb. citatio. in 36. q. circa med. ibi, quia dilatio quæ assignatur à lege &c. & ibi, nunquā habens dilationem.

Dilatio taxata à lege non potest taxari à iudice nisi cum causa, ita dicit Abb. in cap. in causis. de testib. adde quòd quando dilatio non est taxata à lege tūc iudex taxat. vt ff. de iur. deli. l. 1. & ff. qui satisd. cog. l. de die. in prin. si autem est taxata, aut est dilatio vniformis quæ pro factorum qualitate non variatur, vt dilatio 10. dierum ad appellandum, & ista nō potest taxari per iudicem. vt C. de app. Auth. hodie. aut est dilatio diuersa & difformis pro qualitate factorū, & tunc iudex potest taxare, vt ff. de fer. l. oratione, & de re iud. l. qui pro tribunali. Et ideò lex nunquam assignat istas dilationes quin iudici reseruet arbitrium moderādi, vt in c. indultum. de reg. iur. lib. 6. per Dy. Sed pone statutum dicit ꝙ qui non soluit condemnationem intra mensem pes ei amputetur, an iudex

poterit

poterit minuere istud tempus causa cognita, & credo quod non, quia verba statuti sunt conditionalia, & conditio est formaliter adimplenda. l. Meuius. ff. de condi. & demon. & ideò ex quo statutum figit pedem in certo tempore, à forma statuti non discedã & totum tempus expectabo. vt l. in illa stipulatione. de verb. oblig. etiam si reus renunciaret dilationi, tamen iudex non potest facere plusquam verba statuti patiãtur, maximè in criminalibus. arg. not. in l. pactum inter hæredem. ff. de pact. Bal.

Dilatio, quòd si in prima dilatione probatoria fuit dictum & peremptoriè, tunc secunda dilatio non dabitur nisi cũ maiori solẽnitate quàm aliàs daretur. i. ꝙ impedimentum in prima probari oportet testibus, nõ autem sufficit iuramẽtum solum, ita no. Inn. in c. in causis. de testi. fol. 167. in nu. 3. quod est no.

Dilationes sunt ita moderandæ, ꝙ nõ transcendant tẽpora instãtiæ assignatæ à lege homine vel statuto, ita no. Inn. in c. causis. de testi. fol. 167. in num. 3. & per eundem de acc. in c. ad pet. §. alij tamen. facit. C. de adul. l. fi. Bal.

Dispensatio, vide ĩ. in verb. prælatus. & in 1. q. ibi, qui tamen allegat dispensationem &c. & in 6. q. vide s̃. in verb. commissio. in 2. q. & ĩ. in ver. prætor. in 1. q. & ĩ. in ver. superior. in 1. q. & ĩ. in ver. episcopus. in 2. 4. & 5. q. & ĩ. in ver. electio. in 13. q.

Dispensatio inordinata potest reuocari tamen beneficium interim licitè retinetur, ita no. Inn. in c. diuersis. de cler. coniug. fol. 229. in nu. 1. & vide s̃. in ver. abbas. in 9. & 17. q.

DOLVS procu. non nocet domino in eo ꝙ nõ potest recuperari à procu. vt in beneficio, quia in hoc procu. non intelligitur esse soluẽdo, sed negligentia procuratoris nocet domino in beneficialibus, ita no. Inno. in c. cùm olim. de cau. pos. & prop. fol. 146. nu. 5.

Dolus vel culpa præsumitur interesse in delicto ex qualitate instrumenti cum quo percutitur, ita no. Inno. in c. significasti. de homi. fol. 333. nu. 3. & ff. ad l. Cor. de sica. l. 1. §. sed claua. per Iaco. de Are. & circa hoc vide ꝙ no. Spec. in tit. de prob. §. fi. ver. vnde cùm quidam. item præsumitur & mixtæ ratione qualitatis personæ percutiẽtis & qualitatis instrumenti, vt est gl. no. in l. 1. C. de sica. ff. loca. l. item quæritur. §. idem Iulianus. Sed si de qualitate instrumenti non apparet & ex percussionibus filius vel seruus moritur intra triduum præsumitur dolus, vt C. de emẽ. propin. l. 1. sed illud secundum. l. Mosaycam. sed secundum ius ciuile ictus contemplandi sunt, & ex qualitate ictuum præsumitur, etiam si post multos dies moriatur, vt ff. ad l. Aquil. l. mela. §. si plures. & in d. §. idem Iulianus. vnde forma dalcei non erat instrumentum aptum ad nocendum, quia circa qualitates ipsius instrumenti quatuor cõsiderantur. s. natura, aptitudo, inuentio, & consuetudo, sicut not. in simili in l. 2. ff. si cer. pe. & tene menti ista. Bald.

Dolus non præsumitur in literis iustitiæ vel paruæ gratiæ, sed in magna sic, ita no. Inn. in c. ad falsariorum. & in c. accedens. de fal. facit ad renun. mulierem & filiorum, quia si asserunt se læsos in magna quantitate præsumitur interuenisse dolus, aliàs nõ, ad hoc vide gl. no. in l. cùm proponas. C. de pac. in gl. super ver. caruit.

Dolus si agit & dolosus excipit melior est conditio excipientis qualiter hoc intelligatur, vide per Innocẽt. in c. intelleximus. de adul. fol. 305. nu. 1. nam circa idẽ debet intelligi non circa diuersa Innocent. vnde nõ soluens gabellam agens ex illo contractu ad pœnã repellitur ab aduersario qui similiter nonsoluit gabellam illius contractus eiusdem. Sed in diuersis cõtractibus non habet locum, quia ille qui non soluit in vno, auditur in alio, & si statutum dicat quod in nullo audiatur malpagus. i. non soluens gabellã de contractu, non tamen poterit excipi ab eo qui est in simili delicto, & ideò dixi ad pœnam, quia secùs si ad purum interesse: nam quando reus certat de lucro & actor de damno, obstat reo replicatio doli, vt no. ff. so. ma. l. cùm mulier. per Ia. de Are. in extraiudicialibus. & non imputat arenarius arenario mores prauos: vt l. arenam. secundum Inn. Sed quare de vsuris etiam in alio contractu excipitur? respondeo odio vsurarum, est enim speciale secũdum Inn. in vsurario enim attenditur delictum in genere, nõ enim agitur de speciali facto puniẽdo, & prædicta sunt vera in ciuilibus, sed in criminalibus in præiudicium fisci nõ fiet compensatio delictorum secundum Inno. bannitus verò bannitum repellit, quia ista qualitas cõsideratur in genere banni nõ respectu certi actus, in genere admittitur compensatio, vt l. 1. §. pen. ff. si pars hær. pe. secũdum. Iac. But. & hoc in exc. odiosis sed in fauorabilius reus est potior, vt in §. sed fraudã di. Et ex prædictis collige, quando in delictis fiat cõpensatio, & tene menti. Bal.

Dolus in spiritualibus rescinditur per officium iudicis ita not. Abb. in cap. cuius. de rerum permu.

Domesticam autem de plano & sine citatione partis debet præmittere ordinarius, vt C. de offi. recto. prouin. l. iustissimos. Bald.

Domicilium, vide s̃. in ver. abbati. in 20. q. Et an contrahatur per scholarem in loco studij, vide Bart. in l. lex Corn. §. si cùm fundus. ff. de iniu.

Dominium an transferatur per sententiam, vide per Inn. in c. proposuit. de conces. præbend. fol. 241. num. 5. & dic quòd per sententiam condemnatoriam sequuta possessione transfertur dominium non per absolutionem. ff. de pig. l. si superatus. & not. inst. de offi. iud. §. fi.

Dominium nõ probatur per perceptionẽ annuę pensionis, ita no. Ab. in c. cùm Bertholdus. de re iu.

Dominium & possessio an quæratur per generalẽ procuratorem. Bar. dicit quod sic, in l. qui mihi donatũ. de dona.

Dominium potest quæri ex pluribus causis eo tempore concurrentibus, secùs si aduerso secundum Bart. in l. possideri. §. ex plurimis. de acq. pos.

Dominus si iurat de calumnia & postea cõstituat procuratorem ad sic agendum, vel ad sic respondendũ, non cogitur proc. iurare de sua malitia. ar. ff. de manu. vin. l. pater ex. in fin. Secùs si non habeat certum man. limitatum, ita no. Inno. in c. 1. de iu. cal. fol. 138. nu. 4. nec crimen cõtrahit procu. cum man. sic limitatum est. ff. de contrah. emp. l. quod sæpè. §. si quis amico. & vide ĩ. in ver. factum. in 3. q. & ĩ. in ver. possessio. in 4. q.

Dominus procuratoris reuocat errorem nudo verbo ĩ. triduum. ita no. Host. in c. script. de elect. vide ĩ. in ver. testis. in 11. q.

Dominus castri vel villæ potest agere pro iniuria facta suis fidelib. vel subditis, vel villanis, siue dominus habeat iuris. circa castrum vel villam vel homines, siue homines tantùm, quia fortè ex aliqua liga vel iuramẽto sunt sibi submissa, & in defectum iustitiæ potest mouere bellum contra iniuriãtem suis subditis, tamẽ dominus in libello nõ petit damnum emẽdari suo subdito cuius nõ est procu. sed sibi pro suo interesse. Nec dominus istius castri vel villæ poterit facere concordiam vel remissionem de insulto & damno suorum singulorum subditorum, ita no. Inn. in c. dilectus. de app. fol. 216. nu. 2. & tene mẽti. maximè pro repressaliis concedendis in defectum iustitiæ, quia & bellum moueri potest.

Dominus an teneatur ex delicto ſerui ſiue familiarũ & ſcholaris ex delicto famuli & poteſtas ex delicto familiæ. vide Bart. in l. 1. §. familiæ. de publ.

Dominus continetur etiam ſub nomine monaſterij, ita no. Inn. in c. volentes de priui. fol. 350. vide ſup. in ver. capella. in 2. quæſt. & ſup. in verbo, citatio. in 11. & 12. quæſt.

Donans aliquas res eccleſiæ in proprietatem vel ad vtile dominium, an ipſe donans poſsit recipere de ipſis rebus cenſum ab eccleſia, vide per Inn. in c. de mona. de præben. fol. 232. nu. 2. & loquitur in eo qui ædificauit eccleſiam & dotauit eam. Inn. & vide ſup. in ver. abbas. in 5. q. quòd no.

Donans ſe & ſua alicui ordini eſt verus regularis quẽcunque habitum portet, ita no. Abb. in c. 2. de teſta. quòd eſt not. ſecundum eum ibi.

Donatio facta eccleſiæ per ingreſſum monaſterij per licitum egreſſum ante profeſsionẽ reuocatur quia fundabatur ſuper eo quòd tollitur, ſecùs in mera & pura donatione ſtante per ſe ipſam, ita not Inn. in c. quod à te. de cle. coniu. fol. 229. Adde quòd ipſe idẽ not. in c. in præſentia. de proba. fol. 249. nu. 4. vide j. in ver. monaſterium. in 2. quæſt. & vide j. in ver. rex. 5. quæſt.

Donatio inofficioſa non reuocatur niſi quatenus eſt inofficioſa, ita no. Abb. in c. Raynal. extra de teſt. nõ diſtincto ſit inofficioſa dona. re & conſilio, vel re tãtum, nec diſtincto ſit donatum liberis vel extraneis. vt C. de inof. teſt Auth. vnde ſi parens. ſecundum Ia. But. Alij dicunt propter fraudem in totum reuocari. item querela iſta æquiparatur querelæ inoff. teſt. ergò ab extraneo totum aufert. de leg. 2. l. Lucia. §. Imperator. in gl. & dic vt ibi per Dy. Quandoque donatio reuocatur ſola natiuitate liberorum, & tũc reuocatur in totum. vt C. de reuoc. do. l. ſi nunquam. & argu. ff. de pac. l. tale pactum. §. fin. Bald. poteſt dici quòd opi. Iaco. But. ſit vera, vbi agens habet aliquid titulo inſtitutionis vt ſolum ad ſupplementum competat querela inofficioſę donationis aliàs ſit vera opinio aliorum.

Donatio facta perſonæ cẽſetur perſonalis, ita no. Abb. in c. cùm veniſſent. de inſti. tene menti. vide s. in ver. alienatio. in 5. q. & ſup. in verb. adultus. in 1. q. & ſup. in ver. concedens. in 4. q.

Dos debet reſtitui ſpoliato antequam cognoſcatur de fœdere matrimonij, ita not. Hoſt. in c. accedens, vt lit. non conteſt.

Dos perditur per adulterium vxorum, vt per Bart. in l. rei intel. §. moræ. ff. ſol. mat.

EA VICE, quid importat hoc verbum, vide Hoſtien. in c. cùm Vintonienſis, de elect.

ECCLESIA tribus modis accipitur, vno modo, pro vniuerſis eccleſiis Chriſtianorũ. Secundo modo, pro vniuerſis eccleſiis & miniſtris eccleſiarum. Tertiò modo, pro vniuerſa congregatione fidelium. His tribus modis accipiendo eccleſiã reperitur, ꝙ eccleſia habet multa priuilegia tam à Deo, quàm ab Imperatore, quàm à Papa, quæ priuilegia ſi violantur, dicitur fieri contra libertatem eccleſię, & incurritur pœna Auth. caſſa & irrita. C. de ſac. ſan. ecc. & c. nouit. de ſent. exc. Si autem aliquod priuilegium eſt conceſſum alicui eccleſiæ ſingulari per Papam vel Imperatorem, vt eccleſię Peruſinæ, & contrarium ſtatuendo illud priuilegium violetur non habent locum iſtę pœnę, quia non dicitur fieri contra libertatem eccleſiæ, tunc enim offenditur eccleſiaſtica libertas quando ius publicum offenditur quod in ſacris & ſacerdotibus conſiſtit: vt ff. de iuſti. & iur. l. 1. §. ius publicum. non quando ius priuatum vnius eccleſię tantùm. ita not. Innoc. & Hoſt. in d. c. nouit. de ſent. ecomm. quòd eſt multum not. & menti tenendum, ſecundum Old. & Cy. in d. Auth. caſſa & irrita. ſic etiam dico quòd ciuium libertas non minuitur licet ſtatus vnius hominis periclitetur. Si autem fiat ſta. quòd eccleſię non audiantur ſuper decimis, quia iſtud eſt priuilegium datum eccleſiis à lege diuina dicitur fieri contra libertatem eccleſię. Si autem fiat ſtatutum quòd eccleſię in ſuis iuribus nõ audiantur poſt 10. ann. iſtud eſt contra priuilegia indulta ab Imperatore de quadragenaria pręſcriptione, & ideò eſt contra libertatem eccleſiæ. Si autem fiat ſtatu. ꝙ clerici nõ poſsint declinare iuriſdi. iudicis laici, iſtud eſt contra priuilegia indulta eccleſiæ, id eſt miniſtris eccleſiaſticis à Papa, ideò eſt contra libertatem eccleſiæ. Sed ponamus quòd eccleſia nona cultiua habet priuilegium quòd non currat ſibi minor præſcri. centum ann. Si fiat ſtatutum impeditiuũ iſtius ſingularis prærogatiuę nõ dicitur eſſe cõtra libertatem eccleſiæ ſecundum Innoc. & hoc quò ad pœnas illius. c. nouit. Sed tamen ſtatutum laicorum nõ tenet contra eccleſias, vt in c. eccleſia. de cõſtitu. Non tamen dico idem ſi venerit in deroga. eccleſiæ Romanæ, quia offenſo capite totum corpus videtur iniuriam pati, etiam ſi ſola auricula tãgatur, vt not. ff. de fur. l. vulg. Et ideò ſtatuta quæ fiunt contra iura ſoli Romanæ eccleſiæ competentia, puta cõtra dona. Imperatoris puto dici contra libertatem eccleſiæ & contra ius publicum. Et iſta ſtatuta credo eſſe impræſcriptibilia nec vllo tempore roborarari, quia lex prohibet ſtatui, & damnat ſtatutum, & ſtatuentem, & patientem, & præſcribere eſſet præbere continuam delinquendi licentiam. Sed an valeat ſtatutum ꝙ declinantes ſint extra protectionem cõmunis, videtur ꝙ non, ſed contrarium ſeruatur, quaſi ſtatutum ſua ope ſubtrahi poſsit. Nec enim cogitur de ſuo beneficiũ facere, ſed contrarium videtur quia imponitur pœna actui licito, & ideò non valet. vt ff. ad l. Fal. l. Seius Augerius. & non demerito imò pro lege ſuperiorum præceptum. vt in c. ſi diligenti. de fo. cõpe. magis enim declinat eum lex quàm ipſe, cùm nec volens conſentire poſsit. vt C. de leg. l. ab adminiſtratione. Non tamen videtur contra libertatem eccleſiæ, qui nõ ſtatuit quod non declinetur. i. quod non audiatur declinatio declinantis, ſed ſi declinat ſtatuit de alia lite futura, vel dic, quòd etiam valet ſtatutum quò ad priuilegia illius ciuitatis deneganda, ſed non quò ad ius commune. ſic bãnitus perdit iura ciuitatis ſuæ, & non iura communia, non intentabit ergò viam ſtatuti, ſed viam iuris communis. ad hoc vide Cy. in l. 1. C. de ſecun. nupt. facit. l. ſi quis in bello. §. in ciuilibus. ff. de cap. Sed pone dicit ſtatutum ꝙ inſtrumenta confeſsionalia mãdentur executioni de facto, id eſt, executiuè ſine ordine cognitionum. Aliud ſtatu. dicit quòd poſt decem annos non poſsit peti executio. Nunquid eccleſia poſsit poſtea petere, videtur quòd ſic ſuo priuilegio, vt in cap. de quart. de præſcr. & in Authent. quas actio. C. de ſac. ſãn. eccl. in contrarium videtur quia eccleſia ſe fundat beneficio ſtatuti, vnde totus iſte proceſſus eſt præter ius commune, & ideò non ob. except. agat ergò eccleſia poſt decenniũ via ordinaria non via executiua, nam quoties addimus & detrahimus &c. vt. ff. de iuſt. & iur. l. ius ciuile. & ſicut ſtatutum addit circa modum ita detrahit circa tempus præſcrip. imò verius non addit nec detrahit ſed totum de nouo inuenit. Et idem poteſt ius ꝙ induxit taxare omni generi perſonarum. arg. ff. de iu. do. l. promitten. in princ. cum ſua gloſſ. ſic & in tẽpore

pore accuſandi vel inquirendi,vt C.de fal.l.quærela. Si enim clericus nollet accuſare,ſecundum formam ſtatuti non poterit accuſare lapſo termino ſtatuto & tunc arguo de ciuilibus ad criminalia.ff.de iud.l. omnem.& de pœ.l.abſentem.quòd certius eſt ſi ſtatutum adimat iuriſd.quod poteſt ſecundum.Iac.in Auth.ſtatuimus.C.de ſacr.ſan.ecc.Sed quid de ſtat. diſponentibus quòd de omnibus poſſeſsionibus debeat ſolui datium gabella & collecta. An ſi eccleſia poſt ſtatutum acquirat aliquam poſſeſsionem teneatur ſoluere collectam,& videtur quòd non, niſi potiùs eſſet impoſita : vt ff. ad muni.l. incola. nam mutata perſona domini mutatur conditio poſſeſsionis,vt ff.de pub.l.licitatio.in fin. quod eſt verum. Sed pone dicit ſtatutum quòd omnia prædia ſint tributaria an eccleſia poterit tunc cogi. Reſpond. collecta non imponitur per modum tributi,ſed imponitur perſonæ per taxationem bonorum, & in pſonam dirigitur obligatio,vt ff.de mu.& ho.l.reſcripto.§.fi.& ideò quia non vadit per illam viam talé ſtatutum non officit eccleſiis. Alij dicunt contra.nã ſicut tranſit ſeruitus.vt ff.de ſer.ruſt.pręd.l.viam cõſtituti.§.ſi fundo.ſic & onus, ergò eccleſia habebit res ſuas in æſtimo laicorum,& erit ſub quodam tributo extraordinario quod non habet certam formam à principio.ſic ff.de an.leg.medico. quòd non credo verum,quia res eccleſiarum ſunt ſeparandę à poteſtate laicorum,cùm ſint diuini iuris, ar.no.per Inn.in c.verum.de fo.comp.fol.196.nu.1.vnum tamẽ non eſt omittendum, ꝙ illa ſtatuta dicuntur contra libertatem clericorum quæ eos timidiores & meticuloſos,& eorum aduerſarios faciunt audaciores.vt ff.quar.rer. act.non datur.l.1.§.quæ onerandæ. ſecũdum Bar.vnde non valet illud ſtatutum ꝙ de clerico occiſo nõ ſit pœna niſi 10.li.nec debebit bonus iudex pati probari eum clericum.ar.ff.de iu.l.prætor.§.1.ad excuſandas excuſationes in peccatis, nam boni viri intereſt vias malitiis claudere, vt ff. de rei vend. l. in fundo. Tamen in Italia vti homines viuunt,& neſcio qualiter contrarium ſeruatur in multis partibus,vide infrà in ver.renunciamus.in 3.q.Bal.

Eccleſia poteſt pati etiam ſecundum decretum,ita no, Inn.in c.dilecto.de verb.ſig.fol.372.nu.1.& vide quod no.C.communi di.in l.fi.Et ab iſto decreto poteſt appellari ſecundum Inn.ibi.& ſi iudex non vult adiudicare dominium, poteſt adiudicare veram poſſeſsionem & fructus ſecundum Innoc.ibi.quod eſt not.facit in ar.l.Lucius & Titia.ff.fam.erciſc.

Eccleſia non tenetur ad pœnam in contractu irrationabili promiſſam,ita not.Abb.in c.2.de præca.

Eccleſia tenetur indiſtinctè ſi mutuum ſibi factum conuertitur in perpetuam vtilitatem ipſius, ſed in cibis monachorum nõ tenetur vltra taxam debitam mona.ita tenet Inn.& Abb.in c.pen.de fideiuſ.facit.ff.de ali.pu.præ.l.fi.& ff.de exer.l.fi.Bal.

Eccleſia non vacans poteſt conferri loco non perſonę, ita not.Abb.in c.conſuluit.de don.

Eccleſia non poteſt fideiuſſorio nomine ſe obligare,ita not.Abb.in c.2.de ſolut.

Eccleſia parochialis debet habere quartam non ſolùm de relictis,ſed etiam de omnibus oblationibus,vt de cereis & de pitantia,quæ fiet alteri eccleſiæ vbi corpus ſepelitur,ita not.Abb.in c.in noſtra.de ſepul.

Eccleſia dicitur parochialis inſpecto habitu non inſpecto actu tantum,ita not.Innoc.& Abb.in c.de multa de præben.denominatio enim fiet potius ab habitu quàm ab actu.Bald.

Eccleſia qualiter teneatur ex contractu prelati vel procur.& quis dicatur inſtitor in rebus eccleſiaſticis vel prophanis,& de natura ipſorum officiorum indiſtinctè,vide per Innocentium in cap. quod quibuſdam. de fideiuſſ.fol.257. num.3. vide ſuprà, in verbo cano. portio.in 1.q.

Eccleſia poteſt infligere pœnã corporalem,ita no.Inn. in c.in archiepiſcopatu. de rap. fol.336.in nu.2.& de iure cano.cauſæ criminales poſſunt excepto vltimo ſupplicio,vt ibidem per Innocent.& vide omninò ſupra in verbo,ciuitas.in 6.quæſtione.

Eccleſia quando eſt exempta,quòd ius perdit,tunc epiſcopus ratione exemp.vide per Innocentium in cap. recepimus.de priuileg.fol.346.in num.1.

Eccleſia vna quando donat alteri in proprios vſus vel vnitur alteri,quid iuris acquiratur,& quid ſi adiiciatur pleno iure, & an donatarius poſsit eccleſiam donatam obligare,vide per Inno.in cap.paſto. ext. de priui.fol.349.nu.3.

Eccleſia vnita an poſsit impetrare ſeparationem bonorum,vide per Inno.in d.c.paſtor.de priui. fol. eo. & ff.de min.l.ait prætor.in fi.vide ſupra in ver. cauſam.in 4.q.

Eccleſia non ligat ſub terra,ita no.Inno.in c. mulieres. de ſen.exc.fol. 357

Eccleſia interdum non eſt exempta & tamen parochiani ſunt exempti,ita dicit Inno.in c.veniens. de ver. ſig.fol.372.nu.8.

Eccleſia habens parochiam dicitur curata,licet de facto ibi nulli ſint parochiani,ita no.Inno.in c.de multa.de præben.fol.236.in prin.

Eccleſia quando habet collegium, tunc prælatus eius debet eſſe perpetuus,ita not.Innoc.in c.in latera.de præben.fol.238.nume.1.& ibi plenè vide per Innoc. de eccl.mona.

Eccleſia quando dicitur ad aliquem pleno iure pertinere, vide Innoc.in c. cùm inter. de re iudi. fol. 198. numero 2.

Eccleſia præſumitur libera vbi non apparet quòd ibi ſit aliquis patronus,habet tamẽ epiſcopus in ea ius epiſcopale,ita not.Inn.in c.cùm venerabilis. de excep.fol.190. numero 9. & vide ſupra in ver. cimiterium. in 2.q.

Eccleſia an teneatur ad expenſas ex contumacia procuratoris,& an reſtituatur ne teneatur ad ipſas,vide per Hoſtien.in c.1.vt lit.non conte. & vide infra in ver.prælatus.in 1.q.

Eccleſia cognoſcit de qualibet oppreſsione pauperum & de ſacrilegio etiam in dubio,ita no.Inn,in c.cũ ſit generale.de fo.comp.fol.130.nu.2.

Eccleſiam vnam poteſt habere quis titulatam,ſed plures habere poteſt in commendam,ita not.Inn. in c. eam te.de ætat.& qualit.fol.67.num.1.vide infra in ver.inor.in 1.q.

Eccleſiæ hoſpitalium non ſunt exemptæ,ita no.Inn. in c.ad hæc.de priu.fol. 346

Eccleſiæ tenetur ad munera patrimonialia,ita no.Inn. in c.non minus.de imm.eccle.fol.297.nu.5.

E D I C T I S, vide ſup.in ver.acta in 3.& 4.q.

Edictum generale ſufficit quando neſcitur quæ certa perſona citari debeat,ita no.Inn.in c.per venerabilem.qui fi.ſint leg.fol.313.nu.3.

E F F E C T V S attenditur magis quàm verba,quandoque vel ipſum factum,quandoque econtra, quia magis verba quàm factum ſiue effectum,ita no. Inno.in c.1.de biga.

Effuſio ſanguinis quæ dicatur,vide per Inno. in c. cum illorum.de ſen.excom.& ſup.in ver.app. in 48. q. & ſup.in ver.capitulum.in 2.q.

E L E C T A vna via an poſsit ad aliam rediri,vide per Bar.in l.1.§.vnde quæritur.ff.de pub.

Electio,an poſsint eligi duo ad vnam præbendam,vide Innocen.extra de præben.in cap.maioribus.fol.231.

vide s̄.in ver.admissus.in c.1.&3.q.

Electio,dicitur via ordinaria, postulatio via extraordinaria,nec facit quem prælatum ante dispensationem,ita not.Host.in c. gratum.de postu.præla.aliàs in c.1.& vide j̄.in verb.postulatio.in 2.q.

Electio Papæ de cõsuetudine pertinet ad solos cardinales,& quæ sint specialia in electione Papę,vide Host. in c.licet.de elect.vide j̄.in ver.impeditus.in.1.q.

Electio quando compromittitur videtur cõsensum de persona idonea,ita no.Host.in c.causam.de elect.& electus à cõpromissario videtur electus à compromittentibus,& debet stare electioni non vi emologationis,sed vi electionis, quia ipsimet finguntur elegisse,vt ibid.Inn.

Electio vbicunque est nulla ipso iure licet nondum sit cognitum de nullitate non impedit secundam electionem,istam regulam ponit Inn.in c.consideraui-mus de ele,fol.29.num.2.vide infrà,in ver.suspensus in 8.quæstio.

Electio canonica non prohibetur propter decretum, ita not.Inn.in c.innotuit. de elect. Host. contra,non tamen decretum est de substantia electionis, sed de concomitantiis,& sicut Apostoli non probant appellationem sic nec decretum electionem. Hostien. ibidem vide j̄.in verb.legitimatus.in 4.q.& s̄.in ver. admissus.in 1.q.& s̄.in ver.confirmatio.in 4.q.

Electio si fit per dolum,an teneatur electus renunciare si aliàs sit dignus,vide per Inn.in c.quod sicut.de elect.fol.38.nu.11.vide j̄.in verb.reprehende.in 1. q. & suprà,in verbo.consensus.in 4.q.

Electio non potest celebrari quando recipit aliquis de his qui sunt necessarij ad capitulum faciendum licet recedat licentiatus,ita no.Innocen.in c. consideraui-ms.de elect.fol.29.num.3.tene.menti.

Electio quando cassatur propter defectum ordinis ipse qui fuerat electus non ob hoc efficitur infamis,ita no.Inn.in c.cùm post.in fi.de ele.fol. 50

Electio est canonica & non requiritur dispensatio licet aliqui sint contenti,ita not.Inn.in cap.te nobis. de cle.pere.fol. 73

Electio integratur ex tribus, scilicet, ex facto electorum,patientia eorum quorum interest,& ex confirmatione superiorum,ita no.Inn.in c.cùm venissent. de in integ.rest.fol.176.nu.3.

Electione nunquam acquiritur quasi possessio iuris eligendi nisi electio confirmetur,& sufficit prima cõfirmatio in contradictorio iudicio,ita no. Inno.in c. cùm venissent.de in integ.rest.fol.176. nu.6. vide suprà,in ver.crimen.in 2.q.

Electiones duæ factæ quæ ex illis præualeat, vide Hostien.in c.ad audien.de ele.

Electo potestate an possit ab elect. recedi antequàm acceptet,vide Bart.in l.1.absenti.ff.de don.

Electores præsumuntur scire qualitatem electi,ita no. Host.in c.cùm terra de elect.

Electores qui habent ab alio potestatem eligendi eligunt suo nomine non nomine committentium, ita no.Inn.in c.in causis.de elect.fol.40.nu.4.vide infrà, in ver.tempus.in 5. q.& suprà.in ver. annus.in 1.q. & suprà,in ver.capitulum.in 1.q.& suprà , in ver. consuetudo.in 8.q.

Electores non possunt compromittere de facto electionis factę,ita no.Inn.in c.dudum.de elect. fol. 34. nu.3.vide j̄.in ver.vox.in 1.q.

Elector non transfert dominium prælaturæ sed confirmator sic.ita no.Innocent.in cap.ex parte. de arbi.fol.123.num.3.

Electus à collegio nõ habet ius excommunicandi nisi authoritate episcopi,ita not. Inn.& Host.in c.archidiaconus.de offi.vic.

Electus potest renunciare in manibus eligentium ante confirmationem,ita no.Inn.in c.cùm venissent.su pradicto,de in inte.rest.vide bonam gl.in l.legatus.ff. de off.præsi.

Eligendus est idoneior præmisso tamẽ semper eo cuius interest,ita no.Inn.in c.cùm olim.de test.fol.170.nu. 2.vide omninò.j̄.in ver.tyrannus.in 1.q.

EMANANS à delegato non dicitur emanare à sede aposto.ita not.Innocen. in c.dilectus.de fi.presb. fol. 71

Emens granum tempore fertilitatis eo animo vt tempore inopiæ carum vendat,& lucretur, an sit peccatum,vide per Inn.in c.multa.de cler.& mona.

Emendare,vide s̄.in ver.conducens.in 1.q.

Emendatio , vide omninò, j̄.in ver. libellus.in 4. & 12. quæstio.circa medium.ibi, item vbi libellus non cõtinet &c.

Emphyteosim quam pro se & filiis pater stipulatur,facit quod filij veniunt vt adiecti post mortem patris, & ideò à domino videntur capere mortis causa capionem, & sic habet locum in ea ius accrescendi secundum Bart. in l.mortis causa capitur. de do. cau. mor.& plenè in l.si mihi & tibi.de verb. obl. vide in Auth.si quas ruinas.C.de sac. san. eccle .& in ti.qui feu.da poss.§.1.per do.Bal.

Emphyteota potest compensare censum quem habet dare cum alio debito,ita no.Abb.in c.bona fides.de depo.quod no.Bal.

Emphyteota ecclesiæ potest purgare moram j̄.modicum tempus post biẽnium, quod modicum tempus est vnius mensis vel duorum,ita no.Abb.in c.potuit. de loca.& ff.de iud.si debitori.& de compen.l.fi.&de iu.fi.l.aufertur.§.qui compen.vel est 10.dierum.vt ff. de const.pecu.l.promisso. vel est arbitrarium , vt ff. de iur.fis.l.1.in fi.& quod no.in simili in l.cùm proponas.C.de bon.au.iud.pos.&hoc in biẽniolegali,quia tempus quod est appositum à lege nõ impedit purgationem moræ, licet in pœnam fiat translatio dominij,& reuertatur ad ecclesiam ipso facto quod est mirabile & contra theoricam Dyn. in l.si seruus. §. sequitur.ff.de verb. obl. vbi dicitur quòd vbi in pœna fit translatio dominij nunquã locum habet purgatio moræ.Sed in hoc capitulo est speciale de ęquitate canonica.Sed quid si istud biennium est cõuentionale?respõdeo idem videtur quia potius videtur legale quàm conuentionale,nam per huiusmodi pactum quod per omnia deseruit iuri cõmuni potius videtur esse ius commune quàm pactum, vt ff.de re iudi.l.4.§.si quis.in gl.ibi,nõ vterque.vbi gl.dicit,ꝙ si tempus à iudice stat. consonat cum tempore legali est legale,& quatenus est conuentionale seu iudiciale,sic & hîc dicam,nam homo exprimit quòd tacitè inerat. ar.ad idem.ff.de adop.l.si arrogator.vbi dicitur ꝙ si prouisio in testamentum reducatur non tamen dicitur prouisio testato. sed legis. Ad idem facit ꝙ no.in c.1.de const.lib.6.vbi no.quòd si de iure communi fiat statutum , non propterea dicitur statutum sed ius commune , ad idem etiam facit quia etiam pactum secundum ius commune debet interpretari,vt ff.de damn.infect.l.inter quas.& l.damni. per Iac.de Are.& pactum publicum.i.statutum loci, vt not.ff. de de. decu. in rub.distinguitur secundum ius commune,vt C.de noxa.l.2.& no.in l.fi.§.in compu.C.de iu.deli. & similiter consuetudo secundũ ius commune interpretatur & distinguitur,vt in c.cum dilectus.de consue. quòd satis dici potest & hoc verum nisi fuerit appositum iuramentum , quia tunc mora non potest purgari, vt l. si quis maior. C. de transa.ar.tamen cõtra,quia periurus auditur & purgat moram,vt C.de bo.au.iud. pos. Auth.& qui iurat.

rat.vbi dicitur quòd ille qui iurauit de iudicio sisti, & non stetit,& propterea passus est missionem, tamen auditur refec.sumptibus, & præstita satisd. de iudicio sisti. Sol.istud est propter naturam missionis quæ ideò fit,vt quis tædio affectus veniat responsurus,& ideò non mirum si veniens auditur, quia ad hoc prouocatur quòd no.perpetuò.

Emphyteuta qui intra duos menses post biennium satisfacit dicitur celeriter satisfacere,ita not. Abb. in c.2.de frig.& malef.

EPISCOPALIS ordinis quæ dicantur,& quæ authoritas episcopalis,& quæ iurisdi. vide Host. in ca. dilecto.de offi.archie.

Episcopatum acceptans videtur renunciare priora beneficia,ita no. Inn. in c.nostra. de rescr. & vide s. in ver.Abb.in 8.q.& j.in ver.testis.in 46.q.

Episcopi & similes an possint dispensare,cum postulatur coram se,vide Inn.in c. fi.de postu.præla.fol.27. num.4. vide infrà.in ver.testator.in 2.q.& in ver.abbas.in 13. q.

Episcopi non possunt in ordinibus dispensare nec reperitur expressum,ita no.Inno.in c.fi. de obli.ad ratio.fol.73.num.3.

Episcopi conferunt beneficia & præbēdas de iure cōmuni,archidiaconi nec alij prælati non conferunt, ita no.Inn.in c.cū satis.de offic.archi.fol.75.nu.2.

Episcopi ecclesias parochiales possunt facere conuentuales siue collegiatas,dum tamen ad hoc earum sufficiant facultates,ita not. Abb. in c. quoniam. de vi.& ho.cle.

Episcopus vide s.in ver.syndicus.in 1.q. ibi & est not. quod episcopus &c.

Episcopus licet non sit canonicè confirmatus tamen valet gesta ab eo,& sufficit hoc solùm quòd sit confirmatus,nec exigitur ꝙ canonicè propter cōmunē vtilitatem & communem errorem,vt ff.de off. præf. l.Barbarius.ita no.Inn. in c.nihil.de elec.fol.49.nu. 3.vide.suprà,in ver.abbas.in 2.q.

Episcopus quando permittatur & quādo prohibeatur dispensare,vide per Inn.& Host.in c.dilectus.de tēp. ord.fol.66.nu.2.vide s.in ver.casus.in 13.q.

Episcopus dispensat etiam in crimine notorio, ita no. Inn.in c.1.de corp.vitiatis.fol. 37

Episcopus tenetur ex facto sui vicarij,& imputet sibi si malū vicarium elegit,vide Host.in c. ad hæc. de off. archi.& vide s.in verb.capella.in 1.q.

Episcopus non corrigit excessus suorum canonicorū, quia sunt pars sui corporis,ita no.Inn.in c.irrefragabili.de off.ord.fol.100.in nu.5.

Episcopus quomodo dicatur iudex exemptorum & non exemptorum eorum qui nihil committunt ꝙ ad suam iurisdictidnem reuocetur, vide Inno. in ca. pasto.de off.ord.fol.99.num.1.facit in simili.l.1.C.de decu.lib.10.

Episcopus suum archiepiscopum non excommunicat, licet in sua diocesi. delinquat , quia est inferior eo, ita no.Inn.in c.cùm inferior.de ma.& obe.fol.105.in nu.1.Sed extraneū archiepiscopū sic quia in suo territorio maior est eo,vt ff.de manu.l.apud eum.

Episcopus quando alienat non requiritur decretū superiorum secùs quando inferior prælatus, ita not. Inn.in cap.statuimus,de transac.fol.106.num.1.vide s.in ver.authoritas.in 2.q.

Episcopus qui nō potest habere possessionē,an debeat consecrari,vide per Inn.in c.constitutus.de app.

Episcopus an possit dispensare super residētia quò ad habendos fructus præbendæ,vide Inn. in c.clericos. de cler.non resi.fol.230.num.1.qui dicit ꝙ super hoc dispensare non potest quod tene menti. Item est differentia inter consuetudinem quæ arctat ad residētiam præcisè,& eam quæ causatiuè respectu præbendæ,vt ibidem dicit quod est no.

Episcopus & canonici faciunt vnum capitulum in electione non in iurisdictione,ita no.Inn.in c. postulastis.de conces.præben.fol. 246

Episcopus sine capitulo habet ius instituendi & destituendi in ecclesiis mino.ita no.Inn.in c.nouit.de his quæ fiunt à præl.fol.249.Bal.

Episcopus cum capitulo suo potest facere statutum, ita no.Inno.in c. vestra. de lo.& condu.fol. 255. quæ statuta sunt ius prætorium & fiunt iure magistratus.& ideò actio penalis est annalis secundum Bar. quod est no.Bal.

Episcopus quando dat ecclesiam, quid dare intelligitur tunc vide per Inno. in cap. pastoralis. de dona. fol.270.nu.1.

Episcopus debet præficere aliquem ministrū oratorio, ita no.Inn.in c.authoritate.de censi.fol. 291

Episcopus qui concedit monacho curam debet illum remouere & non abbas,ita not.Inn.in c.1. de capel. mona.fol. 291

Episcopus habens iurisdictionem temporalem,an possit indicere bellum,vide Inn.in c. quod in dubiis. de pœ. fol.353.qui tenet quòd sic, nec est irregularis si ex illo bello sequatur homicidium , quia ipse non occidit,sed lex nisi suo corpore adstet, vt ff. de ri. nup.l.palam.in fin.Inn.& sic multoties faciunt episcopi in Alemania guerram cum certis &c.Bal.

Episcopus non potest indicere laico purgationem nisi in crimine ecclesiastico,ita no.Inn.in cap.nos inter. de pœ.& illud dicitur crimen ecclesiasticum quòd ecclesia suæ cognitioni reseruat quòd in sacra re cōmittitur,vt ibidem gloss.ord.Bal.

Episcopus non debet pati quòd sui subditi obseruent inutile interdictum,ita not.Abb.in cap.quæ sunt,de his quæ fiunt.à ma.par.c.

Episcopus cum maiori parte capituli potest prouidere pro vtilitate ecclesiæ de iuribus pertinentibus ad singulos super rebus ecclesiæ,secùs in eo iure quod pertinet ad singulos ratione personæ,ita no.Ab.in c. ex parte.de his que fiunt à ma.par.c.

Episcopus potest citare suum clericum in curia Romana,ita tenet Ab.in c.meminimus.de app.

Episcopus non potest dispensare res ad episcopatum pertinentes seu constantes sine consensu capituli, ita no.Ab.in c.cùm venissent.de inst.

EQVVS,vide s.in verb.conducens.in 1.q. ibi,non tenetur ad emendam equorum &c.

Equus si per se vadit ad brauium sine puero,an dominus equi debeat habere brauium,vide per Bart.in l. 1.§.item àcquirimus.ver.certùm.de acquirend. possession.vbi dicitur,ꝙ debet attendi sta.quia si dicit cuius equus primò venerit, ille habeat, tunc habere debet,secus si dicit qui 1.venerit cum equo etc.

EREMITA,vide j.in verb.monachus.in 2.q.

Error procuratoris potest reuocari vsque ad finē causæ,debet tamen error probari,ita no.Inn.in c.pe. de confes.fol. 161

Error,vide suprà,in ver.dominus.in 2.q.& suprà,in ver. actori.in 1.q.

Error circa substantialia rescripti vitiat rescriptum, item æquiuocatio nominis,ita no.Host. in ca. super literis.de rescri.facit quod not.ff.de iu.l.eum quem temerè.Sed error in accidentalibus vel error qualitatis non vitiat,vt ibid.Host.vide suprà,in ver.citatio.in 40.quæstio.

EVANGELIA vide omninò s. in ver. crimen. in 4.quæst. vbi habes an testi sufficiat habere Euangelia coram se,& idem in omnibus vbi requiritur actus Euangeliorum

Euictio,

Euictio,vide supra.in ver.alienatio.in 1.q.

EXAMINATIO vide.s.in ver.abbas.in 3. q. & infra,in ver.test.in 44.q.

Examinatio clericorum debet fieri in collatione beneficiorum,ita not.Inn.in c.quia diuersitatem.de concess.præb.fol.241.in nu.5.& ita seruat curia Romana. & vide j.in verb.testis.in 25.q.& 44.& supra,in verb. causa.in 40.q.& supra,in ver.citatio in 28.q.

EXCEPTIO dilatoria solutionis potest opponi in causa appellationis,ita no.Ab.in c.cùm Ioannes. de fi.instrum.& vide supra.in verb.app.in 28.q.

Exceptio duplex oritur ex iuramento,scilicet,declinatoria & peremptoria.ita no.Inn.in c.cùm venissent. de inst.fol.239.nu.5.

Exceptio rei iudicatæ oponitur ante lit. cont. ita not. Ab in c.testimonium.de rei iud.fol eo.

Exceptio banni si non admittatur ante lit. contestat. iudex debet eam reseruare & interloqui sine præiudicio sententiæ banni.arg.ff. qui po.in pign. hab. l. Claudius.secùs si de ea fuit plenè cognitum,ita sentit Innocent.in cap.veniens.de accu.fol. 318.& vide per Cyn.in l. præscriptione. C. si contra ius vel vti. pub. Bal.

Exceptio semel opposita ad elidendum rescriptum & reiecta si ex eodem rescripto ad aliud agatur, tamẽ iterato opponi non potest,ita not.Inno.in c.cùm dilectus.de pur.cano.fol.351. in nu.5.quod not. & vide supra,in verb.admissus.in 4.& 8.q.

Exceptio excommunicationis quandoque est peremptoria,quandoque dilatoria,vide quod no. Ab.in c. exceptionem.de excep.

Exceptio nulla obiici potest ante libellum porrectum, ita not.Innoc.in cap.constitutus.de procu.fol.121.in num.1. quod tene menti. Bald. contrarium no. in l. fi.C.de excep.

Exceptio licet sit reprobata in causa principali nihilominus opponitur in causa appellationis,ita no.Inn. in c.quod ad consultationem.de re iud.fol.198.n.4.

Exceptio declinatoria & dilatoria quia parum faciũt debent opponi ante lit.cont. vel tunc. s.in contestatione litis,& qui distulit opponere præsumitur postea malitiosè opponere,ita no.Inn.c. pastoralis. de excep.fol,189.in nu.3.& ideò dicit ipse ibi quòd ille qui opponit hodie vnam exceptionem & cras aliã, iste talis est malitiosus vel quærit subterfugia, & ideò statuitur terminus ad oppo.secundum Innoc. idem si quis sæpius producit testes, vt in Auth. de testi.§.quia verò,col.7.qui possunt produci sine dilatione vsque ad apperturam testium, sed cum dilatione vsque ad peremptorium. & j. peremptorium vsque ad quartam testium productionem & eductionem de nominibus testium.sic ff. de arb. l. non ex omnibus.est etiam alia ratio primi dicti,quia exceptiones declinatoriæ sunt quædam præludia iudiciorum,tene menti.Bald.& not.ex prædictis de tempore opponendarum excep.

Exceptio dilatoria solu.nõ impedit litis contest. super negotio princ.ita no. Inn.in c. pastoralis. de excep. fol.189.vide omnino.j.ver.reus.in 4.q.in fi.

Exceptio peremptoria quæ potest simul esse vera cum negotio princi. potest ꝓbari per testes post didicita testificata vt exceptio pacti.Secùs si sit adeò contraria ꝙ non sit compatibilis cũ facto prin.nam tũc non possunt recipi testes,quia esset super eodẽ maximè cùm debeant deponere testes pro vtraq; parte.extra de exce.falsi.nisi indirectè proban. quia tũc est nouũ capitulum,ita no.Abb.in c. 1. de testi. nisi fortè per resti.in integ.nã si post sententiam potest peti resti.in inte.ergò & ante,nã noua lis est ista causa rest.in integ.Alij dicunt,quod nisi dicatur testes corrupti,non potest quæstio refricari,sed ista fuit opinio placẽ.reprobata per Accu.tene mẽti ista.Bal.

Exceptio quam quis offert se statim probare non impedit lit.contesta.nisi excom.notoriè appareat, ita not.Inn.in c.fi.de lib.obl.fol. 133

Exceptio obreptionis impedit processum literarum obreptitiarum non aliarum licet impediat ex abrupto,ita no.Inn.in c.exceptionis.de lit.cõtest fol.134.

Exceptio pacti.de non pe.non impedit processum nisi in pacto interueniat iuramentum,quia exceptio iurisiurandi etiam si in contractu sit iuratum impedit processum,sed exceptio pacti de nõ agendo impedit processum,quia est pactũ factum ad lites excludendas cùm demũ in iud.agitur,sed pactum de non petẽdo est magis exclusiuum oblat.quàm litis,quia etiã extra iud.petitur secundum Inn.in c.1.de lit.cõtest.fol.eo.contra quam facit.ff.de pecu.l.si postea. ergo pactum.de non mouenda quæstione impedit processum,absit enim quòd exceptio peremptoria impediat,sed ex eodem facto duę oriuntur exc.scilicet,declinatoria & peremptoria,& declinatoria est illa quæ impedit non perẽptoria quod est no. Bald.

Exceptio eadem subreptionis potest bis opponi iurisd.& gratiæ,quia opponitur ad diuersa,ita no.Inn. in c.super literis.de rescr.fol.11.nu.11.vide j. in ver.libellus.in 12.q.ibi nec reperio &c.Bal.

Exceptio criminis vel irregularitatis opposita contra electum habet vim accusa.& debet lis super ea contestari,ita no.Inn.in c.super.eo.de elec. fol.30. idem ibid.no Host.

Exceptio declinatoria iurisdict. quando est talis quæ reddit iudicium nullum ille cui competit potest eã opponere à principio coram eodem iudice,vel post sententiam coram iudice nullitatis,& licet non valet diffinitiua contra contumacem , tamen iste qui prima facie habet iurisdict.potest mulctam imponere.Si autem exceptio reddit nullum retro processũ, vnde debet opponi à princ. tunc siue competat in priuilegium , siue de iure communi debet opponi corã eo iudice,etiam si exceptio contineat crimen vel infamiam,& si iudex grauet opponentem , tunc appellet secundum Inn.ergò semper coram eodem iudice opponenda est declinatoria,etiam si crimen tangit infamiam vel condemn.iudicis,nam infamia vel crimen non perimit ipso iure iurisd.sed elidit ita demùm si opponatur,ergò si non est obiectum non reddit iudicium nullum.Item iudici ordinario non potest obiici infamia,sed solùmmodò admonitio,sed contra delegatum potest opponi infamia etiam sine alia admonitio.non tamen potest opponi crimẽ sine infamia iuris,vt ꝙ sit adulter vel homicida , ita no.Inn,in c.super.de offi.deleg.fol.85.nu.3.

Exceptio adulterij vel homicidij repellit iudicem , ita not.Inn.in d.c.cùm super.de offi.deleg.fol.eo.

Exceptio manifestę offensę an impediat absolutionem fieri,vide Inn.in c.coram.de off.deleg.fol. 92

Exceptio quæritur inuito ergò ignoranti,ita no. Host. in cùm pridem.de pac.

Exceptio in multis casibus opponitur non agẽti quos vide per Host.in c.2.de ord.cog.

Exceptio de eo quod non peruenit ad violentum est annalis sicut actio,ita no.Inn.in c. cùm dilectus. de ord.co.fol.141.facit.C.de excep.l.licet.

Exceptio spolia.obstat siue ciuiliter siue criminaliter agatur,ita no. Inn.& Host.in c. cùm super. de ord. cog.& sic exceptio spo.obstat agenti interdicto retinendæ possessionis secundum eos.

Exceptio compen.potest obiici etiam ante sententiã, qa durat actio,ergò & exceptio,ita no.Inn. & Host. in d.cap.cùm super,de ord.cog. secùs in exceptionibus

nibus quæ non habent fundamentum actionis.facit. ff.de cōpen.l.fi.cū §.1.& C.de compen.l.2.Bal.vel potes sic dicere per alia verba qui in exceptione succūbit non propterea ab agendo repellitur.Fallit in exceptione compen.quia qui compensat exigit & petitio & compensatio vt paria iudicātur,vt l.amplius ff.rem rat.hab.

Exceptio minus canonicæ electionis non suspendit effectum confirma.ita no.Inn.in c.cùm olim. de caus. pos.& prop.fol.146.nu.3.

Exceptio peremptoriæ petitionis non potest examinari ante lit.contest.ita no.Innocent.in c.prout.de do. & cōtu.fol.155.nu.1.nec est necesse quòd iudex interroget,vt ibi not.sed exceptio ad personā repellendā debet opponi & examinari ante litem contestatam non post,secundum eum ibidem.

Exceptio falsi non retardat exec.sententiæ,ita no.Innocentius in c.licet in fin.de probat.fol.163.nu.8.facit.l. satis.C.de fal.tamen contrarium tenet Abb. in d. c. decæterò.de re iudic.vbi dicit,quòd opposita ista exceptio.falsi executor debet supersedere.

Exceptio criminum quando admittatur contra testē & quando non,vide per Inno.in c.ex parte ade. de test.fol.166.nu.3.

Exceptio procuratoria nō potest opponi vero procuratori post lit.contest.tamē iudex nec casum incidat potest mādare procuratori vt producat mā. nō productū iterato si nō erat in act.registratū,sed iudex si nō habet nec habere posset de facili instrumētū,quia ipsum perdidit,& dominus est in partib. remotis tūc iudex procedet interim nec retractabit ꝑpterea processum,quia iudex nō debet supplere cōtra veritatem,sed pro veritate,ita not.Inno.& Ioan. And.in cap.statuimus.de elect.tene menti.

Exceptione opposita ab altera partiū iudex debet interloqui an dimittat prædictam exceptionē vel ne, quia sententia super except.debet ferri,ita no.Ab.in c.si duobus de app.

Exceptionem peremptoriam nō opponens sibi præiudicat & contumax nō auditur appellans,ita not.Innocentius in cap.audita.de restit.spoliat.fol.147.nu. 3.Et intellige cōtumax,scilicet,in nō veniendo,quia videtur cedere liti habendo eam pro derelicta,nam qui contra heremodicium quòd contrahitur solùm per contumaciam dicitur litem deserere,secùs in cōtumacia in nō restituēdo,quia non contrahitur heremodicium.pro hoc.ff.de app.in l.creditor.§.iussus. Et per hoc dico,Titius fuit citatus quòd veniat ad producendum testes fuit verus contumax appellauit,vult in causa appellationis producere testes an possit?Respondeo,si fuit fictus contumax sic. Si verus tunc aut non venit & tunc appellatio sibi non patrocinatur,quia non debet sibi opitulari,aut venit sed non produxit & tunc potest,vt C.de tempor.appellatio.l.per hanc.quod not.

Exceptiones contra iurisd.& aliæ exceptiones declinatoriæ quo ordine sint opponendæ,vide per Inn.in c. inter monasteriū.de re iudic nu.1.fol.203.& per Bart. in l.quidam consulebat.ff.de re iudic.vnde dicit ibidem Inno.quòd opp.aliis excep.exceptio recu.iudicis non potest opponi,quod tene menti.

Exceptiones peremptoriæ in iudicio possessorio oppositæ non impediunt processum,ita not.Innocent. in c.ex parte.de fo.compet.fol.130.nu.2.vide sup.in ver. admissus.in 8.q.

Exceptionibus contrariis quando liceat vti,vide Inno. in cap.auditis.de exception.fol.eod.

Exceptionum tres sunt species,quia quædam opponūtur iudicio,quædam condemnationi, quædam executioni, quæ non veniunt ex eadem causa ex qua pronunciatum est,sed ex alia,ideò possunt post sententiam opponi,ita not.Inno.in d.cap. super.de ordin.cognition.fol.142.numero secundo.

Excipere potest quilibet de crimine contra illum qui debet promoueri ad curam animarum,sed non de forma sed non habet curam nec de crimine nec cōtra formam auditur nisi cuius interest, puta quod est futurus suus prælatus,ita no.Inn.in c.super his. de accu.fol.318.nu.7.vide s.in ver.accusatio.in 3.q.

Excipiens magis dicitur negare quàm cōfiteri,ita no. Innocent.in c.cùm venerabilis.de excep.fol. 190. in num.2.lex tamen exceptionem assertionem vocat, vt C.de temp.app.l.per hanc.tutius tamen est excipiēti expresse negare.Item no.quòd refert propter quod except.iudex pronunciet,vt ff. de euict. l. & si vtriusque.quod no.

Excipiens potest quis litem contestari si vult, ita not. Innocent.in capit.cùm venerabilis.de exc. fol. 190. num.1.

Excipiens non dicitur actor propriè,ita no. Inno. in c. 2.de or.cogn.fol.141.& num.6.nisi quò ad onus proba.quando excipit affirmatiuè vel ius negat.

Excipiens si obtineat super iudicio exceptionis & iterum vult agere debet iterato probare,ita no.Inn.in c.2.de ord.cog.

Excommunicare & suspendere est iurisd.non autē est de cura animarum,ita no.Host.in c.dudum.de elec. vide omninò infra in ver.sententia.in 25.quæst.

Excommunicati non possunt excercere spiritualia,neç etiam iudicialia,nec etiam possunt præstare authoritatem alia possunt,ita no.Inn.in c.cōsulti.de proc, fol.113.num.1.

Excommunicati nominatim vel interdicti qui dicantur,vide per Inn.in c.in Lateranen.de præb.fol.238. numero 1.

Excommunicati vel suspensi qui celebrant an sint irregulares,vide Inn.in c.si celebret.de cler.excom. mi.fol.340.nu.2.

Excommunicati qui dicantur à canone ipso facto,vide Inn.in c.super eo.de sen.excom.fol.356.num.2.

Excommunicati non possunt sepeliri in ecclesia prope cimiterium,ita no.Ab.in c.sacris.de sepul.

Excommunicatio probata in modū exceptionis quid operetur,vide Innoc.& Hostien.in c.2.de ord. cog.

Excommunicatio non currit nisi finito termino dato ad soluendum non ante,ita no.Innocen.in c.P.& G. de offic.deleg.fol.94.num.2.sed inopia excusat debitorem ab excommunicatione vel interdicto secundum eum ibidem quod no.Adde quod no. ipse idem in c.pręterea.de app.vbi dicit quòd quomodocunque creditor reputet sibi satisfactum esse in termino quo debebat sibi solui non erit debitor excōmunicatus quod no.

Excommunicatio nec interdictum non possunt venire in pactum,quia pertinet ad potestatem clauium nō ad potestatē priuatorū,quia consensus eorum nihil operatur,ita no.Inn.in d.c.P.& G.de offi.deleg. fol. 94.vide infra,in ver.sententia.in 25.q.

Excommunicatio potestatis vel capitanei, vel alterius officialis,vel vicarij,non transit contra eius successores,ita not.Innocent. in cap. aduersus. de immu. eccl.fol. 198

Excommunicatio non fertur nisi pro contumacia, secùs in suspensione,ita no.Innoc.in c.1.de exces.prael. folio. 341

Excommunicatio lata in exemptos non tenet etiam si excommunicatus sit in possesione excommunicandi,ita no.Ab.in c.dilectus.de relig. do. quod est no.pro religiosis qui sunt exempti.Abb.

Excommunicato quando quis dicatur communicare, vide

vide per Innocen.in cap.nuper.de sent. excom. fol. 358.num.3.

Excommunicato confesso de suis peccatis non potest interdici sepultura licet non satisfecerit,ita no. Ab. in c.fi.de sepul.& tene menti.

Excommunicatus potest exercere temporalia non spiritualia idem in suspenso,& ideò non habet ius eligendi,ita not.Innocen.& Hostien.in cap. cùm dilectus.de consuetu.tamen circa primum tenet Abb. contrariũ in c.ex tuæ.de cler.non resi.vbi dicit quod licet quis sit excommunicatus non propterea remotus est ab administratione spiritualium. Bal. omnia enim temporalia facta per excommunicatum valet, vt hîc,& in capit.si verè. de sent. excom.secundum eundem Inno.

Excommunicatus occultus non potest eligere nec eligi,ita no.Innoc.in c.cùm dilectus.de cons.fol.22. nume.4.vide supra in ver.appell.in 16.q.& infra in ver. testis.in 44.q.

Excommunicatus non est membrum vniuersitatis, ita no.Innocen.in cap.illa.de elec.fol.45.numero 3. vide supra in ver.actor.in 7.quæst.& supra in ver.appel.in 50.quæst.

Excommunicatus potest facere procuratorem ad negotia,ita no.Innoc.in c.cùm dilectus.de consue. fol. 22.& in c.cùm dilecti.de dol.& cont.fol.156.vide s. in ver.app.in 22.q.

Excommunicatus nondum denunciatus vel publicatus administrat spiritualia quæ sunt facti & prælaturam & canonicatum confert,scilicet,ratione publici officij,non tamen eligit,quia eligere est iuris canonicalis non publici,secundum Innoc.in c.cùm dilectus.de consue.fol.22.& in c. cùm dilecti. de do.& contu.fol. 156

Excommunicatus postquam est absolutus non repellitur à testimonio,nec excommunicatus æquiparatur exauthorato,quia non ratione delicti excommunicatur ab homine sed ratione contumaciæ,sed à iure benè excommunicatur ratione delicti,secundũ Inn. habita distinctione seu discretione vtrùm pœna excommunicationis apponatur const.affirmatiuè vel non.vt no.per Inn.in c.extirpandæ.de præb. fol.237. nu.2,& ideò per excom.hominis non probatur crimen,quia crimen non est causa immediata excommun. sed contumacia,ita not.Innocen.in cap. testimonium.de restitu.fol.174.vide omninò sup. in ver. casus.in 2.q.

Excommunicatus repellitur etiam ab accusatione excommunicati,nec potest replicari,tu non es audiendus quia es excommunicatus. sic legitima defensio reseruatur,ita not.Innocent.in cap.à nobis.de exceptio.fol.188.& est casus.ff.quod vi aut clam.l.si alius. §.bellissimè.secundum eum.Ex hoc ergo not. quòd si excommunicatus offendit excommunicatum melior est conditio delinquentis.A simili etiam videtur quòd si exbannitus bannitum occidit,nam bannitus dicitur diffidatus & ei ius ciuile non patrocinatur:vt C.de epi.&cle.Auth.item nulla communitas. item nihil ad nos de his qui foris sunt, sed banniti sunt foris & quasi transfugæ sunt.ff.de cap. dimin. l. amissione.§. 1. Item interest Reipublicę quòd vnus ex bannitis alium occidat,nec ex hoc Respublica offenditur,imò tutior fiet eius status morte malorũ hominum,vt ff.de offic.præsid.l.congruit.in 2.respó. & l.fin.ibi pro quiete communi &c.C.quando lic.vni.se sine iud.vin.Item in pari causa melior est conditio rei.ff.de verb.obligationibus.l.si seruum. §. sequitur.Item facit optimè.ff.ad l.Iul.ambi.l. 1. verb. qua.vbi præmium non pœna imponitur vindicanti, in contrarium facit ille qui occidit videtur tractare de lucro,eò quod voluntatem suam compleuit, vt ff.de cond.ob.cau.l.pen.in gl.mag.Sed pars aduersa de damno implorat alias certat,ergo magis fauendum est certanti de damno,vt no.in l.apud.§. Marcellus.de exce.do.Item vtroque existente bannito neuter quò ad interesse pro bannito est habendus, vt C.de hære. l.quoniam.& de inoff.testam.in l.arenam.Item posse occidere impunè est beneficiũ quod non videtur positum nec concessum.nam verba generalia restringuntur nec in eis odiosi comprehenduntur,vt ff.de leg.2.l.Lucius.§.Lucius. nam solùm videtur de his cogitatum qui non offenderunt.eod. titu.l.cùm quidam.& l.si quis.§.inter.Item occidere bannitum est quædam executio iustitiæ, & ista non videtur cōmissa priuatis ciuitate. arg.ff. de fideiuss. l.liberta.& l.Lucius.quibus statutum non patrocinatur,vt not.in simili per glossam.C.de hæred.insti.l. 1. & per Iacob.de Are.ff.ad Trebell.l.ex facto. & facit. C.de malefi.& mathe.l.fin.Item non est nouũ quod vindicta alicui concedatur,& alteri cuius nō interest denegetur,vt C.de adult.l.Gracchus.& not. in l. cùm fundus.de vi & vi arma.facit optimè quòd not. ff.de iusti.& iure.l.vt vim.in gloss.ordin.Sol. exbannitus habetur pro mortuo tunc cùm in banno positus est,& ideo mors eius naturalis postea vindicanda non est,quia solus motus antequam occidatur non patrocinatur,id est fingitur nō occisus à viuo.in l.1.C.qui accu.nō poss.de hoc dic.vt in l.cùm mulier. ff.solut.matrimo.per Iacob.de Are.& Bart.sed quid si aliquis occidit bannitum in loco securo , puta in ecclesia vel extra territorium à quo exul est.An occidatur impunè,videtur quòd sic, quia bannum inhæret ossibus sicut lepra & excōmunicatio, vt not. ff.de postulat.l.ex ea.& patet de illo exulante , nam exul dicitur & est vbicunque moretur, vt ff. de ori. iur.l.2.& de hæred.instit.l.ex facto.ad fin. In contrarium videtur quia ista executio extra territoriũ cōcedi non potuit,vt l.cùm vnus.§.his qui. de bo. aut iud.pos.facit.C.de his qui ad ecclesias confug.l.præsenti.& ff.de ædi.edict.l. quis sit fugitiuus.§.idē Celsus.Solutio quò ad ciuitatem vnde bānitus est, certè factus est,quia transfuga & vbique locorum potest occidi,vt ff.ad l.Corn.de sica.l.2.§.transfugas. & ideò iudex illius terræ non potest hoc factum punire,quia non refert à quo fiat nec vbi fiat. Sed quò ad illam ciuitatem de qua non est exbannitus non fiet impunè,quia fiet iniuria illi ciuitati,eò quòd ad statuentes pertinet habere liberas ædes,& est arg.ad hoc,extra de verb.signific. cap. ex parte in Christo. Item licet ecclesiæ suspensa sint organa propter loci religionem non tamen punitur vt homicida,nec de ista specie criminis etiam ab eo qui seruare debet bannum,vt no.in d.l.ex ea.& in c.1. de offic. ordi.& per Innocent.sed vt violator ecclesiæ.Bald.Sed quid econtra bannitus de Perusio Perusinum Asisij occidit, an poterit condemnari Perusij,& videtur quòd non,quia bannitus pro forense habendus est,nō pro ciue,vt d.l.amissione.§.1.ff.de capit.di.Et sic non videtur subiectus nec ratione personæ,nec ratione loci,ergo non potest contra eum procedi, quia durāt principia inseparabilia quò ad odium suum, vt ff.de minor.l.Papinianus exuli.& de pollicit.l.de pollicita.& facit quod not.in l.ad cognitionem.ff.ex quib. caus.in possess.ea.Iura verò naturalia immutabilia sunt,statutum verò de accidentali & separabili ciuilitatis,vt si quis per statutum sit factus ciuis,nam nō est ciuis, tamen quò ad ciuilitatem separabilis est quam perdit per bannum solum,ergo & species ciuilitatis sunt diuersæ,vt C.de inco.l.ciues.ergo ciuis est iste factus,scilicet,per statutum ante exilium, & hoc

hoc nomen ciuis simpliciter prolatum non continet ea quæ impropriè & fictè dicuntur vt ibi, sed ea quæ verè & propriè, sic enim statutum potest facere quẽ verum ciuem, quem ars & natura semper imitatur ad potiora & perfectiora, vt C. de la. libert. toll. l. 1. in princ. verbum enim simpliciter prolatum, simpliciter intelligendum est in suo potiori & meliori significato, vt l. si non sortem. §. libertus. ff. de cōdictione indebi. & l. eum qui. §. si mulier. ff. de iureiur. & ibi no. & tene menti ista perpetuò.

Excommunicatus quando posit interesse in iudicio, & quando non, vide Innocen. in c. inter. de sent. excom. folio. 359

Excommunicatus etiam sententiam pro se latam non potest petere executioni mandari, ita not. Innoc. in cap. venerabilem. de exceptio. fol. 193

Excommunicatus potest prosequi causam appellat. ita not. Innocent. in cap. significasti. de sentent. excom. & sic procur. qui effectus est excommunicatus prosequitur nihilominus causam app. quia ad hoc tenetur domino secundum eum ibidem.

Excommunicatus potest compelli agere, licet sponte non admittatur, ita no. Innocen. in cap. exceptio. de de sent. excom.

Excommunicatus si non tenet ingerens se diuinis non incurrit irregularitatem, ita not. Innocentius in cap. ad præsentiam. de appellationibus. fol. 209.

Excommunicatus si ab ipsa sententia excommunicationis appellat pendente appellatione interim vitādus est in iudicio, nec debet admitti. ita not. Innocētius in c. sæpe. de appellationibus. fol. 211. num. 5. sed ipse not. contrarium. in cap. solet. de sent. excomm. fol. 366. num. 9. vbi tenet quòd non debet vitari pendente appellatione vel causa nullitatis, facit. ff. de infamibus l. furti. §. 1. & in l. fin. C. de ordi. cog. Et an facta per eum valeant, vide per Innocentiū in dicto cap. sæpè. Ratio primi dicti potest esse quia propter appellationem sententia excommunicationis non suspenditur, vt ipse idem not. in cap. ad hæc. extra de appellationibus.

Excommunicatus an quis posit pluries esse, dic quod pluries numero, quia qui in sordibus est sordescat adhuc, & infamis infamior esse potest, vt l. 2. C. vt intra cer. tempus. tamen prima excommunicatio traxit secum suum effectum prius, adeò quòd aliarum effectus interim occultatur. Quidā dicunt quòd quis potest infamari ex pluribus causis successiuis sicut dicimus in dominio, vt l. 2. & ex pluribus. ff. de acqui. poss. Sed veritas est quod ex pluribus excommunicationibus quis potest esse tentus, & si absoluitur ab vna non est propterea absolutus ab aliis, sed postea cùm ab aliis absoluitur prçcedēs solutio cōfirmatur, vt ff. comm. præd. l. fi. ita no. Inno. in c. cùm pro causa, aliàs pro causa. de sen. excom. fol. 358. nu. 2.

Excommunicatus quādo debet vocari ad elect. fiēdā, & quando non, & quando potest interesse & quando non, vide per Inno. in c. solet. de sent. excomm. fol. 366. nu. 9.

Excōmunicatus non prohibetur testari nisi pro anima ita not. Innoc. in c. cùm desideres. de sen. excom. fol. 357. & per Arch. in c. prout. de sent. exc. lib. 6.

Excommunicatus non potest se defendere per procuratorem excommunicatum, quia excommunicatus non potest esse procu. etiam rei, ita no. Ab. in cap. veniēs. de testi. Ratio est hæc, quia videtur defensio voluntaria in procu. sed in ipso principali excommunicato est defensio necessaria, & vide per Bart. in l. cùm mulier. ff. sol. matr.

Excommunico omnes qui contradicunt, quæritur an ista sit sententia vel consti. vide per Innoc. in c. pro illorum. de præb. fol. 234. nu. 3.

Excommunico Titium cum suis fautoribus. Titius est nominatim excommunicatus, alij verò non, & ideò non sunt vitandi nisi sit notorium quòd sint fautores, ita not. Innocent. in dicto cap. in Lateranensi. de præb. fol. 238

EXECVTIO sententiæ potest fieri non præcedente libello, ita no. Inno. in c. 1. de lib. obl. fol. 132. nu. 4. vide sup. in ver. condemnatio. in 4. q. ibi non fiet executio sententiæ & c. & vide infra, in ver. prouisor. in 1. q. & ibi vide de prouisionibus seu de executoribus & vide infra in ver. sententia. in 37. q.

Executio sententiæ potest fieri etiam die feriata propter messes, & causæ vniuersitatum tunc possunt terminari, ita no. Innocen. in c. fi. de iudic. fol. 128. nec debet seruari ordo iudiciorum vt ipse idem no. in c. ex ratione. de appell. circa hæc omninò vide supra, in verb. citatio in 28. quæstione circa fin.

Executio alia mera, alia mixta, alia pro parte mera, & pro parte mixta, de quibus per Innoc. in c. decæterò de re iud. & vide infra in ver. app. in 39. & 72. q.

Executio quando fit in re iudicata, tertius oppositor qui non posidet non auditur, quia in hac specie nulla adhibetur cognitio, si autem executio fiat in alia re loco pignorum non debet consequi pignus in alia re, & potest deferri tertio alleganti se ius habere ita no. inn. in c. cū super. de re iud. fol. 200. nu. 3. super gl. quidam, & ibi etiam vide an tertia persona posit appellare tam post sententiā quàm ante ab interlocutoria, & an tertia persona posit venire in auxiliū actoris sicut rei, & an tertia persona directo agendo posit impedire execu. sententiæ sicut excipiendo, & quod tertia persona appellās videtur appellare in iudicio licet citata nō fuit, & debet appellare ad superiorem, vide ibi Inn. de omnibus istis & not. Bald.

Executio inciuiliter facta per partem man. iudicis, puta solutio debiti non rescinditur ex ordine iudicij prętermisso, vt l. fin. quod met. cau. & no. Inn. in c. 2. de in integ. rest. fuit enim debita quò ad ius, indebita quò ad modum, & potius est curandum de iustitia quàm de modo. Iac. But. Bal.

Executio sententiæ differtur si ius tertiæ personę ledatur ex ea. ita not. Abb. in c. cùm super. de re iud. ergo donec pendet contradictio non debet fieri executio nam quod rescindit factum multò fortius impedit fiendum. facit. ff. de exe. tu. l. diximus in ratione sui. ista autem contradictio potest fundari ratione possessionis & ratione proprietatis, nam sufficit contradictori possessio vel proprietas quā debet ipse contra dictor probare, vt no. C. de priui. fisc. l. 1. & C. ne vxor pro ma. l. ob maritorum, vbi etiā per Cy. & ff. de re iud. l. à diuo Pio. §. si super rebus. & C. de iudi. l. properandum. §. sin autem reus. & l. 1. §. si quis ideò. ff. ne vis fiat ei. Item sufficit quod contradictor probet se corporalē possessionem detinere, quia qui corporalem detinet præsumitur posidere, vt ff. de ver. obligationib. l. stipulatio ista. §. hæc quoque. & de acqui. poss. l. 1. in prin. & no. per Inn. in d. c. cū olim. de priui.

Executioni sententiæ potest se opponere vnus tertius ratione possessionis, vt l. à diuo Pio. §. si super rebus. ff. de re iudi. nisi in sententia fecerit sibi præiudiciū vt l. sæpè. eo. tit. ita no. Inno. in c. cùm super. de re iud. fol. 200. & sic posidens excipit contra execu. sententiæ latæ super alios.

Executor de quibus potest cognoscere, & quid impediat executionem sententiæ, vide per Innoc. in cap. decæterò. de re iudi. fol. 198. num. 1. adde quod ipse no. in c. dudum. de præsump.

Executor licet aliquando de obiectis cognoscat, sentētiare tamen nunquam potest, ita not. Innoc. in d. c.

decætero.de re iudi.fol.198.nu.2.vide sup.in ver.app. in 24.q.

Executor non debet probationes recipere super instā tia causæ,imò nec super nullitate nisi sint patientes, secundum Innocentium in d.c.decætero.de re iudi. fol.eod.vide sup.in verb.causa.in 8.q.

Executor quando dicitur excedere modum, vide per Hostien.in c.quod ad consultationem.de re iudi.vide sup.in ver.citatio.in 39.q.

Executor nec in citatione nec in aliis actibus tenetur seruare solitum ordinem iudiciorum,ita no. Inn. in c.ex ratione.de app.fol.207.nu.1.& si appellatio est deserta iudex à quo etiam si non pronuncietur deserta nec citet potest exequi secūdum eum ibidem, Item executioni nullus ordo iudiciarius iure præfigitur,& ideò si aliquid fecerit non iudicialiter ratione ordinis non seruati non habet necesse citare secundum eum ibidem,& non appellat ab execu.propter ordinem iudicij non seruati,vt in c. proposuit, de concess.præben.per eundem.

Executor non potest recusari vt suspectus per aduersarium.ita not.Inno.in c.proposuit.de concess. præb. fol.241.nu.5.vide sup.in ver.appel.in 44.q.

Executor quando possit cognoscere de sibi oppositis, vide per Inn.in c.ad dissoluen.de despons.impub.folio.303.nu.5.

Executor cui commissa est executio tradendi alicui possessionem amoto quolibet illicito detentore habet cognoscere quis sit illicitus possessor,& hoc faciat iudiciario ordine nisi in notoriis,ita not.Inn.in c.cùm olim de priui.fol.347.nume. 2. & C.si per vim vel alio mod.l.fi.Bal.

Exemplaria multa possunt sumi ex vno orignali,ita no Inn.in c.Albericus.de test.fol.173.nu.5.& si per aliam manum sumantur sunt exemplaria,sed si per eandē manum sunt pariter originalia licet protocollum, prima tamen scriptura vocatur,quæ in vulgari dicitur secunda,vt in Authent.de tabel.§.fin.coll.4.ff.de test.l.vnum.de leg.2.l.Sempronius Proculo.per Bar. Item no.quòd prima manus transit in secundam,secunda autem non transit in tertiam.i. in exemplum exempli,ne sit procedere in infinitum,nec testis recipitur de auditu auditus.C.de diuer.rescri.l. si qua. per Cy.& Richar Malumb.

Exempti habentes populum debent habere cathedrā, & de ratione populi tenētur ire ad synodum,ita no. Innoc.in c.quod super.de maio.& obe.fol.104. vide sup.in ver.census in 2.q.

Exempti an possint in criminibus & in contractibus conueniri sub ordinario,vide per Inno. in c.recepimus.de priui.fol.346. num.4.& in Auth.qua in prouincia.C.vbi de cri.agi oportet.Innoc.hodie est casus in c.1.de priui.lib.6.

Exemptio capitis licet probetur,non propter hoc probatur exemptio membrorum,ita not.Innoc.in cap. ex ore.de priuil.fol.348.num.2.argumen.ff.de ado.l. liberorum.

Exemptus ratione rei non exemptæ subest ordinario, ita no.Inn.in c.cum capella.de priuil.fol.348. nume. 3.& sic si forensis conuenitur ratione possessionis vbi possidet,vt.C.vbi in rem act.l.fi. sed non ratione personæ nec mista ratione,vt.l.rescripto.§.fi.de mune.& hono Bal.

EXPENSAE quæ petuntur per condictionem ex lege vel canone possunt peti etiam post sententiam, ita not.Host.in c.ex parte.el.2.de rescrip.& vide infra,in ver.victor.in 1.q.

Expensæ quantumcunque non sint liquidæ iudici potest cōdemnare generaliter in expen.reseruata sibi taxa.ita not.Innocent.in c.auditis.de procur.fol.111. numero 2.

Expensæ quas quis domi fecisset excipiuntur de condemnatione,ita no.Inno.in c.finem de do.& contu. fol.159.in num.4.vide infra in verb.sententia.in 14.q. & sup.in ver.citatio.in 13.q.

Expensæ quæ sunt fiendæ.i.non sunt factæ taxari non possunt,ita not.Inn.in c.cùm venissent.de eo qui mit. in pos.cau.rei ser. fol.155.in nume.2.vide sup. in ver. app.in 28.q.

Expensæ quæ dicantur in re,& quæ extra rem, & quid dicatur lucrū,& quid fructus,vide de istis per Abb. in c.pastoralis.de dec.vnde in fructu natura principaliter operatur,licet quandoque industria cooperetur,sed in lucro industria principaliter versatur. secundum Ab.ibidem.vide sup.in verbo,appellatio. in 28.q.& sup.in verb.condem.in 6.& 7.q.

Expensis an condemnatur obtinens in causa principali & succumbens in causa appellationis,vide per Inno.in c.finem extra de dol.& contu.fol.155.in gl. in l. generaliter.in gl.super ver.dispensatum. C. de reb. cred.& per gl.iuris ignorantia.de regul.iur.lib. 6. & 2.q.1.c.ius.

Expresio causæ non est de forma appellationis,nec arctat appellantem quādo appellatur à diffinitiua, ita no.Inn.in c.pastoralis.de off.delega.fol.135.nume. 4. & ff.de app.l.scio.secùs quando appellatur ab interlocutoria,ita no.Abb.in c.ex parte.el 1.de testi.

Expresio causæ non arctat appellantem.vt l.scio.ff.de app.secùs in expresione qualitatis.ar.ff.de inst.l.qui habebat.vel aliud in prima causa,aliud in causa appellationis,vt.ff.quod cum eo.l.Titianus.& non allegatum allegabo,& non probatum probabo,si à diffinitiua appello,secùs si ab interlocutoria, tamen si non appello,sed reuocari peto contrario imperio omnem causam introducere possum,ita no.Inno.in c.fi.de ope.no.nunc.fol.345.Idem si non appello sed peto rest.in integ.vt.ff.de mino.l.minor omissam. & l.præses.Idem si appello à præcepto diffinitiuo,vt.ff. de mino.l.ait prætor.§.permittitur.Idem si appello à compulsione quam iudex facit non admisis probationibus meis.Nam hoc grauamen aliter reuocari non potest nisi data probandi copia, vt. ff. de re mil.l.3.§.si ad idem.secùs si iudex fecisset mihi facultatem probandi & allegandi,nam tunc quod culpa meā omisi in causa appellationis supplere non possum,vt.c.appellanti.de app. in Cle. & tangitur per Inn.in d.c.fi.de ope.no.nunc.& tangitur etiam per eundem in c.pastoralis.de offic.deleg.sed nō ita clarè.tene benè mēti ista,vide omninò infra, in ver.sententia.in 16.q.vbi habes quæ sunt quæ debebunt specificè exprimi in libello.

Expuli te possesione,tu postea turbas me in possesione,egi contra te vt imponatur tibi silētium,probaui me possidere, & tu probasti me vi possidere à te, Quæritur an mihi super petitione an tibi super molestatione sit silentium imponendū,& videtur quod mihi ne petam,quia non habeo interdictum vti possidetis contra te quem vi deieci.vt ff. vti possidetis. l.1.in fi.Præterea tibi datur actio contra me multò fortius defensio,vt l.1.§.q; ait.ff.de superfi. in cōtrariū,quia tu mihi vim inferre nō potes nisi incōtinēti,vt.C.vnde vi.l.1.ergo si vim de facto facis prohiberi debes,vt.ff.de offi.procur.cesa.l.fi.& de vsufru.l.æquissimū.Itē violētus potest agere de violentia non à se,sed in se cōmissa,vt no.ff.de fur.l.itaq; fullo.Sol. dicunt quidā quod violentus potest intentare officiū iud.non interdictū vti possidetis.Sed Inn.dicit ꝙ etiā interdictū vti possidetis nisi de vi excipiatur ante lit.conte.si enim excipit reus quod spoliatus ante omnia debet restitui audiēdus est,si nō excipit prohibendus

hibendus eſt à moleſtia facti ſecundum Inn. non tamen plenum habebit interdictum vti poſsidetis nec conſequetur perſonales præſtationes propter regulam dolo facis &c. Et licet iudex imponat ſilentium ſuper turbatione tamẽ expulſus poterit agere in iudicio, quia intelligitur expulſus à moleſtia facti non iuris ſecundũ Inn. ſententia enim quæ imponit ſilentium nõ imponit illud quod requirit natura iudicij. Vnde ſilentium impoſitum in poſſeſſorio retinendę non excludit poſſeſſorium recuperãdæ, & facit. ff. de poſt. l. Imperator. & ff. de lib. leg. l. Aurelio. §. centum. in glo. ord. ita not. Inno. ſed non ita clarè. in c. veniẽs. de præſcriptionibus. fol. 200. quod not. Bal.

Expulſus licet proteſtetur quando expellitur, tamen non retinet poſſeſsionem, ita not. Innoc. in cap. cùm veniſſet. de in integr. reſtit. fol. 115. in num. 2. & ſic intentans interdictum vnde vi perdit poſſeſsionem ſi quam habebat ſecundum eum etiam ſi congreget exercitum propter eam recuperandam, vt ipſe not. in c. olim de reſt. ſpol.

FACIENS quis contra legem non prodeſt ſibi dicere ſe non feciſſe dolo, niſi probet quod non mediante dolo, quandoque tamen præſumitur dolus interueniſſe, ex quo fecit contra prohibitionem legis, ita not. Innocent. in cap. ſuper eo. quæ vi. met. cau. fol. 114. num. 2. vide Ioan. And. in cap. qui contra iura. de regu. iur. lib. 6.

Facta à non ſuo iudice pro non factis habentur, ita no. Innoc. in cap. prudentiam. de offic. deleg. fol. 82. num. 7. vnde ſi quis ſcit ſe non habere aliquam iuriſd. nullam pœnam imponere poteſt, & ſi facit de facto pro infecto habebitur vt ibidem. & in cap. cùm ſuper. eo. tit. per eundem.

Factum per literas ſubreptitias debet reſcindi ac ſi eſſet factum per falſas probat. ita not. Inno. in c. ad aures. ibi & aliis videtur, &c. de reſcr. fol. 7. num. 2. & ſic literæ ſubreptitiæ falſis proba. æquiparantur. Bal. & vide infrà in verbo, ſolennitas. in pen. q.

Factum confeſſatum in modum exceptionis non habetur pro confeſſato ſimpliciter, nec nocet reo, ita not. Abb. in c. cùm venerabilis. de excep. & ideò dic, vt not. in l. ſi quidem. C. de excep.

Factum ex falſis literis non valet etiam ex communi errore, ſecundum Innoc. in cap. ſuper literis. de reſcr. fol. 11. num. 4.

Factum procur. ſi diſplicet domino ſtatim cùm ſit debet reuocare & contradicere, aliàs ſibi præiudicat, ita not. Innoc. in cap. ex parte decani. de reſcrip. fol. 17. num. 2.

Factum per aliquos vt vniuerſi non poſſunt ſinguli reuocare, ita not. Inno. & Hoſt. in cap. bonæ de poſtu. prælat. quod not. pro ord. facta per conſules & conſiliarios in partibus noſtris. Bal.

Factum poſt appellationem iudicialem etiam præiudiciale reuocatur quia deſiit eſſe iudex, hæc ratio ceſſat in appellatione extraiudiciali, ita not. Innoc. in c. quia propter. de elec. fol. 47. num. 13.

Factum aliquid non vi, non metu, quomodo hoc probabitur, vide per Innoc. & Hoſt. in cap. ſuper hoc. de renun. fol. 59.

Factum temerarium epiſcopi non habetur pro diſpenſatione, ita not. Innoc. in cap. veniens. de fil. preſbyt. fol. 70. num. 2.

Factum corrigi poteſt in factis non competentibus ſecùs in diffinitiuis pronunc. ita not. Innoc. in c. in literis. de offic. deleg. fol. 80. nu. 2.

Factum per arbitratorem etiam in diebus ſolennibus vel dominicis vel feſtiuis valet. Ratio eſt, quia ipſe non dicitur iudex, nec dicitur iudicium, nec ſententia per eum lata dicitur ſententia, vt in Auth. vt differ. iud. §. ſi. verò col. 8. & in Spec. in tit. de arbit. §. fin. verſic. ſed nunquid amicabilis. &c. & tangit Inn. in c. quintauallis. de iureiur. fol. 186. nu. 3. Bal. Et ſic teſtes quos ipſe arbitrator recipit, recipit ad inſtructionẽ non in forma iudicij ad veram probationem, nec coram eo eſt neceſſe quod teſtes publicẽtur, quia propriè non ſunt teſtes, nec ipſe eſt iudex nec ordo iudiciarius eſt, vt dicit ibidem Innoc. idem tenet Azo. in ſumma. C. quomodo & quando iud. in princ. Bal. vide infrà in verbo, ſententia. in 38. q.

Factum per ſubreptionem etiam de conſenſu aduerſarij confirmari non poteſt, quia deficit conſenſus tertij, id eſt, ſuperioris ratificantis, ita not. Innoc. in cap. cùm olim. de re iud. fol. 198.

Factum poſt decretum & poſt reuo. an valeat, vide per Inn. c. quia cunctis. de conceſ. præb. fol. 246. nu. 8.

Factum à Barbario valuit propter communem vtilitatem, propter ſuadentem æquitatem, & propter ſuperiorum authoritatem, ita not. Innoc. in cap. cùm dilectus. de relig. do. fol. 283. Et an idem ſit in perſonis eccleſiaſticis & in ſpirituali iuriſdictione. vide ibidem Innocen.

Factum ſi probatur per vnum & per alium teſtem probatur confeſsio, teſtes ſunt ſingulares, tamen vehemens indicium faciunt, ita not. Innoc. in cap. fin. de ſucceſ. ab inteſt.

Falſarius etiam non ſemper traditur iudici ſeculari, ita no. Inno. in c. nouimus. de ver. ſi. fol. 371. nu. 2. quod eſt no. ſec. eum, vide ſuprà. in ver. admiſſus. in 9. q.

Fama, vide infrà. in verb. notorium. in 2. quæſt. & infrà. in ver. rumor. in 1. & 2. q.

Fama nunquam poteſt tantũ quòd probatio contrarij excludatur, ita not. Inno. in c. ſolicitæ. de reſt. ſpo. fol. 147.

Fama non probat ſed præſtat adminiculum. ita no. Inn. in c. cùm cauſam. de prob. fol. 165.

Fama hominis tollit vel ſaltem elidit præſumptionem, ita no. Inn. in c. quia. de præſum. fol. 183. num. 2.

Fama bona mala probatur per communem auditum, ita not. Inn. in c. licet. de acc. fol. 317.

Fama vſus & iuriſdict. & quædam generalia probantur per teſtes & ſi ipſi ſint ſingulares in tẽpore, ſed vnũ crimen & ſpeciale factum non probatur per teſtes ſingulares maximè in loco vel tẽpore, ita, no. Inno. in c. qualiter. de accu. fol. 319.

Fama villæ non ſufficit vbi in villa non ſunt niſi duo vel tres homines tantùm, ita no. Abb. in c. inquiſitionis. de accuſ.

Fama confirmat confeſsionẽ quæ per ſe aliàs nõ eſſet ſufficiens, ita not. Abb. in c. 3. de præſum. quod tene menti.

Fama inducit probationem, ita no. gl. in c. conſideres. de ſen excom.

Familiares epiſcopi admittuntur ad accuſandum contra epiſcopum & eſt ſpeciale, ſecùs in aliis dominis qui nõ deſiderant in teſtimonium vice cubiculatoris, ita not. Innoc. in c. nulli. de accuſ. fol. 316. argum. in Authen. de mona. §. cogitur. col. 1. vide infrà in ver. teſt. in 16. q.

Fauor. Dicitur ille præſtare fauorem qui ſuis robur vel timorem aduerſariis incutit, ita not. Inn. in c. petitio. de homi. fol. 334. quod tene menti. Bald. vide infrà in ver. vadens. in 1. q.

FERIAE vide omninò ſuprà. in verb. citatio. in 28. q. per totum. & vide ſuprà. in ver. curia. in 3. q. & ſuprà. in ver. cauſa. in 5. q.

Feriæ vindemiarum nõ ſunt nec debent concedi in terra vbi gentes illius communiter non bibunt vinum,

vt in Ibernia. Sed vbi communiter gentes bibunt vinum, licet nō recolligatur ibi vinum, vt in Anglia & in aliis partibus ibi sunt vel concedi debent feriæ vindemiarum, ita not. Inno. in c. fi. in fi. gl. fi. de fer. fol. 140. numer. 6. Et istud tempus datur vt prouideant sibi de vino ad vitam eorum necessario, secundum eum ibidem. Sed quid si sit differentia inter terram iudicij, & à qua quis citatur, quidā dicunt quod debent seruari feriæ terræ citati per. l. præsides. ff. de fer. Sed Inno. in c. conquæstus de feriis. tenet contrarium quod imò feriæ fori iud. sunt seruandæ. Bal.

Feriæ non excipiūtur de dilatione probatoria, sed per confessionem aduersarij quocunque tempore etiā feriato potest probari, ita not. Innoc. in c. vltra tertiam. de testi. fol. 175. num. 3. tene menti. Bal.

Feuda sunt de gratia, & ideò faciliter reuocantur, ita no. Inn. in c. 2. de feud. & ibi vide.

Feudum negans perdit illud, ita not. Innoc. in c. cæterum. in fi. de iud. fol. 125. nū. 7. & vide. ff. de interroga. act. l. non alienum. & in Authent. de trien. & semis. §. penult. col. 3.

FIDEI articuli quot & quales sint, vide ibidem per Host. qui plenè not. Bald.

Fideicommissarius, vide infrà in ver. testator. in 2. q.

Fideiussor, vide infrà. in ver. testis. in 47. q. in fi.

Fidelis, vide suprà. in ver. census. in 3. q.

Fides implicita sufficit ad excusandum de hæresi, ita tenet Innoc. in c. 1. de sum. tri. & fi. ca. fol. 1. num. 7. hoc verum nisi factum contradicat verbis secundum Hosti. ibidem. Et ratio est, quia facto datur voluntas intelligi, vt. l. reprehendenda. C. de inst. & subst. sub cond. fa. dupliciter enim declaratur voluntas. s. verbis. Item rebus ipsis & factis. vt. ff. de legib. l. de quibus. in fi. & ibi plenè nō. Bal. & vide infrà verbo, titu. in 2. q.

Filiatio qualiter ꝓbetur, vide Inn. in c. Michael. de filiis presby. fol. 71. & vide etiā per eundem. in capi. quoniā contra falsam. de proba. quod nō potest probari nisi præsumptiuè, & vide quod no. in l. 1. quor. bono.

Filius incestuosus non dicitur habere coniunctam personam quæ pro eo possit experiri, ita not. Inno. in c. nonnulli. de rescr. fol. 15. num. 9.

Filius familiàs propter debitum non potest incarcerari quia nō habet bona vnde si nō soluit non est quod ei imputetur. ita no. glos. in l. 3. §. sed vtrū. ff. de mino. & l. quod si minor. §. si seruus. nam qui nihil habet exceptione tutus est, vt not. ff. de procu. l. Titius. Sed hoc non est verum, imò potest personaliter detineri & realiter, vnde si ipse nō vult cogi cedat bonis, vt. C. qui bo. ced. pos. l. plura. secundum Bar. hoc tangit Inno. cap. 1. de re iud. fol. 198. Sed quid si habet peculium profectitium, an poterit de ipso soluere debitum non descendens ex causa peculiari, item an pater filio condemnato teneatur de peculio profectitio? Respondeo, si criminaliter filius fuerit condemnatus, non tenetur pater de peculio, vt C. de bo. dam. l. 3. Et scias quod de iure communi non potest quis capi pro debito, nisi prius sit facta realis executio bonorum, quia captura nō fiet nisi in subsidium, ita not. Innoc. in l. 1. & 2. §. tutores. ff. de suspec. tut. Et Bart. in l. 1. ff. de ces. bo. & l. si. eod. tit. dicit quod non videtur verum pro eadem lege. Ad idem facit. cap. quoniam. §. fi. vt lit. nō contest. & ff. quæ in frau. cred. l. fin. in fi. & de fideius. l. hæres. §. reo quoque. ff. de fun. instru. l. nepoti. Bal.

Filius sub conditione rogatus restituere successiuè pōt detrahere duas quartas præter trebel. imò cōtra tacitā voluntatē testantis, ita not. Ab. in c. Raynaldus. de test. sed an isti filij instituti sub condit. & rogati restituere possint detrahere integrè legitimā & Trebellianicam glo. distinguit aut suus hæres est grauatus purè & tunc non detrahit vtrasque sed vna confunditur in alia, nisi quatenus vna alterā excederet. Aut sub conditione, & tunc fiet detractio integralis legitimæ & Trebellianicæ, itē legitimæ & falcidiæ de singularibus relictis, ita not. ff. de inoff. test. l. Pap. §. meminisse. & dicunt Doc. ꝙ debet intelligi in conditione quæ dependeat de futuro, nam si de præsenti idem quod in purè rogato, vt. ff. de iniu. rup. irr. test. l. cùm in secundo. Sed videtur quod semper detrahatur irregulariter quod probo sic, quando concurrunt plures causæ diuersæ speciei debent operari plures effectus, vt. ff. de an. leg. l. qui Marco. & de serui. vrba. prę. l. si dominus. Sed hic cōcurrunt plures causæ, vna quod hæres vniuersalis ergò, &c. Secundò sic, vna lex dicit quòd filio debetur legitima. Alia dicit, quòd hæredi vniuersali debetur Trebellianica, tunc arguo ex coniunctione duarum legum, scilicet. ff. de lib. & posthu. l. Gallus. §. ille casus. Tertiò arguo sic, contrariorum eadem est disciplina, sed vbi pœna imponitur ratione nominis seu qualitatis importatæ per nomen, tunc augetur pœna ratione nominis, vt ff. de adul. l. si adulterium cum incestu. pari ratione & augeri debet ad idem, scilicet de nominis inspectione, vt ff. de adopt. l. si pater. §. qui duos. Quartò probatur casus horum capitulorum Raynutius & Raynaldus. de test. In contrarium videtur casus. l. nam vna lex dicit quòd quicquid filius habet supra quartam restituere compellitur, vt C. fa. ercis. l. filium quem habentem. Alibi expresius dicit, quòd restituere debet dodrantem, vt C. ad Trebel. l. iubemus. in princ. Alibi dicit quòd bessem, vt in Authen. de rest. & ea quæ parit. §. quamobrem. Et si dicatur vna diminuet alteram & de alterius corpore euelletur quòd videtur esse absurdū, ad idem ff. de inoff. test. l. Pap. §. si quis impubes. & de bo. liber. l. nihil. §. sed patronus. Item filius si est grauatus vltra dodrantem non habet locum Trebellianica. sed non videtur vltra grauatus ex quo lex rescindit grauamen, vt C. de inoff. testam. l. quoniam in prioribus. Solut. si filius vel alia similis persona non sit hæres vniuersalis sed in certa re, tunc non detrahit nisi solam legitimam, quia trebellianica non debetur nisi hæredi vniuersali, vt ff. ad Trebel. l. 1. §. inde Neratius. Sed legitima debetur etiam hæred. insti. in re certa, vt in Auth. vt cùm de app. cogno. §. cæterùm. & not. ff. ad Treb. in l. si quis priore. Si autem sit hæres vniuersalis tunc distingue. An purè fuerit grauatus, An sub conditione de futuro. Primo casu si detraxerit trebellianicam non detrahit legitimam nisi quatenus plus est in ea. Si verò post detraxit legitimam, cessat trebellianica, quia in ea non est plus quàm in legitima sed minus. Secundo casu, quando sub conditione tunc detrahit duas quartas, id est trientē totius hæreditatis, & sextans residui bessis vel semis fit totus, & numerus liberorum & quarta residui vt hîc. Sed an filius detrahat trebellianicam de relictis ad pias causas, & videtur quòd sic, vt in c. si pater. de testa. lib. 6. à contrario sensu. secùs in extraneo hærede, vt in l. si quis ad declinandam. in fi. C. de episc. & cler. sed ibi erat potius executor quàm hæres. arg. ff. de leg. 2. l. si quis Titio. no. ista. Bal.

Filius præsumitur esse ille qui diu fuit tētus & vocatus vt filius, ita not. Abb. in c. per tuas. de probat. & C. ne de stat. defunct. l. si mater. & ff. de probat. l. 1. per Iac. de Aret. de manumis. test. l. vxorem. arg. C. de ser. expor. l. moueor. Adde quod habes suprà in 1. q.

Finis causæ est pro termino dicit Innoc. in c. ex tuæ. de clericis non residentibus, fol. 229. num. 1.

Fiscus.

Fiscus.Qui non soluit fisco canonem statim potest expelli,secus in ecclesia vel priuato,ita not. inno.in c. literæ.de dila.fol.139.

FORENSIS relinquens vel contrahens hic in Perusio obligatur ex illo contractu vel delicto,non solùm coram iudice ordinario rei Perusij cuius forũ actor sequitur,sed etiam corã eius delegato,ita not. Inn.in c.dilecti.de fo.comp.fol.121.in nu.3.quod not.

Forma non requiritur in postulatione sed tãtum concordia, vnde non confirmatur postulatus,sed admittitur,ita no.Innoc.in c.confederauimus de elec. fol.29.num.2.& idem Host.in c.monasteriũ.eo.titu. & vide suprà.in verbo,capitulum.in 1.q.

Forma iudiciorum non seruatur in generali inquisitione,ita not. Host.in c.bonæ.de elec.& not.instit.de publi.iudi.in prin.

Forma rescripti est pro libello & in libello inserenda, quia ea forma data est iurisdi.ita no.Inno.& Host. in c.dudũ.el 2.de elect.& sic rescriptum habetur pro libello.

Forma verborum & natura rei de qua fit commissio est consideranda ad videndũ quæ transeant in successorem vtrùm enim iurisdi.committatur an aliud negotium industriale,nã si iurisdict.tunc potest fieri commissio commissionis,quia non refert à quo fiet, quia idem est exitus controuersiæ, secùs est in aliis negotiis delega.& commissis à superiore secundum Innoc.vt si committatur officium prædicationis, vel examinatio testium,& si.quibus non est iurisd. contentiosa:hinc est quòd executor nõ facit subexecutorem,secùs si Papa non dicit ideò exequi compellas vel facias prouideri quia per alium explicari potest,ita not.Innoc.in c.P.& G.de offic.dele.fol.94.in num.2.quòd delegatus à Papa subdeleget est verũ quando Papa non est vsus præcepto sed commissione,nam si præcipit ille cui præcipit per seipsum explicare debet in signum perfectę obedientię,vt no.ff. de offi.præsi.l.sæpè. & vide quod no.in c.1.de off.dele.in Cle.& facit ad prædicta.ff.de curat.fur.l.cuius bonis in ratione sui. arbiter autẽ alteri committere non potest,quia non habet iurisd.vt.l.non distinguemus.§.de offi.ff.de arb.cum si.Bal.

Forma non est necessaria in electione canonicorum sed sufficit solus consensus,ita not.Innoc.in c. ex parte.extra de conces.præb.fol.245.num.4.

Forma in absolutione est seruanda,& ideò non sufficit comminatio prælati ita not.Innoc.in cap.proposuit de cler.excom.fol.339.vide supra in verb.arbiter.7. quæst.1.in fi.& supra in verbo,apellatio.in 33.q.

Formam libelli in causa appellationis quando tertius appellat,vide per Inno.in c.cùm super.de re iud.fol. 200.num.6.

Fornicator publicus non intererit electionibus, ita no. Inno.in c.sicut.de cohab.cler.& mu.fol.227.in num. 2.& vide infra.in verbo,sponsalia .in 2.q. & suprà.in verbo,affinitas.in 1.q.

Forticilium,vide supra.in verbo,castrum,per totum.

Forum pœnitentiale est cura animorum,item & datio sacramentorum,& si.sed in forum iudiciale non, ita not.Inno.in c.cùm satis.de offic.ord.

FRAVDATOR gabellæ an teneatur iure poli, per Bart in l.vectigalia.in prin.ff.depub.iud.

Fraus,vide infra.in verbo reconuentio.in 2.q.

Fructus si non petantur in libello non poterit iudex in eis condemnare nisi quando post li.contest.sunt percepti,ita no Inno in c.grauis.de rest.spo.fol.150. vel nisi in vniuersali iudicio,vt.l.itẽ veniũt.§.fructus. de peti.hære.facit.ff.de exce.l.fundus.itẽ in damnis & interesse.vt no.ff.de dam.infe.l.si quis missum.§. iudex.Tamen in istis accusatoriis procedit libellus sine taxatione quantitatis,vt no.Cy.C.si quis alter. vel sibi.in l.cum propria.& tene menti ista,Bal.

Fructus futuros & incertos an sit licitum emere soluendo precium tempore contractus,& an sit vsura, vide per Inno.in c.in ciuitate.de vsur.fol.337.num.2. nec emere nec conducere vili pretio & paruo nõ prohibetur.ff.loca.l.item si pretio.§.fi.maximè fructus industriales qui non habent certam quantitatem vel naturam.arg.ff.de dona.l.modestinus.&.C. de don.l.sancimus.C.de vsur.l.si ea lege.in hoc tamẽ dicũt Doc.quòd est multũ attendenda conscientia & animus ementis,quia conscientia est cũ consilio animę & consciẽtia multos angulos habet secundũ Doct.Bald.tene menti ista,quia sæpè occurrunt.

Fructus pignorum liberant debitorem sorte vsque ad concurrentem quantitatem,ita no.Abb. in c. cùm contra.de pigno.& fiet compensatio ipso iure quia descendit ex eadem causa.Dummodò fructus sint consumpti,vel venditi,vel commixti.Secus si in eadem figura extant non consumpti,vt no.ff.sol.ma.l. diuortio.§.ob donationes.nam isti fructus non consumpti sunt pignori.vt.ff.de pig.act.l. si necessarias. §.fi.non autem sunt ipsius creditoris effecti, & ideò nõ liberant debitorem antequã consumãtur quod multipliciter fiet,vt ff.si cer.pet.l.nã & si fur.sed post consumptionẽ sic.nec est necessaria cõpensatio hominis quia lex compensat,vt.l.si.quis nec causam.§. pe.ff.si cer.peta.Nec obstat insti.de acti. §.in bonæfidei.quia ibi loquitur quando compensatio habet originẽ ex diuersa causa.hîc quando ex eadẽ quod tene menti perpetuò. Bal.

Fugiens propter metum publi.hostis non propter hoc perdit possessionem.Secùs si capiatur, ita not. Inn. in c.cùm ex iniuncto.de no.ope.nunc. fol.345.in nu. 2.Si autem est priuatus inimicus,Aut fugiens timuit expulsionem perdit possessionem,Aut verberari tãtùm,& tunc nõ facit quod not. ff.quòd me. causa.l. metum. in prin.& ff.loc.l.si merces.§.culpę.& l.item quare.§.exercit.eod.tit.Ex prædictis apparet quòd licet ciuitas habeat tyrannum valẽt ea quę fiunt per regimina ciuitatis & per tyrannum, & retinet ciuitas possessionem suorum iurium,vt.ff.quemad. serui.ami.l.qui fundum.§. pe. Ita potest etiam ex prędictis valere processus contra bannitos in casibus in quibus potest mitti procu.si timetur de vi personæ, secùs si de vi causæ,& vide quod no.in.l. ad cognitionem.ff.ex quib.ex cau.in pos.ea.& per. gl. sing.& per Ia.& per Io.in c.sta.de rescri.lib.6.Ea autem quę non fiunt sponte per regimina ciuitatis vel per rectores ipsius, sed per ipsum tyrannum non valent, quia tyrannus est iuris publici violator, & non habet titulum neque possessionem iuris.vt C.de sacro san.eccle. l.decernimus. & tempore tyranni quod fiet per antianos vel priores in eius fauorem præsumitur metu factum,& quod pro bono publico spõte,quia inspicitur id quod prodest. s.bonum publicum,non id quod nocet. s.tyranni imperium, quia vtile per inutile.& bonum propter malum non vitiatur,vt.l.nec vtilem.ff.ex qui. cau. ma.cùm si. ne scio si.Bar.in suo tractatu allega. hîc Innoc.& tene menti ver.Innoc.Bal.vide s. in verbo, clericus.in.q. extraordinaria.

Furiosus, vide j.in verbo,testis.in. 8.q. in fi. & infra in verbo,testator.in quarta q.Bal.

Furtum,vide omnino.s.in verbo,castrum. in .4. q.

GENS coadunata si facit vastum vel damnum vnusquisque tenetur de facto suo & non alterius in foro conscientię & animæ, & etiam in foro iudiciali si factum

à quolibet potes per se discerni,& de auxilio non tenetur quis nisi quatenus tollit,sed contrarium facilius obligat,& latius euagat,ita no.Inno. in c. sicut. de homi.fol.332.& 334.nu.2.Et sufficit quod vnus satisfaciat læso damnum ad plenum vt omnes liberētur secundū eundem ibidem.& vide quòd not. ff. vi bo.l.2.§.si quis non homines.in gl.ordinaria. Bald. vide quòd ibi dicit gl.de comite Alberto vt non teneatur de damno dato à bannitis Bononiæ,&c.& vide sup.in verbo,delinquentibus.in 1.q.

Generalis visitator non potest quem ab officio remouere,ita not.Inno.in c.dilectus.de rescr.fol.15.in principio.nisi ad hoc fuisset delegatus. secundum Host. ibidem.

Generalis possesio iurisd.qualiter acquiratur,vide per Inn.in c.dilectus.de capel.mona.num.3.fol. 284

Gerundium,de natura gerundij vide per Bar.in l.si tu ex parte.ff.de acqui.hære. & per d. Bald.in l. edita. C.de eden.

Gesta,vide sup.in ver.episcopus.in 4.q.

Gesta quæ dicantur,vide per Innoc.in cap.1. de procu. folio. 108

Gesta non solùm faciunt fidem in archiuis publicis,sed etiam in archiuis notariorum,ita no.Inno.in d. c. 1. de procu.fol.eod.

Gesta quæ sint illa post appellationem cassantur, vide per Innocentiū in capitulo dilecto.de app. fol. 219. numero 7.

GRATIA semper in tempore antecedit literas & bullas, & ideò bullæ non sunt de substantiali esse gratiæ,ita not.Innocent.in capit. constitutus. de rescr. num.3.fol. 10

Grauatus grauare, vide sup.in verb. condemnatio. in 8.& 9.q.

GVERRA fuit hinc inde inter nobiles & populares, & damna hinc inde data,& pace facta statutum de emendatione damnorum,certè quia ista vindicatio nititur soli statuto per contrarium sta.tolli poterit, ita not.Innoc.in c.in nostra de iniur.fol.352. Item cōmune obligatur de his quæ vna pars facit contra alteram,secùs verò in ecclesia ibidem Inno. item remissis damnis expensæ factæ non per hoc remissæ intelliguntur vt ibidem Innoc. & vide etiam ibi per Bart.Item pro pace facta commune potest remittere damna singulorum,vt ibidem Inno.hoc tamen si singuli consenserunt statuto,& iurauerunt scilicet in casu.d.c.in nostra.Inno.Et istud singuli non potest intelligi de pub.& si.sed de administratoribus, & ideò primum notabile verum est.Sic fuit Romæ inter plebem & patres, vide per Dy. in l. sed & si. §. si ante.de iureiu.Adde etiā quòd cōpositio ecclesię cū bannitis tollunt ecclesiæ condemna. quo ad debitū cameræ ecclesię non quo ad debitū ex ea priua.personis,vt l.2.C.de in ius voc.per Bart.Bald.

HABENS iustam causam litigandi non cōdemnatur in expen.ita not. Innocent.in cap.sacro.de senten.excom.folio.362.numero 13.

Habentes cerebrum debile debent post potum ire ieiuni ad testificandum,ita no.Abb.in c.1. de testi. Et sic,si quis videtur esse ebrius, ad testificandum non debet admitti.Itē not.ex prædictis,quod intellectus hominis non dicitur esse ita clarus post comestionē & potum,sicut & quando est ieiunus.

Habentes potiora iura debent in possessorio sicut in petitorio obtinere,ita not.Abb.in c.licet causam.de proba.facit.l.si.C.de edict.diui Adri.tol.Bal.

HAEREDITAS quæ ab indigno aufertur fisco applicatur,ita no.Abb.in cap.sancto.de succes.ab intest.& ff.de inoffi.test.l.Pap.§.meminisse.& solus fisc' hoc opponit,vt.ff.fami.ercisc.l.is consequenter. §.1. hoc tamen verum est de indigno non tamen prohibito,nam si titulus in eum non cadit vt in spurium fiscus non venit.idem vbicunque quis ipso iure repellitur,vt.C.de secun.nup.l.2.& C.de his quibus vt indi.& l.hæreditas.& ff.sol.matr.l.ab hostibus. §. si vir vxorem.ff.de vulg.subst.l.ex facto.§.fi.adde.ff.ad Silla.l.propter.§.nepotes.

Hæremodicium contrahitur aliter in causa criminali quia inducit plenam desertionem,& aliter in causa ciuili vbi sola instantia triennio perit.ita no.Inno.in c.licet.de accu.fol.317.num.3.

Hæres sacerdotis qualiter teneatur de malè gestis à sacerdote,vide per Inn.in c.ex præsentium. de pigno. folio. 256. & vide supra. in verbo. condemnatio. in 4.quæst.

Hæres vsurarij non conuenitur ex maleficio vsurarum commisso à testatore,sed conuenitur ex quasi contractu cōdictione indebiti,ita no.Inn.in c. Michael. de vsur.fol. 338

Hæres de iure canonico tenetur ex delicto defūcti pro viribus hæreditariis etiam si non fecit inuentarium non tenetur in plus,quia canon non distinguit an fecerit inuentarium vel non,ita no.Inn.in c. in literis. de rapto.fol.336.& per Io.An.in c.quanquam. de vsur.lib.6.Nec enim defunctus in plus in foro conscientiæ tenebatur licet in foro causarum defunctus qui non posset soluere esset in carcere detinendus. Sed pœna carceris non transit ad hæredem,quia est corporalis,& si quis haberet licentiam capiendi defunctum non posset eius hæredem capere, quia ex facto alterius propriè non dicitur quis ex maleficio teneri,vt.ff.de dol.l.hæres.& de offic.procō.l. obseruare.§.1.est enim captura personæ personalis sed captura rei.i.pignus prætorium transit ad hæredem quia realis est,vt ff.qui po.in pi.habe.l.si iure. sed q personaliter cohæret transire non potest,vt.ff.de his qui no.infa.l.furti.§.qui alieno.cum si.Bald.

Hæreticus vide infra,in verbo,sancti.in 1. q. vide sup. in verb.crimen.in 10.q.vbi habes quòd crimen hæresis est atrox,& sic iste criminosus repellitur à testimonio.Bald.

HOMICIDA iustè detinet beneficium & dignitatem donec deponatur.Idem in aliis irregularibus. Secùs in omninò incapace,vt in illiterato, infante & muliere,vt in c.cùm in nostris.de concef.præb.Et sic no.quod illiteratus,infans & mulier,istæ tres personæ sunt incapaces beneficiorum.Bal.

Homo liber potest se obligare ad hostagium pro qualibet causa publica,vt pro pace,& scilicet nō pro debito priuato.potest tamen pro debito priuato iurare stare in certo loco,& inde non discedere, ita not. Innocen.in capi.ex rescripto de iureiurando.fol.185. ad carcerem verò iud.potest quis se obligare,sed nō ad carcerem creditorum,vide quod no.ff. de fur. l. interdum.§.qui furem.Et si ille qui stat obses pro alio soluerit,poterit agere & repetere ab illo, pro quo soluit,vt ff.de neg.gest.l.nam & Seius.Bal.

Homo liber non debet in facie bullari ob reuerentiam creatoris,non creaturæ,ita no.Innoc.in c.ad audientiam.extra de crimi.falsi.fol. 338

Honor,vide sup.in verb.citatio.in 44.q.

Hospitale quod quisque priuatus sua authoritate constituit priuatim,non est locus religiosus,& potest alienari,ita no.Innoc.in c.inter dilectos.de dona.fol. 259.num.2.

Hospitale priuatū potest quis facere in domo sua, ita not. Innoc.in c.ad hæc.de relig.do.fol.283. idem de capella.vt ibidem.Inno.

ICONO-

ICONOMVS poteſt fieri ad tempus & imperpetuum, ſecundum Inn. & Hoſt. in c.edoceri.de reſcrip.

IGNORANTIA. Affectator ignorantiæ tanquam ſciens punitur. ita no. Inno. in c. cùm inter.el.2.de elect.folio.33.vide ī. in ver. tempus. in 12.quæſtio.

Ignorans non dicitur peccare, vt C.ne ſanctum baptiſ. l.2.& ideò non excommunicatur, ita not. Inno. in c. nouerit.de ſenten.excom.fol.363.nu.3.facit.C. de decur.l.generali.lib.10.& l.quicunque.C.de ſer.fugi.

IMPEDITVS in cauſa electionis tenetur mittere procuratorem quod eſt propter inſtans periculum, ita no.Inn.& Hoſt.in c.cùm inter R.de elec.

Imperator ante coronationem an habeat plenitudinē poteſtatis, cùm non dicatur Imperator, ſed Rex Romanorum, vide Inn. in c. venerabilem. de elect. Sed quid ſi duo Imperatores eligūtur in diſcordia, dic quòd vterque adminiſtrabit, vt Rex Romanorum, & vterque habebit eandem poteſtatem quam habet Imperator, donec electio alterius approbata erit per Papam, glo.eſt no.& ſingularis in c. Romani.de iureiur.quod not.& tene menti.Bal. & vide ſ. in verbo, annus.in 1.q.

Imperator & quicunque Princeps, in quibus caſibus poſsint caſſari, vide ibidem per Hoſt. vide omninò ī.in verbo, Papa, in 51.q.

Imperator in temporalibus præeſt vniuerſis eccleſiis & perſonis, niſi in rebus & in terris donatis eccleſię, ita no.Inn.de ſen.excom.c.nouerit.fol.363.nu.2. ergò in terris donatis eccleſiæ nullam habet iuriſd. ff. de offic.præfec.vrb.l.1.§.cùm vrbem.in glo. Bal.vide ī.in verbo.Rex.in 5.q.

Imperio vacante iuriſd.deuoluitur ad Papam, ita not. Inno.in c.licet.de fo.compe.fol.129.nu.3.

Imperium eccleſiaſticum, vnde habuit originē de maioritate eius, & de ſumma potentia, vide in d.c.licet. per Inn.fol.eo.

Imperium quomodo poteſt eſſe iuſtum cùm habuerit originem à vi, vide per Inno.in c. ꝙ ſuper.de voto & vo.redem.fol.278.nu. 10. Reſpondeo iure gentium, vt l.ex hoc iure.ff.de iuſt.& iu.Bal.

Impetratio, vide ī.in verbo, ius.in 11.q.& ī.in verbo, taciturnitas.in 2.q.

Impetratio non valet, vbi eſt certus numerus canonicorum, niſi in bulla fiat mentio de illo numero, ita no. Ab.in c.dilecto.de app.quod no.Bal.

INCESTVOSVS, vide ſup.in ver.filius.in 1.q.

Incidens, vide ī.in verbo, pronunciatio.in 1.q.

Indicia plenæ ſubiectionis quæ ſint, & quot indicia cōiungūtur adinuicem ad probandum, vide per Inno. in c.cùm inter.de re iud.fol.199.nu.2.

Indicia & ſigna de hæreſi debent plenè probari, ita no. Inn.in c.ſicut.de ſimo.fol.325.

Indiciorum viam non ſequimur per omnia in conſilio animæ, ita not.Inn.in c.qui cum fure.de furtis.folio. 336.& no.C.de fur.l.inciuilem.Bal.

Indicium duobus teſtibus probari debet.l.fi.C.de hære. nam duo teſtes deponendo ſuper indicio probant indicium, & non vnus ſolus teſtis, ſed vnus teſtis de veritate, & non ſuper indicio deponens benè facit indicium, dummodò ſit ritè & legitimè receptus, aliàs nihil probat, vt ff.de quæſt.l.maritus. ſecundum Bart.Bal.& vide ī.in verbo, rumor.in 1.q.& vide Bart.in l.fi.ff.de quæſtio.ff. ꝙ not.in l.1. C. qui & aduer.quos.

Indicium dicitur vſque ad ſententiam, ita not. Ioan. And.in c.quamuis.de elect.in nouella.

Indulgentia ſtrictè interpretatur, ita no.Inn.& Hoſt.in c.licet.de tranſla.& vide ī.in verbo, priuilegium. in 2.quæſtio.

Infamia facti repellit à teſtimonio in criminali, ſecùs in ciuili, ita no.Abb.in c.teſtimonium.de teſti.

Infamis, vide ſ.in ver.captus.in 1.q.ibi non eſt infamis, &c.vide ſ.in verbo, electio.in 12.q.& ſup.in verbo, canonicus.in 8.q.circa fi.

Infamis quando repellatur ab accu. & teſtimonio, & quando non, vide per Inn.in c.cùm te.de re iud.fol. 204.in nu.1.& vide ſ.in ver.crimen.in 4.q.

Infrà, de ſignificatione huius dictionis, vide Inn.in c.auditis.de excep.aliàs.in c.pia.fol.192.nu.1.

Ingreſſus, ingreſſum canonicum quis dicatur habere, vide Inno.in c.nihil.de elec.fol. 49

Inhibitio iudicis non caſſatur, licet ipſe iudex non vocauerit partes, ita not.Inno.in c.1.de noui ope. nun. fol.344.tamen non eſt intelligendum de omni inhibitione, ſed de ea quæ ordinatur ad cognitionem futuræ cauſæ, vt eſt nunciatio noui operis quæ citationis vim habet, vt ſi ſentiat ſe grauatum veniat reſponſurus, vt not.ff.de no.ope.nunc.l. de pupillo. §. meminiſſe, aliàs præpoſterum eſt prius mandare quàm cognoſcere, vt in c.Roma.de app.l.lib.6.

Inimicus vide ī.in verbo, iudex.in c.quæſt. & ī. in verbo, teſtis.in 32.q.

Iniuria perſonalis eſt, ſi quis aliquem in carcere coercet, ſecùs ſi ille propter metum non vult de domo exire, vnde ille qui tenet clericum detentum incidit in canonem. Secùs ſi clericus ille ſe cogit inimicorū metu, ita not.Inno.in c.nuper.de ſen.excom.fol.358. num.2. Item incidit in canonem qui tenet clericum per teſtes, vel frenum equi, nā & hæc eſt iniuria perſonalis. Secùs ſi quis laceret ſibi veſtes, vel offendat equum non conſtringendo perſonam. Item ſi quis fugat clericum eiiciendo eum de poſſeſsione iniuria perſonalis eſt, vt not.ff.de fur.l.itaque fullo. Tamen non incidit iſte in canonem, quia non mittit manus in perſonam ipſius clerici, vt ibidem Inn. facit.l.1.ff.de his qui deie.vel effu.hinc eſt ꝙ in l.Cornelia.iniuriarum, ingredi domum alterius vi eſt caput per ſe diſtinctum à capite pulſati & verberati, vt ff. de iniur.l.lex Cornelia.in prin.Bal.

Iniuria etiam fit ſi executio fiat proter debitum rationis, ita no.Inn.in c.fi.de no.oper.nun.fo.345. & vide ſ.in ver.crimen.in 6.q.

Iniuria non probatur per vnum teſtem & iuramentū ita no.Abb.in c.peruenit.de teſt. cogen. & vide ſup. in ver.crimen.in 10.q.vbi habes quādo admittatur, & quando repellatur à teſtimonio commitens crimen iniuriarum, & ibidem dic, ꝙ crimen iniuriarū eſt leue crimen.

Innouare aliquid non dicitur ille, qui vtitur veteri poſſeſsione, ita no.Inn.in c.à memoria, vt lit.pe.fol.160. & vide omninò in Spec. in tit. de ceſ. act. §.1. ver.in ſumma.Bal.

Inopia excuſat ab excommunicatione vel interdicto, ita not.Innoc.in c.P.& G.de offi.deleg.fol.94.in nu. 2.& idem tenet Abb.in c.Odoardus. de ſol. argu.ff. de collati.bo.l.1.§.ſi cùm duobus. Sed benè poterit debitor banniri & carcerari, niſi cedat bonis, vt C. qui bo.ce.poſ.l.1.& l.penul.adde quod no.ff. de procu.l.Titius. tamen no.de carcere, quòd antequam carceretur, debet fieri diſcuſsio bonorum, vt not.l.3. §.tutores qui.ff.de ſuſpec.tut.ſecundum. Bart.quod non eſt verum, quia etiam antè niſi cedit bonis poteſt quis carceri mancipari, nam ſi ideò cedit bonis ne carceretur, ergò aliqua bona habebat, vt in Authē.de fideiuſſo.§.quod autem.& in c.ex literis.de pigno.Bald.vide ſ.in verbo, filius.in 2.q.

Inquiri debet de capite & de membris, quādo infamia præcedit, ita no.Inn.in c.cùm dilectus.de acc.fo.321.

Inquiri non poteſt,niſi ſemel de crimine vnius hominis , ita not.Innocen.in cap.tantum.de colluſio.fol. 339.num.3.

Inquiritur de criminibus illius, qui debet promoueri abſque ſpecificatione criminum , ſecùs in iam promoto,ita not.Innoc.& Hoſt.in c.1.de poſtu.præl.

Inquiſitio ſi eſt completa & probata ſuperueniens accuſatio,non facit ipſam ceſſare , vt l.fin.de noxal. & de ædil.edict.l.ſi quæ eo. Item quia timetur concluſio. C.de aboli.l.2.ff.de iureiuran.l.eum qui.§.in popularibus.& de inoffic.teſtam.l.ſi ſuſcepta.item quia inquiſitio & accuſatio ſunt de iure communi,& ad idem tendunt,vnde vnum non excludit aliud,vt l.1. §.dixerit. de public.& l.in ambiguis.ff.de reg. iur.& per Innocentium,in cap.cùm dilecti,de elect.fol.42. num.9.circa fin.vide Dyn.in cap.factum legitimè.de reg.iur.lib.6.& vide Cyn.& Bald.in l.1.§.Plautius.de liber.agnoſc.

Inquiſitio eſt proceſſus ordinarius,id eſt,legitimus,ita not.Innoc.in c.dilecto.de ſent.excom. fol.367. nu.1. vnum tamen not.quod qui impetrat inquiſitionem, non dicitur accuſare.glo.eſt not.in l.1.C.ſi tutor non geſſerit.quod not.Bald.

Inquiſitio generalis,quando fit non ſeruatur forma iudiciorum,ita not.Hoſt.in c.bonæ.de elect.& no.inſt. de pub.iud.in prin.vide s.in verbo, accuſatio.in 3.q.

Inquiſitio quando committitur ad inſtantiam alicuius recipiuntur teſtes quos ille nominat, quando autem iudex inquirit ex ſuo officio, tunc recipit illos quos ſibi videtur recipere,ita not.Hoſt. in præalleg. c.bonæ.de elect.facit.ff.de condi.ob tur. cau.l.ſi tibi. Bald.vide infrà in verbo, libellus.in 2. q. & ſuprà in verbo alienata.in 2.q.

Inquiſitio canonica poteſt fundari ſuper delicto in genere,ſicut infamia & purgatio, nec coarctandus eſt inquiſitor qui facit ex officio & bono zelo,ſicut coarctatur accuſator qui procedit ex odio,& qui debet eſſe plenè inſtructus non per famam,& ideò in inquiſitione non habet locum.l.libellorum.ff.de accuſat. quia poteſt fieri de homicidio,ſimonia,& adulterio in genere, licet non dicatur vbi & quando , & cum quo ſecundum Inn.& ſentit glo.ibidem inſt.de pub. iud.in princ.Tamen ſecùs eſt in inquiſitione quę ſuccedit loco accuſationis,& tẽdit ad eandem pœnam, vt not.Ia.But.in inſt.de act.in prin. nã & in ea habet locum.d.l.libellorum. & ſi illa omittuntur eſt inquiſitio ſpecialis inepta.& d.gl.inſti. de pub. iud. debet intelligi in inquiſitione generali nõ in ſpeciali ſecundum doct.Et idem dicit in exceptione,quia in accuſatione ſi habet vim accuſationis , vt in exceptione lenocinij,vel ſit opp.teſti.vt in c. præſentium. fauore probationum credo illud fore introductum , vt cùm ſint certæ non elidantur per incertum,aliàs autem ſufficit exceptio generalis,vide iſta quæ tanguntur in c.fin.de pur. c.per Innoc. fol.352. & in accuſatione ciuili,ſi irrogat infamiam idem quod in accuſatione, ſi non,tunc non eſt neceſſe apponere talia, vt ff.de iniur.l.prætor. per Bart. Bald.vide ff.de dolo.l.item exigit.per Guil.de Cu.& do.Bal.

Inquiſitio ab epiſcopo quod cõmittitur ad inſtãtiam alicuius videtur ille legitimatus promotor,ita no.Inno.in c.ex parte.extra de accu.fol. 317

Inquiſitio, ſpecialia circa inquiſitionẽ ſunt iſta, primũ eſt,quia in ea non requiritur ſolennitas quæ in accuſa.vt no.inſti.de publi.iud.in prin. Secundum , quia in inquiſi.teſtes poſſunt recipi lite nõ conteſt. vt per Inno.in c.vt lit.non conteſtat. fol.135. num.7.Tertiũ, quia teſtes poſſunt recipi poſt aperturam teſtium, vt per Inn.in c.cùm clamor.de teſti.fol.174.nu.2. Ratio quia in inquiſitione non eſt accuſator , & ideò ſubornatio non timetur.Quartum,quia ſi ſuper inquiſitione generali teſtes aliquid dicãt quòd iudex per id poteſt ferre ſententiam,vt per Inno.in c.dudũ de elec.fol.34.nu.4.Quintum,quia iudex poteſt formare inquiſitionem ſpecialem,ſi teſtes ſuper inquiſitione generali recepti aliquid dixerint, & poteſt ipſos iterato examinare & ſententiam ferre, vt not. Inno.in c.qualiter.de accu.fol.319.num.2. Item non videtur quòd quis ex generali inquiſitione damnetur,niſi ad ſpecialem deſcendatur ſecũdum Inn.ibidem.vide in l.ſi vacantia.C.de bo.vac.li.10.

Inquiſitor datur ad petitionẽ vniuerſitatis,ita not. Innoc.in c.cùm dilectus.de purg.cano.fol.352. num. 5.

Inquiſitor procedit contra Seium,Seius opponit declaratoriam,dicit inquiſitor reſponde primò inquiſitioni reſeruatis tibi exceptionibus. Quæritur an Seius teneatur reſpondere,videtur quod ſic,quia inquiſitor non ligatur ad ordinem iudiciorum,vt no. inſt.de pub.iud.in prin.Contrarium eſt verum,quia imò ſeruare debet ordinem,ita no.Inno.in c.exhibita.de iud.fol.128.præpoſteratio enim vitiat proceſſum inquiſitionis,ſicut proceſſum accuſationis, per præallegata not.Inno.Bald.Et pro hoc quia in iudicio quantumcunque ſummario debet conſtare de iuriſdictione & de legitimatione perſonarum , vide in l.liber.C.de peti.hæred.& in l.ſi quæramus.ff.de teſta.& in l.2.C.edict.diui.Adri. tol. & per Bart. in extrauag.ad reprimendam.ſuper verbo, ſummariæ. & ſuper verbo,figura.

Inquiſitor magis debet niti veritati quam ſolennitati & circumſcriptioni delicti,ita no.Inn.in c.cùm oporteat de accu.fol.320.in nu.1.de hoc dic,vt not.inſt.de act.in prin.& ibi per Iac.Bu.in lec.Bald.

Inſtantia de iure communi non eſt niſi vſque ad ſentẽtiam excluſiuè,non in cauſa executionis,& ſi per ſtatutum ſit abbreuiatum tempus inſtantiæ eſt commune,quia ſuccedit loco temporis præfixi de iure cõmuni,& facit quòd alia ſit meta temporis,ita no. Inn.in c.1.vt lit.non conteſt.fol.134.vide j. in verbo, tẽpus in 9.q.& infra in verbo,reſcriptum.in 1.q.

Inſtãtia dicitur durare dupliciter vno modo, id eſt integritas totius proceſſus.Alio modo inſtãtia citationis.Primo modo finitur inſtãtia dupliciter,vno modo tẽpore.i.triẽnio quod incipit lite cõteſt.vel quaſi.Alio modo,quod iudex abſoluit reũ ab obſeruatione iudicij quod fieri poteſt etiã ante litẽ conteſta.& iſtis modis etiam acta pereunt,nõ tamẽ prout iuriſdict.delegata ſecundum Inn.Secundo caſu non finitur inſtãtia nec proceſſus inchoatus, ſed ſolũmodò illa citatio aboletur,vt l.& poſt edictũ.ff. de iud. Sed nouo iure etiam illa inſtantia citationis non tollitur,niſi cõparens hoc petat pronunciari, quia vno cõparente,id eſt,citato,citatus habetur pro vero cõtumace,& contrahitur eremodicium ſecundum Innoc.Item quando quis abſoluitur ab inſtãtia totius litis eſt neceſſe aduerſarium citari,ſecùs ſi ab inſtãtia cit.ſecundum eum.Ad hoc tamen vt circumducatur edictum requiritur quòd iudex hoc pronũciet vel partẽ licẽtiet,aliàs non circũducitur, quia iudex poteſt expectare de benignitate in diẽ ſequẽtẽ,& quia poteſt ſupplere pro abſente , qui tamen comparuit ſi finito termino receſſit ſine aliqua licentia non eſt habendus pro contumace,& qui nõ expectauit vſq; ad voluntatẽ iudicis non poteſt petere expẽſas ab aduerſario.Notandũ tamẽ eſt ꝙ licet in iudiciis circũducatur edictum,ſecùs tamẽ eſt in electionibus & aliis factis,in quibus negotio infecto nunquã circũducitur edictum ſecundum Inno.in cõſuluit. de offi, dele.quod eſt totum menti tenendum. Bald. vel aliter dicas,quòd inſtãtia perit quatuor modis,ſcilicet tempore,

tempore,lapsu,termini.Item si iudex absoluit reum ante terminum,id est,absoluit reum ab obseruatione iudicij.Item si renūcietur instantiæ,item si renūcietur liti.vt ff.iud.sol.l.3.& C.de pact.l.postquam liti.& no.C.de præscrip.lon.temp.l.1. Sed quid si per diffinitiuam reus est absolutus & appareant probationes quas fecit actor, nam iudex qui absoluit videtur eis fidem adhibuisse. Sed videtur quod valeat quia sententia non tollit veritatem, nec probat veritatem factam legitimo tempore, vt ff. rem ratam habe.l.procu.ad exhibendum.§.2. ff. de condi inde. l.Iul. Bal.

Instrumenta suspecta non probant, & quando instrumentum redarguitur de falso, debet tunc edi totū nec sufficit partem tenere.ita not.Abb.in c. contingit.de fide instru.Adde in priuilegio,quia solùm illa pars debet edi ab impetrante quæ facit ad causam, vt ibi dicit Abb.idem in legatario,quia debet solùm sibi edi illa pars testamenti quæ facit pro eo circa legatum,vt C.de prec.imper.offer.l.fi.per.Ia.de Are. & Cyn.à simili illa sola pars inuentarij debet edi, quæ tangit factum petentis iudici tamen debet integraliter produci,vt ff.ad leg.Fal.l.maritus.per Iac. de Are.Bal.vide.s.in verbo,amissio in 1.q. & suprà, in verbo,appellatio.in 32.q.

Instrumenta ex quo sunt in iudicio producta & in ac. registrata originale seu exemplar non cogitur edi, nisi falsum allegetur,ita not. Innocent. in cap. quoniam contra falsam.de prob.fol.164.nu.4.vide omninò.infrà.in verb.testis.in 61.q.2.& suprà, in verbo, citatio.in 40.q.

Instrumento statur,& præsumitur contra ipsum, nisi figura seu forma presumptionis defendatur ipsius instrumenti,ita not.Innocent.in c.1.de fide instru. fol. 178.num.9.

Instrumentum quòd quis produxit, non potest reuocare productionem, licet posset reuocare confessionem si fuerit erronea,ita no.Inn.in c.cùm olim.de cēsi.fo.290.nu.3.primum est verum, nisi aduersarius opponat quod sit falsum,quia tunc potest producēs ei renunciare,vt l.3.fide instru. Bald. ratio est, quia omnis producens scripturam videtur fateri quod sit vera,& omnia in ea contenta secundum eum hîc & in c.venerabilis.de excep.Bald.

Instrumentum non probat ea quæ ibi dicuntur incidenter, sed ea solùm de quibus notarius interfuit rogatus,ita,no.Inno.in c.cùm in iure peritus.de offi.deleg.fol.90.nu.5.

Instrumentum procurationis non est de act.sed productio eius sic,ita no.Inn.in d.c.cùm in iure.de offi.dele.fol.90.nu.6.vide.s.in verbo,actio.in 6.q.

Instrumentum non dicitur falsum,licet erratum sit in verbis narrationis, sed tunc demum cùm reperiatur falsum in eo, quod notarius attestatur de visu & proprio auditu,ita no.Inn.in præalleg.c.cùm in iure.de offic.deleg.fol.eo.nu.5.

Instrumentum non probat,nisi illa tantùm quæ tunc fuerunt gesta.ita not.Inn.in d.c.quoniam cōtra falsam.de prob.fol.164.num.7.& vide eod. titu.in c.1. in Cle.nā notario debet mandari & man.non est de re gesta & hoc de principalibus, sed de accessoriis probant,vt l.optimam.C.de contrahen. & commit. stip.Item quando præsumitur solennitas omnia ,pbat etiam ea,quæ tunc non erant in fieri vt not.in l. 1.C.de fide instru.& iure hastæ.fisc.lib.11.Bal.

Instrumentum notarij quādo copia tur in actis sufficit etiam sine subscrip.testiū, & est speciale,ita not.Inn. c.post cessionem.de probat.fol.162.nu.2. in contractibus tamen licet ipsa instrumenta fiant apud acta requiruntur ibi testes.vt si constituo procuratorem apud acta.Item in actis voluntariæ iurisdi.vt in emācipa.manumissionibus & si.nisi fiāt in publico parlamento vel archiuo,vt C.de de fide instr.l.emancipatione.& ff.de adoptio.l.post mortem.& C. de his qui in eccle.manu.l.1. vel nisi fiant coram Principe, vt C.de testi.l.omnium.Adde quod not.ff. de testi. l. curent. C. de donati. in l. in hac. & ff. quemadmo. test.aper.in l. si quis. Bal. vide infrà,in verbo, litera.15.q.

Instrumentum dicit quòd Abbas & conuentus facit procuratorem, dic quòd Abbas intelligitur loqui vt membrum collegij,non vt singularis persona, & ideò ipse Abbas non repellitur à testimonio, ita no. Innocen.in c.ad hoc.de te.& ibidem vide per ipsum, quando monachus & abbas possint esse testes in causa sui monasterij.

Instrumentum quando publicatur vel exemplificatur requiritur quòd pars sit citata,vel sit ibi præsens,ita no.Inno.& Host.in c.fi.de fide instru. Saluo quòd cōtra producentē statur sumpto.vt l.ad hæc.C.de fide instru.Item quod contra eum qui transsumi fecit,vt ff.de admini.tu.l. chirographis. & ideò contra tutorem probatur ex inuentario,licet non appareant instrumenta originalia debiti,quod benè no.Bal.& sic not.ex prædictis qualiter instrumentum debeat publicari & exemplari, & differentia inter publi.& exempli.publicatur enim quod prius exemplatum erat,puta testimonia.Item testamenta. Exemplatur autem quod publicum est,&publica authoritate nititur,secundum Inn.& Host.ibidem.

Instrumentum qui producit pro se tenetur stare ei cōtra se nisi illud iudex non admiserit tanquam falsum.Dicit tamen ipse hîc, quòd si peto à te decem, & tu excipis de pacto de non petendo & producis ad hoc falsum instrumentum in quo debitum continetur licet ego aliter non probem, condemnaberis vigore instrumenti, quod est dictum singulare secundum do.Petr.Bald.Sed si fortè iudex non admisit eum tanquam minus solenne, tamen productio habet vim confessionis eius quod in eo continetur. ita no.Inn.in c.cùm venerabilis.de excep.fo.192.nu. 7.facit ff.depo.l.publia.in fi.&C.de fide instru.Auth. ad hęc.& quod no.in l.1. §.editiones.ff. de edēdo.sublato autem fundamento confessionis tollitur confessio secundum eundem.Si tamen producens chartam vel allegans legem errat,sibi nō præiudicat secundum Inn.ibid.vide s.in verbo,citatio.in 38.q.

Instrumentum & aliæ scripturæ notorij excommunicati vel sententialiter condemnati non valent,idem si testis est,quia testimonium valebit ex quo sententialiter non est condemnatus,ita no.Inn.in c.Pia. de exceptionibus.fol.192.num.4.

Instrumentum donationis in dubio interpretatur in largiorem partem quatenus tangit ius donantis,ita no.Abb. in c.cùm dilectus,de dona.Et in dicto.c.nota clausulam in fine contractus positam referri ad proxima non remota quod est valde nota.Et super hoc no.ad quod est vna intentio quandoque dubitatur quę sit mens seu quę sit intentio, & interdum plura copulantur à lege,interdum ab homine,& interdum clausula est specialis,interdū vniuersalis,interdum indiffinitiua,Et quandoque oratio est copulatiua,quādoque disiunctiua,quandoq; conditionalis,vt ff.de hæred.inst.l.sub cōditione.& de verb. sig. l.hæc verba.vnde in d. c. sunt plures donationes & plures donandi formæ.Et ideò clausula vltimo loco posita non refertur ad omnia,tene menti.Bal. Item in dispositione legali multum ponderamus rationē an sit eadem vel non.ar.C.de interd.l.1.nā vbi est eadē ratio ibi eadem mēs est vel esse presumitur, vt d. l.1.C.

l.1.C.de interd.& no.in l.cum tale.§.pen.de cond.& demonst. quæ ratio si scripta est,perit auxilium directum,vt ff.de ver.sig.l.nominis & rei.§.1. Si autem non est scripta perit vtile remedium,vt in d.l.1. C.de interd.item si sunt plures leges vel plura capitula dictum in vno statuto,non videtur in alio repetitū. vt l.prætore.§.rit. ff.vi bo.ra.item si est vna lex habens plura capitula diuersæ naturæ,natura vnius nō videtur accommodata naturæ alterius sed quātum natura communis sit & quatenus ratio est vniformis & capitula sunt contigua fit repetitio,vt no.in-stit.ad l.Aquil.§.hoc autem capite.& inst.de rer.diuis.§.item lapilli.item quod iuris est videtur repeti non facti contingentia eadem exigi in disseparatis, secundum Bart.Bald.

Instrumentum statim habet edi vbi in positionibus vel in libello de eo fit mentio,ita not. Ab. in capitulo.1.de prob.

Instrumentum locationis in quo dicitur conduxit & precario rogauit importat quod intelligatur rogare ne possideat,ita no.Bart.in l.si quis ante.ff.de acqui.poss.

Intentio sola committendi vsuras sine perceptione nō obligat ad restit.ita not.Inn.in cap.consuluit.de vsu. fol. 337

Interdictum quis potest suspendere,& quæ differentia sit inter interdicere locum,& interdicere personas, vide de his per Inn. in c.vt priuilegia.de priuilegiis. fol.349.num.1.

Interdictum an extendatur ad familiares episcopi & capituli,vide per Innocent.in cap. quòd nonnullis. de priu.fol.349.num.2.facit in argu.ff.de iud. l. non alias.§.1.Bal.

Interdictum quid vult dicere.Et an interdicti possint sepeliri in cimiterio,& si fuerint sepulti vtrùm,sublato interdicto sint extumulandi,de omnibus his vide Inn.in c.tanta.de exces.prælat.fol.344.nu.6.

Interdictum dicitur violare qui in ordine suo agit quæ ordini suo non conueniunt solenniter per Innocen. in d.cap.tanta.fol.eodem.vide infrà,in verb.suspensus.in 6.q.

Interdictum non obseruans debet ab offi.remoueri & efficitur irregularis,ita no. Inn.in c.1. de postu.præl. fol.24.nu.7.vide j.in ver.test.in 26.q.

Interdictum differt à cessatione à diuinis quia primo casu,id est,celebrans tempore interdicti est irregularis alio casu non,ita not.Inn.in c.irrefragabili. de offic.ordin.fol.100.nu.4.

Interdictum non suspendit propter appellationem,ita not.Abb.in cap.ad hæc.de appel.de quo nulla ratio reddi potest, nisi quia ita statuit canon ne vilescat authoritas clauium.Bal.

Interesse commune quis dicitur prosequi, & quis interesse singulare,vide Innoc.in cap.cùm ecclesiasticæ. de excep.

Interlocutoria vide s.in verb.cita.in 27.q.prope finem & s.in verbo,confessio.in 7.q.

Interlocutoria nō transit in rē iudicatam quādo in diffinitiua est pronunciandum de principali,ita no.Innocen.in c.cùm dilecti.de elect.fol.42.nu. 10. tamen potest appell.quando fertur super capitulo substātiali,vt l.intra vtile.ff.de minor.item quando fit statim executio vt si pronūcietur aliquem esse capiendum vel torquendum vt ibi not.item si non expectat aliam post se,vt l.ait prætor.§.permittitur.eod. tit.item si non recipiatur postea procurator, vt C. de procurator.l.ita demùm,secundū Legistas.Bal.

Interlocutoria potest ferri contra absentem & nō per contumaciam,ita not.Innocent. in cap. auditis.de procu.fol.111.n.2.& per Iac.de Are.in l.nec quicquā. §.vbi decretum.de off.procons.& leg.Secùs in diffinitiua.vt l.furioso.& ibi no.ff.de re iud.Bal.hoc verum quòd interlocutoria potest ferri absente parte si parum grauat,vt l.ille à quo.ff.ad Trebel.& l.recusare. in prin.eo.titu. Secùs si nimis grauat vel absorbet ius alterius,vt in Auth.vt spon.larg.§.ad hęc.col.9.& in Authen.de hær.& fal.§.si verò absunt.col.1. & per ea quæ not.ff.de bon. poss.l.tertia.§.pen. & per Innocentium in d.cap. auditis.Bald.vide per Bald.super hoc in l. eleganter.§. si quis post. ad fin. ff.de cond.indebi.

Interlocutoria quando possit reuocari vel emendari vide per Inn.in c.cùm cessante. de appell. fol. 218. & de pręto.stip.l.1.§.vlt.Bal.

Interlocutoria & man.iudicis factum ex officio perit perempta instantia quia est de ac. si mandatum sit factum cum causę cognitione,ita no.Inno.in c.cùm venissent.in glo.non concessi.de inst.fol.240.nu.5.vide j.in verb.testis.in 32.q.

Interlocutoria an possit reuocari intra 10. dies à tempore latæ vide per innocen.cap.sacro.circa fi.de sen. excom.fol.362.

Interlocutoria fertur super emergenti,ita no.Ab.in c. licet causam.de prob.& vide s.in ver. appellatio. in 31.q.& suprà,in ver.citatio.in 19.q.

Interpretatio priuilegij potest fieri pendente lite, sed non modificatio.ita no.Inno.in c.olim.de verb.sign. fol.368.nu.2.

Interpretatio rescriptorum debet concordare cum iure communi,ita no.Inn.in c.1.vt lite penden.fol.160. & sentit in c.si aduersarius.de eo qui mit. in posses. cau.rei ser.fol.159.nu.4.idem in statutis,vt in c.cùm dilectus.de consu.Nam aut statutum loquitur ambiguè vel indiffinitè & tunc distinguitur per ius commune,vt l.2.C. de nox a. Aut est plana verborum signific.& tunc in casu deciso standum est sta.sed in casu omisso sequimur ius commune, & si non reperitur eo casu ius cōmune disponere tunc proceditur de similibus ad similia.l.de quibus.de legib.Bal.

Interrogatoria fiunt super testibus examinandis,& nō debet dari necessario cop.interrogatorij parti aduersæ ne possit instruere testes, si tamen iudex dat parti cop.vt opponat interrogatorio potetit facere & non peccabit secundum Inno. nec vitiat instructio dictum test.vt no.Roffre.in ti. de senatuscon.libo.Articulorum verò & capitulorum probandorū debet dari copia parti ad oppo.contra impertinentia & ad deliberandum,& hoc venit ex illa regula ꝙ omnia sunt edēda quibus quis vsurus ff.de eden.l.1. §.edendę sunt.vtitur autem capitulis qui ea producit,ita not.Innoc.in cap.Albericus.de testib.fol.173. num.5.& facit quod not.per eundem in c. 1. de probat. Tamen dicit Innocen. in dicto cap. Albericus quod licet non fuerit data copia articulorū parti nihilominus processus valebit,vide infrà in verbo,testis.in 5.8.& 45.q.

Interruptio ciuilis quot modis fiat,vide Inn.in c.illud. de præscrip.fol. 194

IRREGVLARIS nō est corpore vitiatus,ita.Inn. in c.presbyterum.de cler.ægro.fol. 239

Irregularis est scribens sententiam mortis, ita no.Inn. in c.sententiam. ne cler.vel mona fol. 299. in num.3. & suprà,in ver.interdictum.in 5.q.& infrà,in ver. suspensis.in 1.& 9.q.

Irregularitas est de iure positiuo, & non habet locum nisi in casibus expresis in iure,ita not.Inn.c.ad audientiam.de homi.fol.333.in nu.9.

IVRISDI.non potest prorogari in foro pœnitentiali,quia potius est officium quàm iurisdi. ita not. Abb.in c.de causis.de offi.deleg.

Iurisd. si est commissa alicui specialiter an derogetur ordinariæ generali, vide Innoc. in cap. frecepimus. de priuileg. fol. 346. in princ. qui allegat. l. pro & contra. vide suprà, in verbo, abbas. in 8. quæst. vbi habet episcopalem iurisdictionem, vide suprà in verbo, causa. in 6. quæst. ibi in reuocatione iurisdict. &c. vide suprà, in verbo, citatio. in 28. quæst. circa medium. ibi idem si iurisdictioni &c. vide infrà, in verbo, imperio. in 1. quæst. & suprà in verbo, excommunicatur. in 4. quæst. Bal. vide per Ang. de perus. in l. testament. C. de testam.

Iurisd. quando competat cum scribitur pluribus iudicibus, vide Inno. in c. prudentiam. de offic. deleg. fol. 83. num. 9. vide infrà in verbo, testis. in 70. q. & infrà in verbo, sententia. in 33. q.

Iurisd. suspenditur per appellationem, & quando hoc sit verum, vide per Inn. in c. super eod. de appellat. fol. 208. Et sic not. quando appellatio suspendit processum primi iudicis & quando non.

Iurisdictio tollitur contraria consuetudine & præscripta, ita dicit Inno. in c. ad nostram. in fi. de appel. fol. 206. & vide infrà in verbo, statutum. in 1. q. non ante factum statutum oritur iurisdictio.

Iurisdictio nuda transfertur ad iudicem appellationis non possessio vel aliud ius, ita not. Inno. in c. Romana. de appel. fol. 223. nu. 5. vide omninò infrà in verbo, reus, in 1. q. & suprà in verbo, citatio. in 35. q.

Iurisdictionis tres sunt species principales, scilicet, merum imperium, mixtum, & iurisdictio. Si quis vtitur vna specie non porrigitur ad aliam speciem. Sed per exercitium vnius speciei quemlibet articulum illius speciei videtur exercere, ita not. Inn. & Abb. in c. dilectus. de capellis mona. & tene menti ista. Bal.

Iurisdictionis venditione qualiter possessio acquiratur, vide Bart. in l. possideri. in princ. ff. de acquir. poss. & ibi ponit de venditione castri, &c.

Iudex potest informari de fama alicuius sine ordine iudiciario & sine testibus in forma iudicij receptis, ita not. Innocent. in cap. cùm in tua. circa finem. in verbo, de plano. de spōsal. fol. 301. ergo iudex si inquireret cum testibus inhabilibus, non potest sibi opponi de testium inhabilitate, quia sine eis actus valeret, multò magis ergo valere debet licet sint inhabiles per gloss. not. in l. quidam testamento. §. 1. ff. de testa. Bal. vide infrà in verbo, testis. in 7. q. & supra in verbo, causa. in 11. q.

Iudex si dixit in commissione, committimus tibi vices nostras, certè ex vi istorum verborum non potest reuocare commissionem nec ad se resumere, ita not. Inn. in c. venerabilis. de offi. deleg. fol. 93. nu. 3. & vide in c. 1. in fi. eod. tit. vbi videtur text.

Iudex appellationis nō potest pronunciare ex primis act. nisi producantur, & si ex act. ipsis non visis iudicaret peruerteret quodammodo ordinem iudicij & non rectè faceret, ita not. Innoc. in cap. cum Bert. de re iud. fol. 202. num. 4. & vide Bald. in l. is apud quem. post princ. C. de eden.

Iudici non debent esse clausa dicta testium, ita not. Inn. in cap. cùm clamor. de test. & vide dom. Bald. in l. is apud quem. in 3. col.

Iudex si recusatur ex eo quia opponitur sibi quòd est iudex fœmina vel infamis, non admittitur talis recusatio, ita not. Inno. in c. sciscitatis. de rescr. fol. 8. nu. 2. & in c. 1. supra de offic. deleg. fol. 81. num. 5. vide infrà in verbo scientia. in 1. q.

Iudex quis esse non potest in causa suæ familiæ quam habet in sua potestate vel in suo obsequio. Sed propter modicam familiaritatem non repellitur, & facilius repellitur iudex quàm testis, ita not. Innoc. in c. insinuante. de offic. deleg. fol. 86. in nu. 1. vide suprà in verbo. citatio. in 17. q. & vide ꝙ not. in glos. in quæstione. 5. consanguinei.

Iudicibus ordinariis & aliis administratoribus ratione casuum emergentium licet leges transgredi, ita no. Inno. in c. 1. de consti. fol. 1. in nu. 2. & vide in l. si quis filio. §. 1. de iniu. rupt. irritóque testa. Bal. ibi. vide j. in verbo, sententia. in 1. q.

Iudex si reuocat iurisdictionem delegatam quæ in se tantùm residet partes de communi concordia non possunt procedere coram reuocato, quia ista reuocatio non tangit ius partis, ita no. Inn. in c. cùm contingat. de rescri. fol. 14. in nu. 5. Pro iudicibus discretis semper est præsumendū prima facie, ita not. Inn. & Host. in c. accedens. vt lite nō conte. vide ad hoc l. Herenius. §. Caia. ff. de mino. Bal. vide omninò j. in verbo, sententia. in 23. q. post prin. vide. ff. de offi. præfec. præto. l. 1. & per Cy. in l. ea quidem. C. de accusa.

Iudici non creditur de processu, ita not. Inn. in c. cùm dilecti. de elec. fol. 42. nu. 6.

Iudex licet possit conueniri ex maleficio & quasi tamen quando eius processus petit cassari, non agitur contra eum sed contra illos quorum interest, & cum illis debet fundari iudicium, ita no. Inn. in c. in nostra. de procu. fol. 110. in nu. 8. item ille dicitur pars qui citatur, & contra quem fertur sententia, & iudex qui tulit sententiam inter partes non est citandus, secùs in inquirente ex officio, secundum Inn. in d. c. in nostra. vnde concluditur quod iudex qui tulit sententiam super accusatione non citatur in causa appel. vel nullitatis. Sed quando sententiauit ex inquisitione quam fecit ex suo offi. tunc debet citari secundum Inn. Ad iudicem qui cognoscit inter principales semper sunt remittendi venientes ex transuerso, ita not. Inn. in c. humilis. de maior. & obe. fol. 105. nu. 4. & dicuntur venire ex transuerso illi contra quos non agitur, vt l. venditor. ff. de iudi. quam le. no. Bal.

Iudex qui se pronunciat non reddit se suspectum, quia est officium necessarium non voluntarium, ita not. Inn. c. pastor. extra de rescr. in fi. fol. 9. nu. 4.

Iudex potest suam sententiam defendere quia est suū interesse, ita not. Inn. in c. dilectus. in fi. extra de rescri. fol. 16. & ibi vide Host.

Iudex, no. ꝙ merus executor non procedit vt iudex, ita no. Inn. in c. cùm inter. de elec. fol. 47. ibi vide.

Iudex potest procedere ex suo officio vbi accusator est illegitimus. s. inquirendo non accusationem prosequendo, ita no. Inn. in c. oporteat. de accu. Per iudicem potest fieri causæ summariæ cognitio sine præsentia partium, ita no. Inn. in c. ex parte. de accu. fol. 317. vide j. in verbo, sententia. in 55. q. Nota, ꝙ non dicit sine cita. & ideò caue, vide in c. sæpè. de verbo. signi. in Cle. super verbo, defensiones.

Iudici est pœna si eius cassetur sentētia vel processus, vide glos. no. in c. 2. de proba. in Cle. & vide j. in verbo, sententia. in 67. q. vide in l. fi. iudex. ff. de variis & extraordi. cog.

Iudicis nisi de man. quis non tenetur respondere aduersario suo, sed si respondet sibi præiudicat, ita no. Inn. in c. prout. de do. & contu. fo. 155. nu. 1.

Iudex an possit condemnare de fructibus quando perit res, & nō instātia, vide signāter. l. vtique. ff. de rei ven. secundum Inn.

Iudicem vnum in causa possessorij. Alium in causa proprietatis nemo potest impetrare, nec valent literæ ad hoc impetratæ, ita no. Inn. c. in 1. de causa pos. & proprie. fol. 143. nu. 1. vide infrà, in verbo, reconuētio. in 2. quæst.

Iudicem quem esse si fuit semel iudicatum, decætero querelam non sui iudicis super processu suo audiri non

non debet, ita no. Inno. in c. pastoralis. de rescrip. fo. 91. nu. 8. quod intellige quando lex dat sibi iurisdi. ratione dubij. Secùs si caret funditus iurisdictione, vt in c. super literis. de rescr. & est no. gl. in Authent. habita. C. ne fil. pro patr. Bal.

Iudex secularis tenetur seruare condemna. sentētiam, bannum & excommunicationem episcopi, & euitare ipsum excommunicatum. Et econtra episcopus tenetur seruare sententiam iudicis secularis, tamen in hoc est differentia, quia episcopus potest cōpellere iudicem secularem per cēsuram ecclesiasticam ad obseruandum suam sententiā non econtrà, quia nedum vnus potestas capitaneus vel vicarius vel baiulus est sub episcopo, sed etiam rex quo ad censuram ecclesiasticam secundum Inn. facit quod no. in l. ex ea. ff. de postu. non tamen cogitur iudex secularis procedere, & condemnare ad episcopi mandatum, nec econtrà licet condemnatum ab vno, alter debeat euitare, & sic iurisdictiones ecclesiasticæ & laicales debent se cauere adinuicem non opponere, ita not. Innocen. in c. 1. de offic. ordi. & tenementi.

Iudex appellationis potest corrigere & emendare, vel reformare ea, quæ fiunt in fraudem iudicij, ita not. Inn. in c. bonæ. de app. fol. nu. 2.

Iudex licet recipiat compromissum non tamē propter hoc derogatur suæ iurisdictioni, ita no. Innoc. in c. innotuit. de arb. fol. 214. nu. 4.

Iudex in quibus casibus potest iudicare secundum æquitatem, vide Inn. in c. 1. circa med. super verbo, suo. de const. fol. 2. nu. 2.

Iudex an possit esse testis in causa si eam delegauerit, vide ĵ. in verb. testis. in 11. q.

Iudices ordinarij & delegati quando possint in causa testificari, vide in c. dilecto. de test. per Inn. fo. 172. in nu. 3. vide sup. in verbo, condemnatio. in 1. q. vbi habes, ꝙ si iudex condemnauit aliquem iniustè, quòd condemnatus tenetur ad restit. suarum expens. omnium.

Iudex potest suam sententiam temperare, ita not. Inn. Host. & Compostel. in c. cognoscentes. de consti. & vide omninò s̄. in verbo. appellatio. in 40. q.

Iudices duo vbi sunt pares, si vnus præuenit alium in cognoscendo factum ab altero in eodemmet negotio valet & tenet nisi appelletur, ita no. Inno. in c. cū omnes. de const. fol. 2. nu. 3. & vide quod no. glo. in c. ad hæc. Sed contra hoc facit quod no. in l. magistratus. ff. ad mu. & videtur casus. in l. 1. ver. sanè. de offi. consu. Tamen punitur actor in expen. primi iudicij, vt no. glo.' in c. ex tenore. de rescr. & in c. dilectus. de pur. ca. Secùs vbi pars peteret se remitti ad primum iudicium, quia ibi finem recipere debet, vt ff. de iu. l. vbi cœptum. Non obst. d. l. magistratus. quia ibi loquitur in collegiis vbi plures sustinent vices vnius. Item non ob. d. l. 1. de off. consu. quia illud est verum sequendo eundem processum. Sed ex nouo libello si non opponatur processus valet, sed si non opponatur persistere debet in veteri, vt in Authen. qui semel. C. quo. & quand. iu. & in d. c. cùm M. per In. Bal. Et ibidem vide per Compost. qui clarius loquitur quàm Inno. Bal.

Iudex ex sola comminatione recusari non potest, secūdum Host. in c. si quando. de rescr. quod no. Bal.

Iudex dubitans an rescriptum sibi præsentatum sit verum vel non, si de facto procedit valet processus si reuera rescriptum est verum, ita no. Inn. in c. super literis. de rescr. fol. 11. nu. 1. Sed quomodo potest procedere cùm nesciat se esse iudicem? Respondeo, sufficit quod putet & opinio cum veritate concordet, aliàs sufficit veritas sine opi. & scientia, vt ff. de iu. l. 2. §. 1. Sed illud est in extraordinaria iurisdictione, & vide Bar. in l. multum. ff. de cond. ind. Bal.

Iudex in decidendo & puniendo sequitur consuetudinem loci delicti commissi, secundum Inn. in rub. de consue. fo. 21. nu. 8. Sed in cognoscendo & procedendo sequitur consuetudinem suam & loci ipsius iudicis, secundum Oldr. Primum est verum, si intentatur actio vel accusatio, sed si imploraretur offi. iudicis, iudex sequitur legem suam quæ dat sibi iurisdi. & officium, vt no. in l. 2. ff. de eo quod cer. loco. præsertim si officium residet in iudice & in parte, vt officium inquirendi, ideo quia secundum sua stat. inquirit de delicto commisso extra territorium, quia hoc mero officio exercetur, & quia est magis procedendi via quàm pœna vel decisio. Alij dicunt contrà, quia nulla lege cauetur quod de delicto extra territoriū cōmisso possit inquiri, & quia cùm extra delinquitur, huiusmodi iudicis maiestas non contemnitur, hoc tenet Guid. de Suza. Sed Cyn. & Bar. tenet primam opi. Bal.

Iudex potest parcere vt non pronuncietur contumacia, sed si non in expen. cùm sit interesse partis, ita no. Inno. in c. consuluit. de offi. deleg. fol. 86. nu. 5. Et adde ad id de expen. l. sancimus. C. de iudi. ibi scituris iudicibus &c.

Iudex si iudicat vltra suam iurisdictionem & nil sibi opponitur valet sententia, nisi error sit expressus, ita no. in c. cùm super. de offic. deleg.

Iudex à quo non potest citare appellantem, ita no. Inno. in c. pastoralis. extra de offi. dele. fol. 89. nu. 7.

Iudex ad quem donec constet sibi de vigore ap. quod sit iudex non potest mittere inhibitoriam, ita no. Inno. in d. c. pastoralis. de offi. dele. fol. 89

Iudex nullitatis potest condemnare & absoluere, & vide. l. verum. §. ex facto. in fi. ff. de mino.

Iudex tuetur suam iurisdi. vt reus, vt actor, & vt iudex: Vt reus, quando est in possessione & alius eum impedit, tunc enim potest & armis, & legibus, & processibus eā tueri, sicut quilibet potest omnimodò quo melius potest se tueri. Vt actor, debet enim agere coram superiore, quia fortè vult consequi commoda iurisdict. vt not. in l. de iure. ff. ad municip. Tamen iste iudex fatuus est, si possidet & eligit viam agendi, nisi hoc faciat propter potentiam aduersarij, vt iudex, cognoscit enim inter alios vt medius homo, non vt pars. Et quando procedit vt pars, visis iuribus & instrumentis alterius partis debet silere non iudicare, vnde quando iudex est pars, tunc quæstio principalis est de iurisdictione principaliter per se mota, quando vt iudex, tunc incidens est alteri no. principaliter per se, quia est diuersum factū de quo non est actum, vt ff. ad exhi. l. de eo. §. fi. ita no. Inn. in c. ex parte. de ver. sig. fol. 369. nu. 3.

Iudex cui nihil est probatum nihil mandare potest, ita no. Innoc. in c. solet. in fin. de sen. excom. fol. 566. nu. 13. vide quod dixi in l. qui accusare. C. de eden. & vide quod no. per glos. in l. admonendi. ff. de iureiur. & l. in bonæfidei. in prin. glo. magnæ. C. de reb. cred. & iureiur.

Iudex potest reuocare suum errorem, ita no. Inn. in c. sacro. de sen. exc. fol. 363. nu. 13. idem dicit in c. fi. quod met. cau. quia si iudex malè condemnauit in expen. potest condemna. expen. reuocare: idem dicit in c. auditis. de procuratoribus.

Iudex quando possit cognoscere de iniuria sibi facta, vide Innocē. in c. 1. & in c. ex parte. de ver. sig. fol. 369. num. 3.

Iudex appellationis debet sequi consuetudinem partium, item potest addere & supplere sententiæ, ita no. Inn. in c. Rainutius. de testa. fol. 262. nu. 5. & in c. pasto

paſtoralis. de offic. delega. fol.89. & idem tenet ibi Abb.facit.C.de appel.l.ampliorem. & ff.quod cum eo.l.Titianus. emendat enim tam in dicto, quàm in ratione,vt ibi Bal.& vide l.fin.C.quando prouo. non eſt neceſſe.

Iudex poteſt petere auxilium moderatum, & quid de exemp.vide Innoc.in c.1.de ſta.mona.fol.279.nu.3.

Iudex ſi non admiſit exceptionem, quia putabat non veram eſſe,valet proceſſus ipſo iure,nec propter hoc dicitur inordinatus,ita not.Innoc.in ca.poſt elec.de conceſ.præb.fol.244.num.2.

Iudex etiam ſine aliquo libello poteſt decernere poſſeſſorem eſſe tenendum in ſua poſſeſsione,ſi ex narratione partium, ſcilicet facti cõſtat de poſſeſsione, ita not. Inno.in c.cùm veniſſent.de inſti.fol.239.nu.1. Adde.ff.de ſer.vr.præd.l.inte.te & me. vbi vide Bald. ſed an poſsit dare licentiam quod quis ingrediatur poſſeſsionem propria authoritate.Bar.ponit.in l.iuſtè. ff.de acq.poſſ. aduerte iſtud procedit iudiciaria cognitione præcedente,quod dic vt l.eum qui.§.fin. epiſtola.ff.de fur.& facit.l.dot.C.ſolu.matr.à contrario ſenſu literæ,ſecundum Iacob.de Are.de quo per Cyn.in l.momentaneæ.C.vnde vi.Sed an iudex poſſit dare hanc licentiam non præcedente cognitione aliqua in caſu quo pars ſua authoritate apprehenderet ſeu intraret poſſeſsionem, vide per Bart.in l. creditores. C. pig. de poſt. Iac. de belui. & quod ibi ſcripſi ſecundum Alb.de Roſ.poſt.Old.& Iac.But.

Iudex licet citetur ad defendendum ſuum proceſſum non tamen propter hoc dicitur eſſe pars,vide plenè per Innoc.in cap.ſpeciali.de appel.fol.219.nu.8.videtur enim comparere vt iudicem appellationis inſtruat,vt ibid.Innoc.

Iudex appellationis poteſt ex ſuo mero officio facta in fraude iudicij corrigere & reformare,ita not.Innoc. in c.bonæ.in fi.de appellationibus.fol.214.num.4.& vide per Cyn.C.de alien.iudic.l.1.& ff.de appel.tu.in l.chirographis.§.fi.per Dyn.Bal.

Iudex ſi viderit vel conſtabit ſibi de teſtium ſubornatione vel de eorum vilitate non debet ſequi dicta eorum,ita no.Inn.in c.cauſam quę.de re iud.fol.199. etiam ſine excep.ſecundum eum ibidem. & vide infra in verbo,libellus.in 12.q.prope fin.

Iudex poteſt ſoluere partes à termino eis aſsignato,ita not.Innoc.in c.1.de re iud.fol.198.& vide infrà in verbo,iuriſd.in 3.q.

Iudex ordinarius vel delegatus ſiue elector quãdo poſſit interim ſententiare vel eligere, & quando non,vi Innoc.in d.c.1.de re iud.fol.198.

Iudex quando procedit ex præſumptionibus multum debet temperare ſententiam in mitiorem partem, ita not.Innoc.in c.quia.de præſump.fol.183.nu.2.

Iudex appellationis ſequitur ſtatutum primi iudicis,ratio eſt quia eius loco ſuccedit, vt l. penult. ff. iu.ſolui.Et ideò ſi in criminali appellatur & confirmatur ſententia pœna venit applicanda burſæ fiſci cuius iudex pronunciauit,quia hæc eſt lex illius iudicis:item executio corporalis fit per illum, quia lex ſuæ iuriſdictionis hoc dicit, ergo ipſe debet reum detinere in ſuo carcere. Sed in eo quod applicari debet burſæ partis ei burſæ non derogatur ſimiliter quicunque exequatur, & dic vt in l.tale pactum.§.qui prouocauit.ff.de pact.ita not.Innocen.in cap.1.de conſuetudine.fol.21.num.8.

Iudex à quo qui non detulit appellationi poteſt exequi ſuam ſententiam in certis caſibus. Primò,ſi appellatio non fuit interpoſita intra tempus appellandi, ſed poſtea poſt præcluſam viam lapſu temporis & hoc conſtat. Secundò,ſi appellatio eſt inèpta,puta quia appellatum ab interlocutoria ſine cauſa vel ſine ſcrip. Tertiò,quando appellatio eſt prohibita à lege,vt quando quis eſt confeſſus, & conuictus de maleficio, hoc etiam caſu ſecundum canones prohibetur appellare. Quartò,quando appellatio eſt remota propter clauſulam appellatione remota inſertã à iure vt in præfectis prætorio, vel inſertã in reſcripto & appellatur incoloratè & informiter.Quinto,quando appellatio eſt remota propter veram cõtumaciam,vt no.in c.1.de dolo.in Cle.Sextò, quando certum eſt appellationem eſſe iniuſtam. Et hæc ſunt vera niſi appelletur ad principẽ,quia tũc poſtquam princeps admiſit appellationem nihil eſt attentandum, ſecùs eſt in alio inferiore qui non poteſt iuri derogare,ita no.Inn.in c. paſtoralis. de offi.dele. Tu clarius dic,aut appellatio peccat per impoſsibilitatem,& iſta non trahit negotium ad ſuperiorem,aut peccat aliàs.Et tunc aut in forma & idẽ aut non in forma & tunc debet iudex à quo ſilere, vt ff.de mino.l.intra vtile. Quid in cauſa nullitatis? dic ſi euidenter peccat in materia non impeditur executio,vt no.Inn.in c.cùm in iure,de offi.dele. fol. 90.nu.2.& C.de or.cogni.l.fi.quia non derogat iuriſdictioni primi iudi. nec reſcindit cauſa nullitatis ꝓnunciatum,vt l.3.§.ſi ſeruus.de acquirendis poſ. per Dy.Inno. tamen ſi ſententia dicatur nulla ex defectu iuriſdictio. interim non debet fieri executio, idem ſi aliàs res dubia, quia in dubiis non debet fieri executio,vt l.ſi quis filio.§.ſi quis.ff.de iniuſt. teſt. de ludibrio fiat proceſſus præiudicialis vel ipſa executio reuocetur.ar.l.diximus.ff.de executio. tut. Si autem per apertam calumniam dicatur nulla ſententia interim fiat executio, vt l.ſatis.C.de fal. idem ſi per præſumptam calumniam præſumptione iuris. ar.in Au.quæ ſuper. ſecùs ſi præſumptione hominis quia ex nihil eſt innouandum, quia eſt probabilis non neceſſaria. ff. de pœ.l.abſentem. Et not. quod licet lege caueatur quod non poſsit opponi de nul. ſententiæ tamen ſi dicatur nulla ex defectu iuriſdictionis, talis exceptio procedit & debet admitti, vt not. gloſ. vnica & ſingularis in c. 1. de ſeq. poſ.& fru.in Cle. idem puto ſi contineat errorem expreſſum. Sed in errore velato vel alia nullitate velata non poteſt opponi, vt l. 3. C. de edic. di. Adria. tol. Et quod dixi in re dubia executionem fieri non debere,intelligo de executione iudi.ſecùs in execu.lega.quæ nititur ſoli veritati.ar.ff.de condi. ob.cau.l. ſi pecuniam.§.ſi ſeruum.nec fingi lites poſſunt in prę iudicium diſpoſitionis legalis,vt ff.de tranſa. l. cum hi.§.ſi cum lis. non dico in priuata executione, quã uis enim publica executio retardetur,priuata tamẽ pœna non meretur,vt ſi quis occidat bannitum pendente cauſa nullitatis banni,quod tamen re vera valebit ſecundum Dyn. vbi ſup. & ſic aufertur poteſtas bannito vlterius diſputandi de banno. argum. contra.ff. man.l.quintus.& fac.ff.de mu.& ho.l.reus delatus. & de libe. cauſa. l. qui de libertate. tenementi.Bal.

Iudex qui cognoſcit de cauſa reſti.in integ.contra ſententiam, ſi videbit ipſam non valere, pronunciabit quod nõ valet, & non procedet ad alia, ſicut iudex appellationis,vt in.§.ex alia. hoc non placet Innoc. quod iudex aditus ſuper reſtitutione vel nullitate intromittat ſe de eo quod non eſt actum,ita not. Innoc.in c.coram de offi.dele fol.92.nu.2.vide Cy.in l. eos.C.de app.& Bal.in l.ſi expreſsis.ff.eo. tit.Bal. in l.pactum.§.qui prouocauit.ff.de pact.in 14.q.

Iudex appellationis non poteſt iudicare de eo quod non eſt petitum,ita no.Inn.in c. cùm contingat. de offi.deleg.fo.93.nu.6.

Iudex poteſt ſuum proceſſum defendere, ita no. Hoſt.

in c.de cæterò.de transac.item & sententiam suam defendere potest,ita not.Inno.& Hosti.in c.dilectus in fi.de rescrip.

Iudex sicut absoluit propter contumaciam partis, ita & arbiter potest absoluere ab obseruatione arbitrij. ita no.Inn.in c.ex parte.de arb.fol.123.nu.1.

Iudex ecclesiasticus in quibus casibus potest se immiscere causis secularibus,vide Innoc.in c.licet.de foro compe.fol.129.nu.3.

Iudices extraordinarij vbi debeant sedere & iudicare, & quis puniat eorum officiales, vide Inn. in c. cùm contingat.de fo.compe.fol.130.nu.1.

Iudex potest ferre sententiam etiam de re quæ non est de sua iurisdictione,ita no.Innoc.in c.postulasti. de fo.compe.sed contra videtur vt no.C.de anna.exce. l.fi.in fi.Sol.dixit quod illa quæstio intelligitur,quando quis sortitur forum ratione possessionis non ratione contractus vel domicilij, & sic concordat cum Innocen.& dicit Innocen. quòd si habeo bona Mediolani, non ideò dominus Mediolanen. potest ea confiscare,si aliàs non sum sibi subditus,quia fortè occidam Mediolanen. extra districtum Mediolani,vel aliud delictum committam, quia statuto suo non ligat,ex quo in territorio suo non delinquo.Fallit si offensus non inuenit de me iustitiam,quia tunc potest bona mea occupare, vt 23.q.2.c.dominus noster. sed propter onera realia bona potest confiscare & sibi incorporare, & si non soluantur, quia hîc res non persona conuenitur sentêtia prædio datur, vt ff.de neg.ge.l.qui in aliena. in fi.secundum Inn.in d.c.postulasti.& in c.à nobis.de senten.exc.idem tenet Bar.in l.cunctos populos.in 8.q.C.de sum. tri.& fide catho.Bal.

Iudex non potest quem citare extra territorium vt sit verus contumax licet missionem patiatur, ita not. Innoc.in c.licet.de foro compe.& citare non potest realiter,id est per capturam personæ, quia executio realis non potest fieri extra territorium, si edictum extra territorium proponatur solenniter,vel ad domum citetur,citatio porrigit effectum suum contra citatum vbicunque sit & erit verus contumax si sciuisse probetur, vt l.fi.ge.decr. ab ordi. fa.& poterit excommunicari,& banniri,& confiscari,vt l.1.de requi.reis.ff. Si autem nuncius ad eum citandum mittatur intra territorium non valet citatio, quia extra fines temporis vel loci mandantis non potest nuncius citare.arg.ff.de arbi.l.si cum dies.§. si intra. & non valet citatio quæ peccat in fundamento & initio suo,vt in c.pastoralis.de re iudi.in Cle.Si autẽ citatio per nuncium vel literam fit intra territorium sed in loco exempto,vt puta in ecclesia benè valet, vt l.præsenti.C.de his qui ad ecclesi.confu.& no.per gl.in l.plerique.ff.de in ius vo.facit quod no Cyn.in l.omnes.§.nihilominus.C. de episco. & cle. Citatio ergò quæ intra territorium sumit initium effectum suum porrigit vbicunque, secùs si peccat in fundamento sui principij, quia vbi fundamentum non est firmum non benè de fine perpenditur, vt not.in simili. ff. de arbi. l. si vnus. §.principaliter. & quod not. in simili, ff. de postu, in l. ex ea. quod tene menti.Bal.

Iudex quando pronunciat se iudicem contra verũ contumacem non potest appellari licet non esset iudex, ita no.Inn.in c.præ.de dila.fol.139.nu.3.

Iudex potest quædam ex suo arbitrio facere in fauorem litigatoris, quæ tamen si non facit non potest appellari,ita no.Inn.in c. fi. de feriis. sic & supplere potest, tamen si non supplet non potest appellari, quia hoc non consistit in iure partium, & vide Specu.in tit.de offic.iudi.& potest delegare & non delegare, & si delegat non potest appellari, quia non tangit ius partis,secundum Io. And.alibi.& potest facere gratiã expectationis contumacibus, nec inde potest appellare, quia ista potius pertinent ad iudicis authoritatem,& animi sui motum quàm ad necessitatem,& no.benè ista.Bal. vide omninò sup. in ver.conclu.in 2.q.

Iudex quilibet debet obseruare ferias sui fori, non ferias litigantium,& ita obseruat etiam curia Romana. feriæ enim sapiunt ordinem processus, tempus enim est de ordine, ita not. Innocen. in c. fi. de fer. fol.140

Iudex potest mutare interlocutoriam latam super exceptione,unde quando ponitur exceptio per aliquã partium alteri,sententia interlocutoria iudicis requiritur, vt videatur an benè vel malè fuerit exceptum,vt not.Abb.in c.duobus.de appellatio.de primo not.Inn.in c.1.de ordi.cog.fol.141.& vide quod no.ff.de re.iudica.l.quod iussit.

Iudex laicus non potest cognoscere de aliquo spirituali actu,nec principaliter,nec incidenter,sed remittitur causa ad episcopum,ita not.Innoc.in c.tuam.de ord.cog.fol.217.Nõ obstat.l.quoties.C.de iudi. quia illud intelligitur de incidenti quæ non est alterius fori principalis,sed forum spirituale est diuersi fori principale à foro temporali,vt ipse Innoc.no. in c. licet de fo.compe.fol.129.in nu.1.Non obst.quod iudex vxorem prægnantem mittit in possessionem nomine ventris & puerum ex carboniano,vt l.1.§.si ea.ff.de ven.in possessionẽ mitt. vbi etiam no.quòd licet in summariis sufficiant præsumptiones ad probandum filiationem, tamen ad probandum matrimonium exigitur plena probatio, quia & ibi dico quòd iure canonum debet fieri remissio ad episcopum.Nec ob.quod iudex secularis interponit decretum in emanci. quia est iste actus voluntariæ iurisdictionis.Nec ob.quòd decernit alimenta, quia verum est si aduersarius fatetur eum esse filium, nam confessionem benè potest audire, sed si aduersarius negat remittuntur ad episcopum. Ratio est vt dicit Specu. in tit. de reconuentione. hoc capitulum habet locum vbi de matrimonio incidit quæstio contentiosa & contradict. secùs si non in modum disceptationis quæritur sed de plano, quod est not. Sed quid erit si coram arbitrio incidit quæstio filia. communis, an remittet illam ad episcopum, dico quòd non, quia non potest eam arbiter remittere, vt ff. de arbit. l. non distinguemus. §. de officio.item non procedit arbiter vt iudex, & sic non fiet contra hanc decretalem, tamen istæ probationes non valebunt isto casu in vero iudicio. Quid si fiant sta. contra hanc decretalem. Respond.istæ probationes non valebunt isto casu in vero iudicio. Quid si fiant sta.contra hãc decretalem. Respon.valent, testimonia tanquam extraiudicialia non tanquam iudicialia.Et si statutum vult facta extra iudicium valere inter sibi subditos benè valebit statutum, non tamen erit vera probatio sed ficta, quia statuta non possunt iurisdictionem spiritualem conferre. Quid in arbitratore? dic, quod non sunt iudicialia testimonia,quæ fiunt corã eo, & sic est duplex genus testimonij, vt C.de hære.l.quoniã.Et quod dicit hęc decretalis habet locum etiam in excep.clericatus excõmunic. & periurij quæ sunt causæ spirituales secundũ Host.& ista tene mẽti.Bal.

Iudex si non vult audire aduocatos & eorum allegationes,non propterea dicitur grauare partem,quia præsumitur iudex sapiens in iure, nec apparet quòd propter hoc grauet partem, quia multi sunt qui non egent allegationibus iuris seu legum, ita not. Innoc.

Inno.in c.paſtoralis.de cauſa poſſeſsionis & proprietatis.fol. 146

Iudex ſi condemnauit de principali, & non de fructibus, & intereſſe,quod pertinet ad conſequentiam petitionis poterit de fructibus & intereſſe agi nouo iudicio,quia ſopitum videtur vna cũ principali, ita no.Inn.in c.grauis.de reſti.ſpol.fol.150.Bal.

Iudex duobus æquè probãtibus non poteſt inter eos diuidere poſſeſsionem,quia non eſt ad hoc actum,ita not.Inn.in c.licet de proba.fol.163.nu.5.

Iudex debet laborare vt intercipiat teſtem, ſi videtur ei ſuſpectus,ita not.Innocen.in cap.cùm cauſam,ad fi.de teſti.fol.171.in num.7.idem tenet Azo.C.eo.tit. in ſumma.

Iudex ex officio ſuo debet inquirere de cõditione teſtis,licet nõ excipiatur ab alio contra quem producitur,ita no.Inn.in d.c.cùm cauſam.de teſti.fol.eo.& not.ff.de mag.conue.l.1.§.ſi præſes.Bal.

Iudex licet deleget cauſam non propterea in illa poterit teſtificari,quia delegatus iure delegantis fungitur,ita no.Inn.c.dilecto.de teſ.fol.172.nu.3.

Iudex debet quærere à teſtibus de cauſa ſcientiæ ſine interrogatorio,& ſi interrogauit, & teſtis nihil vel non benè reſpondit,tunc non debet repeti interrogatio,ſecundum Inno.in c.cùm clamor. de teſt. fol. 174.in num.3.Si verò iudex non quæſiuit malitia & doloſitas præſumitur, quia omittit ea quæ officio ſuo incumbunt,debet enim ſuo officio interrogare de cauſis ſcientiæ,ſi autẽ iudex omiſit interrogare de circunſtantiis non de ſubſtantialibus,vt de loco, tempore, & conteſtibus, & ſi non ſunt conteſtes iterum interrogandi,ſi autem iudex omiſit interrogare de principali re vel facto, vt de libello in præſcriptione,tunc debent repeti teſtes,quia fuit culpa iudicis non partis,ita not.Inno.in c. per tuas.extra de teſti.fol.174.nu.4.

Iudex in teſtibus interrogandis poteſt ex officio ſupplere,ita no.Inn.in d.c.per tuas extra de teſti.fo.eo.

Iudex qui non pronunciat ſuper princ.non poteſt parti reſeruare petitionem expenſarum,quia nunquam habuit petitionem ſeorſum à principali,ita not.Inn. in c.finem.de do.& contu.fol.155.nu.2.

Iudex poteſt committere notario examinationem teſtium fiendam & in abſentia,ita no.Inn.in c.quoniã cõtra falſam.de probat.fol.164.& in c.cùm Bertholdus.de re iud.fol.202.& no.etiam in c.2.de iureiu.li. 6.& in c.1.de offi.deleg. in Cle.& in c.cùm cauſam. de teſti.& ipſemet notarius inſtrumentum de commiſsione facta ſibi poteſt facere,ita tenet Bald. in l. ex ſententia.ff.de teſtam.tute.tamen magis cautum eſt vt alius notarius rogetur de confectione iſtius inſtrumenti commiſsionis.Hoſtien.& Io.An.in ca. quoniam,contra.de proba.quod eſt no. ſine comiſſione notarius non poteſt examinare,quia hoc ſpectat ad officium iudicis non notarij,vt no.C.de teſt. l.hac conſultiſsima.§.pen. facit.ff.de excu.tut.l.ſcire oportet.& ibi per Dyn.Bald.ſed pone teſtes qui ſunt de eodem domicilio iudicis non poſſunt venire ad iudicem propter infirmitatem nunquid iudex debet ire ad teſtes pro recipiendo teſtimonium,dic quod in criminali ſic, ſed in ciuili non tenetur ire, ſed poterit committere exami.notario,& vide Bar. in d.l.ex ſententia.ff.de teſ.tu. Bal.vide in c.conſtitutus.de fideiuſ.

Iudex ſi viderit vacillare teſtem debet iubere notario quod ſcribat in actis qualiter ipſi iudici videtur teſtem vacillare,& titubare,& pallere,&c.& debet ſcribi modus vacillationis,ita no.Inn. in d. c. quoniam contra falſam.de prob.fol.165.nu.6.& ibi etiam vide qualiter notarius debet ſcribere vacillationem teſtium,quando iudex ſibi dixit,Inn.ibidem:& no.benè iſta Bal.& no.quòd eo tunc,id eſt tempore vacillationis debet iudex hoc notario committere non ex interuallo,& maximè non debet committere finito iudicio,vide Inn.in d.c.quoniam contra fal.fol. eo.& Ang.in l.Lucius.ff.de his qui not.infa.

Iudex ſi citat aliquem per ſuam ſchedulam ſuo ſigillo ſigillatam,licet nõ ſit ſcripta manu notarij valet tamen,ita not.Inn.in c.2.de fid. inſtr.fol.178.nu.3.facit in ar.l.ſi publicanus.§.de rebus.de publi.

Iudex quando habet duas vias ad procedendum, ſeu duas authoritates iuriſdictionales,poteſt ex vtraque procedere.Item poteſt vnum actum facere ex vna, alterum ex altera,& tunc ex ea quam elegit proceſſus eſt iuſtificandus, vt ff. de offi. eius cui mand. eſt iuriſd.&.l.ſi prætor.ſed habens vnam authoritatem & putans ſe diuerſam habere ſi procedit an valeat proceſſus,& videtur quod ſic,niſi aſtringat ſe ſolùm ad procedendum ex incõpetenti authoritate ſecundum Innocent.ſed alij dicunt valere quia credit ſe iudicem & eſt,& ſic non errat circa fundamentum, ſed errat in qualitate vel cauſa iuriſdic.ſuæ ſicut ille qui procedit vt ordinarius ex principali iuriſdictione cùm non poſsit niſi ex prorogata, tamen dicit lex valere ſuũ proceſſum.ff.de iu.l.1.§.2.vide iſta per Inn.in c.cùm ex officij.de præſcr.fol.200.& per Bal. in l.multum.ff.de con.& demon.Bal.vide per d. Bal. de hoc in l.falſus.C.de fur.

Iudex appellationis quando tertius appellet, an pronunciabit pro appellante ſibi non fieri præiudicium an reſcindet ſententiam in totum , etiam quò ad principalem qui acquieuit ſententiæ,item an perſona quæ venit ex tranſuerſo quæ nunquam appellauit poſsit 3.appellare, item an mandetur ſententia executioni in præiudicium vnius & nõ alterius,vide de omnibus iſtis in c.cùm ſuper.de re iudic.fol.200. num.2.& 3.

Iudex in ſententia poteſt dicere, ego pronuncio vel nos pronunciamus,licet ſit vnus ſolus iudex,ita no. Inn.in c.apoſtolicæ.de re iud.

Iudex non poteſt reſeruare ius de quo non eſt actum niſi de conſenſu partium,ita no.Inn.in c.cùm dilecti. de emp.& vend.fol.254.facit.ff.de pac.do. l. libellus Marcellus.Bal.

Iudex imponit perpetuum ſilentium accuſatori ſi non fuerit in termino,ita no.Inn.in ca.licet.de accu.fol. 318.num.4.Scias tamen quod iſtud ſilentium eſt interlocutoria, & poteſt ab impoſitione talis ſilentij appellari, quia nimis præiudicat. ff.de accu. l. Titia.Bal.

Iudex poteſt corrigere errorem ſuum, ſine errauit in proceſſu, ſine interlocutoria & criminali, ita not. Innocen.in capitulo,qualiter.el primo.de accu.fol. 319.num.2.

Iudex ſi procedit contra aliquem non ſubditum proceſſus non valet nec tacitus conſenſus ſufficit ad actum illum validandum,ita not.Inn.in ca. ad petitionem.de accu.fol.321.nu.1.Sed benè ſufficit conſenſus expreſſus,,ita no.C.commu.vtr.iud.l.2.& vide ſ. in verbo,arbiter.in 9.q.vide in l.1.C. de iuriſdictione om. iudi.& in l.ſi per errorẽ.ff.eo.tit.& vide ſ.in hoc eodem verbo in proxi.6.q.

Iudex recipit cautionem pro officij ſui ſecuritate, ita not.Inno.in c.quia fruſtra.de vſu. folio 337. num. 2. & vide per Old.& Barto.in l.ſi quis vxori.§. ſi fugitiui.de fur.

Iudex laicus ſi tenet aliquem in carcere qui dicit ſe clericum, an teneatur eum dimittere & quando, vide per Inn.in c.contingit.de ſen. excom.fol. 364. nu.2.Et dic quod detinet eum donec iudex pronunciabit

ciabit clericum,nam iudex laicus de clericatu non habet cognitionem secundum eum,& potest episcopus inhibere iudici laico ne procedat contra clericum etiam litigare volentem secundum eundem. Inno.ergò si hoc facit episcopus,tamen dicitur clericus declinare sed inuitus abstrahi, nec incidit in pœnam inclinantium,quia eo inuito episcopus pro interesse totius ordinis clericalis declinat eum,non auté seipsum declinat.Et vide.l.1.C.de leg.adm.par. tene menti.Bal.de isto puncto est hodie casus ad literam in c.si iudex laicum.de sen.excom.in 6.

Iudex an possit reuocare post litem cōtestatam interlocutoriam per eum latam antè,vide per Inno,in c. sępè.de app.fol.211.nu.3.

Iudex non potest iudicare neque cogere aliquem ad aliquid faciendum sine causæ cognitione,aliàs non valet sententia,ita no.Inn.in c.solicitudinem. de ap. fol.215.nu.4.sed pone sententia aliquo casu est nulla. Quæritur an consensus partium faciat eam valere, Et dic quod non quando omni respectu erat nulla, & hoc quantum ad agendum, sed quantum ad excipiendum sic,vt.C.commu.vtr.iud.l.2.arg.ff. de pigno.l.1.in prin.si autem est nulla non simpliciter,sed habito respectu ad dominium tunc ratificatione sumit effectum,vt.l.3.§.1.ff.rem ra.habe.&.C. qui pro sua iurisdi.Iac.But.Bal.vide suprà, hoc eodem verbo,in 6.proxi.q.

Iudex appellationis an possit de principali causa cognoscere,vide Innocent,in cap. vt debitus. de app. fol.217.num.5.

Iudex ecclesiasticus erit iudex si ecclesia petat se restitui integrum,ita no.Inno.in c.cùm sit.de fo.compe.fol,129.nu.2.

Iudex ecclesiasticus cognoscit de qualibet oppressione pauperum, & de crimine sacrilegij etiam in dubio,ita not.Innocent.in d.c.cùm sit generale. de fo. compe.fol.eo.

Iudex ecclesiasticus cognoscere debet de causis viduarum,quia ad eum iurisdictio pertinet licet de gratia speciali deferatur iudicibus secularibus vt ipsi cognoscant,ita no.Inn.in c. licet. de fo. compe. fol. 132.nu.3.Adde.quod no.in c. significantibus. de offi. delega.in nouella.& in l.1.C.quando impera. inter viduas.Bal.

Iudex ecclesiasticus habet cognoscere de causa dotis & adulterij,ita no.Inn.in c.1. vt li. non contest. fol. 134.num.3.

Iudex non repellitur propter omnem inimicitiam sed solùm propter graué,testis verò repellitur propter grandiorem quę non ex ipso sed ex alio causam habet.ff.de arbit. non distinguemus. §. cum quidam. & in c.cùm P.extra de accu. Et nimius fauor instar inimicitiæ continet, ita no.Inn.in c. accedens. vt lit. non contest.quæ inimicitia probatur ex verbis puta ex capitalibus minis, dum tamen ex personis dicta pensemus,vt in l.1. C.si quis impera. maled.& l.licet C.de arbi.item ex ipsis rebus & factis, vt. C.de appel.l.si quis prouocatione.Bal.vide suprà,in ver.colonus.in 1.q.ibi,quia iudex nō intendit præiudicare. vide omninò suprà,in ver. citatio. in 28. quæstione ibi. Sed responde quod omnia præcepta iudicum &c.vide suprà,in verbo curia.in 3.quæst.ibi,& quilibet iudex &c.

Iudex licet mittat in prima citatione peremptorium pars quæ citatur non propter hoc potest appellare, quia iudex in quacūq; citatione si vult potest quem citare cum peremptorio,ita no.Inn.in cap.1.de dila. fol.130.tene menti.vide Bar.in l.2. ff. de app.rec. & Bald.in l.2.C.de.episc.aud.

Iudex appellationis quamdiu cognoscit an appellatio sit recipienda non debet inhibere,ita no.Inn. in c.dilectus.de rescrip.fol.15.nu.3.

Iudex non potest super petitione principali iudicare nunc pro vna parte,nunc pro alia, quia super toto debet sic formare sententiam, actus enim pronunciandi est indiuiduus,sed si sunt plura capitula potest de per se super quolibet pronunciare nisi essent connexa & inseparabilia,ita no.Inn.& Hostien.in c. cùm inter.de elec.Nec obst.l.intra vtile.ff.de mino. vbi per se iudicatum fuit super ætate,quia id fuit interloquendo non diffiniendo,nec super re , id est super restit.petita,sed super quodā præābulo, id est causa petitionis scilicet super ætate , & tene menti prædicta.Bal.

Iudex potest iudicare super his quæ veniunt ex quadā consequentia, licet specificè non fuerit petitum in libello,ita no.Inno.in c.quærelam.de elec. fol.36. ff. de mino.l.si iudex.& C.de sent.& interlo. om. iudi. l.cùm eorum.Bal.

Iudex quilibet dum tamen sit ordinarius absoluit à sententia excommunicationis lata à iure. Sed si est lata ab homine is qui eam tulit absoluit vel superior in ea iurisdictione, ita no.Inn.in c.prudentiam. de offi.deleg.fol.84.in nu.13.vel potest dicere, iudex maior potest absoluere à sententiis suorum subditorum,vt vult Inn.in d.c.prudentiam. de off. deleg. Et hoc si offi.minorum ei subalternatur,vt de iudi. l.iudicium soluitur.aliàs non debet se intromittere, vt 11.q.1.c.personas.per Archi.Bal.

Iudex quando pronūciat appellationem fuisse desertam ista pronunciatio est interlocutoria,& ideò debet appellari in scriptis & cum causæ cognitione, facit quod no.in c.fi.de app.in le. & C. quando. iudex.l.si præses.quasi desertam & ideò quia est interlocutoria redit executio ad primum iudicem.argu. l.intra vtile.ff.de mino.& no.in l.tale pactum. §. qui prouocauit.ff.de pac.& tangitur per Inn.in c.pastoralis.de offi.deleg.fol.89.nu.5.Bal.

Iudex inferior non cognoscit de nullitate sententiæ superioris,ita no.Inn.in c.cùm in iure.ver.secùs. de offi.deleg.fol.91.num. 3. facit in arg. ff. de mi.l. minor autem.nec merus executor per capitulum decæterò.de re iud.secundum Inno.per Bar.in l.à diuo Pio. in princ.ff.de re iudi.

Iudex potest suam iurisdictionem defendere etiam cū ense,& etiam in bello, hoc verum si iurisdictio erat euidens & notoria , & subditus vel alter subtrahit sibi exercitium iurisdictionis,ita no.Inn.in c.dilectus. de pœ.fol.353.& plenius per eundem in c.olim.de resti.spo.Bal.

Iudex superior in aliquo territorio potest cognoscere de omnibus causis de quibus iudex inferior posset cognoscere in ipso territorio,ita no.Inn. in c. cùm ab ecclesiarum.de offi.ordi.fol. 97.nu. 3. facit. C. de offi. præfect.vr.l.1. in fi.hoc verum nisi consuetudo illius terrę præfigeret certum ordinem in cognoscédo secundum eum ibidem. Et dic, quod ipso iure non valet quod actum est contra consuetudinem informantem iurisdictionem & contra ordinem consuetum.tene menti.Bal.No. contra consuetudinem informantem iurisdictionem &c.Nam consuetudo potest tendere ad decisionem seu iustitiam causæ.Et tunc dic vt per Cy.in l. 2. C. quando pro. non est neces.

Iudex si taxauit malè expen.poterit illam taxa.reuocare,ita no.Inn.in c.super eo.quod met.cau.fol.115. nu.4.& per eundem in c.sæpè.de app.fol.211.nu.3.vbi habes an possit appellari.

Iudex superior postquam incœpit cognoscere de appellatione inferioris possessionē dare nō potest, ita not.

not.Inn.in c.constitutus.de app.fol.213.nu.3. vide s. in verbo citatio.in 27.q.vbi habes quòd omnia præcepta iudicum sunt stricti iuris. Not.quòd omnia præcepta iudicum &c. quia contra facit quod habetur in c.cùm ecclesia sutrina.de cau.possess.& propriet.Sed hoc intellige in articulo præcepti. Et vide Cy.in l.quoties.C.de fideicom.

Iudex qui se obtulit facere rationem & iustitiæ complementum non dicitur grauare,ita no.Inn.in c. dilectus.de appellation.fol.216.nu.2.

Iudex à quo appellatur debet citari ad audiendam sententiam iudicis ad quem,ita not.Inn. in c.cum speciali,de app.fol.219.in nu.8.

Iudex potest iudicare ex pluribus præsumptionibus,ita not.Inn.in c.illo vos.de pigno.Et per Dy.ff.de ex eu.tut.l.2.Bal.

Iudex potest punire delinquentem ex suo offi. etiam sine accusatore,ita no.Inn.in c.qualiter.de accu. el. 2.fol.322.in nume.5.facit c.fin.de cele.missa. Punitur ergò quis sine accusatore, ratio est ne maleficia remaneant impunita.

Iudex an eo ipso quod fuit opposita exceptio quod non erat iudex desinat esse iudex, ita quod processus postea factus per eum non valeat.Inn.in c. cùm speciali.de app.fol.218.num.2.dicit quod non recordatur se legisse,sed Bar.in l.1.C.si qua.præd.po. dicit quod recordatur quia allegat ibi esse casum,sed. d. Bal.ibi dicit quod est speciale,ibi tene menti.Aduerte alibi Bar.quærit in hoc vtrùm ex eo quod opponitur iudici , quod est suspectus ex hoc impediatur processus,2.& dicit quod sic contra Inn.per Bar. in l.qui poterat.ff.ad Treb.

Iudex vnus potest alteri mandare quod recipiat probationes vice sua seu nomine suo,ita not.Abb. in c. constitutus.de fideiuss.

Iudex si dicit solue,solue,solue : non propter hoc dicitur tertia monitio,ita not.Abb.in cap.tua.de dona. vide gl.in l.4.de pig.ac.Bal.

Iudex potest terminum assignatum reuocare , non enim habet maiorem autho. termini assignatio quã interlocutio, sed interlocutoriam potest reuocare: ergò & assignationem termini,ita not.Abb.in c. significante.de appel.quod tene menti.Bal.

Iudex in causis beneficialibus cognoscit de meritis causæ,etiam appellatione deserta,ita not.Abb. in c. 2. requiris.de app.Bal.

Iudex qui commisit causam alicui, vt cognosceret & pronunciaret habito consilio à quodam sapiente,si ille pronunciauit omisso consilio non oportet appellare , quia sententia est nulla ipso iure , ita not. Ioan. And. in c.non est.de consue. li. 6. in nouella. quod tene menti.Adde quod ille qui petit consiliũ hominis certi non potest appellare à sententia illius consilij vigore lata vel etiam à consilio non appellat.tex.est ad hoc melior qui sit in iure ciuili, in l.generaliter.§.fin autem is. ver. cum minus crudele est parti &c. C. de reb. cred. & iureiuran. quod not.Bal.

Iudex si in prima dilatione probatoria dixit, & peremptoriè, ex tunc secũda dilatio non dabitur nisi cum maiori solennitate quàm aliàs daretur, id est quod impedimentum in prima oportet probari testibus, non autem sufficit solum iuramentum,ita no.Inn.in c.in causis.de testi.fol.167.numero 2. quod tene mẽti.Bal.

Iudex vbicunque daret dilationem probatoriam demum concessa resti.in integ.ibi arbiter qui non potest concedere restitutionem,eo quòd est misti imperij dabit dilationem non prohibita restitutione, ita not.Inn.in c.pe.de arbi.fol.125.nu.3. quod est no. dignum.de hoc per Cy.in l.fi.C.vbi apud quos.Bal.

Iudex quotiescunque iudicat vt bonus vir ab eius sententia appellari non potest vnquam,ita not.Innnoc. in c.præsenti.de rescrip. fol.20. num.3. quod est not. secundum Odo.Bal.vide Ioan.Andr.in addi.Spec.in tit.de appel.§.in quibus.

Iudice vel quocunque alio officiali mortuo an potestatem eius exerceat aliquis ante euẽtum successionis,vide Innoc.in c.ad abolendam. de hære. fol.330. nu.1.Et dic quòd subalternum officium redit ad dominum principalem.Principale officium ad nullum nisi officium episcopi, quod ad capellanum redit in eo propriè quod pertinet ad episcopi iurisdictioné, sicut est iurisdictio & confirmatio , quia sunt vnum corpus & in vno collegiali corpore,etiam vnum ius omnium recidit,vt l.sicut.in fi.quod cu.vniuer.nomi. nisi singulares personæ.Inn.

Iudices qui erunt quod est contentio inter dominum & vasallum de feudo vel circa feudum, dicit Innoc. quod pares,id est habentes feuda similia,& quando contentio inter vasallos est, dominus ipsorum est iudex,sed ad quem appellabitur in istis casibus,vide Inno.in c.cæterùm.de iudi.fol.126.num.5.

Iudices habentes mixtum imperium,isti solùm habent potestatem dandi plenam possessionem nudam verò possessionem in casibus causa custodiæ possunt dare simplices magistratus,ita not.Innoc.in c.tuę.vt lit.nõ contest.fol.135. Primum fallit in litis diuisorio, vbi requiritur litis decisio corporalis , vt l.inter castellanum.ff.de arb.Bal.

Iudices sedebunt à mane vsque ad vesperas quomodo hoc intelligatur,vide Innoc.in c. consuluit.de offic. deleg.fol.86.num.4.

Iudici potest de facto resistere ille qui non est citatus dummodò possideat,ita not.Innoc.in cap.si quando. de offic. delega. fol.80. vide suprà in verbo, factum.in 9.q.

Iudici soli licet non credatur nisi quatenus constat ex actis:tamen creditur iudici & notario simul,ita not. Innocen.in cap.quoniam contra falsam. de probat. fol.165.num.8.

Iura spiritualia non sunt diuersa inter episcopum & capitulum,ita not.Innoc.in c.cùm clerici.de verb.sign. fol.368.vide suprà in verbo,electio.in 14.q.

Iura loquentia de stipul. & acquisitionibus seruorum habent locum in contractibus monachorum,ita no. Inno.in c.cùm olim.el 2.de priuileg.fol.346.nu.4.facit ad materiam.l.si seruus. C.de pact. quia quæ ibi dicuntur idem in seruo idem in monacho.

Iura spiritualia non transeunt in vniuersitate temporalium rerum,& si sit appositum signum vniuersale, ita not.Inn. in c.ex literis.de iure pat.fol.286.num.1. Bal.caue per l.quædam.ff.de acquir.re.do.& per no. in l.modicis.ff.de contrah.emp.

Iura quando sunt contraria statur posteriori,tamen generale nõ derogat speciali alicuius loci,ita not.Inn. in c.1.de rescrip.fol.5.nu.3.

Iuramento firmato à iure nihil debet addi vel detrahi, quia certos habet fines,ita not.Innoc.in ca.dilec.de ma.& obed.fol.104.num.2.

Iuramentum turpe non est seruãdum sed turpiter præstitum sic donec absoluatur iurans , nisi ex necessitate,ita not.Innoc.in cap.cùm inter.de renunc. vide infrà in verbo, testis.in 27.q.

Iuramentum quod est præstitum alicui tanquam officiali eo deposito non debet ei seruari,secundum Hostien.ibi.Et vide infrà in ver.testamentis.in 45.q.Bal. vide in c.ad apostolicæ.de re iud.lib.6. & in c.pastoralis.eod.tit.in Cle.

Iuramentum de non reuelando secretum intelligitur nisi

nisi ex iusta causa releuetur, ita no. Inn. in c. qualiter el. fol. 319. de accu.

Iuramentum veritatis succedit loco iuramenti calumniæ in causis spiritualibus, ita no. Inn. in c. literas. de iura calum. lib. 6. fol. 138. in criminalibus, vt in c. dilectus. de ac. Et ideò non est iuramentum purgationis, interdum enim iuramentum calumniæ facit sufficientem probationem vbi id quod petitur agenti prodest, & alij non nocet vel parum, vt no. ff. ad exhi. in l. thesaurus. tene menti. Bald. vide sup. in ver. actor. 15. q.

Iuramentum minoris repræsentat ipsum esse maiorem non essentialiter, cùm esset quid impossibile, sed iuris præsumptione sic, vide Inn. in c. cùm causam alias. in c. fi. de iura. cal. fol. 138. Et quid est hoc dicere, vide per Cy. in l. si quis maior. C. de transa. Et hoc quod facit eum maiorem est verum nisi fraus interuenit, vt no. in l. quid ergò. §. contrariũ. ff. de contra. iudi. tu. Bal.

Iuramentum præstitum potest in melius commutari sicut votum factum, ita Inn. in c. debitores. de iureiu. fol. 185. nu. 2.

Iuramentum de obseruandis sta. restringitur ad licita, ita not. Innocen. in c. clericus. de iureiu. folio. 188. C. de vsu. l. eos. in gl. no. Bald. de hoc in c. 1. de iureiu. lib. 6. & vide in l. non videtur data. §. qui iussu. ff. de reg. iur.

Iuramentum quod præcipitur à iure præstari super cõtractu fiendo vel aliis, intelligitur quod solenniter præstari debeat tactis manibus sacrosanctis Euangeliis, vt in Authentic. vt omnes obed. iudi. §. fi. col. 5. ita no. Innocen. in c. & si Christus. de iureiu. folio. 187. numero. 3. & no. per Io. An. in c. vt circa. de elec. li. 6. Bal. Patet igitur quod vbicunque fit mentio in l. vel statutis de iure præstando intelligitur quod præstetur solenniter tactis corporaliter sacrosanctis Euangeliis.

Iuramentum debet esse veritatis indago, ita no. Inno. in c. & si Christrus. de iureiur. vnde & si pars iurat attendere illud quod ignorat dicitur subire anceps periurium, vt ff. de in litem iuran. l. videamus. quæ assertio temeraria veritatis in parte est culpa. ff. de ac. emp. l. Iul. §. 4. in teste autem esset dolus & falsitas si præcisè affirmaretur secundum Innocen. alibi. Item iuramentum debet esse materia liciti & honesti, non rei turpis vel prohibitæ. ff. de pact. l. iuregentium. §. & generaliter, item stylus descriptionis exigitur in consilium animi. ibidem Innocen. & Hosti. no. Bal.

Iuramentum debet seruari licet sit in præiudicium rei familiaris, secùs quando est in præiudicium animæ, ita not. Inn. in c. quemadmodum. & in c. cùm contingat. de iureiu. fol. 187. nu. 3.

Iuramentum cadens super debito seruandum est, licet sit per vim extortum, ita no. Inn. in c. ad nostram. de iureiu. fol. 186

Iuramentum est personale ex parte iurãtis, sed est reale ex parte eius cui præstatur, ita no. Inn. in c. veritatis. de iureiu. fol. 185

Iuramentum transit ad hæredem recipientis non ad hæredem iurantis, nec sortitur hæres forum vniuersale ex iuramento defuncti, nec censura ecclesiastica potest compelli, vt not. in c. fi. de fo. compe. lib. 6. in nouella. per Io. And. licet Abb. dixerit contrarium in c. parochiano. de sepul. tamen veritas est quod iuramentum quantum ad spiritualitatem, quæ sibi inest, non transit ad successorem iurantis. Sed quantum ad robur contractus benè transit, quia vires & robur à princip. sui assumpsit de præterito, & ex persona hæredis robur nõ mutatur. Itẽ transit quantum ad probationem, vt in Auth. de iureiu. à mo. præst. col. 5. Bal.

Iuramentum defuncti in extremis præstitum afficit hæredem, & facit eum hæredem de foro ecclesiæ, ita tenet Abb. in c. fin. de sepul. Secùs si esset iuratum in contractu, nam per hoc non efficitur hæres de foro ecclesiæ, nisi iam cœptum esset iudicium cum defuncto, vt not. Io. An. in c. fi. de foro comp. lib. 6. in nouella. Et est ratio quia iuramentum est personale ex parte iurantis & per mortem virtus spiritualitatis ei annexæ dissoluitur, vt in c. veritatis. de iureiuran. per Innocen. Aliæ verò vires iuramentum & robur contractus non perimunt morte iurantis. Bal. Et facit quod hæres teneatur iuramentum præstitum, à testatore in articulo mortis seruare. vt ff. de leg. 2. l. cùm pater. §. filius matrem. Bald. vide. ff. de leg. 3. in l. cum quis decedens. §. codicillis & Titia. per Bal.

Iuramentum astringit testem ad veritatem dicendam tam super facto quàm super circumstantiis, vide per Abb. in c. cùm causam. de testibus.

Iuramentum fidelitatis extenditur ad futura, ita dicit Abba. in c. clericus. de iureiuran. & ibi vide per eum & vide. l. si fructus. ff. de vsufru. in gl. ord. Bal. vide s. in verbo appellatio. in 26. q.

Iurans aliquid dare vel facere sine stipulatione nulla oritur actio ciuilis vel canonica ex hoc iuramento. Sed denunciatio potest impetrari, ita not. Innocen. in c. nouit de iud. quod not. Bald. Et sic no. quod iureiuran. non includit pactum, coniuncto. c. 1. extra de pact. vide Iac. But. & Bar. in l. 1. C. de ope. li. & Bal. ibi. & Innoc. c. cùm venissent, de institutio. fol. 893

Iurans in animam alicuius debet respondere id quod domino videtur non quod sibi, ita not. Inn. in c. fi. de iu. cal. fol. 138. & in c. ad hoc. de test. Et de iuramẽto præstando in animam alterius, vide. 62. dis. c. tibi domino, Bald. vide suprà in verbo conditio. in 1. & 2. quæst.

Iurans homini ab homine potest absolui, ita not. Inn. in c. cùm inter de renun. fol. 58. nu. 1.

Iurans aliquid dare vel facere alteri, & ille idem iurauit aliquid dare vel facere alteri, Si vnus non seruat iuramentum alteri, nec alter illi non obseruanti seruare tenetur, ita not. Inn. in c. peruenit. de iureiuran. folio. 184. numero. 2. facit quòd no. in l. 1. in fin. ff. de lo. pub. fru. & ff. loca. l. quæro. §. inter locatorem. & ff de iureiurando. l. si non fuerit. & de non nu. pec. l. fi. de act. emp. l. Iul. §. offerri. C. de transa. l. scire apud acta. ff. de rescin. ven. l. fi. & de pac. l. 1. & quod ibi no. cum si. Ergò si iurasti dare mihi centum, & ego tibi equum. Si tu non facis promissa, ego non deiero si non facio similiter quæ promisi, nam defectus causæ excusat, vt in d. ll. Ex prædictis collige casum, quòd quis licitè venit contra iuramentum suum, & not. ista. Bal. idem quòd dicit Innocen. in primo dicto tenet Abb. in c. sicut de iureiuran. qui dicit, quòd non est periurus ille, qui periuro non seruat fidem. Ad hoc vide. ff. de contrahen. emp. l. domum. in fi. Bal.

Iurans parere mandatis alicuius simpliciter tenetur obedire de quolibet mandato de quo verisimiliter potuit cogitari. Si autem iurauit aliquid in specie, tunc in foro animæ statur intentioni iuran. in foro autem causarum statur interpretationi iuris, ita no. Inn. in c. veniens. de iureiuran. fo. 185. nu. 1. adde quod no. ff. de re. iuris. in l. non videtur. §. qui iussu. & C. de vsur. in l. eos. iuramentum enim licet sit ita præstitũ, debet tantùm intelligi arbitrio boni viri. facit ff. de oper. lib. l. si libertus. ita Bal.

Iurans non appellare non obſtante iuramento adhuc poterit appellare per cauſam ſuperuenientem, ita dici: Innocent.in cap.ad hæc.de app.fol.207.idem in reductione.ibidem.

Iurans non alienare ea quæ ſunt de menſa, intelligitur iurare etiam de poſtea quæſitis menſę,ita not.Inno. in cap.vt ſuper.de re.eccl.nō alie.folio 352. idē Hoſt. ibidem.Tamen res conſuetæ infeudari non ſunt de menſa,ſecundum Innocentiūibidem.& per eūdem in c.ex parte.de feud. & conſuetudo in hoc ſeruanda eſt,vt.ff.de aqua quo.& æſti.l.1.§.permittitur. Sed quomodo iuramentum trahitur ad futura?Reſpondeo,quia eſt vniuerſale,vt.ff.de fun.inſtru.l. Lucius. & in l.fi.C.quæ res pi.obli.poſ.Et no.quòd res quæ non deuoluuntur ad epiſcopatum ſed ad epiſcopū nomine alieno.i.pauperum non debent epiſcoporū deputari menſæ,ſed nomine pauperum vendi debēt & liberè pretium pauperibus erogari. Menſa ſpiritualis non continetur appellatione pauperum, & in hac alienatione nulla eſt neceſſaria ſolennitas ſiue forma.vt in Authen.de eccleſiaſti.titulis.§. qui hoc facere.& §.interdictum.col.9. ſecundum Bar. quod eſt benè no.& eſt ratio, quia epiſcopus facit iſtam aliena.vt executor cui non eſt data aliqua forma.tene menti.Bal.Sed quid ſi epiſcopus rem emphyteuticam non relocauit,& ſtetit per annum, an iſte lapſus anni facit rem eſſe de menſa. Archid.tenet quod ſic, quia ex quo epiſcopus percipit fructus nomine menſæ ipſi menſæ deputaſſe videtur. Ego non credo quòd conſuetudo rei ſic de facili perimatur ſicut nec inducit,ad hoc.ff.communia.præd.l. vēditor.Bald.

Iurare poſſunt de calumnia omnes qui habent adminiſtr. à lege vel à iudice ſine ſpeciali mandato, vt no.Innocentius in capitulo imperatorum. de iura. calum.fol. 138

Iurare poteſt de veritate etiam ille qui non videt,ſi tamē indubitanter nouit.Fallit in teſte qui dicit ſe vidiſſe & præſentem fuiſſe in actu,ita no.Inn.in c.fi. de iur.cal.folio 138.Ergo pars quæ iurat vera eſſe non debet interrogari de cauſa ſciētiæ,& ſi interrogetur poteſt dicere ſcio, quia indubitanter noui: ſecùs in teſte qui debet reddere cauſam per ſenſum corporis & de re ita geſta eo preſente & vidente, vnde dicit tex.quod in teſte ſemper requiritur præſentia & memoria.vt.ff.de fur.l.quidam tabularum.in fi.& ff. de teſta.l.quidam teſtamento.in fin.& C.de teſt.l.teſtium.in fi.Et hoc dictum dominus meus Do. Card. Vabrenſis allegat,quod ad hoc vt eccleſia romana poſsit mouere arma ſpiritualia & temporalia, ſufficit quòd habeat iuſtitiam veritatis indubitanter, licet non habeat iuſtitiam probationis,quia procedit eccleſia vt pars cui ſufficit veritatis fundamentum. Bald.Item ſcias quòd ſi teſtis diceret ſe credere vel ſibi videri non valeret ſuum teſtimonium,vt no.ff.de arbi.lege diem proferre.§.ſi plures. quia iſta verba magis pertinent ad iudicium,vt eod.titul.l. quid tamen.§.primo.quàm ad aſſertionem facti.Bald.Item æquè creditur parti in negatiua ſicut in affirmatiua, ſecùs in teſte,quia videri factum negatiuam non poteſt. Et ideò magis creditur affirmantibus qui dicūt ſe vidiſſe quàm his qui dicunt non ſe vidiſſe, vt no. per glo.in d.§.ſi plures.& per glo.in cap.1.de præſcri. li.6.niſi teſtis adiiciat nec eſſe potuiſſet quin vidiſſem.vt no.in l.1.§.1.de iti.act.priu.Tunc enim aſtruit negatiuam per ſenſum corporis,vt.C.de contrah.& commit.ſtip.l.optimam.Si autem dicit teſtis ſimpliciter non vidi nihil probat,quia ſenſum negat & tāquam ignorans deponit vnde nil probat, in negatiua etiam vaga vel generali teſtis eſt ſuſpectus, vt in cap.cùm eccleſia.de cau. poſſeſ.& prop. Debet enim eſſe coarctata,vt poſsit in veram notitiam cadere,ſed nec omnis ſenſus ſentit negatiuam. Sed ſenſus viſus tantùm,quia locum vacuum video.Sed nō ens,non guſto,non tango, nec odoro,nec audio.Per contrarium ſenſum probatur negatiua,quia non entia non obiiciuntur ſenſibus,nec apparent ſenſibus, quia ſentire eſt pati,& ab ente debet fieri ſecundum Ariſt.Et ſi iſte libellus non concludit iſta tacita confeſsio eſt contumacia non concludit quia pro qualitate libelli debet intelligi confeſsionis effectus, vt no.C.de iuram. cal.l.fi.§.ſin autem reus.in gl.per h. ſecùs in cōfeſsione expreſſa,quæ poteſt excedere naturam petitionis ſecundum Inn.alibi.tene mēti iſta. Bal.vide infra in verbo,probatio.in 5.quæſtio. & infra in verbo,procu.in 13.q.

Iurare quando quis poſsit in animam filiorum,& quādo non,vide Inn.in c.ad hæc.de teſti.

Iuratur iterato de calumnia propter præſumptam malitiam,ita not.Inno.in c.cùm dilecti.de elect. fol. 42. nu.9.ergo iuramentum calumniæ non excuſat ab expen.ſecundum Hoſt.ibid.Bald.

Iuratus non accuſare aliquem poteſt renunciare ad correctionem,ita not.Inno.in c.veniens.de accu.fol. 318.numero 3.

Iuraui ſtare mandatis tuis non poteris propter hoc iniungere mihi graue & inſolitum,ita not.Abb.in c.veniens.de iureiuran.ar.l.fiſtulas.§.pen.ff. de contrah. emp.Bal.vide in l.pen.de arbi.per Guil.& in l. fi. de præto.ſti.per Bart.in l.ſi quis in conſcribendo.C. de pa.per Cy.& Bal.

Iuraui non eſſe contra eccleſiam,licet ſic iurauerim,tamen ſi ipſa eſt contra me poſſum me defendere ab ipſa,nec intelligor iuri meo præiudicaſſe,ita no.Ab. in c.petitio de iureiu.

Iurauit quis non vendere vel alienare rem ſi de facto alienat vel vendit,ipſa alienatio tenebit non ob.iuramento,ita tenet Inn.& Io.And.in nouella. in c. dilecto.de præb.quod no.pro principibus qui aliquando permittunt vaſallis alicuius caſtri eorum iuramēto quòd nunquam alienando iſtud caſtrum exibit de corona regali,& ſæpè contraueniunt & alienatio tenet per prædicta,tene menti.vide in c.licet. de iureiu.lib.6.in glo.& in nouella.per Bal.in l.duobus. in fi.ff.de iureiurando.adde tamen quòd tenet alienatio,ſi fuit moderatè facta.Secùs ſi immoderatè, vt quia per eam læditur dignitas regalis,vt not. ipſe idem in capitulo intellecto.de iureiuran.adde ſimiliter ad primum dictum.ſupra eod.quæſtio.quod no. in ſimili de domino qui iurauit non reuocare procuratorem quē reuocare poteſt,licet ſit periurus,vt in cap.fin.in glo.ſuper verbo,reuocatns.de procu. li.6. quæ eſt ſingu.

Iure,id eſt ſecundum ius quod ſecundum conſuetudinem fit,dicit Inn.in c.cùm veniſſent.de eo qui mit.in poſſeſsio.cau.rei ſer.numero 1.fol.159.

Ius commune ſi deducatur in pactū non eſt ſimonia,ita not.Inn.& Hoſtien.in c.ad audientiam.de reſcri. vide infra in verbo,reus.in 5.quæſtio.

Ius alicui non quæritur per ſententiā excōmunicationis,ita not.Inn.in c.ſacro.de ſen.excom.fo.360.in numero.8.vide infra in verbo,renuncians.in 14.q.

Ius patronatus eccleſiæ tranſit non ſolùm ad filios,ſed etiam ad extraneos hæredes, quia tranſit cum vniuerſitate,ita not.Inno.in c.1.de iure pa.fol.285. nu.1. tene menti perpetuò.

Ius patronatus ex ſola præſentatione non quæritur,ita not.Inn.in c.quoniam.de iure pa.fol. 285

Ius patronatus poſt fundationem eccleſiæ non quæritur,ita not.Innoc.in c.1.de iure pa.folio.285.num.1.&

vide sup.in ver.castrum.in 1.q.ibi ius patrona.&c.vide sup.in ver.in 1.q.ibi oritur ius petendi &c.

Ius quæritur in beneficiis ecclesiasticis sine possessione vide per Compost.in c.cùm M.de const. Bald. vide in capit.literis.de consue. & dixi in l.traditionibus. C.de pac.

Ius impetrandi acquiritur in gratiosis ex sola interpretatione,& tantùm operatur in eis interpretatio,quã tum in contentiosis citatio,secundum Inn.in c.constitutus.de rescri.fol.10.nu.3.

Ius quando petitur in aliqua re debent vocari omnes quos tangit res,ita not.Inno. in c.inter quatuor.de maio.& obed.folio 103.numero.3.& interdum vocã tur illi quos res non tangit per præiudicium,sed per affectum,vt sunt consanguinei & amici, quod est in vno casu tantùm,scilicet,quando volo procedere cõ tra aliquem absentem vel pupillum tanquàm cõtra indefensum,nam ista negatiua quòd sit indefensus aliter non potest apparere nisi per istam discursionem & imaginationem,vt l.ergo.ff.ex qui. cau. ma. Porrò hi qui præiudicio contingunt sunt citandi nisi in illis casibus in quibus res iudicata seu inter alios acta non præiudicat secundum Innocent.& no. ff.de mi.l.de ætate.& ff.qui.ex cau.ma.l.si miles.§. 1. & C. si propter.publ.pensi.l.si deserto.in fi. Regulariter non sunt citandi illi qui non habent ius in processu.Bal.

Ius statim est quæsitum in beneficialibus ex permutatione,secùs in rebus corporalibus,ita not.Inno.in c. inter cætera.de præb.fol.232.num.3.

Ius an quæratur alicui ex inuestitura,vide per Inn.in c. ex ore.de his quæ fiunt à ma.par.cap.folio.250. per Dy.in c.1.de reg.iuris.lib.6.Bal.

Ius non potest acquiri in beneficiis ex præscriptione, ita not.Abb.in c.ex parte.de testi.

LAICI interdicti promoueri non possunt, ita no.Inn.in c.nõ est.de spon.fol. 300

Laici pro rebus ecclesiasticis possunt conueniri coram iudice ecclesiastico, ita no.Inno.in c.si clericus.de fo.compe.fol. 129

Laicus debet postulari ad canonicatũ non eligi,ita no. Inno.in c.fi.de oblig.ad ratioci.fol.73.nu.2.&c.

Laicus tempore inchoati processus & delicti si postea efficiatur clericus vel monachus non mutat forum, vt l.si quis postea.ff.de iudic. & l. cùm quædã puella.ff.de iuris.om.iud.Ne pœna alteretur vbi in pœnis inspicitur tempus delicti.Sed vbi inspicitur tempus sententiæ,tunc secùs quia secundum illud tempus moderatur condemnatio,licet secundum aliud tempus accusatio sit formata,vt.ff.si ex noxa.cau.agatur.l.pe.& de pœnis.l.1.& ff.de neg.gest.l. Pompo. la.2.Si verò fit clericus ante inchoatum processum idem quo ad pœnam si in fraudem recipit clericatũ secundum Dy.Sed quare sicut bona alienare potest sic vt ita dixerim non & personam,vt.ff. de dona.l,& post contractum. de in integrum restitutio.l. absentem.Non enim est persona aut res litigiosa, Respõdeo,quod noxa sicut lepra sequitur caput, vt no. in Authen.de mona.in princ.colum.1.& ff.de cap. di.l. 2.§.nemo.& ff.de post.l.ex ea.Vel dic, quod licet clericus in ante gesto teneatur inspecto initio tantùm iudex secularis non potest in eo exequi sententiam corporalem, quia non potest mittere falcem in alienam messem.argum.ff.de bo.aut.iudi.poss.l. cum vnus.§.is qui.& ff.si serui.vendi.l.sicuti.§.Aristo. & in Authen. de sanct. episcop. §. si verò. coll.8.vbi dicitur, quod primò degradari debet & postea tradi ad pœnam iudicis secularis.Sed an post capturã clericatũ accipiens dicatur esse præuentus dic quod sic,quia captura est citatio realis, quandoque captura non est citatio sed custodia,vt in c.vt famæ.de sen.excom.Vt quando iudex secularis capit clericũ in scelere seu in delicto comprehensus,tangitur ista materia in cap.1.de obligatis ad ratio.& melius per Io.An.ibidem quem omninò vide.& per Bar. in d.l. 1.ff.de pœ.Bald.item scias,quod mutatio est duplex scilicet,fori & pœnæ,& neutra fit si erat præuentus, sed si non erat præuentus fit mutatio iudi.non pœnæ,nisi quando nõ cadit in iudice talis qualitas pœnæ,tunc enim primò degradari debet,postea remitti puniendus veteri pœna,& facit.ff.ad muni.l.incola.& quod ibi no.Bal.

Laicus tenens clericum in carcere seu asserentem se clericum: An laicus teneatur eum dimittere, & quã do,vide Innocent.in cap.contingit. de senten.excõmu.fol.360.numero 2.& vide sup.in verbo, iudex. in 78.q. vbi latè.

Laicus non accusat clericum seu presbyterum etiam de fornicatione,ita no.Inn.in c.ex parte.de testi.fol. 166.num.1.

Laicus etiam de spiritualibus tenetur respondere Papæ, ita no.Innocen.in cap.dilectus.el.4.de præb.fol. 238.vide supra,in verbo,clericus.in 22.quæst.& etiam in 30.quæst.

Latitare dicitur omnis qui non obedit vocationi iudicis cùm scire præsumatur, ita no.Innocentius in capitulo dilecto.de verbo.significat. folio 372. numero quarto.

Laudum arbitratorum non emologatur tacitè lapsu temporis,ita no.Innocent.in cap.quintauallis.de iureiur.folio 186.in nume.4.Ratio est,quia magis accedit contractui quàm sententiæ,vt in Authen. vt differ.iudi.§.1.col.8.Item si arbitrator non procedit vt iudex,ergo non habet citare partem ad essentiam laudi secundum not.per Inno.in cap.dudum.de præsum.Sed ad sui instructionem si ei non liquet de causa requirit absentem,& si absens non comparet visa fere impedire ne arbitretur,vt.ff.de verbo. ob.l. si quis arbitratu.Item quare citat,vbi requiritur exploratio voluntatis,vt.ff.de ædi.edi. l. quod si nolit. & de in diem addi.lege si necessario.& de leg.2.l.quod tamen.quod tene menti.Adde quod no.per gl.ff. de arbi. l. si de meis.§.decepisse.per Dy. & ff. de fur. l. si dominium.per glo.& de iud.l.1.& vide quod dixi. ff.de condi.indeb.l.si procurator.Bal. vide. supra. in ver.arbiter.in 7.q.

LEGATARIVS admittitur in testem in causa testamenti,quia necessariò non sequitur, valet testamentum ergo & legatum,ita no.Inn. in c.quoniam, de testi.fol.166.num.2.

Legati in prouincia sibi commissa possunt facere constitutiones generales in his,quæ pertinent ad suam iurisdictionem,ita no.Inno.in c.nemini. de offi. leg. fol.96.idẽ tenet Abb.in c.1.de loca.& sic facere stat. procedit per eundem,per quem procedit iurisd. & eandem metam habet statuere & iudicare secundũ Inno.siue quis habeat iurisdictionem altam,siue superiorem,siue bassam,id est inferiorem,& potest facere statu.in spectantibus ad suam iurisdictionem. Non tamen potest facere statu,ne à sua iurisdictione possit appellari,quia soli principi licet apponere clausulam omni appellatione remota,vt in c.venientes.de iureiu.quia hoc.s.an app.sit recipienda nécne non pertinet ad suam iurisdictionẽ sed ad iurisdict. superiorum.Nunquid ergo valet statutum quod faciũt isti in prouinciis quibusdã,scilicet quod ab interlocutoria non possit appellari,videtur quod sic,si appellatur ab inferiore ad episcopum legatũ.Secùs si ad Papam, quia non potest diuertere à molendino

dino domini Papæ, potest tamen retinere hunc modum quod faciat iudices tres: primum primæ causæ, secundum primæ appellationis, tertium secundæ appellationis, & sic non poterit appellari extra prouinciam, quia non est licitum tertio prouocare, & hoc est iuris communis non vi sta. secundum Bar. in l. omnes populi. ff. de iustitia & iure. Qui non dicit verum, quia quo ad Papam potest appellari omissis gradibus. Si autem facit constitutionem non negatiuam sed affirmatiuam, puta quod ab interlocutoria liceat appellari vna vice valet constitutio, quia appellat ius superioris non autem minuit secundum quosdam. Sed videtur quod non possit sine speciali commissione statuere id cuius contrarium statuit dominus, vt ff. mand. l. si hominem. Sed quid si statuit vt procedatur summariè & de plano videtur valere, quia non tangit ius superioris sed ordinem iudiciorum, in contrarium allegatur. ff. de officio proconf. & leg. l. nec quicquam. & not. Specul. in tit. de leg. §. superest. ver. sed nunquid. & in cap. fin. de hæret. lib. 6. de verb. signif. cap. sæpè. in Clemen. in glo. tertia. Sed quid si statuit quòd minor non restituatur videtur quòd non valet. ff. de minoribus. l. tertia, in princip. Argumen. contra. ff. quod quisque iu. l. 1. §. primo. & plenè vide in c. fin. de appel. lib. 6. in nouella. Bal.

Legatum, vide infra: in ver. testator. in 1. & 3. q. & infra in verbo, prælatus. in 2. q.

Legatus quid possit reseruare suæ collationi, vide Inn. in c. cũ dilectus. de iure pa. fol. 287. nu. 2. & vide quod no. ff. de testa. mil. l. si. certarum. in fi. Bald. vide supra. in verbo, emanans. in 1. q. & sup. in ver. ciuitas. in 5. q.

Legatus an possit facere sta. contra ius commune? dic ꝙ sic, nisi in reseruatis vel prohibitis statui, ita not. Inn. in c. vt singulæ. de offi. archipresb. fol. 78.

Legatus facta vnius prouinciæ existens in alia explicat sibi decreta, ita no. Inn. in nouit. de offi. leg. fol. 96.

Legatus nullam habet potestatẽ auferendi iura vnius ecclesiæ & dare alteri, ita no. Innoc. in c. fi. de confir. vtil. vel inut. fol. 226.

Leges ciuiles an sint seruandæ in foro ecclesiastico seu canonico, vide per Inn. in c. 1. de no. ope. nun. fol. 344. & etiam per Io. And. ibidem in nouella, & in c. quid clericis. de fo. compe. Dic ꝙ si loquimur in sententia tunc inter laicos est seruãda in foro episcopi si patitur iurisdictio iudicantis, vt in c. fi. de exce. li. 6. Si loquimur in sta. Aut statu. est cõtrarium cano. Et tunc episcopus debet seruare canones non sta. vt in c. ecclesia. de consti. & in c. cùm causam. de re iud. Aut nõ est contrarium sed supplet vel distinguit ius canonicum, & tunc seruandum est statu. arg. notatorum in l. 1. de constit. prin. Aut sta. est præter ius canonicũ & disponit de casu aliàs nõ deciso. Et tunc seruandum est, vt ff. de leg. l. de quibus. & ideò cõsuetudines feudorum seruãtur in foro episcoporum sicut pacta, vt ff. de legib. l. sed & ea. Et non solum consuetudo est seruanda sed simile consuetudinis & statuti no. ibi. & l. non possunt. & in l. sed & posteriores. eo. tit. nam quando lex sit super casu non deciso semper tacitè agi videtur vt de similibus ad similia porrigatur vel procedatur, quod est no. Bal. Adde ad istam materiam ꝙ no gl. in c. malæfidei. de regu. iu. lib. 6. Bal. vide Bar. in l. si verò. §. de viro. ff. sol. mat. & no. bene hoc in eo quòd dicit semper & an hoc procedat in pœnalibus, dic vt in c. 1. §. sed quia natura. in tit. quæ sit pri. cau. bene. amit. & ibi dixi.

Legis intellectum sufficit habere licet non habeamus intellectum facti, ita not. Inno. in cap. ecclesia. vt lite pend. fol. 160.

Legitima potest diminui prætextu consuetudinis, ita not. Abb. in cap. Rainutius. de test. imò ibi casus de hoc melior qui fit in iure ibi, dum dicit secundum Tuscanensem consuetudinem ciuitatis &c. vide Cynum in l. sancimus. C. de nup. Bald. vide Ioan. Andr. in cap. multum. de reg. iur. lib. 6. qui allegat ad idem. d. c. Raynutius.

Legitimatio sobolis non firmat electionem illegitimè electi, aliàs nati, quia non purgatur vitium eligentium, quia non trahitur retro, ita not. Hostien. cap. innotuit. de elect.

Legitimatio personæ procuratoris non facit eum irreuocabilem ante litem contest. ita not. Innoc. in c. in causis. de elect. fol. 40. num. 4.

Legitimatus & restitutus famæ ab Imperatore est habilis ad honores ciuiles non ecclesiasticos. ita not. Innoc. in c. per venerabilem. qui fil. sint legit. fol. 313. num. 2. legitimatus à Papa non videtur legitimatus ad succedendum nisi in terris ecclesiæ, ita dicit Inn. in c. per venerabilem.

Legitimatio summi Pontificis quid operatur, vide Innocent. ibi.

Legitimè videtur factum in dubio quod factum est, ita not. Innoc. in c. fi. de lib. obla. fol. 133. & ibi vide de natura istius verbi legitimè.

Legitimè nihil potest fieri si forma non seruatur, ita not. Host. in cap. cum dilecta. de rescrip.

Lex licet sit abrogata tamen ratio semper remanet legis quam semper licitum est allegare, ita not. Inno. in c. nouit. de iud. fol. 127. num. 6. & vide l. pen. in prin. C. de lat. lib. tol. Innoc. vide suprà in verbo, citatio. in 28. q. circa med. ibi. quod si lex assignet tempus, &c. Bal. vide in c. authoritate Martini. de præb. lib. 6. & Bar. in l. fi. de fal.

Lex, petendæ. C. de tempo. in integr. rest. habet locum vbi terminus præfigitur partibus non iudici, ita not. Inno. in c. de causis. de offic. deleg. fol. 82. num. 5. ff. de mino. l. inter vtile. no. C. de adul. l. fi. & ff. de excu. tut. l. si cùm ipse. & in l. scire oportet. §. consequens. & per Dyn. in §. rursus. & l. arbitrio. §. pen. ff. de dol. Bal. vide infrà in verbo, sta. in 5. q.

Lex. 1. §. solent. ff. quando appel. sit. intelligitur quando præses sedebat in ordine non iudicans sed consulẽs, vel quando sedit iudicans sed contradixit, & ideò potest cognoscere de appellatione, quia cognoscit diuerso iure, ita not. Innoc. in c. irrefragabili. de offi. ord. fol. 100. num. 2.

Lex, de vsu aquæ. ff. de va. & extraor. cri. qualiter intelligatur, vide Inn. in c. 2. de offi. iud. fol. 102. nu. 2.

Lex pen. si. de aqua quot. & æsti. vide Inn. in c. cùm venissent. in fi. de in integ. rest. fol. 116. nu. 9.

Lex, si de meis. ff. de arb. vide Inno. in c. per tuas. de arb. fol. 123. nu. 3. ibi ponit &c.

Lex, si quis in tantam. C. vnde vi. an habeat locum in causis ecclesiasticis, vide Innoc. in ca. ad nostram. de iureiur. fol. 186.

Lex, vtique. ff. de rei vend. qualiter practicetur in sententia formanda, & cæteris capitulis illius legis, vide Innoc. in c. 1. de re iud. fol. 198.

Lex, petendæ. C. de tempo. in integ. rest. & l. diffamari. C. de inge. manu. quomodo debent intelligi, vide Innoc. in c. super. eo. de appel. fol. 208. & ibidem vide per Inno. de coarctatio. dilatio. & vide suprà hoc eodem verbo, in 2. q.

Lex viua quando aliquid prohibet debet idem operari ac si lex mortua prohiberet, ita not. Innoc. in cap. fin de accus. fol. 324.

Lex si detur quod hæreticus in articulo mortis non posset renunciari esset inhumana & contra voluntatem Dei, ita not. Inno. in cap. à nobis. de sent. excom. fol. 357. num. 2.

Lex

Lex,de intellectu.l.Barbarius.ff.de offic.præsid.vide omninò Innoc.in c.cùm dilecta.de rescr.fol.13.num.1. vbi ponit not.intellectum illius legis.

LIBELLO non procedente potest fieri missio ex primo decreto & executio sententiæ,ibidem Innoc. & vide suprà in ver.actor.in 1.& 3.q.

In libello sufficit accessoriè petere fructus perceptos & percipiendos sine alia expressione quãtitatis,ita no.Inn.in c.2.de lib.obl.fol.133.&.ff.de arbi.l.qui tamen.§.pe.Bal.

In libello sufficit dicere peto 10.quę mutuaui,licet non adiiciam te mihi soluisse vel solenniter in contractu esse,vel pecuniam in vtilitatem esse conuersam,ita not.Innoc.in c.fi.de lib.ob.fol.133.

De libello disiunctiuo,vide per Inn.in c.abbate. de re iud.fol.205.num.1.

Libello eodem potest peti res & pœna licet tempore peti.nondum sit commissa,vt extra de test.c.Raynaldus.in princ.per Doct.& do.Pet.

Libellum ineptum si iudex admisit & super eo est probatum non valet probatio,ita not.Spec.in ti.de offi. iudi.§.de seruis.ver.quid si libellus.& no.in c.examinata.de iud.per Io.And.Inn.Si verò libellus est aptus sed processus ineptus,adhuc nõ valet probatio, nisi per confessionẽ,in c. Pisanis.de rest.spo.secũdũ Io.Cal.& ff.de iureiur.l.si patronus libertam.per Guil.de Cun.Si delegatus pronnnciat super ineptitudine libelli non desinit esse iudex,quia est interlocutoria.ver.quid si proprio G.

Libellus est triplex,quidam est supplicationis,& est ille qui offertur iudici à quo tantum,inde præsentatur iudici recognituro de causa,deinde parti cõtra quã. Quidam dicitur conuentionalis,& iste primò offertur iudici, deinde parti.Alius dicitur citatorius,qui offertur parti tantùm.In primo non requiritur expressio rei vel causæ,vt.l.prætor.ff.de iurisd.om.iud. In secundo,requiritur expressio rei vel causæ proximæ & remotæ.Inn.3.nõ requiritur expressio causæ, vt. C.si man. ita fue. alie.l. ea quidem. in glo. Hoc quantum ad libellum quia debet & potest procedi. Sed est libellus ex quo potest sed non debet procedi quando exprimitur causa proxima tantũ.s.oblatio informis,tamen valet ad interruptionẽ.Est tertius libellus ex quo nõ debet nec potest procedi, quia non concludit iudici neque parti iste est difformis, & sic est triplex libellus.s.ex quo procedi potest & debet, ex quo potest & non debet, ex quo non potest nec debet.Aliud est enim libellus informis.Aliud difformis sicut in iuramento dicimus, & sic erit triplex libellus, formis,informis, & difformis,ita not. Innoc.in rub.de lib.obla.fol.132.

Libellus in quo iniusta causa petitur non debet recipi, ita not.Innoc.in c.inter dilectos.de donat.fol.259.in num.2.& not.ff.de excep.dol.l.2.§.circa.Bal.

Libellus propriè non dicitur querela cui petitio non inferitur,ita not.Innocen.in cap.in nostra.de sepult. fol.267.in princ.

Libellus qualiter debeat concipi in petitione quartæ episcopalis,vide Innoc.in c.certificari. de sepult.fol. 266.in num.1.Adde quod quarta episcopalis non debetur nisi ab ecclesiis subditis.Sed parochialis debetur etiam ab exempt.quia ista non debetur ratione superioritatis sed ratione iniuriæ. ideò quia non sepeliuntur apud parochiam secundum Io.And. in c. cum in officiis.de testam.Bal.

Libellus qualiter formetur quando socius agit contra socium ratione societatis,vide Innoc.in c.dilecta.de exces.prælat.fol.343.in num.7.

Libellus quando formatur simpliciter,& tunc omi ne proprio intelligitur formatus nisi esset persona ecclesiastica,quia tũc nomine ecclesię intelligitur formatus,ita not.Inn.in c.olim.de rest.spol.fol.153. num.2.

Libellus requiritur in causa inquisitionis & denunciationis,ita not.Innoc.in c.1.de lib.oblat. fol.132. num. 3.vide infrà in ver.sententia.in 16.q.& infrà in ver.renuncians.in 14.q.

Libellus quando possit mutari vel emendari, & quando non,vide Innoc.in d.c.1.de lib.obl.fol.133.in num. 6.post lit. contest. Item in causa appellationis non potest quis emendare vitium petitionis in libello positum.Sed vitium exceptionis bene potest emendare vel vitium posi.vt C.de temp.appel.l.per hanc. & no.C.de appel.Nec obst.quod appel.pendente nihil debeat innouari,quia verum est in nouatione executionis. Secùs est in nouatione probationis vel delegationis,vt l.fi.C.de erro.aduo.tene menti Bal.Item scias quod in l.in deli. §. si detracta. ff. de noxal.fuit generaliter actum ibidem. nam qui declarat libellũ non dicitur mutare vel emendare,& ideò hoc potest fieri in quacunque parte litis exponendo quod dixi non perimendo,ff.de rei vend.l.Pompo.scribit si frumentum.§.1.& in c.cùm dilectus. de accus.Sed secundum quosdam est falsum, quia ille. §. si detracta.loquitur in libello speciali,nam eo ipso quod non exprimitur qualitas videtur simpliciter agi,nec potest postea addi qualitas post litem contest.quia non intentant per libellum secundum commune dictum aduocatorum. Doc. nostri dicunt, quod quando in libello adiicitur qualitas. Aut super ea fundatur intentio actoris,& est de substantia, & tunc post litem cõtest.nõ potest detrahi,quia alia via est electa, exẽplum in l.1.§.diuus.ff.de sicar.& ff.de inst.l.habebat. & arg.l.si mulier.in fi.ff.quòd met.cau.in ratione sui. Aut ex ea pendet beneficium conuenti & non obligatio agentis,& tunc potest addi & detrahi,vt d.§.si detracta. quia obli. principalis secundum Legistas non mutatur,tene menti ista.Bal.

Libellus generalis admittitur, & tunc valet etiam sententia generalis. Tamen debet esse clarior quàm libellus,ita not.Innoc.in c.2.de lib.obla.fol.133.

Libellus licet non sit recipiendus sine causa,tamen si recipiatur & respondeatur ab aduersario bene tenet processus,ita not.Innoc.in d.c.fi.de lib.obla.fol.eod. vide suprà in hoc eodem verbo,in 3.q.

Libellus non requiritur vbi non agitur contra specialem personam nisi quando cõtradictor petit,ita not. Innoc.in c.1.de lib.obla.fol.132.num.4

Libellus etiam sine conclusione procedit coram Papa, & fortè etiam coram alio si conclusio sit vniformis & ex verbis colligi possit,arg.ff.de auth.tut. l.penul. & not.infrà q.4. quia præsulatus. facit. ff. de liber.& posthu.l.Gallus.§.quidam rectè. Si verò possunt diuersæ conclusiones elici non procedit libellus per conclusionem non declaratus.Si autem libellus habet cõclusionem licet non sit per circunstantias declaratus procedit,vt ff.de pœn.l.si præses.& not.Inn. in c.1.de lit.contest.fol.234.num.3.

Libellus debet continere talem causam quæ probata sufficit, id est, quæ necessariò inferat,ita not.Innoc. in cap.1.de lit.contest.fol.eod.& not.in l.2. §.circa.ff. de excep.do. vel saltem inferat præsumptiuè , vt l. omnes. §. Lucius. ff. quæ in fraudem creditorum.& argument.not.in l.penult.ver.sed quæro ratio. C.de peri. tu.Bal.

Libellus ineptus non solùm reiicitur sed etiam veritati contrarius notoriè,ita not.Innoc.& Host. in c.1. de offic.vica.nec debet poni in act.quia iudex verbo & facto potest eum lacerare,vt l.1. & ibi glo. ff. de offi. assesso.& in l.fin.C.de ordin.cog.& not. in l.qui cùm maior.§.si patris.ff.de bo.li. Sed quæro libellus ineptus

ptus fuit oblatus in iudicio contra aliquem vel fuit generalis vel obscurus, ille contra quem fuit oblatus fuit litem contestatus super illo libello inepto generali vel obscuro, nihil opponens. Postea iste videt quòd libellus est ineptus seu obscurus opponit cōtra libellum, dicitur ab actore quòd illa exceptio non erat admittenda, quia erat exceptio dilatoria, & sic debuit ante lit. contest. opponi, vt l. 2. & l. exceptionem. C. de prob. Certum est enim quod est licitum arguere de ciuilibus ad criminalia, vt. l. absenté. ff. de pœ. Sed nos videmus quòd si libellus ineptus generalis vel obscurus offertur, debet excipi ante li. contestatam, & tunc debet nomen rei in libello aboleri, vt l. libellorum. ver. item quid si accusator. ff. de acc. item ista videtur excep. facti non iuris, quia obiicere quòd libellus seu eius intentio non valet, vt dicit. l. 1. ff. si men. fal. mo. dixe. ibi nec intentionem, &c. vnde cum intra tempus non fuerit apposita silentio perdit vt causam, vt extra de excep. c. pastoralis. C. qui accu. non pos. l. si ea. nec reperio iure cautum quòd exceptio non oppositi libelli sit peremptoria, quia peremptoria habet se circa negotium principale & hoc sonāt verba, quia perimit. Dilatoria differt iudicium cùm à capite libellus possit restaurari. facit quòd no. in c. Raynal. de testa. Dic plenè per Ioā. And. in cap. examinata. de iud. in nouella. De incertitudine libelli dico quod non vitiat ipsum si nō opponitur, vt. C. de anna. excep. l. fi. nam acta ordinaria li. non vitiantur propter incertitudinem secùs in probatoriis & decisoriis, vt. ff. depo. l. 1. §. si quis argentū in glo. no. de rei vendi. lege idē Pompo. scribit si frumentum. §. fin. vera autem ineptitudo potest semper opponi ante sententiam, vt in d. cap. examinata. Hoc verum si peccat in iure, secùs si peccat in facto, vt d. l. fi. de anna. except. Item vbi libellus non continet causam potest quandocunque emendari per modū probationis. Si autem continet causam insufficientem non potest emendari nisi ante lit. contest. vt. l. edita. C. de eden. & l. 2. §. circa. de excep. Sed ar. contra. ff. de appel. l. scio. Sed illud in causa appellationis vbi vera causa apparet ex act. primis. Sed quid si reus est litem contestatus super libel. ambiguo, & fecit hoc ideò, vt sententia esset generalis. Sed actor cum sibi deficiant probationes vult restringere libellum declarando suam intentionem ad hoc vt sententia sibi non officiat in aliis. Sed reus contradicit per Auth. qui semel. C. quo. & quando iud. & quia in fauorem rei est inductum quòd possit procedi super ambiguo libello si reus vult quid iuris hoc casu glo. in alleg. lege fi. de anna. excep. arguit pro & contra. Sed contra actorem multum facit. ff. de arbi. l. de rebus. Sed pro eo actore facit. ff. de rei vend. lege idem Pompo. scribit. §. finali & argum. ff. de verb. oblig. l. inter stipu. §. primo, quod videtur verius. Ad hoc. ff. de ver. ob. lege quicquid astringendæ. Sed quid erit si iudex vult incertum libellum repellere. Reus contradicit, videtur quòd reus non admittatur, quia libellus incertus præsertim vbi causa non concludit, quia conclusio non sequitur ex præmissis. Contrarium dicas, quia iniuriam facit iudex tam actori quàm reo, vt no. in dicta lege fin. C. de anna. excep. Ex his colligitur illa propositio famosa quam dicit Iac. But. in dicta lege edita. C. de eden. scilicet, quòd libellus generalis concludit iudici non parti opponenti. Aliud autem in libello inepto præcisè, vt quādo ius non conuenit facto, vt. C. ne quis vel à regia. l. 1. & de formulis. l. 2. Puta si laicus petat ecclesiam in proprietatem, licet sit patronus, quia in laicis ius proprietatis non cadit, vt in c. examinata. de iud. Sicut nec Iudæus mancipium Christianum, &c. l. vt vir bonus. iud. sol. nam iste libellus est contra ius cōstitutionis. Sed libellus incertus est potius cōtra ius partis, & hoc verum vbi actio proponitur. Secùs si officium iudicis, quia tunc etiam partibus inuitis iudex ex officio potest repellere petitionem indiscretam, vt C. de procur. l. 1. lib. 10. & ff. de transact. l. cùm hi. §. in causa. tene ista menti perpetuò. Bal.

Libellus nō est necessarius in causa appellationis, quia sine libello potest iudicari ex præmissis actis, ita no. Innocen. in c. coram. de offi. delega. fol. 92

Libellus generalis includit ea quæ sunt iuris communis non ea quæ sunt consuetudinis. Vel dic, quòd libellus non indiget specificatione in his quæ includūtur de iure communi, sed in his quæ non includuntur de iure communi, eget specifica expressione, ita no. in c. conquerente. de offi. ordi. fol. 101. num. 3.

Libellus quomodo formetur quando petitur cassari electum vel electionem, vide Innocentium in c. cùm venissent. de in integ. rest. fol. 115. num. 2.

Libellus supplicatorius debet offerri referendariis sacri palatij, ita no. Innocen. in c. ex literis. de in integ. rest. fol. 118. num. 3.

Libellus iste, dico quòd tali tempore & loco me spoliasti tali re, vnde iustitiam mihi fieri peto benè valet de generali iustitia, ita not. 1. quæstio. 4. quia præsulatus, ita not. Innocentius & Hostien. in cap. 2. de ordi. cognition. nec coarctat iudex vigorem, quin etiam iniusta sententia valeat nisi appelletur. Sed iustificat libellum contra ineptitudinem peti. id est cōclusionis, & concludit iste libellus generalis iudici. Item parti nisi petat declarari, vt. ff. de rei vendi. l. si in rem. in fi. scilicet quando narrata possunt recipere diuersas conclusiones, sed quando habēt vnicam tantùm & vniformem conclusionem, tunc conclusio est specialis & certa. Reo quoque sic petere sufficit, vt not. ff. de in ius vocando. l. libertus à patrono. quod videtur reus facere eo ipso quod excipit vel negat, vt. l. amplius. ff. rem ratam hab. & ff. de procurator. l. non solùm. §. si status. & ideò quando contradictio rei sapit vim turbationis actoris nō est necesse aliter probare de turbatione, argument. ff. de acquirend. rerum domin. lege Pomponius in fine. Item potest quis eādem petitionem ex pluribus causis iustificare. vt. ff. de admin. tuto. lege AEmilius. & de excu. tu. lege qui testamento. & de contrahend. empt. l. si mater tua. & lege sicut exceptionem. §. si plures. de excu. tu. tene menti. Bald. Idem dicit Innocen. quod si libellus generalis recipitur processus valebit. Sed si in eo plures includantur condemnationes secundum illam quæ minorem condemnationē requirit fiet condemnatio nisi ex qualitate probationum vel ex prosecutione actorū aliud inducatur, ita not. ipse in cap. dilecti. de ordin. cogn. quod not. Ex hoc not. quod procedit iste libellus peto talem condemnari secūdum formam iuris & statutorum, scilicet, si nō petatur declarari alia lege. vt ff. de acc. l. Senatus. in quo libello dic quod aut per statut. derogatur iuri ciuili, vt quia dicit statut. quòd nō possit nisi pœna statuti imponi, & tunc solùm statut. videtur esse acceptatū, quia ea via videtur electa quæ possibilis est. vt l. 3. ff. de testam. mi. Aut non derogatur, & tunc aut statu. cumulat pœnam, & tunc vtraque via videtur esse electa, vt l. qui sepult. de sepulc. vio. Aut non, & tunc via simplicior & leuior per iudicem est tenenda si acta patiuntur, vt ff. de pœn. l. si præses. Aut non potest addere cui vult dummodò probet, & tunc iudex sequi debet viam probationū, secundum Innocent. & hoc in pœna imponenda. sed in ordine iudicij debet procedere tantùm secūdum stat. suum, quod benè not. Bald.

Libellus

Libellus non continens originem peti. dicitur generalis & informis. Tamen tenet super eo informis sententia & pariet exceptionem rei iudic. in omnibus, ita not. Innocen. & Hostien. in cap. super. de ord. cog. sed iste libellus non debuit recipi. vt C. de eden. l. fin. & l. fin. C. de anna. except. & argum. ff. de verbo. obligationibus l. triticum. libellus informis nulla probatione valet, vt not. ff. depo. l. 1. §. si quis argentum. fallit in probatione cõfessionis, vt ff. de iureiur. l. si duo. §. si quis Et not. quòd libellus indefinitus æquipollet generali secundum Innocentium. Potest tamen indiscreta petitio posita in libello declarari in processu, & tunc mediũ arctat extrema, nisi malignè factum sit, vt ff. de arb. l. de rebus. quod not. Bald.

Libellus incertus procedit super pertinentiis, quia petuntur accessoriè, & nomine pertinentiarum castri intelligitur territorium eius, ita no. Innocentius in cap. cùm ad sedem. de restitut. spol. folio 153. numero 2. & 4. & petito castro tacitè intelligitur petitũ eius territorium, vt ff. de offic. præfect. vrb. lege. 1. §. cùm vrbem. Bald.

Libellus an sit dirigendus contra eum quem dico vasallum meum esse vel districtualem? An contra eum qui possidet obedientiam in eo? An contra vtrunque? Dic, quòd contra vtrunque, vt vtrique præiudicet, quia vtrique est æquè principalis, nam possidentis interest non perdere, & possessi interest domi num non mutare, ita not. Innocentius, in capit. ad audientiam. de rescript. fol. 17. num. 2. & not. in l. inuictus. ff. de fideicom. liber. & ff. de rei vendic. l. 1. §. per hanc. quod not. Bald.

Libellus si recipiatur & in eo non apparet de interesse actorum quod sententia debet restringi ad interesse actorum si potest fieri aliàs debet ferri secundũ probata, ita not. Innocent. in cap. inter monasterium. de re iud. fol. 203. num. 2.

Libellus subiectionis formatur contra clericos rebellantes, ita not. Inno. in cap. cùm inter. de re iud. fol. 199. num. 2.

Libellus est necessarius super his quæ ante lit. contest. contingunt, ita no. Inno. in cap. significante. de app. fol. 221. in num. 1.

Libellus qualiter debet formari in causa appellationis, vide per Innocent. in cap. dilectus. de app. fol. 215. & videtur casus not. in l. Atheius. in fi. cum l. seq. ff. de aqua plu. arc.

Libellus re perempta procedit etiam si res petatur in actione ex testamento, vt per Bal. in l. filiofam. res. ff. de do. cau. mor.

Liber rationum an faciat fidem, & quando, & quid de libris mercatorum, vide per Bart. in lege, nuda. ff. de do.

Liberatio tanquam quid fauorabile potest fieri etiam absente parte aduersa, ita not. Innocent. in capit. veniens. de renunc. folio 63. & per eundem in c. fidem. de pac. per gloss. in l. 1. C. de pac. & in l. non solùm. §. si libertatis. ff. de libe. leg. Confessio verò ad obligandum & pactum requirit præsentiam aduersarij, vt ff. de pact. l. idem in duobus. ff. de confess. l. certum. §. si quis verò. & ff. de act. & oblig. l. consensu. & C. de don. l. nõ ambigitur. & C. de sac. san. eccl. l. illud. & de contrahen. empt. l. 1. in fin. Nam vbicunque requiritur ibi oportet quod consensu amborum actus producatur, facit quod not. ff. de negot. gest. l. fin. in fin. & qui renunciat liti videtur renunciare iuri. Secùs si dicat renuncio instantiæ, vt C. de præscript. long. tempor. l. 1. C. de pact, l. postquam liti. Et vide Innocent. in cap. ex tenore. de renunc. Bal. vide Bart. in l. Athletæ. §. dat remissionem. ff. de excu. tu. & in d. §. si liberationis.

Liberato principali per remissionem sibi factam videtur etiam liberatus consiliarius & quilibet accusatorius sibi in iudicio animæ, ita not. Innocentius in cap. sicut. de homi. folio 332. num. 2. quod not. ad paces quæ fiunt quotidie, quia facta pace cum principali, & cum suis auxiliatoribus facta videtur, quod no. Bald.

Libertas, vide infra, in ver. res. in 3. q.

Libertates deducendæ sunt ad temperantiam, ita not. Innocent. in cap. quanto. de censi. fol. 289

Licitum & illicitum aliter iudicatur in foro conscientiæ, quàm causarum, de quo vide plenè per Innocentium in cap. quia plerique de immu. eccl. fol. 298

Licitum est facere reprobationem reprobationis non vlterius, ita not. Abb. in cap. licet causam. de proba.

Ligare nemo potest non subditos & si cõsuetudo erat in contrarium non valet, ita not. Innocentius in capit. quæsiui, de his quæ fiunt à ma. par. capi. fol. 250. numero 2.

Limes quid sit, & in cuius iurisdictione sit, & si quis iudicat de eo quòd fiet in confinio territorij, vide per Inn. in cap. penul. de paroch. fol. 268. num. 2.

Limes & limitis adhærentia non præscribuntur, & quæ dicantur adhærentia limitis, dic quod relinquitur arbitrio iudicis, ita not. Innocentius & Abb. in cap. 1. de parochiis.

Limites & ea quæ sunt circa limites quando possunt præscribi, & quando non, vide Innocent. in c. super eo. de paroch.

Limites probantur per libros antiquos, testes, & famã adminicula, ita not. Abbas in cap. cũ causam. de probation. quod not. quia sæpè est de facto.

Lis contestari potest in causa appellationis licet non sit necessarium, ita no. Inn. in c. Raynal. de testa. fol. 263. nu. 4. & ibi vide per Abbatem, & intellige altera parte præsente sed vtraque parte præsente exordio, sic lis est contestanda, vt C. ne lic. vna ead. cau. l. 1. per Iacob. & Cyn. facit quod not. per gl. not. in c. per venerabilem. qui fil. sint legi. quod est no. Bald.

Lis mota non impedit executionem sententiæ à qua non est appellatum, ita not. Innocent. in c. cùm in iure. de offi. deleg. fol. 90. In contrarium facit capitulũ, vt calumniis eod. tit. in Cle. Pro prima opinione facit. l. fin. C. de ordin. cog. nisi sit præiudicialis, & habens paratam probationem, vt C. quãdo prouo. nõ est nec l. 1. in vers. si promptas. & hæc vera vbi cõstat de iurisdictione pronunciantis. Sed vbi non constat nunquam fit executio secundum Innoc. & ideò exceptio iudicis incompetentis semper impedit execu. sententiæ, vt est glo. sing. in c. 1. de sequest. poss. & fru. in Cle. item hæc vera sunt si constat de processu causæ veræ vel præsumptiuæ. Secùs si non constat de processu. Quando autẽ præsumatur factus processus & quãdo non, vide per Inn. in d. c. cũ in iure, superius allegato. Et prædictis patet, quòd laudum non meretur executionem nisi producatur compromissum & videatur iurisdictio. Bal.

Lis si non est contestata super plus petitione quando petitur plus tempore, & hoc liqueat iudici per exceptionem oppositam & probatam de partium consensu, vel confessione, vel instrumẽto, absoluitur reus ab obseruatione iudicij duplicatis induciis, & actore condemnato in expẽsis clauditur actori iudiciorum copia, nisi reficiat expen. ita not. Innocentius & Hostien. in cap. 1. de plus pe. Sic ergo dilatoria solutionis non est causa absolutionis, sed dilationis vel duplicationis induciarum, scilicet, quæ restabant tẽpore litis motæ, arg. ff. de pœn. l. aut facta. §. quisquis. & vide quod dixi in lege si pecuniam. ff. si certum petatur &c. Bald.

Lite

Lite contestata potest opponi contra accusantē quòd sua non intersit, ita no. Innoc. in cap. super his. de accu. fol. 318. nu. 7. &c.

Lite pendente non debet quis priuari possessione, ita not. Innocent. in c. cùm venissent. de in integ. rest. fo. 115. numero 2.

Lite pendente siue quæstione iuris patronatus, an possessor possit pręsentare, vide per Abb. in c. ex literis. de iure pa.

Litem contestari non videtur qui respondet positioni, quia nec positio dicitur libellus vel petitio, nec cōtinetur conclusio in positionibus, vnde positiones non fiunt ad litis inchoationem sed ad veritatis indaginem. In præparatoriis autem causarum fiūt positiones, ita no. Inn. in c. 1. de lit. contest. fol. 134. nu. 1. Et succedunt loco probationis non loco lit. cont. secundum Spec. in tit. de lit. cont. §. 1. Bal. & vide sup. in verb. citatio. in 24. q.

Lit. conte. potest fieri per negationem facti, & per negationem iuris, vnde sufficit dicere reo, nego me cō traxisse, vel nego me teneri, ita nō. Inn. in d. c. 1. de lit. contest. fol. eo. nu. 3. De hoc in Spec. in tit. de lit. cōt. in secunda parte. §. 1. ver. sed nunquid per responsionem cum sequēti vbi omninò vide. & l. age. C. de trāsa. & l. edita. C. de eden. in opin. Hug. Bal. vide sup. in ver. exceptio. in 7. q.

Litem contestandi præsumitur animus fuisse vbi verba sunt apta ad litem contestandum secundum Innocentium in d. cap. 1. de lit. contest. fol. eod. nu. 3. vide supra, in verbo, citatio. in 23. quæstion. ibi licet nō requiratur lit. contestat. &c.

Litera non valet ex quo stylus curiæ non seruatur, ita no. Host. in c. man. de resc.

Litera vacante sede missa videtur potius missa ecclesię quàm personæ, ita no. Host. in c. eam te. de rescript. & vide supra in verb. credulitas, in 5. quæst.

Litera impetrata contra vicarium non arctat dominū, ita no. Inno. & Host. ibid.

Litera commissionis citandi non est necessario ponenda in actis, ita not. Inn. in c. quoniam contra falsam. de prob. fol. 164. in nu. 3. quia ista commissio citandi non est de ac. secūdum eū. sed Cy. in l. neminem. C. de requi. reis. tenet quòd debet poni in act. Bal.

Litera noua scripta in charta rasa seu vetusta inducit præsumptionem contra instrumentum non repulsionem, ita no. Inn. in c. cùm Ioannes eremita. de fide instr. fol. 181. num. 8.

Literas principis vitiat mala Grāmatica, sed mala Grāmatica narrationem non vitiat, quia est mala Grammatica partis non principis, ita not. Inn. in c. ad audientiam. & in c. ex parte. el. 2. de rescr. fol. 11. vel dic quòd quælibet vitiat, sed falsa orthographia non vitiat, quia non est scientia, vt in c. ex parte. de fide instru. vide infra in verb. rescriptū. in 4. q. & sup. in ver. gratia. in 1. q. & sup. in ver. factum in 2. q.

Literæ ad instantiam impetratæ quot modis tollantur seu euanescunt, vide per Hostien. in capitulo, cæterùm. de rescri.

Literæ impetratæ super confirmatione sententiæ licet non adiiciant si veniat confirmanda tamē tacitè intelligitur quòd sunt literæ iustitiæ, ita no. Inn. in c. ex parte. de rescri. fol. 5. nu. 3. Item intelligitur hæc clausula partibus conuocatis quod iustum fuerit decernas secundum Host. & vide sup. in ver. factum. in 1. q. & infra in verb. reuocatio. in 3. q. &c.

Literæ iustæ possunt etiam esse obreptitiæ. i. præter cōscientiā impetratæ, ita not. Inn. in c. cùm dilecta. de rescr. fol. 13. nu. 4. ar. l. fi. in fi. ff. quod me. cau. Bal.

Literæ quæ sunt clam impetratæ ab aduersario id est, eo inscio, non propterea dicentur obreptitiæ, secundum Innocentium. Contrarium ipse not. in ca. cùm olim. de re iudi. fol. 199. vbi dicit quòd quando quis impetrat literas aduersario suo ignorante, quòd istę literæ sunt subreptitiæ. Exponit ipse ibi ignorante. i. non citato citando, & dicit ipse idem in d. c. cùm olim. sed arg. contra. ff. de acqui. poss. l. clam possidere quæ nihil facit. Bald.

Literæ impetratæ à falso procuratore censentur falsæ, & ideò non possunt ratificari cōfirmatione, ita not. Innocentius in cap. ex parte de rescript. folio 17. numero 2. Nec debent esse in pendenti propter summā authoritatem earum. arg. ff. de hæred. instit. lege illa institutio.

Literæ à non clerico super beneficio impetratæ non valēt, ita not. Innocētius in cap. cùm iuris, de rescrip. fol. 6. numero 4. ergo si quis non habet tonsuram nō potest impetrare beneficium.

Literæ impetratæ sunt impetrantis tantùm ante præsētatio. sed post præsentatio. sunt communes, ita not. Innoc. & Hostien. in cap. ex conquestione. de restit. spol. ergo non conferunt iurisdictionem antequam præsententur, quia iurisdictio communis est, hoc verum actu, sed habitu statim iudex est quòd superior delegat, vt ff. de iudi. lege cùm furiosus. ergo illud quod facit iudex delegatus ante præsentationem est ipso iure nullum, quia actum, id est exercitium non habet. Non obstat. ff. de iud. l. 2. §. primo vbi sufficit scientia litigatorum, quia illud in prorogatione, nā & sine expressa prorogatione tacitè fit prorogatio litigando. Vnde si iudex videt eos coram se litigare non procedit temerè & sic nō obstat. Quid in mād. procuratoris qui aliquid facit ante receptas literas mandati. Dic vt not. Archi. in c. is qui. de procur. lib. 6. vbi tęnet quod non valet, quod non credo verum, quia ex quo dominus mandat ratum habere tenetur. vt ff. de procur. lege si procurator absentis. Aliàs nulla ratihabitio valeret, quia man. præsentatum non fuit, quod nec erat in rerum natura. quod est cōtra iuris ciuilis regulas, facit. ff. qui satisda. cogā. lege Iulia. Sed an eo ipso quod dominus transmittit alicui instrumenta causæ videtur eum facere procuratorem. Dic vt not. Guil. de Cu. in lege Labeo. ff. de pact. & tangitur in l. fin. C. de pact. conuen. sed ibi nō est mera traditio instrumentorum sed conuentio personarum, & ex multis concurrentibus augetur effectus. Bald.

Literæ sigillatæ prælatorum vel aliorum officialium quam fidem faciant, vide Innocētium in cap. 1. & plenius in c. 2. de fide instru. fol. 178. in nu. 2.

Literæ quando impetrantur nō est necesse ibi fieri mētionem de appell. ita not. Inn. in c. oblatę. de app. fol. 217. nu. 1. quod est no.

Literæ monitoriæ quid operentur, & quid datio executorum, vide per Innocen. in c. dilectus. de præb. folio 236. nume. 5.

Literæ impetratæ non dicuntur obreptitiæ, licet impetrans sit peccator, ita not. Innocent. in c. proposuit. de concess. ptæb. fol. 241. nu. 4.

Literæ iudicis sine testibus faciunt fidem. ita not. Abb. in cap. cùm à nobis. de testi. & ibi dicit quòd duo testes derogāt literis sigillatis. Ratio est, quia vna vox est probatio plena & vera, sigillum verò plena & prę sumpta, sed vera derogat præsumptę secūdum Pau. de Liam. quod nota bene.

in Literis de iustitia non est necesse facere mentionem de principali iure aduersarij, quia non læditur illud ius partis, secùs in gratia quæ venit ad elidendum ius alterius, ita not. Innocent. in c. cùm ordinem. de rescrip. fol. 6. nu. 3.

Litis contestatio vel quasi debet fieri super exceptione

 ita

ita no.Innocen.in c.exhibita.de iud.fol. 128.& vide infra in ver.testis.in 84.q.

Litis contestatio non fit per exceptionem oppositam, dicit Innocentius in cap.prout. de do. & contu.fol 155.nu.1.Nec est necesse quòd iudex interroget,vt ibi vide omninò infra in ver.testis.in 42.q.

Litis cōtestatio an requiratur in inquisitione si partes nō sunt contumaces,vide Inn.in c.cùm olim.de test. fol.170.nu.3.

LOCA quæ dicantur vicina, vide plenè per D.Petrū in c.super Spec.ad fi.de priu.

Locatio.vide omninò infra,in verbo,sacerdos,in 3.q.

MAIOR quot modis quis dicatur,vide Inno.in c.sedes.de rescr.fol.10.num.2. & ibi etiam vide quæ personæ dicantur maiores,& quæ minores.

Maior pars capituli vel vniuersitatis an possit ordinare de rebus singulorum,vide per Inn.in cap.fi.de his quæ fiunt à ma.par.capi.fol.251.

Maleficium siue crimē punitur etiam inuito accusatore quando de maleficio siue crimine constat,ita no. Inno.in cap.quia.de iud.folio 126.Sed quid de interfecto qui dixit,sciant omnes quod Titius qui infamatur quòd me interfecit non est in hoc culpabilis. An nihilominus possit accusari.An verò ipsum testimonium interfecti eum excusabit quod videtur , vt no.ff.ad fil.l.diuus.Sed illa lex intelligitur in delicto in committendo, quia tūc sola veritas probationū inspici debet,& punitur maleficium etiam inuito offenso.vt l.si quis in hoc genus.C.de episcopo.& not. benè.Bald.

Maleficium non dicitur esse notorium per confessionem quando quis confitetur factum,sed negat illud malefactum imò dicit iure fecisse,ideò conseruator qui habet magis punire quàm cognoscere nō intromittet se de hoc.Alij dicunt quòd imò in c. stat. de offi.deleg.vnde si reus producit testes actor potest similiter id,& si aliàs non posset quòd est no.Bald.

Maleficium non debet neque potest alicui obiici in genere,sed debet specificatè opponi,ita no.Inn.in c.ad hæc.de testi.

Malitia procu.non nocet domino,nisi dominus dolum vel culpam participet,ita not.Inn.in c. significante. de pig.fol.256.vide supra in ver.abiter.in 7.q. & sup. in ver.conducens.in 1.q.ibi secùs in mandatore &c. Vide sup.in verb.citatio.in 49.q. vbi habes ꝙ quotiescunque mandatur aliquid fieri,quod fiat tempore apto & congruo &c.

Mandans indirectè vel consulens in morte alterius nisi pro fide morte secuta efficitur irregularis. Si autem mandat indirectè.Aut man.est honestum , & casus improuisus non facit quem irregularem, Si inhonestum tunc sic nisi man.vel consilium reuocatum fuerit expressè prius & sagaciter aduersario intimatū, quòd sibi caueat vel tacitè,vel per parentelam.ff.de adi.leg.lege 3.in fi.ergo consilium & mandatum datum in criminibus reuocari potest ante factum , ita not.Innocent.in c.ad audientiam.de homic.fol. 333. per totum.quod tene menti.Bald.vide infra in verb. procura.in 4.quæst.

Mandans percuti clericum,& interim mandantem pœnituerit & decesserit,nō incidit in canonem,ita not. Inn.in c.mulieres.de sent.excom.fol. 357

Mandata plura vbi inuicem se compatiuntur vtrique mandato tenetur quis obedire,ita not.Inn.in c. exposuit.de dila.fol.140.nu.3.

Mandata quæ fiunt in iudiciis ex abrupto non valent nec oportet quòd appelletur,quia mandata iudicū semper debent fieri cum causæ cognitione,aliàs nūquam transeunt in rem iudicatam,ita not.Innocentius in cap.cùm venissent.de in integ.rest.fol.116. numero 9.Et hoc in mandatis quæ sunt de specie contentiosæ iurisdictionis , sed mandata quæ non pertinent ad lites vel causas,sed ad aliud officium præcipientis benè valent , vt ibi. Innocentius,quod no.Bald.

Mandatum vicini habetur pro mandato etiam in causis criminalibus,ita no.Inno.in c.cùm M. de purga. cano.fol.351.& l.3.§.in hac.ff.iudi.fol.Bal.

Mandatum Papæ est intelligendum secundum ius, ita not.Innocen.in cap.quia cunctis de concess. præbē. fol.247.nu.8.idem dicit in c.dudum de elec.

Mandatum Papæ adimplens qualiter & de quo conueniatur,vide Innoc.in c.dilectus.el.3.de præb.

Mandatum quòd capitulum aliquid faciat intelligitur directum ad membra quæ faciūt capitulum, ita no. Innocentius in capit.Romana.de sen. excom. folio 368.num.3.

Mandatum speciale derogat generali,ita not.Inno. in c.abbatem.de rescr.fol. 19

Mandatum Apostolicum referēdum est ad ius,ita not. Innoc.in cap.dudum.de elect.fol.34. numero 3. vide supra hoc eodem verbo,in 3.quæst.

Mandatum iurisdictionis potest fieri ad futura & conditionaliter,ita no.Innoc.in c.cùm olim.de offi. deleg.fol.92.nu.2.

Mandatum iudicis de rebus occupandis benè excusat occupantem à pœna cōstitutionis siue legis.l.si quis in tantam.C.vnde vi.ita not.Innocen.in c.ad nostrā el.1.de iureiur.fol.185.Hoc verum si tale man.emanauerit ritè,sed si non emanauit,tunc habet locū.l. meminerint.C.eo.tit.in vi expulsiua.in vi turbatiua habet locum l.fin.C.si per vim,vel alio modo. secundū Bart.& quantum ad hoc dicitur rectè emanasse eo ipso quòd pars fuit citata,vt d.l.fin.C.si per vim, vel alio modo.Vel dic,quòd præceptum excusat nō indiscreta permissio.Bal.

Mandatum factum nuncio quòd citet omnes qui se opponunt,intelligit,qui se opponunt tunc vel postea, quia præsentis confusum præsens non tenet vsum, ita no.Innoc.in c.dilecti.de excep.fol.191.nu.1.

Mandatum Papæ non debet deludi, sed debet realiter adimpleri,ita no.Innoc.in d.c.inter cætera. de præb. fol.233.nu.3.

Mandatum superioris transit in rem iudicatam si non appellatur ita not.Inno.in d.c.inter cætera.de præb. fol.eo.nec reuocatur si causa cognita factum fuit,vt not.in l.fin.ff.de offic.procur.cesa.Bal.

Mandatum Papæ illi qui implerunt,& postea molestāt seu contraueniūt,an illi possint excommunicari authoritate earundem literarum.Dicit Inn. quòd non nec extranei qui de iure impediunt, secùs si contra ius,ita no.Inn.in c.pro illorum.de præb.fol.234.nu.3. vide sup.in ver.citatio.in 26.quæst.

Mandatum an finiatur morte,vide per Bart.in l.cùm filium.§.si quis.ff.de don.

Maritus tenetur alimentare vxorem,etiam si nullam dotem habuit,imputetur sibi si duxit eam sine dote,ita no.Inn.in c.per vestras.de do.inter vir.& vxo. fo.316.nu.3.

Maritus de suis propriis non de bonis mulieris tenetur alere vxorem,ita not.Inn.in c.peruenit.de empt. & ven.folio 254.Hoc verum si vxor sibi dotem soluerit.vt ff.mand.l.creditor.§.inter.dc excep.do.l.pater. Et viro operetur , vt lege sicut.de ope.lib.& idem in vidua,quia nisi operetur hæredibus mariti non debet alimentari ab eis , nisi esset prægnans , tunc enim donec pariat alitur propter partum,& fortè etiā post partū ꝑ 40.dies post,vt ff.de pœ.l. prægnātis

in

in glo.sed an vidua debeat habere ab hæredibus mariti vestes viduales? Credo quòd sic, sunt enim appendices luctus, & quasi expensæ funeris. Et quia in seruitio viri esse videtur. arg. ff. soluto matrimonio. l. in his. §. 1. item si adhuc debet alimentari cum adhuc de eadem familia sit, sic ergò inuestiri maximè si est grauida. Alij dicunt quòd non, nisi amore descendentium reliquerit, vt C. de infir. pœ. cæliba. l. fi. in fi. tene menti ista perpetuò. Bal.

Maritus an habeat modicam coërtionem in vxorem. Gandinus tenet quòd sic, in materia seu tractatu de pœnis ad fi. Quod est verum cũ causa, aliàs non licet, imò plus punietur tunc quàm si in aliam deliquisset, vt ff. de pœn. l. capitalium. §. omnia. Bald.

Mater in ætate filij non est legitima testis vbi tangitur commodum filij. Sed facit indicium, ita not. Inno. in c. cùm dilectus. de acc. fol. 321. Et indicium est minus quàm semiplena probatio, vnde duo indicia non faciunt plenam probationem, vt not. ff. de prob. l. cum probatio. & de excu. tut. l. 3. §. ætas pręsertim in causa criminali, vt ibi per Dyn. facit. c. fi. de succ. ab intest. Bal. in aliis verò casibus mater nõ est legitima testis ꝓ filio, quia nimis diligit eũ naturaliter, dicit Ab. in ca. super eo. de test. sed in causa ætatis sicut scriptura patris admittitur, vt inst. de inge. in fi. & ff. de excu. tu. l. 2. §. ætas. Sic testimonium matris, vt ff. de probat. l. etiam, scilicet, ad indicium non ad semiplenam probationem, vnde oportet quòd mater alio teste coadiuuetur. arg. ff. de eden. l. si quis ex argentariis. §. 1. & facit. ff. de cond. & demon. l. Lucius. Bal.

Matrimonium non probatur per instrumentum dotis directè, præsertim in præiudicium alterius matrimonij, ita not. Inno. in c. illud. de præsump. fol. 183. nu. 2.

Matrimonium non probatur etiam quòd quis asserat aliquem longo tempore possedisse, quia longa possessio nec etiam fama probat matrimonium, ita no. Inn. in d. c. illud. de præsum. fol. eo. idem in beneficio, quia licet quis longo tẽpore tenuerit seu possederit ecclesiam, non propter hoc propter quod beneficiũ seu ecclesia sit possidentis, ergo dominium non probatur per assertionem lõgæ possessionis, nec per famam nisi in possessorio, secundum Inno. ibidem. nec quasi dominium intentatum, vt not. C. de probat. l. cùm res. & ff. de pub. l. eum qui. §. in publico. tene menti. Bal. vide per glo. Cyn. & Bal. in l. proprietatis. C. de prob. & in Auth. quas actiones. C. de sacrosan. eccl. ad fin. per Bal.

Matrimonium quod non tenuit à principio, an possit postea confirmari, vide Inn. in c. 1. de eo qui duxit in vxo. quam per adul. po. fol. 307. Et ibi potest etiam confirmari, tamen filij ante nati vel concepti non legitimantur per subsequens matrimonium, vt l. Paulus. ff. de stat. hom. & ibi per Guil. de Cu. Sed illi qui sunt nati ex legitimo concubinatu bene legitimantur per subsequens matrimonium, tene menti Bal.

Matris appellatio extenditur ad omnes ascendentes, & filij ad omnes descendentes sed nõ ad transuersales, ita not. Inn. in c. si verò. de sen. excom. fol. 356. vide infrà in ver. pater. in 2. c. ibi mater &c.

MEDICINA an debeatur famulo infirmo, vide per Bar. in l. si cùm dotem. §. fin autem. ff. sol. matr.

Medicus qualiter teneatur de morte infirmi, & si infirmus nolit seruare præcepta medici, an dicatur mortuus ex suo defectu, an ex vulnere? Dic quòd ictus est contemplandus, de quo vide per Innoc. in c. tua de homic. fol. 334. in num. 2. & 3. Sed quid si infirmus obediuit medico sed decessit culpa medici collige ex suis dictis ibi. & facit. ff. loca. l. maritus. & l. illicitas. §. tuas. ff. de offi. præsid. tene menti. Bal.

Merum imperium, vide suprà in ver. ciuitas. in 2. q. vbi habes quòd confiscatio bonorum est meri imperij, & vide ibi in 6. q. post prin.

Metus sicut debet cadere in constantem virum, sic dolus in prudentem, aliàs non vitiat iuramentum, ita not. Inn. in c. cùm dilectus. quòd met. cau. fol. 114. nu. 1. Adde quod nimia reuerentia æquiparatur timori, vt not. in l. 1. §. quæ onerandæ. qua. rerum actio non datur in gloss. quæ non est alibi. Bal.

MINOR non restituitur ad opponendum exceptionem declinatoriam maximè odiosam idem in ecclesia, ita not. Innoc. in c. coram fœlicis. de in integ. rest. fol. 120. nu. 2. sed dilatoriam solutionis vel peremptoriam rest. vt ff. de in integr. rest. mi. l. minor. 25. annis. omissam. & ibi not. Bal.

Minor si omittit coram arbitro excipere vel probare non potest coram eo petere rest. in integ. ita not. Innocen. in c. causa. de in integ. rest. fol. 120. num. 8. vide infrà in ver. statutum. in fi. q.

Minor eo ipso quòd confitetur tempore incongruo dicitur lædi, ita not. Innoc. in c. ex literis. de in integr. rest. fol. 118. num. 4.

Minor non habens curatorem non potest committere sicut nec contrahere, sed non potest procedere ad actus iudiciales coram arbitro, quia compromissum tenet instar iudicij, in dubio tamen qui compromisit præsumitur legitimæ ætatis, vt ff. de arbit. l. 3. in princ. quia quilibet præsumitur idoneus. ff. de probat. l. cùm de ætate. & l. ab ea parte. & in Spec. in titu. de arbit. §. fin. & §. constat. ver. sed quid de minore. & in cap. dudum. de præsump. vt in c. 1. vt ec. benefi. & vide ff. de min. l. minor. §. minores. in text. & gl. Spec. in locis supra alleg.

Missio ex primo decreto potest fieri nullo præcedente libello idem de executione sententiæ, ita not. Innoc. in c. 1. de lib. obl. fol. 132. num. 4. & vide infrà in verbo, testator. in 2. q. & infrà in ver. libellus. in 8. q.

Missio in possessionem quædam est reuocabilis, quædã irreuocabilis, etiam ex primo decreto, ita not. Inno. in c. quærenti. de offic. deleg.

Missio in possessionem sicut fit in tertio loco in causam iudicati in omnibus sic & in aliis corporalibus, secundum Innocentium in c. 2. de eo qui mit. in poss. caus. rei ser. fol. 159.

Missio non fit in beneficio debitorum vel in iure patr. pro temporalibus, quia nõ possunt adinuicem permutari, nec vnum alteri commensurari, sed pro spiritualibus, ita not. Innoc. in c. 1. de eo qui mit. in poss. caus. rei ser. fol. 158. num. 3.

Missio quando reuocatur propter rationabilem excusationem absentis, vel propter ætatem, quia pupillis non venit refectio expensarum, ita not. Innoc. in c. si aduersarius. de eo qui mit. in poss. cau. rei ser. fol. 159. num. 2. & est gloss. in l. minor. ff. de euictionibus. ergo si pupillus citatur, quia citatio non est legitima, non tenetur ad expensas.

Missio vtrùm fiat in re petita & conuicta seu euicta, an verò fiat in alia re loco pignorum? differt, quia primo casu quando fit in re petita & conuicta, seu euicta, tertius contradictor impedit executionem, quia tunc debet fierit executio de facto sine vlla causæ cognitione, vt dicit Innocentius, in cap. ex ratione. de appel. fol. 207. in princ. ff. de petit. hæred. l. Pompon. de rei vendic. l. is à quo. ff. deposi. l. 1. §. apud Iul. ff. de vsufruc. l. cuiuscunque. §. si fundus. Secundo casu, quando fit in alia re loco pignorum, tunc impedit illa missio execu. ff. de re iud. l. à diuo Pio. §. si super rebus. C. ne vxor pro mari. l. ob maritorum. & l. 1. C. de priuil. fis. tunc enim exigitur summaria cognitio, ita not. Innoc. in c. veniens. de test.

Missus in possessionem, quando lucretur fructus, & quando

quando non, vide Innoc. in c. quoniam frequenter. in fi. vt lit. non contest. fol. 137. nu. 9.

Missus in possessionem pro mensura debiti petiti non valet vbi obstat exceptio. l. 1. §. hæc verba. ff. ne vis fiat ei. nisi fiat ex diffinitiua, vt l. eo tempore. ff. de pecul. Sed aliæ pœnæ quæ sunt meræ pœnę, bene pos sunt infligi contumaci, vt excommunicatio, & mulcta, & bannum, quia citatus non ritè non tenetur comparere, sed citatus non rectè bene tenetur com parere, licet iudex sciat se iniustè facere si hoc non exprimat, secus si exprimat aliquid quod videatur illicitum vel iniustum, vt ff. ne quis eum qui in ius voca. l. 1. §. Offilius. & l. sed eximendi. & not. in l. vir bonus. ff. iud. fol. secundum Oldr. & Innocent. in cap. 1. de dilat. fol. 140. vide suprà in verbo, actor. in 10. quæst.

MODERATIO dilationum habet vim interlocutoriæ, & potest ferri interlocutoria absente parte sicut procedit, nam interlocutoria est de processu, ita not. Innoc. in c. ad pet. de accu. fol. 322. nu. 3.

Modi agendi post confirmationem qui sunt, vide per Innocentium in cap. constitutus. de appellat. fol. 212. numero 7.

Modum dicitur excedere omnis ille qui grauat siue excedit fines mandati siue iuris, ita not. Innoc. in c. super quæstionum. de offic. deleg. fol. 87. num. 2.

Modus pronunciandi in causa appellationis, & de libello formando, vide per Innoc. in c. dilectus. extra de appel. fol. 216. nu. 4.

Modus agendi vel excipiendi est diligenter attendendus, ita no. Inn. in c. dudum. extra de elec. fol. 34. nu. 3.

Modus potest apponi in legatione & subdelegatione. Verbi gratia, Potest delegatus Papæ subdelegare causam, hoc addito, quod sine eius consilio pronunciare non potest, nam cùm possit sibi seruare iurisdictionem, ergò & consilium, imò plus, quia potest adiicere de consilio cuiuslibet, verbi gratia, quia dicit ita tamen quòd non pronuncietur sine consilio talis Doctoris, vel vt non pronuncietur nisi secundum tenorem consilij talis Doctoris vel personæ. Sed in arbitro non potest iste modus adiici, scilicet, de sequela cōsilij, sed de transitione consilij sic, quia est contra substantiam compromissi, ita not. Innocent. & Hostien. in c. si pro debilitate. de offic. delega. & hoc si verba necessitatiua diriguntur ad ipsum arbitrū, secùs si in ipsas partes, quia volunt & consentiunt quòd arbiter sic iudicet, & dant sibi capitula in quibus consentiunt sicut fit quotidie, & hoc non est de forma compromissi, sed est quædam obligatio quæ fit inter partes, & iste modus in iudice delegato est de forma, ita quod non valet ipso iure si non seruetur. Nam cuilibet non licet delegare, licet liceat modum apponere. arg. ff. de in lit. iuran. l. videamus. §. pen. & sicut modus dicitur de forma sententiæ, vt C. de sen. & inter. om iud. l. cùm eorum. ita & de forma commissionis formáque ista est forma iuris, quia à iure approbata est. Alij dicunt quòd arbitro etiam potest apponi ista clausula vt sequatur consilium de dando sibi de iure nō de facto, vt ff. de hæ. inst. l. illa institutio. secundum Ray. Tertij dicunt, sed hæc opin. mihi non placet, quòd aut assumitur arbiter in cuius mero ponitur arbitrio, & tunc clausula ista quasi contradictoria vitiat. Aut in bono viro non mero, & tunc valet, consiliarius iste non reprobatur quòd arbitrium fit captatorium & sub alio. Consiliarius enim non diffinit nec ex consilio oritur actio, nec ius, sic in Cle. exiui de paradiso, & per hoc dico quòd qui reseruat sibi consilium non reseruat sibi iurisdictionem, item si iste consiliarius eligatur apud prætorem, vel seorsum à compromisso stādum est vt l. item si vnus. §. principaliter. ff. de arb. in arbitratore hoc potest adiici sicut executori vltimæ voluntatis & procuratori, vt l. itaque. §. si quis. ff. man. & quod dixi esse de forma est verum vbi per hoc suam conscientiam oneraret secundum Host. item est verum, cùm adiicit certa persona, si verò incerta minitio est quia tacitè intelligitur, vt C. de sen. ex peri. reci l. 2. item quando adiicitur ita tamen vt iustè iudices, quia est quædam monitio non modus vel forma, secundum Inn. in d. c. prudentiam. de offic. deleg. & tene menti ista. Bal.

Monachi & eremitæ egent modica literatura, ita not. Innoc. in c. cum in cunctis. de elec. fol. 28. num. 1. & vide omninò infrà in ver. natus. in 1. q.

Monachi spoliati possunt restitutionem petere, ita not. Innoc. in c. olim. de acc. fol. 233. nu. 1.

Monachi extrinseci & prouisionati, an sint vocandi in elec. & factis monasterij, vide per Abb. in c. si de. relido. Si eorum beneficia sunt manualia videntur vocandi, aliàs secundum eum ibidem tanquam emancipati secundum alium abbatem de sancto inuito. Bald.

Monachus castaldus monasterij nō agit pro cōuentu, nisi sit syndicus, sed præbendarius etiā suo nomine agit, ita no Inno. & Hosti. in c. edoceri. de rescr.

Monachus qui efficitur sub spe abbatiæ quæ adhuc nō vacat, non peccat, quia est licita spes, ita no. Host. in c. cùm ad hoc. de elec. vide infrà. in ver. monasterium in 2. q.

Monachus potest eligi ad episcopatum, ita not. Inn. in c. post translationem. de renum. fol. 62. nu. 3.

Monachus non potest esse ante 14. annum, ita not. Innocent. in cap. cùm in di. de tempor. ordin. fol. 65.

Monachus licentiatus absolutus est à primo monasterio, ita no. Innocent. in cap. sicut el 1. de iureiu. fo. 185.

Monachus in quibus casibus, & pro quibus personis de licentia iuris communis vel abbatis possit esse procurator, & in iudicio, vide per Inno. in cap. cùm I. & A. de re iud. fol. 204. nu. 2. Et ibi habes quòd vbicunque permittitur monacho agere in eo casu potest procuratorem constituere, quod not. Bald. vide ff. qui pet. tut. in l. 2.

Monachus non potest condemnari ad refectionem expens. quia non habet proprium, ita not. Inn. in c. reprehensibilis. de appel. fol. 209. vide infrà. in ver. sepultura. in 1. q.

Monachus potest admitti ad accusandum contra abbatem quasi petita venia in qua non requiritur citatio partis, ita no. Innocent. in c. ex parte. de accus. fol. 317.

Monachus expulsus de monasterio non acquirit monasterio quia absolutus ab ipso, ita not. Inn. in c. cùm olim. el 2. de priuil. fol. 347. num. 3. idem est ergò in aliis qui sunt absoluti & licentiati, quod est valdè no. Bald. de hoc vide in cap. vnico, in gl. fi. de infan. langui.

Monachus non potest esse arbiter, ita no. Innnc. in c. cùm ad monasterium. de statu mona. fol. 280. num. 4. & est gloss. ordin. in l. pedius. §. 1. ff. de arbit.

Monasteria an sint exempta à lege diœcesis vel iurisdictionis, vide plenè per Inn. in c. 1. de sta. mona. fol. 280. nu. 4.

Monasterio perempto an pereant eius priuilegia, vide per Inno. in c. abbate. de verb. sig. fol. 370. nu. 4.

Monasterium an teneatur ex contractu vel delicto abbatis vel monachi, vide Inn. in c. cùm olim. el. 2. de priuileg. fol. 247. num. 4. & per gl. in cap. dilectus. de ord. cog.

Monasterium tenetur debitoribus ingressi, non solùm de bonis acquisitis tempore ingressus, sed etiam de postea

postea acquisitis, nec habet separ. bonorum, ita not. Innoc. in c.1. de oblig. ad ratiocin. fol. 73.

Monasterium adit hæreditates monacho delatas liberè & liberius quàm monachus si esset sui iuris, vnde si monachus haberet feudum aliquod, possessionem, proprietatem, vel vsumfructum, omnia ista ad monasterium transeunt. cui monasterio de istis proprium habere licet in vita monachi ingressi. Sed eo mortuo feudum ad dominum reuertitur, & monachus non oportet quòd adeat iussu monasterij, quia principalem aditionem habet monasterium, & ad ipsum spectat. Monacho autem mortuo & professione facta monasterium adit, & omnia in eum transfert pleno iure qualiacunque sunt bona, & hoc ex virtute professionis, ita no. Inn. in c. in præsentia. extra de proba. fol. 161. num. 4. Bald. item monasterio ex persona ipsius monachi competit rei ven. & publicatio & possessio in ipsum monasterium transibit ipso iure, vt ff. de preca. l. si adoptauero. quia cum capite bona transfert. ff. de sec. tab. l qui ex liberis. item intellige quòd feuda ingressi transeunt ad monasterium si ipsis feudis posit deseruiri per substitutum, & omnia ista transeunt cum vniuersitate, quia per se alienari non possent in ecclesiam, facit quod no. ff. de verbo. obligationib. l. si ita quis. §. ea lege. & l. quidam. de acqui. rer. dom. & C. ne rei do. vel templorum. l. 2. cùm si. secundum Innocent. in d c. in præsentia. tene menti ista. Bald. Adde quod dona facta ecclesiæ per ingressum monasterij reuocãtur per licitum egressum ante professionem, quia donatio ista fundatur super eo quod tollitur, scilicet egressus. Secùs est in mera & pura donatione facta per seipsum, vt no. ipse idem in c. quod à te. de cler. coniug. Bald.

Moneta quando fit requiritur ibi intrinseca materiæ bonitas, cudentis authoritas, cõmensurata expendendi quantitas, Et quando fit moneta ex adulterina materia vel forma tunc moneta dicitur falsa, sed quando fit ex excessu pretij, tunc dicitur iniusta & non falsa, ita not. Innocen. in c. quanto, de iureiur. fol. 186. vide ad materiã de moneta Bart. in l. si prius. de aqua plu. arc. & Bal. in l. eleganter. §. qui reprobos. de pign. act.

Monitio nuda videtur quando per rescriptum nihil additur iurisd. ordinariç, ita not. Innocent. in cap. licet. de offi. ord fol. 99. vide supra. in verbo, citatio. in 46. q.

Monitio iudicis id est iussus dandi vel faciendi non habetur pro citatione, ita no. Inn. in c. tua. alias in c. sicut. in gl. 2. ver. item monitio. de cohab. cler. & mul. fol. 227.

Monitio necessaria est etiam notario, ita not Inn. in c. sacro. de sent. excom fol. 362. nu. 1. Adde quòd ipse idem not. in c. ad nostram. el. 2. de iureiu. fol. 186. & plenius in c. tua. de coha. cleric. & mul. per eundem. fol. 227. Sed contrarium videtur idem tenere in cap. quanto. de transa. scilicet, quod in notorio possit ferri sententia etiam non citata parte.

Monitus ad faciendum residentiã censetur etiam monitus ad audiendum sententiam admonitionis, nec est necesse quòd super hoc spicificè citetur, ita no. Abb. in c. decæterò. de cler. non resi. quod no. Bal

Monopolium, de materia monopolij, vide per Inno. in c. significante. de app. fol. 220. & ibi habes quod illi ti. per priuilegium & consuetudinẽ potest derogari.

Mora qualiter cõtrahatur per lapsum termini, & quid operetur mora circa fructus, vide plenè per Innoc. in c. propter. de loca. fol. 155. num. 7.

Mortuo prælato custodia rerum pertinet ad capitulum, ita not. Innocen. in cap. 1. vt ecclesia. benefi. fol. 251. num. 5.

Mortuus, Prælato mortuo vacat possessio prælaturæ sed nõ possessio bonorum ecclesiæ, ita not. Innocẽt. in c. ex parte. de ar. fol. 123. num. 3. Sed quid in prælato ecclesiæ collegiatæ, dic idem, quia possessio prælaturæ est vacans, sed non possessio rerum ecclesiæ, quia est apud collegium, & si non est collegium vt quia omnes decesserunt adhuc non vacat possessio. Et idem est si decedat rector ecclesiæ non collegiatæ quia non vacat possessio. Et si quis eam interim occupat, œconomus ecclesiæ vel successor potest agere nomine ecclesiæ interdicto vnde vi, non crimine expilatæ hæred. vel interdicto adipiscendæ possessonis secundum Innocentium in cap. cùm super. de causa possess. & prop. Et ratio est, quia ecclesia est in animam viuentem, quæ nunquã moritur. arg. in Authen. quomodo opor. episcopos. in fin. col. pe. & no. in l. & quia. ff. de iurisd. om. iud. Dissimilisque est ecclesia hæreditati iacenti, quia hæreditas non est in animam viuentem, vt. ff. de fideius. l. mortuo. & de stip. seruo. l. vsufr. & l. 1. §. Sceuolæ. si quis test. lib. esse iuss. fue. & de min. l. etiã q. ei modũ. Quæro ergò quis interim possidet bona ecclesiastica, dicit Moyses, quòd muri ecclesiç, quod est ridiculum dicere, quia insensata non possident, vt no. in l. sicut. ff. quod cu. vni. no. Dic ergò, quod possidet ecclesia, scilicet, vniuersalis siue congregatio fidelium, vel Christus, secundum Inn. vel ecclesia Romana tãquã ecclesiarum domina & caput. Sicut enim gallina sub alis congregat pullos suos, vt not. in l. 1. ff. de in integ. rest. mino. Sic ecclesia Romana sub alis suis omnes alias ecclesias continet, & tenet possessio, ergo potest dici esse penes ecclesiam quæ est caput & membra simul vt penes ecclesiã vniuersalem, id est, congregationem fidelium penes ecclesiam quæ est membrum & non caput, vt penes ecclesiam Perusinam quæ ex eo quòd non habet collegium actu sufficit habitu vt possideat, quod est no. Et sic ecclesia tribus modis dicitur pro capite, pro membris, & pro vtroq; simul. Sic & Christus in diuina scriptura quandoque ponitur vt caput, quandoq; vt membra, quandoque vt vtrunque, vt reperitur in Psalmis in diuersis locis. & est arg. quòd valeat relictum factum ecclesiæ minorũ, scilicet, vt capiat Deus, id est, ecclesia Romana. quia Domini capacitas consideratur in cuius persona fundatur, vt ff. de leg. 2. l. debitor. §. seruo. & ad leg. fal. l. cùm dotem. non enim media persona sed finalis inspicitur in qua acquisitio sumit effectum vt ff. ad Treb. l. cogi. §. hi qui. tene ista menti. Bal.

MVLIER & religiosa potest esse executrix testamenti, ita not. Abb. in c. vos quidem. extra de test.

Mulier si iurat non habet beneficium Velleiani, vide per Abb. in ca. ex rescripto. de iureiuran. & in Auth. matri & auiæ. C. quando mu. tu. offic. fun. po. ibi renunciabit ex conscientia legis, & legis authoritate, & ideò non est necesse ibi quod certioretur de beneficio Velleiani, quia eo casu non læditur renunciando sed lex exequitur. Sed vbi renunciat non de conscientia legis non valet iuramentum nisi fuerit certiorata nec præsumitur certiorata, vt ff. de verborum obligationibus. l. sciendum. per gloss. & Dyn. secundum Rayn. Bald.

Multiplicatio, vide s. in verbo, crimen. in 6. q.

Multitudo quæ appellatur, vide per Innoc. in c. latores. de cler. excomm. fol. 339. & quæ gens, vide l. penult. ff. de probat. Bal.

Mutilati membris, aut monstruosi sunt irregulares, ita not. Innoc. in c. porrò. de cler. pugn. in du. fol. 335. & vide. ff. de sta. hom. l. non sunt liberi. Bal.

Mutilati membris & corpore vitiati non possunt testificari

f 3 stificari

stificari contra clericos in causa criminali, ita not. Abb. in c.1. de excep.

Mutuans ecclesiæ debet esse diligens vt illud mutuum in rem ecclesiæ conuertatur, sed in aliis cótractibus sufficit vtiliter esse cœptum, ita not. Innocen. in cap. grauis de depos. fol. 254. num. 1. in priuatis autem personis dic vt in l. fin. de exer. & de noua. in l. doli. tene menti ista. Bal. Et not. quòd pro eodem reputamus soluere tutori vel ecclesiæ secundum Innocentium ibidem ad hoc. ff. de pign. l. si quis. in princ. & l. ciuitas. ff. si cert. pet. ff. de neg. gest. l. pupilli. §. 1. in gloss. C. si aduers. credi. l. pen. & per Cyn. in Authen. hoc ius porrectum. C. de sacrosan. ecc. Aut ergo quis mutuat vel aliter contrahit aut negotia gerit ecclesiæ aut soluit, vt ibid. Innoc, no. Bal.

NARRATIO sola non dicitur nec est petitio, quia si hæc esset positio esset petitio, cùm narrat factum quod est falsum, secundum Innocentium in cap. 1. de lit. contestat. fol. 134. num. 3.

Narratio facti non debet fieri per aduocatum, ita not. Innoc. in c. pastoralis. de iud. fol. 127. num. 2.

Natus illegitimè potest esse monachus non prælatus, ita not. Inn. in c. 1. de filiis presby.

NEGANS soluere censum licet appellet potest excommunicari, ita not. Innoc. in c. significauit. de censib. fol. 289. nu. 3. vide s. in ver. feudum. in pen. q. & suprà in verbo, lit. contest. in 3. q.

Negatio improbabilis non facit rem dubiam, ita not. Innoc. in c. ex parte. de verb. signific. fol. 372. num. 3. & per doct. in l. 1. C. de procur. Bald. & vide infrà in ver. tantùm in 1. q.

Negationum non sunt causæ, & ideò mera negatiua non probatur, ita not. Innoc. in cap. bonæ. de elect. fol. 34. Student aduocati ponere negatiuè, vt non videantur se astringere ad probandum, vt not. ff. de min. l. de ætate.

Negatiua ista quod instrumentum non habet vitium, an possit probari per testes qui illud inspexerunt, non tamen facto interfuerunt? Dic quòd de vitio visibili sic, si testes sunt periti, non autem de vitio falsitatis, ita not. in c. cùm olim. de priuil. fol. 347. nu. 2. vide infrà in ver. scriptura. in 3. q. & suprà, in verbo, appellatio. in 33. q.

Negatiua aliter probari non potest nisi vbi fingitur probata ex quo actor non probat. ita not. Inno. in c. coram de offic. deleg. fol. 92. & de probatione negatiuę, vide per eundem. in c. 3. loco. de prob. fol. 162.

Negatiua non probatur nisi indirectè, siue sit implicita, siue explicita, & præsumitur contra testé qui astruit negatiuam, ita not. Innocentius in cap. cùm ecclesia sutrina. de cau. poss. & prop. fol. 144. num. 7. Nisi illa negatiua habeat fundamentum vel fométum iuris, vt quod ad canonicos electio tantum pertinet, quia quando testis confirmat se cum iure communi semper dictum suum meretur excusationem secundum Host. & est triplex negatiua, vna est quæ cadit in plenam notionem testis, & ista est negatiua facti instantanei, vt quòd ego non sum in tali loco, quia testis videt intuitiuè locum vacuum, & per hoc intelligit quòd non sum ibi, semper enim intelligentia opus est, quia vt dicit Aristo. in problematibus, intellectus videt, intellectus audit. Alia est negatiua, quæ cadit in præsumptiuam notitiam vt negatiua facti continui. Vt quia negat testis Titium hoc anno possedisse, quia vidit Seium solum hoc anno intrare, & ex re & fructus percipere præsumitur quod non habeat compossessorem. Item in negatiua memoria non extare. Alia est, quæ non cadit in sensum testis vt est negatiua quæ non habet concomitantiam certi loci & temporis in prima negatiua, & testes negantes probant vt affirmantes, in secunda magis creditur duobus affirmantibus quàm duobus. vel 10. negantibus, in tertia negantibus nó creditur. Primum probatur in l. optimam. C. de contrahen. & commit. stipul. Nam si creditur plus quàm instrumento, ergo plus quàm testibus scilicet probatur in l. diem proferre. §. si plures. ff. de arbit. & probatur in c. 1. de pœ. lib. 6. tertium probatur in l. actor. de probat. & negatiuę sunt tres, vna facilis probari testibus, alia difficilis, alia impossibilis, vide omnia in præall. cap. cùm ecclesia sutrina. de cau. poss. & propr. per Innocent. licet nó ita clarè, & tene menti de dictione absque, an sit dictio affirmatiua vel negatiua, vide Cyn. in d. l. actor. C. de probat. & in c. qui generaliter. de proc. lib. 6. per Arch. Bal.

Negatiua quod quis nó sit contumax, qualiter probetur sentit Innocen. in cap. actor. de dolo & cont. fol. 158. & est gloss. ord. in l. ex consensu. §. 1. ff. de app.

Negatiuam solutionis opponens cum periurio debet eam probare si est tertius. Secùs si creditor, quia creditor habet ius fundatum ex promissione, sed tertius non habet fundamentum, ita not. Inno. in cap. super his. de accus. idem tenet Cy. in l. 2. C. de iure emphy. & ibidem etiam per gloss. ergò si syndicus accusatur, quòd non denunciauit maleficium, debet denuncians probare negatiuam. Sed Bart. dicit, quòd accusans repræsentat fiscum qui est creditor, & ideò non habet probare negatiuam, quia fiscus per istum tanquam per picam & organum suum agere videtur ac si creditor ageret per procuratorem vel coniunctam personam. Secus si agés ageret ciuiliter ad interesse suum ex negligentia contra syndicum, quia denunciatio non debetur sibi sed fisco, & ideò probet negatiuam, sed certè imò vtrique debetur. arg. ff. de leg. 3. l. fidei commissa. §. interdum. sed quid si oppono, quòd tu non soluisti gabellam contractus, & ideò excipio contra te agentem ex contractu. Certè tunc debeo probare negatiuam per librú censualé, nam hic fiscus est creditor, ego. sum oppositor alius & alius, secundum Bart. in l. in illa. de verborum obligationib. & l. hoc iure. eo titu. vbi videas. Et idem si oppono quòd non procedit accusatio, quia non fuit soluta decima in communi. No. tamé, quòd nisi statutú permittat excipi de hoc, ista exceptio non procedit, vt not. in l. 2. ff. si ager vect. vel emph. pet. facit ad hoc. l. his consequenter. §. 1. ff. fa. erci. nisi ista solutio esset de ordine processus, quæ verba sunt not. digna. Si autem non opponitur negatiua solutionis & periurij, sed ordinationis istud est potius negare quàm excipere, & ideò neganti non incumbit onus probandi secundum Innocentium ibidem. Si autem opponatur negatiua formæ præsumitur forma seruata, Innocent. quæ omnia verba tene menti perpetuò.

Negotia vniuersitatis debent fieri per vniuersitatem simul congregatam, ita no. Inno. in c. audi. in fi. de ele. fol. 40. nu. 5.

NISI, de ista dictione & de eius materia siue natura, vide omninò infrà. in verb. sententia. in 26. d. circá fin.

NOCERE nihil potest seruare ordiné iudiciarium ita not. Innocent. in c. nouit. de iud. fol. 127. nu. 1.

Nomé procuratoris est generale dicit Inn. in c. constitutus. de ele. fol. 50. & vide suprà. in ver. error. in 1. q. vbi æquiuocatio nominis &c.

Nomen integrum & cognomé debet apponi in rescripto. ita not. Hostien. in c. cùm accessisent. de const.

Nominare alterum in iudicio quádo sit licitum alteri, & quando non, notat Innocentius in capitulo, quoniam

quoniam.vt lit.non contest.fol.137.nu.8.
Nominatio est nuda in tractatu,& solennis in scrutinio ita no.Inn.in c.quod sicut.de ele.fol.38.& 39.
Notarij malè faciunt si faciũt instrumenta nisi de mandato illorum quorum interest,ita no.Inn.in c.1.de fi. instru.fol.& 178.& vide infrà,in ver.testis.in 28.q.
Notarij qui scribunt actus extraiudiciales de nocte,nõ scribunt actum est hoc de noctè,sed scribunt actum est hoc de die,cui nox illa applicatur,quia in instrumentis & aliis quæ fiunt extra iudicium nox habetur pro die. l.more Romano. ff. de fer.sed in actuariis iudiciorum est secùs,quia debẽt scribere omnia de die,ita no.Inn.inc.consuluit.de offi. deleg.fol.86. nume.5.
Notarios possunt creare principes & alij domini temporales in eorum territorio,ita no,Inn.in c.cum.P. tabel.de fi.instru.fol.183.nu.3.super verb.tabell.& ibi vide quis potest creare notarios.
Notarius dicitur à nota,quia in notis redigunt quæ coram eis aguntur.Tabellio dicitur ex eo quia in tabulis scri.ita no.Inn.ibidem.ibi,&licet aliqui po.
Notarius si est mortuus qualiter probabitur quod fuerit notarius,dic quod per communem opinionem probabitur,ita no.Inn.in c.veniẽs.de ver.sig.fol.372. num.5.idem de prelato & filio qui fuerit legitimus, quia per communem opinionem probabitur hoc secundum eundem ibidem,quod not.Bal.
Notarius quòd quis non fuerit qualiter probabitur, vide Inn.in d.c.veniens.de verb.sig.fol.eo.
Notarius iam diu mortuus ex quo fuerit in possessione officij presumitur pro instrumentis suis, secùs si viuit & litigat ipsemet de officio suo & negetur notarius,ita not.Inn.in d.c.veniẽs.de verbor.signif.fo. eo.vide j.in eodem ver.in 15.q.
Notarius licet fecerit vnam chartam falsam aliæ valent,illa enim falsa non tollit effectum aliarum.Illæ autem quas facit post condemnationem nullum habent vigorem,ita no.Inn.in c.fraternitatis,de hære. fol.330. nu.1. non tamen dicitur instrumentũ de falso redargui nisi redarguatur tenor instrumenti,licet præsumptio tacita,vt no.ff.de pac.l.iurisgentium.§. quòd fere.licet præsumptio pro reliqua charta habeatur,vt.C.de peri.tut.l.pe.de apoc.pub.l.quicunque.lib.10.Bald.Et an notarius infamis possit conficere instrumenta,no.in.l.2.§.miles. ff.de infam.ff.ad leg.Iul.repet.l.fi.per Bar.Bal.
Notarius non potest alteri stipulari,nisi in iudicio vel quasi,ita no.in c.dudum de conuer coniug. fol.277. nu.1.Alij contra Inn.ibidem,vide Io.And. in c. quãquam.de vsur.lib.6.& per Bar. in l.non quasi. ff. rem pupil.sal.fore.
Notarius in iudicio potest fungi duplici officio, scilicet mandato iudicis se subscribentis & stipu.Inn.in d.cap.dudum.fol.eo.& vide infrà, in verbo, prælatus,in 2.q.
Notarius si semper scribit in instrumento se rogatum multum proderit & ad quod, vide Inno.in c.1.circa med.ibi non esse vtile quòd tabellio,&c.de fi.instru. folio 178.nume.7.vide omninò suprà,in ver.credulitas.in 4.q.
Notarius socius si negabitur esse quid sit necesse probare ad hoc vt fides suo instrumento adhibeatur,vide per Inn.in d.c.1.de fi.instr.fol. 178
Notarius tenetur edere instrumenta contractuum illi cui quæritur ius ex contractu.ff. de eden. l.prætor. Sed aduersarius non tenetur edere nisi ad eum peruenerit protocollum notarij,nam si suis nũmis redempti instrumentũ contractus, adeò istud instrumentũ est suum, quod alteri non tenetur edere. Si tamen de instrumento quis formet libellum vel faciat positionem antequam respondeat libello vel positioni debet ipsum edere,& aliter non debet respondere quia se vsurũ dicit de eo agit vel ponit. Et hoc verũ,si suum est instrumentum & habet in prõptu,secùs si instrumẽtum est alterius tantũ vel magis alterius quàm suum.Item secùs si instrumentum sit tale quòd aduersarius debeat habere penes se vel præsumatur habere,vt.l.3.ff.de eden.Itẽ secùs si non habet in promptu,vt l.1.ff.de fideiuss.Et hoc tẽpore deliberationis,sed tempore probationis tenetur qs producere simul & probare, & si producit probat pro vtraque parte,vt not.ff.de eden.l.1.§. editiones, ita no.in fi.in c. cùm olim.de prob.facit.ff.vt leg.no. ca.l.postquam.§.dies.secundum Bar.Bal. Et de ista materia vide omninò in Spe.ti.de instr.edi. §.nunc. dicemus & ibi vide q.ad hanc materiam.Bal.
Notarius si non recordatur se fuisse rogatum instrumentum factum non valebit nec poterit ipsum conficere de nouo,ita no.Inn.in c.1.de fide instr.fol.178. nu.7.quod tene menti.Bal.
Notarius siue probet notariatum per priuilegium siue per quasi possessionem per exercitium officij, & communem opinionem gentium coadiuuantẽ sufficit sibi,ita no.Inn.c.1.de fi.instru.fol.eo.q.no.Bal.& vide s.hoc eodem verbo.in 8.q.
Notarius propriè est ille quem creauit Papa vel Imperator,quia iste vbique terrarum mundi potest conficere instrumenta,propter autem sta.vel consuetudinem non potest fieri notarius, qui verè & vniuersaliter habeat publicum officium secundum Inno. & Host. sed scriba qui intra territorium statuentis habet potestatem conficiendi instrumenta intra cõfecta vbique habent vigorem,sed extra rogata necubi valent.Hi habent quoddam officium locale secũdũ Spe.Potest autem papa & Imperator hoc ius creandi notarios concedere alteri secundum Inno. & Host.ita no.ipsi in c.cum.P.tabellio.de fi. inst.Sed quæro an notarius imperiali authoritate possit exercere officium in terris ecclesiæ vel in causis spiritualibus. Vel notarius Papæ in terris imperij in temporalibus. Et crederem quod sic, quia istud est officium non iurisd. & vbique extenditur dignitas hominis quæ est annexa ossibus.ar.no.ff.de post.ex ea.quod no.Bal.
Notarius nõ potest delegare scripturam, ita not. Inn. & Hostien.in c.cùm P. tabellio.de fide istru.fol.279. idem no.in Authẽ.de tabel.§.nos autem col.4.vnde notarius pallatij nõ potest committere alteri commentariensi vices suas, vt ff.de iure fisc.l.in fraudem §.quoties.& ar.l. pe. C.de spor. facit quod not. in Auth.de hæred. & fal.§.si verò absunt. col.1. nec. vnus debet ingerere manus in officio alterius vt l. 2. C.de execu.& exact.lib.10.quod not.Bal.
Notarius quando semel vel pluries dictionem.&c. apponit in instrumentis, iudex supplet illam interpretando ex natura contractus, vel ex consuetudine regionis, vel ex consuetudine notarij, vel ex proximis scripturis, ita no.Host.in c.cũ.P.tabel.de fide instr.facit.C.loc.l.licet.&.ff.de fund.instru.l.cũ.delanionis. §.1.&.ff.de pig.act.l.vel vniuersorum.& ff.de eden.l. si quis ex argentariis.§.si initium.Bald.
Notarius non potest incidere instrumen. etiam quòd partes asserant se errare in cõtractu,ita no.Inn.in.c. quoniã cõtra.de proba.fol.145.nu.9. q est no.Bald.
Notificatio,vide s.in verbo,citatio.in 12.q.
Notorium est de præsenti vel proximo, communis opinio est de longè remotis,ita no.Inno.in c.veniens de verb.sign.fol.372.nu.6.
in Notoriis proceditur per famam ad liquidam probationẽ sine ordine iudiciorũ.ita no.Inn.& Host. in

 c.bonæ.

c.bonę.de ele&.vide ĩ.in ver sententia.in 58.q.

Notoriũ excludit spoliatum à restitutione,ita no. Inn. in c.constitutus.de fil.presby.fol.71.Et vide suprà,in verbo,citatio.in 61.q.

Notorium dicitur illud quod est coram pluribus confessatum, ita no.Inn.in c.sta.de offi.deleg.fol.95. nu. 6.quod no.perpetuò.

Notorium est quod adeò omnibus liquet quòd quasi inficiari non potest.ita no.Inn.in c. sicut. in gl. magna versi.notorium.no.de cohab. cler.& mulier.fol. 227.quod notorium proponitur per.10. testes. Inn. Sed Accur. dicit notorium esse quasi coram turba & populo factum,vt ipse not.C.de accu. in l. ea quidem.Potest autem esse notoriũ de quolibet actu & de officio,vt C.qui & aduer.quos.l.1. in gl. Sicut est notorium Barbariũ gessisse pręturã, vt l. Barbarius. C.de offic.præto. De maleficio dic, vt in d. c. sicut. & in.d.l.ea quidem.De contractu dic,vt in l.1. C. de his qui in eccle.manu. Est autem notorium aliud præsumptionis, vt.d.c.sicut in glo.magna.versi. notorium præsumptionis.Hoc secundo modo dominium potest esse notorium,vt.ff.de nego.gestis.l. at qui natura.§.cùm me absente. in gl. Nam possessio notoria facit dominium esse notorium præsumptiuè,vt not.in.l.penult.de condi.insti.&.ff.de solu.l.Titia.indirectè ergò cadit notorium super dominio, quia iura inuisibilia sunt vnde per se nõ cadit in eis scilicet iuribus notoriũ facti sed per accidens ex additis visibilibus cohærentiis.

Notorium veritatis est triplex,scilicet facti instantanei fluxi iam retro,facit quod no.ff.de acq.possess.l. 1. §. veteres factorum reiteratorum iam & nunc. facit ꝙ no.ff.de pœnis.l. si diutino. Facti continui habentis in se actum successiuum,facit quòd no.ff. de iureiuran.l.eum qui.§.in popularibus.& quòd no.in. l. pe. de actio & obliga.in notorio facti præsentis nõ præteriti potest procedi ad diffinitiuam præmissa citatione & reo contumace omissis omnibus aliis mediis,id est li.contest.& prob.Sed reo comparẽte debet seruari forma iudiciorum in glos.magna. ver.& dicunt.ver.& non tamen negamus.Si autem sit notorium continuum, vt si laicus detinet clericum in carcere,vel vasallus hostiliter insequitur dominum suum,adeò valida est veritas tam notoria quòd nullum desiderat ordinem.ver.si autem sit continuum, statim ergò potest ferri sentẽtia nec cadit facti defensio vel negatio propter quam induciæ concedi consueuerunt,vt.ff.de re mil.l.3.§.si ad diem.&.l.1.de fur.Bal.Inn.finaliter videtur in alia glo. velle in ver. item si dicimus, quòd in nullo notorio veritatis sit necessarius ordo præter cita.& quòd valet sententia lata tam contra absentem quàm contra præsentem omissis mediis,etiam si iudici non constet esse notorium. Sed in non notorio vel in notorio præsumptionis requiritur ordo iudiciorum & non valet sententia non rece.proba.quia fertur inordinatè omisso medio,nam proba.sunt media causæ,vt no.in. l.1. ff.si quis ius dic.non obtem.secundum Innoc. idem no.glo.in l.prolatam.C.de senten. & inter. om. iud. & Ber.in c.ecclesia sanctæ Mariæ. de const. Secùs si iudex recipit testes,nam licet non probent, tamen valent in iusta sententia quia non peccat in ordine iudiciorum,vt.ff.de eden. l. argentarius. §. cùm autem.Et istud quod dictum est de modo procedendi in notoriis habet locũ in criminalib. secùs in ciuilibus disceptationibus nisi pertineant ad merum iudicis officium,& possit de eis inquiri, quia tunc idẽ quod in criminalibus secundum Inno.&remittit ad no.per eum in c.ad nostram.de iureiur.ergò vbi proceditur per modum accusationis, quia ordinarius est processus,vt no.in l.Barbarius. ff. de offi. præto. debet seruari forma iudiciorum,non tamen exigũtur probationes,quia notorium est liquida probatio probata ipso facto,vt.ff.de act.empt. l. emptorẽ. nisi reus negaret. Simile no.C.de peric.tu.l.si tutor. Et no.notorium exæquari rei iudicatę quantum ad fidem sciendi & fidem faciendi.Sed quantum ad aliquod ius notorium inducendum vel prohibendum secùs,nisi vbi esset canon latę sententiæ,vt.ff. de cura.fur.l.nullius.&.ff.de ritu nup.l.palam.in fi. & not. ff.de cap.dimi.l.amissione. in fi. §.1.& hoc de notorio per viam liquidi facti. Sed in notorio pronunciationis non requiritur ordo nec citatio,prout no. idem Innoc.in c.ex ratione. de app. vide Bar. in l. à diuo Pio.§.in venditione.de re iud.& Bal.in l.1.C.de iu.& fac.igno. in notorio confessionis in criminali requiritur processus si fuit cõfessio extra iudicium, vt.ff.de adul.l.capite quinto.Sed in iudicio requiritur sententia, prout not. ff.de infa. l. ictus.& hoc si confessio est legitima,aliàs, non debet ferri sententia,vt in c.at si clerici.de iud.& de ele.c. per inquisitionem.&.ff.de quæst.l.maritus.Inn.in pręal.c.sicut. tene menti ista perpetuò.Bal.

NVLLITAS,vide infrà,in ver.rest.in integr. in 2.q. & suprà,in verb.actor.in.4.quæst.& ĩ.in ver.appellatio.in 55.q.

Numerus,vide ĩ.in ver.vox.in 2.q.& infrà,in ver.statutum.in 5.q.in fi.

Numerus canonicorum licet sit ruptus & valeat impetratio vltra numerum quo ad canonicatum,non tamen valet quod ad præbendam,ita no.Inn.in c. pro illorum. de præb.fol.234.nu.5.

Nuncius,vide suprà, in ver. citatio. in 29. q. circa. fin. ibi,sed nuncius.

Nuncius potest constitui in iudicio ad allegandas causas absentiæ,ita no.Inn.in.c.quęrelam.de procu.fol. 108.num.6.& vide suprà,in ver. credulitas.in 6. q. & suprà,in ver.ciuitas.in 5.q.

OBEDIENTIA. in spiritualibus est licita,sed homagium in spiritualibus non,sed in temporalibus consistit,ita not.Inn.in c. indignum.de reg.iu. fol.373.

Obedientia quæ habeatur pro confessione, vide per Inn.in c.consuluit.qui cler.vel vouen.fol.307.

Oblatio.Quid contineatur nomine oblationum, vide per.Inn.in c.cùm inter.de ver.sig.fol. 371

Obligatio prælati non est perpetua, nec afficit successorem,sed obligatio capituli sic,ita not.Inn.in c.nisi essent.de pręb.fol.234.quod no.Bal.vide infrà,in ver. testis.in 8.q.prope.finem.

Obligatur quis ad resignationem facti,non ad resignationem iuris,ita no.Inn.in c. proposuit. de concess. præb.fol.241.num.4.vide infrà,in ver.vniuersitas. in 6.q.in fi.

OCVLVS officialium sæpè fallitur,ita dicit Inn. in c.ex parte.extra de fi.instru.fol. 181

ODIOSVS, vide ĩ.in ver.testis.in 80.q. & ĩ. in ver. tractus.in pe.q.& ĩ.in ver.reuocatio.in 3.q.

OFFENSA grauis quę dicatur,vide per Inn.in c.cũ illorum.de sen.excom.fol. 359

Offensa quando dicatur facta in persona vel in rebus, vide Bart.in l.licitatio. §.quod illicitè. ff.de publi.& per.do.Pet.in c.nuper.de sen.excom.

Offensus,vide infrà,in ver.sta.in 5.q.

Offensus solus potest opponere except.offensæ etiam manifestæ,ita not.Innocentius.in cap. sacro.de sen. excom.fol. 362

Officialis qualiter teneatur in syndicatu,vide per Bar. in l.1.§.quod nouissimè.ff.de de publica.

Officium

Officium excusatoris est allegare absentiam,& iustificare causis & probationibus,ita no.Inno. in c. veniens.de test.fol.171.& iste excusator non tenetur satisdare.vt no.in l.nemo alienæ.ff.de reg.iu. Et quilibet est habilis ad hoc officium etiam infamis & excommunicatus,vt no.in l.seruum quoque. §. publicè.ff.de procu.Et si excusatio sua non placet iudici debet super hoc interloquendo pronunciare à qua interlocutoria poterit excusator appellare.ar.ff. de neg.ge.l.liberto.§.fi.non tamen punitur si non appellat vt ibi placet,sed non potest excusator priuilegium domini allegare seu opponere declinatoriã except.quia hoc pertinet ad officium procuratoris, & in hoc exigitur man.& quòd persona sit habilis secūdū Inn.ergò proc.in criminali potest apponere exceptionem fori,& alias except.quę non extendūt crimen, sed ad crimen respondere non potest, nec potest cum eo fundari iudicium quòd relegationis pœnam excedere posſit. Potest tamen causam defensionis quæ est liquida & ex actis,cùm etiam sine vllius allegatione iudex debeat in actis inhærere secundum Inn.sed quid si ciuilis incidit in criminali, an potest agi per procuratorem, videtur quòd sic, quia est quæstio ciuilis non criminalis, cùm lex dicat,q̃ criminalis incipit demū ista finita.C. de plag. l.fi.nam disputatur seorsum à crimine & ante li.conte.secundum Ia.ibi.Quid de exceptione banni quæ perimit iurisd.& crimen ex forma statuti, dicit Iac. Bal.quòd ante lit.contest.nō potest opponi per ꝓcuratorem, quia mista est non mera declinatoria, habet ergò reus personaliter cōparere ad eã opponendam,quia perimit crimen qualitercunque opponatur,& idē tenet.Cy.nisi bannum esset notoriū per acta quæ tunc producuntur,quia tunc magis ex officio q̃ vi exceptionis repellitur agens secūdum Cy. in l.reus.C.de acc.Nec enim debet admitti euidenter calumniosa accusatio.ff.de bo.lib.l.qui cum maior.§.si patris.vbi de hoc.Iac.Bu. dixit procuratorẽ admitti,quia exceptio banni examinatur per se ante crimen intentatum,& fortè ista exceptio non dicitur criminalis.ar.no.Inn.in c.dudū ecclesia.de ele. Sed opinio Cy.est verior,tene menti.Bal.& vide j.in ver.sententia.in 16.q. in fi. ibi, dum dicit quòd iudicis officium,&c.& in.50.q.Item vide j.in ver.reconuentio.in 1.q.& suprà,in verbo,actio.in 3.q.

Officium iudicis quoddam expeditur proprio motu, quoddam ad postulationem partis. nam si respicit publicam vtilitatem sine accusatione experitur inquirendo,vt.c.qualiter & quando. de accu. Item si publicam pietatem & æquitatem vt in tutore dando vel reuocando,vt.ff.de suspec.tut.l.3.Item si publicade causa.de leg.1.l.ciuitatibus.&.ff.de vsuufru.leg. l.legatum.Idem si testamentorum pietate. ff. de pe. hære.l.hæreditas.in fi.&c.nos quidem.de testa.Idem si animę fauore in vsuris & malè collec.de iureiu. c. ad nostram.el.2. Quod verò rem familiarem alicuius respicit & non publicam curam petenti tantum impēdi debet,ff.de dam.infe.l.3.§.hoc iudicium.& si lex iudici imponitur expediēdi processum & nemo petit,non intelligitur iudex in mora, vt ibi Spec. in tit.de off.iud.Bal.

OMISSIO consuetudinis loci non vitiat matrimoniū,qa cōsuetudo nō dat esse,aliàs nō esset matrimonium,ita not.Abb.in c.1.de despon.sed consensus vt materia seu substantia,& verba vt forma,ita not.ff. de iust.& iu. l. ius ciuile. & C. de præscri. 30. vel 40. annor. l.cùm notissimi.in prin.Et no. quòd siue cōsuetudo inspiciat præludia matrimonij, vt de dandis iocalibus,siue ritum quendam, vt de pallio tenendo supra caput idem est. quia ista non attingūt substantialem essentiam matrimonij,secundū Abb. ibidem.In his autem quæ possunt recipere modum, & formam esse à consuetudine, omissio modi vel formæ vitiat,vt ff.de ver.obli.l.qui Romæ.§.Flauius Hermes.Bal.

Omissis mediis substantialibus nō potest perueniri ad extrema,ita not.Inn.in c.contingit.de arb.fol. 122

Omissum per iudicem in interlocutoria potest postea suppleri.Secùs postea in diffinitiua,ita not.Inn.in c. auditis.de procu.fol.111.nu.2.vide infrà,in verb.sententia.in 25.q.circa medium.

Onus de soluendis collect.& oneribus potest imponi in re quæ traditur ecclesiæ, tamen laicus non potest reseruare sibi ius inuadendi propria authoritate si non seruetur pactum,ita no.Inno.in c.verum.de fo. compe.fol.129.in nu.2.facit in arg.ff. commu. præd. l.caueri.Host.tenet cōtrarium in c.cùm dilectus. de dona.Bal.

OPEM præstans bello iniusto nullam habet actionē ad impēdia facta vel damna habita,ita not.Inno.in c.sicut.de iureiu. fol.187. ergò caueant Nobiles & Barones quod aliis dominis habentibus guerram præstent adiutorium,quia debent considerare an id iustum sit,vel non.Et si iniustum nunquam pro dãnis habitis agere possunt ad emendam, quod perpetuò no.Bal.

Opinio quæ non est in fauorem præualet veritati quę est in odium,ita not. Innocent.in ca. nuper de biga. num.1.fol. 74

Opinio erronea nō inducit malam fidem, dicit Inn. in c.fi.de præscrip.fol. 198

Opinio communis in anima non in voce consistit, tamen quod organo vocis exprimitur credere quis putatur,ita not.Innoc.in c.veniens. de ver. sig. fol. 372.num.3.

Opponēs crimen an debeat designare locum & tēpus vide Inn.in c.de ad hęc,de testi.vide suprà, in verbo, appellatio.in 38.q.

Optio non competit excommunicato,sicut nec eligere potest,in c.referente.de præb.

ORDINARIVS inquirit de crimine etiam non facta prius ordinaria inquisitione de fama, secùs in delegato,ita no.Inn.in c.cùm oporteat.de accu.fol. 320.nu.1.domesticum de plano,& sine citatione partis debet præmittere ordinarius, vt.C.de off. recto. prouin.l.iustissimos.Bal.Et vide j. in ver.renunciãs in 1.q.& infrà,in ver.reconuentio.in 2.q.

Ordinari' inquirit de crimine ex sola suspicione,secùs in delegato,ita no.Abb.in c.vt nostram.vt eccle.benefic. Et præsumptio transert onus probationis secundum eum ibidem,interdum aggrauat onus pro bandi,vt.l.non est verisimile.ff. quod me. cau. Bald. & ibi vide suprà, in verb. citatio. in 78. quęstio.& quis dicatur ordinarius no.Host.de off.or.§.primo, & quare dicatur ordinarius not.ipse idem in c.fi.de fo.compe.

Ordinatio ad titulum patrimonij quid operetur,vide Inn.in c.episcopus.de præb.fol.231.nu.2.

Ordinatio,consecratio,& electio,& prouisio,non fiunt in forma iudicij,sed confirmatio sic,ita no.Inn.in c. ad dissoluendum.de despon.impub.fol.303.nu.4.

Ordinatio cassata,an redeat ad eum qui malè ordinauit,vide Inn.in c.ad aures.de exces.prela.fol. 341

Ordinatus in sacerdotem præsumitur habere alios ordines si est ordinatus à perito & discreto, ita not. Inn.in c.tuę.de cler.pereg.

Ordinem procedendi ad relationem iura. ponit Inno. in c.debitores.de iureiu.fol.185. nu. 2. facit in arg.ff. de iure deli.l. profectitia.Bald.vide infrà,in ver.sententia.in 68.q.

Ordinem

Ordinem in genere an valeat quis profiteri, vide per Inn.in c.porrectum.de regu.& trāſe.ad relig.fol.273. nu.2.vide ſuprà,in ver.cauſa.in 6.q.

Ordines qui ſunt illi qui conferunt cum executione, qui ſine,qui nec vno modo nec altero?Dic,quod ordinem cum executione dāt illi qui habent ordinem & authoritatem.Ordinem ſine executione dant illi qui habent ordinem & authoritatem in habitu, ſed non in actu & exercitio propter irregularitatem eorum.Si autem non ſunt irregulares vel aliàs criminoſi nec excommunicati publici vtraque conferunt depoſiti autem ab ordine & adminiſtratione nil conferunt quaſi priuati,ita no.Innncent.inc.1.de ſchiſma.fol. 331

Ordo ſacer quid ſit vide per Inn.in c.1.de ſchiſma.fol. 331.nu.3.& vide ſuprà,in verbo,abbas in 2.q.

Ordo naturalis eſt,vt cognitio exceptionis præiudicialis præcedat cognitionē cauſæ principalis,dicit Inn. in c.prout.extra de do.& contu.fol.155.nu.2.

Ordo naturalis eſt,vt primò ſtatuatur terminus actori ad probandum quàm reo,tamen propter lites abbreuiandas poteſt ſtatui vtrique ſimul,ita no.Inn.in c.prout.de do.& contu.fol.eo.

PACISCI non licet ſuper diminuenda quātitate decimarum & pactum ſi factū fuerit non valebit,ita no.Inn.in c.venerabilis.de confir.vti.vel.inu.fol. 226

Pacta ſimplicia confirmantur cum debita modificatione,ita not.Inn.in c.ſignificatum.de præb.fol. 232

Pactum de non mouendo quęſtionem impedit proceſſum,quia ex ipſo facto oriuntur duæ exceptiones. ſcilicet declinatoria & peremptoria,& ita eſt vbicūque peremptoria impedit proceſſum. Abſit tamen quod peremptoria impediat.Sed cuius facto oriuntur duæ exceptiones,ſcilicet,declinatoria & peremptoria,declinatoria impedit proceſſum non peremptoria,quod eſt no.Inn.in c.1.de lit.conte.fol.134.n. 1.& vide ſuprà,in ver.exceptio. in quarta q. ibi, ſed pactum de non petendo.&c.& vide infrà, in ver. renuncians.in 10.q.

Pactum factum contra naturam contractus non valet, ita no.Abb.in c.fi.de preca.vide Bar.in l. vbi ita donatum.ff.de do.cau.mor.

Pactum quod pignus non ſoluto debito fiat creditorū ſi plus valet res & pignus debetur,nam à communiter accidentibus ita contingit quod plus valet pignus quàm debitum,ita not.Abb.in c.ſignificaſti.de pigno.Si autem deterius eſt pignus,valet pactū.arg. ff.de leg.3. quæ habebat. ff.de hær.inſti.l.ſi quis ſolidum.Nam quod non valeat pactum iſtud eſt ſtatutum in odium creditorum non in eius fauorem, ſimile no.ff.de tranſac.l.cum hi.§. cauſa.ſed dicitur tale pactum valere.ff.de ſolut.l.Calipus.& de pigno.l. ſi fundus.§.fin.Solu.vt pro iuſto pretio habeat valet pactum,quod intelligitur ſi ſimpliciter non facta mentione prætij dicatur.vt d.l. Calipus. ſed vt pro debito habeat non valet pactum, quia non eſt fauendum fœneratoribus.ar.ff.de priui.credi.l.ſi ventri.§.in bonis.in ratione literę.

Pactum an valeat quod quis poſsit capere debitorem ſuum Doct. ꝙ non, in l. alia.§.eleganter.ff. ſol.mat. per Bar.in repe.l.creditores.C.de pig.& ibi etiā no. an poſsit quis renunciare beneficio ceſsionis.

Pactum quod non poſsit probari ſolutio debiti aliter quàm per inſtrumētum an valeat,vide Saly.in Auh. iubemus.C.de iudi.dicentem, aut pactum eſt generale contra omnem ſpeciem probationis, puta debitor paciſcitur cum creditore quod ſolutionem nō allegabit,nec vlla ſpecie probationis illam probabit.Et tunc non valet,quia inuitat creditorē ad delictum.ar.l.ſi vnus.§.illud.ff.de pac.& ſic videtur cōtra publicam vtilitatem & cōtra bonos mores.Aut pactum eſt ſpeciale, puta ne probet per teſtes, ſed per inſtrumentum,tunc credo quod valeat quia nō inuitat ad delictum ſed fraudem debitorum repellit,poteſt enim tempore ſolutionis ſibi prouidere, & per inſtrumentum probare,pro hoc facit quia tale quid poteſt fieri per legem vt patet in caſibus not. in l.pactum.de pac.ergò & per pactum. arg.l.fi. de fide.Bal.

Pactum,vide s̃.in ver.monachus.in 3.q.vide j̃. in verb. pœnitentia.in pe.q.& in ver.coniurationes.in 1.q. & ſuprà,in verb.appellatio.in 35.q.

Palatiū epiſcopi non gaudet eccleſiaſtica libertate,ita no.Inn.in c.inter alia.de immun.eccle.fol.460.Contrarium.no.17.q.4.c.id conſtituimus.in glo.ordinaria, quam not.& vide s̃.in verb.caſtrum.in 1.q.

Palatium archiepiſcopi quare debet habere quatuor cruces nigras,vide Hoſ.in c.1.de vſu pallij.vbi plenè.

Papa quando donat aliquid alicui illi quibus donat ex plenitudine poteſtatis Papæ ſtatim efficiuntur poſſeſſores,ita no.Inn.in c.bonæ. de poſtu. præl.fol. 25.nu.3.ide videtur in Imperatore ſi dat iuriſdictionem,vel priuilegium,vel ſententiam vt valeat etiam non ſubditis citatis, quia ſuper iure domini ſui non ſubditorum iudicat,vt.l.fi.in fi.de.ſer.ver.præd.quod eſt not.Bal.

Papa cognoſcendo videtur ad ſe cauſam reuocare inter eoſdem nō inter alios,ita no.Inn.in c.cùm oportet. de conſt.& vide ſuprà,in verb.caſs.in 1.q.

Papa mandando quod aliquis recipiatur in canonicum videtur mandare quòd conferatur illi canonicatus,nam id mandatum includit ea quæ ſunt facti, ita no.Inn.& Hoſt.in c.cum te.de reſcrip.vide ſuprà, in ver.citatio.44.q.

Papa ſi reſcribit pro indigno præſumitur circumuentus,ita no.Hoſt.in c.cum adeò.de reſcr.

Papa vtrùm dicat in bullis mando vel præcipio,eſt differentia & vis in iſtis verbis ſecundum Hoſt.in c. capitulum.de reſcr.vbi vide,quia quādo vtitur verbo, mandamus,tunc tale mand.non rumpit ius commune,ſed quando vtitur verbo, pręcipimus ſic,vt no.ff. de offi.præſi.l.ſępè.Bal.

Papa fert ſententiam in notorio etiam parte nō citata,ita no.Inn.in c.quanto.de tranſa.

Papa eſt publica perſona,ita no.Inn.in c.cùm pridem, de pac.fol. 106

Papa etiā pōt errare in fide,ita not. Inn.in c.1. de ſum. tri.fol.1.licet non præſumatur,vt in l.fi.ff.de ſupel. lega.Et ideò non debet quis dicere,credo id ꝙ credit Papa,ſed illud quod credit eccleſia, & ſic dicendo non errabit.Bal.

Papa poteſt commitere cui vult executionem relictorum ad pias cauſas,ita no.Inn.in c.cùm tibi. de ver. ſigni.fol. 368

Papa an poſsit pręcipere iniuſta maximè laicis, vide Inn.in c.inquiſitioni.de ſen.excom.fol.361.nu.3.

Papa quādo recipit aliquos in ꝓprios filios,an videat quaſi adoptādo eos in ſuā merā poteſtatē redigere & eximere ab aliis,vide Inn.in c.cū capella.de priui. fo.348.n.1.& vide eo.titu.c.ſi Papa.lib.6.Et dic.ꝙ nō quia ſunt verba affectionis & non exemptionis,facit ff.de hæred.inſt.l.nemo qui frater. §.1. Inno.ibidem.

Papa ſi recipit ſcienter aliquem ad oſculum videtur eum abſoluere,no.Inn.in c.cùm olim el.1. de priui. fol.346.nu.3.

Papa ſi dicit ad audientiam noſtram peruenit, & hoc modo inquiſitionem committit valet licet Imperator ſit infamis,ita no.Inn.in c.cùm oporteat.de acc. fol.320.

fol.320.num.5.vel excommunicatus,vt l.1.C.de pręc. imper.offe.

Papa non debet se intromittere de iurisd. Imperatoris nec econtrà nisi opem ferendo,ita no. Inn.in c. per venerabilem.qui fil.sint leg.fol.313.nu.1.

Papa non debet sustinere quòd sibi illudatur, & ideò receptus authoritate Papæ in canonicum præferendus est & in præbenda,ita no.Inno.in c.inter cætera. de præb.232.nu.3.

Papa mandauit alicui vt eligeret & ille malè elegit, quæritur quis denuò eligere debet,vide Inn.in c.inter dilectos.de excess.prælat.fol.342.num.4.

Papa solus iudicat de suis priuilegiis,quomodo hoc dictum intelligatur,vide Innoc.in c. cùm venissent. de iud.fol. 126

Papa nũquam aufert parti suam exceptionem, ita no. Inn.in c.ex transmissa.extra de fo.compe.fol. 129

Papa ex certa scientia quæ colligitur ex tenore rescripti derogat iuri communi,secùs in legato,ita no.Inno.in c.præsenti.de rescr.fol.20.in prin.

Papa commisit alicui ordinem ecclesiæ quid potest facere iste, dic quòd si inter partes commisit debet facere ius. Si autem per modum gratiæ latiores debet habere habenas,ita no.Inn.in c.super eo. de offi.dele.fol.81.nu.1.

Papa supplet defectus Imperatoris & corrigit vitia eius,ita no.Inn.in c.1.de offi.or.fol.97. nu.2. Et sic videtur quod Imperator habeat superiorẽ in temporalibus quòd est falsum. Sed intelligitur dictum Innoc.in criminibus ecclesiasticis, & crimen ecclesiasticum est, quòd si ecclesia non esset apud gentiles crimen esset,vt in c.nos inter alios.de pur.can.

Papa omnia potest, debet tamen præmittere clauem discretionis ante clauem potestatis,ita not. Inno.in c.quanto.de iureiuran.

Papa solùm dispensat cum irregularibus,ita not.Inno. in c.cùm æterni.de re iud.fol. 317

Papa non restituit laicum ad famam,ita no.Inno. in c. cum te.de re iud.fol.204.nu.2.Tamen collegium cardinalium potest restituere famam clericis, vt ibidẽ Inno.not.

Papa habet in se plenitudinem potestatis, vnde si reuocat ad se negotium omnibus silentium est interdictum,ita not.Inn.in c.vt nostrũ.de app.fol.217.Hoc autem facit Papa dupliciter,vel verbis,vel rebus ipsis & factis,& incipiendo cognoscere,ar.ff. de legi. l. de quibus.ibidem.Inno.

Papa quando mandat simpliciter testes recipi intelligitur seruato ordine iudiciorũ,ita no.Inn.in c. cùm dilectus.de confir.vti.vel inu.fol.225.nu.2.

Papa licet det formam procedendi in principali nõ remouet quin debeat fieri lit.contest.ita not. Inno. in c.cùm dilectus.de confir.vti.vel inu.fol. eod.

Papali reseruationi renunciari non potest, ita no.Inn. in c.cùm accessissent.de consti.fol. 3

Pars,vide omninò ĩ.in verb.tempus.in 12.q.& vide sup. in verb.conclusio in causa.in 1.q.

Pars potest asserere veritatem licet non viderit secùs in teste,quia testis testificari debet de veritate sensata organo sensus palpata,ita no.Inn.in c.ex literis. de iureiur.fol.188.quod est no.Et in parte istud dictũ de teste est contra Old.alibi.Et vide etiam Inn.in c. fi.de iur.cal.fol.138.& ĩ.in ver.testis.in 86.q.& ĩ.in ver. sententia.in 24.q.circa med.

Pars non tenetur ius alterius partis dicere,id est sui aduersarij,ita no.Innocen.in c. si duobus. de app.fol. 207.num.2.adde l.non ex omnibus. §.1. & quòd ibi no.ff.de arb.vbi quis non tenetur dicere nomina testium quæ contra eũ faciunt,& dic vt ff.de ven.insp. l.1.per Iaco.de Are.Bal.

Pars quomodocunque reputet sibi satisfactum esse in termino non contrahitur excommunicatio, ita no. Inno.in c.præterea de app.fol.210.& in c.P. & G. de of.dele.fo.94. quod not. pro debitoribus si contra eos est lata sententia excommunicationis quam incurrant,si certo tempore non soluant debitum creditori,quia si creditor tẽpore solutionis reputet sibi quomodocunque satisfactum ꝙ debitor nõ erit excommunicatus,& not.benè hæc.Bal.

Partes quando intendunt prorogare iurisdictionem delegatam illa solùm prorogatur si quæ est ordinaria,ita no.Inn.in c.significantibus.de offic. dele.fol. 63.nu.5.& vide sup.in verb.actor.in 1.& 2.q.

Partium voluntate receditur à iure communi. ita not. Inno.in c.1.de rest.spo.fol. 147

Pater non habens filios legitimos videtur legitimare filios bastardos, per testamentum eo ipso quòd vocat eos filios,ita no.Inn.in c.per tuas.qui fi. sint leg. nu.1.fol. 313. Hoc verum quo ad successionem tantùm,non quo ad veram & plenam legitimam,cùm ad hoc non habeat potestatem,secundum Host. ibidem quod tene menti.& vide in Auth.vt li.ma.& auiæ.post prin.colla.8.nam ius ciuile præsumit matrimonium,sed ecclesia nõ,sed vt præsumptio iuris ciuilis locum habeat requireretur quod matrimoniũ sit possibile,de natura.i.quòd mater istius filij viuat. Item requiritur de iure,ꝙ vterque sit solutus; Item de facto,ꝙ de facili habeatur vtriusque præsentia & consensus.Item secundum bonos mores, quod non sit nimis incidens viro.ff.qui & à qui.l.si rogati. §. si matrimonij.Et ita dicit Bar.cuius verba sunt truffæ, quia ista species legitimationis nõ est per matrimonium verũ vel pręsumptum tunc fieri,sed retro factũ esse,vel est species differẽs ab aliis modis,præsertim si pater dum testatur est in puncto mortis vbi etiã de matrimonio vero sufficiat.Bal.

Pater & mater an possint offerre filium monasterio,vide Inn.in c.si quis.de reg.& trãseun.ad relig.fol.272. nu.2.vide ĩ.in ver.testis.in 37.q.

Pater non dicitur filium possidere,licet sit in quasi possessione patriæ potestatis,secundum Bar.in l.1.§. acquirimus.ff.de acqui.pos. in fin.Sed an ex delicto filij teneatur assignare sibi legitimam,vide Bar. in l.si cùm dotem.§.si post.ff.solu.ma.

Pater quando dilapidat bona filij quid sit agendum,vide per Bar.in l.si constante.ff.solu.mat.

Patientia aduersarij qualiter probetur, & an ex pluribus aduersarijs sufficiat vnũ pati, & an canonici dicantur possidere ius eligendi, vide de omnibus istis per Inn.in c.bonæ.de postu.præl.fol.nu.1.

Patientia habetur pro titulo,ita no.Host.in c. cura. de iure pa.

Patroni non conferunt beneficia sed præsentãt,ita no. Innoc.in c.ex frequentibus.de inst.fol.239.& vide ĩ. in ver.clericus.in 14.q.

Patronus laicus si non eligit episcopus succedit, secùs si eligit indignum & non est tempus lapsum,ita no. Inn.in c.cùm vos.de offi.ord.fol. 98

Patronus seu is ad quem spectat collatio beneficij potest vti ea collatione & iure suo,possessore nec citato,nec aliter priuato,ita not.Inno. in c.de multa.de præb.fol.236.nu.2.

Pax,vide ĩ.in verbo,res.in 3.q.ibi, iustitiam & pacem, &c.& vide sup.in verbo,crimen.in 5.q.

PECCATVM remittitur per pœnitentiam quo ad Deum,non quo ad iudicem fori, quin debeat puniri,ita no.Inn.in c.de his.de accu.fol. 316

Pœna potest peti etiam si excedat interesse nisi sit loco vsurarum apposita,ita no. Inn.in c. tuam,de pœnis. fol.353.& vide.ff.si cert.pet.l.rogasti.§.fi.Bal.

Pœna

Pœna certa inflicta à iure nõ poteſt permutari niſi per illum qui habet poteſtatem diſpenſandi,ita not Inn. in c.licet.de pœ.fol.352.num.1.

Pœna inſerta veteri conſt. quæ poteſt implicitè ſub ea includi retrotrahitur,ita not. Innoc. in cap. cùm tu. de vſu.fol.337.

Pœna quæ non imponitur primordialiter ſed ratione contumaciæ non facit clericum agentem irregularem,quia non videtur ad hoc actum,ſed etiam venit ex officio iudi.ita not.Innoc.in c.poſtu.de homi.fol. 334.arg.ff.de pet.hæred.l.item veniunt.§.cùm produximus.& de in litem iuran. l.1. Innoc. vide ſuprà in verbo, appel.in 13.q.

Pœna ordinaria non imponitur ex inquiſitione ſecundum Cano.ſed ſecundum Leg.ſic ſicut ex cauſa, ita not.Innoc.in c.cum P.de purg.cano.fol.351.quod eſt verum,ſi proceditur cum plena cauſę cognitione,ſecùs ſi incidenter & ſummatim,quia tunc extraordinariè etiam ſecundum leges,vt not. C.de teſt. l.nullum.& ff.de infam. l.ictus fuſtium. idem quandoque eſt quia iudex non habet tantum imperium,vt l.2.C. de ſpor.& l.fin.ff.de offic.præfec.vigil.& l.ſi quid. ff. de offic.proconſ.Bal.

Pœna vbi non reperitur certa debet apponi talis quæ magis timeatur,ita not.Innoc.in c.de cauſis.de offi. deleg.fol.80. num.7. Et iudex poteſt eligere minorem ſecundum eum,vide gloſ.dicit quòd eligit reus. ff.de min.l.quòd ſi minor.§.ſi ſeruus.Tu dic vt not.C. de ſer.fug.l.3.& l.quicunque Bal.

Pœna adiecta conſtitutioni affirmatiuè non exigit monitionem ſecùs ſi negatiuè niſi habeat diem,ita not. Innoc.in c.extirpandæ.de præb.fol.237.

Pœnæ ſecundarum nuptiarum ſunt abolitæ per dictum Apoſtoli: quòd mortuo viro ſtatim nubat in domino, &c. niſi illæ pœnæ quæ ſunt in fauorem liberorum, quia illæ adhuc ſtant, ita not. Innocen. in cap, fin.de ſecund. nupt.fol.316. Aliud eſt enim viduitatem inducere. Aliud proſpicere proli. ff. de condit, & demonſt.l.ſed ſi huius.§.fin. Bald.idem tenet Abb. ibidem.item non eſt ſublata pœna quòd priuetur tu tela, vt C.quando mu.tu. offic.fun. poteſt. Authen, ſacramenta.Bald.

de Pœnis ciuilibus & canonicis, & quæ ſit ſimilitudo adinuicem, vide plenè per Inn.in c.qualiter.el.2.de acc.fol.322.n.6.& ibi etiam dicit,ꝙ in pœnis proceditur de ſimilibus ad ſimilia.Bal.

Pœnitentia habet locum in peccato formæ nõ in peccato materiæ,ita no.Inno.in c.quia propter.de elec. fol.48.num.8.Sed.Hoſti.ibi,tenet contrarium.& Io. Cald.tenet cum Inno.

Pœnitentia qualis debet eſſe in corde,& quanta debet eſſe in ſatisfactione,& an ſit arbitraria,vide Innocẽtium in c.omnis.de pœni.& remiſ,fol.355.num.3.

Percutiens, vbi quis percuſsit & timetur de percuſsione euidenter poteſt impunè percuti, ita not Innoc. in c.ſi verè.de ſenten.excom.fol.359. ſuprà in verbo, caſus.in 2.q.

Peremptorium verbum debet adiici in citatione vt ſit verum & expreſſum peremptorium,nec ſufficit vna citatio ſola ad ſententiam,niſi eſſet dictum in ea peremptoriè, vel niſi citatio fuerit in perſonam quæ ſemper habet vim peremptorij, ita not. Innoc. in c. ad petitionem.de accuſ. fol.321. num.3. vide ſuprà in verbo, clauſula.in 3.q.

Peremptorium non eſt neceſſe quòd perueniat ad eum qui de contumacia vel culpa notatus eſt,ita not.Innoc.in c.ex literis.de exceſ.prælat.fol.341.vide ſuprà in verbo appellatio.in 6.q. ibi non ideò,quia in prima vice iniit peremptorium, &c. vide ſuprà in verbo,citatio.in 19.24.& 27.q.

Periurium anceps non cogitur quis ſubire in facto alieno,ita not. Innocen.in c.cùm dilectus.de purg.cano. fol.351.nu.2.

Periurus eſt infamis,dicit Ab.in c.querelam.de iureiu. De iure ciuili,dic vt no.ff.de infam.l.Lucius.in gloſ. ord.Bal.Et vide ſ.in verbo,crimen.in 10.q.circa fi.vbi habes quòd periurus repellitur omninò à teſtimonio,Inn.in c.Corradus.de ſolu.

Permutare eccleſiæ licitum eſt, & poteſt peti, ita no. Abb.in c.quæſitum.de rerum permu.

Permutatio habet locum in fiſcalibus pœnis nõ in pœnis creditorum niſi eis conſentientibus,ita no.Inn. in c.Odoardus.de ſolutionibus.fol.258.

Perſecutio in iure appellatur res eccleſiaſtica, ita no. Innocen.in c.peruenit.de teſtib.cogẽ.fol.177. quod no.Bal.

Perſona electa connumeratur inter eligentes, ita not. Inn.in c.cùm in iure.de elec.fol.42.num.1. quod tene menti. quia hoc intelligitur quando proceditur per viam compromiſsi & non per viam ſcrutinij, vt no.Bart.in c.Cumana.de elect. & eſt ratio, quia in ſcrutinio quilibet vtitur ſua voce tantùm,ſed in cõpromiſſo non tantùm ſua voce ſed compromittentium fungitur poteſtate,ita tenet Hoſt. & Io. And. in d.c. Cumana. Ratio autem quare perſona electa non computetur inter eligentes nec augeat numerum eligentium,no.per Bar.in c.per veſtras. de iure pa.quia à ſe non debet nec poteſt quis oriri,&quia differentia debet eſſe inter eligentes & electum, & not.hæc.Bal.Et vide ſ.in ver.coniuncta perſona. per totum.& ſup.in ver.commiſsio.in 2.q.

Perſona ſi poteſt ſubmitti multò fortius locus,ita not. Inn.in c.ex tuarum.de autho.&vſu.pal.fol. 58

Perſona principalis ſi confitetur & negat ſtatur confeſſioni, ſecùs in pluribus procuratoribus eiuſdem nõ inſolidum conſt. quia concorditer debent confiteri aut negare,ita no.Innoc.in c.in noſtra.de procu.fol. 110.nu.

Perſonæ miſerabiles quæ ſunt,vide Inno.in c.ſignificãtibus.de offi.deleg.fol.93.nu.2.

Petens ſe reſtitui ad ſententiam vel ad probandum nõ per plenam reſtitutionem, ſed ſemiplenam & præparatoriam ſic,vt ff.ad exhiben.l.theſaurus. Et ideò non eſt opus ordine iudiciario,nec probatur neceſſariis,ſed præſumptiuis,ita no.Innocen.in c.2. de in integ.reſt.fol.115.

Petens aliquid puta electionem confirmari videtur petere confirmari omni iure quo melius & efficacius valere poteſt,ita no.Innoc.in c.cùm eccleſia,de cau. poſ.& prop.fol.144.num.7.& vide ſup.in ver. actor. in 13.q.

Petens aliquod ius in eccleſia debet dicere quod ius petit,& ex qua cauſa ſeu titulo petat,ita not.Inn.in c. audientiam.de præſcr.fol.194.vide ſup.in verbo,alienatio.in pe.q.

Petere amoueri inſtitutum quis poſsit, vide per Innocen.in c.quia diuerſitatem.de conceſ.præb.fol.242. num.1.

Petere incoloratè quid ſit,in c.ex literis.de in integ.reſti. & dic quod eſt non aſsignare cauſam in libello, vel iudici interroganti,quod eſt benè not.Bald.

Petitio dummodò ſit tolerabilis debet admitti,ita no. Inn.in c.examinata.de iud.fol.fol.127.nu.2.

Petitio ſicut debet eſſe legitima,& ita reſpõſio,ita no. Inno.in c.1.de li.conteſt.fol.134.vide ſup. in ver. litis conteſt.in 2.q.1.ibi,vel petitio.&c.& vide ſup. in ver. abſolutio.in 7.q.

Petitio ſuppletur per ſententiam,& econtrà ſententia per petitionem, ita not.Hoſtien.in c.querelam.extra.de elect.

Petitio

Petitio ſubiectionis eſt generalis, & procedit ſine ſpecificatione capitulorum, ita not. Inn. in c. cùm inter. de re iud. fol. 199. nu. 1. & ibi vide quod libellus ſubiectionis formatur contra clericos rebellantes.

Petitio vbi eſt generalis tunc ſententia poteſt ferri generalis, ita not. Abb. in cap. licet cauſam. extra de probation.

In Petitis coram diuerſis iudicibus poteſt petens petere ſe remitti ad eũdem iudicem primo aditum ſuper eodem facto, vel contiguo, nec tamen proceſſus eſt nullus, ita no. Inn. in c. cùm M. de conſt. quod no. Bal. vide infrà in ver. reſti. in integrum. in 6. q.

Peto cenſum, & ſi non ſoluas peto te pronunciari cecidiſſe à iure tuo, iſta petitio procedit ſecundum Inn. in cap literæ. de dilat. fol. 139. vide ſuprà in verbo, actio. in 5. q.

Peto eccleſiæ canonicam mihi debitam de his quæ Titius reliquit tali eccleſiæ in teſtamento. Dicit Innoc. quod procedit libellus ſi eccleſia non poteſt ſpecificè exprimere quid & quãtum. ff. ſi pars hær. pe. l. pen. in fi. ff. de rei vend. l. quæ de tota. & intereſſe, ita not. Innoc. in c. 2. de ſepul.

Petrus accepit à Chriſto exercitium poteſtatis per traditionem clauiũ, iſtæ claues non erant militares, ſed ſpirituales, ita not, Compoſt. in c. tranſacto. de conſt.

PIGNVS vide infrà in ver. teſtis. in 42. q. in fi. & vide omnino infrà in ver. teſtator. in 1. q.

PLEBS dicitur habere curam animarum. ita not. Inn. in c. ad audientiam. de eccle. ædific. fol. 297. & vide ſuprà in verbo, actor. in 12. q.

PORTIONES an dicantur præbendæ & reditus, vide per Innocent. in cap. dilectus. el 1. de præben. fol. 234. num. 6.

Portiones & præbendas diſtinctas, an habere poſsint regulares qui non habent proprium vide Innoc. in d. c. dilectus. fol. eo. facit glo. in cap. ex parte aſten. de conceſ. præben.

Poſitio alternatiua admittitur in facto alieno, ita not. Innoc. in c. ex parte. el 2. de reſcrip. fol. 7. num. 5. idem in articulis ſecundum Hoſtien. ibidem. & vide omninò ſuprà in verbo, cura animarum. in 1. q. & ſuprà in ver. credulitatis. in 6. q.

Poſitiones, vide omninò ſuprà in verbo, lite conteſt. in 2. quæſt.

Poſitioni criminoſæ debet reſponderi in ſpiritualibus vel tendenti ad crimen, ſecùs in temporalibus, ita not. Innoc. in c. dudum. de elec. fol. 34. in num. 11. & vide infrà in ver. reſponſio. in 3.

Poſſeſsio, vide ſuprà in verbo, iudex. in 90. quæſt. & vide omnino ſuprà in verbo, colonus. in 1. q. & infrà in ver. teſtis. in 9. q.

Poſſeſsio eſt triplex, conuentionalis, iudicialis, & violenta: primæ duæ non præiudicant domino, vltima ſic, niſi facta fuerit violenta, ita not. Hoſt. in c. quoniam. vt lit. non conteſt. & de acquir. poſ. l. fi. Bal. Et vide infra. in ver. ſpiritualia. in 2. q. vide Bart. in l. peregrè. §. quibus. ff. de acquir. poſſ. & Bal. in l. ob maritorum. C. ne vxor. pro mari.

Poſſeſsio vacans prodeſt domino, ſed ſi non eſt vacans prodeſt bonæ fidei poſſeſſori, ita not. Innocen. in cap. Cumana. de elect. fol. 50. num. 4. vide infrà in ver. eos. in 3. q.

Poſſeſsio iuriſdictionis qualiter acquiratur alio poſsidente, & cuius ſcientia ſit neceſſaria, vide in c. conquerente. de offic. ord.

Poſſeſsio ſine cauſæ cognitione nemini eſt auferenda, ita not. Innoc. in c. inter quatuor. de maior. & obed. fol. 110. num. 2. facit. C. de pact. l. ſi pacto quo pœnam. Bal. vide infrà in ver. taciturnitas. in 2. q. & ſuprà in ver. allegans. in 4. q. vide Io. And. in c. licet epiſcopus. de præb. lib. 6. & dixi in l. ſi deſerta prædia. C. ſi prop. pub. penſita.

Poſſeſsio acquiritur in corporalibus ſolo titulo, ita no. Inno. in c. cùm noſtris. de conceſ. præb. fol. 243. nu. 3. ergò ſi imperator concedit alicui aliquam iuriſdictionem ſtatim facit eum poſſeſſorem, quia Imperator habet vniuerſalem poſſeſsionem ſtatim quod eſt coronatus, licet per ſingula non attingat, quia nõ debet glebas circuire, vt l. 3. ff. de acqui. poſ. Etenim irregularis poſſeſsio eius & plurimum iuris & iuſtitiæ habet qui non poteſt expelli de iure. Sed ſi de facto non habuit poſſeſsionem eam alteri dare non poteſt, quia nemo dat quòd nõ habet, ius tamẽ proprietatis trãsfert ſine poſſeſsione. arg. l. pe. C. de do. inter vir. & vxor. & facit ad prædicta quod no. C. de iace. nup. in Auth. in prin. col. 2. Patet etiam ex prædictis quòd Imperator, qui obtinuit in corporalibus non indiget miſsione in poſſeſsionem, quia per ſolam ſententiam victus perdit poſſeſsionẽ & victor eam nanciſcitur quod eſt verum in actore vincẽte. Si autẽ vincat reus nũquid indiget executore. ff. quod met. cau. l. metũ. §. ſed licet. & ff. qui ſatiſd. cog. l. ſciẽdum. §. ſi fundum. Sed in rebus corporalibus victor non poteſt inuadere poſſeſsionem ſua authoritate, licet habeat ſententiam iudicis pro ſe niſi de iudicis licentia, non tamẽ omnis iudex poteſt ſibi dare licẽtiam, ſed ſolum ille qui poteſt in poſſeſsionem mittere. Item ſcias quod in corporalibus non habetur poſſeſsio niſi mediãte re corporali, vt l. ſi ædes. ff. de ſerui. vrba. prædio. iſta ponit Inn. in c. cũ noſtris. de conceſ. præb. licet non ita clarè & plenè, quæ tene menti. Bald. Itẽ dico quod ſi princeps dat alicui ſuam iuriſdictionem, ſiue per priuilegium, ſiue per ſententiã quod valet iſta donatio etiam non citatis ſubditis quia ſuper iure ſui dominij nõ ſubditorũ iudicat, vt l. 1. in fin. ff. de ſerui. vrba. prædio. quod not. Bal.

Poſſeſsio quaſi iuris præbendalis, canonicalis, vel epiſcopalis qualiter acquiratur, & qua actione & qualiter perditur, & qua vi vel qua reſiſtentia vel contradictione. Et an in corporalibus requiratur animus & corpus. i. voluntas & factum, nam incorporalia facto poſsidentur. ff. de ſer. vrb. præd. l. ſeruitutes. §. in ſuperficiebus. in fi. principij in acqui. poſ. ita no. Inn. in c. literis. de reſti. ſpo. fol. 149. num. 10. vnde omnia incorporalia iuris intellectum habẽt quia iura ſunt. Sed quædam inhærent rebus corporalibus. vt iuriſdictio, quę adhęret territorio, vt C. vbi & apud quos. l. fi. Item ſeruitutes perſonales vt vſusfructus vſus miniſterium ſeruorum dicuntur in perſonam facta relatione ad alteram partem. i. ad habentem. Tamẽ in rebus & in iuribus realibus fundatur, alioquin nõ eſſent ſeruitutes, ſed obligationes perſonales. ff. de ſerui. l. vt pomũ. & de ſerui. ruſt. præd. l. pecoris. & de vſufruc. leg. l. fundi Trebatiani. & no. ff. de vſufru. l. ſi quis ita. Item ſeruitutes reales ſunt hincinde. i. prædiales. Item perſonalium ſeruitutum quæritur poſſeſsio, patientia & vſu. ff. de vſufruc. l. 3. §. dare. In realibus dic, vt l. 2. de ſeruitu. & aqua. In realibus ſententia prædio datur. ff. de nego. geſt. l. qui aliena. in fi. & inhæret prædio. ff. de cõtra. em. l. ſi aquæ ductus. Reales etiam ſeruitutes inſunt rebus actiuè & paſſiuè. Perſonales inſunt rebus paſſiuè tãtùm, ſed perſonales obligationes nullo modo inſunt rebus, ſed perſonis tantùm, ſed iuriſdictio ineſt rebus ſolum actiuè, & ineſt perſonis paſſiuè. Et ideò eſt in rem ex parte vtentium, & in perſonam ex parte patientiũ. Sic eſſe vaſallum ratione originis. i. fidelis eſt quædam ſeruitus, vt no. ff. de vſufru. l. ſi cuius. & eſt quaſi perſonalis. Sed eſſe vaſallum ratione rei eſt ſeruitus realis. quæ omnia tene menti. Bal. Quædam ſunt

 ſimpli-

simpliciter corporalia,& sine vllo corpore iuris habent intellectum vt ius eligendi, ius præsentandi & si.ar.ff.de pet.hære.l.hæreditas.in fi.in istis non cadit possessio corporalis nec quæritur pedum positione, sed per actus conuenientes & consuetos, & quando fiunt vt fieri debent,& à quo fieri debent secundum Inn.in d.c.in literis.de rest.spo.Scias quod est reperire quasi possessionem eligendi,quia omnis possessio quæ alicuius efficaciæ est cum sterilis esse non debeat fructus parit possessori, quos ergò fructus ista possessio parit, respondetur eligere erit in fructu, sed an fructus iste erit naturalis,an industrialis. Dic quòd industrialis, quia non solo cursu naturæ producitur in esse,sed facto hominis secundum Innoc.in d.c. in literis. in quasi possessione iurisdictionis tria sunt.s.quasi possessio quæ in facultate est, vsus qui in exercitio est,fructus qui in commoditate est, vt perceptio bannorum & cæterarum commoditatum iurisdictionis. Sed in electione cōmoditas non est distincta ab vsu,vnde eligere licere.i.eligere de licentia iuris est fructus. Idem in iure præsentandi,quia præsentare est vsusfructus huius iuris, nec enim aliam commoditatem præstat modo præsentandi nisi ipsius præsentare,& actus & exercitium dicitur esse fructus seu habitus iuris, & possessio ista quādoque incipit à iure, & tunc sufficit titulus adiudicationis per sententiam iudicis, vt not. de concess. præben.c.cum nostris.per Innocen. Tamen ex solo titulo nemo possidet ista incorporalia nisi qui habet verum ius,sicut nemo possidet actu nisi qui habet actum.Quandoque incipit ista possessio à facto, &tunc factum id est actus præcedere debet,aliàs nō habet causam nec fundamentum vllum vnde exigitur causa fundamenti secundum Inno.in d.c.in literis.de rest.spo. fol.eod. sed non ita clarè,tene menti omnia ista.Bald.

Possessio iurisdictionis quæritur ordinario si ingresso territorio subditi sibi pareant in faciendo, quia maius signum est facere quàm pati secundum Inno. in c.in literis.de rest.spo.fol.eod. Et an sit duplex possessio in corporalibus.s.naturalis & ciuilis, & quando prædium possedit seruitutem vacantem domino. Et quæ sit potentior naturalis an ciuilis in incorporalibus,& super qua magis fundatur præscriptio, vide de omnibus istis instit.de act.§.ea.per Iaco.Bu.Bal.

Possessio in corpore an magis quæratur per vnum actum quàm per alium,vide Innoc. in c. ex parte. de resti.spo.fol.152.num.4. vide sup. in ver. beneficium. in 3.q.

Possessio ecclesiæ & aliarum rerum intelligitur continuata donec quis expellatur,ita not.Inno.& Host. in c.sæpè.de rest.spo.& vide sup.in verbo.animus. in 1.quæstio.

Possessio locatoris non probatur per solum instrumentum locationis factum extra rem, ita not. Inn. in c.inter dilectos.in fi.extra de fid.instru.fo.276.nu. 3. vnde per instrumentum non probatur possessio: quia non infertur necessariò nec præsumptiuè,vt C. vnde cogna.l.non hoc tamen.qui probat reditus apportatos à colono præsumitur possidere nisi contrarium probetur,vt l.Pompo.ff.qui mod.vsusfr. amit. & l.quamuis.§.si conductor.de acqui.pos.& C. finiū regund.l.si quis super.ꝙ tene menti.Bal.vide Bar.in d.l.quamuis.& l.qui vniuersas. §. quod per colonū. de acqui.pos.

Possessio iurisdictionis aliter quæritur contra subditos qui possunt in possessione libertatis,aliter contra eū dominum qui eos subditos tenet, ita not. Inn. in c. dilectus.de capel.mona.fol.284.nu.3.

Possessio generalis iurisdictionis quæ territorio vniuersali cohæret non acquiritur licet singuli de vniuersitate confiteantur se esse subditos & iurent fidelitatem.Si tamen hoc non faciunt collegialiter,ita no. Inn.in c.dilectus.de capel.mona.fo.eo.quod no.

Possessio vacua quæritur in subsidium per bannum & si nemo in ipsum incurrat,ita no.Inno.in c.dilectus. de capel.monacho.fol. eod.

Possessio non quæritur per illum qui ingreditur possessionem rei quam putabat sibi fore legitimè traditā, sed non erat.Ratio est, quia non ingreditur animo acquirendi,sed iam quæsitam retinendi.Ista est.glo. not.ff.de acqui.pos.in l.possideri.in prin.Sed Bar.eā ibi reprobat.

Possessione de accipienda quando plures armata manu contendunt cuilibet est inhibendus accessus ante cognitam rationem vel causam. Si autem armata manu contendūt de possessione retinenda, quia vterque asserit se possidere,tūc summatim cognoscitur quis possideat & tūc alteri inhibetur ne ante cognitam quæstionem accedat. Si autē vnus vellet inuadere alius retinere, nō debet iudex hoc permittere,vt l.illicitas. ff.de offi.præsi.& ff. de offi. procu. cæsa.l.fi.& ff.de aqua quoti.& æsti.l.pen. Si autē possessio erat vacās,& vnus alium præuenit in possessione occupanda ille qui præoccupauit erit loco possessoris,nec potest vim pati : nec debet per iudicem cōpelli nisi conueniatur in beneficiis vel præbendis quas iudex nō debet pati occupari licet vacent, ita no.Inn.in c.in præsentia.de prob.fol.162.num.3.tene menti ista.Bald.vide §.hoc eodem verbo.in 11.q.

Possessionem ingrediens cum decreto iudicis inualido an teneatur pœna statuti de turbata possessiōe. Bar.tenet quod sic,si statutū simpliciter loquitur.Ratio quia fuit in lata culpa.Secùs si statutum requireret dolum secundum eum in l. iustè possidet,de acqui.pos.quod no.Et adde quod idem Bar.no.in l. 1. §.non autem.ff. si quis testa.liber esse ius.fue.

Possessionem nactus seu adeptus fingitur quis qui non est per consuetudinem,ita no.Inn. in c. cùm super. de cau.pos.& prop.fol.145.per c.2.de consue. fol. 21. ergò in c.2.non est fauor ecclesiæ quod quæratur ecclesiæ possessio solo titulo:quia hoc non est verum, vt no.C.de sac.san.eccl.l.fi.nam hoc videmus in aliis personis priuilegiatis,vt in fisco, cui non acquiritur possessio nisi accipiatur,vt no.ff.pro soc.l.cum duobus.§.idem respōdit.vnde sicut imperio acquiritur possessio sine actu corporali sic ecclesiæ,idem videmus in causis priuilegiatis.C.so.ma.l.dotis.facit qđ no.idē Inn.in c.in præsentia.de probat.Operatur ergò plus consuetudo quàm fauor ecclesiæ.ar.ff.quib. ex cau.ma.l.sciendum.& l.denique.Sed ibi erat possessio odiosa circa quam non fingitur.Sed in d. c.2. erat possessio fauorabilis.quod tene menti.Bald.& vide sup.in ver.clausulæ.in 10.q.

Possessionem nunquam habitam non licet propria authoritate intrare,ita no.Inn.in c. cùm venissent. de rest.spo.fo.150.&ibi casus Bal.vide in l.non dubium. C.de leg.& in.1.in prin.ff.quò.lega.per glo.Accur.& ʒ.hoc eodem verbo.in 16. circa finem.ibi , si autem erat possessio vacans &c.

Possessionem nullus potest quærere contra principem aliàs Papam quæ ei præiudicet quo ad spiritualem iurisdictionem. Sed quo ad corporalem iurisdictionem in aliqua ciuitate vel similibus sic,ita no. Inn. in c.bonæ.de postu.fol.25.in nu. 1. quòd tene menti. Bal.vide Cy.in l.cōpetit.C.de præscri.30. vel 40. an.

Possessionem auferre est de processu iudicij , ita not. Innocen.c.dudum.de elec.fol.52.vide omninò infrà, in verb.

in verbo,statutum.in 5.q.circa med.ibi,de possessione verò &c.

Possessiones ecclesiæ æquè bene dicuntur illæ,quę pertinent ad episcopatum sicut illæ, quæ pertinent ad canonicos,ita not.Inno.in c. nouit. de his quæ fiunt à præla.sine consensu cap.fol.249.

Possessorium & petitorium si simul cumulantur in eodem libello licitum est iudici diuidere libellum, & pronunciare ante de possessorio quàm de petitorio, si sibi constiterit,ita not.Inno.in c.suborta.de re.iud. fol.204.quod est no.Bald.

Possessorium præmittitur in ordine pronunciandi, ita not.Inno.in c.cùm dilectus.de cau.poss. & prop.fol. 146.sed in præualentia exequendi præfertur petitorium,cedit ergo possessorium petitorio quo ad finalem effectum & duos intellectus,vel in cumulatione, vel in contraria seu mutua connexione.Subiiciamus rem in exemplo.Ago interdicto vnde vi & rei vend. Super vtroque pronunciabitur,per l.de qua re.ff.de iu.Sed vna executione contentus ero. Si fiat executio in rei vend.debet mihi sufficere quod rem habeo cùm accessionibus,per interdictũ nudam possessionem aduoco. ff. vti possid.l. si duo. in fi.Sed per rei vend.euinco,vt inst.de offic.iud.in fi.ff.si serui. vend. l.2.& ff.de rei vend.l.Pompo.§.sed res.& ff.de action. empt.l.si quis fundum. Frustra ergo de possessorio laboro.ar.ff.de vul.& pupil.l.fi.§.Titius.de ædil.edic. l.bouem.§.aliquando. Si ergo simul peto executionem petitorij & possessorij non repellar ratione duplicitatis,sed fiet executio petitorij omisso possessorio,quia vna solutio sufficit ad vtranque si primò plenior fiat.ar.ff.de solu.l.nunciatione.§.fi. Si vero volo petere executionem petitorij non possum,sed possessorij possum tantum , non enim est frustra pronunciandum, frustratoria enim pronunciatio fieri non debet,sicut dicit lex quod arbiter electus absque pœna non cogitur pronunciare ne frustra sit & impunè contemnatur,vt ff.de arb.l.litigatores.§.fi. Alius intellectus est ad declarationem dicti capituli cùm dilectus,scilicet quòd agebam contra te interdicto recuperandæ,tu contra me rei vend.pro incorporalib. in quib.actio non datur possessori , vt inst. de act.§. æquè.vel corporalibus,quia ego habebam naturalẽ tu ciuilem per vim,pronunciatur contra te in possessorio,contra me in petitorio.Si petam contra te executionem repellar. Et ideò fiet executio contra me, quia causa dominij præualet nudæ possessioni,ar.ff. de publ.l.exceptione.ff.mand.l.mand. distrahendorum seruorum. sed videtur quod non debuerim audiri,quia exceptio spoliationis est priuilegiata, vt l. si quis ad se fundum.C.ad l.Iul.de vi. Sed quod in d. c.cùm dilectus.non fuit opposita exceptio vt in titu. seq.c.1.nec reconuentio habet vim exceptionis,quia super exceptione non pronunciatur,sed super reconuentione sic,vt ff. de excep.rei iud. si inter te & me. Ad aliud ergo pronunciatur super possessione,si petitoriũ confundit possessorium. Respondeo propter fructus,vt ff.de rei vend.l.vtique.Item quia benè fiet executio nisi exciperetur,& sic sententia producit effectum suum in esse non opponatur, & ita declaro ego.Bal.Istud.c.vide suprà in verbo,appellatio.in q. 31.& suprà in verbo,causa.in 9.q.

Possidens tantùm potest turbari in possessione, quia qui non possidet turbari non potest.Et modi turbationis sunt exprimendi in libello,ita not.Innoc.in c. licet causam.de probat. fol.163. nu.6. aliàs si non exprimeret, esset libellus generalis & incertus, quòd no.& tene bene menti.Bal.& vide do.Bald.in l.ordinarij.C.de rei vend.

Possidere & præscribere potest quilibet clericus ius excommunicandi & similia,ita not.Inno.in c.olim. el 3.de rest.spol.fol.153.nu.1.

Postulabiles qui sint,& qui ineligibiles, vide per Host. in cap.fin. de postu. prælat. & vide omninò suprà in ver.forma in 1.q.

Postulatio si non admittitur iniuria fit postulantibus. licet dicatur quòd postulatio gratiæ solùm innitatur,ita not.Hostien.in cap.bonæ.de postu.prælat. & vide suprà in verbo,electio.in 1.q.& idem tenet glo. in c.pen.de postu.

Postulatur non professus,ita dicit Host.in cap.cum monasterium.de elec.& vide per Archidi.in cap.nullus. de elec.lib.6.

Potestas siue vicarius,vide de his omninò infrà in ver. statutum.in 2.q.ibi potestas tenetur seruare.

Potestas an teneatur ex delicto suæ familiæ, vide Bart. in l.1.§.familiæ.ff.de publ.

Potestas condemnat aliquem ad mortem, An iste efficiatur seruus pœnæ, videtur quod non,quia non potest potestas alicui libertatem adimere vel ciuitatẽ. ff.de offic.præsid.l.illicitas.§.qui vniuersas.Præterea iste condemnatur ex forma statuti, & statutum non dicit quod fiat seruus pœnæ,ergo &c. nam quod omittitur à statuto pro omisso haberi debet. vt not. Cy.in l.1.C.de hære.inst.Præterea nos vidimus quòd bona non confiscantur quod fieret si moreretur seruus pœnæ.Præterea nos vidimus quod hodie nemo bene natus ex cõdemnatione efficitur seruus pœnæ. Ex hoc sequitur quòd valent eorũ testamenta quia sunt liberi, & retinent.In contrarium videtur, quia ista sententia statim facit damnatum seruum, vt ff.de pœ.l.qui vltimo.& l.quidam.ergo non valet suum testamentum. Et hoc est verum de iure, quia lex non iudex facit eum seruum. ar.ff.de rit.nup.l.palam. in fi.tamen si de consuetudine est quod eorũ testamenta seruentur valet testamentum,cùm etiã lex & consuetudo possunt concedere testandi licentiam,ar.ff. de offi.præto.l.Barbarius.in fi & de his quib. vt ind. l.pen.& hæc vera de condẽnatis præsentibus,sed absentes condemnati ex forma statuti non fiunt serui, nisi demum fiant captiui, tunc quasi ab hostibus capti incidunt in seruitutem,nam sententia in eos fertur hoc modo,quod si quo tempore peruenerint in fortiam communis &c. vt ca.pastoralis.de re iud.in Cle. Vnde antequam casus eueniat interim sunt liberi.& possunt testari. arg.ff.de ser.expor.l.Titius.Bal. hoc ponit Spec.in tit.de iu.om.iud.

PRAEBENDA potest habere iura sua sicut quælibet domus ecclesiastica,& ideò nomine præbendæ agi potest sicut nomine hospitalis,ita not.Inno.in c. ex literis.de probat.fol.162.nu.2.

Præbenda est annexa canonicatui,& quo iure præbendæ petantur, vide per Inn.in c.dilectus. el 3.de præb. Adde.suprà in ver.canonicus.in 4.q.

Præbendas plures an quis possit habere,vide Inn.in c. cùm iamdudum.de præb.fol.233.nu.2.

Præbendæ vbi sunt distinctæ ibi ex mora capituli non deuoluitur electio canonicorum ad episcopum, ita not.Innocent.in cap.cùm ecclesia.de elect.fol.41.nu. 2.vide suprà in ver. episcopus. in 7.quæst. in ver.suspensus.in 2.q.

Præceptores non possunt remoueri.Et an teneatur locus ex dolo vel culpa eorum,vide Innoc.in cap.cùm deputati.extra de iudic.fol.128.num.3.

Pręceptum iudiciale requirit causę cognitionem & probatam. Secùs in extraiudicialibus præceptis,ita no. Innoc.in cap.ad aures.de tempor.ord. fol.65.num.1. & in cap.2.de in integr.rest.fol.115.& vide quod not. in d.c.ad aures.& quòd not.ff.de appel.l.creditor.§. iussus.& l.non potest videri dolo carere. de reg. iur.

& vide infrà in verbo ſententia.in 1.q.

Præceptum non ligat quando eſt dubium de fundamento iuriſdictionis,ibi no.Innoc.in c.cùm in iure. de offic.deleg.fol.90. num.1. & vide ſupra in verbo, citatio.38.q.

Preces cardinalis vel patrocinia an inducãt ſimoniam, vide Inn.in c.tuam.de æta.& qual.fol.68. nu.3.quod no.contra officiales qui precib.flectuntur.Bal.facit in l.obſeruare.ff.de offi.præſi.Bald.

Preces importunæ æquiparantur metui,ita no.Inno.in c.petitio.de iureiur.tene hoc benè menti pro renũcia.falſorum qui propter importunas preces renunciant ſucceſsioni.Bald.adde quod nimia reuerentia æquiparatur metui vel timori.gloſ.eſt ſing.in l.1.§. quæ onerandæ.ff. quarum rerum act.non da.Bal.& vide infrà.in ver.ſupplicatio.in 1.q.

Prælati licet ſint de inferioribus poſſunt diſpenſare cũ illiteratis,ita not.Innoc.in cap.1. de ſumma.trinit. fol.1. Tamen ille qui allegat diſpenſatio. oportet eam probare,vt ibidem Hoſtien.vide omninò infrà, in ver.ſilentium.in 2.q.& infra in ver.procu. in 4.q. & infra in ver.renuncias.in 1.q.vide ſuprà in ver.conuentus.in 1.q.

Prælati habent adminiſtrationem liberam cum donatione modicæ rei,ſecùs in aliis adminiſtratoribus, ita no.Inn.in c.veniens.de præſcri.nu.5.Non enim eſt,ita coarctandus adminiſtrator Dei ſicut hominis,quia Deus nobiliſsimus eſt.ar. ff.de don.l.filius. moriſque nobilium eſt donare, vt ff.de na.reſt.l. quæris.Et ideò maior & liberalior eſt poteſtas prælatorum quàm aliorum adminiſtratorum ſecundũ eum ibidem tene menti.Bald.

Prælati plures poſsũt eſſe in eccleſia vnus ſub alio qui ſubalternantur alteri,ita no.Hoſt.in c.cùm non,de præb.fo.232.nu.2.

Prælati an poſsint dare minoribus vel inferioribus eis poteſtatem conferendi beneficia, vide Innoc. in c. conſtitutus.de conceſ.præb.fol.245.vide glo.in c.de offi.vica.li.6.& in c.pe.de offi.leg.li.eo.& de elect.in conceſſa.in Cle.

Prælatura inferior ab epiſcopatu vel ſacerdotium,non liberat à patria poteſtate, ita not. Innoc.in cap. indecorum.de ætate & qualit.fol.67.num.1.vide ſuprà in ver.natus.in 1.q.

Prælatus vbicunque facit aliquid ſcienter quod eſt contra ius commune ſi factum eſt tale quod diſpenſare poſsit ſuper eo,tunc id factum habetur pro diſpenſatione,quod eſt no.ita no.Inn.in c.diuerſis.de cle.coniug.fo.229.nu.1.probatur etiam per.l.quidã conſulebat.ff.de re iudi.quod tene menti pro reformationibus factis per conſiliarios contra formam ſtatuti, quia ſi habẽt poteſtatẽ ſuſpendendi ſtatuta, videntur tacitè ſuſpenſa & in eis diſpenſatum.Bal. Ad hoc vide etiam quod no.Inn.in c.veniens.de fil. presby.& quod no.54.diſt.c.ſi ſeruus.Bal.& vide inf. in ver.vxor.in.3.quæſt.& ſuprà.in verb.adminiſtrator.in 2.q.Sed contraria gl. eſt in c.1.de æta.& qual. li.6.& gl.16.q.1.eccleſia habet ſenatus.

Prælatus eccleſiæ de qua culpa tenetur,vide Innoc.in c.ea quæ de offi.arch.fo.75.

Prælatus petit rectorias nomine ſuo.Sed res eccleſiæ nomine eccleſiæ,ita not.Inno.in c.in literis.in fi.de reſt.ſpo.fo.149.nu.14.

Prælatus ſi habet conſcientiã læſam, eccleſia verò habeat bonam fidem,quid debet facere prælatus,vide Inn.de præſc.c.fi.fo.198.& ibi gloſ.in fi.in c.bonæ.de poſtu.& 50.diſt.c.generalia.22.diſt.de Conſtantinopolitanæ.

Prælatus excommunicatus an propter excommunicationem debet ceſſare ab adminiſtratione prælaturæ vide per Inno.in c.ex tuæ.de cleri.non reſid.fol.230. nu.9.& vide tex.in c.veritatis.de dol.& contuma.

Prælatus quando quis eſt de facto licet nõ de iure,valent quæ geſsit ſicut in barbario,ita no.Inn.in c.literas.de conceſ.præb.fo.245. nu.2.& eſt ſententialis admonitio neceſſaria ſecundum eum ibidem.& vide gloſ.in c.nihil.de elect.& in c.1.de ſchiſma.

Prælatus concedendo in feudum,fundum ſolidum non dicitur alienare,ita no.Abb.in c.2.de feu.nam conſuetudo conuertitur in naturam.vnde videtur talis eſſe natura rei. argumentum ad idem ff.de lega.1.l. pater.§.quindecim ratione ſui.& l.1.§. permittitur. ff.de aqua quo.& æſti.Bal.vide gl.in c.ſignificauit.de cenſi.& 35.q.8.de gradib.per Arch.vide Pan.in c.1. de reſc. & in c.2.de feud. & quod not. idem Inno.in c.vt ſuper.de reb.eccl.non alie.fol.252.

Prælatus ea quæ acquiſiuit poſt prælaturã præſumitur de bonis eccleſiæ acquiſiuiſſe,ita no.Abb.in c.1.de teſta.& aliàs in Authen.de ſanctiſsimis epiſc.§.interdicimus.col.9.idem dicit gl.in officiali publico, vt no.C.de iure fiſc.l.facultas.li.10. Secùs in tutore & curatore,quia præſumitur induſtria & non fraude quæſitum, vt C. arb.tutelæ.l.ſi defunctus.Sed vxor de bonis viri vel ſuis operib.honeſtis præſumitur acquiſiuiſſe,& totum acquirit viro in cuius ſeruitium eſſe debet,vt.l.ſicut.ff.de oper.li.idem in concubina, quia niſi in honore parum ab vxore diſtat,vt.l.itẽ legato.§.patrui.ff.de leg.3.nec debet eſſe melioris conditionis concubina quàm vxor.vt.l.ſi concubina.ff.rerum amo. & ff.de verborum obligat.l.maſurius. Bal. vide ſuprà.in ver.beneficium. in 3.& 6.q. vbi de hoc.

Prælatus qui eſt notarius poteſt ſibi deſcribere legatũ factũ eccleſiæ,ita no.Inn. in c.cùm inter nos.de ſen. & re iud.fo.199.quod benè probat tex.ſecundum eum Nec ob.l.1.C.de his qui ſibi aſſcr. in te.quia loquitur de illis qui in propria cauſa ſe aſſcribunt ſecundum eum,quod no.Bal.

Prælatus ſi contrahit nomine ſuæ perſonæ ſucceſſor in ſuo beneficio non tenetur.Si autem contrahit nomine officij,tunc ſucceſſor in dicto beneficio tenetur. Hoc verum in rectore vel prælato ſecùs in præbendario, quia non obligat ſucceſſorem, quia loco vſufructuarij cenſetur vſus præbendarius non loco procuratoris eccleſiæ, ſed prælatus & rector vtroq; nomine cenſetur,ita not.Inn.in c.querelã.ne prælati. vi.ſuas.fol.328.ar.ff.loca.l.ſi quis domũ.Eſt ergo differentia quis contrahit & quo nomine.Et vbi dixi teneri ſucceſſorem,eſt verũ ſi contractus eſt legitimus non in præiudicium eccleſiæ, aliàs non, vt quia non in vtilitatem eccleſiæ ſed perſonæ redundabit, vbi non tenetur ſucceſſor,quia obligatio non eſt in rem, ſed in perſonam ſcripta,tene menti.Bal.

Prælatus admittitur pro conuentu cum cautione de rato,& ſi bona ſunt diuiſa,ita not. Hoſt.in d.c. edoceri.& ibi per glo.facit ff.de minor.l.pater. Bal.vide ſuprà in ver.dignitas.1.q.

Prælatus agere poteſt pro obedientia ſua, ſecundum Innoc.in d.c.edoceri.de reſcrip.fol.12.nu.4.

Præſcribi poteſt etiam contra viſitationem priuatam, ita not.Inno.in c.cùm ex.de præſcript.

Præſcribi non poteſt liberatio à procuratore ſtante viſitatione,quia eſt annexa viſitationi,ita not.Inno.in c.cùm ex offic.de præſcr.fol.195.nu.2.

Præſcriptio non interrumpitur per exceptionem, ita not.Innoc.in cap.2.de ord. cog.fol.142. num.10.Fallit in excep.non nu.pecu.vt in Authen. hanc querelam.C.de non nu.pec.

Præſcriptio nõ procedit in cauſis ſpiritualibus,nec ipſa præſcriptio dicitur titulus legitimus, ita not.Innoc. in c.

in c.contingit.de dolo & contu.fol.157.num.1.& vide infrà in ver.titulus.in 2.q.

Præscriptio est restringenda quia odiosa,ita not.Inno. in cap.transmissa.de præscrip.fol.194.num.2.Et vide ff.de donat.in l.arbitrio. §.penult. Bal.vide infrà in ver.soluere.in 2.q.

Præscriptio centum annorum requiritur quando ius priuatum iuri publico ecclesię Romanæ est coniunctum,ita not.Innoc.in c.ad audientiam.de præscrip. fol.195.nu.2.& vide infrà in ver.res.in 3.q.

Præscriptio non valet nisi in capitulis probatis,ita no. Inno.in c.ad audientiam.de præscrip.fol.eod.& vide ff.de itin.act.priua. l.1. §.Viuianus. Bal.& vide supra in ver.abbas.in 14.q.

Præscriptio non currit in his quæ præsumuntur ex timore præstita, ita not. Innoc. in cap.si diligenti. de præscrip. fol.195. nume.5. quòd notat.vide supra in ver.abbas.in 23.q.

Præscriptio non extenditur ad aliam rem, ita not.Inn. in c.tua.de decimis.fol. 270

Præscriptio non currit in obedientia,ita not.Abb.in c. cùm non liceat.de præscrip. Ergo ciuitates imperij non possunt præscribere q̃ non obediant imperio, & terræ ecclesiæ quin obediāt ecclesiæ. Præscriptiones enim contra ius diuinum quòd dictat, quod omnis anima principi sit subiecta non procedunt, quia nulla præscriptio potest tollere legem superiorum, nec diuidere imperium, nec ecclesiam, quæ sunt indiuisibilia & perpetua, aliàs sequeretur, quod sicut vna ciuitas præscriberet se in libertate, sic & totus mundus, annihilaretur imperium, quod nec ipse Imperator potest permittere, vt not. C. quomodo opor.episcopos.in princ. colum.1. Alij dicunt quòd cùm ecclesia non habeat iurisdict. in temporalibus ex diuina institutione, sed ex donatione imperatorum quòd potest præscribi contra ecclesiam, facit quod not.in cap.bene.de postu.prælat.Sed ego dico quod ciuitates possunt præscribere merum imperiū & commoda iurisdictionis, non tamen libertatem absolutè.Licet gl.dicat aliud in venetis.inst.de nup. & C.de præsc.30.vel 40.ann. l.cōpetit.& no.in Auth. de defen.ciui.§.nulla.in fine.glo.magnæ.col.3. Vnde istud imperium præscriptum est subalternum & subditum principi, quia sic Deus instituit sic ius ciuile & canonicum scriptum.Pręscriptiones enim non inuenit ius gentium sed ciuile,& ideò per ius ciuile potest omnibus præscriptionibus derogari,& ius ciuile viuum est imperator,& accidit quòd sicut vegeticulus non potest continere liquorem vltra suam capacitatem,sic nec ciuitas quæ est circumscripta non potest esse capax imperij non circumscripti, fieret autē sic si libera foret.Sed contra hoc est,quia quædam ciuitates sunt liberæ ratione fœderū.ff.de cap. l.non dubito. Solutio ibi loquitur de his quæ nunquam imperio Romano fuerunt subiectæ,vel sunt liberæ actu,sed habitu sunt subiectæ,& ita fortè viuit mundus.Et istud negotium est altissimum & maioris egens inquisitionis.Bal.vide supra in ver.animus.

Præscriptione interrupta per interruptionē possessionis non interrumpitur effectus præcedentis tituli.Et ideò si posteà iterato incipit bona fide possidere pręscribit ex titulo præcedenti gl.est sing.secundū Bart. in l.si is qui pro emptore.§.si quis bona.ff.de vsuc.& no.aliam glo.in l.Celsus.eo.tit.in glo.magna. in vers. & idem erit &c.quod in quibusdam casibus,quo ad dominium traditio est necessaria debet illa probari ad hoc vt procedat vsucapio vel præscriptio.Sed in casibus in quibus,quæritur siue traditione debet apprehensio probari aliàs non vsucapitur, nec est alibi glo.illa.Bart.

Præscriptionum quædam sunt merè odiosæ quæ currunt solo odio.30. & 40.anno.in laicis.Et hæ per citationem interrumpūtur,vt l.sicut.C.de præscri. 30. vel 40. anno. Nisi citatio suum effectum secum non possit trahere,vt quia circundatur propter contumaciam actorum,tunc enim imperfecta est citatio, quia non constat ex suis partibus. Sed efficitur in causa caduci & in exordio antequam sit in facto esse aliàs causæ subducitur, vt not. in d. l.sicut. per Guil.de Cu. Omnis enim actus ad hoc vt producat effectum interruptionis in seipso perfectus & validus debet esse,vt not.C.de lit.conte.Authent.offeratur. & not.in l.si pater.C.ne de sta.defun. Et per has præscriptiones non tollitur obligatio naturalis. vt no. ff.de neg.gest.l.at qui natura. & de fideiuss. l. si quis postquam. rem ra.ha.l. si. Et per hoc probatur quia is natura debet qui de iuregentium debet. vt ff. de reg.iur.l cùm amplius. §.is natura debet.Si de iuregen. non sunt præscri. cognitionales, quia iusgen. est vniforme,præscr.verò sunt difformes. Et ideò tales præscr. quæ sunt contra bonam fidem debitam iure naturæ ius canonicum non fouet, imò rescindit eas si ad hoc agatur.Sunt enim contra naturalē iustitiam,licet nō sint cōtra iustitiam positiuam, vt no.ff.de postu.l.1.§. pueritiā.consistunt enim in iure bono propter lites dirimendas sed non æquo: vt no. ff.de insti.& iur.l.1.§.1.Nec enim qui diu patitur consentire videtur,vt no.ff.de dolo.l.1.§.si quis eū. quia ista est nuda patientia non adiuncta alicui rei significanti consensum. Secùs in præscriptione quadam quæ venit ad corroborationem consensus, & confirmationem contractus, quia illa est coniuncta consensui, vt l.fi. C. de his qui à non do. Quædam sunt præscriptiones mistæ & fauore possessoris & odio negligentiæ actoris, est enim negligentia legibus odiosa & detestabilis.l.non enim.ff.ex quib.cau. maio. Et per has secundum Mar. quæritur dominium ita vt ipse solus sit dominus & alter omninò desierit qui quōdam fuit dominus. Vnde tertio possidente ante dominus non posset agere quasi absortum sit vetus dominium iure pręscriptionis secundū.Mar. Sed Bul.& Io. tenent quod vtile dominium quæratur & directum non absorbeatur.ar. rerum incorporalium, nam in ipsis per præscri. ius vtile quæritur, vt ff.de aqua plu.arcen.l.1.in fi.Sed posset respondericri,quòd in illis non requiritur titulus, & ideò præscriptio sit nimis efficax, quia minus iustificari potest.ff.si serui.vendi.l.si quis diuturno. Et quòd generalis citatio vel alia interruptio generaliter operetur in omnib. quæ sunt apta includi sub genere & in connexis eisdem.C. de anna.excep.l.si quam legem. ego intelligo in omni genere præscriptionis. Rectè tamen dicit se dominum qui præscri.suffultus est,quia licet appel.dominij de stricta significatione referatur ad directum, vt ff. si ager vect. vel emphy. pe.l.1.§.qui in perpetuum. tamen de larga significatione etiam interdum refertur ad vtile, imò etiam interdum ad publicianam in his quæ veniunt principaliter propter aliud,vt ff. de rei vend.l.Marcellus.i. transeunt cum vniuersitate.illud enim non esset verū in singularib.petitionib.ff.de euict.l.minor. §. si seruus.& facit q̃ no.per Dy.ff. de excep. rei iud. in l.si mater.§.eandem.& in l. & an eadem. §. actiones. in in versi.qualiscunque.item præscriptiones mistæ vel mediæ interrumpuntur modo.s.per li.contest. verā, vt C.de rei vend.l.moræ lit.& per quasi contest. vt l. 2.C. vbi in rem act. per moram contestandæ li. ff. si quis cau.l.si eum.in fi. Quædam sunt præscriptiones introductæ mero fauore, vt vsucapio triēnalis,istis pręd ictis trib.modis interrumpitur quo ad effectum

 non

non ipso iure, & ideò qui vsucœpit alienare potest ius quod habet. ff. de rei ven. l. si post. nec vitio litigiosi præcluditur sibi ius in eo quòd li. motio non potest impedire. & fit conuersio quædam directi in vtile dominium, & tamen ex eadem instantia infertur sententia, quia subrogatur vtile dominium loco directi, & sic fingitur idem dominium numero. ar. ff. de dona. inter vir. & vxo. l. dona. §. sponsus. Quædam sunt præscr. sua natura currentes vt redhibitoria & quanto minoris & iniuriarum. Et tunc dic, vt l. fi. ff. de eo per quem fac. & l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cau. s. quòd interrumpitur per lit. contest. vel per moram li. contest. ita tangit Innoc. in c. ex transmissa. de præscr. sed non ita latè, nec clarè. & tene menti. Bal. Et scias etiam quod quandoque plus operatur tempus quàm pactum quandoque minus. ff. ad Treb. l. facta. §. si quis. ff. quemadmodum. ser. amit. l. satis. §. si ergò. interdum sunt paria. vt no. ff. de neg. ge. l. si ego. & tene menti ista omnia. Bald.

Præsentatio clericorum habet vim electionis, ita not. Inn. in c. cùm autem. de iure pa. fo. 287

Præsentatio an dicatur fructus, vide Innoc. in c. consultatio. de iure pa. fo. 287. nu. 1.

Pręsentatio descripti debet fieri capitulo nec sufficit fieri executoribus, secundum Host. in ca. in literis. de rescri. vide j. in ver. tempus. in 2. q. & vide tex. de concess. præben. in c. si soli. & c. capitulo. eo. tit. li. 6. & gl. in c. bonæ. el. 2. de elec.

Præsens, vide omninò sup. in ver. consuetudo. in 8. q. nisi sint præsentes duo.

an Præsumatur pro processu vel pro sententia vide per Innoc. in c. quoniam contra falsam. de prob. fol. 165. num. 8. & per eundem. c. dudum. de præsump. fol. 184. num. 2.

Præsumitur quis idoneus ad simplicia beneficia nisi contrarium probetur, ita not. Abb. in c. dudum. de prob.

Præsumitur pro sententia & pro actis, si constat de actis, secùs si non constet, nisi post tempus exercendæ appellationis, quia tunc omnia præsumuntur solenniter acta, ita no. Inn. in c. in præsentia. de renũ. fol. 60. Citatio tamen non præsumitur, vt not. Guil. de Cun. in l. pe. ff. de in ius vocan. Bal. vide j. in ver. sententia. in 1. q.

Præsumitur pro sententia iudicis ordinarij. Sed pro sententia iudicis delegati non præsumitur nisi appareat de iurisd. ita not. Innocen. in c. cùm in iure. de offi. deleg. fol. 91. in num. 4. vide j. in verbo, sententia. in 41. q.

Præsumitur pro sententia quo ad ad æquitatem sui, nõ quo ad acta iudicij, nisi sit lata inter præsentes & nõ contradicentes, ita not. Inno. in c. cùm in iure peritus. ff. de offic. deleg. fol. eod. facit. C. de rela. l. 1. & vide. ff. de fideiuss. tuto. l. cùm ostendimus. §. fi. & per Bar. in l. fi. ff. quando app. sit. Bal. & per Inn. in c. quoniam contra falsam. de proba. fol. 252

Præsumitur subtraxisse qui sacrum dissigillat, & contra eum iuratur, tamen iudex taxat, ita no. Innoc. in c. super eo. quod me. cau. fol. 114. nu. 2. vide sup. in ver. litera. in 15. q.

Præsumitur minus pro susceptione habitus quàm pro voce expressa, ita no. Inno. in c. 2. quod me. cau. fol. 115. nu. 3. vide j. in ver. sententia. in 43. q. & j. in ver. tãtam. in 1. q.

Præsumitur habere iustiorem causam ille qui prętendit antiquiorem poss. ita no. Innoc. in c. pastoralis. de cau. possess. & prop. fol. 146. num. 6. facit ff. de act. emp. l. si ea res. Et hoc quando patet de proprietate possessionis, quod no. Bal.

Pręsumitur quis velle defendere suum factum, ita not. Inn. in c. diuersis. de cle. coniug. fol. 229. nu. 3.

Pręsumitur de possess. de eodem facto numero qui concordat, in loco tẽpore, & aliis circunstantiis, ita no. Inn. in c. qualiter. el. 2. de accu. fo. 322. nu. 3.

Præsumitur semper contra coniurantes nisi coniuratio sit specialis contra diffamatum, ita no. Inn. in c. 1. de schisma. fo. 331. nu. 4.

Præsumitur pro assertione iudicis, cui partim consensus accedit: & est ratio quia partes possunt sibi præiudicare per suam confessionem, ita no. Inn. in c. cũ H. de eo. qui fur. ordi. fol. 341. ad hoc. C. de fide instr. & iur. hast. fisca. l. 1. lib. 10. & in l. optimam. C. de contrah. & commit. stipu. Secùs si partes non consentiunt, quia non creditur iudici, vt not. in Authent. si quis in aliquo documento. C. de eden. per Cy. Bar. & me. Bald.

Præsumitur excommunicatus qui semel fuit excommunicatus, vt in c. sicut. de sen. excom. Tamen si quis est excommunicatus sub conditione, debet probari conditio, ita no. Inno. in c. proposuit. de cler. excõmu. ministrante. fol. 339

Præsumitur possidere omnis qui detinet nisi contrariũ probetur, ita no. Inn. in c. cum olim de priui. el. 2. fo. 347. nu. 7. vide 7. q. 1. ca. per Archiepisc.

Præsumptio, præsumitur pro sententia excommunicationis, licet non transeat in rem iudicatam. Secus in aliis sententiis, ita no. Inn. in c. bonæ. de elec. fo. 34. nu. 1. & vide j. in ver. testis. in 69. q.

Præsumptio contra petentem facit quòd petitio rest. in integ. non retardat petitionem executionis, ita no. Inno. in c. suscitata de in inte. rest. fol. 182. Hoc est verum in vehementi præsumptione iuris sicut est pro sententia principis & præfecti prætorio, vt ff. de offi. præfe. præto. l. 1. Secùs in nudą præsumptione hominis, quia propter eam non receditur à iure communi, vt l. si absentem. ff. de pœ. sed argu. contra. de ord. cogni. l. fina. C. de falsis. l. satis. Bal. vide s. in verbo, Abbas, in 15. q.

Præsumptio iuris & de iure quando dicatur, vide Inn. in c. quia verisimile de præsum. fo. 183. nu. 2. Et pręsumptio operatur multa & varia, vt ibidem Inno. vide de spon. c. is quod. in glo.

Præter naturam, istud dictũ ponit Inn. in c. dudum. de de elec. fo. 52. ibidem enim dicit. ꝙ ista dictio non includitur in dispen. sed remouet vitium obreptionis.

PRINCEPS Romanus si indicit bellum, tunc tam res mobiles, quàm personę fiunt capientium. Si autẽ princeps inferior vel alius habens iurisdi. bellum indicit, potest nomine suę iurisd. statuere de lucro rerũ si bellum sit iustum. Item de retentione personarũ, non tamen capti sunt serui. Si autem fit bellum ab eo qui non habet iurisd. in aduersarium à Deo vel à lege, sed est bellum pro inimicitia propulsanda seu vindicanda, tunc nec res nec personę efficientur capientium, benè tñ possunt retineri res pro recuperatione damnorum factorum, ita no. Inn. in c. 2. aliàs fi. de iureiu. & in c. sicut. eo. ti. fol. 187. Ex pręd ictis igitur patet, quod captus in bello regum vel populi fit seruus. Et ideò captus liberè potest testari, secùs est in bello imperiali, & fuit de facto in persona Bulgari de massiano quod benè no. An autem in generali pace possint remitti damna singularum personarũ, no. per Inno. in c. nostra, de iureiu. Bal. Et sic not. ex pręd ictis, ꝙ valẽt statuta facta tempore iustę guerrę ciuitatis super spoliis, tamen capti non sunt serui, vide j. in ver. statutum. in 3. q. ibi, quia etiam iudex princeps non potest, &c.

Princeps potest delegare causas ciuiles prelati, ita no. Inn. in c. inter dilectos, de fide instru. fol. 180. num. 2.

Idem

Idem in criminalibus, vt cap. in archiepiscopatu. de rapt. Abb.

Princeps rescribit tribus modis, scilicet secundum legem, præter legem, & contra legem, contra ius diuinum vel naturale, contra iusgentium. Et contra ius ciuile seu positiuum, & tunc aut ius ciuile venit ad corroborationem iurisgentium, vel ad coadiuuandum, vt actionis, aut per se, vt. l. pen. ff. de const. prin. & l. fi. C. si contra ius vel vti. pub. & not. Innocent. in cap. 1. de rescr. fol. 5. vide sup. in ver. Papa. in 1. q. & sup. in ver. imperator. in 1. & 2. q. vide omnino infra in ver. tex. in 1. & 2 q.

Principale, vide omninò infra in Reconuentio. in 3. q.

Prior claustralis conuocat capitulum ad electionem faciendum non tamẽ propter hoc habet iurisdictionem nec est syndicus, ita not. Inno. in c. 1. de maio. & obe. fol. 102. nu. 2.

Prior potest compelli ad conuocandum capitulum, si necessitas incumbit, ita no. Inn. in c. 1. de maio. & obed. fol. eo. facit. l. 3. de fideicom. lib. Bal.

Prior tempore potior est in iure vel in præbenda, quomodo autem attendatur ista prioritas, vide Inno. in c. relatum. de præb. fol. 231. nu. 2.

Prior est nomen dignitatis, ita not. Inno. in c. monachi. de sta. mo. fol. 280. nam prioratus est dignitas, & hoc est verum de conuentuali secùs in aliis, ita dicit Ab. in cap. nisi essent. de præb. item not. in c. & si principalis. in Cle.

Prioratus quando est de mensa, nõ dicitur habere priorem, ita no. Inn. in c. monachi. de sta. mo. fol. eo. vide gl. no. in c. frequens. de conceß. præ. in glo. magna.

Priuilegia rectorum marchiæ in app. interpositis ad sedem apostolicam, ponit Inn. in c. cùm venissent. de eo qui mit. in pos. fol. 159. num. 1. vide sup. in verb. clericus. in 40. q.

Priuilegia præiudicialia sunt stricti iuris propter vitiũ ambitionis, ita no. Host. in c. dudum. de priui. facit tex. in c. quamuis de præben. li. 6.

Priuilegium quòd continet ius commune non est priuilegium, ita not. Inno. in c. 1. de rescri. fol. 5. num. 4. nisi concedatur inhabili, vt. l. si quando. C. de inoffi. testa. facit. ff. mand. l. qui mutuam. C. de fideic. l. quidem rectè. Sed si aliquid addit vel detrahit iuri communi tunc est priuilegium, vt l. ius ciuile. ff. de iust. & iu. Sed si statutum continet ius commune benè est statutum, sed recipit intellectum iuris communis, vt l. 2. C. de noxa. & tolluntur contraria. l. sicut ius commune, vt not. in cap. 1. de const. li. 6. idem dicit in cõsuetudine, vel dic, quòd consuetudo non est consuetudo nec essentialiter, nec effectualiter, sed est mera obseruantia iuris scripti, non noua præscriptio consuetudinis, quia non inducitur tempore sed in vsum facti inducitur Bal. vide sup. in ver. consuetudo. in 9. q. & sup. in ver. causa. in 3. q.

Priuilegium & indulgentia continere debent aliquid specialitatis, ita no. Host. in c. 1. de rescr. vide in c. si Pa Pa. & in c. de his. de priuileg. lib. 6.

Priuilegium speciale dicitur illud quòd conceditur alicui ordini secundum Host. in c. si quando de rescr. vide omninò. infra in verb. statutum. in 5. q. & sup. in ver. clericus. in 5. q.

Priuilegium carnale fortius est quam spirituale, ita no. Hostien. in c. 1. de transla.

Priuilegium super litis pendentia impetratum valet si faciat mentionem litis, ita no. Innocen. in c. dilectus. vt li. penden. fol. 160. num. 1. Et quando dicitur lis pẽdere. An per solam citationem in tali casu, vide gl. in c. causam. de test. vbi glo. videtur dicere quòd per solam commissionem causæ, vide etiam tex. cum gl. in c. 2. vt li. pend. in Cle.

Priuilegium concessum ministris eorum personam nõ egreditur, ita no. Innoc. in c. permittimus de sen. excom. fol. 364. facit. ff. de leg. 2. & l. cùm patronus & ibi per Iac. de Are. vide ad hoc gl. no. in c. priuilegium. de regu. iur. lib. 6.

Priuilegium rumpitur quò ad numerum canonicorũ eo ipso quòd quis recipitur vltra numerum, canonicorum & per consequens quo ad numerum portionum, vbi præbendæ nõ sunt distinctæ, quia talis portio accessoria est & rumpitur rupto principali, vt. ff. de iniust. test. l. nam & si. §. rumpendo. Secùs vbi præbendæ sunt distinctæ, quia tunc rupto canonicorum numero ad hoc stat numerus præbendarum, cùm præbendæ peti non possint antequam vacent, & tã numerus canonicorum quàm præbẽdarum est principalis, & ideò rupto vno non rumpitur reliquum. ar. C. si pen. ap. l. 3. secũdum Abb. in c. dilectus. de preben. tenet menti. Bald.

Priuilegium suũ allegare quis tenetur sed non priuilegium aduersarij, ita no. Abb. in c. si duobus.

PROBARE, non habet institutionem superiorum sed de vsu facti tãtũ, qui dicit se spoliatum possessione iuris canonicatus, ita no. Inno. in cap. ex parte. de restitutionibus spo. fol. 152. num. 5.

Probare non sufficit vnum si quis se astrinxit ad probandum plura, ita no. Abb. in c. licet causam. & ibi casus, de proba.

Probare non sufficit quòd testes falsum dixerunt post latam sententiam sicut non sufficit probare corruptionem tantum nisi falsitas probetur, vide per Inn. in c. licet causam. de proba. fol. 163. nu. 2.

Probatio quid sit, vide Inn. in c. forus. de ver. sig. fo. 368. & habes ibi quid sit arg. circa prin. & vide C. de proba. in rub. & de rei vend. l. iudicia. Bal.

Probatio incumbit actori, cùm alteri plus altero non creditur. Secùs si pro actore præsumitur, ita no. Inn. in c. abbate. de ver. sig. fol. 370. nu. 3.

Probatio quæ non prodest dicitur impertinens, & non debet admitti, ita no. Inno. in c. inter dilectos. de exceß. præla. fol. 342. & facit de offi. deleg. c. cũ cõtingat. el. 3. vide omninò sup. in ver. fortè. in 3. quæst.

Probatio fundamenti puta iurisdictionis delegatæ iuris eligendi præter ius commune, & consilium incũbit affirmanti in iudiciis quia iurisdictio delegatæ est extraordinaria, non præsumitur tamẽ si vtraque pars fuerit præsens tanquam eorum delegatio sine protestatione alicuius exceptionis cõtra iurisdictionem & fuerit litis conte. præsumitur pro iurisdictione. In aliis autem exceptionibus quæ non sunt fundamenti, sed causæ principalis vel incidentis, non præsumitur pro iudice nisi in commissione suo arbitrio vt in dilationibus vel suæ taxationi, vt in fructibus. Item non præsumitur in iudiciis solennitas. i. ordo iudiciorum sed in extraiudicialibus præsumitur solennitas, nisi vbi scriptura requiritur, ita no. Innocentius in cap. innotuit de eo qui fur. ord. susce. folio 341. Aduertendum est hic quia duplex est solẽnitas, scilicet, causalis & formalis. De prima dic, si instrumentum continet causam, aut dispositiuè aut narratiuè. Si dispositiuè, quia causa oritur ex ipso instrumento vt causa emptionis & venditionis, tunc statur instrumento, vt C. depo. lege desiderium. Si narratiuè, aut super illa causa fundatur obligatio, & tunc præsumitur causa vera, nisi probetur contra per similem probationem eiusdem speciei, vt lege generaliter. C. de non num. pec. Fallit in mutuo & dote nisi in instrumento facta sit mentio, vt C. de non nu. pec. lege si ex cautione. Si super ipsa nõ fundatur obligatio, tunc est impulsiua, vt. ff. de condi. indebi. leg. damus. Et si præsumatur vera siue non

valet obli.vt.ff.de dona.l.2.§.fi.aut causa non est expressa in instrumento,& tunc aut quis sciebat se nō teneri & obligatur cum effectu,vt ff.si quis caus.l.sed & si quis.§.fin.aut errabat,& tunc secùs,vt.l.2.§. circa. ff. de exceptione do. aut dubitatur,& tunc aut sunt merita vel indicia donationis & præsumitur donatio,vt l.campanus.de oper.liber.& de proba.l.pro cula.aut non sunt indicia donationis,& tunc aut ad liberandum & præsumitur donatio,vt l.tale pactum ff.de pac.& exigitur insinuatio,vt ff.qui mo.pig. vel hypo.sol.l.pen.§.1.& ff.de reg.iur.l.si quis obligatione.aut ad faciendum,& tunc non presumitur donatio,vt.d.§.circa.formalis solennitas alia probatoria. Et si instrumentum non continet hanc non presumitur pro instrumento quo ad solennitatem,vt C. de testa.l.si vnus.tamen qùo ad veritatem præsumitur si ibi sunt duo testes,vt l.fi.de re.eorū.& exinde nascitur obligatio naturalis iure gentium quod veritati incumbit,alia probatoria subhastatio causæ decisio,tunc post decretum interpositum presumitur nō ante,vt.l.1.C.de fi.inst.& iur.hastæ fisc.li.10.Alia probatoria vt authoritas & decretum,& ista non præsumitur,vt.ff.de pub.l.quæcunque.§.fin.Alia substantialis,& ista præsumitur vt.ff.de ver. obli. sciendum. Et quæ sit ratio differentiæ, dic vt ibi per Dy. quia ista est intrinseca solennitas ab actu,quod no.Bald.

Probatio de conscientia admittitur per iuramentum purgationis,ita no.Innocentius in capitulo bonę.de elec.folio 35.numero 5. vide infra in versi. scientia. in 3.quæst.

Probatio recepta valet nisi sit talis quæ recipi non debuit,ita not.Inn.in c.constitutus.de filiis presby.fol. 71. in libello. vt l.fi.C.de anna.excep.Bald.

Probatio testium probantium simpliciter factum non probat notorium,secùs si probet factum cum circumstantiis includentibus notorium,vt quia factū coram populo vel in concilio generali, per confessionem autem simplicis facti benè,aut probatur notorium aut fit notorium ex tempore confessionis,ita not.Innoc.in c.statuimus.de off.dele,fol.95. num. 5.& sup.in ver.actor.in 11.q.& vide in cap. monialis. de purg.cano.

Probatio simplex non sufficit quādo requiritur probatio qualificata,ita not.Innoc.in c.statuimus.de offi. deleg.fol.95.num.6.

Probatio criminis in modum exceptionis , quomodo operatur,vide Innocent. & Hostien.in cap. 2. de ordi.cog.

Probatio indirecta potest fieri etiam testibus presentibus,ita no.Innoc.in c.finem.de do.& contu. fol. 155. numero 1.

Probatio facta iudici non in figura iudicij,non valet in contradictorio iudicio,ita not.in c.quoniam contra falsam.de probat.fol.165.nume.8.not. per glo. in l.1. C.quo.bono.

Probatio summaria sufficit in possessorio,ita no. Inno. in d.c.quoniam contra falsam.de proba. fol.eod.& no.in d.l.1.quo bono.

Probatio iuridica testium valet pro possessore contra publicum instrumentum,ita no.Abb.in c.3. de proba.Et ibidem vide quòd illi de capitulo possunt esse testes in causa capituli.

Probatio dubia non prodest probanti,ita not.Abb. in c.præsentia.de proba.& l.1.§.si quis argentum. ff.de posi.& l.fin.ff.de præto.stipula.Bald.

Probatio visus non est sufficiens probatio quando actus non plenè patet visui,ita not.Abb. in cap. prætere a.de test.

Probationes factæ corā vno iudice fidē faciunt coram alio,ita no.Ab.in c.cum bonæ & ibi casus,de proba.

Probationes sunt recipiendæ etiam in interdicto vti posi.tantùm super eo quod petitur non super aliis, ita not.Innocen.in c.licet causam.de proba.fol.163. numero 8.

Probatur per iuramentum interesse contra omnem violētum vi expulsiua,inquietatiua,turbatiua,& cōpulsiua,ita not.Innocen.in cap.super eo.quod met. cau.fol. 114.numero 3.& l.si duo.ff. vti posi. in §. fi. Si probaui per tres testes vbi duo sufficiunt, parum prodest aduersario meo obiicere contra vnum vel appellare,ita not.Innocen.in cap.super eo. de app. folio. 208

Procedi quomodo debeat super exceptionibus tā per iudicem quàm per procuratorem,vide Inn. in c.interposita,extra de appellatio.fol.221.num.1.

Procedi non potest in causis ambasiatorum & eorum qui sunt absentes causa reipublicæ,ita not.Innoc.in c.licet.de foro compe.fol.131.num.1.vide infra in verbo,sententia in 2.& in 72.q.

Procedi potest per inquisitionē in causa ciuili fisci vel ecclesiæ Romanæ,sed in causis priuatorum non potest procedi per inquisitionem, sed debet procedi per petitionem.ff.de dam.infec.l.4.§.hoc autem iudicium.forma autem ista est data à iure,vt sine petitore non procedatur,nam petitio est de forma iudicij,vt.ff.de iudi.l.inter litigatores,aliter iudicium ordinem suscipere uon potest.ff.de libe.cau.l.liberis. §. si quis.& actor & reus sunt nomina correlatiua, & ideò vbi non est actor ibi non est reus,quia in correlatiuis vno destructo vel posito inesse destruitur & reliquum,id est inesse ponitur.de accept.l.fin.& l.fi. C.de indi.vidui.tol.Item actiones instrumenta quædam sunt.Item & petiti.& sine talibus instrumentis iudex iurisdictionem suam non exercet. Hinc est quòd nec de facto supplet nisi in casibus expressis in iure,& lex dicit quòd ibi officium iudicis excepit petiti.Istud est notabile valde,quia ad officium iudicis pertinet.Notandum est ergo quòd lex ait valde pertinet,id est vltra communem modū officij causarum.ff.de ædil.edic.l.ædiles.§.item sciendum.super executione tamen testatoris iudex procedit sine petitione,& super petitione vsurarum & non dimissarum in testamento,ita no.Inno.in c.ad nostram. el. 2.de iureiu.fol.186.Quod autem dicit in testamento,intelligitur quandoque ad pias causas vt pro anima,vt,ff.de leg.2.si quis Titio in glo.vel pro monumento.ff.de pet.hære.l.hæreditas.in fi.aliter enim si ad episcopum non pertinet publicatio testamenti, ergo nec executio,vt.C.de epis.& cle.in l.repetita.& no.in c.fi.de fid.instr.per Inn.ne cui minora denegātur maiora concedantur,vt l.pactio.ff.de ser.expor. & de senatori.l.qui indignus.cum fi.Papa verò de plenitudine potestatis inquirere potest sine vllo petitore & omnia facere exequi,secundum Inn.in d.c. ad nostram.el.2.tene menti.Bald.

Proceditur in curia non obstante absentia alterius partis quando appellatur extra iudicium.ita no.Inn. in c.statuimus.de elec.fol.56.num.2.

Proceditur in causa inquisitionis etiam lit.nō contest. & non sufficit ad domum citatio in causa inquisitionis,aut ergo citabitur personaliter, aut per edicta publicè proposita in albo prætoris,ita no.Inn. in c. si aduersarius.de eo qui mit.in pos.cau.rei ser.fo.159 nu.4.& vide l.1.de tequi.reis tene menti.Bald.

Processu publicato adhuc possunt produci instrumēta,ita not.Inn.in cap.pastoralis.de cau.pos.& prop. intellige vsque ad calculum diffinitiuæ sententiæ antequam conclusum sit in causa,vt c.cùm dilectus.de fide instr.

Processus debet cassari si in eo non fuit ordo seruatus, ita

ita not.Inno.in c.venerabilis.extra de offi.deleg.fol. 93.num.3.

Proceſſus & appellatio vbi fiunt ſuper eodem etiam ſi ab interlocutoria eſt ſuperſedendum, ita no.Innoc. in c.quia popter.de elec.fol.48.num.11.ff.de mino.l. inter vtile.& arg.l.diuus.ff. de exc. tuto. hoc enim natura appellationis operatur & maioritas tribunalis.Bal.vide ſuprà, in ver.caſus.in 12.q.

Proceſſus licet caſſetur non nocet poſſeſſori non citato,ita not.Inn.de purga.ca.in cap.cùm dilectus.fol. 351.facit.l.ſi deſerta prædia. C.ſi pro.pub. penſita.& not.in l.cùm mil.§.1.qui.ex cauſis maio.Bal.

Proceſſus licet ſit cœptus per denunciationem transfertur ad inquiſitionem, & vterque modus poteſt cumulari, ita not.Innoc. in cap. licet heli. de Simo. fol.226.num.2.

Proceſſus vnius non nocet alteri quando ſunt duo in eodem crimine cóiuncti,ita no.Inn.in c. cum ſuper. de confeſ.fol.161.num.3.vide ſuprà,in ver.appellatio in 23.q.& vide glo.in c.dilecto.de præben.

Proceſſus iudicis valet etiam poſt recuſationem ipſius iudicis niſi appelletur,ita not.Inn.in c.cum ſpeciali. de appe.fol.218.num.4.Adde ad hoc quod no.ſupra in ver.iudex in 18.q.de hoc dicto Inno.videtur caſus in c.ſuper queſtionum.de offi.dele.lib.6. Contrariũ tamen no.glo.2.q.6.c.quoties.& in 5.q.quia ſuſpecti. & dicit tex. quòd per recuſationem definit eſſe iudex.de offi.delega.c.cũ ſup.& eo.ti.c.in literis.in gl.

Proceſſus inquiſitionis eſt extraordinarius & multũ arbitrarius,ita no.Innoc.in c. cùm oporteat. de accu.fol.320.num.1.Adde quod no.inſt.de pub. iud. in prin.idem Arch.& Ioan.And.in cap.non eſt,de conſue.lib.6.

Proclama ad quam eccleſiam affigi debeat, vide Inn. in c.cum inhibitio.de clande.deſpon.fol.303.nu.1.ad idem c.cauſam.de elec.in Cle.

Procurator oportet quod habeat ſpeciale mandatum ad crimen opponendũ,aliàs non eſt legitimus procurator,ita no.Inn.in c.ſuper his.de accu.fol.319.nu. 12.& c.ſtatuimus.in fi.de.elec.lib.6.nec ſufficit cauere vt ibi.Et ſic procuratorium nõ extenditur ad oppoſitionem criminum niſi hoc ſpecificetur in mandato,vide ſuprà,in verbo,abbas.in 69.13. & 16. q. & vide s.in verb.abſolutio. in 5.q.ibi, procurante.&c. vide caſum in c.non poteſt.de procur.in Clemen.

Procurator licet conteſtetur litem nihilominus dominus debet iurare de calumnia,& reſpondere poſi.ita not.Inn.in c.paſtoralis.de iud.fol.127.nu.3. vide j.in verb. teſtis.in 46.q. & s.in ver.caſus in 8.q. hodie eſt caſus.de iura.cal.lib.6.

Procurator vniuerſitatis vel collegij debet reſpondere id quod maiori parti placet,ita no.Innoc.in c.paſtoralis.de iud.fol.127.nume.2.vide ſuprà, in ver. citatio in 2.3.&.4.q.

Procurator non poteſt iurare in animam domini niſi habeat ſpeciale mandatum,ita not.Innoc.in c.quia propter.de electio.fol.49.nu.14.

Procurator non prorogat iuriſdictionem conſentiendo,ſed excipere omittendo niſi ad hoc habeat ſpeciale mandatum,ita not.Inno.in c.de cauſis.de offi. deleg.fol.79.num.1.

Procurator litis non prorogare poteſt iuriſdictionem de re ad rem ſine ſpeciali mandato,ita no.Inn. in c. cùm olim.de offi.dele fol.91.num.2.& ibi caſus,vide infrà,in verbo,ſocius.in 3.q.

Procurator poteſt renunciare exceptioni dilatoriæ, & etiam probationi exceptionis peremptoriæ,alij dicunt non valere renunciationem,quia per procuratorem remitti non poteſt exceptionem ſed omitti, ita no.Innoc.in c.cùm olim.de off.deleg.fol.91.nu.3. Hec vltima eſt verior,quia remiſsio eſt donatio,vt ff.de dona.l.ſi quis delegauit.Item quia procurator. contractus non poteſt renunciare exceptioni, puta non nu.pec.C.de noua.l.nõ abſtulit. Nec fideiuſſor, vt no.ff.mand.l.fideiuſſor.§.quędam.tamen ex ordine iudiciorum poteſt procurator concludere in cauſa,licet hoc modo renuncietur omnibus decætero actitandis, vt not.ipſe in c. paſtoralis.de cau. poſ.& prop.fol.146.& per Io.And.in cap.fi.de in integ.reſt. lib.6.Bal.

Procurator ad negotia & mediator teſtificatur ſi partibus placet,aliàs non,ita no.Inn.in c. Romana. de teſtib.de primo vide gl.in c.Romana.de ſecundo vide in capitulo primo de teſti.lib.6.

Procurator conuentus non ſecundum ſuum credere, ſed ſecundum voluntatem & placitum maioris partis conuentus debet reſpondere,ſecùs in abbate qui proſequitur ſuum ius,ita not.Innocent.in c. ad hæc de teſtib.& ibi vide per eundem quòd abbas poteſt reuocare procuratorem conſtitutum à conuentu. Inno.Bald.

Procurator poteſt eſſe contumax ante litem conteſtatam in præparatoriis iudiciorum, & tunc præiudicat domino vt dominus patiatur primũ decretum,vt.C.de procura.l.eum qui. Non ſecundum decretum,vt.l.hoc amplius.in fi.ff.de dam. infec. facit. ff.de procura.l.ſed & hæred. in fi. Item vt dominus habetur proconuicto ſuper præparatoriis interrogationibus,vt.ff. de procura. l. non ſolùm. Item vt claudatur domino iudiciorum copia,niſi primò refectis expen.arg.ff.de leg.ſecundo.l. qui ſolidum. §. etiam.non vt dominus poſsit excommunicari,quia procurator datur cauſæ non perſonæ, nec vt dominus poſsit infamari.ff.de infami.l.furti.§.qui alieno. nec mulctari,vt.l.pe.§.ſi procurator.ff.ſi quis ius dicen.non obtemperat.niſi dominus ratificet culpam procura.l.tertia.§.ſi procura.ff.de quod quiſque iur. & c.prim.in fi.vt lit.nõ conteſt.Sed benè facit dominum incidere in pœnam contractus & contempus, quia non exigitur dolus,vt.l.non diſtinguemus.§.ſi domini.ff.de arbit.ſed ſi dominus non eſſet monitus non excuſaretur conſtituendo ignarum & contumacem.arg.ff.de manda.l.idemqúe.§.ſi tutor.C.qui pe.tu.l.cùm à matribus.& de appel.l.præſes.&.ff. de iuiur.l.ſed ſi vnius.§.procur.poteſt etiam contumax eſſe procura.in ipſa lite conteſtanda, quia non vult litem conteſtari.Et idem quòd ſupra quia ſumus in primo tempore,ſcilicet ante litem conteſt.Et poteſt etiam eſſe contumax poſt litem conteſt.& tunc cõtumacia procura.nocet domino ad præiudicium litis fortius quàm ante lit. conteſt. quia maior eſt contumacia poſt litem conteſt.quàm antè,& dominus ex hoc poteſt pati ſecundum decretum. Non ſolùm ergò miſsio tædialis fiet ex contumacia procu.poſt.litem cõteſt.ſed etiam præiudicialis in vera poſſeſsione.C.de digni.l.quoties in me. In domino, quia delictum procura.poſt.lit.conte. facit dominũ cadere à cauſa.Ergò & contumacia, vt.ff.de except. doli.l.apud Celſum.§.quęſitum.ſcilicet vt poſsit ferri ſentẽtia ex contumacia.ar.C.de his quibus vt indignis. l.polla.vbi non ſolùm in lite præiudicat,ſed in alio præiudicio,quia venit ex neceſſaria conſequentia ipſius litis quod eſt mera pœna, ſed ibi loquitur in proſequente non in contumace. Item nocet vt dominus habeatur pro confeſſo ſuper poſitionibus,vt in c.2 de confeſſ.lib.6.Sicut ſi ipſe dominus eſſet cõtumax, vt.ff.de confeſſ. l. certũ.Sed non nocet quo ad præiudiciũ excõmunicationis vel perſonæ quia ſuper ipſam perſonã nõ habet mã. & hoc verũ,niſi ipſe dominus diſsimulet & particeps fiat ipſius

sius contumaciæ,quia tunc ipse est causa excommunicationis ipsius non procurat.vt C.de exactio.mili. anno.l.2.lib.11.potest esse contumax procur. in ipsa sententia,quia personaliter citatus dixit,nolo venire,& ex hoc dominus patitur sententiam , sed non priuatur beneficio appellandi, quia dominus nō est verus contumax,ex quo procur.excessit fines mandati,tamen sententia valet propter culpam domini,qui malum procuratorem constituit.Post sententiam potest procurat. esse contumax in non appellando.Et tunc si est soluendo preiudicat domino, secus si non est soluendo,vt ff.quando appel.sit.l penu.in fin.& not.C. de appellationibus. aut. hodie quod est not.Bald. potest etiam procurat. esse contumax in appellatione interposita prosequenda,& tunc indistinctè nocet domino nisi dominus adiuuaretur extraordinario remedio per restitutionem in integ. vt.ff.de mino.l.etiam si fine.§.fin.de dolo.l.arbitrio. §.penul.C.de iudi.l.properandum.in fin. & d.l. præses. de app. Vnde scias quod licet procur.verus contumax non audiatur appellans tamen dominus, propter contumaciam procura. intra 10. dies poterit appellare.Ita tamen quod illi 10.dies computentur à die latæ sententiæ, si autem dominus est fictè contumax,quia citatus fuit ad domum,sed non repertus habet 10.dies ad appellandum,& isti 10. dies à die scientiæ computantur, quod est dictum singulare licet gloss.in c.præsentium.in glo. per hāc dum allegat.2.q.6.biduum.ĵ.de testi.videntur sentire contrarium,vide ista not.per Inn.in c.1. vt lit. non contest.fol.132.nu.1.& 2.& ibidem per Host. vide suprà, in verbo,citatio.in 38.q.

Procurator post litem contest impeditus debet constituere proprium procuratorem suis propriis expen. Vnde licet non haberet de pecunia domini expendat de sua bursa secundum Inn.tamen repetet à domino per actionem mandati secūdum Host.Sed ante litem contestatam nō imputatur si non substituit etiam si habuit mandatum ad substituendum,de domini diligentia qui dedit man. ei noceat ad substituendum,nemo enim qui constituit procur.tenetur dare man.ad substituendum,& hoc facit , si nocere non debet,nec debet fieri eius conditio deterior, vbi autem procur. non habet mandatum ad substituendum ante litem contest. ideò non imputatur si non substituit quia non potest , sed quædam lex videtur dicere quod non prius teneatur expendere quàm recipere.ff.mand. l.si verò non remunerandi. §.fin.quæ omnia tene menti.Bald.

Procurator ad negotia potest dominum nominare in iudicio & quasi declinatoriam habeat opponere,secùs in procur.ad iudicia,ita not.Inno.in c.quoniam vt lit.non cont.fol. 136

Procurator ecclesiasticarum personarum iurat de calumnia sine mandato speciali,& est speciale in personis ecclesiasticis,ita not.Innocentius in cap. 1. de iurament.calum.fol.137.num. 4. quod prestatur super tota causa.Sed ad iurandum in emergenti non requiritur speciale mandatum, nec vbi lis non contestatur. ff. de procurator. l. non solùm. in prin. de damn.infe.l.qui bona.§.qui alieno. vbi de hoc.Bald. vide suprà,in verb. exceptio.in 7.q.

Procurator debet mitti talis & ita instructus quod sciat veritatem negotij, aliàs si interrogetur , & dicat se nescire veritatem,quia ignorat factum, facit dominum suum haberi pro contumace quò ad expens. imputetur enim domino quare non misit procu.instructum & scientem negotij veritatem,ita not.Inn. in c.in pertractandis.de iura.calum.fol. 138. vide suprà,in ver.impeditus.in 1.q.

Procurator licet iurauerit de calumnia,tamen si dominus tanquam legalior interrogetur , nihilominus dominus tenetur iurare,ita not.Inno.in c.fin.de iura.calum.fol.138.nu.1.

Procurator quando dubitat,debet habere inducias ad dominum consulendum,ita no.Inn.in c.exposuit.de dila.fol.140.nu.2.vide suprà,in verb.actor. in 4.q.ibi causa facere procuratorem.

Procurator substitutus ad impetrandum potest alium substituere si habuit ad hoc mandatum,ita not.Hostien.in c.ex parte decani. de rescript. vide suprà,in verbo,citatio.in 31.q.& suprà,in verbo,licentiatus,in 5.q.& suprà,in verbo,dominus.in 3.q.& suprà,in ver. nomen.in penul.quæstio.

Procurator si constitutus est à prælato nomine suæ ecclesiæ,vel à potestate nomine ciuitatis non finitur mandatum licet constituens moritur re nō integra. Idem in actore tutoris, ita notat Innoc. in c.dilecti. de foro competenti.fol.131.num.1. facit l. penult.§.1. C.de admi.tuto.& l.si quis alicui.ff.de acqui.hæred. & l.item eorum. §.fi.ff.quod cu.vniuer.nom.Hodie est casus in cōtrarium in c.fin. de procur.in Cle.Sed si prelatus dum ipse litigat de prelatione sua facit procuratorem nomine suo, & moritur quandocunque expirat mand.vt.ff.de suspect.tuto.l. post finitā. Hodie dic,vt cap.fin.de procurat.in Cle.Si prælatus fecit alium contractum.Aut concernit reditus, qui spectant ad prælatum , vt quia locauit prædia , & tunc mortuo vel translato vel amoto prælato contractus non durat vlterius.ff.loca. l. si quis domum. & ca.fin.ne prela.vices suas.vbi not.glo.nisi contraxerit vt syndicus monasterij vel solenniter cum cōsensu capituli,vel pro vtilitate monasterij,quia vtiliter gestum,propterea debet ratum haberi, vt ff.de neg.gest.l.Pompon. la.1.Aut contractus concernit veram alienationem proprietatis, & tunc si contractus fuit seruata solennitate, statim possessor cœpit iure perpetuario possidere & nō quod solēniter actum est,vt ff. de mino.l.in integrum.& l.si minor.ff. de acqui.her.Bald.

Procuratore constituto ad litem contestandum & ad substit.potest per se causam peragere totam,ita no. Inn.in c.petitio.de procur.fol.111.nu.3. ff. de proc. l. qui procuratorem dat.Bal.

Procuratorem constituens non dicitur habere aduersarium nec iudicem antequam adeat,& ideò si reuocat procuratorem ante lit.contestatam nō tenetur intimare nisi procuratori,ita no.Innoc.in c. ex insinuatione.de procu.fol.109.in princ.& li. mota si lis est contestata valet contestatio,sed an valeat reuocatio secundum eum in cap.nostra.in glo. aduersa eodem.titu.

Procuratorem non sufficit dimisisse , si procur. noluit comparere dominus eum constituens tenetur de impensis, ita not. Innocent. in capi. constitutus.de proc.fol.112.nu.3.

per Procuratorem generalem quæritur possessori dominium secundum Bart. in l. qui in donatum.ff. de don.& ibi vide per eum quid in pacto & adiectionis in diem & legis commissoriæ.

Procuratorem an quis facere possit inhabilem , & ad substituendum habilem. Bart. quod non , si in eo procur.officium radicatur. Secùs si nudum præstat ministerium per l.1.§.ceterùm.ff.de acq. poss. & per Ioan.And.in c.religiosus.ff. de procu. in Cle. Casus est hoc in terminis in c.procur.de clect.lib.6.

Producens,vide omninò suprà,in ver.instrumētum. in 1.q.& suprà,in ver.attestati.in 2.q.

Professi non habent vocem in capitulo,ita no.Inno.in c.ex ratione.de eta.& qual.fol. 67

Professus

Professus potest expelli de monasterio si est incorrigibilis, ita not. Innocen. in c. cùm causam. extra de elect. fol. 38. num. 2.

Prohibitio alienat. facta à testatore an valeat, vide planè per Abbatem in ca. Raynald. de testa. Sed an prohibitio facta filio extendatur ad nepotes, vide quod not. in Authen. de restit. fideicom. §. nos autem. col. 9. An prohibitio facta honorato extendatur extra suam prouinciam, vide. ff. de legat. 3. l. pater. § quindecim. An prohibita venditione prohibita sit omnis species alienationis, vide gloss. quæ non est alibi secundum Doct. in l. 2. C. de vsucap. pro empt. Et quid de locatione longissimi temporis. ff. de le. 2. lege codicillis. §. instituto. An prohibita alienatione à testatore possit fieri alienatio propter debita testatoris persoluenda, vide. ff. de manu. test. l. qui potuerunt, & de fideicomm. liber. l. cùm per fideicom. per Iacob. de Are. & dic vt per Barto. in l. filiusfa. §. diui. de leg. 1. An qui alienationi consentit, possit postea agere vigore prohibitionis factæ à testatore, vide ff. de legat. 2. l. cùm pater. §. liberis. An prohibitio facta super contractu includat vltimam voluntatem, vide. ff. de legat. 3. l. pater. §. fundum. An in generali prohibitione includatur ecclesia, scilicet, vt non possit etiam ecclesiæ dari, vide. ff. de verborum obligationibus. l. si quis ita. §. ea lege. An prohibitus alienare teneatur cauere & facere ne per legem alienetur, dic vt in d. §. ea lege. An prohibitus emere videatur prohibitus pignus accipere. ff. de pigno. l. in quorum. An prohibitus alienare possit actionem remouere vel in iudicio confiteri, vide. ff. de iur. deliberand. l. ait prætor. & ff. si quid in fraudem patro. l. 1. §. quòd si in litem. C. de transact. l. præses. An prohibitus alienare possit habere rem pro derelicta, vide. ff. de stipul. seruo. l. quod seruus. Bal.

Promisi centum vel aliam quantitatem nomine pœnę dare, & si non soluerem vel non facerem quod promisi. Certè quantumcunque fuerint promissa ista cẽtum nomine pœnæ nõ tamen cogor soluere istã pœnã, sed solùm interesse, ita not. Inn. in c. tuã. de pœn. fol. 353, quod singulariter est not. Bald.

Promissio facta vni iudici non extenditur ad alium iudicem. ff. iudi. sol. l. pen. ita no. Abb. in c. præterea. de test. cogen.

Promissio facta authoritate mandati, de ea persona ad quam non trahitur man. est nulla, ita not. Inno. in c. cùm olim. de præben. fol. 239

Promittens non exigere nõ incidit in pœnam si aduersarius suus cui promiserat sponte soluat, ita no. Inno. in c. constitutus. de pœn. fol. 353. quod no. facit ad no. in l. 3. ff. sol. mat.

Promotio non impeditur ex obiectu culpæ, ita not. Innoc. in cap. 1. de oblig. ad ratio. fol. 73. sed an obiectu doli ciuilis sint puniendi, vide ibidem Inn. & ibidem gloss. dicit.

Promotus dicitur confirmatus licet non ordinatus, ita not. Innocent. in cap. cùm in cunctis. de elec. folio 28. num. 3.

Promotus in episcopum licet ante promotionem esset in peccato mortali tenet, ita no. Inn. in c. sicut. de iureiu. fol. 187. & ibi casus.

Promoueri non possunt ad ordines sacros ioculatores bufones & homines degeneres, ita no. Inno. in cap. cùm decorem. de vit. & honest. cleric. folio 226. quomodo enim sunt digni ordinibus qui non sunt testimonio digni. ff. de senat. l. Cassius. & l. indignus. & ff. de iud. l. cùm prætor. §. pen. & de testi. l. testium. §. pe. ergo infames non possunt ordinari nec promoueri ad sacros ordines nisi ingrediantur monasterium, vt in Authen. de monast. in prin. col. 1.

Promouendum quæ sunt circa ipsum consideranda, vide Innocent. in capitulo ex tenore. de temp. or. fol. 65. numero 4.

Promotoris inquisitio non dicitur de substantia processus, nec est citandus, ita no. Innoc. in cap. olim de accu. fol. 233

Pronunciandum est super emergenti in quo examinatur seorsum à principali causa, vt super qualibet declinatoria, vt C. de plag. l. præses. & C. de adulter. l. quoniam Alexandrum. Est tamen validus processus ad vlteriora si iudex cognouit & non pronunciauit quia tacitè videtur pronunciasse, vt ff. de minor. l. ait prætor. §. permittitur. & de app. c. ex parte M. facit. ff. de iud. l. 2. §. si dubitetur. & l. si quis ex aliena. Secùs si nihil cognouit nec pronunciauit, quia tũc inordinatè processit & non valet iudicium, vt in c. exhibita. de iud. Vel dic, quod valet, sed potest appellari. Nõ obstat. l. prolatã. C. de senten. & interlo. om. iud. quia ibi loquitur quãdo ordo iudicij peruertitur. scil. post litẽ cont. Secùs si ante, nam ante litem cont. non est iudiciũ secundum Bar. super incidenti. i. quæ examinatur post lit. cont. simul cum principali, quia pars eius est. Si quidem à parte actoris non oportet pronunciari tamen si pronũciatur valet, nec dicitur propterea pars grauari si fũdetur in iustitia. ff. de minor. l. inter vtile. Et dicitur incidẽs vt replicatio, vel quæ partem probandorum continet. Si verò à parte rei sit incidens & peremptoria. Hoc modo dicitur incidens quæ substantiam petitio. elidit, non potest pro reo pronunciari interloquendo, sed diffiniendo sic, quia lit. cont. sperat sentẽtiam diffinitiuam. ff. de iud. l. de qua re. sicut vnumquodque appetit finem propriũm. ff. de min. l. 3. §. 1. Sed ante lit. conte. super incidenti fertur interlocutoria, vt ff. de proc. l. si & reus. & de lit. cont. c. exceptionum. lib. 6. Et vide quod dixi. ff. de iureiu. in l. iusiurandum. & ad pecunias. §. 1. Et hîc Host. & Io. describit emergentes ex tempore, quia non possunt causari nisi in iudicio, vnde exceptio iudicis incõpetentis, vel procuratoris, vel ineptitudinis libelli, & omnes quæ nõ desiderant diffinitiuã, nascuntur in litis limine & exordio non ante, & tempore litis inspicitur si competunt vel non. Sed incidentes habent originem extra litem motã & causam vetustiorẽ secundũ Io. facit quod not. ff. de cõd. ob caus. l. qui se debere. & in l. 1. C. de ord. iud. Ista tãgit Inn. in c. pen. de ord. cog. fol. 142. sed non clarè sicut ego dico, tene menti ista perpetuò. Bal.

Pronunciare aliquem tuendum in possessione, idem est quod imponere aduersario silentium, ita not. Inno. in c. cùm venissent. de insti. fol. 368. nu. 3.

Pronunciatio, quando sit pronunciandum in incidenti, & quando non, vide Inn. in c. cùm in iure peritus, de elec. fol 64. facit gl. no. in c. 1. de or. cog.

Prophetæ & sancti quodcunque dicunt est indubitanter tenendum, ita no. Innoc. in c. cùm venerabilis: de excep. fol. 190. nu. 6.

Prorogatio fit quatuor modis, submissione & tamen quia statim submittentes efficiuntur subditi non possunt pœnitere, vt l. est receptum. ff. de iur. om. iu. Contrarium no. ff. de iud. in lege 1. Item permissione & tunc prorogans pœnitere potest vsque ad lit. contest. vt l. si conuenerit. ff. de iurisdict. om. iudi. quia obligat. Item solutionis, & ista fundat iurisdictionem à prin. vt no. in l. 1. ff. si quis in ius voc. non ierit. Item declinatoriæ exceptionis omissione, & in hoc sufficit si elapsus sit terminus opponendi declinatorias, vel est factus actus contrarius, vel incompassibilis exceptioni declinatoriæ, vt. ff. de iudi. l. sed & si susceperit. Item scias quod quatuor impediunt prorogationẽ, primò defect⁹ fũdamẽti in principali iurisdictione,

ctione,vt l.priuatorum.C.de iurisdict.om. iud. & in c.P.& G.de offi.deleg.& c.significasti.de foro compe.Item error,vt l.2.& l.si per error . ff.de iurif. om. iud.Item metus,vt d.l.2.& prohibitio superioris, vt in c.2.§.2.Item taxatio legis impedit prorogationẽ de tempore ad tempus iudici & instantiæ. Secùs si iudici tantùm quod est no.Et quod dixi, de errore est verum in iurisdictione conferenda non in ea quę est corroboranda ne elidi posſit,vt ibi & alibi no.Et debet fieri prorogatio ad iurisdict. consimilem , vt no.in l.inter conuenientes.ad municipales.& ex prorogatione acquiritur authoritas & exercitium ignorãti propter fundamentum principalis iurisdi. vt d. l.2.§.2.quod tene menti.Bald.Item scias quod quadruplex est prorogatio,scilicet,de re ad rem,de tempore ad tempus,de persona ad personam,& de loco ad locum.Sed illa de loco ad locum non habet locum in ordinario secundum quod not.in c.1. de fo. compe.in Cle.Illa de persona ad personam non habet locum in delegato,& sufficit iurisdict.in habitu, vt posſit prorogari ad actum,vt l.1.ff.de iu.vide omnia ista per Innoc.in c.si pro debilitate.de offic.deleg.fol.79.numero 4.& vide sup.ver. clericus in 20. quæst.& supra in ver.citatio.in 28.quæstione vbi habes quod in contractibus bonæfidei sit necessaria prorogatio.

Protestans si aliquid contra se dicit statur sibi,& ei imputetur,ita not.Innocent. in dicto cap. cumana, de elect.folio 50.facit.ff.pro dona.l.si.& ff.de mino.lege AEmilius.Bal.

Protestans non excipit,quia protestatio non elidit petiti.Item qui protestatur non agit,ita no. Innocent. in cap.2. de ord. cogni, fol.141. & infra in ver. testis. in 40.quæst.

Protestatio valet vbi res potest dupliciter intelligi, nõ vbi certus est intellectus,ita no.Innoc. in c. cùm M. de consti.fol.3.nume.1.ibidem vbi quis per contrarium factum cõtradicit protestationi,si facta secum adinuicem non compatiuntur non valet,vt hîc dicit Inno.idem Ber.ibidem. Et est casus in cap. tua. de sponsa.& ibidem vide quod factum præualet protestationi,nec protestatio tenet.ad hoc. ff. de acquir. hæred.l.si seruum.§.si quis seruus. Item protestatio valet ad præcauendum futura, nisi actus qui sequitur sit incompasſibilis protestationi, sed ad cassandum præterea sequens protestatio non valet secundum Doct.Bald.vide omninò.infra,in ver. testis. in 13.q.& infra in ver.renuncians.in 13.q.

Protestatio non nocet tacenti nisi sint signa cõsensum indicantia,ita not.Inno.in c. cumana. de elect.. fol. 50.nu.3.& Iaco.de Are.in l.2.§.veritate.ff. solut. matrim.aliàs.l.fi.ff.de libe.agno.Bald.& vide sup.in verbo,contumax.in quinta quæstione.

Protestatio contra ius commune facta non valet, nisi illi protestat. consentiat iudex vel aduersarius,puta si quis protestatur quòd ius non patitur,puta excep.esse saluas in tempore,quo ius non patitur , ita not.Innocent.in cap.præsentium.de testi. folio 176. numero 3.

Protestatio an iuuet,vt non videatur appellationi renunciare,vide Innoc.in cap.quæstioni.& in cap. qua fronte.de app.

Protestationem suam nemo potest cogi quod remittat,nisi in renunciatione noui operis, ita no. Innocentius in capitulo sanè.de offic.delegat.folio 81.nu mero secundo.

Prouisor seu executor si non seruat formam mandati sibi facti nulla est prouisio,sed sunt quædam clausulæ monitoriæ seu oratoriæ.Quædam sunt modales quædam conditionales.Monitoria clausula est,quãdo committens dicit prouideas talem si est idoneus quæ clausulula non facit conditionem,& valet prouisio etiam si ille non fuerit idoneus dummodò sit habilis,licet non sit dignus nec sufficiens.Conditionalis clausula est,quando committens dicit prouideas tali si est oriundus de prole militum,vel de nobili ciuitate vel genere,nam si non est talis qualis esse debet non tenet prouisio,quia forma prouisionis erat limitata propter appositionem conditionis,& hic executor non habet examinare ista conditionaliter,sed de plano in domo non in iudicio , quia est merus executor qui debet exequi sine causæ cognitione.Simile not.C.de his quibus vt indi.l.si ea. tamen legitimum contradictorem audire debet talis executor maximè si citare incipit,quia fortè sic assumpsit in mandato iudicis & super auditis per eũ debet pronunciare.ff.de confirm.tut.l.tutores à patrono.in verb.idoneum pronunciando.Item ab ista sua pronunciatione potest appellari intra 10.dies sicut à grauamine seu à sententia.Sed si non assumpsit partes iudicis potest perpetuò opponi defectu conditionis.Alij dicunt ꝙ licet citet vt iudex illum cuius interest & cui præiudicatur, tamen hoc facit vt summariè informet, non vt pronunciet , & ideò non est processus iudiciarius,nec debet pronunciari vel appellari.Hoc ergo constat in ista conditione,si est ita quod non exigitur citatio.Si autem non dicantur verba conditionis,si est ita. Sed dicantur si tibi constiterit,tunc exigitur citatio tanquam sit de forma commisſionis si alius læditur,tamẽ ille cuius non interest non potest opponere quòd non sit citatus ille cuius interest.Sed si non lęditur alius,tũc nemo citãdus est,quia videtur vt simplici bono viro non vt disceptatori committi,ita not.Inn.in c.dudũ. de præsumpt.quod no.quia quotidie accidit de istis executoribus.Adde & omninò vide quod not.ff. de bono pos.l.tertia.§.penul. Modus quoque insertus intelligitur de forma non ad essentiam actus,sed ad executionem,vt no.C.de senten.l.cùm eorum.& vide quod no.ff.de condi.& demon.in rub.& vide etiã in c.1.de offi.deleg.in Clemen.casus breuis est executor & prouisor non tenetur citare,nisi partes iudicis assumat spontè vel coactè ex forma mandati, & ista est substantia.Bald. Vel conclude ex præmisſis primò de officio executorum.Itẽ quòd merus executor debet exequi de plano,& sine figura iudicij & causæ cognitione.Item quòd si in rescriptis sentẽtia vel simile aliud apponatur aliqua cõditio,quod ante omnia debet cognosci de conditione si est vera. Item quando conditio additur alicui ad hoc, vt actus producatur in esse debet actus extitisse.ad hoc vide.ff.de cond.& demonst.l.qui hæredi.§. fina.& in rub.eodem titul.Item quòd in casu quo executor citet summariè cognoscere debet.Bald.

PVBLICATIO, vide omninò sup.in verb.citatio in 38.& 40.q.

Punitio criminis vsurarum spectat ad iudicem secularẽ non ad episcopum,ita no.Innoc.in c.ad nostram,de iureiur.fol.185.Et an notarius qui facit instrumenta vsurarum veniat puniendus,vide 46.distin.c.sicut.& 10.distin.c.non licet.Et quare vsuræ prohibitæ sunt, vide in Authen.nul.cred.agrico.in princ.col.4. Adde ad prædicta quod not.in c.nos inter.de purg. cano.Inn.ponit multas rationes,quare sunt prohibitæ super rub.de vsur.& Host.in c.2.

Punitur non delinquens pro facto delinquentis in factis vniuersitatis,ita no.Innoc.in c.quia propter.de elect.fol.48.nu.9.vide infra in verb.testis.in 16. q. & infra,in ver.reus.in 6.quæst.

Puniuntur plus authores quàm factores,ita not. Inno. in

in c.nouerit.de senten.excom.folio.363.numero.3.& vide in cap.1.de vsur.in Cle.& suprà, in ver. calumniator.in 1.q.

Purgatio an includat inquisitionem, dic quòd sic, si causa incœpit à præcedenti inquisitione, secùs si à præcedenti purgatione, ita not.Inn. in c. cùm in iuuentute.de purga.cano.fol.351. Et ille qui se purgat absoluitur ab infamia, vt per Inno.in cap.dilecto.de purga.cano.fol. 351

Purgatio si non fuit præstita prout debet, interim alia præstari debet, ita not.Inn.in c.cùm dilectis.de purga.cano.fol.eodem.num.5.& vide.suprà, in ver.casus in 3.q.De hoc videtur casus.in capitu.ex tuarum.de purga.cano.

QVALITAS agendi est exprimenda in libello, si ex ea in alia tranferatur iurisdictio vel delictum arguatur, & sic vbicunque ratione qualitatis vel circumstantiæ datur iurisdictio quæ aliàs non daretur, ibi nõ procedit libellus, nisi qualitas in libello exprimatur, ita no.Inn. in c.cùm sit generale.de fo.compe.fol.129.nu.2.

Qualitas facti puta notorietas vbi aufert iurisdictionẽ non sufficit probare simplex factum, quia est iudex incompetens vt cõseruator, ita not.Inn.c.statuimus. de offic.delega fol.95.num.2.De hoc hodie est casus in c.1.eo.tit.lib.6.

QVAESTIO finium regundorum cohæret causæ proprietatis, & super proprietate & possessione recipiuntur probationes, ita not.Inn.in c.ex literis.de proba.fol.162.num.3. sed ex possessione præsumitur proprietas, tamen valet possessio in diuisoriis iudiciis, vt.l.2.ff.fami.ercis.hoc verum, si habet possessionem titulatam, alioquin præsumitur prædo, si nõ habet aliam causam adiicere, nisi possideo, quia possideo.ff.de peti.hæred.l. qui interrogatus.& ff. commu.diuidun.l.communi diuidũdo.§.inter prędones. Alij dicunt meram possessionem sufficere ad dominium præsumendum, quia hæc actio non requirit verum dominium, & quia incidenter deducitur secundum Oldra.& Bar.in l.pe. ff. de cond. institu.& vide quod legitur & not.ff.si pars hæred. pe.l. prima. §. proinde.Bald.

RATIFICARI non potest solennitate id quod ab initio fieri non potest sine solennitate, ita no.Inn.in c.cùm dilecti.de emp.& vend.fol. 254

Ratificatio non augmentat numerum, quia absentes non computantur in numero, ita not.Host.in cap.in Genesi.de elect.

Ratihabitio non sufficit vbi tractatus debet præcedere, nisi præmisso tractatu.Innoc.in c.cùm nos.de his quæ fi.à præl.fol. 249

Ratio.Rationes quæ fiunt ex officio, puta ab argentario, vel mercatore, & si.Vel quæ non fiunt ex officio, licet mandantibus partibus sunt edendæ plenè cum die & consule, quia rationũ discussio aliter non potest patere: nam rationes continent data & accepta & per computum.ff.de edend.l.si quis ex argẽtariis. §.rationes.non autem est rationum solus contractus, vel vna apodissa vnius promissionis vel confessionis. Propria verò & priuata ratio vnius non est alteri edenda. Fallit in vsurario, vel ratione animæ, vt per rest.vsurarum à peccato anima liberetur, vel odio vsurarum, vt in cap.1.de vsur.in Cle. domesticę autem rationes quas quis scribit in suo memoriali, non ex officio, sed ex animi sui motu sunt.Item instrumenta quibus quis vsurus est tenetur edere siue docere.ff.de arbi.l.nõ omnibus.nec cogitur quis suum aduersarium instruere de suis testibus propter metum subornationis.Originale tamen semper debet reddi producenti, vt l.probatoria.C.de diuer.offi.lib.12.omnia ista tangit Inno.in c.1.de.proba.sed non ita plenè nec clarè.Bal.

RECONVENTIO nec etiam conuentio habet locum coram iudice delegato dudum post li. contesta.quia tex.legis limitat tempus, dum dicit mox à principio.Sed coram iudice ordinario habet locum conuentio, non reconuentio, ita not. Innoc. in c.1.de mu.pet.fol.203.num.4.& vide text.& gloss.no. multum.ff.de procu. l.omnium. quòd iudex potest assignare terminũ reo pro conueniendo, quod tenementi.Et vide de fraude quòd quis non possit, nisi sub vno iudice conueniri in d.c.1.in fi.per Inn.& vide in c.dispendia.de rescrip.lib.6.

Reconuentio vsquequo procedat in petitorio & possessorio, vide Inn.in c.1.de sequest.poss.& fru.fol.160. nu.3.Et ibi dicit Inn.quòd vbi principale negotium non effugit cognitionem iudicis accessorium amodò disceptari non potest, quòd no.Bal.

Reconuentio locum non habet, vbi officium iudicis incidenter imploratur, nec in causis summariis, nec in causa appellationis, ita no.Host.in c.1. de mu.pe. facit.ff.de procu.l.sed & hoc.§. non solùm. & l. omnium.Bald.

Rectè & ritè, istorum verborum vide plenè differentiã, suprà, in verb.missum.in 3.q.

Rector ecclesiæ non potest transire vltra tempus suæ vitæ sine authoritate episcopi, ita not.Inno.in c.veniens.de transact.fol.107.& ibi casus.vide suprà, in ver.citatio.in 36.q.

Rector collegij electus debet confirmari à superiore in realibus collegiis, ita not.Inn.in c.cum dilecta. in Christo.de exces.præla.fol.343.idem in personalibus secundum quosdam.ibidem Inno.

Rectores collegiorum habent iurisdictionem in causa vniuersitatis & singulorum, & etiã alij qui non sunt de collegio possunt coram eis agere contra totam societatem, & contra singulos de societate, ita not. Inno.in cùm ab ecclesiarum.de offi.ordi.fol.97. nu. 1.Et statuta eorum valent coram suo iudice, vt l.2.in fi.C.de consti.dec.Bal.

Reges non possunt testando priuare regno nedum filios, sed nec fratres vel alios consanguineos ex stirpe paterna descendentes sola voluntate. Et est eis speciale quod est verum, quando regna deferuntur per successionem. Secùs si per electionem deferantur, ita no.Inn.in c.grãdi.de suppl.negl.præla.fo.64.

Reges quam libertatem dant ecclesiæ, vide Inn.in c.auditis.de in integ.rest.fol. 117

Regibus & aliis dominis habentibus iurisdictionẽ datur curator istis de causis.Primò, si nescit regnum suum defendere.Item si in eo non seruat benè custodiam & pacem, maximè locis religiosis & personis pauperibus.Item, quod plus est, si perdita nesciat recuperare, ita no.Inno.in ca.grandi. de supplen.neg. præ.fol.64.nu.3.& quis curatorem dat talibus, vide ibidem Innoc.

Registrum, quid dicatur registrum, & an scripturæ registri faciant fidem, vide de omnibus istis per Inno. de procur.c.1.

Regnum propter delictum primogeniti deuoluitur ad sequentem, ita no.Innoc.in c.licet.de voto.fol. 278. & ibi casus.

Regula vel statutum ipsius regulę, non sunt ius, ita not. Innoc.in c. dudum.de conuersio.coniug.fol. 277.in nu.4.& vide ĩ.in verb.superior.in 2.q.

Regula ex quo est approbata per Papam nemini licet contradicere, ita not.Innoc.in cap. ne Dei. extra de

 simo.

ſimo.fol. 328

Relatio.De materia relationum vide plenè Inn.in ca. intimaſti.de appella.fol.220.in nu.1.vſque ad nu.4.vide ſuprà.in verbo.credulitas.in 6.q.

Relictum,vide omninò infrà,in verb.teſtator.pe. q. ibi & dicitur relictum ad pias cauſas, &c.& infrà , in d. ver.teſtator.in 3.q.

Religioſus,vide infra,in ver.ſepultura. & in ver.templ. in prima q.

Rem poteſt quis ſua propria authoritate retinere & apprehendere ſtatim quod quis habet inueſtituram verbalem,quia de corporali non eſt dubium,ita no. Inn.in c.2.de conſue.fol.21.& nõ eſt alibi hoc dictũ, vt dicit Bal.in l.qui ratio.ff.de pigno.act.Bal.

Remiſsio,remitto tibi vnum annum de pœnitẽtia quæ ſit virtus iſtorum verborum,vide plenè per Inn.in c. quod autem.de pœni.& remiſ.fol.354.nu.3.Et de virtute iſtorum verborum, quodcũque ligaueris ſuper terram,&c.vide ibidem Inno.

Remiſsionem condemnationis factam per communẽ non intelligitur facta remiſsio debiti priuatæ perſonæ,nec condemna. ſpectantis ad priuatum, vide ſuprà.in ver.guerram.in vlt.q.

Renuncians beneficio ſtatim quod renunciat prælatus vel ordinarius poteſt illud alteri conferre, & poteſt ſtatim illi auferri poſſeſsio ſine vlla citatione. Secùs ſi non renunciat beneficio, ſed fortè debet ſibi propter contumaciam & non ſuſcipiendo ordines,quia tunc iſte propter hoc non eſt priuatus ipſo iure,ſed ſecuta ſententia,ita not. Inno. in c.accepta. de reſti. ſpo.fol.147.nu.1.vide ſuprà.in verbo. liberatio.in 1, q.in fi.

Renuncians appellationi condemnatur in expenſis, ita no.Inn,in c.ex parte.el.2.de reſc. fol.7.nu. 1. vide ſuprà, in ver.epiſcopus.in 2.q.ibi videtur renunciare propria benefi.& vide omninò infrà,in verbo.ſtatutum.in quinta queſtione circa.med.

Renuncians appellationi nihilominus poteſt agere cõtra iudicem de iniuſtitia ſibi facta,ita not.Abb.in c. ſæpè.de appelat.facit.l.cum interdicto. C. arb. tute. quod no.Bald.vide per Bar.in q.per eum diſputata, quæ incipit, à ſententia iudicis qui malè iudicauit, &c.& dic vt ibi.

Renuncians in vna articulo nihilominus poteſt ſi vult in alio appellare, ita not.Inno.& Abb. in c.dilectus. de app.

Renunciare eccleſiæ eſt magis quàm renũciare liti,ita no.Inn.in c.in noſtra de reſcrip.fol.17.nu.3.

Renunciare quis non cogitur rei , in qua credit ſe ius habere,ita not.Innoc.in cap.licet. de tranſla.præla. fol.58.nu.2.

Renunciare quis non poteſt iuri quod ex ſe abſolutè non pendet,ita no.Hoſt.in c.de cauſis.de offi.deleg. & ibi eſt gloſſ.not. facit.2.qu. pe. in ſumma. & de re iud.c.fi.lib.6.

Renunciare non poteſt quis ſolennitatibus quæ requiruntur in vero iudicio,ſed in cõpromiſſo ſic,ita not. Hoſt.in c.de cauſis.de offi.deleg.

Renunciare videtur proteſtationi & verbis, qui vnum dicit aliud facit,ita no.Innoc.in c.tua extra de ſpon. fol. 301

Renunciari poteſt teſtibus. Sed aut eſt renũciatum generaliter,& tunc ſi aduerſarius de nouo opponat in in cauſa appel.ex qua admittitur ad excipiendum admittitur ad probandum. Sed ſi ſpecialiter renunciatum eſt teſtibus ſuper aliquo certo articulo ſeu capitu.& tunc ſecùs,ita no. Inn.in c.cùm veniſſent, de teſt.fol.168.nu.3.Et ſic no. caſum, vbi teſtes recipiuntur poſt generalem renunc.

Renũciari nõ poteſt per ſtatutũ appellation ſingulorũ,ſed p pactũ ſic.ita no.Inn.in c.veniẽtes de iureiu.

Renunciari poteſt appellationi,ita no.Inn.in c.conſtitutus.de app.fol.212.Et poteſt appellari tam in iudicio quàm extra,vt ibidem Inno.

Renunciari poteſt libello producto & amiſſo in cauſa ciuili,ſed nõ in criminali poſt inſcriptionem,ita no. Inn.in c.licet.de accu. fol.318. nu.5.quia in criminali forma eſt iam data à iure quod petatur abolitio, & tunc eſt in pectore iudicis,ſi vult eã concedere néc-ne.Bald.Adde quòd licet accuſator ſe inſcripſerit ad pœnam talionis poteſt nihilominus libellum emendare ante lit.conteſta.ſecundum Iaco.in l. edita. C. de eden.& in l.accuſaturus.ff.de adul. niſi per ſtatutum productio accuſationis haberet quo ad producentem vim litis conteſt.Producere autem accu. nemo cogitur.ff.de fur.l.Sẽpronia.de falſis.l. Athaletus.C.de accu.l.ſi quis homicidij. ꝙ not. perpetuò.

Renunciatio litis poteſt fieri etiam abſente altera parte,ita not.Inno.in c.cùm pridem.de pact.fol.106. Ex hoc patet quod poteſt deſeri app. per pactum contrarium, vel per renunciationem expreſſam etiam altera parte abſente,ita not.gloſſ.in l.poſtquam liti. C.de pac.Sed quid ſi non renunciatur liti, ſed alteri iuri.Si quidem tacitè renunciatur valet inter abſentes.l.2.C.de pac.ff.de min.l.ſi filius.Aut eſt ius quod poteſt tolli nuda volũtate,puta ſola ratificatione & valet in abſentia. ff.de nego.geſt. l.pompo. & l.Neſennius.Aut eſt ius radicatum quod non poteſt tolli nuda voluntate vnius, & tunc ſi interueniat medium organum,id eſt,nuncius vel epiſtola.& valet. argumen.l.conſenſu.ff.de act.& oblig.Si verò nõ interuenit inſtrumẽtum,id eſt, organum vna glo.quæ eſt in l.non ſolùm.§.ſi liberationis.de liber.leg.dicit quod valet,ſed illud eſſet verum in vltima voluntate ſecùs in contractibus,vt not.ff. de pact. l. idem in duobus.Bald.& no.benè iſta.

Renunciatio & concluſio facta in cauſa principali non extẽditur ad cauſam appellationis, niſi expreſſè dictum ſit quod ad cauſam appellationis porrigetur, ita no.Innocent.in c.cum veniſſent.de teſti. fol.168. num.3.Aduerte hîc, quia in renunciatione ſi fuit renũciatum productionibus & allegationibus. Et tũc eſt verum quòd renunciatio iſta facta in cauſa principali,nõ nocet in cauſa appel. Aut renunciatur iuri de quo fit probatio , & nocet renunciatio in cauſa app. vt C.de fide inſtr.l.tertia.Bald.Sed an renũciatio & concluſio in cauſa dicantur de eſſentia iudicij,ita quòd ſi omittatur proceſſus ſit nullus. Et videtur quòd non,quia non numeratur inter illa quæ ſunt de eſſentia, vt no.C.de ſenten.l.prolatam.Veritas eſt,quod de ſubſtantia eſt renunciare & concludere, alias nihil valet proceſſus ſecundum Doct. & eſt expreſſum in ca.quoniam contra falſam de probat.& in c.cùm dilectus.de fide inſtru.facit.C. de iudi.Authen.iubemus.

Renũciatum non videtur priori appellationi interlocutoria per appellationem poſteriorẽ à diffinitiua, quia tunc rata remanet ſententia , vnde geminatio apppellationum non nocet, ita notat Inn.in c.dilecto.de appel.fol.216.nu.4.Caſus eſt hodie.in c.ſi antè.cum glo.ſua.de dolo.in Cle.

Reo non currit tempus ſiue terminus actore agere non volente,ita no.Inn.in c.prudentiam.de offi. deleg.fol.82.& vide l.fi.ff.de lege commiſſo.Bal.

Reprobatus,vide ſuprà,in ver.approbatus.in 1.q.& ibi dixi de iſta queſtione,vt ibi vide.

Res non dicitur integra,quando ſubſtantialia ſunt inchoata,vt cõtractus cùm eſt de ſubſtantia, ſed præludia,vt miſſa de Spiritu ſancto non facit rem deſinere eſſe integram, ita no. Inn.& Hoſtien. in cap.in cauſis.

causis de elect.vide sup.in ver.restitutio in integrũ. in 6.q.& sup.in ver.renuncians.in 4.quæst.

Res quæ non possunt præscribi quæ sint,vide Inn.in c. cùm non liceat.per glo.

Res inter alios acta quando præiudicat,vide per Inn. in c.auditis.de præscri.fol.195.num.1.& vide glo.in c. pen.de app.

Res iudicata quando prosit alteri,vide plenè per Inn. in c.quamuis.de sen.& re iud.

Res quæ sine solennitate fieri non possunt sic nec ratificari,ita not.Abb.in c.cùm dilecti.de emp.& vend. quod est no.argumentum cõtra.ff.de manumis.vin. l.si pater.§.fi.Bald.& vide quod not.Innoc.in c.prudentiam.de offic.delega.fol.82.vide sup.in verb.ratificatio.in 2.q.

Rescissio vel actio ad decipiendum ob dimidiam iusti pretij excessum non habet locum in transactione, ita no.Inno.in c.cum causa.de emp.& vendi.& no.ff. ad Trebel.l.Lucius.§.fi.dum tamen transactio sit bona fide facta.Bald.Inno.

Rescripta an sint perpetua,vide plenè per Host.in c.sedes apostolica.de rescri.Et de præualentia literarũ, ibidem per Inno.& Host.

Rescripta beneficialia tanquam ambitiosa sunt restringenda,ita not.Inn.in c.cùm olim.de præben.fol.239. nu.4.Sic ad lites quasi odiosa.Innoc.Et vide de hoc text.in cap.quamuis.de præbend.in 6.

Rescripta quando dicuntur sibi inuicem derogare, vide plenè per Host.de rescri.c.1.De priuilegiis iuris, vide ff.de mino.l.si apud.Bal.& vide supra in ver.nomen.in vlti.q.

In rescriptis semper debet fieri mẽtio de religione secũ dum stylum curiæ,ita not.Host.in c.si quando.de rescrip.& vide sup.in ver.heremodicium in 1.q.

Rescriptum án afficiat successorem beneficij vel patrimonij,vide Innoc.in c.significauit.de rescri.folio 18. & ibi casus.

Rescriptum & instantia ex ipso fundata non transit cõtra singularem successorem, nec ex eodẽ rescripto potest conueniri.Et quod dicitur instãtiam ad successorem transire de vniuersali est intelligẽdum, ita no.Innocen.in cap.quia V.de iud.folio 126.supra in verbo,forma in 3.q.

Rescriptum non iuuat impetrantem si cõtra rescriptũ facit,quia non intelligitur pro eo rescriptum qui cõtrarium facit eis quod est scriptum,ita no.Inn. in c. mandatum.de rescrip.fol.18.num.4.

Rescriptum accipit vires ex intellectu scribẽtis, ita no. Innoc.in c.cùm ecclesiasticę de excep.fol.189.& in c. cùm olim de præb.

Residentia,vide omninò supra in ver. beneficium.in 5. q.& vide omninò sup.in ver.clericus.in 6.q.

Resignatio beneficij an possit fieri in aliis manib. quã episcopi,vide Inn.in c.ex insinuatione. de simo.fol. 326.& vide gloss.in c.1.de renun.in Cle.

Respondere non debet quis aduersario suo,nisi de mãdato iudicis.Tamen si sponte respondet, sibi præiudicat & imputetur sibi,ita no.Innoc.in c. prout. de do.& contu.fol.155.nu.1.vide glo.in c.cùm in causa. de iura.calum.

Respondere quis non cogitur positioni vel interrogationi,quando crimen obiicitur, nisi obiiciens obiiciat crimen cũ notorio vel infamia vel sentẽtia,quia vbi debet quis se purgare,ibi debet & respondere,ita no.Inn.in c.cùm super de confes.

Respondere tenentur quærelantibus omnes illi, qui sunt in concilio prouinciali,ita no.Innocent. in capitulo graue.de præben.folio 237.numero septimo. Tamen in criminali nemo respondere tenetur sine citatione,de quo est casus in capitulo 1. de iudi. & vide Ioan.And.in cap.fin.de electio.lib.6.Et in generali concilio quilibet habet ius reuocandi domum, ibidem Innoc.

Respondere nolens intelligitur esse contumax,nisi sit liquidum,qualiter non tenetur respondere, ita no. Inn.in c.veniens.de accu.fol.318.nu.3.

Respõsio,vide omninò sup.in verbo,positiones. in 2.q. & infra in verb.reus.in 5.q.

Restitui in integrum contra sententiam,vel in integrũ restitui ad appellandum quid differũt,vide Innoc.in c.fi.de in integ.restit.fol. 120

Restituitur spoliatus secundum modum & speciẽ spoliationis,ita not.Inn.in c.ex parte.de rest.spo.fol.152. nu.4.& vide infra in ver.testis.in 60.q.& infra in ver. testator.in 3.q.

Restitutio in integ. petitur de plano contra interlocutoriam,ita no. Inno.in c.querelam. extra de procu. fol.108.num.2.

Restitutio in integrum aduersus sententiam & nullitas ipsius sententiæ possunt cumulari sicut in eodem libello,ita not.Inn.in c.cõstitutus.de in integ.rest.fol. 120.nu.2.& nullitas est remedium extraordinarium, quomodo ergo conuertitur,respondeo alterum est verum,non autem conuertuntur in essentia. Sed est quidam modus agendi toleratus à iure, sicut & ille dico sententiam nullam,& si qua est appello.Item ille dico rem ad me pertinere iure dominij vel quasi nam causæ & huiusmodi & probationes earum sunt contiguæ.Bal.vide sup.in ver.ciuitas.in 2.q.

Restitutio in integrum quando petitur in iudicio ad allegandum vel probandum in ipso iudicio, sufficit tunc summaria cognitio & probatio,ita no. Inn. in c.ex literis.de integ.rest.fol.117.nu.2.

Restitutio in integrum aliter petitur à domino. l. qui seruo.§.item quare.ff.de rest.in integ.& rem potest quis petere in eodem libello siue petat restitui contra sententiam siue contra contractum celebratum super re possessa à petente.Secùs si super re non possessa.Et ideò aliud est cùm petitur restitutio contra præsumptionem quia contra non possidentem præscribitur,& est necessaria rescissoria,ita no. Inno. in d.c.ex literis.in 2.col.de in integ.restit.

Restitutio in integrum est restringenda quia iuri communi & generali contraria,ita no.Inno.in c.ex trãsmissa.de præscr.fol.194.num.2.& no.ff.de cõdi. inde. l.fi.§.idem quæsiit.& facit in ratione sui.ff. de act.& obl.l.in honorariis.§.sed cum rescissa.Bald.

Restitutio Papæ non cassat electionem canonicorum, quia non inuenit locum vacantem,ita no.Inn.Host. in c.innotuit.de elect.Adde & vide glo.& tex.eo.tit. c.si eo tempore.lib.6.

Retentio,vide infra in ver.tutus.in 1.q.

Reuelare,vide infra,in verbo,testis.in 60.quæst.

Reuelare an teneatur quis illud quod fit quando taciturnitate veritatis iustitiæ non petiit,nam testis adeò tenetur,qui cum taciturnitate periret vera iustitia,vide Innocent.in cap.offic.de pœnit.& remis.fol. 354.de cond.ob cau.l.idem est.§.sicut.vbi de hoc & ibi videas,& no.C.de fur.l.inciuile.& l. ciuilem. per glo.& Cy.

Reuocari possunt de facto quæ de facto fiunt, dicit Innoc.in c.audi.de rest.spo.fol.147.nu.3.ff.de euic.l. minor.in prin.vide sup.in ver.appellatio.in 23.q.

Reuocari non debet omne id quod post appellationẽ fit,nisi fiat contra appellationem,ita no.Inn.in c.cõsuluit.de appel.fol.210.& l.creditor.ff.manda.

Reuocatur id quod fit contra appellationem, non id quod fit citra appel.secundum Innoc.in c. quia propter de elec.fol.47.vide infra in ver.sententia. in 52. q.& sup.in verbo,absurditas.in pen. q. casus est in c.

cùm inter.de elect.

Reuocatio,vide sup.in ver.commissio.in pe.q. & sup. in verbo,dominus.in 2.q.& sup.in ver.factū.in 5.q.& sup.in verbo,sententia.in 5.q.& in 23.q.

Reuocatio literarum domini papæ est odiosa & valent literæ,licet non fiat mentio de appellatione,ita not. Inno.in c.ex literis de offi.dele.fol.90.& vide sup. in ver.causa in 6.q.

Reus non cogitur respondere libello quando iurisdictio fundatur ex loco cōtractus nisi sit fundata prius iurisdictione,ita not.Inno.in c.romana.de fo. compe.fol.132.num.2.

Reus potest opponere contrarias exceptiones ex quibus idem resultat effectus,secùs si discordent ratione finis,ita no.Abb.in cap.veniens.de præscr.⁊ & ibi per eum.

Reus conuentus rei vend.si probauit se dominum confirmanda est ei possessio & proprietas adiudicanda ac si possidens non egisset,ita no.Inno.in c.cùm venissent.de resti.spo.fol.150.Actore ergo non probante reus absoluitur.Sed reo probante actor condemnatur reo,nam reus eo ipso quòd excipit vel negat petere videtur.Non est ergo sine petitione si pro eo fertur sententia.Et hoc patet quod sentētia lata pro reo probante facit eum dominum,si actor erat dominus & si tertius erat dominus causat ei vsucapionem.ff.de excep.rei iudi.l.si quis rem à nō domino. Item si reus à possessione cadat & vadat ad actorē, poterit reus petere exequi sententiam contra actorem antiquum ex possessione noua,vt ff. de iureiur. l.sed & si possessori.& si hoc non faceret sentētia lata pro tali reo vi condemnationis actoris faceret vi condemnationis domini,quia in reali etiam vbi nō potest fieri condemnatio potest fieri executio.ar.ff. de pe.hæred.l.4.de excep.rei iud.l.à te.§.1. Sed Host. dicit quod reo absente debet ferri absolutoria:nam aut debet reo res adiudicari cùm non sit hoc petitum,nam reconuentio exigitur ad hoc vt actor possit condemnari reo in aliqua principali re aliàs frustra esset reconuentio.ff.de excep. rei iudi. l. si inter me & te.& est expressum.ff.si pars hæred. pet. l. 1. §. proinde.ibi inuicem petere debebunt &c.item dicere quod quando probatio excedit petitionē fiat cōdemnatio ex sola probatione absque petitione ridiculum est,vt c.examinata.de iud.Item pro Hostien. facit.C.de transact.l.pro fundo & no.in l.siue apud acta.eo.tit.nam nō est idem retinere & adiudicare. Sed cùm Inn.concordat glo.ff.de proba.l.circa eū. & Dy.in regu.non licet actori.de regu.iur.li. 6. Item aliquid plus debet consequi reus probando se domi nū quàm nihil probando ar.inst.de act.§.1. Sed pro Host.facit quia natura sententiæ lata pro reo est petere excep.non ius agendi.ar.ff.de eo per quem fac. erit.l.1.§.si reus.Dico ꝙ Inn.dicit verū circa eādē possessionē non vt feratur condēnatoria,nisi per modū silentij,scilicet iustificatoria sententia, pronunciabit enim iudex reum iustè possidere, quia probauit se dominum.& ideò eum absoluet,& sic incidenter faciet mentionē de probatione dominij poterit etiam dicere.Item declaro eum dominum.quia in hoc venit incidenter,& sic confirmat reo possessio.& addetur titulus sententiæ.ar.ff.de carbo.l.1.Resultant effectus prædicti,quia licet mera probatio non habeat paratam executionem,verum est nisi trāsiuit in sententiam confessionē vel iusiuran.Ita no.glo.quæ nō est alibi in d.l.sed & si possessori.§.pen. Et confessio tacita æquipollet expressæ quo ad executionē paratā,quod est no.ff.de pact.l.tale pactū. §.1. Sed dictū Host.habet locū in diuersa possessione,vt si reus possidet dimidiā,actor aliā dimidiā,nā nō ideò ꝙ reus probet excipiendo se dominum totius rei adiudicabitur sibi possessio actoris nec eam euincet,quia nō est actū ad hoc.Nūquā enim exceptio egreditur petitionem,vnde in exceptione compēsationis, si plus est debitū ex quo cōpensatur ad quod cōpensatio obiicitur,& totū probetur,nō tamen in residuo cōdēnabitur.ff.commod.l.in rebus.§.fi. quod singulariter est no.Bal.vide,j.in ver.silētiū.in 1.q.circa med.

Reus voluntarius debet firmare personam suam in iudicio,sed reus necessarius eo ipso quod est citatus habet personam legitimam,Inno.ita no.in c. pastoralis.de excep.fol.189.nu.3.Sed non legitimam causam nisi eam assignet & probat quod tene menti.Et vide Inn.in c.cùm inter.eo.ti.Et est reus necessarius omnis ille contra quem dirigitur narratio petitionis specialiter & non in genere,quia quando fit citatio generalis sine specificatione personæ solum intelliguntur citati illi quorū interest, & quia nō constat quorum intersit habens comparationes si negatur eorum interesse docere debet de suo interesse secundum Inno.ibidem quod no.Bal.

Reus conuentus quando simpliciter negat nō cogitur probare ius suum,sufficit enim sibi quod alleget titulum.ff.de rei vendi.l.in speciali.Secùs si excipit,ita no.Inn.in c.si diligenti.de præscrip.fol.196.in num.2. Dic vt in l.cogi.C.de pe.hæred.

Reus punitur ex eadem inquisitione criminaliter,& cogitur ad restitutionē damnorum,ita no.Inn.in c. cū oporteat.de accu.fol.320.nu.2.& est multum no.Secùs in accus.in l.1.C.quando ciui.act.præiud.cri.Bal. vide Cy.in l.si quis ad se fundum.C.ad l.iul.de vi. & Bart.in l.prætor.§.hoc edicto.ff.vi bo.rap.& in l. interdum.§.qui furem.ff.de furt.

Reus condemnatus per sententiam quæ erat nulla an possit principaliter agendo petere declarari sententiam nullam.Et videtur quod sic,vt.ff.fami. ercis. l. quędam mulier.de iurepa.l.fi.Sed in causa nullitatis incidens quæstio est,& incidit causæ appellationis, non autem est causa principalis & per se intentata, vt no.C.quan.prouo.non est necesse.l.1.in gloss.ord. in contrarium videtur quod reus est tutus ope exceptionis & sibi sufficit exceptio,vt.l.1.§.si reus.ff. de eo per quem factum erit.l.1.§.si debitor.ff.vt in possess.lega.Item ex quo sententia est nulla non expedit à iudice petere id quod est ipso iure dispositum vel concessum.ff.de condi.insti.l.quæ sub conditione. §. si & l.1.C.de thesau.Solutio , dicunt quidam quod reus nō potest agere de nullitate principaliter & per se,vt.l.purè.§.fi.de excep.do.Sed tu dic quod officiū iudicis oritur quo petitur sententia nulla declarari, & reuocari quatenus de facto processit,vt.l.4.C. de accu.facit quod no.ff.de feriis.l. 1. in fi. principij. ff. quæ senten.sine app.rescin.l.1.§.1. de eui.l. minor. in prin.nec obstat quòd datur exceptio,nam & nihilominus actio,id est,officium iudicis loco actionis dabitur.ar.ff.de lib.le.l.quod mihi.& quod no.ff.de iureiu.l.sed & si possessori.post prin.secundum Abb.in cap.de senten.& re iud.& tene menti.Bald. vide per Bart.in l.quidam in suo.ff.de cond.inst.& ibi etiam per Bald.vide etiam per Barto.in l.fi.quos.de C.decurio.lib.10.Sed an procedat,ista petitio dico sentētiam nullam,& si qua est peto eam rescindi vt appellationis,& videtur quod nō secundum Abb.ibidem. Nam siue sit actor originalis siue reus non possit allegare contraria,vt.cap.veniens.de præscri.quia ista sunt contraria essentialiter ratione finis nam contraria naturæ sunt.Præterea si sententia fuit lata ab ordinario causa appellationis pertinet ad superiorem.Causa nullitatis non pertinet ad superiorē,sed ad eū iudicē qui iudicauit,vt.C.quomodo & quādo iud.

iud.l.si vt proponis.in glo. C.de sent.ex peri.reci.l.1. C.de sen.& interl.om.iud.l.1.Sol. dicit Dy.quod aut appellat actor & nō procedit libellus implicans cōtraria.arg.C.de inoffi. test. l. eum qui. aut appellat reus & tunc procedat libellus,quia causa nullitatis venit incidenter,vt in l.1. C.quando prouo. non est neces.Sed ista ratio videtur falsa, nam dicto libello causa nullitatis expressæ, & per prius non per posterius intentatur,vnde principaliter venit adeò ꝙ licet appellatio à principio esset ipso iure nulla, vel postea deserta,tamen durat causa nullitatis.argu.C. si penden.app.l.3.facit quod no.Inno.in cap.sępè.de app.& Guil.de Cu.in l.suum.C.de iure delib. & vide per Barto.in l.si expressim.ff.de ap.Oldr.dicit quòd libellus procedit, quia iudicia quæ simul cumulantur sunt simul tractanda & contigua: ad quod facit capitulum,constitutus.de in inte.rest.& quod ibi no. per Innoc.in c.cùm olim. §. eadem. de priuileg. sed Inno.alibi dicit,quod aut appellatur à diffinitiua & procedit dictus libellus. Aut ab interlocutoria nōn habente instar diffinitiuæ.Et tunc superior non cognoscit de nullitate sicut non procedit libellus respectu nullitatis,quia interlocutoria nulla ipso iure nunquam defertur ad superiorem in gradus iurisdictionis.Sed ad eundem iudicem pertinet corrigere factum suum,ita no.Innoc.in c.dilecto.de app.quod est valdè not.Ad hoc facit quod vbi cœptum est iudicium adhuc pendet ibi,& non alibi finem accipere debet.ff.de iud.l.vbi.imò plus est dicendum quod si in libello non est facta mentio nullitatis,tamen de ea pronunciari potest quia inest tacitè,& quia incidentia expediuntur sine libello.ff.de excu.tut. l. qui test.ff.de mino. l. verum. §.ex facto. ff.de appel.l.si constat. ff.de ædil.edic. l.ædiles.§.item sciendū.Sed pone condemnatus petit sententiam pronunciari nullam iudex pronunciat sententiam nullam. Sed reus vltra dicit,domine absoluatis me à debito.Dicit iudex superior,ego non sum iudex debiti,sed iudex processus & nullitatis eius. Modò quæritur an iudex nullitatis possit de debito pronunciare,& videtur quòd non quia est petitum corā eo, nec habet in hoc iurisdictionem,sed vbi cœptum fuit iudicium ibi finem accipiat.ff.de iudi.l.vbi cœptum. secundum Iaco.Bu.in d.l.si vt proponis.sed Bar.dicit, quod iudex nullitatis succedit in locum primi iudicis in absoluendo & condemnando super contentis in prima petitione,per.l.absentem.C.de accu.in verbo ibi pro sua iustitia reformabit,vide per Bart. in l.si expressim.ff.de appel.& in l.pe.C.quādo prouo. non est neces.habet enim causa nullitatis naturam appellationis vt deuoluat totum negotium. ad idē. ff. famil.ercisc.l.quędam mulier. vbi corrigitur sententia & pronūciatur super actione prima ad idem de iure patro.l.Carmelia pia.sed Iaco.de Are.cōcedit hoc quando causa ad primum iudicem redire nō debet propter suam iniquitatem & dolum, vt.d. l.4. C. de accu.aliàs ad eundem redit pronunciatio nisi sit appellatū, vt d.l.vbi cœptum.&.d.l.carmelia pia.& hęc teneas & no.benè ista.Bald. vide Cy. in l. eos.C.de appel.& Bald.in l.tale pactum.§. qui prouocauit.in 14.q.ff.de pac.vbi videtur distinguere an sit petitum vt pronuncietur super principali vel non sit petitum.

Rex,vide omninò suprà,in verbo,Papa.in 1.q.& suprà, in verbo, bellū. in 1.q.&.suprà,in verbo,princeps. in 1.q.& suprà,in verbo,bellum.in pe.q.& suprà,in verbo,citatio.in 44.q.

Rex potest donare & etiam alienare moderarè, non, ita immoderatè vt lædatur dignitas regalis,ita not. Innocent.in c.intellecto.de iureiur.fol.188. idem in Imperatore,vt not.in Auth.quomodo opor. episco. in prin.col.1.

RVMOR est vocum multitudo. Fama verò est opinio,vt c.ad petitionem.de accu.per Inno.

Rumor minor est quàm fama,ita not. Inn. in c.tertio loco.de præsumpt.facit tex.in c.super eo.de consan. & affini.& facilius nascitur & finitur rumor quàm fama.l.fi.ff.de hæredi. insti. Item indicium minus est quàm semiplena probatio.ff.de proba.l.cùm probatio.per.glo.

Rusticus,vide suprà,in verbo,ciuitas.in 3.q.ibi.& in honoribus municipalibus rustici non continētur.Bal.

SACERDOS quando debeat dimittere missam propter præsentiam excommunicati & quando non,vide Inn.in ca. nuper. de senten.excom.fol.358.nu.3.& c.vt famæ. eo.tit.vbi per Inno.

Sacerdos etiam simplex absoluit ab excommunicatione in articulo necessitatis,ita not.Innoc.in c. decæterò.de senten.excom.tex.est in c.nuper.in fi. eo. tit.fol.359.num.6.idem tenet Abb.in c. fi.de sepul.Et dicit quod excommunicato qui confessus fuit non potest interdici sepultura, licet non satisfecerit, quod not.Bald.

Sacerdos non debet testificari nec diuulgare illud ꝙ sibi dictū est ex cōfessione,quia illud scit vt Deus nō vt homo,ita not.Innoc.in c.qualiter.de accusa. fol. 319.nu.2.& not.idem in summa de cōfes.q.186. & per beatum Thom.in.2.2.q.70.artic.1.in resp.secundi argumenti,vide infrà,in ver.testis.q.60.

Sacerdos in foro pœnitentiali est publica persona & potest stipulari absenti,ita no.Inn.in ca.parochi.de sepul.fol.267.vide glos.not.in c.quanquam. de vsur. lib.6.Adde quod in foro pœnitentiali non requiritur præsentia aduersarij,secùs in foro iudiciali.ff. de confess.l.certum.§.si quis absente.

Sacerdotes electi à capitulo quando dicantur habere curam animarum,vide Inn. in c. cùm non igno. de præb.fol.232.nu.1.vide ỹ.in ver.testis.in 51.q.

Sacerdoti pauperi an liceat locare operas spirituales dic quod non in pręiudicium dominorum, sed in eleemosynis sic,ita not Inno.in c.quoniam.ne præla. vic.suas.fol.328.num.3.& 4.

Sancti quando dissonant in opinionibus neutra sapit hæresim.ita no.Inn.in c.ne innitaris.de const.

Satisfactio,vide suprà,in ver.accusatio.in 4.q.

SCHEDVLA vide infrà, in ver.sigillum.in 4.& 6. q.& vide suprà,in ver.citatio.in 32.q.

Schisma est triplex, vt per Inn.in c.1.extra de schisma. fol.331.num.1.

Scientia præsumitur post duos menses à die publicationis vel bonus vir arbitrabitur,ita no.Inn.in c.2.de const.fol.2.& l.fi.ff.de decre.ab ordi.fac.Bal.

Scientia cācellarij habetur pro scientia Papę, ita not. Inno.in c.cum dilecta.de rescr.fol.19.nu.3.

Scientia præiudicat personę trāsuersali in suis casibus, licet citatio non interuenerit,vide Inno.in c.quamuis.de re iud.fol.205.num.4.& sic not. casus in quibus sufficit sola scientia sine aliqua denunciatione, & vide. C.si vnus ex plu. app.l. 1. Sed speciale est in causa appellationis, quia sententia est indiuidua, & ibi vide Cy.Bal.

Scientiam probare debet qui allegat scire,Inno.de fil. presby.c constitutus.fol. 71

Scire nullus tenetur,sed credere & opinari,ita no. Inn. de rescr.c.nisi cùm pridem.

Scribens sententiam mortis irregularis est,ita no. Inn. in cap.sententiam.ne cle.vel mona folio.299.nume. primo.Et quid de balistariis similiter, vide ibidem

per eundem Inno.

Scribi non debet in instrumentis aliquid quòd sit contra bonos mores vel contra ius, ita not. Inno. in c. filius. de testa. fol. 260. Adde etiam quòd nec insolita nec nimis cautelosa. ff. de condit. insti. l. si quis sub cõditione. & quod ibi not. & tene menti hic. Bald. Et sic no. quod cautelosa prouisio & adiectio clausularum insolitarum præsumptionem fraudis inducit, vide in c. illo vos. de pig. & in c. ad nostram. de emp. & vend.

Scriptum si est alicui quòd faciat Titio prouideri, & prouisor mãdat quod fiat hoc in certa ecclesia, & ibi hoc de iure fieri non possit potest mandare quod alibi recipiatur, secùs si de iure tenet man. licet non habeat facti executionem, ita no. Innoc. in c. in literis. de offi. dele. fol. 80. nu. 2. ar. ff. de fideicom. l. quia satis. & ff. de mand. l. inter causas. §. abesse. & ff. qui satis. cog. l. quoties. cum si. & c. super. eo. de offi. dele. per eundem, & vide per Inn. in c. de cæterò. de re iud.

Scriptura qualis dicatur publica, & qualis non, vide in c. 1. in prin. sub de fide instr. per Innoc. vide suprà, in ver. prælatus. in 2. q.

Scriptura qualis dicatur authentica, & qualis non vide in d. c. 1. in princ. de fide instru.

Scriptura ex quo est facta manu publica, & habet sigillum authenticum, & mortuis testibus ibidem scriptis facit fidem & creditur illi scripturæ, dummodò non sit in aliquo vitiata, vel vituperata, vel suspecta, vel calumniosa, ita no. Inn. in d. c. 1. de fi. instru. fo. eo. super ver. publicam. & ibi tex. ad literam. Bald. vide in c. cum P. tabellio. eo. tit. per Inno.

Scriptura iudicis licet sit tribus testibus subscripta nõ probat acta, nisi ipse iudex sit iudex & notarius & ea scribit vt notarius, ita no. Inno. in c. cùm à nobis. de test. fol. 169. C. de sac. san. eccl. l. iubemus. §. his tabel. quod no. Bal. Et sic scripturæ iudicis non creditur, licet sit facta in iudicio, vide Bal. in Auth. si quis in aliquo documento. C. de eden.

Scripturam neganti esse notarij incumbit onus probandi. Inn. in d. c. 1. de fide instru. fol. 178. num. 9. Adde quod no. in c. veniens. de verbo. sign.

Scripturæ registri, an faciant fidem, vide Inno. in cap. 1. de procur.

Scripturæ solius notarij creditur circa dicta testium. ita no. Inn. in c. cùm dilecti de elec. fol. 40

Scrutinium, vide suprà, in ver. persona. in 1. q.

SENEX quando dicatur quis ita quod eius testimonium recipiatur ante lit. contest. relinquitur arbitrio iudicis, ita not. Innoc. in c. quoniam. vt li. non conte. fol. 136. nu. 2.

Sentẽtia lata super crimine est perpetua, secùs si super contumacia, ita no. Inno. in c. ex literis. de const. fol. 4. num. 2. & ibidem Hosti. & glos. Sed quomodò potest esse perpetua, quia dicit gloss. in Auth. vt nul. iudi. §. ad hæc. ver. iubemus. collat. 9. quod præcepta iudicis nõ durant vltra tempus suę iurisd. per l. fi. ff. de pœ. & de iurisd. om. iud. l. eũ qui magistratus. Facit quod not. in l. 1. C. de postu. l. si certarum. §. fi. ff. de test. mil. & offi. leg. c. præsenti. lib. 6. hoc intellige lite non contest. nec cognitio de causa facit præcepta, quia tunc sua pręcepta non extenduntur vltra tempus suæ iurisd. Secùs si pręcedit litem contesta. quia tunc sunt perpetua, ita no. glo. valde no. in d. l. fi. ff. de pœn. & sic tollitur contrarium. de. d. l. 1. C. de postu. & ibi no. in opin. & hęc in arbitrariis, alia autem præcepta sine causa nõ valent. vt. l. 3. C. commi. vel epist. Et cum causa sunt perpetua. ff. de iudi. l. si debitori. & l. quoties. C. de fideicommis. Bald. Adde quòd not. Arch. in d. c. præsenti.

Sententia non debet formari contra canonicum qui defendit ecclesiam seu eius personam, sed debet formari contra ecclesiam quam defendit, ita not. Abb. in c. cùm iam dudum. de præb. & licet sic vnus canonicus possit suam ecclesiam defendere, non tamen in eius personam sed in personam ecclesiæ sententia est formanda, & tene menti Bald.

Sententia, regula est quod cui nocet sententia noceãt & acta, ita not. Inno. in c. causam quę, de test. fol. 167. num. 3. quod no.

Sententia quæ erat nulla propter defectum iurisdictionis si per superiorem pronunceitur aliqua conualescit. ita not. Inn. in c. super literis. de rescri. fol. 16. nu. 11. vide suprà, in ver. casus. 7. q.

Sententia lata per obreptionem quando debeat retractari. vide Inn. in c. cùm dilecti. de rescrip. fol. 19. nu. 3. vide infrà, in ver. testi. in 42. q.

Sententia lata super iurisdictione respectu territorij lata inter partes domino nõ præiudicat, ita no. Inn. in cap. super literis. de rescr. fol. 11. vide supra, in ver. reus. in 3. q.

Sententia interdicti ritè fertur in vniuersitatem, quia potest ferri pro alieno delicto, ita not. Innocent. in capitu. bonæ. de elec. fol. 34. vide supra, in verb. citatio. in 18. q.

Sententia lata super inquisitione preiudicat accusationi nisi probet de proprio interesse, & de ignorantia, ita no. Inno. in c. cum dilecti. de elec. & vide per. Bar. & Inn. in c. cùm P. manconella. de accu. fol. 317. nu. 1. 4. 5. 8. & 9. vide. s. in ver. citatio. in 9. q.

Sententia lata super ætate non transit in rem iudicatam, quando lata fuit ex aspectu vel præsumptione, vel summaria causæ cognitione, vt ibidem. Host. Si autem ex plena discussione tunc transit in rem iudicatam, pro probante, & contra probantem, vt. l. de ætate. ff. de mino. tene menti. Bal. vide supra, in ver. citatio. in 19. q.

Sententia super ętate nõ facit ius vbi vertitur periculum animę, ita not. Inno. in cap. cùm dilecti de elec. fol. 42. nu. 8.

Sententia lata interdicto vti possidetis contra defunctum non mandatur executioni contra hęredem ex facto hęredis, ita not. Inno. in c. abbate. de ver. sig. fo. 370. nu. 3. Ratio est, quia est diuersum factum de quo non est actum. l. de ea. §. fin. ff. ad exhib. Bald. vide. ff. de pig. act. in l. rem alienam.

Sententia arbitratorum siue fuerit bona siue mala est seruanda, ita no. Inno. in c. sicut. de sent. excom.

Sententia expensarum potest ferri licet quis non fit citatus ad hoc si erit contumax, ita not. Inn. in c. calũniam. de pœ. fol. 353. num. 2. Ratio est, quia citatus in principali videtur citatus in accessorio, &c. Bal.

Sententia potest retractari propter æquitatem casus superuenientis, ita no. Inn. in c. 2. de purga. cano. fol. 350. & ibi casus. idem tenet Azo in summa. C. de rę iud. quòd no. Bal. & est casus. ff. ad leg. Aqui. l. in l. Aquilia si deletum. & de cond. fur. l. si fullo vel sarcinator. &c.

Sententia quæ dicatur generalis, & quę generalissima, & generalitas sententiæ præsupponit generalitatem libelli, quia sententia debet correspondere libello. Et quæ sunt illa quæ debent poni in libello specificè, & quę non. De omnibus istis vide per Inn. in c. tãta. de exces. prel. fol. 344. nu. 4. Et dicit quòd principalia sunt nominatim petenda. Sed accessoria iuris & accessoria actionis veniunt tacitè iudicis officio mercenario secundum Inn. ibidem. & est ratio, quia iudicis officium mercenarium libellum non desiderat, vt no. ff. de interrog. act. in rub. Bal.

Sententia absolutoria ab instantia iudicij non est diffinitiua, quia vt diuersa ponitur, ita Innocent. in c. ad petitio.

ad petitio.de accu. fol.321.nume.3.& est casus in l. Titia. ff.de actio.& oblig. & ibi Barto.& glos.ord. in l.clarum.ff.si ser.vend.& not.per glo.in c.fina.de app.in Clemen.vbi not.quòd absolutoria ab instantia appellationis est interlocutoria.Bald.

Sententia lata per iudicem secularē super dote valet, ita no.Inn.in c.de prudentia.de dona.inter vi.& vxo. fol.315.

Sententia legitimationis vel illegitimationis non facit ius quoad alios, ita not.Innoc.in cap.causam quæ. qui filij sint legit. fol.312. num.5. Nec sententia falsi secundum eum ibidem, & est casus l. 2. C.de fide instrum.Bald.

Sententia enim filiationis facit ius, vt l.1.in fi. ff.de lib. agn.quæ est contra.Bal.

Sententia debet formari contra defensorem defensorio nomine, ita not. Innocent. in cap. causam quæ. qui filij sint legit.fol.313.num.9.vide Bar.in l.solutionem.ff.de solut.

Sententia super legitimatione personarum potest reuocari & post lit.contest.ita not.Innoc.in c.nouit. de app.fol.211.in contrarium facit.ff.de iu.l.sed & si susceperit.Bal.

Sententia lata super naturali possessione an præiudicet possidenti ciuiliter, vide per Innoc. in c.quamuis.de re iud.fol.204.nu.2. vide.ff.de vsuf.l.cuiuscunque.§.1.Bald.

Sententia excommunicationis,suspensionis,& interdicti est specialis,vt si lata est sub conditione: vel dic, interim quandocunque possit appellari etiam post 10.dies,quia huiusmodi sententiæ nunquam trahuntur retrò etiam si iudex dicat ex nunc prout ex tunc excommunicamus,vt ff.de off.procons.l.obseruare. §.fin.& de verb.obl.l.huiusmodi. quod est verum in conditione de futuro,secùs si de præsenti vel de præterito,vel purè, quia tunc appellatio non suspendit executionem quæ statim traxit secum suum effectū, nec enim excommunicatus reconciliatur per app. sed per absolutionem,& manus impositio.quia ista forma tradita est ab ecclesiis.Ecclesiastica forma tenaciter seruanda est,nam omissio modi vel formæ etiam in actu fauorabili impedit dispositionem legalem.ff.de ver.obl.l qui Romæ.§.flauius.item quia trahit secum inseparabilem executionem iuris, & de iure,vide Innoc.in c.præterea.de app.fol.211.nu. 5.& gl.in c.1.de conces.præb.in Cle.Sed dubitatur de ista sententia,excommunico te nisi solueris,an sit pura vel conditionalis retractanda facta solutione. Et si quidem sententia incipit à condemnatione,videlicet,condemno te ad 10.nisi solueris in tali termino,excommunico te,ista excommunicatio est cōditionalis,& moram nō soluendi desiderat secūdum Inno.quia venit ad pœnam cōtumaciæ,& ideò malè dicit gl.quæ est.ff.de act.& obli.l.obligationum ferè. §.conditio.nam dictio nisi aut inseritur obligationi primariæ aut secundariæ.Primo casu facit conditionem.ff.de cond.& demonst.l.quibus diebus.§.quidā, Secundo casu non facit conditionem. ff.de in diem addic.l.2.nisi moram desideret,vt hic,vel dic vt not. in d.l.2.Aut enim apponitur ad inchoationem commodi,& tunc facit conditionem, aut ad executionē commodi,& tunc facit modum, vt l.vniuersa. C.de prec.imper.offer.aut ad expirationē contractus vel beneficij & tunc non,aut adijcitur ad inchoationem incōmodi & pœnalitatis,& tunc facit conditionem, vt hic ex natura. Sed quid erit de ista sententia, excommunico te si eliges,an ista sententia requirat actum in facto esse & sic valeat electio tanquam facta à non excōmunicato,an sufficiat in fieri vt excommunicatio actum præuenire videatur ꝙ est verius secundum Inn.quia qui excommunicat videtur interdicere,& mens sententiæ est ponderanda,ita not. in simili.ff.fam.ercisc.& puto.§.1.ita not.Inno.in d.c. præterea requisisti.de app.quod tene mēti.Bal.vide Cy.in l.1.C.si aduer.del.& facit de verb.sig.c.intelligentis.& c.præterea.& c.in his.vbi magis ponderatur mens sententiæ quàm verba.quòd nota bene.

Sententia lata præiudicat in omnibus quæ consecutiuè sunt priorum iudicatorum,non in his quæ requirunt nouum iudicium,ita not.Inno.in c.cùm super. de re iud.fol.200.in princ.

Sententia qualiter sit ferenda in personalibus actionibus si reus cadat à possessione,vide Innoc.in c.1.de re iud.fol. 198

Sententia quibus verbis debeat formari,vide Innoc.in c.abbate. de re iud.& ibi dicit quod iudex potest dicere ego & nos,licet sit vnus solus iudex.Innoc.

Sententia præiudicat ei qui scit suam causam agi si nō appellat.ita not.Innoc.in c.sicut nobis. de re iud. & eo tit.& in c.quamuis.& ibi not.

Sententia in quibus casibus tenet contra res prius indicatas,vide Innoc.in c.suborta.de re iud.fol. 204

Sententia lata propter falsos testes retractatur,ita not. Innoc.in c.cùm inter.de re iud.fol.199.nu.2.

Sententia diffinitiua lata per iudicem appellationis an valeat appellatione deserta,vide per Innocen.in cap.ex ratione.de appel. fol.208.num.3. & per Dyn. in l.scire oportet.§.consequen.ff. de excusat. tut. & instit.de action.§.rursus. Ratione dubij valet fortè in casu vero existente.

Sententia condemnatoria lata super aliquo capitulo libelli generalis,vt plurium capitulorū specificatorū an intelligatur absolutoria in cæteris capitulis, vide Innocen.in c.cùm inter.de re iud.fol.199.nu.3. qui dicit quòd sic in libello generali.Secùs in capitulis specificatis secundum eum ibidem.Primum est verum mero iure,Sed quo ad effectum de æquitate subdistinguitur, quia aut est generalis persecutio, aut specialis, si generalis verum dicit Innoc. si specialis, aut per errorem, quia prosequens ignorabat se habere ius aliquod & tunc non noceat.C.de iudi. licet. aut pro maleficio causa diuendendi vnū processum in plures,& tunc in omnibus nocet.ff.de arbi.l.de rebus.ita no.Cy.secundum Petr.in d.l.licet C.de iudi.& ibi videas.Item in sententia absolutoria debet inseri causa,in cōdemnatoria non,quia respicit libellum ff.de insa.l.2. C. de iudi.l.properandum. Bald.Vel clarius ad ratificandum istā materiam dic vbi sunt plura capitula quæstionis iudex hodie super vno,cras super alio poterit ferre sententiā,sed si vna est sententia de expen.li.vt in c.auditis.de procur.& melius in c.finem.de dol.& contu.Inno.dicit quod in primo dicto sententia est nulla qua condemnauit,idē si absoluisset siue fuerit sentētia iudicis ordinarij siue alterius,vt no.glo.ord.C.si aduer.rem iud.l.1.& ff. de arb.l.diem.in gl.posita super verbo,à tota.& not. in l.apud Celsum.§.item quæritur.de exce. doli.& l. pro his.C.de app.l.eos.& l.ampliores. & ff. famil.ercisc.l.in hoc iudicio.& de iud.l.de qua re. & l.1. C. de ord.iud. Sed in contrarium videtur extra de arb. c. cum tempore.sed solue vt ibi.Ber.Inn.& Io.And.dicunt quod habeat locum siue capitula principaliter & singulariter petātur in eodem libello siue petatur magna summa siue parua, siue plures res, vt not. in d.l.diem.in gl.à tota.in fi.dum dicit,item in plutibus controuersiis per l.quidam tantùm.in prin.& in hoc malè dicit Inno.Si verò in diuersis libellis tunc separatim potest ferre sententias,& quælibet valebit per d.l. quidam tantum. ver. quid si vt separatim quasi plura compromissa,&c. Non obstat. l. etiam. §.1. ff.

de mino. quia non loquitur in causa principali sed in causa restit. in integrum vt ibi. licet à certo capitulo petere rest. in integ. vbi non est necesse ab omnibus petere super quo est restitutio indulta & sententia valebit siue sit confirmans siue non. Non obstat. l. quædam mulier. ff. famil. ercisc. quia ibi loquitur in causa appellationis vbi licitum est à certo capitulo appellare, nec est opus à tota sententia appellare vbi sententia lata est in vno capitulo à quo non est appellatum valet licet tota sententia non tangatur. Secùs in causa principali vbi omnes controuersias in eodem libello insertas super diuersis capitulis valet sententia vna decidendo, absoluendo, condemnando vel in parte absoluendo, & in parte condemnando secundum quod expedit, vt d. l. diem. §. quid tantùm. ff. de arb. & in l. in hoc iudicio. ff. fam. ercisc. & d. l. etiam. §. si ex causa. ff. de mino. secundum Iaco. de Are. Odo. Ratio enim est quia sententia debet esse cõformis libello, aliàs est ipso iure nulla, item iudex non potest diuidere libellum nec pro parte sua officio fungi. Et circa hoc satis quod triplex est pars, scilicet, integralis, numeralis & reciproca, nã si vendico domum, & iudex solum iudicat de superficie & non de solo ipso iure non valet sententia, quia totum integrale est petitum, & de toto integrali nõ potest ipse diuidere nec scindere, iurisdictio enim & officiũ pronunciandi debet esse indiuiduum & integrale, sicut dicimus in testamento, quod actus ipsius est indiuiduus. l. hæredes palam. §. penult. ff. de testam. Testamentum enim dicitur sententia sicut ipsa sententia iudicis & quòd indiuiduũ recipit strictiorem similitudinem. ff. de admin. tut. l. inter tutores. Pars verò naturalis est triplex, scilicet pars rei, id est quantitatis, pars actoris, id est capituli in actione generali, & pars libelli, vt cum plures in eodem libello simul cumulantur actiones. In prima parte sententia ipso iure non valet, vt si peto decem & iudex profert sententiam in 5. vt not. in l. 1. C. si aduer. rem iudi. Nisi agamus contra plures in solidum, tunc enim valet sententia contra quemlibet pro parte, licet quo ad singulos sit pro parte tamen quo ad diuersos est insolidum, vt l. 1. C. si plures vna sent. quia super toto est pronunciatum. Et vide Cyn. in d. l. penult. in 2. parte. quando sub vna actione plura capitula comprehenduntur, siue vnum qualificet aliud siue non, tamen super toto est pronunciandum. Tamen quædam differentia est, nam ibi sunt duo capitula coæqueua siue paria. Si libellus fuerit generalis & prosecutio generalis ipso iure non valet sentẽtia in parte, vt l. quid tamen. ff. de arbitr. Si autem specialiter fuerit prosecutus refert, quædam est prosecutio ad litis inchoationem, vt lit. contest. quædam ad vehementem probationem, vt subsequentia post lit. contest. Si ergo lis fuerit specialiter contest. super certo capitulo tantũ valet sentẽtia ipso iure, & alia capitula super quibus non fuit lis contestata complecti non potest, quia diffinitiua non potest ferri super eo super quo nõ erat lis contest. Si autem erat generaliter lis contestata, sed postea actore patiente declarata super vno capitulo, si quidem sequitur, scilicet tunc sententia specificè fertur in vno capitulo reseruato tamen iure si quod competit, in aliis autem valet sententia. Si autem simpliciter est lata tunc de iuris rigore non diuiditur secundum naturam sententiæ quæ est quòd sit indiuidua, & ideò de rigore in omnibus obest, sed de æquitate quia non prosecutus est omisis mediis datur replicatio nisi actor dolo fecerit causa vexandi reum. ff. de arbitr. l. de rebus. & not. in d. l. licet. per Cy. Sed vbi capitulum qualificat aliud, omisio qualitatis non vitiat substantiam, sic ff. de pœnis. l. si præses. non enim tanta vis est accidentis licet dependeat ab ipsa substantia, sed econtrà facit quòd not. ff. de suspec. tut. in l. hæc enim. In tertia verò parte vbi plures actiones cumulantur eodem libello & iudex iudicat de vna tantùm, dico quod plures libelli censentur & valet sententia iure, vt si quis cumularit petitorium & possessorium. C. de appellationibus. l. 1. & est pars reciproca. Et tunc aut reciproca circa idem iudicium vt numero indiuisorio & tunc non valet sententia in parte lata, vt si iudex designat vni partem & non alteri, ad hoc facit lex in hoc iudicio, famil. ercis. Aut sunt diuersa iudicia, vt causa conuentionis & reconuentionis, petitionis & compensationis, tunc valet sententia in altero, sed propter iniquitatem iudicis potest appellari. ff. quæ sentent. sine appel. rescin. l. 1. in fi. & de compen. l. quid. §. 1. cum simi. Et per ista verba plura iura ad consonantiam rediguntur. Innoc. hìc aliqualiter tangit ista in c. cùm inter nos. de re iudic. sed hìc not. hoc clarius. Bald.

Sententia est certa licet referatur ad instrumẽta in iudicio non producta, ita not. Innocent. in capitulo, cùm venerabilis. de except. fol. 190. num. 8.

Sententia iudicis excommunicati si non erat publicè excommunicatus valet, ita no. Innoc. in c. except. de excep. fol. 296. numer. 1. casus est in c. ad probandum. de reg. iur. Nam sententia publicè excommunicati non tenet, vt hìc per Innocentium & per Abb. in d. c. ad probandum. de re iudi. & etiam de iure ciuili, vt not. in l. prima C. de re iudi. in gloss. ordinaria, quam not. quia est singu. Bal.

Sententia arbitratoris condemnatur etiam si sit iuratum non venire contra, not. Innocentius in capitulo quintauallis. de iureiurand. fol. 18. num. 2. & vide suprà. in verbo. præsumptio. in 3. quæst.

Sententia reductiouis ad arbitrium boni viri meretur executionem officio iudicis, ita not. Inno. in d. c. quintauallis. de iureiurand. fol. eod. idem in iuramẽto apposito in compromisso arbitratoris secundũ eum ibidem.

Sententia lata per arbitratores in quibus solennibus valet, quia quod fit ab eis tenet & in quacunque die solenni. Ratio enim est, quia arbitrator non dicitur propriè iudex, nec iudicium censetur, nec per cõsequens sententia, vide Innocentium in capit. quintauallis. de iureiur. fol. vt suprà. & vide in Auth. vt diffe. iudi. §. si verò, colla. 9. & in Spec. in titul. de arbi. §. fin. sed nunquid amicabilis. Bald. vide suprà. in verbo. factum. in 12. quæst.

Sententia debet mãdari executioni nõ obstante quòd aliquis dicat se habere ius in illa re, præstita tamen cautione per illum cui illa res est adiudicata, ita no. Inno in c. veniens. de testibus. fol. 171.

Sententia potest ferri in causa matrimonij sine scrip. ita no Innoc. in c. Albericus. de testi. fol. 265. num. 1. in aliis autem casibus requiritur scriptura & potest ferri sine testibus secundum Innoc. ibidem. Sed arg. contra in Auth. de hære & falci. §. si verò absti. col. pen. Solu. dic quòd ibi loquitur in inuentario. Bal.

Sententia lata præsente parte & non contradicente præsumitur pro eo quod sit lata solenniter & veritatem contineat. ita not. Inno. in c. quoniam contra falsam. de probat. fol. 164. ad hoc facit. l. 1. C. de re iud. & l. cum ostendimus. §. fin. de fideiuss. tut. & l. fin. quando appellan. sit. Bal. vide glos. fin. in fi. in d. cap. quoniam contra falsam.

Sententia licet dicat qualiter lis sit contest. & iuratum fuit de calumnia, &c. vt solet apponi in sententiis non propter hoc creditur sententiæ nisi alias appareat per acta, ita not. Innocent. in d. cap. quoniam contra falsam. fol. eod.

Sententia

Sententia excommunicationis non præsumitur pro iudice nisi prout in aliis sententiis,ita not.Inno.in d.c. quoniam contra falsam.fol. eod.

Sententia diffinitiua debet ferri ex personali citatione,idem in sententia excommunicationis, quia requiritur monitio.Hoc verum nisi reus malitiosè latitaret,q̃ præsumitur ex coniecturis,vt not.in l.Fulcinius.ff.ex quib.cau.in pos.ea.Vel etiam absens à loco debitæ residentiæ,puta ab ecclesia vbi tenebatur residere:nam tunc sufficit eum citari ibidem. Præsumitur enim se malitiosè absentare cùm teneatur ibi residere,hoc verum agente eo, cui est obligatus ad residentiam, puta agit ecclesia contra clericum vel vxor contra maritũ.Secùs si tertius ageret,quia quo ad eum non tenetur residere,vt istud no.per Inno.in c.si aduersarius.de eo qui mit. in posses.causa rei seruan.fol.159.nu.7.Bal.

Sententia etiam incerta non valet super expen.ita no. Innoc.in c.finem.de dolo & contu.fol.155.nu.2. vide sup.in verbo,petitio.in 5.q.& sup.in verbo,confessio in 6.q.

Sententia priuationis non est necessaria,quando quis renunciauit beneficio,quia ipso iure est priuatus, & ideò sine alia citatione potest statim ab ordinario alteri conferri beneficium illud, & auferri sibi possessio.Sed quando quis per delictum vel contumaciam est priuandus tunc requiritur sententia& ea lata priuatus erit & non antè,ita not.Inn.in c. audita de resti.spo.fol.148.nu.4. Ad vltimum dictum vide glos.quæ tenet contrarium in ca.commissa.de elect. lib.6.in glo.quid si,&c.Circa primum dictum, vide in c.licet episcopus.de præben.lib.6.in nouella.& in c.secundum leges.de hære.& de offi.ord.in c.ordinarij.eo.lib.in nouella.

Sententia iudicis qui bona fide est in quasi possessione iurisdictio.valet.Vnde in iurisdic.quæritur possessio ab ordinario quando ingressus est territorium, & subditi sibi obediunt in præceptis,vnde magis signũ obedientiæ est facere siue obedire quàm pati.ita no.Innoc.in c.in literis de restit.spo.fol.148.nu.7. & 8.De hoc vide l.si vrbana.ff.de condi.inde. & l.filiæ. ff.de solu.

Sententia fertur non solùm super eo quod petitur,sed etiam super causis eius.ita no.Inn.in c.cùm ecclesia. de causa posses.& proprie.fol.220.nu.2.

Sententia non tenet quando non præcessit legitima citatio,ita not.Inn.de procu.c.querelam.fo.108.nu.2. & vide ff.de re iudi.l.si cum nulla.& in l.vir bonus.ff. iudi.sol.& in l.si pater.C.ne de stat.defun.secùs si est aliqua & potest elidi q̃a arctat nisi opponatur.Bald. vide s.in verbo.citatio.in pen.q.

Sententia vel processus quando petitur annullari imploratur officium iudicis,ita not.Inn.in c.ex insinuatione.de procu.fol.109.idem si contractus,vt in c.cõstitutus.de in inte rest.& offi.iudicis largo modo dicitur actio personalis.& non parit exceptio rei iudi. nisi ex causa expressa in libello,ita not.Inn.in d.c.ex insinuatione,vide per Bar.Bal.in l.quæ sub conditione.§.fi.ff.de condi.insti.

Sententia vniuersalis mandatur executioni in rebus quæ probantur tempore executionis,ita no.Inn. de offi.ord.c.conquerente.fol.100.facit l.facultas.C.de iur.fis.lib.10.Bal.

Sententia lata super iurisdictione negatiuè non potest reuocari etiam de voluntate partium prorogantiũ, ita no.Inn.in c.significasti.de offi.deleg.fol. 80

Sententia non meretur executionem nisi constet de citatione vel præsentia partis tempore sententiæ, ita no.Inn.in c.cum in iure.de off.deleg.fol.138.num. 3. idem tenet Guil.de Cu.in l.1.ff. de in ius voc. Bald. & vide ibi Guil.& Bar.qui hoc limitant, nisi requiratur citatio in scriptis.& dic vt per Io.And.in c. vlt. de elec.lib.6.in nouella.

Sententia aliquem esse procuratorem nec præsumit esse si negetur.secundum Innoc.in c.cùm in iure.de offi.dele.fol.90.Non obstat.l.optimam.C.de cõtrahen.& commit.stipu. quia ibi loquitur in contractibus in quibus pars nũquã videtur confiteri id quod est de substantia.Bal.vide sup.in verbo.præsumptio. in penul.q.

Sententia in dicto tenet, licet in causa vel ratione non corrigatur,quia falsa vel erronea,ita no.Inn.in c. in præsentia.de renun.folio.60.ar.l.scio. ff. de app. & l. Titianus.ff.quod cum eo.& l.Aemilius. ff. de mino. Nam quandoque remouetur ratio & non dictum. vt l.Papi.exuli.ff.de mino.& vide gl.in l.si is ad quẽ. ff.de acqui.hære.Bald.

Sententia est nulla si non vocati fuerunt quorum interer at,ita no.Inn.in c.dudum.2.de elec. fol. 52. & vide gl.in l.minor.ff.de mino.Bal.

Sententia in notorio fertur etiam non citata parte,ita not.Inn.in c.quanto.de transact.Vide glo.contrariã in c. ad nostram. de iureiur.de diuor. c.porrò.& de purga.ca.c.cùm dilecti.

Sententia lata contra minorem vel ecclesiam ex falsa vel obreptitia probatione pro ipso iure est nulla, vt l.1.C.de sen.aduer.fisc.latis.lib.11.præsertim inter pupillum & tutorem cùm indefensus sit, & solus sit ex vna parte & tutor ex altera.ff.de excu.tut.l.qui testamento.& ff.de mino.l.verum.§.ex facto.Sed si est lata contra maiorem ex falsa causa tacita vel expressa valet,sed datur restitutio.ff.ad Trebel.l.seruo inuito. §.cùm prætor.& ff.de acquir. hæred. l. si is ad quem per glos.& Dy.per Innocentium de renun.c.in præsentia.Bal.

Sententia an mandetur execu. in præiudicium vnius non alterius,vide per Inno.in c.cum super. de re iudi.fol.200.nu.2.

Sententia lata super actione parit excep. rei iudicatæ super eadem actione & super alia quæ primò nõ poterat cumulari,vt ff.de excep.l.fundi.idem in excep. vt c.cùm dilecti.de elect.vt excludat ius excipiendi, ita not.Inn.in c.2.de ord.cogni.fol.141.& ipse idẽ eo. tit.c.fi.& per Host.ibidem Bal.

Sententia lata super exceptione contra excipientem si processus fuerit summarius nõ tollit ordinariam iurisdictionem,ita not.Inno.& Host.in d.c.2.& fi.de. ordi.cogn.facit ff.de re iudi.l. à diuo Pio. §. si super rebus.si verò processus fuerit ordinarius, aut tendit ad eundem finem cum actione,& tollitur actio.ff.de compen.l.quod in diem.§.1.Aut ad aliud prosequendum,& tunc tollitur.ff.de euict.l. venditor. quia ad aliam rem ageretur,ergò non obstat exceptio. vt l. cum quæritur.ff.de excep.Inno.Bal.vide per Cy.in l. peremptorias.C.sent.rescin.non pos.& per Bal. in l. qui Romæ.§.duo fratres.ff.de verb.oblig.

Sententia lata super exce. iurisd. per exceptionem nõ sufficit ad agendum,nec ad accusandum, nec eodẽ probationes valent,secundum Innoc. in locis superius alleg.nisi in adulterio,vt ff.de adult.l.2. si publico.& facit quod no.ff.de ver.obli.l. qui Romæ. §. fi. Et hoc ego dico, quòd ille qui venit contra laudum excipiendo non incidit in pœnam. l. non distinguemus §. cùm quidam.ff.de arbi.l. non intelligitur,propterea conuictus in pœnis,imò iterato potest probare suam except.secùs fortè agendo, vt d. §.fi.Bal.& vbi omninò sup.in ver.citatio.in 44.q.vbi habes vtrùm sententia lata à iudice coacto valeat nécne, &c.

Sententia non debet retractari prætextu exceptionis de nouo

de nouo reperte,ita no.in c.dilectus. de rescrip. fol. 15.num.3.

Sententia si continet multa capitula licitum est appellare in vno solo.ita no.Inn.in c.dilecto.de appel.fo. 239.nu.2.casus est in c.Raynaldus. de testa. vide sup. verbo,libellus.in 5.q.

Sententia dat & aufert animũ possidenti, qui dat animũ victori & aufert victo,& hoc sufficit in corporalibus,ita not.Inn.in c.cùm venissent.de in integ. resti.fol. 115

Sententia lata super expen.licet sit conditionalis & incerta valet,& iudex sententiando potest sibi reseruare taxationem.ita not.Inno.de dolo & contu.c.finẽ. fol.115. nu.3.

Sententia potest retractari contrario iudicio quando in eius tenore constat de eius iniustitia idem si non fuit ordo seruatus,idem si aduersarius eius qui vicit sponte est admissus coram Papa ad proba. iniquitatis licet non fuerit appellatum,ita not.Inn.in c.cũ Berth.de re iudi.fol.202.nu.4.

Sententia lata me sciente cum certa persona possidente rem meam mihi præiudicat quantum ad possessionem,sed non quantum ad proprietatem, ita not. Inn.in c.cùm super.de re iudi.fol.202.nu.9.

Sententia excommunicationis non potest suspendi licet tempore inchoationis possit reuocari & prorogari,ita no.Inn.in c.cum inquisitionem.de appel. & ibidem vide quando possit appellari & quando nõ à sententia excommunicationis, & vide per eũdem in c.ad hæc.de app.fol. 209

Sententia non solùm suspenditur per appel.sed etiam per man.& prohibitio in diem facta,vt si fortè iudex prohibuit ingressum possessionis vel suspendit quẽ à beneficio,quia per appellationem man.ista.& prohibitiones sunt suspensæ.Secùs est in sententiis censuræ,& in sententia interdicti vel excommunicationis,quia appellatio eas non suspendit,ita no.Inn. in c.ad hoc.de app.fol.209.num. 1. Et quid in suspenso à pontificalibus vide ibidem Inn.Et ideò si excommunicatus appellauit à sententia excommunicationis lata in eũ pendente appellatione est vitandus in iudicio,vt ipse idem no.in c.sæpè.eo.tit. Ratio autẽ sumitur ex prædictis, quia sententia excommunicationis propter appellationem non suspenditur.facit c.solùm.de sent.excom.lib.6.

Sententia non est exequenda contra hæredem nisi præmissa citatione,vt per Inno.in c.quia V.de iudi. fol. 126

Sententia qualiter formatur quando agitur secundum formam.l.diffamari. C. de inge.& manu.vide per Inno.in c.dilecto.de præb.fol.135.nu.5.

Sententia diffinitiua an debeat ferri contra diffamantem. An faciat sibi imponi silentium super diffamatione solum?Dic quod si clarè fuit probatum de iure diffamati ferri debet diffinitiua,ita no.Inn.in c. causam quæ, qui.fil.sint legi.fol. 441

Sententia excommunicationis habet duos effectus, quia expellit & in expulsione detinet. Econtra operatur absolutio,ita no.Inn.in c.officij.de senten.excom.fol. 312

Sententia qualiter formari debet in dãda resti. in inte. contra cõtractum,vide per Abb.in cap.ad nostram. de reb.ecclesiast.non alienan.fol. 253

Sententia lata in absentem causa absentiæ probata retractatur,ita no.Abb.in c.cum Bertholdus.de re iu. Aduerte quia absentia.Alia necessaria & iusta & fauorabilis causa reipublicæ & testimonij , alia necessaria & odiosa,vt est absentia bannimenti. ff. de mino.l. Papinianus exul. & vide quod no. ff. ex quib. cau.in pos. ea.l. ad cognitionem. in glo. ordinaria. Alia voluntaria & fauorabilis. De hoc dic , vt l.nemo.ff.ex quib.cau.ma.Alia voluntaria simplex.i.nec fauorabilis nec odiosa,vt causa rei familiaris mercãtiæ & solatij.De hoc dic,vt in l.fin.de in integ. resti. Omnis ergò absentia aut est necessaria aut voluntaria . Necessaria est duplex , quædam priuilegiata & amica legis, quædam detestabilis & odiosa. Voluntaria est triplex , quædam habens prærogatiuam,vt causa studiorum quia reipu. interest. Quædam odibilis & contu.quædã neutra,puta ob quandam artem mechanicam vt mercãtiæ & similem artem vel causam.no.ista Bal.Inn.h.d.in c.querelã.extra de procu.fol. 108

Sententia præiudicat tertio qui habuit ius se opponendi & passus est de suo iure disputari,quia potuit ꝓhibere ne sibi fieret præiudicium se opponendo , & quia non fecit videtur cõsensisse nisi appellet,ita no. Innocen.& Abb.in c.quamuis.de re iudi. & vide. ff. sol.mat.in l.2.§.voluntatem.per Ia.de Are.& Dy.Extra no.quod illa regula,Res inter alios acta,&c.Fallit in primo decreto, quia in omnibus prodest qui sunt paris rationis & conditionis,& vno omisso omnibus aliis est parata via.C.de bo.author.iud. pos.l. fi.& ff.commod.l.vnus.nam missio est ex edicto prætoris,& prætor omnibus suum edictum aperit adeò, quòd licet missus renunciauerit missioni,hoc nõ nocet aliis quibus erat via aperta. ff. de contratab.l.si post mortem.Non obstat.ff.de mino.l.si iudex.quia hîc erant priuilegia paria, ibi autem priuilegium minorum erat maius prius quàm maiorum,& erant correlatiua , & destructo antecedente destruitur & consequens. Sed in casu nostro vnum nõ dependet ab alio,nisi quo ad originem non quo ad productionem in esse.Item est & alia ratio illarum legum,nam cum creditor mittitur in possessionem omnium bonorum,omnibus debet prodesse missio nõ autẽ præiudicare,cæterùm nec inducere ius prioritatis,quia non debet intentio iudicis præiudicare aliis non citatis.Hodie verò non fit nisi pro mensura debiti declarati,& sic est coarctata ad vnum solum debitum, ergò aliis no prodest,vt in c.quoniam frequenter.in fi.vt lit.non conte.quod verũ est si sunt omnia bona vnde possit aliis satisfieri,aliàs benè prodest,vt not. in d.l.cum vnus,hoc verum quo ad pignus percipiẽdum.Sed quo ad veniendum ad secundum decretũ sine alio primo decreto semper prodest , quia ordo seruatur.Ratio legis est in d.l.cùm vnus. secundum Iac.Butrig.ꝙ est no.Bal.sed an est idẽ in captura personæ debitoris sicut rerũ,videlicet, quod captus ad petitionem vnius creditoris fingatur captus ad petitionem omniũ. Certè hoc nulla lege cauetur,quod ex eadem captura omnibus ius quæratur.Sed benè credo,quod per nouum processum possit benè recõmendari in carcerem, si autem prima captura pronuncietur nulla,recommendatio quæ in ea fiet euanescit,vt in d. l. cum vnus. secundum Bar.quia hoc disputauit. Sed quid in secundo decreto an omnibus prodest?dico quòd non,quia habet vim diffinitionis.Et istud secundum decretum potest dupliciter interponi, scilicet per missionem & per adiudicationem insolutum,vt in l.ordo.C.de excep. rei iu. Si fiet venditio debet satisfieri emptori & superfluũ si quod est distribuatur aliis,vt in d.l. fi. §. si autem. vbi not. quod licet venditio debeat fieri pro mensura debiti, tamen non est venditio nulla licet excedatur modus.Et ad idem facit quod no. C. quo.app. non reci.in l.ab executione.vbi glos.dicit,quòd debet appellari,non tamen ꝙ istud plus debet poni in sequestro reddendo cui iudex mandauit.Et ꝙ in ista venditione quæ fit iure creditorum,aliàs venditoris debet

debet interuenire scriptura, & debet fieri apud acta cum iuramento, vt d.l.fi. Adde etiam quòd expensæ quæ veniunt reficiendæ ratione primi decreti probantur per iuramentum, vt d.l.fin.§.1. quæ omnia tene menti. Bal.

Sententiam diffinitiuam potest quis pati in criminali ex sola confessione etiam sine aliquo processu, ita not. Innoc. in c.qualiter. el 2. de accu. fol.322. num.10. vide gloss. not. in c. Romana. de app.

Sententiam eius quem nescit delegatum obseruare quis non tenetur, ita not. Inno. in c.illud. de cler. excom. mi. fol.339.

Sententiarum tria sunt genera. Quædam est, quæ nunquam transit in rem iudicatam, vt in matrimonio propter periculum animæ & vinculi inseparabilitatem: quia quod Deus cõiunxit, &c. Alia est, quæ statim transit vt sententia censuræ. Alia est sententia, quæ est media inter ista, vt illa quæ post decem dies in rem iudicatam transit, idem Host.

Sententiæ latæ sine ordine & causa non est parendum, secùs est in præcept. quæ non pertinent ad forum causarũ, sed ad authoritatem præcipientis, ita not. Inno. in c.ad aures. de temp. ord. fol.98. num.1. facit. ff. de annu. leg. l. quintus. § Pomponius. Bald. vide suprà in verb. mandans. in 11.q. & suprà. hoc eodem verbo in 1.q.

Sententia suspensionis & excõmunicationis & missionis ex primo decreto possunt reuocari citra ordinẽ iurisdictionis contrario imperio, ita not. Innoc. in c. ad audientiam. de rescrip. fol.7. num.2. facit quod not. ff. de euict. l. minor. in princ. Bald. vide suprà in verbo, renuncians. in 1.q.

Sepultura. An monachis & aliis fratribus religiosis liceat eligere sepulturam quando extra locum sui conuentus obeunt, vide per Inno. in c.nimis. extra de concess. præben.

Sequestratio fit propter contumaciam, ita not. Innoc. in c.ex literis. de dol. & contu. fol.155. Et materiam sequestrationis tractat plenè Io. And. Et quãdo locum habeat, & quando nõ, in c.loculpletari. de reg. iuris lib.6. in mercurialibus. Bald.

SIGILLARE potest quis schedulam licet non legerit eam, ita not. Inn. in c.quanto. de his quæ fi. à præla. quod tene menti. Bal. Sed contra videtur dicere gloss. in d.c.2. in gl. super verbo, sigillum, &c. vbi dicitur, quòd non dicitur sigillasse ille qui non audiuit nec vidit, nec subscripsit se ille qui errauit.

Sigillorum de materia & authoritate sigilli, vide plenè per Inno. in c.2. de fid. instru. fol.179. in verb. sigillum. & suprà in verbo, citatio. in 4.q. vide suprà in verbo, credulitas. in 4.q.

Sigillum, quando sit credendum sigillo, vide per Inno. in c.1. de fide instr. fol.178. num.2. & per Bart. in l.Lucius. ff. de fide instr. Bald.

Sigillum appellat ius canonicum, sed ius ciuile appellat annulum, ita not. Innocen. in dicto cap.2. de fide instrum. fol.179. super dicto verbo, sigillum. circa medium, dum dicit, item not. quòd ius ciuile appellat, &c. Et sic quotiescunque fit mentio in iure de annulo, vult loqui de sigillo. Item scias quòd sigillum, aliud authoritatis, vt sigillum Papæ, episcoporum, & dominum temporalium. Aliud solennitatis, vt sigillum testium in testamentis. Aliud testimoniale, vt l.si qua per calumniam. C. de episc. & cleric. Aliud ratificatiuum, vt l.2. C. de reb. alien. non alien. non tamen dicitur sigillasse ille qui errauit. C. plus vale. quod agi. l. fin. ita not. Innoc. in dicto cap.2. quod not. Bald.

Sigillum quid importet, & quid schedula vacua sigillata, vide per Innoc. in d.c.2. fol. eod.

Silentium nunquam imponitur silenti sed vexãti: hinc est, quòd si habeo debitorem & nihil ei dico, non potest petere vt mihi silentium imponatur, nec potest petere quòd mihi terminus assignetur ad probandũ vel ad agendum, vt l.1. C. vt ne. inui. age. vel acc. cog. Sed si infamo delatorem si quidem de statu, ipse potest petere & implorare officium iudicis loco defensionis & loco deficientis actionis, secundum l.diffamari. C. de inge. manu. quia diffamatio affert periculum diffamato, cum hoc ipso diffamans se gerat pro domino. Si verò diffamo de crimine, & tunc aut in iudicio aliquem diffamo, & debet mihi terminus assignari ad agendum. ff. de act. l. cum Titia. & l. si ea. C. qui accu. non pos. & c.licet. de accus. & ff. de fal. l. Athaletus. Aut extra iudicium & non in faciẽ iudicis, & tunc istud officium iudicis mercenarium non pertinet ad iudicem. Sed ego infamans teneor actione iniuriarum, vt ff. de iniur. l. item apud Labeonem. §. quod in cœtu. & tunc priuatũ est crimen iniuriarum nisi in famoso libello. ff. de iniur. l. lex Cornelia. §. fi. Nulla tamen lege cauetur quòd hæc sit sentẽtia falsi, imò nec. l. renuit. ff. ad turpil. l. quæsitum. Quandoque tamen ex verbis diffamatoriis oritur controuersia possessionis, & tunc agi potest. ff. de lib. leg. l. Aurelius. §. centum. in glos. Dic ergò quandoque reus iure ordinario non potest producere testes cùm petit eos recipi & publicari ad æternam rei memoriã, & dicitur quis reus ratione obligationis, item ratione possessionis, nã possessio facit quem reum. ff. de iudi. l. non aliàs. §.1. C. de alie. iud. mut. cau. fac. l.1. ff. de no. ope. nun. l. si prius. Et dicit Ioan. And. quod testes publicati pro reo ad æternã rei memoriam non valent. Et idem si agat quòd recepti sunt ad finem defensionis nõ ad finem agendi. Sed certè finis est diuisibilis in agendo & defendendo, & ideò nõ valet pariter in vtroque. ff. de iureiu. l. sed si possessori. §. fi. Saluo tamen iure opponendi in personas & dicta cùm extra ordinem sint recepta. C. de testi. l. fin. Et not. casus quòd interdũ recipi petit testes is qui non habet actionẽ nec habere sperat. & tunc testes publicantur vt hîc. & ff. de testi. l. curabit. C. de vsur. pupil. l. fi. interdum quis nõ habet actionem sed habere sperat & tunc loquitur. ff. ad l. Aquil. in lege. Sed ibi speciale, quia duo concurrebant, videlicet, odium delinquentis, & timor interitus probationis. interdum habet actionem, & est timor ne pereat ex dilatione legali & tunc loquitur. ff. ad Carbo. l.3. §. duæ causæ. interdum habet cum præsenti exercitio cũ testes sunt propter quòd possunt recipi & tunc examinantur & non publicantur, scilicet tunc sed postea suo tempore intra annum tamen, vt in c.quoniam frequenter. vt lit. non contest. nisi partes velint statim publicari, & tamen publicatio testium non erit actio, vt not. ff. de iniur. l. sed & si vnus. §. pen. Et an requiratur citatio personalis quando testes extra ordinem recipiuntur, not. Inn. in c.significauit. de test. vbi prędicta omnia dicit in substantia, & ibi vide, facit ad vltimum. ff. de incend. rui. nauf. l. pedius. & l. ne quid. non tamen citatus est semper admittendus ad contradicendum, vt not. ff. de bono. posses. l.3. §. penult. & addo quod not. per Dy. in l.4. de dam. infec. & per Io. And. in c.præsumitur ignorantia. de reg. iur. in 6. in mercurialib. Bal. vide quod not. gl. in l. gesta. ff. de re iud. quod in apertura & in attestationum publicatione non est necessaria citatio partis. Alij dicunt contra Bar. allegan. illam gl. sed nihil dicitur de citatione sed de præsentia tantùm. Adde etiam quòd attestationes non publicatæ non faciunt fidẽ in alio iudicio, quia illa acta demum faciunt fidem in alio iudicio quæ translata

translata sunt in publica monumenta, vt d. l. gesta. de re iud. & not. in l. 3. ff. quæ in fraud. cred. secundum Richar. Malũ. & alios. & tene bene omnia ista menti. Bal. Et vide suprà in verbo, appellatio. in 21. q. & suprà in verbo, sententia. in 74. q.

Silentium habetur pro consensu in temporali concessione quam facit prælatus, ita not. Abb. in c. continebatur. de his quę fiunt à præla. circa quod dic, aut prælatus facit aliquid vtendo, aut concedendo, primo casu, aut suis propriis & solus potest, vt in c. edoceri. de rescript. Aut communibus & non potest solus, sed capitulum debet sibi consentire quod facit eo ipso quòd scit & non contradicit, nam prælatus assimilatur patri, & capitulum assimilatur filiis. ff. solu. matr. l. cùm dotem. & l. 2. §. voluntatem. & ff. de procur. l. si filiusfamil. §. sed & si filia. Nisi prælatus ad turpem causam vteretur, quia tunc taciturnitas capituli habetur pro contradictione. ff. solu. matr. l. si cùm dotem. §. eo autem tempore. nam præsumptiones legis de consensu loquentis ad licita & honesta aptanda sunt non ad illicita. arg. ff. de fur. l. qui vas. §. vetare. & facit. ff. quarum rer. act. nõ datur. l. 1. §. quæ onerandæ. in fi. Aut prælatus vtitur rebus vel iuribus propriis capituli capitulo tacente. Et tunc vi detur quod non valeat quod ipse facit, quia immittit falcem in alienam messem, & capitulum scit ius suum vbique durare. ff. quibus mod. pig. vel hypot. solui. l. sicut. §. non videtur. nisi capitulum se subscriberet vel consentiret expressè, vt d. l. sicut. §. venditionis. & ff. de pign. fideiussor. §. patere. aliàs apponeret sigillum. C. de reb. alien. non alien. l. 2. cum simili. Et hæc vera quando prælatus facit acta nomine suo, secùs si procuratoris capituli, quia tunc taciturnitas habetur pro mandato, vt not. per Inno. in c. edoceri. de rescrip. & probatur in l. semper. §. qui non prohibet. ff. de reg. iur. Si verò prælatus facit aliquid concedendo, & tunc aut in illa concessione requiritur certa forma & non sufficit taciturnitas, vt in Authen. hoc ius porrectum. C. de sacrosan. eccles. Aut sufficit nuda voluntas, & tunc sufficit sciuisse, vt c. continebatur. quæ omnia sunt menti tenenda. Bal.

Simonia, vide suprà in verbo, ius. in 1. q. & suprà in verbo preces. in 1. q. suprà in verbo, soluere. in 3. q.

SOCIVS socij criminis tam ad testimonium quàm ad præsumptionem non admittitur, ita not. Inno. in c. 1. de test. fol. 166. vide infra in verbo testis. in 27. q.

Socius debet participare cum laboribus & damnis casus aduersi alteri consocio aduenientibus, ita not. Innoc. in c. sicut. de iureiur. fol. 185

Socius potest esse procurator socij criminosi. ita not. Innoc. in c. licet de accus.

Socius, de societate mercatoris, vide Bart. in l. pen. ad fi. ff. de stip. seruo.

Solennitas consilij, ordinis, vel authoritatis, vbi requiritur in aliquo actu factum non potest alteri ratificari, quia deficit forma. ff. de ser. expor. l. minor. Secùs est si non est de forma. C. de precib. imper. offe. l. vniuer. & secus est si triplex consensus, ita not. Inno. in c. prudentiam. de offic. deleg. fol. 82. vide suprà in verbo renuncians in 6. q.

Solennitas quæ debent interuenire in instrumento possunt per consuetudinem aboleri, ita not. Inno. in c. 1. de fi. instr. fol. 178. ergo per consuetudinem detrahitur istis solennitatibus, quod est not. Bal.

Soluere notario pro scriptura quam fecit non est simonia, ita not. Innoc. in c. 1. de simonia. fol. 324

Soluere potest debitor etiam post terminum sibi assignatum lapsum, sed citatus ad certũ terminum post terminum comparere non potest siue tenetur, quia non dicitur quis legitimè comparere qui non comparet in termino, ita not. Innoc. in c. cùm dilectus. de dolo & contu. fol. 156. & vide glo. not. in c. quàuis. de appel. in Clemen.

Solutio vna vtrique parti inducit præsumptionem, ita no. Inn. in c. olim. de censi. fol. 290

SPECIFICATIO. vide suprà. in verb. citatio. in 22. quæst.

Spiritualia & omnia incorporalia quæruntur sine possessione. de conces. præb. c. cum nostris. ita not. Inn. in c. cùm bonæ. de postul. præla. fol. 26

Spoliatus proprio patrimonio conueniri potest super beneficio & rebus ecclesiæ, ita not. Inn. in c. ex parte el. 2. de rescrip. fol. 8. nu. 4. & vide sup. in verbo, notorium. in 3. q.

De spoliatione iurium incorporalium vide plures quęstiones quas ponit Hosti. in c. querelam. de elec. & ibi omninò vide per eum. Bal.

Sponsalia contrahuntur quatuor modis, quos ponit In. in c. 1. de sponsa duo. fol. 304. nu. 1. & vide s. in ver. adulterium. in 1. q. ibi, cum sponsa. &c.

Sponsalia, an quis cogatur complere, vide plenè per Abb. in c. illis. de despon. impub. & vide glo. in c. literis. de spons.

Sponsam de futuro non tenetur quis ducere interueniente fornicatione, secùs in vxore, ita not. Inn. in c. quemadmodum. extra de iureiur. fol. 187. nu. 3.

STATVTA collegij valent inter illos de collegio licet non sint aliter approbata per superiorem, non tamen ligant superiores ad obseruandum ista statuta, vt no. in l. 2. C. de constit. pe. Doct. dicunt ꝙ potestas tenetur seruare inter mercatores statuta mercatorum, sic de aliis, vt in Authen. de rest. fideicommis. §. argentarij. Et hoc si verba statuti diriguntur in ipsos mercatores, nam quia lex confirmat istud statutum, ergò potestas debet ipsum seruare. Si autem verba statuti dirigantur in ipsum iudicem non possunt imponere legem superiori, vt ff. de arbi. l. nam magistratus. & hoc quantum ad substantiam diffinitiuæ causæ. Sed quantum ad modum & ordinem processus quilibet iudex seruat statuta sua non alterius iudicis. ff. de testi. l. 3. in fin. C. quemad. test. ape. l. 2. & C. quæ sit lon. consuet. l. 2. per Cy. Bal. vide sup. in ver. renuncians. in 5. q.

Statuto cauetur quòd contra laudum nihil possit obiici, an poterit peti reductio? dico quod non. arg. ff. de aleato. l. penult. §. quod autem. idem si dicat ꝙ nil possit excipi, nam cùm denegatur exceptio & actio per quam peruenitur ad excipiendum. vt C. de transaction. l. nec intentio. ff. sol. matrim. l. cùm mulier. & not. ff. de minor. l. in causæ. la. 1. per gl. & Cyn. in additio. Nã nec minor hoc casu posset aduersus laudum restitui in integrum, secundum Cyn. ibidẽ, quod est not. dignum. Si autem dicit ꝙ non possit excipi, quia qui excipit propriè loquendo non agit, vt per Innoc. in c. 2. de cau. posses. & propriet. fo. 143. ista ponit Spec. in tit. de arbit.

Statutum non valet quando verba ipsius à domino tãtùm in subditos diriguntur, secùs si ad vniuersos. Item non valet sententia de futuro quò ad dominiũ in subditos, quia iurisdictio debet præcedere prouinciam quæ non præcedit, nam ex facto ante factum non oritur iurisdictio in eos qui foris sunt, ita not. Innoc. in cap. à nobis. de sentent. excom. fol. 357. In subditis autem potest fieri lex & contra tertiam personam ex causa, vt not. ff. de capi. dimi. l. amissione. §. qui deficiunt. Sed sine causa, non, nam si ex tali lege ageretur obstat exceptio doli, nam dolus etiam in legibus committitur, vt l. prima in fi. ff. de exceptione dol. vbi autem in statutis ponitur signum vniuersale vt omnis, quilibet, & quicunque, vt not. ff. de

ff.de reg.iur.l.prima. Si autem fiet hoc in fraudem, casus non potest nisi ad vnam personam accommodari illa persona dicitur nominata, nam inter cæteros fiet exhæredatio.ff.de Libe.& Posthum.l.Titius. & ideò pro singulari sermone habendum est quò ad vnum solum cõcluditur.arg.l.si optio.ff.de opt. leg. Plerunque tamen expressa nocent, quæ non expressa non nocent, vt in regula iuris. Quædam ex forma li oppresione vitium sumunt, vt l.actus. de reg.iur. tene menti.& vide infrà. in ver. vniuersitas. in 1.2.& 3.quæstio.

Statutum non potest tollere alicui ius suum quæsitum nisi ex causa iusta & rationabili, sed suum auxilium, vel iuris ciuilis vt actio.potest tollere, sed non fundi tus impedire, quin officium iudicis imploretur, quia etiam princeps nõ potest tollere nec offerre implo rationem nec defensionem, cùm sit de iure naturali, ita not.Innocentius in cap.quæ in ecclesiarum.de constitutio.fol.5.nu.2.quod not. Item scias quòd ex causa iusta potest fieri statutum etiam contra singularem personam, vt not.glos.in l.amissione.§.1.ff. de capi.dimi.Bald.vide s.in verbo, clausula. in secunda quæstione.

Statutum laicorum super rebus ecclesiæ valet si Papa illud confirmat alias non, ita not.Inn.in c.1.de transact.fol. 106

Statutum, priuilegium vel consuetudo an quodlibet istorum tollatur per vnum actum contrarium, vide per Innocentium in cap.accedentibus. de priuileg. Et dic, quòd si quis offendat statutum vel consuetudinem, & est talis qui potest eam tollere, videtur eã tollere sed in priuilegio non est ita, quia non perdit ipsum, nisi quò ad illum qui facit in cõtrarium, quia priuilegium est tantùm indultum suo fauore, & ideò neminem nisi se ipsum ludificat, & quilibet rei suę est diffinitor & arbiter, & variare potest, quia nec legẽ nec hominem offendit, arg.ff.de act. empt.l.si sterilis.§ fi.Nam priuilegia potius sunt facultatis quàm necessitatis, & vti & non vti, est in libera potestate priuilegiati.arg.ff.de mino.l.si iudex.Leges enim nõ debent poni in alicuius libera potestate, & ideò qui legem offendit frustrà eius auxilium inuocat. vt ff. de mino.l.auxilium.§.in delictis. Nec debent leges ludificari, vt not.ff.de adopt.in l.si adoptio. §. cùm. Nec etiam homo, vt ff.quib.mod.pig.vel hypo.sol.l. sicut.§.illud.indignatur enim lex vacillationi quæstionis subesse cum cõstans esse debeat, vt ff.de iusti. & iur.in iustitia.facit quod no.ff.de procur.l.in causæ.Et erubescenda est varietas, vt C. de modo mult. in l.eos.vel dic melius, secundum Innocentium.Aut loquimur in priuilegio.Et tunc cùm aliud sit omittere aliud sit remittere vel renunciare, licet quis omittat in vno casu in aliis vti poterit.C.de excu.tut. l.voluntate. nisi alij casus nascantur de eodem facto in quo adhibuit consensum puta ex eodem testamẽto.C.ad leg.fal.Authen.sed cum testator. vel nisi ex lapsu temporis inducatur præsumptio generalis renũciatio.priuilegij.arg.ff.de vsur.l.qui semissem.Sed dominij renunciatio nunquam præsumitur ex lapsu temporis, secundum Innocentium, quod est not. De hoc not.C.commu.diui.in l.pen.De possessione no.ff.de reg.iur.l.3. per Dyn. Si tamen non occurrit casus in quo priuilegij vtendi facultas se non obtulerit ex solo tractu temporis nihil præsumitur remitti, vt C.de decur.l.insimul.lib.10.ibi dum dicit, si necessitas non exigit patria non remitti, qui text.est ad hoc no.valdè.Aut loquimur in statutis vel cõsuetudine. Et tunc aut vtens contradictiones habet quod esse potest, nam si totũ capitulum faceret con tra bona & vtilia statuta ecclesię confirmata à superiore vel contra bonas consuetudines in vtilitatem monasterij introductas, quæ statuta confirmanrur ipsa firmitate inueterati vsus per legem de quibus. ff.de legi.vnus etiam de capitulo potest contradicere, & si nemo contradicat superior ex suo officio cõ tradicit, nec tollitur id quod est pro bono ecclesiæ introductum ex defectu potestatis causæ deficientis habet procedere, inducere, & tollere.ff.de legibus.l. de quib.§.fi.aut consuetudo vel statutũ est magis in fauorem personarum quàm in fauorem realem ipsius ecclesiæ, & tunc per vnicum actum directo con trarium frangitur statutum, non tamen si frangitur numerus canonicorum rumpitur propterea numerus præbendarum, vt not. Innocent.in c.pro illorũ.de præb.nam non videtur vnum statutum, sed plura capitula.ff.de minor.l.etiam.§.1.Et ideò rupto vno statuto non rumpitur aliud diuersum ab illo etiam procedente per eandem rationem, vt no.C.de sac.san.eccl.Auth.quas actiones.arg.contra.C.de in di.vidui.tollend.l.fi.Sed ibi est pluralitas pluriũ personarum & vna lege conclusarum, & tene mẽti ista. Bal.vide s.in ver.ciuitas.in 1.q.

Statutum vel consuetudo non valet in præiudiciũ tertij maximè superioris, ita dicit Abb.in c.veniẽs.de iu reiur.&c.vide s.in verbo.sacerdos, in 6.q.

Statutum dicit, quòd filius non possit se obligare sine expressa licentia patris, modò in eodem instrumento filius & pater se principaliter obligãt, vel vnus pro alio fideiubet, nec dicitur quod pater dederit licentiam filio, an sufficit, quidam dicunt quod non, quia est tacita licentia non expressa, verũ est enim quod pater videtur cõsentire.ff.quib. mod.pig.taci.contrahen.l.si gratuita.§.fi. & ff. quib .mod.pig. vel hypo.sol.l.Titius Sempronio.in prin.nam & duo rei vi dentur inuicem fideiubere, vt l.vir vxori.§. fin. ff. ad Velleia.& arg.quod sufficit.ff.de procur.l.filius.§.sed & filia. Et si dicatur quod non est expressa licentia, dico quod satis est expressa rebus ipsis & factis.arg. ff.de leg.l.de quibus.& necessariò sequitur ex verbis & ex tenore verborũ apertè colligitur.arg.ff.de lib. & posth.l.Gallus.§.1. Nam & rationi statuti satisfactum videtur, ergò & ipsi statu.ff.de ritu nup.l. libertus.§.Senatus.C.de iud.l.fi.& de condi.& demõ.l.cũ tale.§.pen.in gl.Spec.in tit.de actore.

Stipulatio, vide s.in verbo, sacerdos.in 1.q.

SVBDELEGATVS vide s.in verbo, modus. in secunda quæstione in prin.

Subdelegatus nunquam potest exequi, & ideò delegãs ei videtur sibi reseruare executionem, secundũ quosdam.Innocentius tenet contrarium, & cùm in totũ à se abdicet iurisdictio. nõ potest sibi reseruare consilium, ita not.ipse in c.super quæst.de lega.fol.96.numero 9.Secùs si in totum non abdicauit, vt ipse idẽ notat.in cap.si pro debilitate.eo.ti.aliàs in prędictis esset sibi contrarius &c.

Subditi ciuitatis vel ecclesiæ non tenentur obedire violento inuasori, imò propria authoritate ei resistere possunt, ita not.Innocen.in c.in literis.de resti. spol. fol.148.num.3.& vide s.in ver.archiepiscopus.in 1.q.

Submittere, vide s.in verbo, appella.in 42.q.

Substitutio facta filio si decesserit sine liberis ex se legitimè procreatis non excluditur per ingressum religionis, ita no.Abb.in c.Rainutius.de testam. quia in incertis non certis locus est coniecturis, secùs si simpliciter dixit sine filiis nisi ingrediantur ordinẽ minorum, quorum ordo in capiendo non habetur loco filij.Et ideò ordo fratrum minorum non exclu dit substitutum, imò facta possessione statim admit titur substitutus, quia expectare mortem naturalẽ superuacuũ est, vnde expectatur quia non expedit.

i ff.de

ff.de statu.liber.l.Arethusæ.in ratione sui.Alij,dicũt, quòd idem est dicere simpliciter sine filiis.& dicere sine filiis ex suo corpore procreatis,vt no.Dyn.ff.de legat.2.l.si ita quis.§.si is cui.Sed vide Cyn.in Auth. contra rogati.C. ad Trebel. sed præcedens opin.in vsu seruatur.

Successor tenetur soluere debita prædecessoris si debitum fuit contractum in vtilitatem ecclesiæ, ita not. Abb.in c.1.de sol.

Successores an teneantur de facto prædecessorum, vide per Innocen.in cap.cùm secundum.de præbend. fol.232.nu.1.vide sup.in ver.dignitas.in 1. q.& in ver. capitulum.in 4.q.

Succumbens in exceptione quam opposuit contra testes condemnatur in expensis,ita not.Abbas.in cap. præsentium de testi.nam sic faciẽdo processum causæ principalis retardat.sed omnis tardans processus condemnatur in expensis.C.de fruct.& lit. expen. l. pe.secundum Bart.ergò &c.

Superior potest denegare dispensationem siue citationem in parte,ita not.Host.in cap.nisi,de renun. & vide s.in verbo,sententia.2.q.

Superior ex quo confirmauit regulam videtur dedisse abbatibus potestatem faciendi ea quæ sunt in regula contra suos monachos & conuersos,ita not.Host. in c.quanto.de offic.ordin.vide in ver.sta.in 5.q.circa fi.vbi superior ex suo officio potest prohibere.

Superior potest prohibere ne aliquod collegium fiat& iam factum destruere,ita no,Inn.in c.dilec.de exces. prælato.fol.342.nu.4.

Supplicatio quid sit, quid precum porrectio, quid petitio veniæ ad corrigendum quod malè actũ est,& quomodo fiat.vide in omnibus istis per Inn.in c.auditis.de in inte.resti.fol. 117

Surdus,vide omninò s.in ver.testam.in 43.q.

Suspensi celebrantes quales sunt irregulares,& quales sunt excommunicati celebrantes,vide Inn.in c.proposuit.de cleri.excom.minist.fol. 339

Suspensi vel amoti in ecclesia à beneficiis non debent admitti ad omnes contractus ipsius ecclesiæ,ita no. Inn.in c.apostolicæ.de exc.fol. 191

Suspẽso interdicto nõ potest appellari,quia viget quò ad esse,non quo ad executionem esse,ita not.Inn.in c.cùm inter,de consue.fol.22. Et dicit ipse idẽ quod licet interdictum relaxetur ad tẽpus, tamen post illud tẽpus non erit nouum interdictum , quia interim nõ cessauit interdictum,sed eius effectus, alle.l. cùm hic status.§.siue.ff.de do.inter vi.& vxo.Sed qs effectus huius subtilitatis? Respõdeo , si est nouũ interdictũ tẽpore suspensionis posset appellari. Si autẽ esset antiquũ,non.Et ista quæstio fuit de facto Bononiæ tẽpore do.Ioan.de Heulegio.& ista opi. Inn. videtur vera,quã no.in l.si vnus.§.1.ff.de pac. Simile habes ꝙ licet securitas debeatur bannito ad tẽpus tamen semper durat bannũ,vt no.in l.is qui reus. ff. de pub.iud.vide s.in verb.excommunicatus.in 1.q.

Suspensus à pontificalibus vel ab ingressu ecclesiæ , an sit irregularis,vide Innoc. in cap. cum medicinalis. de sentente.xcommu.fol.365. nu.3.Et dic quòd non, nec excommunicatus minori , secundum eum vide s.in verb.excommunicatus.in quarta quęstione.De suspenso ab ingressu ecclesiæ non est verum quod dicit Innocen.vt patet in c.is cui.de sentent.excom. lib.6.

Suspensus non potest conferre præbendas, nec exercere spiritualia,ita no. Innocen. in c. tanta. de exces. prælat.fol.344.num.5.vide supr.in verb.sententia. in 70.quæstio.idem tenet inc.quia diuersitatẽ.de concess.præben.

Suspensus à iudice donec eum pœniteat aliàs satisfaciat magis suspensus esse videtur à Deo quàm ab homine, quia homo exprimit ꝙ tacitè inest per legẽ, & ideò interim celebrans non est irregularis quod not.ita not.Inno.in c.proposuit.de cler. excom.mini.fol.339.vide s.in ver. appellatio.in 43.q.

Suspensus à beneficio quanto tempore duret suspẽsio, vide per Inn.in c.cùm bonæ.de ætat.& quali.fol. 68

Suspensus ab officio impedit non solùm ea quæ quis consequitur ex confirmatione, sed etiam ex consecratione,vt collatio beneficiorum,secundum Inn.& Host.in c.dilecti.de consue.

Suspensus à canone potest eligere non tamen eligi,ita not.Host.in c.cùm Vintoniensis. de elect. Casus est in cap.si celebrat.de cler.excom.ministran.

Suspensus à canone celebrans non fit irregularis,secùs in suspenso ab homine. Excommunicatus autem tã ab homine quàm à canone celebrans fit irregularis ita no.Iñ.in c.sicut.de cohabita.cler.&mulie.fo.227.

Suspensus ab officio propter crimen liquidum videtur suspensus à beneficio , secùs si non suspenditur propter crimẽ, sed propter suspicionem criminum, & propter infamiam,ita no.Ab.in c.decorem.de vita & honest.cler.

SYNDICVS constitutus à capitulo cum voluntate prælati an videatur constitutus ab vtroque , scilicet,prælato & capitulo,vide per Inn. in c. 1. ne sede vacant.fol.248.qui sentit quod sic.arg.ff. de procur. l.si filius.§.sed & filia.argu.contra.ff.de ma.vindi.l.si pater.in fin.& econtrà certum est,quod valet per d. §.sed & filia.Bald.

Syndicus creatus à conuentu non indiget confirmatione episcopi vel alterius superioris,ita not. Innocentius de iura calum.in c.cùm causam.& c. imperatorum.fol.211.Credo hoc esse verum quando conuentus habet bona distincta à prælato, quia tũc potest, nam tunc habet propriam administrationem aliàs secùs,vt not.Inn.in c.edoceri.de rescrip.Sed in syndico vniuersitatis creato , an requiratur confirmatio vel authoritas superio.gl.in l. nulli.ff.qđ cu.vni. not. dicit ꝙ sic.Guil.de Cu.tenet contrariũ,si factus fuerit ad agendũ, nã quædam vniuersitates non habẽt iudices vt villæ,& tamen faciũt syndicum.Sed si vniuersitas vellet alienare,tunc in confirmatione syndici requiritur decretum, vt l.fin.de rei vendica. vnde dicit ibi Inn.non facio vim in nomine,sed in persona & qualitate constituentiũ, & modò ipsius constituentis,quia si dico,facio Titium actorem vel syndicum meum erit procurator,& non actor vel syndicus,nec propter hoc vitiatur procuratorium.arg.ff. de condi.& demonstra.l. pater seuerinam. §. conditionum verba. non enim omnes homines vti sciũt propriis sermonibus.l.quot.C.fami.ercis.Et est notandum,quod episcopus & alij prælati faciũt procuratorem ad eorum lites proprio sumpto vocabulo, quia præsumũtur domini in agendo. Et ciuitas facit etiam procuratorem in suis rebus propriis sumpto proprio vocabulo procuratoris , quod cum est nõ requiritur decretũ in vera cõstitutionẽ proc. ita not.Inn.in c.causam.de iur.calũ.ꝙ tene menti. Bal.

TACENS possessionem alterius videtur impetrare obreptitiè,ita no.Innoc. in c. dudum.de priuileg.fol.350.& C.vnde vi.l. meminerint.& l.1.§.si quis adeò.ff.ne vis fiat ei.Bald.

Taciturnitas pro confessione non habetur,& ita no.Inno.in c.1.de postulat.prælato.fol. 24

Tantùm,hæc dictio tantùm includit in se negatiuam, & contra testes qui sic deponunt est præsumptio, ita not.Inno.in c.licet.de probat.fol. 163

Taxa-

Taxatio,vide omninò s̄.in verb.appellatio.in 23.q.& s̄. in verbo,citatio.in 18.q.

TEMPLARII & hoſpitalarij ſunt minus religioſi quàm monachi,ita no.Inn.in c. in noſtra. de ſepult. fol.267.vbi vide per eundem.Bal.

Tempora quæ ſint, quæ ſubducantur de medio preſcriptionum,vide Inn.in cap. ex tranſmiſſa. de præſcription.fol.194.Sed an tempora impedimenti ſubducantur de medio tempore præſcriptionis. Dic tripli cem eſſe præſcrip.ſ.dominij vtilis vel directi vel alterius realis,item liberationis ſeu exceptionis. Itē inſtantia ſeu vſucapione præſcribitur proprietas.1.verum & directum dominium , quia eſt fauorabilis & præſcriptione 10. vel 20. annorum vtile dominium, quia miſta,& qui habet vtile dominium poteſt dice re rem ſuam eſſe.ff.de rei vend.l.in rem.§.fin.de iure iuran.l.ſi duo patroni.§.2. Hoc etiam tempore iura ſeruitutis quæruntur.C.de præſcrip.longi temp.l.fi. Exceptio autem contra actionem perſonalem præ ſcribitur 30.annis, quæ tamē non eſt vera liberatio. quia non tollitur naturalis obligatio. Secùs in præſcriptionibus quæ ſui natura currunt non reſpectu odij vel fauoris,quia ibi quærirur vera & plena libe ratio, vt in redhibitoria, vel quātò minoris ſecundū quoſdam inſtantiæ præſcribitur triennio, vt l.prope ran.C.de iud.& nulla inſtantia durat vltra trienniū. Item præſcribitur liti & inſtantiæ appellationis & re ſtit.in integ.l.in hac.de dolo.Sed circa rerū præſcriptio. dic aut eſt impedimentum circa natiuitatem actionis,& non currit præſcriptio.l.in rebus. §. omnes.C.de iure domi.impe. Aut circa intentationem actionis.Et tunc aut impedimentum iuris aut facti. Si iuris, aut eſt impedimentum leue & de facili poteſt amoueri tūc currit præſcriptio.l.ſed & ſi per pretorem.ff.quib.ex cauſ.maio.Aut eſt impedimentum quod ſic de facili amoueri non poteſt,& tunc naſcitur ex delicto & idem,nam indignus eſt propter facinus.ff.de mino.l.Papinianus exuli. Aut eſt impedi mentum præciſum, & tunc aut confertur in beneficium , & fiet interim præſcriptio & ſine alterius iniuria debet conferri beneficium.C.de iudic.l.2.§.pe. C.de iure deliber.l.fin.§. donec. Aut non confertur in beneficiis ſed propter aliam æquitatem. Et tunc præſcriptio cœpta continuat viam ſuam ſed datur reſtitutio,vt not.ff.de offi. præſid.l.ſenatus.Contr.ff. ex quibus cauſis maio.l.ſed ſi per prætorem.§.ſed & ſi feriæ.& §.ſeq.& l.nec non.§. ſi quis ſæpius. cum ſi. Si verò non eſt cœpta,non currit.C.de anna.excep. l.1.in fi.quia vbi nulla mora,ibi nulla præſcriptio, vt ibi dicitur.Si verò eſt impedimentum facti & non iu ris ſemper datur reſtitutio non ipſo iure.ff.de ſerui. ruſt.prædior.l.Attilicinus. Circa verò præſcriptionē iudicialem,dic vt not.ff.de minor.l.intra vtile. & C. de in integ.re.l.pen.in fin.

Temporalia ſunt de foro Imperatoris. Spiritualia autem ſunt de foro Papæ,ita no.Inn.in c.accedens. de proc.fol 112.nu.3.

Tempore dato ad probandum auditur poſtea pars ad probandum articulum ad cujus probationem non fuit poſtea admiſſa intra terminum propter appellat.illegitimam ab aduerſario interpoſitam, ita no. Inn.in c.tā literis.de teſti.fol.170.vide s̄.in verſ.terminus.in 3.q.& id quod eſt ibi pone hîc.

Tempus de quo non eſt notum iudici qualiter probetur,vide Inn.in c.quamuis,de verborū ſignif.fol.368. vide s̄.in verbo,reus.in 2.q.

Tempus præſentationis reſcripti eſt conſiderandum, non tēpus datæ,ſecundum Inno.in c.mandatum.de reſc.fol.18.nu.2.& vide s̄.in ver.appellatio,in 39.q.

Tempus ſtatutum à canone mortua voce interpellat & habet vim vocis viuæ,ita not.Inn.in c. cùm nobis de elec.fol. 32

Tempus minus requiritur in amiſsione proprietatis, ita not.Inno.in c.querelam.de elec.fol.36.& ibi ponit multas quæſtiones de ſpolia.iurium incorporalium,quas vide per eum.

Tempus eligendi vel præſentandi non currit niſi à die ſcientiæ vacationis,ita not.Inn.in c. ne pro defectu. de elec.fol.46.nu.2.

Tempus breue ſiue non competens à lege appellatur illud quod eſt ita breue,quod id ad quod cōceditur cum dilatione fieri non poteſt,ita not.Inn.in c.cùm in veteri de elec.fol.51.nu.5.C.de temp.in integ.reſt. l.pen.& in l.2.C.de temp.appell.

Tempus non currit ignoranti,ita not.Inn. in c. ne pro defectu.de elect.fo.46.niſi in ſuum fauorem.per l.ge nero.ff.de infami.Bald.

Tempus currit impedito quando per ſuam culpam eſt impeditus,quia ſua culpa non debet eccleſiæ præiudicare in elec,ita not.Hoſt.in c.his à quibus.

Tempus inſtantiæ quantò breuius tantò debent eſſe breuiores dila.ita no.Inn.in c.de cauſis.de offi.dele. fol.79.item Hoſt.ibid.

Tempus quadrimeſtre in cauſa criminali non datur iu dicatis,ita no.Inn.in c.quærenti.de offi.dele.fol.78. nu.1.etiamſi aliqua reſtitutio incidat ſecundum eū.

Termini fatales non habent locum in cauſa nullitatis, ſicut nec in prima cauſa,quia nō inducitur de tertio niſi in cauſa appell.non in cauſa nullitatis, quando cauſa nullitatis per ſe mouetur. Secùs ſi eſt annexa appellationi,quia non durat plus tacitū quàm prin cipa.ſecundum Innocentium inſtantia enim nullitatis benè finitur triēnio , tamen denuò poteſt moueri,idem in cauſa reductionis ad arbitrium boni viri, quia iſta petitio eſt prima, & prima inſtantia quam alia nō præceſsit,ita ſentit Inn.in c.directè.de appel. fo.210.quod no.Bal.Et vide ſup.in ver.reus.in 2.q.

Termini qui in ipſo iudicio ſumunt originem, poſſunt arctari cauſa cognita, licet ſint legales & no prætorij,ita no.Inn.in c.quod ad conſul.de re iudi.fol.199. & vide gloſs.in c.indultum. de reg. iur. lib.6.& ibi per Dy.

Termino elapſo dato ad deliberandum compellitur reus præciſè reſpōdere,ita not.Inn. & Abb.in c. paſtoralis.de excep.facit ff.de iureiur.l.iuſiuran.Bal.

Termino finito completa eſt leſio,Inn.in d.c.coram.de fide inſtru.& ff.de contrahen.emp.l.qui fundum.Et ex tunc quadriennium currit ſecundum eundem ibid.Ad hoc vide c.1.de in inte.reſt.in Cle.

Terminum aſsignare non poteſt ille qui nō eſt iudex, ita not.Inn.in c.cùm contingat.de reſcr.fol. 14

Terminus præfixus ab homine,id eſt, à iudice habetur pro peremptorio,ita not.Inn.in c.per tuas.de appe.

Terminus qui præfigitur ad appellādum ſeu appellationibus eſt triplex.Primus,ad iter arripiendum.Secūdus,ad ſe repræſentandum coram Papa. Tertius, ad cauſam terminādam. Et iſte tertius numerus nō præfigitur ab homine,ſed à iure,ita no.Inn.in c.ex inſinuatione.de appellationib.fol.214. nu.1. Alius terminus eſt ꝙ redeat ad proſecutio. nec imponitur à lege,nec ab homine ſecundū Inn.vnde nō eſt fatalis ſeu deſertorius niſi in tribus caſibus,vide per Inn.in d.c.ex inſinuatione.vide s̄.in verb.appel.in 38.q.

Terminus ſi fuit datus ad producendum teſtes propter aliquam exceptio.oppoſitam ſi pars non producit ipſos teſtes,vlterius eos producere nō poteſt,ita not.Inn.in c.prudentiam.de offic.deleg.fol.83.nu.12. Hoc intellige verum , ſi exceptio erat vera, vt quia producens erat excommunicatus.Secùs ſi erat calūnioſa.arg.C.de adul.l.fi.C. de temp.in inte.reſt.l.pe.

l.cùm quidam.de bono.poss.Nã in primo casu imputet sibi qui suo vitio approbatus recedit.ff.ex q.b. cau.maio.l.sed & si per præto.§.si cũ decreto.& arg. ff.de condi.fur.l.& ideò.Arg.contra quòd impedito non currit tempus.ff.de mino.l.intra vtile. & de inof.test.l. eum qui.respondetur qui suo dolo impeditur imputet sibi.ff.de liber, cau. l.ergò.& c.eis quibus,de elec.Bal.Sed contra videtur de conces.præb. c.quia diuersitatem.

Terminus si est præfixus ab homine in banno etiã post terminum ipsius banni auditur quis re integra. Secùs si à iure,ita no.Inn.in c.per venerabilem.qui filij sint leg.fo.313.& in c.cùm in tua.qui matri.accu.pos. fol.314.Et videtur casus in c.si tibi absenti. de præb. li.6.& gl.ord.in c.ordinarij. de off.ord. lib.6.Bannũ verò pœnale nõ ligat sine causa.Sed quid si iudex in assignatione termini adiiciat,pronunciamus te post terminum non auditurum?dic ꝙ nihil operatur,secùs si lapso termino,tunc non pronunciet, secundũ Inn.quod no.multum.& l.si eo tẽpore.C.de distrac. pigno.Bal.vide s.in verb.reus.in 2.q.& s.in verb. testis.in 1.q.

Terminus omnis de sui natura intelligitur esse peremptorius,etiamsi nõ exprimatur in citatione, ita no. Inn.in c.consuluit.de appel.fol.209.& est glos.in c.1. de excep.in Cle.

Terminus obstat vt post terminum nulla admittatur probatio,ita not.Inn.in c.coram.de fi.instru. Casus est ibi intelligendo secundum ius commune, vide s. in verbo,silentium.in 1.q.

Terminus iuris potest prorogari ex causa quæ oritur ab ipso iudice,vel propter culpam , de quo per Inn. in c.fi.de excep.fol.193. Facit quod not. in Authen. matri & auiæ.§.ad hæc.& vide per Cy.in Authen. item si de empti.appel.& C.de adul.l.fi.& ibi per Cy. de temp.in inte.rest.l.petendæ.ff.de excu.tut.l. scire oportet.§.consequens.& l.si cùm ipse.

Terminus appellandi non currit à die termini purgationis sed interlocutoriæ,ita no.Inn.in d.c. quod ad consulta.de re iudi.fol.199.gl.tamen ibi videtur tenere contrarium &c.

Terminus datus ad voluntatem partium habetur pro peremptorio & pro conclusione.ita no.Inn.in c.super eo.de appell.fol.208.tamen ille qui iurauit non appellare poterit non obstante iuramento ex causa superueniente appellare,secũdum eundẽ ibi.ad hoc c.fin.Idẽ in reductione , vt ibidem Inn.& sic eo ipso quod pars consensit in termino, talis terminus est reputandus per conclusionem causæ, siue in causa nisi aliud nouum emergat,vide ad hoc.ff. de verborum obligationib.l.qui Romæ.§.Augerius.Bald.

Terminus prorogatus à iudice intelligitur prorogatus cum suis accessoriis,& pœnis tam spiritualibus quã temporalibus,ita no.Inno.in cap.præterea de appellation.fol.210.quod nòt.Bald.

Territorium,qualiter autem acquiratur possessio castri & eius territorij,& an per possessionem castri habeatur possessio territorij,vid.per Bart.in l.possideri.in prin.de acqui.pos.

Testamentum,vide sup.in ver.citatio.in 40.q.

Testamentum filij factum,cùm pater erat captiuus, rũpitur patre ab hostibus redeunte,licet filius ante decesserit,ista est gl.sing.in l.fin.C.de sen.pas. quam tenet Bar.in l.si is qui. pro emptore.in pe.charta post prin.de vsucap.

Testator qui ponit animam suam & bona sua in voluntate alterius, videtur iubere omnia dari pro anima sua,ita Innocent.in c.cùm tibi.de testam.fol. 261. & sic ad pias causas,ibidem tenet Abb.vnde iste tacitè rogatus intelligitur rogatus esse ad pias causas. Sic etiam Imperator interpretatur verba pro fideicommisso licet quædam verba deficiant in eo. ff. de leg.2.l.vnum ex familia.§.fin.iste tamen non poterit spurio testatoris distribuere,quia in hoc tacitam fidem accommodare non potuit,facit.ff.de probat.l. cùm tacitum.& l.quo testamentum. Sed si iste spurius esset inops satis credo ꝙ posset dare aliquid pro alimentis.arg.de eo qui duxit in vxor.quam polluit per adult.c.cùm haberet.item dat tanquam pauperi non tanquam filio,facit quod no.C.de sac.san.eccl. l.illud.& casus illius.c.superius allegati est quod relictum ad pias causas,valet etiam si dispositio sit captatoria,secundum Bart.& vide Cyn.in l.captatorias. C.de test.mili.Sed Rich.Malum.dicit,ꝙ illud capitulum loquitur in voluntate distributoria,secùs in voluntate institutoria.secùs in dispositiua,ita dicit ipse in quadam sua disputatione quæ incipit.Titius hæres.Adde etiam quòd pietas dicitur duobus modis, vno modo respectu personæ.Alio modo respectu actus,& hoc dupliciter,scilicet,respectu actus dispositiui,& respectu actus distributiui.Pietas quę est personarum propriè nõ pertinet ad materiam nostrã de relictis ad pias causas,de ista loquitur.l. Nesennius.ff.de neg.gest.& C.de nego.gest.l.alimẽta.& ff. de inof.testa.l.nam & si parentibus. Pietas verò respectu actus dispositiui est materia nostra. Et dicitur relictũ ad pias causas, quod relinquitur personæ vniuersali,vel loco pio,vel in rem ipsam piã , vt in refectione ecclesiæ vel monumẽti. Vel distributio committitur ad arbitrium executorum,vt d.c.cùm tibi. & generaliter quicquid pro anima relinquitur,vnde relictũ pro anima incertis est relictũ ad pias causas secundum gl.not.ff.de leg.2.l.fi.quis Titio.facit.C.de sacrosan.eccl.l.illud.& quod ibi no.& in Spec. de instru.edi.§.nunc verò aliqua.ver.& sciat ꝙ inter.distributio verò pia largo modo dicitur omnis executio vltimæ volũtatis,vt in Auth.de hær.& falci.§.si verò, ibi dum piè agendo.col.1.quod tene menti.Bal.vide s.in verb.rex.in 2.q.vide Ioan.And.in repetitione.c. Ioannes.de testa.Bal.in l.1.de leg.2.

Testator si instituit pauperes Christi hæredes, cùm esset quid difficile ꝙ pauperes intrarent possessionẽ hæreditatis,si fideicommissarius est datus ab eo ille mittitur loco pauperum,aliàs episcopus eos mitteret,ita no.Inn.in c.cùm tibi.de testa.fol. 261

Testator cùm dicit in testamento,relinquo malè ablata,quid significet ex istis verbis,vide per Inn.in cap, quia plerũque.de iuram.calum.Et ex suis dictis colliges quæ plenè ponit de restitutione malè ablatorum vel acquisitorum.

Testator cùm facit testamentum est insanus mente,postea autem facit aliud testamentum.Si dubitatur an tempore testamenti fuerit sanus mente vel sanus,in dubio præsumitur ꝙ ex quo tempore primi testamenti erat in furore,quod etiam fuerit tempore facti secundi testamenti in illo furore , nisi probetur quod tunc fuerit in suo bono esse & sensu,ita no.Inn. & Ioan.And.in c.fi.de succes.ab intes.quod tene mẽti.Bald.& ibi videtur casus.vide s.in verbo,decedẽs. in 4.q.

Testator quãdo dicit,relinquo bona mea, idem est ac si diceret omnia bona mea,quia indefinita æquipollet vniuersali,ita not.Abb.in c.relatum. de teste. vel quia nomen bonorum est nomen vniuersale. ff. de fund.instrum.l.Lucius.& ad Treb.l.cogi.& C.quę res pigno.oblig.pos.l.fin.& ibi per Cy.

Testes qui variant in actu reiterabili sunt per distinctionem partis ad concordiam reducendi,& potius concordandi sunt quàm reprobandi.ita no.Abb.in c.cũ tu.de testi.idẽ in actu cõtinuabili.nã in eo, vnus testis

testis potest referri ad principium tẽporis,aliter ad finem.& & sic poterũt saluari,vt no.in l. insulam.ff. sol.mat.per Iac.de Are.& Bart.in l.2.ff.si.cert.pet.
Testes extra prouinciam sunt cogendi,ita not. Abb.in c.cùm olim.de testi.in c.stat.de resc.lib.6.Bal.
Testes ante publicarionem sunt reprobandi non post, ita no.Ab.in c.series.de testibus.& practicam huius vide per eum ex. de testi.c.ex parte.Bal.
Testes possunt sæpiùs induci cum variatur modus agẽdi,ita no.in c.constitutus.de test.& c.veniens eo. tit.
Testes licet in aliquibus casibus non compellantur,tamen possunt excommunicari impedientes, ita not. in c.constitutus.de testib.quod non facit quòd not. C.de fur.l.inciuile.Bal.
Testes duo derogant literis sigillatis,ita no. Abb. in c. cùm à nobis. de testib. quia viua vox est probatio plena & vera.Sigillum plena & præsumpta,sed vera derogat præsumptæ,secundum Paulum de Lea.
Testes quando possunt cogi ad testificandum si se subtrahunt,vide Inn.in ca.1.de test.cog.fol. 177.num.2. vide suprà , omninò in ver.crimen.in 9. q. & in ver. tantùm.in 4.q.
Testes in causis spiritualibus interrogantur de veritate & credulitate sine iuramẽto,ita not.Inn.in c.adhec. de testi. quòd est multum no. idem in syndico , vt ibid.Inno.
Testes si non legitimi numeri dicãtur interfuisse actui, de quo instrumẽtum fuit factum testis vnus adhibitus,qui dicit se interfuisse non probat contra instrumentum,quia vnus est singularis.Vide latiùs in c.cũ Ioannes eremita.de fid.instru.& gl.in c.in nostra. de testi.& vide omninò suprà.in ver.articuli. in 1.q.vbi sunt aliqua ad istam materiam.Bal.
Testes possunt produci in causa inquisitionis etiam post aperturam de testib.c.cùm clamor.hoc verum in iudice in quo non timetur subornatio, quia præsumptio officij excludit præsumptionem doli.ar.l.si multi.de publi.& quia testes sunt semper aperti iudici cùm ipsos examinat secundũ Innoc.Reus verò producere non poterit,nisi actor producat arg.l.pe tendæ.C.de in integ.rest. Et si inquisitio habet promotorẽ,quia promotor nõ dicitur accusare nec habere ius in processu inquisitionis,ita no.Inn. in d.c. cùm clamor.fol.174.nu.2.vide s̄.in ver.casus,in 4.q.
Testes qui non facerẽt probationem etiam sunt recipiendi si facerent præsumptionẽ,ita no.Inn.in c.pręsentium.fol.169.& in c.veniens.de testi. fol. 171.vide per Cyn.& Bal.ad probationem.C.de probat.
Testes possunt esse familiares nisi sint subditi producẽtis,ita no.Inn.in c.in literis.de testib.fo.168.& vide s̄. in verb.citatio.in.11.q.
Protestans contra testes eorum dictis potest vti ad excludendam probationem aduersarij,non tamen ad intentionem protestationis fundandum, vt quia esset sibiipsi contrarius,ita no.Inn.in c.pręsentium.de testi.fol.169.Et si protestans petit eos pro se examinari,videtur à protestatione destitisse,secundum Innocentium ibid.tene menti.Secùs si facit interrogatoria cõtra articulos partis aduersę, secundum quæ petit eos interrogari,vt ibid ipse not.
Testes familiares & producentis subditi licet non probent vt dicit Inno.in c.literis. de testam.tamen saltẽ faciunt indicium text. est singularis qui non est alibi,in l.si quando.C.vnde vi.no.in c.1.de restit.spolia. & per Bart.in l.2.§. ætas.ff.de exc.tut.quæ omnia tene menti.Bal.
Testes an esse possint ecclesiastici,vide Innoc. in. cap. cùm nuncius.de testi.fol.167.& vide suprà.in ver.arbiter.in 3.q.
Testes possunt esse singuli de vniuersi tate in causa vniuersitatis,quia reddunt eorum testimonium vt singuli non vniuersitas,no.Inn.in c.insuper. de test. fo. 166.Hoc verum si ista est causa proprietatis & vtilitatis,vt l.Celsus.ff.quod.cuiusque vniuer.no.& l.testatrix.§.1.ff.communia præd.
Testes quando non sunt cõcordes in dictis eorum vel in causis scientię quid sit tunc fiendum,vide per Inn. in c.qualiter.de accus.fol. 319
Testes non recipiuntur contra eum qui non habet aduersarium,& creditur literis testimonialibus,ita no. Inn.in c.1.de postu.præl.fol. 24
Testes iidem si pluries recipiãtur ad testimonium pluries iurare tenentur. Hoc verum quando habent super diuersis factis testificari.Sed si iam testificauerint super vno facto. Et iterum ad illud factum vocentur,non oportet iterũ iurare,ita no.Inn. in c.fraternitatis.de testib.fol.167.nu.1.vide s̄.in verbo,attestationes.in 2.q. Bal. vide per.Bar.in l.hæredes palã. §.sed si notam.ff.de testa.
Testes in quibus casibus recipiuntur ante lit.contestat. oblato libello vel non oblato,vide per Inn.in c.quoniam.vt lit.non contestat.fol.136.nu.1.
Testes quando possunt iterum examinari in eadẽ causa,item quando testes recepti in vno iudicio probãt in alio & quando non vide de istis no. Inn. in c. veniens.de testibus.fol.171.nu.4.
Testes debent loqui clarè & intellectiuè, aliàs si obscurum est dictum suum non valebit.vt no.Inn.in c.cùm clamor.de test.fo.174.& per eundem in c.1. de sum. trin.& fide catho.fol. 1
Testes contra vnam personam producti contra aliam non valent,ita not.Innocent.in capi.constitutus. de testi.fol. 169
Testes si inter diuersarum partiũ est per omnia æqualitas illi præferuntur qui iuri communi consonant, ita no.Inno.in c.auditis.de exce.& satis no.dicit hoc tex.in c.licet causam.de probat.& no.in c.licet.& c. in nostra.de testib.
Testes suos potest reprobare, ita not. Innoc. in cap.licet.de testi.
Testes quando alij quàm illi qui sunt scripti in instrumento contradicunt instrumento quid iuris erit vide per Inn.in c.cum Ioannes eremita de fide instru. fol.181.nu.2.vide gloss.in c.in nostra.de testib.
Teses pausci affirmantes multis negantibus præferuntur.ita no.Innoc.in c.quid per nouale de ver. signif. fol.369.numero 3.Et vide quod no. in c. 1. de præsc. lib.6.per Io.And.
Testes vbi duo sufficiũt si per tres probaui nil prodest parti obiicere cõtra vnum vel appellare,ita no.Inn. in c.super eod.de appellat.fol. 208
Testes singulares probant iurisdi. ita no. Innoc. in cap. licet ex quadam.de testi.fol.266. Dicit. Iac. de Are. quod testes singulares concordes in genere probãt genus.i.genera singulorum non singula generum, quod valet ad probãdum hæresim,secundum Iaco. facit.ff.de testibus.l.ob carmen.in fi.quod tene menti.Bald.
Testes recepti ad rei memoriam non valent nisi contra eos qui citati sunt,ita not.Inno.in c.significauit. de testi.fol. 172
Testes inquisiti non possunt induci in causa accusat. si aliquid aliud agebatur in prima & aliud in secunda causa,ita not.Innoc.in c.dum in tua. extra de testi. fol. 173
Testes vnius si deponunt vniuersaliter affirmatiuè quãdo possunt concordare cum testibus qui particulariter deponunt super incompatibili, vide plene per Innoc.in c.licet.de probat.fol. 163
Testes recepti,in inquisitione generali iterum recipiũtur

 tur

tur in inquisitione speciali.ita no. Inn. in c.bonæ.de elect.fol.34.vide s.in verbo.inquisitio.in 4.q.

Testes possunt produci simul ab vtraque parte,ita no. Inn.in c.proposuit.de cleri.excom.minist.fol. 339

Testes non possunt recipi ex partis contumacia in causa restitutionis in integrum lite non contestat. nisi post tres menses,ita not.Inn.in c.accedens.vt lit.nõ contest fol.135.Host.ibid.tenet contrarium, & tene menti. Vide s.in verb.iudex.in 100.q.ibi testis repellitur propter grauiorem &c.

Testes possunt recipi ad cautelam etiam parte non citata,ita not.Host.in c.bonæ,de elec.

Testes quando sunt tales recepti qui non recipi debuerunt absenti contra quem recepti sunt datur restit. ita no.Inn.in c.cùm causam de testi.fol. 171

Testes meos possum reprobare ex causa quæ ab alio procedit,ita no.Inno.in c.cùm venerabilis.de excp. fol.190.nu.7.

Testes qui volunt probare memoriam non extare qualiter debent deponere,vide per Inn.in c.veniens.de verb.sig. fol.372.373. Et est ista probatio multum difformis ab aliis probationib.veris secundum eum ibidem. Nec est horum testium distinguere quis reddat benè vel malè,& sufficit quod testis referat se ad tempus certum, vt quia dicit tempore talis conflictus non autem dicat à tali tempore citra secundum Innoc.ibidem.Et sic not.quod sufficit deponere super tempore vel circumstantiis temporis vt si quidem diceret tale quid fuit tempore mortalitatis &c. Bal.vide Bar.in l.in summa.§. item Labeo. ff.de aqua plu.arc.

Testi non est permissum iurare qui sint viri prouidi & & discreti,quia id solum iudici competit,ideò specificè testis debet dicere personas apud quas est infamia contra inquirendum & non debet dicere conditionẽ & hoc modo formare inquisitionem,postea enim non habet locũ probatio per famam,secundũ Inn.& hoc quãdo infamia dicitur esse apud aliquos. Sed si est communis apud maiorem partem gentiũ vel viciniæ sufficit deponere in genere de fama sine specificatione personarum singularium, ita no.Inn. in c.cùm dilectus.de testibus.

Testi non creditur de infamia alicuius nisi adiiciat iustam vel legitimam causam scientię,ita no.Inn.in c. cùm oporteat.de acc.fol. 320

Testi contra quem inducuntur testes non datur copia capitulorum quia exitus controuersiæ non tangit eum.Sed pati debet edi copia capitulorum quæ contra eum inducuntur etiã in causis criminalib. ex illa regula edenda sunt omnia.ff.de eden.l.1.§. edenda sunt omnia.quæ tene menti,ita no.Inn.in c.inter.solicitudinem.de purga.cano.fol. 351

Testi sufficit semel causam sui dicti reddidisse nec de causa vlterius est interrogãdus.Sed de circũstantiis siue proximis,sicut de dolo tempore contestibus siue remotis vt si videatur suspectus, vt de vestibus & similibus.Hæc enim non sunt causæ dicti sed circumstatię ad veritatem inuestigandam,ita no.Innocent. in cap cùm causa.de test.Et sufficit deponere eo modo in quo includitur causa scientiæ,secundum Fran. Accur.Bal.Sed quæro ab extra de vno ita cauetur quod testes interrogari debeant de causa scientiæ aliàs non valeat dictum eorum.Contingit quod testes deponunt eo modo quo includitur causa scientiæ.An valeat dictum eorum? Et videtur quod sic, vt hîc per Innocentium, nam amodo interrogatio est superflua cùm sine interrogatione respondent. ff.de interrog.actio l.si sine.item non cogitur respondere cùm semel dixerit,vt C.de app. ampliorem. §. in refutatoriis. item hîc erat quædam superfluitas & inculcatio verborum quæ fugienda & amputanest,vt no.in l. certi condictio.ff.si cert. pet. Pręterea mens & ratio statuti sequẽda est.ff.de exc.tut.l.scire oportet.§.& si maximè. cuius statuti ratio fuit iudicum calliditatibus obuiare, nam certam rationem reddere tenetur. ad idem. ff.de acq.hæred.l. illud in ratione sui.vnde paria sunt siue testator vna ratione prohibeat alienari extra familiam siue duabus,nam vtrobique causam rationis tunc assignasse dicitur. Alij dicunt contrà,quia non debet recedi à tradita forma statuti.Sed ista ratio est rudis, quia non est omissa forma,sed sub compẽdio verborum inclusa. Et expressum dicitur id quod compendio verborum continetur, & nihil omissum dicitur cùm totum legi potest,vt l.prima post prin. ff. de his quæ in testamen.delen. & C. de precibus imper. offe. l. 1. Quid econtra statuto cauetur quod credatur testibus contra nobiles licet non reddant causam bonam sui dicti.Pone ergò deponit testis contra nobilem,vel magnatem quod vim fecit,interrogatus testis quomodo scit? Respondit,quia credo, vel quia habet vxorem,vel quia rex est in Francia. Quæritur an ꝓbet & videtur quòd sic,quia assertiuè deponit. ff.de except.l.2.§.circa.Et ideò statutum debet intelligi quando causa confert aliquid dicto,puta adminiculum vel præsumpt.ideò hîc variatio nihil facit. Aliud est enim malam causam reddere,& qualitatis non substantiæ significare vitium.ff.de dolo l.elegãter.§.1.& C.ad exhi.l.si res.cùm si.Bald.

Testibus publicatis tertia persona nõ potest producere testes super eisdem capitulis quia publicatio ei præiudicat sicut sententia & confessio quam tertius facit super iure meo mihi nõ præiudicat,& eã reuoco,ita not.Inn.in c.cùm super.de re iud.fol. 200

ad Testificandum recipiuntur socij criminis saltem ad pręsumptionem & indicia,ita not Innocentius in c. 1.& cap.quoniam.fol.166.de testi, vide suprà, in ver. socius.in 1.q.

Testificari quomodo possunt in causa iudex ordinarius vel delegatus,vide per Inn. in c. dilecto.de testi. fol.172.& vide omninò.s.in ver.arbiter.in 4.q.

Testificari quomodo potest in causa ordinarius vel delegatus,vide per Inno.in c.dilecto.de testi. fol.172.& vide suprà,in verb.arbiter.in 4.q.

Testificari an quis possit de suo actu,vide per Inn.in c. siue.de arb.fol.121.& vide text.no.in l.deferre.§.1. ff. de iure fisci.& vide text.fin.43.q.2.c.super prudentiã, in ver.cæterùm.vbi dicitur quòd administrator alicuius ecclesiæ admittitur super contractu, quem vt administrator celebrauit,ita no.Arch. & Ioan. An. in noue.de teste. cap.Romana.lib.6.& alleg. d.cap. super pro casu. Baldus.vide Baldum in l.omnibus de testib.

Testificatadidicisse quando quis dicatur, ita quod testes vlterius producere non possit vide Inno.in c.vltra tertiam.de testi.fol.175.nu.1.Item quarta productio est quarta editio.ff.de testi.l.nõ ex omnibus.nõ enim quis tenetur simul specificare omnes testes, nec edere aduersario nomina testium, vt dicitur in d.l.licet sit producturus.Et licet sit secus in instrumẽto,quia in eis non timetur subornatio. Alij dicũt ꝙ est quarta dilatio sed prima verior est,vide ista per Inno.in c.vltra tertiam.Bal.

Testificauit quis semel contra vnum vlterius cõtra eũdem testificari non potest, ita no.Inn.in c. ex parte. de acc.fol.317.vide s.in ver.citatio.in 33.q.

Testimonium de auditu fulcitur fama & aliis adminiculis,ita no.Inn.in c.præterea. de app.folio 210. Et copula carnalis potest per instrumentum probari, quod no.

Testis

Teſtis quando dicitur varians, quado vacillans, quando contrarius, vide omnia iſta per Inn in c. præterea. de teſ. cogen. fol. 177. num. 4. ſuper verbo, incontinenti. Et ibi dicit, quòd varians eſt, qui non ſtat firmus in dicto. Contrarius, qui contraria tenaciter aſſerit. Vacillans, qui variat titubando. Bal.

Teſtis dictum examinati ſuper articulo vel capitulo impertinenti non valet, ita not. Innocent. in cap. per tuas. de teſtib. fol. 174. num. 4. & vide ſuprà in verb. ſilentium. in 1. q.

Teſtis quando poteſt corrigere dictum ſuum, vide Innocent. in c. præterea. de teſti. cogē. fol. 177. numero 3. & in cap. cùm clamor. de teſti. fol. 267.

Teſtis debet interrogari à iudice de cauſa ſciētiæ, ſcilicet, ſi quæratur qualiter ſcit illud, & ſi index non quærit illud, præſumitur in ipſo malitia, quia omittit illa quæ ſuo officio ſolerti incumbunt, debet enī petere & interrogare de cauſis. Si verò iudex interrogauit, teſtis nihil reſpondit vel fortè non bene, debet tunc iudex ipſum interrogare. de teſt. c. cùm clamor. Si autem iudex omiſit interrogare de circumſtantiis ſingulis non ſubalternatis, vt de loco, tempore & conteſtibus. Et tunc teſtes non ſunt repetendi, id eſt iterum interrogandi. Si autem iudex ipſum non interrogaſset de principali re vel facto, vt de titulo præſcriptione, & ſi tunc teſtis debet repeti, quia tunc culpa iudicis non partis, ita no. Inno in c. per tuas. de teſti. fol. 174 num. 4. quæ omnia tene menti. Bal. Solet recitari per Doct. in c. cū cauſā. de teſt. vide ſuprà in verb. ſententia. in 40. q.

Teſtis iudex eſſe non poterit licet cauſam alteri delegauerit, ita not. Inno. in c. dilecto. de teſti. fol. 172. nu. 2. Et eſt ratio, quia delegatus fungitur vice delegātis, & ille qui delegauit videtur etiam cauſam cognoſcere & tenere, vt ibidem no. dicit Inn.

Teſtis eſſe poteſt qui venit ſeu facit contra iuramentū, facta tamen pœnitentia peccati, ita no. Inn. de teſt, c. intimauit. fol. 168.

Teſtis ſi dicat vide talem fugientem cum gladio euaginato poſt delictum factum, licet in hoc nō interfuit valet teſtimoniū, ita not. Inn. in cap. ſtatutum. de offi. deleg.

Teſtis ſi dicat nō recordor de tēpore, tamē valet eius teſtimonium. Sed in interdicto vti poſſidetis oportet probare de poſſeſſione illius rei, vt l. 1. §. ex hoc interdicto. ff. de vi & vi arma. ita no. Inno. in c. qualiter & quando. de accu. fol. 322. nnm. 2. videtur probabiliter dicendum, ſi dico quòd ſpoliaſti me iſto menſe, & produco teſtes qui non deponunt de iſto menſe ſed de præterito benè probant, quia licet errent in tempore tamen probant ſpolia. factam &c. Et vide Innoc. in d. c. qualiter & quando, &c.

Teſtis quando vacillat notarius debet ſcribere inconti nenti præſente iudice vacillationis modum. ita not. Inno. in c. quoniā contra. de probat. fol. 165. nu. 5. vide per Bald. & Ang. in l. Lucius. ff. de his qui not. infam.

Teſtis an poſsit puniri de confeſsis per eum teſtificando, vide Innoc. in c. cùm ſuper. de teſtibus.

Teſtis de quibus eſt interrogandus & de quibus non etiam ſi interrogetur, vel ſponte confiteatur, an præiudicet alteri vel non, vide de omnibus iſtis per Innoc. valdè no. in c. cùm ſuper. de confeſ. fol. 161. num. 3. Et ibi dicit quòd teſtis interrogatur de multis de quibus non iurauit expreſsè quia veniunt in quandam conſequentiam.

Teſtis eſt legitimus pater ipſi filio in cauſa matrimonij, ita not. Innoc. in c. ſuper. de teſt. fol. 167.

Teſtis inimicus quando admittatur ad teſtimonium & quando non. Et quid de inimico reconciliato, vide per Innoc. in cap. cùm oporteat. de accuſ. fol. 320. num. 3. qui dicit ibi, quòd inimicus reconciliatus nō admittitur ad teſtificandum ſi reconciliatio erat recens. Secùs ſi antiqua, quia ex antiquitate temporis præſumitur obliuio, & ideò dictis ſuis & teſtimonio ſtabitur quaſi nullæ ſuperſint inimicitię reliquæ. arg. ff. de vſur. l. ſcien. §. fundi. facit quod not. in cap. tuas. in glo. de ſimonia. & ff. de annu. leg. l. 3. §. fin. & de excu. tut. l. Athletæ. §. dat remiſsionem. C. famil. erciſc. l. in ipſius. & inſtit. de iniur. §. fin. in gloſſ. tene menti. Bal. Et dicit Innoc. ibi, quod inimicus repellitur à teſtimonio ſi inimicitia erat capitalis vel magna. Vbi autem eſſet parua non repelleretur, tamen teſtimonio eius non adhiberetur tanta fides, quanta aliàs adhiberetur, &c.

Teſtis cæcus non poteſt teſtificari pro re perceptibili per viſum, quia videre non poteſt. Item nec ſurdus per auditum, cùm non audiat, ideò teſtimonia iſtorum iſto modo non valent, ita not. Hoſtien. in cap. ex literis. de conſuetudine. vide Bart. in l. 1. ff. de verborum obligat.

Teſtis non poteſt eſſe qui eſt excommunicatus per ſētentiam iam in eum latam, ita not. Innocen. in c. cū nobis. de elec. fol. 32. nec poteſt cōficere inſtrumentū. Secùs ſi expectatur excōmunicari, quia nondum in eum lata eſt ſententia, quia poteſt interim teſtificari & conficere inſtrumenta vt ipſe idem not. in c. auditis. de excep. & ibi not. vnum quod contractus excommunicati, & etiam ſententialiter condemnati valent ex partium voluntate, quod not. perpetuò. Bald.

Teſtis non ſolùm debet iurare, dicere veritatem ſuper articulo dato, ſed etiam ſuper tota cauſa. Item not. de interrog. fiendis ipſis teſtibus, & quid iuris ſi omittatur, vide per Inn. in c. per tuas. de teſt. fol. 174. num. 3.

Teſtis quando procura. eſſe poſsit in cauſa domini & quando non, vide Innoc. in c. Romana. de teſti. lib. 6. fol. 177. & eundem in c. inſuper. eo. tit. fol. 166. vbi dicit ꝙ poſsit excommunicatus teſtificari in cauſis eccleſiæ, & an Abbas in cauſis monaſterij ſui, & per Bar. in l. deferre. § . 1. ff. de iure fiſci. vbi quærit de multis circa primam materiam. Bal.

Teſtis dixit vidi talem poſsidere talem domum à 40. annis circa intelligitur non continuè ipſum vidiſſe niſi appareat in ſuo dicto copula, &. ſ. à 40. annis & circa, ita no. Innoc. in c. cùm Ioannes eremita. de fide inſtru. folio. 181. vide ſuprà. in verbo, clauſula. in penult. q.

Teſtis qui iurauit dicere veram & purā veritatem nihil poteſt addere vel mutare voluntate ſua de actu, vt per Inn. in c. cùm dilectus. de teſti. Adde quod ſi iurauerit dicere meram veritatem deponendo per famam nō probat, quia ille qui non fuit in facto nō poteſt ſcire dicere merā veritatem. Vnde ſcire per famam non eſt ſcire veritatem ſed eſt ſcire opinatè. Vide glo. not in l. in bonæ fidei. in gloſ. magna. C. de reb. cred. & iureiuran. ibi. dum dicit, ſed quid ſi non interfuit facto. & Adde hîc quod habetur ſuprà. in verbo, credulitas. in 8. q.

Teſtis non tenetur habere memoriam de die niſi dies eſſet de ſubſtantia proceſſus, & debet recordari tam de loco quàm de tempore, ita not. Innoc. in capit. qualiter & quando. de acc. fol. 322. numer. 2.

Teſtis in cauſa criminali etiā interrogatus nō tenetur deponere de die. glo. eſt ordi. valde not. 3. q. 9. c. nihilominus. quod not. Bal.

Teſtis ſi confitetur ſe infamem vel inimicum non creditur ei cùm ſuper hoc non ſit productus nec iuratus nec vacillat, tamen ſi vacillat nō creditur ei, ita no. Innoc. in c. inquiſitionis. de accu. fol. 321. num. 2.

Testis an teneatur reuelare illud quod iurauit tenere secretum, vide Innoc. in c. qualiter & quando. de accus. fol. 322. vbi dicit, quod iuramentum de non reuelando secretum intelligitur nisi ex iusta causa reueletur, quod not. quia sæpè accidit.

Testis an possit esse ille qui associauit aliquem ad committendum adulterium in causa illius adulterij, & an possit cogi, vide per Innoc. in d. cap. qualiter & quando. fol. 322.

Testis per instrumentum si sit falsum verè, vel sit falsum in solennitate non valet, quia veritas vel solennitas deest nisi sit falsum per errorem non per malitiam vt erronea indicio, vt ff. de reg. iur. l. si librarius. C. de testa. l. error. secundum Dyn. Et idem si factum est per dolum. Secùs si per aliam culpam. ff. de falsis. l. filius. §. sequens quæst. & C. de transact. l. si ex falsis instrumentis. dictum autem testis nihil valet, vt 2. q. 9. cap. pura. quia dictum testis fundatur super iuramento indiuisibili. nam periurus in vno ab omni testimonio repellitur, vt not. ff. de infam. l. Lucius. Aut est falsus in his quæ non sunt de substantia sed sunt accidentalia vt & pignora, & tunc testis nihil probat quia inhabilis est propter periuriū. Sed quia in instrumento vtile per inutile non vitiatur, vt C. de falsis. l. quærelam. Si autem testis dicit falsum non in substantialibus sed in comitantibus actum, vt in loco & tempore non creditur, imò falsus iudicatur vt in Daniele. C. de testibus. l. testium. quia locus & tempus totum factū ad se trahunt. Falsa vero denunciatio vt in confinibus vel terra vnde quis sit non vitiat, quia in hoc non consistit officium nec effectus, & hæc sunt de mente Innocent. in cap. fraternitatis. de hæret. fol. 330

Testis non debet asserere nisi id quod vidit vel sentit, alias est falsarius, ita not. Innoc. in d. c. fraternitatis de hæret. fol. 330

Testis qui se subtrahit vt veritas occultetur, tenetur crimine falsi, ita not. Innoc. in cap. 1. de crimine falsi. fol. 338. item si tacet verum dum deponit. C. de episc. & cleric. l. presbyteri. Et in hoc casu est falsus & periurus. Primo enim casu est, falsus homo non est testis quia non iurauit, & tenetur ex generali capite, l. Corneliæ. de falsis. ff. de falsis. l. 1. Sicut quando non iuratus dicit falsum coram iudice vel tacet veritatem. ff. de infam. l. ictus fustium. §. 1. per Iaco. Butrig. vide etiam per Cyn. in l. vlt. C. de sepul. vio. quæ verba tene menti. Bald.

Testis potest testificari solus de veritate scrutata organo sensus & organo sensus palpata, ita not. Innoc. in cap. ex literis. de iureiuran. fol. 188. idem dicit alibi. Bald.

Testis qui dicit se non interfuisse non probat contra instrumentum quia singularis si testes legitimi numeri se interfuisse dicant, nam qui dicit se interfuisse non est singularis, quia habet contestem tabellionem. Sicut si dicat non interfui, ita not. Innoc. in c. cum Io. eremita. de fide instrum. fol. 181. num. 3. Si autem dicat rem aliter gestam quàm dicat instrumentum, tunc potest redargui, vt instit. de verb. oblig. §. item verborum. Si autem dicat non recordor valet instrumentum licet vna vox nihil probet secundum Innoc. ibid. Et vide l. quidam. in fi. ff. de fur. & ff. ad Carb. l. qui testamentum. in fi. tene menti. Bal. Et sic not. hic quid iuris quando illi qui scripti sunt in instrumento contradicunt instrumentis. De quo plenè per Innoc. & alios Doct. in d. ca. cum Ioan. Scias tamen quod præsumitur pro instrumento quo ad veritatem si instrumentum sit solenne. C. de prob. l. cum precibus. item præsumitur quo ad formalē. ff. de verb. oblig. l. sciendum. Sed non præsumitur quò ad causalem solennitatem. ff. de excep. doli. l. 2. §. circa. Nisi causa specificata sit in instrumento, quia tūc ei standum est nisi contrarium probetur per scripturam, vt C. de non. nume. pecu. l. generaliter. & l. si cautio. Adde quod not. ff. de pact. l. iuregentium. §. quod fere. Bal.

Testis potest repeti ad declarandum dictum suum obscurum vel ambiguum, ita not. Innoc. in c. cum clamor. de testi. fol. 174. Hoc verum nisi obscuritas esset ob culpam partis, quia facit obscurum articulū, vt in c. in præsentia. de proba. secundum Bart. non tamen dicitur obscurum quòd clarè potest intelligi per apertam naturam verborum vel loquendi consuetudinem secundum Innocen. Sed illud est obscurum quòd non potest benè intelligi. ff. de rei vendi. l. Pompo. §. fi. Adde quod no. ff. de appel. l. ab executione. Bal.

Testis in rei vendi. & si nunquam dicitur probare nisi reddat causam, etiam non interrogatus, ita no. Inn. in c. cum causam de testi. fol. 171

Testis qui omne dicit nihil excipit. Tamen interdum deponit super generibus singulorum non super singulos, vt ibidem Inn.

Testis dictum quando est ambiguum, id est, quando potest se habere ad esse & non esse, interpretatur contra producentem, ita not. Innoc. in c. in præsentia. de proba. fol. 163. nume. 9. & ibi glos. ordi. & singul. vide per Bar. in l. inter stipu. §. si stichū. ff. de verbo. oblig.

Testis repellitur à testimonio non solùm ille qui est odiosus extrinsecè, vt quia euidenter se docet inimicum: Sed quia est inimicus in mente, non tamen dicit vel docet vt sunt multi. Sed repellitur etiam si ille qui habet causam inimicitiæ vel habere præsumitur licet nullum odium habet in mente sua, ita not. Inn. in c. cum I. & A. de re iudi. fol. 204. in fi. & nōn solùm odiosus repellitur, sed & qui habet causam odij, quod not. & vide s. in ver. crimen. in 10. q. & sup. hoc eodem verbo. in 46. q.

Testis deponens vltra id de quo interrogatur non valet testimonium, reddit enim se suspectum, ita no. Inno. in c. inquisitionis. de accusa. fol. 321. nu. 1.

Testis si quis fuerit in causa criminali contra aliquem & iterum vult sua sponte testificari præsumitur inimicus, ita no. Inn. in c. cum. P. prope finem. de accu. fol. 316. item quia facit se suspectū eò quod vult sponte testificari, facit. ff. de his quibus vt indig. l. post legatum. §. si verò. & quod ibi no. Bal. Abb. dicit in d. c. cū P. quod ille qui pluries se offert ad testificandū in causa criminali præsumitur inimicus & sic nō poterit testificari, ergò secùs si tantùm semel obtulit se quia ipse dicit pluries, vt in gl. d. l. post legatum. §. 2. quæ est singularis. Sed dicit ꝙ illa gl. debet intelligi in prima testificatione si quis se obtulit in causa criminali secundum Bal. vide sup. in verbo, abbas. in 8, q. vbi an possit, &c. & sup. in verbo, clericus. in 1. q. vbi potest testificari in curia, &c.

Testis si timetur de obliuione iustus timor est sicut timor mortis, ita no. Inn. in c. quoniam. vt lite non cōtest. fol. 136. not. benè facit. ff. ad Carbo. l. 3. §. duæ causæ. & arg. ff. de fur. l. quidam tabularum, hic metus est in factis antiquis. ff. de probat. l. Celsus. Bal. Et vide omninò de ista materia testium. sup. in verbo, iuramentum. in 9. q.

Testis deponens de intentione cordis alterius non valet eius dictum, quia soli Deo hominum intentio nota est, ita no. Inn. in c. super.. de renun. fol. 59. tamen datur testi ex facto voluntas intelligen. vt l. repræhēdenda. C. de insti. & substi. sub condi. fact.

Testis debet reddere rationē dicti sui per eum sensum per

per quem recipit illud super quo testificatur,ita no. Inno.in c.cùm causam.de testi.fol.171. Sed Placent. dixit quòd in quolibet actu corporeo sufficit causæ visus redditio,vt not.in l.pe.& 2.C.de erro.aduo.vbi in causa auditus reddit causam visus. Et ibi refert Cy.qualiter debet testis loqui ad probandum negatiuam directò,quando vsus pro omni sensu corporis accipitur largo sumpto vocabulo. Apertius tamen deponit per nomen propriũ illius sensus.facit quod not.ff.de acqui.pos.l.quod meo.in fi.vnde vide istud verbum visus quando sumitur pro visione quam Sãcti faciunt in spiritu.Vnde in diuina scriptura scribitur,opus est intelligentia visione.Et sanctus Paulus dicit,video aliam legem in membris meis,id est,sentio & agnosco per sensum & rationem.Si enim testis dicit vidi hoc verbum si refert se ad sensum probat, vt cùm dicit vidi sic.Si autẽ se refert ad oculum mẽtalem vel intellectualem,vt quia dicit testis sic videtur mihi nõ probat,quia peccat cùm dictum sit magis dubitatiuum quàm ratio:debet enim esse sensatus sensu corporis qui sensus sunt quinque,vt not.in d.l.quod meo.tunc enim testis debet habere intellectũ,vt id quòd corpore videt mente intelligat quod illud sit.Nam Aristoteles ait in problematibus.intellectus videt & intellectus audit, debet enim anima fantasma speculari. Tamen inter cæteros sensus visus est nobilior,& verbum visus prædicatur de omni sensu,vt dixit largo sumpto vocabulo. Vnde qui audiuit si dicit quòd vidit saluatur suum dictum , vt dicit Iaco.de Are.C.de testi.l.testium.Tamẽ in visione opus est intelligentia,vt dixi sup.interdum ponitur pro opinione,vt l.quid tamẽ.§.si arbiter.ff.de arbitris. Et isto modo cadit in testem,vt d.l.diem. §. si plures ff.de arbit.Strictè autem visus est actus vidẽtis oculo corporali & intuitiuè,vt. ff. de his quæ in test.delen.l.proxi.Et est visus de coloribus & de magno & de paruo in factis, vt in maleficiis possessio probatur per visum.i.ipsum possidere.nã per testes probatur possessio naturalis,& ex ea præsumitur ciuilis,vt no.ff.de ver.oblig.l.stipulatio ista.§.hæc quoque.& qui tenet præsumitur possidere,vt not.Innocent.in c.cùm olim.de censi.& C. ne vxor pro mari. l.ob maritorum.ff.de solu.l.Titia.& C.finium regũd. l.si quis. Super verò iuribus non est visio corporis,& ideò qui dicit aliquem dominum qui vidit non probat,quia non cadit directè & vniformiter in visum testis,sed informiter & indirectè , quia diuersæ sunt causæ dominij quæ nõn præsumuntur nisi testis adiiciat nominatim,scilicet,visibilia & vniformiter vidẽtur,scil.organo oculi corporalis in quibus dicunt testis sufficit dudum sine addita ratione, nisi sit interrogatus de ea.Sed in dominio nõ sufficit dictum sine ratione secundum Innoc.idem si agatur de alio iure probando,vt de probanda obligatione,vt quia sic dicit testis super ar.quod Titius est mihi obligatus,& dicit vera esse ista depositio testis informis est & nihil probat,idem fortè si agatur de probando quòd aliquis sit mente captus vel furiosus,quia non probat testis ista talia dicendo,quod vidit nisi sigillatim adiiciat actus per quos discretus vir ita iudicaret,nam talia multum consistũt in iudicio rationis, & habent plurimũ rationis quàm sensationis,& potest quis faciliter decipi.Item si velim probare quòd aliquis sit vagabundus , nec enim comprehendit testis de facili quòd sit desertor originis vel domicilij, & tene ista perpetuò menti , quia vtilia sunt multùm.Bald.

Testis si testificatur super his quæ non percipiuntur sensu corporeo,sed oculo mentis vel rationis, non valet eius dictum nisi rationem sui dicti assignet,ita no.Innocent.in cap.cùm causam.de testi. fol. 171.& causa debet esse alia à dicto,vt no.ff.de leg.l.nõ omnium.& de offi.procur.cesa.l.fin.& causa debet esse congrua.Item bona ratio testis facit bonum esse dictum.Et mala ratio malum dictum,vt dicta l.2.§.circa.ff.de exce.doli.& de condi.& demonst.l.cùm tale. in fi.Item ad id adaptatur dictum ad quod ratio, vt ff.de acqui.poss.l.si is qui animo. & ibi non item id quod non sciri non potest.ff.de acqui.poss. l. si quis fundum.De negatiua dic,vt no.ff.de iti.actúque priua.l. 1.§.1.& vid. quod not.ff.de magist.conue.l.1.§. proba.quod no.Bald.

Testis qui iurauit de veritate dicenda non debet respõdere illud quod credit,sed illud quod verum nouit. Et sic non debet respondere dubitatiuè.ita not.Inn. in c.ad hæc.de testi.quod not.vide supr.hoc eodem in 8.q.& sup.in verbo,iuramentum.in 9.q.

Testis in causa matrimonij debet probare per id quod audiuit ante litem motam & de antiqua fama , ita not.Abb.in cap.super eo.de eo qui duxit in matrim. quam pollu.per adult.

Testis istud dictum deponens,dico Titium bonum hominem,quia cum bonis hominibus conuersatur valet,ita notat Innocentius in cap.1.de scruti.fol. 67

Testium receptio facta contra non citatum non valet, ita no.Abb.de testi.c.in nomine domini.& l.si quando.C.eo.tit.Bal.gloss.videtur ibi dicere quòd sit nulla ipso iure receptio testium.

Testium apertura non obstat vbi variatur modus agendi,ita no.Ab.in c.veniens de testib.

à Testium productione postquam iam deposuerũt nõ potest recedi,sed benè à protestatione re integra, ita not.Inno.in c.præsentium.de testi.fol. 176

Testium dicta sunt in mitiorem partem interpretanda, ita not.Innocent.in cap.causam quæ,de rescrip. folio 10.in dubio autem interpretanda sunt contra producentem,secundum Host.ibidem. & de proba, in c.in præsentia.

ex Testium confesione non debet quis puniri,nisi quæsitus modus agendi patiatur,secùs ex propria cõfessione,ita non.Inn.in c.per inquisitionem.de elect.

Testium concordia non est fienda nisi in pari numero ita not.Innocent.in capit.cùm contingat. de offic. deleg.fol.92.numero 1.vide per Bart.& Bald.in l.2.§. 1.ff.si cert.petat.

Testium examinationem potest iudex committere notario in absentia ipsius iudicis,ita not.Inn.in c.cùm Bertholdus . de re iud.fol. 202. nume. 4.& not. in c. 2.de iudi.vbi casus,& in Cle.1.de offic.delegat. & in c.causam.de testi.Sed ante commissionem notarius non posset testes examinare,quia istud pertinet ad officium iudicis,vt no.in l.hac consultissima. §. penult.C.de testa.& facit.ff.de excusat.tut.in l.scire oportet.§.penult.& ibi not.Bald.

Testium contra personas quando licitum est opponere & quando non,item quãdo vis scire cautelam ne testes reprobentur.Item si obiicitur quod testes non recipiantur,quia sunt criminosi,oportet per opponentem exprimere.Et si deponunt pro opponente non creditur eorum dictis,vide de omnibus istis valdè not.per Inn.in c.præterea.de testibus.fol.168. per Archi.& per Io.And.in cap.præsentium.de testi, lib.6.in nouella.

Testium examinatio ille cui committitur alteri committere non potest illam examinationem nisi de partium voluntate,ita not.Inn.in c.causam de testibus. tamen potest adhibere notarium vt scribat eorũ dicta.Si ille cui est commissa examinatio examinabit, ita not.Inn.in c.cùm Bertholdus.de re iudi. fol. 202. nu.4.facit ꝙ not.in c.quoniã contra falsam.de prob. vide

vide ſup.in verbo,credulitas.in 8.q.

Teſtium receptio poteſt fieri de nocte. idem in alleg. quæ audiri poſſunt de nocte,ita not.Innocent.in c, conſuluit.de offic.deleg.fol.86.nume.5. Et eſt ratio, quia non oportet in iſtis iudicem ſedere pro tribunali.Secùs in diffinitiua & interlocutoria,& in conteſtat.lit.quia iſta de nocte fieri non poſſunt,cùm in iſtis oporteat iudicem ſedere pro tribunali ſecundũ eundem ibidem quod no.Tamen glo.in d.c.vult, ꝙ ſententia lata de nocte valet & tenet,licet Innoc. teneat contrarium.Cum gloſſ.tenet Io.And. & Hoſt. item poſſunt dari pignora & fideiuſſores de nocte, de quo vide bonam gloſſ.in l.more. ff.de feriis, ita no.Cy.in l.non minorem.C.de tranſact.Bald.

Teſtium ante aperturã poteſt dari terminus ad opponendum contra perſonas teſtium nominibus exhibitis,ita no.Innoc.in c.adhæc.de teſt.

Teſtium receptio in cauſa inquiſitionis valet etiã ant. lit.conte.ita no.Innoc.in cap.veritatis.de dolo & cõtu.folio. 157

TIMOR, vide ſupra in ver.teſtis.in 86. quæſt. ibi iuſtus timor.

Titulum iuſtum vel lõgam poſſeſsionem oportet quòd habeat ad hoc vt quis præſumatur habere bonam fidem,ita not.Innoc.in c.cùm veniſſent. de in integ. reſt.fol.115.Bald.

Titulum ſuæ poſſeſsionis quando quis cogatur dicere, vide Inn.in c.cùm cauſa.de probat.fol.165.Ad inſtructionem ordinarij ſic,vt not.per.gloſ.de reg.iur.c.1. lib.6.Ad inſtructionem autẽ aduerſarij cogitur quis dicere de poſſeſsione,ſed non de qualitate poſſeſsionis niſi in petitione hæreditatis,vt l.cogi. C.de peti. hære.In ſpiritualibus autem ad excluſionem aduerſarij cogitur,vbi intentio aduerſarij eſt fundata. C. de probat.l.ſiue poſsidetis.

Titulum ſuæ poſ. an cogatur quis dicere in corporalibus,vide Inn.in c.abbate.de verborũ ſignification. fol.370.vide ſup.in ver.allegans.in 2.& 3.q.

Titulus non requiritur in præſcribenda conſuetudine, ſed an requiratur bona fides text.eſt in ar. quod ſic. ff.de exceptionibus doli.l.prima.vide ſuprà in verbo,canonicus.in quarta quæſtione.

Titulus ſemper eſt neceſſarius in corporalibus rebus eccleſiaſticis præſcribẽdis,& etiam bona fides ſecùs in rebus laicorum,ita dicit Inno.in c.ſi diligenti. de præſump.quod not.

Tortura,vide ſup.in ver.clerici.in 10.q.quod no. Bald.

TRACTVS qui fit,tractatũ de morte aliena & reuela.vide Inno.in c.presbyterum.de homi.fol. 333

Tractus futuri temporis non ſpectat adiudicem in odioſis,ſed in fauorabilibus ſic,ita not.Innocent.in c. auditis.de procur.fol.111.num.3.vide glo.in c. Romana.de ſent.excom.

Tractus futuri temporis non ſpectat ad iudicem odioſum,ſed in fauorabilibus ſic, ita not. Innoc. in c.audi.de procur.

Tractus futuri temporis interdum continetur in libello in ſententia,ita dicit Innoc.in cap. cùm ſuper. de conc.præben.

Trãſactio intelligitur eſſe de proceſſu iudicij, dicit Innoc.in c.1.de reſcrip.fol.5.facit.l. tale pactum. §.1. ff. de pact.vide ſup.in ver.abbas.in 4.quæſt.

Tranſactio quòd aliquid nomine quæſtionis vſurariæ detur non valet,ita no.Inn.in c.grauis. depoſ. vide ſup.in ver.crimen.in 3.q.

Tranſactio intelligitur eſſe de proceſſu iudicij,ita no.in c.ſuper literis.de reſcrip.facit.ff.de pact.l.tale pactũ. in prin.§.1.& vide ſup.in ver.abbas.in 3.q.

Tranſactio quòd aliquid præſtetur nomine vſurariæ quæſtionis non valet,ita no.Inn.in c.grauis dep. & vide ſup.in ver.crimen.in 3.q.

Tranſactio non probat niſi vocata parte, ita no. Abb. in c.peruenit.de fideiuſſ. idem Inn. ibidẽ.facit quod no.in l.chirographis.ff.de adminiſt.tut.& in l.pen. §.1.ff.quorum bo.& l.3.§.pen.de bo.poſſ.&c.

Tranſſumptum non probat niſi nota & cognita parte, ita no.Inno.& Abb.in c.peruenit de fideiuſſ. idem Innoc.ibidem.facit quod no.in l.chirographis.ff. de admini.tut.& in l.1.C.quorum bon.& ff.de bon.poſſeſs.l.3.§.pen.

Tributum,vide ſup.in ver.Anglici.in 1.quæſt.ibi,reddes eccleſiæ tributum.

TVRPITVDO, vide ſup.in verb.alias.in 1.q.& etiã in ſexta quæſt.

Tutor,vide ſup.in ver.adminiſtrator.in 2.q.

Tutus authoritate præſcriptionis poteſt rẽ per reſcriptum retinere cùm ſalua conſcientia,ita not.Innoc. in cap.cùm in iure.de iure patro.Bald.

TYRANNVS ſi occupat ciuitatem vel monaſterium,& iſta de cauſa recedant canonici pro maiori parte,nec poteſt ſine periculo vel iuſto metu pars forinſeca venire ad intrinſecos & facere electionem in eccleſia in loco ſolito , tunc intrinſeci tenentur ire ad forinſecos & facere electionem in alio loco congruo & honeſto.Si autem forinſeci poſſunt redire cũ bona & honeſta pace,debent venire ad intrinſecos,& facere electionem in loco publico & tuto.Si autem maior eſt intrinſeca,tunc ſi illi qui foris ſunt timent vim imprimi ad electionem & conſenſum nõ tenentur ire nec mittere,ſi autem timent offenſas circa perſonam,non circa actum electionis tenẽtur mittere procur.aliàs ſibiipſis imputent.Item in paruis negotiis vbi exigitur abſentium vocatio , tunc maior pars quæ eſt intrinſeca omnia poteſt,quia facit integrum capitulum ſecundum Innoc. Quando autem ciues vel clerici à tyranno ſint depreſsi,quod nec vbi faciunt capitulum ſciunt,tũc præpoſitus vel alius ad quem pertinet conuentus vel conuocatio debet eos conuocare ad locum ſecurum, intrinſecũ vel forenſem,id eſt,congruum non nimis remotum, ſi autem nullus ſit ad quem pertinet cõuocatio duæ partes congregationis habent officium vocandi alios ſecundum eum,ſi autem non eſt collegium,ſed ciuitas quæ debet coadunari,debent vocari omnes maiores 14.annis,& ſufficit vocare patremfamil. & debent vocari etiam mulieres,ſed loco pupillorum debent intereſſe tutores.Et iſta eſt communis electio ciuitatis,niſi aliter habeat ſe conſuetudo,ita ponit Innoc.in c.cùm ex iniuncto de no. ope. nuncia. fol.345.quod no.

VACANS, vide ſup.in ver.beneficio. in 4. q.& in 8.q.

Vacillans,vide ſup.in verb.teſtis.in 1.q. vide ſup.teſtis in 58.q.

Vadens etiam cauſa paciſcendi quando vadit,indiſtinctè præſtat auxilium,& eſt in culpa,ita no. Inn. in c. de homi.fol.332.quod eſt no.

Vagabundus qui deſertor eſt originis & domicilij vbi debeat citari,vide Inn.in c.ſi aduerſarius. de eo qui mit.in poſ.cauſa rei ſeruan.fol.169.nu.6.ſup. in ver. teſtis.in 10.q.in fi.Bal.

Varians,vide ſup.in q.1.

Vaſallus non tenetur dominum ſuum manu militari iuuare niſi in caſibus expreſsis in vſibus feudorum, vel in pacto feudi,vel in conſuetudine loci, ita not. Inn.in c.ſicut.de iureiur.fol.187.nu.2.quod no.

Vaſallus alienando feud.priuatur feudo ipſo iure. ita no.Innoc.in cap.2.de feud.fol.256.ſecùs ſi non alienat ſed locat.ff.de leg.2.l.codicill. §.inſt. ff. loca.l. ſi

quis

quis domum. §. 1.de pericu. & commo.rei vend. l. necessaria.§.fin.

VENDITIO rei ecclesiæ etiam minus legitimè valet,si placet ecclesiæ in cuius fauorem non tenet,ita no.Innocen.in c.irrita,de his quæ fiunt à præla. fol. 249.vel multum expedit sic fieri. Nã quod expedit placere debet.ff.de neg.gest.l.Pompon. de iud.l. sed & si proponatur.de transact.l.cum hi.& not.in l.2.ff. de offic.eius cui manda.est iurisd.Bald.

Vẽditio à solo prælato facta quod teneat dicit esse cõtra ius scriptum,ita dicit Innocen.in c.cum causa.de re iudi.fol.199.quod no.

Venia,vide sup.in ver.stipulatio.1.q.

Verba sunt largè interpretanda,& continẽt non solùm expressa,sed pertinentia express.ita no.Inno.in c. licet.& sic non solùm petita in libello,sed alia nõ expressa adiudicari possunt.

Verba ista sicut in tali instrumento continetur nõ sunt libera exempla,& non probant,quod no.secundum Inn.in c.si.de fid.instru.fol.182.in additio.suis.

Verba sunt necessaria ad matrimonium quò ad iudiciũ ecclesiæ,ita no.Inno.in c.tuæ.de spon.fol. 301. C. de præsc.30.ann.l.cùm notissimi.in gl.ord.

Verba sententiæ diriguntur in communitatem licet nũquam fuerit in iudicio,ita dicit Abb.in ca.licet causam.de prob.quod not.

Verbum concedo significat dispensationem,ita no.Inno.in c.quoniam,de ordinibus.

Verbum præteriti temporis perfecti est canon latę sententiæ,ita dicit Innocent.hoc no.ff.de capi. dimi. l. amissione.

Verbum si fuerit,& verbum præsumpserit, contemptũ requirunt,ita dicit Inn.in c.cùm medicinalis.de sent.excommun.folio 365.Bald.

Veritas in spiritualibus & beneficialibus præualet rei iudic.ita no.Inno.in c.constitutus. de rescriptionib. fol.10.&c.quod no.

Veritas semper est iuuanda,nec in probationibus debet restringi,vt not.Innoc.in cap.quo ad cõsultationem.de re iudi.C.de appell.l.eos.& C.de temp. appel.l.per hanc.

VICARIVS habet iurisdictionẽ ordinariã & interponit decreta ordinaria,voluntaria & contentiosa, ita dicit Innoc.in c.prædicto,clericos.fol. 78

Vicarius non potest facere alium vicarium,licet sic ordinarius ex causa probabili & necessaria,ita not.Hostien.in c.clericos.de offi.vica.

Vicarius perpetuus quis dicatur,vide Inn.in c.G. perpetuus de fide instr.

Victor,quæ expensæ debeantur victori, vide per Inno. in cap.sæpè.de appel.folio 211.numero 2. & vide ibi de taxatione expensarum.vide omninò in ver. possessio.in 10.q.

Villa,vide sup.in verbo,authoritas.in 3.q.Bald.

Vincens causam per sententiam si eam latam confitetur & asserit iniustè latam quòd probans eam iustã confessionem vel assertionem per testes potest impedire executionem sententiæ,ita no.Inno.in c.quia plerique de iur.immu.fol.298.vbi omninò vide & est dictũ naturale not.secundum idem simile in instrumento.C.de non nu.pec.l.in contractibus.

Violenta vis,vide sup.in verbo,citatio.in 30.q.

Vir si agit contra vxorem petitorio ipsa econtra agit possessorio recuperandæ,quia omne ius suũ videtur deduxisse vndecũq;& qualecũq; silet interim petitoriũ,ita not.Inn.in c.2.de cau.poss.& proprie.fol. 144.vide omninò sup.in verbo,sponsalia.in 2.q.

Visitator an habeat iurisdictionem ordinariam,vide in c.singulis.de statu.mona.Bald.

Visus,in verbo,testis.in 11.q.

VNIO fit tribus modis,vide Innoc. in c.1. & ibi per glos.ordi.ne sede vacan.de diuisione habes in l. 1. C. de metropo.& vide in Auth.vt iudi.sine quoquo suffrag.§.illud.& in glos.& ff.de tri.l.procurator.§.si plures.quod not.

Vniuersitas & collegia faciunt statuta sua simul vniuersaliter in forma collegij non seorsum nec particulari in forma singulorũ,ita not.Inn.in allegat. c. cùm omnes.de consti.fol.2.quòd not.Bal.

Vniuersitas si habet rectorem non potest facere statuta sine consensu rectoris,secùs si non habet rectorẽ, ita not.Compost.in c.cùm omnes.de consti. fol.2. idem si haberet,sed non ad hoc habitus,vt.ff.ad Trebel.l.1.2.fuit quæsitum.

Vniuersitas est nomen iuris & non personarum,ita dicit lib.6.Innocent.in cap.grauem.de senten.excom. fol.364.numero 1,vide omninò supra in verbo conuictus.in 2.q.Bal.

Vniuersitas qualiter citetur personaliter vel ad domũ, not.Hostien.in cap.bonæ.de elec.& ff.de reg. iur. l. non potest.vide supra in verbo,consuetudo. in 7. q. quod not.Bald.

Vniuersitas quando possit puniri & quando non,& an criminaliter possit puniri,dicit quod nõ,quò ad pœnam capitalem,sed solùm qui delinquunt puniẽtur, ita not.Innoc.in c.dilectus filius.de simo.fol. 326. Et est ratio,quia capitalis non potest cadere in vniuersitatem comparet ipsa vniuersitas per procuratorẽ, vt ibidem dicit Inn.& vide de causa collationis in fi. ff.de re mili.& adde quòd ipse idem not.in c.grauẽ. de senten.excom.Bald.

Vniuersitas,omnes vniuersitates ex materiali & immateriali intellectu constat esse,est enim vniuersitas singuli & sic est quid naturale & habet corpus quod videtur & tangitur & est vniuersitas vniuersi tunc est nomen,non res naturalis sed intellectualis, additur enim quædam significatio singularis quæ ex vniuerso sumitur ex intellectu coaceruante.ff.de vsucap.lege rerum mistura.sic debet intelligi illud quod dicit lege sicut.in fi.ff. quod cuiusque vniuer. nomi. non est aliud quàm homines qui in eo sunt, scilicet cum addito iuris intellectu,& addita significatione quæ ex vniuerso sumitur secundum,& est duplex vniuersitas,scilicet corpore consilium,& corpore paruum, & in ista vniuersitate cadit excommunicatio,sed ciuitas causa est dissimilium tam sapientium quàm furiosorum, quia infantium est,in ista vniuersitate non cadit sententia excommunicationis,nec etiam aliqua sententia mortis & similis morti, cadit tamẽ sententia interdicti quæ fieri non potest pro delicto alieno, ciuiliter autem benè punitur vniuersitas & cogitur facere collecta ad quam omnes contribuẽt etiam innocentes & soluent creditori,tamen inculpabiles à culpabilibus repetent,ad hoc facit. C. de furt.l.apud antiquos.Alij dicunt,quòd non debent cogi inculpabiles,sed cùm sit delictum corporũ opi. prima verior est,ita not.Innoc.in c.grauem. de senten.excom.fol.364.nu.3.Adde quod no.ff.quod cuiusque vniuersi.l.1.§.quibus.per glos.in Specu.de cẽsi.vbi omninò vide quod not.Bal.

Vniuersitas,maior pars nõ potest tollere vel facere cõtra id quod est concorditer contra omnes de ipsa vniuersitate vel collegio ordinatum,ita not. Innocent.in cap.cùm omnes de consti.idem si ista maior pars vellet aliquid facere iuri communi contrariũ, quia tunc non sufficit consensus maioris partis, sed omnes concorditer habent consentire,ad hoc vide tex.nota.qui valdè benè facit in Auth.de defen.ciui. §.vlti.in fi.& not.Inno.in c.humilis.de maio.& obedien.fol.105.num.1.

Vniuersitates aliquæ sunt quæ non habent iurisdictionem,& tamen possunt contra se & sua facere statuta,non tamen pœnalia,quia pœnam adiicere non possunt,nisi illæ quæ habent imperium.ita not. Inn. in c.cùm accessissent.de constitutionibus.possunt tamen vbi ius non limitat pœnam eam adiicere, & honestas probationes de nouo facere possunt,quia merum & mistum imperiũ habent,in c.2.de constitu.

Vniuersitates plures an esse possint in vna ciuitate vel castro,& quid de essentialibus vniuersitatis,vide per Inno.in c.cùm ab ecclesiarum.de offi.ordin.fol.97. vnde dicit ipse, quòd vna vniuersitas vnius ciuitatis nõ potest se diuidere in plures,ergo si aliqua habet intrinsecos,extrinseci qui sunt de ciuitate non faciũt vniuersitates,sed intrinseci qui possident solum & territorium ipsius & retinent apud se imperium & magistratus,nam hoc ius in habente solum videtur, argu.C.vbi & apud quos.l.fin.& ideò extrinseci non possunt ciuitatem subiicere vel obligare,& maximè ad æmulationem quæ etiam vera collegia reddit illicita,vt.l.2.C.de fund.limi.&c.

VOCATI ad eligendum possunt de benignitate expectari sicut in iudiciis,ita no.Inno.in c.cum nobis, de elec.fol.32.quod no.

Vocatio per campanam non sufficit,vide Inn. & Host. in c.causis de electio.

Vocatus non mutat suam naturam dicit Inn.in c.1. de relig.domib.fol.282.vide sup.in verbo,edicto.in 1. q. in fi.vbi habes quòd verum factum potest in melius commutari sicut iuramentum.Bald.

Voluntas defuncti non potest in alium vsum commutari sine volũtate episcopi,ita not.Abb.in c.vos quidam.de testa.& commutatio debet fieri ex causa rationabili,sed sine causa non potest vsus siue voluntas testatoris mutari nisi per Papam,vt in c.quia cõtingit.de relig.domib.in Cle.

Votum non solenne non intelligitur ratificari, & vxor semper intelligitur esse in timore viri,ita no. Inn.in cap.perlatum.quod met.cau.fol,113.num.2.item nimia reuerentia æquiparatur timori.glo.est & valdè not.quæ fortè non est alibi.ff.quarum rer. actio non datur.l.1.§.quæ onerandæ.

Vox communis de fama præfertur dictis aliquorum etiam affirmatiuis,ita not.Inn.in c.inquisi. de accusa.fol.321.num.5.

Vox clerici an augeat numerum,vide per Hosti. in c. ecclesia.de elect.vide sup.in verbo,profes.in 2.q.vide sup.in verbo,clericus.

VSVRA est prohibita,vide Inn.in c.1.de vsur.fol.336. vide omnino sup.in ver.punitur in 3.q.

Vsura petitur tribus modis,vt sors,& tunc non est prohibita secundum omnes indistinctus iuris sic secundum quosdã.Vel dic in nulla prohibitiua.ff.pro Soc. l.socium.C.de summa.trinita.l.1.de in lit.iuran.l.nũmis.Vt puta vsura tunc est prohibita,vide per Inno. in c.plures de vsur.Vel dic,quod vt interesse damni emergentis est permissa vt lucro cessante.not.ff. de eo quod cer.loco.in l.3.in fin.gloss.ordina.

Vsuræ an possunt peti loco interesse,vide per Inn.in c, sacro.de sent.excom.fol.362.num.10.Bal.

Vsus non est interdicendus possessori,sed arma sunt sibi prohibenda,ita not.Inno.in c.cùm venissent.de in integ.restitu.fol.115.quod not.

Vsusfructus relictus monacho in 11.q.an quæratur sibi vel monasterio,vide per Inn.in c.in præsentia.de proba.fol.163.num.6.& per Abb.in c.cùm ad monasterium.de statu monach.Quod si monachus est in studio an acquiritur sibi ibidem per Abb. vide quid si dicitur in instrumento quòd monachus non possit ab abbate suo molestari in illo vsusfructu,de hoc vide gloss.ordina.ad Trebel.l.Lucius.§.tres hæredes.

VXOR significat Christum,qui nunquam ecclesiam dimisit,imò vir,ita not.Inn.in c.debitum.de biga.fo. 74.nu.1.vide sup.in verbo,votum,in 1.q. vide omninò sup.in verbo,sponsalia.in 2.q.

Vxor præsumitur quæ vxor publicè vocatur & ita publicè tenetur & tractatur quo ad plenam & legitimã præsumptionẽ vbi de matrimonio non est quæstio inter coniuges altero eorum negante matrimoniũ, ita dicit Inno.in c.ex parte.de restitu.spol.fol.152.nu. 3.etiam vide per Iaco.in l.1.ff.de proba. vide sup. in verbo,simul.in 54.q.

Vxor quicquid ex operibus acquirit viro acquirit secùs in prælato qui acquirit sibi nõ ecclesiæ, dicit Innocent.in cap.cùm in officiis.de testamen. fol. 260. & ibidem vide per eum,de donat.abbatum & aliorum prælatorum.

Vxor propter vitium sodomiticum nõ potest repudiare virum, ita not.Innocentius in capitulo secundo de adult. folio 335.quod tene menti,vide in verbo, bona.in 1.q.

YPOTHECA, vide sup.in verbo,testis.in 20.quæstione.prope finem.Bald.de Perusio.

FINIS.

APPARATVS DOM. INNOCENTII[a] QVARTI PONTIFICIS MAXIMI, ET DOCTORIS SVBTILISSIMI SVPER QVINQVE LIBRIS DECRETALIVM

Cum D.L.Pauli Rhoselli non minus vtilibus quàm necessariis Summariis.

PROOEMIVM.

1 *Ventris appllatione venit mens, apud Ezechielem secundum Innoc.*

2 *Quæ impulerint Innocentium ad glossandas Decretales.*

3 *Negotiorum intricatio & casuum varietas reddit Decretales intellectu difficiles.*

4 *Decretales antea corruptæ, & ab Innoc. emendatæ quæ sint.*

LEGITVR in Ezechiele. 3.c. Venter tuus comedet, & viscera tua complebuntur volumine isto, quod ego do tibi. † Per ventrem qui escas recipit, mens intelligitur quæ rerum ac scripturarũ notitias recipit, coquit & digerit meditatione solita & frequenti. † Viscera autem implentur, cùm desiderium, voluntas, & intentio intimo sapore scripturarum satiantur. Sunt enim multi qui multa legunt, sed vacui recedunt, qui mente quidem intellectum percipiunt, sed in cordis desiderio seruanda non ponunt, similes illis, qui vt dicit Hiere. venerunt ad hauriendum aquam, sed vasa sua vacua reportauerunt, & ideò confusi sunt pariter & afflicti.

Vos igitur harum scripturarum & sacrarum constitutionum lectores, earum intellectum sanum in ventre mentis vestræ percipite, coquite, & frequenti meditatione digerite, & mentis desiderio intra mentis viscera seruanda reponite, non ad vanam gloriam, non ad thesauros congregandos, sed vt rectè causas tractetis, & iusto libramine terminetis.

2 † Quas vt facilius intelligere possitis, quasdam glossas apposuimus, sicut ex diffinitionibus quotidie, & continuè apud sedem Apostolicam emergentibus, ac etiam ex necessitate text. quarundam Decretalium corruptarum, in registro eiusdem sedis, vigilanti studio inquisitarum plenius colligi potuerunt, cuius text. corruptio & veritas, ad eiusdem loca transmittuntur per ordinem annotata.

3 † Nec miremini, si alicubi sunt difficiles ad intelligendum, quia hoc facit intricatio negotiorum & casuum varietas, qui in eis vt melius potuimus extricantur. Igitur tam Doctor quàm auditor dum in scholis legunt, multa de prædictis glossis poterunt omittere, & studio cameræ pro discutionibus & diffinitionibus causarum pro tempore reseruare, & sic comestum volumen istud diuisum efficietur in ore ipsorum facile & delectabile sicut mel, quod prius videbatur difficile, solicitè attendentes, quod in hoc volumine multi casus, & articuli vtiles & necessarij, tam in consiliis animarum & pœnitentiali foro, quàm in regendis & disponendis ecclesiis, & rebus ecclesiasticis & prælatis, & etiam qualiter circa personam suam & subditorum ipsi prælati se habere debeant aduersitatis tempore, sunt expressi quos glossa to. alij omiserunt.

4 † Istæ sunt Decretales quæ corruptæ erant, & sunt secundum veram literam registri emendatæ.

Prima est, de elect. bonę memoriæ M. in fin. vbi dicebatur, confirmantes: debet dicere, duximus confirmandam, scilicet, quondam; secundum quod in penult. gloss. ibi not.

Secunda est eod. titulo, auditis. in princ. & etiam in fi. In principio vbi dicebatur, vnam de G. Archi. & alteram de R. Subdia. debet dicere, vnam de R. Archid. & alteram de magistro R. Subdia. Item vbi sequitur, Decanus cum paucioribus in ipsum R. & cantor cum pluribus in dictum Archid. conuenissent: debet dicere, & cantor cum pluribus in G. Archid. conuenissent. Item vbi sequitur circa finem, à nominatione dicti Archid. recedentes: debet dicere, à nominatione dicti V. Archidia. recedentes. Item vbi sequitur, de nouo præfatum Subdia. debet dicere, de nouo magistum R. Subdia. cùm esset Subdia. eligere præsumpserunt.

Tertia est, de offi. ordi. quanto. vltra medium, vbi dicebatur, secundum Abb. consilium: debet dicere

secundum

a Innocentij. Hic Innocent. fuit Ienuensis, & de illustri gente Flisca, & ex Comitib⁹ Lananiæ, qui hunc apparatum fecit, non vt sibi crederetur, vt ipse attestatur in c. innotuit, ante fin. j. de elect. & dicit Host in c. solet. infra de senten. excomm. in 6. quem refert ibi Io. And. se multoties audiuisse ab Innoc. quòd nolebat quòd istæ suæ gl. facerent ius. Scias tamen quòd Archid. in c. pia. infra de excep. in 6. dicit: quòd hic Innoc. tanquam expositor excellit alios, & fuit pater & organum veritatis. Et dicit Abb. in c. at si Clerici. infra de iud. quod fuit subtilis nimium. Et adde quòd Archid. melius omnibus intellexit mentem Innoc. secundum quod refert Inno. c. testimonium. eo. tit. de test. & vide eundem Inno. in l. ex diuerso. §. fi. ff. solu. mat. & Ana. in cap. contentiosa. colum. 2. de Cle. percu. qui dicunt Innoc. fuisse nimis subtilem. Et adde quod Paul. de Castr. in consil. 337. incip. quia exceptiones. in prima parte consiliorum antiquorum secundum nouissimam impres. dicit quod Innoc. fuit pater veritatis, & quod postquam vnum dicit ei esse standum, & refert Felin. in cap. olim. colum. 6. de re iud. Item adde, quod Innoc. nos dupliciter ditauit, scilicet isto solenni apparatu, vt magister. & constitutionibus quas fecit vt Pontifex, quas nunc in sexto habemus secundum Ioan. Andr. in addi. Spec. in rub. ne sede vac. & ipse Io. Andr. enumerat iura ab eo condita in addi. Spec. in rubr. de Sum. trin. & opera per eum facta. vide per Platinam in lib. de vita Pontificum, & in supplemento Chronicorum: scias tamen, quòd semper fuit nobilibus gratiosus, & scias quòd dicit Ioan. Fa. in §. pupillus. instit. de inuti. sti. quòd si habendis opi. Inno. pro te maximè in foro eccle. coronaberis. & dicit And. de Bu. in c. cum causam. in fi. infra de verb. sig. quod vbi pro dicto Inno. est glo. dicendum est gl. cum qua concordat Innoc. standum esse.

secundum arbitrij tui cõsilium. Item corrigitur decre. de sen. & re iudi. cùm inter nos. alia, eod. titu. cũ I. & A. corrigitur, sicut apparet inferius, vbi super eisdem decre. not.

Quarta est de appel. cum speciali. circa fin. vbi dicebatur, iudex ex officio suo procedet: debet dicere, procedit. Item corrigitur text. de appel. constitutus, vt apparet inferius, vbi super eadem decre. not.

Quinta est de cleri. non resi. in eccles. vel præben. ex tuæ. in pluribus locis: primò deest text. vbi dicebatur, suas deseruerunt ecclesias, debet addi, vt iuxta sanctiones canonicas eis debeant meritò spoliari, & sequitur, contra eos procedatur: debet addi hoc modo vt ipsos, &c. Item vbi sequitur, ab Episcopali administratione: debet dicere, ab Episcopatuum.

Sexta, de præben. & digni. pro illorum. circa medium. & est ibi defectus literæ. Nam vbi dicitur, prędictum magistrum de præbenda & canonicatu Santonens. ecclesia, &c. debet ibi addi, prædictum magistrum cum consensu & voluntate tua frater Episcopo de prębẽda & canonicatu Sãtonens. ecclesię, &c.

GREGORIVS EPISCOPVS, seruus seruorum Dei, &c.

REX PACIFICVS.

DE SVMMA TRINITATE & fide catholica.

TIT. I.

SVMMARIVM.

1 *Fidei mensura quædam est, ad quam quilibet tenetur, sicut est credere Deum esse: articulos autem fidei implicitè tenentur credere rudes.*

2 *Ecclesiarum prælati & animarum rectores, fidei articulos explicitè scire debent, deque eis omni poscenti rationem reddere.*

3 *Papa & superiores prælati possunt dispẽsatiuè, certis ex causis minus literatos in temporalibus sustinere.*

4 *Clericis ob paupertatem non valentibus studio vacare, an sufficiat scire sicut simplicibus laicis, & in quibus casibus non excusentur.*

5 *An liceat clericis iuris scientiam, seu quamlibet aliam, fidei cognitioni præponere.*

6 *Laici melius faciunt, si intendunt ingenium fidei cognitioni, quàm cæteris scientijs, licet non peccent vacando alijs disciplinis.*

7 *Fides implicita quantam & qualem habeat vim.*

CAP. I.

FIRMITER credimus.[1] De fide teneas,
1 quia † quædam est fidei mensura ad quã quilibet tenetur, & quæ sufficit simplicibus, & etiam fortè omnibus laicis, scilicet, quia oportet quemlibet adultum accedentẽ ad fidem credere, quia Deus est, & quòd est remunerator omnium bonorum. Item oportet alios articulos credere implicitè, id est, credere verũ esse, quicquid credit ecclesia catholica.

2 † Hanc autem mensuram extendere debẽt prælati ecclesiarũ, quicunque curam animarum habẽt, quia debent scire articulos fidei explicitè & distinctè, qui continẽtur in symbolo, scilicet, credo in vnũ Deũ, & quicũque vult. 38. dist. c. 1. & 2. & c. seq. Episcopi enim plus scire debẽt, quia de eis scire debẽt reddere rationem omni poscenti. 36. dist. §. ecce. 38. dist. omnes. non tamen dicimus, quòd incontinenti teneantur prædicti de omnibus respondere, sed præhabita deliberatione, & etiam si oportuerit cũ consilio aliorum.

3 † Non negamus tamẽ, quin Papa & alij superiores prælati, possint dispensatiuè ex certis causis minus literatos, & minus industriosos in temporalib[9] sustinere. inf. de renun. nisi cum. §. pro defectu.
4 † De clericis autem inferioribus satis videtur, quod si essent pauperes, qui non possent intendere studio, qui nõ habent magistros vel expensas, quia oportet eis proprijs manibus quærere victum, quod eis sufficiat scire sicut simplicibus laicis, & aliquãtulum plus sicut de sacramento altaris, quia oportet eos credere quòd in sacramento altaris conficitur verũ corpus Christi, & hoc ideò, quia circa illud quotidiè & cõtinuè versantur plus, quàm laici. Si autem haberent magistros & expensas ad discendum, tunc peccarent, nisi plus proficerent in cognitione distincta fidei quàm laici, debẽt tamen ab eo qui imponit eis pœnitentiam de ignorantia, vel potius de negligentia sciendi scrutari, vt diligenter attendant, quare in eis non proficiunt, vel propter duritiam ingenij, vel quia eos oportuit circa alia opera charitatis intendere, puta circa exhibita necessaria cõfratrib[9] suis, vel pauperibus, vel hospitibus, & idem dicendũ est de alijs operibus bonis. Nam cùm non teneãtur ad explicitam cognitionẽ articulorum, benè licet clericis illis explicitæ cognitioni postponere alia opera pietatis.

5 † Item etiam ex causa possunt illi sciẽtiæ præponere alias sententias, vt si velint addiscere scientiam iuris, vt pauperes in iudicio defendant, ne opprimantur non peccant, tamen reperimus, quòd non debent ita præponere scientiam cognitioni fidei quin in ea proficiant, & benè videtur quòd semper plus deberent intendere circa cognitionem prædictorum, quam circa cognitionem iuris postquam expensas habeant ab ecclesia, nisi in contrarium eos iusta causa moueat.

6 † Item videtur, quòd etiam laici quibus Deus dat talentum subtilis ingenij, q melius faciunt, si suum ingenium impendant in cognitione prædictorum, quamuis non videatur, quòd peccant etiamsi eis non intẽdant. Videtur autem eis sufficere, quod talenta sibi credita non abscondant in terra, id est, in terrenis, sed bonis operibus insistant, in tantum
a autem valet implicita fides [a] vt dicũt quidam, quod
7 † si aliquis eam habet, scilicet, quod credit quicquid ecclesia credit, sed falsò opinatur ratione naturali motus, quòd pater maior vel prior sit filio, vel quòd tres personæ sunt, tres res à se inuicem distinctæ, quòd non est hæreticus, nec peccat dummodò hunc errorem suum nõ defendat, & hoc ipsum credit, quia credit ecclesiam sic credere, suam opinionem fidei ecclesiæ supponit, quia licet malè opinetur, tamen non est fides sua, imò fides sua fides est ecclesiæ. inf. eo. damnamus. circa finem.

SVMMARIVM.

1 *De fide publicè disceptare non licet, excusaretur tamen quis, si ad hæreticorum confusionem, vel ad veritatem elucidandam disputaret.*

CAP. II.

DAmnamus ergo. Defendere. hoc enim nullatenus
1 † licet, imò quòd plus est, nec disputare de fide licet publicè turbis coadunatis causa tumultus, vel suæ perfidiæ defendendæ. C. de fide catho. l. penul. Si autem ad confusionem hæreticorum, vel ad veritatem clarificandam disputaret aliquis non crederem
b malum [b] vt fecit Siluester Papa.

a Implicita fides. Adde dictoriũ iuris, q fuit fratris Petri Casuelæ ordinis minorum li. 1. & Hosti. hic, qui dicit, q fides implicita tunc excusat ab hæresi, qñ factũ non contradicit verbis. Ná si contradiceret non excusat. & ratio quia facto dat voluntas intelligi. l. rescindenda. C. de insti. & subst. Dupliciter. n. declarat voluntas, verbis s. & re b[9], vt not. in l. ā quibus. ff. de leg. & vide Cardin. in Cle. 1. eod. tit. & Spec. in ti. de hære. ac bti Tho. 2. 2. q. 2. arti. 6.

b Nó crederem mali. Adde bti Tho. 4. q. 9. artic. quem vide distinguẽtẽ, & p dicta Innoc. hîc. pba sua dist. vide gl. c. nos. dist.

DE

DE CONSTITUTIONIBUS.

TIT. II.

SVMMARIVM.

1 *Canonum conditori, & creatoris vicario, subdita est omnis creatura.*

2 *Administratores cæterique ordinarij ratione casuum emergentium licitè leges transgrediuntur. Limitatur vt hîc.*

3 *Iudex an & quando possit secundum suum beneplacitum iudicare, & legem temperare.*

CAP. I.

CANONVM *Statuta.* Non abrogatorum ne sit contra 16.dist. c.1.& 29.dist.c.1.& 36.q. vlt.c. vlt.& j.de purg.vul.c.fin. *Ab omnibus.* i. subditis ne sit contra. C.de.legi.digna.hîc
1 enim non est bona gloss.† quia conditori canonum,
a & vicario creatoris, subdita est omnis creatura a, *In actionibus.* Id est, ciuilibus, *Iudiciis.* Id est criminalibus. 25.dist. de libellis.insti.de offic. iud.in prin.
2 *Suo.* i.malo, similis expositio. 3.q. 9. puta. † administratores tamen & cæteri ordinarij, quandoque licitè ratione casuum &c.in auth. iusiuran.ꝙ præsta. ab his qui accip.circa princ.colla. 3. Hoc non placet. nam sicut in eadem Auth. continetur vtrique parti tam in priuatis, quàm in publicis cõtractibus iurant seruare iustitiam, vnde dicimus, quod administratori non licet à iustitia discedere. Nec obstat prædicta Auth. vbi dicit seruabo æquitatem secundum quod mihi visum fuerit iustum. Quia illud intelligitur extra iudicium, vt in officiis dandis. Vel etiam in iudiciis in his, quæ commissa sunt eius arbitrio, sicut in iudiciis dandis, & similibus. ff.de iure delib.l.1.3.q.3.de iudic.& in dispẽsationib.1.q.8. exigunt.& in pœnis saltem extraordinariis criminibus imponẽdis. Et idem credimus in ordinariis, si iudex
b ex causa b eas viderit temperendas.ff.de pœ.l.aut facta.§.fi.ff.de pœ.capitalium.1.dist.vt constitueretur. 76.dist.tanta.22.q.5.circunciliones.arg.2.q. 3. §. notandum.

Sed illud intellige sine causa, vel post sententiam.
3 † In sententia enim, & in ordinario crimine pœnã temperare potest, vt dictum est, & arbitri etiam leges transgrediuntur.ff.de arbi.qualem. extra de renun.in præsentia, *Suo.* C. de sen.nemo.37.dist.relatum.inf.eo.c.fi.

SVMMARIVM.

1 *Constitutio, an & quando liget ignorantem.*

CAP. II.

COgnoscentes. Et infra. *Copula.* fallit in casibus. 22.dist.reuocantes.27.q.2.qui multorum. inf. de cle. coniu. sanè. vel etiam ibi causa suberat & sine culpa.inf. vt lit. non contest. quoniam frequenter *Dispendiis.* nisi sit iuris constitutiones naturalis, vel nisi sit expressum in iure, quod præterita respiciat.10.q.1.sic quidam.C.de leg.leges.inf.de vsu.cum.inf.de elect.cùm in cunctis. *Dispendiis.* id est.damnis
1 vel retractationibus. † *Ignorantes.* constitutio enim non ligat ignorantem.32.q.4.dixit Sara.82.dist.proposuisti.21.dist.§. his ita. tamen ex quó est publicè promulgata, non potest prætendere ignorantiam. 16.di.quòd dictis.inf. de postu. præla. c.1. Nisi fortè
c dilucidè c suam probaret ignorantiam.

CAPVT III.

TRanslatio. *In Christum.* ab eo in successores eius
d per illa verba, pasce oues meas d inf.de elect.significasti.vel per illa, ite, docete omnes gentes. de consecr. distin.4.propriè. *Sacerdotio.* id est Leuitine sit obiectio de Melchisedech, qui fuit ante legem *Eadem.* C.de nup.si libertam.1.q.1.sicut Christus.

CAPVT IIII.

NAM *concupiscentiam.* *Nesciebam.* & sic reprobanda censebam. *Hoc.* id est, concupiscẽtiam prohibere. *Omnia.* id est, omnia genera malorum.si 47.distin.bonorum.

SVMMARIVM.

1 *Dictis sanctorum patrum vel aliorum ab ecclesia receptorũ quando stare liceat.*

CAP. V.

1 NE *Innitaris.* *Dicenda.* 37. distin. relatum. no.†
e quod dictis sanctorum e vel aliorum ab ecclesia receptorum stare licet, & qui dicit quod ipsi dicunt, non potest de temeritate redargui, nisi ea diceret, quæ retractata sunt, sicut Aug. multa retractauit de dictis suis, vel, nisi sint per ecclesiam correcta.26.dist.c.1.& 2.& 32.dist.§.1.in fi. Si verò sancti, diuersas opiniones inter se habeant, vt de corpore beatæ Mariæ assumpto, vel de Salomone damnato, licitum est cuicunque quòd vult dicere. Si verò nulla diuersitas inter sanctos inuenitur, necesse est vsq; ad vnum iota seruare, quòd dicũt.15.distin.c.fi. postquam opuscula eorum à sancta ecclesia sunt Authẽticata. Olim autem antequam essent Authenticata licitum erat ea tenere, vel non.9.dist.noli.ego quis.

SVMMARIVM.

1 *In quibus casibus locum habeat constitutio fauorabilis canonicorum residentiæ.*

2 *Nunquid præsentes irrequisitis absentibus facere possint bonam & honestam constitutionem.*

3 *An quicquid maior pars facit, totum facere videatur.*

4 *Singularis consuetudo ecclesiarum an sit attendenda in qualitate & quantitate beneficiorum.*

CAP. VI.

CVM *omnes.* (Et infrà) quòd constitutio istorum canonicorum non fuit iusta canonicis, quia futuris in futurum dabãt pœnam si abessent, sed sibi præsentibus si in futurum abssent, nullam imponebant pœnam, & ideò non erat lex communis vel generalis, etiam circa idem, id est, in pœnis imponendis in futurum absentibus. Item si istorum constitutio erat æqua in futuris, ꝙ in modico tenebantur ecclesiæ, quare non erat æquior eis præsentibus, & qui ex peceptione beneficiorum præteritorum magis ecclesiæ tenebantur. Item constitutio de vineis, & earum fructibus communicandis in futurum, præmissa ratione non erat iusta, sed ex eo iniustior apparebat, ꝙ ex radice cupiditatis procedebat, quia præter fructus vinearũ suarum per constitutionem suam debent habere partem, etiam de fructibus vinearum decedentium canonicorum.

a Et sic etiã in fideles. Adde eundẽ Innoc. in c.quod super his. col.1.in fi. inf. de vo. & ibi Abba.& Abba.in c. fi. col.1.in fi. inf.eod.& adde Old. in cons.36 incip. infra scripti sunt articuli. & in cons.51.in c Iudæus & in cons. 87.incipi. querit an Princeps, Pe.de An. in repetit. regulæ ea q̃. col.34. vers. sexto quęro.inf. de re iud. in 6. & in cõs.15.inci. spũalis iudex.& ibi de Iudæ. & ĩ c. gaudem⁹. inf. de diuor.& per Abb. in c. postulasti. d Iudæ.& adde Ang. de Anch. in li.d potestate Papæ. & qualiter Iudęi teneãtur. l. Arriana per Alexã. de Imo.in cõs.2. col. a.vers.denique ĩ a. vol. & vide etiam aliquid per Fran.Are.in consi.158.& ibi, an Papa condendo legem generalem comprehẽdat Iudæos, & si aliàs possit eos punire pro crimine ecclesiastico vel misto. Adde tamen quod in concernentibus salutem animarum, Papa non cogit Hebræos.ita dicit Barth. Soc. in cons.66.col.9.versi.3. in 1.parte.

b Ex causa Feli.hîc in 14.col,ver.fallit septimo. pro hoc dicto Inno.multa cumula.quæ vide per te. Et vltra ea ad Inno.hic, adde Alex.de Imo, in cons. 65.col.3.vers.accedit.in 1. volu.& etiam adde ꝙ iudex propter minorẽ ætatẽ potest minuere pœnam statuti.ita Bald.in l.si seuerior. C.de infa.Abb.in cap. 2.inf.de deli.pue.refert & sequitur Fran.de Are.in consi.132.col.fin.versi.venio ad secundum.

c Dilucidè. Car. in consil. 32. ĩ prin. dicit hoc dictũ singulare, & de hoc vide latissimè ꝑ Ab. & Feli.hîc & vltra al leg.ꝑ eos. adde, ꝙ hic dictũ Inn.refert & sequit Alex. d Imo.ĩ cõsi. 71.vers.& ideò.in 1. volum.

d Pasce oues. Adde eundẽ Innocẽ.in c. ꝙ super his.co. 1.ĩ fin.& seqtur. inf.de vo.& in c. licet ex suscepto.co. 2.inf.d fo. cõpe. & ibi Abb. in 9.cs.õet in sua dispu. incip.Episcopus & quidã Rector. col. 19.& vide hîc Felin. 5.ver.& adde qui alleg.cõcor.

e Sãctorũ patrũ. vide Feli. hîc,& adde eundẽ Fel.in c.2. col.antep. & sequen. inf. de rescrip.& in c. qualiter & quãdo. el 2.inf.de accusa. in princ.

1 † Sed oppones, quare non potius mãdauit, quòd omnes seruarent constitutionem hanc fauorabilẽ, quæ tendit ad residentiam, quàm faceret seruari cõsuetudinem antiquam, quæ erat residentiæ contraria, & maximè cùm ad hoc cogi possunt antiqui propter rationem hìc assignatam, patere legem, &c?

Respõdeo, quia nullus erat qui hoc peteret. Item
2 quia [a] non fuerunt vsi hac constitutione, licet fecissent. † Et verba cum effectu sunt accipienda. ff. quod quisque iur.l.1. Vel dic, illud habere locum, vbi lex teneret, licet esset iniusta, sed vbi lex non tenet, sicut hìc, quia non poterant facere constitutionem sine Episcopo.inf.e.c.pen.non habet locũ [b] illud edictum quod quisque iur.&c. Credimus tamen quòd si Episcopus faceret constitutionem istam, que hìc continetur exceptio de vineis, quod benè teneret, dummodò haberet cõsensum capituli sui & alia que interuenire debent, quia hæc constitutio tantùm ratione constituentium est iniqua, quia per se tantùm constituebant, & quia illud constituere non poterãt & non ratione constituti. Non enim iniquum est, ꝙ antiqui canonici in suis consuetudinibus remaneãt, & noui qui scientes legem nouam admiserunt ea ligentur, † Quia constitutio, futura respicit.sup.eod. cognoscentes.31.dist.ante.inf.e.c.fi.

a Item quia. hanc solu.reprehendit hìc Joan.de Imo; & refert & sequit Alex. in l. 3. in prin.ff. qđ quisq; iur.

b Nõ habet locũ. Adde ꝙ idẽ Innoc. in ca. cùm venerabilis. circa mediũ.inf. de except. Bald.in l.si quis testibus.col.1. C.de testi. & etiã refert Alex. in l. 1. col. 2. ver.ĩ gl. in ver.noui iuris.ff. quod quisque iur.

Fateor tamẽ, quòd æquius esset, quod omnes hac lege ligarentur, nisi scandalum impediret. Si ergo timetur scandalum, benefaceret Epis.qui eos constitutione non comprehendit.

Caueat tamen Episcopus, ne & nouis legem imponeret, que scãdalum induceret, si ordinaret, quòd illi qui de cætero fierent canonici, à carnibus abstinerent, vel nigrum habitum portarent, nam hæc cõstitutio non teneret, vel de facili reuocaretur. arg. inf. de vi. & honest. Cleri. Deus. *Quisque.* ff. quod quisque iur.l.1.

2 † *Coæquetis.* Sed nónne isti potentes poterant omnia statuere aliis irrequisitis, vt 10.q.2.hoc ius.& 7.q.1.factus inf.de electi.cùm inter vniuersas.Solut. benè possunt facere bonam & honestam constitutionem, sed ideò hoc non valuit, quia pro suo commodo in prȩiudicium aliorum, & malo zelo, & contra consuetudinem approbatam ecclesiæ factũ est. 4.dist.erit.aliquando enim contra approbatã consuetudinem sine licentia domini Papæ facere non licet, † Et contemptores consuetudinum quasi prȩuaricatores legis habendi sunt.11.dist. in iis rebus. vel dic melius, quod hoc non poterant sine consensu Episcopi.inf.e.c.pen.& si.

3 † Adhuc obiicitur, quod maior pars facit, totum facere videtur.inf.de his quæ fi. à ma.par.ca.c.1. Tu dic, si aliquid est commune pluribus, non vt collegiatis, sed vt in singulis, nón valet quod fit à plurib.nisi omnes consentiant, siue simul, siue separatim. ff. de ser.rust.præd.per fundũ.nisi concedant rem in naturali vsu, quod facere potest vnus solus sociis inuitis & cõtradicentibus insti.de re.diui.§.religiosum.& nisi in casu.inf.de iure patro.postulasti. Si verò sint plures vt collegium.distingue. Aut sunt aliqua facienda ex necessitate, vel vtilitate ecclesiæ, vt alienationes, electiones, institutiones, & similia, & tunc sufficit, ꝙ legitimè, & benè facit maior pars.inf.de elec.licet.& de his quæ fiunt à maiore parte.c.cùm in cunctis.& c.fi.dummodò non contẽnant eos, qui vocãdi sunt. inf.de elec.ꝙ sicut.& c.venerabil. Sed ĩ aliis quȩ ex necessitate, vel vtilitate ecclesiȩ nõ fiunt, sed ꝓpter vtilitatem canonicorum tãtùm, puta cùm diuiditur præbenda, nõ valet, nisi omnes consentiãt [c] quia pro eodem est, ac si ageretur de iure quo ad singulos, vt ad singulos pertinet, vt hic, & l.per fundũ. Secùs autem dicerem, si hæc constitutio, vel etiam diuisio ꝑbendarũ fieret pro vtilitate ecclesiæ, quia tunc sufficeret maior pars.inf.de his quæ fi.à ma.par.cap.c.fi. & tunc cõsentire debent tanquam collegium, non tanquam singuli.inf.eod.cum M.non segregatim, scilicet, hodie in vno loco vnus, & cras in alio loco alius.inf.de elect.in Genesi. Hæc constitutio non habet hìc locum, quia nõ dicitur, quòd omnes canonici non fuerunt præsentes. *Coæquetis.* arg. pro paritate beneficiorum.inf.c.cùm M.16.quæst.7.c.1.& q.2.§. his.in fi.vers.non eius.§.pro socio.& §.sicut tres.contra.inf.eo.c.fi.12.q.2.vulteranȩ.& c.nobis.& c.concesso.& c.de reditibus.1.q.2.c.fi.64.dist.consuluit.

c Omnes cõsentiãt. Aduerte quia Henri. Bohic. hìc, in 3. co.in versi. aut quęris de his, tenet ꝙ imò cũ possint sigillatim, & particulariter consentire, iuxta not. p Archi.in c.1. in gl.1.63. dist. Et qđ in electione est speciale, ꝙ debeant collegialiter cõsentire, refert qđ hic tenet Ioan.And. in ca.1. de re.eccl. nõ alien.in 6. & Cõpost. in c.cũ te. inf. de rescript.licet dicat Spe. tenere cõtrariũ in titu.de syndi.in prin. & vide eũdẽ Henri. optimè distinguentẽ circa hoc ĩ c.tua nup. ĩ 2.co.inf. de his quȩ fi.à pręla.

4 † Solu.in qualitate & quantitate beneficiorum, singularis consuetudo ecclesiarum attendenda est, quȩ si præscripta est præualet iuri scripto.arg.inf.de præben.relatum.& de exces.præla.ad hæc.& de sepul.certificari. Si verò nulla appareat consuetudo. puta quia quãdoque paria sunt beneficia, quandoque imparia, vel quia ecclesia de nouo constructa est, tunc dicas, quòd omnia quæ de communi cellario exeunt ad quotidianum victum, æqualiter diuidenda sunt, & ea quæ dantur pro indumentis, iuxta personarum meritum, locum & ordinem, plus vni, quàm alij diuidi debent. Nec enim est contra 16. quæst.7.c.1.expone enim ibi mouentur, id est, moueri debent.

SVMMARIVM.

1 *Nunquid Laici statuentes de rebus ecclesiæ malefaciant.*
2 *Statutum in alterius præiudicium, an valeat.*
3 *Lex seu rescriptum in præiudicium naturalis, an valeat.*
4 *Ius mere ciuile in quibus casibus tollatur.*

CAP. VII.

QVAE *in Ecclesiarum.* Et inf.*Constituerunt.*
1 † Malefaciunt Laici facientes statutum de rebus ecclesiȩ, cùm in eis non habeant iurisdictionem. 10.distin.c.1.96.dist. benef.inf.de re iudi. cum causa.

2 † Super rebus etiam Laicorum hoc statuere nõ possent, cùm tale statutum esset in læsionem iuris alterius & eius iuris, quod ad aliquem spectat, vel acquiritur de iure naturali, vt sunt dominia, obligationes, & huiusmodi. Et non datur à iure ciuili, vel ab Imperatore vt actiones, vt ff.de iustitia & iure. ex hoc. instit.de rerum diuisione. §. feræ.& §.præterea. † Vnde rescriptũ vel pragmatica sanctio vel annotatio, concessa in præiudicium talis iuris, non valet. C.si contra ius.l.fin. Nam & naturalia iura sunt perpetua.instit.de iur.nat.§.pen. Et sicut rescripta non valent, ita nec leges vel consuetudines, cùm rescriptum sit lex.C.de leg.l.2. In casibus tamen valet rescriptum in prȩiudicium talis iuris.C.de quadri.præscript.l.fi.C.de ven.re.fis.l.1.

3 † Et dico nõ valere legem, vel rescriptum in præiudiciũ naturalis iuris, nisi iusta causa [d] interueniat, ne sint contraria.C.de bo.dam.per totum.ff.de reli. si quis sepul.C.pro quib.causis ser.mit.liber. per totum. Vbi verò rescriptum vel statutum læderet ius alterius in eo, quod ad eum pertinet de iure ciuili, puta in actionibus quæ sunt proditæ de iure ciuili, vt ff.de origi.iur.l.2.si ex eo perimatur ius omninò, vel ex toto deneget agendi potestatem non valet, nisi adiiciatur, nõ obstante lege aliqua ff.de leg.3.si quis in principio.C.de testa. Authen. hoc inter liberos. † Nam & vltimæ voluntates vim legum obtinent. in Auth.de nup.§.disponat itaque.colla.4. Sed & tùc vt quidam dicunt, licet sustineatur, quod auferat actionem, tamen quin reddat iustitiam, auferre non potest, cùm esset contra ius naturale. Si verò non au

d Nisi iusta causa. Hoc refert & sequitur Pet. de Ancha.in consi.207.incip.in q.su pradicta.co.2. circa fi. Ab.in c. 2.inf.eod. & vide Baldũ in l.fin. C. si cõtra ius vel vtili. publ. & Pe.de Ancha.in cõs. 25. inci.in q.supradicta co.1. Et quod statutũ ex iusta cã auferat ius tertio. Ad de Alex.in consil. 41. col.5. versi. 10. & vlti. in 2. volu.

feratur ius,ſed differatur,tenet.C.de preci. Impera. offer.quoties.Idem vbicunque ſtatutum vel reſcriptum concedit,quod lex dicit poſſe concedi.ff.de ſe na.nuptæ.De iure autem naturali dixi dominia ad aliquẽ pertinere,id eſt,de iure gentiũ,ꝙ dicitur naturale, quia naturali ratione inductum eſt.inſti.de re. diuiſi.§.ſingulorũ.ff.de acqui.rer.domi.adeò. §.cùm quid.quod etiã dicitur naturale ius,quia apud omnes generaliter eſt.C.ſi contra ius.l.fin.inſti. de iure natur.§.ius autem gentium.

4 † Poteſt autem dici,quòd ius merè ciuile modo ſupradicto tollitur,ſi ille qui habet iuriſdictionem ſuper eo iure de hoc facit legem municipalem,ſicut dicitur de conſuetudine,quòd illud tollit, vt nota. infrà,de conſuet.ca.1.& c.cùm cõſuetudinis. † Ius autẽ naturale, id eſt,gentiũ, non poteſt tollere in totũ ius ciuile ſed poteſt diſtinguere,detrahere,addere, b & adiuuare,nã dicit Euãgelium.[a] in ore duorũ,&c. inf.de teſtibus.c.in omni.& tamen canones & leges quandoque plura requirunt.2.quæſt.4.capitu.1.& 2. C.de teſtibus teſtium.C.de teſta.l.fi.ad hoc expreſsè dicunt leges.ff.de iuſt.& iur.l.ius ciuile.& l.ius autẽ.§. fi. (*Legitimo*) & in aliis forma ſeruata.10.quæſt. 2.hoc ius.12.quæſt.2.ſine ex.C.de ſacroſanct. eccleſ. iubemus.ſed tunc ſi læſa eſſet eccleſia, competeret in integrũ reſtitutio.infrà,de in itеg.reſti.requiſiuit.

a Nam dicit Euangelium. & ſic ſentit hic Inn. ꝙ Papa põt diſpẽſare, & limitare ius diuinũ. Ad qđ adde eundem in c. ſuper eo. ĩ fin.infr.de biga. & in c.poſttrãſlationẽ.in fi.& quę ibi notaui, infra,de renun.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus cum canonicis an minuere poſſit præbendas & dignitates.*

2 *Eccleſia cathedralis ſeu collegiata, nunquid ſtatutum facere poſſit ſine Epiſcopi conſenſu.*

3 *Rectores ab vniuerſitatibus aſſumpti,an iuriſdictionem habeant,vel vniuerſitas ipſa.*

4 *Semel contra priuilegium faciens,an illud perdat.*

CAP. VIII.

CVM acceſſiſſent. Canonici) Iſti canonici volentes obtinere primiceriatum pro Archidiacono iſto,olim propoſuerunt coram Papa de vacatione primiceriatus:Modo autem quia reuocatum erat negotium ad audiẽtiam Papæ per appellationem,vel alio modo proponebat Archidia. pro ſe,& procurator capituli pro capitulo. Proponebat autem dictus Archidiaconus collationem primiceriatus ſibi factam authoritate apoſtolica cõfirmari,&procurator capituli contradicebat. (*Tantò*) & nulla iuſta cauſa præpediti eſſent,infrà,de conceſſ.præben.quia diuerſitatem.28. diſt. de ſyracuſanæ.2.q.6.§.anteriorum.& §.ad hæc.

1 † *Sedis*) ſed nunquid Epiſcopus cum canonicis poſſet minuere præbendas vel dignitates.arg.quod non.de conſe.diſtin.1.vaſa.25.q.1.quę ad perpetuam. & q.2.quicunque.infrà,eo.ex parte.& infrà, de offi. Archipreſby.c.fi.ff. de decur. generaliter. §. penul. Dic,quòd Epiſcopus cum capitulo ex cauſa poteſt minuere.infrà,de inſti.c.1.& 2.& infrà,c.proxi. & 21. diſt.in nouo.Poſſunt enim dignitates diuidere,diminuere,& mutare.16.q.1.præcipimus.ff.commu.pręd. ſi quis duas.& ff.de nego.geſt.cùm aliter.& infrà,de præben.vacante.63.diſtin.2.verum.63.diſtin.quorum vices. † Item ſolus Epiſcopus cum canonicis eccleſiæ,poteſt certum numerum canonicorum ſtatuere.infrà,de vita & honeſt.cleri.quoniam. & etiã dignitates,quas ipſi canonici ſtatuêre, tollere poſſunt ſoli canonici.

Quod intelligo verum,vbi collegium pertinet ad canonicos,& vbi dotatæ ſunt ab eis dignitates:quia ſi ab aliis ſint dotatæ,etiam à laicis, ſine eorum, id eſt,laicorum conſenſu tollere non licet. 16. quæſt. 7. monaſterium.& c.rationes.

2 † Alij tamẽ dicunt,& fortè melius,quòd nullum ſtatutum poteſt facere eccleſia,ſiue cathedralis,ſiue alia ſine cõſenſu Epiſcopi.infrà, de conſue.cùm cõſuetudinis.infra,de his quæ fi.à præla. ſine conſen. cap.c.nouit.& c.ſeq.niſi fortè eſſent aliqua minima. arg.ad hoc:quia Epiſcopus eſt caput cathedralis eccleſiæ,& etiam aliarum.infrà,de teſta.requiſiſti.& ſine capite nihil faciendum eſt. De aliis tamen vniuerſitatibus ſatis poſſet dici, quòd ſuper rebus ſuis poſſent facere ſtatuta.arg.ff.quod cuiuſque vniuer. l.1.§.2.Item arg.ad hoc quod ſi præpoſito ſuo dant iuriſdictionem ſuper ſe.C.de iuriſd.om.iudi.l.fi.ergo per eãdem rationem poſſunt facere ſtatuta,ſed arg. contra.C.de monopo.l.1.

Sed illud poteſt intelligi de iniquis ſtatutis.ff. qđ cuiuſque vni.l.1.§.2.ſed pœnam non poſſunt adiicere ſuo ſtatuto,cùm nullam iuriſdictionem habeant ipſæ vniuerſitates,& pœnas imponere pertineat ad iuriſdictionem,ſi autem haberẽt aliquam iuriſdictionem,poſſẽt pœnam adiicere.arg.ff.ſi quis ius dicen. non obtem.l.1. † Vniuerſitates autem quæ habent iuriſdictionem,poſſunt facere ſtatuta ſuper omnibus quæ ad iuriſdictionem ſuam pertinent, ſicut & conſuetudinem inducere poſſunt.ff.de legi.de quib.

3 † Et eſt notandum quòd rectores aſſumpti ab vniuerſitatibus,habent iuriſdictionem,& non ipſæ vniuerſitates. Aliqui tamen dicunt,quòd ipſæ vniuerſitates, deficientibus rectoribus poſſunt exercere iuriſdictionem,ſicut rectores,quod non credo.c.dilect.de exceſ.præla.

4 † *Contrauenerint*) hîc collige, quòd ſi quis facit ſemel contra priuilegium,perdit illud.infrà,c.proxi. infrà,de priuile. pro illorũ. 11.q.3.priuilegium. C. de iure do.l.ſi creditor.arg.contra.C.de Epiſ.& cler. l. generaliter.& delictum perſonæ.16.q.7.ſi Epiſcopũ. infrà,de arbi.cum tempore.infrà,de priuil.accedentibus.Nam vt ibi dicitur,priuilegium non amittitur, niſi præſcriptum fuerit contra illud per 40. annos. Sol.notauit hîc Vincen.quòd priuilegium aut datur ad faciendum,& tunc ſi is qui impetrauit non vtitur ſpacio 10.annorum,perdit illud.ff.de nundi. l. 1. Aut conſiſtit in non faciendo, & tunc ſi Papa reſeruauit ſibi aliquid iuris,in eo iure quòd renunciat,vel eo loco,non poteſt tali priuilegio expreſsè renuntiari.infrà,de arbi.cum tempore. Sed tacitè poteſt ſpacio 40.annorum.de priuilegiis.accedentibus.Vel in tali caſu poteſt opponi priuilegiũ contra renunciationẽ vel ſententiã,ſcilicet,vt non fiat præiudicium Romanæ eccleſiæ etiam poſt ſententiam.infrà,de priuileg. cùm olim.Si autem nihil ſibi reſeruauerit in eo, poteſt illi ſpacio 30.annorum renũciari.7.q.1.quàm periculoſum.infrà,de priuil.de terra.

Sed Ioan.no.hîc,† quòd ſi ille , qui impetrauit priuilegium,voluntariè & directè nullo exigẽte qui ius eligendi diceret ſe habere,faciat cõtra illud,etiã vnico actu,perdit illud,vt hîc.& c.proxi. & infrà, de priuileg.pro illorum.C.de pac.inter empt.& vendi. commiſſoriè.Si verò non ſeruat priuilegium,vel nõ tuetur ſe eo , perdit priuilegium legitimo tempore. infrà, de priuile.accedẽtibus.in illa Auth.Decre.accedentibus,& de terra,intelligitur ſoluiſſe fortè non voluntariè,ſed quia fortè exercebãtur lites.ff.de alie.iud.mut.cauſa fac.l.3.Vel quia priuilegium non habebat paratum ad manus.argu.2.q.7.plerique.

Item conuentus non fecit contra,ſed vnus tãtùm,

Item cùm ex præſumptione nitamur tantùm,nõ ita de facili præſumitur renunciare decimis,vbi nullam recipit compenſationem,ſicut priuilegium di-

gnitatis excluſæ,vbi recipit compenſationem, quia & ſi reditus minuãtur canonicorum, dignitas tamẽ augetur:magis delinquit ſi directè venit contra priuilegium,quàm ſi non vtitur eo.arg. 84. diſt. quiſquis.infrà,de ſenten.excom.cõtingit.C.de excu.tut. voluntariæ.C.de his qui ſpon. mu.ſu.l.1.lib. 11.quoniam leuiter perdit priuilegium.ff.de diuor.l. finali.

Alij dicunt,quòd ſi priuilegium eſt odioſum,perditur per vnum actum, ſi fauorabile, non perditur niſi legitimo tempore præſcribatur contra priuilegium,vel melius,ſi priuilegium datum eſt fauore perſonæ,ſi ſemel facit contra priuilegium perditur:ſi datum eſt in fauorem eccleſiæ vel religionis, non perditur,niſi contra illud fuerit præſcriptum legitimè,plus placet quod not.infrà,de priuile. accedentibus.

SVMMARIVM.

1 *Nunquid valeat proteſtatio proprio facto contraria.*
2 *Canonia quid ſit,& quid præbenda.*
3 *Laicus canonicus eſſe non poteſt,licet præbendarius eſſe valeat.*
4 *Recepti in canonicos & fratres,an electionibus & aliis capituli tractatibus intereſſe debeant.*
5 *Pactum de iure factum,an ſimoniacum ſit.*
6 *Electio ad vacaturas præbendas,an valeat.*
7 *Præbendæ quo caſu communicari non debeant.*
8 *Diligentia alicuius in re aliqua,an ſibi obeſſe poſſit.*
9 *Nunquid contra ius innouata valeant.*
10 *Voluntaria alienatio rei litigioſæ,licet prohibeatur,an prohibeatur etiam neceſſaria.*

CAP. IX.

CVM *M. ſocijs.* Quorum procurator erat. *Venientes* ff.de leg. & con.de quibus. ſuprà, cap. proxi.hæc allegatio eſt partis, quia non venerat cõtra conſtitutionem præbendarum: licet canonicos elegerint vltra numerum præbendarum. Vel dic, ꝗ conſtitutio erat quod tantum 14. eſſent canonici. *Duos* & malè,vnde non tenuit electio. infrà,de præben.maioribus,& c.tuæ.Quamuis ibi loquatur de electione præbendarum,& non iure canonicatus, in quibus eſt magna diuerſitas,vt not.ſuprà,de præbẽ. dilecto.Vnde illis capitulis non obſtantibus,videtur tenere electio.Si enim non teneret hæc electio,quare infrà mãdaretur de eorum prouiſione, *ad eam* id eſt,vt ea vacante duos elegerint:nõ enim elegerũt ad præbẽdam,ſed ſimpliciter in canonicos,alioquin caſſanda eſſet electio.infrà,de præbend.tuæ. Nec etiam præbenda inter eos diuidi debebat, alioquin caſſaretur electio.infrà,de præben.dilecto.

Vel dic,quòd prębenda inter eos diuidi debebat, ſed non erant electi ad præbendam diuidendam,ſed ſimpliciter electi in canonicos,& poſtea ſeparatĩ ſimpliciter ordinauerunt de præbenda diuidẽda, quod fuit illicitum.infrà,de præben.c.vacante.& ſic tenebat,quod factum eſt de electione,& non quod factũ fuit de diuiſioue.Non enim ſe contingunt prædicti actus,ſcilicet,actus electionis,& actus conſtitutionis illius,ſcilicet,quod ſimul fructus præbendæ inter ſe diuiderẽt.infrà,de re.permu.ad quæſtiones.plus placet quod no.infrà,de præben.dilectus filius T. & c. tuæ. *Alium* de quinto non fit hîc mentio, quia fortè capitulum non confitebatur de electione eius,vel melius,ideò inferius ſupprimitur de quinto, quia vna prębenda vacabat,quæ vni ex quinque poterat aſsignari.

† *Præiudicio.* Hæc proteſtatio non prodeſt quin infringatur numerus canonicorũ,ſed numerus præbendarum non fuit infractus,vt hic apparet,quia & ſi ſine proteſtatione elegiſſent,non fuiſſet infractus, vt hic patet.infrà, de pręben. relatũ.& c.dilectus.& vt not.de app.ſolicitudinem.argu. infrà, quod met. cau.perlatum.31.q.2.Lotharius.ff. quib. mod. pign. ſol.ſi.debitori.infrà,de in integr.reſti.c.2.

Solu.vbi quis per contrarium factum contradicit ſuę proteſtationi,nec ſe ſimul proteſtatio & factum compatiuntur,non valet proteſtatio,niſi iuſta cauſa interueniret,vt in c.perlatũ.& 22.q.2.nec artificioſo.& aliquando plus valet proteſtatio,quàm appellatio.C.de fil.fa.l.2.lib.10.Valet ergo proteſtatio, vbi dupliciter aliquid intelligi poteſt, vt in reſponſione rei facta narratione actoris,quę poteſt fieri animo conteſtandi litem,vel animo tantùm inſtruendi iudicem.arg.ff.de pact.l.iuriſgentium.§.quòd ferè.Vel vbi crederet ſuo iuri renunciare, vt ſi proteſtetur, quòd velit dicere in perſonas teſtium.infrà de teſtib.præſentium. ff. de relig.& ſump. fune.at ſi quis.§.interdum.& §.plerique.

2 † *Canonicos* aliud eſt canonia, aliud eſt præbenda. Canonia eſt quoddam ius quòd prouenit ex electione,& receptione, & inſtitutione in fratrem, vt hîc,& infrà,de præbend.dudum dilecto. Præbenda eſt,quæ procedit ex inſtitutione & officio, quia ex quo habet quis officium,debet habere & beneficium,& ſi perdit vnum, debet perdere alterum:infrà,de priuil.inter cætera. 71.diſtinct.ſi quis ſacerdotum.& cap.eos.ad hoc facit.infrà, de reſcrip. eam te.vbi dicit:recipiant in canonicum & in fratrem,& ☞ præbendam conferant. † Et fortè poſſet dici,quòd vbi certus eſt numerus canonicorum, & præbendæ diſtinctæ, ſi quis ſimpliciter eligatur in canonicum vltra numerum, tenet electio, & non debet habere partem in prębendis diſtinctis, ſed ſi aliquid eſt in bonis eccſeſię pręter præbendas, de eo debet ſibi prouideri,vt hic & infrà, de pręben.inter cętera.dilectus filius T.vel vt primò ſe facultas obtulerit, vt ibidem.Si verò eligatur ad prębendam,quę,non vacet,vel plures eligantur ad prębendam, non tenet, quia vel eſt contra concil.Turon.vel Lateranen.infra,de pręben.maioribus.& cap.tuę.vel ibi loquitur de rigore,hîc de miſericordia.

3 † Et no. hîc Vincen.quòd laicus non poteſt eſſe canonicus,licet poſſet eſſe prębendarius.arg.j̃.inſti. in eccleſia.Quidam tamen dicunt contra.

Credo tamen quòd licet habeat laicus aliquam præbendam, vel reditum ſicut pauper, vel peregrinus,vel alia de cauſa,vt 16.q.1.poſſeſsiones. non tamen habebit iura ſpiritualia, ſcilicet quod interſit electionibus,vel aliis contractibus,qui fiunt de ſpiritualibus.arg.16.q.7.in noua.infrà,de elect.cauſam. niſi eſſet conuerſus.

4 † Sed quæritur,an huiuſmodi recepti in canonicos,& in fratres,debeant intereſſe electionibus & aliis tractatibus capituli? Reſpondeo, Si eis eſt aſsignatum ſtallum in choro, ea facient in ordine ſuo, quę ad chorum pertinent:puta lectiones legent,cantabunt,& ſimilia,& ſi eſt eis aſsignatus locus in capitulo, ea facient in ordine ſuo, quę ad capitulum pertinent:puta electionibus intererunt, alienationibus,& aliis huiuſmodi.Nam cum per hoc appareat eos eſſe de conuentu,vel de congregatione,electioni intereſſe debent.argu.huius quod dicitur de clauibus datis,& inſtrumento reddito.ff.de pact.l.2.ff. de contrahen.emp. l.clauibus.& not.infrà, de conſangui.cap.2.& argu.infrà, de elect.cap.2. 16.quęſt. vlt. cap.vlt. 18.quęſt.2. abbate. & cap.cùm ſit. infrà, de priuil.dilecto.

Niſi contraria eſſet conſuetudo. Si autem nulla eſſet conſuetudo de inſtallando,ſed tantùm ſimpliciter

citer eligitur:tunc credo,quòd ex electione & confirmatione sit canonicus. & ob hoc ipse omnia iura canonici habebit & quotidianas distributiones. infrà,de præben.dilectus.

5 †*Percipient*. nec fuit pactum istud simoniacum, quia de iure est,ex quo non habet prębendam,nec de communibus prouentibus, vel aliquibus tēporalibus debet habere partem: Quia secundum easdem partes intelliguntur diuisa omnia temporalia communia, secundum quas diuisæ sunt præbendæ. Sed hoc non placet & expresse contradicit, infrà, de præben.dilectus. Dic ergo,quòd benè fuit simoniacum,si intellexerūt hoc verbū,vt de canonia,de præbendis diuisis, & aliis cōmunibus prouentibus nihil percipiēt. Si verò intelligebant tantùm quod de præbendis diuisis nihil percipient: tunc erat ibi pactum id, ad quod etiā sine pacto tenebantur, & idcircò licitum est,non simoniacū.infrà,de præben. c.significatum. Vel dic melius,quòd hîc nullo modo potuit esse simonia, quia nulla interuenit inter electores & electos pactio,vel cōuentio.1.q.2.quàm pio.sed tantùm electores statutū hoc fecerunt, scilicet, quod nihil perciperent: in faciendo autē statutum,siue bonum siue malum, non commiserunt simoniam,licet aliàs peccauerint,sed si posteà quādo sibi nunciauerunt electionem, nunciarent vnanimiter & statutum, vel constitutionem,& ipse tūc seruare promitteret, tunc esset simonia. 8. quæst.3. Artaldus.& præalleg.cap.quàm pio. Sed si non peteret ab eo, quòd promitteret seruare statutū, nec ꝓmitteret,licet statutū seruaret, ꝓpter hoc nō esset simonia: licet enim cuique ius suum proponere.

Derogationem. quantum ad numerum canonicorum cui derogatum est, cùm plures elegerunt,non quantum ad distinctionem præbendarum, cui nullo modo derogatur,vt no.infra,de præben. dilecto.

6 †*Vacaturas*. vacaturas autem eis dare intendebant:non tamen eos eligebant sic: Eligimus vos ad vacaturas præbendas,quia tunc electio nō teneret, & nō mandaret dominus Papa eis prouideri de superexcrescentibus reditibus,sed electionem cassari. infra.de præben.tuæ. Vbi autem simpliciter & purè eliguntur in canonicos,sed promittūtur futurę prębendæ,quod licitū est,tenet,scilicet,receptio in canonicum,sed promissio vacaturę non valet,imò nō primam, sed quam citò obtulerit se facultas,habebit præbendam.infra,de præben.dilectus. & c.relatum. vbi de hoc no. Vel hîc loquitur de misericordia, aliter autem de rigore obtinet.plus placet quod no.infra,de præben.dilectus filius T.

7 †*Integritate*. sed quare non communicant cum aliis, cùm ipsi venerint contra constitutionē suam, vnde non debet gaudere constitutione. supra, eod. cùm accessissent.& nō debet canonicus carere prębenda.infra,de præben.relatum? Respon. quidam dicūt communicationem istam iustam esse, sed hîc non fuit facta impediente petitione eorum: petierant enim tantum superexcrescentes reditus, sicut ex litera apparet. Vel dicas,quòd nō debebant cōmunicari præbendæ, licet super numerum prębendarum canonicos elegissent,cùm statutum esset tātùm super numero præbendarum contra quę non venerant. Sed quæres, si non venerant contra numerum prębendarum,quare superexcrescentes reditus fuerunt eis assignati, & non communiter assignati sicut statuerant? Respondeo, quia conditio statuti extiterat, scilicet, nisi prouentus adeò excresce.&c.

8 †*Superexcrescentes*.C.de alluuio, leg.vt contra, vbi dicitur,quòd paludes melioratę cura cultorum non debent separatim censeri,& istorum canonicorum diligentia non deberet eis obesse,vt quod cura eorum actum est,aliis assignaretur, sed hoc est propter fauorem cultus diuini in seruitoribus ampliandi. Si autem reditus superexcrescentes non sufficerent ad tot prębendas, quot sunt canonici: tamen eis communiter assignabuntur illis reditus, quia si concedit eis quod plus est,scilicet,quando sufficiūt ad omnes prębendas, multò fortius concedere intelligitur,quod minus est.16.quæst.2.ca.1.& si de istis reditibus fiant præbendæ, ruptum est priuilegium, quod habebant de certo numero canonicorum & præbendarum,sed si non fiant præbendę, non rumpitur priuilegium præbendarum.

Nos credimus contra:quia ex quo tot fruct' crescunt,vnde potest fieri vna præbenda,statim rumpitur priuilegium,& hoc satis probatur per hoc capitulum,vbi dicitur:quod in priuilegio subintelligitur nisi tantùm possessiones &c.& si contra hoc impetrentur literæ,non facta mentione de certo numero,valent,nec aliqua exceptione elidi potuernt.

9 †*Reuocatis*.cognitione præmissa quæ sint contra innouata, vel non, quia lite pendente, non debet pars aliqua priuari commodo possessionis. 11. q. 1. quia.16.q.4. volumus. infrà, de iure patr. consultationibus. C.de proba.l.2. quamuis argumenta sunt contraria.ff de peti.hæred.diuus.ff. §. pen..qui satis. cog.si fideiussor.2.q.7. quoties.nec sunt talia reuocanda sine causæ cognitione diligenti.

Sed videtur contra. ff.de ædil. edict. quod si nolit. §.si mand. & l. ædiles. §.sciendum.vbi dicitur, quod ea quæ cotingunt post litem contestatam, &c. Et si hoc dicas habere locum, quando idem est iudex qui reuocat, & quo cognoscente aliqua sunt innouata, non bene dicit, quare eodem modo procedere debet successor, & primus iudex, ff. de iudic. mortuo.C.de iudic. properandum.

Sed dic illam. l. ædiles.non dicere, quod summatim cognoscendum de his sit,quæ post litem contestatam accidunt,sed quod ea pertinent ad cognitionem iudicis,quæ post litis contestationem accidunt,& non pertinent,si ante litem contestatam accidissent,nisi expesse peterentur: Hîc mandat Papa reuocari ea,quæ innouata essent ab alterutra partium circa præbendas, supple quæ vacauissent post receptionem horum, puta reuocanda erat collatio præbendarum talium, si per capitulum essent collatæ aliis, siue antiquis, siue etiam nouis canonicis sine causa: vel si aliquis de istis canonicis, qui agebant eas specialiter cepissent:& idem mandat etiam de possessionibus superexcrescentibus. Sed si possessiones essent alienatæ,penitus in extraneos, in quos per venditionem vel alio iusto titulo transisset dominium, ab eis reuocari nō possunt.†quia a motio litis personalis [a], non facit rem esse litigiosam,cùm per actionem personalem non contendatur de dominio.C.de litigio.in Auth.litig.& ad prębendas de nouo vacantes non competit, nisi condictio ex hac decre.infra, de præben. relatum. & similiter ad reditus vel possessiones superexcrescentes non competit,nisi conditio ex hac decre.vel officiū iudicis quę personales actiones sunt tantùm.

Aliqui tamen dicunt, quòd etiam si sine causa capitulum daret prębendam de nouo vacantem alicui canonico,quem de nouo reciperent, quòd hæc collatio non reuocaretur.arg.infrà, de præben.dilectus filius G. & de concess.præben.ex parte Astens. nec est contra.infrà,de præben.inter cętera.quia ibi est speciale, ex quo authoritate Papæ fiebat permutatio præbendarum, & per consequens videbatur inhi-

a Persona. Intellige hoc ꝓuidere ante litē cōtestatā secùs pòst, vt per Angel. Auth. d. litig. in princ. aduerte pro intelligentia huius decret. qa Henri. Bo hic, in versi. tenet ꝙ iste tex. loquatur nō de vitio litigiosi, sed de litis pēden. vitio. all. Hosti. ita tenere in c. significante. in verbo, nō audiebāt. inf. de appell. & ꝙ intelligūt hunc text. Ioan.And. & Gui. de Montela.ī Cle. 2. in gl. 1. vt lit. pen. Et sic alienatio facta lite pendente, vel appellatione tenet ipso iure retractatur tamen officio iudicis beneficio. titu.inf. vt lit. pen. & C. nil noua. ap. pe.

 buisse

buisse illis ad quos ptinebat collatio earũ, quod eas non conferrent, vt hîc not. sicut & dicimus, quòd ex quo receptus est aliquis in canonicũ authoritate Apostolica, non tenet collatio præbendæ illius, quæ sibi secundum receptionis suæ ordinem debetur, licet nullum ius habeat in præbenda, sed tantùm personalem actionem, scilicet, condictionem quam habet ex canone illo. infrà, de præben. relatum.

Sed oppones ex quo præbendę istæ non sunt litigiosæ, quare non tenet collatio de eis facta canonicis antiquis, sicut & nouis, vel aliàs sicut quibuslibet extraneis? Respõdeo, quia antiquus canonicus cùm esset membrum capituli, cum aliàs capitulum teneatur istis qui agebant conferre nouas præbẽdas, vel reditus superexcrescentes, nisi iusta causa in cõtrarium suaderet: ergo malè faciebat si ea recipiebat: ergo iustè ab eo reuocãtur, si acceperit. infrà, de verb. signi. ius dictum. Item modica vis videtur siue post motam litem coram Episcopo, siue ante mutata sint aliqua circa prædicta, nisi q̃a post motã litẽ videtur maior mutantium malitia. glo. autẽ hîc positæ, scilicet, *cognitione præmissa.* & quia ex quo modicum faciunt ad intellectum decreta. licet bona & vera contineantur in eis, & generaliter dicimus, ꝙ quandocunque quis dicit aliquã rem sibi deberi, siue corporalem, siue incorporalem, vt ius præbẽdæ, vel præbendam, semper ille à quo petitur illã alienare potest sine periculo litigiosi. Et idẽ est si petatur confirmatio electionis: secùs est autẽ si quis dicit rẽ suã esse, & de dominio vel quasi dominio eius agit, vt si quis agat cõfessoria ad aliquam rẽ vel prębendam quam alius tenet, in qua dicit se ius habere, & suam esse, & ideò sibi deberi. Nam hîc benè dicimus, quod si ille à quo petitur eã alienet, quod incidit in vitiũ litigio. nec est cõtra, si dicitur quod iura non sunt in bonis nostris, q̃a sunt in quasi bonis.

10 † Item not. quòd licet prohibeatur voluntaria alienatio rei litigiosę, non tamen prohibetur necessaria [a]. ff. de rei vendi. is à quo. & l. seq. de hoc etiã no. infrà, de arbi. ex parte (*Episcopo Ferrariẽs.*) quia ex quo de præbendis his, vel possessionibus agebatur coram Papa, vel eius delegato, ei[9] negotium ad se reuocasse videtur, & ideò alij inferiores non debent se de eis intromittere. infrà, de offic. lega. licet. 3. q. 6. quamuis. Sed certè si essent pares iudices, licet vnus super aliquam rem cognosceret, nihilominus teneret quod ab alio fieret super eadem re, licet ꝑ magna parte ad eundem iudicem mittendi sint, si pars peteret, & diceret quod causa super eisdem possessionibus vertitur corã tali iudice: Vnde peto, quod remittatis nos ad eundẽ iudicem [b], quia posset mihi multùm præiudicare diuersus processus eorundẽ. Item laboriosum nimis esset mihi, si coram duobus de eadem re litigarem, & si ob hanc causam appellaret, iusta esset appellatio. ff. de quib. reb. ad eun. iul. 3. arg. ff. de cau. lib. si pariter. Sed si pars nõ peteret, credo quod legitimus esset processus coram vtroq; iudice habitus. arg. ff. de peti. hæredi. l. penul. ff. de rei ven. is à quo.

Nec videtur nobis verũ, quòd Papa vel superior incipiendo cognoscere, ꝓpter hoc videatur ad se reuocasse causam quæ inter alios vertebatur, sed inter eosdem tantùm. & sic loquuntur præalleg. c. licet quamuis. & sic etiam hic loquitur scilicet, de partibus tantùm. Itẽ decreta. loquuntur, quando aliquod negotium ex certa scientia ad se reuocat, & non qñ ordine iudiciario procedit, sed secundũ hoc superflua est gloss. quæ incipit. (*cognitione præmissa*), quia de iure constat, quòd reuocandũ erat q̃cquid à partib[9] fit nouũ, ex quo corã aliquo iudice lis mota est,

a Necessaria. Adde Bart. in l. damni. §. si dñs. ff. de dã. infect. & Alex. de Im. in l quanquã. §. Iulia. in add. ff. de aqua plu. arcẽd. & ẽt adde ꝙ non impedit confiscationẽ bonorum. l. si constãte. §. fin. & ibi Alexã. ff sol. mat.

b Ad eũdem iudicem. Pro intellectu. tit. de quib[9] reb. ad eundẽ iudi. ver. non obst.

SVMMARIVM.

1 *Nunquid laici possint de rebus Ecclesiæ temporalibus vel spiritualibus disponere.*

CAP. X.

1 ECCLESIA *sanctæ Mariæ.* (*Statutũ*) † Nã laici de rebus ecclesię temporalibus siue spiritualibus disponere non possunt. infrà, de reb. eccle. non alie. c. cum laicis. Ius eligendi in collegiata ecclesia in eos non cadit, etiam si sint patroni. infrà, de elec. sacrosan. & c. cumana. Nec de re spirituali in eis compromitti [c] potest. infrà, de arbi. contingit. c. Nec iudicare. infrà, de iudi. decernimus. Hæc decreta. sumpta est de canone. 96. dist. bene quidem. (*Sibi*) id est, monasterio.

SVMMARIVM.

1 *Aliud est simpliciter aliquem excludere, & aliud in perpetuum excludere.*

2 *An perpetuò remouere, & simpliciter remouere idem sit.*

CAP. XI.

EX *literis.* (*Vestræ fide præstita*) quòd statuta nostra seruarentur. (*Perpetuum*) dicit hîc Innoc. † aliud est aliquem simpliciter excludere, & aliud in perpetuum. si. 33. quæst. 4. non oportet. & 1. q. 4. sunt nonnulli. infrà, de dona. pastoralis. ff. prò soc. cùm societatem. arg. contra. ff. de pœn. seru[9]. Ex quo enim tempus diffinitur, non est de quolibet tempore vel perpetuò intelligendum. 1. q. 1. eos. ff. de euic. si rem. §. fi.

2 † Item inuenio quòd idem est, perpetuò & simpliciter remouere. 1. q. 1. reperiuntur. in fi. 69. dist. si q̃s ex ipsis. 11. q. 3. si sacerdotes. 27. q. 1. de viduis. Vnde de clerico, qui si à Papa deponitur, perpetuò intelligitur esse remotus, satis potest dici, quòd vbi sentẽtia super aliquo delicto ferretur, perpetuò amoueri intelligeretur, quamuis in sententia nõ diceretur perpetuò, sed vbi propter contumaciam tantùm amoueretur, quæ vt dicit hîc, pœnam perpetuã non meretur, sed quousq; pœniteat, vel satisfaciat, tunc iuramentũ [d] & priuatio, eius ius tẽporalis intelligitur, id est, quousque satisfaciat, quia iuramentum est secundum ius interpretãdum. infrà, de iureiur. ad nostram. (*Canonici*) infrà, de ver. sig. cùm olim.

CAP. XII.

EX *parte.* (*Diminuti.*) Et sic non fuit iusta causa huius statuti, & ideò non tenuit. ff. de man. princ. in nouis. (*Constitutione*) not. infrà, de maio. & obe. statuimus. (*Confirmationem*) in generali forma obtenta, scilicet, quòd non facerẽt mẽtionem de priori statuto, reditibus non diminutis, & de assensu Episcopi neglecti. infrà, de cõsue. cùm cõsuetudinis.

CAP. XIII.

QVONIAM *constitutio.* (*Omnes.*) & suprà, eod. cap. 1. (*Obscurum*) dist. 4. erit. (*Præferendis*) de hac materia no. suprà, eo. cùm omnes. (*Maioribus*) id est, prius ordinatis. 17. dist. §. vlt. (*Aminoribus*) id est posterius ordinatis. (*Cùm leges.*) suprà, eo. c. 2. C. de legi. leges &c.

c Compromitti. Intellige, s. vt arbiter, sed tãquam arbitrator sic. ita Inn. in c. quintauallis. infrà, de arbit. Pet. de Ancha. in consi. 28. incipi. istam quæst. & ĩ consil. 34. inci. in hac causa. col. 2. circa media.

d Tunc iuramentum. Intellige hoc iuxta ea, quæ no. idem Inn. in ca. cùm bonæ. inf. de æta. & quali. & Ioan. An. in clem. 1. de deci. & ita Henric. Bohic.

DE RESCRIPTIS.

TIT. III.

SVMMARIVM.

1 *Vnicuique generaliter & liberè secundum antiqua iura, licet & ante sententiam & post appellare.*

2 *In his casibus in quibus de iure licet appellare, etiã non obstante, quod remota sit appellatio poterit appellari.*

3 *Priuilegium secundò impetratum, quando & quo casu tollat primum.*

4 *Rescriptum vel priuilegiũ quod cõtra vel præter ius aliquid cõtinet, derogat generali rescripto cõtinenti ius commune.*

5 *Rescriptum secundum speciale, derogat primo generali.*

CAPVT I.

SICVT Romana. & infrà *Iniustum.* † Ista
1 indulgentia videtur superflua, cum generaliter & liberè secundum antiqua iura liceat cuique appellare, & ante sententiã, & post. 2. q. 6. non ita. inf. de appel. super eo. & in maioribus & in minoribus causis. inf. de appel. c. de appellationibus. & etiã frustratoriè. inf. de appel. cũ sit Romana. † Sed quod de iure cõmuni competit, non debet priuilegio impetrari. C. de thesau. l. 1. ff. ad munici. l. 1. Quidam vt ista indulgentia ad aliquid valeat, intelligunt per eam concessum appellari etiã, vbi Ius inhibet appellare: vt 2. q. 6. §. diffinitiua. nisi fortè propter delictum inhibeatur appellatio, vt si in notorio crimine iacens, vellet appellare. infrà, de hære. sicut ait. Nam sicut hîc specialiter non indulgeretur, ita nec in generali indultum intelligitur. ff. de pig. obligat. C. quę res pig. oblig. l. 1. inf. de iureiur. veniens. Alij dicunt id solum per hanc indulgentiam cõcessum, quod de iure cõmuni licet. C. de inoffi. test. si quando. Nam plus solet timeri, quod specialiter iniungitur, quàm quod generaliter impetratur. 23. dist. quamuis. Vel locum habet hęc indulgentia in persona, quę propter suum delictum prohibita fuerat appellare, & fortè postea restituta, hoc priuilegium impetrauit, vel in ea persona quę à suis iudicibus grauari timebat.

Hu. etiam non intelligit hanc indulgentiam extendi ad eas, nisi à iure vel à iudice, vel à superiore appellatio prohibeatur, siue specialiter, vt si dicat: non obstante appellatione in tali causa procedas, siue generaliter, vt si dicat, non obstãte appellatione in omni causa procedas, sed tantùm quod tunc sibi liceat appellare, quando aliis licebat de iure olim & hodie tantùm grauaretur vel à sententia.

2 † Et in his casibus, scilicet, vbi de iure licet appellare, etiã non obstante, quòd remota est appellatio, poterit appellare, & ita cessant omnia contraria omninò, infrà, c. 1. & 2. Nam non debuit fieri mentio in secundo de priori, cùm quod continetur in primo, non extendatur ad id, quod continetur in secundo. Nam cùm istud priuilegium sit odiosum, non debet extendi ad prohibitionem Principis, qui de eo cogitasse non videtur: Non enim præsumendum est, quòd alicui daret priuilegium de suo mandato contemnendo.

Sed tamen quidam etiam secundum hanc opinionem dicunt, illam indulgentiam extendi ad casus etiam in iure prohibitos, qui eos sicut & alia iura in suo pectore habet, licet aliæ solutiones nominatæ sint in glo. hîc ergò.

3 † Vel dic & melius, quòd sicut secundò impetrãs non tenebatur facere mentionem de iure communi quòd liberam concedit appellationem: sic nec de priuilegio, quod solùm ius commune continet quale hîc erat, scilicet, quòd sibi liceret liberè appellare. Et hac ratione dicimus, quòd si plebanus impetraret priuilegium super decimis suæ parochiæ: & postea alius ad quem de iure non pertinent super eisdem decimis priuilegium impetret, siue in toto, siue in parte, secundum priuilegium præualet primo, etiãsi ambo pariter generalia sint. Et est hoc ea ratione, quia in primo nihil concedere intelligitur, sed tantùm confirmare: In secundo verò intẽdebat de nouo aliquid conferre. & ideò præiudicat primo,[a] et ã si de primo non faceret mentionem, cùm intelligebatur ex certa scientia in præiudicium plebani concessisse: nam sicut de iure communi mentionem facere non tenetur: sic nec de priuilegio quod solùm ius cõmune continet, & secundũ hoc expone literã.

a Primo. quãdo secundũ priuilegiũ tollat primũ aliquid per Ca. in cõ si. 51. & adde an priuilegiũ speciale alicui concessum tollatur per legem generalem ? & dic vt no. per Alexã. in consil. 10 col. 1. in fi. & col. 6. in fi. p Frã. de Are. in consi. 114. & per do. Bar. Soci. in consilio 156 col. 10 versi. confirmatur.

4 † *Quia speciali.* Id est, rescriptum, vel priuilegium, vel indulgentia, quod contra, vel præter ius aliquid continet, derogat generali, id est, mandato, vel rescripto, vel priuilegio, quod tamen ius commune continet. Vel dic, quod si à principio opposuisset contra literas, quòd non valerent, quia tacuerat de priuilegio suo, quo sibi concedebatur, quod sibi liceret in qualibet causa appellare, & hoc expresso nõ habuisset literas cum clausula sub app. re. tũc literæ suum effectum amisissent, & non processissent iudices, sed ex quo à principio non proposuit, videtur renuntiare beneficio suarum literarum, & excep. cõtra tenorem literarum aduersarij & literis consentire: vnde vlterius contra eas aliquid dicere nõ pòt.

5 † *Et speciale mandatum.* Hîc ergò derogat secundum primo, licet in eo non fiat mentio de primo contra. inf. c. 1. & 2.

Respondeo, dicunt quidam hoc locum habere in priuilegio & indulgentia, sed cõtraria, scilicet, quòd primum derogat secundo, habent locũ in rescripto. hoc reprobatur. infrà, de offi. delegat. ex parte. Sed responde, quòd Papa ex certa scientia sic respondit ibi.

Sed his abiectis quòd hîc dicitur ius asserimus generale, tam in priuilegiis, quã in rescriptis, vt speciale secũdum in casu suo deroget generali primo licet mentio non habeatur de ipso generali. & expressum est, infr. eo. pastoralis. nisi tale esset primũ generale, quo expresso literas non habuisset. inf. de offi. dele. ex parte. secùs autẽ vbi speciale impetratum est, post speciale vel generale, vt in seq. proxi. c. nec ob. infr. de fil. presby. ex tua. quia ibi non derogat primum generale, speciali secundo, vel econuerso, sed quod generali authoritate factum erat, non retractatur.

Nec obst. infrà, de offi. dele. ex parte. quia ibi primum fuit speciale, quia de prima vacante quæ tantùm vna futura erat, licet incertum sit, de qua, vel melius suppresit veritatem talem, scilicet, dè tenore præcedentium literarum, quam si expresisset, non obtinuisset secundas literas, sed hîc licet dixisset de priori indulgentia, nõ minùs literas secundas, non obstante appellatione habuisset: † quia in iudiciis non est habenda acceptio personarũ. 4. q. 4. c. 2. sed vbi iura sibi contraria reperiuntur, si vtrunque est idẽ, primo per secundum derogatur, licet de primo non faciat mentionẽ. ff. de leg. l. non est nouum. Qm̃ omnia iura in scriniis suis habet recondita. 30. q. 1. peruenit. C. de testa. omnium. C. de inoffi. testam. si quando. de constitut. c. lib. 6. Particulari autem iuri, aut alicuius castri per aliud nõ derogatur, nisi de eo mentio fiat. 25. q. 2. præscriptionem. inf. eo. cùm ordinem. & c. eam te.

Quod intelligo, si tale est particulare quo expresso literas non habuisset. Vel dic, vt in gl. ista indulgẽtia valet. *Derogat.* melior ratio, quia priuilegium intelligitur tantùm, quando causa communi iure tractatur, & non quando præter Ius appellatio inhibetur. inf. de offic. leg. studuisti. inf. eo. pastoralis. si. 23. dist. quanquam. C. de pigno. l. 2. ff. qui pot. in pign. hab. l. 2. & ff. de sen. & re iud. l. diuus.

SVMMARIVM.

1 *In rescriptis intelligenda est hæc clausula, si preces veritate nitantur, etiamsi non apponatur.*

2 *Literæ impetratæ nulla facta mentione de prioribus non valent.*

3 *Ad confirmationem sententiæ non sufficit suppressio priorũ literarum,nec etiam pactum ſitum, ſed probationum vel iuris veritas.*

4 *Literæ impetratæ poſt tempus appellationis effluxum non valent.*

CAP. II.

EX PARTE. *Moueretur.* id eſt, ipſe F. *Ipſe*, id eſt.F. *Cognitione.* hoc ipſo non valuerunt literæ. C.de præci.imper.offer.quoties. infrà,eodem cùm adeò.

Tamen non credo hæc verba fuiſſe in litera, quia ſi ita eſſent,ſtatim Papa mandaſſet ſine vlla inquiſitione ad ſe mitti,vel detineri,quaſi ſuſpectum de falſitate,ſed literæ poterant eſſe tales.

Conqueſtus eſt nobis F.quòd Epiſcopus Conuẽtrenſis,eum ſua Eccleſia ſpoliauit nullo iuris ordine ſeruato:vnde mandamus quòd eum reſtituas. *Intel-*
1 *ligenda.*25.q.2.vniuerſa.contrà,† vbi dicitur,quòd nõ valet reſcriptum,niſi habeat hãc clauſulam,ſed hoc ſecundum Canones,illud ſecundum Leges.& notat. quòd non aliter viderentur conditiones intelligendæ in contractibus,& in ſcriptis:niſi apponatur,niſi fortè ſint generales conditiones.31.q.1.c.vlt.& fin.

*Habita.*Decreta.iſta multiplicem iniquitatem continere videtur. Et primò in eo, quòd innuit, quod
2 literæ ab F.impetratæ non valeant,ſi mentionem de prioribus non fecerint,cùm illa non eſſet talis veritas ſuppreſſa qua expreſſa,nihilominus literas in cõmuni forma habuiſſet,cùm ſiue ordinario iure, ſiue ex delegatione cognouiſſent,& etiam qualeſcunque literæ eſſent,ſemper à diffinitiua ſentẽtia licitum eſt appellare,vt C.de app.eos.§.quoniam etiam.

☞ †Vnde & ſi iudices non debeant procedere ſecundum formam in literis ipſis appoſitam, debent tamen ſecundum ordinem iuris procedere.infra,eo. ſuper literis.

Sed reſpondeas ideò non valent, quia dolo ſuppreſſit priorẽ commiſsionẽ,vt in decret.ſuper literis

Vel dicas,quòd ſi dixiſſet formam commiſsionis & proceſſum habitum per eandem,ſcilicet,quòd cõuictus erat de periurio,& quòd præbendæ renunciaſſet,literas iſtas non obtinuiſſet:vt inf.de hære.ſicut. & de ſen.& re iudi.inter monaſterium.

3 † Secundò continet iniquitatem in eo,quòd dicit ſententiam confirmari,cùm ad confirmationem ſententiæ nõ ſufficit ſuppreſsio priorum literarum,nec etiam pactum ſuum:ſed veritas probationum vel iuris.infra,eodem capit.olim.

Sed tu dicas verum eſſe quod opponitur,& ideò expone literam confirmes ſententiam, ſupple ſicut rationabiliter fuerit confirmanda cognitione præmiſſa.infrà,de appell.oblatæ.& habes ſimile.ſup. de conſtitut.cùm M.in fin.Vel potes remouere priorẽ iniquitatem,quia in iſtis literis non fiebat mentio de appellat.& ſicut non valet ſententia contra res prius iudicatas.ſuprà 2.q.6.§.diffinitiua.ita nec literæ impetratæ,niſi faciant mentionem de appellatione,ſi impetrentur ab appellante.infrà.eod.ex parte. ſecùs autem ſi ab appellato,vt notat.infrà,de appellat.oblatæ.

4 † Vel dic,quod ideò non valebant literæ,quia iã tempus appellationis effluxerat:& idcirco etiam benè ſequitur quòd ſi non eſt habita mentio priorum literarum,ſupple maximè, confirmet ſententiam, id eſt,confirmandam denuntiet.in Authent.de his qui ingre. ad appel. §.1. colla.5. Vel dic,quod ideò dicit ſi non fuit habita mentio priorum literarum, quod confirmetur ſententia, quia nec per conſequens fecit mentionem,quando appellauit,vel in qua cauſa,& ita rata manet ſententia. C.de temp. app. Authent.ei qui.in ver.appellatore.Si autem mentionẽ feciſſet,& non tranſiſſet in rem iudicatam,cùm nõ eſſet negligentia proſequendi appellationem ſuper illa cauſa,quæ commiſſa erat Conuentrenſis. *Venire.*quia falſæ præſumuntur.Inno.

SVMMARIVM.

1 *In literis ſecundò impetratis oportet expreſſam fieri mentionẽ de primis ad hoc,vt per ſecundas derogetur primis.*

2 *Secundæ literæ in quibus caſibus per exceptionem elidi poſſunt.*

3 *Vterque iudex,id eſt,primus & ſecundus iuriſdictionem habet,niſi ea per exceptionem elidatur.*

4 *In ſententiis latis vigore diuerſorum reſcriptorum inſpiciẽdum eſt quæ literæ aliis præualeant,& eis ſtandum eſt.*

5 *Vtrique iudices ſi eligere nolint arbitros & procedant,ex euentu ſententiæ latæ ſuper reuocatione literarum pendet quorum proceſſus valeat.*

6 *Reſcriptum legitimum perditur per ſecundum faciens mentionem de primo,& aliis etiam caſibus quos habes hic.*

CAP. III.

CAETERVM. *Aduerſarius.* Secùs ſi idem, in crà eod.ex tenore.*(Priores)*infra.de offi.deleg.ſane.1.contra. Sol.hîc cùm ad ſecundos iudices literæ ſecundæ impetrentur: ibi cùm ad eoſdem iudices ſecundum diuerſas formas.

Nec valet ſol.hîc notata,quòd hîc loquitur, vbi
1 non eſt præſumptio mutatæ voluntatis.†oportet enim in ſecundis literis expreſſam fieri mentionem, vt per ſecundas primis derogetur.infrà,de offic.deleg.ex literis,vel ibi non conſtat,quæ ſint primæ,hîc autem conſtat.

2 † *Nec ſecundæ* elidi poſſunt per exceptionem ſecundæ literæ,quæ de primis nõ faciunt mẽtionem, vt hîc.ipſo tamen iure valent,quod eo ipſo apparet, quòd tenet proceſſus habitus per eas,niſi fuerit exceptum,& quòd poſt annum præualent contra negligentes,infrà.eod.ſuper literis.

Item eliduntur literæ ope exceptionis,ſi impetratæ fuerint ante terminum appellationis præfixum. inf.de app.ſignificaſti.ſæpè contingit.& c.oblatę.Itẽ eliduntur per exceptionem,ſi ab excommunicato fuerint impetratæ.inf.de proba.poſt ceſsionem.inf. de æta.cùm bonæ.tamen hoc ſimpliciter non concedo. Item ſi doloſè ſint impetratæ per falſi ſuggeſtionem, vel veri ſuppreſsionem. 25. quæſt. 2.reſcripta.ſalua diſtinctione. infra eodem.ſuper literis. Vnde ſi proponit exceptionem coram iudicibus, quos dicit non habere iuriſdictionem & ſuper addit.

☞ † Et ſi dubitatis,quòd primę literę non pręiudicent vltimis,eligantur arbitri ſecundum conſtitutionis tenorem,quam habes.inf.eo.paſtoralis.credunt quidam quod hoc ſufficiat ad hoc quòd quicquid factum fuerit,caſſum ſit & irritum,etiamſi iudicaretur per iudices,illas literas cõtra quas ſic excipitur, aliis pręualere & legitimas eſſe:Et hoc ea ratione, quia cùm ille petierit ſecundum debitum ordinem iudiciorum procedi,ſcilicet,ſecundum tenorem pręd ictę decre.& ipſe ordo non fuerit omiſſus,non debet valere quod fit.2.q.6.§.item ſententia.inf.de off. dele.venerabili.inf.eo.cùm dilectus.Idem videtur dicendum,etiam ſi non ſit petitum,quod ſic procedatur:cùm decr.non dicat,quòd peti debeat,ſed ſufficit ambigi inter partes & iudices,& hoc ipſũ eis certum eſt,fortè,quia de earum reuocatione diſputauerunt,& neutra pars alteri conſenſit,ſed in ambiguitate & contradictionẽ remanſerũt,& ex quo ambigitur

gitur secundum tenorem prædictę decr.procedi debet,nec credunt in his necessariam appellationem, qa nõ tenet ipso iure ꝙ facit.arg.2.q.6.§. diffinitiua.

3 † Sed tamen securius & etiã iustius est exceptionẽ proponere & appellare,quia,si iurisdictio per exceptionem non elidatur,vterque iudex iurisdictionẽ habet,sed si corã primis iudicibus,quorũ iurisdictione m dicit reuocatã per secundas literas, prosequeretur quæstionẽ istam, an esset eorũ iurisdictio reuocata,necne si interim pendente lite hac super principali quæstione procederent coram secundis iudicibus,de partium consensu tacito vel expresso, videtur quòd per talem processum renunciare videtur & literis & quæstioni,quam de reuocatione proposuit.arg.inf.de offi.dele.gratum. sed & si interim nõ processit in principali,sed ipse primus iudex sententiã præsentibus partibus tulit,suam esse iurisdictionem,tenebit quicquid vlterius fecerit ille iudex nisi appellauerit.Nam cùm possint cognoscere, an sua sit iurisdictio.inf.eo.super literis.ergò tenebit sẽtentia,nisi appellet.si autẽ nec pars,nec iudex secundus aliquid mandat,vel excipit corã primis iudicibus,scilicet,qui cœperunt iurisdictione vti inter partes:si tamen & ipsi simul, secundi eodem tempore cum illis procedunt,in hoc casu credunt quidam quod processus priorum iudicũ tenet etiãsi postea cõstet literas primas,per quas processum est reuocatas:posset per alias,& etiã si excõmunicent secũdos,tanquam turbatores suæ iurisdictionis,tenet excommunicatio.Et hoc ideo,quia primi iudices habuerunt iurisdictionem & eã exercere cœperunt. si quis ergo cõtradicit iurisdictioni eorũ vel facto vel dicto,ostendere debet illud,scilicet, causam quare contradicat,& maximè ostẽdere tenetur literas per quas data est iurisdictio.inf.de offi.deleg.cùm in iure.Nec videtur vis facienda in hoc,quod primas literas impetrauit: sed in eo, ꝙ iurisdictione priores vti cœperint.& hoc ideò,quia occupantis melior est cõditio.inf.de appel.vt debitus.sed si esset casus ibi, vbi nõ esset potior conditio occupãtis:tunc sufficit solùm exercitium iurisdictionis:cùm sic appareret partes consensisse ex quo coram eis litigãt,& prioribus de iurisdictione renunciasse tacitè.inf.de re iudic.inter monasterium.

4 † Alij dicunt,quòd nec primi iudices.nec secundi possunt aliquã iurisdictionẽ in alios iudices exercere,quia cũ ex literis non detur eis aliqua iurisdictio in eos,scilicet,iudices,nec ĩ hoc casu ius det eis iurisdictionẽ inter eos,sed præcipiat arbitros eligi, inf.eo.cùm contingat:Patet quod si primi iudices alios excõmunicant,non tenet excõmunicatio : si aũt iudices primi vel secũdi inter partes ferãt sentẽtiã,vel excõmunicationis,vel interdicti,vel aliã,cùm nõ cõtenderint de iurisdictione,sed tantùm literas ostẽderint p quas iurisdictio dicitur reuocata, nihilominùs tamẽ iudices amborũ rescriptorũ ad contrarias sententias processerint,tũc inspiciẽdum est, quæ literæ aliis preualeãt,& iudicabitur processum illorũ tenere quorũ literæ aliis preualebũt, & aliorũ processus irritabitur,& sic intelligitur decre.inf. de offic.dele.ex literis.Si autem literas non ostenderet reuocatorias,teneret quicquid faceret primi iudices.infra de resti.spol.audita.infra de offi.dele.cùm in iure.sed si facta prima ostensione,dicerent primi iudices:nos volumus cognoscere,an reuocetur iurisdictio nostra,non valet illud:quia cognitio non sibi sed arbitris demandatur.infra eo.pastoralis.

5 † Sed & tũc si noluerint eligere arbitros,si alterutri iudices procedant,ex euẽtu sententiæ quæ fertur super reuocatione literarũ pẽdet ,quorũ processus valeat.inf.de offi.deleg.ex literis.siue sit processum ad sententiã excõmunicationis propter contumaciam,siue super principali procedatur.primi autem prædictã decr.ex literis soluunt,vt ibi dicit glos.*Nec secundæ*.† hodie autẽ nõ attẽditur tẽpus impetrationis literarũ,sed præsẽtationis.inf.de appel.vt debit.

6 *Triorũ est*. † Nota perdi primũ rescriptum legitimũ per secundũ,quod facit mentionẽ de eo vt hic. item per negligẽtiam impetrantis post annũ.inf.eo. si autẽ.& c.plerunque.& per solicitudinem præueniẽtis.inf.de appel.vt debitus.propter fraudẽ,si secũdas impetrat & vtitur.inf.eo.ex tenore.per mortem delegantis vel delegati.infrà de offi.deleg.gratum.& c. relatum.& per superuenientem causam, quæ id à principio inualidum faceret.infrà de offi.deleg.insinuãte.Perditur etiã quandoque per excommunicationem ad tempus,sed recuperatur per absolutionem.inf.de offi.dele.prudẽtiam.§.6.item per mortẽ impetrantis, vel eius contra quem impetratur. ff. quæ sent. sine appel. l.pen. *in expensis*. factis in allegando ius suum.ff.de iu. si quis ex. ff.si quis in ius voc.ex quacunque.

CAP. IIII.

INTER Cæteras. *Eandem*.possessorem strideas spoliari.In similibus.C.de legi.leges.ff.de legi.nõ possunt.infrà,de translat.inter.

CAP. V.

SI QVANDO ALIQVA.

SVMMARIVM.

1 *Cisterienses non possunt trahi ad iudicium per literas,nisi de ipsorum ordine fecerint mentionem.*

2 *Nunquid per specialem commissionem priuilegio generali derogetur.*

3 *In quo differant literæ de gratia,& literæ de iustitia.*

4 *Literæ valent etiam non facta mentione de priuilegiis alicuius.*

5 *Monachi citati debent venire priuilegium suum allegaturi.*

CAP. VI.

1 CVM Ordinem. *Specialiter*.†nam si super positionibus aliis vel debitis impetrentur literæ contra Cisterienses,benè valent,quia ad hoc non extenditur priuilegium,sed postea largius priuilegium impetratum,quod per nullas literas possunt trahi in causa,quæ de eorum ordine non facerent mentionem. *Indulsit*. infrà de deci.ex parte. scilicet, decimam laborum suorum non soluendam.Minimè teneamini.

2 † Mirum videtur,quòd priuilegium generale ad omnes eiusdem ordinis per specialem cõmissionem non prorogatur.ar.contra. sup.eo. sicut Romana.ff.de neg.gest.in totũ.& infrà eo.pastoralis §.1. Resp.non valere specialem commissionem propter suppresionem veritatis,quam si expresissent literas etiam in forma communi non obtinuissent. infrà eod.super literis.

Hoc non videtur esse verum,quia etiã & si de priuilegiis Cisteriens.mentionem facerent,in communi tamen forma literas habuissent:vt not. infrà eodẽ.super literis.Sed contra,sup.de consti.cũ accesissent.inf.eo.constitutus.vbi habes,quod si literæ non faciunt mentionẽ de statuto quod possunt elidi per exceptionẽ,ergò eadẽ ratione si non faciunt mẽtionem de priuilegiis Cisteriens. possunt elidi literæ impetratæ

impetratæ contra eos, etiam si nullam haberent indulgentiam, quòd non valerent literæ, quia non faciunt de eorum ordine mentionem.

3 † Sed dic quòd literæ de gratia benè eliduntur per exceptionem, si non faciunt mentionem de priuilegiis, quia eas non obtinuissent si de priuilegio cui derogant mentionem fecissent, sed in literis de iustitia quæ habent formam communem, non est necesse fieri mentionem de pruilegiis, sicut non est necesse fieri mentionem de aliis peremptoriis exceptionibus, vt pacti de non petendo, & huiusmodi.

4 † Et ideò dicunt quidam vt supra, quòd hoc, quod hîc dicitur, non est propter suppresſionem veritatis, quia etiam non facta mentione de priuilegiis alicuius valent literæ, sed propter beneficium huius indulgentiæ in qua eis indulgetur, quòd non conueniãtur per literas, quæ non faciunt mentionẽ de ordine eorũ, quia aliàs & si de ordine, & de priuilegio facerent mentionem, tamen literas de iustitia haberent cùm possent priuilegio tacitè vel expressè renũtiare. inf. de deci. ex multiplici. inf. de pri

5 uil. accedemtibus. *Minimè teneamini* † cùm allegatis priuilegium vestrum. ff. de iur. om. iud. si quis. inf. de app. si duobus.

SVMMARIVM.

1 *Collatio præbendarum quãdo pertinet ad Episcopum non debet scribi capitulo, sed episcopo vt aliquem recipiat.*
2 *Per literas directas capitulo non tenetur Episcopus quempiam recipere de necessitate, de honestate tamen ipsum recipere debet.*
3 *Mandatum capitulo & tanquam capitulo factum: episcopum ligare non intelligitur.*
4 *Vacante sede, ea quæ sunt iurisdictionis deuoluuntur ad capitulum.*
5 *Capituli potestas cessat vbi primùm nouus episcopus factus est.*
6 *Delegatio non debet excedere fines mandati.*
7 *Mandatum factum vices gerenti, siue vniuersaliter, siue singulariter in vna re tantùm dominus adimplere debet.*
8 *Quando certum est Episcopum esse in loco, non magis cogitur implere mãdatum per literas directas, capitulo quam si dirigerentur cuique extraneo.*
9 *Si capitulo mandaretur quòd illum cui Papa contulerat præbendam reciperet in canonicum, quilibet tenetur recipere etiam si capitulum contradicat.*

CAP. VII

EAM TE. & infrà, *Donatio.* Nota, quòd vbi collatio præbẽdarum pertinet ad Episcopum, nõ debet scribi capitulo, quòd aliquem recipiant sed Episcopo, nisi super hoc esset consuetudo, & si aliter scribatur, non valerent literæ, quia ab eo petitur præbenda, qui non habet ius dandi eã, nisi Papa ipse contulisset præbendam, quia tunc benè mãdaretur capitulo, quod ipsum reciperent, quia receptio in hoc vltimo casu tantùm in facto cõsistit. Ius enim plenè assecutus est per collationem Papæ, sed in primo casu non tantùm consistit in facto, sed & ius confertur in canonicatu. Alij dicunt quod tenet tale mãdatum factum capitulo, mortuo Episcopo, vt not. in glo. non videtur.

2 *Negotio.* non debes intelligere † quòd Episcopus per literas directas capitulo teneretur de necessitate iuris conferre alicui præbendam, licet de honestate teneatur, sed redarguit Episcopum de mendacio, scilicet, quia dicebat se nullum mandatum recepisse, cum constet eum & singulos canonicos aliud mandatum recepisse, cùm capitulũ recepisset mandatum, licet eo fortè non ligaretur, vel dic vt in glo. quæ incipit, vt videtur. Vel dic quòd hæc decre. ad hoc de gratia loquitur, & quod dicit de data literarũ, ad hoc dicit, vt notet causas motiuas non necessarias, quare debeat cogere Episcopum ad conferendam præbendam Iudæo.

3 † *De capitulo.* non videtur quòd iste Episcopus eũ recipere debuerit, cùm mandatum capitulo & tanquam capitulo factum eum singulariter ligare non intelligatur. arg. 12. q. 2. §. qui manumittitur. ff. de rerum diui. in tantum. §. vniuersitatis. & §. seq.

Ad hoc autem vt benè intelligas decre. debes scire, quòd collatio prædictę præbendæ pertinebat ad Episcopum: vacante autem sede Episcopali collatio præbendæ non deuoluitur ad capitulum. inf. ne sed. vac. illa. secus autem Episcopo negligente. inf.

4 de conces. præben. nulla. † Tamen ea quæ sunt iurisdictionis deuoluuntur ad capitulum, & generaliter tunc negotia ecclesiæ expedire debet: vt inf. de hære. ad abolendam. inf. de elect. cùm in cunctis. inf. de conces. præben. & eccle. non vacan. nulla. & c. quia diuersitatem. dominus Papa tanquam eis qui gerũt vices Episcopi scripsit pro hoc Iudæo recipiendo, & benè: quia nullus alius est cui sede vacante possit scribi ꝓ receptione alicuius, nisi capitulo, & dicit: si omnes canonici qui præsentes erant tempore datę literarm mortui essent, successores eorum tenerẽtur recipere eum. Sic eodem modo Episcopus, qui in hoc ius succedit, vel potius mandato. Nã licet capitulũ vacante sede nõ succedat Episcopo in iure conferendi præbendas, quia tamen capitulum ratione coniunctionis quę est inter eos, & communionis etiam ratione iuris, quod conferre mandatur, s. iure præbendæ, in qua Episcopus habet collationem & capitulũ receptionem ad eam. Episcopus succedit capitulo in adimpletione ipsius mãdati sibi cõiũcti.

5 † Et quia quasi inuicem Episcopus & capitulum videntur facere, quia licet authoritate Papæ faciãt, tamen vice Episcopi facere vidẽtur, quod ex eo apparet, ꝙ si post tales literas impetratas fiat nouus Episcopus, tunc cessat potestas capituli, & redit ad Episcopum, vt hîc habes expressè, & hæc etiam credunt aliqui etiã si non capitulo, sed cuicunque extraneo mãdasset Papa, quod aliquem institueret in ecclesia sua vacante collatione præbendarum: Nã si antequam conferat ordinet ecclesia de aliquo, qui possit conferre præbendas, ad eum redibit potestas. ar. hîc. quòd debet subintelligi, si res in eodẽ statu perseueret vsque ad collationem. ff. si ex noxa. cau. l. 1. & tamen nõ credimus, ꝙ si aliquis executor datus esset contra istud capitulũ, quod redeũte potestate ad Episcopum quòd posset procedere cõtra episcopum, & huius rei ratio. ⁊. plenius assignatur.

☞ † Ordinato ergò Episcopo redit ad eũ potestas conferendi. Directis igitur literis ad capitulum tanquam ad vicarium, & facto ibi postmodum Episcopo, eisdem literis tenetur Episcopus facere quod mandabatur capitulo per Papam, quòd etiam iure communi in hac collatione, vel potius succedit mãdato, vt Episcopus. inf. de conces. præben. quia. in Authen. vt nulli iudi. §. & hoc quoque iubemus. & §. seq. arg. ff. de condi. indeb. filiæ. ff. de annu. lega. annua. §. à Titio. inf. de vsur. tua. Sed contra. inf. de alie. iud. mut. cau. fac. c. 1. vbi innuitur quòd licet possessio mutata sit ab eo contra quem impetratæ sunt literæ, in alium, non cõuenietur alius, nisi malitia eius interuenerit. Cùm ergò hîc non fuit malitia Episcopi, per literas contra capitulum impetratas, non poterit conueniri. Prꝑterea rescripta restringũtur, vt nõ extẽdantur ad multas personas. infrà, eo. sedes. prꝑterea

ratio cui innititur Papa, non videtur sonare. s. quia tépore datæ erat Archi. secundùm hoc idem esset, & si non esset Archidi.

Quod fateor, dico enim quòd quilibet extraneus factus Episcopus, tale mandatum implere tenebatur. Respondeo. ad decr. de alie. iudi. mut. cau. fac. c. 1. ꝙ licet successor teneatur adimplere: non tamen delegatus contra hoc capitulum, vel contra quemlibet alium vices gerentem datus vbi lis contestata esset contra successorem procedet: nec hoc
6 dicitur. Ratio est diuersitatis: † quia delegatio non debet excedere fines mandati. infrà. de offic. deleg. cum olim. & ff. manda. diligenter. Item strictè interpretandum est rescriptum. infrà. c. sedes. ac subditus quandocunque potest obedire debet, nec debet distringi obedientia, vt hîc, 8. q. 1. sciẽdum. 11. q. 3. si dominus. qui resistit. c. quid ergò. & c. quamuis.

Quidam etiam dicunt, quòd etiam authoritate literarum contra prædictos impetratarum proceditur contra vniuersalem successorem, qualis hic episcopus erat, ad quem deuenerant omnia iura episcopatus, quæ prius erant apud capitulum. arg. inf. de iud. quia. in Auth. de iureiur. à mor. præsti. §. 1. col. 5. C. de hæred. insti. l. vl. Decr. autem præalle. nõ obstat cùm ibi ille in quem translata est possessio, non erat generalis successor, sed in re illa tantùm: vel speciale est in vicario, qui idẽ intelligitur cum domino, nec extenduntur in extraneos, si hæres, vel successor & dominus, qui eadem persona censetur cum prædecessore & vicario conuenitur. in Auth. de iureiur. à mo. præsti.

Nos tamen hoc non fatemur, cum diximus, ꝙ executor datus, vt literæ impetratæ contra vices agentem valeãt contra dominum, nisi lis contestata esset, sed benè fatemur, quòd valerent contra successorem: vt not. ĩ. de offi. dele. quoniam abbas. Non enim per omnia, sic vna persona censetur vices agens cum domino, sicut successor cum prædecesso-
7 re, † sed mandatum factum vices gerẽti, siue vniuersaliter, siue singulariter in vna re tantùm, dominus adimplere debet, fingitur enim successor in adimplendo mandato vices agenti facto, sicut hîc habes. & in Authentica. præalle. de iureiu. à mo. præsti. sed non fingitur vicarius in sustinendo iurisdictionem vel executionem contra eum datam, ꝙ non inuenitur in iure: & sufficit etiam ad hoc ratio præassignata, nec innititur Papa illi rationi, quia tunc esset de capitulo, ea ratione, quòd propter hoc teneatur dare, sed quia hæc erat causa, quod non debebat scribi episcopo cùm non esset: & quia nullus alius erat ibi cui Papa scribere deberet vacante sede, nisi capitulo. & hoc est quod sequitur.

8 †*Nec esses, &c.* nam si certum esset episcopum ibi esse, non magis cogeretur implere mãdatum per literas directas capitulo, quàm si dirigerentur cuique extraneo.

Sed oppones aut Papa cõtulerat ius in hac præbenda Iudæo, aut non: & si contulerat ius, malè facit Papa ꝙ redarguit episcopum: quia episcopus ad quem pertinet sola collatio, benè facit, si de nouo non conferat, quia sola collatio Papæ sufficit: imò iniuria fieret priori collationi Papæ per secundam, sed capitulum erat redarguendum, quia non recipiebat eum sine alio mandato episcopi. Si autẽ Papa non contulisset ei ius in beneficio, tunc eodem modo videtur iniusta redargutio episcopi, cũ literæ non valerent quibus mãdabatur recipi in canonicum ille qui non erat canonicus, & per eos canonicus fieri non poterat, cùm ad eos non pertineret collatio præbendarum. Respondeo. quòd per literas istas nullum ius quæsitum est Iudæo in beneficio, sed ipsi canonici authoritate literarum ipsarũ poterunt ei conferre ius, quia ipsum recipiendo faciunt & consentiũt in ipsum tanquam in canonicũ.

☞ †Et generaliter dicimus quoties Papa sic scribit, vel capitulo ad quod pertinet electio, vel si nõ pertinet ad eos electio, Episcopo qui habet potestatem conferendi præbendas, quòd intentio Papæ videtur esse, quòd non tantùm quę facti sunt faciãt, scilicet, recipiendi, seu etiam ius conferant. & sic de facto videmus Papã facere quotidiè, & tamen credimus, quòd si Papa scriberet penitus extraneo, ꝙ reciperet aliquem in fratrem alicuius Ecclesiæ, in qua ius recipiendi non haberet, quòd literæ nullo modo valerent, nisi expressè sciretur, quòd Papa sicut extraneo scriberet ex certa scientia.

☞ †Sed dices, quare ergò etiam post creationem Episcopi, non ei conferant ius, cùm hanc potestatẽ Papa eis concesserit. Respon. quia non intelligitur purè concessisse, sed sub conditione, scilicet, ecclesia in eodem statu durante. arg. ff. si ex noxa. cau. l. 1. ratione enim naturalis coniunctionis quæ est inter electionem & receptionem, videtur ea sic cõiunctim canonicis commisisse, licet conferentes in collationibus eorum sint diuisi.

Alij dicunt ꝙ si mãdatum capitulo directum tale est, ꝙ quilibet de capitulo, vel aliquis singularis implere potest, ille implebit etiam si capitulũ contradicat. de hoc no. ĩ. de post. pręla. bonæ. quale est istud, hoc non placet, nisi dirigatur mandatum tãquam singularibus, quale est mandatũ de recipiendo inuestitu. à Papa.

9 †Etsi malè mandaretur capitulo, quòd illum cui Papa contulerat præbendam reciperet in canonicum: quilibet tenetur recipere etiam si capitulum contradicat, secus si mãdaret capitulo quòd eligeret, cùm ex tali electione ius non quæratur, nec deberet sic fieri. ĩ. de elect. quia propter. 63. dist. c. 1. & 2. & quia tunc potius officium monentis quàm facientis accepit. arg. ff. quando app. l. 1. §. solent. Item electio pertinet ad ius, receptio ad factum. Si autẽ Episcopo scriberetur, & moreretur ante præsentationem literarum, capitulum per illas literas non deberet illum recipere. Innoc.

SVMMARIVM.

1 *Prima ecclesia vacare intelligitur per translationẽ, ad aliã.*
2 *Literæ non valent, in quibus impetrator supprimit nomen dignitatis suæ.*

CAP. VIII.

AD AVRES. *Minoribus.* Maximè beneficiis. ☞ ĩ. eod. cùm adeò. vel intelligitur, ꝙ loquitur † quando aliquis habet vnam ecclesiam in qua residet, & impetrat rescriptum super obtinẽdis reditibus prioris ecclesiæ, ad quam transiuit, ꝙ non valet, cum statim sua translatione vacare intelligatur prima ecclesia 21. q. 2. si quis. ĩ. de præb. de multa. Secùs fortè dicet aliquis si transierit ad beneficium vel præbendam, tunc valet rescriptum super reditibus priorum beneficiorum obtinẽdis quousque sentẽtialiter ecclesia priuetur. arg. ĩ. de præben. cùm non ignores. & de concess. præben. & eccles. nõ vacan. literas. 8. q. vlti. nonne. *Pauperes clericos.* id est, pauperes ecclesias, in quibus sunt pauperes clerici.

a ☞ †*Vires.* & debet hæc exceptio a in principio proponi contra literas ad declinandum iudicium. arg. ĩ. eo. si proponente. si enim in principio non proponatur, & tanquam elidens literas, postea proponi non potest,

a Exceptio. quando possit opponi ista excep. surreptionis, plenè per Alb. & Mod. in c. cum dilectus. & in c. super literis. infra eo. & c. ad audientiã. el. 2.

B

non poteſt,cùm non ſit iuſta exceptio contra petẽtem beneficium, quod habeat aliud beneficium, cùm plura beneficia quis non poſsit habere,vt ĩ.de præben.cùm iamdudum.

Alij tamen dicunt & benè, quòd ſemper poteſt opponere.de hoc not.ĩ.de eo.ſuper literis.verſus finẽ. ĩ.de lit.conteſt.exceptionis perempto.Quidam tamen dicunt quòd etiam poſt ſententiam latam per huiuſmodi literas reuocabitur quicquid factum erit.arg.ĩ.eo conſtitutus.& c.ad audientiam.arg.pro eis,quod literæ ſunt ſurreptitiæ, quod ex eo apparet,quia non procedunt de ſua intentione,vt hic.& ĩ.eo.poſtulâſti.c.ſi proponente.& ĩ.eod. cum dilecta.dicunt enim eodem modo procedendum, quãdo ſententia lata eſt per literas obreptitias, ſicut ſi eſſet lata per literas falſas, vt not. ĩ.de proba. licet. Aliis videtur & fortè melius,quòd per literas obreptitias,vbi ſcienter dicitur falſum, vel verum taceatur,benè detur iuriſdictio[a].ĩ.eod.ſuper literis. Et ideò ſi per iudicem harum literarum detur ſententia,quòd aliquis eſt recipiendus, ſi non appelletur, debent eum recipere, ita quòd vlterius non audiãtur,quia hæc ſententia non eſt contra ius ſcriptum, ſed tantùm contra ius litigatoris. 2.q. 6.§. diffinitiua,& idem videtur,ſi non ferat prædicto modo ſententiam,ſed tamen cum cauſæ cognitione mandet, nec appelletur. ĩ.de re.iudi. quod ad conſultationem.fatemur tamen,quod hoc eſt contra intentionem Papæ, & quod tenet cum peccato hoc beneficium, ideò poteſt contra eum agi denunciando. ĩ.de iureiur.quemadmodum.in fi.Idem ſi ſcientes factum, ſcilicet, eum habere aliud beneficium, & ideò non teneri, vel etiam ſi credebant ſe teneri errantes in iure, quia non iam authoritate reſcripti, ſed propria voluntate recipere videntur: non poſſunt decætero contradicere.C.ad leg.falci.error. ff. de regu.iur.cuius per.ff.de condi. inde. l. 1.& l. ſi id quod.& l.fine.§.videbitur.& §. qui filius.in fi. Si autem ignorabant factum, ſcilicet, eum habere aliud beneficium, & ſi receperunt eum ſine iudicis mandato, vel ſi neſciebant ſibi exceptionem perpetuã competere quæ cõpetebat,tunc benè poterunt cõtrauenire.ĩ.eo.conſtitutus.ĩ.eo.ad audientiam.nec ☞ cõtra.ĩ.eo.cum dilecta. †Vbi dicitur ꝙ caſſandum eſt quicquid fit per literas obreptitias,quia ibi dicit furtiuas,quales non ſunt iſtæ, licet per fraudem ſint impetratæ.

Nec obſtat etiam.ff.de fal. qui nomine. nec alia quæ nota.ĩ.de proba.licet.quia hîc non eſt iudicatum per falſa inſtrumenta,ſicut ibi. ſi tamen iſti qui poſſunt elidere literas, vel prouiſionem per exceptionem eligunt alium poſt electionem, vel prouiſionem factam ab iis qui poteſtatem habebãt prouidendi, licet inefficacem,propter exceptionẽ non valet,quia facta eſt poſt primam qualemcunque nõ caſſatam.ĩ.de elect.conſiderauimus.ĩ.de exceſ.prela.inter dilectos. Alij tamen aliter dicunt,quia hîc non eſt iudicatũ per falſum inſtrumentum ſicut ibi.

[a] Iuriſdictio.intellige hoc verum in literis ad lites. quia tales literæ dant iuriſdictionem, & tenet proceſſus ſecundum Hen. Bohic. in c.ad audiẽtiam. el.2. 52. diſtin. ĩ.eo. & ita dixit tenere Bar. Io. And. hic. & Inno.in c. cum dilecta.

CAP. IX.

SI *AVTEM aliquis. Negligentia.* quæ præſumitur anno elapſo.infrà,eo. plerũque.& c.ex parte.*Excuſari*,infrà,de appel. vt debitus. *Dolo*. vel alia iuſta cauſa.*Conueniri*.quòd dicit hæc decret. locum habet in iudiciis nondum cœptis. In cœptis enim ſi literæ Apoſtolicæ impetrantur,locum habet quòd dicitur infrà.de appel.oblatæ. & aliis conſtitutionibus de appel.promulgatis.

CAP. X.

A*D HAEC ſumus*.& infrà,*Morbo*.vnde ordinarij iuriſdictio eneruatur,quod eſſe non debet. infrà,de offi.legat.c.2.& de maio. & obed.per tuas.11.q.1.peruenit.& 9.q.3.nunc verò. & eſt argument.cõtra nimiam generalitatem.infrà, de appellat.c.2.ſignificatis.de do.ex literis.infrà,eod. ſedes. ff.de iur.fiſ.l.ita fidei.ff.de edend.l.1.§.edẽd. ff. de interrog.act.de ætate.§.vbi.& credo,quòd ſi hodie tales literas concederet,quòd valerent,niſi reuocarẽtur vt iſtæ,cùm habeat [b] plenitudinem poteſtatis.

[b] Cùm habe.t. Adde tamen ꝙ Papa nõ præſumit velle vti plenitudine poteſtatis, vt per eundẽ In. in c.innotuit.de ele. & Alexan. de Imol. in conſi.2. col.3. ver. nec obſt. in 1.vol.niſi ex cauſa. vt ibi. & quãdo cẽſeatur velle vti plenitudine poteſtatis, vide late per Pau. de Caſ. in conſ.4,14. ſecundum nouiſ. impre.inci.in facto præſenti non intẽdo adulari.& vide Alex. de Imo.in l. quãquã. C. de teſt. mi.& in l. quidã conſulebat.ff. de re.iudi. & his etiã adde not. in d. cap. innotuit. prædictis etiã adde Alex. in conſ.219. co.6.verſ. ſextò conſirmatur. & in co. 8. ver.nõ ob.

CAP. XI.

A*D AVDIENTIAM. Conſtructione*. infrà, de prob.cùm cauſam contra.ff.de ſta.ho.imperator.ff.de ma.teſtat. qui habet. C. de leg. tu.legatis.

SVMMARIVM.

1 *Non eſt condemnandus in expenſis is qui appellationẽ quæ eſſe deſiit non proſequitur.*

2 *Non ſolùm innouatum per iudicem imò per partem in præiudicium alterius,eſt in ſtatum priſtinum reducendum.*

3 *Fauorabilius eſt partes rei ſuſtinere quàm actoris.*

4 *Nudus inuitus expoliatus ante reſtitutionem de facto non cogitur reſpondere accuſatori,nec alij in criminali cauſa.*

5 *Appellatus poteſt appellationem proſequi, dummodò non feſtinet.*

6 *Appellator extra iudicium ſi impetrat literas ſuper negotio in quo appellauit non valent literæ niſi ſuper appellatione.*

7 *Appellatus nec literas impetrare poteſt ſuper proſecutione appellationis,nec ad alium iudicem ire niſi ad quem appellatum eſt.*

CAP. XII.

E*X PARTE* S. Petebat O. in capella ſe ius habere,& cùm S. nomine matricis eccleſiæ cuius erat rector, ibi prout conſueuerat capellanum poſuiſſet,dictus O. propter hoc appellauit, & eiecto capellano qui ipſam capellam nomine eccleſię poſsidebat,ipſam capellam poſſedit,& ſic ſpoliauit eccleſiam,cuius nomine tenebatur,cùm S.appellationi deferens dicto O.detinente capellam,&ipſam proſequi non curante, proſecutus fuiſſet,& in fine anni,prout ei licuit.inf.de appel.oblatæ. literas impetrauit, per quas mandabatur iudicibus vt vocatis,&c. quod canonicum foret, decernerent ſuper eo.ꝙ dictus O.eccleſiam ipſam prædicto S.poſt appellationem interpoſitam ſpoliauerat: tandem dictus O.à iudicibus ipſis tertiò citatus,comparuit,& excepit, ꝙ ſuper eodẽ negotio prius literas impetrauerat,de quib' in literis ad ipſos impetratis nulla mentio habebatur, per quas appellationẽ etiam proſequi intendebat. Sed replicatum eſt per S. ꝙ biennium à tempore appellationis tranſierat, propter quod appellationem vlterius proſequi non poterat, nec per literas ſuas poterat de appellatione cognoſci, cùm de ipſa non facerent mentionẽ, nec impetratis ab eo præiudicare poterant: quia circa ipſam ſententiam,vt dictum eſt impetrauit eaſdem. Vnde cùm literæ dicti O.dicerentur prius impetratæ fuiſſe, & à tempore appellationis biennium eſſet tranſactum, relinquitur quod erat annus & amplius quòd idem O.literas impetrauerat, quæ annali præſcriptione tolluntur, vt non præiudicent poſtmòdum impetratis, vt ſuprà.eodem.ſi autem. propter quod Papa præmiſsis narratis mãdat aliis

iudicibus,

iudicibus, vt quòd post appellationem innouatum est reuocetur, & ipsi ecclesiæ restituatur capella, & appellato satisfiat de expensis, quas prosequendo appellationem fecerat, quia appellans eam fuerat prosecutus, sed est per spoliationem appellationi renunciatum. infrà, de app. an sit. sic pro non appel-
1 lante habetur. † cur dicit eum condemnandum in expensis, cùm non quæ esse desierat, appellationem prosequi teneretur: nec valet, si dicas hic esse quod non potest excipere pro eo, quòd suam turpitudinem allegaret, cum ipse appellatus istud asserat in literis, quas vt sequitur hic impetrauerit. Dic ergò ipsam renunciationem appellationis tali facto habitam in spoliantis odium valere: & non in eius fauorem: imò & si verbo renunciaret, non valet, nisi hoc re integra fecisset, quando appellatus detulit appellationi. † quia non licet mutare consilium in alterius præiudiciū. ff. de re iudi. nemo.

Quæritur insuper cur non intentat interdictum vnde vi, sicut implorat officium iudicis, vt in statum pristinum, quod factum est post appellationem reducat? Dic, quòd per interdictū probationibus magis grauaretur: quia violentiam oporteret eum probare, sed hic sufficit probare, quod ante appellatio-
2 nem possidebat, quàm iste modò detinet: † Nam nō solùm innouatum per iudicem, imò per partem in præiudicium alterius est in statum pristinum reducendum, ita quòd ad restitutionem fructuum perceptorum teneatur: infrà, de appel. bonæ, in fin. Præterea, cùm extra iudicium fuerit appellatum, & non ex verisimilibus causis non tenet appellatio, vt in d. c. bonæ. & sic non est reuocandum, quod post appellationem fuerit attentatum.

Dic, quòd hoc esset verum, quando ab appellato esset attentatum, sed hic est innouatum ab appellāte qui suam appellationem nō poterat impugnare. Vel dic, quòd delatio appellationis deuoluitur ad Papam.

3 †Cur non impetrat super toto negotio? Dic sufficere sibi, quòd reducatur in pristinum statum & non agere, sed partes rei sustinere, quia fauorabiliores sunt rei &c. vel cùm facta reductione possideat, nec potest agere cum possidenti, nec sit actio prodita. Alij ponunt casum dicendo in iudicio appellatum, quia cùm O. fuisset coram episcopo conuentus, & intentaret contra eum interdictum vti possidetis, ipse O. appellauit. *Inno.* iste O. in causam traxit capitulum, vel S. personam coram ordi. in qua causa O. appellauit. & post appellationem ab ecclesia capitulum amouit, per quē suæ appellationi renunciasse videtur, j. de app. an sit constitutus.

Quidam intelligunt hanc decre. loqui quando iste O. appellauerat extra iudiciū ab aliquo grauamine, quod sibi intulerat S. vel inferri timebat, & appellatus consenserat appellationi, ideò reuocauit quicquid factum est post appellationem eius. Literæ autem impetratæ ab S. non reuocantur, quia spoliatio facta ab O. obest vt vlterius non possit impetrare literas super appellatione contra voluntatem S. j. de app. c. an sit. Sed S. non prohibetur impetrare, cùm super appellatione & super aliis contra voluntatem O. *Detinet nunc.* sed non nomine ecclesiæ de Tarento, alioquin non fieret restitutio. cùm expoliata non esset.

☞ † *Capellanum.* duplex auxilium competit S. in hac spoliatione facta ab O. Primum, ꝙ non obstante appellatione eius iudex à quo appellauit poterit procedere. j. de appel. an sit. Secundū auxilium est,
4 quòd † nudus inuitus expoliatus ante restitutionem de facto non cogitur respondere accusatori, nec alij in criminali causa. 2. q. 2. c. 1. & per totum. 3. q. 2. c. 1. & 3. per totum. Imò quod plus est, nec libellus dandus, nec deliberandum est, an sit recipienda eius accusatio: imò saluæ sunt eius exceptiones tam peremptoriæ quàm declinatoriæ iudicij. 2. q. 7. Symmachus.

Et hoc intelligo, si sit à propria sede eiectus, vel maiori parte fortunarum suarum spoliatus. 2. q. 2. in scripturis. si enim aliqua re spoliatus esset, benè posset accusari, & quātumcunque sit eiectus vel spoliatus ciuiliter, & de rebus quas possidet nō potest conueniri, nisi ab expoliatore. j. de ordi. cogn. cùm dilectus. 2. q. 2. c. 1. Si autem propriis rebus suis spoliatus esset, credo quòd posset accusari ab alio, quàm à spoliatore.

a Arg. tamen contra. 3. q. 3. §. pen. sed illud intelligitur quòd nō posset accusari à spoliatore[a]. vel potes dicere, ꝙ nec etiam ab alio si non habet ecclesiastica, sed sua tantùm: quamuis melius videtur, quòd nunquam obstet exceptio spoliatorum rerum suarum, cùm non accusatur, nec principaliter, nec accessoriè, vt rebus suis abiiciatur, sed à rebus ecclesię & ab episcopatū deponatur. Item prosequens suam vel suorum iniuriam admittitur. 4. q. 6. omnibus. nisi ipse spoliasset. Ad hoc benè facit. sup. de restit. spol. frequēns. *Ministrantem.* olim. *Amouit.* & malè. infrà, de mutu. peti. prudentiam. *Prosecutus.* literas impetrando ad iudicem, vt procedat, non obstante friuolæ appellationis obiectu, quo non obstante, procedendum est. infrà. de appel. pastoralis. & per illas literas si voluerit appellans, cognoscetur de appellatione, sicut si post sententiam appellatum esset, & appellatus super confirmatione sententiæ literas impetraret. inf. de appel. oblatæ.

5 Vel potes dicere, † quòd appellatus appellationem potest prosequi, dummodò non festinet nimis. infra. de app. oblatæ. C. de appel. Auth. ei q. Vel dic, & melius, ꝙ impetrauit literas non O. super expoliatione sua, vel super iniuria sibi facta, nec fuit necesse, ꝙ expectaret finem termini appellationis exequendæ: quia appellatio non debuit prodesse O. qa contra eam fecerat. inf. de app. an sit. & hoc eadem ratione videtur, quòd hæ literæ valeant, siue faciant mentionem de appellatione, siue non. *quam spoliationem.* siue appellationem secundum alios. *Curauit.* licet enim literas impetrauerit, de appellatione tamen mentionem non fecit, vel non est prosecutus ☞ intra annum. *Negligentia,* not. arg. † ꝙ quis facit positionem vel articulos sub disiunctione. arg. inf. de in integ. restit. constitutis. inf. de præscrip. auditis. vbi not. & hoc verum quando loquitur de alieno facto, nisi probabilis est ignorantia. ff. de iur. & fac. igno. l. regula. *Diuturnitate.* inf. e. plerunq;. *De appellatione.* Idē esse dicitur si de appellatione dixisset, cùm nihilominus in forma cōmuni literas obtinuisset. inf. eo. super. vel melior est hæc ratio, quia literæ suæ euanuissent peripsius negligentiam & alterius solicitudinē. inf. eod. plerunque.

6 † Appellator extra iudicium si impetrat literas super negotio, in quo appellauit, non valerent literæ nisi super appellatione si appellatus consenserat appellationi. infrà. de appellat. sæpè, & c. ord. vel si aliàs interest appellantis. ff. de reg. iur. nemo. aliàs nō est ei deneganda iustæ plenitudinis licentia. C. de
b appel. si quis. & hic dicunt interfuisse appellati,[b] ꝙ appellator prosequeretur appellationem.
7 †Appellatus autem, nec literas impetrare potest super prosecutione appellationis, nec ad alium iudicē ire, nisi ad quē appellatum est, quandiu appellator potest prosequi appellationem, quòd hic non

a Spoliatore. Intellige etiam nec ab eius amico nec cōsanguineo ita Abbas in c. itē cùm quis. infrà de restit. spol. & videtur text. c. accedēs. el 2. infrà. vt lit. non contest.

b Appellati. Et sic quādo interest appellati ne appellatio deseratur non potest appellans illi renunciare. Ad de eundē Inn. in c. si. infrà de ac. & Sp de li. con cep. §. nūc dicamus. versi. porrò. Cu. in l. perhanc. C. de tēp. app. & Bar. in l. si quis libellos. C. de ac.

poterant propter lapsum anni. de hoc notat. infrà, de elect.statuimus.de maio.& obed.cùm dilecti.

†Alij tamen dicunt, quòd appellator & appellatus semper debent mentionem facere de appellatione, vt hîc. *Si ita*.scilicet, quòd non fuerit prosecutus appellationem, vel melius, quòd eum post appellationem propriam spoliauerit. *Reuocatis*. quia appellatione pendente nihil innouandum est.ff. nihil inno. pen. appel.l.1. *Attentata*. super prædicta Ecclesia vel contingentibus appellationem. *Restituere*. & iustè, a cùm ea fuerit expoliatus post appellationem[a], nam & S.& capellanus eius ecclesiam matricē defendebat, & se in causa ipsius ecclesiæ:& ideò matrici ecclesiæ fit restitutio, & non S. *Condemnantes*. infra. de appel.repræhensibilis.sæpè contingit.C. de fruc. & lit.expen:l.pen.& vlt.

a Post appellationem. Et hîc potest sumi cautela, quòd quando quis timet spoliari quòd appellet extraiudicialiter, quia tūc poterit petere reuocari attentata, appellatione pendēte, & sufficit sibi probare possessionē & spolium. Nec tūc obstat excep dominij. ita Ab. in c in literis, de re stitu. spo. & Philip. Perusi. in ca. bonæ. de appel.

SVMMARIVM.

1 *Quot modis dicatur quis aliquid posse.*

2 *Exceptiones de impotentia iuris vel facti nunquid possint opponi contra ordinarium.*

CAP. XIII.

1 SCISCITATVS. † Quinque modis dicitur aliquis aliquid posse. Vnde versus:

Posse quidem rebus, dat ius, natura, potestas,
Officij meritum, quintum diuina voluntas.

De potentia iuris habes, 22.q.2.faciat.26.q.2. Agathosa.in fi.De potentia naturæ, infrà. de despon. impub.puberes.& c.à nobis.De potētia offi.21.dist. inferior. De potentia meritorum.3.q.7.§.tria. De potentia diuinæ voluntatis. de pœni.dist.1.§. charitas. Sed hæc tantùm in duo membra diuiditur, in impotentiam iuris quæ impedit, ne etiam committere possit causam alteri, cùm qui nihil habeat, nihil dare poterit.1.q.7. daibertum. Impotentia facti non impedit committere. infrà. de offi. dele. si pro debilitate. & c.pastoralis.sed tamen delegatus non tenetur admittere, vt infra, de offi. dele.coram.vtrum coram eodem probentur huiusmodi exceptiones.not.sup.de offi.dele.cùm super Abbatia.

2 † Sed quæritur, an hæ exceptiones de impoten-b tia[b] iuris vel facti contra ordinarium possint opponi? Respondeo, hæ exceptiones locum habent contra delegatum, contra ordinarium autem quandiu toleratur in dignitate, locum non habent.vt notat. infrà, de offic.delega.cùm super.& hæ exceptiones, quòd sit infamis, vel seruus, vel mulier, vel aliàs moribus, vel legibus prohibeatur, cùm sint declinatoriæ iudicij, ante litem contestatam proponendæ & probandæ sunt. arg. de arbit.dilecti. C. de excep.l. pe.alij contrà.

b De impotentia iuris & facti. Adde Specu. in titu. de offi.deleg.§. 5.vers. verum. & in § fin vers. sed quæritur.

Secùs tamen dicerem in his, quæ natura prohibentur, vt furiosus, cùm iura naturalia sint immutabilia.5.dist.in princip.Item secùs in his, qui iudicio prohibentur, vt impuberes. Item nec prætextu infamiæ vel seruitutis sententia retractabitur. † Item not.quòd infamis nō potest se excusare à iudicando, nisi excipiatur contra eum.arg. C. de decu. nec infamis.& l.infamiam.ff. de offi. præto. Barbarius. *Alio*.quia illiteratus & imprudens:in Authen.de iudi.in prin. *Ineuitabilis*. quæ numeratur.3.q.7.§. tria. *Dummodò*.supple: & tunc duo possunt procedere sine tertio.*Dummodò*.excusationē per literas.64. dist. c.1.& §.fi.vel per certum nuncium.infrà de offi. deleg.prudentiam.ff.de reb.eorum qui sub. tu l. magnæ.§.illud. *Excusati*. nec alij duo possunt procedere.infrà, de offi.delegat.c.prudentiam.ff. de recep.l. item si vnus.§.fin. Non placent hæc, vt not.prædicta decret.prudentiam, quamuis sit grauiter agendum, & sic not. contrà. infrà, de offic. delegat. prudentiam. §. adiicimus. sed duo benè procederent, tertio de sola voluntate excusato.

SVMMARIVM.

1 *In quibus casibus locum habeat hæc decre.*

2 *Neque priores, neque posteriores iudices possunt alijs deferre iurisdictionem cognoscendi de principali sed solùm cognoscendi cuius sit iurisdictio.*

3 *Nunquid partium consensus requiri debeat in electione iudicum.*

4 *Iurisdictio super principali causa ad quos iudices pertineat, vel quæ literæ alijs præualeant non pertinet ad iudices vtriusque partis, sed ad ipsas partes.*

5 *Ad iudices qui prius citauerunt pertinet cognoscere de principali causa, si non excipiatur, & si excipiatur, de exceptione cognoscere debent.*

6 *Primi iudices semper appellantur hi qui primò citauerunt.*

7 *Duplex competit auxilium partibus litigantibus, primum de arbitris, secundum quod coram iudicibus citantibus excepti, de suis literis non reuocatis proponant, & coram eis probent.*

8 *An si arbitri adiudicent iurisdictionem eis qui non habent, iterum hoc prætextu audiatur quærela.*

9 *Vbi literæ super pluribus rebus vel pluries ab aliquo impetratæ sunt, potest primò de vno, & postea alio tempore de alio agere.*

10 *Nunquid si citata & nominata persona super rebus non expressis impetret rescriptum, an finita causa contra eum mota, suum rescriptum elidatur excep.*

11 *Promissione generali facta, si moriatur delegans ante rerum vel personarum expressionem, delegatus tamen post mortem delegātis audiet, si in aliquo cœperit vti iurisdictione.*

12 *Tantùm valet expressio coram iudice facta, quantùm si in literis essent expressæ res & personæ.*

CAP. XIIII.

c PASTORALIS[c] *officij*. & infrà, *Reuocatione*. Sed obiicitur, aut secūdum rescriptum facit mentionem de primo, & sic reuocatur, aut non facit mētionem, & sic non reuocatur primum. argu. ꝯ eod. cæterùm. Sol. neutra pars disiunctiuè est perpetua. Prima enim tollitur. infrà, de appel.oblatę sæpè. Secunda pars tollitur.infrà, eod.plerunque.

c Pastoralis. Ad istū text vide eūdē Inn. in c.super. literis.inf. eod. vbi dicit: q non habet locum in ordinariis & Lud. Ro. in consil. 160. data liam limitioné, scilicet quòd non proceditur quādo rescripta &c.

1 †Dicas ergò locum habere hāc decre. si dubitetur de facto, puta quia delata est data, vel quia eadem est, vel quia fortè primæ literæ haberi non possunt, quas constat iudices habuisse, vel quia elapsus est annus à tēpore impetrationis, & dicit impetrator se non vsum propter absentiam impetrati iudicis, vel si quid dubium aliud de facto allegetur, & eodem modo, si dubitetur de iure: puta si non faciunt mentionem de his quæ si dicta essent, non essent literæ obtentæ, sicut de processu negotij, iuramento, & cæteris consimilibus, infrà, de re.iudic.inter monasterium.infrà.eod.constitutus. Vel quicquid cogitari potest, in quo sit dubitatio iuris, habet locum, quòd hîc dicitur, sed quid si non sapientes iudices, sed imperiti dubitant.ar. quòd idem, infrà, eodem cùm contingat. & de hoc etiam notat. infrà eod.cùm contingat.

2 † *Deferendum*. neutri iudices alijs deferre possunt iurisdictionem cognoscendi de principali, sed tantùm cognoscendi cuius sit iurisdictio, & si quæratur cuiusmodi iudices sunt isti, & à quo habeant iurisdictionem, in hoc dicimus, quòd sunt ordinarij, & à decret.ista habeant iurisdictionem.arg.ff.de officio eius cui man. est iurisdict. l. 1. & infrà, de app.cum speciali.

3 †Si quæris vtrū consensus partium sit requirēdus in electio-

in electione huius iurisdictionis. Dicimus quod non, cùm expressè hæc decret. dicat, quòd deferre sibi possunt iudices ad inuicem. Veruntamen nisi partes consentiant, pars condemnata poterit appellare. ar. infrà, de offic. deleg. super quæstionum. plus placet quod nunquam appellare potest, qualécunque sententiam proferant, quia nullum præiudicium fit eis in principali causa, nec principaliter, nec accessoriè, & æquè possunt esse iusti, & æquè benè iudicare vni iudices sicut alij. Et si illi iudices quibus adiudicata est iurisdictio malè iudicent in principali, tunc appellent, & idem est in similibus. De principali autem cognoscere non possunt simul, cùm alteri in hoc iurisdictionem non habeant. arg. infrà de offic. deleg. cùm super. melius autem dicitur, quòd vterque habeat iurisdictionem, licet alter horum elidi possit per exceptionem. Vnde si partibus placet, eorum iurisdictionem prorogare possunt.

4 *A partibus*. Not. † quòd huiusmodi communicatio, scilicet, ad quos iudices pertineat iurisdictio super principali causa, vel quæ literæ aliis præualeant, non pertinet ad iudices vtriusque partis, sed ad ipsas partes: Non enim interest iudicum, cùm ipsa iurisdictio non pertineat ad eos ratione alicuius dignitatis, sed ex delegatione tantùm. Imò cùm sint ambo paria iudicia, iudices communes videntur operas suas ingerere in inuitos, quod esse non debet. ff. de procu. quæ omnia. Vnde non est aliorum iudicum mittere ad alios, quod non procedant quousque cognoscant de viribus literarum, quia cùm non habeant aliquam potestatem super eos, non pertinet ad eos aliquid mandare aliis iudicibus, sed pars citata coram aliis iudicibus debet excipere dicens: Non pertinet ad vos cognitio in principali causa, quia reuocatæ sunt literæ ad vos missæ, vel ego habeo alias priores, quæ non sunt reuocatæ per secundas, & tunc bene potest habere testimonium aliorum iudicum super hoc, quòd aliæ literæ super eodem ad alios impetratę sunt, & etiam ipsorum amborum iudicum est diffinire super hęc, quę literæ aliis præualeant, si possunt in vnam sententiam concordare, alioquin partes eligerent arbitros, qui super viribus literarum diffinirent. Istos autem arbitros nō compellunt ambo pares iudices, sed tantùm illi coram quibus fuit à parte alia exceptum de prę ualentia suarum literarum: illi enim soli sunt sui iudices in hoc, cùm coram eis cœperit causa, & coram aliis nihil sit actum: imò sunt sui iudices in hoc, & si alij iudices vocassent partem aliam coram se, iustè exciperet, hæc causa iam initium habet coram aliis iudicibus per citationem: vnde vos vlterius intromittere non debetis. infrà de appella. vt debitus. nisi in hoc conueniatis ambo & diffiniatis quæstionem de viribus literarum, vt hîc: & si iudex vellet procedere contra eum, appellet causa adiecta, quia prior iudicum corā quibus fuit exceptum, est cognitor exceptionis principalis etiam quęstionis.

Sed quid si pars citata nō proposuit exceptionem de viribus literarum coram primis iudicibus, sed statim iuit ad alios suos iudices, & fecit citari partem aduersarij? Respon. quòd in hoc casu, si pars excipiat, domini mei, iudices iam cœperunt causam per citationem cognoscere: Vnde vos non habetis intromittere, bene dicunt, & si non exaudiuntur &

5 appellauerint iusta est appellatio. † quia ad iudices qui citauerunt pertinet cognoscere de principali causa, si non excipiatur, & si excipiatur, debent cognoscere de exceptione. C. de excep. si quidem. Videtur tamen si iste aduocatus à secundis iudicib. nō declinaret forum secundorum iudicū, sed exciperet de viribus literarum, quòd tunc oportet quod secundi iudices cognoscant de hac exceptione pari ratione quam sup. diximus: & si coram vtrisque esset exceptum, coram vtroque pari iudicio procedetur, sed sententia illorum præualeret qui primò eā tulissent, dummodo transierit in rem iudicatā, quia res iudicata coram prioribus ipsis iudicibus nō valet. 2. quæst. 7. §. diffinitiua. Alij aliter dicunt, scilicet, ꝙ iudices ambo simul procedere debent, licet melius esset, quod ex quo coram vnis exceptum est de ambiguitate literarum, coram aliis non audiatur super eadem. † Item ad officium istorum iudicum tantùm qui primò citauerunt pertinet cogere partes ad eligendos arbitos, & arbitros ad eligendum terminum, & etiam si arbitri nihil diffinirent intra terminum eis assignatum, ipsi soli procedent in causa principali. infrà de offi. deleg. suspicionis. infrà, de appel. legitima.

6 † In hac autem gloss. semper appellamus primos iudices eos, qui primò citauerint. Item prædicta probantur sic: ante tempus huius decre. pertinebat tota iurisdictio ad alios, coram quibus primò cœpisset agi, sed per decre. hāc non est additum, nisi hoc, scilicet quòd ambo iudices debeant cognoscere de arbitris: ergo in omnibus aliis primi iudices suam iurisdictionem obseruabunt. C. de testa. omnium.

† Alij aliter dicunt, s. quòd ambo iudices in omnibus simul procedere debēt. hæc vera sunt, vbi per partes proponitur literas per alias reuocatas, quia tunc videntur concedere ꝙ iudices coram quibus hoc proponitur de ipsa exceptione cognoscant, sed si proponant alios iudices esse qui præferri debent in cognitione huius causæ, tunc coram ambobus eligendi sunt arbitri, & ambo cogent arbitros procedere in causa, & omnia alia circa hoc simul faciēt.

Alij autem dicunt, ꝙ iudices primò citantes non dimittunt quin procedāt quicquid dicāt partes, nisi alij iudices hoc petāt, sed certè aliud videtur melius.

7 † *A partibus*. iudicibus. s. vel melius, partes appellāt litigantes, qui habēt duplex auxilium. Primum de arbitris. Secundum quod proponant coram iudicibus citantibus excep. de suis literis non reuocatis, & probant coram eis. s. eod. ex parte. j. eod. ex tenore. Nam sicut iudices inuicem hac parte possunt sibi deferre, idem videtur & de partibus, licet aliqui contradicant & dicunt necesse esse, ꝙ coram iudice qui iurisdictionē exercere cœperit, excipiant de literis reuocatis, & petant arbitros coram quib. de hoc disputetur, si non poterunt iudices vtriusque partis concordare, vt hîc, & non possunt coram eis procedere in hac exceptione, sed corā arbitris tantùm. Contra. j. eod. super. hîc dicitur † quòd iudex coram quo talia proponuntur debet cognoscere, an sua sit iurisdictio. ad idem. ff. de iud. si quis ex. sed dicunt illam loqui, quando non sunt alij iudices delegati, vel etiā si essent delegati. ideo petebatur hoc vt secundum priorē modum procedatur, nec credimus hanc decre. locum habere, si dicatur quòd per literas deleg. non sit ordinarij iurisdictio reuocata, cùm hîc dicatur tantū, quando ambigitur de reuocatione literarum, sed ad ordinarium fuerūt literæ impetratæ. Item quia delegatus potest coercere ordinarium: j. de offic. deleg. cap. 1. & c. sanè. delegatus autem non, quia par in parem non habet imperiū. j. de ele. innotuit. nec etiam habet locum hęc. decre. si proponatur coram iudicibus appella. citantibus, ꝙ per suas literas non sint literæ principalis causæ reuocatæ: nam tūc appellationis iudex cognoscet. infrà, de appel. vt debitus. infrà eod. dilectus filius. Et est ratio diuersitatis, quia in alia causa impetrantur

secundæ literæ, scilicet, app.in alia primæ, scilicet, principnlis,sed bene dicimus eam habere locum si in causa appellationis diuersæ à partibus literæ impetrentur,quod fieri potest.infra de confir.vti. bonæ.in prin.*Sopiantur.*

8 † Sed quid si iudices vel arbitri diffinierint penes illos esse iurisdictionem, penes quos non est, nunquid hoc pro textu iterum audietur querela, quasi non sit à suo iudice lata sententia, vel sit lata à iudice, qui iurisdictionem non habet. ar. C. de iurisdict omn.iudic.consensus.ff.de iudic.l.1.

Sed nos dicemus vlterius hanc quæstionem non audiendam, ex quo semel lata sententia transiit in rem iudicatam, sicut sententia contra res prius iudicatas non valet,in qua sententia fertur primò iudicatum non esse,vt ff.quæ sen.sine appel.l.1.in prin. ☞ argum.2.q.6.§.diffinitiua. † Er res iudicata pro veritate accipitur.ff.de sta.hom. ingenuum.& vtrique istorum iudicum habent iurisdictionem,licet posset per exceptionem elidi,sicut not. sup.eod. cæterum. Nisi forte exprimeret errorem suum, puta quia diceret quòd per clausulam illam nullis literis veritatis & iustitiæ præiudicantibus, reuocarentur primæ literæ.infrà,de confir.vti.bonæ.§.vlt.vel si sententiaret,quod non teneretur facere mentionem de processu.infrà, de re iudic.inter monasterium.

9 ¶ † *In quibusdam.* dicimus ꝙ vbi literæ impetrantur ab aliquo contra plures, vel super plurib.reb.ꝙ primò potest contra vnum agere, & postea contra alium alio tempore, & etiam potest agere contra eundem super vna re,& postea super alia, & eodem modo potest facere per generalem clausulam. Nec obstat.infra,de offi.deleg.in literis.vbi dicitur,quòd semel functus officio suo vlterius se intromittere non potest, quia hîc super eodẽ de quo vltimò agit non est functus officio suo.argumen. contra prædicta.suprà eod.ad hoc. ¶ *Aliis.* quid si dixit de vna re tantùm, sed generalem clausulam posuit in personis,puta causam quàm B.habet cõtra O.& quosdam alios super iure patron. T.ecclesiæ.& postmodum vnus de contentis sub generali clausula impetret literas contra primum impetratorem super eodem iure patron.& certè aliquibus videtur non valere secundum rescriptũ,cùm sit impetratum super re expressa in primo, vt hîc. Ad hoc ergo,vt secundum valeat necesse est alias res & personas exprimi secundo rescripto,quàm in primo. Sed hîc sequitur absurditas talis,quòd si aliquis illorum qui continentur sub clausula generali,velit agere super re expressa vel nominata,quod non possit, cùm super ea non possit impetrare iudices, nec eodem modo ad iudicem ordinarium ire,nec coram delegatis primis potest, cùm non sint delegati eius,vt quidam dicunt:& idcirco melius est dicere,quod contentus sub generali clausula possit super expressa literas impetrare,& coram ordinario litigare, & si primò inceperit, quàm citetur per generales literas præualebit, etiamsi primus non postposuit vti,dolo vel negligentia:aliàs non,vt hic.

☞ † Est ergo necessarium ad hoc,vt literæ in prædicto casu non valeant, quòd res & personæ sint expressæ in primo rescripto, vel nominatæ coram iudice,nisi ageretur actione pro socio, famil.ercisc. communi diuidun. Quarum prima veram societatẽ continet. Aliæ duæ communionem rerum pro diuiso vel indiuiso:& idem dicere videtur in actione tutelæ,quæ notat continuationem actuum. ff.de quibus rebus ad eundem iud. ea. l.1.& 2. C.arbit. tute. omnes.& idem fortè potest dici, si petatur restitutio in integrum. C. si vt ab hæred. se abstin.Authen. si omnes. vel confirmatio. ff. de adop. nam vel si petatur confirmari electio,in omnibus enim hic casibus licet omnibus & non expressis vel nominatis contradicere electioni vel confirmationi, & etiam sine conuentione alterius delegati iudices adire, quia communis omnium iudex est.& ideò impetratis literis super aliqua societate contra aliquem sociorum,vel super aliis casibus præmissis, vlterius nullus aliorum poterit literas impetrare. Et idem fortè dicendum est in aliis casibus, vbi agitur de rebus vel iuribus indiuisibilibus, vel etiam vbi idem est negotium,& eadem causa defensionis,& eodem communi iure innititur.infrà,de appel.sua.vbi nota. sed non est sic idem negotium nec eadem causa de- ☞ fensionis in iure patron.de quo prædiximus. † Si autem personæ sint expressæ vel nominatæ supple & citatę,& ita quòd perpetuata sit iurisdictio etiam super aliis negotiis,vbi nulla est communio, de cætero super vlla re,& super non expressis impetrare potest.Respondeo,nõ viribus huius decret.sed Authen.quæ est.C.de interloc. om.iud.& cõsequenter. quæ prohibet reconuentionem fieri sub alio iudice.

10 † Sed posset quæri,si citata & nominata persona super rebus non expressis impetret rescriptum, an finita causa contra eum mota suum rescriptum elidatur excep.argu.quòd sic.infrà eod.super literis.C. si nup.ex rescrip.pe.l.2.arg.contra.infrà,de offic.deleg.prudentiam. §.sexta. institu.quibus modis test. infir.§.non tantùm.ff.de iniu. rup.tësta. posthumus. Sed respondeo elidi rescriptũ,& contra illa loquuntur, quando tempore facti testamenti & mortis, & tempore impetrationis literarum processus erat legitimus: hic autem tempore impetrationis legitimus non fuerat, sicut in primis concor. *Expressæ.* quod hoc modo fieri potest A.impetrauit literas, quod B.& quidam alij iniuriabantur ei, intendens sub clausula generali comprehendere. C.sed postea antequam exprimatur. C, idem C.impetrauit literas contra A. qui prius impetrauerat contra eum sub generali clausula,dicitur quòd literę C.præiudicant literis A.In rebus leue est ponere exmplum. *Speciales.* suprà eod.c.sicut Romana. *Superflua.* quantùm ad hunc casum.

11 *Obtinet.* Ex hoc colligimus † quod generali promissione facta, si moriatur delegans ante expressionem rerum, vel personarum, delegatus nihilominus post mortem delegantis audiet, si in aliquo cœperit vti iurisdictione. arg.infra, de offic. deleg. gratum.& c.licet vndique.

12 *Exprimatur.* Hic dicimus † tantùm valere expressionem coram iudice factam, quantùm si literis essent expressæ res & personæ. non tamen comparamus,expressionem citationi,cum ex citatione perpetuetur iurisdictio contra citatum.infrà, de offic. deleg.licet &c.gratum. sed expressione non, sed id benè fieri habet,quòd hîc dicitur,scilicet, quia decętero sucũdæ litere non valebunt,nisi de prioribus literis,vel expressione generalis clausulæ in primis literis cõtentę fecerint mentionem.salua,distinctione habita.infrà,eod.plerunque. & sit hic expressio hominum vel rerum etiam sine citatione: vt si iudex mittat ei, Scias quòd talis per huiusmodi literas te conuenire intendit tempore suo.

SVMMARIVM.

1 *An in generali clausula comprehendantur simplices clerici.*
2 *Quæ personæ dicantur maiores & digniores.*
3 *Appellatione plebis,digniores veniunt,vt senatores*
4 *Viliores personæ dicuntur illæ,quæ vilissimas exercent artes, vt sunt artes Scenicæ,tabernariæ, & ludicræ.*

6 *Propriæ significationi verborum standum est, ni vbi ex causa contrarium inuenitur.*
6 *Maiora & breuiora negotia quænam intellgantur.*

CAP. XV.

SEDES *Apostolica. Minores.* hoc ideo dicimus, si maior litigat cũ minore, hac exceptione omissa. s. de maioritate & dignitate personarum & negotiorum tenet sententia contra eum lata, quia tacitè eorum iurisdictionem prorogasse videtur.
1 † Quid si dixit conqueritur de Episcopo & quibusdam aliis, nunquid per generalem clausulam poterunt simplices clerici cõueniri? Respon. ex vi grammaticæ non, sed considerandum est, quòd cõsuetudo habet contra. infrà, eod. Rodulphus. infrà. de cõsuet. cùm dilectus. & est ratio, quia aliter proceditur contra maiores, quàm contra minores. 45. dist. cùm beatus. infra, de offi. deleg. sanè pastoralis. 1. respon. 3. q. 6. hoc quippe. 24. q. 3. qui contra pacem.
2 † Dicuntur autem maiores qui sunt in primo gradu, minores qui in secundo. 10. q. 12. antiquos. ff.
a ad leg. Cor. de sica. l. penul. Alij iudicant maiores [a] vel minores personas habito respectu ad personas inter se, scilicet, nominatorum in rescripto & conuentorum siue in dignitatibus sint, siue priuati. arg. 24. quæst. 4. duo. Alij credunt maiores dici potentia vel diuitijs digniores, nobilitate, vel ordine, vt quia sunt clerici, vel quia alia præditi sunt dignitate, cùm tamẽ generales literæ plus odij habeant quàm fauoris. arg. sup. eo. ad hoc. C. manda. per diuersas. dicunt eas restringendas, & non ad maiores vel digniores, quocunque genere maioritatis vel dignitatis extendendas. argument. hîc.

Vnde dico, quòd si nominauit magnam personã potentia vel diuitiis, & per illas literas velit conuenire personam in dignitate cõstitutam, non potest. & idem econtrà, si nominauerit personam in dignitate constitutam, & post velit conuenire personam maiorem potentia vel diuitiis, non potest.

Alij cõtra dicunt & hos æquiparant, & si quascũque laicas personas nominauerit, non põt clericos cõuenire, quia sunt maioris professionis. 96. distinct. duo. infrà, de maio. & obed. solitæ, & hac ratione si nominauit clericos secundi ordinis vel minoris dignitatis, non conuenit clericos primi ordinis vel minoris dignitatis: & possunt dici clerici secundi ordinis, nõ cathedralium ecclesiarum clerici. Et eodẽ modo si impetrauerat literas contra eum, qui est sub alio, non poterit conuenire eum, qui præst. vt si impetrauerit contra filium vel mercenarium, non cõuenietur pater vel dominus. Et hoc hîc dicimus, quia decretalis verba sic se habent. argum. ff. qui & à quibus. prospexit. aliàs autem nomine plebis & digniores intelliguntur, vt senatores, institut. de iure natu. §. plebs.
3 † *Minores* aliqui dicũt viliores sicut tabernariam, libertam, scenicam, & alias de quibus habes C. de inceft. nupt. humilem. C. de inoffic. testa. in arena. † licet enim sit pauper, si aliàs est bonus, ipso nomina
b to cõuenientur diuites per generalem clausulam [b], arg. in l. præalleg. humilẽ. & inst. de suspect. tut. §. vlt. Digniores dicuntur, qui sunt claræ opinionis, qui prædictis vilioribus nominatis per generalem clausulam non conueniuntur. Maiores intelliguntur per ordinem, vt clerici, nonagesimasexta, distinctione, duo. vel propter dignitatem cum administratione, quam habent omnes prælati ecclesiastici de iure communi, vt not. infrà, de offic. ordi. cùm ab ecclesiarum. si de minoribus, id est, non clericis vel non in talibus dignitatibus constitutis fiat mentio per generalem clausulam, non conueniuntur, argu. ff. de iurisdictione om. iudi. magistratibus. sed si administrationem vel iurisdictionem non habent, licet habeant dignitatem, dicunt aliqui, quòd quo ad cõuentionem nullum habẽt priuilegium, licet habeãt quo ad quedam. C. de inoffic. test. l. sciant. C. de pot stul. quisquis. §. penul. Nisi essent viri qui olim. existentes in maxima vel eximia dignitate eam dimiserint. De quibus habes, C. vbi sena. vel clar. quoties. qui per generalem clausulam similiter non poterunt conueniri. arg. ibidem.

☞ † Nos dicimus quòd non potest certa doctrina dari de præmissis, sed discretus iudex examinabit omnia supradicta, & eis diligenter inspectis iudicabit qui sint maiores, & qui minores, & qui di-
4 gniores, secundum quod iustum est. † *Maiores* hoc sic statuitur in odium abutentium rescriptis Apostolicis sed secùs est in procuratoribus, vt licet nominentur minores personæ: tamen maiores personæ & de maioribus negotiis & rebus conueniri possunt. Nam propriæ significationi [c] verborum standum est, nisi vbi ex causa contrarium inuenitur, & idem intelligimus in contractibus & aliis. *Multitudinem.* suprà eodem. ad hoc. ff. de testib. l. 1. & dic multitudinem, scilicet quadragenarium numerum, sicut in testibus. infrà, de testibus, cum causam. & talem interpretationem iam recepit, vnde non est mutanda. ff. de lega. minimè. hodie tantùm quatuor. infrà eodem, cùm in multis. † *Maioribus.* maiora negotia intelligo de maioribus summis. grauiora, quia de spiritualibus, de crimine, vel libertate, vel propter scandalum quod inde oriri posset: nos credimus propter generalem clausulam posse agi de maioribus summis, nisi nimium excederent: sed nominata pecunia non potest agi de castro. † super hoc etiam præcipuè valet discretio iudicis, vt videat quæ sint maiora negotia, & quæ minora. *Fraus.* infrà de fil. presbyte. ad præsentium. infrà, de dona. cap. 2. 30. quæst. 1. dictum.

SVMMARIVM.

1 *Iudex partes &, etiam alios punire potest, si viderit eos in aliquo malè versari.*

CAP. XVI.

EX *Tenore. Vt ipse commodo.* sup. de rescr. cęterùm. infrà, de offic. dele. sanè contra. † Secundò not. quòd cùm plures literæ super eodem impetrãtur negotio, aut impetrãtur ab eodem, aut à diuersis. Item aut ad eosdem, aut ad diuersos iudices. Si aliquis impetrat duo paria literarum in fraudem ad diuersos iudices, scilicet, causa vexandi aduersarium non ad cautelam, scilicet, vt si morerentur iudices vnius commissionis, vel aliàs impedirentur, recursum haberet ad alios, neutræ valerent: vt hîc. Si verò ad eosdem iudices & discordẽt literæ in data, præualent primæ si in secũdis non fiat mentio de primis. s. eodem, cæterùm. Si verò est forma & data eadem ad eosdem iudices, valent vtræque. arg. ff. de his quæ in testam. delent. l. fin. ff. de test. vnum. si verò sunt diuersæ, neutræ valent. C. de fid. instrumen. scripturæ. Si verò literæ imperantur à diuersis personis ad eosdem iudices vtræque valent, si concordant. in forma & data. Si verò data est eadem, sed forma contraria, consulendus est dominus Papa. infrà, de officio deleg. sanè. & hoc si vtraque pars ostendat suas literas, si autem actor subticet suas literas per annum fortè, conualescunt literę rei. infrà, eod. plerunque. Si verò impetratæ sunt à diuersis, & nõ apparet quę illarum sunt primæ, neutræ valent

a Iudicãt maiores. Vide ĩ ꝓposito Ab. ĩ c. sup eo. el 1. j. de test. vbi colligit quatuor qualitates superioritatis. s. diuitiarũ nobilitatis, potentiæ, & honoris, & q inteligantur maiores Pet. de Ancha. in repe. c primi. ad fi. sup. de cõsti. vbi refert se habuisse ĩ facto, & qđ vbicunq; tale verbũ profertur à lege vel statuto, in materia ĩdifferenti referẽ quo ad ætatẽ. & adde Barba. late in repe. l. cũ accutissimi. co. 68. C. de fide. latissimè p Feli. in rub. quem perte vide.

b Clausula Adde Bal. hic ꝙ per istam clausulam generalẽ, & quidam alij, nõ includuntur pauperes alleg. l. Titius. ff. de procur. ꝓ quo facit quòd dicit Rayn. de Forli. in l. non facile. §. 1. ff. si cui plus quam per legem fal. vbi quòd pauperi remittit satisdatio. & adde ꝙ pauper dicitur ille q laborat malis moribus Bal. in d. l. humilem. & Mari. Soci. in cap. 1. de ac. & in cõs. 17. col. fi. versic. 2.

c Propriæ significationi. Adde quòd ꝓprietas verbi cognoscitur vel ab allusione, vel à significatione, vel ab authoritate, vt p d. Ma. Soc. ĩ cõs. 1. col. 2. vers. cũ ergo. & plenè qquando standũ sit ꝓprietati verborum in cõtractibus p Alex. in cõs. 80. col. 4. ver. cõfirmatur. & col. 6. ver. & ꝓ hoc. & cõs. 22. col. 2. in prin. vbi impropriantur, vt deseruiãt mẽti in 1. volu. & vide eundem Alexan, in d. vol. cons. 50. col. 4. in fi. vbi ꝙ ꝓprietati non creditur, nisi ratione absurdi, vel repugnãtiæ & vide eũdem cõsi. 42. in 4. vol. & aliqua per Ias. in Authen. nouis. C. de inoffi. test & per Alex. in l. 1. C. quod cuiusque vniuersi.

valent, vt dicunt quidam, sed melius videtur quòd præualeant literæ prius præsentatæ.

☞ †*Vt ipse commodo.* imo videtur, quod causam perdere debeat.ar.C.de asser.tollen.l.1.§. fina. sed illud speciale est fauore libertatis. sed quomodo iste iudex qui tãtùm de excep.cognouit, pronunciabit ꝙ careat commodo vtriusque, cùm de qua re &c.ff.de iudic.de qua re.ɉ.de si.licet.ɉ.de ordi.cogni.cum di

3 lecti.Respon.† iudex partes & etiam alios punire potest, si viderit eos in aliquo malè versari. C.de testam.nullum.Item hoc est notorium iuris, vnde sine

a ordine [a] iuris procedi potest, vt not.infrà de coha. cleri & muli.tua.& c.vestra.

a Sine ordine. Adde eundẽ Inno. in c.qualiter & qñ. infrà, de accus.Felin. ĩ c.ad audientiam. ɉ.de accus. Ab.& Doc.in d. c. vestra. Frãcis. de Are in cõs. 165. & adde eũdẽ Inno. ĩ c.ex parte. inf. de verb.sig.ꝙ iudex ĩ notorio potius potest procedere ex equendo, quàm cõdemnando. & refert. dom. Mari.Soc. in consi. 22.col. 3. versi.quarto.& dicit Hẽri. Bohic. in c. ad audiẽtiam infrà de iureiu. in col. fi. quod licet requiratur sentẽtia, non tamen requiratur ĩ scriptis. Et ita itelligit not. per Ioan. And. in c. ex parte. el 1. sup. alleg.

CAP. XVII.

CVM A DEO SCRIPTA.Sufficientem. quæ sufficiẽtia attenditur ratione nobilitatis, scientiæ magnitudinis & dignitatis. 41.dis. nõ cogãtur.de præb.de multa.ff.de var.& extraordi.cog.l.1. §.in honorariis.ff.de vsufr.sed & si quid.§.1.*Qualiter.* scilicet, per vim.*suppressionem.* suprà eod.ad aures.

SVMMARIVM.

1 *Nunquid lite non contest. liceat testes recipere.*
2 *Comminatio de qua in hac decre faciẽda est post perẽptoriũ.*
3 *Quando per sequentia determinentur præcedentia.*

CAP. XVIII.

1 *CAVSAM QVAE INTER. Probationes recipere.* † per quod videbatur testes posse recipi lite non contestata. Quod non est

☞ verum. infrà, vt lite non contest. quoniam. † nam in rescriptis verba ambigua sunt interpretanda secundùm ius commune. ff. de confirman. tut. l.1. C.de inoffic.testam.l.si quando.in priuilegiis secùs. infrà, de deci.ad audientiam.& de dolo.pastor.sup. de priuil.ex ore.idem in beneficiis Principum. ɉ.de verb.sig.olim.nam hæc potius sunt ampliãda, quàm restrigẽda.ff.de consti.prin.l.vlti. Idem dicimus in indulgentiis, non tamen sunt largè interpretandæ, vt à verbis priuilegij recedatur.infrà, de priuil. porrò.statuta secundum ius commune interpretamur. infrà de consue. cùm dilectus. dispensationes & permissiones restringimus.infrà, de consang.& affi. quòd dilecto. dicta autem testium & alia intelligimus secundum quod nulli, vel minus sunt captiosa. infrà, de testi.cùm tu fili. ff.de reg.iur. semper in dubiis.vbi non est ambiguitas non interpretamur. ff.

2 de leg.3. illæ ancillę. † *Et quantum.* quidam dicunt hanc clausulam vicem peremptorij obtinere. arg. infrà, de in integrum restitut. ex literis. in fi. & de dona.cum dilect. non credimus, imò post peremptorium facienda est hæc comminatio. ff. de iudi. ad peremptorium. & ad hoc etiam consonant

3 decret. prealle. † *Intelligentes ibidem.* & ita clausula sequens respicit præcedentia & determinat sequentia, prout ius postulat, 32. q. 7. Apostolus. infrà, de app. secundo. vel prout est de voluntate partium. ff.de pac.dot.cùm pater.ff.de cõdi.& demonst.quia. & quandoque per sequentia non determinantur proxi.ɉ.de donat.cum dilect.& de appella. quæsiuisti. *Contrarium.* quomodo reuocatur sine appel.cùm non sit contra ius scriptum, sed contra ius litigatoris? Respon. imò cassum & irritum esse debet, cùm sit factum contra ordinem iudiciorum.C.de sen.& interlocu.l.prolatam.scilicet, si testes essent recepti lit.non contest.

SVMMARIVM.

1 *Nunquid ad constitutionem faciendam sola decani & capituli authoritas sit satis.*
2 *Quãdo authoritas Papæ intelligatur excepta in iuramento.*
3 *Quando liceat excipi contra literas.*
4 *Effectus literarum nõ impeditur si post executorias iuratur.*
5 *Quandocunque constat aliquem non legitimè institutum, etiã post sententiam debet remoueri.*

CAP. XIX.

CONSTITVTVS APVD SE. Et ipsi. id est canonici. *Eis.* id est canonicis. *executoribus.* qui eos compellerent cognitione tamen præmissa

1 vt infrà sequitur. *Per decanum.* nũquid sola authoritas decani & capituli sufficit ad constitutionem faciendam, ex hoc loco videtur quòd sic .contra.ɉ. de cõsue. cum consuet. & ad hoc no.sup.de constit. cùm accessissent.sed, hoc statutum non dicitur valere, sed dicitur eos non cogendos propter iuramentum, de quo in literis mentio non habetur, vel erat confirmatum à Papa.

2 † *Iuramento.* sed in omni tali iuramento intelligi-

b tur excepta authoritas Papæ [b] vt hîc.& infrà, de iureiur.veniens. ergo nõ facit contra iuramentum recipiendo ad mandatum Papæ. Io. dixit hanc conditionem non inesse iuramento, sed ideò intelligitur excepta authoritas Papæ, quia non præiudicatur, quin possit contrarium facere vel statuere. Alij dicunt, quòd in veritate intelligitur hæc conditio, sicut multæ aliæ si.22. quæst.2.beatus.infrà, de iureiur.quæmadmodum. Isti autem canonici non coguntur eum recipere, quia literæ fuerunt impetratæ tacita veritate, & tali de qua præsumitur, quòd si esset expressa non obtinuisset literas, & hæc est ratio, quare hæc exceptio de iuramento debet proponi in princip.contra literas, & non ex post facto, quia non obstaret receptioni in canonicũ iuramẽtum. Hoc non placet, quia exceptio ista, scilicet, ꝙ non fecit mentionem de iuramento, non proponitur in initio tantùm & contra rescriptum, sed semper vsque ad diffinitiuam sententiam tanquam verè peremptoria, hæc enim exceptio non tantùm af-

c ficit literas, sed gratiam quę potest fieri sine literis [c], & semper literas præuenit : & idcirco est peremptoria gratiæ.

3 † Fatemur tamen, quòd si aliqua exceptio pacti vel iuramenti competeret mihi tantùm contra literas, vt si pactus esset vel iurasset, quod non impetraret literas contra aliquem, & ipse contra iuramentum impetraret literas contra eum, in principio posset quidẽ excipi cõtra literas, sed post litem contestatam non.C.de excep.l.fin.sed secùs si iurasset, vel pactus esset quòd eum non conueniret, quia tunc non tantùm perimit literas, sed etiã actionem.

☞ † Item non præiudicant literæ Papæ tali iuramẽto, nisi de illo faciant mentionem, non quia non possit præiudicare, sed quia non præsumitur velle præiudicare, quia non est author periurij.infrà, de iureiuran.si verò.non enim debet viam periuriis aperire. infrà, de iureiur.si verò.& sacramentum etiam temerarium, vel in fraudem obtentum, nõ debet quis deserere sine authoritate superioris. infrà, de elect. venerabilem.

4 † *Executorias.* quasi dicat, si post executorias iurasset nõ impediretur effectus earũ, quia nõ essent literę impetratę tacita veritate, sed videtur idẽ etiã post monitorias, cùm per eas sit negotium cœptũ. ɉ. eo. super literis.sed dic cœptũ, quo ad hoc, ꝙ de honestate ipse debet perficere ꝙ incœperit, & eodẽ modo

☞ si iuramẽtũ præcederet monitorias, nõ valerẽt.† sed iuramentum præstitum post executorias, non præiudicat: quia per illud non potest tolli ius ꝙ quęsitũ erat

b Authoritas Papæ intellige hoc verum qñ præstatur sup re subiecta Pape vel super iuribus p tinẽtibus ad eũ. ita Ab.hic, & ideò dicit Innoc. in c.cum inter P. de renuncia. ꝙ in non pertinentibus ad Papã ipse ipse nõ ab soluit à iuramento sine causa rationabili.

c Sine literis. ꝙ gratia posſit fieri, sine scriptura. Adde Feli i rub. de consti. col.3.ver. & possunt ista. & ibi vide concor.Et ibi an possit ꝓbari per testes

erat p eas,scz.ius petẽdi præbẽdã,sed iuramẽtũ pſti tum post monitorias, & peréptorias præiudicat,q̃a per eas nullum ius quæritur.

5 † *Irritum*.in beneficiis satis defendi potest, quod quandocunque constet aliquem non legitimè institutum,etiam post sententiam remoueri debet,cum ibi debet esset omnis puritas,& abesse omnis obreptio.1.q.1.si quis neque.infrà,de sen.& re iudi. cùm olim.& c.cũ Bertoldus.& de cõcess.præben. cum nostris.infrà.de sen.& re iud.inter monasterium. contra.sed non loquitur in beneficiis.vel expone hanc decre.*irritum*,supple procedendo per tramites iustitiæ,puta quia post appellationem processerunt, & fuit iusta causa appellandi,cùm in literis non fieret mentio de iuramento,alioquin cum essent iudices licet possent elidi per exceptionem,si tacitè vel expressè in eis consensum fuerit,tenet quòd ab eis factum est.2.q.6.§.diffinitiua.infrà,de fil.presby.ad nostram præsentiam.infrà,eo.cùm dilecti.

SVMMARIVM.

1 *Cùm omissum est aliquid necessarium exprimi non valent literæ.*
2 *Exceptio peremptoria non admittitur contra rescriptum.*
3 *Rescripta sunt latissimè interpretanda.*
4 *In literis gratiosis valent literæ non dolum sed ignorantiam aliquam continentes.*
5 *Iurisdictio an detur per literas subreptitias.& nu.6.*
7 *An si quis literas à Papa impetrauit & negat aduersarius eum appellasse,nunquid vocatus tenebitur respondere.*
8 *Non potest quis de vna eadẽque re sub pluribus conueniri.*
9 *Non auditur obiiciens contra rescriptum quòd iudex sit criminosus vel impetrator homicida.*
10 *Exceptio contra iudi.quando proponi debeat,& quid de exceptione iusiuran.in nu.11.*
12 *Peremptoriæ exceptiones an proponi possint contra rescriptũ ad declinandum forum,& quid de dilatoriis.in nu.13.*
14 *Exceptio de veritate tacita in causa beneficiali quando proponi possit.*

CAP. XX.

SVPER *literis*. *Vt*. prima regula.*priori modo*. scz. per fraudem vel malitiam.*Facta fuerit*.de hoc enim ipse dubitãs ratione dubietatis cognoscet, sicut & alibi.ff.de libe. cau. ordinata. & C. eo. lite. ☞ † & debet ꝓbare dolum,qui allegat.ff.de de proba.quoties. §.qui dolum.arg.j.de præsump.dudum. *Cognoscet*. q̃a fraus nemini debet patrocinari.sup. eo.ex tenore.sup.eo.sedes.& est simile. C. si contra ius vel vti.publ.& si legibus.

Et intellige,quod nullatenus debet cognoscere de causa,si obiiciatur exceptio,nam si non excipiat, sed consentiat vt cognoscatur,cognoscet,vt.C.si cõtra ius vel vtili.pub.præscriptione.C.de fal.nec exéptum.plus dicimus,quia si etiam illud per fraudem obtineat quod aliàs obtenturus est,non valet. C. si contra ius.& si.*Posteriori*.per simplicitatem & ignorantiam.*Nam*.secunda regula.

1 † *In communi forma*.hoc non intelligitur quãdo tacuit ea quæ necesse est exprimi de processu,quia tũc nõ valent literę,etiã si tale quid sit omissum quo expresso nihilominus literas habuisset.Alij tamẽ contradicunt,& benè videtur.arg.infrà, de app. oblatæ. De tacita autem veritate sic pone exemplũ, si quis falsò significauit Papæ,quòd erat spoliatus,& Papa mãdauit,si est ita,quod restituatur ante causę ingressum:postea inuenitur quod spoliatus est authoritate iudicis,sed nõ sic,quòd sit restituẽdus ante causæ ingressum,quia benè seruauit ordinem procedendo contra hunc spoliatum.C.vnde vi.si quis in tantam. tamen poterit per literas petere restitutionem,quia hìc impetrator appellauit à sententia iudicis, cuius authoritate spoliatus est,nõ statim,sed probata legitima appellatione,& nõ mireris, quia diximus eũ p has petere restitutionẽ,quãdo nõ faciũt mẽtionẽ de appellatione,nã licet nõ faciãt mẽtionẽ de appel.nõ minus p eas ꝓceditur. inf.de app.oblatæ. Sed videtur ꝙ istis qui appellauerũt hìc cõpetat rectũ interdictũ,vel cõstitutio,si quis in tãtã, ꝙ non debuerit victor authoritate iudicis à quo appellatũ est accipere possessionẽ sibi adiudicatã.C.de iur.fisc.prohibitũ.C.si per vim.l.1.Sed resp. hoc quod diximus locum habere,vbi iudici à quo appellatũ est licet sententiam exequi,secũdum quod no.infrà,de offi. dele.pastoralis.§.præterea.aliter tamen melius.

Pone casum sic.Papa sic scripsit : Conquestus est nobis A.de B.qui pecuniam suam quã sibi mutuauit reddere cõtradicit, quocirca mandamus,quatenus si est ita,dictũ B. ad restituẽdam pecuniam compellas:postea coram delegato, A petit mutuum,& petit quod secundum tenorem rescripti compellatur B.sibi restituere pecuniam.B.respondet,& dicit: A. tacuit veritatem,quam si expressisset,literas non habuisset,scz.de pacto de non petendo,sed A.dicit,etiã si de pacto dixissem cùm adiũcto,scilicet,cùm essem in furore,vel in pubertate literas habuissem,scilicet, hoc modo. conquestus est nobis A.de B.qui pecuniam quã sibi mutuauit restituere denegat prętextu pacti de non petendo,quod sibi fecit, cùm esset impubes vel furiosus:hoc enim casu A. nihilominus in forma communi literas habuisset,scilicet,cùm illa clausula partibus conuocatis causam decidas,vn de B.petit,quod secundùm ordinem iuris procedat, quod recipiat testes & probationes suas super pacto interposito,& quod A.fuit maior,& sanæ mentis: vel aliter & melius,cùm B.diceret:literas non valere,quod de suo pacto mentionem non faciebant.A. respondet,dicens:& si de tali pacto,quod non pręiudicabat mentionem fecissem : tamen rescriptum in forma communi habuissem,vnde per has meas literas procedendum est , & si non secundm formam clausulæ,tamen secundum iuris ordinem.

2 † Sed hodie hæc exceptio, scilicet, peremptoria, non admittitur contra rescriptum.infrà.de lit. contest.exceptionis peremptoriæ.& est quasi simile inuenire vbicunque omittitur peremptoria exceptio principale negotium contingens,& vbicunque certa clausula vel specialis in literis de communi iustitia ponitur.Vel potes ponere casum per decre.infrà de appel.oblatæ.

☞ † Item habet locum,quod hìc dicitur si taceatur exceptio dilatoria soluendi vel faciẽdi,nam nihilominus per tales literas procedetur in forma communi post tempus moratoriæ dilationis, vel etiam antè,cùm & ante finẽ dilationis agi possit, licet solutio fieri debeat.arg.C.de proba.ad probationem. in declinatoriis autem fori non videntur posse habere locum.

3 † Et not. quòd licet generaliter dixerit hæc decre.quod quando talia rescripta impetrantur,quod iudex non debet sequi formam literæ , sed ordinem iuris,tamen oportet sic restringi,vt processus quem habiturus est iudex comprehendatur sub verbis rescripti positis tam in petitione,quàm in conclusione:ea tamen quantũcunque possunt salua intẽtione mandantis,& proprietate verborum, sunt latissimè interpretanda. VERBI GRATIA: Rescriptum impetratum est in prædicta forma,ille qui impetrauit, omissa causa mutui vult procedere & agere ex causa

 stipulationis,

ſtipulationis,vel donationis,vel conſimil.nõ poteſt, quia iſti duò modi agendi non poſſunt comprehẽdi per tenorẽ eius quod petitur in reſcripto, quod tantùm de mutuo mentionem facit,licet benè comprehendatur ſub concluſione,quæ generaliter loquitur de reſtitutione pecuniæ,& idem dicimus ſi petitio quæ modò datur poſſit comprehendi per verba petitionis,ſed non per verba concluſionis. VERBI GRATIA:Reſcriptum Papæ ſic continet. Conqueſtus eſt nobis A.de B.qui ſuper tali poſſeſſione iniuriatur eidem,vnde mandamus quatenus ſi inueneris quòd per vim ſibi abſtulerit illam,cogas ipſum ad reſtitutionem, ſi poſtea A. nolit dicere per vim ſibi ablatam,ſed per fraudem,vel dicat A. conqueror de B.qui talem poſſeſſionem quam mihi vendidit, eam mihi dare contradicit, dicimus tales libellos non admittendos,quia concluſio non patitur, licet petitio pateretur,& ſic iudex iudicare ſuper prædictis libellis non poſſet,† Quia fines mandati diligẽter ſeruandi ſunt.ff.man.diligẽter. & potior,imò ſola vera cauſa eſt,quia petitionẽ generalẽ reſtrinxiſſe videtur.arg.C.de procu.maritus.C.de tranſact.age. & facit ad hoc quod not.infrà,de traſact.c.1. in glo. quæ incipit tranſactio.Sed ſi benè attendas, omnes caſus præcedentes ſunt de veritate tacita.Reſtat igitur vt aliquos ponamus vbi ſit falſitas expreſſa.VERBI GRATIA.

4 a † Abbas non Ciſtercienſ.dicens ſe Ciſtercienſ.nõ ex malitia,ſed ex ignorãtia [a] fortè procuratoris impetrantis,impetrauit literas contra plebem quę exigebat decimas laborum ſuorum, quòd imponeretur ſilentium ſibi,benè valent hæ literæ, ſed nõ procedetur ſecundum hanc concluſionem, ſed ſecundũ formam communem,ſcz.partibus conuocatis, & ſi fortè ſpeciale priuilegium habet ſuper his obtinebit,alioquin ſuccumbet,præterea expreſſum caſum habes.infrà,eod.olim. *Dediſſemus*.id eſt, dare tenemur de iure,vel conſueuimus. *Secundum ordinem*. ſecundum hoc membrum intelligitur.25.q.2. præſcriptione.& infrà,de appe.oblatæ.*Procedat*. arg.pro ſimplicitate & imperitia.de conſec.diſt.2.c.3.infrà.de re. permu.cum vniuerſorum.ff.de ven.inſpi.l.1. §. fin. ff. de proba.cum de indebito.ff.de eden.l.1.§.fi.ff.qui ſatiſ.cog.de die.§.quod minori. C. qui admit. ad bono.po.quod autem.argu.contra.ff.de in ius vocan.l.2.C.de fal.mone.l.1. *Si verò*. tertia regula.*Nos nullas*. ſup.eo.ad aures.inf.de coha.cler.& mu.ſuper,eod.infrà,de ſent.& re iudic.inter mona.infrà.de fi.presby. inter dilec.C.ſent.reſcin.non poſ.l.fi.infrà,de ſent.& re iudi.cum olim.ſup.eo.cum adeò.& c.conſtitutus. infrà,de tranſ.ex literis.quia in his caſibus iniuſtum eſſet literas concedere,vel libellum admittere. infrà de præben.cùm teneamur.infrà,eo.poſtulaſti.ſuprà, tit.1.cùm acceſsiſſent.infrà,de deci.ex multiplici.ſup. eo.cæterùm.infrà,de fil.presbyt.ex tua. ad præſens. infrà.de teſtib.veniẽs.infrà de conceſſ.præben.& eccle.non vac.cum noſtris.

[a] Ignorãtia. Adde hoc procedere in literis gratioſis vel beneficialibus,vt p Doc. hîc, ſecùs ĩ priuilegiis, quia ſubreptio etiã nõ doloſa vitiat indiſtinctè priuilegium, vt p Doc. hîc,& per Legiſtas,ĩ l. præſcriptione, C. ſi contra ius vel vtili.publi.& tenet do. Barth.Soci.in conſi.ſuo. inci.conſultatione,in qua mulqas char.

5 † *Forſan*. imò ſine forſan,infrà,de appel.ſi duobus. ff.de iudi.ſi quis ex.& loquitur hîc quando opponitur contra literas de falſa ſuggeſtione, vel veritatis ſuppreſsione,ſed non dicitur eum habere iuriſdict. quia etiam per tales literas benè datur iuriſdictio: vt no.ſup.eo.cæterum.& ſententia quam hic iudex tulerit ius faciet inter partes,niſi appellaretur,ſecùs ſi nullam haberet iuriſdictionem,quia tunc non teneret ſententia,qua pronunciaret ſuã iuriſdictionẽ. † Sed quid ſi literæ falſæ dicuntur,nam vel oportebit impetrantem reſcriptum probare verum,ſi eſt ſuſpectum,vel contradictorem illum eſſe falſum ſi reſcriptum nõ ſit ſuſpectum.C.de proba.iubemus.Authen.de fid.inſtru.§.ſi verò mo.col.7.

6 † Sed oppones,ponamus, quòd reſcriptum verè falſum erat,ſed ipſe iudicauit verum,& poſtmodum in principali negotio proceſsit,& ſententiam tulit, apparet hanc ſententiam nõ tenere,quia per falſum reſcriptum proceſſum eſt.Item quia à non ſuo iudice lata eſt:ergò & nihil profuit iudicare iuriſdictionem ſuam eſſe.† Reſpondet quidam imò ex quo à ſententia in qua iuriſdictionem ſuam iudicauit non eſt appellatum,tenebit ſententia in principali lata per errorem litigantium.arg.ff.qui cum fal.tuto.l.1. §.ſed.ff.quæ ſenten.ſine appel.reſcind.non poſ.l.1.ff. de offi.præſid.Barbarius.

7 † Et ſi quæratur à quo habent iuriſdictionem,dicũt quòd à lege,quæ dat eis cognitionem & diffinitionem in hoc dubio,& ita ſiue iuſtè,ſiue iniuſtè iudicet,pro veritate ſumitur talis ſententia, niſi ſuſpẽdatur per appellationem.2.q.6.§.ſi ſentẽtia.ff.de iuſti.& iur.l.penu.melius videtur dici,quòd non tenet ſententia.C.ſi à non compe.iudic.l.1.nec de hoc fortè cognoſcet.Alij dicunt,ſed non benè,quòd in veritate iuriſdictionem non habuit per literas falſas, & tamen quod fecerat tenet propter communẽ ignorantiam litigantium.ff.de offi.præto.Barbarius.&.ff. eo.l.ſi fortè.ſed certè hoc non videtur ſtare,etiam ſi modò conſtaret,quod falſæ fuerint literę:† quia ſententia à non ſuo iudice lata non tenet.infrà de offi. vica.quoniam,& quia de falſo etiam poſt rem iudicatam agitur.C.de fal.quærelã.Sed reſpon.quod res iudicata pro veritate accipitur inter partes,quæ cõſentiũt litigare coram eis.ff.de ſtatu.homi.ingenuũ. vnde ſufficit ſic iudicatũ eſſe,nec vltra de ea poteſt quæri.& hoc idem dicunt ſi iudicatum eſſet inſtrumẽtum falſum eſſe verum,quòd in principali negotio producitur,ſed ſi omiſſa eſſet exceptio falſi,benè etiam poſſet poſt ſententiam proponi.vt. C. de fal. quærelam.C.ſi ex fal.inſtru.l.vlt.& not.infrà.de proba.licet.ſed debes reſpondere,quia aliud eſt quãdo iudex iudicat in principali,non obſtante exceptione falſi inſtrumenti:nam hîc cùm verè ſit iudex, benè tenet ſententia,ſed in alio caſu, quando iudicat verum reſcriptum,& ſe iudicem,nõ magis eſt iudex, vnde adhuc poſt eius ſententiam poteſt de falſo dicere,& poteſt dicere ſententiam à non competente iudice latam,ſi etiam poſt omnes ſententias ageretur coram vero iudice de falſo,vel quòd nõ eſſet iudex qui ſententiam tuliſſet, & ille verus iudex ſentẽtiaret,ſententia teneret,cum in veritate nõ teneret, tanquam quæ non eſſet à ſuo iudice lata,cum vlterius contra eam nihil dici poteſt,quia facit ius inter partes,quia in veritate iudex eſt,licet malè iudicet. Alij tamen dicunt quod non debet ipſe cognoſcere an reſcriptum ſit falſum:ſed ille cuius dicitur fuiſſe reſcriptum.19.diſt.in memoriam.† Item quid ſi qs impetrauerat literas à Papa,& aduerſarius negat eũ appellaſſe,nunquid vocatus tenebitur reſpondere alias ire.Reſpondeo ſic:nam conſtat eum habere iuriſdictionem per reſcriptum Papæ,licet elidi poſſit per exceptionem,quia per falſi ſuggeſtionem ſunt impetratæ literæ,& not.infrà,de offici.delega.paſtoralis.§.præterea.Si quis autem conuenitur ſuper maleficio vel contractu benè confitetur crimen vel cõtractum,ſed dicit ſe non conueniendum coram illo iudice,quia non deliquit,nec contraxit in ſua diœceſi:ſed alterius,& idcircò quicquid iudicaret,ſibi nõ prodeſſet,vel obeſſet,quia verus iudex hoc ratum non haberet ſicut nec poſſet,nec etiã videtur, quòd de hoc ipſe debeat cognoſcere. Quia qua ratione hoc cognoſceret,& alius in cuius diœceſi dicitur cõmiſſum eſſe delictum. Reſpon.hîc iudex coram quo

conuenitur

conuenitur cognoscet de iurisdictione vt hîc, & si pronunciauerit suam iurisdictionem nisi appelletur, tenebit quicquid faciet in causa principali, vt dictũ est in superiori articulo, vt diximus de illo qui iudicat suam esse cognitionem, qui tamen habet aliàs iurisdictionem, vel cognitionem, saltem, super incidenti, & postquã semel fuerit iudicatũ, vlterius non conuenitur. 81. dist. presbyter autem. ff. nautæ caup. licet. §. fin. Secùs est quando dicitur falsum rescriptũ, per quod dicitur data iurisdictio, qa nec ille iurisdictionem inter partes habet per illud rescriptũ, nec etiã cognitionem super incidenti, an sit falsum rescriptũ. Et si timet iste qui refugit iudicium, ne grauetur, de facto appellet ex hac causa quod per falsum rescriptum vult procedere, & reuocabitur quod fecerit. infrà, de appel. interposita. & c. ad audientiam. & eodem modo reuocabitur, quicquid fiet contra eum, etiam sine appellatione: quia factum est à non suo iudice. infrà, de offi. iudi. quoniam. Ratio autem diuersitatis est, quia vbi cognoscit an maleficium sit in sua iurisdictione commissum, vel contractus celebratus, hoc facit ratione præcedentis iurisdictionis, quã constat eum habere propter dubium. ff. de iudic. si quis ex. vnde tunc super hoc tenet sententia ab eo lata, etiam contra ius litigatoris & mulcta indicta, sed de falsitate rescripti non cognoscit, nisi ratione iurisdictionis sibi ex eodem rescripto datæ, vnde si rescriptum verum est, tenet sententia: & si non est verum, non tenet sententia. C. si à non compe. iud. l. iudex. pendet ergo de futuro, an teneat sententia vel non.

8 † Item non valet, quod obiicitur, quòd alius pari ratione poterit cognoscere & iudicare, qui aliàs nõ potest cognoscere, quia sub eo non conuenitur, nec potest de eodem sub pluribus conueniri, quia cùm ille qui conuenit eum sub primo iudice, conuenit eũ sub secundo, excipiet reus, quod non potest eum cõuenire sub eodem facto coram diuersis iudicibus. supra, eo. ex tenore. Et benè caueat sibi, quod non excipiat de declinatoria fori illa, scilicet, quia non deliquit, nec contraxit in sua iurisdictione, quia tunc si sententiaret super hoc, præiudicaret primæ sententiæ, nec etiam ex officio suo inquirere potest de maleficio, nam tunc locum potest habere officium, vbi non esset qui ageret, at hîc est qui agat, secùs autem est dicendum, si constaret vbi maleficium est commissum, si diceretur per accusatum locum esse alterius iurisdictionis quàm eius coram quo fit accusatio: nam tunc non videtur, quod deberet cognoscere cùm graue præiudicium fieret illi saltem super possessione, quam amittit, hoc ipso quod patitur eũ cognoscere. ff. de serui. quoties. Si autẽ de possessione constaret, ille cognosceret qui in possessione est: sed in superiori casu, scilicet, quando non constat ne maleficium impunitum remaneat, superior puniet †, qui debet supplere defectum subditorum. 9. q. 3. cùm scimus. vel differtur quousque hæc quæstio de possessione & iurisdictione diffiniatur. arg. 3. q. fi. itẽ si crimine. infrà, de testi. veniens. Alij dicunt, quod simul debent conuenire, vt diffiniant ad quem pertinet iurisdictio. argu. suprà eo. pastoralis. in princ. sed hoc non credimus. Illud enim tantùm obtinet, quãdo modica dubitatio est, & quæ potest ex literarum inspectione finiri, & quæ nulli iudici in iurisdictione præiudicat. Vel dic, & fortè melius, quod & hoc etiam esset quãdo negat eum coram quo agitur accusatio possidere, ipse debet cognoscere, an possideat. & si sentẽtiauerit se possidere, etiam si cognoscat de principali, nõ fit præiudicium alij super possessione, qui ignorauit, † possessio non amittatur sine animo, & ignorans non potest habere animum amitttendi. ff. de acqui. pos. possideri. §. in amittenda. & l. quemadmodum. argumen. ff. de acqui. pos. si id quod. §. fi. & si habet suspectum accusatorem quod vel fraudulenter, vel ignoranter malè defendit causam suam, quæ est an possideat, assistat ei in causa: vt no. infrà, de regu. iur. cùm super. Vel dic, & melius, quod licet iudex iudicet, quod ad eum pertinet cognoscere de maleficio, & contractu commisso in tali loco, quia est de sua iurisdictione, nulli fit præiudicium per hanc sentẽtiam, nisi partibus. & quantumcunque cognoscat postea inter partes de maleficio, vel cõtractu, propter hoc alius nõ perdit possessionem loci vel iurisdictionis, quia res inter alios & c. infrà, de sen. & re iudi. cum super. Item: quia licet turbet possessionem alterius, non tamen eam acquirit, nec alius eam perdit, nisi de toto eiiceretur per modum quem notaui. infrà, de cap. mona. dilectus. licet enim de vna vel pluribus causis cognoscat, non extenditur hæc possessio iniusta, nisi ad causas de quibus cognoscit. arg. ff. de acqu. poss. quod meo. §. fin. & l. quod seruus. & contra hunc est intentandum interdictum vti possidetis. & non vnde vi. infrà, de proba. licet.

9 † *Qualiter*. scilicet veritate & falsitate, quæ fit super processu negotij vel iudicij: puta quia non fecit mentionem descitatione, vel de appellatione vel similibus. Sed si obiiciatur contra rescriptum, quòd criminosus sit iudex, vel impetrator homicida, non auditur, quamuis si Papæ dictum fuisset nunquam iudicem homicidam dedisset: & idem si dicatur de impetrante.

Sed obiicies, si dicitur infamis iudex, quod non est de processu, auditur. Respon. non auditur hoc modo, scilicet, non valent literæ, quia tacuit veritatem. Sed quia hanc exceptionem habet declinatoriam iudicij, etiamsi esset ordinarius secundũ quosdam, vbi non impetrantur literæ, & not. infrà, de offi. deleg. cùm super. vide. infrà, de officio. deleg. super ea. decre. qualiter debeant proponi & probari excep. contra iudicem. Non enim minus a [a], literæ valent licet non faciant mentionem de his, quæ nec processum negotij, nec principalem causam contingunt.

10 † Item dicunt quidam [b], quod hæc exceptio peremptoria, non expressa in literis commissionis, semper in principali negotio est differenda. arg. infrà, de fo. compe. ex parte. nam si proponat exceptionem hanc, quod de peremptoria exceptione mẽtionem non fecit ad declinandum forum, nihilominus si iudex iudicet procedendum per literas, oportet eum in principali processu peremptoriam eandem probare. Item ipsi excipienti contra literas vel forum est vtilius, quod proponatur in principali quæstione, quia si eam probauerit, absoluetur à toto debito, sed si ad declinandum forum proponatur, absoluitur tantùm vt per illas literas respondere non cogatur: Vnde si aliæ literæ contra eum impetrentur, cogetur respondere super debito eodem, imò videtur quod de peremptoriis exceptionibus mentionẽ facere non tenetur, cùm tantùm sint proponendæ ad actionis exclusionem. ff. de excep. l. 2.

Et hoc verum dicitur, nisi esset talis peremptoria, quæ tantùm, vel plus prodest cassando literas, quantũ si absolueretur à debito vel petitione principali, qualis esset exceptio rei iudicatæ. C. senten. resci. nõ pos. l. fi. quæ si proponatur ad declinandum forum, vel cassationem literarum, plus prodest quã si lite contestata super debito proponatur, nam maius auxiliũ habere non potest, quã rei iudicatæ, sed habet

[a] Non enĩ minus, & sic ex his habes, quod istæ exceptiones criminosæ, vel ĩfamiæ oppositæ cõtra iudicẽ vel partem nõ afficiũt rescriptũ. adde specul. in tit. de excep. §. dicto. ver. & vt plenius. & ver. videtur ergo & Hen. Boh. in 3. col. in fi.

Sed dic, quòd fallit hoc in excommunicatione opposita cõtra iudicẽ. vt infrà. de re iudi. ad probãdũ. Item fallit in præiudicialibus exceptionibus, quia istæ sunt peremptoriæ, vt no. Host. in c. 1, de ord. cog.

Itẽ dicunt quidam. & sic quando est exceptio peremptoria orta ante ĩpetrationem rescripti, si est peremptoria actionis in facto principali consistens, vt puta pacti de non petendo, vel similes, vt sup. dixit Inn. in gl. in ver. in communi forma, circa mediũ. tunc non debet opponi in vĩ dilatoriæ contra rescriptum, sed differtur in cognitionẽ negotii principalis, vt sentit Inn. hic cui addo Henr. Bohi. in 3. colum. & dic ration em esse, vt lites abbreuietur, ad quòd iudices curare debent. l. quidam. ff. si cer. pet. & ff. de cõdi. inde. l. dominus testamento. & c finẽ litibus. infrà, de do. & con tu. Nam si primò proponeretur in vim dilatoriæ, & pronuntiaretur sup ea iterum posset proponi in vim perẽptoriæ, & pronunciari sũp ea, & sic fierẽ duo iudicia, & quia cognoisce re de ipsa peremptoria nõ esset cognoscere, nisi de ipsa principali, quod non potest fieri ante litem cõtestatã, inf. de lit. contest. c. 1. & vt lit. cõtest. per totum.

habet,& sibi reseruatur ex beneficio eius sententiæ quam proponit ad cassandum literas,sed si proponat in principali quæstione,& per errorem iudex,vel malitiam ferret sententiam contra priorem sententiam,secunda teneret,quòd sibi esset magnum præiudicium,

11 † Et idem posset dici si opponatur exceptio iurisiuran.non expressa in literis. Sed certè si diligenter attendatur ratio,quam hi inducunt pro se, pro alia opinione facit,quia si proponatur exceptio de peremptoria exceptione non expressa ad cassandum literas,duplex bonum consequitur.Primum,quòd ꝓceditur contra eum ad cassandum literas.Secundũ, quòd remanet eius salua exceptio,nec subiacet periculo,quòd pactum de nõ petendo,vel alia exceptio peremptoria per contrariam sententiam reuocetur, arg.opti.ff.de cõdi.indeb.eleganter.§.pen.C.sen.resci.nõ posse.peremptorias.quia & si feratur sententia contra eum,quãdo excipit ad cassandum literas:

a tamen postea nihilominus eandem [a] exceptionem poterit opponere in principali,vt perpetuò absoluatur,quia ad aliud excipitur secundo,ad aliud primo.Sed certè veritate inspecta,non videtur quod ꝑ taciturnitatem,vel expresionem falsam peremptoriarum exceptionum,quæ principale negotium cõtingant minus valeat rescriptum,infrà,de lit.contest. exceptio.peremptoriæ.

† Item,non videtur contra rescriptum ad declinandum forum,posse proponi peremptorias exceptiones,quæ tantùm contra principalem actionem competunt,& expresè dicit.ĵ.de fo.compet.ex parte.infrà,de lit.contest.exceptio.peremptoriæ. sed ꝑ illas tantùm tacitas quæ non obstarent principali actioni si exprimerentur,dicimus literas annullari, vt si tacuit lit.contest.& obtinuit alij eandem litem committi,non facta mentione de citatione, vel lite contestata,certè non valent literæ.infrà,de offi. deleg.gratum.inf.de re iudi.inter.

Vel pone casum per decre.infrà,eod.dilec.vel per decre.de coha.cler.& mulie.c.super.diximus exempla,quando tacet veritatem super processu iudicij, talem scz.quã si expresisset nullatenus literas habuisset,etiam in quacunque forma communi.

Et eodem modo ponas exempla,quando exprimit falsitatem.scz.in processu iudicij, vt si obtinuit reuocationem commissionis impetratæ ab aduersario primo,mentiendo quod fecerat citari aduersarium per delegatum,vel ordinarium:nam hæ literæ elidi poterunt.

☞ Sed his obstare videtur,† quia exceptio rei iudicatæ peremptoria est,& tamẽ proponitur ad declinãdum forum.C.quæ sen.rescin.non pos.l.fi.Respon.illa exceptio licet sit peremptoria,tamen est de processu.iudicij vnde bene admittitur ad declinandum forum. Item non obstat.ff.de condi.inde.eleganter. §.pe.quia & transactio de processu iudicij intelligitur,cùm non debeat fieri,nisi super re incerta & lite dubia.ff.de transact.l.1.& idem potest dici de omni iureiurando præstito in iudicio.

Sed obiicies,si dixisset exceptionem peremptoriã contra se competere,literas non habuisset:ergò debet carere impetratis, vt hîc.Respon.si hoc fatetur simpliciter verum dixisse, sed si dixisset exceptionẽ cõtra se competere,sed se replicationem habere literas habuisset,non obstante exceptione, & quia si prima opinio teneret,sequeretur hic absurditas, qa exceptiones & replicationes inutiliter ante litis contestationem agitarentur:plus valet secunda solutio. Item quod diximus in principio huius gl.scilicet ꝙ literæ non eliduntur,nisi per tacitam veritatem, vel expressam falsitatem,quæ tangunt processum iudicij,vel principale negotium,non placet, quia exce-

b ptiones [b] illæ,quæ afficiunt rescriptum tantùm admittendæ sunt,quamuis non sint de processu iudicij, vt si dicitur non valere rescriptum, quia impetratũ est pro excommunicato,infrà,de æta.& qualit.bone. infrà,de proba.per concessi.vel quia falsum est, & obreptitium.vt not.infrà,eod.cùm dilectus.vel dicit se habere priuilegium,propter quòd rescriptum nõ valet.supra,eo.cùm ordi.Vel si dicit,quòd renunciauit literis impetratis & impetrãdis,& omnibus quæ impetrarentur præter assensum communem. infrà, eod.ex parte. Vel quia sint literæ nimis generales. suprà,eo.ad hoc.ad idem.infrà,de confir.vti. ad nostram.& in multis aliis similibus casibus.ad idem.suprà,eo.ex tenore.

13 † Sed quid dices de dilatoriis?Respon.idem,scilicet,quòd non debent proponi contra rescriptum, nec ad declinandum forum.C.de proba.ad probationem.sed ad differendam intentionem actoris.Itẽ videtur iustè dici posse,quod in priuilegiis & beneficialibus rescriptis,si aliqua falsitas sit expressa,vel veritas tacita,quæ Papam ad gratiam concedendã induxerat,quòd contra rescriptum potest opponi de veritate tacita,& in prosecutione negotij contra petitionem directam de eodem exceptio proponetur.VERBI GRATIA:Aliquis habens beneficium cum cura animarum,vel etiam sine cura,impetrauit literas super beneficio,cõtra rescriptũ huius potest excipi de veritate tacita,suprà.eodem.ad aures. C. de diuer.rescript.l.vlti.

14 † Sed si omittatur hæc exceptio contra rescriptũ, postea tamen etiam lite contestata,illi qui petit be-

c neficium ex illis literis obstat exceptio [c], arg. infrà, de cõcef.præben.cum nostris.& hoc ea ratione,quia prædictæ falsitates pariter afficiunt rescriptum, & gratiam in eo datam.Nec ob.infrà,de lit.cõtest. exceptiones peremptoriæ.vbi de hoc no.*in vtroque*. id est,quando esset habiturus literas in forma communi,& quando nullas omninò literas habiturus esset, sed tamen semper sine dolo errabat delegans.infrà, de app.postremo.ff.de in integr.restit.l.3.

SVMMARIVM.

1 *Prælati nomine intelligitur ecclesia,& prælati ministerium.*
2 *Abbates tenentur congregationũ suarum negotia defendere.*
3 *An sit necessarius consensus conuentus,si abbas egerit,& econuerso.*
4 *Nunquid episcopus possit agere absque consensu capituli,vel econuerso.*
5 *In bonis discretis non tenetur abbas respondere, nisi de parte sua.*
6 *Quo casu possit abbas sine consensu conuentus causas conuentus agere.*
7 *Quilibet monachus potest pro dignitate,vel officio, vel pro obedientia ecclesiæ suæ agere.*

CAP. XXI.

1 EDOCERI Eosdem. Abbates.*tueri*.nomine † enĩ prælati ecclesia intelligitur,& prælati ministerium.ff.de annu.leg.l.annua.& ff.de condi.& demon.l.filio.& ecclesia est in episcopo.12.q.1.scire.quãdoque tamen nomine ecclesiæ,non designatur episcopus.de testa.requisisti.12.q.2.illud.& q.3.pontifices.ff. de condi.indebi.l.fi.ff.de rebus dub.ciuilibus.

2 †*Teneantur*.hîc habes,quòd tenentur abbates negotia suarum congregationum defendere,& ad idẽ. C.de epis.& ele.Orphanotrophos.arg.ff.quod cuiusque vniuer.ciuitates.& l.constituti.

Et

---

[a] Eandẽ exceptionem.cum Inn.hic renet Henr. Bohic.hic in 3.col. ver.modò si proponeretur.& 1 glo.in c 1. inf. de lit. contest in 6. licet ibi Card contra in glo. in verbo, tantum,in fi.Etaduerte,qa hoc non habet locum in exceptione rei iudicatæ & trãsactionis, & litis finitæ & iurisiurandi secundum Inno. hîc in ver.Sed his obstare.& sequitur Hen. hîc

[b] Quia exceptiones. Adde Specu in ti de except. §. dicto.ver. sic.sed nũquid. & Henr.Bohic.hîc,in 2.col.vers. si quæris.

[c] Exceptio, quãdo exceptio peremptoria contra rescripti gratiam ad peremptionem litis... opponitur ante litem contestatã ad peremptionem literarũ, & gratiæ in eis contẽtæ, quia fuit omissa potest proponi post litẽ contest, adde eũdem Inno, Host, & Archidia.in c.exceptiones peremptoriæ. infrà, de lit. cõtest.lib. 6. & Host.in frà, de renun.c.veniẽs.& Hẽri. Bohic. hîc, in 1. col.versic sed ad pleniorem.

Et hoc verum est,vbi res,de quibus agitur communiter possidentur ab abbate & conuentu, si autem sunt separatæ tunc abbas aget pro suis, & conuentus pro suis per syndicum. arg.ff.quod cuiusque vniuer.nomi.l.1.§.quibus.

3 † Sed nunquid,si abbas egerit,necessarius est cōsensus conuentus,& econuerso,scilicet, si conuentus egerit,necessarius est consensus abbatis? Lau. dicit quod sic.arg.12.q.2.placuit.17.q.4.in venditionibus. infrà, de procur.cap.1.infrà, de iudic. causam. C. de episc.omnes.§.hoc nihilhominus. † Vin.dicit nunquam conueniendum esse conuentum, sed abbatē, si discretè quis vult agere.arg.infrà.de iudi.causam. & filius quàmdiu est in potestate patris.conueniendus non est.C.de ann.excep.l.1.in fi. Et arg. ad hoc, quod vacante sede,nihil innouatur.infrà,ne sed.vac. per totum.Nec currit præscriptio cōtra ecclesiam. infrà,de præscrip.c.1.& c.de quarta. & si lis oriatur inter prælatum & collegium,superior,scilicet, episcopus vel archiepiscopus dabit collegio procuratorem,cuius officium expirabit finita causa .instit. de autho.tuto.in fin.

Hoc intellige, quando nomine ecclesiæ agitur, nam si nomine suo,scilicet,quia vna pars canonicorum petit suum electum confirmari, alia cōtrarium petente,quia quælibet pars,quæ pro suo iure contendit,agere potest sine authoritate superioris.

4 † Sed quid de episcopo a,vtrum potest agere si-
a ne consensu capituli vel e onuerso, & quid de clericis ecclesiarum conuentualium, & quid de sacerdotibus capellarum, an necessarius sit consensus ipsorum?nos autem in omnibus his respondemus,quod †quicunque habet administrationem communem potest agere & conueniri sine consensu alterius. ff. quod cuiusque vni.l.fi.infrà,de iudi.cùm deputati.in Auth. de eccle.titu.§.fi.col.9.C.de episc.& cler. Orphanotrophos.& l.omnes.eo. in tit.non cōtradicit, imò potius cōcordat,cùm dicat, quòd œconomus debet conueniri,nec dicit ibi requirendum alicuius consensum in agēdo, sed in cōstitutione œconomi, quod est officium vel dignitas, quæ tunc communi consensu conferebatur, quia id negotium erat commune episcopo & conuentui, requirendus est consensus vtriusque.Similiter nō obst.infrà,de procu. c.1.quia ibi presbyteri & diaconi adhibentur vt testes,non ad aliud:imò pro nobis facit, quia ibi dicitur,quod episcopus facit procuratorem. similiter non obstat.infrà, de iud.causam.quia ibi non dicit requirēdum consensum episcopi propter hoc,quod non teneret,si tantùm cum capitulo ageretur contra capitulum, sed quia si non fuerit requisitus, non tenebit contra episcopum.infrà,de ma.& obe.inter. infrà.de sent.& re iud. cùm super.arg. contra. ff. de iure do.ait prætor.hoc tamen benè dicerem, si vellet constituere vnum generalem & perpetuum officialem,qui omnia negotia communiter ageret, siue in causis,siue in aliis,quòd hoc debet facere cū consilio capituli, sicut & clæricos ad hoc tantum officium constituere debet,cùm hæc inter ardua negotia sint.89.dist.iudicatum. arg.18.q.1. hoc tantum.arg. infrà, de iis quæ fi.à præla. quanto. Idem est fortè in arduis causis, & sic possunt loqui. infrà de procu.c.1.& alia. c.c. quæ requirunt consensum capituli. † Et est ratio,quia in magnis negotiis capituli consensus requiritur, Item in alienationibus voluntariis, necessarius est semper consensus episcopi & capituli.infra,de dila. exposuit.

a De episcopo. Quādo prælatus agat, vel conueniatur, sine cōsensu capituli, vide etiā per Cardi. iā consil. 134. in secundo dubio.

5 † *Congregationum*. nota. quòd licet res de qua agitur communis sit abbati & conuentui, tamen si distincta sunt bona de illa re communi, nec abbas aget sine conuentu, nec conuentus sine abbate: nec literæ impetratæ contra alterum, vel pro altero tātùm valebunt:vt hic expressè dicitur, nisi suam causam alter specialiter prosequatur; sed de rebus ad alterum tantum spectantibus pro se tantùm vterque agit.

Hæc etiam intellige vera, vbi communiter discreta sunt bona, quia si non generaliter essent discreta, sed conuentus per se aliquas possessiones haberet, vel reditus pro vestibus suis, vel aliis huiusmodi, abbas similiter haberet alia, tunc abbas sine consensu capituli ageret pro communibus.

6 † *Omninò*. puta quia conuentus priorem vel aliū administratorem & ministrum perpetuum vel temporalem habet, qui eorum causas agat, Sed si abbas habet magnos reditus, vel magnas possessiones per se,& conuentus alias per se, tamen conuentus nunquam habuit aliū administratorem per quem causæ suæ tractarentur, tunc abbas sine consensu conuentus causas conuentus aget, quia legitimus administrator eorum est.arg.ff.quod cuiusque vniuer. ciuitatem.nec hæc possunt dici bona conuētus discreta,vel separata ab abbate,cùm multùm iuris habeat in eis abbas, scilicet administrationē, licet fructus dispensentur in vsus monachorum tantùm. infrà,de re.alie.vel non. possessiones, attenditur in

b his consuetudo b vel constitutio,vt not. j. de proba. ex literis.& videtur de iure posse sustineri,quia nulla vis est,etiam si nullæ possessiones sint diuisæ, sed omnes sint communes siue pro medietate, siue pro inæqualibus partibus,siue pro parte sint diuisæ, & pro parte indiuisæ:siue omnes sint diuisę,quia semper abbas omnium est administrator, nisi consuetudine,vel cōstitutione legitimè facta, vel alio modo ordinatum sit, pro qua parte agat abbas, & pro qua parte conuentus, vel nisi diuisa sit administratio,nam tunc ratione administtationis posset conuentus facere syndicum,qui etiam causas ageret.j. de iudi.cùm deputati.ff. ꝙ cuiusq; vniuer.ciuitatē.

b Consuetudo Ad. de Hent. Bohic quia idē tenet etiā si ex priuilegio hoc sibi competat, vt infr. de priuileg. c. porrò qa tunc poterit etiā solus agere. Exquo priuilegiū & consuetudo præscripta regulariter ęquiparātur, vt in d.c.qa sæpè. j de elect. & in Extrauag suscepti regiminis, in princ.

7 † Item dicimus ꝙ quilibet monachus pro dignitate vel officio,vel pro obedientia ecclesiæ suæ agere potest. j. de iudi.cùm deputati.Illud aūt nō posset concedere abbas monacho, ꝙ haberet administrationem aliquarum possessionū vel villæ & pro eis agere,nisi sicut procurator vel syndicus.Nam si vult aliter agere, oporteret ꝙ diceret, ago nomine meò,vel prebendæ meæ,quod nō licet. j.de sta.mo. cùm ad monasterium.sed superiores agent nomine officiorum,vel obedientiarum suarum †. canonici aūt seculares,qui possunt habere propriū,benè possunt agere nomine prebendarū suarū,vbi habēt ius administrationis: possunt etiā dicere in libello,ago nomine meò.

SVMMARIVM.

1 *Non efficitur quis iudex per literas obreptitias.*
2 *Cancellarij conscientia sufficit ad hoc,ne literæ sint falsæ.*
2 *Literæ quandò & quo casu dicantur esse obreptitiæ.*
4 *Ordo literarum est attendendus,nec valet processus inordinatè factus*
5 *Processus factus à iudice, qui non seruauit ordinem à Papa præfixum,nihil valet.*

CAP. XXII.

CVM *Dilecta.procurator*. Nota quod moniales faciunt procuratorem in causa electionis nomine suo,eodem modo si de crimine ageretur.

1 † *Subscriptione*. hæc est ratio, quare processus abbatis & conuentus decernitur irritus,quia literę p quas processerunt fuerūt obreptitię.i.furtiuę:Vnde

non fuerunt iudices:non enim fit iudex per literas obreptitias.infrà,de offic.vica. cap.pen. C.si à non compe.iud.per totum.Hoc enim solùm quod aliis commissum erat,de quo hic mentio non fiebat, nõ faceret processum abbatis irritum, quamuis posset eorum processum impedire si exciperẽt,vt not.sup. cæterum.Sed dices,videtur q̃ processus debuerit tenere,quia ignorabant literas obreptitias.ff.de offic. præsi.si fortè.ff.de offi.præto.Barbarius.sed dic illa tolerata propter vtilitatem multorũ,qui habuerũt necesse agere apud eum,cùm præfecturã teneret & præsidatum.& in illa.l.si fortè.licet adueniente successore,non debeat exercere iurisdictionem,tamen

a habet eam:hic autem cum causa vna [a] tãtùm commissa sit,non est multa vtilitas subditorũ,vnde propter hoc non est tolerandus eius processus.item hìc nullam habet iurisdictionem : vel dic horum processum cassatum, quia ex causa hic posita,scilicet, quia super hoc aliis commissa causa erat,appellatũ fuit,& hanc appellationem hìc sunt prosecuti.

a Causa vna. & hic tenet hic Innoc. q̃d lex Barbarius,nõ habet locum in delegato Adde quod communiter tenetur cõtrarium vt hìc p Doc. quib. adde Alex. de Imo.in cõs. 72.incipiẽte in causa & lit.in 2.volũ. Et latius in d. l Barbari⁹, in col pen.

2 *Conscientiam*. & furtiuè.nam licet non sciat Papa de literis, conscientia sufficit cancellarij ad hoc,vt non sint falsæ.infrà,de falsa.dura.

3 † Et dicũtur literæ obreptitiæ, quãdo per alicuius operam factum est, quod impetratæ literæ effugiãt plenam intelligentiam Papæ, vel alterius, qui necessitate iuris vocandus est, & qui est præsens, nisi literæ impetrentur, vt hìc. & infrà, de iudic. cum olim M.Quidam tamen dicunt,quod etiam si operam dederit quod effugerent scientiam aduersariorum,vel quorumlibet aliorum præterquam Papæ vel officialis eius,quod nõ dicuntur obreptitiæ, & est ratio:quia ad eos non pertinet dare vel denegare literas,licet si scirent possent impedire.

Et intelligo obreptitias etiam si sint iustæ, dummodò prædicta interuenerint,& econuerso si literæ sint per falsitatem expressam,vel veritatem suppressam obtentę,dummodo per alicuius operam Papæ conscientiam non effugerint,non sunt obreptitiæ:& per eas procedi potest. C.si contra ius vel vtili. public.præscriptione.infrà eo.in nostra.in primo casu non tenet processus habitus per literas obreptitias, in secundo casu tenet processus habitus per literas obreptitias veritate tacita impetratas,licet per exceptionem etiam elidi possint: † obreptitia autem dignitas dicitur,si non est ex certa scientia clericorum.ĩ.de elect.in causis. vel cõtra scientiam expressam eius,qui prohibendi potestatem habet. arg. ĩ. de postu.c.2.Nos autem dicimus obreptitias, licet per literas tacita veritate impetratas sit obtẽta, idẽ si dolo tacuit veritatem,nisi dolus fuisset in fugiendo consciẽtiam Papæ,quamuis in alio sensu possint dici probabiliter omnia beneficia & priuilegia impetrata per falsitatẽ vel veritate tacita,qua expressa priuilegium vel beneficium non habuisset, obreptitia.ff.de dam.resti.l.1.infrà,de elect. dudum.in fi. Item sentẽtia,diffinitiua reuocatur si per obreptionem dolo malo sit elicita.ff.de do.cùm à te,ff.de iudic.cùm prætor.35.q.9.veniam.& cap.pœnitentiam. Si autem sine dolo malo contra veritatem dicatur, lata sententia,nõ reuocatur.ff.de iudi.cùm prætor. Si tamen contra aliquem petentem reuocationem sententię,quia iniusta,si responsum sit ab aduersario eam non reuocandã,& postea appareat eam reuocandam,reuocabitur:quod probo,quia ex quo cognouit pronunciare debet.ff.de iud.de qua re.& iussè:secundum allegata.ff.de offi.præsi.illicitas.11.q.3. illa summopere &c.tunc vera.30.q.5.iudicãtem.sed ex allegatis apparet eam reuocãdam:ergo reuocabitur.arg.ad prædicta.ff.quæ sent.sine ap.l.1.in prin, vel aliter:vt not. ĩ.de re iud.l.cùm Berthol. *Irritandum*.De hac materia inuenies sup.eo. constitutus. *Principaliter*. & ideò non erat prætermittendus vel ponẽdus. *Subtractorum*.videtur quod Papæ cõstiterit de subtractis : & ideò obreptitiæ fuerunt literæ per quas mãdabatur de eis cognosci,cũ de eis cõstaret.

4 *Nostri formam*.no.pro ordine scripturę.44.dist.sit rector.in fi.3.q.7.in grauibus.C.de app. l.1.ff.de vsufruct.quoties.contra.sup.eo.causam. so. vbi aliquid principaliter mandatur à Papa,& studiosè ordinem attendebat,locum habet quod hìc dicitur:infrà, de offic.deleg. venerabilis. nam fines mandati,&c.ff. man.diligenter. aliàs secùs. Vel dic, quod etiam in his de quibus cognouit inordinatè processit, vnde non tenet:vt C.de sent.& interlo.prolatam.

5 † *Inter ordinem*.cui ordini neque tacitè neque expressè renunciari à monialibus poterat,quia à Papa ex certa scientia illũ in fauorem ecclesiæ apposuerat, s. quod primò idoneæ personæ committeretur administratio, & quod ei restituerentur ablata, & not.quod hìc non est ordo communis iudiciorum, sed specialiter à Papa præfixus,& si quis hunc ordinem non seruat,nihil valet processus, sed si contra solitum ordinem iuris fiat, nisi sit talis ordo,qui sit

b de substantia lib.iudiciorũ [b] bene tenet,& est ratio, quia fines mandati diligenter obseruandi sunt.arg. ff.man.diligenter. *Restitutis*. no.moniales petere restitutionem.infra,de accus.c.ex parte.c.pen.

b Iudiciorũ.Quando peruersio ordinis iudiciarij vitiet processum vltra dicta per Mod. hìc. Adde Franc Aret.in l moribus. §. prius.col. 4.ff.de vulg. & pupil & in cõs.137. col.1.& p Cardin.in consil.71. Scias tamẽ quod quãdo i rescripto iudicis aliqd ponitur p formã,tũc pars põt facere, & expressè renunciare, illi formę casus est i c.si.de off. deleg. & not. Inno. in ca.prudentiam. infrà eod. titu.& refert Frãc. Aret. in d. §.prius.

SVMMARIVM.

1 *Annalis præscriptio in quibus casibus currat.*

CAP. XXIII.

PLERVNQVE *contingit. Exhibent.* parti aduersæ,faciendo ipsam per primas literas citari. primò enim exhibuerat iudici secundum quosdam:alij dicũt quod tunc primò exhibuerat iudici.

1 † *Annum*, quidam dicunt annum istum currere à die,quo composuit sarcinulas.ff.ex quib.cau.ma.ab hostibus.§.sed quod.alij a die datæ.ar.sup.e. constitutus.& c.eam te.ĩ.de test.causam.alij à die quo datæ fuerunt iudicibus.ĩ.de app.super eo.nos inhæremus literę,s.quod incipit currere ex quo copiã habuerit delegatorum,intantũ quod potuit facere citari partes.ff.de diuer.& temp.præscrip.l.1.& 2.q.6. biduum.& dico hunc annum vtilem ab initio, sed post cõtinuum,& habet locum hęc præscriptio annalis,quando rescriptum impetratur ad agendum, secùs si ad faciendum vel excipiendum.ff.de nundi. l.1.ff.de do.excep.purè.§.1.quia tunc prolixius tempus vel perpetuum habet. Contrà de diuer.rescrip. falso.contra.sup.eod.cæterùm.& c.si autem.contrà. infra de app.vt debitus.oblatæ.Sol.verum est quod rescripta perpetuantur vsque ad 30. annos, si per alias literas non reuocentur:vt in l.falso.si autem secundæ fuerunt impetratę,& faciunt mentionem de primis,reuocantur primæ,si non faciant mentionẽ, minimè,vt in decret.cæterùm. sed in pœnam maleficiorum & negligentium statutum est per hæc iura, quod si is, qui impetrauit primas literas exhibet eas iudici,& non negligit vti eis,semper valent primę:vt dicit decret.Si autem exhibet eas & negligit vti eis per annũ, & is qui secundas literas impetrauit,vtitur literis suis,primæ post annum perdunt vires, vt hìc:& si is q̃ primas literas impetrauit non exhibuit eas iudici cùm potuit,& is qui impetrauit secundas,exhibet eas,& incipit conuenire aduersarium per suas secundas literas,nõ valent postea primę,vt in decre.vt debitus.Decret.autem oblatæ,loquitur in iudiciis appellationis. Posset tamen dici, quod solùm tẽpus præsentationis primi vel secundi

rescripti

rescripti attenditur, vt in decre. vt debitus. nisi obiiciatur quod absque dolo vel negligentia postposuit præsentare, vel vti eis, quia tunc auditur ostendens legitimum impedimentum & etiam post annũ non præsumitur negligens, vel dolosus, vnde nõ incumbit ei probatio sed aduersario, vt hic. iudex tamẽ ex variis coniecturis æstimabit, vel negligẽtiam, vel solicitudinem, & etiam eis inspectis æstimabit cui parti incumbit probatio. *Habuit.* & literas exhibuit. *Negligentia.* quę præsumitur lapsu anni.

SVMMARIVM.

1 *In quo casu hæc decre. non habeat locum.*

2 *Mandatum à diuersis iudicibus emanatum quando exequi debeat.*

3 *Duo ordinarij eiusdem si mandant contraria cui non parendum est.*

4 *Quando non exhibentur secũdæ literæ tenetur executor priorum literarum mandatum exequi.*

5 *Qualiter per secundas literas cognoscatur esse reuocatas primas.*

6 *Quid iuris quando diuersis temporibus executori porriguntur diuersa & contraria mandata.*

7 *An teneat sententia lata à iudice excommunicationis executore dicente se dubitare vbi dubitandum non est: & an idẽ dicendum sit in executore qui dicit se certum quod exequatur vbi dubitandum. est, vide in numer. 8.*

CAP. XXIIII.

CVM contingat. *suscitatam.* Ita quod excipiatur, quia nisi exciperetur à parte cõtra literas, semper debet exequi mandatum priorum iudicũ, probato, quia sunt iudices, nisi per exceptiones elidantur, vt sup. eo. cæterùm.

1 † *Innotescit.* quidam dicunt hanc decre. nõ habere locum, si partes ad inuicem excipiãt de reuocatione literarum, sed tunc tantùm, quando iudices contraria mandata mittunt. Item dicunt, quod non est vis, si coram iudicibus non excipiatur ad reuocationem literarum, vel contra: sufficit enim & est necesse ad hoc quod hæc decre. locum habeat, quod iudices vtriusque partis hoc modo scribãt, sicut hic dicitur, vel aliis consimilibus. litera autem quæ sequitur nõ contradicit infrà, vbi dicit, et idipsum facere debes, si primo mandato recepto & executioni mandato tibi forsan innotuerit per literas iudicũ, quid inter iudices super iurisdictione demandata cœperint disceptare: est enim intelligendum quod innotuit per literas iudicum, non per assertionem partium, quia sic videretur quod essent iudices.

2 † *Innotescat.* quandocunque. ff. de admi. tut. pater. Vel dic, quod licet dici audiuerit diuersos iudices super eo negotio impetratos, nilhominus debet exequi mandatum delegati, nisi pars altera excipiat non esse obediendum mandato: quia aliis commissum est negotium. † Crederem tamẽ, quod prudẽter faceret iste cui mandatur, si expectaret aliquandiu & maximè, vbi non audiuit tantũ diuersis iudicibus negotiũ esse commissum, sed audiuit eos cõtendere de iurisdictione: ita tamen, quod nisi vtraque pars sit præsens, vel fuerit parata contendere, & procedere secundum formam huius decre. prius faciat, quod mandatur quàm se excõmunicari, vel aliquam pœnam infligi sibi patiatur. argu. ad hoc, quia cùm vtrequæ literæ tribuant iurisdictionem, nisi per exceptionem elidantur: vt not. sup. eo. cæterùm. per consequens potest esse, quod pars non vult excipere contra iudicem. † Sed quid si sciret exceptionem: tunc fortè secùs esset, quandiu paratus est procedere secundum hanc decre. non teneret excõmunicatio in eum lata, quia cùm nõ sit de eius iurisdictione & c. alij non possunt ab eo puniri, nisi qui in iurisdictione sua sunt rebelles sibi & contumaces. ĩ. de offi. deleg. sanè. hic autem quia nõ est contumax, sed constitutioni obedit, puniri non potest.

Et hoc intelligo verum, scilicet, quod nõ tenetur obedire primis iudicibus, nisi ostendatur secundum rescriptum in quo iurisdictio saltem indirectè reuocatur, puta, quia dicit non obstan. literis ad tales iudices impetratis vel consimilia, vel quia secundæ literæ mentionem faciunt de primis expressè, per huiusmodi enim literas non reuocatur præcisè iurisdictio priorũ iudicum, sed per exceptionem: remanent enim iudices, & ideò tenet, quòd fit ab eis, sed si directè reuocarent, scilicet quòd non sit necessaria alicuius exceptio scilicet à superiore dicente expressè: reuoco commissionem quam ei feci, non ob fauorẽ partium, sed proprio motu, etiamsi nullus excipiat: tũc non tenet quod fit ab eo, quia non est iudex. infrà. de offi. vica. c. pe. ff. de iud. iudiciũ. ff. de postu. quos. Item not. quod licet partes parere debeant iuri coram iudice delegato quousque cognoscat, an sua sit iurisdictio vt sup. e. pastoralis. in princ. ff. de iudi. si quis ex aliena alij tamen dicũt, quòd partes parere nõ coguntur, quando inter iudices contentio est de iurisdictione, nec tenet quod fit ab eis. infrà, de offi. deleg. ex literis. nisi secundũ tenorem huius decre. Si autem de iurisdictione cõstat: tunc parendum est secundum quod not. infrà, de offi. deleg. cùm in iure. Item dicunt aliqui, quod etiamsi iudex dixisset reuocamus iurisdictionem talis iudicis, quòd partes huic reuocationi possunt renũciare & tacitè & expressè, etiam postquam iudices sciũt. quod in eorum fauorẽ. secus est si proprio motu reuocasset, factũ est quia tunc teneret, quod ante sententiam reuocationis fieret. ff. de offi. præsi. si fortè. infrà, de procu. mandato. alij tamen in hoc dicunt contra, & fortè melius, quia quando directò sic reuocat sine vlla exceptione reuocatum est, & hoc satis sonat diuersitas verborum de hoc plenius not infrà, de conces. præben. quia cunctis.

3 † *Executione.* quid si duo ordinarij eiusdem, puta quia habet ecclesiam in vtraque diocesi mandant eodem modo contraria sicut isti delegati? Respond. hoc nunquam habere locum [a], nisi in delegato, & quando ambigitur de reuocatione literarum, quia nec potest habere locũ, quia si vnus ordinarius mittit quod denuntiet aliquem excommunicatum ex sententia, quam ipse tulit tenent, & tunc alius ordinarius qui est ei par, non potest tibi mandare, quod ab eadem sententia denunties eum absolutum. Si autem mandat, quod denuncies à sua sententia eũ absolutum, securè illud facies.

4 † *Postulata.* Sed quid si non exhibeantur secundæ literæ: tunc executor exequitur mandatum priorũ si ad terminum præfixum non exhibuerit. infrà, de excep. pastoralis. tamen videtur quòd terminus non sit dandus sine causę cognitione. 3. q. 3. §. spatium. & hic cum iurisdictionem non habeat, nec terminum dare poterit, sed potest dici illud loqui de dilationibus, quę dãtur pro testibus & ad instructionẽ causæ, in quibus exigitur causæ cognitio, secùs in citationibus. Item cum non teneatur exequi mandatũ nisi literas ostendat iudici, ĩ. de offi. dele. cùmin iure. sic nec differre tenetur, nisi rescriptum ostẽdatur, si tamen incidenter venisset, expectaret eũ modicũ iudex, quousq; iret pro rescripto, quia non debet ei imputari si nõ venit cũ sacco paratus. ff. de so. quod dicimus. & l. si fortè. † nam literæ quæ nõ apparent, dicuntur

[a] Habere locum Vide etiã ad hæc eun dẽ Innoc. in c. cum iam dudũ infrà de præben.

dicuntur non esse. argu.ff.de contrahen. empt.l. in lege.de conse. dist.1.solennitatem. non tamen potest cogere aduersarium ad exhibendum eas, cùm non habeat in eo iurisdictionem:vt hic in fi.

5 † *Si ex ipsarum.* Sed qualiter potest illud perpendi ex sola inspectione literarum, nam licet secundæ expressè faciant mentionem priorum iudicum & rerum, per hoc nō constat eas reuocatas, cùm possint per suggestionem falsi vel dolo esse impetratæ.supr. eo.cæterum. Ad hoc ergò vt executori nullatenus sit hæsitandum, oportet vt hoc discat per assertionē partium, quia causarum merita &c.de resti.in integ. cùm ex literis.C.si per vim, vel alio modo.l.fi. & sic videtur, quòd aliquam potest exercere iurisdictionem inter partes, quod infrà.negatur. Aut nunquā poterit scire eas reuocatas, & sic credo, quòd nunquam ex sola inspectione potest scire, nisi aliquid intelligat ex literarum inspectione, & partium asser tione, & per hoc tamen non habet iurisdictionem inter partes, quia nisi priores literas habens, obiiciat aliquid cōtra secundas, iudex præsumit eas esse reuocatas, † Si aūt obiiciat, statim executor debet supersedere, quia per negationem facta est res dubia. C.qui.ad liber.procla. non licet. l.3. & l.4. hoc casu loquitur.sup. eod.pastoralis.quid si tunc dubium sit de reuocatione, quando expressè fit mentio iudicū & rerum, quia aduersario obiicitur literas esse impetratas per falsi suggestionem, per illam decre. sup. eo. cæterum.& qui aliter glossauerit sensu indiget. Item licet executor dubitet, an debeat absoluere vel condemnare, nō tamen secundum regulam Arriani pronior ad absoluendum.hoc ideò, quia non constat, an ille iudex habeat iurisdictionem.Hic tamen not, quid hæc decre.nunquam habet locū, nisi vbi aliàs contentio, vel concertatio est super literis, & vbi locum habet decre.sup.eo.pastoralis.si autem non esset concertatio super literarum pluralitate, sed tantùm diceretur, vel obiiceretur vnicas solas literas impetratas esse per dolū, vel falsi suggestionem inexcusabilem:tunc debet executor ei parere, quia iudex est, & hoc cōstat.arg.infrà, de offi.deleg. ex literis.& c.sanè.&c.si quando. *Hæsitandum.* & ita videtur, quòd non sit petenda copia rescripti, nisi dubitet, & vbi contraria mandata exhibentur contra tamen verum est; vt infrà, de offi. dele. cùm in iure. *Mandatum.* tunc non credimus quod debeat iterare denuntiationem. *Exequaris.* siue mādet quod absoluas excommunicatum quem prius denunciaueras, siue quòd priorem excommunicationem denuncies iniustam vel nullam, siue quicquid aliud quod comprehendi potest sub tenore rescripti. *Procedere* sed licet non tenearis exequi, non tamen debes impedire eos, vel executores eorum, quin hoc exequantur.infrà, de offi.dele. si quādo.sed inspecta decre.illa, potius videtur dicere contrarium si causā habeant prohibendi. *Et ad ipsum.* vt non exequaris mandatum, nisi secundùm tenorem qui hic continetur, & quem colliget ex inspectione literarum.

6 † Notat.enim hic primò quid iuris sit, quando diuersis temporibus huic executori porrigebantur diuersa & contraria mandata iudicum, quia primò mandauit vnus quòd denuntiaret excommunicatum, quod etiam fecit, in secundo mandauit alius quòd denuntiaret absolutum, quod facere non debet, & in isto casu non potest excusari iudex, quādo sciat contentionem esse inter iudices super eo tempore, quando secundas literas recipit, cùm sibi contraria mandata direxerint: ideò secundū mandatū nō debet exequi, nisi secundùm tenorem huius decre. Secundo autem no. hic qualiter executor ꝓcedere debet, quando simul vtrumque mandatū dirigitur executori & tunc eodē modo debet procedere secundùm tenorem huius decre.

7 *Dubitare.* & si dicat se dubitare, vbi dubitandum non est, & propter hoc iudex excommunicationis in eum sententiam proferat, credimus non tenere, quia cùm non sit de iurisdictione eius, non habet iurisdictionem super eum, nisi in casu vbi contumaciter resistit ei obedire quòd iste non facit. Item si recurrendum est ad arbitros, qualitercunque dubitetur de reuocatione literarum: ergò eadem ratione quandocunque hi executores dubitant de iurisdictione eorum supersedere debent. Alij tamen dicunt, sentētiam excommunicationis in hos executores latā tenere, si per alias literas nō sit iurisdictio reuocata, alioquin nō tenet.argu.infrà, de offi.dele. ex literis.sed certè illa decr.non loquitur in illo casu, quando in executores fertur sententia, sed quando ipsi executores ferunt in alios, qui turbant iurisdictionem eorum.

8 † Idem quòd dictum est in executore, qui dicit se dubitare vbi non est dubitandum, dicendum est in executore, qui dicit se certū, ꝙ exequatur vbi dubitādum est, q̄uis non improbabiliter dici posset, ꝙ in hoc casu lata in eum sententia ab eo cōtra mandatū cuius exequitur mādatū alterius iudicis tenet, & hoc ea ratione, quia turbat eius iurisdictionē, quę est iusta causa excōicationis, ĩ.de offi.deleg. c.j. Hęc aūt causa cessat in alio, s.quando nō exequitur, quia nullo modo turbat. Melius tamen est inter tales procellas iudici qescere, & neutrū iuuare, q̄ alterū iuuare, & alterū lędere.14.q.5.denique.23.q.2 primum. Et intantùm est verū, vt dicunt quidā, ꝙ tenet sentētia lata in hūc executorē, ꝙ etiā si postea appareat reuocatā iurisdictionē huius executoris: tenet tamen propter dubiū sentētia lata in turbatores, antequā super iurisdictione reuocata sit ꝓnunciatū, cùm ante vtrosque iudices iurisdictionem eū habere constet. Et hæc vera sunt, nisi nimis magna, & notoria & inexcusabilis esset excusatio & ignorantia prædictorum; quia tunc teneret sententia.

CAP. XXV.

OLIM, *ex literis interpositam.* infrà.de prębēdis. accedens. *Detinebat.* not.sequestrari, quod fieri non debet, nisi ex causa.infrà, de sequestra. ad hoc.C.de prohi.se.l.prima, secūda, quęstione sexta, quoties. *Omnia.* vel ad alterum, scilicet si probaret canonicam institutionem, vel dic vnum, scilicet, falsitatem probabit vt valeant literæ, quia aliter non reuocasset Papa iurisdictionem ab Abbatibus, nisi propter falsitatem: secundum autem probare tenetur, vt ecclesiam habeat. *Super his.* argumentum suprà, eodem.ex parte.infrà, de restitu.spol.ex conquæstione. ff. de excus.tuto. qui restituere. contra. infrà, de concessione præben. accedens. infrà, de præben.cùm iam dudum. infrà, de appellat. significauit. *Super his.* id est, super collatione eiusdem ecclesiæ sibi facta.

SUMMARIUM.

1 *In literarum impetratione non sufficit narrare factum nisi quis narret causam facti.*

2 *Non valent literæ ab excommunicato impetratæ tacente de sua excommunicatione, et an si per huiusmodi literas aliquid factum fuit retractabitur. habes in nume.3.*

4 *Valet processus habitus per literas tacentes: de excommunicatione antequam excipiatur de excommunicatione.*

CAP.

CAP. XXVI.

DILEC. *fi. abbas. amouendos.* generales tamen visitatores amouere nō possunt aliquos. infrà, de stat. mo. in singulis. & c. seq.

1 †*Sine causa.* nō sufficit narrare factum aut exspoliationē, nisi quis narraret causam facti, si talis est causa, qua expressa, præsumi debet literas non esse concessas: vt hîc. & C. de adopt. l. 3. & etiam modum facti, quando modus causam dandi vel negādi præstaret. C. de trāsact. vt resp onsum. nam aliter scriberet si in modum inquisitionis actum esset, aliter si alio modo. ar. 2. q. 1. in primis. inf. de accu. qualiter. el. 2. infrà. de simo. c. licet. *Excommunicationis.* si enim se excommunicatum dixisset, nullas literas obtinuisset, cùm ei interdicatur agere.

2 †*Viribus carere.* quomodo tenentur facere mentionem de causa amotionis, cum dicant nullā subesse. Respon. & si non subsit, debent tamē facere mentionem de ea, quā prætēdit visitator: præsumitur enim dolose seriem negotij tacere, si non facit mentionem de causa quam prætēdit iudex. infrà, de coha. cler. & mulie. super. eo.

Sed obiicies fortius, quare non dixit, si non fecit ☞ mentionem de re iudicata ab abbate. Respond. † quia ad hoc vt obstet exceptio rei iudicatæ oportet ꝙ eædem personæ sint. ff. de re. iudi. cùm quæritur. hîc autem fortè fuerunt alienæ, in primo enim iudicio fuerunt partes & abbas amoti, in secundo autem fortè amoti, & episcopus vel executores, qui eum expulerunt, vel subrogati loco eorum. Item oportet quod causa agēdi sit eadem. ff. de except. rei iudi. & an eadem. hîc autem non est eadem: cum causa primæ accusationis fuerit crimen: causa autem huius est expoliatio. Item alia actio. Item licet sententia feratur in causa proprietatis, non tamen parit exceptionem rei iudi. in causa possessionis, sicut nec econuerso. ff. de excep. rei iudi. & an eadem. in fi. ff. de vi & vi ar. cum fundus. ff. de acqui. possess. naturaliter. vel dic quod debeant facere mentionē de causa amotionis, & de sententia abbatis propter quam amoti sunt ab episcopo, vel executoribus, in qua sententia crimen pro quo amoti sunt continetur. Veritas enim est, quod de sententia mentionem facere oportet. Nec obsunt prædicta, quia non obstat exceptio rei iudicatæ, vbi non eædem sunt personæ & causa &c. quia hîc non opponitur exceptio rei iudicatæ contra literas, quia si de sentētia mentionem fecisset, literas non habuisset.

3 †Sed quid si aliquid per tales literas actum sit, nunquid retractabitur. ar. quod sic. s. eo. cōstitutus. &c. cum dilecta. infrà, de offi. vica. c. sua. 35. q. 9. veniā. ff. de iudic. si prætor. infra, de sent. excom. cum pro causa. inf. de re iudi. cùm olim. nec obst. 3. q. 6. §. exce. vbi dicitur, quod exceptio non admittitur post sententiam, quia non tenet, quod ibi dicitur vbi agitur de falso. infra, de procu. in nostra. & de proba. licet. & hæ literæ benè possunt dici falsæ propter suppressionem talis veritatis: imò quia replicatio omissa ante sentētiam proponitur post ex causa: vt ff. quādo act. de pe. est an. l. 2. multò fortius exceptio, ad idem. infrà, de re iudi. ad probandum. infrà, de despō. impu. ad dissoluendum. in fi. In contrarium videtur, quia per tales literas datur iurisdictio, licet elidi possit per exceptionem. s. eo. si autem. ff. de bo. pos. secundum tab. l. pe. §. testatio. Vnde si sciuit sibi exceptionem cōpetere, & non proposuit, imputet sibi: si nesciuit prætextu exceptionis de nouo repetæ non debet retractari sententia. infr. de re iudici. inter mona. ad idem. ff. de manu. cùm ex falsis. ff. de hær. insti. l. fin. Dicunt quidam sententiam latam occasione huiusmodi literarum retractandam per in integ. rest. Alij dicunt per tales literas non dari iurisdictionem, & sic nulla sententia ipso iure, & si iudex talis falsò iniustam tulit sententiam. infrà. de re iudic. cùm I. & A. C. si ex fal. instru. falsam. tu dic vt not. suprà. eodem. constitutus. in fin. gloss. & infrà. de re iudici. cùm Bertholdus. & suprà, eodem. cum dilecta.

4 †Et dic, quod processus per eas habitus valet antequam excipiatur de excommunicatione, literæ enim non afficiuntur excommunicatione impetrātis, quid enim nocet excommunicatio impetrantis quin Papa possit causam, cui vult delegare, licet afficiantur excommunicatione facientis. 3. q. 5. cōsanguineos. infrà, de procu. c. fi. vbi not. sed in odiū excommunicati datur exceptio dilatoria cōtra literas. de sententia autem amotionis semper proponi potest, sed in modum dilatoriæ habet proponi ante litem contestatam. C. de proba. excep. infrà de li. contestata. exceptionis.

SVMMARIVM.

1 *Nunquid modicum habens beneficium teneatur de eo in impetratione alterius beneficij facere mentionem, & quid de habente beneficium sufficiens, & tamen non facit mētionem, est tamen paratus resignare, an valeant literæ, habes in nume. 2.*

CAP. XXVII.

POSTVLASTI. *paternis.* Quia huic quæstioni non respondit, videtur quod de bonis paternis non debeat mentionem facere. infrà, de præsum. nonne. sed quidam contra, quia talis indignè accipit beneficium ecclesiasticum. 16. q. 1. quoniam quicquid. 12. q. 1. illi autem. ad idem. infrà, de præb. tuis. & c. episcopus. non tamen fateor, ꝙ indignè accipiat dummodò benè dispenset. *Cùm secundum.* infrà, de præben. cùm secundum. *Beneficio.* nomine enim bene-

a ficij[a] intelligitur præbenda. 1. q. 3. ex multis.

1 †*Sufficientis.* ar. ꝙ de modico & minus sufficienti beneficio non debet facere mentionem, ad idem de concess. præben. cùm dilectus. el. 2. arg. ff. de ven. inspi. l. 1. in fin. In contrarium videtur, quia quamuis modicum sit beneficium: tamen illi deseruire tenetur, & manibus victum quærere debet. 91. dist. clericus. Respon. si per simplicitatem non fiat mentio, nihilominus valent literæ. arg. s. eo. super. sed si dolose, secùs. infrà, eo. si proponente. & not. de hoc inf. eo. mandatum.

2 †Sed quid si habens beneficium sufficiens non fecit mentionem, sed sit paratus resignare, dicimus non valere literas, quia tempus datæ inspiciendum est. s. eam te. & ꝙ dicit de vicario, idem intellige si habeat aliquam possessionē ab ecclesia. 16. q. 1. pos-

b sessiones. vel reditum[b] vel pensionem. infrà, eod. ad audientiam. sed secùs de patrimonio.

a Beneficij. appellatione beneficij quid veniat vide gloss. in Cle. 1. auditor. in ver. beneficio. de rescri. in Cle. 1. in ver. beneficium. vt li. penden. & in Cle. si Romanus Pontifex. super vers. beneficio. de præbē. & gloss. in Cle. 1. in ver. beneficiali. de causa possessi. & proprie & in quantū hîc dicitur quod venit præbenda intellige latè sumpto vocabulo, Ita Ro. de concess. præben. decisi. 8. Item adde quod appellatione beneficij venit Papa Ita Abba. in c. ad aures. de pe. est tex. in c. 1. de maledic. Et vide glo. in Cle. 1 de rer. permut. vbi appellatione beneficij venit hospitale, no. tamen quod si Papa concedit potestatē alicui de prouidendo alicui de beneficio. non venit tunc beneficium curatum, ita Cat. in cons. 30 col. 4. versic. ad prædicta & an beneficij appellatione veniat etiam pensio, vide latissimè. per Felin. in c. in nostra. infrà. eo. tit.

b Vel reditum. Adde quod Cal in tit. de proba. consil. 30 reprobat Inno. hic. & ibi dicit, quod si per canonicos assignatur dimidia præbenda vni sacristæ ad eius sustentationem, talis sacrista impetrans beneficium non tenetur de hoc facere mentionem, & sequitur Feli. infrà. eo. in c. in nostra. col. 3. versic. 2.

SVMMARIVM.

1 *Reus vltra duas dietas originaliter citari non debet.*
2 *Legales dietæ quot milliaria contineant.*
3 *A fine diocesis computatur dicta, non autem à loco vbi reus est, vel vbi habitat.*
4 *Delegatus sedis apostolicæ nō potest vltra duas dietas trahere.*
5 *Partes etiam si consentiant in iudices, non tamen poterunt vltra duas dietas eos trahere nisi expressè consentiant quod vltra duas dietas eos trahant.*
6 *Delegatus si cœpit abesse vltra duas dietas, & non in breui reuersurus, tamen si reus vult litem prosequi: etiam ipse actor, si non appareret eum tacitè in eum consensisse etiam longius morantem, obtinere poterit à superiore reuocari huiusmodi delegatum.*
7 *Præsumitur impetrator habere mandatum nisi probetur cōtrarium.*
8 *Quæ sunt illæ personæ à quibus nō debet exigi de iure mandatum: habes remissiuè.*
9 *Nati de nephariis & incestis nuptiis non sunt nominandi filij nec alendi.*

CAP. XXVIII.

NONNVLLI. *Reus.* Actor enim benè potest citari vltra duas dietas, nam si Romanus conueniat Anglicum vltra duas dietas, & postea Anglicus reconueniat Romanum, vltra duas dietas coram eisdem iudic. benè citabitur vltra duas dietas, quia aliter causa procedere non potest, nisi alter alteri propinquaret, quamuis posset dici, quòd actor potius dicitur citare, quàm citari.

1 †Item dicitur, ꝙ originaliter reus non debet citari vltra duas dietas: nam secùs est, si actor fiat reus, vt in causa appellationis vel alio modo, quia semper à foro rei originalis computandæ erunt duæ dietæ, licet videretur contrarium, quia cùm illius tantùm ad quem appellatur sit forum attendendum, ab illo foro duæ tantùm dietæ sunt computandæ. Sed respon. ꝙ licet iudex appellationis posit cognoscere si vellet, tamen ex quo propter alienationé partium alij committit, potius sequetur forum, & fauorem rei originalis quàm actoris. & idem dicimus si actor reconueniatur, quia benè poterit vltra duas dietas citari, dummodò à foro rei non distet vltra duas dietas. arg. 3. q. 8. cuius in agendo.

2 †*Vltra duas dietas.* legales secundum quot. 20. milliaria dantur in die. ff. de ver. sig. l. 3. Nos intelligimus de vulgaribus. ar. infrà. de spon. ex liter. ff. de superfi. l. Labeo. infrà. de consue. cum dile. ff. de leg. 3. non aliter.

3 †*Dietas.* hæ autem duæ dietæ computantur à fine diocesis, vbi habet domiciliū reus, si personali agatur, vel vbi est res, vt hic, si agatur reali. & infrà. eod. c. proxi. arg. infrà, de fo. compe. ex parte. non autem credimus computandas à finibus diœcesis, vbi contractus celebratus est, vel delictum cōmissum, nam cùm ibi trahi non posit per iudicem ordinarium, nisi ibi inueniatur: vt not. infrà, de fo. compe, dilecti. eodem modo nec per literas apostolicas trahi debet, ad locum illi vicinū per duas dietas, alij contra. *Diœcesi.* not. dietam computari à fine diœcesis, nō à loco vbi res est, vel vbi habitat.

4 *Per literas.* hîc collige, ꝙ hæc constitutio in foro delegati sedis apostolicæ locum habet, nā ordinarij episcopi & archiepiscopi & etiam legati sedis apostolicæ benè trahūt vltra duas dietas: imò videtur quod deleg ti archiepiscoporum, & legatorum vltra duas dietas trahere possunt, quia non est prohibitum: alij contrà.

5 †*Impetratæ.* supple, quod trahantur vltra duas dietas. dicunt enim isti, ꝙ etiam si partes consentiant in iudices, non tamen poterunt vltra duas dietas eos trahere, nisi expressè consentiant, ꝙ vltra duas dietas eos trahant, & de hoc poterit constare, vel per confessionem partium, vel alio modo, etiam si in literis non contineatur, non obstante constitutione de duabus dietis. Alij dicunt, ꝙ ex quo consentiunt in iudices, non possunt cōtra eos proponere, quod eos traherēt vltra duas dietas, nisi fortè ad tam remota loca traherent, ꝙ etiam si esset hæc clausula, scilicet non obstante constitutione de duabus dietis &c. tamen appellare possent propter grauamen. Tamen quare hoc nō possunt proponere nō video, s. quod trahātur vltra duas dietas, cùm iste cōsensus non tollat aliud partibus, nisi quod eos nō possunt recusare, sed si grauētur, benè licet ab eis appellare.

☞ †Idem credimus, si consenserunt in iudices qui distabant vltra duas dietas, dummodò citēt eas ad loca, vbi lares habēt ipsi iudices, & communiter ibi habitēt, & credimus quod si in diuersis locis haberent loca vbi habitarent, tunc si vnus habitaret in vno loco, & alius in alio, ꝙ ad locum vbi quisquis eorum habitat possent citare partes, quia in hoc cōsensisse videntur tacitè, quia æquitas suadet quod partes compareant coram iudice, & non iudex coram partibus. C. de epi. & cle. iubemus.

6 †*Impetratæ.* si delegatus cœpit abesse vltra duas dietas, & non in breui reuersurus, tunc si reus vult prosequi litem, etiam ipse actor, si non apparet eum tacitè in eum cōsensisse etiam longius morantem, obtinere poterit à superiore reuocari huiusmodi legatum. ff. de vaca. mu. l. pe. & §. fi. ff. de proc. post litem. & l. aut longa. Et hac ratione videtur, quod si huiusmodi deleg. subdeleget causam huiusmodi, & postea incipiat abesse, vel etiam tempore subdeleg. aberat ꝙ licet ad eum sit appellandum, si medium causæ commisit. j. de offi. dele. super quæstio. tamen nec appellans, nec appellatus ad eū ire debebit, sed ad primum delegantem, vt alij committat causam appellationis. facit 2. q. 6. biduum. *Constitutione.* j. de æta. & quali. eam te. & non habet hîc locum, quod speciale derogat generali: vt s. eod. pastoralis. Sed hoc ideò est, quia non præsumitur dominum Papā, qui ignorat dietas, velle concedere vltra duas dietas. *Suscitare querelas.* quod est contra ius. C. de trāsa. l. causas. C. sen. rescin. l. fi. *Eas.* si darentur aduersario. *Indebita.* quia nō per literas legitimè impetratas, vel supple, maximè.

7 †*Mandato.* præsumimus impetratorē habere mādatum, nisi probetur contrariū, non enim est præsumendum qđ pecuniam suam iactet. ff. de prob. cùm de indebito. & quod inanibus laboribus se fatiget, hæc præsumptio, probationem iactat in negantē. ff.

☞ de prob. ab ea. *Mandato.* ad impetrādum, †quantūcunque enim aliàs generale mandatum habet ad negotia & lites, tamen non poterit impetrare, nisi habeat ad impetrandum speciale: consuetudo tamen curiæ Rom. est, ꝙ si contradictor negat impetratorem habere mandatum, impetratori incumbit probatio ante impetrationem, sed postea non.

8 †*Personis.* ff. de procu. sed & hæ. hi sunt ascendentes & descendentes in infinitum. de collateralibus autem non inuenitur in lege nisi de fratribus. Sed quibusdam videtur, quod etiam omnes agnati, s. qui per virilem sexū descendunt, & oēs cognati, qui per muliebrē, impetrare & agere possunt pro cōiunctis personis, dummodò sint in gradu, ꝙ eis succedere posint, & hoc dicunt. arg. l. ff. de proc. sed & hæ personæ. vbi dicit, quod inter coniunctas personas numerantur affines: ex quo colligitur quod si affines sint in gradu, & inter personas cōiunctas cōputātur quò ad

a Pro coniūctis. Ad de ꝙ cōiūctus in his in quibus requiritur speciale mandatū, non agit pro coniūcto. Bar. in l. 1. ff de mi. Bar. & Eod. post gl. in l ve-ro procuratori. ff. de sol. & d. Bart. Soci. in cōs. 154 col. 1. vers. secunda ratio, & quando coniūctus admittatur pro cōiuncto cū cautione rati, vel cū iuratoria cautione per eundē domi. Bar. Soci. in cōs. 110. col. 2. vers. 1. probatur. & ver sic postremo. & in cōs. 130. col. 2 vers. circa secūdum. Ad de tamen quod quādo sūt plures coniūcti qui volunt agere pro coniūcto sem per admittitur proximior: ita Alex. de Imol. in cons. 16. col fi. ver. postremo. & in cons. 71. col. 2. in fi. in 1. volu. Et quo ad acquirendū. An coniūctus æquiparetur procuratori. vide per eū dem Ale. in consi. 41. col 1. versi. Tertio quia, in 5. volu. Et vsque ad quem gradum dicitur quis cōiūctus per Ale. in cōs. 4 in 2. vo.

quò ad procurationes, multò fortius agnati vel cognati. Alij tamē dicunt ꝙ quò ad procurationem istā non reputant coniunctos collaterales, nisi fratrē & sororem, nec valet arg. de affinibus, quia nec affines collaterales admittēdi essent, sed tantùm ascēdentes, vt socer pro socero, & descendentes, vt gener pro genero. arg. pro his. ff. de post. l. 1. §. fi. & l. seq. Nec faciunt vim quantùm ad hanc procreationem
a inter naturales & legitimos, vel naturales tātùm[a], cùm & ipsi multis priuilegiis gaudeant: vt in Auth. qui. mo. na. effi. leg. §. 2. & §. seq. Idem dicūt quidam de spuriis, & natis de inutilibus nuptiis, & de incestis, dummodò certū sit, ꝙ de certo patre nati sunt, quia & si eis nō sint agnati: tamen eis sunt cognati. arg. insti. de suc. cog. §. vulgo quæ. quia vulgo quæsiti non habent agnatos

a Naturales tātùm. Adde an tales comprehendā tur appellatione cōiūctorum & affiniū. vide per Alex. in cons. 60. col. 2. circa fi. in 2. vol. Et ibi quid de spurio. Et quid de bastardo, per eundem Ale. in cons. 2. col. 11. in 1. volu. & adde Inn. hîc adde Anto. de Rosel. in arbore affini col. 14.

9 †Alij tamen aliter dicunt, quia nati de nephariis & incestis nuptiis, non sunt nominādi filij, nec alēdi, & omnis parternæ substantiæ indigni. in Auth. qui. mo. na. effi. leg. §. fi. Et idē videtur de spuriis, & omnibus aliis prohibitis, prҽter naturales. arg. ff. de sta. ho. vulgo. ff. de in ius vo. quia semper. insti. de suc. cog. §. vulgo. Imò quidā dicunt de naturalibus tātū. arg. C. de natu. lib. l. vlt. Sed nos hoc non credimus.

SVMMARIVM.

1 *Vbi quis reali conuenitur actione, & nomine rei sortitur forum, computandæ sunt dietæ à diocesi, in qua res est: cùm ibi conueniri debeat. Et quid sit dicendum in personali actione.*

2 *Iurisdictio priorum iudicum est suspensa, vbi causa appellationis est commissa ex certa scientia.*

3 *Iudices appellationis cognoscere debent, an sit legitimè appellatum, & an appellatio sit legitima.*

CAP. XXIX.

DILECTVS *filius. erat ecclesia.* Vbi enim reali conuenitur quis actione, & nomine rei sortitur forum, vt hîc, computandæ sunt dietҽ à diocesi, vbi res est, cùm ibi debeat conueniri: vt ꝭ. de fo. compe. sanè. C. vbi in rem act. l. fi. Idem est & si personali actione agatur: si tamē in rem scripta. ꝭ. de fo. compe. ex parte. Si autem personaliter cōueniatur, poterunt computari dietæ ab omni loco, vbi habet beneficia, si est ibi plenè instructus: vt not. ꝭ. de fo. compe. ex parte. cùm vbique possit conueniri.

1 †Et quod diximus in reali, scilicet, ꝙ non potest trahi vltra duas dietas a re de qua agitur, intelligas dictum propter odiū trahentium ad extraordinariū iudicem, nam aliàs benè licet etiam in reali actione reum conueniri vbi habet domicilium, & si ibi non sit res. C. de præscrip. long. temp. l. fi.

2 †*Procedentes.* & malè, cùm iusta causa esset appellationis, ex quo enim tenet appellatio, qđ est semper quando proponitur iusta causa appellationis, etiā si sit falsa. ꝭ. de app. vt debit⁹. iudex supersedere debet. C. de appel. quoniam. ff. app. pen. per totum. ꝭ. de offi. de. pastoralis. Hoc non placet. ꝭ. de ap. Romana. Si verò non fuerit appellatum, & tamen fingens se appellasse literas impetrauit, vel si appellatiò nō tenuit, quia sine rationali causa, vel quia tertiò in eadem causa appellauit, nihilominus procedit iudex prior, quousque impetrentur literæ appellationis: iudex tamen appellationis aliàs semper cognoscet. de app. vt not. s. e. pastoralis. in princ.

3 †*Cognoscere.* s. c. pastoralis. Contra. s. eo. cùm cōtingat. Sol. illud habet locum, quando diuersi iudices contendunt se habere iurisdictionem principalem: hîc quando non habent iurisdictionem principalē, alij in causa appellationis, nam ad iudices appellationis pertinet cognoscere, an sit appellatum, & an vera & iusta sit causa appellationis, vt hîc, *Pertinere.* i. an sit vera causa appellationis & sic iurisdictio sua debet remitti ad priores iudices. infrà, de appel. vt debitus. † nam quādiu cognoscit iudex appellationis, an sit recipienda appellatio, non debet prohibere priores iudices, à quibus appellatum est ante sententiam procedere. ꝭ. de appel. Rom. eccl.

SVMMARIVM.

1 *Secundæ literæ impetratæ nulla habita mentione de primis elidi possunt per exceptionem.*

2 *Exceptio odiosa etiam ex alieno facto competit.*

3 *Literæ secundæ nisi faciant mentionem de primis receptis, nō valent.*

4 *Electio eorum qui priuati non sunt potestate eligendi valet.*

5 *Is cui semel pro pluribus scribitur, scilicet, vt eos recipiat in canonicos, debet tamen tantùm recipere primum & non secundum.*

6 *Non potest aliquis authoritate literarum quæ elidi possunt aliquid petere.*

CAP. XXX.

CAPITVLVM *sanctæ crucis. Consimili.* id est, præbendali vel consimili, quia vterque debebat obtinere beneficium cùm vacaret. i. primo vacaturum, & dicunt quidam secùs, si in literis diceretur, quod assignarent ei præbendam, cùm primò facultas se offerret, quia tunc vtræque literæ valerent, & primæ & secundæ, & vtrique esset prouidendū, sed primo priori, & post illū secundo. Alij tamen dicunt, & fortè non malè, quia siue in literis vtrisq; dicatur, prouideatis ei de prima vacatura præbēda, siue prouideatis ei, quàm citò facultas se obtulerit, semper literæ secundò præsentatæ possunt elidi per exceptionem, quia nunquàm videtur esse intentio Papæ, quod simul plures vacaturæ in vna ecclesia debeātur, si post exceptionē primi, & postquàm esset assecutus præbendam, scriberetur pro alio, benè valerent secundæ literæ etiamsi in eis non diceretur, non obstante si pro aliis scripsimus: illud autē certum est, quod si in prædictis literis contineatur, non obstāte si pro aliis scripsimus, quod semper secundæ literæ valent etiamsi primus nondum sit receptus.

1 *Non habita mentione.* † & idcircò elidi possunt per exceptionem. s. eodem. cæterùm. si super eodem beneficio primo vacaturo erant secundæ impetratæ super quo erant primæ. † *Appellationi.* ex causa, q. a primò mandatum super primo beneficio pro alio receperant, vel tenet appellatio propter aliā causā iustam, & secundum hoc expones relaxetis, quantū ad istam sententiam, id est, nullam pronuncietis. Si verò nullam causam appellationi adiecit, tenuit excommunicatio vel suspensio, & tunc nō est necessaria expositio. Sed op. si nullā adiecit causam appellationi excōicatus est iustè, quia exigente contumacia vel negligētia capituli, licet b. iniustam causam prosequeretur, quia in suis literis nō fecit mētionē de prioribus: ergò non debet absolui, nisi sententiæ pareatur. ꝭ. de ver. sig. cùm olim. & c. ex parte. Sed resp. quia non absoluentur, nisi pareant sententiæ, & benè parent, si præstant cautionem de parendo iuri, quia pro sola contumacia erant excommunicati. nam cùm non esset lis contestata, adhuc non poterant excommunicari, nisi eum reciperent secundum hæc iura, ne sit contra. infrà. de eo qui mit. in posses. alij autem respond. illud loqui

quando ſine iudicio alterius poteſt pareri,quòd hîc
non erat,imò erat in præiudicium primi.ar.infrà,de
re.iudi.cum ſuper.

Sed dices,nunquid factum eſt prȩiudicium primo
cum ſciuerit agi ſuper præbenda ſibi debita?Reſpó.
non,cùm ſecundum agentem non potuerit prohibe
re,& non vtatur eo iure,quo ſecundus.ff.de re iudi.
ſæpè.in fi.quamuis quidam dicant , & fortè melius,
quod quia vtuntur eodem iure.ſ.mandato domini
Papæ ſuper eadem præbenda,& idcircò fit præiudi-
cium,ſicut eadem lex eſt in argumento. de hoc no.
infrà,de re iudi. quamuis. ſententia autem excom-
municationis lata per c.fuit iuſta.cùm nullus ſe op-
poneret:cùm tamen ſcirent,& fuit lata non præmiſ-
ſa appellatione,vnde ab ea abſoluendi non erant,ni
ſi eum reciperent,vt hîc dicitur.*Eos*.c.vel r.ſecundum
aliam literam,*Eo*.infrà,de præben.pro illo. vbi nota.
primò videtur quod contra.b.c. non habuit excep.
ex literis à.c.impetratis,cum non ſint ſuæ literæ,nec
a pro eo impetratæ,ſed contra illum.† Item mirabile
videtur,cùm capitulum non receperit.C.quomodo.
C.datur excep.ex perſona alterius vel literis?Reſpó.
non datur exceptio ex literis, vel perſona alterius,
ſed exceptio hæc oritur ex maleficio b.ſi ſcienter ve
ritatem tacuit in literis,vel etiam ſi ignoranter , vel
dic quòd exceptio odioſa etiam ex facto alieno cõ-
petit,& ſic volunt quidam colligere ex hac decre.
quòd ſi aliquis impetrat literas in aliqua eccleſia,v-
bi Papa prouidit aliis,non valent,niſi expreſſè ibi ſit
clauſula,non obſtante ſi pro aliis ſcripſimus,etiamſi
ante impetrationem literarum ei erat prouiſum ibi.
Sed nos contrarium dicimus.ſ.quòd etiam ſi nulla
clauſula,vel conditio pro vel contra apponatur in
literis,quòd ſecundo debet in eadem eccleſia proui
deri,& hæc decre.loquitur quãdo primò ſcribitur
pro vno vt ſibi prouideatur in primo vacaturo bene
ficio,& antequam prouideatur primo ſcribitur pro
ſecundo eodem modo:in quo caſu ſecundæ non va-
lent,non quia in eadem eccleſia alij prouiſum ſit,
☞ † ſed quia ſecundæ literæ ſuper eadem re non valẽt
niſi de primis fecerint mentionem.s̃. eo. paſtoralis.
§.1.& idem dicimus ſi ſcribatur quod ſibi prouidea-
tur,quàm primum ſe facultas obtulerit, etiam vbi
præbendæ non ſunt diſtinctæ,quia vna tantùm vice
oportet primo facultatem offerri:ſecus autem dice
rem ſi primo ſcriberetur pro vno,quod ſibi daretur
☞ prima vacatura , † Secundò pro alio quod ſibi da-
retur ſecunda vacatura,cùm hîc de diuerſis præben
dis agatur,vel ſi ſcriberetur pro ſecundo , cum iam
prouiſum eſſet prim,nam hîc non oportet dicî ſi ꝑ
5 alio non ſcripſimus.† Alij tamen dicunt,quòd ſecũ-
dæ literȩ nõ valent,niſi de primis receptis faciãt mẽ
tionem.ar.infrà,eo.mandatum.& c.ſeq.Si autẽ ſecũ
dus receptus eſſet,prefertur primo.infrà,de his quæ
fi.à ma.par.capi.ex ore.nam cum lite pendente non
debeat canonicis auferri poſſeſſio eligendi.infrà, vt
lit.pen.ad memoriam.

4 † Item cum non ſint priuati poteſtate eligendi,
tenet eorum electio.vt not.infrà,de præben.inter cȩ
tera.licet peccent eligendo,ſi fraudulenter forſitan
propoſitis exceptionibus differtur inſtitutio illius,
pro quo Papa ſcribit:& puniendi eſſent, vt ei quem
malitioſè fraudauerant,ſicut vni ex aliis prouiderẽt
infrà,de præben.dilectus filius g.Si autem alicui mã
datum eſſet,quod præbendam in aliqua eccleſia ali-
cui conferret,ſiue cũ cauſæ coguitione,ſiue non,non
credo quod pendente cognitione ſuper perſona il-
lius,cui mãdatũ eſt conferri, poſſit alij conferri.& ſi
☞ cõferatur,ꝙ teneat collatio,† quia hoc ipſo quod
dedit Papa alij poteſtatẽ dãdi præbendã,abſtulit ca-
nonicis conferendi poteſtatem,& hoc ſatis videtur
dici infrà,de conceſ.præben.& eccle.nõ vacan. con-
ſtitutus.imò quod plus eſt idem dicimus, ſi non ex-
preſſè eſſet ei data poteſtas prouidendi,ſed tantùm
executor deputatus eſſet ad faciendum,ſi ille ad quẽ
pertinebat de iure,hoc nõ faceret. infrà, de conceſ.
præben.& eccle.non vacan.propoſuit.& Arch.infrà,
de his quæ fi.à ma.par.capi.ex ore.ſecùs autem ſi tã
tùm datus eſſet executor ad compellendũ.infrà, de
præben.dilectus filius g.nec valet ſi dicatur adhuc
pẽdet lis de illo,cuius executor eſt,an ſit dignus, &
interim nõ debet poſſeſſione priuari,quia nõ priuat
eos Papa poſſeſſione eligendi , vtendo plenitudine
poteſtatis,vel alium ſuper hoc executorem conſti-
tuendo,ſed negotium illud ad ſe reuocauit,nec vult
alium de ſuo facto iudicare,quod eſſet ſi ad electio-
nem procederẽt,& de hoc plenius not.infrà,de præ-
ben. inter cætera.at in primo caſu non eſt ita , quia
nec ſibi,nec alij electionem retinuit.

5 † Item credimus quòd ille cui ſemel ſcribitur pro
pluribus,ſcilicet,vt eos recipiat in canonicos , licet
habeant aliquam exceptionem cõtra perſonas,nec
contra reſcriptum:tamen tãtùm recipere debet pri
mum,& non ſecundum,vt hîc:& ſecundo imponen-
dum eſt ſilentium,etiamſi pro primo tantùm moni-
toriè,& pro ſecundo executoriè ſcriptum eſſet , ſed
tamen tenet electio de alio facta , vt dictum eſt. †
☞ † *Prius*.videtur quod literæ monitoriæ C. non de-
beant impedire executorias.b.ſicut nec impedirent
iuramentum ſequens,ac ipſius obſeruationem. arg.
à contrario ſenſu.ſup. eo. conſtitutus. ſed illud eſt ea
ratione,quia iuramentum eſt licitum cùm in eo in-
a telligatur authoritas Papæ [a] excepta,licet Papa nõ
intelligatur ſcribere ex certa ſcientia contra illud,
niſi exprimat in literis:literæ autem iſtæ ſunt vitio-
ſæ,cùm veritate tacita ſint impetratæ,ſcilicet, quòd
reſcriptum erat pro alio,cui nõdum prouiſum erat.
☞ † *Nondum ſilentium*. ſed dices nonne hæc exceptio
fuit proponenda in prin.cõtra literas, ſcilicet quod
non valebant quia de primis mentionem non fa-
ciebant.Reſpon. ſic,& propoſita fuit à capitulo, &
propter hoc appellatum,vt prædictum eſt,vel etiam
ſi tunc omiſſa fuiſſet à capitulo,tamen tunc propo-
ni poſſet ab aduerſario,ſcilicet,C.quamuis dici poſ-
ſet,ꝙ & ſi vterque hanc exceptionem omiſiſſet ad
declinandum forum,tamen C.eam proponere poſ-
ſet,quandocunque ante ſententiam,ſcilicet,quod a-
lij eſſet præferendus.Quidam tamen aliter dixerunt
quod tantùm in initio proponi debet,ſed ſi diligen-
ter attendas,hic C.nihil proponebat contra literas,
quia nec cõtra eum agebatur,ſed per has literas re-
ſponſum fuit conſultationi capituli & ei prouiſum.

6 † *Silentium imponentes*. ne authoritate illarum ali-
quid petat,quæ elidi poterant,quia non faciunt mẽ
tionem de primis,ſup.eo.cæterùm.infrà,de offi. de-
leg.ex parte.niſi fortè in ſecundis eſſet clauſula in-
ſerta,non obſtante ſi pro aliis.uam hæc clauſnla in
in hac beneficiali litera, ſcilicet. recipiatis eum
in fratrẽ,& prouideatis ei cùm prima prebenda va-
cauerit,eſt largè intelligenda.ff.de cõſti.prin.l.fi. ſed
tamen reſtringitur ad illos,qui literas impetrauerũt
& beneficium obtinuerunt,& nõ extẽditur ad illos,
quibus nondũ eſt per Apoſtolicas literas promiſum.
nam ibi ſecundæ literæ non valẽt etiã ſine illa clauſu
la,nõ obſtante ſi ꝓ aliis,quia cũ vnũ tantùm ſit be-
neficiũ primò vacaturũ,nõ eſt credẽdũ, quod Papa
in duos diuidi voluerit.infrà,de præben.tuæ. dumo-
dò proſequi nõ negligat.Alij tamẽ cõtradicũt. ſ. ꝙ
authoritate huius clauſulȩ poterit petere beneficiũ,
etiã ſi primus nondũ haberet,ſed primo prius proui
debitum

a Authoritas Papæ. Adde Abba. ſuprà in c. conſtitutus. & ibi no. ad Innoc. & Abb. in c. ſignificaſti. in 4. & 5. col. infr. de elect.

SVMMARIVM.

1 *Quæ à iure præcipiuntur, licitè in pactum etiam in spiritualibus deducuntur.*

2 *Reuocari debet quod fit per literas subreptitias.*

CAP. XXXI.

1 AD *Audientiam. II. beneficio literarum.*† Nec reputamus hîc simoniam, cùm ea quæ præcipiuntur à iure licitè deducantur in pactum, etiam in spiritualibus. 18. q. 2. eleutherius. di. 6. c. contra morem. 28. dist. de syra. infrà, de elect. significasti. & illud est de iure, si vult habere beneficium, quod renunciet literis, quia quod plus est etiam si haberet beneficium, & etiam in pactionē deduci posset, quod illi renunciaret, cùm ad hoc teneatur de iure. infrà. de præben. cùm non ignores. & c. cùm iamdudū. & secūdum hoc expone venditas, id est, tali pacto renunciatas, nam si pro pecunia, vel aliquo temporali renunciasset literis, cùm ex eis habeat ius ad petendum spirituale beneficium, esset simonia. argu. suprà, eo. proxi. cap. vel retineas in proprio sensu, si non erat scriptum super prouisione spirituali, sed temporali, vel dic quod benè fuit simonia, nec hoc negatur. *Decernens de cætero.* hāc pœnam haberet ex eo, quòd vendidit literas, quòd de cætero per literas apostolicas ei prouideri non debet & iustè, quia aut renūciauit literis, quod haberet sufficiens beneficium, & tunc non valebunt secundæ literæ, quæ de sufficienti beneficio non faciunt mentionem. suprà, eo. postulasti. Aut non habuit sufficiens beneficium, & tunc imputet sibi.

2 † *Reuocand.* per tramites iustitiæ, puta prosequendo appellationem, vel petendo restitutionem in integ. contra sententiam vel mandatū, si quod factum est de prouidendo ei. Si autē sententia excōmunicationis, vel suspensionis propter contumaciam, vel missionem in possessionem lata esset contra eum, dicerē reuocandam etiā sine his tramitibus, & ita potest intelligi. suprà, eo. constitutus. quia non interest eius, nisi fortè ratione expensarum. ff. ne vis fiat ei qui in pos. l. 1. §. hæc verba. & expensas habere non debet propter fraudē. vel speciale est in beneficiis, vt nota. suprà, eodem, constitutus. & capitulo cum dilecta.

SVMMARIVM.

1 *Pars licet per fraudem literas obtineat nihilominus valent literæ, & processus per eas.*

2 *Literæ quandocunque per fraudem impetrentur, elidi possunt.*

3 *Electus in Episcopum retinet priora beneficia vsque ad transactum tempus de consecrandis Episcopis.*

4 *Non est præsumendum dominum Papam scribere super pluribus vacaturis.*

CAP. XXXII.

IN *Nostra. proposuisti.* Fraudulenter, vel dic, quòd hîc fraus non deprehenditur in prin. ex impetratione plurium literarum, nec ibi fraus est, quia hoc benè licet, vt si vnum non possit habere vel propter scandalum, vel propter ius vel alia de causa habeat aliud, sed deprehenditur ex postfacto, scilicet, ex malo vsu literarum.

1 † *Fraudulenter.* not. quod licet pars per fraudem literas obtineat, nihilominus valent literæ & processus per eas. Nec ob. sup. eod. super. quia ibi loquitur, quādo vel veritatem supprimit fraudulenter, vel exprimit falsitatem, quòd hic non fecit, cùm adhuc nullum haberet beneficium.

2 † Sed obiicies in secundis benè debuit facere mētionem de primis. suprà, eod. cæterùm. Sed illa loquitur, quando à diuersis personis super eodem facto diuersę literę impetrantur, sed hîc totum contrarium, quia ab vno super diuersis ecclesiis sunt literæ impetratæ, & ita non est etiam contra. suprà, eo. ex tenore. quia loquitur quando ab eodem, & super eodem negotio diuersæ literæ impetrantur elidi possunt. alij dicunt & melius, quandocunque per fraudem literæ impetrentur elidi possunt: quia dolo. &c. suprà, eodem. ex tenore. Nec obst. quòd hîc dicitur: nam si cùm primum beneficium obtinuit, exceptum esset de fraude, repulsus fuisset, sed post non valet hęc exceptio.

☞ † Sed dices nónne apparet quod per obreptionem obtinuit etiam primum beneficium: ergo & illo debet priuari. 1. q. 1. si quis. & not. sup. eo. cōstitutus. sed respondeo, ꝙ nō agebatur ad hoc, sed tātùm ad cassationem secūdarum literarum, & ideò super eo sententiari nō debuit. infrà, de simo. licet heli. Vel dicas quòd ista fraus non vitiat beneficium, licet vitiet impetrationem. Voluntas enim domini Papæ est, quòd ei prouideatur. item nō fuit ibi obreptio strictè sumpto vocabulo.

☞ † *Recepti.* per hoc dicunt quidam à simili, quòd si pars patiatur quæstionem super electione, vel præsentatione sua facta ad ecclesiam parochialem, cùm tamē possessionem ecclesiæ non haberet, si receperit pendente huius quæstione aliquam ecclesiam habentem curam animarū, hoc ipso videtur renunciare liti motæ super electione, vel præsentatione sua, quod hîc plenè colligitur. Itē ratione probatur, quia aut intendebat renunciare eam, recipiēdo secundam, & sic habemus propositum. Aut non intendebat renuntiare, sed intēdebat si obtineret in causa dimittere illam quam recepit lite pendente & accipere illam quam vicit, & hoc est penitus illicitum, cùm consensus huius non debeant esse temporales, sed perpetui: nam in eadem vocatione, in qua vocatus est, &c. vt septuagesima distinctione, capitulo secundo sicut. & consensus martimonialis: vt trigesimasecunda quæstione secunda, solet aliquando. infrà, de condi. app. c. fi.

3 Nō obstat infrà, de elect. cùm in cūctis. † vbi dicitur, ꝙ electus in Episcopum retinet priora beneficia vsque ad transactū tēpus de cōsecrandis Episcopis, quia sicut hîc dicimus, ita & ibi dicimus: quia recipiēdo Episcopatū priora beneficia renūciare intelligitur, vnde ex quo confirmatus est in Episcopum, nō posset dimittere Episcopatū, & ad priora beneficia redire. inf. de trāsact. inter. quāuis hoc ei sit seruatū à iure, quòd si ex necessitate iuris cassetur eius electio, quod possit ad priora beneficia redire, vt in prædict. decre. cùm in cunctis.

☞ † Item non obstat si dicas, si quis habet ecclesiam pleno iure, & quò ad possessionem, & quò ad proprietatem, & tamen si eligatur ad aliam & moueatur sibi lis, ita quòd possessionem eius habere non potest, propter huius electionem & consensum non videtur renunciare priori ecclesiæ. infrà, de elect. cùm in cunctis. vigesimaprima, quæstione secunda, si quis iam. & not. infrà, de pręben. de multa. ergo multofortius si habebat litem primò, nō videtur renūciare liti recipiendo ecclesiā, qa huic qui nihil habebat nisi litē, nō videt aliquid

aliquid imputandum, si accipit ecclesiam, & litem sibi seruauit, sed illi videtur imputandum aliquid, qui habebat ecclesiam, & litem accipit. His sic respondemus, quòd hoc totum facit malum initiũ, quod iste qui litigat & aliam acceperit, si cõditionaliter vel temporaliter consentiret, vt dictum est: & semper oportet quòd sit ibi istud malũ initium, quia aut non est protestatus de retinendo primum ius, & sic videtur ei renunciare, cùm vtrunque simul habere non possit, & recipiendo secundã præcisè & sine protestatione, primæ videatur renũciare. †Item, si protestatus tunc fuit malum initium est, quia temporalis fuit consensus, sed quando habet ecclesiam in pace, & consentit in aliam purè, in illius receptione ecclesiȩ non fuit malus consensus, imò bonus, quia semper est de præsenti, vnde hic nõ videtur renunciare primæ, quousque adipiscatur possessionem secundæ. decre. autem ista non facit multùm ad propositum, quia iste de quo loquitur decre. non potest aliud beneficium obtinere: est tamen statutum in odium impetrantis multas literas super beneficiis, & vt vitetur fraus horũ impetrantium, nam nos non possemus negare, quin ille qui receptus est ad vnum benfiecium posset aliud recipere, & super alio litigare, si ad aliud canonicè eligatur, nec per hoc videtur priori renunciare, maximè cùm vtrunque posset retinere. & generaliter dicimus quòd recipiendo vnam ecclesiam, videtur renunciare liti quam habebat super alia ecclesia, quam simul cum illa habere non potest, sed si esset tale beneficium illud super quo litigabat, quod nõ prohibetur retinere cum illo quod recepit, non videtur renunciare liti secundum recipiendo. Item habens ecclesiam ei non videtur renunciare, si consentiat in aliam, & de ea litiget, maius est enim renunciare ecclesiæ quàm liti.

4 *Huius molestari.* siue impetratæ fuerint antequam reciperetur in aliqua ecclesia, siue post, quia nõ est præsumendum, quod super pluribus vacaturis dominus Papa scriberet. Sed si postquam receptus est ad vacaturam præbẽdam impetrauit literas de vacante beneficio, non facta mentione de priori receptione, credimus valere, si velit renũciare iuri, quod habet ex priori receptione, quia non credimus hãc veritatem suppressam talem, qua expressa literas non habuisset. argum. 7. quæstio. 1. pastoralis. ĵ. de præben. cùm secundum. argum. suprà. eodem. super literis.

SVMMARIVM.

1 *Pars quæ ratum habuit factum procuratoris falsi non potest postea contrauenire.*

2 *Dominus videns causam suam suo nomine agi per falsum procura. nec contradicit. præiudicat sibi.*

3 *Reuocatio procuratoris debet notificari aduersario ad hoc vt sibi non præiudicet quod cum procuratore ab eo constituto factum est.*

4 *Licet dominus reuocauerit mandatum, valent tamen literæ si procurator id nesciuit.*

CAP. XXXIII.

EX PARTE *decani. impetratæ.* Ante istas. nam si post impetrentur aliæ contra istas, valent, vt infrà, in fin. huius decre. dicitur. Vel dic. quòd illæ fecerunt mentionem de primis, & quod de consensu partium impetratæ erant, aliàs enim non valerent. & hæc clausula ad præsentes & ad futuras literas refertur.

1 †*Protulistis.* contra. infrà. de procu. in præsentia. C. de procu. licet. Sol. si constaret per confessionẽ partis aduersæ quod reuocatum esset mandatum sine fraude, haberent locum contraria, sed hîc ex perspicuis indiciis dolus præsumitur. C. de do. dolum. & ideò non præsumitur facta reuocatio, nisi fraudulẽta. Vel dic & melius, illam locũ habere in illo qui nunquam fuit procurator cõstitutus, nam si semel fuerit constitutus, vt occurratur fraudibus, statutum est, quòd quicquid fit cum eo antequam reuocatio notificetur aduersariis, vel iudici tenet. infrà. de procu. mandato. & in aliis concordantiis positis in gloss. quæ incipit, & benè. Hic autem certum est, quòd si ratum habuerit factum procuratoris falsi, siue expressè, siue tacitè, dummodò eius nomine agatur, vlterius contrauenire non potest. ff. rem ra. habe. l. 3. §. falsis. ff. de neg. gest. si pu. §. sed si ego. ff. de re iudica. licet.

a 2 †Et ex hoc[a] dico, si dominus videt causam suã suo nomine agi per falsum procuratorem, & nõ contradicit, ꝙ fit sibi præiudiciũ. nam ex voluntate sua creditur agere, cùm possit eum prohibere, & non prohibet. ff. de re iudi. sępè. & contra eum mandabitur sententia executioni, cùm credatur ex mandato agere. ff. de re iudic. l. 4. debuit enim protestari quod factum procuratoris suo nomine agẽtis cùm primò sciuit, sibi displicebat. C. de filiisfamil. l. 2.

a Et ex hoc dico. Adde ꝙ hic sequitur Oldr. in consi. 290. inci. profũdamẽt. & Ang. in l. mutus. §. is qui procuratorẽ. ff. de proc. Ab. in c. q̃uis. infrà, de re iud. Ca. & Imo. in c. cum olim. ĵ. de offi. deleg. & vide Feli. & ibi cõcor. per eũ in c. fraternitatis. colũ. 4. circa me. inf. de testi. & vide de hoc dicto p Alexã. de Imo. in repe. l. sępè. col. 1. ff. de re iud. vbi latissimè. Et vide Alex. in cõs. 158. colũ. 3. ver. benefacit. in 2, volu.

3 †*Protulistis.* & benè. ad hoc enim, vt sibi non prȩiudicetur, quod cum procuratore ab eo constituto factum est, oportet quòd notificet aduersario reuocationem. ar. ff. de procuratoribus. si quis procuratorem. & sic inteligimus infrà, de procuratori. ex insinuatione. & in præsentia. vbi nota. argumen. ff. rem ratam ha. ne satisdatio. infrà, de procura. mandato. vel quod publicè cõscribat dominus, ne quis habeat eum pro procuratore. arg. ff. de institu. l. sed & si †. 1. & seq. sed. hȩ leges loquũtur tantùm de procuratore negotiorum, & intelligimus, quòd possit reuocare ante litis contestationem, quia post non potest sine distinctione. vt ff. de procur. quæ omnia. & l. seq. & l. post lit. & l. seq. *Dicebat.* & benè, quia post reuocationem suam fuerat impetratæ. Nec ob. quia tenet, quòd contra eum fecit. s. lit. contest. quia illud tenet in fauorem iudiciorum, nisi aduersario, vel iudici notificet, vt dictũ est. sed secùs est in literis vbi confessio sua in eo præiudicat sibi, quod est contra eum, sed pro se nõ prodest. *Concilij.* sup. e. nulli. *Personis.* ff. de procu. sed hæ. *Procuratorẽ.* quid hoc impedit.

4 † Sed non videtur necesse reuocationem peruenire ad aduersarium, ex quo ipsemet confitetur se reuocasse, quia ipsi sua confessio præiudicare debet, & in fauorem aduersarij inductum est, quod reuocationem significet iudici, sed dic, quòd quamuis reuocauerit mandatum, tamen literæ valent, si procurator nõ sciuit, quia non est ibi aliquod de vitiis contentis. sup. e. nonnulli. & benè potest habere ratam impetrationem ab alio factã, & sine vitio. sed si reuocatio ad eum peruenisset, tunc literæ falsæ essent. sup. eod. nõulli. & ideò nulla ratihabitione possent vires suas recuperare.

SVMMARIVM.

1 *Rescriptum non extenditur ad personas in eo nõ contentas.*

CAP. XXXIIII.

SIGNIFICANTE V. Hoc est ideò, quia ita generaliter locutus fuit V. remẽn. quòd non poterat de persona constare, nam etsi per aliqua adiecta posset constare, quod V. Leodien. esset illa persona contra quam agere volebat, licet in literas cum

cum V. remen. nominauerit, nihilominus per illas literas conueniri posset. arg. insti. de leg. §. si quis in 1 nomine. C. de testa. si quis in. † *Conueniri.* rescriptum a enim non extenditur a ad personas non contentas in rescripto, imò quò ad res & personas restringendum est. sup. eo. sedes Aposto. & infrà, c. proxi.

a Extenditur. Et sic strictè interpretatur. Ad de Soci. in consi. 112. col 3 post mediũ. replicatum in 2. vol. consi. 172.

CAP. XXXV.

RODVLPHVS CLERICVS.

SIGNIFICAVIT. *Poterant conueniri.* contra dominam agere non possunt ex persona eius, quia non erat eis debitrix tempore datæ literarum, quod inspiciendum est. s. eo. eam te. infrà. eo. c. si. nec ex persona defuncti, cum morte eius expirauit iurisdictio antequam citaretur, ff. qui satis. cog. si decesserit. ff. de reg. iur. Neratius. infrà, de iudi, quia. contra, s. eo. pastoralis, in fi. de offi. dele. licet. nobis non placet hoc, imò dicimus, quòd etiam si citatus non sit ille contra quem literæ impetratæ sunt nominatim, tamen successor generalis & hæres conueniri possunt per literas impetratas contra prædecessores. infrà, de fo. compe. dilecti. hîc autem loquitur, quando prædecessor illius qui modò conuenitur, non erat expressus in literis, sed tãtùm per generalem clausulam poterat conueniri, & tunc locum habet quod dictum est, si in vita sua citetur, vel exprimatur prædecessor, successor non poterit conueniri, quia super prædecessore nõ habuit exercitium iurisdictionis. s. eo. pastoralis. §. fi. † & tamen benè fatemur, quòd per generalem clausulam potest conueniri nomine alicuius ecclesiæ ille qui factus est prælatus post impetrationem literarum, quia non propriè dicitur conueniri persona prælati, sed ecclesia.

CAP. XXXVI.

EX INSINVATIONE. *mentionem.* Nam hîc est talis falsitas, qua tacita præsumitur, qđ literas executorias non habuisset. *Mentionem.* in Authen. vt spon. largi. §. & hoc insuper.

SVMMARIVM.

1 *Quot modis dicatur quis negligere, vel non prosequi gratiã Papæ.*
2 *In literis non est considerãdum tẽpus datę sed præsentationis.*
3 *Virtus præsentationis tanta est, vt si secundus impetrãs prius præsentat secundas literas, in quibus continebatur, si pro alio non scripsimus, præfertur tamen in beneficio.*
4 *Literarum præsentatio non sufficit quod executoribus fiat, nisi fiat collatori beneficij.*
5 *Capitulum nolens subire laborem contradicendi non imprudenter faciet recipiendo omnes in canonicos, de quibus ei scriptum est à Papa.*
6 *Non potest capitulũ de criminibus vel alijs defectibus opponere contra præsentatores literarum.*
7 *Nunquid receptus in canonicum per capitulum, possit se illi opponere qui præbendam petijt per literas Papæ.*

CAP. XXXVII.

MANDATVM *apostolicum. Si pro alio.* apponitur enim hæc clausula in fauorem ecclesiæ, cui scribitur, vt si de alio grauata est authoritate sedis Apost. quandocunque siue ante impetrationem literarum secundarum, siue post, vel etiam si contra eam aliquis agat, antequam lis finiatur vlterius non grauetur de alio prætextu istarum literaram, ponitur etiam in fauorem impetrantis, etiã si pro alio scriptum sit, ipse tamen dolo vel negligẽtia negligat prosequi literas suas, secũdus non obstãte qđ pro alio scripsit, poterit petere beneficium.

1 † Dicimus autem eum negligere vel nõ prosequi gratiam Papæ, qui literis, vel iuri suo renunciauit, vel contra quem sententia lata est, vel qui vxorẽ accepit, vel qui habitum clericalem eiecit, vel qui primam præbendã vacantem post præsentationem literarum non obtinuit, vel qui non prosequitur litigando contra capitulum, vt illam sibi det, quia siue eo sciente dedit capitulum illam præbendam alij, siue eo ignorante, nunquam tamẽ potest aliam petere, quæ post illam vacabit, quia non est scriptũ nisi pro prima, & non licet fines mandati excedere. ff. man. diligenter. sed potest denũciare superiori, quãdo eo ignorante collata est præbenda, vt procedat secundum tenorem. c. infrà, de præb. dile. fil. Si verò eo sciẽte necessitate iuris coacti sunt alij dare prębendam huic debitam, imputet sibi. ff. de re. iu. sæpè. & hoc ea ratione, quia si primus prudenter egisset, secundus pro quo scriptum erat cũ clausula, nullã præbendam habuisset, & ita culpa eius translata est præbenda ad alium: Vnde iustũ est, ꝙ decætero nullam habeat, secùs autem esset, si sine clausula scriptum esset pro vtroque, quia tunc vterq; debet habere aliquam præbendam, nisi per culpam alicuius eorum perdatur aliqua præbenda: vel transferatur in alium, iustum est ꝙ ille qui prior erit tempore omnibus sequentibus præferatur, vt not. j. de præben. relatum. alij tamen dicunt idem vtrobique. idẽ videtur etiam si prædictis modis non neglexit, vel renunciauit, sed tantùm in hoc negligens fuit, quia literas non præsentauit, quia ex quo secundus non inuenit primas literas præsentatas, etiã si ex necessitate omisit vti primus, tamen per secundas literas obtinebit beneficium, non obstante contradictione primi. Nec obstat clausula quæ hîc ponitur.

2 † Et est ratio, quia tempus non datæ literarum, sed præsentationis est considerandum, vt s. eo. c. capitulum. infrà, de app. super eo. nam cùm literæ capitulo dirigantur, & eis incumbat dare canonicatũ & præbendam, iniustum esset ꝙ ipsi ligarentur literis non receptis. & ideò sic est intelligendum mãdatum, recipiatis eum in canonicũ & assignetis ei primò vacaturam præbendã, subintelligendum est, s. quæ vacaret post præsentationẽ literarum: Vnde si post datam literarũ, & ante præsentationem earum vacasset præbẽda, & alij data esset authoritate illarũ literarũ, sibi alia quę vacaret post præsentationẽ literarũ secundarũ dãda esset. arg. j. de app. super eo.

☞ † Item, dicimus ꝙ ratione præsentationis literarũ hoc habet, ꝙ si postea recipiatur alius in canonicum authoritate secundarum literarum, primus præfertur secundo, etiam recepto in canonicum in assecutione præbendæ. ar. s. e. capitulũ. & si cõtradiceretur, malitia sua alicui prodesset. Item, cùm nihil sit ꝙ primò debeat imputari, quia solicitus fuit in prosecutione iuris sui, quare non præfertur secundo in eo, ꝙ nulli quæsitum est adhuc, sed ad collationẽ partium eorum quibus fauendum non est, cùm iniquè egerint pręferendo secundũ in receptione, vel collatione canonicatus, quia licet sit canonicus, tamen nihil iuris habet in præbenda. Fatemur tamen, quòd si præbendam ei dedissent, quod illa nõ posset ab eo qui iam ius habet auocari. inf. de præben. dilectus filius.

3 † Item dicimus, quòd tanta est virtus pręsentationis, quòd si secundus impetrans prius præsentat secundas literas, in quibus cõtinebatur, si pro alio nõ scripsimus, tamẽ præfertur in beneficio, quia sic est intelligẽdũ, si pro alio nõ scripsimus qui literas pręsentauit, & si in literis primis continebatur eadem clausula

clausula,non potest habere beneficium per illas literas,quia sic intelligendum est,si tempore, præsentationis literarum pro alio non scripsimus.

4 † Item dicimus,quòd non sufficit præsentationẽ literarum fieri executoribus,nisi fiat collatori beneficij,quia nõ est executoris dare beneficium, sed tãtùm potest cogere ad dandum,sed si esset executor cui licet conferre,si pro alio scriptum non esset,primò vacaturam præbendam in vna ecclesia, & alius post impetrationem huius executoris, & præsentationem ei factam impetrat literas ad capitulum, & præsentet,præualebunt primę,licet postea præsentẽtur capitulo,ea ratione:quia primæ præiudicant secundis.sup.eo.cæterùm.quia collatio huius præbendæ ad executorem pertinet,ideò sunt sibi literæ præsentandæ,& non capitulo:sed si capitulum ignoranter contulisset secundo præbendam,tunc dic secundum quòd not.infrà,de elect.innotuit. Non autem credimus,quòd licet per annum distulisset vti literis impetratis,quòd propter hoc videatur renunciasse literis Papæ,vel non prosequi.

Nec ob.sup.eo.plerunque.quia loquitur de literis impetratis in iudiciis vel causis,hîc autẽ loquimur de literis beneficialibus,quæ non pereunt secundis impetratis super eodem beneficio,& si prius præsentarentur secũdę,vel etiam si multo tẽpore vti postponatur,& dicimus quòd si ille, qui primò literas impetrauit aliquo prædictorum modorum neglexit vti literis beneficialibus, literæ secundæ valent, nec impediuntur per primas,etiamsi in secundis cõtineatur clausula illa tantùm,si pro alio non scripsimus,dummodò neglexerit vti primis,& non intelligitur pro eo scriptum, qui contrarium facit ei quod scriptum est.

☞ † Sed oppones:ergò tãtùm valet huiusmodi clausula,si pro alio non scripsimus,quantùm si adiiciatur qui gratiam huius prosequitur, & hoc quidam dixerunt.Sed nos dicimus ad hoc valere hanc adiectionem,quia executor datus in secundis literis,vel etiam fortè capitulum cui scribitur pro receptione primi & secundi,præfiget terminum primo,qui pręsentauit literas,vt si vult prosequi gratiã Papæ,prosequatur,alioquin prosequatur secundus.ff.de opt.leg.sicut.sed si esset ibi tantùm,si pro alio non scripsimus,non valent literæ secundę super eodem beneficio impetratæ,licet non prosequeretur gratiam Papę.fortè vel quia execratur lites & non vult litigare in præsenti,sed expectat magis cõgruum tempus ad litigandum,vel expectat,quòd illi ad quos pertinet electio propria voluntate sine coactione ipsum recipiant,& si non in prima vacatione,tamen in secunda vel tertia,vel vlteriori. Hoc tamen sic credimus,si nondum post præsentationem literarum vacauit aliqua præbenda,quia adhuc potest expectare & petere,vel si composuissent de secũda, vel vlteriori danda,sed si neutrum horum interuenisset,non videtur,quod prætextu primarum literarum,secũdus ☞ impediatur. † Et etiam plus dicimus,quia si est ibi clausula quæ ponitur in hac decre. quandocumque secundus petat præbendam authoritate ipsarum literarum,& sciat primus, nisi veniat & prosequatur præbendam authoritate priorum literarum , quòd fit ei præiudicium,si scit pręebendam peti,quę primo loco ad eum pertinet.infrà,de reg.iur.quamuis.& ff. de reg.iur.sępẽ.& intãtum fit ei pręiudicium, vt nec aliam præbendam authoritate illarum petere poterit,quia de ea scriptum non est, & ideo idem diximus,si secundis literis non contineatur, si pro alio non scripsimus,quia vtrobique videtur Papę intentio fuisse,quòd de pluribus non grauetur.

5 † *Prosequi.* licet autem capitulum, vel Episcopus cui scribitur super receptione alterius,possit se defendere contra petentem beneficium,quando primò pro alio scriptum est,vt hîc,& sup.eod.capitulũ. prudenter tamen faciet capitulum,si non vult subire laborem contradicendi,si omnes recipiet in canonicos,quia nemini pręiudicatur,cùm iuribus canonię omnes pariter possunt vti sine alicuius præiudicio,licet de præbendæ assignatione est vis,quia potest fieri eis præiudicium, & ideò dicunt quidam q tunc faciet sibi exhiberi vtrasque literas , & procedet secundum tenorem decre.sup. eo. cùm cõtingat & si non seruaret istam formam,incurreret pericu- ☞ lum quod est infrà,de præben.dilec.fil.g.† Si autem vult contradicere capitulum,vel Episcopus,aut cõtradicet primo præsentanti literas,vel aliis postea presentantibus:si vult contradicere primo, tunc ipse solus ad quem pertinet receptio & collatio præbẽdæ se opponere potest,illi autem pro quibus primò scriptum est opponere se non possunt,quia nõ possunt dicere quod sibi debent præferri , quia primò præsentans,debet alij præferri.sup.eo.capitulum.

6 † Item de criminibus,vel aliis defectibus opponere non possunt,quia eorum non interest,vt not.in frà,de accus.super his.sed si vult aliquis obiicere primo post presentatas suas literas,tunc quò ad impugnandum receptionem suam,solum capitulum, vel Episcopus admittitur,quia non interest primò presentanti literas,si primò secundus recipiatur quàm ipse,quia in assecutione prabendę pręcedet,licet primò receptus sit:vt not.infrà,de preben. relatum. si autem post pręsentatas literas petat sibi assignari pręebendam:tunc capitulum si habet primò pręsentantem pro canonico recepto,prudenter faciet,si se non misceat liti,sed sinat eos litigare, & acquiescat mandatis iudicis vtriusque partis,secundum tenorẽ decre:cùm contingat.Si verò nõ habet pro canonico,tunc contradicat capitulũ,vel Episcopus si vult, & si non vult contradicere,sed libẽter assignat pręebendam primò pręsentanti,tunc si primus obtineat postea contra,capitulum patietur pœnam quę est infrà,de pręben.dilec.fil.g.quia malitiosè egit, cum neutri debeat assignari beneficium,ex quo probabiliter poterat dubitari.sup.eo.cùm contingat.

Nos tamen hoc,quòd dictum est de procedendo secundum tenorem decre.sup.eo.cùm cõtingat, non credimus,nisi vtrique executores mandarent, vel parati essent,vt ex tenore eius decre. colligitur. & bene dicimus,quia si ipse presentans primò velit se opponere quòd potest,quia sua interest, & pro suo iure appellare,vt 2.q.6.non solent.& nisi de iure suo dicat fieri sibi pręiudicium.infra,de reg.iur.quãuis.in hoc.s.quod secundus pro quo lata est sententia obtinebit pręebẽdam,sed si iustam causam haberet ignorantię,primus etiam post latam sententiam pro secundo præsentãte,& etiam postquam sibi esset assignatum beneficium,daretur sibi in integrum restitutio,ex generali clausula.ff.ex quib.cau. in integ.& not.infrà,de procu.quærelam.Contra capitulum autem,si bona fide denegabat primò præsentantem recipere,nec malitiam adhibuit in assignatione præbendæ facienda secundò , nullam habebit actionem.fortè melius dicitur,quòd habebit actionem contra capitulum,quia debuit sibi cauere, quòd ille cui præbenda assignabatur,seruaret capitulum indemne.ff.de rei ven.is a quo.& l. seq. ff. de peti.hære.l.pen.

7 † Sed quæritur,an receptus in canonicum per capitulum possit se opponere illi, qui petit præbendã per literas Papæ,vel canonicatum tantùm:& dicũt quidam,

quidam quod sic. Aliis videtur quòd non possint se opponere receptioni in canonicum, nec assignationi prębendæ, quia non interest eorum, quia nullum ius habēt in præbenda futura, & in canonicatu nullū fit eis preiudicium, sed cōtra literas benè possunt opponere, quòd non valent, quia non faciunt mētionem de sua receptione, quam si Papa sciuisset, non scripsisset pro eis, & si recepti à capitulo nullum habeant ius certum in præbenda, nec aliquid petere possint ratione receptionis suæ, vel prouisionis à capitulo factæ, tamen ratione accessorij superior cū opportunitas se offeret faciet assignari præbendā. infrà, de præben. relatum. infrà, de conces. præben, cùm super quæstione. 14.

☞ † Et Papa nunquā intendit dare literas præiudiciales. ff. de vul. sub. l. ex facto. & contra literas se opponere potest semper quousque alius recipiatur in canonicum, quia vsque tunc ex eis agit, & vtitur impetratis, sed ex quo receptus est, à capitulo, nihil potest proponere contra literas, quia non iuuabit se principaliter ex literis, sed ex receptione sua, quia receptus est in canonicum, & si obiiciatur ei, quod non potest petere præbendam ex tali receptione, quia si cōtrariū diceretur aperiretur via vacaturis. Respon. quod ex receptione simplici capitulum nō posset agere ad præbendam vacaturam, nec etiam vacantem certam. arg. opp. ff. de contrahen. emp. l. vlti. & ad Treb. l. 1. §. si habes. C. de do. vel æris. cum suis concor. sed ex receptione quæ est facta authoritate Papæ, qui non impeditur concedere vacaturas. *Intentio*. quod apparet ex appositione clausulæ.

CAP. XXXVIII.

LIteris Apostolicis. *Nisi alio*. idem & si sit clausula, si pro alio non scripsimus, nō enim aliud intendit dominus Papa per clausulā istam, nisi vt ecclesia de plurium receptione non grauetur. sup. eod. ☞ mādatum † *Monitorias*. ar. quod ex solis monitoriis habet ius ad petendum. ad idem. sup. eo. c. capitulū. sed non est verum, licet illi prouidere teneantur. j. de præben. dilect. §. g. nam neque ex monitoriis, nec ex præceptoriis, nec executoriis, sed habet officium iudicis ad petendum beneficium iudicis secundum tenorem literarum Papæ, & si Papa contulisset, tunc haberet ius in re.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum speciale factum abbati, derogat generali facto Episcopo.*

CAP. XXXIX.

ABBATEM. *Qui prouideret*. Nec tamen adhuc prouidit, vnde speciale mādatum abbati directum in suis ecclesiis, non præiudicat generali mandato episcopi in omnibus ecclesiis. supr. eo. c. 1. & c. pastoralis. si autem iam prouidisset ei abbas in vna ecclesia, & postmodum alia vacaret, non video, quare episcopus non posset alij ibi prouidere in qua non esset alij prouisum, cùm diuersę sint ecclesię, nisi fortè essent ecclesiæ de mensa abbatis, vel nisi collatio pertineret ad abbatem, tunc enim cùm omnes vno iure censeantur, si vni prouidit grauatus est abbas, vnde episcopus non potest alij prouidere.

Et hoc intelligo verum, quando vult prouidere authoritate literarum impetratarum postquam ꝓuisum est primò, nā si ante impetratæ fuissent secus: vt no. s. eo. mādatum. *cogi*. quando in literis non cōtinetur per eccl. censu. compellatis. verius credimus quòd non sit hæc sufficiens ratio, imò nec vera, ꝙ non possit episcopus cogere abbatem ad prouidēdum illi de quo scriptum est episcopo, quia ex quo in literis continetur, facias tali clerico prouideri, poterit quoslibet cogere ad prouidedum etiam si ibi non dicitur, per censuram ecclesiasticam cogas, ☞ sed illa est sufficiens ratio & vera, † quia speciale mandatum factum abbati, derogat generali facto episcopo, vel quia clausula, si pro alio nō scripsimus, eximit eum à iurisdictione episcopi, & quòd in ecclesiis illius abbatis illi prouidere non possit *Prouidendi*. quando in literis continetur authoritate nostra prouideas.

SVMMARIVM.

1 *Non potest secundus deleg. absoluere nisi elapso termino priori assignato.*

2 *Absolutio secundorum iudicum tenet etiam ante terminum si partes consentiant.*

3 *Remissio excnmunicati ad excommunicatorem locum habet in ordinariis etiam si sit ab eis appellatum post sententiam excommunicationis.*

4 *Debet excommunicatus absolui præstita cautione & iuramēto, priusquam cognoscatur de iniusta excommunicatione.*

CAP. XL.

AB Excommunicato. *Statuto*. scilicet, quia iniustè, vel non præmissa monitione, vel nō seruato ordine dicit se esse excommunicatum. † *Obtentis*.
1 iste secundus non potest absoluere, nisi elapso termino assignato priori, & si absoluat non valet, quia iurisdictionem habet ex tempore limitatam & formam certam. argu. s. eo. cùm dilecta. nec etiam sufficit, si partes consentiant in eum, cùm nihil attendatur forma solita, & etiam honor excommunicationis. sed & si omnes, s. partes & iudices cōsentiant, quòd ante tepus absoluatur, tamen nō valet absolutio, quia cùm sub conditione sit tibi mandata absolutio, scilicet, si primus intra certum tempus non absoluit, quod secundus absoluat, ante conditio-
a nem [a] extantem, nulla sibi absolutio compeit. ff. de verb. signi. cedere diem. repete tamen ꝙ diximus. j. de offi. dele. de causis.

[a] Ante conditionem. Et sic attenditur implementum conditionis in literis executoriis. adde P. de Ancha. in consi. 297. incip. Efficacib. col. 4. post princ.

2 † Quidam tamen benè fatentur, quod si excommunicator diceret ego non absoluam: vos absoluatis eum si vultis, quòd in hoc causu secundus potest eum absoluere etiam ante terminum, quia in manifestis non est locus coiecturis. ff. de verb. obli. continuus. §. cùm ita. alij tamen dicunt, quòd tenet absolutio secundorum iudicum etiam ante terminum si partes consentiant. primus autem post terminum assignatum potest absoluere, semper antequā pronuntiet eum iniustè excommunicatum, & etiam si partes velint, quod sic probatur, quia quādocunque ante absolutionem constat de iusta excommunicatione remittendus est ad excommunicatorem. Et sic apparet, quòd apud primum etiam post terminum assignatum remanet iurisdictio, & sic habet super eum iurisdictionem in eo pro quo excommunicatus est, ex quo patitur se absolui, absolutio tenet.

☞ † Item cùm iudicia sint absolutoria, & nihil aliud hìc petatur, nisi absolutio, & ille qui excommuncauit paratus sit absoluere audiendus est, & tenebit absolutio, & hoc habet locum, vbi per errorem omissa est absolutio antequam procederetur ad cognoscendum de iustitia excommunicationis, nam si hoc petat excommunicatus semper antequam de iusti-

tia excommunicationis cognoscatur absoluendus est: vt not. in glo. veruntamen. Ita si contra statuta concilij generalis, id est, iniustè excommunicatus est, quid faciet hic excommunicans ad quem remittitur. Respon. si credit se iustè excommunicasse non absoluat, sed ad alium mittat, † quia postea ad eum remittetur pro mandatis recipiendis. ꝭ. de offi. del. prudentiam. si verò non credit se iustè excõmunicasse prudenter facit, si absoluat eum.

3 *Obtentis.* remissio ista excommunicati ad excommunicatorem habet locum in ordinariis, etiamsi sit ab eis appellatum post sententiam excommunicationis. infrà, de offi. ord. ad reprimendam. infrà, de sen. excom. per tuas. in fi. in delegato autem ita dicendum si non fuit appellatum, nam si fuit appellatum & appellatio recipiatur, non habet iurisdictionem delegatus. infrà, de offic. dele. pastoralis. §. præterea. & ideò non remittitur ad eum. Item si fuit appellatum à delegato, & lata sit sententia diffinitiua per delegatum, intra annum remittẽdus est ad delegatum. sed post annũ minimè, superiori ratione. inf. de offi. dele. quærenti. sed sine vlla remissione delegans iuxta formam ecclesiæ eum absoluet, cuius authoritate excommunicatus est, sed si subdelegatus excommunicauerit, & ab eo appelletur, delegatus primus tantùm absoluere debet. infà, de offi. deleg. super quæstionum. §. porrò. & §. vlti. si autem primus delegans absolueret, teneret absolutio. Item & si alij deleget absolutionẽ, & ipse delegatus absoluat, tenet absolutio. arg. cõtra. infrà, de offic. ord. ex parte. infrà. de sen. excom. cùm pro causa. sed antequã primus delegans, vel deleg. secundò super absolutione, absoluat, potest excipi quòd non absoluat, vel nõ procedat per tales literas veritate tacita impetratas. Si enim dixisset, quomodo delegatus est medius inter primum delegantẽ & subdelegantem, non habuisset literas nisi ad eum, s. deleg. argu. prędictæ decre. super. etiam ex causa potest legitimè appellari, si autem absoluat, non præmissa appellatione tenet, licet non debet fieri, nec nocet, si postea appelletur, quia cùm sententia excommunicationis non suspendatur per appellationem, multò fortius absolutionis, quia promptiora sunt iura ad absoluendum. &c. ff. de acti. & obli. Arrianus. † Item

1 omnis res, per quascunque causas contrahitur per easdem dissoluitur. infrà, de reg. iur. cap. primo. sed per solam sententiam fit quis excommunicatus: ergò & per solam absolutionem absolutus fit aliquis. Item sicut actio iniuriarum tollitur pacto, ita & hæc sententia absolutione. ff. de pac. l. si vnus. §. pacta. hoc autem posito, quod sit sublata quòd verum est, non debet amplius excommunicari, nisi pręmissa canonica monitione. infrà, de sen. excom. sacro. & probata causa. 2. q. 1. nemo. & nisi sint cõtumaces de nouo. 11. q. 3. certum. *Difficultate.* iuramẽti & cautionis mãdatorij. infrà, de restit spo. literas, in fi. †. Quidam tamen & fortè benè dicunt, quòd iurare debet, ne disciplina ecclesiastica rumpatur. argu. 23. q. 5. excommunicatorum. infrà, de eo qui dux. in ma. quam pol. per adul. significasti. & ita nõ est contra. infrà, de iureiu. & si Christus. vbi sunt authoritates prohibentes iuramentum. sed supple non iurabit omninò, vel frustrà, id est, sine causa, hæc autem est prædicta causa quę est iusta. infrà, titulo proximò, cùm inter.

4 *Cognitio.* veruntamen priusquam cognoscatur de iniusta excommunicatione, absoluetur præstita cautione & iuramento, & postea cognoscet solus delegatus de iustitia excommunicationis, scilicet, an excommunicator iustè, vel iniustè, vel ex ordine, vel ex animo, vel ex causa excommunicauerit.

Et hoc est verũ, quãdo quęritur de iniustitia excommunicationis vt excommunicatori pœnam infligat, & tunc puniet iniustè excomunicantem. infrà de sent. excommu. sacro. si verò inuenerit iustam excommunicationem, remittet excommunicatum ad excommunicatorem, vt eius mandata recipiat. ꝭ. de offi. deleg. prudentia. & attende cùm dico quod statim debet absoluere, nisi obiiceretur, quod pro manifesta offensa est excommunicatus, vel quia nõ paret rei iudicatæ: tunc enim debet præcedere emenda. infrà, de ver. sig. ex parte. & capitulo seq. De causa tamen principali eodem modo cognosceret, si est causa inter Episcopum & excommunicatum, & in literis sit apposita clausula consueta, scilicet audias, si quid fuerit quæstionis: nam nullus debet esse iudex in propria causa. C. ne quis in sua causa. l. prima. si verò cum alio causam haberet coram excommunicatore, aut est appellatum aut non. Si nõ est appellatum eodẽ modo procedet inter partes, si in literis sit mentio de appellatione: vel eius cognitio causæ demandatur. si verò sit appellatum, debet tum remittere ad Episcopum, qui de causa cognoscere cœpit. ff. de iudi. de qua re. infrà, de iureiurand. ad nostram. 2. nisi sit ibi prædicta clausula, si quid manserit quæstionis: Et quia perpertuata est eius iurisdictio per citationem. infrà, de offic. delegat. gratum.

† Sed obiicies quòd nunquam habuisset literas nisi dixisset contra statutum cõcilij generalis se excommunicatum fuisse, ergò si hoc falsum appareat, debet carere commodo literarum sup. eod. super literis. Respondeo, hîc illa regula fallit propter periculum excommunicationis & participationis, vnde statim absoluendus est. vt in decre. cùm contingat. Item hæc exceptio cùm sit peremptoria non debet proponi contra literas. ꝭ. de lit. contest. c. fin. &. ꝭ. de foro compe. ex parte.

SVMMARIVM.

1 *Mentiri plus est, quàm verum tacere.*

CAP. XLI.

SI *Proponente.* Secùs si non proponeret sed subiiceret, quia tunc crederem valere rescriptum, † 1 quia plus est mentiri quàm verum tacere. arg. sup. eo. postulasti. *Fraudulenter.* hęc est causa. quare rescriptum non valet, scilicet, fraus, suprà, eod. super literis. & c. in nostra. vbi de hac materia notauimus, nec potest de facili pretendere ignorantiam in proprio facto. ff. pro suo. l. fin. in fin. & notat. ff. mandat. l. item quæritur.

SVMMARIVM.

1 *Nunquid si quis aliquem conuenit personali actione coram aliquo iudice, possit eum coram alio iudice etiam ordinario super alia personali conuenire.*

2 *Ordinariis iudicibus non debet subtrahi debitus honor.*

3 *Non licet reo actorem conuenire nisi sub actoris iudice.*

CAP. XLII.

QVIA *Nonnulli. Nomine.* hîc tenetur crimine falsi, sicut & qui supposuit partum. ff. de fal. falsi nominis. & l. qui falsam. & sequens similiter. *Et qui eas.* non valet, quòd fit per eas literas pro his quorum nomine sunt impetratæ. *Nihil.* de iudic. eum quem. *Ad futuras trahunt.* id est, aliquos citari faciunt super controuersiis de nouo emergentibus, ac si literas ad eas traherent & valet sententia in nouis negotiis, nisi excipiatur contra. suprà,

§.eo.significauit.§.eo.eam te. ex tenore.

1 †*Pluribus*. dixerunt quidam, ex quo aliquis conuenit aliquem personali actione corã aliquo iudice, coram alio iudice etiam ordinario super alia personali non potest eum conuenire, quia si reo qui fauorabilior est in iure.ff.de reg.iu. fauorabiliores. hoc nõ licet.C. de sen. & interlo. in Auth. & consequenter multò fortius, nec actori.ff.de re iud.nõ debet. Si actor conuenit aliquem super aliqua actione personali, licet super alia per aliud rescriptũ coram aliis delegatis ipsum cõuenire non possit, tamẽ coram ordinario ipsum poterit conuenire, & hoc vt honor non subtrahatur ordinariis ipsis. nam reo istud nõ licebit, si velit reus recõuenire, quia nõ coram ordinario, scilicet, corã delegato istud facere debet: ꝙ tamen credimus verum. nam benè potest actor reũ conuenire sub diuersis iudicibus ordinariis, vel ordinario & delegato alio, & super personalibus & realibus actionibus, & quod dicitur in prædicta l. fauorabiliores. &c. intelligimus in eadem causa, & corã vtroque iudice fauorabilior erit reus quàm actor: sed incipiendo causam coram diuersis iudicibus, fauorabilior non est, & sequeretur absurditas, quia coram delegato non posset, cùm nõ sit ei cõmissum, nec coram ordinario, vt dicunt quidã.

2 †Itẽ debitus honor subtraheretur iudicibus ordinariis, ꝙ esse nõ debet. ỹ. de app. vt debitus. intelligo ergò decr. hanc † ꝙ si super personali actione conuenerit coram iudice delegato, & impetret literas ad alium delegatum contra eundem super alia actione personali, carebit commodo literarũ & cõdemnabitur in expensis, vt hîc. secùs si coram ordinario conueniat. cùm hoc non inueniat prohibitũ.

†Si quæras quare aliud sit in realibus? dicimus ꝙ in realibus computantur dietæ à diœcesi vbi sunt res. §. eod. dilect. filio. 1. vnde sæpè contingeret, quòd non posset sub vno delegato omnes reales intentare, & aliæ etiam rationes assignari possent. Item alia ratio potest assignari quod actori licet coram pluribus ordinariis conuenire, sed non reo, quia iura voluerunt subtrahere materiam malignãdi reis, qui quasi offensi libenter se vindicarent etiam iniustè: sed hoc de actore non præsumitur.

3 †*Reus*. quamuis reo non liceat conuenire actorẽ, nisi sub actoris iudice, tamen malitiosè facere potest, & potest repelli per exceptionem iudex rei, sed si non excipiatur ante litem contest. tenebit quòd legitimè coram eo fiet, dummodò aliàs iurisdictionem habeat. ff. de iudi. l. 1. alij contradicunt. *Quomodo*. §. eod. super. si proponente. *Expensis*. §. eod. cæterùm. *Condemnetur*. nihilominus accusari poterit criminaliter de crimine stellionatus. ff. de cri. stel. per totum.

CAP. XLIII.

CVM *in multis*. in ar. Idem videtur, quòd si ibi ponitur clausula, & nonnulli homines, vel aliæ consimiles cum eadem sit ibi ratio. idem etiã videtur, si dicit sibi damnum, vel iniuriam factã per homines alicuius loci, vel quia conueniet alios quasi vniuersitatem, & tunc loco vnius censetur, si in illo loco non est vniuersitas, non poterunt per illud rescriptum conueniri vltra 4. Idem videtur, si in literis dicitur: cites omnes illos, quos talis tibi nominauerit: sed si in literis dicitur, cites omnes, qui ei contradixerunt, vel qui eum molestarunt super tali re, dicunt quidam secùs esse, sed nos non videmus, quare hoc dicant. in causa autem inquisitionis siue de crimine, siue de iure inquiratur, plures quã quatuor citari possunt, quia non trahuntur in iudiciũ, sed superior ex officio inquirit. *Generalem*. nam omnes expressi in literis conuenientur, & propter eos 4. *Vel quatuor*. credimus tamen ꝙ si super re indiuisibili, vel etiam in eo casu, in quo essent ad eosdẽ iudices remittendi literæ impetrentur, ꝙ etiam tunc plures quàm quatuor poterunt per illas literas cõueniri in iudicium. vt notat §. eod. pastoralis. in glo. quid si. Alij dicunt, quòd licet ille, qui impetrat literas super certa re etiam indiuisibili, dicat alios sibi iniuriari: tamen per generalem clausulam non citabuntur, nisi quatuor.

Fatemur tamen, quòd alij quorum interest, si volunt pro suo iure agere coram eodem iudice, ꝙ admittendi sunt, vel etiam si coram aliis agere vellet, ꝙ sunt ad eundem iudicem remittendi. ỹ. de reg. iu. cùm semper. ff. de libe. cau. pariter. †*Citatorio*. cuiuslibet illorum quatuor. nam si velles intelligere, quòd tantùm quãdo primum citat, debeat illos quatuor exprimere, nõ esset contra fraudem prouisum, quia primùm citatorium potest multis esse occultum, & vocat hic primum citatoriũ, propter multa citatoria eidem personæ facta, non tantùm in principio causæ, sed etiam in qualibet parte iudicij, & in illis citationibus sequentibus non est necesse exprimi illos quatuor.

SVMMARIVM.

1 *Non possunt delegati causas minoribus subdelegare.*
2 *Non debet fieri commissio clericis plebium Lombardiæ.*
3 *In causis tractandis quæ sint loca magna vel insignia.*
4 *Manifesta & notoria pro expressis haberi debent.*
5 *Locus vbi causa agitur debet esse magnus & insignis.*

CAP. XLIIII.

PRAESENTI *decreto*. *Prouidendum*. per hæc verba dicunt quidam ꝙ hæc decre. non statuit ius, sed est prouisio quam Papa suis legatis & cancellariis imponit, & dicunt quod literæ valẽt, & si in minoribus personis fiat cõmissio, potest cõtra eos excipi, ꝙ per illas literas non procedatur, cùm non sint de personis hîc contẽtis. arg. ad hoc, quare hoc enim imputaretur vel iudicibus vel partibus, cùm tantùm delegantis sit eligere iudices, quibus committat, & non debet dare iudicem ad petitionem partium. ff. de iudi. obseruandum. Melius videtur ꝙ possit contra tales iudices excipi, & ex talibus causis appellari, & alludit consuetudini Romanæ ecclesiæ, vbi de facili cancellarius non dat iudicem ex officio suo, sed partes eos eligunt. Nam si certum esset, ꝙ ex se cancellarius eos dedisset, non haberet cõtra eos locum exceptio vel appellatio, & videtur ꝙ huic exceptioni possit renũciare tacitè & expressè, quia in fauorem eorum introductũ est, scilicet, ne coram vilibus personis partes & aduocati eorũ stare cogantur. † Item videtur, quòd si Papa scribat alicui nominando eum magistrum, vel simplicem clericum, quòd non habet locum exceptio, quia ex certa scientia videtur facere contra constitutionem.

1 †In legato credo contrà nisi partes consentirent. & hoc idem multò magis intelligo de legatis, scilicet, quod non possunt minoribus subdelegare causas, & non habet locum hæc decre. in auditoribus. ỹ. de offi. dele. super. §. 1. Item ordinarij non comprehenduntur hac constitutione. *Dignitate*. not. infrà de præb. de multa. † *Honorabilibus*. sufficit quòd ecclesiæ sint cathedrales, nõ sufficit ꝙ sint collegiatę, sicut sunt multæ in Sicilia & Tuscia, nisi sint ita honorabiles, ꝙ ibi sint clerici propter scientias. & mores & diuitias honorandi. † Quid enim si magni viri

magnam causam agerent coram illiteratis & pannosis clericis, verè risui pateret.

2 †Quid dices de clericis plebium Lombardiæ? Respondeo, non debent eis fieri commissiones, nisi sint aliàs honorabiliores, vt Modecienſ. ecclesiæ, & sancti Antonij, & sancti Dominici.† *In ciuitatibus.* sufficit enim episcopalem esse, vt ibi causæ agitentur, etiam si non sint magnæ, & etiam si non habent peritos. Alij cótra, arg. pro his, quia cessat ibi causa huius constitutionis, quia non poterũt ibi habere aduocatos, nec alia necessaria, sed in aliis locis non episcopalibus necesse est, quòd sint magnæ, & quòd habeant peritos, & propter hoc dicuntur insignes.

3 †*Copia.* tam pro aduocatis quàm pro assessoribus & consiliariis. quæ autem sint loca magna vel insignia, vel vbi dicatur esse copia peritorum, ad communem opinionem prouinciæ recurrendum est. ff. de sup. leg. Labeo. & arbitrio boni viri, id est, iudicis illius terræ, ad quem fit citatio relinquetur. ff. de ver. obli. continuus. & nõ arbitrio iudicis ciuitatis, qui in hoc potius pars censetur quàm iudex, quia nõ præsumitur, ꝙ contra factum suũ sententiaret. C. de arbi. ne in arbitris. sed quid si locus ille alium haberet iudicem in temporalibus, & alium in spiritualibus. Respódeo, si ambo sunt præsentes, simul amborum arbitrio diffiniẽdum est. Et idem si sint plures, dummodò omnes hi domini ijdémque iudi. sint personæ ecclesiasticæ, quia ad secularẽ iudicem arbitrium non credimus eundũ, & si nõ sint omnes præsentes, tantùm præsentes procedãt, & si omnes domini ijdémq; iudices essent absentes, vel certa ratione suspecti: tunc alij boni homines eligentur ad hoc, & si non possent hi cócordare procederetur secundũ tenorem consti. ȷ̃. de app. legitima. & procedent hi nõ seruato iuris ordine. Nobis magis placet, ꝙ arbitriũ boni viri dicitur, id est, iudicis qui de causa cognoscit: & sic loquitur. l. ff. de ver. obl. cótinuus. *Causæ. delegatæ. iudicibus.* deleg. †*Impunè.* & si contra talẽ absentem procedatur quasi contra contumacem non tenet si notoria facti est executio eius, puta ꝗ a nulli est dubium, vel esse debet, ꝙ locus ad quem citatur non est insignis: sed si dubia esset excusatio de facto: tunc debet ire & coram eo proponere de facto loci & peritorum vel huiusmodi: & si pars neget, debet requiri arbitriũ boni viri, cui si pars citans stare noluerit, pars alia appellet & securè. & si pars alia quæ allegat cótra locũ, arbitrio stare nollet, iudex securè procedat, & si aliquis à bono viro dicit se grauatum super hoc: id est, à diffinitione hac, an sit locus insignis vel non: tunc non licet appellare: sicut nec in arbitris, ipsius enim arbitrium dicitur. ff. de verb. obli. continuus. Item quia modicũ interest, ff. de ap. l. I. vel dic, ꝙ etiam sine requisitione boni viri potest statim appellare ex his causis scilicet, appello, ne procedas, quia nõ est locus iste aptus examinationi causarum, vel propter sui vilitatem, vel propter defectũ iurisperitorum: iudex autẽ qui cognoscet de appellatione, si inuenit causam verã appellationis, cassabit quicquid iudex fecit pòst appellationem: alioquin confirmabit. ȷ̃. de appel. interposita. in princ. appellatio autẽ nec in hoc casu, nec in præcedenti est admittenda, nisi certum esset locum non esse aptum. ff. qui satisda. cog. si verò, §. I. †Sed quid si pars nõ vadat nec appellet, quia credit se tutum per hanc constitutionem vbi dicit, non paretur impunè. Resp. tutius est ire, & defectum coram iudice exponere, sed si nõ vadat, & feratur sententia cótra ipsum, vel missio in possessionem, vel excommunicatio, non tenet, quia citatio nulla est. argum. ff. de arbit. si cum dies. §. si arbiter. Sed contra videtur, ꝙ semper teneat, nisi in citatione exprimeret errorem, puta venias ad talem locum non insignẽ, sicut dicitur in sententia. 2. q. 6. §. diffinitiua. in princ.

4 †Sed respondeo, & in sententia, & in citatione sufficere, si notorium est impedimentum, & hæc notoria manifesta, pro expressis debent haberi. ff. qui satisda. cog. si verò. ff. de fer. l. I. alij contra. Sed si nõ sit notorium, si non vadit, tenet excõmunicatio, & missio in possessionem. ff. de iud. si quis ex. infrà, de ap. si duobus. nec facio vim, vtrum iudex sciuerit defectũ loci, an ignorauit, sufficit enim in veritate esse, quòd notorium est, ibi defectum loci esse, credimus tamẽ, ꝙ expressè proprio verbo tacitè litigando, in talibus locis possunt renunciare huic exceptioni: sed nõ eundo ad alia loca, vel non appellando, non videtur renunciare, vel tacitè consentire, ꝙ procedant, imò potius contradicere.

5 †Item dicimus, ꝙ licet iudex delegatus clericos peritos haberet qui iudici, & partibus possent sufficere pro consiliis, tamen in hoc casu impune nõ paretur, quia licet in vno termino habeat eos paratos, fortè non habebit in alio, quia etiam consiliarij & aduocati nõ habent ibi propria domicilia, vel maiora salaria requirerent, & fortè non poterit eosdẽ consiliarios & aduocatos in alio termino habere, quòd est graue, & dispendiosum in singulis causis nouos aduocatos conducere, & secreta suæ causæ reuelare, cùm boni iudicis sit sumptibus & laboribus partium parcere, nobis videtur, quòd est necesse, quòd locus vbi causa agi debet, sit magnus & insignis, ita quòd qui vadunt illuc pro causa, inueniãt ibi hospitia & conductitia pro se, & euectionibus suis, & vbi inueniantur necessaria victualia pro cõmuni prætio. † Et ideò adiecit insignia, quia benè sunt alicubi loca magna, & tamen ibi prædicta non inueniuntur, neque conductitia, neque venalia, vel si inueniũtur, hoc fit cum magna difficultate, quia nõ sunt ad hoc consueti. possunt etiam hæc inueniri in aliqua modica villa, & tamen nõ est idoneus locus, quia non est magnus, nec insignis. Esset enim ridiculum, ꝙ causæ tractarentur in tam vilibus locis, etiã si ibi esset copia peritorum, nec credimus necesse, ꝙ ibi morentur periti, nec hoc dicit hæc litera, sed sufficit quòd ibi de vicinis locis possit haberi copia peritorum.

SUMMARIUM.

1 *Oportet iudicantes in causa reali esse rebus vicinos.*
2 *Processus habitus absente altera parte non valet.*
3 *Graue est defendere quod expressè potest renunciari & non tacitè.*

CAP. XLV.

DISPENDIA litium. Personales literæ confirmatoriæ, & processus per eas habiti, nõ impediunt literas in communi forma impetratas, siue impetrentur ante confirmatorias, siue pòst inter easdem personas. †quia conseruatores nõ habent cognitionem, nisi oriatur exceptione aduersarij: vt not. ȷ̃. de offi. dele. statuimus.

Item hæc decre. non habet locum, quãdo appellatur à grauamine ante sententiam: tunc enim potest impetrare literas ad quoscunque vult, nam qua ratione debẽt impetrare ad iudicem appellationis, eadem ratione debent impetrare ad iudicem principalis causæ, cùm vni aliis non possint prohibere vti sua iurisdictione. ȷ̃. de ap. Romana. §. I. hoc etiam ex eo apparet, quòd si quis coram eodem iudice, contra

contra eundem mouet plures personales actiones & in vna appellauerit, & in alia non, nihilominus coram diuersis iudicibus prosequetur plures actiones personales contra eundem. Sed nõ est malũ, quia non sunt ambæ principales, & est necesse ad hoc, vt locum habeat hæc decre. quòd ambæ sint principales, & non appellationis: & videtur quod hęc decre. habet locum, nõ solùm in literis apostolicis, sed etiam in aliis. Sed si aliquis corã conseruatoribus, vel aliis iudicibus non habentibus potestatem cognoscẽdi, de eo super quo trahitur in iudicium cõuenitur, nec propter hoc minus valet processus habitus per has literas, sed frustratoriè trahens aliàs punietur.

1 † *In personalibus.* secùs in realibus, cum res aliquãdo oporteat subiici oculis, & ideò oportet vicinos esse rebus. ff. de censi. forma, infrà, de lib. oblat, significantibus. *Qui verò contrarium.* cum effectu, scilicet, vtendo pluribus literis, nam si vnis tantùm vtatur, valebit processus habitus per eas.

2 † *Valeat.* si fuerit exceptum. Vel dic quòd etiam si reus nõ excipiat, tamen processus pro alterutro habitus per eas, non valebit, quia ambo scienter cõtra ius faciũt, & hoc videtur velle litera, & ita seruat curia Romana. quia litera dicit, quòd processus habitus per eas non valeat, nec possunt renunciare tacitè, scilicet, litigando coram eis: quia sic dicit litera quòd processus eorum nõ valet, & sic videtur, quod loquatur, quando partibus præsentibus processerũt, si enim in absentia partium processissent: tunc nulla esset pœna, quia cuiuscũque alterius iudicis processus, in absentia partium habitus teneret. Et potest ratio esse, quia non videntur renunciare, licet litigauerint, quia non præsumũtur scire has constitutiones, vel etiam si scirent, parcitur eis, quòd non videantur renunciasse, quia fortè verentur iudices, & timẽt ab eis appellare, vel eorum iudicium fugere expressè: tamen satis crederemus, quod possint renunciare, quia literas credimus valere, & per eas iurisdictioné dari. suprà, c. cæterarum.

3 † Alij contrà, & verè multum graue est defendere, quod expressè potest renunciari, & non tacitè. Hæc potest esse ratio, quia quando expressè renunciant videntur nouam iurisdictionem dare, quod possunt, quia iudices sunt per illas literas. ff. de iu. l. j. si tacitè, non videntur renunciare, sed ex iurisdictione per illas literas data procedere, quia non licet, & errant.

☞ † Item propter verba pręcedẽtia huius decret. Dicimus etiam, si pro reo haberetur processus, quod nullus est. Item videtur per eadem verba, quod nõ valet processus habitus, nec per secundas literas, nec per primas. Dicunt autem quidam, quod semper recedere possunt ab his iudicibus vsque ad sentẽtiam. post sententiam autem, à qua nõ est appellatum non, quia iam post sententiam cessat causa superius assignata: scilicet, quod timent iudices: ex tunc enim non oportet eos timere, quia functi sunt officio suo, & quia non possunt eis deterius facere, quia iam sententiam contra eos tulerunt: quia verè iudices sunt. Alij dicunt contrarium, scilicet, quod etiam sententia non valet, & magis cõcordãt literę. *Nisi.* quandiu autem de hac suspicione inquiritur, non procedent iudices rei recusantis, quia si aliquid dicitur, facile est cuilibet deludere huic cõstitutioni. *Simili.* quia commodo impetrati carebit, & in expensis condemnabitur.

DE CONSVETVDINE.

TIT. IIII.

1 *Consuetudo quid sit.*
2 *Per actum bis iteratum inducitur consuetudo.*
3 *Consuetudo semper præiudicat iuri, idq; multis casibus quos hic habes.*
4 *Consuetudo ad hoc vt præiudicet, quæ requirantur.*
5 *An extraneus contra consuetudinem faciens teneatur.*
6 *Tenetur contrahens stare consuetudini loci vbi contractus celebratus est, & adde etiam seruari consuetudinem loci contractus. vt habes in nume. 7.*
7 *Contractus non valet sine consensu, & nihil est consensui tã contrarium quam error.*
8 *Iudex tenetur seruare litigantium consuetudinem. Limitatur vt hic.*
9 *An sit peccatum violare statuta & decret. & quibus sit permissum venire contra iura & contra præcepta. habes in numero 10.*

1 De Consuetudine. † Consuetudo est ius non scriptum, moribus diuturnis populi inductum. insti. de iure nat. §. constat. Etiam inducitur cõsuetudo, primò, quia sic obtentũ est sine cõtradictione. insti. de iure nat. §. ex non scripto. ff. de leg. diuturna. ff. de test. testium. §. vlt. ff. de admi. tut. sine hærede. §. penult. ff. quemadmo. testa. ape. sed &. C. quæ sit long. consue. l. 1. C. de ædi. pri. an in totum. Secundò, quòd libelli quærimoniarum, quæ consuetudini obstabãt non recipiebantur, & si recipiebantur, iudicabantur secundum consuetudinem. ff. de legi. si de interpretatione. & l. seq. C. quę sit lon. consue. l. 1.

2 † Tertiò, quia iudicatũ est cõsuetudinẽ esse cùm quæstio esset, an cõsuetudo esset nec ne. ff. de leg. cũ de consuetudine. & nõ sufficit altero istorũ modorũ tantùm semel iudicatũ esse longo tempore, sed bis ad minus iudicatum, vel factum esse debet. C. de epis. aud. l. 3. in fi. Sed contra. quia non exemplis iudicandum est. C. de sent. & interlo. nemo.

Sed nos dicimus hoc intelligi, quando sic iudicat volens consuetudinem introducere, & in posterum similiter iudicari. sed videtur quod vna sententia sufficeret: vt j. de re iudi. in causis. C. de leg. l. vlt. sed illa specialiter loquuntur in Papa & Imperatore.

3 † Et debes scire, quòd sæpe consuetudo præiudicat iuri, videlicet vt quis non ordinetur à suo prælato. 24. q. 1. pudenda. Item in elec. j. de elec. cum ecclesia vulterana. Item vt alij clerici præter canonicos admittantur in electione. infrà, de cau. pos. cum ecclesia sutrina. Item quòd filij presbyterorũ græcorum, licet de iure possint eligi in episcopos, si cõsuetudo repugnet non eligentur. infrà, de cle. coniu. cùm olim. quamuis posset dici, potius id fieri propter scandalum vitandum, quàm propter consuetudinem. 12. dist. nos consuetudinem. sed illud nõ dicimus propriè consuetudinem, sed dispensationé propter scandalum. 1. q. 7. conuenientibus. cum duobus §§. seq. Item per consuetudinem cogũtur aliqui eligere de aliqua ecclesia. infrà, eo. cùm dilectus. infrà, de ver. sig. abbate. Item propter consuetudinem abbates sine consensu capituli conferunt præbendas. infrà, de his quæ fiunt à ma. par. c. ea noscitur. Item in baptismo seruatur cõsuetudo. de conse. dist. 4. de trina. Item in matrimonio seruatur cõsuetudo, siue potius scandalum. infrà, de cog. spi. c. 1. Item inferiorum ordinum clerici non coguntur propter cõsuetudinem, per subtractionem beneficiorum ab vxoribus separari. 84. di. quorundam.

4 † Et not. quòd ad hoc vt præiudicet consuetudo, oportet quod sit præscripta. infrà, de causa pos. cum ecclesia. ff. de legi. sed ea. de qua pręscriptione dicemus infrà, eod. cùm consuetudinis. Item quod bonã fidem habeat, & animum introducendi consuetudinem, & vtẽdi iure suo. ff. de aqua quoti. l. prima,

 §. Aristo.

§.Aristo.ff.de itin.actúque pri.l. prima, §.vlt.† Item quod res sit præscriptibilis, secùs si non esset prescriptibilis, qualis est quando clericus confitetur se subesse Episcopo, & tamen denegat sibi reuerentiam, vel procurationem ratione visitationis, ỹ.de prescri. cùm non liceat.de censi. cùm instantia.& generaliter non præscribitur consuetudo contra ius naturale.32.q.7.flagitia.& contra generalem statũ ecclesię. 25..q.1.sunt quidam.& contra ordinationem. infrà, de tem.ord.c.2.& quæ occasionem malignandi inducit,12.distin.nos.& contra bonos mores.12.dist.illa,&infrà,eod.ad nostram.& c. cum venerabilis. & quæ grauamen inducit,infrà, eod.c.1.† Item oportet quod sit inducta de scientia eius, qui super eos, vbi inducitur habet ordinariam iurisdictionem & potestatem condendi leges.ff.de quibus.93.dist.illud.& non sufficit toleratio.infrà,de preben.cùm nõ ignores.& c.cum iamdudum.& si spiritualibus personis præiudicat,etiam illorum consensum interuenire oportet a, nec præsumitur interuenire, nisi manifesto indicio probetur, puta quia recipit aliquod precium.ff.de contra.empt.vẽditor.§.1.Item oportet quod non sit inducta per errorem. ff. de leg. quod non ratione.8.distin.omnia. Item vbi populi est iurisdictio,oportet quod maior pars populi vtatur illa consuetudine.ff.de iust. & iur.l. pen. nam sicut minor pars non potest cõdere legem scriptam, ita nec consuetudinem introducere. ff. de legibus. de quibus.

a Oportet. adde Ang. qui hoc alleg. ĩ cõs.267. inci. visis & examinis.&refert Felin.in c. cùm aliter col.6.vers, Decimò falli, s̃. de consti. Et sic intelligas Inn. ĩ ca in nostra, ỹ. de iureiur.

5 Sed quid si extraneus contra consuetudinem faciat,nunquid teneatur.ar.quod.sic, quia nullius peregrini licet &c.8.distin.12.illud.arg.ff.de iudi.hæres. §.1. Contra,quia nesciuit, nec scire debuit, cùm in aliena consuetudine probabilis sit error,sicut in facto alieno.ff.pro suo.l.vltima.Dicunt quidam quia monitus, vel sciens debuit seruare: si verò nesciuit non tenetur,quia non est in culpa. suprà, de consti. cognoscẽtes.ibi rem,quæ.arg.ff.de act.emp.& vend. l.Iulia.in prin.82.dist. proposuisti. imò debet imputari ei,qui potuit expreßius legem dicere.ff.de pac. veteribus.& decepitis &c.vt ff. ad Velle. l. secunda, §.verba.Si autem nec ciuis esset in culpa, quia credebat consuetudinem esse ius commune, & erat aliàs simplex,nec etiam peregrinus,qui consuetudinem ignorabat,tunc posset dici contractum non tenere, quia ambo errabant, & nihil potest esse tam contrarium consensui,sicut error.ff.de iuris.om.iud. per errorem.& sine consensu contractus non tenet ff.de acti.& oblig. consensu. C.de actio.& oblig. sicut.hoc non placet.

6 † Sed dic melius quòd in prædictis casibus tenet contractus, & tenetur stare consuetudini loci, vbi contractus celebratus est, tamen si enormiter læderetur,ex generali clausula restitueretur in integrum.ff.ex qiubus cau. in l.prima.Sed iudex appellationis quid faciet,seruabit ius commune vel consuetudinem suam vel litigantium: & dicimus consuetudinem litigantium.infrà, de eo qui mit.in pos. cùm venisset.in Auth.de app.in prin. contra. infrà, de reg.iu.cum causa.sed hoc ideò,quia consuetudo
b laicorum b non potuit ligare ecclesiam. decima, distinctione.c.primo. & quia erat in grauamen ecclesiarum,scilicet quòd archipresbiteri possent vendere res ecclesiarum etiam sine consensu capituli, vnde non valet.infrà, eodem. c. primo. quanta sit authoritas consuetudinis dicemus infrà, eod. cùm consuetudinis.

b Cõsuetudo laicorum. Adde quod idẽ tenet Host. hîc in sum. in ver.sed pone.& Cy.ĩ l.2. ad fin. C. quæ sit long.consuetu. Et Pet. de Anc. cõs. 258. inci. sup. dictũ statutum, col.1.

7 † Illud tamen not.quòd consuetudo loci vbi cõtractus celebratus est, seruari debet. ff. de vsu.l.1. in prin.& loci vbi maleficium perpetratur.ar.ff.de ex-

8 traor.cri.l.pe.§.sunt quidam.† Idem etiã credimus si in principali quæstione alia consuetudo iudicis alia sit litigantium, quia consuetudinem litigantiũ obseruabit.arg.infrà,de eo.q mit.in pos. cùm venissent.C.de consue.l.1.C.de edi.priua.leg.an totum. Hæc autem vera credimus in iuribus, vt prætextu consuetudinis contra ea facere liceat. nam in præceptis quantocunque tempore aliqui non seruent ea,semper peccant,& ipsi & alij obseruare tenentur. 8.dist.cap.1.nam quod præceptum est, necesse est fieri.14.q.1.c.vlt.& diuturnitas temporis &c.32. q. 6. flagitia.contra 4.dist.statuimus.& c.seq.sed illud nõ fuit præceptum sed consilium.

9 Item nonne peccatũ est violare statuta, & decre. 25.q.1.violatores.& in multis cap. eiusdem q.fateor peccatum esse,vbi venio contra ius cupiditate, vel sine causa,vel in casu non concesso,sed vbi venio cõtra legem,vel canonem authoritate consuetudinis legitimè introductę secùs.

10 † Vel dicas & melius,quòd contra iura & contra præcepta venire licet his, quibus licitum est nouã legem & specialem introducere contra illud ius vel preceptum,similiter & nouam consuetudinem.Sed si tale esset quod contra illud ius vel præceptum,nõ licet sine peccato legem specialem statuere, sic nec consuetudinem:& ad hoc vt non peccet ille,qui cõtra ius vel preceptum domini Papę facit, oportet quod ex aliqua iusta causa faciat,& volens consuetudinem introducere & superiore consentiente,scilicet,eo qui legem fecit, vel qui potestatem habet condendi legem contra illud ius vel mandatum.

CAP. I.

Consuetudinis. grauamen.*Introducere*.qualis est illa, ỹ.de his quæ fi. à.maio.par.ca.c.1.*Remittere*.id est,tollere,& nõ secũdũ eas iudicare.

SVMMARIVM.

1 *Possessio absque apprehensione rei transfertur, Idque fit authoritate iuris consuetudinarij, itẽ per scotationem.*

2 *Ecclesia habet priuilegium quod re sibi legata, vel vendita, vel donata, competit sibi rei vend.*

CAP. II.

Ex *Literis*.& ỹ.*consueuit*. Consuetudo erat obtenta contraditorio iudicio,quòd quãdo aliquis sub forma scotationis aliquid dat, non solùm donare intelligitur,sed etiam possessionem tradere:aliter non videmus quomodo in hoc introduceretur consuetudo.ff. de leg.cùm de consuetudine.nec mireris quod ex consuetudine aliquis fiat possessor sine apprehensione, sæpe enim possessio habet plurimũ iuris,vt in rebus peculiaribus per seruum quęsitis.ff.de acqui.pos.l.1.§. item acquirimus. & l.possessio. l. si me.§.seruus.ff.pro.soc.l.2.ff.de vsuf. iusto. §. fi. & in gloss.quæ incipit hîc habes,cõtinetur. *Et audientium.* & ita videtur quod forma seruari debet in faciendo,& exprimi in dicendo,scilicet, ego do talem rẽ pro remedio animę meæ.*Quæ* scilicet,donatio.

1 † *Possessionis*.hîc habes ꝙ possessio trãsfertur sine apprehensione rei. & simile.ff. de acqui.pos. quod meò.§.fi.ff. de contrahen. emp. clauibus. insti.de re. diui.§.interdum.infrà, de pac. cùm pridem.C. quæ res pign.ob.l.2.ff.de rei ven. quædam.ff.de acq.pos. l.1.§.pen.contrarium,arg.ff.de acqui.pos.l.quemadmodum.& l.qui vniuersas.§.qui per colonum.

2 † *Possessionis*.hoc est authoritate iuris consuetudinarij.si.23.distnct. in nomine. Item priuilegium est ecclesiæ

ecclesiæ, quòd pro re sibi legata, vel vendita, vel donata competit sibi rei vendicatio. C. de sac. san. eccle. l. fi. in aliis contra. C. de rei vend. seruum. hîc habes per scotationem tradi possessionem. Idem videtur quod per inuestituram. infrà, de his quæ fi. à ma. par. ca. ex ore.

Nos tamen hoc nõ credimus de inuestitura. arg. ff. de acqui. pos. si stipulatus. Azo tamen dicebat, quod ex inuestitura hoc ius habet, quod authoritate sua potest ingredi possessionem.

CAP. III.

AD *Nostram audientiam. Illiteratis.* hoc enim redarguitur. C. de offi. re. prouin. l. potiores. 95. distin. esto. *Incipientibus.* hoc non redarguitur. C. de iudi. certi. in Auth. de iud. §. quia verò non. *Consilio.* redarguitur plurimum consilium. 20. dist. de quibus. C. de fideicom. lib. l. fi. 24. q. 3. si habes. *Consuetudo.* talis. scilicet, quæ est contra bonos mores hîc redarguitur, quia eorum responsum habetur pro sententia, vel quod alius quàm iudex fert sentẽtiam. C. de sen. ex peri. reci. l. 1. & 2. *Suo iudi.* sicut hîc fiebat. C. si à non compe. iudi. l. 1. 2. & 3. infrà, de iudi. at si. 2. q. 1. in primis. *Ecclesiasticis.* idem est & in ciuilibus.

SVMMARIVM.

1 *In necessitate etiam à laicis cõceditur Eucharistiam sumere.*
2 *Baptismatis Sacramentum in necessitate ab hæretico sumi potest.*
Confessio in necessitate socio fieri potest, sed absolutio non potest fieri per eum.
3 *Character sacramenti chrismatis non confertur per simplices sacerdotes.*
4 *An autem ex delegatione, vel authoritate Papæ poterit cõferre. vide in nu. 4.*
5 *An Papa possit prohibere episcopum chrismare, & quid econtrà.*
Papæ an sit obediendum in omnibus.
Prohibitio à chrismando vel à baptizando sine constitutione non valet.

CAP. IIII.

QVANTO *de benignitate. Et infrà. consuetudinem.* vt infrà, de eo qui du. in ma. quam pol. per adul. cùm haberet. infrà, de simo. non satis. 32. q. 7. flagitia. ff. de fur. inficiando. §. infans ap.

1 † *Necessitate.* idem est in sacramento eucharistiæ, ab his qui sunt extra ecclesiam. 24. q. 1. cœpit.

Hoc tamen non fateor, nisi de excommunicatis & hæreticis, & sic loquitur. c. cœpit. nam ab aliis etiã laicis in necessitate eucharistia sumetur, nam vt quidam dicunt ipsemet assumere sibi potest. 32. dist. §. verùm. tamen ille §. loquitur tantùm de sacerdotibus fornicatoribus & simoniacis, non de laicis.

2 † Sacramentum verò baptismi, etiam ab hæretico in necessitate sumi potest. 33. q. 1. si quam forte. Socio autem confiteri quis potest in necessitate. de pœn. dis. 1. quem pœnitet. sed non absoluetur ab eo, & etiam pœnitentes reconciliari possunt à socio.

Quòd quidam intelligunt etiam de excommunicato. de conse. dist. 4. sacramentum. Hoc tamẽ capitulum quidam intelligunt de reconciliatione quæ fit per confessionem: non de illa, quæ fit ab excommunicatione, quam nõ nisi Episcopus vel Sacerdos facere potest, infrà, de sent. excom. nuper. in fi. & c. de cætero. vbi no.

☞ † Et idem dicunt in qualibet absolutione vel reconciliatione spirituali: cùm hoc pertineat ad potestatem clauium, quę non cadit in laicum. arg. 20. dis. §. 1. 96. di. cùm ad verum.

Excipimus in his absolutionem quæ fit in baptismo etiam per laicum, propter necessitatem Sacramenti. 33. quæst. 1. si quem. idem in vnctione olei: sed de omnibus quæ spectant ad officium presbyteri illud solùm licet laicis quod de iure exprimitur.

3 † *Sub ea.* hîc habes quod simplices sacerdotes non conferunt characterem sacramenti chrismatis. argu. 80. dist. quamuis.

4 † Sed nũquid ex delegatione, vel authoritate domini Papæ possent conferre? & quòd possunt est arg. 95. dist. peruenit. & concordant omnes Doc. quòd ex delegatione Episcoporum non licet, nec vnquam licuit. de Papali authoritate dixit Ala. quod non potest. Siluester dixit quòd ex delegatione domini Papæ, & adminiculo sacramenti habiti quilibet clericus potest, quicquid habet ipse conferre, quòd verò non habet, minimè. arg. 1. q. 7. Daibertum. & si dominus Papa primo conferret præsbytero potestatem chrismandi, & postea auferret, nihil conferret. sed si prohiberet Episcopo, chrismare, & contempta prohibitione confirmaret, imprimeretur character. vt 1. q. 1. quod quidam. 9. quęst. 1. ordinationes.

5 † Ratio diuersitatis, quia Episcopus potest confirmare ex officio & ordine, sacerdotes ex delegatione & adminiculo habiti sacramenti: mandato ergo sublato, nihil potest. Alij dicunt, quòd si Papa prohibet Episcopum chrismare, quod postea chrismando non confert characterem, licet enim Papa non possit tollere sacramentum confirmationis, potest tamen contra illud, vt in forma & in personis, & in diebus, à quibus, & in quibus conferri debeat, suas constitutiones facere. vt not. infrà, de bapti. cap. 1. & si potest circa personas conferentes aliquid statuere, ergo certæ personę, vel etiam Episcopo potest potestatem auferre chrismandi. Idem dicunt in baptis-☞mo. † Tamẽ si Papa talia faceret sine causa magna, & aliis nota, non debet sustineri tanquam faciens cõtra generalem [a] statum ecclesiæ. De Episcopo autẽ non credunt, quòd si prohibet aliquem à baptizando, quòd propter hoc minus baptizatus est, non enim Episcopus potestatem habet super hoc aliquid constituendi, sicut Papa. Hoc autem dicunt, Papam posse per illud priuilegium ei diuinitus datũ: Quodcunque ligaueris super terram &c. qui sic intelligitur, quodcunque ligaueris per constitutiones vel pręcepta. ei enim in omnibus obediendũ est in spiritualibus & in his quę ad animam spectant, nisi cõ-☞tra fidem vel his specialiter prohibita sint. † Et quidam satis benè videntur dicere in eo, quòd dicunt quod possunt facere constitutiones summi Pontifices super pręmisis, & eis factis si constituatur, quòd non valeant sacramenta à talibus collata, non vale-☞bunt. † Item benè fatemur, quòd possunt Episcopos prohibere à chrismando, vel Sacerdotes à baptizãdo, sed in hoc non valet prohibitio sine cõstitutione, quod non teneat sacramenti collatio etiã si fiat contra mandatum Episcopi.

[a] Generalẽ & sic Papa non potest statuere cõtra generalem eccle. adde Bal. in l. 2. versi. sed dubitatur. C. de iu. aur. anul. Ab. in c. quæ in ecclesiarũ. col. 3. s̃. de consti. ver. secundò limitarem. & in c. si quando. suprà, de rescri. & c. cum parati. col. 2. infrà, de app. & per Fel. in d. c. siquando. col. 10. suprà, de rescr. & idem Fel. in d. c. quæ in ecclesiarum. colum. 17. in prin. versi. limita tertiò.

SVMMARIVM.

1 *Capitulum potest locum aliquem interdicto supponere.*
2 *Suspenso interdicto, an interim possit appellari, vt releuetur interdictum.*
3 *In interdicto non licet per priuilegium cantare diuina officia ianuis apertis.*
4 *Ad Papam pertinet extirpare vitia & malas consuetudines.*

CAP. V.

CVM inter vos. generale. quod interdictum generale, quod particulare dicitur. no. infrà, de verb. sig. cùm in partibus. *Ab Episcopo.* & ideò admittuntur canonici, vt non solùm agāt de interdicti sui obseruatione, sed etiam Episcopi, vel potius vt accusent de violatione, quia hæc accusatio publica est, vel actio popularis, vel ideò admittutur, quia aduersarius vult respondere, sed si nollet, non cogerentur.

1 † *Vobis.* hîc habes quòd capitulum locum aliquē interdicto supponit, similiter & decanus. infrà, de appellatio. dilectis. Contrà de his quæ fi. à ma. par. cap. quæsiuit. infrà, de exces. præl. cap. 1. vbi dicitur quòd solus Episcopus hoc non posit sine consensu capituli. Sol. nec Episcopus, nec inferior prælatus hoc potest sine consensu capituli, nisi aliud ex priuilegio vel consuetudine præscripta habeat. arg. ad hoc. 15. quæst. 7. Episcopus nullius. & infrà, de his quæ fiunt à præ. quanto. & ad hoc no. infrà, de exces. præla. capit. 1. *In ciuitate.* quando locus interdicitur, clerici in

2 aliis locis celebrare possunt. † *Licitum.* quid si suspēdatur interdictum, nunquid interim potest appellare vt releuet interdictum? Respondeo. non, quia licet suspēso interdicto, de gratia posint ibi celebrari diuina, ecclesia tamen semper manet interdicta. infrà, de priui. cùm & plantare. §. & si templarij. nec enim nouum est posterius interdictum, licet interim eius executio suspendatur. arg. ff. de præca. sed si manente. & ff. de pecu. peculium. §. si ergo. & sic cùm maneat interdictum, appellare non licet.

3 † *Rumperetur.* arg. quod propter priuilegium non possunt cantare ianuis apertis. infrà. de priui. quòd quibusdam. dic vt not. infrà, de priui. vt priuilegium. & ideò non valet consuetudo contraria, tanquam quæ inducit grauamen ecclesiis. suprà, eodem capitul. primo. vel quæ est contra bonos mores. duodecima distinctione, illa.

4 † *Duximus.* quomodò est hoc quod licet tantùm ageretur ad obseruantiam interdicti: tamē Papa irritat consuetudinem ad quod actum nō erat, quod esse non debet. infrà, de simo. licet. Sol. cùm consuetudo esset notoriè mala, vt hîc docetur, & domini Papæ officium sit extirpare vitia. infrà, de his quæ fiunt à præla. quanto. non debuit expectare, quòd ageretur ad hoc, sed quomodocunque ei innotuerit debet illa eadem remouere. 23. quæstio. 3. ecce. & ad hoc est. C. de sac. sanct. eccles. l. nouatione. infrà, eod. cùm venerabilis. & c. cùm consuetudinis. & cap. pen. vbi enim est contentio, an aliquid posit esse de iure nec ne, non est ordo iudiciarius requirēdus, qualis est an consuetudo talis valeat necne, vt in dictis decreta. arg. infrà, de fi. presby. quoniam sacris.

CAP. VI.

CVM olim Londonensis Episcopus. concessimus. quòd tamen cum capitulo suo facere posset. infrà, de his quæ fi. à præla. quanto. & no. suprà, de consti. cùm accessissent. *In sessionibus.* ff. de al. scri. lege prima. ff. de decu. spurij. 25. dist. perlectis. 17. dist. c. si.

☞ † *Ecclesiis eiusdem.* hoc verum est, cùm talis consuetudo esset generalis in aliis ecclesiis eiusdem prouinciæ. infrà, de elect. cùm ecclesia Vulterana. Si verò diuersæ sunt consuetudines, habebit illam dignitatem, quæ sine aliorum præiudicio commodius seruari potest. vt hîc sequitur. & 12. dist. nouit. & si esset ibi tanta diuersitas quòd benè perpendi nō posset, quæ esset vtiliter accipienda, recurrendū est ad Metropolitanā ecclesiam. 12. dist. de his. si verò in prouincia non esset talis dignitas, recurrendum est ad vicinas prouincias. infrà, de censi. super eo.

Et hoc intelligimus, quando iam facto præcentore non possunt cōcordare de dignitatibus eius. ante enim, vel post, si posint cōcordare, tenebit quod statuerint super dignitatibus eius. 11. dist. catholica. sed si concordare non possunt, præcentor factus nō potest petere modo prædicto. *Præiudicio.* ff. de reg. iur. quoties. infrà, de censi. ex parte. vel is est sensus. assignes ei quamcunque dignitatem voluerit de omnibus dignitatibus quas præcentores habēt in Anglia, nō habita distinctione maioris partis ecclesiarum, vel minoris, dummodò ex assignatione tua nulli fiat præiudicium, nec ei præiudicetur approbatis consuetudinibus eiusdem ecclesiæ.

SVMMARIVM.

1 *Abbates sine licentia Papæ transire ad aliam dignitatem non possunt: nec debent sine confirmatione ministrare. Limitatur vt hîc.*

CAP. VII.

CVM Venerabilis frater noster. temeritate. & ideò malè. 7. quęst. 1. non oportet. cùm multis seq. c. 58. dist. cap. 1. & 2. C. de sacr. san. eccle. quæ sub prætextu. & debet hic carere habita & ambita. infrà, de conces. præb. literas. 7. quæst. si quis Episcopus. infrà, de transla. Episcopi. c. quanto. tamen ecclesia prima potest eum repetere si vult. 7. quest. 1. si ☞ quis verò. & c. si quis presbyter. † *Consuetudinem.* quæ erat, vt tales abbates sine licentia Papæ transirent, & sine confirmatione ministrarent, quorum neutrū facere poterat. infrà, de elec. qualiter. infrà, de transla. c. quanto Hodie autem licet non sit mutatum in Italia in administratione, tamen hodie ex generali dispensatione Papę vltra Italiam constituti & cōcorditer electi, possunt in temporalibus & spiritualibus ministrare. infrà, de elect. quòd sicut. & c. nihil. sed hîc cùm in prouīcia essent legati à quibus poterāt confirmationē habere, non prodest consuetudo.

SVMMARIVM.

1 *Vacante monasterio abbate, licitè possunt monachi etiam de statu monasterij litigare.*

3 *Non potest Episcopus statuere, quòd vna ecclesia eligat prælatum de alia, vt electioni eorum intersit.*

3 *In electione continentur plures partes quas hic habes.*

4 *Suspēsus neque eligere neque eligi potest, nec potest excommunicare, neque potest præbendas dare, nec postulari, nec inuestire: item à quibus rebus prohibeatur.*

Suspensus vel excommunicatus licet nihil valeat quod agat in spiritualibus, tamen valet in temporalibus quam diu toleratur ex ignorantia.

5 *Si canonici excommunicati vel suspensi eligant licet tolerentur, potest tamen excipi contra eorum personas.*

6 *Consuetudo si non est specialiter contra aliquam ecclesiam, sed generaliter contra omnes, sufficit præscriptio 10. annorum tam contra ecclesiam, quàm contra alios.*

CAP. VIII.

CVM Dilectus filius. g. iure eligendi. tanquam procurator conuentus, & sic est arg. quòd vacante monasterio, potest agi de electione, & de tali quæ quodammodo per consequens tangit quasi statum monasterij, scilicet, quod de alio monasterio eligere

a gere teneantur: si autem directè [a] status monasterij tangeretur, vacante monasterio agi posset. infrà, ne se. vac. cap. 1. & vlt. vbi not.

1 † Vel potes dicere, quod vacante monasterio abbate, licitè possunt monachi etiam de statu monasterij litigare, quia nō caret monasterium legitimo defensore, cùm conuentus possit facere syndicum. ff. quod cu. vni. l. 1. secùs autem si vacet ecclesia Episcopo, cùm capitulum non habeat defendere iura Episcopi. super iure autem suo Guil. proprio nomine agebat, & ideò super vtroque fertur sententia. de hoc plenè no. infrà, ne se. vac. c. 1. *De iure communi.* 18. q. 2. abbate. & cap. quàm sit. 16. q. vlt. c. vlt. *Constitutum.* Ioan. dicit † quod licet Episcopus possit vnam ecclesiam alteri subiicere. infrà, de exces. præla. sicut vnire. non tamen potest statuere, quòd vna ecclesia eligat prælatum de alia, vel quòd electioni eorum intersit, cùm hoc contra ius commune sit. 16. q. vlt. cap. fi. infrà, de iure patr. nobis. Sed certè non videmus, quare Episcopus cum capitulo suo hoc non possit. argu. infrà, de his quæ fi. à præla. quanto. & 11. distin. catholica. & est hoc satis expressum. infrà, de verb. sig. abbat. Et est hic argu. secundum opi. Io. quòd minus iustus titulus, scilicet, constitutio Episcopi, parit causam præscribendi. ff. pro emp. quod vulgo. ff. pro leg. l. 4. & vlt. infrà. de emp. peruenit. Tu dic, quòd hic non est iustus titulus. imò plus dicunt quidam, quòd Episcopus quæcunque statuta vult, dummodo non sint contra ius, potest facere super ecclesia ædificata, vel ædificanda, antequam ordinetur de clericis, & aliis, nō solùm quæ respiciant præsens tempus, vel etiam proximum, sed etiam remotum in futurum vt hic. sed postquam factæ sunt ecclesiæ, & iam per consequens habent iura communia, non potest statuere in eis Episcopus aliquid in eius præiudicium. j. de exces. prælat. ad hæc. s. eod. cùm olim. nisi iusta causa subeat: vt not. infrà, vt eccle. benef. vt nostrum. in fi. Vel dic, quod monasterio Carofens. hoc licitum fuit Episcopo cōcedere, cùm sicut ex interpretatione Papæ colligitur, nihil aliud intelligitur cōcessisse, nisi quod ad eum pertinebat, scilicet, confirmationem quæ de iure communi ad Episcopum pertinet, & ideò etiam sequitur, quòd sic interpretatur, quòd nec iuri communi, nec priuilegio derogatur, & sic etiam non est contra, quia non potest imponere seruitutem rei, quæ non est obligata, sed confirmationem quæ sua est donat, quod licet. *Morinens.* loci dioc.

a Si autē directè exemplifica vt est negotium electionis sine iuris eligendi, quia tunc capitulum potest agere & conueniri indistinctè ita ponderat. Henr. Bohic. in c. edoceri. col. 3. in prin. suprà de rescrip. all. c. abbate sanè. infrà, de ele. c. cumana. ca. 2. de in integ rest. & ca dilecti. de excep. & ca. cum ecclesia. inf. de causa pos. & propriè.

3 † *Electio.* nomine electionis intellige confirmationem, & hoc est, vt statutum iuri communi concordet, habet enim electio plures partes, continet enim scrutinium, publicationē, consensum plebis & ipsam confirmationem. arg. 53. dist. qui in aliquo.

4 *Suspensus.* suspensus non potest eligere, nec eligi. vt hic, & infrà, de æta. cùm bonæ. infrà, de elect. inter. R. de cle. excom. mini. postulasti. Nec postulari. infrà de postu. c. 1. in fi. Nec inuestire. infrà, de conces. preben. & eccle. non vac. quia diuersitatem. Nec excommunicare, 24. q. 1. audiuimus. Nec præbendam dare de iure, nisi ratione officij detur ei præbenda, & sit ei annexa. 1. q. 3. si quis obiecerit.

Quidam tamen dicunt, sed non placet, quòd excommunicare possit, & præbendas dare, & alia facere quæ sunt ex iurisdictione, non de ordine. arg. infrà, de elect. ex transmissa.

Et hæc intelligimus vera, nisi suspensus est ab officio & beneficio, vel officio tantùm, cum ratione officij competat beneficium. 81. distinct. si quis sacerdotum. & cap. eos.

☞ † Quod si esset suspensus ab ingressu ecclesiæ vel à Pōtificalibus, cùm pro qualibet re possit interdici prout visum fuerit superiori. vt infrà, de offic. sanè. & ca. pastoralis. in prin. arg. ff. de pœ. moris. dicimus quòd ab his solis prohibentur quæ sunt interdicta sibi, & quæ dependent ab illis, & non ab aliis, cùm pœnæ sint moliendæ & c. de pœn. dist. 1. pœnæ.

☞ † Item dicunt quidam ꝙ licet non valeat in spiritualibus, ꝙ facit excōmunicatus vel suspensus, valet tamen in temporalibus quamdiu toleratur ex ignorantia, quia fortè est suspensus à iure, nō per sententiā, & ideò omnia eius facta tenēt. arg. 8. q. 3. nónne.

Sed hoc verùm non credimus in his que ratione publici officij facit. argumen. ff. de offic. præto. l. Barbarius. aliàs secus.

5 † Vnde si canonici excommunicati, vel suspensi eligant [b] licet tolerentur, & etiam non sunt nominatim excommunicati vel suspensi, tamen excipi potest contra personas eorum. C. de orig. iur. l. 1. & cassatur quod fit ab eis, quia non dicitur quilibet canonicorum habere publicum officium, sed capitulum potest dici habere publicū officium in electione & aliis, quæ ad illud pertinent. *Per aliud.* infrà de præscri. causam, vbi not. de hac materia. infrà, de do. inter fraternitatē. de testi. cùm tu. C. de inoffi. dona. l. 1. de pœni. dist. 1. periculosè. *Talis.* scilicet, rationabilis. infrà, eod. cap. fin. & præscripta. infrà, de cau. pos. & pro. cum ecclesia sutrina. in fi. & est necessaria præscriptio 30. anno. in ecclesia. vt in Authen. huius consti. inter pri. & in Authen. de eccles. titu. §. partem. In aliis sufficit 10. vel 20. anno. ff. si ser. vend. si quis di. ff. de aqua plu. arcen. l. 2. in fi.

b Eligāt. hoc dictū alle. Fel. in proœm. Greg. col. fi. in prin. & Fel. in ca. Rodul. col. fin. suprà de rescrip. dicit hoc singulare & ibi dat concordan.

Et hæc vera sunt si quod præscribitur, & assuescitur habet continuam causam. ff. de ser. vrb. prædi. foramen.

6 † Item credimus, quòd si consuetudo non est specialiter contra aliā ecclesiam, sed generaliter [c] contra omnes tam contra ecclesiam quàm cōtra alios, sufficit præscriptio 10. annorum, sicut contra alios, ita contra ecclesias. Alij autem distinguunt inter ecclesias & priuatos. *Alioquin.* scilicet, si non habet continuam causam, necessaria est præscriptio cuius non extat memoria. ff. de aqua quot. hoc iure. §. ductus aquæ. & not. quòd non semper debet allegare titulum, sed probare tempus. ff. de vsur. cum de in rem. de hoc plenè not. infrà, de præscrip. si diligenti. *Præiudicet.* scilicet, quòd Carofens. eligebant & confirmabant.

c Sed generaliter. intelligo hoc verū de cōsuetudine, quæ generaliter seruatur inter clericos & laicos. ita intelligi Henr. Bohic. in cap. quæ in ecclesiarum. col. 2. circa fin. suprà, de cōstitu.

SVMMARIVM.

1 *Vbi alicuius consensus requiritur non refert vtrum consentiat, quando fit id cui consentire debet, an posteà.*

CAP. IX.

CVM *consuetudinis. Vsus.* quia spiritualium personarum. *Nouitates.* ff. de consti. prin. in rebus. 11. dist. quis nesciat. infrà, de cau. poss. pastoralis. infrà, de relig. do. ne nimia.

1 *Consensu.* not. quòd vbi requiritur consensus alicuius, non est vis, vtrum consentiat, quando fit illud cui consentire debet, an postea, infrà, de elect. cap. quòd sicut. dummodo à principio teneat id cui consensus accedit, quia aliàs ei, quòd nihil est, consensus accedere non potest. infrà, de elect. auditis.

Arg. Contra. ff. de ser. ru. præ. per fundum. ff. communia. præ. receptum. vbi dicitur, quòd si multi habent aliquem fundum, & sigillatim quilibet concessit alij seruitutem in eodem fundo, quando vltimus consentit confirmantur concessiones omnium aliorum, qui prius concesserant, & tamen præcedentium

dentium concesſio,vel saltē vnius solius,quia principio concesſit non valuit. Sol. dicimus ꝙ quilibet pro parte sua potuit concedere, & tenuit eius concesſio,ita quod vlterius contra eam venire non potest, secùs tamen in alienationibus rerum ecclesiæ, vbi nō tenet,quòd à paucioribus fit nisi maior pars ibidem residentium contractum inierit.10.quæst.2. hoc ius.12.quæst.2.sine exceptione. imò & tractatus præcedere debet alienationem. vt prædicto c. sine exceptione dicitur.

Et hæc vera sunt vbi requiritur consensus, sed vbi requireretur authoritas, tunc non sufficit eius consensus qui authoritatem præstare debet, sed sicut verbum sonat authoritatem pręstans,author & principalis esse debet in ipsa venditione.institu. de autho.tuto.§.tutor.17.q.4.in venditionibus.de hoc plenius not.infrà, de rebus eccle. non alie. dudum. *Constitutiones.* quæ tangunt episcopum, & iura eius, vel communem statum illius ecclesiæ, & idem esset si consuetudo esset super rebus magnis vel negotiis ecclesiæ.infrà,de his quæ fi.à præla.quanto.suprà,de consti.cùm omnes.vbi de hac materia not.Innoc.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo an & quando habeat vim abrogandi legem & interpretandi.*

2 *Consuetudo quandoque parificatur pacto.*

Maior pars quod consenserit,omnes consensisse videntur.

3 *Laudabilis consuetudo etiam si nō sit præscripta,est seruāda.*

Consuetudo derogat legi, si est inducta de consensu illius qui habet potestatem faciendi legem municipalem super illa re &c.

CAP. X.

1 EXTARTE.*consuetudinis.*arg.contra.†quia magis authoritas consuetudinis est. est enim legis abrogatrix.ff.de leg.de quibus.interpretatrix.ff. de legi.nam ad ea. & hîc est etiam conditrix. instit. de iur.nat.§.ex non scripto. sed quidam dicunt hāc prædictam authoritatem olim consuetudinem habuisse,quando populus condebat leges.insti.de iur. nat.§.lex.at hodie consuetudo populi,non est tantę authoritatis, cùm transtulerit potestatem hanc in principē.instit.de iur.na. §. sed quod. Nam cùm legislatoris suffragio leges scribantur,eiusdem tacito consensu abrogantur.ff.de legi.de quibus.etiam ita intelligas.C.quæ sit lon.consue.l.1.& ꝉ.eo.c.si.vel leges primæ,scilicet,quæ dicunt quòd consuetudo est abrogatrix & interpretatrix & cōditrix,loquuntur de legibus municipalibus, quas quisque sibi populus statuit,quas etiam contraria lege,vel consuetudine tollere potest. Lex autem generalis, & imperialis tantùm lege imperiali tollitur, & sic loquitur hîc & lex codicis. Vel in legibus primis loquitur de generali consuetudine, quæ ex certa scientia legislatoris,scilicet, principis inducitur. Lex autem codicis & hîc,loquitur de speciali consuetudine, quæ & si ex certa scientia principis inducitur, tamen legem non abrogat,licet in eo loco seruetur.ff.communia præd.venditor.§.constat.

Sed contra.ff.de sepul.vio.l.emptor.§.diuus.Sed distingue,vtrum consuetudo præcesserit legem: & tunc lex derogat,an econuerso,& tunc lex abrogatur,nisi lex consuetudinem prohibeat admitti,vt in vsura & in reuerentia.infrà,de præben. cùm non liceat.& in casibus quos no.suprà,in 1.c. Vel nisi sit consuetudo per errorem introducta, quia tunc in eo loco non abrogaret.ff.de legi.ꝙ non ratione. licet quidam hîc & illam.l.aliter intelligant.& ad idē. 12.di.omnia.

Alij distinguunt,an sit talis lex cui derogari possit per pactum,qualia sunt quæ in fauorem aliorū introducuntur,vt si conuenerit, ꝙ amisso pignore, non teneatur debitor. C. de pig. act. quæ fortuitis, tunc consuetudo abrogat legem in eo loco,vbi est consuetudo,si verò talis sit lex cui non possit derogari per pactum,qualis est infrà,de for.compe.si diligenti.& C.de pac.si quis in conscribendo.& in casibus ibi nō. tunc non possit per cōsuetudinem ab-
2 rogari.†Et videtur meritò consuetudinem parificari pacto,quia ipsa consuetudo tacitus consensus dicitur.ff.de leg.l.de quibus.

Sed hoc non videtur verum,quia secundum hoc furiosis & infantibus qui consentire non possunt non obesset.ff.loca.qui ad certum. Sed fortè dices & malè,quòd cum maior pars consenserit, omnes consensisse videntur.ff.de vi & vi ar.l.pe. ff.ad muni. quod maior.

☞ Sed illa regula vera est in obligationibus & vt vniuersitas possit conueniri: talis autem consuetudo inducitur non tantùm ad hoc, sed etiam detrahit singulorum patrimonio, & per eam etiam singuli conueniuntur, ꝙ per pactum esse non potest, nam & si millesies paciscerentur extranei, quod ego conueniar,vel aliquid dem,non obest mihi. ff.de ver.ob.stipulatio ista.§.alteri.& §.si stipuler.Alij distinguunt,an lex sit sola & consuetudo contraria, & tunc legem abrogat,an lex lata per consuetudinem sit roborata, vel sicut contraria consuetudo postea inducta lege vincatur. arg. præbet quod de venditione dicitur,quæ solo dissensu dissoluitur, si traditione non fuerit roborata,alioquin contra. C.quādo.lic.ab.em.di.l.1. Vel dic ꝙ hîc loquitur, quando consuetudo est laudabilis, tamen quia præscripta non est,iuri scripto non præiudicat, sed vbi non est scriptum ius,contrarium.18.quæst.2.seruitium.

3 †Seruanda est consuetudo laudabilis etiam si nō sit scripta.11.dist.in his.ff.de leg.diuturna.§.sed & ea. vel dic melius, quòd hæc decret. determinat contrarietatem,scilicet,quòd tunc consuetudo generalis legi præiudicat si est præscripta, aliàs non. Item not.quòd non aliter consuetudo derogat legi, nisi sit inducta de consensu illius, qui habet iurisdictionem & potestatem faciendi legem municipalē super illa re,& contra illam, de cuius consuetudine agitur, nam qua ratione super illa re & contra eam habet potestatem faciendi constitutionem,& eadē ratione inducendi consuetudinem.arg.ff. de leg. de quibus.non est vis sine ipse dominus consuetudinē inducat,vel subditi eius consensu. *Alienauit.* malè.ff. de fun.do.leg.1.& l.iu.& hoc intelligas in dote, scilicet, quòd ibi non tenet alienatio,nam in rebus parafernalibus distinguitur, an sit translatum dominium in maritum,vt tunc teneat alienatio, an non. ff.de iure.dot.si ego.§.dotis.& tunc non tenet.*Bonis.* imò dotem amittet. in Auth. vt lice.ma. & auiæ.§. quia verò plurimas.vbi etiam continetur, quid de rebus adultorum fieri debeat.& ad idem in Auth.vt nulli iudi.§.si quando.

SVMMARIVM.

1 *Rationabilis consuetudo quænam sit.*

CAP. XI.

CVM tanto. naturali. 32. quæst. 7. flagitia. *derogare.* potest tamen addere, diminuere, & distinguere.ff.de iusti.& iu.l.ius ciuile. & l.ius autē.vt est videre in testibus, nam & in Euangelio legitur: In ore

In ore duorum vel trium &c.j. de testi. in omni. tamen per canones & leges alicubi requiruntur plures.2.q.4.2.1.C. de testa.l.fi. & qua ratione ius ciuile hoc faciat, cõsuetudo facere potest.ff.de leg.de quibus.cõtra.18.q.vlt.c.vlt. sed potest dici illud ex permissione, vel indulgentia fieri, non, de iure. *Consuetudinis*.bonæ & non præscriptæ.*Præiudicium*. quia præ-
1 scripta non est.arg.11.dist. in his. † *Rationabilis*. rationabilis dicitur omnis consuetudo, quæ non obuiat canonicis institutis, vel etiam quam ius sustinet etiã contra canonica instituta, irrationabilis est quæ à iure improbatur.s.e.cùm venerabilis.*Præscripta*.40. annis, vt not.s.eo.cùm dilectus.

DE POSTULATIONE prælatorum.

TIT. V.

SVMMARIVM.

1 *Quæ sit differentia inter postulationem & electionem.*
2 *Cur subditus alterius ecclesiæ potest eligi, & tamen necessariò requiritur consensus prælati sui.*
3 *Ineligibiles qui dicantur.*
4 *Interrogatus non respondens, habetur pro confesso.*
5 *Iudici de facto licet supplere.*
6 *Sufficit citationem solenniter edi, & publicè publicari.*
7 *Interdictum non seruans remouendus est ab officio.*

CAP. I.

AD HAEC. *In beato Petro.* Secundũ antiqua iura non videtur multa differẽtia fuisse inter postulationem & electionẽ, & indifferenter vtebantur his vocabulis.63.distinctione.literas. 6. distinctione.§.his omnibus.

1 †Sed hodie cùm proprius intellectus per iura & consuetudinem cuilibet verbo sit accommodatus, magna est differentia. Nam quando dico ego eligo, nihil aliud est dicere, quàm consentio in te, tanquã in sponsum, vel prælatum, vel canonicum, sed si persona talis est, quæ sponsus, vel prælatus, vel canonicus esse non possit sine dispensatione, vt irregularis & alij de quibus not.j.eod.cap.vlt. peccauit si dixit eligo, & idcircò cassatur & punitur.j.de elect.innotuit.si autem dicat postulo, non intelligitur in eum tanquam in sponsum, vel prælatum, vel canonicum consentire. & ideò potest variare.infrà,eo.bonæ. nisi placuerit maioribus à quibus postulari debet, sed tunc si placuerit, habebitur in sponsum ipso iure.j. de condi.appo.super.eo.

2 †Sed quæres, quæ ratio est quod subditus alterius ecclesiæ potest eligi, & tamen necessariò requiritur consensus prælati sui.64.dist.literas. & tamen nõ potest eligi alij ecclesiæ alligatus vel irregularis. Resp. ad hoc vt aliquis eligi possit hoc solùm requiritur, ꝙ eligibilis sit, & quod statim, vt electus est, sine alterius requisitione & sine dispensatione statim consentire potest, ad illam dignitatem, qualis est subdiaconus, qui eligibilis est, & sine contradictione in ecclesia eligi potest, vbi est canonicus.j. de tẽp. ordi.à multis. possum enim consentire, vt alias sponsus meus sit.

Hoc non videtur verum, quia etiam monachus in abbatem sui monasterij eligi debet.infrà, de renun. ☞ post trãslationem. †Melior ratio videtur, quod quilibet eligi potest, qui sine alterius requisitione electioni de se factæ cõsentire potest, & hoc potest subdiaconus, licet non possit transire sine licentia sui Episcopi, hoc autem nõ potest monachus, nisi quãdo eligitur in abbatem sui monasterij, & ideò tunc consentire potest.argu.præalle.decre. post translationem. sed alij obligati & irregulares personæ ineligibiles sunt, quia consentire non possunt, vnde sine dispensatione non potest fieri matrimonium inter has personas & ecclesias & eligentes, nec consentire potest, nisi primò patronus, vel ille qui primò obligatus est, assensum præstet. 54.dist. ex antiquis. &c.seq. vnde dicimus, si quis eligat postulãdum, cassanda est electio.infrà, eodem c. vlt.infrà, de ele. innotuit.si autem postulauerit eligẽdum, si minus solenniter, puta quia quæratur ab episcopo, vt daret suum subditum, non est malum, sed post, necesse est interuenire solennem electionem: si autem solenniter postulet, nihil agit, quia non consentit in eum, vt in sponsum per postulationem. Item Episcopus qui consentit, quod transeat, non potest per suum consensum matrimonium spirituale inter eos facere.

☞ †Sed dices quare secùs in postulatione eius, qui de iure postulandus est vt irregularis. Respon. in vera & necessaria postulatione facit postulans, quod potest, quia consentit in eum, si superior approbauerit, & superior qui potestatem habet dispensandi omnia complet, scilicet, approbando postulationẽ, vnde qui de cætero verus est sponsus & verum matrimonium initiatum & consummatum, initiari vlterius non potest, vt dictum est. sed quando postulant solenniter quem eligere poterant, & in quem tanquam in sponsum consentire, & non eligunt, sibi ☞ imputent: & videtur hoc ipsum studiosè fecisse. †Item alius Episcopus cuius subdiaconus est, non habet potestatem facere suum subditum alterius ecclesiæ sponsum, licet de transeundo possit accommodare consensum, alij sequuntur grossiciem canonicam, & dicunt quòd si solenniter fiat postulatio de persona eligenda, quòd in omnibus eandem vim habet, sicut si persona ineligibilis postulata esset, sæpè enim aliqui magis volunt postulare, quàm eligere, quia dubitant de persona, an sit eligibilis, & quòd securius est faciunt, quia postulant, & ideò per huiusmodi postulationem intelliguntur consentire in eum, dummodò superior concedat, & hoc satis consonat æquitati, nisi de eorum voluntate contrarium apparet, & tunc dic vt suprà.

3 †Sed si vis securè procedere, dic eligimus & postulamus talem secundum quod de iure melius valere potest. Ineligibiles autem omnes illos & solos dicimus, qui sine dispensatione eligi non possunt. criminosus autem eligibilis est. Et inde est quod si tempore electionis erat criminosus, sed postea egit pœnitentiam, non tenetur renunciare, sed sine vlla dispẽsatione potest in Episcopatu remanere: vt not. infrà, de elec. dudum Romana. non mireris, quòd diximus de subdiacono, quod statim, vt electus est, potest consentire electioni de se factæ, & intelligo antequam episcopus det ei licentiam, nec sequitur, transire non potest sine licentia episcopi, ergò nec consentire potest. Nam si res est communis, vnus sine alio non potest concedere seruitutem, & tamen consentiendo potest facere, vt alius eam debeat.ff. de serui.rust.præ.per fundum. nam vterque suũ consensum in sua potestate habet, at non est idẽ in postulandis. Vel dic quod regulares magis ligati sunt, quàm subditi: nam ius statuit illos postulandos & hos eligendos, & non omnium quæ à iure tradita sunt, ratio reddi potest. ff. de legi. non omnium.

omnium. *Conuenientes*: & appellationi renunciantes
4 tacitè vel expressè.† *Non signauit*. hæc taciturnitas pro confessione non habetur.sed contra:quia si quis interrogatus non respondet,pro confesso habetur. ff.de interro.act.de ætate.§.nihil.C.de iureiu.l.2. infrà,de præsum.nonne.at iste fuit requisitus vt dicit litera.ergo si tacuisset,sibi nocere debet & pro confesso habetur.

5 † *Requisitus*.arg.quòd licet supplere de facto iudici,& hoc dicunt quidam.arg.ff.de pet.hæ. l.fi.alij cõ tradicunt,nisi sit ei notum,vt iudici,sicut est vt dicũt testes,& in attestationibus scriptum est.infrà,de cor. vitia.cap.1.C.de app.l.fi.instit.de acti.§.si vnus.ff. de ædi.edic.bouem.§.aliquando.de iure autem semper supplere licet.C.vt quæ desunt aduo.per totum.hoc autem ideò suppleuit de facto, quia in modum inquisitionis agitur,quia cum magna inquisitione debet fieri confirmatio episcoporum.47.di. de patro. infrà,de elect.postquam.& c.cum nobis.41.di. miramur.& maximè quando petitur admitti postulatio, quæ tantùm de gratia procedit.infrà,eodem.postulationem.& eodem modo in ordinatione non tantùm episcopi,sed etiam cuiuslibet cleri.24.dist.ordinationes.Item in consecratione.24. dist. quòd episcopus.illud idem in electione.infrà,de elec.dudum. in Genesi.13.quæst.dilectissimi.

Nec obstat.infrà,de accu.qualiter.vbi dicitur, ꝙ debet præcedere infamia,quia illa loquitur quando de crimine contracto fit inquisitio,hæc autem quãdo de persona,nec debet nunc de aliquo crimine nominatim moneri,nisi esset diffamatus,sed in genere tantùm, scilicet,si sit malæ vitæ.arg.ff. de quæst.l. 1.§.qui quæstionem.de ætate tamen,scientia & irregularitate personæ etiam sine infamia præcedente specialiter inquiret.infrà,de elect. cùm nobis. & de his quæ cõtinentur 23.dist.quod episcopus. idem est in accusationibus clericorum.2.q.7. si qui sunt. & c. seq.sed in his prædictis sufficit habere literas bonas testimoniales,ex quo contradictorem non habet, nisi contraria fama laboret.2. q.7. criminationes. 7. q.2.qualiter.56.dist.c.vlt.8.q.2.qualia.infrà,de præb. in Lateranens.Nec sunt quærendi testes in huiusmodi inquisitionibus,quę fiunt contra nõ diffamatum.

☞ † Idem credimus,quando fit visitatio alicuius ecclesiæ,vel fit generalis inquisitio in capite & in membris,infrà,de ordi.c.1.10.q.1.decernimus Episcopus. 18.q.vlt.visitandi non semel.infrà,de stat.mo. in singulis.& c.cùm ad monasterium.infrà,de re iud.cum I.& A.& hoc casu iurant dicere veritatem de omnibus criminib.exceptis occultis.infrà,de accus.qualiter.☞ Quando † autem fit inquisitio de certo crimine non debent testes dicere veritatem de occultis, vel manifestis, nisi de his de quibus copia facta est infamato.infrà,de accu.qualiter.§.debet.*Notitia*. ff. de proba.verius.ff.de decre.ab ordi.faci.l.fi.82. dist. proposuisti.suprà,de consti.cognoscentes.

6 *Constitutio*.† idem dicunt quidã in citatione,quòd sufficit,quod solenniter edatur, & publicè publicetur,nec est necesse,quòd singulorum auribus inculcetur per nuncium,vel per literas,sed sufficit quòd citatus nouit solenniter & publicè citationem emissam.arg. hic. nec potest dicere se nescire, si in suis partibus facta est.16.dist.quòd dicitis.82.dist.proposuisti.infrà,de cle.nõ resi.tuę.infrà,de præsum.quanto.secundùm quosdam.Alij dicunt,citationem non valere,nisi fiat,vel ad personam vel ad domũ.vt not. infrà,de eo qui mit.in pos.si aduersus. *Solenniter*. ff. de insti.sed & si.§.1.12.q.2.qui humanis.in Anth.vt fa ctæ nouę consti.circa princ.*Publicè*.sufficit solummodò quòd publicè lata sit,etiam si non sit ibi solennitas,quæ habetur.12.q.2.debent.s.promulgatione legis:tamen non est malum dicere,quòd necesse sit ibi solennitatem seruare.C.de legi.humanum. *Læditur*. idem dicit in excommunicatione quod in constitutione,quo ad publicationem,itẽ sicut in edicto, sufficit quod publicè proponatur,infrà, qui fil. sint le. causam ff.de dam.infect.l.4.§.toties.C.de an.excep. vt perfectius.C.de iud.properandum.contra. ff. quę sent.si.appella.re.l.1.§.item ex.sed ibi non fuit edictũ solenniter propositum,vel in eo loco in quo debuit. ff. de iusti.sed & si.§.1.*Consilium*.11.dist.quod dictis. *Regi*.infrà,de offi.dele.sanè. §.1. quæ eius iurisdictioni suberat,& de iure fuit hęc interpretatio. ff. de verb. sign.l.pupillus.§.territorium.vel potes exponere, id est,qui sibi in crimine fauebant, & tunc etiam benè fecit,quòd eos excommunicauit:& ipso iure in canonem incidebant.infrà,de sen.excom. nuper. imò plus dicimus,quod & si ex vi positorum verborum in literis Apostolicis hoc facere non posset,quia tamen generalis legatus erat,ratum erit quòd fecit au thoritate legationis, vt potius res valeat quàm pereat.infrà,de pręben.nisi essent.

☞ † Item quòd legatus interpretatur rescriptum Papę,est propter causam quã agebat legatus,& de hoc no.infrà,de verb. sig.olim fuit,& sicut quilibet iudex in causa interpre tatur legem.ff.de leg.non debent.& l.nam si.legatus autem suam constitutionem interpretatur.infrà,de verb.sign.ex parte vestra. *Sanctiones*.28.dist.ff.ad l.Aquil.ita vulneratus.

7 † *Personam*. qui enim interdictum non seruat remouendus est ab officio.infrà,de cler. ex.mi. postulatis.†.vlt.& quidam dicunt talem irregularem esse suspensum,& satis videtur hoc dicere.infrà, de elec. cum inter R.senio.arg.11.q.3.si quis Episcopus dam.

8 † *Priuare*.h c habes quod constitutio Lateranens. conc.quę loquitur de his,qui scienter indignum eligunt,quòd priuantur ea vice potestate eligendi. infrà,de elect.in cunctis.trahitur ad postulationem.infrà,de elect.bonæ memorię. infrà, c. proxi. secùs tamen si postulatur illegitimus. 56.dist. Cenomanens. infrà,de elect.innotuit.

SVMMARIVM.

1 *Vbi propter vitium personæ postulatio, vel electio est cassata,non est amplius assumendus ad eandem.*

2 *Priuati sunt potestate eligendi qui scienter indignum elegerint.*

3 *Appellatio non impedit electionem,nisi vera & iusta causa interponatur.*

3 *Electio vbicunque est nulla propter personam electi, tũc ipso iure eligentes priuati erunt potestate eligendi.*

4 *Postulatio non est confirmãda,cum nihil iuris cõferri possit.*

CAP. II.

GRATVM.niterentur.& innouarent,ipsum postulando de facto,sed quia de iure non poterant,& ipso iure non tenebat postulatio, & ideò ponit niterentur.*Reuocare*.& malè.infrà, de elec. cum eo. *Priuilegium*.ex priuilegio enim, & de gratia erat quod modo eligebant,cùm de iure potuissent priuari.suprà,c.proxi.in fin.

1 † Item hoc credo verum,scilicet, quòd ipso iure priuati sunt potestate eligendi, vbi propter vitium personę cassata est postulatio,vel electio:vt hic.sup. capi.proxi.secùs si propter defectum formę.infrà,de elect.super eod.& eodem modo:secùs est si cassetur propter irregularitatem.inf.de elect.innotuit.vbi dicitur,quòd eum qui cassatus erat posset eligere:potest

test tamen dici, sicut hîc dicitur, quòd si irregularis postulatus fuit, & simpliciter, eius est cassata postulatio, si postea iidem postularent eundem, priuati essent potestate eligendi, vt hic. arg. op. C. sen. re. non pos. l. vlt. c. autem innotuit, loquitur quando non fuit admissa postulatio, quia peccauerunt in forma eligendo, quem postulare debebant. Vel melius ibi renouata est postulatio de speciali gratia, sed benè essent priuati ipso iure potestate eligendi, si scienter illegitimum elegissent. Item priuati sunt ipso iure, qui electionem celebrare attentauerunt per abusum potentiæ secularis. infrà, de elect. quisquis.

2 † Item si elegerint indignum scienter, id est, malæ vitæ, vel minoris scientiæ, vel illegitimum. infrà, de elect. cùm in cunctis. in prin. & c. innotuit. & c. scriptū & dices idem vbicunque eligitur, qui postulandus est. qui autem postulandi sunt not. infrà, eo. c. vlt. sed secùs si eligendum postulauerit, quia tunc non est ipso iure priuatus, sed alium, vel eundem eligere potest cum etiam si benè postulasset, licet ab ea recedere, & alium postulare. infrà, eod. bonæ memoriæ. Item qui recipit in Episcopum postulatum, vel electum cuius nulla est postulatio, vel electio, ipso iure priuatus est potestate eligendi. infrà, de elect. bonæ memoriæ. mag. Item si sunt aliqui suspensi vel excómunicati in capitulo, in alios recidit ius eligendi. suprà de consue. cùm dilectus. Item priuati sunt potestate eligendi ipso iure, qui non eligunt intra tempus in Latera. concilio constitutum. infrà, de con. præben. & eccle. non va. c. 2. infrà, de sup. neg. præla. c. 3. Item laici. infrà. de elect. sacro sanc. & c. massana. Item qui post appellationem legitimam postulant. infrà, de elect. bonæ. sed si eligerunt post appellationem, non essent priuati.

☞ † Ratio diuersitatis est, quòd appellatio non impedit electionem, nisi ex iusta & vera causa interponatur. infrà, de elect. cùm inter canonicos. sed postulationem impedit etiam ex falsa causa interposita appellatione, cùm non debeat fieri, nisi in concordia. infrà, c. proxi.

☞ † Alij tamen contradicunt. de his priuatis ipso iure potestate eligendi, datur vera regula, scilicet, quod tenet electio eis non vocatis facta, siue notorium sit quòd sint ipso iure suspensi, siue per probationes possit fieri manifestū, quod licet facere manifestum, etiam post electionem factam, nam non oportet ante electionem facere eos priuare per sententiam, vel eligendi licentiam obtinere, quod satis probatur ex iuribus præal.

3 † Item alia regula datur, quòd vbicuque electio est nulla propter personam electi, & tunc etiam ipso iure eligentes priuati erūt potestate eligendi, si sciētes causam, quare ineligibilis erat ipsum elegerunt, secùs autem si propter defectum formæ electio sit nulla, quia ob hoc non erunt eligentes contra formam priuati potestate eligendi. infrà, de elect. quia propter. *Deuolutam.* ideò eligere poterant siue incōtinēti, siue ex interuallo, vt infrà not. de elect. dudū. *Authoritas.* specialis non generalis legationis.

4 † *Prouidisti.* benè dicit prouidisti, quia postulatio nunquam est confirmanda, cùm nihil iuris conferre possit, & ideò superior non debet dicere, confirmo postulationem vestram, sed debet dicere secundum quod postulatis, de tali prouideo. Vel dic sic: postulationem vestram admittimus, & hoc est magis vsitatum & iuri magis consonat, quia ad superiorem non pertinet prouisio. *Mandato.* nisi speciale mandatum super hoc recepisset authoritate legationis non potuit dare licentiam transeundi. infrà, de offi. leg. nisi specialis.

SVMMARIVM.

1 *Nominatio canonica, quæ dicatur.*

CAP. III.

BONAE *memoriæ. allegare.* C. quæ desunt aduo. l. 1. §. eod. ca. 1. vbi de hoc. *Generali.* hîc habes quòd instantia Cardinalium est solicitudo omnium ecclesiarum. *Speciali.* 7. quæstio. 1. scias. infrà. de renū. nisi cùm pri. ff. pro so. actione. §. Labeo. in Authen. de rest. & ea quæ pa. §. licet. C. de cadu. tollen. l. 1. §. vlti. *Et gratia.* ipsi enim non acquiritur ius ex stipulatione. infrà, eo. c. penul. nec prælatus cogitur concedere eum. 64. dist. literas. in Authen. de san. Epis. §. nullum. nisi ex causa. infrà, de iure pat. nullus. *Vocem.* hoc dicitur propter quosdam, qui dicebantur amisisse potestatem eligendi, vel Suffraganeos qui habēt ius in electione.

1 † *Nominationem.* nominatio canonica dicitur, quādo omnes cōcordant de aliquo ineligibili assumendo, & vadūt ad eum, à quo hoc petendū est, & exquirunt cōsensum eius, nā hîc dicitur nominatio canonica, quę nō potest dici propriè postulatio, cùm postulatio solenniter fiat, vt not. ĵ. de elect. in causis. tamen in hoc credo similē postulationi, quia postquā ille à quo postulatus consensit, non posset à postulatione resilire sine cōsensu illius, qui præstat assensum arg. ĵ. c. prox. nam eadē ratio est in nominatione & postulatione. sed si illi duo, scilicet, postulatus & ille à quo postulatur, cōsentit etiā ꝙ à nominatione recederetur, credo ꝙ posset fieri etiā contradicēte nominato, sec⁹ credo, si postulatio esset solēniter facta.

SVMMARIVM.

1 *Qui permittitur electioni de gratia interesse, nec ius nec commodum aliquod sibi acquiritur.*
Papa circa spiritualia omnia potest, & nullus potest quærere possessionem, quæ & præiudicet.
2 *Quomodo possit quis quærere & præscribere contra Romanam ecclesiam.*
3 *Is cui Papa dat aliquid ex plenitudine potestatis, possidet & præscribit.*
4 *Colonus si possessionem interuertat, datur interdictum vnde vi.*
5 *Quando agitur confessoria pro aliquo iure, agenti incumbit probatio, quod nec vi, nec clam, nec precariò possedit.*
6 *Quando in corporalibus agitur possessorio recuperandæ possessionis præmitti debet causæ cognitio.*
7 *In postulatione vbi non est acquisitum ius variare licet.*
8 *Capitulum si alienationi vel cuipiam contractui consentit, an possint aliqui resistere.*
9 *An præsentato & postulato aliquo possint recedere præsentantes.*
10 *Pallium datur personæ, sed contemplatione loci.*

CAP. IIII.

BONAE *memoriæ. ius.* Melius & leuius dixissent si sic proposuissent, cùm essent in quasipossessione eligendi. *Proficiendi.* in hac præsenti vocatione. de qua agitur.

1 † *Gratia.* sed si illi, qui ex debito debet interesse electioni permittatur interesse de gratia, sufficit ei, dūmodò permittatur interesse tanquam suffragium præbens, & possessionem retinēs, si quam habebat. sed si vocaretur tantùm pro consilio habendo, vel vt possessionem de debito interessendi amitteret, tunc non sufficit talis admissio quæ est cum præiudicio sui iuris. Quidam tamen dicunt contrà & benè, quia ex quo cōsensit interesse de gratia, sicut aduersarius protestatur, non potest retinere possessionem. ĵ. de app. solicitudinem. in fi.

☞ † *Requisitus.* Quæritur cùm lex dicat, quòd ille, qui

 vadit

vadit per fundum alienum, vel actus facit per quos quæri potest aliqua seruitus, vel ius quod nõ quęrit possessionẽ seruitutis, nisi eo animo faciat, quod credat se vti iure suo. ff. quemad. ser. amit. l. fi. ff. de itin. actúque pri. l. fi. quomodo constare debet de intẽtione? & dicimus quòd debet cõstare per expressa verba vtentis, quibus exprimat, se vti actu seruitutis, intẽdens vti iure, quod habebat, nec alius cõtradicebat facto, vel dicto, sed patiebatur, vel potest intendere vti iure suo, id est, seruitute, vel aliò iure tanquã suo, id est, non intendit vti illo actu, quasi ex gratia, sed quasi ex debito. Potest etiam constare per actum, quem exercet, qui talis est, qui non potest conueniri de facili, nisi homini qui intendit vti iure suo, vt si interfuit electioni in scrutinio vel compromisso, argum. infrà. de pręben. dilecto. infrà. de elect. in Genesi. † Item de illo, in cuius præiudicium dicitur acquiri possessio, debet constare per probationes eiusdem qui vult quærere possessionẽ, ꝙ sciebat ꝙ vtens intẽdebat vti iure suo, quia quãdo nescit, non fit ei pręiudiciũ. ff. de acqui. pos. clam. §. fin. & potest constare si ei dicebat, ego intendo vti iure meo, & alius patiebatur, vel si cùm vteretur, & alius cui fit præiudicium prohibuit, & ipse eo prohibente vsus est possessione seruitutis, quærit possessionem, nisi sibi prouiderit de retinenda possessione per modum qui not. infrà. de in inte. rest. c. 2. & eodem modo probatur eũ scire quod credebat vti iure suo, si aliquid de his sciuerit & sustinuit eum facere, quę non nisi possessoribus conueniunt, vt dictum est. de elect. Has autem præsumptiones quod intendebat vti iure suo, & quod aduersarius hoc sciat, ex pluribus præsumptionibus arbitratur iudex, scilicet, ex multiplicatione actuum, & modo petendi, & faciendi, & ex aliis multis huiusmodi: & secundum eas refundet onus probationis in alterutrum. Quod autem credat sibi de iure competere seruitutem, hoc non est necesse in inquisitione possessionis, cùm etiam prædo eam acquirat. ꝫ. de rest. spo. in literis. sed necessarium est ad hoc. vt præscribat quando emit à non domino bona fide. inf. de præscri. si dilecti. vbi not.

Hoc autem intelligimus in pręiudicium alicuius fieri siue ius tantùm aliquod possidebat, vt si erat in possessione faciendi iurisdictionẽ in aliqua terra, siue proprietatem & possessionem habebat rei in qua ius quęritur, vt est quando dominus fundi eũ possidebat, vel sicut sũt canonici cathedralis ecclesiæ, nam dominus fundi non dicitur possidere seruitutem in proprio fundo, quia res sua nemini seruit, sicut nec canonici dicũtur possidere ius eligẽdi.

† Sed hoc ipso, quod sunt canonici, penes eos est potestas eligẽdi, sicut penes dominum est potestas eundi per fundum, nam sine eorum scientia, nõ potest quis quærere ius vel possessionem exercẽdi iurisdictionem, vel eligẽdi, vel cuiuslibet seruitutis in fundo ignorãtibus prædictis, & sic de similibus, sed si dominus non possideret fundum suum, videtur ꝙ etiam præter eius scientiam quæritur possessio seruitutis, quia nullum videtur fieri præiudicium in possessione, cùm ipse non possideat.

Quidam tamen dicunt, & non improbabiliter, quod aliud est in canonicis & iure eligẽdi, quæ bene possunt adinuicem separari, scilicet, vt penes canonicos nulla sit potestas eligendi, sed penes alios tãtùm, sed secùs est in domino fundi, quia non posset esse sine potestate eundi, & ideò dicitur, quia non potest ei constitui seruitus, quia est ei inseparabilis seruitus talis: & plus dicimus, ꝙ si plures sint, quib⁹ ex possessione fieret præiudicium, omnes scire debent, quod intendit vti iure suo, sed si essent ita inseparabilia iura, quod vni tãtùm fieret præiudiciũ. & alterius ius saluũ maneret, tunc contra illum valet acquisitio possessionis qui sciuit, & non contra illum qui ignorauit. VERBI GRATIA: Cõiunctæ sunt in eadẽ parochia iurisdictio Episcopi & plebani sui, vt not. ꝫ. de offic. ordi. cùm ab ecclesiarũ. nam tũc si quis intendit quærere iurisdictionẽ in illa parochia Episcopalẽ vel plebanalem, vtriusque scientia necessaria esset, sed si tantùm plebanalem intenderet quærere sine præiudicio Episcopi, tunc solius plebani scientia sufficeret, & idem dicimus in similibus: puta si aliquis intret possessionẽ rectoriæ vel præbendæ alicuius ecclesiæ quam alius possidebat, non intendens quærere possessionem eligendi, sed ecclesiæ, acquireret ignorantibus electoribus & cõfirmatoribus, & quibuslibet similib⁹ & sufficit solùm possessorem ecclesiæ scire, & si ecclesia vacaret, nullius scientia necessaria est, sed contra inuadentem possessionem vacantis ecclesiæ competeret interdictum. C. vnde vi. l. conquerebatur. vel officium iudicis.

Aliis videtur & fortè melius, quod etiam in vacãte ecclesia est necessaria scientia illius qui custodit vacantem ecclesiam. argu. inf. vt eccle. bene. c. 1. in fi. 12. q. 2. illud. & c. non licet. & etiam confirmatoris vel inuestitoris, cùm sine authoritate eorum nõ possit iustè prædicta possidere, nec sufficit horum scientia ad probandum iustam possessionem, sed sufficit ad probandum, quòd non constat, quòd sit iniusta. & hoc sufficit ad hoc, quod competat sibi interdictum, vel officium iudicis. † Quidam etiam requirunt scientiam electorum, sed non placet. contra Papam autem quia circa spiritualem iurisdictionẽ omnia potest, & plenitudinẽ potestatis habet, nullus potest quærere possessionem, quæ ei pręiudicet, cùm illam habeat à domino tantùm, & ideò est immutabilis. 21. dist. in nouo. & c. seq. 22. di. omnes. 96. dist. Imperator. dist. 5. §. 1.

2 † Specialia autem iura, vt possessionem alicuius ciuitatis, vel villæ tantùm posset quis quærere & præscribere contra Romanam ecclesiam. ꝫ. de præscrip. ad audientiam. & eodem modo Papa, sicut alius vtendo iure alterius præscribere potest, sed vtendo ex plenitudine, nec possessionem quærit alicuius iuris, nec præscribit. † Illi autem quibus Papa dat aliquid ex plenitudine potestatis, vt sunt illi quibus concedit decimas, vel aliquid aliud ad alios pertinens, tunc ille benè possidet, & præscribit, qui etiam ipsam possessionem tradit ex plenitudine potestatis, sicut & ipse posset eam accipere ex plenitudine potestatis, & tamen cum dat rem vnius creditoris, sciens eam esse alterius, non transferetur dominium, sed possessio tantùm. ff. de acqui. rer. dom. procurator. & ideò præscribit, quia bonam fidem habet & iustum titulum. infrà. de præscrip. si diligenti. *Requisitus.* & ideò, nec ius aliquod fuit sibi quæsitum, nec etiam possessio, nisi specialiter actum sit ab vtroque, scilicet, dante & accipiente precariò, quòd possideat. ff. de acquiren. pos. si quis à non. Vnde ipse qui requisiuit, vel dedit sua authoritate, potest negare. C. de agri. & cens. litibus. & dicunt quidam in his incorporalibus quòd cùm ad capitulum pertineat electio de iure. infr. de causa pos. & proprie. cum ecclesia, si alius dicit se in possessione esse non præcariè, debet illud probare antequam restituatut. ff. si seruitu. vendi. si quis di. maximè cùm non sit hîc naturalis possessio: tamen in rebus corporalibus si quis habeat precariam possessionem, sed neget eam precariam,

precariam, aduersarius debet probare eam precariam, & non potest eam sua authoritate auferre, quia negatione effecta est res dubia. C. de inge. & manumis. l. tertia. & ex quo dubium est, non debet vltionem sua authoritate sumere. C. de iudi. l. nullus. C. de acqui. pos. cùm nemo.

4 † Item argum. ad hoc, quia colonus si interuertat possessionem, interdictum datur vnde vi, ergò & possessionem habet. ff. de vi & vi arm. colonus. & l. cùm fundus. qui tantùm precariam possessionem habet, & ad hoc dico, tutum esse, vt semper veritas sciatur, & protestetur qui dat precariò, quod precariò concedit. septima quæstio. 1. Pontifices. infrà, de iure patr. consultationibus. melius dicitur, quod quando ab hoc Suffraganeo agitur interdicto recuperandæ possessionis, vt vnde vi, vel condictione ex decre. infrà, de elect. querelam. necessaria sit restitutio, hoc solo probato, quod erat in possessione facti quando fuit electus. ff. de vi & vi ar. l. 1. §. interdictũ. nec tenetur probare se vnde vi, vel clam, vel precariò possidere. imò plus dicimus, quòd si aduersarius vellet probare ipsum agentem, & petentem restitutionem per vim possedisse, non auditur. infrà, de restis spo. in literis. Item argum. ff. de vi & vi ar. l. 1. §. qui à me. & l. Fulcinius. sed si velit ei obiicere, quod precariò detinet, vel quod precariò admissus est ad electionem, & ideò non possidet, nec competit ei restitutio, benè auditur, cùm sit licitum precarium concedenti illud reuocare, quando vult. ff. de preca. l. secunda. & l. qui precarium. & hoc eodem modo, si velit obiicere, quòd clam detinet, vel eligit, admittitur talis exceptio, quia non amisit possessionem qui nesciuit nisi cùm postea suspicetur se posse repelli. ff. de acq. posses. clam. §. fin.

5 † Si autem ageretur confessoria pro aliquo iure, tunc dicerem, quòd incumberet agenti probatio, quia nec vi, nec clam, nec precariò possedit, & sic loquitur. ff. si ser. ven. si quis di. Et eodem modo, si agatur interdicto retinendæ possessionis. ff. vti pos. l. 1. & eodem modo interdicto de iti. actuq; priua. & de aqua quoti. & in multis aliis. & tunc etiam si conuentus prædictis actionibus excipiat se potiorem actione, vel interdicto, quia ipse verè possidet, & aduersarius, scilicet, actor ab eo possidet vi, aut clam, vel precariò, id est, eum qui infestat, & sic ipse possideat, audiendus est, & qui melius probauerit in interdicto obtinebit.

☞ † Si autem ab eodem petitorio & possessorio agitur recuperandæ possessionis, hi licet restituendi sunt probato, quòd interfuerint electioni, tamen si non probauerint de suo iure super proprietate, succumbet. infrà, de causa pos. & proprie. cum ecclesia, circa fin. nam quælibet res præsumitur libera, nisi probetur alium habere ius ibi. C. de seruit. altius. C. de pig. ac. nec creditor. C. de prob. siue. ar. contra. ff. de proba. circa.

Et hoc intelligo verum, si illi cum quibus agitur, probẽt se dominos, vel aliàs constat eos habere ius in proprietate, sicut erat in canonicis sutrinis, quos constabat ius habere in electione Episcopi de iure communi, vt in eadem decre. cum ecclesia.

☞ † Si autem non constet de proprietate eo iure quo isti, pro quibus lata est sententia in possessorio licet nihil probent in petitorio, facti sunt potiores, & licet ius nõ habeant, tamen obtinebunt, cùm sint in possessione restituti. ff. si vsusfruct. pe. vti frui. 1. respon. Contra. ĩ. de causa pos. & proprie. cùm dilectus. vbi dicitur, quod licet sententia præcedere debeat in possessione: executio tamen præcedere debet in proprietate. Solut. ibi loquitur quando alia pars probauerat de proprietate, sed hic loquitur quãdo petitor benè probauit super possessorio & reus nihil probauit de proprietate, Item nõ ob. ĩ. de causa pos. pastoralis, quia ibi loquitur, quãdo tantùm agebatur petitorio, & & postea eo dimisso, volebat trãsire ad possessorium, quod non licet, nisi secundum quod ibi dicitur.

Alij tamen contradicunt asserentes, quòd ex quo agitur petitorio & possessorio, super vtroque fertur sententia. ff. de iud. de qua re. & sic actore nõ probãte, reus absoluitur, & per consequens non restituet, sed retinebit rem de qua agitur. Sed nos respondemus, quòd nullam sentẽtiam feret super proprietate ☞ quia sibi de causa non liquet. † Si verò tantùm in petitorio egisset, scilicet. confessoria, dicens: dico mihi ius esse eligẽdi, vel interessendi electioni in ista ecclesia, quãtumcunque probet petitor se possedisse, & spoliatum, nisi de proprietate probet, s. ex priuilegio vel præscriptione, vel iure communi ad se pertinere, succumberet, etiam si alius qui possidet nihil probet. vt ea. l. vti frui. dicitur.

Et est ratio diuersitatis, quia in superiori casu, qui egit petitorio & possessorio ratione possessorij restituitur, quod possessionem amittere nõ debet, nisi partẽ alteram constet proprietatem habere: at vbi tantùm petitorio agitur, ratione possessorij nõ restituitur ei possessio, & hac ratione dicimus, prudẽter agere clericum, extra diœcesin vel prouinciam cõstitutum, si dicit ius nõ esse Episcopo, vel Archiepiscopo dicẽdi ius in eũ, & eodẽ modo sic prudẽter aget capitulum contra extraneum, qui ingerit se electioni. nam cùm fundata sit eorum intentio super iure communi, etiam aliter nõ probato de proprietate, tamẽ quia de proprietate cõstat per ius commune, & contrarium non cõstet, post mandabitur sententia executioni in petitorio. ĩ. de causa pos. cùm dilectus. & c. cũ ecclesia. Sed si sint in prouincia vel diœcesi, stultè agerent petitorio, & eodem modo, si non sint de ecclesia, vbi ad se ius eligendi spectare dicunt, ille autẽ qui est in diœcesi, & dicit se exemptum: tamẽ molestatur & excommunicatur ab Episcopo, prudenter agit, si possessorio agit, dummodò competat sibi, vel iniuriarum contra excommunicatorem, vel impetret officium iudicis, vt præfigat terminum molestato & Episcopo, intra quem probet de iure suo, & procedet secundum tenorem legis quæ est. C. de inge. & ma. diffamari. infrà, qui fil. sint le. causam. dicimus tamen, quod negatoriam intentans, non facit reum possessorem seruitutis. ff. si ser. ven. & si fortè. §. sciendum. & l. loci. isti. de act. §. contra.

6 Item quidam dicunt, quod quando agitur in huiusmodi incorporalibus possessorio recuperãdæ possessionis, quod præmitti debet causæ cognitio, videlicet, an verisimile sit, quòd iure suo vti voluerit, an de gratia admissus sit, quod ex personis colligi potest. Nam verisimile est, quòd si Suffraganei admittuntur, quod admittuntur quasi ius habentes, secùs autem esset de aliis clericis prouinciæ. arg. de carbo. ædict. carbonianum. §. causæ. Illud autem quòd dicitur in glo. hîc posita, vt quidam dicunt nõ non est verum. s. quod ignorãte domino alicuius rei non possit in illa re incipere possideri: vel præscribi seruitus aliqua, vel ius, quæ benè præscribi & possideri potest, præscriptio enim iurium, currit inter præsentes & inter absentes. vt not. infrà, de præscrip. de quarta. sed in quibusdam iuribus verum est, quod volens non credit vllam quærere possessionem, nec præscribere, sicut in eadem glo. not.

☞ † Et si quis dicat quod hæc præscriptio posset cessare

si probet protestationem occultam coram aliquib. factam quod illis iuribus vtitur tanquam intendens vti iure suo, certè nec hoc sibi prodest, quia apparet quòd malã fidem habet, scilicet, quod clã protestatur, & non coram eo cui præiudicat, & ideò non potest possidere, vel præscribere. infrà, de præscri. quoniam.

Illud autem indubitanter est verum, quòd si ego possideo aliquod ius, quod illud nullus potest præscribere me ignorante, vt not. infrà, de offi. ord. conquerente. in gloss. vt plenè. Pro prima tamẽ opinione, scz. ꝙ in re ab alio possessa, nullus possit incipere præscribere ius ignorãte possessore rei, facit. C. de serui. l. 2. ff. de serui. quoties. & de serui. rusti. præd. l. 1. §. fin. vbi dicitur, quòd vsus vtẽtis seruitute, & patiẽtia possidentis rem, necessaria sunt ad acquirendam possessionem seruitutis, patientia autem non dicitur, nisi sciat eum vti, quasi intendens acquirere seruitut ẽ. ff. si ser. ven. & si fortè. §. 1. *Opportunia.* & de modo postulandi & persona postulata.

7 † Diffidere. infrà, de simo. per tuas. 54. dist. generalis. ff. man. quintus. C. ad velle. l. pen. Arg. contra. ff. de neg. gest. atque. & not. quòd in postulatione, vbi non est acquisitum ius, licet variare alicui. infrà, c. 1. & in nominatione. infrà, de elect. quod sicut.

Et hoc verum est antequam postulatio, vel nominatio sit præsentata superiori. infrà, eo. c. i. circa fi. si verò esset ius quæsitum, non liceret. infrà, de elect. cũ inter canonicos. ff. de re. iu. nemo. hîc autẽ licet præsentata esset postulatio, tamen licet variare, quia hoc dominus Papa concessit, & sub certa forma si communiter de iure suo diffiderent, & si Suffraganei in contradictione persisterent, & sic sonat litera ista & non aliter. Vnde non valet postulatio, quam aliqui singulariter diffidentes fecerunt de quinque clien. † *Temerè recedentes.* quod non erat licitum per literas supradictas reuocare cõsensus, nisi in cõmuni, vel nisi maior pars tanquàm diffidens reuocaret, quia tunc omnes facere videntur. ff. ad munici. quod maior. & nisi Suffraganei de suo iure diffiderent, quod hîc non erat.

a Sed dices[a], & si alij non curarent mandatum Apostolicum implere, vel suas conscientias saluare, nunquid isti in malo suo eos sequi deberent. absit. Respon. quia isti non saluabant conscientias, cùm etiam secundam postulationem secerãt Suffraganeis irrequisitis, vnde apparet, quòd non ex diffidẽtia iuris, sed ex inconstantia faciebant. vel melius cùm hęc postulatio præsentata esset Papæ, non licebat eis vlterius variare, nisi super hoc mandatum haberent speciale Papæ, cùm ergo hîc non liberam licentiam eligendi, sed mandatum speciale, & sub certa forma haberent, non debebãt id transgredi, quod fecerunt, cùm separatim à postulatione recesserunt. Nec est illud perpetuò verũ, quòd si dominus Papa aliquid mandat alicui collegio, quòd aliqui de collegio debeant implere mandatum, maiore parte contradicẽte, sed est ita distinguendum, si vnius obedientia sufficit, vel prodest ad mandatum implendum, vt scribatur pro aliquo beneficiando alicui capitulo, vnus solus de capitulo possit eum beneficiare, debet implere mandatum.

Hoc non credimus verum, quia ei non scribitur, sed dic, vt not. sup, de præscri. eam te. arg. contra. ff. quando app. sit. l. 1. §. solent. infrà, de elect. cùm inter R. si verò vnius obedientia non prodest, temerè, facit vt hic dicit. vnde si Papa mandaret capitulo Parisien. quod reciperet aliquẽ in canonicum cæteris cõtradicentibus, ego non reciperem, nisi dominus Papa ei contulisset prębendam, & postea mandaret, ꝙ reciperetur, tunc benè reciperem, quia nihil confert

b ei receptio. Præterea receptio[b] pertinet ad canonicos, tanquam ad singulares, sed electio, vel receptio, quæ censenda sit pro electione, sicut illa, quæ fit nulla electione præcedente, pertinet ad canonicos tanquam ad capitulum, vnde facienda est tantùm in communi, & cum tractatu. infrà, de elect. quia. 64. di. c. 1. & 2.

8 † Sed quid dices, si capitulum cõsentit alienationi, vel alicui contractui, nunquid aliqui possunt resilire? Respon. quòd non, quia totum capitulum non posset, vt not. infrà, de elect. nostri. Sed q̃d si capitulum consensisset alicui procurationi, vel alicui alij facto, quod pẽderet ex futuro, quò ad reuocationem, & postea aliqui contrauenire vellent, nunquid possent? Respon. quòd si est in causa in qua tanquam capitulum consensum præstitisset suum, singuli reuocare non possent, vt si facerẽt procurationem ad aliquam causam, vel contractum celebrandum pro ecclesia, vt hîc, nisi omnes facerent, vel maior pars. infrà, eo. in causis. ff. ad muni. quod maior. Si autem consensisset vt singuli, re integra possunt reuocare mandatum: vt si plures habentes rem communem fecissent procuratorem ad litigandum, vel contrahẽdum de illa. Vel si plures electorum qui diuisi sunt, suos faciant procuratores ad prosequẽdum electiones suas. insti. mand. §. rectè. & etiam re non integra non obstante contradictione sociorum, dummodò non contradicat ille contra quem institutus est, vel potius ipse procurator institutus. ff. de procu. quæ omnia. & duabus. ll. seq. hoc tamen scias quòd si fecisset societatem ex certo proposito & tractatu, secũdũ quod dicitur. ff. pro so. vt sit. & l. seq. socio persistente in societate competit actio pro socio contra socium ad interesse. ff. pro soc. sed etiam socius. *Ipsam* scilicet, secũdam electi. *mandati.* nam cùm ibi diceretur, quòd eis diffidentibus, & c. nec in communi diffiderent, vt debebant, non seruabatur mandatum, quia cùm ex alia causa non dicerentur diffidere, nisi quia non admiserant Suffraganeos ad primam electionem, & si in hac secunda non admiserant, apparet eos non ex diffidentia iuris, sed ex inconstantia hoc fecisse. Item nec Suffraganei consentiebant vel diffidiebant, quod similiter erat in mandato, vt præsens sonat hæc litera *consuetudine.* si erant in quasi possessione, infrà, de causa pos. cùm ecclesia. *literæ.* scilicet secundæ. *peruenirent.* † Cùm ergò per consequens mandatum etiam si esset reuocatorium non deberet retractari, quia legitimè factum est, infrà, de rest. spo. audita. quare ergo dicit, quòd vtraque erat cassanda, cùm per aliorum consensus de nouo electio celebrata ratificata esset, quòd potuit. infrà, de elec. quòd sicut. & cùm duæ partes eligentium consentirent in eum, eius erat postulatio acceptanda. infra, de elect. scriptum. sed hîc dicit, quòd cum postulatio tantùm de gratia sit admittenda. sup. eo. c. 2. & 3. infra, eo. c. pe. & istæ in discordia & cum scandalo essent celebratę, non erat admittenda, quia postulatio Archi. secunda, facta erat post postulationem de quinque Cliens. talemqualem non cassatam, quòd esse non debet. infra, de elect. cõsiderauimus, & quia videbatur nimia ambitio de episcopali sede ad archiepiscopalem transire. 92. dist. legitimus. ff. de mu. & ho. vt gradatim. postulatio autem quinque Clien. non tenet, q̃a facta est a minori parte. Sed dices, ꝙ si a minori parte facta est nõ tenuit, quomodo impediuit secundã? Respondeo, perit exceptione, & si nõ per actionem. infra, de elec. auditis, † *Vterque.* ideò cassanda est, quia cũ vterq; eorũ semel postulatus esset & inordinatè, q̃a in neutro fuerit cõsẽsus suffraganeorum,

a Sed dices. Ad hæc dicta Inno. vide Feli. c. cum omnes. co lum. 6. in prin. sup. de consti. & ibi allegat cõcordantes.

b Præterea receptio. Adde quòd Henricus Bohic. c. tua nuper. col. 2. intel. Innocen. hîc quòd satis sit, ꝙ receptio fiat in c. sed quòd sufficit ꝙ singuli recipiant ex quo sunt in capitulo. & ita dicit quòd intelligi debet, quòd no. Arch. in cap. simpliciter. de præb. in 6. & in c. 1. in gl. pen. 63. dist.

neorum,& propter alias causas superius assignatas ea vice non potuit iterum postulari, nec eligi. infrà, de ele. cōsiderauimus. quamuis melius dicatur illud contingere potius ex speciali prohibitione, quàm de iure communi, fortè melius dicitur, quòd postulatio prima Colloscen. non erat approbata, quia facta fuit contentio suffraganeis, secunda autem Colloscens. cassata fuit: quia facta fuit non vocatis quibusdam Canon. prima autem, & secunda quinque, quia fuit facta à minori parte. Si dices etiam paucioribus licet eligere, dummodò omnes vocentur. Respondeo, hîc non fuerūt omnes vocati, quia soli canonici vocati fuerunt non suffraganei, vel aliter, vt no. infrà, de ele. cùm nobis. *Reuocat.* quia cōsenserunt in postulationem Collocen. & sic videbatur primū mandatum impletum, vbi dicebatur, quòd si suffraganei cessarent à contradictione, quòd ipsi mitterēt pro confirmatione postulationis Collocens. *innouarent.* hæc est secunda postulatio Collocens. imò potius innouatio, quia nunquam ab ea recesserint. *Cæteris.* quòd facere potuerunt, etiā si esset minor pars, imò si esset vnus solus, ad vnum enim recidit ius capituli. ff. quod cuiusque vni. l. sicut. §. fi. 65. di. c. fin. nisi aliàs peccassent. de hoc not. infrà de elect. c. cum nobis olim. in gloss. sed nunquam. *Remansisse.* & malè, qa ad hoc capitulum instabat postulationi Collocens. ideò secundum formam primi mandati, à quo non fuit recessum, non licuit ad aliam prouisionem procedere. *eligendi,* & etiam postulandi. sup. eod. gratum. de hoc aliter not. infrà, de ele. cùm nobis. *denuo.* hæc est secunda postulatio quinque Cliens. *nocebat.* postulationi Collocens. *alium.* quinque cliē. *recedere.* 6. quæstio. 3. denique. C. de relig. lege 1. infrà, de offic. delega. licet.

b † Sed nunquid si præsentauerunt, eo postulato possunt recedere, vel etiam si postulauerint episcopum, qui est monachus ab abbate nunquid possunt recedere, antequam præsentent Papæ? arg. quòd non possunt recedere à cōtrario sensu. 2. q. 6. nominationes. & hîc. nam cum eadem ratio illusionis sit vtrobique, idem ius erit. suprà. de constit. translato. tamen melius videtur, cùm tātùm ex gratia nitatur postulatio, quòd semper reuocare possunt, quousque superiori qui potestatem habet confirmandi præsentent, siue sit Papa, siue sit alius. *intelligimus.* hîc incipit sententia. *approbanda.* de iuris rigore, vel per causas positas in gl. cum ergo. Vel dic, quòd quantum ad eligentes bona erat postulatio Collo. maximè postquam suffraganei eam acceptauerunt, nec vnquam in decr. dicitur, non habere ius, imò contrarium innuitur hîc in fin. vbi dat licentiam eundi & hoc magis placet, quàm quòd dicitur in gl. quæ incipit: cùm ergo. *Consensus.* qui licet de iure ius non attribuit, Papa tamen cùm ex plenitudine potestatis prouidit, debuit informari ab eis.

10 † *Ad nomen.* nónne potuit vti pallio in noua Ecclesia, quòd personam sequitur vsque ad sepulturā. infrà, de vsu pal. ad hoc? Respondeo, non datur tantùm contemplatione personæ, sed etiam loci. Vnde a non vtitur [a] extra ecclesiam vel prouinciam. infrà, de vsu pal. cum super. & c. ex tuarum. hoc etiam probatur ex eo, quòd si renunciet loco archiepiscopali de cætero eo vti non potest. infrà, de renunc. ad supplicationem.

Non vtitur. Vide. d. Bar. So. in l. ciuilibus, col. 2. ī 2. notab. ff. de reb. dub. & Bald. sequitur hîc in l. 2. C. de seruit. & aqua. colum. 8.

CAP. V.

POSTVLATIONEM. *Acquisitum.* suprà, ca. proximo.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus à Papa postulari debet.*

2 *Non debet quis fieri monachus ob spem vel promissionem quod fiet abbas.*

3 *Secularis vel laicus qualiter ad monasterium vocari debet. Seruus debet postulari a domino, libertus a patrono, omnes enim obligati ab his sunt postulandi, quibus sunt obligati. Item quid sit dicendum in tutoribus & curatoribus, & in officialibus, qui ad annum eliguntur.*

4 *Quæ genera personarum non debeant eligi, sed postulari.*

CAP. VI.

ET Si *vnanimiter. Eligi.* potest tamen eligi in postulando. de renunc. post translationem. infrà, de elect. c. in causis. nam aliud est eligere, & aliud postulare. 61. dist. §. sed aliud. quandoque tamen canon indifferenter vtitur his verbis. 63. di. literas. Sed dic

1 vt not. sup. eo. c. 1. in prin. † *Postulari.* postulari debet episcopus à Papa, vt hîc. Itē regularis à suo priore. j. de renun. post traslationē, vbi de his duabus postulationibus not. itē laicus. 61. dist. osius. sed illud capitulū loquitur de episcopatu. Sed qd dices de canonicatu, scilicet, si laicus postuletur in canonicū, & quidā dicūt idē. Nā cùm in electione sequatur ius canonicū, & hoc non cadat in laicū: vt sup. de consti. cum M. non debet elidi, sed potiùs postulari. Si quæras à qbus debeat postulari? respōdeo à seipsis, dicit enim eis vel postulabit ab eo, vt fiat clericus, & sic eligitur in canonicū, & ex illa postulatione fiet clericus ad illū titulū, sine quo ordinari non debet. 70. dist. c. 1. ita erit canonicus ex postulatione & ordinatione ad illū titulū sine electione. Quidam tamen dicunt, quòd laici qui nō sunt aliis obligati, benè possunt eligi in canonicos. ar. contra. infrà. de elec. cū ad nostrā. & c.

2 cū ex officij. vbi dicitur † φ non debet fieri monachus spē aut ꝑmisionē habēs, φ fiat abbas. Sed dic aliud in abbate, aliud in canonico, cū ille primò ꝓbari debeat. Vel dic, φ nō debet hanc intētionē habere, φ fiat abbas, sed si nō habēs hāc intētionē postuletur, non est malū, vt nota. & sic non est aliud in abbate, quàm in canonico.

3 † Qualiter aūt clericus secularis, vel laicus vocari debet ad monasteriū. no. infrà, de elec. officij. & hoc de liberis, & non obligatis, si enim est seruus, debet postulari à domino. 54. dist. c. 1. si libertus, à patrono, q aliquod obsequiū in eo retinuit. 54. dis. quicunque. itē si quis est colonus perpetuus ascriptitius: vel aliàs obligatus conditione seruili, vel tributo seruili & ꝑpetuo, & ꝑsonali, nā secùs si ratione rei suæ redderet ☞ tributū suū. † Anglici enim licet reddāt ecclesiæ tot dena. quot sunt capita, nō tamē est ꝑsonale tributū, sed reale, φ inde appareat, φ si exierint terrā, liberi sunt à tributo. 54. dist. si quis obligatus. itē curiales & officiales curiis astricti, siue quia sunt iudices, siue executores, siue milites, siue in quocunque certo officio constituti, etiā ioculatores postulari debent. 51. di. c. 1. 2. & 3. Itē si sunt in publico officio, vel administratione. 51. di. ꝓterita. ff. de mu. & ho. in rescripto. §. debitores. 54. dist. c. 1. hi aūt oēs obligati ab his sunt postulādi, quib. sunt obligati, vt ex eisdē. c. colligitur.

☞ † Quid in tutoribus & curatoribus, & in officialibus, qui eliguntur ad annū, vel ad modicū tēpus, & super hoc vide, quæ notabimus infrà, de obli. ad ratio. c. 1. item postulādi sunt ad omnes dignitates, habentes curam animarum in nō sacris ordinibus cōstituti. inf. de elec. cùm in cunctis. & c. dudū. infrà, de ęta. præterea. & ibi postulādi sunt ab episcopo, vel ab alio, qui eis curā animarū cōcedere debet, nisi postulentur ad episcopatum, quia tunc necessaria est dispensatio fortè Papæ. Item in minori ætate constituti, postulandi sunt quòd ex eo apparet, quia si eligantur, cassanda est electio. infra, de elect. cùm in

cunctis.

cunctis.& c.dudum.

4 † Restat ergo,quòd tantùm sunt postulandi, & si ad episcopatum vocentur,à Papa sunt postulandi,si verò ad alias dignitates,ab episcopis,& de hoc no. infrà,de æta.& quali.Iudęorũ.Item clericus alterius professionis a,seu ordinis postulandus est ab episcopo,& abbate,& monachis.58.dist.c.2.de stat. mona. quod Dei timorem.arg.contra.infrà,de elec.officij. sed in suo monasterio eligendus.sup.de rescri. cum dilecta.sup.de consue.cùm dilectus.Imò in monasterio tam clericus non professus,quàm professus de alio monasterio tantùm postulandus.infrà,de ele. cũ monasterium.Item licet monachi debeant postulari in episcopos,tamen in abbates sunt eligendi. inf. eo.cùm in veteri.item nouitij sunt postulandi in abbates à Papa.infrà,de elec.officij.& neophiti ad sacros ordines postulandi sunt à quolibet Episcopo, etiamsi promoti sunt ad minores ordines.48.dist.sicut.& filius postulandus est à patre,si est in eius potestate,infrà,de ele.officij. Item irregulares quales sunt illegitimè nati.infrà,tit.proxi.innotuit.& postulandi sunt ipsi à Papa tantùm ad omnes dignitates & curam animarum.infrà,de fil.presby.c.vlti. Item infames,siue sint infames infamia iuris.51.di. qui in aliquo.C.de infa.l.1.2.q.3.§.notandum.siue infamia facti.81.dist.tãtis.C.de digni.l.3. Itẽ publicè pœnitẽtes.l.dist.canones.55.dis.pœnitentes.Item qui fuerũt hæretici.1.q.8.conuenientibus.& §.sequẽtibus.Item qui se abscindunt spõtè sine necessitate.55.di. si quis abscidit.& c.sequen.Item corpore vitiati in mẽbro inducẽte deformitatem,siue casu,vel facto alterius, siue sint nati sic.51.dist.qui in aliquo.55.dist.si euãgelica.infrà,de corpo.vitia.per totum.Item bigami viduarum,& corruptarum mariti.infrà, de biga. per totum.32.dist.si cuius.C.de adul.eum qui. Item homicidæ.infrà,de temp.ord.c.vlt.l.dist.miror. Itẽ qui aduocai,vel iudices,vel scriptotes fuerunt in causa sanguinis,vel denunciatores,vel dictatores.infrà,ne cle.vel mo.sententiam.50.dist.c.1. dummodò sit secretum homicidium, vel mutilatio membri deformitatem generans.55.dist.si euangelica. Item vexilliferi,vel capitanei,vel etiam quilibet milites,etiam si illi neminem occiderunt.infrà,ne cle.vel mo. sententiam.5.dist.c.1.& c.si quis post.Item chirurgi etiã si sine culpa eorum sequatur mors.infrà, de ho. tua nos.Item omnes qui remanent suspensi.sup. de cõsuetud.c.cùm dilectus.Itẽ simoniaci.infrà, de simo. tanta.Item intrusi per potestatem laicalem.infra, c. proxi.quisquis.Item insufficienter literati. infrà, de elect.dudũ.Item falsarij.infrà,de falsa.ad falsariorũ. vbi dicit,quòd falsarij perpetuò sunt priuati ab officiis & beneficiis.Item si fuerunt conuicti, vel confessi de crimine,& condemnati.15.q.vlt.si quis.ar.infrà,de testi.testimonium.Imò idem dicũt,si nõ fuerunt condemnati,erat tamen crimẽ enorme & manifestum.50.dist.de his verò.Item si pro quantocunque leui crimine,& occulto descenderint ad monasterium causa agendi pœnitentiam.infrà, de renun. post translationem.l.dist.si ille. Item celebrãtes excommunicati vel interdicti,infrà,de ele. cum inter R.& c.quia diligentia.generaliter omnes postulandi sunt qui nõ possunt officium,ad quod postulantur,exercere sine dispensatione.Contra.infrà, de elect.quia diligentia.Sol,ibi dicimus aut postulãdos prædictos,si irregularitatẽ incurreernt,sine peccato, vel etiam cum peccato,sed egerunt pœnitentiam, nam si essent adhuc in peccato,cassaretur postulatio propter indignitatem postulati,sup.cod. capitulo 1. & tit.ptoxi.scriptum.Et hi omnes irregulares postulandi sunt ab his ad quos spectat confirmatio,& qui dispẽsare possunt ratione dignitatis,vt episcopi.infrà,de iud.at si clerici.inferiores autem prælati non possunt dispensare,nisi in casibus expresis in iure.infrà.de sen.excom.cùm illorum.infrà,de eo qui furt. ord.susce.c.2.in casibus tamen in quibus tantùm Papa sibi reseruat dispensationem,à solo Papa postulabuntur.infrà.de senten.excom.nuper.& fortè semper si postulentur ad episcopatus.

a Professionis.Sed quid de religioso ordinis minorum,an debeat eligi vel postulari. vide p Car. in eius cõs.36. inci. venio ad dubia.& ibi,an in reseruatis cadat electio vel postulatio.

DE ELECTIONE ET *Electi potestate.*

TIT. VI.

SVMMARIVM.

1 *Duo faciunt congregationem,tres collegium.*

CAP. I.

VVLLVS. *Duo.* † Duo cõgregationẽ fa- 1
ciũt,vt hîc,tres collegiũ b ff.de ver.sig.Ne- 2
ratius.& 10.populũ.c 10.q.4.vnio.20. tur- b
bam.ff.vi bo.rap.l.vlt.§.1.4.vel 5.porcio.
oues gregen.ff.de abige.oues.*in congregatione*.tunc enim conuentus est electio prælati,nisi aliter in ipsa, quãdo ecclesia fuit fundata,extiterit ordinatum,vel de consuetudine aliud obtineat.infrà,de iure pa.no bis.sup.de consue.cùm dilectus.si autem plures essent in ecclesia,non vt collegium,solius patroni est electio.infrà,de iure pat.postulasti.*canonicam*.eorum si commodè vocari poterant.infrà,eod.quòd sicut. *presbyter*.id est,prælatus:de præbendis autem cuius sit collatio,not.infrà,eo.cum ecclesia vulterana.

b Collegium,Adde glo. in rub. ff. de colle.illic. Bal.in rub C.quę pro so.do,in c. dilecta.infrà,de excess prælato. & Bar. in l.fin. ff. de colle.illici.

c Populũ. Quid sit populus vide Bal.i l.etiam,colum.3. C. de exec. rei iur. & ad.Innoc. hic Adde Bar.in l.pastor.in principio.ff.vi bó. rap.& Bal. in Auth.q locum in fin. C. de colle.& adde quòd Bar. in l.sicut.§.1.ff. quòd cuiusque vniuers. not. dicit quòd populus et gens est idem.& adde etiam Cardi. in Cle.in plerisque, in vlti. q de electi & Alex.in l. de minore.§. tormenta. in addi.ad Bart.ff. de q̃sti. quot autem homines faciant parochiam.vide gl.in c. vnio.10.q. 3. & quot faciunt familiam. vide Bal. in l.iubemus §.sin autẽ. in fi. C. ad tre. & ibi quòd potest verificari in vno.

CAP. II.

OSIVS.*Excusationem*.In duobus peccatũ fuit in electione hac,quia per laicos fuit celebrata.16.q.7.si quis clericus.& c.per laicos. Item propter rumorẽ populi,vt 8.q.1.c.licet.infrà,de pen. dilec.fi.ff.de appel.si constat.61.dist. miramur. cùm enim teneret episcopatum,& quæreretur ab eodem de institutione sua,sic se excusauit quòd literæ &c. vel cum peteret confirmationem,hoc pro se allegauit.*populi*.92.dist.c.vlt.18.q.2.abbas.*synceram*.in forma charitate. infrà, de reg.iur.estote.arg.contra.*laicam*.id est,viaticam.

CAp. III.

POSTQVAM. *Inquirantur.* ĩ.eod.scriptum.non per testes vel iuramentum.vel instrumenta,sed famam eius audiendo:vt nota.sup.de postul. c.1. & literas testimoniales.

SVMMARIVM.

1 *Non debent electores ante electionem pactionem aliquam vel conuentionem interponere,secùs est in conditione.*

CAP. IIII.

SIGNIFICASTI.*Apocrisariis*.id est, secretis nunciis.*conditione*.simpliciter dicimus † quòd ante electionem,electores & superiores nullas debent interponere pactiones,nullas cõuentiones.1.q. 2.quã pio.de conditionibus dicunt quidam secùs,nã potest benè eligi aliquis sub cõditione honesta etiã insolita & de nouo inuenta. VERBI GRATIA:Elígimus talẽ in sacerdotẽ,si ꝓmisit quotidiè celebrare missam de sãcta virgine Maria.arg.hîc.sed melius est,si dicat per conuentionẽ consecuta,scilicet,vt ꝓmittat omni die,&c.infra,de præbend.significatum. Istæ enim cõditiones videntur monitiones ad id, ꝙ de iure tenetur secũdum statutũ.ff.de tutę.muto. §. 1.promissiones autem & cautiones à iure,vel cõsuetudine,vel pacto approbatas quæ ad eos ꝑtinẽt,non solùm

solùm superior & capitulum, sed etiā Rex ante consecrationem petere potest. vt hîc. c. di. optatum. 23. dist. quanquàm. 63, dist. quia facta. imò de nouo tam capitulum, quàm superior post electionē potest ex causa nouas vel vtiles & iustas cautiones & promissiones inuenire, & exigere ante consecrationem: & etiam fortè ante confirmationem. 23. dist. de syracusane. 8. q. 3. Artaldus[a].

a Artald' Adde ꝙ hanc eandē opi. tenet Arch. in c. 1. in gl. 2. infrà. de iureiur. in 6. & Hēric. Bohic. hîc, & intelligit tale onus quòd possit imponi, secùs si nō posset imponi.

Hoc autem est certum, ꝙ statuere possunt aliqui super vacante beneficio, & illud statutū tenebitur seruare electus. j. vt eccle. benefi. c. 1. in fin. & melius fortè dicitur, ꝙ nec conditio ante electionē ritè apponitur, nec illa decre. significatum, dicit ꝙ apposita fuit ibi conditio, sed fuit statutum, ꝙ ex eo apparet, quia sicut in eadem decr. dicitur, Papa confirmat statutum. *aiunt.* opponēdo. *Quid est.* respōdet. *Amplius.* scilicet, iuramentum. *in aliud.* id est, malitia eorum scilicet, quòd non seruant, quod simpliciter promittunt. *illo.* scilicet, Christo. *prouide.* 2. q. 5. c. 1. de con. dist. 1. ego. *pro obedientia.* 33. dist. quanquam. 1. q. vlt. quotiens. *Pro vnitate.* 22. q. 1. vt nouum. *Corporum.* id est, ab illis archiepiscopis, qui de corpore sunt beati Petri, id est, Ecclesiæ, cui' caput est Christus, & eius Vicarius est Petrus, & eius successores. vel hoc vult dicere, ꝙ hoc insigne, scilicet, pallium nullus dat, nisi Papa. & si obiiciatur de Patriarchis, respon. illi dant non sua authoritate, sed Papæ. *iustū est.* j. de mutu. pet. c. 1. & 2. 95 dist. esto. C. de sent. cùm Papinianus. C. de postul. l. pen.

SVMMARIVM.

1 *Schismaticus sine dispensatione eligi non potest.*

CAP. V.

QVIA *diligentia.* *Nullum.* si enim à schismatico ordinem recepisset, nō haberet executionem ordinis. 1. q. 1. Arrianos. 9. q. 1. ordinatiōes. *confirmari.* 1. ad episcopatum admitti. nam cùm fuerit 1 † schismaticus eligi non poterat sine dispensatione. *ecclesiæ.* scilicet, Aquilens. *redierit.* 15. q. 6. nos sanctorum. infrà, de hære. sicut. 3. q. 4. beatus. argu. contra. 3. q. 4. huc. & c. consanguineorum.

SVMMARIVM.

1 *Electus Papa à paucioribus quàm à duabus partibus, si se pro electo gerat, subiacet pœnis huius decre.*

2 *Nemo rei in qua se ius habere credit, renunciare creditur.*

CAP. VI.

LICET. *Constituta.* 23. d. in nomine. 79. di. c. 1. & 2. & 5. *aut.* pro &. *Nominare.* cùm intentione eligendi & eligendo. *Exceptione.* nisi hęresis. 11. dist. si Papa. & fortè melius est quod accusari[b] possit, sed nō excipi. *A duabus.* & se non computando. de hoc not. j. eo. cùm in iure. infrà, eod. cum ana. *si receptus.* non est ius in receptione ad osculum pacis, siue de obediētia præstita, siue de cathedratione, quia & sine his, dummodò eligatur, vel nominetur animo eligendi, sufficit sibi ad hoc vt ius habeat, & vt Papatum sua authoritate, accipere possit. 23. di. c. 1. *Si quis autē.* hoc ꝙ sequitur videtur intelligendū, quādo tertia pars, 1 vel pauciores eligunt post primā electionem factā à duabus partibus, nā si aliàs, scilicet, nō facta priùs alia electione, tertia pars, vel etiā pauciores facerēt electionē, non essent excommunicati, nec subiacerēt prędictis pœnis huius canonis, licet delinquerēt.

1 † Sed electus à paucioribus, quàm à duabus partibus, si se pro electo gerat prædictis pœnis subiacet, vt statim sequitur in versi. se. propterea. etiā ꝙ electores prædictæ pœnę non subiacent, quando in discordia eligūt, nec alteruter electorum habeat duas partes, vel etiam, si tantum tertia pars, vel etiam pauciores aliquem eligant, nullo ab alterutra parte electo, ex eo probatur, quòd huic electioni possunt alij consentire, sicut statim sequitur, quòd non esset si electio nulla esset, & electores essent excommunicati. *Maior.* id est, nisi aliquis de illis, qui primò non consentiebant modò consentiant, oportet eos tot esse, quot faciant duas partes. † *Voluerit.* id est, si se 2 immiscuerit, vel id est, monitus non renunciauerit, sed prius dictum magis placet, quia nemo cogitur renuntiare alicui rei, in qua se credit ius habere, & nemini facit iniuriam qui ius suum prosequitur. infrà de elect. cum ecclesia vulter. *Præualere.* dummodò forma seruetur. infrà, de elect. quia propter. *Speciale.* non est hîc aliqua forma ex necessitate seruanda, imò quocunque modo appareat duas partes consentire in aliquem tanquam in electum, ius habet & verus Papa est.

b Quod accusari possit. adde ꝙ hanc eandē op. tenet Archi. in d. c. si Papa. & in c. vbi maius periculū. inf. e. in 6. & no. in cle. ne Romani. eo. ti. & vide quæ in ꝓposito no. ipse Archi. in c. fidei. in glo. 2. infrà. de hær. li. 6 & ibi quis sit iudex competens in crimine hæresis Papæ, vbi ꝙ cōcilium generale eo viuo & eo mortuo eius successor. & refert Hēric. Bohic. hîc.

SVMMARIVM.

1 *Scientia requirenda & æstimanda est secundum dignitatem, & locum. & ordinem, ad quem quis assumitur.*

Turpe est aliorum manibus quærere, quod apud se inuenire debet.

Illiteratus non debet ordinari ad aliquem ordinem, secùs si parum literatus & spes est quòd possit proficere.

Scientia eminens quæ sit, & quæ sit mediocris.

Sufficiens est id, quod sufficit ad faciendum ea quæ sibi imminent.

2 *Peccare dicitur ille qui recipit dignitatem vel aliud officium ad quod non habet sufficientem scientiam.*

Electio & confirmatio quantum tempus requirant.

Beneficia electi quando possunt conferri: & num. 3. & 4.

3 *Electio qui non vult consentire electioni: nec tamen dissentit, debet superior præfigere tempus infrà quòd, vel consentiat vel dissentiat.*

4 *Nunquid electus ante terminum sibi præfixum ad consecrandum, si perfectè translatus esset, habeat quietam episcopi administrationem, poterunt conferri eius beneficia propria.*

Et quid sit dicendum de prælatis.

5 *Archidiaconus curam animarum habet tamen non principaliter.*

6 *Sola negligentia electi sufficit in episcopatu: in aliis inferioribus necessaria est admonitio.*

Ordo an sit in notoriis seruandus.

7 *Potestas episcopi deuoluitur ad capitulum eo peccante primo loco.*

8 *Ex delicto episcopi commisso in confirmatione deuoluitur electio ad capitulum.*

9 *Quo casu electio deuoluatur ad archiepiscopum.*

CAP. VII.

CVM *in cunctis. Ministeriis.* Id est, dignitatibus & officiis. *Grauitas.* 61. dist. §. vlt. 1. q. 7. conuenientibus. *Et literarum.* infrà eod. cùm nobis olim. 78. dist. presbyter. 38. dist. quę ipsis. 8. q. 1. oportet. 93. dist. his igitur. 58. dist. si officia. *In episcopo.* 1. q. 1. vilissimus. *Exegerit.* secùs in secularib. dignitatibus, vbi sufficit annum inchoasse. ff. de mu. & ho. ad rempub. *Et scientia.* † est autem scientia requirenda & æstimanda se- 1 cundum dignitatem, & locum, & ordinem ad quem assumitur. j. eo. ecclesia vestra. si enim assumitur ad episcopatū, debet habere scientiam noui, & veteris testamēti, cùm sit iudex animarum, & iuris, cùm ius dicere debeat. 11. q. 1. de persona. presbytero autem sufficit, vt sciat canones pœnitētiales, & c. 38. dist. quę ipsis. Arch. & omnes alij ad quos spectat cognoscere de causis, debent scire iura, quia verecundum est patricio.

patricio.&c.C.de vet.iure enu.l.1.& turpe est aliorũ manibus quærere,quod apud se inuenire debet.Cãtor debet scire cãtum,& sic de omnibus ordinibus, quod satis colligitur ex iis quæ eis dantur, & dicũtur in ordinatione.23.dist. per totum.& ex potestate & officio quod habent exercere tenentur. † qui autem omninò illiteratus est,omnino ordinari non debet ad aliquem ordinem.Si tamen ordinetur,potest dici,quòd ordinem recepit,& clericus erit:quia inspecta prima origine clericatus, primi clerici dicebantur in sortem domini electi.12.q.1.clericus. 21. dist.cleros.si autem sint parum scientes,& spes sit, ꝙ a possint proficere, promoueri possunt a, si autem non sit spes eorum, non debent promoueri, nisi sit talis ecclesia quæ nunquam debet egere consilio & auxilio eorum, vel nisi sint Monachi, vel Eremitæ, qui potiùs egent contemplatione, quàm scientia. Scientiam autem reputamus eminentem, quæ subtiles quæstiones discutere, & diffinire nouit, & in promptu responsiones habet: ille habet mediocrem, qui scit aliquo modo examinare negotia, quamuis ad omnia nesciat respondere, & qui in libris veritatem eorum, quæ scire tenetur, scit quærere, & sic in promptu omnia non habet. Hæc autem omnia ad arbitrium discreti iudicis arbitrantur,ille enim habet sufficientem, quæ sufficit sibi ad faciendum ea quæ sibi imminent.

a Promoueri possunt. Adde ꝙ hoc dictũ multũ.no. Io. de Imo.in Cle. 1. inf. de æta. & quali. & Vin. in c. illiteratos 36. dist. & refert Fel. in ru. inf. de magis.

2 †Item videtur,quòd qui non habet scientiam saltem competentem & sufficientem,peccat recipiendo dignitatem,vel aliud officium, ad quod non habet sufficientem scientiam.38.dist. omnes.& ꝭ. de æ-tat.& quali.c.fi.18.q.2. si quis abbas.tamen cum istis ex causa dispensandum est, quia imperfectum scilicet &c.infrà.de renun.nisi cùm pridem. §. pro defectu.*decurso tempore.* trium mensium computandorũ à die vacationis, quòd sonare videtur. l. dist. postquam.c.di.c.1.75.dist.quoniam. generalius tamẽ intelligitur, ꝙ capitulum habet tres menses ad electionem à die vacationis, & alios tres à die electionis ad consecrationem.75.di. §. à tempore. & quidã benignè interpretantes adhærent ei.argu. ꝭ.eod.ne pro defectu. non autem dicimus intra tres menses faciẽdam electionẽ à die vacationis.l. di.postquàm. & à die confirmationis intra alios tres menses debet consecrari.75.di. quoniam. & si est electus in archiepiscopum, debet obtinere omnia quæ sua dignitas requirit,puta pallium & huiusmodi.c.di.c. 1. melius dicitur,quòd Metropolitanus à die cõsecrationis habebit tantùm tres menses. c. dis. c. 1. licet quidam aliter dicant. Confirmationem autem statim post electionem quilibet electus petet modico tempore concesso ad se vel nuncios præparandos. 61.dist.cathed. & c. quòd episcopus. & l. dist. postquam.Quidam dicunt,quòd habet sex menses post electionem ad petendam confirmationem,& sic intelligitur.ꝭ.vt lit.non contest.quoniam.§.ꝙ si secundò.aliter forsan.

Sed quid si sit electus,sed non vult consentire electioni,nec tamen dissentit.Nam electores variare non possunt.ꝭ.eo.inter canonicos.item quid si consentit electioni,sed confirmationem non petit,nunquid talis electi beneficia conferentur.† Ad vltimũ respondeo quòd si is qui cõsentit electioni,negligit petere confirmationem, non conferuntur eius beneficia,sed cogetur, vt vel nõ solùm confirmationẽ, sed etiam consecrationem intra tres menses petat, vel loco cedat, vel etiam si contempserit facere alterum,ab archiepiscopatu remouebitur.c.dist.c.1.

3 †Ad primam autem quæstionem dicimus ꝙ à superiore præfigetur sibi tempus intra quod respondeat,ita tamen quòd non excedat tres menses à die vacationis.arg.l.di.postquam.& posset dici, quòd si intra id tempus non consentiret,tacitè videtur dissentire. Alij dicunt & fortè melius, ꝙ si canonicis requirentibus consensum eius, non sit paratus ad cõsentiendum,quòd ipsi possunt eligere alium.argu.ꝭ. b eo. cùm inter ca.in fin.nam qui tacet, vel obscurè b respondet,vbi plenè potest respondere,pro confesso habetur.ff.de inter.act.de ætate.§.qui tacuit, & §. vbi. habita tamen aliquantula deliberatione. ff. pro soc.quòd dicimus.insti.de inuti.stip.§.vlti.argu.contra insti.de verb.obli.§.omnes.ff.de peti.hære. quòd si possessori.1.q.1.non est putanda,in fin. Ante tamen quàm renunciet,vel aliquis eligatur, si ille qui consentire distulit electioni de eo factæ, saltem modò consentire velit,admittendus est. infrà.eod. cùm inter canonicos.ff. de adop. l. mancipiorum.*is*.id est, prælatus.Idem credo de patrono,& dicimus, quod hi conferre possunt, etiam nulla sententia admonitionis præcedente,vt hîc,si autem nouo iure niterẽtur,secùs.infrà,de conces.præb.non va.cùm nostris. Vel dic,vt ibi no. nos credimus tunc tantùm transactum tempus de consecrandis episcopis, quandocunque fuerit in episcopum consecratus, etiã si primo mense,vel septimana obtinuit confirmationem, & tunc licitè possunt eius beneficia conferri.†Item & quando omni sua negligentia eiecta, & sua diligentia interueniente,potuit consecrari, & si non sit consecratus. vnde si erat sacerdos statim debet dare operam cum consecratore suo, quòd eum consecret,& si non erat sacerdos,vel diaconus,vel subdiaconus, laborabit cum ordinatore suo,quòd eũ successiuè sine interpellatione per singula tempora ordinationum ordinet:si fuerit postulatus authoritate eius,qui habet potestatem admittẽdi postula.det operam, ꝙ quàm citò potest fieri ordinetur, & consecretur,& si secundum hoc potest fieri primo mense, & nõ fiat,ex tunc possunt eius beneficia conferri, etiã si sine eius negligentia differtur per sex menses, vel annum,vel etiam amplius,non dicitur esse transactum tempus de consecrandis Episcopis, nec eius beneficia conferri possunt, si autem per gratiã dispensantium obtineat consecrationem differri, statim credimus eius beneficia posse conferri. argu. ff. ex quib.cau.ma.l.qui mittuntur.& l. seq. † Item dicimus, ꝙ ex quo semel fuit in mora,statim possunt eius beneficia conferri,& si nón sit transactum tempus de consecrandis Episcopis.alij contra, scilicet, quod semper debet expectari vsque ad tempus decursum.de hoc etiam no.ꝭ.de preb.de multa.hoc enim tempus præparatum est ad hoc congruum. ff. de postu.l.1.§.1.

b Vel obscurè. Adde ꝙ Alexãd. de Imo. in d. l. de ætate. §.nihil refert. hic & illud sequitur,

4 †*Disponendi.* quid si ante terminum prædictum perfectè translatus est, & habet quietam Episcopi administrationem, nunquid poterunt conferri eius beneficia propria?videtur quòd sic.argu.21.quæst. 2. si quis iam translatus.16. quæst. 1. ne pro cuiuslibet. ff.de procu.filius.§.veterani.C.de iur. do. l. 2. infrà, de offic. dele. gratum. credimus tamen, quòd ante consecrationem non sufficiat perfecta translatio & quieta administratio, nisi decursum sit tempus, ea maximè ratione, quia adhuc potest excipi contra eum,& remoueri ab Episcopatu, & tamen habebit priora beneficia.infrà,de accu.super his. si ante tres menses habeat quietam administrationem, & sit consecratus,liberè eius beneficia conferuntur. arg. hîc. Si verò non possit habere liberam administrationem, ipse tamen est consecratus, non conferuntur eius priora beneficia, etiam post tres menses. Est enim necesse vtrunque interuenire.92. dis. si qui

Episcopi

Episcopi. Alij contra. Secùs si per electum staret, quominus ministret, quia tunc perinde habetur, ac si administret. Quid de aliis prælatis nunquid ipso iure vacant priora beneficia? Respondeo sic, si habeant curam animarum, vel sunt personatus. infrà, de præb. de multa.

5 †*Archidiaconus*. not. argu. archi. habere curam animarum, sed non principaliter. vt 16. q. 6. nullus. infrà, de offi. arch. cùm satis. potest tamen excommunicare. infrà, de eo qui fur. ordi. suscep. c. 1. vbi de hoc not. *Annexam*. infrà, de app. reprehensibilis. infrà, de pe. licet. ĩ. de institu. cùm venissent. *annum*. ĩ. de æta. præterea.

6 †*Admonitio*. in Episcopatu sufficit sola negligentia electi. c. dist. c. 1. in cæteris inferioribus necessaria est admonitio: vt hîc. infrà, de æta. & quali. quæris: & necessaria est sententia admonitionis, veruntamen sine iuris solennitate, vt hîc. & infrà, de æta. & quali. quæris. ĩ. de concess. præb. cum nostris. cum enim ista non possunt esse, nisi notoria. infrà, de

a transla. Episcoporum. c. 1. & 2. non est ordo[a] seruandus. 2. q. 1. de manifesta. *canonibus*. præfixum à canonibus tempus intelligitur, vt singulis temporibus ordinationum accipiat ordines successiuè. hoc enim dicit. c. faciendum. vbi necessitas imminet. 77. dist. c. vlt. & hîc imminet necessitas, cùm dignitas vacat, quæ talem ordinem requirit. *Remoueatur*. per subtractionem beneficiorum & amissionem locorum cogendi sunt ad ordines, non præcisè. infrà, de æta. quæris. 60. dist. consuluit. *officio*. id est, dignitate. *appellationis*. ĩ. de appel. reprehensibilis. *Hoc sanè*. scilicet, quòd promoueatur ad ordines quos dignitas requirit. *promoti*. id est, confirmati, sed non ordinati. *Obstant*. puta quòd factus sit irregularis sine culpa sua post inuestituram. *contra formam*. puta minoris ætatis. *illegitimos*. illiteratos & malæ vitæ quæ continentur in principio. c. *elegerint*. scienter indignum. ĩ. eodem. innotuit. *priuatos*. prima vice tantùm. infrà, eo. cũ Vintonens. & tunc ipso iure. infr. eo. quisquis. *beneficijs*. nõ officiis. ne ecclesia remaneat sine seruitio. *suspensos*. ipso iure. ĩ. eo. innotuit. circa fi. Alij dicunt per sententiam priuãdum beneficio. infrà. eo. quisquis. Sed potest dici illam decret. obtinere in suo casu, scilicet, quando quis per potentiam laicalem eligit aliquem, quem timor aliquo modo excusat: hîc autem loquitur, quando scienter eligũt malignos, qui nullo modo sunt excusabiles. *Episcopus*. cùm ad eum spectat collatio vel electi confirmatio. *consenserit*. cùm ad alios pertinet electio.

a Ordo seruãdus, qđ in notoriis nõ debeat seruari ordo, adde Abb. in c. bonæ el. primo. infr. eo. ti. do. Mari. So. in cõs. 22. col. 3. ver. 4. probatur. Alex. de Imo. in l. si confessus. in addi. ad Bar. ff. de custo. reo. & latè Frã. Are. in cõs. suo solẽni. 165. & adde eundẽ. Inn. inf. c. in c.

7 †*Per capitulum*. hîc habes, quòd Episcopo peccante primo loco deuoluitur eius potestas ad capitulum. infrà, de concess. præb. nulla.

Quòd intelligimus verum de beneficiis, quæ ad Episcopum pertinent proprio iure, nam si ad eum non pertineat collatio ipso iure, sed deuoluto, puta quia propter negligentiam aliorum clericorũ deuoluitur ad eum potestas eligendi aliquẽ, tunc nõ ad capitulum, sed ad proximum superiorẽ deuoluetur hæc potestas. arg. infrà, eo. ne pro defectu. & est ratio diuersitatis, quia in eis, quæ ad eos proprio iure pertinent, est inter eos maior coniunctio quàm in aliis quæ aliunde obueniunt. argum. infr. de test. requisisti.

8 †*Et per capitulum*. tunc deuoluitur electio ad capitulum ex delicto Episcopi commisso in confirmatione tantùm, quando primus ad quem pertinebat electio, vel præsentatio scienter elegit indignum, & Episcopus scienter confirmauit, vt si ignoranter esset indignus electus. Item ad primum rediret potestas eligendi. ĩ. eod. innotuit. & c. dudum. & si primus scienter elegisset indignum, sed Episcopus ignorans confirmasset, tamen post confirmationem cassatam propter indignitatẽ electi elegit Episcopus, qui ignorauit indignum, & debet iste ad quem deuoluitur potestas eligendi, propter delictum aliorum intra sex menses computandos, à tempore quo sciuerunt electum & confirmationem, vel electionem scienter factam de indignis &c. ĩ. de con-

9 cess. præben. quia diuersitatem. †*Eligere*. sicut ille, ad quem deuoluitur propter negligentiam. ĩ. de concess. præb. nullam. hîc adde quæ notantur infrà, de excess. præla. inter dilec. Plus placet nobis, quòd nũquam in casu isto, scilicet, quando aliqua minor ecclesia scienter eligit indignum, & Episcopus scienter confirmat indignum electio ad capitulũ cathedralis ecclesiæ deuoluatur, sed deuoluitur ad Archiepiscopum tantùm, & ista decreta. loquitur, quando consensit fieri electionem de indigno interessẽdo electioni, vt canonicus, & sic loquitur decre. infrà, de concess. præb. postulastis. & quia potestas Episcopi transit in capitulum, ille de quo capitulũ prouidet, habebitur pro confirmato sicut habetur si Episcopus de eo prouidisset.

CAP. VIII.

CAVSAM. *contulerunt*. Tempore quo vacat, quia aliàs non licet. inf. de concess. præb. constitutus. *Recipi*. quòd tenetur recipere abbatissam, non ex vi compromissi, per quod non tenetur, nisi ad pœnam, vel interesse. ff. de arb. diẽ. §. vlt. & l. seq. nisi dictum eius sit emologatum. C. de arb. cumanã. Vel dic quod teneretur eam recipere, quia ipsi intelliguntur elegisse per Episcopum, qui vice eorum eligit. ff. quod cuiusque vni. l. 2. §. 1. ĩ. eod. in causis. cùm dilecti. in fi. arg. inde est, quòd etiam in personam electi dicere possunt compromittentes, quod aliàs non possunt. ff. de arbit. qualem. & l. diem §. stari.

SVMMARIVM.

1 *Potest Episcopus in causa suæ ecclesiæ esse iudex.*

2 *Non licet iudici aliquid reuocare in sentẽtia diffinitiua ab eo lata.*

CAP. IX.

NOSTI. *Disponendi*. hodie autem in concordia electi in remotis partibus ante confirmationem hoc possunt. inf. eo. nihil. *Reuocare*. quomodo erit hic iudex in causa sua. contra. C. ne quis in causa sua. l. 1. item si violenter & sine iudicio occupauerit etiam rem suam cadit à iure suo. C. vnde vi. si quis in tantam. & idem si ius sibi dicit in re sibi debita. ff. quòd me. cau. extat.

1 †Item nunquid seruabit ordinem iudiciorum? dicunt aliqui, quod nihil aliud vult dicere, nisi quòd

b seruet ecclesiam indemnem. vel dic Episcopum[b] posse esse iudicem in causa ecclesię suæ. 2. q. 7. si quis ab Episc. 45. dis. si quis. & procurator fisci in causa fisci iudex est. C. vbi causæ fisci. l. 1. & Episcopus dicitur procurator ecclesiæ. 12. q. 1. si priuatum. & imperator in causa fisci. ff. de his quæ in testa. delen. l. proxi. & tamẽ res fisci imperatoris dicuntur. ff. ne quid in loco publ. hoc interdictũ. Quãdo possit quis in re sua esse iudex, no. ĩ. de foro comp. cùm sit. & melius ĩ. de cen. venerabilis. & de ver. sig. ex parte. in his ergò non habent locum leges contrariæ, quando sine authoritate iudicis qui sibi ius dicit, & dicimus eũ seruare

b Episcopũ. de hoc vide aliqd per Alex. de Imo. in consi. 19. col. 2. ver. qs igitur. in prin. li. vbi ꝙ in his, quæ sunt de eius mẽsa, nõ potest esse iudex. Et quãdo quis possit sibi dicere ius in causa ꝓpria, vide p eũ dẽ Alex. in cons. 135. col. 1. & 2. vo. duplicatum inter consilia Cæpo. consil. 26 adde an & quãdo qs etiam nõ recognoscens s. pe riorem & concur... volunt aduen... possit iudex in ca... pa... So... 9... q... 137 ver... quor... firm... nẽ. in ... 120. col. 7. circa prin. cõsi. 77. col. fi. & in cõs. 121. col. 7. circa finẽ.

seruare ordinem iudiciorum, nisi esset notorium.

Quidam tamen intelligunt hanc decre. in notoriis tantùm, vbi non seruabit ordinem iudex, sed sola mentione præmissa excommunicabit. 16. q. 1. In canonibus. alij supplét hic studeas reuocare, vt debet. & sic debet quasi actor non quasi iudex.

2 † Item in sententiis diffinitiuis, non licet iudici aliquid reuocare, semel enim est functus officio suo. infrà, de offic. deleg. in literis. in interlocutoriis autem secùs. ff. de re iudi. quòd iussit. nisi sit sententia Papæ, quæ si esset per obreptionem obtenta per ipsum mutari potest. 35. quæst. 8. cap. siue ante. similiter constitutiones mutare potest. ff. de leg. non est nouum. In contractibus autem mutare licet, si non pariatur alicui præiudicium, re adhuc integra, in contractibus, scilicet, qui alterius gratia tantùm contrahantur. infrà, eod. in causis. ff. de procurat. ante. & in contractibus innominatis. ff. de condit. causa da. si pecuniam. in contractibus autem nominatis, qui vtriusque gratia contrahuntur non licet mutare, etiam si non sit præiudicium & etiam re integra nunquam licet mutare etiam in non nominatis contractibus, & etiam si non interest. infrà, eod. in causis. ff. de procur. post litem. & l. sequen. & l. quæ omnia. ff. de reg. iur. nemo. ff. de adop. post mortem. nisi fauor aliud inducat. ff. de lib. causa. interrogat. sed per hanc distinctionem non soluitur contrarium. infrà, de fil. presby. veniens. quæ est huic contra. 12. quæst. 2. non licet. infrà, de præb. cùm non ignores. sed dic quòd vbi factum est improbatum à iure, ita quòd non potest allegari contrarium, licet venire contra factum suum, vt in his contrariis. Sed huic contrarium videtur infrà, de cleric. coniug. diuersis. Sed potest dici illud non esse improbatum à iure. 84. dist. cùm in prætorio. vel illud speciale in pœnam Episcopi, & sic intelligitur infrà, de fil. presbyt. veniens. quamuis posset ibi responderi, quod fuit dispensatio. Sed adhuc est contra. 12. quæst. 2. monemus. sed ibi non potuit reuocare factum suum, quia remotus ab administratione erat alienator, sed de iure bene agit ad reuocandum factum suum. ff. de pac. si vnus. Item nec est arg. contra. C. ad turpil. quamuis. ff. de adul. si maritus. §. si negauerit. quia ibi non reuocat alienator, sed agit ad reuocationem. C. ad agri. & censi. quemadmodum. quòd quidem licitum est, nam venditionẽ, locationem, & alios contractus licet reuocare, quia non tenent, vel per beneficium restitutionis vel aliis modis secundum quod cuilibet inuenire licet. Sed nec ad reuocationem talium contractuum agere potest, nisi turpitudinem suam alleget, vt si velit reuocare, datur ei ex turpi causa. ff. de condi. ob turp. cau. per totum. infrà, de do. inter. sed si turpitudinem suam allegat, tamen nomine ecclesiæ potest agere vt hic, cum suis concor. Quandiu enim toleratur, nomine eius agere potest. 6. q. 4. nónne. nec de malitia personæ potest excipi contra ecclesiam. 18. q. 7. si Episcopum.

Ad contraria autem, scilicet, infrà, de fil. presby. veniens, & de cleric. coniug. diuersis, Respondeo, vt suprà. quid autem iuris sit quando semel approbaui personam vel instrumentum, an scilicet possim vlterius reprobare. not. infra, de excomm. cùm venerabilis.

SVMMARIVM.

1 *Quid requiratur ad hoc vt electio facta à paucioribus confirmetur.*

2 *Electio nulla quanam sit.*

3 *Secuda electio ex interuallo non valet nisi electionis tempore notorium esset primam electionem nullam.*

4 *Electores priuantur quandoque potestate eligendi, licet electio non sit nulla.*

CAP. X.

CONSIDERAVIMVS. Hanc decreta intelligo quando ex interuallo fiunt diuersę electiones, si non fiant ex interuallo, valet secunda electio à maiori parte, vel de persona iuuata maioribus meritis. infrà, eo. dudum. 73. dist. c. vlt.

Appellationem. No. quòd non priuantur iure eligẽdi licet elegerint post appellationem, vel contra priuilegium, vel post electionem primam non cassatam, non enim inuenio hoc expressum in iure. Vnde non debeo extendere pœnam. de pœn. distin. 1. pœnæ. de hoc not. suprà, de po. præ. cap. 2. *Appellationem.* recipiendum. *Tenorem.* fortè ne quis aliunde eligeret, vel in certo loco fieret electio, vel de certa ecclesia. suprà, de consti. cùm dilectus. infrà, eod. venerabilem. *Qualencunque.* de qua notum non est quòd esset nulla.

1 † Hîc not. quia ad hoc, quòd confirmetur electio facta à paucioribus pluribus eligentibus indignum, quòd non est necesse, quòd tempore electionis esset notorium à pluribus electionem factam esse nullam, vel quòd electus ab eis esset indignus, vel quòd electores priuati sunt ipso iure, vel priuandi, infrà, eod. dudum. Imò sufficit, quòd tempore quo ferenda est sententia super electione sit notorium. Vel aliter constat, quòd fuerit nulla electio, vel indignus electus: imò plus dicimus, quòd sufficit probare aliquid quare prima sit annullãda, quando fit in eodem contextu. infrà, eod. congregato. Nec est necesse, quòd sit notorium, dummodo aliquo modo probetur.

Item hoc est verum quando vno contextu fiunt plures electiones. infrà, eod. congregato.

2 † Et nota ad intelligendum sequentia, quòd dicitur electio nulla, si elegerunt ad dignitatem habentem curam animarum, vel aliã quę maiores ordines requirat, patientem defectum in ordinibus, ætate, scientia & vita. vt suprà. eo. cùm in cunctis. in princ. suprà, de postu. c. 1. infrà, eo. rescriptum.

Item si irregularem & alias in natiuitate. &c. ij. eo. innotuit. Idem si illiteratum 36. distin. illiteratos. l. di. nemo. vbi habes idem de corpore vitiatis. Idem de laicis. 61. distinct. Osius. Item si eligatur quicunque postulandus est. de quo no. suprà, de post. c. fin. Item si laici interfuerint electioni Episcopi tanquam ius habentes. infrà, eod. Massana. Idem si à suspensis, vel si de suspenso facta sit electio. suprà de consuet. cùm dilectus. multo fortius si ab excõmunicatis. infrà, de appel. constitutis. Item si non seruetur forma. infrà, eo. quia propter. & c. in Genesi. Item si minor pars maiore parte non vocata processerit ad electionem. infrà eod. auditis. si autem duæ partes sint præsentes, & alij contemnantur, nihilominus tenet electio, sed potest cassari petente contempto, & forte non aliter, idem potest etiã ratificare eandem, si consentiat etiam modo. infrà, eod. quod sicut. & cap. ecclesia vestra. ff. quòd cuiusque vniuer. l. nulli. & l. seq. Potest etiam dici, quòd non sit nulla, licet post appellationem sit facta sed annullanda. argum. suprà eod. considerauimus. vel si fiat contra priuilegium, vt ibi dicitur. Est autem annullanda, si fiat tractatus corpore defuncti nondum tradito sepulturæ. infrà, eo. bonæ me. Hoc quibusdam non placet, nec valent excusari, quòd ex ignorantia iuris vel facti deliquerunt, siue scienter, siue ignoranter contra prædicta fecerint, electio est nulla, vel annullanda, secundum

cundum quòd distinctum est.arg.infrà,eo.innotuit. Quando verò est ex interuallo, dicūt quidam quòd duo sunt necessaria ad hoc,vt teneat secunda electio,scilicet,quòd prima nulla sit ipso iure, & quòd primò eligentes priuati sunt potestate eligendi ipso iure.vt not.infrà eo.auditis.Itē quidam dicūt, quod tertium est necessarium, scilicet,quòd prima electio pendeat,nam si electus renunciasset,vel si cassata esset electio, tunc non posset fieri secunda electio,nisi omnibus vocatis.argum.infrà eod.cùm Vintonens. Nec distinguo hîc,an sit notorium tempore electionis,primam electionem nullam esse, & primos electores priuatos potestate eligendi,an non,dummodo tempore sententiæ constent duo vel tria prædicta.arg.hic.infra de app.constitutus.

Et hæc intelligo vera, quando alij sunt primi eligentes,alij secundi,nam si ijdem sunt qui primò elegerint & secundò, tunc ipso iure nulla est electio prima,licet non sint priuati potestate eligendi,quia primò elegerūt:tamen tenet secunda ex interuallo facta,& etiam si prima non sit cassata.infrà eo.cùm terra. quamuis quidam intelligant illam, quando notorium est,primam nullam esse,vt ibi no.imò necessarium est, vt in hoc casu, scilicet quando iidem primò & secundò eligūt,ad hoc quòd teneat secunda,quod per primam electionem non sint priuati ipso iure potestate eligendi,cum si essent,non teneret secunda electio.infrà de sup.neg.præla.licet.

Sed contra.infrà eod.cum terra.vbi dicitur,quòd etiamsi persona sit vitiosa,quòd possunt procedere ad electionem secundam, sed etiam qui talem eligunt ipso iure priuati sunt. suprà eod. cum in cunctis.sed illam decretalem cum terra,dicimus loqui cùm ignorāter eligūt vitiosam personam vnde ipso iure non sunt priuati potestate eligendi:vt infrà,eo. cap.dudum.in glo. quæ incipit circa fi. Si verò eodem casu retento electio sit aliqua, licet posit cassari ex causis prædictis:tunc publicato scrutinio siue statim,siue longiori interuallo,non licet eisdem aliū eligere.infrà,eo.c.publicato. ab aliis autem electio etiam in hoc casu facta,in eodem contextu tenet,secùs si ex interuallo.infrà,eo.congregato.supra,eod. considerauimus.

3 † Alij dicunt, quòd ex interuallo non valet secūda electio,nisi tempore electionis notoriū esset primam electionem nullam,arg.ad hoc.suprà,eo.considerauimus.& sic intelligitur,infrà,de app.constitutus. Ex quibus autem causis diximus electionem nullam vel annullandam,& etiam in alios potestatem eligendi translatam propter vitium electi,vel eligentium,ex eisdem causis idem dicimus in postulantibus, sup. de postu. cap.1.& 2.secùs autem si ex alia causa quàm propter vitium electi,vel eligentiū infrà,eo.innotuit. supà,de postu.c.fi.de renun.post trāslationem.61.dist.osius.Item si electio fit post appellationem legitimam tenet,sed postulatio non, vt quidam dicunt.infrà,eo.proxi.

Et intelligo eundem contextum, vel aliquid fieri eodem contextu,quæ fit omnibus canonicis existentibus in capitulo simul,nam si vna pars recedat & remanentes in capitulo aliquam faciant electionem, cassatur electio, quæ fit contemptis recedentibus,quòd non esset si esset in eodem cōtextu facta vt iam dictum est,infrà eo.auditis. nisi fortè incontinenti à priore scrutinio,vel compromisso procederent,quia quæ statim fiunt &c.ar.ff. de si cer. pet. lecta.C.de pact.petēs.& habes expressum. ff. de test. hæredes.§.pe.Sed huic obstat præalle. decr.auditis. sed dic,ꝙ ibi nō processerūt ex scrutinio priori,vbi in glos.ver.l.cōsenserunt.sed de nouo cōseserāt ī R.

☞ † Melius credimus, quòd si electio est nulla propter eligentes,qui nullam habent, nec habuerunt potestatem eligēdi,quia tunc tenet secunda electio. infrà,de sen.& re iud.cùm Bertholdus.Vel habuerūt quidem potestatem eligendi,sed amiserūt,vt quia sunt excommunicati,vel suspēsi ab officio & beneficio,non intelligas de suspensione à beneficiis, vel fortè ab ingressu ecclesiæ, vel alia aliqua singulari suspensione.vide de his suprà, de consue. cùm dilectus.in glos.suspensus.Nec distinguo si sint nominatim vel publicè excommuniati,vel interdicti,vel nō. quia semper nulla est electio prima,& secūda tenet infrà,de app.constitutis.& intelligo suspensos siue sint suspensi à iure,vt qui negligunt eligere intra tēpus statutum.infrà,de conces.præb.c.2.& qui eligūt indignos vt laicum.infrà,eod. sacrosancta.&c. massana.suprà,eo.cùm in cunctis. siue sint suspensi ab homine,siue à iure.De suspēsis autem no. de postu. gratum.Item dicitur nulla, propter personam electam,quæ ineligibilis,id est,quę eligi non potest sine dispensatione:& tales sunt omnes postulandi de quibus no.suprà,de postu.c.fi. Itē dicitur nulla, ꝓpter defectum formæ. infrà,eo.quia propter.de hac elect.datur regula vera, quòd vbicunque electio est nulla,non impedit secundam fieri,siue in eodem cōtextu, siue ex interuallo,& hoc probatur per superiora iura,& benè facit.suprà,de sup.neg.præl. c.vlt. nam quòd nullum est,impedimentum præstare nō potest.ff.de verb.ob.si dari stip.

Sed caue tibi,quia potest esse quòd secunda cassatur,non quia facta sit post primam non cassatum, sed quia vna pars capituli fecit eam non vocatis illis,qui fecerunt primam nullam, qui tamen vocari debebant,si scienter non deliquerant in prima, nec facio aliquam vim vtrum tempore electionis sit notum nullam electionem esse, vel electores ipsos suspensos tempore electionis,an nō sit notum,sed postea per probationes fiat manifestum, vt hic. Item not.quòd aliquando electio est nulla, & tamen electores nec priuati sunt ipso iure potestate eligendi, nec priuandi vt si eligant ignoranter ineligibilem.

4 † Item priuati sunt aliquando ipso iure eligendi & tamen electio non est nulla,vt si elegerunt criminosum scienter.sup.eod.cùm in cunctis.infrà, de iureiur.sicut nostris.*ad suum*. infra,de app. bonæ memo.81.di.tantis.11.q.1.quia res.ff.de lib.cau.cùm qđ. arg.contra.ff.de mune.& ho.gradatim.infrà,de matri.contracto contra interdi.eccle.exliteris.† *Fama*. ☞ quia non remouetur propter delictum personę. infra eod. super eod. alioquin contra. ff. de re milit. qui cum vno.§.non omnes.& §.exacto.ff. de his qui not.infa.l.2.§.si ignominiæ.fortè & si propter delictum personæ remouetur,nō debet esse infamis. infrà,de accu.super his.quod verum est quando crimen opponitur excipiendo vt hîc. *istam*. sed etiam ista posset eligi de iure. infrà,eo. super eo.sed Papa hic ex speciali causa præter ius interdixit.

CAP. XI.

SVffraganeis. Ad mandatum. ȷ.eo. quòd sicut,cōtra. § pe.sol.hoc adeò leue est, quòd etiam suffraganei possunt vacante sede sua authoritate facere 64. distinct. quia per ambitiones. per illa autem quæ ibi dicuntur,vel sunt grauia, sicut conuocare concilium,vel digniora, sicut ordinare clericos, & nulla quæ pertineāt ad ordinem facere potest, cùm pallium non habeat in quo est plenitudo pontificalis officij.infrà,de vsu pal.cap.1

Et intelligo ꝙ ratione suæ dignitatis, non potest facere

facere aliquid Episcopale, sed pro alio Episcopo benè posset ordinare clericos.ar.infrà, de renunc. ad supplicationem. Sed dices, ipse videtur facere vel cōsecrare ex quo mandat.infrà, de sent.excom.mulieres.sol.illud habet locum, quando mandat quòd ad se pertinet, vel quod pro se fieri vult: hoc autem mādat, quod ad officium eorum spectat, quod est de iurisdictione, scilicet mandare, vt faciat officium suum. arg.ff.de iuris.om.iudi.l.3.1.respō.& ideò potest hoc ex quo confirmatus est.infrà, eod. transmissam. vel dic, quòd hæc decre.loquitur quādo non est in mora petendi pallium.arg.infrà, de appell.c.ex insinuatione.illa contraria loquuntur quando est in mora.

SVMMARIVM.

1 *Vitium personæ in modum exceptionis probatum præiudicat in alia electione.*

CAP. XII.

SVTERREo Alterius. idem si eiusdem, vt infrà, sequitur. *vitio* propter criminis conscientiam, vel irregularitatem.

1 Et no.hîc, † quòd vitium personæ in modum exceptionis probatū præiudicat in alia electione. Cōtrà.infrà, de excep.denique.§.fin.infrà, de ord. cog. cùm dilectus.ff.de his qui no. infa. Lucius. sol. licet non sit infamis de iure propter crimen sic probatū: est tamen infamis de facto, quæ infamia repellit à dignitatibus acquirendis.C.de dig.l.2.81.di. tantis. ff. de decu. generaliter.§.spurios.C.de inoffi. test. fratres.infrà, de accu.omnipotens.quia quòd plus est, propter infamiam facti ab obtenta dignitate suspēditur.2.q.5.presbyteri.c.si mala.Vel ideò est, quod hîc dicitur, quòd vitium quod obiiciebatur, electionem de qua agebatur tangebat.infrà, de excep. denique.Vel est hoc, quia licet hic modus agendi appelletur exceptio, habet tamen in pluribus vim & modum actionis.infrà, de accu.super his.ff.de decu.generaliter.§.si quis.& æquè benè dicitur accusatio, sicut exceptio.in Auth.de sanc.Episc.§. si quis autem.& §.si autem tempus.in Auth. quomodo & quando oportet.in princ. §.1.vnde in hac exceptione necessarium est electum vocari, & litem contestari, & reliquum ordinem seruari. infrà, eod. dudum. quæ non sunt alias in exceptione necessaria. *fortè.* nam tūc etiam sine vitio suo, puta quia alius aliquid dedit pro eo, non poterit ad eam ecclesiam assumi, nisi ex dispensatione.1.q.5.c.1.& 2.arg.contra.1.q.1.c.1.sol.infrà, eod.c.si alicuius.

CAP. XIII.

CVM Monasterium. Suis. ipsius domus in qua, fiebat postulatio in eremo.infrà, de relig.domi. vt Episcopus.& c.inter quatuor.cōtra.19.quæst.2.econtrà Paulus.sed hîc loquitur de eremitis, qui habent proprium: at hîc electus non habebat proprium, & erat monachus, licet in eremo moraretur, alioquin non liceret eum habere in abbatem. infrà, eo.officij.sed certè vbi intentione bona quis duceretur tantum, & non ambitione, crederem, quòd teneret postulatio, etiamsi non esset professus, & hoc sonare videtur finis decretalis præallega.ad idem 16.q.1.presbyteros. † Et no.quòd licet eremitæ possint habere proprium, quia non abrenunciant, tamē ec-
2 clesiasticæ personæ [a] sunt, & continētiam seruare debent & promittere.27.q.2.§.ecce.& de istis habes 16. quæst.1.c.qui verè.

[a] Ecclesiasticæ personæ. Adde Car. in tit. de sta. regu. consi.6. & in consilio. 31.in ti.de sta.monach & vide gl. in l. 2. ff.de in ius vocan. & hanc opini. tenet Card.in c. 1.in prin. q.2.de senten. excō. contrariū tamen tenet ipse in cle. 2. in 12.q.& sequen. de præb. de quo vide etiam per Abba. & Doct.in c. 2.infrà, de foro compet.

SVMMARIVM.

2 *Non valet consuetudo contra libertatem ecclesiæ.*
2 *Eligi potest alius non cassata prima electione.*
3 *Secunda electio expirat obtinente prima.*
4 *Post publicatam electionem non cassatam. non licet eligere*

CAP. XIIII.

CVM Terra. Alterius. personæ denominatæ. *totius.* id est, ambarum personarum electarum. *sancimus.* si.suprà, de consue.inter vos.vbi de hoc no.licet enim patriarcha de consuetudine, posit interesse electioni suffraganei Archiepiscopi, sic quòd minus est suffraga.possunt interesse electioni Archiepiscopi.suprà, de postu.bonæ memor.modus tamē iste nominandi grauis est, vnde remouendus est.

1 † *Abolenda.* quia grauis erat ecclesiis.suprà, de cōsuet.cap.1.nec erat præscripta cōsuetudo, quia si esset præscripta, fortè non esset reprobāda in patriarcha.argu.infrà, eo.sacrosancta.Vel dic, quòd hoc nō potest consuetudine induci, quòd postquam cōsenserint in aliquem ipsum eligendo: quòd postea per aliquem irritetur, si noluerit consentire, nisi secundū formam iuris. Decre.autem sacrosancta. non obest. quia illæ personæ ibi non erant electæ, sed tantùm nominatæ. Vnde ibi nullum ius erat quæsitum nominatis. Item ibi non probat illam nominationem, sed potius improbat. *modo.* scilicet, quia eligunt postulādum. *vel modo.* infrà, eo.quia propter. *diligentiam.* id est, diligētē inquisitionē faciant de persona eligēda.

2 † Hic habes, quòd eligentes possunt alium eligere prima electione non cassata. Contra suprà, eo.cōsiderauimus.sed & contra videtur, quia si eligunt indignum, ipso iure priuati sunt potestate eligendi.suprà, de postu.cap.2.infrà, eo.innotuit.& idem si non seruauit formam.infrà, eo.quia propter.Sol.non videtur hîc, quòd non cassata prima electione procedatur ad secundam, sed diligentiam habeant inquisitores, scilicet, vt plures habeant paratos ex prima electione, vt si contigerit vnum electum cassari, eligatur secundus.60.dist.studij.75.dist.Florentinum.vel eligant secundum sub ea conditione, si primus cassaretur.arg.in c.Florentinum.

3 † Expirat secunda electio prima obtinente, sicut in substitutione.C.de impu.& aliis subst.post editā. sed hi modi eligendi per curiam reprobātur, vt no. 61.dist.studij.& est expressum.infrà, eo. in electionibus.Sed solue vt hîc in eadem gloss.vbi dicit, nos aliter.hæc ergo decre.loquitur de ignorantibus vitiū, qui non priuantur potestate eligendi.infrà, eo.innotuit: sed ad hoc hîc non est responsum, cùm hîc dicitur etiam si in forma sit peccatum.sed responde, ꝙ tempore huius decr.hæc pœna imposita nondum erat peccantibus in forma.alij, aliter, quòd tempore huius decre.licitum erat eligentibus mutare vota sua, vsque ad electionem publicatam.infrà, eo. cùm inter.in fi.& c.auditis.

4 † Et post talem electionem publicatam non cassatam, non licet alium eligere, nec vota mutare, vt in dictis decre.hoc hodie tamen correctum est hîc, q̄ post publicationem scrutinij, non licet variare vota sua.infrà, eo.publicato.nisi fortè esset adeò notoriū primam nullam esse, quòd non contenderetur de iure, nec contendi posit.arg.C.de confir.tu.l.3.vt si nō cōsentiret electioni, vel si electio nulla esset ipso iure, vt si facta sit, non seruata forma, vel etiam si facta sit ab excommunicatis.argu.infrà, de appel. constitutis.nam hi nullam excusationem habent, quare dicant suam electionem tenere, secùs si elegissent indignum,

dignum, quia possent prætendere quòd ignoranter elegissent. infrà, eo. innotuit. in fi. item secus si dicãt, quod post appellationem, quia appellatio aliquando est admittenda, aliquando non. infrà, eo. cum nobis, suprà eo. considerauimus. & sic in omnibus aliis vbi aduersarius potest aliquid contendere de iure, sed melius no. infrà, eo. dudum. 2.

☞ † Nos autem aliter intelligimus hanc decr. scilicet, vt sit sensus, vt canonici postquam conueniunt in capitulo solenniter publicent factam electionem, & postea superiori confirmandam præsentent, & si superior, vel propter vitium personæ, vel formæ, eã cassauerit, iterum eligant alium, & sic faciãt quousque eorum electio confirmetur, & tunc postquam fuerit confirmata, eam præsentent regi vel patriarchæ. Nec tamen negamus, quòd si aliter de consuetudine, vel priuilegiis obtinet, quin possint ante confirmationem, sed tamen post solenniter publicatam electionem præsentare regi. infrà, eo. cùm inter vniuersos. & c. quòd sicut. *propter hoc.* scilicet, quod prius non requirantur rex vel patriarcha.

SVMMARIVM.

1 *Electus non confirmatus, non potest administrare res ecclesiæ suæ.*

2 *Electus & confirmatus, potest disponere de dignitatibus & aliis rebus suæ ecclesiæ,*

CAP. XV.

TRANSMISSAM. *Postposito.* quòd nõ licet. 20. quæst. 3. eos. in Authen. quomodo & quando oportet. §. semel. & in Authen. de sanc. Episco. §. si verò constanter. & non incidunt in canonem qui tales percutiunt. infrà, de sent. excom. in audientia.

1 † *Confirmationem.* no. quòd electus quàm cito est confirmatus sine alia possessione, vel inuestitura, vel installatione, statim potest administrare res ecclesiæ suæ in temporalibus & spiritualibus, tam in colligendis fructibus, quàm in actionibus intentandis nomine ecclesiæ suæ, vt hîc: sine confirmatione autem hoc non potest, nisi clerici sint in ecclesiis exemptis, qui sunt in partibus remotis. infrà, de elec. qualiter. & c. nosti. Vel nisi aliud sit ibi, quod succedat loco confirmationis, sicut & est in Cister. & in quibusdam aliis, quibus hoc ex speciali priuilegio est indultum, quòd sine aliqua cõfirmatione benedictione recepta ministrent, imò quòd plus est sine aliqua benedictione, si Episcopus noluerit benedicere ipsi poterunt administrare. infrà, de sup. neg. præla. cap. 3. vel nisi hoc habeant ex consuetudine.

Quidam tamen dicunt hoc non posse introduci consuetudine, quòd graue esset ecclesiis. infrà, de reg. iur. cum causa. & hoc obtinet in omnibus ecclesiasticis personis habentibus qualemcunque administrationem, etiam si sint canonici, qui habeant administrationem præbendarum suarum, nam in eis aliqui confirmantur, & qui non confirmantur, loco confirmationis aliud faciunt, quod loco confirmationis habetur, scilicet, quòd inuestiuntur per Episcopum, vel inferiorem prelatum ad quem hoc pertinet de iure vel consuetudine. infrà, de conces. præben. proposuit. & de his quæ fi. à ma. part. cap. ex ore. vel assignetur ei aliquid loco præbendæ, & pro canonicatu assignatur ei in choro stallum, & in capitulo locus. arg. infrà, de renunc. cùm inter. de præb. c. cùm dilectus. & c. dilecto.

☞ † Et possunt hæc habere locum in ecclesiis, vbi habentur præbendæ distinctæ, quia quilibet habet suæ præbendæ administrationem, sed vbi non sunt præbendæ distinctæ, videtur sufficere loco confirmationis, quòd canonici communiter eum recipiant canonicum, vel Episcopus, vel alius prælatus recipit professionem in manibus suis, vel dat ei pannos altaris vel campanas, vel aliquid simile. 23. dist. quamuis. arg. de reg. iur. c. vlt. ℣. de ma. & obed. legebatur. isti si agant nomine ecclesiarum, dignitatum, administrationum, vel præbendarum suarum, non potest eis obiici, vos nõ estis canonici electi, vel vestra electio nõ tenet, ex quo sic sunt instituti, vt dictum est, facta enim eorum ratione confirmationis firma manent: vt infrà, eo. nihil. Vel potes dicere, & melius, q̃ isti sic electi & confirmati, per se omnia bona ecclesiarum suarum, vel dignitatum, vel præbendarum suarum, si non habẽt contradictores, possunt sua authoritate occupare. ar. C. de ædi. di. Adr. tol. l. fi. ff. de acq. poss. cùm hæredes. Si verò habent cõtradictores qui bona prædicta possideãt, tũc oportet eos ostendere suas cõfirmationes tenere. Si verò non habeãt contradictores, non tenentur aliquid probare de iustitia confirmationis, nec tenentur probare aliquid de iustitia electionis, & hoc ex eo apparet, s. quòd illi qui tenent bona ecclesiæ, aliàs non debent res suas sibi restituere, nisi probent suam confirmationem tenere, quia si prædicti electi, id est, confirmati non essent prælati, vel nisi tuitione confirmationum defenderentur, isti non liberarentur eis soluendo.

Et idem quod diximus in confirmatis, idem intelleximus de inuestitis, sed secus intelleximus in illis qui adepti sunt possessionem habendo stallum & locum in capitulo, & in choro iuris Episcopalis, vel iuris canonicalis, vel cuiuscunque alterius iuris siue præb. ff. si vsufr. pe. l. vlt. istis enim sufficit in possessione esse authoritate superioris. Et est ratio diuersitatis, primi enim astringuntur ad probandum, quia non sunt in possessione, isti autem vltimi ideò non astringuuntur, quia sunt in possessione, & nemo cogitur dicere titulum suæ possessionis. C. de pet. hæredit. cogi. ff. si vsusfruct. pet. vti.

2 † *De talibus.* ex quo enim aliquis electus est & confirmatus, potest dare præbendas dignitates, & honores, & aliàs disponere de rebus ecclesiæ. suprà, eo. nosti. & iuramentum recipere à vasallis. infra, eo. qualiter. suspẽdere, interdicere, & excommunicare, vt hîc. *Inquisitionis.* vt est audire accusationes clericorum. 16. q. 6. si autem. & c. Episcopus. hoc autem non fateor, nam hoc benè audiet electus confirmatus, quòd sic probo, quia hoc audiet simplex sacerdos delegatus, ergo non pertinet ad ordinem. l. di. studeat. præterea quilibet iudex ordinarius, qui habet administrationem & merum imperium audit causas criminales: ergo & confirmatus, qui habet merum imperium, vt hîc apparet, quia excommunicat & conciliũ conuocat. infrà, eo. quòd sicut. §. pe. *ministerium.* ordinare, consecrare virgines, dedicare ecclesias, 68. dist. quamuis.

SVMMARIVM.

1 *Nunquid eo ipso quod alia pars non seruat pactum, possit actor redire ad ius pristinum.*

2 *Beneficia absque pacto aliquo dari debent & renunciari.*

3 *In vno negotio non sunt ferẽdæ plures sententiæ diffinitiuæ.*

4 *Excipiens de appellatione, non est admittendus quando eius non interest.*

CAP. XVI.

CVM inter. *Inuitum.* Quia deuictum instantia precum, vel propter mala quæ sciebat de eo, & probari non poterant & non liceret alij, nisi Papæ ex plenitudine potestatis, vel inuitum ab

initio,sed post voluntarium. *de manu*.per hoc videtur quòd inuestitura det possessionem, sed non est ita:vt no.suprà,de consuet.c.2.& infrà,de his quæ si. à maio.par.cap.ex ore.*dum viueret*.infrà,de confir.vti.vel inut.porrecta.contra,sol. quòd ibi dicitur in prima facie verum est,si certum sit prioratum confirmatum per Papam,tenet vt hîc.

1 † *Procedent*.sed nonne eo ipso quòd alij non seruabât pactum,dabatur isti pristina actio.infrà,de pac. cùm pridem.nam actor qui non habet actionem ex transactione simplici,agit pristina actione,& si excipiatur de renunciatione replicabit fidem non seruanti,&c.C.de pact.cũ proponas.& de transac.cùm mota.& si reus esset liberatus per acceptilationem daretur condictio ob causam,vt poneret se in pristinam obligationem.ff.de condi.ob cau.da.si quis.vel datur actio præscriptis verbis ad interesse.ff.de condi.causa.da.similiter.ff.de præscri.ver.ob eam.Si autem dolo esset inductus ad transactionem, ageretur de dolo. C. de transac. transact.Vel si nõ sit alia via succurrendi ei.ff.de dolo.eleganter.§.seruus.& l.seruus.apparet autem,quòd sua interat: ergò iustè potuit appellare.2.q.6.non solent. arg. ad prædicta. infrà,de iureiur.peruenit.ff. ad Velleia. similiter. C. de inoff.test.si iure.Sol.dixerunt quidam quòd ibi actum fuit inter partes,quòd si alia pars resiliret à pacto,tamen pœna solueretur,& pactis actoris staret.ff.de trans.qui fidem.

2 Vel dic,& melius,† quia in beneficiis non habent locum quæ superius dicta sunt,quæ sine pacto debent dari,& renunciari.infrà,de pac. cùm pridem. arg.infrà,de transac.super eod.& cap.de cætero.Sed quare non restituitur hîc pristina actio, sicut in illa decre.cùm pridem?Respon.quòd ibi dicitur,factum est de gratia tantùm,sicut & ex decre. apparet expressè.& præterea ibi habuit possessionem,quòd nõ hîc.præterea ibi non restituitur ad ecclesiam sed ad interdictum vnde vi.Sed hæc solutio non valet,quia pacto sublatum fuit interdictum vnde vi.ff.de pact. si vnus.§.pacta.Præterea iste iam vestiuerat pactum rei interuentu,puta receptione custodiæ & prioratus,vnde de cætero non debebat sibi restitui prima petitio.C.de transact.si pro fundo.ff.de re. permu.l. 1.Superiora autem loquuntur,quando pactum non fuit vestitum,sed tantùm simplex transactio interuenit,ille autem clericus de quo loquitur decr. cùm pridem,suum pactum nullo modo vestierat. *interest*. ex hoc loco satis apparet,quod etiam hi quorum non interest specialiter non admitterentur ad dicendum contra electionem de forma.nam hîc.R.senior admissus fuit,contra iuniorem,qui electus est,& dicit electionem non canonicam,quia facta est à suspẽsis,& super hoc auditur,sicut apparet ex sequẽtibus, ibi,mandat quòd si de hoc constiterit,scilicet,quòd sit à suspensis electus,quòd cassaretur,quod factum est de eo,& tamen eius non intererat,vt hic dicit.Et quidam hoc confitentur,sed qui contradicunt,respondent huic decre.& dicunt hunc R.seniorem esse monachum huius monasterij,& ideò intererat eius habere bonum abbatem.

Nec obstat quòd dicit,quod sua nõ intererat, quia non dicit sua non interesse,quod se non opponat R. iuniori,qui debet esse suus abbas,sed quia nõ intererat eius appellare responsione sui iuis,ne alius eligeretur,cùm ipse suo iuri renunciasset,hic R. senior prosequebatur appellationem contra electionem R.iunioris,sed hoc stare non potest,cum cassata appellatione, postea de interdicto agere non poterat, sed respondemus quod de interdicto agere potest post confirmationem & benedictioné principaliter agendo.infrà,de apel.c.constitutis.2.

3 *Illam*.mirum videtur,quomodo sententiat per partes,imò sententiauit nullam appellationem,& tamẽ adhuc remanet quæstio super electione, non enim plures sententiæ diffinitiuæ in vno negotio ferendæ sunt.præterea super incidentibus quæstionibus sententiandum non est.Respond.non est sententiandũ per partes super principali,puta si petãtur centum, non est ferenda sententia super quinquaginta si confiteantur,nisi vellet pars renunciare residuo.ff.de excep.rei iud.l.licet.Sed dic quòd vbicunque de aliqua exceptione constare potest sine probationibus facti,scilicet per iura,ne partes fatigentur laboribus & expensis,statim de illa exceptione iudicãdum est: vt suprà,de consue.cùm inter vos.sed secùs vbi sunt necessariæ probationes facti,cùm ibi non possunt ita de facili quærere,sicut in his,quæ de iure sũt,cũ iura debeant esse nota,vt liceat supplere de iure. Super eo verò quod dicit de incidentibus,sic respondeo,si in modum exceptionis proponatur incidens quæstio,puta vnius defensio quę cõtendebat ex his quæ acta erant inter partes,sicut est pactum de non petendo,res iudicata,sacramenti delatio,in his incidentibus non pronunciatur.C.de ord.iud.l.1. & 2. C.de ord.cog.leg.1.satis enim sufficit pronunciari in principali,vt per consequens videatur pronunciatum in incidenti.

Hoc est verum nisi criminalis incidat ciuili,vel econuerso.C.ad l.Iuli.de adulte.quoniam.C.ad l.flaui. de plag.præses.& sic potest intelligi.l.ff. de præuar.præuaricationis.

☞ † Vel dic,quòd si quis vult proponere de præuaricatione debet proponere in modum accusationis, non exceptionis. vnde semper super eo primo pronunciandum est, & sic etiam potest intelligi quòd dictum est de aliis ciuili,vel criminali sibi inuicem incidentibus. Si vero quæstiones sunt emergentes,quales sunt,quæ emergunt in iudicio, VERBI GRATIA:An danda sit dilatio, necne, admittendi sint testes necne, quis sit in possessione libertatis, vel seruitutis, semper pronunciandum est super emergenti, quia aliter non posset procedi in causa.ff.de li. cau.l.libertatis. §.vltimo.ff.vti possi.l. §. 1.primo ff.de iud. de qua re.nisi conditio iudicij vel rei impediat.C.de ordi.iud.leg.1.& 2. & talem dicere possumus, vbicunque dicitur aliquam exceptionem non esse admittendam,vel replicationem,vel etiam actionem,vel libellum,vel aliquid tale,illud statim debet expediri,antequàm super ipsa exceptione, vel alio proposito probationes recipiantur,cùm & si reciperentur non adminicularentur intentioni.C. de prob. ad probationem.infrà,de testib.veniens.ff.de offic.asses.leg.vnica.

4 † Et ita est hîc,vbi dicitur non tenere appellationum, & non profuturam appellanti, etiam si constaret de ea, & ideo non est admittendus excipiens, vel proponens de ea, scilicet, quia eius non interest. sed vt si dicatur appellatio iusta, & ideo impedire quod secutum est, tunc cùm principalis quæstio ab illa separata sit causa appellationis super ea sententiandum est, & sic hic erat, prosequebatur enim appellationem, & ideò dicebat non valere electionem, quæ erat sequuta post appellationem. Benè ergo fecit iudex,si sententiauit appellationem iniustam,& per consequens non impedire electionem sequutam.Aliud autem quòd propositum erat contra eandem ele.siue in modũ exceptionis,siue in modum denunciationis,vel accusationis non diffiniũt,quia sibi nõ constitit.hic R. senio

senior prosequebatur appellationē contra elect. R. iunioris, sed hoc stare nō potest, cùm cassata appellatione postea de interdicto agere nō potuisset. sed respondeo quòd de interdicto agere potest post cōfirmationem & benedictionem principaliter agendo. infrà, de appel. constitutus. *interdicto posito.* & non seruato à monachis electoribus: vnde sunt interdicti, quod notandum est: & inter eos erat electus R. *suis.* scilicet, præpositi & capituli. Isti enim scripserunt domino Papæ quomodo Cardinales miserāt literas de interdicto, quæ quidem præsumptionem inducebant, sed & in contrarium benedictio Episcopi aliā præsumptionem inducebat, scilicet, quòd ecclesia vbi benedixerat interdicta non esset, de qua tamen dicebant literæ, quod erat interdicta, vel quòd R. nō esset interdictus, & quia neutra alteram vincebat, recipiuntur probationes. argu. ff. de in integ. restitu. diuus. infrà, de resti. spolia. literas. *literis.* hæ literæ testimoniales inducebātur ad probandum locum, vel monasterium interdictum, & ideò interdictos & suspensos electum & electores, quia ibi celebrauerant. *consulebatur.* R. autem seniori restituta sunt prioratus & custodia, vt in integra continetur.

CAP. XVII.

QVa為liter. *Immiscuit.* infrà, eo. quod sicut, contra. & c. nihil. contra. suprà, de consue. cùm venera. vbi not. de hoc. licet permittat se installari propter hoc non dicimus eum se immiscere proprer cōsuetudinem quæ hoc habet. arg. ff. de religio. minimè. ff. de acqui. hære. pro hæred. C. de tu. qui nō satisd. tutor. *tenere.* quia non fuit electio confirmata: aliàs secùs. ff. de offi. præto. Barbarius. infrà, de iurepatro. consultationibus.

SVMMARIVM.

1 *Decano absente potest procedi ad electionem.*

CAP. XVIII.

1 CVM Inter. † *Ad decanum.* no. quod absente decano qui est honorabilior persona in capitulo, ꝓcedetur ad elect. infrà, de conces. præb. post elec. & ad vocandum capitulum pro eligendo. *intimatum.* nobis capitulo capuano. *cognouerit.* nec tamen venire cogebantur si essent in loco vbi citari deberent nisi specialiter vocarentur cum dicat constitutio vocatis qui possunt &c. infrà, eo. quia propter. quare enim nuncium expectarent, si non esset dies præfixus. Ille autem qui procurat ne citatio ad eum perueniat, quia latitat vel eo faciente cognosci non potest vbi sit. ff. de euic. sed dictum. §. si præsente. infrà, vt lit. non conte. quoniam. electionem impedire nō potest. *assumatis.* & aliis absentibus, sed nónne ex quo nuncium miserant debuerunt expectare. infrà, de offi. leg. licet. 3. q. 6. multum. Respō. non: quia non debuerunt citari. vel isti etiam in termino asignato non iuerunt: sed iterum mandauerunt quòd expectarentur. & fortè causas absentiæ asignabant & habebāt iustam excusationem: & videbatur quòd ex quo vocati essent semel, & habebant iustam excusationem quòd iterum debebant expectari, sed hoc non obtinet: quia citatio fiebat de gratia. † Item in electione est speciale: vt si legitimo impedimento detineatur quòd non expectetur si procuratorem constituat. infrà, eo. quia propter.

SVMMARIVM.

1 *Valet appellatio quandoque ad hoc ne electio fiat in certo loco vel certo tempore.*

2 *Si is à quo appellatur aliquid fecit extra iudicium contra appellationem, id tantùm reuocatur & non alia quæ fecit post appellationem.*

3 *Nunquid eo ipso quòd admoniti nolunt redire, qui præsentes sunt possunt eligere: & an tres citationes, vel vna peremptoria sit necessaria. itē si citatus est quis ad diem, vsque ad quam horam diei expectari debet, vide in nu. 4. & 5.*

4 *Nunquid existentes omnes de capitulo negligentes vno excepto, an ille solus poterit eligere.*

CAP. XIX.

CVM Nobis. *Appellationem.* non videtur quòd talis appellatio posit habere locum, quia si sequitur electio cononica, non fit contra appellationem, si sequitur electio nō canonica, etiam præter appellationem cassaretur, vt no. infrà, eo. auditis. *canonicæ.* appellatio enim talis sola ea cassat quę fiunt illegitimè. infrà, de rest. spo. audita. secùs in noui operis nunciatione. ꝗ. de noui oper. nunciatio. c. 1.

1 † *Nulla.* Hæc appellatio benè tenet aliquando ne fiat electio in certo loco, vel certo tempore, vt si tunc temporis, vel eo loco timetur impresio faciēda. 23. distinctione. 3. ꝗ. eodem. bonæ memoriæ Magun. Sed cōtra. ꝗ. de his quę fiunt à maio. par. capit. c. cùm in cunctis. vbi diximus. † quòd non valet appellatio facta extra iudicium, si non probetur vera causa, ex qua appellatum est: ergò non valet appellatio, quæ fit propter timorem impresionis, nisi sequatur impresio. Solut. iusta causa est quare nō fieri debet electio, Iustus timor impresionis secuturę & imminens, nō vanus, & si nō sequatur impresio, dummodo verisimile, & probabile, sit quòd timoris effectus sequatur, si ibi fiat electio, & ideò sufficit ꝓbare hanc causam, scilicet, iustum timorem, hæc est enim causa, quæ iustam facit appellationem. arg. ff. ꝙ metus causa. metū. infrà, de appel. bo. memo. Alij dicunt contra, quòd nō valet appellatio, nisi sequatur impresio.

2 † *Contra formam.* hîc not. ꝙ si ille, à quo appellatur extra iudicium aliquid facit contra appellationem, illud solùm reuocatur & nō alia, quæ facit post appellationem, etiam si iusta est appellatio. Vnde si aliquis appellat ne capitulum procedat ad electionem per cōpromissum, & capitulum non obstante appellatione compromiserit, sed compromissum non habuit effectum, vel quia compromissarij non concordauerunt, vel quia electus ab eis noluit acceptare electionem, nam in his casibus si postea capitulum eligat alium vocato prædicto appellāte, & contemnente interesse, innitens suę appellationi, tenebit electio. Nam quòd factum est illegitimè. s. ꝓcessus compromissariorū cassabitur, & ꝙ benè factū est, scilicet, electio posterius facta erit rata, & eodē modo, si quis appellet, ne capitulū admittat talem, quia excommunicatus, & capitulum eum admittat ignorans eum excommunicatum, & cum eo ad electionem procedat, electio quidē valebit, quia canonicè facta est, quia nō est iusta causa appellationis, quare capitulum non debeat procedere ad electionem, vel quòd non teneat electio, quia excommunicatus interest. † Sed causa iusta est, si sciēter eum excōmunicatum admitterent. infrà, de procu. c. fi. in hoc autem benè fuit iusta appellatio, quia vox eius nō præstaret suffragiū, & quantum ad illud benè valet appellatio, & benè trāsfert negotiū ad superiorē. Simile dico si appellatur à mero prouisore, ne det alicui ꝓbendam quæ nō vacat, & postea det ei canonicatū secūdum quod poterat ex vi rescripti, & præbēdam nō vacantem, quam dare non poterat, sola colatio prębēdæ, quę est iniusta reuocabitur, & collatio canonicatus qui est iustus rata erit. arg. infrà, de præb.

 relatum

relatum.& c.dilectus filius. Et idem est si coram receptore testium appelletur, ne recipiatur testis talis, quia est excommunicatus, & ipse nihilominus recipiat illum & alios, illius receptio cassabitur, & aliorum receptio rata erit. & idem est in omnibus similibus, secùs autem est, si in iudicio appelletur, quia tunc qui in vno articulo appelauerit, quia vocatus ad locum non tutum, vel recipit testem quem constabat excommunicatum, vlterius quicquid fecerit post talem appellationem in tota eadem causa totum reuocabitur, secùs autem esset si coram eodē iudice quis haberet duas causas, etiam si vna esset conuentionis, & altera reconuentionis, licet tamen appellet in vna, tenet processus in alia, tamen potest dici, ꝙ etiamsi coram iudice proponeretur, ꝙ esset excommunicatus, & appellaretur ne reciperetur, tamen valet eius receptio, nisi incontinenti haberet paratas probationes. in Authen. de testi. §. si verò. & §. semper. quia non fit sibi præiudicium ex receptione, nisi iudex sequatur dictum eius. infra, de reg. iur. c.1.& idem in similibus, vbi non fit præiudicium, licet possit fieri, & periculum, & damnum est in mora: non tamen contra. Sed contra videtur, s. ꝙ appellatio hæc sufficeret ad cassationem electionis, quia electio non tenuit, cùm tamen postulari nō debuerit in minori ætate constitutus. ꝫ. eo. dudum. ꝯ. eod. cùm in cunctis. Sol. verè allegatio sufficiēs est, si habeatur respectus ad veritatem negotij, quia verè minor erat, sed si haberetur respectus ad aduersarios, vera non erat, quia hoc non allegabant, sicut enim hîc dicitur nihil contra personam dicebant: vel dic, ꝙ licet Papa non confirmauerit eum, non tamē fuit probatum eum minoris ætatis.

3 †*Reuocare*. sed nunquid eo ipso, ꝙ volunt redire ad tractandū de electione possunt procedere, qui præsentes sunt, & videtur quod non, nam quis constituit eos iudices super alios, qui dedit eis potestatem citandi, cùm par in parem non habet imperium. ꝫ. eo. c. proxi.

4 †Item an sunt necessariæ tres citationes, vel vna peremptoria. 24. q. 3. de illicita.

5 †Item si citati sunt ad diem vsque ad quam horam[a] diei expectabitur? Respon. quod non sunt citationes istæ, quæ fiunt cum canonicis, sed sunt denūciationes, vel monitiones, quas possunt facere non solùm iudices, sed etiam pares, vel minores, & illi tātùm, qui præsentes sunt, licet pauci, & vnus solus, si alij non sunt præsentes, alios reuocabunt. arg. 10. q. 2. hoc ius. ꝯ. c. prox. & tales sunt hæ denūtiationes, quales illæ quæ fiunt venditoribus. ff. de euict. si rē. §. vlt. & l. si dictum. §. si præsente. & l. Herenius. & dicimus, ꝙ non sunt necessariæ solennitates peremptorij, & trium citationum, sicut in iudiciis, sed statim nō venientibus vocatis, possunt procedere præsentes. ꝫ. eo. quod sicut. §. si autem. arg. sup. de postu. bo. memo. vltra medium. ꝫ. de testi. c. 2. De gratia tamē inuenimus, aliquando plures vocationes fieri. 63. di. plebis dioce. Nec propter hoc dicuntur præsentes esse iudices absentium, sed ius hoc. s. citandi habent à iure. 65. dist. c. fi. 19. q. 2. hoc ius. ff. ꝙ cuiusſ. vni. sicut. & dicimus, ꝙ si præsentes in die citationis male celebrata missa spiritussancti procedāt ad electionem, nō retractari prætextu absentium, nam dicitur debere expectari finem diei. ꝫ. de offi. dele. consuluit. arg. C. de iudi properandum. 2. quæstio. 9. appellatione. ff. de verb. obl. insulam. ff. de excu. tut. non tantum. 16. quæst. 3. placuit.

[a] Ad quā horā. Adde. Pe. de Anch. in c. cùm episcopus. infrà, de offin. ord. in 6. qui dicit allegādo Inn. hîc, ꝙ citatus simpliciter intelligitur citatus propria hora, qua iudex solet sedere. & adde Abba. in hoc c. & ibi Fel. in c. 2. inf. de testi. cogē. & Fel in c. cùm M. Fer. col. 2. sup. de cōsti. & dū in litera præcedēti quæritur, an sint necessariæ duæ citationes vel vna, ad de Felin. & ibi concor. in c. ex literis. col. 4. ver. in glo. 1. in fi. suprà de consti.

Non est verum propter missam, quæ consueuit ibi dici propter sobrietatem, quæ ibi exigitur. nā ad ea quæ. & c. de leg, nam ad ea. sed consultius facient, si expectabunt sequens mane. arg. decre. consuluit. Nec erit necessaria alia citatio, vt eadem decre. dicit. Alij dicunt, quòd debent expectare circa finem diei, vt in decr. consuluit, ita ꝙ nec præcipitanter festinent, nec nimia cunctatione retardent. ff. de admi. tu. tutor qui re. §. 1. Sed omnibus his videtur cōtra. ꝫ. eod. cùm in veteri. vbi cassatur electio, quia vltra terminum, quem statuerant elegerunt, nec expectauerunt consilium consiliatorum domini Papæ. Sed respō. quia ibi peccauerunt multipliciter eligētes, nam in tractatu non requisierunt consilium cōsiliatorum. † Item licet possint eligentes sibi præfigere terminum ad eligendum, non tamen possunt præfigere consiliatoribus à Papa deputatis, quia alio iure quàm canonici in electione censentur.

6 †Sed quid si omnes negligētes sint excepto vno, nónne ille solus poterit eligere? Respon. si finis labatur termini statuti à iure ad electionem, poterit ipse solus eligere. 65. di. c. vlt

Hoc est hîc verum etiam, si aliqui sint absentes, & non citati, cùm ipse solus aliis absentibus nō poterit citare, tempus enim à canone statutum interpellat pro eo. C. de contrahen. stipu. magnam. Item qui scit, certiorari non debet. ff. de acti. emp. & vend. l. 1. Nec obst. decre. ꝫ. eod. quod sicut. quia loquitur, quando fit electio, ante terminum canonis, quia tūc sunt omnes vocādi, & valet ad hoc, quia ius vniuersitatis recidit in vnum. 65. dist. c. fin. ff. quod cuiusque vni. sicut.

†Sed nūquid minor pars, vel vnus solus residēs ad terminum non statutum à iure, sed quem ipse præfigat alios non residentes, nec ad terminum veniētes poterit vocare, & aliis non venientibus eligere? Dicunt quidam ꝙ sic, quia in omnibus recidit in eū ius capituli. arg. 65. dist. c. fi. Sed tutius est, cùm hęc sit res grauis, & magna deliberatione egeat, & in mora non sit periculum graue, cùm non transeat tēpus eligendi, sed si minus quàm duæ partes venerūt eorum, qui vocandi erant, ꝙ expectent vsque ad terminum à iure præfixum, hoc tamē saluo, quia si ibi est prior, qui velit alios vocare, quod possit, vt not. ꝫ. de maio. & obe. c. 1. *ex officio*. not. inquisitionem fieri sine infamia. de hoc no. sup. de postu. l. 1. in prin. *eminentis*. de scientia quæ fit eminens quæ sufficiens no. 36. di. c. 1. & ꝯ. eo. cùm in cunctis. *ipsum*. scilicet, præpositum. *perdurante*. vbi, scilicet, eis non liceat variare electionem de alio. *concedimus*. dispensatiuè. *administrationem*. dicunt quidam per hæc verba dari confirmationē. ꝫ. de æta. ex ratione. sed nos tantùm eum visitatori comparamus.

SVMMARIVM.

1 *Non licet alicui nisi Papæ dispensare cum illegitimis, vt habeant dignitates, & curam animarum.*

2 *Pecrat qui defectum quod est in se non patefacit in electione quæ fit de persona eius.*

3 *Decretum debet cōtinere totam seriem & formam electionis, nomina eligentium & eorum consensum & subscriptiones cuiuslibet, & nomen electi debet continere, & ad quā dignitatem est electus, & quòd scriptura illa sit facta per publicam manum, vel per duos idoneos viros, & sigillum capituli apponatur.*

4 *Decretum non est Authentica scriptura, vbi lis est super eadem electione ecclesiæ.*

5 *Nunquid si canonici deposito Episcopo eligant antequā recipiant literas Papæ de admonitione: Papa vero post literas restitutionis ipsius mittat, valeat electio.*

6 *Capitulum cui spectat de iure communi si eligat antequā Papa, & Papa similiter ad quem spectat de plenitudine potestatis, postea eligat, debet electio capituli cōfirmari cùm sit canonica & suā cassare factā ex plenitudine potestatis.*

CAP.

CAP. XX.

INNOTVIT. *Distulisti*. Sed nunquid Archiepiscopus potuit dispensare sicut in minori ætate dispensant Episcopi confirmando minores electos in archipresbyteros. infrà, de æta. præterea. & dispẽsant Episcopi confirmando filios sacerdotum. infrà, de fil. presby. veniens. & cum adulteris, & aliiis criminosis. infrà, de iud. at si. & cum corpore vitiatis. infrà de cor. vitia. c. 1.

† Respon. quòd nunquam licet alicui, nisi Papæ
1 dispensare cũ illegitimis, vt habeant dignitates, & curas animarum. infrà, de fil. presby. c. fi. imò Romana ecclesia, vt quidam dicunt, quod nõ est verum, seruat quòd solus Papa potest dispensare cum illegitimè natis, nam maiores quæstiones, & sanctiones, sicut quæ fiunt in electionibus Episcoporum, sedi Apostolicæ, reseruãtur. infra, de trãsla. Episcopi. inter corpo. de app. vt debitus. 17. distin. de multis.

2 † *Qui conscientiam*. nisi dixisset, peccasset. 1. distin. ex pœnitentibus. 8. dist. priusquam. si tamen fuisset confirmatus, licet peccasset, quia tacuit irregularitatem, si post dispensetur cum eo, tenet quod factum est. infrà, de renun. nisi cùm pridem. §. personæ.

Et hoc intelligunt quidã, cùm ille, qui dispensat habet potestatem dandi sibi dignitatẽ, vel beneficiũ super quo dispensat, sicut Papa habebat: si autem nõ haberet potestatem dandi sibi dignitatem, vel beneficium super quo dispensat, secùs dicendum est, quia non intrauit per portam. Quidam tamen contradicunt & benè, quia ex quo ipsi eligendo fecerunt, quod potuerunt, quandocunque superior dispensat licitè tenebit Episcopatum. argu. infrà, de renun. nisi.

3 † *Decreto*. vbi debet tota series & forma electionis contineri, nomina eligentium & consentientiũ, subscriptio cuiuslibet, & debet esse factum tabellionis manu, vel alicuius Authenticæ personæ, vel sigillatũ sigillo cuiuslibet. & credimus decretum de solennitate esse, non de substantia. arg. 61. dist. Episcopus. Itẽ credimus, quòd decretum potest fieri incontinenti facta electione, & etiã ex interuallo, & post recessum aliquorum canonicorum, qui fortè tantùm causa electionis veniẽt, & idem dicimus, quòd decretum fit etiam sine subscriptionibus eligẽtiũ, vel sigillis. Sufficit enim, quòd capitulum ad quod pertinet electio suo sigillo sigillet, vel etiam aliquo alio publico, vel Authẽtico sigillo faciat sigillari, vel per manum tabellionis Authenticari, est tamen ordinarium, quod electores subscribant, & dicitur huiusmodi litera sic Authẽtica decretum, quia in ea cõtinetur ordinatio ecclesiæ, scilicet, series electionis, deriuatur enim à decerno vel dispono, & credimus, quòd melius sit decretum per capitulum quàm per compromissarios, quamuis & per eos possit fieri, dummodò illud capitulum approbet expressè.

4 † Item no. quòd decretũ non est Authẽtica scriptura, nec sufficiens probatio, vbi lis est super eadẽ electione ecclesiæ, sed tantùm est testimonialis litera, sicut ex ipsius tenore apparet. † Item arg. ad hoc quia præter decretum debet discretæ personæ mitti, quæ superiorem instruãt tã super electione, quàm de persona. infrà, eo. nihil. §. fi. & sup. eo. de postu. bonæ nemo. in prin. *asserunt*. in literis transmissis. *consimili*. suprà eod. cum in cunctis. *par*. 21. dist. inferior. ff. ad Treb. ille à quo. §. tempestiuum.

Et hoc verũ est, nisi se ei subiiciat. ff. de iuris. omn. iu. est receptum. 2. q. 2. nos. *si in scholis*. contra. ff. de castren. pecu. milites. *in canone*. supra. eodem cùm in cũctis. *ignorantiam*. supra de postu. c. 1. *petendi*. no. procu. non admitti ad impetrandam gratiam, nisi habeat ad hoc mandatum speciale à domino, aliàs tamen si fuissent missi ad eligendum simpliciter, bene potuissent postulare. infrà, eo. in causis.

5 † *Ordinationem*. ar. ad quæstionem dominicalẽ, qua quæritur, si canonici deposito Episcopo eligant antequã recipiãt literas Papæ de admonitione, & post Papa mittit literas restitutionis ipsius, vtrum valet electio? Et quod non valet. arg. hîc. 8. q. 4. c. vlti. C. de manda. princ. l. 1. arg. contra. 7. quæst. 1. eos. ff. de decu. l. 2. C. de accept. neque. Item nisi hoc decretum præcessisset, statim facta cassatione, poterant alium eligere, secùs esset, si esset in possessione corporali, & fuisset depositus, quia tunc cùm fuisset in possessione corporali, non est alius eligendus, nisi primò possessionem dimittat, vt no. infrà, de conces. præben. cũ nostris. & c. literas. quod non credo, scilicet, quòd aliud est si possidet.

† Item quòd facta electionis cassatione & prohibitione, quod possent alium eligere, cùm enim simul & sic publicè casset & potestatem eligendi protrahat, si ante tempus receptionis literarum electionẽ interim facerent, non teneret, quia scientes hanc prohibitionem præsumerentur inobedientes, & contẽptores mandati Apostolici. nec admitterẽtur probationes eorum, si ignorantiam allegarent propter coniunctionem cassationis & suspensionis. sed si nõ publicè, vel simul fecisset cassationem electionis & prohibitionem electionis, teneret electio quam hîc ignorantes fecerunt, quia de iure communi eam fecerunt, & mandatum Papæ, quod de plenitudine potestatis fecit, non eos ligauit cùm nesciunt, nec scire potuerunt vel debuerunt impediente temporis breuitate, nec enim debent suspicari illi, ad quos de iure communi spectat electio, quòd Papa de plenitu-
a dine potestatis illa electione vtatur, cùm non sit [a] ea
b vtendum generaliter, sed tantùm ex causa [b]. † Et i-
c deò crederem, licet in hoc forsitan non credatur [c], quod & si capitulum ad quod spectat de iure communi antequam Papa eligat, & Papa similiter ad quẽ spectat de plenitudine potestatis, postea eligat, quòd electio capituli debeat confirmari cùm sit canonica, & suam cassari, factã ex plenitudine potestatis. arg. infrà, de reg. iur. omnis. aliàs enim valdè absurdum sequitur, quod electionem canonicam casset, quod esse non debet. sup. eod. postquam. nam mandatum non debet ligare, nisi ex quo ad eos peruenit. ff. de acquir. pos. qui absenti. & fortè alij aliter dicunt: sed si Papa primò eligeret, & postea capitulum ignorãs electionem à Papa factam, idem dicunt quidam, & malè. Nam in hoc casu cum iusta ignorantia sunt ducti videtur, quod sit canonica eorum electio. Sed posset responderi, non esse canonicam, quia post aliam facta est licet capitulum non sit in culpa, & quia à suspensis ab eligendo electio facta est. Papa enim eligendo aliis aufert potestatem eligendi. Item videtur si dixit animo auferendi sibi electionẽ, priuamus eos hac vice potestate eligendi; si de hoc constat. Et de hoc satis plenè innuit. l. præal. ff. de acquir. pos. qui absenti. vbi mentem mittentis considerandam ostendit. Hoc etiam ex verbis hîc positis satis apparet, quod statim valebit eis auferre potestatem eligendi, etiam ante præsentationem literarum.

a Cùm nõ sit. Et sic Papa non præsumitur vti plenitudine potestatis. Adde Bal. in l. si testiũ. C. de testib. & in poe. seu. col. 1. 2. Abba. in cap. ad hoc. supra. de rescri. Lud. Ro. in l. 1. §. nunciatio. col. 4. ff. de noui op. nunc. & Feli. in c. 1. col. 8. circa fi. supra de cõsti. & ibi cõcordantes & in c. quę in ecclesiarum. col. 18. post prin. supra de consti.

b Sed tantũ ex causa. Adde eundẽ Innoc. in c. constitutus. de relig. domi post gl. ibi. & Legistas. in l. fi. C. si contra ius vel vti. pub. Ioã. And. in addi. Spe. in tit. de leg. §. nunc ostẽdendum. ver. 63. & Alex. de Imo. in cõsi. 1. col. pẽ. circa prin. in 2. volũ.

c Nõ credatur. Adde quod Inno. hic de seipso loquitur, vt refert Feli. in c. 2. col. 20. ver. de diuer. libr. sup. de rescri. & latius attestatur quod dicit Hos. & Ioann. And. post eum. in c. solet. de senten. excomm. in 6. se multoties audiuissè ab Inno. quod nolebat quòd hæ suæ gl. facerẽt ius. & dicit Feli. in loco præallegato & in c. ne innitaris. col. 1. in fin. supra de cõsti.

SVMMARIVM.

1 *Crimen in modum exceptionis probatum in vno iudicio, præiudicat in altero.*

2 *Electio non est facienda de aliena ecclesia quandiu reperitur idoneus in eadem.*

3 *An eo ipso quod quis elegit confirmasse videatur.*
4 *Non est sufficiens causa appellandi quod de aliena ecclesia quis eligatur.*

CAP. XXI.

CVM Inter ea. *subscriptum.* hoc non sufficit, imò necesse fuit, quòd publicaretur electio. suprà, eod. cũ terra. infrà, eo. quia propter. sed sicut ex sequentibus apparet solẽniter fuit electus, aliter enim olim non expectaretur consensus eius, quia nihil iuris haberet ex solis consensibus, sed hodie contra. infrà, eo. publicato.

1 † *Recusatus.* si de hoc constaret, ineligibilis esset. arg. sup. eo. super eo.

Quod verum credo, si in iudicio repulsus esset, secus si aliter. imò plus dicimus quòd si alicuius electio cassaretur propter infirmitatem, vel corporis vitium, & post cessaret illud vitium, non remoueretur à secũda electione, licet à prima remotus fuerit per sententiam, nec contradicit. sup. eod. super eo. quia ibi loquitur de amotione quæ fit propter pactum, cum infamia remaneret etiam post sanationem, id est post pœnitentiam. 1. q. 1. verum est. *nec ad*
2 *ecclesiam.* hic habes, quòd non semper præualet electio de eadem ecclesia facta. ad idem. infrà, eo. in causis. ad hoc dixerunt quidam, quòd si duæ partes conueniunt in extraneum, tenet electio extranei, vt hîc. Nã duę partes instar totius obtinent. C. de decu. nominationem. sup. eo. licet. ff. de decre. ab. or. fa. l. 3. Alij dixerunt, quòd semper tenet electio de eadem ecclesia, dummodò vnũ duo eligant. arg. 61. dist. nullus. & c. obitum. 63. dis. literas. C. de Epis. in ecclesia. 7. quæstio. prima. denique. Nos dicimus, quòd siue de eadem, siue de aliena ecclesia, semper tenet electio facta à maiori & saniori parte capituli. arg. hic. infra, eo. in causis. infra, de his quæ fi. à ma. par. cap. cùm in cunctis.

Est tamen verum, quòd semper de eadem debet assumi, si ibi reperitur idoneus, si tamen contrarium fiat, tenet. *pro parte sua.* id est, pro se, solus enim erat.

3 † *Confirmauit.* sed nõnne eo ipso quod eligit, intelligendum est confirmasse? & dicimus quod sic, vbi eodem iure ad eum pertinet electio & confirmatio. VERBI GRATIA: Quia aliquis ex concessione habet electionem & confirmationem. arg. 63. dis. in Synodo. ff. de accu. l. 3. vbi verò diuerso iure, vt hic quia electio ad eum spectabat ex compromisso, & confirmatio authoritate sedis Archiepiscopalis, secùs. arg. sup. eod. cùm inter vniuer. infrà, de conces. præb. postulastis. infrà, de fid. instr. inter delect. circa fi. ver. cęterùm. ff. quando app. sit. l. 1. §. eo. quod sicut. & eadem ratione si in cõsecratione excipiatur contra eum audietur, quia facit tanquam alius. 4. q. 7. tria. *discretioni vestræ.* hæc quæstio delata est ad Papã capitulo nolente recipere electum per Archiepiscopum. *consenserit.* perærriti perfecti. *epilentico.* arg. 33. dist. maritum. *clerici &c.* not. non sufficit appellare extra iudicium assignata iusta causa, nisi sit vera, vt not. infrà, de his quæ fi. à ma. par. ca. c. 1.

4 *Ex aliis.* & sic habes hîc, quòd non est sufficiens causa appellationis, quòd de aliena ecclesia eligatur *Causis.* sed licet ex vi appellationis non posit opponere aliquam de prædictis exceptionibus, quia non licet aliàs prosequi, nisi illas quæ sunt expressæ in app. infrà, de app. cõstitutis. tamen quascũque alias exceptiones tam contra formam quàm contra personam poterit proponere, antequam confirmetur, vel consecretur. infrà, de accu. super his. & not. infra, de his quæ fi. à ma. par. ca. c. 1. vbi not. quòd non sufficit extra iudicium appellare ex causa legitima, nisi & illa sit vera, vt hîc. Imò plus dicimus, quòd etiam si obtulisset se velle ꝓbare incõtinenti veritatẽ causæ, tamen nõ reuocabitur electio post talem appellationem, nisi statim ꝓbetur, & veritas causæ nõ obstat. infrà, de appel. interposita. quia ibi loquitur de appellatione, quæ fit in iudicio & facit ad hoc, quia quamuis appellans offerat se velle probare, tamen non est coram quo probet, quia capitulum, vt pars capituli, quæ contradicit, non est in hoc idoneus iudex, quia nec appellans tenetur coram appellato litigare, nec appellati tenentur, si volunt probationes huius recipere, probationes enim superiori & communi iudici reseruãtur. infra, de his quæ fi. à ma. par. ca. c. cùm in cunctis. sed si appellãs & appellatus cõuenerint, quod vel coram ipsis appellatis, vel aliis recipiantur probationes super veritate causæ, tunc satis potest concedi, quod non valet electio interim facta, quia lite pendente nihil innouandum est. arg. infrà, de offic. leg. licet. 4. quęstio. 6. dudum. sed quid si appelletur à confirmatore, ne cõfirmet, quia morbo epileptico laborat? Respon. idem, quia cõfirmatio postea facta tenet, nisi veritas causæ probetur. sed si coram confirmatore offerret se probaturum veritatem causæ, tunc secùs dicerem, quia cassaretur confirmatio postea habita, etiamsi non probaretur veritas causæ. infrà, de appel. interposita. & est ratio diuersitatis, quia hîc confirmator erat legitimus iudex, & ideò poterat coram eo probationes induci, & hæc appellatio rectè dicitur in iudicio emissa nõ extra iudicium, sed superior appellatio, de qua hic loquitur extra iudicium emissa est.

☞ Sed quid si ad Episcopum pertinet collatio præbendæ, vel dignitatis, & tunc cùm Episcopus crederetur paratus conferre alicui criminoso, venit aliquis & dicit, domine, intellexi, quod vos vultis tali cõferre talem præbẽdam quem ego dico vobis criminosum, & paratus sum incontinenti probare & appello si de eo prouideatis. Respon. quidam quod quicquid fit post talem appellationem cassandum est, tamẽ aliis videtur & fortè melius, quod cum ꝓuisio, vel collatio quam facit Episcopus, non fiat in iudicio, nec ordine iudicario seruato, quod quantũcunque proponat iustam exceptionem, & etiam si se offerat eam probaturũ, nõ tamẽ cassabitur quòd fit post talem appellationem ex ea causa interpositã, nisi probetur veritas, secùs autem est, quãdo aliquis petit prouisionẽ authoritate literarum domini Papæ, tunc debet audiri excipiens contra talem, & potest appellari, nisi audiatur. infra, de appel. dilectus. Et est ratio, quia ordine iudiciario procedit. de hoc not. infrà. de app. cõstitutis. infrà, de cõces. pręb. proposuit. *non compromiserunt.* maximè, idem est enim & si compromiserunt partes: post publicationem enim electionis non est licitũ variare. ff. de ser. rusti. præd. l. per fundum. infrà, eod. publicato. infrà, de iure patr. pastoralis. & hoc sonat litera sequens cõsentire volente. idem etiam dicimus in electione canonicorum. arg. 2. q. 5. ei qui. ver. nominationes. C. de appel. qui ad ciuilia.

Potest etiam intelligi, quòd si compromisissent, tunc quando electus erat negligens in consentiendo, nam tunc, quia electio facta ab Archiepiscopo teneret, etiam si Præpositus modò consentire vellet non posset, nam quia culpabilis fuit in differendo consentire, licitum fuit electoribus compromittere, cùum nihil iuris haberet electus, & etiam si voluissent iã eligere potuissent, vt nõ. sup. eo. cũ in cunctis.

Sed oppones, si hoc est, quare ergo datur eis potestas iterum consentiendi? Resp. hoc est ideò, quia nondum renunciauerat, & tamen quia Episcopatus adhuc

adhuc vacabat cõsentire poterat. ff. de op. leg. mancipiorum. C. de repu. hær. l. fi. † Vel dic, quòd secundum hæc iura licebat electoribus nõ solùm post publicationem votorum, sed etiam post solennem electionem ante consensum electi, sua vota in alium mutare, & super electionem cõpromittere. arg. hîc. & sup. eod. cum terra. sed hodie correctum est. infrà eod. publicato. *& si.* id est, quamuis. *volente.* aliud in postulatione. suprà. de postu. bonæ. 2.

SVMMARIVM.

1 *Eligentium numerus & authoritas attendi debet.*
2 *In electo attenduntur merita, quæ in scientia, moribus, vita, & ætate consistunt, sitque de legitimo matrimonio natus.*
3 *Indignum eligentes sunt ipso iure priuati potestate eligendi.*
4 *Iudex debet mittere acta causæ, ad hoc vt Papa sufficienter instruatur de ea.*
5 *Episcopus dispensare non potest super electo in præiudicium alterius.*

CAP. XXIII.

DVDVM. *Conscientias.* 2. quæst. 7. si qui sunt. *se asseruit.* erat enim commissa causa, vt si displiceret partibus audire diffinitionem, eorum causam instructam remitteret. *numerus.* & licet de numero & zelo, & aliis quæ circa electos, & eligentes attendi debent, non possit certa regula dari, quædã tamẽ de eis notabimus, vt per eã informetur iudex quid faciendum, & quid præeligendũ existat.

1 † Igitur circa eligentes attende numerum, qui consistat in quantitate, & attende authoritatem, quæ consistit in partibus, & in qualibet dignitate, & in maioribus ordinibus, & etiam prouectiori ætate, & in tempore ordinationis, vt hîc. & 74. dist. Episcoporum. consuluit. & in religione. 23. distin. in nomine. & si concurrant adinuicem numerus, & authoritas, numerus maior pręfertur, nisi pauciores ita authoritate polleant, quòd eorum authoritas sit multitudini præferenda. infra, de test. in nostra. infrà, eod. ecclesia vestra.

2 † Circa electum attende merita, quæ consistunt in scientia, moribus, vita, & ætate, qui natus sit de legitimo matrimonio. suprà eod. cùm in cunctis. 38. distin. quæ ipsis, omnes fallentes. 8. quæstio. prima. licet. † zelus autem eligentium sciri non potest, nisi per præsumptiones, sed ex præsumptionibus, vel bonus, vel malus zelus pręsumitur. C. de dol. dolum.

Hoc autem scias, quòd maior pars semper pręsumitur habere bonum zelum. infrà eod. cap. fin. nisi hanc præsumptionem elidant impedimenta, quæ sunt in electo. infra eod. cap. fi. Cùm enim diligenter debeant electores de eo, qui sibi pręficitur inquirere. 8. quæst. 2. cap. fi. prẽsumuntur scire impedimenta electi, nisi probetur contrarium. supra eod. innotuit. Vel nisi pręsumptionem illam alia pręsumptio elidat. infra, de pręsump. quia. & consistit zelus in intentione, vt 8. quęst. 2. dilectissimus. & non est magna vis in zelo, quis, scilicet, meliori, vel minus bono zelo, seu affectione ducatur, dummodo non declinet ad malũ, puta quia carnali zelo seu affectione negligat indignum, vt hîc, & infrà, de ap. constitutis. 1. q. 1. sunt nonnulli. & cap. seq. sanitas autem eligentium non consistit in intentione tantùm, sed etiam in effectu & opere: † vt ea pars sanior dicatur, non solùm quę non eligit indignum, sed quæ eligat digniorem, vt infra eo. tit. ecclesia vestra. 8. q. 1. licet si tantum. Sanitas enim partium, ex meritis electorũ de quibus suprà dictum est, probatur & iuuatur, vt in eadem decret. ecclesia. & hæc sanitas modicum valet in electiõe facta ex interuallo, sed valet ad hoc, vt teneat electio facta in discordia, & non ex interuallo, vbi oportet, quòd sit facta à saniori parte capituli. infra eod. ecclesia vestra. & habet locum tantùm, vbi eligitur ex vtraque parte dignus.

Dicam autem saniorem partem, quæ meliorem eligit, nisi numerus vel dignitas eligentium nimis præpõderet. infrà, de test. in præsentia. quod arbitrio boni viri est relinquẽdum. arg. ff. de verb. oblig. continuus. §. cùm ita. ff. pro soc. si societatem. ff. de iure delib. l. 1. & ff. de test. l. si eo. Si verò ex altera parte sit indignus, dicam saniorem partem illam, quæ dignum elegerit, vt ipsius electio præferatur, dũmodò pars eligentium quæ indignum ignoranter, elegit non sit duplo maior. ĩ. eo. scriptum. si verò sit duplo maior numerus indignum eligentium, si scienter elegerunt præualet electio minimę partis, etiam vnius. ar. eiusdem decr. scriptum.

3 Et est huius diuersitatis ratio, † quia quando eligitur indignus, quotquot scienter eum eligunt ipso iure priuati sunt potestate eligendi. suprà eod. cùm in cunctis. Vnde tunc etiam in vnum recidit ius capituli. 65. dis. c. vlt. quando autem ignoranter eligit indignum maior pars, tenet electio facta à maiori parte, & hoc ideò, quia est sanior. ĩ. eo. congregato. & hîc. non autem ea ratione diximus tenere eam, quòd in minorem partem reciderit ius eligẽdi, nam cùm non peccauerunt, quia indignum ignorabant, ius eligendi non amittunt. sup. eod. innotuit.

† Sed quæres, quare in hac ratione sanioris partis obtinet etiam electus à minori parte quàm tertia, vel etiam ab vno? Respon. quòd ibi duæ partes ratione delicti, puta quia non scienter indignum elegerunt, non sunt priuati potestate eligendi, & ipsi sunt capitulum, non tertia pars. ff. de decre. ab or. fa. l. 3. C. de decur. rationes. sed ibi tantùm maior pars est ex vna parte indignum eligens, sed ignoranter & minor totius ex alia, sed maior tertia parte dignum eligens, illa maior pars, non dicitur capitulum, cùm non sint ibi duæ partes, nec minor dicitur capitulum, quia non recidit in eos ius vniuersitatis, cùm maior pars non deliquerit, & ideò adhuc remanet vnum tantùm capitulum tam ex maiori parte, quàm ex minori, & hac ratione dicitur pręualere postulatio duarum partium, quia ipsi sunt capitulum totùm. infrà eodem, scriptum. & hæc electio facta à maiori parte, dicitur præualere, quia est facta à saniori parte, vt dictum est.

† Sed consueuerat hîc quæri, quid iuris sit si minor pars primò eligat dignum, & in eodem contextu maior eligit indignum scienter, vel ignoranter, & videtur quòd non valet, cùm secundi nondum peccauerunt, vnde non poterat adhuc aliqua potestas esse translata eligendi in primò eligentes.

Sed nos non facimus differentiam, qui primò eligant, cùm vna fingatur electio, vel vnus contextus electionis à principio Scrutinij vsque ad publicatam electionem. † Et quidam dicunt, quòd publicato Scrutinio, qui elegerunt indignum, priuati sunt potestate eligendi, etiam si ad publicationem electionis non procedatur. arg. infra, eo. publicato. imò plus eis videtur, quòd ex solis cõsensibus, qui scienter indignũ elegerũt priuati sunt potestate eligendi, si perseuerant vsque ad publicationem. Post talem ergo priuationem tenere debet electio, quæ ex rectis consensibus procederet.

Nec obstat, quòd primò facta est q̃ illa, quę ex nullis cõsensibus insurgit, & quæ simul & vno contextũ fit. Si autem non ex solis consensibus quæreret ius electus, nec priuati esset electores potestate eligendi, vt est, quando ignoranter nominant indignum,

ſed ante publicationem electionis ſciunt eum indignum, tunc, & ſi maior pars à propria nominatione indigni nõ recedat, ſed tamen non eligat, & maior pars eligat dignum, caſſabitur electio huius digni. Non enim debent eligere, niſi plures prius eligerẽt, ſed communiter aliam electionem de nouo facere debuerunt. arg. ſ. eo. cum terra. Alij dicunt, ꝙ ex ſolo conſenſu in malum ſint priuati, quod ex eo probatur, ꝙ ſecundum iura antiqua, quando non erat neceſſaria publicatio electionis, ſed ſoli conſenſus ſufficiebãt, & etiam ſecũdum Modernos in minoribus dignitatibus, in quibus forma. c. quia propter. non requiritur vbi punitur qui ſcienter cõſentiens in indignum, ergò & hodie hoc idem ius ſeruabitur, cùm non ſit mutatum. C. de teſta. ſancimus. Alij tamen dicunt, ꝙ publicata electione indigni, perdit potestas eligendi. arg. ſ. eo. cum terra. ſæpè enim zelus & ſanitas ſumuntur pro eodem, in poſtulatione autẽ ſanior pars dicitur, quæ eligit dignũ quàm quę poſtulat indignum, niſi poſtulans ſit duplo maior. infr. eo. ſcriptum. *dignitate.* fortè habebat canonicus aliquam præbendam, cui dignitas adhærebat, vel erat nobilior vel litteratior. *tempore.* quia ante ordinatus fuit. *allegationes.* facti, puta exceptiones, reſponſiones ad dicta teſtium, inſtrumentorum contrarietates & conſimilia. Nam de allegationibus iuris intelligi nõ poteſt cùm eas habeat in pectore ſuo. 31. quæſtio. 1. peruenit.

4 †*Præſentare.* culpa fuit iudicis, qui acta mittere debet Papæ, & ideò impeditur ſententia præferenda, aliàs cum omnibus iuribus quælibet pars comparere debet, nec contumax hîc expectari debuit. C. de iudi. properandum. §. ſin autem. Vel dic, ꝙ hoc ideò expectatur, quia ex illis actis probatur ius præſentis, & non contumacis, nam ſi tantùm pro cõtumace etiam facerent rationes eius, quas potuit & debuit in termino portare: tunc iudex poſſet procedere eis non expectatis, tamen melius credimus, ꝙ eius abſentiam ſupplere debeat Dei præſentia. C. de iudi. properandum. §. ſin autem reus. & inf. de eo qui mit. in poſ. cauſa rei ſer. eum qui. quod ſi ſuſpicatur etiam iura contumacis ibi contineri, ꝙ eum requirere & expectare debet. *dicta erant.* non dicenda, cùm eſſet conclusum. *electionis.* tempus electionis ſpectandum eſt. ĩ. eo. auditis. ĩ. de cle. excom. mini. poſtulaſtis. in prin. ar. contra. ĩ. de æta. præterea.

5 infrà, eo. quod ſicut. †*In ordinibus.* infr. de æta. præterea. contra. Sol. hîc erat talis, quod infrà breue tempus poſſet ad eum ordinem promoueri, quẽ dignitas requirebat. Item in diſpenſatione illud, hîc autẽ nõ erat diſpenſatum, vel dicas licet diſpenſari poſſet electio, tamen eſt nulla, cum tamẽ debuerit poſtulari, & ad illos tranſit poteſtas eligendi, ſi ſcienter talẽ elegerunt, vnde ex quo alius electus eſt, in præiudiciũ alterius non poteſt diſpenſare episcopus. *Abſentia.* inf. vt lit. non conteſt. quoniam. no. ꝙ nec etiã iſti iudices quibus cõmittitur cauſa eum citare debent, imò eo non citato, procedent ad determinandum cauſam. alij contra. *impedimentis.* ſi impedimentum haberet quare promoueri non poſſet, non crederetur bono zelo feciſſe, niſi aliud impedimentum cõtra eum probetur.

SVMMARIVM.

1 *Abſentes non debent ire, nec dare procuratores, cùm timent vim ſibi fieri in electione.*

2 *Appellatio propter iuſtum metum impreſſionis interpoſita tenet.*

3 *Iuſtus timor intruſionis ſufficit ad reddendum electionem nullam.*

4 *An recipiens epiſcopum poſtulatum ad adminiſtrationem, ſit ipſo iure priuatus eligendi poteſtate.*

5 *Ex factorum iteratione mutari non debet quod longuam interpretationem recepit.*

6 *Super iniuſto facto notorio proceditur ſine ſolemnitate iuris.*

7 *Non præſumitur pro iudicis proceſſu in præiudicium alterius: niſi quatenus conſtiterit legitimis documentis.*

8 *Sententia excommunicationis licet non tranſeat in rem iud. præſumitur tamen pro ea, & excommunicato incumbit onus probandi eam iniuſtam.*

9 *Si qui peccant indignum eligendo & ob id eligendi poteſtas ad alios transferatur: & ſi ipſi eodem modo peccent, non transfertur ad primos poteſtas eligendi, ſed ad dominum Papam tantùm vel eius ſuperiorem.*

10 *Poſtulatio in concordia non in diſſentione fieri debet.*

CAP. XXIII.

BONAE *memoriæ Magunm. Eligentibus.* diuerſis tẽporibus & diuerſis locis factæ fuerunt hæ electiones. *recepiſſe.* gerens ſe manifeſtè pro prælato eccleſiæ Magun. *miniſtraſſe.* ſed fingebat, ꝙ non faceret ſicut prælatus, ſed quaſi miniſter, cui à capitulo permiſſum erat, ſicut cuilibet extraneo. *irritatam.* vt ſ. eod. qualiter. & quia epiſcopus erat, non licuit ei tranſire ad illam eccleſiam. infrà. de transla. epiſ. c. 1. ☞ †Item licet licitum ſit miniſtrare in eccleſiis vltramonta. ſine confirmatione. infrà. eod. nihil. ſi tamen præſens ſit legatus, non poteſt. ſup. de conſue. cùm venerabilis. Item huic poſtulato etiam abſente legato nõ licuit, quia illa cõſtitutio habet locum in electis canonicè & cõcordia, & nõ in poſtulaſtis, qui nõ poſſunt ſine diſpẽſatione trãſire, ſup. de conſue. cùm venerabilis. Item hæc poſtulatio in diſcordia erat. *de vi.* hoc eſt, quia metuebat accedere ad eccleſiã Magun. & impreſſionem in electione fieri ſibi & magis fieret, ideò appellauit, ne ſibi ſine ipſo & ſuis alij

1 procederent. †*vi.* id eſt, iuſto timore violẽtiæ: & iuſta cauſa erat quare timebãt impreſſionem fieri in electione, cum in electionibus & in aliis appellationibus extraiudicialibus, neceſſe ſit probari veritatẽ cauſæ, hîc ſufficit probare iuſtã cauſam timẽdi impreſſionẽ ſubeſſe: etiamſi nõ ſit ſequuta impreſsio, quia nemo ſe debet periculo expponere. vel expone. de vi, id eſt, de impreſsiõe facta in hac ſtipulatione, & ſic nõ eſt obiectio, quia appellatio facit nullam electionem ſequẽtem, vel nõ quaſi eligẽtes hîc priuati ſunt poteſtate eligẽdi ipſo iure, quia hîc nõ facit tãtùm appellatio quãtùm cauſa quæ ſuberat ſcilicet impreſsio per quam elegerunt, vnde ipſo iure priuati ſunt poteſtate eligendi. Et hæc ſol. mihi melior videtur, & veracior. infrà. eo. quiſquis.

2 †*Conſtat.* ſi enim conſtaret de iuſto timore violentiæ, cõſtat iuſtam fuiſſe appellationem ex hac cauſa interpoſitam, cui dum deferre teneretur, ſi nõ detulerint, non poſſent aduerſariis opponere in eodẽ negotio, ꝙ aduerſarij pro ſuis appellationibus iuſtis non detulerunt, ſup. ĩ de reſcri. ex parte. infrà. de appel. an ſit. ſed ſi primò eligentes contra appellationem alterius tertiò venirent contra appellationem eius, qui licitè ſecũdò venerit contra appellationem priorum eligendo, cùm prima electio eorũdem, qui tertio nũc eligũt nõ tenuerat, quia poſt appellationem legitimam facta fuit, & tamẽ ſi electio ſuperior, vel ſecunda nulla fuit, quia fortè electus irregularis, vel aliàs ineligibilis eſt, & tunc benè iſti ſecundi, cũ ſecundi veniendo contra appellationem priorũ vſi fuerunt iure ſuo, primi autem in preueniendo in prima electione & in tertia tãtùm iniuria vſi ſunt, & ideò contra Abb. dici poteſt. †Item no. ꝙ licet in vna electione

electione veniant aliqui contra appellationem aliquorum,& in alia electione,vel negotio alij veniant contra appellationem eorum,benè possunt obiicere quòd appellatio præcesserit.Habet enim hoc locū, quando tantùm de vna electione,vel negotio agitur,nam si in vno negotio,tunc nō detulissent, nihilominus tamen aliud negotium quod cōtra me faceres post legitimam appellationē irritaretur, posset autem esse ea ratione,quare hîc non audiuntur electores episcopi Varmacens.proponentes contra electionem præpositi de appellatione præmissa, nō quia non detulerunt simpliciter appellationi aduersariorum,cū si iniusta esset causa appellationis præpositi non sit deferendum,sed est ratio,quia nō detulerūt iustè appellāti,qa talis erat appellatio prępositi electi in arhiepiscopum,scilicet,iusta. Sed certè & si hoc non sufficeret,tamen appellatio facta contra præpositum,non poterat impedire eius electionem,cum nullam causam allegauerit,nisi quia facta erat post aliam postulationem,scilicet, Varmacens. sed cùm eius postulatio nulla esset,puta,quia facta erat post appellationem legitimam,non potuit impedire secundam electionem,& eodem modo , nec appellatio emissa ad conseruationem talis possessionis,quæ nulla est,non potuit impedire electionem. Nam licet aliqui non possunt ire ad locum vbi debet fieri electio propter metum,vel periculum personæ,non credo,quòd propter hoc debeat retardari electio,nec illi qui sunt in loco debito & electioni deputato,debent ad alios exire,imò absentes tanquam legitimo impedimento detenti,debent cōstituere procuratores infrà,eodem propter.dummodò duæ partes vocandorum vel præsentium in loco debito sint.ff.de tut.& cur.l.vlti.ff.quòd cuiusque vni.l.nulli.

☞ † Planè melius dicitur,quòd si maior pars canonicorum consentit,quòd eatur ad absentes,ibitur,si iusta causa impediti sunt,si non consentiant, non ibitur.ff.ad munici.quòd maior.est tamē vtile, quòd plures intersint tractatui.ar.infrà,eo.cùm in veteri. infrà,de arbit.cùm olim.20.di.de quibus.64.extra.si aūt nulla iusta causa,sed tantū voluntaria detinentur,tunc vnus solus toti collegio posset contradicere,ne ad eos iretur.infrà,de his quæ fi.à ma.par.ca.c. 1.Sed per hoc non soluitur præsens contrarium, vbi dicitur,quòd hi absentes appellauerunt ex eo,quòd timebant sibi inferri iniuriam,& iusta reputata est appellatio eorum,licet pauciores essent.

Sed potest hoc intelligi,quòd non fuit iusta appellatio ex eo,quòd non fieret in absentia aliquorū qui iustam causam habebant timoris, scilicet, quia timebant,ex eo,quòd timor erat iustus de omnibus canonicis,& vt electio pura & sine violentia,& à vitio posset fieri in ciuitate,& hęc fuit iusta appellatio. 23.distin.in nomine.*alij*.scilicet,electores Varmacen. *ipso*. præposito.*deferendum*.infrà,de app. constitutus. supra.de rescrip.ex parte.vbi de hoc no.*frustrà*. infrà,de vsū.quia frustrà.ff.de mino.auxilium. *vnde*. id est,hac ratione.

3 † *Appellatione*.& causam,quæ suberat , scilicet impressionem quæ fiebat in electione , quia sic continetur in integra, Philippus dux Sueuiæ , qui se pro Rege Alemaniæ gerebat,istum Varmacens.per vim intrusit.Sed si non intrusisset,sed solus iustus timor intrusionis fuisset,tamen sufficeret ad reddendum nullam electionem,& ad priuandum ipso iure postulantes potestate eligendi,quia pro eodem videtur debere haberi,si impressio facta sit,& si iustus timor impressionis subsit,licet impressio non sit secuta,quam sequi fortè non fuit necesse , quia electores scientes eam imminere non expectauerunt eam quia sine impressione fecerunt,quòd cum impressione fecissent,si ibi expectassent,& ad hoc facit infrà,de app.bonæ memo.quia ibi loquitur de appellatione extraiudi.& tamen sufficit ex verisimili causa appellari.

4 † *Recipientes*.hinc videtur,quòd si aliquis receperit episcopum postulatum ad administrationem, ipso iure priuatus est potestate eligendi,videtur enim à postulatione recedere,& eum habere pro electo & confirmato,cum hoc solis confirmatis liceat. & idē est,si contra appellationem legitimam elegerint.ar. quòd tantùm priuari debeant.infrà,de transla. episcopi.quanto.sed nunquid idem si quis recipiat electum cuius electio non tenet ipso iure.ar.quòd sic, ☞ † & de similibus est ad similia procedēdum.ff. de leg.non possunt.

Sed contra credimus.Ratio diuersitatis est in gl. quæ incipit,not.quia postulatio non finitur publicata postulatione,sed tantùm habito consensu eius qui postulationi consentire debet,& ideò est, quòd si quis medio tempore inter postulationem publicatam & assensum superioris deliquerit , ita priuatus est potestate eligēdi,sicut si postulasset indignū: secus autem est in electione,quæ finitur ipsa publicata,& ideò si quis postea peccat,licet aliàs puniatur:non tamen propter hoc priuatus est potestate eligendi.*indignos*.potestate eligendi.*notoria*. scilicet, de translatione episcopi & receptione ipsorum canonicorū.infrà de translat.quanto.*Testes*.licet enim factum esse notorium:ipse tamen ignorabat, vnde absente parte,& reliquo ordine non seruato,potuit procedere ad testium receptionem.2.q.1.manifesta. infrà,de iureiur.ad nostram.11.q.3.eorum.

5 †Item not. quòd sic seruat totus mundus , quòd cōtingente maleficio notorio statim inquirit iudex generaliter,non contra certam personā,& facta inquisitione vocat nominatos in inquisitione de maleficio,vt se defendant,& quod longam interpretationem recipit ex iteratione factorum mutari non debet.ff.de leg.minimè.& l.si de interpretatione.& l. seq. Item tunc cùm maleficium sic notoriè factum est,sed quis illud fecerit sit incertum , iudex nullo vocato procedet ad inquisitionem illius maleficij, scilicet per quos sit factum , & idem si certum sit de aliquibus personis , & de aliquibus incertum, salua tamen remanet defensio illi , de quo dictum est in inquisitione.infrà de offic.ord. c.1.ff.de offic.præsid. congruit.ff.de custo.& exhi.re.diuus.& l. seq. C. de fer.prouinciarum.in Auth.de col.§.iubemus autem. & est ar.opti. quia si nulla persona nominata sit in inquisitione de statu monasterij,& testes recipiuntur,qui de quolibet monacho testimonium ferant: ipse tamen contra quem dicit dictum eius impugnare poterit.infrà,de re iudic.cùm I.& A.ar.2.q.5.sæpè interrogant.sic poterit fieri & in maleficiis notoriis: & dicunt quidam,quòd hæc inquisitio quę fit de incerta persona est tantùm præparatiua alterius inquisitionis,nam contra personam in prima inquisitione nominatam recipietur noua inquisitio, & dicunt quidam, ꝙ iidem testes,qui dixerunt in prima, scilicet,quando contra nullam personam agebatur, iterum recipientur in secunda quando contra certā personam agitur. ar.ꝭ.de test. veniens. *archiepiscopi*. & eū eligentium *cassauit*. iustè.*confirmare*.iniustè,cùm parte altera nō citata hoc fecerūt.*contra legati*.& verè iniustè ꝑcesserat legatus,quia nō citauerat canonicos,licet episcopum citare non teneretur.*porro*.allegando dicit,quia delictū eligentiū non erat sic notorium,quin citari debuerāt,& hæc est respōsio Papæ. q.d.præ-

q.d.præsumitur bene quòd legatus citauerit electores Varmacens.

6 *Notorius.* not.quòd super iniusto facto,s.transitu episcopi de vno episcopatu ad alterum,quòd quasi ex sui natura non potest esse,nisi notorium.infrà de translat.episcopi.quanto,proceditur sine solennitate iuris. securius credimus,quòd primò,quàm procedat legatus debet illuc mittere officialem, qui videat,scilicet,de fama.& huiusmodi & posteà procedere contra eum,verumtamen remanet saluum episcopo, vt possit illud probare falsum, & quòd plus est notorium.C.de accu.ea quidem. & si nõ habeat officialem,sed sit notorium per famam,in tali facto ordine iudiciario non seruato proceditur etiam ad probationes recipiendas,quòd tamen nõ liceret in alio casu,quod sui natura non esset notorium.infrà eod. venerabilem. de notoriis autem not.infrà, de cohab.cle.& mu.vestra.Quia ergo sic contra episcopum procedi potuit,Papa in hoc confirmat processum legati,id est,cassationem postulationis.

☞ †Vel dic,quòd cùm postulatio tantùm gratiæ innitatur, sine iniuria eo non citato,cùm eius non interesset potuit eius postulationem cassare, processum verò contra canonicos habitum nõ confirmat, cùm illa quæ opponebãtur,eis,scilicet, ap.receptio episcopi non esset sui natura,quia notorium,& quia eorum intererat vnde citari debebant, & reliquus ordo iudiciarius obseruari,& ideo tacitè legati processum cassat in eo,quòd cõfirmat electionem præpositi,quòd ex eo perpenditur,quia nõ dicit ratam habemus confirmationem legati,sed confirmãdam duximus electionem.

☞ † Sed dices quare confirmat electionem?respondeo, quia canonicè electus erat præpositus à suis cõplicibus,& apud eos deuoluta fuit potestas eligendi propter peccatum postulantium episcopum, quòd constitit Papæ,sed non constitit legato partibus præsentibus, & ideo non confirmatur eius processus *Examinatione.* solẽni.infrà de iureiu.ad nostrã.

7 † *Præsumitur.*infrà,de renun.in præsentia.infrà de probat.post cessionem.infrà,de iudic.sicut. ff.de re iudic.res eadem.hodie credo idem, postquam sententia transiit in rem iudicatam, cùm res iudicata pro veritate accipitur, & esset difficillimum super acta causam recensere.antequam autem transeat in rem iudicatam non præsumitur pro iudice,nisi certum probauerit.infrà, de probat. quoniam contra. & notat.ibi quòd dicit,non præsumitur pro processu iudicis,& non negat,quin pro sententia,& maximè postquam transiit in rem iudicatam,debet præsumi.Ioan.dixit in nullo hodie præsumi pro sententia.ar.decre.quoniam contra.

8 † In sententia autẽ excommunicationis,quamuis non transeat in rem iudicatam tamen præsumitur pro ea,vnde onus probationis, quòd sit iniusta, incumbit excommunicato. infrà, de offic. ordin. ad reprimendam.infrà de sent. excom. sacro. & nisi sit appellatum,quia si appellatum est,licet excommunicatio omnino teneat,de iustitia tamẽ excommunicationis nõ præsumitur pro sententia,& ei incumbet probatio,cui incumbebat ante appellationem. arg.infrà.de offic.ord.ad reprimendam, *Approbari.* per testes.per confessionem enim posset approbari, infrà, de confes.statuimus.*Negantis.6.*quæst.vltima, actor. C. de contrahen. stipu. optimam. *Per rerum.* id est, solitum cursum causarum. *Cum & si quilibet.* ex hoc loco videtur, quòd non capitulum, sed singuli singulariter sunt citandi.

Quòd fateor verum esse,vbi dubium est,quæ pars sit capitulum:secùs autem si constaret,& multò magis,vbi est certum. *Singulares.* infrà eod.cùm dilecti. *Aduersarij.* Episcopus & canonici. *Ex tribus.* scilicet, præsumptione, quòd virum pastorali præditum dignitate contra formam canonicam, non solùm eligere,sed etiam recipere præsumpserunt.contemptu, quia postquam procurator eorum vestras literas reportauit quibus mandatur, quòd si Varmacens. episcopus in temporalibus vel spiritualibus ministrasset,ipsius postulatio cassaretur, ipsi postmodũ. q.electo suo,sicut ex eorum literis apparet,quibus eum suum electum nominantes temerè spreuerunt, & cũ blasphemia,quia legatum nostrũ,quantum in eis fuit infamantes, eum corruptum fuisse pecunia sunt mentiti. *Quod contra eum.* non ratione sui iuris, puta proponendo, quòd electio præpositi non tenebat,quia ipsis contemptis facta fuit.nam propter prædicta priuati sunt potestate eligendi: ideò ratione sui iuris,non poterant petere cassari eis absentibus electionem factam,sed si de crimine agerent vel exciperent,bene audirẽtur,vel etiam si vellent,aliàs sicut quilibet dicerẽt electionem non tenere, quia hoc non prohibetur,vel dic,quòd etiam nec admitti debent electores ipsi contra præpositum, & de crimine, vel de minus canonica electione propter malum zelum,quem habere præsumitur. arg.2.q.7. accusatio.& cap.seq.3.q.9.cap.fin.

Sed hoc tantùm intelligo in criminalibus, spiritualibus,& ecclesiasticis causis:vt infrà eo.c.sonant. aliàs enim suam iniuriam & causam quisque potest prosequi. 4.q.6. omnibus. *Reddidissent.* quòd tamen non erat.

9 *Ad nos.*hîc habes,quòd si aliqui peccauerunt eligendo indignum,& propter hoc transferatur potestas eligendi ad alios,& si ipsi eodem modo peccẽt, non transfertur potestas eligendi ad primos,sed ad dominum Papam tantùm, vel ad eius superiorem. Sed contra.infra eo.cum Vintonens.sed ibi non peccauerunt ambæ partes, sed vna tantùm, quæ elegit illegitimè natum,& ideò iniustum esset,quòd ab eis qui non peccauerunt,vel non peccauerunt intãtum quod debebant perdere potestatem,trãsferatur potestas eligendi ad superiorem. Alij dixerũt,ꝙ si ambæ electiones simul fiãt,obtinere debet quod hic dicitur. Si verò diuersis temporibus,contra,sed litera ☞ hoc non patitur. † *Electionem.*non est vera litera hîc posita,nec potest tolerari,sed vera litera registri hęc est, electionem memorati archiepiscopi duximus, supple quondam cõfirmandam,ne quid &c.pallium etiam concedendum: licet autem, & infrà.districtè præcipimus quatenus eidem archiepiscopo debitã exhibeatis reuerentiam & honorem. *Confirmantes.* de gratia non ex iuribus electionis,cùm enim postulatio non esset nulla ipso iure,quòd ex eo apparet, quia ratificari poterat consentientibus postea contemptis,infrà eod.quòd sicut.& cap.ecclesia vestra. procedi non poterat ad secundam, prima non cassata.sup.eo.considerauimus.infrà eo.auditis.& not. de hoc, sup. cap. proxi. & sic etiam per consequens non erat ad alios deuoluta potestas eligendi, nisi per sententiam priuarentur, primò,quia peccauerunt.vel posset dici,quod de iure confirmauit, quia

10 postulatio nulla erat ipso iure, † cùm postulatio in concordia fieri debeat,& non in dissensione.sup.de postu.bonæ memoriæ V.secùs in electionibus, vbi non est reprehendenda dissensio. 63. distin. cap.vlt. quamuis hoc non credo. infrà eod. scriptum. vnde secundum eos per cõsequens tenet secunda electio, cùm certum esset, vel esse deberet cuilibet clerico postulationem non debere fieri in dissensione, vtpote iure prohibente,& sic etiam cùm scienter deliquerint

querint recipiendo indignum ius eligendi ad alios deuolutum erat, vt prædiximus. s. c. proxi. Vel potest dici, ꝙ appellatio quę præcessit postulationem Varmacens. reddidit postulationem nullam, & peccatũ postulantiũ transtulit potestatem eligẽdi ad alios, & his benè additur, ꝙ cùm postulatio non dicitur perfecta, anteꝗ̃ postulantes postulent à superiore, sicut ex vi verbi apparet, quia & quicquid postulatur ab aliquo postulatur, & quia antequàm ab alio postulẽt possunt variare. s. de postu. bonæ memo. propter ea quæ facta sunt in medio, scilicet, quia transiuit & ministrauit episcopus, nulla est postulatio ipso iure, vt in prin. decr. dicitur, & quia canonici medio tẽpore antequã per superiorẽ admitteretur postulatio ipsum indignum receperũt, & ideò priuati sunt ipso iure potestate eligendi, & ita canonica fuit electio decani facta ab his in quos i' eligẽdi resederat.

☞ †Sed oppones si electio præpositi facta fuit, antequàm recipiãt postulatum, non debet tenere electio, cùm nõdum peccassent electores Episcopi, sed dic, cùm à principio quo postularunt vsque ad fin. id est, quousque Papa cõsenserit, intelligatur vnus actus, id est, vna postulatio, & vnus contextus in quacunque parte illius actus peccent, eligendi potestas ad alios deuoluitur, vt quæ incontinenti fiunt inesse videantur. ff. si cer. pet. lecta. non hoc placet, & solue: vt in glo. quæ incipit, id est, in statum.

SVMMARIVM.

1 *In vno eodem libello de pluribus agi potest.*

2 *Interdictum vnde vi cõpetit pro iuribus incorporalibus subtractis, quod declarat vt hic habet.*

3 *Licet quis per annum vel plures omiserit ex causa petere debitam pensionem, vel si vna vice omisit electioni interesse non propter hoc amittit possessionem: quæ sine animo non amittitur.*

4 *Quònam modo dicatur quis spoliari iuribus incorporalibus.*

5 *Actio furti datur contra consiliatorem furti: si aliàs furaturus non erat.*

6 *Possessor sine causæ cognitione spoliari non potest.*

7 *Verba sententiæ concipienda sunt in persona procuratoris vel syndici.*

8 *In Interdicto vnde vi habetur ratio fructuũ & omnis causæ.*

CAP. XXIIII.

1 QVAERELAM. *Petebat.* ꝓprietatis agit. †Nō. ꝙ de pluribus potest agi in vno libello, & ꝙ pro vna re potest agi possessorio & petitorio. j. de ca. mo. dilectus. ff. de act. empt. & vend. nõ est nouũ. ff. fami. ercis. & hæredes. §. de pluribus. nec sunt contrariæ istæ petitiones cùm ambæ competãt ☞ contra possessorem. *remoueri.* †not. agi ad remotionem alicuius etiam & sine accusatione, vel inquisitione, vel denũciatione, qui modi sunt, j. de accu. super his. & c. qualiter. sed illa loquuntur, quando agitur de crimine, hic autem non remouebitur propter crimen, sed quia non habet ius in ecclesia. j. eo. cùm dilectus. infrà, de iureiur. quærelam. Itẽ propter negligentiam quis remouetur. j. de offic. custo. c. cùm. tamen negligentia est crimen. 1. q. 1. §. ecce cum honoribus. & 2. q. 7. negligere. †*Pleno iure.* per hæc verba apparet, ꝙ agebatur petitorio, quò ad articulum hunc, & tamen non præiudicat populo, qui non erat in iudicio, nam res inter alios acta, aliis non præiudicat. j. de re iudic. cùm super controuersia. C. qui. res iud. nõ noc. l. 1. & C. res inter alios acta. per totũ. *petens.* ista secunda pars libelli non continet, nisi possessorium, & idcircò in fine salua manet quæstio proprietatis.

2 *Pensionem.* id est, in statum percipiẽdi pensionẽ reduci, ꝙ ex tenore sententiæ j. apparet, & ita habes arg. ꝙ interdictum vnde vi competit pro iuribus incorporalibus subtractis. ad idem. infrà, de cau. pos. & proprie. cũ ecclesia. ff. de mor. infer. l. 1. §. item si. ff. de vi & vi ar. l. 3. §. vnde. & §. pertinet. & §. qui vsufru. ff. de ser. quoties.

Sed ar. cõtra. quia nõ datur, nisi pro rebus soli vel solo cohærentibus. ff. vnde vi. l. 1. §. inter. & §. seq. Ad hoc respondeo, directum interdictum vnde vi non competere, sed condictionem ex hac decre. & ex ea quæ est infrà, de cau. pos. & propri. cùm ecclesia. Sed quid dices de aliis iuribus denegatis, de quibus non loquuntur decr. præalle. & ideò nõ competit condictio ex decretali, nũquid vtilis cõdictio ex hac decre. extenditur ad aliã? Respondeo, idem ff. de legi. & con. non possunt. j. de cap. mo. c. 2. vel potest dici cõpetere vtile vnde vi, & maximè inquantũ ad aduersarium peruenit. ff. de vi & vi ar. l. 1. §. si filius. vel ☞ officiũ iudicis. *de nouo.* †Dicunt quidam, quòd quis negligendo per annum rem suam, possessionẽ eius amittit alio posside nte de facto, id est, per annum, & habẽt pro se. ar. ff. de dam. infect. si finita. §. nõ tamen. Alij dixerunt per 10. vel per 20. annos. inst. de vsucã. §. & cùm hoc. ff. de vsucap. l sequitur. §. si viam. & de acquir. poss. posside ri. §. si seruus. nos hoc tamen reputamus absurdum, ꝙ tantùm tẽpus necessarium sit ad amittendũ possessionem, quãtum ad amittendũ proprietatem, & ideò dicimus hoc relinquendũ arbitrio iudicis. ff. de iure deli. l. 1. §. vlt.

3 †Et not. quòd licet per vnum annum, vel plures ego omiserim ex causa petere debitam pensionem, vel si vna uice omisi interesse electioni, non propter hoc amitto possessionem, quæ sine animo nõ amittitur, sed quando petã pensionem, si denegetur, tunc amitto possessionem. argu. C. de ser. & aqua. l. fin. & tunc possum vti interdicto recuperandæ possessionis. & in eo veniunt omnes pensiones præcedentiũ temporum, vt hìc: & per simile si vna vice non interfui electioni, non amitto possessionem, sed alia vice interero electioni.

Et hoc verum est, quando sum in possessione interessendi electioni, sed secùs esset si essem in possessione, quòd solus eligerem, quia tunc si alius eligat, & pro electo habeatur à subditis, benè amitto possessionem, quia non videor habere animum retinendi possessionem, cùm electum ab alio patiar vti dignitate sua, sed cùm debeo interesse electioni, electio non fit nomine cuiuslibet canonici singularitur, sed nomine capituli, & ideò non priuatur possessione ille, qui contemnit, & qui non interest, quia capitulum quod est in possessione eligendi, non priuatur possessione eligendi, nec etiam ille, qui non interest, quia ille non suo nomine hoc ius possidebat, sed capituli, nisi fortè essent plures, qui diuersis iuribus deberent interesse electioni, vt erãt. infrà. eod. scriptum. & c. cum ma. Nam tunc si illi qui vtuntur vno iure, excluderent eos qui alio iure vtũtur, tũc benè possum agere interdicto. recuperandæ possessionis, quia licet omnes qui conueniunt ad electionem dicũtur, quãtum ad hoc vnum capitulum facere, tamẽ quo ad alia diuersa sunt, & diuersis iuribus veniunt ad hanc electionem.

4 †*Subtractus.* dicitur autem quis spoliari incorporalibus iuribus, si quę fuerũt hactenus soluta certis terminis, vel ab homine, vel à iure præfixis eisdem terminis nõ soluatur, volẽs ea in posterum nõ soluere, vt hìc, & hoc ipsum, si sit certum, secùs autẽ crederem, si non possit soluere, cùm tamen soluere affectaret.

Bald. in l. 2. nu. 28. C. de seruit. et aqua. et ... cum Ecclesia ... nu. 11 infra de causa posses. et prop.

affectaret.& de hoc not.ſup.de poſtu.bonæ. argu. ff.
ſi ſer.ven.ſicut.§.planè.ad idem, ꝙ ſicut in expolia-
tione corporalium rerum neceſſe eſt dolus malus,
ſic in expoliatione incorporalium.ff. de vi & vi ar. l.
1.§.ad ſolam.& §.interdictum hoc quod.ff.vi.bo.rap.
l.2.§.doli.

☞ †Sed dices,nunquid ſi potens erat ille, cui debe-
batur penſio,& ille nō credidit per debitores volē-
tes poſſeſſorem priuare poſſeſsione pēſionem poſſe
retineri,dices eum amiſiſſe poſſeſsionem , & expo-
liatum,arg.ꝙ nō,quia non eſt ſuſpicatus,&c.ff.de v-
ſu.non ſolùm.§.ſi dolus.& pro his multùm facit. ff.ſi
ſer.vend.& ſi fortè.§.1. vbi dicitur,quòd etiam dum
ædificas, retineo ſeruitutem altius tollendi & poſſeſ
ſionem,niſi ſciens patiar.Sed cōtra credūt quidam,
ꝙ debuit ſuſpicari , cùm per vim penſionem ſibi de-
bitam auferre non poſsit.ff.ꝙ me. cau. extat.ſi autē
denegaret ante terminos, cùm nondum eſſet debi-
tum,non dicimus ſpoliatum,& nō ſolùm contra eū,
qui ſubtraxit pēſionem competit hoc officium, ſed
etiam cōtra eum , qui ratam habuit ſubtractionem
eius nomine factam.ff.de vi & vi. ar.l.1.§. quoties. &
multo fortius contra eum , qui mandauit denegari
penſionem,vel huius ſubtractionem,vel ius aliud.ff.
e.l.1.§.deieciſſe.contra eum autem,qui conſuluit nō
credo dandum interdictum vel cōdictionem ex hac
decre.quia nullo iure cauetur,niſi in defectum. arg.
5 ff.de eo per quem fac.erit.l.fi.† licet actio furti detur
contra conſiliatorem furti,ſi aliàs furaturus nō erat,
inſti.de fur.§.certè.Idem de ſeruo corrupto tenetur,
qui ſolùm conſiliatur.ff. de ſer. cor.l.1. Sed iſti caſus
ſunt ſpeciales,& non ſtatim cōpetit interdictum,vel
condictio poſt mādatum, ſed facta ſpoliatione, non
enim competit interdictum, niſi expoliato. ff. de vi
& vi ar.l.1.in prin. & extūc computatur annus in in-
terdicto:licet ſecùs in cōdictione.Et licet quidam di
xerunt in huiuſmodi prohibitionibus , vel denega-
tionibus oriri interdictum vti poſ. cùm potius vi-
deatur vis turbatiua,quàm expulſiua.arg.ff. vti poſ
ſi.duo.§.1. & §.2. & 3.tamen melius videtur compe-
tere interdictum vnde vi,ex quo debita penſio de-
negatur vel ſuo iure vti prohibetur.ff.de vi & vi ar.i-
☞ démq;.§.vnde vi. † Item quid ſi epiſcopus mandet
parochianis non in iudicio,nec conſulendo,ſed ſi ſe
intendens obligare ex mandato,ꝙ plebano nō ſol-
uant decimas?Reſpondeo , tenebitur interdicto vn-
de vi,vt dictum eſt,vel condictione, vel officio iudi-
cis,ſed non niſi pro illis qui denegauerunt , & tene-
bitur ad omne, ꝙ intereſt plebani pecunialiter non
fuiſſe prohibitum,vt no.ĩ.de ſepul.certificari. ꝙ ip-
ſum eius iuramento eſt declarādum.2.q.1.in primis.
& not.infrà,ꝙ met.cauſa.c.vlti.ius autem vel poſſeſ-
ſio iuris cùm ſit res ſpiritualis æſtimationem nō re-
cipit,& ita ꝙ eſt not.dignū expoliato plebano, nec
quaſi poſſeſſio priſtini iuris recipiendi decimas re-
ſtituitur, quia fortè iā alius eſt in quaſi poſſeſsione,
cui ruſticus ſoluit,nec intereſſe datur , quia intereſ-
ſe a non recipit.ad officium autem iudicis pertinet,
vt mandatum factum parochianis reuocet , & ꝙ ſi-
mile mandatum faciat,vt plebano reſpondeat ſicut
ante inhibitionem de hoc faciebant. ar. ĩ. de cenſi.
ſignificauit.

a Quia intereſſe. & ſic in cā ſpirituali non datur intereſſe pecuniarium. Adde Ro. in tit. de procu. deciſi.8.in antiquis. & Felin.in c.ex parte Decani. col.7. ver. ſed quoad propoſitū ſup.de reſcrip.

6 †Alij contra,cùm non poſſit poſſeſſorem ſpoliare
ſine cauſæ cognitione.de hoc no.ĩ.de fil.præsby.ve-
niens. Alij dicūt ꝙ ſi Epiſcopus vel alius iudex pro-
ceſsiſſet ſine ordine iudiciario,vel ex impetu , cùm
ſit notorium iuris, quod reuocare poterit poſſeſsio-
nem ipſam poſſeſſore non vocato,ſed ſi alius quàm
iudex prædicta mandauerat poſſeſſori,per ſuam re-
uocationem non ſit præiudicium , & idem fortè in
iudice eſſet,ſi extra iudiciū eadem præcepiſſet.Hoc
autem certum eſt,quòd contra ipſum poſſidentem
competit vtile interdictum vnde vi,vel vtilis condi-
ctio .ff.de vi & vi ar.l.1.§.familiæ.dicitur autem quis
ſpoliari iure, ſi fiat ſine eo electio animo ſpoliandi
eum , vel aliquid aliud de quo eſt in poſſeſsione,
quòd eius interſit.infrà,de cauſa poſ. cum eccleſia.
& multfortius ſi eo eiecto de capitulo eligeretur.
☞ Sed quid ſi eiecerūt eum de capitulo vbi tractatur
de electione, ſed non elegerunt ? Reſpon. eum non
expoliatum poſſeſsione eligendi,& ideò ad hoc non
competere petitionem,ſed competere officium iu-
dicis,vt reſtituatur ad capitulum quo ſpoliatus eſt.
ff.de vi & vi arma.ſi plures.§.vlti.Nam ſub electio-
ne comprehenditur capitulum , vbi de ea habetur
tractatus,infrà,eod.c.proxi.hoc non multùm placet
quia non videtur velle expoliare eum poſſeſsione
☞ capituli. † Sed quid ſi fecerunt vnam electionē eo
eiecto, nónne ſi poſtea interfuit alij electioni, & re-
cuperauerit poſſeſsionem amiſſam , poterit agere
ad caſſationem primæ electionis, petēdo reſtitutio-
nem offic.iu.Reſpon.ſic.ff.de vi & vi ar. idem eſt. §.
qui vſu.l.1.§.illud quoque.& §.ſi fundum à quo.& §.
quod ait.& duobus.§.ſeq. & l. meritò. Item quid ſi
elegerint non vocato eo qui erat in poſſeſsione,ſed
nō fecerunt fraudulēter,ſed ex ignorantia, vel quia
crēdebāt eum non præſentem elegerunt.Item quid
ſi in veritate erat abſens, nunquid in tali caſu pro-
pter hoc amiſit quaſi poſſeſsionem.Item quid ſi cū
eſſet abſens, vel in tali ſtatu,quòd intereſſe,non po-
terat,puta excommunicatus,vel ſuſpenſus,ſi tunc e-
ligunt,nunquid amittit poſſeſsionem,& an compe-
tit ei officium iudicis,& maximè ſi nō intendebant
ei ſubtrahere poſſeſsionem.

☞ † Ad omnes prædictas quæſtiones reſpon. quòd
non amittit poſſeſsionē,niſi aduerſarius habeat vo-
luntatem ſubtrahendi ei ius ſuum vel expoliandi,&
hoc ipſum etiam ſciat ſpoliatus,quòd eum ſpoliare
intendit vel ei ſua iura ſubtrahere, cùm ſicut poſſeſ-
ſio ſic quaſi poſſeſsio,non poteſt ſine animo amitti,
ff.de acqui.poſſ.quemadmodum.ſed hunc animum
habere debet,quàm citò aduerſarius ei notificat, ꝙ
eum non admitteret,vel quòd ſibi non vult ſoluere
vel potius non ſoluit,volens ei ius ſuum ſubtrahere,
ſed oportet aut eū qui agit probare ſe fuiſſe in poſ-
ſeſsione nō precario.vel aliter dic.vt not.ſup.de po-
ſtu.bonæ memoriæ.& ſe ſpoliatum:quod ſatis ex cō
feſsione & reſpōſsione aduerſarij patebit,vel ex fa-
☞ ctis prȩcedentibus.† Sed quid ſi dicat,ſe non expo-
liaſſe nec animo expoliandi elegiſſe,ſed ex ſimplici-
tate,vel ignorātia,tunc poterit petere caſſari,quod
factum eſt non per interdictum,ſed quia non eſt ſer-
uata forma,quia eo contempto facta eſt.ſup.eod.ꝙ
ſicut .eſt autem perpetua hæc condictio , ſicut aliæ
condictiones. ſi autem aliquis prohibuit armis ali-
cui ne ingrederetur poſſeſsionem, cuius poſſeſsionē
primò non deſeruerat animo, interdictum compe-
tit,& idem ſi prohibuit eum vti iure ſuo , puta vſu-
fruct.vel adminiſtratione, cuius quaſi poſſeſsionem
habebat.ff.de vi & vi arma.idemque.§.vnde vi & §.
pertinet.Si autem non armis,ſed verbo tātùm pro-
hibuit,& talis fuit prohibens , quòd eius prohibitio
iuſtum metum faceret,locum habet interdictum cō
tra eum, ſi poſt inuaſit illam poſſeſsionem intra an-
num inſolidum,eò quòd occaſione dictæ prohibi-
tionis ad eum peruenit,aliàs non,interdictum enim
hoc atrocitatem deſiderat.ff. de vi & vi ar.l.1. §. in-
terdictum hoc.§.ad ſolam. ſi autem eſſet in poſſeſ-
ſione & exiuit poſſeſsionem propter minas,nō ha-
beret locum interdictum, ſed quòd metus cauſa. ff.

ꝙ me. cau.l.mutus.1. reſpon. ſi autem antequam veniret ad locum vnde deiectus metu armorũ illic exiſtentium diſceſsit, contra eos locum habet interdictum.ff.de vi & vi ar.l.1.§.idem Labeo. ſi autem illuc non ibant, verum eſt poſsidentem poſſeſsionem amiſiſſe ſolo animo.ff.de vſuca.non ſolùm.§.ſed dominus.veruntamen quia doloſè non egerũt, vt ſpoliarent, non tenẽtur interdicto.ff.de vi & vi ar.idémque.§.ſi quis armatus. Credimus tamen, ꝙ etiã tunc ſi acciperent poſſeſsionem ſic derelictam, competit vel vtile interdictum, vel actio in factum, quia propter vim quam timuit de poſſeſsione exiẽs, vacua poſſeſsio ad eos peruenit.ff.de vi & vi ar.l.1. §. familiæ.& §.ſeq. ſi verò alius occupaſſet poſſeſsionem,& poſtea deueniſſet ad alios, quorum metu exiuit, qui tamẽ metum non intendebãt inferre contra hos, nõ competit interdictum.ar.ff.de vi & vi arma.l.1.§.qui à me. *in ſpiritualibus.* ſimiliter & ei de temporalibus reddere rationem debet, cùm eccleſiæ ad laicos nõ pertinẽt.10.quæſt.1.c.2. & ſeq. ſecùs autem eſt in eccleſiis Monachorum.16.q.2.& c.2. quia ibi non Epiſcopo ſed Monachis ratio reddi debet.

7 †*Oeconomi.* no. ſententiã ferẽdam in perſonam procuratoris, quod fatemur ſiue per eum ſit lis conteſtata, ſiue non. C.de ſen.& inter.l.1.& 2.ff. de procur. licet.§.pe.& l.qui proprio.1.reſpon. & idem dicimus in defenſore ſine mandato.ff.de neg. geſt. liberto.§. vlti. quidam diſtinguũt, ſi lis conteſtetur per procuratorem contra ipſum ferẽdam ſentẽtiam, alioquin cõtra dominum.ff. de his qui not.infa. furti accipere.§.1. quos confundit.C. de procu. nihil. contra tamen eſt in crimine iniuriarum.C. de iniur.l. vlt. & idem poteſt dici in cauſis materialibus,& criminalibus, vbi non aptè poſſunt concipi verba in perſona procuratoris. nos dicimus ꝙ vbicunque verba aptè poſſunt concipi ſententiam poſſe fieri in perſonam procuratoris & domini. j̃. de proba. licet, in fi. contraria autem loquuntur in defenſore. de hoc no. j̃. qui fi. ſint leg. cauſam quæ inter. *in qua poſſeſsione.* j̃. de iure patr. conſultationibus.& c. cùm propter.† *Penſionis.* mirum videtur, ꝙ cùm tãtùm vnũ petierit, ſcilicet, ſibi reſtitui penſionem ſubtractã, Papa cõdemnat ad reſtitutionem iuris, & ad reſtitutionem penſionis, & ita verba ſimul poſita duplicem videntur recipere intellectum, ꝙ eſſe non debet? Reſpond. ꝙ quando petiit ſibi reſtitui penſionem, intelligitur tãtùm petiiſſe reſtitutionem iuris percipiendi penſionẽ: ꝙ autem additur in ſentẽtia ꝙ pẽſionẽ, id eſt, pecuniam ſubtractam de pẽſione reſtituat, non fit,
8 quia ſit principaliter petitũ, ſed eſt acceſſoriũ, † quia in interdicto vnde vi,& ex quo quis deiectus eſt, habetur ratio fructuum & omnis cauſæ, ſed in aliis interdictis, ex quo edita ſunt non credo. ff. de vi & vi ar.l.1.§.ex die. Item hìc ſentẽtiatur cenſum dandum, quando nullam cauſam cẽſus probauit,& eſt cõtra. inf. de cenſi. peruenit. ſed poteſt dici ꝙ hìc probauit cauſam cenſus, ibi non: vel illud quando agitur petitorio, hìc autem agebatur poſſeſſorio. *quæſtione.* ſ. ſit debita, an non.

SVMMARIVM.

1 *Secundi electores ſi peccarent etiam ex interuallo quaſi eligẽdi poteſtate priuati eſſent, non tamen ad primos, ſed ad Papam eligendi poteſtas deuolueretur.*

2 *In negotiis coniunctis ſæpè aliud accreſcit alicui propter ſocium.*

3 *Factum vel dolus procuratoris non debet obeſſe domino.*

4 *Electio facta in qua admittuntur priuati ad electionem non eſt confirmanda.*

5 *Pronunciari debet ſuper petitione non ſuper cauſa.*

6 *Electio facta ſuſpenſis non vocatis, an tenet etiam antequam per ſententiam priuentur.*

CAP. XXV.

CVM *Vintonienſis.* Prima electio facta fuit per præſumptionem, quia ſciẽter elegerunt indignum, ſecunda per impreſsionem,& ideò fuerunt caſſatæ, & ſic continetur in regiſtro. nec mireris, ꝙ ſecundi qui per impreſsionem elegerunt non fuerunt priuati ipſo iure poteſtate eligendi, quia nondũ erat facta conſtitutio. infrà, eo. quiſquis. per quam priuati ſunt, licet per ſententiam priuari poterant, ſi Papa voluiſſet: ſed noluit ſicut hic apparet. Et not. hoc, quòd qui primò elegerunt, non debuerunt intereſſe electioni, quæ primò fieri debebat poſt caſſationem duarum priorum electionum, quę factæ ſunt vno contextu, ſicut apparet ex hoc loco, quia hìc ſecundò eligentes, qui non erant priuati, admiſerant primò eligentes, qui erant priuati ipſo iure, de gratia, & non de debito iure,& hoc idem obtinet, vt quidã dicunt, ſi primò plures electiones fierent ex inter-uallo,& non in eodem contextu, ſup. eod. bonæ me-
1 mo. Magun. in fi. vbi expreſſè habes, † quòd etiam ſi ſecundi electores peccarent ex interuallo, & non in eodem contextu quaſi eligendi poteſtate priuati eſſent, non tamen ad primos, ſed ad papam eſſet eligendi poteſtas deuoluta, ex quo conuincitur, quòd ſi ſecundi non deliquiſſent intantùm quòd eſſent eligendi poteſtate priuati, quòd tantùm apud ipſos eligendi poteſtas remanſiſſet. Alij tamen dicunt, & vt videtur melius, quòd ſi ſecundi qui non deliquerunt ex interuallo facient ſecundam electionem,& contingat hanc ſecundam non procedere, vel quia electus non admittit electionẽ, vel quia renunciat, vel quia caſſatur, nec tamen electores peccant, ita quòd debeant poteſtate eligendi priuari, tunc remanet electio penes omnes, dũmodò ſint adhuc intra tres menſes: iam enim eſt reintegratum capitulum, quo ad electiones futuras nec contradicit decre. pręalle. bonæ memo. Magun. in fi. quia ibi loquitur, quando ſecundo eligentes deliquerunt in tantùm quòd priuati fuerunt ipſo iure poteſtate eligendi, vel debuerunt priuari per ſentẽtiam. In quo caſu dicimus benè nos, quòd electio vel prouiſio tunc tranſit ad ſuperiorem, quia totum capitulum delinquit. Item not. ꝙ hæc decr. dicit, ꝙ prima vice tantùm ſunt qui peccauerunt eligendi poteſtate priuati, intelligendum eſt de illa vice, quæ occurrit poſtquam prima electio fit, vbi vna ſola facta fuit, ſiue primę ſiue plures fuerunt factæ caſſatæ fuerunt,& idem etiam videtur, ſi non fuerint caſſatę ſed electi renunciauerunt in manu archiepiſcopi, quòd facere potuerunt iuri ſibi quæſito ex electionibus. vt not. infrà, de tranſlat. epi. inter cor. imò idem videtur ſi electioni de ſe factæ non conſenſerunt. ſemel enim eligendo functi ſunt officio ſuo.

Vnde iterum eligere non debent, quòd ſic probo. Conſtat quòd hęc electio quæ imminet faciẽda poſt caſſationem primæ electionis, vel poſt renũciationem, vel poſt non admiſsionem electionis, alia eſt à prima, cùm primam iam ex toto caſſauerit.† Ergò ab iſta ſola repelluntur, cùm vna ſola vice priuari debeant, vt hìc,& ad alias decætero admittentur, vt hìc. Item not. quod ſi illi ad quos eſt deuoluta poteſtas eligendi, eligunt talem, quòd ipſo iure ſunt priuati poteſtate eligẽdi, non deuoluetur poteſtas eligendi ad primos, qui propter peccatum in prima electione cõmiſſum fuerunt priuati poteſtate eligẽdi, ſed ad Papam. ſup. eod. bonę memo. Magun. hoc

etiam probatur ratione, quòd fecerunt isti totum capitulum fecisse videtur, cùm in eos tota potestas capituli fuerit deuoluta: non ergò à capitulo ad capitulum est deuoluenda potestas, sed ad superiorem quando autem simul procedunt, sed in discordia, tunc dicitur deuolui potestas à delinquentibus in non delinquentes, qui finguntur capitulum, vt not. sup.eo.dudum.si autem isti secundi, ad quos deuoluta est potestas eligendi, nō eligerent intra tres menses, qui deputati sunt à iure ad faciendum electionem à die vacationis.l.dis.postquam.cùm intelligatur vacasse ab eo die quo cassatæ sunt electiones, renunciauerunt, vel ex quo electi renuntiauerunt, ex tunc ad Papam vel ad alium superiorem deuoluitur potestas eligendi. infrà, eodem, ne pro defectu. sed si reddatur electio capitulo de gratia, omnes interesse debent, quod satis ex hac decre. probatur. nam cùm hic dicatur, quòd si non elegerunt intra terminum sibi assignatum à Papa, quòd ex tunc omnes simul admittantur & eligendi potestas ad omnes reintegratur, quare non idem esset multofortius in termino iuris. alij tamen dicunt, & fortè benè quòd illis qui non peccauerunt, non incipit currere tempus à die cassationis, vel renūtiationis, vel nō admissionis sed à die primæ vacationis, tamen tempus illud quo secundi non processerunt ad electionem, quia fortè dubitabāt de prima electione, an teneret, vel de primis electoribus, an essent priuati potestate eligendi, non computaretur in tribus mensibus deputatis electioni, imò subduceretur. infrà, de concess. preben.quia. posset enim dubitari, ꝙ electio teneret, vel quòd non essent electores priuati potestate eligendi, quia fortè dubitabant de natalibus electi, vel etiā dubitabant, an haberent dispensationē, & tales dubitationes fauorabiles sunt, vt non fatigetur ecclesia magis, si fuerint duo electi in discordia quàm vnus. fatemur tamen ꝙ si certum esset, quòd electio prima non teneret, & quòd electores essent priuati potestate eligendi, quia tunc prædictum tempus nō subduceretur, nisi eligerent, electoribus autem non est fauorabile hoc credere, imò contrarium, tamen & si non habent illum de cuius natalibus dubitant, possent habere multos alios, vnde ius præsumit eos scire impedimentum, nisi probent contrarium. sup. eod. innotuit. nec excusantur, si credunt eum habere indulgentiam, nisi in veritate habent, vt hic. ar. 7. q. 2. dilectissimi.

2 † Sed quid dices, si quæ factæ sunt electiones ex interuallo, sed primò eligentes sunt priuati ipso iure potestate eligendi, vel etiam ipsis currit tempus trimestre, aliis autem, qui nō peccauerunt in electione, licet electio sit cassata ex alia causa, nō currit trimestre tempus, nunquid in isto casu eligent isti soli, an omnes simul eligent, cùm iam in vna electione priuati sunt potestate eligēdi? Respon. omnes simul, quia capitulum dicitur admittere, vel retinere electionem, quam prosecuti sunt, finguntur capitulum, item sæpè in negotiis cōiunctis aliud accrescit alicui propter socium. ff. si ser. amit. si commune. ff. de bo. poss. contra tab. non putauit. §. in adoptione. & §. sequen. cum suis concor. *elegerunt.* istæ electiones cassatæ fuerunt primò, & postea omnes canonici de vtraque parte, qui erāt in curia cùm potestatem haberent in omnibus absentibus eligēdi, simul cōuenerunt in vnum ad tractandum de electione & non potuerūt concordare, & hoc est quod sequitur & c. & sic continetur in integra. vel dic aliter vt in gloss. de vna, *tractauerunt.* primò cassatis superioribus.

Concordes. de vna persona, vtraque tamen pars processit ad electionem quæ sibi placuit, quæ postea similiter cassatæ fuerunt, vel partes discissæ eis noluerunt inniti. aliter enim videtur, quòd malè dicat quod sequitur, quòd non secunda, sed tertia imminebat facienda, absurdum enim videtur si quilibet tractatus, electio diceretur, & post vnum tractatum, habitum, illi qui primò peccauerunt ius eligendi recuperarent. Alij dixerunt, quod post tractatum etiamsi neminem eligant, recuperant ius eligendi, & appellant hic secundam electionem & tertiam tractatum illum qui habitus fuit de electione, & totum quod fit in vno termino assignato ad electionem faciendum, & non simpliciter fit, quod vna vice vel duabus, dummodò non perficiatur & soluatur terminus assignatus. Hi tamen electores, sicut omnes alij primum terminū habuerunt à iure, & ita illum elegerunt, & ille terminus hic appellatur prima electio, sed cassatis illis electionibus, Papa iterum dedit eis alium certum terminum, vt eligerent, & hic similiter secundus terminus dicitur secunda electio, siue elegerint, siue non, † & tunc tantùm dices secundam electionem factam, quando terminus vel iuris, vel hominis sic elapsus erat, quòd vlterius eligere non poterant, & oportebat eos habere de nouo nouam licentiam eligendi, sed primò dictum verius & hoc solùm, scilicet, quòd electiones celebratæ fuerunt etiam secunda vice, vel quia vnus terminus electionis transiit iustificat sententiam Papæ: quia omnes simul censuit ad electionem admittendos.

Quidam tamen dixerunt, quòd illud, quod fecerunt non delinquentes ad electionem admittendo delinquentes, iustificauit sententiam, reddit enim non delinquentes inhabiles ad excipiendum contra delinquentes.

3 † Sed contra videtur, quòd factum procuratoris, vel dolus non debet obesse domino. infrà, de offic. deleg. cum olim. in fi. ff. de procu. ignorantis. quamuis posset responderi, quod iste erat procurator generalis, cuius dolus & factum domino obest. ff. de tribu. procuratoris. sed nos benè dicimus, ꝙ hæc ratio Papā non mouit, cùm per hoc eorū iuri non præiudicaret, & aliam rationem Papæ assignat & hic, scilicet, prior & sui. *asserebant.* quādo tertia electio facienda imminebat. *quòd illi.* scilicet. Archi. & sui. *hominem.* scilicet, Decanum Satrabianens.

4 † *Primam electionem.* ex hoc, scilicet, quòd priuatos admiserant ad electionem, videtur quod si facta esset electio non erat confirmanda. arg. infrà, eo. massana. arg. infrà, de offi. deleg. cùm super Abbatia. Sed tu dic, quòd bene teneret electio, secùs in iurisdictione. Nec obstat decret. massana. quia ibi erant admissi laici scienter, & tanquam ius habentes in electione, quòd est prohibitum in iure. 63. dist. Adrianus. hic autem admissi sunt clerici, qui nō prohibētur à iure interesse electionibus, & etiam illi, qui de gratia & non de iure vocantur. 63. dist. c. pe. & ideò prior & sui qui de gratia admittebant alios, nō propter hoc debuerunt priuari potestate eligendi, cùm benè potuerint suo iuri renuntiare. Vel dic, quòd hic Archi. & sui non erant priuandi ab eligēdo cum aliis, quia non constabat, quòd scienter elegerint indignum, scilicet, Decanum, imò dicebant se credere eum habere dispensationem Papæ. † Imò plus dicunt quidam, sed malè, vt nobis videtur, quod licet sciēter eligētes indignū sint ipso iure priuati potestate eligendi, infrà, eod. scriptum. suprà, cùm in cunctis. tamen nisi hoc constet per confessionem solenniter factam, vel per sententiam, sine illis eligere non possunt, cùm sint ipsi in quasi possessione eligendi

eligendi.8.q.vlt.nónne,& si fecerunt,non tenebit electio, quia cùm debeant vocari, & non sint vocati, cassari debet electio.j.de cauſ.poſ.cum ecclesia.j.c. quia propter.

☞ †Sed contra,ad quid ergò valet quod sunt priuati ipso iure? Respon.ad hoc, ꝙ si in sententia nõ dicatur sint priuati, vel nos priuamus potestate eligẽdi, ex quo tamẽ dicit cassamus electionem vestrã, quia scienter elegistis indignũ,vlterius ad electionem eos admittere non tenetur, quia facti quidem quæstio &c.2.q.3.notẽndum.& nos etiam hæc vera dicimus, vbi agebatur contra canonicos,si autem contra electũ ageretur,sic iudicaretur,cassamus electionem de te,factã,quia scienter te indignum elegerũt, nõ præiudicaret canonicis electoribus, quia res inter alios &c.j.de re iud.cùm super.† Item & si quando ageretur contra electores Decani,& simpliciter petatur cassari electio,& non ex hac causa, quia sciẽter elegerunt indignum, licet postea iudex hoc in sentẽtia dicat,non eis præiudicat,cùm nõ potuerit prouidere,vt super eo de quo actum non fuerat,se defenderet. Alij tamen dicunt in hoc articulo,ꝙ ex quo generalis fuit petitio, & maximè quia à sententia vbi expressit.potuerit appellari: imputandum est eis, si non adducant omnes probationes sibi vtiles,vel ad minus,si non appellant.arg. C.de anna. excep. l.vlt. ff. de iudi.l.solemus.

☞ †Sed opponas cõtra, cùm ad hoc non sit actum, vt priuentur potestate eligẽdi, quomodo sententia in hoc potest præiudicare contra id quod legitur. j de simo.licet.

3 †Item super petitione,non super causa pronunciãdum est,ar. prædictæ decre. Ad hæc duo sic respõdeo, ꝙ etsi ad priuandum eos ab electione expressè nõ agatur, pro sequenti tamẽ agitur,quia vnũ ex altero sequitur, & sic sunt cõnexa sicut si ad infamiã irrogãdã nõ agatur, sed ad pœnam furti exigẽdam.ff.de fur.non potest.ar.2.q.3.§. notandum. 3.q.6. hoc quippè.Item magna differẽtia est ex qua causa damnetur quis,nam si damnetur crimine stellionatus ex causa, vel crimine quod infamet vt ꝙ a dolo aliquid fecit, infamia ex tali sententia irrogatur, si verò cùm ex ea causa intentetur crimen stellionatus, quæ non infamat, vt quia rem obligatam sibi alij obligauit, infamia non irrogatur,quia nulla contraria infamat.ff.de cri. stel.l. 1.2.& 3.§.nos autem.

9 †Nos dicimus, ꝙ electio facta suspensis non vocatis,tenet etiã antequam per sentẽtiam priuentur, ꝙ expressè colligitur.j.e.bonæ.Nec obstat decre. j. de cau.poſ.& proprie.cũ ecclesia. vbi dicitur,ꝙ non debet priuari possessione ante sentẽtiam, quia licet suspensi nõ debeant interesse electionibus, nõ possunt agere possessorio, vt restituãtur in possessionem eligendi,cùm sint possessione eligendi priuati, licet non aduocent eos ad electionem. *cùm illi*. illi tamen qui eligunt,benè fatentur eos esse in possessione eligẽdi. Vel dic, ꝙ prædicta decr.cũ ecclesia, nõ obstat, quia ibi neq; iure eligendi, neque possessione priuati erant, sed hi à iure priuati erant potestate eligendi,vt patet ex iuribus præall. Etsi obiicias, nõ erãt priuati possessione,licet proprietate, vel potestate eligendi. Respõdeo.ꝙ in corporalibus hoc ipso fertur sententia cõtra aliquem,licitè enim illud ius denegatur,vt not.infrà,de conceſ.præben. cũ nostris. Item nec ego, sine aliis eligẽdo priuo eos possessione,sed dico, ꝙ in præsenti electione propter delictũ suum vocem non habet.Item non ob.c.nónne. quia hi electores nihil subtrahunt,si iure suo vtuntur:vnde crederem† ꝙ si suspensi venirent ad eligendum ☞ cùm non suspensis, ꝙ non deberent eis vim inferre, si eligant,& iure suo vtantur, quia nihil eis obest eorum præsentia,sed faciant protestationem,quod nõ consentiunt quod electioni intersint, & contra eorũ voluntatem intersint. Item illud c.nónne, loquitur in his,quæ fiunt ratione publici officij, electio autẽ ad canonicos non pertinet ratione publicij, officij vt no.s.eo.de consue.cùm dilectus.

☞ †Sed quid dices de occultis excõmunicatis,nunquid eis non vocatis procedent non excommunicati.arg.ꝙ non.6.q.3.c.2.&3.Respõ. sicut in superioribus suspensis,scilicet,ꝙ eis non vocatis procederẽt non excommunicati, prædicta autem capitula non obsunt, quia loquuntur, quãdo non potest probari excommunicatio,hoc autem intelligimus, quando probari potest,ꝙ sint priuati ipso iure, quia si probare nõ possunt,tam in primo casu quàm in secũdo puniẽtur.Item nec obstat.2.quæst.1.nos in quenquã. quia ibi loquitur de condemnãdo,hîc autem loquimur de iam condẽnatis à iure, licet nõ ab homine.

☞ †*Admiserunt*. & ideò interesse poterunt: quia nõ suspẽsi,sed prior & sui quorũerat electio, eis de suo gratiam facere poterunt,sed si ad Papam vel alium deuoluta esset eligẽdi potestas, tũc si eligerent nõ teneret. j. de suppl.negli.præla.c.pe.*illos*.scilicet, Archi. & suos. *celebrandum*.id est,ad tractandum de secunda electione qui tractatus habitus fuit in curia nec habuit effectum,vnde dicitur, s.infecto negotio vel aliter,vt hîc notatur.*concilij*.s.eod.cùm in cunctis.*huius*. scilicet,qui eligunt illegitimos.

SUMMARIUM.

1 *Simoniacum scienter eligens beneficijs ecclesiasticis se reddit indignum.*

2 *Confessio extraiudicialis sufficit ad priuandum quempiam futuris beneficijs.*

3 *Confessio coram seculari iudice non sufficit vt quis ab Episcopo condemnetur.*

CAP. XXVI.

PER *inquisitionem*.Id est pacta inquisitionis.R.*olim*. hic solùm intantum vitabat electionem ipsius, ꝙ sufficiebat ad cassationem eius, & ad faciendum culpabiles electores hoc scientes.1.quæstio.1. nullus. *per ambitum*. C. de Episco.si quenquã.ad hoc ipsum etiam sufficit,quòd dicitur de precibus amicorum, si essent pro indigno scienter.1.quæstio.1. de ordinationibus.& c.ordinationes.*expressis*.in actis ipsis inquisitionis *ipsum*. R.*seq*. scilicet, Mascaron.*primæ*.bis enim fuit electus in Episcopũ, sed prima electio fuit cassata.*credens*.scilicet.Mascaron.& sic mala cõscientia elegit eum,vnde ad gehennam ædificauit.28.q.1. §.ex his. *ipsemet*. Mascaron.*eius*.R.Episcopi.*recipiens*. hic commisit furtum cõtractando rem alienam inuito domino.*talem*.scilicet,R.tam criminosum.*eligẽdo*.ipse Mascaron.†*Ecclesiasticis*.23.quæstio.tertia. ecce.& quæstio.prima.subdi.in Authẽ.de Epis. §.si verò crimen.ff.de iureiur.si duo. C. de libe. cau. iubemus.11.quæst.1.statuimus.propter prædicta crimina, non solùm debet puniri,vt de cætero ei portę dignitatis non pateant:vt C.de digni.l.3.sed etiam præteritis beneficiis in perpetuum spoliari, maximè cùm fuerunt magna crimina & manifesta per confessionem eius.1.quæstio. 7. si quis omne. 15. quæstio. 7. si quis presbyter.l.dist.de his verò.veruntamen oportet cum eo agi suo ordine,vel inquirendo,vt hîc,vel accusando,vt deponatur,si enim ad hoc non ageretur quomodo ferretur in eum sententia, quia debet ferri secundum modum agendi.infrà. de simo. licet.

præterea confesſio facta in alio iudicio non præiudicat.j.de iudi.at ſi clerici. ad idem. j. de ordi. cog. cùm dilectus.

a 2 †Sed benè credimus a, ꝙ ſola confesſio etiā extra iudicium facta, ſufficiat ad priuandum eum futuris beneficiis, cùm per confesſionem talem incurrat infamiam facti, cuius effectus eſt abſtinere à beneficiis.C.de digni.l.tertia. & etiam ad priuandum iam habitis.j.de confeſ.cùm ſuper.j.de exceſ. præla. quā ſit graue.& ad idem.2.quæſtio.1.mulieri.ff.ad leg.Aquil.proinde.§.vlti. j.de proba.pertuas.C.de nō nume.pecu.generaliter.

☞ †Et hæc ſunt vera, dummodò coram non prohibito iudice fecerit confesſionē,& eſt neceſſe, ꝙ cōfesſio ſit ex cauſa expreſſa, licet extraiudiciū.vt in l. generaliter.vel ſolenniter.vt 3. q. 6. ſi debitum. nec facimus vim vtrū ſcriptura interuenit néene in confesſione facta extra iudicium, vt videtur ſonare.l.illa generaliter. in prin. quia in fi.eiuſdem. l.generaliter ☞ loquitur. †Item ad probandum alium intellectum cōfesſionis neceſſaria, eſt ſcriptura, vt in ea l.dicitur.

Quod tamen intelligendum eſt, quādo confesſio ædita erat in ſcriptis, ſed ſi ſine ſcriptis facta erat, ſufficiunt teſtes vel alia probatio ſine ſcriptis. Et non obſtat ei quod diximus, ꝙ confesſio in alio iudicio non præiudicat: j.de ordi.cog.cùm dilectus.quia ibi non fuit confeſſus, ſed eo abſente & nō vocato contra eum probatum eſt crimen.imò plus dicimus, ꝙ ſi contra eum agentem & præſentem,& ſe defendētem probaretur crimen, niſi ageretur de crimine,& criminaliter non debet puniri, cùm contra probationes ſiue ſint teſtium, ſiue inſtrumentorum multa poſſunt obiici, quæ etiam ſi aliquādo taceat is cōtra quem producūtur, non debet puniri, niſi inquātum modus agendi patiatur, ſed in confesſione, vbi quis non poteſt propriæ confesſioni cōtradicere ſecùs.C de non nu.pecu.generaliter.in fi. j. de excep. deniq;. expreſſè dicit quòd etiam ſi cōfiteatur nul☞la pœna ſibi imponitur, ſed ſolue, vt ibi.† Sed quomodo reſpondebitur decr. at ſi clerici.dicimus, ꝙ confesſio coram ſeculari iudice, non ſufficit vt epiſcopus cōdemnet eum, ſed vocatus ab epiſcopo requiritur de crimine, ꝙ confeſſus eſt coram ſeculari iudice,& ſi vellet variare non admitteretur, niſi probet, quòd etiam alio caſu intelligatur confesſio ſua, b vt in l.generaliter.vel ibi b fuit violenter tractus coram ſeculari iudice,& etiam ſic ne in aliquo laicorū iura ſuper clericos approbētur.Item decre. cùm ſuper eo,& quàm graue eſt, intelligo vt ibi no. & quēadmodum diximus in iudicio per cōfesſionem neceſſe extra iudicium factam, ſicut dicunt quidam de inſtrumento, ꝙ probet in alio iudicio: vt not. j. de fi. inſtr. c.1.de teſtibus.ſi fuerint publicati: vt not.infra. de teſti.Albericus.& idem in ſententia, ſiue interlotoria, ſiue diffinitiua, ſiue excommunicationis, nam & in aliis iudiciis obſtabit. j. de appel. paſtoralis.4. q.3.§.item lege.ff.de iu.priua.l.1.ſed ſolutio præcedēs non ſatisfecit huic decr. cùm hic ſine aliqua accuſatione fuerit motus.

3 †Reſpondeo, dicēdum eſt ergò hîc idcircò condemnauit eū, quia crimen ꝙ confeſſus eſt tangebat crimen, de quo fiebat inquiſitio, aliàs autem ſecùs eſt, vt infrà, no. de confeſ.cùm ſuper.vel dic, licet nō posſit imponi ei ordinaria pœna, poteſt tamen extraordinaria. j.de excep.c.1.vel dic, ꝙ hic de quo agitur confeſſus eſt crimen ſuum, & ita cùm ſit notorium iure, poteſt inde puniri, ſed condemnari de crimine non poteſt, cùm non ſit accuſatus criminaliter, ſed amoueri benè poteſt etiam ſi ciuiliter agitur. j. de acc. inquiſitionis, & maximè ex quo crimē, quod eſt cōfeſſus tāgit cauſam de qua agitur, vt hîc. j.de exce.deniq;. Vel dic, ꝙ etiā hi dele. cōtra Maſcarō ordine iudiciario procedāt. *amouetur*. eo tamē vocato,& ſi vellet oſtendere cōfesſionem ſuam in alio caſu intelligi audiretur. C.de nō nu.pec.generaliter.

Benè credimus. Aduerte in hoc quia Inn. met. in c.quam ſit. de exceſ.præla. videtur ſentire cōtrārium in fi. Sed pro cōcordia vide Ab. in c. at ſi clerici, co. 4. verſ. ſed quia. ſup. de iudi. & per Fel. in c. de hoc. infr. de ſimo. & ibi latiſsimè quā vim habeat cōfesſio extraiudicialis. Et vltra ibi dicta p eū, Adde. d. Maria.Soci. in cōſi. 8. col. 2. verſi.præterea, vbi ꝙ quādo talis cōfeſſio habeat omnia requiſita, ꝙ in criminali plenè nō probat. Et qn̄ præiudicet in criminali, vide etiam latè p eūdē Feli. in c.olim. el. 1. colū. 2. ver. eſt igitur. ſup. de reſcr. & aliquid per Alexan. in cōſ. 114. col. 2. in fi. in 4. vo. & ꝙ ſufficiat ad priuādū beneficio: non aūt ad pœnā ordinariam adde d.Ro. deci. 284. & ad dictum Inno. hîc inquantū dicit ꝙ talis confeſſio inducit infamiā adde Abb. in d. c.olim. de reſc. col. 2. Et vide Corſe. in ſuo repertorio. in verſ. confeſ. col. 2.

S V M M A R I V M.

1 *Ad eccleſiam regularē nō tenet electio facta de non regulari.*

2 *Clericus ſecularis, eſſe non poteſt clericus in monaſterio.*

CAP. XXVII.

CVM cauſam. Per multa. iſta conſuetudo eſt contra bonos mores,& contra ius cōmune. 15. q. 1. nemo.& c.presbyteros.18.q.2. peruenit. & ideò non eſt ſeruāda.12.diſt.illa, ad idem s. de conſue. ad noſtram.& c.cū venerabilis.*quod ſit*.93.di. legimus.ff. de offi.præſid.ſed licet.*in bonæ*.16.q.vl.in noua.

1 *Irritetis.* † quia ad regularem eccleſiam non tenet electio facta de nō regulari. j.e.officij. *profiteatur*. eſt autem in optione monaſterij, vt clericos illos non recipiat impreſſos, ſi ſibi placet, niſi recepti eſſent in probatione, ſed tūc in eorū optione relinquetur. *di-*

2 *mittant*. nota † ꝙ nullus ſecularis clericus poteſt eſſe clericus in monaſterio, ꝙ intelligo ſic, ꝙ habeat ius in participatione ſpiritualium, ſicut eſt habere vocē in electione prioris & huiuſmodi.

S V M M A R I V M.

1 *Prælatorū electioni intereſſe poſſunt laici ſi hoc habent de iuriſdictione ſua.*

2 *Iura ſpiritualia in non ſpirituales & non conſecratas perſonas non honeſtè cadunt.*

3 *Imperatores dicuntur eligere vel confirmare vice Papæ & non ſua.*

4 *Contempti ſi volunt poſſunt facere electionem factam eis cōtemptis caſſari.*

5 *An ſi mortui ſint eligentes: & viuant contempti: poſſint electionem ratificare.*

6 *Venditio iuſta vel alius contractus beneficio reſtitutionis reſcindetur.*

7 *Electio dicitur largè, & ſtrictè, & ſtrictius.*

8 *Electio vix dicitur eſſe niſi omnia iura ſolennia obſeruētur.*

9 *Ab initio contradicere intelligitur ſi vſque ad conſecrationē contradicatur.*

10 *De forma omiſſa agi poteſt etiam poſt confirmationem & conſecrationem.*

11 *Vbicunque circa electionē dolus expreſſus admiſſus eſt, ſemper renunciare tenentur.*

12 *Quilibet celebrantium celebrat: licet vnus ſpecialiter celebret.*

13 *Poteſt epiſcopus abſque pallio ordines conferre in epiſcopatū alterius ſicut miſſam celebrare.*

CAP. XXVIII.

QVOD ſicut. Verùm Sed quæres, quomodo auditur accuſatio de hoc crimine.ſ. ꝙ nō fuit canonica electio propter nominationes præcedentes poſt conſecrationē cōtra id, ꝙ not. in hoc c. in gl. quæ incipit canonica hæc. Reſpon. hoc crimen ꝙ obiiciebatur tale erat, id eſt, intruſio cū alius deberet eſſe epiſcopus, ꝙ ſi verum eſſet etiā tūc audiri debebat. Itē ſicut hîc dicitur, ꝙ non fuerūt ad accuſationem admiſsi, ſed quæ ſequūtur, obiiciebantur contra armachanū electum, qui de eis accuſabatur, vel denunciabatur, & etiam de contemptu poterat ciuiliter agere implorando officium iudicis, vt eius

verſ. per confesſionē. addetamē ꝙ cōfesſio extraiudicialis in delictis quo ad forū eccleſiæ fauore animæ plenè probat, ita Bald. in l. col. 4. C. de fal. cauſa adiect. leg. & Bar. in l. cùm quis. §. codicillis. co. pe. verſ. hoc faciūt. ff. de leg. 3. Flo. in l. ſi quis teſtamētum ff. ad leg. Aquil. Lāfran. in c. quoniā cōtra. in ver. confesſiones. inf. de prob. & Alexā. de Imo. in l. c. 5. in addi ad Bart. ff. de adul. & in l. magiſtratibus. & ibi Moder. ff. de iuriſ. om. iudi.
b Vel ibi. Pro intelligētia Inno. hîc vide Abb. in d. c. at ſi clerici. co. 4. circa mediū. & de iſta cōfesſione facta coram incompetenti. Adde Inn. in c. qualiter & quādo. el. 2. infr. de accu. & latiſsimè per Fel. p Ale. de Imo. in cōſ. 13. col. 4. verſ. fortificari. etiā & in cōſi. 116. col 4. in 1. vol. & in cōſ. 19. in 4. volu. col. 4. in prin. Et ad de ꝙ talis cōfeſſio facta corā cōpetenti habet vim cōfesſionis extraiudicialis: ita Frāc. de Are. in cōſ. 26. co. fi. alle. Inn. hic & vide ipſū in cōſ. 150.

electio

electio cassaretur.*nihil.16*.q.7.contra sanctorum. cōtra,2.q.6.ei qui. ver.nominationes.

Hoc secundum iura Inno.intelligo verum, si tractando, vel deliberando tantùm nominat aliquem, nam si post tractatū quilibet diceret, ego eligo,tamen benè vim electionis obtineret secūdùm illa tēpora,vt expresse habes.ȷ.eo.cum in iure.& c. venerabilē.*in ecclesia*.id est,in illo loco cathedrali.23. dist. nomine.

1 †*Nominatio*.scilicet episcoporum.62.di. Adrianus. nam electioni aliorum prælatorū interesse possunt laici,si hoc habent de iurisdictione sua.ȷ.de iure pat. nobis. Et quidam dicunt idem in episcopis,sed decr.hodie hoc non tantùm prohibet in episcopis,sed etiam in omnibus prælatis in ecclesiis collegatis.ȷ. eo.sacrosancta. mors autem defuncti prælati potest nūciari principi,& eius consensus requiri,si de consuetudine, vel priuilegio hoc habet princeps, & si fiat electio contra cōsuetudinem vel priuilegiū cassabitur.63.dist.lectis.18.q.2.abbatem.

2 †Iura enim spiritualia in nō spirituales,& nō consecratas personas non omninò honestè cadunt, & hoc statuere ius naturale suadet.infrà.de iud.c.2.

Et hoc intelligitur esse verùm, ꝙ nō potest interesse electioni tāquàm ius habens in electione:quia si haberet potestatem,per eum contraheretur matrimonium,vel aliud vinculum inter prælatum, vel canonicum & ecclesiam.s.eo.cum in terra. ꝙ esse non debet,præsentare autem ad aliquam ecclesiam non est spirituale, licet annexum sit spirituali, nec contrahitur aliquod vinculum inter præsentatum & ecclesiam, cum nihil sibi iuris acquirat. infrà, de iure pat.pastoralis.

3 †Sed quid dices de imperatoribus, quibus concessum est à summis pontificibus. 63.dist.Adrianus. & c.seq.Respondeo,quia ibi faciebant vice Papæ,& non sua, vel dic, quòd per eorum electionem & cōfirmationem non contrahebatur aliquod vinculum inter ecclesiam & electionem, ad consecrationem tantùm quæ per spirituales personas fiebat,& dicemus ꝙ ex inuestitura regum, vel electione non habebant instituti ab eis aliquod ius spirituale,puta ꝙ possent conferre ecclesias,vel canonicatus,vel ordinare clericos,vel huiusmodi: potestatem autem horum recipiebant à confirmatore, vel consecratore, vel quocūque alio ministro spirituali & ecclesiastico. Per inuestituram autem laicorū potest recipere ☞vasallagia,& alia temporalia.*periculo*.†Not.ꝙ si quis non posit vocari sine periculo,vel venire, nihilominus præsentes possunt procedere in eius absentia, sed hoc vltimo casu citādus est,& citatus vices suas potest committere.ȷ.eo.quia propter.

4 †*Infirmanda*. Not.hîc, ꝙ isti contempti post confirmationem & consecrationem, si volunt, facient cassari electionem factam eis contemptis:& per cōsequens amouebitur de Episcopatu,licet confirmatio & consecratio ritè factæ sint, quia ad ea non erant vocandi,sed hoc est ea ratione, quia electione cassata constat omnia consequentia per obreptionem obtenta,& videtur ratio, quia amouendus est, ꝗlicet concilium prouinciale de hoc posit cognoscere,non tamen diffinire.inf.de cler. nō resi.ex tuę. 3.quæst.6.accusatus.

5 †*Propter bonum pacis*. & si contempti velint cōsentire,eligentes autem velint resilire ab electione non possunt.sup.de elect.cùm in terra.arg.ff.de ser.rusti. prædi.per fundum.licet sit arg.contra.sup.de postu. bonæ. 63. dist. quanto. sed quid si mortui sint contempti, dicimus quòd si sint tales successores qui succedunt in honore & onere, vt sunt abbates & præpositi,tales successores,si aliquid factum est in præiudicium dignitatis, possunt prosequi contemptum prædecessorum,quia tunc potius dicitur contempta dignitas,quàm persona, electus enim tali contempto non tantùm non reuerebitur personam sed nec dignitatem,quos reuereri solent electi.8. q. 2.dilectissimi.at.infra,de offi.dele. quoniam.Abbas. & de offi.or.pastoralis.finguntur enim eedē personæ cùm prædecessoribus,sed in canonicis secùs. Nā canonici qui substituuntur,canonicis non succedunt in honore & onere,sed capitulum eis succedit.infrà, de test.relatum.& c.cùm consenserit, contradicere ☞nominationi eorum non potest. † Sed quid si lite pendente moriatur cōtēptus,vel transeat ad aliam ecclesiā?Respondeo,perit accusatio,nec datur sententia,si reus vel accusator mortuus fuerit.

6 Sed quid si mortui sunt eligentes,& viuant contempti,nunquid posint ratificare electionem?dicimus quòd sic.quia consensus eorum retrotrahitur, ad tempus electionis.argument.suprà,eod. dudum. & quia tenet electio,licet posit infirmari,sed argument.contra.ff.commu.prædi.receptum. sed ibi nō tenet priorum concesio quousque sequitur vltima. Et præterea præcedentes consensus trahuntur ad vl-☞timum,quòd non est in electione.† sed dices quomodo est electio canonica,vbi aliquis eligentium est contemptus,cùm ius præcipiat omnes vocādos, qui volunt & possunt interesse.infrà,eod. quia propter.& c.coram dilect. & etiam cùm posit cassari contempto persequente contemptum.Et ad hoc respondemus, quòd electionem canonicam facit mutuus consensus capituli & electi cum forma seruata,quòd hîc fuit,nam capitulum dicitur ex quo duæ partes præsentes fuerint.ff. quòd cuiusque vniuer. no. l.nulli. & l.seq.contemptus enim non potest renunciare iuri pro se inducto.infrà,eo.c.ecclesia.

Nec ob.quòd potest cassari:ergo non est canonica institutio,potest enim quæcunque bona electio cassari propter vitium electi: & tamen non minus est ☞canonica. † Item ista venditio vel alius contractus rescinditur beneficio restitutionis,& tamen nihilominus est iustus,vt infrà,de in integ.resti.per totum. idem videtur,si per compromissum procedatur,scilicet,quòd vnus solus contemptus potest reuocare electionem, alius autem hoc non potest, quia hoc non est contra formam,quòd singuli nom compromittant,sicut non est contra formam,ꝙ singuli non requiruntur ad scrutinium.infrà eod.ecclesia.

7 Canonica†electio dicitur largè,strictè,& strictus: dicitur strictius vbi omnia interueniunt,etiam quæ sunt de solennitatibus,quæ à iure præcipiūtur,& sic loquitur ca.63.dist.c.1. Strictè dicitur canonica, vbi omnia interueniunt, quæ sunt de substantia, & non alia,quæ sunt de solennitate, puta sine quibus est electio,puta si omittatur forma.ȷ.eod.quia propter, Largè autem dicitur canonica,quæ, s.est secundum ius naturale, scilicet, quia nulla est seruata forma, sed tamen consensus electi & eligentium interuenit, & non causæ ex quibus sit nulla electio.sup.eo.considerauimus. & quidem secundum primam acceptionem non habet locum regula, quæ est 62. dist. c.vlt.vbi dicitur, quòd nullus non canonicè electus ordinetur,& si contra pręsumptum fuerit, deponatur ordinans & ordinatus.infrà eo.ecclesia.

8 †Et ar.est hîc quòd vix est electio,nisi omnia iura solennia obseruentur,& tamen ideò non est nulla, nec cassatur electio.In alio autē casu, scilicet,quādo ea interueniunt,quare est nulla electio de iure positiuo,sed alia de iure naturali,tunc distingue:quia si dolus vel delictum electi,vel eligentium fecit,quòd

G 3 electio

electio ſit nulla etiam de iure naturali, vt quia intruſt vel ſimoniacè electus, tunc ſemper habet locum regula prædicta, ſcilicet, quòd deponatur ordinans & ordinatus, nec tenent ordinationes eorum, quò ad executiones. 92. diſtinct. c. 1. infrà, de ſimo. per tuas. nec poteſt tenere beneficium per talem dolum quæſitum. infrà, de renunc. niſi cùm pridem. §. 1. 16. q. 7. ſi quis de feud. ſi autem dolus vel delictum non fuit tale, quòd electionem faceret nullam, ſed annullandam, vt contemptus alicuius qui electioni intereſſe debet, tunc non debet renunciare beneficiũ ſic quęſitum, licet peccat tenendo contra voluntatem contempti, niſi prohibeatur à iudice, licet enim contẽptus poſsit officium iudicis implorare pro ipſius caſſatione: non tamen peccat quouſque caſſetur. Hoc enim officium iudicis de rigore iuris eſt introductum, nam de æquitate eſſet, quòd contemnentibus eum imponeretur pœna, & non caſſaretur electio à maiori parte facta & etiam quòd non imponatur illi, qui nullo modo deliquit. argu. ff. ad municip. l. quòd maior. † vnde ſicut condemnatus iniuſtè ad reſtitutionem rei ſuæ, non peccat tenendo eãdem rem, ſi nõ auferatur per iudicem, vel dari præcipiatur, ſic nec iſte, qui iure naturali canonicè electus eſt, ſcilicet, per conſenſum eligentium licet iure poſitiuo caſſari poſsit. arg. ff. de condit. inde Iul.

† Alij tamen dicunt, quòd contemptus non habet offic. iudicis, ſed tantùm exceptionem, vnde tũc tantùm competit hæc exceptio, quando confirmatio vel conſecratio petitur. Poſtquam autem conſecratus eſt, cùm non ſit contra quid detur vlterius, ſecurus manet. Alij dixerunt, quòd ſemper agere poteſt, & ſic habes expreſsè, quòd ſemper peccat tenendo contra voluntatem contempti. Si autem ipſe erat in peccato, quare caſſari poterat, ſimiliter ſine peccato tenet beneficium acta pœnitentia. 68. diſtin. ſicut ſemel. niſi eſſet tale peccatum, quòd executionem etiam acta pœnitentia impediret. infrà, de renunc. niſi cùm pridem. ſi autem deliquit tacendo irregularitatem ſuam, tunc omnibus modis debet offerre renunciationem ſuam: & peccat tacendo beneficium, ſed tamen diſpenſabit ſuperior in aliquibus irregularibus. infrà, de renun. niſi cùm pridẽ. §. perſonæ. ſed ordinationes eius executionẽ habent, quia non erat nulla electio de iure naturali, ſed deponendus erat. Si autem nulla ſit electio propter formam non ſeruatam, vel aliud conſimile, conſenſus tamen legitimus eligentium & electi interuenit, qui ſolus de iure naturali ad electionem & alios contractus ſufficit, infrà, de tranſact. inter corporalia. tũc videtur dicendum, quòd niſi ab initio ſe opponat, poſtea contradicere non poteſt. ff. de decur. lege pen. in fin.

9 † Et intelligo ab initio contradicere ſi vſque ad conſecrationem contradicatur, ſed de hoc plenius notat. infrà, de cauſa poſſeſsio. cùm olim. & hic ordines confert, & ſine peccato in beneficio manet. infrà, de ſup. neglig. præla. c. pen. & dicimus hunc per canonicam electionem de iure naturali intereſſe, nec eſt verum quòd hic non habet fundamentum, & ideò non poſsit ſuperædificare in ordinibus & aliis. 1. q. 1. principatus. imò fundamentum habet, ſcilicet canonicam electionem de iure naturali, & facilè redit ad ius naturale. ff. de pact. ſi vnus. §. idem dicimus. maximè, vbi non oritur ſcãdalum, nec læditur honeſtatis publicæ iuſtitia, nec generalis ſtatus eccleſiæ, quòd eſſet ſi rediretur ad illud ius naturale, quod conſobrini ſimul contrahant. infrà, de reſtitut. ſpol. literas. vel quòd irregulares remanerent in ordine, cum ex hoc ordo dehoneſtatur. † Sed ius poſitiuum de forma ſeruanda inuentum eſt propter periculum eccleſiarũ, quæ erat in litibus, quæ iam ceſſant poſtquàm conſecratus eſt pacificè. Eſt enim hoc ius poſitiuum quaſi de rigore iuris inductũ, & poteſt dici in hoc caſu, quòd poſt conſecrationem de forma non ſeruata, nihil poterit obiici. argument. ff. de decu. l. pen. in fin. etiam ab his, qui præſentes non erãt. & eſt ratio, quia ſuũ intereſſe non proſequuntur, quia nullum eſt, nec intereſt eccleſiæ, cùm eccleſia in eius conſenſu perſeuerauerit, nec interſit eius ſi bonus eſt prælatus, & etiã quia ſemel inquiſitũ de forma vlterius de ea agi non debet. argum. infrà, eo. cùm dilect. & no. infrà, de cau. poſ. cùm olim. vel dic, vt notat. infrà, de dol. cùm o-
10 lim. † vbi dicitur plus, poſt confirmationem & conſecrationem addi poſſe de forma omiſſa.

Nec mireris, quòd id, quod nullum eſt tractu temporis ſit ratum, quia hæc non eſt nulla de iure naturali. Item hic non eſt ſolus tractus temporis, imò eſt addita confirmatio & conſecratio. arg. in Authent. de nupt. §. quoniam. in fi. C. de donatio. C. ſi ma. fac. ra. ha. l. fi. & de hoc no. infrà. c. bonæ. Alij tamen dixerunt, quòd electio quæ nulla eſt nunquàm ratificari poteſt, & nunquàm poteſt illud beneficium ſine peccato retinere, & ordinationes eius executionem non habent, ſi autem electio ſit aliqua, ſed peccatum ſit in electione, & ſit tale, quòd verget in periculum eccleſiæ, ſemper proponi poteſt, & debet, ſicut ſi per electionem fieret ſectio præbẽdarũ. infrà, de præbẽd. dilectus. ſi autem metus vel impreſsio interuenerit, quare facta ſit electio, quia affectata eſt electio renunciare tenetur, argu. infrà, quòd me. cauſa. c. 2. tamen quia electio aliqua eſt quouſque caſſetur, ordinationes eius tenent. tamen ſi vnus ſolus eſt coactus de electoribus, & non tot, quòd etiam ipſis coactis, nihilominus electio teneret, poteſt dici, quòd hic renunciare non tenetur, ſed ſi ipſe culpabilis fuit in violentia inferenda, agat pœnitentiam. 68. diſtinctione. ſicut.

11 † Alij dicunt & fortè melius, quòd vbicunque dolus expreſſus circa electionẽ admiſſus eſt, vt in prædictis caſibus ſemper renunciare tenetur: & eodem modo ſi ꝓ ſe rogaſſet quẽ de electoribus. ar. ſup. eodem per inquiſitionem. ſi autem dolus interueniat in mente conceptus, videlicet de feſtinatione, vel dilatione electionis, quia æſtimabat, quod ſi modo eligerent, ipſum eligerent, & ſi differrent, mutarent propoſitum, vel econuerſo, vel huiuſmodi, vel de obſequiis exhibitis, renunciare non tenetur. infrà, de ſimo. c. vlt. melius videtur, quod ſi dolus ſit in mente conceptus, ſiue extra ad verba & ad actus tranſiuit, ſemper acta pœnitẽtia remanet ſecurè in beneficio: licet enim peccauerit in ingreſſu, propter hoc non tenetur renunciare, vt in decr. præall. de ſimo. c. vlt. Nec reſtringo quod poſsit agere pœnitentiam remanendo in ordine ob peccatum tantùm conceptũ mente: imò dicimus, & ſi ſint verba & opus emiſſum & illa decr. locum habet in ſimonia tantùm mente concepta: de dolo autem in confirmatione, vel conſecratione commiſſo, notat. infrà, de dol. cùm olim. metus autem ſi ex eo principaliter habuerit eccleſiam, facit quod eam retinere non poſſit, cum non ſit ibi liber conſenſus. infrà, de ſpon. cùm locum. Item hunc dicimus ſolum contemptum poſſe agere & excipere de ſuo contemptu contra petentem ſe confirmari. *miſſarum*. ar. ꝙ in collatione cuiuſlibet ordinis debet celebrari miſſa.

12 † *Principaliter*. per hoc dixerũt quidam, quod quilibet celebrantium celebrat, licet vnus ſolus ſpecialiter celebret: & dicunt quod etiam ſi ſpecialiter

celebrans

celebrans, non celebraret, & verba ad conficiendũ apta non dixerit, tamen ad verba aliorum conficietur. tamen cauti debent esse celebrãtes, vt in verbis confectionis nõ præcedant principaliter celebrantẽ, nec nocet, si concelebrantes eadem verba repetũt, sicut nec obesset, si idem principaliter celebrans eadem verba repeteret. Alij dicunt ꝙ sunt tantùm ad solennitatem, nec ad verba eorũ conficitur corpus, quia ad hoc nõ intẽdunt, nec intẽdere debent. Prius dictum magis placet, quia non video, quare ad preces aliorum non conficiatur corpus Christi, cùm ibi sit persona apta, scilicet, sacerdos, & materia, scilicet, panis & vinum, & verba cum intentione. *nec diuidatur*. 23. dis. quorundam. & 7. quæstio. 1. nihil. & c. illud.

13 †*Pallio*. id est, antequàm habeat pallium, tamen sine pallio potest conferre ordines in Episcopatu alterius, sicut potest missam celebrare, j. de vsu. pal. ex tuarum. Alij tamen dixerunt, & fortè meliùs, nunquam, etiam cum licentia dioecesanorum potest episcopale officium exercere, antequàm habeat palliũ, nisi authoritate Papæ. ar. j. de renũ. ad supplicatione nec episcopos consecrare. s. eo. suffraganeis. contra sol. ibi. *sed tanquàm archiepiscopus*. 23. q. 4. si ecclesia. ff. de adopt. si pater. nec etiam potest. nam cùm episcopatum non habeat, non potest episcopale officiũ exercere. †Item in archiepiscopali ecclesia non potest episcopale officium exercere, cùm ibi non possit exercere sine pallio, quia in eo cõfertur plenitudo pontificalis officij, j. de vsu pa. c. 3. & hac ratione dicimus, ꝙ de mandato alterius episcopi, episcopale officium poterit exercere.

S V M M A R I V M.

1 *Interest appellantis suam defendere appellationem.*
2 *Appellationis forma seruanda est in electione.*
3 *Quot requirantur ad hoc vt electio dicatur canonica.*
4 *Quilibet de capitulo obijcere potest in formam & personam electi.*
5 *Electio quæ est ipso iure nulla præstat impedimentum secundæ.*

CAP. XXIX.

A*VDITIS attentatam*. Hic lege decre. finem scilicet, nos igitur electionem. *cùm enim*. hîc incipit narrare factum. *In R.* archi. de quo suprà dictum est. *archidiaconos*. plurale debet esse singulare. Hæc enim fuit causa, quare malè intelligebatur hęc decr. & falsè scribebatur. *alium*. à magistro R. de quo dicitur. *nominante*. non eligente. vt ex sequẽtibus apparet. & nihilominus archi. sed illum cum aliis nominabat, hunc autem solus. *ad electionem*. id est, electionis publicationem quæ tamen olim necessaria non erat, sed soli consensus sufficiebant. s. e. cùm inter canonicos, alij contra. *in electione*. R. archidi.

1 †*Prorumpit appellans*. iam appellationem istam, scilicet, ne decanus procedat ad electionẽ sine consensu. ma. par. ca. tamẽ appellans poterit prosequi, quia sua interest suam appellationem defendere. Alij tamen dicunt, ꝙ non ipse appellans sed capitulũ vel electus causam prosequatur, quia eligens eligẽdo functus est officio suo, nec sua specialiter interest, vnde vlterius non habet quid faciat, arg. j. de offi. iud. dele. in literis.

Nec mireris, si alius prosequatur, cùm non appellauerit nomine alterius, quod nõ est verum. cùm enim nomine Ecclesiæ faciat electionem, vel eius intersit, appellationem quam emittit Ecclesiæ nomine mittere videtur, & non suo, sicut quilibet alius procurator, sed ecclesia eam exercere poterit, scilicet, capitulum, vel maior pars. argu. C. de appellat. si actor. tamẽ ad hoc, vt eam exercere possit, necesse est, ꝙ capitulum appellationem ratam habuerit intra decem dies computandos à die qua appellatũ est, & idem dico, si quis appellet, ne fiat electio canonica, s. eo. cùm nobis. secus autem dicendum est, vbi eligens pro iure suo appellaret, quia tunc ipse tantùm prosequi, & renunciare appellationi suę posset. ar. s. eo. ꝙ sicut. §. si autem. j. de appel. cõstitutus. tamẽ in hac appellatione modica vis est, quia & sine appellatione, & capitulum & quilibet cuius interest cõtra electum agere, vel etiam excipere potest, ac si appellasset vt no. j. de accu. super his. in hoc tamen valere potest appellatio, quia reuocat negotium ad superiorem.

2 †*Non valebant*. in hoc quidam credunt, valere appellationem talem, appello ne fiat electio, nisi canonica: de qua dicitur s. eo. cùm nobis. vel ne fiat sine consensu maioris partis capituli, vt hîc, quia si postea fiat minus canonica, vel aliàs cõtra appellationẽ, electio est nulla, quæ tamen non esset nulla, sed annullanda, in quibus etiã casibus si appellatio nõ præcessisset, puta si esset aliquis contemptus. s. eo. ꝙ sicut. vel si esset à maiori parte electus.

Sed obiicitur, si appellans remittat appellationẽ, tenet electio, vel ratificatur, non ergo est nulla. Respondeo, hoc ideo contingere, quia ratificatur electio, quia fingitur nõ appellasse. ff. de iis qui no. infa. l. furti. in prin. †Itẽ obiicitur, quare appellatio faceret electionẽ nullam, vel alium cõtractum si fit extra iudicium, nõ enim debet auferre, vel diminuere posse eius à quo appellatur, quia potius prouocatio q̃ appellatio dicitur. j. de ap. cùm sit Romana. sed dicunt authoritate huius decr. & s. eo. bonæ. has vires habere appellationes extra iudiciũ factas. vel potes dicere, ꝙ appellatio hîc multùm facit in electione ista, quod vt meliùs videas pone exemplum tale. 20. erant in capitulo. 10. elegerũt A. & alij decem alium, ita tamen, ꝙ nulli est ius quæsitũ, sed in electione ista seruata est forma, quia nõ est de forma, quod à pluribus eligatur. s. eo. dudũ. j. eo. congregato. imò cùm in vnum solum possit residere ius eligendi. arg. prædictarum decr. & not. s. cùm nobis. apparet, ꝙ non est de forma ꝙ à maiori parte eligatur, contra hunc electum à 10. potest quilibet de capitulo procedere, tamẽ si ante lit. contest. vel etiam post lit. contest. aliqui voluerunt consentire in eum, valere poterũt tales consensus, quia electioni quæ non est nulla, imò ei quæ in veritate tenet accedũt. ar. s. e. licet. quamuis cassari potest propter minorem numerum, & sic inuenimus in omnibus decret. ꝙ propter minorem numerũ cassantur electiones. & non denunciãtur nullæ. j. eo. congregato. s. eo. dudum. & hîc. & c. cõsiderauimus. & in multis aliis decr. & ele. cui prædicto modo vota maioris partis accesserunt confirmabitur ea ratione, quia facta est à saniori parte, licet nõ maiori, & ꝙ sit sanior apparet ex eo, ꝙ sequitur, quia postea eis accedunt alij. ar. s. e. licet. † Sed tamẽ credunt isti, ꝙ ad hoc, ꝙ possit dici sanior pars, oportet quòd sit ad minus à principio tertia pars. de hoc no. s. eo. dudum. j. eod. scriptum. nec credunt isti quòd primis votis possint alia accedere lite pendente inter electos. imò quidam dicunt idem, si alius quàm electus opponat se electioni. ar. hîc. & inf. vt lit. pen. per totum. & de test. causam.

3 †Alij tamen dicunt, quòd eo tempore quo fit electio, oportet q̃d priores cõsensus tot sint, ex quibus possit surgere canonica electio, & sit maior pars & sanior, & innituntur literæ decre. j. eo. propter. sed si

contra hunc electum agerent, aliqui canonici suo nomine, tunc si aliqui de canonicis istis, qui conuenerant ad procedendum contra electionem vellent discedere ab hac contradictione, possent, vt no. s. de postul. bonæ. 2. si autē appellatum esset, tunc etiam si vnus solus vellet procedere contra electionem, & cassare ipsam, quia facta esset post appellationem legitimam ab ipso factam, dicimus quia etiam postea nullus consensus potest accedere tali electioni, quia facta est post appellationē, & quicquid fit post appellationem, debet esset cassum, & ita electioni factæ post appellationem, quia nulla est, vota postmodum nullomodo possunt accedere quādiu pendet appellatio. sed si ille q. prosequebatur appellationem, renunciet expressè vel tacite scilicet, lapsu anni: tunc benè valebunt ei vota adiecta.

4 † Et dicunt, quòd hanc appellationem & etiam illam appellationem ne fiat nisi canonica electio potest prosequi quilibet de capitulo, dūmodò appellet & etiam sine appellatione, quilibet de capitulo potest obiicere in formam & personam electi: vt notat. infrà, de accu. super his. Alij dicunt & fortè melius quòd electio decani non fuit nulla ratione appellationis, quæ nil in his operatur, sed quia facta fuit à tam paucis, puta tertia parte vel paucioribus. infrà, eo. scriptum, in fi. vel electionem decani nullam, id est, annullandam, & si quæres, quare ergò, non poterant valere subsequentes consensus, dic vt not. infra, eo. ecclesia vestra. & dic, quia nisi electio à principio fiat à maiori parte & saniori, habito respectu ad aliam electionem à minus saniori factam, vel ad alios, qui priuati sunt ipso iure siue in eodem cōtextu, siue ex interuallo, semper nulla est: nec potest ratificari: vt hic expressè dicit. † *Appellatione pendente*, lite enim pendente non potuit illi aliquid iuris accrescere: insta, vt lite pend. c. fin. de test. causam.

Et hoc intelligo ex facto suo, ex facto enim aduersarij potest. ff. de rei ven. l. siue autem. ff. de pact. si tibi. 10. §. si pactus. ff. de regul. iur. quòd absentes. s. c. proxi. contra, sol. quidam quòd hæc electio erat ipso iure irrita, quia à minori parte celebrata, & post appellationem legitimam, suprà autem erat aliqua electio, sed annullanda ope exceptionis opposita à contempto. *non poterat*. quasi dicat, si omittat prosecutionem appellata. posset fieri rata, quòd non fatemur hic. *post illam*. non fuit causa cassationis secū dę electionis prima electione nondum cassata, quia cùm esset nulla etiam ex interuallo, licebat facere secundam, supra, eo. bonæ. Sed quia electores non erant priuati potestate eligendi, & expone post primam electionem non cassatam, id est, contemptis electoribus primæ electionis nō cassatæ, vel alegando dicit prædicta, & videtur hæc vltima responsio melior.

5 † *Nondum*. hæc electio quæ nulla est ipso iure impedimentum præstat secundæ. arg. ff. de ad Trebel. l. 1. §. accusatione. ff. de iniust. rup. test. cùm in secundo. ff. de vsuca. pro dona. infrà. de spon. iuuenis & de despon. impu. ad dissoluendum, ar. contra. ff. de verb. oblig. si dari stipuler. vel fortè posset laudabiliter dici idcircò cassatam secundam electionem, quia facta fuit cotemptis electoribus partis alterius, quæ erat maior pars, qui vocandi erant ex quo ex interuallo fiebat electio, cùm non essent priuati ipso iure potestate eligendi, sed priuandi. Si autem duo concurrerent, scilicet, quòd electio esset nulla, & quod electores priuati essent potestate eligendi ipso iure, vt quia elegerunt indignum, vel per secularem potentiam, vt suprà, cùm in cunctis, & infrà, eod. quisquis. & consimilibus, crederem quòd teneret secunda electio etiam non cassata prima. infrà, de appel. constitutus. infrà, de re iud. cùm Bertholdus. infrà, de suplen. neg. præla. c. vlt.

Sed oppones & hîc priuati erant ipso iure, quia post appellationem elegerunt. suprà, eo. literæ. Respondeo, hîc non fuit appellatum, nisi contra decanum, & ideò non sunt priuati potestate eligendi ipso iure, licet elegissent. Item non fuit appellatum vt non consentirent in quos vellent, sed ne publicaretur electio, sed alia ratione patet eos non vocandos etiam si vocandi non essent ipso iure, quia in eodem contextu videtur facta electio, hîc enim quidam negant, quia capitulum exiuerant. Item quidam dicūt, non esse priuatos ipso iure qui post appellationem eligunt, vt notat. suprà, de postulat. gratum. & decr. suprà, bonæ, respondeo, vt ibi. Vtranque R. qui Archid. & matri. R. electus fuit à cantore & parte sua, scilicet electionem, siue nominationem. 5. Archi. quā fecit primo cantor, & hîc non confirmat, nec cassat, ipse enim de sua electione non contendebat: sed inter electos alios tantùm erat contentio: erat enim tā tùm nominatus. Archi. non electus. & ideò de iure suo non confidebat. † Sed dices cùm secundum iura Innocentij statim ex consensibus ius acquiratur, quare ergò non fuit confirmata electio. Archid. cùm esset facta à maiori parte, & saniori, vt hîc dicitur. Respondeo, quia non consenserant eligendo, sed deliberando tantùm. sup. eo. c. proxi. vnde non acquirebatur sibi ius, hodie enim non sic necesse est publicare electionem. infrà, c. quia propter. semper tamen fuit necesse in communi consentire nec valebant si clandestinè & separatim fiebant. 2. q. 6. ei qui. vers. nominationes. 63. di. quanto. sicut & omnia negotia vniuersitatis in communi fieri debent non segregatim a. ff. quòd cuiusquè vni. nulli. sigillatim autem possunt consentire, vbi de rebus communibus non vniuersitatis contrahunt. ff. de ser. vrb. præ. per fundum. ff. communia vtriusque iudi. receptum.

a Non segregatim. De hoc plenè. sup. de const. i ca. cū oés. maximè Moder. & adde q̄ donatio facta segregatim per homines vniuersitatis de re communi valet. ita Alex. de Imo. i cōs. 43. per totum in 4. vol.

SVMMARIVM.

1 *Postulatio statim quod est facta debet publicari capitulo.*
2 *Cùm quis à pluribus postulare tenetur non est vis à quo primò postulet.*
3 *Non licet post factam postulationem ab ea discedere.*
4 *Mandatum etiam re non existente integra reuocari potest*
5 *Electoribus pro vna vice licet ex toto potestatem eligendi alij conferre*
6 *Non sufficit solo facto contra translationem potestatis venire: sed verbo debent nunciare compromissario, ne vlterius in electione procedat.*

CAP. XXX.

IN *Causis ab eis*. scilicet canonicis. *quinque*. isti quinque potestatem habebant à capitulo non ab illis duobus, qui eos eligunt. ff. quòd cuiusque. vniuer. item §. 1. idem dicimus si quinque debent eligere electores alios. *conuenissent*. no. quòd ille cui datur potestas eligendi postulari potest. infrà, de renun. post translationem. arg. ff. iudi. sol. iam tamen. §. pe. ff. commo. l. si. ar. contra. sup. eo. innotuit. in fi. *electionem*, no. quod episcopus eligitur in postulandum. infrà, de renun. post. translationem.

1 † *Publicarunt*. sic videtur semper faciendum, vt facta postulatione deberet publicari capitulo tantùm non populo, nisi primò postularetur à Papa, cùm nihil videtur dictum postulamus talem, nisi dicatur à te, & præsente: tamen potest tolerari quod est de consuetudine, vt solenniter fiat postulatio, & etiam coram populo, & nihil aliud est decre. postulamus, nisi eligimus, vel ordinamus postulandum, infrà, de renun. post translationem. & talis postulatio in aliquibus

in aliquibus vim electionis habet:quia cùm aliàs nullus debeat esse episcopus,nisi canonicè electus, hic vlterius non eligetur,sed approbabitur postulatus. & sic episcopus fiet vel cassabitur,sicut ex hoc capitulo colligitur.infrà,eo.scriptum.& ex omnibus capitulis,quæ de postulatione loquuntur,& in hac postulatione debet seruari forma constitutionis, quia propter.ar.61.di.Osius.& c.episcopus.potest tamen & aliter,id est,sine solenitate fieri postulatio,de qua habes.61.di.Osius.& c.vlt.& §.sed & aliud.† & satis est honestum & vtile vbicunque aliquis à laico debet postulari,vel alio quocunque præterquàm ab illo,qui debet confirmare,quòd hoc vltimo modo fiat postulatio,& postea eligatur solenniter. Et hoc est verum,quando postulatio est talis cuius electionem tantùm illius à quo postulatur consensus impediebat,quales credo libertos ecclesiarum promotos ad sacros ordines,si postulentur ad regimen alicuius ecclesiæ,nam aliorum liberti ordinari non possunt,si ibi patronus aliquid retineret.54.distinct.quodcunque.& c.vlt.si verò adhuc sit aliud impedimentum,quod eum eligi prohibeat,puta quia aliud impedimentum habet, iterum postulabitur, cum solennitate decret.quia propter.si verò omne impedimentum potest tollere ille qui confirmare debet,tunc est vtilius post solennem postulationem facere,vt remoueatur circuitus, & multus labor: & sic fuit factum hîc,& ferè in omnibus decret.quæ de postulatione loquuntur:non negamus tamen quin semper in optione postulantium sit, vel cum solennitate,vel sine solennitate postulare.

2 † Item non credimus vim constituendam, cùm à pluribus tenetur postulare à quo primò postulet,puta vel à prælato,cuius clericus est,vel à Papa qui forte solus dispensare potest,vel ab ipso postulato,& ideò non dicitur matrimonium initiatum quousque omnes qui consentire debent,& quorum consensus necessarius est requiratur & habeatur,aliàs absurdũ sequeretur,quòd archiepiscopus matrimonium spirituale initiatum separet.contra,infrà, de renun.& inter.quidam tamen hoc ipsum confitentur, & aliter intelligunt illam decr.quidam tamen & fortè nõ malè dicunt,quòd si à laico facienda esset postulatio de priuato,vt de obligatis conditioni, quòd primò sunt petendi dominis & plenam libertatem consequi debent.54.di.nulli.& in c.seq.& potest hæc dubitatio habere locum,& in postulatione ad clericatũ, & tunc dicunt quidam,etiam obligatum laico posse solenniter ad clericatum postulari,sed non debet ordinari quousque libertatem consequatur, & sic loquuntur.c.supradicta,& non currit istis spatium triũ mensium,& propter has postulationes multas,& etiã non occultas,& non solennes vltra tres menses protrahat electionem:est enim hoc iustum impedimentum nec fuit interim in mora.infrà,eod.ne pro. C.de inoffi. te.l.contra mores.*reuocauerunt*.quantùm in eis fuit,sed non potuerunt.*pulsari*. infrà, de offic. custo.c.1.& 1.di.ius mis. hoc signum sufficit ad vocãdum præsentes & in minoribus negotiis:in electionibus autẽ vbi necessarij sunt absentes,necessarij sunt nuncij,vel literæ.arg.infrà,de offic. dele.prudentiã. infrà,eo.coram.

3 † *Eligit*.videtur quòd potuerunt recedere à postulatione,cùm ex eo non acquiratur ius.suprà de postula.c.penul. sed certè vt hoc dicitur,post postulationem factam,non est licitum ab ea discedere,nisi fortè omnes communiter discedere vellent, sicut est ar. in eadem decr. vel maior pars.ff.ad municip. quòd maior. Sed dices hîc maior pars elegit, Archidiaconum Respon. non est verum licet ipsi dixerint,vel dic hoc esse ea ratione, quia licet possent à sua postulatione recedere,non tamẽ ab ista ad quã ex fide præstita, & ratione compromissi tenentur, quàm nõ ipsi,sed compromissarij fecerunt. *Quia*.hîc incipit sententia Papæ.

4 † *Cum res*.videtur etiam quòd re non existente integra possit reuocare mandatum.infrà. de proc. ex insinuatione.ff.de condi.ob cau.l.dedi.& in l.si pecunia. in princ.ff.loca.cùm in plures.& l. mandaui.infrà,de iudi. iudicium solum.ex quo tres concordauerunt de vna persona intererat eorum non reuocari mandatum, vnde non potuerunt reuocare, vt in prædicta.l.si pecuniam.vel dicimus quòd non est hîc purum mandatum,sed cessio iuris, vel collatio potestatis,vt hic dicit,scilicet,quòd capitulum transtulit potestatem.& ad idem infrà,c.cùm dilect.& c.cũ in veteri.quã reuocare non licet,sicut nec iurisdictionem.infrà,de offi.dele.super quæstionum.inst.de dona.vers.certis ex causis.C.de reuoc.do. si donationes.16.q.7.visis.32.q.vlti c.1.C.de dona.l.vlt.sed his videtur contra insti.manda.§.mandatum.ff.de iudi.iudicium.& decre.præalle.super questionum.etiam cõtradicere videtur,vbi dicitur,quòd ad delegantem potest appellare,nisi totam iurisdictionem commiserit,& per consequens iurisdictionem delegati reuocari.Idem ergo & hîc dicendũ,scilicet,quòd si totum ius eligendi non commiserit,sed tantùm hac vice, quòd illi reuocare possent.Item eodem iure debent censeri isti compromissarij, quòad alios,sed alij ad nihil agere possunt,nisi ad interesse.ĵ.de arbitr.per tuas.ergo nec isti.† Ad hoc sic respondemus, quia licet hi quibus confertur potestas eligendi,aliquando compromissarij appellentur, tamen proprius dicuntur donatarij,quia eis eligendi hac vice potestas collata est & donata,& ideò ex quo consenserunt donationi sibi factæ,id est,translationi potestatis eligendi,vlterius conferentes potestatem eam nequeunt reuocare.isti.de donatio.§.aliæ.Nec est etiam verum,quòd hic à contrario sensu posset colligi,scilicet,quòd si res esset integra reuocari posset mandatũ,quia non semper valet huiusmodi argum. Vel dic,quòd electores isti non consenserunt verbo donationi sibi factæ,sed facto tantùm,scilicet secedẽdo ad tractatũ de electione,& ideò benè dicit, quia res non erat integra,quia donationi consenserunt ipso facto,& non aliter:sed & si aliter consensissent, scilicet,solo verbo vel alio modo,suffecisset.Item nõ obstat de procuratore cuius mandatum reuocare licet,quia nec similes sunt procuratores,qui nihil sibi honoris vel vtilitatis procurant,sed tãtùm laborem. ff.de proc.quia omnia.& alieno nomine tantùm agunt,sed hic electores suum honorem prosequũtur, & suo nomine eligunt,vnde benè dicit decreta. infrà,eo.quia propter,quòd committatur potestas eligendi aliquibus,qui ecclesiæ prouideant. Ipsi ergo sunt qui eligunt,non illi qui potestatem eligendi dederunt.† Ex hoc videtur, quòd quando publicant electionem, non debent dicere, nos eligimus nomine eorum,qui nobis potestatem eligendi contulerunt,sed suo tantùm,vel nec suo vel alieno nomine eligunt,sed simpliciter dicant nos ex potestate nobis tradita talem eligimus, vel de tali prouidemus ecclesiæ. Nec est etiam contrarium de iurisdictione, quæ etiam re integra reuocatur ab ordinario,qui vnam causam alij ex toto commisit. ff.de iudic.iudicium.quia ille delegatus non potest dici donatarius,nec etiam potest dici, quòd ordinarius delegãs iurisdictionem amiserit etiam in ea, quàm commisit,quòd ex eo,apparet,quia ad ipsum appellandũ est,& inde etiã est,ꝙ reuocare potest,& etiam

etiã ex eo hoc probatur,q̃a si aliquis sit delegatus, qui non habet iurisdictionem,nisi in vna causa,& illam iurisdictionem totam alij committit,remouisse à se videtur iurisdictionem & in alium transtulisse, & hic potest dici donatarius.† Et ideò ad eum eligentem non potest appellare,nec potest iurisdictionem reuocare.infrà,de offi.deleg.super.& hoc est ꝙ dicit.l.ff.de offic.præsi.præses vbi dicitur,quòd præses non potest à se abdicare imperium.

Quòd sic intelligendum est,quia retinendo dignitatem vel vniuersalem iurisdictionem non potest facere,quin semper super omnes habeat iurisdictionẽ saltem in aliquibus, renunciando autem dignitatem,vbi & vt debet,benè amittit imperium, sed secùs est in electoribus.† quia eis benè licet vna vice ex toto potestatem eligendi alij conferre, vt hìc, in frà eodem,cùm dilecti.& c.cùm in veteri.& c. quia propter.Item non obstat quòd dicitur,scilicet,quòd ex compromisso agitur tantùm ad interesse,quia sicut dictum est licet illi electores dicantur cõpromissarij,quia illi qui in eos potestatem transferunt eligendi,semper promittunt habere ratum, quod ab eis factũ erit,tamen proprius dicitur donatarij, nec ex tali promissione aliquid potestatis accrescit.imò plus dicimus quod etiam si esset compromissum,tamen in spiritualibus non agitur ad interesse,sed semper tenet quòd à compromissariis fit.vt not.infrà,de arb.dilecti.hoc credo verius, scilicet, quòd fuerint compromissarij & tenentur recipere electum ab eis secundum formam compromissi.

† Et credo quòd omnes communiter possent reuocare potestatem eis traditam,& hoc credo etiam de vno solo etiam aliis contradicentibus, nam cùm non possit compromissum procedere à principio vno solo contradicente,& eadem ratione non procedit vno reuocãte,vel aliter vt melius not.sup.de postulat.bonæ.2.tamen hoc speciale credimus in compromissariis electionis,quòd postquam incœperint tractare de electione,quòd nec singuli nec etiã om-

6 nes possunt reuocare potestatem,vt hìc.† *Cum res.* non sufficit solo facto venire contra translationem potestatis,scilicet,eligendo,sed verbo debet nunciare compromissario,ne vlterius procedat in electione,alioquin tenebit electio facta à compromissorio antequàm sciat electionem factam,an non. ar.ff. de procura.si procuratorem.ff.de iud.iudicium.ff.de in stit.sed & si.§.1.& 2.*integra.*† res dicitur non esse integra,cùm in negotio compromisso quò ad substãtialia ipsius negotij in aliquo est processum. VERBI GRATIA:compromissum est in negotio electionis,cùm compromissarij cœperint de electione tractare,puta quòd vnus dixit,mihi videtur talis bon⁹, & alius respon.quod sibi placebat, vel displicebat & hoc innuit hæc litera,quæ dicit,quòd hoc modo sit res non integra,sed si de solennitatibus electionis aliquid fieret,non minus esset res integra, nec minùs reuocare posset,vt si cãtassent missam de sancto Spiritu,vel etiam si intrassent capitulum,sed nihil de electione tractantes.ar.ff.de procu.ante lit.& l.se.vbi habetur † quod res est integra,quò ad procuratorem quousque lis contestatur,licet multa præcedãt vt citationes,declinatoriæ fori,& alia huiusmodi:alij tamen dicunt contra.Item si compromissarij has habuissent tractatum de aliquibus,sed ab eis ex toto recessissent,vel si elegissent & ipse renunciasset cùm simpliciter potestatẽ procedendi haberent videretur res integra.ar.infrà,de cler..nõ resi.relatũ.C.quo modo & quando.si præses.contra alij.& alibi dicitur res integra quousque sua intersit.ff.de condi.ob tur.cau.si pecuniam,sed hoc non impedit reuocationem dummodò soluat interesse.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus non potest vbi præbendæ non sunt distinctæ eligere canonicos.*

2 *In electionibus beneficiorum & collationibus consuetudo spectatur.*

CAP. XXXI.

CVM.M.*Ecclesia vulterana.Quosdam elegit.*† vbi præbendæ non sunt distinctæ & negligentibus canonicis,non potest episcopus eligere canonicos. infrà,de conces.præben.ex parte.sed ad eligendum potest eos cogere per cen.ecc.secùs aũt si essent præbend distinctæ,sup.eo.cũ in cunctis.infrà,de conces. ꝓbend.nõ vacan.nulla.& hoc est ea ratione,q̃a nõ dicitur in iure,ꝙ episcopus suppleat defectus canonicorũ in his,secùs est enim si discretè.infrà, de cõces. præb.nõ va.nulla.9.q.3.cùm simus.& ar.infrà,de sup. neg.pla.Romana.*Ab iniuria.*id est,ab iniquitate.episcopus Vulteranus in prima petitione egit possessorio.s.ꝙ canonici nõ molestarent eũ super electione canonicorũ,molestare aũt videbantur,cũ institutos ab eo inquietabant:sup dicta aũt petitione,cũ vterque ꝓbationes induxisset,q̃a cõstitit melius ꝓbatũ de antiquiori tẽpore ꝓ canonicis absoluũtur ab im petitione ipsius episcopi,vel erat fortè iniuria canonicorũ,q erant ab episcopo instituti,quòd institutos ab eo vel electos nõ recipiebant,vel quòd ipsi canonici etiam eligebant alios,nam prædicta faciendo, vim facere videntur quominùs quietè possideat, & ideò competit interdictum vti possidetis.ff. vti pos. si duo. iterũ.eodem modo si minis terrerent electos ab episcopo,quominus consentirent electioni ab episcopo factæ.vel dic,quòd episcopus intentabat negatoriã.de quo not.infrà, de ver. sig. abbate. *quia non videtur.*ff.de iniur.iniuriarum.§.1. ff. de peti. hære.illud.infrà,de ap.bonę.14.q.1.quod debetur.14. q.5.non sanè.64.di.q̃a per ambitiones.*longè melius.*& ideò debent obtinere.infrà,de proba.ex literis.& c. licet.vbi not.*in secundo.*hìc agitur petitorio. *paterentur.*de cætero.*notorium.*& pro episcopo nullæ sunt ꝓbationes aliç.Item rei euidentia,vel sentẽtia alia vice lata.infrà,de accu.euidentia.infrà,de coha.cleri. vestra.& c.tua.ff.de le.si de consuetudine.

2 † *Eligendi.* quod episcoporum sit collatio præbẽdarũ de iure videtur.21.di.§.1.& c.in nouo.in Auth. de mensu.or.col.3.infrà,de pecu.c.vlt.ar.contra.infrà de his quæ fi.à præla.nouit.& c.ea noscitur.93.di.dia coni.sol.in electionibus & beneficiorũ collationibus consuetudo spectatur.infrà,de his quæ fi.à præl. sine consen.ca.ea noscitur.infrà,de conces. præben. vel eccles.non vac.nulla.infrà,de iure patr.nobis.infrà,de cau.pos.cùm ecclesia sutrina.infrà,de verb.signifi.abbate.

SVMMARIVM.

1 *Electionis confirmatio tenet etiam si electio sit nulla.*

2 *Confirmatio semper fieri debet cum causæ cognitione.*

3 *Nunquid confirmatus cuius electio non tenet sit prælatus illius ecclesiæ.*

4 *Confirmatio magis videtur sequi vim decreti quàm confirmationis.*

5 *Exceptio doli habiti in electione tam contra consecrationem quàm confirmationem competit.*

6 *In spirituali causa iuratur de calumnia ab excipiente.*

7 *Potest quis super facto alieno coram se habito iurare.*

8 *Neganti non incumbit probatio.*

9 *Sententia lata in causa inquisitionis vel donationis seu exceptionis præiudicat aliis de eodem agere volentibus.*

Sententia

10 *Sententia interlocutoria transit in rem iudicatam: ita quod super ea postea non auditur.*

CAP. XXXII.

CVM *dilecti. Examinatis*. licet enim examinauerit voluntates aliorum, non tamen propter hoc obligantur, vt eorum vota sequantur sed liberam habebant eligendi potestatem, vt ex sequentibus apparet. *declarando*. idem esset & si super hoc non sententiasset, dummodo præmissa super hoc petitione, inquisitio & electione, eo non obstāte confirmaret. arg. ff. de neg. gest. Nesennius. §. fin.

1 *Confirmauit*. confirmatio electionis tenet etiam si electio sit nulla, dummodo fiat ex certa sciētia confirmationis, & durante voluntate eligentium, vel si ex voluntate confirmatoris pendet, sic est etiam in confirmatione adoptionis. ff. de adop. adoptio. sic etiam est in tutoribus datis ab iis qui eos dare non possunt, vel qui dati sunt ex nō solēni testamento: vt no. plenè in sum. C. de confir. tut. sicut. & sic etiam dicitur testamentum, quòd nō valet confirmari in illo testamento quod valet: fortè non semper propriè sumitur vocabulum confirmationis, & propter hoc contingit quòd post confirmationem non potest dici in forma electionis.

2 † Item confirmatio semper fieri debet cum causæ cognitione, scilicet, vt semper inquiratur de forma & processu electionis, & de persona electi. ȷ̄. eo. nihil. & nisi inquiratur non valet confirmatio. argum. præ. decre. nihil. ff. de transact. cùm hi. §. si prætor. & ff. de rebus eo. magis. §. antepenult. 24. dist. cap. fin. episcopus. nec tamen credimus necessariam, nisi summariam cognitionem, licet sit nulla confirmatio, tamen quæ dicit, & quæ facit quandiu toleratur valent. 8. q. 4. nonne. ff. de offic. præto. Barbarius. quamuis posset [a] dici quod illa. l. loquitur quando tenet confirmatio. sed melius facit pro his, quia quę fiunt à procuratore tenent. ff. de procur. si is. nec potest eis agentibus op. cùm non sint canonicè instituti: vt not. infrà. eo. nihil. sed satis bene videtur aliis, quòd possit obiici, quòd confirmatio non teneat. arg. de decur. l. vlt. Alij tamen hoc non fatentur probato tamen in modum exceptionis, quod cum confirmatio nulla est non tenebit, quòd egit, quia non est communis ignorantia, licet res inter alios acta non præiudicet.

[a] Quamuis posset. sentit hic in l. quòd Barbarius. non fuit prætor. & est communis intellectus ad dictam l. Barbarius. vt ibi dicūt nouis. in col. 4. in fi. allegāt. idem Inn. in c. nuper inf. de big.

3 † Sed potest quæri de cōfirmato, cuius electio non tenet, an sit prælatus huius ecclesiæ & certè iurisconsultus interrogatus de ista quæstione non respōdit, sed dixit, quòd ea quæ dicit, & quæ facit valerent. ff. de offic. præto. Barbarius. nobis autem videtur, ꝙ siue electio non teneat, siue confirmatio, non est electus prælatus. 62. distin. per totum. 1. q. 1. ordinationes. sed in eo quòd dicunt, quod quæ dicit, & quæ facit tolerantur, bene dicunt propter communem ignorantiam, & propter tuitionem confirmationis. arg. sup. eo. transmissam. & no. sup. eo. nihil. nec valet si obiiciatur, si nō est prælatus, quomodo aget, quomodo valebunt quæ cum eo qui est prælatus fieret. Respondeo, bene ex bono & æquo propter communem ignorantiam, vel quia potestatē administrandi recipit ex confirmatione. suprà eo. transmissam. & vide simile, quia si sententietur pro aliquo super aliqua re, quæ non sit sua, sententia non facit eā suam. ff. de cond. indeb. Iulianus. ff. de rei vend. cùm ex diuerso. ff. si ser. vend. sicut §. distat. ver. si quæratur. & tamen rem illam vendicat per publicianam. nec obstat sibi exceptio quòd non sit dominus. ff. de pub. sunt & aliæ. §. 1. ff. de iureiur. sed & si.

4 † Item videtur ꝙ cōfirmatio magis sequatur vim decreti, q̄ confirmationis, quia in ea summariè proceditur, & ex hoc est ꝙ facilius admittatur ad contradicendū: quia est tam contra decre. quàm contra sententiam, si quid obreptum est. ff. de re. eo. qui sub tut. l. 1. in princ. & l. magis. § antepen. & hoc etiam lo cum habet vbi alius eligit & alius confirmat, quia si idem est qui eligit & cōfirmat, quia potestatem ministrandi tribuit, & hi magis propriè dicuntur prouisores, quàm electores, vel q̄ confirmatores, tunc non est necessaria, quia nō esse potest causę cognitio in confirmatione, sed antequam prouideatur debet diligēter examinare personā de qua prouidere debet. 8. q. 2. illud dilectissimi. Itē nō obstante tali confirmatione, quilibet admittitur ad dicendum & ꝯ personam, & ꝯ formam, sicut admitteretur ante cōfirmationem. arg. ȷ̄. qui ma. accu. pos. cùm in tua. sed licet sic admittatur ad dicendum in personam & in formam, nō tamen propter hoc impeditur effectus confirmationis. infrà de appel. constitutis.

Nobis non placet ꝙ dictum est, ꝙ non tenet confirmatio sine cognitione causæ, sicut probatur ex decre. quàm pro se inducunt. ȷ̄. eo. nihil. vbi dicitur, quòd si sine præmissa examinatione cōfirmauerit, & postea inueniatur habere defectum, quòd punitur confirmans, & confirmatus deponitur, ex quo appareret, quòd confirmatio tenet, sed reuocatur si malè est confirmatus, vel si electio est minus canonica: & repete quæ not. infrà, de dona. cum olim.

5 † *Ex* aduerso, non fuit sublata exceptio doli habiti in electione per confirmationem, quia tam contra consecrationem q̄ confirmationem competit. ȷ̄. de accu. super his. *& saniori*. quòd si verum est, nulla est electio: vt ff. mand. diligenter. *recusare*. denunciando. ȷ̄. de appellat. constitutis. ȷ̄. de despon. impu. ad dissoluendum, in modum enim exceptionis non videtur, ꝙ possint procedere, nisi à parte electi peteretur ☞ † consecratio: tamen potest dici, cùm intrà modicū & certum tempus teneatur petere cōfirmationem, quòd intra illud tempus etiam si non petat, tamen potest agi excipiendo, cum dicatur exceptio non solum actionis, sed etiam intentionis exclusio: & electi confirmati intentio est, vel esse debet, ꝙ consecretur. Item hęc exceptio est quasi accusatio. de hoc not. infrà eo. dudum. ȷ̄. de do. & contu. cùm dilecti.

6 † *A contradictoribus*. hic habes, quòd in causa spirituali iuratur de calumnia ab excipiente. ad idem. infrà, de rest. spol. literas. infrà, de testim. pręsentium. infrà de except. pastoralis. & hoc est propter præsumptionem, quæ est contra eum. aliàs autem dicunt quidam, & non male, quòd in spirituali causa & principali, nisi propter præsumptionem, quæ est contra eum, vt hic non iuratur de calumnia. infrà, de iura. calum. literas. & decreta. seq. imò plus facit præsumptio, quia qui iurauit super tota lite propter præsumptionem iurat postea super exceptione. in Authent. de test. §. si verò, sed certè aliqui dicunt, & non male, quòd non est mere spiritualis causa, vbi agitur de testibus spiritualiū, sed etiā popularis, si esset mere spiritualis: tamen crederem iuramentum de veritate dicenda non de calumnia præstandū. infrà eod. dudum. sed quando iurat de veritate debet iurare etiam quòd si de credulitate quæratur veritatem respondebit, & sic se habet consuetudo ecclesiæ Romanæ. Alij tamen dicunt & fortè melius, vt nota. infrà, de iura. calum. literas. tamen si iuretur, propter hoc non debet vitari processus iudicis, & semper rarò quærendum est de credulitate.

7 *Iuramenti*. isti non sunt testes in propria causa, sed super facto alieno coram se habito iurant. ad idem. C. de fideicom. l. vlt. insti. de testa. ordi. §. legatarius. nam

nam iudici plusquam aliis creditur de his quæ corã eo aguntur,& his plus creditur qui in toto negotio interfuerunt. C. de adult.adulterij. ff.de adult.l.vlt. posset etiam dici quòd hoc est propter defectus probationum.ad idem. C.de hæred.l. vlt. 4. q.3.§.item. secun.respon.*duo*.secùs esset,si vnus solus esset, quia tunc non crederetur sibi de hoc quòd quilibet nominaretur,nisi aliàs probaret. arg.infrà, de probat. quoniam.nec est simile de tabellione,qui recipit testes,cui creditur quòd vera scripsit, nisi contrarium probetur: quia illud ob publicã authoritatẽ, quam habet,sicut etiã per præal.decr.quoniam,probatur.

8 Sed obiicies, quare magis oneratur contradictor probatione formę,vt infrà vbi dicit alioquim,quàm probatione dicti sui?Respondeo, quia illi qui negat non incumbit probatio.C.de proba.actor.hîc contradictor negat,scilicet, se consensisse in archid. vnde non incumbit ei probatio,sed in sequentibus vbi dicit,quòd debet probare formam plus asserebat, quàm negabat,scilicet,talem fuisse formam,scilicet, quòd singulorum vota debent inquiri, & ideò incumbit probatio sibi.*singulares*.suprà eod.bonæ memoriæ Magun. *cassetis*.id est, nullam pronuncietis. nec mireris, quòd ad dictum istorum cassatur electio quia licet probatum sit quòd contra formam sibi datam elegerunt, & ideò tanquam peccatores videntur à testimonio repellendi, non tamen constat eos peccasse,quia fortè formam ignorabãt, vel fortè non sunt veræ probationes,licet non fuerunt probatæ.Item nec ipsis præiudicat,cùm non agatur contra eos, & etiam si sciuissent,licet quòd hoc, sicut alio pacto posset excipi contra eos,& sic repellentur à testimonio,tamen si non exciperetur,benè admittuntur ad ferendum testimonium,si autem falsum testimonium dixissent,non admitterentur postea,contra.infrà,de test.sicut.

☞ † Item benè dicimus,quòd si dicerent isti electores nos amore,vel precio decepti,vel etiam ignorãtia iuris eum contra formam elegimus, non valeret testimonium eorum ad probationem. infrà, de test.sicut.14.q.3.c.fin.sed hoc intelligitur,quãdo hoc non dicebant, imò se ignorantia vel alio modo excusabant.*alioquin*.id est,si contradictor probauerit factum compromissum sub prædicta forma,nec mireris,si ei incumbit probatio, quia ex quo constat de compromisso, præsumitur ritè processisse. ff. de probat. ab 'ea. *ad hanc pœnam*. quòd si non fecisset,esset pœna in arbitrio iudicis.infrà,de accu.super his.infrà,de offi.dele.de causis.hîc habes quòd clericus obligat se ad amissionem præbẽdæ.arg. contra.

☞ C.quæ res pig.obli.pos.specie.† Item obligat se ad pœnã ordinis,vel anathematis.1.q.7.quoties. de cõse.dis.2.ego Berẽgarius.Item obligat se sub alia pœna.23.dis.quædam.25.quæst.2.quæcũque.infrà,de arbit.cũ tempore.de hoc not.ĩ.de offic.deleg. p. & h.

9 † Iudicata.not.quòd sẽtẽtia lata in causa inquisitionis,vel denunciationis,vel exceptionis,præiudicat aliis volentibus agere de eodem.Hoc idem videmus circa crimina,& circa populares actiones.infrà,de accu.super his.23.quæstio.4.si illic.& ff.de popu.act.l.3.ff.de procura.non cogendus.§.qui ita.arg. ff.nau.cau.sta.l.licet. §.possumus.argu.contra.infrà, de sen.& re iu.quamuis.2.quæst.5.mennam.& c. hîc

☞ habet.infrà,de accus.veniens. † & hoc est verum, quod in popularibus actionib. absolutio facta præiudicet omnibus,nisi in duobus casibus,puta si quis prosequitur suam iniuriam, & probat se ignorasse, quando primò agebatur.ff.de act.si cui.§.fin.& cùm vult docere de colludio prioris accusatoris. ff. de præua.l.3.ff.de iureiur. cum qui.§.1.imò in omnibus dicimus quòd ex eadẽ causa non potest quis agere diuersis actionibus ad idem:vt not.infra, de purgat. cano.cùm dilectus.& de collu.detegen. cap.fin.melius forsan diceretur,quod speciale est in ętate super qua sententia lata, ius facit, quò ad omnes. ff. de minor.l.de ætate.vel si faciat ius in eius præiudicium,qui dolo adhibito se probauit maiorem,vt interim non decipiantur contrahentes cum eo. ff. de mino.l.minori.In eius tamen fauorem non facit ius quin non obstante tali sententia, posit excipi de ætate contra ipsum petentem aliam dignitatem.C. si mi.se maio.dixe.l.2. vel forsan super dignitate est aliud,propter periculum animæ, quòd in ipsius detentione incurrit,id autem dicit hæc decre.scilicet, ex quo sententia lata est,super ætate, non potest de hoc vlterius quæri.

Et intellige verùm, vbi solenniter inquisiuit, & sententiam tulit præcedente inquisitione, nam si non solenniter fecisset,nec de certo crimine,vel defectu solennitatis,vel personę,sed in genere tantùm, tunc nihilominus potest de illis criminibus, vel defectibus personæ inquiri,& agi,sed in defectibus formæ electionis,cùm de his semper inquiri debeat solennius,non poterit iterum inquiri, nisi secundum formam quam not.suprà eod.quòd sicut.melius infrà,de dolo.cùm olim.

☞ † Item non credimus necesse, quòd in confirmationibus electorum sit seruanda forma edicti,vel banni,quàm habes infrà qui ma.accu. poss.cap.fin. imò dicimus,quòd non est necesse prædicta proponi,scilicet,quòd quicunque vult aliquid dicere contra confirmationem vel electionem, quòd vsque ad certum diem veniat, & dicat: tamen bene confitemur, quòd si prædictum edictum fuit propositum, quòd vlterius audiri debet,vel non audiri secũdum tenorem eiusdem decret. Super hac tamen materia pro magna parte certa forma tradita est. infrà, eod.statuimus.

10 † No.quòd interlocutoria transit in rem iudicatam,ita quòd super ea postea non auditur, sed hoc est,quando diffinitiuè pronunciatum est super principali,scilicet, quòd electio confirmata fuit,nec fuit appellatum à confirmatione, quia si esset appellatum, & prosequeretur causam appellationis, benè audiretur super exceptione ætatis,licet super ea esset pronunciatum, vt not.infrà, de senten.& re iud. quod ad consultationem.hîc autem non erat appellatum,sed tanquam contra confirmatum agebatur de fraude in electione commissa propter officium iudicis.*legitimam*.2.quæst.6.anteriorum.infrà,de sen. & re iud.quod ad consultationem.&c.cùm inter.infrà,de test.significauerunt.

SVMMARIVM.

1 *Inter electores computantur consentientes.*

2 *Ex solis consensibus in aliquem velut in electum directis, secundum antiqua iura intelligitur facta electio Episcopi vel Prælati.*

3 *Consensus non valet nisi sit in certa persona, sicut nec matrimonium.*

4 *In spiritualibus vox propria alicui prodest.*

CAP. XXXIII.

CVM in iure. *Quem ex se.* Etsi hoc dictum non esset, possunt tamen vnum ex seipsis eligere.8. quæst.1. in scripturis.ff.de tut.& curat.vbi absunt.sed si in vnum collata esset potestas,non posset seipsum eligere.infra de instit.cap.vlt. infrà, de iure patr.per vestras.24.q.1. didicimus. nisi fortè iurasset eligere meliorem,& ipse se talem crederet.ff.de tut. &

& cu.da. prætor.ſed vt mihi videtur cũ in aliis præ-
ſumere debeat bonum,& in ſe culpas debeat agno-
ſcere,vbi non eſt culpa.5.diſt.ad eius.infrà, de prę-
ſump.dudum. hic ſi talis eſt, potius eſt repellendus,
vt Phariſæus quàm admittendus,vt Iudæus. † *Dum-
modò*.dicunt quidam quod conſentientes inter ele-
ctores computantur.ff.quod cuiuſque vniuer.l.ple-
nè.ar.ff.de adop.ſi conſul.†.Sed quid ſi ipſe conſen-
ſit in alium,nunquid poſtea poteſt mutare in ſe, vel
potius electioni de ſe factæ conſentire.ar. quod nõ
ſup.eo.cùm inter canonicos.ff.de reg.iur.nemo. ve-
runtamẽ credimus,quòd ſi ſua electio, ſcilicet, quã
ipſe fecit de alio,deberet ſuccumbere electioni de
ſe factæ,poteſt,non dico mutare, ſed electioni de ſe
factæ conſentire, & tamen conſenſus eius non ſibi,
ſed illi quem elegit proderit. Aliud eſt enim eligere
ſe,vel alium, & electioni de ſe factæ cõſentire. Si ve-
rò non deberet ſuccumbere, non haberet mutare,
vel ſuæ electioni conſentire.ar.ſup. de poſtul. bonæ
memoriæ.79.di.ſi duo.& no.de hoc.ſ.eod.c.dudum.

Sed obiicitur,aut hic conſentit electioni factæ, &
hoc non poteſt eſſe,cùm electio eius,non teneat,qa
in eum maior pars non conſenſit, ſicut continebat
lex compromiſsi,aut faciendum,nec hoc debet fie-
eri.infrà, eod.cum poſt petitam. Reſpon.quod hic
3 conſenſit electioni de ſe factę,† nam ſecundum anti-
qua iura ex ſolis conſenſibus in aliquem directis,
velut in electum, intelligitur facta electio epiſcopi,
vel pręlati,ſup.eo.cùm inter capitulum. & ſecundũ
moderna iura hoc idem hodie obſeruatur in mino-
ribus dignitatibus, cùm non ſit immutatum. C. de
teſta.ſancimus.Vel dic,quòd hîc conſenſus tantùm
eſt de electione facta,qui tantùm poſt publicatam
electionem requiritur ab eo, ſicut ab extraneo , &
benè intelligitur ſecundum formam compromiſsi
in eum conſentire, maior pars ex qua tres conſen-
tiunt,quia licet non ſit maior numero, quia tamen
eſt ſanior,quia eligunt vnum ex ſeipſis,quod appa-
ret,quia ſecundum ordinem ſcripturę elegerũt, qui
erat quòd primò ex ſeipſis eligerent, & poſt ex a-
liis.ff.de vſufr.quoties.

† Sed dices licet habeat maiorem partem quàm
alius,non tamen habet maiorem & ſaniorem partẽ
de7.quòd eſſe debet.infrà,eo.eccleſia.&c.in Geneſi.
Reſpon,quòd eoipſo,quòd dixit ex ſe,voluit ius eli-
gendi tantùm reſidere in 6.ſi ex ſe eligerent, & ſint
partes eligentes: cùm electus nõ poſit inter electo-
res numerari, quia nec ſe nominare,nec eligere po
teſt expreſſè.infrà,de inſti.c.vlt.infrà,de iure pat.per
veſtras.nec tacitè dicendo.ſ. conſentio electioni de
me factę,vel conſentio electioni quam fecerunt ta-
les,hoc deterius eſt.ſ.ambitio & fraus,quam quan-
do expreſſè. ſ.quando dicitur conſentio in me, vbi
eſt tantùm ambitio,nec lex dicit, quòd ſuum ſuffra-
gium ſibi proſit,ſicut,apparet rectè intelligenti.

2 † Sed quæres,quid ſi alius præponderat in me-
ritis? Reſpõ.præponam electum ex ſe quia dicimus
ſaniorem partem, niſi in quantum colligitur ex or-
dine ſcripturæ, cùm compromiſſum ſit diligenter
ſeruãdum. ff.de arbi.ſi cùm dies.§. plenè. quamuis
quidam alij contradicunt,& non malè, niſi vbi om-
nia paria ſunt in numero & ordine,quia ambo ex ſe
elegerunt,quia tunc ad merita eundum eſt.

† Sed quid ſi diceret, cõſentio in illum , in quem
maior pars conſenſerit,vel quem talis elegerit,dici-
mus non valere pro electione. i. vt ſuffragium prę-
ſtaret alicui.ar.ff.de procur.l.2.quia ſicut conſenſus
non valet,niſi ſit in certam perſonam,ſic nec matri-
monium,Nec obeſt.ſup.eo.in cauſis.vbi dicitur, ꝙ
dat aliis poteſtatem eligendi, & ſic incertam per-
ſonam nõ conſentit, Reſpon.quòd in certos electo-
res conſenſit,& in nullos electos. Item ex quo præ-
ſens eſt non debet alij committere vices ſuas. infrà,
eod.quia propter.in fi. † Item compromiſſarius e-
legit,& non compromitens.Poſſet tamen compro-
mittere,quòd illum haberet pro pręlato,quem talis
eligeret..ſ.eo.in cauſis.& tunc licet hîc,quẽ compro
miſſarij elegerunt,dicatur electus à capitulo,qui eſt
electus à tribus,hoc tamen non eſt,quia elegerunt,
ſed ex vi compromiſsi,vt hîc.& ſup.eo.in cauſis.põt
etiam aſſenſum electioni faciendũ præſtare. & reſ-
ponde ad decr.infrà,eo.cùm poſt petitionem.vt ibi
ſolui.Alij dicunt,vt prædictum eſt,quòd eius conſen
ſus auget numerum,non ſolùm quando proceditur
per compromiſſum, ſed etiam ſi per ſcrutiniũ. Alij
quòd tunc tantùm auget numerum,quando proce-
ditur per compromiſſum,& non per ſcrutinium.

† Ex prædictis ſatis patet, ꝙ ſi qninque vel plu-
ribus vel paucioribus ſit data poteſtas eligendi ſub
ea forma,quòd niſi omnes conſentiant, quòd non
valeat eorum nominatio,vel electio, quòd ipſi nul-
lum ex ſe poſſunt eligere,quia ille qui ab aliis eligi-
4 tur,non poteſt in ſe cõſentire.vt prędictum eſt. † *De
ſe*.hîc habes expreſſè,quòd in ſpiritualibus propria
vox alicui prodeſt.

Ar.contra.8.q.q.1.in ſcripruris.in pe.gl.ſciendum
qui Epiſcopatum.vbi dicitur, quòd deſiderantibus
eſt negandum,& fugientibus eſt offerendum.† Sol.
dic,quòd antequam quis eligatur, ſi quæratur con-
ſenſus eius debet dicere , nolo quòd me eligatis,
& rogo,dummodò ſit dignitas honoris.ar.infrà, cũ
poſt.et.c.pręalle.tamen non reprehenderem,ſi quis
reſponderet, non eſt mei propoſiti Dei vocationi
contradicere.ar.19.q.2 duæ. ſed ex quo electus eſt,ſi
petitur quòd conſentiat,etiam cùm vox eius preſti-
tura ſit ſuffragium,etiam congruè reſpondebit, vo-
lens nolo,& nolens, volo.ſed ſi aliquantulum reni-
tatnr melius facit,ſed & ſi ſtatim propter Deum, &
nõ per ambitionẽ conſentiat,fortè timens ne perni
cioſus aliquis eligatur,non malefacit,vt hîc. Et po-
teſt dicere ꝙ neceſsitas charitatis ad hoc eum co-
git.7.q.1.ſciendum.ſi autem confirmator quærat,vis
conſentire electioni de te factæ , debet reſpondere
non eſt hîc quæſtio noſtra, nec præſentis temporis
cum electoribus hoc quærentibus reſponderem
conſentio. † Si autem quærat vis confirmari &
conſecrari? Reſpon. volo , & peto, quia non ambit
Epiſcopatum, cùm per mutuum conſenſum iam ſit
initiatum,matrimonium,& hæc ſcilicet, cõfirmatio
& conſecratio confirmatiua ſunt prioris actus.ſ.ele-
ctionis.Ille autem qui in diſcordia electus eſt, ſi cõ-
ſenſit prima facie, ſatis pręſumptuoſus habetur, vel
ad obediẽtiæ meritũ aliquid adiicere videtur , vnde
nulla eſt.8.q.1. ſciendũ.vnde huic ſatis de facili eſſet
dignitas deneganda.8.q.2.in ſcripturis.& in hoc ca-
ſu melius petitur confirmatio per canonicos , ta-
men ſi veriſimiliter præſumeretur de aliquo malo
introducendo , vel alia cauſa iuſta apparet ; qua-
re multùm poſſet de ſuo profectu præſumere,poſſet
legitimè conſentire & etiam ius ſuum proſequi do-
mini exemplo. arg. in præalleg. cap. in ſcripturis. 8.
q.1. in poſtulatione dicimus, quòd antequam po-
ſtuletur, debet contradicere, vt ſup.dictũ eſt in ele-
ctione,ſed ſi canonicè facta eſt poſtulatio , pulchri⁹
eſt quòd prius omnium aliorum requiratur conſen-
ſus,ſed & ſi ipſe primò conſentiat dicendo, conſen-
tio poſtulationi ſi placuerit illis , ad quos pertinet
admittere poſtulationem.ſed ſibi caueat ne in ma-
trimoniũ cõſentiat ne nimiæ redargutioni ſubiace-
ret,nã ſolẽnis poſtulatio licet nõ in omnibus, tamẽ

in multis formã electionis tenet. sup. eo. in causis.

SVMMARIVM.

1 *Quemadmodum in coronatione inquiri potest de vita & meritis coronandi, ita etiam contra eum excipi potest.*
2 *Imperator ex electione habet suam authoritatem.*
3 *Necessaria est examinatio in benedictione Abbatum.*
4 *Imperij electoribus eligere Imperatorem negligentibus Papa eliget.*
5 *Potest quis propria authoritate contra illicitum iuramẽtum venire, neque solum in temerariis, sed & in illicitis iuramentis licet sine authoritate superioris contrauenire. vt in num. 6.*

CAP. XXXIIII.

VENERABILEM. *In messem.* 6. q. 3. c. 1. *altera.* 3. q. 9. per totum. *verùm.* respon. Papæ. *in germanos.* impropriè enim dicitur Constantinopol. Imperator. inf. de ma. & obe. solitæ. *examinandi.* 78. di. quid est.

1 †*Coronamus.* arg. quòd sicut potest inquiri in coronatione de vita & meritis coronandi, ita etiam possit excipi contra eum. ar. inf. de ap. vt nostrum. Et est ratio, quia in vnctione & consecratione fit manus impositio, quæ non debet fieri sine inquisitione. s. eo. cum nobis. & in coronatione tribuitur confirmatio, vt hîc: & ea sine examinatione fieri non debet. s. e. cum dilecti. †non reputamus tamen absonum, ꝙ aliorum electio qui hoc habent ex priuilegio cõfirmetur, sine præcedente examinatione, sicut est Cistercien. & Præmostraten. Nam sicut dicitur in patre dante tutorem filio emancipato, q̃d prætor eũ confirmat sine inquisitione. insti. de satis. tu. §. sed hoc, ꝙ fit propter confidentiam, quã ius gerit in tutore dato à patre, & idẽ dici potest in aliquibus, ꝙ tantam fiduciam in his habet Papa, quod eis indulget, ꝙ sine inquisitione eorum electiones confirmet.

2 †Credimus tamẽ, ꝙ si Imperator coronam in loco debito recipere non possit, nihilominus authoritatẽ ministrandi ab Archiepiscopo Colon. posset recipere, vel suam authoritatem habet ex electione. in pallij autem datione, non credimus necessariò examinationem faciendam, nec propter exceptionem differendã, quia consequitur ad priora, & quia ibi fit manus impositio. †In benedictione autẽ Abbatum credimus[a] necessariam examinationem, cùm fiat manus impositio, & ibi ordinandi potestatẽ accipiat. j. de accu. meminimus. 69. dist. quoniam. j. de sup. negli. præla. c. 1. Sed licet Abbates in benedictione plenitudinem officij recipiant, non tamen per eam intelligitur dari confirmatio, vel administratio in temporalibus, quòd ex eo apparet, quia ante habet hoc, sicut in Archiepiscopo videmus, qui ex cõfirmatione potestatem recipit administrandi, tamẽ dicitur postea in susceptione pallij recipere plenitudinem Pontificalis officij, ꝙ apparet tantùm intelligendum esse de spiritualibus, melius dicitur, quòd plenitudo officij quandoque sumitur pro cõfirmatione. j. eo. nihil. §. fi. sed aliquando aliter, sicut apparet in Archiepiscopis, qui in pallij datione recipiũt plenitudinem officij, & tamen ante sunt confirmati & administrant. *examinatio.* †in examinatione venit, an sit criminosus, vel etiam negligens. 15. q. 6. Itẽ aliud etiã an sit canonicè electus, vt hîc. *sacrilegium.* cuius familia à sacramẽtis & aliis actionibus remouetur. 17. q. 4. miror. 3. q. nulli. *obiectioni.* ab illo loco, verũ, hucusque, est interpositio. *approbando.* in præiudicatio nibus & aliis collationibus suis & etiam suis literis suadeat. *quo ad factum.* id est, ex eo quòd sit legitimè

[a] Credim[us]. Adde eũdẽ Inn. in c. 1. inf. de sup. negli. præla. qui videtur tenere contrariũ quòd hîc dicit.

electus, vel in eo, ꝙ alterius electores electoribus alterius essent præferendi, sed propter demerita ducis, benè dicebat suam electionem nullam. *denunciatoris.* denũciabat enim principibus & aliis fidelibus, quos videbat vicinos præcipitio, scilicet, ad iuuãdum Phi. Ducem. & ad obtinendum imperiũ, ne iuuaret eum, cùm criminosus esset & tanta dignitate indignus. 23. q. 3. in vnum sunt inquieti. & c. seq. & ar. l. di. c. si duo. nã ad hoc teneretur ex officio, vt 43. di. Ephesiis. & 47. di. ꝙ ad nos. 93. di. diaconi. 23. quæstio. quinta. anima. & illis, qui iuuabant consulebat, ꝙ ab eo recederẽt, & in hoc peccato nõ perseuerarent. 2. quæst. 1. si peccauerit. vel in eo ꝙ Phil. malum dicebat, exercebat officium suum, vel denunciatoris, quia publicè pecccauerat, vnde publicè arguebat. 45. di. sed illum. vel denunciabat sententiam priuationis Phil. quam Papa fecerat, vt infrà, sequitur. de hoc not. infrà, de app. solicitudinem. *indignam.* notoria enim erant eius crimina. 2. quæst. 1. de manifesta. *& ex eo.* hoc enim ipso, quòd electores Ducis elegerunt notorium excommunicatum, & aliàs indignũ, & quòd aliàs contempserunt deuoluta fuit potestas eligendi ad alios. j. eod. scriptum. & c. congregato. sup. eod. dudum. vbi de hac materia no. *eos. electores. contemptus.* s. eod. quòd sicut. *regẽ.* quia sicut Aquisgrani per Coloniẽs. Archiepiscopũ fuit coronatus, vt continetur in integra, & ideò cùm sit in possessione coronam regni habendo, non est contra ius, si Regem nominat. *quod autem.* hucusque factum legati defendit ex nunc loquitur de suo. *admonitionem,* quòd satisfaciat de iniuriis, & excessibus suis, & expectationem ad iudicium, vbi de suo iure cognoscetur. *alterius.* scilicet, iustè electo. *non alij.* id est, illegitimè electo reprobato, illegitimè electum, & coronatum pro Rege habere, & iuuare de iure. *conuenire.* in vnam tantùm personam, sed in duas. †*Et defensorem.* ff. de solu. quòd si

4 fortè. ff. de ritu nup. si quis tutor. quasi dicat non, sed eis negligentibus eligere Imperatorem Papa eligit, & si plures elegerunt, Papa de iure cognoscet inter eos & diffiniet, & si aliqua partium erit contumax, nihilominus parte altera absente potest procedere. infrà, eod. statuimus. *tunc demum.* scilicet, post coronationem. *Iustè.* cassauit enim Papa, ꝙ factum erat de Phil. Duce, sed non cõfirmauit electionem Regis O. & ideò reseruauit contradictoribus potestatem dicendi in formam, & tunc interim debet eum habere propter coronam, quam acceperat à Coloniẽ. Archiepiscopo Aquisgrani. *Notoria.* Respondent tacitè ob. q. d. quare reprobasti Phil. vel quare legatus denunciat prædicta, nullis probationibus receptis contra eum, & ideò dicit non reperimus probationes, quia crimina eius sunt notoria. *Ad eius.* scilicet Lotharij vel Papæ. †*Adhærere.* cùm electus esset à maiori parte & coronatus, vbi debuit, & à quo debuit, qui obtinet iura confirmationis quousque reprobetur, & ei debet obedire, vt hîc. 8. q. vlti, nónne. & hoc est ꝙ licitè Papam consuluit. *notorio.* nihilominus tamẽ ordinem, qui in notoriis requiritur obseruauit. *excommunicatio.* hoc est, notorium iuris, & duo sequentia notoria sunt facti, ꝙ non poterat inficiatione celari. infr. de coha. cle. & muli. vestra. vbi no. *progenitores.* 56. di. si gens. 15. quæst. 7. cum multæ. *excommunicatis.* non sequitur quòd læsam habeat conscientiam, nisi fortè petiisset ad cautelam, quòd hîc non dicitur. *iuramentum.* quod fecerat nepoti tãquam Imperatori futuro, dũ adhuc pater suus Henricus viueret, vel regnaret. *illicitum.* propter successionem viuentis. C. de pac. pactum.

Sed hoc non videtur obstare, cum voluntas accesserit viuentis. C. de pact. l. vlt. sed illa loquuntur in hæreditaria

hæreditaria succeſsione, quæ non habet locũ in imperio.†*Venire*.tali modo ſicut fecit. ſ. vſurpando regnũ, nam aliàs cùm fuerit illicitũ propria authoritate potuit venire,ſcilicet,non obediendo, vt Imperatori,nec debuit expectare ſuperioris authoritaté. ff.de cond.inſti.l.fi.§.vlti.quia in eo quod neceſſario defendit,non eſt neceſſaria ſuperioris authoritas.ff. de leg.3.fideicommiſſa. §. ſi quis illicitè. ſed ſi dubiũ eſt,an teneret,debet adiri ſuperior.

Nos aliter dicimus,† ꝙ ſi iuramentum non poſsit ſeruari ſine interitu ſalutis æternæ, vt ſi iurauit corrumpere ſanctimonialem,iugulare patrem , & cõſimilia,debet authoritate propria dimittere,licet debeat pœnitere.22.q.4.c.1.& ſequentibus.ſi verò poſſit ſaluari ſine interitu ſalutis æternæ,ſed aliàs eſt temerarium & perniciosum exẽplo, vel periculoſum, quale hoc erat, non debet venire cõtra ſine authoritate ſuperioris, vt ĩ. de iureiur. ſi verò. & c. cùm quidam.§.vl.& c.verùm.& idem ſi dubium eſt, vt ſ. dictum eſt.ſi autem temerarium tantùm eſſet, & nõ perniciosum exemplo,nec periculoſum , tunc illud ſeruari debet.ĩ.de iureiu. ſi verò debi.22.q.4.§.illicitum.in fi.niſi eſſet metu,vel dolo extortum,quia tũc ſemper talia iuramenta abſoluuntur.ĩ.de iureiu.verùm.& c.cùm contingat.& not.ĩ. ꝙ me. cauſa. ad aures.

a 6 †Et no.ꝙ non ſolùm in temerariis, ſed in illicitis iuramentis[a], licet contrauenire ſine authoritate ſuperioris,ſi neceſsitas vrgeat, & nõ poſsit haberi ſuperior à quo petatur abſolutio.11.q.3. anteceſſor. & idem eſt ſi fortè magis vtilitas , vel neceſsitas ſpiritualis hoc exigat.†*Fiducia*.quod non eſt malũ , ſi ad hoc habet bonam intentionem.61.di.quid proderit. 8.q.1.in ſcripturis.vel dic , ꝙ nullus debet aſpirare, ſed curare debet,ne impedimẽtum apponatur,quod eligi non poſsit. *de domo*.8.q.1.Moyſes.*obſtante*.15.q.6. alius.ĩ.de transla.præla.quanto. ſublato enim principali & acceſſorium.C.de legi.non dubium.

a Iuramẽtis.hoc dictũ dicit ſingulare Fel.in c.1. col.15.poſt med. ſup. de conſti. & pro hoc addo ꝙ facit ꝙ dicit gl.in c. ego.N. de iureiu. de iurante nõ reuelare ſecreta cõſilii , qui a põt reuelare illicita. & illã gl. dicit ſingul.Rom. in ſuo ſingulari. 506. & vide Feli. in d. c. ego N. col.pe. & ad Inn. hîc adde Cardi. in cõſ.35.incip. ad dubia ſing. col.2.ver. Ad ſecundum.

CAP. XXXV.

CORAM *Omnibus*. not. omnes qui ſunt in prouincia vocãdos ad electionem,ꝙ dicitur de pulſatione campanæ.ſ.e. cùm in cauſis.Intellige ꝙ illud fit ad vocandum præſentes ad capitulum,non abſentes ad electionem,& dicunt quidam,hoc tenere ſi abſentes intra prouinciam nõ diſtẽt vltra duas dietas.arg.ĩ.de reſcr. nonnulli. alij dicunt , ꝙ intra prouinciam & extra vocandi ſunt illi tantùm , qui commodè vocari poſſunt.ſup.ꝙ ſicut.& hoc intelligo , vbi non eſt certa conſuetudo. Conſuetudinem autem in electionibus præualere dicerem.ar.12. diſt. nos cõſuetudinẽ.& ſup.de conſue.cùm dilectus. ĩ.de cau.poſſ.cum eccleſia.& melius,ĩ.eo.in Geneſi.

SVMMARIVM.

1 *In cauſis electionum non eſt locus feriis.*
2 *Caſſatur electio ſuper qua tractatum habuerunt electores.*
3 *Electionis tractatus non inuenitur prohibitus ante ſepulturã.*
4 *Quæ requiruntur ad hoc vt dicatur tractatus.*
5 *Non eſt illicitum poſt mortem prælati communiter tractare de ſucceſſoris electione.*
6 *Voces eorum qui conſpiratam perſonam nominauerunt, non præſtabunt rei ſuffragium.*

CAP. XXXVI.

BONAE *memoriæ. Crem*. not. ꝙ qui die ſtatuto cõparere non tenetur propter ſolennitatẽ, vel aliam cauſam , tamen poſtea competenti tempo-

1 re debet comparere,vel dic† ꝙ in cauſis electionum nõ eſt locus feriis,vt no.infrà,de fe.c.fi.& 15.q.4.placita.tu dic melius ꝙ iſte H.nec tunc,nec poſtea fuit arctatus ex citatione facta ante mortem,ſicut apparet ex fine decr. *Archipresbyteri*. capitulum enim reputans H.contumacem elegerunt Archipresbyterũ in termino malè aſsignato.*irritandam*.repete,quę dicta ſunt ſ.eo.dudum.& c.ꝙ ſicut.*contradictionis*.id eſt, ꝙ non poſsit,nec contra perſonam, nec contra formam obiicere, ſi iterum eligatur , quia præſumitur malo zelo contradicere,& ideò non admittitur, vel id eſt,nõ obſit ei vox eius,nec alij accreſcit , ſi capitulum, vel maior pars capituli eum iterum volũt eligere. †*In primo*. non quòd primus conſenſus ſufficiat,qui fuit illicitus, ſed nouus requiritur circa eãdem perſonam. infrà, de eo qui duxit in ma.veniẽs. 63.diſtin.quanto.ff.communia præd.receptum.

2 †*Caſſauimus*. non quod priuati eſſent electores ipſo iure poteſtate eligendi , quia tunc diceretur irritam pronũciauimus, ſed quia tractatum habuerunt
2 in cauſa quare caſſatur. † *Sepulturæ*. cùm nullum decretum inueniatur, vbi prohibeatur ante ſepulturã tractatus electionis,imò quod plus eſt , ipſa electio. quinimò cùm ſtatim poſt mortẽ de iure poſsit fieri electio,quia morte viri ſoluta eſt vxor,id eſt,eccleſia à lege viri,nubere poteſt, cui vult , ergò & eligere epiſcopum.infrà,de ſecun.nup.c.pe.& vl. 7. q. 1. ſicut. Sed ex his quæ in dec. dicuntur apparet , ꝙ tractatus,de quo fit hic mentio , non fuit tantùm habitus ante ſepulturam,ſed etiam ante mortem. & ſic iudicatum fuit in eccleſia Illerden. ſcilicet , quòd à tempore mortis poteſt fieri electio.Item licet hîc cauſa aſsignetur, tanquam quæ cooperetur , tamen non fuit hæc ſufficiens cauſa ſententiæ , ſed cõtemptus canonici ſufficit ad caſſationẽ ſententiæ , ſicut aliquando non ſufficiens poſita in ſentẽtia.ſup.eo. auditis.in fi.*de ipſa*.id eſt,Archipresbyteri. & hæc in integra continetur. † *Tractatum*. communẽ totius capituli, qoòd nõ licet ſine authoritate adhuc viuentis,ipſe enim poteſt vocare canonicos,& monere ad concordiam,& de certa perſona conſulere. 79. diſt. ſi trãſitus.ſed inuicem deliberare ac cogitare de aliquo bono,qui ſuccedat præſenti cùm morietur non eſt malum,imò prudentia , ſed ſi in capitulo diceretur,& communiter ſimiliter non eſſet malum , niſi tractaretur,vt ſe obligarent promiſsione, vel pœna. quòd omninò eſt illicitum.79.diſt.c.2.& ſeq. vel niſi aliud faciat, quod pertineat ad tractatum legitimũ, ſicut eſt vocare abſentes, nam credimus , quòd ſi per communem tractatum capituli , vel maioris partis ſit deliberatum de certa perſona licet non ſit firmatum , electio de eo facta poſt mortem caſſabitur.argum. huius decre. 79. diſt. nullus. ſed ad hoc vt dicatur tractatus capituli præceſsiſſe , oportet quòd vel totum capitulum tractauit , vel maior pars.

4 †Item ad hoc,vt dicatur tractatus,oportet quòd ibi fuerit diſcuſsio, & examinatio perſonæ & etiam aliorum, quæ tunc temporis in perſona eligẽda requirebantur,& dicunt quidam,quòd ad hoc, vt caſſetur occaſione tractatus præcedẽtis mortem,oportet ꝙ interuenerit citatio,vt hîc , vel aliquid aliud, quod ſit de ſolennitate electionis , ſicut eſt facere ſcrutinium , vel compromiſſum , vel aliquid huiuſmodi, & credunt etiam ſufficere , ſi ob hunc tractatum fiat capitulum principaliter, & ibi de certa perſona deliberetur, & firmetur ſaltem verbo , vel dicto , nam ſi ſecundariò, vel incidenter commiſceatur hîc tractatus,& ab omnibus,non impediret, quin poſt mortem eligi poſsit. Item quidam dicũt,

quòd licet caſſari poſsit electio nominati ante mortem,ſi tamen alium eligant non caſſatur, quia non ſunt priuati poteſtate eligendi,vt hîc patet.† Alij dicunt,quòd omnis electio etiam de alia perſona facta,non eſt irritanda,& adhuc multum facit, quia ſi propter perſonam nominatam in tractatu,& non ꝓpter paucitatem eligentium eſſet caſſata præſens electio,non tantus fauor exhiberetur ei in ſecunda electione,quòd ſibi contradici non poſſet:tu dic, ꝙ in caſſatione electionis factæ de perſona nominata, non attenditur eius odiũ,quia fortè nihil ſciuit de præſenti nominatione,ſed attenditur honeſtas eccleſiæ,& odium contractantium.& ideò ſtatutum eſt,ꝙ perſona prius nominata non poſsit eligi, vt hic. Itẽ olim propter ſolennia exequiarum differebatur tractatus vſque ad tertium diem poſt mortem. 79. di. nullus.hodie autẽ ſtatim poſt mortem licet.7.q.1.ſicut alterius.† *Tractatum*.poſt mortem prælati non
5 eſt illicitum tractare communiter de electione ſucceſſoris,nec etiam diuiſim,dummodo nihil ibi diffiniant.Hæc enim duo, ſ. deliberare & diffinire maximè certum fuit,*vel illicita*.ſed primum per ſe tantùm non eſt illicitum,& videtur diffinitio,ſi is cui commiſſum eſt dicit,Eligatis talem,vel talem,ſiue dicat omnibus ſimul,ſiue ſingulariter,ſingulis,idem videtur,ſiue vnus ſolus dicit,ſiue omnes,vel maior pars dicit,benè ſumus omnes concordes,quod talis eligatur,quia hæc videtur diffinitio vel ordinatio : ſed ſi aliquis,vel aliqui,non ex conditione,vel mandato aliorum,nec ordinando aliquem,nec ſuam voluntatem exprimendo,& etiam alij ſuadendo dixerit,talis eſſet bonus ad eligendum,non crederem peccatum quamuis ſit tutius ſilere.† Hoc idem etiam videtur,ſi duo eundo per viam promitterent,vel diffinirent quòd aliquem eligerent,quod puniẽdi eſſent arg.79.diſt.c.1.Itcm caueãt iſti ſegregati, vel omnes ſimul,ne ſuper contradicendo alicui malo,vel de ꝓmouendo aliquo bono faciant aliqua iuramenta, vel promiſsiones,vel ſubſcriptiones,quia ſi fecerint punientur,nec vnquam de facili poterunt prætendere cauſam,quare fecerint.11.q.4.ſi quis clericorum. & c.præcedentibus.tamen ſi omninò appareat,iuſta cauſa in contrarium valeret,& non punirentur.16.q. 6.ſanè.tamen quod poſtea fiet ab iſtis conſpiratoribus valet,niſi facerent factum conſpiratum, puta ſi eligerent perſonam de qua conſpirauerant,nam electionem credimus huiuſmodi caſſandã, quia fuit contra mandatum iurium prædictorum.arg.10.di.vides.C.de leg.non dubium.ſed nec credimus ipſo iure nullam,nec ipſo iure conſpiratores priuatos poteſtate eligendi,quia hoc canone non prohibetur.
6 ar.hîc.† Sed licet non ſint priuati poteſtate eligendi,tamen voces eorum,qui conſpiratam perſonam nominauerint,non præſtabunt ei ſuffragium, nõ ea ratione,quia priuati ſunt poteſtate eligendi,ſed quia lege vel canone prohibente elegerunt, vel nominauerunt:10.di.vides.C.de leg.non dubium. tamen ſi illi,qui ſe obligant prædicta diffinitione,vel ſcripturis,vel aliis modis prædictis,poſtea ſe abſoluant,ſatis dici poteſt, quod non caſſabitur electio, & eorum voces præſtabunt ſuffragia,iam enim erat in tali ſtatuto,quòd lex,vel canon non prohibeat ab electione,& omnis res per quaſcunque cauſas, & c. de re.iur.omnis. iam enim deſinit eſſe & præſumitur vnum factum, quòd primò præſumebatur.argum. infrà, eodem officij. ff. de iud.denique. ſed tamen non nego, quin poſsit puniri pro præterito exceſſu. † Item ſi totum capitulum ante mortem ordinauerit de aliquo eligendo,vel & maior pars, poſtea idem illicitè ordinauerit ſeparatim ab aliis, & poſtea ſimul cum aliis qui prædictis nõ interfuerint conueniant tempore licito ad electionem faciẽdam,tenebit electio facta ab aliis,qui prædictis non interfuerunt,ſi ſunt vltra tertiam partem capituli, quia eſt ſanior pars,infrà,eo.ſcriptum.in ſi.& no.ſupra eodem dudum.& infrà,eodem congregato.ſi autem fiat à minori parte quàm tertia,vtraque caſſabitur,quia de omnibus ſimul intelligitur fieri vnum capitulum,nec ſunt priuati poteſtate eligẽdi,& hoc ideò eſt,quia ſi illi iidem qui malè ordinauerunt electionem de aliquo faciendo,alium elegerint,tenet eorum electio.Et hoc eſt,quòd illi qui peccauerunt in ordinatione prædicta non poſſunt procedere ad electionem,prædictis non vocatis, nam non ſunt ipſo iure priuati poteſtate eligendi.plus placet,quòd prædictus tractatus,non eſt conſpiratio:quia nõ eſt contra aliquem,ſed ſimpliciter poteſt dici tractatus quòd aliquando eſt illicitus ſi ibi aliquid ſuper futura electione certum promittatur,vel diffinitur.79. di.c.1.aliàs eſt illicitus ſi ibi aliquid eſt licitum.*arcere*. cùm non teneat citatio.

CAP. XXXVII.

C*VM ad noſtram.Traditio*.ſuprà, eo.cùm cauſam. ſed poſtulari poteſt:vt no.ſuprà,eo.cùm monaſterium.*ſi vllam ſpem*. principaliter, ſecundariò enim licitum eſt eccleſiaſticos honores ſperare. 69. di.ſi officia.64.diſ.conſuluit.vel dic,vt dixi ſuprà,eo. venerabilem.

SVMMARIVM.

1 *Legatus diſpenſare non poteſt vt homo alterius poſſeſſionis eligatur.*

2 *Poteſt monachus præfici ſecularibus eccleſiis.*

CAP. XXXVIII.

O*FFICII.Et partem*.& benè ſi erat in poteſtate eius,aliàs homo liber à ſe tantùm poſtulãdus eſt.*diſpenſare*.† hîc habes,quòd legatus nõ 1
poteſt diſpenſare,vt homo alterius profeſsionis eligatur, quod apparet ex eo,ꝙ caſſatur electio,poſtulari autem poteſt,& tunc ſi poſtulatur in abbatem, non de facili admitteretur,ſed ſi poſtularetur ad aliam dignitatem,vt archid. vel conſimilem , non oportet ita ſolennem inquiſitionem fieri:quia archidia.regulariter plus oportet ſcire iura canonica,quã regularia,imò idem dicimus de monachatu , quia clericus ad eũ debet poſtulari,nõ eligi.*incontinenti*. 30.q.1.ſi qua.ff.ſi cer.pet.lecta.

2 †.Sed cùm monachus poſsit præfici eccleſiis ſecularibus:vt 16.q.1.ſic viue.& c.ſi clericatus,quare clericus maximè qui benè ſcit regulã nõ poteſt fieri abbas?Reſpon.quòd licet ſciat regulam,non tamen ꝓbauit vitã,vel habitũ.19.q.3.monaſteriis.nã cùm nõ ſit probatus in regula, non poteſt fieri abbas, ſicut Neophytus,qui nõ eſt probatus in clericatu, nõ pót fieri ſacerdos vel Epiſcopus.48.diſ.ſicut Neophytus. tamen quidam dicunt,quòd in eadẽ die qua ſit monachus,poteſt eligi in abbatem.Hæc autem electio caſſata fuit propter ſuſpicionem ſimoniæ,vel ambitionis.*ſi vrgens*.maximè.

SVMMARIVM.

1 *Canonica electio eſt,licet excommunicati minori excommunicatione ſint admiſii non excommuuicatis.*

2 *Excipiens de crimine quòd ipſo iure non priuat:non eſt audiendus quando ſit electio.*

3 *Electio non excommunicati præualet electioni excommunicatorum.*

4 *Electio excommunicatorum qui tamen non ſunt per ſententiã excommu.*

excommunicati tenet.

5 *An quod dicitur de electionibus spiritualibus: possit idem dici in non spiritualibus.*

6 *Accusare alium nemo cogi potest.*

CAP. XXXIX.

1 ILLA. *A quotidiana. Canonicam.* † Not. electionem canonicam esse, licet excommunicati minori excommunicatione sint admissi non excommunicatis. infrà, de cler. excom. mi. si celebrat. Quidam dixerunt eam cassandam, quod apparet ex eo, quòd dominus Papa dicit hic, quòd supplet defectum, si quis fuit. Et ad idem facit, quia cùm participare excommunicato sit peccatum mortale. infrà, quòd me. cau. sacris, † & peccantes mortaliter remoueantur à legitimis actionibus temporalibus. infrà, de test. super eo. multo fortius à spiritualibus. infrà, qui fil. sint legi. per venerabilem. sed non est simile, quia eligendo ius suum prosequitur, à quo nullus prohibetur. 4. q. 6. omnibus. sed testificando prosequitur publicum officium à quo repelli debet quilibet criminosus, & sic loquitur decr. super eo. Item in electione nō est iudex, qui remoueat illum contra quem dicitur crimē, vel qui est criminosus, sed in receptione testium est iudex qui audiuit exceptiones & alia de iure.

2 † Item licet excommunicatus minori excommunicatione possit per sententiam remoueri, si directè accusetur ab his actibus & aliis, non est tamen ipso iure remotus, nec est audiendus extra iudiciū, quod est, quando fit electio, excipiens de crimine quòd ipso iure non priuat eum, cùm etiam sic probatum non infirmaret, nec priuaret eum iuribus suis. infrà, de iudi. at si clerici. nam & aliàs clericus suspēsus est, quò ad se, & quò ad alios. 1. q. 1. sacerdotes. & iam cōtingeret, quod vix aliqua electio esset canonica, cū vix aliquis sit sine crimine. l. dist. quia tua. sed si electus minori excommunicatione ligatus sit, nunquid valebit electio de eo facta, videtur quòd sic. exemplo Esaiæ & Ezechielis. 8. q. 1. in scripturis. l. dist. quid est. † Et ordinatus in crimine non enormi executionem retinet. 68. dist. sicut.

Sed contrarium verum est, in excommunicato minori excommunicatione, & habes expressum in præal. decr. si celebrat. sed hæc plenè non satisfacit dubitationi nostræ, cùm ex suppletione defectus videatur minus canonica electio, vbi excommunicatus minori excommunicatione interest, sed dicimus hanc suppletionem non esse de necessitate, sed ex abundanti. imò plus dicimus, quòd si interfuit excōmunicatus maiori excōmunicatione, tenet electio, si hoc ignorauerunt, vel etiam scierint, dummodò protestentur, quia ideò admittunt eum, quia dubiū est de excommunicatione eius. Non autem admittunt eū tanquam habentem ius in electione, si enim scienter admitterent tanquam ius habentem in electione, non valeret electio. ar. infrà de procu. c. vlt. infrà, de re iud. ad probandū. §. eo. massana. infrà, de offi. dele. cùm super ab. & idem dico, si admitterent quoslibet alios, quos ius prohibet admitti sicut laicos. infrà, eo. massana. Secùs si illi, ad quos deuoluta est potestas eligendi alios, qui sunt priuati potestate eligendi, quia indignum elegerunt ad electionem admittāt, quia hoc nō est cōtra ius, sed præter ius, quia ibi fauor non peccātiū maximè attenditur, cui renunciare possunt. ar. suprà, eo. cùm Vintonens. † Imò plus dico, quòd si omnes præter vnū essent excōmunicati, & vnus solus nō excōmunicatus cū protestatione præmissa admittat alios excōmunicatos, tenet electio, quia in eo recidit ius capituli. ff. ꝙ cui. vni. sicut, & no. infrà, de offi. ord. inrefragabili.

3 † Sed quid si ignorabant eos excommunicatos tempore electionis, sed post probata est excommunicatio? Respon. si omnes excommunicati elegerunt vnum, & solus non excommunicatus alium, tenet electio non excommunicati. ar. infrà, eo. congregato. & melius. supr. eo. bonæ memoriæ Mag. & sup. de postu. gratum. si verò excommunicati, & non excōmunicati conueniunt in vnā personā, distinguunt quidā sed malè ꝙ si tot sunt excōmunicati ꝙ excōmunicatione remota aliorum electio nō teneret, nō valet electio. Si verò pauci sunt excommunicati, tenet electio. ar. infrà, c. proximo. in fi. Alij dicunt & benè, quòd semper tenet electio, etiamsi vnus solus sit non excommunicatus, quia in eum recidit ius vniuersitatis, vt hìc dictum est, & ad hoc facit, quòd dicitur in duobus tutoribus, quorū vnus est verus tutor, alius est falsus, & præstant ambo authoritatem, nam tenet authoritas. ff. quòd cùm fal. tuto. l. 1. & est ea ratio, quia siue verus tutor solus sit tutor, siue cùm alio: tamen & solus authoritatem præstare potest, vnde his casibus vbi in omnem euentum tenet quòd fit ab vna parte, non habet locum, decre. infrà, de offi. dele. cum super. sicut & est hìc in electione. Nam si minor pars esset excommunicata, & maior non excommunicata & concors est de aliquo, eius electio tenet, siue minor pars sit excommunicata, & tenet tūc propter vitium minoris partis, & si maior sit excommunicata, tunc tenet propter numerum, videtur quòd melius dicerent numerum, scilicet, ꝙ si minor pars sit excommunicata, tenet electio facta à maiori parte, & hoc propter numerum, si verò maior pars sit excommunicata, tunc electio minoris partis tenet propter vitium maioris partis. at vbi in vnum casum tenet in alium non, sicut in duobus iudicibus delegatis cum clausula, quòd si non ambo &c. secùs est, nam si potest interesse, non tenet processus alterius, si autem non potest, tenet, & tunc habet locum ratio decr. cum super.

† Vnde dicerem, quòd si tres sunt iudices delegati, cū clausula, quòd si non omnes, &c. & omnes tres conueniant ad ferendam sententiam, vnus tamen esset recusatus, vt suspectus, vel excommunicatus, teneret sententia. Nec ob. infrà, de reg. iu. ad probādū. quia ibi loquitur quando excommunicatus sine excommunicato sententiam ferre non poterat. vel dic & melius, quòd decre. prædictæ, cùm super. ad probādum. de procu. c. vlt. loquuntur, quando excōmunitus vel alius qui iure prohibetur interest alicui tractatui, vel facto interest tanquā ius habēs & authoritatem præstans & ab aliis scienter admittitur, nam in hoc casu totum irritatur.

Hæc autem quæ dicta sunt intelligimus, quando ignoranter admissus est, & postquam sciunt, nolunt illi quos tractatus tangit, quod eius authoritate nitatur, sed tantùm authoritate illorum, qui de iure poterant præstare authoritatem. Alij dicunt quod non tenet etiā si intra certū tēpus esset vnus excōmunicatus, sed Papa de gratia tenetur supplere, vt hìc. Idem quod in electione dicimus, etiam in aliis negotiis siue procuratorum constitutionibus, siue aliis. infrà, de procu. consulti.

4 † Alij dicunt, quod etiamsi omnes essent excommunicati, non tamen per sententiam, quod tenet electio, & idem dicunt in constitutione procuratoris: vt no. infrà, de procur. consulti. sed de hoc no. sup. eo. dē cum Vintonens. nobis videtur, quod in hoc pares sunt electores & iudices, qui si ambo admittant sciēter personas ad eligendum vel iudicandum, quia de iure interesse non possunt, nec per eorum consensum valet quod fit ab eis. infrà, eo. massana. infrà, de

 offi.

offi.deleg.cùm super.infrà,de procu.c.fi.

Quòd tamen intelligo verum,si poterant eos expellere de facto,& de iure,quòd si de iure non possunt expellere,quia occultum est impedimentum, quia interesse non possunt,vel electioni,vel iudicio, licet & coelectores & coniudices hoc sciãt,securè ꝓcedant cum eis,præmissa tamen priuata protestatione,quòd ipsi non consentiunt,quòd alij qui nõ possunt interesse electioni,vel iudicio,habeant in eis vocem,vel quando sint eorum electores,imò pro se tãtùm eligunt,& ex suis votis tantùm & consensibus volunt electionem inniti.ar.2.q.7.plerique.& idem intelligo si de facto non potuerũt expellere,quia tũc simili protestatione facta,& publicè si audẽt,vel occultè.infrà,quòd met.causa.perlatum.procedant ad electionem.

Hìc tamen prudenter attende,vt nihil faciant,ꝙ nihil videatur consentire,quòd secũ eligant, quia si idonei scrutentur non idoneos,hoc ipso videntur cũ eis eligere,nec valeret protestatio quæ contradiceret facto.infrà,de app.solicitudinem.nisi fortè & hoc ipsum.s.ꝙ scrutarentur facerent timore.ar.infrà, ꝙ me.causa.perlatum.hoc non placet, quia non scrutantur tanquam ipsi,sed quasi capitulum, & ideò præiudicat eis etiamsi sciant.Per illud autem, quòd ambo ad eosdẽ scrutatores vadunt,vel quòd dãt aliquibus potestatem eligendi,vel publicandi electionem,vel proferendi sententiam,non viderentur contra suam protestationem venire,si autem sciẽter admittant personas ad eligendũ,vel iudicandum,quæ interesse de iure non debent,sed tamẽ de suo consensu possunt admitti,tunc valet quòd cõmuniter fit ab eis.ar.ff.pro soc.l.1.§.f.sup.eo.cum Vintonens.sup.eo. in causis.infrà,de offi.dele.super quæstionum.§.1. & c.coram.si autem ignoranter admittant,etiam eos qui nullo modo per eorum consensum possunt interesse electioni vel iudicio, semper tenet quòd fit ab eis .ar.ff.pro soc.l.1.§.1.quia principalis eorum intentio est eligere,siue cum aliis,siue per se tantùm,si alij de iure interesse non possunt. ff.de iniur.cũ qui. §.si iniuriam.& §.seq.† Item dic,quòd si totum capitulum,vel maior pars illorũ.s.penes quos est potestas faciendi capitulum,vel nõ faciendi, admittunt scienter excommunicatos notorios,nõ valet electio facta ab hoc illicito capitulo,etiam ab ignorãtibus excommunicatos,& idem est si non sunt notorij excommunicati,dummodò probari possit, isti enim ignorantes excommunicatos in hoc illicito capitulo cũ cõsentientibus, nõ debent procedere ad electionẽ faciendam,sed debẽt expectare finem termini statnti à iure. Vel dic,quòd statim,& in eodem capitulo possunt ignorantes eligere,quia ipsi soli sunt capitulum,cùm alij ipso iure sint priuati potestate eligendi.ar.infrà,eo.massana.sed certè illa decr. hoc non dicit.

† Aliis videtur,quòd hæc electio ignorãtiũ valet, si fit in eodẽ contextu,quia aliorũ electio est mala, vel nulla.sup.eo.dudũ.ꝫ.eo.congregato.sed ex interuallo non valet.nisi vocatis aliis.Non enim cassatur eorũ electio,qui eligunt cũ excommunicatis, quia priuati sunt potestate eligẽdi,vel quia voces eorum nõ præstant suffragium,quia cõmunicãt cũ excõmunicatis,qui priuati sunt:tales enim nõ remouentur ab eligendo.ꝫ.de cle.exc.mi.si celebrat. sed hæc est causa,quare nõ tenet electio eorũ,quia intẽdũt eos eligere cũ excõmunicatis,quod esse non potest.ꝫ.de offi.dele.cũ super.& videntur etiã si diuersos eligant excõmunicati,& non excõmunicati, quia scienter admittunt excommunicatos,& cum eis coeligere intendunt,quod non valet electio,etiam non excõmunicatorum prædicta ratione, quia coeligere videntur,licet diuersos eligant.ar.ff.de re iudi.duo.& ff.de arbi.si in tres.& l.seq.nec est vis siue capitulum admittat ad eligendum,& sic coeligant, siue singulares personæ capituli scienter coeligant cũ excommunicatis,quod apparet, si postquam sciuerint, in auxilium suæ electionis,vtantur vocibus excommunicatorum.Semper enim cassabitur talis electio,qa quod volunt non possunt,& quod possunt nolunt.infrà,de offi.deleg.cùm super.

5 † Item quòd dictum est in electionibus spiritualibus,idem videtur etiam in non spiritualibus.s.quòd si excommunicati & non excommunicati sunt mixti ad aliquod negotium vniuersitatis faciendum, & tota potestas recidit in non excommunicatos,quia nulla ratio diuersitatis videtur, licet aliqui dicant contrà,sed si non est factum vniuersitatis, sed aliàs commune,tamen non recidit potestas in non excõmunicatos,quia excommunicatus nomine suo benè constituit procuratorem.infrà,de iudi.intelleximus. sed non in factis vniuersitatis,quia non est eius membrũ,sed ab ea præcisum.cum interdictis autem & excommunicatis benè possunt alia negotia præter electiones facere,puta procurationes,contractus, & huiusmodi,qui ab eis non prohibentur,etiam in negotiis vniuersitatis.Si autem non sunt notorij excõmunicati, nec probari potest:tunc non solũ non sunt expellendi à capitulo,sed etiam vocandi,& hæc benè probantur.infrà,de procu.c.fi.6.q.2.c.1.& 2.23.q. 4.iubemus.Si autem capitulum,vel maior pars vocauerit ignoranter notorios excommunicatos, tũc valet nihilominus electio facta,vt in isto c.sed tamẽ in hoc casu propter præsumptionem contrariam, capitulo incumbit probatio,vel maiori parti, quòd ignorauerunt.ar.infrà,vt eccl.benefi.c. vno.82.dist. proposuisti.sed in hoc casu,si aliqui sunt in capitulo, qui sciunt aliquos nototiè excommunicatos,vel de quibus probari potest,quòd sunt excommunicati, nihilominus voces eorum præstabunt sibi suffragia, dummodo scientes excommunicatos non consenserint expresè quod excommunicati vocarentur ad capitulũ,tacitus enim consensus scientium,vel præsentia non obest,cùm etiamsi contradicerent,vel ꝓtestarentur ignorantes,non cogerentur propter dictum eorũ,nec etiã deberent cessare à vocatione eorũ,& eodem modo si aliqui de scientibus nõ interfuerunt electioni.Horũ enim scientium electio tenet,& voces eorum præstant suffragiũ, nec eligunt cum excommunicatis,quia hoc non intendunt, sed per se tantùm,quia non est in potestate eorum, eos admittere vel expellere.

6 † Solu.dices debere imputari,ꝙ probare possunt, & non reprobant.Respon.non est verum, quia non est præsens coram quo probent cũ capitulũ in hoc non sit iudex.Item nemo cogitur aliũ accusare.C.vt ne.inui.age.l.1.& sic vt nõ cogitur accusare, nec appellare,quia non posset nisi appellationem prosequeretur,quod esset agere.infrà,de ap.cũ sit Romana.Fatemur tamẽ quod si appellauerit,quia aliquis est ibi notoriè excommunicatus,& in causa appellationis probauerit excommunicationem notoriã, quod cassabitur quicquid factum erit post appellationem.Nec valet quod dicant,quod ignorabãt eos excommunicatos,quia debebãt deferre appellationi ex iusta & vera causa interposita.Secùs autẽ esset si nõ appellaret,sed tantũ capit.denũciaret aliquos excõmunicatos interesse electioni,quia tunc nõ cassaretur,ꝙ fieret post talẽ denũciationẽ,in qua nulliꝰ superioris examẽ est implorãdũ.Idẽ dicẽdũ videtur de interdictis,& omnibus aliis,quos ius eligere prohibet,

hibet,ſed non intelligitur de his, quos ius vel iudex ab electione repellit , ſed tantùm non prohibentur. s̃.eo.cùm Vintonienſ.

SVMMARIVM.

1 *Beneplacitum partium non habetur ad inquiſitionem, ſed ad definitionem.*

2 *Compromiſſum fieri non poteſt vno ſolo contradicente.*

3 *Quando aliquis ex iuſta cauſa electioni intereſſe non poteſt vota ſua procuratori committere licet.*

4 *Vnus ſi loco plurium admittitur,tantum poteſt vox eius, quàm ſi omnes voces ſuas dediſſent.*

5 *Sufficit poſtulatum duas habere partes.*

6 *In poſtulatione,peccante maiori parte, ius eligendi recidit in minorem partem eligentem.*

7 *An tertia pars eligens dignum, ſit dicenda maior & ſanior, dupla poſtulante indignum.*

CAP. XL.

SCRIPTVM *eſt. De numero.*ſ. ꝙ numerus poſtulantium erat duplo maior.*partis.* eligentium plebanum.*reuocatam.*j̃.de cenſi.olim.*pars altera.*ſ.poſtulantium Eradienſ.*intentionem.*ſ. poſtulationē præferendam electioni.*vbi nati.*j̃.de præſump.quoſdam.

1 †*Conſenſerint.*quia niſi eſſet de aſſenſu partium, prius debet conſtare de defenſione partis& reuocatione, cùm ex illo conſtaret,ſi numerus eſſet duplo maior necne. Vel dic, ꝙ beneplacitum partium non fertur ad inquiſitionem , quàm omnibus modis vult fieri, vt ſuprà dictum eſt,ſed ad diffinitionem habetur beneplacitū, quam nō vult fieri,niſi partibus placeat, ſed ſi partibus placet , fiat ſecundum formam quæ ſequitur. *vt præpoſiti.* Iſti enim & ſi aliàs ius non haberēt in electione , quia vtraque pars conſenſit , ꝙ admitterentur, ſuffragium præſtabunt voces eorū.

2 †*Per alios.*ſ. procuratores conſtitutos ad eligēdum. ex his videtur , quòd aliqui de electoribus poſſunt facere compromiſſarios,& alij non,& ꝙ illi qui non faciunt,tenentur huiuſmodi compromiſſarios admittere,ſed contra videtur , ꝙ vno ſolo contradicēte,nō poteſt fieri compromiſſum. Item ſi ſunt compromiſſarij, ergo habent poteſtatem prouidēdi eccleſiæ.j̃.eo. quia propter.ꝙ conſtat eſſe falſum,quia nec qui cōpromiſerunt ſoli habent poteſtatē. Itē ſecundū hoc videtur,ꝙ hæc electio partim ex compromiſſo, partim ex ſcrutinio procedat,ꝙ non videtur conueniēs.Sol. dicimus ꝙ ibi non fuerūt cōpromiſſarij, ſed procuratores fuerunt , quibus aliqui vota ſua commiſerant,ꝙ licet, quando ex iuſta cauſa aliquis electioni intereſſe non poteſt. j̃. eod.quia propter. & etiamſi ſolummodò placet aliis coelectoribus,vt hîc,& ſatis apparet ex his, quæ dicuntur hîc: quia poſt talem cōmiſsionem votorum debet fieri ſcrutinium, & non debet attendi in ſcrutinio , quot ſunt voces procuratorum , ſed qui ſunt illi qui vota ſua eis commiſerunt, vt hîc dicitur. nam ſi propriè commiſſarij eſſent,quaſi donatarij eſſent , & tamen vota eorum attenderentur , & non illorum , qui in eos ſua vota tranſtuliſſent , cùm ex ea translatione nihil poteſtatis in eis remanſiſſet:vt no.ſuprà,eod.in ☞ cauſis.† Sed quæres cùm ſæpè contingat , ꝙ in aliquibus eccleſiis electio non tātùm pertinet ad capitulum,ſed aliquādo pro tertia parte pertinet ad capitulum,pro alia tertia parte ad clerum ciuitatis, & pro alia ad prælatos, ad hoc cùm non omnes poſſunt,nec debeant intereſſe electionis ſcrutinio propter inconueniens quòd ſequeretur. ſ. fortè clerici ſoli plures ſunt , quàm totum capitulum & prælati, & ſic ſi eorum vota ſingulariter attenderetur, non tertiam partem , ſed etiam maiorē in electione haberent, nunquid ergò in hoc caſu licebit facere cōpromiſſarios?Reſp.non. ſed faciant vt hîc fecerunt. ſ.vota ſua committāt aliquibus procuratoribus, qui poſtea cum aliis faciant ſcrutinium vel compromiſſum,ſi compromittendi poteſtatē habent, & ſi duobus commiſerint vota ſua, & tunc vnus poterit cōſentire in vnum in ſcrutinio,& alius in alium,hoc nō fatemur,quia cùm quælibet harū trium partiū quaſi vniuerſitas cenſeatur,ad electionem faciēdam per procuratorem tantùm quemlibet vniuerſitas reſpōdebit,ſed illius vnius vox valebit pro parte tertia,aliàs enim ſequeretur abſurditas , quòd eadē vniuerſitas ſibi contradiceret per vnum procuratorem eligendo alium,vel etiam per alium,alium.

3 †Nec ob. quòd hîc dicitur , quòd admittebantur ſinguli,tāquam ſingulares pro ſuis eccleſiis, nō omnes tanquam vna vniuerſitas , quia hîc ſinguli tanquam pro ſingulis eccleſiis habebant ius, & non tāquam pro vniuerſitate eccleſiarum & prælatorum. Imò plus dicimus,ꝙ ſi diuiſim capitulum aliquibus compromiſſariis conferret poteſtatem,& prælati aliis, & clerici aliis : tamen iſti quaſi compromiſſarii non poſſunt eligere , quia in nullos ſingulariter eſt tranſlata poteſtas eligendi , quia nec ipſi transferētes ſoli ſine aliis hanc poteſtatem habebant,ſed nec in omnes tranſlata eſt, quia ſimul in omnes trāsferre noluerunt. Fatemur tamen quòd ſi in omnes transferre vellent poſſunt , & non ſolùm in eodem tempore,ſed etiam in diuerſo.ar. ff.de ſer. ru. prædi. per fundum.ff.cōmunia præd.receptum.procuratores autem & ſimul & diuiſim conſtituere poſſunt ad hoc,vt vice eorum eligant.

4 †*Tótque.* not. quòd ſi vnus pro pluribus admittitur,tantum poteſt ille ſolus ſiue vox eius , quantùm ſi omnes voces ſuas dediſſent , & hoc intelligimus, quando omnes tanquam ſinguli habent ſingulas voces. Aliud enim eſſet ſi vniuerſitas prælatorū habeat tantùm vnam vocem , vel duas,licet plures eſſent prælati.

5 †*Duplo.*i. duas partes , ſufficit enim ꝙ poſtulatus habeat duas partes, & non eſt neceſſe , ꝙ plus habeat.† ☞ Item videtur, ꝙ etiamſi ab vno ſolo electio fiat,ꝙ electio debeat præferri , cùm poſtulatio non tam iuſtitiæ quàm gratiæ innitatur, electio autem tantùm iuſtitiæ.s̃. de poſtu.bonæ.1.ſed hoc argumētum nō valet,nam preſentatio ſimpliciter innititur gratiæ.16.q.3.ſi quis. & tamen ſi non admittitur , fit iniuria præſentato.16.q. 7. decernimus. & ideò agit contra admittentem eum.inf.de iu.pat.paſtoralis.& idem in poſtulatione.ar.ad idem.ff. de aqua quot.l. 1.§.pe.& dic ea , quæ hîc dicuntur locum habere in electoribus,& in iure,quòd ad electores pertinet, & ꝙ ex electione electoribus acquiritur. Ius autem confirmatoris,diſpenſatoris, vel alterius ſuperioris, non tangitur in hac decre. Imò in optione eius remanet,ſicut & ante hanc decr.erat,vtrum velit confirmare , vel diſpenſare , necnē.ſup.de poſtul.bonæ. *minimè.* hîc habes notabile , ꝙ quando in vocatione aliqua contingit fieri vnam poſtulationem, ſiue vnam electionem , quòd non ſeruatur illa regula, ꝙ is eligatur , qui à maiori & ſaniori parte fuerit nominatus.

6 †Et iterum habes aliud,ꝙ peccante maiori parte in poſtulatione,ius eligēdi recidit in minorē partē eligentem , & hoc intelligimus ſi ſit electio quæ nō fiat ex interuallo , ſed in eodem contextu. vel potes dicere,non fallere hāc regulam,reputatur enim ſanior,quæ eligit, illa quæ poſtulat,vt no. ſuprà, eo.

dudum. *postulantium*. ignoranter Indignum. † *Reprobare*. postulatio reprobatur, quia indigna persona eligitur, quæ non habet tertiam partem capituli, quæ ad minus necessaria est, quando alij non delinquunt scienter postulando, vel eligendo indignum. de hoc no. s. eo. dudum. † *Maior pars*. non intelligas quòd licèt maior pars postulantium, vel eligentium indignum scienter priuata sit potestate eligendi, quòd propter hoc alij, qui ignorantes eum indignum ipsum eligerent, eodem modo priuati sint potestate eligendi, sed hoc ideò fuit, quia maior pars postulantium archiepiscopum indignum priuati sunt potestate eligendi, reliqui qui elegerunt plebanum sunt maior pars. Confirmatur ergò electio plebani in hoc casu, non quia illi qui ignorantes Archiepiscopum indignum ipsum elegerunt priuati sunt potestate eligendi, sed quia plebanus maiorem partem habuit non computatis scienter eligentibus indignum. sed per hoc videtur, quòd non solùm si maior pars, sed etiã si vnus solus de duplo numero toleretur, quia scienter elegissent indignum, quòd deberet confirmari electio, quia vno sublato, non remanet duplex numerus. Respõ. non est verum, quia licet priuatus sit potestate eligendi, tamen in hac postulatione iustè admittitur, & ideò computandus est ad complendum numerum duplum, licet suffragium nõ præstaret postulationi vox eius, secus autem diceremus si primo priuatus potestate eligendi, admitteretur ignoranter ad postulationem, quia tunc non computaretur ad numerum duplum complendum.

7 † Nec est dicenda maior, & sanior tertia par eligẽs dignum dupla postulante indignum, dummodò tãtùm in vna, vel etiam in pluribus excedat postulans indignum, dum tamen semper remaneat maior numerus ignorantium indignum, quàm sciẽtium, quia licet si non essent cum eis scienter postulantes indignum, tamen præualet postulationi electio, quia nõ esset duplex numerus, si subducerentur scienter eligentes indignũ, tamen quia eis sunt adiecti, nõ præualet, quia tertia pars quæ elegit, nõ fuit capitulum, imò duæ partes, qui postulauerunt fuerunt capitulum, & permãserunt capitulum, licet minor pars de eis deliquerit scienter postulando indignum, sed si maior scienter indignum postulasset, puta ex. 33. 17. tũc desiisset esse capitulum in illis duabus, & fuisset capitulum, vel potius maior & sanior pars capituli qui elegit. nam tantùm dicimus vnum capitulum, licet maior pars in vnum consentiat, & minor in alium, sed tũc dicimus diuersa capitula, vel vnum capitulum, & aliud non capitulum, quãdo duæ partes eorum qui ad electionem vocandi sunt, in vnam personam conueniunt & tertii in aliam. † Sed quid si de. 32, postulantibus indignum fuerant 17. scientes dignum, & alij. 15. ignorãtes, sed eligentes dignũ fuerunt tantùm 14. Respondeo. postulationem & electionem cassandam, ex quo duplum numerũ habet inter ignorantes, & scientes postulatum dignum, & maior pars est ignorantium postulatum indignum, quàm sint omnes illi, qui elegerunt dignum, sed potest dici sine subtilitatibus his procedendum, secundum literam & simpliciter seruandum, vt sonat. *scienter*. de hoc no. s. eod. dudum. in gl. circa. † *Indignum*. indignitate peccati in quo perseuerat, secùs si pateretur defectum, tunc enim non priuarentur potestate eligendi. s. eo. innotuit. nisi cassatam postulationẽ iterare vellet. sup. de postu. gratum. *debeant*. illi qui scienter elegerunt indignum non alij. *priuari*. per sententiam si electio fiat ex interuallo. Si verò incontinenti, non est necessaria sententia, vt hic. vel melius, id est, priuati nunciari. s. eo. cùm in cunctis.

SUMMARIUM.

1 *Sex mensium cursus necessarius est in pastoribus cathedraliũ & regularium ecclesiarum.*

2 *Quæ dicatur regularis ecclesia.*

CAP. XLI.

1 NE PRO *defectu*. † *Tres menses*. hoc est speciale in pastoribus cathedralium, & regulariũ ecclesiarum. In his enim necessarius est cursus sex mensiũ. j. de conces. præbẽ. nulla. & ibi no. quid sit iustum impedimentum. & istud tempus debet à compromissariis obseruari, cùm capitulum nõ posit eis plus darẽ, quàm noscatur habere. ff. de acquir. re. do. traditio. & interim capitulo currit tempus. Nec ob. C. de

a temp. ap. Auth. si tamen. quia ibi[a] compromissum est de voluntate præscribentis, & eius cui præscribitur, hoc verũ si tantùm de voluntate eius, cui præscribitur, negligentia enim istorum capitulo imputatur, quia perdit quis ius, quo per se vel per alium nõ est vsus. ff. quemad. ser. amit. vsum. sed cũ capitulum in culpa non fuit, seu in mora, quia personæ indiligẽti commiserat, videtur quòd si nõ eligat, tũc legitimè capitulum sit impeditũ, ad hoc vt tempus sibi nõ currat. j. de conces. præb. quia diuersitatem. maximè, quando id reuocari non potest, quia res non est integra, s. e. in causis. Propter quod dicunt aliqui, quòd impedimentum ab alio illatum, non imputatur prędictis quoniam ipsum sibi intulerũt, sicut in proximo casu fuit. ff. si quis. cau. l. non exigimus. §. quòd diximus. quia debuerũt ita prorogare cõpromissum, si postea eligere potuissent, si compromissarij negligentes fuissent in eligendo, vel dic melius quòd si sunt donatarij eorum tantùm impedimentum attẽditur, ita quòd impedimentum nihil operatur, nec eos à negligentia excusat, secus quando sunt compromissarij, qui cùm iure compromittentium eligere debebant impedimentis mutuis se excusant: donatarij verò sunt, quando simpliciter eis prouidendi tribuũt potestatem, sed compromissarij, quando simpliciter vel ad tempus id committunt, vt vice eorum eligãt, vt not. infra, eodem. c. quia propter. *cathedralis*. id est, episcopalis.

a Quia ibi. Adde. per. de Anch. in cõs. 214. co. pe. ver. 3. inducitur consiliũ. Ludouicus Antiquus Parochian.

2 † *Vel regularis*. regularem ecclesiam dicimus, secũdum quòd hic intelligitur, quamlibet ecclesiã collegiatam, vbi sunt clerici, vel conuersi sine proprio viuẽtes, dummodò sit collegiata, & collegij sit electio. Non autem hìc intelligimus comprehẽdi parochiales ecclesias, vel dignitates cathedralium ecclesiarũ præter episcopatum, quia litera hoc non sonat. Itẽ non intelligimus hìc, quòd dicitur de prioratibus qui dantur ab abbatibus, quidam tamen hoc quòd hic dicitur, intelligunt de regularibus omnibus, siue electio pertineat ad conuentum, siue ad superiorem abbatem, siue quemlibet alium, & non videmus rationem diuersitatis. de prioribus autem, vel cæteris officiis quæ sunt in monasterio suo abbate eidem monasterio præsidente, benè credimus sub hac regula non arctari, quãtùm ad terminum trium mensium, quia nõ habent principaliter curam. † *Iniusto impedimento*. secùs si iustum esset impedimẽtum. 28. di. de Syracusane. 11. di. benè. j. de conces. præben. quia diuersitatem. arg. C. de inof. test. contra maiores. ff. ex qui cau. ma. l. quòd quidem. & si non eligatur transfertur ipso iure electio ad proximum superiorem, nec tenet electio postea facta ab eo. j. de sup. neg. prælat. licet. & decr. seq. & si postea primus eligat & secũdus eodem modo, cùm nulla sit ipso iure prima, tenet secunda, no. j. de sup. neg. prælat. c. vlti.

† Sed

☞ † Sed quid dices, si habuerunt iustum impedimẽtum, nunquid transactis tribus mensibus poterunt eligere sine licentia, vel oportebit eos impetrare in integrum restitutionem, & dicunt quidam, quòd sine vlla restitutione eligere poterunt, qiaunec currit eis tempus. arg. infra, de concess. præben. quia diuersitatem. Alij distinguunt, an tale sit impedimentum quòd faciat dormire præscriptionem, sicut excommunicatio, & tunc locum habet opinio supradicta. infrà, de concess. preben. quia diuersitatem. an non faciat eam dormire, sed iuuatur beneficio restitutionis in integrum vt in absente causa reipublicæ, & tunc nõ poterunt eligere, nisi beneficio petito. & nor. j. de præscr. ex transmissa. tamen hoc nõ placet.

Credimus tamen quòd non incipit currere hoc tempus, nisi ab eo tempore, quo sciuit ecclesiam vacare & potuit prouidere, sed ex quo cœpit currere sine aliqua retardatione consummat cursum, vnde nõ videtur indiferenter locum habere hæc restitutio in integrum, sed si postquam incœpit currere ante finem, legitimo impedimento detineretur, puta infirmitate, vel alio quo prouidere impediretur, benè consulerem sibi restituendum tempus, quo fuit impeditus, nisi prius esset alij ecclesia illa collata, quia tunc ei non aufertur. arg. infrà. de iure. pat. cõsultationibus, sed certè tunc ei restituetur electio, & præbenda alij auferetur, licet canonicè collata fuerit, quia omnia debẽt reduci ad eum statum in quo fuerũt tempore, quo impetrat restitutionem, & benè dicitur, quia eligere debueruut, nam si omnes in capitulo dissentiant, & vnus vel plures, qui nullum postea elegerũt, dicant cassata electione ab vna parte facta, & transacta, transacto iam tempore trium mẽsium se debere eligere, malè dicunt, cùm tunc eligere debuissent, & etiamsi vnus solus benè elegisset, eius electio tenuisset. j. eo. congregato.

☞ † Sed qui dices, si non debuit eligere, puta postulatus est aliquis bonus à duabus partibus, alij consentire postulationi nolunt, nec eligere, quia nõ teneret, suprà. proximo cap. hîc sic respondent aliqui quòd si hi non eligant intra tempus, & postulatio ab aliis facta cassetur: tamen electio eis vltra tempus seruetur, cùm eligere non debuerunt, sed cõtrà potius videtur eis imputandum, quòd non elegerunt, quia per postulationem nõ imponeretur necessitas superiori, quòd approbaret postulatum, vt no. in ea. decre. vel quòd refutaret electionem, & videtur idẽ etiamsi ponas conuersum. s. quòd si confirmare debet postulationem vlterius non poterant eligere, & quòd nisi aliud canonicum obest, confirmare debet postulationem: cùm alij qui nõ elegerũt, nec postulationi consenserunt, tanquam contumaces sunt reputandi. Fatemur tamen, quòd & in illis officiis vel ministeriis, quæ pertinẽt ad collationem abbatis, & vbi cura animarum non est, Episcopus supplebit defectum abbatis, & vbi non intra tres menses, saltem intra sex menses. infrà. de concess. præb. nulla. 18. q. 2. cap. 1. *deuoluatur.* & ita est correctum. infrà, de concess. preben. dilectus. licet quidam dicant contrà *consilio.* reqrere hoc cõsiliũ est de honestate & nõ de neces.

☞ † *Ipsius.* qualiter potest prouideri de eis, cũm oẽs deliquerint nõ eligendo? Respõ. fortè nõ omnes peccauerũt, vel q a nõ erant psentes, vel si erant præsentes propter scandalum vel aliam causam dimiserunt eligere. intra tempus.

SVMMARIVM.

1 *Quæ sint de forma electionis.*
2 *Electores ire debent ad requirendum infirmorum vota qui in eadem ciuitate vel claustro eodem iacent.*
3 *Vbi per compromissum fit electio non est necesse fieri collationem vel electionem in capitulo.*
4 *Si duo vel tres tantùm sunt in capitulo quomodo eligent, & quid si sit solus vnus in quem ius eligendi recidit. vide in numero. 5.*
6 *Scrutatores debent singulos vocare ad scrutinium, nec sufficit generaliter vocare.*
7 *Necessaria est priuatio per sententiam quando ex interuallo facienda electio est.*
8 *Electio facta contra formam est ipso iure nulla.*
9 *Si aliquis fecit furtum vel rapinam licet velit rem furtiuam restituere, tamen ob id non euitabit pœnam dupli vel quadrupli.*
10 *Qui in electione vocem habet si est in loco vnde vocari debet nisi vocetur potest facere cassari electionem, quia eo. contempto facta est.*
11 *Quicquid fit lege vel canone phibẽte p infecto haberi debet.*
12 *In spiritualibus quicquid fit per obreptionem etiam post sententiam reuocatur.*
13 *Iuramentum ob incredulitatem capituli introductum est.*
14 *Maioris partis iudicio statur: quoniam per plures melius veritas inquiritur*
15 *Quo casu possit procurator in diuersos consentire.*

CAP. XLII.

QVIA *Propter. viduatis.* propter illud verbũ dicunt quidam, has formas obseruandas in electione cuiuscunque per quam contingit ecclesiam viduari, & etiam in plebibus & capellis, dummodò eædem plebes, & capellæ prælatos habeant, qui generalem prælationem habeant in spiritualibus tam in clericos, quàm in laicos parochianos earum ecclesiarum, & hos prælatos benè dicimus sponsos, ar. 21. q. 2. sicut. in canonicis autem, & prelatis cathedralium ecclesiarũ, qui nõ habent curam nec prelationem generalem, sed in certis tãtùm articulis, & vbi non per mortem prælatorum inferiorum, sed per mortem superiorũ. s. episcoporum, viduãtur ecclesiæ, nõ est necesse has formas seruari. Quidam tamen dicunt, quòd istæ formę habent tantum locum in cathedralibus & regularibus ecclesiis. j. cap. proximò.
1 † *Præsentibus omnibus.* de forma est, quò d capitulum congregetur, & quòd de capitulo aliqui non distincto numero assumantur, siue p aliquos de capitulo, siue aliunde, & quòd ipsi secretò exquirant, scilicet, non audientibus aliis præter scrutatores, tamen & prærer scrutatores credimus, quòd possent habere duos, vel plures testes. Excluditur enim tantũ, ne capitulũ audiat, & vult. q sigillatim, & non binis simul euntibus vota cunctorum, qui sunt in capitulo exquirant, quamuis nõ obsit si non respondent, vel captiosè respondeant. ff. de inter. act. de ætate. §. qui tacuit. & §. quòd autẽ. & etiã nõ obest, quominus teneat electio, si aliqui de capi. non requiruntur, dummodò suum contemptum nõ prosequantur, & vota in scriptis redigantur, siue per eosdem scrutatores, siue per vnum tabellionẽ, siue p vnum vel duos viros idoneos, cùm aliàs constare nõ possent. infrà de proba. quoniã contra. & quòd vota scripta, mox publicentur in communi. i. capitulo, nõ credimus contra formã si in capitulo sunt aliqui extranei, puta religiosi, vel etiam alij. 63. di. obeuntibus & quòd collatio habeatur, de qua habetur, plenius infrà, eodem in genesi. & quòd sequatur electio cõmunis in capitulo, nam hoc est de necessitate formæ sed illa quæ fit corã populo, nõ est de forma, & hoc innuit litera huius capituli, in fin. vbi dicit statuentes quòd hoc preceptum quod vltra formam &c. alij contradicunt, & oportet quòd electio sit communis. i. ab vno fiat qui potestatem de consuetudine, vel volũtate sociorũ habeat. ar. infrà. eod. in genesi,

genesi.† Vtrum autem valeat, si tradetur hæc solē-
nizatio electionis. infrà, eo. publicato. vota autem
scrutatorum inquirent ipsi iidem, nam cùm data sit
eis potestas inquirēdi vota cunctorū, ergò & sua, ar.
s̃. eo. cùm in iure. Vel possunt aliis cōmittere qui scru
tatorum vota seruent, sed prior nobis magis placet.
2 † Vota autem infirmorum, qui in eadem ciuitate
vel claustro eodē iacent, ipsi possunt ad eos ire, &
requirere, quia pręsens ipse esse videtur, qui in hortis
est. 2. q. 7. biduum. & quia efficacior est vox eius, quā
procuratoris, & dulcius est bibere defonte, q̃ de ri-
uulo. arg. 76. dis. c. ieiunium & credimus sufficere, si
inscrutinio respōdeat, nec est necesse, ꝙ postea req-
ratur in collatione, vel in aliis, quæ possunt per alios
fieri vel si magis eis placet, possunt pro se procura-
tores constituere, per quos suæ voluntates scruta-
būtur, vt hîc, sed quod scrutatores sint fide digni, nō
est de forma.† Item quòd ille eligatur, in quē ma-
ior & sanior pars consenserit. s̃. eo. auditis. & hîc. li-
cet enim post multi consentiant nō valet: vt no. inf.
3 eo. ecclesia. † vbi autem per compromissum fit ele-
ctio, nō est necesse fieri collationem, vel electionem
in capitulo, sed sufficit quòd vbicūque fuerint com-
promissarij viduatæ ecclesiæ, prouideant de pastore
& ideò cautè dicitur, prouideant, nō eligant, tamen
alij cōtradicunt, & argumentum habēt pro se, quia
licet dominus prouidisset de rectore filiis Israel, ta-
mē synagogā vocari præcepit, vt coram ea publica-
retur. 8. q. 1. licet. Itē nō possunt plus iuris in alios trās
ferre, quàm ipsi habeant sed ipsi debent eligere in
ecclesia cathedrali. s̃. eo. quòd sicut. in prin. & c. bonę
memorię Mag. 23. dis. in nomine. ergò & illi, quibus
dant potestatem eligendi. sed primi respondent, ꝙ
corā populo facienda est publicatio, sed illa electio
quæ debet fieri coram populo si processum est per
scrutinium potest fieri vbicunque, sicut si procedi-
tur per compromissum, quia potius dicenda est ꝓ-
visio, q̃ electio. arg. quia illi qui prouidebāt olim de
iure sic faciebant. 63. dist. lectis. reatina. nobis. cùm
longè. infrà, de app. qua fronte. nam quidam dicunt,
illos posse alij prouidere qui hoc habent iure suo. s.
consuetudine vel priuilegio, & sic loquūtur præmis-
sa capitula, qui autem ex compromisso procedunt,
ibi debent eligere, vbi qui cōpromiserunt eligere te-
nebantur & quia non potuerunt aliud transferre,
quàm habebant. 16. q. 1. si quis. & hoc est tutius.
† *Assumatur.* quare hîc circuitus habentur cùm si-
cut cōueniunt de electoribus, sic possunt de pręlato
conuenire. Respon. multi difficilius connenirent in
prælatum quàm electores, præterea aliqui timidi
malum nominarent in publico, & tamen bonum
nominabunt in priuato. Item remouetur appellatio
quam quidam faciebāt, ne post nominationem, vel
electionem suam alius eligeretur. supra, eod. consi-
derauimus.
4 †*Tres.* si cōmode potest fieri, alioquin duo vel
vnus. arg. in Auth. de san. Epi. §. 1. Sed quid si tantùm
tres, vel duo sunt in capitulo, quomodò eligēt, tres?
Respon. illi tres, vel duo conueniant in capitulo, &
ipsi inuicem ipso facto constituant se scrutatores, &
vnus alium inquirat, si sunt duo, sed si sunt tres, pos-
sunt duo vnum facere scrutatorem. ar. ad hoc. quia
si scrutatores inuicem possunt se inquirere, eodem
modo prędicti tres vel duo.
5 † Sed quid si vnus solus sit in quem ius recidit eli-
gēdi, respondeo ille solus vocatis testibus dicet vo-
tum suum, & postea eligit, & electionem publicabit.
Vel dic, quòd hæc constitutio nō habet locum, nisi
vbi sunt quatuor ad minus, quòd ex eo apparet,
quia dixit assumātur tres fide digni. Pręterea dicit
præsentibus omnibus, quòd ad minus de tribus in-
telligi oportet, vbi igitur pauciores sunt, possunt eli-
gere quencunque dummodò mutuus cōsensus hin-
cinde conueniat, & hoc cōstet. & not. quòd hæc de-
cre. non prohibet, quòd si primi scrutatores infirmā
tur, vel aliàs secedūt, quin alij scrutatores eis succe-
dant, qui inquirent vota inquisitorum. Item si non
potest fieri vna die, fiat in continuata. *De collegio.* ele-
ctorum. accidit enim quandoque quòd huiusmodi
collegium non tantùm facit capitulum maioris ec-
clesiæ, sed omnes illi, qui de iure vel consuetudine
vocem habēt in electione, supra, eo. scriptum. & sup.
de postu. bonæ. *cunctorum.* vota scrutatorum, vel ipsi
inter se inquirēt, vel aliis de capitulo committetur.
6 † Item hîc apparet, ꝙ scrutatores nominatim de
bēt singulos vocare ad scrutinum, nec sufficit gene-
raliter vocare sic. s. venite ad scrutinium, qui scrutā-
di remansistis. Item vocādi sunt, non tantùm qui sūt
in capitulo, sed etiam qui extra capitulum sunt, si vi
deri possunt. arg. insti. de re. di. §. examen. etiam si nō
possunt videri, & sunt circa capitulum & illi de ca-
pitulo hoc sciuerint, quia si aliter fieret, esset malitia
quæ omninò in electionibus est vitanda. *redacta.* per
aliquem ex se, vel tabellionem etiam extraneum sic
vidi. *Mox.* antequam diuertant ad alios actus. C. qui
test. fa. po. cùm autiquitus. & de hoc no. infrà, eod.
publicato. *publicent.* ipsi omnes scrutatores, vel pars
eoram, vel ipsum capitulum, non enim est de forma
per quam fiat. *interiecto.* ne procedatur ad electionē,
sed benè posset appellari, ne eligatur, qui est tali cri-
mine irretitus, suprà, eo. cùm nobis. sed nihilominus
electio de bono nō cassabitur, nisi probetur malus.
infrà, de his quæ fi. à maio. par. ca. cap. 1.
† *Collatione.* numeri ad numerum, zeli ad zelum,
meriti ad meritum: vt infrà, eo. in Genesi. & credi-
mus. quòd si facto scrutinio obiiceretur, quod aliqui
requisiti non habent vocem in electione, & ideò nō
augent numerum, plenè facienda est collatio, vt
ibidem dicitur. *alioquin.* id est, si non obiicitur, non
est de necessitate iuris, quòd plenè in capitulo fiat
collatio, & si statim potest sciri veritas bonum est
tamen & si omittatur collatio, plenè etiam, quando
aliquid obiicitur, nihilhominus tenet electio. j̃. de
his quæ fi. à ma. par. ca. c. 1. *eligatur.* antequam ad alia
diuertatur. infrà, eo. cùm post, *solenniter.* publicata e-
lectione in capitulo. *& communiter.* id est. ab vno vice
omnium. infrà, eo. in genesi. *&.* pro. i. *forma.* infrà, eo.
ecclesia. *Vel salte.* sola prima fortior est de necessita-
te aliàs enim non inuenitur etiā vno contradicente,
s. ad compromissum, & hoc videmus. *viris.* etiam ex-
tra collegium. *non valeat.* ipso iure. infra, eo. in genesi.
† *Per inspirationem.* hæc nō est forma, sed vbicun-
que cognitum fuerit, electionem per inspirationem
factam confirmabitur, quia si Dei spiritu agūtur, &c.
infrà, de. reg. & tran. ad re. licet. 19. q. 1. duæ. & videtur
esse per inspirationem, & si duo vel tres nominaue-
runt eligendum, nihilominus fit per inspirationem,
sed si aliquando interrogetur, vis talem, vel etiam si
maior pars nominet sigillatim, nō fit per inspiratio-
nem Dei, sed hominis instigatione facta præsumi-
7 tur. *priuentur.* † necessaria est priuatio per senten-
tiam quando ex interuallo facienda est electio, se-
cùs si incontinenti. de hoc no. supra, eodem dudum.
& no. infrà, eodem cumana, hîc dixerunt, quidam,
quòd illi, qui non peccauerunt in electione, etiam
si sit minor pars, habent condictionem ex hac de-
cre. vel officio iudicis contra delinquentes in forma
vt priuentur per sententiam potestate eligendi ea
vice, & ad eos solos, qui nō delinquerunt detur per
eandem setentiam potestas eligendi. ar. pro eis, quia
certum

est,quòd eligentes contra formam, priuandi sunt potestate eligendi, ergò soli non eligentes sunt reputandi capitulum,quò ad electionem faciendam, & in eos solos recidit ius eligendi.65.di.c.si.ff. quòd cuiusque vni.sicut.

8 † Item electio facta contra formam nulla est ipso iure,vt hîc.infrà,eodem in Genesi.ergo non impedit,quin illi,qui non peccauerunt possunt eligere, ergo electio est apud non delinquentes in forma,& inde est,quòd tenet electio ab eis facta, siue incontinenti,siue ex interuallo.ar.ff.de verb.ob.si dari stipuler. Alij dicunt,quòd si hi qui non deliquerũt sunt pauciores quàm illi,qui deliquerunt contra formã eligẽdo,licet electio talis sit nulla,vt hîc,tamẽ ex interuallo non possunt eligere,nisi communiter cum prioribus delinquentibus.supra,eod.auditis.vbi no. & quantum ad hoc satis benè dicere videntur.sed & addunt,quod nomine suo minor pars,quæ non peccauit contra formam eligendo,nullam actionem vel officium iudicis implorare posit, vt maior pars priuetur potestate eligendi, vel vt sibi detur potestas, sed nomine ecclesiæ potest denunciare hoc superiori, & superior benè tenebitur sibi imponere hanc pœnam, sed tamen quod minori parti adiudicetur potestas eligendi,hoc non tenebit per sententiam,quia nec vllo iure hoc cauetur, nec vnquam factum inuenitur.

☞ † Sed dices hîc oportere dici ex necessitate,quia cùm capituli sit electio,& in pauciores non peccantes non reciderit ius eligendi,ergo ipsi eligent,sed ipsi respondent,quod facta cassatione & malè eligẽtes,& benè omnes simul faciunt vnum capitulum,vnde minor pars nõ potest eligere,nisi maiori parti restituatur potestas eligendi,quia cum maior pars deliquit,totum capitulum deliquisse videtur: & ideo deuoluitur potestas eligendi ad proximum superiorem.Auth.de san.Epis.§.si quis oratorium.Nec mireris,quod non delinquens punitur propter delinquẽtem,quia simile habes.supra eodem scriptum. in fi. ar.16.quæst.1.§.verùm.15.q.4.cum multæ. tamẽ plus rationi consonum videtur,quod minor pars agere posit ad hanc pœnam,ex hac decr.antequam prouideatur ecclesiæ,sed & aliud adiiciunt, licet pluribus non placet,scilicet quod non delinquentibus debet adiudicari potestas eligendi.imo quod plus est sine adiudicatione hoc ipso, quod maior pars priuatur potestate eligendi, deuoluitur ad minorem. ☞ arg.ff.quod cuiusque vniuer. sicut. † Sed quæro si maior quę pars,eligit cõtra formã velit resilire à sua electione, vel quia electus non consentit,vel si consentit,postea renunciat,quæritur vtrum posit de nouo eligere,contradicente,& appellante altera parte ex ea causa, vos non potestis eligere, quia vos estis priuandi, & ad nos est deuoluenda eligendi potestas,& dicunt quidam, quod non valet eorum electio,quia in delictis non prodest p œnitẽtia in forensi iudicio.C.de aposto.is qui.cum suis concor.Itẽ si diceretur contrariũ,absurdum sequi videtur, ꝙ in optione delinquentis sit post perpetratum delictũ effugere pœnitentiam à lege impositam.

9 † Item pro eis etiam est,quod si aliquis fecit furtum,vel rapinam,licet velit rem furtiuam restituere,tamen propter hoc non euitabit pœnam dupli vel quadrupli. ff.de fur.qui ea mente.ff. vi bo. rap. l.pe.ar.cõtra.ff.de publica.l.1.ff.de hære.Manicheos. Item pro eis est,quod dicit,l.ꝙ si res obligata est restitutioni,alienari non potest.C.de fideicom.l.si. vltra medium.eadem ratione, cùm ista electio obligata sit restitutioni,quia debet redire ad non delinquentes,vlterius eligere non possent, ad idem facit ff.de in diem addi.l.vbi.§.si.vbi dicitur, quòd si ego vendidi fundum sub addictione in diem, puta vt si melior conditio vsque ad certum tempus offertur, quod res esset inempta,si autem intra illud tempus præfixum ipse emptor alij vendiderit,vel obligauerit rem sic emptam,licet teneat talis cõtractus,quia factus est à domino,si tamen extiterit conditio,scilicet,quòd alius meliorem offerat conditionem,reuocato primo contractu,poterit sic rem venditam, vel obligatam recuperare:à simili hîc licet posset dici,quòd teneret electio facta ab his,qui deliquerũt, quia penes eos erat potestas eligendi,sed tamen illi, qui non deliquerunt,& ad quos debet potestas eligendi deuolui hoc petant,non obstante electione facta ab his qui potestatem habebãt,sed ea prius irritata dabitur eis potestas eligendi.Ad idem facit, quia alienatã in fraudem patronorum & creditorũ reuocantur,licet domini fuerint qui alienarent : vt. ff.de his quæ in frau.cre.& de iure pa.cap.illud.imò plus est,quia etiam ea,quæ non sunt alienata,id est, donata vel legata in fraudem,si tamen fraus est ipso facto,reuocantur.ff. quæ in frau. cre.omnes.§.Lucius.Item ad idem facit, quòd ex quo semel commissa est stipulatio,vlterius purgari non potest.ff.de ☞ arbi.celsus.† Alij verò dicunt, & vt videtur melius quòd electio eorum tenet,dummodò fiat sine suspicione pœnæ,nec in fraudem legis fiat, nec in fraudem non eligentium, quæ suspicio vix habetur, & hoc ideò, quia facta est ab his qui potestatem habẽt eligendi,& quia effectum conatus non habuit. arg. opti.ff.de in ius vocan.quoduis.ff.de his qui notan. infrà.qui autem.ff. si quis caution. & si post. C. de appel.l.si quis lib.Item videtur quasi determinata hæc quæstio. ff.de do.post contrac. C.de bo. pro. si quis post hanc.vbi dicitur,quòd licet lex præcipiat, quòd qui commiserit capitale crimen bona eius publicentur,tamen si ante sentẽtiam alienat bona sua, tenet alienatio,dummodò alienatio fiat sine suspi- ☞ cione pœnæ.ff.de dona.si aliquis.† Ista autem suspicio semper videtur,quòd esset in electionibus,dummodò de bonis personis prouideãt,cùm in eis semper periculosa est mora.infrà,de app.oblatæ.in fi.& ideò non mala suspicio,sed bona fides præsumitur. Item facit pro eis.C.de pac.inter emptorem.l.1.& 2. C.de dona.ante nupt.cùm autem. C. de iure. do. etiam.vbi dicitur,quòd si vẽditur vel donatur res sub tali pacto,quòd aliquo casu contingente,res donata, vel vendita perueniat ad donatorem, vel venditorem, tamen si interim emptor, vel donatarius eandem rem,vel aliam alienauerit, tenet alienatio, & transfertur dominium,nec reuocari potest, sed actio præscriptis verbis competit contra alienantem: à simili & hîc tenere debet electio facta ab his penes quos erat potestas eligendi,sed ipsi electores,si inueniantur in aliquo deliquisse,puniẽtur aliqua pœna.Ea autem quæ alij per se inducunt, non obstant nobis:quia benè fatentur,quod in delictis non prodest pœnitentia.

Quòd verum intelligo,quia si accusentur isti eligentes de crimine, punirentur non hac pœna per hanc decr.inflicta.sed aliqua,quam eliget iudex, & eodem modo respondeo ad aliud,quod pro se inducebãt,scilicet,quod ex cõtrario videtur sequi, quod in optione delinquentis est vitare pœnam delicti,qa non sic euitant pœnam,quia licet nõ patiantur hãc pœnam,patientur aliam.

☞ † Item aliud,quod inducunt de fure & raptore non obstat, imò si quis benè attendat, concordat eis,nam & ibi dicunt, quòd si quis post furtum factũ ante condemnationem alienet res suas, euacuabit pœnam

pœnam dupli & quadrupli.ar.prædictarum.ll.de do. post.con.cum suis concor. in hoc tamen est differētia, quia ibi facilius præsumitur, ꝙ faceret alienationē propter suspicionē pœnæ, quam in electionibus. Item ibi agenti contra furem nullum ius datur, sed datum tamen declaratur, quod statim furto facto habuit actionem & ius ad quadruplum contra furē, sed hi canonici non habent ius in electione, nisi per sententiam detur. Item quasi expressum videtur, ꝙ hi dicunt suprà, eo.cùm terra.

Item non obstat.l.vlti.C.de fideicō. quia res quæ subiacēt restitutioni ex causa fideicommissi obligatæ sunt ex potestate fideicommissarij.

Item non obstat, ꝙ obiicitur de venditione facta sub pacto.l. cōmissoriæ, vel addictionis in diem, vel de alienatis in fraudem creditorum, vel patronorū, quia illa sunt specialia, nec trahūtur ad consequētia.

Item non obstat.l.de arb.celsus.quia ibi loquitur de pœna commissa certæ personæ, & in stipulatione hominis, sed secùs est de pœna legis, quæ miti⁹ agit, quàm homo.ff.de iu.pat. qui contra. §. 1. ff.de arbi. quid tamen.§.fin.& l.sequen. Item secundum alios idem esset priuatos & priuandos, quod est absurdum dicere.

10 †*Illud autem penitus*.super hoc dicimus, ꝙ ille qui habet vocem in electione si est in loco, vnde vocari debet, nisi vocetur, ꝙ potest facere cassari electionē, quia eo contempto facta est.s.eod.quòd sicut.§.1. & c.venerabilem.& j.e.ecclesia vestra.Item dicimus, ꝙ non tenentur eum citare, nisi sit in loco, vnde citandus est de iure.i.intra duas dietas, vel consue. quæ in his præualet.s.de rescri.nonnulli.sup.eo.coram.j. eo.in genesi. & si citauerint non tenentur eum expectare. s.e.cùm inter vniuer.Item dicimus, ꝙ si scitur, vbi est infra loca, vnde citari debet, tunc debet citari personaliter, si autem nescitur vbi est, citari debet in loco vbi communiter moratur per publicum edictum.j.de cle.non resi. ex parte.& c. ex tuæ. infrà, de fo.compe.ex parte.j. de eo qui mit.in poss. si aduersarius.vbi not. Item dicimus, ꝙ si tempore citationis erat in eo loco, vnde citari deberet, sed electionis tempore erat extra fines electoribus deputatos, non præiudicat capitulo, si nō citauit quia ☞ non interest citari.†Item si fuerit tempore electionis infra fines electoribus deputatos, sed tempore citationis non erat ibi.i. tempore quo alij citabantur, similiter nō obest capitulo: quia habet legitimā excusationem, quòd debitam diligentiā adhibuit in citando eum, sicut alios. Item si vagipalans est, puta quia aliquando est intra fines, aliquando extra, licet aliquo die intra illud tempus, quo citationes fiunt sit infra fines electoribus deputatos, non præiudicat capitulo.ff.de inst.sed & si.§. conditio. tamen tutius est in hoc casu citare ad domum. Item dicimus, ꝙ ille qui absens est, si est in loco vnde vocari debet, & detinetur iusto impedimento, potest cōstituere procuratorem, & si non admittatur procurator eius, ꝙ faciet cassari electionem, quia eo absente facta est cùm potuerit esse per se, vel per procuratorē, quorum alterum sufficit, vt hìc. Itē plus dicimus, quod etiamsi sit in loco, vnde non est vocandus, etiamsi nullum habet impedimentum, tum tamen procuratorem constituere potest ad electionem, & præsentes, hunc procuratorem de gratia possunt admittere si volunt ar.suprà, eo.scriptum.& c.Vintoniens.63. di.obeuntibus.

11 †Item ar.ad hoc, quia si ex toto possunt in alium extraneum transferre potestatem eligendi, multò fortius vnam vocem dare. Sed contra. C. de legibus.non dubium, vbi dicitur, quòd quicquid fit lege prohibente, debet haberi pro infecto.ergò hæc procuratio quæ facta est. hìc canone prohibēte, pro nulla est habenda, & non solùm hæc procuratio nō valet, sed nec quicquid ex ea secutum est, ergò nec electio quam ipse fecit, vt in ea.l. dicitur. Sol. verè debet huiusmodi procuratio & electio haberi pro nulla.i.debent cassari, si excipiatur contra ipsam, quia malè facta est antequam procedatur per ipsam, sed si non excipiatur, cum tamen sibi sciant competere exceptionem, tenet procuratio, & quod per eam fit, siue electio, siue aliud.& vides simile, ꝙ secundæ literæ post primas impetratæ, non valent, & tamen nisi excipiatur contra eas, tenet ꝙ fit per eas.sup.de rescri.cæterùm.vbi not.ad idem.suprà, de rescri.super literis.infrà, de appel. oblatæ. Item licet non teneat promissio per metum facta, si tamen postea fit solutio, nō repeteretur.ff.de cōdi.ob.turpem.ad idem. ☞ ff.ad mace.item si.§.fi.& l.seq.†Item dicimus, quod procuratores huiusmodi debent habere speciale mandatum ad iurandum in animam domini, quòd dominus credit, quòd tempore electionis erat bona fide sine fraude intra fines, qui deputati sunt ad vocationes electionum, & ꝙ iusto impedimento tenetur, quare electioni interesse non potest, modò & credit, vel dubitat, ꝙ eodem impedimento tenebitur, tempore quo electio facienda erit, & hoc dicit hic §.& debet exprimere impedimentum & fines: nō enim in suo iuramento debet ponere verba iuris. j. de pur.canoni.accepimus. Illud autem non placet, ꝙ possit constituere procuratorē ad eligēdum, nisi & det ei potestatem iurandi in animam suā, quia non venit instructus, & inde sequeretur absurditas, ꝙ vel oporteret capitulum congregatum expectare, quousque nūcius iret, & rediret ab eo, vel iterum alium terminum electioni assignari, quæ absurditas in simili casu tollitur. 63. di. cum lege. ar. ad hoc.c. di. optatum.

12 †Item videtur, ꝙ post præstitum iuramentum, si alius cui vox eius præiudicaret vellet probare, ꝙ dominus tempore electionis erat in eo loco, vnde vocari non debebat: vel ꝙ non detinebatur iusto impedimento, ꝙ non sit audiendus.ar.ff.de do.ꝙ si deferente.nisi fortè dicas aliud in spiritualibus, vbi reuocatur quicquid fit per obreptionem etiam post sententiam.s.de resc.dilectus & c.constitutus.& c.ad audientiam.vbi no. quòd si non exigitur iuramentū prædictum à procuratore, tunc decætero non possunt, nec de loco nec de impedimento excipere, quia hanc exceptionem remisisse videtur capitulū, quādo sibi iuramentum remisit.& si dicat, quòd capitulum deceptum fuit ignorantia facti, quæ etiam peritissimos fallit.ff.de igno.iu.l.2.puta, quia credebat aduersario qui hoc dicebat, dicetur ei, quòd supina fuit eius ignorantia, quia ius talibus prouidit, quòd possunt exigere iuramentum per quòd tolletur eorum ignorantia, & veritas apparebit. *priuentur*. postquam ille, qui cognouit de electione priuauit eligētes, qui sunt minor pars propter peccatum in forma commissum potestate eligendi, maior pars eis non vocatis licitè eliget. Si autem maior pars sit priuata potestate eligendi, tunc non eligit minor pars, nec etiam ordinarius, qui priuationis sententiam tulit, sed Papa tantùm.j.de conces. præb. quia diuersitatem.s.eo.bonæ memoriæ. Alij tamen dicunt, ꝙ hoc habet locum, vbi capitulum priuatur, sed vbi maior pars tantùm priuatur, potestas eligendi deuoluitur etiam ad minorem partem, quare enim non eligeret minor pars, cùm non sint priuati, nec ipso iure, nec per sententiam.sed tamen benè fatemur, quòd peccante maiori parte in forma, quòd totum capitulum

† tulum priuari poteſt: quia quòd maior pars facit totum capitulum facere videtur. ſecùs autē eſt, quando delinquunt eligendo indignam perſonam ſcienter, quia tunc propter delictum maioris partis, non priuatur per ſententiam capitulum, cùm non poſsit delinquere. ff. de do. ſi ex dolo. §. 1. & pœnæ ſuos debent tenere authores. C. de pœn. ſancimus. & infrà, de his quæ fi. à maio. par. ca. quęſiuit. *abſens.* abſentem puto etiam ſi ſit in eadem villa, dummodò non poſſit ire ad capitulum. ſup. eo. c. bonæ memo. *in eo.* de hoc no. ſuprà, eo. coram. *iuſto.* puta, quia timet venire ad capitulum. ſup. bonæ memoriæ Magunt. vel ægritudine. 5. q. 3. ſi ægrotans. vel ſi vocetur ad maius tribunal. de re iud. contra.

3 † *Si opus.* ſi autem opus ſit, relinquetur iudicio capituli, proprer incredulitatem enim capituli introducitur iuramentum. ar. ſup. eo. ſignificaſti. infrà, de iureiur. & ſi Chriſtus. & oportet quod iterum ad eum vadat nūcius, qui eum iurare faciat, cùm enim perſonaliter teneatur iurare, non teneretur iurare, nec teneretur illud facere, niſi requiſitus fuerit, & ſi vnus vel plures de capitulo nolint recipere procuratorem ſine iuramēto eius, ſed ſi maior pars capituli velit admittere, valebit vox huius procuratoris, non obſtante contradictione minoris partis. ff. ad muni. quòd maior.

Et hæc dicimus vera etiamſi minor pars offerat ſe probaturum coram ſuperiore, quòd nullum iuſtū impedimentū habet, nec eſt admittenda ſuper hoc probatio coram ſuperiore, quia hoc. ſ. procuratorē eius admittere, eſt ad arbitrium capituli, vnde ſi vult eum admittere non tamen tenetur admittere contradictionem cuiuſque, imò etiamſi ſciat capitulum vel maior pars, quòd nullum habet impedimētum, tamē procuratorē eius admittere poteſt. ſ. e. ſcriptū.

Nec ob quòd hîc dicitur. ſ. quòd interdicimus ꝙ hoc nō fiat, quia interdictio fit in fauorem capituli, vnde ſi vult interdictionem remittere poteſt quia in eius fauorem introducta eſt. ff. de le. quòd fauore. alij dicunt contra. ſ. quia ſi coram ſuperiore probauerit nullum inpedimētum ſubeſſe, reuocabitur ſuffragium per eius vocem exhibitum, non autē quicquid factum eſt poſt talem contradictionem, etiāſi ſuper hoc eſſet appellatum, niſi totum quod factū eſt penderet ex voce eius, quia tunc totum reuocādum eſſet.

† Sed oppones, quicquid fit poſt appellationem, reuocandum eſt. infrà, de appel. cùm cauſam. Sol. illud locum habet in iudice, vbi poſt appellationem deſinit eſſe iudex, ſed ſecùs eſt extra iudicium, vbi non debet omittere, quin iure ſuo vtatur propter aliquam appellationem, quantumcunque iuſtā, & ſic hoc non debet omittere capitulum propter aliquam appellationem quin ad alia procedat. Item licet procedat capitulum poſt appellationem, non tamen contra appellationem, quæ tantùm fuit, ne vox abſentis per procuratorem admitteretur. ſup. eo. cum nobis. & idem in ſimilibus eſt dicēdum. *faciat.* abſens canonicus. Ipſe enim debet iurare per ſe, vel per alium, qui iuret in animam eius, & de eius mandato, nam tunc ipſe iurare videtur. ff. de admi. tut. ita. §. geſsiſſe. † *Collegio.* quid ſi nullus velit recipere vices eius, quidam dicunt, quòd cogēdus eſt recipere. Alij dicunt, quòd imputari ſibi debet, & procedent præſentes ad electionem. Hoc autem, non credimus quòd de certa perſona debeat ſcribere capitulo, cùm certa perſona ante ſcrutinium non ſit exprimenda, & quia ſigilatim debent dicere vota ſua, procuratori autem ſuo benè poteſt ſcribere de certa perſona.

14 *Vicem ſuam.* ſed nunquid procurator iſte habebit duplicem vocem? ar. quòd ſic. ſuprà eod. ſcriptum. & c. in cauſis. ſup. de reſcrip. paſtoralis. infrà, de teſti. licet. ff. de condi. & demon. fundum.

In contrarium videtur quòd idcircò ſtatur iudicio maioris partis, quia per plures melius veritas inquiritur. 64. diſt. extra. ff. dæ pac. ſi plures. C de fideicomm. l. vltima. nam ſi pares ſunt vtrinque, licet vnus plures voces habeat, nec zelus, neque ratio facit, quòd vna debeat alteri præualere. & hæc eadem quæſtio poteſt fieri in pluribus iudicibus quorum vnus alteri voces ſuas commiſit. † Ad hoc reſpondemus quòd ſi eſt conſtitutus procurator, qui exprimat cōſenſum abſentium, & dictum abſentis circa certam aliquam perſonam planum eſt, quòd duplum valet vox eius, quàm alterius, & tunc non eſt verus procurator, ſed nuncius. Alij tamen dicunt, ꝙ non credimus, quòd ſimpliciter debet ei committere vices ſuas, & nullam perſonam exprimere, & allegant pro ſe, quòd eadem ratione ipſe idem poſſet capitulo, vel ſcrutatoribus illam perſonam exprimere, ſed non valet prędicta ratio, quia vota debent ſigillatim inquiri, quòd non eſſet ſi capitulo ſcriberet, ꝙ ſi ſcriberet ſcrutatoribus, non ſufficeret quia non poſſunt eum abſentem admittere, niſi prius capitulū hoc appobet, & hoc ipſum ſatis colligitur hîc, quia ſi generaliter cōmittat ei vices ſuas. ſcilicet vt quicquid fecerit ratū habeat: in hoc caſu non eſt intelligibile, qualiter per vnam animam poſsit exprimere plures conſenſus, primò dicendo, conſentio in talem nomine meo, & poſtea cōſentio in eundem procuratorio nomine, vel etiam in aliū, quòd eſt impoſsibile ſimul & ſemel conſentire in diuerſos. Tamē licet hæc ſubtilitas ſuffragetur, poteſt dici ſecundum pinguē intellectum conſtitutum, ꝙ præualet electio facta ab illo, qui plurium voces habeat, iuribus pręalle. argumen. ff. ad Silla. l. 1. §. vlt. & ff. de ope. lib. l. ſi libertus. §. vlti. Nec eſt contra naturalem ęquitatem, quòd conſenſus vnius maius ſuffragium præſtet quam conſenſus alterius.

5 † Item dicimus, quòd qnando eſt procurator, & & non ad certam perſonam eligendam, quòd non poteſt in diuerſos conſentire, ſed ſi de certa perſona mandatur, tunc poteſt in diuerſos conſentire, quia tunc non propriè dicitur ipſe conſentire, ſed ille qui mandauit. † Item hic procurator poterit compromittere ei, qui non eſt ad certam perſonam, cùm in eum totum ius quòd habebat tranſtulerit: ſed ſi feciſſet procuratorē ad certam perſonam ſecùs, quia tunc non intelligitur feciſſe procuratorem, niſi ad formā neceſsitatis. ff. de procu. licet. §. ſi ſeruus. *clandeſtinas.* quę fiunt per inſidias, vel ſecreta cōuenticula, vel priuatas ſubſcriptiones. infrà, vt eccl. benefi. vt noſtrum. 76. di. c. 2. *Solenniter.* coram populo. eſt enim coram eis publicanda. 8. q. 1. licet. tamen non credimus caſſandum electionen ſi omittatur, cùm enim ex electione facta in capitulo ſit electo ius quæſitum, ſine culpa ſua non amittitur illud. 56. diſ. ſatis peruerſum. *publicetur.* per quemcunque, cùm enim hæc publicatio non ſit de ſubſtantia, ſufficit per quemcunque fieri, id eſt, nō tenebat eam ſecretam.

SVMMARIVM.

1 *Minori excommunicationi ſubiacet, recipiens inueſtitum de manu laici.*

CAP. XLIII.

QVISQVIS *Electioni. abuſum.* nam ſi de cōſuetudine vel priuilegio haberet, ſecùs 63. diſtin.
1 Adrianus. infrà, de iur. pat. nobis. † *Careat.*

est enim irrita.16.q.3.quoniam.& qui in tantum ꝓcedit, vt inuestituram de manu laici recipiat, minori excommunicationi subiaceat vsque ad condignã satisfactioné: vt s. eo. c. si quis deinceps. & si contra eum agatur deponi debet & excommunicari.16.q.7.constitutiones. Dixerunt autem aliqui, quòd ineligibilis sit ipso iure. ar. hîc: & in præall. c. sed alij dicunt contra, sed malè, vt infrà, de iure pa. præterea. Credimus tamen Episcopum posse dispensare. arg. infrà, de sen. excom. nuper. & de iudi. at si clerici. decre. ante alleg. præterea, non contradicit, loquitur enim, quando quis ecclesiam vt proprietatem, non vt beneficium recipit de manu laici, qui non ita punitur, sicut qui recipit vt beneficium. *qui verò electionem.* id est, quicunque clerici celebrauerint electionem aliquam per abusum secularis potestatis, s. quòd clerici in electionibus Episcoporum, vel prælatorum laicos interesse fecerint infrà, eo. sacrosancta. & c. massana. vel si principes laicos super personis eligendis requirant clericos, vt consensum præstent. suprà, eodem. cùm terra. & c. quòd sicut. vel qui minus potentem aliquem elegerunt. sup. eod. bonæ memoriæ Magun. *suspendantur.* per sententiam. *priuati.* ipso iure.

SVMMARIVM.

1 *Sufficit solum decretum ad probationem canonicæ electionis.*
2 *Citatio non est necessaria quando petitur electio cõfirmationis ad hoc quòd confirmetur*
3 *An factum ab administrante qui post remouetur teneat.*
4 *Nunquid factum ab intruso in aliqua ecclesia valet.*
5 *Simoniacus est suspensus ab officio & administratione ipso iure.*
6 *De crimine excipi potest contra ferentem testimonium.*

CAP. XLIIII.

NIHIL *est quòd ecclesiæ Dei. animaduersione.* diuersæ pœnæ statuuntur in canonibus circa indignè promotos, & indignè promouentes. 1. q. 1. si qui Episcopi. 36. di. qui ecclesiasti. 50. di. ex pœnitentibus. 55. di. qui nullus. 64. dist. c. vlti. 51. dist. c. 1. *Careat.* id est, carere iudicetur. Vel dic, ꝙ eo ipso, ꝙ dicitur in sententia superiorem negligentem fuisse in confirmatione electi, hoc ipso sequitur hæc pœna. *Cæterum qui.* siue Episcopi, siue inferiores prælati. s. de consue. cùm venerabilis.

Et hoc verum est in electis, in postulatis non, nã postulati, non possunt transire sine dispensatione, nec interim administrationem habent, electi autem iam habent initiatum matrimonium.

1 † *Aut personas.* de iure enim est quòd solum decretum sufficit ad probationé canonicæ electionis. vt suprà, eo. innotuit. 61. dist. Episcopus. sed cõsuetudo Ro. ecclesiæ est, quòd non confirmat aliquem electum, nisi sint præsentes apud sedem Apostolicam duo de his qui interfuerint electioni, nisi aliquando ex certa scientia aliquid de gratia faciat.

2 † Item dicimus, quòd non est necessaria aliqua citatio, quando petitur confirmatio electionis ad hoc quod confirmetur, & ita est generalis consuetudo, debet enim quisque qui vult contradicere ire, vt contradicat confirmationi, arg. infrà, statuimus. nec valet si dicat, se nescire, quando petiit confirmationé, cùm liceat cuilibet præuenire & denunciare futurum præcipitium, quòd fieret si confirmaretur, vel ordinaretur sicut est in sponsalibus carnalibus ☞ infrà, de despon. impu. ad dissoluendum. † Item ad hoc facit, quod mora periculosa est in electionibus infrà, de app. obla. & suprà, eo. cùm inter vniuer. tamen si citenter canonici secundum generale edictum, & mittatur vt omnes veniant, qui volunt dicere contra electum, melior est electio, quia difficilius decætero admittentur: ad dicendum aliquid contra electum, nisi de nouo ad eorũ notitiã perue☞niret. arg. inf. de ætate. accepimus. † *Administrent.* isti ex sola electione administrationem habẽt à Papa. 22. dist. in nomine. C. de ver. sig. quidam. circa fi. C. ad Treb. l. pe. & sic administrare possunt, ac si prælati essent confirmati Alij dicunt quòd sunt vt visitatores vel procuratores. suprà, eod. cùm nobis. & custodes. 61. di. obitum. 7. q. 1. constitutum. sed obedientiam à subditis recipere non debent.

3 † Sed pone quòd isti, qui sic administrant post remouentur, nunquid tenet quòd ab eis factum est. ar. quòd tenet. suprà, eo. quærelam. infrà, de iure pa. cõsultationibus. ff. si cer. pe. eius. 8. q. 4. nõnne. ff. de procu. si procurator. ff. de offi. præto. Barbarius. 3. q. 7. §. tria. Arg. conrra. infrà, de hære. fraternitatis. 12. q. secunda, alienationis. 25. q. 1. omnia. 12. q. 2. precaiè. ff. de eo. qui pro tut. l. si is. ff. de re. eo. qui sub. tu. quod neque. Sol. dicimus quòd omnes qui habuerunt canonicum ingressum, licet pòst fiant hæretici, vel simoniaci, ratum est quod fit ab eis quousque tolerantur, vt in. d. c. nõnne. infrà, de do. & contu. veritatis. nisi fortè essent ordinationes, vel cõsecrationes, vel alia spiritualia, quæ quò ad executionem irritæ sunt, nisi interueniat dispensatio. 1. q. 1. si quis ad simonia. 6. q. prima. c. 1. & & 2. hoc nõ placet de simoniacis, vel nisi essent leges, vel ordinationes, quas fecisset, quæ in eius oprobrium cassantur. infra, de hær. fraternitatis. multò fortius cassantur, si à principio non haberent canonicum ingressum, vt quia simoniacè, vel per intrusionem, vel schismaticè, vel quia hæreticus, vel excommunicatus assumptus est, vel aliàs etiam contra ius naturale electio de eo facta, vel etiam non est confirmata. alienationes enim & ordinationes ab eo factæ non valent. vt 12. q. 2. alienationes, cùm suis concor. simile in procuratore. ff. de procu. si. is. & ff. de re. eo. qui sub tut. vel cu. quòd neque. sed de istis non confirmatis dicunt aliqui, ꝙ si aliqua fecerint in iudicio, vel etiam extra iudiciũ ex officio vt emancipationes & similia, quòd propter errorem communem, & vtilitatem publicam a valet. ff. de offi. præ Barbarius. Quamuis posset [a] respõderi, quòd ideò tenet, quia erat prætor cõfirmatus à præfecto prætorio, vel ipsa electione, sed non cõfirmatus, vel electus, non est Prælatus, sed fur. ff. de decur. Modestinus. prima, quæstione, prima, or☞dinationes. & c. si quis neque. † Alij dicunt, sed non placet, quòd quandiu est in possessione episcopatus etiam non confirmatus valent non solùm prædicta, sed alia omnia quæ facit, ne illudatur contrahentibus, & quia tanta subtilitas de facili verteretur in perniciem ecclesiæ. C. de ver. signi. l. cùm quid. C. ad Trebel. l. pen. ff. de mi. in integ. restitu. l. similiter. Sed respondemus, quòd ibi erat hæres. Item quod sic agebat, & c. ff. ad Maced. si quis. & dic illam loqui propter odium Maced. & satis dici posset, id quòd facit iste, qui est in possessione de fructibus, & etiam si interim conferret beneficia, quòd propter beneficium possessionis bona fide tenet, quia hoc ratione possessionis fit & ad commodum possessionis pertinet. verùm si bona fide percipiat, quia credit suam electionem canonicam, & se legitimè confirmatum, facit fructus suos. ff. de vsur. ꝙ fit. præterea, salua distinctione de fructibus, quæ est in summa, secùs autem si esset malæ fidei. C. de rei vend. certum. si autẽ crederetur prælatus, & nõ esset in possessione, secùs. inf. de iure pa. consultationibus. alij dicunt de

a Quamuis posset: ad hæc dicta Inno. adde Alex de Imo. plenè in cons. 138 col. 4. ver. his sólo-nat. in 1 volum. & Mod. in d. l. Barbarius. colu. antepe ver Gl. limita, nunc

tenere, quod facit in recipiendo. s. vt liberentur ei soluẽtes, non autem in dando. s. quia non acquiritur his quibus dat. arg. ff. si certum peta. eius qui. sed potius videtur, quod siue bonæ fidei possessori prælato, nõ autem confirmato, siue malæ fidei quis soluerit non liberatur, etiam si annuas pensiones soluat, quia nemo liberatur soluendo alij etiam bonæ fidei possessori pẽsionem, nisi forte esset prædo, qui res alterius alicui locasset, quia tunc forte liberatur colonus soluendo etiam prædoni. ff. de condi. inde. si vrbana.

4 †Nam vbi aliquis est intrusus, in aliqua ecclesia sine authoritate superioris qualis est omnis non confirmatus, puta quia sua authoritate occupauit, vel aliorum potentum, quicquid facit non tenet, siue alienando, siue præbendas conferendo, siue agẽdo, siue iudicando, nec liberantur ei soluentes. 16. q. 7. si quis de. sicut etiam non tenerẽt hæc si à quocunque extraneo fierent, non enim debet esse melioris conditionis, quia vitiosus est. argum. contra. infrà, de iure patro. consultationibus. Sed potest responderi sic, quia bona fide possidebat, & non tanquam prælatus, sed quasi patronus, qui confirmatione non eget, & ideò commodo possessionis tam in præsentando, quàm aliis gaudere debebat, hîc autem malæ fidei, & quasi prælatus, qui confirmatione eget quam non habebat, & ideò non valent, quæ agit, nec potest bonam fidem allegare, nisi confirmationem, vel institutionem habuerit superioris prælati. 16. q. 7. sicut. sup. eo. qualiter. & similiter respondeo ad id, quòd dicitur, quod possessori hæreditatis potest fieri solutio & conueniri. C. de peti. hære. l. pen. §. quia. ☞ †nam creditoribus hæreditariis, pensionariis, & aliis, satis videtur licitum ignorare hæredem mala fide possidere, cùm debeant eum credere bonæ fidei, nisi probetur contrarium. infrà, de præsum. dudum. hæres autem sine alicuius authoritate, quando vult, & sola volũtate adit hæreditatem, sed in prælato vbi certa forma est possidendi, scilicet per confirmationem superioris, nemini ignorare licet. ☞ † Vel dic, quòd nulla lege dicitur, quod possessori hæreditatis, vel alij, siue sit bonæ fidei, siue malæ fidei possessori facta solutio liberet debitorem, sed l. præalle. ponit quid iuris si sic agit, si autem non sit intrusus sua authoritate, sed confirmatur per superiorem cùm ex confirmatione potestatem recipiat administrandi. suprà, eodem, transmissam. siue canonica sit electio, siue non, etiam si sit simoniacus in ordine, & in ipso beneficio tenebit, quicquid cum eo fit, & ratione officij ratum est. 19. di. secundum. & est verum hoc quandiu toleratur. 8. q. vlti. nõnne. & aliis concor. vel nisi sententia vel inhibitio data esset cõtra eum. infrà, de dolo. veritatis. vel nisi aliàs esset notorium eum suspensum. infrà, de re iud. ad probandum. 32. dis. præter. optime habetur. infrà, de excess. præla. ta nta. Nec repellitur talis ab agendo huiusmodi exceptione, quòd non sit Episcopus, sed fur, quia non intrauit per ostium canonicæ electionis, cùm ipse & omnia gesta eius tolerentur authoritate, & intentione confirmationis. ar. op. ff. quòd cum fal. tut. l. 1. §. penul. ff. de minorib. §. permittitur. ff. qui. mo. vsu. amit. l. 1. §. 1. ff. de vsur. in prin. ff. quæ in frau. cre. l. 1. ff. de aqua plu. arcen. quòd princ. arg. contra. C. de eo qui pro tut. l. vlt. vbi expressè habes, quòd admittitur exceptio contra tutorem agentem, qui non fuit legitimè nominatus, sed ibi non tenebantur facta eius à magistratu, cùm eum non dedisset.

5 †Item obiicitur, si est simoniacus, ergò est suspensus ab officio, & administratione ipso iure: vt not. infrà, de simo. per tuas. ergò non valent, quæ cum eo fiunt, vel saltem excipi potest. Respon. licet sit suspẽsus à iure, tamen facta eius defenduntur authoritate confirmationis, nisi esset notorius simoniacus, quia tũc licet subditis ab eo recedere. 32. dis. §. verùm. alia etiam de hac materia notantur infrà, de offi. dele. cùm super. excommunicato autem propter periculum excommunicationis poterat obstare agenti, siue sit confirmatus, siue non, sed facta ab excommunicato tolerato non retractantur. j. de dona. inter dilectos.

6 †Sed contra prædicta. inf. de testi. super eo. vbi dicitur, quod contra ferentem testimonium excipitur de crimine. Respon. quod illud, scilicet, reddere testimoniũ licet sit publicum officium. ff. de test. l. 1. ff. quemadmo. test. ape. si quis. tamen testis illud non reddit ratione publici officij quod habet, vel cùm redderet testimonium, non contineatur sub cõfirmatione in illo, non tuetur eum prætor, quin contra eum excipiatur, & idem dico in accusatore. 3. q. 5. accusationes. 2. q. 7. quærendum. Item dicunt quidam, quòd de quocunque capitali crimine damnatus fuerit, decætero sibi obediendum non est vt prælato, nec valet quòd facit. arg. op. ff. de his qui no. infa. l. quòd ait. §. miles. ff. de testi. leges. tuitio autem prætoris valet his, qui contrahunt cum tali prælato & ecclesiis, sed non ualet malo prælato.

SVMMARIVM.

1 *Necessariæ impensæ dicuntur illæ sine quibus electionis negotium non valet expediri.*

2 *Quid agendum vbi maior pars quæ elegit indignum velit expensas habere & minor similiter quæ elegit dignum.*

3 *Quæ requirantur ad hoc vt capitulum possit expensas petere.*

4 *Electorum capitulum licet de pluribus ecclesiis constituatur: debet tamen solum capitulum ecclesiæ cathedralis electionem prosequi.*

CAP. XLV.

1 VT præteritæ. necessariæ. † necessariẹ impensæ sunt sine quibus non valet electionis negotium expediri, vt est mittere pro consensu electi, & pro confirmatione, & pro aduocatis, si causam tamẽ habeat: & generaliter, ex quo ius dat ei officium prosequendi electionem omnes expensas, quas sine dolo malo facit recuperabit. ff. de bo. au. iud. possid. prętor. §. 1. & 2. dummodò probabilem modum nõ excedat. ff. de damn. infect. l. inter quos. §. vltimo. & l. sequen. præterea non faciet delicatas. ff. de pig. act. si seruos.

☞ †Et ex his apparet, quod & si succubuerit in causa, cuius electionem prosequitur capitulum, tamen repetet expensas, quas sine dolo malo fecit, & implorabit officium iudicis pro his expensis, vel cõdi. huius decre. Si autem alius præter capitulum, siue sit maior pars, siue minor, negotium elctionis prosequitur, habebit actionem. neg. gest. non dico, si sine dolo malo agat, vt dixi in capitulo. Sed si vtiliter ad minus quò ad principium agat. ff. de neg. gest. sed an vltro. in fi. & l. Pomponius. nec sufficit quod bona fide egerit, vel quod maior sit numerus, & ideò præsumitur pro eo, quia nec sic habebit expensas, nisi vtiliter egerit, vel ad min' incœperit vtiliter agere, nec enim propter hoc vtiliter agit, licet hoc credant, vel etiã ☞ ab aliis pręsumatur. † Vtiliter autem dicitur agere, qui malè electo, vel electioni contra formam attentatæ contradicit, non autem sic credimus, si nõ prosequitur contemptum, vtilius enim agetur ecclesiæ negotium, si aliàs canonicæ electioni consentiret. ar.

contra.ff.de reli.l.1.& l.at si quis. §. Labeo. vacante autem Episcopatu,nihil accipient, sed postea accipient has expensas:vt dictum est, & si ante acceperint,patiuntur hanc pœnam,arg.ff.ꝙ met. cau. extat.quidam tamen dicunt,& melius, ꝙ interim poterunt accipere expensas.ar.hîc.& ĩ.de hæret. ad abolendam.& not.ĩ.de ma. & obe. hisque. quicquid autem sit, capitulum faciet expensas, & pòst repetet,vt hîc.

a Sed q̃d. circa hæc dicta Inn. vide Card. in suo cõs. §. incipit, in elucidatione.

2 †Sed quid a si maior pars, quæ elegit indignum velit habere expensas,& minor eodem modo, quæ dignum elegit?Respon.cùm apparet post diffinitionem maiorẽ partẽ vtiliter gessisse,habebit act. neg. ge.si autem capitulum eodem modo repetet expẽsas cõditione ex hac dec. quamuis malum elegerit ignoranter,quia sufficit,quod dolus malus abfuerit, secùs autem si elegisset scienter indignum.arg.præalle.l.ff.de bo.aut.iu.pos. prætor.§.2. imò plus dicimus,ꝙ capitulum,id est,maior pars scienter eligens indignum restituere tenetur ecclesiæ,cùm ei licitum non sit male alienare,vel dispensare res ecclesiæ.

3 †Item no.ꝙ ad hoc,vt capitulum possit petere expensas,non sufficit,ꝙ maior pars, vel etiã tres partes,quæ elegerunt vnum,illam electionẽ prosequantur,sed est necesse, ꝙ iterum conueniant, & vocentur omnes canonici præsentes,tam isti multi, qui vnum elegerunt,quàm pauci qui alium elegerunt, & tũc diffiniet capitulum,quam electionem velit prosequi,& illi,qui à capitulo destinabuntur pro illa electione prosequenda expensas habebunt, & si minori parti placet, ꝙ capitulum etiam iure suæ electionis portaret, per superiorem diffiniendã credimus,ꝙ tenetur facere & sucumbat in electione,quã prosequitur,quia superfluas expensas fecit, nã aliàs nisi conueniant,& diffiniant seu ordinent,non dicẽtur expensæ per capitulum factæ, & sic non possunt petere expensas huius decre.beneficio, etiamsi sint tres partes quæ vnam electionem prosequantur, nã dicitur hîc, quas capitulum &c. nisi vtiliter prosequantur,tunc petentur act.neg.ges.vt s̃.diximus.

4 †*Capitulum*.nota,ꝙ licet capitulum electorum cõstituatur de pluribus ecclesiis, solùm tamen capitulum ecclesiæ cathedralis prosequi debet electionẽ, sicut colligitur ex decre.quam habuistis s̃.eo.rescriptum. vbi habes, ꝙ multi præpositi conueniebant ad elec.& ex hac decr. vbi istud ius soli capitulo cathedrali reseruatur.*negotio*.vel mittendo pro confirmatione,vel ad electum vt consentiat.*occupent*.†vacante enim episcopatu omnes res ecclesiæ inuentario facto,vel apud canonicos, vel apud œconomos custodientur.12.q.2.si qua. & c.non liceat.16. q.7. in noua.de hoc no. ĩ. vt eccle. benef. vt nostrũ.de offi. ordi.cùm vos.

CAP. XLVI.

Cvm post.petitam quandiu. id est, intantum, quòd diuertant ad alios actus,vel,id est, post obtentum consensum electi, & ideò cassatur, aliàs ex causa liceret differre.ar.ĩ.eo.publicato.ar.contra.ff. de vsuf.sciendũ.ff.de admi.tu.tutor qui.§.1.†*Requisitum*.per capitulũ & malè,quia aut dissentit, & ita nõ potest eligi tanquàm dissentiens,aut consentit,&sic notabitur de ambitione,ꝙ esse non debet.1. q.6. sicut.C.de episco.si quenquam. secùs si per aliquẽ de canonicis,hoc non placet.quia non est nulla electio licet protrahatur.ĩ.eo.publicato, vel etiam si ante requiratur eius voluntas, quia benè potest respondere illud, per quod cognoscitur eius voluntas.s. ꝙ consentiat,nec est malum,vt ecclesiæ laboribus parcat & infamiæ,hoc autem ideò cassatur, quia antequàm esset electio in capitulo publicata cõsentit electioni,ac si facta esset,& sic nõ fuit seruata forma.

CAP. XLVII.

Constitvtis.exprimere. & benè ex quo enim petebant se debere interesse electioni, debuerunt dicere causam petitionis.de excep.rei iudi.& an eadem.§.actiones.Sed fortè dices in possessione erãt eligendi, & petebãt cassari electionem factam eis non vocatis,vnde nõ debebat cogi, dicere titulum suæ possessionis.C.de pet.hære. cogi Sed respon.regulam illam fallere propter præsumptionẽ contrariam.C.de prob. siue. conuentus enim interest electioni de iure.16.q.6.c.vlt.& præsumebatur cõtra abbates istos, cùm nihil debeant iuris in prioribus monasteriis retinere.ĩ.de reli. do. ne nimia. *deberent*. petebant autem isti abbates ratione personarum suarum,non ratione monasteriorum suorum se debere interesse electioni abbatis Fiscanens.*indultum*.ꝙ non potuerunt infrà,de relig.do.ne nimia.aliàs autem,si essent canonici seculares, possent hoc aliis concedere.ar.s̃.eod.scriptum.infrà,eod.Cumana.63.di. adeuntibus. Sed potest dicere potestatem concedendi esse datam ecclesiis, non personis, sed & personis videtur specialiter concedi. sup.eodem. cùm Vintoniens.33.distinct.in nomine. laicis autem concedi non potest,infrà,de insti.c. 2. 16. quæst. 7.in noua.nec clericis alterius professionis. s̃.eo. officij. Sed hoc vltimum non credimus.arg. 22. dist. in nomine.63.dis.c.pen.

CAP. XLVIII.

Ecclesia vestra.Maiorem.arg.cõtra.ff. de ver. sig.maiorum. sed istud propter constitutionem, quæ dicit, quòd maior pars consentire debet. s̃. eo.quia propter. *ad electionem*. solennem de qua habuistis suprà,eod. quia.*consentientium*.quia nec etiam formam seruauerit, quia non elegerit, & quia non habebat maiorem & saniorem partem capituli: vt suprà dictum est.vel alia causa quam hîc scriptã non habemus.

CAP. XLIX.

Cvm in magistrum. Tales abbates in ecclesiis regularibus & monasteriis fuere. suprà, eodem. officij.

SVMMARIVM.

1 *Valet electio timore facta nisi prius protestarentur electores se eam timore ducti facere,& quid si nõ protestantur, vide in num.2.*

3 *Ex non contradictione non videtur quis approbare protestationem:nisi expressè consentiat.*

4 *Protestationis modum & formam habes hîc.*

5 *An plura mandata præsentanti obediendum sit.*

6 *Electionis commodum & omnis alius fructus est veri domini etiam non possidentis.*

CAP. L.

1 *Cvmana.protestatione*.†Hæc protestatio quãdoque prodest, nam canonicis vel quibuscunq; alijs nocet,si non protestantur,quòd timore faciunt,cùm sit ibi violentia etiam non magna,vel occulta fortè,quia laici se ingerunt electioni violenter, & hi ad quos pertinet eligere, non audent eos repellere, quia si non protestarentur, consentire viderentur,

videntur,& nō tenet electio.infrà,eo.massana.infrà, quòd met.cau.c.1.sed si esset magna,quæ caderet in constantem virum,etiam post,non præmissa protestatione proponere possunt.

† Rationem huius distinctionis non videmus, qa ibi nisi fuerit magna violentia,scilicet, quæ caderet in constantem virum,nec cum protestatione excusat canonicos.infrà,de spon.cùm locum.sed si fuerit magna violentia,protestatio benè ostendit animi
2 dissensum.† Si verò non protestarētur canonici hoc, scilicet,quòd nōn fiat eis præiudicium licet violenti,& tales,qui non habent ius in electione, vel qui sunt excommunicati intersunt electioni, vbi aliqui ratione possesionis interesse debent electioni non ratione proprietatis,vel quia interesse non debent, quia sunt excommunicati & suspensi occulti,immiscent se electioni, non præiudicat his non protestantibus, quia etiamsi protestantur,non prodesset eis, quia quandiu tolerantur sine denũciatione, vel sunt in possesione, non possunt nec debent expelli. 8. q.vlti.nónne.infrà,de cau. pos. cùm ecclesia. Si autem dubium est, an sint in possesione nécne, vel an sint publicè suspensi,vel excommunicati,vel si sit certum,vel si timetur scandalum, vel si quacunque iusta causa subest, propter quam periculosum esset eos expellere, ab electione, bona erit protestatio hec, scilicet, si sunt in possesione, vel si non sunt excommunicati,vel suspensi, valeant voces eorum. Sed protestatio quæ ponitur hîc in decre. periculosa fuit capellanis, & clericis cùm si sine protestatione interfuissent electioni, & elegissent aliquem canonicè, licet non de iure, neque de consuetudine præscripta interesse deberent, tamen ad hoc, quòd electio teneret, sufficeret quòd essent in possesione.infrà,de iure pat.consul.Nec est contra. infrà,de cau.pos.cum ecclesia. quia ibi illi, qui erant in possesione neminem elegerunt,nec dicetur ibi eorum electio cassata, sed canonicorum sibi aduersantium quòd potius pro nobis.† Et secūdum hoc hîc
3 habes arg.quòd si aliquis protestatur aliquid contra alium, & ille non contradicat,videtur approbare protestationem,quod non credimus,nisi expressè protestationi consentiat,nam protestanti præiudicat,si protestando aliquid contra se dicat.ar. ff.de interrog.ac.dæ ætate.§.1.aliàs nō.de hoc.sup.de cōsti.cum M.hîc autem concordes fuerunt de protestatione,& ideò vterque præiudicat.Item non videtur, quòd talis protestatio sibi debeat prodesse, cùm factum contradicat protestationi.infrà, de app.solicitudinem.sup.de consti.cùm M. sed hæc iusta causa fuit protestandi,& ideò valet.scilicet dubietas iuris illius,quòd se habere dicebant capellani.infrà,quòd met.cau.perlatum.

4 † Sed ecce [a] aliquis fatuus aduocatus facit protestationem suam istò modo, Protestor quòd non intendo consentire in iurisdictionem vestram, tanquàm indelegatam,vel subdelegatam,vel ordinariã, & saluis his protestationibus à quibus propter aliqua,quæ dicam,vel dico recedere non intendo,peto mihi fieri copiam iurisdictionis, & libellum &c. non dicimus quòd iudex sapiens debet dicere,& ego vos,vel te statim authoritate,qua fungor contumacem reputo.11.q.3.certum.& ar.infrà,de iudi.c. 1. & tex.est.ĳ,de verb.sig.ex parte.ad intelligentiam. ver.quòd si citatus noluit stare iuri&c. vnde potest excomunicari cùm maior sit iusta contumacia,quã aliqua aliarũ,sed benè dicit,non intendo consentire,nisi quantùm de iure fuerit & necesse est.

† *Protestatione.* si simul concurrunt ad interessendum electioni duo,quorum vnus dicit,quòd est in possesione bona fide vacantis præbendæ, & alius, qui dicit quod non est in possesione, sed ius habet eius præbendæ,& prudenter faciet capitulum, si vtrunqne admittat cum protestatione,quòd vox eius præstet suffragium,si præstare debet, & non aliter, sed postea,quando coram iudice petetur confirmatio,si constiterit modò,scilicet tempore petitæ confirmationis sic fuisse tempore,quo electio fiebat, licet tunc non constabat,& licet modò quando petitur confirmatio,aliter esset si vox posidentis bona fide præstabit suffragium, & non vox veri domini, quia istud commodum pertinet ad possessorem bonæ fidei.suprà,eod.quærelam.infrà,de iure patro.cōsul.& non ad dominum.infrà,de causa pos.cum ecclesia.† quia electio facta à vero domino cassatur, quando nulla facta erat à possessore bonæ fidei,si autem tempore electionis constitisset sic esse,sicut dicebat, tunc posesorem bonæ fidei admittere debet,si autem constaret capitulo,quòd alter eset posessor malæfidei,non debet eum vocare ad electionem,sed si venit non vocatus, non est eiiciendus. infrà, de resti.spo.in literis.imò plus eset,quia si admittatur,tamen vox eius non præstat suffragium, quia nullum commodum pertinet ad malæ fidei posesorem.C.de condi.ex.l.mala.

5 † Nec comparo istos illis,qui plura mãdata præsentant,quorum nulli obediendum est.sup.de rescri. cùm contingat.nec comparamus eos agētibus duobus vti posidetis,vbi ambobus æqualiter probantibus,iudex supersedet sententiæ. Et est huius dicti ratio,quia in neutro prædictorum poset vnum admittere,& alium repellere,vel etiam ambos repellere, quin alicui fieret præiudicium:sed in casu nostro ꝓpter protestationem potest ita prouideri,quòd nemini fiet præiudicium.nec comparo eos depositario & domino simul concurrentibus ad depositum repetendum,quia loquitur,quando constat,quis est dominus,quia facienda est ei restitutio,sed hîc dicimus,quando non constat.

6 † Nec ob.si opponatur,quomodo potest vox illius,qui non est in posesione,præstare suffragium? Respondeo,quod commodum electionis & omnis alius fructus est domini etiam si non posidet,si nullus alius est in posesione,vel si sit quis in posesione,sed malafi.vt no.infrà,de iurepa.consul. iste enim vtitur hoc modo,non vt posidens,sed vt dominus, hæc autem vera videntur in illis posesoribus malæ fidei,quorum facta non tuetur confirmatio. Vel aliter,vt not.infrà,de iure pat.consul. *maiorem partem:* non computatis capel,& clericis de quibus non fuit probatum,quòd debeant interese.item cùm inter canonicos & abbates,de quibus constabat,quòd interese debebant esent.21.& tantum 10.consenserũt in Archi.& 9.in archiepiscopum,neuter habebat maiorem partem,de 21.canonicis.vox autem ipsius Archi.sibi suffragium non præstabat,imò oberat, quia alium non elegerat,se enim eligere non poterat,sed & si sua vox non prodeset,nec obeset,tamen consentientes in archipres.qui in arch. non consenserāt similiter erant 10.*probatum fuerat.*† dicta enim testiũ interpretanda sunt,secundum quòd nulli, vel minus sunt captiosa.infrà,de test. cùm tu fili. ff. de iureiurand.quamuis.*elegisse.*aliud est dare scrutationes, & aliud eligere.*de iure competere.* quòd oporteat propter protestationem,aliàs non. *priuantes.* suprà, eodem.quia propter.

CAP. LI.

SACROSANCTA.*nominandos.*hîc vult dicere quod abbas debet nominare duos meliores priores totius ordinis,& de illis duob⁹ debet eligere

[a] Sed ecce. Aduerte,quia vt dicit Fel. in c. cùm M. Ferra. col.21.ver si. quinta cōclusio. suprà, de const. ista est additio. hanc tamē practicam vt dicit Fein.ibi sequitur Imol.in d. c. cùm M. Ferra.col. 12.& vide ibi ꝑ Fel.

gere vnum † dictus comes, & potest dici, quòd cùm in fauorem militis esset hoc inductum, si aliàs esset de iure, ad arbitrium militis deberet illos duos nominare abbas. C. de legi. quòd fauore. si tamen miles nominaret minus bonum, cùm etiam in fauoré ecclesiæ sit factum hoc pactum, abbas non nominabit eos, sed bonos, & ipsi prioratui conuenientes. Alij dicunt, quòd ad arbitrium boni viri recurrendũ est. ff. pro so. si quis so. *collegiata*. idem est in non. collegiata. si sic intelligas vt electione acquiratur ius spirituale, non obstante contra infrà, de iure pa. nobis. sed solutio est. sup. eod. quòd sicut.

SVMMARIVM.

1 *Compromissum electionis requirit capituli consensum, idque ante compromissum, vt in num. 2.*

3 *Reprehensibile est compromissum factum absque consilio consiliariorum.*

4 *In scrutinio singulorum consilium est requirendum.*

5 *Tempus non competens quod dicatur.*

CAP. LII.

CVM In *veteri. cum consilio.* per hæc verba voluit Papa potius, quòd in tractatu electionis essent, & suum consilium præberent, quàm consensum qui de iuris necessitate expectandus non videtur, & quia non requisierunt, vt debuerunt, non tenuit electio tanquam postposita forma mandati: vt infrà, de ar. cum olim. ff. de admi. tut. cùm plures.

1 † *Eligentis.* per scrutinium, vel compromissum, vt hîc colligitur, nam hîc non redarguitur compromissum, sed quòd non fuit consilium requisitum. sed quæres, quando debuit requiri eorum consilium, & à quibus. s. à capitulo, an à compromissariis. & videtur, quòd à capitulo, cum ipsi scribatur, quòd eorum consilium requirat.

2 † Item videtur, quòd ante compromissum esset eorum consilium requirendum, cum etiam in compromissariis eligendis posset esse periculum, sicut ex tenore decr. huius colligitur. † Item videtur, quod sufficiat si compromissarij eorum consilium requirant. ar. ff. de admi. tut. ita. §. gessisse. nec est necesse, super compromisso requiri consilium eorum, & sufficit quandocunque requirere, dummodo nõ nimis tardet vt hîc. Alij dicunt, quod super omnibus accessoriis electionis requirendum est consilium eorum, ex quo in principali requirendum est, arg. infrà, de offic. dele. præterea. ff. iud. sol. iam tamen. §. in hac. ar. infrà, de ar. cum olim. nec possunt eligere per compromissum, vel etiam scrutinium secretum in hoc casu, sed publicè consiliariis præsentibus dicent vota sua, nam cùm hîc sint speciales delegati, non est necesse seruari formam, sicut si esset ibi Papa. ar. C. de testa. omnium.

3 † Nec obstat, quòd dicitur hîc non reprehendi cõpromissum, cùm dicamus reprehendi, nisi factum sit de consilio consiliariorum, vnum enim quòd sequitur in tractatu electionis innuit consilium requiri, & antè & post quando tractabitur, aliàs enim dicitur clandestina electio. arg. *69*. dis. si quis Papa. prius dictũ magis placet, nec videtur necesse eos admittere ad tractatum, cùm sufficiat competenti tempore consilium requirere, & expectare etiam post tractatum compromissariorum, secùs si diceret tractetis, & eligatis cum consilio talium, & ita loquitur de cr. infrà, de ar. cùm olim.

Idem fortè posset dici, si mandaret, celebretis electionem, vel eligatis cum consilio talium, quia tunc non solùm de persona, sed & de forma, & omnibus aliis consilium requiret. arg. ff. de admi. tu. cum plures. sed quia hæc decr. videtur contrarium innuere, contrarium tene.

4 † Si autem per scrutinium, tunc requirendum est consilium in communi antequàm ad scrutiniũ procedant. Nec obest si dicas quòd postea alium eligeret, quia in nullo casu tenetur eorum consilio stare, sed si post scrutinium eos in collatione requirant laudo, sed si ante nollet requirere, tunc tantùm non crederem sufficere, cùm tunc videretur eorum consiliũ delusorium, cùm hi qui in scrutinio maiorem parté habent, debeant eligi. infrà, eodem publica. sup. eod. quia propter. sed si mandaretur, quòd cum eorum consilio assensu obtento eligerent, tunc satis videtur quòd non astringantur ad formã constitutionis. Alij tamen dicunt, quòd postquam consilium eorum obtinuerunt de certa persona, tunc illum elegerunt per vnam de formis. *Causa deleg.* hanc metam non redarguimus. *sociorum.* sed & si ipsius abbatis sancti Begni. consilium requirere debuerunt, secundum formam literarum domini Papæ, consilium autem si requirerent, nulla esset postea electio. suprà, eodem, cùm post. Alij tamen dicunt, non esse requirendum consilium abbatis sancti Begni. quem eligere intendebant. *proponente.* & benè. † *Vno.* pro se & pro aliis, vel pro se tantùm, nam & si alij vellent consentire, quòd eorum consilium in tractatu non requireretur tamen tertius non tenetur stare eorum voluntati, cùm quilibet teneatur implere mandatum Papæ, etiamsi alij nolunt. vt no. sup. de rescri. eam te. *festinanter.* & benè. ff. de admi. tu. tutor qui re. ff. de vsu. sciendum. *Requisitum.* competenti tempore, & responsum expectatur. vt infrà, sequitur. *in tractatu.* inst. de auth. tut. §. tutor. 12. q. 2. sine exceptione.

5 *Non competenti.* non competens tempus appellat omne, quòd est ita breue, quòd cum deliberatione consilium dare non possunt, vel non competens esse dicit omne, quod est extra tractatum, vel quod est dum durat potestas prouidendi, sed requiritur tali tempore, quòd delusorium videtur, scilicet, postquam concordarunt, & de certa persona eligenda statuerunt.

CAP. LIII.

CONSECRATO. *Qui.* scilicet, cantor. *in eum.* scilicet, cantorem. *alium.* scilicet decanum. *postmodum.* antequam diuerterent ad alios actus procedentes tamen ex eodem scrutinio, & durante eodem contextu electionis, aliàs non deberet fieri secunda, prima non cassata, vt sup. eo. cõsiderauimus. & no. de hoc. sup. eo. c. dudum. vel dic, vbi prima nulla est ipso iure, si fiat secũda ex interuallo, tenet. *Præficias.* dicunt quidam hoc cõtingere, quia plures scié ter elegerunt indignum. sup. eo. innotuit. sed nos dicimus idem, dummodò in eodem contextu fiat vtraque electio, etiam si ignoranter elegerunt indignum arg. s. eo. scriptum. ipso enim facto apparet minoré partem, saniorem, vnde eius electio præfertur. sup. eo. dudũ. arg. j. ecclesia vestra. nisi fortè numerus in duplo excederet, tunc enim non confirmaretur electio minoris partis, nisi probaretur eos scienter elegisse indignum, vt sup. eod. scriptum. & not. de hoc sup. eod. dudum.

SVMMARIVM.

1 *Electoribus se opponentes possunt excipere vel agere etiam nullo pro electo agente.*

2 *Excipiens debet contestationem vel exceptionem suam dare in scriptis.*

3 *An valet pœnitẽtia recepta ab eo qui habebatur pro prælato cùm*

cùm non esset.

4 *Soli sedi Apostolicæ est reseruatum dispensare: episcopus autem commendare potest.*

5 *Tenet collatio facta ab eo ad quem pertinet: etiamsi ex iusta causa appellaretur.*

6 *Quæ processum minimè spectant: post appellationem cassari non debent.*

7 *Possessionis oblatio pertinet ad iudicem: estque de processu iudicij.*

8 *Electum vocari est necesse, si contra electores ageretur quòd indignum elegerint.*

9 *Electo non vocato potest procedi vbi agitur de cassatione electionis porpter peccatum processus.*

10 *Litis contestatio dicitur esse necessaria super exceptione facta contra electum.*

11 *In petitione confirmationis vbi tantùm superioris officium imploratur non est necessaria contestatio.*

12 *Tempus electionis spectandum est.*

13 *An dispensatio sit semper necessaria vbi excipitur vel accusatur contra aliquem.*

14 *Electio non semper cassabitur, etiamsi in modum exceptionis probatum fuit crimen de quo egit vel egisse præsumitur pœnitentiam.*

15 *Indulgentia sicut rescriptum ob veritatis suppressionem & falsitatis expressionem redditur inualida.*

16 *Qno casu valeat dispensatio facta de mandato Papæ.*

17 *Rescripta ad beneficia debent facere mentionem de omnibus tam maioribus quàm minoribus.*

18 *Dispensationes restringi debent, & vltimæ voluntates ampliari.*

19 *Dictio præter, de sui natura est exclusiua.*

CAP. LIIII.

D*VDVM Ecclesia Rothomagen. Procuratore.* no. electores petere confirmationem. sic sup. eodem, cùm inter dilec. &c. cùm dilecti. sed & ipse ele-

1 ctus potest petere. suprà, eo. cùm inter R. *Electionem.* not. illos qui se opponunt electoribus, posse excipere, vel agere etiam nullo agente pro electo, siue postulando confirmationem, siue consecrationem, hîc enim nullus agebat, vel aliquid pro electo petebat, sed cõtradictores tãtùm se opposuerunt, quod ex eo apparet, quia nõ dicitur hîc, q aliquid opponerent contra petitionem confirmationis, sed opponebant contra electionem quæ iam facta erat, & quia respõsio electi sequitur oppositionem contradictorum, & hoc melius apparet infra, in ea. decre. quia ibi dederunt libellum. ad idem facit. §. eo. cùm dilecti. inf. de ap. constitutis. 63. di. nullus inuitis. & potest esse ratio, q uare hoc fit. s. periculum vacationis ecclesiarum. arg. infrà, de app. oblatę. est enim contra generalem rationem, vel intentionem. ff. de exce. l. 1. C. de non nu. pe. si quasi. de hoc no. sup. eod. cum dilecti.

☞ † Item potest dici, quòd hîc non excipiebant, sed agebãt, nam ex eadem decre. habes, quòd libellum dederunt contra electum eundem, in quo ex certis causis electionem cassari petierunt, & est quasi popularis hæc actio, quæ tuetur ius populi. & ecclesiæ Dei. ff. de ac. populari. l. 1. nec tamen verè popularis dici potest, cùm in ea prcurator constituatur. infrà, de ac. super his. & prætextu criminis, vel infamiæ nõ repellitur. vt no. in preall. decre. super his. quòd non fieret, si popularis esset. ff. de popu. act. popu. & potest dici anomala, secundum hunc modum agendi à canonibus introductum. qui autem ad hoc admittãtur, no. inf. de acc. super. & vt nobis videtur æque bonum est hoc modo vltimo petere, vel agere quã primo modo excipere, cùm nihil per exceptionem consequi possit, quòd non consequatur per hanc actionem, & nulla exceptione potest repelli ab agẽdo, qua non repellatur ab excipiendo, nec aliquo onere grauatur agens, quo non grauetur excipiens sup. eo. cum dilecti. infrà, de exce. denique. infrà, de accus. c. super his. hæc enim exceptio quasi vim actionis obtinet. sup. de post. c. 1.

2 † Aliqui tamen dicunt, non esse admittendum excipiẽtẽ, nisi ex parte electi petatur aliquid, & semper qui excipit, contestationem vel exceptionem suam debet dare in scriptis. arg. in Auth. de temp. nov so. §. cum testatione. col. 8. Item potest contra eum agi in modum denunciationis. vt not. infrà. de desp. impu. ad dissoluendum. hęc sunt vera, quãdo electores petunt confirmationem, non tamen sunt vera quando petunt ordinationem vel consecrationem electi, nam tunc nulla exceptio, vel actio, vel denunciatio admmittenda est contra petitionem eligentium, nisi vocetur electus cùm per confirmationem iam sit matrimonium confirmatum, & iam non ab obtinendo reppelleret, sed à non obtento. Et ideò est necessaria inscriptio ad pœnam, j. de acc. super his. infrà, de transla. Episcopi, c. licet B. *dimisso.* non est vis, siue ante electionem Archi. dimisit siue post. *an eodem consilio.* infrà, de præben. de multa. *cupiditatis.* infrà, de præb. cùm iamdudum. *furtum.* ff. de fur. l. prima. §. vlti.

3 † *Deceptæ.* potest dici animas non deceptas, cùm ab omnibus habeatur prelatus, & valet pœnitentia ab eo recepta, veniam enim meruit, quia ignorans deliquit. 8. distin. consuetudo. sed si sciat antequam moriatue, credimus quòd de nouo debet ire ad verum sacerdotem, & ab eo absolui. infrà, de pœni. omnis. in prin. & idem dicimus in pœnitentia, quòd in ordine diximus. infrà, de simo. per tuas. vel potest dici, quòd verè absoluitur quãdiu toleratur à superiore. 8. q. 4. nónne.

4 † *Per concessionẽ*, soli enim sedi Apostolicæ hoc est reseruatum, scilicet dispensare. j. de præb. de multa. commendare autem potest episcopus. 21. q. 1. qui plures. infrà, de accu. si constituerint. vbi no. nam tunc non habet ius in ecclesia ille cui commẽdatur, nec in fructibus, nisi ad colligendum, gubernãdum, & erogandum pro vtilitate ecclesiæ, & ad custodiẽdum clericos: etiam dicitur visitator. ar 61. obitum. & in c. Cathinens. & c. vlti. 12. q. 1. quoniam Velina. 70. di. c. 2. 7. q. 1. quia. &c. constitutum. &c. remoto. & potest reuocare hanc commendationem, quando vult. ff. depos. Lucius. *excusationem.* s. de archiep. concessione. alias autẽ excusationes. s. de dispensatione Papæ, & quòd Archi. Ambianens. nõ habebat curam animarum, non excusauit hîc. *uullatenus.* quòd hæc excusatio non erat de iure, ideò tanquam de notorio iuris statim fert sententiam. de hoc no. sup. de consue. cùm inter. *retinet.* tanquàm titularas. † *Dispensatum*; quidam dicunt, quòd ex quo coram iudice aliquo ordinario vel del. admittitur, vel excepio, vel probatio alicuius qui dicit se tenere canonicè duas curas, vel etiam si admittatur contra eum exceptio, quæ iniustè tenet, extunc non licet illi ad quẽ pertinet collatio alij conferre, & si conferat, nõ valet. arg. infrà, de arbi. c. ex parte. Alij dicunt, quòd lis mota vel receptio probationum non impedit, quin ille ad quem pertinet collatio primæ ecclesiæ possit eam conferre, cùm motio litis nõ auferat sibi ius suum.

Et hoc dicunt esse verum, etiamsi ille ad quem pertinet collatio primæ ecclesiæ sit ille, qui mouet litem quòd iniustè detinet duas curas. Sed hi dicũt quòd si ab alterutra partium appelletur ad Papam, quòd extunc non potest eam conferre, quia iam videtur causa huius ecclesię ad sedem apost relata. ar. sup. de post. bonæ me. circa fi. infrà, de offi. leg.

licet.& no.inf.de præb.inter cæteras.

5 †Alij dicunt, q etiamsi appellaretur siue ab ipso ad quem pertinet collatio, siue ab alio, & est iusta causa, puta quòd partibus non assignabat locum tutum, quòd semper tenet collatio ab eo facta, ad quem pertinet, nec obstat decr.de ar.ex parte.vt ibi dicemus.nec ob. q ibi dicitur de appellatione, quia per appellationem causa defertur ad Papam, & nõ potestas conferendi ei defertur, vel alij aufertur.

6 Item non valet, si dicit quòd cassandum est, quicquid fit post appellationem quia illud intelligitur de his, quæ pertinent ad iudicium, vel ad causæ processum, vnde benè dicimus, q si post talẽ appellationem recepisset testes, vel sententiam protulisset, vel interlocutoria, vel diffinitiuam, q illa benè cassarentur: sed collatio ecclesiæ non, quia non pertinet ad processum causę, quia non confert ecclesiã, quasi litigans, sed quasi alius, quia sæpè cõtingit, q alius quàm ille, ad quem pertinet collatio, obiicit q habet iniustè plures curas.

7 †Item benè concedimus, q pẽdente causa, & maximè appellationis, non auferetur sibi possessio, quia illud. s. auferre possessionem pertinet ad iudicem, & est de processu iudicij, sed conferre ius præbendæ habet quis ratione iuris sui tantùm, & iudex nemini debet tollere ius suum, etiam pendente lite. ỹ.vt.lit.pend.à memoria.3.q.2.quia ea.

8 †*Partibus*.si agatur contra electores, quia sunt priuati potestate eligendi, quia indignũ elegerunt, non est necesse vocari electum, si autem electores petant confirmationẽ electi quod possunt, vt hîc.& ỹ.de causa pos.cum ecclesia.si obiiciatur, q propter crimẽ electi non sit confirmanda electio, non est procedendum, cùm ex hoc maximum præiudicium possit generari electo, si est ineligibilis.s̃.eo.super eo, nisi vocato electo.vt not.ỹ. de procu. in præsentia. vel nisi sciret causam agi, & nõ curaret interesse.ff.de re. iu. sæpè.ỹ.de reg.iu. quamuis. Alij tamen dicunt idẽ & si sciat causam suam agi, tamẽ in hoc casu nõ credimus sufficere eius sententiam, imò tota sententia reuocabitur de facto, quæ tamẽ de iure nulla est, vt nec electo noceat, nec electoribus, & propter cõnexitatem.ff.queadmo. serui.amit.si communionem.† Si tamen citatus noluit comparere, nec se defendere, tunc habet locum decr.super eo.

Et hæc vera sunt, & si consenserit electioni, quia timore probationum videtur fugere iudiciũ. 3. q.9. decreuimus.sed si consensisset, q maximè contingere posset in postulatione, nec vocari debet, nec sibi præiudicat, si postulatio nonadmittatur.arg.ỹ.de dolo & contu.cum dilecti.

9 †Si verò propter peccatum processus tantũ petatur cassari electio, & quia aliàs cõnexa sunt iura eligentium, & electi, potest procedi etiam non vocato electo, quia aliàs nullum sibi fit præiudicium. argu. decr.superius allegatæ super eod.{cùm inter vniuersas. Quidam tamen dicunt, q in hoc casu electus ignorans causam suam agi iterum causam reuocare potest, nisi citetur.ỹ.vt lite non contest. quoniam.q non credimus. Et q hîc diximus satis in hac decre. innuitur, nisi à principio pcedebat in causa sine electo.sed obiectis criminibus electus abfuit causæ. Illud autem constat, quia electores compromittere non possunt super facto electionis, vel renunciare.s̃. eodem.cùm inter canonicos. quod autem diximus, quòd quando opponitur in persona electi, quòd debet vocari, videtur habere locum, quando cõtradicens non expressit in appellatione de crimine, quod electo obiicere intendebat, quòd si expressisset, non est necesse vlterius eum vocari.s̃.eo.statuimus. quidem tamen idem dicunt, quòd si nõ expressit, quòd contra personam aliquid dicere vellet. Nos dicimus, quòd licet prædicta sint vera, quando electores petunt confirmationem, non tamen vera sunt, quando petunt confirmationem, & consecrationem electi, nam tunc nulla exceptio, vel accusatio, vel denunciatio est admittenda contra petitionem eligentium, nisi vocetur electus, cùm per cõfirmationem, iam sit matrimonium confirmatum, & iam non ab obtinendo repellatur, sed ab obtento, & ideò est necessaria inscriptio ad pœnam.atg.inf. de accu. super his.infrà.de transla.epis.licet.*Iuramento*. not.in causa spirituali iurari de veritate dicenda. de hoc not.s̃.eo.c.cùm dilectus.

10 †*Contastatione*.not. contestationem litis necessariã super exceptionem factam contra electum: super ipsa autem electione, puta si electus petat confirmari, vel si de gratia Papæ, vel alterius quis petat beneficium, non est necessaria litis contestatio, nec libellus.ỹ.vt lite non contest.quoniam.§.1. vel dic, semper idem in vtroque, scilicet, quando agit de electione facta, vel exceptione, quia si præsentes sunt, facienda est litis contestatio, sed si sunt absentes cõtumaciter, lite non contestata proceditur. ỹ. vt lit. non contest. quoniam.§.1.secùs autem quando authoritate literarum † Papæ petit beneficium, quia cùm tunc sit potius executor, quàm cognitor, licet exceptiões aliquas admittere debeat.sup. de rescri. constitutis.& c.capitulum. lite non contestata proceditur.Item quia nihil potest petere, nisi quod cõtinetur in rescripto Papę, nec alia causa, & ideò illud sufficit pro libello[a].argu. ỹ. de dila.præterea.& contradictio est pro responsione, tamen securius est dare libellum.

11 †Item quando petitur cõfirmatio, nec habet aduersarium, sed tantùm superioris officium implorat, non est necessaria litis contestatio, nisi cùm in aliis vbicunque imploratur officium iudicis, nec aduersarius se opponit, cùm enim non possit esse lis nisi inter plures, non potest esse litis contestatio, vbi lis non est. Item in confitentem nullæ sunt partes iudicis.ff.ad le. Aquil.pro me.confiteri autem intelliguntur illi, ad quos pertinet contradicere si moniti tacent.ff.de inter. ac. de ætate.§.vlt.interest. *proposita*.C. de lit. contest. in l.1.*tandem*. si post cassationem processus prædicti decidenda.*Dicenda*.super processu electionis, & super omnibus quæ non sunt criminis, puta si esset irregularis, sed super criminibus non debet iurare de veritate dicenda, cùm si à quolibet inquireretur de suis criminibus occultis, vix quisquã sine criminibus reperiretur.l. dist. quia. item nemini dicendum est, vt se prodat in publicũ. 2.quæstio.1. si peccauerit. Sed contradicere videtur litera sequens, vbi habes, quòd requirebatur ab hoc electo, an haberet plures curas, quod constat esse peccatum, vt probatur sup.in hac eadem decre. Ad hoc respondent quidam, quod licet sit peccatum plures curas habere sine dispensatione, non tamen plures curas habere simpliciter est peccatum, & sic de aliis quæ sequuntur. Non enim peccatum est excommunicare, interdicere, visitare, & similia de quibus inquirebatur. sed certè hęc responsio non placet, quia licet hæc non sint crimina, inducuntur tamen ad probandum id, vnde remouetur tanquam criminosus.† nam modus agendi vel excipiendi diligenter attendendus est, nam cùm isti intenderent remouere electum propter crimen, quia plures curas animarum habebat, & ad probandum, quòd dignitas curam animarũ habebat faceret positionẽ, q excommunicabat, interdicebat, & similia, sicut non

[a] Pro si. libello. q rescriptũ sufficiat pro libello. Ad de Bald. in addi. Spec, in tit. de lib. con. versi. 2. & versi. 3. & Sal. in Authẽ. qui semel. C. quomodo & qñ iud. & quid in sũmariis per Abb. post Inn. inc. præter ea. col. 3. ver. sed p declaratione. inf. de dila. & vide Alex. de Imol. in l. 1. §. fi. ff. de extraor. cog. & vide ad prædicta etiã d. Maria. Sozi. in c. 1. col. 16. vers. 26. Fallit. inf. de libel. ob. & Feli. in c. ad audientiã. el. 2. col. 8. ver. literæ non dant ius.

an ſit eriminoſus,ſic nec illis poſitionibus,per quas peruenitur ad illud,ſed ſi non deberet dignitatem habere curam,quaſi eſſet crimen,ſed agitur contra aliquem, quòd non ſit ei ius excommunicandi, interdicendi,& ſimilium,tũc benè interrogabitur.Ad hanc autem decre.reſpondemus,quia non coactus, ſed voluntariè reſpondet,item de his iuſtè debuit interrogare,cùm eſſent talia quæ non poſſunt eſſe niſi notoria.infrà,de tranſlat.quanto.qualiter autẽ facti,talia notoria ſunt,dicimus tamen eum cogendum reſpondere,an ſit infamatus de aliquo crimine vel condemnatus,peccaret enim ſi grauaret aduerſarium in hoc probationibus, & ſi confeſſus fuerit ſe diffamatum,vel etiã probatum ſit, inquiretur ab eo,an crimen commiſerit,quia ſi neganerit,bonum eſt,cùm famam ſuam clarificauerit,ſi verò confeſſus fuerit,& hoc ſimiliter bonum eſt, vt infamatus non promoueatur.C.de dig.l.3.lib.12.† Item dicunt quidam,& non malè,quòd de omnibus,que impediunt executionem officij poſt actam pœnitentiam interrogari debet,cùm ſic bonum eius procuretur. arg.23.q.5.prodeſt.Item nec iſte prodit ſe in publicum,quia tantùm de his quæ not oria ſunt quia.ſ. de infamia & cõdẽnatione,non de crimine occulto, nec etiam dicitur,quòd manifeſtet crimen,ſed ſi verum eſt,quòd cedat iuri & liti,& non reſpondebit, niſi velit,ſecus autem in teſtibus,quia nec de his reſpondere coguntur,quia accepta pœnitentia non peccant teſtificando,idem credo etiam quòd principales perſonæ non coguntur reſpondere, ſi ad aliam pœnam quàm ſpiritualẽ agatur.

12 † *Electionis tempore.* quòd electionis tẽpore tenuit, nihil facit ad rem cura & ſi ante tenuiſset,cùm peccauerit ſufficeret ad caſsationem de rigore iuris.25. diſt.primũ.nec videtur obeſse,ſi dicas,quòd ſi ante habuiſset & dimiſiſset,quia præſumitur pœnituiſse, quia idem dicere debes,etiam ſi poſt electionem habuit,ſed reſignauit cùm propter quòd electus eſt peccator non minus valet electio,vt not.infrà, eod. eccleſia.vel dic,quòd ideò dicit tempore electionis, quia ſicut,vel ante etiam,ſcilicet,quãdo electio imminebat facienda,vel etiam poſt electionem renunciaret,præſumitur ſimulatam,& fictam facere pœnitentiam,vel propter honorem quem primò deſiderauit,& ideò non prodeſt ei,tunc temporis facta reſignatio,ſed ſi conſtaret veram pœnitentiam eum agere,& non affectione honoris eum reſignaſse, ſiue ante,ſiue poſt reſignauit,dicunt non admittendã exceptionem de officio iudicis in criminibus,vbi eſt neceſsaria diſpenſatio,licet de rigore iuris poſset admitti.arg.ad hoc.2.q.7.quærẽdum.nam apparet eos mala intentione accuſare eum,qui veram pœnitentiam egit, niſi proſequeretur ſuam iniuriam.3. q. 6. omnibus.vtrum autẽ neceſsaria eſt diſpenſatio nécne,& in quibus criminibus hoc locum habet, dic vt not.infrà,de temp.ord.ex tenore.

13 † Alij dicunt,quòd ſemper vbi excipitur, vel accuſatur cõtra aliquem, ſemper ſit neceſsaria diſpenſatio,ſiue ſit enorme crimen,ſiue mediocre,ſiue modicum,cùm illa diſtinctio quam poſuimus ſuper illa decr.ex tenore,habeat locum quãdo non accuſatus petit ordinari,vel etiam ille,contra quem nõ excipitur,& per hoc patet,quod delegatus admitteret omnem exceptionem cujuſlibet criminis, cùm diſpenſare non poſsit,tamen antequam procedat prudenter faciet,ſi retulerit deleganti, vt per eum diſpenſetur,ſed aliâ ratione videtur hoc non poſse ſtare.Sicut enim pendente lite, non valet impetratum priuilegium.infrà,vt lit.pen.c.vlt.infrà,de teſtibus,cauſam.eadem ratione,nec diſpenſatio pendente accuſatione,vel exceptione.

Sed hoc fateor verum eſſe,ſi ex diſpenſatione alteri fieret præiudicium, ſicut ex priuilegio, nam & ſi ex priuilegio nemini fieret præiudicium,valet lite pendente impetratum. Item non mireris ſi diſpenſetur cum eo,cum quo crimen probatum nõ eſt:ſic infrà, de cle.excom.mi.Apoſtolicè.arg.infrà de exce.Apoſtolic.infrà,de ſent.excom.c.venerabili.

Et hæc vera ſunt ſi obiiciatur crimen pręteritum, de quo pœnitentiam egerit electus,ſi autem crimẽ, in quo perſeuerat electus, ſcilicet, de quo pœnitentiam non egit electus, ſemper admittitur exceptio.l.di.cap.abſit.24.diſtin.c.1.25.diſt.c.vlt. Itẽ prudens iudex attendit dignitatem, ad quam vocatur: quia facilius diſpenſabit in minori,quàm in maiori. Item facilius cum illo, qui aliàs plures gratias habet,quia literatus,eloquens,prudens, & ſic de aliis, quàm cum minus gratioſo, itẽ facilius ab obtinendo repelleretur quàm ab obtento.Item licet diſpẽſet cum accuſato de crimine,vel cum eo,cõtra quẽ excipitur,vt reppellatur à promotione, non tamen diſpenſatur cum eo,cõtra quem excipitur,vt repellatur à promotione, accuſatione, vel teſtimonio in cauſa criminali, quia illius illaudabilis intentio eſt.2.q.7.ſi quis Epiſcopus.quia fieret in eius præiudicium,contra quem teſtis inducitur,vel accuſator. Item in huiuſmodi exceptionibus ſemper probationes,& dicta teſtium in meliorem, partem interpretari debemus. VERBI GRATIA: ſi dicat clericum electum venatorem debemus interpretari, quòd cauſa,ſcilicet, recreationis hoc agat. † Item ſi dicit eum iraſcibilẽ,vel indignantis naturæ,interpretabitur,quòd ex iuſta cauſa hoc faciat, & ſic de aliis.j.de re iudic.c.2.& not.ſ.de reſcrip.cauſam.1.q. 7.ſancimus.j.de cle.excom.mi.propoſuit.j.de ſcruti.c.vno.niſi in contrarium aliæ probabiles præſumptiones mouerent, quæ colliguntur ex perſonis, & ex multis circunſtantiis. infrà, de præſumptio. quia veriſimile. vbi not. hæc autem interpretatio latior fiet, quando excipitur contra aliquem,quàm quando accuſatur, vbi vterque patitur æquale ſupplicium; & vbi quis proſequitur ſuam iniuriam,vel ſuorum, & non videtur, quòd in excipiendo plus ſit admittendus ille, qui proſequitur ſuam iniuriam quàm alius, qui non proſequitur, quia non agitur, ad vindictam illius iniuriæ, ſed vterque agit ad eum repellendum, à dignitate in teſtimonio, vel quouis alio. † imò plus [a] dicimus, quod eccleſiaſticus iudex etiam accuſando non debet admittere illum, qui libidine vindictæ accuſat, quia peccat.23.quæſtio.tertia. lex.& c.ſeq. & quæſtio. quarta. in princ.cùm ſi libidine vindictæ non facit,omnibus eſt præferendus, quia melius & fidelius proſequitur negotium,quia melius ſcit. 4.quæſt.6.omnibus.2.quæſt.1.ſi peccauerit.

[a] Imò plus.Adde Archid. in c.quærendum. 2. q. 7.& ibi ponit ſigna, quando cognoſcatur, quòd ob libidinem,& refert Fel.in ca. quæ in eccleſiarũ, col. 4. in princ. ſup. de conſti.

4 † Item dicunt aliqui, & fortè non malè, quòd ſi in modum exceptionis probatum fuit crimen, de quo egit, vel præſumitur egiſſe pœnitentiam, non ſemper caſſabit electionem, ſed aliam pœnam imponet ei,puta ſi modicum eſt crimen,nec eſt tamen inde ſcandalum ortum.ſup.eod.quòd ſicut. 63. diſt. Salonitane.*archi*.ideò inde conſtituit in Arch. Ambianenſ. non propter ipſum, qui ante renunciauit, ſed quia quantumcunque illum receperit poſt concilium,cùm prius haberet plures curas animarum, videtur prioribus eccleſiis renũciaſſe,& ſic per conſequens fur & ambitioſus probatur illas retinendo, illas autem cùm retineret tempore electionis, ſibi obeſſe debuit. *ſuſpendi*. hoc tamen videtur plus ſpectare ad iuris ordinem,quàm ad curam animarum,

quæ

quæ videtur in secreta confessione consistere: de hoc not. j. de offic. ordi. cùm satis. *De personalibus.* j. de præb. de multa. & repete quæ diximus ibi.

35 †*Inualidam.* not. indulgentiam, sicut rescriptū inualidam esse propter expressioné falsitatis, vel suppresionem veritatis. arg. ff. de nata. resti. l. secūda. de hoc not. sup. de rescri. cum dilecta.

Inualidam reputamus. hoc intellige verum, vbi falsitas est expressa, vel veritas tacita, de his quæ sunt circa dispensationem obtinendam, quibus tacitis vel expresis, non habuisset dispensationem, qualia sunt quæ hîc ponuntur, scilicet, quod habebat ecclesias super quibus dispensabatur canonicè, si enim dixisset, ꝙ non canonicè haberet, nunquā dispensationem obtinuisset, sicut si non dixisset, quòd exiles prouentus haberet, non habuisset dispensationem, sed si simpliciter dispensasset, non habita mentione de exilitate beneficiorum satis videtur, quod valet dispensatio, dummodò non esset nimia pluralitas, quia tunc videtur talis veritas tacita, quam si expresisset non habuisset dispensationem, quamuis videatur posse dici, quòd nec tunc vitiaret dispensatio, propter multitudinem beneficiorum, sed in veritate peccat multiplicando beneficia, & propter multitudinem beneficiorum procedetur ad depositionem eius, vel cassabitur eius electio, & non propter hoc, quòd plura beneficia receperit habentia curam, & hoc ex eo apparet, quia si dimitteret priora beneficia, & esset contentus tantùm vno quod prius habuerat, & altero, quod de nouo post dispésationem receperit, nullo modo peccat, & ea licitè tenet. idem videtur, quòd si iste qui habebat plura beneficia minus canonicè impetrauit dispensationem, quòd sibi liceat habere plura beneficia, & non exprimat de obtentis, quòd dispensatio valet, licet dispensatio nihil sibi prosit, quo ad plura beneficia: sed valet quò ad futura si ea licitè quæsierit.

a Item & si Papa. Mod. in c. postulasti. sup. de rescri. col. 12. vers. hanc secūdā, dicunt ꝙ idē etiā tenet. Inn. in c. cùm ad monasteriū ver. itē ibi conditori. inf. de statu monac. & in c. veniens. in gl. 1. infrà. de fil. presby. & vide alios concor. in d. col. 15. & ꝙ iste versi. sit additio, refert etiā idē Feli. in c. ad audiē tiā ele. 2. col. 5. vers. omnia autē ista. de rescri. & hoc dictū allegat etiā Feli. in c. ecclesia sanctæ Mariæ, col. 2. in princi. sup. de consti.

☞ †Idem videtur etiam si dispensator dicit, indulgemus, vt tibi liceat personatum vnum recipere, & simul cum obtentis retinere, nam si prius vnum beneficium habebat canonicè, & alia non, bona est dispensatio, & poterit retinere prius licitè, cùm de nouo quæ sit idem videtur, quòd si indulgentia dicit, & liceat tibi plures personatus recipere, si tibi canonicè offerantur, & postea receperit ea non canonicè, licet enim iste peccet, & posset contra eū procedi, quia malè tenet prędictos personatus, non tamen peccat, quia plures tenet, idem si in indulgentia continetur, dummodò personatum in quo non resideat faciat idoneè seruiri, licet postea non obseruet conditionem, nihilominus tamen valet dispésatio, & personatuum receptio & collatio, sed debet illis priuari, conditio enim non fuit apposita, neque dationi indulgentiæ, neque receptioni personatuū, sed fuit monitio, vel mandatum, quod post receptionem personatum seruire debet. sic. ff. de tute. muto.

16 a †Item & si Papa[a] mandat alicui, quòd dispenset cum aliquo, non valet dispensatio, nisi sit sublimis, vel literata persona, quia mandatum Papæ & potestas data referenda est ad ius. infrà. de præben. de multa. secùs si Papa dispenset, quia de factis eius non licet iudicare. 17. quæstio. quarta. nemini. & pręcedenti. ☞ †Itē si quis habet dispensationé super duobus beneficiis, cum cura obtinendis, benè dispensatum intelligitur super duobus beneficiis, quæ primò obtinuit, sed si illa, vel aliquid illorum amiserit, non licebit ei aliam, vel aliud recipere sine noua dispensatione. argum. ff. de leg. 3. fideicommissa. §. si quis decem. & ff. de condi. & demon. hæc conditio. & ff. de verb. sig. boues. §. 1. in fi. argum. quia indulgétiæ ambitiosæ restringendæ sunt. C. de sena. con. l. 1. quæstio. prima. principatus. Alij aliter dicunt. *assecutus.* quia nec ante concilium Lateranens. vel tantùm fuit licitum habere plures curam animarum habentes. infrà, de cle. non resi. quia nonnulli. & c. relatum. Sed ante constitutionem de multa, poterant Episcopi dispensare, postea non: hic autem electus, nec dispensationem probat, nec allegabat, per plures. infrà, de æta. eam te. 70. dist. sanctorum. 21. quæst. 1. qui plures. de hoc not. infrà, de præben. cùm iamdudum. *haberet.* vel ex dispensatione.

17 † *Beneficiis.* not. arg. quòd rescripta super beneficiis debent facere mentionem, non tantùm de vno beneficio vel maiori, sed de omnibus & etiam de minoribus. Item non solùm de beneficiis, sed etiam de reditibus ecclesiasticis, tamen posset responderi aliud esse in dispensationibus, quæ sunt restringendæ. infrà, de consan. & affi. quod dilecto. aliud in rescriptis beneficialibus quæ sunt amplianda. ff. de man. prin. benef. *de nouo.* id est, non intendebamus dispensando, cum eo super eo quaslibet sibi denominatas ecclesias retinere, & de nouo sibi cócedere aliquod ius in ipsis ecclesiis &c. q. d. dispensatio nostra, facit quòd non obsit sibi plures curas habere, sed non operatur, quod aliàs eas canonicè posideat, nó enim eas concedere intendebamus cum prioribus. argumen. contra. ff. de ann. leg. Seio. §. vxori.

b Hęc dictio, præter, vide Bar. in l. 1. ff. de pig. act. in l. ná quod liqui de. §. fi. ff. de pe. leg. Bal. in inc. 1. §. sed & resti. per quos fiat inuest. & in l. si. ita legatum. in princ & ibi Doc. ff. de leg. 1 p Bar. in l. Seio. §. vxori. ff. de ann. leg. de quo vide etiam plenè p Car. di. in Cle. 1. de sum. tri. & í Clemen. 1. §. pen. de hæret. & in Clem 3. in princip. de pact. vbi í cludit, quá do sequitur præpositioné affirmatiuá, sed si negatiuam stat propositiuè et exclusiuè, & vide etiam Bar. in l. si tamen. §. fin. col. fi. ver. his p̄missis. ff. si quis cau. & Bartol. Bal. & Saly. in l. actione. C. de trásact.

18 † Sol. dispensationes restringendæ sunt, & vltimæ voluntates ampliandæ, & sic obtinuit contra præpositum Argentinum, qui habebat dispésatioñe, quod præter obtenta posset aliud beneficium curam habens recipere liberè, ac licitè retinere. Fuit enim iudicatum, quòd per hoc in obtentis non erat dispensatum, & potest responderi ad illam l. Seio. §. vxor. quòd ibi testator donationis causa concesserat vxori annuum à se viuo, secundum illiam literam percipiendum, vnde cùm in testamento prædixit post annum, & à me viuo, & etiam potest apertè intelligi volentis adiicere ad libertatem, non autem detrahatur intendentis.

Sed adhuc obstat. ff. de procu. sed hæ personæ. §. præter satisdationem. Si ibi constat, quod tenetur procurator de iure ad illam satisdationem præstandam, vnde non potest intelligi hæc dictio, excludere satisdationem, quamuis includat, & idem respondit ad l. Pomponius. eod. tit. §. sed si his. vbi apertius apparet ista solutio.

19 † Aliàs autē hæc dictio, præter, de sui natura semper habet excludere, & ideò cautè videtur lex dixisse, quòd qui obligauit æs pignori affirmans aurum esse, tenetur pignoratitia præter stellionatū, & subiicitur in litera, quæ fecit à superfluo, ponetur si non b de natura sui hæc dictio præter [b] excluderet, & est ad idem. ff. de diuor. nullum. arg. tamen contra. C. de ser. fug. l. quarta. §. si ad prædictam. sed ibi potest eodem modo responderi, vt sup. dictum est, & hæc dispensatio fuit, quòd liceret ei Archi. ad quem vocatus erat licitè retinere, nó vt liceret ei alia accipere.

SVMMARIVM.

1 *In omni electione necessaria est collatio, & ea plenè facienda est, vt nu. 2. & quid agendum, vbi in ea oritur dubium, vel non oritur: vide etiam in nu. 3.*

4 *An valeat electio, vbi non tractaretur de aliquo absente de quo tractandum esset.*

5 *Non contradictio pro consensu habetur, vbicunque expressus consensus non requiritur.*

6 *Commun is electio à quo & per quæ verba fiat.*

7 *Iudices*

7 *Iudices si concordant quòd vnus pro omnibus sententiam ferat, sufficit omnes esse præsentes.*

Consensus qualis requiratur ad hoc, vt faciat electionem canonicam.

8 *Et si duo contempti essent non cassatur electio, nisi suum prosequerentur contemptum.*

CAP. LV.

IN genesi. Cùm. hec cõstitutio suspẽditur vsq; adfinem. *ibi nos hîc.* &c. *in consilio.* sup. eo. quia. *peenè.* sed perfunctoriè, vel studiosè semiplenè. † *Plenè.* collatio in omni electione est necessaria. sup. eod. quia. sed si fiat electio in discordia, siue duo eligãt, siue vnus solus sed aliis cõtradicentibus, tunc adhibẽda est plena collatio, scilicet, numeri ad numerum, zeli ad zelum, in quo intelligimus etiam venire collationẽ & de sanitate & meriti ad meritum, quod qualiter fiat, notat. sup. eod. dudum. & si omittatur collatio alicuius horum, dicunt quidam nullam esse electionem. argument. ff. de transact. cùm hi. §. si prætorij. Alij tamen dicunt sufficere talem qualem collationem, & solius vnius ad hoc vt forma seruata videatur.

2 † Item dicimus, quòd in tantum plenè facienda est collatio, quòd si de aliquo articulo oriatur dubiũ, de illo tractandum erit, & discutiẽdum vt hîc, non vt diffiniãt aliquid vel probationes recipiant, vel tanquam iurisdictionem habentes, sed ad veritatem inueniendam. sic sup. de rescri. cùm contingat. sed quicquid fiat, postquam discussum est hac occasione, scilicet, quia quòd venit in collatione non sit seruatum, non est cassanda electio.

3 † Sed si nõ sit motum dubium, sufficit quòd collatio fiat in genere, puta nos habemus 10. vos habetis 5. nos habemus zelum, quia elegimus virum religiosum, vel similẽ, vos non, qui elegistis clericum secularem, electus noster habet scientiam, vester nõ, sed si dicatur ex aduerso, licet tuus habet numerum, noster habet scientiam, vester non, vel in tuo numero sunt excommunicati, vel infames, de his erit plenè discutiendum, ar. hîc. arg. C. de fal. falsi. Sed obstare videtur, quòd hîc dicitur, scilicet, quòd nõ fuit hîc tractatum, & tamen videtur innuere, quod debuit discuti. Sed dic non fuit tractatum conferendo in collatione plenè, aliàs benè fuit dictum, quòd ex eo apparet, quia vnus ex eis emisit protestationem.

4 † Sed quid si notoriũ esset aliquid, vnde videtur tractãdum de aliquo absente, videtur quòd nihilominus valet electio, etiam si non tractaretur. inf. eod. ecclesia. quamuis posset dici contrarium. Nec obstat decre. quia ibi non dicit non habitam collationẽ de absente, melius videtur, quòd licet omnis discussio & tractatus omittatur, nilhominus valet electio. Sed si vnus solus in concordia sit electus, tamen de necessitate est collatio, non numeri, quia patet, sed zeli & meriti.

5 † *Collatio.* sed licet collatio, & communis electio sit de substantia electionis, non tamen est de substãtia, quòd singuli faciant collationem, vel expressum consensum dẽt in collatione, vel communi electione, cùm sufficiat tacitus, non contradictio enim pro consensu habetur, vbicunque expressus consensus non requiritur. l. dist. si seruus. ff. de pig. fideiuss. §. pater. C. de dona præsens & l. si censura. ff. de decur. honores. §. fi. C. ad Velleia. si fine. maximè in re concupiscibili, & meritoria, sicut est, quod per canonicam electionem prouideatur ecclesiæ, secùs autem esset

a si res onerosa, quia tunc necessarius est expressus cõsensus, sicut est quãdoquis affirmat officium procurationis, vel ꝙ res sua seruiat. ff. de procu. filius. §. inuitus. ff. de ser. vrb. præd. inuitus. 2. † Item si collatio vel communis electio fit in absẽtia aliquorum, possunt eam ratam habere, quia ius non dicit, ꝙ in ea alicuius præsentia vel solennitas requiratur, & ideò potest haberi ratũ. insti de act. §. pretor. ff. de acquir. pos. si quis mihi. §. iussus. C. de condi. indeb. l. indebiti. ff. ad mace. l. fin. secùs autem in scrutinio, vbi requiritur expressus consensus & præsentia saltem maioris partis. sup. eod. quia propter. ibi singulorum vota expirant, vbi dicit præsentibus omnibus. &c. vbi dicitur, vel saltem aliquibus &c. † Et idem dicunt quidam in publicatione electionis, quæ fit in capitulo, quia nullus debet eam publicare, nisi prius cõmittatur sibi ab aliis, & hoc videtur hoc modo faciendum, quia si non est certa persona, ad quam ex officio pertinet hæc pronunciatio, à singulis debet requiri, per quem volunt hanc pronunciationem fieri, vel si est persona ad quam hoc pertineat ex officio, nõ debet prorumpere ad hanc pronunciationem, vel electionẽ, nisi cùm ordinatũ fuerit, quod fiat electio cõmunis, argument. hîc. sed primum dictum magis placet. Item videtur quòd si in scrutinio vel compromisso vota eligentium inueniantur diuersa, quòd neutra pars debet requirere illos qui consenserunt in alium, vt consentiant publicationi electionis suæ: vel etiamsi contingat vnam partem post scrutinum apertum, & post electionem ab vna parte publicatam velle nouum scrutinium, vel cõpromissum facere, non debet alios requirere, vt intersint scrutinio, vel cõpromisso, cũ non posint à prioribus suis votis recedere, nisi cõmuniter maior pars recederet. sup. de postu. bonæ. & not. infrà, eo. publicato. *Tractatum.* in collatione, sed aliàs perfunctoriè tractatum erat, scilicet, quia non computaretur in numero, esset indiffinitum, sed noluerunt, imò contempserunt attendere, vel inquirere rationes quare expellendi non essent. *communiter.* id est, ab vno vice omnium, vel ad minus vice partis, quæ benè eligit, vel canonicè singuli, qui cõsenserunt in eũ consensissent in scrutinio.

6 † *Singularis electio.* vt quilibet diceret, ego eligo talem in Episcopum, vel etiam in plurali dicendo, nos eligimus, nisi esset talis, qui habet hoc ex officio, vel quia fit ei collata potestas, & tunc siue dicat in plurali, siue in singulari semper intelligitur commmunis. sed quid si aliqui hanc potestatem, nemini dari velint, respõdemus, ꝙ cùm sit tale, quod per vnum exercere necesse sit, stabitur maiori parti. infrà, de his quę fi. à ma. par. cap. c. 1. & no. sup. de consti. cùm venisset. Item licet hîc asignetur hæc ratio, quæ est in decretali, melior tamen & verior est, quia si liceret cuilibet prorumpere in eligendo, quilibet etiam malus, vt acquireret sibi gratiam electi festinaret eligere, & illa locum auferret collationi.

7 † *Singularis.* sicut etiam, quando sunt iudices, si concordant, quòd vnus pro omnibus debeat ferre sententiam, sufficit quòd omnes sunt pręsentes. ff. de iud. non tantùm. & l. cui autem. Nec est contra. C. de sent. ex peri. reci. l. 2. quia nõ licet per alium ferre, qui per vnum ex se ferunt, cùm censeãtur vnum corpus, vel vnus iudex. iure negamus, qui omnes simul ferè possint, licet non concordent, ambo sententiare debent. in Authent. vt iudi. non ex sa. iuss. §. 1. col. 6. Si autem aliquis non concordat, vel discordat sed dubitat, si iurauerit, quòd sibi non liqueat, eo quiescente, alij iudicabũt. ff. de re iud. si vni. *idem.* scilicet consensus scrutinium. † *numero.* licet hæc subtilitas satis inutilis seruetur in electionibus episcoporum, & aliorũ in quibus est forma seruanda quã habes

a Res onerosa. & sic in præiudicialibus tacens nõ habetur ꝓ consentiẽte. Adde Abba. in c. vestra. de lo. & Feli. in c. cùm oẽs col. 6. post medium sup. de consti. Abba. in c. ex parte Decani. col. 3. & 4. sup. de rescri. & ad de no. in l. qui patit. ff. mand & Feli. in c. 1. col. 1. s. de maio & obed in c. cùm M. Ferra. col. 16. i princ. suprà, de consti. & in c. nõnne. & ibi cõcor. inf. de psum. & vide per nouis. Papiẽ. de hoc dicto in l. exigendi. C. de procura.

habes infrà, eod. quia propter. non tamen seruabitur in aliis electionibus, nisi forma non requiratur, nam ibi sufficit dicere cuilibet separatim, consentio in talem, vel eligo, quia sicut in matrimonio carnali mutuus consensus contrahentium, vel per verba expressus sufficit, infrà, de spon. tuæ. sic & eadem ratione in matrimonio spirituali, idem consensus etiam separatim præstitus, sufficere videtur. infrà, de transl at. episcop. inter corporalia.

Et si quæratur quis consensus facit electionē canonicam, vel primus vel vltimus? † Respondemus quod illius consensus, qui vltimò consentit, sine cuius consensu non valeret electio præcedens, consensus confirmat. argument. ff. si ser. ven. receptum. ff. de seruitu. rusti. prædi. per fundum. hoc non placet, q̄a simul [a] consentire debent non diuisum, quia vt collectum consentiunt nō vt singuli, Alij tamen dicunt, quòd nunquam valet electio coram eorum, qui sine solennitate formę eligendi sunt, nisi post habitus consensus fiat communis electio, vt dicitur. *vel communis.* in capitulo. *suæ partis.* id est, quòd ipse eligit, vel quòd pars ipsa eligat aliquem. *excludi.* ab eo, q̄ computaret in matrimonio, vel ab electione, publicato enim scrutinio, dixerunt & diffinierunt, quod duo non debebāt computari inter electores, & ideò non dici electionem vniuersalium à minore parte factam.

a Quia simul. Adde idē Inno. in c. auditis. supr. e. & feli. & ibi allegat concor. in c. cùm omnes. col. 51. in princi. §. de consti.

8 † Item non intelligas quòd elctio cassaretur, licet duo contempti essent nisi illi prosequerentur suum contemptum: vt notat. sup. eod. quod sicut. sed ideò cassatur hîc, quia de eorum exclusione, vel absentia non habuerunt plenam cognitionem, & intelligimus nō plenam, dummodò ex studio, vel procurata negligentia aliqua manifestationibus omittant. Vel dic verius, quòd idem vim facit in exclusione horum duorum, quia si in veritate exclusi essent & iustè túc benè haberet præsens electus maiorem partem totius capituli, sed istis computatis nō habebat maiorem totius capituli, & ideò etiam non prosequentibus suum contemptum cassanda erat electio, tanquàm à minore parte facta, nam propter subsequētem eorum consensum non ratificatur electio. sup. eod. auditis. & c. quia propter.

Et est notandum, quod etiam ad numerum cōputantur absentes, qui deberent citari, & fuerunt contempti, propter omissam autem collationem in absentia eorum, non videtur cassanda electio, cum pari ratione, de omnibus quæ circa electionem & electum aguntur, deberet habere partem tractatuū, & hoc quia trignita erant canonici cōputato cum protestatione admisso, & absente qui debuit vocari, 15. elegerunt Gui. & hic fuit à maiori parte capituli electus, sicut pro testatione admissus iustè fuisset exclusus, & absentes non debent computari, & quia nec iustè fuit exclusus, & absens debuit computari, ideò non habuit maiorem partem,

† *Protestationem.* quòd eius vox valeret, quantùm de iure valere deberet, & tunc deberet valere vox, dummodò sit in possessione, secùs si dixisset, valeat vox eius, si de iure interesse debet. sup. eod. Cumana. *absentes.* de hoc not. sup. eo. coram. *concilij.* q̄a omissa collatione, & quia non habuit maiorem partem, & quia non fuit communis electio.

CAP. LVI.

MASSANA. *Per laicos.* sup. eod. quisquis. vbi de hoc not. multò fortius quādo ipsi soli prohibentur. sup. eo. quod sic. vbi not.

SVMMARIVM.

1 *An valeat factum absente eo qui contempsit interesse termino ei statuto.*

Citatus ad testes recipiendos vel ad alium articulum spirtualem, licet sit contumax, nihilominus tamen postea ad articulos, vel ad sententiam vocandus est.

2 *Qui cùm assignatur terminus, præsens est: non debet postea vocari si se absentat.*

3 *Consensus contempti qui de iure vocandus erat, vbi & quādo valeat.*

4 *Nunquid absentes qui vocari tenebantur, ratum habere debeant si præsentes dignum elegerunt.*

5 *Ratum haberi potest etiam non suo nomine gestum: & vide etiam in numero. 6.*

7 *Quod capitulum facit à maiori parte fieri dicitur.*

8 *Quo casu liceat à nominati electione discedere.*

9 *An publicato scrutinio liceat cuipiam variare.*

10 *Quonammodo electio quæ cassatur vel nulla est iterum reuiuiscere valeat.*

11 *Quando possint electores compelli ad publicandam electionē.*

CAP. LVII.

ECCLESIA *vestra.* Interesse, scilicet, termino statuendo, cùm licet canonicus noluerit interesse.

1 † *Canonicus.* nihilominus tamen vocari deberet postea ad electionem, dummodò nesciuerit terminum assignatum, fortè quia ante exiuit terram, quā terminus statueretur, vel alia de causa, qui enim cōtempsit interesse statuto ei termino, quò ad termini assignationem, tenet illud, quod factum est eo absente, si electioni interesse contempsit, cùm de ea tractatus haberetur. & est hîc argumen. quòd licet aliquis citetur ad testes recipiendos, vel alium articulum spiritualem, nihilominus postea ad illos articulos, vel ad sententiam vocandus est, licet primò contumax fuerit. argum. C. quomodò & quandiud. ea quæ.

Et hoc dicimus esse verum, nisi ideò recesserit à capitulo, vbi assignatur terminus, vt ignoraret diem electionns, & nō notificaretur ei in illo capitulo, nā in hoc casu fingitur procurator ille nescire, vnde debet sibi imputari. 37. dist. §. vt itaq;. ac si procurasset ne ad eum peruenisset citatio. infrà, vt lit. non contest. quoniam. secùs si pro alia necessitate sua recessisset etiam fraudulenter, non tamen in fraudem citationis. ff. ex qui cau. in pos. ea l. Fulcinius. §. quid sit. sed videtur, quòd etiam si recessit, ne diem sciret, tamen reuocari deberet, nam si primò fuerit malitia eius, vitando scire terminum, modò est malitia capituli, quod non erat, & vltima malitia præpōderat. ff. de peri. & cōmo. rei ven. l. illud. sed non negamus malitiam siue negligentiam capituli, cùm certum sit de malitia absentis, quam semper durare p̄sumo, quosque veniat, sed si veniret, & non admitteretur, nisi priuaretur per sententiā, tunc esset malitia capituli vltima, & imputaretur ca. etiam sic loquitur. ff. de peri. & commo. rei ven. illud. cùm enim certa sit malitia absentis in hoc articulo, scilicet, vitando electionis scientiam, non est locus coniecturis super malitia. ff. de re iudic. & contumacia. secùs si in vno articulo fuisset contumax, nihilominus in alio citaretur.

2 † De hoc autē scias, quia si hi pręsentes sunt, quando assignatur terminus aliis, nō deberēt postea vocari, si se absentauerint, quia q̄ scit, certiorari nō denet. ff. de acti. empt. & vend. l. 1. secùs est in illo, qui sciuit ecclesiam vacare, qui benè citādus est. suprà, eo. cùm inter vniuersas. *absens existeret non vocato.* & malè, licet enim contempserit capitulum in termini assignatione, non tamen consensit, quin vellet interesse electioni. vt nota. sup. eo. cùm nobis.

3 *Adiacere.* & dicit malè, consensus enim contempti, qui de iure vocādus erat, etiam post scrutinium &

& post electionem valet in hoc, vt de cætero nō possit cassare electionem. suprà, eod. sicut. non autem in hoc, vt aliquod suffragiū sibi auferat eius vox, cùm tantùm ex priori scrutinio sit procedendum, & ex votis in primo scrutinio habitis electio iudicetur canonica, vel non. Absurdum enim esset, si ex superuenientibus votis hoc penderet, cùm incontinenti facto scrutinio, & collatione debeat eligi ille, in quē omnis vel maior, vel sanior, &c. s. eo. auditis. & c. quia propter. est præterea in electionibus tēpus electionis spectandum, suprà, eod. dudum.

☞ Roborare tamē potest maiorem partem, † si autem aperto scrutinio veniret, & cōtemptus peteret scrutinium de nouo fieri, exaudiendus est, cùm notorium iuris, quo est malè factum vel processum. argument. suprà, eo. cùm terra. ipsi autem per se, vel alius hoc petēs, non sunt exaudiendi, perfecta autem electione, hoc non posset esse, contempto petente, cùm electio teneat ipso iure, licet possit cassari, vt notat. suprà, eod. dudum. sed si scrutinio facto veniret aliquis, qui vocem haberet in electione, & tamen non fuit in eo loco, vnde vocandus esset, non crederem consensum huius aliquid afferre, cùm publicato legitimo scrutinio, procedendum sit ad electionem. infrà, eod. publicato. s. eo. quia propter.

☞ † Sed ad collationem admitteretur, & idem dicimus etiam si omnibus legitimè vocatis cōpromissum esset in aliquos ab his qui presentes sunt, & postea veniret aliquis de canonicis absentibus, antequam publicaretur electio, ille superueniens, nisi adhuc rem integram inuenerit, non poterit reuocare compromissum. argumentum. suprà, eodem in causis argument. 6. q. 1. factus.

4 † Sed nunquid si præsentes elegerunt dignum, absentes in locis, vnde vocari debent necesse debēt habere ratum? ar. quod sic, quia vtiliter gestum est negotium eorum. ff. de nego. gest. Pomponius. & l. sed an vltro. Sed contra verum est, & hoc est ea ratione, quia nullus dari debet inuitus. 41. dist. & quia in electionibus vocari debent omnes qui volunt & possunt commodè interesse. s. eod. quia propter. & quia non est absentis negotium, sed ecclesiæ.

5 † Item nota. quòd quis ratum habet etiam non suo nomine gestum, quod etiam est in omnibus spiritualibus, 2. quæstione 1. in primis. 1. quæstio. 3. Lugdunen. infrà, de iure pat. cura. aliàs fortè secùs. ff. de procurat. si seruus. *denique*. hìc potest incipere responsio Papæ, vel est allegatio electorum magistri Ber.

☞ *Ad contemptum*. imò plus dicimus † quòd etiam si præsentes aliqui non vocentur ad scrutinium, nihilominùs tenet electio. argument. hìc. sufficit enim seruare formam, scilicet, quòd scrutinium fiat, sed ibi vota duarum partium de præsentibus, vel de his, qui vocari debent & interesse volunt, & scrutarentur nō tenerent. ff. quòd cuiusque vniuer. planè. & possunt variare illi, qui primò elegissent, & alium eligere, & sic intelligitur. 63. distinct. quanto. sicut enim ibi dicitur quòd oportet duas partes esse præsentes, &

☞ sic oportet easdem duas partes scrutari. † Sed quid si omnes volunt ratam habere electionem à paucis factam, nunquid possunt vel ad minus canonicam? Respondeo, cùm forma sit de substantia, & electio à paucioribus quàm à duabus partibus celebrata, vel aliàs minus canonica sit nulla, necesse est eos eligere de nouo. argumen. prędicti. c. quanto. † Item

6 hoc notat. quòd ille cuius nomine gestum non est ratum habet. Contra. ff. de præcar. si seruus. sed dic, quod ille qui consentit ratum habet nomine ecclesiæ, & pro ecclesia ratum habet, & ille qui eligit, & si non nomine contempti, tamen nomine ecclesiæ eligit, vnde hanc electionem, contemptus potest ratam habere ex quo nomine eius cuius procurator, fingitur facta est.

7 † Item no. quòd computandę sunt duę partes, ita quòd in parte absentium non computentur illi, qui vocari non debent, sed nec ex parte absentium videntur esse computandi illi, qui nolunt, & contemnunt esse in illlo termino assignato, contumacia enim repræsentat absentes, nec malitia eorum debet eis prodesse. sup. de resc. ex tenore. nisi maior pars eorum, qui vocandi erant, & interesse volebant ad electionē abessent, quia tunc minor pars procedere non posset ad electionē, & est ea ratio, quia sicut per capitulū præfixus est terminus electionis, ita per capitulum dicitur facere, quòd maior pars facit. ff. ad munici. ꝙ maior. si autem alius q̄ capitulum vocaret ad electionem faciendam, qui de iure hoc facere posset, tunc fortè posset dici, ꝙ etiam si minor pars sit præsens, tamen proceditur ad electionem, & valebit quòd facient præsentes, sed nos hoc non credimus aliter nisi sicut si vnus canonicos citasset, nec tamen negamus, quemlibet contemptum posse facere cassari electionem. suprà eodem. quòd sicut. & not. in gloss. hìc posita quæ incipit & malè. Item hi dicuntur habere ratum quādo electioni terminus præfixus est ante finem termini à iure præfixi, aliàs

☞ enim secùs est, vt notat. suprà, eodem cùm nobis. † *Alia* quæ ponuntur ibidem. quæ alias pœnas imponebant delinquentibus in electione.

Sed nō semper electionem irritam nunciabant, si autem ex omni peccato in electione cōmisso, irritabitur electio ipso iure, iā omnes aliæ pœnæ & omnia iura in eis prodita euanescunt, & paucæ electiones sine cassatione euaderent, vel hoc dicit, quia multa alia necessaria, vel vtilia sunt in electione, quæ tamē non sunt de forma, sicut estꝙ eligatur de eadem ecclesia, 61. dist. nullus ꝙ sit sine crimine, qui eligitur. 25. dist. §. nunc. autem. & c. vlti. vel quòd sit legitimè natus, vel sufficientis scientiæ. sup. eod. cùm in cunctis. & sic de aliis multis. *Vno*. C. de inof. test. si quando. vel is est sensus, si tu vis dicere, quod vocare singulos est de forma, & per consquens reddat irritā electionem, & idem etiam dicas de singulis, quæ ponuntur in constitutione concilij, & eadem etiam ratione quòd nihil sit addendum, & si contra fiat, ꝙ electio sit nulla, certè ad hoc sequitur, quid vix aliqua electio erit valida, quia vix est, quin aliquid addatur, vel detrahatur, & sic etiam per consequens frustrà laborauerunt summi Pontifices in iuribus faciendis, per quæ prouidetur ecclesiis, ꝙ ita difficile erit hanc constitutionē seruare cōcilij, ꝙ nūquā aliqua electio erit valida, vel dic, ꝙ iura quæ loquuntur de ratificatione absentium vocatione abutuntur de quibus tamē nō propriè dicitur ꝙ sint multis vigiliis excogitata, quia pauca sunt, & hæc est allegatio cardinalis, qui contentus erat cassatione vtriusque, cū nollet dimittere cardinalatū ꝓpter episcop.

8 † *Publicato variare*. sigillatim. supr. de postu. bo. me. vbi de hoc no. sed nec etia in omnibus in communi variare licet, nisi notorium, vel rei euidentiam aliquem casum, vel impedimentum subesse, quare nominatus eligi non potest. Nam in hoc casu cùm post electionem publicatam liceret aliam facere: vt notat. suprà eodem. cùm terra. & cap. dudum. multò melius est non publicare, sed quid si non sit nulla, sed annulanda, quia aliquis contemptus est, vel alia causa dicimus, quod procedere debeat ad electionem, & ad hoc compelli, & est ratio, quia nescimus an superior velit eam cassare, an non. Item nescimus, an contemptus velit prosequi contemptum,

K cum

cùm non cogatur.ſup.eo.quod ſicut.nec aliter debet caſſari,niſi per ſuperiorem,vel ad petitionem aduerſariorum,& non ad petitionem eligentium, ſed ad petitionem contempti poterit reincipi ſcrutiniũ, ſi non ſit proceſſum ad electionem publicandam, ſi autem aliquis diceret,quòd paratus eſt procedere ad probationem alicuius impedimenti contra electum,& ideò peteret non publicari electionem, & propter hoc etiam appellaret,non audiremus eum quouſque ſcrutinium eius ſortiretur effectum, ſcilicet,publicari electionem,vt hîc.arg.infrà, de conceſ.præben.poſt electionem.infrà, de app. conſtitutus.niſi diceret incontinenti paratas probationes, quia cum tunc poſsit facere notorium per probationes,recipiendi ſunt,ne eccleſia grauetur laboribus & expenſis,nec vocatur nominatus in ſcrutinium ad has probationes,ſed in modum inquiſitionis procedetur,& tamen ſi non admittatur contradictio, vel appellatio illius,qui vult probare coram capitulo crimen contra nominatum in ſcrutinio, & non admittitur , tamen non caſſabitur electio ſequens, niſi probetur crimen. infrà, de his quæ fi. à ma.par.cap.cap.primo,ſuprà eodem.cum inter ca. & c.bonæ.

9 † Sed quid dices,nunquid cùm ſcrutinium publicatum non eſt,licitum eſt alicui variare?Reſpondeo ſic,antequàm recedant de loco,vbi inquiruntur vota aliorum, ſed ſecùs,poſtquàm inde recedunt,cùm non ſit iam res integra,quia ceſſauerũt inquirere, & exiuerunt à loco inquirendi,& intrauerunt capitulum,vt illud aperiant.argument.ſuprà,eodẽ in cauſis,ſed tunc dicunt quidam,quòd ſi capitulo toti,vel maiori parti placeret,quòd deſtrueretur illud ſcrutinium,poſſet etiam ſine aliqua cauſa, cùm capitulum illud quod fecit poſsit deſtruere,& cùm non ſit alicui factum præiudicium,nec etiam infamia aliqua oriatur nominato , cùm clauſa ſint vota.Sed aliis hoc non placet , imò dicunt , quòd cuilibet de capitulo licitum eſt ſuperiorem adire , & petere capitulum cogi ad publicationem ſcrutinij electionis. vt hic. Sed hoc capitulum non facit ad rem , cùm loquatur publicato ſcrutinio, & quæſtiones fiant, quando non publicato ſcrutinio & volunt reuocare non tamen credimus , quòd aliquis de capitulo debeat audiri petens publicari electionem,niſi ſit maior pars.argum. hîc , ſed cùm ſuperiore agat. Item quia debet eſſe communis electio. ſuprà , eodem in ☞ geneſi. † Item argum. à contrario ſenſu,quòd ante variare poſſunt,quòd eſt validiſsimum.ff. de offic. eius cui mand.eſt iuriſd. lege prima,§. huius rei.infrà,de præſump.nonne. argument.ſuprà, de bo.col. nonnunquàm.

Et intellige quòd hîc dicitur, ſi ſcrutinium eſt legitimè factum, & ex votis exceptis apparet alicui nominato ius acquiſitum,ſi autem ſecùs eſſet,poſſet iterum ad ſcrutinium, vel ad compromiſſum procedere. & de hoc not.ſuprà,eodem cùm terra. & c. dudum.in glo. hîc habes. quid enim ſi nullus habet maiorem partem, repetant ſcrutinium.ſuprà, eodẽ ☞ in geneſi. † Sed quid ſi publicato ſcrutinio electores peccent in communi electione,vel in collatione eam committendo,vel aliter, certum eſt quòd hæc electio non valet.ſuprà,eod.quia propter.

Sed nunquid iterum debebunt eligere eundem, in quem conſenſerunt in ſcrutinio. Solut. dixerunt quidam cum vnus actus ſit electionis, licet habeat plures partes, ſcilicet,initium in ſcrutinio vel compromiſſo, & medium in collatione,finem in publicatione electionis, & in omnibus iſtis actibus nihil habeat facere electus,ſed electores tantum,ipſorum peccatum ſufficit,vt caſſetur quicquid factum eſt, & etiam ſit præiudicium electo,ne decætero eligatur, quia cùm vnus ſit actus, qui in vno peccant,in toto peccare videntur.Alij tamen dicunt.ar.huius decre. quòd licet,quãdo poſt apertionem ſcrutinij peteret vel in collatione,vel in communi electionec,aſſanda ſit electio,tamen remanebit electo ſaluum ius quæſitum ex votis publicatis.ſed contra , quia ex nominatione non quæritur ius.ſuprà,eodem.quòd ſicut. in prin.2.q.6.nominationes.ſed ipſi dicunt illa locũ habere,quando nominationes non fiunt ſolenniter & communiter & animo obligandi ſe,quia tunc benè quæritur ius ex nominatione.ſup. de poſtu. bonæ.1.ſup.eo.cum in iure.& hoc hîc expreſsè videtur dicere,ſed non ſic eſt,ſi poſt conſenſum compromiſſariorum faciant prouiſionem,quam non tenerent, quia tunc ex votis compromiſſariorum nullum ius quæritur,ſed ex compromiſsione tantùm, quia nec etiam compromiſſum eſt, niſi ſuper eo, quòd eum habeant pro prælato de quo prouidebitur.

10 † Sed contra,quomodo electio quæ caſſatur, vel nulla eſt iterum reuiuiſcet.Sol. hoc licet , quia non eſt nulla,niſi propter defectum ſolennitatis.Item cõtra quòd nominatus etiã à minori parte debet præferri,poſtquam in eodem contextu fiunt ambæ electiones.ſup.eod.congregato.Sol.illud habet locũ, vbi ex prioribus votis,non eſt ius quæſitum electo à maiori parte,fortè qui eſt criminoſus,licet occultus vel quia alium defectum occultum habet, vel quia peccatum fuit in ſcrutinio,& inde ex eo non eſt ius quæſitum. Item contra quomodo eligetur iterum cùm electores ſint priuati poteſtate eligendi.ſup.eodem quia propter.Sol.ipſi iidem eligent,ſi non priuentur per ſententiam, vel ſi priuentur, ſuperior & maximè Papa,qui eligeret eis ſuſpenſis.infrà,de cõceſ.præb.quia diuerſi.eliget eum,ſicut hoc ipſum fieret,ſi inter ſcrutinium & electionem electores morerentur, vel aliàs amitterent poteſtatem eligendi per excommunicationem,vel alio modo.

11 † *Compellantur*.incontinenti.ſ.antequàm diuertant ad alium actũ,& ita non eſt contra.ſup.eo.cùm poſt peti.vel poſſet dici,quòd poſſent compelli, quando malitioſè differunt publicare electionem,puta quia vellent ab electo extorquere promiſsiones, vel aliquid ſimile,non enim eſt malitiis hominum indulgendum,ff.de rei vend.l.in fundo.& fortè non petet hic nominatus,cùm ſibi ex nominatione ius non acquiratur.ſuprà,eodem quòd ſicut.& ne notetur de ambitione.1.q.5.ſicut.C.de epi.ſi quãquàm.ſi aliqui de canonicis.vel dic,quòd etiam ſi publicatio in capitulo differatur per multos dies, non propter hoc eſt nulla electio.decret.autem, reſpond.vt ibi.& hoc credimus melius.*compellant*.contra.ſup.eo.cùm poſt petitam.vt ibi.

CAP. LIX.

S*I alicuius.* *Illa vice*.id eſt,in ea vocatione vnde ſi ad archiepiſcopũ deuoluatur electio,nõ põt eũ illa vice eligere,ſed alia vice poteſt.*Epiſcopi*.niſi fortè cum epiſcopo eſſet ſimonia perpetrata. 1. q.5. præſentiũ.Contra.1.q.5.quicũque.ſolutio.ibi de ſciẽter ſimoniaco,vel ibi vocat beneficium dignitatem. commune autem credimus ambobus,quòd ſiue dignitatem,ſiue beneficium ſic obtineat, ad eandem dignitatem,ſiue beneficium reaſſumi nõ poterit ſine diſpenſatione.infrà,de renunc.poſt tranſla.§.rurſus.Alij tamen contradicuut,& hoc innuit decret.ꝙ aliud ſit in beneficio,& aliud in dignitate,& ꝙ põt benè epiſcop⁹ diſpẽſare in beneficio nõ in dignitate.

CAP.

CAP. LX.

HIS Quibus. *Interdicitur.* quia priuilegium habēt aliqui, ne alij eligāt, nisi eis requisitis, sicut plures reges, & ecclesia Rauennas, quæ non eligit, nisi consulto primò Papa, vel etiam per speciale rescriptum mandaretur aliquibus, quòd, aliquo inconsulto non eligerent: Hæc enim impedimenta cū sint præter ius & quasi incognita non præiudicant, si electores essent excommunicati, vel interdicti, vel longè remoti à loco, vbi celebrari debet electio. infrà, de concess. Præbend. quia diuer. secùs est in tempore, quòd expenditur in vocandis electoribus ad electionem, quia illud tempus benè præuidit conditor canonis, & per hoc & aliis impedimentis consimilibus dedit eis terminum trium mensium.

SVMMARIVM.

1 *Electio redditur nulla tam ex parte electi quàm eligentium.*
2 *Appellans iustè suæ appellationis causam præfigere debet.*
3 *Quo casu simul agi possit causa principalis & appellationis coram diuersis iudicibus.*
4 *Nunquid hi qui se opposuerunt: sed tamen non appellauerūt debeant venire & appellationem prosequi.*
5 *An possit aliquis cuius interest præter appellantem assistere appellantibus.*
6 *Electi petitio admitti nō debet, nisi vocatis his quos res tāgit.*
7 *Principales personæ & capituli procuratores instructi debent accedere ad superiorem.*
8 *Qui terminus detur appellanti ad iter arripiendum.*
9 *Nunquid possit appellans vltra terminum sibi à iure præfixum appellationem prosequi.*
10 *An testes ante lit. contest. recepti legitimè recepti sunt.*
12 *Hæc clausula, sicut de iure procedendum fuerit procedatur, quomodo intelligenda.*
12 *An ad cassationem sufficiat vt vnum solum de multis obiectis probetur.*

CAP. LXI.

STATVIMVS. *Prouisionem.* ante confirmationem, post confirmationem autem non habet locum hæc cōstitutio, nisi fortè simul fieret prouisio & confirmatio, nam tunc credimus quòd hæc constitutio locum habet. infrà, de causa pos. & propri. cùm olim. vbi no. *Impugnat.* si autē nullus se opposuit electioni, tunc superior ad quem pertinet cōfirmatio sine vllius temporis expectatione inquiret de forma electionis & meritis electi. suprà, eod. nihil. nec est necesse, aliquem citari, vel publicè edictum proponi, vnde credimus, quòd etiam si hanc ipsam inquisitionem omitteret, de qua dictum est, scilicet, de forma electionis & meritis electi, nihilominus teneret confirmatio, eo saluo, quòd si per errorem aliquid fieret procederetur, sicut nota. infrà, de causa pos. cùm olim. & idem dicimus in consecratione & ordinatione, quod est necesse aliquem vocari, sed so-
1 lenniter fieri. 67. di. reliqui. *in persona.* electa vel eligentium, cùm vtraque reddat electionem nullam. suprà de consue. cum dilecti. hoc non placet quantùm ad eos, qui obiiciunt in personis eligentium, cum hoc singulariter loquatur, scilicet, in personam: nec est bona ratio, vitium eligētium reddit electionem nullam, ergo pœnam pati debent huius constitutionis, nam & cùm peccatum est in forma, nulla est electiò, suprà, eodem quia propter. & tamen qui obiicit in formam, non patitur pœnam vltimæ partis huiusmodi constitutionis, sed licet non teneatur pœna huiusmodi constitutionis, tenetur tamen ire, vt agat causam appellationis, & potest hæc obiectio melius dici contra formam quam personam, *& propter*
2 *hoc.* benè dicit propter hoc, † iustam enim causam suæ appellationis prefigere debet appellans, alioquin nullum processum siue electorum, siue confirmatorum impediet appellatio, nisi fortè esset de electione episcoporum, & magnarum abbatiarum, sicut est hodie expeditum per constitutionem Alex. 4. de app. dilectus. quia tunc etiam sine assignatione causæ valet appellatio, & sic intelligunt quidam finem decr. infrà, de app. vt debitus. & solam causam expressam prosequi poterit. infrà, de app. dilecto. f. g. & c. cordi. Item videtur, quòd hæc appellatio & ius huiusmodi decr. habet locum in iudicio, & extra iudicium, & est hoc spirituale in casibus, vnde ait hæc decr. quòd ap. obtinet vim citationis termini, sicut expressè dicit hæc decre. etiam in appellationibus, quæ fiunt extra iudicium, quod aliàs secùs est: vt no. infrà, de app. cùm sit. post talem autem appellationem non debet dimittere electores, quin ad electionem procedant, nec prætextu appellationis cassabitur, quòd postea factum erit, nisi aliàs vera sit causa appellationis. suprà, eodem cùm inter ca. sed confirmatores & etiam quicunque alij, procedere non debent. ratio diuersitatis, quia causa appellationis deuoluta est ad iudicem appellationis, sed non electi, iudex autē appell. elapsis terminis, hîc statutis, hoc modo procedet, si alterutra partium fuerit absens, nam si fuerit absens appellās, & examinata electione confirmabit, vel infirmabit, vel remittet electum ad suum ordinarium, appellāti autē imponet pœnā huiusmodi constitutionis, si verò appellatus fuerit absens, tūc si appellatum est extra iudicium, inquiret de appellante, an sua intersit appellare. 2. q. 6. nō solent. & si inuenit quòd sua intersit, quæret an ex iusta causa appellauerit, & non de veritate causæ, quam si inuenerit iustam, cassabit quicquid factum est per quoscunque in præiudiciū huius appellantis. infrà, de appellat. si duobus.

Nec ob. decr. infrà, de ap. interposita. quæ dicit quòd non reuocatur, quod fit à iudice à quo appellatum est, nisi probet veritatem causæ, vel nisi offerat se probaturum causas ex quibus appellat, quia ibi loquitur, quando dubium est, an reuocari debeat iurisdictio à iudice à quo appellatur, an non, quia si inueniatur quòd causa appellationis non sit vera, remittitur ad priorem iudicem, at hîc certum est, quòd ab eo ad quem appellatum est nec de iure, nunquam causa remittetur ad priorem iudicem, & sic cùm plures essent appellantes, vnus appellauit ad proximum ordinarium, alius ad Papam, nihil valet quòd fit ab inferiori ordinario. infrà, de app. si duobus. si autem in iudicio appelletur, benè habet locum decre. præalle. interposita. Hoc non placet, imò idem dicimus in appellationibus emissis in electionibus, & in aliis appellationibus emissis aliàs extra iudicium de quibus nota. infrà, de his quæ fi. à ma. par. cap. c. 1. vel etiā in iudicio, de quibus no. infrà, de ap. Romana. §. causa autem. in glo. ☞ quæ incipit, si verò iudex. dicimus enim quòd nisi subsit veritas causæ appellationis, tenebit processus habitus ab ordinario, sed si vera est, & iusta causa appellationis non tenebit, quòd fit ab electoribus, nec quòd fit ab ordinario, sed tenebit quòd fit à iudice appellationis.

Caueat ergò appellans, ne coram iudice appellationis petat infirmari electionem factam ab appellatis, quia tunc contingeret eandem causam agi coram duobus, scilicet, causam confirmationis coram ordinario, & causam infirmationis coram iudice appellationis, quod esset iniquum, sed debet petere suā appellationem pronunciari legitimam. & cassari

quicquid factum est post suam appellationem,& per hoc obtinebit quod cassabitur sententia, & totus processus habitus coram ordinario.

3 † Sed oppones,quomodo simul agetur causa principalis & appellationis coram diuersis iudicibus?Respon.benè propter ignorãtiã,quæ est an vera sit causa appe.vel non:sed cùm postea apparuerit causam veram esse appellationis,patebit processum iudicis ordinarij iniquum,& si apparuerit causam esse falsã appellationis,approbabitur sententia ordinarij.sed quid si coram ordinario probetur falsa causa app. & coram iudicibus appellationis,probabitur vera. VERBI GRATIA:appellatum est, ne eligatur Petrus,quia occidit talem tali die,& postea coram ordinario probatum est indirectè,quòd non fecit illud homicidium,coram iudice autem appellationis ꝓbatum est,quòd fecit.Respondeo,stabitur sententię & probationibus habitis coram iudice appellationis,nec obest ei probatio vel processus habitus coram ordinario,nec etiam sententia ab eo lata, cùm ille processus,vel sententia non fuerit habitus inter appellantem & appellatos,quia appellans nũquam debet coram ordinario litigare,quia sic suæ appellationi renunciaret.infrà,de app.soliciti.infrà,de offi.dele.gratum.& c.relatum.sed processus appellationis verè est inter appellantem & appellatos,quia aliàs non valeret processus habitus coram iudice appellationis,nisi habitus esset partibus præsentibus, ☞ vel per contumaciam absentibus.† appellatus autem potest causam principalem prosequi coram iudice à quo appellatum est,si appellatio non fuit legitima,& potest etiam prosequi causam appellationis coram iudice app. cùm coram vtroque asserat appellationem non valere,& ideò coram vno agendo,non videtur renunciasse iurisdictioni alterius:si autem iudex app.pro appellato ferat sententiam, scilicet,quòd non valuit appellatio,nec iudex à quo appellatum est ferat sententiam in causa principali pro appellante,licet absente & contumace,quia verè apparet eum contumacem fuisse ex quo iudicatum est eum iniustè appellasse,tenebit vtraque sen- ☞ tentia,quia si benè inspexeris concordat.† *Appellari*.idem est & si alio modo,quàm per appellationem negotium electionis ad proximum superiorem deferatur,& coram ipso aliquid obiiciatur contra formam vel personam,sed hoc ideò dicit,quia quasi semper per appellationem huiusmodi negotia electionum ad sedem apostolicam deferũtur,vel ideò, quia si Papa non sit proximus superior,& vna pars vadit ad proximum superiorem,alia ad Papam, tũc ille prælatus procedit in causa, qui prius citauerit infrà,de app.vt debitus.hoc non placet.

4 †*Tantis*.is igitur qui se opposuit,& qui appellauit venire,debet vel mittere,vel prosequi appellationẽ: alioquin patitur pœnam quæ infrà sequitur. sed nũquid alij,qui se opposuerunt,sed non appellauerunt venire debent?Respon.illi soli venire tenentur, vel mittere,qui appellauerunt,vel quorum nomine appellatũ est,vel qui appellationẽ ab aliis interpositã expresè ratam habuerunt,& si non venerint puniẽtur,vt hîc:alij verò qui se duntaxat opponunt, non tamen appellant nec appellationem ab aliis interpositam ratam habent,non tenẽtur venire vel mittere,sed eorum oppositio vel absentia processui nõ obstabit,videntur autem nolle agere, & quodammodò ei quòd factum est consentire,vt ff. de appel. l.scio.tunc enim appellandum est,cum ordo decretum electionis interponit:vt ff.quando appell.sit.l.1. §.solent.Sed fateor,quòd appellantium prosecutio & victoria non appellantibus,vel appellantibus,sed non prosequentibus prodest,vt C.si vnus ex plu.ap. l.1.& 2.& infrà,de appellat.vna.

☞ † Sed quid si is qui prosequitur, non prosequatur ex fide,sed cum aduersario colludat nunquid alius,qui appellauit,& non prosequitur,vel qui se opposuit,sed non appellauit,causæ prosecutionem assumere potest inuito eo,qui fictè prosequitur, puto quòd sic:vt ff.de appella.l.ab executione.§. alio cõ- 5 demnato.*interest*.† aliæ personæ quarum interest prę ter appellantem possunt assistere appellantibus, & etiam per se si innuerit appellatus procedere in causa prouisionis,quia curia commune forum est, sed non poterit ad eorum petitionem procedi contra appellatos absentes secundum tenorem huius constitutionis,sed si aliquis appellasset cõtra electionẽ alicuius,quia esset facta eo contempto, vel quia esset facta in eius præiudicium,cum prius esset canonicè electus,& in aliis consimilibus casibus,satis videtur,quòd & capitulum,& quilibet alius debet comparere sine alia citatione,vt super prædictis dicat quicquid dicere potest,& si non compareat, de cætero non admittetur ad dicendum aliquid de his super quibus appellatum est,puta quòd ille, qui appellauit habuit ius,vel quòd appellatio est iusta, sed si ex alia causa quam ex qua appellatum est,velit ipse appellator,vel etiam alius dicere electionẽ nõ tenere, vel cassandam esse,benè audiretur, nec imputatur ei,si super his non cõpareat.argum. ff. de insti. acti. habeat.infrà,de appe.constitutus.& c.dilecto.

6 † Item si electus vellet dare petitionem suam, peto electionem meam confirmari sine alia adiectione,non debet admitti talis petitio,nisi vocatis omnib.quos res tangit,& si fiat secùs nõ præiudicat eis. ff.de mi.etiam.§.fi.licet dicamus benè valere confirmationem,si electio est canonica, etiamsi nullus citetur,vt not.suprà,eodem cum dilec.item ille idem qui appellauit ex alia causa,potest dicere contra electionem,sed si det petitionem talem,peto tali appellanti imponi silentium super contradictione sua, ex ea causa, ex qua appellauit,benè auditur,si autem non arripuit iter intra mensem,vel si non expectauerit per 20.dies,non habet locum processus huius constitutionis.

7 † *Instructos*.instructi debent venire & principales personæ,& capituli procuratores cum decreto,& cum omnibus instrumentis factis de electione,& super appellatione,& super eo,quòd immiscuit se administrationi,& consimilibus.item debet portare instrumenta super his,quæ vult probare sine alterius obiectione,sed si ad obiectionem aduersæ partis expediat eum habere aliqua instrumenta, quæ secum non habet,ad hoc dabitur sibi dilatio. C. de temporibus in integrum. rest.petendum. 1. respon. testes autem secum ducere non tenetur, sed & super instrumentis, si qua iusta causa moueret iudicem, iterum dabit dilationem. ff. de eden.si quis ex argen.§.fi.& l.seq.

☞ † *A die obiectionis*.hæc obiectio fit extra iudicium quod ex eo apparet,quia corã nullo iudice agebatur,item potest habere locum hæc decr.in appellatione,vel contradictione, quæ fit ante electionem. VERBI GRATIA:appello ne eligatis talem,qui est morbosus.suprà,eo.cum inter dilectos.vel ne eligatis sine me,qui debeo interesse electioni huius, sed si electione facta,dixit,domine ego appello ne vos pro electo geratis,quia electio vestra non valet,propter talem defectum formæ vel personæ, & hæc appellatio secundum formam non potest habere locũ in exemptis, in non exemptis autẽ benè posset hæc appellatio habere locum,etiam in iudicio,vtputa si electus

electus peteret confirmationem, à suo ordinario, & tunc aliquis obiiceret, quicquam in formam vel personam, & propter hoc ante sententiam, vel post appellaret, locum habere decre. & tunc debet arripere iter intra 20. dies computandos à die obiectionis finitæ per appellationem, vel alio modo finitæ coram iudice, coram quo proposita fuit. Et videtur quòd hæc obiectio possit fieri non solùm ab eis, qui vocē habent in electione, sed etiam ab omnibus qui possunt prædicta obiicere, vel contra electum excipere de quibus not. infrà, de accu. super his. sed si facta cōmuniter & concorditer electione postea aliquis appellet nihilominus sit electus, non obstante eius appellatione, vel contradictione administrabit. arg. suprà, eo. §. nisi. in fin.

8 † *Iter*. hîc datur terminus ad iter arripiendum, & infrà, de senten. & re iud. cùm causam. alibi ad iudicem adeundum: vt infrà, de appel. personas. alibi ad prosequendum. vt infrà, de app. cùm sit Romana. ex ratione. c. sepè contingit. & c. oblatæ. alibi ad prosecutionem perficiendam. vt in Authen. de his qui ingre. ad appel. §. sancimus. C. de app. in Authen. ei qui appellat. 2. q. 6. si quis appellat. nisi per iudicem steterit. C. de temp. appella. l. cum anterioribus. §. illud etiam. quo casu, vel appellanti restitutio indulgetur: vt ff. ex quib. cau. l. sed & si per prætorem. vel tempus ipso iure non cedit: vt in Authent. vt sponlar. §. hoc quoque. & maximè si appelletur ad summum Pontificem, vel ad principem, in quo casu locum habet, quòd legitur. 2. q. 6. anteriorum. §. ad hoc in Authent. de appel. & infrà, quę tempora. §. ad hoc. sancimus. sin autem non arripuerit iter intra mensem, vel si non expectauerit per 20. dies, non habet locum processus huius constitutionis. Item videtur, quòd debet habere locum, quantùm ad hoc quòd veniat instructus, vbicunque à iudice præfigitur terminus ad prosequendum negotium prouisionis, etiā si alterutra partium hoc non petat propter periculum moræ. j. de appellat. oblatæ. & c. cordi. Alij aliter dicunt quòd non inuenitur expresse cautum.

9 † *Intra mensem*. quidam dicunt, quòd vltra terminum istum non potest prosequi appellationem. infrà, de appella. personas. licet aliàs non prosequendo appellationem possit & in formam & personam dicere quòd vult. infrà, de appel. constitutus. & vltra habet terminum. Alij dicunt, & vt videtur melius, quòd etiam vltra terminum prosequi potest appellationem, dummodò sit res integra, quia iste terminus non præfigitur appellationi tantùm, sed appellationi & negotij principalis prosecutioni, licet modica, vel nulla differentia sit, siue prosequendo appellationem, siue alio modo opponat se electioni.

☞ † *Intra mensem*. iste mensis computatur à die appellationis publicè emissæ, etiam ignorantibus appellationem emissam, quod ex eo apparet, quia Papa voluit prouidere contra vacationem ecclesiarū, credimus tamen, quòd si diceretur electio nulla vel irritanda propter indignitatem personæ electæ, quòd non præiudicaret personæ electæ, quin adhuc eligi posset.

Nec ob. sup. eo. super eo. quia ibi loquitur quando ipsemet tractauit causam suæ electionis, vel quando sciuit ab aliis tractari, quamuis melius videretur dici, quòd scientia sola sibi obesse non debet, sicut nec testi. infrà, de ordi. cog. cum dilec. Item hæc decre. habet locum, vbi quis publicè appellat contra electionem, sed si non esset appellatum, sed aliàs aliquis iret ad superiorem propositurus aliquid contra electionem, expectari debet aduersarius contra quem agitur per sex menses, & etiam amplius ex iusta causa, puta si esset vltra mare, vel etiam minus longè, & sic loquitur. infrà, vt lit. non cōtest. quoniam. §. quòd si forsitan. & hoc plus placet, quàm quod continetur in glo. quæ incipit, idem est & si. & tamen non multùm contradicunt. Ad hanc materiam vide. c. causam, de elect.

10 † *Absentia*. & si processum fuerit ad aliquod de illis, ad quod non proceditur nisi lite contestata, puta ad receptionem testium, vel huiusmodi, si postea veniat & petat libellum, vel fieri litis cōtestationem. non est audiendus, quia eius contumacia fecit, vt lis habeatur pro contestata, & si cōtrarium diceret, sequeretur absurditas, quòd testes recepti non valerent si essent ante litis cōtest. recepti, quòd esset absurdum cum legitimè sint recepti authoritate huius decre.

☞ † Item non est cogendus probare mandatum procuratoris, si per procuratorem egit, & dicatur non tenere quòd factum est, quia non erat procurator ratione prædicta. ff. de procu. Pomponius. §. rati. sed dicunt quidam, & est securum quòd dicunt, qꝫ licet de his quæ egit in absentia partis, nō est cogendus probare mandatum: tamen vlterius iudex non admittet eum agentem procuratorio nomine, nisi probet mandatum cum tamen hoc videatur esse de æquitate non scripta tantùm. argu. prædictæ. l. Pompon. satis videtur, quòd si in remotis partibus ageretur causa, nec de facili posset probari procuratio, quæ fortè amissa est quod & tunc non probata procuratione procederet iudex vsque ad finem causæ, & idem dicimus, si peteret aduersarius de nouo veniēs rescriptum commissionis, contumacia enim sua facit, quòd vlterius non potest declinare eius iurisdictionem, sicut & pręsentia hoc faceret, & proponere negligeret: ar. no. infrà, de re iu.

☞ † Et hæc vera sunt, vbi petit copiam rescripti ad declinādum iurisdictionem iudicis, sed si peteret, vt videret, an per cōmissionē sibi factam posset cognoscere de his, de qb. vult cognoscere, tūc benè esset ei faciēda copia rescripti, si illud amisisset. ff. de edēd. si vnus. §. fi. & l. seq. sed licet pr̨edicta ꝓbare nō cogatur tenetur tamen probare exhibitionem eorū per acta. infrà, de proba. quoniam. vbi nota,

☞ † *Per 20. dies*. intra hoc tempus petet suam electionem confirmari, & electionem aduersarij infirmari, dummodò eodem tempore factæ sint ambæ electiones, quia si diuersis temporibus factæ sint, transacto tempore huius primæ electionis, poterit petere suam electionē confirmari, & super confirmatione, vel contra poterit sententia ferri. sed non poterit petere electionem post factam infirmari, nisi transacto tempore huius constitutionis à die secundæ electionis, & hoc satis probat litera præsens, & præiudicabit sententia prædicta secundo electo, nisi postquàm sciuerit sententiā pro primo electo latā, appellet intra decem dies, & nisi intra tempus huius constitutionis prosequatur. infrà, de re iudi. cum super. *Absentia*. quandocunque contingeret siue ab initio, quia non venit, siue ex postfacto, scilicet, quia venit ac contumaciter recessit. infrà, de eo qui mittitur in possess. cap. 1. infrà, vt lit. non contest. quoniam. §. porrò. & §. quòd si forsitan.

11 † *Absentia*. benè dicit, sicut si de iure procedendum fuerit procedatur. de iure autem sic procedendum est, quia si appellatus fuerit præsens, in optione eius erit, quòd cognitio appellationis præcedat cognitionē electionis, an omissa causa appellationis, procedatur tantùm in causa electionis, nam hîc idem ac in aliis causis, vt not. infrà, de app. cordi. sed hoc est speciale in causa electionis, quia etiam si nō sit terminus assignatus ab homine, nec sit delatum

appellationi, tamen literæ impetratæ ab appellante intra terminum huius decre. non valent, & talibus literis non obstantibus, nec obstante etiam absentia appellantis, proceditur in curia Papæ, vt hîc. Si verò appellans tantùm & non appellatus fuerit præsens, non poterit procedi in curia, nisi prius cognoscatur de causa appellationis, quæ si probata fuerit iusta, proceditur in curia in negotio electionis, & si appellatio apparuerit iniusta, remittitur ad iudicem à quo appellatum est. infrà, de app. cùm speciali. in fi. & hoc obtinet, quando appellatur in iudicio, quia si extra iudicium appelletur, semper alterius partis absentia non obstante proceditur in curia.

12 † *Defecerit*. dicunt quidam, quòd si plura obiecit, licet plura probauerit, si in vno solo obiectorum defecit, sufficit ad hoc, vt hæc pœna sibi imponatur. ar. sup. de rescrip. cùm à Deo. sed alij dicunt, & fortè melius, quòd sufficit vt vnum solùm de multis obiectis probet, quòd sufficit ad cassationem, & hoc ea ratione, quia cùm hanc pœnam patiatur excipiens præter ius commune. infrà, de accus. super his. in odium illorum, qui impediunt ordinationem ecclesiarum, & ex hoc, quòd vnum de multis probauerit, patet quòd non habuit hanc fraudem, nec est hac pœna astringendus maximè, quia pœnæ sunt mitigandæ. de pœ. dist. 1. benè. & habet locum hæc pœna siue obiiciat crimina, siue defectus, siue irregularitates: decre. enim generaliter loquitur. † Item non admittitur procurator super criminibus, nisi hoc expressè contineatur in procuratione, sed & benè admittitur etiam si ibi non exprimantur crimina.

SVMMARIVM.

An votum conditionale sit validum vel non.

CAP. LXI.

IN *Electionibus. Oritur.* id est, legitimè factis, quasi dicat, si aliàs scrutinia essent malè facta, non recideret ius eligendi in alios. *conditionalia.* puta cōsentio in A. si est legitimè natus, vel si nouit iura & huiusmodi, vel si habet maiorem numerum. *alternatiua.* puta eligo A. vel B. vel sic eligo A. & si. 10. voluerint B. *& incerta.* puta eligo illum, in quo maior pars consentiet, vel eligo eum, in quem consentiet decanus.

In alios. hoc intelligitur, quando in eodem cōtextu fiunt duæ electiones, vna ab illis, qui huius vota etiam probata emittunt, & aliam ab illis qui bona vota emitterent, vel etiam maior pars, sed minor pars neminem eligeret in eodem contextu, tunc in reliquis redit eorum vox, imò plus dicimus, quòd si ipsi iidem eligerēt, antequàm priuarentur potestate eligendi, tenet eorum electio, nisi hoc facerent suspicione pœnæ. arg. ff. de dona. post contractum. de hoc in simili casu not. suprà, eodem. quia propter. in gloss. hoc dixerunt.

3 † Item hæc decre. loquitur quando vota eligentium sunt conditionalia, sed si electi votum est conditionale, puta consentio electioni, si Papa dispensauerit mecum, vel si tali placuerit, talis consensus nullus est, cùm electiones purum consensum requirant, sicut ipsi in eum purè consentire tenentur, & electus non purè, sed conditionaliter cōsentiat, vnde statim eligere possunt, nisi fortè ex gratia ei velint dare aliquem modicum terminum: imò plus videtur quòd si electores tunc consentiant electo, scilicet, qui sub conditione consentiat electioni, tunc & eorum vota similiter conditionalia reprobata sunt, vnde ex illis votis non debet effectum sortiri facta electione, nisi fiat de nouo.

Et hæc vera videntur, etiam si sub conditione talis electus recipiatur ad osculum pacis, etiam si recipiat obediētiam à subditis, vel stallum in choro, vel aliàs administraret, cū hæc & similia vt traditio dominij & possessionis benè possent fieri sub conditione. ff. de acquir. pos. l. qui absen. ff. de iure dot. in dotis fruct. §. si. ff. de donat. l. 2. §. si pec. Sed dices nonne in his contradicit protestatio, vel conditio eius facto, quia protestatur se non recipere ecclesiam, nisi sub conditione, & tamen facit ea, quæ prælati vel q purè electi sunt. infrà, de appel. solicitudinē. Sol. hîc non contradicit protestatio facto, puta benè sic de concordantia possunt recipere aliquem ad osculum pro prælato, & quòd prælatus recipiat obedientiam à subditis, & administret etiam ius prælaturæ, & nō esse prelatum, postquàm placet partibus, imò idem est, & si non consentiant ambæ partes: sed vna tantùm dicit, & tunc illi qui eum recipiūt ad osculum, non tenentur eum habere pro prælato, nec illi qui promiserunt obedientiam tenentur, nisi conditio extiterit, nec ea quæ gessit, quasi gesta à prælato. ar. eius quòd dicitur de hærede, qui aliqua gerit protestans, quòd non gerit pro hærede. ff. de acquir. hære. pro hærede. nec contradicit. infrà, de appel. solicitudinem. quia illa duo de quibus loquitur ei simul concurrere non possunt, scilicet, petere absolutionē vel excommunicationem, & non renunciare appellationi quam inde emisit.

DE TRANSLATIONE, prælatorum.

TIT. VII.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia Romana cæteris omnibus prælata est à Deo.*

2 *Papa dicitur imperium habere à Deo, Imperator autem à populo.*

CAP. I.

CVM *Ex illo priuil. Tu es petrus, &c.* vsque, tibi dabo claues regni cœlorum, quo priuilegio Romanam ecclesiam cunctis ecclesiis prætulit, & ei ligandi atque soluēdi potestatem contulit. 21. dist. in nouo. & c. quamuis. q. d. propter illud speciale priuilegiū potestatem habet condendi canones, per quos maiores ecclesiæ causæ referantur ad eam.

2 *Dominus noster.* Imperator autem habet à populo Romano. insti. de iure nat. §. sed qui. arg. contra. C. quomodo opor. epi. in prin. col. 1. *canonica.* 12. di. præceptis. *translationes.* 7. q. 1. mutationes. & c. omnis qui. & c. & temporis qualitas. infrà, eo. inter corporalia. *archiepiscopum.* futurum vel animi destinatione. *licuit.* quantùm licuit habes sup. de elect. transmissam. & c. quòd sicut.

SVMMARIVM.

1 *Spirituale coniugium non humana, sed diui na potestate dissoluitur.*

2 *De matrimonio carnali ad spirituale valet argum. vt hîc.*

CAP. II.

INTER *corporalia Destruuntur.* sic in peculio. ff. de pecu. non statim & in possessione. ff. de acqui. pos. possideri. §. in amittenda. *destruantur.* quò ad exteriorem destructionem, quæ fit per depositionem, cessionem, & similia, aliàs per peccatum facilè destruūtur virtutes. 40. dist. sicut. 32. q. 1. cùm renunciatur. solus

solus.15.q.7.episcopus solus.à Metropolitanis.63.distin. c.1.2.& 3.condemnari..3.q.6.quamuis dudum.fortius.id est,dignius,nam aliàs cùm maiori difficultate separatur carnale matrimonium.22.q.7.c.1.infrà,de iureiur.quemadmodum. nisi in hoc casu,infrà, de conuer.coniug.ex publico. quasi spirituale ꝙ separatur per depositionem,cessionem,& aliis modis, vt hîc, & superiori.c.suo.id est,suis constitutionibus, vel vicarij sui.præcipiens.33.q.2.quos.& c.antiqui.

1 †Separet. sua authoritate, non autem separat homo carnale matrimonium,cùm episcopus, vel etiã archidiaconus per constitutiones Papę dissoluit,sed ipse Deus cui⁹ authoritate factæ sunt.remouetur. cùm sit iusta ex causa.24.q.3.si quis non rectè.1.q. 7.necesse.& c.seq.tua.scilicet, trãslatio,cessio,depositio.constitutione.id est,potestatem dissoluendi matrimonia, non habet ex authoritate terrena,sed diuina. derelinquere.7.q.1.mutationes.ĵ. de reg.& transf. licet.confirmationem. post consensum autem suum ante confirmationem posset, cùm habeat tenue ius. ĵ.de accu. super his.sup.de elec.cum inter ea. eligentium.& mediantibus electoribus inter electum,& ecclesiam, siue populum sibi subditum. contractum. consummata tamen consecratione.ĵ.eod.licet.nihil.quò ad veritatem matrimonij. † Cùm quis. non probat hoc esse, quòd ab hoc contingit abesse. C. de proba. neque. not.ĵ.de restit.spo.cùm ad sedem.ĵ. de test. cùm tu fil.38.dist.quæ ipsis.

2 †Item. id est,sicut matrimonium carnale non potest dissolui,nisi authoritate Dei,vel Vicarij eius,id est,per constitutiones ab eo factas, & in casibus ab eo concessis,sic non potest matrimonium spirituale separari, nisi authoritate Papæ, & in casibus in constitutionibus ecclesiæ contentis,vel Papæ, de illo. infr.de ordi.ab episcopo,qui re. episcopatui.c. 1.electorum.& ita ꝙ statutum erat in episcopis, extenditur ad electos confirmatos.sic ff.de iure do.si sponsam.C.qui po.in pig.l.fi.ff.de fun.do.lex Iul. ĵ. de iureiur.quemadmo.in canone.c.di.quoniam.quo ad quædam.ea scilicet, quæ mysterium consecrationis desiderant.sup.de elec.trãsmissam. inutilem.de pœ. di.1. id est,scindite.ff.ꝙ cuiuſ.vni.l.1.§,pe.ff.qui satis. cog. quoties.12.q.2.non liceat.ad pœnam. ff. de excep. rei iu.euidenter.ff.de interdic.& rele.l. relegatorum. §. vlti.& l.seq.& de translatione.ĵ.de deci. ad audientiã. ĵ.eo.licet.prohibitum.ĵ.e.licet.ar.ff.de verb.obli.quisquis.ff.de arb.sed cùm dies.§. planè, ĵ. de arbi. cum dilecta. ĵ.de deci.ad audientiam.ĵ.eo.licet.ĵ.de priui.sanè.& c.parentibus.ar.contra.ĵ.de causa poſ. cũ ecclesia.ff.de iudi.solemus.ff.de po.Lucius.š. de rescri.cum adeò.& c.causam.infrà.de offi.dele.præterea.inf.de sen.excom.nuper.maiores. 40.distin.homo Christianus.ff.de re mili.omne.§.qui manet.consensu. 42.dist.quanto.š.de elec.cum inter. dile. perdurante. fortè non peccauerant postulantes in recipiendo episcopum.& ideò seruatur eius consensus, aliàs autem secùs, vt infrà, c. proxi. vel dic hoc seruari eis de gratia.

CAP. III.

QVANTO. Quos Deus.32.q.2. quos Deus.retinuit.š.eo.c.1.& 2.cui.25.q.1.contra statuta.11.dist. ecclesiasticarum.transeat.33.q. 4.est iniusta. præcipimus.† no. sententiam ferri in notorio non citata parte.de hoc not.infrà.de coha.cle.&mulie.illicitè. consentiendo eum habere episcopum, & recipiendo sine authoritate summi Pontificis.vt š.eo.c. proxi.suspendimus.id est,suspensos denunciamus.ar.š. de elec. bonæ me. Magun. melius placet ꝙ per sententiam suspendatur. non debebit. 21. q. 1. clericus. nec illis.7.q.1.si quis episcopus.& est verũ ꝙ dicit hæc decr.& illud. c. quando sine authoritate superioris transit causa illius, cuius erat prima ecclesia quam sua authoritate dimittere non potest. 7. q.1. non oportet.c.si qui verò.quàm etiam illius cuius ecclesia ad quam transit,quam occupare non potest sua authoritate.sup.de elect.qualiter.& hic.spreuit.dixerunt quidam.argu.huius decr.ꝙ quia consentit electioni ammodo ad aliam ecclesiam sine authoritate Papæ transire non potest.argument.š.de electi.cùm inter. alij dicunt contra.argument. suprà, eodem, inter corporalia.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium dicitur esse res indiuidua & simplex.*
2 *Licet sub aliquo ineligibili dispensetur, debet tamen postulari.*
3 *Nunquid persona illa dicatur eligibilis quæ consentire potest.*
4 *Cur verba priuilegij siue indulgentiæ non interpretatur Papa largissimè.*

CAP. IIII.

1 LICET intantum.† Non tamen propter hoc intelligas matrimonium haberet partes,siue principium,medium & finem, cùm sit res simplex & incorporea, vnde diuidi non potest, sed referas hæc verba ad processum facti, & solennitatem & potestatem, quam consequitur per confirmationem, per consensum enim eligentium & electi, & confirmantis,quo ad substantiam, plenum est matrimonium,siue sacramentum substantiæ, nihil enim ad-
2 iicit consecratio.š. eod.inter corporalia.†Postulatio. hîc enim quasi expressum,ꝙ licet dispensetur cũ aliquo ineligibili,tamen debet postulari.

Quod intelligunt quidã verum, vbi remanet impedimentum,sicut hîc,vbi etiam post dispensatione remanet episcopus,ꝙ impedit ne transire possit,sed si penitùs toleretur irregularis,vel impedimentum, vt in illegitimo,satis videtur,ꝙ posset eligi. š.de ele. cum Vintoniens.Alij tamen dicunt cõtrà, sed quicquid dicatur, hîc est notabile, ꝙ consentire potest postulationi de se factæ, & superior etiam minor Papa poterit approbare postulationem, vt hîc totũ hoc colligitur.Est autem ea ratio,quare magis tollitur impedimentum in irregularitate quàm in honore episcopali,vel alio modo, quia fauorabile est illud ita tolli, ꝙ nihil remaneat, nec etiam vlla memoria,sed honor episcopalis,verè etiam bonum est, quod remaneat,sicut etiam dicitur in pacto, quod tollit ipso iure actionem ex delicto,sed nõ actionem ex contractu.Item videtur, quòd ex quo consentire potest,quod eligi debet, quia ex eius arbitrio pendet initiare matrimonium.

3 †Item ex hoc ꝙ cõsentire potest, videtur ꝙ persona sit eligibilis, & videtur ꝙ tutius sit hunc eligere postulandum.sup. de elect. in causis. licet hoc iure niti videatur, tutius tamen est ꝙ omnia per ipsum fiant,scilicet, quòd antequam consentiat licentiam Papæ habeat,& quod postuletur vt eligatur, nam & hoc sonare videtur litera indulgentiæ,vbi dicit,dum tamen nihil obstet de ea,nam hoc cognoscere,scilicet,aliquid sibi obstet nõ est ipsius postulati, sed superioris, item cognitio debet præcedere adeptionẽ episcopatus,cùm sit conditio,item quia turpius eijcitur &c.infrà,de iureiur. quemadmodum.ergò per se sine superioris licentia consentire non potest.

4 †Reseruasse. sed quare verba priuilegii non inter-

terpretentur largè. infrà, de verb. sig. olim. Respondeo, quia forma verborum non patitur. inf. de priui. porrò. Item quia per tale priuilegium noluit pernertere cõsuetas examinationes postulationum. C. de inoffic. test. si quando. Sed quæro quam vtilitatẽ consequatur per istam interpretationem, cùm potius sit interpretandum vt res valeat, quàm ꝙ pereat. infrà, de verbo. sig. Abbate. ff. de reb. dub. quoties. ad idem. ff. ad muni. l. 1. ff. de leg. 1. si quando. ff. commo. in commodato. §. pe. Respon. ideò attenuat vires huius priuilegij, quia per ambitionem fuit obtentum. 1. quæstio. 1. principatus. C. de sena. con. l. 1. si enim contra ius aliquid obtinebitur, præsumitur esse ambitiosè obtentum. ff. de mino. l. tertia. in princ. †Vel hoc est ideò, quia est dispensatio, vnde est restringenda. ĩ. de consan. & affi. quod dilecto. & no. de hoc. sup. de rescrip. causam. vel dic, quod super examinatione, non dabitur ei aliqua indulgentia, sicut ex verbis indulgentiæ colligitur, sed in hoc valet ei indulgẽtia, si vocetur per postulationem, vel ad maiorem dignitatem, potest consentire per mutuum eius consensum, & eligentium initiatur spirituale cõiugium, quod non esset si indulgentiam non haberet. s̃. eo. inter. in. fi. † Et dicimus, ꝙ eo præstãte consensum secundæ, vacat prima de iure. s̃. c. proxi. inf. de conces. præben. non vac. literas. nisi seruaret formam indulgentiæ, tunc enim non vacaret, nisi post tres menses intra quos debet confirmari & consecrari. argu. c. dist. c. 1. sup. de elect. cùm in cunctis. honores enim gradatim sunt deferendi. ff. de mu. & hono. vt gradatim. 93. dis. legimus. *examinata.* examinatio ista fiet extra iudicium, sicut cùm mandatur alicui, quod prouideat, si est idoneus: nam propter hãc clausulam nõ credimus, quod sit necessarium, ꝙ huiusmodi iudices vel executores debeant aliquẽ vocare ad sciendum, si velit dicere illum pro quo scribitur non esse idoneum, vt not. inf. de conces. ec. non vac. proposuit. licet tam illi authoritate delegati cũ hac clausula, si est idoneus procedunt quàm qui ordinant semper antequam prouideant de aliquo beneficio examinare debeant, an sit idoneus nécne, vt not. s̃. de postu. cap. 1.

DE AUTHORITATE & vsu pallij.

TIT. VIII.

CAP. I.

C*V M super. Prouinciæ.* ĩ. de verb. signi. cum clerici. contra. *commissæ.* cùm inter missarum solennia tantùm. c. distin. contra morem.

CAP. II.

A*D H O C. Sepeliri.* de conse. dist. 1. nemo clericus. arg. contra. si habuit duo pallia nomine duarũ ecclesiarum quarum Archiepiscopus fuit, cum ambobus debet sepeliri. arg. de postu. bonæ. 2. in fin. tamen pallium vltimæ ecclesiæ erit desuper, aliud enim intelligitur sepultum ab eo die, quo priori ecclesiæ cessit, imò quidam dicunt, quòd primum pallium non induetur in sepultura, sed tantùm secundum, & primum ponetur super eo, vel sub capite eius, & hoc eodem modò debet fieri, si aliquando cõtingit alicui dari duo pallia.

CAP. III.

N*I S I specialis. Plenitudo.* c. dist. quoniam quidem, id est, plena executio in his quæ ordinis sunt, & etiam in his quæ sunt iurisdictionis, si maxima negotia sunt, vt est concilium conuocare. sup. de elect. quòd sicut. §. penul. *re confundi.* 23. quæst. 5. si non licet.

CAP. IIII.

A*D honorem. In patre,* 2. quæstio. 6. decætero.

SVMMARIVM.

1 *An in aliena diœcesi celebrare vel prædicare liceat.*

2 *Ambitiosa priuilegia restringi debent.*

CAP V.

E*X tuarum. Corruptela.* ff. de offic. procu. l. 1. 21. dis. cleros. 26. dist. §. ecce. *dummodò is.* episcopus. alij dicunt, ꝙ in hac licentia danda, necessaria est authoritas Archiepiscopi, cùm de suis insigniis agatur.
1 *Permittat.* nulli enim licet in aliena ꝓuincia, vel diœcesi celebrare vel prædicare. 7. quæstio. prima. Episcopi. 9. quæstio. 2. nullus primas. 6. q. 3. scriptũ. & not. ꝙ licet Papa det priuilegium, vult tamen ꝙ priuilegium intelligatur sine præiudicio alicuius. ĩ. de offic. ordi. licet. infrà. de offic. deleg. super eod. si tamen Papa hanc clausulam non adiecisset, crederem ꝙ sine licentia eius vti pallio non posset, vel verius nõ dicitur hîc, quòd habeat licentiam vtendi pallio, sed ordines faciendi, vel consecrandi super quo nullũ priuilegium habebat. †Item dic, ꝙ Episcopus sine authoritate sua non potest dare licentiam alij Archiepiscopo, quod vtatur pallio in sua ecclesia, cùm
2 sit signum prælationis. sup. eo. nisi. & c. seq. †Vnde nõ crederem, ꝙ etiam Episcopus qui habet pallium, nisi esset exemptus hanc licẽtiam, possit dare alij Archiepiscopo, nisi ille cui dat licentiam, priuilegium habeat, sicut hîc habebat. arg. ad hoc, quia non habet potestatem vtendi pallio, nisi intra ecclesiam. itẽ ar. quia priuilegium ambitiosum restringendum est, de quo no. sup. de transla. Episcopi. c. fi.

CAP. VI.

C*V M sis. Vbicunque.* Intra tuam prouinciam vel fuit priuilegium speciale.

CAP. VII.

Q*V I A nos. In alia.* dummodò intra prouinciam vel etiam in alia de licentia Episcopi dicere, vel etiam sacerdotis: dummodò ibi celebret sine Pontificalibus. †*Soluta.* quia ex quo potest, nisi in solennitatibus priuileg. apparet quod non potest quando celebrat pro defunctis, cùm non sit solennitas.

DE RENVNCIATIONE.

TIT. IX.

CAP. I.

LITERAS TVAS: ET INFRA.

SVMMARIVM.

1 *Non extenditur iuramentum ad ea de quibus in iuramento cogitatum non fuit.*

2 *Beneficium licet petere quis non possit, tamẽ potest ea petere, quæ spectant ad beneficium.*

CAP.

CAP. II.

CVM inter P. Beneficio. id est, iure ratione beneficij contingente.*non petendo*.ĵ. de iureiu.si verò,contra.† Sol.dicunt quidam, quòd hoc ideò est,quia hociuramentum præstitit spoliatus.infrà.de resti.spol.solicitè.

Sed hoc verum non est,nec decre.hoc dicit,nam spoliatus dummodò sponte renũciaret,tenetur seruare iuramentum suum, sicut eadem decre. sonat. Alij dixerunt, quia præstitit non suo iudici, & ideò non tenetur.arg.6.q.3.denique.

☞ Sed nec hoc verum est,† quia etiam temerarium iuramentum seruandum est, quousque absoluatur. ĵ.de iureiur.cùm quidam.in fin.sup. de elect.venerabilem.Alij dicunt, ꝙ iurauit non petere ex priori iure vel facto,ꝙ hîc non faciebat,sed ex posteriori inuestitura petebat, cui petitioni iuramenti exceptio non obstabat.ff.de vul.subst.ex facto.§.1.ff. de excep. rei iudi.si mater.§.eadem.& l.cùm quæritur. cum l. seq.& an eadem.ff.de insti.acti.l.habebat. vel ꝙ melius est, cùm iurauit capitulo non petere, non fecit contra iuramentum recipiẽdo ex canonica electione canonicorum, qui potuerunt absoluere à iuramento,quod eis fecerat, nec facit contra iuramentũ si accipiat ex inuestitura Papæ.ff. de vulg.& pup. substi.ex facto.§.1.arg.ĵ.ꝙ met.cau. ad audientiam.

☞†Et not. ꝙ licet non posset petere beneficium, tamen ex quo canonicè adeptus est beneficium, potest petere ea quæ spectant ad beneficium, puta stallum in choro,& similia.Vel melius dic, ꝙ etiam beneficium posset petere,& de eo litigare & cõtra capitulum,ꝙ de nouo eum eligit,& contra aliquos litigatores: si autem solus Papa dedisset sine consensu capituli, adhuc credo ꝙ non posset petere agendo contra capitulum, nisi Papa expressè de iuramẽto retulisset.arg.sup.de rescrip. constitutus. sed si de a iuramento Papæ [a] referret, & necessitas vel vtilitas subesset,posset recipere, & etiam contra capitulum agere propter potestatem dispensandi, sed si non subesset iusta causa,quandocũque dispensaret Papa, non consulerẽ clerico quod ageret contra capitulũ.

a Iuraméto Papæ. Adde Fel.in c.1. col. 1. in prin. sup. de consti. & in c. quæ in ecclesiarũ. col. 8.ver. demũ,&ibi sócor, eo. tit. Et vide etiã Abb. in c. significasti. col. 3. in fi.suprà de electio.

SVMMARIVM.

1 *An statim quòd quis assumit habitum probationis,intelligatur renunciare prioribus beneficijs.*

CAP. III.

EX *transmissa*.*Abbatis*.secularis clericus est.*clericus*. eiusdem ecclesiæ.*habitum*.probationis,qui tamẽ non fuit sibi datus,quia ibi non erat. expone ergò sic,id est, dixit quod volebat apud sanctũ saluatorem habitum accipere, & postea iuit & accepit. *gratia complendi*.id est.vt staret in probatione eo animo,quòd si sibi placeret religio,remaneret, & votũ suum & professionem faceret, non tamen fecit, ꝙ ex sequentibus apparet.*restitui*.cõtra.12.q.2.nulli.17. q.4.sunt qui opes.contra.sol. hîc non poterat repetere, sed ecclesia sancti saluatoris potuit ei restituere,sed fortè debuit de iure poli,licet nõ iure fori. 17. q.4.c.vlt.in Authen.demona.si verò.ad idem.16.q.6. de lapsis. vel res istæ erant datæ sub conditione vel ea intentione, vt eo inde recedente res sibi redderentur.ĵ.de cle.coniug.quòd à te.

1 †*Receptionem*.arg.quod eo ipso, ꝙ assumit habitũ probationis, intelligitur renunciare prioribus beneficiis.de hoc no.ĵ.de reg.postulasti.& hoc plus præsumitur, scilicet, quòd pro derelicto habuit primam 2 ecclesiam, tam propter hoc, quia omnia bona de ecclesia abstulit, quàm propter susceptionem habitus probationis.*acceperant*.populo.*recipiant*. cùm nõ fuerit professus,nec apparet eum quãdoque voluisse seculo renunciare,nam si hoc appareret, oporteret eum aliam religionem intrare.ĵ. de reg. consul. & c.statuimus.

SVMMARIVM.

1 *Actoris probationes admittendæ sunt super implicita assertione.*

2 *Spoliatus si per duos testes violentam probat spoliationem, non valet aduersario aliqua probatio super spontanea voluntate.*

3 *In actione de dolo vel quod metus causa, an idem seruari debeat quod in actione possessorij.*

4 *Nunquid is qui metu coactus renũciauit,amiserit possessionẽ.*

5 *An quod dicitur in renunciatione ecclesiæ,possit etiam dici in renunciatione iuris alterius.*

6 *Probationes rei super causis coloratis ab eo propositis audiẽdæ sunt.*

7 *Qui pecuniam pro beneficio dedit,non potest illud sine dispẽsatione retinere.*

8 *Actoris tantùm probationes admitti debent super violẽtia.*

CAP. IIII.

SVPER *hoc*.*Vtrum*. prima quæstio est, quia sup. quæritur an ex quo constat aliquem beneficium resignasse,vel abiurasse, si dicat spoliatus ꝙ coactus fecit,an sit audiendus, & videbatur quod non, maximè quòd abiurauit,de qua abiuratione tãtùm continetur in quæstione, cùm iuramentum semper sit seruandum.ĵ.de iureiu. si verò sanè. quæro cuius probationes sint primò admittendæ, vel actoris spoliati,vel rei,vel vtrius,prima quæstio est,an exceptio spontaneæ resignationis simpliciter sine adiectione iustæ causæ sit admittenda, & respondet quod non, vt ĵ,de app.constitutus.

1 †*Reposcentibus*. hoc vult dicere hæc decre. quòd si aliquis repetit beneficium suum,& reus opponat exceptionem spontaneæ abiurationis,non est audiendus excipiens, nisi probabilem causam assignet resignationis, & quod testes sunt admittendi actoris, non rei, si actor velit replicare, quod coactus resignauit non sponte.

Nec obstat.ĵ. de resti.spo. acceptat. quia ibi non coactam renunciationem, sed spoliationem probare volebat,& intelligitur hæc decre. quando agebatur petitorio,siue possessorio, siue per interdictum, siue per condictionem ex lege siue canone, siue per officium iudicis, siue per actionem quòd metus causa,siue per actio.de dolo,quæ omnia remedia cõpetunt spoliatis.3.quæst.1. in summa. sed reus negabat spoliationem & metum, vel dolum, & dicebat spontaneam resignationẽ,& oportet istos qui tenẽt hanc opinionem confiteri,quòd nullo tempore sunt admittendæ probationes rei,si intentetur petitoriũ, quia non sunt admittendæ.demum de hac causa cognoscitur secundum, quod intelligunt hanc decre. nec post, cum post sententiam non sint proponendæ peremptoriæ excep.C.sen.rescin.non pos.l.2. nec de nouo potest petere ecclesiam,cùm lata sit sententia contra eum.ff.de except.rei iud.si mater.§.ea. Alij aliter dicunt & melius, vt no. infrà, quòd met. cau.super.eod.si autem primò egisset possessorio nõ obst.Sed contra.ĵ.de resti.spol.accepta.sed dic secũdum eos,eam,probationem, obstaret exceptio rei iudicatæ in petitorio.sup.de elec.quærelam.

†Inducunt autem pro se,quòd non sit audiendus reus excipiens, nec probationes eius admittendæ, quià

quia præsumptio est cõtra eum, vt hic, quia spoliatus per duos testes probat violentam spoliationem, non valet aduersario aliqua probatio super spontanea voluntate, etiam si per centum testes probaret, cùm reddant testimonium de intentione, quæ soli Deo cognita est, & ideò eius testimonium valet, ac si ille, qui probat vim vel metum, vel dolum probet, ꝙ oculo vidit. ar. ad hoc. j. ꝙ met. causa. c. 1. & sic hoc testimonium præualere debet.

Nec obstat quod obiicitur, scilicet, quia secundũ hoc nunquam admittetur ad probandum spontaneam renunciationẽ, scilicet, de spontanea renũciatione nunquam habere locum, vbi aduersarius vult probare eam per vim, vel metum, extortam, sed vbi hoc probare nollet, locum haberet probatio spontaneæ renunciationis, nec per hoc remouetur, quin reus possit probare indirectè, nullam violentiã interuenisse. j. de test. series. ex tenore. Itẽ si præsumeret contra eum, qui dicit sibi violentiam illatam, puta quia potentior sit eo, qui vim intulisse dicitur, vel quia talis persona est, quæ dicitur vim intulisse, quia non præsumitur vim intulisse, vel propter religionẽ, vel propter fidelitatem suam, tũc nullo modo admitterentur probationes actoris, vel si admitterentur, admitterentur etiam cum eis probationes rei, & pro eis magis præsumitur. ar. ff. ꝙ me. cau. nõ est. & sic sonat finis huius decre. ibi habito hoc, &c. Vel dic, quòd finis huius decre. non dicit quòd probationes rei, qui dicitur spoliasse, non admittentur, sed de probationibus spoliati tantùm dicit, ꝙ sunt admittendæ, quia de his tantùm dubitabat, & non de probationibus rei. Alij dicunt hanc decre. loqui tantùm, vbi agitur possessorio, & tũc obtinet, quod dicitur, & sic loquitur decre. inf. de rest. spo. solicitè. Sed dices, ad quid prodest reum dicere causam? Respon. quia si reus possessor dicat, tu non fuisti spoliatus, sed antequam te non admitterem, vel iura ecclesiæ subtraherem, sponte renunciaueras, ex tali causa audiendus est. j. de rest. spo. accepta. nisi spoliatus vel magis qui non est in possessione probare velit, ꝙ per vim fecit renunciationem, quæ præcessit spoliationem, vt hic. & not. j. de rest. spo. solicitè. renunciationem autem factam eo existẽte spoliato, sibi obiicere non posset. j. de rest. spo. solicitè. nisi primò restituatur, vt ibidem. Vel dic etiam, quòd renunciatione facta, post talem spoliationem, potest excipere, sed tamen testes expoliati petentis restitutionem primò recipientur, sic loquitur decre. infrà. de rest. spol. solicitè. & secundum hoc nulla est differentia, siue renunciatio præcesserit spoliationem, siue subsequatur.

Sed hoc non placet, quia litera huius decre. hoc non patitur, quæ dicit quòd nulla probatio rei admittenda est, sed tantùm probata facta spoliatione fieri restitutionem, vnde dicunt alij, quòd siue renũciatio præcedat spoliationem: siue sequatur, nũquã impedit restitutionem. & hæc decre. non cõtradicit, quia reus nõ negabat spoliationem esse, sed dicebat eam spontaneam resignationem, & ideò sibi licuit sua iura subtrahere, & ideò admittitur excipiens de spontanea resignatione, licet in probationibus præponatur spoliatus, si autẽ aliàs vellet dicere: tu sponte post spoliationem renunciasti non iuri tuo, sed petitioni restitutionis per pactum, benè posset. ff. de pac. si vnus. §. pacta. secùs autem si alia causa diceret, quòd nõ deberet ei restitui ecclesia, scilicet, quia propter peccatum, vt simoniæ, vel aliud huiusmodi priuatus esset sententia prælati iure quòd in ea habebat, vel etiam, quia post spoliationem, vel ante secundum alios renunciauit sponte ecclesiæ, nam his non obstantibus potest agere interdicto non ad rẽ, quam renunciauit sponte si confiteretur: secùs autem si negaret, vt hic, nec ad rem, quàm aliàs legitimè propter peccatum, scilicet, amisit, sed ad damnũ & aliam causam. ff. vnde vi. idémq;. §. vsum. & l. si plures. §. vlti. Sed dices nónne eo ipso ꝙ sponte renunciat, videtur esse sublata proxima causa turpitudinis, scilicet, ius. ar. C. ꝙ met. causa. l. 2. ff. de condi. ob. tur. caus. si ob turpem. & ita non posset vlterius etiã ad damna agere? sed dic non esse simile, quia sponte renunciando non approbo vim mihi factam, nec videor negligere, cùm possint esse aliæ causæ renunciationis præter metum, scilicet, propter scientiã, vel religionem, vel huiusmodi, sed solummodò, quòd per dolum, vel ob turpem causam promisi, videor approbare metum quem pertuli, item promissio & datio sunt multùm sibi vicinæ, non autem sic spoliatio & renunciatio, imò plus etiam, quia qui metu vendidit recipiendo precium, non videtur renunciare actioni, quod metus causa. C. quod metus causa. si vi.

3 †Sed nunquid dices idem, quòd in possessorio, si agatur quòd met. causa, & de dolo, scilicet, quòd debeat exprimere causam probabilem, & quòd testes tantùm super vi vel dolo sint recipiendi, cùm illa sint restitutoria. ff. de do. arbitrio. §. ideò. & respondent quidam, sed malè, quòd sic. alij autem secùs, nã si aliquis agat ꝙ met. causa ad rescindendum cõtractum acceptilationis, vel aliam liberationem, & aduersarius dicat, non metu renunciasti vel contraxisti, audiendæ sunt vtriusque probationes, nam si modò audiatur & feratur sententia pro eo, reus decætere non potest agere ex illa venditione obstante exceptione rei iudicatæ, vel magis recessione cõtractus. arg. ff. quod me. cau. metum. §. si putat. & §. fi. l. illud. quod non est, quãdo agitur possessorio. ff. de except. rei iudi. & an. §. fi. & eodem modo dicit, ꝙ reus poterit opponere contra metu tradentem & actionẽ ꝙ metus causa ad restutionem ipsius rei traditæ, renunciationem post metũ secutam, quia cum sua, scilicet, eius qui se dicit passum metum non intersit, neque ratione possessionis, neq; ratione proprietatis, cùm renunciauerit, agere non potest, sed potius excipere potest. ar. ff. ꝙ metus causa. sicut. §. satis. & §. qui pos. Idem dicimus in aliis actionibus restitutoriis. litera autem quæ sequitur, non videtur hoc sonare non vi nec metu, cùm non dicat ꝙ quãdo agitur ꝙ met. causa, tunc debeat exprimere causam remotam à metu, sed quando petitur restitutio possessionis beneficij, & ipse excipit, ꝙ non fuit spoliatus, sed renunciauit sponte, deberet adiicere iustam causam & probabilem talẽ, scilicet, ꝙ sit remota vi, vel metu, & omni malitia, ꝙ si non esset tanquam excipiens, de sua turpitudine esset repellendus, quamuis & de hoc dici posit, ꝙ si præsumptio est contra eum, cogitur dicere causam resignationis. argu. suprà, de elect. constitutis. infrà, vt eccle. bene. c. 1.

☞ † Item quòd hic dicitur non videtur habere locum, nisi quando agitur contra violentum, vel alios contra quos petitio restitutionis possessionis competit, sed quæres secundum primam opinionẽ, quare reus potest excipere de renunciatione præcedẽte spoliationem, vel potius non admissione, vel etiam quæ fuit similis & non de sequenti? Respond. quia ex quo renũciauit ammodo, amisit possessionẽ quam primò habebat, & ita desinit possidere, vnde si esset seruitus & remissa alicui, vel esset permissum alicui ædificare, extunc tãquam qui quasi possidet, incipit præscribere, quæ non currit, nisi possidenti, vel

vel quasi possidenti.ff.de vsucap.l.tertia.ff.de ser.vrb. præd.si ædes.ff.quemad.ser.amit.si stillicidij.ff.de acqui.poss.peregrè.§.quibus.cùm ergò hic non possideat,ex quo renunciauit, & ad hoc quod competat sibi beneficium restitutionis possessionis,oportet eũ probare,quod possidebat tempore spoliationis, ꝙ hic renuncians non faciebat, apparet, quod debet admitti eius exceptio, nisi spoliatus velit probare coactam renunciationem,vt hic.

4 †Sed oppones nónne & si metu coactus renunciauit tamen possessionem amisit.ff.ꝙ metus.causa. metus.in princ.& §.fin.Respond. licet possessionem amiserit & in veritate non daretur sibi interdictum, si constaret tamen per hanc exceptionem quæ continet turpitudinem prouenietis, nõ repellitur,quia de ea excipiens non auditur. Vel dic,ꝙ ille qui cogitur renunciare iuri proprio, ꝙ in aliqua re habet, ius vel dominium,ꝙ in ea habet amittit,sed nõ possessionem, quia non creditur animum habere dimittendi possessionem,& leges prædictæ loquuntur quando sponte renunciauit, sed in renunciatione quæ sequitur spoliationem secùs, illa enim non impedit petitionem restitutionis possessionis, cùm in veritate tunc possideret cùm fuerit spoliatus. Sed quæres quare quando agitur possessorio, non admittuntur probationes rei,sed quãdo petitorio sic? Respon.quia in possessione fit ei modicum præiudicium, cùm statim possit de proprietate agere petitorio.C.si de mo.pos.l.1.si autem quando agitur petitorio non admitterentur probationes, fieret sibi magnum præiudicium, quia semper sibi obstaret exceptio rei iudicatæ.ff.de excep. rei iu.l. si mater. §.eandem.

☞ †Quod autem dixi renunciationem præcedẽtem spoliationem, vel non admissionem posse obiici contra petentem restitutionem possessionis,intelligo nisi spoliatus primò post renunciationem incœperit de nouo possidere, de qua non sit incontinenti eiectus,vel etiam ex interuallo,quia tunc etiã non posset petere restitutionem possessionis ratione primæ spoliationis.ff.de vi & vi arma. l.3.§.cùm ergò.C. vnde vi.si quis.ff.de except. rei iudi.si rem. & l.si quis.

5 †Item ꝙ dictum est in renunciatione ecclesiæ, dicendum videtur in renunciatione iuris alterius. sed nónne dices idem in donatione? VERBI GRATIA: peto restitutionem possessionis alicuius rei,excipis, tu mihi ante eandem rem donasti, nunquid admittenda est talis exceptio? Respon. non, quia potest esse quòd donaui, & tamen verum est, eum postea fuisse in possessione, & tunc spoliatum esse, sed si vellet dicere eum non possidere, quod dicitur fuisse spoliatus,sed ipse reus possidebat,dicunt quidam admittendum ad probandum.ar.ff.de proba. circa. Alij autem.arg.huius decr.dicunt,si actor qui se dicit spoliatum agit interdicto,& velit probare possessionem & spoliationem, probationes rei super donatione, vel renunciatione non præcedente, non esse admittendas, aliàs autem videtur sequi inconueniens, quod verum videtur, si vterque probauerit se possidere.

☞ †Hic alij respondent & benè,quod fertur sententia pro melius probante.sup. de elect. cùm ecclesia vultera.j.de prob. ex literis. si autẽ pariter probãt. absoluitur reus.j.de fi.instr.inter dilectos.in fi. Huic autem decr.respondent, nam hoc quod non admittuntur probationes rei super spontanea renunciatione spoliato volente probare coactam renunciationem, quia præsumptio est contra eum, secùs autẽ si vterque dicit se possidere, quando dicitur spoliatio facta,quia ibi pro nullo est præsumptio. item hæc decre.locum habet in interdicto vnde vi, secùs si agatur vti possidetis, ibi enim pariter vtriusque testes admittuntur.j.de prob.licet.*obiecta*. scilicet, à ☞ reo.†*Exceptio*.potest autem reus clericus, vel ei canonicè substitutus,quia dicitur spoliasse, & propter hoc agitur contra eum de recuperanda possessione excipere,& se defendere,quia actorem spoliauit authoritate episcopi, in cuius manibus sponte renunciauerat, & spoliatus potest replicare, quòd Episcopus,vel metu,vel dolo eum ad renunciandum in- ☞ duxit.2.quæst.1.notum.†Item potest reus prædictus vel alius in locũ eius canonicè electus, excipere de renunciatione coram quolibet facta, contra agentẽ interdicto vnde vi, vel iudicis officio, vt restituatur sibi ecclesia,ad quam reuertens nõ est admissus, sed secùs esset si expelleretur,quia licet sponte renunciã do in manibus etiam non sui prælati, ius non amittit, tamen possessionem amittit, vnde alius cui canonicè confert eam occupare potest, sed & si ipse, dum vacat ipsa possessio,eam capiat, non debet tamen expelli sine iudice.*cognitione*. idem antequã cognoscant de spoliatione,vel melius, nisi adiiciat iustam causam,de qua cognoscitur.*Et an*.secũda quæstio.*actoris*.spoliati petentis restitutione.*si*.ff. de pac. si vnus.§.pacta.*quòd hic*.respondet primæ quæstioni, *veri*.contra hanc tamen præsumptionem admittitur probatio in contrarium.

6 †*Inquiri*.à reo dicto spoliatore, fortè enim dicit eum ideò resignasse, quia plura beneficia habebat, quæ non poterat salua cõscientia retinere. j. de æta. & quali. eã te. vel quod simoniacè adeptus fuit beneficium vel aliud simile,& huiusmodi causis propositis super eis audiendæ sunt probationes rei.infrà. de rest.spo.capi.1.& c.solicitè.contra.Solu. ibi quæstio erat de spoliatore resignante:hic autem non dicitur quòd spoliatus resignauerat.*quam*. resignationis causam.

7 †*Pecuniæ*.nos credimus hoc casu non obstante assignatione talis causæ, scilicet, ꝙ data pecunia resignauit, reum repellendum ab exceptione, & actori faciendam restitutionem, quia suam turpitudinem allegat,nisi fortè diceret, eum ab alio pro resignatione pecuniam recepisse,secùs autem si cùm peteretur res prophana,exciperet quod renunciasset data pecunia,nam vt resignaret, non licuit aliquid ei dare,etiam pro expensis.j.de pac. cùm pridem. inf. de præb.nisi.infrà.de re.permu. ad quæstiones. hoc autem probato, & qui beneficium resignauit, non potest petere,& ille qui dedit pecuniam non potest retinere sine dispensatione. infrà, de transact. constitutis.*extortam*.scilicet,resignationem.*inuenerit*. per dictum excipientis.*iuramentum*. si enim interuenerit, præsumitur inuitus iurasse,& hoc est quod sequitur. *à malo est*.non credentis.22.q.1. ita ergò. de elect.significasti.infrà,de iureiu.& si Christus.1.respon.præsumitur non sine iusta causa præstitum, quia non præsumitur voluntariè iurasse.*replicatio*. qualis est ꝙ coactus resignauit, & ꝙ coactus iustam renũciationis causam cõfessus est. *Admittere*. probationes sunt causa resignationis, postquam enim causã à reo dicto spoliatore allegatam iudex approbauerit, probationes super ea recipere debet,nisi à spoliato fuerit replicatum, sed nos supplemus, admittere non postponat exceptiones spõtaneæ resignationis, scilicet,postquam iniustam causam & probabilem assignauerit,& statim subdit quis in hoc casu præferatur in probationibus dandis, & dicit quod actor spoliatus.*porrò*.hic respondet secundæ quæstioni.*negantis*. scilicet spoliati qui negat simpliciter se resignasse,

ſignaſſe, qui cum nullam habeat implicitam affirmatiuam, probare non poteſt, & ideò eſſent eius probationes admittendæ. *replicando.* dicendo ſe coactum ad reſignationẽ & cauſarum confeſsionem, hæc negatio habet affirmationem implicitam, quam probare poteſt: VERBI GRATIA: negatiua eſt, cùm ſe negat ſponte reſignaſſe, ſed illa habet hanc implicitam, metu coactus reſignaui, & hoc probabit. *aſſertionem.* id eſt, quod coactus reſignauit, & coactus eã confeſſus eſt. *Ad dignitatem.* quia ſi eſſet homo magnæ dignitatis & opinionis præclarę, non crederetur metum intuliſſe, vel pertuliſſe, & ideò magis apertę probationes requirerentur ab eo. ff. quod me. cauſa. non eſt. *admittendas.* † ſpoliati, ſcilicet, & non ſpoliatoris. nam ſequeretur magnum periculum ſi ſimul admitterentur teſtes de ſpontanea renunciatione & violentia, cùm poſſet contingere, quod pauci eſſent, qui ſcirent violentiam & multi eſſent ſuperuenientes, qui ſpontaneam confeſsionem audirent. infrà, quod me. cau. c. I. eſt ergò benè ſtatutum, vt tantùm probationes actoris ſuper violentia recipiantur. ſed nónne poſſet eſſe ꝙ primò fuit coactus, ſed poſt alio tempore fuit ſpontaneus, videtur ergò ꝙ ſi reus de poſteriori tempore probare velit, quod ſit audiendus. C. quod me. cau. l. 2. ff. de cond. ob tur. cau. ſi ob turpem. Reſpond. nec tunc admittendas probationes, quia cum agitur poſſeſſorio, vt hîc, non ſunt admittendæ probationes quod poſt ſpoliationem ſpõte reſignauit. infrà, de reſt. ſpol. ſolicitè. ſed ſi petitorio agatur ſimul admittẽtur vtriuſque allegationes: vt in ll. alleg.

SVMMARIVM.

1 *Quo caſu liceat prælato de vna eccleſia ad aliam tranſire.*
2 *Electus in mora eſſe non dicitur donec prælatus non habeat eccleſiam pro vacante.*
3 *An ſtatim quod quis recipit ſecundam eccleſiam vacet prima.*

CAP. V.

ADMONET. *Ordinatione.* id eſt, ad te l. dioce. pertinentes. *intrare.* licet vt hîc dicitur clericus in perſonatũ conſtitutus, de quo hîc loquitur non poſſit dimittere eccleſiam ſuam ſine licentia ſuperioris: tamen poteſt conſentire electioni de ſe factæ, vel potius tranſlationi, & ſi aliqui de aliqua eccleſia eum eligunt, non peccant: quia hoc non eſt prohibitum, ſup. de electio. cùm inter. & c. dudum.

1 † *Dimittere.* niſi velit ad religionem tranſire. 19. q. 2. duę. infrà, de reg. licet. hinc apparet, quod quando prę̃latus trãſit de vna eccleſia ad aliam eccleſiam, licitum ſit epiſcopo vel alij prę̃lato ad quẽ pertinet prima eccleſia eam alij conferre, ſi ad epiſcopum, vel alium prę̃latum pertinet prouiſo, vel electio in prima eccleſia, vel alij ad quem hoc pertinet mandare, quod conferat. Eſt tamen licitum epiſcopo, vel alij prælato ad quẽ pertinet prima eccleſia pleno iure quò ad ſubſtitutionem, & alia ſpiritualia ipſum prælatum qui trãſiuit reuocare ad primam eccleſiam, vel potius non licentiare eum, ſed retinere in prima eccleſia, cui non prę̃iudicat ſuus tranſitus. ĵ. eo. quod in dubiis.

2 †Et ſic etiam apparet, quod ſi ad alium pertinet electio, vel prę̃ſentatio in prima eccleſia, & ad alium pertinet eccleſia, quò ad inſtitutionẽ, quod præſentator, vel elector non ſtatim debet eligere, vel præſentare, ſed requirere debet prælatum ſi ratum habet tranſitum prælati, quoniam ſi ratũ habet, ſecurè eligat, alioquin differunt, quia nũquam dicitur elector eſſe in mora, quandiu alius prælatus nõ habet eccleſiam pro vacante.

☞ †Alij dicunt & fortè non malè, quod niſi prælatus ad quem pertinet eccleſia in ſpiritualibus, infra ſex menſes facit illum qui tranſiuit redire ad propriam eccleſiam, vel hoc ipſum incipiat proſequi intra ſex menſes, vel procedendo contra eum, vel corã ſuperiorẽ, petendo quod compellatur ad primam redire, quod elector poteſt alium eligere circa finem ſex menſium, quia tacitè videtur ratificare trãſitum eius. & idem dicunt, ſi etiam ad eundem prælatum pertineat eccleſia in ſpiritualibus, & quò ad electionem, quia niſi intra ſex menſes, vel eligat, vel contra tranſeuntem procedat, quòd ad proximum ſuperiorẽ deuoluitur poteſtas eligendi, quia ex quo non poteſt diſpenſare expreſſè, quod teneat vtramque, nec tacitè poteſt impedire, quin poteſtas eligendi ad eum tranſeat ad quem de iure pertinet. ar. ĵ. de præben. de multa.

3 †Hic benè fatemur, quod poteſt conſentire electioni de ſe factæ, ſed niſi intra modicum tẽpus præfigendum à prælato obtineat licẽtiam à primo prælato, quod eccleſia ſecunda alij confertur. ĵ. de cle. non reſi. c. fi. & no. ſup. de elec. cum in cunctis. † Nec videtur quamuis teneat electio, quod teneat collatio de ſecunda eccleſia facta quouſque abſolutus fuerit à prima. 71. diſt. per totum. ibi enim dicitur, quod irrita erit talis ordinatio, ſecùs autem eſſet ſi talia beneficia eſſent quæ ſimul haberi poſſunt. de hoc not. ĵ. de cle. non reſi. c. ſi contra. ĵ. de prę̃ben. de multa. ibi enim dicitur, quod recipiendo ſecundam, eſt ipſo iure priuatus prima. Sol. illa intellligitur, quando recepit ſecundam de licentia proprij epiſcopi, vel dic, quòd non eſt priuatus, quò ad ſe. ſ. ꝙ non poſſit eam repetere, ſed non eſt priuatus, quin primus poſſit eam retinere. ſed adhuc magis contradicit penul. §. eiuſdem decre.[a] vbi dicitur quod ex quo recepit ſecundam eccleſiam non facit fructus ſuos. Sol. illud intelligitur vt dictum eſt, quando de licentia proprij epiſcopi tranſiuit, & tunc nihil iuris ſibi retinuit in prima, vel quando de licentia eius tranſiuit, ſed tamen ſuſtinet epiſcopus ꝙ vtramque teneat, vel dic quòd ſicut quando ſine licentia primi epiſcopi tranſiuit vtramque tenet, priuatur quò ad ſe prima eccle. ſic etiam fructibus, vt eos non faciat vlterius ſuos.

a Not. qđ licet hoc dictũ referet & ſequitur Pe. de Ant. in conſil. 208. inci. iudex de iure. col. 3. poſt mediũ. & adde eũdem Inno. in c. quoniã cõtra. in fin. inf. de pb. & de materia quãdo falſa cauſa vitiet ſẽtẽtiã vide per Fel. in c. ſicut. co. 11. verſ. falſa cauſa. infr. de re iudic. vbi plenè. & adde eũdẽ Inn. & ibi addita in c. quoniã cõtra, inf. de re iud. & Pe. de Ancha. in conſ. 63. col. 3. in prin. pro clariori. dec. dubio rum.

SVMMARIVM.

1 *Tenet ſententia, licet in ea falſæ cauſæ ſubiiciantur.*

CAP. VI.

IN *præſentia. Ad vnam.* ff. de teſt. ob carmen. §. vlt. ĵ. de re iud. cùm inter cauſam. *præſumi.* ĵ. de prob. poſt ceſsionem, infrà, de re. iud. cùm inter nos. & c. ſicut. ff. de ſta. ho. ingenuum. ff. ſi li. pend. ap. l. I. ff. de re iudi. res iudicata. *ſi tu.* qui agebas, quòd quidam abbas qui reſignauit abbatiam eam de facto dimitteret. *ſententiæ.* Dulmeñ. & cum iudice à quo non erat appellatum, ſed in rem trãſierat iudicatam, de hoc not. ſup. de elect. bonæ me. Magun. ſi autem eſſet appellatum, vel aliàs ante ſententiam, non creditur iudici, niſi quantùm legitimis conſtiterit documentis. ĵ. de proba. quoniam. quære quæ diximus. ĵ. de offi. dele. cùm in iure. ĵ. de prob. quoniam.

1 a †*Præter iſta.* not. quod licet[a] falſæ cauſæ ſubiiciãtur in ſententia, tamen ſententia tenet quia non eſt contra ius ſcriptum, ſed contra ius litigatoris, ſed multò melius valet, ſi iuſta cauſa ſubeſſet, quæ ex

pressa non est:vt hic,insti.qui manu.non pos.§. eadé. 2.q.6.ité si sententiam.ver. si verò cõtra ius litigatoris.Sed contra.ff.de excu.tut.qui testõ.Sol.ibi loquitur quãdo causa expressa erat contra ius scriptũ,scilicet,quia habenti legitimũ tutorem non potest dari testamentarius,vel ibi loquitur, qñ sententia lata fuit sub conditione,quæ nõ extitit.Item si exprimat vnam contra ius,& aliam quæ non est cõtra ius, tenet sententia,vt potius res valeat,quàm pereat.ĵ.de ver.signi.abbate,*quasdam episcoporum*.semiplenaprobatio in quorum præsentia idem abbas renũciauit. *confessionem*.plena probatio.C.de cõfes.l.1.ff.e.certũ

CAP. VII.

S*ANE.Literatis*. Concessionis præbendæ.*admittatis*.plus nititur hæc dec.æquitati quàm iuri. alij dicũt eam niti iure,quia tantùm se iuri submisit: vt dicemus.ĵ.eo.veniens.

SVMMARIVM.

1 *Nõ valet resignatio, nisi in manu eius à quo quis habet beneficium.*

2 *Quo casu requiratur consensus capituli maioris ecclesiæ in resignatione, & an prælatus renunciare possit in manibus subditorum habes in num.3.*

CAP. VIII.

1 Q*VOD in dubiis.Sponte*.secùs si coactè.ĵ.quod me. causa.ad audientiã.†*Resignares*.resignatio enim nõ valet,nisi in manu eius,à quo quis habet beneficium,scilicet,episcopi qui confert. sup.eo. admonet.18.q.2.abbas.ff.de orĩ.iur. l. 2. §. cùm placuisset.ff.de offi.præ.legatis.

Et intelligas hoc verũ,quod nõ ita tenet resignatio,quin ecclesia possit eũ repetere.7.q.1. non oportet.& superior.33.q.5.mulier.ipse tamẽ nonpotest repetere ecclesiam,quia & si inutilis sit renũciatio,tamen obtinet vim pacti sicut inutilis acceptilatio. ff. de pact.si vnus.§.pe.ff.de accep.l.si accep. 7.q.1. eos. vel verius põt priuari ecclesia,quia peccauit renunciando in manibus laici, & hoc sonat litera huius decre.licet enim in manu laici resignauerit,tñ non [a] amittit præbendæ suæ proprietatẽ, cùm nõ possit resignare sine episcopo, nisi primitus per sententiã superioris spolietur.18.q.2.Gonsaldus.secùs de possessione:vt not.s.e.super hoc. & hæc vera sunt in beneficiis iã perceptis,secùs in iuribus acquirendis,q̃bus benè renunciare licet.ĵ.eo.veniẽs. † Itẽm dicimus, ꝙ in renunciatione nõ solùm debet interuenire authoritas prælati recipientis resignationem, sed etiã consensus canonicorum ecclesiæ,quam resignat.19. 3.statuimus.58.dist.si quod.

> a Tamen non amittit. Adde quod Fel. in c. nostra co.16. versi. 34. sup. de rescri. dicit dictũ Inn. hic verũ,& ꝙ aliàs.de dit hic cõ cordantes quas parte vide.

2 † Capituli autẽ maioris ecclesiæ consensum non credimus requirẽdum,nisi fortè renunciaret magnę dignitati, vel nisi talis esset persona de qua magnus honor,vel periculum ecclesiæ immineret,tunc enim quia magnum negotium est, eius est assensus requirendus.ĵ.de his quæ fiunt à præla.quanto.

3 †Item non potest prælatus renunciare in manibus subditorum,vel etiam canonicus in manibus fratrũ, vel etiam in manibus sui pręposi ti.ĵ.eo.c.vlt.sed necessaria est authoritas episcopi vel confirmatoris. s. eo.admonet.nisi præpositi esset confirmatio , & institutio,tunc enim satis dici posset, ꝙ renunciationẽ eius recipere posset,sicut in monacho:vt not:ĵ.eo.c. vlti.videtur tamen & non improbabiliter dici,quod necessarium sit,ad hoc vt valeat licentia alicuius super renunciatione, quod posset etiam in iudicio cũ inuitum destituere. *susceperunt*. propter hoc suspensi sunt à communione sacramentorum.16.q.7.si quis deinceps.de hoc no.sup.de elect.quisquis.

CAP. IX.

A*D SVPPLICATIONEM.*

SVMMARIVM.

1 *An liceat episcopo sine licentia Papæ renunciare.*

2 *Quicunque in dignitate sine dispensatione manere non potest debet cedendi licentiam petere.*

3 *Licet prælatus in temporalibus nequeat pastorale exercere officium non debet cedere:quia potest coadiutorem adhibere,secùs in spiritualibus.*

4 *Quibus casibus possit prælatus ob plebis & subditorum persecutionem cedere.*

5 *Licet prælato se in murum opponere contra quærentes possessiones, vel libertates ecclesiæ.*

6 *Vtilius nonnunquam permittur nasci scandalum quàm vt veritas omittatur.*

7 *Quot modis dicatur persona aliqua irregularis.*

8 *Irregularitates & earum pœnæ sunt de iure positiuo.*

9 *Irregulares sunt celebrantes si ab officio suspensi sunt.*

10 *Illegitimos omnes ab ordinibus repellit ecclesia.*

CAP. X.

N*ISI cum pridem. Frugem*.id est , si credis vitam cõtemplatiuam meliorem, quàm actiuam. *sanctificato*.Hierimia. s. qui vitam actiuam habuit, & prædicationi institit.*ille*. Hieremias.*cuius verbi*. recusabat verbum prædicationis baiulare dicẽs.a,a,a, nescio loqui &c.& tamen postea prædicauit,8.q.1.in scripturis.

1 †*Cedendi*.videtur ꝙ pro nulla causa possit episcopus renunciare sine licentia Papæ siue irregularis , siue criminosus.ĵ.eod.c. proxi.6.q.3.denique.ff.de admi. tuto.tutores.§.qui se.Quidam tamen dicunt contra in simoniaco & intruso,quia sunt fures.1.q.1.ordinationes.nec habent titulum , vnde quantò magis tenet rem furtiuam magis peccat. 14.q. 6. si res. ff. de cõd.furti.si pro fure.sed nobis videtur, ꝙ nec hi debent dimittere eam possessionem facti,quam habẽt sine licentia,sed de rebus ecclesiæ abstinere debent. ĵ.eo.{c.proxi.§.rursus.Et idem in omnibus suspensis siue ab homine, siue à iure dici potest.

2 †*Forsitan*.13.q.2.admonere.de pœ.dist. 1. quamobrem.ff.de rei vendi.item si.§.1.*illius*. quale est simo.1. q.1.erga simoniacos. ĵ. de simo.tantùm. vbi de hoc not.& c.penul.& apostasia.infrà. de aposta. c. fin. & schisma.infrà,de schisma.c.1.vbi not.7.q.1.factus.&c. seq.intrusio. vt 16. q. 7. si quis deinceps. & si non sit seruata forma in electione. supr. de elect.quia propter.& hoc est ea ratione,quia non sunt prælati, sed fures,qui non intrauerunt per ostium.1.q. 1. ordinationes.& c. si quis. neque hoc quod dictum est de forma, placet:vt notat.sup. de elec.quod sicut.inter hæc crimina computant quidam homicidium. infr. de temp.or.c.vlt.arg.50.di. miror.sed alij respõdent & malè, ideò factum quia homicidium erat manifestum,aliàs si esset occultum,licet sibi benè consuleret, si abstineret post pœnitentiam, non tamen ei præcipitur.50.dist.de his clericis.Item hic inter hoc, computant etiam quidam quodlibet crimen, quod ipso iure irrogat infamiam.ff.de his qui no.infa.ait. argu.3.quæst.7.§ .porrò. C.de infa. l. 1. quia talis infamia per pœnitentiam aboleri non potest.2.quæst. 3.§. hinc colligitur. potest etiam petere resignationem quicunque commisit publicè enorme crimen propter scandalum.50.dist.sacerdotes.vbi no.&c.de his verò.

3 †Si autem alias fuit criminosus quocunque crimine quantumcunque enormi, præter prædicta & cõsimilia, de quibus not. ĩ. de tempo. ordi. ex tenore. si tamen crimen sit occultum, post peractam pœnitentiam, nõ potest petere resignationẽ iustè, vel ad minus ei concedi non debet. 50. dist. quia tua. & c. domino sancto. Item licentiam cedendi petere debet omnis, qui non potest remanere in dignitate sine dispensatione: de quibus not. inf. de tempo. ordi. ex tenore. de falsario occulto literarum domini Papæ, videtur ꝙ post absolutionem & pœnitentiam actam sine peccato ordinatur, nec potest petere cessionẽ, quia non est infamis ipso facto, quia nullo iure inuenio eum infamem. *impotens*. ff. de verb. sign. morbus. de re. iudi. quæsitum.

4 †*Pastorale*. scilicet, in spiritualibus, nam licet in tẽporalibus non possit exercere, officium suum non tñ debet cedere, quia potest habere coadiutoẽr. 7. q. 1. quia frater. & quidem infirmus non est cogendus cedere, sed si petat ei consentiendum est, infrà. c. proxi. *defectum*. ignorantia secundum quod dicitur defectus scientiæ, non peccatum, sed pœna. 15. q. 1. §. 1. sed secundum quod dicitis negligentia dicendi aliquibus est peccatum, vt puta illorum qui sunt in aliquo officio, si negligant discere ea quæ pertinent ad officium suum. 38. dist. c. 1. & seq. Item not. quod nullus tenetur ad scire, sed tenetur ad operari secũdum conscientiam, ad credere autem benè tenetur aliquis: vt not. sup. de sum. trin. & fid. cathol. in principio. *spiritualium*. 38. distinct. per totum. *temporalium*. 30. distinct. Petrus. 86. 6. fratrem. *competens*. sup. de elect. cùm nobis. *Malitiam*. 7. quæstio. 1. seruandum. & c. vltimo. in hoc §. distinguitur quid iuris sit in extrinseca, vel intrinseca persecutione, extrinseca persecutio cõsistit in manifestis & præcisis inimicis ecclesiæ, qui nos prosequuntur, intrinseca in subditis, qui adhuc non sunt præcisi, nec corrigi volũt. In exteriori persecutione distinguitur, aut solus prælatus quæritur, aut totus clerus, aut tota ecclesia, si solus prælatus, aut eo recedente tuta est salus ecclesiæ, & tunc fugiet, & si non: tunc ponet animam suam pro ouibus suis, si totus clerus quæritur, si aliàs potest consuli ecclesiæ, totus clerus fugiat cum prælato, si non potest consuli, remaneat cum prælato, vel omnes, vel quidam ex his, si est altercatio inter eos de remansuris, res forte dirimatur. 26. quæstio. 2. sors. si autem tota ecclesia quæritur & fides impugnatur, tunc non debent fugere, sed omnes ex aduerso consurgere pro domo Israel. si. 43. dist. sicut rector. circa intrinsecam distinguitur, aut omnes sunt mali, aut quidã mali, aut omnes boni, aut quidam boni, si boni sunt admixti malis, eos non deseret. 23 q. 4. tu bonus. si mali omnes sunt, aut spes est de correctione, aut non, si est spes, non sunt deserendi, si non est spes, sunt deserendi: vt inf. c. vlti. † Nos dicimus, ꝙ si solus episcopus quæritur, vel alius prælatus, vel prædicator, vel etiam socius, si autem est alius per quem esse possit tuta salus ecclesiæ, vel populi, cedat si vult, & etiam si nollet, si periculũ est destructionis ecclesiæ, vel magni scandali & periculi, & in temporalibus & in spiritualibus, assignabit ei superior bonum cõcabium. a suæ prælaturæ, vel dignatis. arg. ĩ. eod. c. §. pro graui. & argu. ad hoc: quia publica vtilitas præfertur priuatæ. si. 7. q. 1. mutationes scias. & c. sequent. alij contra. infrà, de re. iur. qui scandalizauerit. & argu. contra quod si non præfertur publica vtilitas in furiosis & in aliis infirmis. vt 7. quæst. 1. quãuis. qualiter cum percusso. quare hic præfertur. Sed dic, quòd in c. prædictis non præfertur priuata vtilitas publicæ, imò vtraque vtilitas ibi seruatur, priuata, in eo quod infirmus remanet in dignitate, & publica in eo, quod infirmo datur coadiutor, nec credimus quòd propter scandalum dimittatur veritas iustitiæ naturalis, quod esset si furi non præciperetur quod emendaret furtum, vel si adulter cum adultera dimitteretur per sentẽtiam, & sic de aliis quæ contra nouum & vetus Testamentũ præciperentur: secùs autem dicendum est in his, quæ sunt de iustitia positiua, nã in his ex iusta causa ille qui legem vel canonem condidit, propter scandalum, vel aliam iustam causam contrariũ mandare potest, & etiam in certis casibus contrariũ statuitur. vt not. infrà, de statu mona. cùm ad monasterium. & sup. de constitu. cùm M. Et ideò quod diximus de vno prælato, vel socio, idem intelligimus de multis, dummodò scandalum non timeatur, sed si scandalum periculosum timeretur, vel de vno prælato, vel de vno clerico, si cogeretur ad accipiendũ aliam ecclesiam sua dimissa, vel quod maius est de populo: tunc magis eligerem vitare scandalũ, quod quis iustè mouetur de iure positiuo, quàm scandalum persecutorum, quod iniustè moueretur. Si autem quæritur tota ecclesia, id est, clerus & populus, siue ab infidelibus impugnetur siue à fidelibus, item siue quærantur, vt fidem dimittant siue vt eis infidelibus subiiciantur & seruiãt, qui liberi hactenus fuerunt: tunc opponere se debet prælatus ecclesiæ. 33. q. 7. igitur. & c. seq.

Dixerunt tamen aliqui, quod etiam tunc suadendi essent omnes, scilicet, clerus & populus quod inde recederent, sed hoc non credimus, dummodò spes sit quòd se defendre possint, tum quia patriam defendit ille, tum quia periculosum est, quòd multus populus marium & mulierum vagetur per mundum, & idem etiam intelligerem de clericis, si multi essent clerici, & de his periculum immineret, quamuis erga clericos tanquàm sapientiores minus periculum timeatur, sed si non sit spes, quod totus populus se defendere possit ab impugnantibus, vel fugiendum est, vt maius malum euitetur, vel serui fierent impugnantium fidelium, & etiam infidelium si aliter euadere non possint, ita tameu conueniant, quòd fidem & ritus suos non dimittant. 4. q. 1. sciscitaris. sic enim videmus in veteri Testamento sæpè factum. † imò etiam quod ipsi clerici serui essent principis infidelis in peccatum deduci posset, si aliter euadere non possunt. si autem clerus quæritur vniuersus, puta, quia illi qui persequuntur ciuitatem, dicunt si vultis repellere clericos, nos parcemus vobis, nũquàm sine populo cùm prælati vel clerici possunt, recedere debent, quia perdere clericos est perdere Sacramenta & Doctores fidei, sed si illi de populo nollent, vel non possent eos tenere, vel defendere, licitè possẽt ab eis recedere, & expectare temporis tranquillitatem. 7. q. 1. sciscitaris. & debent secum ducere, quos possunt ne in tanto discrimine remaneant sine sacerdotibus & sacramentis, & si qui parati essent ad martyrium, & Deus inspiraret eis, benefacerent si sustinerent. 7. q. 1. in §. cùm verò prælatorum. Itẽ licet idem dicendũ sit & in maioribus & in minoribus prælatis, iudex tamẽ prudens diligenter attendat, quod si remoueret vnum sacerdotem de ecclesia, quia ab aliquo de populo quæritur ad mortem, vile esset statim eius cessionem admittere, sed debet interdicere ecclesiam, vel clauderè, vel reliquias extrahere, argumentum. infrà, de iure patronatus. capit. 1. 2. & 3. hoc autem ita de facili non fieret in episcopatu, esset enim nimis difficile, quod totum episcopatum sine his quæ ad episcopalem dignitatem pertinent remaneret, sed

a Bonum concambiũ. & ad hoc dictũ Inn. hic ad de Ioan. An. in reg. qđ ob causam, de re. iur. in 6. & Ludo. Ro. in cõs. 355. col. 6. ver. ex his igitur. & in ci. cõsiliũ, circa primũ. & etiã adde Mode. in l. si. col. 2. C. si cõtra ius vel vti. publi. & vide in ꝓposito Abba. in c. cõstitutus. col. 3. de religi. do. vbi qđ in concilio Basilieñ. fuit ordinatũ qđ nec episcopus nec abbas posset in uitus trãsferri sine causa rationabili & eundẽ Abba. in c. fi. sup. de post. prælat. vbi qđ ita fuit statutũ in cõcilio Pisano. & hoc dictũ Inn. hic refert etiam Feli. in c. quæ in ecclesiarũ. col. 10. circa mediũ. sup. de cõstitut.

sed propter defectum sacerdotis, vel alterius prælati cum non sit eius populus, de licētia superioris si iustam causam videat, ab alio valeat de faciliobtinere. Item inquiret, an sit alius modus prouidēdi episcopo pręter cessionem, puta, quia habet secū armatos quibus defendatur, vel tutum locum vbi moretur, sic & de minoribus aliis circumstantiis quæret.

5 †Item credimus, quòd in murū se debet opponere prælatus si quærantur possessiones vel libertates ecclesiæ, quia sine corporalibus non consistit ecclesia. si.1.q.3.si quis obstat. beatus Thomas pro his martyrizatus est. de intrinseca autē persecutione seruandum est, ꝙ nunquàm bonos propter malos dimittet: vt in §.hoc.7.q.1.nisi alius magis proficere posset, & ipsè non malè faceret, si desideraret hoc, quia maius bonū minori præferretur. arg.7.q.1.omnes. 11.q.3.si quis dixerit. si autē omnes sint mali: tunc constat quod potest recedere.7.q.1. hic ergò. & appello extrinsecam persecutionem eam, quæ fit alicui siue in publico, siue in priuato, intrinsecā quæ contingit ex peccatis aliorum, & tamen prælatus non auditur. 7.q.1.§.hic tūc. *adhærere*. vt non prædices, vel non fructificet tua prædicatio. *exasperans*. propter malos. *culpa*. subditorum. *sanguinem*. 4.dist. denique. 4.q.7.§. is ita. 23.q.4. non potest.

6 †*Distinguendum*. Grego. distinxit super Ezech. debemus enim vitare scandalum, quantūcunque possumus sine peccato, alioquin vtilius scandalum nasci permittitur, q̃ vt veritas relinquatur. j̃. de reg. iu. qui scandalizauerit. veritas ergò nūquàm deserenda est, veritas autem disciplinæ deseri potest propter multitudinem peccantium. 50. dis. vt cōstitueretur. & hoc intelligimus vbi non defendunt errorem. 44. di. cōmessationes. si enim defenderent vel excusarent, tūc nullo modo parcendum esset multitudini. de pœ. di. 6. c.1. in fi. 82. dist. plurimos.

7 †*Irregularitati*. irregularitas personæ dicitur pluribus modis, primò enim siue pro defectibus qui sunt in aliquo sine peccato, vt q.a est bigamus, vel viduæ maritus, vt hic, vel de illegitimo matrimonio natus, alios etiā defectus habetis 50. di. non confidat. & si. 54. di. per totū. Item secundo modo dicitur irregularitas personæ, vbi generaliter omnis homo ꝓhibetur ordinari sine dispēsatione Papæ, vel etiā celebrare in ordine iam suscepto, siue patiatur defectum sine peccato, siue grande peccatum cōmiserit, & qui sunt hi. not. j̃. de temp. ordi. dilec. si. non ergò hic dicitur irregularis, quia secundum regulam apostoli ordinari prohibetur, sed quia est extra regulam aliorum.

8 †Nam cùm generaliter episcopi possint cū omnibus dispensare, nisi eis specialiter prohibeatur, vt no. j̃. de temp. ordi. dilec. cum prædictis specialiter dispensare prohibentur. Papa autem in omnibus irregularitatibus dispensat, quia ipsæ scilicet irregularitates, & pœnæ harum de iure positiuo sunt. Alio etiam modo dicuntur irregulares omnes illi, qui nō possunt, nec remanere in susceptis ordinibus, nec ꝓmoueri ad maiores etiam post peractam pœnitentiam sine dispensatione Papæ, vel inferiorum prælatorum, de quibus no. infrà, de temp. or. dile. †De defectibus sacramentorum videtur, quod tātùm ex constitutione ecclesiæ inducant irregularitatē, quò ad ordinationem in hoc, quod cum eis non possit dispensari nisi per Papam.

Sed contrarium videtur, quia vnum capitulum apostolicæ regulæ est. oportet episcopum vnius vxoris esse virum, 26. dist. c.1. & 2. sed potest respōderi ꝙ hoc non est ex defectu sacramenti, quòd prohibetur ordinari, sed quia non posset esse hortator viduitatis, quia coniugia frequentauit, & hoc satis videtur expressè dicere. 26. dist. vna si. †Vel potes dicere, quod licet per nouum Testamentum inducātur huiusmodi irregularitas, quò ad hoc, quod promoueri non possit: non tamē quò ad hoc, quod per alium quàm per Papam non possit dispensari. capitula tamen. 26. di. acutius. & infrà. de bigamis. debitum. videntur dicere ꝙ defectus sacramenti est causa quare promoueri non possunt, sed respondeo, est causa coadiuuans, vel aliàs vt dicimus, in veteri Testamento erant irregularitates temporales, & non perpetuæ: quia eiiciebant extra castra, vt quando quis tangebat morticinium, de vna tamen videtur, quod fuerit perpetua scilicet quòd summus sacerdos debet habere virginem non repudiatam, sed nec tunc erat propter defectum sacramenti, sed propter causas prædictas. Idem etiam videtur in corpore vitiatis, qui tantùm de iure positiuo sunt irregulares, & idem de filiis illegitimis, & eadem de obligatis ad ratiocinia.

9 †Item no. quòd suspensi ab officio, si celebrant sunt irregulares, vt in præalleg. c.11.q.3. si quis episcopus. sed suspensus à beneficio, si celebrat non est irregularis, quia in iure non inuenitur. *regulariter*. & benè in temporalibus & spiritualibus secundum quod canones iubent & regulæ ecclesiasticæ. infrà, de accu. qualiter. *indulserit*. ipse enim semper petere debet, cùm sine dispensatione non habeat executionem officij, superior autem penes quem est potestas dispensandi dispensationem impendet etiā non vocatis istis ad quos pertinet electio vel cōfirmatio, vel quicquid aliud iuris. Sed contra hoc videtur, quia iste prælatus non intrauit per ostium, quia tempore quo fuit electus & confirmatus & consecratus, malum habuit ingressum propter defectum dispensationis, & tempore quo dispensatum fuit similiter non videtur habere bonum ingressum, quia non habuit consensum, nec electorum, nec cōfirmatorum, nec consecratorum, sed dic, quod iste per dispensationem obtinet canonicum ingressum, & prædicti. s. electores, confirmatores & consecratores non possunt resilire, dummodò ille qui potest, velit dispensare. ar. sup. de elec. cùm inter canonicos. in fin. sup. de postu. bonæ. 2. circa fin. *potuerit*. de iure, scilicet, cùm examinantur. *culpa*. taciturnitatis in examinatione. *& causa*. defectus natalium. *dispensari*. per Papam in episcopis & inferioribus prælatis, & cum aliis clericis per episcopos secundum quosdam. Sed contra. infra, de fil. pres. c. penul. *zelotes*. id est, zelans & vlciscens peccata, vel exactor castitatis. 1.q.4.§. æquè. 24.q.1.§.1.

10 †*Nothos*. sicut legitur in historiis manzer, est de a scorto natus, spurius [a] de concubina sic dicta à spurcitia incontinentiæ, nothus de adultera, qui quasi videtur filius & non est, sicut notha febris, quæ videtur aliqua & non est illa, ecclesia autem omnes illegitimos ab ordinibus repellit. suprà. de electio. cùm in cunctis. *ociositas*. de conse. disti. 5. nunquam. *qui verò*. 19. quæst. 2. duæ. infrà, de reg. licet. *pontifex*. Martinus. *illius*. Pauli apostoli. *plus cæteris*. 24. quęst. 4. quis nos. *& meritorius*. 43. dist. Ephesiis. ff. ad l. Aquil. si seruus. §. si calicem. 47. distinct. c. vltim. ff. de negot. gest. sed an vltro. *secura*. & ideò eligendo. de pœ. distinct. 7. c. vlti. ff. de rit. nup. adoptiuus. *in fœcunditate*. Lia enim habuit quatuor filios, Rachel tantùm duos. *latoris*. Moysi. 36. distinct. si quis vult. *indulgentur*. 18. quæstio. 1. cap. primo. 7. quæstio. 1. hoc nequaquam,

[a] Spurius. Adde dictū Inno. hic. adde Bart. & ibi Ale. de Imol. in apo. in l. si gener. col. 2. circa prin. ff. de his qui vt indign. & adde Frāc. de Are. in c. at si clerici. §. de adulteriis. co. 5. infr. de iudi. & ibi ꝙ spurius est nomen generis, & ideò natus ex soluto & soluta, nō tamē vnica cōcubina in domo retenta dicitur etiam spurius. d. l. cōcubinā. cū gl. quā ibi approbant Dy. & Bart. de concu. refert. Alex. in consil. 184. col. 2. in 5. vol. & in proposito vide Ludo. de Sardis in suo tract. de spuriis circa principium,

SVMMARIVM.

1 *Qui potest eligere potest etiam postulare.*
2 *Solus prioris consensus non sufficit in alienatione personæ.* *Consensus episcopi non est necessarius in postulatione, sed benè eius requisitio.*
3 *An possit monachus absque abbatis & conuentus consensu consentire postulationi de se factæ de aliqua dignitate.*
4 *In Episcopo debet fieri subtilior inquisitio quàm in aliis dignitatibus.*
5 *An propter crimen, possit quis cedere episcopatui.*
6 *Papa dispensare potest contra quatuor concilia & contra euangelium, dum tamen nihil contra fidem statuat.*

CAP. VI.

POST *translationem. Postulandum.* nihil enim aliud est eligere postulandum, quàm postulare. † si enim elegisset eum ad episcopatum, cassaretur electio, quia regularis est, qui non potest consentire, cùm non habeat proprium velle, vel nolle. 12. quæstione prima. non dicatis. quia episcopus consentire non potest, qui similiter sine superioris licentia se non potest transferre. suprà de transla. episcop. inter. in fin. & suprà de postu. per totum. argumentū. cōtra infrà, de voto. per tuas. sed expone ibi electionem, id est, postulationem. & notauimus de hoc suprà, de electione. in causis. Vel non est eligendus simpliciter, sed cū determinatione hac, scilicet, in postulando, vt hîc, & præallegatis capitulis. Alij dicunt, & fortè melius, ꝙ etiam monachus eligitur ad episcopatum. argum. j. de voto per tuas.

2 †*Proire.* & etiam alio conuentu, solius enim prioris consensus nō sufficit. 19. quæstio. tertia, statuimus. argumentum. 12. quæstione prima, præcipimus. si tamen sine causa nollet consentire, cogeretur per superiorem. j. de iure patronatus. nullus. sed si iustam causam haberet, non deberet compelli, & sic intelligo. 73. distinctio. literas. & 71. distinct. capitulo primo & secundo. & nota. regularem requirendum ab abbate, & conuentu si est exemptus, vt hîc. si verò non sit exemptus, deberet requiri ab eisdem abbate & conuen. 19. quæstione tertia. statuimus. & ab episcopo similiter. 16. q. 1. qui verè.

☞ †Melius credo episcopi consensum nō esse necessarium in postulatione, scilicet, vt ab episcopo postuletur, quasi à præstante authoritatem postulanti, sed huius episcopi requisitio est necessaria, siue fiat postulatio siue electio, quia eius clericus est, 73. distinctio. literas. 22. distinctione, capitulo primo & secundo. & eadē ratione si sit clericus plurium episcoporum, ab omnibus est requirēdus, requisitio enim Papæ necessaria est propter dispensationem. argumētum. capit. de electione. innotuit. 58. distinctione. Cenomañ. Vel dic melius hic requiritur, quia fuit episcopus, & nō quia fuit monachus. argum. s̄. de trāslat. capit. primo. licentiam autem sui præpositi, vel archipresbyteri, vel consilium prælatorum seculariū nō exemptorum, non credimus requirēdum, sed solius episcopi consensum sufficit requirere. argumen. j. de cle. percus. c. vlt. 71. & 72. distinctio. per totum. episcopus tamen non debet eū licentiare sine cōsilio fratrum electi: vt not. s̄. eo. cap. quòd in dubiis.

3 †Hic autem dicunt quidam, ꝙ monachus nō potest consentire postulationi de se factæ, siue in episcopum, siue ad quamcunque aliā dignitatē eligatur, nisi prius habeat cōsensum abbatis & conuentus, q. a nō habet velle vel nolle. 12. quæstione prima. non dicatis. sed istorum consensu obtento antequam habeat consensum episcopi, potest consentire postulationi ad quantācunque dignitatem, & etiam electioni ad minores dignitates de se factæ, sed non potest deserere primā ecclesiam, nisi habita licentia sui episcopi, sicut nec alius clericus. vt s̄. eo. admonet. licet in monacho, quidam dicunt secus. *63.* distin. literas. & 62. dist. c. 1.

☞ †Et dicimus, quod quò ad hoc, quod teneat postulatio de monacho ad minores dignitates ordinis, nō est necessaria authoritas Papæ, & etiam cùm postulari debet, si malè cōtingat de eo fieri electionem consentientibus abbate & conuentu, credimus per episcopū posse dispensari, sicut in aliis dignitatibus. 55. dis. priscis. cùm Papa sibi non reseruauerit. j. de sen. excommuni. nuper. abbates autem possent eligi in episcopos, s̄. de elect. cùm in veteri. in abbatē autem proprij monasterij, credimus monachum eligendum non postulandum. arg. s̄. de ele. cùm dilecta. sup. de cōsue. cùm dilectus. *capituli.* 7. q. 1. hoc nequaquam. *Pontificatum.* multò fortius ad minores dignitates. arg. sup. de transla. c. vlt. 8. q. 1. mutationes. officium tamen aliquod in quo non sit dignitas, satis credere ꝙ posset habere, quia plus est ad onus quàm ad emolumētum. C. de infa. l. 1. quamuis posset dici, quod licet ex hac causa repellatur ab episcopatu, & difficile dispensetur contra concilium cum eo tamen si postuletur à Papa ad abbatiam, vel prioratū facilius cum eo dispensabitur, quia non est contra concilium, & licet sit indignus maiori, non est indignus minori. arg. ff. de inter. & rele. l. relegatorum. §. vlti. & l. sequen. Item hoc c. non habet locum, si aliā dignitatem dimiserit, & fuerit factus monachus. benè enim poterit ad episcopatum postulari, nisi probatum fuerit ei crimen, si autem fuerit probatum, tunc non propter concilium quod de his mentionē non facit, sed propter crimen repellitur. 25. dist. primum, nec mireris.

4 † quia difficilior inquisitio fit in episcopo, quàm in aliis dignitatibus, quia episcopatum non licet dimittere propter monachatum, sed alias dignitates licet dimittere, vnde ibi non fit tūc inquisitio, quare illam dignitatem dimiserit. ar. j. de reg. licet. *ex quatuor.* 15. dis. sicut. *Comperto.* statim, siue intra modicum tempus. 1. quæst. 1. constat. infrà, de regu. c. 1. alioquin ratum habere videtur, & rati habitio retrotrahitur in maleficio. infrà. de simo. sicut est nobis. ff. de vi & vi arma. l. 1. §. quoties. 34. q. 2. si virgo. C. de transact. quamuis. C. quomodo & quādo iud. si ab eo. *dimittens.* argu. quod etiam simoniacus non potest cedere sine licentia Papæ. *redire.* quādo episcopus potest dispensare cum huiuss. simoniaco, habetur suprà, de electione. capitulo penultimo. secùs est in aliis dignitatibus, quia ad easdem in aliā vocatione reassumi valet. suprà de electione. cap. penultimo. *quod in eo.* hæc est vera interpretatio illius capituli.

5 †Dixerunt. & benè, sed non sufficit, siue enim fuerit conuictus & confessus, siue non, sed tamen quia commisit crimen, licet occultè, amplius ad episcopatum non resurget, & hoc innuit si. huius decre. vbi dicit, alioquin & c. sed potes meliorem rationem assignare, quia superior non daret ei licentiam cedēdi propter crimen, nisi de eo conuictus esset, vel confessus, vel nisi crimen esset tale, quod executionem post peractam pœnitentiam impediret sine dispensatione. vt suprà, eodem, capit. proximo benè dicitur. hos tamen casus supponit, & tamen crederem quod si authoritas superioris pro occulto & leui crimine, in quo perseuerabat accessisset, vel etiā in quo non perseuerabat, sed de facto, cùm de iure non debuit

debuerit, cesserit iterum ad episcopatū poterit reassumi. *aliis*. non est vtilior. *& non ordinem*. infrà. de ordi. ab episcopo qui re. episco. c.1. *ordinem*. id est, ordinis executionem, characteri enim renunciare non potest. 1. quæstio. 1. quod quidam. 32. q. 7. licitè. hanc autem executionem recuperabat de speciali mandato Papæ. *Constiterit*. probante electo, ꝗ præsumitur enim prima facie, quod non sine causa resignauerit. argu. hîc. & infrà, c. proxi. 7. quæstio. 1. hoc nequaquam. alij dicunt quòd nunquam debet aliquam ex prædictis causis probare, nisi esset præsumptio contra eū, quæ esset si ordini renunciasset, & tunc posset probare quòd ex aliqua prædictarum causarum resignauit vt sic cesset præsumptio, & admittatur postulatio: primo dicto magis consonat litera. *tunc*. scilicet, quādo cessit dignitati. *antea*. non existens prelatus aliquā do potest celebrare propter scandalum, & tunc prælatus non prohibetur. 6. distinctio. testamentum. *alioquin*. id est, si non resignauit ex prædictis causis, quæ sunt sine peccato, sed ex alia, id est, ꝗ propter peccatum, non distinguo, si sit ex eo conuictus, vel non, vel distinguendum est, vt dixi in illa gloss. & benè. vel alioquin, id est, si episcopus non probauit prædicta, vel si aliàs ei non constiterit.

6 † *Durum*. sed non impossibile. dispensat [a] enim Pa
a pa contra quatuor concilia. *Capitulum*. 115. quæstio. 1. sunt quidam. 34. distin. lector. 82. distin. pres. Et contra verba Euangelij, licet non contra mentem, nam in Euangelio dicitur: In ore duorum vel trium constat omne verbum. infrà, de testi. omni. tamen postea ecclesia statuit in causis cardinales plures requirendos. 2. quæstio. 4. c. 1. & 2.

a Dispensat. adde eundem in ca. quæ in ecclesiarū. circa fi. supra. de cōstit. & in c. super eod. infrà, de bigam. & adde Pet. de Ancha. ī cōsi. 124. incip. circa bigamos vbi quod Papa dispēsat etiā contra epistolas Pau. & vide quę latè ponit Feli. in d. ca quæ in ecclesiarū. col. 6. ver. secūda cōclusio. & adde. Hē. Bohic. in cap. proposuit. de concess. præb. vbi quod Papa dispensat contra ius diuinū dūmodo non sit cōtra fidem, nec nutriat peccatū mortale, nec inducat subuersionem fidei, nec periculum animarum. & circa legem euangelij dicit quod dispensat circa ea, quæ sunt consilij, vel ī parabolis dicta: non tamen circa ea quæ cōsistunt in præceptis, vel prohibitionibus vide tamē circa prædicta Feli. in loco pallleg. in col. 1. seq. & 1 seq.

CAP. XII.

Q*VIDAM. Siue episcopi.* siue alij prælati, siue simplices clerici. *instantia*. quia enim ita perseuerant, præsumitur contra eos vt hîc & de pœnitentia. dist. 1. diuortium. C. ad Velleia. si mulier. in fi. ff. de quæstionibus. lege vnica. §. dicimus. est etiam hoc ideò, ne illudatur Papa, sicut in postulatione, postquam est præsentata Papæ, suprà de postu. bonæ. 2. Ar. contra. ff. de cessi. bo. is qui. si tamen antequam superior sciat, reuocet petitionem suam siue mandatum, vel etiam postquam sciuit antequam licentiam concedat, vel literas super ea, valet reuocatio, infrà eodem, lectæ. nec est simile in postulatione, cùm hæc reuocatio nullius intersit, sicut illa, sed & quia non fit publicè & solenniter interest postulati, si autem reuocaret antequā superior admittat cessionem, & superiore hoc nesciente det licentiam, videtur quòd teneat licentia. argument. ff. de procurat. si procuratorem. quamuis posfit distingui, an per procuratorem, vel literas, vel per nuncium petat cessionem. *Compellendos*. hoc videtur intelligendum, si postquam Papa intellexerit voluntatem eorum velint resilire, antequam Papa consentiat, nam si Papa consensisset antequam reuocetur petitio licentiæ, non est cogendus cedere cùm satisfaciat petitio episcopi & assensus Papæ, & iam non sit episcopus illius ecclesię, suprà eodem. quod in dubiis. hoc placet si cessionem obtulisset Papæ, sed vbi non obtulit cessionem Papæ, sed tantùm licentiam cedendi petiit in futurum in eius manibus, quē dominus Papa deputauerit, secùs est, & tunc obtinet quod hîc dicitur

SVMMARIVM.

Renunciare iuri suo & se gratiæ submittere quomodo inter se differant.

CAP. XIII.

V*ENIENS. Canonici.* etiam si expressa esset renunciatio literarum, vel iuris quod habebat vel habiturus erat iste subdiaconus, tamen ex illa renunciatione non posset excipere, nisi capitulum cui facta fuit renunciatio, vnde videtur quod isti canonici, de quibus non dicitur hic, quod nomine capituli exciperent, non essent admittendi. sol. verè non sunt admittendi ad excipiendum de renunciatione, quæ non est eis facta, sed excipiunt, vt quilibet de capitulo quod non intrudant eum per literas, quibus renūciauit, sicut possent excipere, quòd aliàs non intrudent eum, quia literæ eius falsæ sunt, sed si capitulum vellet eum recipere, vel remittere renunciationem factam, benè posset, & ex tunc non admitterentur canonici ad excipiendum de ea. Sed si capitulum mandaret his canonicis, quod nō proponerent de renunciatione, non obedirent ei, quia ipsi principaliter non proponunt de renunciatione, sed de intrusione, quam suo nomine proponunt, & non nomine capituli. plus placet quod ex quo quis aliquid renunciauit libera voluntate, & eo animo quod dominium illius rei vlterius habere non vult, etiam absente illo cui prædicta renunciatio prodest,
b illa renunciatio [b] omninò valet, & sibi præiudicat, & cuilibet parit exceptionem. arg. C. de act. actionem. 7. quæst. prima. quàm periculosum. & infrà, de præscri. cap. pen. ff. de acqui. hære. is potest. & lege secunda. & fit hæc renunciatio non tantùm expresè, sed etiam tacitè etiam in quolibet iudicio. C. de resti. in integ. l. 1. ff. de acqui. hęred. recusari. & hoc ipso quod renunciat aliquam rem, conceditur occupanti, multò fortius quàm si haberetur pro derelicto. ff. pro derelic. per to. insti. de re. diui. in fi.

b Illa renūciatio. & sic renūciatio facta absenti tenet adde Pet. de Ancha. in cōsi. 34. inci. in hac causa. colū. 3. post medium. quę sequitur Inno. hic.

Fatemur tamen, quòd non amittit dominium rei per renunciationem, dum tenet illam rem, licet amittat possessionem. ff. de acquirēda posses. si quis. §. 1. si autem renunciat iuri, vel seruituti quam habet in aliqua re, etiam absente domino rei statim fit res libera, & eo. modo si liti renunciat. C. de pac. l. postquam. Sed contra. C. de repu. hær. sicut. Sol. ibi dicit, quòd valet renunciatio in auxilium renunciantis, nam non potest alij per suam renunciationē facere præiudicium, sed in suum damnum benè præiudicat renuncianti. *videtur*. sed non erat, & ideò retractatur sententia. *iudicium*. hic enim potuit esse vna causa retractationis sententiæ cum tertio non committente, nec recusante duo malè processerūt. infra, de officio dele. prudentiam. *si gratiæ*. quod idem est, ac si literis renunciasset, cùm idem sit tacitè renunciare quod expresè. infra, de offic. deleg. gratum. C. de iure do. lege secunda. infra, de præben. pro illorum.

1 † *Cassauit*. quicquid dicant gloss. hic positæ, credimus hanc sententiam iustam, & sententiam dele. iniustam, nam aliud est renunciare literis siue iuri suo quod periculosum est. ff. de pac. l. 2. 7. q. 1. quam periculosum. aliud est submittere se gratiæ, quæ submissio protestationem cōtinet quod gratiam expectet, & ideò ea non secuta, ius primum recuperat. C. de transact. siue. ff. de dona. hoc iure. §. vlt. & ff. & C. de condi. causa data. per to. Idem si submisisset se misericordiæ. sup. eo. sanè. idem si submisisset se voluntati, nā & tūc & in aliis præcedentibus casibus secūdū ꝙ bonus vir arbitretur, debet ei prouidere. ff. de ope. lib. si libertus. si aūt talia nō expresisset, licet ad gratiā aspiraret, secùs dicerē. C. de cōdi. causa da. si nō repetēdi. ff. de cōdi. ob. cau. l. dedi. §. si quis. sed cōtra, inf. de pac. cū pridē. sed dicimus ibi gratiā cōtineri.

CAP. XIIII.

LECTAE. *Absoluit.* talis autem absolutio vim resignationis non obtinet. Item resignatio debet præcedere absolutionem.ff.de offi.præf. l. pe.& resignatio non potest fieri sine authoritate illius, à quo recipit: vt nota.s̃. eod. quod in dubiis. *sanior.* de hoc not.s̃. eo. quidam. *resignare.* ita quod teneat, & quod monachi sint absoluti.

SVMMARIVM.

1 *An sit necessarius consensus conuentus, vbi quis ad arctiorẽ religionem transire vult.*

2 *Non debet abbas licentiam dare monacho suo arctionẽ religionem intrandi.*

CAP. XV.

DILECTI. *Sufficientem.* in isto fuit defectus sciẽtiæ. *abbate.* monachus autem de licentia solius abbatis potest dimittere monasteriũ, dummodò ad aliud arctius transeat.19.q.3.statuimus.inf.de reg.licet, nam & ei soli facit obedientiam.12.q. 1. nõ dicatis.

1 †Sed quæres nunquid potest fieri monachus alterius monasterij sine licentia episcopi? Respon.nõ, si est paris vel minoris religionis, sed authoritate episcopi potest fieri dispẽsatio.arg.ĩ.de reg.significatũ.sed arctioris potest. Alij tamen dicunt necessariũ esse consensum conuentus, etiamsi ad arctiorem religionem transeat, & hoc tutius.58.dist.c.2.& præall. c.statuimus. Alij etiam dicunt necessarium esse consensum episcopi.arg.16.q.1.qui verè.

Quod credo verum esse, quantùm ad hoc, vt alius episcopus eum non ordinet sine licẽtia eius, nisi primò fieret monachus alicuius monasterij arctioris secundi episcopi.

2 †Item not. ꝙ vnus abbas non debet dare licentiam monacho suo intrandi religionem arctiorem, nisi primò eam inueniat, & paratus sit eã recipere, & si aliter recedit, fugitiuus est & apostata, cùm nõ sit in alicuius obediẽtia, hoc autem fortè posset facere prior eius, quod daret licentiã monacho volenti intrare religionem, quod sub sua obedientia iret quærere locum religiosum, qui sibi placeret, tamen non consulo priori ꝙ hoc faciat, nisi fortè vt euitet maius malum, scilicet, quia si non daret hanc licentiã, ipse sua authoritate recederet.† *Abbas.* præsbyter autem institutus per episcopum, & præsentatus per abbatẽ in manibus episcopi renunciare debet, quia ab eo institutus est, & nõ debet fieri, nisi requisito abbate, quia sua interest.ĩ.de prẹb.in Latera.ar. ĩ.de off.archi.ad hoc.§.vl. Item nõ valet si dicit, ego volo renunciare temporalia coram abbate, vel spiritualia tantùm coram episcopo, quia ista cõiuncta sunt, quod vnum sine altero dimittere non posit. 1. q.3.si quis obiecerit.

DE SVPPLENDA NEgligentia prælatorum.

TIT. X.

SVMMARIVM.

1 *Benedictio episcopi in abbate, succedit in locũ confirmationis.*

2 *Non potest abbas ordinem conferre, nisi sit benedictus.*

CAP. I.

STATVIMVS. *Substitutos.* confirmatos. sup.de ele.nosti.vel dic, quod etiam sine confirmatione expressa datur hæc benedictio.

1 †Per hanc benedictionem intelligitur data cura monasterij, quia succedit in locum confirmationis, nec est facienda aliqua examinatio, vel inquisitio in hac benedictione, sicut quando confirmatur tutor datus à patre filio emãcipato.ff.de test.tu.pater. & plus dicimus, quod etiam sine benedictione authoritate huius canonis habet hic abbas plenã administrationẽ, ex quo episcopus sibi benedictionẽ denegat, sed si episcopus diceret verisimiliter, ego volo coram superiore aliquid probare contra eum, quare benedici non debet, tunc nõ crederẽ ꝙ deberet administrare sine superioris authoritate, nõ premissa cognitione.inf.de reg.licet.tamen si malitiosè proponit, quod probari non potest, punietur secundum constitutionem.sup.de elec. statuimus. & facit ad hoc, ꝙ no.ĩ.de reg.licet. Alij tamen dicunt, ꝙ etiã si iusta causa subesset, quare episcopus eum benedicere nollet, & etiã si iusta causa expressa apparet, tamẽ tenet quod fit ab eo, quia Papa eius facta tuetur per istã constitutionẽ, quam hîc ponit hæc decr. & de hoc no.sup.de elec.nihil.alij tamẽ intelligunt hãc tuitionẽ habere locum, quando nullam veram causam suæ contradictionis assignat. *renuerit.* sine causa, alioquin si iusta causa subsit nõ ei licebunt quę subsequuntur: vt not.ĩ. de reg.licet. *benedicere.* ar. ꝙ aliquis dare potest, quod non habet.ar.C.de test.mili. cùm constitutio.§.vl.de iure emphy.l.vl.ar.contra.1. q.7.Daibertum.

2 †*Et alia.* scilicet conferre lectoratum. 69. dist.c.1. fortè melius dicitur, ꝙ cùm conferre lectoratũ non sit officij tantùm, sed ordinis.ĩ.de ætate, cùm cõtingat.non poterit ordinẽ conferre, nisi sit benedictus. vt ĩ.eo.c.nec tamen dicimus, ꝙ tantùm ex ordine habeat hanc potestatem conferendi lectoratum, sed ex ordine & benedictione, vt in prædictis.c. dicitur. Et idem intelligo de ordinibus minoribus lectoratu, sicut est ostiariatus & psalmistatus.ĩ.de æta. cùm contingat. exorcistatus autem & accolitatus cõferre non poterit, nisi priuilegiũ habeat. ar. contra, de eo qui fur.or.re.c.1. Sed episcopus qui renunciauit etiam executioni ordinis, maius habet priuilegiũ, quàm abbas benedictus, & idem quod in abbatibus diximus, est in coepiscopis.68.dist.c.1.in fi. illi autem quod abbas ex quo per eum non stat, quin recipiat benedictionem potest conferre lectoratum, intelligunt, ꝙ benedictio nihil facit ad collationem ordinis, sed priuilegium generale hoc facit, quod cõcessum est abbatibus benedictis, quod possint lectoratum conferre, quod priuilegium per decre.istã extensum est in abbatibus Cisterciẽ. vt etiam si non receperint possint illum conferre & alia facere, quę ad officium pertinent: psalmistatum autem quilibet sacerdos conferre potest.

CAP. II.

SICVT *nobis. Personas.* infrà, de of.arc. vt singulæ. 25.q.1.quę ad perpetuam.ff.pro soc.actione.§.Labeo. *episcoporum.* concesso enim quod ecclesiam conuertat in proprios vsus, vel fructum alicuius ecclesiæ, factum ab episcopo sine consensu ca. non valet.inf.de don.pastoralis. *instituit.* ꝙ non debent facere episcopi etiam cum cõsensu capituli, nisi capellæ ad eos pertineant pleno iure, tũc enim posset si causa subesset.inf.de præscr.cùm olim.16 q.7.c.1. aliàs tantùm ad episcopum spectãt capellæ.infrà, de cap. mo.c.1. *ita pensionibus.* nouis & malè.inf. de cẽsi. prohibemus. *in episcopalibus.* scilicet, in procuratio. 10. q.3.cauendum.relatum.& in cathedratico.10.q.3.illud.& sic in hospitalitate.42.distin.2. *exemptæ.* infrà, de priui.

priui.cũ & plãtare.§.in ecclesiis.*in Lateranens*.j.de cõcess.præben.c.2.*generetur*.q.d.hac vice tantùm priuabuntur.supr.de elect.cùm in cunctis.

CAP. III.

L*ICET*.*Ad archiepiscopum*.ad quem primò de cõsuetudine pertinet collatio præbendarũ,ad capitulum autem pertinet ex negligentia episcopi.infrà,de concess.præb.quia diuersi. †Et ita not. quod nec ei ad quem primò,nec ei ad quem ex negligentia pertinet electio, currit tempus, nisi à notitia.*à notitia*.infrà,de concess.præben.quia.& c.ex parte.ff.de pet. hær.item veniunt.§.petitio.arg.contra.C.quis or.in bo.poss.ser.l.vlt.

CAP. IIII.

L*ITERAS*.*De patientia*. Non de iure communi.sup.c.proxi.vtrum autẽ ipsi possint sine peccato tenere, dic quòd non sine noua collatione:vt hîc,& not.de elect.quod sicut.& c.ecclesia.el 2. & sup.de renunc.nisi.

CAP. V.

D*ILECTO*.*Impedire*.not.electionem quæ nulla est,aliam non impedire.suprà, de electio. cùm Vintonens.de hoc not.sup.de elect.dudum. *dictum G*.electũ ab archiepiscopo in cantorem.

CAP. VI.

R*OMANA*.*Edictum*. archiepiscopus Remensis excommunicauit suffraganeos suos quia eũ visitantem non recipiebant: & tunc archiepiscopus fecit fieri edictum per totam prouinciam, quòd omnes subditi suffraganeorum licitè etiam in principalibus causis irent ad curiam Remens.& hoc edictũ hîc reuocatur.si.infrà,de præben.ex parte Asten. & sup.de elect.cum ecclesia Vulter.in fi.no.infrà, de concess.præben.quia diuersi.

SVMMARIVM.

1 *An possunt reges regno priuari.*
2 *Ex quibus causis possit regibus curator dari.*
3 *A subditis peti debet curator regibus: & superior proximus eum ipsis concedere.debet.*

CAP. VII.

G*RANDI*.† *Regni*. speciale est in regno, quod reges nõ possunt priuare,nedum filios,sed nec fratres,vel alios consanguineos ex stirpe paterna descendentes,à regno sola voluntate,licet ex causa Papa,vel alius superior rege,possit eum priuare. infrà,de voto.licet.

Et hoc est verum,vbi reges deferuntur per successionem,sed si per electionem deferuntur, secùs est. sup.de elect.venerabilem.*Generalem*.per hanc solam generalem & liberã administrationem non licet ei donare.ff.de pac.contra.§.fi.nisi in regibus & eorum curatoribus speciale quis dicat,cùm speciale & proprium sit eis donare.

2 † *Vtilitatem*.no.causas iustas dandi curatorem regibus,scilicet,si nesciunt suum regnum defendere, vel in eo iustitiam & pacem seruare,& maximè religiosis personis,locis,& pauperibus,& etiam quod plus est,si nesciunt perdita recuperare,& idem quod diximus in regibus seruandum est in ducibus, comitibus,& aliis,qui habent iurisdictionem super alios, aliis autem priuatis non datur curator, nisi sint furiosi vel prodigi.C.de cu.fur.iul.

3 † *Assumptus*.benè dicit sit assumptus per alios.est enim hoc ordinarium,quod curatorem quasi regibus & similibus personis petant subditi, & superior proximus debet ipsum concedere, & si non habet aliũ superiorem,Papa hoc facere debet.arg.j.qui fil. sint legi.per venerabilem.ff.de tuto.& cu.da. ab his. §.diuus.& hîc.curator autem iste satisdare debet, rẽ eius cui curator datur saluam fore, & debet facere inuentarium,nec debet dari,nisi causa cognita.ff.de cur.fur.obseruare.& l.se.C.de cur.fur.l.fi.§.cùm antiquitas.item sciendum est,quòd in furiosis ipso iure agnati sunt curatores & prodigis,postquam interdictum est eis bonis.ff.de cura.fur.Iul.scribit.

DE TEMPORIBUS. *ordinationum & qualitate ordinandorum.*

TIT. XI.

SVMMARIVM.

1 *Velum consecrationis à quo,& quibus diebus dari debet.*
2 *Item vestis religiosa à quo accipit vidua.in num.2.*

CAP. I.

S*VDIACONOS*.*Deo dedicatis*.20.q.1.de
uotis.contra,sol. quòd ibi minus dicitur
1 hîc suppletur.† Velum consecrationis à
solis Episcopis,& solis virginibus, & solis
solennibus festiuitatibus,& diebus dominicis datur,
nisi ingruat necessitas, quia tunc sicut baptismus
omni die dari potest.20.q.1.deuotis.de conse.dist.4.
venerabilis.& c,baptizandus.† Velum autem professionis nullus Pontifex dat viduis,vt alleg.c.deuotis in fi.sed ipsæmet sibi assumant de altari.28.quæstio. 1.viduas.& capitibus suis imponãt.27.quæst.1.viduæ. Nec est contra.infrà,quòd met.cau. perlatum. quia ibi non imposuit velum consecrationis,sed imponere simulauit.

2 † Vestem autem religiosam accipit vidua à sacerdote,vel ministro eius.20.quæstio.prima. vidua. infrà,qui cler.vel vo.cõsuluit.quòd enim ibi dicitur, quod accepit velum à sacerdote,intelligitur religionis. Velum professionis suscipit à virgine & corrupta cùm profitetur,nec est vis,an per se sumat de altari,an à sacerdote.& si non recipit ante 12. annum. 20.quæst.prima.c.1.& quęstio.2.puella.velum consecrationis in 25.ann.nisi ex dispensatione aliter fiat. 20.quæst.prima. placuit. velum ordinationis quod olim dabatur diaconissæ,& in 40.an.27.quæst.1. diaconissam.20.quæstio.prima. sanctimonialis. velum prælationis olim dabatur Abbatissis.in 40. ann. 20. quæstio.1.iuuenculas.

CAP. II.

S*ANE*.*Multitudo*.l.di.vt constitueretur.1. quæst. 7.quo.44.di.cõmessationes.in omnibus his parcitur multitudini.illis tamen qui fuerint causa excessus,non parcitur de facili.infrà,de cle.ex.mi.latores. *consuetudo*.hîc excusat à pœna.si.22.q.4.obiiciũtur.4.di.denique.infrà,de si.nõ satis.infrà,de eo qui dux.in matri.cum haberet.à culpa autem, vel pœna æterna non excusat.

CAP. III.

D*EEO*.*Duos*.& etiam plures dum tamen generalem ordinationem nõ faciat.*ad minores*.quos omnes simul vni cõferre potest.ar.infrà, de eo

qui fur.or.re.cùm H.lator.& arg.72.di. quicunque. nisi consuetudo repugnaret.72.dist.ordinationes.

SVMMARIVM.

1 *Criminosus post peractam pœnitentiam promoueri potest,& in susceptis ordinibus ministrare,nisi tale crimen commiserit quod impediat executionem officij post pœnitentiam. vt numero.2.*

3 *Discretus debet esse prælatus in dispensando, vt scandalum & puritatem pœnitentiæ & multa alia quæ Deus & discretio prælati sibi administrauerit attendat.*

4 *Electio ad hoc vt valeat necesse est vt possit celebrare.*

CAP. IIII.

Ex *tenore. Deliquit.* Fortè enormiter, vt quia cōmisit incestum, tamen dispensationem non requirit, vel vsuram quam tamen restituit. *non as-*
1 *cendat.* arg.† ꝙ criminosus acta pœnitētia potest ꝓmoueri,& in susceptis ordinibus ministrare.34.dist. fraternitatis.1.distin.ponderet.quia tua.& c.domino sancto.& in multis aliis,c.arg.cōtra.25.dist.primùm. 1.quæst.8.omnem.48.dist.quoniam.Sol.dicunt quidam quòd si non est promotus promoueri non potest,ꝙ graue videtur, cùm ferè sit contra naturam, vt quis sit sine crimine.25.dist. §. criminis. nos dicimus idē in promouēdis quod in promotis, licet facilius impediatur promouendus quàm deiiciatur iam promotus. 15.q.1. §.vlt.† Et dicimus quatuor maximè consideranda circa hoc:primùm quantitas criminis, scilicet, sit modicum, mediocre, vel enorme, vel tale quod etiam post peractam pœnitentiā impediat executionem officij. secundum, qualitatē criminis, an scilicet, sit occultum, vel manifestū, tertium, modum publicationis, vel per euidentiam operis, vel per sententiam, vel confessionem spontaneam, quartum, satisfactionem veram, pœnitentiā non simulatam.& si quidē crimen enorme & manifestum est deponitur, nec promouetur, nisi ex dispēsatione ordinarij episcopi.50. di.maior. &c. de his verò.si enorme & occultum, parte pœnitentiæ peracta poterit ministrare in susceptis ordinibus,& monendus est vt abstineat à susceptione ordinum, vt hîc, tamen si voluerit, non est prohibendus, vt hîc,& credo quod promoueri possit sine peccato. infrà, de apo.c.2.infrà eo.quæsitum.& non credo necessariam dispensationem ordinaririj, sed sufficit sacerdotis absolutio ex potestate clauium.arg. 6. q.1. illi qui.quamuis meritoria sit humilitas si abstineat.

2 † Et hæc sunt vera, nisi sit tale crimen ꝙ impediat executionem officij post pœnitētiam. de quo plenè no.s̃. de renun. nisi cùm pridem.§.1. talis enim licet prohiberi non possit ministrare in susceptis ordinibus, & etiam promoueri ad maiores, quia peccatū est occultum, vt infrà, de simo. ex tuæ.& arg.6.q.2.c. 1.& 2.si tamen facit, peccat.vt 1.q.1.erga si, si verò est modicum siue mediocre & occultum, fortè non est monēdus, vt abstineat à susceptione ordinum, si verò est mediocre & manifestum, si conuictus est in iudicio, vel timore probationis confessus, deponitur. 15.q.7.si quis.80.dist.c.1, si verò operis publicatione, vel spontanea confessione acta pœnitentia, cum eo poterit misericorditer agi, quandoque plus, quandoque minus, inspecta probitate personæ, & aliis circunstantiis.15.q.vlt.si quis presbyter.50.dist.presbyterum.

Et hæc omnia intelligas, si veram pœnitentiam egit, secùs si simulatam.50.dist.vt cōstitueretur.quæ autem sunt enormia quæ mediocria, collige infrà, de iu.at si cle.arg.contra.31.di.c.1. Item de hac materia tractatur.50.dist, sacerdotes. hæc gl. bona est, sed melior est illa.infra, in verbo si vis,& plus continet. quàm hîc. Item non hoc ideò præcipit, quod peccat ordines recipiendo, sed quia monet eum ad humilitatem, vt sic magis mereatur.† & idem dicimus quòd non peccat statim facta coufessione celebrando, sed bonum est consilium, quod pro parte satisfaciat, item si ius naturale quærimus, quod continetur in L.& Euangelio, nullus criminosus in crimine mortali existens debet celebrare, vel Deo offerre:nam iudicium sibi manducat & sacrificium indignè bibit, qui indignè sumit.si.49.distin. cap.vlt.1. quæst.sicut Papa odit.item cùm is qui displicet &c. 49.dist.§.1.item secundum idem ius naturale, omnis qui est sine peccato, & Deo placens securè, & sine vlla dispensatione offert Deo sacrificium, siue fuerit criminosus, siue non, quod probatur exemplo Iesu summi sacerdotis.& Dauid, si.50. dist.ponderet.& idem si.50.dist.quid est.&c.cùm exaudiero. & c.domino sancto.Item in nouo testamēto de exēplo Petri & Pauli, vt 50.dis.ponderet.c.quia ad idem §.econuerso.sed huic iuri naturali sancti Patres succedentibus temporibus subsequentes experti simulatas pœnitētias multorum, adhibuerūt sua statuta, per quę illud restrinxerunt, ꝙ licet, scilicet, restringere.j̃.de biga.c.2.videlicet,† quòd nullus criminosus quantuncunque de crimine conuictus de iure communi, si non pœnituerit, nō deberet promoueri,& promotus deberet deiici,& deiectus non deberet restitui.si.50.dist, presbyterū.& c.peruenit.si post vt constitueretur. sed per hæc statuta non auffertur potestas prælatis dispensandi cum verè pœnitentibus,& maximè vbi non est scandalum. 50. distin. vt constitueretur.c.domino sancto.

3 † Discretus tamen sit prelatus in dispensando, vt attendat scandalum.& puritatē Pœnitentiæ.& multa alia, quæ Deus & discretio prælati sibi administrauerit, cum causæ autem cognitione, summaria dāda est dispēsatio. 1.q.7.dispensationes.&c.exigūt. & in multis aliis.c.ea.q.nam si capti vel deprehensi fuerint in aliquo mortali crimine propter scādalum quod est in populo de oblatione talium, statutum est, vt non celebrent.50.dis.de his verò. Idē dicimus, si cōuicti vel confessi fuerint.s.eo. si quis dia. si episcopus.&hoc idē est,& si aliter sit notorium.contra, j̃.eod.quæsitum.nisi dispensetur cum eo.81.di. ministri.& 81.dis. presbyter. quod fieri debet cum verè pœnitentibus.s̃.eo.si quis diaconus. à beneficio tamen non credemus eum debere abstinere, nisi sibi præcipiatur, cùm tātùm in constitutionib.prædictis de officio dicatur & non de beneficio.ar, simile.40. dist.disciplina.sed tamen per sententiam priuabitur beneficio.81.dist.& in c.si quis modo.& c. sequē.& c. si quis eos.& cōcordant hæ constitutiones iuri naturali, vbi dicunt nihil cū scandalo alterius faciendū esse.infra, de no.oper.nun. c.2. scandalizantur enim cùm vident eos, qui deprehensi sunt in crimine vel cōfessi, vel cōuicti celebrare.inf.c.proxi.11. q.3.absit. 25.dist.primùm. sed nōnne idē scandalū remanet si dispensatur? Respō.non cū catholicis, qui credunt claues eccle.s.quod prælati habēt potestatē ligandi & soluendi & dispensandi.50.dist.ponderet.&c.vt cōstitueretur.de hæreticis autem si eis scandalum generet, non est curandum.11.q.3.inter verba.

† Sed dices vbi non cognoscitur, vel vbi nescitur deprehensio ista, nō est hic scādalum, ergo licitè offeret? Resp.non poterit, maximè ille qui condemnatus est, quia iura ad ea quæ frequentius accidunt adaptari solent.ff. de leg.nam ad ea. & nō possent oēs articuli diffiniri de iure. ff.de leg. non possunt. idē potest dici & si scandalū cesset ꝙ semel ortū est.

Et hæc

Et hæc vera sunt in capitalibus criminibus & in prædictis casibus, cùm vix aut tanquam possit deprehendi, vel confiteri, vel cōdemnari quin sit inde scandalum & infamia. sed si aliter sit notorium, puta per rei euidentiam, & sunt talia, quæ facilè habere possunt excusationem, & inde oriri magnum scandalum non consueuit, sicut tenere plures ecclesias habentes curam animarum, satis dici potest, quòd post pœnitentiam licitè celebrabit. arg. s. de elect. dudum ro. vbi requiritur, quod tantùm tempore electionis non habuerit plures curas, ad hoc vt electio valeat. Idem si fecit tumultū in concilio. 5. q. 4. in loco. vel si fuit excommunicatus. 4. q. 1. c. 1. vel cōtumax. hoc enim multoties excusationem habet. Alij tamen dicunt, quòd qualitercuque manifestus sit excessus, maximè si scandalum est, postea nō celebrabit etiam acta pœnitentia. arg. hîc. subditi tamen eius officium audient, quousque sententialiter condemnetur. 8. q. vlt. nónne. si. 28. di. consulendum.
4 & sicut hic non potest celebrare, ita nec eligi, † qa ad hoc vt valeat electio, necesse est vt possit celebrare. infrà, de cleri. excom. mi. si celebrat. & habes expressum de conuicto. sup. de electio. super eod. & de confes. infra, de confes. cùm super. eadem ratione idem potest dici de deprehenso: & sicut non potest eligi ad episcopatum, ita nec ad alias dignitates. s. ☞ de elect. per inquisitionem. † si autem crimen sit occultum, quantumcunque sit graue, acta pœnitentia, vel parte eius, celebrat, vt infrà, ca. proxi. infrà. de aposta. c. 2. & hoc sine vlla dispensatione, nisi sit crimē quod post pœnitentiam impediat executionem sine dispensatione, vt homicidium & alia de quib. no. sup. de renun. nisi cùm pridem. §. 1. irregularis autem non obtenta dispensatione, non celebrabit. 50. dist. ex pœnitentibus. tamen, si occultum est, cum eo dispensari debet. sup. de renun. nisi cū pridem. §. psonæ.

SVMMARIVM.

1 *In sententia excommunicationis & suspensionis à suo iudice lata semper est obediendum.*
2 *A sententia mandati grauatus appellare debet intra 10. dies.*
3 *Ad cautelam eorum quæ fieri possunt aliquid faciendum. vel omittendum est.*

CAP. V.

AD aures. *Debitam.* arg. contra. sup. eo. c. proxi. Sol. hic de regulari loquitur qui non habet velle, nec nolle. 12. q. 1. nolo. & c. non dicatis. ibi de seculari, qui non est ita astrictus in obedientia, vel hoc factum est propter scandalum, quod ibi non erat, vel is de quo loquitur in decre. superiori habebat ius petendi ordinem ratione tituli, vel dignitatis quam habebat, vnde non poterat sine causa prohiberi, at hic non erat intitulatus, vnde absq; causæ cognitione poterit prohiberi. argum. infrà, de spon, præterea. 2. Vel dic, quòd ordinator & prælatus suus eum prohibere potest, vt hîc, sed alius nō, vt in contrario, scilicet, pœnitentiarius. & sic loquitur proxi.
1 † *Tutius.* arg. pro obedientia. c. dist. contra morem. 8. q. 1. sciendum. ff. de re mili. in bello. & l. 3. 11. q. 3. obsit. ar. contra. 12. q. 2. non liceat. 15. quæstio. 6. iuratores. 11. quæstio. 3. nō semper. C. de decur. omnes. so. in sententia excommunicationis & suspensionis à suo iudice lata, semper est obediendum. 11. q. 3. sententia pastoris. &c. episcopus. fortè, nisi in casibus. ☞ infrà, de sen. excom. per tuas. & c. inquisitioni. † in sententia diffinitiua & interlocutoria, dummodò seruetur in eis ordo, necesse est vel obedire, vel appellare. C. vt pē. causa. l. vlt. præceptum autem quod fit extra iudicium, & sine causæ cognitione, si non spectat ad officium suum, non tenetur ei parere. 7. q. 1. frater. si verò præcipit quod est malum, non parebit. 11. quæstio. 3. qui resistit. sed si dubitatur, parebit & excusatur à peccato propter bonum obedientiæ.
2 23. quæst. 1. quid culpatur. † Ab hac sententia mandati si quis senserit se grauari, bonum est appellare intra 10. dies. infrà, de appella. ad audientiam. & c. de priore. & c. proposuit. C. de appel. si à sententia. & l. hi qui. sed necesse est assignare iustam causam appellationis. argu. infrà, de offi. ordi. licet. infrà. de appel. ad nostram. causæ autem cognitio non est necessaria. vani enim capitis esset, qui diceret, prælatum nō posse præcipere sine causæ cognitione, & maximè de his, quę pertinent ad suum officium. 6. q. 1. frater.
☞ † Hîc autem dicunt quidam, quòd si prælatus aliqua deberet facere cum capitulo, sicut sunt magna negotia, licet securius sit appellare: tamē & si nō appellet, non tenetur illo præcepto, sicut si præciperet episcopus, quod officiū acciperet, puta œconomatū vel vicedominatum, vel consimilia. 2. quæst. 6. ei qui. ver. nominationes. 74. dis. gesta. vbi Honoratus non obediens episcopo suo in susceptione ordinis, etiā circa appellationem auditur, de hoc not. inf. de his quę fiunt à maiori par. cap. c. 1. *ministerio.* 24. q. 4. sicut ex cel. *scandalo.* 55. dist. generalis. 28. q. 1. vxor. 12. distin. illa. Argu. contra. 28. q. prima. iam nunc. 11. quæstio. 3. inter verba. infrà. de reg. iur. qui scādalizauerit. Solu. pro vitando, scādalo, rigor iustitiæ omittitur, sed pec
3 catum non perpetratur. 11. q. quid ergò. † *Esse potest.* not. aliquid faciendum, vel omittendum ad cautelā eorum, quæ fieri possunt. 32. q. 1. dicit dominus. ff. de nego. gestis. diuortij. ff. de his qui dei. vel effu. l. si verò. §. prætor. ff. de damno infect. qui bona. §. qui stipulatus. infrà, de ser. non ordinan. instruendi.

CAP. VI.

SI archiepiscopus. *Ordinandum.* id est, consecrandum. *omnibus.* ff. de aqua pluuia. arcen. in concedendo. 8. quæstio. 1. licet. 66. distin. c. 1. C. de autho. præst. l. vlt. C. de omni agro deserto. l. quicunque. lib. 11. *ordinetur.* id est, consecretur. *iussu.* si Archiepiscopus viuit: nam si mortuus esset ipsi sua authoritate possent. 64. distinctione. quia. *ordinari.* id est. cōsecrari: sed melius. 3. q. 6. accusatio. *sed ipse.* archiepiscopus cum omnibus suffraganeis. *eum.* episcopum. *elegerit.* si ad episcopum pertinet electio. *vel.* id est, examinauerit & examinatum approbauerit.

SVMMARIVM.

1 *Si in consecratione archiepiscopi obiiciatur ei aliquid, quis erit iudex.*
2 *Cuius intersit vocare suffraganeos ad consecrationem archiepiscopi, vel episcopi, mortuo archiepiscopo.*

CAP. VII

NEC episcopi. *Maiori.* 65. distinctione. c. 1. & 2. & 3. ff. de pac. maiorem. ff. ad muni. quod maior. *numero.* fortè quia si proponatur aliud cōtra eum, & etiam probatum maiori parti videtur cōtra eum tale crimen, quòd eum à promotione repellit in veritate, stare debet archiepiscopus sententiæ maioris partis, sed eam & si non sequitur, sed minorem, tenebit sententia archiepiscopi, non enim requiritur hic consensus suffraganeorum tanquam eorum, qui ius ei tribuant in episcopatu, sed tanquā consiliariorum: sed quid si non vocentur omnes, sed

sed tres tantùm, dicimus quod necesse est vocare duas partes. ff. de decre. ab or. fac. l. 1. & no. sup. de electio. cùm nobis. & c. ecclesia vestra. licet alij aliter dicant. nec mireris, quia sunt consiliarij necessitatis, sicut illi de quibus habes sup. de elect. cùm in veteri.

1 † In consecratione autem archiepiscopi si contingat ei aliquid obiici, non audientur suffraganei, qui conuenerunt ad consecrationem, cùm ipse super eos sit, & in eis iurisdictionem habeat ex confirmatione, suprà de elect. suffraganeis. & ca. transmissam. arg. infrà de præben. graue. sed ad Papam, vel alium superiorem remittetur negotium.

2 † Sed quis vocabit suffraganeos ad consecrationem episcopi. vel etiam episcoporũ mortuo archiepiscopo? Quidam dicunt capitulum archiepiscopalis ecclesiæ. argumen. infrà, de re. ad abolendam, sed melius credimus consilium suffraganeorum. 65. dist. si fortè. Item credimus, quòd primatis assensus requirendus est in consecratione episcoporum subditorum archiepiscopo. sed & si sine assensu eius fiat recipit executionem, cùm nullam iurisdictionem super eos habeat, nec plus iuris in eis habet, quàm in canonibus conceditur. 9. q. 3. conquesti.

Nec obstat 65. dist. placuit. vbi dicitur, quòd primas requiri debet, sed dicunt quidam illud ca. loqui tantùm in subditis primatis. alij tamen dicunt, & fortè bene, quòd etiam consecratio aliorum non tenet sine primate, quia cùm hoc factum magnum sit, & quod totam prouinciam tangit, & ipse sit caput prouinciæ, sine eo executionem non recipit consecratus, & sic videtur loqui cap. præallegatum placuit. Item credimus quòd si aliquis episcoporum condemnatur in consecratione archiepiscopi, vel episcoporum, quòd poterit agere, vt priuetur executione officij, sicut in electione agitur, vt cassetur, suprà de elect. quòd sicut. & cap. cùm in veteri. infrà, de arbi. cùm olim. 65. distin. non debet. & etiam grauior pœnitentia poterit sibi imponi. de hac materia satis habetur 18. & 65. dist.

CAP. VIII.

CVM quidam *Expertes.* per sententiam, non ipso iure. *apud nos.* ipse enim qui delinquit eos ordinando, eos restituere non potest, vel cum eis dispensare, sed alius, scilicet, successor eius benè posset cum eis dispensare, vel archiepiscopus. infrà, eo. consultationi. cum condemnatis autem à se benè potest dispensare. arg. infrà, de cle. coniuga. diuersis. 1. quæstio. 5. c. 2. Vel dic melius, quòd authoritate delegati processit archiepiscopus, & dic, quòd nec ordinator, nec successor posset cum eo dispensare, vt hic. arg. contra. infrà, eo. consultationi. sol. ibi.

SVMMARIVM.

1 *Non debet episcopus Græcus contra ritus suos ordinare, neque Latinus contra suos.*

2 *Ordinatus à Græco & vtens matrimonio contracto secundum Græcos, an sit tolerandus inter Latinos.*

CAP. IX.

CVM *secundum. Institutionis.* Græci enim episcopi extra quatuor tempora conferũt sacros ordines grecis clericis, sed latinis non conferebant, nisi in quatuor temporibus, & eodem modo faciebant, episcopi latini, & hoc prohibet, vult enim quòd quisque vnam solam & propriam consuetudinem obseruet.

1 † *Nolumus.* infrà, eo. quòd translationi, contra. sol hîc non prohibet ordinari græcos à latinis, vel econuerso, sed prohibet commixtiones & consuetudines rituum obseruari in ordinibus, id est, quod episcopus græcus secũdum ritus suos, puta extra quatuor tempora, vel alios consimiles ordinet clericum latinum, & eodem modo, nec latinus debet ordinare græcum cõtra ritus suos approbatos, & ita quotiescunque ritus sunt contrarij, nũquam debet ordines dare, quia si ordinat contra suum ritum, peccat, si verò seruat ritum suum, & facit contra ritum ordinandorum, nec hoc licet.

2 † Vel dic, quòd licet prohibeatur facere, vt hîc, tamen factum toleratur, vt in contrario. & not. quòd ordinatus à græco, & vtens matrimonio contracto secundum græcos in sacris ordinibus, si breuem moram tracturus sit apud latinos tolerandus est vtens contracto matrimonio, si verò longam moram traheret, non esset tolerandus propter scandalum, & nunquam debet sibi dari ecclesia latinorum, nisi primò continentiam promittat. Latinus autem nec apud grecos, ne latinos matrimonio vtetur cõtracto.

CAP. X.

EX *Parte. Dubitatis.* Causa dubitationis fuit, qa hic clericus videbatur apostata, & ideò nõ admittendus ad legitimos actus. 3. quæstio. quarta. beatus. & sic multò fortius videtur à spiritualibus suspensus, infrà, qui si. sint legi. per venerabilem. nec Abbas potest dispensare cum suspensis. arg. sup. de elect. cùm inter R. infrà, de cle. excom. mi. postulasti. sed dic, quòd propriè non dicuntur apostatare, nisi qui legem Christianam dimittunt. 3. q. 4. beatus. 26. quæstio. vlt. non obseruetis. & qui relicta professione quam dimittere non licet, dimittunt sine causa. 50. dist. cap. vlt. sed coronam dimittere licet. infrà, de cleri. coniu. Ioannes. & ita apparet non esse substanstantia ordinis. *Exequi.* si monasterium ad quod trãsiuit erat arctius quam primum, non peccauit & sine dispensatione potest promoueri. infrà, de reg. licet. alioquin cùm peccaret, non posset esse nisi manifestum peccatũ. sup. de transla. quanto. & sine dispensatione nõ potest promoueri. Nobis benè videtur, quod potuit esse occultum, quòd monachus albus fuerit, & quòd idem moram fecerit in monasteriis nigrorum, & non est simile de episcopo, qui cũ multis transit & in turba, & in monacho qui stat occultè & habitu mutato incedit.

CAP. XI.

QVOD *Translationem. Ordinantur.* 9. q. 2. c. Lugdunens. septuagesima prima. dist. c. 1. 2. & 3. *vel licentia.* cùm ex hoc loco appareat tolerari latinum ordinatum à græco, non attendam quantùm ad hoc vt possit matrimonio contracto vti, quòd ordinator fuerit græcus, vel latinus, sed ecclesia ad quam ordinatur cuius morem seruare debet. 8. dist. quæ cõtra. & eum qui ordines dari mandat, vt hîc. si autem non ordinat ad certam ecclesiam, ritum ordinationis seruabit. infrà, de præben. cùm secundum. *clericos.* etiam græcos. *toleratur.* & hæc est toleratio ratione scandali, vel multitudinis. 23. quæstio. 4. non potest. sup. eo. sanè. vel aliter, vt ibi.

CAP. XII.

CVM *In distribuendis. Subdiaconus.* priuilegia subditorum Papæ sunt. 2. q. 3. præsul. infra, de maio. & obe. per tuas. ff. de albo scri. l. vl. in aliis autẽ ordinato-

ordinatoribus non est necesse, quod ordinatus ab vno obtineat ab eo licentiam, vt ordinetur ab alio, imò sine licentia potest ab alio ordinari, dummodò sit clericus eius, & aliud non sit impedimentum, vt no.infrà, de cle.pere.c.1.& infrà, de præben.cùm iam dudum. Et benè fatemur quòd in ordinum collatione quæritur iurisdictio in ordinato, vnde alius non potest eum ordinare sine licentia eius. 73.dist.c.vlt. nisi primò fieret de iurisdictione eius, puta quia sub eo beneficium quæreret, quia tunc ratione beneficij posset eũ ordinare. Item hic colligitur quòd nõ põt deponi, nisi per Papam, sicut nec per alium ordinari.arg.9.q.2.nullus primas.& c.seq.& secũdum quosdam, nec perpetuò suspendi. *Mandaremus*. hoc fit per excellentiam conferentis ordinem. Fallit hæc regula quæ est.9.quæstio.secunda. nullus primas. argumen.de conse.dist.2.c.vltimo.

SVMMARIVM.

2 *Quo tempore sint faciendæ ordinationes, & nunquid de nocte fieri possint, habes in num.2.*

CAP. XIII.

LITERAS. *Recepimus ieiunio*. continuato ieiunio ab ordinatore & ordinato, vnde si celebrat in die sabbati, nihil sumat, nisi corpus & sanguinẽ. *continuato*. ordinationes faciendæ sunt in sex temporibus anni.76.di.c.3.& sunt faciendæ in sabbato non alio die.sup.eod.de eo. vel dominica sequenti continuato ieiunio.75.dist.quòd à partibus.

1 † Et possunt in nocte Paschali ordinationes fieri, in aliis autem noctibus non possunt, cùm nec missa ibi debeat celebrari in prædicto c.quod à partibus. item quæ fiunt in die dominico est ea ratione, quia mane diei dominicæ fictione canonica trahitur ad vesperam diei sabbati, vel ad diem sabbati. Hugu.tamen ordinationes dixit faciendas die dominica, & quæ fiunt in sabbato, fiunt in nocte fictione canonica, quia vespere diei sabbati trahitur ad mane diei dominicæ. Sed prius dictum magis placet, si enim ordinationes die dominico faciendæ essent, quare cõtinuaret ieiunium, cùm benè reputandus esset ieiunus, si die dominica non comedisset etiam sine aliqua continuatione diei sabbati, consecrationes antem autem tantùm diebus dominicis fieri debent. 75.dist.c.1.& c.quòd die. hîc dixerunt aliqui quod eadem dominica posset recipere ordinationem & consecrationẽ episcopalem, sed certè hoc de nostro consilio non faciet.

2 † Nec valet ratio eorum, scilicet, quia cùm dies dominicus & dies sabbati fingantur vnus dies, & die sabbati possit ordinem sacerdotis recipere, & die dominica consecrationem, eadem ratione in die dominica vtrunque recipere potest, ideò non valet prædicta argumentatio, quia nec ordinem, nec consecrationem debet recipere sine missa, sed in die dominico, non potest quis duas missas celebrare, vel dic & melius, quòd non fingitur vnus dies propter consecrationem. Vnde dicimus quòd benè, licet ordinato in die sabbati in sacerdotem aliquid comedere, & cõsequenti dominica consecrationem recipere. *necessitatis*. q.d. non expedit sic continuare ieiunium & die dominica conferre ordinem, nisi necessitas adsit, fortè quia sabbato eum inuasit infirmitas, vel tardè venit, ita quòd sabbato non potuit ordines conferre.

SVMMARIVM.

1 *Virginitas est voti sed non præcepti.*
2 *Ingressus monasterium ante 14. annos, non est monachus.*

CAP. XIIII.

VEL *Non est compos*. episcopus conuen. *sacrorum*.77.d.placuit.episcopus inuenit. † *Ad ætatem*. sic ergò ætas non est de substãtia, sed si cõtradixit statim post susceptionẽ ordinis, & perseuerauerit in contradictione vsque ad finem.14.an. vel si contradixit statim post finem. 14. anni contrahere potest matrimonium.arg.20.q.1.illud.infrà, de regula.ad audientiam.

1 † Quia virginitas est voti & non præcepti.32.q.1. integritas.item hoc ex eo satis probatur, quia etiam si vellet ante legitimam ętatem, non posset se astringere voto expresso ad continentiam.20.q.1.ca.1. ergo multò fortius, nec voto non expresso, scilicet, per susceptionem ordinis, nec tamen videtur aliquibus, quòd hoc necessarium sit interrogare ordinatũ, sicut necesse est interrogare ingressum in monasteriũ.vt notat.j.de reg.c.1.& est ratio diuersitatis. quia hic licet minor iam ordinem habet: vt hîc.

2 † Et ideò facilius exprèsè & tacitè votum ordini ex constitutione annexũ introducitur, sed ingressus monasterium, non est monachus ante 14.annos. & ideò non introducitur votum sine expressa interrogatione, vel alia ratificatione, & idem est in matrimonio. infrà, de despon.impu.attestationes. *iniuriam*. 70.di.c.1.16.quæsti.7.decernimus.

SVMMARIVM.

1 *Postulationes episcoporum admittit archiepiscopus: item dispensare potest cum clerico electo qui debuit postulari.*
2 *Non licet episcopo dispensare, nisi vbi concessum inueniatur. & vide in numero.5.*
3 *Episcopus dispensat cum accipientibus ordines extra quatuor tempora, & etiã in multis aliis casibus vt hic habes.*
4 *Dispensationis diffinitionem habes hic.*

CAP. XV.

DILECTVS *Filius G. Canonicus*. hîc potest colligi pœna, quam Papa imponit electo sic ordinato, quia ipsum suspendit ab episcopatu illo perpetuò, quod ex eo apparet, quia hic eum simplicem canonicum, & nõ episcopum, vel etiam electum appellat. *Elegerunt*. & malè, cum esset postulandus archiepiscopus.

1 † Not. quòd archiepiscopus postulationes episcoporum admittit, item quod archiepiscopus potest dispensare tacitè & exprèsè cum clerico electo, qui debuit postulari, nam hic cùm Papa hoc sciret, non ex hac causa venit contra electionem, sed posset responderi, quòd in nullo venitur contra electionem, vel electum, sed tantùm contra ordinatorem, & ideò de eo mentionem non fecit. *Trecen*. suo suffraganeo. *perfecit*. non dicebat Trecen. *constiterit*. partis assertione, scilicet, Trecen. episcopi. *episcopum*. Trecẽ. *confessus*. Imilicen. tamen dicebat contrarium.

2 † *Dispensatio*. not. non licere dispensare episcopo, nisi vbi inuenitur concessum. ar. contra. infrà, de sen. ex com. nup. sed potest dici, episcopo non licere dispensare in his, quæ pertinent ad generalem statum ecclesiæ, nisi vbi inuenitur expressum, vt hic. arg. sup. eodem, sanè. in criminibus autem licet semper episcopo dispensare, nisi prohibeatur, & sic loquitur contrà. Vel dic, non licere episcopo dispensare super faciendo, scilicet, vt aliquid fiat contra canones, nisi vbi permittitur à iure. vt hic. sup. de consti. c.1. nisi cõtraria consuetudine & præscripta esset eis derogatum. sup. de consue. ca. vlt. super eo autem quòd factum est semper dispẽsare potest, vt toleretur, nisi vt prohibeatur, vt in cõtrario. ar. ad hoc. 22. q.5. videtur.

† Et

Et dicit & fortè melius, quòd vbi ius concedit dispẽsationẽ simpliciter, episcopus dispẽsare potest, & sic loquitur. ĵ. de sent. excom. nuper. ĵ. de cleri. excõ. mi. postulatis. si autem dispensatio non conceditur à canone nunquàm episcopus potest dispensare, vt hic etiam si in canone non inueniatur, quòd Papa dispẽset. infrà, de consan. & affi. quòd dilecto. 25. q. 6. quòd scripsi. arg. ad hoc. quia cùm episcopi debeant seruare canones, non debent contra facere, nisi expressè concedatur. vigesimaquinta quæst. 2. cap. 1. 2. 3. & 4. & sequent.

3 *Dispensatio.* dispensatio permittitur episcopo cum his, qui accipiunt ordines extra quatuor tempora. infrà, eodem consultationi. quòd non placet, vt not. in gl. infrà, eo. prohibetur, &c. Item quod quis habeat duas ecclesias intitulatas. 70. dist. sanctorum. Aliqui tamen dicunt, quòd in hoc non est necessaria dispensatio. vt not. infrà, de pręben. cum iamdudum. quia de communi iure possunt eas habere, nec prædictum. c. dicit, quòd necessaria sit dispensatio, sed dispositio. Item cum ordinato ab alieno episcopo. 70. dist. c. 1. 2. & 3. & 9. q. 2. Lugdunem. Item cum eo, qui suscepit ordinem ignoranter ab eo qni renunciauit dignitati episcopali. infrà, de eo qui re. episcop. ca. 1. Item cum eo, qui suscepit ignoranter ordinem ab excommunicato. infrà, de eo. qui re. or. cap. 2. Itẽ dispensat cum eo, qui est. 14. an. ad dignitates. infrà, de æta. indecorum. Item dispensat cum eo, qui est in minoribus ordinibus ad dignitates. infrà, de æta. præterea. Item cum adultero & minoribus criminibus irretito post pœnitentiam. infrà, de iud. at si clerici. §. de adulteriis. Irem cum eo qui facit duellum. infrà, de cor. viti. c. 1. Item cum apostatis. infrà, de apo. c. 1. Item cum eo qui plures concubinas habuit. infrà, de big. quia. Itẽ cum eo, qui institutus est in ecclesia ab eo qui instituere non poterat. infrà, de cler. pere. c. vlt. Item cum his, qui in sacris ordinibus constituti matrimonium contrahunt. infrà, de cler. coniu. sanè sacerdos. Item cum regularibus, vt possint in secularibus ecclesiis ministrare. infrà, de stat. mo. quòd Dei timorem. Item cum diacono qui verberauit clericũ & sponsalia contraxit. infrà, qui clerici vel vo. c. 1. & cum pugnantibus in duello. infrà, de cle. pu. in du. c. 1. & si tamen inde non proueniat homicidium vel diminutio membrorum, sed & tunc potest dispensare in beneficio. infrà, de cle. pug. in du. c. 2. Item in beneficio cum clerico excommunicato ministrante in beneficio. infrà, de cler. ex. mini. postulatis. in prin. & c. 2. Item cum clerico per saltum promoto. infrà, de cle. per sal. promo. c. 1. Item cum clerico non ordinato ministrante. infrà, de cle. non ordi. c. 1. Item cũ clerico furtiuè suscipiente ordines. infrà, de eo qui fur. or. susc. c. 1. & vlti. salua distinctione ibi posita. Item ꝙ religiosus ad mitiorem ordinem transeat. infrà, de regul. significatum. Item in commutatione præbendarum. de rerum permu. quæsitum. Item cũ eo qui bigamum ordinauit. infrà, de biga. c. 2. & idem intelligo si alios irregulares ordinent. Adde & alium casum infrà, de præsbytero vel diacono in casu non cõcesso librum, vel calicem ecclesiæ alienante: vt 50. distinct. si quis presbyter, vbi dicitur, quod talis ab administratione ecclesię, debet remoueri, in iudicio tamẽ episcopi dimittitur si cum eo voluerit dispẽsare.

4 † *Dispensatio.* dispensatio est iuris communis relaxatio facta cum causæ cognitione ab eo, qui potestatem habet dispensandi. † Et nota quòd episcopi non possunt dispensare contra iura condita à Papa, nec aliis superioribus: sed nec contra iura quæ ipsi iidem fecerunt, adde, nec contra approbatas consuetudines, licet ipsi possint tollere & interpretari, ex quo enim leges fecit episcopus vel consuetudinem & ius alicui est quæsitum, ex illo iure non potest ei ius quæsitum tollere, & quòd quisque iuris in alium &c. & patere legem quam tu ipse tuleris. de constitut. cùm omnis. Nec etiam antequàm quæratur ius ex ea, potest episcopus dispensare, quòd quis in eã non incidat, cùm non facta sit speciali commodo alicuius, sed pro communi. q. d. erit. In pœnis autem imponendis licet integralitas personarum, & honestas attendenda sit. ff. de pœn. aut facta. & illis inspectis, aliquando grauior, aliquando minor pœna imponenda sit, non tamen dicitur ibi dispensare, quia de iure communi inferuntur. ff. de his qui notat. infa. qui ergo. §. pœna. C. eodem titul. si possef. ex hoc etiam inde apparet, quòd post sententiam non potest eam minuere. 3. quæstio. 3. §. notandum. ver. pœnæ. Aliquãdo prohibetur episcopo dispensare, quòd aliquis vno die recipiat plures sacros ordines, vt hîc, sed post susceptos cum suscipiente dispensare posset cùm non prohibeatur. Item cum eo, qui ordinauit, & qui ordinatus est in die, quo non debuit. suprà, eodem cùm quidam. & argum. huius. c. dilec. & præalle. c. cùm quidam. videtur melius dici, quòd dixi in præcedenti casu, scilicet, quando plures sacros ordines eodem die accepit, quòd episcopus non possit dispensare. Item cum minore 14. an. ad dignitates. infrà, de æta. indecorum. Irem cum homicida. 50. distin. miror. Item cum filiis illegitimis ad dignitates personatus, & beneficia habentia curam animarum. infrà, de fil. presbyt. c. vltim. & penulti. Item cum corpore vitiatis. 50. distinct. nemo. 55. distinct. si quis. ar. contra. infrà, de cor. viti. significauit. Item cum bigamis & viduarum maritis. infrà, de biga. c. 2. 24. dist. lector. Item cũ eo, qui duas vxores duxit de facto, vel secundas nuptias de facto contraxit. infrà, de biga. Item cum his, qui duellum fecerunt vnde secutum est homicidium, vel diminutio membrorum. infrà, de cle. pu. in du. c. 2. & non solùm non dispensatur cũ his, qui faciunt duellum, sed nec cum his, qui faciunt fieri. infrà, de cler. pu. in du. c. 2. Item cum his, qui sciẽter in excommunicatione positi se fecerunt ad ordinem promoueri, siue sciebant ius, quòd tales denunciat excommunicatos, siue ignorabant ius: Imò plus dicimus, quòd si suum factum ignorabant, quãdo se promoueri fecerunt, puta se verberasse clericum, quia in culpa sunt, non potest episcopus cum eis dispensare. infra, de sent. excom. cùm illorum. Itẽ cum eo, qui de iusta excommunicatione conqueritur in iudicio seculari. 21. q. vlt. c. pe. Item cum simoniacis in ordine. infra, de simoni. de simoniacis. item cũ infamibus. 2. q. 4. §. hinc colligitur. vt hîc ibi not. & in §. notandum. Item cum nouitio, vel cum homine alterius professionis, vt fiat Abbas. sup. de elec. officij. Item vt quis in vna ecclesia habeat duas pręb endas. infra, de concef. præben. literas. Item cum penitus illiteratis, vt sunt clerici & cum solenniter pœnitentibus. 50. di. non confidat. Item cum seruis & obligatis certis conditionibus tantùm, vt in eod. c. nõ confidat. 54. distinct. per totum. tamen seruata distinctione quæ est infra, de ser. non or. c. 2. Item obligatis ad ratiocinia. infra, de oblig. ad ratiocini. c. 1. seruata tamen distinctione ibi posita. Item non potest dispensare vt sine aliquo interuallo temporis quis maiores ordines assumat: vt in preallegato. c. non cõfidat. & hic. minores autem ordines simul & sine interuallo dispensantium cõferre potest. sup. de tempo. ord. de eo. *Suspendimus.* quia non fuit actum contra episcopum. ideò tam modica pœnitentia imponitur ei. & not. de hoc sup. de elect. per inquisitionẽ, vel misericorditer egit cum eo dominus Papa, fuit enim

enim sponte confessus.15.quæstio.vlti.c.1.& c.si quis.

CAP. XVI.

a CONSVLT. Sustinere. Hîc habes quòd archiepiscopus a potest dispensare cum eo qui accepit ordines extra quatuor tempora. quidã tamen dicunt quòd hoc fecit ex speciali mandato Papæ. arg.sup.eo.cùm quidam.

a Archiepiscopus. circa hoc. Adde q̃ Inno.in c.dilectus.sup.eo.in glo. in ver. prohibetur, videtur tenere, q̃ solus Papa circa hoc dispẽsat, & idem Specu. in tit.de le.§. nunc ostẽdendum ver. 52. & Ray.in sua summa in tit.de le.§. in summa. & dictum Innoc.hic & frater Ioan.in Sũma confessionum in tit.de ætate ordi. q. 36.& Ray. in loco prꝗal.intelligunt verã in ordinibus susceptis, q̃ in eis potest imposita pœnitẽtia dispensare, secùs autem de ordinibus suscipiẽdis.ita prædicta refert Henri. Bohic. col 5.versi. tertio modo. & de hac materia dicit tenẽdũ quòd not. Host. hic in Sũma in §.fi. vers. per prælatum. cum seq.

CAP. XVII.

QVÆSITVM. Est notoria. No.propter scandalum sacerdotem cessare.50.dis.de his verò. Impediri.licitè enim isti ministrant, post pœnitentiam, sed ante pœnitentiam non administrant sine peccato. Item videtur, quod in quolibet peccato mortali, vel notorio licet subdito abstinere ab horum officiis, vbi nullum inde prouenit scandalum, si ob hoc facit, vt peccatorum confusus pœnitentiam agat, sed si scandalum inde prouenturum' timeretur, vel si crederet sacramenta minoris efficaciæ, hoc nõ licet.infrà, de coha.cle.& mulie.vestra.

DE SCRVTINIO IN ORdine faciendo.

TIT. XII.

CAP. I.

EX Parte tua. Dioc. 24. distinct. quando. Et sciet. ecce mirabilis responsio, cùm eum non nouerit, ex quo videt eum à bonis præsentari, & nihil mali, scit de eo, rectè sic testificatur. infrà, de præsump. dudum. Dignum. infrà, de presump. dudum. 86. distinct. si quis verò. ff. de reg. iur. si infirmus. ff. de manu. test. seruos. ff. de leg. 2. cũ pater. §. rogo. arg. contra. C. de his qui ve. æta. impe. l.3. C. de proba. ex persona. ff. de magistra. conue. l.1. §. magistratus. infrà, de sen. excom. desideres. §. 2. 30. quæstio. 5. aliter. de consec. distinct. 4. paruulos. 57. distin. c.1. infrà, de spon. iuuenis. Nunciare. sed si Metropolitanus voluerit desistere, propter eius dictum debet obtinere à Metropo. quòd se absente faciet præ dictam ordinationem, sed si non potest obtinere, de bet prædicta verba dicere. ar. infrà, de of. dele. pastoralis. §. penult. vnde credimus, quòd si sui absentiam obtinere non potest de facto vel sine scandalo, quòd prædicta verba dicere debet, agit enim hic, vt minister, non vt ipse. 23. quæstio. 5. cùm minister. & ecclesia quæ nihil debet scire de occultis, per eum loquitur & testificari dicitur, non ipse: si autem præsens esset, non consulerem sibi quòd aliquo modo postponeret supradicta verba dicere, cum sit omittendo licet tacitè, publicaret crimen fratris.

DE ORDINATIS AB Episcopo qui resignauit episcopatui.

TIT. XIII.

SVMMARIVM.

1 *Necessaria est dispensatio, vbi quis ordinatus est ab eo qui ordinare non potuit.*

CAP. I.

REQVISIVIT. Dignitati. Idem quòd hîc appellat renũciare dignitati, suprà, de ren. post translationem. vel appellauit renunciare ordini, id est, executioni ordinis, vel dignitatis, & sub hoc continetur collatio ordinum sacrorum, vt ei renunciasse videatur: quia non potest conferre sacros ordines, qui dignitati, vel ordini renunciauit. episcopis. 69. distinct. quoniã videmus. Executionem. sed characterem sic. Crassa. ff. de iur. & fac. igno. regula. §. 1.

1 † Dispensare. est necessaria dispensatio, licet nullo modo culpabilis fuerit ordinatus propter executionem, quam dare non potuit, quia non habebat. 1. q. 1. statuimus. 1. q. 7. Daibertnm. hoc nõ placet. sed ideò est necessaria dispensatio, quia non poterat esse sine suspicione scientiæ. Vel dic, quòd hic ordinatus ignoranter, patitur pœnam sine culpa, sed non sine causa, vt homines sint cauti, à quibus recipiunt ordines, & in vituperium ordinantium. & de hoc notat. infrà de schismat. c.1. pl[9] placet, quòd in his necessaria est dispensatio, quia semper suspecti sunt de sciẽtia, & si b certũ esset de ignorantia, non est necessaria b dispẽsatio. 9. q. 1. ordinationes. infrà, de cle. ex. mi. apostolicæ. Vel dic, quòd hoc non statuitur sine causa, licet sine culpa ordinati. causæ. causa est, vt cauti sint clerici, à quibus ordinatur & in vituperium ordinantium & etiam dispensatio est facilis.

b Non est necessaria Adde de hoc & dic, vt per eũdem Inn. in c.1. inf. de schismati.

CAP. II.

CVM Clericis. Dispensari. repete quæ dixi in fi. proxi. decret.

DE ÆTATE ET QVAlitate, & ordine præficiendorum.

TIT. XIIII.

CAP. I.

CVM Abbates. Hoc est hodie regulare, quia benedicuntur. sup. de sup. neg. præla. c.1. c & cõferunt c ordines. 69. distinct. c.1. olim tamen erat secùs. 93. distinc. à subdiaco. & hodie etiam propter necessitatẽ potest in minoribus ordinibus assumi. infrà, eo. tuam. Iustam. suprà, de electi. cùm in cunctis. contra infrà, de cler. ægrot. cap. 1. 55. distinct. præcepta. ff. de stat. hom. l. quod furere. ff. de postu. l.1. §. causa. Sol. hîc loquitur, quando culpa sua peruenit ad casum, in quo promoueri nõ potest, vel quando ante electionem habebat impedimentum. sup. de renun. nisi. §. 1. & §. personæ. cõtraria loquuntur quando sine culpa sua. & quando sequuntur electionem impedimenta.

c Conferunt. Adde quòd communis opinio est, q̃ vltra lecto ratum, nõ possit alios ordines cõferre de quo p̃ Doct. in ca. Abbates. vers. quæro. infrà, de priuil. in 6 & vide aliquid per Abb. in c. quanto. eo. 2. de consti. & in c. veniẽs col. 1. de præscri. & in Cle. attendẽtes. de statut. mo. in apost.

SVMMARIVM.

1 *Generalis ecclesiarum administratio, committenda est tantùm clericis.*

2 *Non debet quis sine titulo ordinari.*

CAP. II.

EX Ratione. pueris. Sed nunquid habebant vocẽ in electione. ar. quòd non. ff. de decur. spurij. §. minores. ar. C. de fal. mo. l.1. ar. C. de re mil. l. vlt. aliqui tamen dicunt consuetudinem seruandam, & si non appareat consuetudo, dicunt eos recipiẽdos, licet voces maiorum credantur saniores. supr. de elect. dudum. 1. † pueri autem nutriti in monasterio d & oblati & recepti, non habent vocem d antequàm profiteãtur, & antequàm cõpleatur tẽpus quo profiteri possint. infrà, de sta. mo. ea quæ. §. fi. Itẽ videtur quòd episcopus teneatur de administratione pueroriũ. ff. ad muni. Lucius. §. imperatores. ff. de mag. con. l.1. in princ. & per totum. Concessit. arg. quòd Archi. nõ instituunt. si. 16. quæst. 7. nullus contra. Ecclesias. id est personatus ecclesiarũ. Tolerari. ff. de iure immuni. l.2.

d Non habent vocem. Adde gl. in ca. ex eo. infrà, de ele. in 6. in vers. suffragiũ. & glo. in c. cùm M. sup. de cõsti. Bald. Pau. de Ca. & d. Ale. in l. ij. C. de test. mil Bar. in l. Lucius. § imperator. ff. de iur fil. Et Car. in Clemen. 1 hic eo. ti. in pri ma oppo. & in 16. q. qui dicit, quod minor 16. annorum, nõ dat vocem & Alex. in d. §. Lucius. in ad di. ad Bar. & vide eũdem Alex. in l. spurij. §. 1. ff. de decurio.

M 1 † Clericis.

1 †*Clericis*.not.tantùm clericis committendam generalem administrationem ecclesiarum, scilicet,ita quòd super omnes dominentur,specialem auté pro curationem aliquarum rerum temporaliũ possunt recipere laici.89.dist.iudicatum.16. q.7. in nouo. ita quod alij superioribus, & alij generalibus procuratoribus respondeant,& isti sunt quasi vicarij aliorũ, & agere possunt, & respondere de his quæ sibi cõmittuntur.ĵ.de procur.c.petitio. *Committas*. not. de officio archiepiscopi. qui dispensat cum malè institutis à suffraganeis.sup.de temp.ord.consultationi. & qui si inuenit suffraganeum circa aliquam rẽ deliquisse, ꝙ id emendat & circa illam rem suam facit ordinationem.9.q.3. cùm scimus. & hoc ideò,quia episcopus qui deliquerat tales instituendo, hoc facere non debebat.Vel dic, ꝙ hoc facit ex delatione Papæ.*Aetatem*.de dispẽsatione nostra, vel potius archiepiscopi tolerando eos.

2 †*Ecclesias*. beneficium autem habere possunt, & ordinari supra septennium.77.dist.in singulis.& ordinari nõ debent sine titulo.70.dist.c.1.& ratione tituli & ordinis,habebũt beneficium.arg.ff. de decur. spurij.§.minores.ĵ.de præbẽ.relatum.& c.cùm secũdum.*Aetatem*.25. an.š.de elec.cùm in cunctis.

SVMMARIVM.

1 *Nunquid sacer ordo liberet à patria potestate,& vide etiam in numero.2.*

2 *Pater clerici, an habeat legitimã in eius bonis ecclesiasticis.*

CAP. III.

INDECORVM.ff.de excu.tu.l.minores.C. de le. l.vltim.ff.de adulter.sic eueniet.

1 †*Nouerunt*. videtur ergò, ꝙ quilibet prælatus & clericus non debeat esse in potestate patris.ar. ff.ad Trebel.nam quòd ad ius.ar.cõtra.ff.de adop.si pater & l.per adoptio. imò presbyter in potestate patris est.C.de epis.aut.presbyteros.1.q.1.puer.& c. estote. ff.de adult.si quę.insti.de adop.§.vlti.aliis videtur ꝙ quilibet sacer ordo liberet à patria potestate, liberat enim à dominio,ꝙ est fortius.54.dist.si seruus sciente.& c.ex antiquis.& c.se.præterea cùm principatus liberet:vt insti.quib.mo.ius,pa.po.§.filius.multò fortius sacer ordo.96.dist.duo.infrà, de ma. & obe. solite.de episcopali quòd liberet, habes.56. distinct. si seruus sciente.

2 †Nobis videtur ꝙ prælatura inferior episcopatu, vel sacer ordo non eximat à patria potestate in rebus paternis,& in omnibus secularibus,cùm in iure cautum non inueniatur, vnde si clericus iste velit agere de patrimonio & conueniri, vel si velit adire hæreditatẽ,vel etiam si super beneficio suo velit agere,vel conueniri authoritate patris,in cuius potestate est,aget sicut in castrensibus. C. de bo. quæ liber. non solùm.vsque ad medium.

Nos tamen diximus contrarium in beneficio, & in omnibus spiritualibus. argum. de restit. spol. ex parte.96.dist.benè quidem.inf. de iud.c causam. in his enim quæ ratione ordinis,vel dignitatis agit,nihil ad patrem.ff.ad Trebel.l.ille à quo.§. vlt.& l. seq. in prin.imò authoritate prælati pupillo dabitur curator liti.š.c.1.12.q.1.c.1.C.de cura.fu.l.fin.in princip. C.de bo.quæ libe. l. fi.sup. si à patre.si autem maior est,aget vt alius.ff.ad Mace.l.2.si autem nomine ecclesiæ agat, certũ est quod non requireretur authoritas patris,sed prælati.š.c.proxi.infrà,de procu. c.1. de iudi.causam.C.de epis.l.omnes.§. hic nihilomi.& per prælati sui authoritatem administrabit & eius defectum supplebit,vt hîc.

Et licet Auth.C.de epi.presbyteros dicat,ꝙ legitimam habebit pater in bonis, hoc fateor in bonis prophanis, in ecclesiasticis auté nec per successionem,nec alio modo commercium habebit, cùm nõ possit de eis testari,sed omnia debẽt ecclesiæ remanere.inf.de test.in officiis.& c.ad hoc.instà,de pecu. cler.c.1.& 3. 12. q.4.& 5. per totum. nec alio modo debet dispẽsare res ecclesiæ nisi in suas necessitates, & eorum qui seruiunt sibi, cuilibet tamẽ inter viuos donare,licet,pro remuneratione seruitij.inf.de test. relatum.& licet etiam in pauperes dispensare.1.quæstio.2.pastor.& c.clericos.16.q.1.quoniã.suprà, de elec.cùm in cunctis.cõtra.so.id ius commune, hîc dispensatione.nam intra 14.an prohibetur dispensatio ꝙ est hîc notabile.sup.autem dispensare potest,cùm non sit prohibitum.inf.de sen.excõ.nuper.sed adhuc est contra.š.c.prox. vbi archiepiscopus dispensat in decimo,sed corrigitur per istam.

SVMMARIVM.

1 *An possit aliquis præesse diuersis ecclesiis.*

2 *Recipiens secundam ecclesiam caret prima,neque potest eligere quam velit.*

CAP. IIII.

EAM te. *Literarum*. Non enim semper literis Papæ obediendum est,quia decipi potest Papa.sup. de rescrip.si quando.& c.cùm adeò.sunt enim literæ aliquando contra ius,vel publicam vtilitatem, vnde non valent.C.si cõtra ius.rescripta.nisi ex certa scientia facta inde mentione quòd pro minus literato,vel minore scriberet.17.q.4.§.qui verò. *Scientia*.š.de elect.cùm in cunctis.

1 †*Ex vna*.ꝙ fit per vnionem. infrà, de relig. dom. quia monasterium.ff.ar.fur.cæ. l.si gemina. Item si vna parochialis ecclesia alij subsit, licitè enim prælatus est ambarum, & tamen in subiecta erit alius presbyter. Item si aliqua ecclesia in fundo suo construat aliam ecclesiam vtriusque prælatus erit,Vicarius tamen sub prælato erit in noua, & sic potest intelligi,ꝙ episcopi dispensatione, aliquis præest diuersis ecclesiis.80. dist.sanctorum.

2 †*Ad vnam*.olim itaque non erat statutum,ꝙ careat prima recipiendo secundã,scilicet,inf. de præb. referente.ff.de col.& cor.l. 1. C. qui mi.po.eis.hodie autem prima vacat, nec potest eligere quam velit. inf.de præben.de multa,†*Tenues*.10. quæst.3.vnio. 21. q.1.per totum.tertiam causam habes.s. raritatẽ clericorũ.21.q.1.c.1. potest etiam habere vnam titulatã, & plures commendatas.21,q.1.qui plures.sed hoc ex dispensatione episcopi.70.dist.sanctorũ. de hoc not. š.de elec.dudum.& infrà,de accu.si constiterit.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesiæ honores habere non debent, nisi in sacris ordinibus constituti.*

2 *Per episcopi dispensationem potest quis in minoribus constitutus ordinibus eligibilis reddi.*

CAP. V.

PRAETEREA. *Licet*. Ad personatus autem nõ habentes curam animarum, benè eligi possunt, vt in minoribus ordinibus constituti.argu. hîc à contrario sensu.sup.de elect. cùm in cunctis. §. inferiora.& infrà.eod. tuam. Item si personatus nullam habet curam, quare compellatur ad ordines, sed contrà suprà.de ele.dudum.ro. vbi dicitur, ꝙ idem iudicium habendum est de beneficiis habentibus curam

curam animarum,& de perſonatibus:ſed ibi loquitur allegando,vel ibi ſpecialiter ſtatutum eſt quale iudicium in diſpenſatione illa de pluralitate beneficiorum, quæ eſt omninò reſtringenda : non autem ſic eſt in electione, quæ fit ad huiuſmodi honores, qui curam non habent, vt eſſet inutile habere ſacros ordines.

1 †Sed adhuc viderur cõtrariũ.60.diſt.innouamus. vbi dicit, quòd honores eccleſiæ non debent habere,niſi in ſacris ordinibus conſtituti:ſed ibi loquitur tantùm de honoribus, qui habent curam, ſicut ex textu eiuſdem.c.& aliis eiuſdem quæſtionis habetur.De ætate autem non inuenitur cautum,quantæ ætatis debet eſſe,qui eligitur ad dignitatem curam animarum non habentem,& ideò videtur quòd quilibet qui ſcit & poteſt gerere dignitatem illam,rectè
a eligitur,etiã ſi requiratur ętas ſufficit maior 14.[a] an. cũ exinde poſsit etiã ſuas facultates adminiſtrare, & ceſſat tutor.item poſt 14.annum poteſt eſſe ordinarius iudex.ff.de iud.cùm prætor.Imò etiam pupillus poteſt eſſe in dignitate.C.de re mili.l.fi.item etiã in patiente defectum in ætate & ſcientia videtur ſufficere,quia non eſt ſtatutum contrarium.ff. de proba.ab ea.
2 † *Aſſumi*.per epiſcopum à quo poſtulari debet,& non eſt eligibilis.ſup.de elec.dudum.2. aliqui dicunt arg.quòd hìc dicitur,quòd epiſcopus per diſpenſationem ſuam poteſt aliquem in minoribus ordinibus conſtitutum,facere eligibilem, alij contra. *Breue*.ſcilicet, annum, nam cùm intra annum & dimidium ex neceſsitate diſpenſatiuè quis poſsit promoueri ad ſacerdotinm.77.diſt.monachus.dimidiũ enim ſubtrahimus,propter ordines minores, vel dic intra annum & dimidium.

a Maior. 14.an.Adde Archi. in c. ſi eo tẽpore. de reſcr.in 6. & adde ꝙ Io.And.in c ex eo.infrà, de cle. in 6. & in di. c. ſi eo tempore. in glo.ſi.tenet quòd pupillus poteſt eſſe canonicus que opiũ. ſeruatur de facto ſecundũ Hẽric.Bohic. hic, in ca. ſuper ordinata.infrà, de præbẽ. & etiã adde quòd in dignitatibus ſine cura ſufficiũt 20. anni, nec minus & cum diſpenſatione ordinarij.ita Hẽri.ind.c.ſuper inordinata. alle. tex.in c.vnico. infrà iſto eod.titu.in 6.

S V M M A R I V M.

1 *Ordinarij an ex aliquo peccato poſſint deponi.*
2 *Si quis promoueri nolit,non poteſt excommunicari.*

C A P. V I.

Q*V AE R I S à nobis.Beneficiis*.Quæ tamen ordines certos non requirunt,quia ſi requirerent, tunc eis præciſè auferuntur beneficia.& aliis conferuntur.ſup.eod.c.1.*Salua*.34.diſt.habuiſſe. 1.q.1.
1 ſacerdotes.† *Ordinarij*.& tamen deponi non debent, vt ſi eſt peccatum occultum, quòd diſpenſationem non requirit,ſed nec tũc deponendi ſunt,ſed ſub interminatione diuini iudicij obteſtandi,vt non miniſtrent.ſup.de temp.ord.quæſitum.*Minimè*.24. diſt. ſi qui clerici.placuit.& c.geſta.1.& c.honoratus.& c.cõſuluit.*Contrarium*.1.q.6.ſicut.24.q.4.diſplicet.8.q.1. in ſcripturis.*Præferantur*.in ſtallo & honore. Vtiles. 74. diſtinct.conſuluit fortè,quia ſunt prudentes in temporalibus.50.diſtin.accedens.*Auferuntur*.qualiter cogendi ſunt,ſi neceſsitas,vel vtilitas ſit eos promoueri ad ordines, vel dignitates, nota.74. diſtinctione, in princip.

2 † *Auferantur*.ſi noluerint promoueri, quia ſi voluerint promoueri,cùm crimen ſit occultum,non poterunt eis auferri beneficia.Si quæras,an poſsit prohiberi ab ordinibus. Reſpon. vt dixi ſup. de tempo. ordi.ex tenore.ſuperior autem licet dicat ſubditus quòd læſam habeat conſcientiam non debet ei credere,& poteſt ordinare eum,vel alij committere ordinandum.infrà,de offi.dele.paſtoralis.§.penult.infrà.de ſimo.per tuas.3.Non autem credimus, quòd nolens promoueri,poſsit excommunicari, cùm nemo præciſè cogendus ſit creſcere.74.diſtinct. geſta. & c.vbi.Item ſequitur hoc inconueniens. excommunicatus in ſe nouit impedimentum irregularitatis, vel aliud quare promoueri non poteſt,& ex alia parte,cùm per offenſam manifeſtam inobedientiæ ſit excommunicatus,non eſt abſoluendus, niſi ſatisfaciat,ſic nunquam abſoluetur.infrà,de verb.ſignifi.ex parte.Item hæc decret.&c.videtur dicere,quòd tantùm per ſubtractionem beneficiorum cogendus ſit. 73.diſt.c.2.& c.vlti.ſed cõtra.c.diſtin. c.1.ſolùe vt ibi. *Compellas*.hîc colligitur differentia inter hunc caſum ſiue hanc pœnam & ſuperiorem , quia hic cogitur per ſubtractionem promoueri,cùm non dixerit ſe criminoſum,ſuperior non cogitur promouere, licet auferat ei beneficium.*Per amiſſionem.* ad tempus. in hoc enim caſu non ex toto auferuntur ſibi locus & beneficium & aliis conferuntur,ſed tantùm ad tempus quouſque ordines recipiat, & hoc innuit verbũ compellas,ſi enim auferantur ſibi ex toto,non compelleretur vlterius promoueri:in ſuperiore autem caſu ſibi perpetuò auferetur beneficiũ, ſtatim cùm promoueri recuſat.

C A P. V I I.

A*D Aures noſtras.Vt putabas*.nã ſi in veritate eſſes peritus,ita munitus eſſes prudentum regulis. quòd in ſingulis ægritudinibus præterita, præſẽtia & futura cognoſceres:vt dixit Hyppo.*Remordet*. ꝙ imperitè egeris:aliàs euentus mortalitatis nõ imputatur medico.ff.de offi.præſi.illicitas.§.ſicuti.ff.ad l.Aquil.qua actione.§.vlt.ff. de var.& extra.co.ſi medic.vel etiã ſi remordet cõſcientia,ꝙ egeris negligẽter.ff.manda.ſi fideiuſſor.de hoc not.j.de homi.tua.

S V M M A R I V M.

1 *An ſemel ſuſpenſus intelligatur perpetuò ſuſpenſus.*
2 *Si per annum quis in excommunicatione,vel interdicto permanſerit ſpoliari debet omnibus beneficiis.*

C A P. V I I I.

1 C*V M Bonæ.ſuſpenſionis*. † Ab officio & beneficio ſi quis ſuſpenditur ſimpliciter non addito perpetuò:tamen perpetuò intelligitur ſuſpenſus, ſi ſit cum cauſæ cognitione,ſcilicet,ſententiando & diffinitiuè,ſi proceſſum eſt criminaliter agendo, vel inquirendo,vel aliàs ciuiliter agendo de crimine.argum.infrà,de accu.inquiſitionis.& tunc ſtatim poſſunt eius beneficia conferri aliis,cùm ſit damnatus per ſententiam,vt nota.infrà,de conceſ.præben.literas.ſi non ſententiando diffinitiuè,ſed interloquendo,vel cùm ad hoc nõ ageretur ſuſpenſus ſit aliquis ſimpliciter,non intelligo eum ſuſpenſum perpetuò. ſup.de conſti. ex literis.ſed ſi eſſet temporalis iudex, & non expreſsit cauſam ſupenſionis, quæ ſuſpendit, intelligitur ſuſpendiſſe toto tẽpore ſuæ adminiſtrationis.ff.de pœ.l.vlt.

Hoc non credo,imò ſemper erit ſuſpenſus quouſque abſoluatur,ne rumpatur neruus eccleſiaſticæ diſciplinæ.23.q.6.excommunicatorum.ſup.de conſuetu.cùm inter vos.ſi verò expreſsit offenſam,vel euidenter apparet, vel propter contumaciam ſuſpendit,quæ fortè pendente lite contingunt : intelligitur ſuſpendiſſe quouſque ſatisfaciat de contumacia vel offenſa pro qua ſuſpenſus eſt.2.quæſt.5.presbyter.81. diſtinct.ſi qui ſunt.& idem intelligimus in ſtatutis factis.ſic.ſup.vt ſi aliquis in aliquo negotio fuerit inobediens,quòd ſit ſuſpenſus.ſup.de conſtitut. ex literis.vbi nota.& horum beneficia non debent aliis cõferri,niſi primò ab eis ſententialiter remoueantur, & idem etiam intelligimus,ſi ſint excommunicati, ſi enim per ſuſpenſiones temporales,vel excommunicationes intelliguntur priuari eccleſiis, niſi ſuper eis feratur ſententia:vt nota. in gloſſ. omnibus. vbi autem,ſcilicet, ad tempus ſuſpenditur ſtatim finito

a Secus est. Imol. in c.ex literis. ,put ibi in 8. co. refert Feli. sup. de cōstit. sequi ut dictūt Inno.hic.

tempore redit ad ecclesiam,& cessat suspensio.ff. de postulan. puto.secus a est,si sit suspensus quousque satisfaciat,quia tunc necessaria est specialis absolutio etiam post satisfactionem.2. q.5. presbyter. Ratio autem diuersitatis ea esse potest,quia cùm certū tempus habet suspensionis,nec aliud exigitur, nulla potest esse dubitatio de eius absolutione,sed quando dicitur,quousque satisfaciat, multæ possent esse dubitationes quia vnus diceret plenè satisfactum, & alter negaret,alij contradicunt.

2 † *Habuerat*.omnibus enim beneficiis tam habitis ante excommunicationem,quàm postea acquisitis debet spoliari per sententiam,si per annum in excōmunicatione,vel interdicto permanserit,& sic intelligimus hoc cap.& 11.q.2.rursus.per quod c.mitigatus est rigor capituli quòd præcedit in ea.q.si quis presbyter.vbi dicitur,quòd statim post excommunicationem locum amittit, nisi statim docuerit de iniustitia sententiæ,& post talem sententiam latam post annum,super amisione beneficiorum non audietur vlterius super eis:vt in d.c.rursus. sed tantùm super crimine, pro quo hi fuerint excommunicati audietur.C.de requi.re.l.2.& posset etiam dici † quod solus lapsus anni sine sententia amotionis à beneficiis sufficit,vt vlterius nō audiatur super beneficiis, & ita videtur loqui.c.rursus.2.quæ autem dicuntur in excommunicatione,eadem intelligo in suspensione.ar.hîc.& licet dicatur hîc de triennio,idem est in anno.infrà,de cleri.non resi.ex tuæ. contra. scilicet, vbi non expectatur,nisi per sex menses,sed ita in alio casu loquitur,scilicet,quando latitans possit spoliari ecclesia etiam sine delicto:hîc autem loquitur in præsente excommunicato. *Postmodum*. hîc habes quòd suspensi eligi non possunt.de hoc sup. de consue.cùm dilectus.

CAP. IX.

A *MVLTIS.Decreuit*.60.dist. nullus in episcopum.*Habuisse*.supple sacros, nam primitiua ecclesia sub diac.habuit.21.dist.c.1. & 25. dist. c.1.*In quibus*.verba Inn.sunt.*Vrbanus*.32. dist. erubescant.*Et iterum*.32.distin.nemo.*Synodo*.32.distinctione. si qui eorū,*Statuisse*.32.dist.autē.16.distinct.nullum.

SVMMARIVM.

1 *Nunquid precibus ordinatus,dici possit simoniacus.*
2 *Munus interuenire debet ad hoc vt dicatur quis simoniacus.*
3 *An adulationem faciens,dicatur simoniam committere.*
4 *Abbatis nomē magis est solicitudinis quā ordinis vel honoris*

CAP. X.

T *VAM in domino.Respectu*.1.quæst.1. quibusdam. laici fortè petebant abbatiam pro eo vel rogabant.*Laici*.† dicunt quidam indistinctè, quòd
1 si quis precibus ordinetur,quòd simonia committitur,& inducunt pro se argu.1.q.1.ordinationes.7.quęstio.1.in scripturis.infrà,de iure pat.per tuas.sed certè non sunt illa violenta argumenta Quidam tamen hoc concedunt,si est indignus,sed si est dignus,licitè porrigi præces superiori pro se.1.quæstio.1. §. nunc itaque.& etiam canonicis,vt expressè habes infrà, de simon. tua.nonne licitum est cuiquam desiderare & pro Deo rogare,vt sorti dominicę asscribatur,vt sacramenta sibi liceat in sacerdotali ordine ministrare. præterea Papa ad multorum petitiones petentibus confert beneficia.suprà,de rescript.capitulum.& sequent.si quis autem rogat electores, vt eligatur ad curam animarum,vel in prælatum,tanquā ambitiosus honoris,illicitæ sunt preces.1.q.1. nullus itaque.& quæstio.6.sicut. C. de episcop. & cleric. si quenquam.si autem precibus alienis ordinetur vel promoueatur quis,& sunt preces carnales,& pro indigno,simonia committitur.1.quæstio.1. de ordinationibus.& cap.sunt nōnulli.si verò sunt pro digno, licet sint carnales,dummodò non habeant respectū ad preces,sed ad meritum eligendi,vel promouendi,vel ordinandi,non cōmittitur simonia,vt hic.&1. quæstio.1.quibusdam.si autem sunt spirituales,iustæ sūt preces,& nō cōmittitur simonia.1.quęst.1.latorē. † Fortè melius dici posset, quòd licet quis siue pro se,siue pro alio roget,siue electores siue quoscūque alios,etiam pro indigno,siue pro dignitate,siue pro beneficio,non dicitur habere beneficium simoniacum,licet peccet iniustas preces fundendo,nisi faceret intendens obligari collatori beneficij ex precibus,vel exonerare illum,quē rogat ab aliquo seruitio,quòd ei fecerat per exauditionem precum.Idem enim reputo remittere,quòd dare, & benè est remittere cùm remittit obligationem naturalē,quę
b est ad antidora b.ar.ff.de calū.l.2.in prin.& l.3.in prin ff.de peti.hære.sed si.§.cōsuluit.1.quæst.1.si q̄s neque.
2 † Et potest ea esse ratio,quia ad hoc,quòd sit simonia oportet munus interuenire.1.quæstio. 1. sunt nonnulli.hæ autem preces non pro munere dantur, vt diximus,quia si pro munere darentur & offerrentur,tunc secùs esset,sed pro consilio,licet sæpè inhonesto,quando à se porriguntur,& etiam ab aliis aliquando,sed tamen non semper,puta si solum Deum in sua promotione attendit,& non potentiam,vel diuitias seculares.argum.8.q.1.c.qui episcopatum.sed tamen licet ipse simoniacus sit, qui ita malè rogat, infrà,de simo.tua.non tamen ille qui rogatur, est simoniacus,nisi dans beneficium,vel dignitatem preces secutus,propter preces dederit, vt hîc colligitur à contrario sensu.imò & si preces pro indigno secutus esset, non tamen renunciare tenetur, nisi fortè expressisset, quòd propter preces facit. infrà,de simo.c.vlti.& idem est etiam si pecuniam daret. arg. eiusdem decre.sed quid si dedit alij, vel preces porrexit alij ex pacto,scilicet,quòd propter datam pecuniam,vel ad preces porrectas det operam quòd habeat beneficium?Respódeo,idē ac si dedisset collatori beneficij.1.q.5.præsentium.nec distinguo vtrū fiant preces pro digno,vel pro indigno.
3 † Item carnaliter,an spiritualiter fiant, cùm hoc ipso sit indignus,& hoc ipso sint preces carnales, quod eo pacto propter preces vult habere beneficium, si autem faciat adulationem vt beneficium habeat,potest dici munus ab obsequio,& reputandus est simoniacus secundum prædictam distinctionem.1.q.1.ordinationes.& 4.c.seq.tamen non tenetur illud beneficium resignare.ar.infrà,de simo.c.fi.
4 † *Non ascendat*.fortè erat irregularis, qui tamen potest esse Abbas.argu.50.dist.accedens.& non sacerdos , vt ibidem argum.C.de his qui imple. sti. l. 1.lib. 1. Abbas enim potius est nomen solicitudinis quàm ordinis vel honoris.18.quæst.2.hoc tantùm.

b Ad antidora. & sic habes hic quod simonia est deducere in pactum obligationem ad antidora. Adde Hosti. in sum.de vsu.§. quæ pœna,vet si.si tibi.& bea.Tho. secūda secundæ, q. 28. ar.2. in responsione ad secūdum argu. Et plures cōcordantes ad hoc allegat Feli. in c.ad audientiam. cl. 2. col. 7.ver.fallit secundo.sup.de rescri.

SVMMARIVM.

1 *Nunquid salmistatus sit ordo, & ad quem spectet hunc conferre.*
2 *Sacerdos an possit dare præbendas de nouo,& an habeat potestatem conferendi psalmistatum.*

CAP. XI.

C *VM Contingat, Statutum*.68.dist.quoniam. *Impositio*.quæ idē est,quòd benedictio.1.q.1. manus. de hoc nota.sup.de sup.negli.præla.c.1.
1 † *Ordo*.qui appellatur psalmistatus , & sic apparet psalmistatum esse ordinem 23. distinct.psalmista. Argumen-

Argumen.contra. 93.distin.subdia. 77.distinct.illud. & hunc ordinem confert quilibet sacerdos. 24. dist. psalmista. argum.contra.quia non debet ordinari sine titulo.70.distinct.c.1.& titulum conferre non potest.16.q.7. nullus omninò. † Sed respondeo illud capitulum dicere, ꝙ non potest sacerdos dare præbendas de nouo in locis vbi dari nō cõsueuerunt sicut supr.ꝙ vbicunque sint habeat eas,etiam non residens in ecclesia sine licentia episcopi,sed in beneficiis, quasi vnde viuat dare potest. Vel dic ꝙ illud c.est locale,vel loquitur, de præbendis habentibus curam animarum. Vel dic,quòd licet sacerdos non haberet beneficia,quæ conferat ordinato:habet tamen potestatem conferendi psalmistatum, vel ad suum patrimonium.j. de præben. tuis. vel si ab alio sibi conferatur beneficium. De hoc tamen ordine credimus,ꝙ si omittatur & conferatur, vel lectoratus,vel ostiariatus,quòd non est repetendum, sed si aliquis aliorum ordinum omittatur, recipiẽdus est. Ratio diuersitatis est, quia in hoc ordine nullũ officium speciale conceditur,sed in aliis sic,& recipiẽdo quemlibet aliorum ordinum, videtur recepisse potestatem faciendi omnia, quæ ad hunc ordinem pertinent,imò aliqui dixerunt, quòd iste ordo abiit in desuetudinem,sed nos hoc non credimus.

SVMMARIVM.

1 *Monachus qui non petita licentia ad aliud transiuit monasterium,debet ad id reuerti, si monasterium eum petierit, quando autem non teneatur reuerti,habes in num.2.*

CAP. XII.

INTELLEXIMVS. *Scilicet ad monasterium.* ordinis sancti Benedicti.*Canone*.19.q.3.mandamus.

1 †*Reuertatur*.si monasterium eum petierit. 7. q.1. non oportet.ipse tamen repetere non potest, vel de nouo spoliandus est.arg.sup. de renun. ꝙ in dubiis. non enim melioris conditionis debet esse delinquens,quàm non delinquens.*Cucullam*.si tamen erat monachus.argument.93.distinct.præcipimus.33.q.5. quòd Deo.

2 †*Exerceret*.j.de regul.licet.contra.Solut. illud intelligitur cùm licentia petita transiuit, & ideò redire non potest ad canoniam priorem, hîc cùm licentia non petita,sed contra.j.de regu.sanè.vbi dicitur, ꝙ si locus ad quem transiuit est arctior, ꝙ ibi manere potest,sed ibi fuit permisio siue dispensatio,vel hic strictioris vitæ erant canonici regulares, quàm monasterium monachorum.arg.j.de reg.sanè.

Sed oppones si licentia non petita hic transiuit, ergò fuit apostata, & sic non debet promoueri.3.q.4.beatus.Respondeo,licet fuerit apostata, non tamen impeditur eius promotio post sententiam.s.de temp.ord. c.vlti.& nota. s.eo.tit. ex tenore. nisi ordinem in apostasia suscepisset.j.de apo.c.vlti. dic ꝙ licitè transiuit & licitè rediit, quia non inuenit religionem,quæ ibi credebatur.Vel dic,quòd si transisset etiam ad minorem religionem,non est tamen apostata,quia in nullo venit contra ea, quæ sunt de substantia ordinis,cùm semper in alicuius obedientia fuerit.

SVMMARIVM.

1 *Qui ordinauit aliquem non potest postea ei irregularitatẽ aliquam vel crimen aliquod obycere, nisi ex causa superueniente.*

2 *Episcopus licet de crimine excipere non possit,iudex tamẽ de suo officio inquirere poterit.*

3 *Successor non tenetur de delicto,sed de facto defuncti.*

CAP. XIII.

ACCEPIMVS *te.Infestant*.Supple & conquerẽte de nobis, ꝙ super eorum prouisione tibi scribimus,cum sint indigni, & his Papa respondet. *ac ideò*.scilicet si hanc diligentiã omiseris,vel, id est, quia hanc diligentiam habere noluisti, & ideò tibi est imputãdum, vt decætero contra eũ nõ audiaris.

1 †*Contra illos*. petentes beneficium, nam cùm sint connexa,& ordo & titulus. vt 70. dist.c.1.vno dato, reliquum dare tenetur,infrà,de præben.cùm secundum.& ideò de mero iure non debet contra eũ admitti exceptio ordinationis de crimine. ad idem. 4. q.3. si quis testibus. nisi deliquerit vt hic, vel nisi de nouo ad eius notitiam perueniret, & super hoc fidẽ faciat.j.de excep.pastoralis.sed certè nec de eo, ꝙ post ad eius notitiã peruenerit potest excipere, tũc, scilicet,cùm teneretur examinare, examinationem non fecit,quia tunc prodest ei ignorãtia.arg.op. de clande.desp.cùm inhibitio.§.si quis.nec litera ista dicit,ꝙ audiatur ordinator de crimine ordinati, licet dicat Papa ꝙ faciat eum examinari,& qui alios prę ter ordinationem audit,potest tamen verius dici de æquitate, quod exceptio criminis siue præcedentis ☞ siue consequentis ordinationẽ,semper habet locũ†, quia beneficia non debent conferri,nisi dignis. sup. de rescr.cùm à Deo.j.de præsum. dudum. ipse tamẽ qui talem ordinauit puniẽdus est.j.c.prox.sed si obiiceretur illiteratura,vel irregularitas siue præcedẽs ordinem,dum tamen non esset in culpa,siue sequẽs, non auditur quin teneatur sibi dare necessaria. sup. de tẽp.ord.vel non est cõpos. 23. di. si quis.& facile talis dispensationem habet.j. de fil.presby.veniens. &c.proposuit. si autem à prædecessore eius esset ordinatus,nõ idoneitatis de mero iure admittitur exceptio.Sed hæc litera contradicit,sed expone nõ poteris prætextu exceptionis,quando tu ordinasti.Vel dic,speciale in hoc casu,vt successor teneatur, nisi alius præsentauerit,quia tunc habet exceptionem,ꝙ præsentator primò cogatur in necessariis prouidere.j.de præb.cùm secundum. & si præsentator non posset prouidere,nec in mensa habere ordinatũ,tenebitur episcopus,cùm in culpa fuerit aliquem ordinando sine titulo.70.dist.c.1.vel nisi alius, sicut arch.ad quem spectat de officio.j.de off.archi.ad hoc. ipsum examinauerit & ordinandum præsentauerit: tunc autem quia iustè potuit ignorare, potest excipere de idoneitate,& his casibus intelligitur finis huius decr.& j.de præb. cùm secundum. vbi dicitur. ꝙ potest excipere de idoneitate,& archid.examinator punitur,& fortè in prouisione ordinati.24.di.quando.de examinatione tamen dic,vt not.j.c. proxi. de quantitate autem & qualitate beneficij semper potest excipere.

2 †Est tamen dignum no.ꝙ licet episcopus nõ possit de crimine excipere, iudex tamen de suo officio inquiret:vnde habes, ꝙ hîc Papa mandat tales examinari,vt hîc,& j.de præbẽ.cùm secundum.arg.2.q. 7.quærendum.ff.de postu.quos prohibet.de ap. cõstitutis.ff.de adult.l.1.§. si publico.de peti. hær.l.vl.si autem alius episcopus mande talij ꝙ ordinet, & tũc si mandans non esset sufficiens, tamen ordinator ad prouidendum ordinato non tenetur. 9. quæstio.3.episcopum.

3 †*Prædecessores*. not. successorem teneri non dico
a de delicto a,sed de facto defuncti.de hoc no. infrà,de præb.cum secundum.*Reputare*.23.dist.diaco.8.q.2.dilectissimi.infrà,de cler.coniu.diuersis.infrà.de actio. nulli.infr.de sent.excommuni.in præsentia.ff.de lib. cau. si quis sciens. 74. distinct.c.gesta. *Prouidere*. vbi

a De delicto.Intellige,pprio ipsius prælati, secùs si ad ecclesiam lucrũ peruenisset.ita Bar. in l.1.col. 2.ver.quæro vtrũ de tur. it. de [illegible] & in l.qui opus [illegible] bi Doct[illegible] ff. de [illegible] & Ant. de Bur. in c. 1.§. quib. inf.depriuil.

tamen prouisio ad episcopũ pertinet. arg. j. de offi. ord. licet in corrigendis. & sup. de rescrip. abbatem.

SVMMARIVM.

Non excusatur episcopus propter examinationem archidiaconi, cùm prælatus non debeat ignorare victũ subditi sui.
2 *Eo ipso ꝙ ordinatus apparet indignus, & ordinãs similiter.*

CAP. XIIII.

1 CVM *sit ars artium. Instruant.* †Not. ꝙ non loquitur de examinatione, quæ quandoque spectat ad archi. j. de offi. archid. ad hoc. sed de quadã instructione sacerdotum tantùm, quam necesse habet episcopus facere. & ex hoc satis colligitur, ꝙ propter examinationem archid. non excusatur episcopus, cùm & ipsi instruendo cognoscere possunt, an sint digni, quamuis possit dici hoc locũ habere, quãdo non est archid. qui examinat, & est not. ꝙ vbi nõ ex officio, sed de speciali mãdato aliquis examinat, non tenetur prouidere examinator, sed mandans, secùs si ex officio examinaret, vt not. s. proxi. c.

Respondeo, melius dicitur, ꝙ hæc distinctio non habet locum, quò ad prouisionem ecclesiæ, quia à neutro debet ei prouideri, nisi sit dignus, sup. c. proxi. sed habet locum, quò ad pœnam ordinantis & examinantis & prouisionem necessariam, vt hîc.

2 †*Ordinatos.* ex mala ordinatione indignus apparet ordinator. 81. dist. tantis arg. infrà, de re. iur. quãuis. ff. de rescin. ven. quisquis.

Et intellige hoc, quãdo per seipsum examinauit, si enim per alios, ipsi tantùm punientur. 24. dist. quãdo. nisi sit ei imputandum, ꝙ malos ad hoc officium destinauit. ff. nau. cau. stab. l. vlti. §. hac. & §. seq. quod melius dicetur.

CAP. XV.

QVAMVIS *multa. Tolerare.* substantia enim sacerdotij, saltem in episcopis sunt diuinitùs tradita eloquia, & diuinarum scripturarum doctrina. 28. dist. omnes psallentes.

DE SACRA VNCTIONE.

TIT. XV.

SVMMARIVM.

1 *Vnctio sacra quam habeat significationem.*
2 *Per baculum quo vtuntur episcopi, quæ designantur.*

CAP. I.

CVM *venisset. Apud nos.* Græcos, scribit enim Patriarchæ Constantinopoli. latino, sed proximus ante eũ fuerat ibi Patriarcha græcus, à quò iste episcopus erat cõsecratus. *Suppleri.* 1. q. 1. §. ecce. *Cor.* i. anima quæ hîc ideò dicitur cor: quia in anima nõ fructificat vnctio: nisi de corde & volũtate procedat. *Infirmatur.* 95. dist. §. sed istud. *Fidei.* id est, fidelis presbyt. vel, id est, secũdum fidem sanctam. *Infirmum.* id est, infirmo proderit cõtra infirmitatem corporis, vt vel eam minuat, vel vt patientius toleret, & etiam proficiet ad salutẽ æternam *Vnctionem.* id est, vnctio, id est, gratia spiritussancti inuisibilis, quæ fiet in anima corpore exterius vncto.

1 †*Signum.* vt præter id, quod ingerit sensibus hominum, scilicet, ipsam vnctionem & characterem animæ infixum, & aliud faciat venire in notitiam hominum, scilicet, gratiam animæ infusam, sed ipse character antequàm sit expressus, sacramẽtum est, dum efficit, quod designat, quia infusionis gratia in anima causa est, & id ipsum designat, vt post id, quod ingerit sensibus hominum, scilicet, ipsam vnctionẽ, & characterẽ ante fixum, aliud faciat venire ad notitiam hominum, scilicet, gratiam animæ infusam: hic etiam character animæ impressus est sacramentum, quia facit ꝙ significauit, quia præter id, quod designat, scilicet, gratiæ infusionem, & etiam ipsius gratiæ infusionis causa est, vnde sequitur, quòd si di. *quod designat.* s. salutem. *quod designat.* quid designat vnctio, quid oleum, quid balsamum inferius dicetur. *Catechuminorum.* id est, quo vngũtur cathecumini & infirmi. *Et conficitur.* supple ad exhibendum extremã vnctionem. *Conficitur.* & c. nam & de chrismate, fiunt exteriores vnctiones, vt sequitur. *Mystica.* id est, significatiua, id est, propter significationem. *Ab intus.* procedit, id est, de conscientia. *Mortis.* supple ducentis. *Cortina.* id est, fidelis vnus alium ad fidem per bona opera trahat. *Vnguento.* scilicet, chrismate. *Vnge.* id est, mentem humilia. vel, id est, mentem misericordiæ habe. *Et fac.* munda opera fac. *Distillauerint.* id est, opera mea dederunt bonum odorem aliis. *Oleo.* id est, chrismate, in cuius confectione est oleum. *Balsamo.* id est, chrismate, in cuius confectione est balsamum. *Sicut.* ad id quod seipsum, scilicet, ad salutem. *Illius.* scilicet, Christi. *Caput.* 33. q. 5. cùm caput. *Vnxerit.* id est, mihi gratiam infundit, *Euangelizare.* id est, prędicare. *Annum.* 1. q. 1. iudices. *Delibutio.* id est, vnctio. *Capitis.* id est, Christi. *Differentia.* 96. di. duo. *Nos.* i. omnes Christianos. *Vos.* Christiani. *Genus.* id est, electi generis hominum. *Regali.* id est, estis reges, id est, benè vos regentes & estis sacerdotes, id est, sancta exẽpla exhibentes. *In pectore.* 96. dist. peruenit. de conse. dist. 6. de his. *Manus.* de conse. dist. 4. dehinc. c. presbyteri. & c. nouissimè. vbi istarum vnctionum significatio habetur. *Per caput.* quod hîc intelligitur idẽ quod vertex, *Oculi.* i. intellectus. *In capite.* i. mente. *Cuius.* mentis. *Odorem.* id est, ad eius famosissimam misericordiam. *Nomen.* id est, cuius fama est de infinita misericordia. *Simplex.* de conse. dist. 4. presbyteri. *Idem.* 95. dist. peruenit. contra. sol. illud ad tempus pro scandalo fuit toleratum: licet hodie si sacerdos simplex chrismat nihil ageret. sup. de conse. quanto. 2. q. 7. accusatio. *Vicarij.* 68. dist. quorum. *venerat.* ad robur: sed per baptismum benè erant absoluti peccatis. *Catechismo.* i. diluuio. *Iudaizat.* hîc colligitur à parte alium ordinem in substantia habuisse diaco. in veteri testamento, alium in nouo, aliàs iudaizare videtur ecclesia in identitate. *Baculo.* de consec. dist. 1. nullus. 45. distin. disciplina.

2 †*Per historiam.* not. quòd cum Petrus misisset Martialem, & collegam in germanias, mortuus est Martialis, & collega rediit ad Petrum, & Petrus dedit ei baculum, & præcepit ei, quod tangeret mortuum, & diceret ei surge in nomine domini, & quòd iret ad prædicandum, qui cùm 40. die à tempore mortis rediisset ad ad eum, tetigit mortuum, & surrexit, & quia post non recuperauit baculum, non vtitur eodem, hæc est historia mystica: ratio est, quia baculus in summitate habet recuruationem, quasi ad trahendum, quòd Papæ non est necesse, quia nullus ab eo diuertere potest. Item per baculum designatur coertio, accipiunt ergò reliqui prælati baculum à superioribus in signum, quod accipiunt coertionem, sed cùm Papa à solo Deo habet potestatem, non debet habere baculum. 21. dist. in nouo. & c. quamuis.

DE

DE SACRAMENTIS Iterandis, vel non.

TIT. XVI.

SVMMARIVM.

1 *An manuum impositio sit necessaria in ordinatione.*

CAP. I.

PASTORALIS. & infrà, *Consulere.* licet non respodeat, tu dic, quòd non debet ministrare, antequàm suppleatur. 52. distinct. solicitudo. infrà, eod. cap. vlti. Alij dicunt quòd manus impositio non est de substantia ordinis, & ideò celebrare potest. *Manuum.* id est, benedictionē 1. quæst. 1. manus. & hæc manus impositio fit non solùm subdiacono, sed in minoribus ordinibus constitutis. 69. dist. c. 1.

1 † *Consecratoria.* manus impositio autem non fit nisi diacono & superioribus. infrà, eodem cap. vlt. 24. distinct. subdiaconus. Tu dic, quòd hæ impositiones non sunt necessariæ, quia litera est diaconatus. *Delinitus.* id est, vnctus secundum verā literā, quæ est diaconatus non est necessaria ista gloss. quia diaconus benè recipit manus impositionem. *Supplendus.* suprà, titul. proxi. cùm venisset. in princip. 1. quæstio. 1. §. ecce. inf. eo. c. vlt. *Supplendum.* quia sibi fiet manus impositio, & dicetur oratio, quæ dicitur, quādo fit manus inpositio. infrà, capitu. vltimo. sed secundo casu, vbi oleo vnctus est, non credimus balsamo vngendum, de quo oleo & balsamo fit chrisma, scilicet, & de chrismate vngēdum est. sup. titul. proxim. c. 1. circa princip. Erat ergò chrismate vngēdus & oratio dicenda, quæ dici consueuit cùm chrismate vngitur, licet dicta fuerit, nec habet in hoc sacramento, vbi nō sunt diuersi actus locum, quod omissum est, cautè supplendum, sed quasi totum est iterandum, nisi fortè propter aliquas solennitates quę non reiterabuntur si primò factæ fuerunt.

CAP. II.

NOBIS humiliter. *Exhumandos.* quia non sunt in culpa, quicquid de corporibus eorum fit post mortem, sed si elegissent scienter ab eis sepeliri, crederem exhumandos, cùm grauiter deliquerint. 88. dist. c. fi.

SVMMARIVM.

1 *Cuiusmodi fuerit ritus ordinationis in primitiua ecclesia.*
2 *Dimissa in ordinatione non sunt iteranda, sed supplendum est. & vide in num. 3. & 4.*

CAP. III.

PRESBYTER & diaconus. *Ritu.* de ritu Apostolico inuenitur in epistola ad Titum, aliàs Timo. † quòd manus imponebat ordinandis, & ꝙ orationem fundebat super eos, aliam autem formā non inuenimus ab eis seruatam, vnde credimus, ꝙ nisi essent formæ postea inuentæ, sufficeret ordinatori dicere sis sacerdos, vel alia æquipolentia verba, sed subsequentibus temporibus formas quæ seruantur, ecclesia ordinauit, & sunt tantæ necessitatis dictæ formæ, quòd si iis non seruatis aliquis fuerit ordinatus, supplendum est, quòd omissum est, & si formę seruantur character infigitur animæ, id est, figura intellectualis, & indelebilis ostendens ordinem collatum ipsi consecrato, nec mireris si per institutionem ecclesiæ infigitur character in anima, cùm animæ sint de iurisdictione Papæ, & spiritualium patrum, vnde super eis constitutiones suas facere potest, dummodò non sint contrarię constitutionibus Dei. ar. 10. dist. suscipitis. 95. dist. cùm ad verum. infrà, de ma. & obe. solitæ. & arg. ad hoc. 1. quæstio. 1. quòd Deo. vbi dicitur, quòd Imperator facit per suas constitutiones, quod character militaris indiuisibiliter affigitur militi, & posset dici, ꝙ ille character q̄ infigitur ex cōstitutione Imperatoris, nō infigitur intuitu animæ principaliter, sed corporis, ꝙ ex eo apparet, quia mortuo milite, anima nihil ex illo charactere consequitur: in monachatu autem non videtur, quod infigatur character, quia Papa facere posset, quòd non esset monachus, qui ordinē constituit monachorum. ar. infrà, de sta. mo. cùm ad mo. *Omissum.* manus impositio. *Iterandum.* ordo. *Saturo.* no. iisdem temporibus supplendum, quibus conferendum, scilicet, in quatuor temporibus. suprà, de temp. ord. c. 1. 2. & 3. & seq.

2 † *Supplendi.* in sabbato enim quatuor temporum vocabitur hic sacerdos, & manus impositio, quę fuit in ordinatione, modò supplebitur, & dicentur orationes, quæ præcipiuntur dici, quādo fit manus impositio, quia ipsæ manus impositioni adhærent, & de manus impositione fit mentio in orationibus, fortè & idem dicimus, si omissa fuerit vnctio. suprà, tit. 1. & est verum quòd non est iterandum, sed supplendum vbi diuisi & diuersi sunt actus, sicut est in ordinatione sacerdotis, vbi alius actus est tenere manus super caput, aliud dare ei calicem, aliud patenam, aliud inungere, quorum si aliquod fuerit legitimè factum, non erit postea reiterandum, vt hîc.

☞ † Quidam tamen dicunt, quòd hæc duo, scilicet, de patena & calice, non sunt supplenda, quia de substantia, tamen securius est supplere, sed si partem dixerit orationis, & non totam, nunquid esset tantum medietas orationis dicenda, & dicimus, quòd à capite dicēda est, tamen in ordinibus multæ orationes possunt esse, quæ non sunt de substantia ordinis, vnde si aliter ordo legitimè collatus erit, propter hoc non iteraretur, sed si aliqua deessent de his quæ sunt de substātia ordinis, vel de quibus dubitatur, an sint de substantia, vel etiam de solennibus, cùm postmodum illa quæ sunt de substātia supplētur, & alia omnia omissa suppleri debent.

3 † Sed quid si vnxisset tantùm vnam manum, nūquid postea tantùm altera manus vngetur, & est dicendum quod sic. arg. hîc, quia iterari non debet quia iam constat manum vnctam, & vbi in orationibus dicitur, manus in plurali, diceretur manus in singulari. & c. in orationibus, si nesciatur quid sit de substantia, si facta esset vnctio in aliquo, & non dicta oratio, dicenda erit omninò, & non facienda vnctio, sed non econuerso, quia oratio adhærere dicitur vnctioni, & non econuerso, quòd ex ipsis orationibus apparet, quæ de vnctione faciūt mētionem. Sed nos contra dicimus, quia ex quo actus non sunt diuisi, quòd etiam si orationes dimiserit, iterum facienda est vnctio, quomodo enim diceret sacerdos sacrificare dignare per hanc vnctionem. s. tit. proæm. c. 1. & in baptismo expressius apparet, quomodo enim diceret, ego baptizo, nisi immergeret, licet prius etiam immersus esset. ar. de bap. c. 1. sed si non posset suppleri per eundem, qui ordinauit, potest per alium supleri, & nunquam debet per aliū suppleri, si per primum perfici potest. 7. quæstio. 1. nihil. quòd etiam obtinet in officiis vespertinis, & aliis. 7. quæst. 1. illud. sed si conspersisset oleum super manus ordinandi, & inuasisset eum infirmitas, antequam vnxisset, alius supplebit, vel ipse alia vice oleū fundet, & à capite incipiet, quia licet actus diuisi nō

sint iterandi, si tamen vnus actus non perficiatur, à capite incipietur.

4 † Vnde si quis inter cõficiendum sacramentum eucharistiæ, dum est in verbis illis, hoc est corpus meum, deficiat, alius non incipiat à capite, scilicet, ibi qui pridie. Idem dicimus in baptismo, sed si celebrato sacramento eucharistię, vel corporis deficiat, alius non incipiat à sacramento corporis, sed sanguinis. *Impositio.* falsa litera est impositio, & vera est suspensio extracta de registro. *Effunditur.* id est, dicitur cum deuotione.

DE FILIIS PRESBYTErorum ordinandis, vel non.

TIT. XVII.

SVMMARIVM.

1 *Nunquid ad minores ordines sacerdotis filius sine dispensatione possit promoueri.*

CAP. I.

VT *filij. presbyterorum.* Vt statuimus suprà, *Ex fornicatione.* propter honorem sacrorũ & propter detestationẽ paterni criminis, prohibētur tales ab ordinibus, secùs in secularibus dignitatibus, ff. de decu. spurij. l. 2. §. nullum.. *ex fornicatione.* suprà, de elect. cum in cunctis. 35. q. 2. de incestis.

1 † *Ad sacros.* hîc videtur, quod ad minores ordines & per consequens ad beneficium sine dispẽsatione valeat promoueri. arg. 55. dist. c. 1. Contrà credimus per id quod legitur infrà, eod. literas. quamuis id posſit intelligi speciale in filiis sacerdotũ, cùm pœnę sint moliendæ, de pœ. di. 1. pœnæ. *Monachus.* tunc in monasterio, vel canonia regulari potest promoueri etiã sine dispẽsatione, alibi non, sed nec in monasterio, nec alibi prælationem habebit. j. eod. c. fi. nec ecclesiam secularem. 16. quęstio. 1. legi.

CAP. II

AD *præsentiam nostram. In ecclesia.* si veritas erat sed non expresſit. *Genitus.* maximè, idẽ enim esset etiam si non esset in sacerdotio genitus, vel etiam si in eadem ecclesia non administrasset, sufficit enim ad eius abiectionem, quòd sit filius sacerdotis. *Amoueas.* quia per obreptionem habetur, de hoc not. suprà, de rescrip. cum dilecta.

CAP. III.

PRAESENTIVM. *In paternis.* maximè.

CAP. IIII.

CONQVERENTE *nobis.* *Notorium.* & si est: non potest esse, nisi notorium. infrà, de translat. prælat. quanto. & not. de coha. cler. & mulie. tua.

SVMMARIVM.

1 *Spoliatus restitui debet antequam cognoscatur de canonico ingressu.*

2 *Episcopus vbicunque scienter facit contra ius commune: estque tale factum in quo potest dispensare, habebitur pro dispensatione.*

Dispensationis requisita quæ sint.

3 *An episcopus missam illegitimè nati audiens, vel si ab eo procurationem visitationis recipit, vel alias vtitur eius ministerio dispensare intelligatur.*

4 *Nunquid sufficiat patientia ad hoc vt videatur dispensare.*

5 *Non debet quis amoueri non seruato ordine iuris.*

6 *Non dispensat episcopus cum aliquo, nisi id expressè dicat.*

Filius sacerdotis potest iustè tenere ecclesiam, quousque eam legitimè dimittat. Et eadem ratione qui malè erat destitutus, erit restituendus.

CAP. V.

VEniens. *spoliasti.* Primò iniquum videtur, quòd dicit hęc decre. quia si sciuit eum filium sacerdotis illius ecclesiæ, non potest eum remouere, sed debet eum restituere. Sed contrà, nam licitũ est ei contra factum suum venire. 55. dist. pœnitentis. 12. q. 2. non liceat. infrà, de præben. cùm non ignores. s. de elect. nosti. vbi de hoc. not. & multùm fuit iniquius, si ignorauit eũ filium sacerdotis, quòd ei ecclesiam restituat, & tamen hoc statim sequitur in eadem decre. tertiò videtur iniquum, quòd institutus, per amotionem legitimam istius debeat reuocari, sed primam & secundam iniquitatem soluit

1 verbum positum in decre. spoliasti. † quia cùm spoliatus fuit, restitui debet antequam cognoscatur de canonico ingressu. 2. q. 1. notum. j. de resti. spoli. in literis. & c. item cum quis. sed dices, ex quo notum erat, quòd esset filius sacerdotis, non debet seruari ordo, nec etiam restitui. infrà, de diuor. significasti. infrà, eo. quoniam. sed respodeo, imò seruãdus erat, quia fortè de dispensatione contendebat. argum. s. de cle. dudum. el. 2. vel potes dicere, scilicet, quòd si sciuit creditur secum dispensasse.

2 † Potest enim esse regula generalis, quòd vbi cũque episcopus facit scienter, quod est contra ius cõmune, & est tale factum in quo potest dispensare, quod pro dispẽsatione habebitur, maximè si nullus ex dispensatione læditur. infrà, de biga. super eod. ad idem. infrà, de cle. coniug. diuersis. cùm episcopus prohibeatur dispensare cum illegitimè natis, nisi in personatibus & beneficiis curam animarum habentibus. infrà, eod. c. vlt. ergò licitum est dispensare in aliis. infrà, de sen. excom. nuper. quamuis sit. arg. cõtra. infrà, eod. c. pen. & sup. c. proxi.

3 Alij dicunt & securius. & sic fieri consulo, quòd ad hoc quod intelligatur dispensare [a], oportet quòd præcedant eá, quæ hunc præscium faciant, scilicet, quòd præcesſit cognitio summaria super causis dispensationis, puta insit necesſitas, vel vtilitas, vel alia iusta causa. ff. de in ius voc. libertus. 1. quæstio. 6. §. nisi rigor. cum mul. c. sequen. † imò plus dicunt quidam quòd necessaria est sententia dispensationis, vel potius decretum est necessarium, super dispensatione concessa, scilicet, dicendo decernimus eum idoneũ ad ordinem, &c. & fortè vocabuntur hi, quorum interest. 1. quæstio. septima. quoniam quicquid. quod non credo. aliter præsumitur temerarium factum episcopi, nec dispensatio habetur, imò episcopus punietur, quòd non fieret, si dispensasset, sicut deberet in casu sibi dispensabili. 51. dist. qui in aliquo. 81. dist. quicunque. de hoc not. infrà, de cle. coniug. diuersis. Aliqui tamen dicunt hanc decre. per totum gratiã cõtinere, tertia autem iniquitas soluitur in glo. quæ incipit, ordine.

[a] Itelligatur dispẽsare. Adde Inno. in c. diuer. fallaciis. infr. de cle. cõiug. & quę ibi posui.

3 † Nunquid si audit episcopus missam illegitimè nati, vel si recipit ab eo procurationem visitationis vel si aliàs vtitur eius ministerio, intelligitur dispensare? Respon. non, quia prędicta regula intelligitur quando illud factum quod facit superior, tale est, vbi requiritur causæ cognitio, vel diligẽs examinatio, sicut ordinatio & confirmatio, suprà, de elect. nihil. & not. suprà, de postu. capi. 1. sed non est tale audire missam alicuius: nam ex quo debet inquirere de ordinando, vel confirmando, si episcopus talem ordinat, vel confirmat, videtur de hoc inquisiuisse, & ex certa [b] scientia dispensare, sed non idem videtur

[b] Et ex certa sciẽtia, & sic narratio facti facta per principẽ operatur quã tũ clausula ex certa sciẽtia, ita allegat Innoc. hic Pet. de Anch. in cõsi. 291. col. 1. circa fi. in ci. vltra allegata.

videtur,si dicit ei,ꝙ celebret missam,quia & hoc licet aliquis debeat attendere à quo audiat. 44. dist. commessationes.tamen non est talis cognitio, vel examinatio,quod videatur dispensatio.

4 †Itē non sufficit patientia vt videatur dispensare, sed exigitur factum solenne,vt est in ordinatione & confirmatione,quod non est, quando recipit procurationem ratione visitationis, quia recipere procurationem,non est solennis actus, & pati eum remanere in ecclesia post visitationem non est agere, sed pati. Item non est idem in excommunicatione, quia ordinando excommunicatum à se scienter,nō videtur ipsum absoluere,& hoc est ideò, quia in absolutione ab excommunicatione necessaria est certa forma.infrà,de sent. excom.cùm desideres.1. respon.*Innotuit.* maximè,nam & si non innotuisset, tamen spoliatus restitui debet per eius ordinandi cōfessionem.12.quæstio.quinta.hoc videtur. Alij dicunt quod sufficit innotuisse quomodocunque. ff. de admi.tuto.si pater.§.vlti.sed quis probabit innotuisse?Respon.qui dicit scientiam.ff.de prob. verius. 82.dist.proposuisti.quidam tamen dicunt præsumēdum contra episcopum,ex eo quod examinauit,vel examinare debuit.24.dist.quando episcopus. & præsumitur nihil de contingentibus omisisse.11. quæst.3. absit.sup.de æta.accepimus.sed potest episcopus benè respondere, licet examinauerit: tamen per examinationem non potuit.

5 † *Amoto.* ordine iuris seruato, puta vocabitur institutus,vt contradicat petitioni restitutionis.3.q. 6.hoc quippe. Vel dic, cùm factum esset notorium, scilicet,spoliatio & institutio huius spoliati ,idcircò non erat necessarius ordo iuris,vt not.infr. de coha. cle.& muli.tua.hoc non placet.vel dic, ꝙ cùm peteretur ab episcopo restitutio ecclesiæ,cùm institutus ab eo scit eam peti,sibi præiudicat,nisi defendat ius suum.ff.de re iudi.sæpè.& not.sup.de rescri.ex parte Decani.j̃.de re iudi.cùm super. & c. quamuis, & idem si ageret ad cassationem sententiæ contra se latæ occasione cuius alius instituturus est.j̃.de procu. ex insinuatione.de his aliàs no.plenius.

6 †*Restituas.* secundum eos, qui dicunt ꝙ non intelligitur dispensare ordinando , nisi expressè dicat. Non videtur,ꝙ hoc vltimum possit sustineri,scilicet, quod ecclesia auferatur instituto sacerdoti, cùm cōstet eum canonicè institutum,scilicet,in locum eius, qui est filius sacerdotis,sed potest responderi hoc ideò esse,quia sine ordine fuit spoliatus,vel dic,ꝙ in hoc casu non dicit detentorem amouendum, imò si alius detineret,non esset iste restituendus.

Nec obstat quod præcepit in litera amoto , aliàs dic,quòd ibi subaudiatur , si quem instituisti , & ita non ponit pro constanti aliquem institutum , & illa clausula,scilicet,amoto, &c. non referetur ad illum casum,scilicet,quando ignorans fecit, quia tunc nūquam est sibi restitutio facienda,cùm alius canonicè eam haberet,sed ad primum tantùm,scilicet,quādo sciens fecit.Item potest intelligi,quòd episcopus remoueret eum,si potest sua propria volūtate,quia iste clericus expoliatus, ex tunc non habuit causam agendi contra eum,sed si hoc non fecerit,multipliciter contra eum agi potest, nec mireris quòd iste filius sacerdotis restituitur , quia hoc est ex dispensatione.†vel dic,ꝙ sicut filius sacerdotis potest iustè tenere ecclesiam, quousque eam legitimè dimittat. sup.de renunciati. si cùm pridem.§.personæ.& eadē ratione iste, qui malè erat destitutus erat restituendus. *Donec.* in hoc est gratia siue dispensatio , quòd non potest eum remouere, donec alibi sibi prouideat,cùm aliàs statim remoueri debet.sup.eod. c.2. & 3.causa autem dispensationis est, quia indignum est &c.vt j̃.c.proxi. *donec.* nunquid per literas ad vnum episcopum impetratas cum hac clausula , intelligis secum dispensari potest , vt quilibet posset ei in ecclesia prouidere.

SVMMARIVM.

1 *Filius sacerdotis ordinatus,non erit clericus ecclesiæ, sed tātùm seruitor,vel vicarius temporalis.*

CAP. VI.

PROPOSVIT *nobis. Committere.* scilicet , & benè de gratia est quod sequitur propter causam hîc positam,quia indignus est, &c. *Assensu.* sed quæritur,nunc de assensu patroni.arg.64.dist.principali. 18.q. vlt.eleutherius,Quidam dicunt solùm patronū debere eligere,& ipse hūc subdia.eliget,qui erit prælatus.arg.j̃.de iure pa.postulasti. Alij dicunt nō negari hîc,quin & patroni consensus requiratur. Melius dicas, ꝙ sacerdos assumendus non erit clericus ecclesiæ,sed tātùm seruitor,vt hîc dicit expressè, vel vicarius temporalis,qui supplebit ꝙ ille non potest. 7.q.1.Pontifices.

†Sed dices quare non præsentando indignū deuoluitur potestas ad episcopum. arg. sup. de elect. cùm in cunctis?Respon.quidam,aliud in clericis , aliud in laicis , vbi non est tanta discretio in negotiis ecclesiasticis, vnde laico conceditur variare , non clericis.j̃.de iure patr.cùm autē.& c. pastoralis. nos credimus ad superiorem deuolui prouisionem, patrono præsentante indignum.in Auth.de san. epis. si quis oratorium.licet episcopus benè faciat si reddat prouisionem patrono, quia non sunt ita instructi in ecclesiasticis negotiis.*Eidem ecclesiæ.* Solu.8.q.1.nulli. & c.illud.

SVMMARIVM.

1 *Filius in paternis ecclesiis non habet hæreditariam successionem, cùm non tanquam hæres habeat ecclesiam , sed electione & noua institutione.*

CAP. VII.

EX *transmissa.Distulit.* Et benè,dispensationē enim habebat,& qđ sequitur dispensatio fuit. *Admittere.* ex dispensatione vestra,aliàs contra.s̃.e. cōquærente.*Decreto.*8.q.1.Apostolica. nam cùm media fuerit persona inter patrem & filium,non potest dici habere locum hæreditaria succesio , qui etiamsi succederet patri,non propriè dicitur hęreditaria succesio, cùm non tanquam hæres habeat ecclesiam, cùm alius fuerit medius , sed ex electione & noua institutione, sed & hoc propter perniciem exempli prohibetur.

SVMMARIVM.

1 *Spoliatus agens possessorio non est restituendus , cùm notoria est causa,quare ecclesiam habere non potest,nisi aliquid alleget contra notorium.*

CAP. VIII.

CONSTITVTVS.*Spoliauit.* quod de iure non potuit.15.q.7.laici.arg.23.q. 8. scire. *Quarelam.* agendo petitorio, si tantùm etiam possessorio, non requirerentur probationes super personatu, vel vicaria patris.j̃.de resti.spo.in literis.& c. item cùm quis.3.quæst.1. per totum. sed si agebatur petitorio, non tamen debet ei adiudicari ecclesia , sicut hîc mandatur , cùm non sit de legitimo matrimonio, nec

nec probasset canonicam institutionẽ, sed dicimus hanc decre.loqui dispensatiuè, vel non mouebatur quæstio de canonica institutione.

1 †Fuerunt tamen qui dixerunt non esse faciendã restitutionem, etiamsi agatur possessorio, cùm notoria est causa, quare ecclesiam habere non potest, nisi alleget aliquid cõtra notorium. arg.ff. quo.leg. l.1.§.rediguntur.ff.de dolo.ex dolo.ff. de carb.edict. l.3.§.causæ. quãuis posit dici illã loqui in petitorio.

Secundum autem omnes hoc est verum, quia si iam constaret, vel per confessionem eius, vel per probatiões admissas,quod esset talis,quod ei de iure non esset facienda restitutio,puta quia esset illegitimus, vel quod eandem possessionem occupasset, nec dispensationem haberet, denegaretur sibi restitutio.j.de diuor.significasti.cùm eam sine peccato retinere nõ posset, sed si nõ constet ad hoc,sed sit res dubia,potest dicere spoliatus,non respondebo, nisi de possessione mea,vel de iure meo,& tu nõ es audiendus,nisi primò facta restitutione.infrà, de restit.spol.in literis.contra.infrà, eod.de ordi. cog. cùm dilect.& c.vlt.

CAP. IX.

EX tua nobis.Sustinere.dispensatiuè tantùm, vel pro &:aliàs enim malè diceret,scilicet,quod etiamsi sint malæ vitæ,dummodò longo tempore tenuerint,quod cum eis debet dispẽsare. *Quidam.* aduersarij quorundam ex ipsis.*Eos.*scilicet, quosdam aduersarios,cum quibus litigabant, & cum quibus archiepiscopus iam dispensauerat authoritate literarum Papæ.*Eis.*aduersariis suis filiis sacerdotũ. *Ipsis.* impetratoribus literarum. *Ostendere.* hoc de speciali gratia. *Irritari.*Aut.constit,quæ de digni. §. illum. de pœ.dist.2.quantumlibet.23.q.4.si ille.*Institui.*sup. de elect.quisquis.vbi not.

CAP. X.

QVONIAM.Sacris manifestum. q. d. si ibi stetit pro prælato, cùm hoc vix esse posit, quin sit notorium,& ad tale notoriũ quod inficiari non posit, non est necesse testes requirere.*Deducatur.*2.q.1.de manifesta.& c.quæ Lotharius.nisi probabiliter dubites de eius prælatione, de qua tamen non videtur posse dubitari,cùm factum sit sui naturale,quod de facili non potest esse nisi notorium.s. de transla.episcopi.quanto.

CAP. XI.

AD extirpandas. *Filij.* Idẽ in nepotibus & aliis descendentibus.insti.de hære.qual. §. sui. & idem in collateralibus si iure succesionis petãt. 8.q. 1.Apostolica.*Filij.*siue legitimi siue illegitimi.ar. s. e. transmissa.vel s.eo. constitutus.*Vicarij.*perpetui.s.e. constitutus.*Media.*scilicet, maximè.

CAP. XII.

AD hæc.Ex tua.j.eod. ad abolendam. contra. ibi sol.*beneficium.*& prælatura patris aliquo mediãte.s.proxi.c.& c.ex transmissa.

SVMMARIVM.

1 *Filius quis sit,& an ex concubina natus,dicatur filius.*

CAP. XIII.

MICHAEL presbyter.*Qui.*scilicet, Anto. *Vicariam.*perpetuam.s.eod.constitutus. *Constituerit.* filium.

1 † ille est filius, quem legitimæ nuptiæ demonstrant.ff.de in ius voc. quia semper. vel legitimus concubinatus in Authen.quib.mo.na.effi.leg. §.si verò effusam.aliàs secundum leges talis non reputatur filius. s. quantùm ad succesionem, vel paternam potestatẽ,vel quò ad alia priuilegia, vel iura secularia.Sed secundum canones quantũ ad hoc, vt repellatur à promotione, etiam ex indiciis aliis probatur filius.j.qui fil.sint leg.transmissæ.in fi.quid enim si certum est sacerdotem peccasse cum muliere,& post filium qui ex ea natus est ab ea nutritum, vel filium nominabat,vel aliàs sicut filium tractabat, verè præsumam eum filium.j. de præsum.c.2.C. de proba.non nudis.C.de test.neque profes.ff. de inof. testa.si institutus.§.1.tamen probatio in contrarium admittitur, vt in prędictis legibus dicitur. ad idem. ff.de leg.1.si seruus plurium.§.vlti.& multò fortius si pater & mater hos filios confiteantur, vt in decre. transmissę.imò plus dico,si aliquando habuerunt eũ vt filium,licet pòst dicant non filium, tunc filius reputatur intantum,quod prohibeatur contrahere cũ consanguineis patris. j. de prob. per tuas. Imò sola affectione pręsumitur filius. j. de pręsump. afferte, sed non est sufficiens probatio.*Habuit.*maximè.

SVMMARIVM.

1 *Filius in sacerdotio ex vxore legitima natus, an posit ad sacros ordines promoueri.*

CAP. XIIII.

LITERAS. Natus. Tamen postquam fuit sacerdos,quod non licuit.21.dist.an.*Permittimus.*dispensatiuè.alij contra.*In clericum.* hic promouebitur ad sacros ordines, quia permisio in genere mediocritatem respicit.ff.de oper.ser.tria. & l.vlt. 1. respon.C.de do.si quis.arg. etiam sic dispensatio. ff. de leg.3.nummis.sup.de transact.c.vlti.

CAP. XV.

CVM decorem.*Filijs.*Illegitimis.*victimatur.*id est,pro victima offertur.

CAP. XVI.

AD abolendam. *Filij.*illegitimi,vnde benè sequitur maximè spurij, idem est enim in omnibus illegitimis,in legitimis autem secùs.s.eod. ad hoc, quę signatur contraria.*Suspenditur.* si autem ad episcopatus, vel dignitatem tales assumeret ipso iure suspensus esset à beneficiis.s.de elect.cùm in cunctis.

CAP. XVII.

DILECTVS filius G. *Ap.se.leg.* Non intelligitur emanere à sede Apostolica, quod à legato eius emanat,nisi à Papa emanet. *canonicum.* est autem canonicum quod amoueatur ab ecclesia. s. eo.Michael.15.dist.per totum.

SVMMARIVM.

1 *An liceat simplici episcopo dispensare,vel soli Papæ, vide in num.2.*

CAP. XVIII.

1 NIMIS. *In tua se.Apo.* † Aliàs autem simplex episcopus dispensare potest, cùm sibi non sit prohibitum.j.de sen.excom.nuper. & in ecclesia paterna, vt sit ibi clericus post mortẽ patris aliquo medio.arg.s.eod.veniens. viuo autem patre nõ posset dispensare.s.eod.ad abolendam.necetiã post mortem in pręhendam patris nullo medio.s.eod.ad extirpan.

2 †Alij tamen dicunt, quòd solus Papa cum filiis illegitimis dispensare potest:nã non inuenitur quod dispenset episcopus. de hoc no.suprà.de temp.or.dilectus. de ordinibus autem non inuenitur expressum quod in maioribus, vel in minoribus liceat episcopo

episcopo dispensare, & quod hîc innuitur, quòd episcopis liceat dispensare in aliis ecclesiis quàm in dignitatibus, vel personatibus, vel habentibus curã, non contradicit, quia loquitur quòd episcopis licet ecclesias sine cura conferre his, cum quibus dispensatum est solummodò quod promoueri possunt ad ordines, sed ecclesias cum cura, non licet conferre talibus, nisi in dispensatione contineatur expressè, quod eis liceat habere curam animarum, & sic de consuetudine obtinere videtur. *Amotis.* sine ordine iudiciario, sup eo. quoniam sacris. si est notorium. s. de tempo. ad aures.

DE SERVIS NON ORDInandis, & eorum manumißione.

TIT. XVIII.

CAP. I.

INSTRVENDI. *Ingenuitatis.* scilicet, id est, libertatis, nam ingenuus est, qui liber nascitur. institu. de inge. in princ. *Ingenuitatis.* 54. dist, quicquam. *Præcauerit.* suprà, de tempo. ord. ad aures.

SVMMARIVM.

1 *Quo casu seruus præsumatur dolo esse in possessione libertatis. vel non esse.*
2 *In actione petitorij libertatis, vel seruitutis inquirendum est primò quis sit bona fide in possessione.*
3 *Non acquirit aliquis seruitutis possessionem si dolo malo incipit possidere, vel tenere.*
4 *Dominus quando dicatur amittere possessionem seruitutis.*
5 *Seruus ordinari non debet domino contradicente.*
6 *Seruus effectus sacerdos, an sit liber.*
Et quid sit dicendum, si est factus monachus vel clericus.

CAP. II.

DE *seruorum or. Fugiens,* † Seruus fugitiuus, de cuius fuga constat, si de statu suo voluerit litigare, dicens se liberum, excipiens, remittendus est ad iudicem domini, vnde fugit. C. vbi de sta. l. 1. hoc enim ipso, quod fugit, præsumitur dolo in esse possessione libertatis, & reducitur in possessionem seruitutis. C. de proba. l. ius. quòd sic per terminos distinguo. aliquis per vim cœpit aliquem, vt seruum & tenet, scilicet, vt seruum, non tamen de iure est in possessione seruitutis. ff. de proba. si quis. l. 1. ff. de acqui. pos. cùm hæredes. §. vlt. ff. de libe. cau. liberis. si tamen fugiat, in possessionem seruitutis reducitur, vt C. de proba. ius. quamuis illa lex possit intellligi, vt primò quàm restituatur, inquiratur, an sit in possessione libertatis, & in illa inquisitione veniet, an dolo, vel violenter detinetur, quòd si tunc fugit cùm violenter, vel fraudulenter detinebatur, non videtur dolo esse in possessione libertatis. arg. l. cõtrariarũ.

2 † Et hoc verum est inter actores de libertate & seruitute petitorio quia non potest constare, cui onus probationis incumbat, & quis sit actor, & qui reus: primò inquirendũ est quis sit bona fide in possessiione. ff. de libe. causa. l. liberis. §. vlt. secùs autem si agat possessorio, quia tunc non admissa exceptione violentiæ, restituitur res, vt not. suprà, de postul. bonæ. me. in gloss. ideò. & suprà, de elect. quærelam.

3 † Vel dic, hanc diuersitatem non tantùm contingere, quia agatur possessorio, vel petitorio, sed quia est speciale, quòd non acquirat quis possessionem seruitutis, vel alicuius iuris in aliquo homine, si dolo malo incœpit possidere, vel tenere. ff. de proba. si quis liber. & eodem modo no acquiret possessionem libertatis, si dolo malo cœpit. ff. de lib. causa. igitur. §. 2. secùs enim est, si agatur de possessione alicuius rei corporalis, vel iure aliquo, quod possidere cœpit: nam ibi benè quæritur possessio, licet dolo cœperit possidere vel tenere, vt not. suprà, de postu. bonæ.

Et hæc vera sunt, si dolo hominem liberum tenet, secùs si seruum alterius, quia tunc acquiret possessionem iuris alterius, siue vi, siue dolo faciat, sicut & alterius rei acquiret, sed si sit in possessione libertatis bona fide coram iudice eius agitur. C. vbi causa status. l. 3.

4 † Vt autem scias, quando dominus amittit possessionem seruitutis, eò quòd mitteretur in possessionem libertatis, distingue: Nam si bona fide omninò se egerit pro libero, statim amittitur possessio eius, & onus probandi incumbit domino eum esse seruum, & coram iudice serui, & intelligo eum esse in possessione libertatis, si iustis rationibus, vel etiã iniustis, dummodò sine fraude & calliditate se gerat pro libero. ff. de lib. cau. liberis. in fin. & in l. igitur. §. potest. quæ probatio domino non incumberet, si possideret. insti. de inter. §. retinendæ. Quidam tamẽ leges allegatas de lib. causa. intelligunt, si per decẽnium fuerit in possessione libertatis. arg. ff. de acqui. pos. possideri. §. si seruus. sed certè secundum hoc in præscriptione libertatis esset necessarium decenniũ vel vicennium, cùm tamen constet aliquando sufficere decennium. ff. qui & à qui. §. Aristo. & ideò non placet. Si verò mala fide sit in possessione libertatis & desiit dominus habere animum possidendi statim amittitur possessio, sicut & aliarum rerum. ff. de acqui. pos. si quis. §. differẽtia. & domino petenti non restituitur possessio seruitutis, & licet mala fide sit in possessione libertatis, puta quia scit se seruum tamen onus probationis, quòd sit seruus suus, incũbit domino, debet enim sibi imputare qui possessionem adiecit.

Sed melius credo, quòd in hoc casu, debet ei restitui possessio, quia generaliter loquũtur leges superius assignatæ. ff. de lib. cau. & ipsi seruo onus probandi incũbit, vt ibidẽ dicitur, si verò mala fide est in possessione libertatis, & certũ est, quod dominus nõ desiit habere animum possidẽdi, distingue, aut dominus non amisit custodiam serui, aut amisit, si non amisit etiam si centum annis fuerit in possessione libertatis: tamen eum possidet, quia nec ab alio possidetur, nec ipse suam possessionẽ interuertere potest. ff. de acqui. pos. & cui. in fi. nam hoc idem est in possessione cuiuslibet rei mobilis, nam quandiu ab alio non possidetur, nec amitto custodiam, & animum possidendi habeo, & possessionem retineo, aliàs enim sequeretur absurditas, quia si seruus meus 10. vel. 20. ann. se defenderet in arce, quod amitterẽ possessionem eius, si verò amiserit custodiam eius, quia nesciebat dominus, quò fugisset, vel vbi esset, si seruus habebat animum reuertendi, retinet possessionem, aliàs non. ff. de acquir. poss. l. si rem immobilem. sed licet in eo casu, vbi habuit animum reuertendi, amittatur possessio, quando tamen mala fide est in possessione libertatis, restituitur domino possessio serui, & seruo incumbit onus probandi. ff. de lib. causa. si libertis. § vlti. & l. igitur. §. potest. & ad iudicem domini remittetur, prius tamen coram iudice serui constabit, quòd sit in possessione malę fidei. Si verò dubitatur, an desierit habere animũ possidẽdi, nécne, tũc distinguo, an seruus fuerit in possessione libertatis decẽnio, an minori tempore, si maiori, nõ præsumitur desiisse habere animum possessio

possessionis,secùs si decennio,& sic loquitur lex.ff.de acquir.pos.posside ri.§.si seruus. hoc autem vtrū sit seruus in possessione libertatis vel non, an sit fugitiuus,vel non,& an bona fide, vel mala, & alia quę diximus.s̄.quæri,examinari & terminari debēt, antequam agatur de proprietate serui. vt ff. de lib. cau.liberis.§.vlti.&l.igitur.§.potest.& quæritur hoc sub iudice serui,ratione dubietatis.si.infrà,de appel. si duobus.ff.de iudi.si.quis ex.sup.de rescrip.super li teri. & multum ista valent,quia similia ferè requiruntur,quando prælatus dicit aliquem suum clericum,vel monachum,vel dominus dicit aliquem suum libertum,vel asscriptitium,vel originarium, vel officialem,de similibus enim ad similia est procedē dum,vt ff.de leg.non possunt.

† *Recipiant.*& non ordinatur seruus scienter domino contradicente,& tunc dicunt quidam, quòd remanet seruus,& restituitur domino etiam si sit factus sacerdos.arg.24.dist.si sciente.Alij contradicūt & melius fortè,scilicet,quòd non est reddendus domino.54.dist.ex antiquis.& c.frequens.si verò sciente,& non cōtradicente,statim efficitur liber.54.dist. si seruus sci.si autem ignorante domino,sed episcopo vel præsentatore sciente,quòd sit seruus,tunc efficitur liber, sed episcopus, vel præsentator dabit duos æquè bonos.54.distin.si seruus ab. si verò non habeat vnde soluat,& domino ignorāte est ordinatus,seruus restituetur domino,sed cum distinctione hac,scilicet,si enim domino ignorante, episcopo & præsentatore sit ordinatus, si est in minoribus ordinibus,deponitur & restituitur domino.54.dist.nulli. frequens. & c.ex antiquis.diaconus verò & subdiaconus,dant pro se vicarios, vel precium,& remanēt liberi.54.dist.ex antiquis.infrà,eod.miramur. si autē non habent vicarios,tunc precia deponuntur & restituuntur dominus.54.dist.ex antiquis.

6 † Si verò factus est sacerdos liber est,sed aufertur ei peculium & datur domino, vel seruit ei in officiis.54.dist.frequens.& c. ex antiquis.si efficiatur monachus,vsque ad triennium potest repeti,& non vltra.54.dist.seruus sci. & etiam si ignorante domino factus sit monachus,sed in clerico etiam si ignorante domino factus sit clericus, vltra an. repetere nō potest,vt in eodem c.si seruus sci.† Et est ratio diuersitatis in clerico & monacho,quia clericus publicè manet,monachus secreto, non tamen licebit domino manus in hunc clericum inijcere.17.quæst. 4.si quis sua. nec potest contrahere matrimonium propter votum,quando votū fingitur fecisse in susceptione ordinis quod potuit.infrà,de con.coniug. quidam.84.dist.cùm in præterito.& cogendus erit per episcopum.arg.67.dist.si Imperator.in aliis autem,priuilegiis non gaudebit.infrà, de cle. coniug. Ioannes.&c. se.Idem dicimus in originariis asscriptitiis,& in omnibus qui conditione seruili, vel ratiocinio sunt obliga.54.dist.frequēs. quis autem generaliter si quis & in libertis & aliis si aliquod obsequium patronus sibi retinuit.4.dist.quicunque.idē in obligatis functionibus.51.distin.pręterea.infrà,de oblig. ad ra.c.1.

SVMMARIVM.

1 *Acquisita ab ecclesiarum libertis,debent esse ecclesiæ.*
2 *Non potest libertus in ius patronum absque venia vocare.*
3 *Dominus sponte seruum manumittens etiam ob leuem iniuriam in seruitutem reuocat.*

CAP. III.

De famulis ecclesiæ.* *Parochias.* subditas illi ecclesiæ,cuius serui sunt. T *transmittere.* in testamento. alij idem etiam inter viuos, quòd non credimus.

*Pertinere.*hoc est speciale in libertis ecclesiarum, quæ omnia ab eis quocunque modo acquisita debent esse ecclesiæ,nam in non libertis secùs.12.quæst. 3.c.1.& in multis.c. eiusdem. q.sequentib.in libertis autem priuatorum secùs est,nam ibi si liberti sunt minores centenariis,nihil tenētur relinquere patronis laicis,sed ab intestatò,si non habeant liberos, in totum succedit patronus,sed si liberos habeant, in nihilum semper succedit,si autem sunt maiores centenariis,si habeant liberos, nisi exhæredatos nihil tenētur relinquere patronis,si verò nō habeant liberos,tenētur eis relinquere tertiam partem, & si non relinquatur ad totam tertiam, vel ad eius supplementum, agent patroni bonorum possessione contra tab. Si verò sine liberis & intestati decedant, in totum succedent patroni. instit. de succ.li. sed nostra.& §.seq.

Et hoc intelligimus tam in libertis ecclesiarum qui manumissi sunt,vt sunt presbyteri,quàm in aliis dummodò liberti legitimos liberos non habeant, nam si haberent, crederem, quòd non tenerentur relinquere ecclesiæ.vt §.sed cùm nostra. & quia parentes thesaurihant. & 16. quæst.1. prædicator. laici autem nec hoc ius,nec aliquid habere poterunt in libertis ecclesiæ,aliàs clericis.

1 † *Accusandi.*id est, agendi, nam nullus libertus absque venia potest in ius vocare patronum.ff.de in ius voc.quisque.§.1.12.quæst.2.si.qui ma.nam cùm sit vniuersitas,non potest accusari.ff.de dol.ex dolo.14. quæstio.3.si hic. Vel dic, quòd excipiendo, vel inquirendo non poterit agere de crimine etiam si de cōsensu capituli deliquisse dicitur.infrà,de simo.veniēs 16.quæstio.6.placuit.ff.quòd met.cau.l. metum. §.1. *Accusandi.*12. quæstio .2. episcopus qui mancipium. *Testificandi.*C.de testi.l.libertorū.ff.de testi.l.3.§. lege.

3 † *Libertatis.* propter iniuriam etiam leuem dominus sponte manumittens seruum, reuocat in seruitutem.vt hic.12.quæstio. 2.octaua. C.de lib. & eo. lib.si manumissus.nisi remisisset patronatum. propter obsequiū autē impositū,& nō pstitū redigeretur libertus in seruitutem.C.de lib.cau. solo. nisi nimis esset necessarium obsequium,puta quòd negauit alimenta.ff.de lib.agn.alimenta.tunc enim reuocabitur in seruitutem ex eisdē causis, quibus reuocātur donationes. Authen. vt lib. decætero. §.illud. si verò ex necessitate sit factus liber, eadem est distinctio, sed diuersæ pœnæ.ff. de iure pat.l. 1. Et his modis reuocantur in seruitutem laicorum patronorum,liberti laici.

Sed liberti clerici non reuocantur in seruitutem laicorum,nam non debent promoueri, nisi directè & sine obsequio sint manumissi.54.dist. quicunque. & si aliter promoti sunt reuocātur secundum distinctionem quam not. sup. proxi. c. speciale igitur est in libertis ecclesiæ, qui propter obsequium impositum non præstitum rediguntur in seruitutem, & sic intelligo.12.q.2.diaco. nam si non esset impositum, non tenētur.infrà.eod.eo.& est aliud speciale in libertis ecclesiæ.quia filij eorum astricti sunt ecclesiæ,vt semper sint liberti.12.q. 2. de libertis. secùs in libertis priuatorum.C.de lib,& eo.li.l.1.& 2.nisi quātum ad hoc, & propter suam ingratitudinem filij libertorum viuētibus parentibus rediguntur in seruitutem.aliàs enim in tit.C.frustrà adderetur,& eorum liberis, & sit prædicta reuocatio proposita hac accusatione,& iudicis officio implorato.

SVMMARIVM.

1 *Patronus potest incontinenti liberto clerico spirituales imponere operas.*

CAP.

CAP. IIII.

NVLLVS. *Donauerit*. sub ea cõditione, vt sibi seruiret in horis canonicis, aliàs tamẽ potest ad aliam ecclesiam transire. infrà, c. eod. & no.
1 hic † patronũ operas spirituales imponere, sed debet imponere incontinenti post manumisionem. ff. de oper. lib. vt inuitis. ff. de lib. cau. l. vlt. §. ideò. vel incontinenti, quia quæ fiunt incontinenti, inesse videntur. C. de pac. petens. ff. si cer. pet. lecta. aliàs quæ aguntur cum seruo in seruitute, eum non obligant. C. an ser. ex suo fa. per totum. Item alias operas prẹter has, scilicet, spirituales in libero clerico, non poterit retinere.

CAP. V.

CONSVLVIT. & infrà. *Conditionis*. existentem seruum.

SVMMARIVM.

1 *Sicut in matrimonio potest apponi conditio, ita & in ordine apponitur conditio libertatis.*
2 *Conditio in spiritualibus locum habet.*

CAP. VI.

EO *libentius*. & infrà, *Dominorum* scilicet clericorũ *Ecclesiæ* cuius serui fuerunt. *Tenore*. id est, intuitu, vel modo. arg. ff. de tu. muto. §. sub conditione. conditio enim in spiritualibus esset illicita. 1. q. secunda, quàm pio.

† Vel dic, quòd sicut in matrimonio potest apponi conditio. vt fidem accipiat. 28. q. 1. iam nunc. & ita in ordine apponitur conditio libertatis, vt hîc. j. de condi. appo. c. 2. nam cùm libertas sit res spiritualis, potest venire in conditionem & commutationẽ. infrà de re. permu. ad quæstiones. de hoc not. suprà, de elect. significasti. Melius dicas, ꝙ non fuit apposita in ordinatione conditio, sed in manumissione retinuit sibi operas spirituales, quod potuit. vt no. s. eod. nullus. *Ad aliam*. de licentia tamen episcopi, aliàs non licet. 72. di. per totum. 70. dist. sanctorum. 21. quæst. 1. c. 1. & 2. sed tunc non liceret, si patrona ecclesia contradicet, cùm quicquid sibi acquirit. suprà, eod. de fam. hoc non placet, imò credimus hanc distinctionem locum habere, sicut iacet, & in clericis.

CAP. VII.

MIRAMVR *non modicum*. & infrà, *Gaudet*. suprà, de æta. & quali. à multis. *Primitiua*. 60. distin. nullus in episcopum. *Greco*. 31. dist. autem. 28. dist. nullum. *Vrbani*. 32. dist. erubescant. & c. nemo.

CAP. VIII.

DILECTVS FILIVS G. *Libera*. quod sufficit. instit. de inge. §. sufficit. nisi in casu. C. de inuti. stip. qui autem.

DE OBLIGATIS AD RAtiocinia ordinandis, vel non.

TIT. XIX.

SVMMARIVM.

1 *Obligatus etiam cum iuramento alicui ad seruiendum, an possit ingredi religionem.*

OBLIGATIS. Pone aliquem obligatum. cum iuramento alicui curiæ, vel alij ad seruiendum, vel in propria persona, vel ad scribendum librum, vel ad regimen ciuitatis, nunquid poterit ingredi religionem? Respon. si nulla fraude ducitur. s. vt fugiat laborem, vel expensas, sed sola charitate Dei securè ingrediatur, quia qui lege Dei &c. 19. q. 2. duæ. inf. de re. & trãseũt. ad re. licet. tamẽ de bonis eius, quæ habet, vel etiã quæ obuenient post ingressum monasterij satisfiet illis, quibus obligatus erat. 19. q. vl. si qua. C. de epis. & cle. Deo nobis. §. 1. vel etiã si scribere scit, vel aliquod opus facere. ꝙ possit exercere salua regula, & officio non neglecto, de illo satisfaciet. ar. 91. di. clericis. primò tamẽ deducet expensas, ne sit monasterio onerosus. arg. 16. q. 6. de lapsis. sed illud loquitur de missis in monasterium ad agendum pœnitentiam, in aliis autem dicunt non deducendas expensas, quia qui altari seruit &c. 21. q. 2. ad ratiocinia. *Debitores*. ex causa mutui, vel alia huiusmodi promoueri possunt. ff. de mu. & ho. reos. item curiales, qui seruilia exercent, vt tabelliones in ciuilibus causis. 60. dist. Osins.

SVMMARIVM.

1 *Laici existẽtes generales administratores fieri non debent clerici, nisi prius reddiderint rationem suæ administrationis.*
2 *Laicus si in canonicum assumi debet, debet postulari præsertim qui ratiociniis obligatus fuit.*
3 *Quæ genera personarum non debeant promoueri.*
4 *Clerici non possunt publica vectigalia conducere.*
Clerici an possint esse procuratores & talia officia exercere.

CAP. I.

MAGNVS *episcopus*. *Dixit*. id est, quæsiuit. *Procuratores*, actores, executores, seu curatores. *generalis*. tam procurator, quàm ac. exe. & cur. *Tupillorum*. contra administratores pupillorum, & maiorũ absentium si eligantur, vel postulantur in clericos quilibet de ecclesia excipiẽs contra eos admittitur sed si essent administratores maiorum pręsentium, non admitterentur alij cõtra eos præter ipsos, quorum administratores fuerunt, nec ipsi nisi intra tempus statutum. suprà, de elect. statuimus,

2 † *Ordinari*. hæc decreta. dicit, quòd laici qui sunt generales administratores, non debent fieri clerici, nisi prius reddiderint rationem suæ administrationis, sed hoc non dicit, quòd clerici, qui gerunt generales administrationes etiam laicorum prohibeantur eligi ad dignitates. Et est ratio diuersitatis, quia in primo casu illi quorum negotia gerunt grauantur, quia sui administratores forum mutant, in secundo autem casu non mutant: sed contra. 21. quæstio. 2. c. 1. & 2. vbi dicitur, quòd clerici non debent tales administrationes suscipere, & si acciperẽt aut dimittant, aut deponãtur. sed certè si rectè inspicias, non contradicunt, quia ibi non prohibetur quin possint eligi, dum tolerantur. *Dixit*. id est, respondit. *honore*. prædictorum officiorum.

2 *Postulari*. not. quòd laicus si debet assumi in canonicum, debet postulari, & maximè qui fuit ratiociniis obligatus, & dicimus eum postulandum à iudice sub quo debet reddere ratiocinia. C. de epis. officiales. vocatis his quorum negotia acta sunt, & qui lædi possunt tali concessione. ff. de adop. nam. dicimus etiam solùm consensum ad liberationem illius sufficere, cui obligatus est. 54. di. si quis quicũq;.

3 † *Munerari*. obligati ratiociniis non ecclesiasticæ, sed secularis personæ, vel quia sint, & perseuerẽt ꝓcuratores generales, vel domorũ, vel actores causarum, vel executores negotiorũ, seu curatores pupillorum, & multò fortius aliorum, alij etiam officiales non debent promoueri, vt hîc, imò si promoti fuerint, aut dimittent officium, aut remouebuntur. 21. quæstio. 3. c. 1. & 2. infrà, ne cler. vel mona. c. 1. & no. quòd non nominat tutores, nam si tutelam, vel curã gerit, vel quæ necessario sunt à legibus imposita aliquis gerat, non credo quòd impediatur eius promotio,

motio,cùm etiam promotus posſit eam ſuſcipere.86.diſt.peruenit,ſed & ſi aliarum perſonarum miſerabilium procurationes & adminiſtrationes ſuſceperit, tamen authoritate epiſcopi eius promotio non impeditur, quòd etiam promotus ſuſcipit.86.diſt.peruenit. ſimiliter & eccleſiarum.89.diſt.iudicatum.16.q.6.noua.

Et ſunt hæc vera eo in officio permanente, ſi autem depoſuit adminiſtrationem,adhuc tamen obligatus eſt ex ea:& ſiquidem ſunt publica ratiocinia, non debet promoueri ante ea reddita,imò reuocari debet ſi promoueatur.C.de epiſ.officiales.61.diſt.præterea.Si verò ſunt priuata ratiocinia,ſi in ipſa promotione mouetur ſibi quæſtio,aut primò mota eſt, diſtinguo,aut cõuenitur de dolo & perfidia, aut de culpa. Si conuenitur de dolo & perfidia,ante finitã litem promoueri non debet.arg.81.diſt.tantis.23.di.illud.& ſic etiam poteſt intelligi hoc.c.ſi de culpa tãtùm conuenitur,promoueri indiſtinctè poteſt:ſi auten non ſit conuẽtus,eodem modo promoueri poteſt,niſi infamia ſit eum de dolo teneri,tunc enim ex officio iudex inquiret.6.q.1.infamis.Alij non diſtinguunt inter publica ratiocinia,& priuata,nec an cõueniatur de dolo,cùm hæc diſtinctio nullo iure nitatur, imò omnia iura in cõtrarium ſonant ſcilicet, quod pro quibuſcunque ratiociniis ſiue publicis ſiue priuatis aſtringatur,promoueri non poteſt, niſi prius ratiocinia ſint reddita,vt hîc. quòd autem dixi non poſſunt eſſe procuratores cauſarum,ſcilicet, vel actionum, intelligo coram iudice ſeculari, niſi pro eccleſia,vel miſerabilibus perſonis & conſanguineis,& his quorum negotia de iure gerunt.ff.de poſtu.l.1.§.1.& l.ſeq.& idem videtur dicendum in procuratore,quòd in aduocato.not.infrà,de poſtul.c.1. coram eccleſiaſtico enim poſſunt,& pro laicis. arg. eius quòd dicitur de aduocato à contrario ſenſu. infrà,de poſtul.c.1.2.& 3.

4 † Item clerici non poſſunt eſſe conductores.21.q.3.c.2.& intelligo publicorum vectigalium,vel vbi conducunt vilius vt locent carius,quòd non licet.C.loca. milites. aliàs vnam poſſeſsionem pro opere manuum ſuarum licitum eſt conducere miſerabilibus perſonis,& conſanguineis,quorum negotia de iure gerunt.Authen.de ſanct.epiſ.§.ſi autem.91.diſt. clericus victum.

Sed non credo quòd poſsit conducere villarum reditus,ſed ſolùmodò quòd pro ſuis manibus operetur,aliter autem cadit in vitium queſtus cupiditatis.infrà,ne cle.c.1.Arg.contrà,ne præla.vic.ſu. c. vlt. ſed loquitur de eccleſia, à qua non eſt prohibitum conducere.Vel dic, quòd vbicunque inuenitur, ꝙ clerici non poſſunt eſſe procuratores,vel hęc officia exercere,intelligendum eſt generaliter, nam vnum negotium clericorum vel laicorum, procurare,vel adminiſtrare non prohibentur.

DE CORPORE VITIATIS ORDINANDIS, VEL NON.

TIT. XX.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus in multùm enormi & notorio crimine diſpenſat, ſecus in his,qui ſunt corpore vitiati.*

CAP. I.

De presbytero.Campaniæ.Si dubitatur an ſcandalũ generet,recurritur ad arbitrium epiſcopi.infrà eod.c.proxi.Item an poſsit ei permittere celebrare in priuato non publico,vt arg.infrà, eo.ſignificauit. infrà,de cle.pere.tuæ.*Permittere*.contra.infrà, de cle. pu.in du.c.primo.contra.51.diſt.ſi quis poſt.Sol.hoc diſpenſatio,ibi ius commune.† Et habes hîc arg. ꝙ in multum enormi crimine & notorio, diſpenſat epiſcopus ad idem.infrà,de apoſt.c.2.ſi autem eſſet corpore vitiatus,non poſſet diſpenſare cum eod.50. diſt.venio. 1

CAP. II.

Cum de tua.*In oculo*.ff. de ædil.edi qui clauum.§. boſus.*canonici*.& concubinæ.*Conſilio*.Puta ſi generat ſcandalum, non confirmat electionẽ, ſi autem non generat,confirmat.ſuprà,c.proxi.*In quo.* id eſt in qua confirmatione. *Curauimus*. ſolus enim Papa diſpenſare poteſt in hoc.ſuprà, de fil.presbyt. c.vlt.50.diſt.nemo.Vel dic,quòd cum electo epiſcopus non poteſt diſpenſare, niſi Papa in prædictis. Vel dic,quòd archiepiſcopus poteſt diſpenſare, & hoc non negatur hîc,ſed potius contrarium eſt verum.ſuprà,de elect.innotuit.

CAP. III.

Ex parte g.*In cunabulis*.† corpore vitiatus ſponte,nulla cauſa interueniente,repellitur ab ordinibus,quia repellitur iam promotus.33.diſt. qui partem.ſi quis à me.ſi autem iuſta cauſa ſubeſſet,puta timor lepræ, non prohibetur incidi. infrà, eod. ex parte.niſi generet deformitatem:tunc enim in omni caſu repelletur.55.diſt.lator. & c.ſi euan.inf. eo.c.vlt. & idem eſt ſi caſu,vt eiſdem.c.*Nicen.concilij*. 55.diſt.ſi quis à me.& c.ſi quis peregrè. *In canonibus*, 55.diſt.eunuchus.

SVMMARIVM.

1 *An & quando virilia ſectus poſſit promoueri.*

2 *Et quid requiratur ad hoc, vt ſit irregularis qui ex indignatione ſe ſecat.*

3 *In caſu abſciſſionis membri poteſt epiſcopus etiam ſine authoritate Papæ diſpenſare.*

CAP. IIII.

Significauit.*Nobis*.† virilia quomodocunque ſe ſecuerit quis, vel ſecari mandauit ſpontè, ſiue vt obſequium præſtet Deo vt hîc,ſiue ex indignatione,ſiue nimio dolore morbi,promoueri non poteſt.33.diſtin.maritum.ſuprà, eod.c. proxi. ſecùs autem ſi à medicis,vel à ſeipſo conſilio tamen medicorum,vel à dominis,vel à barbaris,vel caſu fortuito ſectus ſit in mẽbris quæ non generẽt de formitatem.50.diſt. ſi quis eunuchus. *præcepta*. ſic enim ſeruandum eſt ſecundum quod diſtinximus.ſuprà,cap. proxi.

2 †Et intellige quòd ad hoc,vt ſit irregularis etiã qui ex indignatione ſe ſecat,oportet quòd amiſerit aliquod membrum,licet ſufficiat quantumlibet vile.33.diſt.maritum.Idem eſt & ſi non amiſit membrũ totum ſed partem,ſed tamen eſt talis pars, quæ deformitatem generet, vnde generetur ſcandalum. ſuprà,eodem c.primo. vel etiam inhabilem reddit ad officium exequendum,infrà,eod.Thomas. vnde licet indignans extraxerit ſibi dentem, vel quantũcunque grauiter ſe ſecuerit,niſi membrum amiſerit non eſt irregularis,vel etiam potius corpore vitiatus. Alij dicunt ſufficere ad irregularitatem, ſi nedum membrum,ſed etiam ſi partem membri etiam quæ non generat deformitatem abſcindat ex indignatione.55.diſt.ſi partem.hic enim licet non poſsit repelli,quia corpore vitiatus,poteſt tamen repelli, quia ſponte ſe abſcidit, ſed nec retinere poteſt ſine

ſine diſpenſatione, ſi infamia inde fit, vel notorium. ſ.de tempo.ordi.c.fi. Alij autem non credunt, ꝙ illi qui ſibi manus iniiciunt, non poſſunt promoueri ſine diſpenſatione. arg. contra. 55. diſt. qui partem.

†Sed illud intelligo, ꝙ ex quo notorium eſt, ꝙ ex indignatione partem digiti ſibi amputauit, non debet promoueri ſine diſpenſatione, ſed aliàs ſecùs ſi amiſiſſet caſu, vel etiam ſi verè eſſet notorium, quod ex indignatione feciſſet, quia tunc ex quo nõ generaret deformitatem, non impediretur promotio, ſi autem ita ſecuerit quod claudicaret, repelli-
3 tur tantùm, quia corpore vitiatus.† *Et tua.* authoritas archiepiſcopi in hoc valet, qui authoritate Papæ poterit plus minúſve ſaltem in minoribus criminibus diſpẽſare, vel ſpeciale eſt, quod quando abſcidit virilia propter Deum, poteſt, licet ſtultè poſsit epiſcopus diſpenſare, ſine diſpenſatione autem non poterit promoueri, vel in ſuſceptis remanere, vel dic, ꝙ ideò ſuam authoritatem Papa addidit, vt ſecurius faceret, cùm tantùm neceſſe nõ eſſet: hoc tamen non credo. Item non diſtinguo vtrum inſtabat operi licito nécne quando vitiatus eſt, quantùm ad hoc, vt irregularis fiat, ſed ad hoc prodeſt. quòd facilius diſpenſabitur. *Concedas.* ex diſpenſatione, aliàs contra. 55. diſtin. ſi quis à me.

CAP. V.

E*X parte. M.* 33. quæſt. 2. hoc ipſum. infrà de cleric. ægro. tua nos.

SVMMARIVM.

1 *Irregularitas non facit aliquem ab abbatia remoueri, ſed taciturnitas peccati.*
2 *Non tenetur quis confiteri crimina de quibus non fuit conuictus, vel confeſſus, vel aliàs ſunt notoria.*

CAP. VI.

E*XPOSVISTI nobis. Ordines.* benè dicit ordines, ipſos enim ſuſcipiendo & tacendo irregularitatem peccauit. 55. diſtinct. ex pœnitentibus. & ſup. de renunc. niſi cùm pridem. §. perſonæ. 56. diſtin.
1 quia. 54. diſtinct. ſi ſeruus ſciens.† nã ab abbatia non remouetur propter irregularitatem. 50. diſtinct. accedens. 16. quæſtio. 1. legi. ſup. de ætat. & quali. tua. ſed propter peccata taciturnitatis. 55. diſtinct. ex pœnitentibus. & propter hanc taciturnitatem non facit executionem ſic ſuſcepti ordinis. ſup. de renunc. niſi
2 cùm pridem. §. perſonæ.† tenetur etiam confiteri crimina de quibus eſt conuictus confeſſus, vel deprehenſus, vel aliàs notoria. 50. diſtinct. ſi ille. alia autem crimina confiteri non tenetur, ſed ſi confiteatur & diſpenſetur, ſecurus eſt, vt vlterius non accuſetur, aliter autem ſecùs. 34 diſtin. c. vlt. Vel dic, ꝙ hæc Abbatia talis erat, quæ quærebat ſacerdotem abbatẽ.

CAP. VII.

T*HOMAS. Pollicem.* ſ. eod. c. 1.

DE BIGAMIS.

TIT. XXI.

CAP. I.

VT BIGAMI POENITENTES.

SVMMARIVM.

1 *An liceat epiſcopo, vel Papæ diſpenſare cum bigamo.*
2 *Quo caſu Papa diſpenſat contra apoſtolum.*
3 *Papa poteſt interpretari, & etiam addere euangelio: & eſt in adminiſtratione maior Paulo.*

CAP. II.

S*VPER eo. Quòd. e. fili.* hîc habes. arg. ꝙ hoc ipſo, quod aliquis epiſcopus promouerit aliquem, cum quo diſpenſare poteſt, diſpenſare intelligitur. & not. ſup. de fil. presbyt. veniens. ſed tu dic ꝙ hic apparebat quòd volebat diſpenſare epiſcopus.

1 †*Diſpenſare.* not. ꝙ non licet diſpenſare cum bigamo, quòd fateor in epiſcopo. Papa autem poteſt vſque ad ſubdiac. 34. diſtinct. lector. ſi autem promoueatur, characterem recipit. Quidam tamen dicunt, quòd characterem non recipit. Sed contra videtur, quòd nec etiam Papæ liceat, quia eſt contra apoſtolum. 25. q. 1. ſunt quidam.

2 a †Sed dicendum eſt [a] ꝙ non diſpenſat Papa contra apoſtolum in his, quæ pertinent ad articulos fidei, & fortè in his, quæ pertinent ad generalem ſtatum eccleſiæ, ſed in aliis diſpenſat, quia licet apoſtolus dicat: Vouete & reddite domino iuramenta veſtra, tamen in iuramento ſeu voto diſpenſat. 15. q. 6. iuratos. ĩ. de vo. per totum. quamuis poſſet dici, ꝙ non videtur diſpenſare in voto, quòd in melius commutat. infrà, de iureiur. peruenit.

a Sed dicendum eſt. Adde hic quæ notaui in c. poſt trãſlationem. in fin. ſup. de renũ. & vltra, ibi addita. ad de ꝙ Inn. hic allegat Ang. in l. benè à Zenone. C. de quadri. præſc. & refert Feli. in c. quæ in eccleſiarum. col. 7. in fi.

3 †Item interpretari & addere poteſt euangelio, vt colligitur. ĩ. de teſti. in omni. 2. q. 4. præſul. Item maior eſt Papa quàm Paulus in adminiſtratione.

CAP. III.

D*E bigamis.* Quidam laici mortuis vxoribus ſuis promoti fuerunt in ſacerdotes, qui poſtmodũ contrahebant cum aliis de facto, quidam ſacerdotes, qui nunquam habuerunt vxores cum viduis contraxerunt.

SVMMARIVM.

1 *Opinio nonnunquam præiudicat veritati.*
2 *Voluntas non exitus ſpectatur in maleficiis.*

CAP. IIII.

N*VPER à nobis.* & infrà, *Iuris.* ſic. ff. de his qui notat. infa. quid ergò. §. 2. † quandoque attenditur magis affectus, quàm effectus, vel quàm factum ipſum. de pœ. diſtin. 1. §. hoc autem. ĩ. de cler. nõ reſi. relatum. ĩ. de conceſ. præben. & ecc. non va. literas. ff. de condi. inſtitut. mulier. §. 1. infrà, de ſpon. iuuenis. *Iuris.* vnde exigit quòd de iure valeat matrimonium. *Deſtinatio.* i. tantùm quære an animo habẽdi eam pro vxore eam accepit. *Duas.* C. de adulter. eum qui. *Partim.* quia vnam tãtùm poteſt habere de iure, aliam de facto. *In canone.* 28. diſt. presbyterorum. nam presbyter de iure nullam habere poteſt, aliàs cùm nulla contrahere poteſt, neceſſe eſt ergò quod de facto intelligatur.

1 †Reputandi, hîc habes, quòd opinio præiudicat veritati. ĩ. de ſpon. iuuenis. 3. quæſtio. 7. tria. ff. de offic. præto. Barbarius. C. de teſta. l. 1. 22. q. 2. homines. ff. ad mace. l. 3. contra. infrà, qui fil. ſint legi. per tuas. 7. diſt. veritate. 81. diſt. quicunque. & C. plus va. quòd agi. l. 1. 2. & 3.

Et eſt verũ, ꝙ veritas præualet opinioni. contraria caſualia ſunt, præfertur enim opinio in fauorẽ contrahentium & odium decipientium. ff. ad maced. l. 3. Vel in fauorem prolis & teſtamentorum. ĩ. qui fil. ſint legi. cùm inter. C. de teſtam. l. 1. vel aliqua communis opinio præfertur veritati. ff. de offi. præto. Barbarius. *Reputandus.* quòd fatemur hîc, cũ propter intentionem, quò ad diſpenſationem bigamus dicitur. *Quæſtione.* quæſtio talis fuit, an epiſcopus poſsit diſpẽſare cum aliquo in ſacris ordinibus

constituto, qui ante sacros ordines aliquam habuit vxorem,& post sacros ordines aliquam sibi copulauit pro vxore. Et erat causa dubitationis, quia secundum matrimonium non tenebat, & ideò non
1 videbatur bigamus reputandus. † *Clericis*.in maleficiis spectatur voluntas, non exitus. 48.dist. c.vlti. ff. ad le.cor.de sic.diuus. C.eo. seruo. *Clericis*. idem dicerem in monacho. 27.q.1.quodcũque. idem in eo qui duas vxores habuit de facto. *Clericis*. in sacris ordinibus constitutis.

SVMMARIVM.

1 *Quid significat illud Pauli, oportet episcopum esse vnius vxoris virum.*
2 *Matrimonium inter duos, significat vnam ecclesiam vni viro Christo subditam.*
3 *Quare exigitur maior castitas in vxore quàm in viro.*

CAP. V.

DEBITVM. *Pastoralis officij*. & infrà, coniugio confirmato.. *Vnus*. id est, idem volens, vel, id est,
1 eum amans. † *Iuxta quod*. id est, ad ostendendũ, ꝙ carnalis copula est sacramentum incarnationis Christi, & quòd tantùm inter duos coniuges est sacramentum illud quòd in matrimonio signatur, id est, vna ecclesia vni viro Christo subdita, non est autem sacramentum hîc, vbi alter coniugum carnem suam in plures diuisit. *Protoplastus*. id est, Adã primò plasmatus. *Sacramentum*. sed nónne, & qui nullam habuit hoc non significare potest: ergò nec promoueri. Respondeo, non requiri sacramentum, sed prohiberi defectum, qui defectus non est in eo qui non contraxit cum ea. *authoritas*. oportet episcopum esse vnius vxoris virum, exponitur negatiuè, id est, non pluriũ, hoc autem est sacramẽtum, episcopus enim vnius vxoris vir, significat ecclesiã ex omnibus gentibus collectam vni viro Christo subditam. 26. dist. c. acutius. qui autem plures vxores habuit, vel qui maritus est viduæ, hoc significare non potest.

Sed quæres quomodo ex hac authoritate sumitur hoc sacramentum? Respondeo, ex eo quod in singulari numero posuit os ex ossibus meis & caro ex carne mea, & ex verbo vltimo: erũt duo in carne vna,
2 quasi dicat, nõ diuident carnes suas in plures. † *Sacramenti*. illius, scilicet, quia matrimonium inter duos tantùm signat vnam ecclesiã vni viro Christo subditam, in secundo autem coniugio non est hoc sacramentum, nec esse potest: imò potius posset significare plures ecclesias vni viro subditas, ministerium autem incarnationis benè potest signare in secundo matrimonio. *Promoueri*. 33. dist. maritum. & c. si quis.
3 † *Carnem*. sed quare magis exigitur in vxore quàm in viro: nam maritus corruptæ promoueri non potest, 34. distinct. curandum. præcipimus. sicut viri. ille autem qui post vxorem habuit concubinam promoueri potest. 34. distinct. fraternitatis. Vgol. dicit, ꝙ vir significat ecclesiam, quæ sæpè adulteratur exorbitando à fide, & ita non deest significatio sacramenti, licet vir adulteretur: vxor autem significat Christum, qui nũquam ecclesiam dimisit: ipse enim est fons viuus cui non communicat alienus.

Ego credo ꝙ vir significat Christum qui sibi copulauit synagogam, & post ecclesiam, & ideò non nocet, si vir diuidit carnem suam in plures: vxor autem ecclesiam, quæ semper virgo permansit saltem mente: vnde, despondi enim vos vni viro. & c. 27. quæstio. 1. nuptiarum. vnde si vxor in plures carnẽ suam diuidat, deficit in ea sacramentum.. *Ad sacerdotium*. 33. dist. Valentino.

CAP. VI.

QVIA *circa minima*. & infrà. *Habentes*. non affectu matrimoniali. aliàs contra. suprà, codem, nuper.

CAP. VII.

A NOBIS FVIT, ET INFRA.

DE CLERICIS peregrinis.

TIT. XXII.

SVMMARIVM.

1 *Quæ sit differẽtia inter cõmendatitias & dimissorias literas.*
2 *Quisnam possit concedere commendatitias literas.*
Episcopus non debet ordinare clericum alterius episcopi, & si fecerit irrita est eius ordinatio.
3 *An possint abbates literas dimissorias dare.*

1 † NOTA ꝙ aliæ sunt literæ commẽdatitiæ, & aliæ dimissoriæ. Commendatitiæ dicũtur, per quas commẽdatur de vita & moribus, & exprimuntur etiam ordines ibi quos habeat. ar. 72. dist. c. pe. & vlt. literæ autem dimissoriæ dicuntur, per quas dimittitur à iurisdictione prælati. 72. dist. c. vlti. has autem non potest concedere prælatus minor episcopo. ĩ. de offi. archi. si-
2 gnificasti. † Commendatitias credo posse concedere quoslibet bonos prælatos. arg. s̃. eo. inter. nam ibi innuitur, ꝙ nõ solùm per literas episcopi, sed etiam per alia argu. potest constare de ipsis ordinibus, vt licitè possit promoueri & celebrare, & hîc etiam nõ dicitur, quòd nullus istorum 5. eum ordinauit.

Quidam tamen dicunt, ꝙ quò ad ordines, scilicet vt recipiantur in ordine suo ad celebrandum, solus episcopus, qui ordinat, potest concedere commendatitias. ar. 72. dist. c. vlti. sed tunc tantùm potest ab alio episcopo ordinari, quãdo per literas sui episcopi sit dimissus, vel alius casus concurrat, in quo licitè de iure ab alio episcopo ordinetur.

☞ Et ideò not. † ꝙ nullus episcopus debet ordinare clericũ alterius episcopi, & si fecerit irrita est eius ordinatio quò ad executionem. simile. 9. q. 3. episcopũ. nisi alius episcopus daret ei beneficium. nam tunc cum ratione beneficij fiat de iurisdictione secundi episcopi, benè potest ordinare eum, cùm etiam possit eum iudicare. 9. q. 3. c. 1. & 2. ĩ. de paroch. c. nullus. sed remanet de iurisdictione primi episcopi propter beneficium, quòd ab eo habet, nec amittit.

Sed contra. 71. distin. c. 1. per totum. & 72. dist. per totum. sol. illa. cc. loquuntur quando clericus à iurisdictione episcopi secundi ex toto eximebatur à primo, puta ꝙ habebat tale beneficium à primo episcopo, vel ꝙ de iure, vel consuetudine cum alio beneficio possidere non poterat, & idem est si beneficiũ, ꝙ secundò sibi datur eo modo tale sit, quod cũ primo possidere non possit, nam & hæc fuit intẽtio canonum illorum, qui clericum alterius episcopi sine eius voluntate sibi ex toto auferre non possit, sed si detur ei præbenda in sua iurisdictione, cùm ei hoc liceat non tolerando cum primo episcopo: vt notat. infrà, de præbend. cùm iam. & per consequens ex quo dat ei præbendam, poterit eum ordinare, licet sit curialius non ordinare sine licentia primi ordi-
3 natoris. † De abbatibus autem, an possint literas dimissorias dare, dic, ut s̃. de renunc. c. si. sed quid dices de ab-

de abbatibus exemptis & aliis? Respondeo, ꝙ & ipsi literas dimissorias possunt concedere, si ita sunt exēti, ꝙ diocesani non habent in clericis eorum ordinationem, quòd rarissimè conceditur alicui, nam & tunc cùm in omnibus quò ad ordines, & quò ad iurisdictionem pertinent ad exemptos, & per consequens literas dimissorias concedent.

SVMMARIVM.

1 *Qua de causa quinque sigilla requiruntur in literis testimonialibus clericorum transmarinorum.*

2 *Nunquid clerici incogniti permittendi sint celebrare: & nunquid episcopus possit in hoc dispensare.*

3 *An sufficiat ostendere literas de sacerdotio ad hoc vt credatur quòd quis sit sacerdos.*

CAP. I.

TVA nos duxit. *Statuta.* 98. distinct. per totum.
1 † *Quinque.* ideò plura requirūtur, quia sunt ignota, nam si esset vni notum, ipsi soli crederetur. ꝟ. de probat. post cessionem. 89. distinct. quamuis. 71. distinct. extraneo. 62. distinctio. per totum. & idem etiam si per testes, & crederem duos sufficere. ꝟ. eod. tuæ. & credimus sufficere 5. sigilla episcoporum ignota: opprtet tamen aliquam notitiam habere de sigillis, vel de clericis saltem per famam. Item hoc habet locum in his, vbi nullum aut modicum præiudicium alij generatur, si autem aliquantulum præiudicium magnum generatur, non creditur eis, nisi per collationem sigillorum, vel aliàs legitimè probetur argu. in Authen. de instrument. cau. ꝟ. de fi. instrum. c. 2. *Episcoporum.* non aliorum inferiorum prælatorum. *Aliis.* etiam citra marinis clericis. *Obseruandum.* hoc capi. loquitur in his, qui postulant recipi vt clerici in ordine suo, nam si tanquàm viatores petant recipi, non sunt ita subtiliter examinandi. 42. distinct. quiescamus. & permittendi sunt secretò celebrare. infrà, eodem. tuæ. de conse. distin. 2. non prohibeant. 7. q. 1. episcopi.

2 † *In suspensione.* id est, in probatione, non enim suspēsi sunt, neque ab homine, neque à iure, imò sine peccato possent celebrare, dummodò in loco essent vbi celebrare possent, sed plebes suspensæ, id est, prohibitæ sunt audire eorū officia, si autem diceretur ipse suspensus, vel à iudice, vel à iure, & celebret, esset irregularis, & solus Papa posset dispensare cum eo. 11. q. 3. si quis episcopus dā. in hoc enim casu potest dispensare episcopus. ꝟ. eod. c. fi. Dicimus ergò, ꝙ cum eo hoc casu poterit dispensare episcopus etiam si celebrauerit populo, licet nō debuerit celebrare sine dispensatione. Simile dicimus, licet quis deprehensus in publico crimine, non debeat celebrare, nisi cum eo dispensetur, tamen si celebrauerit, nō præcedente dispensatione, etiam episcopus poterit super hoc dispensare, cùm ei prohibitum non inueniatur. posset etiam dici, ꝙ si hic suspensus esset à iure, quod episcopus dispensare posset. & c. si quis episcopus dam. loquitur tantùm de suspensis ibi ab homine, non à iure. de hoc tamē alibi plenius notabimus. ꝟ. de cle. excom. mi. si cle. *De actibus.* ff. nau. caupo. sta- bu. l. vlt. §. ac.

3 † *In inferioribus.* not. non sufficit ostēdere literas, ꝙ ordinatus sit in sacerdotem, nisi habeat literas de quolibet ordine, nisi fortè qui ordinauit in sacerdotem, sit tantæ discretionis, ꝙ præsumendum sit de eo, ꝙ non ordinasset eum, nisi habuisset literas, ab eo, qui ordinauit in diaconum, & ad alios ordines, & tunc nō quæram literas super diaconatū. arg. ꝟ. c. proxi. nec in aliis ordinibus. *Dispensari.* id est, prouideri, vt celebret in ordine suo, & sit hoc sine dispensatione solenni. de qua dixi sup. de fil. presbyt. veniens. Vel dic, ꝙ dispensatio necessaria est propter hoc, quòd clericus est ignotus & testimoniales literæ ignotæ, & hanc dispensationem non potest facere nisi episcopus. ꝟ. eo. c. vlti. & hoc magis placet.

SVMMARIVM.

1 *Ordinationem suam quomodo quis probare possit.*

CAP. II.

INTER quatuor. & infr. *Argumenta.* sigilla nota. ordinatorum, vel per testes. ꝟ. eod. proxi. vel per alia probabilia indicia vt quidam dicunt. arg. 2. q. 6. §. diffinitiua. §. nulli hominum. ꝟ. de præsum. literas. 32. q. 1. dixit. 27. q. 2. non aliqua. & C. de rei vend. indicia. nam cùm hic quærat alterius patrimoniū, & in spiritualibus sufficiat credere, & aliàs sit bonæ vitæ, & habeat 5. sigilla episcoporum, licet ignota sint sigilla, si aliqua notitia habetur per famam, vel alio modo, vel de episcopis, vel terris eorum, licet aliàs non sit sufficiens probatio: tamen præsenti casu tales crederem posse admitti. *Conuersatio.* imò vtrunque est necessarium testimonium ordinum susceptorum & probatio vitæ. ſ. c. proxi.

CAP. III.

TVM E frater. & infrà. *Canonica.* de conse. distin. 2. tribus. *Ad omnes ordines.* de hoc. ſ. eo. c. 1.

SVMMARIVM.

1 *Non est assumēdus de aliena ecclesia sacerdos vel prælatus, cùm reperiatur idoneus in eadem.*

2 *Nunquid liceat exemptis aliquos in suis ecclesiis recipere sine licentia episcopi.*

3 *Instituti absque scientia episcopi remouentur, nisi cum eis voluerit dispensare.*

CAP. IIII.

TE nobis propo. *Clericos.* & malè ignotos, & etiam per notos, sed ad celebrandum benè posset eos admittere etiā sine licentia episcopi, si eos plenè nosceret non per literas, quia solis episcopis est
1 seruata hæc cognitio. *Instituere.* hoc eis nō licet, imò nec episcopo, nisi habeat licētiam eius episcopi cuius clericus est. 70. distinct. per totum: inferioribus autem prælatis etiam cum licentia prioris prælati, non est licitum aliquem instituere in ecclesia sua, nisi primò episcopus diœcesanus approbet & dispēset, vt hîc expresè habes. 72. distin. hortamur. & hoc est ea ratione, quia aliquando crederet aliquas literae sufficientes, quæ nō essent, vel posset ille clericus habere alia impedimenta, sed nec admittere possunt ad celebrandum populo. 71. dist. extraneo. sicut nec eis licet dimissorias dare literas, sed episcopo tātùm. 72. distin. extraneo. ꝟ. de offic. arch. significasti.

2 † Sed quid dices de exemptis, an possint in suis ecclesiis aliquos recipere? Respōdeo, episcopus in persona sacerdotis recepti, ab exemptis potest animaduertere cùm in sua diœce. delinquat celebrādo. 6. q. 3. placuit. C. vbi de cri. agi. Authent. qua in prouincia. nisi fortè & familiares exemptorum sint exempti, quia tenor priuilegij diligenter est obseruādus. infrà, de priuil. porrò.

☞ † Non erit ergò exemptis licitum aliquem clericum recipere sine licentia episcopi diœce. sed si ipse episcopus malitiosè differret suum dare assensum, ageretur ad hoc coram superiore. argum. ꝟ. de iure pa. pastoralis. & potes dicere quòd non est necesse episcopum suum præstare assensum, sed tantùm cognoscere de literis dimissoriis, postquàm autem pronunciauerit eum plenè dimissum, licitum est exemptis eum accipere.

Et hoc est verum vbi loco exemptorum populū

habent, aliàs enim pro se & suis locis exemptis sine licẽtia episcopi licet eis accipere clericos, dummodò habeant literas dimissorias, nec ob. ꝙ dicitur, ꝙ ratione delicti possint in eos animaduertere, intermittitur enim pœna, quia non deliquit. Vel dic, ꝙ illud intelligitur de non exemptis speciali priuilegio.

3 †*Ex dispensatione.* non potest episcopus dispensare in hoc, ꝙ si non habet literas dimissorias, remaneat in ecclesia, sed in hoc dispensat, quia ex quo malè institutus est in ecclesia, debet eiici, sed dispensatur cum eo, ꝙ remaneat, sed nunquid est etiam necessaria dispensatio in his, qui aliquo contempto sunt electi, vel post appellationem? Respondeo non, quia ibi electio est canonica, licet posset cassari, sed hîc secùs. arg. š. de elect. quòd sicut. vbi de hoc no. Vel dic. quòd hic non recipit executionem institutionis suę, nisi fuerit cum eo dispensatum. 9. quæst. 2. Lugdunẽ. & hoc ferè cùm primò idem est, vel melius ꝙ necessaria est dispensatio, quia ignotus est: vt notat. suprà, eodem. c. I.

DE OFFICIO ARchidiaconi.

TIT. XVIII.

SVMMARIVM.

1 *Inest vicario cognitio & iurisdictio ordinaria.*

2 *Episcopus semel in anno visitare debet ecclesias sibi subiectas, vrgente verò necessitate etiam pluries in anno visitare potest. vt in nu. 3.*

CAP. I.

Vt *archidiaconus. Vicarium.* Decre. huius tit. concedunt multa archidiacono, quæ alibi conceduntur aliis dignitatibus & econuerso, quare dicendum est c. ꝭist. tit. idcircò aliquando concedere aliqua officia vni dignitati, quæ melius competerẽt alij, quia illa dignitas ibi non est, cui melius competeret, vel loquitur secundum diuersas constitutiones, & consuetudines & diuersa loca quæ multùm valent, imò præualent in officiis. sup. de consue. cùm olim. infrà, de exces. præla. ad hoc. hæc glo. videlicet ad præsentem tit. & seq. de officiis. vbi autem contraria non probaretur constitutio, vel cõsuetudo præscripta, staretur his c. infrà, eod. vt nostrum.

1 †*Vicarium.* quia vicarius est, & cognitionem & iurisdictionem ordinariam habet. C. de offi. iudi. l. I. ꝫ. de off. vica. quia. 25. distin. perlectis. Item quia est vicarius per simplicem quærimoniam audit episcopus causas subditorum archidia. & absoluit excommunicatos ab eo. vt not. ꝫ. de offi. archi. cùm ab. ꝙ non potest facere archiepiscopus in subditis suorum suffraganeorum. 2. q. 3 nullus prius. *Honore.* i. si grauãtur ab aliis indebitè, & etiam fortè nõ ab episcopis, quia non sunt tãtùm vicarij, sed certa dignitate potiuntur: vt per totum tit. hoc apparet† nec remoueri possunt ad libitum episcopi, nec pro velle eorum officium exercere: & de hoc nota. infrà, de offi. ordi. cùm ab ecclesia. & ideò dicuntur archid. & etiã alij in dignitatibus constituti vicarij, quia omnia quæ exercent ad episcopos pertinent, sed constituẽdo dignitates hoc transeunt, nisi aliqui recipiãtur tunc ꝙ credimus eos posse, vnde apparet ꝙ custodiam vacantiũ dignitatum tantùm habent episcopi quò ad hæc iura, & ꝙ episcopi habent eorũ electionem. arg. ꝫ. de instit. c. cum venissent. ꝫ. vt eccle. benefi. vt nostrũ. ꝫ. c. ad hoc. §. vlti. vel potius electio harum dignitatum, vel præsentatio pertinet ad eum, qui dotauit dignitatem. *Ecclesiasticorum.* virorum vel officiorum. *Delinquentium.* arg. ꝙ archi. habet curam animarum. ar. contra. ꝫ. eo. cùm satis.

2 †*Circumeat.* episcopus si sanus est, semel in anno visitet ecclesias. 10. q. I. episcopus. decernimus. sed si fuerit infirmus, mittet pro se archidiaconum vel alium: vt sup. eisdem c.

Et hoc est verum, vbi episcopus habet de consuetudine mittere quem velit, vel vbi non est archidiaconus, vel archi. habet de officio, vt pro episcopo visitet, vt hîc. Quòd autem dicit hîc de tertio in tertiũ annum visitationẽ faciendam, intelligo vbi non est necessitas nã si necessitas esset, licet in contrarium consuetudo se haberet, non obstaret præscriptio vel consuetudo. ꝫ. de præscrip. cùm ex officij.

3 †Et si necessitas esset, pluries in anno visitare potest illam ecclesiam, quæ visitatione indiget, non aliam. ꝫ. eo. mandamus. 18. q. vlt. visitandi nõ semel. Vel dic, ꝙ de iure archi. non habet visitationem, nisi quãdo episcopus est impotens, vt prædictum est, & tunc nõ nisi de tertio in tertium annum, vt hîc. Nec est contra. ꝫ. eod. mandamus. quia ibi erat consuetudo specialis illius archi. ꝙ omni anno visitaret, monasteria autem duplicem visitationem habent quolibet anno, vnam ab episcopo. 18. q. vlt. non semel, & aliã visitationem generalium. inf. de sta. mo. in singulis. & c. seq. Item dicunt quidam, & in aliis ecclesiis vnam visitationem habeat ordinariam arch. aliam diœce. *Corrigat.* minora, maiora autem refert ad episcopũ. infrà, eod. ad hæc. & est argum. quòd ex quo habet coertionem, quòd possit excommunicare vel ad minus interdicere. infrà, de offi. deleg. ex literis. argum. contra. infrà, eod. cùm satis.

CAP. II.

OFFICIVM VERO ARCHIDIACONI.

SVMMARIVM.

1 *Officium Archidiaconi quod.*

2 *Prælatus an teneatur de lata & leuissima culpa.*

CAP. III.

EA *quæ. Contra.* Et inf. quæ collecta fortè ad custodiendum, nam quia ecclesia vnde erat archi. securiorem sacristiã habebat, alia ecclesia ibi sua

1 criminalia vel† thesauros deposuerat, & de custodia eorum omnium archi. debet reddere rationem, vel ad officiũ archi. pertinet, vt diligentem curã habeat super omnes prælatos ecclesiarum, qualiter hoc custodiant, & si archidiaconus, in hoc inueniatur ne-

2 gligens, in hoc ipse tenetur. *Negligentia.* †Prælatus enim q super hoc habet officiu. s. super custodia depositorum, præstat dolum, latam culpam & leuem. C. de pericu. tu. si res. C. arbi. tut. quicquid. sed de leuissima videtur, ꝙ teneatur. Sed contrà, quia depositarius non tenetur, nisi de dolo & lata. ff. depo. l. I. §. I. & l. quod nerua. nisi in certis casibus, qui nominãtur. ꝫ. deposi. c. vlt. sed dic, quod sicut ille, qui accepit præcium pro deposito seruando, vt in eadẽ dec. dicitur, tenetur de culpa: ita & qui dignitatẽ habet cui hoc officium est annexum, vt hîc, cùm plus sit habere dignitatem, quàm præcium: Vel potes dicere, ꝙ hæc ciminilia non erant deposita, sed in causam pignoris, vel alio modo erant accepta ab ecclesia vel episcopo, & apud archidi. gubernata.

SVMMARIVM.

1 *Archidiaconus de iure communi non habet curam animarũ, nisi sibi specialiter ab episcopo demandetur.*

2 *Cura animarum quæ est potestas ligandi & soluendi in nullo prælato est, nisi sit sacerdos.*

3 *Archidiaconus vel alius prælatus, an possit ecclesiam vel præbendam conferre.*

CAP.

CAP. IIII.

CVM Satis Sit. *Consuetudinis.* non præscriptæ, cùm episcopus habet in priuilegio, quòd nullus prælatus suæ diœce. instituere debet præter ipsum. vel hoc episcopus habeat de consuetudine præscripta. hæc expositio necessaria est secundum B. qui dicit, quòd archid. de suo iure habet institutionem clericorum & curam animarum. Sed Hug. hoc negat, & tunc non est necessarium hoc exponi, scilicet, non præscriptæ, quia plena est litera vt iacet.

1 † *Curam.* quia nec habet, nisi demandetur ab episcopo. 16. quæst. 2. nullus. arg. contra. suprà. eodem c. 1. sed B. dixit, quòd archidiaconus habet curam animarum. infrà, de offic. delegat. super. in fi. de præben. referente. & respondet huic cap. quòd hîc erat contraria specialis cõsuetudo, quæ maximè in iuribus archid. seruanda est.

2 † *Curam.* melius distinguitur sic, cura animarum dicitur strictè potestas ligandi & soluendi, scilicet, in foro pœnitentiali, & hoc in nullo prælato est, nisi sit sacerdos, vt probatur. 21. di. in nouo. infrà. de pœ. & remis. omnis. quam curam alius dare nõ potest, quàm sacerdos vel sacerdotis authoritate generali & speciali, vt hîc. 16. q. 7. nullus. de authoritate generali intelligo. infrà, de offi. deleg. super eo. 25. dist. perlectis. & tunc non dicuntur ipsi dare, sed illi quorum authoritate datur. ff. de admi. tut. ita. §. gessisse. quamuis dici posset quòd archi. & electi confirmati, & alij huiusmodi, quamuis non sint sacerdotes, tamen possunt dare ecclesias sacerdotibus, nec dant curam animarum, sed certè quando fuit factus sacerdos simul cum ordine hanc potestatem ligandi & soluendi accepit, licet non in hos subditos, quos modò dat archidia. vel alius prælatus potestatem haberet antequam per ipsum institueretur in ecclesia, quæ curam habet, sed officium huius potestatis, quã non habebat concedit. 11. q. 1. ecclesiæ. similiter & superiori. 1. q. 1. §. ex verbis Augu. largè enĩ dicitur cura potestas eiiciendi & recipiendi in ecclesiam, corrigendi, & puniendi excessus. 21. dist. §. 1. sub hac cura est excommunicare, interdicere, visitare, & cætera talia, quæ sunt ad correctionem morũ. suprà, de elect. dudum ecclesia Romana. suprà, eodem c. 1. Hanc curam possunt habere archi. & inferiores prælati, vt ibi dicitur, de vtraque istarum curarum intelligitur. infrà, de præben. de multa. ecclesiam autem vel præbendam conferre archidiac. non potest, vel alius prælatus, præter episcopum. 16. q. 7. nullus. nisi hoc ex cõsuetudine vel priuilegio habeat, tunc facit tanquam vicarius. infrà, de offi. deleg. super eo. infrà, de institu. cùm venissent. suprà, eo. c. 1.

SVMMARIVM.

1 *Prælati an possint excommunicare.*

CAP. V.

ARCHIDIACONIS. *Sententiam.* Excommunicationis, & est hoc ius commune in omnibus archi. & omnibus prælatis. argu. 16. q. 2. visis. 24. q. 3. corripiantur. contra. 2. q. 1. nemo. ĩ. de offi. ord. cũ ab ecclesiarum. infrà, de appel. reprehensibilis.

Sed ista & omnia alia contraria intellige, nisi contraria obtinet consuetudo præscripta.

1 † Melius credo ius commune, quòd omnes hi prælati habentes iurisdictionem ab Episcopis, sint ordinarij. infrà, de exces. præla. ad hoc. & possunt excommunicare subditos. infrà, de offi. ordi. cùm ab. nisi sint mulieres. infrà, de pœn. & remis. noua. & c. quæ dicunt prælatos non posse excommunicare, intellige vbi contraria est consuetudo quæ iurisdictioné tollit & tribuit. infra, de exces. præla. ad hoc. C. de emen. propin. l. 1. Vel dic, quòd non debet excommunicare cum solennitate, quæ est. 11. q. 3. debet. cum c. seq. de hoc autem non dubitatur ab aliquo, quin minori excõmunicatione possit excommunicare vel interdicere, sicut intelligunt prima. c. quæ dicũt inferiores prælatos posse excommunicare.

☞ † Item dicimus quòd prælati qui habent tantùm iurisdictionem à collegiis, vel aliis quàm Episcopis, non possunt excommunicare, quia hanc potestatem non potest concedere, nisi Episcopus. 24. q. 3. corripiantur. licet alias iurisdictionem habeant: vt not. infrà, de offi. ordi. cùm ab. nam quod non habent, dare non possunt. 1. q. 7. Daibertum. nisi fortè collegium eligeret authoritate Episcopi, & de iuribus Episcopalibus aliqua haberet, vel ab eo confirmaretur, de hoc not. infrà, de offi. ordi. quanto.

CAP. VI.

MANDAMVS. *quatenus sæpius.* vt not. suprà, c. proxi.

SVMMARIVM.

1 *An archidiaconus possit sine Episcopo imponere pœnam pro delicto.*

2 *Episcopi accusationes omnes criminales audiunt, non autem archidiaconi.*

3 *Episcopus tenetur de facto archidiaconi.*

4 *Rurales decani de consensu archi. institui & destitui debent.*

CAP. VII.

AD Hæc nos Dominus. *Statuta.* 15. dist. perlectis. *Imperat.* qualiter sua officia expleant. *Parochiarum.* id est, eorum qui per parochias morantur. suprà, eo. c. 2. *Audire.* dicunt quidam, non tamen diffinire cum eis concessum non sit, alij contradicunt, scilicet, & quòd diffinire debent, & hoc magis placet. argu. ff. de iudi. de qua. Item quidam hoc intelligũt tantùm de parochialibus ecclesiis, alij de ciuitatensibus. arg. sup. eo. c. 1. *Iurgia.* ciuilia. & sic de crimine agitur ciuiliter. *Constitutionem.* sup. eo. c. 1. *Vicarius.* infrà, de offi. vic. c. 2. *Clementis.* 93. dist. diaco. *Perspiciens.* id est, inquirens non vniuersaliter visitando, sed tantùm loca vel personas, de quibus est infamia. de hoc no. sup. eo. c. 1.

1 † *Corrigat.* verbis, monitionibus & præceptis, pœnam autem pro delicto non potest imponere sine Episcopo. infrà, de offi. custo. c. 1. ar. infrà, de offi. archi. c. 2. & vlt. si quis tamen diceret, quòd modicam pœnam sibi imponere posset, vel suspensioné ad modicum tempus, fortè non peccaret. *Ardua.* vt si exigat depositionem clerici, vel etiam suspensionem perpetuam, vel etiam multùm diutinam, cùm enim hoc sine capitulo facere non possit Episcopus. infrà, de exces. præla. c. 1. absurdum est dicere, quòd archi. possit, idem est & si expediret facere vnionem ecclesiarum vel diuisionem, scilicet, quia nõ fieret sine Episcopo. infrà, de exces. præla. sicut

2 † Imò omnes accusationes criminales non solùm clericorum in sacris positorum, sed in minoribus ordinibus audirẽt Episcopi. nõ archi. 15. q. 7. Felix. & c. si auté Episcopus nullus. & etiam laicorum. infrà, de offi. ord. c. 1. Item causas matrimoniales. inf. de cõsan. & affi. ex literis. §. vlt. item omnia negotia vbi exigitur dispensatio: vt no. infrà, de eo qui fur. or. c. 2. Item ea quæ non licet Episcopo facere sine consensu capituli, vel capitulo sine consensu Episcopi, vt est collatio præbendarũ, & multa alia, quæ cõtinẽtur. ĩ. sub ti. de his quæ fiunt ab Episcopo sine consensu. c. ea. & de his quæ fi. à ma. par. ca. c. 2. & vbi specialis authoritas Episcopi requiritur,

requiritur, sicut in alienationibus.12.q.2. sine exceptione.10.quæst.2.hoc ius.17.quæst.4. in venditionibus. Item in monasteriis non habent iurisdictionem, correctionem vel reformationem, nisi consuetudo hoc eis tribuat.infrà,eo.dilecto. Vel posset etiã dici, quòd comparandus sit defensori ciuitatis, vt vsque ad 300.aureos audiat causas ciuiles, etiam de minoribus criminibus & etiam maioribus possit clericum reum capere, & eum ad Episcopum mittere, & modicam mulctam indicere, & etiam clerici qui sunt de sua iurisdictione, possunt præstare authoritatem in adop. emanci. testamentorum, & donationum insinuationibus & manumissionibus, quas faciunt non nomine ecclesiæ, sed proprio. in Authen. de defen. ciui. §. iudicare. vsque in fin. in eo tamen non comparatur ei, vt quidam dicunt, quòd ratione delicti vel contractus sub eo aliquis conueniatur, cùm non habeãt territorium, vt not.infrà, de fo.compe.cùm contingat.

Eadem quæ hîc dico in archidia.intelligo & in aliis minoribus prælatis ordinariis, qui vel de iure suo vel consuetudine habent iurisdictionem. Hoc non placet, nec sunt comparandi defensoribus ciuitatum, quia non sunt ordinatæ dignitates ecclesiasticæ secundum iura ciuilia, sed secundum constitutiones ecclesiasticas, & secundum illas debent exercere iurisdictionem, & non secundum ciuiles. *Alia.* vt no. infrà, eo.vt nostrum. *Beneficiis.* collatis ab Episcopo, vel confirmatis: si enim ad aliũ pertinet collatio vel confirmatio, tũc non pertinet ad archi.institutio.

3 † *Archi.* non ergo videtur puniendus Episcopus, si promotus sit indignus. argu.54. dist. si seruus. sed hoc ideò est, quia Episcopus tenetur de facto Archidiaconi, sicut exercitor de facto magistri.ff.de exerci.l.1.§. magistrum. nisi communis opinio esset pro bonitate archi.infrà, de pig.significante. *Omnibus.* 75. dist. Episcopus. C.de autho.præ.l.vlti.

4 † Item hîc habes, quòd de consensu Archidia. debent institui & destitui decani rurales, & hoc est ea ratione, quia cùm archi.debeat habere curam parochiæ, suprà, c. vlt. & decanus in hoc suppleat vices eius.infrà, de offi.archipres.cap.vlt. non debet absque eius consensu institui vel destitui, & idem in Episcopo, & loquitur hoc.c.secundum consuetudinem, quia vbi non esset consuetudo, secùs esset. *Ab omnibus.* melius intelligitur hęc decret.de quibusdam decimis, quæ in aliquibus partibus Franciæ constituuntur ad faciendum quædam officia, quæ communiter pertinent ad Episcopum & archi. nec instituuntur in aliqua ecclesia, nec confirmantur, sed quasi ministrales & officiales sunt vtriusque, & pro magna parte non constituuntur perpetuò, & ideò dicitur hîc ꝑ tempore, id est, ad tempus. *Eligendus.* omnia quæ circa electionem huiusmodi personarum vel confirmationem aget Episcopus, etiam faciet communiter cum Archi. sed si discrepant, cùm maior & principalior sit authoritas episcopi, quàm archi. & archi. tantùm vicariam dignitatem habet, credimus valere, quòd facit episcopus, si tamen archi. videret indignum institui, posset pro iure suo appellare, vel aliàs contendere. Alij tamen contradicunt, scilicet, quòd non valeret, quòd facit Episcopus siue archidiaconus vel econuerso, nisi consuetudo se in cõtrarium habeat.

CAP. VIII.

SIGNIFICASTI.& infrà, *Archidia.* 68.dist. quamuis.62.dist.extra.de consec.dist.5.nõ oportet. *Literas.* scilicet, quòd ab alio Episcopo ordinetur. *Eis.* clericis.

CAP. IX.

VT *Nostrum. Ex officio.* id est, constitutione. *officium.* suprà, eod.ad hoc.

SVMMARIVM.

1 *Mentione facta de procuratoribus comprehenduntur iurisdictio, correptio, & reformatio tanquam paria sub generali clausula adiecta.*

2 *Condemnari non debet quis nisi actor probet ex ea causa sibi deberi ex qua petiit.*

Verba ista, ratione archid. vel ad eius archidia. spectantibus & c. comprehendunt non solùm iura, quæ debentur ex iure vel priuilegio, sed etiam ea quæ debentur ex consuetudine.

Consuetudo in iurisdictione valet.

3 *Potest Episcopus etiam inuito subdito quandoque cognoscere de causis ad eius iurisdictionem spectantibus.*

Archiepiscopi & præsides prouinciarum vel legati, non poterunt prohibere inferioribus Episcopis, vel aliis, quin habeant ita plenam iurisdictionem in suos subditos, sicut ipsi legati.

4 *Licitum est inter partes conuenire vt sub non suo iudice litigetur.*

5 *Archidiaconus, plebanus, vel alius minor Episcoporum in monasterio non habet correctionem, vel visitationem, vel iurisdictionem.*

6 *Consuetudo vbi est cõtra ius seu onerosa est, extẽdi nõ debet.*

7 *Consuetudo non est extendenda in his quæ consistunt in præstationibus & consimilibus.*

8 *Nunquid archi. qui iurisdictionem in omnibus exercuit monasteriis, ntelligatur etiam exercere posse in monasteriis de nouo ædificatis.*

9 *Cùm quis specialiter de aliquibus concedit, de aliis prohiberevidetur.*

10 *Nunquid de iuribus ad iura fiat extensio.*

CAP. X.

1 DILECTO *Filio. & infrà, Quædam alia.* † Not. ꝙ facta mentione de procuratoribus sub clausula generali adiecta, comprehenduntur iurisdictio, correptio, & reformatio tanquam paria: quia cùm vnum debetur, & aliud. vel dic non comprehendi tanquam paria, quia paria non sunt, sed maiora, sed comprehenduntur tanquam expressa per illam adiectionem, & quædã alia, ad ipsum ratione archi. spectãtia, propter hanc enim clausulam de omnibus siue minoribus siue maioribus, agere potest, dũmodò de iure ad archi.spectent, etiam idem dicerem si diceret, & rebus aliis ad eum ratione hæreditatis spectantibus, quia de maioribus quàm expressa sunt agere potest, dummodò ad hæreditatem spectent: posset tamen responderi his decre.si quis vellet dicere contrarium, quòd ideò fuit admissa hęc petitio, quia non fuit contra eum exceptum, aliàs secùs. suprà, de rescri.sedes. *Et ratione.* secundum petitionem istã videtur, quòd etiam si de consuetudine hæc iura habere debent in prędicto monasterio, nihilominus absoluendum erat monasterium, quia non ratione archidia.sed
2 consuetudinis debebantur, † & non debet quis condemnari, nisi actor probet ex ea causa sibi deberi ex qua petiit: vt not.infrà, de offi.ordi.cõquerẽte. Sed respõdeo sub his verbis, ratione archidia. vel ad eius archidia.spectantibus, cõprehenduntur non solùm iura quæ debentur ex iure vel priuilegio, sed etiã quæ debẽtur ex consuetudine. infrà, de præscri.auditis. *Petit.* confessoriam intẽtãdo. *Si tamen.* per hoc videbatur sibi, licet erraret, quòd suam intẽtionem fundasset.infrà, de reli.domi.cũ venerabilis. ⁊.de capel.mo.dilectus.19.q.7.omnes.nã licet monasteria quò ad legẽ iuris subsint episcopo, quę cõsistit

in

in institutione personarum, in coertione criminosorum, & in collatione sacramentorum. 17. q. 2. hoc iure cognouimus.16.q.1.monasteria.non tamen archid.sed sicut ex hoc capitulo apparet, quod est not. dignum, hoc non extenditur ad archid.quia nisi probauerit consuetudinem archidia. non exercebit legem iurisdictionis in monasteriis, soli enim Episcopi hoc habent in monasteriis. *Videlicet.* ecce iurisdictio. *Et eius.* ecce correptio. *Solent.* nam consuetudo in iurisdictione valet. C.de eman.l.3. infrà, de exces. præla.ad hoc. *Salua.* licet Episcopo teneantur obedire in multis, contra regulam tamen per sedem Apostolicam confirmatam nũquàm: vt hic.16.q.1.qui purè.aliàs not.& c.cùm pro vtili.secùs si sedes apostolica eam non approbasset.

3 † *Conueniri.* iniusta videtur petitio, quia Episcopus põtest etiam inuito subdito aliquando cognoscere de causis ad eius iurisdictionem spectantibus: vt not. infrà, de offi.ordi.cùm ab. Imò quidam dicunt, quòd potest ab eis auocare iurisdictionem.argu.ff.de iudi. iudicium.hoc non credo: vt expressè videtur dicere. Authen.de defen.ciui.§.interim.in fin.col.3. & lex iudicium.loquitur quando in ea iurisdictione, quam exercet minor iudex, superior iudex habet maius imperium, quia tantùm in defectum superioris iudicis deuoluitur iurisdictio ad inferiorem. C. de iud. le. cum speciale.C.de fabri.l.si quis.quia tũc si inferior vellet cognoscere, superiori posset prohibere, vel potest intelligi præallegata.l.iudicium, quod superior, qui habet maius imperium in ipsa iurisdictione, potest prohibere inferioribus, ne procedant si sunt sui officiales vel vicarij, & secundum hæc cum archidiaconi & archipresbyteri dicantur vicarij Episcoporum, & Episcopi dicantur in eos sua onera partiri. suprà.eodem cap.1. & infrà, de offi. archipresby. c. ☞ fin.eis poterit prohiberi per Episcopos.† Archiepiscopi autem & etiam præsides prouinciarum, vel legati, poterunt prohibere inferioribus Episcopis, vel aliis quin habeãt ita plenam iurisdictionem in suos subditos, sicut ipsi legati, licet ipsi legati maiori dignitate præeminent, quin suam iurisdictionem exerceant, illud benè fatemur, quòd possunt audire quærimonias omnium, qui ad eos vadunt.infrà, de offi.leg.cap.1.

4 † *Conueniri.* ad hanc quæstionem, non respondet & hoc ideo quia petitio fuit iniusta, cùm licitum sit inter partes conuenire, vt sub nõ suo iudice litigetur. ff.de iurisd.omn.iudi.si conuenerit imò etiam sufficit si non excipiat, & hoc ipso consentire videtur, & tenet quòd facit alius iudex.ff.de iudi.l.1.& 2.in princ. Quidam tamen respondent hic non esse admittendam petitionem propter fraudẽ, fiebat enim, vt sic subtraheretur iurisdictio eius, scilicet, archidiaconi. arg.ff.de dol.cùm quia. ff.de aqua plu.arc.leg.1. & l. denique.vel propter consuetudinẽ. Alij dicunt quòd propter hoc non respondent huic quæstioni, quia in hoc monasterium non peccabat. Alij tamen dicunt, quòd sub illo verbo, quod sequitur in responsione Papæ, scilicet, iurisdictione aliqua &c. omnia comprehendit, scilicet, visitationem, correctionem, & iurisdictionem, & etiam quod prius debeant sub archidiacono conueniri quàm sub Archiepiscopo, & ideò non respon.

Specialibus. quasi dicat causas quæ tangunt Archiepiscopum & homines eius, & familiam, non peto, vt coram me primò agat. *canonicos.* ff.de leg.3.si corpus. §.1.4.quæstio.3.si testes.& infrà, de testi.veniens.C.de repu.cõsensu.§.seruis.C.de quæstio.interrogasti. *constiterit.* per probationes archidia. *Pacifica.* ad hoc enim, vt currat præscriptio, necesse est, quòd sit pacifica.infrà, de præscrip.sanctorum.

5 † *Iurisdictionem.* not. Archidiaconum, vel plebanũ, vel alium minorem Episcopo in monasterio non habere correctionem, vel visitationem, vel iurisdictionem, & ita per consequens nec procurationem quæ ratione visitationis debetur.j.de præscrip.ex officij. 18.quæstio.secunda.dudum peruenit. infrà, de cap. mo.cap.2.

Sed nunquid in prioratibus, qui sunt per villas habebit prædicta? Respondeo, si sint monasteria vbi sit conuentus mona.vel etiam ad hoc instituta per Episcopum, vt ibi sit conuentus, tunc nec archidiac. ibi habebit iura archi.sed si ad hoc non fuerint instituta, tunc archidiac.ibi sua iura habebit, nec priuilegio ☞ monasteriorum gaudebit.10.quæstio.1.cap.1.† nam & in capellis monachorum constat, quod Archidiaconus habet ius, quia exempti ab hoc iure non inueniuntur. Item dicunt quidam, quòd si monasteria habent priuilegium quod archidia. habet ibi iura archi. quòd Episcopus etiã in exemptis abbatibus propter subditos habet ius.infrà, de priui.ex ore. in fi. Item dicunt, quòd tunc tenetur abbas procurationem ratione visitationis facere archi.quia & si monachus visitare non debet, populum ei tamen subiectum visitare debet.10.q.1.placuit Episcopo. tamen posset dici, quòd Archidiaconus, vel alij prælati præter Episcopos, nihil iurisdictionis habent in monasteriis, neque populos eorum, sed parochialia iura habebunt, puta decimas & huiusmodi infra totam suam parochiam.16.q.1.decimas quicũque.nisi ipsis monasteriis datus sit populus cum iuribus parochialibus, sed prius dictum magis placet. Quidam tamẽ dicunt, sed nõ placet, quòd archidiaconus in monasteriis habet correctionem & visitationem, quod hic non negatur, sed iurisdictionem non.

Nec ob.16.q.1. alia. quia illud intelligitur, quòd possit sacerdos vel inferior prælatus non cogere, sed facere per superiorem cogi monachos ad soluendas decimas. *In huiusmodi.* id est, consimilibus, puta eiusdem ordinis.& infrà eiusdem metas constitutis, & non magis priuilegiatis, sed secùs si sunt eiusdem conditionis. *In huiusmodi.* suprà, de consue.cùm olim. *De præmissis.* scilicet, quòd archidiaconus pacificè cõsueuit exercere iurisdictionem in dicto monasterio, vel in aliis eiusdem ordinis & conditionis.

6 *Prædicto.* not.quòd vbi consuetudo est contra ius vel onerosa, non est extendenda: vt infrà, de deci.ca. tua.& c.cum contingat.neque ad alia iura.infrà, de capel.mo.c.2.infrà, de præscri.auditis.nec ad alias ecclesias vel personas.12.distin.omnia.vndecima distinctione.catholica. Si verò sit laudabilis consuetudo, & quæ iuuetur ratione, & quæ sit super re concessibili, quale est in archidia.in monasteriis quod de facili debet archidia.concedere, vt in alios sua onera partiatur.infrà, titulo proxim.c. fin. & de qua vel contra quam nihil sit statutum, illa seruanda est, & extendenda ad alias ecclesias, non ad alia iura, vt hic & suprà, de elect. cùm ecclesia Vulterana. 11.distin. in his.12. distin. consuetudo. 8. distinct. quæ contra. infrà, de censi. sopitæ. & dicimus sufficere si maior pars ecclesiarum, vel personarum eiusdem conditionis seruet illam.ff.de iusti.& iur.l.pen. infrà, de censi. sopitæ.

Et hoc non solum intelligimus de ecclesiis eiusdẽ diœce. sed etiam eiusdem prouinciæ, & intantum hoc est verum, quia si certum sit eas non seruare consuetudinem, tamen cogi debent eam seruare, quòd ex eo apparet, quia ecclesiæ de nouo ædificatę ad illud tenentur. infrà, de censi. super eod. suprà, de consue. cùm olim, & talia sunt quòd habeant vnum

vnum modum in officiis.12.diſt.c.pe.& vlti. & quod ſeruetur menſura communis.infrà,de cēſi. ex parte. & quòd certas dignitates habeat aliquis prælatus, ſuprà,de conſue.cùm olim.& hoc verum, quòd alij coguntur ſeruare,niſi habeant contrariam conſuetudinem & præſcriptam.ſuprà,de conſue.c.vlt.inſtà,de præſcrip.auditis.vel niſi pro illa aliam habeat, ſcilicet,quia alius hæc iura in hoc monaſterio exercet, & tale eſt,puta quia vna eccleſia ieiunat die ſabbati, alia mercurij.12.diſt.illa.hîc enim minor pars nō cogitur ſequi maiorem.† Alij dicunt in his, quæ ſunt iuriſdictionis vel iuriſdictioni annexa,fieri prorogationem de perſonis ad perſonas,dummodò pars maior vtatur.ff.de iuſti.& iure.l.pen. ff. ad muni. quòd maior.ff.de teſti.ad teſtium.niſi eſſet cōſuetudo introducta contra rationē.ff.de legi.quòd nō ratione.

7 † In aliis autem quæ conſiſtunt in pręſtationibus & conſimilibus,non eſt extendenda conſuetudo, vt hic,arg.contra.ff.communia præd.venditor.§.ſi conſtat.Sed ibi nō dicitur extenſio,quæ eſt circa vnam rem tantùm.infrà,de cenſi.ſopitæ.cùm ſuis concor. non ob.quia ea præter conſuetudinem debita erant iure.† nunquam tamen eſt reſtringenda ita conſuetudo,vel priuilegium,vt vnà res diuerſo iure cenſeatur.infrà,de deci.cùm in tua diœ.12.queſt.2.cognouimus.Item ſimiliter fit extenſio in his,quæ pertinent ad alium de iure communi.infrà,de reli.do.c.1. ſed mirum videtur,quòd negligentia vnius obeſt diligēti,qui non permiſit contra ſe conſuetudinem induci,vel præſcribi contra illud.nam res inter alios &c. vt C. per totum ti. Reſpon. hoc quòd hîc dicitur, nō obeſt vel modicum obeſſet monaſterio ſancti P. quia iura quæ hîc petebantur,vel Epiſcopus exercebit in dicto monaſterio, vel archidia. vel alius loco Epiſcopi,& ſic nihil monaſterio præiudicat,vel modicum,ſed Epiſcopo dignum eſt vt præiudicet, quia tacitè conſentire videtur, quòd archidiaco. iuriſdictionem archidiaconalē habeat in monaſteriis,cùm videt & non contradicit.arg.ſuprà,de conſue.c.2. ff. de legi.de quibus.nam expreſſè ſi vellet,poſſet, concedere ipſi Archidiacono,vt perpetuò illam iuriſdictionem in monaſteriis faceret, nam cùm ipſe Epiſcopus iuriſdictionem archidiaconi habeat permiſſam,vel melius,ſcilicet, quam archidi. petebat tanquam Archidiaconalem eam alij concedere poteſt ſalua ſolennitate debita,cùm eam conferre non prohibeatur,& cùm omnia monaſteria quæ ſunt eiuſdē conditionis debeant eodem iure cenſeri,vel potius iuriſdictio quæ eſt in monaſteriis eiuſdem conditionis.infrà,de deci.cùm in tua.12.queſt.2.cognouimus. ſatis per conſequens videtur,quòd ex quo Epiſcopus concedit tacitè,quòd habeat prædictam iuriſdictionem in aliis abbatiis,quod etiam habeat & in iſta ſancti P.ar.prædictorum.c.

Sed & hæc intelligo vera,ſi ipſe Epiſcopus vel abbas,vel quis alius in hoc monaſterio nullum de prædictis iuribus ibi exercuit,quia ſic interrupta eſt præſcriptio.vt no.aliàs.Item quia ſi exercuit,tunc videtur & præſumitur,quòd nolit Epiſcopus in hoc monaſterio ſancti P.prædictam iuriſdictionem, ſcilicet, eorum quæ interdum exercuit concedere archi. & propter hanc rationem dicerem, quòd ſi epiſcopo neſciente prædictam iuriſdictionem exerceret,quòd non induceretur conſuetudo.arg.ſup.de conſue. c.1.

† Sed oppones nonne & ſi ſuſtinuit, quòd in vno monaſterio tantùm exerceet prædictam iuriſdictionem,videtur tacitè conſentire,quòd eam habeat etiam in aliis monaſteriis?Reſpon.non,quia tunc ratione præſcriptionis poteſt in illo monaſterio prædictam iuriſdictionem vendicare etiamſi Epiſcopus conſentit tacitè,& etiamſi neſciuit non ratione conſuetudinis præſcriptæ,nec impoſitæ,nec in ipſo, nec in aliis,ſed quando in pluribus tacitè conſentit,tunc etiam videtur conſentire in aliis, vbi non exercuit, quæ tamen eodem iure cenſetur.arg.prędic.c.& hac ratione,quia non tātùm ratione præſcriptionis, ſed conſuetudinis præſcriptæ hoc innuitur.Poſſet autē dici,quòd hæc conſuetudo extenditur ad noua monaſteria,ſcilicet,quòd archi.in eis habeat iuriſdictionem.ar.infrà,de cenſi.ſuper eo. ſup. de conſue. cùm olim.Si autem ſola præſcriptione niteretur,tunc ad noua monaſteria non extenderetur.

8 † Quidam tamen nullam differentiam facientes inter conſuetudinem præſcriptam,& præſcriptionē, dicunt quod etiamſi in omnibus monaſteriis exercuit prædictam,non tamen exercebit in nouis monaſteriis,id eſt,de nouo ædificatis,argu.prædi.decre.infrà,de deci.cùm contingat.Nec obſt.quod elicitur. 12.quæſtio.2.cognouimus.vbi dicitur,quod etiā noui reditus iure veteri cenſentur,quia non ſtatuitur ibi,quod Epiſcopus de nouis reditibus partem ſuā ſoluat clericis,quia de veteribus ſic ſoluit, ſed quia de communi iure ſolui debet. Item non eſt contra. infrà,de cenſi.ſuper eo.& ſuprà,de conſue.cùm olim quia ibi loquitur de his iuribus, de quibus nihil eſt certum in iure ſtatutum,vnde dignum eſt quod in eis ſeruetur conſuetudo antiquarum eccleſiarū eius prouinciæ,vel etiam vicinę.ar.12.diſt. diuturna. & c. ſeq.ſed quod archi.prędicta in monaſterio exerceat contra ius eſt,ſed eadem quę diximus de arhi. intelligimus etiam de cano.vel quolibet,qui prędicta iura exercet,cùm neuter iure communi vtatur.

† Itē prędictis rationibus dicimus,quod ſi in hoc monaſterio ſancti Pauli decanus ex priuilegio , vel conſuetudine pręſcripta prędicta iura exercuerat, in aliis autem archi.licet in omnibus aliis exercuerit archi.conſentiente Epiſcopo,tamen non exercebit in hoc monaſterio ſancti Pauli,etiamſi toto tempore quo hoc archi. pręſcripſit prędicta iura in aliis monaſteriis decanus in monaſterio ſancti P. non exercuit .Et hoc ſatis probatur ex hac litera,vbi dicitur in huiuſmodi abbatiis,cum non ſint ſimiles,ſi ad diuerſos ibi iuriſdictio pertinebat.Item dicimus, ꝙ ſi ageretur de aliis iuribus,videlicet,quod ab omnibus aliis monaſteriis cōſueuit habere.10. ſol.annuatim,vel certam partē oblationum:non tamen propter hoc habebit in monaſterio ſancti P. quia diligens fuit,& eſt conſuetudo oneroſa & pręter ius.

Sed obiicies ſi de iuribus tantùm archiepiſcopi agebatur,quare abſoluitur vel condemnatur monaſterium,item quare non vocatur & agitur contra archiepiſcopum?Reſpon. vt no. infrà, de maio.& obed.inter.

9 † Item quæritur vnde eſt hoc,ſi archi.in omnibus aliis hoc expreſſè conceſsiſſet, non tamen propter hoc haberet in monaſterio ſancti P. tamen propter conſuetudinem hoc obtinet.Reſpon. quia quando conceſſit de aliquibus ſpecialiter,de aliis prohibuiſſe videtur.45.diſciplina.infrà,de deci.ad audientiā. & c.ex parte.ſed in conſuetudine de omnibus tacitè conſentire videtur.Sed nunquid debet ſufficere ſi ipſe abbas ſancti Pauli hæc iura in ipſo monaſterio exercuit?Reſpon.ſi exercuiſſet tanquam alia perſona,& vicarius epiſcopi,crederem ſufficere,nec extēderetur tunc conſuetudo ad hoc monaſterium, ſed ſi tanquam abbas fecit cū hęc ſit alia iuriſdictio,ſcilicet archidiaconalis,alia abbatialis,benè fiet extenſio,de qua hîc dicitur,ſcilicet vt in monaſterio ſancti Pauli,exerceat iuriſdictionem vt in aliis.

10 † Sed nunquid de iuribus ad iura fit extenſio, & dicunt

dicunt quidam, quod vbi quis vtitur iure communi vtendo vno iure, alia omnia iura quæ eodem iure debentur, puta episcopali, vel archidiaconali, retinere videtur, nisi alius contra eum præscriberet, imò plus dicimus fieri hanc extensionem de iuribus ad iura, nisi ea exercet aliquis episcopus vel archi. in loco, quem non constet esse de alterius iurisdictione, nam tunc hoc ipso, quòd aliqua iura ibi exercet, videtur acquirere locũ, vt sit eius iurisdictionis, & vt ibi omnia iura exerceat de cætero. infrà, de relig. domi. c. 1. & hoc maximè obtinet in his iuribus, vbi consuetudo præualet, sicut est in iuribus archidiaco. & consimilibus. *Quam.* potest enim esse quod in vno iure obtinebit, nõ in alio. infrà, de capel. mona. c. 2. *Eisdem.* id est, consimilibus.

DE OFFICIO ARCHIpresbyteri.

TIT. XXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Archipresbyter subest Archidiacono, quò ad administrationem, non quò ad ordinem.*

CAP. I.

VT *Archipresbyter.* & infrà, *Volumus subesse.* vt est de consuetudine, & intellige quò ad administrationem, non quò ad ordinem subest archi. 2. q. 7. puta. C. de offi. iud. l. 1. in his quæ spectant ad officium archid. vel de iur. vel consuetudine. *Et quod.* voluimus, quod archipresbyter &c. *Collectam.* id est, missam. 69. dist. quoniam. *Iniunxerunt.* 25. dis. perlectis.

SVMMARIVM.

1 *Archipresbyter absente episcopo & necessitate vrgente, potest reconciliare infirmum pœnitentem.*

CAP. II.

MINISTERIVM *Archipresbyt. Cardinalium.* id est, principalium. 7. quæstio. 1. pastoralis. *In communicatione.* id est, in missarum celebratione, per totam septimanam facienda, quæ incipit die Dominico. *Obtemperando.* q. d. non eos puniat sua authoritate, sed episcopo referatur, si in aliquo malè viuunt, & contra eos mandatum sui episcopi faciat. *Cedant.* quando debent officiis interesse. *Prohibita* si qua ad ordinationem pertinet episcopalem. 18. di-
1 stin. quamuis & c. coepiscopi. *Consulto.* & præsente, sed & si est absens & necessitas vrget, etiam eo inconsulto potest absoluere. 26. q. 6. c. vlti. intelligitur hoc de solenniter pœnitente, sed in hoc casu etiam simplex sacerdos eum absoluere potest. ar. 17. q. 4. si quis sua. & etiam laicus, vt quidam dicũt. de conse. dist. 4. sanctum est baptisma.

CAP. III.

OFFICIVM *Archipresbyteri. Foris.* id est, extra ciuitatem, & ita habes quod omnes foranei Sacramenta, & sepulturas in maiori ecclesia recipient, nisi fortè eligerent alibi sepeliri. Sed certè hoc tantùm videtur loqui de grauiter peccantibus. 1 ar. 50. dist. in ca. 26. quæstio. 6. c. fi. *Cum omnibus.* id est, omnium sacerdotum, quia ibi archipresbytero confiteri debent. *Ex inde.* id est, postquam audiunt confessionem. *Illis.* peregrinis & sacerdotibus. *Curam.* vt a omnia sacramenta recipiant peregrini plus cæteris indigent, quia ibi notos non habent, de sacerdotibus autem confunderetur ecclesia, si sine sacramentis decederent.

a Sed etiã si aliàs. Hoc dicit singulare Pe. de An. in cons. 208. co. 2. inci. iudex de iure iu

CAP. IIII.

VT *singulæ.* Hoc capitulum loquitur de archiepiscopo rurali, & superius de ciuitatens. *Titulos.* id est ecclesias. 70. di. c. 2. *Suæ.* ar. quod solus episcopus est ordinarius. 11. q. 1. de persona. 80. dist. nõ debere. *Partitur.* j. de præsum. mandata. *Decretum.* id est, contra ordinationes Episcoporum, secundũ eorum autem statuta possunt minora negotia diffinire, cùm sint ordinarij. vt not. j. de offi. ordi. cùm ab.

DE OFFICIO PRImicerij.

TIT. XXV.

VT *primicerius. Rationem.* si nõ benè monuerit, & docuerit, vel etiam punierit delinquentes vel saltem episcopo nunciaret, habet enim ordinariam iurisdictionẽ in his, quæ sibi commissa sunt. infr. de offi. ordi. cùm ab.

DE OFFICIO SAcristæ.

TIT. XXVI.

VT SCIAT SE SACRISTA.

DE OFFICIO CVstodis.

TIT. XXVII.

CAP. I.

CVSTOS *ecclesiæ. Indomitus.* ex quo enim incorrigibilis est, sine accusatione remoueri potest: quia notoriũ est eius crimen. 17. dist. nõ licuit. 11. q. 1. si quis sa. 2. q. 7. quapropter. 81. di. Maximianus. 23. dist. c. vlt. infrà, qui fi. sint leg. per venerabilẽ. infr. de iureiur. quærelam. benè dicit indomitus, quia priusquam deponatur, & alius substituatur, debet suspendi ab officio. suprà de æta. & quali. quæris. & idem est in similibus, vt si nõ portet coronam.

CAP. II.

CVSTOS SOLICITVS DEBET ESSE.

DE OFFICIO VIcarij.

TIT. XXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Ineptitudo libelli facit rumpi libellum.*

CAP. I.

AD *audientiam nostram. adeptas.* & sic amisit ius, quod habebat in vicaria. infr. de concess. præben. vel ecc. non vac. literas. 21. q. 2. si quis iam. †*A petitione.* no. quòd vbi apparet ineptitudo libelli, rumpetur libellus. ar. ff. si men. fal. mo. dixe. l. 1. & quòd notabilius est non solùm si in libello contineatur ineptitudo, sed etiam si aliàs a sit notum, nam hic non dicebat se habere personatus, sed tantum petebat vicariam, & tamẽ sufficit, quod notorium est, quòd habebat alios personatus, quod non potest esse occultum. s. de transact. c. quanto. lacerandus est libellus.

dicaturus. in ver. de nullitate autẽ, & alleg. etiã ipsemet. in cons. 221. incip. discurrẽdum est. col. 1. post med. in cõs. 233. incip. 1. inquirẽdum in prin. & Ale. de Imo. in cõs. 208. co. 2. ver. cũ ergò. in 2. vo. & Pe. de Ancha. in cõs. 73. incip. visis omnibus. col. 2. ver. venio ad secũdũ. & in cõs. 116. incip. secũdũ ordinẽ in fin. & in cõs. 289. incip. de viribus sententiæ ante medi. 2. col. & in cõs. 291. incip. super pluribus. col. 2. ver. tales autẽ exceptiones. & in cõs. 297. incip. efficacibus. col. 3. in prin. & col. 4. post princip. & ibi qđ Papa etiam repellit reũ, qui ex allegatione iuris tertij videtur se dicere improbũ possessorẽ, & ad hoc dictũ Inno. hic adde eundem. inf. de diuor. in c. porrò. & Card. in cõs. 29. incip. iudex iudicaturus. col. 3. ver. de nullitate. vbi dicit hoc notabile ꝙ consiliũ est inter cõsilia Pe. de Anch. cõs. 208. supra alleg. in princi.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Vicaria quando habeat locum.*

CAP. II.

PROVIDEAS. *attentius.* Vicaria non habet locum, nisi vbi quis plures habet ecclesias ex dispensatione, vel absens ex dispensatione, vel in casibus, in quibus licitum est habere plures ecclesias, cùm persona continuam residentiam ibi facere teneatur. s. de æta. & quali. eam te. sup. de elec. cùm inter. ȷ. de præben. extirpandæ. habent etiam locum vicariæ illorum, qui non habent curam animarum. infra, eodem. c. vlti.

CAP. III.

AD hæc. *Si persona.* Episcopi & patroni. 63. dist. prin. 16. q. 7. dedimus. C. de autho. præ. l. vlti. Si cōsensus eius non affuit post mortem personæ, non durat prouisio: vt not. sup. de fil. presby. proposuit.

CAP. IIII.

CLERICOS. *In presbyteratu. Quas.* C. de iudi. à iudice. §. vicarias.

SVMMARIVM.

1 *Vicarius an habeat iurisdictionem ordinariam.*

CAP. V.

TV A nobis. *Literas.* Impetratæ erant fortè super cōmissione aliqua de iustitia vel beneficio huiusmodi. *Iurisdictio.*
1 vicarius autem iurisdictionē ordinariam habet, quòd sic probo, potest decretum in alienationibus minorum dare, & emācipationibus, & omnia quæ ad iurisdictionem pertinent facere. C. de off. eius qui vi. al. l. 2. Sed prędicta cùm causæ cognitionem requirant, delegari non possunt. ff. de off. procon. nec quicquam. §. 1. ergò apparet, ꝙ prædicta facit vicarius iurisdictione ordinaria, non delegat. de iurisdictione autem delegati, non ordinaria vel vicaria loquitur. ff. de offi. eius cui man. est iur. per totum. *Reuocetis.* tanquam à non suo iudice factum. 11. quæstio. 1. capit. vltim. C. si à non comp. iu. per totum.

CAP. VI.

EX PARTE TVA FVIT.

SVMMARIVM.

1 *Iudicis ordinarij officialis iurisdictionem suam exercere non potest post excommunicationem eius, cuius officialis est.*

CAP. VII.

ROMANA ecclesia. & infrà. *Cum Remen. archiepiscopus. rationabili.* fortè quia criminosus est vel
1 consimili. *Vices.* s. officialitatis. † *Ipsius.* id est, officialis, qui officium suum consueuit exercere, quæ tamen huic vicario commissa fuit ab episcopo non vicario, qui cùm sit excommunicatus committere nō potest. Sed, & si ante excommunicationem commisisset idem dicendum videtur, nam etiam iudicis ordinarij officialis non potest exercere iurisdictionem suam post excommunicationem eius cuius officialis est, sicut nec post mortem. arg. ff. de offi. vica. diem. Vel dic, quod hæc decre. loquitur, quando officialis non episcopus commiserat vices, quo casu & si non valeat quod facit huiusmodi vicarius, tamen non est excommunicatus, quia officialis. † *Officium.* id est, officialitatem: nam & si ob hoc esset excommunicatus officialis, quia officialitatem exercet ille, qui in eodem officio sibi deseruit siue stando iuri coram eo, siue suscipiendo commisionem causarum ab eo, excōmunicatus est. Sed si suscipiat commisionem causarum, vel vicariam officialis, vel etiam eandem officialitatem ab episcopo, non est excommunicatus. *Ipsi.* vicarij officialium. *Aliter.* id est, propter aliam causam, & non propter officialitatem quam exercet. *Eodem.* de facto, quia de iure hic officialis etiam non excommunicati, alios vicarios facere nō potest. arg. s. eo. clericos. Sed benè credo, quod causas aliquas aliquibus cōmittere potest.

DE OFFICIO ET POTESTATE IUDICIS DELEGATI.

TIT. XXIX.

SVMMARIVM.

1 *Consensus quotuplex sit.*
2 *Excommunicationis sententia fertur in impedientem, etiam si non sit eius iurisdictioni subiectus.*
3 *Delegatus an & quando possit punire delinquentem extraneum in loco iurisdictionis delegantis: & num. 4. & 5.*
6 *Suspensus de offendendo, an teneatur præstare cautionem iudici de non offendendo.*
Iudex partibus tutum locum prouidere debet.

CAP. I.

QVIA *quæsitum. Minis.* idem est si violentia. Item idem si dolo, quocunque modo illato, cum & his modis iurisdictio turbetur. si. C. ne lit. pen. l. 1. ȷ. de immu. ecc. non minus. 11. q. 3. quatuor. ar. contra. 2. q. 1. legum. 23. dist. quorundam. C. de arbi. in Authen. decernimus. ff. de postu. quorundam.

1 † *Pœna.* Quadruplex est consensus. Primus est cōsensus negligentiæ, vbi minus peccat consentiens quàm faciens, nisi fortè nimis crassa esset ignorantia in prælato. 1. q. 1. quicquid. 83. dist. consentire. c. & nihil. Secundus est consensus cōsilij, vbi similiter minus peccat consentiens quam faciens, sed magis quàm primus. 86. di. tanta. Tertius est consensus cooperationis, vbi æqualiter punitur consentiens & faciens, vt hîc. 2. quæst. 1. notum. Quartus est consensus authoritatis siue defensionis, vbi plus peccat cōsentiens quàm faciens, & magis punitur. 24. quæst. 3. qui aliorum. 11. quæst. 3. qui consentit. *Ecclesiastica.* infrà, eodem, significasti.

2 † *Ecclesiastica.* speciale est in sententia excommunicationis, vt feratur in eos, qui impediunt iurisdictionem eius, etiam sit nō sint eius iurisdictioni subiecti, sed alia pœna non imponitur extraneis, sed mulctā potest partibus indicere. ff. si quis ius di. non obtem. l. 1. ff. de mo. mul. per totum. C. de spor. l. 2. nā & si delinquant partes etiam in aliis quàm quæ cōmissa sunt iudici, dummodò impediatur iurisdictio eius, puta impetrando literas, vel aliàs, puniet eos etiam delegatus in expensis, & etiam aliam eis pœnam imponit. infr. eo. pastoralis. in fi. supr. de rescri. cæterùm. Plus etiam placet nobis, ꝙ delegatus Papæ, & subdelegatus omnes turbantes etiam extraneos iurisdictionem eius excommunicabit, & pœna pecuniaria mulctabit, nisi aliàs potest suam iurisdictionem defendere. ȷ. eod. præterea. &c. ex literis. & c. de causis, ȷ. de pœ. licet. nam cùm Papa dedit eis iurisdictionem, dedit omnia sine quibus iurisdictio explicari non potest. ff. de iuris. om. iu. l. 2. ȷ. eod. sanè quia. cùm autem omnes sint de iurisdictione Papæ, omnes puniet delegatus, secùs autem dicere in alio delegato alterius iudicis, quia non puniet alios

alios,nisi eos qui sunt de iurisdictione delegantis episcopi,nisi fortè aliqui extranei in loco, vbi est iurisdictio episcopi delegantis turbarét hunc iudicé delegatum ab eo,nam tunc ratione delicti ibi commissi,punire posset eos,sicut ipse delegans.6.q.3.placuit.C.vbi de cri.agi opor. Authen. qua in prouin-
3 cia.† Sed quid si quis venientem coram iudice delegato,non in derogatione iurisdictionis delegati, sed quia eius inimicus est,illum verberauit,occidit, vel incarcerauit, vel aliàs lęsit eum : nunquid iudex delegatus talem iudicabit? Respon. quidam quòd non.ar.ex qui cau.in pos.ea. Fulcinius. §.1.& 2.& ff. de his quæ in frau.credi prætor.§.2.vbi innuitur, ꝙ non aliter punitur,nisi in dolum & iniuriam eius fecit. Alij autem dicunt illas ll.loqui vbi solummodò
4 alicui concessum est dolum punire. † Sed hic cùm gerat generaliter vicé superioris,in omnes eius subditos turbantes eum iudicabit.Sed tunc tantùm, si dolo malo, vel contumaciter aliquid faciat, puta quia sciebat eum venire ad vocationem, & delegatus punietur ex captione vel spoliatione in via facta.arg.24.q.si quis ro.patronarum.illi qui.Si autem ignorans eum venire ad iudicem expoliauit sine causa, hoc potest delegatus mandare, & cogere quòd hominem & spolia restituat, nam aliter non benè defendit iurisdictionem in pœnali iudicio,nisi prædicta restitui faciat. Item est ad hoc, infrà, eod.sanè.2.sed de tali iniuria cùm non fuerit facta iniuria delegato,non puniet. Alij dicunt quòd semper procedet contra tales etiamsi ignorabant,quòd ad iudicem venirent.arg.c.prædictorum.& ar. ff. de si quis ius di.non ob.l.1.sed etiam dicunt illa loqui non tantùm de partibus non obtemperantibus,sed etiam in aliis,vt infrà,de test.cùm causam.
5 † Item multùm facit ad prædicta,quòd constat iudici ex prædictis fieri iniuriã cũ enim diminuatur dignitas iudicis: ergò tenetur iniuriarũ.ff.de iniur.l.1.&.l.iniuriarum.§.quidã.&.l.item.§.si quis virgines. §.commitere. iniuriam autem suã ab extraneis irrogatã benè potest vindicare.2. q.7. si quis ab episcopo.23.q.4.sed illic virilis.infrà, eo.sanè quia excommunicabit iniuriatorem nec absoluitur,nisi primò satisfaciat de iniuria.infrà, eo.ex literis.&quod etiã iniuriatorem partiũ eodem modo possit punire,videtur cõsimili ratione,de hoc not.j.de pœ.dilectus. Et sunt hæc vera.s. quòd sic puniat extraneos & alios præter litigatores quando notoria sunt,quia si sint occulta,cùm super eos non habeat iurisdictioné vel cognitionem,respondere non tenentur corã eo, nec ipse iudex potest eos ad hoc cogere, sed coram iudicibus ordinariis conuenientur.vt no.supra,eod. pastoralis.in fi.Idem etiam dicimus de litigatorib. quia de occultis iniuriis non cognoscet, nec puniet eos,cùm super his non sit datus iudex, quidam tamen dicunt,& fortè non malè,quòd si occultæ sint iniuriæ,summatim inquiret iudex vt mulctam infligat, non pœnam legalem vel ordinariam,quia nec certa actio, vel accusatio intentabitur coram eod. arg.C.de testi.nullum.
6 † Item credimus quod si alius præter litigatores suspectus sit,quod eos qui vocantur ad causam velit offendere,quòd iudex coget eum præstare cautionem super eorum securitate, arg.infrà, de restit. spo.literas.in fi.Item ad hoc facit,quia iudex partibus locum tutum prouidere debet.Sed pone: quia non dolo malo prohibeat eum stare iuri, sed quia credit eum legatum, in hoc casu dicũt quidã quod non potest esse sine dolo;ex quo non cõtendit reus vel actor de iurisdictione,quia idem est in vtroque, vel etiamsi contenderetur, sed lata est sententia à qua non est appellatum.ar.infrà,eo. si quando. vbi etiam no.vel si non est sententia lata eam expectare debet.ff.de iudi.si quis ex.Si autem post appellationem legitimam vellet aliquam partem ad aliquid iniuste cogere,secùs dicendum est,vt not.infr. de appel.dilectus.*Coercere*.ff. si quis ius dic.l.1.

C A P. II.

SANE. Opponuntur. ad eosdem iudices impetrare,& sub eadẽ data, sed in diuersis formis, & ita non est contra.supra,de rescr.cæterùm. *Innotuit.* expone vt diximus supra.de rescri.cùm contingat.

SVMMARIVM.

1 *Nunquid teneat sententia lata à iudice, qui non sequutus est consilium requisitum.*
2 *An in commissione causæ possit apponi hæc conditio, committo tibi causam quandiu reuocauero.Item quid si dicatur:committo tibi causam vt sententiam feras,nisi reuocauero,habes in num.3.*
4 *An delegatus Papæ vtens hac clausula, procedas omnibus inspectis,dicatur transtulisse potestatem à se in alium.*
5 *Quibus casibus possit delegatus reuocare iurisdictionem.*

C A P. III.

SI PRO debilitate. Committere. Vel partibus contradicentibus,cùm hinc appareat hanc potestatem sibi concessam.infrà,eod.quamuis.&.C. de iu.ã iudice.& quia potestate sua vtitur,nemini iniuriam facit.sup.de elec.cùm ecclesia.ff.de iniur.iniuriarum. §.1.malitiosè. tamen se exonerare non potest.infrà,eo.pastoralis.§.1.arg.contrà.infrà, eod.super quæstionum.

1 † *Consuluere.*tanquam virum discretum, non tanquam iudicem,nos dicimus quòd possit & tenetur sibi requirere consilium, & si non requisierit non tenet sententia.infrà,de arbi.cùm olim.supr.de elec. cùm in veteri.ff.de admi.tut.decreto Alij tamen dicunt,quòd tenetur sequi consilium.arg.infrà,de offi.leg.licet.2.q.1.nomen.3.q.7.multum.ff. de iudi. cũ quem.§.1. de hoc etiam no.infrà, eod. super. in gl. nũquid si iudex.& sicut posuit in literis commissionis de suo consilio requirendo,ita potuit ponere, ꝙ requireretur consilium alterius, quia quando committit potestatem,habet certam legem,&conditionem suæ commissioni dare, sicut primus delegans, cùm non prohibetur.arg.infrà, eo. c. 1. hanc autem conditionem apponere non potest, vt sententiam ferat,secundum quod ipse mandat.ff.de arbi.item si vnus.§. item Pompo.& habet locum hæc decr. vbi totam causam committit, nam si partem tantùm commisisset, tunc non requireretur consilium primi delegati, sed idem ipse diffiniret. infrà,eod.cap. super quæstionum.§.porrò.
2 † Sed nunquid hanc conditionem potest apponere, committo tibi causam quandiu reuocauero? Repon.sic,quia per hanc commissionem non intendit commitere sententiam,hæc enim clausula,quandiu reuocauero, restringit commissionem ad alia præter sententiam, nam si sententiam commisisset, iurisdictionem reuocare non posset. arg.infrà, eod. super quæstionum.
3 † Sed quid si dixerit committo tibi causam,vt sẽtentiam feras,nisi reuocauero? Respon.hic sententiam ferre non poterit, & quando voluerit poterit reuocare, quia cùm clausula sit contra substantiam commissionis,non tenet commissio, quò ad sentẽtiam.infrà,de codi.app.c.vlt.32.q.2.aliquando solet. sed nec quo ad alia,dicunt quidam tenere commissionem, vel potest dici, quòd hæc conditio non est contra substantiam commissionis, sed est tantũ

O contra

contra ius,& ideò commiſsio tenet,& ſententiam ferre poterit,& conditio eſt reiicienda.infrà,de con di.ap.c.1.& poteſt has conditiones in principio ponere,quando facit commiſsionem,executionem autem poſt ſententiam ſibi retinere non poteſt,cùm ex tunc tantùm primus delegatus appellare poſsit, & alia exercere.infrà,eo.ſuper quæſtionum.

4 † Omnibus inſpectis nobis videtur,quòd ille delegatus Papæ,qui dixit hæc verba non tranſtulit omnem iuriſdictionem à ſe in alium,quia ſub conditione commiſiſſe videtur,vnde ante conditionem extantem non cedit eius dies,ff. de ver. ſig. cedere diem. vnde videtur nobis,quia ſi appelletur ab huiuſmodi ſubdelegato,non Papa , ſed delegatus Papæ eſt appellandus.† Item quòd à ſubdelegato poteſt ſi vult reuocare iuriſdictionem , & non tenet ſententia ſubdelegati,niſi requirat conſiliũ delegati,& tũc requiſito conſilio ſi placuerit delegato, ꝙ ſubdelegatus ferat ſententiam,feret,& ſi prohibuit,non feret.

5 Et idem videtur,ſi delegatus cõmittat vices ſuas, quandiu reuocauerit,vel ſi non reuocauerit, vel ferat ſententiam,ſi placuerit partibus,& ſi non placuerit,quòd cauſam remittat ad delegatum.Nã in omnibus dictis caſibus,videtur quòd delegatus antequam feratur ſententia per ſubdelegatum , poſſit reuocare iuriſdictionem,& quod ad eum poteſt appellari.ar.huius decre.& propter rationẽ ſupradictam,quia non tranſtulit totam iuriſdictionem in alium.infrà,eod.ſuper quæſtionum.§.porrò.& tamen ſi ſubdelegatus ferat ſententiam in caſibus , in quibus poteſt,tenebit ſententia,& non appellabitur delegatus,ſed Papa,quia res venit ad eum caſum quod totam iuriſdictionem videtur in ſe tranſtuliſſe. Alij tamen contradicunt.*Graues*.puta,inquiſitio vel prouiſio alicuius eccleſiæ de epiſcopo,vel alio miniſtro, & hoc tunc tantùmmodò,cùm ei dictũ eſt,quòd perſonaliter interſit.infrà,eo.c.vlt.§.1. aliàs autem & ſi hoc dictum non ſit,poteſt alij committere de cõſenſu partium.infrà,eo.quoniã.§.1,vel aliter,vt ibi not.

S V M M A R I V M.

1 *Iuriſdictio prorogari poteſt de tempore ad tempus, & an fiat prorogatio de caſu in caſum habes in nu.2.Item nunquid poſſit diminui.vide in nume.5.*

Prorogatio de perſonis ad perſonas an fieri poſſit.

Clerici an poſſint prorogare iuriſdictionem iudicis laici etiã conſentiente Epiſcopo,& quid iuris ſit in iudice eccleſiaſtico non ordinario.

3 *An prorogatio locum habeat in cauſis criminalibus & ſpiritualibus.*

4 *In foro pœnitentiali nullus habet poteſtatem prorogandi,poteſtatem abſoluendi,niſi de conſenſu proprij prælati.*

Iuriſdictio cauſarum criminalium & ſpiritualium an poſſit prorogari.

6 *Solennitates iuris de partiũ conſenſu remitti poſſunt.*

7 *Si duæ in eodem delicto inueniantur pœnæ,minor eligi debet, ſi verò nulla certa pœna inuenitur,inſligi debet,quæ magis timetur.*

Nulla certa pœna inuenitur in citatis & contumacibus , ſed tantùm in condemnatis & contumacibus.

C.A.P. I I I I.

DE *Cauſis.Certum.* quid ſi.infrà,14.dies cauſa decidẽda mandatur,nunquid 20.dierum gaudebit induciis.ar.quod ſic.3.q.3.§.ſpatium.in Authẽ. de exhi.& intro.§.illud.infrà, de reſti.ſpol. ex conqueſt.ff.de re iudi.l.3.§.vehemẽs.arg.C.de tẽp. in integ.reſti.petendum.Sed contra videtur,quod hic dicitur,quòd expirat iuriſdictio,niſi prorogetur. Sol. credimus dilationes in quæſtione præſenti non ſublatas,ſed arctandas.arg.nam licet aliàs cauſæ criminales intra bienniũ ſint terminãdæ,quãdoque tamẽ 50.dies ſtatuũtur.C.vt omnes cau.tã ciui.quàm cri.l.1.& tunc ſimiliter minui oportet dilationes.

1 *Conſenſu.* prorogatur iuriſdictio de tempore ad tẽpus,vt hic.infrà,eo.conſul.ff.de iudi.l.2.§.ſi iudex.& eodem modo poteſt etiam diminui,vt ſi alicui mandetur,quod intra ſex menſes mittat cauſam inſtructam de conſenſu partium,hoc tempus poteſt diminui de re ad rem.ff.de iudi.de qua re.§.1. ita tamen quòd non proroget ad cauſas,quæ propter ſui excellentiam eis delegari non poſſunt.C.vbi cau.fiſ.l.1.C. de iudi.placet.ff. de offi. eius cui man.eſt iuriſdict. l.1.& in his prorogatur iuriſdictio tã ordinarij, quàm delegati,fit etiam prorogatio de perſonis ad perſonas videlicet,quando aliqui qui non ſunt de iuriſdictione alicuius,eligunt eum in ſuum iudicẽ,ſiue præſit tribunali,ſiue non,id eſt,ſiue habeat merum imperium,ſiue non.C.de iuriſ.om.iudi.l.1.ff.de iur.om. iud.ſi conuenerit.de perſonis ad perſonas non poteſt prorogari delegati iuriſdi.infrà,eodem P. & G. maximè cùm delegati iuriſdictio non debeat fines excedere mandati.infrà,eo.cùm olim.† Clerici etiã non poſſunt prorogare iuriſdictionem iudicis laici etiam conſentiente epiſcopo,ſed nec iudicis eccleſiaſtici nõ ſui ordinarij ſine licẽtia ſui epiſcopi.infrà, de fo.compe.ſi diligenti.& c.ſignificaſti.Fiet & alia prorogatio de iure,vbi nõ requiritur cõſenſus partiũ.infrà,eo.quoniã abbas.& infrà,de ali.iud.mu.cauſa fac.c.1.de iudi.quia V.procurator etiã ſine ſpeciali mãdato prorogare nõ poteſt,infrà,eo,cũ olim abbas.niſi eſſet procurator habẽs liberã adminiſtrationem.ff.de procu.procurator cui.ff.de pac.reſcriptũ. §.vlti.& l.ſeq.quia tunc ſatis concederẽ,quod de tẽpore ad tempus,& de re ad rem prorogaretur.

2 † Quidam etiam dicunt fieri prorogationem de caſu in caſum.ar.infrà,de app.cordi.Sed certè ſi benè attẽdas,ibi potius eſt omiſsio legitimę exceptionis,quàm prorogatio iuriſdictionis:vt not.infrà,eo. prudentiam.in glo.quę incipit,ſuperuenientis.Idem nobis videtur verum,tamen ſi benè attendas potius dicitur omiſsio legitimæ exceptionis quàm prorogatio iuriſdictionis,ſcilicet,omittere cauſam appellationis,& procedere in principali.

3 † Item dicunt quidam prorogationem locum habere in cauſis criminalibus & ſpiritualibus , & quò ad pœnam ſanguinis,& quò ad pœnam depoſitionis & excommunicationis,dummodò iudices tales ſint qui merũ imperiũ habeant,& etiam habeant poteſtatẽ talia iudicandi & puniẽdi,licet nõ hos qui prorogant.ar. prò eis,quia per recõuentionẽ licet prorogare,& per cõſenſum:vt not.infrà,de mu.peti.c.1.

† Alij tamen dicunt in prædictis omnibus contrarium,& maximè in ſententia excommunicationis, & in aliis pœnis ſpiritualibus,quarum poteſtas & iuriſdictio ad nullum peruenit,niſi à ſolo Deo,vel eius vicario,alia autẽ poteſtas & iuriſdictio peruenit ad principes à populo.inſti.de iu.na.§.ſed & quod.

4 † Illud etiam certum eſt,quod in foro pœnitẽtiali nullus habet poteſtatem prorogandi poteſtatem abſoluendi,niſi de conſenſu proprij prælati.infrà,de pœ.& re,omnis.Item non eſt ſimile de reconuentione,vbi à lege iuriſdictio prorogatur ad prorogationem,quæ fit ſolo conſenſu.Alij dicunt & fortè melius,quòd iuriſdictio tam criminalium cauſarum quàm ſpiritualium poteſt prorogari per ſolum conſenſum partium,dummodò iudices ſint tales, quod de his poſſunt cognoſcere, ſed poteſtas excommunicandi vel abſoluendi non poteſt per partes prorogari,cùm ſuper eam nullam habeant poteſtatem.

Sed.

Sed benè possunt partes dare alicui iurisdictionem
cognoscendi,& diffiniendi, an excommunicatio sit
iusta vel iniusta.& ideò puniendus sit excommuni-
cator.Item non est simile,quia de prædictis non po-
test iri ad arbitros, ergò nec prorogari iurisdictio,
quia hoc est propter vtilitatem arbitrorum, quod
non est in iudicibus prorogatis.
5 †Item videtur, quòd sicut iurisdictio potest pro-
rogari de tempore ad tempus,ita potest & diminui,
vt si mandetur, quòd intra sex menses mittat cau-
sam instructam, de consensu partium potest intra
minus tempus remittere. Quidam tamen commu-
nẽ cõsensum dicunt necessariũ in prorogatione hac
vbi literæ impetrantur de communi consensu,vel e-
tiam sine communi, sed est communis negligentia,
ꝙ non proceditur intra terminum præfixum, vel e-
tiam communis stultitia,quia nimis breuem termi-
num præfixere,aliàs enim si per malitiam partis cõ-
tra quam impetratæ sunt literæ protelerarur cau-
sa vltra terminum,non finiretur terminus.arg.C. de
temp.in integ.rest.petendæ.
Nos contradicimus.s. quod si per malitiam alte-
rius partium prorogetur causa,tamen terminus nõ
prorogabitur,nisi de consensu partium, legi autem
petendæ.respondemus,ꝙ illa habet locum, vbi ter-
minus præfigitur parti,vt probet aliquid intra certũ
tempus, quia tunc esset graue,quod pars, quæ non
fuit in mora puniretur:hic autem loquitur, quando
terminus præfigitur iudici, vbi nullum paratur præ-
iudicium partibus,si ab eo ad superiorem deuolui-
tur iurisdictio. ar. C. vt intra cer.tem.cri. quæst.ter.
per totum,& de hoc not.inf. de sen. excom.solet.
6 †*Consensu.* ar. iuris solennitates remitti de consen-
su partiũ.j.de resti.spo.licet.j.eo. consulta. ff.de fer.
l.1. & intelligo hoc de solennitatibus in fauorẽ par-
tium introductis, secùs verò in his quæ pro pu-
blica vtilitate introductæ sunt.3.q.5. accusatores.23.
dist.quorundam.C.de arbi.in Auth. decernimus. C.
de lib.cau.l.vlti.§.sancimus. *Iudicio*.id est sententiæ.
2 *Pœna*.sicut est in vsurariis. j. de vsu.quia in omni-
bus.& hoc intelligas à principio, si enim perseueret
in contumacia crescere potest pœna.j.vt lit.non cõ-
te.quoniã frequenter.j. de iureiu. debitores.& c. ad
nostram. j. de vsur. præterea. ꝙ si duæ inueniantur
pœnæ in eodem delicto,minorem eliget.de pœ.dist.
pœnæ.50.dist.si quis post.& c. si qua fœmina. vel ex
hoc videtur arbitraria. vbi verò non imponitur cer-
ta pœna,infligi debet quæ magis timetur.infrà,vt li.
☞ non conte. quoniam frequenter. †In citatis autem
& contumacibus nulla certa pœna inuenitur, sed
tantùm in condemnatis & contumacibus. *Punire*.
hîc habes quod iudex delegatus potest mulctare.
fin. C.de spor.l.2.

SVMMARIVM.

1 *Prohibito aliquo,prohibetur omne id,per quod peruenitur ad illud.*
2 *Quod iuris est in vno connexorum,idem in altero.*

CAP. V.

P*RAETEREA super hoc.Ordinario*.j. de spons. ex
literis.*non habeant*.à delegante.*Plenaria*.nã conces-
so principali conceditur accessorium.8. dist. quo
iure.16.q.1.si monachus.ff.de iur.om.iudi.l.2.ff. de re
iudi.quidam C.vbi & apud quos.l.vlti.contra.21.q.3.
constituit.ff.depo.l.1.§.qui depositus.ff.de vsur.idem
1 si fundus.2.q.7.quisquis.*Plenariam*.†Item prohibito
aliquo,prohibetur omne id,per quod peruenitur ad
illud.ff.de spons.omninò.arg.cõtra.ff.de lib.& post-
2 hu.si ita.§.penult. †Item quod iuris est in vno con-
nexorum,idem in altero,s.de consti.translato.1.q.3.
si quis obie.8.dist.quo iure.ff.de appel.si quis cõtra.
infrà,de eo qui dux.in ma.quam pol.per adul.pro-
positum.C.de fideius.l.2.j.de spon.de illis.

CAP. VI.

QVAMVIS SI VNVS, ET INFRA.

SVMMARIVM.

1 *Delegati executio ad ordinarium spectat, quid autem si nolit mandare executioni ordinarius, nunquid delegatus potest eum cogere.in nu.2.*
3 *Principis non autem delegati interest indicere bellum.*
Delegatus an possit in corporalem possessionem mittere.
4 *Delegatus Papæ non potest in rebus nõ suæ iurisdictionis corporalem possessionem dare.*
Iudex ecclesiæ siue ordinarius siue delegatus an possit in causa suæ iurisdictionis in possessione laici sententiam exequi.

CAP. VII.

1 S*IGNIFICASTI nobis.Ordinarius*.†hîc vide-
tur ꝙd executio delegati primò pertinet ad or-
dinarium.2.q.6.quisquis.ff.de re iudi.à diuo.nos
credimus delegatum posse per se,vel per alium,sicut
mauult executioni mandare.j.eo.quærenti.& c. pa-
storalis.§.quia verò.ordinarius etiam si sciat iniustã
sententiam,necesse habet executioni mãdare.j.c.pa
2 storalis.§.quia verò.†*Non vult*.Sed, quid si nolit man
dare executioni ordinarius, nunquid delegatus po-
test eum ad hoc cogere,argu.quod non,vt hic. Item
quia super eum nullam habet iurisdictionem, cum
de ipso in literis nulla mentio habeatur.Arg.contra:
quia potest alios cogere,vt delegationem eius susci
piant.j.eod.pastoralis.& c.vlti. & potest excommu-
nicare illos,qui impediunt executionem eius, infrà,
eodem. ex literis.& omnes turbatores iurisdictionis
suæ.s.eod.c.1. Imò quod plus est,potest cogere secu
lares potestates,vt exequantur.23.q.5.administrato-
res.& c.principes.infrà, de offi. or.c.1.& hoc videtur
verius, quia delegatus delegantis vicem obtinet in
causa sibi commissa,& in omnibus pertinentibus ad
causam,inter quæ est executio.93.dist.c.vlti.arg.sup.
de rescri.super literis.& c.cùm contingat.& expressè
habes.j.eo.pastoralis.§.quia verò.
3 †*Executioni*.non autem indicere potest bellũ con
tra eum,hoc enim est principis.23.quæstio.3.c.1.& 2.
cùm tunc sibi liceat exequi sententiam: vt j. eod.in
literis.poterit dare corporalem possessionem, non
solùm causa custodiæ,sed etiam veram.argu.j.de re
iudi. cum aliquibus. C. de iudic. properandum.ff.
ad munici.ea.
Sed est hoc verum si sine armis & sine contentio-
ne defensionis dare potest.nam si ipse per se,vel à se
vocatos milites ipsam rẽ non poterit auocare, sed
ordinario iudici mandabit,vt manu militari hoc fa-
ciat.23.q.5.administratores.ff.de rei ven.qui re.ff. de
re iud.admo.§.1.ff.de iur.om.iu.iubere. Itẽ secùs in
delegatis ab aliis,qui in possesionem corporalẽ mit
tere non possunt, sed decernere tantùm: & ordina-
rius mittet.ff.de dam.infec.l.3.§.1.
4 †Item non credimus,quòd delegatus Papæ in re-
bus,quæ non sunt eius iurisdictionis,puta in posses-
sionibus laicalibus possit dare possessionẽ corpo-
ralem,puta si cognoscat de dote: vt j. de do. inter
vi.& vxo.de prudentia.vbi no.vel de aliis consimili-
bus, sed laico iudici dari mãdabit.ff. de re iudi.ad-
mo.§.1.95.dist.cùm ad vestrũ.11.q.1.de persona.in fi.

ſecùs autem in poſſeſsionibus eccleſiarũ, quia nulli dabit corporalem poſſeſsionem, vt eſt dictum. Alij tamen dicunt ex quo cauſa eſt de iuriſdictione eccleſiæ,licet poſſeſsiones ſint laicales,tamẽ iudex eccleſiæ ſiue ordinarius ſiue delegatus,etiam in poſſeſſione laici ſententiam exequetur.

SVMMARIVM.

1 *Iudex delegatus an poſſit tranſactionem partium executioni mandare.*

2 *Iudex ordinarius an & quando mandato iudicis delegati reſiſtere poſſit.*

CAP. VIII.

SI quando prælatos. *Minorum eccleſiarum.* vt plebanos,præpoſitos,& huiuſmodi.*Traxerit.*quia per literas Papæ vel canonicè dicant ſe ibi canonicos vel canonicandos.*Tranſactione.*id eſt,amicabili cõpoſitione.ĩ.de tranſ.ſtatuimus.ĩ.de præben.niſi eſſent.

Non intelligas per hoc, quod dicit hîc de tranſactione, quòd iudex delegatus ad iuſtitiam faciendam,debeat tranſactionem executioni mãdare.hoc enim dicere,eſſet abſurdum,cùm non ſit ei commiſſum,ſed hoc ideò dicit, quia cum hic iudex delegatus eſſet ſuper beneficio,& perſonis, de quibus agit hîc,& dicat prædicta facta eſſe authoritate delegati, inferiores iudices ei reſiſtere non debent,niſi appellando.Si autem non contenderet ſe authoritate delegati facere, tunc credo, quod ei reſiſtere poſſent ſine appellatione.

1 †Idem credimus ſi in dicto ſuo exprimeret errorem, ſcilicet, ꝙ diceret ad me pertinet executioni mandare trãſactionem partium,licet ſola inſtitutio ſit mihi commiſſa.arg.ĩ.de ſent.excom.per tuas.

Non ob.infrà,de præben.niſi eſſet. quia iudex ibi nihilominus mandauit executioni,ſed Papa confirmauit ibi ꝙ factum fuit ratione compromiſsi,iudicibus enim malè procedentibus. ſ. ad ea quæ non ſunt ſibi commiſſa reſiſtere poſſumus,& contra eos competit interdictum vnde vi.arg.ff.de iur. fiſ. prohiberi. Sed ſi aliter circa ea quæ ſibi commiſſa ſunt malè agant,licet hoc certum ſit, tamen eis reſiſtendum non eſt,niſi per appellationem, vt hîc. *Canonicam.* quæ ſola præſtet cauſam poſsidendi & iuſtum titulum.infrà,de inſti.ex frequentibus. C. de emancip.l.3.arg.infrà,de iure pa.cura paſtoralis. *Reſiſtere.* ſed appellare debet.infrà,eo.ſuper eo. ff.de appel. à ſententia. & ex quo per appellationem delegati fuit iuriſdictio reuocata, non debet mandare ſentẽtiam executioni,ſed ſuperſedere.infrà,eodem,paſtoralis.§.præterea. vbi not.& ſi ex tunc poteſt violenter reſiſtere,cùm nõ ſit eius iudex.arg.infr. de appe. bonæ.& c.dilectus.

Hoc autem ſic intelligo verum.ſ.quòd non poſſit reſiſtere ſi poſsidebat rem , vel ius illud in cuius poſſeſsionem mittitur is de quo agit, vel in quo fit executio ſententiæ: ſed ſi non poſsidet, licet eum aliter res,tangat non reſiſtet violenter , & ſic loquitur decr.præſens.

2 †Sed obiicies, nónne hîc ordinarius quaſi poſſidebat ius inſtituendi,ergò reſiſtere poterat?Reſpõ. ſi peteretur ius inſtituendi locum haberet quod dicitur,ſcilicet , quod de iure reſiſtere poſſet,& ſi non appellaſſet, cùm ſecum actum non eſſet.arg. prædictarum decre.ff. de re iudi.admo. niſi ſibi aliud imputari poſſet, ſed hîc non negabatur ius inſtituendi ad epiſcopum pertinere,nec ſibi eius poſſeſſio aufertur, licet clericus mittatur in poſſeſsionem canonicatus,& præbendæ: capitulum autem ſi appellaret prædictam reſiſtentiam facere poſſet,quia eius iuri detrahitur.

SVMMARIVM.

1 *Iudicis ordinarij & delegati differentia circa ſententiam latam,quæ eſt ipſo iure nulla.*

Verba cum effectu accipienda ſunt.

2 *Si mandatur cuipiam vt prouideat alicui quod in vna eccleſia recipiatur,poteſt antequam ibi recipiatur,mandare, quòd in alia recipiatur.*

Iudex delegatus an poſſit ſententiam quam tulit reuocare.

3 *Delegatio ſecunda præfertur priori.*

CAP. IX.

IN literis.*Præcepit.*ſupple &mandata eſt executioni, verba enim cum effectu accipienda ſunt.ĩ. de cle. non reſi.relatum.de pœ.diſt.1.hæc autem.& expreſſè.ſ.eod.ſignificaſti.& hoc poteſt vſque ad annum à die latæ ſententiæ.inf.eodem,quærenti. † In iudice ordi.& delegat.obtinet quod ſi tulit ſententiã, quæ teneat, quod eam vlterius reuocare non poteſt , & hoc ſatis patet,quod ſi non eſt appellatum tranſit in rem iudicatam , & ſi eſt appellatum,ad iudicem appellationis pertinet confirmare , vel infirmare primam ſententiam,& non ad iudicem,à quo appellatum eſt. Item ſi appellans renunciat appellationi, hoc ipſo firma manet ſententia,nec iudex poſt renũciationem appellationis poteſt mutare ſententiam. infr.de ſenten.& re iudi.ꝙ ad conſultationem. ff.de

1 re iudi.ꝙ iuſsit.†Si autem ſententia lata nulla ſit ipſo iure,tunc diſtinguendum eſt inter iudicem ordinarium,& delegatum. Nam iudex ordinarius iterũ cognoſcit,non obſtante ſententia quæ nulla eſt. Itẽ cauſam incipiet à capite.C.quomodo & quando iu.

2 l.ſi præſes.† Si autem ſit delegatus,non incipiet cauſam à capite,quia functus eſt officio ſuo , & non remanet iudex.C. quomodo & quãdo.ſi vt proponis. quia iam deſiit eſſe iudex.ff.de arbit.qualem. in fin. ſecùs autem eſt in factis, & in omnibus aliis præterquã in ſententiis.Nam in illis,ſcilicet,in actis & in aliis,præter ſententias,ſiue ſit ordinarius,ſiue delegatus,ſi non tenet quod fecerit , vel ſi tenet , & non eſt benè factum , vel aliàs effectum non habet de iure, tunc illud poteſt rectè facere:& de ordinario quidẽ conſtat,ſuprà,de elect. cùm terra. de delegato autẽ conſtat,ſuprà eodem,ſignficaſti. & videtur hæc diſtinctio probari.ff.de arbit.qualem.§.ſi.infrà,de præbend.relatum.

3 †Ex prædictis colligitur,quod ſi alicui mandatum eſt,ꝙ faciat alicui prouideri, & ſcripſit in vna eccleſia ſuper prouiſione,quod antequam ibi recipiatur, poteſt mandere,quod in alia recipiatur.

Nec obſt.ſuprà de reſcript.in noſtra. quia loquitur quando plures literæ ſuper vnius prouiſione impetrantur in fraudem. Si autem per primas literas ſit receptus , tunc vlterius non habet prouiſor quid faciat , quia plenè executus eſt mandatum apoſtolicum , & ideò non tenet ſecunda prouiſio.argument.hîc & infrà,eodem, venerabili. Idem videtur ſi mãdatum eſt alicui , quod prouideat alicui, nam ſi prouidit ita quod prouiſio teneat de iure:licet de facto non habeat poſſeſsionem, vlterius non tenet ſecunda prouiſio , quia ſi contrarium dicitur, ſequitur abſurdum , ſcilicet , quod per vnum mandatum conſequatur , non ſolùm duas , ſed multas prouiſiones , & omnes valebunt. Aliqui tamen cõtradicunt.†Idem etiam in compromiſſariis, quia ſi prouideãt ignoranter de aliquo , cui prouideri non

non potest propter defectum nataliū, vel propter alium defectum, vel si electus nolit suæ electioni consentire: iterum alium eligent, nisi reuocetur potestas ei data, quòd facere possunt, vt not. suprà, de elect. in causis.† in delegatis etiam idem dicimus, quia si totam causam committat: tunc si subdelegatum non recipiant, vel etiam si recipiant, ante tamen, quam incipiat vti iurisdictione potest reuocare iurisdictionem alij delegatam, & alij committere: vt not. infrà, eodem, venerabili. in fin.

CAP. X.

Consultationibus. *Spoliatum.* oportet enim eum probare, & possessionem & deiectionem. infra de restit. spoli. olim causam. ff. quod me. cau. si cum exceptione. *Contumaciam.* si autem esset contumax, fieret missio in possessionem, vel si esset lis contestata, procederetur ad sententiam. C. de iud. properandum. ǰ. vt lit. non contest. quoniam frequēter. & not. de hoc. ǰ. de eo qui mit. in possessio. si aduersus.

SVMMARIVM.

1 *Nunquid iudex vindicare possit impedientes executionem sententiæ.*

2 *An contra prohibentem competat actio ad hoc, vt remittat prohibitionem.*

Debitor an possit agere ad remissionem prohibitionis.

CAP. XI.

SANE. *Rebellis.* qualiter iudex potest iudicare turbantes iurisdictionem suam not. suprà, eo. c. 1. †Sed hic quæro, an possit vindicare impedientes
1 executionem sententiæ? Respon. sic, si minis vel dolo impediant eum. Si verò de iure se opponant executioni, tunc ordine iudiciario seruato, iudex contra impedientes potest procedere, scilicet, summaria cognitione. ff. de re iudi. à diuo. §. si super. Sed si præter executionem extra iudicium quis prohibeat aliquē soluere alij, quia dicat sibi nomen legatum. arg. eius quod est. C. de leg. l. 3. non potest ab hac prohibitione prohiberi, quia suo iure vtitur. s. de elect. cum ecclesia. argu. C. de rei ven. l. si fundum. C. debi. vend.
2 pig. l. 1. † Sed nunquid competit actio contra prohibentem, vt remittat prohibitionem? argu. quod sic. ff. de no. ope. nunc. l. 1. in princ. & l. de pupillo, §. si is. Quidam tamen dicunt, quod contra eum potest debitor agere, vt remittatur per iudicē, id est, vt ei detur potestas soluendi cui vult. ff. de no. oper. nun. de pupillo. §. qui rem. & §. si is. & l. prætor. §. 2. vsque in fin. ar. ff. de inge. ma. diffamari. videtur tamen aliud, scilicet, quia debitor non possit agere ad remissionē prohibitiõis, cùm habeat alia remedia, scilicet, quod potest cautionem petere[a] ab eo, cui soluit, quod seruabit eum indemnem contra alium. C. de pet. hære. l. vlti. §. si autem. ff. de rei ven. is à quo. & l. seq. sed in noui oper. nun. secùs, quia non potest procedere ad ædificandum, quin demoliatur, nisi facta remissione per iudicem: vt ff. de no. oper. nunc. l. 1. in princip. per hanc tamen remissionem non fit ei præiudicium, quin etiam iterum possit petere demoliri opus alia ratione, non tamen propter hoc, quod ædificatum sit post renunciationem. Alius autem creditor contra creditorem prohibentem debitori, agere non potest: cùm ex mera prohibitione nullum sibi præiudicium fiat, quia eo prohibente petere potest. arg. de re. iudi. sæpè. Nec est prohibitio modus auferendi actionem vel impediendi. C. de rei ven. si fundus. *Vices.* 93. distin. c. vlti. ff. de offi. eius cui man. l. 1. *Episcopus.* cuius causa delegato est commissa, vel non est causa huius episcopi delegato commissa, sed aliter impediunt executionem delegati.

a Cautionē. ad hæc dicta vide Fel. in c. cùm M. Ferrariensis. col. 17. ante mediū. suprà, de consti.

CAP. XII.

EX parte N. *Vacare.* talis concessio beneficij facta à Papa valet. ǰ. de conces. præbend. proposuit. ab alio non. inf. de conces. preben. nulla. *archi.* vel quem tenebat auunculus R. *Omninò.* id est, purè & sine omni conditione, aliàs esset simonia. 8. q. 3. talia. infrà, de testi. veniens. *Posterioribus.* quæ exceptiones eliduntur, quia in eis tacita fuit ea veritas, quæ si expressa fuisset, literas non habuisset, scilicet, de prioribus literis. s. de rescrip. super literis. & ita non procedit oppositio ꝙ generale derogat speciali. de quo not. sup. de rescript. c. 1.

CAP. XIII.

EX parte tua. & infrà. *Procedere.* s. de rescri. causam. Sed contra arg. eod. tit. cum dilectus. *Nullæ.* & specialiter enumeratæ. ff. si quis caut. sed & si. §. quesitum. alias generale verbum non sufficeret. infrà, de resti. spol. audita. *antecessor.* 2. q. 8. lator. 21. q. 2. placuit. 27. quæstio. 1. si homo. Sed expone eos non sic expressisse vt in factis sibi notis qualia erāt quæ dicuntur in contrariis.

SVMMARIVM.

1 *Iurisdictio penes loca & dignitates est, & non penes personas.*

2 *Delegationes an transeunt ad successores.*

CAP. XIIII.

QVONIAM. *Præfixum.* Cum altero socio qui adhuc viuebat. Nos dicimus & si sine altero terminum præfixisset, imò plus & si neuter citasset & ambo essent mortui: tamen successores
1 procederent in causa†, cùm sit iurisdictio penes loca & dignitates, & non penes personas. Et ex hoc apparet, quod si taliter delegatus ad aliquam trāseat di-
2 gnitatem, tales† delegationes dimitteret suo successori, imò quod plus est etiam si incœpisset procedere. C. de iudi. properandum. §. si autem, in medio. ǰ. eo. pastoralis. §. vlti. Auth. vt nul. iudi. §. & hæc vera. ff. de iudi. mortuo. quamuis illa in ordinario loquatur: sed in delegato expressè loquitur infrà, de offi. ordi. pastoralis. *Illi.* scilicet abbati Cisterci. substituto loco mortui. *Socium.* ar. successorē teneri ad id, quod prædecessor. inf. de solut. c. 1. de offi. deleg. pastoralis. circa fi. 11. q. 3. si episcopus. 12. q. 2. licet huiusmodi. 18. q. 2. dudū. ff. de iudi. mortuo. C. de ser. corrup. l. furti.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus non instituit, sed pronunciabit ordinandam ecclesiā ad præsentationem illius qui obtinet ius patronatus ad se pertinere.*

2 *Nunquid ordinarius examinet præsentatum, ex quo eum approbat delegatus.*

3 *Sola electio habetur pro confirmatione, vbi Papa mādat vel simpliciter rogat aliquod capitulum, vt aliquem canonicum faciat.*

CAP. XV.

SVPER eo vero. *Aliquos.* qui se dicunt patronos, vel qui sunt. *Ius.* scilicet præsentatione. *Ordinet.* quæritur in quo prosit adiectio ista, scilicet, quòd ordinet ecclesiam, cùm ad eum non pertinet institutio, nec sibi fieri debeat præsentatio, vt hîc? Respon. quidam, nihil aliud pertinet ad hunc delegatum, nisi ferre sententiam ad quem pertinet præsentatio:
1 & exponunt, †*Ordinet.* id est, ordinandam decernat, & or-

& ordinari faciat, scilicet, vt episcopus eligat, vel capitulum, vel quis alius ad quem pertinet, & Archid. installet. sup. de offi. Archi. vt nostrum. Alij tamen dixerunt, quod hic plus habet, quare si ordinatio deuoluta esset ad Papam, quod authoritate harum literarum ordinare posset. Hic autem constat, quod per tales literas nūquam fit præiudiciū aliis. vt hîc.

Et hæc vera sunt, vbi causam inter partes committit, quia tunc non intendit facere alicui gratiam vel præiudicium.

†Si autem de plenitudine potestatis, vel intendēs alicui gratiam facere, vel pœnam irrogare, committeret ordinationem alicui alicuius ecclesiæ vel personæ, posset sustineri, quòd posset canonicos facere & eis ius canonicatus dare. arg. sup. de rescrip. abbatem. infr. de præben. pro illorum. & stallum assignare, & omnia alia facere, quæ sunt facienda, siue factum respiciat siue ius. Alij tamē dicunt, quod nobis non placet, quòd debet mandari ei ad quem de iure pertinet, vt stallum assignet & alia faciat, quæ, de iure vel de facto maximè facienda sunt. infrà, de priuil. pastoralis. C. pro qui cau. ser. ali. l. 1. Si autem ipsa facere renunciet sine causa, tunc ipse posset instituere & alia singula facere. argu. pro eis quòd dicitur supr. de rescript. abbatem. & sup. eodem. significasti. hic enim est ordinata ordinatio, & quidam sic generaliter intelligunt, etiam si inter partes committatur causa, cum hac eadem clausula.

2 †Sed quæres secundum istos, nunquid examinabit præsentatum ex quo approbatus est per delegatum? argu. quod sic. sup. de elect. venerabilem. Resp. non debet approbari per delegatum, sed per ordinarium qui examinabit eū, sed si quid dubij fuerit decidetur per delegatum, intelligitur enim fieri ordinatio tunc demum, quando fit cum effectu, nec intelligitur suo officio functus quousque ordinata sit ecclesia. infrà, de cle. non resid. relatum. Sed quid si non appellat ordinarius, tenet quòd fit à delegato: imputet enim sibi, quod sciuerit, & non contradixit, cum distinctione tamen: vt not. infr. de re iudi. cùm super. contra. suprà, de rescrip. ex parte. secundum nos non habent locum istæ obiectiones.

3 † Item videtur quod si Papa mandat, vel simpliciter rogat aliquod capitulum, quod aliquem faciat canonicum, solâ electio habetur pro confirmatione, quia authoritate Papæ hoc faciunt. arg. j. de præben. pro illorum. nisi preces potius inducerent, aliàs innuerent consiliū quàm mandatū. arg. ff. man. l. 1. & 2. §. fi. & per hoc videtur, quod si Papa scribit patronis clericis, quòd nemini præstabunt, sed ipsi tantùm, instituent authoritate Papæ, sed secùs in patronis laicis. argum. supra, de rescript. abbatem. infrà, de iure patro. cùm autem.

Et hæc vera sunt, siue sit merus executor datus. siue sit datus ad compellendum tantùm executor, & idem est etiam si nullus sit datus executor, quia authoritate Papæ funguntur non tantùm executores, sed etiam illi quibus mandatur de recipiendo. *Archi.* suprà, de offi. archi. c. 1. contra. suprà, eodem. ti. c. satis. cum ibi notat. *Intentionis.* infra, de decim. ex multiplici. infrà, de restit. spol. audita. ff. de transact. cum Aquiliana. ff. de pact. tres fratres. 22. q. 2. ne quis. *Commissa.* infrà, de fi. instru. inter dilectos. C. quib. res iudi. l. 1. & 2. q. 5. interrogasti. ff. de lib. cau. si vsumfructum. 16. q. 4. ne quis. C. res inter ali. ac. si cum fratre. arg. contra. 24. q. 1. subdiaconus. 71. distinct. tantis. infrà. de iudic. at si clerici. ff. de re iu. sæpè. 56. distinct. c. 1. ff. deposi. l. 2. in princip. 11. q. 4. cùm multæ. & sunt casus vbi non habet locum illa regula, res inter ali. &c. ff. de inoffi. testa. l. Papinia. §. meminisse. ff. de sta. ho. ingenuum. ff. de lib. agno. l. 2. §. parens. ff. si ser. ven. locum. §. si fundus. ff. quemadmo. ser. amit. si comune. C. de com. re. alie. l. 2.

SVMMARIVM.

1 *Confessio semper præiudicat nisi quando præcessit metus. Metus non præsumitur.*

2 *Quamuis ad mandatum iudicis dimissa sit vxor, nihilominus agi potest.*

3 *Si plures sunt iudices in vna causa & vnus sit absens, an teneat quod fit à pluribus, & quid sit dicendum si omnes sint præsentes & inter se discrepant, an tunc sententia plurimorum valeat.*

CAP. XVI.

CAVSAM matrimonij. *Adeò afficit.* & ideò nō nocet. 31. quæstio. 2. Lotharius. 15. q. 6. c. 1. imo cōtra matrimonium non dico tantum standum confessioni vnius, sed nec amborū. infrà. de eo qui cog. consan. vxo. suæ. super eo. 35. quæstio. 6. vlt. nisi fama amborum cōfessioni consentiret. 35. q. 6. si duo. quamuis quidam aliter illud intelligunt.

1 †*Confessa est.* fortè in absentia iudicis, & idem fortè in præsentia, sed tanta erat sæuitia siue potentia viri, quod mulier timebat, quòd si coram iudice negaret, quòd eam fortius affligeret. Vel potes dicere, quòd cuilibet viro tanta potestas est, quòd mulier sibi subiecta sit. Sed hac ratione posses dicere, quod confessio nullius vxoris teneret, nec sibi præiudicaret, cùm quælibet hoc ipsum iustè timere posset. Respō. quia semper præiudicat confessio, nisi quando præcessit metus, & hoc ideò, quia non præsumitur metu fecisse, nisi quando metus vel verba præcesserunt.

2 *Ad iudicium.* no. † quod licet hîc ad mandatum iudicis dimissa sit vxor, tamen agere potest, etiamsi non sit violenter eiecta, sufficit enim quòd temerè eam dimisit. j. de resti. spo. literas. in prin.

Et hoc est verum, vbi nulla sententia est, vt hic. Vel est aliqua, sed est appellatione suspensa, cùm omnia facta post appellationem legitimam debent in statum pristinum reuocari. infrà. de appellat. bo. me.

3 *Vnius.* no. † quòd si plures sunt iudices, vno absente, siue iusta de causa, siue per contumaciam, nisi se excusauerit vel delegauerit vices suas, non tenet, quòd fit à pluribus præsentibus. ff. de arbit. item si vnus. §. vltimo. & l. seq. infrà, de offi. dele. prudentia. ff. de re iudi. duo ex. & hoc in dele. sed committere potest etiam si in literis hoc non continetur. suprà, eodem. quamuis. nec sufficit alterius excusatio, nisi committat, ordinarij autem benè ferunt sententiam separatim. ff. de offi. com. l. 1. in prin. argu. C. de auth. præstan. l. vlti.

Sed nec hoc semper, nec in omnibus ordinariis obtinet, si verò omnes sunt præsentes & discrepant, teneret sententia plurimorum. 64. distinct. c. 1. 2. & 3. Si verò æqualiter discrepant, scilicet, quia duo absoluunt reum, duo condemnant, distinguo, aut sunt arbitri, aut ordinarij, aut delegati, si arbitri nulla sententia tenet. ff. de arbit. idem. §. si plures. si delegati, sententia pendet quousque alteram delegans confirmet. ff. de re iud. duo. si autem sunt ordinarij tenet pro reo sententia. infra, de probationibus. ex literis. ff. de re iudic. inter pares. nisi in libertate, vbi siue contra reum, siue actorem, semper tenet sententia pro libertate, & quærela inofficiosi testamēti, vbi semper tenet pro testamēto, & in matrimonio, vbi tenet sentētia sēper pro matrimonio. 33. q. 5. si quis

q.5.si quis acceperit.22.q.4.inter cætera.ff. de inoffi. test.si pars.aliàs pares iudi.ff.de re iudi. inter pares. pro hac distinctione est infrà, de re iudi.c.vlt.vbi hoc totum est expeditum.

CAP. XVII.

CAVSAM Quæ.*Interdicimus*.3.q.5.accusatores. 11.quæstio.3.quatuor.infrà, de offi.dele.insinuãte.similiter si vasallus.22.quæstio.5.de forma.4. q.3.idonei.infrà, vt lit.non contest.accedens.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus an possit vni vel pluribus subdelegare causam.*
2 *Quod non est probitum, intelligitur concessum.*

CAP. XVIII.

CVM *Te.Vni*.Si vnus tantùm est delegatus, Papa benè potest vni vel plurib. subdelegare causam, vt hîc. Item dicimus, quòd si sunt duo vel plures simul omnes possunt vni vel pluribus delegare causam. Si verò vnus delegatus velit causam pluribus delegare aliis suis sociis nõ delegantibus, hoc potest.arg.hîc. † Item quod non est prohibitum, intelligitur concessum. Alij tamen dicunt quòd vni tãtùm debent committere propter absurditatem, quę sequeretur si contraria vellent. arg. ad hoc, suprà, eo. quamuis.*Interposita*.ad primum delegantem quæ non tenet, vt no. infrà, eo. super.*Indefinitum*.infrà, eodem, super quæstionum, etiamsi sit appellatum ad Papam: quia tunc ad delegatum debuit appellari infrà, eodem super.

SVMMARIVM.

1 *Iurisdictio delegati quando expirat.*

CAP. XIX.

RELATVM. Ante litis contestationem, & citationem, Legistæ hoc dicunt simpliciter in Auten. de litig. §. omnes. Decretistę solùm citationem sufficere dicunt ad perpetuationem. infrà, eo. c. 1. §. licet.ff.de iuris.om.iudi.& quia.C.quãdo li.princ. ob l.1.& 2.q.6.anteriorum. Authen. de litig. in princ.

SVMMARIVM.

1 *Successor prælati an & quãdo teneatur ex impetratione prædecessoris.*

CAP. XX.

GRATVM. *Obitum*. Sed quid si prælatus impetrans sit mortuus? Respon. si non nomine ecclesiæ, sed proprio nomine impetrauit & impetrãs ante mortem incœpit agere, hæres vel successor poterit supplere, dummodò tale sit ius, quòd possit trãsire ad successorem.ff.de inoffi.test.si pater.sed si nõ incœpisset secùs. Si autẽ impetrauit nomine ecclesię, etiãsi non citauit, vel cœpit ante mortem, tamen successor aget.arg.sup.eo.quoniam.

Et est hoc verum etiamsi expressum esset nomen personæ, & etiãsi nullo modo reus erat citatus, tamen conuenietur successor. infrà, de fo. compe. dilecti.*Inducias*.vtrunque istorum, scilicet, induciæ petitæ & renunciatio productioni siue allegationi, sufficit ad hoc vt renunciasse videatur appellationi. *Certus*, idem est & si incertus sit.

SVMMARIVM.

1 *Vtrum duo præsentes absente tertio, & se nullomodo excusante procedere possint.*
2 *Item an possint procedere sine probationibus, quod ille tertius non potest vel non vult interesse, & si procedatur, an valeat processus, habes in nu.3.*
4 *Itẽ cui debeat cõstare se impeditum quominus venire posset.*
5 *Nunquid iudex absens possit inuita parte ratum habere quod duo fecerunt.*
Iudicis factum an possit parti nocere.
Sententia quæ est nulla, an possit ratificari.
6 *An sententia excommunicationis lata nomine alterius possit haberi rata.*
7 *An si quis nomine alterius iudicis faciat in terra eius iurisdictionem, possit iudex ratum habere.*
8 *An sit differentia inter istas clausulas, videlicet, quòd si non omnes poteritis aut nequiueritis interesse, vel vbi ponitur tantùm, si non poteritis.*
9 *Nunquid quando scribitur pluribus iudicibus cum ista clausula, quòd si non omnes, siue sinẽ clausula, omnes & singuli habeant iurisdictionem.*
Iurisdictio concessa sub conditione, an possit exerceri cõditione non existente.
10 *An processus iudicis in quem per errorem vel facti vel iuris consensum est, teneat.*
Prorogatio errore iuris, vel facti, facta, an & quãdo valeat.
11 *Quod cum procuratore milite fit tenet, antequàm excipiatur.*
Prorogatio an valeat sine consensu tacito, vel expresso.
12 *Literæ impetratæ ab excommunicato valent.*
Excommunicatio an & quando possit in iudicio opponi.
Præscriptio an currat contra excommunicatum, & an excõmunicato currat tẽpus & terminus, si nõ produxit testes.
Probationes semel productæ & postea casu amissæ, nunquid talis amissio sit probanda.
13 *An quod hîc dicitur in delegato Papæ habeat locũ in cæteris ordinariis.*
14 *Nunquid in absolutione excommunicati vocari debeat ille pro quo est excommunicatus.*
Delegati an & quandò possint excommunicatum absoluere.
Tutor quilibet solus administrare potest, secùs est in delegato, qui sine condelegato nihil facere potest: Et id quod dicitur de tutore, idem procedit in iudicibus ordinariis.

CAP. XXI.

PRVDENTIAM *tuam.Quintò*.suprà, de rescri. sciscitatus.*Teneatur*.dixerunt quidam Papam nõ respondere huiusmodi quæstioni, sed ipsi de suo sacco respondent, quòd ad citationem duorum citatus venire debet ar.C.de auth. præ.l.si.saltẽ allegaturus forum, infra, de ap. cùm parati.sup. de rescrip. super literis.ff.de re iud.si quis.sed nos hîc etiam in responsione sua non credimus eum satisfecisse vtrique quæstioni. nam cùm dicat duos non posse procedere ad causæ cognitionem tertio non legitimè excusato, & in dilatione danda requiratur causæ cognitio.3.q.3.§.spacium.ergo non poterit dari dilatio absque tertio, præmissa vera sunt.

Sed hæc ratio non placet, quia ibi nõ loquitur de citatione, quæ benè fit sine causæ cognitione, sed de dilatione danda ad testes recipiendos, præterea isti tres non habẽt separatim iurisdictionis exercitium, licet omnes tres simul, ergo non possunt mulctare vel iudicare, excommunicare vel in possesionem mittere, quamuis dicant propter odium contumaciæ posse procedere & malè.ff. de re iudi. duo ex. quamuis intelligatur illud quando non est ibi clausula, quòd si non omnes &c. præterea citatus est certus quòd duo tantùm citant.

1 † Et ideò ad illorum citationem ire non tenetur, nisi fortè ipsi dicant, quòd ideò tantùm duo citant, quia tertius excusauit se, nam tunc crederem, quòd deberet ire vt veritatem sciat, & ius suũ alleget.arg. infrà, de dila.præterea.ff.de in ius voc.l.2.nam si diximus, quòd vbicunque est, vel esse potest dubium, debet ire, ergo semper, quia semper posset esse, quòd foret delega.à Papa, vel imperatore, quòd esset absurdum: tunc ergò tantùm tenetur ille ire, quem certum est non esse de iurisdictione sua, quando ipse in citatione sua ponit causam citationis & iurisdictionis, puta quia delegatus sit, vel cum tres sint & dicant, quòd se tertius excusauit, nam sic ex dictis suis res dubia fit, saltem aliquã causam dubietatis habet

 ff.qui.

ff.qui.ad lib.procla.non licet.l.3.vel quando aliàs est iudex citati,licet citatus possit elidere iurisdictionē eius per priuilegium.ff.de iudi.si quis ex *certum*. à iudicibus ad hoc deputatis,vt si dicat quomodo aliquis fuerit impeditus.arg.ff.commo.eum qui.§.vlti. & l.seq.ff.de reb.eo.qui sub tu.l.magis.§.illud.melius est enim ad eū nūcium mittere,quàm cum periculo reuocationis in litem procedere.suprà,eo. sanè. vel ad hoc sufficit vt credatur sibi, vt cuilibet probatæ fidei.94.distin.nobilissimus.& est etiam fortè seruiēs notus,& discretus.nam cùm non sit magnum periculum in absentia vnius iudicis,in vno termino. leuior probatio sufficit:& fortè tantùm argumenta probabilia sufficiūt.sup.de cle.pere.c.1.& 2.Sed quid si probet alia partium non fuisse suum nuncium?Respon.cùm sit negatum,probari non potest.ff.de proba.ei.q.tamē si indirectè probauerit,nō procederet.

2 † *Nuncium*.mirum videtur quare hìc requiruntur vel certi nuncij,vel excusatores literati,vel aliæ probationes,cùm ex quo non est præsens,constat, quia vel non potest,vel non vult interesse, & sic videtur etiam,quòd sine probationibus procedere possit, & verbum nequiuerit,sub se continet etiam verbum noluerit.infrà,eo.§.adiicimus.& si sunt certi,certiorari non debent.ff.de act.emp.l.1.Respon.licet sciat, tamen nunciari debet.ff.de adul. denunciasse. circa prin.ff.quando di.leg.ced.legatum.vel dic melius,vt in illa gl.ex hoc loco.

3 *Canonicè*.† per testes, qui deponant eum infirmū, vel captiuum,vel missum vltra mare,vel in aliam lōgam peregrinationem,vel infamem,vel aliàs in potestate de iure,vel facto.sup.de rescri. sciscitatus. ff. de procur.aut lon.Nec ob.iudicis absentia in hac cognitione,dummodo partes sint præsentes, quòd sic verè non potest interesse sed ipsi nesciunt & procedunt.Quidam dicunt,quòd nō valet eorum processus.ar.sup.eo.cùm super. quia non seruato ordine processerunt.2.q.6.§.diffinitiua. Alij contradicunt, nam cùm ipsi sint iudices,sicut apparet ex conditione apposita, scilicet , quòd si omnes interesse non

4 possunt,tenebit processus duorum.† *Constare*.quæro cui debet constare de hac excusatione ? Respon.his duobus citatoribus.arg.ff.rem ra.ha. ne satis. infrà, de verb.sig.cùm olim. quia periculosum esset hoc ex psona rei metiri.ff.de iudi.solemus.Sed si de hoc, scilicet,an se excusauerit,postea lite pendente fuerit dubium:tunc oportet,quòd probet veram excusationem.infrà,eo.cùm in iure.infrà,de proba.quoniā contra.nisi de hoc fuerit dubium antè,& tunc diffinitur à quibus si non fuerit appellatum cùm transiuerit in rem iudicatam , de eo amplius quærendum non est. infrà,de sen. & re iudi.quòd ad consultationem . transiuit enim in rem iudicatam, vt ibi dicitur.

☞ † Idem credimus & si non fuisset obiectum,nec iudicatum,sed vtraque pars sciens non legitimam excusationem coram eis litigare consentit.arg.ad hoc, quia etiam penes duos tantùm est iurisdictio , sicut apparet ex tenore rescripti,licet elidi possit per exceptionem,sed si nesciens vel credens eum legitimè excusatum,cùm in veritate non esset:tūc adhuc possunt obiicere de non legitima excusatione tertij , & ideò non valet,quòd fecerunt duo, cùm tam error iuris quàm facti impediat iurisdictionem.ff. de iudi. consentire. Vel vt alij dicunt,hic error impedit iurisdictionem horum duorum , quia semper eam habebant , etiamsi non expressè vel tacitè consentirent,licet cùm primò sciuerint , potuerint petere illud reuocari,& appellare etiamsi nō reuocetur.arg. infrà,codem cùm olim.& diffiniet super hoc ipsi iidē duo.arg.suprà,de rescri.super literis.infrà,de app. cùm parati.Quamuis videretur,quòd per arbitros esset diffiniendum.infrà,de ap.cum speciali.sed speciale est in suspicione,nam nil grauius &c.3.q.5.quòd suspecti.& qui suspectus est in principali,& in accessorio.infrà,eodem suspicionis.Alij dicunt sententiam huius scilicet, quòd absens est legitimè excusatus, vel quòd ipsi possunt procedere,nihil facere in hoc casu,nam si non constat de eius legitimo impedimēto,nulla est sententia tanquam lata ab his,qui iudicandi potestatem sine tertio non habebant.ar.infrà, de offi.iudi.c.pe.Item debent omnes tres cognoscere,non duo tantùm,vt no.infrà, eodem,cùm super. Sed primi respondent & benè, quòd ipsi duo tantū habent iurisdictionem de hoc cognoscendi,scilicet, an legitimè sit excusatus absens,cùm aliter non possunt procedere in principali causa.infrà,proxi.§.nisi prius de emergenti diffiniatur:vt not.suprà de elec. cum inter. Nec obst.quòd dicitur ipsos tres cognoscere debere,cùm illa loquatur cùm omnes sunt,vel possunt esse præsentes,sed hæc sunt impossibilia, vt tanquam absentis admittatur excusatio,& tāquam præsens cognoscat.Si autem duo iudicarent quòd tertius absens de cætero admittendus non esset, nō præiudicaret cùm hoc non esset neque principale, neque accessorium,sed si tale quid obiiciatur, propter ꝙ perpetuò remoueri à iurisdictione debeat, fiet:vt no.suprà,eo.cùm super.

5 *Nihil*.† sed quid si iudex absens velit habere ratum,quòd duo fecerunt,nunquid potest parte inuita?argu.quòd sic.supra,de rescri.pastoralis.9.quæ. 2. Lugd.3.q.6.hoc quippe.infra,eo.cùm olim.sup.de elec.quod sicut.ff.de iudi.licet.ff.rem ra.ha.l.3. §.vlt. ff.de adop.l.adoptio.insti. de testa. mi. §.sed si quis. contra.sup.de consue.ad nostram.supra,de elect.auditis.10 q.2.c.1.§.1.quòd autem in hac ratihabitione non sit necessarius consensus partis videtur.argu.infra,eodē consuluit.infra,de sen.excommuni.sacro.

☞ † Sed contra quia non debet parti factum iudicis præiudicare.Sol.dicimus id quòd duo fecerunt tertio non excusato, nec partibus in eos tacitè vel expressè consentientibus non tenere : etiamsi fecerunt nomine tertij , quia licet duobus detur tantùm iurisdictio in casu , scilicet , si tertius noluerit interesse , non tamen possunt exercere eam , nec tenet quod faciunt, si vult interesse, vt hìc dicunt:licet enim ipsi iudices sint delegati,ligata tamen est eorum iurisdictio mandato & conditione apposita intantum,vt si contrafaciant,non valet.si.supra, de rescrip.c.cùm dilecta.& quia non tenet,ideò nec ratificari potest,sup.de elec.auditis.nec ob.c. Lugd. quia ibi quod factum erat tenebat, scilicet , ordinis collatio vel consecratio.

☞ † Item non ob.supra,de elec.quòd sicut.quia ibi benè tenebat electio,licet cassari posset. Item non ob.3.q.6.hoc quippe.quia ibi sententia,quæ nulla est non habetur rata,sed propter scandalum vitandum electio Episcopi inordinatè facta toleratur,vel illud facit Papa ex plenitudine potestatis, & sic etiam potest responderi legi contrariæ.ff. de adop. adoptio. saluis aliis solutionibus ibi positis. Item non ob.l. ff.de iudi.licet.& ff.rem ra.ha.l. 3. quia ibi iudicium factum inter falsum procuratorē & aliū non tenet & ideò tenetur ipse procurator,siue rei,siue actoris, si dominus ratum non habet tacitè vel expressè, vt in præalle.l.ff.de proc.in causæ.& l.seq.Item non est cōtra.instit.de testa.mili. §.sed & si quis. imò est quasi solutio multorum contrariorum, nam sicut ibi innuitur omnia illa,quæ solennitatem non requirunt, ita quòd solennitates nō sint de eorū substantia, sed tantùm

tantùm aliquorum ſola voluntate dependent ra-
ta haberi poſſunt ,/ vel potius quaſi de nouo fa-
cta valent.

6 † Idem dicimus in ſententia excommunicationis
nomine alterius lata,ſcilicet,quòd non poteſt habe
ri rata.Nec ob.ff.de neg.geſt.ſi pupilli.§.ſi lego. quia
licet ſit neceſſe ad hoc vt ratum poſsit haberi, quòd
ſit meo nomine geſtum:non tamē ſemper quòd no
mine meo geritur,ratum haberi poteſt, quia ſi non
egit quomodo ratum habebitur.

7 † Sed poſſet dubitari ſi aliquis nomine alterius iu
dicis faciat iuriſdictionem in terra ipſius, an poſsit
iudex habere ratum?Reſpon.quod non,quia ea quæ
facta ſunt & quæ ſolennitatem nō requirunt,poſſunt
haberi rata,ſed cum ſententia à non ſuo iudice lata
non teneat.ſuprà,de offi.vic.c.ſua.& cùm aliæ ſolen-
nitates requirantur quas ſi ipſemet qui ratum habe-
re vult omitteret non teneret:ergo non poteſt habe
ri rata,ſi ab alio omittatur:omittuntur autem om-
nia,quia non pro facto habetur,quòd fit à non ſuo
iudice. nobis plus placet quòd not.infrà, eo.c. in gl.
☞ nobis videtur.*Reputabuntur*.duo benè habent iuriſd.
ſine tertio,ſed eſt ligata vt procedere non poſsint ſi-
ne tertio,nec tenet proceſſus eorum,niſi in caſibus.
ſcilicet vbi prius recipiant ſiue veram , ſiue falſam
excuſationem tertij,vel niſi aliter conſtet de eius,im
potentia,ſed partes benè poſſunt eorum iuriſdictio
nem prorogare de caſibus,in quibus poſſunt proce
dere ſeu cognoſcere,ad caſus in quibus non poſſunt
vt not.infrà,de app.ordi.quia ex quo iuriſdictionem
habet,quæ ratio eſt,ꝙ poſsit prorogare de re ad rē:
vt not.ſup.eo.de cauſis.& non de caſu in caſum, imò
plus videtur,quòd hoc ipſo,quòd partes procedunt
neglectis probationibus,vel exceptionibus abſentiæ
tertij,ꝙ tacitè vidētur duorū iuriſdictionē proroga-
re, ſicut eſt in aliis declinatoriis fori:vt not.inf.de re
iudi.inter.arg.infrà. de excep. paſtoralis. prorogare
autem non intelligitur,ſi nuncius vel literæ excuſa-
toriæ fuerint falſæ.

☞ † Item ſi duo iudices falſum aſſerebant,non tamē
interloquendo ſibi conſtare de legitima excuſatio-
ne tertij,vel etiamſi ptoteſtata fuerit vna pars con-
ſentiente altera,quòd non intendebat prorogare iu
riſdictionem niſi quantum forma literarum ſibi ſu-
ſtinebat.Item prorogatio procuratoris nonobeſt.
infrà,eod. cùm olim. & ſecundum hoc debent in-
telligi gl.hîc poſitæ.ſ.ſed quæro & glo.ſed quod,quæ
loquūtur de ratificatione tā ante ſententiā,quā poſt
*In integ.reſti.*20.diſt.de quibus.63.diſt.extra.arg. con-
tra.ff.de arbi.item ſi vnus.§.vlt.& §. ſi plures. *Poſſint.*
abſque periculo rei familiaris.

8 † *Noluerit*.ex hoc loco videtur,quòd nō plus im-
portet illa clauſula,quòd ſi non omnes poteritis,aut
nequiueritis intereſſè,quàm illa,vbi tātùm ponitur,
ſi non poteritis.Reſpon.imò differentia eſt,quæ col-
ligitur ſuprà,de reſcr.ſciſcitatus,quia in primo caſu,
qui ſola voluntate non vult intereſſe,non redargui-
tur,ſecùs in ſecundo caſu.ad idē.ſup.de reſcr.ſciſcita
tus.Alij adducunt aliam differentiam,quòd vbi tan
tùm nequiuerit,non poſſunt procedere duo,niſi ab-
ſens ſe excuſauerit per nunciū,vel per literas de vo-
luntaria,vel neceſſaria cauſa,abſentiæ per teſtes,nec
ſufficit probari per teſtes voluntariā,quæ ſatis præ-
ſumitur violenter ex quo nō eſt,ſed tātùm neceſſa-
riā,ſed in neceſſaria eſt faciēda diſtinctio,quia ſi ꝓ-
bet eū pati dolorē capitis,vel aliquā infirmitatē,vel
tertianā,vel modicā imperfectionē,vel ſimilia,nō ſuf
ficit,quia & ſi hodie nō poſſunt intereſſe cras pote-
runt:vt ſup.eod.tit.§.proxi.ff.de iudi.ſi longius.ff.de
va.l.pœn.infrà,de vo.& vo.re.ꝙ ſuper.Sed ſi eſſet v-
trū que.ſ. non potueritis,& nolueritis,etiam tertio
ſe non excuſante,nec etiam receptis probationibus
ſuper longa neceſsitate,vel breui,poterunt procede
re,nam ex quo nō intereſt certum eſt,quòd aut non
vult,aut non poteſt intereſſe.& habēt arg.pro ſe.ſup.
de reſcri.ſciſcitatus.Quidam tamen dicunt,quòd cū
vtrunque ſit poſitū,tamen nō eſt procedendum,ni-
ſi tertio excuſato,q̄a poteſt eſſe,quòd intereſſe poſ-
ſet,& vellet,ſed terminū obliuioni tradidit,& ſic qua
ſi vtrobique idem dicunt,& hoc credimus de facto
tenere. *reus*. quid ſi non opponitur,ſed ipſe ſuæ con
ſcientiæ timēs petat abſolui,vel ideò,quia cùm pro-
ceſſum fuerit vſque ad ſententiam,tunc primo ob-
iiciatur & reuocetur totū.infrà,de excep.exceptio-
☞ ne.ſup. de reſcri.dilectus filius abbas. † Item quid
ſi iudex,non pars opponat,quia poteſt vt in eadem
decre.Reſpon.ad hoc quod & tunc abſoluet delega
tus,quia non eſt ratio diuerſitatis.ſup.de cōſtit.trāſ-
lato.C.de di.reſcrip.ſi libellū.ff.de leg.neque.& l.nō
poſſunt.Ad primum reſpondeo idem, imò fortius,
quòd maiorem fauorem debet inuenire ſponte cō-
feſſus quàm conuictus.15.q.8.c.1.& pro hoc etiam fa
cit ratio poſita in decre.ſcilicet,cui cōmittitur prin.
&c.*Excommunicationis*.maioris,minor enim non ſuf-
ficeret ad exceptionē.infrà,de except.à nobis.*Excom
municationis*.ſuperueniētis poſt impetrationē litera-
rū,ſecùs ſi præcederet.ſup.de æta.cū bonę.inf.de pro
ba.poſt ceſsionē.ar.C.de pre. impe. offer. vniuerſas.

9 † Nobis videtur,quòd quando ſcribitur pluribus
iudicibus,ſiue cum clauſula hac,quòd ſi nō omnes,
ſiue ſine clauſula:tamē omnes & ſinguli iuriſdictio-
nem habent,quia res indiuiſibilis eſt iuriſdictio , ſi-
cut ſeruitus, vſusfructus,iuſpatronatus,& reliqua iu
ra.ff.de reli.& ſump.fune.ſi ſepulcrhum.ff.ad leg.Fal.
l.1.§.ſi vſusfructus.& ff.de ſer.via.vſus etiam prædi-
ctorum & fructus eſt indiuiſibilis,niſi aliud cōtineat
forma mandati, ſicut eſt hîc , quando mandatur,
quòd ſi non omnes poſſunt exequi mādatum, quòd
duo exequantur,vel niſi poſtea partes inter ſe diui-
dant vſum,quòd eis licet,quando tantùm eorum v-
tilitas attenditur. ff.de arbi.item ſi.§.fin.& l.ſeq.ff.
de re iudi.duo ex tribus.& ff.de ſer.via.ff.de vſufruct.
quoties.§.primò.infrà,de iure patro.quærimoniam.
vbi not.nō tamen ſicut in iuriſdictione ita & in aliis
iuribus vniuerſitatis , quia illa non eſt penes ſingu-
los , ſed penes collegium tantùm.12.quæſt. 2. §. qui
manumittitur.

☞ † Et ideò dicimus,quòd ſi coram duobus proce-
datur,quando ſcriptum eſt tribus prædicta clauſula,
quòd tenet proceſſus coram eis habitus etiamſi ter
tius nullo modo ſit excuſatus,& ſi nihil cognouerint
alij duo de excuſatione eius etiamſi volebat & pote
rat intereſſe,& etiāſi ambæ partes, vel altera tātùm
ignorabat ius,ſcilicet,quòd duo in prædictis caſibus
poſſunt procedere etiam tertio non excuſato,& vo
lente intereſſe,& idem dicimus ſi ignorabat factum
ſcilicet,quia credebat tertium iudicem eſſe excuſa-
tum legitimè,quòd tamen non erat.Et hoc dicimus
ea ratione,quia iſti duo ex tenore mandati habeant
ſine conſenſu partium iuriſdictionem in negotio ſibi
cōmiſſo,& etiā vſum,& exercitium iuriſdictionis in
aliquo caſu , vel ſub conditione , ſcilicet , ſi tertius
non poteſt intereſſe , & ipſi aliàs inordinatè pro-
ceſſerunt , tenet proceſſus eorum ſi nihil fuit exce-
ptum contra eos , & etiam appellatum , quia talis
poterat eſſe proceſſus ſecundum tenorem manda-
ti , & non eſt contra ius ſcriptum , ſed contra ius
litigatoris tantùm,& ideo tenet quicquid faciunt.2.
q.6.§.diffinitiua.

Nec eſt contra.ſuprà,de reſcri.cum dilectus. quia
ille

ille ordo erat de substantia mandati, & studiosè seruari mandabatur, non in fauorem partium, sed in fauorem ecclesiæ, vnde remitti non poterat hîc iste ordo, quòd inquiratur de excusatione sua non studiosè seruari mandatur, nec attenditur ibi nisi fauor partium. Item non obest. ff. de ver. sig. cedere. vbi dicitur, quòd quando aliquid sub conditione debetur quòd non cedit dies debiti, nisi extante conditione, ergo & eadem ratione hîc, quia his duobus delegatis non cedit dies exercendi iurisdictionem suam nisi post extiterit conditio, scilicet, quòd tertius nõ potest interesse, cùm hoc exercitium eis sub conditione mandatum sit. Sol. l. illa loquitur in his, quę fiunt extra iudicium, sed in iudicio si mandatur aliquid fieri sub conditione, etiam non extante conditione tenet q̃ fit, dummodò partes nõ contradicant, sicut apparet in iudicio appellationis emissæ ante sententiam, quòd non debet cognoscere de causa principali, nisi iusta probetur causa appellationis, & tamen partes si volunt omittere causam app. & procedere in principali, possunt. infrà, de ap. cordi. † Et si contrarium diceretur, absurditas intolerabilis sequeretur, puta mandatur iudici, quòd si talis probauit talem rem sibi deberi, condemnet eum, nunquid dices talem sententiam non tenere, si contra ius litigatoris ferretur, puta si non probato debito condemnetur? absit.[a] 2. quæst. 6. diffi. sed fortè secùs esset[b], & si non exercitium iurisdictionis, sed ipsa iurisdictio mandetur sub conditione, tunc enim satis dici potest, quòd non habet iurisd. nisi conditio existeret: quia commissio talis vel deleg. non est in iudicio, sed extra. secundum hoc idem videtur dicendum, si vnus solus de tribus procedit, cùm penes vnumquẽque sit iurisdictio in personas litigantes.

a Absit. Circa hęc dicta Innoc. hîc vide latè Feli. in ca. ecclesia sanctę Marię, col. 6. post prin. suprà de consti.

b Secùs esset. Et si non exercitiũ. vide ad doctrinam Inn. Feli. in ca. ex parte. co. 3. versus fi. suprà, de cõstit.

Et certè quidam hoc verum dicunt, sed in hoc est differentia, quia quando vnus solus procedit, potest excipi, quòd non procedatur etiamsi vnus vel ambo detineantur legitimo impedimento, quod est, quando duo procedunt, alij autem dicunt contra, & benè, scilicet, quòd non valet processus coram vno habitus, nisi ex scientia certa prorogauerit iurisdictionem, quia licet singuli sint iudices, & singuli habeant iurisdictionem, non tamen singuli habent super has personas, sed tantùm tres vel duo, quãdo est ibi clausula, nisi detur eis de consensu partium tacito vel expresso non ignorantium ius vel factum. Item ille solus in nullo casu habet exercitium iurisdictionis.

10 † Item non ob. ff. de iur. om. iud. si per errorem. ff. de iud. l. 2. §. 1. & 2. vbi dicit, quòd non tenet processus iudicis, in quem consensum est per errorem vel facti, vel iuris, sed tamen hoc iam dixi contra. sol. illæ. ll. loquuntur, quando ignorans ius vel factum, non facit eum iudicem alicuius personæ, quæ non est suus iudex. Sed quidam dicunt & benè, hos duos imò, singulos habere iurisdictionem. Sed opp. hîc fit prorogatio iurisdictionis de casu in casũ, q̃a vsus iurisdictionis qui erat cõditionalis, quò ad exequendũ mandatum erit purus, ergo hic erit consensus ex certa sciẽtia, & non per ignorantiam, sicut est in aliis prorogationibus. Sol. dicunt quidã, quòd vbi fit prorogatio de persona ad personam, quòd necesse est, quòd ex certa scientia, & sine errore iuris vel facti fiat prorogatio, & hoc ratione præalleg. quia qui primò non erat suus iudex, modo fit suus, sed si fit prorogatio de tempore in tempus, vel de casu in casum, vel de re in rem, tunc valet totus processus, si ignorans ius vel factum etiam tacitè prorogauerit, vel etiam si non excipit, sicut est expressè videre, quia si coram excõmunicato litigetur, tũc tenet q̃cquid fit corã eo, dũmodo non sit publicè excommunicatus, quia tunc secùs. infrà, de sen. & re iud. ad probãdũ. Itẽ quicquid fit coram iudice, qui potest recusari. infrà, de exce. c. fi. infrà, eo. cùm olim.

11 † Item tenet quod fit cum procuratore in lite antequã excipiatur. ff. de procu. filius. §. veterani. Fatemur tamen quòd si post litis contestationem quandocunque peruenerit ad partem, causa quare poterit iurisdictio declinari, quod bene poterit proponere, sed tamen non reuocabuntur prius facta. infrà, de excep. pastoralis. c. fi. Alij dicunt & fortè melius, q̃ prorogatio iurisdictionis nunquam valet sine consensu tacito vel expresso, qui consensus nunquam potest esse, vbi est error iuris vel facti. ff. de iu. om. iu. si per errorem. ff. de iudi. l. 2. §. 1. & 2. nec est prorogatio nisi augeatur iurisdictio per consensum partium tantùm, sicut est videre, quando augetur iurisdictio super personas, super quas primò non habebat iurisdictionem, & idem, quando augetur iurisdictio super re vel quantitate, super qua primò non habebat iurisdictionem, & idem quãdo augetur in tẽpus iurisd. in quo primò non habebat iurisd. à iure, vel ex tenore mandati sibi directi, sed solummodò per vocẽ partium augetur, voluntas autẽ non est, vbi error, vt prædictum est, sed in præsenti casu vbi scribitur cum prædicta clausula, duo habent iurisdictionem in negotio commisso per vim rescripti etiamsi partes non consentiant. † Sed dices, imò non habẽt iurisdictionẽ nisi in casu, quãdo tertius nõ põt interesse. Respõ. falsum est, quia benè habent iurisdict. etiamsi tertius velit interesse ex quo est ibi clausula, sed non habent vsum iurisdictionis, in quo prorogando non est necessarius partium consensus, sed sufficit sola omissio, vel negligentia proponendi hãc exceptionem, Vos duo nõ poteritis procedere, quoniam tertius potest & vult interesse, licet in prorogando iurisd. quam nõ habent sit necessarius consensus partium sine ignorantia iuris, vel facti. periculosius enim est prorogare iurisdictionem, quàm vsum, ideò plus ibi exigitur, & sic non ob. sup. eo. causam. ff. de re iudi. duo. quia ibi non erat præsens clausula, ideò non valebat sententia duorũ, nisi scienter partes prorogarent iurisdictionem eorum. In isto ergo casu, non debent partes prorogare iurisdictionem, sed sufficit scienter vel negligenter hanc exceptionem omittere sibi competentem, & hoc idem dicitur in aliis casibus suprà dictis, scilicet, vbi omittitur exceptio recusationis vel excommunicationis, quia iudex qui potest recusari, ita habet iurisdi. super recusantem, nisi excipiatur contra alium Item per exceptionem excommunicationis partis, vel per exceptionem procuratoris militis, non augetur vel diminuitur iurisdictio iudicis, contra quem nihil proponitur, sed cõtra partem tantùm, hoc plus placet quàm quod dictum est in glo. sed quid.

12 † *Vinculo excommunicationis.* literæ ab excõmunicato impetratæ valẽt, licet possit processus habitus eidi per eas per excep. vel prohibitionem iudicis. ĩ. de excep. c. fi. imò plus videtur, quod si sint tales literæ per quas ille cõtra quẽ impetratæ sunt, possit aliqd vtilitatis cõsequi, etiã inuito impetrante vtetur eis, vt est quando petit sentẽtiã confirmari, vel quando petit aliquid iuris, vt seruitutẽ, nam indignũ esset, q̃ sua excõmunicatio sibi prodesset. ĩ. de sen. exc. si verè, ĩ. de ap. oblatæ. Si autẽ sunt impetratæ de consensu partiũ literę, & scientiũ de excõmunicatione, adhuc videtur, q̃ antequã incipiat litẽ super, potest excõmunicatus refutare & procedere per huiusmodi literas, quia cõsensu vel etiã pacto nedũ tacito, sed nec expresso, nõ potuit astringi cõmunicare excommunicato

municato ad eius vtilitatẽ, non quia literæ fint malæ, imò benè valent, licet per excommunicatum vel non excommunicatum fint impetratæ, & ideò poft abfolutionem fuam excommunicatus, etiam nõ excommunicato inuito, poterit per eas profequi ius fuum. Aliqui tamen dicunt contrarium, quod licet valeant ad profectum non excommunicati, tamen non valebunt ad profectum excommunicati, ficut non minus valet teftamentum, licet aliquid relinquatur capaci, & non capaci. poft litis etiam conteftationem poteft reus obiicere excommunicationẽ actori femper, & maximè fi de nouo fuerit excommunicatus, vel fi de nouo venit ad eius notitiam. ȷ̃. de exce. c. fi. Hoc tamen benè fatemur, ꝙ fi reus pendente iudicio excipiat contra actorem excommunicatum, & impediatur confequi caufam fuam, non fit ei præiudicium, quin poftquam fuerit abfolutus omnia pofsit, ficut poterat, antequam exciperetur, quia per iudicem vel aduerfarium ftetit quo minus exequeretur. ȷ̃. de ap. ex ratione. vbi no. fed in reo, qui poteft caufam fuam profequi cum excommunicato, benè præiudicatur, quia cùm excõmunicatus præfcribat, fi faciat copiam fui ꝙ conueniri pofsit, & non dabitur alicui cõtra quem præfcribitur reftitutio, à fimili eius qui tenetur in vinculis. ff. ex qui. cau. ma. l. 1. Et idem videtur in iudicio, ꝙ fi dato termino ad producendum teftes, aliqua pars excipiat de excommunicatione, & propter hoc non producat teftes fuos intra terminum affignatum, præfcribatur contra eam, vlterius producere non pofsit. Et idem videtur in omnibus aliis, licet pofsit obiicere exceptionem excommunicationis fi vult, licet fibi fæpè non expediat, quantuncunque fit publicè excõmunicatus actor, tenet proceffus cum eo habitus, etiãfi à principio vergebat in eius vtilitatem proceffus iudicialis, licet fecùs fit in iudice, cuius fententia non tenet, fi erat publicè excommunicatus. ȷ̃. de fen. & re iud. ad probandum.

Prædictis videtur contra. ȷ̃. de concef. præb. & eccle. non va. quia diuerfitatem. Vbi dicit, ꝙ cõtra excommunicatum non currit præfcriptio, ergò multò fortius non præfcribet contra alium, nec dabitur in integrum reftitutio. ff. ex qui. cau. l. 1. Sol. ibi contra archiepifcopũ ideò non currit præfcriptio, quia nũquam ad perfonam illius pertinuit collatio præbendæ vacantis tempore excõmunicationis. Ideò non currit contra ecclefiam, nec cõtra archiepifcopum, quia nunquã fuerũt negligentes. ȷ̃. de concef. præb. & eccl. non va. c. 2. & c. quia diuerfitatem. Melius tamen videtur, ꝙ reo excommunicato, non currit tempus, nec terminus fi nõ produxit teftes, quia nec ꝓducere debebat, fi actorẽ fciebat excommunicatũ, quãuis fi produxiffet valerent atteftationes eorum, & non folùm eius, fed etiam excõmunicati. ȷ̃. de exce. c. fi. tñ ex quo eft reo notoriũ, nõ tenetur ꝓducere teftes, nec ftare in iudicio cũ actore excõmunicato.

Item quia per contrarium eneruatur ecclefiafticæ difciplinæ neruus, iuftum eft, ꝙ ei nõ currat, nec terminus, nec tempus, fecùs autẽ extra iudiciũ, quia præfcribit ibi excommunicatus cõtra non excõmunicatũ, nec datur in integrum reftitutio. ar. ff. ex qui. cau. ma. l. 1. quia benè poteft eum conuenire, nec eft meritorium, non conuenire eum. ȷ̃. de fen. & re iu. intelleximus. Contra. ȷ̃. de excep. cum inter. vbi dicitur, ꝙ in iudicio æqualitas feruanda eft excõmunicati, & non excõmunicati, vnde videtur ꝙ poft iudicium cœptum, nõ obftat excõmunicatio, cùm fit in omnibus admittendus excommunicatus. Sol. illa decre. loquitur quando actor erat excõmunicatus, & tamen idem dicimus in reo, quia fi expediat ei producere teftes, fortè fecundum tenorem ipfius decre. ȷ̃. de tefti. fignificauit. & ȷ̃. vtlit. non conteft. quoniã. ꝙ vocabitur actor excommunicatus & in omnibus ☞ feruabitur paritas inter eos. † *Probauerit*. quid fi probationes fuper exceptione fua produxit, fed eas dicit fe cafu amififfe, nunquid iterũ admittendus erit ad probandũ de amiffione, & fic ex litibus lites oriãtur, vel etiam ad probandum exceptiones? arg. ꝙ fit admittendus ad iterum probandũ. ff. de eden. fi quis ex. §. vlt. & l. feq. quamuis in hoc cafu, & in aliis non fit præiudicium alicui parti in re petita, fed tantùm propter eum repellendum agitur, poteft dici, ꝙ nifi in termino ftatuto cõpareat cum omnibus probationibus fuis, vlterius non audietur, propter hoc enim præfigitur terminus, nifi contrarium effet notorium, vel quafi, hoc enim arbitrio boni iudicis relinquendum dicunt. Item hæc probatio non habet locum in caufa appellationis vbi admittitur excommunicatus. ȷ̃. de ex. excep. & hæc ratio, quare nõ abfoluet reum f. quia poteft ftare in iudicio, licet excommunicatus. inf. de iud. intelleximus.

☞ † *Aftrictũ*. ipfo facto vel iure, puta quia fit falfarius. inf. de cri. fal. ad falfariorum. vel etiamfi fit occultus hæreticus. 23. q. 1. c. 2. & 3. Sed hoc aliquibus non placet, quia ex quo opponitur fibi crimen hærefis, fiue confiteatur, fiue probetur, neceffe eft, quod cum folennitate recipiatur tanquam hæreticus. 1. q. 7. fi quis no. quoties cordis. & c. fi quis Epifcopus. infr. de hære. ad abolendam. Vel poteft dici, ꝙ tamen hæc receptio etiam ab Epifcopo fieri pofsit, vel fi iuit habens curam animarum ad legem. f. audiendam. infr. ne cle. vel mona. fuper Specul. & idem eft in omnibus aliis, vbi Papa abfolutionem fibi non referuauit. Idem eft etiam, fi non ipfo iure fit excõmunicatus, fed à iudice alio, vel ordinario, fiue delegato, fi notorium fit mandatum excommunicatoris indifcretũ effe, vel iniuftum, fi autem iuftum fit mandatũ, vel an fit iniuftum eft dubium, tunc mittet eum ad excommunicatorem, vt ftatim fequitur.

13 † *Delegatus*. idem ꝙ dicitur in delegato Papæ intelligendum puto in omnibus ordinariis & delegatis etiam aliorum ordinariorum qui excommunicãdi & abfoluendi poteftatem habent, quantùm ad hoc, vt poffint abfoluere ab excommunicationibus contingentibus ipfo iure, fed in abfolutione aliarum excommunicationum eft diftinguendum, quia archiepifcopus vel Epifcopus, vel eorũ delegatus, non poterũt abfoluere à fentẽtiis ab aliis archiepifcopis, vel epifcopis latis, fed benè poterunt abfoluere à fententiis à fuis fubditis latis. ar. ad hoc, quia ad eũ pertinet abfoluere, ad quem pertinet ligare. de pœ. di. 1. ☞ verbum. ar. 21. di. inferior. † Si autem archiepifcopus velit abfoluere à fententiis fubditorum fuffraganeorũ, non poterit facere, nifi prius moneat fuffraga. ꝙ vel ipfi abfoluant, vel fubditos abfolui faciant. ar. inf. de off. ordi. quanto. Hoc autem certum eft, ꝙ nullus delegatus excommunicatum à fuo delegante abfoluet. ar. hîc, vbi dicit quòd delegatus à Papa non abfoluet illos, quorum abfolutionem fibi referuauit, ergò eadem ratione & in aliis. Sed delegatus vnius Epifcopi, benè abfoluet excommunicatos ab aliis delegatis eiufdem epifcopi fecundum formam hîc comprehenfam. Alij tamen aliter dicunt. *Formã*. infrà, de verbo. fig. ex parte. *Abfolui*. nifi in cafu. infrà, de fen. excom. nuper. *Excommunicatus*. fiue nominatim feu generali claufula, vel etiam fine claufula illa, quòd participantes fimiliter fint excommunicati. *Excommunicatorem*. quod fi fuerit delegatus intra annum tantum, ipfe, vel fucceffor eius abfoluet, etiãfi deleg. fuit non expreffo nomine dignitatis. infrà,

co. c.

eo.c.quærenti.§.eo.quoniam abbas.infrà,de offi.or. pastoralis.sed post an. absoluet præsens delegatus. de quo hîc dicitur.s.in alia causa, & inter alios dat'. arg.hîc.*Excommunicatorem*.sup.de elec.venerabilem. *Malitiam*.aliter non videtur absolutio huius delegati tenere.11.q.4.c.pe.C. si à non com.iu. per totum. sup.de offi.vica.c.quia.infr.eo.cùm olim dilectus. ff. de reg.iu.factum à iudice.Contrarium tamen quidã dicunt,scilicet,quòd habetur pro absoluto,& est ad hoc,suprà.de rescript. ab excommunicato. malitia autem hoc modo apparebit.delega.mittet ed excõmunicatorem, quòd absoluat iuxta formam ecclesiæ excommunicatũ,quod si absoluerit, habet propositum, si autem non absoluerit, delegatus vocabit ordinarium vel delegatum coram se, & causam excommunicationis inquiret,& si dixerit pro offensa manifesta & probauerit, vel aduersarius confessus fuerit,dele.non absoluet sine emenda. Si autem neget excommunicatus offensam, habet eam excõmunicator probare coram huiusmodi delegato qui super hoc cognitionem habet ratione accessorij,vt hîc. Ratio autem quare debet hoc defendere est infrà,de sen.excomm.sacro.§.pen.† Si verò pro contumacia, præcipiet quod absoluat eũ, recepta cautione.inf.de ver.sig.ex parte.& c.se. Si verò sine causa,præcipiet quòd absoluat sine difficultate. sup.de rescri.ab excommunicato.infr.de sen. excommuni. sacro.† Sed nónne vocabitur & ille, pro quo est excommunicatus? Respon.non,quia etiam si sine vocatione venerit,non audietur appellans,ne in suũ præiudicium absoluatur, dummodò cautio recipiatur. inf.de sen.excõ.sacro. circa si.postquàm autem fuerit absolutus,de nullo cognoscet.s. de causa prioris excommunicationis,cùm id non sit accessorium,q̃a sine tali cognitione potest suam iurisdictionem explicare,sed si aliquis viderit se grauari,redeat ad cõmune præsidium appellationis.infrà,de app.cùm sit Romana.Alij dicunt quòd ille vocetur pro quo excommunicatus est, vt alleget manifestam offensam si voluerit,nec erit necessaria hîc solennitas iudiciorum.† Sed si non fuerit offensa notoria,vel per sententiam,vel per confessionem,vel facti euidentiam, ipsum absoluet.j.de ver.sig.ex parte.& c.seq.

Fatemur tamen,quòd si non esset notoria iudici, sed pars diceret,vel vellet probare eam notoriam,q̃ admitteretur,sed non audientur testes, si velint dicere,quòd sit facta offensa, nisi dicant, quòd sit notoria. Iudex etiam per se inquirere posset, an esset notoria per bonas personas etiam sine testibus. Alij dicunt & melius,quòd nec iudicem vocabit,nec partem,nisi fortè ad videndum cautiones,quas præstabit,quia nullam super eos iurisdictionem habet,sed sic procedet,quia mittet ad iudicem,qui excommunicauit quod absoluat eum,cùm sit paratus cauere, quando pro contumacia excommunicatus est, vel si pro offensa satisfaceret,quòd si excommunicatus renuerit facere sine causa,tunc absoluet eum hîc iudex, si verò causam iustam assignet, quare id non faciat,quia fortè dicit manifestum, quòd excommunicatus negat manifestum,tunc iudex nec absoluet eum,nec cognoscet quis verũ dicat, sed supersedere debet,donec legitimè absoluatur, nisi notorium esset excommunicatorem falsum dicere,& caueat hîc iudex,ne dicat dubium,quòd est manifestũ,vel ecõuerso.s.de rescri.cum contingat. Hæc autem faciet, quandocunque obiicitur excommunica, siue ante litis contestationem,siue pòst,& est specialis gratia, quam Papa concessit suis delegatis, quam non habet ordinarius vel alias delegatus.*Ritu*.id est, iuxta formam ecclesiæ absoluant.*Reseruetur*.17.q.4. si quis suadente.infrà,de sen. excommuni. significauit. tua nobis.conquesti.*Principale*.id est, principalis causa, supr.eo. quæsitum.& c.prætereà.ff.de iurisdi.om.iu. di.l.2.hæc decr.loquitur quando nullæ literæ sunt impetratæ super excomunicatione, sed delegatus tãquam super accessorio procedit,sed sup.de rescr.ab excommunicato.loquitur,quando super excommunicatione literas impetrauit.*accessorium*.id est, absolutio ab his deleg.*Excommunicatoribus*.nisi fuisset appellatum, quia tunc ad eum remittendus non esset, 2.q.6.si Episcopus.& §. vlt.& C.de ap.eos qui vel nisi exceptionem recusationis vel aliam legitimã habeat.infrà,eodem,insinuante. *mandatum*. iustum vel ap.infrà,de ap.ad hæc.de hoc enim nihil à dele.cùm præter hoc possit suam iurisdictionem cùm sit absolutus exercere.

† *Delegatum*.quod tamen non debet fieri sine speciali causa,vel gratia, cùm ex quo citatus est coram iudice,coram eo vsque ad finem stare debet, nisi appellaretur. infrà, de appel. vt debitus. vel nisi esset causa excommunicationis.puta quia aliquis prælatus eum pro suo iure excommunicauerit,& tunc excommunicatores non de causa cognoscant,sed absoluant,imò illorum quibus commissa est causa, est cognitio, nisi & ipsi excommunicatores malitiosè absolutionem differrent, quia tunc authoritate huius canonis possent absoluere, sicut hîc sequitur. †*In principali*.hîc vocat principalem causam delegatam expressè his iudicibus quibus vltimum est commissum,accessorium,causam, pro qua actor ab aliis iudicibus fuit excõmunicatus,de hac causa cognoscet hic vltimus delegatus,si in causa pro qua fuit excommunicatus idem fuit actor & reus,qui in ista,& hoc ratione reconuentionis poterit tunc facere ille in cuius fauorem excommunicationis sententia lata fuit.infr.de mut.pet.c.1.secùs si alius esset actor & reus in vna causa,quam in alia, cùm ibi nulla ratione iurisdictionem habeat, nisi in quantum sua iurisdictio impeditur.Alij tamen dixerunt,quòd etiamsi extraneus, id est, is qui modo non agit hoc petit, s.q̃ procedatur in causa criminali, pro qua aduersarius eius modo absolutus fuit,qui erat ab alis iudicibus excõmunicatus, q̃ ipse iudex qui absoluit actorẽ,& de alia causa pro qua primò fuit excõmunicatus cognoscet.Et hoc eadẽ ratione,quia excommunicator in fauorem aduersarij quem primò excommunicauerat, nolit procedere,nec mirũ si hoc facit in fauorem istius, cuius iurisdictio sibi commissa nõ est: cũ in eius dãnum absoluit aduersarium. Vel dic, q̃ hîc dicit delegatos illos debere procedere,quibus delegata erat causa, quæ vertebatur inter aduersarium & excommunicatum coram excommunicatore,à quo fuerat appellatum,& ideò non loquitur de delegato, vnde loquitur hæc decr. & secundum hoc dicit principalem causam illam, & accessoriam causam excommunicationis.

CAP. XXII.

CVm causa.*In quorum duorum*.s.Panens.& Capuanẽ. nam si modò omnes tres adessent, licet soli duo citassent,tamen respondere debet. argumentũ. ff. de fer.l.1.*Tribus*,de hoc not.s.c.proxim.in princip. *Nuncium*. j. de app. meminimus.ad hoc suggestum. contra.inf.de ap.vt debitus.2.quæstio.6. non solent. *Protulere*.& malè.*admisisse*.cùm Episcopus offerret se probaturum,aliàs non sufficeret probare exceptiones non admissas, nisi probaret veritatem causarũ. infrà,de app.interposita. ad reuocandum quæ facta esset post appellationem. *Eo*. fortè quòd duo iudices processerunt post appellationem ad diffinitiuã senten-

sententiam,vel admissionem in possessionem vel ali quod huiusmodi.† *Et postquam.* ideò nõ dicit, ex quo proposuit,quòd coram duobus non tenetur respondere tertio non excusato,quia licet proposuerit,nõ sunt tamen cassanda quæ fiunt post, nisi appelletur ex ea causa,quòd hoc non contingat,id est,quòd nõ appellauerat ex hac causa,sed itineris arreptio vim appellationis habet.de hoc not.infrà,de app.vt debitus.nam hodie non videtur habere vim appellationis missio nuncij.Vel dic& melius,quòd benè tenetur appellare ex vtraque causa, & expressè hoc innuit litera, vbi dicit exceptiones prædictas. Et hîc vult agere,quòd etiamsi ante appellationem de qua fecit mentionem hæc decre. fuerit spoliatus, quòd debet restitui, dummodò spoliatio facta fuerit post missionem nuncij.*Præcipuè.* quia idem est & si non essent confirmatæ.*Iudices.* No.non impediri restitutionem mis.in possessionem vel dationem post factam per iudicẽ post appellationẽ sicut nec ea quæ fit ab aduersario,vel ab altero iudice.sup.eo.causam.

SVMMARIVM.

1 *Si sunt dati plures iudices cum clausula, quòd si non omnes, & vnus recusetur vt suspectus,ab eo tantùm,non à cæteris appellari debet.*

2 *Nunquid sufficiat appellatio ad cassationem processus.*

Processus an valeat si interim dum cognoscitur de causa suspicionis,aliter procedatur.

Iudex competens quis sit in causa suspicionis coniudicis. & nume.4.

3 *Nunquid si iudici obiiciatur quòd non possit esse iudex,quia sit infamis,an ipse de sua iurisdictione cognoscere possit.*

4 *An corã omnibus induci oporteat probationes & probari.*

5 *Quandiu toleratur ordinarius, omnes eius sententiæ tenent, nec admittitur exceptio contra eum.*

6 *An exceptio infamiæ vel seruitutis obest volenti iudicare.*

CAP. XXIII.

CVM Super abbatia. Casus. cõuentus Chochis obtinuit abbatem suum sententialiter amoueri,& alium loco eius substitui. Abbas autem amotus per falsi suggestionẽ,vel veri suppressionẽ obtinuit literas de iustitia super restitutione sua ad Lexouien.Episcopum,& quendam abbatem,corã quibus comparens conuentus iustas causas recusationis proposuit,quas obtulit se probaturum coram iudice,scilicet,abbate, quem non dicebat suspectum coram arbitris,sed ipse abbas hoc admittere recusauit,& tunc conuentus ante litis ingressum ab ambobus appellauit.Post hoc autem prædictus abbas, cũ Episcopo interlocutus fuit appellationem ipsam nõ tenuisse,& decreuerunt abbatem amotum restituẽdum,& substituto perpetuum silentium imposuerũt. Papa edoctus ab auditore dato partibus ex certis causis,quæ continentur in registro,perpetuum silentium imposuit abbati amoto,& respondit tacitę obiectioni.q.d.aduersarius,in omnem casum sententia tenere debet,quia & si non valet vt lata ab ambobus debet tenere vt lata ab abbate solo,quia non dicebatur suspectus,cũ in literis esset,quòd si ambo &c. & dicit,quòd non valet hæc obiectio,quia benè fatetur,quòd si abbas processisset antequam appellaretur ab eis ambobus supple,vel antequàm diffinirẽt, quòd appellatio,non tenebat:vel quòd ambo simul procedere debebant,tenebat processus solius abbatis,dummodò placeret illi,pro quo ambo tulerunt sententiam, quia ille qui dicebat eum suspectum, non poterat negare, quin abbas solus,qui non dicebatur suspectus procederet, sed si postquam appellatum est ab ambobus,vel postquam diffinierunt simul, quòd appellatio non tenebat,vel quòd ambo simul procedere debebant, processerunt simul, non valet huiusmodi processus potestate & voluntate sibi adinuicem contradicentibus,non tunc post appellationem tantùm, nec ante appellationem tantùm,quia ante appellationem poterat solus procedere,si volebat, & post appellationem non poterat solus procedere, etiamsi vellet. Est ergo intelligenda hæc aduersatio secundum diuersa tempora, quia si ante appellationem, quando poterat solus procedere noluit, & post appellationem non potuit solus procedere,etiamsi voluisset, & non est in registro, quòd bis fuerit appellatum, sicut falsò continetur in glo.vna, & per hanc veram positionem tolluntur ferè omnes obiectiones. *Abbate.* scilicet,& Episcopo: vt infrà,sequitur.vel ab ipso episcopo tantùm,& hoc sonare videtur litera.

1 † Item hîc habes argumentum, quòd si plures iudices dati sunt cum clausula, quòd si non omnes &c.& vnus recusetur vt suspectus, ab eo tantùm debet appellari, non ab aliis. *Formam.* scilicet, illam quòd si non ambo &c. † *Pro eo.* no. quòd hæc decre. videtur innuere, quòd solus Episcopus audiebat causam recusationis suæ & solus sententiauit, & ab Episcopo appellatum fuit malè, quia coram ambobus proponendæ erant causæ suspicionis,cùm ambo adhuc essent iudices, quousque transferatur iurisdictio in arbitros, qui de causa suspicionis cognoscant & diffiniant.infrà,de app.cum speciali.

Sed dices,quid ad non recusatum, vbi coram eo debeat recusatio proponi,vel ab ambobus debeat appellari? Respon.quòd accessorium est, nisi hoc procedat,nõ procedet eorum iurisdictio super principali.argu.suprà,c.præterea.& c.prudentiam.§.sexta.& ipsi ambo partes cogent conuenire in arbitros infrà,eo.suspicionis.Vel dic,quòd quando causa suspicionis contra vnum tantùm proponitur,licet melius sit, sicut dictum est, quòd coram omnibus proponatur:sufficit tamen si coram vno tantùm proponatur,& est hoc ea ratione,quia nec ipse,nec coniudices sententiare debent super illo,sed arbiter.infrà, de app.cum speciali.

2 † Sed quęres nonne appellatio sufficiebat ad cassationem huius processus & sententiæ,quia facta erat post appellationem,& si sufficiebat,quare tãtùm allegat de contrarietate potentiæ & voluntatis.præterea falsum est,quod potuit solus procedere, quia falsum est cum potuisse procedere post appellationem.suprà,c.proxi.respon.quod benè sufficiebat appellatio ad cassationem,sed Papa proposita quæstione assumpsit disputationem,ac si processum esset ante appellationem,& etiam quando primo interlocuti sunt simul,nõdum erat appellatum.Vel dic, quod hoc dicit,vt ostendat istam appellationem factam à duobus,& etiam iustam sentẽtiam ipsorum.Vel dic, quod nunquam fuit appellatum ab abbate,sed tantùm contra processum eius obiiciebatur,quod cum suspecto processerat,& sic ideo Papa respon. & habes hîc,quod non solùm,si sententia feratur contra suspectum, sed etiam si coniudex velit eligere arbitros,vel alia facere,quæ debet,potest coniudex solus procedere.

† Sed quid si dum cognoscitur de causa suspicionis alter procedet,nũquid tenet processus,videtur quod sic, quia tunc interesse non potest impedimento iuris,quòd præcepit eum supersedere,quousque cognoscitur de suspicione,infrà,de appel.cum speciali.Sed poteris dicere contrarium,quia durante etiã causa suspicionis,potest & vult interesse,dũmodo nõ sit vera causa suspicionis.Nec est verum, eum tunc

impediri à iure,imò ius concedit, ſed differtur propter exceptionem propoſitam à parte.Itē dicimus, quòd ſi iudici obiiciatur aliquid, quare poſsit elidi iuriſdictio eius, tamen ipſe cognoſcet. C. ſi contra ius.& ſi non.

3 † Item dicunt quidam,ſi iudici obiiciatur, quòd non poſsit eſſe iudex,quia ſit infamis,vel propter aliud impedimentum iuris,nam & tunc ipſe de ſua iuriſdictione cognoſcet,nec pronunciabit ſe non eſſe infamem,ſed ſuam eſſe iuriſdictionem,non obſtante exceptione prædicta,& ſic concordat ſententia petitioni. Alij dicunt ſed non placet,quòd de hac exceptione tantùm ſuperior cognoſcet,aliàs cogemur dicere,quòd quis ſuum peccatum debet publicare, contra id,quod eſt.2.quæſtio.1.ſi peccauerit.& in ſua cauſa iudicare,contra id quod eſt C. ne quis in ſua cau. Alij tamen dicunt,ſed non placet,quòd ſi obiiciatur iudici infamia,vel aliquod aliud, propter quod nulla eſſet ſententia propter perſonam iudicantem, puta quòd ſit impubes,vel fœmina,vel infamis,de quibus habes.ff.ad l.Iulia.de vi pri.leg.1.de iudic.l. cùm prætor.quòd pars nō tenetur comparere coram tali.ff.de iudi.non videtur.& ſi comparuerit non tenetur coram eo probare,ſed coram ſuperiore,eſt ergo melius,quòd proponat factum coram eis, & ne de facto procedant appellet. vt infrà, de teſtibus. dilecto filio.Item licet coram duobus. vel omnibus debeat proponere prædictas exceptiones contra iudicē tātū:tñ ab illis penes quos remanet iuriſdictio, poteſt petere,vt ipſi procedāt ſine alio,q reprobatur

4 † Item coram omnibus oportet quòd probationes inducātur,& coram omnibus proponātur,& ad omnes dirigat ſermonem,& coram omnibus proponat exceptionem contra illum iudicem, quem vult reprobare,quod ſi noluerit admittere,appellet, & ſi eam admiſerit,coram omnibus probet eam,& ea probata,petat quòd alij ſine reprobato procedāt. Hoc non credimus,imò omnes ſimul procedent,& ſimul ſententiabunt,quia omnes ſunt ſimul iudices,quouſque auocetur ab eis iuriſdictio per appellationem vel alio modo legitimo,nec poteſt ab vno appellari niſi appelletur ab omnibus,quia cùm non ſit licitum appellare,niſi à grauamine,& vnus non poſsit alium grauare,quia ſolus iuriſdictionem non habet, ergo nec ab vno, ſed ab omnibus ſimul appel.eſt,recuſari autem vnus ſolus poteſt,vt hîc,& poteſt dici,quòd ſententia infamium & aliorum qui à lege prohibentur,vt iudi.fiant,tenet:vt not.ſuprà de reſcript.ſciſcitatus.aliud tamen videtur in ſententia excommunicati:vt no.infrà,de except.exceptioni. eſt enim hæc ☞ exceptio anomala.† Si autem proponatur talis exceptio,quæ nullam reddet ſententiam ex alia cauſa, puta quia non poteſt cognoſcere de tanta ſumma.in Authen.de defen.ciui.§.audient.vel de cauſa liberali,tunc debet eam proponere ac probare coram ipſo,& tenebit ſententia, niſi exprimeret errorem in ſententia.ff.de re. iud. præſes. quòd tamē vix poteſt eſſe quod non exprimat.Alij dicunt,ſed non placet, quòd de impedimentis iuris eſt per arbitros cognoſcere,ſicut de cauſa ſuſpicionis.ar.infrà, de appellat. cum ſpeciali.quia de ſimilibus ad ſimilia procedendum eſt.ff.de leg.nō poſſunt.& hoc locum habet in ☞ delegatis. ſuprà,de reſcript. ſciſcitatus. † Tu dic indubitanter,quod quando aliquis litigans habet talem exceptionem, per quam dicat eum coram quo litigatur nullam habere iuriſdictionem ſuper eo de quo agitur, vel non tenere, quòd ſit coram eo, in optione eius eſt vel hoc dicere coram iudice, & probare & audire ſententiam,quæ ſi pro eo lata fuerit prodeſt quia ex tunc ceſſabit aduerſarij vexatio, ſed obeſſe non poteſt,ſi feratur contra eum, quia contenditur retrò iudicium nullum.infrà,de probatio.in præſentia.vel poteſt venire coram iudice, qui ſi procedat contra eum, non valet prædicta ratione:quia contenditur retrò iudicium nullum.

5 † Credo tamen quod contumaciam huius poſſet punire iudex,ſi aliàs habebat iuriſdictionem in eum vel ſi de hoc dubitabatur.arg.ſuprà,de reſcript. ſuper literis.quia non vult allegare priuilegium ſuum, ſed ſi ſcitur,quod nullam habet iuriſdictionem ſuper eum,nullam pœnam poteſt imponere,ſi verò aliquam iuriſdictionem habet ſuper re de qua agitur, & talis ſit iudex,quod teneat quicquid factum eſt coram eod.tunc ſiue proponatur exceptio etiam contra perſonam eius,ſcilicet,quod ſit infamis vel excommunicatus, vel quæcunque alia,ſiue contra reſcriptum,ſiue quæcunque alia poſsit dici,præter cauſam recuſationis,ſemper hoc proponere debet coram iudicibus:& ſi iudex annuit exceptionibus, recedet liber:ſi verò non annuat,eſt in optione litigātis,vel probare exceptionem,& audire ſuper ea ſententiam,vel ſtatim aſsignata cauſa hac,ſcilicet,quia iudex eſt infamis appellare,infrà,de appellat. interpoſita. & hoc ſic probo, quia cùm hic ſit iudex,non licet litigatoribus ab eo recedere,niſi appellent. infrà,de appellat.vt debitus.in ordinariis autem non eſt admittenda talis exceptio,tu es ſeruus vel infamis,cùm quamdiu toleratur,omnes ſententiæ eius tenent.ff.de offic.præt.Barbarius.niſi obiiciatur exceptio, quod amotus ſit perpetuò, vel ſuſpenſus à ſenatu. ff. de iu.cùm prætor.vel niſi dicatur excommunicatus,quia tunc auditur propter periculum conuerſationis:& eſt ratio diuerſitatis, quia abſurdum eſſet,quod ordinario ſemel amoto à iudicando,vel aliquo alio quod ratione officij facere tenetur,poſtea in dignitate remaneret, ſecùs autem in delegato,qui vult illam cauſam tantùm,quæ in delegatione continetur ratione illius commiſsionis facere,quòd non debet, eſt ergo prius agendum cū prælato,vt remoueatur à dignitate. Item alia ratio eſt,quia prædicti,ſcilicet,ſerui,& infames non prohibentur expreſſè iudicare, ſed per conſequens, quia prohibentur ne iudices fiant.ff.de re iudic.l.1.ff.de iudi.cùm prætor.quando ergo fiunt iudices,poteſt excipi,quod non fiant,quia infames ſunt, ſed, ſi fiant, licet infames vel ſerui ſint,tamen iudices erunt. ff. de offic.præto.Barbarius.per conſequens ergo omnia facient,quæ ad iudicem pertinent.

6 † Nec obſtabit exceptio infamiæ,vel ſeruitutis,volenti iudicare, cùm hæc exceptio non impediat iudicare,ſed tantùm iudicem fieri, vt dictum eſt, & ideò licitum eſt opponere eam contra delegatum antequàm iudex fiat,id eſt,antequàm ſit in eo ſtatu, quod iuriſdictio eius elidi non poſsit,vel antequam partes in ipſum conſentiant:vt not.ſuprà,de reſcrip. ſciſcitatus.ſed poſtquam iudex fuerit,non habet locum hæc exceptio infamiæ, vel ſeruitutis, quæ non opponitur, ne iudicetur, ſed ne iudex fiat. Vel dic, vt ſuprà de elect.nihil.ſi autem obiiciatur exceptio homicidij, vel cuiuſcunque alterius criminis,non repelletur etiam iudex delegatus,vt no. ſuprà de reſcrip.ſuper literis.contra.tertia,quæſt. ſeptima. qui ſine iudi.& ſeq.ca.ſed illa loquuntur in his,quę ſiunt extra iudicium, licet ſint peccatores,alios peccatores contemnunt: & ſe omittentes, in peccato manentes, iudicant alios. Vel dic, quod rectus ordo eſt, quod à ſeipſo iudicando incipiat, tunc non peccat iudicando,etiam ſi malus ſit.tertia quæſt. ſeptima.§.vltim.vel illa.c.loquuntur quando agitur denunciando. Item in quibuſdam ex illis caſibus ponitur

nitur iudicium pro actione. *Ab eodem.* vna enim pars episcopum certis ex causis recusauerat vt suspectum,& quia nec episcopus à causa cessabat, nec arbitros super causis suspicionis eligebat,eadē pars ab episcopo appellauit, quam appellationem postea ambo iudices interlocuti sunt non tenuisse de iure, & tunc eadem pars ab ambobus appellauit, sed iudices à quibus appellatum erat nō deferentes appellationi, parti appellanti silentium imposuerunt & aduersarium restituerunt, vt continetur in integra. *Per consequentiam.* ff.de arb.celsus.§. 1.11.q.3. existimant.& c.seq.ff.quod.met. cau. l.1. *Aduersantibus.* suprà,de trāslatio. episco.inter corporalia. in fin.ff. de admi.tu. l.3.de rebus dubiis.in ambiguo.ff.de hęre.institu. quot.contra,infra,de præben.inter cætera.& dilectus.infrà,de verb.sign. abbate.ff.de contrahen.emptione. qui tabernas. ff.de lib. cau.l.1. & l.non solum. institutio,de adopt.§. vltimo. *Aduersantibus.* ff. quod cum fal. tu.l. 1. contra. so. dicunt quidam illud in fauorem pupilli speciale. Alij dicūt quod ibi verus tutor sciebat se solùm tutorem, & ideò non cōtradicebat voluntas potestati,sed hic secus. Alij dicunt,quod si sint plures tutores, tamen quilibet solus administrare pot.C.de aut.prest.l.vlt. argumen.ff.de arbi.pedius.infrà,de sen.& re iudi.ad probandum. cùm autem hoc certum debeat esse cuilibet tutori,voluntas non contradicit potestati, sed delegatus certus debet esse, quod sine condelegato non potest facere, dummodò causæ interesse posit,& econuerso,si interesse non potest de iure & eum admittit, contradicit voluntas potestati, vnde nō tenet quod sit ab eis,& idem quod in tutoribus, dico in iudicibus ordinariis.ff.de offi.con.l.1.

☞ † Vel dic,quod hic potēs & impotens vnam sententiam protulerunt, quæ non potest pro parte tenere,& pro parte nulla esse.argumen.in l.contraria. verus tutor præstitit suam authoritatem, quæ tenuit,& falsus tutor similiter, sed separatim præstitit suam quæ non tenuit,& hoc nō est contra ius,quod de duabus vna teneat,& altera non.

SVMMARIVM.

1 *Absolutio ab instantia iudicij peti potest ante litis contestationem, & an reuocetur iurisdictio data iudici per absolutionem,in num.2.*

3 *An pars comparens debeat recedere termino finito sine licētia iudicis,aduersario non comparente.& nu.4.*

4 *An liceat præsentibus procedere ad electionem existentibus quibusdam absentibus.*

5 *Nunquid iudex in præiudicium partis, possit parcere contumaci.*

Hora sufficere potest ad id perficiendum, ad quod terminus est assignatus.

CAP. XXIIII.

CONSVLVIT. *Citandus.* quod circumducatur edictum,& absoluatur ab instantia iudicij, *idem.* nec lex videtur in hoc facere differentiam. ff. de iudi. & post edictum. cum legibus seq. vbi dicitur quod si reus citatus solenniter ad sententiam audiendam,vel testes recipiendos venit,actore non veniente absoluetur ab instantia edicti,nisi ex gestis liqueret causam posse decidi,sed hodie cùm per contumaciam actoris,sicut rei contrahitur eremodiciū,poterit ad diffinitiuam procedi,tamen si potius velit ab instantia iudicij absolui, audietur,cùm per ius nouum, quò ad hoc non tollitur ius vetus,scilicet, nisi liqueat sententiam pro actore ferendam. Vel dic, quòd aliud est absolui ab instantia iudicij, & aliud peremptorium circunduci,nam dicitur circumduci,id est,deleri, & tunc non dicitur absolui ab instantia iudicij, vel litis, sed instantia edicti peremptorij, vt sic deleatur tanquam non fuisset emissum,sed lis,id est, litis instantia salua ex integro manet,& ita benè dicit hic citandus, videbatur enim,quòd circumductum esset peremptorium.ff.de iudi. & post peremptorium. sed certè sicut ex loco isto apparet, non est verum. l. enim loquitur quando reus citatus est præsens,& qui citari fecit est absens, & tunc circumducitur edictum,hic autem econuerso, nec etiam circumducitur edictū, si non fuit citatus in termino, vel melius semper si is qui præsens est, siue sit actor, siue reus petat circumduci edictum circumducitur, quia qui præsens est si vult absoluitur in vltimo termino assignato, potest etiam absolui ab instantia iudicij, sed debet fieri cum maiori solennitate,quia tunc pereunt omnia acta iudicij. C. de iud. properandum.§. primo. ff. de iudi.& post.

1 † Et credimus, quod prædicta absolutio ab instantia iudicij potest peti ante litis contestationem. C.quomodo & quando iud. Authent. qui semel.& melius.3.q.3. quod fieri.& facta prędicta absolutione, irrita erunt acta omnia ante habita & condemnabitur ad expensas, tamen credimus necesse eum citari,vt prædicta absolutio fiat.argumen.prædictarū.ll.& quia nunquā super hoc,vt absoluatur aduersarius ab instantia iudicij citatus fuit, absolutio autem quæ fit à termino,fiet sine vlla citatione.

2 † Item non credimus reuocari iurisdictionem datam iudici, siue sit delegatus siue ordinarius, per hanc absolutionem,quia non est de actis iudicij,& credimus,quod statim in prima absentia potest petere citari aduersarium,vt ab instantia iudicij absoluatur:nec ob.leges prædictæ, quæ dicunt, quod debet expectare circa finem triennij vel alterius termini, quia loquuntur in eo casu, quando præsens vult testes inducere super principali, & sententiam ferri constaret,& hoc locum habet in ciuilibus, in criminalibus autem quid fieri debet absente accusatore.no.j.de accu. licet.post litem autē contestat. constat,quod peti potest, & sic loquitur. C.de iudi. properandum.§. 1.alio etiam modo perit instantia iudicij,lapsu triennij. C.de iudi. properandum. sed hoc non tenet secundum cano.de testationibus autem & confessionibus,an pereant,alibi notatur, inf. de test.causam quæ.

3 *Expectare.* hic colligitur † quod pars comparens etiam si aduersarius non compareat, non debet recedere termino finito sine licentia iudicis,arg. 11.q. 3.certum. quia cùm de iudice dicatur, quod potest in sequentem diem expectare, & sic pars expectare tenetur.

Et hoc quidam intelligunt verum, quo ad hoc, quod posit petere expensas, quas petere posset, si ad voluntatem iudicis expectasset. C. de iud. sancimus.sed quātum ad hoc, quod aliquam pœnam subeat non,quia etiam si non venisset aduersario non adueniente, non puniretur in expensis,vel alio modo.ff.de arb.arbiter.§.fin.secùs tamen dicendum videtur,si vocetur quis ad electionem faciendam, nam & si tunc aliquem canonicum absentem expectarent aliquibus diebus, non liceret alicui de canonicis præsentibus recedere, & si recederent, præsentes eo non citato possunt procedere ad electionem. sicut dicitur in vocatis ad synodum. 18. dist.si quis autem.11.q.3.certū.quia nō licet eis recedere,nisi finito cōcilio: ita nec vocatis ad electionē,

nisi facta electione, vel ad alium terminũ prorogata.

4 † Item licet sint aliqui absentes, tamen qui præsentes sunt possunt procedere ad electionem, vnde licet sicut in causis, ita & in electionibus circumducteretur edictum, quod non fatemur, tamen non posset dici hoc edictum circumductum, cùm aliqui sint absentes, cum tantùm circa præsentes aliis legitimè vocatis potestas remaneat eligendi, sup.de ele. quia in causis, etiam dicunt omnes, quod nunquam partibus præsentibus circumducitur edictum, quamuis sine aliqua speciali prorogatione per plures dies, post terminum assignatum expectent partes, nec licet alicui recedere sine licentia, infrà, de iudi.c.1. super eo autem quod primò dictum est: videtur melius quod neque actor, neque reus debeat sine licẽtia recedere. arg.11.q.3.certum.18.distinct.si quis autem.& si recessit, pars quæ fuit in termino sine licentia, altera parte postea veniente & ostendente, quod iusta causa abfuit & necessaria, iustè omnes expensas petat.arg.l.sancimus.C.de iudic.& est ea ratio, quia duo mandasse videtur, scilicet, quod compareat, & ꝙ in termino compareat. Vnde quamuis vnum facere non possit, scilicet, in termino comparere: tamen ad alterum tenetur, scilicet, comparere. arg.ff.de arb. celsus. & l.prætor.§.vltim.arg.infrà, de dolo.cum dilecti.in fin.

Credimus enim, quod ad hoc, quod pereat instantia termini assignati, quod circumducatur edictum, de quo habes.ff.de iud.& post.quod per iudicem circumducatur & licentietur. Si autem iudex abesset à loco, vbi debuit ius reddere: tunc vtraque pars liberè potest recedere, cùm nõ teneatur alibi eum quærere. secunda quæstione sexta. biduum. nec expectare nisi in subsequentem diem, vt hîc. Si autem infirmus esset, expectare tenetur, vel quod procederet, vel quod terminum assignaret, si posset. arg.ff.de arbi.l.si qua.§.1.& si non posset his intendere, possent partes recedere etiam sine licentia, & aliam citationem expectare.ff.de arbi.arbiter.& l.vlti.

5 † *Gratiam*.hîc videtur, quod iudex in præiudicium partis, parti possit parcere contumaci.C.quomodo & quãdo iudex.l.1.infrà, de sen.excom.ex facto.ff.de arb.diem.§.si quis litigatorum. ff. de iudi. nunquid. hoc autem est certum, quod licet possit absenti parcere in sententia differenda, non tamen potest parcere in expensis, quod eum non condemnet in præsenti.C.de iud.sancimus.sed videtur, quod iudex debeat expectare in sequentem diem de mero iure. ff. de ver.ob.quod autem.& ad minus vsque in supremam diei assignatæ horam.2.q.6.biduum. Authent. de iudi.§.sedebunt.contra.ff.de orig.iuris.l.2. §. sed quia.vbi dicitur, incongruum esse iudices vespere iudicare, sed ibi dicitur vespere iudicabunt expone, id est, suprema hora ante tenebras: & crederem quod si sententiam ferret in nocte diffinitiuam, vel interlocutoriam, non teneret, nec etiam litis cõtestatio tũc fiet, vnde benè dicit lex non iudicabũt: allegationes autem audient & testes recipere possunt, vnde Authen.dicit benè, vespere sedebunt, item si stans det sententiam, non valet.arg.prædictæ Aut.infrà, de his quæ fi.à ma.par.capit.ex ore.3.q.4. §. à iudice. *Citanda*.nisi ex gratia ad superandam eius malitiam.infrà de do.& contu.prout.ff.de iudi.post edictum.C. eo. ☞ Authen.iubemus. † *Id*.not.sufficere horam, qua possit perficere illud, ad quod terminus assignatus est, quia in absentia partium procedere non potest ad alia.arg.infrà, de test.cùm olim.secùs si non sit citatus ad aliquem terminum certum assignatum, quia tunc ad omnia procedere potest, & etiam ad sententiam eo amplius non citato.C.de iudi. properandũ. *In tenebris*.18 q.2.perniciosam.infrà, vt ec.bene. vt nostrum.19.dist.Anastasius.ff.de ri.nup.palam.ff. de vẽ. inspi.l.1.§.mulier.ff.de admi.tut.non existimo. ff. de transac.non mino.arg.contra. ff. de test.ad testium. §.vltim.*Constitutiones*.ff.de fer.more Romano.*Medietate*.quò ad contractus, secùs quò ad iudicia, vt hîc, scribetur enim tali die factum contractum etiam si in nocte fiat. *Agatur*.quò ad quædam, scilicet, contractus & huiusmodi. *Procedendi*.ad sentẽtiãdũ in causis.

SVMMARIVM.

1 *Socialis familiaritas reddit iudicem suspectum.*

Iudex facilius potest remoueri tanquam suspectus, quàm testis, & quæ sit ratio.

2 *Præuidenda non solùm quæ pro se, sed etiam quæ contra se faciunt.*

CAP. XXV.

INSINVANTE. *Admisit*. Exceptio enim de nouo competẽs, etiã post litis contestationem admittitur.ff.de arb.nõ dist.§.cùm quidam.ff. de interro.ac l.de ætate.§.ex causa. *Literis*.vbi erat, quod si non omnes, tu frater episcope.

1 † *Poterat*.not.familiaritatem dominicam & socialem facere iudicem suspectum.arg.3.q.5.accusatores. & non solùm dominus suspectus redditur ex cohabitatione, sed & tota familia domini.ar. hîc, sed non sic in familia, consanguinei, vel alterius suspecti. Et est ratio diuersitatis, quia non est suspecta tantùm familia, eo quod sit familia domini, sed quia inuicem sunt aliàs consamiliares, & tota familia contẽplatione domini eximitur à iurisdictione suspecti iudicis.C.si quacunque præ.po.l.1.

Quod fortè non est verum, nisi in casu.l. illius.& distinguendum est etiam inter familiam, quæ est in potestate constituta, & alios familiares, modica tamen familiaritas non sufficit, sic.ff.de ver.sig.latæ, infrà de appellat.ex insinuatione.infrà, vt lit.non contest.accedens.suprà de rescri.ad hoc.ff.de procu.aut affinitate.& hoc scias, quod minor causa remouet iudicem quàm testem, nam quælibet consanguinitas remouet iudicem, non tamen testem, quia nec etiam frater repellitur, quòd ex eo apparet, quia non prohibetur, & edictum de testibus est prohibitorium, & est ratio, quia multi inueniuntur iudices, pauci verò testes.arg.infrà, de testi.dile.quę loquitur de comitissa Flandrensi, vnde dicitur in causa ciuili, filius potest esse iudex ordinarius.3.q.7.tria.in fin.& tamen non potest esse testis. Item criminosi possunt esse iudices.3.q.7.§.vlti.& non testes.

2 † *Recusari*.not.non solùm præuidenda, quæ pro se faciunt, sed etiam quæ contra se.11.q.1.de persona.ff. loc.si quis domum.§.1.infrà, de procu.c.1. *Valebant*. melius & magis ordinatum fuisset, quòd prius essent recusati, & sententia lata super recusatione & etiam hoc aduersa pars petiisset, sed gratia fuit & fortè ad hoc facta, quæ propter hoc non cogeret iterum ad sedem Apost. laborare, & maxime quia ex rescripto aduersarij iuri nihil detrahebatur. *Petiit*. quos concessit de gratia, licet petierit iudices, non petiit aliquos nominatim vel si petiisset nominatim, concessit propter verecundiam petiti iudicis.ff. de iud. obseruandum. ff. de procur. aut affinitate. ff. de his qui ad eccle.confu.l.vltim. ff.de author. tut.quod dominus.2.quæst.5.c. 3. & c. statuimus. *Postquam*. suprà, eodem gratum. ff. de iur.omn. iudic. receptis. *Consenserit* supple pars aduersa, vel ad hoc consentire velit, nam aduersario volente, non potest eos recusare.4.quæst.3. §. si quis testibus.

testibus.3.q.3.offeratur. infrà, eod.super quæstionũ. arg. contra.ff.de arb.si cùm dies.§.si arbiter.in fi.ff. quod quisque iu.l.1.

SVMMARIVM.

1 *Quadrimestre tempus locũ habet in personali actione tantũ.*
Quod imestre tempus quando incipiat currere, & an possit prorogari.
2 *Delegati & contumacis in actione reali comparatio.*
3 *Si post litis contest. de causa liquet, non est necesse excommunicare contumacem.*

CAP. XXVI.

QVAERENTI.& infrà, *Functus*.suprà, eod.in literis.ff.de re iud.si cùm iudex. *Pareatur.* cum effectu.suprà, eod.significasti.infrà, de cle. non resi.relatum. *Aequitatis*.ff.de acqui. re do. adeò.§. cũ

1 quis.† *Quadrimestre*.tempus quadrimestre locum habet in actione personali tantùm.C. de vsu. rei iudi. l.2.& 3.ff. de iud.si debitori. in reali actione statim post decem dies locum habet executio ex quo,scilicet,transiuit in rem iudicatam,si res tamen restitui possit, alioquin datur tempus ad restituendum, & condemnatus dat cautionem de præstanda æstimatione si non restituatur res.institu.de offi.iudi.§. & si in rem.Non ob. quòd legitur.ff.de vsur.in fideicom.quia ibi agebatur actione ex testamento quæ est personalis,non rei vendicatione.Similiter nõ ob. ff. de quod metus causâ, fine exceptione.§. quod si homo.quia agebatur actione quod metus causâ, quæ est personalis.Similiter in criminalib.nõ habet locum quadrimestre tempus.de pœ.distinct.1.fleat. C.de pœn.cùm eis.sed statim mandatur executioni, nisi in quatuor casibus.primus.11.q.3. cum apud. C. de pœn. si vindicari.secundus est. ff.de pereg.peregrinâtis.tertius.C.de bo.proscr.l.3.quartus.2.q.6.biduum.§.si quis insulam.

Currit autem hîc quadrimestre tẽpus à die latę sententiæ, si non est appellatum,vel si est, appellatũ à die cõfirmationis sentẽtiæ.C.de vsu.rei iu.l.1.Currit etiam cõfessio à die cõfessionis.ff.confes. certũ. In criminali autem licèt quis confiteatur, nõ mandatur executioni sententia,nisi feratur.ff.de cust. & ex.reo.l.si cõfessus.2.q.1.nos in quenquã. Iudex autẽ prorogat quadrimestre tempus,pro qualitate causæ,vt si condemnatus actione reali, & rem restituere,tunc non possit ad tempus & pro quantitate, vt si in magna quantitate sit cõdemnatus, & pro obsequio personarum,vt si pater vel patronus condẽnatus sit filio,vel liberto, vel contumacia, vt si vincens in aliquo,sit contumax.ff.de re iudi.l.2. Arctatio autem fit perrarò, veluti si alimenta constituãtur, vel minori per restitutionem in integrum subueniatur.ff.de re iud.l.2. & si arctetur à iudice per. l. suppletur. ff.de re iudi.l.4.§.si quis. *Annum.* hoc locum habet vbi non est appellatum etiam post annum, licet iudici exequi sententiam à se latam, si non fuerit prosecutus appellationem.infrà,eod.pastoralis.§.præterea.

2 † *Obseruatur.* hîc vult dicere, quod sicut contumax in actione reali ante litis contestationem vsque ad annum præstita cautione,recuperare potest possessionem,& post annum non potest,sic delegatus post sententiam diffinitiuam vsque ad annum potest absoluere excommunicatum,aliàs suam sententiam exequi post annum non potest, nam extũc suam potestatem perdidit,vel sicut contumax intra annum excommunicationis auditur ante litis contest.super principali,cum & post annum non auditur.11.q.3.rursus.& c.quicunque.sic etiam hic contumax audietur intra annum petens absolutionem,& non post annum.

3 † Sed quæres quare dicit ante litis contestationem? Respon. quia si post litis contest. liqueret de causa,non esset necesse excommunicare contumacem,sed diffinitiua sentẽtia ferretur.C.de iudi. properandum.§.si quidem.3.q.9.decreuimus.sed si non liqueret de causa,fit missio in possessionem irreuocabilis.C.quomodo & quando iud.consentaneũ.sed tũc in neutro casu esset locus, vbi contumax audiretur.si autem ante sententiam diffinitiuam excommunicet,semper vsque ad diffinitiuam sententiam, & post diffinitiuam intra annum absoluet, quia pꝑetuata est iurisdictio sua.supra.eo.gratũ.j.eo.licet. quia rescripta sunt perpetua.C. de rescri.falsò.

Hęc habent locũ in delegatis, nam.ordinarij quia semper habent iurisdictionem, nec expirat, semper absoluunt,& eis amotis,ab ordinaria iurisdictione quam exercebant,etiam intra annum absoluere nõ possunt:cùm hæc iurisdictio ad superiorem vel successorem transeat.C.de iudi.properandum.circa fi.

SVMMARIVM.

1 *Quemadmodum à delegato primo ad principem appellatur, ita à subdelegato siue auditore.*
Hodie nulla est differentia inter subdelegatum & ordinarium siue delegatum quò ad hoc,vt possit appellari.
2 *Modum excedere dicitur,qui fines mandati non seruat.*
3 *An magis liceat appellare à iudice,quàm ab auditore.*
4 *In actione criminali non licet delegare.*
5 *Qui semel consenserunt, non possunt vlterius appellare vel dissentire.*
6 *Assessor de communi voluntate eligi debet.*
Delegatus à principe,si delegat alij causam,ad eum non ad principem appellabitur.
Iudex delegatus si totam causam commiserit, an poterit se vlterius de illa causa intromittere.Et an possit sibi executionem retinere
7 *An iudex & deleg.sint coniudices.*
8 *Non licet nisi à grauamine appellare.*
Si tres sunt delegati, & duo qui subdelegauerunt cum tertio delegato processerunt, & fuit appellatum. nunquid appellabitur primus delegans,vel delegatus.
9 *Qui simpliciter cõmittit vices suas, totũ committere videtur.*
Delegatus si vult recipere subdelegationem, nunquid hoc facere possit parte contradicente.
Item si sunt tres delegati,& vnus admittit, subdelegatum, & alius non,quid iuris sit.
Subdelegatus ad totam causam,si in vno termino interfuerit, semper admittere tenetur.
Si tres sunt delegati,& vnus erat præsens in loco, pro alio comparauit subdelegatus,& tertius se excusauit nunquid est in potestate delegati admittere subdelegatum.
Item Quid si ambo absentes mittant subdelegatos nunquid præsens delegatus possit ambos repellere,Item si delegatus nollit procedere,an subdelegati poterunt procedere.
10 *Si vnus ex delegatis tantùm princi. causæ commisit,ad Papam non ad condeleg.appellatur.*
Sub quo iudice causa recusationis sit probanda & proponenda.

CAP. XXVII.

SVPER quæstionum. *Constitutionem.* quam non habemus in hac compilatione,sed tenorem eius ponit in ista. *Alexan.*suprà, eodem cum te consulente. *Sed illa.* Alex.*Per istam.* quam non habemus. *In illa.* Alex. *ipse.* Alex. *Interposita* ad Papam non tenetur, quia ad ipsum, non ad Papam est appellandum

pllandum.*Nos autem.* in hoc loco ponit verba con-
ſtitutionis ſuæ quam non habemus, expone ſtatui-
mus in conſtitutione,quam non habemus,eſt enim
præteriti temporis.*App.re.* quantùm ad tunc arti-
culum vel dubitationem nihil facit hodie remotio
appellationis,quia nũquam licet appellare niſi gra-
uetur,& tunc ſemper licet, quamuis ſecundum an-
tiqua iura fuerit differẽtia. *Prouocationis.*nullus enim
niſi Imperator cauſam ap.re.committit. ff. qui. ap.
non licet.l.1.in fin.& Papa.infrà,de app. paſtoralis.
& in multis c.eiuſdem tit.niſi in caſibus quos no.in-
1 frà,eo.paſtoralis.in fi.*Quicunque.*ordinarius.† *Certum.*
de mediis puta exceptiones,examinãdos teſtes,vel
allegationes audiẽdas,vel ſimilia,ita quod nullã iu-
riſdictionem habeat,ſed tantùm exequatur manda-
tum,& audiat,quòd iniunctum eſt,ſed ſi quid dubij
ſit, non diffiniat, ſed ad ſuperiorem referat, nam ſi
commiſſa ſit ei iuriſdictio, vel aliqua diffinire, cùm
in eis poſsit grauare partem, & licitũ ſit à quolibet
grauamine appellare.infrà,de appel.cùm ſit Roma-
na.& c.vt debitus.certè ab iſto auditore licet pro-
uocare,quamuis tantùm mediæ cauſæ ſint ei com-
miſſæ, ſed cum iuriſdictione, vel diffinitione, quia
ſecundum hoc nulla eſt differentia inter hunc audi-
torem, & iudicem quo ad appellationem. Vel dic.
quod ſicut à delegato primo appellatur ad princi-
pem, ita à ſubdelegato ſiue auditore, quia benè à
ſubdelegato appellatur,licet hoc diuerſimodè ac-
cipiatur,appellatur ad delegantem, ſed de ſubdele-
gato vel auditore videbatur,quod etiam ſine cauſa
poſſet ab eis appellari deleg. cùm nõ poſsit ſibi de-
legari cauſa appell.re. quod hîc negatur. Vel dic &
melius,quod hic auditor etiam ſi iuriſdictionẽ ſiue
coertionem haberet.infrà, eod.ex literis. tamen ab
eo appellari non poteſt ſine grauamine, vt hîc.

Et eſt hoc hodie generale in omni ſubdelegato,
& iudice ordinario,& delegato, & etiam auditore.
argumentum.infrà, de appellat. vt debitus. in audi-
toribus autem nihil mutatur per decre. cùm nec o-
lim,nec hodie liceret appellare,vt hîc. Et diximus,
quod quo ad hoc,quòd poſsit appellari, hodie nul-
la eſt differentia inter auditorem & iudicem,ſiue or
dinarium ſiue delegatum,quia à nullo poteſt appel-
lari ſine grauamine, & ab omnibus poteſt appel-
lari,ſi grauentur.infrà,de appellat.vt debitus.

Olim autem erat inter eos differentia, quæ
hîc not.& quia ſublata eſt, oportet circa eam labo-
rare, & plus quidam dicunt, quod non placet,
quia etiam hodie ſi quis appellat ab his auditori-
bus, quibus tantùm committuntur media, etiam
ſi aſsignet iuſtam cauſam, & offerat ſe eam pro-
baturum, non tenebit appellatio, niſi in veritate
ſubſit grauamen, & iudex ad quem appellabitur
non reuocabit proceſſum habitum poſt appellatio-
nem niſi probetur grauamen, & ſi probetur appel-
latum, aſsignetur iuſta cauſa, & hoc probatur ſic,
quia hîc dicit non poſſe appellari,niſi grauatur: er-
gò nec ſufficit iuſtam cauſam proponere,niſi & ſub-
ſit.Nec ob.infrà, de appell. vt debitus. vbi innuit,
quòd ſufficit iuſtam cauſam aſsignare, ſcilicet,quia
ibi non intendit ius nouum condere in odium fru-
ſtratoriè appellantium, ſed intendit remouere, ſi
quid per antiquos diſtrictius ſit ſtatutum quale hîc
erat in auditoribus datis ad media, ſed ſecùs in au-
ditoribus datis ad litis conteſtationem, vel ad alia
maiora.

2 *Excedat.* modum excedit, ſi fines mandati non
ſeruat.infrà.eodem cap.porrò. vel ſi iniuriam facit.
C.de appel.ſi quis pro.vel ſi aliàs grauat, nam quã-
docunque grauet, ſemper appellare licet, infrà, de
appellat.vt debitus.& cùm in aliquibus decre.inue-
niatur,niſi modum excedat,vt hic, & alibi inuenia-
tur,niſi fines mandati excedat.infrà, eodem.c.§. ve-
rùm.& alibi inueniatur,niſi excedat regulam. infrà,
de offi.or.irrefragabili.§.1.& alibi inueniatur etiam,
quòd nulli appellant cõtra regularem diſciplinam,
omnes enim iſtæ clauſulæ pro vna ponuntur,& om-
nes æquipolent illi, niſi grauetur. *Exordium.* litis ex-
ordium, quo ad perpetuandum iuriſdictionem eſt
citatio,ſuprà, eodem gratum.& eodem modo quo
ad interpretandam præſcriptionem.C.de præſcript.
30.an.ſicut.& l.cùm notiſsimi.& quo ad rem litigio-
ſam conſtituendam in Authent.de litig.§.1.& C.eo-
dem,litigi.propriè verò exordium litis eſt conteſta-
tio litis.ff.de in ius voc.quamuis.C. ex delict.defun.
l.prima.ff.rem ra.ha.quo enim amplius.& ſic etiam
hîc accipitur:tunc enim præſtatur iuramentum ca-
lumniæ, quod in exordio litis præcipitur præſtari.
C.de iura.cal. cùm & iudex. & tunc tenetur bon.fi.
poſ.de fructibus.C.de rei vendic.certum.& tũc præ-
ſtantur cautiones.ff.de procu.Pomponius,§.ratum.
C.de ſatiſdat.l.prima.Item libellus principi oblatus
& ad eum reſcriptio, litis eſt exordium quo ad an-
nales exceptiones perpetuandas.C.quando li.prin-
cip. oblat. per totum.*Finem.*id eſt, ſententiam diffi-
nitiuam.

3 † *A iudice.*q. d. ex quo hîc maiora committun-
tur ei iudex eſt, non auditor vel executor tantùm,
& ideò poteſt ab eo appellari, licet largè vniuoce
ſumatur auditor & ſubdeleg. & quia in veritate iu-
dex eſt quod ex eo apparet, quia coram eo fit litis
conteſtatio,quod nõ licet facere niſi coram iudice.
Sed quæres nunquid magis licitum eſt appellare à
iudice,quàm ab auditore?Reſpon.de tali auditore
ſic,ſcilicet,ſubdelegato, vel alio cui cauſa commiſ-
ſa non erat appel.remota: & dicunt quidam & benè
hoc verum eſſe ſecundum antiqua iura, quia hodie
pariter,à nullo licet appellare ſine cauſa.Alii tamen
dicunt,quòd hoc etiam hodie obtinet in ſubdelega
to,quod ab eo appellatur.& decre.vt debitus.loqui-
tur tantùm in delegato & ordinario, vbi eſt graue
habere recurſum ad ſuperiorem.in delegato à Pa-
pa,vel delegato aliorum facile eſt habere recurſus
ad ſuperiorem,vel dic plenius, vt no.in gloſ.de me-
diis.† *Prouocetur.*hîc videbatur obuiare decre.Alex.
ſed non contradicit,quia licet,hic concedat appel-
lare,ſemper debet tantùm appellari ad delegatum,
non ad Papam niſi ſit delegatus ad totam cauſam.
vt ſequitur, & ſic intelligitur decre. Alex. Item ap-
pellari poteſt aliquando ad primum delegatum,vt
infrà ſequitur & expreſsius determinatũ.*Inſti.*quan-
do hanc conſtitutionem edidimus. *Diuiſim.* vnam
partem vni,alteram alteri diuerſis temporibus,nam
ſi ſimul vni principium, & alij finem eiuſdem cauſæ
committeret, ſuſpicione non careret. *Delegare.*qua-
ſi dicat, non intendebamus in conſtitutione noſtra
ſtatuere,quando eſſet appellandum & quando non,
item quando eſſet appellandum ad Papam,& quan-
do ad delegatum Papæ, ſed intendebamus amplia-
re iudicialem poteſtatem,ſcilicet,vt non ſolùm me-
dia,ſed etiam principiũ & finem poſsit committere
quod ante conſtitutionem iſtam facere non pote-
rat,cùm lex ciuilis prohibeat,cui ſtandum erat, niſi
hæc decre.id reuocaret. 10.diſtinctione. c. primo. &
c.quoniam.

4 † Item quando ciuiliter agitur, ſecùs ſi crimina-
liter,nam tunc delegare non poteſt. ff. de offic eius
cui man.eſt iu.l.2.9.q.3.ſaluo.niſi à principe delegat.
24.q.4.illud.ff.de reſtitut. l.tertia. idem dicimus in-
frà, de reſtitu. ſpo. ſuper. nec iudex appellationis
ſecundum

ſecundum legem poteſt delegare.C.de iudi.Authen. ad hoc.ſecùs ſecundum canones.*quòd dicitur.*C.de iu di.Authent.ad hoc.cui derogatum eſt per hanc decret.quia bene licet ſecundum canones, vt hîc dicit, committere principium,& finem. *Cùm ante.*non eſt hoc de Authent.ſed eſt additio Papæ,& reſpondit tacitæ obiectioni,quæ quæri poſſet,quomodo delegatus à Papa refert ſententiam diffinitiuam, ſi aliis commiſit principium,& medium, vel etiam ſi nihil de meritis cauſæ cognouit,ſed Papa hic reſpondit, quòd ſummatim debet omnia acta iudex à capite recenſere.*Inueſtigare.*quando committit principium & medium,ſi enim finem committit:tunc delegans hoc non inquiret.*Verùm.*oſtenſo,quod prædictæ cõſtitutiones ſibi adinuicem contradicunt.*Tralibat.*id eſt,præmittit diffinitionem quæ ſequitur per quam ſoluitur quæſtio propoſita.Item hic dicit,quando licitum ſit appellare à ſubdelegato,in ſequenti autem §.diſtinguitur ad quem ſit appellandum. *Prouocari.* aliquando ad dominum Papam,aliquãdo ad deleg. vt infrà,in ſequen.§.ſequitur,& plenius determinat. *Prouocari.*niſi in caſu, infrà eodem,paſtoralis. in fin. *Commiſſis.*cum iſta vniuerſitate non tranſit poteſtas dãdi iudicẽ, licet ſit de iuriſdictione.ff.de iu.om. iudi.l.1.in fine.& hoc eſt ea ratione,quia hoc non habet ex commiſsione,ſed à lege.C.de iudic. à iudice. infrà eodem,paſtoralis.§.1.

5 † *Statuimus.*ex quo enim ſemel conſenſerunt,non poſſunt vlterius appellare, vel diſſentire.ſuprà eodẽ, inſinuante.tertia,quæſtione tertia,offeratur. trigeſima,queſtione quinta,horrendum.ff.de appel.ex cõſenſu.ff.qui ſatiſ.cog.arbitrio.arg. contra. infrà, de ſen.& re iud.cauſam.2.quæſt.ſexta,à iudice.vbi dicitur, quod etiam ſi grauetur à talibus, quod non licet appellare,& non poſſunt recuſari vt ſuſpecti, ſed illud loquitur de arbitris compromiſſariis,à quibus appellari non poteſt.C.de arbit.l.1.etiamſi grauetur, ſecùs autem poteſt dici de tutoribus.

6 † Item hîc colligitur, quod aſſeſſor debet eligi de communi voluntate, quia participat examinationi cauſæ.ff.de offic.aſſe.l.1.arg.2.q.6.placuit.11.q.1.c.3. Quod quidam concedunt,ſed ſi partes non poſſunt concordare,iudex dabit,nam iudicium redditur in inuitum.ff.de ver.ob.inter ſtipu.nos credimus,quod iudex debet eligere quem vult,quod ex eo apparet, quia ex eorum facto tenetur.C.de offi.aſſe.l.1.& l.nullus iudicium.† *Totam.*ſecundum ll. delegatus à principe ſi delegat alij cauſam,ad eum, non ad principẽ appellabitur, ſed ſi delegatus ab alio delegat,nõ appellabitur delegatus , ſed primus delegans. ff. quis & à quo.l.1.ſecundum canones,ſecùs quo ad primũ articulum.Sed nunquid ſi iudex delegatus totã cauſam commiſerit poterit ſe vlterius de illa cauſa intromittere?arg.quod ſic.ſuprà.eo.c.proxi.& quia ſubdelegatus nomine primi delegati iudicat. ff. de offic. eius cui man.eſt iu.l.1.§.vlt.ff.de iuriſdictio.om. iud. more.§.quia.ſuprà eodem,ſanè.arg.contra. eodem, ſuper.Reſpon.ſi ſubdelegatus delegationem ſuſcepit delegati,non poterit ſe vlterius intromittere alioquin poterit,cùm verba accipienda ſint cum effectu.ff.quod quiſque iu.l.1.§.hoc.infrà,de cle. non reſi.relatum.& hoc quidem in delegato, nam ordinarius reuocabit delegationem,quando volet non habita diſtinctione an totum commiſit, vel partem.ff. de iu.iudicium.ſuprà de reſcrip.paſtoralis.ff. de offi. procon.ſolent.§.primo.Alij dicunt quod non placet quia licet committat alicui etiam ſententiæ prolationem,tamen poteſt ſibi retinere executionem, cõpulſionem partium,& ſuum conſilium requirendũ. arg.ſuprà eodem,ſi pro deli.& poteſt reuocare iuriſdictionem.ff.de iud.iudi.imò plus debent, quòd licet dicat,committo etiam ſententiam ferendam, & nihil dixit,quod ſibi aliquam reſeruauerit,tamen delegatus poteſt exequi ſententiam , ſubdelegatus enim nunquam poteſt eam exequi, & ideò videtur quod ſemper ſibi retineat executionem, ſecùs autem quando dicit ſimpliciter , committo tibi vices meas, quia tunc, nec reuocare poteſt,nec exequi,nec debet eum appellare,quia totũ,& nihil certum commiſiſſe videtur.

7 † Sed oppones nunquid ſubdelegatus iudex eſt, & ſi eſt iudex & delegatus eſt iudex,ergo ſunt coniudices,ergo ſimul debent ferre ſententiam. ſuprà, eodem,cauſam?Reſpon.ambo ſunt iudices,& ambo habent iuriſdictionẽ,ſed nõ ſunt cõiudices,quia ſubdelegat' habet iuriſdictionẽ à delegato,& eſt ſub eo, imò plus dicunt quidam,quod etiam ſi abdicauit totam iuriſdictionem,& à ſe eam remouerit,tamen poteſt reuocare mandatum,quod nõ credo.infrà, eodem venerabili.*Appellari.*quia nihil ſibi retinuit, deſiit eſſe iudex,ad minus quo ad poteſtatem exercendi iuriſdictionem.*Aliquam.*diffinitiuam ſententiam, ſed nunquid poteſt executionem ſibi retinere ? Reſpon.non,ſed poteſt ſibi retinere conſilium.ſuprà eodem ſi pro.de hoc no.ibi.vel dic,vt in gl.nunquam.

8 † *App.re.*Idem eſt hodie,ſi non ſit appoſitum in literis appellatione remota,cùm non liceat appellare, niſi à grauamine.infrà.de ap.vt debitus. Vel dic, ſed non placet, quod aliud eſſet,ſi non eſſet in literis appoſitum appellatione remota,vt hîc colligitur.arg. à contrario ſenſu.Et non ob.decre.vt debitus,prohibet enim tantùm appellari ante ſententiam,niſi ex rationabili cauſa,ſed non remouet,quod ſi ap.re.eſt in literis,quod appelletur deleg.& ſi nõ eſt remota, quòd appelletur Papa,& hæc eſt vna differentia ; ſi eſt ibi appel.remo.vel non.*Cognitor.*impropriè, quia hîc appellatur cognitor,qui ſine vlla iuriſdictione & diffinitione eſt.Vel dic,vt in gloſ.quæ incipit,de mediis.*Conſultationem.*ſuprà eodem titulo cum te.*Coram eo.*delegato,& eſt caſus ſpecialis,vbi cauſa recuſationis agitur coram iudice delegato,cùm aliàs agatur coram arbitris.infrà,de appel.cum ſpeciali.† *Si verò duo.*quid ſi tres ſunt delegati,& duo ſubdelegati, cũ tertio delegato proceſſerint,& fuit appellatum, nunquid appellabitur primus delegans vel delegatus? Quidam dicunt primum delegantem propter abſurditatem,quę occurreret,ſcilicet,quod tertius delegatus à quo appellatum eſt,eſſet iudex in cauſa appellationis.Alij dicunt quod tantùm delegatus appellabitur,& prædicta abſurditas euitatur,quia cum in literis ſit, quod ſi non omnes &c. delegatus tertius non poteſt intereſſe cauſæ appellationis, propter impotentiam iuris , quod præcipit eum à quo appellatur , non poſſe eſſe iudicem in cauſa appellationis.arg.ſuprà de reſcrip.ſciſcitatus.infrà. de app. accepta.Item quia poteſt recuſari,vt ſuſpectus.infrà de ap.ad hoc.ſi autem nõ eſſet ibi clauſula illa,quod ſi non omnes,tunc ratione ſupradicta primus delegans eſt appellandus.

9 † *Vices ſuas.*ſuper totam cauſam,nam ſimpliciter committens vices ſuas,totum committere videtur, ſupra eod.præterea.infrà,de do. paſtoralis. de iure pat.ex literis.ff.de tute.l.3.in fin.& melius infrà eod. venerabilis.Sed nũquid ſi deleg.cum clauſula,quòd ſi non omnes,vult recipere ſubdeleg.dele. vel delegationem eius,nunquid poteſt parte contradicente? Reſpon.ſic,quia nemini facit iniuriam , qui vtitur beneficio iuris: vt hîc.& c.proxi.& ſupra de electio. cum eccleſia Vulterana.† Item ſi tres ſunt delegati cum clauſula:& vnus ſubdeleget ipſum ſubdelegatũ

vnus ex delegatis velit admittere, & alius non, potior erit conditio prohibentis. ff. communi di. Sabinus. Itē quia plus habet iuriſdictionis ſine ſubdeleg. quàm cum eo, vt hîc apparet. melius eſt, quod ſi ille qui conſentit recipere ſubdelegatum nolit à propoſito reſilire, quod ille cum ſubdelegato procedet, vel ſi eis tantùm, ſcilicet, coniudicibus commiſerat, ſed inſolidum, ille ſolus, qui conſentit recipere ſubdelegatum, procedet fungens vice ſua, & alterius qui commiſit, ſed ſi nolens admittere ſubdelegatum, & volens ſimul procedant, & nolens recipere ſubdelegatū, benè ſubdelegabit alij vices ſuas, ſed alius nō. Item ſi ad totam cauſam ſubdelegatus ſit, & in vno termino interfuerit, ſemper admittere tenetur, quia perpetuauit iuriſdictionem ſuam. ſuprà eodem, gratum. infrà, eodem, licet vndique, melior ratio eſt, quia conſenſiſſe videtur, ex quo admittunt ad cognoſcendum, dummodò in facto vel iure non errent. ff. de iudi. l. 1. & 2. in princ. §. 1. nam licet illæ leges loquantur de conſenſu partium, non videmus, quare non ſit idem in conſenſu coniudicum, ſi autem ad vnum terminum tantùm eſſet delegatus, non eſſet propter hoc in alio admittendus, cùm alia eſſet ſubdelegatio.

☞ †Sed quæro tres erāt delegati, vnus erat præſens in loco, vbi cauſa agi debebat, pro alio comparuit ſubdelegatus, tertius ſe excuſauit, nunquid eſt in poteſtate delegati admittere ſubdelegatum? Item nunquid fit præiudicium abſenti & excōmunicato, quin in alio termino poſſit eum repellere? Item quid ſi ambo abſentes mittant ſubdelegatos, nunquid præſens delegatus poteſt ambos repellere? Item ſi delegatus nolit procedere, nunquid ſubdelegati poterunt procedere? Reſpond. ad hoc, quod vbi ſunt duo delegati, non tenetur admittere ſubdelegatum tertij, vt hîc, ſed ſi vnus ſit tantùm præſens, non eſt in optione eius repellere ſubdelegatos, ſicut non poſſet, ſi non eſſet ibi illa clauſula, nam de iure licet cuique vices ſuas committere. infrà, eodem, paſtoralis. in princip. & c. licet. in princip. & c. vlti. in princip. Et idem multofortius dicimus, ſi cū vno delegato duo abſunt ſubdelegati, nam clauſula dicit, quod ſi non omnes, vnus veſtrum &c. quia tunc ſecùs dicerem, vt hîc. ſed ſi poſtea contingat duos delegatos præſentes adeſſe, non tenetur admittere ſubdelegatum tertij, licet alij eo abſente audiunt, quia iam habet locū clauſula, quod ſi nō omnes, duo &c. vnde contingit hîc, quod qui eſt delegatus ad totam cauſam intereſſe iure ſubdelegationis ſemper poterit, quando duo delegati non fuerunt præſentes, nam tunc propter clauſulam poſſunt excludi, licet quidam dicūt, quod ex quo ſemel admiſſus eſt, vlterius eum repellere non poſſunt, imputent enim ſibi, quod aliquando defuerit.

Sed quid ſi cùm eſſet quæſtio, eum non eſſe admittendum, duo pronunciauerunt eum admittendum? Reſpond. ſi expreſſerunt errorem, puta hunc ſubdelegatum inuito delegato abſente, quando erunt duo præſentes admittendi, non teneret. ff. de app. ſi expreſſum. ſed ſi non expreſſit, ſtandum eſt ſententiæ. 2. quæſt. 6. diffinitiuam. ſi autem delegatus cum ſubdelegato nolit procedere, ſoli ſubdelegati procedent authoritate clauſulæ, quæ ſic eſt intelligenda, vt duo procedant, ſiue per ſe, ſiue per ſubdelegatos, cùm habeant poteſtatem ſubdelegandi. inf. c. proxi. in princip. & ipſi videntur facere quod ſubdelegati faciunt. ff. de admi. tu. ita. §. geſſiſſe. ff. de offi. eius cui man. l. 1. §. 2. *Appellatione remota.* quantum ad hunc articulum nihil facit appel. remo. quia non licet appellare, niſi grauetur. *Delegare.* quia à iudice iudex &c. C. de iudi. l. à iudice. infrà, c. proxim. niſi ſit delegatus ad vniuerſitatem cauſarum. ff. de iudic. cùm prætor. §. 1. arg. contra, infrà, de ſen. & re. iudic. cum Bertholdus. *A condeleg.* j. eodem, licet. *Vndique.* ſuprà, eodem, cùm ſuper. eo enim ipſo quod delegationem ſuſcipit, iuriſdictionem ſuam dimittit. C. de procu. maritus. arg. quod minus dignum trahit ad ſe maius dignum, ſuprà. de tempor. ordinan. literas. argument. contra. C. de pet. hæred. l. hæreditas. C. de appellat. præcipimus. §. vltim. ſuprà, de renunc. quod in dubiis.

10 †*Principium.* Lan. dixit, quòd ſi vnus ex delegatis tantùm principium cauſæ commiſit, appellabitur ad Papam, non ad condelegatum, tum quia par eſt, tum quia nec ſolus poſſet procedere, nec cum ſocio, à quo iam appellatum eſt. contra, ff. quando. appel. ſit. l. 1. §. ſed ſi præſens. T. dixit, quod ad condelegatum appellatur quaſi ad maiorem. argu. 2. q. 6. omnis oppreſſus. 7. diſtinctio. de multis. primum dictum eligo. †*Rationem.* ſcilicet, quia ex quo committit, iuriſdictionem à ſe remouet, vnde ad eum non eſt appellandum, ſed ad ſuperiorem, ratio, dic quod illud colligitur. argumen. à contrario ſenſu, ex illo. §. porrò. vbi dicit, quod ſi appellatione remota eſt commiſſa cauſa alicui, & ille alij committat principium vel media eiuſdem cauſę, quod non debet appellari ad Papam, ſed ad dele. & ſic eſt à contrario ſenſu, ſi non erat appellatio remota, appellabitur ad Papam, non ad delegatum. à ſimili ergò & hîc argumentatur cum is cui iudex vices ſuas commiſit non poſſit procedere appellatione remota, vt hîc dicit, non condelegatus primus, ſed delegans. ſ. Papa eſt appellandus. ſed certè ſi quis ſubtiliter intuetur, hęc ratio potiùs facit contra quam pro, potiùs enim ſequeretur, quod ex quo ap. remota erat, vter eorum duorum procederet reliquo nolente procedere, & hîc condeleg. qui recipit commiſsionem ſocij, non poſsit intereſſe cauſæ appel. à ſe emiſſæ, quod ſolus alius ſit appellandus.

Hoc verius videretur quibuſdam, ſed non nobis quod ſolus ſocius appellandus, quando non commiſit omnes vices ſuas, & hoc intelligitur, quando omnes vices ſuas commiſit, & ſecundum hoc bona eſt ratio poſita in prin. huius gl. *Conſtitutionis.* quam non habemus. *Audientiam.* id eſt, principium & medium, ſi enim finem commiſiſſet, non haberent locū ſequentia, ꝙ delegatus poſſet eam poſtea expedire. *Audientia.* non vices ſuas, quia tunc ſecùs. ſ. e. §. prox. *Caueri.* vt in. §. 1. *Auditorem.* fecit. *Dele.* j. de app. c. cum ſpeciali. contra. ſed hoc ſpeciale eſt, vt ſ. diximus.

☞ †*Auditores.* ſecùs ſi eſſet eis commiſſa, quòd coram eis fieret litis conteſt. tunc enim, quia ſunt iudices, vt not. ſ. eo. c. nos autem dicimus corā eis debere proponi cauſam recuſationis, & probari coram arbitris. j. de appel. cum ſpeciali.

Alij dicūt veriùs, quod ſemper coram primo delegato eſt proponenda, & probanda cauſa recuſationis, etiam ſi ſententiam diffinitiuam vel totā cauſam committat quouſque cum effectu, ſcilicet, per citationem iuriſdictio ſit apud ſubdelegatum ſemper eſt apud primum delegatum, cauſa recuſationis proponenda. j. c. licet. alij aliter dixerunt.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus non poteſt committere cauſam, niſi ex iuſta cauſa.*
2 *Non poteſt delegatus cogere ſubdelegatum, quando malitioſè ſe onerat.*
Par in parem an habeat imperium & quando exequantur.
3 *Appellatione interpoſita à ſententia diffinitiua iudex nedum ceſſare*

cessare debet ab excusatione, sed nec debet incipere exequi sententiam etiam antequam veniant literæ appellationis.

4 *Quomodo fiat notum iudici, an sit recipiēda appellatio nécne.*

5 *Impedire dicitur iurisdictionem iudicis qui mandat sententiam executioni.*

6 *An stans coram iudice à quo appellauit, videtur renunciare priori appellationi.*

7 *Potest iudex à quo appellatur sine culpa & pœna non recipere appellationem.*

Iudex inferior si nō recipit appellationem, an superior debeat admitti?.

8 *An sit aliquid iniquum, quod tamen iustum.*

CAP. XXVIII.

Pastoralis offici. & infrà, *Alege*. C. de iudi. à iud. ff. de offi. præ. sæpè. suprà, c. proxi. *Exonerare*. hinc videtur, quod delegatus non posit committere causam, nisi iusta causa subsit. argu. s. eodem, si pro. s. de rescri. sciscitatus. ff. de iud. l. vltim. infrà, de test. in nomine. quod falsum est, quia cùm de iure beneficium hoc habeat, committere potest: vt ff. de offi. eius cui man. l. 1. suprà, eod. c. proxi. & infrà, c. fin. nec videtur statim credendum ei, cùm dicit se non posse interesse. ff. de va. mu. l. 1. & l. prætor. præterea semper præsumendum est bonum, & eum verum dicere, nisi probetur contrarium. infrà, de reg. iur. infirmus. & c. estote. ff. de reg. iur. semper in dubiis. suprà, de scruti. c. 1. de pręsumpt. dudum. ff. de probat. quoties. §. qui dolum. argument. contra suprà, de iudi. cum super.

2 † Item hoc est dignū not. quod delegatus nō pōt cogere subdelegatum, qn̄ malitiosè se exonerat, & si velit cogere, iusta est appellatio eius, & hoc vbi constat de malitia, sed si non constat nō pręsumitur: vt s. dixi in gl. hic potest. *Renitentem*. etiam si sit alterius fori. C. qui pro sua. iurisdict. l. 1. ff. de mu. & ho. munere. §. iudicandi. nisi aduocatus, qui alibi, quàm in foro suo non potest cogi deleg. C. de aduo. di. iu. sancimus. in fin. & hoc in delegato, ordinarius autem non potest ad hoc cogere hominem alterius fori. ff. de iur. om. iud. l. vlti. de tu. & cu. da. l. 1. infrà, de offi. ord. pasto. in prin. *Coertionem*. ff. de offi. eius. cui man. l. vlt. infrà, c. proxi. *Dignitati*. supra, eodem. sanè. 50. distin. contumaces. 45. dist. cùm beatus. infrà, de ma. & obe. per tuas. *Superius*. suprà. c. proxi. *Punire*. not. quod delegatus potest mulctare. inf. c. vlt. supra, eo. præterea. ff. de iudi. longius. *Apparere*. id est, sine causa, hoc non placet, quia etiam sine causa hoc potest, vt diximus in glos. hinc videtur. sed necessarium ad hoc est, vt committere non possit eius malitiam apparere, puta, quia alij subdelegati timent procedere contra aliquem potentem, vel alij iudices non sunt periti. *Ad mandatum*. ad hoc respondendum est, quod non, quia non habet imperium par in parem. suprà, de elect. innotuit. sed ipse mandato iuris abstinere debet ne in causa procedat, vt hîc. Alij tamen dicunt, quòd mandare possunt secundi primis, quod non exequantur. arg. supra, de rescri. dilectus filius I. Sed quæres quomodo ergò procedet iudex appellationis secundum primos? Respon. citabit & cognoscet de meritis appellationis, vt not. in glos. quæ incipit mirum. sed dicas eadem ratione, & iudex à quo appellatum est citabat. Respon. falsum est, quia eius iurisdictio reuocata est, vt hîc. C. de excu. tu. si vt proponis.

3 † *Suspendatur*. mirum videtur, quod hîc dicitur, cùm si appellatio interposita est à sententia diffinitiua nedum quod aduenientibus literis habeat cessare ab executione, sed nec debet incipere exequi sententiam etiam, antequam veniant literæ appellationis. 2. q. 6. appellatione. ff. nil inno. appel. pen. l. 1. C. de ap. appellationem. imò plus videtur, quod hoc ipso quod nō est recepta à iudice, à quo appellatur, etiam si aliter recipienda à iudice appellationis nō erat, recipitur. ff. de ap. re. si cuius. arg. C. de appel. si appellationem. potest tamen dici, quod non dicitur recepta, quia non dedit apostolos, vel quia fecit aliquid in præiudicium appellationis ipsam exequendo, vel alio modo, imò plus videtur, quod si etiam non fuerit accepta appellatio, id est, approbata à iudice à quo appellatur, omnia tamen debent stare in eodem statu: & iudex scribit superiori, quare non recipit. ff. de appel. re. sciendum. præterea quid est, quod hic dic dicit ex certa scientia committimus, si intelligis quod verè cognouit eum verè appellasse, quare postea sequitur, donec appellationis merita plenius sint discussa, & præterea quare non sententiaret, & daret laborem partibus contra illud est. ff. ☞ de iudi. de qua re. infrà, de do. & contu. finem. † Ad hoc ita respon. quod siue iudex recipiat appellationem, siue non, semper tamen supersedere debet executioni, si certum est, quod tenet appellatio, vel dubium est de iure, vel de facto sit iusta appellatio nécne. & ita intelligitur ff. de app. re. sciēdum. & omnes aliæ leges, quæ dicunt nil innouandum appellatione pendente. & sic potest intelligi. l. illa, si cuius. & sic intellige. C. de ap. à procōsulibus. & l. quoniam iudex. vbi dicitur, quod puniuntur iudices, qui non deferūt appellationi, sed si nō sit dubium, sed certum appel. esse iniustam, exequetur sentētiam iudex, quid enim si quis confessus & conuictus sit de crimine, quid si sit insignis latro, seditiosus, quid si sine vlla causa appellaret, ne scriptus hæres in possessionem mittatur vel testamentum aperiatur, si nullam causam assignat suæ appellationis, vel si appellauerit in casibus in quibus prohibitæ sunt appellationes, vel ante sententiam, nec causam appel. supposuerit. ff. de iniu. rup. test. si quis. §. hi qui. & §. qui tamen. ff. de ap. cōstitutiones. C. quo. ap. non re. per totum. Anthent. vt nul. iu. §. illas. & §. super hoc.

4 † Sed dices, cum cognitio ista, an appellatio sit recipienda, nécne pertineat ad iudicē appellationis, quomodo potest esse certum eam non recipiendam ff. de admi. tu. chirographis. in fi. C. de ap. à procon. ff. nil inno. l. prima. Respon. nō fieri notum per causæ cognitionem, sed per euidentiam facti, super quo iudicatum est, vel quia ibi appellatio prohibetur à iure, vt dictum est, vel quia causam non assignat ante sententiam. Et sic in omnibus his potest dici notorium iuris. Vel quia non exprimit causam appellationis, in casibus, in quibus prohibita est appellatio, & istis casibus potest loqui iste §. Vel dic, quod hæc decre. obtinet, vbi est ap. re. secùs si non est re. app. & potest hic esse effectus illius clausulæ, appellatio remota, quia poterit exequi sententiam licet sit appel. sine metu pœnæ, secùs autem si non esset ibi clausula illa. Veruntamen secundum primam opinionem, & secundum secundam, si ex certa scientia dominus Papa scripserit sup appellatione, & fecerit mentionem, qūo appellauit in casibus, in quibus ius prohibet appellationem, nec causam assignauit, vel secundum alios, fecit mētionem qualiter remota erat appellatio, & tamē Papa ex certa scientia contulit ei literas forte aliquid secretum sciēs, quòd sciebat iudex. s. de æta. & quali. ad aures. in hoc casu iudex deleg. à quo appellatur supersedebit executioni, vt hîc. Vel dic, melius sufficere mētionē fieri de ap. interposita, & postquā tales literę, fuerūt iudici p̄sentatæ, siue notoriū. sit appel. non

non tenere, siue non, iudex tamen à quo appellatum est, non procedet. sup. de rescrip. dilec. ĩ. I. infr. de resti. spo. audita. in fin. supradicta autem hîc s. in hac gl. habent locum antequam appellationis literæ iudici præsententur, & habet hoc locum in appellatione qualitercunque ap. recepta est. In alio autē inferiori ordinario secùs, quia propter eius receptionē inferior ordinarius non dimittet exequi sententiam, vbi notum est, nullam esse appellationem, nā cùm superior iudex non habet iurisdictionē in subditos suffraganei, nisi quando est appellatum, & hęc appellatio sit nulla, in hoc casu, nullam habebit iurisdictionem, sed de hoc plenius no. inf. de ap. Romana. eædem obiectiones & responsiones debent fieri, & si appellatum sit ante sententiam à grauamine, & debes scire, ꝙ hæc cognitio an sit recipienda appellatio necne, præcedit cognitionem illam, s. sit iusta vel iniusta app. & potest fieri hæc cognitio etiā parte absente. ff. de admi. tut. chirographis. §. vl. ff. de ap. re. si cuius. ff. nil inn. ap. pen. l. 1. *Suspendatur.* si autem obiiciatur ab aduersario, vel iudice contra literas super appellatione impetratas, quòd non fuit appellatum, tamen supersedere debet executioni, & hoc proba. quia aliàs inconueniens sequeretur, VERBI GRATIA: pronunciabitur appellatum, ergò totum & etiam executio cassabitur: in dubio ergò euentu litis nihil innouabitur. ar. ff. ap. pen. nil. inn. l. 1.

5 †Item hic qui mandat sententiam executioni, impedit iurisdictionem iudicis app. si enim iudicauerit appellationem iustam & sententiam iniustam inueniet: & sententia sua effectu frustrabitur, tanquam quæ est executioni mandata, & videtur ꝙ possit præcipere primo iudici, ꝙ non procedat, & si processerit, potest eum punire, quia impedit iurisdictionem suam. ff. si quis ius di. l. 1. s. eo. c. 1. ar. sup. de rescri. dilectus. & idem videtur, & si dicitur non appellatum intra 10. dies. Item si dicitur ꝙ nullam causam expressit suæ appellationis & hæc & consimilia sunt, quæ vertuntur in quæstione, quando quæritur, an sit recipienda appellatio necne, potest dici ꝙ hæc quæstio cognosci potest per iudicem à quo appellatur, & nō fit cum solennitate hæc cognitio, si ex ipsis actis iudex cognoscit, & recipit ap. vel respuit, & videtur etiam, ꝙ super hoc possit interloqui, dicendo non est tua appellatio recipienda, sed de hoc ipso quæret iudex appellationis. si tamen dubitatur inter partes, nō obstabit interlocutio facta à primo iudice àquo est appellatum, cùm ex quo appellatum erat ab eo, non præiudicat appellanti, & quicquid facit in præiudicium appellantis, vel potes dicere, ꝙ si interloquitur super hoc partibus vocatis, & præsentibus benè præiudicat, nisi iterum appellet, cum super hoc habeat cognoscere.

6 †Sed obiicies, nónne sic stando corā iudice à quo appellauit, videtur renunciare priori appellationi? Respon. non, quia consecutiuum est prioris app. sicut recipere terminum ad prosequendam app. & apostolos, & multa alia talia sunt, per quæ non renúciatur. app. inf. de ap. personas. & c. sequē. 2. q. 6. §. appellatione. Quidam tamen dicunt hæc omnia tantùm inquirenda à iudice ap. aliàs videtur melius, ꝙ quādocunque prædictæ exceptiones proponantur, vel alia consimilia. s. per quæ dicitur causam non delatam ad superiorem per app. iudex à quo appellatū est propter hoc non tardabit executionem, nec iudex app. iudici vel parti præcipiet, ꝙ non exequatur sententiam, quia quousque constat eum esse iudicē, de aliis nihil præcipere debet. sup. de rescri. dilectus. in fin. Nec obst. ff. nil inn. app. pen. l. 1. aliàs. 2. vbi dicitur, ꝙ quandiu dubitatur, vel quæritur an ap. sit recipienda, vel nō, nil innouandum. quia hîc non quæritur, an app. sit recipienda, vel non, sed an causa sit delata per app. ꝙ idem est, ac si quæreretur, an sit appellatum. ad hoc facit. ĩ. de ap. vt debitus. vbi dicitur, ꝙ iudex ap. tunc demum procedet ad cognoscēdum de ap. si coram iudice à quo appellatū est, proposita fuerit iusta causa app. q. d. primò cognoscendum est, an app. valeat, de hoc enim benè est sua cognitio. ff. de iud. si quis ex.

Benè tamen fatemur, ꝙ hæc cognitio an iusta vel probabilis sit causa ap. nécne, venit in illam cognitionem, an recipiēda sit illa ap. non illa, an sit iudex in causa ap. & tunc fortè benè interim prohibebit executionem. ff. ap. pe. l. 1. sed illa exceptio, ꝙ nullam causam præfixit suæ ap. pertinet ad aliam cognitionem, an sit iudex ex causa ap. alij contrà.

Et breuiter dicimus, quòd iudex ap. non debet vetare priori iudici executionem, nisi partibus vocatis, & præmissa summaria cognitione, ꝙ ex hoc probatur quòd in multis causis potest exequi. ff. de ap. re. l. 2. per totum. C. quo. ap. non re. per totum. iudex tamen à quo appellatum est, benè facit si abstinet semper, ex quo incipit cognoscere, an appellatio sit recipienda. ff. app. pen. l. 1. nisi in casibus expressis. ff. de ap. re. l. fi.

Et hæc vera sunt, siue ad Papam appelletur, siue ad alium. Item siue coram delegato à Papa, siue coram alio hæc proponantur. In cognitione autem illius quæstionis vtrùm sit iusta appellatio nécne prædicta non quærentur, sed tantùm in ap. ante sententiam, an iusta sit causa ap. & vera quæ est proposita. ĩ. de appe. vt debitus. in app. post sententiam, an sit iusta sententia. 2. q. 6. §. vlt. & de hoc non cognoscitur nisi à iudice appellationis.

7 †Item no. quòd aliquando potest iudex, à quo appellatur sine culpa & pœna non recipere appellationem, & tamen tunc nō exequitur sentētiam, túc, scilicet, quando non est certum iniustam ap. esse, iudex tamen vehementer credit eam iniustam: & secundum hoc intelligitur. ff. de app. re. l. sciendum. & in isto casu tamen nō exequetur sententiam, licet appellationem non recipiat, quia in prædicto casu nihil interim innouandum est. Sed op. nónne eo ipso quòd inferior non recipit appellationem superior debet admittere. ff. de ap. l. sicut? Respond. & hoc verum est si iudex à quo appellatur nullam sui excusationem assignat, quare appellationem non recipit nec est certum causam app. iniustam, debet iudici ad quem appellatum est certam excusationem scribere, quare non recipit. ff. de ap. re. sciendum. Vel dic, quòd non potest esse, quòd non recipit ap. id est, non appellabit, & tamen eam exequitur sententiam, & sic intelligitur. Vel potest esse, quòd eam non recipit, quia causa exequitur. Hoc plenius habes in tex. & glo. inf. de ap. Romana. §. si verò vocatis. *Donec.* Laur. dixit quòd primi iudices exequentur sententiam, si à iudicibus appellationis eorum sententia fuerit confirmata. ar. ff. de admi. tut. chirogra. suprà, eodem. insinuante. in fi. infrà, de app. cùm ecclesia. & c. vt debitus. in fin. & hîc. Io. & Vinc. contrarium dixerunt, scilicet, quòd secundi mandabunt executioni, quia certa scientia principis facit expirare iurisdictionem. suprà, de rescript. cæterùm, prætereà si iudices cassarent primam sententiam, possent cognoscere de nouo vel à prin. C. de re. eorum. l. generaliter. §. & si iudex. prætereà possunt addere sententiæ, & corrigere eam. infrà, de te. Rainutius. Authent. de sanc. Epis. §. si quis contra aliquem. ff. ad Trebel. si quis primo. C. de epis. audi. si quis liti. infrà, de in integ. restit. ex literis. in fin. ff. de his qui no. infa.

not. insa. furti. in princip. ergò oportet per secundos sententiam mandari executioni, quia primi in eo ꝙ additum est, quomodo executioni mandabũt, cùm ipsi non iudicauerint de eo. *Cognitio*. scilicet, vtrum sit iusta eius sententia. ff. de iud. si prætor. sed de veritate precum inquiret. 25. quæstio. 2. præscriptioné. sed etiamsi proponeret per falsa instrumenta latam. Alij contra. de hoc no. infrà, eod. cùm in iure. & de senten. & re iu. decætero. *Iniustam*. in executoribus criminalium causarum, si sciret quenquam iniustè damnatum nõ consulerem eis, quòd in personã condemnati pœnam imponeret licet alij contradicant. arg. 23. q. 5. cùm minister.

8 †*Iniustam*. vel ex causa vel ex ánimo, sed tamen est iusta ex ordine, & in rem transit iudicatam, nam licet mandatum sit iniquum, est tamen iustum, id est, de rigore iuris introductum, vt executioni mandetur. C. vt li. pen. l. vlt. spontanea enim omissio appellationis purgat turpitudinem sententiæ.

Sed op. appellauit iterum & iterum, & semper portauit iniquam sententiam, hic non potest dici, quòd omissio ap. purgauerit turpitudinem sententiæ, quia libenter appellasset, nisi quia non licet iterũ appellare. C. ne li. in vna. & c. l. 1. Sed certè & hoc de rigore iuris introductum est, vt sit aliquis litium finis.

a potest tamen [a] conqueri de iudice, insti. de ob. quæ ex quasi delic. in princ. sic est & præscriptio iniqua, & tamen iusta, quia à iure inducta. Arg. tamen contraria sunt. l. di. si quis propo. 11. q. 3. non semper. 33. q. 1. quid culpatur. sed illa habent locum extra iudiciũ in præceptis iniquis & iniustis, si autem sententia sit iniusta, quia lata à non suo iudice, vel si per falsas literas, vel aliàs subiaceat retractationi per appellationem, in inte. rest. vel supplicationem, nõ exequetur superior, vel per sentẽtiam. ff. de iud. si prætor. ff. de con. da. l. 2. j. de sen. & re. iudic. tenor. C. ap. pen. nil inn. per totum. C. de pœ. iu. qui ma. l. 1. C. de præci. imp. off. Auth. quæ suppli. attenta tamen distin. illius Auth. & j. c. proxi. hîc adde quæ no. j. eo. cùm iure. *A rege*. 18. dist. si Episcopus.

> a Potest tamen. Ad de eũdem Inn. in c. sæpè. in fi. glo. mag. inf. de ap. qui latius hîc tenet. & in c. sacro. inf. de sen. excõ. Bart. in l. itẽ si res. in prin. ff. de ali. iud. mu. cau sa. & latissimè p. Ale. de Imo. qui cõcordantes allegat in l. 1. col. 3. ver. & ideò per istam gl. ff. quod q̃sque iur. Pau. de Neap. in tract. syndic. in ver. appellatio, col. 2. in princ.

9 †*Puniat*. ad interesse si agatur ex edictis, ne vis fiat ei, qui ad iu. ve. & de eo per quem fact. l. vltim. ff. ne quis eum vi ex. si per alium. sed certè hoc modo non puniet, quia istæ actiones intentabuntur coram iudice ordinario, non enim sunt delegato commissæ. j. eo. cùm olim. dilectus. sed id facit sine quo non potest suam iurisdictionem perficere, quia hunc dolosum mulctabit. C. de sport. l. 2. s. eod. præterea. & no. sup. eod. c. 1. Tu dic & melius, quòd istis edictis non tenetur pars, quæ procurat malitiosè absentiam iudicis, sed quæ vi eximit partem, vel cuius dolo factum est, ꝙ pars non sistat. *Ap. re*. Sed nónne hoc potest, scilicet, committere app. re. ex superiori decre. cùm sit auditor? Respon. non, nisi esset datum de cõmuni cõsensu, vel iste potius dicẽdus estiudex, quàm author, quia à iure habet, vnde aliàs nisi in hoc casu licitum non esset appellare, & not. ibi alium casum habes. j. eod. cùm R.

CAP. XXIX.

Ex *literis patriarchæ Grande*. & j. *Expressam*. s. de rescri. cæterùm. j. de confir. vti. c. bonæ. ff. de lib. & posthu. nominatim. ff. si cer. pet. certum. ff. de ap. si expressum. ff. de cond. & demon. nominatim. *Coercere*. s. eo. pasto. & c. super quæstionum. ff. de offi. eius cui man. l. vlt. *Expressam*. s. de tenore literarum primarum & processus, si quis habitus est per eas. j. de coha. cler. super eo. j. de sen. & re iu. inter monasterium. necesse est enim in hoc casu expressissimam fieri mẽtionem, scilicet, quando priorum iudicum reuocatur iurisdictio. j. eo. significantibus. j. de fo. comp. ex tenore. & est hoc ea ratione, quia cum reuocatio literarum domini Papæ sit odiosa & contra ius. j. de ap. vt debitus. nisi per appellationem fieret, præsumitur dominum Papam si hæc ei notificata essent, scilicet, tenor literarum & processus per eas literas, non cõcessisse, & ideò literas non valere. s. de rescri. super literis. sed vbi super principali quæstione primæ literæ impetrantur, licet in eis falsitas exprimatur, vel veritas taceatur, nihilominus valent literæ, & procedet iudex non secũdum tenorem literarũ, sed secundum iuris ordinem, seruata tamen distinctione illius decre. quæ est. sup. de rescri. super literis. ad idem. C. de diuer. rescri. præscriptionem. j. eod. significanti. j. de fo. compe. ex tenore. & hoc. f. ꝙ non ita expressè mentio de omnib. hîc est necessaria, sicut in superiori casu est ea ratione, quia actoribus fauendum est in prin. ff. de iud. si quis intentione.

Et intelligo verum, si literæ committunt iurisdi-

b ctionem, si verò[b] facerent executorem vel etiam literæ essent de gratia, vel etiam de aliis negotiis, non valent, nisi faciant mentionem de multis. s. de rescri. constitutus. j. de coha. cle. super eo. puta de his, quibus dictis in tali forma literas non habuisset. Idẽ dico in literis etiã super appellatione impetratis, quia in eis non tenetur facere mentionẽ, nisi de causa appellationis si ante sententiam appellauit, sed pòst de sola ap. quia præsumendum est, dominum Papam literas concessisse, & si sciuisset, nisi manifesta ratio esset in contrarium, cùm tales literæ non sunt odiosæ, sed defensoriæ. Imò plus videtur, quia si non fecerunt mentionem de app. valent literæ. j. de app. oblatæ. *Interdicti*. nunquid excommunicare poterit? Resp. sic, quia cùm iurisdictionem habeat delegatus, ergò & ad subdeleg. transmittit, cùm non exceperit.

> b Si verò. Vide Inn. in c. cæterùm. sup. de rescri. Qui videtur innuere cõtrariũ. Sed ꝓ declaratione per Fel. in c. ad audientiam. el. 2. col. 10. versic. seq. sup. de rescri.

☞ †*Impediens*. s. eo. si quando, cõtra. vbi dicit, ꝙ nunquam est resistendum delegato. Sol. illud habet locum vbi constat aliquem esse iudicem. hîc autem vbi dicit executorem, vel eum, qui se fingit iudicem non esse iudicem, ad idem. C. de iure fis. prohibitum est. lib. 10. Vel dic, vt ibi not. & tamen videtur, ꝙ hîc archi. non teneatur iniuriarum, ex quo ignoranter fecit. ff. vi bo. rap. l. 2. §. si publicanus. quamuis teneatur ex quasi maleficio. instit. de ob. quæ ex male. in prin. hoc non fateor: vt not. sup. eo. c. 1. *Reuocatas*. not. quidam intelligunt istam decreta. quando excipiebatur cõtra primos iudices causam aliis delegatã, & ideò benè fecit archi. qui non fuit executus mandatum per primas literas factum, quia iam sibi innotuerat controuersiam esse de reuocatione literarũ. s. de rescrip. cùm contingat. imò iustè impediuit, si ad mandatum secundorum iudicum hoc fecit, dummodò benè cognouerit per secũdas literas primas reuocatas, vt in præalleg. decr. dicitur, nisi enim exceptum esset, licet in veritate reuocata esset iurisdictio, tamen teneret ꝙ fit ab eo, sicut de procuratore diximus. s. de rescri. ex parte deca.

☞ †Vel dic, vt not. s. de rescri. cùm contingat. vbi not. ꝙ talis iudex de cuius iurisdictione lis est inter litigantes possit iurisdictionem exercere, & quando inter alios. aliis placet, ꝙ hæc decre. loquitur quãdo nulla quæstio vel ambiguitas agitabatur, vel inter partes, vel inter iudices de reuocatione literarum, sed iudices vtriusque rescripti procedebant, nã tunc quorum processus tenuerat, nécne pendet ex reuocatione literarum, vt hîc dicitur.

Et videtur hoc verum in processu, qui habetur cõtra alios non contra partes, & quale est hoc ꝙ hæc dicit, scilicet, subdelegatio alij facta, & subdelegato excommunicato in rebelles alios nõ partes promulgata,

mulgata, nam si partes contumaces essent, & nolent comparere, coram quouis iudice prædictorum, sententia excommunicationis in eas partes lata teneret ratione dubij. arg. sup. de rescr. super literis. infrà, de ap. cùm parati. & c. si duobus. sed extranei qui nō sunt partes, cùm non sint de iurisdictione eorum, cō parere vel eis obedire non tenentur, nisi in certis casibus, sed in principali tenet processus priorum iudicum, quousque literæ reuocatoriæ præsententur. inf. de resti. spo. audita. sed ex tunc facta ostensione literarum, siue appelletur, siue non, ex reuocatione literarum pendet quorum processus valeat, vt hîc innuere videtur. Alij tamen dicunt contra, scilicet, ꝙ tenet processus habitus contra partes coram reuocatis, nisi appelletur, sed contra alios non tenet, etiamsi non appelletur, vt dictum est.

SVMMARIVM.

1 *Nedum mandatum procuratorium sed & iurisdictionis perit morte mandatoris & mandatarij.*

2 *Nunquid si plures articuli contineantur in vna litera contra vnam personam, & super vno tantùm citetur, super omnibus intelligatur perpetuata iurisdictio.*

3 *Iurisdictio legatorum sedis apostolicæ durat etiam post mortem illius qui legatum fecit.*

CAP. XXX.

LICET *vndique.* & infrà, *Sublatus.* Idem dicendum est & si commisit causam quoties contingeret eum abesse, quia si moritur delegans inchoata iurisdictione, nihilominus delegatus sententiam feret. argumen. opti. ff. de verbo. signi. mulieris. §. fin. & sup. de rescrip. si citatus. ar. contra. ff. de leg. iij. fideicom. §. sic fidei.

1 †*Morte.* non solùm mandatum procuratorium, sed & mandatum iurisdictionis, perit morte mandatoris, & morte mandatarij: vt hîc. & insti. man. §. rectè. & similiter morte litigatoris. ff. qui satisd. cog. si decesserit. Contra. arg. inf. de iudi. quia V. ff. de fideicō. lib. cùm verò. aliàs quasi. nisi sit mandatum, quod tā tùm post mortem impleatur. ff. man. si non remu. §. vlt. 63. dist. Adrianus. & c. in synodo.

2 †*Expirauit.* si subdelegatus fuerit super duobus articulis, & ante mortem delegantis citauerit super vno tantùm, an super alio sit perpetuata iurisdictio an expirauerit mandatum? Respond. quidam quòd si in vna litera continentur plures articuli contra vnam personam, & illa persona citetur super vno tantùm, cùm iurisdictio sit res indiuisibilis, super omnibus intelligitur perpetuata contra personam citatā. argumentum suprà, de rescrip. pastoralis. §. 1. sed multi dicunt, quòd nō perpetuatur, nisi in eo, super quo citatus est, quia subdelegatus in citando super vno tantùm, videtur diuisisse suam iurisdictionem, & citatus non tenetur respondere, nisi super eo in quo citatus est. Si autem simpliciter citatus esset, quòd veniret responsurus, tunc secùs videtur. arg. ff. de ap. cum in vna. ff. de neg. gest. nam & si serui. §. sed si in vno. ff. de mino. etiam. hoc autem crederem, quòd licet citaretur vna persona in rescripto, ꝙ propter hoc non perpetuatur contra aliam personam in eodem rescripto expressam. arg. s. eod. relatū. †De hoc autem non dubitatur, si delegans moritur ante declarationem generalitatis, scilicet, quòd perit iurisdictio super non declaratis. s. de rescrip. pastoralis. §. 2. arg. contra. infrà. de offi. leg. nouit. Sed quid si deponitur, vel transfertur delegatus, antequam subdelegatus citet, perit iurisdictio. suprà, eod. quoniam abbas. Aliis autem videtur & fortè benè, argu. huius decre. quòd durat subdeleg. & erit subdeleg. successoris, & intelligo ꝙ iurisdictio subdelegati perit morte mandatoris non ipso iure, sed ope exceptionis.

3 †Iurisdictionem autem legatorum Apostolicæ sedis, & etiam aliorum credimus durare prædictis rationibus, etiam post mortem eius, qui eum legatum fecit. Si autem excommunicetur delegans, qui totā causam delegauit, propter hoc non expirat iurisdictio delegati, & idem dicitur etiamsi partem causæ tantùm commisisset, nam & tunc licet excommunicetur delegans, tamen delegatus procedet in articulis sibi commissis. arg. ad hoc: quia delegato commissa est iurisdictio quæ per excommunicationem delegantis non perit, licet secùs diceretur si tantùm ministerium esset sibi commissum. arg. j. eo. quoniā. ff. de offi. eius cui man. l. 1. §. fin. Nec obstant contraria, quia delegatus potest soluere iudicium delegati, quando vult. ff. de iud. iudicium. & quia appellari debet delegans. s. eod. cùm super. §. 1. quia illa locum habent, si non excommunicaretur delegans, sed vbi delegans excommunicatur, iam nec potest soluere iudicium delegati, nec ad eum appellabitur, sed iudex qui est superior delegantis potest hoc facere. Secùs autem dicerem in vicariis & officialibus, illi enim ex quo domini eorum sunt excōmunicati vlterius, nec ipsi de suo officio debent se intromittere. s. de offi. vicā. Romana. Ratio diuersitatis est, quia vnum auditorium est domini & officialis vel vicarij. infrà, de appel. Romana. *Iurisdictione.* saltem citando. s. eod. gratum. *Demandata.* nam si tantùm suo nomine citasset: secùs dicerem.

SVMMARIVM.

1 *An teneatur iudex mandatum Papæ exequi, non visis eius literis.*

2 *Quando sententiæ executio sit differenda.*

3 *Sententia non debet executioni mandari, nisi prius super appellatione cognoscatur.*

4 *Non creditur sententiæ delegati, nisi commissionis literas ostendat.*

Neganti factum an & quando competat probatio.

5 *Id verum esse præsumitur quod in instrumento dicitur de personis quæ in instrumento nominantur.*

6 *Licet oblatio instrumenti sit de actis non tamen eius tenor.*

CAP. XXXI.

1 CVM *in iure peritus.* & infrà, *Hesitanti.* idem est, si partes hesitent, † licet hic non cogatur exequi mandatum, nisi videat literas Papæ, ipse tamen potest & prudenter agit si exequatur, etiamsi literas non videat, dummodò probata persona sit quæ hoc dicit. 97. distinct. nobilissimus. & si pars appellet, ne exequatur, nisi videat literas, potest non audire, nam hæ appellationes coram delegato, non coram huiusmodi executoribus, sunt faciendæ. suprà, eo. super & c. in minoribus. tamen fortè parere debet, etiamsi non videat rescriptum, puta vt compareat. infrà, de dila. c. 2. nisi esset nimis remotus & vilis persona iudex, alij contrà. *De mandato.* & si propter hoc sententia excommunicationis ferretur in eum, non teneret, quia non habet iurisdictionem in eum nisi sit contumax, vel rebellis, cùm super eum non habeat iurisdictionem, nisi propter accessorium, vt not. suprà, eodem. c. 1. & c. si quando. nec tamen iste cui mandatur executio, cognitionem habet. suprà, eodem, pastoralis. §. quia verò. & potest petere mandatum apostolicum, etiāsi

pars

a pars a aduersa nihil dicat ex officio suo. sed si aliàs dicatur sententia nulla, vel etiam retractanda: vt no. sup. eo. pastoralis. tunc superior iudex non mandabit sententiam executioni, nisi prius de his cognoscat. ff. de iudi. si prætor. C. de mand. prin. l. 1. C. nil inno. ap. pen. per totum.

2 †Alij dicunt & fortè melius, ꝙ propter hanc exceptionem, sententia non tenet, vel quia vult implorare officium iudicis, super sententia irritanda non differt executor executionem, nisi quando ex probabili & necessaria causa fuit absens condemnatus, & sic loquitur. ff. de iudi. si prætor. argu. pro his, quia si collatione vel institutione facta non est differenda executio. infrà, de app. constitutus. infrà, de concess. præben. post electionem. C. de fal. l. 2. inf. de in integ. resti. suscitata. nihilominus differenda est executio sententiæ, nisi super hoc esset infamia. infr. de accu. accedens.

3 †Item vbi est hoc ius, quòd lis mota impediat executionem sententiæ, imò nulla talis exceptio impedit executionem sentētiæ, infrà, de in integ. resti. suscitata. C. de fal. l. 2. lex autem. ff. de re iud. si prætor. in fi. non contradicit, quia illud intelligitur, quando absens ex causa probabili appellauit à sententia cōtra eum quasi contra contumacem lata, & sic communi iure sententia mandari non debet executioni, nisi prius cognoscatur super appellatione, vel exponē aliter, vt no. de re iud. de cætero. Si autem subdito mandet siue sit ordinarius siue delegatus, cui quantùm ad executionem sententiæ omnes subditi delegantis intelliguntur subditi, debet obedire quousque superior causam, vel negotium audiat vel committat. suprà, eod. pastoralis. §. præterea. si tamen verisimiliter proponeretur nulla, vel retractanda sententia, debent consulere illum, qui tulit sententiam, & expectare secundum mandatum. Arg. contra. s. e. ex literis. sup. de rescrip. cum contingat. vbi dicitur, quòd non semper exequenda sunt mandata delegati à subditis, sed illa loquuntur quando est dubitatio de fundamento, an habuit iurisdictionem, quia tūc supersedere debet, arg. hîc. secùs autem si constaret de iurisdictione, sed dubitatio esset de aliis, puta quia nulla vel iniqua dicitur sententia, quia tunc semper subditi illam exequi debent, idem est si sit appellatum, sed nōdum est à superiore recepta appellatio, nec super ea rescriptum, nam tunc propter dubium, nec est alius, qui inhibeat, mandari debet executioni, sed secùs dicunt aliqui si appellatio recepta est à superiore, quia tunc mandabunt subditi executioni. arg. sup. de rescri. dilectus filius T. & quia maiori potius est obediendum. 11. q. 3. qui resistit. & de rescrip. c. cùm dilecta. ff. man. diligenter. Si autem vnus ordinarius pari ordinario mandet executionē sententiæ, quòd potest. ꝭ. de foro compe. postulasti. ff. de re iudi. à diuo. §. 1. si sciret eam iniustam vehemēter & probabiliter suspicaretur, non mandabit exetioni. argumentum. infrà, de officio ordin. capitulo primo. vbi notatur.

4 †*De mandato*. hinc videtur, quòd nullius deleg. sententiæ creditur, nec aliqua executioni mandabitur, nisi ostendat literas commissionis, & eodem modo non probet totum processum, maximè eum, qui est de substantia litis, sicut est citatio, litis contestatio, oblatio libelli, & quod qui litem egit fuerit procurator, & similia: vt hic. & ꝭ. de probat. quoniam contra. ꝭ. de fide instru. c. 1. C. de manda. princ. l. 1. C. de arbi. ne in arbitris. §. sin autem. Et hoc quidam dicunt consulentes ita custodiri in literis commissionis lit. contest. & similia sicut ipsam sententiam, & hoc in delegato ordinarij, sententia autem semper executioni mandabitur, quia de eius iurisdictione constat. infrà, de sen. & re iudic. sicut nobis. 2. q. 6. hoc etiam. Sed certè hoc quibusdam non placet, ꝙ semper quis teneatur omnia acta pristina recensere. Dicunt ergò, quòd si ostendit sententiam, & in sententia dicit, quòd pars quæ executioni contradicit fuerit præsens in sententia, vel si instrumentum sententiæ non dicat, ipse tamen confiteatur, dicunt nō audiendum super his, scilicet, ꝙ non fuit facta litis contestatio, vel aliis huiusmodi eum qui executioni contradicit, nisi onus probationis sibi assumat.

Sed si opponas contenditur retro iudiciū nullū, ergò etiam post sententiam debet audiri. ꝭ. de procur. in præsentia. C. de procu. licet. Respon. eum audiendum post sententiam, si velit retro probare cōmissionem factam non fuisse nisi lit. non contest.

☞ †Sed dices negantis factum nulla est probatio, C. de prob. actor. Respond. hoc verum esse nisi præsumptio sit contra negantem. ꝭ. vt eccl. benefi. vt nostrum. C. de codicil. nec condi. C. de dona. inter virū & vxorem. l. etiam. ꝭ. de proba. post cessionem. ff. de proba. cùm de indebito. 3. quæst. 9. indicas. In his omnibus apparet propter præsumptionem transferri onus probationis in negantem, argumentum hîc, cùm præsens fuerit in sententiæ prolatione, nec contradixerit propter defectum prædictorum, nec appellauerit, onus probationis in eundem transfundere debet, quòd dicimus esse verum, sed ad maiorē securitatem faciat eum iurare, quòd commissionem vel alia quæ aduersarius quærit habere non potest. arg. ff. de fur. actione. C. de fide instru. cùm quidam. sed si instrumentum sententiæ non diceret, qui contradicunt sententiæ præsentes, sed contumaces vt dicebat iudex, vel nullam mētionem faciebat de eo instrumentum sententiæ, possunt petere literas commissionis, & lite contestata, nec incūbit ei onus probatiōis, quia omnia sunt legitimè acta, sed actori eodem modo, si per procuratorem litigatum esset, & negaret qui egit suum fuisse procuratorem, nā tunc non sufficit literas commissionis ostendere, nisi ostēderet procurationem vel domino sciente procuratorem nomine eius agere: vt not. suprà, de rescrip. ex parte decani. nam in his casibus, cùm non sit in aliqua culpa, nec sit aliqua præsumptio contra eum, ☞ probatio incumbit actori. C. de probat. actor. †Si verò constet de procuratione, eadem quæram, & dicā in procuratore, quæ dixi in domino. Non obstat. ꝭ. de proba. quoniam contra. quia illa habent tantùm locum, antequam sententia transeat in rem iudicatam. Alij autem dicunt, quòd si in sententia scriptū est, cōdemnamus talem procuratorem, omnimodò credendum est, scilicet, procuratorem præsentem fuisse, nisi euidentissimis rationibus contrariū probetur, argumentum. C. de contrahen. stip. optimam. & no. ꝭ. de testi. Albericus. dūmodò acta scripta sint secundum formam, quam habemus infrà, de proba. quoniam contra. sed potest responderi illam. l. optimam. speciales causas continere propter rationem ibi assignatam.

5 b †Item habet locum b. l. illa, quod præsumitur verum esse, quod dicitur in instrumento de personis, quæ in instrumento nominantur, quæ sunt præsentes: & est ad grauamen eius, non honorem, vt si dicatur stipulans seruus. Item necesse est, ꝙ sint de principaliter contrahentibus, nam si de teste diceretur aliquid graue, nulla fides ei adhiberetur. argu. ff. de pig. & hypo. fideiussores. §. fi. Item si falsos ponat cōfines aliorum, non eis præiudicat, & sic de omnibus aliis quæ incidenter in instrumento dicūtur, nisi sint talia, de quibus ipse tabellio ferat testimonium de visu,

a Etiamsi pars. Etsic sentit hîc Inn. quod quomodo cunque in notescitiu dici de exceptione partis nō excipiētis, iudex ex suo officio repellit aduersariū. Et talis exceptio est in hoc priuilegiata, ꝙ impedit executionē sententiæ. ita etiā, refert Cardi. in cōs. 29. incip. iudex de re iudicaturus. col. 3. ver. de nullitate. & illud cōsiliū habetur inter cōsilia Pet. de Anc. in cōs. 208. & quota est. in 2. col.

b Item habet locū. Et sic verba narratiua nō nocent nisi contrahētib. Adde Pet. de Anch. cōs. 113 inci. clarior & breuior. & in co. 3. vers. exquibus. & in cōsil. 158. inci. rationes quæ superius. col. fi. ver venio ad secūdum.

Q

visu, sicut quando dicit actum in tali loco & talibus personis præsentibus, & tali die, nam si in his inueniretur aliquod contrarium, cassaretur totum instrumentū tanquam cui admixta est falsitas.9. dist.si ad sacros.3.q.9.pura.& secundum hoc loquitur.l. optimā. Alij dicunt, ꝙ si non diceretur in sententia dominum, vel procuratorem præsentes siue absentes, dummodò in prima facie nō appareat vitiata, postquam transit in rem iudicatam, semper pro eo standum est, nisi probet aliquod omissum, ꝙ sententiam facit nullam.ff.de procur.in præsentia.vel falsam. C. de fid.instru.si inter.†Alij tamen dicunt, ꝙ securius est, scilicet, quod necesse est prædicta, quæ de substātia iudiciorum sunt, vel originalia, vel publicata ostendi, nec sufficit habere exemplatas in actis literas Papæ, s. ꝙ talis fuit procurator, vel alia huiusmodi, sed oportet dicere notarium, quomodo fuerunt exhibita iudici & parti. Et tunc si postea pars[a] dicat, nūquam fuisse iudicem vel procuratorem, non crederetur, & si originalia sint amissa, dummodò præstet iuramentum, de quo dicitur. C.de fid.instru.l. vlti.acta autem quæ fiunt in iudicio, sufficit in actis inueniri, si dicat talis libellum porrexit, & talis litem contestatus est, & diem apponat, sicut in instrumentis. in Auth.de fid.instru.§.vlti. Et hæc omnia in sententia iudex ad maiorem cautelam scribere poterit, & si per alium notarium sentētia fiat, quàm per quem facta sunt acta, iudex præcipiet illa acta asscribi sententiæ, & publicationi authoritatē præstabit, si aūt idē esset notarius, qui fecit acta, & sententiā sine aliqua solēnitate publicatiōis sentētiæ acta subscribet.

[a] Si postea pars. Vide ad hæc dicta Inn. Pet.de Anch. in cōs. 41.inci.prima facie. colum.2.

6 †Et nota. quod quando offertur in iudicio instrumētum procurationis, vel aliud simile, licet oblatio sit de actis, non tamen tenor instrumēti, vnde nisi aliàs solenniter publicetur, semper oportet ostendi originale, alij tamē aliter dicunt, & maximè post litem contestatam.arg.ff.de proc.Pomponius. §.rati.

SVMMARIVM.

1 *Non est in rescriptis facienda vis de accessoriis vel non accessoriis.*

2 *Iudices delega.non debent nisi de his quæ in literis continentur, vel sub eis comprehendi possunt cognoscere.*

Procurator an teneatur appellare, & an & quando possit iurisdictionem prorogare.

3 *An factum procuratoris noceat domino.*

4 *Sentētia excommunicationis à deleg.lata ex causis sibi non commissis non tenet.*

CAP. XXXII.

CVM olim abbas. *Nitebatur.* mirum videtur, ꝙ talis petitio fuerit admissa, vbi non dicit, nec agit de obligatione antea contingente, sed de futura, & sic est contra.ff.de iud.nam quemadmodū. ff. de vsur.l.1.§.1.Sol. hic non agitur, nec dicit agendum de obligatione futura, sed datur ex gratia iudex, qui poterit cognoscere de obligatione futura, & videtur hoc cōmittere per has literas, ꝙ si ædificauerint isti deleg. eos sicut de iure fuerit ab ædificando, & molestando prohibeant, & coram eis poterit agi de nunciatione noui operis, & etiam aliis modis super prædictis rebus.

Nec absurdum est ad futuras lites dari iudicem, & sub cōditione, scilicet, si ædificauerit vel alia, nā cùm paria sint mandata iurisdictionis & procurationis, ff.de iu.om.iu.& quia.sed mandatum procurationis potest fieri ad futuras lites, & sub conditione. ff. de procu.l.3. ergò & mandatum iurisdictionis similiter. arg.contra.s.de rescri.significauit.posset etiam dici, ꝙ antequàm ædifices, possum agere negatoria, vt dicam, nego tibi esse ius in prædicto loco ædificare. Quidā tamen, quod non fateor dixerunt, quod ex quo facit apparatum ad ædificium, quod potest cōtra eū agere.arg.ff.de pollicit. l.1. *Deponere.* occasione enim vnius articuli ad alium obrepere non debent.C.qui legi.per.l.vlti.ff.de iureiu.si duo. §. idem iul.j.de test.c.de testibus.

1 †*De damnis mentio.* nobis videtur, quod modica vis est in accessoriis, vel non accessoriis, sed in eo tantū vis est, an id quod petitur, possit comprehendi sub verbis rescripti, imò plus videtur, quòd si aliquis impetrauerit rescriptum, quod alius iniuriatur ei super fundo, simul potest agere rei vendicatione ad fundum, & cōdictione sine causa ad fructus perceptos, ex fundo ante litis contestationē: & etiam dicūt quidam, ꝙ ex eodē rescripto potest accusare criminaliter.s.l.Iul.de vi.vel alia huiusmodi, quia hæc verba patiūtur, & si expressisset, nihilominus literas habuisset.s.de rescri.super literis. aliàs contra. ar. pro eis.s.de rescri.sedes.& dicunt quidam, quod per talia rescripta non potest agi pro vindicta, sed ad rem familiarem prosequendam tātùm, nisi aliud expressè cōtineatur in rescripto. Nec ob.secūdum primos. s.de rescri.sedes.vbi dicitur, quod de leuioribus negotiis non est procedendū ad grauia, quia illud intelligitur cùm leuia expresit. VERBI GRATIA: conquestus est de alio, quòd fecit ei furtum, & quasdam alias iniurias, per hoc rescriptum non poterit accusare de homicidio.

2 *Mentio.*† Iudices enim delegati de aliis cognoscere non debent, nisi de his, quæ in literis continentur, vel sub eis cōprehendi possunt. VERBI GRATIA: si petiisset restitutionem possessionis, potuisset & de damnis occasione illius spoliationis agere.ff.de vi & vi ar.l.1.§.qui non solū.& si de contractu fiat mentio in literis, petet interesse. imò plus dicimus, ꝙ si in literis appositū est, quod super nemoribus iniuratur ei, posset agere de dānis datis & possessorio & petitorio.ar.j.de cau. pos. cum ecclesia.ff. de iudi.solemus.& l.si quis in.de his autem damnis, quæ post litis contestationem data essent super rebus, de quibus agebatur, iudex semper suum officium exercebit: vt ff.de ædil.edict.ædiles.§.item sciendum. si autem in aliis rebus, & post lit.contest.damnum daret pars parti, nō habet se intromittere iudex, nisi impediretur iurisdictio iudicis: vt no.sup.c.1.vel iniuria iudici fieret.2.q.7. si quis ab. *Interlocuti.* & malè.† *Ad app.* videtur, ꝙ hîc dominus appellans non esset audiendus: quia procurator per quem litigauit debuit appellare.1.q.6.biduum. Respon. ideò eum hîc audiri appellantem, quia procurator non tenebatur appellare, quia non oberat domino si procurator non appellabat, quia per omisionē procuratoris appellationis, non potest tacitè prorogari iurisdictio iudicis delegati de re ad rē, quia non expressè posset: vt not.s.de causis.sed si dominus cùm sciuit appellationem omisisset: tunc ipse tacitè prorogare videtur, & hoc innuitur hîc. *Conuolauit.* & prudenter, nisi enim appellasset, tacitè videretur prorogare iurisdictionē de re ad rē, ꝙ potest.ff.de iud.de qua re.in §.1.& not. s.eod.de causis.& appellationis omisio, turpitudinē sententiæ tollit.ff.de condi.ob tur.cau.l.si ob turpem. *Comparentem.* & rectè.quia tutus erat appellatione. *Intelligatur.* non enim creditur de illis cogitatū.ff. de au.& ar.leg.si ita.ff.de transact.l. cum acqui.ff.de contrahen.emp.rutilia.23.q.2. ne quis. De tempore ad tempus dixerūt quidam procuratorem posse facere prorogationem. Alij contra ꝙ magis videtur.

3 †*Protinus.* factum enim procuratoris non nocet domino. C.de procu.si procurator.nisi expressè cōsentiat

sentiat, vel per taciturnitatem cùm sciat, & non cõtradicat. ȷ͂. eo. coram. ff. ꝙ cum eo, qui in alt. potest. l. vlt. ff. de insti. sed si. in prin. ff. ad macedo. si filius. C. de inof. test. l. 2. ȷ͂. de his quæ fi. à præla. sine cõsensu. ca. c. 2. ȷ͂. de sen. & re. iud. causam quæ. C. quomodo quando iud. l. 2. Vel nisi in eo quod sibi cõmissum est. ff. de pac. rescript. & l. sequentib. vel nisi sit generalis. ff. de tribu. act. procuratoris. specialis enim procurator ad totã litem potest renunciare probationi super exceptionibus dilat. solutionis, si aliquam vtilitatem inde sentiat dominus, puta si perstitisset, esset condemnatus in expensis, & idem credimus etiã si posset renunciare probationi etiam super peremptoriis, quia ex quo causa commissa est sibi & c. ar. ff. de iur. om. iu. l. 2. sed non potest renunciare expresse exceptioni, quia sibi commissum non est. Nec est contra. ff. de pact. l. contra. §. fin. quia ibi loquitur de habente liberam administrationem.

Et intelligo quod prædicta sunt vera, etiam si dominus sciuit exceptionem propositam, vel etiam si ipsemet proposuit, imputet enim sibi si malũ elegit. ff. nau. cau. stab. l. fi. §. seruorum. Alij dicunt, ꝙ renunciare non potest expresse, sed debitas probationes potest omittere.

4 †*Ligatum*. Not. quòd delegatus si ferat sententiam excommunicationis ex his causis, quæ sibi commissæ non sunt, non tenet excommunicatio, secùs in ordinariis. 11. q. 3. c. 1. non tamen hoc probatur hîc, quia non contingit, quia hanc exceptionem præcesserat legitima appellatio. vide no. in c. fi. de præben.

CAP. XXXIII.

CVM *olim magister S. Deleganti*. 2. q. 7. accusatio. 4. q. 1. nulli. *Aperire*. not. non licere aperire literas clausas. *Aperuit*. & peccauit, sed minus quàm si sigillũ falsasset, quia tunc grauius puniretur. ȷ͂. de cri. fal. ad audientiam. & grauius si rasuram fecisset in literis. s. de rescri. olim. *Suspecta*. 2. q. 6. biduum. in fi. C. de relatio. l. 1. & 2. *Causam*. licet enim non posset reprobari instrumentum, ꝙ produxisset, sicut nec testes. 4. q. 3. §. si quis te. contra tamen relationẽ dicere potest. 2. q. 6. biduum. circa fi. & si hoc ostendisset, benè apparebat eum suspectum, imò falsarium & dolosum. *Eligendum*. quem non potest recusare. s. eo. super quæstionum. 3. q. 8. cuius in agendo. *Acta*. iste nõ potest dicere, ꝙ illæ literę, quas portabat non essent veræ literæ, licet sigilla essent violata, sed benè poterat dicere, quòd ea quæ erant scripta in literis non essent vera, sicut satis probatur, ex eo quod hoc prę sumitur. Vnde dicit, quod etiã si literas integras exhibuisset, tamen poterat probare causam suspicionis, id est, falsum in literis contineri.

SVMMARIVM.

1 *An ex cautione de rato possit agi ad interesse.*

2 *Habens perpetuam impotentiam delegare non potest, secùs si temporalem.*

An & quando delegatus possit suas vices alteri delegato cõmittere, & de causa cognoscere.

3 *Contra confirmationes Papæ non est aliquis audiendus.*

CAP. XXXIIII.

CORAM *dilecto filio. Ratihabitatione*. C. de procur. l. 1. *De rato*. sine qua cautione audiendus nõ erit. ȷ͂. de procu. c. 1. 1 †*Cauerat*. hac cautione nõ potest agi ad interesse quia ecclesia vel subiectio æstimationem non recipit, & hoc petebatur hîc, sed agitur ad expensas litis. ff. rem ra. ha. si sine. §. cùm autem procu. & ita patet, ꝙ aliquando melius est habere cautionem de rato quàm literas, quia per cautionem semper consequetur expensas, vel certa pœna promissa fuit ad quam agetur. ar. ȷ͂. de arbi. per tuas. imò & ad interesse. ar. eiusdem decr. *Fideiussoria*. no. in cautione de rato nomine cautionis intelligi fideiussoriam. ff. de procur. seruum. §. ait prætor. *Sententiam*. super subiectione ecclesiæ. *Eadem causa*. id est, confirmatione sententiæ.

2 †*Noluit*. sicut nec tenebatur, licet posset. s. eo. super quæstionum. §. si duo. & hoc verum dicimus. Alij dixerunt, ꝙ si habet perpetuam impotentiam, delegare non potest, si temporalem potest. ff. de va. mu. l. vlti. Alij dicunt, ꝙ si impotentia facti teneatur, potest committere, sed si impotentia iuris non, sed cessante impotentia iuris per in integrum resti. vel alio modo renascitur potentia committendi. C. de cur. fur. l. 3. & l. cùm aliis.

Et hoc quidem confitemur, ꝙ committere potest, sed condeleg. non tenetur recipere subdelegatum. *Per alios*. hoc habet locum vbi tantùm duo delegati sunt, & cum clausula prædicta, scilicet, quod si ambo & c. nam si tres essent delegati, tunc posset interuenire casus, vbi sic exponendum est, non potestis interesse per vos vel per alios: nam si tertius sit mortuus, vel aliàs excusatus legitimè, vnus ex duobus etiam alio inuito poterit committere vices suas. s. eo. licet. ȷ͂. eod. c. fi. §. 1. & sic tunc intelligitur, non potestis interesse per vos vel subdeleg. Ratio autem diuersitatis satis patet, quia cùm tantum duo sunt delegati, nũquam potest venire ad eum casum, ꝙ alter per alium posit cognoscere de causa delegati, sed vbi sunt tres, potest euenire, vt in casu prædicto, tamen nec tunc semper per alium potest cognoscere: sed tunc tantũ, quando tertius excusatur & tantùm penes duos remanet iurisdictio. *Confirmauit*. quia ex parte ecclesiæ. s. M. hæc petita erant, contrarium ex parte ecclesiæ sanctæ Agathæ, aliàs enim sententiare non potuisset: vt no. ȷ͂. eo. cùm contingat.

3 †*Confirmamus*. contra huiusmodi confirmationes domini Papæ quæ fiũt cum causæ cognitione non est aliquis audiẽdus: nec potest aliquis iudex cognoscere sine speciali mandato Papæ. ȷ͂. de confir. c. 1. & 2.

SVMMARIVM.

1 *Canonicus an possit esse iudex in causa pro canonico.*

CAP. XXXV.

CVM *R. cano. ianuen. Socij*. hîc habes, ꝙ si canonic' pro canonico detur iudex, recusatur vt suspectus. s. e. insinuante. 3. q. 5. accusatores. *App. re*. no. speciale, ꝙ deleg. causam cõmittit app. re. simile. sup. eod. pastoralis. in fi. sed hæc decr. continet gratiam, ius enim commune esset, quòd hanc exceptionem inimicitiarum proposuisset coram delegato, & nisi admisisset appellasset. ȷ͂. de ap. vt debitus. sed tanquã vir prouidus in vno prouidit laico. s. ꝙ reuocaretur iurisdictio huiusmodi, & in alio canonico, & quod ad eius voluntatem fieret commissio. Innoc.

SVMMARIVM.

1 *Reuocandi sunt testes ad concordiam quando agitur, an quis appellauerit ante vel post sententiam excommunicationis.*

2 *Confessio partis valet contra, sed pro se non.*

3 *Excommunicatio ad hoc vt plenè sit iusta, & quod differatur absolutio, excommunicati oportet causam absolutionis nõ solum esse rationabilem, sed & manifestam fuisse excommunicatori.*

Iudex an & quando possit super iniusta excommunicatione pronunciare.

Iudex an possit libellos contrarios & diuersos recipere.

4 *Potest aduersarius impetratis literis, super confirmatione sen-*

sententiæ agere de infirmatione.

5 *Non infirmet iudex sententiam, si reus de iure suo, nec etiam actor probet.*

6 *Quando actor non probat affirmatiuam, tunc fingitur probata negatiua. Et quomodo intelligatur.*

CAP. XXXVI.

CVM Contingat. *Interdum.* vel aliàs. In vna litera non admitteretur aliquis, qui vtrunque diceret, scilicet, & se post appel. excommunicatum, vel aliàs iniustè, cùm debeat proponere certũ, & nõ sub distinctione, nisi fortè ignoraret tempus excommunicationis, nam fortè excommunicator fecit priuatè, & scire non potest, an appel. præcesserit excommunicationem vel econuerso, quia tunc admitteretur. ff. quorum leg. l. 1. infrà, de in integ. rest. constitutus. *Impendant.* hoc habet locum quando iniustè excommunicatur. *Denunciet.* hoc habet locum quando post ap. excommuuicatus est.

1 † *Post app.* superfluum videtur recipere testes super hoc, an appellauerit ante sententiam excommunicationis, vel post, quia semper testes ad concordiam reuocandi sunt, scilicet, vt appel. præcesserit, & secuta sit excõmunicatio: vt infrà, de testi. cũ tu. sed respon. non esse superfluum quia fortè testes ipsi dicent excommunicationẽ præcessisse appellationem. nec ex parte excommunicati apparebunt aliquę ꝓbationes, quòd præcessit appellatio.

2 † Sed dices sicut inter testes vtriusque partis faciẽda est concordia: ita inter testes vnius partis & confessionem alterius, quod non fateor, quia confessio partis valet contra se, sed pro se non. ff. de inter. act. de ætate. vel potes dicere illam concordiam non esse faciendã, nisi vel pares sint probationes, vel dicas non esse recipiẽdas vtrasque probationes super hoc an præcesserit excommunicatio sententiã, vel econuerso, sed super hoc an sit appellatio legitima nécne.

3 † *Iustè.* i. ex iusta [a] & vera causa, sed non tunc manifesta excommunicatori, quando ipsum excommunicauit, sed modò corám superiore iudice, à quo petitur absolutio excõmunicator vult ostẽdere quod ꝓ vera & iusta causa ipsum excommunicauit, ꝙ nõ sufficit, quia oportet quod ad hoc, ꝙ plenè iusta sit excommunicatio, & ꝙ differatur absolutio non solum sit rationabilis, sed etiã ꝙ fuerit manifesta excõmunicatori. j. de sen. excom. sacro. §. 1. de verb. sig. cũ olim. si aũt contrariũ dicere velles. s. ꝙ exceptio manifestè cõcessa non impedit absolutionẽ, expresse est cõtrariũ sup. de rescri. ab excõmnicato. in fin. vbi dicit, ꝙ hæc cognitio, scilicet, an offensa sit manifesta, nécne, relinquitur illi à quo petitur absolutio.

[a] Ex iusta. Adde Barto. in lege multũ. ff. de condi. & demon. qui alleg. Innoc. hic & refert etiam Feli. in c. ecclesia sanctæ Marię. col. 7. ver. 10. sup. de constit.

☞ † *Indigeat.* tanquã excõicatus, vel ante legitimam app. vel post appel. legitimã, sed dicũt aliqui, ꝙ obtẽta forma libelli, quæ hîc ponitur. s. peto sententiã excõicationis in me post app. legitimã latã ꝓnunciari nullã, non poterit iudex pronũciare super iniusta excomunicatione, si eã iniustã inueniat, vel ecõtrà, sed tãtum ad eum spectat, vt pronunciet sententiam esse nullam ex causa. s. quia lata est post app. legitimã, vel si hoc non fuerit probatum, non iudicabit eum excommunicatum iustè siue iniustè, quia nõ fuit petitum sed tantum iudicabit nõ probasti app. legitimã, quare non pronunciamus excommunicationem non tenere, sed si ageretur contra aliquem, petendo eũ denunciari excõmunicatum, si non probet excõmunicationem, absoluet reũ ab impetitione actoris. ff. de ex. rei iud. si mater. §. eadẽ. & §. & an eandẽ. & §. actiones. infrà, de sim. licet Heli. & secundũ hoc expones apparebit præsumptiuè vtrũ sit excõicatus, an non nõ in iudicio, vt sentientur super hoc. vel potes dicere, ꝙ non præsumptiuè tantùm, sed verè apparebit, an indigeat absolutione nécne, nã cùm hic, s. in primo libello confiteatur se esse excõicatum, licet adiiciat post app. & hoc nõ probet, restat ex cõfessione eius, quod absolutione indiget saltẽ quo ad forum ecclesiæ, hoc tamẽ scias, ꝙ si post petierit absolutionem iuxta formã ecclesiæ, non negabitur, vt j. sequitur. Itẽ dicunt quidam, sed non placet, quia si solummodò petitur sententia etiã alia præter sententiam excõicationis confirmari, non poterit sentẽtia b☞ infirmari. † Est ergò sanum [b] consilium, vt vnus petat confirmari, alius petat infirmari: hoc non videtur mihi sanum consilium: imò si ab vna parte detur libellus in quo petit sententiã vel electionem cõfirmari, vel infirmari, iudex de facili non debet admittere libellum alterius partis, in quo petat contrariũ primæ petitioni, quia potest obesse, si contrariæ sententiæ ferrentur super diuersis libellis, quod posset de facili fieri, & maximè si post lit. contes. & maximè postquàm multũ processum est in causa, & iam de ea constaret reciperetur prædictus libellus primò contradictorius, prodesse autẽ alicui nũquã potest, quia in causa quæ agitur per primũ libellum, poterit probare quicquid posset probare, si contradictorium libellum daret. ff. de proba. circa. & hoc. inf. not.

[b] Est ergò sanũ &c. Anch. refert hoc sequitur in cons. 14. inci. in prædicta. d. col. 1. circa finem.

☞ † Sed quid dices secundum eos, si sine causæ adiectione petiit infirmari sententiã, nam omnẽ causam & omne ius in iudiciũ deduxisse videtur. C. de an. ex cep. l. vlti. & sic videtur, ꝙ tunc ex quo non seruatur ei aliquod remedium, ꝙ posset sententia ferri super cõfirmatione, sed ipsi respondent, licet hoc totũ ius simul deduxerit in iudicium, tñ si vnam tãtùm causam fuerit prosecutus, non præiudicat sibi, quin ex aliis causis agere possit. C. de iud. licet. ff. de iud. habebat. Vel ponamus, ꝙ vlterius agere possit ex aliqua causa tamen potest esse verum, ꝙ dicebat ille, qui petebat infirmari sententiam, licet in probationibus defecerit. 2. q. 7. plerique. & non benè faceret iudex, qui super ea. s. confirmatione sententiam ferret, & maximè cùm non sit petita. Decre. autem ista non contradicit, quia non dicit probationes recipiendas super confirmatione, quæ non fuit petita, sed super infirmatione quæ petita est.

4 † Item non ob. j. de app. oblatæ, vbi dicitur, quod impetratis literis super cõfirmatione sententiæ põt aduersarius agere de infirmatione. Resp. ꝙ illa decr. melius facit pro, quàm contra, nã & ipsi fatentur, ꝙ impetratis huiusmodi literis, etiam aduersarius potest agere de infirmatione, quod illa decr. dicit. Alij dicunt melius, ꝙ petita confirmatione sentẽtiæ excõicationis, aduersarius pro se in contrarium nulla petitione data, potest inducere probationes suas, & fertur sentẽtia pro reo, si probauerit causam, quare infirmãda sit, & dicet iudex infirmamus talẽ sentẽtiã.

5 † Si verò nihil probaret reus de iure suo, nec etiam actor, tunc non infirmabit iudex sententiam, sed tãtùm absoluet reum ab impetitione actoris, & hoc satis hîc expressè dicit ar. ff. de iureiu. sed & si po. §. 1. ff. de prob. circa. plus placet, ꝙ siue quis petat sententiam pro se latam cõfirmari, siue petat sententiã ☞ contra se latam infirmari. † Item siue sit sententia absolutionis siue condemnationis rei, si liquet iudici ad plenum de veritate, siue per confessionem, siue alio modo securè confirmet eam iudex vel infirmet, sed si non constet sibi, melius est, quod eum tãtùm absoluat tam ab obseruatione iudicij, quàm ab impetitione rei. de hoc no. infrà, de confirm. c. 2.

☞ † Item dicimus ar. prædictarum legum, ꝙ quando petitur sententiã nulla nunciari ex certa causa, puta quia

quia lata ſit poſt app.legitimam,ſi aduerſarius vult probare ſententetiam tenere, quia nulla appellatio præceſſit,vel præceſſerit illegitima, admittēdus eſt:ſed ſi ex alia cauſa vellet probare eam nō tenere: puta quia non fuit iudex qui tulit ſententiam,nō eſt admittendus,ꝙ ſic probo, quia etiam ipſe qui dedit libellum ad hoc probandum.ſ.ꝙ ex alia cauſa eſt in iuſta excommunicatio,non eſſet admittendus.Imò ſi ferretur ſententia contra eū, vel pro eo, hoc non obſtante,ꝙ ſuper hoc ſententiatū eſt,iterū poſſet ex alia cauſa agere,& multò fortius nō poteſt inducere probationes ſuper iuſta vel iniuſta excōmunicatione, niſi ſuper hoc in modum reconuentionis porrigeret libellum,quia ſibi de iure negari non poſſet.

6 †Sed op.ſecundū hoc videtur,ꝙ nunquàm ſit facienda differentia in ſententia pro reo ferenda,quia ſemper fingitur probauiſſe,quia negatiua aliter probari non poteſt,niſi quia fingitur probata ex quo actor non probat affirmatiuā.Reſp. quod magna eſt differentia in probatione ſententiæ,vt dictū eſt,quia licet ſufficiat reo,quod actor non probauit quātùm ad hoc ꝙ abſoluatur,ſecūdùm quod prædictū eſt: non tamen ſufficit quo ad hoc, vt iudicetur contrariū.ſ. ſententiam confirmandā,vel rem ſuam eſſe,niſi hoc probauerit.De hoc autem no.j.de reſti.ſpo.ex conquæſtione. Vel potes dicere,ꝙ in cauſa appellationis,vbi non eſt neceſſe dare libellum,& vbi ex prioribus actis proceditur,petita confirmatione ſententiæ,proceditur etiam ad confirmationem,& hoc ſatis expreſſè habetur Authē. de his qui ad iu.§.volumus.& dicunt quidam idem,vbicunque imploratur officium iudicis,ſiue ſit in inte.reſt.ſiue petitio abſolutionis,nā ſi petatur in integ. reſt. etiā ſi danda nō ſit in integ.reſti.quia non tenuit ipſo iure geſtū, ſuper quo petitur reſtitutio:tamen iudex à quo hoc petitur,aliter prouidebit non ſententiādo,quia de hoc actum non eſt,ſed prouidendo etiam, ꝙ geſtum eſt ſuper quo petebatur reſtitutio nō obſit agenti,& nō proſit reo,& ita præcipiat reo agere,ac ſi illud geſtū non interueniſſet.ff.de mino.verum.§.ex facto.nam officium iudicis latiſsimè patet, ſed hoc non placet rationibus ſupradictis.*Eius.* excommunicatoris vel excommunicati ſimpliciter.i.ita,ꝙ nō obiiciatur ſibi,quod intolerabili errore expreſſo ſit excōicatus, non enim proſequitur hîc tertium caſum.*Audiendus.* niſi vellet probare,ſe pro manifeſta offenſa, vt quia non paret rei iudicatæ excommunicationis ſententiam protuliſſe.j.de ver.ſig.ex parte.& c.ſeq.*Impendenda.*dummodò ſatisfecerit,†*Abſoluendum.* ab ipſo delegato,vel potius remittendus eſt ad excommunicatorem,etiam ſi in literis contineatur,iuxta formā eccleſiæ abſoluas,ad excōmunicatorem remitti præcipiatur,& hoc ea ratione, quia delegatus ea ratione qua delegans procedere debet.ſ. de reſcri.ſuper literis.no.ꝙ poſt abſolutionem excommunicatus aget condictione ex hac decr. ꝙ decernat excommunicationem iniuſtam,& excommunicator etiā agere poteſt,vt decernatur excommunicatio iuſta, vt hîc apparet,& hoc ipſum ſatis colligitur.j.de ſen.ex cō.ſacro.vel ſup hoc ipſū implorabit officiū iudicis.

SVMMARIVM.

1 *An committatur quod eſt meri imperij.*
2 *Omnis alienatio interdicitur coadiutori.*
3 *Committens ſimpliciter vices ſuas totum cōmittere videtur.*
4 *Spoliatus ſicut ante reſtitutionem accuſari non poteſt,ita nec de eius criminibus inquiri.*

CAP. XXXVII.

VENERABILIS. F.N. *Archiepiſcop.Plenariè.*ad mobilia & immobilia,& etiam fructus.3.q.2.c.2.& 3.
1 j.de reſti.ſpol.grauis.*Suſpectus.*† hoc eſt meri imperij & tunc committitur,ſecundum.l.autem ſecùs eſt.ff. de offi.eius cui man.l.1.ꝙ autem eſt mixti imperij, committitur.ſ.eo.ex literis.ſimiliter & ꝙ eſt iuriſdictionis.j.eo.c.vlt.*Coadiutorem.*7.q.1. ſcripſit.quamuis & hoc ꝙ datur hic coadiutor ex prouiſione fuit fortè, quia hic epiſcopus per laicalem potentiam erat electus,vnde etiam poſt probationē ſuſpicionis non debet amoueri penitus ab adminiſtratione,aliàs autem de iure cōmuni eſt,ꝙ ſuſpectus de dilapidatione amoueri debet penitus ab adminiſtratione.j.de ſimo.licet.7.q.2.quia.*Vices.*ſola commiſsio dele. etiā ſi ſubdeleg. conſentiat expreſſè recipere delegationem, tamen ſi res eſt integra, puta quia ſubdelg.nō proceſsit ad citationē,vel aliquod aliud del. ſi vult, poteſt reuocare delegationē,& ſi moritur ſubdeleg. re integra,deleg. reaſſumet cauſam.ar.ſ. eo. licet. & ſic iudicauit Papa Inno.4.*Conſilio.*& conſenſu,ad officium enim eius pertinet prohibere malam adminiſtrationem, & curam adhibere, vt bona fiat. 7.q.1. quia ſuper.ſecùs eſſet,ſi non daretur ei officium coadiutoris,quia tunc ſufficeret eius conſilium requiri.ff.de admi.tu.pater.& no.ſup.de elec.cùm in veteri.j.de ac.c.vlt.

2 †*Alienationis.*No. coadiutori interdici omnem alienationem,& idem intelligo de viſitatore,& eo cui commendatur eccleſia:de quo not.ſup.de elect.dudum eccleſia Romana.

3 †*Vices.*Not.ſimpliciter committendo vices ſuas in totum committere videtur.de hoc no. ſ. eod.ſuper quæſtionum.§.ſi duo.*Contra mandati.*Item not.ſi ordo non ſeruatur,caſſari proceſſum.ſ.de reſcr.cum dilecta.& intelligitur de ordine,qui ſtudioſè ſeruari mādatur.ff.man.diligenter.

4 †*Ad inquirendum.* Not. ſicut ſpoliatus non poteſt accuſari ante reſtitutionem, ita nec de eius criminibus inquiri.3.q.2.c.1.2.& 3.& per totū.*Suſpectus.*quāuis reſponderi poſſet non caſſatam,quia iniuſtā,ſed quia contra formam mandati.ſimile,ſ.de reſcri. cū dilecta.*Iunctus.* ſ.eo.in literis.

SVMMARIVM.

1 *Viduæ an ſint de foro eccleſiæ.*
Iudex competēs quis ſit in cauſa viduæ,vel mulieris. Et quid ſit dicēdū de peregrinis,mercatoribus,pupillis & libertis.
2 *Miſerabiles perſonæ an ſint ſub eccleſiaſticis iudicibus, & quid ſit ſpeciale in miſerabilibus perſonis in nu.3.& vide in nu.4.& 5.*
6 *Error facti ſeu iuris impedit prorogationem.*

CAP. XXXVIII.

SIgnificantibus.*Mentiens.* non frudulenter, ſed ſimplicitate ducta,aliàs enim ſi fraudem feciſſet,etiā ſi dominus nollet de ea facere iuſtitiam:tamen illæ literæ poſſent elidi per exceptionem doli in impetratione commiſsi.ſup.de reſcri.ſuper literis. vbi autem ſimplicitate facit, quamuis in hac forma nō habuiſſet literas,ſed in illa ꝙ prius dominus requireretur, tamen domino requiſito procedent iudices delegati,vt hîc. inf.de for. compet.ex tenore. & de hoc not.ſ.eo.ex literis. Vel potes dicere, ꝙ literæ valent,niſi dominus eorum fuerit requiſitus.nā non eſt iudicis huiuſmodi dele.dicere,vade & primò proſequere ius tuum coram iudice ſeculari, & ſi ipſe non fecerit,ego faciam,ſed ipſe per ſe prius debet inſtare.& poſt inſtantiam & denegationem ad auxilium eccleſiæ veniet.

1 †*Iuriſdictionem.*No. viduas non eſſe de foro eccleſiæ.j.de for.compe.ex tenore.niſi quantum ad hoc, quod propriis iudicibus non facientibus eis iuſtitiæ complementum,eccleſiaſticus iudex faciet. infrà de

fo. compe. ex tenore. argu. 33. dist. desolatos. & c. 1. 88. distin. episcopus gu. & si suus iudex incipit ei iustitiã facere, non est iudicis ecclesiastici dicere, da breuiores terminos, vel sententiam pro muliere, sed tunc potest procedere ad cognoscendum iudex ecclesiasticus, quando primus dominus expresse dicit se iustitiam ei non redditurum, vel aliàs est notorium. arg. infr. eo. statuimus. sed si suspectus esset de malitia, dicunt quidam quod sibi posset præfigi terminus intra quem procedat. argum. inf. qui fi. sint legi. causam. & c. lator. inf. de restit. spol. frequens. vel ad minus vt incipiat procedere. Alij tamen contradicunt, sed si viduæ essent pauperes, sicut cæteri pauperes etiam non negligentibus dominis vel iudicibus suis, non tãtùm de oppressione eorum, sed etiam de aliorum iuribus possunt conqueri ecclesiæ. 24. q. 3. si quis de potẽtibus. inf. de verb. sig. super quibusdam. imò de expoliatione possunt conqueri, etiam si sint diuites, aliis iudicibus ordinariis omissis. infr. de fo. compet. ex parte. Idem intelligimus de peregrinis omnibus, qui sunt de foro ecclesiæ, quo ad res quas ferunt & iniurias & contractus, qui in peregrinatione fiunt. 24. q. 3. si quis ro. & c. seq. Idem etiã de mercatoribus si in theloneis. i. leolis, vel pedagiis grauẽtur, vt in eisdem c. Idem in libertis in ecclesia manumissis, vel ecclesiæ commendatis, & confugientibus ad ecclesiam. j. de his qui ad eccles. confu. c. 1. 87. dis. eos qui. & c. seq. Idem in pœnitentibus. 11. q. 1. aliud. Idem de officialibus suis & rusticis & filiis, & libertis, & vxore, & seruientibus. ff. ad muni. ad sum. 12. q. 2. ecclesiarum. ff. de iur. om. iud. cùm quædam. C. de episcop. & cler. l. 1. & 2. 89. dist. iudicatum. Pupillorũ autem & orphanorum causas audiet ecclesia negligente iudice seculari ei facere iustitiam, etiam si sint diuites, sicut de viduis diximus. 87. dist. desolatis. & irreligiosum. idem in senibus. 87. dist. c. 1. Idẽ de quibuslibet libertis, & non ecclesiæ commendatis. 87. dist. liberti. nam omnes hi miserabiles personæ dicũtur, quorum omnium curam ecclesia habere debet. 87. dist. c. vlti. Idem in expositis. 87. dist. c. vlti. Idem in cæcis & mutilatis membris, & leprosis, & captiuis, & debilibus & diutino morbo fatigatis. C. quando imper. inter pu. l. 1. inf. de censi. licet. & furiosis. j. de resti. spo. c. 1. C. de episcó. au. iudices. nam miserabiles personæ sunt. pro maiori autem parte prædictæ personæ, si sint diuites, coguntur sub iudicibus suis ordinariis respondere, si volunt sibi fieri iustitiæ complementum. inf. de fo. compe. ex tenore.

2 †Item dicunt quidam, quod si quis vult tales miserabiles personas conuenire sub iudice seculari vel ordinario, quòd nunquam possunt excipere, q; debent sub ecclesia esse, sed si in iudicio vel extra iudicium grauentur iniustè, tunc possent appellare ad ecclesias, vel etiam suos aduersarios per simplicem quærimoniam conuenire coram ecclesia. 87. dist. libertos. §. libertis.

Et nos quo ad appellationem non credimus eos verum dicere: quia si est appellandum, gradatim fieri debet, vt à seculari iudice ad proximum secularem iudicem superiorem appelletur. 2. quæstio. 6. anteriorum.

3 †Sed obiicies, quid est speciale in miserabilibus personis, cùm etiam omnibus ecclesia debeat reddere iustitiam si iudices seculares sunt negligentes, infrà, de for. compet. licet? Respond. horum simplicem quærimoniam aliquando ecclesia audit, etiam non requisitis dominis, & semper audit, quando priores domini renuunt eis facere iustitiam, nec dicitur eis, Ite ad alium proximum superiorem, sed in aliis non intromittit se ecclesia, quousque aliquem superiorem habet, ad quem recurrere possit, & hoc etiam dicit præalleg. decre. sed pro miserabilibus personis statim iudice ordinario negligente facere iustitiam procedet, & sic intelligo. c. ex tenore. & c. desolat. 87. distinct. & hoc ideò ne diu pro iustitia laborent.

4 †Item dicimus, quòd etiam prædictæ personæ, si habito respectu ad ea quæ possident sint pauperes, sed magnas hæreditates, vel castra petant, non venietur ad ecclesiasticum iudicem, nisi prius deficiat secularis, quia causa cessat, pro qua toleratum est, quòd iudex ecclesiasticus cognoscat etiam non negligente seculari, scilicet, quia de modica re agit. Alij autem dicunt, quòd nunquàm pro miserabilibus personis cognoscet iudex ecclesiasticus, nisi prius eis seculari iudice deficiente. sed si quis per violentiam eis bona auferat, tunc defendet eos ecclesia & suis etiam supplicationibus & beneficiis iuuabit eos, & sic intelliguntur. c. pro eis faciẽtia. & infrà, eod. c. fi. cruce signati etiam ab ea defenduntur.

5 †Item not. quòd viduæ, pupilli, & omnes miserabiles personæ possunt alios trahere ad curiam imperatoris, & imperator vt eos citet, debet eis esse fauorabilis & benignus, & si aliquod rescriptum impetretur contra eos, nisi expressè de miseria; eorum faceret mentionem non valet. C. quando imper. inter pu. l. 1. *Debere*. & malè: quia debebant dicere, nisi prius dominus negauit sibi iustitiam facere: alij contra. †*Præsumpserunt*. & malè. nam talis contentio vel pactum non præiudicat intantum, quod redire cogantur ad eos, qui antequam audirentur potest eorum voluntas mutari: vt ff. de iur. om. iud. si conuenerit. solùm enim hic potest petere pœnam, vel ad interesse agere, si est compromissum, & venitur contra illud, & non potest prohibere litem coram suo iudice agi. ff. de arbi. si rem. C. de arbi. l. 1. sed contra, C. de pact. si quis in conscri. Super hoc dixerunt quidam illam. l. intelligi, vbi pactum fuit in scriptis redactum. hæc decre. quando sine scriptis pactum intercessit. Sed hoc reprobatur. C. de pac. pactũ quod bo. fi. Alij dixerunt. l. loqui in reo, hãc decr. in actore, sed hoc ex litera falsum esse apparet, & præterea nõ debet licere reo, quod non licet actori. ff. de reg. iur. non debet. Alij dixerunt ideò ex eo pacto agi, quia vestitus non fuit contractus cohærentia. ff. de iudi. hæres. §. 1. Tu dic illam. l. loqui, quando pactum paratur ad declinandam iurisdictionem, vel verius, quãdo ponitur pactum ad vnum certum iudicem habendum. f. quando quis habet plures iudices ordinarios, sicut est Bononiæ, vbi scholares habent episcopum, potestatem, & magistrum suum, si faciat scholaris pactum de litigando sub vno, tenet: sed si velint prorogare ex pacto iurisdictionem, ad eum cuius iurisdictioni non subsunt, non præiudicat si cogantur inuiti coram eo litigare: vt hîc. & ff. de iurisdi. om. iudi. si conuenerit. Item cum isti delegati interlocuti sunt per literas huiusmodi se procedere non debere, & aliàs non essent iudices ordinarij, eorum iurisdictio prorogari non poterat. C. de iur. om. iud. priuatorum.

6 †Item & si aliàs essent ordinarij, quia tamen isti non videbantur intendere ad prorogationem prædictam, sed quasi priori commissioni innitebantur quasi ex debito, cùm non tenentur, & ita errabant, vel in facto, vel in iure, quorum vtrunque prorogationem impedit. ff. de iur. & fac. ign. l. 1. in princ. ff. de iur. om. iu. nulli. in princip. & §. 2. ideò iustum est, quòd hîc Papa diffinit, vel dic quòd non fuit compromissum, quòd redirent ad iudicem delegatum,

legatum,nisi sicut erat de iure.

SVMMARIVM.

1 *Arbitri an habeant iurisdictionem delegatam,& an ab eis possit appellari in nu.2.*
3 *Recusatus procedere potest,nisi intra terminum sibi datum probet causas recusationis.*

CAP. XXXIX.

SVSPICIONIS *Causa.Faciunt.*supra,eodem.c. praeterea..*Ad hoc.* scilicet ad probandum causas suspicionis, vel ad inducendum testes ad illas probandum,vel ad testes reprobandos,vel ad sententiam ferendam,& huiusmodi. *Ab ipso.* qui vt suspectus recusatur.

1 † *Sine quibus.* hic dicunt quidam hos arbitros delegatam iurisdictionem habere, ex eo quod est infra, de app.cum speciali.in princ.vbi innuitur, quod ex delegatione Papae procedant.ar.supra,eodem ex literis.& si fuerit appellandum,appellabitur ad Papã, non ad delegatum, quia si hoc diceretur, scilicet, quod appellaretur ad delegatum,sequeretur absurditas,scilicet quod vlterius recusare nõ possent,quos in vno negotio,scilicet appellationis, pro se iudices eligunt.4.q.2.si quis re.delegare autem quia sunt arbitri non possunt.sed contrà si iurisdictionem habẽt, ergo eam possunt alij delegare.sup.eod. pastoralis. in princ.infrà,eo.quoniam.in princ.

2 † Item ab eis poterit appellari,quae satis sunt absurda,propter hoc dicunt alij hos arbitros iurisdictionem non habere,& dicunt quod ad eos pertinent omnia,quae faciunt ad hunc articulum, scilicet terminos assignare,probationes recipere,& arbitriũ promulgare:& similia quae puri arbitri possunt.ff.de arbi.sed inter.§.2.nec decre.cum speciali. dicit hos delegatos,sed ex mandato Papae teneri ad quaedam, quae non faciunt eos habere iurisdictionem:vt probatur.sup.de rescri.cùm contingat.decr.autem ex literis,non loquitur in arbitris, sed in iudicibus. Sed dices si non habent iurisdictionem,quis coget partes si non fuerint in terminis,vel si non pareant sententiae cùm recusatus super hoc potestatem non habeat,vt hic,nã in omnibus ei suspectus est,vt hic.

3 † Item poena non est apposita ad quam agi possit?Respon.licet poena non sit promissa,tamen arbitrium hoc modo implebitur,quia nisi intra terminũ sibi datum probet causas recusationis,procedet recusatus.infrà, de app.cum speciali, & licet in termino ad aliquod certum assignato abesset aliqua pars,licet aliqui contradicant, non crederem recusatum debere procedere,nisi totus effluxerit terminus arbitris deputatus,vt in praealle.decr. cum speciali.Posset tamen dici,sed non benè,quòd si in terminis vel aliis contumax fuerit,quòd statim recusatus resumet iurisdictionem suam, & si adhuc restet de termino deputato arbitris,sicut in aliis arbitris dicitur.ff.de arbi.arbiter.& lege, sicut dies.§.pen. & non ex omnibus.C.de arb.l. secunda. *Cogendi.* & secundum legẽ.coguntur per delegantem,si est praesens in prouincia,vel si ipse est absens per alios ordinarios iudices praesentes.C.de iu.cum speciali.per suspensionem vel excommunicationem. trigesimatertia distinctione.quorundam. septuagesimaquarta distinctione.honoratus.sup.eod. sanè. vel indicta mulcta. ff. si quis ius di.l.1. vel captis pignoribus.in sti. de satis.tu.§.vltim. insti. de excu. tut. 1.respon. ff.de lib.ag.si quis.§.si quis ex his. *Alter.* si tertius dissentiat,nos idem dicimus etiam si sit absens,semper enim à iure intelligitur illa clausula adiecta, quòd si non omnes,duo vestrum,ar.hic.

SVMMARIVM.

1 *Nunquid interdictum vel excommunicatio possit venire in pactum vel conditionem.*
3 *Cũ quis culpa sua omisit soluere cũ potuit,nõ debet ei prodesse.*
2 *An liceat pacisci de sententia ferenda.*

CAP. XL.

PETGPER *literas apostolicas. Tuam.* delegatam quae est alia ab ordinaria, nam ex delegatione posset vbique sententiam executioni mandare. supra.eod.significasti.si quando.sed extraordinariè tantùm in subditos.† Item si delegata posset extendi, posset in subditos quoslibet delegantis excommunicare,ordinarius autem prorogatus,licet posset suos subditos excommunicare,non tamen alios,sed potest omnes iudicare sed non aliàs punire, alij cõtradicunt.

1 † *Vt si intra.* Non credimus interdictum vel excommunicationem posse venire in pactum vel cõditionem, cùm tantùm contra contumaces sint istae sententiae promulgandae & incorrigibiles. 11. q.3.nemo episcoporum.24.q.3.tam sacerdos, ecce.quantũcunque ergò praecessit pactum de communicando, si non soluerit in termino, quia posset esse,quòd tũc contumax non est,quia libẽter solueret,sed si nõ potest,non debet excommunicari.ff. de pac. si vnus.§. si pactus.praeterea necessaria est monitio. infrà, de sen.excom.sacro.

† Sed dices hoc verum esse,vbi post pactum nũquam potuit soluere,sed vbi potuit cum culpa sua omisit,non debet ei prodesse.ff.de commo.si vt certo.§. sed interdum. ff. locati. videamus.§. hoc. cum suis concordantiis.Sed respon.quia licet fuerit tunc culpabilis, modò non est, nec est simile de actione commodati & aliis,quae dantur contra eum,qui est in culpa & excommunicatione,quae nõ datur,nisi cõtra contumacem & incorrigibilem: vt in c. praeall. sicut iusiurandum in litem.ff.de in lit.iur.videamus. §.vlti.& in l.actionib.nisi in casu.C.eod.alio.Sed hac ratione videtur quid nec sic ferri posset, te excommunico nisi solueris vsque ad talem diem.

Sed contra.infrà,de ap.praetera. argument.infrà, de sen.& re iud.quòd ad consultationem.& videtur per omnia simile: nam & si hoc non soluit intra terminum,cùm tamen posset, licet fuerit in culpa non tamen debet incidere in excommunicationem: ex cessatione solutionis, quae est ante terminum, quia ex eo apparet,quòd si post soluat,vsque ad terminũ non indiget absolutione. & quia vsque ad vltimum instans liberatur soluendo.ff.de ver.ob. qui.con. infrà,de sent. excommu.nuper.nec in fine termini est contumax,quia solueret libenter si haberet vnde, & inde est quod non est quòd inputetur ei.ff. de dona. nam in his.Respon.supradicta non esse similia, nam vbi statim fertur sententia, sed suspenditur effectus, licet non debeat ferri.2.q.6.biduum. si tamen feratur tenet,& est iusta.5.q.1. quidam. vnde non solum requiritur condemnato,quòd non sit negligens, sed oportet eum esse diligentem in adimplendo, quòd sententialiter iudex mandauit.ff. de rei ven. vtique.& inde est quòd si negligẽs sit medio tẽpore inter sententiam & terminum solutionis congregare pecuniam,excommunicatio suum sortitur effectũ.Imò quod plus est si medio tẽpore inciperet labi facultatibus,si tunc nõ faceret, diceré adueniẽte termino

termino excommunicationem suum sortiri effectũ. ar.op.ff.de admi.tut.quoties.§.nequaquã.&.§.quod si in diem.& eodem modo,si condemnatus sum dare hominem,& is mortuus est culpa mea,vel seruus qui custodiendus erat fugit,tenetur condemnatus. ff.quòd met.cau.sicut ex.§.si homo.& §.seq.ff.de rei ven.si ab homine.& l.seq.non tamen agetur ex sententia,nec incurrent excommunicationem,nisi finito termino.ff.de verb.ob.nulla.contra.ff.de ver.ob. hoc iure.secùs si sine culpa sua,vel subito facultatibus laberetur,quia tunc nullo tempore ageretur ex sententia,potest intelligi durante impedimẽto,nam impedimento cessante,si non solueret etiam post terminum,cùm posset soluere,tunc videtur,quòd excommunicatio sortiatur effectum,secundum quod no.infrà,de pigno.significante.in glo.pe.facit.ff. de leg.2.Titia.§.vsuras.& quod ibi no.ff.qui satis.cog. l. sciendum.§.fi.& C.de ser.pig.da ma.l.si creditoribus in contra.no.C.in quibus cau.in integ.resti. non. l.1. & ibi vide per Cyn.& de his qui no.infa.l.minoribus & etiam videtur quòd in termino quo non posset soluere debeat protestari,vt ibi no.in gl.antepe.nec incurreret excommunicationem,vt dictis legibus probatur.ff.de admi.tut.contu. nisi esset malæfidei possessor ab initio,nec causam litigandi haberet. ff. de rei ven.item si verberatum. §.vlt.ff.de leg. 1.cùm reus.ff.si cer.pet.quod te.ff.quod met.cau.si per se c. sed & tunc quando fuit malæfidei possessor,nec habuit causam litigandi,si post sententiam moriatur seruus,vel equus,vel fugiat antequam sit in aliqua mora post sententiam,licet teneatur ad æstimationem rei amissæ,vt in prædictis legibus,non tamen incidet in excommunicationem.

Ratio diuersitatis,quia de interitu rei tenetur propter morã,in qua semper fuit,ex quo cœpit esse malæ fidei possessor,nec causam litigandi habuit:sed de excommunicatione non tenetur,nisi propter sentẽtiam quæ nõ ligat,nisi propter morã,vel culpã post sententiã,& contra tenorẽ sẽtẽtiæ cõtingẽtẽ,& post terminum in sententia positum,vbi ergo ista nõ cõtigerunt,non tenebitur excommunicatione.

☞ † Intelligo igitur sic,excommunico te nisi solueris vsque ad pascha,cùm posis tunc soluere,vel non posis tunc,sed culpa tua commissa post sententiam & contra tenorem eius redditus es impotens, alioquin si intelligerem,siue posis,siue non posis, siue culpa tua intolerabilem errorem exprimeret, vnde nulla esset sententia. infrà, de sen. excom. per tuas.sup.eo.cum contingat.

3 † Alij tamen dicunt,semper eum cadere in excõmunicationem,etiam si in nulla mora fuit vel culpa. Non ob.quòd dicitur,quia caderet intellectus eius in similem intellectum,ac si exprimeret errorem, quia licet in id cadat,vel inde error sequatur,tamen quia non exprimit,nihilominus teneret sententia.2. q.6.si sententia.id tamen iudex postquam hæc cognouerit sine vlla difficultate absoluere debet, hæc habent locum vbi sententia lata est sub conditione, quòd aliquod fiat in futurum, alioquin sit excommunicatus,secùs autẽ esset,vbi sententia ferri debet purè,quæ non posset ferri iusta nisi in incorrigibilẽ, vt dictum est,sed licet dixerim,quòd non,licet pacisci de sententia ferenda,neque coram ordinario,neque coram delegato,intelligo sine causæ cognitione.2.q.1.nemo.nam aliàs si sit ordinarius aliorum non litigantium,possunt prorogare iurisdictionem suam,sic posis me excommunicare,si fuerit iustum, vel si probata fuerit causa excommunicationis:vt in c.nemo.arg.ff.de iu.l.1.*Iurisdictioni.* delegatoriæ vel ordinariæ:non tamen ordinariam sed delegatoriã prorogare intendebãt.de hoc not.sup.eo.de causis.

SUMMARIUM.

5 *Minor 20.ann.an & quando possit esse delegatus & iudicare,& an valeat eius sententia.*

CAP. XLI.

CUM *Vicesimum annum.*minor 20.ann. dummodò sit pubes iudicare potest quasi ordinarius: vt hîc.arg,ff.de iud.cùm prætor.in medio.maior autem 20.an.à quolibet delegari potest,& cogi proferre sentẽtiam.minor autem 20.ann.sed maior 18.vtraque parte consentiente potest esse delegatus: aliàs non nisi à principe,sed non cogitur proferre ☞ sententiam.† Item si minor 18.deleg.à quolibet ordinario,etiam vtraque parte consentiente,est delegat.non tenet eius sententia,secùs si à principe,quia tunc & tenet sententia,& cogitur proferre,cùm dubitandum non sit de his quos princeps elegit.17.q. 4.quia valdè.arbiter autem compromissarius etiam vtraque parte præsente & consentiente, non potest esse minor.25.an. nec cogitur proferre sententiam, nec lata tenet.arg.ff.de arbi.cum lege.C.de aduo.di. iud.sancimus.ff.de re iud.quidã.*Dari.*à quolibet qui delegandi habet potestatem tãtùm à principe.*quàm à principe.*sed à principe facta etiam minori 18.an.tenet delegatio.ff.de re iud.quidam.

CAP. XLII.

VNO *Delegatorum.*Si delegatio facta est personæ non loco:sup.eo. quoniam abbas. vbi de hoc nota.supr.eo.licet.*Exempto.*& si essent tres vel plures,quia verum est penes omnes iurisdictionem esse,& non penes remanentes tantùm, vnde eorum sententia non tenet.ff.de reg.iur.duo ex.ff.de arbi.item si.§.vlti.& l.seq.no.de hoc.sup.eo.causam.*Expressum.*verbi gratia, ꝙ si nõ oẽs &c. sup.eo. prudẽtiã.

SUMMARIUM.

1 *Possunt partes renunciare his quæ pro se introducta sunt,non autẽ eis quæ pro publica vtilitate vel ex officio suo.*

2 *Non debent magna ministeria delegari.Et quæ sint magna & parua.*

Quod possum per me facere,an id etiam per alium efficere possim.& num.4.

3 *Ad hoc vt sciatur quæ transeant ad successorem inspicienda est verborum conceptio.*

4 *In ministerio dispensandi cum irregulari quis sit eligendus.*

5 *Excommunicatio & dispensatio de sui natura habent admixtam cognitionem & iurisdictionem.*

Cognitio causæ an sit necessaria in ferenda sententia in causa excommunicationis.

6 *Non potest is cui commissum est prouidere alicui de beneficio,alij demandare.*

CAP. XLIII.

QUONIAM. *Apostolica.Consentiant.* sup.eod. prudentiam.vbi de hoc not.*Consentiant.*secùs si non sint ibi partes,sed ex officio suo mandet.

1 † *Præterquam.*q.d.vbi inter partes agitur potest alijs delegare:sed vbi inter partes non agitur,sed Papa ex officio suo sine partibus inquisitionem, vel prouisionem committit,vel quicquid aliud, tunc si mãdat Papa,quòd personaliter intersit delegare nõ potest. Ratio diuersitatis est, quia in primo casu partes possunt renunciare his quæ pro se introducta sunt,non autem eis quæ pro publica vtilitate vel ex officio suo.ff.de pact.iurisgentium.§.penul.& vlt. infrà,de for.compe.si diligenti.

2 † *Eligere.*vbi magna committuntur,& eodẽ modo intelligi-

intelligitur, quod, in sequenti. §. dicitur, scilicet, ꝙ certum ministerium delegari non potest, debet enim subintelligi de magnis ministeriis, sicut est prædicare, & alia hîc contenta & similia, & hoc relinquẽdum est arbitrio iudicis, quæ magna sunt vel parua: in minoribus autem ministeriis benè fit subdelegatio, nisi in rescripto contineretur, quòd ei committendo elegit fidem vel industriam eius: quia in hoc casu subdelegabitur, vt hîc. *Commissum.* contra infrà, de sen. excom. mulieres. ff. de admi. tu. ita. §. gessisse. ff. de procur. seruum. 1. resp. Sol. illud habet locum in temporalib. ministeriis, hoc in spiritualibus, & in his quę fiũt in iudicio sine iurisdictione tamẽ. ff. man. si ꝓcuratorio. §. si quis. Si enim haberet iurisdictionẽ, delegare posset. s. eod. c. 1. in princ. & c. pastoralis. vel illud generale est, hoc speciale, vel melius †, quando aliquis sua authoritate potest aliquid facere, tunc nõ est vis, siue per se siue aliũ faciat, nisi specialiter prohibeatur, vt in contrariis, sed vbi sua authoritate non potest facere, sed alterius, tunc locum habet, quòd hîc dicitur, scilicet, quòd non potest alij committere.

2 † Sed quæro si successor, quando est scriptum, non expresso nomine personæ, sed dignitatis tãtùm, vel loci hoc posit perficere, arg. quod sic s. eod. quoniã abbas. quidam respondent ad hoc, vt sciatur, quæ trãseant ad successorem inspiciendam esse conceptionem verborum, in quibus fortè designabit se certam personam ad hoc tantùm eligere, vel etiam designabitur, quòd ad successorem transeat & inspicienda est inde facti natura primò, vel potius ministerij, puta vtrum ministerium delegari posit cõmuniter, & per alios implorari, vel non, nam si non posit communiter per alios implorari sine vlla iurisdictione, vt est ministeriũ recipiendi testes, excõmunicandi, vel absoluendi, transit ad successorem. arg. op. Authen. vt nul. iudi. §. hoc verò iubemus. C. de cad. tol. l. 1. §. pro secundo. si verò tale sit ministerium, quod communiter ab aliis nõ impleatur, sicut est prædicare crucem, vbi exigitur persona literata, & quæ prædicet opere & sermone, & idem in ministerio iniungendi pœnitentiam.

4 † In ministerio autẽ dispensandi, cum irregulari, eligatur homo qui nõ speret in pecuniæ thesauris, & quia pauci sunt, nõ ideò trãsmittũtur ad successores. ar. opt. C. de cad. tol. l. 1. §. ne autem. ordinarius autẽ hoc licitè cõmittit. j. de offi. or. inter cætera. & c. vlt. Aliis autẽ videt melius, quod licet ꝑdicta distinctio locũ habeat in legatis ꝓpter præsumptã volũtatẽ testatoris: nõ tamen habet locũ in aliis, vbi certũ ministeriũ demãdatur, quia si mandetur, ministeriũ, recipiẽdi testes siue absoluendi excõmunicatũ, siue quodcũq; aliud, tũc nec per aliũ exercere potest, nec transit ad successorẽ. Et est ratio, q̃a nõ ille cui mãdatur ministeriũ, videtur facere, sed ille qui mandat, & ideò per aliũ facere nõ põt, secùs autẽ in delegato, quia ille habet iurisdictionẽ, & ideò põt. s. eo. c. 1. in princ. & per se facere dicitur quamuis de successore posset probabilius dubitari.

† Alij dicunt, & vt videtur benè, quod quecunque pars iudiciorum cõmittatur iurisdictionem habet, ille cui committitur, siue sit receptor testium, siue citator, siue auditor allegationum. arg. opt. s. eod. ex literis. & si dicas in quibus poterit exercere iurisdictionem in prædictis? Respon. receptor testium vtetur iurisdictione ad testes cogendos, & à falso compescendos, & ad alia huiusmodi, citator vtetur iurisdictione ad terminum prorogãdum, vel minuendũ, si superior non prȩfixit, & etiam vt prȩcipiat citato, ꝙ coram citatore cõpareat citationem recepturus, & alia huiusmodi. Dicimus etiam, quòd citator põt eum citare per cursorem, qui solã operam exhibet, vel etiam per literas, & idem videndum est in aliis partibus iudicij personis delegatis, vt not. j. de re iudi. cùm Bertholdus. quod autẽ hîc dicitur de excõmunicatione & dispensatione, intelligitur quãdo hoc mandatur sine causæ cognitione fieri licet generaliter, nisi causa subsit debeat vt cũ causę cognitione fieri & mediãte iurisdictione. Sunt tamen quædã alia quæ de sui natura requirunt cognitionem vel iurisdictionem, sicut est prædicare, pœnitentias iniungere, aliis beneficium dare, & huiusmodi, quæ aliis cõmitti non possunt, sed & his aliquando adiicitur iurisdictio, scilicet, vt contradictores, vel impedientes compellat, & in his & in consimilibus, licet posit committere iurisdictionem adiectam, scilicet, quòd aliàs compescat contradictores: non tamen potest committere illud ministerium, quod ex sui natura non habet admixtam cognitionem & iurisdictionem, sicut est prædicare.

5 † Sed obiicies de excommunicatione & dispensatione, quæ sui natura habent admixtam cognitionem & iurisdictionem. Sed respon. illud esse verum, nisi expressè mandaretur, quòd sine causæ cognitione excommunicaret vel dispensaret, sicut hîc intelligitur. Nec obst. quod in superiori §. dicitur inquisitione, quæ procedit ex officio, & quæ sui natura habet cognitionem, vel iurisdictionem annexam, & tamen committi nõ potest, illud enim ideò est: quia ibi eligit industriam personæ, nec etiam esset malũ in inquisitione, scilicet, quòd si etiam committatur cum causæ cognitione, tamen committi non potest, quia ibi industriam personæ elegisse videtur. † *Excommunicare.* id est, denunciare aliquos excommunicatos, vel absolutos, nam si mandaret Papa alicui, quòd sententiam excommunicationis in aliquem ferat, non debet eam ferre, nisi cum causæ cognitione, & monitione præmissa. 2. q. 1. nemo. infrà de senten. excommu. sacro.

Sed dices, Papa cognouit, eum, de quo agitur sententia excommunicationis innodandum, certè tũc & ipse ferre sententiam debet. ff. de iud. de qua re. tamẽ hoc casu, si dominus Papa vel alius, qui de iure potest ferre sententiã per aliũ, vt sunt illustres, mandet alicui, quòd eam ferat, non est necessaria eius causæ cognitio, licet tunc etiam fateor hanc decre. locum habere, vt eam non debeat alij delegare.

6 *Ministerium.* hac ratione dicimus, ꝙ si alicui commissum est, quod prouideat alicui de aliquo beneficio, quòd hoc alij demandare non potest, quia siue certum officium siue ministeriũ demandetur, quòd per se exercere debeat delegans, scilicet, prouisionẽ clerici vel collationem præbendæ alij demandauit, & idem videtur si in literis dicitur, exequaris, sed secùs est si dicat, compellas vel facias prouideri.

SVMMARIVM.

1 *Conseruatores ex quibus causis dentur.*
2 *An liceat per testes probare notorium maleficium.*
Conseruator in notoriis tantùm iudicare potest. & num. 6.
3 *Factum à Conseruatoribus non tenet, nisi vocatis illis qui deliquisse dicuntur. Et quid sit dicendum, si vocati sint contumaces.*
4 *Conseruatores recusari non possunt.*
5 *Vbi notorium est maleficium aliis, sed non iudici oportet quòd super hoc requirat probationes.*
6 *In notoriis necessarius est aliquis ordo.*
Testes super notorio maleficio producti, quid dicere & deponere debeant ad maleficium probandum.
7 *Conseruatores an & quando habeant iudicialem indaginem.*

CAP.

CAP. XLIIII.

Statvimvs. *Vt conseruatores.* † No. q̄ cōseruatores aliquando dantur vt defendant aliquos cō tra raptores & prædones, alij dantur contra eos qui aliquorum priuilegia infringunt, aliquando generalius dantur, scilicet, vt defendant aliquos ab omnibus iniuriis, & offensis, & in nullo prædictorum casuum aliquam habent indaginem conseruatores, nisi in hoc, vt vocent eos, qui molestatores & iniuriatores dicuntur, & si vocati venerint, interrogabuntur an prædictas molestias & iniurias irrogauerint, & si eas confessi fuerint, tanquam contra manifestos iniuriatores procedent, vt hic. Si verò negent, cùm per negationem facta sit res dubia. C. qui ad lib. procla. non li. l. 3. non procedent, & si processerint, non valet tanquam excedentes fines mandati, quia non sunt manifesti iniuriatores, & iurisdictio conseruatorum limitata est tantùm contra manifestos. ar. op. ff. man. diligenter. sup. de rescrip. cùm dilecti. nisi fortè adeò de facto, vel de iure esset eorum maleficium notorium, quòd inficiationi locus non esset, quia tunc valeret processus contra tales. infrà, de coha. cle. & mu. tua. & c. vestra. 2. quæst. 1. manifesta. Imò & si antequā limitaretur videtur idem debere fieri. 82. dist. desolatis. & c. libertos.

2 † Sed quid si per testes vellent probare maleficiū notorium? Respon. q̄ per testes malè probatur maleficium notorium, sed per qualitatem facti. sup. de transla. epis. quanto. de hoc no. infrà, de coha. cle. & mu. tua. Item si confiteatur maleficium factum, sed dicat se iure id fecisse, non intromittet se vlterius cō seruator. † Sed quæres, pone fert sententiam excommunicationis. quia aliam ferre non potest contra cō tumacem, & postea constat eum esse iniuriatorem, sed non manifestum, nunquid in veritate est excommunicatus? dicunt quidam quòd sic, licet iniustè iurisdictio ei datur super omnes iniuriatores, qualis est iste licet occultus. Alij dicunt contra, vt primò dictum est eodem iure, vt isti censeētur priuilegiati, q̄ suos iniuriatores vel malefactores excommunicare possunt, nam non intelligitur de manifestis, sicut & illud intelligitur, quod sequitur, liceat tibi alienata malè reuocare, non intelligitur, nisi de his, de quibus constat per confessionem, vel rei euidentiam. de hoc no. sup. de elec. nosti. infrà, de reb. eccle. non alie. episcopi qui.

Et hæc vera intelligo, in conseruatoribus, nam iudices ecclesiastici ordinarij benè cognoscent etiam de occultis violentiis, vt no. infrà, de fo. compe. cùm sit generale. Item illud quod dicitur circa medium huius gloss. versi. scilicet, qui confitetur maleficium factum, sed dicit se iure fecisse, non est vlterius cogēdus à conseruatore, non est semper verum, vt not. infrà, de coha. cle. & mu. tua. in glo. illud.

3 † Item no. quòd isti conseruatores, & alij quibus datur iurisdictio in certas personas, vt quando mandatur quod compescant contradictores per censuram. eccle. & huiusmodi, semper vocare debent illos, qui dicuntur deliquisse, aliàs non tenet, quòd fit cōtra eos. 2. quæstio. 1. c. 1. & q. 7. prolatam. nisi esset sententia excommunicationis, quæ fortè tenet, si factū esset notorium, quia sententia excommunicationis tenet etiam non seruato ordine, sed tanquam iniusta est absque difficultate relaxanda, imò prolator ipsius puniēdus est. infrà, de sen. excom. sacro. sed nec contra hos malefactores valet sententia, nisi sint manifesti, vt hic. de hoc no. infrà, de præb. pro illorum. & de conces. præben. proposuit. si autem vocati contumaces fuerint, tunc conseruator & alij consimiles pro contumacia possunt procedere contra eos, sed si ferrent aliquam sententiam vel excommunicationis, vel aliam pro violentia, vel alio delicto, non tenet, nisi esset manifesta, vt hic, vel nisi prius sententiaret, quod esset manifesta iniuria, quia ex tunc etiam si non esset manifesta iniuria, tamen tenet sententia, si non appellaretur ab ea. Sed contra. sup. de rescri. pastoralis. §. fin. vbi dicitur, quòd iudex per expressionem personarū habet iurisdictionem super eos. Sol. huius contrarij colligitur ex tenore rescriptorū, quia ibi dicit, quòd partibus vocatis audiat conquestiones nominatorum, & etiam nominandorum, sed hic dicit, quòd partibus vocatis, tantùm contra manifestos violentos procedat. Vel dic, quòd hi conseruatores nō possunt q̄d prohibere, nisi q̄ nihil fiat his, quorum conseruatores sunt sine ordine iudiciario. arg. infrà, de si. quærelam.

4 † *Manifestis.* ex hoc apparet, quod recusari nō possunt conseruatores. arg. infrà, de appel. peruenit. & c. proposuit. & quod procedere possunt absente parte per contumaciam, vt not. infrà, de cohabit. clerico. & mu. c. vestra. † *Ab alia.* præterquàm in notoriis, quia in notoriis benè habebunt indaginem. ar. quia committitur conseruatoribus iurisdictio in eis, ergo & omnia, sine quibus illā non possunt explicare. ff. de iurisdictione omnium iud. lege secunda. sed non potest venire ad puniendum aliquos de notoriis malefactis, nisi eos citet a, & nisi citatos & contumaces puniat in expēsis & aliàs. sup. eod. de causis. ff. si quis ius di. non obtempe. l. prima.

5 † Item si maleficium est notorium aliis, sed nō iudici, oportet b quòd super hoc requirat probationes, & etiā cogat aliquando testes quibus interesse debent partes. 2. quæst. prima. in primis. j. de test. c. 2.

6 † Item in notoriis aliquis ordo necessarius est. infrà, de iureiu. ad nostram. sed ille qui fecit illud, q̄ dicitur maleficium, sed dicit quod illud non est maleficium, sed illud faciendo vsus est iure suo, videtur quòd in hoc casu admittet probationes vtriusque, quia aliter nō potest explere iurisdictionem sibi cōmissam. Item quia reus, non actor offensus parat viā iudici cognoscendi de his, dum proponit exceptionem talem, quòd non deberet procedi contra eum, si vera esset, & sæpè quis habet ex beneficio alterius, quod ex se habere non potest. sup. de tempo. ordi. c. penul. Hoc autem satis videtur, quòd non potest conseruator inquirere de maleficio ex officio suo, quia non est iste modus procedendi in notorio, nisi fortè procedat ad inquirendum, an factum sit notorium, & etiam in hoc casu, scilicet, si maleficium est notorium, sed non malefactor, sed si per testes probatur de aliquo, quòd fecit illud maleficium sed non probatur, quod sit notorium, non nocebit sibi talis probatio. Et hoc ideò videtur, quia non potest conseruator procedere, nisi contra notorios, qualis non est iste, quia licet de occultis circumstantiis possit inquirere conseruator quæ sunt accessoria notorio, non potest tamen inquirere de occulto facto, vel de occultis personis, quæ sunt principalia. De ordinario autem vtrùm per has probationes possit procedere contra eum, dic vt not. sup. de elect. bonæ memo. si autem ille, qui fecit maleficium benè confitetur illud, sed dicit illud non notorium, benè potest contra eum procedere conseruator, quia licet illud maleficium non fuerit notorium facti euidentia, est tamen notorium per confessionem suam, quia pluribus modis aliquid fit notorium. infrà de cohab. cleric. & mu. capit. vestra. Et dicunt quidam, quòd testis qui inducitur super notorio, debet dicere factum esse notorium, & si quæratur, quomodo scit, potest dicere, quòd ego fui præsens, & vidi

a Citet. Quòd in notoriore quiratur citatio partis. Adde eūdem Innoc. in c. 1. de offi. de le. in 6. &

Franc. Aret. ... in suo ... si 165. co. 8. & seq. b Oportet quod super hoc. Adde q. hoc tale text. in hæc aūt j. 1. ff. et q. cau. i pos. ea. vbi de tex. quod vbicunque certa qualitas requiratur ... fundādam potestatem iudicis ... possit procedere modo ... procedi non est ... tis illa qualitatem ... se veram nisi exa... de ea fide ... ci constet. Facit etiā quod dicit Bart. in l. si finita §. a labis. ff. de dā. infec. & in l. mal tum inter. et ff. de cō di. & de mon. vbi non valet concessio primi decreti contra contumacem, nisi prius cō stet iudici per acta q̄ sit contumax, & q̄ quādo notorium attribuit iudici iurisdictionē, de eo debet cō stare iudici per acta. adde late Franc. de Aret. in d. suo cōs. 165. col. 8. in prin. co. seq. post medium. Et dicta q̄ eū ibi adde ad Inno. infrà in c. tua. infrà, de coha. cler. & mu. & ibi de veritate dictorū Inno. in d. c. tua. & c. vestra. eod. tit.

& vidi quando publicè in platea multis præsentibus fecit illud, imò plus videtur quòd etiam si dicat, ego non vidi quando fecit maleficium, sed vidi quòd ductus fuit coram iudice, & interrogatus de maleficio, non negauit, vel confessus fuit, scilicet, quòd sic publicè fecerat. Quidam autem dicunt idem etiam si coram multis confitetur.† Item si dicit ego non vidi, quando fecit maleficium, sed vidi eum fugientē, vel ibi latitantem, & propter hoc nullo modo se excusantem, & non suberat causa, quare non se excusaret, vel quia de hoc cum aliquibus transegit. ff. ex quib. caus. infa. l. athletas. §. fin. & l. seq. & sic est multa talia inuenire. Alij tamen dicent contra. iurisdictio autem horum est, quasi merum imperium, & supremum inter alias iurisdictiones. Item hoc apparet, quod iurisdictionem habet & etiam cognitionem aliquam, quia sententia excommunicationis ferri non potest sine causæ cognitione. 2. quæstio. 1. nemo. expone ergò sic literam, quia non habebit iudicialem indaginem, supple in notoriis.

6 † Item non habet iudicialem indaginem cum effectu, quia super ea non iudicat sed tantùm se instruit, vt iustè possit excommunicare. Item non dicitur habere iudicialem indaginem ex vi literæ, sed ex consensu partium, quia est inculpatus dicit, ego feci vtens iure meo, & hoc paratus sum probare & conuenire, quòd iudex de hoc cognoscat, quia aliter cùm factum sit notorium excommunicabit cōseruator, tunc autem inculpans consentiet quod recipiantur probationes, & sic communi cōsensu prorogatur iurisdictio, aut nō cōsentiet, quòd recipiantur eius probationes super hoc, & sic iudex non excommunicabit causa non cognita. infrà, de sen. excom. sacro. Item ex quo iurisdictionem habet, videtur quòd vsque ad annum possit reuocare sententiam suam. supra, eo. quærenti. Item prædicta ratione videtur, quòd si notorius offensor excommunicatus veniat intra annum, & dicat cognoscite de quantitate damni, quia volo satisfacere, quòd de hoc debet cognoscere per testes, & alio modo ad sui instructionem partibus, & si nollet actor, quòd cognosceret, conseruator eum absoluet.

DE OFFICIO LEGATI.

TIT. XXX.

CAP. I.

CVM non ignorantis. Per app. etiam in aliis casibus, quos dicemus infrà, *audire.* quid possit legatus, colligendum est ex literis legati. infrà, de priui. porrò. & non est cōtra. 25. q. 2. seruatis quædam tamen potest etiam si non exprimantur, vt hic. *studuisti.* cognitionem, id est, antequā incipiat cognoscere delegatus. *deroget.* sup. de rescr. cùm sit Ro. *impedire.* 11. q. 1. c. peruenit. & 95. di. eccle. C. de do. in hoc. 93. dist. præcipimus *mandatum.* C. si aduer. rem iudi. aduersus. ff. ad Treb. ille à quo. §. tempestium. *Confirmare.* in communi forma. quæ modicum valet confirmamus, sicut lata est. inf. de conces. præb. & eccl. non vacan. quia diuersi. cum causæ autem cognitione non potest, quia per consequens posset infirmare. [21]. inferior. ff. de re iudi. qui condem. de pœ. dist. 1. verbum. ff. de reg. iur. eius.

SVMMARIVM.

1 *Pœna an possit post latam sententiam remitti.*

CAP. II.

NIsi specialis. Illa delectio. Not. iud. amore remittere pœnam. 50. dist. clerico. 35. quæstio. 9. prætio autem non potest. 1. q. 1. nullus. Item ex quo sententia lata est, non potest amore remittere pœnam 2. quæst. 3. §. notandum. si alio agente condennatus sit non potest remitti pœna sine consensu eius pro quo lata est sententia si ei interesset. Item pecunialiter, idem videtur quibusdam si suam prosequatur iniuriam, alij tamen contradicunt.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus an absoluere possit extra prouinciam sibi decretam.*
2 *An finita legatione durent indulgentiæ à legatis concessæ.*
Legatus an sit iudex ordinarius.
3 *An sententia ferri possit sub conditione.*

CAP. III.

QVOD translationem. & infrà. *speciali.* quædam sunt quæ necesse est specialiter demandari. ff. quæ in fraudem cred. si pater. ff. de pact. iurisgentium. §. vlt. ff. de procu. Pomponius. & l. mandato. *priuilegij.* 1 mo & quædam alia, non enim potest absoluere excommunicatum à domino Papa, & quòd plus est à delegato eius. suprà eodem. studuisti. nec vacaturam concedere. infrà de præbend. dilect. *etsi.* id est quamuis.

1 *Ex ipso.* non solum ipsos de prouincia, sed etiam alios extra prouinciam decretam potest delegatus absoluere. j. eod. excommunicatis. & sic quòd de facto approbat ecclesia Ro. sufficit, vt habeatur pro iure. ff. de legi. de quibus. ff. de adop. emancipatam.

Et hoc intelligo verum in legato, qui à latere Papæ mittitur, scilicet, Cardinali. j. de sent. excom. ad eminentiam. & c. ea. noscitur. Alij autem legati qui non sunt Cardinales, & qui ex priuilegio sunt legati, non plus habent potestatis, quàm in priuilegio continetur. infrà eo. c. pen. infrà de priui. porrò.

2 †Sed quid dices de indulgentiis quas dedere, durant ne finita legatione eorum, & quid dices de sententiis, quæ feruntur sic, quicunque fecerit furtum sit excommunicatus? Respon. quòd sic, legatus enim est iudex ordinarius. C. de offi. rec. prouin. qui ord. quia habet imperium. ff. de offi. procon. l. & ideò. legatum enim si est ex Cardinalibus, similē dicimus proconsuli. ar. ff. de offi. procon. l. 1. & vlt. alios autem legatos singulos similes dicimus præsidibus. argu. ff. de offi. præsid. l. 1. præterea apparet eum ordinarium, quia vniuersæ causæ criminales & ciuiles prouinciæ ad eum deferuntur. sup. eo. cap. 1. cùm autem hoc possint alij ordinarij. infrà de senten. excomm. à nobis. infrà de pœn. & remis. nostro. multò fortius legati: habent enim maius imperium omnibus iudicibus in prouincia post principē. ff. de offic. procon. si in aliqua. §. penult. & l. nec quicquam. Item præfectus ad tempus & in perpetuū potest aliquem prohibere. ff. de offic. præfec. vr. l. §. pen. arg. contra. ff. de pœnis. l. vlt. ff. de postul. l. puto. §. vlt.

3 † Item videtur quasi determinatum, quòd posset ferre sententiam sub conditione, puta si quis sic fecerit, vt talem pœnam patietur, quod duret, & indulgentias daret. infrà eodem. ca. vlt. quod nos credimus. Nec ob. l. de pœnis. & de postul. quæ loquuntur, vbi iudex absque causæ cognitione pœnam infert sine præfinitione temporis, quæ pœna tantùm suæ administrationis tempore durare intelligitur, secùs vbi cum causæ cognitione. Item secus in indulgentiis, quæ sunt extendendæ. sup. de consti. prin. l. vltima. nunquid dispensare potest? Respondeo sic. infrà de transactionibus. ex parte. Alij autem legati. qui non sunt cardinales, possunt absoluere excommunicatos, secundum tenorem decre. infrà eodem excommunicatis.

CAP.

CAP. IIII.

LICET *Tranen.Ad nostræ.*hic multùm deliquit. 2. q.1.nomen.& 3.quæstio.6.multū.11.q.3.denique. C.de rel.l.2.ar.contra.infrà,de ap. constitutus. sol.ibi.*malitiosè*.ff.nau.cau.sta.licet.§.1.

SVMMARIVM.

1 *Plenum ius non quæritur ex præsentatione,sed ex collatione.*

CAP. V.

DILECTVS *fi. R.in concessione.*ex præsentatione enim patroni,nō queritur plenum ius,sicut ex concessione episcopi,si discordātibus patronis post quatuor menses conferat.infrà,de iure pat. quoniam in quibusdam.& c.propter.vel melius plus habet in concessione prælatus quàm in præsentatione patronus,supple in ecclesiis vbi habet collationem,quia ex collatione omnia consequitur institutus,sed ex præsentatione nun consequitur ius in re, licet consequatur ad rem petendam & personalem actionem contra episcopum.infrà,de iure patro. cū autem.& c.pastoralis.& c.cùm dilect.

SVMMARIVM.

1 *Non potest egressus prouinciam absoluere ab excommunicatione quam tulit in ea existens, & quid si exiit nō animo deserendi delegationem,an poterit extra prouinciam excommunicare,habes in nu.2.*

2 *Egressus prouinciam quam habeat iurisdictionem. Et quid facere possit & nu.1.*

Facta vnius prouinciæ,an possint in alia exerceri à legato.

CAP. VI.

NOVIT *Ille.Promulgauit.* egressus prouinciam, non potest absoluere ab excommunicatione quam tulit existens in ea.ff.de offic.præsidis. l. 3.sed delegati ab eo possunt absoluere post egressū eius & ligare,& de causis cognoscere si cœperunt vti iurisdictione antequam egrederetur, quia perpetuauerunt iurisdictionem suam.arg.sup.de offic. dele.licet.infrà,eodem c.vlt.& ab his appellabitur Papa vel successor legati, sed antequam ingrediantur prouinciam,non potest exercere contentiosam iurisdictionem.ff.de offic.procon.obseruare.Causam autem quam inchoauit legatus,non perficiet post suū egressum,sed alius legatus qui succedet ei, vel dominus Papa,qui intelligitur ei succedere,ex quo alium non dat.ff.de offic.iudi.mortuo.C.de iudi.properandum.§.fin autem in metu.ff. de iudi.mortuo. Hinc est quòd intra annum nō exequitur sententiam suā. Nec est contra.sup.de offi. deleg.quærenti. quæ loquitur in delegato,legatus autem est ordinarius.Alij dicunt,sed non placet idem in delegato & legato. arg.infrà,de offic.or.pastoralis.§.1.est ergo verum secundum eos id,quod dicit decre.querenti.quod etiā post sententiam retinet iurisdictionem intra annum legatus & deleg.hic autem postquam deserit prouinciam sibi deputatam,vel delegatam,nullam iurisdictionem habet.

2 †Quid si exierit prouinciam non animo deserendi delegationem,sed iterum reuersurus,nunquid poterit extra prouinciam excommunicare, & videtur quòd non,quia excommunicatio requirit cognitionem causæ.2.q.1.nemo.sed de causa non potest cognoscere,nisi sedendo pro tribunali.2.quæstio.3.abolito.sed hoc in alia prouincia facere non potest.9.q. 2.episcopum.& in pluribus.c.eiusdem.Idem verò fatemur nisi habeat licētiam episcopi diœce.vt in eisdem c.dicitur.Crederem tamen,quod posset absoluere,vbi suum errorē recognoscit sine causæ cognitione propter periculum excommunicationis. arg. infrà,de sen.excom.sacro.circa fi.sup.eod.c.2. Delegare autem causas potest extra prouinciā cùm non eam deseruerit,quia hoc non exigit causæ cognitionem.ff.de offic.procon.aliquando.& hoc olim tantùm,quando necessariam morā faciebat extra prouinciam.hodie autem delegatus,potest si solam voluntariam moram trahat.Authen.de colla. §. antequam.in ver.in prouincia.credimus etiam quòd possit dare præbendas extra prouinciam.arg.infrà, de appel.qua fronte.& habes hîc expressum , quòd si quis est legatus in pluribus prouinciis , facta vnius prouinciæ potest in alia exercere.sup.de postul. ad hoc.in fin.

CAP. VII.

VOLENTES.& infrà,*Quandiu.*C.de cura. furio. cum aliis.

CAP. VIII.

EXCOMMVNICATIS.*Pro latere.*latus Principis,siue Papæ sunt Card.ff.ad l.Iul.Maiest. si quis eum.&hi,scilicet , Cardinales extra prouinciam hominem alterius prouinciæ absoluere possunt.*Aliunde.*ergo à contrario sensu suis comprouincialibus possunt munus absolutionis impendere legati,qui non sunt de latere,& qui non sibi vendicant ex priuilegio legationem,si autem ex priuilegio sibi vendicarent,nec etiam prouinciales absoluere possunt,vt hîc sequitur.

SVMMARIVM.

1 *Legatus,an possit condere leges generales.*

CAP. IX.

NEMINI *Dubium esse volumus.Statuta.*& ita habes,quòd legatus potest condere leges generales,non tamen contrarias legibus & constitutionibus generalibus. C. de offi. præ. l. formam. Et credo,quod in condendo talia statuta debet requirere consilium prælatorum prouinciæ.9.quęstio. 3.per totum.& maximè in c.1,3.4.& 5. & aliquando requirere debet populum.de conse.dist.3.c.1.sed credo,quòd etiam eis irrequisitis teneant statuta quæ facit legatus de his,quæ pertinent ad iurisdictionem suam.arg.præalle.l.formam.sed de aliis secus.

DE OFFICIO ORDINARII.

TIT. XXXI.

SVMMARIVM.

1 *An prælatus ecclesiasticus teneatur exequi sententiam iudicis secularis.Et quid è diuerso.*

2 *Nunquid sententia ferri possit contra rescriptum excommunicationis.*

3 *An valeat quod fit à prælatis in exemptos.*

CAP. I.

PERNICIOSAM.& infrà, *inquirere.*fama præcedente.infrà,de si.licet.& cùm generaliter loquitur hæc decre.credimus q̄ hoc possit tam in clericis quàm in laicis. infrà de iud.nouit.vbi de hac materia no.dum tamē sint

sint spiritualia, vel aliàs pertineant, ad suam iurisdictionem ea, de quibus inquirit.

1 † *Auxilium*. id est, secularem potestatem, non ad praeiucandum, praelatus autem ecclesiasticus eodẽ modo tenetur mandare sententiam executioni iudicis secularis. argumen. 96. disti. cùm ad verum. sed in hoc est diuersitas, quia praelatus exequi non cogitur per secularem potestatem, sed secularis benè cogitur per suum praelatum. arg. infr. eod. ad rem. Item hoc est diuersum, quia nunquam ad petitionẽ secularis excõmunicabit nisi monitione praemissa q̃ habes j. de sen. excom. sacro. † Et si voluerit excõmunicatus, & potest aliquid contra sententiam dicere, audietur. 2. quaestio. 1. nemo Nobis videtur ꝗ quantum ad hoc vltimum nulla sit differentia, quia nec iudex ecclesiasticus feret sententiam excommunicationis in proscr. à iudicibus secularibus: nec iudex secularis sententiam proscriptionis feret in excommunicatos ab ecclesia, sed iudex in sua terra proscriptos iudicis secularis vitabit, & etiam in praedicatione populo vitandos suadebit: & hoc multò fortius faciet secularis de excommunicatis ab ecclesia. † Item contra proscriptum potest ferri sententia excommunicationis, si habitet in terra cõtra sententiam iudicis, potest tamen dici, quòd secularis iudex compellet omnes subditos, & praelatus ecclesiȩ excommunicabit subditos secularis potestatis, si moniti ei non obediant. argum. 96. distin. cùm ad iudicandum. Item si nosceret Rex rem iniquam agi, suum auxilium denegaret. 11. quaestio. tertia. qui resistit. Contrà de offi. ordi. pastoralis. §. penul. sed ibi loquitur quando subditi debent exequi sentẽtias suorum maiorum etiam iniustas, hîc autem loquitur de secularibus potestatibus, quae non sunt subditae, imò pares. 96. distin. duo. cùm ad vestrum. Idẽ etiam in aliis episcopis, si vnus ferret sententiam, alius non exequetur si scit eam iniustam, quia in bono tantùm debent suum auxilium impendere. 10. distin. cap. penul. & vlti.

Et intelligitur hoc, quando sine iudicio petit aliquem laedi per regem & iniustè, nam si in iudicio condemnatum petat castigari per Regem, facere debet hoc, & est excommunicandus nisi faciat. 23. quaestio. 5. administratores. nec est eius inquirere, an sit iusta sententia nécne, & per omnia, idem dicam in Rege, quòd in subditis. de hoc no. sup. de offi. deleg. pastoralis. §. vlti. & c. cùm in iure. Vel dic nõ praeiudicandum, id est, non proter hoc fit praeiudicium secularibus potestatibus, quin ipsi exinde possint facere iustitiam, vel is est sensus, quia per hoc auxilium quod impendit praelatis, non debent sibi aliquid iurisdictionis vendicare seculares potestates, nisi ad libitum episcopi.

3 † Item not. quòd si quis clericus vel laicus confitetur se subiectum inquirenti, & sententiae non pareat inquirentis, nec coram superiore appellationẽ supplicationis prosequitur, ecclesiasticus iudex suã censuram exercebit. 96. dist. cùm ad verum. si verò talis sit, quòd non habeat superiorem, vt templarij & hospitalarij, & alij exempti, non valet, quod fit à prȩlatis contra eos, sed tantùm dicimus, quòd Rex vel Imperator semper post monitionem canonicã excommunicabitur pro notoriis excessibus, nisi pareat. 61. dist. valẽti. nisi esset nimis seuerus, vel iniuriosus, tunc enim Papa vicarius summi Regis [a] cognoscet etiam de non notoriis, & inquiret si sit infamia vel si accusat. insti. de his qui sunt sui vel alie. iur. §. vl.

a Summi Regis. Ad de Feli. qui hoc allegat in c. 1. col. 1. de consti.

SVMMARIVM.

1 *Id quod liceat in genere, an etiã sit permissum in specie.*

CAP. II.

SI *sacerdos. Sciat indeterminatè.* no. quod licet in genere, quod non licet in specie. 8. quaestio. 1. ꝗ autem. ff. de quaestio. l. 1. §. qui quaestionem. s̃. de offic. deleg. quoniam Abbas. ff. de poe. l. moris. arg. contra. 24. dist. quando. ff. si quis cau. sed & si. §. quaesitum. infrà, de appel. inter caetera. Sol. quòd licet in genere, licet in specie, & è conuerso, nisi pluralitas vel genaralitas occasionem mali praebeat. argum. C. quae res pig. ob. l. 1. §. 1. de hoc not. j. de sent. excom. Roma. §. caueant. *Iustitiam.* non de aliqua persona speciali, sed vt excommunicetur in genere quicunq; fecit, nisi emendauerit, & ita habes hic, quòd de iure est generalis excommunicatio. 5. q. 1, quidam *remouere.* 6. quȩstio. 2. c. 2. & 4. *admonere.* in secreto. infrà, de sen. excom. cùm non ab homine. *Christus.* 1. quȩstio. 1. Christus. de conse. dist. 2. non prohibeant.

SVMMARIVM.

1 *Qui praelati vel rectores dicuntur habere ordinariam iurisdictionem.*
Vniuersitas quae sit, & quis vniuersitatem facere possit.
2 *Quando dicatur Princeps concedere ius vniuersitatis.*
3 *Quae requirantur ad hoc, vt quis consequatur ordinariam iurisdictionem.*
4 *Episcopi ordinariam habent iurisdictionem à canone.*
Pares à l. Federici habent iurisdictionem in vasallum & dominum feudi.
5 *Nunquid plebani possint dici iudices ordinarij.*
Episcopi an possint cognoscere de causis subditorũ praelatorũ.
6 *An valeat absolutio episcopi non praemissa satisfactione.*
7 *Superiores an teneantur exequi sententias subditorum.*

CAP. III.

CVM *ab ecclesiarum. Praelatis.* † Illos autem praelatos, vel rectores dicimus ordinariam iurisdictionem habere, qui eliguntur in praelatos ab vniuersitate & confirmationem recipiunt superioris. Authen. de defen. ciui. §. interius. 1. & §. si eodẽ. Item qui eliguntur ab his, qui sunt alicuius professionis vel negotiationis in rectores ordinariam iurisdictionem habent in tantum, quòd hi qui de ipsa negotiatione vel professione sunt, non possunt eorum iurisdictionem declinare. C. de iurisdi. om. iud. l. vlti. vbi dicitur, quòd tam de publicis causis societatis, quàm etiam priuatis, quas habent occasione societatis socij inter se coguntur respondere sub eis, si ibi conueniantur. Sed nec socij, nec alij coguntur eos sub illis conuenire, & hunc intellectum illius. l. approbat consuetudo, vt ea. l. dicit, & sub aliis iudicibus ordinariis conuenire potest, & non obstante fori exceptione respondere cogitur. singulorum autem consensus, puta vnius, duorum, trium, vel etiã multorum, dummodò non faciant vniuersitatem ciuitatis, castri, burgi, vel villae, vel collegij alicuius ecclesiae, vel gratia professionis, vel negotiationis non dat iurisdictionem ordinariam. C. de iur. om. iudi. priuatorum.

Et intellige de illa vniuersitate, quae cõstituta est per superiores, sic quòd sit vniuersitas, nam si tot homines essent simul collecti, quot sunt Romae, & non haberent tacitum vel expressum consensum à superiore quòd esset vniuersitas, non possent sibi iudicem facere, nisi haberẽt alio iure priuilegium vniuersitatis. ar. ff. de colle. illi. l. 2. sed credimus sufficere, si ille cui⁹ homines sunt sic cõgregati, cõcedat vt cõstituant locũ vbi habitent extra ciuitatẽ, vel castrũ. ☞ burgum, vel villam. † Alij autem dicunt, quòd nulli homines quantuncunque sint liberi, nõ tamẽ possunt constituere vniuersitatem burgi, vel villae, sine consensu

consensu tacito vel expresso eius, qui ius dicit in illa terra, in professionibus autem & negotiationibus sufficit, vel quòd magistri vel scholares sint grammaticæ, dial. physicæ, & sic de aliis negotiationibus, quòd sint pistores, vel cerdones, & sic de aliis, hi enim nullo priuilegio indigent, vel consensu superioris, vt sunt collegia approbata à lege. ff. quòd cuiusque. vni. l. prima. & hi omnes vel maior pars, si volūt possunt constituere iudicem sibi & alia vniuersitatis iura exercere, & cùm sit vniuersitas, quòd fit à maiori parte ratum est. ff. de decur. quòd maior. infrà, de his quæ fi. à ma. par. ca. c. vltim. & cùm sit tantùm vna vniuersitas omnium eorum, qui sunt eiusdem professionis, vel negotiationis, qui morantur in eodem castro, vel ciuitate, non videtur quòd possint se diuidere, vt faciant plures vniuersitates, vel etiam quòd homines eiusdem professionis vel negotiationis, qui sunt de diuersis ciuitatibus possunt conueni re, vt vnam faciant vniuersitatem, posset tamen dici quòd omnes illi qui subsunt vnius defensioni ciuitatis, etiam si morantur per municipia, possunt conuenire in vniuersitatem, vel plures secundum quòd habent plures municipales magistratus, secundū quod eis melius placet & oportet, quòd ad hoc, quod facere possint, sint ad minus tres, vt notat. sup. de elect. c. 1. potest tamen dici, & fortè non malè, quòd non attenditur in collegiis istis pistorum, vel cerdonum, & huiusmodi faciendis, quòd sint de vna prouincia vel diuersis, vel quòd omnes de vna ciuitate sint in vno collegio, vel pluribus, sed tantùm hoc attenditur, quod tres sunt vel plures, qui conueniant vt vniuersitatem faciant pro iustitia cuique conseruanda.

2 † Item hoc ipso, quòd princeps expressè vel tacitè consentit, ex certa tamen [a] scientia non errans, non in iure, nec in facto, quod aliqua faciant vt collegium, scilicet, quia scribit vt vniuersitati ex certa scientia, vel quia syndicum eorum admittit, ius vniuersitatis consequi videtur, quòd diximus de vniuersitate negotiationis & professionis, idem intelligo de vniuersitate collegij alicuius ecclesiæ, vel monasterij. infrà, eodem quanto. & à simili de collegio prioratus. sup. de sta. mo. cap. secundo. arg. infrà, de ma. & obed. cùm in ecclesia. & ad hoc vt habeat iurisdictionem in clericos, & ordinariam prælatus in prædictis locis, vel ecclesiis electus, oportet quòd & vniuersitas quæ eligit sit clericorum & religiosorum, vel aliàs idem prælatus iurisdictionem ab ecclesiastico prælato recipiat, & quod electus sit clericus vel religiosus, cùm aliter non dare, nec recipere possunt spiritualem iurisdictionem, scilicet, excommunicandi, interdicendi, & consimilium. infrà, de iu. c. 2. de arbi. contingit.

a Ex certa tamen. Adde Do. Anto. in proœ. Gregoria. & ibi Fe. col. 5. versi. & subdi. & intellige, vt ibi per Felin.

3 † Item oportet, quòd non sit mulier. infrà, de ma. & obedien. dilecta. Item ad hoc vt habeat ordinariā iurisdictionem electus ab vniuersitate, oportet vt eligatur in prælatum, nam si eligeretur ad aliquam dignitatem in ecclesia, puta primiceriatū, archipresbyteratum maioris ecclesiæ, vel custodiam, non habet ordinariam iurisdictionem. sup. de offi. ar. primice. & custodis, nisi cōsuetudo eis tribuat iurisdictionem, quòd potest. C. de emanci. l. 3. §. vlti. & de exces. præla. c. 2. Vel dic, quòd hi etiā habent iurisdictionē ordinariā ex electione in eo ministerio, cui præponūtur: argu. prædictarū decre. dat etiam ordinariam iurisdictionē, vel Papa, vel imperator, puta si alicui dat dignitatem, puta legationem in prouincia, vel præfecturam, vel archi. vel huiusmodi. Propriè autē princeps dat iurisdictionem, quādo cōcedit iuri. s. in omnibus causis quas moueri contingit in aliqua villa, vel castro, idem & de Papa. ff. de offic. præfe. vrb. l. 1. §. cùm vrb. in Auth. de consu. §. vlt. ff. de iuris. om. iud. & quia. lex etiam tribuit iurisdictionem ordinariā. ff. de offi. eius cui man. l. 1. Respon. lex etiam dicitur dare iurisdictionem ordinariam, hoc ipso quòd vocat aliquos ordinarios. C. de offi. rec. prouin. qui ord. C. de mo. mul. l. eos.

4 † A canone autem habent episcopi ordinariam iurisdictionem. 16. q. 2. c. 1. & q. 7. omnes. 25. dist. perlectis. & archi. habent iurisdictionem à canone, etiam si non eligātur in prælatos ab vniuersitate, & etiam sine episcopi confirmatione. sup. de off. ar. c. 1. & c. ad hoc. de hoc plenè no. infrà, eod. quanto. & dominus in vasallos, & pares super dominum & vasallum à constitutione Federici. infrà, de fo. compe. ex transmissa. ca. verum. infrà, de sta. mo. in singulis. infrà, de app. cum specialis. Melius credo, quòd habent iurisdictionem archi. & alij prælati, qui sic eliguntur ab episcopis, vel à lege, quia censentur vicarij. simile de offi. or. c. 1. & de offi. arch. cap. 1. & lex dat iurisdictionem vicariis, vt not. sup. de offi. vica. c. pe.

5 † *Sententia*. possunt enim plebani cognoscere de causis, & sunt iudices ordinarij. infrà, de iud. c. 2. 15. q. 4. c. 1. ar. in Auth. de defen. ci. §. 2. C. de iur. om. iu. l. vlt. repete quæ diximus sup. de offi. archi. cùm satis. & c. seq. † *Rationabiliter*. benè dicit rationabiliter, nam si irrationabiliter, non solùm nō debet satisfacere excommunicatus, imò excommunicator debet satisfacere, & insuper puniri. infrà, de sent. excom. sacro. & ideò dicit, quòd nō potest cognoscere de causis subditorum prætermissis inferioribus prælatis. arg. infrà, de exces. prælat c. ad hoc. 18. q. 3. cognouimus 2. q. 6. anteriorum. Sed hoc non placet, nisi haberet hoc consuetudo præscripta. Item prætermissis his prælatis, dicimus episcopum cognoscere de causis subditorum prelatorum, quia ordinarius est totius diœcesis sup. c. 1. C. de iur. om. iud. l. fi. 11. q. 1. de persona. 9. q. 3. c. 1. & 2. Auth. de defen. ciui. in princ. vbi dicitur, quod defensores ciuitatū prætermissis magistratibus munici. possunt cognoscere de causis subditorum suorum. Item quia vicarij dicuntur episcoporum. sup. de offi. archi. c. 1. 81. dist. nec debere.

6 † Et hinc est, quòd si episcopus absoluat nō præmissa satisfactione, licet malè, tenet absolutio, episcopus tamen malè facit & debet corrigi, quia iurisdictionem suam non seruat subditis suis. infrà, de exces. præla. c. 2. infrà, eo. quanto. si autem consuetudo haberet, quòd archipresbyter primò cognosceret, vel alius inferior prælatus, & non episcopus, consuetudo seruanda esset, & non teneret, quòd ab episcopo fieret. sup. de offic. archi. dilecto.

7 † *Obseruari*. not. superiores teneri exequi sententias subditorum. C. de iudi. properandum. §. si autem reus. & fortè ipsi minores prælati exequuntur excommunicando & interdicendo. ar. sup. de offi. deleg. ex literis. Quod quidam non credunt, lata enim sententia functi sunt officio suo. suprà eodem in literis. & per maiores iudices est facienda executio. C. de arbi. cùm antea. 1. respon. ff. de re iud. à diuo. in princ.

Nec ob. hæc decre. alle. quæ introducitur ad defensionem iurisdictionis, & non executionem concedit Sed melius placet quòd dictum est, quoslibet siue minores ordinarios, siue delegatos à principe, siue à quocunque alio, siue etiam subdelegatos posse exequi suas sententias per iurisdictionem, quam habēt, scilicet, excommunicationem vel interdictum, vel similia, secundum quod lex expressè dicit. C. de iudi. properandum. §. si autem reus. arg. sup. de offi. dele. significasti. & c. ex literis. Si autem aliqua sunt, quæ non possunt facere subdelegati, vel etiam minores iudices, sicut in corporalem possessionem mittere. ff. ad

muni.eã quæ.ff.de iurisd.om.iudi.iubere.non possunt etiam maiores iudices,scilicet,extra fines suæ iurisdictionis mandare sententias executioni, & in his non ipsi qui iudicauerunt, sed alij exequentur:& sic loquitur lex.ff.de re iudi.a diuo.

SVMMARIVM.

1 *Laicus patronus non debet se intromittere de rebus ecclesiæ, nisi quo ad defensionem.*
Ecclesiam quis regere debeat,mortuo gubernatore.

CAP. IIII.

CVM Vos.Plerunque.minus,& tũc possent si vellent alium eligere.Authen.de sanctis.episc.§.si quis oratorium. infrà,de iure patro.causa. &c. cùm propter. sed hoc dimittebat propter scandalũ. Vel dic,quòd licet patronus laicus præsentet minus idoneum,non transfertur potestas prouidendi ad episcopum,nec hoc decr.prælle.dicunt,sed quando non eligit intra tempus. Authentic. quòd hîc expresse dicit,non præiudicat in foro ecclesiastico.Vel dic,patronus qui elegerat,dicebat se bonum elegisse,& ideò dum super hoc quæstio erat, non poterat prælatus de persona perpetua ordinare ecclesiam, sed de œconomo tantùm.*Radix.*quia prælati ad se dicebant iuspatronatus pertinere,& laici econuerso. Alij intelligũt de alia dissensione, nã propter quodlibet scandalum debet præponere prælatus ordinationem ecclesiæ.ar.infrà,de iure pat.c.3.

1 † *Ecclesiastica.*nam si laicus est patronus,nõ habet ipse laicus se intromittere de rebus ecclesiæ,nisi quo ad defensionem.10.dist.c.1.2.3.4.& 5.16.q.7. decernimus.Idem multofortius,vbi nullus est patronus,sed episcopus qui in ecclesia tali vacãte habet custodiã pro ea aget.argu.16.q.7,omnes ecclesiæ.q.1.c. 1. & 2, infrà,de suc.ab inte.cùm dilectus.vbi autem ecclesiastica persona est patronus,cùm ibi debeat de temporalibus responderi.16.q.2.c.2.infrà de capel.mo. c.1. ergo ea vacante,debet capitulum habere custodiam de ea,non episcopus.ar.infrà,de app.bo.me.res autẽ episcopalis ecclesiæ,mortuo episcopo, gubernabit œconomus.75.dist.quoniam quidem.Vel quod melius est,œconomus,& clerici episcopalis ecclesiæ.12, q.2.charitatem,& si non habet œconomum soli canonici,& si non habet canonicos,archiepiscopus.12. q.2.non licet alicui.& q.5.sicubi. C.de admi.tut.l.lex quæ.*de causa.*scilicet,quia cõtrouersia super iure pat. inter vos,& eos vertitur,vnde esset indignum, quòd nulla pars in præiudicium alterius in re litigiosa aliquid perpetuò faceret,vel innouaret.11.q.1.quia res. infrà,vt lit.penden.per totum.Idem est si super aliis grauibus discordia esset inter patronum & prælatũ, graue esset quòd prelatus in sua ecclesia restitueret personam perpetuã,quæ sibi vel malè,vel nullo modo de suis iuribus,responderet.*œconomos.*25.dist.quoniam.*personis.*12.q.2.hoc ius charitate.

SVMMARIVM.

1 *Absolutio ex falsa causa quare nõ teneat sicut excõmunicatio.*
Sententia transit in rem iudicatam,si ab eo nõ fuit appellatũ.
Appellatio an habeat locum in notoriis.

CAP. V.

EX Parte tua.& infrà,*Excessibus.* quare non tenet absolutio ex falsa causa,sicut excommunicatio.11.q.3.c.1.si episcopus.Respon.hîc,quia absoluit non expresse,vel adiecta vera causa excommunicationis,non intendit absoluere à vera excommunicatione,sed ille qui excommunicauit ex falsa causa,id est,eum,qui non deliquit excommunicare intendebat.Item quia interpretandum est in tutiorem partem.infrà,de spon.iuuenis.Item ne rumpatur neruus ecclesiasticæ disciplinæ.23.q.5.excommunicatorum.Alij idem dicunt in vtroque, nam si non intenderet absoluere ex illa causa, ex qua excommunicatus est,nequaquam absolueretur,& si excommunicaret aliquem ex falsa causa,puta propter homicidium,quòd non perpetrasset,non esset excommunicatus.ar.C.si ex fal.instru.per totum.ff.de verb. sig.Paulus.C.de primi.& si præses.infrà,de pur.vulg. significantibus.

Hoc autem ita est verum,si dicat, excommunico te propter tale homicidium,quòd non fecisti,nec est tunc necessaria absolutio.Alij dicunt quòd necessaria est absolutio,& tenet excõmunicatio quo ad ecclesiam militantem.arg.infrà,de resti.spol.literas.infrà,de verb.sig.inquisitione.ne neruus eccle.disrumpatur.sup.de consue.cum inter vos.23.q.5.excommunicatorum.illud autem non est dubium,quòd licet iniusta causa sit excommunicationis,puta quia comederit,vel simile,tenet tamen.11.q.3.c.1.ff. ex quib. cau.ma.l.1.§.eo.*Redire.*propter hoc apparet responsio factæ quæstionis,an.s.quòd non tenet absolutio. *purgationem.*no.ꝙ episcopus ad purgationem sibi suspectos cogit.2.q.5.omnibus.& hoc fateor,quãdo ingens præsumptio est contra eos,aliàs non purgabũt se,nisi infamati sint,apud bonos & graues.infrà, de purg.cano.cùm in iuuentute.& dic vt notat. infrà, de accusa.cùm oporteat.

SVMMARIVM.

1 *Licitè excommunicatur non parens sententiæ.*
2 *Sententia lata contraria primæ non valet.*
3 *In causa matrimonij non currit tempus appellationis.*

CAP. VI.

SIGNIFICAVIT Nobis.t.f.de parochia.Quæro vtrum isti parochiani sint excommunicati ꝓ contumacia,quòd non videtur,cum litera dicat an pro cõtumacia,an pro delicto,quòd similiter nõ videtur,quia aut fecit ordine iudiciario,scilicet,actore prosequente accusationem,vel ordinario procedente in modum inquisitionis,& tunc antequam excõmunicaretur necessaria fuit illa sententia super diuortio,& tunc si non fuit appellatum,sed incorrigibilis fuit,quòd non pareat sententiæ,iustè excommunicatur.2.q.1.nemo.11.quęstio.3.nemo.nec valent tũc literæ quas impetrat.Item si non fuit appellatum à sententia diuortij,transit in rem iudicatã,super quo non potest habere literas,si dixerit veritatem, & ea non dicta,nec iudex debet absoluere nec ordinarius tardabit executionem.sup.de offic.deleg.pastoralis. §.præterea.si autem fuit appellatum à sententia diuortij,quomodo iudex à quo appellatum est potest se intromittere.C.de appel.ex illo. Nec etiam tunc iudex appellationis absoluet,imò cognoscet de appellatione,si sit iusta,nécne,vt appareat de sentẽtia excom.vtrum teneat nécne.sup.de offi.dele.cum cõtingat.præterea appellantes,certum tempus habent ad prosequendam appellationem.C.de temp.appel. Auth.ei qui.& intra id tempus possunt prosequi,vel etiam facere,vt in prædicta Auth.ei qui.si autem notorium esset crimen, non erat appel. deferendum, nec executio vel excommunicatio, vel denunciatio retractanda.infrà,de appel. consuluit. Item si iustè fuit excommunicatus quomodo non remittentur parochiani ad ordinarium, qui tulit sententiam, & qui iustè excommunicauit,& cùm hîc dicatur,quòd

delegatus peccabat, quia testes non recipiebat.Itē post diffinitiuam sententiam, vel ꝙ minus est post publicationem testium,testes recipi iubentur.cōtra Auth.de test.§.quia verò.arg.ĵ.de fi. instru. cum Io. Resp.hanc decret.habere locum,vbi quis est excommunicatus à prælato inquirente pro manifesto contubernio,cùm nollet mandato ipsius obedire,super tali contubernio diuidendo,& tunc excommunicatus appellans,& ad superiorem accedens literas impetrauit ad eundem excōmunicatorem sub hac forma falsò suggerens,quòd ordine non seruato,& nulla culpa vel causa contra eum probata,eum excommunicauit, quòd eum intra certum diem absoluat, alioquin hoc faciat delega.& audiat,si quid remanserit quæstionis,& tunc quia prælatus non absoluit, delegati absoluunt,sed post absolutionem non procedebat in cognitione illa,scilicet,an esset licita copula nécne, cùm tamen excommunicator paratus esset super hoc inducere testes, sed non erat qui eos cogeret vel reciperet,& ideò prouisum est,ꝙ excōmunicator eum in excommunicationē reducat.Nec obst.quod dicitur, quòd ordinarius non debet retardare denunciationem excommunicationis ex quo manifestum est crimen, imò dicimus,quòd debet retardare ex quo absolutus est, quia delegatus habet iurisdictionem, licet potuerit elidi per exceptiones,vt not.sup.de rescript.certum. Item non debuit procedere in executione sententiæ,ex quo literæ appellationis impetratæ fuerunt:vt not.s̃. de offic.deleg.pastoralis.§.præterea.

2 †Item hæc decret. locum habet, vbi fuit excommunicatus post sententiam,nec fuit appellatum,nec ob.quòd transit in rem iudicatam,& ideò decætero non est quærendum,nec testes producendi, cùm si sententia contraria primæ feratur,non tenet.2. q.6. §.diffinitiua.quia hæc non habent locū in matrimonio,vel sententia diuortij.ĵ.de re iud.tenor.& c.consangui.vbi autem est appellatū, non videtur hæc de cr. locū habere,causa enim appellationis debet currere suo marte.ĵ.de app.c.sæpe.& c.oblatæ.& tēporibus certis,quia si appellatum esset,non foret necesse eum reducere in sententiam excommunicationis nec testes producere super principali,quia lapso tēpore præfixo appellationis prosequendæ transiret in rem iudicatam, sed certè si quis diligenter inspiciat,etiam tunc,quando appellatum est, potest habere locum,ꝙ excommunicatus diceret,ꝙ non currit sibi tempus appellationis, cum mora propter iudicem,& non propter ipsum contingeret: vt not.ĵ. de appel.ex ratione.

3 †Posset enim dicere esse speciale in causa matrimonij,vbi non currit tempus appellationis, vel fortè & ipsum tempus appellationis, quòd tam longū est sustinere vel expectare eis commorantibus in illicita copula,non tutū est,cùm mora sit periculosa. ĵ.de app.oblatæ.& ideò illud abbreuiare potest: sed non habet locum, nisi constet priorem sententiam fuisse iniustam,vel nullā,cùm si esset iniusta, vel nulla sententia reducendum, sed si non constat habet locum,& intelligimus hanc decr.habere locū si processit episcopus inquirendo. & non habet locū si interuenerit accusator,nam tunc procedet iudex dele. qui absoluet partes prout volet, & si grauauerit partē vel minus protelet app.& intelligimus hoc non solū si sit excommunicatus pro illicito concubinatu: sed idem pro quocunque alio crimine notorio.item potest dici hanc decre.habere locum quandocūque appellatur etiā añ sñiam vel ex contumacia.nā hęc videtur intentio fuisse decr.vbicunque agitur de crimine & altera partiū malitiosè protrahit quominus in inquisitione procedatur siue primus iudex processerit ad excōmunicationem siue non:primus iudex potest procedere ad excommunicationē ap.vel aliter inquisitionē deferentis, & est inductum in odium perseuerantium in crimine,nec per hoc turbatur iurisdictio dele.imo per hoc iuuatur quo citius procedatur in causa. *Remotiores.*idem si ad propinquos. sed de remotioribus magis creditur quod ignorent:idem credimus & si non impetrauit literas sed superior tantùm absoluit licet male:quia remittere eum debebat ad excommunicatorē.ĵ.eo.ad reprimendam.*ad locum.*ĵ.de testi.si qui te. C. de test.si quando.ff.de test.l.4.& vlti.*desidia.* quomodo excōmunicatur hic litigator pro culpa iudi.respon. quia ex eius culpa præsumitur cum eius crimen est notoriū vel non prosequitur retractationem sententiæ a qua appellauit vt dictū est.*ea.*vel similia.ff.de le.nō possunt.*& ideò in pristinam.*quia in ea causa sunt quia manent in crimine.

SVMMARIVM.

1 *Coertio monachi pertinet ad abbatem.*
2 *Abbas in his quæ sunt regulæ semper præcedit episcopum.*
3 *Excommunicatio est mucro episcopalis.*

CAP. VII.

*QVANTO deuotio.*religiosor.& ĵ.*in claustro.*16. q.1.si cupis.placuit. percutias.ĵ.ne cle. vel mo. sacerdotibus.*inueneris.*ĵ.de ac.euidentiam. ĵ.de si.de regularibus.*proprium.*18.q.2.abbates.*prælatorum.*i.abbatum. alij verò prælati vbi episcopi non habent custodiam neque administrationem pecuniæ monachorum & ideò in eorū manibus resignāda non est.*arbitrij.* hæc est vera litera extracta de registro.falsa litera est abbatis.*Consilium.*hoc iustè præcipit Papa ex quo enim archiepiscopus diligens erat in prosequēdo vagos monachos & abbas negligēs, quod consilium archiepiscopi requireretur pro honore & vt fraus abbatis euitetur qui de facili monacho proprium dimitteret, & potes dicere quòd hoc speciali prouidentia concessum fuit archiepiscopo huic.

*Si prælati.*i.abbates, qui monachos & maximè vagos compescere debent.vel expone prælatos,idest, abbates vel episcopi,nam cum ambo fuerint negligentes & ambo habeant iurisdictionem,ambo monendi sunt.

1 †*Monitione.* & sic videtur coertio monachi quod primo loco pertineat ad abbatē. ĵ. de ap.reprehen. 24.q.3.corripiantur.& pro hoc etiam faciunt omnia arg.que innuūt quod sit iudex or.de quo no.s̃.eod. cum ab.& de offi.archid. & dixit solum episcopum posse corripere in figura iudicij abbatem non secūdum regulam claustralem.ar.11.q.1.de persona.C.de pa.po.l.3.alij dicunt quod si recepit abbas manus impositionem.i.benedictionem,possit monachū coercere sicut quilibet prælatus collegiatę ecclesiæ, si vero non recepit manus impo. sed est minister tātùm vt olim erat,nō posset coercere.ar.93.dis.à subdia.18. dist.hoc tantum.s̃.de æta.tuam.l.dist.accedens,& ad hoc bene facit.88.dis.1. vbi dicit potest cōferre ordines si recepit manus impo.scd̃m mo.prę.& sine dicta ma.impo. nō benè dicit monachus nec portabit baculū pasto.alij dicunt in minoribus delictis corripiet ipsum abbas vel prior, in maioribus episcopus tantum. ar. 90. distinct.si quis monachus. infrà. de sta. mo.ea.quæ.

2 †Hoc

2 † Hoc autem benè credimus, quòd abbas semper in his, quæ regulæ sunt emendandis, præcedet episcopum, cum etiam in eis magis debeat obedire abbati, quam episcopo, sed si aliter peccaret monachus, abbas ad reuocandum eum, & puniendum intendet secundũ regulã à superiori approbatam, & si secundum eam fuerit eiiciẽdus monachus, eiiciet eũ, quia ex quo superior confirmauit regulã videtur eis dedisse potestatem faciendi ea, quæ in regula cõtinẽtur. vt notat. infrà, de regul. c. 2. & quæsita à malo monacho abbas habebit, sed si abbas per se hoc facere non posſit, episcopus suum auxilium impendet abbati. 18. q. 2. abbates. si autem in iudicio accusatur sub episcopo debet fieri, quia minor episcopo causas criminales non agit. 18. quæst. 2. monasteria. cùm autem monachi non possunt ciuiliter conueniri ergò non habet locum quæstio, an posſint sub abbate cõueniri, imò etiam similiter super mutuo, quòd in scholis contraxit, vel super alio contractu, quem licitè facit non cõueniretur ipse, sed ecclesia vel monasterium, & tamen simul iudex esse non potest & reus. Si autem clericos seculares sub se haberet, vel etiam monachos sub se in aliis monasteriis ab alio monasterio diuisis à suo monasterio, etiam si sit in alia diœce. causas ciuiles illorum benè posset audire, cùm sit ordinarius eorum, & hoc cùm quis apud eum vult querimoniã deponere vt: notat. s. eo. cùm ab. etiam si nõ habuit manus impositionẽ, dummodò quis eos sub abbate conuenire velit: sed nõ cogitur quis conuenire eos sub abbate, imò potest cõuenire sub episcopo & aliis ordinariis, nec possũt excipere de foro, scilicet, ꝙ primo sint cõueniendi sub abbate, sicut diximus de illis rectoribus, qui eliguntur ab vniuersitatibus. sup. eo. cùm ab.

Et hoc quòd dicimus in abbatibus, dicimus in plebanis, & in omnibus aliis, qui nihil iurisdictionis habent, nisi id quòd habent ex eo, quod ab vniuersitatibus eliguntur, sed pro magna parte hodie omnes dignitates instituuntur & cõfirmantur ab episcopis, & quòd possunt interdicere & excõmunicare. sup. eod. cùm ab. infrà, de ma. & obe. cùm in ecclesiis. nam confirmando iurisdictionem, dare vidẽtur excommunicandi potestatem.

3 † Vnde melius dicitur, quòd iurisdictionem excõmunicãdi habet potius à cõfirmatore, quã ab vniuersitate eligẽte, quia excommunicatio propriè est mucro episcopalis. 14. q. 4. corrumpuntur. 26. q. 2. c. 1. sed aliam habent ab vniuersitate, vel lege, quia ex electione vniuersitatis non haberent potestatem aliquã nisi iudicandi, & fortè indicendi modicam mulctã. Itẽ hodie ex cõsuetudine plus iurisdictionis habent in diuersis partibus. † *Negligenter.* hunc ordinem seruabit archiepiscopus, quia primò monebit abbatem, quòd reuocet monachos vagos, cũ suis propriis, & si abbas negligens fuerit in eorũ reuocatione, & per se & per aliũ facienda, tunc archiepiscopus monebit monachos vagos, super eodẽ & si redierint monachi vagi debẽt resignare sua ꝓpria in manibus abbatis conuertenda in vtilitatem monasterij secundũ consilium archiepiscopi, si autẽ monachi ad consilium archiepiscopi nollẽt hoc facere, achiepiscopus compellet eos ad hoc per suspensionem officij & beneficij.

SVMMARIVM.

1 *Si post sententiam appellatur, an sit petenda absolutio. & an sit remittendus.*

2 *Appellatio prodest excommunicato, siue benè siue malè sit excommunicatus.*

3 *Pro sententia iudicis est presumendum.*

Absolutus an possit coram subdelegato agere de iniusta excommunicatione.

Episcopus coram quo iudice subditum suum conuenire possit

4 *Delegatus debed cognoscere de iniusta vel iusta excommunicatione.*

CAP. VIII.

AD *reprimendam malitiam.* Pœnæ degradatio & curiæ seculari tradi. infrà, de cri. fal. ca. ad falsatiorũ. depositio & detrusio in monasteriũ. 50. dist. si episcopus suspensio. 2. q. 6. si mala. 22. dist. nullus. prẹter hoc excommunicatio. 17. q. 4. si quis sua. priuatio offi. & beneficij perpetuò. 81. dist. si quisãmodo. priuatio officij, aliàs beneficij, ad tempus. 81. dist. presbiteri. 21. q. 2. placuit. priuatio beneficij tantùm. 7. q. 1. si quis de ord. priuatio communionis tãtùm. 75. dist. ante omnia. 56. dist. nullus. Item & aliæ pœnæ. 68. dist. si sit. 18. dist. placuit. *aliis.* 2. q. 6. quiescit. *subditis.* non quòd vicini episcopi sunt cogendi seruare sententias episcoporum. ar. 20. dist. c. pe. & vlt. 11. q. 3. curæ. sup. eo. cùm ab. *suspendatur.* infrà, de app. pastoralis. nec lapsu decennij transit in rem iudicatam vnde etiam si post decennium appellaretur, superior absoluet eum sine causæ cognitione, ꝙ non credo. inf. de sen. excom. per tuas.

1 † *Conquestus.* ideò dicit conquestus, quia per simplicem querimoniam. q. d. ẹtiam si appelletur post sententiam, non tamen est petenda absolutio sic. s. prosequendo eam in modum appellationis. scilicet, vt dicat excõmmunicationem non tenere, quia à sententia cxcommunicationis appellatum fuit, sed simpliciter petenda est absolutio, ac si appellatum non esset, tamen in hoc valet iusta appellatio, etiam post excommunicationem, quia si iusta causa assignata appellasset, non eum remitteret absoluendũ ad excommunicatorem, nisi de gratia. infrà, de sent. excommu. per tuas. hîc autem ex necessitate & iure dicit eum remittendum. Item de iuris necessitate remittitur absoluendus, si manifestè iusta esset sententia excommunicationis. melius videtur, quòd siue appellauit post sententiam excõmmunicationis, siue non, semper est mittendus ad excommunicatorem: vt hîc. infrà, de sent. excom. per tuas. in fi. vbi videtur loqui de appellante, & infrà, de sen. excom. sacro. §. 1. vbi loqui videtur de non appellante. & hoc idem aliàs dicendum videtur, siue certum sit excõmunicationem iustam, siue hoc ipsum dubiũ sit, sed si certum esset appellationem iniustam, nõ esset remittendus si est appellatum. infrà, de app. solicitudinem. idem etiam videtur, si non sit appellatum, dũmodò certum sit excommunicationem iniustam, esse & sic põt loqui. inf. de sent. excõ. per tuas. in fi.

2 † *Suspendatur.* quominus sit excõmunicatus, nã siue malè excõmunicatus sit, siue benè ꝓdest appel. quãtũ ad hoc, quia causa trãsfertur ad superiorem, sed credimus, ꝙ necesse sit, ꝙ iustã causam appellatiõis assignet, alioquin nõ cessabit ꝓcedere in causa excõmunicator, & partes post appellationẽ, super principali ad eos remittuntur. inf. de app. vt debitus. *cum partibus.* præsentibus. 11. q. 3. excõmunicatos.

3 † Et habes hîc ar. quod prẹsumẽdũ est pro sententia iudicis. de hoc no. sup. de ele. bo. me. mag. & nota. quòd hic de iusta excommunicatione cognoscet archiepiscopus, quia est iudex episcopi excommunicantis, de quo hîc quærimoniam deponebat excommunicatus.

† Sed quid dices de alio iudice subdelegato, an hoc ipso quòd commissa est ei absolutio alicuius, poterit ipse absolutus agere de iniusta excõmunicatione? & videtur quod nõ, nisi hoc ei sit cõmissũ,

 sed

sed nec excõmunicatus poterit petere satisfactionẽ, quia excõmunicatus sibi contumaciter renuit obedire.argu.s.de offic.deleg. prudentiam.in fi.hoc autem c.& infrà de senten.excom.sacro.vbi horum cognitio concedi videtur absoluenti, loquuntur in ordinariis. Sed certè hoc non placet, imò dicimus ꝙ de iure ordinario archiepiscopus non debet cognoscere, si episcopus vellet conuenire excommunicatum, vt eius mandata reciperet, quòd hîc dicitur: quia subditum suum episcopus coram arbitris, non coram archiepiscopo conuenire debet. 11. q. 1. si clericus. hoc ergò, quòd archiepiscopus hîc facit est ratione connexitatis causarum, quia hoc ipso quod ad archiepiscopum deuoluitur potestas absoluendi, & per consequens omnia quæ ei connexa sunt facienda, cùm autem quilibet excommunicatus iuret parere mandatis ecclesiæ vel ipsius absoluentis, & insuper ipse absoluens cognoscere debet, an ipse debeat facere mandata, an remittere ad excommunicatorem, & si ipse facere debet, debet cum causæ cognitione facere, vt hîc dicitur.

4 † Ergo ex præmissis sequitur, quòd debet cognoscere de iniusta vel iusta excõmunicatione, & hoc ipsum dicimus in omnibus delegatis, quibus simpliciter cõmittitur ꝙ absoluant. Illa enim clausula, si quid ref: q. non refertur ad cognitionem iustæ vel iniustę excommunicationis, sed ad cognitionem causę principalis, de qua delegatus nõ cognoscet, nisi illa clausula vel similis fuerit apposita. *Reducere.* infrà, de appel.c.solicitudinem.

CAP. IX.

DVO simul. & infrà. *In canonibus.* 9. q. 3. conquestus. vel diuersa sunt nomina: sed eadem dignitas. 99. dist. c. 1. & 2. *Consuetudo.* approbata & pręscripta. supra de consuet. c. vlt. & not. infrà eod. cap. 1. *Ecclesiam.* priuilegium datũ ecclesiæ est perpetuum. 25. quæst. 1. cap. 1. & 2. *Personalia.* cum persona pereũt. ff. de censib. de ætat. 6. quæst. 1. petisti. Item argum. quòd Papa detrahere potest de iure aliorum. 16. quæst. 1. frater. 9. quæst. 3. nunc verò. & c. per princip. 25. quæst. 1. cap. vlt. suprà de vsu pal. cap. 1. *Coram te.* non hîc sumitur argument. à contrario sensu, quia etiam si voluit comparere coram ipsis episcopis ordinariis, non tamen propter hoc archiepis. iurisdictionem habet in eos, vt audiat causas eorum, sed vt præstet auxilium ordinariis ad compescendum eos. *Compelli.* 11. quæst. 1. peruenit. sed si sponte velit, benè possunt iurisdictionem prorogare, vt not. suprà de offic. delegat. de causis. nos contra, nisi adsit consensus episcopi. infrà, de foro compet. significasti. Item nota ordinarium agere, si subditi grauetur. ad idem. suprà, de offic. archid. dilecto. sed certè plus prosequitur causam suam, id est, subtractionem iurisdictionis sui quàm iniuriam subditorum.

CAP. X.

QVOD sedes ap. & infrà *committitur.* 63. dist. cùm prouinciales. 15. dist. non debet. & c. si quis. *Debet.* s. de offic. deleg. pastoralis. in princ. & c. vlt. & hîc habes ꝙ episcopus cõmittit ea, quæ sunt ordinis. suprà de ele. transmissa. 7. q. 1. pontifices, &c.

SVMMARIVM.

1 *Nunquid iudex totius prouinciæ, sit iudex cuiuslibet.*
2 *Etiam sine secundo decreto fit aliquis verus possessor.*

CAP. XI.

PASTORALIS Offi. Exceptis. hîc dicunt quidã archiepiscopum nõ esse iudicem ordinarium totius prouinciæ, nos autem contrarium credimus scilicet ꝙ habet archiepiscopus ordinariam iurisdictionem archiepiscopalẽ, non autẽ ordinariã episcopalẽ, nec simul cõcurrere de iure, nam in tota prouincia habet procurationẽ & visitationẽ. infrà, de præscri. cùm ex offi. ad idem 7. q. 1. in apibus.

1 † Et non sequitur, est iudex totius prouincię, ergo cuiuslibet, quòd patet etiam in episcopo, qui licet sit iudex totius diœce. non tamẽ est exemptorum, quãuis dici possit ꝙ & cuiuslibet iudex est, quia in pluribus casibus habet iurisdictionem, super quemlibet licet non in omnibus. Ponamus enim, quòd aliquis a sit ita bonus [a], quòd nihil committit, quod iuris indigeat correctione, super hũc habet iurisdictionem, sed ligatam quousque conueniatur pars in casibus exceptis. ar. sup. de rescrip. pastoralis. §. quoniam. sed si tulerit sententiam excommunicationis, nunquid tenet, dixerunt quidam quod sic: vt in Authent. de defen. ciui. §. & consequenter.

a Ita bonus. Felin. allegat in Proce. rec. pacificus in prin. q. quis potest ita esse bonus & in tantum mrario ne regeretur quod non sit coercetur, & inde ge executio lega vt ibi per eum.

Sed nos contrarium credimus. arg. 3. q. 6. peregrina. 6. q. 3. scitote. 9. q. 3. nullus. & eodem modo non tenet absolutio, si absoluat excommunicatos, secùs tamen est dicendum in episcopo, qui iurisdictionem non ligatam habet in tota diœce. vt not. sup. eo. cùm ab. *Alicui.* suo ordinario prælato. *Articulo.* infrà, de sent. excom. quòd de his. 17. q. 4. si quis suadente. *Succedat.* & ita habes, quòd si aliàs delegati transferantur ad alias dignitates, & scriptum sit loco, quòd successor procedet in causa. de hoc not. suprà de offic. deleg. quoniam. & de rescri. eam te.

2 *Verus.* not. aliquem fieri verum possessorem etiam sine secundo decreto post an. vt no. infrà, vt lit. non contest. quoniam. §. vlt. in fi. & de eo qui mit. in pos. cau. rei. ser. c. 1. *Honestus.* C. de anna. excep. vt p̄fectus. 16. q. 2. §. pen. & vlti.

CAP. XII.

LICET In corrigendis. Interclusum. infrà, de app. ad nostrã. reprehensibilis. de priore.

Et intelligo hoc verum, nisi excedat modũ. infrà, de sent. excom. vniuersitatẽ. & c. pro. & vbi est notorium. infrà, de verb. signi. ex parte. cùm olim. idem est etiam si aliàs grauetur: vt infrà sequitur. *derogare.* sup. de offic. dele. super eod. 9. q. 3. nũc verò. † *Faciendis.* sicut hæ erant, licet enim ibi esset app. remota non ob. quia hoc fuit ibi appositum quod de iure est, vt dictum est, & sic procedere debet tam ordinarius, quam delegatus, secùs si dixisset authoritate nostra, sic enim tanquam delegatus procedere potuisset. Item crederem, & si mandaretur ei, quòd in aliqua causa procederet appellatione re. vel in aliquibus negotiis, vbi appellatio à iure non prohibetur. Item à contrario si ordinario mandat, quòd audiat generaliter causas aliquorum subditorum suorum, nec ponatur in literis. ap. re. vel authoritate nostra, vel aliquid super ordinariam iurisdictionem cõcedatur: tunc vt ordinarius cognoscet, non vt delegatus. Et est ratio, quia videtur ei suasisse executionem sui officij, item quia contra ius sunt huiusmodi generales commissiones, sup. de rescript. ad hoc. secùs si inter aliquas personas specialiter mandaret ordinario causæ cognitionem, quia tunc delegatus præsumitur. infrà, de præscri. cùm ex officij. *Casus.* infrà, de sen. & re iud. cùm I. & A. & c. proxi. infrà, de accu. cùm oporteat. & infrà, de si. licet Hely. vel si in aliquo formam datam excedat. infrà, de acc. inquisitionis. qualiter & quando, *Mandati.* quo dele. constituit, sed vt ordi. instruxit.

SVMMARIVM.

1 *Capitulum si est iudex, non tamen singuli canonici.*
2 *Quomodo electio deuoluatur à capitulo in episcopum.*
Vox episcopi ratione dignitatis plus valet, quàm canon ci.
3 *Solus episcopus conuocare potest canonicos & procedere ad electionem, ipsis non venientibus.*

Iudex

Iudex vnus & solus, an & quando possit in negotio procedere, quòd omnibus imminebat.

4 *Non valet consuetudo quòd capitulum in causa sua sit iudex contra episcopum.*

Iudex an quis possit esse in propria causa.

5 *Cur episcopus non corrigit excessus suorum canonicorum.*

CAP. XIII.

Irrefragabili constitu. *Formam.* ĩ. de accu. inquisitionis. & c. qualiter & quando. & de hoc no. ĩ. de app. c. 3. *Consueuerunt.* aliàs enim, nisi esset consuetudo, eis prætermissis, Episcopus corriget. vt nota. suprà, eodem, cùm Ab.

1 *Per ipsum.* & sic capitulum est iudex & penes ipsum est iurisdictio & non penes singulos canonicos, nam de nullo potest dici, hic est iudex, vel coniudex, sed verba resonantia actum de eis dici possunt, scilicet, vt canonicus iudicat, sicut electio est penes capitulum, & non singulos, & tamen singuli coeligunt, sed

a cùm episcopus sit de capitulo, vt potè caput [a] capituli. arg. ĩ. de verbor. sig. cùm clerici. ff. de his qui no. infa. l. 2. insti. de iur. nat. plebs. quomodo ad eum potestas deuoluitur iudicandi, nam si omnes fuerunt negligentes, paria delicta pari pœna puniri debent. sup. de sup. neg. præla dilecto. sup. de ele. bo. me. in fi. si non omnes sunt negligentes, penes non negligentes erit potestas iudicandi. sup. de postu. gratum. š. de ele. bon. me. mag.

a Caput. Adde Fel. in proœ. Grego. co. 3. circa fi. qui alleg. Inno. hic.

2 †Eadem quæstio est, quomodo, scilicet, deuoluitur electio à capitulo in episcopum. quidam dicũt, ꝙ vbicunque episcopus est de capitulo, nam aliquã do non est de capitulo. š. de rescr. eam. & tũc si episcopus est negligens cum aliis, potestas eligendi vel iudicandi, vel quælibet deuoluitur ad superiorẽ, non ad episcopum, & intelligunt. l. ff. quando ap. sit. l. 1. in fi. quando præses sedebat in ordine suo non iudicans, sed cõsulens, Sed contra hoc esset. C. de accu. l. vlt. vel quando sedit iudicans, sed contradicit. Nos dicimus quòd si episcopus interest capitulo non tãquàm canonicus, puta quia Papa de gratia sibi reseruauit canonicatum, vel etiam episcopatus, habet speciale priuilegium, & siuicunque est episcopus, sit canonicus, ita fingitur gerere duas personas: tunc si omnes fuerunt negligentes, & etiam episcopus, nihilominus potestas eligendi vel iudicandi deuoluitur ad episcopum, nisi dolus eius interuenisset, vt ob hoc procurasset electionem non fieri, vt ad eum deuolueretur potestas. ĩ. de concess. præb. non va. postu lasti. š. de ele. cùm inter dile. 17. dis. multis. 2. q. 6. oẽs. ff. de suc. edic. l. 1. §. quòd dicimus. C. de adulte. iure. ff. de adop. si pater. §. 1. Sed dices, nõnne tenetur cõmittere vices suas? ar. ff. de iuris. om. iud. prætor. respon. non, illud enim ideò est, quia consulens suam

b voluntatem propalauit, vnde suspectus [b] haberetur si iudicaret, sed secùs in negligente qui suam voluntatẽ non manifestauit. si verò episcopus in electione canonicorum tãtùm intersit, quia episcopus, puta, quia ad hoc habet priuilegium & perpenditur hîc, quia ratione dignitatis plus valet vox episcopi, quã canonici, nonq; canonicus, quia nec canonicus est, tunc non potest dici gerere personam canonici, sed episcopi tantùm, & tunc non deuoluuntur potestates ad episcopum, sed ad archiepiscopum. Sed contradicit. l. ff. quando ap. sit. l. 1. in fi. sed approbo responsionem prædictam.

b Suspectus. Et sic iudex qui consuluit in causa, allegatur suspectus. adde Frãc. Are. incõs. 29. in principi. & Doc. in c. cum speciali. iufr. de ap. & adde ꝙ idẽ si fuisset aduocatus. l. prætor. & ibi Doc. & Alex. ff. de iur. om. iu.

3 †Sed quæres quid si episcopus non fuit negligẽs, sed sicut potuit procurauit electionem, sed non potuit obtinere? Respond. non potest se excusare episcopus, quia ipse solus potest conuocare alios canonicos, quamuis non veniant, & ipse nihilominus circa finem vltimi diei conuocato capitulo eliget & iudicabit. sup. de offi. deleg. consuluit. & not. sup. de ele. cùm nobis. & c. ecclesia vestra. ar. sup. de postu. bonæ. 2. & est hoc, quia certum tempus à iure habuit intra quod procedere deberet. inf. de conces. præben. & ec. non va. nulla. vel à prælato: vt hîc. Vnde si aliqui ad tempus velint effugere, eorum malitia vel negligentia non nocebit diligẽtibus. ff. ex quibus cau. maio. non enim. sed vbi non est præfixum tempus non potest vnus solus procedere in negotio, quòd omnibus imminebat, vel melius, scilicet in decr. bo. me. sup. de postu. processerunt, licet fortè iniustè, vnde nec poterat procedere vnus solus contra sententiam plurium, secùs vbi sunt negligentes, vt hîc.

Et hoc est verum, quod vnus solus eliget vel iudicabit, quia ius vniuersitatis residet in vnum. ff. quòd cuiusque vniuer. sicut. §. vlti. ar. 12. q. 2. non liceat. secùs si non esset collegium, quia essent plures delegati, vel ordinarij, nam tunc in vnum non recideret ius reliquis negligentibus, vt not. sup. de offi. dele. causam. Vel dic, & melius, quòd hæc decre. loquitur, quando ad solum capitulum pertinet hæc correctio, & non ad episcopum, & sic non habent locum prædictæ obiectiones.

4 †*Manifesta*, i. notoria. nam aliàs nulla consuetudo prodesset, ꝙ capitulum in causa sua contra episcopũ iudex esset, nam esset contra bonos mores, & grauamen adduceret ecclesiis, & ideò non esset tolerabilis. supr. de consue. c. 1. & c. cùm venerabilis. sed si factum esset notorium, tunc potest valere ei cõsuetudo, nec erit iudex in facto suo, quia non iudicabit, sed tantùm cessat pro manifesta offensa, ꝙ fieri potest. inf. de verb. sig. ex parte. vbi not. & c. seq. nam si interdixerit re existente dubia, puniretur: vt hîc. & inf. de app. dilecto. si ergò manifesta & rationabilis causa subsit, & est consuetudo, possunt cessare, nam & solus decanus potest interdicere ecclesiam. inf. de ap. dilec. Sed contrà quomodo seipsum suspendet. Item quomodo erit iudex in facto suo, contra id ꝙ est. C. ne quis in propria causa. per totum. inf. de cõcess. præb. post electionem. Item legem dicere sibi nõ possunt, nec imperare. ff. de arbit. l. pe. 21. dist. nũc autem. ¶ Item interdictum de consensu episcopi & canonicorum ponendum est. ĩ. de his quæ fi. à ma. par. capi. quæsiuit. non ergò à solis canonicis? Respon. de iure esse ꝙ episcopus & capitulum simul interdictũ proponant, sed si consuetudo habet, ꝙ canonici vel solus decanus hoc faciat valebit interdictum vt hîc: nec ex hoc sequitur, ꝙ aliquis sibi imperet vel puniat, sed capitulũ imperat singulis canonicis, & eodem modo punit. ar. 12. q. 2. qui manumittitur. Item licet prælatus de iniuria ecclesiæ vel causa cognoscat, non dicitur iudex in propria causa. argu. C. vbi cau. fis. l. 1. ff. de his quæ in testa. delen. proxim. 12. q. 7. si quis ab episcopo. Vel dic, ꝙ nõ est interdictum iuris: sed est quædam cessatio, & inde est, ꝙ episcopus vel alius etiam ipse qui posuit interdictum celebrãdo in illa ecclesia, non fit irregularis: imò nec est canonicus sic interdictus in eadem ecclesia, vel alicubi celebrando fit irregularis, sed si imponeret interdictum iuris, tũc irregularis esset: vt nota. ĩ. de exces. prælat. tanta. *Delegatus*. id est, datus, si enim esset delegatus, expiraret iurisdictio re integra morte mandatoris, & hic est vnus casus vbi archiepiscopus habet iurisdictionem in subditos suffraganeorum, vel si dixeris propriæ deleg. dic hoc speciale quòd non perit hæc iurisdictio morte mandatoris.

5 †Sed quare episcopus non corrigit excessus canonicorum suorum. Respondeo, quia sic placuit Papæ, & non sine causa, quia videretur esse iudex in

propria causa,quamuis non sit, & quia ardua causa contra capitulum, vnde non debet eam audire nisi cum capitulo suo. 15.quæst. 7. episcopus nullius. sed cum eis audire non posset, quia idem iuris esset, quamuis non sint rei & iudi.sed videtur quod deberet esse sub arbitris.11.quæst.1.si clericus aduersus. sed illud loquitur in ciuilibus casibus, hoc in delictis, vel sufficit sic statutũ esse. ff.qui & à quib. prospexit.1.respon.*Canonica*.1. sine manifesta & rationabili causa cessauerit.

CAP. XIIII.

QVONIAM. *In plerisque*.Populi Sarraceni,Latini & Græci,qui inter nos habitant.*prouideant*. suis expensis.infrà cap.proxi.ar.Authen.vt nul.iud.§.nulli.Authen.de man.prin. illud in tamen secùs legatis Papæ.infrà,de præscrip.accedentes.vel vt notat.infrà cap. proxi. nam legatis soli espiscopi prouidere non tenentur,imò cùm aliis clericis.*Necessitas*.hîc apparet hoc ipsum de dispensatione esse. arg. 7.q.1.non autem.1.q.7. quòd pro remedio.ad idem.suprà,de renun.ad sup.& hoc ex verbo apparet,ibi cui concesimus.

Et hoc intelligo,nisi primò episcopus in diœcesi. alterius ad aliquod officium cuius ratione illi debebant subesse, secùs si aliàs vocaret ad supplendum defectum suum.7.quæst.1.pontifices. *Percussum*. not. canonem latæ sententiæ.

CAP. XV.

INTER cætera.*Indiguerint*. puta quia sine scandalo à clericis vel à laicis expensas habere non possunt. 11.q.1.aliud quidem. 1.q.2. placuit. alioquin ab eis possunt exigere,quia non est magnum si metamus temporalia.vbi seminamus spiri.j.de præscrip. cùm ex officij.*Coadiutores*.secùs in dele.§.eod.c.vlt.

SVMMARIVM.

1 *Non licet episcopo exigere procurationem à capellis quæ non sufficiunt ad procurationem.*

2 *Non potest abbas vel alius superior agere nomine suo vel monasterij negatoria,vel quasi contra requirentes aliqua iura in suis capellis:& quæ sit ratio.*

Actio qualis competat abbati contra requirentes iura aliqua in suis capellis,& quid in libello petere debeat.

Capellæ pro suis iuribus competit actio negatoria contra episcopum.

3 *Cùm quis per se tenet non admittitur sine scientia & animo possidentis.*

Iurisdictio & ius archiepiscopale an & quando possit præscribi sine scientia archiepiscopi, & quid sit dicendum de iure extraordinario.

4 *In his quæ de iure debentur nisi pars probaret præscriptionem vel priuilegium,condemnaretur.*

5 *Quæ sunt vniuersales actiones:quæ etiam generales & singulares,habes in nu.6.& 7.*

In actionibus vniuersalibus causa & res vniuersaliter debeut exprimi.

CAP. XVI.

CONQVERENTE. Not.abbatem posse agere pro capellis suis, ne indebitis oneribus grauentur.ar.suprà de offic. archid. cap.1.sed si prælati ipsarum ecclesiarum velint agere ipsi præponuntur:vt not.suprà de rescrip.edoceri.posset tamen dici hoc esse,ideò quia temporalia earundem ecclesiarum monasterium posidebat.arg.infrà, de excep.cùm venera.vel hic abbas iura episcopalia ad se pertinere dicebat, vel etiam vbi agitur generaliter de grauamine communi omnium,tamẽ episcopus aget,sed hoc non inuenitur iure cautum.de hoc not.infrà,de appel.dilecti.

1 *Non contentus*.hæc petitio non fulcitur iure, ꝙ non liceat episcopo exigere procurationem à capellis, quæ non sufficiunt ad procurationem, vel quæ eam non debent,quia possessorium nõ sonat,sed dic eam iure fulciri, quia negatoria pro his iuribus competebat:vt no.infrà,de verb.sig.si abbate.& §.de offic. dele.cum olim.Quidam tamen dicunt non competere negatoriam, sed sufficere debet ecclesiæ denegare si episcopus petit ab ea, ꝙ non debet, & actio non competit contra episcopum sua iura petentem, ob hoc solùm quod petit,nec inuitus agere cogitur. C.vt nemo inui.dic etiam in hoc loco rectè implorari à monasterio offic.iud.nam cùm gladium in manu gestet episcopus, scilicet, excommunicationis. 23.q.4. corripiantur.& posit timere ne iniustè eum excommunicet. Item,quia eum diffamat asserẽdo eum in quibusdam iuribus sibi debitorem,ideò rectè petit,quòd cesset ab hac diffamatione,sed iudex dabit episcopo tempus, intra quod doceat de iure suo,aliàs iubebit eum cessare à diffamatione. C.de inge.manu.diffamari.infrà.qui.fi. sint. legi. lator.iniustè autem petit Abbas,scilicet,quòd non cogerentur ad procurationem, quæ sufficientes non erant, sed debebat petere,quòd amplius non cogerentur, soluere procurationem,nisi quantũ pensatis facultatibus moderatè soluere possent, secundum quod in sententia continetur,sed licet sic petat,non tamẽ est inepta petitio,& ideò condemnatio sequetur:vt infrà sequitur ibi:ita quòd cum ad eas &c.Item potest dici dari iudicis officium contra hunc episcopũ, quia vltra quàm debetur exigit,sicut cẽsitis & colonis contra dominum, quia vltra debitum exigit. C. de col.& censib.l.penult.& vlt.C.in qui.cau. colo.& censi.l.1.Authen.de quęst.Item si petat collectam vltra vires.ff.de va.mune.l.1. & secundum hoc Abbas est actor & non erit generalis hæc petitio.

2 †*In ecclesiis*.no.ꝙ abbas vel alius superior non potest agere nomine suo,vel monasterij negatoria,vel quasi cõtra illos,qui in capellis suis requirunt aliqua iura.Et hoc ea ratione,quia nõ est dominus ecclesię licet habeat ibi aliqua,sed rector capellæ, vel etiam ipse Abbas non suo nomine,nec nomine monasterij sui,sed nomine ipsius capellæ potest agere negatoria,vel quasi,cùm enim capella distincta habet iura sua à iuribus monasterij, & ipsa capella domina sit suorum iurium ipsa,& ipsius nomine agẽdum est,& non alterius,nisi fortè capella concessa esset in proprios vsus,quia tũc cùm sit quasi dominus sicut vsufructuarius agere potest negatoria,sed tutius est eã intentare nomine capellæ.confessoriam aut iniustè intentat Abbas nomine sui monasterij, pro iuribus quæ habet in capella:vt si alius occupauit ipsa iura, rectè competit contra eum confessoria, pro qua adiudicabuntur sibi prædicta iura,& auferentur ab episcopo possessore. Item potest intentare interdictum vti posid.infrà,de præscrip.venient. Item si in libello simpliciter petit Abbas imponi silentium episcopo,& cassum nunciari,quod per episcopum est factũ, & etiam decerni,quòd nullum ius super prædictis iuribus pertineat ad episcopum,licet hęc verba sonare videantur negatoriam tantùm quàm diximus non competere abbati pro prędictis iuribus, sed capellæ, tamen vt potius valeat quàm pereat quod actum est, & quia intelligitur omne suum ius deduxisse in iudicium, & quocunque modo produci potest, dummodo sub verbis positis in libello comprehendi posit, dicam sententiam ferendam pro abbate, dummodo probet iura de quibus agitur ad se pertinere, non quia intelligitur actionem confessoriam intentasse, ad quam nullatenus competunt verba libelli, neque negatoriam, quæ non competit abbati,sed capellæ.

Sed

Sed intelligo eum imploraſſe officium iudicis, ꝙ benè cadit ſub prędictis verbis, & quòd competit vbicunque quis iuſtitiã habet,& non habet aliquam certã actionem,eſt enim latiſsimum officium iudicis.ff.de iuſ.om.iudi.l.1.Arg.ad prædicta inf.de cauſa poſ.cùm eccleſia.C.de ann.excep.l.vlt.ſed an huic abbati competit alia actio,ſcilicet,confeſſoria,ergò non habebit officiũ iudicis, arg.ff. de mino. in cauſæ. Sol. quando officium iudicis eſt extraordinariũ ſicut eſt quando datur in integrum reſtitutio, quia contra ſententiam vel contractum, vel præſcriptionem,tuuc nõ datur,niſi in defectum aliarum actionum,ſed aliàs nihil prohibet officium iudicis concurrere cum aliis actionibus cùm ſit latiſsimum. ff. de iuriſd.om.iud.l.1.de cappella autem certum eſt econuerſo,quòd ei contra epiſcopum pro prædictis iuribus competit negatoria, & non confeſſoria, de ☞ his no.infrà,de ver.ſig.c.abbate,† *Specificatis*.epiſcopus enim petebat iura epiſcopalia de facto, non in iudicio, Abbas autem agere nolens contra epiſcopum negatoria vel alio modo, vt nota. in gloſ. quæ incipit,hoc pacto,omnia iura ſpecificari petiit,ad ꝙ non tenebatur epiſcopus,ſicut nec in aliis generalibus actionibus teneretur, vt no.in glo. quę incipit no.quoſdam. & hoc etiam ex eo apparet, quia nec omnia ſpecificauit.Poſſet etiã dici,quòd ideò cogitur quandocunque ſpecificaret iura, quia fortè erant aliqua iura,de quibus concordabant, vel quòd eſſent danda,vel quòd non eſſent danda, & ideò nõ erat bonum,partes ſuperfluis probationibus grauari.ff.de inter.act.vbicunque.Item ante litis cõte.poteſt quæri ab epiſcopo, an hæc iura poſsideret.ff. de inter.act.qui ſeruum.§.iniuriæ.*Canouicam*.quæ eſt.23. diſt.quanquam.quam etiam alius habere poteſt, ſicut arch.vel archipresbyter.ſup.de offic.archi.c.1.& vlt.Idem etiam dicimus de ſequentibus iuribus, ſcilicet,viſitatione.ſuprà,de offi.ar.c.1.& c.mandamus. & ſupra, de offi.deleg.c.ſuper eo.& cenſura eccleſiæ: vt notat.ſup.de offi.ar.cùm ſatis.& iuriſdi. vt notat. ſup.de offic. ordi. cùm ab.& ſic de aliis pro magna parte, ſed aliter pertinent ad inferiores prælatos, quia quaſi ſub aliis,aliter ad maiores:inferiores autem prælati,quæ ſunt communia tam eis quàm epiſcopis tanquàm epiſcopi, & non ſub epiſcopis exercere videntur, ſi non admittitur appellatio ab eis ad epiſcopum,ſed non archiepiſcopum,& ſi epiſcopi non permittuntur cognoſcere de cauſis pertinẽtibus ad ſubditos vel prædicta facere & aliis modis, vel ſi minores prælati præcipiunt aliquid in negotiis ad ſe pertinentibus, & maiores minoribus tantùm intendunt in eis & vt plenè intelligas de hac materia,quæ tractatur in gl.iſta,not,quòd non currit pręſcriptio ſine poſſeſsione.infra,de præſcri.cauſam.

3 † Item poſtquàm aliquis per ſe tenet,nõ admittitur ſine ſcientia & animo poſsidentis.ff. de acqui. poſ.peregrè.§.quibus.neceſſe eſt enim, quòd expellatur de ea poſſeſsione, vel reuertens non admittatur,vel ſuſpicetur ſe poſſet repelli. ff.de acqui.poſ.l. 3.§. in amittenda. & §. ſeq. & §. quòd ſi ſeruus. & l. clam poſsidere.§.fin. Ex his autem colligo, quòd ſi aliquis habet generalem iuriſdictionẽ in aliqua re, ſicut epiſcopus in diœceſi ſua, infrà, de excep. venera.infra de reli.do.conſtitutus. tunc nullus homo vel epiſcopus,vel alius poteſt conſtituere,aliàs præſcribere de nouo, vel totam iuriſdictionem epiſcopalem, vel etiam aliquod capitulum iuriſdictionis, ſcilicet, quòd viſitet aliam eccleſiam eius diœ. vel quòd vocet aliquem ad ſynodum, vel cognoſcat de aliqua cauſa diœce.niſi epiſcopus ſciẽs per aliquem prædictorum trium modorum poſſeſsionem amittat,ſicut per prædicta iura apertè apparet, ſed ſi nõ nouum ius præſcribat,nec ius quo præſcripto lædatur epiſcopus,puta ſi aliquis archiepiſcopus in diœ. huius epiſcopi præſcriberet iꝰ archiepiſcopale,benè valeret præſcriptio, etiam ignorante epiſcopo,dũmodò contra archiepiſcopum legitima præceſſerit præſcriptio,quia nihil hîc præſcriptio tangit hunc epiſcopum, & idem videtur,ſi quis plebanus eiuſdem diœce. præſcriberet ius plebanatus in capella alterius plebani eiuſdem diœce. nam hic ſufficit, quòd legitimè procedat præſcriptio contra plebanum, id eſt, eo ſciente & poſſeſsionem aliquo prædictorum modorum amittat,etiam ſi epiſcopus nihil ſciat, quia nihil intereſt,epiſcopi, quia ita benè poteſt habere ius epiſcopale in hac capella alieno ibi habente iuriſdictionem ſub epiſcopo,ſicut ſi primus plebanus eam haberet.Fortè idem videtur etianſi plebani ſunt diuerſarum diœce.

Et intelligo hæc vera, non ſolùm ſi præſcribantur iura ſtatuta à iure,qualia ſunt prædicta iura,ſcilicet, archiepiſcopale & plebanale,ſed etiã idem videtur ſi præſcribantur iura,quæ aliquis habet in eadem diœce.ex priuilegio vel præſcriptione,ſicut eſt videre in epiſcopo Papienſ. qui ex priuilegio vel ex præſcriptione habet multa iura in quibuſdam eccleſiis Placentinæ diœ.quomodo enim iura pręſcribere poſſet epiſcopus Parmen. contra epiſcopum Papien. etiam ignorante epiſcopo Pla. quia nihil præſcribit de iure quod poſsidet epiſcopus Placentinus,nam de iure poſſeſſa ab epiſcopo Placentino nihil præſcriberet Parmen.niſi Placentinus hoc ſciat & niſi prius de poſſeſsione expellatur, vt ex præall. iuribus apparet,& dicimus quod dicitur præſcribete iuriſdictionem archiepiſcopalem, quia archiepiſcopus eam amittit tanquam de ea expulſus eo ſciente,& alius eam occupauit,& idem dico in plebanali & in aliis huiuſmodi,ſi autem præſcribat iuriſdictionem talem, qualem archiepiſcopi habent in diœce. ſubditorum, ſed tamen archiepiſcopus ſuam non amittit, in hac præſcriptione neceſſaria eſt ſcientia epiſcopi,qui eam poſsidebat, & non archiepiſcopi,cuius nihil intereſt qui poſſeſsionẽ ſuæ iuriſdictionis nõ amiſit, hoc quod dictum eſt,quando aliquis habet generalem iuriſdictionem, intelligo etiam ſi in multis capitulis non habeat iuriſdictionem,dummodò in omnibus habeat, niſi in exemptis,vel per iura, vel per priuilegia, vel per præſcriptio.vel alio modo.Sed ſi aliquis habet tantùm in certis articulis iuriſdictionem, vt archiepiſcopus.ſupra,eodem. duo. in hoc caſu non eſt neceſſaria ſcientia eius,qui in certis tantum habet iuriſdictionem, dummodò de iuriſdictione quam poſſidet nihil præſcribatur, quia non dicitur hìc præſcribi iuridi.archiepiſcop.Par. cùm archiepiſcopus nihil de ſua amittit, ſed extraordinaria iuriſdictio præſcribi dicitur.

Videtur tamen, quòd etiam alius archiepiſcopus ſine ſcientia primi archiepiſcopi non poſſet præſcribere,quòd portaret crucem,vel vteretur pallio,& aliis conſimilibus,vt in diœc.ſui ſufraganei, quia ipſe archiepiſcopus hoc ius,vel potius honorẽ poſsidet in prouincia ſua, vnde nullus tunc poteſt hunc honorem præſcribere, niſi prius primus archiepiſcopus amittat poſſeſsionem, quam amittere non poteſt, niſi inde expellatur, vt dictum eſt. Sed oppo.quia poteſt habere hęc ex priuilegio, & tunc archiepiſcopus tenet ſuam poſſeſsionem,quia non eodem modo ex præſcriptione poteſt querere? Reſpon.quia aliud eſt in priuilegio,vbi nouum ius cõſtituitur authcritate eius, qui poteſt nouum ius

ius statuere,& qui potest iurisdictioné alteri dare, vt Papa, aliud in præscriptione quæ nunquam procedere potest, quia si dicant se habere titulum fortè ex collatione alicuius, qui non habeat potestatem conferendi illud, constat, quòd hîc non potest procedere præscriptio, cùm habuit iniustum titulum. inf. de deci. dudum. Item per talem titulum nō habuit nec habere potuit possessionem apud alium constitutam, nisi sciret ille, apud quem erat possessio, & multò fortius si nullum allegat titulum, nisi per rescriptum & vsum præscribere non potest, nisi prior possessor sciat,& de possessione expellatur. c. dist. contra morem.18.q.illud.tamen benè videtur quòd etiā si huius honorem extraor. puta ex priuilegio constitum, alius quam priuilegiatus possideret, si bonā fidem haberet, puta quia crederet, quòd licitè esset translatum authoritate eius, qui hoc facere posset,& alia interuenirent, quæ in præscriptione sunt necessaria, quòd tunc illud ius extraordinariū præscribere potest. *Subiectionem*.ecclesiarum in spiritualibus.16.q.5.c.2.*Institutionem*.sacerdotum.j.de capel. mo.c.1.*Censuram*.id est, vt possit excommunicare.*Iurisdictionem*.de hoc not.sup.e.c.1. †*Pœnitentias*. de enormibus,& vulgaribus criminibus.16.q.6.c.vlti.& pertinet hoc sequens ad laicos.& no.quòd petendo iura episcopalia contra Abbatem, prosequor non solùm ea, in quibus monasterium tenetur mihi, sed etiam ea, in quibus clerici & laici suarum capellarū. sup.de offi.archi.dilec.inf.de præscrip.auditis. & est hoc ideò, quòd Abbas hæc iura possidebat, & in clericis & laicis, & si super his clerici vel laici coueniantur, nominabunt dominum in iudicio, vt not. j. de ma.& obed.inter. *Sacramentorum*. sub isto continentur ordo, dedicatio ecclesiarum, consecratio virginum,& generaliter omnia sacramenta.*Ab ipso episcopo.Synodum*. ar. quòd clerici tenentur ire ad synodum.*Et synodatici*. pro eodem supponit, sed dicitur syno.quæ in synodo dantur.inf.de censi.olim.*Cathedra*. quia datur pro honore cathedræ. 10. quæstio.3. placuit.*Recepit*. duos solidos à qualibet ecclesia, nisi à monasteriis.10.quæstio.tertia.inter.*Decimationū*. 10.quæstio.3.vnio.12.quæst. secunda. vulterana.& c. nobis.& c.concesso.& c.de reditibus.*Mortuariorum*. j.de sepul.certificari.*Visitationem*.de hoc not.sup. de offic. archiepiscop. c.1. *Pensatis*. à pauperibus nihil petet.arg.2.quæstio.1.placuit.10.q.3.cauendum. Alij dicunt, quòd etiam à pauperibus aliquid petit, sed plures congregabuntur ad soluendum cathedraticūa.r.j.de censi. cum instantia. sed respondeo pōt illa loqui in ꝓcurationib⁹, at in cathedratico secùs.

4 †*Honorentur*. & ita dixerunt quidam, quòd omnia quæ hîc continentur, & ita de iure pertinent ad episcopum, quòd si proposita generali petitione, scilicet, peto ius episcopale in tali ecclesia, & secuta condemnatione in omnibus his mandabitur sententia executioni, & idem de his, quæ continentur, infrà, de præscriptio. auditis. Sed nos hoc non fatemur, nam & hîc, & ibi quædam continentur quæ non sunt de iure episcopali, sed ratione consuetudinis, sicut est de quarta decimarum & mortuariorum. Quod ex eo apparet, quia alicubi datur tertia, alicubi medietas, alibi nihil.10. quæstio.1.de his.& c.antiquos.& quæstio.tertia.vnio.infrà.de sepul.certificari. Idem in cathedratico. 10. quæstio.3. nec numerus. & expressius apparet in decre. auditis, quia petiit ibi inter iura episcopalia denarios sancti Petri,& procuratio.archidiaconi quæ constat non esse de iure episcopali, nisi ratione consuetudinis, & ideò Papa hîc fecit specificari capitula, & super his litem contestari, & super his inductæ fuerunt probationes, licet enim multa ex his contentis adiudicasset sine probatione, non tamen omnia & illa ad minus specificari debet in sententia, de quibus ius dicit, quòd consuetudo seruanda est, sicut est in tertia mortuariorum & huiusmodi.j. de sepul. certificari.& idem dicitur in his, quæ ratione consuetudinis debentur, nam in his quæ de iure debentur, nisi pars aduersa probaret præscriptionem, vel priuilegium condemnaretur.j. de præscrip.auditis. & de hoc etiam not.j.de ca.mo.consti.

†Item no.quasdam actiones esse vniuersales, scilicet, quatuor, quæ omnes competunt pro hæreditate tantùm, cuius nomine comprehenditur vniuersum ius defuncti.ff.de verb.sig.hæreditas.& ideò vniuersales dicuntur, scilicet, petitio hæredi.fami.erci.actio ex testamento, quæ datur pro hæreditate ex Trebellia.restituēda,& actione ex empto, quæ datur quoties tota hæreditas emitur.†Et not.quòd quando his actionibus agitur, exprimitur causa agendi,& res vniuersaliter. VERBI GRATIA: peto à Ber.hæreditatem totam, vel partem, vel bona, quę fuerunt patris mei petitione hæreditatis, quia me instituit hæredem, vel quia ab intestato successi:& quòd causa sit exprimenda probatur.ff.de peti.hæred.l.1. 2.& 3.quòd res vniuersaliter, non singulariter exprimendæ probatur.ff.de pet.hæred. ancillarum. nam ll.dicunt, quòd si intentata pet.hære.tempore sententiæ inueniantur plura possideri, quàm tempore litis contest.debet ad omnia condemnari.ff.de peti.hæred.l.quarta.& l.fin.ex quo apparet, quòd vniuersalis petitio fuit, nam aliàs in pluribus principalibus rebus quæ petitæ sunt condemnari non posset, licet in accessoriis posset, & bonæfidei iudiciis & stricti iuris, sicut sunt fructus & vsuræ.ff.de vsur.videamus. C. de pet.hæred.l.1.& l.non possumus.& sentētia fertur, condemno te ad restituendam hæreditatem.ff. de pet.hæred.l.prima.& si pars hæred.pe.l.1.& l.non possumus. Sed dices, quid prodest talis sententia? Respondeo multùm, quia si probaui res à te possessas fuisse in bonis patris mei, condemnaberis ad illas, & in eis mandabitur sententia executioni, & si id non probaui pendente lite, sed post sententiam probo, quodam extraordinario modo, scilicet, petam sententiam executioni mandari in his rebus,& si illas negauerit, ego probo eas fuisse in bonis patris mei.arg.ff.de re.iud.à diuo.§.sed si super.sicautem vniuersalem non dicam petitionem iuris episcopalis, quia non petit vniuersa iura ecclesiæ.

6 †Item not. alias act. esse generales, sicut pro socio, si societas contracta est omnium bonorum, vel maioris partis & negot. gestor.si omnia negotia, vel plura gesta sunt.ff. pro soc. arbiter.& aliæ multæ quæ generales dicuntur, quia plura sub se capitula continent administrationem panis, vini, olei, & c.non tamen vniuersum ius, quod habuit defunctus, multa enim potest habere pater, quæ non perueniūt ad filium, & in his actionibus exprimuntur ac. & causa & res generaliter, sed in prosecutione causæ, oportet quòd exprimat specialia. C. de iud.licet. sic. s.peto à te rationem administrationis negotiorum meorum, quæ gessisti sine mandato actione negotiorū gestorum, & hîc dicimus similem petitionem iuris episcopalis,& dicimus quòd licet specificata sint iura ab isto episcopo in princ. non tamen tenebatur.

7 †Item not. alias actiones singulares esse, quæ si sint reales, necesse est exprimere actionem & rem,& vtrum totam, vel pro quota parte petat & confines & colores,& alia.ff.de rei vend.cùm in rem.in princip.ff.de cen.forma.in princi.Idem in hypothecaria & simi-

& similibus, nec est necesse proponi causam actionis, cuius nulla alia est causa, nisi dominium quod asserit suum esse, & id totum in iudicium deducit qualecunque sit. ff. de except. rei iud. si mater. §. eadem. Sed contra videtur. ff. de rei vend. l. prima. vbi dicitur, quòd vendicare potest adiecta causa, sed respō. ibi ideò adiici causam, quia res petita, scilicet, liber homo nunquam potest esse nostri dominij, & ideò non potest vendicari, si autem sunt personales, vt cō dictio certi & similes, non solùm rem, & actionem exprimet, sed etiā causam, scilicet, quia tibi mutuaui, vel in dotem promisisti, vel similia, vel aliter deliberare non potest, cùm possit vna res ex pluribus causis deberi. ff. de excep. rei iud. l. & an eadem. §. actiones. ꝯ. de libel. obla. c. vlt. † *Exigas*. super capellis specificatis, videtur tamen. ꝙ adhuc possit petere alia iura, nō obstante exceptione rei iudicatæ, vel exceptione elisa per replicationem huius, quia de his, quibus modò agitur in primo iudicio actū non fuit, ꝙ apparet ex eo, quod in primo iudicio specificata fuerint iura sine generali clausula. C. de iudi. licet. C. de transact. si de certa. ff. de pact. tres. & l. emptor. §. vlti. sed vbi nihil est specificatum, sed tantùm generalis est petitio, vel si post multa specificata supponit generalem clausulam, scilicet, & omnia alia iura. & tunc ex quo super tam generali petitione generalis fertur sentētia, amplius nihil petere potest, vt hic. C. de trans. sub prætextu. nisi dolus interuenerit, quia tunc ageretur. ff. de pact. tres. Alij tamen aliter dicunt, in liberatione enim, vt sit plena sufficiunt verba generalia. ff. de pact. emptor. §. vlti. sed in transactione secùs, quæ restringitur tantùm ad ea, de quibus actum est. *Lateranens*. de cen. cum Aposto.

CAP. XVII.

VT *iuxta*. & infrà, *Introducat*. hoc ius commune, & æquum est.

CAP. XVIII.

DIlectus fi. *Abbas*. *Ab antiquo*. not. petitionem fundari super consuetudine. de hoc not. ꝯ. de verbor. sig. Abbate. *Dictus episcopus*. contra quem Abbas agebat. *diæcesanam*. licet hic videatur approbari distinctio antiqua, scilicet, quòd duplicem legē habēt episcopi in ecclesiis sibi subiectis, scilicet, diœcesanam, & iurisdictionem, tamen mirabile videtur, ꝙ de lege iurisdictio dicitur collatio sacramentorū, priùs enim videtur dici episcopos tantùm vnam legem habere, scilicet, diœce. & sub hoc comprehenderetur totum ius episcopale, quod in diœcesim habet episcopus, & etiam lex iurisdictionis. de his legibus not. ꝯ. de statu monacho. c. 1.

CAP. XIX.

GRAVE *credimus*. *Nullam*. Non est contraria decretalis ista his quæ diximus. s. eod. capit. 1. & c. quanto. *Paratus*. nam idem esset & si non esset paratus corrigere. *Relaxes*. de facto, quia de iure non tenetur, & ideò non indigent relaxatione sententię. ff. de feriis. l. prima.

CAP. XX.

HIS *quibus*. *Ex officio deleg*. dummodò cum iurisdict. suprà, de offic. delega. cap. vltim. vel ordinario. *Casibus*. de senten. excommunica. capi. 1. de cætero peruenit. suprà, de offic. ordina. pastoralis. §. vltimo. *Committere*. secùs si ministerium tantùm mandatum sit. suprà, de officio. delegat. capit. vltimo.

SVMMARIVM.

1 *Foranei officiales qui dicantur.*

CAP. XXI.

ROMANA *ecclesia*. *Idest, foraneos*. † Foraneos officiales dicit quosdam ministros, quos archiepiscopi ponebant in diœce. suffraganeorū, qui licet non cognoscunt de causis appellationum emissarum ad archiepiscopum, tamen prohibebant, ne pendente appellatione procederent iudices à quibus appelatum fuerat, & quædam alia minora circa iurisdictionem faciebant, & dicebantur foranei ad differentiam illorum, quos in sua curia constituebat archiepiscopus, sed videtur, ꝙ malefecerit Papa, quia in cōstitutione talium foraneorum officialium vtilitas procurabatur, quia contra laborem litigantium prouidebatur, & expensis parcebatur. Sed respondemus, licet esse posset ibi aliqua vtilitas, tamen plus inde incommoditatis poterat prouenire, scilicet, perturbatio iurisdict. & contentio, quæ continuè esset in ianuis inter officiales istos, & ordinarios. Itē licet non posset sequi alia vtilitas, erat tamen cōtra ius, secundum quod in litera huius decr. ostenditur, tamen hoc fatemur, ꝙ archiepiscopus in sua diœc. & etiam quilibet episcopus poterit huiusmodi foraneos, vel minores cōstituere officiales ꝑ parochias. † Sed quæres qui appellabitur ab huiusmodi officialibus foraneis, quos constituunt episcopi, vel episcopus qui constituit, vel superior, scilicet, archiepiscopus? Respond. quidam, quòd si ideò officiū habent quod habent minores officiales, de quibus loquitur decre. inf. de app. cùm sit Romana. in princi. quòd appellabitur archiepiscopus, non episcopus ab illius officialibus, nec obstat si dicas, ergò idem archiepiscopus habebit plura consistoria, quia hoc non est prohibitum, licet posset dicere, quòd non dicantur plura consistoria, sed vnum tātùm, licet plures habeat iurisdictiones & in pluribus locis. Alij dicunt & fortè melius, quia hi officiales qui circa minora cōstituuntur, non sunt ordinarij, sed delegati, illi autem qui constituuntur in curia principali, sunt ordinarij, vt not. infrà. de appel. eo. & ideò ab istis quasi à delegat. appellandus est ipse episcopus delegans, & non archiepiscopus. ff. de appel. Imperatores. sed à principalibus offic. qui sunt ordinarij, & finguntur idem auditorium habere cum episcopo, archiepiscopus appellandus est. *Instituta*. 9. quæstio. secunda. nullus primas. *debent*. quia tractus futuri temporis non per. ad iu. ff. de vsuris. l. 1. §. 1. *A quibus*. officialibus foraneis. *Iubemus*. hoc enim nec ipsi officiales archiepiscopi prohibere possunt, nisi parte vo. & cum causæ cognitione. ꝯ. de appel. cùm sit Romana. vbi not.

DE OFFICIO IVDICIS.

TIT. XXXII.

CAP. I.

EX *literis*. *Nostri mo*. quòd immediatè in tēporalibus & spiritualibus ad monasterium fossæ nouæ pertinebāt. *officium*. hoc enim ad officium iudicis pertinet. ff. de offi. procon. nequaquam aduocatos. ff. de post. l. prima. §. ait prætor. C. de postul. prouidendum. *Non obstante*. nec est contra. ꝯ. de appel. ex insinuatione. quia ibi non dicitur ex hac causa recusationē admissam.

SVMMARIVM.

1 *Actio dicitur esse officium iudicis, & quæ sit, tum eius ius ac potestas.*

2 *In quibus casibus locum habeat officium iudicis.*

CAP.

C A P. I I.

IVDICIS *officium.* *Pro actione.* pone casum. infrà de in integrum restitutione. cap. penult. *Veluti.*
1 † dicit Mar. quòd offic. iudicis est actio. argumen. ff. de action. & oblig. verbum. sed Ioan. & Azo. contra, vt ff. de minor. quod si minor. §. vlt. sed dices, quę vis est, si sit actio, necne? Respon. quia quando implorabitur officium iudicis, sed non vt actio intentatur, in optione iudicis est negare vel concedere, & cùm propono actionem, propono auxilium mihi non aliunde competens, sed ex persona mea. Vnde siue velit, siue non, oportet eum tanquam mercenarium suæ dominæ seruire, scilicet, ac meæ. C. depo. l. quarta. ff. de rei vendic. officium. ff. quòd metus causa. metum. §. ex hoc. & sic sequeretur absur-
2 dum quòd aliquis sibi seruiret. † *Principaliter.* nam si non principaliter, sed incidenter, veluti super articulis quæ post litis contestationem incidunt, vel super ipso processu iudicij petitur restitutio, sine ordine iudiciario procedi potest, aliàs autem officium iudicis habet locum in petitione alimentorum, siue à minore, siue à maiore petatur. ff. de libe. agnoscé. si qui à liber. in Authentic. quibus modis natu. effi. sui. §. discretis. & §. si quis autem. & C. ad senat. cons. Orfi. si qua. Authent. vt li. ma. & auiæ. §. illud quoque. ff. de liber. agnos. l. penult. & l. alimenta. ff. de liber. agno. l. vlt. ff. vbi pu. edu. de. per totum. ff. de ali. pu. pręs. l. 1. ff. soluto matrimonio. si cùm do. §. sicut. Authent. de iure dot. dotis. C. de iure do. pro hæredi. ff. familiæ erciscundæ. si filia. §. si filius. & l. si maritus. 16. quæst. 7. quicunque. Item si minor petat restitutionem. ff. de minor. in causæ. cum legibus sequen. vsque ad l. vicem. Item si petatur cautio de damno infect. ff. de damno infect. l. 1. l. dies. & l. prætor. §. 1. de prætor. stipu. l. 1. Item cùm petitur satisdatio nomine legis. ff. vt leg. vel fi. no. ca. l. 1. & l. etiam. Item cùm pater petit filium in potestate. ff. de rei vend. l. 1. §. per hanc. Item si dominus exigat vltra debitum à censito, vel vasallo. C. libro. 11. in quibus cau. colo. l. 1. Authent. de quæstore. C. de colo. & cens. l. penult. & vlt. Item si imponatur collecta vltra vires patrimonij. Item si inhabiles vocëtur ad munera, vel alij qui vocari non debent. ff. de vaca. mune. sextumdecimum. §. vltimo. C. quemadmodum ad ci. mune. l. 1. 3. 4. & 6. lib. 10. Item pro exigendis reditibus à colo. ascrip. si ipsi eos denegent ea ratione, quia dubitant, an sint domini, qui reditus exigunt. C. de agri. & cen. litibus. §. 1. in libro 11. Item si petat salarium Grammaticus, Geometricus, Medicus, Rethoricus, Aduocatus, Obstetrix, & Nutrix. ff. de va. & extraord. cog. l. prima. §. 1. & per totum titulum. Item si petantur fructus à possessore. C. de rei vend. certam. §. bona. ff. de rei vend. §. præterea. & l. si vnus. §. vltimo. instit. de offic. iudi. §. sed. ff. de vsur. neque. ff. de petit. hæred. sed & si. §. si autem. & §. consuluit. ff. si ser. vend. l. loci. ver. postu. C. de fru. & lit. expen. l. secunda. ff. de petit. hæred. illud. §. prædo. & §. ad officium. Item si petantur impensæ siue de nouo factæ, siue in refectione. C. de rei vend. l. domum. ff. de petit. hæred. planè & illud. §. ad officium. Item si petantur vsuræ in bonæfidei iudiciis, & his quæ bonæfidei iudicij naturam imitantur. C. de in integr. restit. minor. C. de vsur. l. 2. & 3. ff. de vsu. vsuræ. ff. de neg. gest. quia timendum. Item si repetatur res à medico propter mala medicamenta. ff. de var. & extraor. cog. medicus. Item si petatur vsus aquę ciuiliter institutæ. ff. de serui. quoties. ff. si ser vend. sicut. §. Aristo te. Item si petatur riuus rusti. vici. ff. si ser. vend. l. 2. ff. de pub. si ego. §. si de vsufruc. Item si petatur equa & partus eius, quæ penes te peperit. C. de rei vend. l. partum. ff. de publica. si ego. Item si mittantur animalia in fundo meo. Item si multi homines erant distribuendi per plura prædia, & plures quàm debeant mittantur, imò habes pro illis. 5. casibus vnã. l. ff. de va. & extraor. cog. de vsu. Item si petatur ne quid fiat in via publica vrbana, per quã quis ire non possit, & si factum sit quòd tollatur, & vt viæ reparentur, & ne quid immundum proiiciatur. ff. ne quid in loco pu. fi. l. 2. §. interdictum. ff. de vi. & lo. pu. l. 2. & 3. & vlt. Item si agatur contra eum, qui missum in possessionem deiicit, vel mitti iussum ire non permittit. ff. ne vis fiat ei qui in pos. l. si quis missus. Item si petat filius à patre emancipari. ff. de condit. & demonst. sic lege. ff. si quis à patre. ma. l. vlt. Item si creditor petat posidere bona debitoris. ff. ex quibus cau. in poss. Item ait prætor. & l. igitur bona. l. cùm proponas. & l. vlt. argumen. C. de præscrip. 30. annor. si quis causæ. §. vlt. Item si petantur separari bona. ff. eo. l. vlt. Item si petatur curator bonis. ff. de cu. bo. dan. l. 1. & vlt. Item si petatur sententia pronunciari nulla, vel processus. infrà de procur. in nostra. ff. de offic. deleg. cùm contingat. ff. de fer. l. 1. † *Aliàs autem.* sicut implorat officium iudicis, vt det sibi aduocatum. suprà cap. proxi. vel vt condemnet aduersarium in expensis pro contumacia, vel fiat missio in possessionem, vel quod repellatur miles à procuratione, & consimilia, in his enim non est necesse litis contestationem fieri, vel ordinem iudiciarium seruari, & dicitur incidenter peti officium iudicis, quia illud non peto propter se, sed propter aliud, sicut aduocatus petitur propter causam, non propter se, vel quando imploratur lite pend. vt in præal. iuribus. & vbi etiam aliquid pro se petitur, sed ratione rei, postea habendæ, vel litis proponendæ ex sua petitione nihil consequitur, nec aliquid iuris sibi in re quæritur. C. vt in poss. le. l. 1. & idem vbicunque imponenda est summaria cognitio. *Ad hoc.* iud. of. ff. de rei vend. non solùm. & l. item si verberatum. §. 1. C. de rei vend. certum. insti. de offi. iudi. §. post inchoatum.

DE MAIORITATE, & obedientia.

TIT. XXXIII.

SVMMARIVM.

1 *Quis debeat in ecclesia maiori honore fungi, & quis debeat vocare capellanos in nu. 2.*

CAP. I.

CVM *certum.* Et infrà. *Prior.* in cessione, subscriptione, & responsione. 18. dist. hinc agitur. vltra me. & vt præferatur in dignitate & vacantium collatione. 74. dist. episcoporum. & etiam in perceptione beneficij. suprà de constitu. cap. vltimo. in ordinatis tamen à Papa est speciale. infrà. eodem. per tuas. & habet hoc locum in æqualiter meritis, nam digniores etiam post ordinati in electionibus præferentur. 8. quæst. 1. licet. Item in his qui eiusdem ordinis sunt & dignitatis, aliàs autem secùs. suprà de æta. quæris. 74. dist. consuluit. infrà eodem statuimus. Item licet debeant præferri in dignitatibus, tamen hoc non petent ne in vitium ambitionis incidant. 1. quæst. 6. sicut. Item in his præualet consuetudo. suprà de consuetu. cùm olim.
1 † *Et maior.* & hoc etiam ratione, scilicet, qui maiori honore fungi debet, dicimus quòd ille qui maioris

ioris dignitatis est in ecclesia, vel si non est ibi dignitas, qui maioris est ordinis, vel si sunt æqualis ordinis, ille qui prius ordinatus est, debet nonminare, vel solenniter eligere personam noninatam in scrutino, nisi fortè alius de iure consuetidinario, vel ex priuilegio hoc debet, tamen tutius est quòd ille qui nominabit potestatem nominandi à cæteris accipiat.

a Prior vocabit. Adde Innoc. hic. adde d. An. & Ab. in c. cũ nobis olim, sup. de elec. Bart. in l. 1. ff. de alb. scri. & q allegat cõcordãtes in c. cũ oẽs colũ. penul. ver. sed dubiũ, s̃. de cõsti. vbi hoc dictũ Innoc. hic intelligit pcedere in collegio ecclesiastico & ad Innoc. hic adde. Cep. in tracta. de re mil. col. 2. & Alex in d. l. 1. de alb. scri. eundẽ Innoc. in c. 2. ĩ prin. de no. ope. nunc. & Card. in cons. 30. inci. in hac dubita. co. 4. in prin.

2 † Similiter vacante ecclesia præposito, vel Abbate, vel alio, qui iure, vel de consuetudine cõsueuit vocare capitulũ ipse prior vocabit [a], & alij debẽt ei intendere. ff. de fi. instr. l. vlt. C. de præfect. præto. l. 1. & 2. lib. 12. C. de proxi. sacro. scrin. l. vbicunque. & C. de tuto. l. 2. C. de offic. mag. l. nemo. ff. de al. scrib. l. 1. 93. di. à subdiaco. 18. distin. §. fin. Nam ex quo præ aliis honorari debet, & onus similiter debet subire, tamen causas ecclesiæ non aget, sed syndicus conuentus, vt no. suprà, de rescri. edoceri. tamen nullam iurisdictionem exercebit super minores, si non compareant in capitulo, vel aliàs ei non obediant, sed hunc effectum habet potestas huiusmodi, quia non obstãte absentia vocatorum, valebit quòd præsentes facient, nec contractus faciet nomine ecclesiæ quia non est prælatus ecclesiæ, sed hæc minora sibi à iure conceduntur, & credimus, quòd si nollet conuocare capitulum, quod posset cogi per ordinarium, vel delegatum iudicem, si pro causa citetur.

Et hæc sunt vera & obtinẽt, nisi alia consuetudo probetur. *Cõmunicatis.* id est, canonicè, & cõcorditer.

SVMMARIVM.

1 *Quis exemerit clericos de iure Imperatoris.*
Papa an possit sine consensu Imperatoris clericos eximere à iure Imperatoris.
3 *Corporales pœnas imponit Papa in suis constitutionibus.*

CAP. II.

S*I quis. Decretum.* Constitutionem, vel mandatum. repete, quæ diximus suprà, de tempo. ordi. ad aures. *Principi.* Papæ. si. de consecr. di. 1. corpora. sicut econuerso. 10. dist. de capitulis.

1 † Sed quæres, quis exemit clericos de iure Imperatoris cùm prius ei subessent? Respon. quòd Papa consentiente Imperatore. 11. quæst. 3. c. 3. Authen. de sanct. epis. § si quis contra. Authen. vt cle. apud prios episcopos. §. vlti. infrà. de iura. cal. cap. 1. sed hi non plenè eximunt, vnde dicimus quòd exempti [b] sunt à deo. 96. dist. si Imperator. Vel dic, quòd Papa etiam sine consensu Imperatoris benè potuit eos eximere à iurisdictione Imperatoris per suas constitutiones, quia cùm clerici spirituales res sint, & ex toto corpus & animam dederũt in seruitium & sortem Christi. 12. quæstio. 1. c. 3. per consequens Papæ in iudicio & constitutionibus subsunt. 20. dist. imperium suscipitis. & infrà, eod. solitæ.

b Exẽpti sunt. Abb. in c. at si clerici. col. 7. ver. considero. inf. de iur. refero & sequitur hic In c. ecclesia sanctæ Mariæ. s̃. de consti. col. 2. & ibi Feli. col. 2. in fine.

2 † *Moriantur.* hic habes, quòd Papa suis constitutionibus pœnas imponit corporales, quas tamen non infligit, vt 5. q. vlti. delatorem. 27. q. si quis, in princ. 24. quæst. vlt. his à quibus.

SVMMARIVM.

1 *Suspectus propter priorem inobedientiam, an debeat iurare obedientiam.*

CAP. III.

L*Egebatur. Conscripserat.* potest legi ita, quòd frater Atticus præscripserat chartam, quomodo alius promittebat obediẽtiam, in qua chartula notabatur iniuria illius, qui vocabatur ad promittendũ obedientiam, qui sine promissione obediens erat, vel potest dici, quòd frater ipse Atticus conscripserat chartulam, de sua obedientia, in qua licet ad petitionem requirentis obedientiam fecerit, vocabatur sua iniuria, cùm absque sponsione obediens esset. *Scripto.* ar. infrà, de reg. iur. c. vlti. contra. 23. dist. quenquam. Sol. illud in prælato, hoc in clerico, & tã prælati quàm clerici, quando sunt propter priorem inobedientiam suspecti, debent iurare obedientiam. & multò fortius inde fiet scriptura. infrà, eod. cùm in ecclesiis. ad manualem autem obedientiam oẽs clerici teneri videntur. infrà, eod. his. vbi not.

CAP. IIII.

O*MNES Principes. Obedire.* Reges enim illi episcopo obedient in casibus spiritualibus, & illi persoluent personales decimas, in cuius diœce. & principalem larem habent. arg. C. vbi se. & cla. l. 2. & si in duabus diœce. habitant principaliter in illis, & illi duo inter se diuident. ff. ad muni. assumptio. §. vel iuris pruden.

CAP. V.

I*LLVD dominus in beato.* Petro: & infrà, *digniora.* 96. dis. duo. *Victima.* 81. distin. qui sunt præsbyteri. 32. distin. §. verùm. & 8. quæstio. 1. sciendum. *Et ascultare.* nam mandatur implere.

SVMMARIVM.

1 *Imperatores an liceat increpare.*

CAP. VI.

S*Olitæ benignitatis. Increpare.* q. d. tãtam Imperatoribus reuerentiam exhibere debes, quòd nõ debes audere eos increpare. 5. quæstio. 5. non omnis. suprà, de rescrip. si quando. † *In temporalibus.* & sic videtur, quòd ab episcopo appellandus est Rex, & crederem verum in rebus feudalibus, quia tunc cognoscit episcopus quasi ciuilis iudex. infrà, de fo. compet. verùm. argumen. infrà, de appel. si duobus. 18. distin. si quis metropoli. si autem aliàs sint ditatæ ecclesiæ non spectat ad Regem, & super bonis illis nõ appellabitur Rex. 10. quæstio. 1. nouerint. 12. quæstio. 2. & c. se. 24. quæst. 3. si quis depo. *Propter Deum.* ex quo videtur quòd de libero arbitrio sit. 13. quæstio. 1. c. vlti. *Sine causa.* vt innuat, quòd in veritate non præcellit, licet ex humilitate meritorum sit reputare eũ præcellere. *Sacerdoti.* iterum. *Euellas.* vitia. *Aedifices.* virtutes. *Diei.* spiritualibus. *Nocti.* Carnalibus siue secularibus. *Assurgant.* 57. distin. Valentinianus. *Nobis.* q. d. verè potuimus increpare, propter authoritatẽ, quam in beato Petro accepimus. *Oues.* suprà, de elec. significasti. *Quicunque.* 24. quæstio. prima. quicunque.

CAP. VII.

P*ER tuas nobis literas.* & infrà, *Deferatur.* argum. pro honore exemptorum. ff. quòd cum eo qui in alie. pot. l. 3. ff. de albo. scrib. l. vlt. *Obedientia.* repete, quæ diximus suprà, de tempo. ordi. cùm in distribuendis. Item non credo quòd episcopus debeat eum deponere. argumen. 2. quæst. 4. c. 2. C. vbi se. vel cla. l. 3. 3. quæst. sexta. quamuis.

SVMMARIVM.

1 *Licet episcopi aliquarum ecclesiarum cum toto populo in hæresim vel schisma labantur, ecclesiæ tamen illæ honores suos retinent.*
2 *Possessio nemini est auferenda sine causæ cognitione.*
3 *Cùm ius in aliqua re petitur, vocari debent illi, quos res tãgit.*
4 *Possideri non potest ecclesia, nec eius dominium haberi.*
5 *Nominatio habet locum tantùm in realibus petitionibus.*

CAP. VIII.

I*NTER QVATVOR.* & infrà. *Iure.* Frima ratio. *præiudicium.* † not. quòd quamuis episcopi

S aliquarum

aliquarum ecclesiarum cum toto populo labantur in hæresim, vel schisma, nihilominus tamen ecclesiæ illæ honores suos retinent, & ecclesias sibi subiectas & quo ad possessionem, & quo ad proprietatem.s. de elect. quia diligentia. Melius videtur, quòd possessionem omninò amittant. ff. ex quibus causis in integ. denique.

2 *Subiectæ.* & sunt in possessione earum, † possessio enim sine causæ cognitione nemini est auferenda. 12. quæstio. 5. c. 1. 16. quæst. 6. placuit. C. vnde vi. si quis in. C. si per vim. l. vlt. Hoc autem benè fatemur, quòd postquam partes fuerunt præsentes, si constiterit, quòd, quando schisma cœpit posidebat, restitueretur ei facta vel petita restitutione. ff. ex quibus causis in integ. ait prætor. §. item ei. vel iure postliminij. *Absentent.* Secunda ratio in registro & iunctura quæ sic incipit, idem etiam modò fieri prouidentia dissuasit, ne Pisani ac Veneti aliquando quamplures apud Constantinopolim huiusmodi habentes ecclesias, contra imperium prouocentur. *Obedientia.* sicut ex litera apparet, Patriarcha subiectionem quarundam ecclesiarum petebat, quæ realis petitio erat, scilicet, quasi confessoria, dicebat enim se ius habere in re, per quod apparet, eam realem. instit. de act. §. 1. & §. seq. Item & secunda petitio, qua petiit obedientiam, id est, ius sibi esse, quòd prædicti sibi præstent obedientiam, similiter est realis, & quasi confessoria. ad hoc est argumen. sup. de offic. ordi. conquerente. ff. de rei vendi. l. prima. §. per hanc. C. de colo. fug. per totum. C. in quibus caus. co. vel cen. l. secunda.

3 †Et not. quòd quando petitur ius in aliqua re, debent vocari illi, quos res tangit, vt hîc, nec fit absentibus non vocatis præiudicium, per processum habitum contra præsentē, à quo petitur obedientia, vt scilicet fiat verus possessor, qui agit, nisi fortè illud imputetur ei, qui scit suam causam, & tacet, de quo not. inf. de reg. iur. quamuis. argumen. à contrario sensu. ff. de re iudi. sæpè. §. nam & super. & quamuis si alias super corporalibus rebus agatur in rem, ille qui posidet, vel etiam detinet, vel quocunque modo restituendæ rei facultatem habet, præiudicium faciat domino, nisi nominet dominum in iudicio, vel etiam si nominet, & non compareat. infrà, vt lit. non contest. quoniam. C. vbi in rem act. l. 2. In iuribus autem incorporalibus, licet locum aliquando habeat nominatio, & ad hoc terminus dandus est, vt veniat dicturus de iure suo, vt hîc. ff. de lib. causa. si pariter. non tamen si venerit, procedetur secundum formam. l. C. vbi in rem act. l. secunda. vt fiat verus possessor cùm non habeat facultatem rei restituendæ is qui conuenitur, & tamen non debeat subtrahere obedientiam ei, qui est in possessione eius, quia peccaret, nisi prius ab eius obedientia absoluatur, quòd hîc non fiet, cùm non sit præsens ille, cui modò obedit, & quia non etiam contra eum actum est. argumen. 8. quæstio. vlti. nónne. Imò plus est, quia etiam si contra aliquem feratur sententia, & tempore executionis appareat aliquis, qui de iure suo dicat, summatim cognoscet iudex. ff. de re iudi. à diuo. §. si super. Imò quòd plus est, videtur quod obedientiam quam alius habet ab eo, petere non debeo, cùm ipse eam posidere non posit, vt not. j. de præscrip. auditis. & dicta nominatio & processus non haberet locum, nisi cùm res alieno nomine possidentur, & si petam ab eo ipse respondeat condemnetur, procedetur contra eum & non in præiudicium alterius, vt not. ff. de rei vendic. is qui. se. & l. se. ☞ ff. de re iud. sæpè. †Alij tamen dixerunt, quod procedetur contra eum, in quo dicitur ius habere, & obedire compelletur actori vincenti, & habent argumentum. pro se, quia si quis habet actionem ad rem sibi obligatam, cuius alius quasi possessionem habet. C. quæ res pig. oblig. pos. nomen. C. de hæred. vel act. vend. postquam. multofortius debet quis habere actionem in iuribus, quæ quis sibi de iure cōpetere dicit. Sed potest responderi in prædictis legibus adfuisse voluntatem obligantis & vendentis, & ideò habent actionem, & quasi eius nomine agit, qui cessit, quia act. cessa.

4 †Alij dicunt, quòd si petatur ecclesia, habet locum nominatio & processus prædictæ. l. si autem obedientia secùs, sed certè hoc non videtur verum, cum ecclesia non posit posideri, nec eius dominium haberi. ff. de rerum diui. l. 1. sed tantùm ratione iurium episcopalium, vel aliorum competit quasi possessio, & petitio rei. ff. de contrahen. emp. qui tabernam. ff. de leg. 1. si domus. §. vltim. Alij dicunt & fortè melius, quòd si aliquis nomine alterius posideat, vel detineat iura alterius, puta quasi vicarius, vel quasi coadiutor. vt supr. de offic. ordi. quoniam. tunc habet locum nominatio & processus. l. prædictæ, quia facultatem habet temporalium restituendorum, quæ de facto tenet. ff. de rei vendi. officium. à clericis autem obedientiam quam alius in eos possidet, puta episcopalem, vel archid. petere non possum, quia nec etiam si ipsi clerici, & sponte exhiberi vellent, non debeo recipere, & si recipio, pecco, & puniendus sum. 16. quęstio. tertia. placuit. Item quia eadem obedientia in eisdem pluribus deberi non potest. ff. de acqui. pos. possideri. §. econuerso. sed siego peto obdientiam, quasi sub alio, sicut si Archi. siue Abbas, vel cæteri prælati sub episcopo petant obedientiam archidiaconalem, vel Abbatis, volentes præiudicare obedientiæ episcopali, vel episcopi, vel Papæ, non differtur propter aliquam nominationem petitio actoris, quia ius debitum sibi non peto, sed meum quod est alienum à suo. arg. inf. de excess. præla. ad hoc. 23. distin. quamuis. & opp. 11. quæstio. tertia. qui resistit. & sequen.

5 †Et hæc vera sunt, quando peto obedientiam præstari ratione loci, vel rei, si autem ratione personæ, puta quia promisit mihi obedire, hic nullo modo nominabit alium in iudicio. Nominatio enim tā tùm in realibus petitionibus locum habet, vt in l. præalleg. sed hæc petitio est personalis tantùm. Si ergò vult prudenter agere ille qui petit iura episcopalia, primò inquirat quis posideat, & si inuenerit iura episcopalia nulli præstari, sed clericos, vel ecclesias pro liberis se gerere, implorabit officium iudicis contra eos, inf. de causa possessionis. cùm olim. j. de sen. & re iudi. cùm inter. ff. de rei vendi. l. prima. §. per hanc. ff. de lib. ho. exhib. l. deinde. §. hoc interdictum. Potest etiam contra clericos, qui se gerunt pro liberis intentare in rem præiudicialem dicens, & petens eos tanquam episcopus in suos clericos. insti. de ac. §. præiudiciales. & in casu aget. de li. exhi. ff. de lib. ho. exhi. l. penult. & vlti. si verò ab alio detineantur hæc iura, vel ille qui non contendat se prælatum eorum, nec etiam inuitos detineat, idem dicimus, si verò detinens contēdat se prælatum eorum, etiam si volūtarios detineat, petet eos sibi exhiberi. ff. de lib. exhi. l. vlti.

☞ †Idem dicimus, & si non contendat se ius habere, sed inuitos detinet. ff. de lib. exhi. l. prima. potest etiam eos & iura prædicta vendicare de iure canoni. 7. quæstio. prima. non oportet. argumen. ff. de rei vendi. l. prima. §. 1. & 72. dist. per totum. Et not. quòd præiudicialis in rem competit tantùm contra filiū, vel personas alias, quæ sui controuersiāfaciunt. Item in ea

in ea quæritur, an sit filius meus, & per simile, an clericus meus, in rei vendicatione autem de iure cano. quæritur, an sit in potestate mea, vel non. Item datur ratione possessionis, quam alius habet & controuersiæ quam fecit, & benè nobis videtur, quòd si plures dicant se habere ius in aliqua ecclesia, siue episcopale, siue aliud, quod possunt inter se contédere. infrà, præscrip. auditis. vbi not. Et facit ad hoc quia confessoria competit non solùm contra possidentem rem, in qua petitur seruitus, vel ius, sed etiam cótra quoslibet turbantes ius, vel seruituté. ff. si ser. ven. si quis di. sed & possunt ambo agere cótra illum, qui rem possidet qui seruituté, vel ius debet. infrà, de sen. & re iudi. cùm super. nam nó est prohibitum plures contra eundem agere super eadem re. ff. de pet. hæred. cùm idem. ff. de rei vend. is à quo. & l. sequen. ff. de noxa. ac. si quis à multis.

Nec obstat si dicas, quòd non habet facultatem rei restituendæ, cùm alius illud possideat, quia illi non fit præiudicium, nisi sit in culpa per taciturnitatem, vel alio modo. infrà, de re iu. cùm super. tamen si prudenter hîc procedere vis, voca clericos ad iudicium, quos petis tibi subditos, vel in quibus petis iura episcopalia, & da eis libellum, quia si confessi fuerint tibi deberi petita, sed se nó habere potestatem ea præstandi, quia alius eos possidet, vel alia iura in eis, tunc feratur diffinitiua sentétia contra eos, quæ faciet ius inter partes, vt de cætero nó possint super petitis in libello contradicere, sed obedire non coguntur, quia absentibus non contumacibus, non debet aliquod præiudicium generari, vt prædictum est. Si verò negent petita in libello, vel etiam dubitare de eis se dicãt, ea fortè ratione, quia fortè alius eos possidet, quia ꝓ eodem reputatur. ff. de peti. hæred. si debito. tunc sui controuersiam facere videntur, & tunc procedetur secundum modum hîc superius dictum, sed nunquam, super obedientia, vel aliis ab alio possessis alij cuiquam fiet præiudicium, vt iam dictum est. *Cùm & ipsi.* secunda ratio. *Rebellis.* sup. de elec. quia diligentiam. arg. cótrà. ff. de bo. pos. etiam fide.

SVMMARIVM.

1 *Abbates qui habent populum, tenẽtur venire ad synodum.*
2 *Citatus non cogetur venire, si in citatione mala causa exprimitur, vel si sciat concilium conuocari propter malam causam cui tamen si præsens esset contradicere non auderet.*

CAP. IX.

QVOD *super his.* & infrà, *Diœcesana.* cótrà. 16. quęst.
1 1. cùm pro vtilitate. So. † Abbates qui habent populum episcopo, id est diœce. astringũtur, ideò ad synodum ire coguntur. 18. quæst. 2. §. vlti, 18. dist. episcopus. & quod plus est, propter populum etiam exempti coguntur ire ad synodum. infrà, de priui. ex ore. Alij autem, qui non habent populum, non tenentur lege diœce. *exempti.* ex quo enim populum habet, debet habere cathedram in ecclesia, vt ibi prædicet, & si dant decimas, partem earum oblationum habebit episcopus. infrà, de sepul. in nostra. de hoc not. infrà, de stat. mona. c. 1. *Statuendum.* q.
2 d. † si in citatione exprimeretur iniusta causa, non debent venire, & idem si scirent concilium conuocari propter malam causam, & esset talis causa, cui contradicere nó auderent si presentes essent, vt puta si esset super fauore prestando Principi excommunicato.

SVMMARIVM.

1 *Per literas probari potest alicuius crimen.*
2 *Regularis de inobedientia suspectus cogitur ad iurandum obedientiam*

CAP. X.

CVM *in ecclesiis. Sancti Victoris prior.* Not. priorem excommunicationis ferre sententiam in canonicos, nam ordinarius est. de hoc not. s. de offic. archid. cùm ab ecclesiarum. & c. quanto.

1 † *Præscriptis.* & sic videtur, quòd per literas probetur alicuius crimen. 2. q. vlti. Epiphanium. Sed cótrà. 2. quæstio. vlti. præscripta. Sol. hîc non reputat probatum crimen, quantum ad dispositionem, sed quantum ad absolutionem. Item non agebatur criminaliter.

2 † *Iuramentum.* not. quòd regularis de inobedientia suspectus, cogitur ad iurãdum obedientiam. ar. suprà, eodem. legebatur. ff. de iud. in omnibus. *Superbè,* causa quare cogatur iurare & parere mandatis prioris hîc assignatur, scilicet, quia primò contumaciter hoc renunciauerat, alioquin cùm absolutus esset à superiore præstito iuramento, aliud vlterius præstare non debet, sed vel remittendus est ad excommunicatorem, vt faciat mandata. suprà. eod. de offic. deleg. prudentiam. §. vlt. vel cogẽdus satisfacere excommunicatori, suprà, de offic. ordin. ad reprimen.

SVMMARIVM.

1 *Capitulum an & quam habeat potestatem & iurisdictionẽ mortuo episcopo.*

CAP. XI.

HIS *quæ pro ecclesia. Vel clerici.* habes, quòd simplices clerici manualem obedientiam suo ꝓlato debent exhibere. Quidam tamen dicunt contrà, etiam hîc dicunt obtinuisse propter consue-
1 tudinem, vel esse speciale in Cardi. *Capellani.* † episcopo enim mortuo, potestas iurisdictionis transfertur in capitulum. infrà. eod. cum olim. inf. de hæret. ad abolen. 75. distin. c. vlti. & 23. distin. in nomine. 7. quæstio. 1. Pontifices. ea autem quæ sunt ordinis deuoluentur ad superiorem, vel vt faciat, vel vt visitatoré super his constituat. vt 41. dist. obitum. *Catin.* de hoc not. infrà, de hæret. ad abolen. *Excepto.* nota. quòd alio iure censeantur ista, quàm illa præter excommunicationem, quę non spectat ad capitulum, nisi de consuetudine, sed quia per probationes constat aliud obtẽtum in his, quàm in illis, vel quia propter scandalum, vel aliam causam alter volebat prouidere in his, nam de iure matrix ecclesia hoc potest in subditas ecclesias, quæ hic per hanc decre. seruantur Card.

Alij aliter & fortè melius dicunt, quòd hîc quæ Card. seruant, non habent de iure in suis ecclesiis, sed Car. vel alius prelatus hoc recipit à Papa, vel alio confirmatore, vt not. suprà, d eoffic. ord. quanto. & hoc ex eo apparet, quia cùm excommunicatio sit mucro episcopalis. 20. quæst. tertia. corripiantur. capitulum habere non potest per se, nec Card. hoc habent ab eo, & ideò Papa sibi hoc reseruauit, & de hoc not. suprà, de hæret. ad abol. Sed dicit quare nó expræssè hoc determinauit, sed tãtùm suæ prouidétię reseruauit? Respon. quia consuetudo vrbis contraria allegabatur, scilicet, quòd capitulum excommunicaret, & corrigeret etiam vacante ecclesia. de correctione etiam dicimus quòd capitulum, vel canonicus eã facere non potest de iure suo, puniendo de crimine, vel sententiã ferendo, licet posset facere

capitulum, quod eis conceditur quo plus minoribus intdunt, quàm directè cognoscendo. argum.suprà, de offic.archipres.c.fin.

SVMMARIVM.

1 *Abbatissa potest suspendere clericos suos ab officio & beneficio: Sed non excomunicare nec absoluere.*

CAP. XII.

Dilecta filia in Christo.Canonicas. quæ nō sunt professæ, & possunt habere proprium & matrimonium contrahere, vt 21.q.5. c. vlti. & tales multæ sunt in Alemania.

1 † *Suspendat.* Not.hîc quòd Abbatissa potest suspendere clericos suos ab officio & beneficio. Et hoc est ea ratione, quia ex consuetudine iurisdictionem a hàbet ordinariam. infrà, de arbit. dilecti. aliàs enim est contra ius commune. C.de arbit. l. vlt. excommunicare autem non possunt, vt hic, nec absoluere. infrà, de senté.ex.de monialibus. rationem inuenies, infrà, de pœ.& re.noua. Vel potes dicere, qa ex consuetudine induci non potest, vt interdictum de iure ponere possit, sicut nec excōmunicationē, nec hîc dicit Abbatissæ interdictum tenere.

a Iurisdictionem habet. alleg Fran. Are. in l. fin. C. de arbit.& ad de quòd etiam dicitur habere dignitatē, vi latè per Feli in c. meminimus. colū. 2. versi. vlterius quæro. inf. de accu. adde tamen, ꝙ Abbatissa nō dicitur habere ꝑlaturā ordinariā, ita Tho. de Acqui. in 4. sen dist. 25. arti. 2.

SVMMARIVM.

1 *Potest capitulum iura episcopatus prosequi, quando in præiudicium episcopatus aliquid facit episcopus.*
2 *Appellatio post præstitum iuramentum ad quid valeat.*
Is qui emit post appellationem dicitur malæfidei possessor.
3 *Præsumitur cōtra appellantē extra iudicium, nisi prosequat.*
Quis sit effectus appellationis, quæ facta est extra iudicium.
4 *Laudabiles & præscriptæ consuetudines seruandæ sunt.*
Iuramento solito nihil est addendum.
Iuramentum in præiudicium ecclesię præstitum, non ligat.

CAP. XIII.

Dilecti filij archi. capitulum. † Nota. capitulum prosequi iura episcopatus, quando episcopus in præiudicium episcopatus aliquid facit, & idē intelligitur si sit negligens. arg. 12. quæstio. 2. non liceat. & est multum no. dignum, quòd capitulum nō solùm appellabit pro iuribus episcopatus, sed etiā super his causam prosequitur, & etiam eis ꝓsequētibus episcopus absoluitur. & hoc est ea ratione, qa hæc absolutio non personam, sed rem tangit, cuius nomine capitulū appellauit & egit, & quia hæc specialia & dignitates ecclesiæ sunt communia, & communiter tenentur ab episcopo, & sic licet episcopus sit caput, non tamen potest &c. vt infrà, de verb. sig. cùm clerici. *Exigeres.* cum effectu. s. præstitit, vt in fi. innuitur. Vel dic, quòd appellatio præcessit iuramentum sed postea iurauit.

2 † *Apellauerunt.* ad quid valet appellatio post ꝑstitum iuramentum? Respon. ad hoc appellatur, ne exigeret aliquid occasione præstiti iuramēti insoliti & contra cōsuetudinem aliorum præstiti, cùm hæc appellatio esset ex probabili & verisimili causa interposita, nam non est verisimile, quòd aliud iuramentum solitus esset præstare ille episcopus, quàm alij. Dicunt quidam, quòd nō debet Patriarcha exigere aliqua occasione illius iuramenti citra appellationem, & si exigeret, & episcopo præstaret, antequam super principali procedatur reuocatur, quòd non placet. de hoc not. infrà, de appella. bo. me. non tamē credo quòd tales appellationes, quæ fiunt extra iudiciū à grauamine sufficiāt ad citationem, nisi iterum citetur à iudice, nec ad hoc, quòd appellatus debeat comparere in termino, quem appellans extra iudicium prefixit in electionibus. sup. de elect. statuimus. si autem vult in termino comparere potest, & etiam habet beneficium constitutionis, quæ est infrà, de appel. cordi. & illius decre. oblatę. quia si appellans terminum quem præfixit appellationi, præueniat, vel aliàs malitiosè supplantaret, appellationis literæ non valebunt, si enim contradiceretur, sequeretur quòd quis posset citare aduersarium, quando vellet & alia absurda, arg. contra. infrà, de appel. cùm sit.

Quidam tamen dicunt, quòd hoc iuramentum præstitum fuit post appellationem ex probabili & verisimili causa emissa, & ideò post talem appellationem nec præstandum, nec recipiendum fuerat iuramentum, & si post appellationem probabilem præstaretur, antequam per illud iuramentum aliquid fiat, debet reuocari iniqua adiectio iuramenti, vt in prælleg. decre. Hoc non placet quibusdā per omnia, non enim credūt quòd propter eam appellationem emissam quis debeat dimittere vti iure suo, sicut nec Papa propter prohibitionem. C. debi. ven. pig. im. nō pos. l. prima. C. de rescin. ven. si maio. ff. pro emp. l. pen. Nec obloquitur decre. bonæ memo. nam ideò ibi restituitur, qui erat in possessione, & fructus redduntur, quia ratione possessionis debentur. Item hoc petierunt ibi, scilicet, se reduci in eum statutum in quo erant tēpore appellationis emissæ, & erant in possessione, & ideò in ea reducti fuerunt, sed hi qui appellabant, ne præstetur iuramentum, vel ne occasione iuramenti præstiti aliud exigitur, non sunt in possessione horum, quia non soluere, & non exigi iuramentum possideri nō possunt, nec sunt talia, quæ possunt possideri, vel quasi, vnde non potest restitui in huiusmodi possessionem, sed si aliàs appellat extra iudicium, ad hoc valet appellatio, quia nouum possessorem, puta eum qui emit post appellationē facit malefidei possessorem, quod ex eo apparet, quia si post probauit rem suā esse, restituet fructus medij temporis. C. de rei vend. si fundum. non autem idcirco in veteri possessore. argumen. ff. pro emp. l. penul. comparant enim appellationem extra iudicium inhibitioni siue denunciationi, cùm fortè etiam posset dici, quod idem est, si appellet, extra iudicium siue causa probabili, & verisimili, scilicet, ne molestet eum, qui in possessione est. Sed hoc non placet, quia debet probare possessionē, & possessio restituitur possessori cum fructibus. Et idem si appellat, vt emas fundum, quia suus est, quia oportet eum probare fundum suum, & post restituetur.

3 † Item si aliquis appellet extra iudicium, præsumitur contra eum, nisi prosequatur. infrà, de dolo. cum dilecti & potest dici, quòd vbi appellatur etiā extra iudicium implorabit reuocationē eorum, quæ facta sunt post appellationem officio iudicis petendo reduci in statum, quo erat tempore appellationis emissę, cùm aliàs si non appellasset oporteret eū intentare interdictum recuperandæ possessionis. ar. prædi. decre. bonæ memo. & quæ ibi diximus, hîc repete, vbi, scilicet, in interdicto necesse est probare se possedisse, & spoliatum esse, sed hîc, scilicet, vbi appellatur, non habet necesse probare possessionē, vel spoliationem, sed solummodò statum in quo erat.

☞ † Vel dic, quòd quando sic appellatur extra iudicium, appellans potest petere reduci in eum statum in quo erat tempore appellationis emissæ, & hanc petionem rectè tenebant etiam contra nō spoliantem, nec recipientem scienter à spoliatore, vt præalleg. decre. bo. me. contra quos nō habet locū interdictum. inf. de rest. spo. cùm ad sedē. sed conditio ex decreta.

decre.sæpè. Alij tamen dicunt, nec contra talem.s. non spoliantem prædictam petitionem admittedã. Item ad aliud valet prædicta appellatio, quia quicquid post app.talem fit, dummodò probetur veritas causæ app.etiam à iudice, puta sententia excommunicationis, vel alia nulla est.inf.de ap.dilect. & c.audientiam. cùm aliàs sententia excommunicationis, 1 & etiam aliæ tenerent, licet essent iniustę.

Est & alius magnus effectus huius appellationis, quia non obstabit ei prosequenti app. hæc exceptio excommunicationis.inf.de excep.cùm inter.si autẽ non appellasset, sed tantùm per simplicem quęrimoniam iret ad superionem, obstaret sibi dicta exceptio.caueat igitur sibi qui appellationẽ hãc vult prosequi, vt dicat peto reuocari quicquid factũ est post appellationẽ, aliàs enim si omissa causa app. ageret, obstaret exceptio excommunicationis, & hãc appellationem etiam extra iudiciũ factam vltra annũ prosequi non potest.inf.de app. constitutus. & credo ꝙ et possunt præfigere terminũ appellationis suæ. ar. de app.cõstitutus licet aduersarius cõparere non teneatur, vt iam dictum est. Item si nõ prosequatur appellãs ap.suã, punitur in expensis.s.de rescr.ex parte. S.inf.de ap.cùm sit Romana. Itẽ reuocãt causam ad superiorem, quod qualiter fiat, not.inf.de his quæ fi. à maio.parte capi.cũ in cunctis. Itẽ non valent literę super eo de quo appellatũ est, nisi de eo faciant mentionem, vt p̃ralle.decr.ex parte.S.& quia sic proceditur in hac appellatione extra iudicium facta, sicut in ea, quę fit in iudicio, patet, ꝙ æquè non obstat exceptio excommunicatienis, nec distinguo appellet quis à iudice suo, vel aduersario.inf.de app.bo. me. quamuis aliqui distinguant, & hìc adde ꝙ not. inf. de appel.ad audientiam. Item appellatio extra iudicium non suspendit effectum etiam eorum, quæ præcedunt appellationem, sed eorũ quæ sequuntur tantùm.inf. de app.constitutus.vbi no.sed illam quæ fit in iudicio suspendit effectum etiam eorum, quæ prędunt app.ff.ad turpil.l.1.§.fi.

4 †*Consuetudinis*.hìc vult dicere, ꝙ licet episcopus iurauerat seruare omnes cõsuetudines, quas hactenus episcopi castellani exhibere consueuerunt Patriarchę Gradens.tamen prætextu prædicti iuramenti cõsuetudines non laudabiles, vel etiam laudabiles, sed non præscriptas seruare nõ tenetur, sed per hoc probatur, quod dicitur hoc non tollitur, quin aliàs legitimę consuetudines seruentur, sed de laudabilibus & præscriptis dicendum est, quod licet seruãdæ sint aliàs, non tamen propter tenorem huius iuramenti.†*Ad alios*.puta quia est ibi aliquod capitulum de seruanda consuetudine, & erat consuetudo de soluẽdis aliquibus iuribus annuatim, ꝙ non est licitum, à nouo prælato exigere, quamuis licitũ sit iurare pro obedientia.sup.de electio. significasti. iuramento enim solito, nihil addendum est, quia si permitteretur aliquid addere, aliqui cupidi dignitatis aliquãdo insolita & indebita adderent. Contra.inf.de censi.significasti.vbi aliquod nouum additur iuramento, scilicet, de nouo censu soluẽdo. Sol.hoc habet locum in iuramentis, quæ à iure vel consuetudine generali addita sunt, quale est hoc iuramentum, ꝙ præstaret episcopus ordinatus suis prælatis.inf.de iureiur. ego. sed illud iuramentum, de quo illa decr.loquitur, nullo iure inducitur, & ideò licitum est, cuique sibi prouidere per quascunque cautiones vult & potest, dũmodò non sint contrariæ iuri.*Teneri*.& benè, quia in præiudicium ecclesiæ præstitum iuramentum non potuit eum ligare.infr.de iudi.c.2.hoc autem solùm, 1 ꝙ post appellationem præstitum est vel ante, valet quominus obseruetur, dummodò sine interitu salutis æternæ seruari possit.inf.de iureiur.si verò.

CAP. XIIII.

CVM *olim tam*.& inf.*Priuati*.fortè, quia scienter elegerant, indignum.sup.de elect.scriptum. *Vacet*. repete quæ diximus.sup.eo.his quæ.

SVMMARIVM.

Qui sunt in maioribus ordinibus præferuntur alijs in portionibus, & quando in maioribus ordinibus constituti non gaudeant beneficio huius decre.habes in nu.2.

CAP. XV.

STatuimus.*Ordine*.de hoc nota sup.eod.c.1.*In portione*.huic decre.consonare videtur.inf. de iure patr. postulasti.hęc decr.loquitur secundum consuetudinem vrbis, quæ talis est, ꝙ ferè in omnibus ecclesiis sunt minores clerici, qui benè recepti in clericos ecclesiarum, & eius canonicatus in eis habent, & hi faciunt inferiora seruitia, scilicet, purgant ecclesias, accendunt lampades, pulsant campanas, & in his seruitiis exhibẽdis sunt per tres vel quatuor annos, antequam percipiant beneficia, quę hìc portiones appellantur, & licet ante constitutionem istam obtineret ꝙ qui prius recipiebatur primò portionem reciperet, propterea hãc consuetudinem remouet & statuit, ꝙ qui sunt in maioribus ordinibus aliis præferũtur.† Sed his contradicere videtur, sup.de rescr. c.capitulum.vbi dicitur, quòd nõ solùm primò receptus, debet aliis pręferri, sed etiam his, pro quibus primò scriptum est, sed dic illud loqui vbi non est consuetudo, vel nisi præbendæ sint distinctę, nam vbi præbẽdę sunt distinctæ, quam cito receptus est, habet ius in omnibus cõmunibus.s.de consti.cùm M.inf. de pręben.dilectus. Item ibi non dicit, quòd plures haberet ius, & vnus esset præferendus, imò vnus solus tãtùm, scilicet, ille pro quo scriptum fuerat ius habebat.

2 †Item no.[a] ꝙ priuilegiũ huius constitutionis, nõ habent clerici in maioribus ordinibus constituti, si ante eos alij in minoribus ordinibus cõstituti ius habeant, per quos petere possent futuras præbẽdas vel portiones, puta quia recepti essent authoritate Papę & ita ꝙ deberent habere primas vacaturas pręendas, nam iniustum esset, ꝙ primò recepti, per receptionem secundorum ius suum amitterent, licet secùs sit in alio casu, vbi recepti in canonicos nihil iuris habẽt, nec in pręebendis vacaturis, neque in portionibus, cũ tales vacaturę sint prohibitę.inf.de concess.pręb.vel.eccl.non va.c.1. & dicimus generaliter, ꝙ licet huiusmodi electoribus de prędictis canonicis sic receptis eligere, quos volunt, & per hanc constitutionẽ tenentur pręferre in maioribus ordinibus constitutos, & etiã nisi consuetudo contrarium teneret, etiam si eligerent extraneũ, teneret electio, & haberet præbendã quamuis in pœnam eorũ tenẽtur sibi interim intantum prouidere.j.de pręb. dilectus. Sed quęres quid si recepti sint authoritate Papę ad pręb.cùm se facultas obtulerit, nam hìc videtur aliud dicendum, ꝙ quando recepti sunt ad primas vacaturas, quia posset intelligi, ꝙ tunc tantùm offerret se facultas, quando nõ essent aliqui maiores, qui essent minoribus pręferendi, sed nos idem dicimus in vtroque casu, quia cũ primis primò sit ius quęsitũ licet sint minores, quàm secundo recepti facultas se offerret primo in prima vacatione, & secundo in secunda, & sic de aliis.*Potiorem*.id est, priorem.aliàs beneficia debent esse ęqualia.vt not.sup.de consti.cùm venissent.vel hìc attendit specialem consuetudinem.

[a] Itẽ not. Adde ꝙ hoc dictũ sequitur Inno.in c. quoniam. col.5. sup. de cõsti.& refert etiã Fel.in d c. col.3. in prin.

SVMMARIVM.

1 *An episcopus excommunicet archiepiscopum delinquentem in sua diœcesi.*

2 *Episcopus super omnes sibi subditos dispositionem habet.*

CAP. XVI.

CVM inferior.† Hoc sic.dicimus esse, quòd episcopus archiepiscopum suum in sua diœcesi delinquentem, non excommunicabit, nec cótra eum excommunicationem, vel accusationem ciuilem audiet, sed coram domino Patriarcha, vel Papa conueniendus est.21.dist. si committitur.& c. fi.16.q.1.sup.& est ad hoc ratio, quia est archiepiscopus ita intra terram suæ iurisdictionis, scilicet, intra suam prouinciam sicut episcopus, vt notat.suprà, de offi.or.postoralis.in prin.Item melius debet iudicare archiepiscopus suum suffraganeum, quàm suffraganeus ratione criminis Metropo.imò plus videtur, quòd etiam si episcopus haberet alium episcopatum, ex dispensatione extra prouinciam, quòd suum metropolitanum ratione criminis, vel cótractus non posset condemnare propter prædictam rationem.argum.prædicti capituli.

Alij tamen hîc dicunt contra.arg. pro his.16.q.1. c.1.infrà, de priui.cùm capella.& quamuis posset dici & benè, quòd aliud est in episcopo, qui vniuersaliter est subiectus archiepiscopo, aliud est si ratione alicuius possessionis sortiatur eius forum, ex delegatione autem superioris potest iudicare. *Inferior.* 21.di.inferior.

2 † *Erexeris*.ex quo enim legitimè episcopatus cóstitutus est in aliquo loco, ipse ibi super omnes habet dispositionem, & si ille archid.fuerit, infra diœce.designatam sibi enim suberit, nisi priuilegio defendatur.11.q.1.regenda.& c.sequen.sup.de offi.ord. conquerente. sed si non esset ibi episcopus, & excommunicasset eum propter delictum in ea commissum, teneret excommunicatio.ar.6. q. 3. placuit. C.vbi de crimi.agi.opor.Authent.qua in prouincia. quamuis alij dicant hanc.q. de maioribus ad episcopum referendam.suprà, de offi.ar.c.1.& c.ad hoc. quia nec super abbates iurisdictionem habent, sup. de off.arch.c.vlt.ergò multominus suprà episcopos intra eius archi.sitos. sed posset responderi illi decr. quæ loquitur, quando non habent iurisdictionem ordinariam super mona.sui archi.sed ratione criminis benè habet, vbi cessat commune priuilegium.C. vbi de crimi.agi. opor. Authent. qua in prouincia. Vel dic, vt infrà, de fo.compe.cùm contingat. *Videris*.hoc ad arbit.boni viri referendum est. ff. pro socio.si societatem.

SVMMARIVM.

1 *In negotiis vniuersitatum, sufficit requiri rectores, vel idoneiorem partem.*

Negotium quando tangit multos vt singulos tunc singuli sunt vocandi.

2 *Nedum episcopos sed alios prælatos, & saltem capitulum in arduis prouinciæ negotiis requirendum. Et quid iuris si non omnes vocat.*

Absentibus nihil potest præiudicari.

3 *Potestatis cuius interest quandoque prohibere actorem, & reum litigare.*

4 *Nonnunquã ex transuerso veniẽs retardat prouisionẽ Papæ. Venientes ex transuerso semper remittendi sunt ad iudicem, qui cognoscit inter alios.*

CAP. XVII.

HVmilis doctrina. *Prælatorum*. omnium qui ordinariã iurisdictionem habent.s.de offic. archi. cùm ab.melius videtur quod prælatos vocet episcopos, per id, quòd sequitur, & chathedrales capitulorum, quia si de minoribus prælatis intellexisset, benè sub eis cathedrales comprehendisset.

Sed quæres quare non eædem personæ requirũtur de Bituricẽs.prouincia, quæ requirũtur de Burdeg? Respon.quia eorum interesset, quum in visitatione primatis teneretur soluere procurationes.infrà, de rescrip.cùm ex officio.Bituricen. autem propter compositionem tenentur soluere procurationes, sed quare capitulum Bituricen? Respondeo, q̃a in magnis negotiis sunt requirendi. infrà, de his quæ.fi.à præla.c.nouit.& c.quanto.

1 † Item oppones quare non omnes singulariter requiruntur quos res tangit.66.dist.c.1.C.de autho. præstan.l.fi.Respon.sufficit in rebus & negotiis vniuersitatum requiri doctores, vel idoneiore partem. C.de iur.cal.l.2.§.si autem. vel dignitas etiam. ff.de condi & demon. municipibus. in rebus autem singularium [a] sunt vocãdi.sup.de constit.cùm omnes. ff.de ser.vrb.præ.per fundum.Et hîc est etiam ratio quare sufficit vocari præsentes & nõ est necesse vocari absentes. nam aliàs contra eos non licet procedi, nisi specialiter vocarentur, scilicet, si cótra eos singulariter, & non nomine vniuersitatis ageretur.

2 † *Requiratis*.Non noo solùm episcopos, sed alios prelatos & saltem capitulum fore requirẽdos in arduis negotiis prouincię, quamuis canones antiqui dicunt tantùm de episcopis.9. quæst. 3. c.1. & 2. per totum.infrà, de præbẽ.graue.vbi no.& no. quòd super prouisione, requirit eos dominus Papa, quando enim aliquis aliquid facit ex officio suo, etiam si in modum actionis officium intentetur, & maximè in compositione requiri debent omnes, quos res tangit.ff.de adop.nam ita. ff.de minor. in causæ. §. causa.Sed si non vocet, non minus tenet, quod factũ est, sed absentibus nõ præiudicat. ff.de mino. etiam si.§.vlt.Alij tamen dicunt.ar. eiusdem.l. quòd non tenet, quòd factum est, & potest dici non tenere sententiam latam, nisi per edictum sollenniter euocentur.ff.quæ sen.sine ap.l.1.§.item cum ex.sed benè tenet etiam si non vocentur singulariter, sed non prȩiudicat his, qui non audierunt edictum, vel aliàs non sint in culpa.ĩ.qui ma.accu.nõ pos.cum in tua. vbi autẽ non imploratur officium iudicis, sed actionem propriam habet cótra reum, nõ tenetur iudex aliũ vocare, nisi in libello fieret de alio mentio, & tali modo quòd ipsum absentem vel ratione proprietatis, vel possessionis, vel alio modo constaret causam contradictionis habere.vt suprà, eod. inter.sed reus potest nominare dominum in iudicio. C.vbi in rem act.l.2.ĩ.vt lit.non.contestat.quoniã frequẽter.

3 † Itẽ ipse cuius interest, potest aliquãdo ꝓhibere actorẽ, & reũ litigare, scilicet, quãdo primo loco ad eũ pertinet defẽsio.ff. de iud.sæpè. sed si nominet in iudicio, nec ipse se offerat, iudex nõ tenetur vocare eũ, cuius interest, q̃a in ꝑdicto casu.s.quãdo sciuit & potuit ꝓuidere, prȩiudicatur ei propter culpã suã vel negligentiã suã, vt in ꝑdictis.ll.& ĩ.de iudic.quãto.vbi notat.si aũt nesciuit, sibi nõ præiudicatur, sed ille q̃ se obtulit liti cùm nõ deberet, vel cùm nõ possideret, tenetur ad æstimationẽ.ff. de rei vẽ.si is qui. ☞ §.si aũt.& duabus.ll.præce.†.*Noluerint*.assignata iusta causa, aliàs nõ differtur, ꝙ à maiori, vel saniori parte fit.ĩ.de his q̃ si.à.ma.pa.ca.cùm in cunctis. Vel dic, ꝙ isti ꝑlati nõ cõueniebãt, vt capitulũ vel vniuersitas, licet quo ad aliqua negotia vniuersitas sint si enim vt vniuersitas cõsentirent simul cõuenirent, & simul tractatũ haberẽt, & inde est.s.ꝙ hũc cõsensũ nõ præstãt, vt vniuersitas ꝙ cuiuslibet cõditio admittenda est etiã sine causa, sed postea corã Papa exprimẽt & probabũt, ideò etiã singulariter singulorũ requiritur cõsensus, quia negotium non necessitatis, sed voluntatis [b] tantùm est.

4 † *Supersedentes*.no.ex trãsuerso veniẽtẽ retardare ꝓuisionẽ Papæ, sicut retardat executionem sententiæ. ĩ.de sen.& re iudi. cùm sup.cõtrouer. & est hoc

[a] Singulariũ. Et sic quãdo negotiũ tangit multos, vt singuli sunt vocãdi.ad. de Innocẽt. in c. in nostra. infrà. de iniuriis. Archi. in c. quia episcopi. §. q.3.& Doc. in c.Nicena 31.dist. refert hic & sequit Felin.in c. cùm oẽs. col.8.vers. In ea.gl. sup.de cõstitu.& vide de eũdẽ de Feli. in c. cum M. Ferra.col. 14.in fin. sup.de cõsti.

[b] Sed voluntatis est. Fel.alle.& refert in c.cùm oẽs col.2.ver. fallit secũdò.sup.de consti. ad hoc quando maior pars posset contrauenire, vel statuere contra id ꝙ omnes ordinassẽt ĩ quo Bal. & Ro. fuerunt contrarij, vt ibi videtur potest.

quia ius suum prosequitur, vel aliā iustam causam proponebat. Et not. quòd hi venientes ex transuerso semper remittendi sunt ad iudicē, qui cognoscit inter alios. ff. de lib. cau. si pariter.

Et hoc intelligo verum, quādo lis cœpta pro parte tangebat de nouo venientes, & interim priorum cognitio differtur. secùs autem dicendum est, si erat alius archiepiscopus, qui eadem iura à primatibus peteret, quia tunc non esset remittendus ad eundem. *Ius.* i. ꝙ ipsi non coguntur præstare huiusmodi procurationes, de quibus præstandis in cōpositione agebatur, dicebantur etiā alia quæ in ipsa cū positione continebantur, *In expensis.* ex quo enim archiepiscopi conuenerunt contradictores præsumentur temerè contradicere, & ideò condemnantur in expensis. ar. ff. de iudic. eum qui. secùs si probabiliter contradicerent. ff. de legat. 2. qui solidum. §. etiam.

DE TREUCA ET PACE.

TIT. XXXIIII.

SUMMARIUM.

1 *Treuga canonica conuentionalis semper est seruanda.*

CAP. I.

1 TREUGAS. † Hæc treuga canonica cōuentionalis semper seruanda est. 24. q. 1. noli. ff. de pac. con. l. 1. & intelligo hoc de iusto bello, quòd licet omni tempore, licitè possit fieri, non tamen his temporibus est cessandum, nisi vrgeat necessitas. 23. q. vlti. si nulla. vel loquitur de bello iniusto, à quo licet sit semper abstinendum, quia tamen de facto non semper prohibetur, tamen his diebus fortius instabunt prælati pro treugis, nec peccant hodie prælati, qui non seruant istam constitutionem, quia non fuit moribus vtentiū approbata. 4. distinct. §. leges. potest etiam dici hîc loqui quando est dubium, an sit iustum, vel iniustum bellum. 23. q. 4. illi qui. *Confirmet.* id est, publicè denunciet. sup. de offic. leg. studuisti. vbi de hoc no. *Triplex.* primus est proprij episcopi excommunicatio. Secundus episcoporum vicinorum confirmatio. Tertius auxilij eorundem adiectio. *rumpitur.* C. de suc. Authen. itaque. ff. de lib. leg. l. 3. in fi. *Præbeant.* 90. dist. c. pen. & vlti.

CAP. II.

INnouamus. *Ut presbyteri.* 24. quæstio. 3. si quis Romipetas. *Existentes.* in agricultura enim tantùm existentes gaudent priuilegio. C. quibus non ob. lō. temp. præ. l. vlt. animalia autem semper. argumen. C. quæ res pigno. l. pignorum.

DE PACTIS.

TIT. XXXV.

CAP. I.

ANTIGONUS. *Episcopus.* conuentus coram ecclesiastico iudice ille qui pactū sic seruat. *Cohibuerit.* id est, nisi pacta seruet, excommunicabitur. *Pacta.* legitima. 20. q. 1. puellæ. 18. q. 2. Eleutherius. ff. de pact. iurisgentium. §. ait prætor.

CAP. II.

QUOTIES *in conuentionibus. Ecclesiis.* & loquitur de ecclesiis exemptis, vel etiam aliis si qui ordinarij denegant præbere assensum. *Solidare.* id est, confirmare. & intellige hoc de cōfirmatione, quæ fit cum causæ cognitione. infrà, de confir. vti. c. 1. & 2. aliàs nec dubitatiuè auferet, nec ius tribuet. inf. de confir. vti. cum dilecta. & not. sup. de offi. lega. studuisti.

CAP. III.

QUALITER IN SARDINIA. Et infrà,

CAP. IIII.

CUM pridem. *Pro causa.* isti enim fratres agebant contra monasterium, & petebant restitutionem cuiusdam ecclesiæ, quia semper se per ipsos monachos spoliatos dicebant. *Eos.* monachos. *Liti.* hoc non fuit licitum, scilicet, renunciare iura quæ habebant in ecclesia pro pecunia. *Prauam.* inf. de transac. statuimus. cōtra. Sol. hîc erat suspicio turpis peccati, ibi non, quòd semper præsumitur, nisi per aliam præsumptionem tollatur. *Prauam.* inf. de pręben. nisi, contra. Sol. ibi dicitur licitum iussione iud. sine vllo pacto, caueant tamen quia nec hoc ipsum in intentione gerere debet. infrà. de simo. tua nos. *Fratre.* C. de procu. mandato. C. de transac. in transactioni. *Renuncians.* purè & sine pacto. *Resignauit.* & sic ius resignasse videtur, ꝙ in illis instrumentis habebat. ff. de pact. l. Labeo. & not. sup. de renun. veniens. sed quomodo prodest hæc resignatio, nisi personis inter quas perfecta est. ff. de pac. si vnus. §. pacta. Resp. quia publica persona est Papa. ff. rē pu. sal. fo. l. 2. in fi. & l. nō quasi. & quia singulariter & vniuersaliter super omnes ecclesias habet plenitudinem potestatis. 2. q. 6. decreto. multò fortius quàm alij prælati singulis ecclesiis acquirere poterit. ar. de transact. præsens. & ff. ꝙ cuiusque vni. l. fi. Vel cùm negotium hoc fit in ratihabitatione monasterij de ac. ratam habendo receptionem instrumentorum sibi prodest. ff. de nego. gest. si pu. §. sed si ego. & §. item quare. dummodò nomine monasterij sit gestum, aliàs non prodesset. ff. de præto. sti. si seruus.

Et hæc vera sunt nisi renunciauerit literis, sed renunciatio litis potest fieri etiam parte absente. C. de pact. postquā. & fit hoc in odium litis, sicut & hîc. *Restitui.* sup. de elect. cùm inter R. contra. Sol. ibi restitui rigore iuris inspecto, non videtur, quòd debet restitui ad interdictum, cùm ei renunciauerit. ff. de pac. si vnus. §. pac. & ideò dicimus loqui de gratia, vnde si aliàs esset institutus non remoueretur. 8. q. 1. præsentium.

CAP. V.

ACcepimus. *Nominatim.* C. de pact. l. vltim. sup. de fi. presbyterorum ad extirpandum. conquestum. *Et inanes.* ipso iure.

CAP. VI.

CUM clerici. *Ex ipsis ecclesiis.* ecclesiæ sunt obligatæ, pro pensionibus. ff. de iudi. fideicom. §. fi. ff. de vsu. hactenus, contra. ff. de contrahen. em. l. fi. §. fi. sed ibi interuenit tantùm personalis obligatio, & non fuerunt res obligatæ. *Detestabile.* j. de censi. prohibemus. j. de pręb. auaritiæ. imò sacramentum super hoc præstitum, non tenet. inf. de censi. grauis.

CAP. VII.

PLERIQUE. *Sicut accepimus reprobamus.* hoc nō esse seruandum decernimus, quia contra canones. 16. q. 1. si quis laicus. & c. decima. & c. quæsti. & ideò si pœna pacto adiungatur, nec pactum tenet nec iusiurandum super hoc præstitum. ff. de pact. l. iurisgen. §. vltim. & l. seq. ff. de verbor. oblig. si stipuletur. & l. stipu. hoc modo. Si verò pactum est pręter legem, pactum non valet & pœna valet. ff. de verb. oblig. stipulatio ista. §. alteri. si verò pactum est secundum leges & pactum tenet & pœna, ita tamen quòd alterum tantùm petat quod velit. ff. de pac. rescriptum.

§.si pacto.& C.de pac.si pacto.

CAP. VIII.

P*Actiones factæ. Spiritualibus.* siue beneficiis, de quibus no.sup. de ele.significasti. siue quibuscunque aliis, nisi fortè spirituale veniret in pactum permutationis.j.de rerum permu.ad quæstiones.*omnis.* 1.q.2.quàm pio. *De aliis.* conuentionibus. *Vergunt.* j. de iureiurand.si verò.*Turpe*.id est,turpe factum,scilicet,dolo vel simoniacè.*Turpe.* ff.de pact.iur. §. dolo. ff.de inuti.stipu.dolo.*Vel rei turpis*.scilicet, de faciẽdo homicidio,vel consimili.*Iure*.ff.de pac.iure.§.prętor.quod consanguineam duceret in vxorem. *De facto.* ff.de re.iur.impossibilium. vt quòd cœlum pedibus corporeis ascendet.

DE TRANSACTIONIBUS.

TIT. XXXVI.

SVMMARIVM.

1 *Specialis transactio non obest aliis speciebus.*
2 *Vbi petitio & transactio est generalis,obstat exceptio in omnibus:Et quid iuris vbi est generalis petitio, & specialis transactio.*
Transactio facit cessare auxilia, contra eum cum quo interuenit transactio.
Statuta laicorum super ecclesiis valent si Papa illa in suis literis approbat.

CAP. I.

1 SICVT graue.Et inf.*De transact.*& † transactio specialis non obest aliis speciebus. C.de transac. age. trãsactio generalis restringitur ad ea,de quibus tractatũ est.ff. e.qui contu.§.1.generalis transactio non rescinditur prætextu nouæ prohibitionis.C.eo.sub prætextu.specialis transactio in vno capitulo non impedit agi in alio.C.eo. l.pe. generalis transactio tenet de rigore iuris in omnibus.c.&parit excep.sed replicatiõe doli rescinditur.ff.de admi.tu.lucius.§.tutor. indefinita vel specialis in aliis non obest,nisi in his, de quibus actum est.C.de iud.l.1.

2 †Sed melius dicitur† vbi generalis est petitio, & generalis transactio obstat exceptio in omnibus.C. de pac.sub prætextu.ff.e.non est.nisi reus fraudulenter occultauerit speciem, in qua deceptus est actor. ff.de pact.tres . vbi generalis est petitio & specialis transactio obstat exceptio,in ea specie tãtùm, idem est si specialis est petitio, vel generalis quantum ad verba transactionis.C.e.si decre.& l.age.ff.e.cũ aqui. &l.qui cum tu.§.vlt.C.ad Vel.l.iubemus.si autẽ vtrũque speciale multò magis idem ff.de pac. si vnus. §. pacta.*Decisionem.* in his omnibus si superuenerit trãsactio,cessant hîc auxilia contra eum cum quo interuenit transactio,& super eo , de quo transactum est, nisi dolo fecisset transactionẽ.ff.de pact.tres fratres. contra alios enim non sunt irrita instrumenta.

Et intelligo hæc vera vbi vtraque perfecta est cõpositio,aliàs vtetur instrumentis,qui fidem non fer. C.de pac.cùm proponas. Item hoc habet locum vbi non prohibetur transactio.*Decisionem*.id est, trãsactionem.*Præscriptione*.id est,quia præscripsisset. inf. de præscrip.per totum.*De lege*.falcidia, quæ instituto,vel hæredi siue ecclesiæ,siue alii tribuit falcidiam in bonis testatoris. ff. ad l.fal.l. 1. in principio.& in multis legibus,idem.l.quæ est.C.de dona. si quis. & in multis aliis.*Priuilegio*. quia erat vxor, quæ habebat priuilegium in bonis mariti. C. qui po.in pign. ha.assiduis.vel fiscus in cæteros creditores,& ecclesia habet priuilegium,quod tantùm certis modis admittitur ecclesiasticæ rei alienatio.10. q. 2. hoc ius. *Cui transactioni.* firmitatis, quo ad solennitatem. C. de testa.omnium.Imò & quo ad substantiam, nam & si ex certa scientia Papa aliquid approbet necdum quod confirmet,sed solummodo priuilegio inserat, quod de iure non valet, firmum erit sicut statutum laicorum [a] super ecclesiis valet,& pro confirmato habetur,si Papa illud in suis literis approbet.ar.ff.de pig. fideiussor.§.vltim.*Authoritate*. quæ imposita fuit cũ causæ cognitione.j.de confir.vti.c.1.& 2. alii contra j.de conces.præben.& eccl.non va. electionem.

a Statutũ laicorum. Adde quod Bald. in l. oẽs populi.col.7.ff. de iust. & iur.alle.Inno.hicquẽ etiã refert. Fel.in c.ecclesia sanctæ Mariæ col.2.in princ.sup. de consti. & per Alex. plenè in cõs. 59. co.3.in fi. [illegible] vide ad quod positũque ponit Frã. de Are. in suo cõs.15. col.6. in princi, vbi allegando Spec.in ti. de instr.edict.§.nũc videndum, vers. item opponit, dicit quod si in cõfirmatiõe apponitur tenor rei cõfirmandæ quod cõfirmatio tunc dicitur facta ex certa sciẽtia.

SVMMARIVM.

1 *An sit licita transactio & permutatio in spiritualibus,& vide in numero 2.*
In transactione & compositione necessarius est consensus omnium illorum,quos res tangit.
Successoribus an & quando possit præiudicare.
Translatio dolo facta an valeat,& an noceat successoribus.
Episcopi & Abbates, an & quando possunt alienare res immobiles vel reditus.

CAP. II.

STatuimus. *Archiepiscopi.* sine consensu autem eorum non est licitum inferioribus clericis alienare res immobiles,vel reditus annuos. in Authen. de aliena.& emphy.in princ. 17.q.in venditionibus.

1 †*Compositio*.quidam dicũt, quòd in spiritualibus potest interuenire compositio, sed transactio nunquam.j.eo.super eo. Nos dicimus licitam esse transactionem,& permutationem in spiritualibus, dummodo ex vtraque parte tantùm spirituale, & nihil temporale interueniat,vt hîc.& inf.e.de cætero.j.de decimis.ex multiplici.& c.suggestũ.j.de re.permut. ad quæstiones,Et hoc idem dicimus in beneficiis, si petantur iure proprietatis, puta quia vna ecclesia petat ab alia præbendam, quam dicit ad suam collationem pertinere, sed si aliquis clericus petat beneficium,non est licita transactio, etiam si vtrinque detur spirituale.j.eo.constitutus. nisi secundum modum qui ponitur.j.de præb.nisi essent. Compositio autem interuenire potest.j.e. super eo.talis,scilicet. quod ille clericus,qui ius non habet, vel habere creditur penitus renunciet iuri suo, sine aliqua datione, vel quòd aliud ius habens recipiatur in canonicum sine datione.j.eod.super eo.si autem interueniat cõpositio,siue prouisio in casu concesso,per quam clericus actor aliquid debeat habere in ecclesia, scilicet,reditum vel censum, non transcendit personam paciscentis.j.eo.sup.&inf.veniens.& c.de cætero.infra,eo.de præben.nisi essent. sin autem ex pactione ius aliquod tribuerent illi,qui petit beneficiũ in ecclesia,hoc nõ possunt etiã tempore vitæ suæ, id est, illorum qui eum recipiant in canonicum, vel aliud ius vel officium,quia ex pactione nõ possunt tribuere ius,cuius collationem non habent, nam in transactione volũtaria sicut in compositione necessarius est consensus omnium illorum,quos res tangit. sup. de maiori.& obedi.ca.fin.

Prædicta autem sunt vera, nisi fortè illi qui receperunt aliquem in canonicum ex compositione, haberent ius eligendi, nam tunc benè possunt successoribus præiudicare. in censu autem vel reditu assignato cuilibet clerico, vel etiam in quacunque alia compositione, vel transactione inter ecclesias inita,

inita extra iudicium, maximè, ad hoc vt præiudicetur successoribus, oportet superioris authoritatem interuenire, vt hîc. & supr. de offi. vic. ad hoc. ỹ. eo. veniens. & c. super. eo. 12. q. 2. abbatibus. 17. q. vlt. in venditionibus. Itē ad hoc, vt sine peccato teneat, oportet, quod credat se iustam causam habere, aliàs sine peccato non tenebit. ỹ. de inst. c. 4. 1. q. 1. si quis. neque imò secundum. l. quantum ad dolosum actorem non tenet talis transactio. ff. de cond. inde. in sum. in prin. sed si ex parte rei interueniat calumnia, tenet transactio, sed datur actio de dolo, si dolo induxit actorē ad transigendum. C. de transact. l. sub prætextu. promissio autem de beneficio, cùm se facultas obtulerit licita est. ỹ. de conces. præben. accedens.

2 †*Compositio.* distributiuè lege, vt qui subsunt episcopis eorum consensu vendant, vel componant, & qui subsunt archiepiscopis vendant eorum consensu, & est aliqua causæ cognitio, & decretum necessarium in alienatione hac. 12. q. 2. abbatibus. & c. si qua. & c. se. abbates etiam cum consensu prælatorum suorum alienare debent. 17. q. 4. in venditionibus. episcopi autem si nolunt alienare, debent habere consensum sui capituli si habent capitulum, & si non habent sui presbyteri. 12. q. 2. placuit. & olim etiam necessaria erat authoritas, concilij prouincialis vel trium episcoporum, qui deputabantur episcopo ab archiepiscopo. 10. quæst. 2. casellas. sed si potest committere multofortius officio eius potest, & sufficit eius authoritas. archiepiscop. vel abbatum, vel aliorum minorum iudicum authoritas non sufficit in alienatione ecclesiarum suæ iurisdi. cum capitula prædicta, scilicet, abbatibus & sequentibus, hoc etiā episcopis concedere videantur. De abbatibus autem qui habent ecclesias ad se pertinentes, pleno iure, ab aliquibus dicitur, quòd possunt in eis præstare authoritatem archiepiscopi authoritate partriarcharum, vel Papæ hoc faciet.

CAP. III.

Contingit. Et interdum habuerit. aliàs non valet transactio. ar. inf. de re. eccle. nulli. secùs in iudicio. ff. ꝙ cuiusque vniuersi. l. vltim. & no. sup. de rescri. edoceri. *Habuerit.* nota. quòd licet Abbas, siue prior, siue capitulum posit agere de rebus communiter pertinentibus ad eum, & ad capitulum, sine eo non potest transigere. *aliquod.* maximè, nam idem esset si seruatum nō esset, vel si. 4. an. stetit, quòd non petiit restitutionem in integrum, vlterius competere non poterit, sed ante legem competere benè poterat, si læsa esse ecclesia etiam si consensisset.

SVMMARIVM.

1 *Authoritas principis siue legis, ex nudo pacto dat actionem.*

CAP. IIII.

VENIENS ad apo. Excolunt. per colonos. *necessaria.* 1. q. 1. §. si ergò. *sacramenta.* prædiales enim decimæ non ratione sacramentorum, sed territorij dantur. 16. q. 1. decimas. &c. si quis laicus. & ideò superficialis causa videtur ista, sed sufficiens causa erat, quia prædia erant in eius parochia sita. *Sacerdotē.* quia sine authoritate episcopi transigendi, extra iudicium potestatem non habet vltra tempus vitæ suę vel alicui ius tribuere in ecclesia, sicut nec alienandi. 17. q. 4. in venditionibus. ỹ. de censi. significauit. ỹ. eo. decætero. & repete quæ diximus, inf. eod. de cætero. *tertiam.* tātùm. q. diceret, de aliis suis terris nihil soluant. *Confirmatum.* cum causæ cognitione, & non in communi forma, quæ nihil iuris addit & prorogat vitam de temporali in perpetuam ex certa scientia,

1 scilicet, quia † authoritas principis siue legis, ex nudo pacto dat actionem. ff. de pact. legitima. & quę confirmatur datur. ff. de ver. sign. obuenire. etiā princeps duas res deducit in vnam naturam. C. communia de le. l. 3. §. 1. de cōse. dis. 2. revera. C. de rei vxo. ac. l. 1. in princip. *confirmatum.* 16. q. 1. c. vltim. † *Ipsos.* nam monachi de parte sua, & agricolæ de sua soluere decimas debent, & vbicunque inueniātur decimæ corporales, vendicari possunt. ỹ. de deci. pasto. sed si abbas consueuit percipere decimas corporales, & aliquis non decimas corporales, sed ius percipiendi petat, cùm hoc sit tantùm apud abbatem, abbas tātùm cōuenietur. de hoc not. s. de maiori. & ob. inter.

SVMMARIVM.

1 *Non solùm à malo, sed etiam à specie mali est abstinendum.*

CAP. V.

Constitutus. In præsentia. in fi. C. de le. non dubium. ff. de pac. iur. §. sed si quis. *Audiatis.* quomodo cùm hi sint simoniaci, postmodum audiuntur super iure, quod habent in ecclesia cùm propter simo. & si aliàs ius haberent repellendi essent. infrà. de simo. insinuatum. Respon. ꝙ non dicitur hîc, quod transactiones tales contineant simo. & speciem simo. s. titu. proxi. cùm pridem. Sed dices, quare ergò prohibetur? Res-

1 pondeo, quia † non solùm à malo, sed à specie mali cessandum est. 11. q. 1. alium. ỹ. de vita & ho. cle. cùm ab omni. item not. ꝙ non solùm transact. sed etiam iuramentum super hoc præstitum reuocatur.

SVMMARIVM.

1 *Debet iudex coram quo clericus petit beneficium vacans, se ex electione ius habere, vocare ad quos pertinet electio, vel præsentatio, vt de iure contendant si volunt.*

Electio an & quando possit fieri sine electoribus & præsentatoribus.

2 *In petitione confirmationis semper electores, vel presentatores requirendi sunt.*

3 *Quando liceat clerico pacisci super beneficio.*

4 *Non valet transactio, nisi fiat in ecclesiæ vtilitatem.*

5 *An liceat constituere censum perpetuum ecclesiæ.*

CAP. VI.

De cætero noueris. Ordinarium. ordinarius enim si concessisset, ecclesiam censualem constituisset, vt not. supra, c. 2. † *Aduersario.* not. quod si cleri-

1 cus beneficium vacans petit, dicens, se ius habere ex electione, & ideò petit suam electionem, vel prouisionem confirmari, iudex coram quo hoc petit, debet vocare illos, ad quos pertinet electio vel præsentatio, vt de iure contendant si volunt, episcopus autem qui instituit non est vocandus, quia non contendit, quod ex suo facto agendi clerico posset ius quæri. Nec obest si dicis quod necessaria est confirmatio episcopi, vel etiam institutio, quia hoc non est propter ius, quòd habeat in electione, sed quia iurisdictionem habet episcopus, ex qua dependet confirmatio & institutio, & iudex non debet vocari, vt defendat ea quæ ratione iurisdictionis facit. 2. q. 6. hoc etiam. Confitemur tamen, quòd tam episcopus quàm etiam clerici eiusdem ecclesiæ possunt se opponere ei propter vitium personæ. infrà. de accusa. accedens. Item episcopo saluum est ius, vt in institutione, vel confirmatione, vel ordinatione, vel etiam ex officio suo ratione suæ iurisdictionis inquirat contra eum, si verò petat præbendam quam alius tenet, tunc ille debet vocari ad respondendum,

qui

qui detinet,quia confessoria est,quam intentat quæ est in rem,& non datur,nisi contra possidentem,vel detinentem. ff. si vsusfruct.pet. l.3.& l.vltim.quia locum habet officium iudicis.

† Sed in primo casu, scilicet, quando vacans beneficium petit, & constat, quod electus est, non credimus electores vocãdos,vel præsentatores,quia ante confirmationem hoc facere debuit iudex, qui electionem examinauit, sed post confirmationem non debuit impediri effectus confirmationis per aliquem,quin habeat possessionem.infr.de appel.cõstitutus. Hoc non placet, quando nullis vocatis fit electio,& confirmatio:vt not. sup.de electione.cum dilect.infr.de causa pos.cùm olim. Sed hoc est verũ, quando fit confirmatio vocatis, qui sunt vocandi, sed si de præbenda esset contentio, quia capitulum vellet vnam præbendam assignare, & confirmatus peteret aliam:tunc contra capitulum quod præben das vacantes possidet est agendum. inf. de testa. c. relatum. quia in hoc casu habet locum officium iudicis,sed & in hoc casu ipsi electores,vel præsentatores possunt opponere contra confirmatum, ne adipiscatur possessionem,si per obreptionem eam obtinuisset,infr.de dolo.cùm olim.Sed & postquam adepti fuerint pacificam pos. patroni, vel electores possunt cõtra eos implorare officium iudicis, vt inde remoueantur,quia ab eis electi,vel præsentati nõ sunt,inf.de sen.& re iudi.cùm Bertholdus.

2 Quando autem confirmatio petitur, semper electores,vel presentatores requirendi sunt,& si non requirantur,potest dici nulla confirmatio, sicut restitutio in integrum.ff.de mino.etiam.§.fin.Alij tamen dicunt, quòd tenet confirmatio, sed potest cassari, quia aliis absentibus facta est,etiam si aliàs canonica sit,hodie contra,quia omnes qui se volunt opponere,& sine citatione debent comparere.suprà, de elect.statuimus.& not.quòd licet semper quando officium iudicis petitur, tutius sit petere suam electionem confirmari,tamen si hoc non petitur, sed tantùm officium iudicis imploratur,vt sua electio pronuncietur canonica,valet talis petitio, & tunc confirmatio reseruabitur isti, ad quem de iure communi pertinet.suprà de offi.delegat.super eodem.suprà de electione.c.cùm in veteri.imò quod plus est, peti potest quod publicetur electio.suprà,de ele. publicato.& breuiter sic procedetur hîc, sicut proceditur,quando quis petit se pronunciari legitimum,de quo not.infrà,qui fil. sint legi. causam quæ inter. & potest hoc modo agere, quando non est eius electio confirmata,nam tunc non potest agere confessoria vel negatoria contra contradictores suos, vel turbatores siue de iure,siue de facto, cùm adhuc nõ habet ius in re.suprà,de electio.qualiter. C. de pac. traditionibus. C. de rei vendicatione. seruum emptor.Sed contrà infrà,de exceptio.dilect.Sol.[ibi.fin autem esset electio confirmata,tunc habet locũ negatoria & confessoria, quia iam plenum ius habet. suprà,de electio.transmissam. & sic etiam est in seruitutibus legatis,vbi statim ius habet.ff. queadmodùm ser.amit.si partem.§.si per fundum.

3 † *Composuerit.* secundum formam, quæ est infrà. de præben.nisi essent. aliàs clerico non licet pacisci super beneficio.Vel loquitur,quando petebat clericus ius in ecclesia non nomine suo, sed nomine alterius ecclesiæ. Posset tamen dici, quòd etiam super hoc beneficio, quod sibi petit clericus, potest inde interuenire compositio talis,scilicet,si petebas certum beneficium bona fide,& tu illud retines, & detur tibi aliud,argu.s.eo.tit.c.statuimus.infrà, de rerum permut.ad quæstiones. Vel quod aliquem reditum recipias, & erit ille reditus ius spirituale. Sed non placet,quia in acquisitione beneficij debet cessare omnis pactio.infrà, de rerum permutat. quæsitum.melius autem dicitur, quod loquitur simpliciter, quando petebat in aliqua ecclesia canonicari, quia tunc potest interuenire compositio consentiẽtibus illis, ad quos pertinet electio:vt not.suprà, in eodem.c.

4 †*Ius aliquod.*puta, quia clericum recepit in canonicũ,vel quia tota ecclesia ad actorem translata est vt pars eius, & est hoc verum si vtilitas ecclesiæ agatur ex ipsa transactione,aliàs enim non tenet [a] sine consensu episcopi, suprà. eod. veniens. Alij tamen dicunt, quod sicut in iudicio potest facere præiudicium ecclesiæ suæ,ita & per transactio. quod fit in iudicio timore deterioris sententiæ. Non obstat decre.sup.eod. veniens. quia illa compositio fuit facta extra iudicium.Vel dic, ꝙ tunc tantùm possunt super hoc componere, quando ex suo consensu possunt ius tribuere, scilicet, quia ad eos pertinet electio. *contraria.*s.tit.proxi.cùm cle.supr. de offi. dele.si quando.infrà,de collu.dete.audiuimus.

5 †*Sed census.*& hæc est ratio,quia si constituatur cẽsus ecclesiæ perpetuò soluendus, hoc non possunt sine authoritate episcopi, item si clerico soluendus census est,nec hoc licet ex pacto,quia debet cessare omnis pact.supr.titu.ptoxi.c.vlti. Nec obstat,infrà, de præbend.nisi essent.vbi prioratus datur toto tempore vitæ vnius personæ, sed illud de gratia est tolerandum, & quia licitũ est cuilibet ecclesiæ sine authoritate superioris clericis pauperibus & benignis de vita ipsorum clericorum prouidere.16.q.1.possessiones clericus.*cui præest.*q. petebat beneficium obtinuit per compositionem.*Solutus.*hoc vult dicere,qđ si iste clericus,qui beneficium vel ecclesiam petebat ex causa compositionis,promisit dare aliquem censum ei,cum quo litigabat,non tenetur successor, & si opponas quod esset simo.respon. potest aliquando esse sine simo.infr.de præben.c.nisi. Item non approbatur hîc iste contractus, si census negatur soluendus ei, qui contendebat cum hoc clerico, qui per compositionem obtinuit beneficium. *eius.* clerici qui obtinuit per compositionem:sed alij debent soluere censum.

[a] Aliàs nõ tenet.Ad de Bal.in l.præses, C.de trãsac. & Petrũ de Aneh. in cõs. 309.inci. videtur prima facie dicendum in prin.Facit, quia transactio dicitur alienatio, vt per Alex.in cõs. 139.col.2. versi. nec etiam. in 1.vol.

SVMMARIVM.

1 *In iudicio non potest esse testis,qui fuit aduocatus.*
Inscriptus in instrumento an possit esse testis in eodem contractu & causa.
2 *Non valent literæ impetratæ à non clerico super beneficio.*
Literæ impetratæ super beneficio non vacante,an valeant.
Nemo in alicuius viuentis locum,quem iustè possidet, intrare debet.

CAP. VII.

EX literis.*Authoritate.*id est,ad procurationem.*patrocinabatur.*ff.de inoffi.test.l.vlt.contra. C.de rei vend.tua.ff.de rei ven.inter officium. C. de præscript.10.vel 20.an.nec petenti.

1 †*Inscriptus.*instrumento de transact. nam in iudicio non posset esse testis, qui fuit aduocatus.2.q.6.c.statuendum.rationẽ quære.C.de hære.quantum.ego non facio vim,vtrum iste aduocatus fuerit testis in instrumento, an in causa,nam firmiter dicit, ꝙ si aliquis fuerit testis in aliquo contractu, & scriptus in instrumento alicuius contractus,& postea agit ex eo contractu,vel aliquo modo,vbi necessarium sit ipsum instrumentum, & ille qui est scriptus testis in instrumento fit aduocatus in

tus in causa ista, nihilominus per illud instrumentũ probatur contractus, dummodò instrumentum falsum non probetur, sin autem instrumentum suspectum esset, ad dandum fidem instrumento, non sufficit, vel non valebit dictum eius, nisi cum quæstionibus. Item dicimus quod iste inscriptus testis in causa, vel etiam non inscriptus testis in causa, in qua est aduocatus, nunquam poterit esse testis, infrà, de testi. Romana. nec ista decr. Romana dicit, ꝙ hic aduocatus fuerit productus in testem sed narrat factum, qualiter testis in instrumẽto transactionis inscriptus erat, & not. quod sola subscriptio non auferret ei ius suũ, si quod habebat, in re, vbi aduocabat. ff. de pig. ac. casus. contra. ff. de pig. fideiussor. sed in hoc præiudicabatur, quia non potest eam causam vbi aduocabat dicere iniustam, vel se nescire. & imò non valent literæ super ipsa ecclesia impetratæ ab ipso, qui sciuit, & authoritatem præstitit. *nondum.* quasi nõ idem si post. s̃. de rescr. cum adeò. arg. 1. q. 1. principatus. ff. ad mace. si tñ. ff. de ori. iur. l. 1. ff. de re iur. q. quod ab initio. †*Tonsuratus.* not. nõ valere literas super beneficio à non clerico impetratas. *Duximus.* iste Guil. impetrauit literas super quadam ecclesia tanquam vacante, obiectum fuit, quod alius possidebat illam ecclesiam, dictus G. respondit, tenere ecclesiam per simo. & nullo iusto titulo eam habere, & imò pro non habente reputandus erat. possessor autem triplicauit ipsum G. transactioni per quam dicebat commissa simo. authoritatem præstitisse, quia & ipse confitebatur, vnde dominus Papa non audit eum super ipsa ecclesia, quia si alius habet eam iustè, in locum viuentis non intrabit. infra, de con. præ. & ec. non va. qui in viuorum. si simoniacè, hoc non potest contendere, etiam si cum sua authoritate sit factum, sic enim allegat turpitudinem suam, vnde non auditur. sup. de do. inter dilect. & no. s̃. de elec. nosti. si enim alius impetrasset non faciens mentionem de transf. literæ valerent, quia non erat talis veritas tacita, qua expressa, literas non habuisset, imò melius habet, si possidentem vellet expellere, quam si super non vacante ecclesia vellet impetrare, sup. de rescri. ex parte conuenti. & c. inter cæteras olim. Item ex sententia apparet, quod non excipiebatur hic contra literas, sed super ecclesia tantùm agebatur, vel aliter dicitur hoc esse verum, quando nullus possidebat beneficium, quòd petebat iste G. si enim possideret, non valent literæ, quia super beneficio non vacante impetratæ, infrà. de concef. præbend. & ecclesi. non vacantis. literas. vbi not. vel fortè iste G. impetrauit literas, quòd si probaret possessionem beneficij simoniacam, quod sibi suum beneficium daretur, cùm autem postea diceret eum simoniacũ propter prædictam transactionem sua authoritate factã repulsus est, & sibi impositum est silentium super ecclesia, non super literis tantùm.

SVMMARIVM.

1 *Spirituale an liceat dare pro temporali.*
2 *Spirituale pro spirituali an permissum sit dare.*

CAP. VIII.

SVPER eo quod quæsiuisti. *Non potest.* si agebat qs petendo beneficium, vel etiam si de proprietate
1 ageretur†, non licet aliquid spirituale pro tẽporali dare. *retento.* C. de transact. transactione. *amicabiliter.* puta, quia vnus liberaliter beneficiũ resignet tanquam iure carens, & alius habeat tanquam ius ha-
2 bens, vel si agitur de proprietate beneficij† licet spirituale pro spirituali dare, & repete, quod diximus, sup. eo. statuimus. & c. constituimus.

CAP. IX.

PRæterea quando. *Percipiant.* laicis. s. tacentibus, & cõsentiẽtibus, quod maiorem portionem recipiãt, sicut dico de conferentibus, nam dandi res ecclesiæ nullam habet potestatem. 10. q. 1. c. 1. & c. seq. *Simoniaca.* quia reditus purè temporalis est, ex quo nouus est, & tantùm constituitur, vt ius patronatus habeat. Si autem laici haberẽt censum de ecclesia ab antiquo. 18. q. vlt. Eleutherius. & pro eo recipere ius patro. possent fortè. supr. eod. statuimus. vbi no. benè facit ad hanc decre. inf. c. proxi. *non tenet.* nec, quo ad transferendum ius patronatus in laicos, nec quo ad censum dandum monachis.

SVMMARIVM.

1 *Transactio facta de re spirituali aliquo temporali dato, an valeat.*

CAP. X.

PRæterea quarto loco. *Tenebatur.* supple, & vt se eximeret cẽsum benè reddere promisit. *transactione.* no. quod licet census recognitio sit debitæ subiectionis in aliquo. infr. de censi. omnis anima. 18. q. 2. Eleuthe. quandoque tamen datur in signum exemptionis, vt hîc fiebat, sed malè, quia sicut sup. proxi. c. diximus, non licet nouum reditum dare, vt se eximeret, sed benè licebat se eximere, & in signum quod aliquando fuit sua, & quod exemptionis beneficiũ recepit ab ea aliquando ei censum imponere. ar. 18. di. q. vltim. Eleutherius. inf. de reli. do. constitutus. & c. cùm venerabilis. ῑ. de censi. cùm venerabilis. veterẽ autem censum cùm sit ius spirituale, benè posset hæc cella remittere matrici ecclesiæ, vt se eximeret, quamuis non sit verisimile, quod cella de matrice ecclesia censum recipiat. *eatenus.* id est, eo pacto. *sententia.* scilicet, quod sint subiecti matrici ecclesiæ. *ini-*
1 *quitate.* dic, vt not. s̃. c. proxi. nam† non valet trãsactio facta de re spirituali, aliquo temporali dato.

CAP. XI.

EX parte tua. & infrà. *Componendum.* inter latinos in Roma habitantes, vel inter græcos & latinos. *detrahere.* in pœnitentiis & pœnis imponendis, vel dispensando cum eis. *couiugij.* scilicet, quod quis possit vxorem legitimam dimittere, vel superinducere alienam, aliàs super affinitate & consanguinitate, licet dispensarc. 35. q. 3. quædam. quæ præscripsi. & etiam legato. de consanguinit. & affinit. quod dilectio. hodie tamen potest dici, quod nec legato, licet dispensare super consanguinitate, infr. de cõsang. non debet, *à seueritate.* id est, non licet super illo dispensare. *expressum.* scilicet, quod non possit componi, vel dispensari. *procedas.* dispensando vel componendo, vel pœnas mitigando. *humaniorem.* ff. de pœnis. respiciendum. sup. de temporibus, ordinan. vel non est.

DE POSTVLANDO.

TIT. XXXVII.

SVMMARIVM.

1 *Possunt non beneficiati, & in minoribus ordinibus constituti coram seculari iudice litigare, secus est in his qui sunt in sacris ordinibus constituti.*
2 *Quando liceat aduocato vel medico totius litis vel morbi de salario pacisci.*
3 *Pro ecclesiasticis negotijs, licet corã seculari iudice litigare.*

CAP. I.

CLERICI *subdiaconatu. Sustententur.* † Si autem nõ sint beneficiati, & in inferioribus ordinibus constituti,

constituti,possunt coram seculari iudice litigare.In sacris autem ordinibus constituti & beneficiati, nõ prohibẽtur coram ecclesiastico indice litigare.& nihil tamen quærent pro salario, sed oblatum sponte recipient. Monachi & priores nunquam aduocant. ꝫ.ne clerici.nõ magno.16.q.1.alia.& c.se.nisi pro mo. & abbate imperante. vt inf.eod.c. proxi. Sacerdotes autem non nisi pro se, & ecclesia sua,coniunctis & miseralibus personis aduocabunt.infrà,eod.c. vlti. etiam coram ecclesiastico iu.vt ibi dicit. *aduocati.* aduocatus multa remedia habet ad agendũ,vt not. in summa.C.de suffra.

2 †Et dic quod si aduocatus vel medicus ab initio conuenerunt cum aliquo de salario totius morbi, quod ex tunc si faciunt aliquam conuentionem, nõ valet, sed si ab initio non fecerit aliquam conuentionem de tota lite,vel infirmitate, licet à clientulo vel infirmo receperit aliquid pro cõsilio vnius diei, nihilominus pendente lite,vel infirmitate potest pacisci cũ eo.C.de post.quisquis.§.præterea.ff. de var. & ex.cri.l.1.§.si cui.Aliter dicere absurdum est,& nõ est contra.C.de profes.&me.lib. 10.l. antep. quia ibi loquitur de medicis, qui recipiunt salariũ de publico,qui à nullo infirmo possunt exigere salarium siue in prin.infirmitatis,siue postea, licet à sanis possunt recipere salarium,siue in prin.infirmitatis,siue in fine.Et hoc ratione,quia pro sanis non recipiunt salarium de publico,tamen quandocunque plus debito exigunt,reducentur ad formam iuris.ff.de var.& ex
3 traor.cri.l.1.in prin.& §.si cui.†*Negotijs*.no.ꝙ pro ecclesiasticis negotiis benè licet coram seculari iudic. aduocare. *pro miserabilibus.* idem credimus de aliis qui continentur.ff. de postulan.l. 1. §. vltim.& 5.& l. sequenti.

CAP. II.

E*X parte tua.Susceptores.*id est,aduocati.*executores.*id est,procuratores.

SVMMARIVM.

1 *Tutor potest agere contra ecclesiam,à qua beneficium habet.*

CAP. III.

C*VM sacerdotis.Miserabilibus.* idem dicimus de aliis qui continentur.ff.de postu.l.1. 5. & l.seq.*postulare.*etiam coram ecclesiastico iudice,alij autem non prohibentur. *pro extraneis.* secùs si pro alia ecclesia, vt simile beneficium habeat. *præsumpserit.*3. q.1.null.96.dist.imperator.1.q.7.nisi.C.loca. milites. *præsumit.*nisi necessario officio fungatur, vt tutor. ff. de postul.peto.& l.vlt. vel prælatus ecclesiæ qui mul
1 tofortius,†quàm tutor benè potest agere contra ecclesiam,à qua beneficium habet. Item & pro priori ecclesia potest agere contra secundam.arg.inf.de iureiu.tua.& c.intellecto.*si clericus.*arg.quod si aliàs habeat beneficium de ecclesia,licet sit clericus eius,vel etiã si sit laicus,quod debet priuari beneficio, si cõtra ecclesiam aduocasset.

DE PROCVRATORIBUS.

TIT. XXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Gesta,an dici possint adhuc non facta.*

CAP. I.

A*LI A quidem.* & infrà, *Non miseris.* id est,procuratores,non constitueris, qui tamen se procuratores fingebant. *sed &c.*hic fortè nuncius erat Papæ. *& presbyterorum.* repete quæ diximus.s.de rescriptis.edoceri. hi non præstant authoritatem procurationi, sed tanquam testes fidem faciũt in instrumento,vel dic,quod magnum negotium erat, vnde illud cum consilio sui capituli facere debuit,infr. de his quæ fi.à præ.quanto.sup.de ma.& obe.humilis.

1 †*Gestisque.*gesta quoque dicuntur aliqua facta, quę nullo modo scripta sunt,sed sicut gesta sunt in mente hominum,& hæc gesta aliquando publicantur,infrà, de test.significanit.& c. Albericus.infrà vt lit.nõ conte.quoniam.§.sunt & alij.C.de rei ven.l.gesta.C. de testa. publicati. Item dicuntur gesta quædam facta in scriptis redacta, vel potius ipsæ scripturæ in q̃bus gesta referuntur,& istæ scripturæ apud sedem apostolicam dicuntur registra,& ista gesta,si sunt benè custodita,& inueniantur in archiuis Authenticarum personarum, puta eorum qui habent potestatẽ Authenticas scripturas faciendi,fidem faciũt vt hîc, inf.de præscri.ad audientiam.cum suis concor. quas ibi not. si autem non essent Authenticæ non crederem eis.ar.prædictæ decre.*transmitte.*id est, authoritatem habente superioris, vt sic ea habita inter gesta publicata computentur.

SVMMARIVM.

1 *Quando liceat per procuratorem comparere.*
2 *Missio nuncij,& excusatio quid valeat.*
Restitutio an & quando post sententiam habeat locum.
Absens an & quando possit restitui.
3 *Vbi per procuratorem quis agit difficile auditur appellans.*

CAP. II.

Q*Værelam. Grauibus.* contrarium dicere videtur. ff.de min.Papinianus.vbi dicitur, quod si quis sit in loco,scilicet,in exilio,quod non possit agere,tamen si facultatem habuit agendi per procuratorem,currunt ei tempora petendi restitutionẽ in integrum,sed hoc non est contrarium,quia intelligitur in minoribus causis,vbi quis cogitur per ꝓcuratorem litigare, secùs in grauibus,vt hîc. Vel illud est, quia propter delictum fuit missus in exiliũ, & delictum non debet ei præstare immunitatem. *grauibus.*de hoc not.suprà de rescrip.sedes.aliqui dicunt graues causas id est.intricatas.

1 †*Procuratorem.* dicunt quidam hoc obtinere,quã do simpliciter est citatus quod per se respondeat, secùs si citatus esset,vt hîc per se,vel per procuratorem,infrà.de do.& contu. cum dilecti. sed certè hæc litera videtur contrarium sonare, quæ dicit, quòd non potest cogi cõstituere procuratorem, ergò nec citari,vt per procuratorem respondeat in grauibus, & id circò responderi potest decre. cum dilec. quod est ibi speciale propter periculum vacationis ecclesiarum.inf.vt lit.non conte.quoniam.ad idem. infr. de ap.constitutus.sup.de electi. bo. me. Vel ibi non habebat iustam causam absentiæ,idem dicendum si diuturno morbo laboret.benè fatemur,tamẽ quod si simpliciter citatus sit, & non potest per se comparere,quod per procuratorem comparere debet, dũmodò non sit grauis causa.

2 †*Destinauerit.* nuncij missio & excusatio ad hoc facit,quia nisi nuncius iret & offerat se probaturum legitimam

legitimam cauſam abſentiæ,& ad hoc haberet ſufficiens mandatum, poſſet excommunicari, & in expenſis condemnari,cùm iuſtè poſſet præſumi contumax.6.q.5.c.1. 5. q.3.ſi ægrotans. ſed non eſt de neceſſitate hæc miſſio ad excuſandum: quantum ad hoc, vt procedatur in principali cauſa, ſed ſi ſit vocatus ad conſilium,vel ad electionem, vel capitulū, debet mittere excuſatorem, & niſi mittat,tenet excommunicatio contra eum lata,& quod præſentes faciunt,habebit robur.ar.op.18.diſt.placuit.65.di. c. vl.arg.ſupr.de elec.bo.me.ma. etiam ſi iuſtam cauſam abſentiæ habet.Hic autem videtur,quod ſi probauerit iuſtas cauſas abſentiæ, nihilominus in ciuili cauſa fit miſsio in poſſeſsionem, cùm etiam fiat contra abſentem reip.cauſa.C.de re.mi.ignorare.& contra pupillū.ff.ex qui cau.in poſ.ea. hæc iura. in princip. Sed tamen non feſtinauit ad mittendum in poſ. ff.de dam.infec.l.ſi.§.ſi forum. nec fiat venditio. de hoc not.infrà,de eo qui mit.in poſ.ſi quid.*Deſtinauerit*.idem eſt ſi nullum miſiſſet,quia poſtea re patefacta, reuocabitur condemnatio in principali, & de expreſ.per in integr.re.vel pronunciabitur nulla ſententia etiam diffinitiua ſecundum diuerſas opiniones.7.q.1.præſentium.infrà,de ſen.& re.iudi.cùm Bertholdus.ff.de re iudi.quæſitum. & ſi promiſiſſet ſub pœna ſiſtere iudi. daretur exceptio. ff.l.ſi quis cau.l. 1.ff.de arbitr.l.ſi cum die.§.ex lit. Alij dicunt contrà in aliquibus,vt not.in gloſ.quæ incipit nuncij. *abſolueve*.reuocando primam ſententiam leuiter,& ſine cognitione,quia interlocutoriam ſiue in inte.re.ſed ſolummodò implorando officium iudicis deſeruiens actioni,vt eam reuocet.ff.de re iu.ꝙ iuſsit. vel petendo reſtitutionem de plano.ff.de iud.ſi pætor.in fi.C. de procura.quia abſente.Sed videtur ꝙ deberet ſibi imputari,niſi appellauerit ex quo ſciuit ſe condemnatum in expenſis.C.quomodo & quando iu.l.3.

Sed non obſtat,quòd hîc loquitur quādo ex probabili & neceſſaria cauſa abfuit, & ideò ſine appellatione reſtituitur ad totam cauſam minus legitimè defenſus,& illa lex loquitur, quando nullo modo defenſus aberat ex probabili cauſa,& fuit legitimè citatus ad domum,nam tunc ſi intra.10.dies cōputandos à tempore, quo ſciuit ſententiam contra ſe latam non contradixit,petendo reſtitui ad appellationem, ſtabit ſententia. C. quomodo & quando iud.l.3.Sed melius dicitur, ꝙ quilibet ſine beneficio reſtitutionis nullo modo,vel minus legitimè defenſus communi iure appellat intra 10.dies, à tempore ſententiæ,& ſic intelligitur.l.C.quomodo & quando iud.l.3.& ff.quando.ap.l.1.§.vl.ff.ex qui.cau.in integ. re.necnon. vbi fortè nullum relinquere potuit procuratorem,vel reliquit & mortuus eſt,tunc enim reſtituitur in totum non tantùm ad appellationem ſiue pronunciatum ſit contra eum, ſiue iuri, ſiue actioni eius ſit præſcriptum, & hoc innuit.l. necnon. Sin autem legitimè defenſus eſſet,ad nihilum reſtitueretur.

Idem dicimus ſi neceſſaria cauſa tātùm abſit,puta ratione delicti in carcerem,vel in exilium miſſus, ꝙ non reſtituitur ſi condēnetur vel eius iuribus vel actionibus præſcribatur, niſi cùm non poterat relinquere procuratorem vel reliquit, ſed mortuus eſt. ff.ex qui.cau.ma.l.ſed ſi.§.1.ff.de mino. Papinia. qui autem voluntariè,ſiue cōtumaciter abeſt,nullo modo reſtituitur contra iura, vel actiones præſcriptas, ſed ſi venerit iudice adhuc ſedente pro tribunali, reſtituetur de æquitate fortè ad appellationem,vel cōmuni iure appellat.ff.de in integ.reſti. l. penul. Vbi autem probabiliter & neceſſaria cauſa detinetur,vt hîc legitimè defenſus,reſtituitur ad appellationem: minus autem legitimè,vel nullo modo,ad totā cauſam,vt hîc.ff.de in integ.reſt.l.vlt.ff.de iud.ſi prætor. ff.ex qui cau.in integ.reſti. ab hoſtibus. reſpon. pri. C.eo.l.1.C.de procu.qui abſente. Qualiter autē contra iura,vel ac.huius præſcribatur,aliàs no.hîc, & ī. de ſen.& re iud.cùm Bertholdus.& not.ꝙ hæc reſtitutio non ſolùm habet locum contra ſententiā diffinitiuam,ſed etiam contra interlocutoriam de expēſis,vt hîc.4.q.5.c.1.Vel dic,in interlocutoriis non habere locum hanc di.vt not.ī.de ſen.excom. ſacro. c. fi.ſed hoc vbi idem qui tulit interlocutoriam,vult reuocare,ſed ſecùs ſi coram alio petatur reuocatio.

Et hæc ſunt vera vbi legitimè eſt citatus, ſi enim legitima citatio non præceſsiſſet, ipſo iure nulla eſſet ſententia.ff.quæ ſen. ſine ap.re.l.2. §.item cū. Vel dic, ꝙ interlocutoria de expenſis, & huius tenet etiam ſi ordo non ſeruetur.ſ.de offi.iu.c.fi.

3 †Prædictis autem non obſtat. 2. q. 6. ſi aduerſus. quia ibi dicit,ꝙ vbi quis per procuratorem agit, difficile auditur,appellās,& verè difficilè auditur,quia non auditur,niſi in prædictis caſibus,quos in hac gl. not. vbi autem dolo alicuius factum eſt, quominus quis compareat,& feratur ſentētia contra ipſum in cauſa quæ non recipit intereſſe,reſtituitur ad id, qđ
1 occaſione huius abſentiæ ſibi contingit.inf.de in integ.reſtit.ex literis.ſi autem ad intereſſe poſſet agere contra doloſum, tantùm daretur ei actio ex edicto quod eſt.ff.de eo per quem fac.l.vlti.

SVMMARIVM.

1 *An vni teſti ſit credendum.*
2 *Vbi ſententia pronunciatur nulla,irritatur poſſeſſio,& quicquid ex ea ſecutum eſt.*
3 *Non poteſt Archid.duas habere eccleſias,niſi cum eo diſpenſatum ſit.*
4 *Cùm quis non valet probare ſuam inſtitutionem canonicam, iudex pronunciat eam non canonicam, & non debere permanere ratam.*

CAP. III.

Ex *inſinuatione.Archi.*&. præſentibus & aduerſario etiam notificauerit, aliâs tenet,quòd cū ipſo fieret.ff.de proc.ſi procuratorē.ff. de inſti. ſed & ſi. §.1.& 2.& melius infrà,eod.mandato. vel antequàm procurator inſtitutus agere incipiat,ſufficit ſola reuocatio,etiamſi illud non ſignificat iudici,vel aduerſario.vt not.ī.eodem.c.proxi.*ſententia*. quæ etiā fuit executioni mandata, ſicut ex ſequentibus apparet. Vel dic,ꝙ etiam & in prima cauſa, & modo archi. petebat reſtitutionem eccleſiæ,nec fuit per ſententiam ſpoliatus.

1 †*Ipſius*. arg.vni teſti credendum.inf.de teſti.in omni.8.q.3.talia.28.di.de ſira.contra. 4. q. 3. iuris. Item arg.quòd quis teſtificatur in propria cauſa.infrà.de teſti.c.peruenit. contrà.inf.de teſti.veniens.4.q.3. §. nullus. Sol. hoc ſpeciale propter præſumptionem, quæ eſt pro eo,& etiam quia eſt reus, vnde fauorabilior,ideò quòd delatum eſt ſibi iuramentum.C.de re.cre.in bonæ.ff.de iureiu.admonendi.ī. de prob.ſicut conſuetudo.& quia modicum præiudicatur aduerſario, cum ſit ſalua ei actio ſua, & vtrunque ius ſit ſuum ſaluum ſententia caſſata.

2 †*Reſtitutioni*. fortè hic petet reſtitutionem eccleſiæ, qua ſpoliatus per iudicem erat, & ſi obiiciatur ei,quòd authore prætore ſpoliatus ſit.arg. C. vnde vi.ſi quis in tantam.replicabit ſententiam non tenere,quia procurator non erat.Vel dic,quòd petet, & dicet ſententiam non tenere ex ea cauſa ſcilicet, quia

non cum procuratore actum est,& ideò pronuncia ri nullam,quia cum non procuratore actum est, infrà, c.proxi. quia sententia pronunciata nulla,irrita erit possessio, & quicquid ex ea secutum est. C. de leg.non dubium.infrà,eod.auditis.similem petitionem habes suprà,de maio.& obedien.c.vlt.ff.de feriis. l.1. & competit ad hoc officium iudicis. Vel potes dicere, quòd non dicit hic petendam restitutionem post sententiam,sed sententia lata super cassatione processus restituetur possessio ecclesiæ,quã petit si ei nihil de iure obstat,hoc non placet,sententia enim non præiudicat absentibus. ff.de mino. etiam.§. fi.& tamen sententia contra eum lata, fortè sibi præiudicat,quo ad omnes.vt no.inf.de fo.competen.postulasti.infrà,de accu.qualiter.sed hoc ideò est,quia ipse fuit præsens,& habuit copiam se defendendi.vt no.ĩ.de accu.super his.

3 †*Institutionem*.contra.6.q.vl.actor.ff.de proba.l.2. Sol.hic voluit sponte onus probationis assumere.fi. infrà, de resti.spolia.c.1.ff.de prob.circa.vel fuit imposita ei probatio,ideò quia contra eũ erat præsumptio.vt.C.de proba.siue.nam cùm esset archidia.nõ poterat habere aliam ecclesiam, nisi probaret secũ dispensatum,vel agebatur petitorio contrà archid. vnde oportet eũ probare de iure suo, sed certè hoc non credimus,imò ex quo est in possessione nõ remouebitur,nisi contra eum probatum fuerit crimẽ, vel quòd non sit canonicè institutus.infrà.de cõcess. præben.quia di.56.di.satis.16.q.vltim.inuentum.nec enim titulum suæ possessionis cogitur dicere. C. de peti.hæred.cogi.hic autem cogitur idcircò probare, quia petebat suam institutionem ratam decerni, vt expressè in litera dicitur, sed & si quis probaret ad se pertinere dationem alicuius beneficij,& se esse in possessione, & alius illud beneficium possideret,benè deberet possidens probare, se canonicè institutum per eum ad quem pertinet.arg.2.q.1.legum. infrà,vt ecc.be.vt nostrum.vbi tacitè iussus fuisset con sensisse in eum.ĩ.de his quæ fi.à ma.par. c. c. ex ore. sed & si consentit tacitè,vel expressè, potest tamen ille,ad quem pertinet dicere,si vult probare institu-
4 tionem contra ius factam.ĩ. de præb.dilecto. † *Ratam*.si verò non poterit probare institutionem canonicam,iudex pronunciabit eam non canonicam,& eam nõ debere permanere ratam, & si quis petat suam electionem confirmari,iudex poterit pronunciare electionem confirmandam de iure. Item si ponamus ꝙ tantum pronunciet,non confirmo te, tamen postea confirmationem petere non poterit,obstante sibi exceptione rei iudicatæ,cùm de eadem inter easdem personas iudicatum sit.ff.de except.rei iudi. conqueritur. & l.seq.

Et est hoc verum, vbi quid generaliter petitũ sit. C.de anna.exc. l.vlti. sed si vnã causam expressisset, scilicet,quia electus fuisset per eos,quorum erat electio si fuisset sibi in hoc impositum silentium, nihilominus potest ex alia causa petere,scilicet, quia ex Papæ collatione haberet, cùm enim officium iudicis sit personale,actio quæ in prædictis locum habet succumbens in vna causa,nihilominus ex alia poterit agere.vt no.sup.de offi.or.conquerente.Idem dicimus si petatur sententia infirmari, vel electio, sed vno agente alius admittendus nõ est. sic no.supr.de elec.cum dilecti.

SVMMARIVM.

1 *Cùm quis eodem tempore duos constituit procuratores & in solidũ,occupantis melior est conditio in eo,quòd cœpit.*

Electio eligendi idoneiorem procuratorem cuius sit,& ad quẽ pertineat,& nu.2.& 3.

2 *Nunquid duobus constitutis procuratoribus,si vnus moritur possit superstes agere,& quid si duo in aliquã causa constituti ad defẽdẽdũ,vnus cõfitetur,alter negat.habes in nu.3.*

3 *Dicto maioris partis procuratorum statur,sicut in iudicibus & arbitris.*

Voluntas priuata an possit aliquid facere contra generalem constitutionem & contra leges,&c.

4 *Quando valeat reuocatio procuratoris.*

5 *Petere inducias pertinet ad partẽ,sed offerre probationes nõ.*

6 *An iudex nõ admittendo exceptionẽ dicatur grauare partẽ.*

Iudex si nolit admittere exceptionem,an tunc possit appellari à parte,& quis sit ordo appellationis.

Litis contestatio an & quãdo in inquisitionibus locũ habeat.

7 *An liceat parte absente recipere testes.*

8 *An iudices teneantur suas deferre sententias.*

9 *Nunquid sententia præiudicet his qui non interfuerunt iudicio.*

10 *Procuratoria exceptio dicitur esse duplex quandoque.*

CAP. IIII.

In *nostra.Presbyteros.* not. ꝙ hîc dat duos procuratores. quomodo ergò ageret, si vnus confiteatur
1 alter neget.†Respon.si eodem tempore quis constituit duos procuratores & insolidum: occupantis melior est conditio,qui cœpit.ff.de procu. pluribus. vnde si super pluribus causis dati essent in vno instrumento, & vnus occuparet vnum negotium, nihilominus alius posset aliud negotium occupare.ar. op.sup.de rescri. pastoralis.si verò non fuerunt dati insolidum,sed simpliciter,diuident inter se, vt vnus vnum negotium prosequatur,& alius aliud.ff.de ne. gest.cùm alicui.Et est ad hoc ar. quia cùm simile sit mandatum iudicis & procuratoris.ff.de iure om.iu. & quia.sicut iudex alij delegat vices suas,ita & procurator delegare potest.Hoc arg,reprobatur.ff.mã. si procurator.§. si quis.hæc autem facere posse non videtur, quod vnus vnam partem negotij prosequatur,& alius aliam partem eiusdem negotij,cum facta lit.contest.factus sit dominus litis, videtur tamẽ quòd siue insolidum, siue simpliciter plures constituantur, ꝙ iudex debet eligere,& possit idoneiorẽ. ff.de pop.ac.si plures.sed hoc ibi ideò verum est, ꝗa ibi plus tangitur vniuersitas quàm specialis persona: vnde magistratus communis eligit idoneiorem, nã si specialis persona proprium interesse prosequeretur,præferretur aliis.ff.de pop.ac.l.3. vbi autem specialis persona tangitur, ipsius specialis personæ est electio, vel ipsorum procuratorum est electio, quis ex eis agat.
2 †Videtur tamen quòd dominus qui duos constituit procuratores eligendo eos, simul agere voluerit,& ideò non sit neque iudicis, neque procuratoris electio,quia etiam si vellent non possent socium, vel alium facere procuratorem.C.de procur.neque. sed simul agere debent,sed lite contestata vnus aliũ si voluerit constitueret procuratorem, quia ex tunc possunt facere alterum procuratorem, vt in præalle.l.neque. sed extraneum non potest vnus solus facere procuratorem, cùm etiam post litis contestationẽ pariter sint domini litis. Sed quid si vnus moriatur ante diuisionem, non credimus quòd superstes posset agere:ar.ff.de re iud.duo ex.& suprà, de offi.dele.causam. In tutoribus de benignitate secùs receptum est.ff.de ad.tu.l.cùm decreto.§.vlt.& l.tutores.§.curatores,& l.Lucius.§.1.Nec obest.ff.man. creditor.§.duobus,quia id loquitur, quando dati erant insolidum, sic intelligit quod dicitur vnum procuratorem posse alium conuenire.ff.eodem.qui proprio.

proprio.§.vl.& l.ꝙ ad nos.§.vlt. Alij autem dicunt, quòd & si simpliciter dati sunt, tamen occupantis melior est conditio, etiam si non diuidant inter se administrationem,vel etiam si alter moriatur.infrà. eo.non iniustè. si autem diuersis temporibus dati sunt,posteriorem dãdum primo reuocat.ff.e.si quis. §.vlt.hanc distinctionem pro magna parte firmat.j. eo.non iniustè.

3 †Vbi autem duo procuratores cõstituuntur simpliciter in aliqua causa ad defendendum, si vnus cõfitetur,& alter negat,dixerunt quidam, quòd rectè facta est litis conte.& stabitur dicto eius, ꝙ confessus est.ar. pro his quòd si principalis persona confiteretur,& negaret,staretur confessioni suæ,quæ sibi contraria est.ff.de inter.act.de ætate.eadem ratione & si de duobus procuratoribus vnus confiteatur,alter neget,standum est dicto confitentis,quia confessio sua sibi nocere debet.Alij dixerunt,ꝙ per talium confessionem & negationem benè fit lit. conte. sed in pendenti est cuius dicto stari debeat,donec principalis dominus eligat,cuius dicto stetur.ar.ff. de re iud.duo iudi.j.de sen.& re iu.duobus.§.1. Alij dicũt, & fortè melius,quod per talem responsionem, non fit lis contestata, sed procedetur contra dominum quasi contra contumacem, qui non misit sufficientem instructum procuratorem.infrà, de iur. cal.in pertractandis. si autem tres, vel plures procuratores constituuntur in eadem causa simpliciter, tunc omnes adesse debent,sed stabitur dicto maioris partis,sicut in iudicibus & in arbitris. suprà, de re iud. duo ex tribus.ff.de arbi. item si vnus. §. principaliter.& l.si cui.nec est vis, si vnus anticipet responsionem alterius,dummodò omnes respondeant, antequam ad alios actus diuertant,nec est simile de electione,quam necesse est fieri per vnum.suprà, de ele.in Genesi. quia in electione speciale est propter causas ibi notatas. Item si duo dati sunt insolidum, & ambo sunt litem contestati,non videtur,quòd etiam post lit.cõte.insolidum durat eorum potestas, sed si vnus respondit petitioni, vel produxit testes, alius super eodem non audiretur. ar. præal. l.pluribus.Item videtur, ꝙ authoritate potestatis sibi datæ à domino,qui insolidum eos constituit, ꝙ vnus solus potest facere alium procuratorem,tamen semper durat etiam potestas alterius,qui non constituitur,vt siue cum principali procuratore,siue constituto semper admittatur, & etiamsi alterutrum prædictorum preueniat,valebit, quòd ab eo factum erit. argu.ad hoc.suprà,de offi.deleg.cùm super. & c.coram. mandata enim iurisdictionis,& procurationis multùm similia sunt.ff.de iuris.om.iud.& quia.

Alij dicunt, quòd hæc potestas nõ durat,nisi ante litis contestationem, & post lit.contestat. simul factam vnus sine alio nihil facere potest:& illi duo vice vnius personæ tantùm funguntur pro eis,quia si dominus hoc non potest post litis contestationẽ a duobus,qui non essent procuratores insolidũ,quare posset ante lit.contest. Item priuata voluntas nõ mutat generalem constitutionem. infrà, de test. requisiti.ff.ad Treb.quod de. sed primi respondent,ꝙ bona ratio est,quòd hoc licet à prin. sed nõ post lit. contest.quia à principio vidit tenorem mandati, ꝙ ex quo acceptauit illud,seruet.ff.man. diligenter. & sibi imputet si hoc est graue. Item licet priuata voluntas non possit,aliquid facere contra leges in alterius præiudicium, tamen in præiudicium partium potest.C.de pac.si quis. & not.infrà,de foro compe. si diligenti.*destinandos*.hîc apparet,quòd inquirendo, vel denunciando procedebatur, aliàs non ageretur per procuratorem.5.q.3.etiam criminali. *reuocabit*.ꝙ potuit ante litis contestationem, & sine causa. ff. de procur. ante lit. contest. & lege. sequen. post lit. contest. autem non potest sine causæ cognitione. ff.eodem. titu. item si suspectus post lit. contest. & l.sequen.

4 †*Reuocauit*. aduersario sciente,vt not.suprà, proxi.c. Vel dic, quòd etiam aduersario nesciente potest reuocare,nisi literas misit aduersario ante litem contestatam.infrà,eo.mandato.Vel dic,quòd si fiat reuocatio etiam ante litem contestatam, & aduersario nesciente,si post sequitur litis contestatio, valet.argu.ff.de procur.si procuratorem.sed si non sequitur lit.conte. alia quæ fecit post reuocationem, non valent,vt hîc,& ca.mandato. hîc autem non erat lis contestata.vt infrà,sequitur. prius dictum placet.*literas*.quia non tenuit processus, nec literæ ex illo processu descendentes.*iudicium*.non lit.contestando,sed cum eo. &c.per consequens. *A. iudicium*. nisi litem contest.&c.

5 †*Inducias*.inducias petere est partis.C.de dila.l.à procedente.sed offerre probationem,non est partis sed est ex superabundanti.argumen.ff.quo.bo.l.3. §. 1. sufficit enim exceptionem & causam legitimam proponere, quare non debeant procedere iudices, sed si iudex admittit exceptionem, & non grauet eam probationibus, quòd fortè scit eam esse veram, & ideò vlterius non procedit benè est, sed si iudex dubitat, debet dicere proponenti exceptionem, quòd eam admittit, vt intra certum tempus probet,si vult.suprà, de offi. dele. prudentiam. §.sexta.infrà, de testi.veniens.30.quæstio.5. iudicantem. & si noluit excipiens terminum oblatum ad probandũ recipere, sed appellet,quicquid fit cõtra eum tenet, non quòd non teneat appellatio, nisi à iusto grauamine.infrà,de appel. vt debitus.ita non grauetur eius appel. nisi ei, prodest, etiamsi eam postea veram probet excipiens. suprà eodem, ex parte. sed si iudex proposita exceptione eam repudiet, vel negligat admittere tacitè,vel expressè,scilicet,procedendo in negotio, & ideò appellatur, tunc non reuocatur quòd facit iudex antequam causa appellationis admittatur, nisi postea coram iudice appellationis probauerit veram causam ex qua appellauit.infrà, de excep. olim. & sic loquitur hîc.

6 †Sed dices nónne grauauit eum iudex, qui non admisit exceptionem si vera esset? Respon.non fuit grauamen in non admittendo exceptionem si falsa esset, imò fuit,& præsumitur, ideò non reuocatur, ꝙ fit ab isto iudice à quo appellatur, sed si probaret coram iudice appellationis esse veram causam propositam, cassatur quicquid post appellationem fecit, quia præsumitur & apparet eum malitiosè etiã refutasse exceptionem,vel non admisisse.

Sed contra.j.de appel.ex parte M.& c. significauit.vbi dicitur,ꝙ quicquid fit post talem appellationem reuocatur. Sed expone illas vt huic consonẽt. Vel dic,eas reuocatas per istã decr. sed si prædictus appellator proponit causam legitimam si veraesset, & eam offerrat se probaturam coram iudice à quo appellatur,ipse iudex nolit excipientis prpbationes admittere,etiamsi falsa sit exceptio vel causa:tamen quicquid iudex post talem appellationem fecit cassatur, quia verè grauatus fuit in eo,quòd eius probationes admissæ non fuerunt,& sic intelligitur hîc. & hoc intelligimus etiam, si sic dictum sit,appello ne procedas vltra in hoc negotio, quia habemus certum numerum negotiorum, hac exceptione omissa,vel etiam super his vlterius verbis dummodò expectet,si negligat exceptionem admittere :vt in

decre. ex parte. 2. sed si similiter dicat: appello ne vltra procedas, & recedas credēs hoc sibi sufficere pro appellatione non valet. argumentum. infrà, de ap. dilecto. †Est ergò diligenter notandus ordo, primò enim debet proponere exceptionem, & consequenter iudex debet refutare eam vel admittere, & si iudex admittit exceptionē eius, ipsius iudicis est quęrere an probare velit, an non. 30. quæstio. 5. iudicantē. quia rei est fugere. 4. quæstio. 4. c. 1. & 2. & quia iudicium redditur in inuitum. ff. de verb. obli. inter stipulantem. §. continuus. & si quid offert, ex superabundanti est, & si iudex expressè repudiat, vel admittat, vel admittere negligat, iustè appellatur ab eo. s. eod. dilectus. & j. de appel. ex parte M. *lite*. in inquisitionibus enim licet non sit necessaria litis contestatio, si sunt absentes: vt infrà: vt lit. non contest. quoniam. §. sunt & alij. tamen in eis si sunt præsentes, ordo requiritur, qui habetur. j. de accusa. qualiter. 2. & alius ordo in denunciationibus seruatur, vt eadem decr. & 2. quæstio. 1. si peccauerit. Et hoc benè apparet, q cum procuratoribus non fuit lis contestata. *mentionem*. quam facere debuerunt. infrà, de sent. & re iudi. inter mo. suprà, de rela. per totum. ff. nil no. app. pen. l. 1. ff. de app. l. pen.

7 †*Plenam*. qualiter recipiuntur isti testes parte altera absente, cùm iurare debeant testes partibus præsentibus. 2. quæst. 1. in primis. infrà, de testi. c. 2. respondeo, in causa appellationis est speciale, vt absente parte procedatur. C. de temp. app. l. vlti. §. illud. j. de app. sæpè. & c. interposita. Vel dicas, q hîc ideò recepti sunt testes absente parte, quia mortuus erat accusator, vt dicitur in integra. & sic perierat actio. ff. de ar. diui. C. si ac. mor. l. 3. Vnde Papa ex officio suo processit in terminanda inquisitione, vel denunciatione. 34. quæstio. 3. c. ecce. infrà, de collu. crimina. & hac ratione tenet sententia absente parte lata. hoc non placet, quia hi testes non recipiebantur super principali, sed super appellatione tantùm, sed potes in hac materia subtilius quærere, nam petitio archiepiscopi qua petebatur sententiam & processum dele. reuocari, contra neminem competere videtur, quia non est contra iudices, cùm ipsorum intersit. 2. q. 6. hæc etiam. & eadem ratione, nec contra ministrum inquisitionis. Item actio non competet, nisi contra obligatum, quia ex obligatione nascitur actio, sed neuter prædictorum est obligatus huic Episcopo, ergò contra eos actionem non habet, sed fortè dices possunt esse obligati ex quasi maleficio, quia per imperitiam iudicauerunt, vel etiam ex maleficio, quia per dolum, sed respon. quòd si ageretur ex maleficio, non ageretur ad reformationem sentētiæ, sed ad pœnam, quæ à leg. infligitur. C. de pœna iud. qui ma. iudi. §. 1. & 2. Auth. ibi posita. eodem modo si ex quasi maleficio ageretur, vt puniretur, in quantum visum iudici æquum esset. insti. de oblig. quæ ex quasi male. in princ.

a Defendere. Etq̃n iudex debeat citari ad defēdēdū eius sentētiam, vide per Abb. & ibi latissimè. Fel. in c. cū dilectus. sup. de rescri. vbi allegāt not. Inn. hîc & adde eūdē Inno. in c. decætero. sup. de trāsact. & Paridē de Neapo. in tractatu. syndi. in verbo appellatio. col. 2. in prin.

8 †Item si hoc diceretur q iudices debent defendere [a] suas sententias iam fraudulento commento, solent quòd recta via non possunt, scilicet, reuocare suas sententias. C. senten. rescin. non pos. l. 1. dic ergò petitionem istam dandam iudi. ab Episcopo, & super eo implorandum officium iudi. Iudex ergò suo officio implorato, solenniter tribus edictis faciet citari omnes, qui læduntur infirmatioue dictæ sententiæ. arg. C. si vt ab hæred. se absti. Authent. si omnes. C. quomodo & quando. Authen. qui semel. ff. de adop. nam etiam. & si non opponatur edictum solenniter, non præiudicat sententia, quin agere possint, qui volunt ff. quæ sent. sine app. l. 1. §. item cùm. ff. de mino. etiam. §. vlti. & l. in causæ. §. causa. Nec sufficit scientia, nisi præcedat citatio prædicto modo facta. arg. ff. de mino. in causæ. §. causa. sola autem scientia sine citatione sufficit in casibus no. infrà, de sent. & re iudi. quamuis. etiam facto edicto eis ad quos non peruenit edictum, nec debuit peruenire, non præiudicat, quin ius suum prosequi possint. arg. 82. di. proposuisti. & si nullus comparuerit qui velit defendere sententiam, iudex recipiat testes huius Episcopi, & sententiam feret, vt hîc, si autem nullus comparuerit ante sententiam, sed postea compareat, vel etiam tunc, non audietur super reuocatione quæ facta erat, nisi secundum tenorem, qui no. s. de procur. quærelam. quamuis aliqui dicant eos nullatenus audiendos.

†Si verò aliqui compareant, qui velint defendere sententiam, dabitur eis petitio & lit. contest. & procedet lis suo marte, & quilibet de se & pro se respondebit. Alij tamen dicunt, quòd vnum constituent procuratorem, qui pro omnibus aget. ff. de exer. l. 1. §. vlti. & l. seq. si autem ferretur sententia pro actore, super reuocatione prioris sententiæ, & processus, vbicũque inuenitur aliquid esse factum occasione illius sententiæ data pos. siue aliud reuocabitur, non solùm quantum prodest illis qui fuerunt, vel esse debuerunt in iudicio: vt not. suprà, de fil. presbyt. veniens. & suprà, c. proxi. vbi etiam not. vt hic. C. de leg. non dubium. 7. q. 1. præsentium. sed etiam inquãtum prodest aliis, nam ex quo sententia pro te lata reuocata est ad petitionem cuiuscunque, etiam eius qui de iure admitti non debet, tamen ex illa sententia nihil petere potes etiam ab aliis, qui non fuerunt in iudicio. ar. ad hoc. ff. de inoffi. test. postu. §. 1. & sententia teneret etiam inter eos, quorum nō interest. ff. fa. er. & puta.

9 †Et no. quòd licet præiudicet isti quo ad omnes si feratur sententia contra eum, non tamen præiudicat alij, si confirmaretur sententia eius: ratio diuersitatis, quia sententia eius facit ius inter partes, & ista fuit pars contra quam lata est sentētia, & ideò præiudicat quo ad omnes, sed aliis non præiudicat qui non fuerunt in iudicio, si sententia feratur pro eo, quia ipsi non fuerunt partes. Hîc autem credimus, quòd illi contra quos lata est sententia, vel illi qui possident res ex sententia, vel de quibus certum est aliàs, quod ex reuocatione præiudicium paretur, nominatim citandi sunt, si sunt in eadem prouincia. 3. q. 6. hoc quippe. infrà, de eo qui mit. in pos. si aduersa. iudicem autem qui tulit sententiam non vocabit, nisi expedierit vt ferat testimonium, de his quæ acta sunt coram eo. j. de arbi. non sine. arg. suprà de ele. cùm dilec. vel ex dictis eorum instruatur iudex. j. de accu. cum dilec. de hoc etiam not. sup. de maio. & obe. humilis. iudex autem qui tulit sententiã in causa cognitionis, vbi ex officio suo procedebat qualis hîc erat, benè vocabitur, quando petit sentētia reuocari. j. de ap. cum speciali. §. fi. sed in aliis iudicibus qui nec etiam vocari debent, habent locum prædictæ citationes. 2. q. 6. statuendum. sed habent locum in his qui citandi sunt in confirmatione electionis, in matrimonio contrahendo, & in aliis similibus, vbi quilibet de populo admittitur, vel saltem multi. j. qui ma. ac. pos. cùm in tua. Authen. quomodo opor. episc. §. si ante. Authent. de sanctis. epis. §. si quis autem. Vel dic, quòd nunquam petebat iste Episcopus cassari processum propter iudiciarium ordinem non seruatum, nam tunc benè haberent locum prædicta, sed quia facta erant post appellationem, & tunc non est necessaria aliqua citatio, quia terminus est præfixus à iudice, vel à iure pro peremptoria citatione, sicut prædictum est in prin.

prin. huius gl. Vel dic, quòd nunquam dicitur hîc, ꝙ ambæ partes non fuerunt præsentes.

10 †*Postea*. duplex est exceptio procuratoria, prima 1 quod quis non potest esse procurator & hæc nõ proponitur, nisi ante litem contestatam. ff. de procu. filiusfa. §. veterani. & l. Papi. §. 2. secunda, ꝙ non fuit constitutus procurator, & hæc proponitur etiã post lit. contest. C. de procur. licet. & vbi tacitè vel expressè ratum haberet factum procu. s. de res. ex parte. vbi not. *nullum*. nisi dominus ratum habeat, quod verum est tam in procuratore actoris quàm rei. ff. de re iu. licet. C. de procu. licet.

SVMMARIVM.

1 *Causa adulterij coram quo iudice ventilari possit, & quæ sit eius pœna.*

CAP. V.

T*VAE frater*. & inf. *Ad pœnam*. quæ, scilicet, mulierem per leges veteres puniebat capite. C. de adult. castitati. & per legem Moysi. 33. q. 5. hæc imago. Hodie autem retrudetur in monasterium. C. de
1 adul. Authen. sed hodie. & vt ibi dicitur, † maritus potest eam retinere, & liberare à pœna, vnde si corã ecclesiastico iudice accusatur aliqua, quæ sit de foro & iurisdictione ecclesiæ, hanc pœnam retrusionis in monasterium poterit imponere mulieri, & etiam vi ro, vel dic, etiam aliam quæ sibi placuerit. Vel dic, ꝙ has causas criminales debent seculares iudices instituti à prælatis audire, si autem mulier non sit de iurisdictione ecclesiæ, non debet de adulterio coram ecclesiastico iudice conueniri, sed debet petere alter coniugum matrimonij separationem propter adulterium. *nomen*. adulteri. *locum*. vbi adulteriũ est perpetratum. *tempus*. annum, diem, vel mensem. *& omnia*. ff. ad. l. Iul. de adul. l. 3. *mista*. ff. de inoffic. test. Pompo. §. 1. C. qui accu. non pos. si ea.

CAP. VI.

C*VM pro causa quæ inter G*. erat procurator. c. contra archi. qui petebat quasdam expensas à capitulo, quas dicebat se fecisse in negotiis, quæ de mandato capituli egerat. C. man. l. etiam. & propter hoc, id est, pro negotiis, quæ tractanda susceperat: nã si alius constitutus est procurator in aliquo negotio, & in illo negotio appellauerit, & in causa appellationis expensas fecerit, etiam illas expensas repetet vt hîc. Vel dic, ꝙ hic appellauerat archi. quia sententia lata erat contra eum super expensis, scilicet, quia absolutũ erat. capitul. modò hîc mandatur iudici appellationis, quòd condemnet capitulum archi. ad expensas.

CAP. VII.

Q*VIA in causis*. quæ contra vos. *Permissione*. causa est dubitationis, quia cùm nõ haberent priuilegium vniuersitatis à principe, non videbatur ꝙ constituerent vniuersitatem, & sic etiam non possent constituere procuratorem. ff. quod cuiusque vniuersi. l. 1. ff. de coll. l. 1. §. vlt.

Sed contrarium verum est, quia cùm sit laudabilis professionis congregatio, vniuersitatem faciunt, & ea possunt quæ vniuersitas potest. arg. C. de iurisdi. om. iudi. l. vlti.

SVMMARIVM.

1 *Diffinitiuæ sententiæ ferri debent multis cum solennitatibus, vt hîc.*

2 *Nunquid in sententijs diffinitiuis possit iudex postquam eam tulit aliquid mutare, & quid in interlocutorijs.*

CAP. VIII.

A*VDITIS*. *Mandati*. quòd ei fecerat de litigando coram Papa. *conclusum*. C. quomodo & quando iud. l. ea quæ contra. ff. quæ. sen. sine app. l. 1. §. item cùm ex so.

†Idem in sententiis diffinitiuis, quæ tantùm partibus præsentibus, vel per cõtumaciam absentibus, & cum multis solennitatibus ferri debent, & si aliter feratur sententia, nõ tenet. C. de iudi. properandũ. §. 1. 2. & 3. & in Auth. ibi posita. in interlocutoriis. secùs in his quæ possunt ferri etiam partibus non præsentibus, & etiam absentibus per contumaciam, licet ab eis possit appellari, vt quidam dicunt. ff. de re iudi. quòd iussit. Cùm ergò iudici constaret, scilicet, processus reuocandos, potuit reuocare, & maximè parte absente per contumaciam, & non potest excusari Episcopus à contumacia, cùm citatus per se, vel procurato. perseuerare debeat vsque in fi. Imò in diffinitiuis dicerem idem, scilicet, vbi absens est per contumaciam, & hæc sententia super processibus satis posset dici diffini.

Dicimus ergò, quòd ex quo Colubriensi generaliter mandatum fuit, quòd ad causam suam agendã veniret, si per se, vel procura. non fuit, vel fuit aliquando, sed recessit illicentiatus, sicut hîc fecit reuocando procu. & nullum alium constituendo, etiam ad sententiam diffinitiuam procedetur: vt hîc. 11. q. 3. certum.

a Et est hoc verum [a], vbi erat citatus non solùm ad certum articulum, sed ad totam causam, & non solùm ad causam, id est, vel ad causæ processum, sed etiam ad principalem, sed si esset citatus ad aliquẽ specialem articulum, non procedetur ad aliquos alios speciales articulos, nedum ad sententiam, nisi iterum citaretur, & ita loquuntur contraria. argum. suprà, de offi. deleg. consuluit. Sed obiicies si ad principalem causam fuerat citatus, quare non processit super eo? Respond. quia lite non contestata procedendum non erat. Item licet hîc processum sit supet processibus, quia conclusum erat, & plenè constabat, & quia non magnum præiudicium partibus generabatur, vbi tamen prædicta non essent, melius esset expectare partes, & de nouo vocare. ff. de vac. mu. l. penul. in fin. infrà, de vot. & vo. redemp. quòd super his. quàm eis absentibus procedere. *& facies*. contra. ff. de vsur. l. 1.

[a] Et est hoc verũ. Adde eundem Inn. in d. c. cõsuluit. & ibi Anto. But. & Ioã. de Imo. de Alex. de Imo. latè in l. eum qui ante calẽdas. col. 3. ff. de verb. obl. & do. Bart. Soci. in cõs. 105. col. pen. ver. confirmãtur. & Ang. Are. in tracta. malefic. in gl. in verbo, singulis diebus & horis.

2 †*Vsque*. primò videtur iniquum quòd dicit hæc decre. quòd condemnat in expen. non expressa certa quantitate determinata, contra id, quod legitur. C. de sen. quæ sine cer. quanti. l. penul. & vlti. item prius debet fieri taxatio expensarum, post debet præstari iusiurandum, & postea condemnari. C. de iudi. sancimus. & Authen. sed hodie. Respond. hoc quòd hîc dicitur habet locum in interlocutoriis, vbi si quid minus plenè determinatum est, potest plenius determinari: aliud in diffinitiuis, vbi postquam eam tulerit, quia functus est officio suo, vt not. suprà de offi. deleg. in literis. nihil poterit immutare, & ideò ad nihil esset vtilis, nisi certam quantitatem contineret, sed propter hoc non respon. ad Authen. de iudic. quæ expresius loquitur in interlocutoriis, & ideò dixerunt alij, etiam tunc non valere sententiam sine certa quantitate, quando certa quantitas petita fuit, sed si incerta fuit, tunc sententia debet ferri sine certa quantitate. C. de sent. quæ sine cer. quã. l. 1. & 2. & postea non quæritur, an debeat condemnari in expensis nécne, sed tantùm taxatio fiet & iusiurandum præstabitur, & condemnatio, vel potius solutio secundum taxationem fiet, & est ratio, quia hîc non poterit fieri condemnatio certarum expensarum, vel etiam petitio, quia secundum varias caristias temporum & maiores expectationes aduersarij, maiores vel minores soluet expensas &

& diuersa fiet taxatio. Cùm ergò de debito expensarum constaret, bene fecit quòd eos ad debendum condemnauerit,sed quia quantitas erat incerta taxationem reseruauit. Vel dic, dominum Papã hoc posse,sed non esse trahendum ad consequentiam.Secundo occurrit iniquum, quia condemnat in futuris expensis cùm tractus futuri temporis non pertinet ad iudi.ff.de vsur.l.1. Respond. illud locum habere in vsuris quæ sunt odiosæ,aliter enim prouidet in futuro.ff.de iudi.in bo.fi.ff.de pet.hære.quòd si in diem.in princ. & alimenta decernuntur in futurum secundum liberti vel patroni facultates.ff. de lib. agno.si quis alimenta.vel aliter tractus futuri temporis nõ pertinet ad iudicẽ: Verùm est si non est obligatus sicut ille, qui erat condẽnatus,qui nõ erat obligatus ad vsuras,nisi prius quadrimestre tempus efflueret.C.de vsu.rei iud.l.1.& l.eos.si autem incontinenti est obligatus,vt hîc, quia ex contumacia sua præsenti erat obligatus ad præsentes, & ad futuras expensas,benè fit condemnatio,& pertinet ad iudicem tractus futuri temporis, vt hic.

SVMMARIVM.

1 *Actoris & procuratoris differentia quænam sit.*

2 *Episcopus quamuis non sit dominus, constituere tamen procuratorem potest.*

3 *Licet actor,procurator, & syndicus inter se differant: sæpe tamen vnum pro alio ponitur.*

Procurator ad litem contestandam & ad constituendum aliũ procuratorem super aliis, quæ in eadem causa facienda erant,an possit ipsam causam agere: & an vltra litis contestationem procedere possit.

Procurator an possit negotium reassumere.

CAP. IX.

1 PETITIO *vestra. Actores.*† Actor cõstituitur à non domino authoritate iudicis ad præsentes lites tãtùm.insti.de cur.§.vlt.ff.quòd cuiusque vniuer.ite m eorum.& hoc ideò, quia interuenit decretum, ꝙ non extenditur ad futura.ff.de vsur.l.1.procurator semper à domino ab initio,& ad vnam litem, & ad plures præsentes & ad futuras.ff.de procu.l.3. & C. de procur.neque.infr.eod.non iniustè. syndicus constituitur ab vniuersitate & ad ea quæ procu.ff.quod cuiusque vni.l.1.infrà, de syndi.c.1.& vniuersitas:quia domina est & possidere potest.ff.de acqui pos.l.1.§. vlt.& l.se.procu.constituit.vt C.de iur.cal.l.2. §. hoc nihilominus.vbi de syndico vel actore loqui non potest,quia iuratur de calumnia,& quia tunc licitè iurarent de calumnia:vt not.infrà,de iur.calum.imperator. Canones autem omnes tales vocant procuratores.1.q.3.saluator. & secundum canones prælati ecclesiarum & ante litis contestationem,& post cõstituunt procurator.inf.de iur.calum.causam.

2 †Item no.quòd licet episcopus non sit dominus, tamen procu. constituit propriè sumpto vocabulo, quia si velles exponere procuratorem,id est,actorẽ, non est verum, quia secundum hoc necesse esset interuenire decre.superioris,quòd hîc non interuenit, sed secùs dicimus in tutore, nam si constituat actorem,vel procu.ante lit.contest. non valebit, nisi authoritate faciat iudicis superioris,nã maior est authoritas Episcopi,quàm tutoris, sed idem quod dicimus in Episcopo,dicemus in rectoribus locorũ,& in singulis in dignitate constitutis, dummodò habeant administrationem, curator etiam siue generalis, siue ad litem tantùm dari authoritate ordinarij iudicis,nõ delegati debet,quia mixti est imperij. instit.de attil.tu.§.2.ff.de tute. muto. §.tutoris.ff.de tut.& cura.dat.ab his.l. neque mandare. nec debet procurator satisdare rem ratam dominum habiturum, vel de iudicato soluendo. C. de admi. tut.l. fi.§.defensione.suffitit quòd satisdet rem pupilli vel ☞ adulti. saluam fore. †*Intentio.* si constitutus est procurator simpliciter,id est, sine illa clausula quoties dominum abesse contigerit, quidam quòd si dominus postea venit ad causam,& pro se causam prosequitur aliquãdo, quod si postea abfuit in aliquo termino citandus est dominus ad domum,vbi degit, & si non inuenitur,admittitur procurator.arg.insti.de pupil.substi.in prin.ibi qua ratione.& §. ergo in pupillari.& C.de cur.fur. cùm aliis. Alij tamen probabilius dicunt,quòd siue ante lit.contest.siue pòst incipiat tractare litem,reuocare videtur primum pro cur.inf.eod.c.pen.ff.de procur.pluribus. ff.man. qui mutuo.§.non ideò.

Et hoc verum est,nisi domino post litis contestationem contradicta fuisset assumptio litis.ff.de procu.quæ omnia.Item cùm ex sola præsumptione dicamus factam reuocationem istam, si alia præsumptio sit,ꝙ non intendebat reuocare,sed propter aliã iustam causam resumpsit agere litem,non dicam reuocatum mandatum, puta, quia procurator est infirmus,vel absens,vel quia in aliquibus dominus melius nouit causam.C.de procu.l.fi.ff.de procu.acto.

3 †Et not.quòd licet propriè sumptis vocabulis differentia sit inter actorem,procur.& syndicum:tamẽ vnum sæpè ponitur pro alio.infrà,de iur.calum.cùm causam.sufficit enim quòd appareat intentio constituentis.22.q.5.humanæ. Item quæritur si procurator constitutus ad lit.contest. & ad constituendum aliũ procuratorem super aliis quæ in eadem causa fuerunt facienda, possit per se authoritate prædicti mãdati totam causam agere,an teneatur alium procuratorem constituere authoritate mandati prædicti, & ipse vltra lit.contestationem nõ agere possit.Sol. respon. ꝙ totam causam per se agere potest authoritate prædicti mandati,quia voluntas est constituẽtis,quæ potissimè attendenda est,vt hîc videtur fuisse,ꝙ potius per seipsum,quàm per alium ageretur,si vellet.ar.ff.de procu.ad rẽ legatã.ff.de iudi.Sol.iã tamen.Et ꝙ adiecit,quòd alium faciet procuratorem adiecisse videtur ad exonerationem eius. Illud autẽ non placet,quòd possit agere ea, quæ post litis contestationem facienda sunt,etiam si expressè prohibitum est à domino,quia aliàs post litis contestationẽ factus est dominus, quia tamen mandatum receperit sub certo tenore,scilicet, ꝙ vsque ad lit. contest. a procuraret,vlterius procedere non debet.ff.man. diligenter. dummodò expressè appareat voluntas constituentis,scilicet, quòd voluit vltra lit. contest. procurare,sed ipse dominus per se, vel per alium litem cœptam perficiet, nec constituetur procurator ☞ ab eo, qui litem contestatus est. † Item si quis constitutus est procurator quoties dominum contigerit abesse, iste procur.sic constitutus, poterit resumere negotium etiam multis vicibus domino se absentante.arg.curatoris furiosi, qui cessantibus dilucidis interuallis curam furiosi resumit. C. de cur.fur.cum aliis.ff. man.qui mutuam.§.non ideò.*reprobamus*.licet scribatur his duobus procuratoribus,tamẽ quia de iure respon. consultationi ab eis factæ inter eos ius facit & maximè cùm de iure sineret.

a Lit.conte.Ad hoc adde Pau. de Cast.in cõs.104. col.2. circa fi.inci. si filiũ visis & ponderatis omnibus secũdũ nouis. impressionem.

SVMMARIVM.

1 *Pater per se agit & procuratorem constituit in causa filij in potestate existentis.*

2 *In*

2 *In peculio castrensi filius constituit procuratorem authoritate patris, quid autem in filio facto milite, in num.3.*
4 *Pater in causa matrimoniali pro filio constituit procuratorē.*
5 *Potest tutor actorem constituere suo periculo.*

CAP. X.

Accedens ad apostolicum. *Procuratorem.* quę causa esset super quam procurator eius requirebatur, hic non dicitur. *suam.* id est, filiæ suæ cuius tutrix erat, vel aliter suam quæ tamen hic non exprimetur.

1 † *Tu ergo.* pater enim in causa filij existentis in potestate per se agit, vel constituit procuratorem, quia legitimam habet administrationem in bonis eius. C.de bo.ma.l.1. C. de bo. quę lib. cum opor. §. non autem.& l.cùm nōsolùm.§.patre.& §. hic pro-
2 cu. † In castrēsi autem peculio, tantū filius authoritate patris cōstituit procuratorem.arg. ff.ad Macedo.l.1.§.vlti.& l.seq.& intelligo quòd pater faciat prædicta adhibito consensu filiorum, si sunt maiores infantia, & sunt præsentes, nec attēdo cuius sunt ętatis, quantumcunque maiores. C. de bo. quæ lib. cùm non.§.vbi voluntas. Item hoc intelligimus vbi concordant voluntates patris & filij, si enim discordarent, pater filio cogitur præstare consensum, si maior est.25.annis. nisi in casibus. Authen .de æqua. do.§.1.& vlt. si autem sit minor 25. ann. debet adire iudicem, qui dabit ei curatorem, & eius consilio a-
3 get, vel cessabit, vt in l.præalleg.§.& filius.† Similiter authoritatem prædictam præstabit pater filiofa. facto militi, vt in ea.l.& in eo.§.& similiter etiam clerico, & sicut militi præstat pater authoritatem in rebus, quæ sibi occasione castrorum obueniunt, vt in ea.l.§.si autem dicitur.ff.de cap.l.5. ita clerico in his quæ sibi obueniunt de ecclesia. hoc non placet. Non enim similitudo est inter bona temporalia & ecclesiastica quæ sunt diuersi fori principalis, quia temporalia sunt de foro Papæ, vel seculari, & spirituali vel ecclesiæ, & quia in his nullum commerciū habent laici: vt no.suprà, de æta.indecorum. sed potest requiri authoritas sui prælati, vt ibid.not.
4 † In causa autem matrimoniali hoc habes expressum, quod pater pro filio constituit procuratorem, quæ causa est spiritualis, nec contradicit decret.infrà, de resti.spo.ex parte. quia illa minor non habebat aliquem, in cuius potestate esset.

Et hęc intelligo vera in filiis fa.minoribus.25.ann. Nam si sunt maiores ad castrensia & ecclesiastica & spiritualia, fortè posset dici, quòd nō requiritur authoritas patris, in cuius potestate existunt, nec etiā prælati.ff.ad Macedo.l.1.§.vlt.& l.seq.

Et hæc vera sunt in patribus & filiisfa. In tutori-
5 bus autem dicimus, quòd tutor potest cōstituere actorem suo periculo.ff.de admi.tu. decætero. & ꝓcur. etiam facere potest post litis contestationem, sicut & quilibet procur. factus dominus lit. contest. C.de procur.l. tutores. actorem autem prædictum potest facere tutor, & iudex pręstabit authoritatem. C.de auth.tu.vel cur.l.1.vel iudex faciet, quem tutor elegerit.instit.de cur.§.vlt. In optione autem tutoris & curatoris est, vt ipsi agant vel pupillis, vel adultis agentibus assistant, & authoritatem præstent.ff.de admi. tu.l.1.nisi sint infantes vel absentes, vel furiosi, vt ibidem, quia tunc per se tantùm curator & tutor agere debet, pupillus etiam procuratorem facit authoritate tutoris. C. de procur. neque. & si non interueniat authoritas tutoris, & feratur sentētia pro eo valet, contra eum minimè. C. de procu. non minus.

SVMMARIVM.

1 *Procurator an possit petere dilationem ad dominum consulendum.*

CAP XI.

Dilectus filius. *Iudicibus.* nam si ad causam, quę commissa est procuratori, vt in ea defendat, citetur procurator, huic non debet iudex dare inducias, quia præsumitur quod dominus instru-
1 xerit eum. † *Citato.* ad domum, non personaliter, quia tunc non haberet locum, quòd dicit decret. s. quòd daretur procuratori terminus, vel dilatio ad dominum consulendum, cùm dominus citatus esset super certo capitulo, super illo procuratorē debuerit instruere, & secūdum hoc videtur, quòd sufficiat ad domum missa citatio, quod est verum nisi in casibus. vt not. infrà, de eo qui mit. in pos. si aduersarius. Sed potes respondere, quòd hîc non sufficit citari ad domum, sed citatus fuit generalis procurator, & si ille, respondere non potest, habebit dilationem, vt dicit hæc decre. tamen per hoc non dicimus, quòd generalis procurator teneatur respōdere, nisi velit. ff.de proc. sed hîc. §. prætor.& l.mutus. §.vlt.& l.non cogendo. posset etiam loqui hæc decr. quòd si is de quo hîc agitur citatus fuisset Bononiæ non expresso articulo super quo citabatur, ꝙ procurator eius siue generalis siue specialis intantum habet dilationem, vt ad eum mittat, & per eum instruatur. *consuleret.* arg. quòd si quis citatus non expresso, super quo est citatus constituit procuratorem, procurator debet habere inducias vt consulat dominum. Innocen.

SVMMARIVM.

1 *Procurator in iudiciis constitui debet ante litis contest. Et quid iuris, si procurator sit constitutus ante receptionem libelli.*
2 *Cautela pro iudicibus in assignatione termini ad producendum testes.*
3 *Cùm procurator promittit satisdare, admitti debet, neque est condemnandus prior.*

CAP. XII.

Constitutis in præ. nostra T. quòd potuit etiam
1 sine mandato. C.de procur. maritus. † Ad agendum iustè constituitur procu. in iudiciis, & ante litis contestationem ad proponendum causas absentiæ, & ad probandum. suprà, eodem, quærelam. & not. infrà, de accusa. veniens. Item ad agendum & defendendum, vt hîc. Item ad producendum testes, & ad appellandum, & ad cætera huiusmodi, quæ post litis contest. proponenda occurrerint, sed si ante libelli receptionem constituatur procurator ad proponendas causas recusationis, vel dilatorias, vel declinatorias fori, vel alia huiusmodi, non est idoneus procurator, nisi prius dominus recipiat libellum. Quod sic probo, quia semper in princip. reo mittendus est vel offerendus libellus. 3. q.3. §. spacium. & Authen. offeratur. sed iste de quo dictum est, non habet potestatem recipiendi libellum per talem procuratorem, ergò nec recusandi, nec recipiendi. Item reo non competeret exceptio, nisi aliquis contra eū ageret, sed principiū agendi est edere actionem. ff.de eden.l.1. si ergò nullus compareat, qui hanc potestatem recipiendi libellum, vel editionem accusationis habeat non est in ea causa aliquis reus, & sic nec peremptorias ex-

ceptiones poterit proponere, cùm non sit contra quem proponat. Item probatur alia ratione, quia iste procur.qui constitutus est ad excipiendum, aut dicet dominus meus non tenetur comparere corã te,quia pars aduersa, vel iudex est excõmunicatus, & tunc non est audiendus,quia etiam tunc comparere debet.infrà,de app.si duobus.si autem dicit,nõ teneor respondere,nisi in pricipali causa,& hoc non oportet eum dicere,quia hoc certum est,quòd procurator non est,sed articulum de excommunicatione proponere nõ põt,nisi fortè excusando,excusare autem absentiam potest, sed si esset procurator constitutus ad recipiendum libellum,vel editionem accusationis, tunc benè posset proponere accusationem & exceptionem,& tunc benè valet procuratio, aliàs recusatio super his,quia hìc aliquis est reus vel procurator rei,ad ea,quæ sufficiũt in præsenti,licet non sufficiunt ad totam causam.

2 † Item prudenter attendant iudices, vt quando asignant terminum ad producendum testes, vel aliud consimile,quòd semper adiiciant, & ad omnia alia,quæ facienda occurrerint, quia nisi adiiciantur hæc,sufficit domino constituere procur. ad producendum testes, & ille procurator, ad aliquid non tenebitur,nisi ad testes producendos, & ad ea quæ tũc productioni testium sunt necessaria, vt si ex aliqua causa omittatur productio testium non procedetur ad alia,quia non est in eis procur.ad hoc, autem tenetur quilibet procurator,quantumcunque districtè ad aliquem certum articulum constitutus sit,quòd ad alia quæ sequuntur facienda in iudicio recipiat terminum,nec certum datur edictum.11. q. 3.c.certum.alij dicunt quòd procurator constitutus ad excipiendum tantùm, admittendus est, & excipere poterit etiam si non habet procurationem ad defendẽdum vel recipiendum libellum, nam in hac causa reus est dominus licet sit absens. *Sufficientem.* nisi eo primo agente pro priore conueniatur in modum reconuentionis.ff.de procur. sed hæ personæ. §.defenden.C.de defen.ciui.inter.Authen.& consequenter. sed videtur quòd malè condemnatur ex ea causa,quia procuratorem ad defendendum non instituerat,quia si satisdare vult,quilibet etiam sine mandato admittitur.C.de satisd.l.1.C.de procu.exigendi. & si satisdare non vult,etiam cum mandato, non est idoneus defensor:vt ff. de procur. sed hæ.§. 2.C.de satis.l.1. §.vlt.respon.imò multum facit, quia si mandauisset ei de defendendo,mandaretur sentẽtia executioni in bonis eius, aliàs autem si se spontè obtulerit,eùm non haberet mandatum,nec reconueniretur, non mandaretur sententia executioni in bonis domini.ff.de procu.si procu.ff.de insti.si quid. in prin.ff.de act. emp.mul.§.si procur. ff. de re iudi. si se ob.in prin.

3 † Item hic procurator non offerebat satisdationem,& sic nullum remanebat actori auxilium, sed quid si vellet satisdare debet admitti, nec prior cõdemnabitur. C. de procu.exigendi.& potest dici,ꝙ licet lex exigendi,loquitur quòd sit audiendus defensor super causa principali,cùm autem contumacia appàret recedentis, & per ipsum posit multa beneficia consequi,si procuratorem constituisset,vt dictum est,in expensis poterit condemnari. In hoc autem non facimus vim, quòd non solùm post litis contest.audiendus est,qui iura absentis dicit, sed etiam ante lit. const.ex necessitate iudex admittere tenetur defensorem.ff. de solu.solutionem. sed quid si ad defendendum procuratorem constituisset, sed procurator nollet defendere, nunquid condemnaretur in expensis, nos dicimus quòd sic.imputet enim sibi quod vocatus non comparet vt debet, & ꝙ minus idoneum eligit. ff. nau. cau.l. vlt. §. in hac,& § sequen.

☞ † Hìc autem scias,quòd procurator siue specialis,siue generalis,non cogitur defendere, nisi velit etiãsi satisdedit de defendendo & iudicat.sol. ff. de procur.l.mutus. §.vlt.& seq.nisi dominus ꝓ præsente procur.& non contradicente satisdedisset. ff. de procu.filius.§.vlt.& idem est etiam si ꝓ absente sed procu. id tacitè vel expressè ratum habuerit. alius casus est si agat, quia tunc & defendere cogitur.ff. de ptocur.sed hæ.§.per satisfactionem. Item secundum quosdam si suscepit procurationem,& lis esset peritura tempore cogitur litem contestari.arg.ff.de procur.sed etiam ex his.& l. mutus.§.vlt. postquam satisdedit procurator de defendendo committitur satisdatio ob rem non defensam .ff. de procur. non cogendũ.& domino tenetur ad interesse.insti.man. §.mandatum quod

CAP. XIII.

MAndato procuratoris. *Post litem.* idem est, & si ante litis contestati.secundum quosdam.sed contra cõtẽditur retro iudicium nullum.§. eod.in nostra.sed ipsi respon.iudex nõ admittet ꝓbationes super reuocatione mandati facta ante lit. contestationem,nisi adiiciat, & quòd notificauerit aduersario. & est hoc propter malitiam, vel negligẽtiam eius, vel licet reuocauerit videtur à reuocatione recedere, nisi alteri prædictorum notificaret, plus placet quod no.supra, eo.in nostra.*ignorante.* ff. de procur.si procu.arg.contra suprà,eo.ex insinuatione in princ.so.ibi notificatum fuit aduersatio,vel aliter vt ibi.Innoc.

SVMMARIVM.

1 *An procur.teneatur appellationem ab interlocutoria vel grauamine interpositam prosequi.*

CAP. XIIII.

NO N *iniuste.filiumfa.* ff. de procur.si quis filius.§. ipse.*ad futuras.* ff. de procur.l.3.& 4.*prius.* ff. de procu.pluribus tẽporibus.ff.de procu. si quis eum.de his no.suprà,eo.in nostra.*is.*procu. mandati tenetur,nisi faciat cõtra ipsum,appellari enim potest ab vno capitulo sententiæ, & non ab aliis. ff. de mino.etiam.§.ex causa.*appellare.* C. de procur. inuitus.*iusta causa.* ignorantia vel paupertas.ff.man.si ꝓcu.§.ignorantis.*licet ap.* C.de app. si actor.arg. contra.ff.eo.qui proprio.§. item quæritur. ff. si tut. vel cur.ap.l.vlti.obtinet hoc in procuratore actoris,negotiorum gestoribus,& in fideiussoribus, sed aliud in emptoribus & hæredibus vindicantibus necem defuncti,quia hi prosequi appellationem tenentur. ff.ad Sillania.propter.§. vlti.ff. de euic. Herẽnius.§. 1.idem credimus in tutoribus & cura.arg. .si tut. vel cur.l.2.C.de app.si actor.Et idem dicerem in gestore,qui accessit animo gerendi omnia, qui cùm teneatur de aliis omisis,multofortius si omisit appellationem prosequi.ff.de nego. gest. si pu. §. vlti. quamuis posset dici eum tãtùm prosequi,quia sicut aliorum negotiorum prosecutionem non potest omittere,sic nec prosecutionem appel.

1 † Sed nunquid appellationem ab inrerlocutoria vel grauamine interpositam tenetur prosequi procur.respond.sic,si in eadem ciuitate sit,vel in loco vbi non oporteat eum sua negotia postponere, tamen non dimittet executionem appel. ante litis contesta.emissæ,nisi authoritate iudicis. arg. hìc. ff. eod.post.li.in princ.& l.aut longa. nos tamen credimus,quòd licet securius sit à iudice habere absolutionem,

tamē sua authoritate possit cū sibi à lege cōcedatur.

SVMMARIVM.

1 *Procuratio facta ab excōmunicatis elidi potest per exceptionem huiusmodi excommunicationis. & de hoc in num. 2.*
3 *Constitutio actoris vim capit ex decreto.*
4 *Nunquid repellitur procurator cùm repellitur constituens.*
1 *An vniuersitas excommunicari possit.*

CAP. XV.

Consulti. Sententia. Benè dicit, quòd hi erant innodati per sententiam, quia si non essent per sententiam innodati, sed à canone, siue esset occultum, siue notorium, tamen constitutio procuratoris ab eis facta teneret, nec posset huiusmodi procurator per exceptio. repelli, cùm toleretur in officio eius cuius authoritate procurator constitutus est. 6. q. 2. c. si tantùm. arg. 8. q. 4. nónne. Sed quando per sententiam sunt dānati, siue occultum, siue manifestum sit, non possunt constituere procuratorem, si autem non pro vniuersitate, sed pro se quisq; constituat procura. tunc benè repellitur exceptione, etiā si tantùm à canone est excommunicatus, & etiam si sit occultū, & est ea ratio diuersitatis, quia ibi tolerantur, quæ fecit ratione publicæ vtilitatis, & publici officij, quod exercet, at in alio casu, vbi publicum officium non exercet, non expedit exceptionē non admitti, sed si non excipiatur, tenet quod facit. infrà, de excep. pia. Alij tamen dicunt & fortè melius, ꝙ hi consensus siue suffragia iura personalia sunt, & non publica.

1 †Et ideò si personæ consentientes, vel faciētes procuratores sint excommunicatæ non per sententiā, vel etiamsi nomine vniuersitatis faciant, elidi potest exceptione huiusmodi procuratio, vel dic quod aliter est circa illos, qui sunt in publicis officiis, aliter in contractibus, qui celebrantur cum aliis, vel in negotiis quæ alios tangunt, vt sunt instrumēta, & testimonia cuiuslibet iurisdictionis voluntariæ, & contentiosæ exercitium, vbi propter publicam ignorantiam, & propter publicum officium aliqua valent, & habent effectum quæ aliter non haberent. ff. de offi. præsi. l. Barbarius. C. de testa. l. 1. sed ea, quæ tantùm aliqui faciunt cum alijs communiter, & non authoritatem præstando, licet publicum officium habeant sicut procuratores electionem & constitu. & consimilia, quæ potiùs respiciunt honorem facientium, quàm vtilitatem, benè possunt elidi per exceptionem, puta quia qui eligit, vel procur. fecit, erat excommunicatus, non tamen per sententiam: & etiam potest agi officio iudicis, vbi cassaretur, tamen satis videtur non excipere contra procur. excommunicatorum, quia quandiu tolerantur procuratores excommunicatorum, quæ facta sunt ab eis tenēt, & si procur. excommunicati non per sententiā condemnatus egerit, tenet, quia iam ibi adest alia ratio. s. ꝙ teneat propter communem ignorantiam & publicum officium, & etiam quæ fiunt cum talibus excommunicatis, non per sententiam, non cassatur propter eorum nō præsentiam, licet voces eorum non præstarent suffragium, & posset adhiberi hîc illa dist. quæ posita est in elect. sup. de elec. illa.

2 †Et no. quòd dicimus elidi procurationem excōmunicati per exceptionem, dicimus enim quòd tenet procuratio ipso iure, quod ex eo probatur, quia etiam reus dum est excommunicatus, potest constituere procuratorem. inf. de iud. intelleximus. & etiā actor in causa app. inf. de excep. significauerunt. melius enim est quod per procuratorem agat, quàm per se, vt post se non ingerat communioni. infr. de exces. præla. illud. & hic procur. ab excommunicato constitutus, si minus benè agat in casibus, vbi agere potest, tenetur ei mandati. Sed quæris rationem quare ex quo tenet constitutio procu. quare ad minus post absolutionem non tenetur exequi mandatum? Respond. excommunicatus non habet exercitium litis, & ideò illud mandare non potest. ar. 1. q. 7. Daibertum. sed quod habet mandat. s. quòd teneat, ꝙ cum eo factum fuerit, sicut teneret, si cum excommunicato de nouo actum esset, & propter communem ignorantiam & publicam contrahentium vtilitatem.

Et hæc habent locum, si non est per sententiam excommunicatus, quia si per sententiam excōmunicatus esset, nō valeret quod factum esset in iudicio, vel in spiritualibus, etiam si non exciperetur. infrà, de sen. & re iudi. ad probandum. alios autem contractus etiam excommunicatus, & per sententiam celebrare potest, vt no. j. de dolo. veritatis. *illi.* puta quia siue dictum sit maior, & iurati fecerunt, procuratorem talem. sed si dicerent, commune talis loci fecit talem procuratorem, benè valet, quamuis maior & iurati essent excommunicati, cùm commune, mortuis eorum rectoribus, vel aliàs factis impotentibus possit constituere procuratorem. ff. ꝙ cuiusque vni. l. 1. §. vlt. item licet vt testes inscripti sint nullo modo valet procuratio.

3 †*Authoritate.* etiam si in hoc instrumento non diceretur, scilicet, quod eorum authoritate fecisset, vel quia diceretur tale commune fecit talem actorem, & maior & iurati tanquam iudices interposuere decretum. ff. quod cuiusque vniuer. item eorum. & hoc est ea ratione, quia actoris constitutio vim capit ex authoritate decre. sed hoc stare non potest, quia vniuersitas cùm sit domina. ff. de re. iudic. intantum. non facit actorem, sed syndicum. ff. quod cuiusque vni. l. 1. vbi non credimus necessarium decretum. Sed contra est in ea. l. vbi dicitur, quod licitum est vniuersitati habere actorem, sed dic illam l. loqui aliàs quando vniuersitas actorem constituit ad negotia, vel loqui de actore constituto ab administratore vniuersitatis, vel etiam ab vniuersitate in negotiis, vbi non est differentia.

Hoc generaliter dicimus verum, quod non valet procuratio facta authoritate excommunicatorum, siue authoritas sit de substantia procurationis, siue non, puta quia procuratio valeret etiam sine authoritate maiorum, & est speciale statutum in odiū excommunicatorum, & idem dicimus in omnibus vbi decretum eorum interponeretur, quia quod minus est, etiam si nō vt autho. præstantes, sed tanquā alios admiserunt scienter excommunicatos, non valet procur. secùs si ignoranter, vt hîc. Item secùs si alios excommunicatos non scienter admisissent cū protestatione. de hoc not. s. de ele. illa. con. quamuis aliud posset dici in spiritualibus, aliud in constitutione procu. vel aliis temporalibus.

4 †Item si procur. esset ante constitutus ab excommunicatis nomine vniuersitatis, tamen eis postea absolutis non poterit inchoare litem, & etiam si inchoasset litem antequam excommunicaretur instituens, nihilominus eo postea absoluto remouebitur à prosecutione causæ, sicut & ipse constituens remoueretur.

Et hoc intelligo verum, vbi ad ipsum excommunicatum & cōstituentem pertinet exercitium actionis, licet alieno nomine agatur, sicut est in prælato ad quem pertinet agere, non nomine suo, sed

sed ecclesiæ, vt not.suprà, de rescrip. edoceri. Nam cùm iste procurator necesse habeat agere nomine prælati ad quē pertinet agere, si ipse repellitur, ergò & constitutus ab eo, secùs si esset talis persona quę posset nomine ecclesiæ agere non nominatis excōmunicatis, vt est in vicedomino, qui potestatem agendi habet & iurisdictionem à canone. 89. distin. volumus. *Oeconomus*. œconomus enim & visitator, & etiam syndicus, & actor vniuersitatis non alterius priuatæ personæ, qui administrationem habēt à lege. ff. quod cuiusque vniuer. l. 1. §. quibus. & l. item. §. penul. 7. q. 1. frater. 61. dist. obtinet. 89. dist. quod in quibusdam. non repelluntur ab agendo nomine vniuersitatis, etiam si singuli essent excommunicati, quia vniuersitas cuius nomine agitur excommunicari non potest. 24. q. 3. si hæres. si autem tunc essent excommunicati per sententiam, quando prædictas personas constituerunt, benè repelleretur, quia tūc non tenet constitutio, vel datio syndici, vel prædictorum officiorum ab excommunicatis facta. † Idē dicunt quidam, & non probabiliter, quòd in syndicis & actoribus, & huiusmodi officiis temporalibus, & quæ ad libitum reuocantur aliud est, quàm in vicedomino, & aliis officialibus perpetuis. de hoc not. supr. de offi. dele. licet. & de offi. vic. romana. Item aliud est in temporalibus officiis, qui agunt nomine constituentium, vt sydici, aliud in aliis temporalibus, qui nomine constituentium non agunt vt est visitator, vel coadiutor, qui non nomine datiū agunt, sed nomine ecclesiæ, cuius est visitator, vel coadiutor: huiusmodi enim officialibus nō nocet, si is cuius adiutor est sit excommunicatus, cùm ab eo nō fuerit constitutus, nec nomine eius agat, sed nomine ecclesiæ, & idem dico etiam si constituens esset excommunicatus.

DE SYNDICO.

TIT. XXXIX.

1 *Syndicus quis sit.*

SIcut studij. † Syndicus est, qui pro vniuersitate agit & iurabit de calumnia, cum habeat liberā administrationem. C. de iur. calum. l. 2. §. 1. *à litigiis*. dicunt quidam hoc esse consilium, vnde monachus de mandato abbatis debet causas tractare. 26. q. 1. monachi. & c. qui verè.

DE HIS QUAE VI METúsve causa fiunt.

TIT. XL.

ACtio quod metus causa, & de dolo & furti, & aliæ consimiles, requirunt damnum. cùm enim condemnatio facienda sit ad interesse. ff. quòd me. causa. si cum ex. §. quadruplicatur. & §. Iulia. sed si nullum est damnū, nulla fiet condēnatio, & ideò benè licet conuento actione, quòd metus causa, excipere non interest tua ratione dominij, quod meum est, & hoc probo, scilicet, quòd suum sit dominum incumbit metum inferenti, licet sit in possessione, quia constat, quod possessio est mala, vnde non exonerat eum à probatione. Fatemur tamen, quod si ratione possessionis interesset eius, quòd etiam illud interesse æstimatū restituere debet, vel possessionem rei oblatæ, sed etiam si elidatur actio quod met. causa per except. habet tamen alia beneficia contra metum inferentem, scilicet, l. Iul. de vi. & edictum diui Marci. Hæc omnia probantur. ff. quod metus causa, sed & partus. cum duabus. ll. sequē. ff. de fur. credi. sed & si reus metum inferens, non excipiat de dominio suo, & si rem restituat, nihilominus post sententiam latam contra eum in act. quòd met. causa, vendicabit eandem rem. Nec obst. ei exceptio rei iudicatæ, quia licet eædem sunt personæ, & res in vtraque causa, causa tamen petendi est alia. suprà, de offi. dele. causam matrimonij. si autem exceptionem dominij opposuisset, & ea non obstante lata esset sententia restitutionis pro actore, tunc fortè posset dici, ꝙ benè obstat exceptio rei iudicatæ. ff. de compens. ꝙ in diem. & no. de hoc. infrà, de causa pos. cum ecclesia. non obst. C. loca. si quis conducet. vbi dicitur, ꝙ conductor non potest referre quæstionem de dominio locatori, quia illud ideò est, quia ab eo causam habet voluntariam, sed metum inferens non habet causam à metum passo saltem voluntariam.

SVMMARIVM.

1 *Quæ requirantur ad hoc vt mulier dicatur timore mariti aliquid fecisse.*

2 *Ratificatur matrimonium per consensum, licet prius præcesserit metus.*

3 *Voti & habitus susceptionis differentia.*

CAP. I.

PErlatum est. *Patefaciens*. de protestatione not. sup de consti. cum M. suprà, de elect. Cumana. rel. *velum*. id est, habitum religiosum ne sit contra. 20. q. 1. vidua. *velum*. scilicet, conuersionis. 20. q. 1. de lotis. *simulauit*. 22. q. 1. vtilem. *sororum*. & priorissæ, quia ipsæ sine priorissa non possent agere, sed ipsa sine eis posset, vt not. suprà, de rescrip. edoceri.

1 † *Non timore*. quia iuuenis erat, & paruum filiū habebat, & quia de volūtate protestata est, quando intrauit, ideò transfunditur onus probationis in negantem. de hoc not. suprà, de offi. deleg. cùm in iure. Vel dic, moniales videntur probare eam non timore mortis intrasse hoc ipso, quòd non probatur contra. C. qui mili. non pos. super seruis. libr. 12. vel sponte assumpserint sibi onus probationis. 29. q. 2. cuius. *ratum*. not. metum mortis non tantùm imminere, quando gladij erant præsentes, sed toto tēpore quo vixit maritus, quia potestatem necis habebat super eam. si. ff. quòd met. causa. si impressi. & intelligo hunc metum præsentem, cùm semper possit occidi per maritum, quia ita potens erat, quòd non poterat habere locum, ad quem confugeret sine timore mortis. ff. quod met. causa. metū. in princip. vnde toto tempore vitæ eius, non præsumitur ratificare, sed eo mortuo, si pòst remaneret, tūc pręsumitur habere ratum.

2 † Si quæras intra quantū tempus post mortem, vel postquam fuit secura, dicunt quidam per mensem. arg. 1. q. 1. constat. nos dicimus hoc relinquendū arbitrio iudicis. ff. de verb. obli. cōtinuus. §. cum ita. item hoc idem est in matrimonio, quod licet præcesserit metus, si pòst sequatur consensus, ratificatur matrimonium, infrà, de spon. ad id quod. Item hæc mulier quę solenniter velum accepit de manibus episcoporum, & monasterium ingrediendo, vouisse videtur, & hoc votum tacitè ratificare videtur, si cessante timore in monasterio perseueret, si autem sine solennitate accepisset, nec verbo vouisset, non intelligeretur ratificare, vt not. infrà de reg. & trāseun. ad rel. ex parte. vel si in eodem monasterio essent non professæ, habitum tamen portantes.

3 † Item, differentia est inter votum & habitus susceptionem: quia votum tenetur seruare, nisi metus interuenit qui in virum constantem caderet, nec valebit ei protestatio, nisi ex tali, scilicet, iusto metu interuenit, cùm non prosit, nisi vbi iusta causa interuenerit: vt not. suprà, de elec. Cumana. non est autẽ iusta causa, nisi & metus sit talis, qui caderet in constantem virum, sed in susceptione habitus sufficit, quòd qualiscunque metus, vel etiam alia præsumptio, vel protestatio super hoc habita appareat, quod habitum inuitus suscipiebat. Vnde si patris comminationibus habitum susciperet, illum potest dimittere. 20. quæstio. tertia. præsens. secus si cùm vouisset. Ratio diuersitatis, quia in voto cùm expressa sit voluntas ei standum est, nisi aliquod expressum appareat in contrarium, sed cùm suscipiendo habitum nihil expressè voueat, sed præsumptiuè tantùm, talis præsumptio facile per aliam præsumptionẽ eliditur.

CAP. II.

A*bbas sancti. vniuersa.* not. iustum metum amissionem omnium rerum. *reuocari.* licet peccauerit renunciando, tamen in odium metum inferentis restituitur.

SVMMARIVM.

1 *An iuramentum metu extortum sit seruandum.*
2 *Non tenetur ecclesia illicitam renuntiationem ratã habere.*
3 *Iudex semper cauere debet ne quis directè veniat contra iuramentum.*

CAP. III.

1 A*D aures nostras.*† *Iuramento.* hîc habes quod iuramentum metu extortum est seruandum. ar. 22. q. 5. qui compulsus. & c. si quis coactus. infr. de restitut. spol. accepta. infrà, de iureiurand. si verò. argum. contrà suprà eodem proxi. c. & infrà, eodẽ. c. proxi. infrà, de resti. spol. solicitè. 25. q. 9. authoritatem. solu. B. dixit quod iuramentum metu extortũ, non obligat, & idem dixit prætor, quod vi met. causa fact. erit, ratum non habebo. ff. quod met. cau. l. 1. alij dicunt, quòd si is qui iurat, habet animum obligandi, se obligat, aliàs non. ar. infrà, de bap. maiores. Alij dicunt, quòd licet metu extortum sit iuramentum, tamen seruari debet, quia licet melius interuenerit, tamen noluit. 15. q. 1. meritò.

Nos distinguimus inter iuramentum, quod sui natura est malum & turpiter præstitum, quod non obligat, vt not. suprà, de elec. venerabilem, & illud, quod nõ est malum de natura sui, sed turpiter præstitum, id est, dolo vel metu extortum, & tale obligat, hîc autem tantùm de turpiter, id est, dolo vel metu extortis iuramentis agimus, & dicimus quod iuramentum metu extortum super rebus suis non repetendis obligatorium est, quantum ad hoc, q̃ debet iudex seruare quousque absoluatur per episcopum, sed absolui debet, & postea petere, & sic loquitur decr. infrà, de iureiur. si verò. & cognoscet episcopus antequam absoluat, an fuerit metus qui caderet in constãtem virum. ff. quod me. causa. metum, hæc autem. decre. potest intelligi, quando talis metus non interuenit.

2 † Sed opponens si talis non interuenit, quare dicitur, quòd non obstante tali renunciatione perficiatur? Respon. quòd ecclesia non tenetur habere ratam eius renunciationem illicitam, si non vult, quamuis renuncians non possit petere, vt no. suprà, de renun. quod in dubiis. Vel dic, quod hic me. fuit tantus, quod in constantem virum caderet, sed tamẽ non potest contrauenire, nisi prius obtenta absolutione à suo episcopo, sed si iuramentum vel fides nõ interuenisset, sua authoritate posset contrauenire, vt hic dicit.

3 † Semper tamen iudex quantumcunque potest caueat vt directè non veniat contra iuramentum. s. vt si iurauerat soluere vsuras, soluat, sed postea repetat, infrà, de iureiuran. debitores. c. ad nostram. & etiam si iurasset non repetere, posset iudex ex suo officio detentorem compellere ad restituendum, j. de iureiurando. ad nostram, posset etiam denunciare ad pœnitentiam, & si iurasset non denunciare, non debet seruare, quia est contra regulam euangelicam, 2. q. 1. si peccauerit. quousque autẽ aliter prouidere potest, commodè episcopus, non veniat ad absolutionem à iuramento, quamuis contra ius nõ reputem, si aliis omissis absoluat. *iuramento facto.* sup libro, vel reliquiis, vel alia re facta. *fide.* promissione facta per Deum, vel fidem suam. *confirmata.* sic quod decætero nõ esset plebanus illius ecclesiæ, nã si hoc iurasset suo iure repetere nõ posset, j. c. pxi. sed Papa remittere posset, & debet iuramentum. infrà, de iureiurando. si verò. *præficiatur.* non obstante prædicta renunciatione ex primo iure, vel ex nouo.

CAP. IIII.

A*D audientiam. Manibus.* aliàs nõ teneret resignatio. suprà, de renunciat. quod in dubiis, vt not. 7. q. prima. denique. *repetendum.* si autem iurasset nõ repetere, non repetet. C. si aduer. vend. l. 1. nisi primò absolueretur vel ex officio restitueretur sibi, vt not. sup. c. proxi. *restitui.* actionem quod metus causa eo intentante.

CAP. V.

S*Acris est. contractus.* 50. distin. presbyteros. 1. q. 1. constat. 45. dist. de iudicis. ff. qui test. face. pos. qui. ff. de acq. pos. l. 1. in fi. *pro nullo.* quidam hoc intelligunt de metu, qui non caderet in constantem virum. Alij intelligunt hoc quãdo per metum communicat excommunicato in crimine, secus si in mẽsa vel hospitio. arg. j. de sen. excom. nuper. sed litera sonare videtur de metu, qui cadere debet in constantem virum, & de eo qui communicat in crimine.

SVMMARIVM.

1 *Metus mortis & corporis cruciatus dicitur esse iustus.*
2 *Fatuitatis est promittere, iurare, & inducere, quæ supra cursum inferiorum causarum sunt.*
Dolus & metus quando excusant, & iuramentum vi atque dolo extortum an sit remittendum.

CAP. VI.

C*VM dilectus filius. Translationem.* in veteri cõpilatione est ordinationem, vt est hîc translationem. *impedirent.* subaudi, legitimè faciendã per eos ad quos spectat. Item istud pactum siue ꝓmissio sine consensu episcopi non tenet. infrà, de excessi. præla. sicut. vel etiam non contra alios, his ꝓmittentibus. obstat. infrà, de dona. inter dilectos. quãdo autem aliquis contra factũ suum venire possit. not. s. de elec. nosti. Vel dic & melius, quia isti canonici benè poterunt ordinem Cister. profiteri tãquam arctiorem. infrà, de re. & trans. licet. Item potuerunt promittere, non impedire trãslationem, ipsi autem per se transferre non possent, nec hoc hîc dicitur. *Aeternæ.* idem est si corporalis. 22. q. 4. si aliud. ff. de iureiurando, verùm. C. si aduer. ven. l. 1. *violentia.* fortè tali, nisi faciatis voluntate, necessitate

cogemini,

cogemini. ſcilicet, authoritate domini Papæ, vel alia conſimili, quæ non caderet in conſtantem virum.

1 † *Mortis*. iuſtus eſt metus mortis cruciatus corporis, vt hîc. & C. de tranſact. interpoſitas. C. quod met. cau. metum. Item famæ, ſtupri & ſtatus. ff. quod met. cauſa. iſti quidem. Item omnium rerum, fortè & maioris partis. ſuprà, eodem titul. abbas. C. quod met. cauſa l. pe. C. ſine iuſſu princip. l. 1. Item verberũ, & ſi negetur iuſtus metus, arbitrio iudicis relinquitur. ff. eodem. non eſt veriſimile. §. ff. de ædil. edicto. quæritur. §. vlt. ff. ex qui. cau. in l. 3. *fatuitatem*. ff. de iur. & fac. igno. ne ſupple. ff. de ædil. edic. quæritur. §. vlt.

2 † Item ad fatuitatem pertinet omnis promiſsio, & iuramentum, & inductio quæ eſt ſuprà curſum inferiorum cauſarum, vt ſi promittant, quod à iuuene amoueant ſtimulos carnis, vel quod eſt contra ius naturale, vel ciuile, vel prætorium, vel contra conſtitutionem, vel regulam alicuius ordinis. infrà de conuer. coniu. dudum. & hîc. & in his, licet rarò tamen aliquando promiſsio infringi poſſet tali dolo extorta, ſed iuramentum nunquam, ſi autem dolus talis eſſet, quod peritiores falleret, ſicut in facto alieno, quod de facili cognoſci poteſt decipiantur, tunc iuramentum authoritate ſuperioris remitti poſſet, quia dolus & fraus alij, &c. ſuprà, de reſcript. ex tenore. & ff. de iur. & fac. igno. regula. & quia malitiis eſt obuiandum. ff. de rei vend. in fundo. Arg. contra. 22. q. 4. §. ſed cum his. vbi habes, quod Gabaonitę deceperunt Ioſuæ in facto alieno, & tamen cogitur ſeruare iuramentum, ſed reſpon. quia ibi ad fatuitatem aliàs facilitatem Ioſuæ pertinuit ille dolus, quia de facili crediderit, quod non debuerat. Vel dic illud factum, ne aliquam infamiam periurij incurrerent Ioſuæ & ſeniores Hieruſalem. † nam ſicut metus non excuſat, niſi ſit talis, qui caderet in conſtantem, ita & dolus non excuſat, niſi ſit talis qui caderet in prudentiſsimum. Alij dicunt quòd nunquam remittendum eſt iuramentum dolo extortum. ſed dices ſecundum primos quare non ſemper punitur dolus etiam ſi ſit magnus? Reſpon. puniendus eſt in pœnam doloſi, ſed non in lucrum fatui: quod eſſet, ſi remittatur ſibi iuramentum, imò ſicut iuſtum eſt quod dolus dolo compenſetur. ff. de dol. ſi duo. & culpa cum culpa. ff. de eo per quem fa. eſt. l. fi. ſic fatuitas cum dolo cõpenſetur, quia lata culpa dolo comparatur. ff. depo. quod Nerua. & ff. ſi men. fal. mo. dix. l. 1. §. hæc actio. *Reſtitutione*. eſt enim actio quod met. cauſa, vel de dolo, quia hîc agitur reſtitutoria, qua petitur reſciſſa obligatione per dolum, vel metum factum in priſtinũ ſtatũ reſtitui. ff. de dolo. arbitrio. §. 1. ff. quod met. cau. putet. §. ex hoc.

SVMMARIVM.

1 *In actione depoſiti vbi interuenit dolus qualiter agendum.*

2 *Depoſitarius qui ſaccum ſibi commiſſum aperuit dicitur furtum perpetraſſe.*

Depoſitario an credatur ſi negat ſe ſoluiſſe ſaccum ſibi commiſſum, cùm conſtat quod fuit ſibi datus ſignatus.

3 *Intereſſe quod ſurgit ex maleficio, probatur per iuſiurandum.*

Delatio iuramenti an habeat locum in vi compulſiua, expulſiua, inquietatiua & turbatiua.

Actio quod metus cauſa quando habeat locum.

4 *An liceat iudici poſt taxationem factam & iuramentum præſtitum aliquid adimere de ſumma taxata & iurata, & vide in num. 5.*

Appellari an poſſit à iuramento & taxatione expenſarum à iudice facta.

CAP. VII.

1 SVPER eo quod: *Per violentiam*. Quid ſi non per violentiam, ſed per dolum fecit. VERBI GRATIA: Saccum cum pecunia penes ſe depoſitum aliquis aperuit, poſtea cum actione depoſiti repetitur ſaccus cum pecunia depoſitus, depoſitarius reddit ſaccum reſignatum depoſitum apud ſe, hoc confitetur, id eſt, ſaccum conſignatum apud ſe depoſitũ, ſed negat ibi pecuniam fuiſſe, ſed lapides fuiſſe tantùm, vel negat tantam pecuniam fuiſſe, quantam depoſitor dicit, probationes deficiunt, tamen ſaccus fuit ſignatus. dicunt quidam, quod cùm in actione depoſiti venit dolus, vel perfidia depoſitarij, inf. de depo. c. 1. quod ſic procedendum eſt contra hunc depoſitarium, ſi de dolo & perfidia agatur & probatur, ſicut contra illum de quo loquitur hæc decr. ſcilicet, quod iuret de quantitate quæ in ſacco erat, arg. 2. q. 1. in primis. ff. depoſi. l. 1. §. ſi ciſta ſignata. ſecùs ſi nec dolo, nec violentia, ſed ex contractu conueniretur, ſcilicet, depoſiti, vel alia, nec redarguitur de dolo, quia tunc neceſſarię ſunt legitimæ probationes ſuper quantitate pecuniæ conſignatæ. arg. ff. de ædil. edic. ædiles. §. pedius. Item alij dicunt, quod furti agi debet & condemnabitur, vt reſtituat ſaccũ ſigillatum, & ſi non reſtituerit, deferetur depoſitario iuſiurandum in litem. ff. de iureiur. in li. l. 2. & 3. ff. de rei vendi. qui reſt. Pro eodem enim habendus eſt, qui non reſtituit, cùm dolo fecerit quominus poſsit reſtituere, & contumaciter renũciat reſtituere. ff. quod vi aut clam. ſemper. §. eum. niſi certũ eſſet quòd ſaccus eſſet reſignatus ab eo, quia tunc non cõdemnaretur ad redditionem ſacci ſignati, ſed ſtatim deferretur iuſiuran. in litem. ff. de dolo. arbitrio. §. non tamen. ff. depo. l. 1. §. idem Pompo. &. §. ſi pe. ff. de pet. hære. qui ſe. ff. de condi. furt. in re.

2 Item verum eſt eum furtum commiſiſſe cùm aperuit. ff. depo. ſi ſacculum. debet ergò ei deferri iuſiurandum in litem, quantum ſaccus ſignatus valeat, quando furtum factum eſt, & ſaccus apertus. ff. de in lit. iuran. cum furti. Nec mireris, quia etiam nomine hominis mortui in cuius reſtitutione mora interuenit, defertur iuſiurandum in litem. ff. de in lit. iur. l. in hac. §. vlti.

Et hæc vera ſunt, vbi dolus interuenit in appertione ſacci. ff. de in lit. iur. l. in hac. ſed ſi dicat nõ interueniſſe dolum, cùm fecerit contra prohibitioné legis, non creditur ei, niſi probet, cùm ſit præſumptio contra eum. arg. infrà, de præſum. c. 1. & not. de hoc ſuprà, de elect. cùm in iure †. Sed quid ſi neget ſe ſoluiſſe ſaccum, cùm conſtat, quòd fuit ſibi datus ſignatus, non creditur ei, niſi aliter præſumptionibus veriſimilibus, vel aliis probationibus probet illud. argumen. ff. depoſi. quod Nerua. & in l. ſuprà alleg. poſſet dici, quòd contra hunc depoſitarium agitur ad exhibendum & ſi non exhibuerit ſignatum, ſicut ſibi datus eſt, dabitur actori iuſiurand. in litem. ff. ad exhib. Celſus ſcribit. 1. reſponſo. & §. 1. & §. ſed & ſi quis. & l. 3. §. 2. non facimus vim de eo, quod hîc dicitur de violentia, ſiue violentia fuit expulſiua, propter quam datur interdictum, vnde vi, ſiue fuit ablatiua propter quam datur vi bo. rap. in his enim duabus conſtat, quòd prædictum iuramentum defertur. C. vnde vi. ſi quando.

3 † Et idem videtur ſi vis ſit compulſiua, vt hîc, nã fruſtra poneretur in hoc tit. decr. vbi agitur de vi expulſiua, niſi pro ea deferretur hoc iuramentum, & idem videtur in vi etiã inquietatiua. ff. quod vi aut clam. ſemper. §. pen. imò plus videtur, quod etiã in turbatiua habet locum delatio huius iuramenti, quia generaliter loquũtur & hæc decre, & lex. C. vnde vi. ſi quando. §. 1. Item nobis videtur, quod ſi aliquis rex, vel dominus terræ iniuſtè banniuerit, vel diffamauerit aliquẽ, qui multa mobilia & immobilia in eius diſtrictu habebat, quæ ſunt per alios occupata quod

quòd dominus ei tenetur de omnibus amissis, actione quod metus causa. ff. eo. sicut. §. Pedius. quia metus eius fuit occasio amissionis. ff. eodem. si quid. §. in acti. & §. hæc autem actio. & §. quadruplicabitur. & §. Iulianus. 5

Sed contra. ff. eo. metum. in prin. vbi dicitur quod act. q. met. causa nō habet locum, vbi dicit armatos audiui venire, sed ego fugi, & occupatus sit fundus meus. Solu. illud loquitur, quando vanus fuit timor, nec præsens, sicut expressè apparet in textu: quia temerarius aliàs vanus timor est fugere, quàm citò audit armatos venire, quia fortè non vadunt cōtra eū. ff. de vi & vi arma. l. 3. §. si quis. sed si armati dicerent, vel mitterent eis, quod contra eum irent, vel alio probabili modo hoc suspicari deberet: tunc benè haberet locum, actio quod me. causa: & tenerentur armati de omni damno, quod eorum occasione iuraret sibi contigisse. ar. prædictarum. ll. vt hic. & 2. q. 1. in primis. sed tamen propter hoc, non teneretur interdicto vnde vi. l. 3. §. si quis autem. ibi enim vis necessaria est. ff. de incen. rui. nau. l. 3. §. non solùm. *Spoliatum.* agendo interdicto vnde vi. vel quod met. causa. *Singula mobilia.* quæ erant in domo, vel alia re immobili, qua fuerit spoliatus. item credimus, & si nulla re immobili sit spoliatus, sed tantùm personā sua sit, vel rebus mobilibus spoliatus, vt hic. arg. C. vnde vi. si quando. vbi ponit de rebus arreptis tempore impetus, & nōn dicit tempore spoliationis, sed in furto quidam non credunt verum, sed ego non video quare non idem.

4 † *Taxatione.* taxatione autem facta & iuramento præstito in taxatione non licet præsidi, aliàs iudici aliquid diminuere de summa taxata & iurata, & si diminuit, non valet sententia. Authen. de iu. §. oportet. Item si ille, contra quem fit taxatio, audit taxationē fieri, prudenter facit, si appellet propter grauamen taxationis, si in nullo credit se teneri, sed si credit se teneri in aliquo, sed non intantum, quantum fit taxatio, tunc tantum quantum sit grauamen excessus taxationis appellet, tamen si propter hoc nō appellet, hæc omnia veniunt in cognitionem appellationis, quæ fiet à iuramento, vel sententia. C. de iureiu. generaliter. §. sibi autem cui. à quo iuramento, vel sententia, si credit eum plus iurasse, quàm debet, omnino appellet intra 10. dies, nec reseruet se ad appellationem, quæ fiet à sententia, quæ fortè non feretur intra 10. dies, vel etiam si ferretur intra 10. dies, non proderit sibi. Quod sic probo, quia ex iureiurando oritur actio in factum. ff. de iureiurand. sed & si. & C. de reb. cre. l. actori. quòd non admitteretur etiam si cassaretur sententia, & etiam si pronunciaretur appellatio iusta.

☞ † Quidam tamen dicunt, & fortè nō malè, quòd sufficit appellare à sentētia & cassata sententia admitteretur ius & actio quæsita ex iureiur. quia sententia procedit ex iureiur. Authent. de iudi. §. oportet. C. de duo. reis. l. pen. & totum est vnum factum. ff. de mino. l. 3. §. 1. tamen tutius est appellare etiam à iureiurando, quia si postea non sequeretur sententia, non prouideretur ei postea contra grauamen illatum ex iureiurando, nisi in casibus. ff. de iureiu. diuo. C. de iureiu. l. 1. & fi. Nec mireris si dixi appellandum à iureiurando, cùm tale iusiurandum sentētiæ comparetur in eo, quod ex eo oritur actio, & exceptio sicut ex sententia.

Et prædicta habent locum, quando quis iurat esse suum, vel sibi deberi, vel contrà, secùs est vbi iurat se tantum expendisse. hoc autem iuramentum non comparatur sententiæ, sed probationi, & ideò ex tali iuramento non oritur actio, vel exceptio, & ideò nec est vtile à tali iuramento appellare, sed sufficit appellare à sententia, quæ sequitur. Authent. de iud. §. oportet. C. vnde vi. si quando.

† Item no. quòd licet iudici nō liceat minus iudicare, quàm iuratum est, tamen si iudex cognoscat etiam post præstitum iusiurandum, se malè taxasse expensas, potest reuocare taxationem suam, & non procedere ad sententiam ex virtute iusiuran. ff. de re. iud. quòd iussit. Non obstat Authent. prædicta. de iudi. §. oportet. quia loquitur, vbi taxatio est legitima, nec reuocatur, sed vbi non est bona, & reuocatur secùs. Item secùs crederem in iuramentis, ex quibus datur actio: quia ibi non licet iudici reuocare post præstitum iuramentum, nisi in casu. ff. de iureiuran. l. admouendi. sicut nec licet iudici reuocare suam sentētiam, postquam tulit, suprà de offi. deleg. in literis. *condemnare.* C. vnde vi. l. si quando.

DE IN INTEGRUM Restitutione.

TIT. XLI.

SVMMARIVM.

1 *Quæ sit differentia inter minorem, ecclesiam & rempub. in integ. resti.*

Vsucapio & præscriptio an & quando currat contra pupillū, & an currat contra ecclesiam & rempub.

CAP. I.

REQVISIVIT. tua fraternitas. *Concessis.* ab episcopo vel ecclesia. *concessis.* intellige hoc verum, vbi contractus tenuit, aliàs non daretur in integrum restitutio. ff. de min. in caus. 12. q. 2. siue ex. & c. apostolica. c. & alienationem. C. de sacrosan. eccl. iubemus. C. si aduer. do. l. 2. si verò contractus sit legitimus, sed ad damnum ecclesiæ, tunc restituitur, vt hic.

1 4 *Minoris.* no. differentiam inter minorem, & ecclesiam, & ciuitatem, & rempub. in integrum resti. licet leges dicant, quòd ecclesia fungitur vice minoris. C. temp. in inte. rest. l. petendæ. C. de iureiu. si rēpu. C. de sac. san. eccle. l. fi. quia pupillo & minori hodie non currit vsucapio, vel præscriptio decennij, vel 20. ann. in rebus, quæ seruando seruari possunt, siue sint mobiles, siue immobiles. C. de admi. tu. l. lex. & ideò super his non est eis necessaria in integr. rest. C. ex qui. cau. in integr. rest. l. vlt. licet autem à tempore huius legis contra minorem, sed non contra pupillum curreret vsucapio & præscriptio 10. vel 20. ann. ff. de acqui. re. do. bo. fi. sed contra ecclesiam, rēpublicam, & ciuitatem benè currit vsucapio & præscriptio, & aliæ temporales & perpetuæ præscriptiones, sed datur eis restitutio, sicut minori, & potest hoc esse ea ratione, quia prædicti, finguntur esse in vltimo instāti minoris ætatis. De præscriptione autem 30. vel 40. ann. certum est, quod currit contra omnes dictos, sed datur eis restitutio ex verbis generalibus edicti, quæ sunt, si quid cum minore gestū erit: pupillus tamen ab his præscriptionibus seruatur illæsus. C. de præscrip. 30. vel 42. ann. sicut. † ☞ Item non placet quòd ciuitati detur restitutio in integrum. arg. ff. ad maced. nihil. *semper.* id est in omni contractu. *seruari.* per beneficium restitutionis in integ. *redire.* etiam eodem qui locauit petente restitutionem in integrum. *sumptibus.* C. de repub. l. 1. ff. de min. minor. §. restitutio. *Sumptibus.* id est, non coguntur eos reddere, nisi eis refundātur expensæ necessariæ & vtiles, quas pro eis fecerunt, sed & si illas

expensas restituere velit, non recuperabunt rem locatam, nisi in ipso cōtractu locationis decepta fuerit ecclesia, puta quia etiam sine huiusmodi melioratione plus locari poterat.

SVMMARIVM.

1 *Abbas per episcopum institutus, quamdiu est in monasterio, episcopus est in possessione instituendi.*
2 *Non semper amittitur possessio eligen. licet alius eligat nisi de possessione expellatur eligens.*
Possessio sine animo & corporali expulsione non amittitur. Fallit vt hîc.
Episcopus an & quando amittat possessionem eligendi.
Possessor violentus quicquid facit reuocari potest.
3 *Opponens ea quæ electionem reddunt minus canonicam, audiri debet.*
Interdictum vti possidetis an competat vero possessori iure eligendi, & an competat ei, qui non est in possessione.
Interdictum vti possidetis an competat, contra confirmationem, electum, vel contra excommunicatum.
4 *Eligendi possessio quomodo quæratur.*
Consensus expressus illorum requiritur in possessione iurium qui prius possidebant, vel saltem patientia.
5 *Electionis plures sunt partes, vt hîc.*
6 *Electio ad hoc vt confirmetur, vel quod cōfirmata non irritetur, non sufficit esse in possessione eligendi.*
7 *Edictum de litig. locum habet tam in corporalibus quàm in incorporalibus.*
8 *In prorogatione, consensus expressus dicitur esse necessarius.*
9 *Pœnitētia temporalis, vel spiritualis, si ordine iudiciario pro peccato manifesto imponatur tenet.*

CAP. II.

CVM *venissent.* ad apostolicam sedem. s. pro se electo. *Sed cum.* verba sunt procuratoris episcopi, qui coram cardinali. prosequitur sermonem suum, vt ex eis suam petitionem formaret.

1 †*Facta.* Per monachos, & ita in hac. s. electione amisit pos. episcopus, quamdiu enim est ibi abbas institutus per episcopum in possessione est episcopus instituendi, etiam si conuentus dicat verbis & negat eum in possessione, & idem est si institutus per episcopum, velit interuertere possessionem episcopi, & nomine monachorum dicere, se electum, vel institutū, quia nemo potest sibi mutare causam possessionis. C. de acqui. pos. nemo. ad idem. inf. de reli. do. cum dile. Idem etiam post mortem quamdiu alius per monachos sit electus, & confirmatus per alium, quàm per episcopum, & de hoc dic, vt no. sup. de elec. quærelam. & ideò non confirmatur hæc electio ab eis facta, cùm non constet eos esse in possessione eligendi, sed de hoc quæstio pendet.

☞ †Nos dicimus quod viuēte abbate instituto per episcopum, vel electo, potest amittere possessionem, si causa est, aliàs eam renunciet episcopus, & in aliū verbo transferat, vel si per sententiam alij detur potestas ingrediendi possessionē eligendi. de hoc no. j. de conces. præben. cum nostris. nam sicut ille, pro quo fertur sententia, videtur habere animum possidēdi, licet nihil corpore faciat, quia nec potest, cùm non offerat se casus aliquid faciendi, & aliquis etiā contra quem sententiatur, animo videtur desinere possidere, quia debet suspicari quod reuertens non admittetur. Possessione autem subiectionis potest priuari viuente abbate, si alij episcopo cœperint respondere, quia cùm ex tunc episcopus alius incipiat præscribere. j. c. proxi. ergò & possidere, sine possessione enim non currit præscriptio.

2 †Item nec semper amittit possessionem eligendi, licet alius eligat, nisi expellatur de possessione eligēs, quod non video alio modo posse fieri, nisi quia habet timorem, vel quia non credit ad se pertinere ius illud quod possidebat, & ideò de illo se intromittere non intendit, vel timore facti, puta quia non sit ausus eligere de facto contra volūtatem eorum, qui dicunt se habere ius eligendi, vel quia de facto non de iure possessionem nacti sunt, sic enim, vel expellitur, vel suspicatur se posse repelli qui est modus amittendi possessionem. ff. de acquir. pos. si id quod. §. vltim. vnde si possessor iuris eligendi, vel alterius, nesciat alium ab alio electum, & etiam institutum & confirmatum, non amittit pos. quæ sine animo non amittitur, vel corporali expulsione, quæ pro iuribus fieri potest. ff. de acquir. pos. quemadmodum. & l. clam.

a Vnde[a] stultè facit, qui contra hunc intentat interdictum recupe. pos. quia sic se amisisse confitetur, & in aduersarium transfert possessionem, sed interdictum retinendæ possessionis intentare debet, videtur enim turbare pos. eius, qui eligit, vel instituit aliū eo in pos. existente. Fateor tamen quod si videt electum ab alio esse in possessione ecclesiæ, & ipse qui prius possidebat ius eligendi, non eligit intra tēpus statutum à canone. s. intra tres menses, sup. de elect. ne pro de. vel non implorat officium iudicis, quam citò potest, quod arbitrio boni viri relinquendum est, vt remoueatur de ecclesia, cùm non sit per eum electus, vel interdicto retinendæ possessionis non agat contra electorem, quòd videtur suspicari se posse repelli, & ideò amittit possessionem, & benè facit ☞ pro his. ff. si ser. ven. & si fortè. §. 1. †Et generaliter dicimus, quod non præsumitur amittere possessionem, quam animo tenet episcopus si infirmitate teneretur, vel copiam iudicis coram quo ageret non haberet, vt quamlibet aliam iustam causam siue de iure siue de facto haberet.

[a] Vnde stultè. Ad hoc adde Pet. de Anch. in cōs. 273. inci. ad declaratione. col. fi. in fine.

Hoc tamen intelligo verum, nisi per aliquem actum exteriorem apparet eum expoliatū, quia tunc secùs esset. VERBI GRATIA: veluti si cùm venisset ad eligendum, electus est extra capitulum, vel cùm vellet ire per agrum debentem seruitutem prohibitus est, nam in his casibus non prodest dicere, ego animo retinui possessionem, quin amittat pos. nisi fortè incontinenti eligeret, posset tamen incontinēti per vim possessionem amissam recuperare. C. vnde vi. l. 1. in iudicio autem non prodest ei litigare interdicto retinendæ possessionis, quia iam eam amisit, tunc autem prodesset agere huiusmodi interdictis retinendæ pos. quando nō amisit possessionem, quia sic agendo videtur habere animum retinendæ possessionis, sed quando est amissa per vim, tunc nō prodest. Alij dicunt, quòd si sit mortuus, & neget cōuentus episcopum possidere, conuentus fungitur iure possessoris. arg. ff. si serui. vend. sicut. §. di. Quidam tamen dicunt, quòd possessionem eligendi amittit episcopus, si vacante monasterio conuentus elegisset etiam si non habeat possessionem electus, nec sit confirmatus, nisi episcopus faciat aliquod de præmissis, quare videatur tenere possessionem, hoc enim ipso, quòd conuentus eligit, est in possessione eligendi, & per consequens episcopus eam amittit: hoc tamen non credo, vt not. infrà, de restitut. spo. c. ex literis.

Sed dices si sunt in possessione monachi, quare dicitur in fin. quòd non confirmatur electus pendente controuersia, tamē electio eius qui possidet, quia commodo possessionis vti debet confirmari deberet, inf. de iure pat. consul. infrà, de sen. & re iud. cùm Berthold. Sol. illud obtinet, quando quis ab eo, qui bona fide est in pacifica possessione præsentatus institutus

institutus est,quòd à possessione non debet remoueri,hic autem eligentis vitiosa pos.dicitur,vnde nō debet confirmari electio,nisi habeat tempus ad ꝓbandum,vel de violentia,vel de alio illicito modo possidendi, & ideò non facit fructus suos:vt not. in præalle.decre.cùm Bertholdus.sed hoc.§.quòd differatur confirmatio,vt hic dicit in fin.videtur tunc tantummodò habere locum, cùm certum est eum habere possessionem violentam ,vel quando ignoratur an possideat,sed quandiu de violentia dubiū est , & certum quod alius possidet, videtur quod ille ad quem pertinet confirmatio statim cognito quòd possideat,debet confirmari,arg.sup. de elect. quærelam.infrà, de causa pos.& proprie.cùm ecclesia.† Imò plus videtur, quod etiam violenta pos. probata non reuocabitur electus per violentum possessorē.arg.j. de iure pat. ex literis.sed certè hoc non est,verum,imò sufficit contra electionem exponere, quod facta est à malæfidei possessore, vt hic.illa decre.non loquitur in præsentato à violento possessore,sed bonæ fidei, licet verus non fuerit patronus,sed nos dicimus eum remouendum ,quia quicqud fit per violentum possessorem reuocari debet.Vel dic,quod nunquam debet confirmari electio huiusmodi,quia licet ex hac electione si confirmaretur acquireretur possessio, & sic decætero tenerent electiones ab eis factæ, quæ à possidentibus fiunt, tamen hæc electio non fuit facta à possessoribus iuris eligendi,quia tunc cùm elegerunt, nondū erant in possessione.Vel dic & melius videtur, quod quamuis constet esse in pos.conuentus iuris eligendi,licet etiam præsumatur de facto, sicut & de iure præsumitur,quod iniustè possideat, tamen nunquā superior procedit ad confirmationem electionis.

3 †Si oponitur quod electores sint in violenta possessione,sicut & quælibet alia audire debet,quæ electionem reddunt minus canonicam , nec valet electio facta ab his,qui erant in possessione eligēdi: ergò debet confirmari electio,quæ tamen tunc habet locum , vbi nihil contra electionem obiicitur, sed si obiiciatur aliquid contra electionem , & probatur,quòd debet cassari,cassabitur,sicut contingit in electione,de qua loquitur decre. infrà, de causa pos.cùm ecclesia. Item decre.consultationibus non obstat, cùm ibi ante confirmationem , nec fuerit obiectum,& qui petit electionem, confirmari , non agit possessorio tantùm,sed etiam petitorio,vel potius de iure elect.id est,vtrum electio sit legitimè facta:vel dic,quod confirmatio electionis,ideò non fit, quia controuersia erat an electio teneret,quia dicebatur facta ab excommunicatis ab episcopo Venetensi ordinaria potestate,sed econuerso monachi dicebant non tenere excommunicationem, quia erant exempti,& sic per consequens ipsa excommunicatio nullum præstabat impedimētum electioni, cùm autem hæc quæstio præambula esset ad confirmationem electionis, non poterat confirmari electio, nisi hæc primò expedirentur.

† Sed quid si episcopus , qui est in possessione subiectionis monasterij excommunicat vel interdicit hos monachos? Respon. si episcopus probauerit de iure suo,publicabitur excommunicatio , hæc enim ratione proprietatis competunt, vnde ille qui in veritate prælatus est , prædicta & consimilia facere poterit,non ille qui est in possessione. arg.11.q. 3.c.1.suprà,de offic.dele. ex literis.de hoc not.infrà, de reli.do.cùm dile.& melius no.infrà , de resti.spo. olim. Mirum videtur, quod dicitur in hac glo. per monachos.scilicet.quòd vero possessori iure eligēdi datur interdictum vti poss.contra eum, qui eligit etiam si non sit electio eius confirmata , videtur enim quod eadem ratione debet dari idem interdictum si inter amicos suos diceret , ad me pertinet electio in tali loco, quod absurdum videtur , quòd ex solis verbis detur hoc interdictum,& idem videtur in sententia excommunicationis lata ab illo, qui non est in possessione, scilicet,quod contra eum nō competit huiusmodi interdictum,& idem etiam videtur de interdicto vnde vi. Itē adhuc plus videtur, quod etiam si non huiusmodi electus à non possessore sit malitiosè per errorem confirmatus, etiam si sit in possessione,non competit interdictum contra electorem,imò videtur quod debet competere cōtra electum , vel contra confirmatorem. Solu. verè contra prædictum electorem competit interdictum vti possidetis,quia ipse est,qui turbat possessionem super iure eligendi, ipse enim est, qui contendit esse in pos.huiusmodi,quia si hoc non contendat , tunc non habet locum hoc interdictū,imò si alio iure nō iuuetur, punietur de iniuria, quam facit, & cassabitur quicquid secutum est ex eo, quòd electus ab eo non remouebitur,dummodò sciuerit , quando elector fuit constitutus, & passus fuit eum agere.infra, de sent.& re iudi.quamuis.secùs autem esset, si elector extra iudicium cōfiteretur,se non fuisse in possessione,etiam si renūciaret omni possessioni, quia tunc non præiudicaret electio,nec est simile de eo, qui inter amicos dixit , ad se pertinere electionem, quia ille per prædicta verba non turbat possessionē, quia nihil facit vel dicit vnde turbatio posset prouenire,sed ex electione, licet solis verbis fiat , facilè posset prouenire magna turbatio.† Et idem videtur dicendum de excommunicatione, quòd contra cōfirmationem vel electum,vel contra excommunicatum,vel seruantes excommunicationem, nunquā datur hoc interdictum,quia licet illi turbent verum possessorē,tamen non turbant eum super pos. iuris eligendi,vel excommunicādi,quia nec se esse in eorum pos.dicunt, licet aliàs puniēdi sint, si malitiosè faciunt,vel si plures successiuè eligantur,tamen per hoc non amittit verus possessor possessionem , imò obtinebit in interdicto,& ille qui tunc inueniretur possidere,remouebitur.ff.vti.pos.l.pe.& fi.

4 † Sed quæres,quomodo quæritur possessio eligendi , quia si dicis quod sola electione , hoc stare non potest , quia si quis eligit, & non habuit effectum eius electio, puta quia non est confirmata, nec etiam habuit possessionē dignitatis, quomodo potest dici eum quæsiuisse possessionem iuris eligendi per sola verba,quæ protulit,ego eligo talem:hoc dicere est absurdū.Item si dicas , quòd quærit possessionē prædicti iuris, quando confirmatur, vel quando confirmator habuit eum pro electo,& hoc similiter, videtur absurdum, quod ex alieno facto maximè,quod meo nomine non facit, & per quod nihil mihi quærere intendit,quæratur mihi possessio. Tu responde & dic,quod possessio eligendi quæsita est electori ex suo facto,scilicet, quando electum ab eo, illi,qui prius possidebant eum pro electo habuerūt vel passi sunt eum agere,quæ prælati facere debent In possessione enim iurium,quærēda necessarius est consensus expræssus illorum, qui prius possidebāt, vel saltem patientia, vt not.suprà,de postu.bonæ. & videtur,quod etiam prima electio , & quæ facta est ab eo,qui prius non erat in possessione , sed postea acceptata est,vel expresso consensu,vel patientia illorum,quorū interest, teneat ratione possessionis, quia licet quādo eligit,non esset in possessione, tamen modò est quādo fortè agitur ad amotionē electi,vel dic,ꝙ quando ipse elegit erat in possessione.

5 † Electio enim habet plures partes, prima pars est factum electoris, secunda est patientia eorum, quorum interest, tertia est cõfirmatio: vt not. suprà, de consue. cùm dilec. tunc ergò dicendum est, aliquem elegisse, vel electionem factam, esse, quantum ad effectum, quando prædicta omnia interuenerũt, benè erat in pos. & ideò, rectè dicitur facta prędicta electio à possessore iure eligendi, & ideò non potest cassari, & fortè potest dici quod consensus, vel patientia primò posidentium trahitur ad tempus electionis, licet non multum sit necesse hoc dicere.

6 † Item not. quòd non sufficit, quod sit in possessione eligendi, ad hoc quod confirmetur electio, vel quod confirmata non irritetur, imò oportet quòd bona fide sit in hac possessione, vt not. infrà, de iure pa. consul. Item not. quòd licet quilibet præsumatur bonus, nisi probetur malus, infrà, de præsumptioni. dudum. suprà, de scrutin. c. primo. non tamen est sic in bona fide, quia oportet ad hoc, vt præsumatur bonafides, quòd habeat iustum titulum, vel quod probabilibus rationib. quæsiuerit possessionẽ. ff. de lib. caus. igitur. §. 2. & l. liberis. §. fin. vel quòd longo tempore fuit in possessione. ff. de acquirend. possessio. l. posideri. §. si seruum. & quod dicatur longum tempus, arbitrio boni iudicis relinquitur. ff. de iudi. l. 1. §. fin. vnde si alius, quàm capitulum maioris ecclesiæ sit in possessione e igendi, & petit confirmari suam electionẽ, succumbet in petitione sua, quia non præsumitur bona fides in hac possessione, quia contra ius est, & idem videtur etiam in consimilibus, sed si agitur interdicto vnde vi, vel vti posidetis tunc sufficit sola possessio sine bona fide. C. vnde vi. l. prima. de restitutio. spol. ex literis. & idem est etiã, quia pendente lite, ille qui erat in possessione in ea tuendus est, nec quæritur ibi de bona fide, infrà, de institut. cùm venissent.

† Eadem quæ diximus in electione dicenda sunt in possessione iuris excommunicandi, & in multis aliis. *renunciauit.* satis videtur, quod ante cõfirmationem posit resignare in manus eligentium, etiam si consensit. argum. quia cum solo consensu eligẽtium & electi sit initiatum, cum eorũ dissensu retractatur. infrà, de regul. iur. omnis. cùm enim non sit confirmatus ab aliquo, & nihil habeat in eius renunciatione, eius consensum requirere non debet. *iniunxerunt.* & benè, quia licet non sint ibi abbates, remanet tamen conuentus, qui per syndicum agere potest & conueniri.

Et intelligo hoc de iuribus, quæ pertinẽt ad conuentum, vel simul ad vtrunque, si autem segregatim pertinerẽt ad abbatem sede vacante, non valeret, quod fieret contra eum. infrà, ne sed. vacant. c. vltim. *procuratorem.* & sic vniuersitas potest constituere procuratorem. de hoc not. suprà, de procurat. petitio. *in causis.* his videlicet commissis.

7 † *Inhibentes.* videtur quod benè prohibeant cùm res esset litigiosa, vnde si causam in alium electum transferebant, in vitium litigij incidebant. C. de litig. l. vltim. & in Authent. eodem titul. primo respon. Et videtur, quod edictum de litigio. locum habet in incorporalibus. C. de litig. l. secunda. & vltim. & ad minus actionem, vel ius dubitatum in alium transferre non debuerunt. infrà, de alien. iudic. mu, causa fac. ex parte. Sed respondeo quod hìc nec rem litigiosam, nec ius dubitatum in alium trãsferrent, nam episcopus non contendebat hìc se esse abbatem, ideò transferendo abbatiam in alium non transferebat rem litigiosam. Ius autem eligendi abbatem, quod in lite erat, & quod episcopus ad se pertinere dicebat, in neminem transtulit, si autem de abbatia ageretur, nõ licet alium postea eligere, infrà, de arbit. ex parte. & dic vt ibi not.

a *Inhibentes.* & malè [a] quia lite pendente non debet priuari possessione. 11. quæst. prima. c. si. decimasexta quæstio. quarta. c. nollumus. 12. quæstio. 5. c. 1. de hoc not. suprà, de elect. Cumana. & quia malè prohibuerat, idcircò non fuit cassata electio incontinẽti. † *Inhibitione.* videtur tamen contrà, quia si malè prohibuerunt, transiuit tunc in rem iudi. quia non fuit contra ius scriptum. secunda. quæstio. 6. diffinit. Sed respondeo nullam esse talem prohibitionem, cùm nihil esset eis mandatum de ea re, & etiam si ordinarius mandaret, non tenerentur obedire. 7. quæst. prima. quia. arg. suprà, de offi. dele. cùm olim dile. Sed dices nónne eo ipso, quod non appellauit, videtur prorogasse iurisdictionem. arg. suprà, de offi. deleg. cùm olim.

a Et malè quia lite pendente. Ad hoc dictum Innocen. vide Felin. ĩ c. ecclesia sanctę Mariæ, col. 11. vers. quarto not. 5. de consti. & ibi al. legat concordãtes.

8 † Sed fortè posset dici, & non malè, quod in prorogatione expressus consensus sit necessarius. ff. de iudi. l. 1. & 2. vel dic & melius, talia mandata, quę non fiunt cum causæ cognitione, sed ex abrupto, & maximè cùm ad hoc non agitur, tertia. q. 6. hoc quippe non tenere vim sententiæ diffinitiuę, vel interlocutoriæ, & ideò non transire in rem iudicatam etiam si non appelletur. arg. C. commina. & program. l. 3. pe. & vlt. tamen si quid per tale mandatum solutum, non repetitur condi. inde. ff. quod met. cau. l. vlt. in fin. sed si cognitio præcederet, super hoc, scilicet, an talis prohibitio fieri deberet, & postea interloquitur prohibitionem fieri debere, & tunc nisi appellaretur, satis crederem trãsire in rem iudicatã, hoc non placet.

9 † Item si pro peccato manifesto pœnitentia imponatur, siue temporalis, siue spiritualis, siue ordine iudicario tenet. ff. de pœn. l. vltim. & l. moris. secunda. quæstio. 7. si quis ab episcopo. Item præceptum de his, quę pertinent ad officium valet, sine causæ cognitione. septima. q. prima. quia. & not. sup. de tempor. ordi. ad audientiam. *infirmari.* ex ea causa, quia dicebat se in possessione eligendi & monasterium non esse in possessione, vel quia ab excommunicatis facta erat, & hæc petitio facta fuit coram delegato. *Possessionem.* eiusdem monasterij vel iuris Episcopalis in eodem monasterio tãquàm sibi subiecto, vt ex princip. huius decret. apparet, non iure eligendi, quia si iure eligendi fateretur se spoliatum Episcopus per monachos, per consequẽs fateretur eos posidere. Et ideò cõfirmationem electi impedire non posset, nisi hoc in libello errans in iure diceret, credens se spoliatum per solam electionem sine confirmatione cùm non esset. arg. C. de erro. aduo. l. 2. nos tamen contradiximus. suprà, in glos. quæ incipit per monachos. *protulerunt.* per quam forte restitueret Episcopo possessionem iuris Episcopalis, vel subiectionis monasterij vel melius lata fuit sententia super cassatione electionis, de qua plus hìc prosequitur. *petiit.* hic est libellus Eepiscopi porrectus cardinali, & hucusq; durat petitio, vel sermo procuratoris Episcopi. † *Pertineret.* quo ad proprietatem, & possessionem & ita cùm diceret monasteriũ se posidere, & in monasteriis habere iura Episcopalia, non competebat contra eos ista petitio, sed contra Papam: vt not. suprà, de ma. & obe. inter quatuor. Item & si hìc inueniretur Episcopum dixisse, id est, quod nõ Papa, sed monasterium petita posideret, per iudicẽ deberet ei tolli possessio, & daretur actori. ff. de rei ven. l. vlti. sed secundũ hoc videtur ꝙ sit nulla sententia tanquàm lata cõtra eum, qui non posideret. respond. licet sic contraxerit monasteriũ non

non tamen constabat, sed si constiterit, tolerabitur. Vel dic, quod benè contra vtrunque competit actio, & contra vtrunque feretur sententia: vt not. suprà, de ma.& obe.inter.*ceperunt*.& contemptis prædictis priuilegiis electionem factum à monachis, tanquã ab excommunicatis cassarunt, & sic læsa est ecclesia, tunc ideò datur restitutio in integrum ad petitionem monachorum.† *Priuilegia*. nota. summaria cognitione, etiã in integrum restitutionẽ fieri. Item talia priuilegia debuerunt impedire confirmationẽ latæ sententiæ pro Episcopo, cùm sic erat exemptũ monasterium, & non erat Episcopi electio. arg. infrà, de testi.veniens.infrà, de sent.& re iudi.cum super.nec sibi subiectum esse debebat, & ideò non tenebat eius excommunicatio, & sic per consequens propter excommunicationem iudicis non erat cassanda electio. *Protestatus*. Idem esset & si non esset protestatus, nam quandocunque inueniatur monasterium læsum, siue per negligentiam monachorum, siue per iustam ignorantiam, scilicet, quia tunc nihil sciebant de priuilegiis suis, sed postea inuenerunt, semper debent in integrum restitui. † *Redundaret*. malè videtur dicere hæc decret. quòd monasterium sit læsum, quia non exhibuit priuilegium, quomodo subiectum erat Papæ, cùm priuilegia quæ respiciunt petitorium, etiam si exhibita fuissent, nihil profuissent in causa possessionis qualis erat hic, vt ex litera apparet, nam electio tantùm confirmari, vel infirmari petebatur, quia electores erant vel nõ erant in pos. Item videtur malè dicere in eo, quòd dicit graue præiudicium monasterio, quia licet sententia lata sit contra illud in causa poss. non obstãte exceptione rei iudicatæ, potest tamen agere de proprietate. infrà, de causa pos.c.vlti. suprà, de elec. quærelam. Item nec Papæ fit præiudicium, cùm ipse non interfuit causæ, tanquam nec vocatus, nec citatus, & res inter alios acta &c.C. res inter alios acta. per totum. sup. de maio.& obe.inter.† Item malè videtur dicere in eo, quòd dicit pendente controuersia ex qua pendet electio, nec confirmari diximus, nec infirmandam: tamen pendente controuersia recuperat possessionem quam Episcopus intentabat, & ex quo etiam apparet monachos possidere. Instit. de inter.§. recupe. interim debent monachi qui possidebant reeligere: vt not. in gloss. per monachos. in ver. licet.

Sed fortè dices, licet super subiectione monasterij ageretur possessorio, tamen electio petebatur infirmari officio iudicis, & ex omni iure, quòd sibi cõpetere posset. arg. infrà, de causa poss. cum ecclesia. sed certè nec hoc impediret confirmationem electionis factæ ab his, qui in possessione erant: nihil enim plus poterat Episcopus petere, quàm peto electionem, quam fecerunt monachi cassari, quia ipsi me expoliauerunt, vnde eorum electio facta, quasi à spoliatoribus non tenet, & quia ad me de iure vel communi, vel speciali pertinet, quæ petitio de iure non impedit, quin electio à possessoribus facta confirmetur rationibus supradictis.

Tu autem vt plenius intelligas rationem ad prædicta, dic petitionem fuisse talem vel consimilem, petit Episcopus cassari electionem de tali à talibus monachis factam, quia in monasterio interdicto ab Episcopo & monachis excommunicatis ab episcopo facta est prædicta electio, vel quia erat in possessione eligendi, vel quia ad eum pertinet electio, vel etiam non fuit assignata prædicta causa, sed postea eam pro se allegabat & probabat, & sic nec petitionem nec pos. super iure elig. intentabat Episcopus, vel petebat, sed tãtùm officium iudicis implorabat super cassatione electionis, & contra hoc pars monasterij protestata fuit de suis priuilegiis, per quæ apparebat episcopum non posse excõmunicare, vel interdicere cũ essent exempti, & negant episcopũ esse in possessione eligendi, vel ius eli. habere, quæ quia non exhibuit læsa fuit, cùm vlterius exhibere nõ possit post sententiam, à qua non est appellatum.

Et ideò, quantum ad hoc fuit necessaria in integrum restitutio, per hoc etiam respondetur secũdæ obiectioni, apparet enim, quòd præiudicium fiebat monasterio si ab eis concorditer electus cassabitur, vel maximè ex ea causa, quia nõ pertinebat electio, vel magis, quia non tenebat electio ab eis facta, tanquam ab interdictis, vel excommunicatis, vel ab eis, qui in possessione non erant, & sic etiam fiebat præiudicium Papæ, quia alius in loco sui iuris sibi aliquid, vel in proprietate, vel in possessione vendicabat, & licet posset directè agere de iure suo, tãquam ille, contra quem nihil iudicatum erat, tamẽ dãnum eius erat, quòd authoritate suorum priuilegiorum electio eis non obstantibus cassabatur, & non credimus restitutionem datam pro iure Papæ, cui nõ fit præiudicium directè, sed pro iure monasterij, cui fiebat præiudicium directè, per hanc restitutionem releuatur grauamen vtriusque propter connexitatem. ar. ff. quemad. ser. amit. si communem.

Per hoc ipsum etiam respondetur tertiæ obiectioni, nam cùm esset monasterium restitutum, vt probaret per priuilegium exceptionem excommunicationis non tenere, si postea apparet, ꝙ controuersia ista pendente, scilicet, excommunicatione, non erat confirmanda electio vel infirmãda, sed prius de hoc cognoscendum erat. suprà, de consue. cum dile. infr. de app. constitutis. suprà, de elect. cùm inter. Vel dic, quòd pendente controuersia primi, qui renunciauit, sed prosequebatur controuersiam contra eum propositam, non debet confirmari electio secundi vel infirmari. Vel dic, vt in gloss. licet per monachos. † *Restituimus*. vt scilicet exhibeant priuilegia, quæ exhibere non poterant, nisi per beneficium in integ. restit. ea ratione, quæ est infrà, de re iu. inter mo. in fi.& omnes probationes quas sententia induci prohiberet, non obstante sententia, quæ per hanc in integ. restit. reuocatur, cùm propter sententiã læsus fuerit. ȷ̃. eo. ex literis. Item hæc restitutio quæ fit ad hoc, vt audiatur, impropriè dicitur in integrum restitutio, quia per eam nõ fit restitutio rei, nec per eam rescinditur sententia vel contractus, vel præscriptio, est enim hæc restitutio præambula ad verã restitutionem, nec in hac restitutione necessarius est libellus, seu litis contestatio, sed sufficit, quòd aliquẽ colorem habeat petendi in integ. restit. quia incolo-ratè peti non debet. ff. de mino. minor. hic non est recipiendus libellus super restitu. in integ. nisi petens aliquem colorem suæ petitionis dicat. *pendente*. scilicet, an Episcopo sit subiectum ipsum monasterium, & sic tenuit excommunicatio & per consequens sit cassanda electio, an non sit subiectum, alij dicunt cõtrouersiam fuisse, quia vterque dicebat, se in possessione eligendi esse. *Nec confirmandam*. contra. ȷ̃. de no. ope. nun. c. 1. infrà, de despon. impu. ad dissoluendam. per quæ probatur, quòd ante omnia cassandum erat, quicquid fit contra prohibitionem, sed hoc ideò est, quia interdictum non fuit iustum, non enim debebant prohiberi eligere illi, qui erant in possessione, vel nulla potius est prohibitio. infrà, de sen.& re iud. cap. vltim. infrà, de iure pat. consul. in Authen. de no. oper. nun.& in matrimonio est speciale, quòd lite pendente interdici valet, cùm ergò vterque contendit se in pos. vterque eliget si volet,

sed superior à quo petitur cõfirmatio, in qua de iure non tantùm possessionis sed proprietatis quæritur, vel electionis, cognoscet ad quem pertinet electio,& quis sit in possessione & electio illius confirmabitur. vt hîc & arg.ff.vti possidetis.l.1.§.huius.ad arma tamẽ venire ꝓhibebit.ff.de vsur.si cuius.§.sed & si iure. Quidam dicunt, quòd vbi controuersia est de possessione eligendi, quòd tunc iudex vtrunque debet prohibere eligere.arg.ff.de aqua quoti.l.pœna. Sed qui sic dicunt, illam legem non intelligunt.

SVMMARIVM.

1 *Non currit præscriptio contra pupillum.*
Reges an possint dare ecclesiis libertatem.
2 *Restitutio danda est super omissa exceptione vel articulo non probato.*
3 *Nunquid sit danda restitutio, vbi super vno articulo testes quis induxisset & non probasset, vt alios denuò testes meliores producat. Et quid sit dicendum, si post publicatas attestationes repellerentur omnes testes propter excommunicationem.*

CAP. III.

AVDITIS. *Libertati.* arg. quòd reges dant ecclesiis libertatem.63.dist. in synodo. potest dici, quòd dant libertatem reges in tẽporalibus, quæ habent ab eis, vt not.suprà, de maio.& obedi. solitæ.in spiritualibus minimè.hîc autem non dicit, quòd libertas à regibus data valeret, sed libertas data à Papa valebit, quæ de libertate regum in tẽporalibus data mentionem faciebat. *probationem.* quam post conclusionem inducere non potest præter beneficium restitutionis in integrum.

1 *Minoris.* non pupilli, quia tunc non curreret præscriptio.C.de præscrip.30.ann. sicut. sed ponitur in 25.ann. sed in vltimo instanti, & impetrat in integ. resti. intra quadriennium si probauerit se iusta causa præpeditum.2.q.5.c.1.ff.de mino. ait prætor. C.de temp. ap.l.vlt.§.illud.Item benè dicit, quòd vterque fungebatur, nam si vnus tantùm fungeretur vice minoris, licet minor impetret in integ. resti. in vno articulo, puta contra confessionem suam, propter hoc non restituitur maior contra suam confessionem, sed ad ea tantùm restituetur, quæ cohærent confessioni minoris. ff. de mino. ex causa. & l. cùm minor.ff.de confes.certum. §. fi. secus autem est, si minor impetret in integrum restit.in his, quæ extra iudicium fiunt, quia tunc si minor impetret in integ. restit.& maior similiter, restituetur.C.si aduer.transact.l.1.& 2.*reliqua*.ff.de min.verùm.ff.qui.ex cau.ma. l.vlt.*Rationem*. nota quòd ad probandũ rationem omissam, admittitur post publicationem attestationum per beneficium in integr.resti. & hoc idem dicit lex.ff.de minor.minor autem.& l. minor autem 25.ann.

2 † *Omissam.* pro eodem enim accipitur ratio, & ibi allegatio, siue [a] enim sit exceptio omissa, siue alius articulus, cùm probatio vtilis esset, semper restitutio danda est. & hoc credimus, quia si aliqua ecclesia obtulisset se ad probandam præscriptionem, & omisisset probare titulum restituenda est, quia in omissione huius articuli læsa est, & ex quacunque causa ledatur restituenda, est. ff.de mino. non omnia. Item non videtur vsus iure communi, quia per ius commune benè esset admissus ad probandum, vel si petiisset, nihil ergò lęsus est, quia non petiit.C.de in integ.resti.non videtur.

[a] Siue enim. Adde ꝙ hæc dicta Innoc. hîc, eferũtur per Doct. in cap. frater nitatis infrà, de testi. & maximè per Felin. in. 4.col. ver. 3.& ibi vide per te ipsum cõcord.& fallentias,

3 † Sed dices eadem ratione danda esset ei restitutio, si super vno articulo testes induxisset, & non probasset, quòd iterum alios testes meliores produceret, per quos eundem articulum probaret. argumentum. ad hoc. ff. de mino. prætor ait. §. hodie.

Sed contra hoc facit, quicunque peritus hoc fecisset, ergò non est restituendus. tamen responde quòd in primo casu restituatur de facili, quia euidẽs est causa læsionis, scilicet, nullas probationes adducere super illo articulo necessario, sed in secũdo articulo non est euidens ratio pro restitutione concedenda, sed præsumptio est contra eum, quia si alios induxit, præsumitur quòd meliores probationes induxit. Item præsumitur, quòd velit subornare testes, quòd facilius potest fieri, quando super eodem articulo producti sunt, quàm si super alio, tamen si præmissa cognitione iudex congnosceret, quod sua facilitate læsus esset, etiam adhuc restituetur, quia etiam super eodem articulo produceret, propter generalem rationem, quia minoribus & ecclesiis semper subuenitur. suprà, eodem. titu. c. primo.ff.de mino.non omnia. Nec. obstat. lex præallegata non videtur, quia ibi exponitur, non videtur, id est, præsumitur. sed hîc præmissa cognitione constat contrarium.

☞ † Item videtur, quòd si post publicatas attestationes repellerentur omnes testes, propter excommunicationem, vel aliam causam iustam, quia iudex eadem generali clausula, si nullam culpam inuenerit in producente, quòd restituet eum, vt alios testes, vel etiam eosdem producat, si causa repellẽdi eos cesset: & idem fiet in similibus.

SVMMARIVM.

1 *Non potest quis petere restitutionem in integrum contra confessionem propriam.*
2 *Matrimonium æstimationem non recipit.*
3 *Supplicatio dupliciter accipitur, largè & strictè.*
Appellatio in quibusdam locum non habet in quibus supplicatio non admittitur.
4 *Supplicatur etiam à iudice delegato.*
5 *Non potest pater vel mater restitui in integ. communi iure.*

CAP. IIII.

EX literis Abbatis. *Confirmauit.* & iustè, quia in causa appellationis licitum est procedere parte rei absente. C.de temp.ap.l.vlt.§.illud.& dicũt quidam secus si actor sit absens, & sic intelligunt. C. quomodo.& quando. Authẽ.qui semel.de hoc not. infrà, de appel.sæpè.

1 † *Firmauit.* contra confessionem autem nullus potest restitutionem in integ.petere, vt confessio sua sibi non præiudicet, dummodò vitium non sit in facienda cõfessione, quia cùm vsus sit iure communi, non potest dici circumscriptio. ff. de iureiur. nam postea.§.si minor.& l.tutor.C.de in integ.resti. l.fin.sed si confessus esset eo tempore, quo non tenebatur confiteri aliquid, tunc benè potest petere in integr.restitutionem, quia non est vsus iure communi. Item benè fatemur, quòd iure communi potest dicere, & probare falsum, quòd confessus fuit, sed hoc fit per beneficium in integr. resti. vt ibi no.

2 † *Fraudulenter.* si damnum mulieris esset tale, ꝙ æstimationem reciperet, tantùm contra fraudulentum ageret ad interesse, sed quia matrimonium nõ recipit æstimationem, datur actio & restituitur cõtra primum.ff.de eo per quem fac. l. prima. & vlti. *appellatur*. hæc appellatio non tenuit propter eius contumaciam,

contumaciam, quia de fraude non constabat. *Supplicabit*. ad audientiam pro matrimonio, vt ipsum restitueremus.

3 †Item supplicatio dicitur largè quælibet precum porrectio. dicitur autem strictè quædam benignitas superioris ad remouendum, quæ malè acta credit, scilicet, quando interponitur à sententia præfecti præto. cognoscentis principaliter de hac causa appellationis si per appellationem ad eum sit delata, non licet supplicare. in rubr. C. ne liceat in vno. &c. & semel tantùm supplicatur, & quidem libellus supplicationem continens, porrigitur referendariis, & causas introducentibus. Aut. de referendariis. Solus autem princeps vel præfectus cognoscet de supplicatione, & sic tantùm eis supplicabitur, sed si supplicetur intra 10. dies nihilominus mandabitur sententia executioni, dummodò caueat victor, quòd tandem restituet si resoluatur sententia, si verò post 10. dies, intra biennium supplicetur, nihilominus mandabitur sententia executioni, nec dabit fideiussorem victori, & computatur hoc biennium, ex quo imperator successit in cognitione præfecti. C. de sen ten. præfe. præto. l. 1. & ita videtur, quod supplicare licet ab eo, à quo non licet appellare, scilicet, præfecto prætorio, & principe. C. de præci. impe. offe. si quis aduersus. ff. de mi. præfe. Item seruus condemnatus non potest appellare, & tamen potest supplicare. ff. de ap. serui. Item pendente appellatione nil nouari oportet. ff. nil no. appel. l. 1. secus pendente supplicatione, vt dictum est: vt C. de preci. imp. offer. in Authen. quæ sup. Item appellatio tantùm fit intra 10. dies, supplicatio intra biennium. quidam intelligunt hoc verum, si fiat supplicatio superiori, si verò ipsi iudici intra 10. dies tantùm. C. de sen. præfe. l. 2. 2. q. 6. anteriorum.

4 †Item hîc habes, quòd etiam à iudice delegato supplicatur, & non credo habere locum hanc supplicationem ab inferiori iudice, si potest iuuari per appellationem, quia hîc iuuari potest, cùm contumax esset. ff. de in integ. resti. diuus. nam contumacia non excusat hic sufficienter, cùm non probet sufficiẽter causam absentiæ. Item & aliquam præsumptionem debet habere iudex, vt admittat supplicationẽ. arg. ff. de min. minor autem ma. vel fauor matrimonij subesse debet, vt hîc. Item solius principis est, hanc supplicationem admittere, & non inferiorum ordinariorum.

5 †*Restituimus*. hîc mulier vel pater eius non potest restitui in integrum communi iure, cùm sit maior. Item neque ex generali clausula illa, si qua iusta causa videtur, nulla enim iusta causa hîc probata erat, quare restitueretur in integrum, restat igitur vt soli gratuitæ supplicationi locus esset, ipsi autem supplicationi causam præstabat fauor matrimonij, & semiplena probatio iuramenti.† *Minor*. videtur quòd facit gratiam matrimonio de nihilo, cùm potuit prosequi appellationem quam interposuit, respon. in hoc facit gratiam, quia non poterat prosequi ap. nisi prius ostenderet legitimam causam absentiæ, quam non ostendit, nam iuramentum ipsius ad hoc non erat sufficiens probatio, & contumaces non adiuuantur appellantes. ff. de in integ. resti. diuus. sed supplicationem audit vno iuramento tantùm motus, & restituitur ad audientiam. simile infrà, de sen. & re. in. cum Bertholdus. & hac eadem ratione beneficio restitutionis iuuari non potest minor.† *Matrimonio*. dicunt quidam hanc supplicationem non solùm in causa matrimoniali, sed in qualibet alia causa fauorabili, nisi similem præsumptionem moueret principes ad supplicationem admittendam. arg. ỹ. de sen. & re. iudi. cùm Bertholdus. & argu. ỹ. de consan. & affi. tua. ad si. & non credunt per aliũ posse admitti huiusmodi supplicationem, nisi per principem vel præfectum præto. cùm sit contra ius, & in præiudicium alterius. argu. C. sen. rescin. non pos. l. 2. C. de preci. impe. offe. Authen. quæ supplicatio.

SVMMARIVM.

1 *Resti. in integ. vsque ad quadriennium tantùm conceditur.*
2 *Iudicis officium non actio competit per restitutionem in integrum. Et an in tali officio litis contestatio sit necessaria.*
3 *Sententia formari debet secundum petitionem in libello contentam.*
4 *Negotium in integ. resti. prius diffiniri debet quàm principale. & hoc etiam vide in nu. 6.*
5 *Minor seu ecclesia implorat in integ. restit. contra eum, cum quo celebrauit contractum, non contra eum ad quem res peruenit. Et quem ordinem iudex seruare debet.*
7 *Duo remedia pro in integ. restitutione.*
8 *Ex edicto de matrimonio nulla producitur actio.*

CAP. V.

CVM ex literis. *Temporibus*. etiam antequam esset Papa. *læsam*. & ideò pro in integrum restitutione supplicabant. *controuersia*. scilicet, an ecclesia Illerdens. esset læsa vel in integrum restituenda.

Cui. legato, *obstat*. C. de temp. in inte. resti. l. vlt. con
1 tra. †vbi dicitur, quòd tantùm vsque ad quadrienniũ datur restitutio in integrum, sed hi elapsi erant circa 40. an. à die sententiæ latæ. Solutio, tempore Anastasij, qui fuit proximus successor Eugenij fuit petita restitutio in integrum, nec stetit propter dilationes actoris, quin intra quadriennium terminaretur causa in inte. rest. sed per iudicem aduersarium, vnde sibi nocere non debet. C. de tem. in integ. rest. petendæ. ar. 2. q. 6. anteriorum. Authen. vt spon. larg. §. hoc quoque. ff. ex quib. cau. ma. in integ. resti. ait prætor. §. vlt. & tribus. ll. seq. sed non valet quia Euge. vixit octo annis, & sententia fuit lata primo anno suæ ordinationis, ergò à tempore datæ sententiæ vsque ad tempus Anastasij fuerunt plus quàm quatuor anni. respõ. de præscri. subduci tempus Euge. malè iudicantis & contra eius sententiam agebatur. 16. q. 3. & si sacerdotes. *Obstante*. hoc non videtur se compati cũ eo quod ỹ. sequitur. vbi dicit, quòd deliberatio rescedit in hoc, an data sit restitutio, cùm non esset dubitandum de data, ex quo inspectis priuilegiis, non obstante sententia Euge. ad diffinitiuam sententiã procedi mandabat. ar. sup. ff. de offi. dele. pastoralis. §. 2. respon. quòd benè se compatiuntur, quia licet sic diceretur commissum negotium, non tamen constabat nec constare poterat in absentia partium. ỹ. de sen. & re iudi. cùm Bertholdus. C. si per vim vel ali. l. vlt. Sed si de hoc constaret, dicunt quidam restitutionem in integrum dandam, vel potes dicere, ꝙ per literas tales destinandas, vel mandatum viua voce factum, nisi fiat cum causæ cognitione, non habet vim sententiæ, & in cõcedenda restitutione in inte. necessarius est ordo iuris. sup. de offi. iud. c. 2. ar. ad prædicta. C. commi. episto. & program. l. 2. & 3. §. pen. & vlt. *canonicus*. tanquam procurator. vel vt not. inf. de testi. cùm olim.

2 †*Per officium*. non enim actio, sed illud officium cõpetit per restitutionem in integrum. sup. de offi. iud. c. 1. ff. de mino. quòd si minor. §. vlti. & videtur, quòd in hoc officio non sit litis contestatio necessaria, cum ex eo nihil lucretur restitutus, sed tantùm deseruitur actioni, id est, viã præparat principali quæ-

 stioni,

ftioni,vt inf.fequitur,fecùs vbi locô eft actionis, fed tutius eft dicere, quòd femper fiat litis conteftatio, & hoc fatis dicit decreta.præalleg. de offi.iudic. *Reformari*.id eft,fententia Euge.reuocata,alia cum meliori forma ferri, id eft, magis iuftitiæ confona. Itē notalibellum iftum cōtinere duo capita,vnū in quo petit reftitutionem, & per ꝙ reftituitur ad audiēdū & per ꝙ petit fententiam emēdari,hæc enim omnia primò inquirenda funt, antequàm fiat in integrum reftitutio.vt infrà,ea.decr.in fi.Secundum caput eft, fcilicet, quòd ecclefiæ fibi redderent, vel potes dicere, quòd refciffa fententia,beneficium reftitutionis & per confequens ifta occafione fententiæ factæ reuocabantur.fuprà, de procur. ex infinuatione.in princ.

3 †Prudens ergò aduocatus diligenter attendat, quid in libello petat, quòd fecundum petitionem formabitur fententia.infrà,de fimo. licet Hely.poffet etiam petere in libello,fi vellet ecclefias fibi adiudicari,fi ratione fententiæ reuocatæ non effent fibi reftituendæ,fortè quia non erat in poffefsione ecclefiarum illarum primò,licet ius in eis habeat, & fi omnia hæc petat,non femper eft facienda litis conteftatio fuper omnibus à princ.nifi fecundum tenorem glo.quæ incipit not. quòd prius. *indulfiffe*. benè dicebant dummodò conftaret Papā fic mandaffe. Vel dic,vt not.in gl. hic non videtur. *fupplicationem*. bene dicit,fupplicationem, quia contra fententiam principis venire non licet, nifi per fupplicationem: vt not.fuprà,eod.ex literis.*fententia*.fimile. 35.q.9.veniam.*furreptum*.de hoc not.fuprà,de refcri.c.cùm dilecta.*contra res*.ff.de mino. minor etiam ma. C.fi fæpius in integ.refti.pof.l.2.& 3.*primo*.48.dift.§.1.de pœ. dift.2.§.hæc quæ de charitate.arg.contra.67.dif.monachus.C.de his qui.vt &c.l.2.*productum*. ꝙ faciebat pro Illerdenf.ecclefia, vel non inducit quòd pro eo faceret,fed vt oftendatur,quòd tunc benè inftructus non erat,data per literas cel.*Danda*. fibi propter læfionem ecclefię Illerdenf.*præfentibus*.danda eft enim cum caufæ cognitione.ff.de mino.in caufæ. nifi vocatus per tres menfes non comparuit. Authen. vt fponf.larg.§.ad hoc.*affertione*. C.fi per vim.l.vlt.*poteritis*.& nolueritis, petentibus enim in integ. refti.incumbit onus probandi fe læfos. ff.de iureiur. nā poftea.§.fi minor.ff.de mino.ficut.minor etiam. 25. an. videtur lædi quinque modis.ff.de mino.l.nō omnia. & l.quòd fi minor.§.non femper.

4 †*Principali*.not. quòd prius diffinietur negotium in integ.reft.quàm incipiatur principale negotium, ad idem.ff.de procu.qui proprio.§.item. ff. de iureiur.nam poftea.§.fi minor.Sed contrà videtur, quia iura tollerent hunc circuitum & hanc protractionē caufarum,cùm vna probatio ad vtrumque fufficiat. f.ad beneficium in integrum reftit. & ad rei reftitutionē.arg.ff.de mino.l. vlti.ff.de cond.cau.da. fi quis accu.& l.fi mulier.ff.de his quæ in frau.cred.ait prætor.§.fi creditor.Sol.tu dic,quòd fi dominus eft, qui petit refti. in integ. & de hoc conftat non folùm iudex reftituet in integrum,fed & rem reftitui faciet, fi verò non probauerit fe dominum,fed tamen fe læfum probat,dabit tantùm reftit.in integ.vt venditio vel huiufmodi contractus, qui impediebat rei vendicationem decætero non impediat,& fecundū hoc foluit prædictam contrarietatem.

5 †Sed nobis videtur quòd in cōtractibus minor, fiue ecclefia implorabit in integ.reftit. contra eum, cum quo celebrauit contractum,non cōtra eum ad quem res peruenit, nifi & ille fciret rem ita geftam, vel nifi contrahens non effet foluendo,& in hoc cafu,fcilicet,quando agit contra eum, cum quo contraxit fiue fit dominus,fiue non,non folùm reftituitur in integrum, fed & reftituitur ei res, & ille qui petit reftitutionem,caueat fibi in conceptione libelli,vt fi eft dominus dicat,cùm fit læfus in tali venditione,peto in integr.refti.& rem mihi reddi,cùm fim dominus,vel fi non eft dominus, dicat peto ex officio veftro reduci in eum ftatum in quo eram, & fic intelligimus.ff.de mino.in caufæ. §. interdum,& §.vlt.& l.feq.Sed quia ex illa.ff.de procu. qui proprio.fortiter contradicit.Refpondemus quòd illa habet diuerfos cafus, & fecundum quorundam pofitionem non contradicit, fed & fecundum cafum fecundum quem videtur loqui. Refpon. quòd ibi minor vendidit iura,quæ in re aliqua habebat, & rem non tradidit,quia non pofsidebat eam,fed emptor pofsidebat, & ideò iudex per officium fuum non potuit ei reftituere rem,cùm non poffederit tempore contractus,fi verò in iudicio petatur in integ. reftit. vel quia omifit allegationes,vel alias probationes, vel contra fententiam, tunc dicimus fic procedendum, actor petat in integ.refti.& iudex quæret caufam in integ.reft.fcilicet,læfionem & caufam læfionis, fcilicet,quare non dixit hoc ante fententiam,& fi dixerit iuftam & veram caufam, quæ mouet iudicem fine aliis probationibus, audita tamen parte alterius fummaria cognitione & breui præmiffa, fine. lit. conteft.vt fuprà,eod.c.2.& lite conteft.fuprà, de offi.iu. c.1.& 2. reftitutionem dabit in integrum vt audiatur.fuprà,eo.c.2.fi verò intricatè petat,puta quia nō afsignat aliquam caufam, quæ moueat iudicem, denegabit ei iudex refti.pe.& fic data in integ.refti. fecundum primum cafum omiffas probationes recipiet.ff.de iureiur.natu.§. fi minor. ff. de min.minor autem tua. & ∫. proxi.decre.& dicunt quidam, ꝙ quando petitur in integ.reftitutio in iudiciis non eft neceffaria litis conteftatio fed præfentia partiū fic, vt fe refrenent à falfo dicendo, vt hîc. quando autē in contractibus petit in integr. reftitu. neceffaria eft litis conteft.argumen. ad vtrunque. fuprà, de offic. iudic.c.2.

6 †Et no. quòd vbi maiores petunt officio iudicis in integrum reftit.vt abfentes caufa reipubli.contra præfcriptionem, quæ fibi cucurrerat in abfentia facta litis conte. primò fertur fententia fuper reftitutione,& pòft proceditur in caufa principali. C. ex quib.cau.in integ.reft.l.1.& l.ab hoftibus.& l.ait prætor.& per totum.ff.de capti.& poftli.reuer. l. ab hoftibus.Idem eft fi petitur reftitutio in integrum contra fententiam diffinitiuam vel interlocutoriam, vel alias fuper proceffu iudiciorum,vt hîc,& fup.eo. auditis.& c.cùm veniffet.Ratio diuerfitatis eft,quia in primis cafibus rei reftitutionem non impediebat nifi contractus,vel ius traditum ex contractu,refciffo ergò contractu, conftat eum cōtra quem petitur reftitutio,nihil iuris habere,& ideò fimul data reftit. in integ.ad reftituendum contractum, & ei reftitutio fiet,quæ ex ipfo contractu pendet, & etiam poffet dici in hoc cafu,quod non fufficit petere in libello reftitutionem in integrū contra contractū,& reft. rei fiet.qđ eft accefforiū,fed tutius in libello eft,etiā reftitutionem petere,& etiam fimul litē conte.fuper ambobus.fed vbi petitur reftitutio integrum cōtra fententiam fuper iuribus,vel aliis rebus latā, vel contra præfcriptionem vel fimilia, tūc licet refcindatur fentētia,vel præfcriptio,per quā primò impediebatur agere,fed modò eis refcifsis poteft, nō fequitur, ꝙ ipfa iura,vel res fit reftituenda, cùm fententia nō dederit ei ius,fed detexerit tantùm.ff.de reft.hær.§. fi quidē. quæ decætero tollitur per in inte.refti. Idē eft etiā in vfucapione, quia fi refcindatur vfucapio, non

non tamen per hoc constat sublatam vsucapionem vel præscriptionem, ꝙ de iure haberet iste, qui in integr. restitutionem petit, vnde idem dicere etiamsi contra contractum peteretur restitutio in integrũ, & ex illo contractu non constaret quid iuris translatum esset in eum, contra quẽ petitur in integ. restitutio, quia licet non daretur in integ. restitutio ad rescindendum contractum, non tamen fieret ei restitutio, vt prædictum est, & sic intelligitur. l. qui primò. quamuis sic raro contingere possit, & idem etiã videtur dicẽdum, quòd in eodem libello posset quis petere rescissionem sententiæ, vel præscri. & rem sibi restitui. *Principali*. id est, super ecclesias, sicut agebatur à princ. retractabitur enim primò sententia, si de iure fuerit, & per beneficium in integ. resti. sed hanc retractationem præcedere debet aliqua summaria cognitio, scilicet, vtrum coloratè petat nécne, & insuper probationem recipiet, & sufficiet si videat priuilegium, vel quòd recipiat instrumenta, quæ animũ suum mouere debeant non audita disputatione super eis. suprà, cap. 2. vel iuramentum partis. s̄. eod. c. proxi. ff. de mi. minor.

7 Item† pro in integrum restitutione duo sunt remedia, vnum cognitionis prætoriæ, scilicet, offi. iud. & aliud rescissoriæ. ff. de mino. in causæ. §. interdum. primo auxilio, id est, offi. iudi. prudenter agitur, quãdo res super qua petitur in integ. restitutio est apud actorem, puta quia rem vendidit, vel sententia contra aliquem lata est, quòd rem alij tradat, sed ipse neque ex contractu, neque ex sententia transtulit rem, sed officium iudicis implorauit petendo in integ. resti. contra vend. vel contractum, vel contra sententiam, hîc enim nihil aliud necessarium est possessori, nisi vt contractus, vel sententia rescindatur, & remanet possessor tutus, & idem dicendum est, si ab actore in reum translata est possessio ex contractu, vel sententia & post translationem possessionis imploret officium iud. contra contractũ vel sententiam.

☞ †Quid si probauerit in hoc iudicio in integ. restit. se læsum in contractu venditionis, puta quia plus valebat, nec oportet eum probare dominium rei, vel si probauit se læsum ex sententia, puta quia cùm primò ageretur contra eum, qui modo in inte. resti. petit rei vendicatione, & lata est sententia contra eum, & modo actor in causa restitutionis in integrum probat ex actis receptis sententiam iniustam, vel per nouas probationes probat suam rem esse, vel cùm ageretur commodati, & succubuit, modo in causa in integ. resti. probat sententiam iniustam, vel non fuisse commodatam, vel aliàs se non teneri, nã in his casibus & similibus aliis, cùm non trãsferatur possessio à petente in integ. resti. in alium, sufficit solum officium iudicis implorare per in integ. restitutionem, & per hoc officium non tantùm obtinebit, ꝙ rescindatur talis sententia, sed consequens etiam res ipsæ sibi restituentur. ff. de admi. tut. si in hærede. §. interposito. ff. de mino. l. fi. Sed in isto casu dicunt quidam, ꝙ etiam si actor non probet expressam læsionem, sed summariè tantùm, tamen dabitur in integrũ restitutio, non vt sibi restituatur res, sed vt tollatur cõtractus, vel sententia, qua sublata, postea agetur causa à capite. arg. ff. de proc. qui proprio. §. item quæritur. C. si aduer. rem iudi. l. 1. sufficit enim, ꝙ aliquẽ colorem, vel iuris similitudinem habeat ad hoc solum, vt sententia rescindatur. ff. de mi. minor. arg. s̄. eo. cùm venissent. in fi. Alij tamen aliter dicunt. arg. pro eo. ff. de iureiur. nam post. §. similiter.

Ego non credo, quòd in prædictis casibus sufficiat semiplena causæ cognitio, nec video, quòd in aliquo casu aliquæ probationes sufficiant ad dandam restitutionem in integ. vt vel rescindatur contractus vel sententia, quòd eædem probationes non sufficiant ad condemnãdum ad restitutionem, imo quòd plus est, videtur quòd solummodò data in integ. resti. contra contractum vel sententiam, etiã res quæ translatæ sunt per contractum vel sententiam restituentur, & si de eis restituendum nihil dixerit iudex. ff. de mino. l. fi. ff. de admi. tut. si in hæred. §. interposito.

8 †Sed oppones, quo modo iudex in hoc adiudicabit eis res, cùm non fuerint petitæ? Respond. iudex nihil adiudicabit, quia ex edicto de matrimonio nulla producitur actio, sed officium iudicis interueniet, quòd latè patet, vt quicquid hinc & inde datum est restituatur. ff. de mino. quòd si minor. §. fin. C. de repu. l. 1. si autem ille, qui modò petit restitutionem in integ. non est in pos. rei, super qua petit resti. in inte. nec est etiam translata possessio ab actore in reum. VERBI GRATIA: Idẽ qui modò petit restit. in integ. contra sententiam etiam primò egit, sed reus fuit absolutus ab eo, in hoc enim casu prudenter agit iste, contra quem lata est sententia, si intentat rescissoriam, id est, pristinam actionem in rem vtilem, & dicet sic: cùm talis per sententiam sit absolulutus à petitione mea, cùm res ad me pertineat iure dominij, vel quasi, peto quatenus rescissa ipsa sententia per officium vestrum ô iudex à quo peto resti. in integrum, mihi rem adiudicetis, & restitui faciatis, & hoc dicit, lex præalle. ff. de mino. in causæ. ☞ §. interdictum. † Et idem dicendum est in contractibus. VERBI GRATIA: Petebam à te rem quã possidebas, si transegisti super re, quàm à te petebam ita, quòd res petita, apud te debeat permanere, nam prudenter ago, si ago rescissoria dicens, quòd rescissa transactione, res mihi adiudicetur, & idem in præscriptione, vt si tu præscripsisti rem meam, quã alius tibi vendidit non ego, nam prudentur agam si rescissoriam intentabo, scilicet, quòd rescissa transa. res mihi adiudicetur, hoc tamen raro locum habet in minore, contra quem non currunt præscriptiones temporales. C. in qui. cau. non est ne. rest. l. finali. sed habet locum in maioribus, qui absunt causa reipubl. sed si quis contra huiusmodi sententiam, vel transactionem, vel contractum, vel præscriptionem, non intentet rescissoriam, sed tantùm officium iudicis, licet obtineat per sentẽtiam iudicis, quòd sententia vel transactio, vel præscriptio rescindatur, nõ tamen obtinebit, quòd res, quæ non est ab eo translata in reum, sibi adiudicetur, vel sibi restituatur, sed noua actione agit ad restituendam, nec obstabit sententia quæ sublata est per in integ. restitutionem prius datam, & aliæ probationes sunt necessariæ ad hoc, vt tantùm restituatur in integ. & aliæ adhoc vt obtineat rem sibi adiudicatam, quia in primo casu sufficit quocunque modo probet sententiam iniustam, in secundo oportet, quòd probet dominium rei, tamen videtur, quòd contra sententiam nũquàm intentatur rescissoria, sed tantùm per officium iudi. petitur restitutio in integ. & per illud obtinebit non tantum, quòd rescindatur sententia, sed etiam res sibi adiudicetur, si ex probationibus præteritis, vel nouis probauit de iure suo, si autem non de iure suo probasset, sed probare intenderet, reponetur in statum, in quo erat ante sententiam, quæ recisa est, si ex quibuscunque causis probauerit eam iniustã, & postea receptis probationibus super principali iudicabit de eo, sine noua libelli oblatione, lit. contest. & aliis actis, contra quæ non est data in integ. restit. in suo robore durantibus. *procedemus*. nam si per tres menses

menses venire distulerit,procedetur ad dandam restitutionẽ si sit danda.Auth.vt sponsl.larg. §. ad hoc.

SVMMARIVM.

1 *Procurator an possit petere restitutionem in integrũ. Et quid sit dicendum in syndico, actore & consanguineis.*

CAP. VI.

S*Vscitata.Procurator.* habet speciale mandatum ad petendum in integrum restitutionem. ff. de mino.illud.Vel potes dicere, ꝙ si idem procurator petit restitutionem contra quam lata est sententia, poterit etiam sine speciali mandato,vel aliàs vbicunque incideret petere. arg. eius quòd dicitur de iur. infrà,eo.c.pe. cùm simile sit mandatum iurisdictionis mandato procuratoris.ff. de iurisd.om.iudic. & quia.& etiam alia ratione , quia ex quo committitur ei principale,& accessorium.s̃.de offic. dele.prętereа.& c.prudentiam.§.pe.& vltim.Dic quòd tunc tantùm sine speciali mandato potest petere in inte. restitutionem , cùm per litis contestationem factus est dominus litis,nam tunc constat,quòd potest petere,cùm dominus ad hoc non potest alium procuratorem constituere.ff.de procur. quæ omnia. & ꝙ dictum est in princ.huius glos. tenet de facto, scilicet , quòd nullus procurator potest petere resti. in integrum. Alij dicunt , quòd procurator minoris vel ecclesiæ , si in prosecutione causæ malè agat negotium domini,restitutionem non habebit,imò ipsi domino tenetur actione mandati, si fuit in culpa, sed si non fuit in culpa,non ipse, sed dominus restitutionem in integ.postulabit.

☞ †Sed quæritur quid sit in syndico & actore,& est dicendum ꝙ prædicti omnes,qui legitimam habent administrationem in integ.resti. petere possunt,sine speciali mãdato,secùs in generali procuratore,quia petere non potest.ff.de min.illud.§.vlti.pater autem pro filio quamuis inuito restituitur,alij autem consanguinei sine speciali mandato non admittuntur. ff.de mino.l.illud. cum duabus legibus seq.procurator autem eius contra quem petitur in integ. restitutio,sine speciali mandato admittitur.ff.de mino. ꝙ si de.*Impediri*.not. vtile iusiurandum, scilicet, quòd vbi præsumptiones sunt contra petẽtem restitutionem statim mandãda est sententia executioni, aliàs contra.C.de in integ.restit.postulata.l.1.Vel dic, hìc petebat in integ.restitutionem aduersus sententiam principis,quæ non datur, nisi per supplicationẽ peteretur,& supplicatio non impedit executionem , si post decem dies petatur:vt no.s̃.eod.ex literis.& sic intelligitur.ff.de mino.minor an.arg.s̃.c. proxi. Vel dic,speciale in sentẽtiis latis à principe, vt in eis prætextu rest. in integ.non impediatur executio sententiæ.*cautionem*.talem cautionem præstat qui supplicauit.*cautionem*.C.de leg.si in frau.C.de pet.hære.l. vlt. ff.de rei vendi.is à quo.& l. sequen. ff.vt leg.no. ca. l.postquam.§.1.ff.de dam.infe.prætor.in prin.

SVMMARIVM.

1 *Terminus quadriennij quo tempore incipiat currere. Quid requiratur ad hoc vt restitutio concedatur.*

2 *Non datur restitutio contra interlocutoriam vel restitutionis denegationem.*

CAP. VII.

1 C*Oram fœlicis.peremptorio.* A fine autem † termini peremptorij cõputatur quadrienniũ in integ. rest.& nõ à die interlocutoriæ latæ, & est ratio, quia finito termino , completa est læsio eius , quòd ex eo apparet , quia etiam si sententia non sequeretur, tamen contra talem læsionem daretur restitutio.sup.eo.auditis.& c.cùm venissent.& ideò prudẽter facit si læsus est quis in sententia & omissione probationum quòd expressè petat restitutionem in integrum contra sententiam & ad omissas probationes recipiendas.Alij tamen dicunt,quòd tantùm à die sententiæ computatur quadriennium,& quòd sufficit à sola sententia petere restitutionem in integ.pro eis.ff.de mi.l.3. §.1. sed prius dictum magis placet.*assignatus*.ad comparendum cum omnibus actis suis.*Interlocuti*. dilationem denegando , nam ex quo ad causam instruendam est terminus peremptorius assignatus,cum omnibus actis quæ portari possunt comparere debent.*Interlocuti*.iustum fuit quòd Brachar.daretur in integ.restitutio,vt non obstaret eis terminus perẽptorius , quin plenè suam causam instruerent, quia sine hoc beneficio obstaret terminus,nec ad probandum vltra terminum admitterẽtur,& si non admitterentur ad probandum , posset grauiter lædi ecclesia Brach.& propter hoc contrariam sentẽtiam reportaret,& ideò iustè datur in integ.restitutio.s̃.eo. c.1. & hoc locum habet in omissione probationis causæ principalis, sed si iniustitia per interlocutoriam fieret in aliqua causa ecclesiæ, puta quia non admitterentur eius vel exceptiones excommunicationis, vel expoliationis , vel de falsi suggestione , & huiusmodi declinatoriæ iudicij , & maximè quæ inducuntur in odium aduersarij,& nõ in fauorem petentis restitutionem & non appellaret , quia hoc sibi licitum est intra 10.dies, si postea velit habere in integ.restit. contra illas interlocutorias non potest.arg.opt.ff.de vsu.cùm quidam.§.si à pupillo.& hoc ea ratione,quia restitutio non datur, nisi non modicè læso.ff.de in integr.resti.Scio.

☞ †Oportet enim quòd ad hoc,vt detur restitutio, quod aliquid amittat,nisi detur,quod aliàs,quod acquirere potest non acquirat, vel quod oneri quod non expedit se subiiciat.ff.de mi.non omnia.& ideò iudici committatur,vt super his iudicet.ff.de mino. quòd si minor.§.1.at isti qui huiusmodi exceptiones declinatorias fori proponunt, nihil vel parum consequuntur,& si obtineant,& si repelluntur,ex hoc nihil amittunt , quia sic remanent & ciuiliter & naturaliter debitores , si obtineant in huiusmodi exceptionibus,sicut si succumbant , & ita nullo prædictorum modorum læsi sunt,& sic non est danda restitutio in integrum.

Sed dices imò lucratur, quia si exceptio admittatur modò nõ cogitur soluere, vel litis discrimen subire,sed certè hoc nõ est verum,imò semper soluere debet, nec super hoc debet litis discrimẽ expectare, sed statim soluere , vel etiam si vult se iuuare exceptionibus prudẽter prosequatur,& si ferantur interlocutoriæ contra eos appellent,quia cùm per prædictas interlocutorias non incurrant damnũ, nec malo se subiiciant,non dabitur restitutio,vt dictum est.

☞ †Sed iterum oppones nõnne per reiectionẽ exceptionis expoliationis incurrit damnum, quia nõ recuperat rem , qua spoliatus erat : & oneri graui subiicitur, quia oportebat eum à capite agere contra spoliatorem?Respõ.eum non incurrere damnũ, quia per aliam actionem ius suum consequi potest, & etiam per talem exceptionem non consequitur suum mandato iudicis,nisi reus dare velit.j. de ord. cog.cùm dile.idem respon.ad aliud,scilicet,quòd oneri graui se subiicit, quamuis dici posset , quòd in hoc casu iudex aliquando inspectis circumstantiis posset dare in integ.restitutionem.arg.l.prædictæ.ff. de mino.quòd si minor.§.1.

☞ †Sed

☞ †Sed dices quid si post tales interlocutorias declinatorias iudicij, in odium aduersariorum introductas fiat missio in possessionem, vel fortè in casibus, in quibus sententia diffinitiua feratur, & hoc maximè contingere potest, scilicet, ꝙ fiat missio, vel quòd sententia diffinitiua feratur, si petat restitutionem in integrum ab eo, qui tulit interlocutorias, & quia denegat appellet, & recedat contumaciter, & tunc iudex exigente eius contumacia, misit in possessionem vel sententiam tulit diffinitiuam, sed sic respon. quia non est læsus ea læsione, quæ sufficiat ad in integ. resti. per interlocutoriam sicut dictũ est, nec per denegationem restitu. in casibus hîc dictis, quæ iusta fuit, & ideò ab eo appellare non licet. infrà, de ap. vt debitus. & c. seq. nec occasione huius sententiæ vel interlocutoriæ, data est contra eum missio in possessionem, vel etiam sententia diffinitiua sed per contumaciam eius, & hoc ex eo apparet, quia tunc quando interlocutoriæ latæ sunt, vel restitutio denegata est, nullo modo læsus est propter cõtumaciam, & tempus latæ sententiæ interlocutoriæ, vel denegatæ in integ. rest. inspiciẽdum est, quia euentus sequens non dat in integr. restit. ff. de mino. verùm.

2 †Item si postea non fuisset contumax, prædicta damna non incurrisset. & ideò patet, ꝙ contra interlocutoriam vel denegationem restitutionis, non datur restitutio, quia ex eis non sequitur damnum, sed ex contumacia subsequenti, & idem ꝙ diximus in exceptionibus declinatoriis, potest dici & in dilatoriis solutionis. arg. C. de praeci. impe. offe. quamuis. ibi tamen sæpius iudici poterit videri æquum dare restitutionem in integ. ar. l. prædictæ. ff. de mino, ꝙ si mi. §. 1. sed si interlocutum sit, quod apostolicum rescriptum sit verum, cùm dicatur falsum, nunquid ad hoc dabitur in integ. restitutio? respondeo, si in eo contineatur grauamen vel aliud, vnde possit grauari ecclesia, dabitur in integ. restitutio, sed si sit tantùm super iustitia exhibenda non, quia non incurrit aliquod de periculis prædictis. ar. l. prædi. sed contra interlocutoriam super instrumento debiti, nõ est dubium dari restitu. cùm ex eo magnum præiudiciũ paretur, & ideò necessaria est restitutio, sed non habent contra quem facta est missio in pos. vel etiam diffi. sententia lata prudenter facerent si contra interlocu. demittendo in pos. vel etiam diffinitiuã petant in integ. resti. ar. s. e. c. 2. sciscitata. nam super declinatoriis fori denegatis, non est bonum petere in integ. resti. sicut dictum est, vel si per lapsum anni factus esset aduersarius verus possessor, petat restitutionem contra temporalem præscriptionẽ, de quo ☞ not. s. eo. c. 1. † *Speciale.* non enim sufficit generale in casibus sequentib. ff. de mino. illud. §. si in integ. ff. de procu. non solùm. §. vlt. & §. 3. ff. de procu. qui duo. §. 3. ff. de procur. Pomponius. in princ. §. 5. ff. de procur. mandato. quidam asignãt sextum in matrimonio. *Indulgendum.* præmissa tamẽ aliqua summaria cognitione in qua quæsiuit, an alia munimenta haberet, & an omiserit & multa quæ iudici occurrere possũt inquirenda. Item plus procedit, quàm debeat. s. ad dãdam dilationem certam dierum, cùm tantùm ad dilationem habendam esset restituendus, sed dic eum nõ excessisse, quia id quod petitur est in arbitrio iudicis, scilicet dare inducias, quantas vult.

SVMMARIVM.

1 *Libelli forma in quo venditio petitur pronunciari nulla, remissiuè hîc habes.*

2 *Vbicunque quis probabiliter errat, in eodem libello potest plures proponere actiones, & etiam vide in num. 3.*

CAP. VIII.

Constitutus. In prin. magister P. pater in bonis maternis habet vsumfructum, nec tenet alienatio rerum maternarum facta à patre. C. de bo. ma. l. 1. Authen. de nup. §. si verò sit. & ideò emancipauit, vt firmus esset contractus per ipsos factus, quia non poterat esse firmus per patrem. *vtrique.* patri & matri quõdam. *Nullam.* nam nulla esset nuncianda siue ipsi cùm essent minores alienassent sine decreto, siue parentes eorum, in quorum potestate sunt, & si essent maiores. C. de bo. mat. l. 1. Authen. de nup. §. si verò. C. de præd. mi. si prædium.

1 †Item not. formam libelli, in quo petitur venditio pronunciari nulla officio iud. 12. q. 2. apostolica. vel. rescindi per beneficiũ restitutionis. Contra, ff. de mi. in causæ. vbi dicitur, ꝙ vsque quo communi auxilio iuuatur ad extraordinarium, recurrere non debet. Sol. illud loquitur, quando certum est quem iuuarĩ communi auxilio, ꝙ hîc certum non erat, sed dubiũ, poterat enim esse ꝙ petitio prima. s. qua dicebatur pronunciari nullam, vel nõ iuuabatur iure, vel poterat elidi exceptione aduersarij, & idcircò ne lites muniantur simul ad vtraque admittetur sub distinctione. arg. ff. quorum leg. l. 1. §. quod ait. & §. nouum quã. ĩ. de præscri. auditis. ĩ. de priuil. ex priuilegia. tamen alij dicunt, ꝙ hîc non fuit receptus libellus, sed com missio sic facta fuit, & postea cogetur eligere.

2 †Nos dicimus quòd vbicunque quis probabiliter errat ex suo facto vel alieno, potest in eodem libello plures proponere actiones, & non cogitur ex eis aliquam eligere, etiam si non compatiantur se ad inuicem, vt hic. & infrà, de præscri. auditis. ff. quorum leg. l. 1. §. quòd autem. Si autem error eius non est probabilis, tunc cogitur eligere. ff. de tribu. quòd in hære. §. eligere. ff. de reg. iur. l. nemo. §. fin. ff. de leg. 2. 2. cùm filius. §. variis. Quidam autem dixerunt, quòd vbicunque certum est, me habere aliquam actionẽ sed de aliis est incertum, quòd tunc non cogor eligere, & dixerunt quidam, quod licet non cogatur eligere actionem, & vnam solam exponere in libello, tamen si plures proponit protestari debet pro vna sola prosequenda, & vnam solam prosequi debet, & super vna sola producere testes, & alias probationes. ff. quorum lega. l. 1. §. quod autem.

3 †Sed certè nos contrarium dicimus, scilicet, ꝙ super vtrunque poterit inducere probationes. & hoc in fi. expressè dicitur, & infrà, de præscrip. auditis. & protestatio præal. l. non sic est facienda, quòd tantùm alternam actionem prosequatur. Sed si protestetur, quòd sufficiat ad victoriam causæ super quacunque actione probet intentionem suam, & prædicta ratione dicimus recipiendum libellum, vendico talem rem ratione dominij, vel quasi. Alij dicunt, ꝙ semper inuitus cogitur eligere actionem. C. de codicil. l. fin. lex autem quorum legatorum, non contradicit, quia quod ibi dicitur factum fuit propter odiũ rei, qui nolebat exprimere, an possidebat pro hærede, an pro possessore ad quod tenebatur. ff. de inter. act. l. 1. primo respon. & §. 1.

Et hæc vera sunt, si actiones competunt ad idem, nam si ad diuersa vtraque intentatur. C. de fur. ancillæ. nisi essent contrariæ. C. de fur. l. 1. *portione.* patris. *consuetudinem.* suprà, de consue. in prin. not. de his. *quòd offerre.* pro parte patris. *vtroque.* id est super reuocanda alienatione rerum suarum à patre facta, & cui præstiterunt consensum, cùm ipsum consensum præstando læsi fuerunt, & eo non obstante restituendi. Item petebatur restitutio in integ. vt liceret ei offerre pro parte patris emptoribus prætium, quòd

quòd offerre infrà an. per negligentiam omiserunt. *offerre.* etiam in lucro subuenitur minoribus. ff. de mino. ait prætor. §. hodie. *veritate.* scilicet, quòd sunt minores, & læsi. *ad partē.* quia vendita erat sine decreto, cùm essent minores, vel si maiores erant in potestate constituti à patre, vt dictum est in casibus licitis. *solennitas.* decretum præsidis in immobilibus & in casibus licitis. ff. de bo. quæ lib. l. vltim. §. vbi aliàs. vsque ad. §. filiam. *interuenit.* debita solennitas. *ea.* quæ fuerit patris. *residua.* quæ fuerit matris. *residua.* malè videtur petere in integrum restitutionem contra temporalem præscriptionem vnius anni & diei. C. in quib. cau. in integr. restit. non est neces. l. vltim. Respon. illud loquitur in temporalibus præscriptionibus in corpore iuris contentis, in quibus tanquàm à se introductis voluit prouidere de iure communi super beneficio restitutionis, secùs de his quæ non à iure, sed à consuetudine introducuntur.

SVMMARIVM.

1 *Omnia quæ iure magistratus competunt, delegari possunt, nō econtrà.*

2 *Quando resti. in integ. principaliter petitur, locum non habet summaria cognitio iudicis super eo, an sit admittenda restitutio.*

3 *Restitutio impetrari potest contra sententiam arbitri.*

4 *Ordinarij non habentes administrationem non possunt restitu. in integ. dare.*

CAP. IX.

CAVSA resti. *Delegatis.* C. vbi & apud quem l. vlti. *delegat.* contra, de offic. procons. nec quicquam. §. vbi, contra. Sol. hoc speciale. & ita videtur, quando in integ. restitutio competat magistratibus municipiorum. ff. de offi. eius cui man. est iuris. l. 1. sed contra. ff. de munici. ea quæ.

1 †Sol. non est contra, quia licet omnia, quæ competunt iure magistratus possunt delegari, non sequitur quòd omnia quæ delegantur specialiter competant iure magistratus, sicut etiam apparet in mero imperio. ff. de offi. eius cui manda. & c. l. 1. vel potes dicere, ꝙ hodie ex quo iure cōmisionis trāsit, sic & iure magistratus competit. *incidere.* quando autem incidenter cognoscit, non est necessaria litis contestatio, quando autem principaliter secùs, & sic potest intelligi. sup. de off. iud. c. 2.

2 †Item not. ꝙ vbi principaliter petitur in integ. restitutio, tunc non habet locum summaria cognitio iudicis super eo, an admittenda est, sed vbi incidenter petitur in iudiciis, tunc habet locum officium iudi. mercenarium antequam admittantur probationes super læsione: vt not. infrà eodem, auditis. *administrationem:* id est, non habent iurisdictionem ordinariam super aliquos, vel regimen alicuius villæ, vel aliquorum hominum. *facultatem.* generaliter sibi à principe datam.

3 †*Seu arbiter.* contra sententiam arbitri potest impetrare restitutionem, licet nomen sententiæ nō mereatur habere. ff. de his qui not. infa. l. quid ergò. §. ex compromisso. & est ratio, quia per hanc in integ. restitutionem prouidetur læso, non tantùm contra sententiam arbitri, imò contra obligationem contractam ex sententia ad pœnam, id est, si sententiæ non pareant. argum. ff. de condi. insti. si sub conditione. §. si quis. ff. de acqui. hære. si pupil. tamen melius verba concipit, si dicat, peto in integ. restitutionem cōtra obligationem pœnæ contractam ex sententia, quàm si dicat, contra sententiam. ff. de mino. si minor. §. minores. si autem coram arbitris lędatur, quis in testibus producendis vel aliis, non datur incidenter in integ. restitutio, quia nihil eum ligat, nisi obligatio pœnæ, & ideò si petitur restitutio contra sententiam, non restituitur in eum statum, in quo erat ante sententiam, sed totum rescinditur & etiam ipsum compromissum. Item coram iudice ordinario lite contestata super restitutione, non debent admitti probationes huius læsi ad probandū de iure suo superprin. ad hunc finem, quod petita sibi adiudicētur, quia hic iudex, qui cognoscit de restitutione in integ. non succedit arbitro in causæ principalis cognitione. Item quia litis contestatio coram arbitris facta non sufficit ad procedendum coram iudice. C. de arbi. l. penultima. §. finali.

4 †*Cognoscere.* quia ordinarij qui administrationem non habent, non possunt dare restitutionem in integrum, nisi cùm incidēter petitur. C. vbi & apud quē. l. 1. multofortius nec delegati ab eis, quia non possunt delegare causam restitutionis, quam ipsi dare non possunt.

☞ †*Incidenter.* sed & tunc arbiter non restituet in integ. C. vbi & apud quē. l. 1. Item quia est mixti imperij. ff. ad muni. ea quæ. ff. de offi. eius cui man. est. iur. l. 1. magistra. tamē non licet in modum restit. si tamē arbiter viderit personam, quæ habeat priuilegium resti. in aliquo læsam, puta quia intra terminum non produxit testes, vel instrumenta, iterum ei terminū assignabit. *liberali.* 2. quæstio. 6. si quando. ff. de arbi. non distinguemus. §. Iul. & §. liberali. vbi agitur de libertate, secùs si de statu ecclesiæ ageretur. j. de arbi. cum tempore.

SVMMARIVM.

1 *Differentia quæ sit, si quis restituatur contra sententiam & appellationem.*

CAP. X.

BENEFICIO. *In alio.* i. est, primo, cùm puta possessor peteret in integrum restitutionem pronunciatum fuit non dandam, vnde si idem iterum petat super eodem articulo non potest. Itē credimus, & si petat contra sententiam, quia denegata est sibi in integ. restitutio. arg. quia sicut hìc dicitur contra eam tantùm ad appellationem restituitur. *denegato.* secùs si concesso. VERBI GRATIA: petij in integ. restitutionem, aduersus sententiam, & concessa est mihi, & pòst iterum lata sententia diffinitiua contra me in principali, iterum dabitur in integ. restitutio. & non contra primam sententiam, sed cōtra secundam, & sic potest intelligi. C. si sæpius in integ. l. 1. *ad appellationem.* C. in qui. cau. in integ. rest. nō est ne. sancimus. contra. vbi dicitur, quod in temporalibus actionibus, non currit præscriptio, ibi ergò nec in appellatione quæ intra 10. dies tantùm admittitur. Sol. illa regula nō habet locum in ecclesiis, vt not. s. eod. c. 1. Sed contra minores tantùm, sed in minoribus fallit in confectione inuentarij, & in triēnio iudicij finiendi, & in decennio appellationis, vt hìc. & C. si sæp. ap. l. 1. Authen. de hære. & fal. §. pupil. & C. de iudic. properandum. in fin.

☞ †Sed dices quæ differentia est, si restituatur contra sententiam vel appellationem? Respon. magna, quia quando ad appellationem tantùm restituitur, nisi exequatur intra annum causam ap. rata manet sententia. Authen. de his qui ingre. ad app. §. 1. & 2. Item computatur pro vna appel. vt non possit tertiò appellare. C. ne lic. in vna ea. l. 1. quod non esset, si contra sententiam restitueretur, restitueretur e-

rum

nim vt poſsit appellare à ſententia lata ſuper denegatione in integ.reſt.Et iſtam reſtitutionẽ petet tãtùm intra 10,dies,ex quo cõmuni iure nõ poteſt appel.quia extunc læſus eſt, & ad proſequendam app. dabitur ei tantùm annus, cùm non debeat ei maius tempus indulgeri per in integ.reſtit. quam fuerit illud quo læſus fuit, quod non fuit niſi intra 10. dies. arg.ff.de mi.interdum.§.planè.ſimile.ff. quando de pecu.ac.eſt an.l.poſt mortem.*nouis.* id eſt, de nouo propoſitis non de nouo cõtingentibus tantùm,quã do enim omiſit aliquas actiones proponere, etiam ſi per ſententiam ſibi ſit denegatum beneficium reſtitutionis iterum petet,vel ſi petiit reſti.in inte.quia priuilegium omiſerat,& eſt ſibi denegata, poterit iterum peti,vt præſcriptionem probet.

DE ALIENATIONE iudicij mutandi cauſa facta.

TIT. XLII.

CAP. I.

Ex quorundam.*Citentur.*Hæc decretalis non loquitur de appellatione facta poſt citationẽ, quia in tempore in quo loquitur hæc decretalis poſt citationem admittebantur omnes appellationes,niſi notoriè eſſent fruſtratoriæ,infrà, de appell. cùm ſit. ſed hodie ſecùs. *prorumpunt.*& malè,infrà,de appel.ſuggeſtum. ſed & ſi olim fuiſſet conceſſum fruſtratoriè appellare,hodie non licet.infrà,de appel.vt debitus. dicendo iudici intellexi,quòd literæ impetratæ ſunt ad vos cõtra me,& ideò appello.*pro euacuando.*& ſine iuſta cauſa.alij dicunt,& fortè melius tantùm loqui, quando fraus interuenerit , nam ſi fraus non interueniſſet, non poſſet procedi, niſi citaretur.ſupr. de offi. delegat.conſulta.†*Eos.*hæc decre.non tangit edictum de alie.iudi.mut.cauſa fac. quòd tantùm competit cõtra eum,qui tranſtulit dominium, vel poſſeſſionem in alium dolo malo ſiue potentiorem,ſiue non,futuri iudicij mutandi.i.à ſe & in alium transferendi, & ad intereſſe.ff.eodem tit.l.1.2.& 3.in princip.& l.non ſolùm.in princip. hic autem loquitur de conueniendo eum,in quẽ tranſlata eſt poſſeſsio, etiã ſi nullam fraudem admiſit,& eſt ſpeciale in hoc quia perſona non contenta in reſcripto conuenitur. argu.contra. ſuprà,de reſcrip.ſedes. paſto. *in poſſeſſione.* & per hoc reſpon.ſecundæ & tertiæ quæſtioni.*in poſſeſſione.*& etiam ſi naturaliter poſsideant, ſed dominum poterunt in iudicio nominare.C.vbi in rem act.l.2. idem tamen dico ſi non poſſideant.C. eo. l. 1. *appel. ceſſa.* per hoc reſpondeo primæ dubitationi,quod nõ credo,quia non loquitur de appellatione abſentis,ſed præſentis,dicas ergò quòd non reſpondet.

SVMMARIVM.

1 *Ceſſio actionis ſi in vltima voluntate fit,tenet.*
2 *Quando dubium eſt,an actio ſit ſimulata,nécne, præſumitur ſimulata.*
3 *Litium redemptiones vel emptiones inter laicos non potentiores licitè fiunt.*
4 *Res litigioſæ quando transferuntur in eum qui cœpit litem, & ſi eſt mortuus,tunc nec ſucceſſor nec hæres perficiat litem.ſed ille,ad quem res translatæ ſunt.*
5 *Si à quopiam ad terrorem aduerſarij adducantur potentiores, quam ſit aduerſarij patrocinium,is perdet cauſam:Et quis hic vocatur potentior.*

CAP. II.

Ex parte *ſcabinorum.*Hipretis fuit propoſitum.*Trahant.*loquitur ſecundum conſuetudinem Frãciæ vbi ſiue agant ſiue conueniantur clerici,ſub iudice eccleſiaſtico agitur.*illicitas.* aliud enim eſt in licitis,vt in gl.ſeq.dicitur.

1 †*Ceſsiones.*ceſsio actionis,ſi fiat in vltima voluntate,tenet,niſi ſit actio litigioſa, nam tunc non legatarius,ſed hæres agit,& quod fuerit conſecutus, reſtituet legatario.ff. de leg.1.l.nomen.C.man.l.pe.ff. de leg.1.l.legato.C.de litig.quicunque.in Authent. nũc ſi hæres.ſi ceſsio eſt ex pacto & in potentiori,ceſsio nulla eſt, nec agit ille,qui ceſſit.C.ne li.pot. l. 1. ſic potentior ratione officij poteſt dici tutor, vnde ſi ceditur tutori actio in pupillum admittitur. C. qui da.tut.Authent. minoris. ſi verò fiat ceſsio actionis, non potentiori,ſed ſi actio ſit dubitata,id eſt, in iudicium deducta non tenet ceſsio , ſed non admittitur actio,quin agat ille,qui ceſsit, ſed in quibuſdam caſibus tenet etiam lite conteſtata,ſ.ex cauſa dotis,donationis,& diuiſionis.C.de liti.l.vlt.& 2.ſi autem ceſſio ſit actionis indubitatæ, & cõſtat ceſsionẽ veram, tenet,vt per totum tit. de hære .vel act.vendita.ſi autem conſtat eam ſimulatam,non tenet, vt per totũ tit.plus va.quod agit.

2 †Et dicitur ſimulata, quia ſimulatur lucrũ actionis eſſe eius,cui ceditur,cùm ſit cedentis,vbi autem eſt dubium,an ſit actio ſimulata nécne, præſumitur ſimulata , ex eo, quod actio pro parte eſt vendita, pro parte donata.C.mand.l. vltim.& hîc nõ agit is, cui ceditur,nec is qui ceſsit : vt idem ſimiliter præſumitur ſimulata , ſi pro modico pretio vendidit actionem,nam tunc non agit emptor , niſi in quantũ dedit,is autem qui ceſſit,agit in reſiduo , vt quidam dicunt.Item præſumitur ſimulata ex eo,quod in inſtrumento non continetur nomen ceſsionis,nec dicitur ex quo contractu,vel ſi in principio inſtrumenti ponitur ceſsio , & circa medium vel ſi. dicitur ex quo contractu , in caſibus tamen non præſumitur ſimulata , ſi fiat inter cohæredes & ſi fiat creditori pro debito, vel poſſeſſori pro munimine rerum , & legatariis ab hæredibus quibus res vel actiones ſunt legatæ.C.man.l.pe.*emptiones.*idem appellat emptiones & redemptiones.

3 †Et eſt ſciendum,quod redemptiones vel emptiones litium inter laicos non potentiores , ſatis licitæ ſunt , & eis datur actio vſque ad quantitatem datã. C.mand.l.pe.& vlti.vt no in glo.hîc poſita.Sed contra.ff.de pact.ſumptus.ff.de var.& extraord. cog.l. 1. §.ſi Titia.C.de procurator.litis.C.manda. ſi contra. ſed illa intelliguntur,quando redemit litem hoc modo,quod eam exerceat, & poſtea certam partẽ magnam,vel paruam inde habeat,quod penitus non valet lis, & hoc idem eſt in aduocato. C. de poſtul. ſi quis. ſecùs autem eſſet, ſi de certa pecunia conueniret,quod eſt licitum.ff.man.ſalarium.

†Item not. quod ſi quis conuentus, imò etiam, & hæredes eius,vel rei vendicatione,vel confeſſoria, ſiue quacunque alia,ſiue reali, ſiue perſonali transferat in alium rem,de qua conuenitur, & in caſibus in quibus licita eſt alienatio,vt not.in gloſ.hîc poſita, quæ incipit ceſsio,tamen ipſe, qui cœpit litem illam perficiet.ff.de aqua plu. arc.quanquam.§.1. & l. poſt venditionem.imò etiam hæres eius. argum. C. de litig.Authent.nunc ſi hæres.ad idem arg.ff.de rei vendicat.is à quo. & l.ſequen. † Item ſi procurator eſſet inſtitutus à venditore,ipſe dũ proſequeretur litem,re translata in emptorem,quare non multomagis ſi ipſe venditor cœpit litem ipſam proſequetur:

nec est contrarium si dicas præiudicium fiet absenti & ignoranti,quod esse non debet.ff. de ex.rei iudi.si à te.§.fin. ff. de pig.si super.in princip.quia aut emptor sciuit causam agi cum venditore,& tunc sibi imputet,quia res cum onere suo empta videtur, quod magis est euentus litis, si autem ignorasset,de euictione ageret vt ibidem.C.de euict.si fundum. ff. de pig. si super. §. fin.ff.de legat. 3. nomen. Vel dic & melius, quòd nullum fit præiudicium illi, in quem res translata est, quia sententia non mandabitur executioni in re translata, sed ad interesse tenetur conuentus, sicut is qui se liti cùm non possidet obtulit.ff.de rei vend.si is qui.ff.de pet.hæred.qui se. Non est contra. ff. de rei vendi. si autem. §. I. vbi dicitur, quod si non dolo desiit possidere, quod absoluendus est, quia hoc non fuit sine culpa, quæ sufficit in eo saltem, quia cautionem non exigit, cùm possit. ff. de rei vendicat. is à quo. & l.qui petit.

4 † Sed not. quòd quando res litigiosæ vnius præbendæ vel administrationis transferuntur in alium, quod ille qui cœpit litem eam perficiet, quia dominus litis est,sed si est mortuus, tunc nec successor eius in præbenda, nec hæres perficiat litem, sed ille, ad quem res translatæ sunt, quia mors est iusta causa, quare ad dominum reuocatur prosecutio causæ.

☞ †Sed quæres quomodo hoc est,quod ad singularem successorem qualis est hic administrator, ad quem hæ singulæ res deuenerunt transferuntur actiones contra id,quod not. infrà,de iudi.quia. Solut.illud verum est, vbi contra defunctum agebatur nomine suo, sed hîc loquitur quando contra defunctum agebatur nomine ecclesiæ, & eiusdem nomine etiam conuenitur successor, & ita non agit tanquam successor, sed tanquàm administrator. † Item eadem ratione dicendum est, quod in hoc casu mandabitur sententia executioni in re petita etiam ad alium translata,quia licet eius administratio ad alium sit translata, res tamen penes eundem remanent, scilicet, penes ecclesiam, cuius nomine principaliter actum est.*sanctiones*.C. ne lic.poten.l.I.

5 †*Potentiorum*. si quis in terrorem aduersarij aduocabit sibi potẽtiores quam sit aduersarij patrocinium, puta faciendo eum procuratorem vel deducendo eum in aduocatum, causam amittit, & potentior seuerè punitur. C. ne lic.po.l. I. & appello potentiorem eum, qui ratione magistratus potest ostendere minacem terrorem aduersario. C. si quacunque præd. pote. l. I. & C. si rec. pro. l. I. C. quod metus causa. si per vim. & fortè non idem, si aliàs sit terribilis, cùm possit habere iustitiam, nec sit verisimile eum pati violentiam in terra iustitiæ.ff. quod met. causa.l. vltim. & si vellet ita posset facere sine procuratore, sicut cum procuratore.

Intelligitur ergò hic potentior, qui ratione officij est terribilis, in alia significatione sumitur. ff. si ex noxa.cau.l.I.§.si designat.ff.de alie.iud.mu. causa fac. l. 4. qui autem clericorum patrocinium inuocat,in pœnam huius decret. vel illius legis,ne li. po. non incidit, nisi potestatem haberet super laicos, cum quibus clerici agunt,hîc autem reprobatur cessio actionis facta in eos, non quia sunt potentiores, sed quia quandocunque fiat simulatè non valet: vt not. in glo.cessio. circa hos laicos etiam competit ac. ex edicto de alie. iudi. mu.causa fac.l.I. & l. non solùm.§.I.

DE ARBITRIS.

TIT. XLIII.

CAP. I.

SANE.& j.*Eligatur*.sanum est consilium, sed tamen si in duos compromittatur,tenet compromissum.ff.de arbi.itẽ si vnus. §.sed si in duos.infrà,c.proxi.

SVMMARIVM.

1 *Iudex,aduocatus,successor & executor,non possunt esse testes.*
2 *Electores admittuntur ad testimonium.*
3 *Non extenditur iuramentum ad non cogitata.*

CAP. II.

NON *Sine multa necessitate*.id est, paupertate. *per manum*.id est,authoritate,nam ad ipsum ratione archid. vel quia persona erat cui pertinebat institutio,vel præsentatio in eadem ecclesia cathed. *Eius dicti*.Arch.*ordinauit*.id est, obtinuit ordinari vel ipsemet ordinauit,cùm ad ipsum spectaret.*extortum*. & malè.C.de arbit. Authent. decernimus. vel potes dicere, quia Authentica non prohibet iuramentum partium,sed arbitrium tantùm.*exinde*.id est,de quæstione quam inuicem habebant,petebat enim idem sacerdos, quod cum esset legitimus & canonicus capellanus ipsius ecclesiæ, quod sibi de beneficio responderet,& eum vt capellanum tractaret, & sic petitorium intentabat, vel petebat beneficium ipsius ecclesiæ in absentia, cum sine culpa sua necesse habeat exulare, vel petebat restitutionem capellaniæ ad quam reuertens admissus nõ erat agens possessorio.*fauentes*. & malè,cùm arbitrium per gratiã datum non teneat.C.eo.arbitrorum.

1 †*Clerici*.id est,per gratiam & fauorẽ, quia in hoc de facili non possunt aliæ inueniri probationes, ideò ipsi arbitri excipiuntur.si.C.de hære. quoniam. 4.q.3.§.in criminali.ver.item serium, & recipiuntur vt testes,nunc vt iudices.si.suprà,de elect.cùm dilec. arg.contra.2.q.6.statuendum.vbi not.vel in hoc fuit nequitia, quia præcipiunt pro pecunia liti spirituali cedi:vt not.suprà,de transact.statuimus.Item quidã credunt,quòd speciale sit in iudice & arbitris,& quibuscunque aliis, & aliud ex officio facientibus, vt non obstante quòd turpitudinem suam allegant,& quod de suo crimine confitentur possunt testificari, si de irritatione sui facti agitur,vt hîc,& not. suprà, de elect. cùm dilect. ne ex ipso testimonio fiat alij præiudicium, infrà, de testi. sicut. Nec etiam propter hoc contra aliquos ex ipsis, qui non confitentur esse procedendum ad pœnam.infrà, de testi. veniens.15.q.3.c. nemini.nisi subiiciatur quæstionibus, tunc enim posset interrogari etiam ad pœnam. C. ad leg.Iulia.maiest.l.3.& C. de quæstionibus. plures interrogati. & ad hoc etiam, vt de facto suo eis credatur,oportet esse duos,vt hîc,& si plures fuerint,& confiteantur,sufficit.sup.de elec.cum dile.

2 †Super hoc non respondetur huic decre.cùm per hoc alteri fiat præiudicium,illi,scilicet,pro quo lata est sententia siue arbitrium, dicimus ergò hos non recipi sicut testes,cùm iudex, aduocatus, successor, & executor non possint esse testes. C.de asses.nemo. ff.de testi.l.vltim.2. quæst. 6. statuendum.sed consulendi sunt de facto suo.infrà.de accus. cùm dilectus. ff.de appel,sciendum.& similiter credimus, quòd si confitentur turpitudinem suam, propter hoc non reuo-

reuocaretur arbitrium eorum. argu. ꝧ. de test. sicut & c. veniens. 15. quæstio. 3. nemini. hic autem licet confi teretur illud, quòd arbitrium reddebat iniquũ, scilicet se præcepisse, qđ pecunia cederet liti spirituali, non tamen dicit hîc suam turpitudinem, cùm potuerit bona fide fecisse, sed errasse, non enim est simonia, quandocunque renunciatur ius spirituale si daretur aliud tẽporale fortè, quia pro bono pacis datur, vel causa pietatis. ꝧ. de præben. nisi essent. s. de pac. cùm pridem. sed tamen, quia speciem continet simoniæ, & non obstante iuramento, licet contrauenire, vt hîc, & not. suprà, de transact. constitutis. Item nec iudex his semper adhibebit fidem, licet hoc interroget, cùm sæpè suum factum tueatur, & ex gratia loquantur. ff. de iudi. eum qui. Ex variis autem circumstantiis colliget, quid credat. ff. de cust. & exhib. l. diuus. arg. infrà, de accus. inquisitionis. §. vltim. & habent hæc locum in iudicibus, arbitris & officialibus publicis, secùs autem in electoribus, qui benè admittuntur ad testimonium. suprà, de ele. cùm dilect. vel dic ideò eos interrogari, vt excusetur arbitrium, quòd cùm in sui natura esset licitũ præceptũ pro pecunia renunciare spirituali iuri, nisi excusaretur propter discretionem præcipientis. infrà, de præbend. nisi essent. reuocaretur arbitrium propter spem simoniæ, vel etiam sufficit, quod eorum discretio nõ appareat, & hîc est causa, quare cassatur arbitrium & propter hoc arbitri requiruntur, vt dicant intentionem suam, & causam quare hoc fecerunt, vt per hoc probet vel improbet arbitrium.

3 *Absoluas.* & restitutas, vel melius non restituet, sed tantùm vinculum iuramenti tollet, vt non obstante iuramento possint agere, sicut prius, non enim timore iuramenti debet illicitum facere, nec extenditur iuramẽtum ad ea de quibus cogitatum non est, vel quæ sunt contra ius. ꝧ. de iureiurand. veniens ad nostram. *subnixum.* infrà, de præbend. nisi essent. s. de elect. inter dilec. & no. s. de transa. statuimus. quia vel temporale non dabat pro spirituali, vel si daretur iusta causa dandi suberat. *obseruantia.* hoc ideò est, quià spirituale est, quia iuramentum intercesit.

CAP. III.

Peruenit. Decimas. Id est fructus decimarum, ꝧ. de locat. vestra. contra. Sed hîc non videtur illicitum contrahere super fructibus decimarum, sed sic dare propter periculum solum prohibetur & cassatur quod non est dignum. *dimittat.* De facto, quia de iure non tenet, &c.

SVMMARIVM.

1 *Patroni in libertos ordinariam habent iurisdictionem.*
2 *Agi non potest si compromissum fuit, siue cum pœna, siue sine pœna.*
3 *Clerici accipere possunt pœnam à iure permissam, siue conuentionalem, siue legalem.*

CAP. IIII.

Dilecti filij. Vsuario. id est, vsu. quid autem sit vsus habes insti. de vsu & ha. *publicis.* 3. q. 7. tria. 32. q. 5. mulierem. ff. de re iudi. l. 2. argu. contra. 2. q. 5. mennam. 13. quæst. 2. si quos. 12. q. 2. cùm deuotissimã. ff. de re iudic. quidam. 15. quæstio. 3. §. 1. Authent. de hæredi. qui ab intest. ve. §. de his. *Dicatur.* C. de arbit. l. vltim.

1 †*Patrono.* arg. ꝙ patroni iurisdictionem ordinariã habent inter libertos, & potest dici, quod hæc decretalis sumpta est. C. de arbit. l. vltim. loquitur tamen, quãdo per compromissum itur ad patronum, & hoc innuitur in sequentibus, vbi dicit, nulla pœna, & est arg. ad hoc. ff. de pœ. respiciendum. §. tutor. suprà, de cõstit. ex literis. C. de decur. l. 1. imò de iure est, quod si habent regimen vel comitatũ, quod iudicare possunt. 12. q. 2. cùm deuotissimam. *Episcoporum.* idem esset si præsentes non essent.

2 †*Pœnam.* ad iudicatum autem agi non potest, si fuit compromissum, siue cum pœna, siue sine pœna. ar. ff. de arbi. idem. §. vltim. ff. si quis in ius voc. l. vlti. infrà eodem, per tuas. si verò nõ sit compromissum, sed tamen simpliciter electi, quia alia auxilia deficiunt eis, agunt ad rem iudicatam. ff. de arbit. l. pen. & sic intelligitur, infrà eodem, cùm olim. & c. per tuas. Vel potes dicere, ꝙ etiam si sit compromissum siue cum pœna, siue sine pœna, nisi ratã habeat sententiam potest cogi ad eam obseruandam, & sic intelligitur. infrà eodem, cùm olim. per tuas. & sup. eo. c. 2. Alij dicunt in spiritualibus locum habere prædictam ratificationem, quæ nõn recipiunt interesse, & etiam sine ratificatione ex quo in casibus concessis latum est arbitrium, tenetur ratum habere, & mãdabitur sententia executioni. suprà eod. c. 2. vel idem si iuramentum interuenisset, vel fides data esset. infrà eodem. c. proxi. suprà eodem. c. 2. Alij tamen dicunt, quod nunquam competit actio ex arbitrio, nisi emologatum sit taciturnitate decem dierum. C. de arbitr. cùm antea.

3 †*Pœnam.* 12. q. 2. episcopus qui man. 23. dist. quanquam. argu. contra, infr. de pœ. suam. 12. q. 2. fraternitas. Sol. pœnam à iure permissam, siue conuentionalem, siue legalem possunt accipere clerici. 16. q. 1. statuimus. 1. q. fin. quoties. 10. q. vlti. tamen si lucri causa non faciant, infrà, de simo. nemo. Vel dic, quod possunt petere pœnam quanti sua interest. ff. de act. emp t. prædia. pœna autem in fraudem vsurarum apposita, peti non potest. ff. de act. emp. Iulia. §. idem Pomponius. ꝧ. de emp. ad nostram.

SVMMARIVM.

1 *Nunquid arbitrium possit pro parte valere, & pro parte nõ.*
Compromissum ecclesiæ an & quando valeat.
2 *Non valeat arbitrium in libertate contrarijs.*
3 *Potest abbas de iure suo compromittere.*

CAP. V.

Cvm tempore. Aliam causam. habeat cum episcopo, aliam cum monacho. *fide.* quia promiserunt in fide sua. *obseruandum.* metu pœnæ. suprà eod. c. proxi. vel iuramenti, quamuis non debuit interuenire. 12. q. 2. omne. 6. q. 4. quod benè. vel compromissi pœna quia tunc non agitur ad interesse. ff. de arbitr. diem. §. vltimo. & l. sequent. infrà eodem tit. per tuas. vel executionis, cùm simpliciter electi sint arbitri sine pœna, & emologatum est arbitrium expressè, vel taciturnitate decem dierum. C. de arbitr. cùm antea.

1 †*Exceptis.* hîc habes, quòd arbitrium pro parte tenet, & pro parte non. argu. ꝧ. de præbend. cum dilec. nisi esset, quod de iure Romã ecclesiæ nõ potuit cõpromittere, sed si de pluribus capitulis iure suo cõpromisisset aliquis, ita quod de omnibus simul sententiaret, & sententiauit de vno, & non in pluribus, non valet. ff. de arbit. quod tamen, in princip. ff. fam. ercis. in hoc iudici. *Libertatem.* non videtur quod de liberali causa potuit compromittere. ff. de recep. arbi. non dist. §. doli. suprà, de in integ. rest. c. vlt. Cõtra ꝧ. de præscrip. cùm olim. Sol. dico quod possit exempta ecclesia, vel non exempta compromittere de iu-

ribus non contingentibus ius Papæ, vel alterius qui exemit, vel etiam non exemit, sed ius habet in ea, & si facit, non est ei præiudicium, quia etiam si expressè compromittatur de illo, non valet compromissum quantum ad ius alterius, quia nec renunciare potest priuilegiis libertatis, nec iuri alterius, quod plus est, vt hîc. & C. res inter ali. act. per to. & quibus res iudi. non obest. ff. de offi. præsi. & leg. Decre. autẽ de præscript. non obstat, quia ibi non tantùm fuit iudicatum de iure quod alium, sed tantùm tangebat ecclesiam agentem, super libertatibus autem alicuius ecclesiæ potest quis compromittere & litigare, puta si priuilegium habeat aliqua ecclesia, super decimas vel super parochialibus iur. non reddendi, vel ab aliis ecclesiis exigendis, vel non, nam super eis & compromittit, & litigat. infrà, de deci. ex multiplici. suprà, de in integr. restit. auditis. & in decret. præalleg. de præscript. cùm olim. Hæc autem decre. non contradicit, quia de libertate loquitur, quæ alium tangebat, nam hîc monasterium non solùm erat liberum ab episcopo, sed etiam erat subiectum Papæ immediatè, & idcircò per suum compromissum, non potest præiudicare Papæ. Quidam tamen dicunt, quòd non potest compromittere de his, quæ tangunt libertatem, quia nec iudicare quis potest, nisi de speciali mandato Papæ, infrà, de iudic. cùm venissent. si autem non esset compromissum de libertate, sed de aliis, quæ per indulgentias sedis apostolicæ conceduntur, & vbi alterius ius non tangitur, tenet compromissum. Primò dictum magis placet, imò dico quòd super his, quæ dependent à libertate, compromissum valet: VERBI GRATIA: si facta sit electio contra tenorem priuilegij libertatis super electione & institutione facienda per episcopum, valet compromissum. infrà eodem, cùm à nobis. suprà, de in integr. restitut. ex literis. argum. vbi dicitur, quod delegatorum sentẽtia super his tenet, nisi per in integrum restitutionem subueniatur sibi, eadem ratione arbitrorum, & melius, infrà eodem, cap. pen. sed licet secundum secundam opinionem dato, quod ipsa sit vera non possit compromittere ecclesia super statu suo, si tamen duæ ecclesiæ litigãt super tertia ecclesia cui subessent, licitè posset compromittere lite pendente, licet agatur de statu tertiæ ecclesię, infrà eod. per tuas.

2 †Sed obiicies, quare ergò non tenuit hoc compromissum inter episcopum & abbatem super duabus capellis? Respond. scilicet, quod tenuit nec contradicitur, sed arbitrium non valet in his quæ sunt contraria libertati. Idem dicunt, quando compromittitur de his, quæ dependent à libertate, scilicet, quod non tenent si factura sunt præiudicium libertati. Alij dicunt indistinctè quod super statu, & libertate etiam si fit alij præiudicium, compromitti potest à partibus, quæ obligare se possunt, sed non fit præiudicium, sed compromittenti benè præiudicat, & secundum hoc soluuntur contrarietates. argumen. opt. infrà, de cap. mo. c. 2. in fin. & non reprobamus quod hic dicunt: & quasi concordant primæ opinioni.

3 †*Cappellarum.* quæ simul cum monasterio erant exemptæ ab episcopi iurisdictione, & Papæ subiectæ, ita quod Papa de eis iura episcopalia recipiebat, vel abbas nomine Papæ, & eius vice recipiebat ius episcopale, & iura episcopalia per se, vel per alium reddebat, sed tamẽ nihil iuris habebat in ecclesiis abbas, quia de suo iure benè posset compromittere, vel dic, quod benè intereat huius abbatis defendere, & promittere pro ecclesiis sibi subiectis pleno iure, id est, in temporalibus & spiritualibus, quod non sint subiecti, nisi Papæ. arg. ĵ. de relig. domi. constitutus. cum ve.

SVMMARIVM.

1 *Arbitrij & iudicij differentia.*

CAP. VI.

a 1 CVM *dilectus filius.* & infrà. *reconuenire.* Not. ꝙ in hoc discrepat [a] arbitrium à iudicio. Item in satisdatione. Authen. de lit. §. ad exhibendum. Itẽ in pœna contumacis. ff. de excep. arbi. non ex omnibus. Item in pronunciatione facta aliqua parte absente. ff. eo. si quis li. Item in purgatione moræ. ff. eo. l. Celsus. ff. si quis cau. & si post. *Quibus.* & eis cohærẽ b tibus [b], nam potest diem solutioni præfigere. ff. eod. si cùm dies. §. vlti. & l. Celsus. Sed nunquid de pœna vel interesse compromissi cognoscet. argum. quòd sic. ff. ad leg. Aquil. inde Neratius. §. penul. sed credo contrà. ff. de arbi. quòd tamen. §. vlti.

CAP. VII.

CVM *olim super. Familia.* Perpetua & religiosa, puta conuersis & similibus arg. cõtrà. ff. de publi. l. 1. §. famil. ff. de vi & vi arma. l. 1. §. famil. vbi innuitur, quòd nomine familiæ, & mercenarij intelliguntur. *irrita.* quia non est forma seruata. *eligere.* not. arbitrium seruari, dic vt not. s. e. dilect. in gloss. fi. adiudicatum. *erigere.* ĵ. de re. & transeun. licet. ff. de admi. tut. l. quidam. §. pater. & ff. vbi pupil. edu. deb. l. 1. & sic imperatur. c. distin. obeuntibus. Nec repures superfluum consilium, quia consilium familiæ posset trahere consilium domini in suã opinionẽ. 31. distin. Nicena. ff. de arbi. item si vnus. §. vlti. argum. contrà. ff. de proba. ad probationem.

SVMMARIVM.

1 *In laicum non potest de rebus spiritualibus compromitti.*
Laicus an possit iudicare in causa spirituali.
Clerici an possint ire ad iudicium seculare consentiente prælato, & an in arbitros compromittere possunt.

CAP. VIII.

1 COntingit *interdum. Rebus spiritualibus.* †Not. quòd super spiritualibus non potest compromitti in laicum, nisi hoc fiat authoritate iudicis, qui de causa spirituali cognoscat, sed eius authoritate fieri potest, siue ex delegatione, siue iure ordinario cognoscat, imò ꝙ plus est, nec iudicio laicorum disponetur. ĵ. de iud. c. 2. quia nec laicus iudicare potest de causa spirituali, etiam si incidat alij quæstioni, de qua cognoscere poterat. ĵ. qui fil. sint legi. lator. de mandato, tamen Papæ possent laici iudicare de causa spirituali. 32. dist. §. verũ. sed alterius mandato non credo, super rebus autem temporalibus clerici non possunt ire ad iudicium seculare, etiam consentientibus suis prælatis. ĵ. de fo. compe. si diligenti. sed cõpromittere in arbitros possunt. s. eod. dilecti. In iudicem autem clericum consentientibus prælatis suis possunt consentire, vt in iudicibus, & non aliter, vt habeat eorum consensum. ĵ. de fo. compe. c. vlt. & c. significasti. Quod autẽ diximus ꝙ authoritate delegati potest compromitti in laicum de spiritualibus, idem intelligo, quòd possunt authoritate ordinarij licet fortè nec authoritate delegati, vel ordinarij possunt, nisi sit lis cœpta. *Rebus spiritualibus.* nunquid potest compromitti in laicum super electione sacerdotis vel clerici, vel Abbatis, non videtur.

SVMMARIVM.

1 *An liceat plebano constituere procuratorem ad transigendũ.*

2 Non

[a] Discre. pat. vide Abba. hic ponẽtem alias vide per Ang. Arec. in §. omnium. inst. de act. peremo. in repeti. l. 1. ff. de arbi. & in l. si Titius. ff. de verb. obli. Etiam coram arbitro habeat locũ reconuentio vltra adducta p Abb. hic adde. d. Maria. in c. 1. q. 5. inf. demu. pec. & do. Alc. in cõs. 149. col. 3. vers. nõ obstat. in 2. vo. & Ro. singulari. 149.

[b] Cohærẽtibus. Et sic in cõnexis pot iu dicare arbiter. Ad de Feli. in c. translato. col. 3. circa. fin. sup. de cõsti. & adde eundem Inno. in c. ex parte. inf. e. & gl. in l. nõ distinguemus. §. de offi. cio. ff. eod. Et & adde idẽ in procuratore, quia si po suit manũ ad cõnexa nõ excedit fines mandati ita Pau. de ca. in cõs. suo 30. idem dixit gl. in delegato. in c. licet ergò. 7. q. 1. Et in te ste dixit idẽ Bal. l. p emptorias circa fin. ver. quæro actor. C. sen. resc. non pos.

2 *Non sufficit verbo emologare arbitrium, etiam cum pœna, nisi subscribatur.*
Verba in compromissis conditionaliter sunt intelligenda.
Actio, vel exceptio rei iudicatæ an detur ex sententia arbitri vel ex compromisso.
3 *Nunquid non obstante iuramento de stando sententiæ arbitri possit agi contrà.*
4 *Sæpè extra id, quod agitur, tacita obligatio contrahitur.*
Res in qua condemnatus est reus, non est interesse vincentis.
5 *Compromissum super re spirituali fit in laicum autho. iudicis delegati.*

CAP. IX.

PER *tuas literas. Super hospitali.* i. super iure, quod habebat in hospitali. simile. ff. de contrahē. empt. l. qui tabernas. & de leg. 1. l. si dominus. §. penult. *Generale.* licet enim habeat generale mandatum, non potest transigere, nisi fortè super fructibus paucis. ff. de procur. mandato. & l. procurator. Si autem generalis procurator sit, & habeat liberam administrationem aliàs generalem transigere potest, & iusiuran. deferre. ff. de procur. procurator. ff. de iureiur. iusiurandum. §. vlti. & si malè transegerit imputet sibi dominus, qui talem elegit, minor tamen vel ecclesia restituetur in integrum, si tutor vel prælatus per amicitiam transegit. simile, C. de transf. præses. C. de pact. pactum. ff. de mino. tutor.

1 †*Assensu.* de hoc not. sup. de rescrip. edoceri. hæc enim allegatio non valet, imò solus plebanus potest constituere procuratorem. ff. quòd cuiusque vni. l. vlti. Et hoc etiam ex eo probatur, ꝙ solus plebanus potest ratum habere, quod factum est per talem procuratorem, ergò solus potest constituere procuratorem. Vel dic, ad agendum poterat constituere procuratorem, secùs ad transigendum, quia fortè soli prælato non licet. j. de his quæ fi. à prælato. quanto. Vel dic, ꝙ fortè aliàs magnum negotium erat, vnde fine consensu capituli benè potuit sine eo constituere procuratorem. *Ex parte plebani.* appello partē plebani plebanum cum canonicis, aliàs sicut non posset super hac, scilicet, trāsactione constituere procuratorem, item nec ratum habere, vel aliter, vt not. in gloss. de hoc. *Ratum.* dic vt not. sup. dilecti. gloss. ad audientiam. *Executioni.* per absolutionem pœnæ, & aliis modis, de quibus diximus s. eod. cum te. c. dilecti. aliàs non datur actio ex re iudi. C. eod. l. 1. arg. contrà. C. de Iudæ. l. Iudæi.

2 †*Executio.* melius dicitur, quòd si quis subscripserit sententiæ, dicendo, confirmo sententiam arbitri, vel non contradico, ꝙ ex tali sententia oritur actio, & exceptio. C. de arbit. ne in arbitris. §. fi. & expone hāc literam, receptum fuit, id est, subscriptum, non enim sufficit verbo emologare arbitrium cum pœna, nisi subscribatur. C. de arbit. cùm antea. Quidam tamen dicunt, ꝙ sufficit sola emologatio sine subscriptione secundum canones. †*De obseruando.* videtur, quòd licet ex sententia arbitri ex compromisso electi non detur actio vel exceptio rei iudicatæ, C. de arbit. l. prima. tamen debet dari exceptio pacti, quia hoc ipso, quod promisit stare sententiæ arbitri, si postea facit contrarium, venit contra pactum, & sic videtur, ꝙ debet obstare exceptio pacti, ꝙ tamen non est verū. ff. de arbit. l. secunda. & l. fi. Item ad hoc quidam sic respondent, ꝙ in compromissis omnia verba, quæ ibi ponuntur intelligenda sunt sub conditione tali, scilicet, ego promitto, quòd stabo sententiæ, vel pœnam soluam, & iste intellectus datus est sibi à iure, quia nisi iura sic statuissent benè debet seruare compromissum suum, scilicet, stare sententiæ, & ex eo pacto benè daretur exceptio.

3 †Et idem dicitur de iureiurando, scilicet, ꝙ non obstante iureiurando poterit agere, ꝙ sic est intelligendum iusiur. vel quod seruabit sententiam arbitri, sicut iurauit, vel pœnam soluet, & eodem modo est intelligendum, quando partes stipulantur stare sentētiæ arbitri sine adiectione pœnæ, scilicet, quod sufficit condemnato vel seruare sententiam, vel præstare interesse. ff. de arbi. diem. §. fi. Et ꝙ isti benè dicant, ex eo apparet, quia si non interuenisset stipulatio, olim semper dabatur exceptio pacti, hodie etiā datur non tantùm exceptio, sed etiam actio, si fuerit emologatum. C. de arbit. cùm antea. imò & vbi actor stipulatus est stare sententiæ sub pœna, reo non stipulanti datur exceptio. ff. de arbit. si de meis.

Et habent hæc locum vbi stipulatur sententiæ dicto, vel arbitrio stari, siue cum pœna, siue sine pœna, nam si expressè stipularetur rem, de qua agitur, vel dari, vel fieri secundum sententiam arbitri, ad rem ipsam vel factū agi posset, si pro eo sententiaretur, & idem est in reo, si expressè stipularetur rem, quæ ab eo petitur amplius non peti, si pro eo fuerit arbitrium, benè habebit exceptionem, imò plus videtur quòd si etiam prædicta non expressè stipuletur, sed solùm pactum de eis dandis vel faciendis, vel non faciendis incontinenti post stipulationem emissam de parendo sententiæ, quod & tunc tale pactum informat actionem ex stipula. & parit exceptionem. C. de pact. petens. ff. si cert. pet. lecta. Imò plus videtur, quòd etiam tacitè partes videntur intellectui prædicto renunciare, vt si partes stipulētur stare sententiæ sub pœna, vt ea soluta, vel non soluta, manet ratum pactum, in hoc agi potest ex stipulatu, vt fiat quod iudicatum est. ff. de transf. quòd fide. Imò plus, quòd si condemnatus fuerit in mora, agetur & ad pœnam & post ad rem iudicatam. Nec est contrà. ff. de excep. doli. apud. §. Labeo. quia illa lex loquitur, quando non erat adiectum in compromisso, ꝙ soluta pœna, ratum esset arbitrium.

†Alij tamē dicunt, non pōt agi ad rem iudicatā, sed ad interesse tantùm in prædicto casu, ratio autem quare prædictus intellectus fuit accommodatus prædictæ stipulationi in cōpromisso ea fuit, quia cū arbiter sine timore retractationis posset ferre ini quam sentētiam, iustum fuit, ꝙ in alio eius potestas restringeretur, scilicet, vt nunquā post sententiā arbiter res suas sibi auferret, sed sufficit sibi auferri, vel pœnam vel interesse, aliàs enim non datur actio vel exceptio ex re iudi. C. de eden. l. prima. argu. contra C. de Iudæ. l. Iudæi. *Agi.* contra compromittentem, & non contra plebanum.

4 †*Procurator.* & non dominus, qui non mandauit de transactione. ff. de re iudi. si se. in princip. de proc. Plautius. Nec obest quòd aduersarius eum sibi obligare non intendebat, sed plebanum, quia sæpè extra id, quod agitur tacita obligatio contrahitur. ff. commo. si his. in fi. ff. si cer. pet. ciuitas. C. man. si literas. Vel dic, ex quo ab ab eo stipulatur creditor, ꝙ intendebat eum sibi obligare, nisi contrarium dicat, tunc secùs dicerem. †*Ad interesse.* quòd non videtur aliud posse, nisi expensæ quas feci in lite coram compromissariis, res autem in qua condēnatus est reus, non est interesse vincentis, & tamen si sua est etiam post sententiam arbitri, sua manet & eam, non obstante sententia arbitri, petere potest. ff. de arbit. si rem. & si non erat sua, vel sibi debita, nec tunc etiam sua interest.

5 †*Archiepiscopi.* not. in laicum authoritate iudicis delegati, super re spirituali fieri compromissum. argumen. 32. distinct. §. verùm. sed tamen nedum authoritate delegati, sed nec ordinarij potest clericus con-

consentire, vt habeat iudicem ordinarium laicum.

SVMMARIVM.

1 *Pars si in termino statuto coram arbitro non comparet, pœna committitur. Intelligitur vt hic.*
Contumacia absentiæ, & an & quando sit punienda.
Arbiter an possit absoluere præsentem ab instantia propter contumaciam aduersarij.
2 *Arbitri iudicare non possunt post mortem litigatoris.*
Successor an succedat in prosecutione litis sui prædecessoris.
3 *An mortuo prælato dicantur custodientes possidere eam.*
Prælatura mortuo prælato ad quem pertineat.
4 *Cùm de prælatura litigatur, non licet de alio facere aliquam electionem.*
Res litigiosa an & quando in alium transferri possit, prælatura quando reddatur res litigiosa.
5 *Quis dicatur incidere in pœnam act. vel iuris dubitati.*
6 *An ordinarius possit esse arbiter.*

CAP. X.

Ex parte. *Partes*. id est electi. *Sententiam*. id est arbitrium. † *Præfixisti*. si pars in termino non compa-
1 ret statuto coram arbitro pœna committitur. C. de arbi. l. 2. ff. de arbi. l. diem. §. si quis. sed non semper, sed tunc quando per partis absentiam fit, quominus arbitretur, vt quia terminus peremptorius assignatur ad dandam sententiam. sup. de offic. dele. c. consuluit. vel etiam si ante litis contestationem sit terminus assignatus peremptorius ad comparendum, quia si nunquam comparerent, nunquam posset arbitrari, cùm non posset sententiare, nisi partibus præsentibus. ff. de arbit. l. diem. §. 1. & 2. nam si citatus, sed nō peremptoriè absit ante litis cōtestationem non committitur pœna. Imò plus quidam dicunt, ꝙ & si post lit. contest. citetur peremptoriè ad testes recipiendos, vel alia consimilia, quæ possunt fieri etiam parte absente, quòd nō committitur pœna, quia per eius absentiam nō impeditur arbitrari. arg. ff. eod. l. prima.

Sed dices, quomodo ergò punietur huiusmodi contumacia? Respon. in sententia condemnabit eū in expensis, quia licet expressè non venerit in compromissum, est tamen contiguum, & idem dicitur de fructibus, vel termino solutionis. ff. eod. titu. qui tamē. §. solutioni. arg. ff. iud. sol. l. an tamen. §. in hac. ff. de procu. ad rem. l. prima. ff. de re iudi. Paulus. Idē dicitur, quia statim committit pœnam, etiam si in termino non peremptorio diceret se nolle ire. ff. de re iud. l. contumacia. Quidam tamen dicunt & fortè non malè, ꝙ arbiter debet absoluere præsentem ab instantia arbitrij, propter contumaciam aduersarij, & ex tunc potest petere pœnam, quia id dicit propter quod à lite disceditur. argum. ff. de arbit. l. qualem. Item quia arbitria ad instar &c. *Sublato*. & ideò si decætero contra eum sententia feratur, nō tenet. de re iu. l. in summa quæsitum. ff. qui satis. cog. l. si decesserit. sed propter adiacentia, scilicet, vt sciatur, qui sunt priuati eligendi potestate, etiam post mortem feretur sententia. ff. de rei vendi. l. vtique. C. si. app. pen. mors. quamuis. Sed certè nō videtur, quod in lite quæ vertitur inter electos possit iudicari, & si vterque iuraret de priuatione canonicorum, cùm res inter alios, &c. C. res inter alios. & per totum.

2 † Præterea quia dicitur, ꝙ post mortem litigatoris potest: Intelligendum videtur de iudicibus, non de arbitris, qui non possunt iudicare post mortem litigatoris. ff. de arbi. l. sed & si. §. vlt. nec in absentia partis, etiam si sit contumax. ff. de arbit. l. qui tamen. §. vlti. quamuis pœna committatur. ff. de arbit. l. diem. §. si quis. acta habita inter viuum & mortuum, puta attestationes & similia non valebunt, si egerit contra substitutum, nec in litis prosecutione succedet successor, quia non est huius hæres, nec vniuersalis successor, quia neuter agit nomine ecclesiæ, sed vterque ius suum prosequitur. Item hæres eius non prosequitur causam defuncti, quia cùm realis esset actio quæ erat inter eos, scilicet, quis ius haberet in ipsa prælatura, & hæres ipsum non possideat, nec do minus desiit possidere ius, quod defunctus se habere proponebat, non dabitur contra ipsum actio nec sententia. ff. de rei vendi. l. sin autem. Quid ergò faciet iste, qui superuixit, si sit ei nouus aduersarius, inchoabit litem cum illo, si autem non fieret sibi nouus aduersarius, tunc petet confirmationem ab ordinario & procedetur in petitione sua, sicut not. sup. de transact. decætero.

☞ † Sed quid si fuerat confirmatus, & habuerit prælaturam in pace, sed postea amisit possessionē eius per desidiā, hoc videtur quòd si inueniat possessionem suam vacuam, quæ nunquam fuit per aliquem occupata, quòd eam accipiet. Dicūt idem aliqui etiam si fuerit per aliquem occupata, dū tamen modo vacet, siue per mortem noui occupatoris, siue alio modo. arg. pro eis. inf. de or. cog. cùm dilectus. 16. q. 3. potest. vbi dicitur, quòd si possessio licitè ad dominum rediit, quòd debet habere commodum redemptionis. Item quæ causa est, quòd non recuperaret ecclesiam suam, quandocunque potest, cùm non sit ea priuatus, nec per sententiam iuris, nec hominis. argumen. 7. quæstio. 1. pastoralis. & possessio facilè debet redire ad dominum. argum. ff. de pact. si vnus. §. pactum. Nec obstat. C. vnde vi. conquerebatur. quia videtur habere locum quando non dominus, vel quasi occupat possessionem vacuam.

3 † Sed opponet quòd non potest inueniri vacans prælatura, quia mortuo vel cedente prælato statim eius custodiam habet, vel episcopus, vel archi. vel capitulum, vel patronus, vel œconomus, vel quiuis alius. inf. de insti. cùm venissent. inf. de app. bonæ memoriæ. de testa. relatum. 63. dist. si in plebibus. Istis respondetur, quia licet custodiant bona prælaturæ, tamen non possident prælaturam, hoc tamen firmiter tenēdum est, ꝙ si inueniat resistentes in recuperanda possessione non debet violentiam inferre. ar. C. de edi. di. Adri. l. 3. & arg. ff. ꝙ me. cau. extat. C. vnde vi. si quis. ff. ad leg. Iul. de vi priua. creditores. C. ne quis in sua causa. per totum. Posset tamen dici, ꝙ noua acquisitio possessionis, quam fecit propria authoritate, non extendenda est, sicut extenditur, cùm per eum ad quem pertinet, inuestitur de prælatura, vel installatur. de hoc autem alibi not.

☞ † Sed quid si alius qui medio tempore possedit fuit institutus per eum, ad quem pertinet? Respondeo quòd si fuit sic institutus, sua institutio non tenuit de iure, puta quia fuit institutus ita quòd primus non fuit amotus per sententiam, vel iuris, vel hominis, vel etiam sententia lata fuit, sed non tenuit ipso iure, puta quia lata fuit post legitimam causam appellationis, vel reo non citato, vel alio consimili modo, patet quòd secunda institutio non tenuit. infrà, de concess. præbend. c. 1. & extunc similiter licet occupare possessionem prælaturæ, si eam inuenit vacantem, sed si tenuit institutio, sed iniustè sit processum contra primum, puta quia pars per sententiam, quamuis iniquam, à qua nemo appellauit amotus fuerit, non tamen video, ꝙ postea etiam vacantem prælaturam possit occupare, licet enim post sententiam iniustam maneat dominus. ff. de condi. in. l. Iul. quia tamen ex sentētia, quæ lata est nascitur actio.

actio.& excep.infrà, de ſen. & re iud.c.cùm inter. §. vlt.vlterius poſ.eius recuperare non licet. Si autem vis ſecurius procedere, vade ad iudicem & implora officium eius, vt cognoſcat an prælatura ad te pertineat, & ſi inuenerit ad te pertinere, det tibi poſſeſſionem eius. C. de bon. va.l.pen. & fi. † *Inhibere.* & malè, quia non conſtabat ei, quòd pars aduerſa eſſet priuata poteſtate eligendi, nec quòd alia electio, ſcilicet, viuentis nulla eſſet ipſo iure, quia ſi eſſet verum, ſcilicet, quòd electio viuentis eſſet nulla ipſo iure, tamen pars ſua prohiberi non poterat ab eligendo. ſuprà, de elect. dudum. & c. auditis. vbi de hoc no. & hæc eſt ratio, quare in hac decre. non diffiniuit, quòd electio facta poſt mortem B. non teneat, quamuis dicat, quòd ordinatum erat, vt primò de electione viuitis cognoſceretur, quàm ad aliam electionem procederetur, ſed nec tamen poterant procedere, niſi vocatis etiam aliis, qui ſi crediderũt ſuam electionem nullam eſſe intereſſe debent. ſupr. de elect. cùm. & tranſmiſſam.

4 † Sed certè videtur aliis quòd etiam ſi electio viuentis nulla eſſet, tamen illi qui adhærebant non debuerunt procedere iterato ad aliam electionem, ex quo adhuc erat lis de electione viuentis. Et prædicta iura, ſcilicet, dudum, & auditis, tantùm videntur habere locum antequam incipiat litigari per electionem, quia poſtea re litigioſa facta, non videtur licitum prælaturam, vel aliquod ius in alium transferre, vnde dicunt, quòd benè prohibuit, ſicut ex ſequẽtibus apparet, vnde dicit prius tamen, &c. nõ valet ratio appoſita ſuperius, ſcilicet, quòd non debent prohiberi eligere, niſi conſtaret, quòd prima electio eſſet aliqua eius, ſcilicet, qui adhuc viuebat, quia illud haberet locum, vbi prius nullam electionem feciſſent hi qui prohibentur, ſecùs vbi fecerunt, ſed eorum electus mortuus eſt. Item alia ratione prohibuit, quia cum dubium eſſet, an prima electio teneret, non debuit procedi ad ſecundam. argum. ſuprà. de elect. dudum. ſed certè dubietas electionis primæ, nõ debuit ſecundam electionem facere nullam, ſed prima nulla eſt ipſo iure, vt not. ſuprà, de elect. conſiderauimus. Sed melior ratio videtur aliquibus, quòd res litigioſa non debet in alium transferri. C. de li.l. fin. quod ſecundum quoſdam locum habet etiam in incorporalibus. C. de li. l. ſecunda. & l. fin. ſed & ſi in incorporalibus non haberet locum, quòd etiam incurrerent in pœnam litigioſi: incurrerent tamen in pœnam tranſlatæ ac. vel tranſlati iur. dubitati, de quo not. ſuprà, de alie. iu. mut. cauſa fac. ex parte. hanc prohibitionem facit vt ordinarius, ſicut arbiter enim proceſsit vſque ad mortem, ex tunc autem, vt ordinarius, in hoc autem conſtat eum malè præcepiſſe quando præcepit, quòd pendente ſententia, non procederetur ad electionem, cùm morte litigatoris pereat compromiſſum, vt hic, & inſtantia compromiſsi, niſi fortè intellexiſſet, quòd non procedetur pendente ſententia quaſi iure ordinario, & vt ordinarius facere intendebat. *Elegerunt.* & malè duplici ratione, tum quia poſt iuſtam ordinarij inhibitionem, tum quia facta fuit priori non caſſata. *Inhibere.* non videtur poſſe dici, quòd iſti eligentes in vitium litig. incidant, vel eius pœna teneantur, quia hoc non agebatur inter electores, qui contra prohibitionem elegerunt, & ſic nullam rem litigioſam trãſtulerunt in alios, cùm nulla lis eſſet inter eos. Item hic non petebatur dominium huius prælaturæ. Sed tãtùm agebatur quis haberet ius in electione, ſicut ibi apparet, vbi dicit, cumque poſtmodum tractaretur ſuper elect. etc. Item electores nunquam debent transferre dominium prælaturę, licet decernant per quod poteſt peti prælatura. argumen. ad hæc. C. de lit. authen. litigi. Item electi iuſtè petunt ab electoribus, ſi ſunt ſubditi, quòd eis obediant, vt prælatis, non tamen ab eis petunt prælaturam, quia eam non haberent, nec etiam eam poſſunt dare, imò, ipſam prælaturam videntur recipere à confirmatore, qui eis confert plenitudinem ſui officij. ſuprà, de elect. nihil. & c. tranſmiſſam. licet ius petendi omnia iſta ortum habeat ex electione. imò & ſi idem eſſet elector & confirmator, non tamen teneretur pœna litigij ſi alij conferret prẹlaturam quę ab eo petitur in iudicio, quia prælaturam non poſsidet, ſed ius conferendi prælaturam.

Vnde ſi hoc ius peteretur ab aliquo, ſi alienaret in alium, benè haberet locum pœna litigij ſecundũ illos, qui dicunt quòd in incorporalibus habet locum pœna litigij, & eodem modo ſi aliquis poſsideret prelaturam, quam alius petit, tunc ſi alienaret in alium illam prælaturam, tunc benè haberet locum pœna litig. & videtur quòd ſi diligenter attendas, ꝙ directè officium iudi. nõ rectè imploratur ad prælaturam ſibi reddẽdam, vel quodcunque aliud ius, niſi aduerſus illum, qui illud poſsidet, & hæc petitio conſtituit rẽ litig. & ſic fuit actũ. j. de ſent. & re iudi. cùm Bertholdus. Sed ſi aliquis petit cõfirmationem prælaturæ, vel alterius dignitatis, vel iuris, nunquã conſtituitur res litigioſa, quia non agitur de dominio, vel quaſi dominio dignitatis: quod eſt neceſſarium, vbi locum habet pœna litigij, vt prealleg. Authen. Item non fit res dubia litig. ſi petatur à ſubditis, ꝙ ſibi obediant, non enim ſunt hi modi agendi ad rem, ſed ad factum, qualiter autem agendum ſit in iſtis, not. ſuprà, de maio. & obed. c. inter quatuor.

5 † Item non videtur, quòd in pœnam iſti electores incidunt tranſlatæ actionis, vel iuris dubitati, quia in hoc non incidit, niſi actor qui actionem vel ius habet, & eam vel illud in alium tranfert. C. man. l. penult. & fi. hic autem nec aliquis de elect. ius ſuum tranſtulit in alium. Imò nec electores ipſi ius quod apud eos erat, ſcilicet, ius elig. in alium tranſtulerũt, ſed iure ſuo vſi ſunt, ſcilicet, eligendo, hic enim eſt fructus iuris elig. & ſic patet, quòd non fuerunt prohibendi, quia nemini facit iniuriam, qui vtitur iure ſuo. ſuprà, de elect. cum eccleſia Vulterana. Itẽ electores non agebant, & maximè de hoc iure eligendi non erat quæſtio, ſi eius electio valeret. Item ſi nõ elegerunt quenquam vt alium vexarent, ſed ſuo iure vtendo, vt ipſum ius ſuum retinerent, nam ſi elegiſſent aliquem ad impugnationem alterius, hoc quidem eſſet reprehenſibile. *Finitum.* quia vlterius poſt mortem eius tanquam arbiter procedere non poterat, ſecùs in iudice, quia cauſam cœptam hęres proſequi tenetur. *Hic.* hoc apparet tamen per electos compromiſſum. *Debuiſti.* debito neceſsitatis ſecundum nos, alij debito honeſtatis. *Cognoſcere.* vt ordinarius.

6 † Et hoc eſt argum. quod ordinarius poteſt arbiter eſſe. vt ſuprà, eodem, cum tempore. & hoc ſecundum canones, ſecundum l. autem ſecùs. ff. de arbit. ſed ſi in ſeruum. *Ius habet.* idem etiam ſi ius non habet, nam pendente lite ſuper alia electione, vel etiam ſi non ſit inde lis vel tantùm ſuæ electioni inniti, ad aliam procedere non potuerunt. ſuprà, de elect. conſiderauimus. non obſtat. ſuprà, de in integ. reſtit. c. ſecundo, quia ibi, poſt ceſsionem vnius non remanſit alia electio, cui fieret præiudicium, & quia hic coram ſuperiore lis vertebatur. argumen. ſupr. de poſtul. bonæ. §. nec nocebat. ſuprà, de offic. leg. licet. Alij tamen dicunt, quòd nec ibi ſecunda electio

cassabitur, nisi prius constet secundam electionem tenuisse, vel aliàs secundæ præstitisse impedimentũ: vt not.suprà, de elect.dudum.& c.auditis.secundum quod plenius not.suprà, eodem.in gloss. & malè. Et hæc vltima solutio magis placet. Vix enim potuisset contingere, si de iure suo quod esset non teneret electio facta lite pendente super alia electione, quin statim cassasset eam,& postea processisset super alia electione sicut de iure esset.

SVMMARIVM.

1 *Sententia & compromissum super rebus prius iudicatis non valet.*

CAP. XI.

1 Expositanobis. Exortæ. super aliis † discordiis poterit tenere compromissum, sed super rebus iam iudicatis non. *In iudice.* Not.de temporalibus compromitti in laicum. suprà, eodem dilecti filij. *Arbitrium.* quia sententia contra res prius iudicatas non valet. secunda quæstio.6.§. diffinitiua. Itẽ si post sententiam non potest transigi. ff. de condi. inde.eleganter.§.& post rem.item nec compromitti. Item si ex gratia prælatus vellet dimittere, vel renunciare suo iuri non posset. C. de transact.interpositas. *Obsidum.* quia ex quo non tenet compromissum vel arbitrium, igitur nec obsidum datio, nec quæ sequentur ex eo. C. de leg.& const.non dubium. & non dubites hæc pertinere ad iudicem eccl.secũda, quæstio.secunda, Apostolicos.24.quæstio.tertia. si quis depo.

SVMMARIVM.

1 *Possunt partes de negotio ad negotium prorogare iurisdictionem.*
2 *Item possunt prorogare iurisdictionem, vt super arbitria possint executionem facere.*
Partes an possunt prorogare iurisdictionem alicuius delegati in eo, quòd arbitrium exequatur.
3 *Non valet compromissum in duos, vt possint indeterminatè eligere tertium. secùs si certam personam.*
4 *Pœna compromissa non habet locum in ordinariis vel delegatis*

CAP. XII.

INnotuit nobis. *Laicus.* hæc causa erat inter laicos coram ecclesiastico iudice, quia fortè erat causa spiritualis, puta quia de pecunia, vel censu qui debebatur ratione iurispatronatus, vel consimilibus vel aliàs erat de foro ecclesiæ. vt no.suprà, de offi. deleg.significantibus.

1 † *Retenta.* hoc nõ potuêre ex iure sibi deleg.cùm nihil de hoc à Papa esset eis commissum, scilicet, de exequendo arbitrio, sed partes prorogauerant iurisdictionem, quod possunt de negotio ad negotiũ: vt not.suprà, de offic.deleg.de causis.in negotio tamen commisso, etiam si non protestarentur de retinendo iure deleg.per quam in eos compromittitur, tamen retinent: quare enim expiraret cùm iurisdictiones & rescripta sint perpetua. C. de diuer.rescri.rescripta.suprà, de off.deleg. significantibus. ar. infrà, de præben.nisi essent.sed & quod idem sit,& si in laicos compromittitur satis expressè innuit ista decre.cùm non inducit iustam appel. ex eo, quòd exequetur sententiam arbitri, sed quia malè fuerũt electi arbitri. Sed potest dici, quòd suffecisset iurisdictionis retentio, nisi partes cõsensissent quantum ad executionem arbitrij, licet fortè sufficiant ad retentionẽ iurisdictionis delegati,& potest respondere rationibus in contrariũ assignatis, quia sententia arbitrorum non debet mandari executioni sua authoritate, si partes cõsenserunt, vnde ex vi compromissi, & propter consensum partium & iudicis, poterit executioni mandari, nec etiam est verum, quòd partes committant executionem arbitrij, sed Papa iurisdict.dedit per quam exequi potest, sed tamẽ nõ posset, nisi ordine iudiciario seruato.

2 † Partes possunt prorogare iurisdictionem, vt possint etiam super arbitrio executionem facere, vel potius intelligunt renunciare, ne possint excipere vel iurare executionem, sicut renunciare possunt appellationi, & reliquo ordini iudiciorum. C. de temp.appella.l.vltim.§.vltim. Nec valet si obiicias, quòd pactum partium, quòd eas tantùm obligat, non debet hanc iurisdictionem dare iudici, sed respondeo, vt dixi, quia pactum partium, quòd inter se faciũt, iurisdictionem, non dat iudici, sed expressè eam prorogat,& etiam ipse iudex secundum pacta & alia iura partium inter ipsas iudicare debet, vt prælleg.l.1.C.de appel.l.fi.

☞ † Quidam tamen dicunt quòd nec etiam partes possunt prorogare iurisdictionem alicuius delegati in eo, quòd arbitrium exequatur, primò ea ratione, quia arbitrium non debet executioni mandari. C. de arbit.l.1. secundò ea tatione, quia hoc non possunt, scilicet exequi sententiam, nisi ordinarij & delegati à principe. ff. de re. iu. à diuo. in princip. multò ergò melius hoc possunt committere partes, nec fuit hæc sola causa quare tenuit appellatio, scilicet, quòd incertus fuerit tertius arbiter, sed exequi non poterat. *Alteri.* si tertius non erat præsens, hæc erat sufficiens causa, quòd non tenebatur arbitrio, sed si erat præsens, statur maiori parti. ff. de arbit. ☞ item si.§. vltim.& l. sequen. † *Obseruantionem.* nota quòd causa generalis assignata, scilicet, quia ad obseruantiam huius arbitrij me cogitis, sub se comprehendit etiam omnes causas, ex quibus arbitriũ potest dici iniquum, vel nullum propter iniquitatem sententiæ, vel quia malè ordinati sunt aliàs arbitri. *Statutum.* ff. de arb.l.item si.§.si in duos.

3 † Et nota, quia secundum quòd ibi dicitur, scilicet, quòd si compromittitur in duos, ita quòd possunt eligere tertium indeterminatè non valet, sed secùs si certam personam, puta Ioan.& hoc hodie ostenditur per hanc decret. quòd etiam in arbitriũ aliorum non possit conferri electio tertij, & hoc intelligo, quòd in pactum non potest venire ab initio, quia sicut fundamentum est malum, scilicet, quòd incipit à dissensu,& ita nullum potest stare super ædificium. prima, quæstio.1. principatus. ff. de orig. iur.l.1.sed si tantùm in duos esset compromissum, teneret, & si post dissentirent, per iudicem cogerentur eligere tertium. ff. de arbit.l. item si.§. principaliter. nam hoc iustum fuit fundamentum, licet in ædificando interueniat impedimentum, quòd per iudicem remouetur. Item quando dicit a princ. quòd vel partes vel iudices possunt eligere tertium, non possunt cogi arbitri eligere istum tertium per iudicem, cùm fungantur in electione tertij authoritate partium, quæ de iure non coguntur in arbitrum consentire. Item quia ipsi qui eligere debent tertium, siue sint iudices, siue alij, & siue vnus, siue plures, præsumuntur sequi velle voluntates eorum, qui eum eligerunt,& cùm eorum voluntates sint discordes, quia vterque præsumitur velle talem, quòd pro se sententiam ferat, & qui faueat & consentiat cum

cum illo arbitro, qui pro se sentētiam ferre volebat iustè prouidit lex, quæ hanc potestatem sic tertium eligendi prohibuit in alium transferri à partibus, sed ꝙ iudex ipsos arbitros cogat eligere tertium, & bonum est, quia iudex benè præsumitur procedere, cùm non authoritate partium, sed iure fungatur, & ipsi arbitri præsumuntur etiam benè eligere, ex quo non authoritate partium, sed à iudice vel à iure coacti faciunt hoc, & ideò quando nihil est dictum à iure habent qui cogantur per iudicem. sequens autem decre. non contradicit, quia ibi mediatores fuerūt iudices delegati, non arbitri, nec legatus iurisdictionem ordinariam amisit, licet compromitterent in eum, & ꝙ fuerunt delegati, ex eo apparet quia eorū sententiam confirmat Papa, quòd non faceret, si arbitri essent. C. de arbi. l. 1.

†Si obiicias, ꝙ pœna cōpromissa probat eos arbitros. Respondeo, hoc non est verum in ordinariis vel delegatis, in quos compromittitur, qui semper tenent iurisdictionem suam, quousque reuocetur. ff. de offi. præsi. legatus. ꝗ. de præb. nisi esset. sed hoc obtinet in his, qui nullam iurisdictionem habent super litigantes, licet aliter sint ordinarij, tunc enim si promittatur pœna, vel tractatus sit habitus de eligendo eum in arbitrum, præsumam eum arbitrum tantùm. ar. ff. de arbi. l. 1. si seruus plurium. §. vlt. ff. de arbi. litigatores. §. 1. & 3. ff. de diuor. l. vlt. aliàs si pœna nō promittitur, tunc nec metu pœnæ, nec alio modo tenet sentētia, vt res valeat potius, quàm pereat. ꝗ. de ver. sig. c. abbate. præsumam eum electū. iud. ff. de re. du. quoties. vel benè licitum esse à principio committere alicui, quòd aliquos eligat arbitros, & sic intelligitur prox. c. & s̄. de ele. in causis. sed quòd à partib. duabus electis tertius addatur per iudicem, vel per aliquos, hoc nō licet ratione supradicta, scilicet, quia malum est fundamentum compromisi, sed quando partes suam potestatem dant arbitris vel aliis, vt alios arbitros eligant, non quia dissentiant ipsi arbitri, sed quia partes in eis plenè confidunt, nec fundamentum habet malum, nec aliquod aliud malum, ideò valet.

CAP. XIII.

CVM à nobis petitur. & ꝗ. *Exigebat.* non agebatur de statu monachorum, sed dedepen dentibus. a statu & quòd est no. ex ea causa petebantur. quia monast. non esset liberum, & tamē compromittitur. de hoc not. suprà. eodem. cum tempore. †*Mediatorum.* & isti mediatores ex quo receperunt, rectè arbitri sunt, & sunt cogendi arbitrari. ff. de arbi. l. 3. §. 1. & l. item si. §. Pomponius. melius dicitur, quòd sunt delegati, vt not. sup. proxi. decre. *Mediatorum.* s̄. eod. c. proxi. contra, solut. ibi. *Confirmamus.* de voluntate partium, alioquin non cogetur quis ei stare, nisi metu pœnæ. C. de arbitr. l. 1. imò & sine voluntate partium, quia iudices delegati sunt, vnde eorum sententia tenet.

CAP. XIIII.

COmpromissum Caueatur. imò etiam si caueatur de hæredibus vnius partis & non alterius, non valet. ff. eo. l. sed si interpellatur. §. si ab altera.

FINIS LIBER PRIMVS.

LIBER SECVNDVS

DE IVDICIIS.

TIT. I.

CAP. I.

DE QVOVVLTDEO. Supple ita statutũ est. *Eum*. scilicet, Quouultdeum. *Introduci*. i. aduocare vbi accusatur. *Interrogatus*. ad hoc valet interrogatio ne post eum, scilicet, consilium, coram quo accusabatur recuset. 3. q. 3. offeratur. suprà, de offi. dele. super quæstionum. vel ex abũdãti fuit hæc interrogatio. *Promiserat*. idem est si non promisisset ei Quouultdeo. *Episcopatum*. sed reditus episcopales sibi auferri debẽt. infrà, de appel. pastoralis. in fin. *Exitum*. quando erat lis contestata. infrà, vt lit. non conte. quoniam accedens. id est, nisi per annum duraret in excommunicatione. 11. q. 3. rursus. & not. suprà, de æta. & quali. cùm bonæ.

CAP. II.

DEcernimus vt laici. *Tractare*. scilicet, suo nomine tanquàm ius habentes in eis. 10. quæstio. 1. c. 1. 2. & 3. nomine autem ecclesiæ tractare possunt. suprà, de syn. c. vno. sed nec generalem administrationem, & principalem habere possunt laici, & maximè de spiritualibus, vel de iurisdictione super clericos. *Prælati*. argumen. quòd prelati sunt iudices ordinarij. de hoc notat. suprà, de offic. ordin. cùm ab ecclesiarum. & c. quanto. *Iudicio*. id est, authoritate, consilium autem requirere possunt.

SVMMARIVM.

1 *Causa iurispatronatus non est merè spiritualis.*

CAP. III.

1 QVanto. *Connexa*. † causa iurispatronatus nõ dicitur merè spiritualis, quia à laicis possidetur similiter & ius funerandi. ff. de mor. infer. l. 1. tamen dominium sepulchrorum non pertinet ad eos. insti. de rerum diui. §. nullius.

CAP. IIII.

AT SI clerici. *Iudice*. nisi super hoc essent infamia respersi, tunc enim nisi se purgarent possent puniri. 2. q. 1. multi. vel ibi loquitur de laicis. *Confessio*. quæ exigantur, vt confessio præiudicet. not. in sum. C. de confes. *Iudice*. repete quæ diximus suprà, de e'ect. per inquisitionem. *Deponi*. tamen distingue in modo agendi. infrà, de simon. dilectus. 2.

☞ † *Minora*. minora dicimus omnia, in quibus non est eis prohibita dispensatio, nam in aliis omnibus dispensare potest infrà, de sent. excom. nuper. nam in hæresi dispensat. 50. distin. presbyteros. dic vt not. s̃. de temp. or. dilectus. *Peractam*. vel partẽ. 82. distinct. presbiter. *Contritione*. sufficienti. aliàs. secùs. 21. q. 5. si quis cuiuslibet. 17. q. 4. attendendum. & c. si quis deinceps. *Seculari*. nisi sit incorrigibilis. infrà, eodem. cùm ab homine. tertia, quæstio. quarta, clericus. 11. quæstio. 1. si quis.

SVMMARIVM.

1 *In quæstione feudi coram paribus curiæ agi debet.*

2 *Quæ actio sit intentanda contra dominum qui non expectato iudicio parium expoliauit vasallum, & ad quem appellatur in causa huiusmodi feudatariorum. in numer. 3.*

Dominus feudi an & quando possit esse iudex inter suos vasallos, contendentes de feudo, & num. 4.

3 *Dominus feudi an sit iudex in causa non feudali inter suos vasallos.*

Dominus & vasallus an possint iudicium dimittere, item an pares omnes sint vocandi, vt iudicent,

4 *Pares curiæ debent seruare in iudicando ordinem iudiciariũ cùm sint ordinarij.*

5 *Cùm de iniuriis vel de feudo in dominum, vel alium commissis agitur, coram domino, vel paribus agendum est.*

6 *Nunquam cum agitur condictione ex. l. feudorum, alia pœna nisi amissionis feudi imponenda est.*

7 *Quæstio, an sit res feudalis præcedere debet vbi agitur rei vendicatione, vel alia actione per quam ius feudi potest in iudicium venire.*

CAP. V.

CAETERVM. *Promulgatur*. ab ordinariis aliis
1 petentibus eas posses. vt feudum. † *Parati*. si
quæstio feudi inter dominum & vasallum vertitur confitentem feudalem rem, ad quam agitur, scilicet, vt de ea reddat tributum, vel aliud simile coram paribus curiæ agitur hoc saluo, quòd si pares grauarent ecclesiam, posset appellare ad proximum superiorem, vel ad Papam. 2. q. 6. Romanam. si quis nostrum. Alij contradicunt dicentes, quòd tantùm proximus superior appellabitur, etiam si sit laicus.

2 † Sed quid si dominus non expectato iudicio parium, expoliauit vasallum, si fuerit vasallus laicus, conuenietur dominus coram paribus curiæ interdicto vnde vi, si vis armata fuerit propter honorem domini actione in factum vel alia actione. ff. de vi &
2 vi ar. l. 1. §. interdictum hoc etiam. si autẽ fuerit [a] clericus expoliatus, statim spoliator per iudicem ecclesiasticum est cogendus restituere clerico, quòd rapuit, quia sacrilegus est, quòd crimen ecclesiasticum est. 17. q. 1. in canonibus. & etiam si dubium sit de spoliatione, tamen cognoscat ecclesia. ar. 24. q. 3. si quis depo. Alij dicunt coram ordinario rei non coram domino semper agendum ad restitutionem interdicto, etiam si laicus sit expoliatus. infrà, titul. prox. ex parte. & fortè hoc est melius, quamuis potest dici, illam decre. habere locum, quando alius quàm dominus spoliauit. Vec dic, vt in gloss. quidã. Si verò inter duos vasallos sit controuersia, quia vnus vendicat ab alio rem, quia dicit, quòd in feudo succedere debet, vel aliàs dicit ad sé pertinere, alius autẽ negat, vel dicit, se habere ius in re feudali, quã alius tenet, quòd ius est sibi constitutum de consensu tam domini quàm feudatarij, quorum consensus requiritur, quia vtriusque interest, tunc etiã si vterque dicit se habere siue feudum siue ius ab eodem domino, coram domino feudi agendum est, vt hîc. Si autem actor vel reus dicit se non habere ius in re illa ab eo, quem aduersarius dicit dominum, tamen ipse cognoscet, an res sit feudalis coram quo citatio facta est, sed non diffiniet super hoc, scilicet, an sit feudum vel non, sed an sua sit iurisdictio. ff. de iudic. si quis ex. Alij tamen dicunt, quòd non debet esse iudex, quia dicitur dominus. C. ne quis in re su. l. prima. ff. fami. ercisc. l. si per. sed coram ordinario rei agetur.

[a] Si autẽ fuerit. Ad hoc dictũ Innoc. ad. de Feli. & ibi not. p ipsum in. c. ecclesia sanctæ Mariæ. co. 4. in prin. suprà, de consti.

Et fallit hæc regula. ff. de iudi. si quis ex. sed reus potest

potest excipere coram suo ordinario, si ibi conueniatur, quia iurisdictio pertinet ad dominum. Et si voluerit probare poterit, quòd ab eo tenet in feudum, quòd si probauerit remittitur ad eum. infrà, tit. proxim. ex transmissa. & c. verùm.

Et hoc intelligo verum, vbi vendicat rem, nulla expressa causa, quia quando in genere petit omne dominium qualecúque sit, etiam si feudatarium fit in iudicium deducit. ff. de excep. rei iu. l. si mater. §. ead. sed si diceret vendico talem rem, quia quæsiui dominium per præscriptioné vtilem: & directum, vel per emptionem à domino, tunc fortè non posset reus excipere de feudo coram ordinario, quia nec potest iudicare nisi ex ea qua petitur, & ita non iudicat de feudo. arg. ff. de iurisdict. om. iu. l. pe. §. vl. C. ad l. Cor. de fic. l. 1. quamuis dicant quidam, quòd etiam si exprimat véditionem, vel præscriptionem, quòd etiam tunc ius feudatariú deducit in iudiciú, sed hoc nó patitur illud verbum directum, vel etiam quia quando agitur actione in rem, expressa causa, dominium ex sola causa expressa venit in iudiciú. ff. de excep. rei iudic. l. si mater. & ideò si exprimatur causa, rectè opponitur exceptio coram ordinario, quia res non est feudalis. & idem dico, scilicet, agendum coram domino feudi, si personali actione agitur ad rem, quia vterque feudalem confitetur, & eodem modo si reus conuentus coram domino, neget rem feudalem esse, nó agetur hæc quæstio vsquequo dominus vel actor probet coram iudice ordinario eam feudalem, quia præiudicialis est. arg. infrà, tit. prox. si clericus. ar. insti. de act. §. præiudiciales. † Sed quid dices si feudatarius alij concessit aliquam partem feudi, vel aliquod ius in feudo. Respondeo, si concessit in feudum sub eo quòd faciendum diximus sub primo feudatario, dic vt suprà, si autem non in feudum dicit se habere, coram iudice ordinario agi debet.

3 † Sed quæro ad quem appellabitur? Respondeo. ad dominum in casu suo, & pares in casu suo ordinariam iurisdictionem habétes sibi concessam lege Federici in concessione feudorum, de feu. non alie. imperialem. & ideò ab eis appellabitur proximus superior dominus feudi, & si non sit ibi dominus, proximus superior dominus feudi, appelletur iudex ordinarius, in cuius territorio est res feudalis, de qua agitur. C. de iudi. l. vltima. si autem agitur de iniuria, quam passus est circa fidelitatem, vel capitula fidelitatis vasallus à domino, vel econuerso, appellabitur iudex ordinarius rei. argumen. quia appellationes gradatim sunt faciendæ. 2. q. 6. anteriorum. Vel dic, quòd super hoc appellabitur iudex ordinarius sub cuius iurisdictione res sita est, etiam si agatur de iniuria facta in re feudali, puta interdicto vnde vi vel alio consimili. † Si autem agant de iniuriis non in rebus feudalibus factis, sed extra, non agent sub domino, sed coram ordinariis, & eodem modo si agatur contra dominum de iniuria facta extra rem feudalem vel non tangentem fidelitatem, quã domino promisit, vel econuerso, non agetur coram domino, nisi agant inter se ad amissionem feudi, & hoc in libello debet cótineri. Tunc enim coram paribus agitur, quia agitur in id scilicet, ad ré feudalé recuperandam, vel ad ius quòd ibi habet dominus penitus amittendum, & si appellabitur, ad ordinarium domini appellabitur. arg. ff. ad mun. l. municipes. §. vlti. nec possunt litigantes etiam vtriusque consensu dominum dimittere. argumen. infrà, titu. prox. ex transmissa. Dominus autem & vasallus licitè possunt iudicium parium dimittere, quia ibi nulli fit præiudicium, quia si dominus non habet pares, succedent arbitri ad similitudinem iudicum suspectorum. infrà, de app. cùm speciale. & 11. quæstio. 1. si clericus aduersus. Item non credimus omnes vasallos vocandos, vt iudicent, sed ex paribus vasallis do minus vnum eliget, & vasallus alterum. argu. 2. q. 6. placuit. † Alij dicunt quòd ipsi pares tantùm eligent ex se duos, vel quem voluerint, quia ipsorum est iurisdictio à lege data, & eam possunt quibus volunt mandare. argum. 63. dist. c. 2. & 3. & in multis aliis. c. eiusdem. distin. & seq. & dicuntur pares, quia omnes sunt vasalli, vel quia similium est causa communes debent esse pares, vel qui similia feuda habent.

4 † Item ordinem iudiciarium seruabunt cùm sint ordinarij, si autem inter dominum & vasallum, vel inter vasallos agitur personali actione, quæ non sit de iure feudali, sed agitur circa rem feudalem, puta pignoratitia, vel depositi, vel aliàs etiam de re in feudo concessa, semper coram ordinario agitur. Idem dicunt quidam & si ad rem feudalem agitur, & hæc sunt vera vbi tantùm est dominus feudi, & non est iudex, vel vbi certa res est infeudata, & non iurisdictio: quia si iurisdictio sit infeudata, tunc ipse cognoscet de omnibus causis etiam ordinario iure. † Item ab eo appellabitur iste superior qui iurisdictionem infeudauit, & tales sunt episcopi, abbates, duces, comites, & barones & omnes alij qui iurisdictionem habent ab Imperatore, & aliis.

5 † Item quandiu parati, quidam dicunt & fortè non malè, quòd quandocunque agitur de iniuriis, vel de feudo in dominum, vel alium commissis, si agitur iure feudali, vel condi. ex l. feudorum, agendum est coram domino, vel paribus, nam cùm alio iure dominus feudi non habeat iurisdictionem super vasallum, nisi lex feudorum concedat, nisi ex illa. l. agatur sub eo, aliter agi non potest, si autem talis sit casus quòd non possit agi condictione. ex. l. feudorum, coram ordinario agendum est, nisi ambo nitantur iure feudi.

6 † Et not. quòd nunquam vel raro si agatur condictione vel l. feudorum, imponitur pœna alia, nisi amissionis feudi, vel alia super re feudali, si autem coram ordinario agitur, & iure communi, & pœna legitima siue corporalis, siue alia imponitur. † Item vbicunque agitur de re feudali, siue rei védicatione, siue interdicto, vel aliàs inter duos intendentes tãtùm iure feudi, tantùm coram domino agitur, vt hic & alia decret. infrà, titul. proxim. ex parte. Non obst. quia domina ibi non iure feudi, sed dotalitij iuuabatur.

7 † Item dicunt quidam, quòd hæc quæstio, an sit res feudalis debet præcedere, vbi agitur rei vendicat. vel alia actione, per quam ius feudi potest venire in iudicium: & prius hæc lis terminabitur, & hoc ipso, quòd negat se non in feudo tenere, si quod ius feudi habebat amittit. ar. 8. dist. quo iure. ff. de rei vé. l. fin. *Quandiu parati.* si enim dominus malitiosè differat procedere, tunc coram ordinario agetur.

CAP VI.

D*ilecti filij. Subtiliter.* not. subtilitates secundum canones reprobari, & idem quandoque secundum leges. ff. ad leg. Aquil. l. ita vul. §. vlt. ff. qui. mod. pign. vel hypot. sol. l. sicut. §. si debitori. ff. de relig. l. sunt personæ. ff. man. l. si fide. §. quædam actio. argum. actiones non proponendas secundum canones. infrà, de dol. & contu. c. 1. & C. si per vim vel alio modo. l. 1. Contra. infrà, de mu. pe. c. 1. 11. q. 1. experientiæ. infrà, depo. grauis. sol. secundum canones dicimus non esse proponendam actionem, sed si proponatur & inepta, non obtinet, quòd petit. infrà. e. examinata,

examinata, secundum legem semper proponenda est.ff.de admi.tu.l.quoties.§.1.institut.de act.in prin.

CAP. VII.

INtelleximus. per alium.infrà, de proba.post cessionem.contra.solu.hîc speciale est in reo propter causam, quæ hîc ponitur: idem etiam videtur in actore, quid in causa absolutionis, vel vbi agetur de iniusta excommunicatione, suprà, de offi.deleg.cùm contingat. & in aliis causis, quas agere permittitur vt possit constituere procuratoré, melius a est enim quòd causam agat per alium, quàm per se, per aliũ si potest, & vult, alioquin per seipsum.

a Melius est. Adde quòd hoc refert & sequitur Card. in consil. 46. inci. videtur quòd dictus. l. in fi.

CAP. VIII.

CLerici. & infrà, Dicat. Authen.vt cleric. apud prop. §.vlti.infrà, de iur.cal.inhęrentes quoniam. Traditur. 11.quæstio.1.c.1.&.2. Consuetudine. de hoc. not. sup. de consuetud.in prin.& c.fin.

CAP. IX.

CAusam. Fratres monachos.scilicet, Dulmen.& qui morantur in ecclesia cathedrali ingrediatur. de hoc not.suprà, de rescr. edoceri. Valeat. & iustè, quia cùm esset negotium conuentui commune & episcopo, non licuit conuentui sine episcopo agere. Vel dic, quòd erat grãde negotium, vnde sine authoritate episcopi agere non poterat.infrà, de his quæ fiunt à præla.c.quanto.

SVMMARIVM.

1 *An sufficiat depositio pro crimine clerici.*

CAP. X.

CVm non ab homine. Deponendus est. argu.suprà, eo. at si clerici.C.vt se.l.vlti.C. de spor.l.2. † Deponendus est. vbi clericus deponitur pro crimine sufficit depositio.suprà, eod.at si clerici. nisi enormitas criminis aliud iuducat.infrà, de fal.ad fal.3.q. 4. clericus.11.q.1.si quis satis. vel nisi sit incorrigibilis: quo casu est procedendum, vt hîc dicitur. Contumax verò primò excommunicatur, pòst si est incorrigibilis, anathematizatur, & pòst deponitur. 74. dist.quorũdam. Excommunicari. id est, minori excommunicatione. Anathematis. id est, maioris excommunicationis.

CAP. XI.

QVIA G. Secundum formam. id est, quòd median te iustitia procedant.vt.no. suprà, de rescr. c. eam.sicut.nõ tamen tenebitur interdicto.ff. de vi & vi ar.l.cum à te.infrà, de rest.spo. cùm ad sedem. Terminetur. authoritate præsentiũ literarum nõ præteritarum, cùm de persona non faciant mentionem. Quidam tamen dicunt, quòd authoritate præcedentium literarum procedent in odium rapinæ. simile.suprà, de ali.iu.mu. causa fac. c. 1. hîc autem nũquàm intelligas quòd in causa cœpta contra spoliatorem etiam si lis sit contestata & etiam in causa conclusum, quòd sola sententia ferenda restet, ꝙ sententia feratur contra successorem, cùm hoc interdictum, scilicet, vnde vi, personale sit.ff. de vi & vi ar.l.1.§.pe.imò si reali actione ageretur, oportet ꝙ noua actio intentetur contra nouum possessorem. ar.op.ff.de peti.here.l.pe.& de rei ven.is à quo. & l. seq.ff.de reg.iur.l.in summa.§. fi. nisi fortè esset hæres, in quem benè daretur actio post lit.contest.ff.de rei ven. l.si is qui. & l.fin autem.§. 1. & hanc decre. intelligimus ita, quòd oportet eum à capite incipere agere contra successorem, & non agetur contra successorem interdicto vnde vi, nisi scienter accepisset à spoliatore.infrà, de resti.spo.sæpè.& forma priorum literarum talis erat, quòd possessorio & petitorio agi poterat siue peti, imò & si in literis non contineretur de vtroque, tamen agi poterat.inf.de causa.pos.c.1.infrà, de sequest.pos.c.1.vbi not.

Quidam tamen dixerunt quòd si aliquis agat petitorio contra aliquem super aliqua ecclesia petendo eam, quòd successor debet litem cœptam prosequi, & si non habet successorem propter litem, vel propter timorem tunc episcopus vel alius ad quem pertinet, prosequatur litem: vt not. infrà, de resti. spol.c.olim.sed nobis hoc non placet quia illud haberet locum, si nomine ecclesiæ ageret vel defenderet, puta si peteretur aliqua possessio ecclesiæ, & alius nomine eiusdem ecclesiæ ipsam ecclesiam, & possessionem defenderet, sed hîc neuter nomine ecclesiæ agit, non enim transfertur prosecutio litis de persona in personam, nisi in hæredibus vel vniuersalibus successoribus.C.de acquir.hær. l.fi. ff.de acqui.pos.l.Pomponius. §. cùm quid. vel in dominis, qui per procuratorem agunt.ff.de procu.l.in causę. vel à filio in patrem. Idem videtur si reus moritur post litem cœptam, etiam si cõstaret de meritis causę. Non est contra.C.de adult.l.quamuis.quia ibi loquitur vbi absente accusatore constabat de crimine per confessionem accusati, quòd non debet relinqui impunitum, etiam si accusator nollet.infrà, de collu.dete.crimina.imò plus videtur quòd si sententia lata esset pro aliquo & post sententiam moreretur reus qui condemnatus ad restitutionem esset, post mortem mandabitur sententia executioni, nisi præmissa summaria cognitione, si sit aliquis qui velit aliquid dicere contra eam.ff.de re iudi.l. à diuo. §.si iterum.& §.seq.infrà, de resti.veniens.2.

CAP. XII.

CVM venisset. Per alios. quàm per nos.condentis enim est interpretari.j. de sent. excom. inter. ff.de præto.stip.l.in præto. Iudicari. directè, nam indirectè potest, si quæratur, an sint vera vel falsa priuileg.incidenter. Item si quæratur, an iuuet causam potest cognoscere iudex, & eis non obstãtibus iudicare super quæstione sibi proposita, ita quòd de priuileg.non faciant mentionem.argumen.C.de iudi.l.quoties.C.de ordi.iudi.l.1. Vel dic, nemo potest iudicare super priuileg. sedis apostolicæ, id est, vbi agitur de iure, se.apo.vel de.exemp. vel interpretatione tantùm prohibet, scilicet, cùm de ipsorum verbis dubitatur.

SVMMARIVM.

1 *Denunciatio euangelica quæ sit, & qualiter ea vtendum, & quis ad eam teneatur, & an iudiciarius ordo in ea sit seruandus, & qui testes in ea admittantur. habes nu.2. & 3.*

4 *An denunciatio ista habeat locum in re temporali.*

Canonica denunciatio non solùm habet locum in criminibus perpetratis, sed etiam perpetrandis.

5 *Legitima monitio præcedere debet antequã quis denũcietur.*

6 *Consuetudines & priuilegium inuicem parificantur.*

Consuetudo dat iurisdictionem.

Leges abrogatas an necesse est scire.

7 *Fractæ pacis & periurij crimẽ pertinet ad iudicium ecclesiæ.*

Qui cogoscere possunt de denunciatione admittenda.

CAP. XIII.

1 NOuit ille. Si peccauerit. 2. quæst. 1. si peccauerit. † Regulam. scilicet, admonendo quædam denunciatio est euangelica, de qua hîc loquitur & 2. q.1.si pec.& in ista hoc modo procedendum est, ꝙ si quis priuatim scit peccatum alicuius, priuatim contra illum debet prosequi mandatum euangelij, &

lij,& tandem in priuato debet eũ habere pro ethnico & publicano,& benè habes in præaleg.c.fi.si pec. & 45.distin.sed illud non ociosè.Si autem peccatum est manifestum,tunc manifestè debet prosequi mãdatum euangelij denunciãdo crimen eius iudici,& probãdo per testes:& tandẽ post sententiã[ecclesiæ debet]cũ habere pro ethni.& & publicano. Publicè etiam si non esset excõmunicatus, scilicet,vt non habeat familiaritatem cum eo, sed non tenetur eum vitare in oratione nec in mensa, nec in aliis huiusmodi,& hanc denunciationem potest prosequi etiã ille cuius interest ratione rei familiaris: vt hîc. Et etiam petere, quòd sua interest, dicere vt cùm non possit agere pœnitentiam,nisi satisfaciat quòd reddat,& quòd sibi debet.14.q.6.si res. & hanc denunciationem debet præcedere monitio:vt hîc.Et videtur,quòd in hac denunciatione non sit necessarius ordo iuris.infrà,de do.c.1.

2 † Quidam tamen dicunt & fortè nõ malè quòd vbi quis per denunciationem suum interesse debet consequi,quòd tunc ordo iudiciarius est seruandus, & hoc est tutius, quia illum seruare non potest nocere. Ad istam denunciationem non credimus aliquem teneri, nisi sicut tenetur ad alia opera charitatis,nisi sit talis, ad quem ratione officij & curiæ hoc pertineret.23.q.4.duo.ad denunciationem hãc omnes infames etiã minores & mulieres credimus admittendos,nisi permaneant in crimine.

3 † Ad testimonium autem in denunciatione, dicunt quidam,quòd iidem admittuntur,& hoc satis dici potest,vbi sola pœnitentia de crimine quæritur, & non aliquod temporale,neque directè,neque incidenter, quia tunc tantùm alij legitimi testes admittendi sunt.

4 † Item dicimus [a] quòd iste modus agendi habet locum, vbi aliquod temporale in quo est reus naturaliter obligatus debet dari vel fieri, etiam si ad illud petendum nulla competat actio ciuilis vel canonica,vt quando quis iurauit dare,vel facere sine stipulatione,locum habet denunciatio:vt hîc.Et est idem in omnibus aliis, quæ debẽt dari vel fieri, & peccat qui promisit nisi promissum impleat, vt hîc,vbi dicit,quòd ad Papam pertinet de omni peccato mortali quemlibet corripere.Ad idem.22.quæstio.2.ne quis.& quæstio.5.hoc videtur.& infrà, de instit.cùm venisset.est & alia denunciatio quæ dicitur canonica, sed tamen ortum habet à lege vetesta.quæ est de crimine non committendo,scilicet, vt ab eo desistatur, & de hac denunciatione loquitur.infrà,de despon. impub. ad dissoluendum.22. q. 5.hîc videtur.

a Itẽ dicimus.Adde quòd hoc dictũ Inn. refert & sequitur Felin.in pœ. Grego.co. 6. vers. & ex isto remedio quẽ vide & i c.quæ in ecclesiarum. col. 16. versic. secundus casus.sup. de consti.

Hæc autẽ denunciatio canonica habet locum,nõ solùm super criminibus perpetratis, sed etiã perpetrandis.Si crimina perpetranda recipiunt augumẽtum propter multiplicationem actuum,vel propter contumeliam iniuriæ,sicut est quando aliquis persistit in illicito contubernio, vel quando persistit in iniuria & rapina.& de hac denunciatione loquitur infrà,de iureiur.quemadmodum.in fi.& in hac eadẽ dicimus,quæ in superiori,nisi quia ad hanc dicimus quoslibet teneri, si credunt proficere suam denunciationem & denunciantibus non nimis graue eos denunciare,& sic loquitur.22. quæstio.2. ne quis. & q.5.& c.prçalleg.anima.nimis autem graue esset denunciantibus, si propter hoc deberent à suis negotiis desistere, vel si propter hoc deberent vel inimicitias, vel pericula aliqua iucurrere, licet enim denunciare bonum opus sit, non tamen tenemur ad idem præcisè,sicut nec ad alia bona opera, nisi in casu prædicto, & quando sic offert se oportunitas, ☞ sicut dictum est,quia quando sic offert se opportunitas,esset peccatum negligentiæ, nisi denunciaret crimen committendum, sed non ita esset crimen negligentiæ imputandum, si commissum crimen ꝙ iterationem non reciperet non denunciaret,quamuis & de illo dici possit quòd tanta posset esse denũciandi opportunitas, & tanta credulitas proficiendi, quòd aliquod peccatum esset non denunciare, licet non tantum sicut est tacere in denunciando crimen committendum. De alia etiam denunciatione mentionem faciunt canones & leges, quæ nõ est modus agendi,sed præcedit actionem vel denunciationem & de hac denunciatione loquitur.2.q.7. quapropter.& c.seq.c.accusatione.& infrà de accu. c.fi.& de calum. c.fi.& in multis aliis est facile inuenire exemplum de tali denunciatione, quòd tam in decreto quam in decreta.& in Authen. vt iudi. sine quo. suffra. §. si quis necessitatem. & §. sequen. & de hac modicum agimus , quia non est per se modus agendi.

5 † *Sufficientem*.videlicet , quòd non præcessit legitima monitio, vel quòd denunciator sit criminosus.3.q.7.iudicet.vel alia causa iusta, & ex hoc colligitur, quòd in fine non mandat cognosci de causa principali,sed an denunciatio sit admittitenda. *De feudo*.directè,secùs indirectè,quia non potest agere pœnitentiam,si nõ restituat.6.q.1.illi qui.22.q.2.prędicandum.23.q.4.ecce.13.q.6.si res.*Spectat*.secundum distinctionem. quam not.suprà, eod. cæterum. *Iuri*. illi,scilicet,quo cauetur quod dominns vel pares debent esse iudices:vt no.suprà , eo.cæterùm. *Priuileg*. Fortè enim rex Angliæ habebat priuileg.à rege Frãcię,quòd non iudicaretur per ipsum tanquam per dominum,sed per communes eorum iudices, vel per alias certas personas communiter electas,idem esset si super hoc specialem cõsuetudinem haberet.

6 † *Consuetudinem*.Not.parificari consue.& priuileg.9.q.3.conquestus.64.dist.quia.Item no. consuetudinem dare iurisdictionem. suprà, de arbi. dilect. *Valentinianus*.63.di. Valentinianus. *Theodosius*. 11. q. 1. quicunque valet.*Theodosius*.quomodo legem abrogatã inducit cùm deberet puniri.C.de vete.iu.enu.l. vlti.Respon.licet ius ciuile sit sublatum,tamẽ necesse est scire.7.distinct.fuerunt. & insuper ratio remanet.ff.de ca.mi.l.eas.Item ecclesia potest pro se inducere legem quamuis non valeat cõtra se,vel melius [b] priuileg. fuit ecclesiæ concessum, vnde hoc adhuc hodie durat. *Petitor*. de quo minus videtur quàm de reo cùm fauorabiliores sint rei quàm actores.ff.de regul.iur.l. fauorabiliores. *In initio litis*. ante lit.contest.*Decursis*.post lit. cõtestat. ante conclusionẽ.*Peroratur*. id est, cùm allegatur. *Sermone*. id est,rationibus vtriusque partis vel religione.*Ex Deo*. dicente Petro:quodcunque ligaueris, &c. suprà. de maio.& obed.solitæ.*Mortali*.directè vel indirectè. 2. q.1.multi.ff.de pet.hære.l.hæreditas.*Pacem*.suprà,de treu.c.1.24.q.si quis Romipetas.

7 † *Iuramenti*.No.crimen pacis fractæ, & periurij directè pertinere ad iudicium ecclesię: vt hîc. Idem in crimine simoniæ,sacrilegij, vsurarum , hæreseos separationis matrimonij ad thorum propter adulterium.22.q.1.c.pen.12.q.1.nulli liceat. *De plano*. in modum denunciationis.*Querimonia*. an sit denunciatio admittenda. *Exceptio*. Contra denunciationẽ enim admittitur exceptio criminis, siue prosequatur suã iniuriam,siue non,quia qui agit ad pœnam omnem maculã dimittere debet.ar.3.q.7.iudicet qui sine. 25. dist.c.vlt.35.q.6. episcopus.infames tamen admittũtur ad denunciationẽ,dũmodò egerint pœnitentiã.

† *Omittunt*.quidam dicunt & fortè nõ malè, quòd non

b Vel melius. Hic alle. Feli.ĩ c. 1. §. de cõst.col.5. vers alius casus. & adde Alex. de Imo.in cons.209. col.4. ver. nec ad hoc ob.1.2 vo. & adde Pau. de Ca.in cõs. 316.inci.viso & examinato secũdũ nouis.impressionem in parte antiquorũ.co. 3.post.me. vbi dicit ꝑ hoc,ꝙ Imperator nõ potest reuocare legẽ suam in præiudiciũ sibi nõ subditi. & idẽ Fel. in c. quæ in ecclesiarũ. col.11.post prin.& ad de etiam Paul. de Cas.in cõs. 289.in secũda parte cõsiliorũ nouorũ secũdũ vltimã impressionẽ inci. cõsiliũ prę supposito fine pIudicio. col.1. vbi tenet, ꝙ licet Papa possit tollere ius canonicũ in præiudiciũ subditorum suorũ , tñ illud non potest tollere in pIudiciũ laicorum. & hoc dictũ Iñ.hîc refert etiam Fel.in c.ecclesia sanctę Marię. co.36.ver. pro prima opin. sup. de cõst. & adde ꝙ hoc dictũ Iño. dicit singulare Car.in cõ. 85.inci. ꝑ respõsione principaliter,co. 2.vers.alia verò lect.

nonsolùm isti iudices cognoscent, an sit denunciatio admittenda, sed etiam de principali hoc modò. Dicet enim rex Angliæ, rex Franciæ tenet comitatũ Pictauiæ in periculum animæ suæ cum ad me pertineat, vel contra conscientiam, & peto officium vestrum, ꝙ cogatis eum ad pœnitentiam, si ipse respõderit, non pertinet ad te cognoscere, vtrum iustè vel iniustè teneam: hoc autẽ scio, ꝙ non teneo contra conscientiam, & hanc non aliam teneor apud te excusationem facere, si rex Angliæ voluerit probare ꝙ sua fuerit, non admittet ecclesia super hoc probationes, quia fortè licet fuerit sua, potest esse, ꝙ per iudicium proprium, vel alio iusto modo facta est regis Frãciæ, vel ad minus obtinet probabiliter, & sic est sine peccato. ar. C. de rei. vend. l. fi. Sed si velit probare, ꝙ contra conscientiam teneat, vel iniustè, admittendus est, sed hæc probatio valdè difficilis est, quia & si probet rex Angliæ eam suam fuisse, non tamen probat, ꝙ contra conscientiam vel iniustè, sicut supradictũ est. Si autem ageretur directè, sufficeret, ꝙ probaret suum fuisse dominiũ, nisi possessor legitimam exceptionem haberet. C. de prob. l. siue. hoc tamen videtur ꝙ semper debet proponere excusatiõnẽ, quando in modũ denunciationis agitur, s. probabiliter. VERBI GRATIA: si fuit sua, amisit eã, vel pignori est mihi obligata, sed probare id nõ tenetur, imò creditur dicere verum, nisi probetur cõtrarium, quia hîc per denunciationem sufficit, si suæ conscientiæ satisfaciat, & non necesse habet suũ ius probare, sed si aduersarius vellet probare admittitur, vt hîc circa prin. idem est, vbi est scandalum vel publicum peccatum, quia tunc si de peccato cõstat, sic de satisfactione constare debet. 45. dist. sed illud.

SVMMARIVM.

1 *Simplices & indiscreti possunt per alium factum proponere.*
2 *Per narrationem & responsionem fit litis contestatio.*
Vniuersitas an per se agere, & per se iurare possit.
3 *Religiosorum vniuersitas per alium iurare potest.*

CAP. XIIII.

1 PAstoralis. Indiscretè.† Not. quod simplices & indiscreti per alium possunt factum proponere, & nõ est malum, si etiam cogantur factum suũ proponere & per alium respondere. Item vniuersitas per alium proponit. 2. q. 12. qui manu. ff. ꝙ cuiusque vni. l. 1. Item excõmunicatus. sup. e. intelleximus. Item episcopus. 5. q. 5. quia. Item illustres. C. de procu. l. vlt. Itẽ minores. s. de æta. ex ratione. insti. de cura. §. itẽ inuiti. C. de autho. præstan. clarũ. Item furiosi & prodigi & mulier luxuriosa. C. de cura. furio. l. mulieri. aliter autẽ non licet, vt hîc. & ff. de inter. ac. si sine. & l. si seruum. §. ult. C. de iura. calum. Auth. principales.

2 †Indiscretè non intendit dicere, quin quilibet per procuratorem possit narrare, & respõdere, cùm possit per eum litem contestari, quæ per narrationem & responsionem fit. j. de lit. conte. c. 1. sed intendit dicere, ꝙ ille, qui causam agere debet, siue procurator, siue dominus, per se narrare debet, non per aduocatũ vel aliũ, vniuersitas aũt sicut per se agere nõ potest ita nec narrare. 12. q. 2. qui manumittitur. Et argu. ad hoc, quia cùm vniuersitas sit vnũ corpus, quomodo omnia & diuersa capita eiusdem vniuersitatis agent simul vel defendẽt. ar. etiam ad hoc quòd dicitur in pluribus fideiussoribus vel hæredibus vni. ff. iud. sol. iam tamen. §. vlt. & in pluribus exercitoribus eiusdẽ nauis. ff. de exer. l. 1. §. vl. & l. se.

Sed contra. C. de iur. calum. l. 2. §. hic licet. vbi dicitur, ꝙ vniuersitas iurare debet de calũnia, ergò per se agere potest: sed veritas est, ꝙ non agit. Et est ratio diuersitatis quare iurare debet de calumnia, quia timore iuramenti si præsens litigabat calumniosè, ex tunc iuramento præstito litem omittet, cùm hoc sit vnum capitulum iuramenti calum. s. quod lis sibi iusta videtur. sed postea procurator in anima vniuersitatis iurare debet, non autem quisque per se respondebit, & quamuis non omnes consentiant respõsioni procuratoris, sufficit si maior pars consentiat. s. de procur. c. fi. Vel dic tutius, quòd vniuersitas per se non iurabit, sed per illum qui litem contesta. est, vel quemuis alium. non obst. lex præalle. C. de iura. calũ. quia dicitur verè iurare maior pars vniuersitatis quæ per alium in anima vniuersitatis iurat. ff. de admi. tu. l. ita. §. gessisse.

3 †In vniuersitate autem religiosorum, non est dubium, quòd per alium iurare potest. inf. de calum. c. 1. & ipse respondebit secũdum quòd maiori parti placuerit, nec mirum si per alium, quàm qui litem contestatus est iurat & respondet, cum hoc generaliter obtineat, quòd procurator litem contestatur, & tamen principalis persona iurat, & respondet. C. de iura. calum. Authent. principales. ar. infr. de testi. præsentium.

SVMMARIVM.

1 *Depositum fit nedum in corporalibus, sed etiam in incorporalibus, & in spiritualibus.*
Possidenti qualis actio competat & intẽtio an valeat, si actio est inepta.
2 *Actionis ineptitudo si à princi. noscitur, debet iudex statim vel assessor lacerare libellum, secùs si ab initio nescit.*
Ineptitudo actionis quando sit admittenda.
3 *Inepta actio quando dicatur.*
Falsitas actionis, nunquam reddit eam ineptam.

CAP. XV.

EXaminata. Causa ecclesiæ. id est, iurispatronatus ecclesiæ eiusdẽ, super quo agebatur, interim enim vicedominus præsentabit, quia debet interim fructus rei depositæ percipere, etiam si post fuerit possessor.

2 Sequestratam.† Not. depositum fieri non solùm in corporalibus sed etiam in incorporalibus, & in spiritualibus, & idem videtur de missione in possessionem. de hoc nota. inf. de eo qui mit. in pos. caus. rei seruan. c. 1. Accepit. à te, & tunc planum est, quia sicut possidebat quando tradidit, & ita post, nisi ea mente deposuisset, quòd possessionem in depositarium transferret. ff. de acquirend. posses. l. interesse puto. & sic cùm possideret ipse actor, non dabatur ei rei vendicatio. institut. de acti. §. 1. & C. de alie. iudi. mut. causa fact. l. 1. Quandoque tamen rei vendicatio datur possidenti contra depositarium vel commodatariũ propter detentionem, quam habent. ff. de rei vendicat. l. officium. ff. de pecul. l. deposui. in princip. Item confessoria datur possidenti. ff. si serui. vendic. l. & si fortè. §. 1. & l. sequen. sed hîc non agebatur contra depositarium, contra quem agere posset: vt dictum est, si possessor possessionem interuertisset. ff. de vi & vi arma. l. colonus. sed contra milites campa. & nota quòd rei vendicatio datur contra possidentem rem ratione iuris, quòd habeo in re. simile. ff. de contrahen. empt. l. qui tabernas. ff. de legat. 1. l. si domus. & secundum hoc sic feci libellum. Vẽdico talem ecclesiam à talibus militibus, quia in ea habeo ius patronatus, vel dic quòd alia ratione malè intentabat rei vend.

quia rei vendicatio, non competit, nisi pro iuribus incorporalibus.ff.rei vendi.l.1. §. per hanc. & l.vendicatio.

Sed hæc litera innuit contrarium,scilicet, quòd pro iuribus incorporalibus competit rei vendicatio, licet hic ineptè proponeretur, quia possidenti non competit.ff.de alie.iudi.mut.cau.facta. l.1. Sed respondeo hîc largè sumi rei vendic. pro actione in rem,hoc non placet,† quia cùm confessoria quæ in rem est etiam possidenti competat, non esset propter hoc iudicata petitio inepta. Potes ergò dicere, ꝙ iste M.petebat ab ipsis militibus ius patronatus quasi à possessoribus, & hæc est act.in rem, non tamen per omnia imitatur naturam rei vendicationis,quia datur pro incorporalibus, nec naturam confessoriæ quæ tantùm datur non possidenti,& contra possidẽtem tantùm.de hac loquitur.ff.si vsufruct.pet. l. vlti. §.vlt.insti.de actio.§.1.& hac actione agitur.infrà.de except.c.cùm venerabilis.supr.de maio.inter.Veldic, quòd non reprehenditur M.quia ineptam actionem nominauit,scilicet,rei ven,quæ hîc sumitur pro confessoria,quia benè datur possidenti,sed quia intentionem habebat ineptam,s.quòd possidens peteret possessionem, quam habebat,vnde benè hic pronũciauit suam intentionem non tenere, & sic pronunciat.l.ff.si men.fal.mo.dix.l.1.§.1. & propter hoc dicitur actio inepta,quia intentio est inepta, quòd ex ipsis actis,quæ in ipso iudicio fiũt apparet, imò plus videtur, ꝙ si quis rectam haberet intentionem, sed esset actio inepta, vt si quis diceret peto talẽ feudũ à te, quia ad me pertinet iure dominij, & propono ad hoc actionem ex locato,quòd benè teneret intentio, & probato dominio ferenda est sententia pro me,licet actio omninò sit inepta, benè igitur cõpetit confessoria ei qui non est in possessione iuris pa. sed tamen de iure ius patronatus habet. competit, dico contra eum,qui eum prohibet vti iure pat. vel se liti obtulit.ff.si ser.ven.l.2.§.hoc autem.ff.si vsusfr. pe.l.vlt.ff.si ser.vend.l.loci.§.si quis mihi. & l. si quis diuturno.Sed cùm iste M. non tantùm ius haberet, sed etiam possessionem, vt probauerat, ideò malè intentauit rei vendicationem,vel confes.act.in rem. sed huic satis benè posset cõpetere negatoria, quia ius patronatus possidebat in ecclesia,& benè cõpeteret ei,quia ius patronatus habebat cõtra eum qui possidet ius in re,de qua agitur:si ser.ven.l.2.ff.de vsuca.naturaliter. Vel melius,q.a hîc habet possessionem,& similiter dicebat se habere proprietatem cõpetebat interdictum vti possidetis, pro molestiis,& inepta dicitur hæc petitio, quia nec absoluere, nec condemnare potest cũ effectu,quia si absoluat reũ, non prodest ei, quia non possidet, quia tunc nihil lucratur,& si postea possidere cœperit, eidem agẽti non obstabit exceptio rei iudicatæ propter nouam possessionem.Item eum condẽnare nonpotest,cùm sit impossibile,& contra ius, ꝙ rem restituat, quam non possidet, nec possedit: vel ad minus non desiit possidere dolo.j.de exceptio.c.aduersario.

2 *Tenere.*†Not.ꝙ si in principio noscitur ineptitudo actionis statim iudex vel assessor libellum lacerare debet.ff.de assesso.l.1.si autem ab initio nescit,sed ex postfacto perpendit ex probationibus,vel aliter decernit intentionem non tenere:vt hic. ff. si men. fal. mo.di.l.1. in princ.inf.de restitu.spo. cùm ad sedem. & dummodò tolerabilis sit petitio, admittenda est, vt ibi dicitur, quia semper interpretandũ est secundum actorem.ff.de iudi. l. si quis intentione. ineptã autem nõ iudicarem,si nec ipse possideret nec reus: vt not.j.vt lit.non contest.c.quoniam. §. quòd si super.
3 †*Non tenere.*melius dicitur actio inepta,si ex his quæ proponuntur in libello appareat ineptitudo.ff. si men.fal.mo.dixe.l.1.§.1.Idem est si ex his, quæ postea proponit,appareat ineptitudo actionis: vt hîc. Idem est si notoria est ineptitudo,etiã si non proponat eam.inf.de offi.iudi.c.1.Falsitas autem propositę actionis nunquam reddit eam ineptam.

SVMMARIVM.

1 *Præceptores comparantur institoribus.*
2 *An penes plures præceptores possit esse administratio.*
3 *Præceptor si bona fide contraxit insolidum tenetur.*

CAP. XVI.

CVM *deputati.Præceptores.* argument. quòd administratores,sine alterius licentia possunt agere,de hoc notat.suprà, de rescript. edoceri.

1 †*Præceptores.*hos comparo institoribus qui præponuntur negotio dominico,quod habet locum,vbi domus quæ habet superiorem præceptorem,qui instituit inferiorem,est domina,non tantùm domus inferioris,sed etiam rerum eius,aliàs secùs. ff. de instito.l.3.& l.cuicunque.§.1.& §. sed si fullo.sed etiam comparo eos custodibus,vel commentariis,vel visitatoribus,vel vicariis, qui curare debent & visitare loca sibi per magistrum commẽdata maiorem: horum officium habes.61. distinct.obitum.& c.seq. 63. distinct.c.plebibus.70.distinct.sanctorum.8. q.1. qui vos.sup.de offic.vicar.per totum.12.quæstio.2. quãtúm ve.& q.2.de laicis.& c.seq.videtur, ꝙ quandocũque huiusmodi præceptores possunt remoueri ad arbitriũ superioris;quia non solùm hi præceptores, & alij prædicti agere possunt & conueniri pro loco eis commisso,sed etiam singuli superiores etiam si plures sint, qui possunt eos remouere.ff.de insti.l.cuicunque.§.fi.& l.sequen. infrà, de resti.spol. olim. C. de sacrosan.eccle.l.sancimus.ff.de tribu. procu. §.1. ar.ff.de exer.l.1.§.magistrum. & §. est autem nobis. quia vt ibi dicitur electio est agentis, vtrum aliquẽ prædictorum conueniat, sed in agendo præfertur maior,quia cùm possit subditum remouere ab administratione in totum,multò fortius à prosecutione causæ.argu.ff.de procu.l. in causæ. Si autem sit perpetuus præceptor,id est,qui non possit sine causa remoueri, tunc non poterit agere de rebus ad hunc locum pertinentibus,nisi in defectu pręceptoris,vt not.infrà,de resti.spo,olim.& de testa. cùm olim.nec est vis quòd superior non potest amouere inferiorem sine consilio,& sine cõsensu aliquorum, quia nec etiam prælatus alia maiora negotia debet facere sine consilio capituli. j. de his quę fi.à pręlat. sine consen.cap.c.quanto. & tamen agere & conueniri potest sine alicuius consilio. suprà, de rescript. edoceri.vbi.not.

2 †Item non est vis etiam si omnia bona huius loci omninò sint distincta à bonis maiorum domorum,dummodò remotio sit ad velle superioris, & ei obedire teneatur de stando ibi, & de recedendo, & quod constet, quod quando inde amouetur minor minister,superior administrat,quia licet separata sint bona in tantum,quòd non possint portare ad maiorem domum, tamen administratio non est diuisa,quæ benè potest esse penes plures præceptores,sicut & penes plures tutores, vel alios administratores.de hoc notat.suprà, de rescript. edoceri. Alij dicunt & fortè melius, quòd non est vis, vtrũ præceptor sit temporalis an perpetuus. Item non est vis,quòd possit remoueri sine causa,vel non. Itẽ an vacante domo veniat administratio ad superiorem,an non†.Sed in hoc tantùm est vis, an ambo simul possint liberè administrare, & quis sit maior

in administratione, & tunc ambo poterunt conueniri,& maior in agendo præferetur, & sic est in exercitoribus.ff.de exerc.l.1.§.est autem.& in patre & in filiofam.C.de bon.quæ libe.l.cùm non solùm. & idē in institoribus.ff.de insti.act.l. quicunque. & sæpè in præposito & canonico, quando agitur de præbenda:vt nota.infr.de probat.ex literis.& in vicariis.93. distinct.c.fin.& 94.distinct.c.1.Item non est vis, si totum lucrum,vel damnum ad aliquem spectat, dum modò alterius sit administratio:vt not.sup.de rescr. edoceri.Fatemur tamen,quòd pro his locis religiosis multi agere possunt,& respondere, etiam si non habeant administrationem, sed non coguntur. de quibus nota.inf.de testi.cùm olim.plus placet quòd notat.infr.de relig.dom.cùm venerabilis.in gloss.ita episcopus.Ex dolo autem istorum præceptorum vel commendatariorum etiam in contractibus admisso,non tenetur locus,nisi sit factus locupletior.ff. quando ex fac.tut.l.dolum.C.quando ex fa.tu.l.si in re.ff.de trib.l.sed & si. §.1.de hoc notat.inf. de depo. grauis.ff.de act.empt.& vend.l.interdicto. De culpa autem præceptorum,tenetur insolidum locus,si potest seruari indemnis à præceptore, aliter non.ff.de admi.tut.l.fi.in prin.

3 †Si autem bona fide contraxit præceptor, tenetur insolidum,etiam si sit inde pauperior. ĵ. de preca.c.2.ff.de mi.patri.§.si pecuniã.ff.de euic.illud.§.1. sed potest in integrum restitui si exinde grauiter sit læsus.ff.de mino.l.ait prætor.& l.quòd si minor.§.1.executio autem rei iudicatæ, semper fit contra locũ, sicut contra pupillum.ff.de rei iudi.l.si se.§.1.ff.de ad mi.tut.l.2.Alij aliter dicunt in aliquibus prædictorũ, dicitur autem dolo tutoris vel præceptoris factum, si accepit vel tenuit scienter plus quàm deberet.ff. de tribu.l.sed & si.§.si seruus.& idem est,si non retinuit,quòd debet retineri.ff.de tribu.l.quòd in hærede.§.fi.si autem ignoranter, secùs dũmodò restituat quàm citò potest.ff.de tribu.l.illud.§.si cuius.*Admittunt*.& malè.*Allegantes*.& malè.

CAP. XVII.

QVALITER ET QVANDO,ET INFRA.

CAP. XVIII.

Causam.Pœnæ.Not.causam suspicionis si fortè similem causã habeat iudex, benè enim diximus pœnè. Vix enim omninò similis inueniretur, a quando autem sit similis boni iudicis arbitrio [a] relinquatur.*Subrogantes*.vtraque pars præsens erat, vel hoc notum erat Papæ, & modicum præiudicium partibus fiebat.

a Iudicis arbitrio. Adde Fel. in c.translato colũ. 5. vers. & quæ dicãtur.& Bal. in addi. Spec.in ti. de allega. & dispu. ver. si statutum. & Fel. in c. cap. col. 3. in prin.supra,de rescrip.

CAP. XIX.

Exhibita nobis.Contingentibus.puta de studiis eligentium,& meritis electorũ.*Interlocuti*.& malè, quia iudices erant,& nõ inquisitores.Item malè quia exceptiones istæ, ante ingressum negotij ponendæ & probandæ sunt,vt potè quæ sunt dilatoriæ vel peremptoriæ fori. Dicit enim aduersarium fore repellendum à foro,quia excommunicatus est,vel cõspirator.arg.C.de excep.l.vlt.probatio autẽ aliquarum exceptionum facienda est secundũ quod lex docet. C.de excep.l.si quidem.*Inquireret*.huius erroris causam præstitit verbum,quod in literis Papæ continebatur.s.inquirerent.† *Inquisitores*.ex hoc videtur, ꝙ si quis procedit inquirendo, ꝙ simul potest cognoscere de principali & de exceptione, hoc non est verum, quia siue proponatur exceptio contra id, de quo fit inquisitio,secũdum quod loquitur.ĵ.de pur. ca.cùm dilectus.sup.de fil. presby.veniens.siue excipiatur contra personam iudicis inquirentis,siue cõtra personam ministri inquisitionis: vt ĵ.de accu.veniens.& c.oportet.semper primò cognoscendum est de exceptionibus.C.de excep.si quidem. Quãdo tamen iudex ex proprio iudicio procedit, vel ex officio ministrum inquisitionis constituit, tũc etiam si contra istum ministrũ proponatur exceptio,tamen ex officio suo procedet illo ministro remoto, & sic intelligitur ꝙ hîc dicitur, licet hi iudices cogitarent de iure esse, ꝙ si essent inquisitores, quòd liceret eis procedere simul super exceptionibus & principali, tamen non erat verum.†*Contestata*.& malè,quia tũc demum in electione proceditur lite contestata, cũ pars est contumax,aliàs secùs.inf.vt lit.non conte.c. quoniam.§.porrò. imò quod plus est, si excipiatur contra electum, facienda est litis contestatio super exceptionibus,aliter non tenet,quod agitur.sup.de elect.dudum eccle.rotho.Aliter dicunt & fortè non malè,scilicet, ꝙ ibi nõn fuit facta lit.conte.super exceptionibus,sed super principali actione.

CAP. XX.

Venerabilis.Periisse.C.de iudi.properandum.*Procedás*.cognoscendo de negotio à capite, si verum est,quod lapsum sit trienniũ.In hoc enim errabat Cremens. quia licet sit triennium elapsum, & si perierit instantia iudicij,non tamen periit iurisdictio,quæ est perpetua.C.de iudi.properãdum. C. de consti.pecu.l.2.C.de præscrip.30.vel 40. anno.l.vlti.& de diuer.rescrip.l.falsa.Vel dic,ꝙ secundum canones lapsu triennij non periit instantia iudicij, vt hîc.Vel dic hîc obtinere, vt per cauillationes aduersarij protrahatur negotium vltra terminum,aliàs secùs.arg.C.de temp.in integ.resti.l.petendæ.

CAP. XXI.

Significauerunt.Rectorem.villæ non ecclesiæ.*Coegit*.videtur,quòd benè.C.de iudic.l.nulli.ĵ.de cau. poss.c.1. Sed contrà quod sequitur.Sol. illa loquitur quando simul agitur possessorio & petitorio, Hæc autem quando iam finita lite, intendit de proprietate. *Postea*. siue ab initio monasterium egit interdicto vnde vi, & adhuc expoliatio manet, siue à princi.egit vti possidetis, & post sententiam spoliatus est de nouo negando admittere electum ab eis in rectorem.*Super*.legitima exceptio est,non respondebo de proprietate,nisi restitutus fuero.inf.de ord. cog.cum dilect.idem etiam esset si petitorio egisset. argu.inf.de app.constitutis.*Respondere*.petitioni monasterij, quod petebat electum suum pro rectore haberi.*Obstante*.contrà.C.de fer.l.omnes. ff. de fer.l. prima.Solu.illa locum habent, quando singulares personæ conueniuntur, quas graue est ab opere rustico auocare, sed in vniuersitate quæ per vnum syndicum litigat secùs,vel hoc ideò est,quia periculum est in mora, si transit sine regimine, vel potius ipse ex hoc quòd electum eorum non admiserunt, iterũ possessionem amittere videntur. Item in feriis tractantur publicæ causæ.C. de feriis. l. omnes iudices.

CAP. XXII.

IVRIS esse. Ambiguum.sic nec posset ei præcipere, quòd iret ad sanctum Iacobum. Ea enim sola mandare potest sine quibus implere mandatum delegantis non potest.suprà.de offic. delegat. præterea.C.de iura.calum.l.secunda. †*Criminalis*. nam in criminali non constituitur procurator. 3. quæstio.9.per totum.ff.de public.iudic. l.penult.§.1.sed nec in omnibus criminalibus cogitur personaliter comparere.

comparere, ff. an per alium cau. ap. l. 1. hoc autem criminaliter intellige largè, vt comprehendat etiam popularem. ff. de procur. l. licet. *Pro veritate*. ff. de procur. l. fin. *Calumniæ*. quod per principales personas prę standum est. C. de iura. calum. Authen. principales. & not. infrà, de iura. calum. c. Imperatorum.

DE FORO COMPETENTI.

TIT. II.

CAP. I.

SI *Quis clericus. Proprium*. Et si fecerit siue in criminali, siue in ciuili iudicio, vel negocio punitur. 11. quæstio. prima. inolita. placuit. *Consilio*. aliter non licet, vt not. sup. de arbit. c. contingit. *A*[illegible]*s*. quibus episcopus delegabit causam, vel etiam sine delegatione.

CAP. II.

NVLLVS Iudicum. Secularium vel ecclesiasticorum talium, tamen qui in eos iurisdictionem non habent. *Minores*. conuersos oblatos. *Sine permissu*. maximè, quia nec cum permissu, si sint seculares. *Condemnare*. nisi in causa reconuentionis. infrà, de mu. peti. capi. 1. & 2. *Sequestratus*. per sententiã.

CAP. III.

SANE Si *episcopi. Locus*. Not. suprà de rescrip. dilectus filius.

CAP. IIII.

SI *Quis contra. Executor*. id est, delegatus, qui de tota causa cognoscat. *Actor*. scilicet, quòd episcopus de eg. totam causam. *Compellat*. hoc videtur correctum. infrà, de app. cum speciali. infrà, eo. licet. vbi dicitur, quòd si iudex de recusatoris assensu non potuerit delegare, causam ad superiorem remittat, vel dic illam loqui de delegato, hanc de ordinario secundum. l. autem etiam debebat dare iudicem qui de toto negotio cognosceret. C. de iudi. cùm specialis. hoc prius dictum magis placet in ordinario secũdum canones. *Ipsius*. episcopi. *Lege*. quæ loquitur de executione. C. & ff. de re iudi. l. 2. & 3. §. si quis. C. de excep. rei iudi. l. vlti. & de vsur. rei iudi. l. vlti.

CAP. V.

SI *Clericus laicum. Suas*. hoc ideò dicit, quia si constaret res esse ecclesiæ a, quas laicus possideret coram iudice ecclesiastico agi debet, puta si ageret ex legato, vel ex locato vel consimilibus. *Trabi*. nisi agatur de spoliatione vel qualibet oppressione. 16 quęstio. prima. in canonibus. 24. quęstio. tertia. si quis de potentibus. de hoc not. infrà, eod. cùm sit.

a Ecclesię. Et sic qualitas ipsa quando est de substantia debet probari sicut factũ principale. Adde Pet. de Anch. qui ita põderat in consi. 253. incip. in quęstione presbyteri & Alex. in consil. 79. col. 2. in prin. in 1. vol faciũt ad prædicta quę ponit Bar. & Alex. post eum. in l. nõ solùm. §. sed vt reprobari. ff. de oper. noui nũ. & que ponit ipse Alex. in cons. 100. col. 2. ver. opo[r]tebit. & in cõs. 119. col. 3. in princ. in 1. vol. & in cons. 177. col. 4 ver. his præmissis. in 2. vol.

CAP. VI.

EX *Transmissa. Tuæ*. ex hac decre. apparet, quòd dominus possit esse delega. iudex inter homines suos, sed argum. contrà. infrà, vt lit. non cõtesta. accedens. 2. Sol. licet Papa domino horum militum commiserit causam ex certa scientia, nihilominus tamen potest recusari. Non enim videmus causam vel rationem, quare Papa velit auferre parti suam exceptionem, nisi diceret non obstante exceptione recusationis. Vel dic, quòd ad hunc cui scribebatur pertinebat cognoscere ordinariè de hac causa, quia ipse erat superior dominus, à quo tenebatur feudũ, & ideò vel in defectum medij domini, quia appellatũ esset ad eum, non ad ordinarium pertinebat cognitio, vt not. sup. de iudi. cæterùm. *Imponas*. de hoc not. sup. de iudi. cæterùm.

SVMMARIVM.

1 *Quilibet dominus super rebus feudalibus iurisdictionem habet, & etiam suas potest exequi sententias, vt in nu. 2.*
3 *Laicus cognoscere non potest de criminibus clericorum.*
Crimen propriè non obiicitur clerico, sed contra laicum qui eum produxit.
Ecclesia non est priuanda feudo propter delictum personæ.

CAP. VII.

V VERVM. *Consecratus*. Ita mandat de facto, quia consecratio imminebat, alias sufficit, quòd cõfirmatus esset. sup. de elect. nosti. vel etiam sine confirmatione, si esset in partibus remotis. sup. de elect. c. nihil est.

1 † *De feudis*. quilibet dominus quantumcunque vilis etiam rusticus super rebus feudalibus iurisdictionem habet per legem Federici: vt nota. sup. de iudi. cæterùm.

2 † Item videtur, quòd cùm quilibet dominus sit iudex ordinarius, quòd suas sententias exequetur, & etiam laicus contra clericos vasallos, nec incidit in excommunicationem, si eos resistentes compellat. argumen. infrà de resti. spo. olim. Hoc autem dicimus, si principatus, vel comitatus, vel castellania, vel alia huiusmodi concedantur in feudũ, quia si de eis agitur inter aliquos, coram domino feudi agendum est, & si coram vasallo clerico inter subditos agatur comitatus, dominus feudi est appellandus, non Papa. sup. de maio. & obed. solitæ.

☞ † Item videtur aliquibus quòd si de istis feudis agitur inter aliquas ecclesias, & in casibus, in quibus sub domino feudi agendum est inter laicos, & inter ecclesias agetur, quia in fauorem dominorum hæc iurisdictio est eis seruata, vnde possunt ad se causas huiusmodi reuocare etiam inuitis litigatoribus. sup. capi. proxi. & subditi clerici coram dominis suis clericis: vasallus tamen superiorum dominorum laicorum, ad dominos laicos appellare debet, alij contrà. Si autem Baroniæ prædictæ non concedantur in feudo, sed simpliciter, tunc in nullo tenetur donatori etiam de aliis muneribus, quæ prius subibat Baronia. infrà, de dona. cùm dilectus, Si autem retinuit sibi munera illi præstabuntur, dummodò sint honesta, vt not. infrà, de immu. eccle. non minus. Dicunt autem quidam, quòd si Baroniæ vel quæcunque alia bona dentur ecclesiæ sub conditione, vel cum eo tenore, quòd si ecclesia non subierit onera imposita, quod licet laico sua authoritate capere, quòd possit capere sua authoritate, arg. infrà de condi. ap. verum. C. de pig. act. pignoris causa. C. de pig. l. 3. ff. de pig. act. qui rati.

Sed nos contra credimus, & maximè ea ratione, quia cùm rerum istarum dominium sit ecclesiæ quæ situm sanctum sanctorũ est domino, & ideò per nullum potest capi nisi authoritate iudicis ecclesiastici, quia sacrilegium in eis committitur. 12. quæst. 2. nulli ☞ liceat. & c. seq. & not. infrà, c. proxi. † Si autem non est de rebus feudalibus, quia eorum dominium non est sanctum sanctorum domino, tunc illud remanet penes dominum, licet fructus & alia vtilitas sit vasalli. ad hoc faciunt. 10. quæstio. 1. c. 2. & c. seq. videtur ex præmissis, quòd fructus rei feudalis postquam percepti sunt, quòd dominus nihil in eis possit, cùm iã b sint sanctum b sanctorum domino facti, licet diximus, quod contra clericum possit agi ciuiliter & coram domino, & coram paribus ad amissionem feudi.

b Sanctũ Adde Pet. de Ancho. in consil. 113. col. 2 in prin. in ci. iura quæ loquuntur

feudi,non tamen poteſt agi ad hoc idem criminaliter,nec etiam ciuiliter propter crimen, ſed remittenda eſt cognitio ad prælatum ſuum,etiam ſi feudum ſit paternum.Sed ſi fuerit condemnatus per prælatum ſuum de proditione, vel de alio crimine propter quòd debebat feudum amittere, tunc dominus auferet feudum pro velle ſuo, & ſi fuerit abſolutus,tunc vlterius dominus nõ poterit ei propter crimen feudum auferre.

3 † De crimine enim clericorum, nec directè vel incidenter poteſt laicus cognoſcere,ſicut nec de legitimitate.arg. ſuprà,c.proxi. at ſi. ĵ. de ordi. cog. tuam.infrà, qui fil.ſint legi.lator.infrà,eo.poſtulaſti.

a Nec ob.ſi dicas a, quia contra clericum productum in teſtem coram laico obiicitur crimen, & ꝓbatur, vt à teſtimonio repellatur.ĵ.de teſti.teſtimonium.ff. de teſti.teſtimonium.quia nõ propriè obiicitur crimen clerico,vel contra clericum,ſed contra laicum, qui eum produxit, & quia ipſe ex eius repulſione pœnam patitur,& non clericus, quia eius teſtimonio non creditur,ſi autem feudum non eſſet paternum,ſed eccleſiæ,tunc conſtat,quia pro delicto perſonæ non eſt eccleſia priuanda feudo.16.q. 6.ſi epiſcopum.*Pertineat*.id eſt, ſi ſit feudum eccleſiæ. *Imperiali*.i.ſi ſit feudum Imperatoris.

a Nec ob. ſi dicas. Adde Car. in conſi. 45. col.fi. verſic. ad vltima.inci conſ.ad dubia ſingulariter.

SVMMARIVM.

1 *Cogendæ ſunt ſeculares poteſtates cenſuris eccleſiaſticis iuſtitiam miniſtrare.*

2 *Sacrilegi ſunt rapientes res eccleſiaſticas.*

Eccleſia an & quando poſſit cognoſcere de rapina,& poteſt iudicare quandocunque de re eccleſiaſtica agitur.

CAP. VIII.

CVM SIT *generale*.11.quæſtio.1.experientiæ.C. de iuriſdict.om.iud.iuriſdictionem.C. vbi & apud quos in integ.reſtit.po.l.quoniam.

1 † *Iudices*.nam poteſtates ſeculares cogendæ ſunt per cenſuram eccleſiaſticam iuſtitiam abſque negligentia facere, & malefacta corrigere. 23. quæſtio. 2 quinta.adminiſtrator.† *Sacrilegi*.nõ.raptores rerum eccleſiæ eſſe ſacrilegos.ſimile.16.queſtio.quarta.ca. 4.& c.ſicut qui.& in multis aliis.c.eiuſdem quæſtionis.Et idcirco pertinet ad iudicium eccleſiæ.12.quæſtio.2.nulli liceat prædia.& c. de laicis.imò etiamſi dubium ſit,puta quia negetur rapina.tamen cognoſcet eccleſia.16.quæſtio.1 in canonibus. 24. quæſtio. 3.ſi quis depo.vbi etiam dicitur,quòd non ſolùm de rapina,ſed de qualibet etiam oppreſsione, & non ſolùm clericorum, ſed omnium pauperum cognoſcet.imò ſi de fraude habita in contractu eccleſiæ agatur,vel etiam ſine fraude cõtractus initus nullus dicatur,eccleſia cognoſcet.12.quæſtio.ſecũda. Apoſtolicos.imò quocunque modo de re eccleſiaſtica agatur,cognoſcet eccleſia.12.quæſtio. 2. quicunque mili.Oportet tamen quòd ſemper in petitione mẽtionem faciat de oppreſsione,vel fraude,vel minus legitimo contractu,& ſuper cauſa illa fundet petitionem ſuam, & ſi pars aduerſa neget nihilominus procedetur in cauſa principali, & ſi non probauerit fraudem,vel illicitum contractum, abſoluetur reus ex illa cauſa,ſed iterum poterit agere alia. ff. de excep.rei.iu.& an eadem.Si autem velit proponere in libello,quòd non pertineat ad fraudem,vel oppoſitionem,vel quòd ſit minus licitus contractus, puta quia non fuit in præſentia clericorum aliquorũ, nõ auditur,niſi coram iudice ordinario rei.ſuprà, eo.ſi clericus.Tamen quidam dicunt & non malè, quòd etiam ſi dicatur cõtractus aliquis tenere,ſi petat reſtitutionem coram eccleſia agetur,& idem ſi dicat alicuius canonici non interueniſſe cõſenſum.argu. prædictorum.c.& c.ſi clericus.nõ contradicit, quia loquitur vbi agitur rei ven.vel depo.vel cõſimilibus, in quibus nullo ſpeciali iure iuuatur eccleſia, de talibus enim benè cognoſcet iudex ſecularis

CAP. IX.

QVOD CLERICIS. ET INFRA.

SVMMARIVM.

1 *Tẽpus datæ eſt inſpiciẽdũ quãdo quæritur de viribus reſcripti. Quæ coniunctio ſit inter Papam & Imperatorem.*

2 *An ſuccedat Papa in iure Regis vel Principis negligentis.*

3 *An & quando iudex eccleſiaſticus poſſit ſe commiſcere ſeculari iuriſdictioni.*

4 *In dubiis occurrentibus ſemper recurrendum eſt ad Papam.*

CAP. X.

LICET *ex ſuſcepto.Irritas*. cùm enim Papa in eis iuriſdictionem non habeat,iuriſdictio vel literæ datæ contra eos nõ valent,nec quod per eas fit.arg.C.ne de ſta.defun.l.penul. & videtur mirum, quòd pòſt ſubiungit dũmodò,&c.quia ſi irritæ ſunt, quomodo per negligentiam conualeſcunt.Item qđ ſi iudex negligens erat tempore impetrati reſcripti ſed reſcriptum de negligẽtia non facit mentionem. Item quid ſi tempore inpetrationis non erat negligens,ſed modò eſt negligens.Item quid ſi fuit ſolicitus in incipiendo cauſam,ſed negligens in terminãdo.Ad hoc ſic reſpondeo, ꝙ literæ huiuſmodi nullæ ſunt, ſicut hîc dicit text. nec tractu temporis conualeſcunt,† quia quando quæritur de viribus reſcripti,tempus datæ inſpiciendum eſt.ſuprà, de reſcrip. eam te.& ideò ſi tempore datæ non erat negligens iudex ſecularis,quãtuncunq; poſt ea fiat diligens,nõ ideò conualeſcunt literæ. Clauſula autem quæ hîc adducitur,ſcilicet dummodò,etc. non contradicit, quia non eſt is ſenſus eius literæ, vt literæ prius impetratæ valeant, ſi contigit iudicem ſecularem fieri negligẽtem,ſed hoc vult dicere,quia cùm fuerit negligens,ꝙ ab eo poſsit appellari ad Papam, & ſuper appellatione licitè aliȩ literȩ impetrari.*Ad tuam*.hoc ius habet epiſcopus in terra, quòd ad eum appellatur,ſed ad Papam iure imperij appellatur.

☞ † *Vacante*. hoceſt propter defectum imperij.In iure enim tantùm imperij Papa ſuccedit, vnde ſi alius rector alij ſuperiori, quàm Imperatori ſubditus negligens eſſet in reddenda ratione, vel non eſſet rector in aliqua terra tunc non deuoluetur iuriſdictio ad Papam,ſed ad proximum ſuperiorem, nam ſpecialis coniunctio eſt inter Papam & Imperatorem,quia Papa eum cõſecrat & examinat,& eſt Imperator eius aduocatus,& iurat ei,& ab eo imperiũ tenet.ſuprà,de elect. venerabilem.63.diſt. ego. & c. tibi domino.& inde eſt,quòd in iure quod ab eccleſia Romana tenet ſuccedit Papa, imperio vacante. Sed quid ſi non ſit negligens,ſed ſubditi ſunt,ſic inobedientes ꝙ non poteſt facere iuſtitiam,tunc non credo,quod ſuccedat in iuriſdictione eius,ſed debet eum iuuare & domare rebellionem ſubditorum.ar. 96.diſ.cauſam.ad verum.

3 † Sed quid ſi alius Rex eſt negligens, vel alius Princeps,qui ſuperiorem non habet,dicimus.idem, ſcilicet,quod ſuccedit in iuriſdictione eius.arg.15. q. 6.item alius.& ſuprà,de elect.c.cùm inter vniuerſas. in fi.ſed hoc non facit, quòd ab eo teneat regnum, ſed de plenitudine poteſtatis quam habet, quia vicarius eſt Chriſti.ſup.tit.proxi.c.nouit.ver.nõ enim Vel dic,quòd vacantibus regnis,non poterat ſe intromittere,niſi ante peteretur in modum denunciationis,vt prædicto.c.nouit.

† Imperio.

3 †*Imperio*. hîc est vnus casus, in quo iudex ecclesiasticus potest se immiscere seculari iurisdictioni, scilicet, cùm imperium vacat, tamen de iurisdictione tantùm quæ ad imperium pertinet. j. eo.c.proxi. Secundus, quando iudex negligit facere iustitiam viduis, vel etiam diuitibus. j. eo. ex tenore. & sup. de off. deleg. significantibus. Tertius. 23. quæstio. 5. administratores. Quartus. 24. quæstio. 3. si quis depo. & c. soli. Quintus, quãdo propter difficultatem variatur quæstio inter iudices. inf. qui fi. sint leg. per venerabilem. Sextus, inf. de app. si duobus. Septimus, in denũciatione. sup. titul. proxi. nouit. Octauus, cùm iudex secularis est suspectus, vt hîc. & in Auth. vt diff. iudi. §.2. & vlti. col. 9. Nonus, ratione connexitatis, quia ex quo de matrimonio cognoscit. & de dote. inf. de dona. inter vir. & vxo. de prudentia. Decimus, in casibus quos not. sup. eod. cùm sit. & sup. de iud. nouit. in gloss. no. crimen. Vndecimus. 89. distin. c. iudicatum. & 12. quæst. secunda ecclesiarum. 11. q. 1. illud. hæc verè & vtiliter hîc sunt notata.

Sed dicet aliquis, hoc summi Pontifices statuere pro se, vnde cùm non sine culpa sacrilegij loquãtur, non est sibi tanta fides adhibenda. ff. de inter. ac. l. de ætate. §.1. sed hi si diligenter attendunt quod dicunt, veri sacrilegij culpam incurrunt. † Quod vt melius intelligas prænotata, no. quòd Deus creauit in principio cœlum & terram, & omnia quæ in eis sunt angelicam & humanam naturam, spiritualia & temporalia, ipsáque per seipsum rexit, sicut factor suam rẽ gubernat, & homini quem fecit præcepta dedit, & transgrediendi pœnam imposuit, vt Genes. 2. ex omni ligno &c. ipsis etiam peccantibus pœnam imposuit per seipsum, scilicet, Adæ & Euæ. Genes. 3. mulieri quoque dixit, &c. & ibi Adæ verò dixit, &c. Qualiter autem Chain per seipsum puniuerit, & Lamech & Chan, & quosdam alios in eo. lib. Genes. 4. & 5. legitur. & sic recto mundo per ipsum Deũ vsque ad Noe. Et tempore Noe cœpit Deus creaturas suas regere per ministros duos. Primus fuit Noe, de quo quod fuerit rector populi, ex eo apparet, ꝙ sibi dominus gubernationẽ Archæ per quam ecclesia significatur commisit. Genes. 5. & 6. cap. Item quia etiam dominus Noe & filiis rectoriam, & legem sibi dedit. Genes. 9. de Noe etiam licet non legatur sacerdos fuisse, officium tamẽ exercuit sacerdotis statim post ingressum Archæ antequã leges populo daret. Genes. 8. ædificauit autem Noe, ꝙ officium sacerdotis simul Abel & Chain primò fecerant. In hac autẽ vicaria successerunt Patriarchæ, Iudices, Reges, Sacerdotes, & alij qui pro tempore fuerunt in regimine populi Iudæorum, & sic durauit vsque ad Christũ qui fuit naturalis dominus, & Rex noste, de quo dicitur in Psalmo: Deus iudicium tuum Regi da, &c.

4 †Et ipse Iesus Christus vicarium suum constituit Petrum & successores suos, quando ei dedit claues Regni cœlorũ, & quando dixit ei, pasce [a] oues meas, licet in multo distincta sint officia & regimina mundi, tamen qnandocunque necesse est ad Papam recurrẽdum, siue sit necessitas iuris, quia iudex dubius est, quam sententiam de iure proferre debeat, vel necessitas facti, quia alius non sit iudex superior, siue facti, puta quia de facto minores iudices non possunt suas sententias exequi, vel nolunt, vt debent iustitiam exercere. j. qui fil. sint legit. per venerabilem.

a Pasce oues. Adde eũdẽ Inn. in c. ꝙ superhis, co. 1. in fi. & seq. j. de vot. Abba. in sua disputa. inci. episcop⁹, & quidã rector. colũ. 19. & Feli. in c. trãslato. col. 5. ver. & adde. sup. de constitu.

De Iudæis autem Saracenis & Gentibus, & schismaticis quomodo ad Papæ iurisdictionem pertinét. not. inf. de voto & vo. redem. super his. † *Ad te*. hoc ius habet episcopus in terra, si non possunt conuenire de aliquo, cui recusatus deleget totam causam. infrà, de appel. cum speciali. & not. s. e. ex transmissa. Vel hoc est verum, si placet partibus, aliter ipse recusatus posset cogere partes ad eligendum arbitros, qui de tota causa cognoscerẽt, de hoc not. s. e. si quis. *Ad nos*. propter defectũ imperij vt dictũ est.

CAP. XI.

EX *tenore. Viduis* De hoc not. sup. de offic. deleg. significantibus. *Ecclesiasticum*. sup. de iud. quãto. *Terminetis*. authoritate præsentium literarũ, melius credo, quod authoritate præteritarum, nec est contrarium ei, quod not. sup. eod. c. proxi. vbi diximus, ꝙ literæ Papæ impetratæ, antequam iudex secularis sit negligens sunt nullæ, nec lapsu temporis conualescunt. Hîc autem contrarium dicimus, scilicet, ꝙ literæ valent, & quòd tractu temporis procedatur per eas, sed illud est ea ratione, quia ibi Papa nullã habet iurisdictionem, nisi per appellationem ad eũ causæ deferantur, hîc autem secùs est, quia Papa iurisdictionẽ habet super viduas, sed de gratia defert iudicibus secularibus, vt non procedat iudex ecclesiasticus, nisi propter negligentiam laici iudicis.

SVMMARIVM.

1 *Iuri priuato quod tantùm in fauorem alicuius introductum est renunciari potest, secùs in iure publico.*

CAP. XII.

SI *diligẽti*. & j. *Renunciare*. innitens iuri quod est. C. de pac. si quis in conscrib. *Publico*. ff. de pact. publicum. C. de iurisdi. om. iudi. l. 3. inf. de testa. requisi. ff. de procur. filius. §. veterani. ff. de postu. quos prohibet. C. de iuramen. calum. l. vlti. contra. ff. de arbi. diem. §. si quis. inf. de re. & transeunt. ad Apostolicã. ff. de pact. iurisgentium. §. idem. inf. de priui. accedẽs. ff. a quib. app. non licet. l. 1. §. 1. ff. de pact. pacisci. ff. de mino. si iudex. C. de temp. app. l. vlti. in fi. ff. de fer. l. 1. contrà. Solu. iuri priuato, †quod tantùm in alicuius fauorem introductum est renunciari potest, secùs in iure publico, quod est introductum in fauorem ordinis & odium, quale est hîc, quod in fauorem clericorum, & odium laicorum est introductum, sunt enim laici clericis oppidò infesti. 2. q. 7. laicos. 1

Inde est, ꝙ mulier renunciat fauorabili beneficio Velleiano. ff. ad Velle. l. vlt. C. eo. l. iubemus. sed filiusfami. non potest renunciare Macedo. & in integrum restitu. odiosis. ff. de mino. si iudex. Vel potest dici, ꝙ iuri publico authoritate & vtilitate non potest renunciari, publico autem tantùm authoritate potest. ff. de pact. l. pacisci. & ideò iuri publico quod consistit in sacris sac. & ma. renunciare non licet. 1. dist. ius priuatum. *In Mileuitanens*. conciliis. 11. quæstio. prima. inolita. placuit. †*Protrahant*. No. sufficit trahere, etiã si non persistat vsque ad sententiam. Item quòd hîc loquitur de actore. 10. quæstio. prima. inolita. in sequentibus autem loquitur in reo, & in ciuili & in criminali. 11. quæstio. prima. placuit. quòd tamen intellige verum, vbi inuitus trahitur. *Purgare*. id est, causam suam examinare. *Perdant*. per sententiam nõ ipso iure. argumen. sup. de elect. bonæ memoriæ. C. de assess. l. 1. in fin.

SVMMARIVM.

1 *Non potest archidiaconus delinquentem in suo archidiaconatu excommunicare, nisi sit subditus eius.*

CAP. XIII.

CVM *contingat. Cohabitatione*. nisi pro leuibus criminibus & sine iudicio. ff. de pœ. l. respiciendum.

† *Ex indulgentia*. licet enim domini eorum sint iudices ordinarij, non sunt tamen iudices super subditos, qui eos eligunt in prælatos, & sic non sunt iudices seruientium, non enim ratione territorij vel fori cùm non habeant territorium, iurisdictionem sibi quærunt, vnde archi. non potest excommunicare delinquentem in suo archidiaconatu, nisi aliàs sit subditus eius, episcopus autem habet forum siue territorium in tota diœcesi sua. ar. sup. eo. sanè. ar. sup. de offi. ordi. c. 1. Vel potes dicere & melius, archi. & multos alios prælatos qui habent prælationes super certas parochias, vel certa loca, habere territorium, & ibi posse exercere iurisdictionem suam, in certis tamen capitulis. vt no. sup. de offi. archi. ad hæc. capitulum autem, & alij de quibus hîc loquitur, licet super aliquos habeant iurisdictionem nullum territoriū habent, & sic intelligo. 89. distin. iudicatum. Non enim rusticos ecclesiæ iudicabit prælatus ipsius, sed episcopus nec officiales suos iudicabunt clerici, nisi ipsi clerici super villas quorum officiales sunt, iurisdictionem haberent. & dicunt quidam, quòd vbicunque poterunt cognoscere, sicut arbiter, & diffinire causas eorum qui suę iurisdictionis sunt, sed non possunt eas mandare executioni. C. de iur. om. iu. l. fi. Alij dicunt, quòd non possunt exercere iurisdictionem, nisi in locis, vbi consuetudo vel priuil. eis dat iurisdictionem, vel in locis vbi morantur, nam capitulum Beluacen. extra terminos capituli super suos seruientes non habebit iurisdictionem.

SVMMARIVM.

1 *Conuenire quo in loco quis possit.*
Executio sententiæ vbi & per quem iudicem fieri possit.
Consuetudo super rebus an & quando valeat.

CAP. XIIII.

POSTVLASTI. *Sententia.* super crimine de quo accusatur quæ erit talis, condemno te de tali crimine, & postmodum pœnæ executio fit secundum canones, qui præcipiūt criminosos & damnatos deponendos. 25. dist. primum. nisi ex dispensatione tolerentur. sup. de iudi. at si clerici. interdictum enim erat pœna depositionis. C. vbi de cri. agi opor. Authen. qua in prouincia. & excommunicationis. infrà, de app. c. 1. † Item credo, quòd posit suspendere perpetuò ab ecclesia que in alia diœcesi sita est, & si ciuiliter ageretur non solùm coram iudice, vbi res sita est, sed etiam vbi habet domicilium valet conueniri. arg. ff. de iudi. quod legatur. §. primo. sed sententia mādabitur de facto tantùm executioni per eum, in cuius territorio res est. ff. de iudi. à diuo. §. 2. in persona autem eius in minoribus criminibus is in cuius prouincia deliquit exequatur. ff. de re mili. desertorem. in princip. Authen. vt nulli iu. §. si quis verò comprehen. † Si autem aliquis habet possessionem in iurisdictione alicuius domini, sed non habet ibi domicilium, & offendat dominum vel aliquem subditum eiusdem domini, ipse per se non potest facere inde vindictam etiā in possessionibus, quas habet in suo districtu, sed iudicem, vbi habet domiciliū adire debet, sed si ille iudex non faceret iustitiam prosequeretur iustitiam suam, secundum tenorem canonis. 23 quæstio. secunda. dominus. sed si possessiones deberent aliqua munera realia, siue ordinaria, siue alia, benè eum per occupationem possessionum, quas habet in iurisdictione sua distringeret. C. de sac. san. eccle. placet. & l. iubemus nullam nauem. Sed ad respōdendū corā se in iudicio non coget eum, nec hoc potest induci consuetudine, vel statuto, quæ nōn valet, nisi super personis suę iurisdictionis, quale nō est hîc quòd ille qui non habet sub eo domicilium, coram eo respondeat. Sed hîc fortè posset statui, quòd bona cuiuscunque, qui committeret talē offensam con fiscarentur, vel offenso applicarentur, quia in rebus valet statutum vel consuetudo, quia sunt de eius iurisdictione. arg. C. de sac. san. eccle. iubemus nullam nauē. nec debet talis consuetudo rumpi per extraneos. 8. distin. quæ contrà. tamen & in hoc casu videtur, quod ante occupationem bonorum, debet per suum iudicem condemnari, sed in hoc casu cùm agit in rem coram iudice rei, de qua agitur cōuenietur. C. vbi de possessione agi. l. vna. C. vbi in rem act. l. 1. & lege. vlt. ff. de iud. quòd legatur. §. si inter. & idē est si creditor agit hypo. vel vti posidetis, quia in rē est, sed secùs est si debitor agit pignoratitia, quia personalis est, vt infrà, de pig. cùm contrà.

SVMMARIVM.

1 *Domicilium pluribus in locis haberi potest.*
Dietæ computantur à loco, vbi res sita est. & num. 2.
2 *Exceptiones peremptoriæ si contra literas proponantur, non est audiendus obiiciens.*
Exceptiones peremptoriæ quando non admittantur.
3 *Clerici conueniri possunt coram domino feudi.*

CAP. XV.

EX *Parte. B. Dotalitij.* id est. donationis propter nuptias non habuit necesse hoc dicere, quia etiam violentus prædo restituendus est. infrà de resti. spol. in literis. *Spoliata.* agebat enim interdicto vnde vi.

1 † *Replicatum.* & benè. nam domicilium potest haberi in plutibus locis, si vtrobique plenè institutus sit. ff. ad municip. l. assumptio. §. verùm. & l. filij. §. senatores. ff. de senato. l. senatores. Idem est, si ibi haberet magnam partem bonorum suorum, vel larem, id est, familiam, vel si nihil ibi haberet, asiduè tamen conuersatur ibi. C. vbi se. l. 2. tamen sola domus, non constituit domicilium. ff. ad municip. l. libertus. Itē hoc fuit ratione rei, quæ erat sita in diœcesi Andegauens. nam licet ageretur interdicto vnde vi, quod est personale, tamen quia in rem scriptum est, à loco, vbi res est, debent computari duæ dietæ. sup. de rescript. dilect. 2. vbi de hoc not. Alij autem dicunt, quòd nunquam à diœcesi vbi castrum situm est, debent computari dietæ, cùm tantùm personali actione agatur, quantumcunque in rem scripta sit. *Feudi.* de hoc not. sup. de iudi. cæterùm. *Negligens.* non est sufficiens exceptio ad irritandas literas, vt not. suprà eod. ex tenore.

2 † *Assignatum.* not. argu. quòd si peremptoriæ exceptiones contra literas proponantur, non est audiēdus obiiciens, debet enim in directo iudicio differri. argument. ff. ad exhib. l. tertia. §. idem. Sed quidam dicunt, quòd non est verum. Et est ratio diuersitatis inter exceptiones huiusmodi, quæ proponuntur contra literas, nam quando agitur possessorio, peremptoriæ exceptiones non admittuntur, sed in petitorio differuntur. Idcircò differuntur in petitorio, quia etiamsi probarentur, tamen restitutio fieri debet, vt patet in eo, quod legitur, & not. infrà de ordi. cog. cap. fi. sed secùs est in suggestione falsitatis & suppressione veritatis, scilicet, quando tacetur exceptio peremptoria, vel etiam falsum exprimitur, quæ benè iurisdictionem per tales literas datam impedit.

Sed certè si quis benè inspicit, hæc distinctio non habet locum, nam hîc non opponebatur hæc exceptio de dotalitio contra interdictum de spoliatione, sed contra literas tantùm. *Responsum.* minus plenè

plenè secundum quod not.sup.de offi.deleg. significantibus. Vel dic,quòd bona est hæc responsio. *Mansionem*.hoc solùm sufficit.ff.de iudi. cùm legatur.§. 1. ☞Quidam tamen dicunt,quòd licet ibi conueniri possit,vbi moratur de rebus in alterius iurisdictione constitutis, tamen quando conuenitur coram delegato dietæ computantur tantùm ad diœcesi, vbi res de qua agitur sita est.& not.sup.de rescrip.dilect. 1.*Commorari*.non transire,vt not.in gloss.& benè.*rem*. hoc solùm sufficit.suprà eodem sanè. C. vbi in rem act.l.actor.vt quidam dicũt, alij contrà.† *Exceptionibus*.scilicet,de feudo,&|quod res sibi datæ non erant in dotalitiũ, licet hîc innuere videatur, quod de restitutione feudi facienda per interdictum vnde vi,etiam inter homines alios,nedum à vidua possit agi coram ordinario omisso domino,tamen non est verum,imò tantùm coram domino ad restitutionem rei agendum est,vt not.sup.titu.proxi.cæterùm. Sed hîc ideò dicit,quòd defensio viduarum de speciali gratia & fauore viduarum adeò est ecclesiæ reseruata contra spoliatores,& in ipsorum odium, etiam si sint diuites viduæ,& ideò per ius commune feudorum non reuocatur,vt not.sup.de rescript.c.1.& maximè priui.Dei.88.distin.c.1.& 2.

3 †Sed obiicies nónne & clerici qui de gratia seruantur in foro ecclesiæ,possunt conueniri coram domino feudi,vt sup.de iudi.cæterùm?Respondeo iurisdictio clericorum non seruatur ecclesiæ, quando de possessionibus agitur de priuil.speciali, sed de iure communi ab Imperatoribus condito,& ideò per ius commune ab Imperatoribus factum super rebus, vel feudis suis reuocatur. Vel ideò valet contra clericos,quia ab ecclesia est receptum ius illud.Vel dic, quod licet aliàs inter priuatos ad solum dominum pertineat hæc cognitio, etiã si agatur de spoliatione,tamen si vidua ecclesia vel miserabilis persona de spoliatione agat benè cognoscet ecclesia, & hoc ea ratione,quia est crimen sacrilegij,cuius cognitio pertinet ad ecclesiam.87.dist.c.1.& 2.16.quæstio. 1. in canonibus.nec est necessè, quòd in hoc casu requiratur dominus super iurisdictione ei reddenda,vt dicitur sup.eod.ex tenore.quia ibi loquitur, vbi agebat de proprietate,& tunc exercitium actionis pertinebat primò ad dominum,secundò ad ecclesiã,sed hæc cognitio sacrilegij pertinet ad ecclesiam primò.

CAP. XVI.

CONQVESTVS. *Per violentiam.* non dicimus ecclesiam spoliatam, quia tunc non diceret se esse in possessione,expone ergò,quia damna aliquando faciebat hominibus,quia coram communi non respondebat,& hoc innuit finis,vbi dicit & de damnis,&c.& secundum quod hîc sonat intentabat vti possidetis ex quo hoc ponit in libello,scilicet,de violentia,& per consequens de sacrilegio debet esse quæstio coram ecclesia,sed sententia non fertur pro episcopo,nisi probauerit violentiã,debet enim probare causam ex qua petit.ff.de excep.rei iudi.l.si mater.§.candem. *Sacrilegi*.de hoc not.sup.eo.cùm sit.

SVMMARIVM.

1 *Literæ extenduntur ad successores, etiam si expresso nomine impetrantur.*

Procurator constitutus ab vno prælato pro ecclesia sua an & quando possit agere post mortem constituentis.

2 *Papa dicitur esse iudex ordinarius omnium.*

Quo in loco quis respondere & soluere cogatur.

3 *A loco contractus vel commissi delicti computandæ sunt duæ dietæ.*

Contrahens in territorio alicuius non solùm in iudicẽ ordinarium, sed etiam in delegatum videtur consentire, vt coram eis conueniatur.

Priuilegio & foro ordinario per contractum potest quis renunciare.

4 *Priuilegium extenditur ad casus specialiter in literis expressos.*

CAP. XVII.

DILECTI Filij.† *Contra*.nam ita videtur,quòd literæ extenduntur ad successores,etiam si expresso nomine impetrantur, sed dic quòd de rebus ecclesiæ agebatur,& contra hunc quasi prælatum & nomine ecclesiæ erat impetratum rescriptũ, & ideò successor conuenitur.argumen.ff. de annu.lega.l.annua.§.annua.& quia citatus fuit prædecessor, vnde successor tenetur prosequi,quamuis idem posset dici,& si citatus non esset prædecessor.De hoc tamen not. plenius sup. de rescrip. c.eam. & c. significauit.† Singularis autem successor, nunquam per tales literas conueniendus est.Argumen.contra.sup. de iudi.quia.V.So.ibi idem dicimus quòd procurator constitutus ab vno prælato pro ecclesia sua, post mortem suam potest agere causam,siue cœperit agere viuo constituente,siue post mortem.argu.hîc. Itẽ cùm constat eum verum procuratorem,& constitutum ab illo,qui constituere potuit etiam sine capitulo,vt not. sup.de rescrip.c.edoceri.quare prohibetur agere sibi causam commissam. Alij tamen dicunt, quòd si cœpisset agere,tunc eam posset prosequi,sed secùs est si non cœpisset agere,quia sic est in iurisdictione.simile sup.de offic.delegat.c.fi.nam in his similia sunt mandata iurisdictionis, & procurationis, ff.de iurisdict.om.l. & quia.Sed primi respondent, quod non est simile mandatum iurisdictionis & procurationis in hoc casu.Et est ratio diuersitatis, quia iurisdictio delegatur tantùm à iudice delegante, & ideò finito officio delegantis,finitur officium delegati,nisi per citationem ad minus suam perpetuasset iurisdictionem. sup.de offic. delegat.gratum.sed procurator non constituitur nomine constituentis, sed nomine ecclesiæ, & ideò,quia ecclesia non desinit mortuo prælato,quia nunquam moritur.12.quæstio. 2.liberti.nec procuratio. † Item quod dicimus in procuratoribus constitutis à prælatis,idem dicimus de procuratoribus constitutis à rectoribus ciuitatũ, ☞siue sint annales,siue perpetui.† In procuratoribus autem constitutis ad negocia,satis posset dici,quòd quamuis generaliter cõstituti sint,tamen post mortem constituentis non debent incipere noua negotia.argumen.ff.de nego.gest.l.nam & sciendum. §.si

2 viuo. alij tamen dicunt contrà. † *Prodesset*. videtur malè dicere, quia si expressè voluisset, in alium non suum iudicem consentire non posset.infrà eod. cap. proxi. Sol. hîc non consentit in alium iudicem,nisi suum, quia Papa iudex ordinarius est omnium.9.quæst.tertia.cuncta.quia hîc per delega. cognoscit. imò plus dico, quia etiam in alium iudicem tacitè consentire potest, vt hîc, scilicet, contrahendo in alterius territorio vel promittendo alij soluere. *Respondere*. non exprimit sub quo iudice, nec per hanc promissionem tenetur respondere sub ordinario iudice illius loci, vbi soluere, & respondere promisit, cùm expressè hic promittere non posset. infrà, capi. proxi.sed tantùm coram Papa vel eius delegato ibi respondere cogetur. Quidam tamen dicunt, & non malè, quòd si non promisit ibi respondere, sed soluere tantùm, quod ibi respondere tenetur, sicut si ibi contraxisset, vt not. in gloss. 1. coram. quia hic non expressè eliget sibi alium iudicem, sed tacitè. Alij autem

autem contradicunt.*Respondere*.id est,coram iudice illius loci,vbi promisit soluere.ff.de eo quod cer.loco pro.l.prima.& coram iudice coram quo promisit respondere cùm ibi contraxisset, aliàs enim si non contraxisset,sed respondere promisisset,non cogere tur ibi respondere.ff.de iurisdict.om.iudic.l.si conuenerit. & not.de hoc.sup.de offic.deleg. significantibus.debet enim coram iudice illius loci respondere,vbi contraxit. ff.de iudi.l.hæres.§.omne interdictum.& §.fin.

Et intelligo hoc,si ibi inueniatur,& etiam si alibi quàm in sua prouincia latitet,ibi transmittendus est sicut dicitur in criminalibus,quæ per Authen. contractibus æquiparantur.in Authen.vt omnes obe.iu. §.2 colla.5.& Authen.vt nulli iud.§.si quis verò.sed ratio hîc inducta super foro contrahendo,vbi soluere vel respondere promisit,superficialiter inducta videtur,cùm loquatur de ordinaria iurisdictione, quam subire cogitur,qui in alieno territorio contrahit,vel soluere,vel respondere promisit.Rescriptum autem hoc Papæ de delegata iurisdictione loquitur , ad quod nunquam tacitè, nec expressè obligauerat se episcopus,& quæ secundum voluntatem Papæ extenditur de Anglia in Franciam, & etiam restringitur sicut in priuil.hîc allegato restringebatur.

3 † Sed dic imò facit ad propositum, quia ex quo in alterius territorio contrahit , non solùm videtur consentire quod ibi coram iudice ordinario conueniatur,sed & coram iudice delegato,quod est notabile,quia hinc sumitur argumen. quod à loco contractus,vel commissi delicti sunt computandæ duæ dietæ. Sed tamen hoc non credo esse verum , sed tantùm hoc facit promissio prædicta,scilicet,de soluendo certo loco,quod renunciasse intelligitur priuil.in omnibus iudiciis,id est,siue coram ordinario, siue coram delegato iudice conueniatur, nam tali priuilegio facilè,& tacitè, & expressè renunciatur. Item & sicut per contractum renunciat foro ordinario,& ita priuilegio quod habet super foro.

Item not.quòd priuilegium non extenditur nisi ad casus,vbi per literas Apostolicas,scilicet,speciali, & non communi iure contrahit forum, sed quia vbi de iure communi contrahit forum,non obest priuilegium,quo quis est conueniendus extra Angliam, vt sic iuri communi non contradicat , quòd faciendum est,vt not.sup.eod.c.licet.& sup.de rescrip.c.causam.Quid enim si domiciliũ habet in Anglia & Frãcia,quod esse potest.ff.ad muni.assumptio.§.fi. nunquid quia Anglicus est,non poterit conueniri per literas Apostolicas in Francia.absit.

CAP. XVIII.

SIGNIFICASTI *Nobis.Priuatorum*.C.eo. de iur.om.iud.priuatorũ.*Diœcesani*. de hoc not.sup. de arbit.contingit.

CAP. XIX.

PROPOSVISTI.*Forum*.ff.de iurisdict.om.iud. l.pen.ff.de iu.vbi.*Iudicium*.in quo litigare cœpit.

SVMMARIVM.

1 *Iudex ordinarius proprius ex domicilio fieri dicitur.*
Iudex vnius territorij an possit citari extra territorium, & si non compareat an sit contumax.
2 *Ius reuocandi domum locum non habet in causis celeritatem desiderantibus.*
Ius reuocandi domum quando habeat locum.& num.3.
3 *An qui in vrbe conueniri non potest, possit in propria domo conueniri.*
4 *Nuncij voluntarij & procuratores non gaudent iure reuocandi domum.*
Ius reuocandi domum qui habeant,& qui non.

CAP. XX.

LICET *Ratione delicti*. sup. eod. postulasti. 6. quæstio.3.placuit.C.vbi de cri.agi opor.Authe. qua in prouincia.*Contractus*.ff.de iud.hæres. §.1. & l.omnem.& l.interdum.§.vlti.sup.eo.dilec.

1 † Quidam dicunt solùm domicilium ordinarium iudicem proprium facere posse,vnde si alibi contrahat potest ibi conueniri:sed persona non potest ibi cogi venire,vt not.sup.eod.dilecti filij.& eodem modo, si alibi delinquat,imò plus dicunt , quod licet sint iudices ex causis prædictis,si ibi inueniantur , & tunc procedi possit contra eos excommunicando, mittendo in possessionem,tamen si non sint ibi, sed de extra vocentur,potest procedi in res eius ad missionem in possessionem rerum,quas ibi habet , sed non contra personam ad excommunicationem. argum.ad hoc,quia si non deberet cogi ire ad eos,ergò non deberet excommunicari ratione contumaciæ quæ non est.11.quæstio.3.nemo episcoporum.& c.sequen.nec est contrà.sup.eo.sanè.quia ibi loquitur,quando ratione rei sortitur quis forum,quia ibi in re habet iurisdictionem,ideò in ea potest dicere ius missionis in possessionem,& quodlibet aliud,sicut quilibet ordinarius,sed in personam non potest iusdicere.Quidam tamen dicunt,quòd in persona talis iurisdictionem habet,sed per iura limitatam. Alij dicunt,quòd ex quo habet iurisdictionem, etiã possint citari extra territorium,& si sunt contumaces,quod possunt excommunicari.infrà vt lit.nõ cõtest.tuæ.& c.quoniam.Sed primi respondent, quod non possunt citari extra territorium,sed si etiam possent,non tamen possent eos excommunicare, quia non sunt contumaces,quia ire non tenentur, & sufficit si res possideri patiatur.arg.ff.de procu.sed hæ. §.vlti.& l.seq.Nec mireris quòd dixi eos non contumaces,& fieri missionem contra eos,hoc enim fit in absente causa reipublicæ,& in pupillo,qui non sunt contumaces.ff.ex quibus caus.in pos.§.1.ff.de priuil. cum pupil.vel etiam si sint contumaces,tamen procedere non possunt,nisi per missionem in possessionem.argumen.vt lit.non contest.tuæ. benè facit ad hanc materiam.infrà,eod.Romana.§.contrahentes. *Domicilij*.sup.eod. ex parte. C. de incol.l.ciues. ff. ad muni.placet l.& non vtique.l. Labeo & l. assumptio. §. si eius quis. & §.Celsus.*rei*.sup.eod.sanè. ex parte. a C.vbi in rem ac.actor.*Rei*.siue sit mobilis a siue immobilis.ff.de iudi. quod legatur. *Pro alia*.ff. de iud. l.2.§.1.& 2.

a Mobilis. Et si ratione rei mobilis quis forũ sortitur. Adde quod Pet.de Anch.in cõs. 140. col. 2.versu Et quo sequitur, dicit hanc cõmunẽ opi. incip.cõs. Primum dubium.

2 † Item quidam dicunt,quòd in causis electionum & in aliis quæ celeritatem desiderant,& quæ sunt tẽpore perituræ,non habet locum ius reuocandi domum.argumen.ff.de iudi.l.2.§.1.& l.sed & si.§.ædictũ infrà de app.oblatæ.

Quod potest intelligi verum in electionibus prælatorum,sed secùs in electionibus canonicorum.*Pro alia*.Item qua ratione vel alibi expleuit legationem suam,ita quod de ea habet,nihil potest vlterius facere vel respondere,nihilominus tamen habet ius reuocandi domum, quousque in suam domum redeat, vel redire possit.Item si ex necessitate reuerteretur vltra tempus legationis,vel infirmitate, vel carcere, inuitus cogitur alij respondere,vel quia expectat interlocutoriam , an habeat ius reuocandi domum , omnes enim isti habent ius reuocandi domum.ff.ex quibus causis maio.qui mittitur.§.fin. & l.si cui.§. primo & sufficit ad hoc , vt amittat hoc

hoc ius,quod finita sua legatione,venerit ad quamuis domum suam,etiam si non sit illa vnde missus est in legationem,vbi non est tantum periculum in mora.legati autem licet in aliquibus casibus habeant priui.reuocandi domum,tamen si vltra tempus legationis morentur, pro ipsis causis amittunt priui. quia iam voluntate morantur,& sola voluntate causam cœperunt.

3 † Item not.quod licet hi,qui pro causis & aliis necessariis vocantur ad curiam,& multi alij,qui habēt ius reuocandi domum,non possunt in vrbe conueniri,possunt tamen conueniri in propria domo,alioquin fit missio in possessionem,si non sit qui defendat plenariè super quo,antequam fiat missio,cognati sunt interrogandi & amici.ff. ex quibus causis in integ.resti.l.item ait prætor.& l.sequen.ff.ex quibus cauſ.l.hoc autem.C.de resti.mil.l.ignorare.Si autem tempore legationis cōtrahat,& etiam si per gulam in curia teneatur,nunquam tamen conuenietur de his,quæ ibi contraxit.argum.ff.de iud.l.secunda.§.si legationis.& l.de eo.secùs si agitur contra vnum,qui contra omnes se debet defendere.ff.de iudic.l.secūda.§.sed si agant.legatus etiam potest conueniri ab omnibus,si ipse aliquem conueniat, maximè dum conuenit alios,nam tunc impeditur legatio ex cōuētione quam facit,& ideò est ei imputādum.ff.de iud. l.2.§.sed & si agant.& l.sed & si restituatur. 1. respon. & l.non alias.& l.qui non cogitur.

Sed contrarium videtur in Authen.de san.epis. §. reuerendissimi.& extra de dolo.actor. Sed illa Authen.non loquitur,quando legatus fit conueniēdus pro sua persona,sed dicit illum legatum procuratorem constitutum ad causam cogendum subire recōuentionem illorum tantùm,contra quos agitur, si autem conueniatur,& respondet licet voluntariè,tamen propter hoc non amittit,quo ad alios ius reuocandi domum.argumen.C.de excu. tut. l. voluntariè.cum suis concor.& non solùm legati ab aliis missi habent ius reuocandi domum, sed etiam si quis propter legationē suam venerit,puta prælatus propter negotia ecclesiæ suæ vel ciuitatis.in Authen.de san.epis.§.si verò epis.coll.9.nisi pro causa,quam alij mouent irent ad curiam,tunc enim non gauderent priuilegio,vt dictum est,sed si vocatus sit reus à Papa, vt alij respondeat,ius habet reuocandi domum in alia causa.ff.de iudi.l.secunda. §. fin. vbi dicitur, quòd vocatus causa vnius tutelæ in alia respondere non tenetur.argumen.5.quæstio. secunda. vocatio.

☞ Sed quidam dicūt illud loqui in criminalibus.† Potest etiam dici, quòd prælati & alij,qui habent ius reuocandi domum,siue sint appellantes,siue appellati,siue actores,siue rei,gaudebunt priuilegio, potest tamen eis præfigi terminus, quo possint redire domum,& post reuerti ad curiam cautione recepta, quod ad diem certam sibi assignatam reuertantur ad curiam, & ibi se defendant.argumen.infrà,de dila.exposuit.ff.de iud.lege 2.§. sed si dubitetur. & ad hoc facit,quia prætor & etiam ille,in cuius territorio contrahit,vel etiam legatus potest cogere simplicem cautionem præstare,quod veniente die comparear coram suo iudice iuri pariturus.ff.de iudi.l.secūda.§.sed si dubitetur.

Quod intelligūt quidam verum etiam de his quæ in legatione cōtraxit,& aliis.nobis plus placet,quod nunquam debet dare cautionem,quod post reuersionem suam reuertetur ad curiam ibi causam acturus,sed quod coram suo iudice ordinario respondebi.argumen.ff.de iudi.l.2.§.legatis.Item legatus non cogitur audire sententiam super litem,quam contestatus erat ante legationem, sed si vult potest audire.ff.de arbit.l.non distin.§.item si quis Romæ.Item hoc beneficium habent prælati,quandiu ex necessitate non voluntate sua morantur.ff.de iudi.l.secunda.§.legatis.ff.ex quibus cau.in integ.resti.l.penul. & l.inter.& l.sequen.Itē si in legatione contraxerit, cogitur ibi respondere.argumen.ff.de iud.cùm furi. §.vlti.ff.de arbit.l.non distin. §. item si quis Romæ. Itē si quis ad curiam,aliàs vadit pro necessaria causa, habet ius reuocandi domum. ff. ex quibus caus. in integ.resti.l.qui mino.§.fin.Legatum autem appello etiam procuratorem ad causam constitutum ab his,qui habent potestatem impetrandi ei, vt tunc, scilicet,de suis causis non conueniatur,in Authen.de san.epis.§.reuerendissimi.colla.9.

4 † Procuratores autem vel alij nuncij voluntarij, non gaudent hoc iure reuocandi domum.argumen. ff.ex quibus caus.in integ.l.qui mittuntur.§.si.& l.sequen.1.responso.& l.non verò.Item qui pro suis negotiis spiritualibus venerint ad sedem Apostolicam hoc priuilegio nō gaudent.ff.ex quibus caus. maio. l.non enim.Item differētia est inter legatos,& alios qui ex probabili causa vel necessaria veniunt ad sedem Apostolicam, quia alij præter legatos, vt qui causa testimonij,vel consimili veniunt,tenentur respondere apud sedem Apostolicam de omnibus cōtractibus celebratis extra locum suæ iurisdictionis, etiam ante legationem,nam in eis solis,quæ in ciuitate sua,vel intra suam prouinciam contraxerunt, hoc priuilegium habent.ff.de iud.lege secunda.§.itē si extra. Item priuilegio legatorum credimus gaudere peregrinos.argumen. infrà,de cle.pere. c.1. *Causa*.idem intelligo in probabili. ff. ex quibus caus. ma.in integ.resti.l.nécnon.in princi. cùm lex generaliter ponat causam non adiecto necessariam.ff.de iudi.l.secunda.§.1.non tamen videtur probabilis sufficere,nisi sit quæstio necessaria,puta prosecutio appellationis,quam licet ex necessitate prosequi non teneatur,quia tamen rata maneret sentētia,nisi prosequatur, ideò dicitur quæstio necessaria. Idem est in reo vocato ad causam,vt in eo.§.non autem repeto,quasi necessaria si veniret,vt peteret in integ.rest. quia tunc benè cogitur aliis respondere,quia agitur de nouo,& non quasi ex necessitate appellationem prioris & principalis causæ prosequitur.*Si tunc*.alioquin præiudicatur,exceptio enim fori in initio proponenda est.C.de excep.l.fin.

SVMMARIVM.

1 *Modi sortiendi alicuius forum.*
2 *An licita sit prorogatio de casu in casum.*
An & quando propter contractum in extraneo loco initum, cogatur quis sortiri forum.

CAP. XXI.

ROMANA *Ecclesia.Ab eo*.scilicet,officiali, puta,quia malè sententiauit, vel aliàs in officio suo deliquit malam sententiam ferēdo † Sunt 1 enim certi modi,quibus quis sortitur forū alicuius, qui not.in sum.C.de iurisdict.om.iud.inter quos nō est iste.Sed fortè obiicies,nónne si aliquis malā sententiam ferat in territorio alterius,vt per sordes,vel alio illicito modo,nónne de hoc tenebitur respondere coram iudice illius territorij, vbi iniustam sententiam tulit? Respondeo sic, quia ibi sortitur forum ratione delicti vel quasi, vel contractus vel quasi, quem in alterius territorio commisit, sed iste officialis qui in suo territorio deliquit,non deliquit in territorio archiepiscopi, sed suffraganei.*Inquirere*. scilicet, quando crimen officialis est notorium.

notorium, vel quando de eo est diffamatus infrà de accu. qualiter. *cognoscere*. quando de hoc quæritur ab eo cuius interest negligat. secundum hoc loquitur. l. 1. cum suis concor. C. ad leg. Iul. repe. Item benè fatemur, quod tenetur aliquando & dominus & episcopus si in culpa fuerit malè eligendo. ff. nau. cau. l. vlt. §. ac. & §. seque. *Maleficij*. episcopi quod est quia negligit facere iustitiam de suo officiali. *Inquirendum*. ff. nau. cau. l. licet. §. fi. *Appellari*. à parte extranea sententia, quia tunc si agatur ad reuocationem huius sententiæ, non iudex, sed ille pro quo lata est sententia conueniendus est. *Iudices*. sup. eod. significasti. repete quæ not. sup. de arbi. contingit.

2 † *Consentiat*. licet licita esset prorogatio de casu in casum, hic tamen prohibetur, quia clerici non possunt prorogare iurisdictionem sine consensu suorum episcoporum, sicut nec ab initio possunt in alios, quã in suos ordinarios consentire. sup. eo. significasti. coram delegato autem Papæ benè licet prorogare. infrà, de app. cordi. *Prohibere*. sed episcopos ordinarios super his compellendis requirent. Authen. de resti. §. & quoniam scimus. C. de fi. instru. iud. *Contractibus*. repete, quæ diximus sup. eo. cum dilect. & c. licet. sed & si ibi inueniatur, & si neget se ibi contraxisse, non cogetur ibi respõdere libello super principali quæstione porrecto, nisi prius summariè quæratur, & probetur eum ibi contraxisse, & si probatum fuerit, iudicabit iudex suam esse iurisdictionem cognoscendi de principali. ff. de iudi. si quis super. sup. de rescrip. ex literis. in fi. & tunc cogetur respondere libello super principali, & vterque tũc vtetur iuribus suis, scilicet, pacto de non petendo, vel præscriptione & aliis huiusmodi, sed in incidentibus non quæruntur hæc. *Alibi*. id est, in diœce. suis non Remens. quia tunc cùm ibi inueniatur benè posset ibi conueniri, hoc ideò dicit, quia videbatur quod ex quo in sua diœcesi morabatur, vbi habebat ordinarium iudicem, sub quo poterat conueniri, quòd iudex vbi contractus fuit celebratus, non deberet mittere in possessionem eorum, quæ in sua iurisdictione habebant, sed ibi cõtrarium statuitur & iustè quia huiusmodi forum sortitus est, propter contractum quem ibi celebrauit. *Occasione*. quia licet coram officialibus ipsis, vel etiam coram archiepiscopis fierent ipsi contractus, nisi fierent in diœcesi sua, non super tales contrahentes sortiretur forum & coram quocunque fiant in sua diœcesi sortitur forum. *Officiales*. nam licet vnum sit auditorium episcoporum & officialium, & propter hoc est ad archiepiscopum appellandum. infrà de appel. Romana ecclesia. non tamen officialium personæ, sicut nec alij subditi episcoporum sunt de iurisdictione archiepiscoporum.

DE LIBELLI OBLATIONE.

TIT. III.

De tali libello consueuit quæri, peto à te tradi vacuã possessionem talis domus, etiam amotis inde pensionariis, an si pensionarius respondeat litem contestando valeat, & nobis videtur quod non, quia non est ei oblatus libellus contra id, quod est. 3. q. 4. offeratur. Item quia in vno libello non debent conueniri duo, nisi pensionarius conduxisset ab eo domum, quia tunc si vult comparere, & causam suam iuuare audietur. ff. de ap. ab exc. C. de litig. Authen. nunc si hæres. & no. infrà de sent. & re iud. cùm super. imò si non defendit causam, si scit eam agi, sibi præiudicat. suprà de sen. & re iud. cùm Bertholdus. & sic intelligitur. sup. de fil. presbit. veniens.

SVMMARIVM.

1 *Non valet contestatio, nisi detur libellus, quid autem si partes consentiant, & an & quando litis contestatio valeat, habes etiam in num. 2.*

3 *Libellus in omni causa tam ciuili quàm criminali necessarius est, & semper quando agitur inter partes requiritur libellus, vt in num. 4. Fallit.*

5 *An in imploratione officij iudicis requiratur libellus, & quid in libello contineri debeat, in num. 6.*

Emendatio libelli an & quando fieri possit.

7 *Iudici potius quàm parti est offerendus libellus.*

CAP. I.

IGNATIVS Episcopus *dixit. libellum*. nisi libellus detur, non valet litis contestatio. in Authent. de tẽpore non so. pe. §. cõtestatione. 3. q. 3. §. spatiũ. in fi. & auth. offeratur. licet enim narretur factũ corã iudice per quod fit litis contest. tamen litis narratio non habet vim libelli, vel litis contestationis, vnde dicitur benè in Authen. de litigi. §. si verò, licet videatur quædam litis conte. Item non tenet litis contestatio, si denegẽtur induciæ deliberatoriæ, sicut si denegarentur præparatoriæ, licet enim iudici sit commissum, quòd inducias possit augere & minuere, non tamen denegare. 3. q. 3. §. spatiũ. & sic intelligitur. 2. q. 6. §. diffinitiua.

2 † Item si sententia contraria quamuis possit his dilatoriis renunciare tacitè & expressè. ff. de dila. l. 1. C. de epis. & cle. Authent. generaliter. Alij dicunt quòd litis contestatio valet sine libelli oblatione, dummodò partes consentiant tacitè vel expressè. C. de epis. & cle. Authen. generaliter. & respondent contrario, quod est. 3. q. 3. §. offeratur. vbi dicitur, quòd litis contestatio citra hoc indultum habita, pro nihilo est habenda, dicunt enim litis contestatio. factam sine libello esse pro nihilo, quo ad hoc, vt possit iudex recusari, denegatis etiam induciis dicunt tenere litis contestationem, & omnem processum, nisi appelletur.

3 † *Libellum*. libellus in omni causa ciuili & criminali inquisitionis denunciationis vtilis & necessarius est, vt sciat reus vtrum cedat, vel contendat. 3. q. 3. offeratur. Alij tamen contradicunt in denunciatione & inquisitione, nisi in leuibus causis: & quando episcopus audit causas inter clericos suos. 11. q. si quis cum clerico. & non extenditur ad hos delegatos, secundum quosdam. Alij contra: quia non inueniunt causam diuersitatis, & ideò idem est vtrobique. sup. de consti. transla. vel nisi fiat de consensu partium. C. de priuil. schol. l. quoties. lib. 12. C. de episc. & cle. Authen. generaliter. & nisi præses prouinciæ intra 50. dies conueniatur. vt in Authen. vt iud. sine quoquo suff. §. necessitatem.

4 † Breuiter semper quando agitur inter partes requiritur libellus, nisi lex dicat non dandum ipsum. in Authen. de exhib. re. §. sancimus igitur. col. 5. & hic. Est enim necessarius in interdictis, quia sicut verbũ sonat inter duos agunt. insti. de interdi. §. sunt autem qui. & quando principaliter imploratur officium iudicis. sup. de offic. iud. c. fi. & etiam vbi petitur cautio de dam. infect. ff. de dam. infec. l. 5. §. hoc quoties. licet aliqui contradicant, quia hæc lex celeritatem desiderat. ff. de dam. infec. l. 1. & etiam vbi agitur de possessione, nisi in casu, qui not. infrà, de proba. in præsentia. Item quando agitur contra ascriptitium, qui dicitur fugisse. Item quãdo impeditur aliquis de sua iurisdictione. argu. ff. ad muni. de iure. non autem est necessariũ, quòd iussus mitti in possessionem nõ admittatur. ff. ne vis fi. ei qui in pos. l. 3. 1. respon. Idem videtur

detur si confirmatus vel inuestitus de aliqua eccle.prohibetur possessionem nancisci. infrà, de appel. cõstitutis.infrà,de conces. præben.post electionem.Item videtur, quòd si petitur sententia mandari executioni manu militari, aliàs enim non esset litium finis, & finis vnius litis esset alterius principium. C. de fruct. & lit. expen. termi. C. de reb. cred.si quis. Item si consuetudo est, quòd libellus non detur, quia consuetudo valet in his quæ circa iudicia fiunt.C.de priuileg.scho.l.fi. in princip.Item in denunciatione noui operis, quia fit ex verbo & facto & nedum in præsentia, sed in absentia partis, sed in prosecutione benè est necessarius libellus,scilicet,quãdo petitur remissio nunciationis & in aliis. Idem in causis merè spiritualibus,ĵ.de dolo.c.1.Idẽ in casibus, vbi requiritur summaria cognitio, qui sunt.ff.ad exhiben.l.3.§.ibidem.ff.vt in pos.le.l.si is à quo.ff.de Carbo.edic.l.3.§.causę.ff.de vẽ.in pos.mit. l.1.§. si eam. ff. de lib. agno. si quis à liberis. §. hoc vel parens.

5 † Dubitatur autem,quando imploratur officiũ iudicis,an sit offerendus libellus, vt quando petitur confirmari electio, vel aliquem mitti in possessionem ex edicto diui Adriani, vel nomine ventris vel Carbonian.vel sibi dari bonorum possess.cõtra tab. vel aperiri testamẽtum, vel ne quid fiat in loco publico.Solut. in omnibus his & similibus, quando contra neminem specialiter agitur, nec etiam in libello aliquis specialiter tangitur, potest procedi sine libello, si nullus est contradictor, quia nec est cui offeratur.argu. 3.quæst.5.offeratur.si autem aliquis est contradictor, dabitur ei libellus. suprà, de elect.dudum ecc.Ro.infra,de testi.c.cùm olim.ff.de app.re.l.fi.ff.quemadmo.testa.aper.l.fi.§.fi. C. quemadmo testa. aper.l. 1. C. de edict. diui Adri.l.fi. missio autem in possessionem quæ fit ex primo decreto,fit sine libello, quia fit officio iudicis seruiẽti actioni,licet nondum propositæ sed proponendæ vel quia est ad defensionem suæ iurisdictionis contra contumacem,quæ est notoria, In notoriis non est necessarius libellus. 2. q. 1. manifesta. infrà, de iureiur.ad nostram.Olim autem non dabatur libellus nisi illustribus personis.C.de digni.l.quocunque. ff.de priuatis de.l.fi.

6 † In libello autem debet contineri causa, vel actio ex qua agitur:vt not.suprà,de offic.ord. cõquerente.ipsam autem non potest dimittete, sed & si libellum obtulit necessariò habet ipsum prosequi, nec potest pœnitere, nec se retrahere, quin reo de interesse suo satisfacere teneatur, nisi & reus consentiat:vt notat.infrà, vt lite non contest. c.1. nec etiam causam mutare,nisi primam dimittat,sed benè potest vtramque prosequi,scilicet,simul & veterem & nouam,nisi vetus actio in qua persistere debet sit talis, quòd pareret exceptionem rei iudicatæ contra secundam.ff.de excep. rei iudic. si mater. §. eandem.& l.conqueritur.& ff.de iureiur. si duobus. §. exceptio.vel nisi sit talis. quæ electione tollitur.ff.de tribu.quòd in hære.§.eligere.Si autem non vult immutare, sed emendare, vt quia minus petit, modò plus vult petere, vel econuerso,dicunt quidam hoc fieri posse quandocunque ante sententiam. institut. de actio. §.si minus.

Nos credimus quòd hæc emẽdatio possit fieri in vniuersali & generali actione tantùm.ff.de petit hæred.l.quarta.§.si quo. C. de de iudi.licet. & sic intelligitur.C.de app.l.vlti.C.de an.excep.l.fi. in singularibus autem hoc licet vsque ad lit.conte.& iusiuran. de calumnia præstitum, & non vltra, nam ex tunc noua interpellatione opus est.ff. de excep. rei iud. conque.& l.legi.ff.de iu.non potest.

Sed contra.ff.de noxa. act.l. in delictis. §. decre. Sol. non contradicit, quia ibi eædem personæ, & eadem causa, scilicet, de damno dato à seruo, & ad idem agebatur, scilicet, ad emendationem totius damni. ff. de re iudi. miles. §.1.quòd autem noxam dare potest,hoc est ex quodam beneficio quod dominus habet per l. ibi enim semper agit actione. l. Aquil.vel noxali, nec dicit in libello quòd totum damnum petet pro eo,quòd seruus domino sciente damnum dedisset, vel minus pro eo, quòd domino nesciente, quia si hoc dixisset, postea mutare non potest,vt dictum est,sed post libellum datum generalem,prosecutus est alterum tantùm membrorum, & ideò non minus potest prosequi alterum, cùm ambo comprehendantur sub actione proposita,sed si reus vellet eum à principio cogere, quòd de illis duobus vnum eligeret,scilicet, vel agere insolidum, vel ad dictum beneficium,fortè posset, arg. præallega.l.quòd in hæred.§. eligere. quamuis posset benè assignari diuersitas inter illos casus,quia quando agitur ex contractu de pecu.licet semper agat eadem actione cum altera adiectione, siue de tribu. siue de pecu.tamen aliud debet petere, si agat tribu. aliud si de pecu.& aliud in vna quàm in alia sententiabitur,sed quando agitur.l.Aquil. noxali semper insolidum est actio & condem. quamuis reus liberetur præstando alterum,scilicet, noxam vel damnum, vt in præalle.l.miles.*Reclamationis*. in ciuilibus est libellus actionis & est libellus accusationis in criminalibus.2.quæstio.8.quisquis libellorum. *Manibus*.id est, nostra subscriptione.& est no.dignum,quòd libellus debet esse subscriptus. in Authent.de exhi.& intro. §.sancimus.

7 † *Synodo*.not.libellum porrigendum synodo, & ita est ar. quòd synodus non archiepiscopus est iudex.simile.11.q.3.si quis presbyter. si quis episcopus. & not.quòd libellus porrigendus est iudici, ne post negare possit se non recepisse, sed non est de necessitate,sed cautela quia aduersario potest offerri.3.q. 3.offeratur.*Conscribentes*.non enim solus libellus, sed omnia acta scribi necesse est.infrà, de proba.quoniã.

SVMMARIVM.

1 *Specificatio rei & certa petitio, an sit necesse exprimi in libello,& quid iuris in sententia diffinitiua.*

CAP. II.

SIgnificantibus.*Ostenderetur*.debet enim ille,qui fundum petit certis finibus distinguere. arg. ff. de cen.forma.ff.de rei vend.l.si in rem.& si fit necesse oculis iudicis vel aduersarij subiicere. ff. fi. reg.si in rup.§.vlti.ar.ff.de fer.eadem. & hoc siue personaliter,siue realiter agatur, 1 † debet enim exprimere pro qua parte petat rem,& qualitatem,& colorem, & alia per quæ benè cognoscatur res petita.ff.de rei ven.si in rem.sed si nesciret dicere pro qua parte peteret ex aliqua iusta causa, admittitur incertæ partis petitio.ff.si cer.pars hære.peta.l. 1. §. fi.ff. de rei vend.quæ de tota.ff.con.di.& si non.§.1.& idem dicimus etiam de aliis signis, si iuret se ea nescire. ff.de fur.actione.

Et habent hæc locum siue personali actione, siue reali agatur. ff.de rei ven.si in rem. semper tamẽ oportet eum sic exprimere,quòd aduersarius,& si nõ plenè,tamen aliquo modo sciat quid petatur, quia si penitus nesciret,non cogetur respondere. ff. de edend.l.1.neomirum si libellus sic generalis ex causa recipitur, quia etiam sententia sic generalis valet,

quæ tamen debet esse clarior quàm libellus. instit. de ac. §. curare. ff. de re iudic. ait prætor. §. 1. C. de sentent. quæ sine cer. quan. l. 2. & ideò sufficit petere fructus perceptos de tali fundo sine alia expressione, & potest adiicere, quando res petitæ non extant quas æstimo tantùm. hoc tamē scias, quòd aliqua expressio necessaria est in sententia, quæ non est necessaria in libello, nam in sententia debet exprimere rem ipsam, vel quantitatem, vel in actis debet contineri. ff. de re. iu. ait prætor. & secūdum hoc intelligitur. C. de sentent. quæ sine cer. quanti. l. 2. vnde non valet sententia condemno te ad res quæ tibi obuenere à tali fundo: sed secùs dicitur in libello.

CAP. III.

Dilecti filij. *Quare sibi.* † Not. causam exprimēdam in libello personali actione. ff. de excep. rei iud. & an eadem. §. actiones. sed si non exprimatur quamuis non cogatur recipere, tamen si responderet valet. C. de an. exce. l. vltim. & hoc notat. sup. de offi. ord. conquerente. & debet causa esse talis, quæ ex sui natura inferat iustū esse, quòd petitur, vt hîc, esset enim iusta causa, peto talem pecuniam, quia eam sibi mutuaui, & si reus dicat exprimas, quod conuersa sit in vtilitatem ecclesiæ, vel quòd contractus sit factus legitimè, scilicet, consentientibus his quorum consensus requiritur, vel exprime, quòd nō est tibi facta solutio, vel huiusmodi quæ omninò tollant intentionem actoris, si vera essent, nō cogitur [a] hoc in libello exprimere, quia hæc non sunt de natura actionis, sed [b] post litis contest. hæc seruantur pro probationibus. C. de proba. exceptionem. eo enim ipso, quòd dicimus quia mutuaui intelligitur legitimè, & in casu, vnde competit mihi ius petendi. Sed si episcopus peteret aliquod ius episcopale ab ecclesia, quam confiteretur exemptam, non admitteretur huiusmodi libellus, nisi adiiceret talē causam, quæ sufficeret ad hoc quòd etiam ecclesia exempta illud deberet, puta quia illud ius contra exceptionē præscripsit, vel quia illud capitulum fuit exceptum in exemptione & huiusmodi. Sed si diceret tantùm, peto tale ius episcopale, quia ecclesia est in mea diœcesi, benè admitteretur libellus, non obstante exceptione quæ dicit, non est admittendus huiusmodi libellus, quia paratus sum probare incōtinenti, quòd ego sum exemptus, nisi malitia actoris sit notoria, quia tunc non est malitiis hominum indulgendum, & hæc probatio est in principali offerenda. sup. de fo. compe. ex parte.

a Non cogitur. Adde Pet. de Ancha. q̃ hoc refert ĩ cōs. 294. inci. ex p̃dictis. & in cōs. 317. inci. ex p̃dictis subtiliter. co. 1. q̃ idem cōsilio est sub num. 294.

b Sed post litis cōtes. Hoc refert & sequitur. Petrus de Anch. in cōsil. 247. inci. ad p̃dicta dubia ante medium.

DE MVTVIS PETITIONIBVS.

TIT. III.

SVMMARIVM.

1 *In criminalibus an & quando habet locum reconuentio.*

2 *Non potest in vna & eadem re simul ciuiliter & criminaliter agi.*

3 *Contra agentem possessorio agi potest & petitorio.*

Contra agentem criminaliter, non potest reconueniendo agi ciuiliter.

4 *Coram delegatis, non autem arbitris fieri potest reconuentio.*

Reconueniri an & quando quis possit.

Reconuentio locum non habet, vbi summariè est procedendū.

CAP. I.

Ex literis. & infra, *Proponunt,* in modum actionis, si enim in modum exceptionis proponerent, tūc procederent: vt C. de excep. quidem. & l. exceptione. infrà, de ordi. cog. c. 1.

1 † *Respondere.* reconuentio nō habet locum in criminalibus, quia non relatione criminis, sed purgatione desinit esse innocens. ff. de public. iudic. qui. 3. quæstio. 11. neganda. quamuis ex illis. ll. dici possit locum habere reconuentionem, cùm ibi dicat, quod deponere debet inscriptionē. Item quia de maiori potest recusare, vel si suam prosequatur iniuriam, sed hoc satis verum est, quod simul ambæ accusationes non procedunt, vt ibidem not. Item non habet locum reconuētio, vbicunque iudex sub quo fit conuentio de reconuentione iudicare non potest, vt si coram laico fiat reconuentio de spiritualibus, vel sub inferiori iudice de libertate. suprà, de iud. quanto. C. de ord. iud. l. 1. infrà, de ordi. cog. c. tuam.

2 † Item cùm generaliter dicat lex cuius in agendo &c. C. de sent. & interloc. om. iud. l. cùm Papinianus. in fin. 3. quæstio. 8. cuius. non videtur iniquum, si conuentus ciuiliter, reaccuset criminaliter, dummodò competens iudex sit, vel econuerso non, & idem ciuiliter potest conueniri & criminaliter, & potest contra alium agere, cùm non inueniatur prohibitū super diuersis rebus, super eadem autem non potest simul & ciuiliter & criminaliter agi. C. de vi pri. l. si quis aliquid. sed finita vna q. vel ciuili vel criminali, benè transibit ad aliam: vt in eadem. l. C. de inoffi. test. cum qui. insti. de excu. tut. §. qui autem. sed qui de vno crimine agens condemnatus est de calumnia, vlterius accusare non poterit, nec priorem accusatum, nec alium, quia infamis est. 3. quæst. 4. nulli. & q. 9. c. 1. Item dicunt quidam, quòd cœptam accusationem prosequi non potest, sed melius dicitur, quòd possit prosequi, nam de qua re cognoscit, &c. ff. de iudi. de qua re. argumen. infrà, de cal. c. 2. argumen. ad hoc quòd etiam condemnatus, qui inscriptionem deposuit, & si condemnetur, potest prosequi accusationem. 3. q. 10. neganda. alij dicunt quòd nunquàm in prędictis admittitur reaccusatio.

3 † Item contra agentem possessorio benè agitur petitorio, sed potest repelli per exceptionem spoliationis, & sic intelligitur. infrà, de or. cog. super. contra agentem autem criminaliter, non potest reconueniendo agi ciuiliter, quòd sic probatur, quia quòd plus est etiam si aliquis prius mouisset actionem ciuilem, & conuentus contra actorem moueret criminalem, supersedendum esset ciuili, & tantùm in criminali procedendum est. C. de or. iu. l. vlt. Quidam tamen dicunt illam legem loqui quando criminalis accusatio simul contingebat propositam actionem, vt si quis petebat centum, & reus accusabat actorem de violentia facta in promissione illorum centum. Item hanc accusationem non videtur posse proponere, nisi ante litis contestationem in ciuili actione factam, nam lite contestata non videtur, quòd iudex impediri debeat, quin diffiniat de re, de qua cognouit. ar. ff. de iud. de qua re. coram iudice appellationis non habet locum reconuentio. ff. de iud. l. secunda. §. legatum. ff. de eo qui app. in prouin. l. 1.

4 § *Delegatis.* No. coram delegatis fieri reconuentionem, sed coram arbitris non. suprà, de arbi. cum dilec. *Actione.* sic fit litis contestatio. C. de lit. conte. l. 1. tit. prox. c. 1. *Responsione facta prius.* nam qui prius, &c. ff. de iud. qui prior. infrà, de or. cog. cum dilec. *Incontinenti.* i. antequam ad alia procedatur, & debet protestari de reconuentione. ante lit. contestationem, vt quidam dicunt, & sic intelligo Authent. de excu. tut. §. sancimus. Alij dicunt idem & si ante non fuerit protestatus, dummodò incontinenti post lit. contest

contest.1.antequam terminus ad alia asignetur, reconueniatur.ar.ff.si cer.pe.lecta. Alij tamen dicunt, quòd vsque ad sententiam etiam sine protestatione super principali q.lata potest reconuenire, sed tunc non simul procedet vtraque lis, nam si aliter diceretur, sequeretur absurditas, quia sub nullo iudice pendente lite, & ea conte. poterat conueniri actor, quòd absurdum est. Item si de iniuria quæ lite pendente contingit, vel alia actione eum reconueniat nũquid potest, & certè vtique, quia que de nouo emergunt, auxilio indigent. sup. de off. del. insinuãte. infrà, de iuramento calumniæ. cæterum. Item que causa imò verius insania foret abstulisse huic reo iudices ordinarios actores, coram quibus reus actorem conuenire poterat, nisi alium illo, coram quo connenitur subrogasset. Item in antiquo iure. C. de sent. & interlo. om. iudi. l. cùm Papinianus. dicitur indistinctè, cuius in agendo quis sequitur arbit. eundem contra se habere non dedignetur. ita quòd non facit metionem de litis contestatione, si autem protestetur, nihil facit protestatio, nisi quia indubitanter est verum, quòd post litis contestationem incontinenti posit reconueniri, & secundum prædicta patet, quòd etiam vbi intentatur officium iudicis, locum habet reconuentio.

Quòd intelligo, si principaliter intentetur, secùs si incidenter, quia tunc non habet locum reconuentio. argumen. sup. de offic. iudic. c. vltim. Item non habet locum reconuentio, vbicunque locum habet summaria cognitio, quòd sic probatur, quia de iure vtraque lis simul tractanda est, sed cùm in vna sit summaria cognitio habenda, in alia plena quæstio, vtraque tractabitur. Item vna exigit accelerationem, alia non.

☞ † Sed oppones, leue est cuilibet facere, quòd nullus posit conueniri, nisi sub iudice quem malit, cùm sit leue impetrare literas ad aliquem delegatum, & facta citatione vlterius sub alio iudice non poterit conueniri, cùm sub eodem iudice debeat fieri conuentio & reconuentio: vt sup. de rescrip. dispédia. Respon. sub alio iudice reconueniri non potest, nisi lata fuerit sententia, vel nisi fuerit appellatum, vel nisi faciat se absolui ab instantia iudicij: vt not. sup. de offic. deleg. consuluit. & sic contra hanc fraudem altero prædictorum modorum prouideri potest.

CAP. II.

PRVDENTIAM, & infrà.

DE LITIS CONTESTATIONE.

TIT. IIII.

SVMMARIVM.

1 *Litis contestatio ad hoc vt valeat oportet quòd animo contestandi litem fiat, & etiam sufficit, quod respondeatur de iure libello, vel petitioni. in num. 2.*
3 *Contestari litem, nil aliud est, nisi testari.*
1 *Lis quando dicatur finiri.*
2 *Iuramentum de non petendo, an retardet litis contestationem.*
3 *Pactum de non agendo, non liberat debitorem, quin remaneat obligatus, licet contra eum agi non possit, secùs est in pacto de non petendo.*

CAP. I.

OLIM Inter episcopum. Non per positiones. sup
1 de elect. c. dudũ. † Ad hoc enim vt teneat litis contestatio, oportet quod animo cõtestãdi litẽ fiat, sed vbi sũt apta verba cõtestationi præsumitur animus contestandi, nisi contra appareat per protestationem: vt no. sup. de consti. cũ. M. Item intentio animi non sufficit, nisi sint verba apta, vt hîc, & est ea ratione, quia in positionibus nõ fit aliqua petitio, quæ est necessaria, nam quomodo posset ferri sententia absolutionis à petitione & condemnatione ad petita, si nihil esset petitum. sup. de iudi. examinata. sententia enim respondere debet petitioni. infrà de simo. licet hely. nisi causa coram Papa ageretur, tunc enim sine petitione crederem sufficere narrationes partium sine petitione aliqua. infrà, de insti. cùm venissent. & ar. quòd præsentia Papę supplet has solennitates. C. de test. om. sup. de trans. c. 1. Item licet aliquid ponam factum vel dictum, propter hoc non testor, vel contestor me velle litigare, ergo attenta verbi significatione non est lit. contestatio facta, à qua nisi aliud appareat recedere non oportet. ff. de leg. 3. non aliter. Item ipsum hîc manifestè apparet, quòd quædam positiones & responsiones fiunt ante lit. contestationem. ff. de interro. act. per totum.

2 † Item no. quòd ad hoc vt lis contestetur, sufficit quod respõdeatur de iure libello vel petitioni. VERBI GRATIA: Peto à te fundum, quem mihi promisisti, vel vendidisti, nam rectè respondetur, non cõpetit tibi petitio prædicti fundi, vel non debet tibi dari prædictus fundus, quem tu petis, nam cùm actio sit ius petendi, quòd debetur actori, scilicet, de iure. insti. de act. in princip. eadem ratio & defensio siue responsio rei legitima est, quòd petis tibi non debetur ☞ de iure. † Item dicunt aliqui non sufficere respondere ad causam, nisi respõdeat petitioni. VERBI GRATIA: Peto centum, quia mutuaui, respondet reus, nõ mutuasti. ar. quia cùm petitio sit necessaria, & responsio petitioni necessaria est. Item causa non est actio, sed vinculum. Nos dicimus respondere causæ, nã cũ causa talis debeat esse, quæ necessario inferret ius petendi, quàm necessarium est probari, quia nec petenti prodest, si ex alia causa sibi debeat, & eodem modo nec sibi obest, si alia vice ex alia causa agat. vt not. sup. de offi. ordi. conquerente. qui respondet nõ veram esse causam. s. mutuum interuenisse necessariò dicit se ex mutuo non teneri, & ita per cõsequẽs petitioni respondet.

3 † Item attende verba litem contestari nihil aliud est, nisi testari, quòd vult cũ aduersario litigare. Sufficit ergo si animo litigandi petitioni aduersarij cõtradicat. C. de iud. rẽ nõ nouam. tamen si diceret volo litigare cum aduersario, & non contradiceret petitioni, non sufficeret. ar. pre. l. & quia nesciretur, an ☞ confiteretur vel negaret petita. † Quidã tamẽ dicũt & fortè non malè, ꝙ si etiã in libello nõ fiat petitio, sed tantùm narretur factũ, & reus omninò litẽ cõtestãdo respondeat, quòd bona est, vel saltẽ toleranda huiusmodi lit. contestatio, vt res magis valeat quam pereat. ӡ. de verb. sig. abbatem. ar. ad hoc. infrà, de insti. cùm venissent. infrà, de causa pos. cũ ecclesia. sup. de consue. cũ dilectus. & videtur maximè hoc posse tolerari, vbi de iuribus agitur. s. negatoria vel confessoria intentatur. ff. si vsufr. pe. l. vl. in prin. & l. 1. in decre. præalleg. tutius est tamẽ in omnibus aliquid petere. *& responsiones.* C. de iureiur. l. 2. C. de iudi. rẽ non nouam. C. de lit. contest. l. 1. sup. ti. proxi. c. 1.

TIT. II.

EXCEPTIONIS *Peremptoriæ. Contingentis causam.* hoc ideo dico, quia si exceptio talis esset, quæ pariter afficeret, & literas, & quod in eis conceditur, tunc illa exceptio competeret etiam contra rescriptum ante litis contestationem, vt si habens beneficium, impetret super alio beneficio,

nam cum vitium taciturnitatis hîc simul affecerit,& rescriptum & gratiam in rescripto contentam, iustû est,quòd contra vtrunque competat.sup. de rescrip. c.ad aures.& c.constitutus.secùs esset si gratia simul cum alteris data non esset,vt si primo donaret beneficium Papa,& postea mandaret,quòd in possessione induceretnr,nam hoc crederem,quod contra huiusmodi literas posset obiici,quòd obreptiè eas obtinuerit,licet gratia collationis obreptitiæ obtinuerit,fortè quia habebat aliud beneficium,vel alia causa suberat,quam si Papa sciuisset,beneficium non dedisset,& contra hanc benè competit exceptio. infrà de sent.& re iudi.c.olim.infrà de accu.c.accedens. alij tamen aliter dicunt.*Contingentis*.id est,ad principale negotium pertinentis,sicut est exceptio pacti de non petendo vel debiti soluti contra eum,qui pecuniam petit.de hoc plenè vt sup.de rescri.super literis negotium autem principale non tangunt, quæ sunt de processu,vt quia non fecit mentionem de processu,infrà,de sen.& re iud.c.inter.*Obiectus*. id est, exceptioni peremptoriæ.*De re iudicata*.nam exceptio rei iudicatæ cõtra rescriptum opponitur.C.sent. rescin. non pos.l.vltim. *Translata*. quia exceptio transactionis ante litem contestatam admittitur.ff.de condi.in de.l.eleganter.§.si quis.

☞ † *Finita*.sed quomodo potest finiri lis, nisi vel sententia vel transactione?Potes respondere, quòd hæc dictio SEV,nõ notat hîc diuersitatem, sed multiplicatis verbis,idem repetit.VEL dic quòd hîc dicit rẽ finitam,de qua nõ est transactum,neque iudicatum, sed tamen lis finita dicitur,puta quia iurauit se in perpetuum non acturum,nam tunc nisi ex causa noua vlterius agere non potest.ff.de iureiur.l.admonendi. C.de pact.l.postquam.ff.de condic.ob cau.l.2.ar.sup de rescri.constitutus.Idem videtur etiam si solùm pactum fecisset de non agendo vlterius de aliquo debito,nam huiusmodi exceptio contra rescriptum rectè opponitur,& litis contestationem retardat, quia si hoc expresisset nullas literas habuisset,secùs autẽ si pactum de non petendo fecisset[1], quia tunc non ☞retardaretur litis contestatio.†Iuramentum autem de non petendo an tardet litis contestationem. Respondemus quòd sic, vt impediatur periurium.Quare autem aliud sit, quando paciscitur de non petendo, & aliud quando paciscitur de non agendo?Respondeo quando paciscitur de non agendo nihilominus extra iudicium petere potest, & nihilominus debitor manet obligatus ex promisso,licet agere nõ posit,& econuerso.ff.de condi.inde.l.naturaliter. ff. de iudi.l.ius.& ita si permitteret cõtra se litem contestari non opposita cõtra literas prædicta exceptione post lit.contestationem opponere non posset,cũ sit declinatoria fori,sed vbi paciscitur de non petendo nullo modo remanet obligatus,& ita post litis cõtestationem poterit recipere.

VT LITE NON CONtestata non procedatur ad testium receptionem.

TIT. V.

SVMMARIVM.

1 *In causis vbi requiritur lit.contest.siue actor siue reus absentet se ante litis contest.citari debet per interualla 10. dierum. bis,ter,& quater:prout iudex ex diuersis causis moderabitur.*
Quid autem si reus se absentet,an sit procedendum ad sententiam diffinitiuam.in nu.2.
3 *Dotis & adulterij accusatio pertinet ad iudicem ecclesiasticum.*
4 *Dandæ sunt dilationes ob aduocatos quærendos, non autem propter absentiam aduocati habiti sunt dandæ.*
5 *Dominus non appellatur contumax & malitiosus, licet procurator sit.*
6 *Dominus sciens contumaciam procuratoris punitur nisi purget.*
Dominus an possit propter absentiam procuratoris in expensas condemnari,& quando teneatur de culpa eius,in nu.7.
7 *Diffinitiua sententia ferri potest contra dominum propter procuratoris contumaciam.*
8 *An ecclesia vel pupillus teneatur de dolo à ministro vel tutore,seu procuratore perpetrato in negotio sibi cõmisso.*

CAP. I.

1 AD Hoc Deus.& infrà. † Licet hîc ponantur quidam casus speciales,in quibus proceditur lite non contestata,tamen generaliter est sciẽdum, quòd etiam in causis vbi requiritur lit. contest. siue actor,siue reus se absentet ante lit.contest. quod citari debet per interualla 10. dierum semel, bis, ter, quater,prout iudex moderabitur ex diuersis causis. arg.ff.de iu.ad peremptor.& l.seq.quæ.ll.licet loquãtur de citatione,post litis contestationem tamen similitudinariè,idem dici potest,& ante lit.contest.hodie autem actor vocatur per interuallum 30.dierum ter.C.quomodo & quando. Authen.qui semel. & si intra hos terminos non venerit, actor expectabitur per annum,intra quem si non venerit,ex tunc iudex procedet ad recipiendum probationes rei,& ad diffinitiuam sententiam.Authen.de liti.§.omnem. ff.de proba.circa fi.si autem reus non potest aliquid probare, absoluetur ab instantia iudicij tantùm,& actor condemnabitur in expensis.C.de iudi.l.properandũ §.1.si autem intra annum actor venerit,saluo processu habito,& restitutis expensis recipientur probationes eius,& audietur de iure suo,& si postea iterum recesserit,dicunt quidam quod expectabitur per alium annum,& post iteratas easdem citationes, & si nec tunc venerit cadit ab omni actione. Melius nobis videtur,quòd nec expectato actore per alium annum procedetur contra ipsum, & sic loquitur Authen.prælle.

2 † Si autem reus se absentet per eadem interualla citandus est,sed non est ad diffinitiuam sententiam procedendum,sed ad missionem in possessionem:vt nota.infrà,de dolo.prout.infrà,eo.quoniam contra. in Authent.vt omnes obe.iu.§.si verò.Sol.ibi erat lis quasi contest.cum alio pro eo pro se conuento. Vel dic,quòd licet non feratur sententia contra reum cõtumacem,tamen actori satisfit quantum ad expensas,& interesse suum de rebus eius propter contumaciam suam.Si verò post litis contest. absentet se actor vel reus, eodem modo citabitur & per annum expectabitur,vt prædictum est ante litis contestationem, nisi ex causa,tunc iudex dixerit tẽpus breuiãdũ.Melius videtur,quod eo vocato legitimè ad probationes dandas,& ad sententiam audiendam,quod non expectato anno,ex quo lis contestata est,terminabitur causa.infrà,de dolo. prout. C. quomodo & quando iud.l.consentaneum.In criminalibus autem quid obtineat,nota.alibi.*Procurator*.quod licet.sup. de procura.c.tuæ.

3 † Not.accusationẽ de dote,& adulterij pertinere ad iudicem ecclesiasticum,*Dotem*.& donationẽ propter nuptias petet hęc mulier.C.de repu. lege consensu. §. fine.sicut & vir dotem. infrà, de dona inter virum & vxorem lege plerunque. *Aduocatus*. Licet

4 † Licet enim propter aducatos quærendos dãdæ ſint dilationes.argu.ff.ex quib.cau.ma.in integ. reſtitu.l.ab hoſtibus.§. ſi quòd. & l. ait prætor. & l. vlti.& argument.C.de iudic.properandum.§.penul. & ff.de poſtul.l.1.§.ait prætor. tamen propter abſentiam aduocati habiti non ſunt dandæ. infrà, de dolo.prout. C. de poſtu. l. velamento. niſi in cauſa fiſci, quæ retractatur propter abſentiam aduocati.ff. de iure fiſci.l.ſi fiſcus. Iudex tamen diſcretus attendet diligenter, vtrùm magno incommmodo afficiatur pars, quæ habet aduocatum ſi detur dilatio, vt tunc procedat vel faciat ſibi de expenſis ſatisfieri, an modico tempore, & tunc procedet ſic, vtrùm iuſta cauſa teneatur aduocatus an minus iuſta, an in breui poſsit habere an nõ. argumentum.ff.de vaca.mu.ait prætor. nam hoc maximè pertinet ad officium iudicis.ff.de ædilitio edicto. ædiles. §.penultimo. *Sæpè*.id eſt.multis vicibus. *Poſtulauit*. iuſta erat hæc procuratoris petitio dummodò mulieri ſecuritatem præſtitiſſet. *De mulieris*. infrà, de reſtitutione ſpoliato.literas.in fine. *Cauere*. requiſitus, quia ipſe ex officio procuratoris præciſè non tenetur offerre cautionem. *Præſentare*. ſed illicentiatus receſsit. *De fœdere*. quia tũc ſecùs, infrà, eodem, quoniam. §. porrò. *Diffinitiuam*. quia totus proceſſus eſt cenſendus irritus, vbi litis conteſtatio non proceſsit.

5 *Sciens*. ex hoc colligitur quòd dominus non dicitur contumax, vel malitioſus, licet procurator ſit & ideò videtur quòd etiam quando procurator eſt contumax poteſt appellare, dicimus tamen quòd quando non eſt contumax poteſt appellare intra legitimum tempus decem dierum, ergò cùm tãtùm propter ſuam malitiam prohibeatur procurator appellare, quare domino qui prius habet poteſtatem appellandi auferetur ſua poteſtas. Nec obſtat. 2.quæſtio.6.biduum.§.ſi aduerſus.vbi dicitur, quòd ſi quis per procuratorem egit, difficile auditur appellans, quia illud intelligitur poſt decem dies, quare intra hoc tempus appellare poteſt, non tantùm procurator, ſed etiam dominus: vt nota. ſuprà, de procuratoribus, cap.penultimo. poſt decem autem dies, licet dominus non ſit verè contumax, ſed præſumptiuè poſset appellare. C.quomodo & quando iud.l.vnica. tamen hoc quando per procuratorem actum eſt non poteſt appellare, quia nec verè, nec præſumptiuè eſt dominus contumax, ſed procurator, & ideò non poteſt appellare.2.quæſtio.6.§.ſi ad. Item dicunt aliqui, quòd hoc quando contra procuratorem contumacem actum eſt tranſit ſententia in rem iudicatam ſaltem poſt decem dies, ſed quando contra dominum contumacem præſumptiuum fertur ſententia, non tranſit in rem iudicatam, niſi poſt decem dies à die, quo ſciuit ſententiam contra ſe latam computandos.

6 † Not.quòd niſi dominus ſciens purget contumaciam ꝓcuratoris punitur, ſecùs ſi neſciret. ff. qꝛ quiſque iur.l.3.§.ſi procura.† Item nota quod licet ſententia excommunicationis non poſsit ferri in abſentem propter contumaciam procuratoris nec mulcta indici.ff.ſi quis ius di. non ob.l. vnica. §. per procuratorem. tamen fiet miſsio cauſa rei ſeruandæ, & etiam in veram benè fiet.ff.de procura. ſed & hæ.§.vltimo. & l.ſequen.C.de digni.quoties. libr. 12. nam culpa ſua eſt, quòd malum procuratorem elegit.ff.nau.cau.ſta.l.vltima.§.hac act. arg. ex quibus cauſis.l.hoc autem.† Item ex hoc videtur, quod ſi procurator inſtitutus non præſentet ſe iudici ſiue prima vice, quando committitur, ſiue aliis vicibus, quamdiu procuratio eius durat, quòd nõ ſolùm ꝓcurator, ſed etiam dominus poteſt condemnari in expẽſis.arg.ff.commo.l.eum qui. §.vltimo.& l.ſeq. vbi expreſſè dicitur, quòd dominus tenetur de culpa procuratoris, ſi minus idoneum elegit. Item videtur expreſſum.ff.de procu.non cogendum. & l.ſeq. vbi dicitur, quòd procurator non cogitur proſequi litem ante litis conteſtationem, ſed dominus tenetur ob rem non defenſam poſt litis conteſta. tamen poſſet magis dubitari, ſed & tunc videtur, quod dominus teneatur de culpa eius. arg. prædictarum.ll. nec mireris ſi alius tenetur de culpa, vel pœna alterius, ſcilicet, procurator, quia hæ expenſæ non ſunt tantùm pœna ſed etiam intereſſe.

7 † Item etiam videtur & de diffinitiua ſententia, ſcilicet, quod ferri poteſt contra dominum propter procuratoris contumaciam, cùm poſt litis cõteſtationem factus ſit dominus litis, vnde mutari non poteſt.ff.de procur.poſt litem. & ſententia in eum dictari poteſt. C.de ſen.ex peri. re. l. 1. & expreſſum videtur.ff.quando ap.ſit.l.1.§.fi.C.quomodo.& quãdo l.tertia.† Idem etiam dicimus in caſibus in quibus ad ſententiam diffinitiuam proceditur lite non conteſtata propter generalem rationem quæ dicta eſt, quia culpa ſua eſt, quòd non inſtituit bonum procuratorem, ſed ipſi domino datur actio mandati contra procuratorem, & ſi non ſit ſoluendo, reſtituitur actio contra eum qui vicit.ff. de dolo. & eleganter.§.penulti.† Idem etiam dicendum videtur in ſententia ſuſpenſionis & interdicti, ſed poſſet dici ſecùs, licet enim contumacia procuratoris generet præiudicium domino in re vbi eſt procurator, & in pertinentibus, non tamen in aliis, ſicut eſt quod ſuſpendatur vel interdicatur, quod non debet fieri, niſi cauſa ſuſpenſionis legitimè probetur.2.quæſtio. 1.nomen.prędictis rationibus videtur, quod ſi procurator eccleſiæ propter contumaciam ſuam condẽnetur in expenſis, quod mandabitur ſentẽtia executioni in bonis eccleſiæ, quia ipſe in culpa, & contumax fuit cùm ipſe vel alius eius nomine comparere debuerit. † Et idem videtur ſi alia mandata iudicis non impleat, puta quia non exhibet acta vel alia inſtrumenta, & idem in ſimilibus, ſecùs autem eſſet ſi falſa iuſtrumẽta produceret procurator, vel aliam fraudem faceret, & eſt ratio diuerſitatis, quia ad hoc non tenebatur dominus, vnde nec ſibi imputatur, ſi fiat à procuratore, quare non commiſſa videtur, ſed ad comparendum & ad exhibẽdum inſtrumenta & ad ſimilia tenebatur per ſe, vel per alium, ſed etiam in his ſubuenitur eccleſiæ, aliquando, vt prædiximus per in integrum reſtitutionem.ff. de minoribus.minor etiam. Nec eſt contra.16.q.6.ſi epiſcopũ.quia in prædictis non punitur eccleſia pro delicto procuratoris, ſed pro ſua culpa, in qua fuit quod non elegit & in fide & in facultatib. bonũ procuratorem, vt prędictum eſt, & hac ratione videtur, quod ſi procurator habet poteſtatem conſtituendi alium procuratorem, puta quia iam eſt lis cum eo conteſtata, & detinetur infirmitate, vel alio iuſto impedimento, quia debet alium procuratorem cõſtituere ſuis expenſis, & niſi faciat, non ſolùm punietur ꝓcurator, ſed etiam dominus ad intereſſe, quia in culpa fuit, quòd inobedientem & indiſcretum elegit, ſecùs autem videtur, ſi ideò tenebatur alium procuratorem conſtituere, quia habet ſuper hoc. ſ. ſuper conſtituendo procuratorẽ ſpeciale mandatũ, nam tunc quia hoc fuit tantùm de gratia & ex abundanti prouiſione, quia non tenebatur dominus præuidere caſus fortuitos, nec ipſi procuratori nec domino imputatur, ſi non conſtituat alium procuratorẽ.arg.s̃.de electio, cùm inter vniuerſas, vbi not. Alij tamen contradicunt, domino tamẽ benè dare-

tur actio mandati contra procuratorem, si sibi expediisset alium procuratorem constitutu fuisse: de hac materia notauimus suprà de iudic. cùm deputati.

8 †Quidam etiam dicunt quod etiam ex dolo commisso, & à ministro, & à tutore, & à procuratore in negotio sibi commisso, non teneretur ecclesia vel pupillus, nisi vbi à delinquentibus possunt se seruare indemnes, & tunc sufficit si cedāt actiones. ff. quādo ex facto tutoris, l. vnica. ff. de administratione tutor. l. finali. Quando autem procuratores aliarum personarum delinquunt, quid iuris sit, notabimus infrà de fide instrument. cap. penult.

CAP. II.

ACcedens. & ij. *Restitutionis.* iuris parochialis, & quorundam aliorum iurium, per in integrum restitutionem, vel melius vtriusque principaliter, vel potes melius dicere, quòd petebat archiepiscopus restitutionem possessionis iuris parochialis, & cùm iudices viderent, quod archiepiscopus fortè de iure parochiali fidem fecisset, nolebat illud sibi restituere, sed contra eum pronunciare, & ideò tunc idē archiepiscopus petiit restitutionem in integrum, & ipsi dedere, vel dic, quòd ex quo discreti sunt iudices, præsumendum est pro ipsis prima facie. argumētum suprà. de procuratoribus. in nostra. §. fin. & quātum ad ipsorum processum Doctor non debet sibi assumere onus excusandi indiscretos. *Appellauit.* & benè cum causis assignatis: vt infrà, & quia erant suspecti, & quia non admittebant exceptionem illā, quod literæ erant per veri suppressionem obtentæ: nam Veneti habebant priuilegium à Papa, quòd super ecclesia illa conueniri non possent ante recuperationem terræ Orientalis, & sic continetur in registro. *Admonitus.* sed grauamen non reuocabant, quia si reuocassent, tunc secùs esset. infrà de appellationibus. cum causa. *Non tenebat.* falsum dicebant. *Noluit.* & benè: quia iustè appellauit. *Contumacia.* non est verum quod dicit archiepiscopus. *Receperunt.* & malè lite non contestata, & quia post appellationem legitimam. *Excommunicationis.* non tenuit excommunicatio, quia ab ipsis iudicibus legitimè appellauerat. *Parochialis.* Iste archiepiscopus fortè petierat sibi restitui, vt dictum est, ius parochiale in quibusdam locis, vel domibus quas possidebat archiepiscopus: ius autem episcopale non ab eo peteret, sed ab eo qui possideret. de hoc nota. supr. de maioritate & obedientia. inter. *Restituentes.* ad alia iura petita præter possessionem iuris parochialis, ad illud enim petendum non potuit dare in integrum restitutio. cùm iam restitutio data esset. Vel dic, quòd simul restituit possessionem iurisque parochialis, & in integrum resti. dedit, quod fieri potest: vt not. s. de in integrum restitutione. cùm ex literis. *Possessionem.* iuris parochialis. *Contestata.* & ideò malè recepti sunt super possessionem iuris parochialis testes. suprà de officio iudicis. l. secunda. ff. de minoribus. §. sciendum. & l. in causæ. §. causa. sed nec super restitutione in integrum debuerunt recipi, nisi per tres menses contumax perseueraret: vt in Authentic. vt spō. larg. §. ad hæc. col. 9. *Manifestum.* & ideò non fuit necesse super hoc probationes recipere. de hoc nota. inf. de coha. cler. & mu. c. tua, *In quem.* plebanum. *Vniuersa.* instrumenta. C. de condi. ex le. dissolutæ.

CAP. III.

TVAE fraternitatis. *Nequeat.* puta: quia est causa criminalis, vel spiritualis, vel aliter: vt nota. infrà eodem, de eo qui mit. in posses. caus. rei. capitulo primo. *Per censuram.* debet enim condemnari etiam in expensis. suprà, eodem. quoniam. potest etiam manu militari eijci. ff. ne vis fiat ei qui in poss. si quis missum. ff. de rei vendicatione. qui restituere. nec facient missionem corporalem, nisi qui habent merum imperium. ff. de iur. omn. iudic. l. iubere. ff. de officio procons. l. nec quicquam. §. vbi decretum. possunt tamen iudices minores decernere possessionem minorem, puta illam, quæ fit causa custodiæ cum aliqua causæ cognitione. ff. de damn. infect. l. quarta. §. primo. & secundo. & l. si finita. §. primo. ff. de iurisdict. om. iudi. l. iubere.

CAP. IIII.

ACCEDENS *Ad Sedem Apostolicam. Corisopiten.* iudex in causa quæ vertebatur inter vicecomitem, & vxorem eius. *attingat.* & ideò iudex potest recusari vt suspectus. infrà de appellationibus. postremò. *& Archi.* qui similiter erat iudex cum episcopo, & magister P. tertius iudex. *Locum.* infrà de appellationibus. ex parte. 9. quæstio. 9. hortamur. ff. de iudic. si locus. ff. de arbi. l. si cum dies. §. arbiter. *Credere.* sup. de electione bonæ memoriæ Magunt. si capitali odio eum odiat. infrà de restitutione spoliat. ex transmissa. ff. ad Trebellianum. qui ita. §. primo. *Tertius.* ordo iuris esset, quod ex quo cœperat lis sub delegato primo deberet vsque ad finem cognoscere, nisi per appellationem & recusationem reuocaretur ab eo iurisdictio. infrà de appellationibus. vt debitus. & capitulo cùm specialis. & capit. interposita. Sed licet hic sit ordò seruandus, quantum ad litigantes, potestas tamen remanet penes delegantē, vt siue commisit totam causam, siue partem, dummodo sit ordinarius, vel si sit delegatus, & commisit partē quandocunque vult reuocare commissam iurisdictionem. ff. de iudic. iudicium. quod maximè vbi honestas & verisimiles causas attendit, & modicum fit præiudicium, vt hîc. Quidam tamen dixerunt, & vt videtur, non benè, quòd hæc commissio facta erat per appellationem, sed hoc non videtur posse stare, quia si iustè in causa appellationis procederetur commissum esset eis, vt si veræ essent causæ appellationis procederent, alioquin remitterēt causam ad primos iudices, à quibus fuerat appellatum condēnata parte appellante in expensis: vt infrà de appellationibus. vt debitus. quod hîc non fuit factum, sed sine causæ cognitione reuocauit iurisdictionem, vel dic, quod hîc de appellatione iusta constitit Papæ.

☞† Sed nunquid hac commissione emanante debebant cessare primi iudices? Respondeo, si vicecomes innitatur appellationi, semper primi iudices supersedebunt. vt nota. suprà de officio delegat. pastoralis. sed si appellationi nō insistat vicecomes, tunc potest lis procedere secundum tenorem decre. suprà de rescriptis. pastoralis. in princip. *Vel post appellationem.* etiam si lis esset contestata. *Absque culpa.* hîc respondet tantùm primo membro, scilicet, quando lite non contestata processum est. *Inconsultè.* Nota. inconsultam dimissionem adducere restitutionem. simile. suprà de electionibus. causam. *Quam terræ.* Nota. fieri restitutionem nō solùm vxoris, sed etiam terræ in dotem datæ, antequam de fœdere matrimonij cognoscatur, cuius defensio primo loco pertinet ad maritum. ff. de re iudi. sæpè.

SVMMARIVM.

1 *Casus enumeratos hic habes, in quibus lite non contestata licet recipere testes. & numero 3.*

2 *Qualiter mors vel absentia æstimari debeat à iudice.*

3 *Vsque ad quotum annum quis dicatur senex.*
Senes à quibus muneribus excusantur.

4 *An post mortem testiū possit in eorū dicta & personas dici.*

5 *Qui propter infirmitatem & ex alia iusta & necessaria causa est absens expectari debet, secùs verò si fraudulēter quis se absen-*

se absentauerit, vt in num.6.
Testes super matrimonio carnali an recipiantur contra absentem lite non contestata.
7 *Sub excessus nomine comprehenditur iurisdictio super iuribus quæ malè occupata vel detentata dicuntur.*
Missus in possessionem in actione reali, an possit percipere fructus.
8 *Nunquid secundum decretum locum habeat in personalibus actionibus.*
Dominus absens quando amittat ciuilem possessionem.
Commodatarius, depositarius, & alij qui solam detentionem habent, an possint conueniri, & an cogantur dominum absentem defendere.
Missus in possessionem an teneatur rei vendicatione, & an ipse etiam possit vendicare rem.
9 *In reali & personali actione facieda est missio in possessionē.*
Debitor an & quando possit pignus recuperare à creditore qui missus est in possessionem.

CAP. V.

1 QVONIAM *frequenter. Procedendum.* †Nouem sunt casus excepti, in quibus fallit hæc regula, vbi timetur de morte, vel absentia testiū, & vbi agitur de matrimonio, vel electione, & inquisitione, & publicatione testium, vt hîc. Fallit in causa appellationis. C. de præscri. triginta anno. cùm notissimi. §. penult. C. de temp. appel. l. vlt. Item fallit, vbi quis iurauit non repetere vsuras, & vbi idem vsurarius in testamento reddi mandauit, nam tunc testes recipiuntur super vsuris, lite non contestata. infrà de iureiuran. ad nostram. & idem dicunt quidam vbicunque quis iurauit aliquod tale illicitum, puta non repetere rem raptam etiam sine testamento. Fallit etiam vbi aliquid petitur officio iudicis seruiente actioni, vt in expensis pen. lite factis, secùs si non seruiret actioni, sed actio ei. suprà de officio iudicis. cap. 2. C. de iudic. sancimus. & in causa in integrum restitut. vt in Authent. vt spon. lar. §. ad hoc. Sed quidam dicunt illam Authenticam loqui tantùm, quando petit restitui, vt ab hæreditate se abstineat. Item vbi causa est merè spiritualis, & sine alicuius commodo, vt est crimen hæresis. 24. q. 2. sanè. in principio. Item fallit vbi ostenditur publicū commodum, vt in dilapidatione & officiali. 3. q. 2. quia ea. quæst. 4. §. aliquando. C. de pœnis. ne diu. dicunt quidam idem vbi agitur de statu ecclesiæ. infrà de testibus. cùm olim. & idem potest dici vbicunque agitur de iuribus, licet super his rarò debeat ꝓcedi inquirendo, nisi iusta causa subsit. Fallit in denunciatione. s. de iudic. nouit. Item fallit in reo præsente & actore absente. C. quomodo & quando. Auth. qui semel. Item in causa appellationis interpositæ à grauamine, infrà de appellatio. interposita. §. vltimo. & idem fortè dicitur in omnibus emergentibus.

2 †*Absentia.* mortem autem vel absentiam æstimabit iudex variè secundum qualitatem negotiorum, nam si debitum de quo agi speratur, sit in longum diem debitum, vel sub conditione, quæ potest multum differri, non reputabo absentē etiam si diu abfuturus sit, cùm credibile sit, quod possit redire antequam dies, vel conditio extet, & ideò non recipietur testis, sed expectabitur in hoc casu, & econuerso si iam citatus esset aduersarius, & differret litis contestationem, quia posset esse, quod in proximo fiet litis contestatio, & sic pręsumitur etiam si breui via, vel tempore sit abfuturus testis, non recipietur ad testimonium eius, & hæc arbitrio discreti iudicis committuntur. *Ciuiliter.* etiam de crimine, cùm ciuiliter agitur, secus si criminaliter, vt ibi non licet procedere, nisi præsens sit accusator & accusatus, per consequens testes aliter non recipiuntur, nisi accusator procedat. 2. q. 8. c. 2. & c. præscripta. 2. q. 1. in primis. 5. q. 6. Epiphanium. *occultetur.* 23. q. 2. quamquam. *Fortuitis.* ff. de testib. curent. infrà de test. si qui testiū. ff. ad l. Aquil. in lege §. secùs.

3 †*Senes.* hi dicuntur senes, qui sunt in septuagesimo anno. de illis enim qui iam cōpleuerunt septuaginta annos, non potest intelligi, cùm ipsi & si volentes possunt, inuiti tamen non coguntur ferre testimonium. ff. de testi. inuiti. quia post septuaginta annos nō cogūtur ad munera publica authoritate tantum. C. qui æta. l. vnica. insti. de excu. tut. §. itē maior. ff. de iure immu. l. tertia. A muneribus autem personalibus publicis authoritate & vtilitate excusatur quis post sexaginta annos. C. qui æta. l. vnica. libro decimo. Potest tamen dici, quod ad testimonium ferendum in hoc casu, qui dicuntur senes relinquitur arbitrio iudicis, nam quādoque est aliquis senior in quinquagesimo anno, q̄ alius in sexagesimo anno. & satis probabiliter potest timeri de morte cuiusq; secundum naturam inferiorum causarū, postquam peruenisset ad quinquaginta annos. & leges quæ dicunt, quòd septuagenarij tantùm excusationem habent à muneribus nihil faciunt ad rem, quia ibi nihil fit timore mortis, hic autem aliquid speciale occurrit. Hîc enim testes recipiuntur timore mortis tantùm, ne cum eis pariter pereat probatio veritatis.

☞ †*Et valetudinarij.* id est infirmi propter debilitatem corporis & naturæ defectū, non propter febres acutas, vbi enim timetur de morte testiū, de qua dixi suprà. ibi, scilicet, de morte. hoc vult dicere, quòd etiam in prædictis casibus, id est, cùm de morte vel absentia timetur, nō sunt recipiendi, nisi probabiliter timeatur, puta, quia sunt senes &c. Vel dic, quòd vbi de morte vel absentia timetur omnes recipiuntur, sed senes & huiusmodi recipiuntur etiam si de morte vel absentia diuturna nō timeatur. *Rationabili.* quia citò morituri sunt, vel diu absfuturi fortè quia iturus est ad bellum, vel aliis huiusmodi causis, quæ sunt. ff. de do. causa mor. l. 2. & seq. *Absens.* idem est si sit præsens, sed si debitum sit conditionale, vel in diē, vel si alterius ex arbitrio pendeat intentio actoris. infrà de test. significauit. ff. ad leg. Aquil. in l. Aquil. Item si impediat litem contestari per suas exceptiones, idem est & si dignitas vacaret. arg. contrà. infrà ne sede vacan. c. vlt. ibi sol. *Denunciauerit.* hoc intelligo, quādo fuit absens, quia si fuisset præsens ipse debuisset interesse receptioni testium & iuramento ab eis pręstito. 2. q. 1. in primis. infrà de test. c. 2. & dicitur præsens, qui est in eadem ciuitate. in Authen. de test. §. & hic. *Non valeant.* illi qui produxit eas, & qui fuit in culpa: sed semper valebūt absenti, qui non fuit in culpa. arg. pro hoc, quia testes pro vtraque parte ferunt testimonium. infrà, de test. veniens. in fine. 14. q. 5. non sanè. *hoc occultatione.* attestationum.

4 †*Legitimè.* à legibus & iure introductæ, vt Velleia. & Mace. vel quia non est versa pecunia in vtilitatem ecclesiæ, & huiusmodi, quia expectarēt tempus quo mortui essent illi, per quos possent reprobari testes, non autem nego, quin post mortem dicere possit in dicta & personas testium. C. de test. l. vlt. quia expectauit tempus, quo mortui sunt illi, per quos probaret exceptionem pacti, vel consimiles super principali causa ab omnibus, vel sponte interpositæ, vt pacti & huiusmodi. *Casualiter.* scilicet, quia testes lite non contestata recipiuntur. *Alicuius.* electi non confirmati & consecrati. Vel dic, quòd cuiuslibet electi & etiam confirmati & consecrati, puta si aliquis est in pacifica possessione episcopatus, & etiā fortè fuit

fuit iam per multos annos consecratus, modo dicatur non electus, sed intrusus habuisse introitum, vel per potentiam ab initio, vel per simoniam, vel per dolum, nam hic si non fuerit contumax, procedetur contra eum lit. non contest. ad testium receptionē & sententiam, & hoc satis probatur per id, quod dicitur de matrimonio carnali, de quo etiam si sit consummatum agitur lite non contestata, secùs autem si dicatur electionem tenuisse, & eum sponsum fuisse, sed tamen ad depositionem agatur propter crimen postea commissum, quia tunc quantumcunque sit contumax super crimine, non debent testes recipi, nec in absentē fertur sententia. 3. q. 9. decernimus. sicut in matrimonio carnali dicitur quādo nō agitur de fœdere matrimonij. s. eod. c. 1. pro contumacia tamen posset contra eum procedi. s. eo. c. 1. ar. j. de dolo. cùm olim.

Iste §. potest intelligi etiā de confirmato & consecrato, sed contumaci. sequens §. qui incipit ibi, si verò aliter, loquitur quando electus, & cōfirmatus est absens, non per contumaciam. tertius autem §. qui incipit, quod si forsan, loquitur de non confirmato.

Et intelligo hæc vera non solùm in episcopis, sed etiam in aliis prælatis, qui sunt spōsi, vel qui habent curam animarum, cùm ibi causa assignata subsit, scilicet, periculum in spiritualibus: in aliis clericis autem non idem, sed est procedendum contra eos: vt habes j. de cleric. non resi. ex tuæ. Alij autem dicunt & melius idē si de cuiuscunque clerici electione agatur, quia & per longam moram clericorum in spiritualibus defectum patitur ecclesia. j. de eo qui mit. in poss. eum qui. sup. de elect. statuimus. *Alicuius electio*. id est, quod electio non sit canonica, vel prælatus sit criminosus. *Prohibitus*. Idem etiam si non opponitur gradus lege diuina prohibitus. j. de resti. spol. literas. *Contumax*. contra non contumacē in hoc casu, nullo modo procedat: vt supr. cap. proxi. *Malitiosè*. inf. de cleri. non resi. ex tuæ. ff. de euic. si dictum. §. fi. contra tales enim credimus publicè proponi edictum, vel ad domum. infrà. de cler. non resi. ex tuæ. *Aliter*. id est non per contumaciam. *quod si forsan*. Iste §. sicut superior loquitur de absente per contumaciam. *Si autem*. Iste §. loquitur sicut primi duo loquuntur, quando est absens, & non per contumaciā. *Alij*. præter senes & valetudinarios, quasi dicat, testes aliàs legitimi recipiendi. *Spirituali*. id est quod electio nō sit canonica, vel etiam quod prælatus sit criminosus.

5 †*Diffinitum*. scilicet, quòd sit absens ex necessaria causa, puta infirmitatis semper expectandum est. 7. q. 1. præsentium. Si verò sit absens per annum sine rationabili causa, & sine licentia subtrahantur ei expensæ authoritate superioris, & monetur per subditos, vel archiepiscopum, vt redeat, & si non redierit, alius ponitur loco eius authoritate superioris. Authen. quomodo opor. epis. §. illud. & Auth. de sanc. epis. §. interdicimus.

6 †Ille autem qui fraudulenter se absentauit, si proposito edicto citationis intra sex menses non venerit, spoliabitur sua ecclesia, & aliter etiam punietur lite non eontestata. j. de cleric. non resi. ex tuæ. Vel dic statutum esse, quod nullatenus procedatur super accusatione sua, vbi accusatur de crimine criminaliter, nisi sententietur de crimine, nisi lite non contestata. 3. q. 9. decernimus. s. de iudic. capitulo primo. & sic benè respondet lectioni, quam fecimus in prox. §. Et facit etiam propter hoc, quod sequitur de matrimonio carnali, super quo non recipiuntur testes lite non contestata contra absentem, non per cōtumaciam. infrà, eod. c. §. si autem. posset tamen dici, & probabiliter, quod nisi causa probabili sit absens, episcopus iam consecratus vocabitur per edicta, & nisi comparuerit procedetur contra eum non super criminalibus, sed super impedimento, quo dicitur electionem non valere ad sententiam diffinitiuam. argu. eius, quod dicitur in matrimonio carnali. infr. qui fil. sint legi. perlatum. & no. in §. sequen. si autem. Vel dic, quod is est sensus §. huius, φ si contra confirmatum, & non consecratum, vel non ordinatū proponitur aliquid contra personam, vel contra formā electionis, tunc non debet expectari, nisi per tantum tempus, in quantum debet consecrari vel ordinari, & de his temporibus not. sup. de electio. cùm in cunctis. §. 1. & 2. & est ratio, quod tantum expectāt, quia si tunc venerit quisque obiicere poterit, quod volet alioquin remoueri deberet, vt in prælleg. decre. cū in cunctis. & sic etiam potest intelligi §. sequens.

☞ †*Expectetur*. quasi dicat, non est necesse, quod electus citetur vt veniat petiturus cōfirmationem, sed tantùm per sex menses expectatur, post electionem quòd hîc satis expressè innuit. Vel dic quod loquitur, quando contra electum aliquid obiicitur & citatur vt respondeat, nam in hoc casu si per sex menses comparere distulerit procedetur, non obstante, quod non sit lis contestata, non obstante, quòd est absens non per contumaciam. *præsumatur*. C. de repud. Auth. hodie. j. de spon. in præsentia. 34. q. 1. cùm per bellicam. *Propria*. inf. qui filij sint legitimi. perlatum, contra. Sol. dixerunt quidam ibi non sentētiari de matrimonio, sed de legitimatione prolis. Vel dic, quòd ibi recepit legitimas præsumptiones super morte viri eo mortuo, alius aduersarius constitui non potest. Vel potest dici, φ ille qui ibi fuit citatus, fuit cōtumax. Vel dic, φ ibi loquitur, quādo malitiosè aberat, vnde sufficiebat proponi edictum ad domū eius. j. de clericis non resi. ex tuæ. secùs vbi nō malitiosè, vt hîc, & præsumitur malitia, si vxor nescit vbi sit. j. qui matri. accu. pos. capitulo primo.

Et intelligo hoc vltimum verum, scilicet, φ ponitur edictum ad domum vbi ex malitia est absens, vel vbi contumax est quo ad hoc φ procedatur ad sententiam diffinitiuam, nam quo ad missionem in possessionem procederetur ad edictum proponendum, etiam si non esset malitiosus vel contumax: vt notatur infrà de eo qui mittitur in possessionem. si aduersarius. dummodò non esset in prouincia. *multi*. 32. q. 7. illi qui. & c. neque. & c. furiosi. infrà, de spon. in præsentia.

7 †*Excessuum*. sub hoc nomine excessuum, comprehendit iurisdictioné super iuribus alicuius, quæ malè occupata vel detenta dicuntur. infra de testibus. cùm olim. 2. quæst. 7. quapropter. & c. sequent. infrà, de simō. licet. infrà de accusationibus. qualiter & quādo. *publicatio*. id est, redactio in publicam formam ad æternam rei memoriam. infrà, de testib. significauit. Authen. de testib. §. penultimo. Idem fortè in publicatione testium. argumentum. C. de testa. publi. & l. instar. & fiet hoc modo, quia ijdem testes dicūt qualiter interfuere contractui, & post iudex decernit dicta eorum perpetuò valere. infrà de testi. Albericus. *vt tedio*. Nunquid missus in possessionem in actione reali percipiet fructus? Respondeo sic, sed non lucratur, nisi in petitione hæreditatis, & si sit filiusfamil. nepos, neptis & vxor, & non habeant aliud, vnde valeant sustentari. ff. ex quibus causis in pos. l. Fulcinius. §. penul. ff. vt in pos. leg. quæ legit. venienti enim intra annum restituit etiam missus in possessione reali. C. de præscript. 30. annorum. si quis episcopus. §. penultim. similiter quia quis percipit fructus, & tamen computat in sortem. C. de pigno. act. l. 1. C. de

de pact.pi.l.1.& 2. quia ipse reus terram colit & fructus colligit,& alius scilicet missus in possess.eos custodiet.ff.vt spon.largi.is cui.& hoc in iure personali,in reali autem tedio afficitur,quod alius possidet. C.de præscri.30.ann.si quis episcopus.

Sed contra.infrà eodem.§.vbi dicit, constituitur post an.verus possessor,sed expone,id est,incommutabiliter,& scias non esse necessarium secundum decretum,sed sufficere solùm ex cursu temporis,si tamē petat,dari potest.infrà de eo qui mit.in pos.cau. capitulo primo.sed in personalibus necessarium est secundum decretum,vt fiat verus possessor hoc modo, quia adiudicabitur verè possidere res illas, de quibus fuerat missus in possessioné pro mensura declarati debiti,& extunc faciet fructus suos,& præscribet.arg.ff.de dam.infec.si finita.§.si quis.

3 Alij dicunt quod in personalibus actionibus nunquam habet locum secundum decretum,sed procedetur ad vendicationem,vel ad impetrationem dominij,secundum quod nota.C.de bo.autho.iud.pos. cùm proponas. & secundum hos,non habet locum secundum decretum, nisi quando fit missio in possessionem ex causa noxali, vel ex causa damni infecti.In causa tamen noxali,& damni infecti, secundū decretum constituit eum dominum, si reus erat dominus,si autem non erat dominus, dat causam præscribendi.ff.de dam.infe.si finita.§.Iulia. ff. de noxa. act.generaliter.plus placet quod not.circa hanc materiam.j.de verborum significatione.dilecto.in glo. quod tamen.*Immobilibus.* secùs in mobilibus, nam contra talem possessionem procedetur non admissa nominatione domini, imò tenens vel possidens rem,se defendere cogitur.ff.de rei vendicatione.officium.12.quæstio.secunda.de rebus.16.quæstio. prima. in canonibus. si autem petantur incorporalia iura,habet locum nominatio,vt not.suprà de maioritate & obedientia. inter. *Nominare.* si autem non nominaret a, sed liti tanquam possidens se offerat, si postea vel ante litis contestationem,vel post contumax sit,& propter hoc decernatur possessio actori,non nocet domino, qui verè possidet quo ad possessionem vel proprietaté.C. si per vim vel alio modo.l.vlt.Sed ille qui lité suscepit, tenebitur ad interesse ante litis contestationem per actioné de dolo, & post litis contestationem condemnabitur ad ipsam rem,cùm habeatur pro possessore,si ille qui agebat rem possidere ignorabat, vel melius ad litis æstimationem,vel secundum quosdam quantum in litem iutatum fuerit, vel ad interesse. ff. de rei vendicatione.is qui se ob.& l.sequenti.ff.si vsufruct.pet.l.fi. ff.de pet.hæred.qui se liti.ff.de dolo.l.pen.

a Si autē non nominaret. Ad de quod hæc dicta refert & sequitur Pe.de Arch.in cōs. 270. incipi. in primo dubio colum. 2. circa princip.

Sed oppones, cùm absens possedit,per colonum, colono eiecto, dominus amittit ciuilem possessionem:vt ff.de acquiren.possessione.possideri.§.quod si seruus. quare non eodem modo amittit dominus possessionem,si per iudicem ablata est possessio illi, qui alieno nomine possidebat,&alij data,scilicet,illi qui missus est in possessionem, & tunc dominus absens debet amittere possessionem.

☞ †Sed respondemus tunctantùm dominum amittere ciuilem,quando violenter eiiciturcolonns:vt idem.§.dicit. secùs autē quando per iudicem qui nō intendit possessionem,vel ius alterius dare,& si intēderet non posset.C. si per vim.l. vltima. Alij dicunt etiam tunc possessionem amitti, sed iudicis officio recuperari,vel condi.ex l.præalleg.C.si per vim.l. vltima. & ideò iste specialis processus est inuentus in hoc casu, vt caueatur contra fraudes, quas possent machinari dominus,& ille, qui possidet nomine alieno,quia dominus diceret, ego non possideo, & alius diceret similiter. Item quia multa benignitas fit possidenti in eo,quod alij denunciat, & in eo ꝙ non cogitur respōdere,Item quia multiplex est cōtumacia,scilicet tam domini, quàm eius qui eius nomine possidet: Commodatarius autem & depositarius, & alij qui solam detentionem habent, conueniri possunt rei vendicatione,vt procedant secundum tenorem istius decre. & vt simplicem tenutam dent solam sine possessione,quando ignoratur an in veritate possideant:quia si ante iudicium, vel in processu iudicij constet,quod non possideant non habebit locū rei vendic.& sic intelligitur finis,l. ff.de rei vendic.officium. si enim prædicti nolint respōdere,vel simpliciter dicant, nolumus defendere absentem etiam secūdum tenorem istius decre. absoluendi sunt ab instantia iudicij,nisi vellent actores probare, quod possideant, & sic transferretur in eos possessio.ff.de rei vendicatione.l.penultima & finali.Attestationes autem si quæ sunt & confessiones,& alia acta iudicij inter commodatarium & actorem,præter tenorem huius decre. non præiudicāt commodatori,quia inter alias personas & in alio iudicio habita sunt.infrà, de testibus. veniens. *Possidet.*dicunt quidam siue ius habeat in re emphyteutarius,siue non,vt inquilinus,& huiusmodi.ff.de rei vendicatione.officium.Alij intelligunt de his tātùm,qui ius in re non habent, nam illi qui habent ius in re licet habeant tempus ad denunciandum domino,tamen ipsi non possunt se excusare, quin respondeant, imò plus est: ipse non nomine alieno possidet,sed suo imò agere potest interdicto vnde vi, si tali re spolietur emphyteutarius,habet autem hic locum hæc nominatio etiam si super obedientia quis conueniatur,vt nota.suprà de maioritate & obedientia. inter.quia de facto vidimus,quærimus si procurator ad administrandum datus,vel ad negotia:vt suprà de procu. petitio. possit dominum nominare,& dicimus quod sic, & procedetur cōtra eū secūdum tenorem huius.§.argumétum.quia defendere videtur:& si patiatur actorem in possessioné mitti.ff.de procu.l.prima.§.vltimo.& l.sequenti. Ité procurator interrogari debet,an reus, scilicet, dominus suus possideat.ff.de procur.non solùm. ergò à simili potest dicere, se alieno nomine possidere, procurator ergò verè ad causas hoc beneficium nō habet.*Producendo.*per detentorem.*Dispositum.*scilicet, præsentare se iudici. *Tanquam.* hîc vult dicere, quia sicut per litis contestationem interrumpitur præscriptio,ita per hanc citationem.*Dominum.*quasi dicat,primò dabitur terminus colono, vt dominum perducat,& postea colonus ipsum dominum vocabit.*voluntate.*.contumaciæ. *Summatim.* per iuramentum calumniæ.suprà de electionibus.cùm dilecti.infrà de restitutio.spoliator.literis. *Principali.* quæ est de proprietate,& supple,maximè,quia & super possessione seruatur intra annum,alij dicunt hoc habere locum vbi lite non contestata fit missio in possessionem.C.de pręscrip.30.ann. si quis episcopus. sed vbi lis est quasi contesta,vt hic secùs. infrà, eodem. §.vltimo.quousque præscribat,præscribit enim decem annis inter præsentes, & vingiti inter absentes, nam cùm possideat authoritate iudicis, bona fide possidet.ff.de acquirenda possessione iustè.vnde vsucapit sciens alienum.ff.noxal.act. generaliter. *possessionem.*non tamen possidet ciuiliter. sed nec & naturaliter,quia prior possessor non repellitur,de possessione.ff.dedamn.infect.finita.§. si quis ante. ff. vt in pos.lega.l.is cui. §. qui legata. solummodò enim custos est:vt nota.suprà eodem.§.in aliis. & ex hoc apparet, quòd ille qui missus est in possessionem

rei

rei seruandæ,potest vendicare rem. Et dicunt quidã, ꝙ etiam ipse tenetur rei vendicatione, quia facultatem restituendi habet.ff.de rei vendicatione.officiũ. ff.ad exhib.celsus.§.prim. sed potest dici, ꝙ facultatem restituendi non habet, quia tantum custodit, & tanquam custos est non tanquam detentor.argum. contra.ff.vti possidetis.l.is cui.§.missus. Sed expone quòd ibi dicit ducendus est,id est,in custodia.

9 †*Sed in contumacem.*secundum quosdam hic est.§.& respondẽt huic vel toti ei quod dictum est de missione in possessionem siue reali, siue personali actione, quasi dicat, & in reali & in personali faciẽda est missio in possessionem,vel in contumacem &c. & secũdum hoc benè sequitur hîc quod veniens intra annum, vel post annum audietur iuxta distinctionem in alio casu &c.*Alio casu.*videlicet, in quo agebatur de remedio missionis in possessionem, vbi dicebatur,quod reus auditur,si cauerit iudicio sisti, & restituerit expensas,aliter autẽ si velles intelligere,quod missus in possessionem in personali actione ex secũdo decreto,vlterius,scilicet, post annum reddere nõ teneatur rem,in cuius possessionem missus est.Cõtrarium videtur.C.de distra.pig. si prius.vbi dicitur, quod debitor semper recuperat pignora,nisi sint distracta.ff.de vsucap.non solùm.§.qui pignori.vbi dicitur, quod nullo tempore præscribitur pignus.ad idem.ff.qui satisd.cog.l.sciendum.§.creditor. † Alij dicunt hîc esse. §.& dicunt quod creditor etiam in personali actione post annũ sit verus possessor, quia vlterius non recuperat pignus, & creditor non tenetur probare debitum post annum,sed tamen is, qui dicitur debitor,potest probare indebitũ.Alij dicunt, quod est si missus in possessionẽ ex secundo decreto vlterius non recuperat debitor pignus,nisi soluat debitum quod probauerit creditor saltem per iuramẽtum suum,aliàs vsque ad triginta annos recuperat, scilicet,si non est missus ex secundo decreto,vel si vis intelligere quod totus. §. loquatur de personalibus tantùm aliàs dicere potes, quòd inter realem & personalem actionem intra annum, & post annum dissimilitudo,& similitudo notari potest.Dissimilitudo in hoc nota.quia intra annum incipit in reali possidere,& præscribere rem, in cuius possessionem missus est,quia habet iustum titulum.ff.de acquirenda. possessione. l.iustè.& l.fi.quia dicit & credit se habere ius in re, quod tamen non est in prætorio pignore,quòd pro debito assignatur.ff.qui satid.cog. sciẽdum.§.credito. ff. de vsucap.non solùm. Item post annum nota.dissimilitudo, quia in reali missione in possessionem fit incommutabilis possessor,secùs est de misso in possessionem in personali, sed & similitudo nota.ante annum,& post annum.Ante annum, quia pręstita cautione & restitutis expensis vterque recuperat possessionem suam siue reali, siue personali actione sit actum.suprà,eo.§. in aliis. Itẽ & post annum, quia sicut missus in possessionẽ in reali possidet,donec constet de proprietate,sic & in personali est in pos.donec de debito liqueat,&postquàm liquebit de debito ipsam rem in cuius possessionem missus est possidebit, donec de debito satisfaciet. ff. de fur.creditoris.§.si eum.ff.commo.in rebus.§.vlti. ff.de leg.1.filiusfamil.§.diui.ff.si ser.vend.is cui. ff. de leg.2.filius.§.diui.

DE IVRAMENTO calumniæ.

TIT. VII.

SVMMARIVM.

1 *Iurans seruare contractum aliquem non malefacit.*
Iurare clericis prohibitum,quomodo intelligatur.
2 *Cur in contractibus,non autem in iudiciis,licet clericis coram laicis iurare.*
Clericus an & quando iurare possit.
3 *Nedum in causa appellationis, sed in qualibet causa iurari debet.*
Subrogatus procurator an quando iurare debeat.
Iurare in causis criminalibus an liceat.
4 *Procuratores ecclesiasticarum personarum de calumnia etiã sine speciali mandato iurant.*

CAP. I.

I*Nhærentes vestigiis.Cautum.*C.de episcopis & cleric.cum cleric.quę loquitur de iuramento iudicio sisti.*Scriptum.*C.eodem tit. Authen.principales.

1 †*Iusiurand.*de calumnia.nam aliàs causa purgationis,vel si iuret seruare contractum aliquem, non est malum.infrà de pur. ca. per totum. infrà de iureiurand.tua.quærelam.ex rescripto. & in purgatione.2. quæstio.5. si legitimi. & generaliter dicunt quidam, ꝙ vbicunque inueneris prohibitum clericis iurare, intelligitur corã seculari foro:nam ibi nec iurare de calumnia,nec testificari possunt siue sint rei,siue sint actores sine licentia episcopi.11.q.1.testimonium.

2 †Si dicas, quare licitum sit clericis iurare coram laicis in contractibus sine authoritate episcopi, & non in iudicio?Respon. quia in iudicio sæpè quis cõcitatus ab aduersario falsum iuraret, & ideò fit cum maiori deliberatione & tarditate,& ne secularia iudicia assuescant, in quibus non possunt aliquatenus conueniri.11.q.1.continua.& c. nullus. sed in contractibus vbi sola libera voluntate quis ducitur secùs. †Verùm coram ecclesiastico iudice semper licet iurare sine superioris authoritate. Alij autem dicunt, quòd nec in seculari iudicio vel ecclesiastico, nec in contractibus licitum est iurare,sine authoritate episcopi vel superioris, sed vbicunque est clericus, siue sit iudex ordinarius vel delegatus, si iuret corã eo, intelligitur eius authoritate facere, & quilibet qui iudicare potest,hoc ipso est superior, quantum ad causam illam,quam audit, etiam actoris qui de alterius iurisdictione est.argumentum. 21. distinct. inferior.Vel dic,quòd clericus non potest esse procurator sine licentia sui prælati coram seculari iudice: vt not.suprà de obligat.ad rat.magnus. sed ex quo licentiam habet,vt sit procurator, per consequens & omnia faciendi, sine quibus procurationem facere non potest, vel quæ procurationi sunt vtilia. argumẽtum suprà,de officio delegati.præterea.*Edictum.* C.de episcop.cum clericis.*Eius.*marchi. vel alicuius alterius, quæ interpretatus quædam fuerat quæ hîc non habemus & eius interpretationem confirmat. *H.*hîc incipiunt verba H. imperatoris, hæc possunt esse verba Papæ.*Canonibus.* 2. q. 5. capitulo tertio.22. quæstio.1.in nouo.& c.causa.quæstio.5.capitulo primo & vltimo.*Principis.*march. *Dignoscitur.* vt prædictum est,scilicet,quòd nullus iurare præsumat. Nobis melius videtur, quòd hîc incipiant verba Papæ, & expono verbum, quod sequitur principali authoritate,id est,voluntate,quia hoc statutum, quod fecit Honorius,Imperatori placuit.

3 †*In quacunque causa.* quidam dicunt in causa appellationis iurandum, cùm in qualibet causa iurari debeat.Idẽ etiam dicunt, si subrogetur procurator post iuramentũ de calumnia præstitum, cùm calumniosè possit inducere probationes.& respondere positionibus,& malitiis hominum obuiãdum est. ff.de rei vendicatione.in fundo. Itẽ quia laborandum est ad eliciendam veritatem.instit.de act.§.curare.&ad extenuan-

extenuandas lites.infrà,de dol.finem.quæ omnia re mouentur in iuramento calumniæ.Authentic.vt liti. iu.§.primo.Alij dicunt verum esse,quod dicunt isti, quando ille qui iurauit subrogato procuratori aliquod certum non iniunxit,si enim certum quid iniũxisset sub suo iuramento comprehenderetur,vnde iurare non debet subrogatus,quia ipsemet qui iurauit illud respondere,vel facere videtur.ff.de admi.tut.ita.§.gessisse.Si verò nihil certum mandauit subrogato,quandocunque habebit eum suspectum,quod calumniosè agat,faciat eum iurare de calumnia. argumentum,quod ipsum eundem qui primo iurauit,ex causa aliquando secundo iurare facit.infrà de testi. c.præsentium.infrà de appel.significauerunt.Authentic.de test.§.quia verum.col.6.Alij autem dicunt,tales nunquam iurare.*Criminali*.tali.s.quæ per procuratorem agi posset.ff.an per alium ca.ap.l.2. vel ibi vbi de crimine agitur ciuiliter.infrà, de test. testimo. benè dicit compellantur.Azo in criminali dicit iurari de calumnia.argu.C.eo.l.1.arg.cõtra.insti.de pub. iudic.in princip. C. de fid. instrum.l. vlti.in princip. *Compellatur*.nam si vult per se agere potest,& tunc cogetur iurare de calumnia.infrà,eo.cap.vlti.

4 † *Suæ*.not.quòd loquitur quando nomine ecclesiæ agitur,secùs si nomine suo. Alij tamen dicunt, quod & clerici & laici etiã si proprio nomine agant, procuratores eorum iurabunt de calumnia, dummodò ad hoc habeant speciale mandatum. ff. de iureiur.iusiurandum quod.sed in personis ecclesiasticis est speciale,vt iurent de calumnia per procuratores eorum, etiam sine speciali mandato iurandi. infrà eod.c.penul.& fi.*verum*.dicunt quidam hæc verba esse Papæ.Alij dicunt, quod ibi incipiunt , nam cùm Imperator.*Rom.Pontif*.cùm ei subest immediatè, secùs si archiepiscopum vel patriarcham habet. Alij tamen vtrobique idem dicunt. *Prælato*. non solũ de prælato tãtũ episcopo,sed quolibet inferiore.

SVMMARIVM.

1 *In causis spiritualibus non requiritur rigor iuris.*
Iuramentum de calumnia quare in causis spiritualibus non præstetur.
2 *Iuramentum de veritate, succedit causis spiritualibus in locum iuramenti de calumnia, & iudex videbit quando sit necessarium.*

CAP. II.

1 LITERAS.& infrà,*Calumniæ*.† Bona est ratio, quare non iuretur de calumnia,quando agitur de rebus spiritualibus,quia in causis spiritualib. non requiritur rigor iuris.infrà,de dol. c.1. Item est alia ratio melior,quia licet iuramentum non sit peccatum,tamen sæpè ex frequenti,& incauta iuratione peccatum nascitur.infrà de iureiuran. & si Christus.in fi.vnde si præstatur hoc iuramentum, iurans ad quamlibet interrogationem debet respondere, quid credit,cùm circa multa vertatur credulitas ex iuramento & ex responsionibus præbetur multoties occasio deierandi,& ideò non præstatur in spiritualibus de calumnia iuramentum. Iuratur tamen in eis de veritate,quia veritas respicit scientiam veritatis,sed veritas scientiæ ad pauca restringitur, & ideò facilius est ad illa per iuramentum respondere.Item quia hoc iuramentum requiritur à malo est nõ credentis.suprà de electio. significasti.sed in spiritualibus causis omnia debent procedere à bono, & non à malo,in spiritualibus autem causis licet iuretur aliquando de veritate dicenda,nunquam tamen per iuramentum interrogatur de credulitate. infrà, de test.ad hoc.quia nec de ipsa iurat,sed de veritate,sicut & testis.infrà de testib.c.de testi.sed licet partes non debeant in spiritualibus causis iurare de calumnia:tamen respondere debẽt quid sciant,vel credãt.

2 † Item videtur quod quam citò in causis spiritualibus,lis contestata est,quòd statim fiat iuramentum de veritate dicenda, quia iuramentum de veritate succedit causis spiritualibus in locum iuramenti de calumnia,vt sicut illud generaliter fit statim lite cõtestata:vt C.eodem titul.l.2.sic istud,quia non est verũ,quòd in causis spiritualibus generaliter aliquod præstetur iuramentum,sed ad officium iudicis pertinet,vt si aliqua iusta causa mouerit eum, cogat eũ iurare de veritate dicenda,vel in articulo de quo dubitat,vel de quo quæritur,vel etiam in tota causa si iudex aliquando probabiliter suspicetur quod contra conscientiam in multis veritatem negat:& sic loquitur infrà, de iureiur.ex literis.suprà, de electio.dudum eccles.Rom.infrà,de testibus ad hoc. maximè autem in causis electionis vtile est hoc iuramentum præstari generaliter super omnibus articulis propter periculum,quod est in mora.infrà,de accus.oblatæ.in fin.& licet de hoc iuramento à partibus præstando,non inueniatur expressum iure ciuili : tamen Doctores dicunt hoc iuramentum aliquando præstãdum ab aliquibus aliis personis.argumentum.C. de testibus.seruos.ff.de probationibus.etiam.ff.de confes.certum.§.finali.Item iudex nititur ad veritatem inquirendam modis omnibus,quibus potest,ergo & per iuramentum de veritate dicenda.ff. de eden.l.2. *Calumniæ*. sed de veritate dicenda iuramentum præstatur.suprà,de electio.dudum eccles.Roma. Super electionibus autem benè iuratur de calumnia,etiam in causis spiritualibus.suprà, de electio. cùm dilecti. vbi de hoc notatur.

CAP. III.

IN *Pertractandis.Causæ*.sit criminalis nécne.2.quæstio.8.præscripta.sup.de procu.Item si sit vehemẽs causa,vel vilis,& circa personas si sint iustiores,an nõ.C.de procurat.in pecuniariis.*nesciant*.quia talem constituere tenentur qui si interrogetur in lite de facili respondeat,quia nisi iusta causa appareat, non habebit terminum ad dominum consulendum.C.de procur.l.vlt.ff.de procur.si actor.Item dicimus,quòd si procurator dicit se nescire ea de quibus interrogatur,& pertinent ad principale negotium,quod condemnabitur in expensis,quæ propter hoc fiẽt:vt hic.

CAP. IIII.

IMPETRATORVM.& infrà, *Cogere*. quamuis possint,si velint illud præstare.*Decidant*. infrà eod. cap.vlti.*Oeconomum*.œconomi enim,syndici, actores,tutores,parentes,orphanotrophi, & omnes alij, qui legitimã administrationem habent à lege, vel à Iudiciali authoritate iurant de calumnia.C.de iura. calum.l.secunda.§.primo & secundo.C.de bo. ma.l. vnica. C.de episc. & cleric. orphanotrophs. & Authentic.sed hodie.insti.de cur. §. vltimo.procuratores autem simpliciter constituti,non iurabunt de calumnia,nisi sint procuratores ecclesiarum : vt suprà eodem cap.primo.infrà eodem cùm causam.C.de iura.calum. Authen. principalis. qui propriè sumpto vocabulo iurant.Aliorum enim procuratores non iurant,licet aliquando procuratores vniuersitatis iurant impropriè sumpto vocabulo.infrà eodem cùm causam. vt ibi not. *Statuas*.ex hoc speciali mandato aliàs conuentus facere debet,vt in hoc capit. 9. quæstio.3.cùm scimus.episcopus autem confirmabit. C. de episc.omnes.§.hoc nihil.imò etiam & sine confirmatione episcopi.

CAP

CAP. V.

C*Aeterum*. Et infrà,tenet conſtitutio ſyndici. ff. ꝙ cuiuſque vniuerſi.l.prima.

SVMMARIVM.

1 *Iurare de calumnia tantùm principales perſonæ tenentur.*
2 *Procurator ab vniuerſitate conſtitutus,dicitur ſyndicus.*
Epiſcopi & prælati licet non ſint domini,tamen poſſunt procuratorem etiam ſine decreto ſuperioris qui litem proſequitur,conſtituere.
Vniuerſitas poteſt procuratorem conſtituere etiam in rebus non ſuis.

CAP. VI.

C*VM cauſam.Procuratoribus*. not. prælatum ante litis conteſtationem conſtituere procuratoré ſecus in tutore , qui non procuratorem, ſed actorem facit ante litis conteſt.C. de procur. neque. non enim tanta nec tam libera eſt tutoris adminiſtratio,ſicut prælati. *Interrogationibus*. nam quædam interrogationes fiunt ante lit.conteſt. vt ff. de inter. act.pertotum.

1 †*Iuramentum calumniæ*.olim iurabant procuratores indifferenter de calumnia. ff. de dam. infect.qui bona.§.pen. ſed poſtea quidem ſtatutum eſt , quod principales perſonæ iurent. C. de iura.calum. l.2.& Authen.principalis.quod intelligitur verum, niſi eis mandetur ſpecialiter quòd iurent.arg.ff.de iureiur. iuſiurandum quod. Sed in cauſis eccleſiaſticis iurant procuratores ſine ſpeciali mandato iurandi. Alij dicunt tamen , quòd procurator in cauſis laicorum,non iurat de calumnia , etiam ſi mandatum habet iurandi.

2 †*Procuratoribus*. Not. quòd procurator iurare de calumnia non poteſt,procurator tamen conſtitutus ab vniuerſitate,non propriè dicitur procurator,ſed ſyndicus,ſed non facimus vim in nomine, ſed in modo cõſtitutionis cõditione ſiue qualitate conſtituẽtis,vt ſi ab vniuerſitate cõſtituitur ſyndicus ſit,ſiue appelletur ꝓcurator,ſiue ſyndicus.Et eodẽ modo ſi à non domino,& cum decreto conſtituatur actor, ex quocunque nomine cenſeatur,veruntamen hoc eſt notatu dignum,quòd epiſcopus & prælati,& ſi non ſint domini:vt infrà,de dona.c.2.tamen propriè cõſtituunt procuratorem,etiam ſine decreto ſuperioris qui litem proſequitur,vt hîc,quod in aliis nõ dicerem.no.de hoc ſupr.de procur.petitio. Vniuerſitas etiam propriè dicitur cõſtituere procuratorem in re propria vniuerſitatis.C.de iureiur. propter calum.l.2. §. hoc. Item actorem conſtituit vniuerſitas in rebus non ſuis. ff. quod cuiuſque vniuer.item. §. actor.

SVMMARIVM.

1 *In iuramento de veritate dicenda vnuſquiſque per ſe iurare debet.*
Procurator an & quando poſſit in animam ſui principalis iurare.
De futura beatitudine non poteſt eſſe certitudo ſcientiæ , ſed credulitatis tantùm.
Ea quæ fiunt poſt litis conteſtationem , pertinent ad officium iudicis.
Lis ex lite oriri per ſententiam non debet. Intelligitur vt hîc.

CAP. VII.

C*VM in cauſa.Syndicum*.id eſt,procuratorem, ſyndicus enim ab vniuerſitate conſtituitur.ff. quod cuiuſque vni.l.1. Sed hæc verba procurator, ſyndicus,actor, œconomus indifferenter accipiuntur , vt no.ſup.c.proxi. & de procu. petitio. Sed nónne in cauſa ſpirituali vbi exigitur iuramentum de veritate dicenda:vt not.ſup.de elect.dudum. ſi ſemper per alium egit poterit per alium præſtare iuramentum
1 de veritate dicenda? † Reſpondent quidam quod non , & eſt ratio diuerſitatis , quia vbi de calumnia iurat,de credulitate iurat , & quiſque de ſuo , & de alio facto credere poteſt,ſed in iuramento de veritate dicenda,non excuſat credulitas, niſi adſit veritas,quiſque per ſe iuret & reſpõdeat.Poteſt enim eſſe,quod ille de quo ego quæro,ſit dominus,& non procurator,vnde diuerſa reſpondebunt.arg.ff. de in lit. iur.videamus.in princip.Sed tamen contra videtur,quòd idem dicitur,quod tutor iurat ſi vult,& ita uidetur,quod procurator iurat ſi vult. Sed reſpõ. hoc eſſe propter defectum domini , qui iurare non poteſt,quia eſt pupillus, imò quod plus eſt ſecundũ antiqua tempora , præſtito iuramento de calumnia à procuratore, nihilominus iurat dominus de veritate dicenda.C.de procur.l.vlti.ff.de procu.ſi actor. quamuis illud intelligatur etiam de iuramento calumniæ.Item ad hoc eſt.11.q.1.teſtimonium.& q.3.intelligimus. 16.q.3. dilect. benè tamen poſſunt committere alicui,quod in eorum animas iuret , & tunc ille qui iurat non reſpõdebit per ſe aliquid,ſed quod mandabũt illi in q uorum animas iurabit,inf.de teſti.præſentium.tamen ſatis videtur , quòd ſyndici & actores,& etiam procuratores poſſunt iurare de veritate dicenda.arg.C.de iudic.properandum.§. primo.C.de reb.cre.l.penulti.§.penult.C.de iur.calum. l.ſecunda.§.quod obſeruari.ff.de noxa.act. quoties, §.eos.& §.prætor ait.

Et intelligo hæc vera,quod poſſunt prædicti præſtare iuramenta,quæ reſpiciũt ſolam credulitatem, vel quæ continent veritatem , vt ſacramentum de quantitate expenſarum , & quod defertur pro lite dicenda & huiuſmodi,de iuramento deciſiuo,vel de veritate intellige verũ eſſe, quod iuret procurator, dummodo ei mãdatum ſit , vel liberam habeat adminiſtrationem vel conſtitutus ſit in rem ſuam. ff. de iure.iuſiurandum quod.ff.de procu. procurator cui:& l.ſeq. quamuis illæ leges loquantur tantùm in deferente iuſiurandum, non in recipiente , ſi autem ſit iuramentum , quod ſolam voluntatem reſpiciat vel affectionem,vt eſt iuſiurandum in litem , illud à prædictis non præſtatur, niſi in caſu. ff. de in lit.iur. ☞ videamus.in princ.vſque ad §.deferre.† Illud autem iuramentum licet dicatur de veritate dicenda , non tamen eſt tantum de his,quæ quis vidit , ſed etiam
a de his quæ indubitanter nouit, [a] nam non vidi Chriſtum crucifigi, tamen hoc firmiter noui. Item non vidi Conſtantinum,vel Iulium Imperatores , & hos ipſos benè noni.96.diſtinctio. Conſtantinus, 21.q.3. Iul.ar.infrà.de teſt.ad hoc.ff.de in lit.iur. videamus. Ad hoc facit , quod dicit Auguſtinus , quia ſpes eſt certa expectatio futuræ beatitudinis,quia de futura beatitudine non poteſt eſſe certitudo ſcientiæ , ſed credulitatis tantùm,ſic eſt in iuramento de veritate dicenda,quia iurat vera eſſe,de quibus non dubitat, licet ea non viderit,& lex dicit ſciri, & indubitatum eſt,quod communi auditu percipitur de antiquis.ff. de aqua plu.arcen.in ſumma. §. idem Labeo. ſic & procurator iurat in animam conſtituentis de veritate dicenda,& etiam de conſuetudine Romanæ curiæ in animam ſuam,& cum bona conſcientia reſpõdere poteſt vera eſſe ea quæ ſcit, vel ab aliis in quorum animas iurauit intellige vera eſſe. infr.de teſti. ad hoc.aliàs præſentium. Sed teſtis non tantùm iurat,

a Indubitanter nouit. Adde ꝙ per hoc Pet.de Anch.in cõſ.389 incip. viſis diligenter. & in cõſ.391. cõſuluit ꝙ in ſubſtituto caſu, quo maſculus non naſcatur, p̃oſt iſta cõditio haberi ꝓimpleta,ſi ex vehemẽti cõiectura fœmina ſit in vtero,& hanc doctrinã Inno.allc.domi.in c.Beati.2.q.7.& Fel. in c.1.col.1.& 2.ſupr. de ſum.trini.

a Facta sunt. Vide Cardi. in consil. 56. inci. casus super quo col.3.in fi.

rat de veritate,sed de his quæ in eius præsentia facta a sunt.C.de testib.testium.*Pœna*.C.de iura.calum.l.2. §.quod si autem reus.*Actionc*.per sententiam. † Sed nunquid si iudex nolit ferre sententiam contra recusantem iusiurandum,& ita pereat instantia iudicij, nunquid habebit aliquam actionem ille,qui contendebat cũ recusante iurare,& insuper adhuc incipiat agere,qui recusauit,nunquid poterit contra eum excipi,tu debes cadere à lite,ergo non debet audiri agens.arg.ff.de inoffic.test.Papi.§.si filius. Respon. ꝙ non credimus eum posse agere,vel excipere de recusatione iuramenti,quia ea quæ eueniunt post litis contest.valde pertinent ad officium iudicis. ff. de ædil.edict.ædiles.§.item sciendum.& nephas est ex materia litis litem oriri.C.de fruct.& lit.expen.l.3.iudex tamen tenetur ex hoc.C.de iudic.sancimus.insti. de obli.quæ ex quasi delict.in princip. ꝙ dicit hîc gloss. non debere hîc litem ex lite oriri per sententiam,locum habet,quando negotium principale terminatũ est,vel transactum.C.de fruct.& lit.expen. termi. & si nondum determinatum sit negotium per iustitiam. sed fortè periit principale negotium,propter interitum rei,vel alia simili causa:tunc benè fertur sententia propter accessorium.ff.de rei ven.item siue.& l.vtique.Item non habet locum hæc gloss. scilicet, per sententiam in his,quæ fiunt extra iudicium quod est videre,nam decre.dicit,quod si qui elegerunt contra formam,priuentur potestate eligendi, ad istam enim pœnã agi potest semper.sup.de elec. quia propter,vbi not.Alij tamen dicunt quod etiam in iudiciis vt hîc,semper poterit agi vt cadat à lite.

DE DILATIONIBUS.

TIT. VIII.

CAP. I.

DILECTI *filij.Breuen & peremptorium*.hoc fecit iusta app.& an sit nimis breuis, arbitrio iudicis superioris relinquitur.ff.de verb.oblig.continuus.solius enim peremptorij assignatio prima vice non sufficit ad appellationem.ff.de iudic.nonnunquam.24.quæstio.2.de illicita.iudex tamen potest id moderari.sup.de offic.deleg.consuluit. ff. de iud. ad peremptorium.sed si malè moderetur licitè appellatur ab eo,vt hîc.*Maturare*.id est ita abbreuiare & ita festinare vt prima vice proponatur.

SVMMARIVM.

5 *Citatoriæ induciæ dantur parte absente.*
Citatus an & quando comparere & respondere debeat.
Citatio quæ continere debeat ad hoc, vt citatus cogatur se præsentare.
2 *Deleg.& ordinarij differentia quo ad iurisdictionem.*
3 *Casus multos hîc habes: in quibus citatus comparere non tenetur.*
4 *Cùm quis tutus est exceptione,missio in possessionem contra eum facta,non valet.*

CAP. II.

1 PRAETEREA. *Rescriptum*.In quo plenè continetur tenor quæstionis.*Transmisso*. † nota quòd, induciæ citatoriæ dantur sine causæ cognitione quia parte absente dantur.ff.de offic.proconsul. nec quicquam.§.vbi decretum.Idem credimus de deliberatoriis,sicut hîc apparet.Sed præparatoriæ & instructoriæ non dantur sine causæ cognitione.3.quæstio.3.spatium. Item credimus quòd sine causæ cognitione possit augere & diminuere.*Vlterius*. hîc habes argumentum quòd licet iudex delegatus non mittat rescriptum apostolicum bullatum citato,mittat tamen non bullatum,tamen comparere debet. de hoc nota.sup.de offi.deleg.cùm in iure.quia plus est respondere ad quod tenetur:vt hîc ex quo talem causam exprimit in citatorio,quæ si vera est,tenetur respondere & comparere debet,& si non cõpareat, & in veritate est iudex delegatus,iusta est sententia eius,vel excommunicationis,vel missionis in possessionem,vel quævis alia,sed si nulla delegatio sibi facta esset & sine causa citasset,& falsum tenoré rescripti misisset,tunc nihil valeret quod faceret cõtra nõ comparentem,sed saluum erit ei ius suum etiam si compareat,quia non cogetur respondere, nisi postquam venerit habeat copiam rescripti apostolici,& aliàs priuilegium fori potest allegare,& libellum recipere de nouo.sup.de libel.obla.c.1.sup.de offic.deleg.cũ in iure.sup.de rescrip.super literis.c.cũ cõtingat.sup.de iudi.c.1.ff.de iurisdi.om.iudi.si quis ex. † Si autem in citatorio nullam causam assignet quare habet super eum iurisdictionem,nec tenorem rescripti inserat,nec alias est iudex ordinarius,etiam si in veritate iurisdictionem habeat ex aliqua causa occulta,non tenetur se præsentare iudici.ar.ff.si quis cau.quoties seruus.C.ne de sta.de.l.pen. ff. de in ius vo.l.2.Si verò citatorium misit iudex ordinarius alicui,qui non sit de iurisdictione eius,in quo exprimebat causam,quæ si vera esset, coram eo respondere deberet,puta quia contraxit,vel deliquit,vel quia agitur de re quam ibi habet,sed tamen causa falsa erat,vel non suberat:tunc si comparuerit coram eo,idem est,ac si si sine citatione ibi inueniatur, scilicet in terra,quæ sit de iurisdictione citantis, potest enim eum tunc tenere secundum quosdam , quousque cautionem præstet de stando iuri, vel litem contesta.ff.de iudi.l.2.§.pen.Maledicunt isti,quia lex illa loquitur tantùm,cùm comparet coram iudice,qui super eum habet iurisdictionem, sed tunc non potest exercere eam,quia reus habet priuilegium reuocandi domum,si verò non sit ibi, non cogitur venire, imò siue veniat,siue non veniat,nulla pœna potest sibi imponi,vel in causa proceditur,& sic potest intelligi.ff.de iudi.non videtur.nisi vbi agitur actione in rem,nam tunc procedit,vt fiat missio in possessioné bonorum,quæ habet in iurisdictione citantis,& fortè secùs est si agitur personali,nisi fortè latitaret, & de maleficio ibi commisso constet,& tunc contra eũ non proceditur,sed iudex vbi latitat sub fida custodia debet eum mittere ad citantem.Authen.vt nulli iudi.§.si verò quis.& in Authen.vt omnes obe. iu. §. 2.col.5.& si non fecerit superior eum puniet:vt ibi.Si autem vocatus venit,& litem contestatus fuerit,nõ errans,neque in facto,neque in iure,poterit ferri sententia diffinitiua contra eum,& suus iudex sub quo habet domicilium proposita actione ex re iudicata exequetur eam.ff.de reg.iur.miles.§.vltim. ff. de reb. credi.actori.Sed si postquam venisset coram iudice, vel etiam si inuentus in sua iurisdictione,& citatus,vt coram eo compareret,& contumaciter recessit, vel non comparuit,tenet pœnæ impositio sibi facta & excommunicatio,& etiãsi causa talis erat , quòd lit. non contest.non poterat procedi,tenebit eius processus.sup.vt lit.non conte.tuę.& capit.quoniam.

Nec obst.si dicas,quod non fuit verum, quod ibi contraxit,sed fortè si crederetur,quia de iure hîc citator est iudex,vt non cognosceret,an sua esset iurisdictio.sup.de rescri.super literis.ff.de iudi. si quis ex. ergo propter hanc contumaciam poterit puniri.ff.si quis ius di.nõ obtempe.l.vnica.sed tamen cognoscere de principali causa non poterit,etiam si talis esset vbi procedi posset lite non contestata , nisi primò

cognouerit an sua sit iurisdictio,& si processerit super principali,non tenebit processus eius,nisi in veritate iurisdictionem eum habere constaret,sed pronũciato ꝙ sit sua iurisdictio procedet in principali, nec postea poterit obiicere,quòd sententia sit lata à nõ suo iudice,cùm sit super hoc iudex,scilicet quòd cognoscat si sua est iurisdictio,& cognouit & sententiauit,& non fuit appellatum [a] sic nec appellari potuit,cùm esset contumax.2.q.6.§.sunt quorũ. Et hæc omnia intelligas quando cõstat,quòd ciuitas habet iurisdictionem ordinariam.

a Appellatum. Et sic pronũciatio facta à qua nõ fuit appellatum, firmat iurisdictionem iudicis ordinarij etiam cõtra suos non subditos. Adde Pe. de Ancha.qui hoc refert & sequitur in cõs. 112.incip. in Authẽ. veritatis. & pro cõfirmatione col. 2. versi. cõfirmat hoc. & vide eũ Pe.de Anch.in consi.280.co. pen. post me. inci. consilium in primo dubio.

2 † Sed obiicies quare non eodem modo tenet, ꝙ facit iudex delegatus qui dicit se delegatum, cùm nõ sit?Respondeo,quia delegatus iurisdictionis certos & limitatos habet fines,quos transgredi non licet,sed ordinarius in suo territorio,& in incolis eius, & in aliis generalem,& liberam habet iurisdictionẽ, vel administrationem,& inde quicquid facit contra eum,vel eos,quos in suo territorio inuenit, siue sint ibi incolæ,siue extranei totum tenet.Hoc autem fatemur,quòd si literæ etiam falsæ impetratæ essent ad eum,quod adhuc posset cognoscere,an sua sit iurisdictio,& eodem modo si ille qui conuenitur priuilegium habet,quòd ibi conueniri non possit,siue speciale,siue propter delegationem,& de hoc ipso cognoscet delegatus.sup.de rescri.super literis.

3 † Idem dicimus scilicet,quòd non comparere tenetur , si quis hominem suæ iurisdictionis citet, super causa quæ non possit esse suæ iurisdictionis , vt si laicus citetur super rebus spiritualibus, causa expressa,nulla est citatio.arg. infrà,de ordi.cog.tuam. sup.de iudi.decernimus.sup.de arbi.contingit.Idem si exprimat quòd veniat responsurus seruo,vel excõmunicato,vel spoliatori suo,vel cuicunque alij personæ quæ non habet personam standi in iudicio. ff. si quis cau.quoties seruus.ff.de procur.fœminas.sup. de iudi.intelleximus.Idem si citat ad diem feriatum Idem si citat super eo de quo quæstio esse non potest:vt de sole vel luna.ff.de iudi.nunquam.C. de sta. li.l.1.& insti.de inuti.stip.§.1.Idem si exprimat locum inhonestum,vel locum non tutum, vbi citat eum.ff. de arbi.si cùm dies.§.si arbiter.& generalem regulã tradere possum,vbicunque in citatione aliquid ponitur iniustum vel inhonestum,vel etiam si nõ sit turpe,vel iniustum,est tamẽ tale,quod exprimitur,quia certum est,quod contra eum qui agit competit exceptio declinatoria iudicij,vt si vocetur spoliatus,ꝙ respondeat spoliatori in causa ciuili , vel etiam alij in causa criminali,vel vt respondeat militi alterius negotia procuranti,ire non tenetur.argumentum.3.q. 2.§.fi.infrà,de ordi.cog.cùm dilectus. infrà, de resti. spolia.frequens.sup.de rescrip.presenti.C.de procur. qui stipendia.quia errorem exprimit.infrà , de sent. excommu.per tuas.Si autem non exprimeret,sed esset notorium,aliàs etiam citanti & aduersario,quod iniustum continet citatio.VERBI GRATIA:quia citauit eum ad locum,quem notorium est esse non tutum,dicunt quidam quòd comparere non tenetur, & sic intelligitur.l.prædicta.ff.de iudi.non videtur.tamen tunc prudenter faceret,si miserit excusatorem. 5.q.3.si ægrotans.sed & si non miserit,tutus est exceptione contra aduersarium, qui dolosè eum citari obtinuit.arg.ff.de eo per quẽm fac.est,lege prima §. si reus.Sed si iudex vel aduersarius nesciuit,tunc dabitur sibi in integrum restitutio.argu.ff. si quis cau. l.2.per totum.si contra eum procedatur.

Si autem nil turpe expressum est in citatione,nec apparet de fraude aduersarij,nec subest causa quare præsentiam iudicis adire non possit, tunc ire debebit allegaturus iura,vel priuilegium suum, aliàs nisi iuerit poterit mulctari, quamuis si iuisset se exceptione tueretur.ff.si quis ius di.l.1.& excommunicari.infrà,de app.si duobus.ad idem.ff.de iudi. si quis ex.& mitti in possessio. causa custodiæ.ff. ex quibus causis in poss.ea.l.in possessione.nisi cùm ipse qui obtinuit se mitti in possessionem sciebat aduersario exceptionem competere , & dolo obtinuit se mitti in possessionem.& sic loquitur.ff. de pec. eo tempore. in princ.sed petet,& tunc si volet is, qui absens fuit reuocari possessionem in sua absentia datam, & si missus excipiat,tu contumaciter absuisti,& alius replicabit,& tu dolosè excipis de dolo, vel contumacia mandati,cùm & tu dolosè circa eandem rem egeris sciens me exceptione tutum.

4 † Vel dic melius, vbicunque quis tutus est exceptione,non valet missio in possessionem facta contra eum,adeò quòd si appellatur missus, non datur actio ex eo edicto.ff.ne vis fi.ei qui in possessio. mit. quia non interest actoris mitti in possessionem bonorum eius,qui tutus est.ff.ne vis fi.ei.l.prima.§.hæc verba.& sic loquitur.ff.de pec.eo tempore.Nec ob. l.ff.ex quibus causis in possessio.ea.l. in possessione. quia intelligitur quòd creditores sunt in possessionẽ mittendi pro debito cõditionali,quousque caueatur de soluendo debito existente conditione, si autẽ sit causa appellationis,vel alia in qua possit procedi lite non contestata,& tamen reo competit exceptio declinatoria iudicij,si contumaciter se absentauerit reus,vel potius non comparuerit, postquam in tali negotio incœperit procedi, vlterius non poterit exceptionem declinatoriam proponere, hoc probo, quia si præsens esset,& tacuisset vlterius proponere non posset,ergo nec si contumaciter absens sit,cùm contumacia pro præsentia reputetur.C.de iudi. properandum.& infrà,de dolo.veritatis.nec absens contumaciter melior præsente putatur.Authẽtic.vt omnes obe.iud.§.si autem ille qui.colla.5.

☞ † Item hic iudex benè fecit,quòd processit, ergo vlterius reuocari non debet,vt infrà, de restitu.spol. audi.sed reuocaretur si declinatoriæ iudicij admitterentur.Et idem quod diximus in declinatoriis iudicij,intelligimus in dilatoriis & peremptoriis,vt tam diu eis gaudeat qui absuit contumaciter, quamdiu eis gaudere posset,si contumax non fuisset,sed postea non,& hoc rationibus supradictis, & quia nõ debet esse melioris conditionis contumax quàm obediens:nec quæretur vlterius an actor sciuerit exceptionem reo competere:quia si erat perẽptoria hæc quærenda sunt ante sententiam,si verò dilatoria ante litis contesta.aliàs autem. scilicet, non proponat ante litis contest.renunciasse videtur.infrà de sen.& re.iud.inter mo.Semper tamen si contrarium apparuerit,scilicet eum non contumacem fuisse restituetur ex generali clausula.simile.ff.ex quib.cau. maio. in integ.resti sed & si per.§.vlti.

☞ † Sed ad ea quæ primò diximus potes opponere, quia vix aut nunquam poterit continere citatio aliquid ita iniustum,quòd non possit habere excusationem,vel dubitationem. VERBI GRATIA:citasti dominum vt responderet seruo, potest esse,scilicet,si super tolerabili iniuria de eo conqueratur.instit. de his qui sunt sui vel alie.iur.& idem etiam in omnibus aliis potest inueniri.Sed respondeo,quòd ex quo illicitum & iniustum posuit in citatione,nisi adiiciat causam & executionem illius iniusti, prima facie ire non tenetur.

CAP. III.

LITERAE Tuæ. *Ac petitio. & vltra.* & ideò petebat sibi de subtracta pensione satisfieri , vel ipsos milites cadere à iure pensionis. *Petentibus.*

☞ *Petentibus*.ff.de verb.ſig.hæc adiectio. † *Adiectionem*. & malè, cùm adiectio eſſet ex ſuperabundanti, nam tres anni ſufficiunt cuilibet ad amittendum ius penſionis, vel poſſeſsionis, ſi ceſſetur in ſolutione penſionis: in eccleſia autem duo. C.de iure emphyteutico. l.1.10.quæſtio.ſecunda hoc ius.§.qui rem. quod etiã ſufficit contra colonum, ſi ceſſauerit in ſolutione pẽſionis.ff.locati.quæro.§.inter loca. In re autem fiſci, ſtatim cadit.ff.de pub.& vectig.vectigali.§.non ſolutis. niſi eſſent in perpetuum locata, tunc enim non reuocaretur ſine authoritate principis, ff.de pub.& vecti. lege cotem ferro.§.agi. Alij idem dicunt in fiſco, quod in eccleſia, & eſt verum quod in hac decre.dicitur, vbi in libello dicebatur cecidiſſe à iure emphyteutico, ſi autem peteret penſionem ſubtractã, quia ſi augeret quantitatem, ſecus eſſet.ff.de exceptio.rei iudicatæ.quantitas. nam tunc benè daretur noua dilatio, vel dic etiam, nec tunc dandam, quia & ſuper penſione conueniebatur, & ſuper hoc habuerat inducias, vnde ſuper toto debuit deliberare. *Procedas*. Nota remitti cauſam appellationis, vbi malè appellatur ad eum, à quo appellatum eſt. infrà, de appellationibus.cùm in eccleſia.& c.vt debitus.

SVMMARIVM.

1 *Archiepiſcopi & primatis differentia quo ad iura prouincialia.*
2 *In cauſis arduis non cogitur quis agere per procuratorem.*
3 *Minori negocio derogatur per maius, non econtrà.*
4 *Mandata duo ſi ſe inuicem compatiuntur ambo ſunt implenda, ſi verò ſibi contradicunt, tunc maiori domino eſt obediẽdum, & in re magis neceſſaria.*

CAP. IIII.

1 EXPOSVIT Nobis. *Prouincia*. † Not. quòd licet alia ſint iura archiepiſcopi quàm primatis: in prouincia tamen archiepiſcopus poteſt defendere prouinciam contra alium petentem iura primaciæ in prouincia ſua, quia eius intereſt ne ſua prouincia pluribus aggrauetur, illa autem non eſt ſufficiens ratio, ſcilicet, quod omnia iura primatis cadunt in archiepiſcopum ceſſante primate, nam hoc falſum eſt, nam ſi appelletur ab archiepiſcopo, appellari debet ad primatem, & tunc ceſſante primate, non appellabitur ipſe archiepiſcopus, ſed Papa. Item procurationes primatis non recipiet archiepiſcopus, ſed archiepiſcopales tantùm. *Vocatus*. hæc fuit probabilis, & neceſſaria cauſa, & ideò habet ius reuocandi domũ.ff.de iudi.l.2.§.2.ſup.de foro cõpet.cap.vltim.

2 *Poſtulauit*.& malè. † *Teneri*. quare non cogitur reſpondere ex quo erat in curia, & ſi forſan adueniendo excuſationem haberet.ff.de feriis.l.1.§.ſed ſi prætor.contra. Reſpondeo.l.præalleg. quia ibi conſentiebat litigare, hìc autem contradicebat. Itẽ quare non imputatur ei, ex quo dimiſit procuratorem ad alia negotia, & non dimiſit ad iſtud, argumentum. infrà, de dolo.cùm dilecti. Reſpondeo quòd nõ poteſt imputari ei, cùm haberet ius reuocãdi domum.ſup. de foro competenti.cap.vltimo. Item quia ardua erat cauſa, non debebat cogi agere per procuratorem. ſup.de procuratoribus.quærelam. etiam ſi non haberet ius reuocandi domum, tamen debet procurator habere inducias ad conſulendum dominum.ſup. de procuratoribus.dilect.glo.magna. Item quia cauſa totam prouinciam tangebat, non poterat plenè deliberare, vtrũ contenderet, an cederet, niſi habito cõſilio cum eis.ff.de edendo.l.1.nõ tamẽ dico quod neceſſe ſit eos vocare.ff.de libera.cauſa.ſi pariter.

3 *Reſpondit*.& malè. † *Prius*. ſed quare derogat primo mandato ſecundum, de quo non facit mentio. ẽ contra id; quod eſt ſup.de reſcriptis.cæterum. Reſpõdemus, quia fortius eſt ſecundum mandatum, & etiã ſi non propter ſecundũ mãdatũ, ſed ſolùm ſpõte veniſſet ad ſeruitium eccleſiæ, crederem eum excuſatum, quia cauſa ſubuentionis eſt neceſſaria, & ex neceſsitate iuramenti tenetur infrà, de iureiur.ego. præterea decre.certum. nõ tangit iſtam decre. illa enim loquitur, quando ſuper eodem facto, vel eadem re plura reſcripta impetrantur, iſta autem mandata ſuper diuerſis negotiis impetrata ſunt, quare ſi poteſt debet ambo mandatarius implere, alioquin id, quod maiorem feſtinationem exigit, & vbi eſt maius periculum.arg.ff.de feriis.l.3.44. diſ. quieſcamus. ff. ad Silleianũ.ſi quis in graui.§.ſi cui omnes. nõ eſt cauſa vera, quare non imputatur archiepiſcopo Burdegal. quia non proſequebatur cauſam in termino aſſignato, quia cauſa probabili & neceſſaria venerat ad curiam, vbi eius cauſa agebatur, ſcilicet cauſa ſubueniendi eccleſiæ, quia etiam ille qui ex probabili, & neceſſaria cauſa abeſt, vbicunque pars citata in fo. cõpet. mouetur ſibi lis, tenetur per alium reſpondere. ff.de reſtit.mino.ignorare.ff.eum qui appel. in pro. defen.l.1.& 2. ergo multofortius cœptam litem proſequi tenetur ſaltẽ per alium, & deterior dolus eius cognoſcitur, qui interruptam litem deſerit quàm qui ſemel cœptam litem derelinquit. in Auth.de liti. §. ſi verò, in fi.colla.8. Et licet dixerimus, quòd in foro ordinario ſe defendere debebat, tamen in curia licet ſit commune forum quantum ad hoc, vt nullus illud forum valeat declinare, tamen tunc.ſ.tẽpore legationis, vel quo habet ius reuocãdi domũ de nouo reſpõdere non cogitur.ff.de iudiciis.l.2.§.legatis. Sed vera cauſa fuit quare non fuit coactus tunc reſpondere, quia negocium ſubſidij ita fuit graue, quòd nõ potuit declinare, aliàs deliberare ſup cauſa cœpta. *Temporis*. falſum allegat, quia ſi verum eſſet, nec ius reuocandi domum haberet, nec iteratam dilationem ad conſulendum ſuffraganeos.

Alij contra.ff.de arbitris.non diſtin.§.item ſi quis Romæ. hoc autẽ conſtat, quod ſi non fuiſſet præſens in termino, & procederetur contra eum, reſtitueretur: vt no.ſup.de procu.quęrelam. Item argu. ad hoc, quod habet reſtitutionem ſi præſcribatur circa iura, vel actiones eius. C.de in integ.reſti.mi.l.1. melius eſt ergo ei, ſine circuitu in integ.reſti. prorogare terminum eis. Sed non videtur eis hoc hic locum habere, cùm illa iura intelligũtur, quãdo proceditur, vel pręſcribitur contra eum, qui abeſt cauſa reipub. pendẽte adhuc publico negotio, pro quo vocatus erat, qa hìc conſtat iam factum fuiſſe finitum, quia tantùm finito negotio receſsit, vel recedere debuit, ergo hoc beneficio iuuari non potuit. arg. ff. ex quibus cau. maio.ſi cui.§.1.

Sed dic ꝙ ſimul vterque terminus currit, ſcilicet & ſubueniendi eccleſiæ, & reſpondendi primati, & ideò per negotium maius derogatur minori, non econtra. argumẽtũ.ff.de in integrũ reſtitutione.l.ſcio. Alij dicũt, quòd ſi perſonaliter eſſet vocatus ipſe haberet ius reuocandi domũ, ſed ſi citatus eſſet vt p ſe, vel per procuratorem cõpareret, & tempus ſufficiẽs habuiſſet ad vtrũque benè imputaretur ei, puta quia condemnaretur in expenſis, niſi haberet aliquam legitimam excuſationem, puta de magnitudine cauſæ vel aliam.ſup.de procuratoribus.quærelam. Alij dicunt & fortè melius, quòd vbi ſe inuicẽ compatiuntur vtraque mandata, ambo ſunt implenda, vbi autẽ ſibi contradicunt, vt hìc, maiori domino obediendũ eſt, & in re magis neceſſaria: vt not.ſup. eodem cap. in gloſſ. præcedenti. hic autẽ vtraque implere non poterat,

terat, quia dum erat in curia oportebat eum intendere circa militiam & auxilium ecclesiæ, & iterũ eandem militiam reducere oportebat, & sic loquitur. l. non distinguemus. & ideò ius reuocandi domum habuit etiam officio publico finito.

DE FERIIS.

TIT. IX.

CAP. I.

OMNES Dies Dominicos. quidam hoc capitulum dicunt loqui de consilio, vel esse locale, vel abrogatum per tacitum consensum. Alij dicunt, quòd hodie seruandum est. C. eodem, omnes. 15. quæstio. quarta. placita. 33. quæstio. quarta. non oportet.

CAP. II.

QVONIAM. Eorum festiuitatum. nam nõ solùm in die resurrectionis, sed alicubi tribus diebus post, alicubi octo feriamur. *Præcepimus.* de cõse. dist. 3. c. 1. *Flexio.* ex edicto ecclesiæ. 76. dist. scire. contra. 20. distinct. c. vltimo.

CAP. III.

LICET Tam. Veteris. deputatos dies natiuitatis, circumcisionis, & alios. C. defer. omnes. *Martyrum.* quæ episcopi concordantibus populis in suis episcopatibus celebranda statuerint. de consec. dist. 3. c. 1. *Necessitate.* ff. de feriis. l. solet. & l. pe.

CAP. IIII.

CAPELLANVS Tuus. Statuta. 33. quæst. 4. nõ oportet. 2. *Continuandas.* ipsi festo. *Interuallum.* hoc vult dicere, quia licet interuallum sit inter tres septimanas dictas, & festum beati Ioannis, puta quia aliquæ septimanæ intermediæ in tribus illis septimanis non celebrabuntur nuptiæ, sed in aliis, quæ sunt in interuallo licet celebrare. *Contrahatur.* id est, cõtrahi liceat. *Non sinuntur.* de facto & de consuetudine ecclesiæ. *Celebrantur.* de consuetudine ecclesiæ & sine eius prohibitione.

SVMMARIVM.

1 *Non debet iudex diebus feriatis procedere in causa, nec etiã citare ad eum diem.*
2 *Causæ spirituales, & causæ necessitatis, etiam tempore feriali tractari possunt.*
3 *Qua de causa inductæ sunt feriæ æstiuales: & vide in nu. 4.*
5 *Si qui de remotis partibus in curia agentes causam, occurrunt feriæ, si ex his non læderentur, cogi possunt litigare.*
6 *Debet iudex seruare ferias.*
7 *Nunquid in terris vbi non bibitur vinum sint dandæ induciæ pro vindemiis.*

CAP. V.

CONQVESTVS Est nobis. & infrà, *Strepitus.* C. eodem. omnes. & l. vltima.

1 † *Conquiescere.* non solùm in diebus solennibus ad honorem Dei dedicatis, sed etiam in aliis feriis, non debet iudex procedere in causis, nec etiã citare ad illum diem. ff. de feriis. l. 1. Vnde iudices prudenter faciunt, si quando citant, dicunt compareas tali die coram nobis, vt ex tunc procedamus in quæstione tali, quia si die feriata non potest iudicare, comparere tamen potest pars citata, tamen nobis non multa videtur differentia in hoc, hîc autem attendendum est, quod licet teneat citatio, quando exprimit errorem pro termino asignando, puta quia sic dicit ad comparendum coram nobis in tali causa, tibi asignamus diem dominicum, ita quod nec in dominica, nec in sequenti comparere tenetur, si tamen non exprimat errorem, sed tamen in die solenni occurrat dies termini, puta decima die venias responsurus, & decima die veniat dies solennis, non tenetur comparere in solenni die, sed sequenti die sic, quia duo videntur mandata, & quod ad diem compareat, & quod compareat. ff. de arbit. Celsus. licet ergò habeat excusationem in die solenni, tamen in sequenti die, non habet excusationem, & datio termini bene tenet. Idem dicimus, si per decem aut viginti dies durent dies feriati. Item melius videtur, quòd etiam si in die feriato expressè terminus asignetur, quòd teneat, & quòd comparere debeant partes, licet nõ die feriato tamen post illum. suprà tit. proxi. exposuit. suprà de in integr. restitutione. cùm ex literis. coram. infrà de dolo. cùm dilecti. infrà de accu. veniens.

☞ †*Solenniter.* possunt enim constituere aliquem Sanctum solenniter venerari, sed non possunt aliquem Sanctum sanctorum collegio sine authoritate Papæ asscribere. *Necessitas.* quia res fit tempore peritura. s. eod. licet. ff. de feriis. licet. ff. de dam. infect. l. 1. & l. fiet missio. ff. quemadmodum. te. aper. l. 1. ff. eo. l. 2.

2 † *Pietas.* de alimentis pupillorum. causæ autem spirituales, vt electionũ, inquisitionum, & huiusmodi, etiã diebus feriatis exerceri possunt, quia & pietas & necessitas eas audiri suadet. & argumentum. 15. q. 4. placito. *Consentientibus.* ff. de arbi. si feriatis. in fine. ff. de postu. quos. *Ob necessitates.* talis casus contingit propter causam, quæ vertebatur inter conuentum Rofens. & episcopum eiusdem loci commisit iudex examinãdam, & vt instructam remittere eam ad sedem apostolicam. Ipsi autem iudices in Iunio præfixere terminum partibus, vbi in medio Augusti pro causa ipsa esset coram Papa. parte autem conuentus in termino comparente, & auditorem impetrante, pars episcopi non comparuit, vnde auditor datus condemnauit eum in expensis. Postmodum autem vltra medietatem Octobris comparuit procurator pro episcopo, petens reuocari sententiam expensarum, allegans quòd in medio Augusti comparere non debuit, quia tunc sunt feriæ messium in Anglia. Item in mensæ Septembris comparere non debuit, quia tunc sunt feriæ in curia Papæ, vnde & si præsens fuisset, respõdere non cogeretur, ergò nõ debet contumax reputari, vt patet. ff. de iud. l. non videtur. post finitas autem vtrasque ferias, venit continuatis gressibus quàm citò potuit, & ideò cùm non fuerit episcopus, nec in mora, nec in cupla, iniusta fuit sententia, & ideo reuocanda. Dicit enim lex, quod tempore messium & vindemiarum nemo cogendus est ire ad forum. Item occupati circa rem rusticam, non sunt cogendi ire ad forum. ff. de feriis. l. prima. Item cùm feriæ plus inductæ sint in fauorem litigantium, ne tunc abstineatur à re rustica, quàm in fauorem iudicis, potius sunt attendendæ feriæ litigatorum, quàm iudicis. C. de legi. quod fa. Item causa quare facta est constitutio in istis litigatoribus est, quia si in medio Augusti comparuissent, abstracti fuisset à re rustica & à messibus, ergo & beneficium constitutionis durare debet. ff. de pactis. quod dictum. C. qui ad li. ve. non poss. l. secunda. Item licet hîc non dicat ius expressè tamen interpretatione principis, vel iurisdictione iudicis, leges quæ similem habent æquitatem, & vtilitatem ad hunc casum sunt retrahendæ. ff. de legibus. & ideo. cum duabus legibus sequentibus. Item pro episcopo facit. suprà tit. proxi. exposuit.

In contrarium autem pars conuentus dicebat, quod ille qui asignauit terminum, non tenebatur vitare

vitare aliquod tempus, nec ferias curiæ Romanæ, sed illas cauere vel vitare debebat, quia si tempore feriato in curia compareret, frustra hoc esset, nam nullius peregrini lite non cõtestata, quia turpis &c. 8.dis.quæ contra.

3 †Nec obest quod obiicitur, quòd feriæ istæ inductæ sunt in fauorem rusticorum, quod non fateor, imò inductæ sunt ob requiem laboris inter feruores æstiuos. C. de feriis. omnes. tamen hoc dato non sequitur, quod non debeat alicui assignari terminus eo tempore, quo intendit circa rem rusticam, quia si hoc diceretur sequeretur absurditas, quòd nũquã possunt vocari in ius, cùm quia semper ferè omnes homines circa opera sua insistant, nam iste casus nõ numeratur inter illos, quos habes no. C. & ff. de in ius vo. non enim fuit intentio conditoris legis, eos in totum excusare, sed voluit quædam tempora anni, quæ ad hoc videntur idoneiora ad has ferias statuere, licet sæpè cõtingere possit, quod aliquibus esset vtilius, quod aliis temporibus haberet ferias, lex enim potuit, nec expediuit quod omnes casus exprimeret, & singulorum vtilitates præcaueret. ff. de legi. iura. & l. sequent. & l. non possunt. & l. sequent. ff. de præ. l. quarta. & quia lex debet esse generalis. quarta distinctione. erit autem.

4 †Item nec interpretatione imperatoris, nec iurisdictione iudicis trahendæ sunt istæ feriæ ad omnes occupatos circa opera sua, quia non esset ipsis & aliis, qui eos in ius vocare vellent, vel quos ipsi vocarent, nec æquum nec vtile.

Item non obest. ff. de feriis. l. prima. vbi dicitur: occupati circa rem rusticam, non sunt vocandi in ius, quia subintelligendum est quod non sunt vocandi diebus feritatis, sed in aliis secùs. Papa autem sententiam tulit pro conuentu, dicens quod in assignatione termini non sunt attendendæ feriæ nisi iudicis coram quo agi debet, nec est curãdum si feriæ sunt, quando illi imponitur terminus, & incipit viam eũdi ad iudicem, vel etiam si in via incidant. argumentũ. ff. de adul. miles. §. quadraginta. ff. ex quibus causis ma. sed & si. §. penultimo. principes enim rati sunt tempora feriis in legibus deputata moderata esse, ita quod iudici non licet ea mutare, nec augere, nec diminuere, licet sæpè occurrant casus in quibus vtile esset aliud facere. ff. qui & à quibus ma. li. l. prospexit. & vides simile, lex moderata est tempus ad postulandum septendecim ann. & tamen licet multi minores septendecim ann. inueniantur idoneiores ad postulandum, quàm maiores, tamen hoc non licet mutare. ff. de postulan. l. 1. §. pueritiam.

5 †Item tunc dixit Papa, quod si aliqui de remotis partibus essent in curia per se, vel per procuratores, & dũ ageretur causa eorum occurrerent feriæ si nullatenus læderentur, quod cogeret eos litigare, quia malitiis hominum non est indulgendũ. ff. de rei vendi. in fundo. Item dixit ꝙ benè faciet ille, qui statuit terminum si in eo statuendo attendat quantum potest, quòd litigatores etiam feriis suæ patriæ potiantur, nisi aliqua ratio moueat in contrarinm, tamen si iudex non faciet, propter hoc non poterit aliqua pars appellare, præsumitur enim pro iudice. sup. de elect. bonæ memoriæ. sup. de renunc. in præsentia. Itẽ cùm hoc [a] arbitrio iudicis relinquatur, non poterit aliqua pars appellari siue in feriis patriæ suæ extra terminum assignet. argumentum. sup. de offi. deleg. consuluit. §. 3. Si autem diceretur ꝙ feriæ litigantiũ sunt obseruandæ, & constat ꝙ etiam feriæ curiæ Romanæ sunt obseruandæ, ergò duplices sunt obseruãdæ, quod est absurdum, cùm hoc non inueniatur lege cautum.

a Item cũ hoc. Adde Bal. in l. cessãte. in prin. C. quomodo & qñ iu. refert. Fel. in c. 1. col. 17. circa prin. sup. de consti. quem vide & in col. seq. post medium.

6 †Item dicimus, quòd etiã si à iudice nõ inducantur generaliter feriæ, tamen iudex siue ordinarius, siue delegatus eas seruare debet eo. s. tempore, quo communiter messes fiunt: sicut in l. præal. apparet.

7 †In terris autem, vbi non bibitur vinum, communiter, sicut in Hybernia non dantur induciæ pro vindemiis, sed in terris, vbi communiter bibitur vinum, licet ibi non sint vineæ, dandæ sunt induciæ pro vindemiis, & vbicunque pro messibus, quia licet ex suis terris non colligantur grana, oportet tamen quod pro aliquo tempore anni præordinetur de vino & grano quo per totum annum vti debeant. *Partium.* C. de fer. l. 1. ff. eo. l. 1.

DE ORDINE COGNItionum.

TIT. VI.

CAP. I.

Ntelleximus. *Peteret.* intẽtans petitorium, secus si possessorium, vt lit. non contesta. accedens. s. de offic. deleg. causam. ij. de resti. spol. literas. *Puniatur.* 3. q. 11. si quãdo. & l. seq. C. de ordi. cog. l. 1. & 2. *Ad diffinitionis.* testes autem & aliæ probationes, si placuerit actori ex vtraque parte recipietur, si reus intentionẽ actoris neget, vt si reus defecerit in probatiõe exceptionis, feratur sentẽtia pro actore, si probauerit intẽtionem suam.

SVMMARIVM.

1 *An in libello exprimi debeant omnia, quibus damnum datum est. & vide in nu. 2.*
Nomina litigantiũ an & quando liceat exprimere in libello.
Res quibus aliquis est spoliatus, an liceat exprimere in libello.
2 *Libellus generalis an & quando recipiatur.*
3 *Interdictum competit etiam prædoni.*
4 *Prælatus agẽdo nomine ecclesiæ, non obstat sibi exceptio de spoliatione, quod nomine suo tantùm fecit, & non nomine ecclesiæ.*
5 *Exceptio proponi debet intra tempus, intra ꝙ agi potest.*
Exceptio spoliationis quando habeat locum.
6 *In causa matrimoniali locũ non habet exceptio spoliationis.*
7 *Sententia non debet ferri, nisi probata exceptione spoliationis.*
8 *Excommunicatus pro manifesta offensa non absoluitur, nisi prius satisfecerit.*
9 *Potest qui tulit sententiam excommunicationis facere eam publicari.*
10 *Per exceptionem propositã non interrumpitur præscriptio.*
11 *Potest qui primò egit criminaliter etiam ciuiliter agere cõtemplatione rei familiaris.*

CAP. II.

CVM *Dilectus filius. Dominis.* certis nominibus exprimendis, quia certa debet esse persona rei, & certa persona actoris. 4. q. 4. cap. primo & secũdo. cùm nõ liceat ei vagari in discrimine alterius æstimationis. ff. de iniur. prætor edixit. nisi ipsi domini essent tanquam vniuersitas, quia tunc non esset necesse exprimi nomina eorum. *Animalium.* quia animalia monasterij erant, vel etiam aliorum, dummodò custodiantur in castris captis, & custodiæ monasterij essent commissa, nam & ipsa veniunt in interdictum vnde vi, quod pro recuperanda possessione castrorum intentabatur ab Abbate. ff. de vi & vi arma. l. 1. §. quòd autem ait.

1 †*Et aliis*. not. non esse necesse in libello exprimere omnia, in quibus damnum est datum, sed sufficere quod generali clausula cótinetur, scilicet aliis, tamẽ contrarium verum est, nisi damna petantur tanquã accessoria, vt hîc, vbi petebat restitui castrum cum damnis ibi datis. ff. de vi & vi ar. l. 1. §. quod vi. infr. de rest. spol. cùm ad sedem. Vel quod etiam si principaliter agatur tantùm pro rebus ablatis restituendis, sicut hîc videtur actum fuisse, non enim hæc litera, quòd castra monasterij capta essent, vel quòd pro eis ageretur, sed pro rebus ablatis tantùm, non tenetur tunc in libello exprimere res, quibus spoliatus est, quod sic probo, ipse non tenetur eas probare. C. vnde vi. si quando. sup. quod met. causa super eo. ergò nec exprimere in libello.

2 †Sed dices imò exprimere debet, vt deliberet, an cedat. ff. de eden. l. 1. 4. q. 4. offeratur. Respondeo non debet deliberare, nisi super hoc an rapina facta sit vel vis illata, & hoc cùm patefacta sit, ex eius confessione, statim taxatione præmissa, & iuramento præstito, facienda est condemnatio. vt in l. præalleg. Si autem negauerit vim, tunc tantùm vis de necessitate probanda est, & non res ablatæ, vel dic quòd hic libellus non fuit receptus, quod ex eo apparet, quia reus forum declinabat.

☞ †*Iustitiam*. cùm pro his quæ dicunt hîc competere possit interdictum, vnde vi si castra cœperunt. ff. de vi & vi ar. l. 1. §. illud vtique. & actio vi bonorum raptorum & furti: vt in eodem. §. dicitur, & actio. l. Aquil. si damnum datum est in rebus ablatis. ff. ad legẽ Aquil. si seruus seruum. §. 3. præter id, quod accusari potest de vi publica, vel priuata. C. de vi publica. per totum. quomodo dicimus fieri condemnationem, cùm secundum diuersos modos agẽdi aliter debeat iudicari, & hoc propter generale verbum, scilicet nisi iustitiam sibi fieri postulauit, non possit perpendi quomodo egerit. Respondeo stultum esse, qui tam generalem libellum recepit, cùm deberet actor exprimere actioné, vel causam agẽdi, ex qua causa colligi poterat intentio eius. ff. de rei vendi. si in rẽ. ff. de excep. rei iudi. & an eadem. §. actiones. sup. de libel. obla. c. vlt. sed si receptus est valet. C. de anna. exce. l. vlt. & fiet condemnatio secundum actioné, quæ minorem condemnationem requirit. arg. ff. de re. iur. semper. & l. fauorabiliores. & l. ea. ĩ. de fide instru. inter dilectos. in fine. nisi in medio litis ex probationibus, vel quia actor dixit expressè, appareat qualiter agere velit, quia tunc secundum hoc ferenda est sententia. arg. ff. de iud. si quis. ff. quorum leg. l. 1. §. quod autem. *Contestationem*. id est antè, post enim non licet, nisi de nouo contigisset, vel de nouo ad eius notitiã peruenisset. C. de excep. l. vlt. inf. de excep. pastoralis. sup. de offic. delega. insinuante. alij contra. *Per ipsius*. ideò tenetur monasterium ad ipsius restitutionem, vel melius ideò excipitur cótra monasterium, quia abbas, & totus conuentus consensit spoliationi, quã uis videretur, ꝙ nec tunc monasterio obesse debet, quia delictum & c. 16. quæstio. 6. si episcopum. vnde dicunt alij, quòd non potest excipi contra monasterium, nisi duo interuenerint, & quod nomine monasterij facta sit rapina, & quod ad monasterium peruenerit, & de eo solo quòd peruenit potest excipi contra illud. ff. de vi & vi ar. si me deie. Nec sufficit dolus sine violentia vel econuerso, vt hîc, si enim incontinenti post vim sibi illatã vim faceret vel authoritate iudicis, non cópeteret cótra eum exceptio, sicut nec interdictum. ff. de vi & vi ar. l. 3. §. cùm igitur. C. vnde vi. si quis iu. inf. de resti. spo. olim. & eodem modo quantumcunque dolosè rem alterius occupet, nisi spoliatio interuenerit, vel nisi aliquẽ spoliari mandauerit, vel ratum habuit, contra eum non cópetit exceptio, & generaliter dicimus hanc exceptionem non competere, nisi vbi competeret interdictũ, licet ei possit competere actio de dolo, vt nota. inf. de restitutio. spolia. cùm ad sedem.

2 †*Incontinenti*. vel intra terminum competenté. sup. de offi. delega. prudentiam. §. sexta. *Spoliator*. imò sufficit, si ad eum peruenit vel mandauit, vel ratum habuit. inf. de restit. spol. cùm ad. & c. sæpè. quasi dicat, abbati contra monasterium nullo modo potest cõpetere interdictum recuperandæ possessionis, quia nunquam abbas vel conuentus expoliationi interfuit, licet castrum quo se milites spoliatos dicunt ipsi monachi modò possideant, sed non benè dicitur, vt nota. in glos. hîc posita, imò.

3 †*Verus*. 16. q. 3. §. penul. tamen non facit pro monasterio, cùm ibi loquatur, quando sine vitio ad dominum rediit, hîc autem cum vitio rediit ad monasterium. Item interdictum competit etiam prædoni. ĩ. de resti. spo. in literis. & c. item cùm quis. & eodẽ modo exceptio. *contra*. inf. de resti. spo. cùm ad sedem. ff. de vi & vi ar. cùm à te. *Regulam*. ff. de iudic. qui prior. *tractanda*. quia in prima primò fiet lit. contest. & post fiet lit. contest. in secunda, & sic consequenter fient positiones in prima & post in secunda. *Vicissim*. sup. de mut. peti. c. 1. benè dicit vicissim tractare, quia si non vicissim tractetur, quia de vna facile, & citò liqueat, de alia non facilè, benè diuisim ferentur sententiæ. argumentum. C. de cõpen. l. vlti. imò nec auferimus agenti exceptionem excommunicationis contra reum conuenienté. ĩ. de exceptionibus. cùm inter. & idem dicimus, si obiiciatur exceptio spo. siue enim propter exceptiones impediatur agere, siue propter difficultatem probationum prosequi litem, & sententiæ similiter diuidentur. *Eadem*. id est duabus, quæ tamen dicuntur vna propter continuationem temporis. arg. ff. de mino. l. etiam. §. 1.

4 †*Exceptionis*. hanc exceptionem credimus habere locum, siue sit ita spoliatus, quod competat interdictum, siue competat condictio ex decr. inf. de rest. spo. sæpè. sup. de electio. quærelam. siue condictione ex legibus, quæ sunt. C. vnde vi. l. si quis in. & in l. si quando. siue ex iuribus aliis quibuscunque, quæ possessionis restitutionem præcipiant. Secùs autem dicitur, si exciperetur de metu, vel de dolo, vel aliæ quælibet exceptiones proponantur, per quas possessio non recuperatur, & est ad hoc prima ratio, quia hoc non inuenitur in iure cautum, nec est talis exceptio attendenda. Item si prælatus agat nomine ecclesiæ, non obstat sibi exceptio de spoliatione, quòd nomine suo tantùm fecit, & non nomine ecclesiæ. arg. ff. de in ius voc. quæsitum. ĩ. de resti. spol. c. frequens. Sed si nomine suo ageret, audiretur excipiens etiam de spoliatione, quam non tantùm suo nomine, sed etiã nomine ecclesiæ fecisset intra annũ, nam non solùm tenetur hac exceptione, qui proprio nomine deiecit sed etiã qui alieno: quemadmodum etiam in interdicto dicitur. ff. vnde vi. l. 1. §. quoties. Item hanc exceptionem proponet in perpetuum, de eo quod ad eũ peruenit qui deiecit.

a 5 †De eo [a] autem quòd ad eum non peruenit vsq; ad annum tantùm, sicut dicitur in interdicto C. vnde vi. l. 2. nam & intra idem tempus proponi debet exceptio, intra quod agi pótest. ff. ex quib. cau. ma. in integ. rest. necnon. §. vlt. ff. de inof. test. Papinianus. §. si quis filius. Item non competit hæc exceptio cõtra hæredẽ spoliatoris, nisi de eo, quod ad eũ peruenit, aut dolo eius factũ est, quominus perueniret. ff. vnde vi. l. 1. §. hoc interdictum, & hære. §. vltim. l. 2. responso. 1. In successore autem in dignitate videtur, quod

[a] De eo autem. Ex hoc dicto Innoc. habes notabilẽ intellectum ad tex. in §. si quis filius. in l. Papinianus. ff. de inof. testa. ita Paul. de Ca. in cõsil. 272. inci. vila & ponderata colu. 2 versi. illud autem in prima parte consiliorũ antiquorum secũdum nouissimã impressioné

quod semper dari debeat, etiam si nihil ad eum perueniat, quia dignitas nunquam moritur, & est dilatoria hæc exceptio. no. 2. quæst. 2. antiquitus. vnde post litis contest. proponi non potest, etiã si post fiat expoliatio cùm aliud auxiliũ habeat, scilicet interdictum. arg. contra. infrà de excep. pastoralis. & multò fortius non poterit proponi contra prosequentem appellationem, cùm à principio omiserit. alij contradicunt, scilicet, quod si de nouo fiat, proponi potest: vt not. s. eo. c. in gl. & autem. † Item hæc exceptio, non habet locum, quando actio vel officium iudicis non dirigitur specialiter contra aliquem, sed cum multis aliis licitum est contra eius actionem, vel petitionem se opponere, sicut est quãdo petitur electio confirmari. j. de causa poss. cũ ecclesia. & est ratio, quia hæc exceptio tantùm cõpetit vbi aliquis cõuenitur, vt actor remoueatur à conueniendo reũ, hic autem qui implorat officium iudicis eum non conuenit, imò ipse propria voluntate ei se opponit.

6 † Item hæc exceptio non habet locum in causa matrimoniali. infrà de rest. spol. ex parte. Sed nec contra excipientem contra electum habet locum exceptio spoliationis, quia hæc exceptio tantùm contra actorem habet locum, & hic excipiens non per omnia dicitur actor, nec propriè, quia non agit. sed excipit, sic intellige. C. de ex. in ex. ff. de ex. l. 1. argumentum. contra. suprà de iudi. exhibita. *Primitus.* C. de exceptio. l. vnica.

7 † *Non cogerentur.* sic enim fertur sententia probata exceptione spoliationis, non te audimus, nisi primò aduersario tuo restituas talem rem, & iste idem reus qui de spoliatione excepit poterit agere directè, si voluerit ad restitutionem eiusdem rei sibi faciendam, & ad hoc poterit inducere priores testes, sed priores attestationes non valebunt sibi in hoc iudicio, quia ad aliud agebatur in primo iudicio, scilicet, ad repellendum aduersarium ab agendo, & aliud in secundo, scilicet, vt consequeretur rem, qua spoliatus erat, & eodem modo sententiabitur, & eodem modo procedetur, si excipiatur de excommunicatione, & diximus quòd si iste qui repulsus est ab agendo super aliqua re, propter exceptionem, si postea contra eundem, vel alium agat de alia re non obstabit ei sententia prædicta, nec probationes in alio iudicio receptæ, nisi de nouo probetur exceptio etiam in hoc iudicio. argumen. ff. de excep. rei iud. l. conqueritur. & l. sequen.] † Idem etiam est in iure ciuili, quia licet aliqui repellantur ab accusatione propter aliquas causas. 2. quæst. prima. prohibentur. non tamen aliàs punientur, nisi directè agatur cõtra eos. ff. ex quib. caus. l. 2. quia ad hoc non est actum, vt sequitur.

8 † Item dicimus, quòd si aliquis petit absolutionem, & probetur contra eum, quòd pro manifesta offensa excommunicatus fuit, non admittetur iterum ad petendum absolutionem, nisi prius satisfecerit de manifesta offensa, vt infrà de sent. excom. solet. §. in prima. Sed nec per has probationes primi iudicij, nec per istam sententiam obtinebit, quod ab alio iudicio repellatur, nisi de nouo iterum conuincatur vel aggrauaretur contra eum manus iudicis, vel quod denuncietur excommunicatus, vel quod subtrahantur sibi beneficia, quia ad hoc actum non est, sed ad hoc tãtùm directò, vt repellatur à petitione absolutionis, quod etiam consecutus est. † Si verò exceptio excommunicationis non tantùm proponitur ad repellendum actorem ab agẽdo vel petẽdo, sed directò proponitur, quod à iure sua cadat. VERBI GRATIA: aliquis petit se absolui, vel quod denũcietur absolutus ab excommunicatione in se post appellationem legitimè lata, & aduersarius respondet, domine nulla præcessit appellatio excommunicationis vel iniusta, tunc si iste excipiens, vel potius se defendens probabit nullam, vel iniustam appellationem, feretur pro eo sententia, & iudicabitur legitimè excommunicatus. suprà de offic. deleg. cùm contingat. vbi de hoc plenè not. & tunc si in contumacia permaneat, poterit denunciari excommunicatus, & aggrauari contra eum manus, & potest sibi substrahi beneficium, quia hic non intendebat tantùm repellere actorem, sed principaliter defendere sententiam suam, & de iure suo probare.

9 † Sed dices, nónne sufficit ad hoc, quod denuncietur excommunicatus, & quod aliis modis contra eum procedatur, quia constat de excommunicatione eius per id quod absolutionem petit? Respondeo non, quia potest esse, quod ex superabundanti cautela petit, quia bonarum mentium est, &c. 5. distinct. ad eius. Fatemur tamen, quòd ille, qui tulit sententiam excommunicationis, potest eam facere publicari. 11. quæst. 3. curæ. infrà de appellat. pastoralis. in fine. Sed non authoritate huius sententiæ, quia petens absolutionem repulsus est ab absolutione, sed authoritate prioris sententiæ, quia excommunicauit eum.

10 † *Vllatenus.* etiam in causa depositi, cùm hîc adeo generaliter loquatur, argumen. contra. C. deposi. l. vlt. Nec credimus per exceptionem propositam interrumpi præscriptionem, cùm præscriptio sit inducta in odium petentium, vt infrà, de præscrip. vigilanti. & qui excipit, non petit, nec per exceptionem aliquid sibi debet adiudicari, vt hîc. argumen. infrà, de præscript. vigilanti. *In ciuili.* hoc planum est, sed in criminali multò fortius. argumen. 3. q. 2. audiuimus.

† Sed quid si iste Abbas succumbit in hac exceptione, postea obtineat militibus agentibus directò interdicto contra Abbatem, puta quod absoluatur Abbas ab impetitione eorum, nunquid si Abbas reincipiat eandem quæstionem obstabit exceptio spoliationis, vel prædictę sententiæ? Respondeo non, propter authoritatem superuenientis sententiæ vel casus. simile. ff. de condi. sine cau. l. secunda. ff. commod. in commo. §. fin. ff. deposi. bona fides. infrà de purga. vulg. c. 2. Item quia interlocutorias sententias, qualis est ista licet mutare. ff. de re iud. quod iussit. Item huic reo absoluto interdicto daretur exceptio, si iterum conueniretur, ergò & replicatio, si victus excipiat de spoliatione, de qua victus est in interdicto. † *Per hoc.* infrà de simo. licet. ff. commu. diui. vt fundum. infrà de conces. præb. ex parte, contrà. suprà de elect. per inquisitionem. vbi not. nec testes inducti super exceptione valebunt, si postea agant interdicto, nisi partes consentiant. infrà, de testibus. veniens. 2. & fortè quia semiplenè probauit, secùs si confessus est. suprà de elect. per inquisitionem, vbi no. & si ferretur sententia contra eum, scilicet, quòd respondet, & quia non probauit spoliationem, adhuc tamen potest agere interdicto non obstante. l. ff. de excep. rei iud. si quis cum eo. §. fin. quia sententia lata in exceptione spoliationis, non paret exceptionem rei iudicatæ in interdicto, secùs autem in exemplis positis in l. prædicta.

11 † Item si primò egit criminaliter, nihilominus potest ciuiliter agere contemplatione rei familiaris. C. quando ciui. act. præiud. cri. §. 1. est & alia ratio, quia per exceptionem agitur tantùm ad repellendũ ab actione, sed per actionem intendit ad restitutionem sibi faciendam, secùs autem si primo succubuit

interdicto, quia tunc postea non potest excipere. ff. de his qui not. infa. Lucius.

SVMMARIVM.

1 *Causa natalium coram ecclesiastico iudice tractanda est.*

CAP. III.

TVAM non credimus. Natalium.† causa natalium non solùm si principaliter agatur, sed etiam si incidenter, vel etiam si excipiendo coram ecclesiastico iudice tantùm tractanda est. infrà, qui fi. sint legi. lator. & etiam si post mortem propter quæstionem hæreditatis, quæ agitur coram seculari iudice quæratur de legitimitate natalium, semper coram ecclesiastico iudice agendum est. infrà, qui filij sint legi. causam. 2. arg. contra. C. de ord. iu. l. 1. ff. de iudi. qui. non cogitur. C. de iudi. l. quoties. de iur. om. iudi. si idem.

Sed hoc potest esse ea ratione, quia scriptum est, quos Deus coniunxit homo non separet. suprà, de transla. epis. inter. & ita non fuisse matrimonium inter eos, non homo, sed solus Dei vicarius potest iudicare, vt in eadem decre. dicitur. Vel dic, generale laicum iudicem de nullo spirituali, nec principaliter, nec incidenter, nec reconueniendo posse cognoscere. suprà. de iudi. decernimus & c. quanto. infrà, qui fil. sint legi. lator. causam. Sed certus præfigetur terminus à Papa, vel alio superiore intra quem natalium quæstionem prosequatur, & de hæreditate nullatenus se intromittat, sed Regi dimittet, vt in prædictis decre. Potest ergò dici hanc quæstionem tanquam præiudicialem primò tractandam. argu. institut. de actio. §. præiudiciales. & fortè potest sic formari libellus. Cùm pater meus non fuerit maritus, talis dominæ, de qua genuit talem, peto quòd iudicetis eam non legitimam filiam eius. argu. inf. qui fil. sint legi. causam. 2. C. ne de sta. de fun. l. penul. Vel dic, hanc dilationem cognitionis de hæreditate non ideò esse, quia causa matrimonialis est præiudicialis, sed quia causa matrimonialis non poterit esse, nisi coram iudice ecclesiastico; sed Rex nõ patiebatur causam hæreditariam esse, nisi coram se, & sic coram diuersis iudicibus causæ prædictæ simul agerentur, cùm se inuicẽ contingant, & si contingeret ecclesiam iudicare illam illegitimam, & Rex adiudicaret ei hæreditatem, absurditas sequeretur & contrarietas intollerabilis. Sed si coram eodem iudice ageretur, puta coram Papa, fortè posset vtraque causa simul agi, nec propriè dicenda est causa natiuitatis præiudicialis.

SVMMARIVM.

1 *Spoliationis excep. ob. contra agentem criminaliter & ciuiliter.*
Exceptio spoliationis quando opponi possit.
Reconuentio de re pecuniaria expoliationis, vel agens interdicto vnde vi, coram quo iudice fieri possit.
2 *Succumbens in actione, succumbere debet in exceptione, & non econtra.*
Exceptiones peremptoriæ an tollant ius, & quæ sint istæ exceptiones.

CAP. IIII.

SVPER spoliatione. Spol. id est, interdicto vnde vi. *Restitutione.* per interdictum vnde vi.† *Reconueniat.* not. contra agentem ciuiliter de crimine, obstare exceptionem spoliationis, & etiam contra agentem criminaliter, vt not. suprà, de rescrip. ex parte. hoc vult dicere, quòd si P. agat contra I. interdicto vnde vi. Ioan. non potest conueniri, vel conuenire per rei vendicationem, vel mandati, vel consimili alia actione, sed si vult eum reconuenire interdicto vnde vi, scilicet, quòd non potest eum reconuenire mandati, vel simili actione, si iudex qui cognoscit non sit iudex ordinarius actoris, nam tunc quando non est ordinarius si reconueniat, non est audiendus nec tenet sententia, nisi scienter prorogaret iurisdictionem eius de re ad rem, nam cùm non sit ordinarius eius, nec reconuentio locum habet, vt hic, coram eo conueniri non potest, ergò nec sententia à non suo iudice lata tenet. suprà de offic. iud. c. at si clerici. Sed potest dici, quòd tacitè videtur prorogare iusdictionem. Idem est etiam si esset iudex ordinarius vtriusque, non tamen est audiendus reconueniens mandati, vel simili si proponatur contra ipsum agentem expoliatio, in modum exceptionis, vt suprà eod. cùm dilect.

☞ † Sed dices etiam ab interdicto remouetur reconueniens, si ei obiiciatur exceptio spoliationis, vt in fin. decret. Respondeo verè remouetur, sed & ipse per exceptionem spoliationis suæ remouet alium simili ratione, & sic in hoc est audiendus, & non credat aliquis malum, vel nullum effectum habere huiusmodi exceptiones, cùm vtique re alterius restituta possit agere vterque coram ordinario, vel saltem ille qui restituet. Si autem dicatur, quòd possit conueniri etiam coram ordinario, ex quo agitur interdicto, sequeretur absurditas, quia is qui timet moueri sibi quæstionem semper præueniẽdo perpetuò ageretur contra eum interdicto, vt perpetuo remoueret eum à petitione maximè pecuniæ, si eam debet, nec videtur malum etiam si coram delegato fiat reconuentio contra agentem interdicto, nisi excipiatur de expoliatione, vel à iudice, vel à parte, quod tenebit sententia ab eo lata super quæstione pecuniaria.

Alij dicunt & melius, quòd nec coram ordinario nec coram delegato conuenietur, vel reconuenietur de re pecuniaria expoliationis, vel agens interdicto vnde vi, etiam si non in modum exceptionis obiiciatur spoliatio, sed sufficit dicere nõ es audiendus, quia contra te agitur interdicto. ☞ † Contra absurditatem autem prædictam sic prouideri debet, quod præfigatur terminus agenti, vel petenti restitutionem intra quem nisi probauerit, quod debebit extunc procedetur in petitione alterius. infrà qui fil. sint legi. lator. & infrà de restit. spolia. frequens. §. solet. Si exceptionem spol. opponat contra alios actores, alioquin quare non audiatur, non video, contra agentem vti possidetis videtur obstare exceptio spoliationis, & si magis placeat expoliatio vtrunque simul agere potest, & possessorio vti possidetis & interdicto vnde vi, dic quòd lata sentẽtia absolutionis pro B. qui conueniebatur ab A. interdicto vnde vi, super fundo Semproniano, si postea idem B. agat contra eundem A. & ipse A. excipiat de spoliatione super qua lata est sententia absolutionis non potest. Nec obstat, si dicitur quòd ad aliud excipitur, scilicet, vt remoueatur ab agendo, & ad aliud agitur, scilicet, vt restituatur, quia si agens interdicto vincitur, & reus absoluitur ab expoliatione, de qua agitur, perpetuo debet obstare actori agenti vel excipienti de spoliatione exceptio rei iudicatæ, in quocunque iudicio, siue modo agendi, quia eædem sunt personæ in vtroque iudicio & eadem causa agendi & excipiendi, scilicet, spoliatio, sed excipiendo licet nihil petatur, & ideò non sit

necesse

necesse, quòd eadem res petatur, tamen indirectè & effectualiter eadem res est, pro qua actum est, & pro qua excipitur, scilicet, vt restituatur, quia quandocunque voluerit rem restituere, non obstante exceptione agitur. supra, eod. cùm dilectus.

2 †Item, quia superius est agere quàm excipere, & ideò qui succumbit in actione, benè debet succumbere in exceptione, ex eadem causa descendente tanquam in minori. ff. de except. rei iudi. & an eadē. l. responso. & §. 1. & 2. & l. egi tecum. & l. conqueritur. & l. sequen. & l. Iul. & seq. & l. si quis per totum. Sed secùs est, si quis prius succubuisset in exceptione spoliationis, quia nihilominus posset agere inter dicto, quia sicut dictum est excipiēdo nihil petebat, & ideò absolutio facta in eo, non parit exceptionē rei iudicatæ, quia directò agitur. Item si A. egit contra B. ad centum. & B. excipiens de spoliatione obtinuit absolui ab obseruatione iudicij, vt non teneretur soluere centum, ni si primò solueret cētum, sed si idem A. postea petet fundum, non obstat sibi exceptio rei iudicatæ, quia modò aliud petitur quàm primò, & idem est si contra excipientem esset iudicatum, scilicet, quòd non obstante exceptione spoliationis responderet, quia si postea idem excipiens, & succumbens excipiat de eadem spoliatione contra eundem actorem ageret, sed super re alia non obstabit sibi exceptio rei iudicatæ, quia ad alia agit, modò quàm primò, & ab alia actione volo modò liberari per meam exceptionem quàm primò. Et huiusmodi diuersitatis, vel dicti ea est causa, quia ex spoliatione plures oriuntur obligationes ciuiles, quarum vna est, quòd possessio reddatur passo violentiam, etiam si non esset proprietas sua. inf. de restit. spo. in literis. Item etiam orietur alia obligatio, scilicet, quod possumus repellere spoliatorem, ne super alia re conueniat, spoliatum quousque restituatur. sup. eodem. cùm dilectus. huiusmodi autem obligationes, & aliæ similes, quæ ex eadem causa oriuntur, per quas eadem quæstio in iudicio resumitur, vel repetitur, tolluntur per sententiam super possessorio latam. ff. de condi. indebi. Iulia. instit. de except. §. itē si quæ iudicio. sed naturales obligatiōes, vt est quod satisfaciat læso, non tolluntur per huiusmodi sententiam. ff. rem rat. habe. pro curator. §. 1. & in l. præallega. & quod dictum est, quando fertur sententia super actione, idem si feratur super exceptione. VERBI GRATIA: Tutori ex gestatione sua est orta exceptio compensationis, si qua expendit, & etiam orta est contraria tutelæ, tamen si contra agentem tutelæ obiiciat compensationem, & ea reiecta, vel posthabita, feratur sententia contra eum, postea non poterit agere cōtra eum de illis rebus, quas voluit compensare, nec poterit proponere contrariā tutelæ. ff. de cōtratab. l. 1. §. quid si iudex. ad idem est. ff. de nego. gest. si autem. §. fi. sup. de elect. cùm dilectus. ff. de compen. quod in diem.

☞ †Sed contra, ponamus quod contra petentem centum ex causa venditionis, reus obiicit compensationē in quinquaginta, quæ sibi mutuauit, & ideò non obstante hac exceptione condemnatur in tota centum, modò quæritur, an modò post prædictā sententiam possit petere prædicta quinquaginta, ex causa mutui, & videtur quod sic, quia primò proposuit compensationem excipiendo, modò intentat directam actionem ex mutuo. inf. de testi. veniens. 2. eo. cùm dilectus.

Sed contrarium verum est, vt probatur per prædictam. l. ff. de compen. quod in diem. cum suis concor. nec est verum quod dictum est, quod ad aliud actum fuit. Primò quando excepit de compensatione, & ad aliud agitur modò, quādo agitur directo ex mutuo, quia vtrobique ad idem, agitur, & eandem quantitatem petit, & eandem quæstionem repetit, licet alio modo agendi quod non licet, & ideo non auditur. ff. de excep. rei iud. l. Iul. & l. de eadem re. & l. si quis cum totum. & maximè vltra medietatem. & l. duabus. & not. quod licet omittatur hæc exceptio compensationis ante sententiam, tamen post sententiam si agitur actione sibi competente non obstabit sibi exceptio rei iudicatæ, nec est contrà. C. de excep. exceptionem. vbi dicit, quòd exceptiones peremptoriæ proponendæ sunt ante sententiam, quia ibi loquitur de exceptionibus, quarum ius tollitur per sententiam, quod non est in exceptione cōpēsationis, quia eius ius remanet saluum etiam post sententiam, vt in præalleg. l. ff. de compen. l. quod in diem. & idem est in exceptionibus criminum, quæ opponuntur contra electum, vt not. inf. de dolo. cum olim. Idem est in hypothecaria, quo ad ius prælationis, scilicet, vt ipsam preponēs aliis creditoribus præferatur. ff. de excep. rei iud. duabus. Idem est in exceptio. rei iudicatæ. infr. de sen. & re iud. inter. Itē in prædictis non tollitur actio per sententiam, licet omittatur exceptio, vt in præalleg. iuribus apparet. argum. ad prædicta. ff. de excep. rei iudi. ex sex. §. latinus. Secùs [a] est si fertur sententia contra excipientem de re iudciata, vel de iureiurando, tunc enim omne ius tollitur, & idē potest [b] dici in omnibus exceptionibus peremptoriis, quæ alias habent exceptiones vel actiones quæ ex eodem procedunt facto, & vbi idem quæritur. ff. de iureiur. si duo. §. idē Iul. & l. si duobus. §. exceptio. & §. sequen. in supradictis, ex quo quis contrariam sententiam reportauit in exceptione non auditur agens obstante sententia rei iudicatæ. †Secùs autem est in exceptionibus declinatoriis fori solutionis, vel de aliis extraordinariis, vt sunt quæ proponuntur contra agentes, vt repellantur, vel aliis consimilibus. In his enim per sententiam super his latam non tollit, quin adhuc directè agi possit. sup. eodem. cùm dilect. §. fina. infrà, de testi. veniens. 2. & est hìc bona ratio, quia summariè in his proceditur, nec ita plenę probationes requiruntur, sicut in præmissis peremptoriis. ff. de re iudi. à diuo. §. si super.

Tamen ne in prædictis erres, nota. quod vbi in libello non pono originem, id est, causam petitionis, sed indistinctè ago, nec in prosecutione, nec verbo, nec probatione restrinxi ad aliquam causam, obstabit mihi exceptio in omnibus vbi eadem est quæstio, quia non inuenio rationem, quare de vna magis quàm de alia egisse intelligatur. C. de an. excep. l. fin. Si verò originem petitionis, id est, causam in libello posui, vel etiam à principio non posui, sed in prosecutione eam expressi, vel super vno tantùm probaui, sed postea ago ex alia causa, non obstabit mihi exceptio efficaciter. ff. de trib. habebat. ff. de except. rei iudic. l. si ex testamento. & l. si mater, in princip. C. de iud. l. 2. ex superuenienti tamen causa semper agi potest, nisi illa fingatur à principio esse. ff. de excep. rei iudic. si mater. §. eadem. si a te. si rem. si quis ad. & hoc obtinet, siue reali, siue personali actione agatur, licet in aliquibus subtilitatibus sit diuersitas. *Ipsam*. petitionem restitutionis propositam. *Respondere*. super aliis, nisi super expoliatione in modum reconuentionis proposita. *Ab agendo*. etiam in interdicto, quia de hoc loquitur decre. scilicet, litis contestata. super interdicto vnde vi. Si autem ante litis contestationem super interdicto lis esset contestata super proprietate, vel alia actione

[a] Secùs si fertur. ad hæc dicta Inn. vide Cardi. qui illa refert, & sequitur in cōs. 7. in ci. in causa fratrū omniū sancto rum circa fi. & in cōs. 8. inc. in facto domine Gaietc. col. 1. in fi.

[b] Et id potest. Adde Cardi. in cōs. 56. in ci. casus super quo 4 col. fi. ver. per instrumēta qui dicit hoc notabile. & etiā vide circa hoc. in l. q Romæ. §. duo fratres. ff. de verb. obli.

actione, benè procederet vtraque simul. sup. eodem cùm dilectus. agens enim interdicto, vnde vi, non repellitur ab agendo, neque exceptione criminis, nec exceptione proprietatis, neque post litis contestationem in interdicto, sed simul concurrunt. infrà, de rest. spo. in literis. & c. frequens. ff. de iudi. si de vi. *Ab eis.* spoliatoribus repellatur actor intetās interdictum, vnde vi, dicimus etiam eidem obstare exceptionem pacti. ff. de pact. si vnus. §. pacta.

DE PLVS PETITIONIBVS.

TIT. XI.

SVMMARIVM.

1 *Quam pœnam incurrat hodie, qui plus petit.*
2 *Hæreditatis petitio non competit contra debitorem in diem.*

CAP. I.

CONSILIVM. *Prouidentiæ. persistendum.* quousque damnum, vel expensas patiatur aduersarius. insti. de ac. §. tripli. *Re.* vbi autē super maiori quantitate, quàm sibi deberet fecit sibi creditor caueri scienter, & dolosè à debitore, si postea plus petat, & perseueret vsque ad litis contestationem totum debitum amittat. C. eod. l. 1.

1 † *In expensis.* secundum leges olim amittebat totum, quocunque modo quisque plus peteret. inst. de excep. §. temporalis. hodie secundum leges, qui plus petit, vel causa, vel loco, si aliquod damnum in datione sportularum ex hoc senserit, triplum reddit, & nihilominus expensas propter regulam generalem, quod victus victori condemnatur in expensis. C. de iud. properandum. §. fin autem. Cùm autem in foro ecclesiastico hæ sportulæ non accipiantur. infrà, de vi. & ho. cle. cùm ab omni. non condemnatur secundum canones ad hoc triplum, sed ad expensas tantùm, vt hîc, quas, scilicet, fecit occasione petitionis plus continentis. *Loco.* hîc potest conueniri, vbi soluere tenetur, si inueniatur ibi. suprà, de foro compe. dilect. & etiam alibi, vbi de iure communi habet forum, non autem vbi fecit promissionem. ff. de iud. hæres. ff. de eo quod cer. lo. l. prima. C. de bo. autho. iud. po. l. tertia. *Petitur.* hæc litera habet duplicem intellectum, potest enim legi quòd debitor non cogetur incipere litem super principali debito, nisi post finitas duplicatas inducias, & expensas solutas, & habet hoc locum, quando debitor à principio ante litis contestationem opposuit, & probauit declinatoriam fori, scilicet, pactum quòd non posset ante certum tempus conueniri, & sic loquitur insti. de excep. §. temporales. vel quando ante litis cōtestationem opposuit, & probauit parte consentiente dilatoriam solutionis, scilicet, quòd non tenebatur soluere ante certum tempus, & etiam iudex ex officio suo debitori duplicauit inducias, & expensas adiudicauit, nam in his casibus non cogetur debitor litem inchoare, nisi prædictis perfectis. insti. de excep. §. hodie. Item potest intelligi, quòd debitor nō cogetur suscipere litē de re iud. vel officio iud. sup executione sentētiæ latæ sup principali debito, nisi pdictis impletis. aliqui etiā intellexerūt, quòd etiam litem cœptam per litis contestationem non tenetur debitor exequi, nec ad sententiā procedetur, nisi prædictis perfectis, imò aliqui dixerunt, quòd statim postquam apparuit debitum ante tempus petitum, absoluet debitorem ab instantia iudicij. argumen. pro eis. ff. de peti. hære. quòd si in diem. sed hic non videtur, quòd cum constet de debito in diem, quod condemnari debeat prædictis pœnis pro sua temeritate impositis. ff. de iud. de qua. argumē. ff. ad l. Aquil. l. in lege. ff. de fur. quidam. nec. l. præalle. quòd si in diem contradicit, quia ibi non agebatur ad debitum in diem soluendo, sed ad cautionem præstandam, ad quam benè fuit condemnatus. ff. de iudi. in omnibus.

2 † Vel dic illud ideò est, quia petitio hæreditatis non competit contra debitorem in diem, quia non possidet pro hærede, vel possessore, sed actio ex mutuo, vel consimiles benè cōpetunt contra debitorē in diem, licet malè agat. ff. quando dies leg. ce. l. prima. in fin. † Item not. quòd pœna ista tenetur non tantùm qui contra pactum factum petit ante tempus, sed etiam qui petit ante tempus à lege præfixū. insti. de excep. §. hodie. & pone exempla in dote. C. de rei vxo. act. §. cùm autem. & in constituta. pecunia. ff. de consti. pec. promis. §. si fine. & in condemnatione. ff. de iudi. debitori. & in multis aliis.

DE CAVSA POSSESSIONIS & proprietatis.

TIT. XII.

SVMMARIVM.

1 *Iura an dicantur possideri.*
2 *Possessio vel quasi non cadit in iure nisi ratione exercitij.*
Possessorium & petitoriū simul intentari, an & quādo possit.

CAP. I.

SVSCEPTIS. & infr. *Momenti.* id est, possessionis quæ parata est per momentum durare. not. † quòd iura propriè non dicuntur possideri, nec quasi possideri, nec ab his qui ea in veritate habent, puta, vt iura episcopalia, vel huiusmodi, vel ius eligendi, vel iudicandi, vel huiusmodi, vel ius seruitutis, vel huiusmodi. Quod sic probo, quia si non sunt, nec quasi possideri possunt ab his qui ea non habent. 1

2 † Item possessio, vel quasi, non cadit in iure, nisi ratione exercitij, sed ꝓpriè dicitur quasi possideri ratione actus. VERBI GRATIA: talis est in possessione exercēdi iura episcopalia, vel est in possessione eligendi, vel iudicandi, vel est in possessione eundi, vel potes dicere, talis est in possessione vtendi vel iure eligendi, vel iudicandi, vel vtendi iure seruitutis viæ, vel huiusmodi & consimilibus. Possessio enim aliquem actum requirit, vel exercitium, & si aliquādo inuenis, quòd aliquis sit in possessione iuris, expone, id est, exercendi ius vel ea quæ pertinent ad illud ius. Alij dicunt & fortè melius, quod proprius dicitur, quòd aliquis est in possessione iuris eligendi, vel eundi, quàm quòd aliquis est in possessione exercendi hæc iura, benè enim quis potest habere possessionem alicuius iuris, licet ipse non habeat illud ius, quia licet ipse non habeat, alius tamen habet, vel etiam si nullus habet, est tamen in re, vel actu, vel habitu. *Vno.* non habet locum hæc decretalis quando à diuersis partibus intentatur in possessorio & petitorio quia tunc non ratione connexitatis, sed ratione reconuentionis sub vno iudice est agendum. C. de sen. & interlo. om. iu. Authen. & consequenter. suprà de rescrip. dispendia. habet ergò locum, vbi quis ad aliquos iudices impetrat super possessorio, & ad alios super petitorio, quod

quod non licet, & credimus non valere literas. sup. de rescript. ex tenore. Item hæc decre. habet locum durante eo, de quo primò actum est iudicio, aliàs secùs, vt not. suprà, de iud. c. vlti.

CAP. II.

A D alium. interogati. prius audiant nihilominus, tamen incontinenti pòst audiant attestationes super petitorio. suprà, de or. cog. cùm dilect. vel dic. vt in gloss. sequen. *Prius audiant.* id est, aperiāt, vel approbent attestationes, & secundum eas procedant, & erat hîc dubium decre. si post apertionem testium & allegationes factas licet procedere in possessorio pendente petitorio, respondetur quod sic. infrà, eod. pastoralis. in fin. vbi de hoc not.

Et intelligo hoc verum, scilicet, quòd licet dimittere petitorium & procedere ad possessionem recuperandam, vel adipiscendam, non autem retinēdam. infrà, eod. pastoralis. Alij dicunt idem in interdicto retinendæ & benè. *Licitè.* hoc est verum, vbi vna pars intentat petitorium & possessorium recuperandæ. infra, eodem. c. 1. & 2. infra, titu. proxi. cùm ad sedem. Secùs si retinendæ. suprà, de iud. examinata. insti. de inter. §. retinendæ argumen. contra. ff. de acqui. pos. naturaliter. §. 1. Idem est si à diuersis partibus, scilicet, quòd vnus proponat interdictum retinendæ possessionis, & aduersarius petitorium aliàs ordinarij iuris est, vt prius de possessione, quā de proprietate agatur. C. de rei vendi. ordinarij. C. quo. bo. l. vlti. C. de inter. incerti. de edict. di. Adria. l. secunda. † Si autem actor intentat interdictum recuperandæ possessionis, vel adipiscendæ, & aduersarius velit agere de proprietate eiusdem rei, vel etiam de crimine non potest. infra, titu. proxim. in literis. & c. item cùm. nisi fortè, vt quidam dicunt velit statim de proprietate probare. ff. ad exhib. l. 3. §. ibidem. ar. ff. de re iud. in condem. §. vlti. quòd nos non credimus. suprà, de ord. cog. super. † Item no. quòd si spoliator in matrimonio intentauit peti. & lis sit contest. tamen spoliatus potest de nouo intentare possessorium super quo procedetur, & differetur peti. infrà, de resti. spol. ex quæstione. & idem est etiam in aliis. infrà. eo. pastoralis.

SVMMARIVM.

1 *Forma libelli per quem intentatur petitorium & possessoriū.*
2 *Nedum super petitorio, sed etiam super causis fertur sententia.*
3 *Reconuentio non habet locum, nisi prius præcedat conuentio.*
4 *Qui petit restitui ad ius incorporale probare debet se possidere, tunc quando de possessione deiectus fuit.*
Possessio quomodo probetur.
Patientia an & quando sufficiat ad probandam possessionē.
5 *Quæ requirantur ad hoc vt competat interdictū de iti. act. pri.*
Possessio prandendi & hospitandi non præsumitur quæsita, licet mille vicibus aliquis hospitaretur. Quia talia communiter consueuerunt fieri ex gratia potius, quàm ex debito.
6 *Vacillatio est causa sufficiens repellendi testes.*
7 *In libello est adiicienda causa quare aliquid petitur.*

CAP. III.

1 C V M ecclesia sutrina. *Consueuerunt.* † Nota quòd per talem libellum, cùm consueuerimus interesse electionibus episcoporum, petimus talem electionem nobis absentibus factam cassari, intentatur possessorium & petitorium, vel quod melius dicitur omne ius, scilicet, & possessionis & proprietatis deducitur in iudicium, vt tam possessionis quàm proprietatis iure se iuuent, quia non tantùm dicitur quis prosequi possessionem, quando petit restitutionem possessionis, sed etiam quando se iuuat possessione, vt hîc, & potest hoc esse propter verba posita in prædicto libello ibi, scilicet, consueuimus interesse, vbi possessio propter factum interessendi, & ius propter consuetudinem notantur. Idem dicendum videretur, si tantùm petiisset electionem infirmari propter regulam quæ hîc ponitur id venire in iudicium, &c. Idem si diceret quia ad me pertinet. ff. de verbo. sig. verbum illud, per. Secùs autem diceremus si peteret confirmari, quia ad nos pertinet electio de iure, quia tunc tantùm petitorium intentatur, vel potius ratione proprietatis iuris eligendi dicitur cassanda electio, & non ratione possessionis. Item si diceret, quòd de consuetudine pertinet, quia consuetudo ius est. 1. di. consuetudo. instit. de iu. na. §. constat. & §. ex non scripto. Item not. quòd non solum fertur sententia super eo quòd petitum fuit, scilicet, electionem confirmari, sed super causis, scilicet, quia consueuimus interesse, & est hoc ipsum propter regulam quæ sequitur id venire in iudicium, etc. Idem etiam dicūt quidam si tantùm electionē petiisset confirmari: tamen quidam hoc negant, & benè dicunt, quod hi, scilicet clerici expressè petiere sibi adiudicari ius eligendi, & in possessionem remitti. † Si quis autem vult diligenter intueri satis cognoscere potest, quòd per illa verba petò electionem factam de tali confirmari, nec petitorium nec possessorium intentatur, quia taliter nihil iuris in electione petit, nec ratione possessionis, sed propter verba in libello adiecta, scilicet cùm consueuerimus interesse, & nobis exclusis & aliis consimilibus, videtur possessorium & petitoriū intentare, cùm ratione sui iuris dicat electionem confirmandam vel infirmādam, quamuis posset dici, quòd hoc ipso, quòd petit electionem confirmari vel infirmari, videtur hoc petere omni iure, quo electio sit confirmanda vel infirmanda. argu. hîc in fi. & C. de anna. excep. l. fi. & si contendatur de iure petitorio vel possessorio, poterit sententia ferri de iure illo. Sed si non contendatur de iure petitorio, vel possessorio, licet confirmetur electio, vel cassetur propter formam, vel alias causas huiusmodi sententia fortè, nec in possessorio, nec in petitorio facit p̄iudicium, cùm de eo non fuerit actum, nec expressè scilicet, quia hæc petitio non continebat nec tacitè, scilicet, inducendo in processu litis probationes super iure suo.

3 † *Postulabant.* petitorium & possessorium intentantes, & cum intentarent possessorium recuperandæ possessionis clerici, tunc canonici non erant admittendi super eodem petitorio. suprà, de ord. cog. super. & quòd hîc admissi fuerunt ad petendam cōfirmationem fuit, quia placuit clericis, nec voluerūt excipere de spoliatione, vel hoc fuit, quia primò canonici petierant confirmationem, & postea ratione huiusmodi principalis petitionis admissi fuerunt clerici ad reconueniendum de possessione, quia nō posset locum habere reconuentio, nisi prius præcedat conuentio, & licet proposito possessorio nō admittatur reconuentio, nisi super possessorio, secùs autem est si primò agatur petitorio, nam tunc super alia re reconuenitur possessorio & petitorio.

Secùs autem si incœpissent agere clerici possessorio, & postea canonici peterent confirmationem, vel dic coram iudice ordinario, vel etiam delegato, cui principaliter esset vtrunque commissum, benè posset agi de vtroque non in modū reconuentionis

sed

sed principalis conuentionis. vt no. suprà. de or. cog. super. cùm benè sese inuicem compatiantur petitiones istæ, peto electionem meam confirmari, ex aduerso peto electionem talem infirmari, quia est facta nobis absentibus, qui eramus in possessione eligendi, & ad quos iure spectabat. Secùs autem si primi peterent ius eligendi, cùm essent in possessione, nam tunc non audirentur secundi. ar. ff. si vsufru. pe. l. vlti. sup. de iud. examinata. Melius placet quòd hîc nõ habeat locum exceptio spoliationis contra hos petentes confirmationem. Item non impediuntur petere confirmationem, licet etiam primò conueniantur interdicto, quia petitio confirmationis nõ dirigitur specialiter contra aliquem, sed officio iudicis petitur: vt no. suprà, de or. cog. cùm dilectus.

4 † *Absuisse*. petens restitui ad ius incorporale, debet probare se possidere, tunc quando fuit deiectus de possessione. ff. de vi & vi ar. l. 1. §. interdictum. & infrà, de resti. spo. olim inter. probat autem se possidere, si probat sibi esse cautum de non impediendo vti iure de quo agitur, vel si probat se vsum saltem vna vice, domino ad quem pertinet sciente, & patiente, quòd tanquam iure suo vtebatur. Non facimus vim si dominus sit coactus, vt caueat, vel vt patiatur vti, dummodò de hoc in iudicio constet de quo nõ potest ei referri quæstio, donec fuerit restitutus, cùm & prædo restituendus sit. infrà, de rest. spol. in literis. & c. seq.

Sed contra hoc videtur. ff. de iti. actúque priua. l. fi. & de aqua quotid. & æsti. l. 1. §. aristo. vbi dicitur, quòd non credat vti suo iure, nisi agatur ex illis interdictis, sed qui per violentiam vtitur non creditur vti iure suo, ergò non habet interdictum vnde vi. Solut. interdictis quæ competunt possessoribus ad possessionem tuendam, vt sunt prædicta interdicta, scilicet, de itin. actúque priua. & de aqua quotid. & æstima. & vti possid. locum habent, quòd debet credere se vti iure suo ad hoc, vt illa ei competant interdicta. ff. vti possid. l. 1. §. fi. & l. seq. & in præalle. l. Sed quando agitur interdicto recuperandæ possessionis obtinebit etiam si non credat se vti iure suo, & eodem modo, dicam, si agitur vti poss. contra alium quàm contra eũ qui malè habuit possessionem, scilicet, vi, clam, vel præcariò quia non oportet quòd credat se vti iure suo. ff. vti possid. l. 1. §. fi. & l. seq.

† Sed dices nunquid eo ipso, ꝙ permisit aliquem semel electioni interesse videtur ei concessisse, quòd decætero intersit. Respõ. nõ, sed possessioné interessendi electioni querit, & dicimus hoc esse in electione, vt patiẽdo aliquos interesse electioni possidere videatur vt hîc ꝗa nulli consueuere admitti ad electioné taquã habẽtes vocé, nisi illi, ad quos de iure pertinet, vel de consuetudine. arg. ad hoc. ff. de aqua quot. & æsti. l. 1. §. itẽ quæsitum. vbi dicitur sufficere si vna die duxit aquã per fundum tuum, quia non ꝓsumitur, quòd permitteres eum sic ducere, si crederes eum vti iure suo.

5 † In itinere autem, vel actu, vel via oportet ad hoc vt competat interdictum de itin. actúque priua. vel vbi credatur possessioné adeptus, quòd triginta vicibus iuerit domino sciente & credente, quòd iure suo vtatur & patiente. ff. de iti. actúque pri. l. 1. §. 1. vnde crederem, quòd si vnus episcopus in domo alterius episcopi, vel miles in domo alterius militis mile vicibus hospitaretur [a] non præsumeretur quæsita possessio prandendi, vel hospitandi, quia non creditur, quòd ille qui hospitem recipit patiatur eum prandere, vel hospitium recipere tanquam vtentem iure suo, nisi expresse probet, quòd tanquã ex debito p̃etebat, sic fuit admissus. Et est ratio, quia potius communiter consueuerunt talia fieri ex gratia, quàm ex debito. arg. ff. de flu. l. 1. primo respon. & ff. de fun. instr. l. cùm delanionis. §. asinam. discretus ergò iudex, vel ex variis circumstantiis & maximè iure approbatis præsumet agentem possidere ius incorporale domino sciente & patiente eum vti tanquam iure suo, vel coget eum probare, quòd dominus patiebatur eum vti iure suo sciens, quòd tanquàm iure suo vtebatur. *Varios*. hoc sufficit ad repulsionem eorum.

6 *Vacillasse*. hoc sufficit ad repellendum eos. 3. q. 9. pura. 4. q. 3. Item qui falso. infrà. de accus. super his. ff. de quæstio. de minore. & l. ex libero. † *Negatiuam*. hoc sufficit ad repellendum eos, nisi indirectò probasset, indirectò enim benè probatur negatiua, & not. testes reprobari non solùm qui probãt expressam negatiuam, sed etiam qui probant implicitam, scilicet, quòd ad canonicos tãtùm pertinet electio.

7 † *Præsentes*. nota hîc, ꝙ hic libellus non est admittendus, peto tamẽ electionem cassari, quia apud me est ius eligendi, sed talis causa est adiicienda, ꝗa apud me est possessio iuris eligendi, arg. inf. de iure patrõ. consultationib. & c. ex literis. non est enim sufficiens causa cassationis, vel confirmationis electionis proprietas in eligendo, sed possessio, vt hîc. & c. consultationibus. *Decernimus*. repete quòd diximus suprà, de ele. Cumana. suprà. de in integ. resti. cùm venisset. Mirum est quòd electio ista cassatur, cum fuerit facta ab omnibus illis qui potestatem habuerunt eligendi eum. Respondeo hoc esse ideò, quia conuenti fuerunt illi, qui erant in possessione eligendi, & sola possessio sufficit, vt vocari debeant, & nisi vocentur, quòd cassetur, vt hîc. argu. suprà, de ele. Cumana. non enim licuit eis, scilicet canonicis, licet in veritate tantùm ad eos pertineret ius sibi dicere, & alios priuare, qui in possessione tuendi erant. infrà, de inst. cum venissent. C. ne quis in sua cau. ius si. di. per totũ. Sed si nihil in iniuriam alterius fecisset, sed tãtùm iure suo vsus esset, quod esse posset, si clerici conuentualium ecclesiarum per se tantùm essent in possessione eligẽdi, & canonici qui de iure eligere debebant, licet non essent in possessione, nec per se, nec cũ aliis eligendi, per se tãtùm elegerunt, nam in hoc casu videtur ꝙ horũ canonicorum electio est confirmanda, tanquàm facta ab his, qui verè potestaté habent eligendi, quia ille à quo petitur confirmatio, vel ille qui debet iudicare de electione, nõ inquirit tãtùm de possessione, si potest ei constare de veritate, nec facit vim, vtrum clerici qui erant soli in possessione eligendi alium elegerent, vel non.

† Item nec est vis siue elegerint ante electionem canonicorum, siue pòst, dicunt tamen, quòd si clerici tãto tempore bona fide fuissent in hac possessione eligendi, quòd præscripsissent, quòd extunc non teneret electio canonicorum, quia iam in alios legitimo modo est eligendi potestas trãslata, vt hîc. j. & secundum statuta. & hoc quidam concedunt.

Alij dicunt contrarium & melius, vt nobis videtur, scilicet, quòd electio canonicorum cassanda, est & electio clericorum confirmanda quia ex quo possessionem amiserunt, postea sua authoritate resumere non possunt. C. vnde vi. si quis in sua. & hîc. Sed primi respondent obtinere hoc in iuribus incorporalibus, quæ inseparabiliter adhærent, ossibus hominũ, & pro his facit sup. de elect. dudum. vbi dicitur, quòd absolutiones factæ ab his qui non iure possident, non valent. Sed illi decre. respondent alij, illud ideo fuisse, quia in mala possessione erant,

[a] Hospitaret. Ad hoc dictũ Innoc. vide Bar. in l. cùm de in rẽ. vers. ff. de vsu. & ibi Moder. & Felin. in c. cũ M. Ferra. col. 4. versic. tertia declaratio. sup. de consti. Et ibi per ipsum concordẽtes. Et vide etiam Abb. ĩ c. bo. me. col. 5. sup. de post. pl. Et Car. in consil. 38. incip. prima ratione. col. 2. circa. medium.

erant, sicut ex litera ibi apparet, nos hîc tantùm loquimur de bona fide, & legitimis possessoribus. Idē quòd dictum est in electione, dicitur & in sententia quæ fertur ab his, qui ius habent, sed non possessionem, & idem in aliis similibus. De hoc nota. aliqua. inf. de restit. spo. olim. & sup. de in integ. rest. c. 2. *reducentes*. solo verbo. *iure*. ff. de iudiciis. solemus. *sed id*. dū modò sub petitione porrecta concludi possit. *statuta*. 63. distin. c. 2. & §. ab his. sup. de elect. c. 1. & c. cùm terra. *Tertio*. idem est si bis. inf. eod. cùm olim. Imò idem si semel, dummodò credens vti iure suo hoc fecit. ff. de aqua quotid. & æsti. l. 1. §. Arist. & §. hæc interdicta. ff. de itine. actuque priua. l. Iulia, & si semel tantùm in 40. an. elegissent, dummodò alia interuenissent, quæ in præscriptione alicuius iuris requiruntur, sufficit quantum ad ius proprietatis quærendum, sed licet possidens iuuetur præscriptione, non tamen consuetudine, in qua ad minus binus actus requiritur. C. de episcop. audient. l. 3. infrà, de præscrip. c. si diligenti. Sed in præscriptione iuris requiritur iustus titulus, qui non requiritur in consuetudine, sed & consuetudinem & iura oportet esse præscripta, vt in proprietate præiudicent. *actore*. C. de probatio. actor. *Faciēdis*. hîc apparet, ꝙ nominatim petitū fuit à clericis quòd decætero canonici non facerent electionem sine eis, nam si non esset petitum, nunquam sic absolueret, nec silentium imponeret, cùm tantùm super petitorio debuit iudicare. inf. de simo. licet. & quantumcunque expressa causa Papa iudicasset de confirmatione, vel infirmatione electionis, puta casso electionem, quia nihil iuris habet in electione, vel confirmo, quia apud eos est ius eligendi. Per hoc tamen super iure non intelligitur iudicatum, & si postea licet eędem personæ agant. s. clerici, de iure non obstat exceptio rei iudicatæ, quia de alia re modò agitur. s. de iure eligendi, & de alia primò actū est. s. de confirmatione vel infirmatione vnius personæ, licet eadē causa vtrobique agatur. ff. de excep. rei iud. cum quæritur. & l. se. secùs si primò pronunciatū esset de iure eligendi, & postea fieret electio, quàm is qui in præterito iudicio succubuit, nunc in secundo iudicio ea ratione, quia in electione ius habet, & cōtentus est petere infirmari, tali enim obstaret exceptio rei iudicatæ. ar. ff. de excep. rei iud. l. si cum argentum. §. si fundum. & secundum hoc intelligitur. ꝫ. de verb. signi. abbate. & sup. de consue. cùm dilec. & sup. de elec. quærelam. nam in omnibus fuit petitū, quod super iure etiam iudicaret, sicut in tenore literæ apparet in omnibus. Itē si contradiceretur, sequeretur absurditas, ꝙ si aliquis peteret fructus alicuius fundi, vel partū ancillæ, & reus negaret & pro suæ negationis causa assignaret, quia fundus, vel ancilla non est actoris, & postea absolueretur à petitione fructus, vel partus, ꝙ postea non posset petere fundū, vel ancillā, scilicet, qui succubuisset, ꝙ falsum est, vt colligitur. ff. de excep. rei iudi. l. si quis cùm totum. §. item si quis fundum. & seq. l. an eadem. §. qui cū partem. & §. si. sic & dicendum est in præmisso casu, sicut enim poma sunt fructus agri, sic eligere est fructus iuris eligendi, vt not. ꝫ. de iure pa. cōsul. & aliud est petere vsumfructum formalem, aliud proprietatem rei. ff. de except. rei iudi. si cùm argentum. §. si fundum. ver. sed si vsusfructus.

1 Nec est contra. ff. de compen. qui in diem. cùm suis concordantiis, quia reus opponendo cōpensationem actori, ita petit debitum, sicut si directam actionem intentaret, nulla enim differentia est siue compenset pecuniam, siue eam accipiat. ff. de calūnia. l. 2. hîc autem clerici conuentualium ecclesiarū nihil petebant sibi adiudicari, sed solam electionem factam à canonicis petebāt cassari, licet causam assignarent, quare electio esset cassanda, imò & si petiissent sic, petimus nobis adiudicari ius eligendi, nisi super hoc fieret litis contestatio, non tamē prohibentur isti clerici de nouo agere confessoria, pro iure eligendi.

Nec obstat eis exceptio rei iudicatæ, quia nunquā de iure eligendi actum fuit. Nec obstat præall. l. de compen. qui in diem. quia ibi excipiendo de cōpensatione poteram consequi debitum meum saltem compensando, sed isti clerici nullo, modo poterant consequi aliud excipiēdo super iure electionis contra electionē ꝙ esset cassanda, quia ipsi de iure, vel de cōsuetudine interesse debebāt, sed hoc tātùm poterāt obtinere, ꝙ electio facta cassaretur.

Item non est cōtra. ff. de exceptio. rei iud. si quis cùm. §. si ancillam. imò potius concordant, ibi enim dicit, ꝙ vbicunque eadem quæstio repetitur in iudicio, obstat exceptio rei iudicatæ. sed in casu præmisso nunquam repetitur eadem quæstio, quia primò non est actum, nisi de confirmatione, vel cassatione præsentis electionis, repete quæ not. sup. de ordi. cognitio. super. imò plus videtur, ꝙ si anno vel mēse præterito isti clerici conuentuales egissent cōtra capitulum, & petiissent cassari electionem eis contemptis factam de A. & lata esset sententia absolutionis pro capitulo, etiam expressa causa ea scilicet quòd non deberent clerici conuentuales interesse electioni, & modò facta alia electione de B. ijdē clerici petant electionem de B. factam cassari ex eadē causa, ex qua prima electio fuit cassata, non obstabit exceptio rei iudicatæ, quia de alia re agitur modò scilicet, de electiōe B. & de alia primò, scilicet de electione A. ff. de excep. rei iudi. & an eadē. & l. seq.

SVMMARIVM.

1 *Sola confirmatio videtur facere, vt quis possit administrare.*
2 *An possit quis ante installationem ministrare, & vide in num. 5.*
3 *Ecclesiis oblata, Deo oblata esse dicuntur, & dicuntur esse pauperum quo ad sustentationem. vt in num. 4.*
Prælatus nomine ecclesiæ potest intentare actiones.
Interdictum vnde vi semper competit ad rem ablatam, vel eius æstimationem etiamsi nihil intersit eius, qui ea est spoliatus.
Interdictum vnde vi duo requirit, scilicet, possessionem & spoliationem.

CAP. IIII.

1 CVM *super electione*. † *Confirmatus*. satis videtur, ꝙ per solam confirmationem possit administrare. sup. de elec. qualiter. & c. nosti. trāsmissam. In contrarium videtur, quòd si hoc est, frustra videtur installationem fieri, de qua habemus sup. de offic. archi. vt nostrum. & frustra videtur esse concessū Papæ, si non possit intronizari, quòd possit administrare. 23. distinctio. in nomine. imò quòd plus est expressum habes, quòd etiam si sint consecrati nedum confirmati tantùm, quòd non debent se intromittere de rebus ecclesiæ. 92. dist. si quis ordinarius. & c. seq.

2 †Sed quidam his contrariis respondent dicentes: tunc ante installationem non posse ministrare, cùm hoc habeat consuetudo, scilicet, ꝙ nō administrant ante installationem, vt sicut per consuetudinem fingitur aliquis possessionem nactus, qui non est. sup. de consue. c. 2. sic & per consuetudinem installandi, vt est consuetudo, ꝙ post confirmationē

installetur etiam post confirmationem fingitur non habere iura confirmationis, Vel dic, installationem ad solam solennitatem facere potest, & illud quod dicitur, quòd vbi est consuetudo installandi per aliquem, seruanda est consuetudo, vt in præalle. decre. vt nostrum. sed nihilominus ante installationem administrabit, nisi consuetudo contraria operetur, quā etiam dicerem præualere, nec capitulum in nomine, contradicit, non enim colligitur ibi argument. à contrario sensu, quia etiam administrare possunt sine installatione facta in vrbe, & vidimus quòd Papa administrauit antequam vrbem ingrederetur, & tamen liberè vrbem ingredi poterat, nec contradicit. c. 92. distinct. quia ibi contendebatur eos non esse episcopos, & per obreptionem obtinuisse consecrationem infrà, de dolo. cùm olim. vel non negatur ibi, quin ecclesia ad quam consecratus est bona ministret, sed ecclesia ad quam diuertit. *Restituendum.* quia iam possessionem habuerat, id est in causa restitutionis esse, nisi contra eum de veritate electionis, quòd mala esset constitisset, & stat in solo verbo hæc restitutio: vt hîc in fi. & sup. c. proxi. Per solā autē confirmationē non posset repetere restitutionē possessionis, licet quidam contradicant, sed videtur cōtra. ff. de acqui. pos. cùm hæredes. vbi dicitur, quòd adita hæreditate iura transeunt, sed non possessio, nisi corpore fuerit apprehensa.

3 † De hac autem materia potest notari, quòd non prælatus, sed Christus dominium & possessionem rerum ecclesiæ habet, vnde quæcunque homines offerunt ecclesiis, dicuntur esse oblata Deo. 12. q. 2. nulli liceat prædia. & c. qui abstulerit. & quæstio. 1. res. & c. videntes. vel ecclesia habet possessionem & proprietatem, vt colligitur. 12. q. 3. pontifices. & infrà, de testa. cap. requisisti. id est, aggregatio fidelium, quæ est corpus Christi capitis. sup. de sac. vnct. c. vnico. ante medium. & si aliquando inueniantur hæc bona Deo oblata esse episcoporum vel prælatorum, vel capitulorum dic esse eorum, quo ad gubernationem.

4 † Dicuntur etiam esse pauperum, quo ad sustentationem, hæc autem propter vtilitatem communē diuisa sunt per ecclesias diuersorum locorū authoritate summorum pontificum & episcopis, & aliis prælatis concessa est ministratio eorum. 12. q. 1. videntes. ex his præcipimus. Et propter hoc dicimus, quòd quantumcunque moriatur prælatus, & omnes clerici, ecclesiæ tamen proprietas & possessio remanet penes Christum, qui viuit in æternum, vel penes vniuersalem, vel singularem ecclesiam, quę nunquā moritur, nec vnquam est nulla. 12. q. 2. liberti. 24. q. 1. non turbatur. & c. loquitur. & prælati siue dispensatores habita confirmatione statim possunt administrare, sicut si pupillo daretur tutor, vel adulto curator, & nomine ecclesiæ actiones intētare, & etiam si spolietur ecclesia aliquibus rebus antequam eorum possessio adipiscitur, prælatus habet interdictum vnde vi, sicut tutor nomine pupilli, vel quilibet administrator nomine ecclesiæ non suo. Et sic non est contra. ff. de acqui. hære. cum hæredes. cum ibi suo nomine tantùm agere possit, hoc tamen benè fatemur, quòd si aliquis episcopus peteret restitutionem suo nomine episcopatus quo esset spoliatus, sicut hîc faciebat benè restitueretur ad statum quo spoliatus esset, & si liberè ministrabat ad liberam administrationem restitueretur, & si minus liberè ad minus liberam. arg. infrà, de restitu. spo. Pisanis. & infrà, de appel. bonæ me. hîc etiam cum omnis causa restituēda sit, & res quę simul cum episcopatu ablatę sunt restituentur. ff. de vi & vi ar. l. 1. §. qui ind. §. si fundū. nā licet hoc interdictū non cōpetat nisi possessori & si ipse cōfirmatus prędictas res non possideat, sed ecclesia tantùm ad quam confirmatus est, non videtur competere interdictum, sed dic dari siue veniri in interdictū, quoquomodo habuerit, siue depositas, siue recommendatas, siue pignoratas. ff. de vi & vi ar. l. 1. in prin. & §. quòd autem ait. licet enim de eis non datur interdictum principaliter, si eis tantùm spoliaretur, quia ea non possidet ciuiliter, vel naturaliter. ff. eo. l. 1. §. deiicitur. & §. interdictum autem. & tamen ratione accessorij veniūt, & eodem modo hic, principaliter enim competit vtile interdictum, vel iudicis officium pro recuperando statu suo. Ista autem sibi competunt nomine suo, vt dictum est, ad res autem ablatas ratione accessorij, scilicet, quia accedūt episcopatui ad quem restitutus est. ff. eo. l. 1. §. rectissimè. & §. ex die. & l. merito. §. & illud.

Sed dices cùm interdictum vnde vi tantùm ad interesse competat, vt ff. de eo. l. interdicto. hîc autem non intersit suo nomine, sed ecclesiæ tantùm inanis erat restitutio. † Respondeo, interdictum, vel officiū iudicis semper competere ad rem ablatam, vel eius æstimationem etiam si nihil intersit eius, qui ea spoliatus est, vt probatur. ff. eo. lege, 1. §. quòd autem. cum ad ea quæ ibi dicuntur, non agatur ratione interesse, etenim quantum ad rem locatam, si vis fiat, non interest locantis. ff. loca. si merces. & l. seq. nihilominus tamen æstimatio rei locatæ venit in interdicto: vt colligitur in prędicto §. quòd autem. & insuper, scilicet vltra ęstimationem tenetur ad interesse, & sic loquitur. l. pręalle. interdicto. Idem in prælato dici potest, quòd sua interest, cùm earum dispensationem habeat. 11. q. 1. episcopus.

5 † Item ratione accessorij tenetur ad omnes fructus damna & expensas. infrà, de resti. spo. grauis. infrà, de app. bonæ me. restitutionem autem earum rerum suo nomine non petet, cùm eas non habuerit, nec possederit suo nomine, sed ecclesiæ, plus placet quod nō. infrà, de resti. spol. in literis. & posset dici in prima obiectione, & etiam vbi consuetudo est installandi per aliquem seruanda est consuetudo, vt in decre. vt nostrum. sed nihilominus etiam ante installationem ministrabit, nisi consuetudo contraria operetur, quam etiam dicerē præualere. † Siue autem dicas Christum, siue ecclesiam generalem, siue specialem, siue episcopum, vel alium prælatum, siue Papam vicarium Christi possidere, dicas secundū prædictum modum procedendum, hæres autem secularis si ante aditam hęreditatem, vel etiam si postquā adiuerit, spolietur castro, fundo vel alia re hęreditaria non potest tamen agere interdicto recuperandę possessionis ad rem, qua spoliatus est, nisi prius habuerit per se vel per alium illius rei possessioné, quia duo habet probare ille qui intentat hoc interdictū, quę iste probare non potest, scilicet possessionem & spoliationem. *Petitorium.* petierat enim se restitui ad episcopatum, quo fuerat spoliatus, & ad quem fuerat canonicè electus, & sic possessorium & petitoriū intentabat. *De qua.* ff. de iud. de qua re.

SVMMARIVM.

1 *Post testium apertionem, & etiam disputationem super eis factam, rediri potest ad possessorium.*

Quod per auxilium extraordinarium fit, quale est in integrū restitutio, non dicitur posse fieri.

Conclusum dicitur, quando ita concluditur, quod vlterius, nec de facto, nec de iure quicquam dicatur.

Probatio super proprietate cui competat.

Agens petitorio, an possit transire ad possessorium.

2 *Spoliatus petitorium dimittere debet & ad possessoriū propter odium spoliationis transire.*

3 Cum

3 *Cum quis ignorans se possidere egit petitorio, redire potest ad possessorium si se inuenerit possidere.*
Iniquitas spoliatoris an & quando possit ei nocere.
4 *An iudex cogatur pronunciare super petitorio petente aduersario, si primò fuit propositum.*
5 *An iudex teneatur ferre sententiam super petitorio quo egit spoliatus.*
6 *Spoliato restituto, poterit spoliator de nouo si voluerit agere de proprietate.*
7 *Spoliator facta restitutione petere, poterit quod super petitorio de quo actum est sententia feratur.*

CAP. V.

PAstoralis officij. *Possessorio.* ff. de acqui poss. naturaliter. §. hoc nihilominus. *Recuperanda.* interdicto vnde vi. insti. de interdi. §. retinēdæ. & §. seq. *Adipiscenda.* quorum bonorum, quorum lega. Idem videtur in retinenda si errauit. ff. de acquir. poss. natu-
1 raliter. † *Renunciatum.* renunciari propriè dicitur probationibus facti, videtur autem hic quòd post apertionem testium, & etiam disputationem factam super eis, quòd redire potest ad possessorium, quia cùm non renunciauerit adhuc potest inducere instrumenta, & confessiones & probationes alias. infr. de fi. instru. cum dilectus. & sic non potest dici liquere de causa, nec valet si dicas, quòd etiam post renunciationem & conclusionem, possunt similiter induci probationes per beneficium in integ. restit. nā
a nō dicitur [a] posse fieri quòd per auxilium extraordinarium fit, quale est in integ. restitutio. *Conclusum.*
b conclusum [b] propriè dicitur, quando sic concluditur quòd vlterius, nec de facto, nec de iure quicquā dicatur. *Statutum.* ff. de vi & vi ar. cùm fundum. §. vlt. *Pendente.* id est, simul potest agere vtroque, potest etiam suspendere quæstionem proprietatis, quousque possessionem recuperet, vt sic onus probationis super proprietate tranferat in spoliatorem.

Quod intelligo verum, cùm nihil probatum est de proprietate, sed ex ea causa tantùm, quia actor idemq; spoliatus nihil probauit, dicit reus, idémque spoliator pro se sententiā ferendam. Si autem aliàs constaret de proprietate, quòd esset spoliatoris, non suspenderetur sententia, & habet locum hæc suspēsio quandocunque vult ante conclusionem, sed post conclusionem non habet locum, nisi vel malitia spoliatoris, vel casus, vel alia iusta causa iudicem mouerit, vt suspenso petitorio procedatur in possessorio, renūciare autem nō potest, quin aduersarius, vel etiam ipse possit petere ferri sup eo sentētiam: vt nota. in gloss. sed quid. *Intentare.* hoc non videtur posse stare, cū ex quo cœperit agere petitorio, siue ante litis contest. siue pòst, cogendus est prosequi litem cœptam vsque ad finē, vel ad minus reus potest petere vt procedatur in lite cœpta, & terminetur. C. quomo. & quando iud. Authent. qui semel. Ioannes dixit, quòd qui agit petitorio, si vult trāsire ad possessorium non potest, nisi renunciet processui super petitorio, & glossauit hic pendente iudicio, id est, concluso, vel renunciato. Alij dicunt, quòd beneficium iuris est, quòd de petitorio possit transiri, ad possessorium, vnde potest etiam si non renunciet, ne quòd in eius fauore est etc. C. de legi. quòd fauore. illa Authent. loquitur quādo est contumax, hic autem non est contumax, quia facit quòd lex permittit. & hæc decr. & infr. de test. significauerunt.

† Et est hoc speciale, q̄ spoliatus debet dimittere petitorium, & transire ad possessorium, propter odium spoliationis, nec cogitur renunciare primo iudicio, nec procedere, sed pendebit negotium 4 tantùm, si postea volet procedere procedet, & si nō omittet, sed nec prodest hæc suspensio, quin finaliter possessorio expedito reo instante in prima instantia, procedatur saltem quousque reus absoluatur ab ipsa instantia, & actor sibi ad expensas factas propter hoc condemnetur, vt in præalleg. Authen. qui semel. & C. de iudi properandum. §. 1.

3 † *Possessoriis.* vt est vti possidetis, quòd præcedit sui natura rei vendicationem, quia qui proponit vti possidetis, dicit se possidere, qui autem vendicat alium possidere dicit. suprà, de iudi. examinat. C. de aliena. iudic. mutan. causa fac. l. 1. nec redit quis ad tale possessorium, si cœpit agere petitorio. Contra ff. de acquirend. possess. naturaliter. §. nihil. Solut. illud intelligitur, vbi quis ignorans se possidere egit petitorio, quia tunc potest redire ad possessorium si se inuenerit possidere. Item prius oportet sciri, quis sit possessor, quàm petitor, & ita naturaliter p̄cedit rei vendicationem. insti. de interdict. retinēdæ.

Vel hoc intelligas de interdictis, quæ habēt mixtam causam, sicut est in interdicto de iti. actuq́ue priua. vbi non solùm oportet me probare dominiū seruitutis, sed etiam possessionem, scilicet, iuisse triginta vicibus in anno. ff. de iti. actuq́ue pri. l. 3. §. ait prætor. §. hoc autem. ibique inuenies causam diuersitatis. Item de interdicto de aqua ex castellis ducēda. ff. de aqua quo. & æsti. l. 1. §. ait prætor. sed certè hoc interdictum non præcedit veram causam proprietatis, quia simul & de possessione & de proprietate agitur, vel loquitur hic de interdictis præparatoriis rei vendic. vt est de liber. ho. exl. ib. & de lib. exhib. vt in eisdem tit. nam prius apparet, quis possideat, & postea datur rei vendicatio. Vel dic, si agēdum est vti pos. & de vi, prius agēdum est, vti possidetis, & postea de vi. C. de ap. l. 3. de iud. si de vi. † *Iniquitas.* sola iniquitas spoliatoris, nō sufficit etiam si de ea constet, nisi dimittat, vel suspendat petitoriū & recurrat ad possessorium, nisi appareat subtractio probationum, vel malitia aduersarij, vel casus, vel alia iusta causa. Dicimus enim, quod postquam conclusum est, non potest suspendere petitorium, sed sententia diffinitiua fertur pro reo, etiam si nihil probatum sit pro alterutra partium, cùm sufficiat reo idemq; spoliatori, si actor idémq; spoliatus nihil probauit. sup. eo. cum ecclesia. nisi aliqua causa in contrarium iudicem moueat, vt hic dicit.

Sed obiicies sic ergò de sua improbitate consequetur fauorem spoliator? Respondeo, hoc esse verum, sed hoc ideò cōtingit, quia hoc videtur voluisse spoliatus vtrumque intentando, & in vtroque cōcludendo. Vel dic, vt not. in gloss. 1. simul. & gloss. sed quid. ver. quidam. *Casu.* mortis testium, vel absentiæ, vel furoris, vel huiusmodi. *Agi.* sed quid proderit ei, si agat possessorio, cùm super vtroque ferri debet sententia, cum vtrunque sit deductum in iudiciū supr. eod. c. 2. 3. & 4. in executione enim præualebit petitorium. infrà, c. proxim. Respondeo, valet quo ad fructus, hoc non videtur stare posse, quia postquam obtinuit in possessione omnes fructus restituet, cùm succūberet in petitorio, super quo iam lis contestata fuerat, cùm post litis contest. omnes fiant mal. fidei possessores, quo ad fructus restituendos. ff. de peti. hęred. sed si lege. §. sed si ante. sed potest responderi, quòd diuersis temporibus factæ sunt litis contestationes, & primò super possessorio, vnde ab eo tempore vsque ad lit. contest. super petitorio habebit fructus. Item si obtinuit in possessorio possidebit, quousque aduersarius probet suam esse. C. de rei vend. res alias.

† Sed dices ad minus petēte aduersario cogetur

[a] Nā non dicitur. Card. in cons. 57. col. 1. dicit hoc. dictū esse notabile: & illud sequitur incip. consilium ad primū quod de iure communi.

[b] Conclusum. Adde Spe. in tit. de renuncia. & conclu. ver. & no. et Car. in cons. 22. incip. in causa amare. tit. in prin. glos. & ibi Ang. alle. Inn. hic in. §. quia verò ī Authēt. de testib. et Abb. in c. quoniā cōtra, col. 10. inf. de proba. & Cardin. in Cle. 1. q. 2. de causa pos. & pro. & in cōs. 72. inci. sigillatim ad fin. col. 4. ver. ad quartum.

iudex pronũciare super petitorio, si primò fuit propositum, non obstante, quòd actor ad possessionem habuit recursum. argument. ff. de iudi. de qua re. Sed nos respondemus, non cogetur propter rationem assignatam in gloss. quæ incip. hoc non videtur, & propter iniquitatem rei, qui subtrahit probationes actori, vel propter casum, qui abstulit ei probationes, nec sine causa hoc statutum est contra. Authẽt. qui semel. imò iusta causa est illa, scilicet, quòd cùm hîc perspicuè constet de malitia spoliatoris, & spoliator deterior sit quàm ignorans, vel quàm qui ineptè processit in causa, iustum ergò fuit, quòd hic Papa contra spoliatorem prouideret, vt nihil per suam malitiam vel rapinam lucraretur, licet spoliatus ineptè & stultè primò petitorium intẽtaret, multùm autem lucraretur spoliator, si propter quòd possessionem habet, non oneretur probatione, imò obtinere debet super proprietate, & si nihil probauerit. s. eo. cùm ecclesia. & econuerso si spoliator aduersarium non spoliasset, nihil posset obtinere, nisi probaret de iure suo.

5 †Idem & in spoliato, si non fuisset spoliatus, nullum onus probationis incumberet, quòd autem hoc penitus sit iniquũ, quòd ipse sine culpa sua sic grauiter læderetur, & aduersarius pro sua culpa sic magnificè muneraretur, aliàs iuuaretur, ideò statutũ est, ꝙ nullo modo super petitorio quo egit spoliatus, teneatur iudex ferre sententiam, etiam si constet, ꝙ sententia esset ferenda pro spoliatore ex ea causa, quia nihil de proprietate probauerit spoliatus.

6 †Quidam tamen dicunt, quod spoliato restituto, si spoliator voluerit agere de proprietate, quòd poterit de nouo, sed non poterit prose, qui litem cœptam in spoliatum, vel super ea petere ferri sententiam etiam eo restituto, nec habeas ô Aduocate consciẽtiam læsam eo, quòd dederis causam peccandi spoliato, & retinendi rem alienam, quia potest esse, ꝙ verè sua sit, licet eam non probet suam. Item est & ratio, quare spoliator non potest prosequi cœptam actionem à spoliato super petitorio, quia cùm spoliator contra spoliatum non possit intentare aliquam actionem, nisi interdictum. supr. de ord. cog. c. fin. & eadem ratione non poterit petere ꝙ incepta actione petitorij procedatur.

7 †Plus placet nobis quòd facta restitutione, spoliator poterit petere quòd super petitorio de quo actum est, sententia feratur, & hoc expressum videtur. inf. de testi. significauerunt. in fin. Sed tamẽ, quia spoliatus est restitutus in possessione, sententia fertur pro eo etiam super proprietate, nisi fortè fuisset probatum pro reo contra, scilicet, quod sua esset proprietas, quia tunc benè contra possessorem fertur sententia. infr. de fi. instru. inter dilectos. in fin. & habes simile, quando agitur reali actione, & reus est contumax, quia tunc actor mittitur in veram possessionem rei petitæ, cuius per lapsum anni verus possessor efficitur intantum, quòd reus postea non nisi de proprietate auditur, & cum prius sibi immineret onus probationis decætero ex quo possidet per annum, non imminet probationis onus. infr. de do. & contu. prout. C. de iud. properandum. *Possessorio.* si à principio potest incipere agere possessorio suspenso petitorio, multo fortius est dicẽdum, quod si simul egit vtroque quod possit dimittere petitorium, & prosequi tantùm possessorium.

SVMMARIVM.

1 *Sẽtẽtia super petitorio primò lata, non est decætero ferẽda super possessorio, secùs verò si primò sit lata super possessorio.*

CAP. VI.

Cum *dilectus. Petitorio.* de hac materia not. s. eo. *2. proprietas.* ff. de bo. po. l. fi. ff. de pig. act. si rẽ. *in executione.* hoc quod dicit hîc de præmittenda executione in proprietate locum habet, siue vna pars tantùm egerit possessorio, & alia petitorio, siue simul cœperunt agere siue diuersis temporibus, dũ tamen sententia super vtroque simul cõcurrerit ferenda. Si autem primò fertur sententia super petitorio, decætero non est ferenda super possessorio quia non prodesset, si autem prius fertur super possessorio, benè postea ferri potest super petitorio. j. de testi. significauerunt. Hac ratione videtur, ꝙ post sententiam latam in petitorio, non possit super eodem agi possessorio de spoliatione facta ante litis contestationem, vel etiã pòst in petitorio, sed de spoliatione facta post sententiam in petitorio benè agitur, quia non obstat exceptio rei iudicatæ in petitorio.

SVMMARIVM.

1 *Statim quòd episcopus est confirmatus, dicitur habere administrationem.*

2 *Non dicitur esse in culpa qui confirmationi subitæ & ignotæ non contradicit.*

3 *Effectus confirmationis, an impediatur si fiat clandestinè.*

4 *Appellare non est necesse, si quid extra iudicium fiat.*

5 *In causa beneficiali procedi potest in contumacia aduersariorum.*

Procurator an & quando sit obligatus domino.

CAP. VII.

Cum *olim quæstio.* Archidiaconus petebat suã electionem confirmari, archipresbyter & canonici contrà, vel melius archidi. petiit archidiaconatum, ad quem licet electus fuisset per episcopũ, tamen eum non possidebat, vel quasi, quod idẽ credimus. s. petere archidiaconatum ac si peteret sibi tanquàm archidiacono obediri, vel responderi.

1 †Sed secundum hoc videtur, ꝙ ex quo confirmatus erat per episcopum, qui confirmasse eum intelligitur hoc ipso, ꝙ ipsum elegerat, ꝙ non debuisset inquiri, an episcopus fuerit in possessione eligẽdi, néc ne, sed statim debuisset Papa præcipere sibi tanquã archidiacono responderi. j. de ap. constitutus. cum post confirmationem statim habeat administrationem, etiam si confirmatus est ab alio, qui non habet potestatem eligendi. vt not. s. eo. cùm super. Itẽ hic archid. habet officium iudicis, vt restituatur, vel vt archidiaconus admittatur. sup. de off. iud. c. 2. ꝙ competit non solum contra eum, qui spoliat, sed etiam contra eum, qui debitum non soluit. sup. de ele. quæ relam. vbi not. & vbi non soluunt debitum archidiacono, quia sibi non respondent, vt debent. Ad hoc respondeo sic, quia si cõfirmatio fiat ita, ꝙ & tẽpus, & potestatem habeat excipiendi aduersarius ante confirmationem decætero non potest aliquid excipiendo obiici, quominus confirmatio suum habeat effectum, nec de pacto in electione habito, neque de vitio personæ. j. de ap. constitutis. 2.

2 †Si tamen restaret consecratio facienda, vel ordinatio omissa in confirmatione exciperetur contra consecrationem vel ordinationem. sup. de ele. cùm dilectus. j. de accu. c. super his. & verè non potest postea agere, nisi peteretur restitutio in integrum, vel si supplicaretur, vt no. sup. de of. dele. pastoralis. §. pe. quando autem tempus excipiendi nõ habuit is, qui se opponit ante confirmationem, sicut fit in eo, qui eligendo confirmat, valet quidem confirmatio siue collatio, tamen dici potest, quòd contra electionem & confirmationem impeditur eius effectus, vt hîc.

vt hic,& cõtra personam etiam,cum sit diffamatus. inf.de accu.accedens.quia non est in culpa,qui cõfir mationi subitæ & ignotæ nõ contradixit vel electio ni.Decret.autem s.eo.c.cùm super.non obest, quia ibi petebat restitutionem cùm fuerit spoliatus, hic autem licet habuerit ius ex confirmatione,quia ta men non habuerit possessionem, non petebat, nec potest petere restitutionem.ff.de acqui. pos.cũ hære des.Nec obst.ꝙ dicitur, ꝙ etiam pro iuribus denegatis competit restitutio.sup. de ele. querela. quia intelligitur de iuribus denegatis, quæ prius posside bat.ar.hic.cùm nunquàm possessionem habuit,non competit interdictum vel officium iudicis.ff.de vi & vi ar.idem est.§. vnde vi.cùm nomine personæ ageret,non ecclesiæ.sup.autem in decr.cum super,loqui tur quando agitur possessorio ad restitutionẽ posses sionis episcopatus.

3 †Si autem clandestinè fiat confirmatio, similiter impeditur effectus confirmationis.ĩ. vt eccle. bene. c.1.inf.de ap.vt nostrum. Item si fiat aliquo præcurrente, vti supplantaret aduersariũ intelligo eã clandestinam,& impediri,tunc posse effectum confirma tionis.inf.de ap.oblatæ.ĩ.de dolo.cum olim.Idem si dicatur confirmationem non tenere,dic,vt no.in de cre.cum olim.†Item si fiat in absentia illorum, qui contradicunt,& contradicere possunt. inf. de accu. accedens.& ar.inf.qui ma.accu.pos.c.si.nam his im putandum non est,si non exceperunt,cùm absentes fuerint,nec aliquid sciuerint.

Hoc non credimus verum,licet enim postea possit contra electum & confirmatum agere, non tamẽ propter suam absentiam poterit impediri effectus confirmationis,& in illa decre.accedens,impeditus fuit propter infamiam confirmari.Item si dicatur eũ qui semel eligit,& confirmauit,ius eligendi non habuisse,vt hic.Secùs tamen dicerem,si alius elegisset, & tempus excipiendi habuisset antequàm confirma tor confirmasset, tunc quantumcunque electionem solam nullam, & non confirmandam dicat non impeditur effectus confirmationis, vt dictum est , quia exceptio minùs canonicæ electionis non suspendit effectum confirmationis.inf.de ap.constitutis.2.licet appellatio impediret , & in integrum rest. & sic loquitur.l.C.si quis ex fal.in.l.vlt.si autem confirmatio diceretur non valere ipso iure,tunc benè impediretur effectus confirmationis.

4 †Sed oppones,nónne imputandum est prædictis quia non appellant quàm citò sciũt.2.q. 6.biduum. §.si aduersus.Respon.non,quia illud locum habet in iudiciis,extra iudicium autem si quid fiat, nõ est ne cesse appellare:vt not. inf. de his quæ fiunt à maio. par.c.cũ in cunctis.tamẽ potest appellari. inf. de ap. ad audientiam.constitutis 2.& in multis aliis. c. Itẽ licet prædicti non possint per exceptionem impedi re officium confirmationis, possunt tamen post cõ firmationem agere in modum renũciationis, vel ac cusationis,vt remoueatur,vel cassetur quod factum est.inf.de app.constitutis.Item & aliis modis,vt no. sup.de elect.dudum.2.*Reclamationem*.nam si reclamas sent & lis penderet super possessorio, & ideò nondũ fuisset aliqua electio per episcopũ facta confirmata, per superiorem approbata, non fuisset lata sentẽtia pro archidiacono,sed finis litis super possessorio expectandus esset:vt not.sup.de resti.in integ. cum venissent.hæc decr.nihil facit ad tit.

5 †*Canonici*. canonici enim & archipresbyter constituti coram Papa, & videntes ipsum Papam motum ex attestationibus receptis ad ferendam sentẽtiam pro archidiacono,exceperunt contra ipsas attestationes quòd non valebant,quia receptæ erãt à iudicibus recusatis propter suspicionem, sed dominus Papa respondet attestationes propter hoc non minus valere,& secundum eas iudicandum, quia nõ valuit recusatio eorum cùm essent electi de consensu procuratorum vtriusque partis,& non facias vim siue canonici & archipresbyter recesserint appellãtes à præsentia horum iudicum,quia etiam tunc valent attestationes , cum ab eis non liceat appellari. 2.q.6.à iudi. & eodem modo multò minus possunt restringere attestationem,si non appellarunt.

Sed oppones,nónne hoc solùm sufficiebat, vt nõ valerent attestationes,quia receptæ fuerunt lite cõtestata?Respon.non,quia cùm de beneficio ecclesię ageretur, potuit procedi contumaciter absentantibus se aduersariis prætextu fortè recusationis, vel appellationis,quæ non valebat.in registro continetur, quòd facta litis contestatione in causa apud sedem apostolicam de cõsensu procuratorũ partium, fuit causa commissa tribus iudicibus, de quibus canonici vnum recusabant propter consanguinitatẽ archidiaconi memorati.*Procuratorum*. multofortius si de partium voluntate.sup.de offic. delegat. super quæstionum.arg.contra.sup.de off. dele. cùm olim dilect.inf. de sen.& re iud. suborta.sup . de postu.ad hoc.2.q.6.biduum.§.si aduersus.inf.de ap. sæpè.sup. de in integ.resti.cùm venissent. C. de eroga. mi. an. in exceptione.li.12.ff.de tribu. procuratoris. sup. vt lit.non contest.ad hoc.ff. de procu. ignorantis. ff. si quis ius dicen.l.1.§.si procurator.ff.quòd quisque iu ris.l.3.§.si procurator.ff.de lib.cau.in seruo. in Auth. de eccle.ti.§.si quis in suo.co.9.ff.de excep.si procurator. Sol. si procurator malefaciat negotium domini sui tenetur si procurator est obligatus domino actione mandati.de proc.si procurator.ff.de pro cu.qui proprio.§.procurator.ar.contra.ff.de dolo.& eleganter.§. pen. vbi dicitur, quòd si dominus non potest habere recursum contra procuratorem,quia non sit soluendo, integrum ei manet pristinum ius, num ergò hic non possit habere recursum contra procuratorem , quia hoc factum non capit æstimationem,debet ei manere saluum ius primum, sed illud obtinet vbi dolosè versatus est, sed si negligenter secùs.sup.de in integ.restit. cùm venissent. *Curauimus*.sup.de resti.in integ.cùm venissent.sup.de ele. Cumana.vbi de hoc not.*Imponentes*.super contradicendo ipsi archidiaco.inf.de concess.præben.post. elec.contra.Sol.ibi.

CAP. VIII.

IN *causa quæ inter. Patriarcham.* petierat subiectionẽ monasterij patriarcha , & hoc ideò dicebat, quia solitus erat soluere.l. solidos in signum subiectionis. lata autem sententia solutionis pro abbate dicitur hìc, quòd non adimitur patriarchæ potestas petẽdi eosdem.l. solidos si alio iure petere voluerit, hæc decre.nihil facit ad titulum.*Synodum*.18.q.vlt. §. vlt.*Si alio*.cùm enim ex vna causa petierit,iterum po test ex alia petere,non obstante exceptione rei iudicatæ,quia super prima causa lata est sententia contra eum.ff.de except.rei iud.&an eadem.§.actiones. & not.sup.de foro compe. cùm sit generale. vel melius cùm primò non petierit. l. solid. sed subiectionem monasterij,sententia lata super obiectione non præiudicat super.l.solidos.

DE RESTITUTIONE spoliatorum.

TIT. XIII.

CAP. I.

LICET multum. & j. Tamen duo sunt hic contra ius. Primùm, ꝙ primò spoliatus non restituitur, & secundum ꝙ possessori incumbat probatio. j. eo. in literis. j. de fi. instru. inter dilectos. in fi. Sol. hoc contingit propter voluntatem partium quæ in hoc conuenerunt.

CAP. II.

Solicitè cures. Spoliatum. principium huius capituli videtur contradicere fini, nam in principio dicit, ꝙ inquirat, an resignans tempore resignationis fuerit spoliatus, vt aduersarij testes non recipiātur super spontanea renunciatione, & in fi. quòd iterum recipiat testes super violenta spoliatione. Solut. dicunt quidam, quòd à principio debet inquirere super spoliatione de plano, puta per famā, & per hoc debet repellere probationes de spontanea renūciatione, & postea debet recipere testes, & alias probationes expoliati, qui agit super sua expoliatione, vt si ipsam probauerit habet restitutionem, hoc nō placet, quia nunquam potest tantùm fama vt prædictā probationem auferat possessori. Alij a. dicunt melius, quòd primò debet inquirere, an fuerit spoliatus quando resignauit, id est, an eo tēpore fuerit in possessione, & si inuenerit eum non existentem in possessione resignasse, cùm sit præsumptio, ꝙ non voluntariè fecit, primo recipiet probationes de violenta expoliatione, nec sequens decre. contradicit, cùm ibi non dicat, quòd non existens in possessione resignauit. Item ibi præsumptio est contra resignantē, quòd non violenter fecerit, quia resignauit coram archiepiscopo. arg. ff. quod me. cau. non est verisimile. Vel dic, ibi volebat probare coactionem, vel ibi intentabat petitorium, hic autem possessorio recuperandæ possessionis agebat, Si enim petitorio egisset, vel rei vend. tūc tantùm super renunciatione reciperentur testes. Item & si post recuperationē possessionis egisset, benè admitteretur exceptio renunciationis præcedentis, & exciperetur de renunciatione præcedente spoliationem talem. s. quia veniēs ad ecclesiam, non fuit admissus, vel quia electus fuit per eum, ad quem pertinebat ecclesia, in tali enim casu, benè admitteretur huiusmodi exceptio, quia renunciando videtur amisisse possessionem: vt no. s. de renun. super hoc.

a Alij dicunt. Ad hæc dicta adde eūdē Inno. in c. quia verisimile. inf. de præsū. & in c. superhoc. de renū. & Petrus de Anc. in cō si. 257. incip. si prædicta sententia. in 2. co. circa fi.

CAP. III.

Acceptā conquestione. Intellectum huius decre. habes sup. de renun. super hoc, hæc decret. nullo modo est contraria superiori decr. quia nec etiam in consimili casu loquitur. Dubitatio enim huius decret. erat, quid iuris esset si spoliatus ecclesia authoritate ordinarij peteret restitutionē, & aduersarius suus obiiceret sibi, non potes petere restitutionem, quia sponte resignasti ecclesiam, & iterū spoliatus vellet inducere probationes super spoliatione violenta, & possidens ecclesiam diceret, non est necesse, quòd te graues huiusmodi probatione, quia primò resignasti spontè hanc ecclesiam, vnde benè spoliari potuisti authoritate episcopi, vel vt quidam dicunt per eum, cui episcopus eam contulerat, sed hoc nobis non placet. Quærebatur ergò probationes hic retento casu præmisso, cuius primò essent admittendæ, & respondeo, ꝙ primò sunt admittendæ probationes possidentis ecclesiam spōtanea renunciatione, quia hoc probato, nil valerent probationes super spoliatione, quia licita fuit spoliatio authoritate episcopi facta, si violenter volebat detinere ecclesiam quam spōte renunciauerat, sed si super coacta voluntate vellet inducere testes, tunc haberet locum decr. sup. de renunc. super hoc. Constiterit. sup. c. proxim. contra. Sol. ibi. si enim quis renunciet ecclesiæ suæ, statim licet episcopo in cuius manibus renunciauit dare illam ecclesiam alij, si ad eum pertinet collatio, & si ad alium pertinet mandabit, quòd eam conferat, vel quòd eam præsentet quando sola præsentatio ad eum pertinet.

☞ †Imò plus est, quia postquàm aliquis renunciauit in manibus eius, ad quem pertinet recipere renunciationem etiam sine alia licentia ille ad quem pertinet conferre vel præsentare statim faciet, quòd ad eum pertinet, nec contra eum feretur aliqua sententia, quia ex renunciatione iam amisit omne ius, quod in ea habebat. 7. q. 1. quàm periculosum. & idē quidam dicunt faciendum, quando ad mandatum episcopi clerici contemnunt promoueri ad ordines. sup. de elect. cùm in cunctis. §. inferiora. sup. de æta. & quali. quæris.

Aliis tamen videtur, & fortè melius, quòd ibi necessaria est sentētia priuationis, cùm adhuc retineat ius in ecclesia quousque priuetur per sententiam, cùm non sint priuati per sententiam iuris, & sic etiam prædictæ decre. dicere videntur. sup. de æta. & quali. c. 1. Item in primo casu, & in omnibus aliis vbi ius perdit ille, qui ecclesiam possidebat, licet episcopo sine alia causæ b cognitione ei auferre possessionem, quia in hoc exequitur suum officium, vt hic, & inf. de instit. c. 3. & sup. de pact. accepimus. & c. cùm clerici. sed non sic est in secundo casu, quia ibi nunquàm licet auferre possessionem possessori, nisi post sententiam. j. eo. conquerente. C. de iu. fis. l. fin.

b Causæ cognitione. Lud. Ro. in consil. 433. incid. dubitatur primò adhi. ꝙ possessor beneficij intrusus notoriè & inexcusabiliter pōt ipso nō vocato spoliari. Et refert Fel. in c. cū olim. col. 7. ver. cōfirmatur, inf. de re. iud.

SUMMARIUM.

1 *Non valent literæ per fraudem impetratæ.*
2 *Quæ literæ dicantur conseruatoriæ.*
3 *Literæ ab alio nuncio impetratæ si vim appellationis non obtinent non valent.*
4 *Cùm appellatur, debet exprimi causa appellationis.*

CAP. IIII.

1 AVDITA querela.† Molestaret. & ita intentabat iste interdictum vti possdetis, in quo vterque est actor & reus quia vterque petere potest & agere, sicut in fa. er. communi diui. & fi. reg. iudiciis. ff. de iud. l. in tribus. propter molestias & turbationes, quæ ei fiebant, scilicet, quia de ipsa ecclesia beneficium petebat, & in aliis volebat haberi, vt clericus eiusdem ecclesiæ, & sic se gerebat, aliàs enim possessori non licet impetrare literas in fraudem, vt si post aduersarius alias literas impetrauerit ita ei non valeant tanquā prius impetratæ, & si impetrauerit ita fraudulenter, non valet, quia falsum expressit in literis, cùm dixit, ꝙ alius iniuriabatur ei, cùm nō intelligatur iniuriari, si prosequitur ius suum coram iudice. ff. de iniur. iniuriarum. §. 1. & habes expressè hoc non licere. sup. de rescri. c. vlt. & c. significauit. potes etiam dicere, & benè, licet clericis ecclesiæ agere contra clericum, qui aliam ecclesiam recepit, vt perpetuò priuetur prima. 7. q. 1. si quis episcopus. & c. si quis de. & 21. q. 1. si quis iam. *Si vobis.* s. episcopo Vldemens. & archidiacono Helyenens. *Compesceretis.* suprà, eodem, solicitè. contra. Sol. hic non allegabatur à parte altera de violentia, ibi sic, imò etiā cùm agere-

ageretur vti pos. continebatur se possidere.

2 † Ex prædictis autem apparet, quòd non de iure, sed de iniuria aliquid in prædicta ecclesia requirebatur, quia ingerebat se tanquam canonicus in percipiẽdo beneficium, vel ad alia negotia ecclesię, competit ergò contra ipsum interdictum vt not. in gloss. ita. Vel dic, quòd huiusmodi literæ contra ius respiciunt futura, & appellantur conseruatoriæ, & iudices conseruatores, qui habent impetrantem à futuris & manifestis iniuriis & violentiis defensare. suprà, de offic. delegat. statuimus. vel aliter, vt no. in gl. ita. *Vobis plenius.* archidiacono Helyelens. & episcopo Vigorens. *Constitisset.* lite contestata coram nobis, vel etiam non contestata, quia in his parte existente contumace potest spoliari ecclesia. infrà, de cle. nõ resi. ex tuæ. *Prohibuisti* litis cõtest. præmissa, hic verò sententia satis congruit interdicto vti pos.

3 † *Nuncius.* si arreptio itineris vim obtinuit appellationis, nec potuit legitimè fieri vnde omnia reuocanda sunt. suprà, de offic. deleg. cùm causa. Si autem vim appellationis non obtinet, literæ ab alio nuncio impetratæ, non valent, nec debent reuocari, nec etiam impediri processus priorum iudicum. Respondemus, quòd non obtinuit vim appellationis, quia quando misit nuncium iam sciuerat de literis contra se impetratis. infrà de ap. suggestũ. vel si iudices primò cognoscere incœperant, & de missione nuncij nihil sciuerunt, semper tamen ex quo secundæ literæ emanarant de certa scientia domini Papæ reuocantes iurisdi. priorum iudicium, procedere vlterius non debuerunt. sup. de offi. deleg. pastoralis. §. 2. & ideò si postea aliquid fecerint reuocatur. *Impetrauerit.* ad eosdem, scilicet, Vigorens. episcopum & eundem archidiaconum. † *Formam.* scilicet, quòd non audiretis testes super spontanea sua renunciatione, sed super sua spoliatione, & erat iusta hæc litera, quia intelligebatur, vel etiam expressè dixerat, quòd sibi obiiciebatur renunciatio facta, quando non erat in possessione, quòd tamẽ falsum erat, vel etiam si verum erat non opposuit coram iudice de spoliatione, & ideò tenuit quicquid contra eum factum est, vel fortè aliàs cõtumax fuit, vnde non potuit contradicere processui contra se habito, nec appellare. 2. q. 6. §. sunt quorum. Vel forma secundarum literarum erat, quæ hîc sequitur, scilicet, quod non ob. hoc non est verum, propter id, ꝙ sequitur in fi. s. quòd sententia non obstante procedat secundũ tenorem secũdarum literarum, ex quo videtur, ꝙ secũdæ literę habebant certum tenorem. Sed ipsi exponunt, & fortè nõ malè, ꝙ reuocarẽt de facto quæ de facto processerant. s. occasione prædictæ sententiæ eo non obstante. *Reuocari.* per Vigorens. episcopum & archidiaconum Helyelens. *Nuncius.* hîc subintelligendum est, si iudex sciuit, quòd nuncius mittebatur ad sedem Apostolicam, & eo proposito vt eius missio pro appellatione esset, nã si nesciret iudex, vel ex alia causa mitteretur, hæc missio vim appellationis non obtineret.

4 † Item nec missio locum habebat secũdum iura hîc, quando licebat appellare nulla causa expressa, sed hodie locũ non habet, cùm causam appellationis ex primi oporteat, quæ mittendo nuncium sine verbis nullo modo exprimi posset. de hoc plenius, inf. de appel. vt debitus. vel potest dici, quòd primò nuncium miserat, quàm lis cœpisset agi sub iudice, sed tamen bene sciebat literas contra se impetratas ante nuncij missionem, & ideo non impediebat processum, imò aliàs non valebat. infrà de app. meminimus. *Per vos.* scilicet, per Episcopum Vigorens. & Londens. & eundem archidiaconum. *Factum, esset.* 99. dist. c. ecce. & c. nullus. C. de eman. nec auus. C. de app. l. 2. C. sen. rescin. nõ pos. l. impetrata. & C. de test. si testamentum. *Authoritate.* scilicet, si nesciuistis nuncij missionem, quia tunc medio tempore legitimè procedere debuistis, vel si fraudulenter nuncium misit, scilicet, postquam de literis impetratis sciuit, vel non est reuocanda priuatio ecclesiæ quam fecerunt iudices propter renunciationem, quam fecerat, vel quia alium personatũ habebat etiã si esset spoliatus, cùm eam non opposuerit. *Præsumptione.* iudicis puta si processisset sciens nuncij missionem bona fide. *violentia.* partis vel iudicis. *Protulisti.* scilicet, tu archi. cum episcopo Vigorens. *Literarum.* impetratarum ad Vigorens. episcopum, & Helyelens. archidiaconum. *Reuocare.* quia si esset iusta non posset reuocari, cùm non sit lata sententia contra intellectum prædictarum literarum, & eodem modo si iniusta cùm transierit in rem iudicatam, nec sit appellatum. sup. de elect. cùm dilecti. † *Tentetis.* vos posteriores iud. Vigorens. episcopi, & Helyelens. archidiac. si nesciebatis nuncij missionem, aliàs secus, vel si aliàs malitiosè misit nuncium, in repetitione enim literarum secundum antiqua iura non erat vis, sed in missione nuncij, nisi in hoc, quod post receptionem secundarum literarum non debebat procedi per primas, nisi prius sciretur, & diffiniretur per arbitros, quę quibus præiudicarent secundum tenorem decretalis suprà de rescriptis pastoralis, & c. cùm contingat. & est hîc no. quòd non solùm tenor prædictæ decr. est seruandus, quando diuersæ literæ ad diuersos iudices impetrantur, sed etiam quando ad eosdem, nam hîc ad eosdem iudices vtræque literæ impetratæ fuerũt. Alij tamen hoc negant, scilicet, quia quando ad eosdem iudices impetrantur, nunquam est seruanda forma prædictarum decre. *Statuistis.* tu archi. cum episcopo Vigorens. reuocando de facto quæ feceratis authoritate sententiæ. *Procedatis.* scilicet, vos episcopus Vigorens. & Archid. Helyelens.

SVMMARIVM.

1 *Reuocari debet quicquid fit per violentum possessorem.*
2 *Si quis est in possessione, etiam violenta, eliget tamen & non qui de iure eligendi habet potestatem,*
3 *An subditi violenti possessoris respondere debeant de iuribus pertinentibus ad dignitatem, quam violenter possidet.*
4 *Differentia procedendi inter iudicem & partem.*
5 *Potest semper excipi contra possessorem alicuius administrationis, siue nomine suæ administrationis agat, siue petitorio, siue possessorio.*
De crimine prius est agendum quàm de proprietate & violentia.
De possessione prius agendum est, quàm de crimine.
6 *Incorporalium iurium possessio ferè eodem modo sicut corporalium acquiritur.*
7 *Possessio iuris episcopalis, vel archidiaconatus qualiter acquiratur, & etiã qualiter canonicalis & præbendalis, habes in num. 8. & qualiter perdatur. in num. 11. & 12.*
Possessio iuris episcopalis vel alterius dignitatis, an acquiratur per installationem.
8 *Spoliati possessione iuris Canonici, vel alterius dignitatis, quàm actionem intentare possint.*
9 *Eligendi possessio non videtur quæri posse, nisi eligat.*
10 *Corporalis actus necessarius est in acquisitione possessionis.*
11 *Possessio legitimè facta magis extendi debet quàm expoliatio iniustè facta.*
12 *Possessio decimæ an quæratur intrando possessionem fundi decimalis.*
13 *Episcopi & prælati, an possideãt suas dignitates nomine suo.*
14 *Iuris decimalis & corporalis possessio, quomodo acquiratur.*

CAP.

CAP. V.

1 IN Literis.† No. quòd quidquid fit per violentũ possessorem, reuocari debet, & electiones factæ à malæfidei possessoribus cassabuntur, etiam si sint confirmatæ, quod sic probo, malæfidei possessor non facit fructus suos, imò tenetur de extantibus rei vendicatione & consumptis, condi. sine cau. C. de condi. ex lege. l. mala. ff. de rei vendicatione. si nauis. §. fi. insti. de offic. iud. §. sed si in rem. & §. illorum. & ita à simili, si malæfidei possessor eligat, cùm non faciat fructus suos, & fructus possessionis eligendi est eligere, cùm non facit electionem suam, & per consequens si electio non est sua, neque ratione proprietatis, neque ratione possessionis, non valebit electio ab aliis facta, sed officio iudicis implorato cassabitur. argumen. sup. de resti. in integ. c. 2. licet ibi loquatur de electione confirmanda, & non de confirmata, tamen eadem ratio videtur vtrobique. Si autem esset bonæ fidei possessor, faceret industriales fructus suos, siue habeat ius, siue non. ff. quib. mod. vsusfruct. amit. l. si vsufructuarius. ff. fi. reg. l. 3. §. post litẽ. ver. sed an. aliàs est. §. insti. de re. diui. §. si quis à non domino. ff. de acqui. re. do. bonæfidei. ff. de vsufruct. quid sit. §. in alieno. cùm autem eligere sit fructus industrialis possessionis eligendi, quia ex industria & opera hominis prouenit fructus, hæc, scilicet, electio erit ius possessionis eligendi, quamuis dicẽdum sit, quòd si aliquid de fructu remanserit penes ipsum, postquam constiterit quòd proprietas ad alium pertinet, quòd officio iudicis id restituendum sit. C. de rei vendi. certum. §. bona. & eodem modo prælatus, vel electus institutus à bonæfidei possessore, iura quæ prius reddebat possessori modò reddet vero domino. infrà, de iure pa. ex literis. sed & si electio diceretur fructus naturalis, tamen bonæfidei possessor nõ tenetur de fructibus, ex quo consumpti sunt, nisi inquantum factus est locupletior. ff. si. cer. pet. si met. sed constat, quod ex quo electio facta est cõsumptus est fructus huiusmodi possessionis, quia nihil potest in ea vlterius facere. 7. quæstio. 2. dilecti. Si autem in aliquo factus est locupletior puta, quia adhuc habet in horreo fructus præbendæ quam posidebat illos restituet, vt in præalleg. decre. de iure pat. ex literis. nec contra electos huiusmodi agi potest ad depositionem, cùm electus sit ab eo penes, quem est potestas eligendi, vt dictum est, & habes expressè. sup. de cau. pos. cùm ecclesia. quia ibi cassata fuit electio facta à canonicis, quia facta fuit absentibus bonæfidei possessoribus, ergò si interfuissent electio tenuisset, & hoc ipsum est dicendum in sententiis, quæ fiunt à bonæfidei possessoribus iurisdictionis, & idem dicitur in aliis actibus corporalibus.

2 † Item not. quòd si quis est in possessione etiam violenta, tamen ipse eliget, non ille apud quem est de iure eligendi potestas, & tenebit huiusmodi electio, licet cùm constiterit de iniqua possessione cassetur. argumen. quia etiam prædo defendendus est in sua possessione, quousque cõstiterit de iniqua possessione eius, & ille punietur qui eum spoliat, vel molestat. C. vnde vi. si quis. 16. q. 6. placuit. infrà, de instit. cùm venissent.

3 † Sed quæro quid faciẽt subditi debitores huiusmodi violenti possessoris? Respon. non respondebũt de iuribus pertinentibus ad dignitatem, quam violenter posidet, nec potest cõqueri hic violentus prælatus de eis, qui spoliauerunt eum non reddendo sibi debitã obediẽtiã, vel alia. argumẽ. sup. de elect. querelã. quia ipsi non spoliant, cũ non fuerit in possessione recipiendi huiusmodi ab eis, licet fuerit in violenta possessione dignitatis cui hæc debẽtur, quia huiusmodi violenta possessio non extenditur, nisi ad ea, de quibus fuit in possessione. argumen. ad hoc. C. de peti. hæred. l. fi. Electo autem à violento possessore & confirmato omnes respondebunt propter vim cõfirmationis. sup. de elect. transmissa. & argumen. ff. de acqui. pos. l. iustè posidet. ff. quòd cum fal. tuto. l. 1. Alij non approbant, quod dicitur in fi. huius gloss. quæ incipit not. & dicunt quòd subditi & debitores dignitatis, debent respondere malæfidei possessori dignitatis de omnibus debitis, non obstante exceptione de iniqua possessione prælati. argumen. infra de insti. cùm venissent. Sed primi respondent, quòd iudex cui certũ est quod est in possessione benè debet eum defendere in possessione, quousque de iniustitia possessionis constet, vel de proprietate, vt ibi, imò nec subditi per violẽtiã debẽt malæfidei possessorẽ expellere de possessione, quia sic incurreret pœnam cõstitutionis, si quis in tantam. C. vnde vi. 16 quæstio. 6. placuit. sed denegare possunt sine violentia tamen ea in quorum mala possessione erat possessor, quòd sic probatur, quia si spontè soluat, præstat malæfidei possessori causam peccandi. Item non liberatur subditus debitor per talem solutionẽ, quin dignitati teneatur, cũ nõ ei, sed dignitati sit obligatus. argumẽ. 7. de inreiur. eã te. nisi fortè cũ ipso malæfidei possessore contraxisset, quia tunc ex contractu teneretur. ff. de condi. insti. si vrbana.

4 † Et est ratio, quare iudex aliter procedere debet quàm pars, quia iudex procedit secundum probatã, sed pars secundum conscientiam, vnde dicunt quidã quòd securè poterit tolerare excommunicationem, antequam faciat contra conscientiam, infrà, eo. literas. infrà, de sent. excõmuni. inquisitioni. Fatemur tamen, quòd possessor contra hunc denegãtem habet interdictũ vnde vi. vel condi. ex decr. sup. de elect. querelã. Nec valebit debitori redituum, si offerat se probaturum, ꝙ aduersarius est malæfidei possessor, quia etiam prædo restituendus est, vt hîc. Sed si possessor non agat contra hos debitores redituum possessorio sed officium iudicis imploret, vt cogãtur sibi satisfacere, & si hoc ꝓbet, tũc debitores dignitatis possũt excipere, ꝙ possessor, est malæfidei possessor vt repellãt eũ, vel etiã si esset bonæfidei possessor, nõ teneretur de fructib. naturalib. vel debitis, nec etiã de industrialibus, qui licet fiant bonæfidei possessoris, tamẽ si extant restituere tenetur. instit. de re. diui. §. si quis autem. ff. quibus mod. vsufruc. amit. si vsus. ff. fi. regun. l. quarta. §. autem. C. de condi. ex lege. l. mala. C. ☞ de rei vendicat. certum. † Et idem videtur in eo, qui est in possessione eligendi, quia si illi, ad quos de iure electio pertinere videtur, eligant eo expulso ab ea possessione, duplicem viam habet procedendi contra eos. Vnam vt intentet petitorium, petendo cassari electionem factam ab eis, & tunc habet locum, non debuisti vocari, nec eligere, imò nos, quia malafide eras in possessione. Sed si agat possessorio, petens se restitui ad possessionem eligendi, qua spoliatus est, non admittitur exceptio prædicta. argumen. hîc, sicut nec de proprietate. suprà, de ordi. cog. capi. vltimo. imò ad suam possessionem restituetur, & si talis possessor eligat contra electum petentem confirmationem excipietur, quòd nõ debet eius electio confirmari, cùm sit facta à malæfidei possessoribus, vt infrà, de iure patrona. consulta. Item si primus electus ab his, qui ius habent, petat confirmationem, & excipiatur contra eum, quod non debet confirmari, quia facta est à non possessore, replicabitur, quia ab eo fieri non debet, cùm esset malæfidei possessor, nec est verum, quod per restitutionẽ datam possessori prima electio facta ab his, qui ius habent

habent

habent sit irrita, sufficit enim possessori, quod in pristinam possessionem sit restitutus.ff.de vi & vi arma. l.prima.§.qui vi.& §.sequenti. Alij tamen contradicunt, & idem videtur si non erat in possessione eligendi solus, sed interessendi electioni & eligendi vna cum his, qui elegerant. Nam & hîc etiam si agatur possessorio, non cassabitur prima electio, quæ non debet cassari, nisi de iure electi inquiratur, & possessor tantùm restituetur ad possessionem iuris, aliàs electores punientur in expensis & ad interesse, & etiam aliàs de officio iudicis. Sed in hoc multi contradicunt.

5 † Item not.quòd si possessor alicuius administrationis agat nomine suæ administrationis, siue petitorio, siue possessorio, semper potest excipi contra eú; licet tu sis in possessione, tamen non es canonicè institutus. Quod sic probatur sententia lata pro reo in hoc casu non parit ei exceptionem rei iudicatæ cótra verum prælatum, si postea agetur, ergo cum eo non debet procedere actor. Nec est contrà.ff.de petitio.hæredit.quòd si pos.quia ibi possessor nihil soluit, ad quod hæres non teneretur, vnde non habet, de quo quæratur, quia etiam inuitus potest liberari. ff.de nego. gest. soluendo. secùs autem in confirmatis, vt not. suprà, de electio. nihil. Item not. quod licet dicatur quis possessor actionum. ff. de petitione hæredit.quod in diem.§.fina.nunquam tamen potest possidere quis actionem, nisi ille cui de iure competit, quia aliter uon agitur suo nomine, & si alieno nomine agit, non possidet. *Prius*. C. de rei vendicatione.ordinarij.C.de interdi.incerti. Si verò agatur de proprietate & violentia, prius de crimine agetur.ff. de iudiciis. si de vi.ff. de publicis iudiciis. qui te. §.primo. Si verò de possessione & de crimine agatur, prius de possessione, quàm de crimine quæretur.infrà, capi.proxi.de possessione rei corporalis qualiter acquiratur, satis plenè not, in summa.de acquiren.possess.

6 † Possessio autem iurium incorporalium ferè eodem modo acquiritur, sicut corporalium, scilicet, corpore & animo.ff.de acquiren.pos.lege prima.primo respon. & lege possidet. primo responso. §. quibus.& sæpè fit missio in possessionem iuris incorporalis inducendo in rem corporalem.ff. de vsufruct. lege quarta. in principio. nam si quis vult dare alij possessionem decimarum, debet eum inducere in possessionem fundi decimalis,& apprehésa vna gleba fundi decimalis, in possessionem decimæ totius fundi inductus videtur, dummodò sit glebæ apprehensæ contiguus,& nullus alius partem eiusdem fundi possideat.ff.de acquirenda posses.possideri.§.fina Quædam tamen iura incorporalia sunt, in quibus dicitur acquiri generaliter possessio, & si cuiuslibet partis etiam diuisæ possessio non apprehendatur, sicut est in iure canonicali, cùm possessio apprehendatur, si cui detur stallum in choro,& locus in capitulo,& hoc satis innuitur sup.de renuncia. cùm inter.& infrà, de præben.dilect.1. & c.dilecto. Et possessio iuris præbendalis apprehenditur, si assignetur præbenda ei, etiam verbo solo, vel do, vel assigno tibi talem præbendam.argumen.prædictarum decreta.dilectus.& dilecto.& sup.de rescript.eam te. & in multis aliis ca.sed si quis benè attendat, non inueniet ibi, quod per talem assignationem tradatur possessio. Fatemur tamen quod sicubi esset consuetudo, quod in signum recessionis aliàs receptionis possessionis iuris præbendalis daretur aliquid ei, cui debet assignari præbenda, siue pecunia, siue aliquid aliud quod beue sic acquiritur possessio. argumen. sup.de consue.capi.2.nam si per tales fictiones conceditur possessio iuris corporalis.vt ibi dicitur ex vi consuetudinis, multò fortius iuris corporalis.

7 † Credimus autem quòd hodie de generali consuetudine, quæ pro iure est seruanda obtinet, quòd possessio generaliter iuris episcopalis, vel archidiaconatus, vel cuiusque alterius dignitatis, acquiritur per installationem eius factam & in sede, vel loco deputato dignitati eius. argumen. prædictarum decre.dilectus. dilecto. & cap.inter. si autem non deputata sunt aliqua loca, vel stalla istis, dicimus quod per huiusmodi installationes non acquiretur possessio. Item si sint deputata, sed loca illa prohibentur eis assignari, licet alia loca illorum assignentur eis, nó credimus possessionem acquiri, nisi aliter se haberet specialis consuetudo, nam cùm hæc sint inducta præter ius, non sunt extendenda.ff.de le. & constit.quod contra.alij contradicunt.

☞ † Item hoc intelligo verum, quod acquiritur possessio per huiusmodi installationes, si fiunt per personas ad hoc deputatas. suprà, de offic. archi. vt nostrum.infrà, de præben.dilecto. Item generaliter quęrit possessionem iuris canonicalis, vel cuiuslibet alterius si vtatur aliquo iure canonici intendens vti generaliter, & hoc sciat aduersarius, vt not.infrà, de ca. mo.dilectus.in gloss.scilicet, recu.& de postu. bonæ. glo.quare eum.

8 † Item dicunt quidam eum acquirere possessionem iuris canonicalis,& præbendalis, si apprehédat corporaliter possessionem castrorum, villarum & fundorum pertinentium ad præbendam,& si legit & cantat sicut canonici alij faciunt, vel facere debent. Alij idé dicunt in apprehensione iuris episcopalis, vel cuiuscunque dignitatis, sed in hoc casu non intelligunt possessionem, ad alia extendi, nisi ad ea quæ occupauit, vt si occupauit hunc fundum de præbenda, hunc fundum possideat & non alios, & per electionem suam, & tantùm sit in possessione legendi & cantandi, & non aliorum iurium canonicatus, nec per hoc erit in possessione iuris canonicalis simpliciter, sed cum adiectione poterit dici ipsum esse in possessione iuris canonicalis, quo ad possessioné specialiter, & idem dicunt de aliis iuribus, vt episcopalibus & huiusmodi.

Vnde si talis spolietur, non petet restitutionem possessionis, nisi quantum ad alios actus, quos possedit, hoc non placet, quia non credimus, quod ratione possessionis iuris canonicalis, vel cuiuscunque alterius possit aliquis petere restitutionem alicuius rei, nisi primò probet se aliquo prædictorum modorum fuisse in possessione illius iuris, sicut dicemus in vxore.infrà, eodem ex parte. Credimus tamen, quòd si aliquis vtitur generaliter in omnibus, quæ concurrunt facienda secundùm morem suæ dignitatis iure episcopali, vel canonicali, vel consimili, quòd illi qui cum eis contrahunt, vel soluunt debita eis, quod liberantur, & excusantur.ff. ad Maced. lege tertia, sup. de iu. cùm deputati. Alij tamen contradicunt. Isti quamdiu sunt in possessione tuendi sunt in ea. infrà, de instit. cùm venissent. Item eis reddendi sunt fructus castrorum, & villarum quas possident, quia commodum possessionis est habere fructus. Sed si à possessione caderent, non habent aliud remedium, vel ad minus æquè bonum, nisi petere restitutionem dictarum rerum, dummodò non sint sacrę, vel spirituales, & agatur proprio nomine tanquam spoliati possessione iuris canonici, vel alterius talis, & non iuris canonicalis in prędictis specialiter, & sic potest intelligi hîc, nam de iure proprietatis agere non potest, nisi probaret titulum, scilicet, se legitimè institutum in ca-

in canonicum,nam cùm non sit in possessione, & sit actor,sibi incumbit probatio,quia ei qui dicit incũbit probatio.C.de proba.actor.

☞ †Sed aliis qui nituntur authoritate superioris, & ius habent in dignitate,vt sunt confirmati, non est vtile proponere interdictum recu.pos. suo nomine ad recuperandam possessionem rerum ablatarum, quæ ad dignitatem pertinent,quia non possidet pertinentia ad dignitatem nomine suo, sed nomine dignitatis, nomine ergò dignitatis qua est expoliatus intendet possessorium,vel petitorium. Si tamen vellet suo nomine petere restitutionem possessionis iuris canonicalis generaliter, & in genere benè faceret,quia illud in genere possidet nomine suo tãtùm, & quia spoliator ipsum spoliare intendebat, non ecclesiam.sup.de caus. pos. cùm super. tamen ad hoc, vt possit petere restitutionem possessionis generaliter,oportet quod superioris authoritate eius,scilicet,ad quem pertinet ex officio habuit possessioné generalem dignitatis,scilicet,per installationem,vel alium modum consuetudinarium, vel etiam sententiam,vt hîc.& inf.sequitur.& no.inf.eod.ex parte. & sup. de postu. bonæ. Alij autem missi in possessionem generalem authoritate superioris, sed non cõfirmati petunt restitutionem generalem iuris pertinentis ad dignitatem suam nomine suo, quia illud in genere suo nomine possident, sed restitutionem spiritualium iurium isti suo nomine petere non possunt, cùm illa nomine ecclesiæ possideant.

9 †Possessio autem eligendi, non videtur posse quæri,nisi eligat,& ab eo electus habeatur pro electo ab his,qui potestatem habẽt eligendi,vel ad minus eis scientibus patiantur eum esse in possessione eligendi sustinendo electum ab eis, vel ad minus non contradicendo altero illorum modorum,quos sup.not.de in integ.resti. capi.2.si enim aliis possidẽtibus,sed nescientibus eligant,vel alterius iuris possessionem acquirant,vel aliud faciant, nõ acquirũt possessionem quæ non amittitur,nisi eis scientibus, & de recuperatione desperantibus.ff. de acqui. pos. clam.§.qui ad nundinas.

10 †Contra alios autem, qui fortè habent eum pro electo, nullam possessionem acquirunt cùm nullus actus corporalis interueniat in hoc, quia seruant suam excommunicationem,& actus corporalis necessarius est in acquisitione possessionis.ff.de acqui. pos.l.prima.§.1.responso.1.& l.possideri. & l. quemadmodum.C.de acqui.pos. licet. Idem dicimus in multis aliis iuribus, vbi non est facile sub specie, vel forma corporalium rerum acquirere possessionem incorporalium.

11 †Possessio autem istorum iurium amittitur, vt quidam dicunt eisdem contrariis modis,quibus acquiritur,puta,si deinstalletur, & aliis similibus modis.Et nos hæc fatemur, dũmodò deinstalletur per eum qui super hoc authoritaté habet,vt inf. de præben.in Lateranens.vt fit, quando sacerdos degradatur,vel miles.ff.de his qui no.infa.l.2. §. ignominiæ. argu.ad hoc. quod quando sacerdotes & alij clerici deponuntur eadem eis auferuntur in depositione, quæ dantur in ordinatione.22.distin.subdita.& c. sequen.11.quæstio.3.episcopi. Sed si alius ad quem nõ pertinet ex officio suo eum deinstallaret,vel quid simile faceret, non crederem eum amittere generalé possessionem iuris dignitatis,sed tantùm illius loci, vnde fuit deinstallatus, & illius loci tantùm petere debet restitutionem.argum. sup. de renun. cùm inter.& c.supplicationem.Nec obst.si dicas, quod per vnum actum corporalem authoritate superioris habitum intelligatur acquisita possessio omnium aliorum,magis enim extendi debet possessio data legitimè quàm expoliatio facta iniustè, & credimus, quod in omnibus aliis,nisi in illis,in quibus expoliatus est possessionem retinebit.Et credimus, quòd hoc ipso quod inductum est consuetudine, quòd possessio authoritate superioris facta extendatur,hoc ipso eadem consuetudine inductum videtur, quòd spoliatio legitimè facta authoritate superioris similiter extendatur.

12 †De possidentibus autem sine authoritate superioris certum est,quod eodem modo amittunt possessionem,quo acquirunt.argumen.infrà. de reg.iu. omnis.iuris autem canonicalis,& aliorum incorporalium possessio quæritur, si quis eis vtatur generaliter patientibus his,qui possident,vel quibus præiudiciũ generatur.ff.de pub.si ego.§.1.ff.de serui. quoties.sed si in aliquo ei contradicitur,nõ acquirit possessionem iuris canonicalis, sed alicuius iuris specialis possessionem quærere posset.

☞ †Illud autem non placet, quod intrando possessionem fundi decimalis,possessionem decimæ quærat,nisi vtatur.argumen.ff.de acqui.re. do.seruus. §. incorporales.ff.de actio.emp.ratio.§.si inter.Nec cõtradicit.ff.de vsufru.l.3. in princip. quia ibi expressè ponit,quod vti debet. Item vsufructuarius naturaliter possidet fundum.ff.de acqui.pos.naturaliter.&l. possessio.in princip.non autem sic possidet decimarius,vel habens seruitutem.

13 †Episcopi autem & alij prælati,& etiam alij clerici suo nomine naturaliter possident suarum dignitatum,vel præbendarum possessiones & castrorum, quorum corporalem possessionem habuerunt, & pro iure quod in eis habent proprio nomine tantùm.Et inde est,quòd vnus clericus contra aliũ clericum agit nomine suo de possessionibus,quas vterque confitetur eiusdé ecclesiæ esse,sed quisque dicit ad se ratione suæ præbẽdæ vel dignitatis pertinere. ĵ.de prob.ex literis.sup.de causa pos.& proprie.cùm super.nomine autem ecclesiarum suarum,iidem prælati & clerici easdem possessiones possident ciuiliter & naturaliter.

14 †Dicunt etiam aliqui,quod iuris decimalis & omnium iurium incorporalium possessionem quis acquirit,si ille qui prius illa iura incorporalia possidebat interuertat possessionem, vt quod prius suo nomine possidebat,incipiat alieno nomine possidere. ff.de acqui.pos.quod in eod.& in hoc fortè valeret, si induceretur quis in possessioné fundi decimalis, & aliquid nomine decimæ inde acciperet, quia sic vti videretur & etiam suum ministerium exhiberetur intrando vel immiscendo possessioni. Ité quia quilibet confirmatus ex virtute confirmationis etiã si non possideat rectoriam, tamen contra omnes etiam contra possessorem rectoriæ potest agere nomine ecclesiæ & petitorio & possessorio. ŝ. de elect. transmissam.Sed & nomine suo potest agere & pet. & pos.ad rectoriam,sed non ad rem,vel ad res rectoriæ.sup.de caus.pos.&pro.cùm super. res autem rectoriæ oportet,quod petat nomine ecclesiæ.sup.de fi.instr.inter dilectos.*Prædo*. quia nõ admittitur contra spoliatorem expoliatum eadem re exceptio spoliationis,sed si constaret per eius confessioné, quod prædo fuerit & ad restitutionem ipsius rei ageret, dicunt quidam denegandam restitutionem. argument.ff.de dolo.ex dolo.& idem dicunt,si constaret de proprietate. Alij tamen dicunt,semper faciendã restitutionem.argumen.ĵ.de matri.contra. cõtra inter.ecc.en.primum tenet.sup.de fil.presbyt.c. constitutus. G.

CAP.

CAP. VI.

Item *Violenter.* Intētans interdictum vnde vi. *Clam.* intentans interdictum quod vi aut clam, quòd ha bet locum, vbi quis in solo ædificat vi aut clam. ff. quod vi aut clam. l. 1. *Crimē.* directè fortè homicidiū, vel huiusmodi. *inimicus.* qui non admittitur ad accu sandum etiam in excepto crimine. j. de simo. licet hely. & inf. de accus. qualiter. inf. de accu. cùm oporteat. nisi prosequeretur suam iniuriam, vel suorum.

CAP. VII.

Conquerente. *Spoliare.* de facto & sine sententia, si enim sententialiter priuasset, & ordine seruato non restitueretur, nisi post appellationem fecisset. *Volueris.* super prædictis excessibus vel causis, super futuris autem non licet: vt not. sup. eod. audita. decætero enim non debet esse actor & iudex. j. de excep. prælat. post elect. C. ne quis in propria causa. l. 1. *Experiri.* dicunt quidam, quod si episcopus nō restituit ecclesiam propria voluntate huic clerico, quod delegatus, de quo hic dicitur non habet potestatem cogendi episcopum ad restitutionē, quia sub conditione, vel in diem, scilicet, cùm restitutio facta fuerit deleg. videtur. Alij dicūt, quod cùm verba intentioni debeant deseruire. infrà, de verb. signi fica. intelligentia. & c. præterea. & c. in his. quod intentio Papæ videtur fuisse, vt communis iudex delegat. sit vterque. arg. j. eo. ex conquest. vbi not.

CAP. VIII.

Ex transmissa. *Legitimè.* vel dic, vt not. inf. eo. ex parte, quod petitorio agebatur. Alij dicunt quod possessorio, & tamen non fit restitutio, nisi probetur legitimè desponsata, id est, per verba de præsenti, & insuper cognita, & hoc est secundum eos speciale propter periculum corruptionis. arg. infrà, de spon. cùm locū. cùm aliàs statim ex quo cognosceret & esset probatum de spoliatione fieret restitutio, nisi obiiceretur gradus diuina lege prohibitus, infrà. eo. literas. Si verò prædicta probentur, licet obiiciatur consanguinitas, non impeditur restitutio. infrà eo. ex conquestione. suprà, de offi. deleg. causam. Vel dic, quod ex quo petebat sibi tanquā vxorem restitui, oportet eum probare legitima spō salia. arg. ff. de lib. exhi. l. 1. sic not. infrà, de spon. cùm locum. & suprà, de causa pos. cùm super. *Sufficienti.* pignoratitia vel iuratoria, vel fideiussoria. ff. man. mandato Titij. & debet illa imponi quæ magis timetur. 23. q. 5. prodest. & s. vt lit. non conte. quantū. aliàs sufficit nuda promissio. C. de ver. sig. sancimus. *Odio.* s. vt lit. non contest. accedens. vbi not.

CAP. IX.

Cum venisset. *Idem G.* eorum nomine possidetis & ideò non est contra. infrà, de priuil. veniens. & c. pastoralis. quia ibi non fuit licitum possessionem nunquam habitam intrare sua authoritate, hic autem iam habebat possessionem per clericum, qui eius nomine possidebat.

Sed contra. ff. de acquirend. posses. quemadmodum. vbi dicitur, quod sine corpore non acquiritur possessio. Tu dic, quod hic est corpus, si non canonicorum tamen clericorum eorum nomine possidentiū, & si sine quæstione vult facere abiiciat à se primam possessionem, quæ solo animo abiicitur & amittitur. C. de acquirend. pos. l. licet. & incipiat possidere nomine canonicorum. Vel dic speciale in ecclesia ex quo aliquid recipit nomine possessionis, quod possessionem habet. sic suprà, de consue. c. 2. *Authoritate.* possessionem ecclesiæ vacātis, hoc vult dicere, quod quamuis post mortem clerici possidētis siue authoritate propria, siue archiepiscopi ecclesiæ sanctæ Trinitatis possessionem intrauerit, tamen licitè eam habet, cùm eam habuerit etiā prius per clericum suum. *Possidetur.* j. de præscript. si diligē ti. suprà, vt lit. non contest. quoniam. ff. de acquir. possessio. quod in eod. & l. generaliter.

SVMMARIVM.

1 *Maritus si impetrat literas super petitorio, poterit tamē vxor agere super possessorio.*

2 *In optione præsentantis est, literas præsentare vel lacerare.*

3 *Antequam quis vtatur priuilegio sibi concesso, potest illi renunciare.*

4 *In actione possessorij non sunt audiendæ exceptiones ante restitutionem. Fallit in quatuor casibus, vt hic.*

CAP. X.

Ex conquestione. *Ob hoc.* quia fortè episcopus restituere negligebat. † Et post hoc habes, quod si marito intentāte petitorium. lit. cōtest. facta est, tamen si mulier petat restitutionem, tunc sola petitio restitutionis procedet. s. de causa pos. & proprie. pastoralis.

1 † Item not. quòd si maritus impetrat literas super petitorio, tamen vxor potest agere super possessorio, quod est notabile, quia in modum reconuentionis non fiet, quia maritus non admittetur ad agendum peti. nisi prius expedita sit quæstio possessionis, vt not. supr. de causa pos. c. 2. Sed hoc ea ratione est, qui cōnexæ sunt hæ causæ possessionis & proprietatis, & ideò etiam aduersario impetrante potest agere. Melius potest dici, quod generaliter obtinet, quod non solùm qui impetrauit literas, sed etiam ille cōtra quem impetratæ sunt potest petere, quod procedatur per literas, quod sic probamus, quia iudex super personas & res in rescripto contentas iurisdictionem habet, vt no. suprà, de rescrip. pastoralis. §. fin. Item quia iudicium redditur in inuitum. ff. de verbo. obli. l. continuus. Item quia iudex communis debet esse, & pariter pro vtroque.

2 † Si autem non præsentasset literas iudici, dicunt quidam, quòd nullam iurisdictionem habet iudex. ar. inf. de app. vt debitus. & ante præsentationē dicunt esse literas impetrantis, & in optione sua est præsentare, vel non, vel etiam lacerare. Alij dicunt, quòd iudices possunt eos cogere exhibere has literas, cùm sint communes & vtriusque partis intersit. ff. ad exhib. l. 3. §. 1. & 2.

3 † In priuilegiis autem alicui concessis si ibi continetur etiam ius alterius vt ecclesiæ Metropolit. ad ipsius solius instantiam concedatur, quod capitulū eligat Metropolitanum cum suffraganeis, tunc capitulum antequam vtatur priuilegio potest illi renunciare. C. de pact. si quis in conscribend. Sed ex quo vsus est priuilegio, vel etiam sine vsu illud præsentauit suffraganeis, vlterius renūciare non potest sine suffraganeorum consensu. arg. ff. de acquirend. pos. qui ab.

† Idem etiam dicimus, quod si quis dedit libellum in quo petiit rem aliquam, vel iura aliqua, vel aliquid dixit sibi obligatum, quòd ille contra quē agitur, etiam de suo iure probare potest. ff. de prob. circa. & ita sententia pro eo ferri potest, ac si ipse pro eisdem rebus vel iuribus egisset. argu. ff. de iureiurand. sed & si post. nam sicut ibi oritur reo actio ex iureiurando, q iurat rem suam esse, ita orietur & si pro reo sententiaretur rē suā esse, sed si non proba

probauerit de iure ſuo,nihil ſibi adiudicabitur, ſed tantùm abſoluetur ab impetitione aduerſarij,cùm ipſe aduerſarius nihil de iure ſuo probauerit.C. de rei vendicat.l.vlt.j̄.de proba.ex literis. facit melius pro hoc.ſuprà,de offi. deleg. cùm contingat. *Reſtitutione*. id eſt, petitione porrecta ſuper petita reſtitutione.

4 †*Quod fieri*.nam quando agitur poſſeſſorio,non ſunt audiendæ exceptiones ante reſtitutionem.inf. de diuor.porrò.infr.eod.literas.niſi in caſibus. Primus eſt, ſi obiiciatur agenti poſſeſſorio fornicatio notoria,quæ per euidentia patet,ſcilicet, quia habet filios de adulterio.infrà,de diuor.ſignificaſti.Secundus eſt,ſi obiiciatur conſanguinitas diuina lege prohibita,quam obiiciens incontinenti eſt paratus probare.infrà eodem,literas.circa fin.& in hoc caſu licet denegetur reſtitutio quo ad carnalem copulã, in aliis autem fit reſtitutio,vt ibidem. Tertius eſt, ſi obiiciatur exceptio rei iudicatæ ſuper eadem petitione.ſuprà,de offi.delegat.cauſam matri. Quartus eſt,quando vir eſt adeò ſeuerus, quod ei de viri ſæuitia prouideri non poteſt, vel quia eam proſequitur odio capitali.ſuprà eodem,tranſmiſſa. j̄.eo. literas. hîc autem ſolum ſpoliatam probare oportet, quod ſine iuris ordine ſit ſpoliata, & eam viri poſſeſsionem habuiſſe. ſupr.de offic.deleg.conſultationibus.infr.qui fi. ſint leg. cauſam verò. Sed ſi ſi ſua authoritate receſſerit, non competit ei reſtitutio,ſed ſibi imputet.32.quæſtio.1.de benedicto. Aliqui contra,tu dic vt ibi latè dicitur, & Bert. videtur tenere cũ illis. infrà. de adul.c. intelleximus. *In principali*. vt ſ. cognoſceret, an teneret matrimoniũ impediente conſanguinitate,s̄.eod.ex tranſmiſſa.& ſup.de ord.cog.c.1.contra.

SVMMARIVM.

1 *Principale quando comprehendat acceſſorium.*

CAP. XI.

Rauis. Træmiſſis.ſcilicet, quòd archiepiſcopus ſpoliauerit monaſterium. † *Damna*. not. quod in actionibus bonæ fidei, & etiam in actionibus ſtricti iuris, vbi peto,quod meum eſt, veniunt fructus & partus & omnis cauſa à tempore moræ. ff. de vſur. videamus. & l. mora. §. in bonæ. ff. depo.l. 2. §. hanc ac. ſed licet veniant ſi petantur, ſi tamen expreſſè non petantur in libello, iudex non poteſt de eis condemnare. ff. de ædi. edic. item ſciendum.ff.de vſu.partum.niſi quando agitur de vi compulſiua,vt quod me.cauſa, vel expulſiua, vt interdicto vnde vi. vel conſtit. ſi quis in tantam. nam tunc venit omnis cauſa, etiam ſi non petatur. ff.quod me.cauſa.ſed & partus.ff.de vi & vi ar.l.3.§. rectiſsimè.& l.idem eſt.§.vltim.& l.ſi plures.C.vnde vi.ſi quis in tantam.& ſuprà,quod me.cauſa c.pen.

1 Item ſi agitur petitione hæreditatis, vel etiam ratione vniuerſitatis. ff. de peti. hære. item ve.§. fructus.ff.de vi & vi ar. l.1.§.rectiſsimè. & not. quod ſi non petantur ea quæ veniunt acceſſoriè,vt fructus, damna & intereſſe,uel etiam ſi petantur,licet tamẽ ſententia fertur ſuper principali, non habita mentione acceſſoriorum,decætero de eis agi non poſſunt,nec poteſt ferri ſententia.q.ſuper omiſſo.C.depo.l.4.C.de vſu.eos in bonæ. ff. de ac. emp. qui per co.§.fi.ff.de eo.quod cer.lo.l.certum.

†Si autem plura petantur non quaſi acceſſoria, ſed quaſi principalia,tunc ſecùs eſt, vt in præalle.l. certum.Nec eſt contra.ff.de except.rei iud. ſi in iudicio.vbi dicitur, quod exceptione rei iudicatæ nõ obſtante, ad acceſſoria poteſt agi bonæ fidei iudicio,ſed certè.l. illa potius eſt pro nobis, quia intelligitur,qđ malè agebat, & ideò abſolutus fuit reus. Interdicto vnde vi benè agitur ad acceſſoria ſine principali.ff.de vi & vi.ar.l.idem.§.fin. & l. ſi plures. *Iniuriis*.ſi iniuriam monaſterio fecit.ff. de ac. emp. qui pen.*Compellatis*.omnia prædicta veniunt in interdicto vnde vi præter ſatisfactionem.de iniu. ff.eod. l.1.§.quod autem.& §.rectiſſimè. & §. ex inter. & §. ex die.&l.ſi vi metu.& l.vicino.C.vnde vi.ſi de poſt. *percepiſſent*.ff.de rei vend.ſi nauis. §.generaliter.ff.de vi & vi ar.l.1.§.ex die.C.de peti.hære.l.1.in fi.C. vnde vi.l.4.ff.de pig.ac.l.2.de peti.hær.ſed & ſi lege,cõtra.

SVMMARIVM.

1 *Cum de iuribus ad aliquem domum pertinẽtibus agitur ſufficit magiſtrum illius domus agere.*
2 *Epiſcopus agere & reſpondere poteſt pro eccleſiis ſibi ſubiectis in defectum adminiſtratorum.*
Adminiſtrator an ſolus poſſit agere,an verò etiam illi,quorum intereſt.
3 *Si datur poſſeſſio cum pacto quod concedatur, quod ibi fiat eccleſia non dicitur committi ſimonia.*
Obedientia præſtita an obliget.
4 *Eccleſiæ in nullius bonis eſſe dicuntur.*
Eccleſia an poſſit vendicare.
5 *An poſſeſſio detur ſub conditione.*
Poſſeſſio an amittatur ignorante domino.
6 *Vim rebus illatam vindicare licet.*
7 *An liceat clericis mouere bellum,& vide in num.*8.
8 *Mouere bellum an & quando licitum ſit, & an requiratur authoritas principis.*
Bona ſua an quis poſſit propria authoritate rapere.
Prælatus qui habet iuriſdictionem temporalem,an poſſit arma capere contra ſubditos inobedientes.
9 *Non eſt irregularis clericus ſi pugnet contra raptores ad ui,vel aliorum defenſionem.*

CAP. XII.

OLIM cauſam quæ inter vos. Simul agant.quia communiter locus, de quo agitur ad epiſcopum & capitulum pertinebat,vel ſecurius eſt,quãdocunque ſimul agunt,ſup.de iudi.cauſam.& de iuribus propriis cuiuſque, licet de iure quiſque pro ſuis iuribus agere poſsit.ſupr.de reſcri.edoceri.

1 †*Et magiſtrum*. ſi de iuribus ad aliquam domum pertinentibus agitur, ſufficit ſi agat magiſter illius domus.ſupr.de iudi.cùm deputati. ſi verò de ſubiectione alicuius domus agitur,vel reſtitutione, debet agere miniſter ſuperior,vel prouinciæ, vel ciuitatis.vt hîc. Poſſet etiam dici, quod maior ſemper poteſt agere,ſi vult,& quia magna cauſa eſt requiruntur fratres, vel ſine requiſitione ſe obtulerunt, cum tantùm miniſter domus Dccal. citatus eſſet, vel citari feciſſet,imò plus videtur,qđ pro domibus iſtis,quæ ſic ſubiectæ ſunt aliis, quod de rebus eorũ faciunt,& diſponunt ad ſuum libitum, & præceptorem remouent quando volunt, omnes illi qui huiuſmodi poteſtatem habent immediatè ſuper domos illas poſſunt agere & etiam cõueniri,vt in præal.decr.cùm deputati.& erit ſemper in optione maioris,vt ipſe cæteris præferatur,ſi voluerit.argu.hic & hoc ratio requirit, vt ſi poteſt minorem remouere ab adminiſtratione domus, multò fortius poſſet eum remouere à lite agenda, & etiam quia magis ſua intereſt,quia maiorem poteſtatem habet in domo.ar.2.q.6.§.propriam.tamen ſi maior minorẽ remouet,ipſe tenetur,vel per ſe,vel per alium litem agere,alioquin contra dominum tanquam contra

contu-

contumacem procedetur.infrà,de eo qui mi.in pos. causa rei ser.c.1.2.& 3

Si verò non sint sic omninò subiectæ, tamen sunt aliquo modo subiectæ,nam aliquando sunt de archidiaconatu alicuius,aliquando de archipresbyteratu,aliquando respondent abbatibus de temporalibus,vel aliis ecclesiasticis personis ratione iuris patronatus,& aliquando etiam laicis,vt not.de præb. in Lateranens.& infrà,de priui.cùm & plantare.§.in ecclesiis.in omnibus enim istis casibus & similibus primo loco,licet agere & respondere administratoribus illarum domorum,& si negligentia,vel alia iusta causa subsit præmissa aliqua summaria cognitione per iudicem, qui debet de causa cognoscere. & omnes prædicti,& alij consimiles agere poterunt.16. q.7.constitutum.& q.7.filiis.12.q.2.non licet.ar.infrà, de re.eccl.non alie.si quis præ.

2 † Et plus videtur,quòd episcopus agere & respondere semper in defectum administratorũ possit pro ecclesiis sibi subiectis.infrà,de suc.ab.intesta. ca. fi.& melius.C.de sacr.sanc.eccle.sancimus.vbi dicitur, ꝙ episcopus, & œconomus, & custos vasorum agere possit,ipse enim est præordinator in cunctis.25.dist. perlectis.& ipsius est omnis cura.10.q.1.c.2.& c.se.16. q.7.omnes.12.q.2.nobis.& c.se.& videtur per præmissa.c.quòd episcopus in agendo & in defendendo debet aliis preferri, tamen nobis videtur, quod iudex qui debet cognoscere summariè,videre poterit,quis præferatur,& maximè attendet in causę cognitione, quia quo ad temporalia prior est tam inferioris ministri quàm episcopi.10.quęst.2.quia eodem.infrà,de re.eccle.c.1.in spiritualibus saltem quę episcopum tãgunt prior est episcopus quàm inferiores ministri, nam & omnes alij sub eo ipsius vice,& nomine curã gerunt.vt suprà,de offi.archi.cap.1.de of.archipresb. cap.1.& vlt. & his & aliis attentis, & circa personarum discretionem & fidem, & circa interesse cuiuscunque eliget idoneiorem.ar.ff.de popu.ac.l.2.de canonicis autem qualiter agere possunt.not.infrà, de testi.cùm olim.

☞ † Item not.quod in omnibus prędictis. cap. si illi quorum interest volunt assistere illis qui agunt,non prohibentur:& etiam possunt appellare.infrà,de sen. & re iud.cùm super.vbi de hoc not.Sed contra prędicta.suprà,de rescri.edoceri.vbi dicitur,quòd si administrationes sunt diuisę,quod ille solus potest agere qui ministrat.Solu.illa decr.habet locum,vbi nulla causa subest,quare alius agat,hîc secùs. Item illa loquitur vbi sunt diuisę administrationes penitus, sed inter episcopum & subditos ministros non sunt diuisę,imò ambo sunt administratores, sed vnus sub alio,& idem dicimus de aliis,scilicet, qui remouent minores ministros,quando volunt,vt sunt templarij & alij huiusmodi,& licet superiores ad quos immediatè non pertinent temporalia,nec ecclesię administratio,possint agere vt dictum est,& etiam aliquando pręferantur aliis,tamen dicimns eas esse sine legitimo defensore,& immediato,& ideò non currit interim pręscriptio contra eum,quia nec cessat causa constitutionis,scilicet non est,qui spiritualem curã

3 eius agat.† *Conditione*.non fuit simonia,quia non dedit possessionem eo pacto, vt faceret ibi ecclesiam, sed concessit,quod faceret ibi ecclesiam sed nomine Terconens.episcopi,id est,ei subiectam, ad quod aliàs de iure tenebatur, vnde non fuit simonia, infrà, de reli. do. constitutus.& not.suprà, de elect. significasti. Nos dicimus plus, quod etiam si eo pacto concessisset, quod ibi faceret e clesiam, non esset, simonia, rem enim prophanam dat, vt fiat sacra,quod est meritorium, sicut si quis daret aurũ, vt inde fieret calix,sibi enim nihil acquirit,quia talia in nullius bonis sunt.institut.de rerum diuisione.nullius.*Construeret*. authoritate tamen episcopi, episcopus enim per se vel per alium interesse debet constructioni ecclesiarum.de conse.distin.1.nemo ecclesiam.& c.si quis presbyter.& 30.distin.si quis extra. *Et aliis*.hæc obedientia non obligat alios,nisi de eorum mandato permitteretur, sicut nec votum,nec iuramentum, sed ideò pro aliis præstari dicitur,quia est signum quod alij debent obedire, Vel dic capitulum pro eo iuramento, vel obedientia sic præstita obligari.C.de iuramen.calum. lege secunda.§. fin autem.& §.sequenti & hoc ideò est, quia propter hoc sciunt præstari & patiuntur, scilicet, vt obediant.

4 † *Dominium*.quomodo sibi retinuerunt dominium cùm in nullius bonis sint ecclesiæ. institu. de re.diui. §.nullius.solut.retinuit sibi dominium,quousque ecclesia sit ædificata, vel retinet dominium quantum ad ius episcopale. decima,quæstione prima,cap. 1.2. 3.& 4.decimasexta quæstione tertia,inter.& propter hoc iure potest agere rei vendicatione.argum. ff.de mor.inferen.lege prima & ff.de reli.& sump.fu.sepulchra.C.de sacrosanct. eccle. sancimus. ipsam tamen ecclesiam id est corpus ecclesiæ,vendicare non posset,cùm nec dominium ipsius haberi possit.argu. ff. de re.diui.in tantùm.§.sacræ res.argum.de rei vendicatione.in rem actio.nisi vtiliter.C.de sac. sanct. ecclesiis.sancimus.*Et sua*.quia non renunciauerat propriis, alioquin nihil sub hoc verbo continetur. 12. quæstione prima,non dicatis. nec ecclesiam quam dare non possunt. *Conditione*.hæc conditio facit, quo factũ displiceat episcopo & capitulo quod talis traditio non nocet.*Humilitatis*.aliàs autem noceret eis quod non possent reperere.suprà,de renuncia.quòd in dubiis.sed aliis non noceret infrà, de dona.inter dilectos.suprà,quòd met.caus.cũ dilectus.infrà,de sen. & re iudi.cùm super.suprà, de arbi.cum tempore.vbi not.& benè poterunt se dare,cùm arctior sit religio.suprà,de reli.licet.*intelligentes*.nos Papa. *Domum*. id est, dominium domus, hoc non placet, quia illud non habebant, sed expone domum, id est, possessionem domus, & videtur hoc ex sequenti litera.

5 † Sed contra possessio sub conditione dari non potest,imò videtur quod dari non possit,quia plurimum facti habet possessio:vt infrà, de concess. præbend.cum nostris.vnde si verum est, quod possideret siue extet conditio, siue non, semper verum est eum possidere,cui traditur, vel expone prædictam domum sub conditione traditam fuisse,id est cõtractum factum de prædicta domo danda fuisse conditionalem. ☞ † *Præiudicium*.quoad proprietatem, quo ad possessionem secùs, nam qui possidet per colonum,vel alium quemcunque,si ille dimiserit possessionem alio occupante violenter,vel alio modo etiã dominus ignorans amittit possessionem.ff. de acquiren.pos.possideri.§.quod si seruus.secùs si per seipsum possidet,quia tunc non amitteret possessionẽ, nisi expulsus esset,vel reuertens non esset admissus vel suspicaretur se posse repelli.ff.de acquirend.pos. lege prima §.deiicitur.& lege sequent.§.vltim. & lege,clam possidere. §.fin. sed licet vlterius possessionem quam per me possideo me ignorante clam possideas, possides naturaliter, & ego ciuiliter quousque suspicer me posse repelli, & tunc possides ciuiliter.ff.de acquirenda possessione.clam possidere. §.vltimo.sed si reuertens non admittatur, quamuis velis congregare exercitum, & eam recuperare, tamen possessionem amisisti,vt in ea.lege dicitur.nihi

lominus continuè & sine mora est sibi licitum amissam possessionem per vim recuperare. C. vnde vi. l. 1. *Ex eo.* maximè idem etiam esset & si nesciret, nisi quo ad vsucapionem quam benè facit, quia bona fide, & titulo donationis possidet, & eodem modo exponimus sequentia, scilicet, quòd sua temeritate & c. hoc propter conscientiam. Item quos sibi quæstionem moturos suspicari debuit, idem enim esset si probabiliter occupasset, & idem si cum scientia episcopi, & idem si non crederet, eos litem sibi moturos, idcircò ergo hoc dicit, quia sunt aliqui qui dicunt, quòd si occupans non posset redargui, quod sciuerit rem alienam esse, vel quòd temerè ipsam occupauerit, & quod debuit suspicari se repelli debere etiam incontinenti non est violenter repellendus. C. vnde vi. lege 1. licet dicatur vim illatam propulsare, licet ergo vis non sit illata, sicut etiam hic si præter violentam possessionem habuissent templarij non debuisset episcopus eos expellere. Alij tamen dicunt & fortè melius, quòd etiam si ignoranter accepissent possessionem, episcopi tamen si moniti non reddidissent licitè eis vis fieret, quia incipiunt esse vitiosi. argum. 23. quæst. 1. §. 1. per totum. & ibi. quæst. 2. c. 1. & 2.

6 *Innotuit.* vim enim rebus illatam, licet vindicare, & post iniuriam factam in rebus auferendis res ablatas recuperare, vt hîc, sed post iniuriam factam personæ, non est licitum vindicare, vel alium percutere. ff. ad lege Aquil. sed si quæcunque. primo responso. & lege scientia. §. qui cùm scriptum est. non nos vindicantes, nisi fortè timeretur geminata percusio.

7 † *Vim.* quomodo hoc licuit, cùm essent personæ religiosæ episcopus, & canonici & templarij, vix potuit hoc fieri sine pœna canonica. 18. quæst. 4. si quis suadente. Item cùm non sit eis licitum mouere bellum. 23. quæst. 3. cap. 1. argument. ff. de capti. & postli. hostes. & si aliis liceret, clericis tamen non liceret. 23. quæstio. 8. clerici. & c. his à quibus. & infrà, de homicid. suscepimus.

8 † Respondemus omnibus esse licitum mouere bellum pro defensione sua, & rerum suarum, nec dicitur propriè bellum, sed defensio, & quando quis est electus incontinenti, id est, antequàm ad aliena negotia diuertat, licitũ est sibi impugnare. ff. de verbor. obligat. l. cõtinuus. respon. 1. ff. de duob. reis. duo. §. vltim. C. vnde vi. l. 1. ff. de vi & vi ar. l. 2. §. cùm igitur. & cùm hoc à iure sit concessum, nec est authoritas principis necessaria. argum. 28. distinct. de his. ad fin. ff. de consti. institu. l. quæ sub conditione. §. vltim. nec incidunt in excommunicationem, nisi in personas miserint manus, sed nec tunc, si sine violentia noluerunt exire domum, quod ex loco isto satis euidenter colligitur. & infrà, de homi. significasti. vel nisi modum excesserint, vt hîc in fin. Item vbicunque per alium rem suam, & ius suum prosequi non potest, licitum est authoritate superioris arma mouere, & bellum indicere ad recuperandum sua, & etiam furtiuè a accipere. 23. quæstio. 2. c. 2. C. de iudic. nullius. tamen si principem super se habet, eius authoritate hoc faciat, & non aliter. 24. quæst. 2. c. 1. & hoc videtur iustũ, quia nulli licet iura temperare sine authoritate conditoris iurium. In iure autem continetur, quod etiã suam possessionem nullus occupare posit. C. vnde vi. l. si quis in tantam. ipsi autem principi qui solutus est à constitutionibus ciuilibus, licet hoc sine authoritate. argum. C. de le. digna.

☞ † Item plus dicimus, quòd si furto, vel violentia rapta habere non possit, potest recipere æquiualens authoritate superioris. decimatertia, quæstione secunda, dominus. caueat tamen ne sine authoritate iudicis per mendacium, vel fraudem, vel per calumniam suam rem recuperaret, quia tunc restituere tenetur. 14. quæstio. 5. non sanè. Quidam tamen dicunt b & non malè b, quòd etiam sua authoritate potest accipere furtiuè, dummodò ex tali furto, nec malum, nec scandalum valeat generari, quia si inde orirentur scandalum, vel contra vxorem, vel cõtra familiarem alium, vel quemcunque alium: tunc debet rem in pristinum statum restituere. Satis c etiam credimus, c quòd prælatus ecclesiæ, pro iure ipsius posit indicere bellum, & ei interesse, sed non debet pugnare, sed potest prosequi, donec alium dimittant, & potest clamare: capite, & pugnate, sed non occidite. Nec obstat ei de homicidio. cap. penul. quia ibi aliquos percusserat, sed nesciebat vtrum aliquem occidisset, & ideò fuit suæ conscientiæ relinquendũ.

Item quilibet prælatus si habet iurisdictionem tẽporalem, contra subditos inobedientes licitè mouere arma. decimaquinta, quæstione sexta, capitulo authoritatem. & capitulo sanctorum, argumen. decimaquinta quæstione octaua, scire igitur. & capitulo hortatu. & capitulo dispar. dummodò iurisdictionem indicendi bellum habeat, in casibus supradictis, & etiam si non habeat ius indicendi, dummodò iurisdictionem habeat, quia in his casibus, non propriè dicitur fieri bellum, sed melius executio iurisdictionis vel iustitia. ff. de rei vendicatione. qui re. & in his casibus capti fient serui. Bellum autem secũdum quod propriè dicitur, solus princeps qui superiorem non habet indicere potest, & potest illud indicere contra eos, contra quos non competeret executio iurisdictionis. VERBI GRATIA: cõtra illos, qui essent in possessione alicuius iuris illius principis.

Item pro defensione legum paternarum, & pro his vigesimatertia, quæstione octaua, scire omni. & multis aliis concordãtiis. † Sed quid etiam si cleri- 9
cus sit in prælio contra raptores, vel ad defensionem suam, vel aliorum, licet ibi pugnet, & lapides iaciat, dummodò de suis ictibus neminem occidat, non est irregularis. infrà, de cleric. percu. cap. penultim. & vlt. & infrà, de homi. cap. pen. Item qui iustum prælium contra aliquem mouet, non solùm ab hoste, sed etiam à vasallis & subditis eius eum iniustè iuuantibus ☞ potest spolia capere & personas earum. † Alij dicunt, quòd nec personas, nec res auxiliatorum porest capere, nisi in bello, nisi fortè læderentur de rebus eorum, puta castris vel aliis ædificiis, si autem nõ est indictum bellum contra aliquem, sed aliquo prædictorum modorum procedebat, puta ratione suæ iurisdictionis volebat aliquẽ punire, vel res eius deuastare, vel sententiam executioni mandare, in hoc non videtur quòd posit capere res vel personas auxiliatorum eius, nisi primò sententiam proferant contra eos. secunda quæstione prima, nos in quenquam. & si non est de sua iurisdictione, sed alterius, debet coram suo iudice de eo iustitiam petere. vigesima. quæstio. secunda, dominus. C. vt nemi. lic. sine iudic. se vindi. lege prima. & secũda. vbi not. Si verò nõ haberet iudicem, coram quo posset suam iustitiam obtinere, tunc sibi licet sua authoritate recuperare sua. C. de iudæ. iudæi. & l. nullius.

Hoc autem certum est, quòd si personas vel res eorum capit in bello, dumodò suam iurisdictionem exerceat, quod potest personas punire & res tenere, quia in suo territorio deliquerunt. C. vbi de cri. agi oport. Authen. qua in prouincia. & alia ratio, quia suam iurisdictionem impediunt. de hoc not. suprà, de offic. deleg. cap. primo infrà de pœn. dilectus. de sen. excom. nuper. *Decernentes.* id est, reseruantes, nisi enim reseruasset eis, quòd post sententiam istã possent agere,

a Furtiuè Ad hęc dicta Inno. vide Flo. in l. itaque. ff. ad l. Aqui. Ale. de Imo. in cõsi. 135. 1. volum. & Cep. consi. 26.

b Et si malè. Ad de quod hoc tene etiã Paul de Ca. & allegat l. noc, hoc consi. 331 inci. prod quamuis heretic lum. ca prim in secunda parte contrario antiquo secũdum nouiter impresse.

c Satis etiam credimus. ad de Cat. in consilio, 19. incip. ad casum præmissi. col. 1.

agere, si modum excessissent, non potuissent postea agere, cùm agentes interdicto vnde vi, omnia hæc in duxissent in iudicium. suprà, cap. proxi. C. de fruct. & lit. expen. terminato. *Decernentes.* dic quòd hoc decretum non fuit sententia, sed iuris declaratio. *Excessistis.* non enim licet modum excedere, & si excesserit incurrit excommunicationem, & pœnam temporalem & irregularitatem. argumentum hîc. infrà, de senten. excom. cùm non ab homine. & capitul. perpendimus. infrà, de homic. significasti. 2. §. vltimo.

CAP. XIII.

LITERAS Tuas. *Matrimonialis.* No. quòd Archi. cognoscit de causa matrimoniali, & hoc propter consuetudinem. *In remotis.* consuetudinem narrat, quia iure non est cautum, quòd Episcopo absente archidiaconus cognoscat. *Postulabat.* intentando petitorium. *Postulabat restitui.* hic intentabat possessorium. *Interdum.* quando non proponitur gradus diuina lege prohibitus. *Per decretalem.* suprà eodem, ex conquæstione. *Et mandantis.* lucij. *Oraculum.* suprà, de ord. cog. cap. 1. *Gregorius.* 35. quæstio. 3. quædã. *Alij.* infrà, de consan. quòd dilecti. *Porrò.* hîc incipit impugnare, & quasi reprobare tertiam opinionem rationibus, & loquitur tantùm allegando quamuis allegationes verisimiles sint. *Præsertim.* id est, tantùm Vel dic, & melius, quòd propriè dicitur & idem est si opponitur consanguinitas constitutione prohibita.

☞† *Probatione.* satis colligitur hîc, quòd in possessorio, si aliter quàm de matrimonio restituendo agatur, etiam si probationes vtriusque partis paratæ sint de proprietate, tamen admitti non debent. Nec obstat. ff. ad exhib. l. 3. §. ibidem. ff. vt in pos. l. si is à quo. quia ibi non intentabatur possessorium. *In cæteris.* id est, vt cætera obsequia tanquam vxor sibi exhibeat. *Iuramento.* nota in spiritualibus super exceptione iurari de calumnia. suprà, de electio. cùm dilectus, vbi not. *Quantum.* excommunicationem. *Mandatum.* pro eo quòd fuit contumax: quia non redierat ad maritũ. *Procedetur.* scilicet, quòd in aliis fiat restitutio præterquam ad carnalem copulam. *Seuitia.* suprà eodẽ, trãsmissa. suprà, vt lit. non contesta. accedens. *Alioquin.* si non est seuerus maritus, & non obiicitur consanguinitas diuina lege prohibita sic legitur secundum illos, qui faciunt differentiam inter gradum diuina lege prohibitum, & alium secundum alios, qui non faciunt differentiam expone, id est, si non habeat paratas probationes.

SVMMARIVM.

1 *Minor in matrimoniali causa ad hoc vt agere possit censetur maior: & in multis aliis causis, vt etiam in num. 2.*
Minor an & quando possit esse procurator vel procuratorem constituere.
3 *Nunquid possit vir petere restitutionem mulieris, cùm de iure non fuit eius vxor. & vide in nume. 4. Et quid sit dicẽdum de concubina.*
Vir quando possit petere restitutionem mulieris.
Vxor esse quomodo probetur & quæ sint probanda in restitutione vxoris.
5 *Quæ conueniant petenti restitutionem ancillæ.*
Matrimonium an & quomodo probetur per appellationem vxoris, vnde adulteri licet se vocant coniuges, non tamen inter eos est matrimonium.
Possessio matrimonialis & canonicatus quando acquiratur. & num. 6.
6 *Ancilla conquerens de domino non auditur, mercenarius autem sic.*

CAP. XIIII.

EX Parte. *Nondum.* & ita nihil egit. infrà, de despõ. impu. literas. *Postulant.* ex abundanti cum sua authoritate hoc potuit facere quando non tenent spõsalia. j. de despon. impu. accessit. & c. literis. secùs autem si sponsalia tenerent. infrà, de despon. impu. de illis. sed dices cursu temporis sponsalia, quæ non tenebant ante 7. annos sola taciturnitate ratificari. infrà, de despon. impu. duo. Solu. hæc mulier decessit antequam puer haberet 7. ann. & ideò non potest puer petere restitutionem, cùm nullo reperiatur possesionis commodo destitutus: vt infrà sequitur. suprà, de procu. tuæ. Vel dic, quòd non tenuerunt sponsalia, nec ratificantur, nisi appareat consensus puellæ, vel à principio, vel ex post facto, etiam si per patrem essent sponsalia contracta, quia cum eo patruus pro nepte contrahere non potuit: vt not. infrà, de mat. contrac. contra inter. eccle. c. 1. & de despon. impu. c. 1. vel quia intra tempus legitimum decessit.

1 † *Minor.* in causa matrimoniali, scilicet, vt eam agere possit minor censetur maior, vt hîc, sic etiam in castrẽsibus & in ecclesiasticis faciat. argum. ff. ad Maced. l. 1. §. fi. & l. 2. in voto. 20. quæstio. 2. c. 1. & 2. Item cùm exequeretur mortem patris, & cùm agitur de testamento patris. 15. quæst. 3. de crimine. Item cùm agit de recuperanda possessione. C. qui legi. perso. l. vlt. Item cùm agit de thoro violato. ff. de adul. l. si maritus. §. lex Iulia. Item cùm agit de libero homine exhibendo. ff. eod. l. 3. §. pen. Item impetrando veniam ætatis. ff. de his qui ven. æta. impe. l. 3.

2 † Item potest esse procurator in negotiis secundum quosdam & in iudiciis. ff. de mino. l. minor. & l. cum mandato. & in eisdem casibus, in quibus agens admittitur potest procuratorem constituere, vt hîc. Vt autem cõsultius agatur semper faceremus, quòd procuratorem constituat authoritate iudicis, & erit quasi curator ad litem. C. de bon. quæ liber. l. non solùm. insti. de cura. §. item inuitus. de hoc not. suprà, de æta. & qual. & ordi. præfi. indecorum. suprà, de procur. accedens. hæc mulier petebat licentiam nubendi cum alio coram Senen. Episcopo, sed vir dicebat partem mulieris esse contumacem, cùm nullus pro ea compareret, nisi quidam procurator, qui dicebat se à muliere constitutum procuratorem, sed pars viri dicebat eum non posse esse procuratorem, cum minor procuratorem constituere non posit. Item ante omnia restitutionem sponsæ petebat, sed Papa eos malè dicere respondet, quia minor in causa matrimoniali benè constituit procuratorẽ, sicut & procuratorem facere potest in castrẽsibus. ff. ad maced. l. 1. §. fi. & l. seq. item dicit, quòd restitutio sibi facienda non est, cùm possessionem non habuit.

3 † *Vtpote nullo.* hoc vult dicere, vt quidam dicunt, sed nobis non placet, vir non potest petere restitutionem mulieris, cùm de iure non fuit vxor eius, & ita vir commodo destitutus non est, nec etiam possessionis, cùm nunquam in possessione eius fuerit, puta quia nunquam fuit cum ea vt vxor, quia non portabat annulũ, vt sponsa, nec eã vt spõsam vocabat, nec in cæteris vt sponsa agebat, secùs autem si vt sponsam eã habuisset: vt hîc à sensu contrario colligitur, & sic loquitur, suprà eod. literas. & c. ex conquestione. habita autem distinctione si nõ esset in possessione eius tanquam sponsæ, tamen adhuc non restitueretur ad carnalem copulam cùm non in eius possessione esset, sed esset potius sequestranda. infrà, de sponsali. cùm locum. sed secus si esset in possessione carnalis copulæ. vt suprà eodẽ capitul. proxi. in fine.

4 † Sed & videtur hîc à contrario sensu, quòd etiã

 si non

ſi non habnit poſſeſsionem,ſed ius tātùm,quòd poſſit petere reſtitutionem,per id quod dicit commodo iuris.Sed dic eum non poſſe petere reſtitutioné, ſed poſſe eā vendicare adiecta cauſa de iurę canonico, etiā ſi ſit ſpōſa de futuro.ar.ff.de rei vēd.l.1.Vel poſſet agendo ad hoc,vt ſibi adiudicaretur officium iudicis implorare.infrà,de ſpon.ex literis.2. & quòd deberet cauſam adiicere eſt argum.quod ſi quis diceret poſsidebam hanc mulierem vt ancillam, probato quòd vt ancillam poſsideret,fiet ei reſtitutio vt ancillæ,& non vxoris,priniò enim oportet eum probare in qua poſſeſsione eſſet,quando fiet reſtitutio, quia ſecūdùm modum & ſpeciem poſſeſsionis fit reſtitutio.infrà,eodem,Piſanis.a rgum.ff.de lib.agnoſ. l.liberis.§.vlti.dummodo non apparet eum malitioſè,vel doloſè fuiſſe in poſſeſsione eius. ff. de lib. agnoſc.l.igitur.§.2.vel aliter:vt not.ſuprà,de ſeruis nō ordi.cap.2.Si autem tenuiſſet eam vt concubinam, & peteret eam ſibi reſtitui,non eſſet audiendus,imò libellus eſſet lacerandus,ſi peteret reſtitutioné mulieris,quòd fuit in poſſeſsione eius tenendi eam in lecto,ſicut ſi hæreticus peteret reſtitutionem rerū eccle.23.quæſtio.ſeptima.cap.1.2. & 3. argum. infrà, de præſcri.cauſam.ad idem.ff.de vi & vi arma.lege.1. §. deiicitur.& l.colonus.& l.vlti,Vel dic,idcircò hîc nō fieri reſtitutionem,quia conſtabat quod intra 7. annos ſponſalia contraxerat,& quod patruus pro ea ſponſalia contrahere non potuit,ſecùs ſi eſſet dubiū an ſponſalia tenuiſſent,quia tunc fortè reſtitueretur Vel dic,etiam ſi eſſet dubium,imò quòd plus eſt ſi eſſet certum quod fuiſſent ſponſalia,tamen nō potuiſſet petere reſtitutionem,quia ſponſalia ex ſola volūtate vtriuſque minoris pendebant,nam quandocunque alterutri eorum placet à ſponſalibus poteſt recedere.infrà,de ſpon.de illis.& cap.ſeq.ſecùs autem ſi eſſent maiores.infrà,de ſponſal.ex literis.ſecundo.

☞† Et diſtingue melius,quòd ſi vir petebat reſtitutionem mulieris tanquam vxoris,non dabitur ei aliter niſi probet aliquod genus ſponſalium interueniſſe & ſe cognouiſſe eam,& hoc eſt,quod dicit litera iſta, quod hic non potuit petere reſtitutionem,quia non erat deſtitutus commodo iuris aut poſſeſsionis, & hanc noſtram opinionem ſic probamus , quia & ſi ſponſalia contracta ſint,imo quod plus eſt matrimonium,non reſtituitur,niſi carnalis copula interuenerit,ſed agitur officio iudicis,vt faciat eam exhibere ea,quæ ſponſa debet exhibere viro ſuo.infrà,de ſpō. ex literis.2.& contra hanc vltimam petitionem obiicietur,quod propter conſanguinitatem,vel aliam rationem non poteſt eſſe eius vxor, quæ examinabitur antequam diffinitiuè pronuncietur.ſuprà,de ordi.cog.c.1.hoc tamen non fieret,ſi poſſeſſorio poſsit agi & ageretur poſſeſſorio.ſup. eodem ex conqueſtione.& c.ex tranſmiſſa.& etiam impedimentum ſuperueniens.infrà,de iureiur.quemadmodum. Item poteſt dicere,quod poteſt ſi velit ingredi monaſterium.infrà,de conuer.coniu.ex publi. Item oportet eum probare contracta ſponſalia, & in hac petitione,& in prima ſiue petat eam ſibi reſtitui,quando cognouit,ſiue imploret officium iudicis,quod ei vxor intendat,vel vt ſponſa,quando eam non cognouit, non autem ſufficit probare,quod eam vocabat ſpōſam,& cętera ſimilia licet fortè ſufficeret ad hoc, quod filij eſſent legitimi.argu.qui filij ſint legitimi. tranſmiſſam & capitulo per tuas. Ratio diuerſitatis eſt,quia ibi eſt fauor legitimationis, hîc periculum animæ. Item hîc vnus diffitetur ſponſalia, ibi nullus diffitebatur. Nec obſt. infrà , de pręſump. illud, quia ibi per inſtrumentum dotale probata fuerunt ſponſalia contracta,vt ibi apparet,ſi autem vir probauerit ſponſalia contracta & carnalem cōpulam , & petat reſtitutionem admittitur exceptio quòd non tenet matrimonium, niſi ſecundum quod continetur.ſuprà,c.proxi.in ſi.

Tamen hoc quod diximus quòd non debet reſtitui, niſi interuenerit carnalis copula, intelligendum eſt , quando vterque confitetur non interueniſſe carnalem copulam , ſed ſi fuerunt ſimul & alter tantùm dicat , præſumptio eſt pro eo , & ſtandum eſt verbo eius.infrà,de frigi.& malefi. cap. primo.& de deſp.impu.continebatur.infrà,de præſumptio.tertiò.

5 † Sed videtur quod hac ratione ſimiliter debet probare aliquis, quando petit reſtitutionem ancillæ , quomodo vel quale , & quomodo ius ancillæ quæſiuit in ea,& eodem modo ſi petatur reſtitutio eccleſiæ , vel poſſeſsionis canonicatus , quòd debeat probare legitimam electionem & inſtitutionem præceſſiſſe. argumentum. infrà , de præben.dilecto.infrà, de his quæ fiunt à maiori parte capit. ex ore. Reſpondemus non eſt ſimile in his , & in cauſa matrimoniali , vel potius in actibus matrimonialibus nulla forma, vel actus ſunt deputata matrimonio,quæ non æquè benè competant adulterio , niſi ſit conſenſus matrimonialis , vel ſponſalia , nec valet ſi dicat , quòd vocabat eam vxorem , quia per talem poſſeſsionem non quæritur poſſeſsio matrimonialis, & quia ſæpè adulteri vt cooperiant peccatum dicunt, vel vocant ſe coniuges. Sed ſecùs eſt in actibus canonicatus , quædam enim ſic conueniunt canonicis , quæ non aliis , ſicut intereſſe electionibus , & communibus tractatibus , & præbendam recipere , de quibus habetur infrà , de pręb. dilecto. & ideò horum poſſeſsione habita quę tantùm canonicis competunt , & in poſſeſsione canonicatus eſſe videtur , & ſecùs diceremus ſi in his actibus etiam alij pręter canonicos interuenirent in eis. ſuprà , de electio. cùm cauſam. infrà, de regu. & tranſeunti. capitulo ſecundo. & idem eſt in actibus ſeruitutis , licet enim in multis conueniat ancilla cum mercenaria , non tamen in omnibus:non eſt enim poteſtas necis vel vitę ſuper mercenariam, ſed ſuper ancilla tantùm.inſtit.de his qui ſunt ſui vel alieni iur.1.reſpon.ad ſi.

6 † Item mercenaria auditur conquerens de domino, non ancilla.ff.de iudi. vix certis.§.ad hoc. ergo vbi competit, ſibi reſtitutio ancillę , oportet quòd probet aliquos de his actibus , qui tantùm contra ſeruos competant. Vel dic, & fortè melius , quòd poſſeſsio canonicatus, & ſeruitutis benè probatur, etiam ſi non probet aliquem de illis actibus,qui tantùm canonico vel ancillę competunt,ſed ſufficit probare quòd aliquid fecerit vt canonicus , vel vt dominus,intendens ſibi quęrere poſſeſsionem canonicatus, vel ancillę , & hoc benè ſciant illi, quorum intereſt quod intendit ſibi quęrere poſſeſsionem canonicatus vel ancillę,vt notat. ſuprà, de ca. mo. dilectus. in gloſſ. ſcilicet, recu. ſuprà , de poſt. bo. ſecunda gloſſ.quęritur. ſed in matrimonio ſecùs eſt, quia quantumcunque intendat ſibi quęrere poſſeſsionem vxoris, etiam ſi vxor hoc ſciat , quòd maritus hoc intendit , non tamen quęrit poſſeſsionem vxoris. Alij dicunt quòd benè obtinebit actor in poſſeſſorio reſtitutionem vxoris, etiam ſi non probet contracta ſponſalia , ſed ſolummodo ſufficit probare . quòd volens acquirere poſſeſsionem iuris , vel vinculi coniugalis iacuit cum ea,vel alium actum fecit, quòd ſpecialiter fit inter coniuges , & alter coniunx hoc ſciebat, quòd aliter intendebat poſſeſsionem iuris coniugalis acquirere.

☞† Item

☞ † Item quòd in fin. eiusdem gloss. dicitur de canonico plus placet, quàm quòd dictum est suprà eodem titul. in literis. in gloss. C. de rei vendi. circa fin. vbi dicitur, quòd canonicus non potest petere generbliter restitutionem iuris canonicalis, nisi probet sibi datam possessionem authoritate superioris. *Traditionem.* ff. de ritu nupt. mulierem. ff. de spon. quæsitum. *Sponsalia.* infrà, de spon. c. ex literis. 2. & erant per pactum contracta, quæ non tenerent ante. 7. annos. Oportet enim quòd sine dolo malo, & calliditate sit in possessione iuris, cùm restitutionem petit. argum. ff. de lib. cau. igitur. §. 2. hoc vltimũ fortè verum non est: vt notat. suprà, de ser. non ordi. cap. secundo. *Exceptionibus.* scilicet, quòd procurator minoris non sit admittendus, & quòd restitutionis causa præcedere debet.

SVMMARIVM.

1 *Incertus libellus quando admitttatur*
2 *Nomine pertinẽtiarũ quid intelligatur, & etiam in num. 4.*
Nomine hæreditatis quid intelligatur.
3 *Hospitali veluti, ecclesiis certa dos assignari debet.*
5 *Quando certa dicitur esse sententia.*
6 *Non datur interdictum contra singularem successorem.*
Factum familiæ an imputari debeat domino.
7 *Necesse est probare tempore deiectionis se possidere.*
Interdictum vnde vi, quando competat.

CAP. XV.

CVM ad sedem. *Vtraque.* pars tamen quæ possidebat non poterat intentare petitorium: vt not. suprà, de causa. possess. c. 2. sed ex quo actor intentabat, ipse poterat inducere probationes super iure suo, sicut hîc apparet: & not. suprà eodem, ex conquestione.

1 † *Et pertinentiis.* not. libellum incertum admitti, vt hîc, sed hoc est, quia hîc pertinentiæ petuntur tanquam accessoria: vt notat. suprà, de ordin. cog. cum dilecto. & mandabitur sententia executioni super omnibus, quæ probauerit ad rem petitam principaliter, vel accessoriè pertinere, etiam sine litis contestatione. arg. infrà, de pręscri. auditis. suprà, eod. grauis.

2 † Et dic quòd pertinentiarum a nomine tãtùm intelligentur, quæ statuto vel consuetudine, vel lege deputata sunt, vt accedãt, vt interdicto vnde vi statutum est, quòd accedãt etiã mobilia & damna suprà. eod. grauis. ff. eod. l. 1. §. autẽ. & §. rectissimè. & multa alia. Itẽ hæreditati accedũt omnia, quæ in hæreditate inueniũtur. etiã si nõ fuerint testatoris. ff. de peti. hæred. item ne. ¦ & legibus sequentibus. Item petitioni ecclesię accedunt omnia, quæ ad eam pertinẽt de iure, vel consuetudine vel statuto, vt sunt dos primitus instituta. de censib. c. 1. iura enim parochialia, decimæ & huiusmodi. infrà, de deci. cùm contingat. & c. cùm in tua. & infra, de his quæ fiunt à prælà. pastoralis. ☞ † Castro autem nihil corporale nouimus deputatum à iure, quod sit eius pertinens, sed tamen ab hominibus, & eorũ statutis consuęuit castro certum territorium assignari, quòd sibi in iurisdictione, & dote debeat respondere.

3 † Hospitali autem sicut & in ecclesiis, certa dos assignari debet, cùm ergò petitur ecclesia, vel castrum, vel alia consimilia cum pertinentiis suis prædicta sic eis deputata, siue sint spiritualia, peti intelliguntur, & plus dicimus, quòd si ecclesia habeat certa aliqua corporalia deputata, sed etiam habet alia speciali iure acquisita, tunc si hæc ecclesia cum suis pertinentiis petitur, nomine pertinentiarum non venient speciali iure quæsita, sed tantùm ea quæ à consuetudine seu statuto deputata sunt ei, licet quidam contradicant. argumen. suprà, de cau. possess. & proprie. cum ecclesia. vbi dicitur quòd omnia veniunt in iudicium, nisi ea de quibus specialiter actum éstne venirent. Respondemus quòd illud intelligitur de his, quæ sub petitione comprehẽduntur, quòd non est hic. petitio autẽ hospitalis cum pertinentiis intelligitur, id est, cum dote.

4 † Sed quid dices, si addatur in libello causa possessionis, sicut additum fuit? respondemus, quòd aduersarius cogetur exprimere, si velit confines possessionum. suprà, de lib. ob. cap. secundo. ff. de cen. forma. nomine autem pertinentiarum non intelliguntur aliæ possessiones, nisi quæ primò in dote fuerũt assignatæ. Item si aliquis petit omnia bona alicuius non est audiendus, nisi exprimat, & hæc est ratio, quia cùm ad hoc singularibus actionibus agatur, non posset ferri sententia certa, quę ferri nõ debet in singularibus & generalibus actionibus, secùs tamen potest dici in vniuersalibus. actionibus

5 † Certa autem dicitur sententia, quãdo certũ quid accedit petitioni, sicut est in dote statuta & iuribus parochialibus, in his etiam debes diligenter attendere personam petitoris, quia si episcopus petat ius Episcopale in aliqua ecclesia sibi subiecta cum omnibus pertinentiis, vel etiam si dicat illam ecclesiã ad se pertinere in temporalibus & spiritualibus, cũ omnibus pertinentiis suis & possessionibus, benè admittitur. infrà, de relig. do. cùm venerabilis. Nec veniet in hac petitione tantùm dos, sed omnia etiam post quæsita. Et est ratio, quia ius Episcopale habeat tam in post quæsitis, quàm in his, quæ tempore suæ fundationis habebat, cùm iuri Episcopali hæc omnia accedant, & eodem modo si petat temporalia, id est, rationem de temporalibus tãquam patronus, quia ratione iuris patronatus rationem de omnib. audire debet, sed vbi neque petitioni, neque rei accedit, tunc est necesse exprimere. hæc habent locum, vbi agitur petitorio, si enim ageretur possessorio tũc non habent locum: vt not. suprà, eod. in literis. *Nec scire:* C. de exceptio. si quidam. ff. de pet. hære. si debitor. *Nuncius.* vnde præsumebatur de voluntate Episcopi factum. 1. quæst. 4. quia præsul. ff. de minor. l. 4. infrà, de testi. constitutus. *Recensentes.* in probatione causæ appellationis quam emiserat Episcopus. *Ratam.* infrà, de senten. excomm. mulieres. ff. de iur. dot. l. 1. §. quoties.

6 † *Interdictum.* cùm nec etiam fuerit expoliator vniuersalis successor. ff. de vi & vi arma. l. 1. §. vlt. & l. 3. §. fi. contra singularem enim successorem puta emptorem vel similem, interdictum non datur. ff. de vi & vi arma. cùm à te. Licet quidam dixerint actionem in factum dari, maximè si causam habeat à deiectore. In rebus autem ecclesiasticis dixerunt quidam contra quemlibet agi posse per interdictum vnde vi, vel ad minus condictione ex canone. secunda quæstione prima, reintegranda. & pro eis est, suprà, de iudic. quia. quinta. & duodecima. quæstione secunda. quicunque. decimasexta. quæstione sexta. si Episcopum. suprà, de transactio. veniens. Sed nos hoc non dicimus & intelligimus hoc. caput reintegranda, & alia iura, quæ pro eis facere videntur, quòd omnia sunt spoliatis restituenda, non condictione ex canone, vel interdicto vnde vi, sed aliis competentibus actionibus, puta si dolo contraxit, actione de dolo, si metu, actione quòd metus causa, & sic de aliis. Sed nónne, quod familia eius fecit tenetur de eo quòd ad eum peruenit. ff. de vi

a Pertinẽtiarum nomine. adde Bald. in c. 1. de capi. qui cu. vẽdi. & do. Bar. So. in l. 1. c. 2. ver sic. 3. no. ff. de rebus dub. qui dicit hoc notabile ad multa, & adde eundem Inno. in c. ex literis. de iure patro. practica Papien. in forma libel. in actione reali i ver. cum omnibus pertinentiis in li. quovxor agit ad dotem. in ver si. cum omnibus. & Alexand. de Imo. in consi. 23. colũ. 2. in dist. volu. post me. & Nic. de Nea. in l. si quando. la. 1. C. de bõ. mater. lib. 10. & ibi vide Doc.

& vi ar. l. 1. §. si filius. Solu. dixerunt quidam non sufficit ad dominum peruenisse rem qua familiaris aliquem spoliauit, nisi ex facto familiaris peruenit, at hic ex facto familiaris non peruenit, sed quia vacātem possessionem accepit tanquam diœce. Vel dic, licet dicatur, quòd videtur esse probatum, quòd nūcius Episcopi abstulit cruces &c. non tamen erat probatum.

7 †Item & quia non probat se possedisse tempore deiectionis, quod est necesse. ff. de vi & vi arma. l. 1. §. interdictum. nec etiam erat probatum, ꝙ ex illa ablatione crucium hospitalarij perdiderint possessionem, imò si perdidissent nisi occupassent conseruatores, non videtur vi eiecti. ff. de vi & vi ar. l. 1. §. si quis autem. arg. contrarium. ff. eo. l. 1. §. idem Labeo. Vel dic, quòd idcircò pronunciatur interdictum locum non habere, quia stultè intentauit directum interdictum, quòd locum non habet, sed vtile quando libera persona familiaris committit violentiam, vt hic fuit: tunc tantùm vtile competit interdictum. ff. de vi & vi ar. l. 1. §. si filius. Nec est contra. suprà, de iud. dilecti. & c. examinata. Respondemus enim quòd nō tenebatur exprimere interrogatus, sed ex quo expressit tenetur, si aptè non proposuit: vt j. ea. decre. suprà, de iudi. examinata. hoc autem scias, quòd si quis scienter à spoliatore rem acceperit, tenetur restituere condictione ex decret. quæ est infr. eo. sæpè. vel dic, quòd hîc nunquam poterit habere locum interdictum vnde vi directum, vel vtile quod non habet locum, nisi cùm expellitur de possessione vel reuertens non admittitur, & cùm alius sit in possessione qui venire prohibetur. ff. de vi & vi ar. idem est. §. si quis autem. & l. 1. §. idem Labeo. at hîc hospitalarij possessionem amiserunt solo animo. ff. de acqui. posse. peregrè. §. quibus. non tamen fuerunt expulsi, cùm tantùm propter solam vim expulsiuam detur hoc interdictum.

☞ †Sed quidam dicunt & non malè, quòd etiam si nec ipsi metum inferentes, nec alij intrarent possessionem, tamen contra eos competit interdictum ad damna, quæ hac occasione passus est, quod ex eo apparet, quia aliquando interdicto tenetur etiam qui nihil habuit de violentia, sed tantùm auxiliū dedit. C. vnde vi. l. 1. & ff. eo. tit. l. 1. §. deiecisse. Sed contra. ff. de vsur. non solùm. §. sed dicimus. vbi dicitur, quòd talis res potest vsucapi, quod esse non posset, si rapta esset, sed respōde illam legem loqui, quādo illi quorum timore fugit quis de possessione sua malo animo, puta inferendi vim non ibant, sed ipse sic voluit recedere, quia timuit, vnde res nō est vitiosa, & ideò præscribitur. Item non obstant leges prædictæ. §. idē Labeo. & §. si quis. quia ibi non sumitur arg. à cōtrario sensu, licet enim ibi dicantur teneri vim inferentes si occupauerint possessionem, non negatur quin teneantur etiam si non occupauerint, sed illi tenentur maximè, quia tenentur restituere fundum occupatū, imò ex illis legibus probatur, ꝙ ex tali violentia oritur interdictum, quia si ex violentia non oriretur sed ex occupatione sequenti, constat non oriri, absurditas enim sequeretur, quid enim si post violētiam per vnum annum, vel decem vel plures occuparet, an tunc incipit teneri interdicto, cùm iam violentia transiuerit in obliuionem, & non competit in hoc casu hoc interdictum, quia sit expulsus, sed quia suspicatus est se posse repelli, & ideò ad fundum ire non audet, tenetur ergò violentus, nam ex facto violento amittit fundum, vel alia damna patitur, quòd metus causa actio autem non competit, quia compulsus non sum aliquid facere, sed nec quòd vi aut clam, quod licet competit, quando aliquis prohibetur ab aliquo opere in solo faciendo, at hîc nullum opus prohibetur.

CAP. XVI.

Olim. Nobis restitutionem. à tempore litis contest. vsque ad sententiam, si erat bonæ fidei possessor. C. de rei ven. l. certum. & si erat malæ fidei possessor omnes restituet ab initio. *inanis*. ff. de dolo. nam his. *restitutus*. erat enim taliter spoliatus ab alio siue episcopatu, siue Episcopalibus rebus, quòd satisfacere non potuit, hoc autem ei non prodesset, ꝙ rebus ab alio ablatis sit spoliatus per alium, quia de proprio resarcire tenetur. ff. de vi & vi ar. cùm à te. C. de fur. subtracto.

SVMMARIVM.

1 *Potest quilibet clericus possidere & præscribere ius excommunicandi.*

Spoliatus an & quando amittit suam possessionem.

Iurisdictio & magistratus officium quando amittitur.

2 *Subditus præsumitur qui agit ea, quæ agunt subditi.*

Animo obediēdi præsumitur quid factum, nisi protestaretur, vel contrarium probetur.

Obedientia quando dat possessionem.

CAP. XVII.

Olim. Inter possessionem. petebat enim episcopus se restitui ad possessionē iuris parochialis ecclesiæ de monte, quo fuerat spoliatus per abbatem, sed quia non probauit, quòd possessionem habuisset cum effectu, non potuit audiri: hîc autem iure spoliatus est Episcopus, quando sciuit alium Episcopnm hæc iura exercere & populū obedire, vel eius sententias seruare passus est intantum, quòd parochianos alteri Episcopo obedientes non puniuit, neque temporaliter neque spiritualiter, puta, quia nec cœpit parochianos qui seruabant sententias alterius Episcopi, vel alias puniuit nec excommunicauit, sic enim animo pusillanimo videtur deseruisse suam possessionem, & sic est in aliū translata. arg. ff. si ser. vendi. & si for. §. 1. & ff. de pub. si ego. §. 1. & sic decætero non debet secundum quosdam in huiusmodi parochianos sententias ferre, quamuis posset dici secundum quosdam, quod quamuis amiserit possessionem, tamen eius sentētia valet, quia in inquisitione, sententia an valeat, vel non valeat plus inquiritur veritas, quàm possessio, vnde quandocūque constiterit verum ius excommunicandi ad aliū pertinere, ei adiudicatur, & sententiæ ab eo latæ cōfirmabuntur, & latæ ab eo qui possidet, infirmabuntur, propter ignorantiam tamen tuendus est in possessione quousque de proprietate, vel potius de iure verè constet. infrà, de instit. cùm venissent. sed cōtra. suprà, de cau. pos. & propriet. cum ecclesia. Sed hoc non placet nobis, & dic, vt not. suprà, eodem, in literis. in glos. 2. si autem non est passus suum populum alterius Episcopi seruare sententiam sine pœna, puta quia temporaliter parochianos puniuit, qui seruabant sententias alterius Episcopi intantum, quòd eas vilipenderunt, vel saltem excommunicauit eos, licet non posset facere, quòd priores sententias non seruarent, vel alio modo processisset contra eos, ita quòd benè appareret, quòd possessionem animo nō dimittit, dicimus quòd non amisit possessionē, quæ non amittitur, nisi animo. C. de acquir. pos. licet. & iste nullomodo videtur habere animum dimittendi, & idem intelligo si aliàs puta, vel mulctando, vel eius bona occupando contra parochianos huiusmodi processisset. Hæc in iuribus incorporalibus obtinēt, in corporalibus autem secùs crederem, quia benè amittit quis possessionem rei corporalis aliàs quātumcunque excommunicetur, vel alia sententia feratur contra eum.

Sed

Sed si alius Episcopus sententiam excommunicationis fert in parochianos alicuius Episcopi, & ipsi non seruant, nec Episcopus parochianorum eam ratam habet, tunc episcopus excommunicator non acquirit possessionem excommunicandi, cùm sic excõmunicãdo nihil possideret, nisi labia sua, quibus protulit sententiam in alios qui seruant sententias huius Episcopi, puta quia excommunicati ab eo habentur pro excommunicatis, nihil iuris vel possessionis acquirit, quia ipsi non seruant sententias eius, quasi ab eo possideantur, sed obedientes iuri quòd mandat excommunicatos ab omnibus arctius euitari. 11.q.3. curæ. Potest tamen dici, quod licet hoc habeat locũ in aliis sententiis & iuribus incorporalibus, quòd sic acquiratur eorũ possessio, non tamen sic indistinctè habet locum in sententiis excommunicationis, nam in eisdem dicendum est, quòd in aliis sententiis, sed hi qui se tuentur possessione aliàs habent potestatẽ ordinariam excommunicandi, licet non habeant expressè in eos, in quos ratione possessionis tulerunt sententiam, quia tunc super alios possunt prædictis modis acquirere possessionem & præscribere. infrà, de præscri. auditis. & c. cùm olim. Sed si nullam ordinariam potestatem habent, tunc non possunt super aliquos acquirere possessionem excommunicandi, cũ ipsi nõ sint personę habiles ad essendum in possessione huiusmodi iuris, quòd non potest haberi, nec possideri, nisi ab his qui habent hoc à Deo, vel eius vicario, cùm ipsi tantùm dictum sit: quodcunque ligaueris & c. sicut nec laicus posset esse in possessione absoluendi animas in foro pœnitentiali, sic nec potest alia spiritualia possidere. suprà de iud. decernimus. infrà, de præscri. causam.

1 † Adhuc plus placet, quòd quilibet clericus potest possidere & præscribere ius excommunicandi, & cætera consimilia, etiam si aliàs non habeat ius excommunicãdi, dummodò sit persona, in qua hoc iùs cadere posit. infrà, de his quæ fiunt à maio. par. cap. c.2. Item sicut Episcopi qui à iure habẽt potestatem excommunicandi. 24. quęstio. 3. corripiantur. possunt aliis expresse dare eandem potestatem. vt notat. suprà, de offi. ord. cùm ab ecclesiarum. sic per patientiam, & per tacitum consensum clerici, in quibus cadere potest hæc potestas, dummodò bona fide vtantur ipsa potestate benè possidẽt & benè pręscribũt. arg. infrà, de præscri. cùm olim. infrà, de his quæ fi. à maio. par. cap. c.2.

2 † *Abstinuit*. argumentum. ff. de acqui. pos. l. possideri. §. si quis nunciat. Item qui paret mandatis, & agit ea, quę agunt subditi, præsumitur subditus. 20. q. 1. quam progenitores. Sol. si animo obediendi seruassent interdictum possessionem nactus fuisset Episcopus, sed quia hoc animo non fecerunt, sed causa deliberandi, non nanciscitur possessionem. argumen. ff. de acquir. hære. pro hærede. ff. de cond. cau. dat. l. 1. Item si ex deuotione bonarum mentium. 5. distin. ad eius. & quia in tutiorem partem & c. & ne rumpatur neruus ecclesiasticæ disciplinæ. 23. q. 5. excommunicatorum. & not. quòd sicut in acquirente possessionẽ iuris in personis, est eius intẽtio necessaria, ita & eius in cuius persona ius acquiritur in rebus. † Idem etiam intelligimus, vbi seruitus acquiritur, sed credimus necessariam protestationem, quia semper præsumimus eum animo obediendi facere, nisi probetur contrarium. argum. infrà, de his quæ fi. à ma. par. capit. ex ore. quamuis quidam distinguant, an consistit obedientia in faciendo, puta, quia posuit manus in manum in signum obedientiæ. & sic loquitur. c. ex ore. an consistit in non faciendo, sicut hìc, & tũc non dat possessionem obedientiæ, & prædicta a ratione dicimus, quòd si ille contra quem fertur sentẽtia excommunicationis post appellationem seruat aliquando sententiam non propter hoc videtur renunciare appellationi, nec propter hoc sententia ratificabitur: maximè si protestetur se appellationi nõ renunciare: & quia timet & dubitat sententiam vult eam seruare, & tamen non credit quòd teneat.

a Et prędicta ratione. Et hoc dictũ Inno. hic allegat ꝑ notabili Felin. in c. cùm M. Ferra. col. si. suprà, de constit.

SVMMARIVM.

1 *Quo casu quis dicatur huic decretali subiacere. Et etiam vide in num. 2.*

Spoliatus amittit vsum rei, sed non proprietatem, nam iura proprietatis inhærent ossibus.

2 *Spoliatus & passus violentiam quam habeat actionem & an contra quemcunque possessorem possit eam intentare.*

CAP. XVIII.

SAEPE Contingit. *Possessorem.* Illum scilicet in quẽ res est trãslata. *restitutionis.* id est, per interdictum vnde vi, quòd est de recuperanda possessione. *effectum.* id est, vsum rei suæ, cùm proprietas apud eum remaneat, licet aliter possideat vera litera est effectu, & est sensus, si spoliatus non potest possessorio agere contra eum, qui possidet rẽ suam qua spoliatus est, sequitur quòd proprietatem amittit effectu, id est, quo ad vtilitatem, nam quo ad veritatem, non amittit, quia iura proprietatis, sicut & alia iura inhærent ossibus. ff. de pecu. quis igitur. & verè amittit ius proprietatis effectu, quia minus difficilè est probare proprietatem.

1 † *Ciuilis*. ff. de vi & vi ar. cùm à te. ego autem intelligo hanc decre. planè sicut iacet, vt quicunque rem raptã sciens eam raptam à quocunque cœperit cõditione ex hac decretali tenetur, etiam si per multas manus res rapta fuerit. ar. ff. de peti. hære. sed & si. §. si autem. dummodò vitium rapinæ purgatum nescierit, quia si sciret, vel probabiliter crederet vitiũ purgatum: tunc non habet locum hæc decret. sicut benè apparet ex verbis quæ sequuntur. *detinere*. tunc enim detinerent iniustè, si bonam fidem haberẽt. Nec est contra. 2. q. 1. in primis. quia ibi qui secundo successerunt, nescierunt primos iniustè eiectos, vel illud fit ex dispensatione, si autem res rapta vacans ab aliquo accepta esset: tũc raptor propter possessionem suam licet iniustam, haberet condictionem ex. l. cùm quærebatur. dummodò dolo malo eam vacantem acccepisset, nec esset accipientis. C. vnde vi. cũ querebatur. Item videtur, quòd passus violentiam, & interdictum vnde vi, habet contra raptorem cõdictionem ex hac decre. & contra eum, qui scienter accepit. Item videtur, quòd si ille qui rem raptam scienter accepit in alium possessionem transtulerit dolo, quòd hac constitutione tenetur, quia qui dolo desiit possidere, pro possessore habetur. ff. de alie. iu. mut. cau. fact. lege prima. ff. de rei ven. si autem. §. 2. & §. sed & his.

2 † Item videtur, quòd condictio ex hac decre. cõpetit vim passo contra eum, qui à nemine accepit, sed ipse sciens talem rem esse occupauit vacantem, & videtur posse dici generaliter, quòd omnis possessor siue bonæfidei, siue malæ auxilium habet contra omnem immediatum possessorem, qui dolo possessionem habuit, siue interdicti, siue constitutionis, puta quæ sunt in tit. C. vnde vi. l. 1. & per totum. de acquiren. pos. l. ex libris. Imò idem videtur, quòd etiam contra mediatos possessores per quotcũque manus iuerit, detur auxilium, dummodo mala fide omnes quęsiuerunt possessionem: vt hìc, & 2. quęstio. 1. in primis. & ff. de dolo. l. 1. §. 1. ff. de vi & vi arma. l. 1. §. familiæ. & §. si filius. si autem vnus de mediis possessoribus bona fide quæsiuisset possessionem, tunc ipse

solus haberet actionem contra alios sequentes malæ fidei possessores.

†Imò plus videtur, quòd si aliquis possidebat bona fide, & alius [a] eandem possessionem occupet bona fide, nisi constiterit priorem bonæ fidei possessorem iustè possessionem amisisse, fiet ei restitutio possessionis, etiã non probata spoliatione. C. de agri. & censitis. coloni. Authen. de mand. princ. §. quòd si. 3. q. 1. reintegranda. & sunt hæc notanda pro possessoribus ecclesiarum, qui amittunt earum possessionẽ, nec possunt probare suam canonicam institutionẽ, possessionem autem ecclesiarum & aliarum rerum videntur continuare possessores quousque exinde expellantur, vel alius occupet, & ipse suspicatur se posse repelli. ff. de acquir. pos. l. clam possidere. §. vlt. & l. si id quod. §. vltim. & de vsucap. naturaliter. & l. possessor. vel quousque suam possessionem negligat ff. de acquir. poss. l. si rem mobilem. & not. suprà, de elect. quærelam. †*In vitium*. C. de acquiren. pos. vitia. benè dicit si scienter accepit, quòd tenetur restituere per condictionem ex hac constitutione, nam si ignoranter accepisset, secùs esset. ff. de vi & vi arma. l. cùm à te. nec contradicit. c. 3. quæstio. 1. reintegranda. quòd loquitur quando ille qui rem tenet de qua agitur interdicto, dolum vel violentiam fecit circa rem ipsam. argumen. supra, de ordin. cog. cùm dilectus. Vel dic, si quis daret libellum, sub quo posset comprehendi actio quòd metus causa, per quam auocatur res ab eo, qui metũ non timuit. ff. quòd me. cau. si cum ex. §. 2. puta peto restitutionem possessionis talis rei quæ mihi per metum est ablata, crederemus posse ferri sententiam contra possidentem. quamuis non spoliasset, nec rem scienter à spoliatore recepisset, & sic intelligitur. c. reintegranda. C. de anna. excep. l. vlt. C. vnde vi. inuasor. *restitutionis*. condictione ex hac decret. repete quæ diximus sup. c. cùm ad sedem.

a Et alius candẽ. Adde Pe. de Anch. in consil. 214. inc. ad declarationẽ co. 2. in fi.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus absolui non debet non facta satisfactione.*
Papa præsumitur voluisse omnia castra destruenda esse, vbi ecclesiæ affictus & pensiones recipere solent.
Castra noua non licet facere cum alterius iniuria & æmulatione, nec licet vetera incastellare, quæ probãtur habitata.

CAP. XIX.

Pisanis. *Castris*. hæc castra Pisani occupauerant, & propter hoc erant excommunicati. †*Motæ*. id est occupationis castrorum factæ, vel à Pisanis si ipsi fuerunt primi iniusti occupatores, vel etiam ab aliis quibus ipsi in vitio successerunt. suprà, cap. proxi. nã licet à tempore motæ guerræ Episcopus plura in castris habuerit, sed postea per alios quàm Pisanos spoliatus fuerit, licet postea Pisani primos spoliatores respoliauerunt, non tenentur Pisani interdicto vnde vi. ff. de vi & vi arma. cùm à te. Sed potest dici, quamuis non tenentur interdicto, tamen iustè fuerunt excommunicati pro detentione rerum ecclesiæ. 12. q. 2. quicunque militum. à qua excommunicatione, cũ essent pro manifesta offensa, vel re iudic. excommunicati, non debent absolui sine satisfactione. infrà, de verb. signi. ex parte. 1. & c. cùm olim. *castrorum*. id est, iurium, quæ Episcopus in ipsis castris habebat. *asseventibus*. coram delegato Papæ. *restitutio*. & iurium Episcopi. *impugnaturus*. post appellationem debuit audiri hic Episcopus, cùm diceret processum nullum, sicut ex fin. decre. apparet. *primum*. scilicet, restitutio. alterum, scilicet, quòd permitteretur possidere, scilicet, plenè & liberè. *constabat*. quòd episcopus habuit. *morte*. expone vt suprà. *Non poterat*. sed nónne etiã si alij quam Pisani eadem castra tenerent idem esset vtique quod non haberet liberè, cùm in eorum esset potestate Episcopum repellere, potest responderi quòd lucrum habebant, quando Pisani occupauerunt, &, tunc liberius & plenius ecclesia affictus & pensiones possidebat, quàm Pisani, qui non solùm Lucano populo, sed etiam clero molesti erant, & ratio, quæ sequitur non sufficienter respondet. Vel dic, quòd sic Episcopus non probauit se possedisse castra quando Pisani ea occupauerunt, quia tamen cõstabat, quòd ea possederat, & eodem modo quia constabat, quòd Pisani de nouo occupauerant, sicut ex multis verbis huius decret. apparet, constabat etiam, quòd Episcopus tempore occupationis castrorum affictus & pensiones possidebat, & ideò debebat delegatus Papæ præsumere, quod possidebat Episcopus plenè & liberè, hoc est, quòd nullus esset in castro, qui Episcopum repellere vellet, vel posset cùm de Pisanis constaret, quòd de nouo occupauerant, nec de aliis etiam probatum erat, quòd castra possiderent, quòd & si probatum esset, non noceret, cùm de ipsis Pisanis indubitanter constaret, quòd de nouo occupauerant primò Lucanens. ecclesia possidente prædicta. Vnde licet non probaretur Lucana ecclesia spoliata, ita quòd competeret interdictum, vel quòd secundum tenorem literarũ harum ei esset primò restitutio facienda, & tamen relinquitur quòd Episcopus possidebat affictus liberè & plenè nullo in castris existente. Vel quod melius est, relinquitur, quòd ista ecclesia possidebat antequam occuparentur à Pisanis, vel aliis, ita peccauit delegatus qui absoluit Pisanos antequàm exirent de castris, & sic liberè affictus & pensionem dimitterent Episcopo, sicut habebat antequam castra occuparentur à Pisanis, vel aliis. Si autem Pisani probauissent, quòd alij iustè tempore quo occupauerunt possiderent, non tenerentur dimittere castra, cùm sufficeret quòd plenè & liberè, dimitterent Episcopum prædictos affictus, & pensiones percipere, sicut habebat tempore occupationis: non autem est credendum Papam ita supinum esse, quòd voluerit intelligere omnia castra destruenda vbi ecclesiæ affictus & pensiones recipiebantur. Et benè facit ad intellectum huius, infrà, de proba. licet. circa finem. vbi ferè idem habetur, quòd hic dicitur. ibi enim, quia ecclesia Rauennas plenum ius habuerat, & plenè possederat, imponitur silentium Fauentinis super postea possessis, nisi iustè se possidere ostenderent. Hoc tamen potest esse iustum, vt si non licet noua castra facere cum iniuria, vel emulatione alterius, & ita nec incastellare [b] vetera, quæ nõ probantur habitata. C. de ædi. priua. l. 3. C. de fund. limi. l. 1. 2. & 3. libr. 11. argumentum. ff. de oper. pu. l. 3. ff. ex quib. cau. infa. irro. athletas. & ad hoc poterit agere Episcopus Lucanus, scilicet, vt destruerentur innouata castra, vt in pristinam formam reducerétur condictione ex præmisis legibus, vel officio iudicis. argumentum ad hoc. infrà, de iudæ. consuluit. & non solùm posset ad hoc agere Episcopus, sed etiam quilibet, qui ibi reditus haberet, nec est hæc popularis actio, sed verius pro vitanda diminutione sui patrimonij quisque agit, maximè autem Episcopus debebat agere, quia de toto castro vel terra possessionem habebat. *Irritum*. & ita per consequens apparet Pisanos non esse absolutos. Et est ratio, quia formam mandanti non seruant, vt suprà, de rescri. cùm dilecta. vbi not. Vel dic, quòd hic processus fuit impugnatus, quia post appellationem habitus fuit,

b Incastellare. Adde Ro. in l. si verò. §. de viro. ff. solu. ma. fal. 44. & Ab. in c. cũ ecclesia. sup. de elect. & Feli. in c. cùm venissẽt. col. fin. sup. de const.

habitus fuit,& appellatio probatur legitima ex eo, quia appellauit ne fieret absolutio, nisi præcederet restitutio libera &c.

CAP. XX.

FREQVENS & assidua. Ab alio. VERBI GRATIA, Titius agit contra Meuium: Meuius excipit ꝙ non debeat respondere, quia Seius eum spoliauit malè. *post diem*.infrà, de excep. pia. *Maiorem*. inftit. de excu. tut. §. item propter. ff. de excu. tut. populi. arg. contra Authen. vt hi qui obli. per. se. §. 1. 2. 3. & 4. *Accusatorem*. in criminali.

DE DOLO ET CONTUMACIA.

TIT. XIIII.

CAP. I.

AD hæc. *Nancisci*. debet enim iudex ei corporalem possessionem, id est, custodiā tradere. infrà, de sen. & re iud. cum aliquibus. & tueri debet inductū. ff. ne vis fiat ei qui in pos. mit. l. 1. §. 1. & dic vt not. sup. vt lit. non contest. quoniam fre. nihilominus tamen post annum fiet verus possessor. infrà eodem, contingit. ff. de bon. author. iud. pos. quamuis. si autem per extraneum impeditur possidere, tenetur ad interesse. ff. ex quib. cau. in pos. eatur. si quis creditorem. *Rigor*. scilicet, quòd imponat ei mulctam, & etiam pœnam corporalem, quam iudex secularis imponeret. ff. si quis ius dic. non obtem. l. 1. & intellige hîc de cōsilio, & si propter hoc nō periclitatur iustitia, vt hîc sequitur, aliàs mulctā imponet. ꝭ. de pœnis. dilectus. & c. vlt. s. de offi. deleg. preterea. *Astrinxit*. & nulla alia pœna ei imponatur, nisi quòd soluat expensas.

SVMMARIVM.

1 *Contumacia quot modis fieri possit.*
Sequestratio ob contumaciam fieri potest.

CAP. II.

1 EX literis. *Absentauerint*. † hîc est contumacia in nō veniendo. ꝭ. eod. cùm dilecti. Quandoque est etiā in non restituendo. ff. de rei ven. qui restit. Quandoque in non respondendo: vt infrà, eod. prout. Vel obscurè respondendo. ff. de inter. act. de ætate. §. qui tacuit. & §. nihil. Quandoque in non iurando. ff. de iureiur. manifestę. Quandoque in non exhibendo. ff. de app. creditor. §. iussus. Quandoque in recedendo infecto negotio. 11. quæstio. 3. certum. 18. distinct. si quis autem. *Religionis*. 12. q. 2. religiosam. ff. de relig. sunt personæ.

Sequestrari. not. fieri sequestrationem propter contumaciam, & tunc ita fit restitutio expensarum, sicut si data esset possessio causa custodiæ, vt hîc. Quādoque propter dilapidationem. 2. quæst. 6. quoties. Quandoque propter rem litigiosam. 11. quæstio. 1. quia. quādoque propter scandalum. ꝭ. de seque. cap. 2. nota commutationem cautionum. *Ecclesias*. sequestratas. *Restitui*. id est, assignari post lapsum annum, sed benè non petebant, cùm hoc iure cautum non sit, vt post lapsum anni quis debeat fieri verus possessor rerum sequestratarum. *In posterioribus*. de hoc notat. suprà, de offi. dele. ex literis. *Nomina*. & ideò, quo ad expressa, vel in literis, vel coram iudicibus non possunt secundæ, prioribus derogare. suprà, de rescri. pastoralis. §. quoniam. & §. nos igitur.

CAP. III.

CAusam quæ. *Natiuitate*. id est, an mater ipsius A. fuit legitima vxor patris sui, & sic an ipsa sit legitima filia an non, & ita per consequens poterit cognosci, vtrum, scilicet, filius I. ex persona ipsius A. sit admittendus ad petendam hæreditatem, nam agebatur hîc de hæreditate auita, scilicet, de hæreditate patris ipsius Agathæ. *denunciationibus*. de hoc notat. infrà, de eo qui mit. in possess. cau. rei ser. si ad. *receptis*. erat enim lis contestata, sicut in integra paret, & ideò ad testium receptionem & ad probationem sententiæ proceditur, & ideò etiam fit citatio ad domum.

SVMMARIVM.

1 *Per responsionem indirectam, siue proponendo exceptionem peremptoriam, siue per confessionem fit lit. contestatio.*
Exceptio peremptoria an sit probanda ante litis contestationem & de ea cognoscendum & pronunciandum.
2 *Non fit absolutio neque condemnatio, nisi post lit. contestationem.*
3 *Diffinitiua sententia, siue per probationem liqueat siue non, ferri debet.*

CAP. IIII.

PRout nobis. aduocati. de hoc not. suprà, vt lit. non cōtest. capit. ad hoc. C. quorum appel. l. vlti.

1 † *Respondit*. hîc habes quòd licet aliquis non teneatur respondere aduersario, nisi de mandato iudicis, si tamen respondet sibi præiudicat. ff. de inter. ac. si sine. §. 1. & l. de ætate. §. qui interrogatus. ff. de adul. si postul. §. quæstioni. Habes etiam quòd per indirectam responsionem, siue proponendo exceptionem peremptoriam, siue per confessionem fit lit. contest. Sed contra. suprà, de lit. contest. c. 1. de elect. dudum rotho. Sol. dicimus hîc litem contestari, & non excepisse tantùm, nec positioni respondisse, sed narrationi & petitioni, & quòd per exceptionem non fiat litis contestatio probatur. ff. de condi. indeb. eleganter. §. penult. vbi dicitur, quòd volenti litem contestari proponenda est exceptio, ex quo sequitur, ergò excipiendo non facta est litis contestatio, sed si non fit lit. conte. per exceptionem peremptoriam erit ne ante lit. contestationē de ea cognoscendū & pronunciandum? arg. ꝙ sic. C. de exce. si quidem. vbi dicitur, ꝙ de exceptione perēptoria tm̄ cognosci oportet.

2 † Sed contrarium est verum, scilicet, quòd non debet de ea cognosci, nisi prius lit. contest. quia nō posset fieri absolutio, neque condemnatio, nisi lite contestata. suprà, de elect. dudum. & l. si quidem. non dicit lit. non contest. sed naturali ordine, cognitionem exceptionis præcedere cognitionē principalis petitionis, licet causa breuiandi lites sæpè simul de vtraque cognoscatur, nec est contra ius.

Et sunt hæc vera vbi proponitur exceptio vt peremptoria petitionis actoris, si autem proponeretur ad reum repellendum, puta quòd esset excommunicatus, vel vt declinatoria, tunc ante lit. cōtestationem est probanda: vt not. infrà, de excep. pastoralis. *percepisset*. & ideò dicebat se non teneri ad earū præstationem, & sic legitimè facta fuit lit. contestatio. *ad conuincendam*. C. de iudic. Authent. iubemus. *terminetis*. si liquet vel liquere potest. C. de iudi. properandum. §. si autem reuo. 3. quæstio. 9. decernimus. *Possessionem*. id est, per sententiam detis veram possessionem. C. quomodo & quando. consenta. C. vbi. in rem act. l. secun. & hoc quando non liquet: vt C. de iudiciis. properandum. §. sin autem. & est hæc possessio irreuocabilis, nisi

contra eum iudicetur de proprietate:vt hic habes in in l.præalleg.reuocabilis est,si aliàs ante lit.contest. fiat missio in possessionem: vt not.suprà,vt lit. non contesta.c.quoniam.

8 Sed dices semper liquere,quia aut liquet per probationes,& tunc fertur sententia diffinitiua,aut non liquet per probationes,& tunc similiter sententia diffinitiua ferri debet,quia actore non probante, reus & si nihil præstiterit obtinebit.suprà, de cau. pos. & proprie.cùm ecclesia.in fin.Respondemus hæc decret.loquitur,quando reus est absens per contumaciam,quia si esset præsens posset esse,quòd per confessionẽ suam,vel alio modo actor probaret de suo iure,quòd in eius absentia fieri non potest,& ideò in eius odium est inductum,vt mittatur in veram possessionem,secùs autem diceremus, si actor contumax esset, tunc enim diceremus, quòd iudex debet ferre sententiam, & si nulla alia causa sit: nisi quia actor non probauerit per se,& ita per consequens constat,quòd reus sit absoluendus, & si diligenter attendas vtrobique inuenies fauorem præsentis,& odium contumacis.

SVMMARIVM.

1 *Testes inducere non licet post publicatas attestationes.*

2 *Quo casu soluantur expensæ ante finem litis:& quando etiã in fine litis non fiat condemnatio in expensis.num.3.*

Expensæ quæ fiunt ante finem litis non attendat an is qui condemnatus est,iustè vel iniustè litigauerit super causa principali,sed super exceptione tantùm.

4 *In causa appel.semper fit condemnatio in expensis.*

Compensatio expensarum debet fieri, quando pars à tota sententia appellat,quæ plures articulos continebat, & in vno erat iusta,in alio verò iniusta sententia.

5 *An appellatus in causa appellationis semper condemnari debeat in expensis.*

Excipiens an debeat condemnari ad expensas.

Sententia incerta super expensas lata, an & quando valeat.

6 *Iudex post sententiam tota illa die suum officium exercere potest condemnando in expensis.*

CAP. V.

FINEM.*Litibus*.C.de agri.& censi,l.litibus.lib. 11.*dispendio*.50.dist.postquam.suprà de ele, cùm inter vniuersas.

1 † *Intentionem*. per testes, vel per instrumenta.C.de excep.si quidem.vel per confessionem.C.de erro.aduo.l.2.vel per præsumptionem.C. de proba.siue.

Sed obiicies,quia publicatis attestationibus non licet inducere testes.Authent.de testi. §. quia verò. col.7.ergo nec proponere exceptionem,quæ per testes probari debeat.Sol.potest esse,quòd fundata erat intentio aliàs,quàm per testes,vnde post talem fundationem benè inducuntur,& eodem modo potest esse,quod fundata erat intentio aliàs, quàm per testes, & prius petiit dilationem ad exceptionem, quã vult per instrumẽta probare:vt ĩ.de fide inst.cũ dilectus.vel etiam si publicatæ essent attestationes indirectè,posset alios testes inducere super aliis articulis ex prioribus pendentibus.infrà,de testi. ex tenore.infrà,de fide instru.cùm Ioannes.

2 † *Ad soluendas*.expensæ enim soluuntur ad finem litis,vbicunque calumnia alicuius deprædenditur, vel etiam violenter præsumitur:vt hic.& sup. de rescri. cæterùm. suprà,eodem cap.2.infrà,de testi. significauerunt. Item non solùm in diffinitiua,sed etiam si quis absoluitur ab instantia iudicij,statim fit condemnatio in expensis.C.de iud. properandum.§.1. Authent.de liti.§.omnem. Aliàs regulare est,quòd tantùm in fine litis fiat condemnatio.infrà, de pœn. calumniam.C.de episc.Authent. generaliter.Et no. quòd in expensis,quæ præstantur in medio litis, non attenditur,an is qui condemnatur iustè vel iniustè litigauit super principali,sed super exceptione tantũ. infrà,de seque.ad hoc.infrà,de appel.significauerũt. & c.sæpè.3.q.3.§.spatium.in fin.

3 † In expensis autem quæ in fine litis præstantur, attenditur,an iustam habuit causam litigãdi vel probabilem tantùm:& sic non fit condemnatio in expẽsis.infrà,titul.proxi.c.2.infrà de sen.excom. sacro. ff. de leg.2.qui solidum.§.etiam.arg.ff.de peti.hære. illud.& maximè si iuramentum est de calumnia,præsumimus enim bona fide litigare.1.quæstio.7.sancimus.si autem temerè litigauit condemnatur in expẽsis.C.de iud.eum qui.Quidam tamen dicunt, quod hoc ipso quod succumbit condemnandus est. arg.2. q.3.qui non probat.C.de aduo.di.iudi.l.1.

4 † In causa autem appellationis indistinctè semper fit condemnatio in expensis.2.q.6.omninò.infrà, de app.vt debitus.& est ratio diuersitatis,quia in causa principali producũtur probationes facti,in quo probabilis est ignorantia,sed in causa appellationis pro magna parte non inducuntur probationes facti, sed tantùm allegationes iuris,vbi improbabilis est ignorãtia.ff.de iur.& facti ign.regula.vnde dicimus,quòd non semper in causa appellationis indistinctè condemnandus sit,nam si in ea inducerentur nouę probationes facti,quòd licet aliquando:vt not. infrà,de testib.veniens. fraternitatis. in quo casu non solùm parti,sed nec iudici potest aliquid imputari.infrà,de fide instr.cùm Ioannes.in fin.tunc non esset condemnandus in expensis.Item no.quòd si in sententia cõtinebantur plures articuli,& in vno est iusta sententia,& in alio iniusta,& pars à tota sententia appellet, fiet hinc inde compensatio expensarum, debebat enim diuidere articulum iustum ab iniusto,& super illo solo appellare.infra de testa.Raynaldus.si verò vnum solùm articulum continebat sententia, vt quia condemnauit in centum, cùm deberet in quinquaginta condemnare, tunc debet distinguere, sed licet appellare à sententia, & non fiet hinc inde compensatio ,quia non est partis distinguere tantum debeo , & tantum non. arg.tamen contra. ff. si cer. pet.quidam.

5 a † Item non videtur a differentia,vtrum obtineat in causa appellationis appellatus, vel appellans ratione præallegata,quia vterque per probationes inductas in causa principali satis posset instrui, quid futurum sit in causa appellationis.Aliis tamen videtur,quòd appellatus non debet condemnari in expensis in causa appellationis,quia iustam causam litigandi habet, cùm in causa principali lata , sit pro eo sententia, nisi aliàs iniusta sententia appareret manifestè.

a Item non videtur differentia. Ad ista dicta Innoc.hic vide Pet. de Anchar.in cõsil 415.incipien.Primum dubium circa fin.consil.vers.esse aliud quęsitum.

Et intelligimus condemnationem in necessariis expensis,non vtilibus.infrà,c.proxi.& quæ per causam factæ sunt,infrà,de sequest.ad hoc.& in eũdo & redeundo, & aduocatis. C. de iudic.sancimus.deducentur autem expensę,quas domi faceret.ff.ad exhib.sed & si.§.penult.ff.de peti.hære.sed & si.§.quòd autem. & §.sequen.& in Authent.de manda.prin.§. illud.col.3.ff.de rei vendicat.si res.similiter deducentur expensæ, quæ casu vel facto factæ sunt.ff. mand. inter.§.non omnia.& erunt expensę mediocres non delicatæ.ff.de pig.act.si seruos.ff.de dam.infec. inter quos.§.fi.& lege sequen. Non autem quęritur si minores potuit facere.ff.mand.lege,si quis alicui.§.impendia. ff. de procu. qui proprio.§.litis impendia. & veniunt expensæ quę fiunt post litis contestationem ex officio iudicis,quę verò ante, iure actionis.

ff.de

ff.de ædil.edict.ædiles.§.item sciendum.§.1. & si tempore sententiæ non sit condemnatus, vlterius peti non possunt:vt C.de fruc.& lit.expen.l.4. in fin. nisi in causa appellationis:vt C. quando prouo. non est neces.l.fi.In hoc autem casu in quo loquitur hæc decret. incontinenti proposita exceptione condemnabitur excipiens ad expensas,tamen sub conditione, si in probatione defecerit.sic suprà,de procurat. auditis. & ita videtur sententia secundum hoc continere multiplicem iniquitatem, primò quia fertur sententia sine certa quantitate, quia non potest esse certa tempore datę sententiæ, cùm nondum sunt factæ.C.de sen. quæ sine cer. quanti. per totum. Sed respondemus hoc speciale in odium tardè proponentis exceptionem, vel dic posse ferri sententiam incertam,quando expensæ non veniunt principaliter,sed accessoriè, accedunt enim expensæ præsumptæ malitiæ,imò dicimus quòd semper super expensis incerta potest ferri sententia talis,condemnamus talem tali ad expensas, quas fecit vel quas probauit se fecisse.C.de fruct.& lit.expen.terminato.suprà,de procurator. auditis. nam sic loquitur prædicta lex, quando sic condemnauit, nam si tu velles prauè intelligere prædictam legem, scilicet, quòd non condemnauit in expensis,sed tantùm potestatem agendi de expensis parti seruasset, non posset huiusmodi intellectus sustineri, quia necesse esset quòd expensæ tantùm officio iudicis petantur, vel iure actionis, sed officio iudicis peti non possunt:vt in l. præalleg. terminato. quia iam terminato negotio secundum quod ibi loquitur, non habet locum tale officium iudicis.institut.de offic.iudic. §. præterea fructuum. suprà,de offi.iudic. c. fi. restat quòd necesse sit peti eas iure actionis, sed nulla actio ad eas competit, nisi sit ad eas condemnatus, quia tunc non competit actio in factum ex re iudicata. Et sic apparet, quòd.l.præallega.terminato.loquitur, quãdo iudex expressè cõdemnauit partem ad expensas, licet incertas, & quod si iudex seruauit ei, ꝙ posset agere de expensis factis in lite, quòd nihil valet.

6 †Illud autem benè fatemur,quòd iudex post sententiam tota illa die suum officium exercere potest condemnando in expensis.ff.de re iudicata. Paulus. Alij tamen dicunt, quòd benè valet reseruatio expẽsarum,& sic intelligo.l. præallega. & agetur ad illas condictione.ex l. illa.Primum dictum magis placet. Vel dic,vt not.suprà,de procuratoribus.auditis.Secunda iniquitas est quòd intromittit se de tractatu futuri temporis.Sed respondeo,vt suprà, de procuratoribus. Tertia iniquitas est, quia fertur sententia sub conditione. sed responde hoc non est contra ius.secunda quæstione.6.biduum. & est ita statutum propter breuiandas lites. quidam autem dicut condemnationem hanc tantùm in fine litis fieri,quòd litera benè per omnia non patitur. Alij verò dicunt,quòd eo deficiente in probatione,& hoc est speciale secundum eos, quia etiam si aliàs obtineret in principali causa,& per alias exceptiones, tamen condemnabitur in expensis factis in illa exceptione.

SVMMARIVM.

1 *Citatus etiam post terminum comparere debet ad hoc, vt dicat excusationem absentiæ.*

CAP. VI.

CVM dilecti.*Contra eundem.* hîc satis apertè patet, quòd in modum exceptionis agitur contra electum,etiam si cõfirmationem, vel ordinationem nõ petat,nam hic nec electus,nec nuncij eius confirmationem petebant, quia confirmatus erat,nam aliter non nominaretur electus, nec ordinem,nec confirmationem iam adeptã petebat,quæ ipsi absenti præstari non poterant. Item dici non potest,quòd ageretur contra electum accusando, cùm per procuratores agatur,nec inquirendo,nec denũciando, sicut ex ipso contextu literæ euidenter apparet. Item non potest dici, quòd sint admissi ad proponenda hæc crimina, quasi prosequendo appellationem, quia ipsi non appellauerunt, nec electus suam appellationem fuit prosecutus. *appellauerit.* de appellatione quæ fit extra iudicium.not. supr. de maio.& obe.cùm dilectus.infr.de ap. cùm sit ro. & c.consuluit.& c.ad audientiam.& c. constitutis.& c.bonæ me. *responsalem.* de hoc not. supr. de procur. quærelam.*Præsentare.* hoc allegando dicit, vel tunc habet hoc locum, cùm aduersarium scit coram iudice permanere etiam maximè in causa electionis, vbi periculum est in mora:vt supr. de elect. cùm inter vniuersas.si enim nesciret eum coram iudice perseuerare, quare iret, nam si fuit legitimo impedimẽto detentus circunducitur peremptorium.ff.de iud. l.& post.& sic frustra cogeretur circumducto peremptorio se fatigare laboribus & expẽsis,cùm ius reddat eum liberum.ff.si si quis cau.l.2.si autem legitimam excusationem non habebat,tunc similiter præcisè venire non tenetur, quia siue pòst veniat, siue non,semper tenetur ad expensas legitimas,vt hîc,& hoc sufficere debet, nec contra facit l. illa inducta. ff.de arbit.Celsus.cũm aliud sit in solutione, de qua ibi loquitur,quæ semper liberat debitorem.ff.de sol. si per me. & ad quod semper tenetur post terminũ, aliud in comparendo coram iudice,à quo non liberetur si tempore non idoneo compareat, & etiam ad quod non tenetur.Alij tamen dicunt, quòd semper & etiam post terminum comparere debet ad minus, vt dicat excusationem absentiæ.argu.4.q.5. c.1.& 5.q.3.c.1. & etiam vt litiget si aduersarium inuenerit:vt hîc.*elapso.*ff.de arbi.Celsus.*& insidias.* quã uis hoc sufficeret si citatus esset personaliter, non tamen valet quando citatus est per procuratorẽ, nec procuratores insidias timẽt,quod hîc apparet,quia si non timent nuncij, nec procuratores. *moderatas.* de hoc not.suprà,c.proxim.*tempore.*not.expensas cõputandas à tempore citationis,& non tantùm à tẽpore contumaciæ.

SVMMARIVM.

1 *Antequam quis sortitur effectum confirmationis, examinari debet an electio sit canonica,vel non.*

2 *Potest contra aliquem criminaliter, vel ciuiliter agi post cõfirmationem & consecrationem.*

Differentia est inter eum,qui obijcit post confirmationem, & inter eum,qui ante confirmationem.

Confirmatio electionis facta cum solenni examinatione, an contra eum possit aliquid obiici

3 *Non potest is viua voce appellare, quem constat fuisse contumacem.*

4 *Non licet, nisi de gratia contradicere confirmationi solenniter factæ,à qua non est appellatum.*

5 *Sententia super electione,in rem iudicatam non transit.*

CAP. VII.

CVM olim.*Assereret.*ff.de exhib. re diuus. *impendi.* non est trahendum ad consequentiam, cùm non debeat accedere ad apostolicam sedem, vel Metropolitanum electus, vel consecrandus, nisi habeat decretum subscriptionibus roboratum, & literas

literas testimoniales.61.distinctio.episcopus. hoc tamen satis posset concedi illam confirmationem fieri cum debita solennitate,vel causę cognitione,quę fit prędicto modo,etiam cùm nullus citetur,cùm illi qui volunt aliquid obiicere parati debeant esse propter periculum,quod est in mora. argum. infrà, de appellat.oblatæ. Item quia terminum habent à iure intra quem debent habere episcopum consecratum:vt not.suprà,de elect.cùm in cunctis.& c. statuimus.& intra illum terminum, si vnus malitiosè aliũ præueniret,cassaretur quod fieret.argum.prælleg. decr.oblatæ.Papa autẽ posset hîc excusari: quia per falsas literas iste D.circumuenit eum.

1 †*Canonicè.* videtur quòd non deberet sic concludere,sed sic. si inueniretis eum per falsas literas consecratum,imponatis sibi silẽtium,nihilominus faciatis eum pacifica possessione gaudere, cùm ex quo confirmatus est,talibus exceptionibus non obstantibus effectus confirmationis non sit impediendus. infr.de app.constitutis.2.imò benè dicit,quòd clandestinè,vel obreptitiè obtinuit confirmationem, vt hîc.Et ideò antequam habeat effectum confirmationis examinari debet,an electio sit canonica, vel nõ: vt not.supr.de cau.poss. cùm olim. Vel potest dici, quod nunquam debuit habere possessionem rerum episcopatus,quia non constabat de confirmatione, cuius effectus est possessio rerum episcopatus:vt suprà,de elect.cùm in cunctis. sed tantùm de consecratione,nec consecrando cõfirmare videtur, cùm hoc non intẽderit,& diuersi sint actus.ar.suprà, de elect. cùm inter vniuersas.in fi. sed si negaretur clandestinè,vel obreptitiè facta consecratio,vel confirmatio, nihil innouabitur quousque de hoc constet,cùm ad hoc dicendum non admittatur quis, nisi ex officio iudicis, siue dicat confirmationem nullam, vel beneficium restitutionis in integrum petat, & si vtroque istorum modorum agatur lite pendente, nihil innouari debet.ff.de iud. si prætor.C. de in integrũ restitutione.l.1.ꝟ.vt lit.pendente.c.1.

2 †Fatemur tamen, quòd post confirmationem & consecrationem potest contra aliquem agi & criminaliter, & ciuiliter super eo. quòd non sit canonicè institutus vel per simoniam, vel quia omissa sit forma vel alio modo,nisi dum petebatur confirmatio, vel consecratio de eo, quòd modò obiicitur fuisset exceptum & iudicatum.suprà, de elect. cùm dilecti. vel etiam exceptum tantùm, & non obstante exceptione facta fuisset confirmatio, nam in his casibus fortè postea agi posset.C.de fide instru.l. fi. ar. C. de fal.ipse.Hîc tamen est differentia inter eum,qui post confirmationem obiicit, & eum qui ante confirmationem obiicit, quia qui ante confirmationem obiicit,nihil probare debet ea ratione, quia negantis factum,scilicet in electione non canonica, nulla est probatio, sed electionem canonicam esse probare debet:vt not.suprà,de postu.c.1. vbi autem post confirmationem dicitur electionem minuscanonicam, hoc probare debet.Nemo enim cogitur dicere titulum suæ possessionis:vt not.de hoc suprà, de procurator.ex insinuatione.Vel dic vt not.infr.de accu.c. super. si autem crimen obiicitur siue ante confirmationem,siue post,semper qui obiicit probare debet,nisi iudex ex officio suo velit inquirere.de hoc no. supr.de postu.c.1. quare non simul audiuntur causæ omnium trium,scilicet,D.F.& G.*canonicè.* hoc quòd supr.in hac glos.dicitur,videtur quòd etiam,scilicet post confirmationem & electionem iterum potest dici contra confirmationem & electionem, & de forma electionis & de delicto personæ locum habet, quando confirmatio data est sine causæ cognitione,& idem videtur etiamsi sine vlla inquisitione, vel cognitione data sit, sicut est, quando idem elector & confirmator,& hoc probatur s.de elect.ꝙ sicut.ꝟ.de appel.constitutis.& c. constitutus. & in his casibus,si apparuerit electionem minus canonicè factam cassabit electionem.

Item si inuenerit confirmationem non ritè factã puta,quia confirmator noluit admittere contradictores,vel legitimas exceptiones, vel quia electionẽ non examinatam confirmauit, siue appellatum fuerit,siue non,cassabit confirmationem.arg.ꝟ.de app. constitutis.& c.constitutus.Si verò confirmatio quãtum ad oppositionem iudicij fuerit ritè facta,sed electio non,sed tamen confirmatori non innotuit tota veritas,tunc dicunt quidam, quòd eodem modo irritanda est confirmatio, quia inspecta veritate mala fuit,licet iudex benè processerit.C.de appel. eos, infr.de fide instr.cùm Ioannes. infrà, de priui. cùm olim.2.in fin.

Sed certè quicquid dicant hoc videtur habere locum,vbi fuit appellatum, quia propter remedium appellationis irritatur quòd factum est,vt in eisdem iuribus apparet,sed vbi non est appellatum quomodo irritabitur quòd legitimè factum est non videtur benè, sed tamen non reuocarem sine maturiori cõsilio,quòd sic factum est, sed vbi inueniet superior electionem minus canonicam præcessisse,& confirmationem sine examinatione secutam fuisse,melius dicitur,si sic dicat, quia cõfirmatio per errorem fuit obtenta,eam reuoco,& quia electionem inueni minus canonicam eam casso.argum.ff.de re iud. quod iussit.C.commi.program.& interlocu.l.sequen. C.si per vim.l.fi.

☞ Si autem electionis confirmatio fieret cum solẽni examinatione, puta partibus constitutis in iudicio & lite contest a.suprà,de elect.dudum. eccle.Roma.& sententia tali modo lata, scilicet confirmo electionem,tunc decætero nullus admittetur,neque cõtra electionem,neque contra cõfirmationem,à qua non est appellatum,ad hoc vt ipsa cassetur nec propter formam,nec propter crimen,quia sententia trãsiuit in rem iudicatam.C.commi.progr.l.3.Non negamus, quin possit procedi contra hunc confirmatum, propter crimen quod ante electionem commiserat, & etiam propter defectum formæ, vt quidam dicunt,non ad electionem vel confirmationem cassandum, sed ad hoc, vt deponatur vel suspendatur, vel alia pœna imponatur, sed pluribus aliis videtur contra,& melius etiam,quòd de præmissis non possit accusari post confirmationem solenniter obtentam,quia transiuit in rem iudicatam,vt dictũ est, vt aliquis sit litium finis.C.de fi. instru.l. vltim. ad fin. & idem videtur dicendum, etiam si partes non fuerint in processu confirmationis,nec lit.contest.facta fuerit, sed tamen solenniter processerit confirmator inquirendo de forma electionis in loco, vbi facta est electio,& de scientia & de moribus & vita electi,in loco vbi conuersatus est.suprà,de elec.scriptũ. nam in hoc casu credimus sententiam confirmationis transire in rem iudicatam, nisi fortè de obreptione proponeretur, nisi fortè ex prouisione & de gratia, & non de mero iure audiretur, non tamen multo tempore post confirmationem.supr. de elect. cùm dilecti.*Alioquin.*id est,si prædictus D. non esset canonicè electus.

3 †*Citatus.* sic referebant iudices, vel pars F. & G. scilicet quod contumaciter absuerat D.sed non constabat,quia si constaret eum fuisse contumacem, sic non posset appellare viua voce.ff.de integ.restit. diuus. ita nec eius itineris arreptio vim appellationis obtinet,

obtinet,& hoc iustificat sententiam eo absente latam.supra,vt lite non contestata.quoniam. nec fuit necesse,quod aliqua sententia ferretur contra hunc D.cùm de facto in eadem ecclesia,de qua agitur,nihil possideat,nec etiam de iure.Item quia nec ipse agebat contra alios electos,nec alij contra eum,nec se eis opponebat.

4 † *Confirmare*.huic facto G.acquieuit vel ad minus non contradixit,nec postea eum inuenimus prosecutum huiusmodi negotium, quamuis sola testimonia non sufficerent, vbi de plurium agitur electionibus, hæc autem ideò sufficiunt,quia ambo electi inter quos erat contentio videntur his esse contenti, sed D.etiam huic cõfirmationi se opponere non posset, nisi appellasset, quia confirmationi solenniter factæ,à qua non est appellatum contradicere non licet,nisi de gratia,quia confirmatio sententia est, & vim & formam sententiæ tenet,& ideò trãsit in rem iudicatam, ex quo non est appellatum. *literas*. quæ non valuerunt, cùm de præmissis literis & eorum quæ in eis continebantur,non facerent mentionem. supra,eodem cap. secundo. *Misericorditer*. quia vera fuit misericordia,quia ex quo alius legitimè confirmatus fuit, non erat vlterius audiendus, nisi prosequendo appellationem,de qua Papa erat incertus. *Inuentus*.q.d. citatus tertiò contumax fuit, ideò proceditur contra eum etiam si non inueniatur. *termino*. vnius anni sibi dato,cũ aliàs semper deberet expectari,si contumax non esset.ar.à contrario sensu.supr.vt lite non contest.c.quoniam.§.porrò.& §.seq.

Sed dices quare datur annus cùm in decre.prælleg.non dentur,nisi sex menses? Respon. ibi agebatur de electione non confirmata & episcopo non consecrato, hìc verò loquitur de iam consecrato, & hoc est speciale propter reuerentiam consecrationis. Vel dic, hoc esse speciale propter consecrationem, quia iterum tractatur de eius iure post sententiam iustè latam,& quod expectatur per annum & sic etiam hoc ex abundanti, vt auferretur omnis exceptio ipsi D. qui dicebat & dicere poterat per itineris arreptionem appellasse, quod tamen non constabat, non enim esset bonum, imò pessimum,quòd si de iure esset episcopus,quod alius in locum eius intraret.3.quæst.7.hoc quippe.& infrà,de concess.præbend.c.1.

5 † Et est hìc arg. quod sententia super electione, non transit in rem iudicatam,simile in matrimonio carnali.infrà,de sen.& re iudi.consanguinei.& ca.tenor.Alij dicunt & melius,quòd si verum esset quod D.dicebat,scilicet quod iter arripuerit ad se. apost. veniendi,iniquus erat processus iudicum. infrà, de app.suggestum.& cap.meminimus. & ideò de iure est,q; iterum inquiratur de eo,& si ita inuentum fuerit,reuocetur processus.sup.de offi.deleg.cum causa.

☞ † Sed oppones quare ergo ad eosdem remittitur negotium?Respon.non remittitur,sed hoc ius commune est, si quis intra annum non prosequitur appellationem,primus iudex potest prosequi appellationem,vt not.sup.de offi.deleg.pastoralis. §. præterea.vel melius propter præsumptiones,quæ erant cõtra eundem D.hoc speciale factum fuit contra ius, hodie autem dicunt quidam hoc,quod dicimus de arreptione itineris,esse correctũ,vt not.infrà,de app. vt debitus.*Verbo*.quia non dixit ego appello,sed dixit,vel pro certo habebatur,quod ad sedem apostolicam veniebat vt de processu contra se habito conquereretur,nec hoc sufficit si copiam iudicis, à quo vult appellare potest habere intra decem dies ex quo scit contra se habitum processum,corã eo enim appellare tenetur.2.q.6.si quis ipsius.& §.biduum.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus,neque administrare,neque alienare res ecclesiæ potest.*

Excommunicatus an possit res suas alienare, & cum aliis contrahere,& an talis contractus cum excommunicatis valeat.

2 *Reus excommunicatus potest constituere procuratorem.*

Prælati excommunicati an & quando ratione sui officij aliquid spirituale facere possint.

3 *Excommunicatione pendente suspenditur effectus debiti.*

Excommunicatus si expolietur in excommunicatione,an post absolutionem possit agere interdicto vnde vi.

4 *Debemus apostatis de omnibus iuribus suis respondere.*

CAP. VIII.

VERITATIS. *Canonicis*.& quia volebat canonicis eum accusantibus respondere ordine iudiciario seruato,ideò dominus Papa ne de sua contumacia commodum reportaret,mãdat contra ipsum procedi in modum inquisitionis. *Audientiam*. in modum inquisitionis,aliàs non liceret contra eũ recipere testes lite non contestata.c.vt suprà, vt lit. non contest.quoniam fre.Alij dicunt, quòd semper contra quemlibet prælatum & etiam clericum contumacem ad depositionem procedet lite non contestata,vt hìc,& infrà,de cle.non re.in ec.vel præ. ex tuę.secundum l.autem secùs.ff.de pœn.absente.*Depositionis*.not.quod non fert hic sententiam super crimine,sed tantùm deponit eum.*inhibitionem*.infrà,de no.. ope. nun. cùm ex iniuncto. infrà, de desp. impu. ad dissoluendum.suprà,de in integrum restitutio. cùm venissent.

1 † *Excommunicationem*.excommunicatus enim cùm suspensus sit,& administrare non possit,alienare res ecclesiæ non potest,quod intelligendum videtur de nominatim excommunicatis & publicè.ar.infrà, de sen.& re iud.ad probandum.Idem etiam si non nominatim sed tantùm per sententiam vel canonem,in quem certum est eum incidisse.infrà, de exces. præla.c.fin.Item res sus vendere,donare,& alias emere potest,id est,teneret contractus si faciat.11. quæst. 3. quoniam mul. in fin. & expressius infrà, de sen.exc. si verè. vbi dicitur, quod etiam nouos contractus cum eis inire licet, & fortè si constituat procuratorem ad negotia,oritur inter eos actio mandati, non enim inuenimus huiusmodi contractus censeri nullos à iure.

2 † In iudicis autem admittendus non est,quando est actor excommunicatus,infrà,de sen.exc.per tuas infrà, de sen.& re iudi.ad probandum.infrà, de proba.post cessionem.fi.C.de hære.l.pe.imò & si in iudicio constituitur,quando excommunicatus est reus oritur obligatio quòd apparet,quia reus excommunicatus constituit procuratorem.sup.de iudic. intelleximus.sed exceptione actor remouetur.de hoc no. suprà de procur. consul. nec in spiritualibus valet, quod fit ab excommunicatis.infrà,de app.constitutis.1.sed in his spiritualibus valent,quæ facti sunt tantùm.q.d.non quæ iuris.arg.infrà,de præb.pro illorũ. supr.de rescrip. capitulum. Dicunt tamen aliqui & fortè non malè,quòd si aliqui prælati sunt excommunicati,& ratione sui officij facerẽt aliquod spirituale,puta quia prouiderent alicui ecclesiæ de prælatura vel canonicatu, vel confirmarent alicuius electionem, quod benè valet,quod fit ab eis quandiu tolerantur.octaua,quæstione quarta,nónne. 6.q. 4. c. 1. & 2. nisi fortè esset notorium, vel alias probari posset, quòd essent publicè excommunicati,quia tunc hæc spiritualia vel etiam alia ab eis recipere non debent,sed cum superiore agere & ab eo appellare. ar. ff. de mino. ait pretor.§.permittitur. Nec

contradicit decr.constitutis,quia ibi non ratione publici officij eligebant,sed speciale ius prosequebatur quod quilibet habet ratione sui canonicatus vel specialis fraternitatis, vel ibi vt excommunicati fecerunt ratione publici officij,quod non habebat,quia publicum officium eligendi in non excommunicatos tantum reciderat,& dicimus generaliter quod contractus initi cum excommunicato,non solum ignoranter,sed etiam scienter & durante excommunicatione tenerent, & ex eis agitur contra excommunicatos,si conueniantur etiam durante excommunicatione,ipse autem excommunicatus licet & agere non posset durante excommunicatione,tamē post absolutionem poterit agere de contractu inito,etiā dum erat excōmunicatus,obligatur enim aliis & obligat sibi alios,dum sint excommunicati,vndecima quæstione tertia,quoniam multi.in fi. infrà, de sen.excom.si verè.& tempore excommunicationis durant obligationes licet agi non posset, ex eis dum sunt excommunicati.infrà,de excep.cum inter. infrà,de sen.excom.per tuas.

3 † Item pendente excommunicatione,suspenditur effectus debiti puta fidelitatis,& videtur quod iuramento fidelitatis astricti sunt absoluti à iuramento. 15.q.1.nos.& c.iuratos.ar.contra.11.q.3.iul.sed ibi potius narrat factum,quàm ius:vt ex eodem.c. colligi potest,sed post absolutionem benè agerent excommunicati de contractu in excommunicatione inito rationibus prædictis,quia contractus tenet licet excommunicatus agere non possit.† Item si existens in excommunicatione expolietur,post absolutionē aget interdicto vnde vi,quia non licet alicui excommunicato sua auferre, & si quis cum iuramento,vel sine iuramento promisit aliquid alij excommunicato dare, consulimus ei quod det, nam hoc iuramentum vel promissio absque interitu salutis seruari non potest.infrà,de iureiuran.si verò.maximè si alij seruari debet.

† Sed dices non potest seruari sine peccato, cùm ego ei in nullo communicare debeam.11.q.3.cum excommunicatis. & si communico, pecco mortaliter.suprà, de his quæ vi met.causa fiunt. sacris. Sed respondemus, cùm licitum sit ab eis emere,vendere & contrahere pro vtilitate nostra vel necessitate.infrà,de sen. excom. si verè. & cap.inter alia, & etiam ex pietate aliquid potest dari excommunicato. vndecima,quæstione tertia,quoniam multi.in fi.& per consequens ea facere,quæ in contractibus cōueniūt, & quia aliter sequeretur,quod ecclesia machinaretur fraudes,vel mendaciū quod esset absurdū.22.q.2. cùm humilitatis.& c.1.& c.nec artificioso. quia nec videtur fuisse intentio condentis canonem quod alius puniretur quàm excommunicatus.

4 † Item si seruiens tenetur ei seruire vt promisit.11. q.3.quoniam mul.quare eadem ratione debita non soluuntur,& ad hoc benè facit.11.q.3.Iulianus. & ca. Imperatores.vbi satis innuitur,quod apostatis debemus de omnibus iuribus suis respondere, nam possunt comprehendi sub patrefamilias.argum.infrà,de sen.excommuni.si verè.nec est reuocata ratio prædictorum per c.15.quæst.6.nos.& c. iuratos. quia illa c.specialiter loquuntur in absolutione & fidelitate, & iuramento fidelitatis,vel idcirco specialiter statuitur & reuocatur canon.iu. quia valde magnum fomentum excommunicationis, & excommunicatorum erat,quando se videbant concomitandos magna caterua vasallorum.Vel dic,quod sicut ibi factū fuit,propter multam malitiam excommunicati,& modò fieri potest,sed nisi sententialiter absoluantur ipso iure,absoluti non sunt,hic tamen fatemur,quod non est cum eis communicandum , nec contrahendum,si superiores inde fierent,vel si apud illos æquè benè,vel etiam aliquantulum minus contrahere possent, plus dicimus,quod ex quo inquisitio fit contra aliquem ex tunc non licet sibi alienare.infrà, de accu.c.si.vbi not.

SVMMARIVM.

1 *Non potest quis absque bona fide beneficium possidere.*
Bona fide possidere quis dicatur.
2 *In actione de beneficio obtinendo non est facienda missio in possessionem.*

CAP. IX.

CONTINGIT.*Potentiam.*nunquid si expellat eum,competit ei interdictum vnde vi, ar.quod non.ff.vti possi.si duo.§.creditores.infrà, de sequestr.pos.ad hoc.contrarium tamen credimus.arg. C.de præto.pig.l.vlti.*Numerus.*contra hūc plura prodita sunt auxilia.Primum, quod præstet cautionem iudicio sisti.suprà,cap.1.Et secundum quod cōdemnetur in expensis,infrà, de sequest. pos.ad hoc. Tertium ad interesse.ff. vti possi.si duo. §. vltimo. ff.ne vis fiat ei qui in pos.indu.lege prima,in princ.Quartum manus militaris.ff.ne vis fi.ei qui in pos.indu. si quis missus.Quintum beneficium huius constitutionis. Sextum ex constitutione.suprà,vt lit. non contestat.quoniam.in fin.Septimum est.ff.vt in pos. legis cuius.§.missus.

1 † Sed nunquid idem est si clericus de beneficiis ecclesiasticis agat. Vel de aliis spiritualibus. argumen.quod non,quia non est sufficiens titulus præscriptio,sed necessaria est legitima electio,vel ordinatio. 62.distinct.c.1.& 2.quæst.1.legum.Nec est contra, infrà,de iure patronat.cura.quia ibi non præscribitur ecclesia,vt beneficium,sed vt proprietas, quod esse potest, infrà, de præscriptio.auditis.suprà,de in integrum restitutio. auditis.tamen dices,ad quid prodest secundum decretum in beneficiis, cùm nullus posset possidere sine bona fide,& hic non posset habere bonam fidem qui conscientiam haberet rei alienæ.infrà,de præscript.quoniam.respondemus, videlicet vt fructibus vtatur.

† Item potest dici eum possidere bona fide, quia sic credit vel quia authore prætore possidet ex secūdo decre.& sic præscribet,vt nihi ei obiici possit per aduersarium,semper tamen si habet conscientiam rei alienæ quandocunque habuerit non confidat, quod ratione huius missionis possit retinere beneficium. Sed videtur hanc quæstionem non de facili posse sic procedere,nam aut ille,qui agit super beneficio est confirmatus aut non,si est confirmatus, solùm officium iudicis implorare potest,vt confirmetur,& si illi contra quos agit de hoc,& qui sibi se opponunt,contumaces sint,nunquā fiet missio in possess.causa custodiæ,nam ante confirmationem non potest suum beneficium ministrare. suprà, de elect. qualiter. Ergo multofortius non competit ei actio ad beneficium,vel res beneficij petendas,nec est hic necessaria missio in possessionem,cùm lite non contestata procedi possit.suprà,vt lite non contest.quoniam. si autem est confirmatus , non debet petere ius,quod habet in beneficio,quia illud habet, nec amisit,cùm iura inseparabilia sint,sed debet petere,vt pacifica possessione gaudeat.infrà,de appellat. cōstitutis.& petat res ad beneficiū pertinentes.Itē & tūc contra contumacem datur missio in pos. sicut in aliis realibus.ff.ex quib.cau.in poss.eatur.l. Fulcinius, §. item videamus. Sed in hoc vltimo casu non multùm

multum procedit beneficium, quia potest esse, quòd nullam certam rem petit, sed beneficium, sicut alij canonici & locum in choro &c. huiusmodi: vnde in hoc satis videtur, quòd licitè fit missio in possessionem, & etiam secundum decretum huic dabitur, sed tamen iudex primò summatim cognoscat. suprà, vt lit. non contest. quoniam. §. pe. & licet aliàs sufficiat pro summaria cognitione, vt suprà, vt lit. non contestat. quoniam. §. penul. iuramentum calumniæ hic aliquantulum maiores probationes requiret.

2 † Hodie tamen statutum est, quòd cùm agitur de beneficio obtinendo, quòd non est facienda missio in possessionem. infrà, titul. proxi. c. fin. vbi not. & ex hac ratione, scilicet quia. l. ista Fulcinius dicit generaliter in actione in rem fieri missionem in pos. rei petitæ. Dicendum videtur, quòd si episcopus petat ius episcopale in aliqua ecclesia, vel aliquid aliud incorporale, quòd reo contumace existente dabitur missio in pos. causa custodiæ illius ecclesiæ & exercitium iurium, scilicet vt possit iniungere pœnitentias, vngere infirmos & iurisdictionem, & iura episcopalia exercere. Non obest obiectio, ergo aliquis qui nunquam habuit curam, habebit exercitium. Ad quod respondemus potest esse, sed hoc est propter ignorãtiam possessoris, nam hæc est eadem argumentatio, est in sententia diffinitiua, quæ non tribuit ei curam, pro quo datur sententia, nisi de iure haberet. ff. de cõdic. indeb. l. Iulianus. & infrà, de sen. & re iudi. cùm inter vos. & tamen exercitium haberet. Item hoc idẽ poterat si simpliciter nomine suo mittatur in posses. ex secundo decreto prælationis suæ. Vel dic, vt not. infrà, titul. proxi. c. 1. *Constituatur.* hæc decre. potest loqui in personali actione, & secũdum hoc propriè ponitur hoc verbum constituatur, quia post annum ex secundo decre. constituetur possessor, sicut si etiam permansisset in custodia necessarium est secundum decretum, vel potest loqui in reali, & secundum hoc illud verbum constituatur ponitur impropriè, vt sit sensus. i. vt decernatur verus possessor, quia sicut non esset sibi necessarium secundum decretum, si semper in possessione permansisset, sed solo lapsu temporis fit verus possessor, sic, & si propter potentiam, vel dolum aduersarij non potuit nancisci possessionem.

CAP. X.

VENERABILIS. *Ac in prouincia.* quamuis causa hæc tangat prouinciales non tamen necesse est eos citari, sed nec eis præiudicat secundum quosdam. ff. de lib. cau. si pariter. C. res inter alios act. ne præ. per totum. Hoc non placet, imò benè præiudicat, de hoc not. suprà, de arbit. cum tempore. suprà, de ma. & obe. inter. & c. vltim. suprà, de di la. exposuit. & infrà, de sen. & re iudic. cùm super. & c. pen. *Archidiacono.* citatio horum iudicum non est necessaria, si hæ literæ peruenerunt ad archiepiscopũ, ideò ista mandat fieri, quia posset esse, quòd hæ literæ ad archiepiscopum peruenire non possent.

CAP. XI.

ACTOR. *Qui cauerit iudici.* suprà, de off. deleg. pastoralis. 3. quæstio. 3. spatium. tamen & si non esset, qui reciperet, nihil esset sibi imputandum. ff. de leg. 1. fundum. infrà, de appellat. ex ratione. Hæc cautio hîc de nouo introducitur, licet enim aliæ pœnæ per antiqua iura huic decipienti aduersarium imponantur, scilicet, quòd punitur in expensis. C. quomodo. & quando iud. Authent. qui semel. & hîc, sed quòd hanc cautionem præstaret nullo iure cauebitur, & credimus sufficere verbalem cautionem cum pœna.

DE EO QUI MITTItur in possessionem causa rei seruandæ.

TIT. XV.

SUMMARIUM.

1 *Secundum decretum dandum est partibus etiam præsentibus.*
Agens interdicto vnde vi in rem, potest mitti in possessionem causa rei seruandæ.
2 *Actori conquerenti de aliquo auferente, vel turbante iura & seruitutes, qualiter cosnulatur.*
Decretum secundum an sit necessarium post lapsum anni ad hoc vt perturbatus fiat verus possessor.
3 *Quo casu quis mittatur in possessionem nominum.*
Missio in possessione spiritualium non venit in actione personali, vbi agitur pro temporalibus, secùs si ageretur pro spiritualibus.
4 *Spiritualia æstimationem non recipiunt.*
5 *Primum decretum qualiter fiat.*

CAP. I.

CONSTITUTUS. *Possessione.* fortè petebat restitui in possessionem eiusdem ecclesiæ, agendo possessorio ex interdicto vnde vi, vnde est notandum, quòd in interdictis in rem scriptis, fit missio in possessionem causa rei seruandæ, sic vt hîc videtur fuisse factum, & super hac possessione causa data rei seruandæ reuocanda, modò hîc agebatur. † Et ex hac decret. patet, quod
1 partibus præsentibus, etiam secundum decret. est dãdum, quod satis dici potest cùm pars contra quam dari petitur, multa possit dicere, & iura sua allegare. Item non est ferre sententiam, nisi in confessum, vel conuictum. 2. quest. 1. nos. Item iudicantem oportet &c. 30. quest. 5. iudicantem. & melius ad hoc facit. C. quomodo & quando iud. ea quę. Vel dic, quod hîc non petebatur secundum decre. quod non erat necessarium, quia solus lapsus anni sufficiebat: vt no. suprà, tit. proxim. contingit. seu aduersarius petebat sibi restitui possessionem, non obstante lapsu anni, cũ non fuit in mora, melius dicitur, quòd sic super possessione agebatur, quia vna pars petebat eam reuocari, & alia petebat eam confirmari.

2 † *Ecclesiæ.* queritur qualiter consulatur actori conquerenti de aliquo auferente, vel turbante iura & seruitutes, & non permittenti vti eis, nec etiam comparente ad respondendum. Et primò quidem excommunicari potest. suprà, vt lit. non contesta. tuę. & ca. quoniam. potest etiam indici mulcta. ff. si quis ius dic. non obtem. l. 1. potest etiam taxari interesse, secũdum quòd exigit natura interdicti vel actionis, de qua agitur & fiet missio in possessionẽ secundum mensuram debiti declarati, ad instar alterius personalis actionis. Authent. de exhib. re. vel melius iudex quando agitur confessoria mittet in possessionem seruitutis, vel alterius iuris petiti actorem, & erit verus possessor, non causa custodię, & prohibebit reo, ne turbet ipsum actorẽ vti seruitute illa, quamdiu de iure suo reus probet & pręcipit ei, quòd super hoc ipse caueat, & faciat interim quasi possessione pacifica seruitutis, vel alterius iuris petiti gaudere possessorem. ff. de no. oper. nunc si priusquàm. ff. si ser. ven. lege is cuius fami. ff. de vsufruct. cuiusque. ff. de opt. leg. mancipiorum. ff. de inge. ma. diffamare. C. de re. pig. si eo. ff. de vsufruct. vsusfructus. ff. vt in posses. leg. lege si pecunię. §. primo. & lege si inutiles. & de collat. bo. lege prima. §. penultimo Si autem agitur negatoria, non fit missio in possessionem,

quia non poteſt,ſed cauebit de non moleſtando, vt in prædictis iuribus.Hoc eodem modo conſulitur, ſiue agatur interdicto vti poſsidetis, ſiue interdicto vnde vi,pro incorporalibus,ſiue quocunque alio modo agatur,pro corporalibus,vt prædicta iura ſonant. & infrà,de ſequeſt.poſſ.c.1.licet enim agens interdicto vti poſsidetis, non poſsit mitti in poſſeſsionem, cùm dicat ſe poſsidere,tamen præcipietur reo,quòd non impediat authorem quouſque de iure ſuo probet: vt in præalleg.l.ſi prius.ff.de iti.actuque pri. lege,ſi pro via.& lege 1.2.& 3. ſententia diffinitiua non feretur,cùm non ſit lis conteſtata.ſuprà, vt lite non conteſt.quoniam.1.reſp.eſt autem hoc verum, ſiue petatur eccleſia ratione iuris epiſcopalis,quod epiſcopus in ea habet,ſiue iure parochialis,quod archipreſbyteri in ea habent:nam eccleſia cùm non poſſit eſſe,in alicuius dominio vel poſſeſsione. ff. de rei vendicatione,in rem.1.reſpon.& §.1.& inſtitut.de rer. diui.§.nullus,non poteſt de ea agi,niſi ratione iuris, quod in ea,habetur.ff.de contrahend.emp.qui tabernas,& ff.de mino.l.penultim.& ratione iuris proceditur prædictis modis.

Et dicunt quidam & fortè benè,quòd antequam det ſuperior poſſeſsionem quæ eſt ita grauiter præiudicialis, quod incipiet ab excommunicatione,vel ſequeſtratione,vel miſſione in poſſeſsionem cauſa cuſtodiæ.argumen.ſuprà,de dolo.cap.2. Nec obſt.l. præalleg.ſi prius,vbi dicitur quòd non ſunt aliæ iudicis partes niſi vt procedatur priori modo quia non remouet,quin procedatur minoribus modis ſiue pœnis,ſed hoc vult dicere,quòd ad diffinitiuam ſententiam procedere non poteſt,& ſi intra annum venerit reſtitutis expenſis,& præſtita cautione, recuperabit poſſeſsionem prædictam, vel relaxabitur mandatũ factum de non moleſtando, & cautio ſuper hoc præſtita. Propriè autem dicitur fieri hæc miſsio & reuocari, quia ſicut pro incorporalibus damus interdicta quaſi poſsidetis.ff.de ſer.quoties. & not.ſuprà, de elect.quærelam.ſuprà, de cauſ. poſ. cùm eccleſia. & ita etiam fieri poteſt miſsio in poſſeſsionem, vt hîc.& infrà,de ſequeſtr.poſ.cap.2.ſuprà, de dolo.cap.1.ſuprà vt lite non conteſtata. accedens. & ſi intra annum non venerit, extunc poterit iudex decernere actori quaſi poſſeſsionem veram dicti iuris, & vlterius non reuocabitur mandatum factum, niſi reus probauerit de iure ſuo, non tamen ſine decreto ſecundario hoc ius habebit. Alij dicunt, quòd ſtatim ſit verus poſſeſſor lapſu anni ſine ſecundo decreto, ſicut & in reali actione legitur, & not. ſuprà,vt lite non conteſtata.§.in aliis.& hoc ſatis innuit hæc decre. Alij autem dicunt corpora eccleſiarum poſsideri ab epiſcopis vel capitulis,vel prælatis earum,& ſic fiet miſsio in poſſeſ.corporalium eccleſiarum,ſed iurium non.Alij dixerunt,vt not.ſuprà titu.proxi.contingit.in fin.

3 † Si autem quiſquam in perſonali actione mittendus ſit in poſſeſsionem cauſa cuſtodiæ, & non inueniantur res corporales in quarum poſſeſsionem mitti poſsit,mittetur in poſſeſsionem nominum, ita quòd poſsit exigere debita, & vero creditori denegabuntur actiones.ff.vt in poſſeſ.lega. lege ſi inutiles.tamen ſi intra annum, vel ſecundum alios quandocunque obtulerit cautionem ſiſtendi iuri,recuperabit collecta ab eo,qui miſſus eſt in poſſeſſionem, & exinde agit vt prius.ff. de collat.bo.lege prima §.iubet.& per ſimile, eodem modo dicendum eſt fieri miſsionem in poſſeſsionem aliorum incorporalium tam temporalium,quàm etiam ſpiritualium cum authore iudice hoc fiat.argumen.ff.de acquirenda poſſeſsione. iuſtè. Quamuis alij dicant contra,quando interdicto vnde vi,vel actione ex empto agitur, vel alia perſonali actione, vel miſsio fit pro menſura debiti declarati. Competens eſt, quòd fiat primò miſsio in poſſeſsionem illius rei de qua agitur, & ſi ratione intereſſe aliquid deeſt, vel plus debetur,tunc ſuppleatur,& vſque ad ſupplemẽtum, cùm fiet miſsio in poſſeſsionẽ aliarum rerum, ſed licet hoc ſit congruum, ex cauſa tamen etſi videatur iudici aliud fieri poteſt.

4 † Item dicimus,quòd ſi agatur perſonalibus actionibus pro temporalibus, non eſt procedendum ad miſsionem in poſſeſsionem ſpiritualium pro menſura debiti declarati.Et hoc duplici ratione. Prima eſt, quia ſpiritualia æſtimationem non recipiunt, & ideò commenſurari debito non poſſunt.Secunda ratio eſt,quia cum eis permutari non poſſunt. infrà, de re.permutat.ad quæſtiones.ſed ſi ageretur perſonali actione pro ſpiritualibus,puta ex permutatione, vel donatione rerum ſpiritualium, tunc benè in aliis rebus ſpiritualibus crederemus fieri miſsionẽ,& etiã fortè in tẽporalibus,& maximè in ſpiritualibus quibus ſunt annexæ tẽporales præſtationes.*Voluntatem.* non tamen adeò ſtudioſam,vt debuit.ſuprà de offi.ordi. paſtoralis.in fi.*Et vos*.& ita habes hîc cautionem præſtandam aduerſario, & ſi aduerſarius nõ eſt præſens, ſufficit ſi iudici præſtetur, vel coram aliis publicis perſonis præſtetur,ſuprà, de officio ordin.paſtoralis.tertia quæſtio. tertia. §. ſpatium. & ſi non eſſet, qui reciperet, non imputaretur ei.argum. ff.de leg.1. ſi fundum. §. ſi Titio.aliàs eſt lex antepenulti.de appel.ex ratione.infrà eòdem,cùm ſicut *Poſſeſsionem*. etiam ſine ſecundo decreto.imò à principio, ſicut poſt annum, licet diuerſimodè eſt poſſeſſor.vt not.ſuprà,vt lite non conteſtata. quoniam. *decretum*.idem eſt quod iuſſus.ff.de dam.infe.l.4. §. 1. & §.duas.& l.ſi finita.§.Iul.

5 † Et dicunt quidam ſic fieri primum decretum, decerno hunc præſentem mittendum in poſſeſsionẽ talis rei exigente contumacia aduerſarij eius, ſed non videtur quod benè dicant iſti,quia per hæc verba potius videtur ferre ſententiam contra ſe, vel ſibi legem dicere quàm contra alium. Præterea nihil aliud videtur dictum, decerno talem mittendum in poſſeſsionem, quàm ſi diceret,quòd talis de iure mittendus eſt. Alij dicunt, ſic mitto talem in poſſeſsionem rei cauſa cuſtodię, ſed certè iſte falſum dicere videtur, niſi actualiter mittat. Nobis videtur, quòd melius ſic fiant hęc decr.primum ſic, decerno vel conſtituo te,vel iubeo te eſſe verum poſſeſſorem talis rei cauſa cuſtodiæ, & poſtea actualiter mittet in poſſeſsionem corporalem per miniſtrum, ſed & ſi non mitteretur,tunc hoc iuris cõſequeretur,quòd elapſo anno eodem modo conſtitueretur verus poſſeſſor,ac ſi in poſſeſsionem miſſus eſſet. Et eodẽ modo ſecundum decretum ſic fiet, conſtituo vel decerno, vel iubeo te eſſe verum poſseſsorem talis rei, & iſte licet non poſsideat,in veritate tamen iura poſseſsionis habebit, puta quia fructus illius poſseſsionis eius erunt.ff. de acquiren.re. do. bonę fidei.& pręſcribet ac ſi poſsideret,vel primum decretum ſic fiat,iubeo tali abſenti & contumaci, vel pro contumaci habito, vel condemno eum,videlicet talem recipiant ſecum in poſseſsionem talem, cauſa cuſtodię, ſecundum autem decretum ſic: iubeo tali contumaci, vel condemno eum, vt tibi tradat poſseſsionem talis rei, & ſi noluerit obedire, manu militari auferetur ſibi poſseſsio,& miſsio corporaliter ſibi aſsignabitur.ff.de rei vendicatione.qui reſtituere.ff.ne vis fi.ei.ſicut miſſus.

C A P.

CAP. II.

CVM sicut. Et offerens. hæc oblatio cautionis facta coram archi. valet ad interrumpendam præscriptionem, sicut si fieret coram alia publica persona. suprà, de off. ord. pacto. sed cautionem tanquam iudex recipere non posset, nisi vbi essent omnes quorum intererat. suprà, de offic. deleg. prudentia. *steterit*. puta quia idoneam personam habere nō potuit coram qua caueret.

SVMMARIVM.

1 *Rectores marchiæ semper cognoscunt de appellationibus ad sedem apostolicam emissis.*

2 *Quicquid fit post appellationem legitimam reuocatur.*

CAP. III.

CVM venissent. *Secundum ius tantum*. & malè, cùm consuetudo comparetur iuri. ff. de legi. de quibus. institut. de iur. na. §. ex non scripto. *Appellauit*. & benè, si consuetudo erat bona. *Decreuerunt*. & malè, si consuetudo erat bona, cùm per consequens appellatio esset bona.

1 † 30. *Libras*. hîc omnibus modis peccauit, cùm faciendas expensas taxare non potuerit, nisi fortè hęc taxatio fuerit pro expensis factis tantùm: & hoc fuit causa quare in fine huius decr. non dicit, quòd restituat. 30. lib. pro expensis, sed tantùm necessarias coram eo, & sic appellationi non renunciabat, sed potius prosequebatur cùm comparuerit coram rectore marchiæ, qui semper de appellationibus ad sedem apostolicā emissis prius cognoscit, sicut in cuiuslibet rectoris marchię speciali priuilegio continetur, aliàs cùm idem intelligatur successor cum prædecessore offerendo cautionem coram successore legati vel rectoris, à quo appellauerat renunciare appellationi intelligeretur. argumen. in Authent. vt nul. iudi. §. & hoc verò iubemus. colum. 9. Vel dic, quòd non intelligitur renunciasse appellationi etiam si coram eo tanquam coram successore comparuerit, & cautionem obtulit, quia non fuit appellatum à prædecessore sed à delegato prædecessoris, quòd autem cautionem & expensas obtulit non est signum renunciatiationis appellationis cùm non fuerit coram eo à quo appellauerit & si coram iudice à quo appell. fuit vult plus offerre quàm teneatur, gerendus est ei mos: nec deberet ei imputari. ff. de probat. circa. & ff. de redhi. act. quòd si nolit. C. de inoffi. test. liberi.

2 † *Cautione*. cōtra hoc sic obiicimus si fuit appellatio legitima, nec cautionem nec expensas debuit præstare, nec tenebatur, quia quicquid fit post appellationem legitimam reuocatur. suprà, de dila. dilecti. si verò non fuerit appellatio legitima, non debuit restitui, nisi refusis expensis. supr. vt lit. non con test. quoniam. respondemus, quod quilibet iudex ad quem est appellatum de iure communi, si reus appellans voluerit & petierit statim etiam antequam constet an sit legitima appellatio restituetur ei possessio pręstita cautione & refusis expensis si certæ sunt aut de facili taxari per iudicem possunt, alioquin si longiores probationes requireret missus in possessionem, non tardaretur restitutio possessions sola cautione præstita. Nec obst. decre. prædicta quòd cum in fauorem alicuius etc. C. de legi. quòd fauore. & dic quod semper pæstita cautione iudex appellationis restituit rem, de qua facta fuit missio in possessionem, & pòst cognoscet de appellatione, & si inuenit eam legitimam, faciat refundi expensas, aliàs non, & sic intelligitur quòd hic dicit, & hoc est ea ratione, quia parū amittit qui possessionem causa custodiæ assignatam restituit, & quia factum fuit post appellationem, qua pendente, nihil debuit innouari: vt infrà, de appel. dilecti. 1. in fi. & c. dilectis. §. quia verò. in fin.

Et ideò nec missio in possessionem fieri debuit, expensarum autem refusio ideò retardatur, quia incertæ sunt, nec de facto potest fieri taxatio, vt dictum est, & quia ibi maius periculum & damnum posset esse, si indebitè solueret, & per hāc restitutionem remoueretur, & pronunciaretur legitima appellatio, missus in possessi. remaneret verus possessor, quod malum esset, quia propter appellationem probabiliter dubitabat. *Necessarias*. ff. de ver. sig. si impensę. ff. de pign. act. si necessitas. *in lite*. in missione in possess. est speciale. vt contumax non solùm teneatur de expensis factis in lite, sed circa rem, & non solùm de vtilibus, sed etiam de his quas credit vtiles. ff. de bo. autho. iudic. pos. prætor ait. §. quòd agit. aliàs secùs. ff. de nego. gest. si autem vltrò. §. 1. in fine.

SVMMARIM.

1 *Aduersarius semper est citandus personaliter, siue sit facienda missio in possessionem, siue diffinitiua sententia ferenda.*

2 *Necesse est vocari reus cùm fit missio in possessio. siue in reali, siue in personali.*

3 *Quomodo absens reipublicæ causa cogatur se defendere. Absentia quælibet an accuset citatum. Citatio ad domum an & quando sufficiat ad hoc, vt procedatur ad diffinitiuam sententiam contra aliquem etiam in casibus, iu quibus proceditur lite non contestata. & nu. 4.*

4 *Quibus casibus non sufficiat citatio ad domum facta, quādo vxor contra maritum vel ecclesia contra clericū agit.*

5 *Citatio ad domum non sufficit vt fiat venditio nisi lateat.*

6 *Quid agēdum, vbi citandus est is cuius domiciliū ignoratur*

CAP. IIII.

SI aduersarius. *Citationis*. idem dicunt quidam etiam si non sit citatus, alij contra. † *Remota*. idem est & si non est remota, in ciuitate autē existēte, bonum est vocare personaliter. argumen. de exhib. & intro. re. §. si verò. col. 5. Quidam tamen contra dicunt, quicquid dicatur in glo. est enim semper citandus aduersarius personaliter, siue facienda sit missio in possessionem siue diffinitiua sententia ferenda, si scitur vbi est, quantumcunque sit remotus, si autem nescitur vbi sit, tunc pro magna parte habent locum iura inducta in gl. prædicta, nos per totum, & in toto huic glo. inhæremus

2 † *Publicè*. est enim necessarium vt vocet ur reus, quanquam fiat missio in poss. siue in reali, siue in personali, vt hîc. ff. ex quib. cau. in pos. ea. hæc quæ. Authen. de exhib. & intro. §. si verò. col. 5. ff. ex quib. cau. ma. in inte. resti. item ait. §. vlti. & duabus legibus seq. & si nō est pręsens, necesse est, quòd vocentur agnati, & cognati, affines, & amici. Et hæc sunt vera, siue sit citatus minor, siue maior, siue pupillus. ff. ex qui. cau. ma. in integr. restitut. item ait prætor. & l. ergò. ff. ex quibus cau. in pos. ea. hoc autem.

3 † Idem est etiam in absente reipublicæ causa. C. de restit. in integ. mili. & eorum qui repub. causa abfuerunt. l. ignorare. arg. contra. ff. eum qui appel. in pro. se. de. l. vlti. ff. de priui. cred. eum qui. respōdemus absentem reipublicæ causa cogi se defendere causatiuè, scilicet, per missionem in possessionem, & non præcisè. Sed dices hoc idem est in quolibet absente, dicimus ergò in hoc esse priuilegium eius, quia allegata eius absentia nō debet iudex procedere ad missionē in pos. & si fecerit, dat restitutio.

Vel in hoc est priuilegiata, quia in causa appellationis procedetur contra alium, qui non esset absens causa reipublicæ:vt infrà sequitur, sed contra absentem causa reipublicæ non debet,sed non dicitur ibi,quòd habeat priuilegium,quòd in bonis eius nõ fiat missio in possessionem,si fuerit absens,quòd dicit lex.ff.de priui.cred.cùm idem.quòd non contrahitur pignus in rebus talium, & intellige tale quale in aliis, nam res aliorũ absentium venduntur sed istorum non.C.de restit.in integ.ignorare. aliàs autem non sufficit citatio ad domum,scilicet, vt ꝓcedatur ad diffinitiuam sententiam contra aliquem etiam in casibus, quibus proceditur lite non contestata.suprà, vt lite non contesta. quoniam. §.si autem de. vel vt etiam excommunicetur, cùm eam præcedere debeat monitio. infrà, de sentent. excom.sacro.

Et hæc intelligo vera, nisi fraude se absentasset, ante citationem, postquam promisit iudicio sisti, vel etiam sine promissione postquã semel comparuit vel citatus est, vel alio modo malitiosè se absentat,& præsumitur malitiosa absentatio, vbicunque tenetur aliquis aliquid facere & abest,puta clericus tenetur residere in ecclesia,maritus cum vxore.Et ideò si absunt alibi sine iusta causa,contra eos proceditur lite non cõtestata, & sufficit citationem fieri ad domum.infrà,qui ma.accus.poss.cap.1.suprà de do.& contu.causam.ff.vbi pu. edu. debeat.l. vlti. infrà,de cler.non resid.in eccclе. vel præ.ex tuæ. infrà,de appell.suggestum.infrà,qui fi.sint legi. perlatum.& in decre.sępè alleg.quoniam.§.1.

4 † Item not. quòd licet aliquando sufficiat citatio ad domum facta,quando vxor agit contra maritum, vel ecclesia contra clericum. infrà, qui ma. accu.pos.c.1.infrà, de cle. non resi.in eccle. vel præ. ex tuę.tamen non sufficit si alius aliqua alia actione personali,vel reali vellet agere contra eum, vel vbi etiam proceditur contra aliquem in modum inquisitionis de crimine, vbi proceditur lite non contestata,& est ratio diuersitatis, quia quantum ad illa, non videtur esse absens causa malitiæ, cùm ad illa non teneatur præsens esse nisi citaretur, sed hac ratione videtur,quòd si aliquis tenetur soluere aliquid certo loco & tempore, quòd videtur malitiosè absens,si tunc abfuit, & sic procedendum sit contra huiusmodi ad missionem in poss. & ad sententiam, sed hoc non obstaret, quia in illis non potest procedi,nisi ad missionem in possessionem, quòd licet etiam si sine malitia absens sit, etenim non ita præcisè tenetur ad soluendum sicut maritus ad debitũ vxori reddendum,& clericus ad ecclesiæ seruiendũ.

In casibus autem in quibus proceditur lite non contestata ideò diximus, quia in aliis etiam citato reo,vel absente contumaciter, non procedet nisi lite contestata ad diffinitiuam sententiam. sup.de elect.dudum ec.not.suprà,vt lit.non contest.quoniã. sed tunc in aliis casibus sibi necessaria fuit litis cõtesta.si actor fuerit absens ante litis contesta. vocabitur tribus edictis ad domum propositis, & si non comparuerit procedetur ad diffinitiuam sententiã reo instante.C. quomodo & quando iud. Auth. ent. qui semel.in Authen.de litig.§.omnem.Licet quidã aliter intelligant prędictas leges,& dicunt nõ posse procedi ad diffinitiuam sententiam, sed certum est hoc fieri posse,& sufficit citationem facere ad domum,vt in præal.iuribus.in Authẽ.de exhi. & intro. reis.§.si verò.& suprà,tit.proxi. c.vlt. post litem autem contest.potest semper fieri citatio ad domum, & si non venerit,feretur sententia diffinitiua.suprà, de do.& contum.causam.C.de iud.properandũ.§.1.

Et hæc intelligimus vera, nisi reus absolueretur ab instantia iudicij,extunc enim cum litis contest. perierit & omnia acta iudicij, eodem modo debet citari,sicut & si nunquam facta fuisset litis contestatio,secùs si diceremus circunductum esse edictum, quod non est tantæ efficaciæ,cùm per hoc litis contest.vel alia quæ præcesserunt non intelligantur perempta,sed edictum tantùm.ff.de iudi.etiam & post. ad hoc autem vt fiat missio & vẽditio in bonis defuncti,non sufficit citari ad domum,nisi latitet.ff.ex qui cau.in pos.ea.Fulcinius.§.illud.

5 † Et est hîc vehemens arg. quòd si non sufficit citatio ad domum vt fiat venditio nisi latitet, ergò multofortius non sufficit quantum ad hoc,vt possit ferri diffinitiua sententia in casibus, in quibus non nisi lite contest.procedi potest,fit autem hæc citatio ad domum suam,vbi habitat,vel ꝓcuratori, vel consanguineis,vel ad prædium,& si nullus inueniatur, suspendi potest charta in ædibus. ff. de dam. in fect.l.4.§.prætor.& se.ff.quod vi aut clam.qui aliter. §.1.Hæc autem scias,quòd licet tanquam verus possessor sit missus in poss.tamen postea probato,quòd ex iusta causa aberat, restituitur ei possessio. ff. de dam.infect.si finita.§.si fortè.Et idem videtur in pupillo,nec videtur,quòd debeat restituere expensas, quas missus fecerat super obtinenda missione, vel eundo ad iudicium,vel in aduocatis vel in aliis,nam cùm non soluãtur,nisi ratione contumaciæ:vt C.de iudi.sancimus.& ipse contumax dici non possit, expensas non soluet, missio autem in posses. non fit tantùm causa contumaciæ, sed etiam ratione iuris sui,vnde etiam propter hoc fit summaria cognitio. suprà, vt lit. non contest. quoniam. in fin.& ideò. credimus eum cogendum præstare cautionem iudicio sisti antequam possessionem recuperet, expensas autem quas fecit possessor circa fructus restituet.ff.de pet.hære.si domino.§.vlt.

6 † *Domi*. in qua degit, non vbi domicilium vel beneficium habet,quia etiam si in aliena domo degit,ibi requirendus est.ff.de dam.infec.l.4. §.abesse. Si autem sit vagabundus, tunc requirendus est in loco, vbi habet domicilium,vel beneficium,& maximè illud de quo agitur.infrà, de cle.non resi.ex tuæ.& si nusquam habet domicilium, vbi habitet, debent moneri agnati,vel amici eius,vt eum defendant.ff.ex qui cau. in pos. ea.hoc autem. imò, & si haberet domum in agro, vel in alio loco deserto nec ibi inueniretur, non solùm in domo illa citandus esset,sed alia diligentia esset adhibenda in citatione eius,scilicet,quia requirendi essent eius amici. ff.de libe.agno.l.1.infrà,qui ma.accu.non pos.c.1.

CAP. V.

CVM obtinendis. Secùs si ageretur de proprietate ecclesiarum, quia tunc benè fit missio in possessionem,vt not.suprà,de do.& contu.cõtingit. Quidam intelligunt hanc decre. tantùm in eo casu loqui,quando ille agit,qui nunquam fuit confirmatus vel nunquam habuit possessionem beneficij, quia si confirmatus esset,iam non agit de obtinendo, sed obtento:& decreta.statuere videtur certam sententiam in confirmato,quæ hîc non reuocatur.suprà, vt lit.non contest.quoniam.§. si verò aliter,vbi not. Et dicunt hîc, quòd siue petat aliquis beneficium aliquod, quia sit confirmatus, siue petitor fuit, suprà,de cau.pos. cùm olim.siue postquam fuit in possessione, & eam amisit eam repetat, sicut loquitur decre. suprà, de procu. ex insinuatione. in fin. siue petat vt confirmatio suum consequatur effectum, sicut loquitur decre. infrà, de app. constitutis. siue agat interdicto vnde vi, siue per constitutionem conquere-

conquerebatur, siue quocunque alio modo agat, siue petitorio, siue possessorio, semper poterit fieri missio in possessionem, & non habet locum hæc decre. Alij autem dicunt quòd hæc decret. habet locum in omnibus prædictis casibus, quia causa propter quã facta est hæc constitutio, ita habet locum in omnibus his casibus, sicut in primo. *Possessionem*. & idem videtur si vacet beneficium, si autem non agat contra possessorem, quia fortè nullus possidet, sed agit contra clericos, quòd obediant ei, tunc non videtur habere locum hæc constitutio.

VT LITE PENDENTE
Nihil innouetur.
TIT. XVI.

CAP. I.

A *MEMORIA*. Hoc verbum est rubricæ. *innouetur*. id est, nullum ius nouum impetretur, & sic loquitur. C. ne lit. pen. per totum. infrà, de test. causam. 2. possessione autem sua potest vti, quia illud non est innouare, sed veteri iure vti, imò plus dicimus, quòd aliqua noua potest facere, & ante litis contest. & post, dummodò non faciat in præiudicium iuris aduersarij. infrà, de appel. significante. vbi not. *Præiudicium*. fortè mandauerat ei, quòd crucem non deferret ante se extra suam prouinciam, quia rescriptum priuilegio Eboracens. vel consuetudini approbatæ nõ potuit præiudicare: vt suprà, de rescri. cùm ordinem. C. si contra ius. præscriptione. C. de consue. c. vl. & interpretatio rescriptorum iuri communi cõcordare debet. suprà, de trãsla. Episcopi. vel electi. c. licet. suprà, de rescrip. causam. *Consueuistis*. etiam si cõsuetudo præscripta nõ esset: nam lite pendente non debet exui possessione.

CAP. II.

L *AVDABILEM*. *Probatam*. suprà, de offi. deleg. causam. infrà, de diuor. porrò.

SVMMARIVM.

1 *Res litigiosas an liceat ex causa transactionis alienare.*

CAP. III

E *CCLESIA Sanctæ Mariæ. Successerunt*. Intellexerat enim Papa quòd monasterium sancti Siluestri possederat & transtulerat in alium titulo permutationis possessiones, de quibus ecclesia sanctæ Mariæ mouerat litem contra Ioan. de Ateia, & easdem possessiones idem Ioannes transtulerat ad monasterium sancti Siluestri post lit. contestationẽ, sed non erat verum, sed locauerunt tantùm vt in sequenti capitulo dicitur, & secundum hoc quòd intellexerat mandat, scilicet, quòd non alienent possessiones, quas intellexit monasterium recepisse pro permutatione illarum, quarum litigium acceperat à Ioanne de Ateia.

Sed dices quomodo potuit agere ecclesia sanctæ Mariæ de vitio litigij contra monasterium, cùm nũquam fuit actum contra illud? Respondemus, si monasterium possideret, posset contra eum agi, si scienter recepisset. C. de liti. l. vlti. eodem modo si dolo fecit, quo minus possideret posset contra id agi si scienter recepisset. ff. de peti. hære. nec vllam. §. Item si quis dolo. C. de alie. iud. mur. cau. fac. l. 1. & monasterium in fraudem alienasse dicebatur, vnde tenebatur de vitio litigiosi & rei vendicatione similiter, vt eisdem legibus probatur.

1 † Sed dices quare prohibeat alienare tantùm res quæ successerant in ius litigij, cùm de aliis etiam sit satisfaciendum: vt in seq. c. sequitur. nec illę plus, quã aliæ sint obligatæ? Respondemus quòd monasteriũ erat Papæ speciale, vnde debet ei cauere, quantumcunque potest, ne sua immobilia alienet. Alij dicunt, quòd sicut pro re litigiosa datæ sunt, ita iure illarum censentur. infrà, de vsur. cùm tu. 93. di. c. vlt. ff. de le. 3. fideicommissa. §. si rem. ff. de fur. qui vas. §. vlti.

☞ † Sed oppones, nonne ex causa transactionis licet rem litigiosam alienare. C. de liti. l. vlt. Respõdemus, verum esse, nisi in fraudem fieret, sicut hîc fiebat. Item licet super eis transigere liceat, non tamen eas permutare licet. Item Papa in talibus negotiis quasi semper ex prouisione procedet. *Laboret*. quo ad rem litigiosam recuperandam, siue de iure, scilicet, litigando, siue de facto propter potentiam detentoris, quo ad ecclesiam siue monasterium, tamen nunquam in vanum laborauit: vt in seq. c. apparet: vel quia ecclesia sancti Siluestri non sentiret lucrum propter prælati contractum, non debet sustinere damnum. 16. q. 6. si Episcopum.

CAP. IIII.

E *CCLESIA Sanctæ mariæ. Restitui*. agendo contra monasterium condict. ex decre. quæ est sup. de resti. spol. sæpè. dicebatur enim monasterium scienter recepisse res, de quibus agitur à Ioan. de Ateia spoliatore, vel agendo de vitio litigij, siue de eisdem possessionibus ageretur in hac decret. & in præce. siue de aliis. Itẽ quòd præcesserit vel hoc, vel illud, & etiam quòd processus habiti fuerint dicere non expedit: sufficit enim intellectum ex decret. habere, licet plenè non sciamus qualiter factum fuit. *Et inane*. cùm causa verteretur inter clericos & laicos, fortè multi processus habiti fuerunt per laicos iudices, & etiam fortè ecclesiasticos, de quibus hîc non dicitur, sed opponebatur cõtra ecclesiam sanctæ Mariæ, quæ restitutionem cuiusdam possessionis petebat à monachis sancti Siluestri, & hanc possessionem Io. in dictum monasterium transtulerat, postquam super eandem possessionẽ contra eũ lis mota fuerat.

SVMMARIVM.

1 *Non potest quis priuilegium lite pendente impetrare.*
Priuilegium lite pendente impetratum an & quando valeat: Et num. 2.
2 *Lis pendere dicitur etiam si sola citatio præcessit.*

CAP. V.

D *ILECTVS Filius. Contendunt*. & malè. C. vt lit. pen. l. 1. & 2. suprà eodem, à memoria. & idem est in iure, quod in priui. scilicet, vt nouum ius non prębiudicet. Authen. vt cùm de app. cog. in princ. & Authen. vt in medio litis. per totum.

Et intelligo hoc verum, scilicet, quòd nõ valet priuilegium super nouo iure concessum, quia non præsumitur Papa, vel quilibet alius superior vel ęqualis, vel etiã inferior hoc ius concedere pendente lite, sed si constaret contrarium, tunc benè valeret, vt hîc apparet, vbi dicit, ꝙ ideò non valet, quia non fecit mentionem de lite, vnde apparet, quòd si de lite mentionem fecisset, quòd benè valeret priuilegium.

1 † *Mentio*. no. quòd priuilegium a non potest quis
2 impetrare lite pendente à cõmuni domino vel prę- lato, tamen ius alterius potest acquirere lite pendente per vsuca. & aliis modis. ff. de rei vend. si post acceptam. & lege si autem. §. primo ff. de peti. hęre. si non mortis. §. fin. ff. de pig. act. si rem. §. fi. ff. depo. lege prima §. idem Trebatius. ff. man. lege si mandauero. Item communis dominus etiam lite pendente, vel iure suo de nouo alicui dat aliquid iuris. infrà, de confir.

a Not. ꝙ priuilegiũ Adde Cardi. in consil. 65. inci. pro discussione puncti. col. 3. ver. ad primum videtur.

confir.vti.cùm dilec.§.vlt. De alio autem quàm de communi domino, vel prælato non est præsumendum, quòd propter lit. pen. alicui daret priuilegiũ, vel ius suum, & à tali priuilegium datum benè valet etiam lit. pen.

2 †Et not. quòd lis dicitur pendere etiam si sola citatio præcessit, vbi continebantur preces principi oblatæ, vel libellus etiam ante litis contestationem. in Authen. vt in medio li. non fi. sa. iu. circa fi. & est verum, quòd nulla innouatio impedit, quin feratur sententia secundum iura quæ obtinebant tempore litis motæ, vnde si priuilegium impetretur lite pendente, & postea pereat instantia iudicij, vel etiam sententia feratur pro impetrante priui. benè valebit priuilegium. Si autem sola citatio interuenit, oportet ad hoc, vt valeat priuilegium postea impetratum, quòd sententia feratur diffinitiua, vel ꝙ absoluatur ab instantia iudicij, etiam si nondum sit lis contestata, vel quod renunciet liti cœptæ expressè, vel saltẽ tacitè, puta quia alios iudices impetrat super eadẽ lite, non quòd eis succedant in causæ prioris cognitione, sed de nouo procedant.

DE SEQVESTRATIONE possessionum & fructuum.

TIT. XVII.

SVMMARIVM.

1 *Causa si simpliciter committitur, etiam finita lite super possessione, poterit cognoscere de petitorio.*
2 *De non commisso non agitur, nisi ratione connexitatis, vel accessorij.*
3 *Sequestratio in quibus sit concessa.*
4 *De quibus rebus fiat sequestratio.*

CAP. I.

AD hoc. *Asserens.* & malè, ꝙ ex eo apparet ꝙ missio in possessionem rata manet, vt habetur in fine: quia condemnatur archiepiscopus in expensis, & in cautione præstanda. Item & hoc ex eo apparet, ꝙ 1 Papa reducit negotium in eum statum, in quo erat tempore cõmissionis factæ Mutinen. & Reginen. Episcopis, & sic apparet Veronens. Episcopum benè processisse, & intelligimus hoc verum, quando petitorium & possessorium erant sibi cõmissa, vel causa simpliciter, quia tunc vtrunque cõmissum intelligitur. †Et no. hic, ꝙ si causa cõmittitur simpliciter & finita lite super possessione, poterit cognoscere de petitorio, sed conuersus casus non potest habere locum, quia si petitoriũ primò finitur non est amplius de possessione quærendũ. s. de causa poss. & proprie. cùm dilectus. si autem tantùm possessorium vel petitorium esset commissum, pendente lite super commisso potest vtraque pars agere de non commisso secundum quosdam propter connexitatem, C. de iudi. nulli. suprà, de causa pos. & proprie. c. 2. & hoc nõ placet, vt not. in glo. illa in quo. sed de hoc concordant omnes, finito iudicio super cõmisso non potest inchoare aliqua pars super non commisso, nisi recõueniendo præmissa protestatione. C. de sen. & interlo. om. iud. Authen. & consequenter.

2 †Et est ratio, quia de non commisso non agitur. nisi ratione connexitatis vel accessorij, sed principale iam effugit cognitionem eius per sententiam, ergò & connexum vel accessorium. *Functus.* suprà, de offi. deleg. in literis. *Actorem.* abbatem & monachos, *Decreuit.* & benè. *Eiecit.* & malè. suprà, de do. & contu. contingit. ff. de bo. autho. iudi. possi. quamuis. † *Rescriptum.* in quo continebatur, quòd causam quæ vertebatur inter archiepiscopum Mediolanens. & abbatem de Stregula audiret & diffiniret, & sic per hæc verba intelligebatur committi tam causa possessionis, quàm proprietatis, vt hic dicit, sed si tantùm in literis commissionis diceret, audias causam possessionis vel proprietatis, non posset delegatus cognoscere, nisi de eo quòd commissum sibi fuit, nisi ille contra quem impetratæ essent literæ, super altero tantùm, vellet super altero reconuenire actorẽ. Alij tamen aliter dicunt, scilicet, quòd facta commissione super vno, super alio cognoscet. argumen. C. si à non compe. iudi. l. 3. *Continentia.* C. de iud. nulli. *Sequestrari.* fit sequestratio. C. quorum appel. non rec. ab executore. ff. qui satisda. cog. si fideiussor. §. vlti. ff. de appel. imperator. in fi. C. de asser. tol. l. 1. C. de agri. & censi. l. vlti. lib. 11. ff. solu. matri. si cùm dotem. Authen. de æqua. do. §. illud quoque. suprà, de do. & cõtu. ex literis. vbi no. ff. de dolo. & eleganter. suprà, de resti. spo. literas. in fi. & c. transmissa. ff. de offic. præsi. senatus. *Arbitrio.* quasi non de iure, nam cùm legitimè fuerit missus in possessionem sequestratam non debet ab ea sine causa sequestrari. *Possessionem.* sequestratam. *Proprietate.* suprà, de causa posses. ad vltimum. *Reducimus.* hoc fecit Innoc. quia Celestinus malè fecerat qui possessionẽ datam per Veronens. Episcopum malè reuocauit.

3 †*Reuocato.* reuocatur sequestratio, quia generaliter est prohibita, nisi in casibus: vt C. de prohi. seque. l. 1. nec erat hìc aliquis de casibus illis. Primus casus est, si de voluntate partium procedat. ff. de solu. si soluturus. & ff. de verb. signi. sequester. ff. depo. licet. 1. respon. & §. 1. Et secundus vbi fit cõtrouersia de re mobili, & suspectus est posidens ꝙ cum ea fugiat. ff. de offi. præ. senatus. §. vlti. ff. qui satisda. cog. si fideiussor. §. vlti. C. de agri. & censi. litibus. lib. 11. Tertius est, si suspectus sit possessor de dilapidatione fructuum, vel quòd sit rem dissipaturus. ff. sol. matri. si cùm dotẽ. §. sin autem. ff. de appel. imperatoris. 11. quæst. 1. quia res. Quarto, si nolit cauere de collatione facienda. ff. de colla. bo. l. 1. §. si super. & idem intelligo, etiam si contumax sit in parendo vel sistendo iudicio. suprà, de dolo. cap. 2. quando est sic sequestrata causa custodiæ nõ auferetur possessio possessori. ff. de acqui. pos. interesse. aliàs secùs. ff. depo. licet. §. 1.

Si dicas quare ergo hìc fuit reuocata sequestratio? Respondemus quòd cùm missio in pos. esset legitimè facta, non debebat misso in posses. auferri possessio & sequestrari.

4 †Sed videtur secundũ hoc, quòd possessio sequestrata debuisset reddi misso in pos. non domino. Respondeo hoc verum esse, nisi dominus paratus esset cauere de stando iuri, & reficere expensas. Quintus est, cùm de conditione personæ agitur, vbi si proclamet quis in libertatem, & contra eius dominũ pronunciatum est, fit enim sequestratio earum rerum, de quibus dubitatur an sint domini, an eius qui dicit se liberum. C. qui. ad liber. prouo. non licet. l. vlti. C. de asser. tol. l. 1. §. super peculio. *Moderatas.* propter hoc intelligo quòd processit taxatio.

CAP. II.

DILECTVS *filius. Distrahunt.* non agebatur de proprietate ecclesiæ, sed de præbenda, & ideò non erat verus possessor, melius videtur quòd de proprietate tantum agebatur, sed non fuit verus possessor, quia non erat lapsus annus, nec facieba

faciebat fructus suos, imò si in rem ageretur, tamen intra annum non faciet fructus suos: vt not. suprà, vt lit. non contest. quoniam frequenter.

CAP. III. *

A *Beo.* Reo & possessore. *Dissipentur.* dissipari dicũtur, si eos in suos vsus conuertat, vel etiam si distrahat. suprà, c. proxi. nisi essent fructus, qui nõ possunt seruari, quia tunc liceret distrahere. arg. ff. de petitio. hæredi. Diuus.

DE CONFESSIS.

TIT. XVIII.

SVMMARIVM.

1 *In crimine simoniæ quando admittitur socius.*
2 *Confessio vnius latronis valet ad præsumptionẽ cõtra alium.*

CAP. I.

C*VM monasterium. Pœnæ.* nisi quia fortè indiceretur purgatio si magna oriretur infamia, vt hic, & not. s. de ele. per inquisitionem. *Excepto.* & in crimine simoniæ. 79. di. si quis Papa. 15. q. 3. sanè. argu. contra. infrà, de testi. veniens.

1 †Ex quo. c. quidam dixerunt, quòd in crimine simoniæ non admittitur socius, nisi & ibi sit crimen læsæ maiestatis, & sic loquitur. c. si quis Papa.

2 †Item confessio vnius latronis contra alium valet ad præsumptionem. C. de fer. prouinciarum. falsarius autem contra falsarium non valet ad probationem. C. de fal. mo. l. 1. & vbi admittitur, aliàs non sine præsumptione admittetur. ff. de custo. & exhi. re. diuus. nec sine tormento. C. ad l. Iul. maiesta. l. 3. & 4. q. 2. item si ea.

SVMMARIVM.

1 *Purgatio quando indicatur.*
Interrogatus de crimine, an cogatur præcisè respondere.
2 *Nunquid testes interrogari possint, an sint de crimine condemnati.*
3 *In confitentem nullæ sunt partes iudicis nisi vt condemnet.*

CAP. II.

C*VM super. Confessus.* Repete quæ diximus suprà, de elect. per inquisitionem. fuit enim interrogatus, an simoniam de qua erat infamatus commisisset. Sed videtur contra. 2. q. 1. si peccata. vbi dicit, non tibi dico, vt te prodas in publicum. Sol. vbicunque in positione ponitur ꝙ publicè fuit depræhensus, vel conuictus, vel confessus respondere debet. arg. j. de coha. cle. c. vestra. Item etiam si certum esset, ꝙ quis infamatus est, etiamsi in positione nõ apponatur, publicè poterit interrogari, si agitur cõtra eum accusando, vel inquirendo, vel excipiendo contra ordinandum vel consecrandum, vt ab eo ordine vel consecratione repellatur: vt j. de accu. super his. vel etiam alio modo criminaliter vel ciuiliter.

1 †Quòd probo sic, potest ei indici purgatio, vbi per iuramentum suum, & purgatorium oportet negare se crimen commisse. 2. quæstio. 5. omnibus. & cap. presbyter. multofortius antequam indicatur purgatio, potest ab eo quærere an crimen commiserit, sed tamen non præcisè cogam eum respondere, sicut nec præcisè cogitur purgare, sed si nõn responderit, sicut se purgauerit suspendetur, vel aliàs procedetur contra eum, quia videtur vanum purgare se simplici verbo, qui se purgare debet etiam cũ multorum iuramento. si verò non sit diffamatus siue conuictus, nec confessus, nec deprǣhensus, tunc non coget eum iudex respondere, cùm enim hæ cõfessiones non sint faciendæ de iure, nisi vbi æquitas mouerit iudicem, hoc ibi crimen opponitur non cogam eum respondere, nec se prodere. de pœni. dist. 1. §. his authoritatibus. & quantum prima facie videtur, vbicunque cogitur testis reddere testimonium, secundum canones. de quo not. infrà, de test. cogen. c. 1. ibi, iudex interrogabit eum.

Si verò contra eum directò non agatur, sed cùm inducatur in testem, vel accuset, excipitur contra eũ, vel aduersarium, quòd non potest eum inducere in testem, vel non potest esse accusator, quia criminosus est, non est interrogandum de crimine, quòd ipse qui accusat vel testificatur, dicitur commisisse etiã in præmissis casibus, scilicet, si quæratur an sit conuictus &c. non enim de hoc agitur, nec super hoc iurauit. infrà, de testi. c. de testi. nec etiam se prodere debet. 2. q. 1. in primis. nec valet argu. superius, quia contra hoc agitur, vt repellatur à testimonio, vel accusatione, non vt denuncietur boni testimonij, pro quo indicitur purgatio. infrà, de pur. c. ex tuarum. ei autem quod dicit, quia hoc. c. respon. quia sic voluit citatus respondere, & non fuit coactus, & similiter respondit. infrà, de accusa. inquisi. Vel dic, quòd vbi de suo facto agitur, vt hic, vbi inquirebatur de simonia, cùm ea commissa benè requiritur ab eo veritas, & respondere tenetur cùm de eo est infamatus, nec valet eius dictum vt testis, sed præsumptionem facit: vt no. j. de accu. cùm dilectus. sed prius dictum magis placet.

2 †Quidam tamen dicunt, sed non placet, quòd benè possunt testes interrogari, an sint de crimine cõdemnati, quia condemnatio non est crimen, sed est notorium iuris, & idem dicunt quærendum, scilicet, vtrum sit irregularis & corpore vitiatus, tamen de irregularitate contrarium crederem, cùm possit esse occultum, & sine peccato tolerari. suprà, de renun. nisi. §. personæ. illud tamen non fatemur istam rationem, scilicet, quòd non iurauerit super his dicere veritatem, cùm quia iurauit super principali, & super omnibus contingentibus iurare intellitur. suprà. de offic. delega. præterea. ff. de iurisdi. om. iud. l. 2.

3 †*Deponendum.* Not. quòd hic canonicus, & si contra eum non ageretur deponitur, & dicimus hoc de iure esse, in confitentem enim nullæ sunt partes iudicis, nisi vt condemnet. ff. ad l. Aquil. proinde. & ꝙ dicitur non agebatur ad hoc nec contra eum, ergò non debet ei nocere confessio nec valet, quia sola confessio attenditur, & maximè vbi crimen ꝙ obiicitur tangit causam, de qua agitur, sicut hic, electio enim de qua agit hic, petebatur cassari propter simoniam, cùm hoc canonico celebratam, si ergò ipse confitebatur benè debuit ex ea condemnari. infrà, de except. denique. suprà, de elect. per inquisitionem. ff. de adul. l. 1. §. si pu. Imò plus videtur quibusdam, sed non placet, quòd etiam si non confiteatur crimen simoniæ, sed probetur per testes alios & conuincatur electus, condemnandus est canonicus, cùm crimina sint ita connexa, scilicet, quòd agebatur de simonia commissa cum canonico, impossibile est, quòd dans ex pacto sine accipiente sit simoniacus, imò necesse est, quòd ambo sint simoniaci, si ergò contra alterum agatur, & alter sciens de simonia secum commissa agi non processerit, & defenderit causam suam imputatur ei, & sic videtur loqui infrà, de excep. denique. argumentum. 3. quæstione 6. hoc quippe. 2. quæstio. 5. interrogatum. & c. statutum.

Est enim indignum ex quo de vtroque crimine constat,

*dissipari dicunt, ... eos in suos vsus ... hoc autem est intelligendum quando ... aliter alienando, ... quando etiam si ... vnde soluam ... eis sicut prius, dilapidando, dissipando, ... de postulando est: ... intelligendum esse ... Abb. in eodem ... fin. n. 2 et 9:

constat, quòd vnus puniatur & alter remaneat impunitus, & maximè ex quo scit de crimine agi, quòd ignorare non potest ex quo de eo interrogatur, vel pro teste producitur sicut hîc, sed tamen hoc non fatemur in probatione, quæ fit per testes vel instrumēta, quantumcunque enim sic probaret eum simoniacum tamen non imponeretur ei pœna, cùm de hoc non sit accusatus: vt probatur ff. de adul. denunciasse. nisi fortè ex offic. iudi. extra ordinem. argum. 24. q. 3. ecce. sed in confessione benè fateor posse pœnam perpetuam imponi, vbi tangitur crimē de quo agitur, aliter non nisi de nouo agatur. vt not. suprà, de elect. per inquisitionem. decre. autem denique. nō obstat, vt ibi not. ff. de adul. l. 1. nec ob. quia ibi principaliter fuit accusatus.

☞ †Et est speciale, ꝙ vxor accusata de adulterio potest accusare accusatorem maritum de lenocinio, & credimus, quòd non solùm ordinatus, sed etiam delegatus hunc confitentem potest punire.

CAP. III.

Ex parte abbatis. *Nondum.* C. vt quæ desunt ad. par. l. 3. *Facti.* errorem suum, & multomagis procuratoris & aduocati dominus corrigere vsque ad finem negotij potest, si probet cōtrarium veritati suā confessionem tenere. C. de iur. & fac. igno. error. ff. de confes. non fatetur. C. de erro. aduo. l. 1. infrà, de censi. cùm olim. præfinitum autem negotium à quo appellatum non est, non licet corrigere. C. de transact. sub. præ. infrà, de sen. & re iudi. inter monasteriū. arg. contra. C. de erro. aduo. l. vltim. *Docere.* directè vel indirectè. argum. de testi. ex tenore.

CAP. IIII.

Statuimus. *Positiones.* & qui ponit non semper debet dicere, quòd scit, sed sufficit dicere, quòd credit: vt not. infrà, de testi. præsentium.

DE PROBATIONIBVS.

TIT. XIX.

SVMMARIVM.

1 *Argētarij semper exhibere debent rationes cū die & cōsule.*
2 *Quæ instrumenta dicantur communia.*
3 *Acta iudicialia vel forensia, an sint communia.*
Instrumentum alterius an & quando possit exhiberi.
4 *Iudex exhiberi facere debet instrumenta ad litem pertinentia, si pen. lit. petuntur.*

CAP. I.

1 Ex. *epistolæ.* & infrà, *Temetipsum.* † Omissis omnibus aliis oppositionibus, dicimus rationes semper etiam cum die, & consule exhibendas ab argentariis. ff. eo. l. 1. §. rationes. & l. prætor. in princ. alia autem instrumēta si sint communia idem, vt sunt hæreditaria. C. de eden. procurator. ff. famil. ercis. si qua. infrà, de fi. instr. C. perpetuus. Hæc enim sunt communia, & exhibenda inter cohæredes, & testamenta sunt communia, & exhibenda inter hæredes & legatarios. ff. de fi. instru. l. fi. instrumenta tutoris & curatoris, procuratoris & negotiorum gestorum, per act. tute. neg. gest. & mandati. eduntur. ff. de eden. quidam. idem in actis. C. de eden. l. 2.

2 † Hæc enim instrumenta dicuntur esse communia, quæ communiter fiunt pro cautione plurium. ff. de eden. l. prætor. §. 1. Idem dicuntur communia instrumenta, quæ communiter pluribus assignantur à tabellione, vel à quocunque alio cuius sunt, sed si in instrumento contineatur cautio duorum, videlicet quòd ego vendidi tibi domum, & caui de euictione, & tu promisisti mihi soluere pecuniam ad certū terminum, si ego redemi instrumentū à tabellione, cogor tibi de eo facere copiam. arg. hîc. sed tabellio qui facit instrumentum ad preces vtriusque cogitur illud exhibere. Item idem credo, si haberem protocollum notarij, cùm illud sit commune, quia ita factum est pro aduersario, sicut pro me, vnde cogor illud exhibere. argu. ff. de eden. l. prætor. §. 1. inf. de fi. instru. c. cùm P. & idem videtur in actis, & in hæreditariis, & in aliis, quòd si vnus redemit exemplaria à tabellione, quòd illa exhibere non tenetur, sed originalia tantùm, quæ sunt communia, & inuicem exhibenda. Alij tamen dicunt, & benè, quòd acta & rationes, & instrumenta tutoris & curatoris, & negotiorum gestoris etiam propria, quisque exhibere cōgitur. ar. præ. l. C. de eden. l. 2. & maximè offi. iu. hæc exhibentur, vbi aliàs nisi iusta causa moueret iudicē forte, quia actor amisit sua instrumenta, & etiam originalia sunt perdita. C. de eden. l. 1. ff. de edē. l. si quis §. prohibet.

3 †Item acta forensia vel iudicialia computant aliqui communia, quæ fiunt coram iudice, vel aliis publicis personis, vt emancipationes, protestationes & huiusmodi. suprà, de offi. ord. post. §. fi. C. de an. exce. vt perfectius. & est expressum. C. de iud. cum speciali. sup. de procu. c. 1. Alij tamen dicunt contra, sed quicquid dicatur tamen ex causa iudex ex suo officio ea præcipiet exhiberi. C. de eden. l. 1. vel actione in factum. ff. ad exhi. l. 3. §. pen. hoc autem potissimè attendet iudex, vt aduersarium non cogat exhibere sua instrumenta, nisi ex magna causa, vt hîc, sed alius facilius cogetur ad exhibendum, & sic loquitur lex præallegata. ff. ad exhib. l. 3. §. pe. si autem instrumentum petam alterius, scilicet, vt instruar, non licet, quia non licet intentionem alicuius ex alterius instrumentis fundari, vt hîc. C. de eden. l. vlt. & arg. C. de testi. nimis graue. si autem non vt instruar ad probationem, sed videam postquam productum est, si sit verum vel falsum, facienda est editio etiā in principio causæ sine die & consule. ff. de eden. l. 1. §. rationes. & §. edenda. nisi cùm nomine fisci agatur. ff. de

☞ iur. fis. nec quicquam. †Item si quis in libello vel positionibus facit mentionem de aliquo instrumento suo, non alterius, satis potest dici ad officium iudicis pertinere, vt illud etiam ante litis contestationē vel responsionem faciat exhiberi. ar. bo. C. de eden. l. fi. arg. ad hoc, quia sine eorum inspectione nō potest plenè deliberare. arg. ff. de eden. l. 1. in princ.

Et hoc intelligo verum, si ea habet in præsenti, alioquin non obstante, quòd non exhibet procedetur in causa.

4 †Et not. quòd si pendente lite petuntur exhiberi instrumenta ad ipsam litem pertinentia & communia iudex in omnibus causis mediante suo officio pedissequo iubebit exhiberi, sicut si nulla lite mota petatur editio, iuberet ea exhiberi per actionē ad hoc congruam, vel per officium, quòd vicem actionis obtinet. suprà, de offi. iudi. c. 2. & no. quòd actio de exhi. habet locum, vbicunque mea interest exhiberi ratione iuris, quòd in ea habeo, vel in ea peto, siue vt vendicem, siue vt præstem. ff. ad exhi. l. 3. §. sciendum. sed editio instrumentorum, quæ etiam est ad probandum intentionem meam, non fit quandocunque mea intentio est ad probandum, quia graue esset probationes suas apud aduersariū suum requirere. ff. ad exhi. l. pe. & l. si liber homo.

CAP.

CAP. II.

SIcut conſuetudo. Conſuetudinem. vtpote oneroſam. *Conſuetudinem.* fallit in eo, qui accuſatur de eo, ꝙ accepit aliquid, vt ſententiam ferret. In Authen. vt li. iu. col. 9. 1. reſpon. Item vbicunque aliquis etiam poſtquam nihil probatum eſt contra eum, tamen ipſe remanet infamatus. infrà, de teſti. tam literis. ῑ. de purg. ca. conſtitutus. & per totum. Item vbi ſemiplenè probatum eſt. ſuprà, de proc. ex inſinuatione.

SVMMARIVM.

1 *Poſſunt clerici pro ſuis præbendis agere & conueniri.*

2 *Si procurator eccleſiæ & præbendarius concurrant: præfertur præbendarius in agendo.*

3 *Termini antiquitus poſiti vel de nouo in actione fin. regun. obſeruari debent.*

CAP. III.

1 EX *literis. Controuerſiam.* † No. clericos pro præbendis ſuis poſſe agere & conueniri, nam vſufructuarij ſunt qui agere poſſunt. ff. fi. regun. l. 4. §. finiū. Et hoc intelligo, ſi habeat ex conſuetudine, vel ex conſtitutione, vel ab Epiſcopo, vel alio iudice ordinario poteſtatem miniſtrandi; & hanc reputo legis adminiſtrationem. C. de iur. cal. l. 2. §. 2. imò plus dicimus, quòd ſi generalem adminiſtrationem tantùm à domino quis habeat, rem in iudicium deducere poteſt. ff. de pact. nam & neceſſe. † *Fundi.* non poterat agere interdicto vti poſsidetis, quia alius occupauerat, vt hîc dicit, & ideò agens poſſeſſionem amiſerat quare interdictum vti poſ. ibi competere non poterat, ex quo non poſſidebat. ff. vti. poſ. per totum. Nec vnde vi, cùm non fuerit ſpoliatus, ſed fortè à principio ſine violentia intra terminos alterius præbēdæ, fundum occupauerat. Nec rei vendicatione, cùm nō eſſet ſua proprietas, ſed eccleſiæ, ſed nec nomine eccleſiæ agere poterat cùm ipſa poſſideret, æqualiter omnes præbendas, & hæc ratio ſufficiens eſt, quare etiam interdictis ſuperioribus non egit: vt not. infrà, de teſta. relatum. in princ. tamen fortè poſſet dici, ꝙ poſſet agere nomine præbendæ ſuæ, ſicut abbas agit tantùm nomine ſuæ dignitatis, cùm habet bona diſcreta à conuentū ſuo. ſup. de reſcrip. edoceri. & expedit tantùm agere nomine præbendæ ſuæ, quando agitur contra canonicos vel alios, qui nomine eccleſiæ ſe dicunt poſsidere, vel ius habere, contra alios autem extraneos, qui non vtuntur iure eccleſiæ, melius videtur agendum nomine eccleſiæ, ſed tūc ſi dicit nomine eccleſiæ velle agere, oportet ꝙ habeat procuratorem canonicorum, vel præpoſiti quorum nomine agitur.

2 † Sed dices quomodo aget nomine præbendæ, cū prębenda nihil habeat vel poſsideat? Reſpōdeo, imò hæc præbenda poteſt habere iura ſua & poſſeſsiones, ſicut Epiſcopatus, abbatia, hoſpitale, vel quæcūque alia domus vel dignitas, vel adminiſtratio, & ſi ſimul cōcurrerent & procurator eccleſiæ, & ipſe præbendarius videtur quòd, præferendus eſt præbendarius in agēdo. & hoc not. ſ. de reſt. ſpol. olim cauſam.

3 † *Fundi.* ſcilicet, tibi in præbendam aſsignati, in actione enim fin. regun. venit, vt termini antiquitus poſiti, vel de nouo ab eo qui partem habuit obſeruentur. ff. fin. reg. in finalibus. Et ſatis dicimus poſſe dari inter præbendarios ad ſimilitudinem vſufructuariorum. ff. fin. reg. l. 4. §. finium. arg. ff. commu. di. l. communi diuidundo. §. cùm de vſu. ſed & proprietati hæc quæſtio cohæret. C. commu. di. ſi quis ſuper. ſi ergò quando petuntur termini poſiti dubitetur quis poſsideat, vel cuius ſit proprietas, ſuper eo recipientur probationes, vt hîc, & in legibus prædictis. *Vtraque.* ff. de iudic. in tribus. & l. ſed cùm ambo. *Sibi.* not. iudici faciendam fidem. infrà, de teſti. in noſtra. *Promptiora.* ff. de acti. & obli. Arrianus. 50. diſt. ponderet. ff. de pœn. reſpiciendum. 26. quæ. 7. tempora. argu. contra. ff. de offi. præ. obſeruandum. 28. diſt. quia. 81. diſt. tantis. *In liberali.* & in quærela inofficioſi. ff. de inoffi. teſta. & pars. & in cauſa matrimoniali. 33. q. 1. ſi quis ac. *Cautum ſit.* ff. de proba. in except. C. de præſcri. 30. ann. malè.

CAP. IIII.

PRopoſuiſti. *aſpectum.* ſecundum canones non eſt melior probatio. 28. q. 1. nec aliqua.

SVMMARIVM.

1 *Negatiua quomodo probari poſſit.*

CAP. V.

TErtio loco. *Dixerunt.* not. indirectam probationē. ſi. ῑ. de teſti. ex tenore. ſ. de elec. bo. me. 6. q. vlti. actor. ſ. de renun. ſuper hoc. *Inter fratres.* infrà, de
1 teſtib. veniens. *Vnanimis.* † nota probari negatiuam, potes dicere, non probari directo, ſed indirecto ſic. Vel dic, non probari negatiuam, ſed præſumptiones eſſe pro negatiua, quibus ſtatur, niſi probetur contrà, vt aliàs not. & probabiliter poteſt dici, ꝙ vbicunque agitur de falſitate inſtrumenti per eos qui ſcripti ſunt in inſtrumento probatur vel improbatur fides eius, arg. ῑ. de fi. inſtru. cùm Ioannes. C. de fal. vbi. idem dicimus, & ſi non ſint ſcripti, ſed nomine aliquorum non inſcriptorum dicitur falſum inſtrumētum: vt hîc, & ῑ. de teſti. tam literis. in fi.

CAP. VI.

IMprauit. *Priori.* contra. ῑ. de ſentē. & re iud. tenor. Sol. hîc quando agitur de contrahendo, ꝙ facilius diſſoluitur, ibi de contracto, ꝙ difficilius ſeparatur. ῑ. ti. 1. licet ex quadam. & infrà, de eo qui cog. conſan. vxo. ſuæ. ſuper eo. tamen vtrobique diſcretus iudex ſtabit melioribus probationibus. Authen. de teſti. §. quia verò. col. 6.

SVMMARIVM.

1 *Literis principum nedum Epiſcoporum fides adhiberi debet.*

2 *Scripta publica manu facta valent etiam mortuis teſtibus ſubſcriptis.*

3 *An teneat quod fit à procuratore excommunicati.*

CAP. VII.

1 POST *ceſſionem. Standum eſt.* † Not. credi literis Epiſcoporum. 11. q. 3. curæ. 14. q. 3. ſtatuimus. 18. diſt. de conci. ῑ. de fi. inſtru. ſcripta. ῑ. de app. perſonas. 20. q. 1. vidua. imò videtur, ꝙ alieno ſigillo poſsint ſigillare literas ſuas. inſtit. de teſta. §. poſſunt autem. & non ſolùm literis Epiſcoporum, ſed aliorum principum creditur, & ſi hoc habet conſuetudo. infrà, de fi. inſtru. cùm dile. ſed contra viuæ voci eorum non creditur. 6. q. 2. ſi tantùm. quomodo ergò literis. arg. infrà, de teſti. cùm tu fili. arg. ff. de cuſto. & exhi. reo. Diuus. nec ſcripturis teſtium aliàs tabellionum creditur, niſi habeant ſubſcriptionem teſtium. Authen. de hære. & fal. §. ſancimus. arg. ſup. de procur. c. 1. Authen. de inſtru. cau. §. ſed neque. & §. ſed quia. hîc dicit ſigillum Epiſcopi obtinere vicem publici inſtrumenti, vnde eſt ei credendum.

† Alij dicunt quòd non creditur chartis Epiſcoporum, niſi redactæ ſint in publicam formam. ar. Authen. vt nul. iudi. §. ſi verò. C. de dona. in dona. niſi in locis vbi non eſt vſus tabellionum, vbi creditur ſi

habent

habent subscriptionem testium.16.q.3.§.potest.

Et hæc vera sunt extra iudicia, in iudiciis autem non creditur, nisi scripta Episcopi sint facta per notarium, vel per duos scriptores non notarios. infrà, eo.quoniam.& est speciale, quòd in iudicio creditur notario sine subscriptione testium, cùm sit aliàs secùs. Authen.de hære.& fal.§.sancimus.

2 †Itẽ hoc scias, quòd scripta publica manu facta, vel Authentico sigillo sigillata etiam mortuis testibus subscriptis valent, secùs autem de aliis. infrà, de fi.instr.scripta. *Per literas.* dicunt quidam, quòd hodie non creditur talibus literis intantum, quòd vtetur in iudicio. infrà, eod. quoniam. nec est contra. 11. q.3.curiæ. quia ibi non dicit, quòd vtetur in iudicio, sed in ecclesia, quòd non est ei præiudiciale, sed medicinale.2.q.1.multi.

3 †*Procuratorem.* sed quicquid tamen procurator in iudicio fecit antequam probaretur constituentem excommunicatum fuisse tenet, quia teneret quicquid ipse ante excommunica. fecisset. infrà, de except.pia. extra iudicium autem non tenet, quòd facit excommunicatus, etiam antequàm probetur sibi excommunicatio, nisi sicut postquam est sibi probatum, de hoc no. sup. de procu. consulti. suprà, de do. & contu. veritatis. infrà, de excep.c.pe. *Admittendum.* & hoc ea ratione: quia per exceptionem elidi potest illa procuratio.

SVMMARIVM.

1 *Nunquid si vnus hæres adiuit hæreditatem, an possit alius eandem adire hæreditatem.*

2 *Petitio hæreditatis competit ad proprietatem recuperandam.*

3 *Res & iura pertinentia ad præbendam non vacant, licet præbendæ ius vacet.*

4 *In ingressu monasterij omnia iura transferuntur in monasterium.*

5 *Minor 25.ann. ingrediendo monasterium alienat sua bona etiam sine curatore & decreto. Et quid sit dicendum de rebus feudalibus & emphyteosis.*

6 *Bona ingredientis monasterium cui applicentur.*

7 *Monachi testamentum quando rumpatur.*

8 *Ingressus monasterium fingitur non solùm decedere cum hærede, sed etiam cum liberis.*

9 *Verbum testis ambiguum interpretatur pro eo contra quem producitur.*

CAP. VIII.

IN *præsentia. Bona.* quicquid diceret testator non potuit filium grauare post pubertatem in debito bonorum subsidio, vnde malè petebant patrui eius, quia omnia petebant. *Et petebant.* petitionem hæreditatis intentabant, sed nituntur ex testamẽto patris, qui instituit eos hæredes filij sui impuberis, & eum impuberem decessisse dicunt. Vel melius dic, quòd agebant actione ex testamento: vt not. infrà, de test. Raynaldus.

1 †*Petebant.* no. quòd licet vnus hæres adiuerit hæreditatẽ pro toto, vel pro parte, & licet per multos dies vel annos se gesserit pro hærede, nihilominus tamen alius potest adire etiam sola voluntate pro toto, vel pro eadem parte eandem hæreditatem. ff. de acqui.hære.l.pro hærede.& omnes res hæreditarias, quæ non sunt per alium occupatæ potest accipere, veruntamen siue primus, siue secundus non habeat ius contra non habentem ius ad recuperandam possessionem rerum malè occupatarum interdictum competit de adipiscenda possessione, scilicet, quorũ bonorum, ff. quorum bo. per to. vel edictum diui Adria.C.de edict.di.l.fi. vel actionem in factum ad similitudinem actionis expilatæ hæreditatis.ff. de cri. expi.hære.per totum. vel condictione ex l. conquerebatur.C.vnde vi.secundum quosdam.

2 †Ad proprietatem autem recuperandam competet petitio hæreditatis.ff.de pet.hære.regulariter. nec videtur transire possessio rerum hæreditariatũ, ad hæredem, nisi cùm singularem possessionem nactus fuerit per se vel per alium.ff.de acqui. pos. hæredes. nec est contra.ff.ad Treb.restitutio. & l. ex facto, in prin. quia ibi non dicit transire possessionẽ, sed dominiũ, & si vnus dicit se esse in possessione, & alius dicit, se eũ non possidere, si non est timor armorũ permittatur vterque ire ad occupandã possessionẽ vacantem, & qui præuenerit ille in ea defendetur de iure, donec alius de iure suo probet. Si autẽ est ibi timor armorũ compescat eos iudex, & inhibeat ne aliquis eam priuatim intret.ff.de vsufru. si cuius. §.sed si.& onus probandi illi incumbet, qui dicit se possidere.ff.de prob.l.2.& eodem modo prohibebit iudex, si neuter dicit se possidere, sed si vterque cum armis festinet accipere possessionem, & tunc fructus harum rerum à nemine possessarum tenebuntur & seruabuntur, sicut fructus iacentis hæreditatis.

Et hoc verum est quando dubitabitur ne simul concurrant, sed quando certum est, quòd vnus aliũ præuenire potest, nunquam est impediendus, vel etiam prohibẽdus ingredi possessionem, sed alius est prohibẽdus à molestatione primo ingressi. Postquã autem semel prohibitus fuerit, vel verbo, vel facto, non videtur quòd postea liceat alicui istarum partium, vel etiam alij cùm isti fuerint primo ingressi illam possessionem, nec publicè, nec priuatim quousque lis super possessione, siue super proprietate hæreditatis dirimatur per iudicem, dirimetur autẽ hoc modo, quia iudex qui prohibuit ingressum illius possessionis ex officio suo de plano, & sine libello cognoscet quis possidet, quando vterque dicit se possidere.ff.de libe.cau.liberis.§.fi. hoc dixit H. alij tamẽ dicunt, quòd ordinarii tantùm audiendi sunt super interdicto.ff.vti possi.l.1.§. huiusmodi. sed si neuter dicit se possidere, sed tamẽ vterq; primò adire vult, tunc primò debet cognoscere inspecto testamento, quis habet potiora iura.C.de edi.di.Adri.l.fi.

3 †In præbendis tamen secùs est, quia licet vacent possessiones, non tamen quilibet volens eas occupare admittendus est, quia licet præbendæ ius vacet, res tamen & iura pertinentia ad præbendam nõ vacant, imò possidentur ab ecclesia etiam dum viuit præbendarius, quia possideat illa nomine ecclesiæ, de hoc not. suprà eodem, ex literis. Item præbendæ non sunt occupandæ, sed authoritate superiorum legitimè conferendæ. *Molestatione.* Item de ea molestatione agitur, quæ fit extra iudicium, non de ea, quæ fit in iudicio. suprà, de elect. cùm ecclesia. infrà, c. proxi. in fi.

4 †*Petebat.* contra hos competunt actiones eædẽ, quæ competerent puero, qui ingressus fuit monasterium, cùm ingressu monasterij omnia iura sint in monasterio translata.19.q.vlt.si qua. Sed si postquã in monasterium translata sunt iura ingressi, & tunc etiam habet ordinarias actiones, scilicet, rei ven. vel si quæ alia de hæreditate iusto titulo possideret, vel interdictum quorum bonorum, vel petitionem hæreditatis, si qua possideret, de bonis eius de quo agitur sine iusto titulo, sed tantùm pro hærede vel pro possessore. Sed non placet hoc, non enim dicitur monasterium hæres pueri, sed in monasterium omnia iura eius translata sunt, sed aget rei vendicatione, si puer erat dominus, & publiciana si non erat dominus

nus, & hac publiciana aget etiam si nondum ad monasterium, possessio peruenerit, quia speciale est in ecclesia, vt ex sola donatione vel obligatione agat etiam sine adeptione possessionis. C. de sacrosan. eccles. vt interdicimus. tamen credimus quòd hoc oportet monasterium probare, quòd puer per aditionem ipsa petita acceperit, vel alio modo, quo sine traditione dominium trásfertur, vt in legatis. ff. de fur. à Titio. & in arrogatione. instit. de adop. §. per arroga. in princ. & in bonorum possessione. ff. de bo. priua. l. 1. in hærede instituto. ff. de acqui. pos. l. cùm hæredes. ad Treb. facta. & in adiectione causa lib. confer. insti. de eo. cui. §. libertus.

5 † *Minor annis.* hîc habes expressè, quòd minor 25. ann. ingrediendo monasterium alienat sua bona, etiam sine curatore & sine decreto. Secùs autem videtur, si in alias causas etiam pias alienaret. argu. ff. depo. l. 1. §. voto. & feudalia [a] transeunt si debeant

a Et feudalia. Intellige, vt per Felin, in c. quæ in ecclesiarū. col. 2. vers. 3. limita. supra, de cōstitu.

talia seruitia, quæ monasterium honestè posit exhibere per se, vel per alium. arg. C. de Epis. & cleri. ad summam. & l. quisquis. aliàs redit ad dominum. C. de cadu. tol. l. 1. §. ne autem. ff. de solu. inter. ar. emphyteoseos etiam transeunt, arg. ff. de leg. 2. peto. §. 1. arg. contra. Authen. de alie. & emphi. §. 1. vsusfructus transit, & durat in vita eius. instit. de acqui. per arroga. §. vsus etenim. & §. seq. & de vsufru. §. finitur. Item si aliqua sibi data sunt, ne alienare possit, tamen transeunt. argumen. de fun. do. l. 1. & de leg. 3. l. pater. argum. contra. ff. de lega. 2. peto. §. fin.

☞ † Item monasterium tenetur inquantum ad ipsum peruenit. ff. de capi. di. tutelas. ff. de appel. in arroga. instit. de acqui. per arrog. §. fina. & idem est vbicunque alicuius patrimonium ad aliquem peruenit. C. de vi. pu. l. secunda. ff. de fideius. inter eos. si autem in sua obligatione monachus mandauit aliquid expendi, & maximè in pias causas, implenda est voluntas eius. ff. de pact. inter. in fin. C. de pact. legem. & idem si mandat ne aliquid alienetur de his, quæ secum transferuntur. Authen. de alie. & emphy. §. sanctissimas. licet autem monasterio pro hoc obseruando, vel contra monasterium competat actio: tamen prælati eius eum ad hoc cogent ex offic. C. de lib cau. cùm affirmes.

6 † Si autem ingreditur monasterium, cui non licet habere proprium, dicunt quidam quòd bona eius debent haberi pro derelicto, & sic occupanti conceduntur. ff. pro derelict. l. 1. 2. 3. & per totum. vel in causa caduci sunt. C. de cadu. tol. l. 1. Alij dicunt, quòd debent peruenire ad succedētes ab intestato, quia ex quo professus est, mortuus fingitur. C. de Episc. Deo. Alij dicunt, quòd non sit tantùm monachus monasterij quòd ingreditur, sed etiam Episcopi, quando monasterium ergò non potest bona eius habere, peruenient ad Episcopum. argumentum. 16. quæstio. prima. qui rem. 18. quæst. 1. cap. 1. 27. quæstio. 1. de puellis. in hoc autem non censetur monasterium vice hæredum, quia statim cùm factus est monachus, monasterium habet dominiū, & possessionem omnium bonorum monachi, sicut ipse habebat. arg. ff. de preca. si adoptauero, secùs in hærede alio. ff. de acqui. pos. cùm hæredes.

Hoc autem sic intelligimus, quòd licet prædicta perueniant ad monasterium, tamen legitimam dabit descendentibus. 19. quæstio. fin. & 17. quæstio. vlti. c. vlti. & idem videtur in ascendentibus. ff. de inoffic. testa. nam & sic. nec exhæredari possunt sine causa. in Authen. vt cùm de appel. cog. §. 2. C. de Epi. Authen. presbyteros.

7 † Item quantumcunque monachus qui monasterium ingreditur ascendentes non habeat, & testamentum condiderit, in quo prætèrea monasterium & alios instituat, rumperetur testamentum, quasi agnatione posthumi. argumen. hîc. & in Authent. de san. epis. §. sed & hoc in præsenti. ff. de iniust. rup. & irr. test. filio. Item rumpitur, quia capite minuitur. ff. de cap. dimi. l. amissione. §. fi. & duabus legibus sequen. & l. vlt. Alij dicunt, quòd tantùm legitimā habebit monasterium. ar. 19. q. fi. Authent. si qua. hoc autem certum est, quòd hæreditates & legata, & ab intestato, & ex testamento melius capiet monasterium quàm monachus cœpisset, si in seculo remansisset. 19. q. fi. in fin. *Oblationem.* quam fecerat non tantùm de persona, sed etiam in rebus. *Iuramento.* C. si aduer. do. l. 1. & C. si aduer. ven. l. prima.

8 † *Instituit.* ingressus monasterium fingitur non solùm decedere cum hærede, sed etiam cum liberis. Authent. de san. epis. §. sed & hoc in præsenti. sed si rogatus esset monasterio, vel ecclesię, vel aliàs in pias causas expendere, si decederet sine liberis ingrediendo monasterium, non intelligerem satisfactum conditioni, vt in eodem Authent. si autem fiat clericus alicuius secularis ecclesię, non euanescit fideicommissum, nisi sic fiat vt perpetuò perseueret clericus, & insuper in pias causas expendatur ipsum relictum, vt in prædi. Authent. Si autem testator dixisset, volumus talem partem hęreditatis dare patruis si decesserit sine liberis, etiam si fiat monachus, satisfactum videtur conditioni, arg. hîc.

9 † *Veruntamem.* not. ambiguum verbum testis pro reo, vel magis pro eo contra quem producitur interpretandum. argument. supra, eod. titul. ex literis. & ad concordiā reducēdum est. infr. de testi. cùm tu.

SUMMARIUM.

1 *Non retractatur sententia prætextu falsi.*
2 *Non sufficit probare testes falsa dixisse, nisi probetur quòd corrupti falsum dixerunt.*
3 *Sententia per falsos testes vel instrumenta prolata tenet.*
4 *Si testes eiusdem partis sibi contradicerent, neutris est credendum.*
5 *Qui recipit testes debet iudici de fama & eorum authoritate rescribere.*
6 *Probare debet scientiam qui eam allegat.*
Ecclesia an amisit possessionem, si alius est in possessione.
7 *Actione iniuriarum tenetur qui propria temeritate controuersiam facit.*
8 *Contra quem intentetur interdictum vti possidetis.*

CAP. IX.

LICET. *causam. Spectare.* intentando possessorium tantùm, vt in fine sequitur. *Proponebat.* & in quorum possessione se esse dicebat, & contra sua molestatione compescendum. *publicatis.* super principali. *In personas.* hic enim ante apertionem protestatus fuit, quia aliàs sine aliis rationibus repellitur. infra, de testi. pręsentiam. *Decreuimus.* No. in emergenti ferri sententiam. *Comprehensum.* & ad hoc assignatum. *Potuit.* quia hoc expressè sibi commissum fuit, aliàs autem ille cui commissum est, quod recipiat testes super principali, non recipiet testes super reprobatione quia non est sibi commissum, sed protestationem super reprobatione recipere debet, quia sine illa non potest benè fieri receptio testium. argumen. ff. de iur. om. iudi. l. 2.

1 † *Post sententiam.* hoc verum est si nunquam fuit obiectum de falso, nam tunc vsque ad 20. ann. potest opponere. C. de fal. querelà. j. de fi. instru. cùm Ioan. secùs autem si esset mota quæstio falsi iniudicio, quia tūc nunquā prætextu falsi retractaretur sententia. C. si ex fal. in. l. 1. & 2. nisi esset appellatū.

C. de fi. instr. l. vltim. argumen. C. de temp. appel. per hanc.

2 †Hîc etiam not. quòd non sufficit probare testes falsa dixisse, nisi probetur quòd corrupti falsa dixerint. ff. de iudi. diuus. alij dicunt, ꝙ sufficit probare falsum instrumentum, ita & testes falsa dixisse. C. si ex fal. in l. pe. & vlti. cùm æqualis sit virtus testium & instrumentorum. C. de fi. instru. in excercendis. arg. ff. de excep. qui agnitis. supr. de transf. si ex falsis. Satis videtur posse dici, vt indirectè sufficiat probare testes falsum dixisse ante sententiam inf. de testi. ex te nore. non post, sed directè vel post sententiam non nisi probet de corruptione, vel alio modo dolosè. s. odio vel amore falsum testimoniũ dixisse. C. de fal. nec exemplum. & est validum argument. quia post publicationem testium non possunt testes induci. Auth. de testi. §. quia verò. †Sed nunquid sufficit probare testes corruptos, nisi probatum sit eos falsum dixisse. argum. quod fic. 2. quæst. 6. §. diffinitiua. versi. venales. ar. contra. infr. de sen. & re iudic. cùm I. & A. C. si ex fal. instru. falsam. infrà, de testi. sicut. & hîc vltra medi. & hoc magis placet.

3 †*Post sententiam.* no. sententiam prolatam per falsos testes vel instrumenta tenere, sed debere retractari. ff. de re iudi. diuus. & fit hoc per in integrum resti. petitam contra sententiam vsque ad quadriennium. C. si ex fal. instr. l. 1. & 2. vel per actionem in factum intentatam ad interesse ad sententiam retractandam. ff. de fal. qui nomine. & sic vsque ad 30. an. vel criminaliter accusando vtentem alio instrumento, vsque ad 20. an. C. de fal. quærelam. Quidam dicunt, quòd per hanc accusationem directam de falso, nunquam retractabitur sententia, sed punietur pœna. l. Cor. de fal. †*Post sententiam.* Item non sufficit probare falsos testes vel instrumentum, nisi probet quòd iudex secutus fuit dictum eius. inf. de sent. & re. iu. cum I. & A. infrà, de testi. sicut. C. si ex fal. in. falsam. & l. 1. & 2. *Circumstantiis.* 3. q. 9. nihilominus. & 4. q. 3. item nihil. & §. qui falso. infrà, de appellat. solicitudinem. C. de litis contestatio. cùm pariter. *Produxit.* non modò coram istis iudicibus, quibus nihil commissum erat de negotio principali, sed primò coram aliis.

4 †*Inuicem.* quidam dicunt ex loco isto, ꝙ si testes eiusdem partis sibi inuicem contradicũt, quòd neutris est credendum. ar. C. de fide instru. in exercendis. nos autem contra, ar. Authen. de testi. si verò apertè. Nec ob. quod hîc dicitur. Hæc enim litera nõ dicit, quod vnus testis alij, vel aliis contradiceret, & ideò non valeret dictum eius, sed quòd vnus testis sibi ipsi contradicebat.

5 †*Malè.* hinc habes, quod qui recipit testes, debet iudici rescribere cuius authoritatis & famæ sint, & de aliis circumstantiis. ar. infrà, de fideiusso. constitutis. infrà, de testi. cùm causam. *Nulla.* hoc autem arbitrio iudicis relinquitur, qui hoc magis scire potest. ff. de testi. l. 3. §. tu magis. *Aliquid dicere.* sed nonne sufficiebat contra hos, vt eorum dictum reprobaretur, quia criminosi fuere? Respond. sufficere si ad hoc ageretur, sed ad hoc non agebatur, imò repulsi fuerunt Fauentini ab hac exceptione per interlocutoriam Pap. sed agebatur vt testimonium illorum quasi falsum cassaretur. *Plures.* quid ad rem si melius probauit ecclesia, cùm se inuicem non contingant istæ probationes, poterat enim ecclesia habere omnem honorem districtum & iurisdictionem in locis, de quibus agitur & commune etiam poterat habere ibidem aliqua seruitia, non ergò contradicunt sibi testes, cùm sæpè ad concordiam sit laborandum. infrà, de testi. cùm tu. Respond. multum ad rem, quia si ecclesia probauit omnem iurisdictionem, honorem & districtum se possedisse, ergò alius non potuit ibi possidere seruitia, qui enim omnia dixit, nihil prætermisit. 19. distinctio. si Romanorum. & hoc innuit litera, vbi dicit, quòd duo simul &c. sed dic, testes ecclesiæ videntur suspecti cùm negatiuam astruere videantur, scilicet, quòd sic pertineant ad ecclesiam quod non ad commune. suprà, de cau. pos. cum ecclesia. Sed respondeo aliud est, si dicat testis commune non possidere, vel ecclesiam tantùm possidere, cuius dictum verè esset suspectum, & sic loquitur decre. cõtraria, aliud si dicant omnem honorem &c. pertinere ad ecclesiam, quorum dictum in nullo suspectum dici potest.

Sed oppones, nisi ex illis verbis omnem honorem &c. Colligas illum intellectum quòd Fauentini nihil habebant, videtur verum, quòd primò dictum est, quod vtrique testes saluari possunt. Dic ergò testimonium testium ecclesiæ sic intelligendum, nisi vt Fauentinos, vel alios excludat, quia sic esset suspectum, sed quod iurisdictionem, honorem & districtum omnis generis, ibi exercuerat ecclesia tam in ciuilibus quàm in criminalibus causis, puta iurisdictionem in cognitione causarum, in puniendo maleficos. Insuper eam honorabant vocando eam dominam occurrendo nunciis eius, & obediendo mandatis eius etiam extra iudicium. Distringebat etiam eos ecclesia exigẽdo cautiones fideiussorias, ne ad illicita prorumperent, quæ omnia & his similia possent sub iurisdictione comprehendi.

Sed oppones sic, ergò nihil prodest ecclesiæ, quod plures vel meliores & antiquiores habuit probationes, cùm per testes ecclesiæ non tanguntur Fauentini. Item secundum hoc nihil faceret ad propositum quòd sequitur, quia duo &c. Nam cum de eisdem seruitiis non dixerint, vterque debet habere quod probat. Ad hoc potes respondere, quod melioritas vel antiquioritas testium, vt ita loquar, non valet, quo ad hoc ꝙ Fauentini non habeant seruitia, dum modò tantùm per duos testes probarent seruitia percepisse. Sed ad hoc ꝙ Fauentini seruitia non habeant facit probatio antiquioris temporis recepta pro ecclesia. s. de elect. cũ ecclesia. vel quia fundata est intentio ecclesiæ. Si ergò cõmune post probatse in eisdem locis aliqua seruitia percepisse, præsumitur quod possederit clam, nisi probet quod ecclesia sciuerit commune possidere, & etiam fortè intenderet possidere. argumen. ff. de aqua quoti. & æsti. l. 1. §. aristo.

6 †Nam qui scientiam allegat, eam probare debet. 82. dis. proposuisti. ff. de probat. verius. ff. de admi. tu. licet. nisi fortè violentæ præsumptiones essent, ꝙ sciret: quia tunc oportet quòd probet ignorantiam. argumen. 16. distinctio. quod dictis. suprà, de postu. c. 1. sed & si probauerit scientiam ecclesiæ, & ecclesia contra probet, quod statim postquam sciuerit verbo, vel alio modo contradixerit, vi ab eo possidere videtur. ff. ꝙ vi aut clam l. 1. §. quid sit. & §. sequen. vtroque ergò istorum modorũ, siue clam, siue vi ab eo possideat, succumbet in interdicto. inst. de interdi. §. retinendæ. ecclesiæ autem adminiculum afferunt priuilegium, licet sola probatio antiquioris tẽporis sufficeret.

Sed oppones, imò obtinere debet cõmune, cùm commune possideat seruitia. & non ecclesia. ff. vti possi. §. hoc autem. & sufficere debet si tempore litis contest. se possidere probat. insti. de interdi. §. retinendæ. Ad hoc sic respondeo, non est verum ecclesiam possidere, erat enim ecclesia in possessione recipiendi

recipiendi illa & alia seruitia, quando volebat, quæ licet vel consimilia communese probet possidere tẽpore lit. contest. quia tamen vi, vel clam possidet ab ecclesia, succumbet, vt dictum est. Melioritas autem testium tunc præcipuè valeret, si de eodem tempore tãtùm diceret. Hoc autem hoc ideò posuit, quia fortè vtrique testes probant, quia tempore lit. contest. eadem seruitia recipiebant ecclesia & commune, sed ecclesia melius & per meliores testes, & ad hoc benè sequitur. cùm duo &c.

☞ †Sed dices, & si vi vel clam possidebat cõmune, tamen quia possidet non debet habere locum vti possidetis contra ipsum, quia tunc locum tantùm habere videtur, quando se tantùm, & non aduersarium dicit possidere. ff. vti possidetis. l. 1. §. est igitur in præceden. Item in hoc casu competere debent, quod vi aut clam, aut vnde vi. ff. quòd vi. l. 1. 2. & 3. in princ. & ff. vnde vi. l. 1. in princip. Respon. imò locum habet tantùm vti possidetis, quia actor non dicit se expulsum, sed turbari tantùm, & interdictum vnde vi locum habet, quando quis expulsus est. ff. de vi & vi arm. l. 1. §. interdictum. Hic autem habet locum, quando turbatur possidens, quamuis & ille qui turbat possideat, dummodò vi aut clam, aut precariò ab aduersario. Si autem expulsus esset, competeret interdictum vnde vi, vel officium iudicis, vel condictio ex decreta. vt not. suprà, de elect. quærela. sup. de causa possess. cùm ecclesia. Sed dices nonne eoipso quòd alius est in possessione, ecclesia amisit possessionem? Respondeo non, potest enim esse in possessione iurisdict. hom. & dis. & etiam ipsorum seruitiorum quæ retinuit ecclesia, & possessionem nihilominus seruitiorum quæsiuit commune, & ita vterque habet possessionem sui iuris, licet commune malè habeat, & posset hic dici, licet iure non probetur & adiici his quæ superius dicta sunt, quòd hîc competeret interdictum vnde vi, vel officiũ iudicis, vel condictio ex decret. ad recuperandum ius illud seruitiorum, quod possidebat commune, & interdictum vti possidetis, ratione vis turbatiuæ quã sibi facit commune super iure &c. quæ possidebat ecclesia.

☞ †Sed dices propter hoc non esset imponendum silentium communi, cùm per hoc interdictum non esset ei auferenda possessio seruitiorum, quam habebat. Tu autem potes respondere, quod etiam agendo interdicto vti possidetis, ex quo constat, ꝙ vi vel clam possidet ab aduersario, imponetur sibi silentium, quia aliter non cessaret à turbatione vt dicunt quidam, licet non probent illud iure, quòd si seruitia possit recipere commune sine turbatione iurium ecclesiæ, quòd non imponeretur ei silẽtium, quamuis vi vel clam possideret, cùm ad hoc non agererur, nullam autem possessionem retinenti nõ datur interdictum, cùm tueatur possessorẽ. ff. vti possidetis. l. 1. §. 1. & 2. nec potest turbari, nisi qui possidet, & ex sola vi turbatiua competit hoc interdictum, vt hîc.

Et hæc habent locum, vbi petitur in libello, quòd commune cessaret ab inquietatione ecclesiæ in seruitiis exigendis, in prædictis locis, & commune tantùm de seruitiis quæstionem referebat. Vel dic & planius petitum in libello commune cessare à turbatione ecclesiæ, super iurisdictione ho. & dist. & commune non seruitiorum, sed de iure ho. & dis. quæstionẽ mouebat, & ideò meliores probationes & de antiquiore tempore præualuere, & benè sequitur, cùm duo &c. & expositione eadem, scilicet, ho. iurisdictio & distri. & sic plana sunt omnia, & quia de seruitiis principaliter non agebatur. si. suprà, de elect. cum ecclesia. ff. vti possidetis. si duo. §. 2. Si autem commune retulisset tantùm quæstionem alicus iuris, quòd dicit se habere in iurisdictione quod posse videtur: argum. ff. vti posside. l. vlti. sicut enim referre potest quæstionem iuris, quòd in re habet. ff. vti possidetis. si duo. . si vicinus. sic etiam dicitur de iure quòd habet in iurisdictione. arg. prædictæ. l. vltim. vti possidetis. puta quia aliqua seruitia quasi seruitutem haberet in iurisdictione, sed iurisdictionem benè confitetur ecclesiæ, tunc si non malè in possessione esset cõmune illius iuris, intentabat ecclesia negatoriam. ff. si vsufruct. peta. vti. §. vtrum. sed interdicto succumbet ecclesia, quia tuetur possessorem. ff. eodem. l. 1. §. interdictum autem.

Si autem commune non esset in possessione seruitutis, competeret contra eum interdictum quòd non tantùm competit, quando est contentio quis possidet. argumen. ff. vti possidet. l. 1. §. hoc autem. etiam contra eum, qui nõ possidet. ff. eodem. si duo. §. si vi. si turbat possidentem vel non permittendo eum vti iure suo. ff. si ser. ven. l. sicut. §. Aristo. ff. vti possidetis. si duo. §. inter. & §. cùm in Aquilian. vel etiam de suo auferendo. ff. vti possidetis. si duo. §. item videamus si actor. Illi autem qui est in possessione talis iuris vel seruitutis datur vtile interdictum contra turbantes eum. ff. de iniur. iniuriarum. §. vltim. & l. sequen.

7 †Si verò commune neque iurisdictionis neque iuris, quòd in iurisdictione haberet, faceret controuersiam, sed propria temeritate controuersiam faceret, tenetur actione iniuriarum. ff. de act. empt. qui pendentem. §. 1. ff. de iniuriis. l. prima. in principio. sed & hoc interdicto tenebitur quòd non tantùm cõtra possidentem competit, vt dictum est, ei autem quòd dictum est, quòd idcircò imponitur silentium cõmuni, nec in sententia excipitur de seruitiis, quia actum non fuit, videtur esse contra id quòd nota. in glos. quæ incipit, vt inter, vt diximus, quòd vbi ambos inuenit possidere, debet modos possidendi distinguere. Sed responde illud obtinere, vbi neuter ab altero malè possidebat. s. vi, vel clam, vel preca. hîc autem sola ecclesia agebat, vnde quamuis commune postea ageret & probaret receptionem seruitiorum, non fieret adiudicatio super illis, quia petitum non erat. argument. ff. de fimo. licet. posset tamen dici, quod si commune benè probasset seruitia, quod potuisset absolui quo ad seruitia ab impetitione ecclesiæ. suprà, de electione. capite vltimo. sed sed non fieret adiudicatio, quòd super seruitiis non molestaretur. Hîc autem ideò quo ad seruitia non fuit absolutum commune, quia præsumebatur vel vi, vel clam possidere, vt suprà est dictum.

Ad hoc ergò vt non possint hæ dubietates euenire semper debet actor exprimere modos turbationis, si enim nõ exprimantur, & feratur sententia, qđ non vexet in nullo vlterius vexare poterit: etiam si erat in possessione aliquorum seruitiorum, ipsis amplius vti non poterit. arg. C. de anna. except. l. vlt.

Item non facimus vim, quod quæstionem referat tractus in iudicio in interdicto vti possidetis, quòd super eo, quòd proponit ille, qui trahit alium in iudiciũ recipientur probationes vtriusque. Cùm vterq; in interdicto vti possidetis actor sit, & reus, & pariter pro vtroque, & contra vtrunque pronunciabitur. *Eodem.* hoc verbum soluit contrarium. ff. vti possidetis. si duo. nam alio modo possidet vsufru. vel superficiarius, scilicet, ciuiliter. *Ex priuilegijs.* malus titulus Fauentini vel priuileg. ecclesi. modicum faciunt ad interdictum vti possidetis, secundum quod diximus in gloss. quæ incipit, qui ad rem. Vel

 potes

potes dicere,quòd facit priuilegium, quia commune probationes induxit ſuper ſeruitiis & eccleſia ſuper omni iuriſdictione ho.& diſtrict.qui dixit omne, nihil commune reliquit. Prudẽter ergò fecit eccleſia,quæ hæc priuilegia induxit, & quantum potuit ſuam cauſam iuſtificauit,vt & ſuæ probationes communis probationibus præferantur, imò plus dicimus,quia ſi commune probaſſet ſe ſeruitia poſſediſſe,antequam eccleſia poſsideret in prædictis caſtris iuriſdictionem &c.non teneretur commune probare aliquem iuſtum titulũ ſuæ poſſeſsionis, quia nulla eſſet præſumptio contra eum,ſed quando in re alterius dicit ſe aliquod ius quæſiuiſſe,cùm omnis res præſumatur libera, præſumitur vi vel clam poſsidere,niſi contrarium probet:& ſic loquitur decret. ſuprà,de reſtitut.ſpo.Piſanis.nam benè fatemur,quòd ſi commune hoc probaſſet aliquem titulum per quem contrariam præſumptionem remouiſſet, obtinuiſſet in interdicto.

2 †*Vti poſſidetis.*vt interdictum vti poſsidetis contra eum,qui inuenitur non poſsidere,vel malè poſsidere ab aduerſario, id eſt,cùm aduerſarius prius benè poſſederit, & is contra quem agit, incipit poſtmodum eandem rem vi,vel clam poſsidere, vel precariò, nunquam debet ſententiari vti poſsid. ita poſſideatis,ſed condemnare moleſtatorem & imponere ei ſilentium,vt hîc.& vti poſ.l.1.ff.vti poſsid.§. vltim.ſi autem qui egit vti poſsid. inueniatur non poſſidere,vel reus melius probet ſe poſsidere, abſoluitur reus. ſuprà,de elect.cum eccleſia. Vel etiam fortè,adiudicabitur ſibi res,de qua agitur ſi de ſuo iure probauerit, vbi autem intentatur contra poſſeſſorẽ à poſſeſſore, iudex in ſententia debet diſcernere, quam poſſeſsionem vnus habet.ſ. naturalem, quia vſufructuarius, & quam poſſeſsionem alius. ſ. ciuilem:quia proprietarius,& tunc pronunciabit, quia inueni vos ſic diſtinctas poſſeſsiones habere, ideò præcipio vti tu Ioan.ciuilem, & tu P. naturalem vti poſsidetis,ita poſsideatis.argumen.inſtitut. de act. §.curare.& ſi ſecùs factum fuerit, non tenet ſententia,quia certum non continet.C.de ſen.quæ ſine cer. & ſemper iudex in ſententia debet adiicere vim fieri contra mandatum meum prohibeo.C.vti poſ.l. 1. in princip. vbi autem vterque probat ſe ciuiliter & naturaliter poſsidere, & per omnes ſunt æquales probationes & præſumptiones.Dicunt quidam pronunciandum vti poſsid. ita poſ. quaſi pronunciet, quòd pro proprietate poſsideant pro indiuiſo,& ſic inter eos diuidetur.argumẽ.ff.de vſufruct.ſi cuius.§. inter duos.Sed hoc nunquam fuit petitum,ergò nõ debet ſententiari.inf.de ſimo.licet.

☞ †Alij autem dicunt abſtinendum à ſententia, vt ſic affecti tædio componant vel arbitros eligant, vtrobique tamen prohibebit vim fieri vel diuidendã rem, vt dictum eſt. Vel ex quo vnus recipit aliquid, alius prohibetur illud idem accipere, vel etiã occupare.*Fauentinum.*quidam dicunt,quod per hanc accuſationem directam de falſo,nunquam retractabitur ſententia,ſed punietur pœna. l. Cor. de fal.C. de ſenten.& interlocut.l.1.contra.ſo.vt ſuprà, de elect.quærelam.*Super hoc.*quæ ſequuntur determinãt verbum præcedens,ſcilicet, condemnamus, & participium ſequens,ſcilicet, ſilentium imponentes. *Et alijs.* benè dicit & aliis : nam cùm verba libelli ſint largè intelligenda. ff. de iudic. ſi quis. §. ſolemus. de cauſ.poſſeſ.c. 2. non ſolùm petita in libello adiudicabuntur, ſed etiam alia pertinentia. ar.infrà,c. cùm cauſam.

CAP. X.

PER *tuas.*& infrà,*Recognouit.*C.de la.li.tol.l.1.§. penultim.*Nominatus.*repete quæ diximus ſuprà, de fil.presbyt.Michael.*Infirmare.*ſuprà,de electio.per inquiſitionem.

SVMMARIVM.

1 *Receptio teſtium ſiue confeſſio vbicunque fiat,dummodò de iudicis mandato fiat,inter acta iudicij computabitur.*

Tabellioni in quibus ſit credendum.

2 *Duo idonei viri æquiualent tabellioni.*

3 *Cur potius ſimplici nuncio,quàm iudici credatur.*

4 *Nunquid inſtrumentum productum dicatur eſſe de actis.*

5 *Recipiens teſtes,debet in actis ponere, quanta ſit fides eis adhibenda.*

Teſtem vacillare quis dicere poſſit,iudéxne,an notarius.

Tabellio nullam habet authoritatem in receptione teſtium, ſed in ſcribendo tantùm.

6 *Cùm in inſtrumento multa continentur, & tabellio dicat, ſe his interfuiſſe,intelligi debet de his quæ in eodem loco & die acta ſunt.*

7 *Cautio de rato quando habeat locum.*

8 *An ſit credendum iudici ſuper proceſſu iudicij,& quando.*

9 *Iudiciarius ordo ita ſeruandus eſt in ſententia excommunicationis,ſicut in alijs.*

CAP. XI.

Q*Voniam contra. Iudicis.* ſecùs ſi eſſent plures, & ſic ſeruat eccleſia Romana.arg.infr.de ex. præla.inter dilectos. infr. de accuſa.cùm dilectus.Alij contrà & ſoluunt,vt ibi diximus.No.quòd ex quo creditur duobus iudicibus, & duobus ſcriptoribus,ergò eadem ratione vni iudici,& vni ſcriptori.*Extraordinario.*id eſt,deleg.*Publica.*repete quæ diximus ſupr.eodem,poſt ceſsionem. non intelligas ꝙ duobus clericis,vel ſoli notario credatur de ſcriptura proceſſus,puta ſi dicit,talis ſic confeſſus fuit, vel talis teſtis ſic dixit, niſi hæc fiant coram iudice, vel coram alio ad hoc deputato.Sed ſatis videtur, ꝙ iudex ipſum notarium,vel duos clericos poſsit deputare pro vtroque officio,ſcilicet,& receptoris teſtiũ, & ſcriptoris,& ſic habet cõſuetudo,quæ eſt optima. l.interpres. & ſupr.de conſuetu.cùm dilectus.ff. de leg.diuturna.& l.ſed & ea.& l. ſi de interpretatione.

1 †Item receptio teſtium,ſiue confeſſio vbicunque fiat,ſiue in præſentia iudicis,ſiue non,dummodò de mandato iudicis fiat, inter acta iudicij computabitur,quia authoritate iudicis factum eſt,ac ſi ipſe iudex præſens fuiſſet, & quia eſt de his quæ ad iudicium pertinent & acta iudicij & forenſia inſtrumenta valent, ſi ſolummodò per iudicem ſcribantur, vel per quemcunque alium & non notarium ſine ſubſcriptione teſtium.C. de dona.in don.j.de præſcrip.ad audientiam.Alij contrà & melius,vt nota.j. de teſti.cùm à nobis.

2 †*Conſcribant.*per ſe, quia vterque manu ſua idem ſcribet,vel dic,quòd hi duo poſſunt actum per vnum ex ſeipſis ſcribere, vel penitus per extraneum, ſed ille, qui manu propria non ſcribit per ſigillum authenticum,vel ſubſcriptionem ſuam, vel alio modo legitimè notum faciet, ꝙ ſua authoritate factũ eſt. arg.ff.de admi.tu.l.tutor.§.geſsiſſe.& etiam quilibet tabellio chartis per alium factis authoritatem præſtat.Aut.de tabel.colum.4. Idem eſt in electoribus, quia vnus ſolus pronunciat electionem.ſuprà, de elect.in geneſi.& in iudicibus ferentibus ſententiam, argu.ff.de re iudi.duo.

3 †*Citationes.* mirum eſt, quòd creditur ſimplici nuncio

nuncio,& non iudici.infrà,de app.cùm parati. ff. de rebus eorum qui ſub tu.magis.§.illud.ſuprà,de elec. bonæ.1.65.diſtin.ſi fortè.Solu. dicunt quidam hodie non credi nuncio,vel dic ei credi,quia eius officium eſt,ſed non iudicis,quia iudex ſemper niteretur defendere factum ſuum, & quia nimiæ expenſæ fierēt, ſi nuncij ſecum ducerent notarios, vnde ſic debet exponi,quòd hic dicit citationem,id eſt, reſponſionem nuncij citantis,litera etiam per quam datur poteſtas citandi,debet ſcribi in actis, niſi eſſet nuncius publicus, qui eſſet generaliter cōſtitutus ad omnes citationes faciendas.Literam autem citationis ſufficit eſſe ſigillatam ſigillo iudicis,quia non eſt de actis iudicij propriè,ſed ante iudicium.

4 †*Inſtrumentorum.* Not. quia ex quo producta ſunt inſtrumenta coram iudice vel etiam coram alio,de eius mandato & exemplata, vt hoc no. ſup. de offi. dele.cùm in iure. tunc non agitur ad editionem inſtrumentorum priorum [a], ad quam niſi rarò agi poteſt,ſed agitur ad editionem actorum,ad quam ſemper agi poteſt,vt no.ſup.eodem c,primùm enim inſtrumenta tranſlata ſunt in acta, & idem eſt etiam ſi non ſunt exemplata, ſed tantùm ſcriptum eſt in actis,talis produxit inſtrumenta, cuius principium eſt tale,& finis talis, quia ex tunc illud inſtrumētū, vel eius tenor in inſtrumentis,vel in actis computādus eſt,ſcilicet,per hoc dicunt quidam, quòd etiam reſcriptum commiſsionis,& procurationes inſerendæ,ſunt in actis huiuſmodi. Et nos quidem dicimus hoc tutum eſſe,ſed & ſi non inſerantur poſt lit.conteſt.non oportet procuratorem probare mandatū, ex quo eum vſque ad lit.conteſt.admiſit.ff.de proc. l.Pomp.§.rati.nec iudex commiſſionem ſibi factam: vt & no.ſupr.de elec.ſtatuimus. † Vel dic & melius, quòd benè debet probare reſcriptum commiſsionis & procurationem exhibitam in iudicio & ſcriptam in actis,ſed non tenetur [b] monſtrare ipſa originalia, nec eorum tenorem probare, ſed ſi nō ſunt in actis ſcripta,oportet eum probare commiſsionem & procurationem per ipſorum originalium exhibitionē, ſicut hîc ſatis innuit expreſſè,ſufficit enim in actis cōtineri, talis exhibuit reſcriptum Apoſtolicum, vel procurationem ſuam, & eſt neceſſe inſeri tenorem eorum.

a Priorū. Et ſic inſtrumentū ipſum productū nō dicitur de actis. Adde tamen quod quādo agitur vt tale inſtrumētū productū redarguatur de falſo: tale inſtrumētū dicitur de actis ſicut incorporatio.ita Pet. de Anch. in cōſ.172. inci. circa primū dubiū. verſi. præterea. licet inſtrumentum.

b Sed nō tenetur. Hoc refert & ſequitur Pet.de Anch. in cōſ.41.inci. prima facie.in 2. co.in princip.

5 † Delegationes autem & ſubdelegat. etiam debent ſcriptæ eſſe,vt hîc dicitur,& ſufficit ibi dici,hęc ſubdelegatio ſcripta fuit per talem,debet etiam ponere in actis illis, ille qui recipit teſtes quanta fides ſit ei adhibenda.4.quæſtio.tertia. §. item.j̄. de fideinſ.conſtitutis.& de teſt.conſtitutis.& c. cauſam. & niſi ponat hic periculum inde acceditur, quia licet ipſe qui recipit teſtes,& ferat bonam ſententiam cōtra dicta teſtium, quia nouit teſtes vacillaſſe in ſuis teſtimoniis,tamen ſuperior ad quem appellatur,vel alio modo cauſa defertur vacillationem ignorans, fert ſententiam ſecundum dicta teſtium, & videtur quòd ille, qui recipit teſtes debet dicere & facere ſcribi in actis præſente teſte,& audiente,quòd iudex reputat eum vacillare, & etiam datur poteſtas contradicendi teſtibus, partem autem non oportet eſſe præſentem, nec aliquid ſcire quouſque fuerit publicatum, alioquin nimis impedietur proceſſus cauſarum,nec mireris,ſi in hoc requiritur teſtis & audietur contradicens,quia eius intereſt, & propter hoc puniri debet,j̄.de pœ.ſuper his.vbi no. Nec eſt contrà ſup.de ord.cog. cùm dilect.in fin. quia ibi nulla pœna infertur teſti,quia iudici non eſt manifeſtū de malitia litis per teſtes,qui eo abſente teſtificati ſunt ſed hîc ipſe videt malitiam teſtium, videtur tamen quod tabellio [c] qui ſcribit atteſtationes, non debet ſcribere,vel dicere in actis, vel interferere in depoſitionibus teſtium,niſi ipſe benè videat & cognoſcat quòd vacillent.

c Quod tabellio. Adde Fel. in c.eccleſia ſanctæ Marię.co. in princi.

Aliqui tamen dicunt quòd ſi ſolus iudex dicit tūc ſcilicet,in receptione teſtium, quod vacillat teſtis, quod ei credendum eſt,& quod tabellio illud ſcribere debet,etiam ſi nihil videat titubationis vel vacillationis, quia tabellio nullam habet authoritatem in receptione teſtium,ſed in ſcribendo tantùm. Iudex autem,qui debet inquirere,& poteſt capere & vinculare teſtem.C.de teſti.nullum.inf.de pœ.ſuper his.& c.dilectus.ille habet authoritatem,& ſicut tabellio debet fideliter ſcribere, quod dicit teſtis, & non aliud,ita fideliter debet ſcribere ea, quæ pertinent ad officium iudicis,ſcilicet, de quibus interrogauit,& inter cætera etiam ſcribet, ſicut dictum eſt, quòd iudex qui recipiebat teſtes, mihi tabellioni dixit,quòd teſtis vacillabit, & plus & maioris authoritatis erit,ſi ibi tabellio adiiciat, mihi videbatur, ꝙ vacillaret, ſi tamen veritas ſic ſe haberet, quia nec mentiri debet,nec aliquam ſcribere falſitatem,& videtur quòd iudex & tabellio quantūcūque poſſunt magis debent exprimere modum vacillationis, ſcilicet,quia dubitando,vel tremendo, vel retinendo, vel ſudando præ nimio timore loquebatur,vel aliàs huiuſmodi etiam videtur aliquibus & fortè non malè,quia etiam non intelligente hoc teſte, poſsit hoc facere ſcribi.Illud benè videtur, quòd niſi prædicta interſerat,vel ſcribi faciat, dum dicitur teſtimoniū, quod poſtea non faciat ſcribi, nec ſuper hoc crederetur ei,vt hîc.*Et perſonas*.iudicum & litigatorum,& aliorum de quibus fiunt,& loquuntur acta, teſtium autem nomina, qui interſunt actis, non debent ibi ſcribi.arg.à contrario ſenſu.Authen. de hære. & fal. §.nec abſunt.C.de do.in donatione.

6 †*Et perſonis*.per hoc ſatis patet, quòd licet multa contineantur in inſtrumento, tabellio tamen qui dicit ſe his interfuiſſe nō intelligitur dicere,niſi de his, quæ in eodem loco & die acta ſunt, vnde ſi iudex in ſententia ſuâ narret, quomodo in lite quàm diffiniuit lit. conteſt. facta eſt partium confeſſiones factæ, teſtes recepti,&c. huiuſmodi,non tamen iſta probāt per inſtrumenta, quia non ſunt facta ea die, vel loco, quo inſtrumentum ſententiæ eſt factū. Sed tantùm per hoc inſtrumentum probatur ſententię prolatio,quia eodem die & loco eſt prolata,quo rogatū eſt inſtrumentum de aliis,vt puta [d] de lit.conteſt.vel de confeſsionibus huius facti narratio eſt, imò plus videtur,ꝙ etiam ſi diceret tabellio,tali die & loco facta fuerit lit.conteſt.& confeſsiones,tamen non valet ſuper his inſtrumentum, ſed quantum ad hoc teſtimoniales literæ ſunt.Alij dicunt & ſic etiam Papa iudicauit, ꝙ delegationes & ſubdelegationes probantur per ſola ſigilla delegantium,non enim dicuntur eſſe acta iudicij,cùm fiant ſine cauſæ cognitione & partibus abſentibus. Et eodem modo probatur procuratio per inſtrumentum exinde confectum, quia tam commiſsio quàm procuratio, & ante lit. conteſt.& poſt ipſa originalia ſunt probanda.

d Vt puta de lit.conteſt. hanc doctri. In no.hîc alleg. etiam Fel. in c. eccleſia ſanctæ Marię. col.7. in fin.ſup. de conſti.

7 †*Inſtrumentorum*.lex autem quæ eſt. ff. de procu.l. Pompo.§.rati.non contradicit, ibi enim dicitur, ꝙ poſt lit.conteſt.non exigitur cautio de rato,& benè, quia cautio hæc non habet locum, niſi vbi dubium eſt,an ſit procurator quod eſt ſemper, quando procurator veriſimiliter dicit ſe habere mandatum, etiam ſi non habet vel probet.ar.C.de procu.l.1.ff.de iureiur.pluſquam.§.fi.& ideò eſt, quia non licet reo dicere poſt lit. conteſt.dubito an habeas mādatum ſatiſdationis,nec etiam poteſt dicere præciſè, quod probet mandatum, ſicut nec ante lit. conteſt. hoc

onus ei incumbebat, vt dictum est. Sed si reus vult probare quòd ille, qui dicit se procuratorem non habet mandatum, potest & sic etiam non exigetur cautio de rato ab eo qui dicebat se procuratorem, sed absoluetur reus ab obseruatione iudicij. Item etiam si non offerat se probaturum, quòd nō sit procurator, sed tantùm dicit eum non admittendum vlterius, nisi ostendat procurationem originalem, vel actum iudicij in quo contineatur, quòd eius procuratio exhibita fuit, vel quòd post dubitationem istam, scilicet, an esset procurator & inquisitionem factam super hoc admissus fuit, tanquam procurator. ar. suprà. de elect. cùm dilectus. non admittitur quasi procurator, nisi satisdet, nam licet cogatur satisdare post litis contestationem, vt in §. præ. ff. de procu. l. Pompo. §. rati. potest tamen si vult, & sicut nouus procurator satisdare debet. C. de consor. eiusdem lit. l. 2. *Animaduersione.* quia de suo resarciret. ĵ. de sen. excom. facto. C. de iud. sancimus. & C. de test. si quando. in fin. aliàs etiam puniet secundum suum arbitrium. insti. de obli. quæ ex quasi delic. in princ. *Processu.* repete quæ diximus sup. de offi. deleg. cùm in iure. & de elect. bonæ memoriæ. ante sententiam tamen, vel post sententiam, à qua sit appellatum, post sententiam autem qua non est appellatum præsumitur pro eo, vt nota. sup. de offic. deleg. cùm in iure.

8 †Item attende diligenter, quia dicit nōn esse credendum iudici super processu iudicij, id est, super actis iudicij, nec pro eo præsumendum in prædictis, & de hoc not. sup. de offic. deleg. cùm in iure. Sed de aliis, quæ sunt extra processum est iudici credendū, & pro iudice præsumendum, vnde si iudex tulit sententiam & condemnauit aliquem in centum & nō est appellatum, non poterit postea dicere, quod sententia non sit iusta, & sic propter hoc petit exhiberi acta, scilicet, attestationes, vel aliàs, vt ex illis appareat iniustam sententiam esse, non est audiendus, & etiam si producta fuerint de facto, licet ex eis non probetur iusta sententia, non tamen propter hoc, reuocabitur sententia.

9 Imò plus [a] videtur, quòd si dixisset, quia per A. & B. testes sic probatum est sic sententio, & per illos testes nihil probatur, nihilominus præsumitur pro sententia iudicis. sup. de renun. in præsentia. inf. de sen. & re iud. causam. argu. ff. de re iudic. cùm prolatis. arg. contrà. inf. de sen. & re iudic. cùm Bertholdus. vbi no. Idem videtur dicendum in sententia excommunicationis, interdicti & consimilibus, scilicet quia si conquæratur quis de iniusta excommunicatione, à qua non sit appellatum, præsumitur pro iudice. Si verò sit appellatum, vt hîc, cùm ordo iudiciarius ita sit seruandus in sententia excommunicationis, sicut in aliis. 2. q. 1. nemo. inf. de sen. excom. cùm medicinalis. idem ius seruandum est. *Documentis.* nā licet non scribantur per tabellionem, vel plures, aliàs tamen valent acta, dummodò possint probari per confessionē partiū, vel per testes, vel alio modo.

[a] Imò plus. Adde Pet. de Ancha. in cōs. 108. inci. iudex de iure. col. 3. post me. Et vide Inn. in c. cū Berthold. in gl. in ver. concessimus inf. de sen. & re iu. Et de veritate dic per Alex. in cō si. 123. co. 4. versi. q̃ aūt. in 1. vol. & in locis ibi per eū allegatis. Et adde hîc. sup. ad. c. in præsentia. de renun.

CAP. XII.

AD nostram. *Legi.* hæc lex quæ est contra ius commune, non est seruanda, cùm non sit inducta de certa scientia eius, qui potest ibi condere legem, & immutare. ff. de leg. de quibus. vel potest dici hanc consuetudinem esse contra ius naturale. 6. q. 5. actor. vel potest dici, quòd est contra bonos mores, vnde non valet. 12. distin. illa. & ideò consensus principis nullum tam iniquæ legi robur tribueret. *Purgare.* purgatio enim tantùm deficiētibus probationibus admittenda est. 15. q. 5. c. 1. & 2. q. 5. omnibus. inf. de test. nam literis. inf. de purga. c. ex tuarū. *Audiatis.* altero volente affirmatiuam probare non admisso, nam si cum alio probare velit, ei mos gerendus est. ff. de prob. l. circa.

CAP. XIII.

CVM causam. *Libros.* inf. de præscrip. ad audientiā. 30. q. 1. peruenit. C. de fid. instru. Auth. ad hæc. ff. de prob. census. C. arbit. tute. l. vlti. C. qui pot. in pign. hab. scripturas. 24. q. 3. sanè. 3. q. 7. præsulatus. ff. de fid. instru. sed & si pu. §. præscribere. ff. de iurisd. om. iu. l. si quis id. ff. de alb. scrib. l. 1. & 2. †*Famam.* quæ licet non probet, est tamen adminiculum. 4. q. 3. itē sæpè. ff. de testib. l. 3. §. qui argen. Si etiam non probaretur factum, daretur materia Papæ diuidendi de nouo secundum antiquam famam, & sic expone, quod sequitur adminicula. & sic. 16. quæstio. 3. inter. & potest intelligi hæc decret. habere locum, vbi nullus est in possessione, quod potest esse. inf. de deci. c. quoniam. vel si est in possessione, constat tamen q̃ eam habet sine assignatione Papæ, vel diuisione, cùm enim certum sit eum possidere sine titulo, vnde potest iustè iudicis offic. implorare vt diuidatur, & ad hanc diuisionem faciendam operantur adminicula hîc posita. arg. inf. de religi. do. c. 1.

Sed oppones, quod sufficit q̃ possideat. argu. s. eod. ex literis. nec cogitur dicere titulum suæ poss. C. de peti. hæred. cogi. & præsumitur benè possidere, nisi probetur cōtrà. inf. de præsump. dudum. Respondeo hæc vera esse, vbi nescitur veritas, & vbi nō est præsumptio contraria. argumen. hîc. Secùs cùm hæc terra à suis temporibus ad cultum Christi rediit, vnde poterat satis constare, quòd non erat diuisa, vel præsumptio vehemens erat in contrarium.

☞ † Sed adhuc oppones hanc dubitationem non posse esse, cùm prouinciæ & episcopatus sint diuisi ante aduentum Christi, & secundum illam diuisionem postea Apostoli statuerunt primates, archiepiscopos & episcopos. 61. distin. c. 1. & 2. & 9. dist. c. 1. sed dic, licet Apostoli ordinauerunt, vbi episcopi essent, non tamen distinxerunt, episcopatuum fines, ☞ item licet alicubi, non tamen vbique. † Item potest esse, quod succedentibus temporibus variantur conditiones locorum, & aliquis locus qui primò tenebat episcopatum, modò tenere non potest. non ob. c. 16. quæstio. prima. plures. quia illud loquitur, quando erant limitatæ parochiæ, sed si de aliquo loco dubitabatur inter cuius fines hîc non videtur procedere, quia testis ibi dicit si contentio fuerit de terminatione duarum matricum, etc. sic erat quæstio de terminis, & vterque se possidere dicebat, nam tunc secundum tenorem illius capituli est procedendum.

Sed melius videtur inter eos interdictum vti poss. intentandum, vel dic illud c. loqui in casu, in quo illud & istę præsumptiones illis addentur, & subaudient, quod melius est, vt patet ff. de legi. l. nō est nouum. & seq. C. de inoffic. testa l. 1. vel illud correctum est. Item fallit hæc regula, quod in nullius bonis est, etc. instit. de re. di. §. feræ igitur. Item illa quæsita ab hostibus nostra fiunt. instit. de re. di. §. item ea. quę enim spiritualia sunt occupanda non sunt, nisi sicut Christus & spiritus, & eius vicarius dant, authoritate tamen canonis fateor aliquando ex iusta causa occupantibus concedi. 26. quæstio. tertia. placuit.

CAP. XIIII.

CAVSAM matrimonij. *Mulieres.* fortè quia corruptæ testificatæ erant, vel discretæ & honestę non

non erat.ff.de vent.inspi.l.circa prin. *Adhuc*.nondum erat sententia lata, imò & si sententia lata erat iterum audietur. infrà, de frig.& malefic.cap. fraternitatis. infrà, de sent.& re iu.lator consan. *Priuilegio*. Anthen. quomo.opor.epis.§. neque autem de leno.§.sancimus.col.2.

CAP. XV.

CVM Bonæ memoriæ.& infrà, *Requirentes*. quando mandatur alicui, quòd faciat sibi exhiberi omnes processus alicuius causæ, hæ literæ non eliduntur per exceptionem, nisi aliquis tunc de ista causa cognoscat, nisi in literis mentio habeatur, sed tunc huiusmodi literæ benè valent, quando per appellationem ad se causa deuoluta est, nec alicui commissa. de offic. delegat.cap. pastoralis.§. præterea. de offic. leg.c.licet. vel quando nullus cognoscit de ipsa causa, & partes ab obseruantia iudicij sunt absolutæ. *Proponenda*. contra acta ipsa iudicij, vel etiam alia puta quia melius velint probare. *Alioquin*.id est, si non poteris habere acta.

DE TESTIBUS ET attestationibus.

TIT. XX.

CAP. I.

PLACVIT. *Quicunque*. edictum de testibus prohibitorium est *Ieiunus*.hoc cõsilium est.22.quęst. quinta.honestum.

CAP. II.

IN Nomine Domini. *Vilissimi*.
Conditio, sexus, ætas, discretio, fama,
Et fortuna, fides, in testibus ista requires.
Res, persona, gradus, hæc sunt consona tempus.

Hæ diuersitates consonãt, derogant fidei testium *Constitutionis*.legis dico, scilicet, cõstit. Authen. de test. §.& hæc. *Obiiciatur*.hoc, scilicet, quòd dicta testium cõtra se non vocatum receptorum non valent. *Eis*.scilicet, testibus. *Illo*. contra quem testes producuntur. *Defensore*.id est, nuncio. *Testes*. iurantes. Dicta autem non audiet, tamen si audiret post posset pro se testes inducere, quia timetur de subornatione. Authen. de testi.§.quia verò. *Ineuitabili*.sed & tunc vocari debet per procuratorem, nisi esset nimis grauis causa. sup. de procur. quærelam. vt de hoc not.ff.de mino.l. verum. *Valere*.C.de test.si quando.2.q.1.in primis.C. de fid. instru.iudices. *Ex vna*.id est, vna parte præsente tantùm. *Ipso*. contra quem producuntur testes. *Ecce*. verba Grego.

SVMMARIVM.

1 *Criminis socij an admittantur, & quid in contractibus. in nume.2.*

CAP. III.

QVONIAM *Aliqua nobis*. *Mulieres*. hîc no. mulieres criminosas, & socios criminis admitti ad testimonium in causa criminali. contrà.6.quęstio.1.qui crimen.C.de test.quoniam. Sed dic, non agi hîc criminaliter directo, sed denunciando vel excipiendo, quia ad aliquam dignitatem erat electus, vbi benè admittuntur mulieres, dummodò idoneæ. infrà, eodem tam literis.& istæ mulieres pœnitentiã egerant, & sic non est contrà.15.quæstio.3.§.1.33.quęstio.5.mulierem. Vel dic, quòd hæ sociæ criminis admittuntur non quidem ad probationem, sed præsumptionem.4.quæstio.3.item serui.& sic non est contra. infrà, eo. veniens.15.quæstio.3.nemini.

1 † Socij etiam criminis in aliquibus casibus admittuntur.ff.de custo.reo.l.diuus.C.de malæfi.l.1.ff. de re milita.non omnes.§. vlti. quamuis illi non essent socij.C.de fal.mo.l.1.C.de fer.prouinciarum. aliàs etiam participes criminis non admittuntur, nec in criminali, nec in ciuili causa.C. de test. quoniam. quia est eadem ratio remouendi, hîc autem tantùm ad præsumptionem admissi sunt. Vel dic, quòd ibi fuerunt admissi cum quæstionibus, propter infamiam, quæ contra eum & contra testes processerat. argu. 4.quæst.3.§. si ea. aliàs autem in criminali causa non admitterentur.

2 † I contractibus autem vel aliis rebus socij non admittuntur, si sunt socij omnium bonorum. C. de testi.omnibus. vel etiã si secundario interit eius, vt si emptor pro venditore inducitur in testem, nam emptoris secũdario interest, quòd res non euincantur, & econuerso. arg. ad hoc. quia altero victo alter appellat.ff.de appel.ab executore.l.1.& l.à sententia.ff. de regul.iur. sæpè.§.1.& si causa sua non esset, appellare non posset.3.quæstio. sexta.§. biduum.ff. quando appel.l.secunda.§.sed si alius.l.1.§.in propria. Alij dicunt contra argumen.ff.fi. reg.l.pen. Item nobis non obstat, quòd legatarius admittitur in causa testamẽti. insti. de testa.§. legatarius. quia causa testamenti non est propria, nam & si valeat testamentum, non sequitur quod valeat legatum. Sed argumen. contra.C.de fideicom.l. vlti. Sed impropriè sumitur nomen testamenti. Iure autem communi pro parte socij socius benè admittitur, quia licet ille vincat nõ sibi reddit.ff.si pars hæred.l.1.§.1. *Peregisse*. fornicationem vel facinora. Vel dic, quòd dicitur peregisse cũ eis, id est, eis scientibus.

CAP. IIII.

IN Omni Negotio. *Correptionis*. siue monitionis, quo quis alterius crimen denunciare intendens facit, & nisi prę moneat repelletur.2. quæstio. septima. accusatio.& c.si quis ergo. infrà, de Simo.licet. Si ergo monitus ea exceptione, quia non mouisset vellet repellere monitionem in probatione monitionis, monitor pro vno teste reputatur, in principali autẽ secùs.4.quæstio.tertia.§.item nullus. *De re*.id est, monitione. *Si peccauerit*. secunda. quæstione. prima. si peccauerit.

CAP. V.

QVOTIES. *Consanguinitate*. speciale est in matrimonio, quòd tales præferuntur.35. quæstio. 6.consanguineos. *Consanguinitate*. infrà, eo. licet ex quadam. *Duplici*.id est, iuramento duos articulos continente. *Iurent*. primum. *Amicitia*.35.quæstio.6. de parentela. *Sicut*. secundum, &c.

SVMMARIVM.

1 *Procurator an & quando possit esse testis.*

CAP. VI.

INSVPER. *Ecclesiæ*. infrà, eod. cùm nuncius. vbi not. *Instituantur*. duo instituuntur, vt vnus in aliquibus negotiis sit procurator. & alius in aliis, & vnus poterit esse testis, vbi alius fuerit procurator, vt hîc innuitur, & si fuerit institutus in aliqua speciali causa procuratoris, procurationem tamen non receperit, benè poterit esse testis. arg. infrà, eod. dilecto. Idẽ etiam videtur, & si cœperit & postea re integra renunciauerit, quòd enim hîc dicitur, intelligitur quãdo agere cœpit, quia etiam inter laicos non repelletur procurator institutus ad causam, si procurationem non exercet, ad quod probandum sufficit, quia non inuenitur prohibitum. Ex quibus infero, si laicus admitteretur in causa priuati, ergo & clericus in causa ecclesiæ. † Sed videtur absurdum

quod procurator meus repelletur,& non ego canonicus? Respon. quòd procurator est vniuersitatis nō singulorum.12.quæstio.2.§.qui manu.sed canonici testimonium reddunt vt singuli,non vt vniuersitas.de episcopo autem credimus, quòd si agat vicedominus eius,vel procurator quòd non posśit testificari, quia eius nomine intentatur actio, sed alio agente œconomus vel vicedominus bene testificatur quod probo, namq Abbas nomine sui monasterij potest agere,vt not.suprà, de rescrip. edoceri.& tamen alio agente testificari potest,vt hîc.infrà, de iureiur. & si Christus. in fin. multò fortius œconomus, vel vicedominus.

SVMMARIVM.

1 *Reprobatio testium post eorum receptionem semper est admittenda.*

2 *Appellatio non est semper iusta, quia denegatur reprobatio aliquorum testium.*

3 *Reuocari debet quicquid factum est post appellationem.*
Delegatus an possit suum officium defunctum tueri.

4 *Testes vbi agitur de crimine sunt monendi, non autem cogendi ferre testimonium.*

CAP. VII.

Ex Parte. *Tacito.* & ideò literæ non valuerunt, quia laicus presbyterum accusare non potest.2.quæstio.7.c.1.2. & 3.& c.seq.nec valet,quòd accusabat eum de fornicatione,pro qua licet laico presbyterum dimittere.33.distinctio.præter hæc nullus.quia non sequitur si potest vitare,ergo accusare. nec admittam parochianos.2.quæstio.6.c.1.sed patronum sic.16.q.vlt.filius.Alij tamen negant,hîc tamen laicus est admissus,quia non fuit qui obiiceret, vel in obiectione perseueraret,vel dic literas valuisse, quia agebatur ciuiliter,scilicet,denunciando,quod ex eo colligitur,quia per interpositam personam aliquando egit, vel erat patronus. *Per interpositam.* id est,procuratorem,contra.5.quæstio.3.in criminalibus. Sol. non agebatur hîc criminaliter,sed ciuiliter ratione alicuius sui interesse, scilicet, quia fortè eius ecclesiæ patronus erat,vel etiam inquirendo contra eum & tamen interuenit procurator ad litem.infrà,de Simo. cùm esset.vel denunciando.infrà, de præsumpt. cùm in iure.vel nōn interuenit procurator ad litem, sed ad aliquem articulum,puta testes recipiendos. C.de accu.reos.infrà,de accus.veniēs.5.quæst.3.reos. *Produxisse.* & malè.

1 † *Probaturum.* ne contra fieret appellasset, vt patet ex sequentibus,non est hîc iusta appellatio, scilicet, appello ne isti testes recipiantur, quos volo probare,quòd iste non offerebat,scilicet,se statim probaturum. Authen. de testi.§.si verò. & §.sequen.imò idem.§. videtur dicere,quòd etiam si paratas haberent probationes testium incontinenti quòd non sunt audiendi,nisi quando volunt testem remouere propter odium quod contra eum habebat ex monitione criminalis accusationis,id est, de accu.ca.cùm P.quòd de facili potest esse occultum, cùm tales actiones in publico agantur,quia si aliud odium vellet per testes probare quòd longiorem moram traheret,vel in se, vel propter reprobationem eorundē testium, quia fortè testes reprobatorij nimis distant non esset audiendus, quia etiam probatio instrumenti super repulsione testium non est admittenda ante receptionem testium,si longiorem moram requirat,vt hæc omnia per eosdem.§.probantur. post receptionem autem eorum semper admittenda est reprobatio testium.infrà,eod.præsentium.infrà, eo. super eo.& c.seq.sup.de proba.licet.

2 † Item nec est semper iusta appellatio ex illa causa,quia denegatur sibi reprobatio testiū aliquorum, quia potest esse quòd illis testibus iudex non innitetur.infrà,de sent.& re iudi.c.cùm I.& A.licet hæc sint vera secundum moderna iura,secundum antiqua tamen benè tenebit hæc appellatio,& ideò mandatur quòd si constiterit de veritate appellationis quòd cassetur sententia. *Receptis.* & malè,vt quidam dicunt, sed non placet. *Absenti.* iste presbyter fuit absens ex causa probabili,alia tamen quàm causa appellationis præcedentis sententiam quæ non fuit iusta, sed intellige, quod hîc erat casus quo potuit constituere procuratorem tempore absentię, vt notatur in glossa.non est.Iudex tamen credebat eum contumacem cùm legitimè citasset eum ad domum, & ideo subuenitur per beneficium restitutionis in integrum,vt not.sup,de procura.quærelam.Et propter illud retractatur sententia lata eo absente,& restituitur in pristinum statum,& causa cœpta suo Marte decurret,vt hîc sequitur, tamen ad hoc, vt restituatur in pristinum statum,oportet quòd probet se læsum, quòd benè probabit,si probauerit testes fuisse criminosos,per quorum dicta lata est sententia contra eum,cùm nulla alia esset probatio,posset etiam dici melius,quia ille presbyter absens ex causa probabili prosecutus fuit appellationem quam post sententiam emisit,quando sciuit sententiam contra eum latam quod potuit.C.quomodo & quando iud.l. prima. *Adiudicauerunt.* hæc sentētia redarguitur per malos testes receptos,sed hoc protestari debet ante publicationem testium.infrà,eo.præsentium.Item quia recepti sunt sententialiter parte absente.ff.quæ sentent.sine appel.re.l.prima.Item quia post appellationem legitimam. *Constiterit.* cognoscendo de appellatione lata post sententiam,vel etiam ante sententiā, dummodò postea non contrauenerit. *Legitimè.* & verè non est legitimè cōdemnatus per testes idoneos, siue ipsi testes non sint legitimi,siue post appellationem sint recepti.

3 † *Restituatis.* non videtur posse stare quod hîc dicitur, quia si fuit appellatum reuocari debebat quicquid factum est post appellationem.Sed si non erat appellatum tali velamento,non debet sententia retractari.infrà,c.series.Respon.presbyter iste facta appellatione recessit,& vt dicebatur iudex post adiudicasset ei ecclesiam,vnde Papa mandat cognosci de causa appellationis dicendo,vt si ex iniusta sententia restituatur,si iusta minimè,& hoc vsque ad locū illum. *Si verò Res.* ex tunc ponit quid iuris sit si non esset sententiatum,vel si non essent testes mali recepti,quia tunc deberet cognoscere & terminare causam vel principalem vel appellationis, vt prædixi in aliis gloss. † *Non permittatis.* hîc not. quidam quòd deleg.datam possessionem tueri debet,& nos quidē hoc fatemur vsque ad ann.sup. de offic.deleg.quærenti. Alij dicunt eum functum officio suo, non debere tueri. sup. de offic.deleg.in literis.nisi specialiter ei hoc ipsum mandetur.Idem dicendum si in literis domini Papæ dicitur,mittas in possessionem & tuearis inductum.argumen.ff.ne vis fi.ei qui mi. in pos.l.prima.in princip.§.1.& 2.& l.si quis mis.quid autem iuris sit si in literis dicitur,contradic.&c.not.infrà,de priuil.pro illorum. *Aliter.* id est,quòd non sit sententiatum,vel testes malè recepti.

Sed oppones,si testes non fuerunt mali, ergo sententia erat confirmanda,vel non erat causa vlterius examinanda. Solut. primò mandat inquiri in causa appellationis de malis testibus, quia de illis fuerat exceptum, & appellatum, & illud solùm sufficiebat ad cassationem sententiæ, sed si illud non probaretur,

probaretur,poterat tamen alia ponere.infrà,de appel.constitutis.quia appellatum erat à sententia, vt not.in gloss.istæ. *Causam.* appellationis emissæ ante sententiam,vel etiam principalem super criminibus obiectis,quando sententiatum non fuit, & si fuit sententiatum,potuit prosequi causam,id est petere per offic.iudi.quòd sententia quæ erat lata eo absente irritaretur,vel prosequeretur causam in integ. resti.vt dictum est in gloss.istæ. † *Monere.* Not. quod
4 vbi ageretur de crimine,monendi sunt testes, licet non sint cogendi ferre testimonium.

CAP. VIII.

S*I QVI testium.Valetudinarij.* id est, infirmi. *Idoneas.* Authen.de testi.§. multę. ff.de iureiur.l. ad personas.2.q.secunda.c.vlti.vel ad iudicem loci, vt eos recipiat. Et hoc in ciuili non in criminali.C. de fide instru.Authen.apud.3.quæstio.nona.§.testes. & ff.de testi.l.3.§.diuus.

CAP. IX.

S*ICVT.Quod si vir.* M. dixit quòd ex quo alter coniugum transisset ad secunda vota, non potest quæri de prima sententia vel causa.

Sed contra.35.q.9.§.qui verò.cum c.seq. vnde dicunt alij, quòd si probari poterit de corruptione testium,& dicti falsitate etiam post transitum ad secunda coniugia,reuocabitur prima sententia,& reintegrabitur primum matrimoniū. Imò plus dicūt aliqui & si nō probetur corruptio, sed tantùm quod falsum fuit quòd dixerunt,reuocabitur dicta sententia.arg.infrà,de sen.& re iudi.tenor.& c. consanguinei.imò plus hic dicere videtur etiam, quòd si non probentur falsa dixisse,sed tantùm corrupti,reuocabitur sententia,& agetur ista causa cōtra separatos, & per beneficium resti. in integ. vel per condict.ex hoc canone petur sententiam reuocari & matrimonium reintegrari.*Migrauerint.*sub. maximè.idem est & si non migrauerint,sed tunc quando migrauerunt cum maiori discussione testes recipiet, & ad retractationem sententiæ procedet. *Reuocanda.* si iudex eorum testimonium secutus est.infrà,de senten. & re iudic.cùm I.& A.

CAP. X.

V*Eniens.Et cum altero.* Videtur, quòd saltem in exceptis criminibus infames & participes criminis admittendi sunt ad testimonium.89.distinct.si quis Papa.9.quæstio.3. nemini. sanè dicunt quidam ad accusandū eos admittendos,sed ad testimonium non.Nos autem credimus non admittendos,nec ad testimonium, nec ad accusationem, nisi accusatus sit malæ famæ, tunc enim admittitur.2.q. 1.in primis infrà,de simo.per tuas.

Et hoc est verum in accusatione,in denunciatione autem,& exceptione secùs,vt not suprà,eo. quoniam. *Iudicasti.* absoluendum ipsum. *Credendum.* ad condēnationē,creditur tamē quo ad pręsumptionē.

SVMMARIVM.

1 *Confessiones,attestationes.& omnia factum respicientia perpetuò inter easdem personas, & coram eisdem iudicibus valent, si verò coram attestationes & alia acta sint recepta,quid iuris sit remissiuè habes in numi.2.*

3 *Attestationes & confessiones inter easdem personas & eorum hæredes valent quando ad idem agitur.*

CAP. XI.

C*AVSAM quæ.*& infrà. *Iudicibus.* quibus vos successistis.C.de iudic. properandum. §. si autem.& obtinet quod hic dicitur, si non periit instantia iudicij,tūc enim omnia acta fortè pereūt. C.de iud.properandum.§.1.

1 † Nos melius dicimus,quòd confessiones, attestationes,& omnia factum respicientia perpetuò valent inter easdem personas, & coram eisdem iudicibus.C.de arbit.cùm autem.§. vlti. si ad idem agitur,ne sit contra.infrà,eod. veniens.vel etiam ad aliud,quod tamen ex illo pendeat, quale est si attestationes sint de matrimonio,nam & valent pro filiis legitimandis.arg.infrà,eo.Albericus.Alij tamen dicunt,quòd valent ad præsumptionem nō ad probationem.Nec obst.q.dicitur.C.de iud. properandū.vbi dicitur,quòd quando quis absoluitur ab instantia iudicij,tunc acta iudicij pereūt, quia intelligitur de his,quæ sunt tātùm acta iudicij, & ex ipso iudicio orientia siue pendentia,vt citationes, satisdationes & consimilia,quæ verè pereunt.ar. ff. iudi. sol.l.penul.sed attestationes & confessiones potius sunt acta litis,quàm iudicij,& etiam factū respiciūt, vt dictum est,imò ea quæ sunt principaliter acta iudicij,si factum respiciunt perpetua sunt,& valent,vt vides in citatione, quæ perpetuò valet ad interruptionem.C.de præscr.l.vlt.C.de an.excep.l.1. §. 1. Itē & vitium litigiosi dicunt quidam durare.

Et hæc vera sunt de his quæ fiunt coram iudice, siue ordinario,siue deleg.C.de re iud. gesta.suprà,c. proxi.quoniam.& c. vlti.vbi hoc est expressum, dūmodò reperiri possint, aliàs enim recipientur de nouo,vt ibi.

2 † Si autem attestationes & alia acta corā arbitris sint recepta, quid iuris sit habes infrà, eo. præsentata.C. de arbit. l. penul. §. pœna. Sed obiicies, quomodo valent attestationes ante lit. contestat. receptæ,cùm hæc lis noua sit & alia perierit? Respon. licet ante contestationem litis huius sint receptę, tamen non sunt receptę ante litis contest. illius contra quem tunc agebatur, & hoc sufficit. arg.hîc.& prædicta.l.de testi.l.vlti.& infrà, eodem. præsentata.

3 † Item attestationes & confessiones inter easdem personas & eorum hęredes valent, quando ad idem agitur.infrà,eo.Albericus.C.de libe.cau.iubemus.Cōtra.infrà,eo.veniens. Sol.vt ibi Saluatur tamen ei,q. in personas & dicta obiicere possit. C.de test.l.vlt.Imò plus videtur, quòd attestationes & omnia acta ad factum respicientia etiā si sententia non feratur valerent omnibus, quibus valet res iudicata. VERBI GRATIA:Aliquis cùm conueniretur super fundo,induxit testes super iure suo,postea illū fundum vendidit, illæ attestationes valebunt emptori,sicut sententia valeret si pro ipso venditore lata esset.ff.de excep.rei iudic.si à te.§.fi.& idem videtur in omnibus casibus, vbi res inter ali. iudi.aliis præiudicat, vel prodest, quia eodem modo & acta inter eosdem habita etiam si non sit res iudic. prosunt eis & obsunt,quibus res iudicata prodesset. de his not.infrà.de iudic.quamuis.

CAP. XII.

C*VM nuncius ecclesiæ.*suprà,eodem.insuper.14.q. 2.super prudentiam.ff.de re. diui. l. intantum. arg.contra.institut.de testa.§.licet. C. de testa. omnibus.4.q.3.§.nullus.Sol.vt ibi. *Repellendi.* & non solùm credimus non repellendos, sed cogēdos tam pro ecclesia sua,quàm contra eam deficientibus aliis probationibus,ar.11.q.3.quisquis metu. infrà. c. proxi.argum.contra.96.dist.imperatores.*Repellendi.* in ciuili causa,secùs in criminali.24.q.2. super prudentiam.3.quæst.5.accusatoribus.& c. accusatores. inf.de accus.repellantur.nisi fortè aliquis de vniuersitate accusaret prælatum, tunc quilibet de vniuersitate recipitur in testimonium.2. quæstio. 7. lator. suprà,de elec.inquisitionem.quia par affectio tollit causam suspicionis.

CAP.

CAP. XIII.

SVper eo.Testimonium.4.q.3.§.item.l. Iul. contra.ff. de his qui not. infa. Athletas.§.calumniator.cōtra.Sol.hoc secundum canones, illud secundum leges, vbi nullus repellitur, nisi sit condemnatus de crimine, quòd infamiam irrogat, vel sit infamis ipso iure, distingue tamen infamiam canonicam & ciuilem.vt 6.q.1.in princi.& distingue. vt infrà, eod. testimonium.

CAP. XIIII.

DECAETERO. admittendus. nisi in criminibus exceptis.

SVMMARIVM.

1 *Quæ solennitas requiratur in quarta testium productione.*
2 *In criminalibus causis sine grandi causæ cognitione duæ vel tres dabuntur dilationes.*
3 *Dilationes à iudice ita restringendæ sunt, vt non transcendāt tempora à lege vel ab homine statuta.*

CAP. XV.

1 IN causis ecclesiasticis.Productione. † quidam intelligunt hanc decre.vt iacet asserentes, quòd si iudex admittat quartam productionem sine hac solennitate, non valent huiusmodi attestationes. arg. infrà, c.vlti.& 12.di.vides. Alij dicunt quòd valent attestationes, nisi fuerit appellatum.infrà, eo. significauerunt. Alij dicunt, quòd iudex etiam contradicente parte & appellante potest dare quartam productionem, & quintam etiā sine hac solennitate, & hi innituntur intellectui l. vnde istæ decr. extractæ sunt. Authen.de testi.§.quia verò.quæ dicit hanc solennitatem habere locum, vbi conclusum erat in causa, vel renunciatum testibus & dicta testium iam alteri parti edita erant. Aliter enim obseruatio huius solennitatis locum non haberet, & hoc videtur melius, sed iudici est securius, quòd semper quartā productionem det cum hac solennitate. Isti autem vltimi dicunt idem, quòd in tertia & secunda dilatione, vel productione, scilicet, si renunciatum est testibus, vel cōclusum, vel alteri parti editæ sunt attestationes, scilicet, quòd tunc non est admittenda tertia, vel secunda dilatio, vel productio sine solennitate, alioquin semper sine hac solennitate dari possunt, nam vbi eadem est ratio, & idem ius.suprà, de constitut.translato.Authen. tamen non videtur facere vim in renunciatione, nec in conclusione, sed tantùm in editione facta parti alteri, nam tunc tantùm videtur quòd dādasit dilatio cum solennitate, cū à principio statutum fuit, quòd tantùm vna dilatio daretur pro singulis causis probandis. ff. de fer. in pecuniariis. nec ista dilatio prima danda erat sine omni causæ cognitione. C.de fer.l.1.& l.apertè.& sine grandi cognitione. Hoc enim ipso quòd petebatur debebat dari, nisi euidens esset calumnia. Sed post causa vtilitatis statutū fuit, vt plures darentur dilationes, vt hîc.ff.de fer.ex ratione.ff.de iudic.l.interdictum. Authen.de testi.§.si verò decedens. & si dandæ fuerint dilationes, secunda vel tertia nō dabuntur sine grandi causæ cognitione, puta quòd ꝓbabiliter ostendat iudici se fuisse impeditum, quòd testes vel instrumenta producere non potuit.ff. de eden.si quis ex.§.pe.& vlt.& l.vlt.

2 † In criminalibus autem sine grandi causæ cognitione dabuntur duæ, vel tres.ff. de fer. l. vltim. Quartam autem dilationem etiam in ciuilibus non habebit, nisi cum solennitate quæ est Authen. de testi.§.quia verò.nec quartam semper concedit iudex.infrà, de appel.significauit. Alij adhærent literæ, & dicunt vnam solam dilationem dandam, scilicet, intra illam dilationem posse fieri tres productiones & quartam cum solennitate: nec istam intelligimus super dilationibus citatoriis, sed dilationibus ad ꝓbationes recipiēdas, quæ dicuntur præparatoriæ.

3 † Item scias quòd omnes dilationes ita sunt tēperandæ & restringendæ à iudice, quòd non transcendant tempora quę statuuntur, siue à lege, siue ab homine.suprà, de offic.deleg.de causis. 3.q.3. §. spatium.quia illa tempora, nisi ex magna & euidenti causa & probata excedere non licet, vt in eodem.§. dicitur.& ff.de eden.si quis ex. §. pen.& l.seq. Item dicimus quòd post terminum peremptorium non dabitur quarta productio, cum tam leui solennitate sicut in Authen.præcipitur. Sed si aliàs ostenderet se legitimè impeditum, benè admitteretur cum maioribus probationibus, argum. prædictarum legum, ff.de eden.si quis ex. §. vltim. *In legibus*. Authen, de test.§.quia verò.infrà, eodem.c.penul.

CAP. XVI.

CVM tu fili.Begninè. ff.de reg. iu. semper in dubiis.ff.de legi.in ambigua.& l.benignius.*Periurij*.de facto.ff.de obseq.li.l.2.6.q.1. sunt plurimi.de iure autem non notantur.ff. de his qui not. infa.l.Lucius.suprà, de ordin.cog.cùm dilectus.*Periurij*.hæc interpretatio benigna habet locum in iudiciis: secus autem in foro animæ.infrà, de sent. excom. per tuas.

SVMMARIVM.

1 *Idē testis si pluries recipiatur, debet etiā pluries iurare.*
2 *An testes recipiendi sint super nouis capitulis sub primis comprehensis. & vide in num. 3. & 4.*

CAP. XVII.

FRATERNITATIS.Recipiendi In causa appellationis. Pima quæstio fuit, si liceat in causa app.recipere testes, si fuit eis renunciatum in causa principali, siue in princ. fuerint testes producti recepti, siue non. Alij verò, intelligunt primam quæstionem tantùm, quando in principali non fuerunt testes producti. Secunda quæstio est si testibus in causa principali receptis liceat in causa appellationis aliquid noui proponere, & eosdem vel alios super nouis capitulis producere in eadem causa, & ambabus his quæstionibus simul respōdetur. *Vtrinque*.hęc quæstio, quæstionem nō habet, quia ex quo renunciatum est testibus, non licet in causa appellationis super eisdem articulis testes producere, imò idem est & si non esset renunciatum, dummodò in principali producti sint testes & publicatę attestationes.de hoc not. plenius infrà, eo cùm venissent. *An testibus*.hîc incipit secunda quæstio, & prima durat à princi. c. vsque huc. *Receptis*. hîc collige eundem testem contra eundem, in eadem causa posse pluries induci.argum.infrà, eodem.cùm causam.argumen.contra.4.quæst.3.§.item in crimi.Sed expone ibi reum, id est, falsum.

1 † Item not. quòd si idem testis pluries recipiatur, pluries iurare debet, quod est exaudiendum in diuersis articulis, nam super eisdem secùs. *Nouis*. quidam domini dicunt, quòd post publicatas attestationes, nec in causa principali, nec appellationis possunt produci testes. Authent. de testi. §. illud. nec super veteribus, nec super nouis articulis.

2 † Instrumenta autem produci possunt non solùm in principali, sed etiam in causa appellationis, esto, quòd in prima causa principali non fuissent ꝓducta, si prius nō essent in principali causa testes producti, possent licitè produci in causa appellationis.& sic intelligunt.C.de app.eos.§.1.& 2.C.de tempo.app.per hāc.Io.& Azo dicūt, quòd in principali causa

causa post publicationem testium, nec in nouis articulis, nec in veteribus licet testes inducere. Item in causa appellationis tam super veteribus quàm nouis licet testes inducere. Nos dicimus quòd tam in causa principali quàm appellationis possunt inducere de nouo testes, super nouis tamē articulis ex veteribus pendentibus. infrà, de fi. instru. cùm Io. Eremi. infrà, eo. ex literis. & c. ex tenore. series. causam. potest etiā inducere super penitus diuersis, dummodò tangant causam, de qua agitur. infr. eo. tam literis. & ca. causam. super veteribus autem non posset.

Hoc tamen quòd dicimus de nouis sic intelligimus verum, si articuli noui non comprehenduntur sub primis secus si dependeant ex primis sicut loquuntur prædictæ decret. † Sed quidam dicunt secùs, si comprehenderetur sub primis. VERBI GRATIA: Induxit aliquis testes ad probandam præscriptionem, non probauit titulum post publicatas attestationes, non admittetur ad titulum probandum, quia super eodem articulo videtur producere, cùm ad probationem præscriptionis, necesse sit titulum probare, & qui ad probandum præscriptionem admittitur, potest benè producere testes super titulo, quia titulus in præscriptione exigitur. infr. de præscr. si diligenti. & quia si concederetur hoc, scilicet, quòd in articulis nouis, qui comprehenduntur sub primis, liceret nouos testes producere, videretur præstari via subornationi contra id, quod est in Authent. de testi. §. quia verò. Sed videtur secūdū hoc, quòd nec in integrum restitutio danda est in hoc casu. Sed in hoc nos contrarium not. sup. de in integ. rest. auditis. quia in integ. resti. & appellatio comparantur. ff. de minor. præsens. Sed respondeo, quia licet in multis æquiparentur, non tamen in omnibus, & hoc est vnum de illis, quia non omnes grauati appellare possunt. 2. q. 7. §. sunt quorū. nam restitutio super omnibus læsis ecclesiis datur. sup. de in integ. rest. c. 1.

Sed isti benè fatentur, quòd super his articulis testes recipiendi sunt, vt notat. infr. eodem, per tuas. & idem dicunt, si testes iurauerunt de tota causa, & postea deposuerunt, quòd super nullo capitulo, quod contineatur sub petitione recipiendi sunt testes, quia à principio super toto, & super nouis articulis dicere debuerunt totam veritatem. infr. de accus. cùm dilectus. Illud autem capitulum de quo loquuntur decre. series. ex tenore. constat non cōprehendi sub petitione, quia nihil cōmunionis & coniunctionis habent locus & contractus, & idem potest responderi ad illam decre. cùm Ioan. quia conditio extranea apposita contractui, nihil habet commune naturaliter cum contractu, sed benè fatemur, quòd hæc capitula pendent & annexa sunt cōtractui, & ideò testes in causa appellationis recipiuntur super eis.

3 † Alij autem contradicunt & asserunt, quòd super nouis capitulis recipiendi sunt testes, etiam si comprehenduntur sub primis, & inducunt pro se verba. l. C. de temp. appellat. per hanc. vbi dicitur, quòd testes possunt produci super nouis capitulis, quæ oriūtur ex primis, vel quę eis annexa sunt. Videtur enim, quòd ex quo ex primis oriuntur quòd sub eis comprehenduntur. Sed primi respondent, & vt videtur benè, quòd licet oriantur, non sub eis comprehenduntur, sicut est videre in conditione apposita venditioni, nam licet conditio oriatur ex venditione, quia vēditio fuit causa quare adiecta fuit cōditio, nō tamen conditio sub venditione comprehenditur de natura contractus, cùm multæ fiant venditiones sine conditione: sed hac ratione videretur, quòd etiam sub præscriptione non comprehenderetur titulus quia aliquæ præscriptiones sunt, vbi non est necesse, probare titulum, vt not. infrà, de præscrip. si diligēti. Sed primi respondent, quòd iudex qui examinat testes ex petitione cognoscet, an sit necesse probari talem præscriptionem vbi sit necesse prius probare titulum, & tunc quia titulus comprehenditur sub præscriptione obiecta, & testes interrogauit de titulo, & econuerso, si obiiciatur præscriptio, vbi non sit titulus necessarius, nec de illo examinabit.

4 † Sed quæritur, quid si testes aliqui deponunt super articulis nouis, qui pendent ex primis, sed non includuntur in illis, vt in conditione quæ pendet ex venditione, nunquid ex quo aliqui deposuerunt, poteris alios inducere super eodem, videtur quòd non propter periculum subornationis. Respon. quòd adhuc super eodem poterunt, induci noui testes, quia licet aliqui de capitulo dependente aliquid dixerint, non tamen ad hoc specialiter fuerunt inducti, nec inde sciuerunt aliquid partes, nec scire debueruut: & ideò non imputatur eis quin super eodem articulo alios inducere possint. Sed si pars dedisset super hoc articulum, quia tunc in culpa esset, vlterius super eodem non potest testes producere, & tunc iusta esset præsumptio de subornatione. Item quid dices, aliquis cùm ageretur rei vendicatione, voluit probare, quòd à Petro emit, non probauit, in causa appellationis, vult probare quòd emit à Martino, nunquid est admittendus? Respon. non, quia hic variat & sibi cōtrarius videtur, & ideò repellitur. infrà, de appel. sollicitudinem.

CAP. XVIII.

INTIMAVIT. Eius. V. Vel R. illorum productorum, scilicet, à partibus. *Recipere.* ad probandam corruptionem, vel violētiam prædictam, quo probato, amitteret causam, quia copiam probationum aduersario subtrahere voluit. 3. quæstio. 7. §. tria. infrà, tit. proxim. c. peruenit. Nos dicimus super principali. infrà, eod. cōstitutis. quos diceremus etiam post publicationem testium recipiendos, per beneficium restitutionis ex clausula generali, si qua mihi iusta causa, &c. ff. ex quibus cau. l. 1. & dic, quòd post peractam pœnitentiam, nō repellitur à testimonio, quia venit contra illicitum iuramentum: vt not. infrà, eodem, testimonium. & hoc dicimus propter iudices, qui per se etiam nullo excipiente indignas personas à testimonio repellere debent, vt notatum est. ff. de postu. l. quos pro. Nam excipiens de hoc iuramento vel periurio, facilè repellit publicatione doli: vt not. infrà, de adulte. c. 2. & penul.

CAP. XIX.

CAUSAM. Priuilegium. Benè post publicationem testium possunt produci instrumēta. *Aliis.* repete quæ diximus. sup. eo. fraternitatis. *Impedimentum.* repete quæ diximus, vt lit. pen. dilectus.

CAP. XX.

PERSONAS. Ecclesiarum. 4. q. 3. liberti. sup. eo. veniens. 15. q. 3. nemini.

CAP. XXI.

IUDEI Siue sarraceni. Præsumant. de facto: quia de iure non licet infidelem contra fidelem admitti. infrà, eodem licet. 2. q. 7. si hæreti. 23. q. 3. Papa. *In hac parte.* id est, in testimonio ferendo. *Subiacere.* hìc inducitur seruitus de iure canonico. si. infrà, de iudæis. c. ita quorundam. 15. q. vlti. cùm multæ.

SUMMARIUM.

1 *Parentes an sint idonei testes pro filiis in causis matrimonialibus.*

CAP. XXII.

SUPER Eo. Superior. Et est speciale in hoc casu, quia licet alias pater filio non sit idoneus testis.

testis.4.q.3.idoneus.tamen in matrimonio si agitur, an sit contractum, necne, non solùm super consanguinitate potest ferre testimonium, sed etiam super matrimonio siue sit suspectus propter diuitias, vel po. vel ho.iuri.quia pater & consanguinei plusquàm alij intersunt matrimoniis filiorū.infrà, qui mat.ac. pos. videtur.ar.sup.de proba.tertio.infrà, eo.veniens.*Firmatum*.consensu de præsenti, interueniente. infrà, de sponsa duorum.licet.de solut.spōsalibus.etiam cum iuramento.de consang.& affi.super eo.

CAP. XXIII.

LICET *vniuersi*.& infrà, *Fidelis*.suprà, eodem capitulo iudæi.

CAP. XXIIII.

IN *Literis*.& infrà, *Familia*.id est, seruos vel in potestate patria constitutos.ff.eo.tit.l.pe.3.q.5.c.1.2. & 3.Alij autem familiares possunt licitè reddere testimonium.14.q.3.super prudētia.suprà, eodem cùm nuncius. Sed tamen diligenter iudex attendat honestatem personarum, vt nisi honesti sint, nullatenus eis credatur, vt hìc.suprà, de proba.licet.*Aliquos*. etiam non familiares.

SVMMARIVM.

1 *Iudices delegati an post mortem delegantis habeant iurisdictionem.*

3 *Possunt testes in causa appellationis super nouis articulis ex primis dependentibus produci.*

3 *Renunciatio & conclusio facta in principali causa non extenditur ad causam appellationis quæ est alia à prima.*

CAP. XXV.

CVM *Venisset*.*Terminandam*.Et ibidem iudices eū diffinierunt, sed fuit ab eis appellatum, quia dicebatur non tenere, quòd fecerant illi iudices in eo, quòd processerant post mortem delegantis, sed statim respondet hoc non esse verum.

1 *Mortis*.† Hic dicunt quidam, quòd iudices delegati, etiam post mortem delegantis iurisdictionem habent, licet possint per exceptionem elidi, & si nō excipiatur contra ipsos iudices, tenet quòd faciunt, & est ad hoc.arg.quia tempus datæ inspiciendum est. suprà, de rescript.eam.Item quia sola præsentatione rescripti iurisdictio perpetuatur, vt postea nō valeat rescriptum impetrarum contra illud, vt no.suprà de rescriptis. plerunque. & quia super personis & rebus rescripto expresis statim iurisdictionem habet deleg.suprà, de rescri. pastor. §.1. Alij tamen dicunt, quòd nunquàm habent talem iurisdictionem.arg.suprà, de offic.deleg.gratum.significantibus.licet. Nec ob.quòd hìc legitur, quia hìc præcesserat citatio. Illud autem constat, quia possent eorum iurisdictionē prorogare per suos consensus, vt hìc nota.& nota.suprà, de offi.deleg.sanè.*Egerit*.suprà de offic.deleg.gratum.infrà, de appel.solicitudinem.*Renunciatum*. Not. quòd post renunciationem testium factam in principali, iterum admittetur aliqua exceptio, & iterum super illa exceptione admittuntur testes, ex quo enim quis admittitur ad excipiendum, & per consequens ad probandam exceptionem, siue per testes, siue alio modo.ar.hìc.& sup.eo.causam.2. Si verò in aliquo speciali articulo sit renunciatum, super illo vlterius communi iure non sunt recipiendi testes. infrà, eodem, de test.supr. eodem intimauit.Credimus. a tamen quòd etiam super illo articulo, si aliqua iusta causa mouet iudicem, maximè præstito à partibus iuramento, quòd hoc malitiosè non petit, quòd iterum super eodem articulo posset testes producere per beneficium restitutionis, ex clausula generali, si qua mihi iusta causa, &c.arg.in Authent. de test.§. quoniam multi.vbi dicitur, quòd admittatur post cōclusionem quæ magis impedire debet quàm renunciatio.Item arg.ff.de eden.si quis excommuni.§.fi.& l.seq.alij tamen dicunt hìc permitti per beneficium in integ.rest.specialis de quo legitur & tractatur sup. de in integ.resti.cap.1. & per totum. sed primum dictum magis placet.

a Credimus tamē. Hōc dictū Inn refert etiam Ioā And.& illud tenet in c.in timauit.infrà, eod.& tenet etiā Card. in cons. 23. inc.in causa amare. ti.col.1.in fi.

2 † In causa autem app.constat, quòd quando generaliter est renunciatum, possunt super nouis articulis dependentibus ex primis testes producere.suprà eodem fraternitatis. Sed si in aliquo specialiter renunciasset quis in causa principali, tunc nec super illo in causa appellationis communi iure testes producere posset, sicut colligitur à contrario sensu.infrà eo.constitutus.in fi.& sic videtur, quòd quantum ad hoc nulla vel modica diuersitas sit inter causam principalem, & causam appellationis.

3 † Renunciatio autem & conclusio facta in causa principali, non extenditur ad causam appellationis quæ est alia à prima, & hoc ideò, quia non creduntur partes de hoc intellexisse, sed si illi intelligerent vel expresè dicerent, nos renunciamus, vel concludimus quòd de cætero, nec de iure, nec de facto in causa principali, vel appellationis dicemus aliquid, hæc renunciatio semper præiudicaret. *Receptis*. & ita quòd nullæ aliæ recipiantur.& no. de hoc.sup eod.fraternitatis.

SVMMARIVM.

1 *Testes duo an & quando sufficiant ad probandam consanguinitatem.*

Consanguinitas reprobatur per destructionē vnius gradus.

CAP. XXVI.

SERIES.*Tui rescripti*.In primo hìc habes, quòd non est necesse ponere stipitem, sed sufficit ponere primum gradum. 35. q.10.c.1.infrà, de consang.& affi.c.tua.& credimus † duos testes posse probare consanguinitatem ab vno latere, scilicet, viri, & alios testes ab alio, scilicet, mulieris. Imò quòd plus est, duo testes possunt probare primum gradum, & b alij duo b secundum, & sic de aliis.*Sororem*.Nota. ad reprobandum consanguinitatē, sufficere destructionem vnius gradus.*Contraria*.nec introducta de certa sciētia est cōditoris legis.*Testes*.est enī nouus articul' pendens ex prioribus: vt notat.sup.eo. fraternitatis. & non credimus, quòd duobus testibus hoc probantibus præiudicetur pluribus, qui aliud probauerunt, sed habebitur consideratio quis melius probet. sup. de probat.ex literis.23.q.5.si quis acce.

b Et alij duo secū dum. Et sic in p̄obanda cōsanguinitate quilibet gradus debet probari p duos testes. adde quod hoc idē tenet Pet.de Ancha in cō si.277.in c.ip.ex p̄dicta facti narratio. col. 5. in prin.& istud consilium regitur sub num.439.

SVMMARIVM.

1 *Cuiusmodi requirantur testes cum accusatur, quòd non possit perfici matrimonium propter affinitatem, & vide in numero 2.& 3.*

Fama an sufficiat, ad impediendum matrimonium.

Adulterium an & quando possit probari per famam.

CAP. XXVII.

1 PRÆTEREA. In hac decre. quæritur, an † si quando accusatur matrimonium, scilicet, quòd inchoatum nō possit perfici propter affinitatē, vel aliam causam, necessarij sunt testes de visu, & an sufficiant de auditu, si testimonium de auditu fulcitur fama & aliis adminiculis, & an sufficiat testimonium aliquorum, qui dicunt se conscios de carnali copula inter eos habita? Respondeo, quòd si testimonium de visu aliàs est conueniens, quia scilicet reddiderint causam dicti, puta quia præsentes erant & videbant quando consanguinei simul commiscebātur

benè

valet vt separetur matrimonium,& hęc pars responsionis nullam dubitationem recipit.† Ad secundam quæstionem respondeo idem scilicet, quòd si de auditu tantùm testificentur, dummodò sibi consentiat fama & alia adminicula. Sed cótra hoc videtur, quia fama non probat, nec etiam quia violentam pręsumptionem adducit. infrà, de eo. qui cog. con. super eo. 4. q. 3. §. item sæpè. Respondeo, hoc speciale est, vbi dicitur ad matrimonium impediendum, quia cósanguineus viri eam cognouit, vel quia ipse vir consanguineam mulieris cognouit, nam minores probationes sufficiunt ad impediendum matrimonium. de clan. despon. cum vi. suprà, eo. super eo. 1. infrà, de spon. præterea. 2.† Potest etiam intelligi, quòd fama cum aliis adminiculis defendit matrimonium, maximè si non fit præiudicium alij. infrà, de præsump. ca. illud. Alij dicunt speciale esse, cùm agitur de adulterio, vt per præsumptiones cùm fama probetur adulterium. argu. 32. q. 1. dixit. in Authen. vt li. mat. & auiæ. §. hoc quoque. & §. quia verò.

Tertiæ autem quæstioni cui non respondet Papa, tu responde, quòd si interrogatus de causa sui testimonij, non reddidit non valet. Si verò non fuit interrogatus, valet. 4. q. 3. item sola. 24. q. 3. si habes. *Visu.* ita quod visus sufficiat. *Sufficiat.* sine visu. *Conscios.* quia ab eis, scilicet ab his qui se dicunt cognouisse audierũt. 22. q. 5. hîc videtur. ibantque cum eis quãdo pro hoc ibant, scilicet, vt se inuicem cognoscerent. *De visu.* & hoc indubitanter est, scilicet, quòd eos commisceri viderint. *De auditu.* scilicet, quòd audiuerint ab aliquibus, quòd commiscebantur adinuicem. Alij dicunt quòd testificantur quòd audiuerunt eos simul coeũtes, scilicet, quia tenui pariete separabantur. *Subministret.* supple. testimoniũ de auditu. *Legitima.* puta quia aliquando simul loquebantur quando possunt captare oportunitatem.

CAP. XXVIII.

CVM A nobis. & infrà, Hîc intelligitur, quòd iudex qui cognoscit de causa potest ipse idẽ scribere acta per se & secundum antiqua iura videtur, quòd credebatur soli iudici sine subscriptione testium, dummodò per testes vel comparationem literarum constaret, quòd esset sua scriptura. argu. ad hoc, quia si creditur soli tabellioni. C. de donat. in dona. & in Authent. de fide instru. §. si verò neque. C. de fal. si quis decurio. multofortius creditur iudici, & certè hodie contrarium est. suprà, de proba. quoniã. Imò plus videtur, quòd etiam secundum antiqua iura, non credebatur iudici sine subscriptione testium, vt hîc expressè dicit, nec est simile de tabellione, qui ad hoc habet publicum officium, & de iudice qui licet habeat publicum officium in iudicando, non tamen habet publicum officium in scribendo etiam acta, cui etiam minor fides habetur: quia de suo facto testificatur. Item scias quòd talis scriptura iudicis, & alia forensia instrumenta priuatæ scripturę sunt, & ideò per se tantùm non faciunt fidem, nisi per testes, vel comparationẽ literarum probetur vera esse scriptura. C. de proba. instrumenta. & duabus. ll. seq. nos dicimus, quòd nunquam scripturæ iudicis creditur, nec cum subscriptione testium, nec sine, quia nullo iure reperitur, nec hîc hoc dicit. Sequens enim litera sic exponitur, nec scriptum eorum, &c. id est, tabellionum, non enim refertur ad dictionem suprà positam scilicet, iudicis, quæ est singularis numeri. Vel dic, quòd in partibus illis notarij dicuntur iudices, & hæc est veritas & communi nomine appellantur iudices & notarij. *Et canonica.* 6. q. 2. placuit tantùm. *Et ciuilia.* C. de arbi. nemo. *In causis.* coram eo habitis. suprà, de probat. quoniam. & multò magis si reddant testimonium de causis habitis coram aliis, vel etiam de aliis factis. 11. quæstio. prima, nec honore. *Siue.* supple, nec etiam extra causas. *Siue super te.* id est, si faciãt testimoniales literas, vel etiam si aliquando testimonium reddant. *Testium.* suprà, de procur. c. 1. 16. quæstio. 3. §. penultim.

CAP. XXIX.

DE Testibus. & infrà. *Cogi.* quia exceptio dilatoria semper ante lit. contest. proponitur & probatur, & testes super principali non recipiuntur ante lit. contest. regulariter. sup. vt lite non contest. cap. quoniam. ideo testes super dilatoria recepti, super principali non testificantur, sed in peremptoriis secùs, quia post lit. contestat. probantur: vt C. sen. rescin. non pos. l. peremptorias. dummodò super principali iurauerint.

CAP. XXX.

CONSTITVTVS. & infrà, *Concilij.* infrà, de cõ. præ. non va. c. 2. *proprij.* infrà, de con. præ. non va. post electi. *Ad iudices.* & ab istis iudicibus appellauit Ho. & super appellatione suas literas reuocatorias impetrauit, & hoc totum videmus in registro. *Impetrauit.* super appellatione quam emisit à iudicibus obtentis ab R. *Postulabat.* coram Papa. *Testium.* coram quibus inducti fuerunt hi testes non habemus, nec est vis. *procurator.* magistri R. *dicebat.* & benè. *archiepiscopum.* archiepiscopus enim petiit remoueri A. cùm non esset per eum institutus. R. autẽ suam electionem petit confirmari, cùm canonicè esset institutus per capitulum, & super hoc vterque testes induxit, quos Ho. aperiri petebat, & fuit hæc eius petitio reprobata. *Causam.* non hanc, scilicet, an esset apertio testium facienda, sed causam principalem eis cõmisit. *Aperire.* testes enim contra vnam inducti personam, contra aliam non valent, sed inter easdem sic, etiam in causa appellationis, & si recepti sunt coram arbitro, valent coram alio iudice. C. de test. l. vltim. C. de arbi. l. pen. *Ita.* denegata autem sibi petitione super testibus ab archiepiscopo productis processit ad aliam petitionẽ, scilicet, quod liceret ei producere alios testes, & suæ petitioni cum distinctione respon. Pa. Ho. vidẽs enim Ho. causam agi inter archiepiscopum, & R. super canonica institutione. R. timẽs sibi præiudicium generari, etiam ipse pro se, id est, suo agendo nomine de sua institutione egit, dicens eam canonicam, & electionem R. minùs canonicam & ideò non confirmandam, & testes produxit. Cùm autem eandem causam coram aliis iudicibus prosequeretur, ad quos potestas deuoluta erat, siue per appellationem, siue alio modo voluit eosdem testes producere, quos produxerat primò. R. autem dicebat, quod cùm primò reddidissent testimonium non erant denuo admittendi. Papa autem respondit, quod sunt admittendi, si non inueniantur primæ attestationes, vel etiam si inueniantur sed suspectæ, sed si inueniantur apud ipsum Hono. depositæ in hoc casu non sunt recipiendi testes ex parte. Ho. quia non potest habere eas suspectas. R. autem benè posset fortè suspectas habere, nisi fortè depositioni consensisset, & hoc vult dicere Papa, quia si attestationes receptæ, in causa, quæ vertebatur inter magistrum R. & Ho. fuerunt depositę apud Ho. & postea super eadẽ causa velit alios testes ipse Ho. producere, vel quia dicat se minus sufficienter probasse, vel quia dicat se prædictas attestationes amisisse, non est audiendus, quia suspectus est ne didicerit testificata. Si vero nõ fuissent apud eũ depositę ipsę attestationes, sed cùm adhuc clausę essẽt, vellet plenius ꝓbare, vel si amissę

 essent,

essent, vellet ex integro probare, posset. sup. de probat. c. vltim. sup. c. causam. ne mireris si dicitur, quòd apud eum fuerũt depositæ attestationes. Sępè enim accidit, vt apud ambas partes attestationes deponã tur, quia eas diligentius custodiunt. *Delegatis*. sic est in registro app. sancti marcelli presbytero cardi. apo sed. leg. *Attestationibus*. quantum ad illos testes, quos produxit pro se. q. d. illis attestationibus quas semel produxit vtatur, quia eosdem testes producere non poterit, nec prohibet, quin vtatur attestationibus aliorum testium qui postea producentur, benè enim licebat ei adhuc alios testes producere, cùm adhuc nõ essent appertæ attestationes. *Eum*. scilicet, Ho. melius placet, quòd referatur ad legatum. Nam licet testes recepti fuerunt coram delegato, aliæ tamen attestationes depositæ fuerunt apud legatum. Iustum enim fuit, quòd ex quo pro se induxerat testes corã prædictis delegatis, quòd eosdem testes super eodem non inducat coram aliis, & secundum hoc planus est intellectus nec sunt necessariæ glo. hìc positæ. *Depositis*. quia timetur ne didicerit testificata, quæ apud eum deposita erant, & ideò contentus debet sse illis, nec amplius testes illos producere vel alios, si pro se non produxit. *Alioquin*. id est, si non sint apud eum depositi. *Producti*. in causa quæ erat inter archiepiscopum & magistrum R.

SVMMARIVM.

1 *Protestatio non excusat à iuramento.*
2 *Ante publicationem debet iudex exprimi facere, quid cuique obiiciat.*
3 *Quando sit admittenda protestatio, quòd liceat dicere in personas testium.*
Protestatio contra ius vel præter voluntatem aduersarij, vel iudicis, non valet.
Protestationes an possint reuocari.

CAP. XXXI.

PRAESENTIVM. *Testium*. secùs in instrumentis contra quæ obiicitur vsque ad fin. infrà, de præsump. illud. C. de edi. di. Adri. l. vl. *Cum iuramento*. dicuntquidam tunc demumhoc iuramentum præstandum, cùm à principio non est iuratum de calumnia, vel in causis, vbi non iuratur de calumnia, vt in spiritualibus. sup. de elec. cùm dilectus. Nos tamẽ dicimus idem & si sit iuratum.

1 † *Forsan*. nam in hoc casu, scilicet, quando fuit protestatus sine illo iuramento poterit dicere in personas testium. Sed contra, infrà, eodem præsentium. vbi dicitur quòd protestatio nõ excusat à iuramento. Solut. illud loquitur de illo, qui testes induxit, quando vult reprobare testes super aliorum reprobatione inductos, & ideò magis præsumitur contra eum, & ideo etiam cum protestatione exigitur ab eo iuramentum, vel ibi aliqua suspicio mouet iudicem, hìc autem obtinet generaliter. *Id fuerit*. scilicet, quòd velit dicere in personas testium.

2 † *Protestatus*. licet sufficiat sola protestatio, vt hìc, tamen iudex prudenter facit, si ante publicationem facit exprimi, quid cuique obiiciatur, & etiam super hoc ante apertionem testium super principali productorum recipiendi sunt testes, scilicet, super reprobatione testium. suprà. de probat. licet, & infrà, eodem præsentium. *Ostendere*. per legitimas probationes, vel probabiles præsumptiones. Alij tamen dicunt ad hoc sufficere solùm iuramentum ipsius. *Repellere*. C. de fal. qui falsas. C. de reb. credi. si quis ius infra de censi. cùm olim.

3 † *Protestatus*. hæc protestatio, quòd liceat dicere in personas testium non est admittenda, nisi iudex in hoc aduersario consentiat, quod sic probo, post publicationem testium, non est ei licitum dicere contra testes si non fuerat protestatus vel sine iuramento, ergo & si fuerat protestatus idem dicendum erit nisi prædictorum consensus adsit, vel iusta causa pro testationis ostendatur. Protestatio enim contra ius commune, vel præter voluntatem aduersarij vel iudicis, non valet, nisi ex iusta causa fiat, vt not. sup. de consti. cùm M. & de elect. Cumana. & in hoc casu, si admittatur protestatio, si testes pro eo aliquid dicãt benè valet ei, quia non dicit testes malos, licet & pro testatus sit, quòd hoc sibi liceret, nec de omnibus dixit, quòd vellet eos reprobare, & sic protestetur expressè, quòd dicere vult in testes, vel excipiat sic, testes volo repellere, quòd sunt criminosi, benè admittendus est etiam si non habet paratas probationes, sed recipientur postea, vt not. infrà, eod. cùm causam. & postmodum antequàm testes recipiantur super exceptione, oportet eos crimina exprimere. infrà, eo. præsentium. & tunc de facili nõ crederem eis, si quid ☞ pro ipso dixerint, vt hìc. † *De facili*. id est, nullo modo. ar. C. de fal. qui falsas. C. de reb. cre. si quis iur. infrà, de censi. cùm olim. Vel dic, quòd iudex aliquam habebit præsumptionem ex dicto eius, si aliàs viderit eam cõsonare veritati. Vel dic, quòd quãdiu perseuerat in proposito dicendi cõtra testes, non creditur sibi pro ipso, sed si recedit ab hac sua protestatione, tunc creditur ei, quia pœnitere potest. ff. de ap. si quis li. ff. de inoffi. test. nam & si. Vel dic, quòd non crederetur huic testi pro ipso, qui sic est protestatus si aduersarius ratam vult habere protestationẽ eius, & non vti testimonio eius. Alioquin si vult vti testimonio eius pro se, & contra se admittete tenetur. 3. quæstio. 8. cuius in agendo. nec debet eadẽ res duplici iure censeri. 12. q. 2. cognouimus.

Sed dicunt quidam, quòd hanc protestationẽ potest reuocare sicut appellationem. 2. quęstio. 6. si quis libellos. nisi interesset aduersarij propter expensas & laborem. ff. de regul. iur. nemo. nisi illud interesse vellet remouere satisfaciendo de expensis & aliis, vt debet, hìc autem fixè tenendum est, quòd postquam induxerit testes ad reprobationem testium à parte altera productorum, vlterius non potest pœnitere, nam cùm testes pro vtraque parte iurent. 14. quęstio. 5. non sanè. potest esse, quod testes ipsi reprobatorij ea dicerent, quæ potius facerent ad confirmationẽ suorum testium, quàm ad reprobationem. Si autem per instrumenta vellet reprobare etiam post productionem, potest desistere.

☞ † Alij tamen dicunt, quòd ex quo coram iudice obtulit se probaturum exceptionem contra testes, vlterius reuocare non potest, quin super hac exceptione iudicetur, cùm de qua re cognouit iudex, &c. ff. de iudic. de qua. & quia iam exceptione sua proposita quæsitum est ei ius, vt sibi pro te non credatur. Tacitæ autem huic exceptioni, scilicet, quòd possit dicere in personas testium renunciatur, si mandet eũ interrogari de capitulis suis. argu. præ. ll. & 4. q. 3. si quis re. Quidam tamen dicunt, quòd inuito eo, qui producitur super capitulis protestantis, contra eos audiendi non sunt, cùm & si dicerent pro eo, non esset eis credendum. h. d. Secùs si mandet examinari super capitulis aduersarij, quia tunc tantùm ad eos reprobandos intendo.

Sed melius est dicere, quòd semper sunt recipiendi, quia si non faciunt ad plenam probationẽ, faciũt tamen ad præsumptionem, vt suprà dictum est. Si verò ex dictis testium, quos contrà protestatus est, faciat rubricas contra aduersarium, non videtur tacitè

tacitè renunciare, cùm licitum sit aliorum authoritatibus vti ad eos conuincendos.37.distinct.si quid. Sed si pro se, vel iure suo faciant rubricas secundum opinionem eorum, qui dicunt ad nihilum valet eorum testimonium renunciare videtur, secundum opinionem autem aliorum secùs, cùm ad aliquid valet eis dictum illorum: tamen hîc quòd pro se, vel iure suo possint facere rubricas, non videtur habere locum, nisi cùm testes generaliter iurauerunt super tota causa dicere testimonium. Alij contrà, & not.suprà, eod.fraternitatis.

CAP. XXXII.

IN NOSTRA. *præsentia.* & ꝫ. *Honestatis.* suprà, de elect. dudum, vbi not. *Præferenda.* vel adæquanda cùm sint rei. suprà, de probat.c.3.

CAP. XXXIII.

TAM *literis vestris. Lucan.* cùm enim consecrationem peteret exceptum fuit contra eum de multis. *Et fama.* propter hoc indicitur ei purgatio. *Tales.* scilicet, criminosi, qui repelluntur a testimonio, sed non ab excipiendo: alij dicunt criminosos non esse repellendos à testimonio in causa exceptionis, hi autem repelluntur, quia erant conspiratores, vel inimici, vel aduersarij in causa, prius ☞ dictum magis placet. *Quia.* Not. quòd si testes producti sunt, & apertæ attestationes: tamen pòst super alijs articulis penitùs diuersis possunt produci testes. ar. suprà, eo. causam quæ. & est hoc ea ratione, quia generaliter de omnibus excipere potest. Idem etiam dicerem in vniuersalibus, & generalibus petitionibus, quia licet super vno articulo essent apertæ attestationes, tamen super alio admitteretur, nam quod plus est, etiã post sententiã audiretur. C. de iudic. l. 2. Idẽ etiã est in singularibus actionibus dúmodò articuli sint diuersi. suprà, eo. causam. Item not. quòd hîc specialiter admissi fuerunt postea testes super hoc articulo, licet terminũ habuit ad probandum, quicquid voluit de iure suo, quia propter eius culpam. i. illegitimam appellationem, super irregularitate eius non fuerunt testes recepti. *Fœminæ.* suprà, eo. quoniam. vbi not. literas & ideo fuerunt falsæ sup. de proba. l. 3. infrà, de his quæ fi. à ma. par. cap. quãto. C. de fal. qui veluti *Constet.* & potest constare directo. suprà, de proba. l. 3. & indirecto. infrà, de his quæ fi. à præ. quanto. infrà, eod. ex tenore.

SVMMARIVM.

1 *An possit archidiaconus agere sine mandato.*
2 *Nunquid si feratur sententia contra vnum agentem possit postea alius agere.*
3 *Singularis persona quare agere valeat nomine ecclesiæ.*
4 *Contumax in processu negotij citandus est ad audiendam sententiam.*

CAP. XXXIIII.

CVM *olim. Archid. menneus.* qui alio nomine dicitur sancti Dauid. dicebat enim hîc archidia. hanc ecclesiam esse arhciepiscopalem, & super hoc obtinuit fieri inquisitionem per dominum Papam. Sed obiicitur aut vacabat ecclesia, aut non, Si vacabat, vacante sede non erat de statu ecclesiæ agendum. infrà, ne sede vacan. c. 1. si non vacabat episcopus debet agere non archidia.

1 † Item quomodo potest archidiaconus agere sine mandato. Respondeo, quòd ecclesia non vacabat, & episcopus erat negligens, hoc ipso quòd ius ecclesiæ suæ non prosequitur, vel aliàs de negligentia summaria cognitione præmissa constitit vnde archidiaconus, & quilibet alius de ecclesia potest prosequi causam etiam contradicentibus episcopo & alijs. 12. q. 2. non licet. infrà, de reb. eccle. non alienan. c. si quis presbyterorum. 2. q. 7. quapropter. & conficiet libellum nomine ecclesiæ, & petet fieri restitutionem nomine ecclesiæ, vel iudicari pro ecclesia. argum. suprà, de in integ. resti. c. 2. & 3. & c. tum ex literis. & licet agat nomine ecclesiæ, non est necesse, quòd habeat mandatum, & habet hanc potestatem agendi de iuribus, quæ sunt de re. ec. non si quis. 12. q. 2. non licet. & non est hic procurator, sed procurãs, sicut si pater agat pro filio. C. de bo. quę lib. l. cùm oportet. & l. cùm non solum. vel consanguineus pro consanguinea, & in multis alijs casibus, vbi aliquis pro alio agit, & nomine alterius, licet non habeat mandatum. ff. iudi. sol. l. tertia. §. primo. ff. de procurat. sed hæ. tamen si iudex non cogat eum exprimere cuius nomine agit, prudenter faceret, si nec ipse ☞ exprimat. † Si autem ecclesia vacaret, non posset agere archi. cùm non esset negligens episcopus, qui non esset nec potest currere tempus vacante ecclesia. infrà, de præscrip. auditis. & c. de quarta. Alij tamẽ dicũt, ꝙ etiã vacãte ecclesia potest agere archi.

2 † Sed nunquid si vno agente feratur sententia contra eum postea potest alius agere. Respondeo non, etiam procurator ab ecclesia legitimè constitutus, nisi fortè ignorasset, quando alius agebat. argum. ff. de accus. is cui. §. idem. vel nisi posterior doceat de collusione prioris. ff. de iudi. l. eum. §. in popillaribus. & si plures simul agere velint, eligendus est idoneior post illum, cuius interest. ff. de po. ac. l. 2. & 3. quando autem ille, cuius interest singulariter agit, suo nomine conficiet libellum, & post eum alius agat siue procurator ecclesiæ, siue quicunque alius non obstat exceptio rei iudicatę, quia est alius qui primò egit, & alius qui modò, & ad aliud. ar. ff. de except. rei iudi. & an eadem. §. conqueritur.

☞ † Item res inter alios alios ac. etc. hæc licet pro parte sint vera, in eo tamen quod dict, quòd cuique licitum est agere nomine ecclesiæ, pro iuribus ecclesiæ, vbicũque episcopus vel capitulum fuerit negligens. ar. c. non liceat. si quis presbyterum. non fatentur quidam hoc esse verum, nec conceditur, quòd hîc scriptum est, illa enim capitula tantùm in reuocatione alienatorum loquuntur, vbi est speciale, & ex speciali causa concessum est singulis clericis eiusdem ecclesiæ cuius bona sunt alienata contra ius commune, & suo nomine aget, sicut in actione populari, & non ecclesiæ. Capitula autem quæ sunt. 2. q. 7. qua propter. & c. seq. verè nõ loquũtur in reuocationibus alienatorum tantùm, sed etiã vbicunque viderit episcopum excedere rationem, vel aliàs ecclesiam lędi.

3 † Sed dicunt, quòd ibi non agit singularis persona nomine ecclesiæ intentando actionem, sed denũciando, vel inquirendo, vel excipiendo, vel accusando agere potest conrta eum, vel eos, qui neglexerunt ecclesiam, & sic intelligitur. 16. q. 7. filius. 63. distinct. illud. istud etiam c. non obest, quia hîc non admittitur archi. iure communi, sed ad procedendum in inquisitione. C. si de mo. pos. l. 1. & quam Papa faciebat. Nam cùm Papa multa audisset de statu ecclesiæ huius, tandem ad instantiam archi. & eodẽ prosequente Papa commisit inquisitionem, & quòd in forma inquisitionis procederetur. Ex eo apparet, quòd lit. non contesta. recipiuntur testes, & fertur diffinitiua sententia, quod non licet, si directò ageretur. suprà, vt lit. non contest. quoniam. in prin. Hoc autem fortè posset dici antequam celebraretur aliquis contractus per episcopum vel capitulũ ꝙ si aliquis contradiceret certa causa assignata, si postea vellet dicere contra eum & petere illud retra-

ctari nomine ecclesiæ probata causa coram iudice superiore posſit etiam sine appellatione expediri. J.de his quæ fiunt à ma.par.c.cùm in cunctis.& arg. 11.q.1.si qs cú clerico.etiá patronus.16.q.1.cóstitutus.

Alij tamen contradicunt, sed contra prius dicta, scilicet, quòd hic proceditur inquirendo, videtur dicere litera, vbi dicit, quòd archi.posset repelli, vnde dicitur quòd hic non agitur in forma inquisitionis, cùm in causa inqusitionis fama est pro accusatore, & quæ ex quo vera est, nulla exceptione repelli potest.infrà, de accu.qualiter.2. Item quia dicit hic, quòd per procuratorem potest agere executor huius inquisitionis. Item quia hic dicit, quòd in inquisitione secundum hoc necessaria est lit. contestatio, dummodò partes non sint cótumaces, sed respódemus hoc esse contra iura, scilicet, quòd constituat procuratorem, & quòd posſit repelli ab inquisitione, & quòd fiat lit.contestatio, quando aliquis executor admittitur ad inquisitionem prosequendam, vt hic, & maximè vbi agitur de iure alicui dando, vel accrescendo. Secùs autem dicerem, si inquireretur de crimine. Item & secùs est, vbi Papa ex suo officio procedit. *Per exceptionem.* fortè quia mandatú non habet, hoc nó placet. *Per exceptionem.* excómunicationis vel rei iudicatæ. vt suprà, de lit.contest.excep.& infrà.de de exce.exceptionem.vel quia expoliauerat archiepiscopum custodia vacantium ecclesiarum: vt suprà, de restit. spol. item cùm quis. & in c.in literis.

4 † *Sententiam.* præmissa tamen lit.cótest.ne sit contra, suprà, vt lit.non cóte.quoniam.vel potes dicere decret.loqui, quando archiepiscopus diffamauerat ecclesiam Nemens. quæ ei suberat, vnde præfigendus est terminus archiepiscopo, intra quem procedat, alioquin præcipiendum est, ne vltra ecclesiam inquietet. C.de inge.ma.diffamari.sed hoc nó videtur, scilicet, quòd archiepiscopus diffamauerit, cùm esset in possessione. Alij dixerunt generale esse, vt in causa status procedatur lit.non contestata. Vel dic, quòd hic in modum inquisitionis processum fuit, & ideò procedi potuit lit. non contestata. suprà, vt lit.non contest.quoniam. Item no.hic contumacem in processu negotij citandum ad sententiam audiendam.de hoc not.suprà.de offi. deleg.consuluit.

CAP. XXXV.

Ex tenore vestrarum. *Festum.* Hic non dixit ante productionem testium, scilicet, de loco & tempore quibus cum alia contraxerat, quia si dixisse post publicationem eorum, non fuissent alij testes admissi, cùm & prius de hoc pars instructa fuerit, hic autem ideò admittútur, quia sic ex dictis testium post publicationem apparuit. *Admittendus.* de hoc notat.suprà.eodem fraternitatis.

SVMMARIVM.

1 *Quarta productio qualiter sit petenda, & núquid iudex possit eam denegare. in num.2.*

3 *Appellatur ab interlocutoria quæ fertur in iudicio possessorio. Futurum subiunctiui quid importet.*

CAP. XXXVI.

Significauerunt nobis.& infrà, *Proprietate.* de hoc notat.supr.de sequest.poss.ad hoc. *Suspensio.* de hoc not.suprà, de causa poss.c.pasto. *Successerant.* inter dictum enim vnde vi datur hæredi & bonorum possesso. ff.de vi & vi ar.l.1. §.hoc interdictum. & in hære.de hoc notat.suprà, de restit.spol. cùm ad sedem. & eodem modo successori & in successorem, de eo qđ ad eum peruenit *Debent.* nisi monachi quartam productionem petiissent.

1 † *Quartam.* quicunque quartam productionem petit, debet petere cum ea adiectione, scilicet, cum solennitate iuris, & si non adiiciat & offerat & denegetur, iusta est interlocutoria & iniusta appellatio. quod sic probo, quarta productio testium sine solennitate simpliciter loquendo nó est de iure, imò est contra ius vel præter ius, ergò qui eam denegat benè facit.

2 † Item no.quòd si petatur quarta productio legitimè, id est, cum solennitate, iudex simpliciter deneget, vel non præmissa cognitione super ea scilicet, vt refrenet multitudinem testium, vel aliam, etiam si illa causa denegationis subsit in veritate, tamen sententia est iniusta, & appellatio si contingat eam fieri erit iusta. Et hoc sic probo, petitio quartæ productionis de iure est quando fit cum solennitate, denegatio est contra ius, ergò si non assignat causam suæ denegationis, grauat partem, & sic per consequens legitima appellatio: vt infrà, de appellatio. cùm in ecclesia. & cap. vt debitus. sed si causam assignet iustam, & non examinet ipsam, adhuc facit contra ius, & per consequens grauat, quia hæc quarta productio cum causæ cognitione dari debet, vel negari, vt not. suprà, eo.in causis. Si ergò hoc non procedat, grauamen est, alij autem dicunt contrà. *Et propter hoc.* quia quartam productioné denegabant. *Interlocutoriam.* suprà. de elect. cùm dilectus.

3 Appellasse. Not.quod ab interlocutoria appellatur, quæ fertur in iudicio possessorio. si.suprà, de elect.cùm dilect.& tamen in possessorio, siue retinendæ, siue recuperandæ, siue adipiscendæ possessionis non appellatur. C.si de mo.pos.l.1.& 2. quæstio. 6. si de possessione. Quidam tamen dicunt, quod dicit illa.l.non obtinere secundum canones, sed secundú leges tantùm, de hoc aliàs benè not. infrà, de ope. no.nunc.c.penul. vbi dicit, quòd monachi appellarent post interlocutoriam latam contra eos super denegata eis quarta productione testium, quia per talem denegationem fuerunt grauati. Sed si monachi petiissent quartam productionem, & ante denegatam petitionem dixissent, & appellamus si denegaueritis eam: tunc talis appellatio non impedit, quin valeat quicquid fit post talem appellationem, etiam si postea deneget per sententiam admittere quartam productionem, nisi post denegationem, iterum appelletur. argumentum ad hoc, quia nulla causa vel grauamen suberat tempore primæ appellationis. infrà, de appellat. vt debitus honor. & cap. dilecti filji. H. sed si antè simpliciter denegasset quartam productionem, & monachi appellarent, nisi reuocaret hoc grauamen debet valere huiumodi appellatio, quia non est à futuro grauamine sed præsenti. argumé. infrà, de appel. ex parte. Nec valet si obiiciat appellatus, quod videtur à futuro grauamine appellatum, cùm dicant appellamus, nisi reuocaueris, quod verbum ostensiuum est. ff.ad Tertul. filij mater, ad fi.& futurum subiunctiui a modi, quia reuocatio quæ petitur quæ est de futuro, non est grauamen, sed est releuatio grauaminis. Grauamen autem fuit denegatio quartæ productionis, quæ benè præcessit, & à qua appellatum fuit, & benè appellare licet. *Quartam.* & de hoc not. suprà, eo.in causis. *Effrenatam.* suprà, de probat. licet, ff.de test.l.1.infrà.c.proxi. *Legali.* Authen. de testi. §. quia verò. *In probatione.* hac, scilicet, qđ petiere quartam productionem cum solennitate, & quòd quia eis hoc denegabatur intra decennium appellasse. *In expensis.* de hoc not.suprà, de dol.& contu.finem.

a Futurú subiunctiui.vide Feli. hic & eúdem in c.quoniá. col. 2. in prin.supr. de constitu.

1 † *Liquere.*

† *Liquere*. quod est post conclusionem, antè enim cùm posset nouas exceptiones proponere, & super eis testes producere, & in omni casu instrumenta, de causa liquere non potest. suprà. eod. causam. tam literis. suprà, de elect. dudū. 1. infrà, de fid. instru. cùm dilect. *Processuri*. si voluerint moniales aliàs non, de hoc not. suprà, de cau. poss. & proprie. pastoralis. Alij contrà, si noluerunt moniales, dummodò monachi velint. *Alioquin*. id est, si est conclusum, & ita habes hîc, quòd si conclusum est in petitorio, quod potest trāsire ad possessorium, sed nunc iudex vtrūque simul determinabit, vt hîc dicit. *Simul*. suprà, de causa pos. cùm dilectus.

SVMMARIVM.

1 *An valeat testimonium in quo non est reddita, neque petita causa.*

2 *Testium refert veritatem dicere de his quæ 5. sensibus corporis percipiunt.*

3 *Quando dicatur testimonium esse bonum.*

Testimonium an valeat, quod nullo corporis sensu apprehenditur.

Dominum esse, ebriosum esse, iracundum esse, videtur potius iudicium rationis, quàm testis dictum.

Ratio sæpè iuuat apprehensionem sensuum corporis. Sunt enim quædam quæ possunt trahi ad iudicium rationis, & ad testimonium sensuum corporis.

4 *Attestationes inualidæ quandoque per partium consensum validantur, Fallit vt hîc.*

5 *Quo casu iudex refrenare debeat testium multitudinem. vide in num. 6. Et quæ sit effrenata multitudo testium.*

CAP. XXXVII.

CVM Causam. *Tam super principali*. Idcircò à principio simul mandatur recipi testes super principali, & dici in personas testium, quia præsumptio erat, quòd Fauentini vellent prorogare causam. suprà, de probat. licet. Idem vbi à principio fit tantùm protestatio de dicendo in personas. argumen. suprà. eod. præsentium. Idem vbi dicitur seruilis conditionis, & in præsenti non habet chartam manumissionis. in Authen. eod. §. si verò dicatur. Nam in his casibus admittitur & recipitur testis vt testificetur super eo, ad quod inducitur, non obstantibus prædictis exceptionibus super quibus, vel simul cum eis recipiuntur probationes, vel differtur in aliud tempus, aliàs autem proposito aliquo contra testem, statim super exceptione recipietur probatio, antequam testis admittatur ad ferendum testimonium. suprà, eod. ex parte. C. de probat. ad probationem. C. eod. si quando. & hoc si sunt paratæ, aliàs non differtur receptio testium, vt in Authen. præ.

1 † *De causis*. scilicet, an lucri causa fecerit vel odij. ff. eodem. l. 3. vel an reddiderit causam sui testimonij. Authen. eod. §. 2. 4. quæstio. 3. sola. si tamen iudex de causa non quæsierit, nec testis reddiderit, non minus valet testimonium. ff. de no. oper. nun. de pupillo. §. qui episcopum. infrà, de senten. & re iudi. sicut. 24. quæstio. 3. si habes.

Hoc intelligo verum, si nō quærat de causis scientiæ, & sic loquitur Authen. de test. §. licet. † Sed si omittitur quærere de capitulis principalis causæ, puta si agit rei vendicatione, & testis qui iurauit super tota causa, dicit scio, quia talis est dominus rei petitæ, nisi aliud probet, fertur sententia contra eum. Fert enim testimonium de iure, non de facto, quòd non licet, & debet interrogari & respondere ex qua causa habuit, & si testis respondet, quòd ex causa emptionis, iterū interrogabit à quo domino emit, & sic de aliis, sine quibus dominium haberi non potest, quæ comprehenduntur sub petitione, de qua agitur. Item non dicimus quærendum indifferenter de odio & lucro, vt not. infrà, de accu. inquisitionis. sed de causis principalis negotij inquiri mandat, & appellat hîc causas circunstantias ipsius negotij sicut hîc apparet, videlicet, loco &c.

2 † *De causis*. dic quòd officium testis est propriè dicere veritatem de his, quę percepit 5. sensibus corporis. 3. quæst. 9. est testis. si enim quæstio est inter aliquos, an aliquis tenuerit aliquam rem de facto nécne, vel aliqua res fuerit alba vel nigra, hîc debet perhibere testimonium de visu, & potest reddere testimonium, ego vidi, quòd de facto tenebat rem talem, & hîc non est necesse, nec vtile quærere causam scientiæ, quia iam dixit eam, quando dixit quòd vidit, quod tenebat eam, quia nulla alia causa potest esse sui dicti, nisi quia vidit, nec nego quin vtile tunc sit quærere de aliis circunstantiis, videlicet, vbi eras tu, quando vidisti, & qui erant, & quando vidisti, & de consimilibus. Sed certè hæ non sunt causę dicti, sed sunt circumstantiæ ad veritatem indagandam.

3 † Sed & si testis dicit simpliciter talis tenuit talem rem de facto, & non dicit, ego vidi, bonum est eius testimonium. C. de testib. testimonium. & tunc est vtile ab eo quærere causam sui testimonij, sed si dicit, ego scio, quia nullus dubitat, vel ego scio, quia sic omnes dicunt, non valet eius testimonium, quia malam & insufficientem causam reddit sui testimonij, sed si dicit ego scio, quia vidi, tunc bonum est eius testimonium. Item in hoc casu dicimus, quòd si non quæratur de causa, quod nihilominus valet testimonium eius. Item dicimus, si quæstio est, an cantet altè, vel planè, benè, vel malè, hîc quæritur testimonium de auditu. Item si quæratur de qua materia conditionatus est, & si scit quòd talis res est ei obligata, & idem est & in similibus Idem est quando quęritur de aliqua re, an sit dulcis vel amara, hîc valet testimonium de gustu, & debet quęri quomodo scit, quòd sit talis saporis, & non est nisi vna causa, quia ego gustaui, & idem est si quęritur de aliqua re, an sit aspera vel suauis, quęrendum est testimonium de tactu, & hîc vtile est quęrere causam quę similiter non est nisi vna, scilicet, quòd ego tetigi eam. Et idem est si quæstio est de aliqua re, an sit boni odoris vel fœtidi, nam hîc non potest alia causa reddi, nisi quia ego odoratus fui eam. Benè tamen potest procedere iudex, vt dicat, quomodo scis, quòd sit mali odoris, an erant ibi aliæ res vicinę, de quibus possit venire odor malus, vel an ipse esset fastiditus vino vel cibo, vnde potius ex se exhalabat malum odorem, quàm ex speciebus haberet, & hoc idem est quærere in aliis. Sed si omittatur non minus valet testimonium.

Aliqui tamen quandoque quærunt, an est talis dominus rei, vel an est talis iracundus, vel ebriosus. † Sed ad has quæstiones non tenetur respondere, quia nullus sensu corporis potest apprehendere, quòd sit dominus vel ebriosus, vel iracundus, sed oculis mentis, scilicet, ratione hoc apprehendit. Ipsa enim ratio ex his quæ apprehēdit sēsibus corporis, benè potest iudicare eū dominū, vel ebriosum, vel iracūdū, sed ipse nō adducitur in iudicē, sed in testē, & ideò testimoniū eius nō præiudicat, nisi causam assignat. Sed si assignat iustas causas testimonij, puta scio eū dominū, quia fui pręsens, vbi emit lanā, de qua facit panū, tūc valet testimoniū nō ratione primæ partis, qua dixit eum dominū quod videre nō potuit, sed iudicare: sed ratione secundæ partis qua

 assignauit

asignauit causam iustam sui testimonij, & non est malum si testis, vel ratio benè iudicat ex his, quæ sensibus corporis apprehendit, quòd iudex concordet cum eo tantùm nisi sufficientes causas asignet, per quas apparet eum dominum, non valet testimonium eius, & idem videtur si dicit eum ebriosum vel iracundum, quòd potius videtur iudicium rationis quàm dictum testis.

☞ †Videtur quòd si testis dicit, vidi eum gerere se pro domino talis rei tanto tempore quod præscripsit, quòd benè probat vtile dominium, etiam si nõ dicit causam quia non quæritur ab eo. Quædam tamen sunt, quæ possunt trahi ad iudicium rationis, & ad testimonium sensuum corporis, sicut est si dicit, ego dico, quòd talis tali tempore posidebat, vel iuste posidebat, nam possessio, maximè quando iugiter iustè aliquid iuris habet, vt not. infr. de conces. præb. cũ nostris. vnde intelligo dictum huius testis, quòd posidebat, id est, de facto tenebat, sic enim est communis intelligentia huius verbi, quam sequi debemus. arg. inf. de spons. ex literis. Nec potest dici, ꝙ eadem ratione ad iudicium rationis spectat iudicare, an benè, vel malè cantet, & an sit multùm odoriferum, & idem de similibus, quia non est verũ, quia hoc tantùm sensibus corporis apprehenditur, licet vnus in his cognoscat melius quàm alius, & ideò ei magis vel minus creditur. Idem est & in visu, quia vnus habet clariorem visum quàm alius, & ideò minus ei creditur de visu ad remota, & magis de visu ad propinqua. Idem est in testimonio sensuum, quia sæpè ratio iuuat apprehensionem sensuum corporis sicut est videre in inspectorib' corporis, scilicet, an quis sit frigidus, vel non, vel an aliqua sit arcta vel non, quia aliqui in his sunt aliis peritiores. inf. de frigi. fraternitatis. & tamen hîc sufficit dicere, vidi eã arctam vel frigidam, quia solo sensu corporis apprehenditur, sed solo sensu corporeo non apprehenditur aliquem esse dominum, & ideò non valet dictum eius. Ego scio ipsum esse dominum, nec benè dicitur, ego vidi ipsum esse dominum. argument. ff. de interro. act. quia plerunque. *Loco.* 3. quæstio. 9. nihilominus. *Tempore.* scilicet, celebrati contractus. 4. q. 3. in testibus. 3. quæstio. 9. nihilominus. De qualitate autem temporis si fuerit serenum vel nubilum non quæritur. 2. q. 8. libellorum. ff. de probat. si arbiter. nisi & testes essent suspecti, tunc laborare debet iudex omnibus modis, vt eos intercipiat per aliquas cõtrarietates. arg. 30. q. 5. iudicantẽ. C. de eden. is apđ quẽ.

4 †*Præsumptionem.* etiam quandoque attendat iudex, nam quandoque attestationes quænon valent, ratificantur per consensum partium non solùm expressum, sed etiam tacitũ. ar. 4. q. 3. si quis testibus. & j. eo. tit. c. constitutus. & c. præsentata. & c. tuis.

Secùs in litis conte. vel re iudicata, & his quę sunt de substantia iudiciorum, quia illa non possunt ratificari, vt not. sup. de offi. deleg. prudentiam. in gl. sed quid si iudex. licet enim talis exceptio viribus suis non valeat, quia non est in iudicio, tamen neutra pars potest contradicere sibi obstante exceptione pacti, vt patet in iuribus superius alleg. & ff. de re iu. si conuenerit. & ff. commu. diui. iudicem. ff. de no. oper. nunc. l. 1. §. & pòst operis. & §. seq. & patet in eo ☞ quod legitur. sup. c. 1. & 3. †Hac eadem ratione videtur, quòd si ille cui est commissa receptio testium, & de consensu partium, etiam tacito, committat receptionem aliis, ꝙ valet, dummodò non erret in facto, vel in iure, licet aliàs non posit aliis committere, cũ sit ministerium industriale, vt not. inf. de sent. & re. iud. cùm Bertholdus. arg. sup. de offic. deleg. quoniã. §. de his autem. Quidam dicunt & fortè benè ꝙ non sufficit tacitus consensus, quia potius videtur consentire, ꝙ iudex ratione suæ iurisdictionis facit, ꝙ velit se obligare ex pacto. Iudex autem ratione iurisdictionis suæ solus hoc facere non potest, & ideò per solum tacitum consensum partium, attestationes quæ de iure non valent, ratificari non possunt. Sed alij dicunt, ꝙ iudex ratione suæ iurisdictionis hoc facere potest, dummodò partes consentiant saltem tacitè. arg. s. de offi. deleg. prudentiam. §. sexta.

5 †*Multitudine.* Item & alio modo refrenabit multitudinem testium, quia iudex cum suis assessoribus debet videre dicta testium, & si viderit, quòd benè probent articulos super quibus inducuntur, prohibebit vlterius testes produci, non tamen dicet parti, quòd hoc faciat, quia benè probauit, quod intẽdit, quia in interlocutione debet iudicare quid sentiat. C. de fal. l. 1. sed dicit ꝙ hoc facit, quia ad officium eius pertinet effrenatam multitudinem refrenare, vt hîc, & diminuere lites. sup. de dol. & contu. finem. dilationes amputare. C. de tem. appel. l. secunda. in princ. & eas non debet dare ad testes sine causæ cognitione. 3. q. 3. §. spatium.

6 †Sed tamen prudenter procedit iudex, vt non procedat ad refrenationem huius quam facit ex sua secreta inspectione, nisi prius faciat renunciare partem contra quam proceditur, quòd nihil dicet in testes, vel ea admissa ad dicendum apparet testes non reprobatos per testes reprobatorios, quos cõtra primos produxit, quòd iudex benè potest facere, vt sup. de proba. licet. & inf. eod. ad hoc. Item nunquàm procedit iudex ad hanc refrenationem, nisi vbi constat, quòd dicta prædictorum testium non possunt retractari. Effrenata autem multitudo dicitur secundum æstimationem iudicis, quia si aliquando super vno articulo requiritur vltra 40. & in alio sufficient pauciores. ff. de test. l. 1. §. fin. *Præsumptionẽ.* j. eod. constitutus. s. eod. intimauit. *Depositiones.* quæ fortè non valebant, quia erant receptæ post appellationem vel ex alia causa.

SVMMARIVM.

1 *Sententia executioni mandanda est, nisi is qui sententiæ contradicit incontinenti probet sua interesse.*

2 *An summaria cognitio semper sit necessaria.*

3 *In collatione beneficiorum maior diligentia est adhibenda, quàm in aliis rebus.*

4 *Nunquid testes inducti in causa vnius, possunt induci in causa alterius super capitulo eiusdem tenoris.*

Testimonium secundum, an possit aliquid derogare priori testimonio.

5 *Non tenetur quis stare testibus in alio negotio inductis, nisi partes consentiant.*

CAP. XXXVIII.

Veniens ad sedem apostolicam. *Post appella.* iusta erat hæc exceptio, sed procurator repellebatur, nõ quia esset constitutus ab excommunicatis, quia benè possunt constituere procuratorem in causa appellationis, & etiam per se prosequi. infrà, de excep. cùm inter. & c. venerabilem. & infrà. de iudi. intelleximus. sed fortè quia procurator erat excommunicatus, vel aliàs illegitimè constitutus. *Noluerit.* aliqua opposita exceptione legitima. *Incontinenti.* hoc relinquitur arbitrio boni viri, fortè vsque ad octo dies, vel fortè plures, donec requiret testes de vltra montes. argumentum. suprà, de restitu. spoliat. literas. circa finẽ. vbi dicitur incontinenti probandum, hæc tamen pars iudicis arbitrio relinquitur, debet autem fundare suam intentionem, id est, quod sua interesse putat, quia sit electus, nec

nec quæram quantum ad hoc,quod admittatur ad contradicendum,quod probet se canonicè electum, sed electum tantùm, nec probatur per hoc, quod etiam contra confirmandū,vel consecrandum nō admittatur aliquis,nisi cuius intersit,quia hic non petebatur confirmatio,vel cōsecratio,sed executio sententiæ quam nullus impedire potest,nisi cuius interest.

1 † *Incontinenti.* Not.sententiam executioni mandādam, nisi is qui contradicit sententiæ incontinenti

a probet sua interesse.Et hoc intelligo a verum,quando petitur res vacans,quæ à nemine possidetur,quēadmodum erat hîc decanatus qui vacabat.Si autem peteretur res ab alio, scilicet, victo per sententiam possessa,non obstante quod alius diceret se habere ius in re,vel sua interesse,statim mandabitur sententia executioni præstita cautione ab illo, qui in sententia, obtinuit,illi contra quem lata est sententia, quod seruetur indemnis contra alium petito rem.ff.de rei vendicat.is à quo.& l.sequen.ff.de re iudi.sæpè.in fin.Et est ratio diuersitatis hîc, quia vbi res vacans transfertur in alium,deterioratur conditio petentis,leuius enim petitur res vacans quàm possessa,ideóque non mandatur sententia executioni,si contradictor probet,quòd sua intersit.Sed vbi de vno possidente in alium possessorem transfertur,non potest dici deteriorari,quantum ad possessionem cōditio petitoris.Item vbi res vacans est,non est qui recipiat cautionem prædictam de indemni seruando, vel potes dicere,quòd illa lex habet locum tantùm, vbi duo contra eundem agunt.Sed hæc decre.habet locum,quando non agitur cōtra tertium,sed inter se tantùm de re aliqua agunt.

a Et hoc intelligo. Adde Bar. & Doct.in l.à diuo Pio.§.si super rebus ff.de re iudi. & Pet. de Ancha. qui hoc sequitur in consl.297. inci.efficacibus.col. 3.in fin.

2 † Sed contrà videtur,quòd semper summaria cognitio sit necessaria.ff.de re iudi.à diuo.§.si super. & §.sequent.Solut.ibi loquitur quando in rebus petitis fiebat executiò,sed in aliis quæ capiebantur in causam pignoris,& tunc quocunque allegante,se habere ius in re sit summaria cognitio,vt ibi dicitur, secùs autem vbi in ipsa re petita fit executio,nam tūc habet locū distinctio superior.Itē in illis quę in causa pignoris capiuntur,sufficit summaria cognitio, sed in rebus vacantibus non sufficiet summaria, vt hîc.

3 † *Opponere.* hîc dicitur,quòd iste potest se opponere contra eum,pro quo sententia lata erat, sed non dicitur quòd possit impedire executionem sententiæ,sed licet non dicat, videtur tamen quod ex quo constitit, quod sua interest, quod non mandetur executioni,quòd eius executio impediri debet,quia per sententiam non debet fieri præiudicium absenti & ignoranti.ff.de mi.etiam.§.si.Sed contra. infrà, de sententia & re iudi. cùm super.vbi dicitur quod præiudicat sibi nisi appellet. Solut.ibi loquitur vbi præsens erat tempore latæ sententiæ ille qui ex eo lædebatur,sed hîc loquitur de absente & ignorante. Alij intelligunt quòd hîc dicitur esse speciale in beneficiis, in quorum collatione maior diligentia est adhibenda, quàm in aliis rebus, & hæc solutio videtur posse tolerari secundum iura, aliis videtur quòd in executione sententiæ si appareat contradictor, quòd summaria cognitio est admittenda.ff.de re iudi.lege,à diuo. §.si rerum. & §.seq. *Electione.* super electione vtriusque. *Sententia.* lata inter capitulum, & decanum, fortè dicebat ipsam sententiam non præiudicare sibi, vel quia non est vocatus, vel quia nulla est. *Super principali.* bona allegatio. infrà, eodem cùm in tua. *Incidenti.* id est, quòd sua intererat. *Eosdem.* mirum videtur si iidem testes qui dixerunt in exceptione, iterum testificentur super eodem principali, videtur enim contrà.suprà,eodem,causam. I. vt nota.C. de testi. lege si. Item hi testes aut inducuntur quod dicant idem,quòd in primo testimonio dixerunt,& ideò est superuacuum.Aut aliud cōtrarium,& tunc non esset eis credendum,imò puniēdi essent tanquàm contrariū dicentes.argum. C. de non nume.pecu.generaliter.

4 † Item quomodo post publicatas attestationes admitterentur contrà.suprà,eodem intimauit. quarta quæstio.tertia.cap.sunt incerti.in princip.Ad hoc sic respondeo, quòd si inter diuersas personas sit de eisdem rebus consimilis quæstio, sicut est cùm vnus cohæres pro parte sui debiti agit, vel contra eum actum est, nihilominus alius cohæres aget & contra eum agetur. ff.de appel. à sententia §.hæres. & à simili testes super eodē capitulo inducti in causa vnius,inducerentur & in causa alterius super eodem capitulo.Et idem dicimus,si etiam super eisdē articulis inter easdem personas vtrobique agebatur, sed ad aliud,puta quia primò fuit ad interesse actum, secundò ad vindictam, vel primò agebatur ad repellendum aliquem à litigando,vel ad probandum quòd sua,scilicet,agētis intererat, & sic admittatur ad agendum. Secundò autem inducuntur super principali, scilicet, vt res petitæ sibi adiudicentur,sicut hîc satis probatur.C.ad lege Iuli.de vi.pub. si quis ad.sup. de elect.cùm dilecti. Si enim sententia non obstat inter alios lata, vel quando ad aliud agitur etiam inter eosdem.infrà,de senten.& re iudi. cū super.contrà.& not.infra,de purg. ca.cùm dilectus. multò fortius nec testium receptio habita ad vnum, & ad aliud nunc productio eorundem,vel attestationes alibi receptæ.

Obiectioni autem sic respondeo,quòd testes non inducuntur, vt idem dicant quòd primò vel contra,sed vt veritatē dicant testes pro vtraque parte inducuntur,& quisque capitula pro velle dabit,& testes suum testimonium dicent, & quisque habebit licentiam testimonium redarguendi prout poterit,& benè fateor, quòd si contradixerit priori testimonio,non valebit secundum, nisi se legitimè excuset, sed potest se excusare,quia aliter & in alio sensu intelligebat.argument.præal.l.de nō nu.pec.generaliter. infr.de accu.dilecti.

☞ † Sed oppones si priores attestationes naturaliter valent, vt reprobent secundas,quare non valent ad probationem faciendam in principali in hoc secundo iudicio?Respon.ad probationem non valent, quia ad hoc non fuerunt inducti, cùm ad hoc agereretur, nec ante potest instrui causa, quàm incipiat. Ad reprobationem autem suam non obstant attestationes prius receptæ. Quia per eas notorium iuris est,eum esse mendacē & falsum,vnde repellitur à testimonio.supr.eod.super eo.Ad secūdam autem obiectionem occasione publicationis testium factam, Respon. quòd hi testes non recipiuntur post publicatas attestationes in eodem iudicio,quia modò agitur ad aliud,& sic est aliud iudicium.Istud autem nō nocet,si in alio iudicio sunt publicatæ, nec in iure prohibitum inuenitur.Quando autem inter easdem personas & ad idem agitur,quid iuris sit.not.supr.eodem causam.*Respondit.* minus benè. *Sententia.* quia fortè sententia eo ignorante lata erat,vnde sibi non faciebat præiudicium.ff.de re iudi.sæpè.alias enim sibi pręiudicium fieret.*Electione.* scilicet,Petri subdiaconi.

☞ † *Usus.* bona videtur hæc allegatio. 4. quæstio.3. si quis test.19.dist.si Romanorum.& tamen si non est bona,quia ad hoc vt valeant,non sufficit consensus vnius partis,sed ambarum partium cōsensum interuenire necesse est. Item potest allegari aliquid ex illis attestationibus,non vt plenè probet,sed ad præsumptionem faciendam,vel potest dicere, quia archidiaco.

chidiaco. dicet falsum, quia de eis nunquam in prin
5 cipali allegauit. *Recipiendi.* † Quia nisi partes consentiat, nemo tenetur stare testibus in alio negotio introductis, vel etiam in eodem, dummodò ad id non ageretur, sed ad aliud, vt hîc. C. de test. l. vlt. *Super principali.* super electione. *Incidenti.* super sententia. *Aguntur.* C. de repu. consensu. circa fin. C. de quæst. interrogati. ff. ad Sillania. si quis in graui. *absoluatis.* non mireris, quòd non mittuntur absoluendi ad excommuuicatorem, vt sup. de offic. deleg. prudentiam. §. sexta. quia illud obtinet, quando non negabatur tenere excommunicatio, hîc autem negabatur, quia dicebatur lata post appellationem, & ideò non erat remittendus ad eum, à quo appellauerat, infrà, de senten. excommu. per tuas. & infrà, de appel. vt debitus. Item non intelligat hoc generale, quòd quilibet excommunicatus ad testimonium vocatus absoluatur, sed hoc ideò est, quia erant excommunicati post appellationem sicut continetur in registro. Et ecclesia tales consueuit absoluere ad cautelam, vocatis tamen his, pro quibus sunt excommunicati, & audientur si dicat excommunicatum pro manifesta offensa. infr. de sen. excommu. solet. per tuas. vel fuit specialis gratia vel prouidentia. Alij dicunt hoc tantùm tunc obtinere, quãdo aliæ probationes deficiunt.

CAP. XXXIX.

Tvis quæstionibus. & ĵ. *A parte.* C. de fideicommi. l. vlt. *Remittantur.* hæc remissio fieri non potest in causa matrimoniali. arg. de eo. qui cog. consang. vxo. suæ. super eod.

SVMMARIVM.

1 *An sit statim exaudiendus petens iudicem in testem velle adducere.*
Iudex est dimittendus si vult iurare se nihil scire de re super qua petitur esse testis.
2 *Petitio huiusmodi fieri debet, antequam lis inchoetur in principali.*
3 *An possit iudex causam delegare alijs, & sic esse testis.*

CAP. XL.

1 Dilecto filio. *Testimonium.* † Quamcitò autem quis dixerit se velle iudicem in testem adducere statim exaudiendus nõ est, sed præcedet summaria cognitio, oportet enim eum ostendere aliquam verisimilem causam, per quam præsumatur quòd super re, de qua agitur nouit veritatem, argumen. quia nulla dilatio est danda ad testes recipiendos sine causæ cognitione, vt not. s. eod. in causis. multò fortius hîc necesse est causæ cognitio, vbi non potest esse testis sine præiudicio & multis expensis, & videtur ideò dicendum, quòd vbicunque hic iudex qui euocatur ad testimonium voluerit iurare, se nihil scire de re super qua petitur testis, dimittendus est, nam qui eius fidei committit, vt testimonium dicatur de principali negotio, & ei credere tenetur, quando dicit se
2 nescire. C. de test. l. pe. argumen. 4. q. 3. si quibus. † Et est facienda hæc petitio, antequam lis inchoetur in principali, nam postea non potest esse testis iudex, etiam si de nouo sciat. 2. quæst. sexta. statuendum. aliqui tamen contradicunt. Item in casibus in quibus quis cogitur ferre testimoniũ, habet locum hæc decre. aliàs autem si non vult, non dimittet litem, & si vult dimittere, dimittet & fiet testis. Et cùm causa huius constitutionis sit naturalis æquitas, ne probationum copia minuatur, credo quòd hæc decre. videlicet, simili ratione ad ordinarios extendenda est. argu. ff. ad exhib. si ad exhibendum. & C. ad exhibẽ. si res. argument. 4. quæstio. 3. si res.

3 † *Per ipsum.* sed nunquid potest aliis causam delegare totam, & sic esse testis? Respon. non, quia delegatus vice delegantis fungitur. ff. de offic. eius cui man. est iur. l. prima. §. vlti. Et sufficit, quòd fuit iudex vt repellatur à testimonio in causa principali. 2. q. 6. statuendum. nisi de eo quod factum est coram eo. *Per ipsum.* idem crederem etiam si plures haberet, quia fortè hîc melius scit veritatem & fortè alij obliti sunt. *Excluso.* hæc petitio erat iusta, si in literis erat, quòd si non omnes, duo &c. hîc enim intelligitur impedimentũ iuris, quia à iudicando causa testimoniũ reddendi educitur. s. de rescrip. sciscitatus. Alia autem petitio, quòd expectaretur substitutio alterius iudicis iniusta erat, si dicta clausula ibi erat, sed si non erat ibi prædicta clausula erat iusta, & idẽ crederem, si vnus solus testis iudex esset. *Suspendistis.* & malè propter rationem hîc assignatam, aliàs enim benè competit ita procedere contra contumaces, quando agitur de incorporalibus. suprà. de eo ☞ qui mit. in pos. c. 1. † *Testis.* nunquid contra hunc postea productum in testem, poterat comitissa dicere in personam, cùm eum elegerit in iudicem. argumẽ. quod non. 3. q. 3. offeratur. 32. q. 5. horrendus. *Suspensione.* quatenus de facto processit. ff. de fer. l. 1. int. de appel. ad præsentiam. 2. q. 6. arguta. *Procedatis.* de voluntate partium processit quod causa remitteretur ad eos, aliàs enim non liceret. 2. q. 6. si quis episcopus.

SVMMARIVM.

1 *Attestationes ad æternam rei memoriam, an & quando valeant.*

CAP. XLI.

Significauit. Forma ista in qua recipiuntur testes non tantùm senes & valetudinarij, sed etiam omnes, & vbi fit statim publicatio testium non expectato anno locum habet, vbi quis est in possessione iuris, quod dicit suum, sed dubitat quòd morientibus aliquibus testibus, qui sunt huius iuris cõscij, aliquis possit sibi mouere litem & obtinere, quia suæ probationes deficerent. Et est iustum, quod hîc statuitur, quia nisi inuentus esset iste modus prouisionis deperire posset ius talium personarum possidentium, quia ipse agere non posset, cùm possideat, nec alios posset cogere ad agendum. C. vt ne. inui. l. inuitus. est ergò statutum quòd testes recipiantur & publicentur perpetuò valituri. vt hîc. & inf. eo. Albericus. Vnde videtur, quòd etiam si esset aliquis in possessione, tamen haberet actionem contra alium, vt in interdicto vti poss. vel confessoria, quod tunc non habet locum forma huius decre. sed illius quæ est. sup. vt lit. non contest. quoniam. in princ. Nec est contra. ff. ad l. Aquil. in l. Aquil. quia in illa. l. dico procedi secundum tenorẽ prædictæ decr. s. vt lit. non contest. quoniam. Item dicimus quòd solennior cognitio summaria est necessaria in forma prædictæ decre. quoniam. quàm in forma huius decre. ff. ad l. Aquil. in l. Aquil. ☞ † Item videtur, quòd hæ. attestationes non valent secundum formam huius præsentis decre. receptæ, si ille qui produxit agit contra alium, sed si alius agit contra eum, vt patet ex præmissis. Item videtur, quòd etiam si testes recipiantur secundum tenorem prædictæ decre. quoniam. & aperiantur attestationes ante litis contestat. dummodò aperiantur de voluntate partium, quod valent ad æternam rei memoriam, & valent siue ille agat, qui eos producit, siue ille contra quem producũtur, quia in isto casu forma illius decre. conuertitur ad istam, sed si aperiantur parte altera nesciente, tunc non valent, nisi postea accedat consensus eius, & hoc videtur tantùm obtin ere

tinere, vbi receptio tenet, puta quia recepti sunt ex causa, & in casu à iure permisso, quia si receptio testium non teneret & alij testes sine causa reciperẽtur lite non contestata, tunc quantumcunque partes consentirent publicationi, vel attestationi eorum, propter hoc nõ valeret ad æternam rei memoriam. C. de iura. cal. l. secunda. §. sed quia. aliqui tamẽ contradicunt. *Volentes* id est, spontanei. *Publica.* potes etiam cogere fundatores, vt chartam libertatis tibi faciant. C. de fide instrum. plures. C. de lib. cau. sicut datam. C. de condi. ex leg. l. secunda. *Denunciando.* sup. vt lit. non contest. quoniam. §. 1. & si sint absentes expectabuntur. Sed contrà inf. de cler. non resi. ex tuæ. ff. de dam. infect. l. 4. §. ait prætor. vbi dicit ꝙ

a sufficit denunciare ad domum. Sol. a ibi sunt speciales casus, de hoc not. sup. de eo qui mit. in pos. si aduersarius. Videtur tamen, ꝙ vbi sine periculo expectari possunt, expectari debẽt quousque ipsis personaliter denunciatio ista fiat. arg. ff. quæ sen. sine appel. re. l. 1. §. itẽ cùm ex edicto. Si verò sine periculo expectari non possunt, tunc debent recipi etiam absentibus partibus. ar. inf. de confir. vti. cùm dilecta. & procedi secundum tenorem decre. sup. vt lit. non contest. quoniam. 1. respon.

a Sol. Cardi. in cõs. 113. incip. respõdeo ꝙ succedunt, dicit hîc notabile. s. ꝙ citatio ad domũ nũquã sufficit, nisi qñ inuenitur expressũ de iure. Et quãdo sufficiat citatio ad domũ. vide ꝑ Bar. & Doct. in l. 4. §. præter. ff. de dã. infect.

S V M M A R I V M.

1 *Sententia ferri non potest, nisi quantitas precij sciatur.*

CAP. XLII.

C*V M causa.* Quæ talis erat, petebat enim monasterium rem, quam vendiderat, restitui sibi refuso pretio, quòd de re vendita receperat, vel si nollent ciues rem restituere supplerent legitimum pretium. *articulum.* scilicet, quantitatem valoris, fortè enim valet 400. quod est quadruplum pretij, *ad alium.* scilicet, deceptionis excessum, qui plenè probatus fuit, si res vendita esset pro 100. probauit valorẽ. 200. quibus. 200. Abbas non vult, nec debet esset cõtentus cùm valeat. 400. *recipere.* s. eod. causam quæ.

1 *aliud.* hæc autem ambo eum probare oportet, † quia si emptor nolit integrare pretium, & non restituere rem, non poterit super hæc certa sententia ferri, nisi sciatur quantitas illius pretij, &c.

S V M M A R I V M.

1 *Sententia matrimonij tenet etiam si in scriptis non feratur.*
2 *Pro publicatione præsumitur, nisi contrarium probetur.*
3 *Attestationum & instrumentorum publicatio qualiter facienda.*
4 *An credatur actis à tabellione scriptis sine publicatione, & vide in nu. 5.*
5 *Publicationes de gestis & factis, an & quando possint fieri, vbi nullum est confectum instrumentum.*
6 *Priuilegij publicationem quis facere teneatur.*

CAP. XLIII.

1 A*Lbericus. Miles in scri.* † Not. sententiam matrimonij tenere, etiam si non feratur in scriptis. si. 2. q. 1. in primis. 11. q. 1. si quis cum clerico. *recipi.* vocatis quos res tangit. s. eod. significauit. Si autem reciperentur, quia timeretur de festinata morte, vel recessu testium, non expectatis his, quos res tangit, si essent absentes, valet eorum testimonium. sup. vt lit. non contest. quoniam. Imò vel si contumaciter absint, poterit iudex procedere in publicatione testiũ. sup. vt lit. non contest. quoniam.

2 † *Publicam.* sed quid si contra publicationem diu factam obiiciatur, nunquid non valet eo quòd non fuerunt vocati quorum intererat, dicunt quidã præsumi pro publicatione, nisi aliud probetur & omnia solenniter facta. argu. contra. C. de contrahen. stip. l. 1. & l. optimam. C. de re iudi. l. 1. C. de appel. qui ad ci. insti. de fideiuss. §. fi. Alij dicunt, quòd si in publicatione contineatur eos vocatos, sic præsumitur, vt in l. præalleg. alioquin contrà. ar. ff. de verb. obli. Titia. §. pe. C. de proba. l. pen. C. de fal. l. fi. & ff. de publi. l. quicunque. §. vlt. & potest fieri publicatio, vel in eadem charta antiqua totum processum continente, vel in alia nõ solùm in præsentia iudicis, sed etiã per tabellionem in absentia iudicis, dũmodò appareat potestas præstita per iudicem, aliter enim nõ valet, vt inf. de fi. instrum. c. pen. & vlt.

3 † *Publica.* hæc publicatio attestationum ita fiet iudice ordinario sedente pro tribunali, & vocatis quorum interest, si adesse volunt, vt in Auth. de instru. cau. §. sed & si instrumenta. & §. seq. & hæc dicimus. colla. 6. ff. de adop. nam & ita. C. de accu. l. vlt. s. eo. significauit. & vocabit notarium, qui scripsit testes, quando attestationes publicandæ sunt, quos solus tabellio receperat, & non adhibebatur ei fides sine subscriptione testium coram alio iudice, nisi coram illo, cuius authoritate recepti fuerunt. Auth. de hæred. & fal. §. sancimus.

4 † Est enim priuata scriptura secundum quosdam, sed ex quo sic facta est publicatio, fides sibi adhibetur. Nos contrarium dicimus, nam ex quo acta scripta sunt per tabellionem, creditur eis inter easdem personas sine alia publicatione, aliis autem nec prosunt nec obsunt. argu. C. de dona. in dona. sup. de prob. quoniam. ff. de iureiur. sed & si possessori. §. vlt. & l. sequen. Si autem inueniretur apud iudicem, sed non Authenticata per tabellionem, necessaria est hæc publicatio.

5 † Item hæc vera sunt, quod prætextu defectus solẽnitatis testium non potest dicere non esse actis credendum, vel etiam instrumento exinde per manus tabellionis confecto, sed si neget ea acta, audietur, eodem modo fit publicatio lit. contest. nõ vt valeat vltra triennium ad procedendum in causam, sed valet ad interrumpendam præscriptionem. C. de præscrip. 30. ann. cum notissimi. de hoc plenius not. s. eo. causam. sic & fiet publicatio instrumentorũ, quæ cõfecerat tabellio defunctus. j. de fi. instru. cùm P. & similiter instrumentorum vetustate consumptorum, vel alio modo. j. de fi. instru. c. vlti. & potest hanc publicationem facere non solùm ordinarius, sed etiam deleg. j. de fi. instru. c. vlt.

Et hæc vera sunt, vbi attestationes vel aliæ scripturæ minus solennes publicari & authenticari petuntur, sed, vbi scriptura facta non est de eo, quod publicari petitur, sicut hîc nulla scriptura erat de sententia, sic fiet. Iudex vocabit testes qui sententiæ interfuerunt, vel quando testator testamentum condebat, vel quando aliquis conficiebat aliquem contractum, & tamen non fuit inde facta aliqua scriptura per publicam personã, redigi faciet in publicam & Authenticam formam, quòd prius erat in mente testium tantùm, vel etiam in charta non publicata, vel non Authẽticata, & sufficit si iudicis authoritate factum cõstet, vel poterit ad maiorem securitatem ibi contineri, quòd iudex decernit fidem adhibendam illi scripturæ. Ad hoc facit. ff. de iudi. de qua re. C. de re iudi. gesta. C. de testam. publicati. ff. ad l. Aqui. l. in lege Aquil. si dele. suprà, eodem, significauit. Simili modo facimus aliquando fieri, quando vnus procurator contra multos agit, & habet vnam solam procurationem, eam enim exemplari facimus, & redigi in publicam formam, & decernimus partibus præsentibus, & non contradicentibus eandem fidem illi adhibendam, illi sumpto & Authentico sine originali, & quòd possit fieri probatio, quia quoddam gestum

gestum fuit constituere procuratorem, ergò potest redigi in publicam formam, & plura instrumenta possunt inde fieri & confici, cùm vnum non sufficiat omnibus. arg. in præal.l.gest.& Auth.vt fra.si.§.illud.

Sed posset obiicere, licet illud obtineat, quod possit interuenire publicatio in factis, vbi non confectum est instrumentum, tamen secus est hic, vbi est procurationis instrumentum confectum, & ideò nec publicatione eget.† Item quomodo fiet publicatio huius procuratoris absente domino & non vocato? Respon. nil prohibere fieri publicationem alicuius gesti, & plura instrumenta exinde sumi & confici, licet enim sit idem instrumentum omnibus non sufficit. Imò satis expressum videtur. ff. de eden. si quis, &c. in prin. & l. veluti. & insti. de testa. §. pen. ff. de testa. l. vnum testamentum. Exemplata verò seruata fidem non faciunt. in Auth. vt spon. largitas. §. & hoc insuper. col. 9. ff. de bo. pos. secundum ta. l. 2. §. sed tãdiu. ff. de fideius. l. quicunque. & licet aliqui his verbis vtantur in hoc casu, quod publicatur gestũ, melius tamen dici videtur publicari vel instrumentum edi. s. quando sumpto fides adhibenda decernitur. Ad aliud autem respondeo, quod ex quo procuratori concessum est; quod agat contra plures, & per cõsequens quod procurationem faciat publicari & multiplicari, cùm sine hoc mandatum suum commodè explere non possit. arg. ff. de procur. l. ad rem mobilem. & l. ad legatum. & sup. de offi. dele. c. præterea.

1 †Quidam tamen dicunt, quòd hæ publicationes de gestis, scilicet, sine scriptura habitis, possunt fieri etiam partibus non vocatis pro se allegantes, quia nunquam inuenitur expressum, quòd aliqui vocari debeant, licet primò dictum est securius, hoc autem est certum quòd si illi, quos res tangit vocati nõ veniant, quod potest fieri hæc publicatio. arg. Authen. vt spon. largi. §. ad hoc.

6 †Et si sit instrumentum, quod alium non tangit specialiter vt priuilegium, vel indulgẽtia generalis, tunc vocari debent hi, quos res tangit, vel ad minus solenne edictum emitti. ar. optimum. j. de clan. desp. cùm inhibitio. j. qui ma. accu. pos. cùm in tua. & j. de sen. excom. c. statuimus. Aliter non valebit priuilegij publicatio, nisi fieret per illum [a], qui concessit priuilegium, tunc enim satis posset dici, quòd valet publicatio etiam nullo edicto emisso, quia ipse de nouo eidem concedere posset. Sed contra videtur, j. de confir. vti. cùm dilecta. Sed potes dicere, quod ibi non fuit emissum aliquod edictum, sed aduersarius non paruit, & fuit auditus. Sed si contrarium diceretur in instrumentis, magnæ fraudes & præiudicia possent peruenire, cùm vlterius de falsitate priorum vel suspicione nil posset dici, sed in publicatione eorum, quæ nondum sint in publicam formã redacta, non potest tantum fieri præiudicium, licet & ibi multum fieri possit.

[a] Per illũ. De hoc dicto & eius veritate vide latissimè per Fel in c. cũ olim. col. 5. in fi. & seq. per totũ. sup. de re iud.

CAP. XLIIII.

Cum in tua diœcesi. & j. Eorundem. 3. vel 4. 11. vel 12. isti. 11. vel 12. recepti fuerunt ante contractũ matrimonij, quando inquiritur, an sint consanguinei scundum tenorem constitutionis, quæ est inf. de clan. despon. c. 3. Primi. 11. vel 12. Posterioribus. tribus vel quatuor. Præferantur. licet expressè non respondeat huiusmodi quæstioni, tamen innuit hanc respõsionem, scilicet, quòd secundum dicta præteritorũ testium est procedendum.† Præferantur. nunquid si mortui sint primi, valebit dictum, quod in primo iudicio dixerunt, videtur quod sic. inf. eo. præsentata. C. de testi. l. vlt. Sed nos dicimus cõtrà, quia pro nulla est vox eorum, & illa iura non tangunt hoc, quia ibi iudex ordinarius vel delegatus succedit in locũ arbitri, vnde de iure esset, quòd si prius esset iudex, quod decætero non producentur ijdem testes, ex quo producti fuerunt coram eo, cui successit. s. eo. causam. 1. C. de iudi. properandum. §. sed si autem, sed in primis qui testes recipit arbiter fuit, qui non est tantæ authoritatis sicut iudex. C. de arbit. l. prima. statutum fuit, is cõtra quem testes producti fuerant vel quod ratas haberet attestationes coram arbitris receptas, vel de nouo iidem reciperentur super eadem causa. At hæc causa non est eadem cum prima, prima enim fuit inquisitionis, hæc est actionis. Item ad aliud in prima agebatur, ad aliud in secũda, & ideò producti in prima, non valent in secunda. s. eod. veniens. Ad aliud. ad contingendum matrimonium. Ob aliud. ne filij sint illegitimi, vel, id est, vt satisfaciat sacerdoti inquisitori de consanguinitate inter eos. Quàm isti. 3. vel 4. qui iurant ad separandum, & ne remaneant in illicita copula. Priores. 11. vel 12. Testimonia. & etiam si tot essent numero, & non plures. sup. de proba. ex literis. Casu. id est, cùm agitur de matrimonio coniungendo, vel separendo. suprà, eo. series. sicut. ex tenore. quia nec sententia transit in rẽ iudi. j. de sent. & re iudic. consanguinei. tamen quanto circa maiora periculum vertitur, tantò diligẽtius inquirere debet iudex.

SVMMARIVM.

1 *Temerarium iuramentum non repellit aliquem à testimonio.*

CAP. XLV.

1 Constitutus in præsentia. & j. Non teneri. No.† temerarium periurium non repellere à testimonio, sed dic hoc in odium archiepiscopi esse, qui hoc non creditur procurasse, vel ad minus in eius fauore procuratum est, aliàs autem secùs esset. 11. q. 4. quisquis metu. ff. de iureiur. l. eum qui. Inuito. de hoc not. sup. eod. cap. intimauit.

SVMMARIVM.

1 *Testes non licet inducere post publicatas attestationes in causa matrimoniali.*

CAP. XLVI.

Constitutis. Ad petitionem eiusdem. Principis vel episcopi. Testificata. hic habes, quòd post publicatas attestationes super processu in causa matrimoniali, non licet testes inducere. sup. vt lit. non contest. ad hoc. secùs, si super consanguinitate vel alio impedimento. suprà. eod. cùm in tua. & c. series. Iudicum.

1 posteriorum fortè post sententiam Pragens. episcopi Princeps super confirmatione sententiæ literas impetrauit, & iterum super cassatione vtriusque processus, scilicet, episcopi, & aliorum delegatorum fuerũt iudices impetrati, & super eis processibus testes producti fuerunt, & antequam aperirentur dicta obtentæ fuerunt hæ literæ ad eosdem iudices, vel etiã ad alios, quia non est ibi vis, ad quos sint literæ obtẽtæ quibus eis mandatur, quod super eis processibus iterum testes reciperent, si partes velint, cùm priores attestationes non sint publicatæ. Quos. si iudex fortè cognouerit, quod in primo testimonio aliqua omisit, vel aliã iustam causam attenderit, aliàs enim non licet, vt Auth. eo. §. quoniam verò multi. ff. de q. repeti. nisi super alio articulo vel ad aliud ageretur.

CAP. XLVII.

Licet ex quadam. Graues. senes quibus magis creditur in consanguinitate. 35. q. 6. c. 1. argum. ff. de fi. instru. l. 1. vel dic graues esse, qui non sunt leues moribus, similis expositio. ff. de leg. 2. cùm pater. sup. de scruti. c. 1. Duobus. non est necesse, quòd quilibet à duobus audiuerit, sed necesse est, quòd plures sint principium huius auditionis, & est secundum hoc argumen. quòd si volo probare iurisdictionem de vsu vel

vel seruitute aliqua,& vnus dicat de vno,alius de alio actu,quod probatur,tutius credimus dicendum, ꝙ quilibet testis ab eisdem duobus, & eodem tempore audire debet, aliàs in suis dictis erunt singulares.s.de elect.cùm dilectus.de hoc not. inf. de accu. qualiter.2.*Demonstratione*.ff.si cer.pet.certum.

SVMMARIVM.

1 *Copia articulorum & capitulorum probandorum, debet dari partibus,& cur id fiat.*
2 *Nunquid interrogationum copia sit danda parti.*
3 *Quid agendum ad hoc, vt testium super tota causa valeat testimonium.*
4 *Qua de causa iterari possit interrogatio.*

CAP. XLVIII.

PER tuas nobis literas.Audiendum. Iudex tamen ex officio suo potest facere.argum.de quæstio.l. repeti.s.eo.cùm clamor. *Audiendum*.vel nisi obscurè dixisset.infrà,eod.cùm clamor.

1 †*Capitulis*.Not. quòd capitulorum vel articulorũ probandorum expedit copiam fieri parti, vt postea non ita de facili audiatur,si diceret, quòd super illis articulis deponere non debuerunt,sed si nõ fiat nihilominus valet eorum receptio,sed liberè audietur contradicens, si dixerit super articulis impertinentibus.

2 Interrogationum autem quæ fiunt super circumstantiis, non est facienda copia partibus, quia ipsæ tantùm dantur ad instructionem examinatorum, & si interrogauerunt de alio quàm deberent, non fit præiudicium partibus.argum.ff.de interro. act.l. fi. Sed si vult dare copiam,non peccat, & not. ꝙ producenti testes pro maiori parte,est vtile dare articulos,super quibus vult producere testes, quia nec iudices, nec testes sunt semper instructi & de facto & de iure, quod de omnibus necessariis scirent interrogare,Sed illis contra quem producuntur, non est vtile,nisi ad hoc quod super capitulis melius faceret interrogationes.

3 †Item not. ꝙ nec iudex nec partes debent sustinere quòd testes iurent dicere veritatem tantùm super articulis datis,quia sic non valeret testimonium eorum super aliis quæ contingunt, &c. sed super illis articulis tantùm, sed debent iurare super illis articulis datis,& etiam super causa, & sic valebit eorũ testimonium super omnibus quæ faciunt ad causam.suprà,eod.de testi.3.q.9.hortamur.infr.de accu. cùm dilectus.

4 †*Negligenter*. si enim ex certa scientia vel causa omisisset interrogare,scilicet,quia non deberet,tunc etiam à principio capitula super quibus interrogari petiisset dedisset,non tamen iteraretur interrogatio,sed si capitula super quibus interrogari debebant, essent à iudice approbata partibus præsentibus,& postea essent aliqua omissa super illis, benè iteraretur interrogatio.†Item not.ꝙ hîc nõ loquitur de interrogationibus, quæ fiunt à testibus super circumstantiis non contigentibus principaliter negotium principale,quales sunt de loco, vbi fuit celebratus contractus,& de tempore, & huiusmodi con similibus.De his enim quæritur vt discernatur eorũ fides,de quibus no.sup.eo.cùm causam. Sed loquitur de capitulis, quæ sunt circa principale negotiũ, vel ei annexa,vel potius sub eis comprehenduntur, sicut est, quando intendit probare præscriptionem, quod quærat de titulo,vel de continuatione temporis & de bona fide,dicimus quòd de his quærere debet,siue pars dederit de hoc articulos,siue non. Sed si non quærat iudex de his, repetendi erunt testes, nam in culpa erit iudex,& non pars, de hoc quod super articulis his non respondet, ipse enim eos examinare debet.sup.eo.cùm causæ.& sup.de prob. c.licet.& non pars, quia per eos subornari non debet.sup.eo.cùm causam.de proba.licet. Nec etiam ipsis testibus non est imputandum, si nesciunt omnia capitula,quæ sunt necessaria ad probandũ præscriptionem.Sed dices secundũ hoc videtur,quòd iudex suppleat de facto,quod non licet,vt not.sup. de postu.c.bonæ.1.Sed respondeo hoc esse tale factum, quod licet supplere,quia colligitur ex actis.s.quia ex quo admissus est ad probandum præscriptionem,& sub præscriptione comprehendatur titulus, per cõsequens admissus intelligitur,& ad titulum probandũ.

CAP. XLIX.

LIcet dilectus.Partes. quia ambæ fortè partes produxerunt testes super principali,& ideò vtraque pars contra se productos reprobare volebat,qđ poterat.Et idem dicimus in secunda reprobatione, scilicet,ꝙ vtraque pars poterit testes inducere ad reprobationem suorum testium.ar. ff. de leg.3.l.fideicommis.§.si decet arbitrum.†*Quartos*.licet quælibet dilatio ad instruendam causam, non sit danda sine causæ cognitione.2.q. 3.§.spatiũ.& in prima dilatione modica aut nulla cognitio requiratur, vt not.s. eo.in causis.tamen ad reprobandum testes non dabitur dilatio sine grandiori causæ cognitione, tamẽ semper dabuntur dilationes & breues,& hoc probatur,quia nisi odiosę essent huiusmodi dilationes,nõ est ratio, quare quartæ & vlteriores non darentur ad reprobationem testium.

SVMMARIVM.

1 *Partes an & quando possint ad partes remotas citari.*
2 *Confessiones & alia factum respicietia coram arbitris, valere in iudicio ordinario.*

CAP. L.

PRæsentata nobis ab eisdem.partibus. *Solo*. domino etiam arbitri non valebant,de hoc not.sup.de offic.deleg.causam.*Solo*. hîc videtur expirare arbitrium,si multum abscedat arbiter,tamen hoc nõ est
1 vsquequaque verum,†nam licet nõ possit citare partes ad remotas partes,potest tamen si hoc expressè actum est,scilicet, quod à remotis citet illud facere, si autem non sit appositum in compromisso nõ poterit eum citare, nec causam agere extra territoriũ rei,sed ibi sic, quia arbitraria ad instar iudiciorũ redacta sunt.ff.de arbit.l.1.Alij dicunt,ꝙ per duas dietas citari possunt.argum.s.de rescrip.nonnulli. Melius dicitur,quòd nisi aliud expressum sit, semper in loco vbi compromissum factum est, vel etiam in secessibus,si arbiter talis sit, qui consueuit in secessibus agere, & iuxta vrbem vel locum compromissi, dummodò sit sine grauamine alicuius partis citare partem.ff.de arbit.si cùm dies.§.si arbiter. *Videatur*.
2 sicut in veritate expirauit.†*Acta*.Not.confessiones & alia acta factum respicientia coram arbitris valere in iudicio ordinario.C.de arbit.l.pen.§.pen.In testibus tamen aliquid speciale statuitur hîc, & not. de hoc.s.eo.cùm in tua.sed an litis contestatio facta coram arbitris sufficiat coram iudice.arg.est hîc.argu.contrà.quia sententia non habet vigorem, multò minus litis contest.nisi quo ad interrumpendam præscriptionem.C.de arbi.l.pen.§. vlti.*Optione*. ideò autem seruatur hæc optio capitulo soli & nõ archi.

quia

quia archi.eos produxerat,vnde nō poterat eos recusare.4.q.3.si quis testibus.*Recipiant*.hic vult dicere ꝙ isti iudices procedant per acta habita coram arbitris, ita tamen quòd si voluerint ratas habere attestationes coram arbitris receptas,possint, aliàs ijdē testes iterum reciperentur,&hoc verum est,si testes viuant, alioquin necesse habet,eas habere ratas, & hoc est tactum.C.de testi.l.vlt.C.de arbit.l.pen.in fi. *Supersunt*.id est,viuunt.

CAP. LI.

NVPER nobis.*Nisi iuratus*. nisi quo ad præsumptionem.28.dist. de syracusanę.8.q.3.c.1.2.q.3. præsens.86.dist.tanta.*Iuratus*.contrà.11.q. prima.quicunque.vers. omnes. sol. illi derogatum est, vel illud est speciale priuilegium,quod concesit Imperator episcopis in causis quæ mouentur iniudicio seculari,quia in causis,quæ coram ecclesiastico iudice mouentur,non potest concedere priuilegium.*Iuratus*.sup.eod.tuis.C.de testi.iusiuran.33.quæst.secunda,admonere.

CAP. LII.

VENERABILI fra.no.*Congregatis*. supplicantibus pro canonicatione M. abbatis sancti Martini.

SVMMARIVM.

1 *Quæ causa sit, quod post publicationem prohibentur testes produci.*
2 *An post appellationem liceat producere alios testes.*
3 *Testium dicta obscura non sunt per alios declaranda.*

CAP. LIII.

CVM clamor.†*Iterum*.speciale est in inquisitione, quæ ex puro & mero officio fit,vt non attendatur ibi publicatio testium quātum ad hoc,quin semper testes producantur, & est ratio, nam ideò prohibētur testes post publicationem produci,quia timetur subornatio testium.in Authen.de test. si verò.Sed hîc,scilicet,in inquisitione non timetur subornatio testium ex parte producentis,cùm nullus alius sit ibi pars,nisi fama & iudex. Item ipse iudex semper habuit apud se publicata dicta testium, siue per se receperit, siue per tabellionem, sed fortè oppones,ꝙ si quis specialiter deputatus est ad ministerium inquisitionis, & illi sunt publicatæ attestationes, nunquid impediet alios producere, credimus idem, quod suprà diximus, nam si sit minister inquisitionis, non tamen habet ius in inquisitione, sicut procurator, qui non potest remoueri post litis contestationem, nisi causa cognita.ff. de procu.post litis contestationem.& ll.seq. at iste semper mutari potest.inf.de accu.olim.& inf. de sen. & re iudi.cum I.& A.Item non videtur,quòd possit appellare,nam non videtur sua interesse,nisi fortè appellaret nomine superioris,qui inquiri mandauit,& ad inquisitionem prosequendam ipsum deputauit. vt in præal.c.olim. Alij tamen dicunt, quòd hic inquisitor ius habet in inquisitione, ita ꝙ mutari nō potest ex quo cœpit,&poterit appellare,sicut qui agit populari actione,& postquam sibi publicatæ fuerunt attestationes,non poterunt produci testes, nisi probaretur collusio,j.de col.c.vlti.ff.de iureiu. cùm qui.§.in popularibus.ff.de po.act.l.2.ff.de acc. si cui. §.1.& 2.Et respondetur huic decre. quia hic nō erat specialis executor inquisitionis, vel quia nō dicitur hîc, quòd de nouo interrogentur antiqui, vel noui inducantur propter specialitatem causa inquisitionis, sed propter obscuritatem ipsorum, pertinet enim ad officiū iudicis,vt ipse se sic exponat, & fortè hæc dilucidatio non est facienda ad petitionem par
a tis, sed ex officio [a] iudicis:vt not,infrà,de acc.cùm dilectus.
2 †Sed dices,quomodo iterum introducerentur alij, cùm super hoc eodē articulo producti sunt aliqui? Respōdeo quod post apertionem nō licet producere aliquos,vt mutent quod dictum est, vel etiā addant,ut in præalle.Authen.§.si verò.idem videretur,& si nihil dixerunt, nam tunc non possunt iterū produci,cùm ibi suspicio subornationis sit, licet secùs sit vbi obscurè dicunt, cum obscurè respondere non per omnia idem sit, quòd non respondere. Itē & vbi volunt priorum dicta comprobare per testes etiam post publicationem,puta per testes tuos probaui me emisse die tali, alius probat ea die me alibi fuisse,possum etiam post publicatas attestationes alios producere ad confirmandum priorum dicta, scilicet,quòd eadem die fui præsens & emi.ar. prædictæ Authen.& s̄.eo. ex tenore. nec ad confirmandum priorum dicta semper admittendus sum, cùm habui dilationem ad testes producendos, non est mihi dando alia dilatio,nisi cum causæ cognitione, vt not.sup.eo.in causis.vt in casu præsenti notari potest,nam in isto casu satis apparet quod subueniendum est mihi,& meo sacramento credendum,quòd malitiosè hoc non peto, probabiliter enim credere potui,ꝙ sufficerent mihi duo testes ad probandum contractum, sed superueniētibus probationibus aduersarij cognoscitur contrarium.
3 †Sed si aliqui primò dixissent obscurè,alij minus obscurè,tunc licet qui obscurè dixerūt essent interrogandi super expositione dictorum suorum, tamē ad hanc obscuritatem declarandam non essent admittendi,nisi sicut dictum est ad confirmandū priorum dicta. Aliqui tamen contradicunt prædictis dicentes,quòd ijdem testes non sunt iterum repetendi ad declarandum,quòd obscurè dixerunt,nisi quādo adeò est obscurum, quod nullum habet intellectum,si autē potest intelligi, sed diuersis modis,tūc
b si quod dictum est ex consuetudine [b] recipiat aliquam interpretationem illam habebit.ff.de leg.minimè. alioquin in benigniorem partem interpretabitur.ff.de legi.benignius.j.de spō. iuuenis.aliàs verborum significationi statur.ff.de condi. & demon.l. 1.§.1. vel contra introductorem tunc interpretandū est.sup.de prob.in præsentia.

SVMMARIVM.

1 *Canonica infamia per pœnitentiam tollitur.*
2 *Emendatio criminis quomodo appareat.*
3 *Mortaliter peccat qui temerè iurat.*
4 *De publico condemnatus crimine semper est infamis.*
5 *Excommunicatus an semper repellatur à testimonio.& vide in num.7.*
Excommunicatio non est culpa,sed medicina & pœnitentia.
6 *Excommunicationis sententia etiam iniusta tenet.*

CAP. LIIII.

1 TEstimonium.*Eius crimen*.† de quo non est condēnatus non irrogat infamiam ipso iure vtrum horum fuerit, repellitur etiam post sententiam in causa ciuili,infamiam enim canonicam tollit pœnitentia. 6. q. 1.illi.sed infamiam ciuilem non.2.q.3. §.hîc colligitur.licet alij aliter dicant.*Reprobatur*.6.q. 1. ille qui crimen.sup.eo,super.c.1.
2 †*Emendatus*. emendatio apparebit si occultum est crimen per sacerdotē, qui dicat eum sibi confessum vel vt quidam dicunt eius simplici verbo credendū est,

[a] Ex officio. Ad hæc dicta Inn. adde Bar.in extrauagan. ad repri. Et in sua disputatione.inci.iudex maleficiorū. & Pe.de Anc. in cōsi.97. col.fi.in prin. inci, consi. in quæstione quæ vertitur & Bar. in l.2.§.si publico. col.4.ff.de adul.

[b] Ex consuetudine. Adde Fel. in I. gl. de cre. col.2. qui refert hoc dictū Inn. & adde Inn.hîc ad Ioan.de Imo.in l.2. co.1.ff.de duo reis, Alex.de Imo.in cōsi. 82. col.2. in prin. in I.nota. & Car.in cōsi. 197.co.fi. in fi.& Alex.in cōsi. 156.co.4. in 5.vol.vbi ꝙ in dictis testiū attenditur ꝙ vt plurimū fieri solet.

est, sufficit autem occultam pœnitentiam agere, vbi crimen occultum est. Si verò crimen eius est manifestum, debet manifesta esse pœnitentia, licet non solennis. 2. q. 1. si peccauerit. 45. dist. illud. 50. dist. in capite. infrà, de simo. nemo.

3 † *Periurij*. 6. questio. 1. quicunque. & intelligitur hoc verum, vbi falsum iurauit, & contra licitum iuramentum venit, sed si non falsum, sed tantùm temerarium iuramentum iurauit, vel contra illicitum iuramentum venit quis, non est periurus, quia facit contra iuramentum, sed quia temerè iurauit. 22. q. 4. si aliquid. non est reppellendus à testimonio. suprà, eodem constitutis. Sed tamen quilibet temerè iurans mortaliter peccat. 22. questio. secunda. c. 2. & quæstio. 4. necesse. & infrà, de iureiuran. c. & si Christus. sed potest dici, hoc ideò esse, quia ex quo tale iuramentum non seruat, semper præsumitur de talibus pœnituisse [a], vel potest dici, quòd etiam temerè iurans reppellitur. Nec obstant cõtraria quæ loquũtur quòd possunt reddere testimonium cõtra eum, qui aliàs coegit vel induxit ad præstandũ temeraria iuraméta, ꝙ in eorũ odiũ factum est, temerarium etiam iuramentum non reppellit à dignitate. infrà, de iureiur. sic nostris. Alij tamen contradicunt. *Periurij*. 22. q. 5. si quis conuictus. paruuli. *In criminali*. 2. q. 7. appostoli, ipsi testes. *De crimine*. nisi secum sit dispésatum, vel nisi sit in integ. resti. vt not. infr. de sen. & re iudi. cum te.

[a] Pœnituisse. Adde Car. in consil. 35. inci. ad dubia singulariter. co. 2. circa medium.

4 † *De crimine*. publico, de quo condemnatus semper sit infamis. ff. ex qui. cau. infa. irro. athletas. §. calumniator. vel etiam in priuato si descendit ex ea actione, quæ etiam damnato in priuato iudicio infamiam irrogaret, vt furti & vi bo. rap. ff. de his qui not. infa. athletas. §. fin. & duabus. ll. seq. & ff. de publ. iud. infa. ff. de cri. stel. l. 2. & tertia. & idem etiam si de crimine priuato, quòd etiam condemnato non irrogat infamiam, nam cùm non posit promoueri, non poterit sacerdotem accusare, sed laicum potest accusare, & testificari in eum. Idem etiam dicimus & si excipiatur de crimine, quòd non infamat, vt ☞ hîc, & siue sit condemnatus, siue non. † *Per exceptionem*. de crimine in quo perseueret, si autem egisset pœnitentiam, tunc ita audietur aliquis excipiens contra eum de crimine, sicut auditur excipiens contra electum petentem confirmari. de quo nota, suprà, de electio. dudum ec. rotho. & infrà, de accu. super his. Vel dic, hîc exceptionem condemnationis de crimine factam.

5 † *Per exceptionem*. sed quid dices in excommunicato, sed nunc absoluto, nunquid potest ferre testimonium. arg. quòd non, 4. q. 1. c. 1. & 2. vbi multùm de hac materia notatum est. Vel dic, aliter quàm sit ibi notatum quod nunquam obstat testi quod fuit excommunicatus, dummodò non sit absolutus. Sed necesse est crimen probari propter quod excommunicatus fuit ad hoc vt reppellatur, nec obstant rationes, quæ ibi sunt notatæ, puta quia non fertur excõmunicatio, nisi ꝑ magnis criminibus. 1. q. 3. certum est. & asignamus talem rationem. Excommunicatio non est culpa, sed est medicina, vel pœnitentia. 2. q. 1. multi. & ideò ea cessante non debet aliqua infamia remanere. ff. de his qui not. infa. ictus.

☞ † Sed dices licet pœna excommunicationis non sit peccatũ, pœnæ tamen impositio per iudicem facta est probatio culpæ, quæ non nisi probata culpa irrogatur. 2. q. 1. nemo. Respondeo, quòd sæpè sine manifesta & solenni probatione quis excommunicatur hoc ipso, quòd præsens nõ est in termino, & tamẽ potest esse quod legitimo impediméto detẽtus est, & sic iusta est excõmunicatio, sed tamẽ causa vel culpa nõ subest, vnde postea probato impedimento sine difficultate absoluitur. 4. q. 5. c. 1. infrà de sen. & re iudi. cùm Bertholdus.

6 † Item sententia excommunicationis etiã iniusta tenet. 11. q. 3. c. 1. graue ergò esset ꝙ perpetuã sibi infamiã irrogaret. Ad hoc ergò, vt nõ obsit ei sentẽtia excõmunicationis, oportet ꝙ probet etiã culpã pro qua excõmunicatus est. ar. ff. de his qui not. infa. ictus. Alij tamẽ dicũt, ꝙ vbi quis contumax esset in parendo super crimine, de quo condẽnatus esset, & hac causa expresè asignata excommunicaretur, quia talis excõmunicatus benè reppelletur etiã nõ probato crimine, & idẽ dicunt, si etiam amoueretur ex officio vel ordine propter inobediẽtiã siue excõmunicationẽ. ar. 4. q. 1. c. 1. & 2. ff. de his qui not. infa. l. 1. §. ignominiæ. & ff. de iudi. cùm prætor. & idẽ videtur dicendũ, si non esset condemnatus, sed tantùm crimẽ esset notoriũ, vel etiã non esset notoriũ, sed tamen iudex exprimit in sententia, quod non vult de tali crimine pœnitere ꝙ cõmisit, ideò excõmunico eum. arg. prædictarum legum. sed si tamen benè attendas in omnibus his non est causa eum expellendi excommunicatio, sed sententia super crimine lata vel crimen commissum.

7 † E ideò melius videtur dicendum. quod nõ sufficit ad repellendum quemquam à testimonio, probare, quod fuerit excommunicatus expressa causa criminis in excõmunicatione, nisi fuerit tale crimen expressum in sẽtẽtia, ꝙ ipso facto infamaret, cũ acta sententia de aliis criminibus emendatus sit, & infamia canonica cesset, nec est simile de remisso causa ignominiæ vel exauthorato, cùm neutrũ horum interuenerit in excommunicato, & respõdeo obiectionibus, scilicet. ff. de his qui nota. infa. l. 2. §. ignominię, & aliis quia exauthorisare militem, vel remouere ab exercitu, vel ordine vel iudicem remouere à senatu, de quibus ibi loquitur, est proxima causa & pœna delicti, sed excommunicatio, vel priuatio à communione fidelium sacrorum, non est proxima pœna delicti, imò aliquod est medium, scilicet, contumacia pro qua fertur tãtùm excommunicatio, & nunquam pro crimine quantumcunque sit graue. 11. quæstio. 3. certum, nec hac ratione dicendum est, quòd si ipso facto incidit in excomunicationem, vt in violenta manuum iniectione, quòd repellendus sit perpetuó, quamuis sit proxima pœna delicti, quia hæc pœna excommunicationis non infertur ab homine, sed à iure, vnde non amplius repelletur propter excommunicationem quàm propter crimen tantùm, scilicet, durante excommunicatione, vel quousque pœnitentiam agat, sed in prædictis legibus dicitur, quòd miles vel iudex per iudicem fuit remotus, & mitius agit ius quàm iudex. *Grauata*. nam cùm hi reppellantur ab electione, & simili modo ab ordinatione. sup. de electi. super eod. eodem modo etiam repellendus est ab accusatione & ☞ testimonio. 2. quæstio. 7. ipsi. & c. testes. † *Ciuili*. in causa enim ciuili non repellitur siue crimen publicum, siue priuatum commisisset, si pœnitentiam egisset, & non esset condemnatus, nec infamatus ipso iure. Idem si condemnatus esset de priuato, quòd non infamaret. ff. de cri. stel. l. secunda. *A testimonio*. idem etiam in accusatione, cùm ordo & testimoniũ & accusatio cùm de accusatione criminali clericorum agitur æquiparantur, scilicet, vt quicunque ad vnum admittitur, & ad aliud. 2. quæstio. 7. ipsi testes.

SVMMARIVM.

1 *Quarta productio an fieri debeat, vbi quis testificata viderit, & inspexerit.*

Attestationes cùm per iudicem apertæ sunt, non potest vlterius producere.
Differre tempus an melius sit, quàm post publicationem & sententiam subuenire.
Iudex an & quando possit tempus productionis prorogare.
2 *Assignata dilatione statim incipit currere tempus.*
4 *Continentes prouinciæ quæ dicantur habes remissiuè.*

CAP. LV.

VLTRA tertiam. *Productionem.* præstito. in authen.eo.§.quia verò.suprà, c. significauerunt. in causis. vbi de hoc no.† *Subtraxerit.* hîc satis
1 credo, quòd ad quartam productionem nunquam debet quis admitti, vt quidam dicũt quantumcunque viderit testificata, dummodò plenè illa inspexerit, & hoc sonat illud verbũ percũctatus fuerit.i.cùm diligentia inspexerit. Ex hoc enim, quòd diligenter inspexerit, & per omnia scrutatus est præsumitur fraus, quando post vult producere testes, imò si à testibus, qui deposuerunt quęsiuisset diligēter quid dixissent, nō crederem, ꝙ propter hoc posset prohiberi iterũ producere testes, quia nec iure prohibetur, nec etiam ratione, quia per vnam vocē de facili instrui nō posset, nam si aliàs nō furtiuè, sed casu contigisset, quòd attestationes vidisset, non tamen plenè nec notando circa illa, quæ notanda sunt: vnde potest super eisdem articulis testes producere. ar. ff. de rei vendic.officium. C. de proba. exceptione. Sed contra in Authen.de testi.§.quia verò. vbi expressè innuitur, quòd postquam didicit testificata, nunquam vlterius testes producere potest, sed illud potest intelligi vbi renunciauit testibus, & vidit testificata, ambo enim ista, vt quidam dicunt simul necessaria sunt, & idem est vbi subtraxit, quia etiam si non tunc constaret diligenter vidisse testificata, tamen quia præsumitur contra eum propter furtum vlterius testes producere non potest.

2 † Item quando [a] attestationes apertæ sunt per iudicem, vlterius producere non potest, & in his casibus videtur loqui prædicta Authent. & non dicimus tantùm denegandam productionem testium, postquam didicisset plenè testificata vltra tertiam productionem, sed etiam post primam vel secundam, & hoc innuit finis. §.præallegat. quia verò. nisi in casibus prædictis. Item dicimus, quòd siue plenè sua testificata videat, siue partis aduersæ, ꝙ vlterius testes producere non potest, quia lex sic generaliter loquitur, postquam didicit testificata, aliqui tamen dicunt, quòd visio testificatorum partis aduersæ non impedit productionem testium, & habent argum. pro se, ff. de iudi. iudices. primò dictum magis placet. † *Nequiuit.* si quis petat, quod non aperiantur testes, vel quòd non feratur sententia quousque tales, qui sunt in captiuitate, vel in peregrinatione, vel aliis ex consimilibus causis sunt absentes, vel morbo vel furore tenentur, quia ipsi sunt qui suæ causę veritatem nouerunt, vel quia ipsi habent instrumenta suæ causæ, non est audiendus vltra tempora, quæ sunt.3.q.3.§.spatium, sed per beneficiũ in integ.resti.sibi poterit subueniri etiam post apertionem testium, & post sententiam præmissa summaria cognitione, vt iterum audiantur. arg. suprà, de in integ.resti.c.2.& 3.vbi not.

[a] Itē quādo attestationes.sentit hic Inno. quòd sola publicatio testium & processus præcludat viā nouæ ꝓductioni. ita intelligit Pe. de Anch. in consil. 223. inci. ad euidētiam præmitto, in 1.col. & ibi hanc opi. tenet, de quo latissimè ꝑ Feli. in c. fraternitatis, suprà. eo.

☞ † Sed dices nónne melius erat differre quàm post publicationem vel sententiam subuenire? Respondeo nō, quia si differtur quilibet posset inuenire viam, quod nunquam aliqua causa finiretur, quòd esset valdè iniustum, econtrà, scilicet, si procedatur nullum vel modicum fit præiudicium, quia per beneficiũ restitutionis sibi subuenitur, nec negamus, quin iudex ex magna causa vltra tempora statuta posset prorogare dilationē.ff.de reg.iur. l.2. sed non immoderatè.ff.de iud.si lon.ff.de va. mu. l. fi. vbi de hoc notat. Et videtur ꝙ quarta productio, de qua hîc loquitur, non potest peti, nisi intra tēpora statuta, nisi per beneficiũ restitutionis. Si autem per iudicem vel receptionem testium vel instrumentorum steterit per tantum tempus, quod in residuo pars suas instructiones producere non potuit, nō imputatur sibi.argu.2.q.6.anteriorum.si autem propter pericula viarum, vel tempestates aquarum ire impediantur, quòd nulla parte temporis potest pars suam productionem & probationē perficere, potest dici, quòd est hîc magna causa qua prorogare potest prædictum tempus.ar.ff.de eden.si quis ex.§.fin. & l.seq.in Authen.de his qui ingre. ad app.§.2.tamē si multo tempore deberent durare prædicta pericula procedi poterit ad sententiam, sed saluũ erit parti beneficium restitutionis, postquam cessauerint pericula, vt dictum est.

☞ † Prudenter ergò faciet pars contra quam producuntur testes, si cōsentit quòd aduersarius habeat nouem menses, quando summaria cognitione præmissa ordinatum est quòd instructionem suam habeat de partibus vltra marinis, nec petat articulos, quòd per examinationem articulorũ magis instruitur producens, sed permittit eum super tota causa producere instrumenta sua, quia si etiam super mille articulis produceret, non haberet prædictos nouem menses, & idem dicitur, si petat instrumenta ex continentibus prouinciis vna vel pluribus, quia non debet habere, nisi sex menses vel ex eadem prouincia tres, & benè faciat disquiri ab initio, an velit de vltra mare producere, vel de continentibus prouinciis, quia si non benè disquisierit à principio, & habuit tres menses pro instrumentis eiusdem prouincię, & iterum habebit sex pro continentibus prouinciis, & iterum 9. menses pro vltra mare, sicut ex vi literæ colligitur. Item si fecerit dare minorē terminum, quàm trium mensium, & postea desiderauit aliam dilationem, de leui dabitur ei, dummodò non excedat inter ambas dilationes tres menses. Sed in istis tribus mēsibus non cōputabitur medium tempus quod est à fine primæ receptionis, siue fuit impeditus producens, siue negligens fuerit in prosequendo causam in medio tempore, quia si fuit ei vtile, quòd neglexerit, & aduersario damnosum sibi imputet, quia vigilantibus non negligentibus iura subueniunt.ff.ex quib.causis ma. non enim. 4.q.4. c.1.& 2. Nec negamus quòd vtile sit aliquando istas dilationes breuiare, sed tamen sæpè ex breuiatione dubitationes occurrunt, vt dictum est.

3 † Incipit autem currere hoc ex quo dilatio assignata est, & intra dilationem debet impetrare literas, & ire pro testibus, vel mittere ad vnam prouinciam, vel etiam ad diuersas, nec debent deduci de isto tempore solennes dies, nec recreationes receptorum vel iudicum dummodò non sint malitiosæ vel tales per quas impeditus est producens perficere productionem suam.

4 † Continentes autem prouincias non appello archiepiscopatus, sed sicut exponitur.ff.de verb. sig. notionem.§.1.vltra autem hos terminos, & antè & pòst per confessiones poterit instrui causa.

CAP. LVI.

NON DEBET. *Quis in criminibus.* secùs si agitur ciuiliter *Forsam.* forsitàn ideò dicit, quia in excepto crimine accusatus non admittitur contra eũ, qui est bonæ famę.2.q.1.in primis. *Exceptis.*

C.ad

C.ad leg.Iul.maiesta.nullus.ff.de quæstio. de minore.*Accusatione*.Idem dicunt quidam pendente inquisitione vel denunciatione.*Accusatione*.C.de procura. reum.*Susceptione*.81.dist.tantis.

SVMMARIVM.

1 *Abbates & priores conuentuum, dicuntur agere nomine alieno & tanquam ministri.*
2 *Non potest Abbas esse testis in causa monasterij, quando in eam constituit procuratorem.& vide in num.3.& 4.*
4 *Iurare in animam alterius quando liceat.*
5 *Tutor & procurator in iuramento decisiuo iurare debet in anima sua.*
Collegium vel alius conuentus an possit per alium iurare.
6 *Inter iuramentum de veritate dicenda,& de calumnia differentia.*
7 *Quæ teneatur dicere iurans in animam alterius. & vide in nu.8.*
6 *Syndici iurare possunt de veritate dicenda tam super diffinitione causæ quam super expensarum quantitate.*
10 *Procurator an possit iurare de veritate dicenda remissiuè.*
11 *Specificè non confusè obijcienda sunt crimina contra testes.*
12 *Licitum est iudici ante publicationem testium assignare terminum intra quem obijcere testibus possint quæ velint.*

CAP. LVII.

Præsentium.*Tibi authoritatem*.Casus.examinata quadam causa apud sed.apost. tandem pars de Spaldug. obiecit quædam in personis testium sancti Mich. vtraque etiam pars penitus suam intentionē probare voluit per confessionem partis alterius super hoc ergò hic scribitur , & certa forma porrigitur secundum quam facere debeant.

1 †*Abbatem.* benè dicitur pro Abbate & conuentu, & contra priorem & conuentum,quia pro ministris agitur contra ministros,quasi nomine alieno, ipsi enim sunt procuratores,non domini.12. quæstio.1. si priuatum.sed pro conuentibus , & contra conuentum,in quibus comprehenduntur etiam ministri. j. de conces.præb.post electionē.ff.de verb. signifi. familiæ.insti.de iure nat.§.plebs. agitur proprio nomine,quia ipsi domini sunt.2.q.6.biduum.versi.palam. ff.quando appel.sit.l.1.§.impropria. tamen idem videtur , si etiam ministri actionum non sunt de conuentu,vt sæpè accidit in vicedominis,& sufficit contra alterum ferri sententiam, vel etiam contra Abbates ambos nomine conuentus , vel etiam contra ipsum conuentum proprio nomine,& potest Abbas qui ex officio habet exercitium actionis reuocare mandatum à conuentu datum procuratori,quādocunque vult ante lit. contestationem , post lit. autē contestationem non licet , sicut nec alij domino liceret.Sed si ambo simul sint litem contestati , & simul , & diuisim possunt in causa procedere , sicut si ambo essent insolidū procuratores.de hoc no. s. de procura.in nostra.Imò plus videtur,ꝙ si libellus dicit,agit talis Abbas, agit & talis procurator constitutus à conuentu nomine conuentus , vt sicut quo ad verba videatur diuersis nominibus agere:tamen quia constat,quòd eiusdem nomine agit,scilicet,nomine monasterij & conuentus , ad quem res pertinet,de qua agitur eodem modo procederet hic Abbas& procurator conuentus,sicut suprà dictum est. Secùs autem si specialiter causa tangeret Abbatē suo proprio nomine , & idem est si ageret dominus rei,de qua agitur cum procuratore quem ipse idem constituit.*Possidere*.Nota quòd licet possessorio agitur ad restitutionem possessionis , de rebus tamen spiritualibus non iuratur de calumnia,sed de veritate dicenda,sicut quando petitorio agitur.sup.de iura.calum.literas. *Cum possessione.* super spiritualibus.

☞ †*Ab eisdem.* ideò hic Abbas & conuentus sancti Micha.requiruntur tanquam honestiores ob vehemētiores causas.C.de procura.l.fin. quia simul egerāt, vt patet ex ipsa litera , quia si solus Abbas egisset, ipse solus tanquam honestior requiri posset. Sed in hoc casu dicunt quidam , quòd conuentus computato ipso abbate requiri posset,quia honestior & veracior reputatur totus conuētus ex Abbate & monachis computatis,quàm solus Abbas.

2 †Item not. quòd quando Abbas constituit procuratorem in causa monasterij,in ipsa causa nō poterit esse testis, licet aliàs posit. j. de iureiur.& si Christus.in fin. Sed si conuentus agit per procuratorem etiam si tāquam honestior persona iuret cōuentus de veritate dicenda , tamen ijdem illi monachi qui iurant de veritate dicenda, recipientur in testes, & pro vtraque parte valebit eorum testimonium,sed quando iurauit vt honestior persona,tunc dictum eorum valet contra se,& non pro se.

3 †Sed quæres nónne eodem modo recipietur Abbas ad vtrunque,sicut monachus?Respond.nō,quia Abbas quasi legitimus defensor est, & ideò duplicē personam gerere non debet, scilicet agētis & testis, sed in alio casu nullus monachorum est defensor,sed conuentus tantùm,& ideò singuli monachi,& etiam ipse Abbas potest esse testis , quia licet instrumentum dicat Abbas & conuentus constituunt talem procuratorem,tamen ipse Abbas , vt pars & membrum conuentus videtur loqui , & non quasi principalis defensor. *Abbatem.* hi non erant syndici per quos facta fuerat lit.contestatio,sed & partibus placuit,quòd per hos iuraretur, & aliàs etiam æquitati & iuri consonabat,cum essent capita conuentuum, posset tamen & aliis committi hoc iusiurandum.argu.ff.de iureiur.c.1.

4 †*Nomine suo.* quia de conuentu & ideò iurat nomine suo,& inde est,quòd inter respondentes faciet numerum,sed si ipse aliud crederet, quàm ꝙ maior pars conuentus sciret , cùm tanquam pro vniuersitate sit iuratum , respondebit secundum placitum maioris partis,non secundū suum. Crederem tamē, quòd si Abbas non tanquam pars vniuersitatis , vel tanquam vnus de vniuersitate, sed tanquam principalis,puta,quia fortè alia habebat diuisa,sed hæc iura de quibus agitur communia habebant pro indiuiso,tunc ipse pro se ad suum placitum, non tanquā syndicus , sed tanquam principalis person a respondet.pro conuentu autem respondebit placitum maioris partis conuentus. si autem hic de conuentu non esset,non in anima sua,vel nomine suo,sed cōuentus tantùm iuraret,& respondebit.Vel dic, vt in

☞ gloss.scilicet,totius.† *In animas.* hic iurat in animas eorum, quorum procurationem agit , quia non est procurator,nec aliquid habet facere in causa , sed ministerium tantùm habet & organum eorum in quorum animas iurauit. Si autem esset procurator vel syndicus, tunc in talibus in quibus licet procuratoribus iurare de veritate dicenda,scilicet, quaudo sibi fit mandatum.ff.de iureiur.iusiurandum. de hoc not.sup.de iu.cal.c. si. tunc non iurat in animam alterius,sed in suam quod satis hìc apparet, vbi dicit, ꝙ à syndico inquirat quid credat vel sciat, vnde apparet,quòd de sua scientia vel credulitate debet respondere,non de alterius.

5 †Item cùm in decisiuo iuramento tutor & procurator iurare debeat in anima sua,nam illusorium esset,quòd in anima infantis iuraret,cur nō idem in

iuramento quod fit in prosecutione causæ.Item hîc admittuntur isti conuentus,vt faciant illos iurare in animas suas,quia placuit partibus.sup. de test.tuis. Vel dic,quòd authoritate huius decret. hodie licitum est omnibus collegiis per alium iurare, & hoc ideò,quia cùm collegium in causa vniuersitatis fingatur vna persona, dignum est, quòd per vnum iuret, licet per se iurare possit, si velit. C. de iur. calum.l.2.§.hoc etiam.& etiam propter facilitatem ponendi.& respondendi, aliàs autem quilibet per se in animam suam iurare debet.suprà,de iura. calum. c. fin.& c.in pertractandis.Imperator etiam per alium iurat.63.distinctio.tibi domino.*Partis ibidem*.residentium.10.quæstio.2.hoc ius,ante medium.*Ipsorum*.eorum, scilicet, qui mandabant quòd in animas eorum iurent.

6 †*Veritatem*.Not. quòd vbi iuratur de veritate dicenda, tam ponens quàm respondens non credit, sed quod nouit dicere debet.argum.3.quæst.8. hortamur.sed cùm iuratur de calumnia,ibi quòd creditur,ponitur & respondetur.C.de iur.calum.l. 2. §. 1. Item si esset causa ciuilis vbi iuratur de calumnia, non esset necesse quòd in animas conuentus iuraret,sed in animam suam tantùm,& secundum suum placitum positionibus respondere.suprà,de iura.calum.cùm causam.*Ipsi*.Abbas & prior.*Illos*. conuentus,scilicet.*In quorum*.scilicet,totius vel maioris partis conuentus ibidem residentis,nec sufficeret quòd in aliqua positione maior pars consentiret iurantium, nisi esset maior pars conuentus ibi residentis, & est hoc ea ratione, quia minoris partis conuentus consensio non potest præiudicare toti conuentui.

7 †Et est not.dignum,quòd qui iurat in animam alterius non quod sibi videtur,sed quod dicitur ab his in quorum animas iurauit dicere tenetur,† & debet sic componi iuramentum.Nos iuramus per talem, quòd veritatem dicimus,si.63. distinctio. tibi domino.Vel si non essent præsentes illi, in quorum animas iuratur,si per literas,vel aliter certum est,quòd procurator præsens potest in animas iurantium iurare,& tunc debet iurare sic; ego in animas talium iuro dicere veritatem,quā sciuerint, vel melius iuro in animas eorum, quòd ipsi per me veritatem, quam sciunt,dicent.†Item not.ꝙ si abbas qui iurauit in animas aliorum sciret aliqua,& illi in quorum animas iurauit aliqua nescirent,vel ecōtrà, non debet respondere veritatem, nec aliquis pro singulis de conuentu,qui dicerent se aliquid scire,nisi de eo, quod maior pars scit,sed pro se,si aliquid scit,aliis etiam inscientibus respondere tenetur.Idcircò enim hîc dicitur,quod suo nomine iurat,scilicet,vt de his, quæ sciant veritatem dicant, etiam si alij nesciant, melius videtur,quod etiam de his quæ soli sciunt,nihil dicere debebant, nisi de suo facto, cùm dictum eorum non præiudicaret,neque quasi procuratoris, quia procurator non est,neque quasi testis, & non est alia causa quare pro se specialiter iuret,nisi vt astringatur dicere cum aliis veritaté, & eodem modo à quolibet quæritur de facto suo, si ab alia parte quæsitum esset & compelleretur iurare, sed hîc benè dicimus, quòd licet aduersa pars peteret aduersarium iurare de veritate dicenda super his,quæ scit non super his,quæ fecit,vel de facto suo non audiretur,lex enim loquitur tantùm, quando de facto suo interrogatur.C.de quæstio. interrogari. Quando enim interrogatur de alieno facto tanquam testis recipitur,non eo modo quo hîc dicitur.

8 †Item nota,quòd si non per se,sed tantùm in animas aliorum iurasset,& ipse veritatem sciret,illi autem non,nihil dicet quia de se non iurauit.Item si illi dicant,quòd aliter dicat, quàm se habeat veritas, quam ipse scit,non respondebit, quia pro nullo homine debet falsum dicere, nec deberet facere conscientiam, imò vocatis qui prodesse possunt debet eos monere,vt à falso testimonio,vel dicto abstineāt. 22.q. 5. hoc videtur. Item si nolunt respondere per procuratorem,sed per se non video quare prohibētur.Sed quid si velit per alium non iuratum respondere.*Super quolibet*.not. non sufficere generaliter negare positionem,nisi ad singula in positione contenta respondeat.*Sine iuramento*.& benè præiudicat hæc confessio, ac si facta esset cum iuramento, sicut & confessio principalis personæ.argu.contra.ff.de cōfes.certum. §. penul. sed ista lex loquitur de confessione procuratoris minoris,quia nō præiudicat cum effectu,quia datur restitutio in integrum. *A syndico*. qui litem fuerat contest.nec de calumnia iurauerat, quia de rebus spiritualibus agebatur,nec de veritate dicenda, hoc enim iuramentum abbas & prior præstare debent.

9 †Et est not.dignum, quòd etiam in causis spiritualibus quod credat, vel nouerit à syndicis sine iuramento requiritur.Fatemur tamen, quod syndici possunt iurare de veritate dicenda, tam super diffinitione causæ,q̄ super quantitate expensarum, & etiam super negotio. C.de iudi. properandum. in fi. C.de reb.cre.l.pen.§.pen.arg.C.de iura.cal.l.vlti.§.1. & tunc licet sine iuramento possint inquirere de credulitate,per iuramenta tamen quæri non debet, vt hîc, quidam tamen in iuramento de veritate dicenda adiiciunt, quòd etiam per iuramentum respondebit de credulitate.

10 †De procuratore autem an possit iurare de veritate dicenda,nota.sup.de iura.calum.c. vlti. & si scit debet respondere scio id,de quo interrogas,vel credo,& si dubitaret, debet respondere ego dubito. ff. de petitio.hære.si debitor.& tunc debet ei dari tempus ad deliberandum.ff.de interrog.act.qui interrogatus.ff.de iureiur.iusiurandum.1.respon.Sed & aliquando congrua responsio videtur,si dicat ego nescio,vbicunque enim titubat inter duo quorum alterum est necessarium,& est facile vtrumque esse verū.Vt si quæratur ab aliquo,an modò viuat aliquis, an mortuus sit,vel an sit in tali ciuitate, an non, vel extra.Circa hoc versatur cogitatus eius, & ideò benè respondet,si dicit,nescio.Posset etiam dicere,nō credo eum viuere,vel non credo eum esse in ciuitate: & tamen non sequitur ex hoc, ergò credit eum esse mortuum,vel eum esse extra ciuitatem,quia per suam responsionem nihil ponit, sed negat tantùm. in Authent.de his qui ingre. ad appel.§. finali. *Primò*. id est, antequam admittantur testes prioris & conuentus ad reprobationem testium abbatis & conuentus.

11 †*Sigillatim*. Not. non sufficere dicenti contra testes,ego obiicio testibus adulterium,periurium, & huiusmodi,sed oportet eum dicere quid cōtra quēcunque testium obiiciat. Locum autem & tempus, quo adulterium,vel periurium commisit, an dicere tenetur,alibi not.

12 †*Specificationem*.hoc est notatu dignum, quòd licitum est iudici ante publicationem testium præfigere partibus terminum, intra quem quæ velint testibus obiiciant.argumentū ad idem.suprà, de probationibus.licet.quod sic probatur ex loco isto, nā istis iudicibus non committebatur causæ cognitio, sed tantùm certa forma eis super certis articulis dabatur, & ita coram eis nō erat facienda apertio testiū,quod ex eo maximè apparet, quia nō præcipit copiam

copiam attestationum partibus concedi, sed sibi sigilla fideliter transmitti. Et valet hæc cautela contra eos, qui malitiosè testes sibi contrarios reprobãt, & pro se dicentes approbant, non negamus tamen quin post apertionem testium posint dicere in personas testium, nisi ante fuerit eis terminus præfixus intra quem dicant. *Iuramento.* supra. eodem. præsentium. contra. sol. vt ibi.

SVMMARIVM.

1 *Procurator an & quando possit esse testis.*

CAP. LVIII.

ROMANA *ecclesia.* & infr. *Procur.* ff. de testibus. l. fin. & 2. quæstio. sexta. statuendum. C. de procuratoribus. ad negotia. videtur, quòd si placet partibus in negotio, quòd procurator potest esse testis, sicut mediator. argument. Authentic. de fide instrum. §. quia verò. In aliis autẽ negotiis semadmittatur, quia non prohibetur. ff. de testi. l. i.

☞ † Item argu. quia etiam iudex admittitur in aliis causis. ff. de testibus. ob carmen. §. primo. Dicunt tamen aliqui, quòd contra dominum benè admittitur & cogitur procurator in testem, etiam in negotio & causa quam procurauit, sicut compromissarij contra electum à se & arbitri. supr. de elect. cùm dilecti. suprà, de arbitris. non sine. *Præsumptione.* ff. quemadmod. test. aper. l. 1. in fi. ff. de dot. præleg. l. Theopompus. l. supr. de procu. c. ex insinuatione. 24. quæstio. 3. si habes.

DE TESTIBVS COgendis, vel non.

TIT. XXI.

SVMMARIVM.

1 *In criminali causa non est quis cogendus ferre testimonium. Veritas an & quando sit celanda. & numer. sequent.*
2 *Qui sint cogendi ferre testimonium. & vide in numero. 3. 4. 5. & 6.*
5 *Peccatum an & quando sit celandum.*

CAP. I.

CAVSAM *matrimonij. Occultent.* subtrahendo se à ferendo testimonio.

1 † *Odio.* & intelligo eos semper se taliter subtrahere, quãdo nõ potest veritas aliter apparere. & hoc in ciuilibus, vbi, s. quis proprium interesse prosequitur, cùm ibi sit peccatum, in damnũ proximi veritatem celare. 11. q. 3. quisquis metu.

Et hoc est verum, nisi hanc præsumptionem alia elidat, puta quia sit religiosus, quare magis iurare veretur, vel alia consimili causa. In criminalibus autem, & vbi non est peccatum celare veritatem, non præsumo eum, qui non vult reddere testimonium taliter se subtrahere, & idcircò non est cogendus, nisi manifestè apparet malitia. infra, eo. peruenit. 2. Item dicimus, quòd in ciuilibus & criminalibus in talibus tamẽ causis, in quibus nõ coguntur testes, etiam si non subtraherent se gratia, odio, vel timore, tamen si deficiant aliæ probationes cogendi sunt. infr. eodem. peruenit.

2 † *Compellas.* quidam dicunt, omnes indifferenter cogendos ad ferendum testimonium. C. de testi. si quando. Alij dicunt quòd illi soli qui iactant se scire veritatem. Alij tunc eos tantùm cõpellent, quando propter defectum probationum perit veritas, quam celare mortale peccatum est. 24. q. 2. quanquam. inf. eodem. peruenit. 11. q. 3. quisquis. in criminali autem causa, non coguntur testes. infr. eo. c. pen. sed si ciuiliter agitur de crimine coguntur. inf. eo. peruenit. & c.

3 vlti. & c. super his. & c. cùm super. † Secundum leges autem in omni casu cogũtur. inf. eo. super eo. Quedam tamen personæ non coguntur etiam secundũ leges nisi magna causa subsit, vt sunt senes, valetudinarij, & qui continentur. ff. de testi. inuiti. & l. s. In causa autem inquisitionis compelluntur testes. infrà, eo super his. & in causis spiritualibus. vt hic, infrà, eo. c. ceterùm. in causa etiam denunciationis coguntur. infr. de simo. licet Hely.

4 † Vel dic generaliter, quòd vbicunque celare veritatem est peccatum mortale, ibi cogẽdi sunt testes, quod sic probatur, iste inductus in testimonium, peccat mortaliter, nisi reddat testimonium, ergò est cogendus. arg. 2. q. 1. si peccauerit. 12. q. 5. hoc videtur. & hac ratione quia peccatum esset, si ageretur inquirendo contra aliquem diffamatum de aliquo crimine cogendi essent testes. infrà, eo. super his quia peccatum est sustinere infamem personam in aliqua dignitate. 25 distin. primum.

5 † Idem crederẽ & si diceretur falsum instrumentum ciuiliter vel aliter agatur ciuiliter non ad pœnã, sed ad pecuniarium commodum cõsequendum, vel vitãdum. C. de fal. l. penul. j. eo. cùm contra. Idem si subtrahantur testes siue ciuiliter, siue criminaliter agitur cogendi sunt testes, vt dictum est supr. Idem est & si iidem testes malitiosè se subtrahant. inf. eo. peruenit. 2. & c. cùm contra. vbi autẽ celare veritatẽ non est peccatum, vt quãdo agitur criminaliter, vel etiam ciuiliter. s. excipiendo vel alio modo ad pœnã tãtùm nõ, dicimus cogendos, quia celare veritatem non est peccatũ, sed meritoriũ, scilicet celare crimẽ fratris. arg. 2. q. 1. si peccauerit. nisi persueraret in crimine, quia essent ibi cogendi testes, vt sic eum à malo reuocaret pœna, quem Dei timor nõ reuocabat: vt infrà, de vit. & hone. cler. vt clericorum. & arg. 22. q. 5. hoc videtur. nisi esset crimen de quo esset periculũ, quòd esset occultum, sicut heresis, dilapidatio. Nam in his dicimus testes cogendos, etiam si sit occultũ, quia nequeunt sine periculo dissimulari. infrà, de accus. qualiter. 2. 22. q. si quis per capillum. Item super fama, vel infamia credimus cogendos. infrà, eo. super his. Item si dicantur condemnati de crimine credimus cogendos, quia cùm crimen iam sit notorium per sententiam, peccatum esset illud celare. j. de coh. cler. tua. & c. vestra. Item si dicatur sententia excõmunicationis lata in eum, cogendi sunt testes, quia hoc non est crimen cùm excõmunicari posit quis sine causa. j. de sent. excom. inquisitionis. & hæc eadem ratio est in sententiis de criminibus latis.

6 † Si verò diceretur excõmunicatus quis ipso iure, puta propter manuum iniectionem: vt 17. q. 4. si quis suadente. quia vbi oportet probare crimen, non sunt cogendi testes nisi in casu, qui est inf. eod. peruenit. 2. vel in aliis casibus, vbi esset peccatum celare veritatẽ vt dictum est sup. & idem dicẽdum est, si sententia excommunicationis sic lata sit, excõmunico te, nisi solueris. 10. hac ratione supradicta, quia nõ sufficit probare sententiam, nisi probetur crimẽ, scilicet eum cessasse in solutione, quamuis posit responderi, quod sufficit probare sententiam, nisi aduersarius probet contrarium. de hoc plenius not. infrà, de accu. inquisitio. & super his.

CAP. II.

CVM SVPER CAVSA quæ vertitur.

CAP. III.

SVPER EO. & infrà, *Factum.* i. crimen. *Timore.* not. etiam in criminali causa testem cogendum si pars

si pars aduersa testes malitiosè prohibeat. argu. infra,c.proxi.

CAP. IIII.

PEruenit ad audien.Ostendit. præsumptiuè. Calliditatis. hîc dixerunt quidam hunc vim passum non ferre testimonium super principali super coactione.hoc not.suprà,titul.proxi.c.intimauit.

SVMMARIVM.

Testes possunt cogi dicere testimonium quando de iniuria agitur ciuiliter.

CAP. V.

PEruenit ad nos. De rebus. Not.hîc appellari rem ecclesiasticam prosecutionem iniuriæ. Item nota, quòd quando agitur de iniuria compelluntur testes,& intelligo cùm de iniuria agitur ciuiliter ad suum interesse,vel hoc est introductum in fauorem ecclesiæ & clericorum:& ne culpa laicorum remaneat impunita.

CAP. VI.

CAEterum. Quòd super consanguinitate. No.in causis spiritualibus cogi testes.suprà eodem capitulo primo.

SVMMARIVM.

1 *Testes synodales non sunt cogendi publicè testificari.*
2 *Infames an possint esse denunciatores.*
Testi an & quando liceat corrigere suum dictum.
3 *An liceat testi addere dicto suo.*
4 *Testis qualiter dicatur variare.*

CAP. VII.

PRaeterea si testes. Synodales.35. q. 6.episcopus. in fi. Testimonium. in hoc testimonio reddendo non præsentat propriè officium testis, sed officialis vel denunciatoris.

1 † Compelli. hîc vult dicere,quòd si testes synodales semel denunciauerunt, quòd contra christianitatem fieri intellexerint secundum quòd iurauerāt siue in matrimonio,siue in aliis non debet compelli in publico dicere testimonium super eodem negotio,nisi quando alij non inuenirentur super eodem negotio testes.Et est ratio hęc ne propter redditionem testimonij plures sibi acquirant inimicos, vel dic,quid testimonium præstabunt,sed non iurabūt. Articulus nouæ.talis fortè,qui non pertinet ad officiū suum,tunc enim pręcisè coguntur reddere testimonium,vt si fortè quæratur de dote, vel de adulterio, nam quia de eo in primo iuramento non fuit facta mentio,de nouo iurare debet,& testificari. supr. tit.proxi. fraternitatis. & c. de testibus. Publici. qui synodales dicuntur.

2 †Postquam. contra videtur,quòd not.2.q.1.si peccauerit.vbi patet,quòd illud mandatum de denunciando peccatum proximi omnibus tam infamibus quàm aliis factum est.Item magis videntur remouendi qui ante officium erant infames, quàm qui postea.Respond.infames verè possunt denunciare, nisi postquàm hoc officium assumpserint facti sunt infames,quia si antè erant infames, hoc ipso quòd assumpti sunt,videtur cum eis dispensatum, vel ex quo deliquerūt,in officio grauius delinquūt, quàm si extra officium.11.q.3.præcipuè.infrà, de vo.redēp. magnę.& idcircò nō fortius postea,quàm antea repelluntur. Vel dic,quòd ideò non vult, quòd valeat testimonium testis synodalis, si postea incurrat infamiam,quia cùm hoc testimonium reddat ratione officij,& ei plus quàm alij testi credatur, indignum esset,vt infames haberet ecclesia. Vel dic,quòd infamis possit reddere testimonium,sicut quilibet alius, sed non potest, sicut testis synodalis, vel dic quòd infamis admittitur ad denunciandum, sed non ad testificandum: vt hîc. & secunda quæstione prima, ☞ in primis.& suprà tit.proximo. ex parte. † Incontinenti. antequàm partibus loquantur,vel alicui personæ,aliàs enim præsumitur contra eos,nec valet correctio,sed tātùm primo dicto stabitur.ar.sup. de testi. sicut. quamuis illud loquatur post publicationem testium & etiam post sententiam, sed eadem ratio videtur etiam ante publicationem,& licet stetur dicto primo,vbi testis secundò contrarium dicit: tamen erit minor ei fides adhibenda, quia propter secūdum dictum debilitatur primum. Si autem antequàm exat à conspectu iudicis se corrigat, debet prudenter iudex attendere modum & causam correctionis.infr.de accu. cum dilectus.& nisi cognoscat eum probabiliter se corrigere, incidet in suspicionem vel vacillationem.ff.de testi.l.in testibus. Vel variationis.ff.de test.qui falsa.

2 † Si autem non corrigat,sed addat si hoc faciat antequam exeat præsentiam iudicis constat licitum esse, si autem postea si hoc facit postquam potuit loqui partibus audiendus est,sed minor fides adhibetur.arg.hîc.& Authentic. de test. §. quoniam.& §.quia verò.

4 † Et not. ꝙ varians dicitur,qui primò dixit aliquid,& postea eius cōtrariū nullā causam variationis assignans cōtradicens sibi,id est,qui primò dixit duo impossibilia,vt qui dixit se sciuisse contractum celebratū,& in tali loco & tali die, interrogatus vbi illa die fuit,dicit se alibi fuisse,vacillans dicitur,quia dubitando & timendo loquitur.ff.de fal.l.eos qui.ff. de testi.l.2.& l.qui falsò.horum autem testimonium non valet,imò puniuntur. C. de test. nullum.

SVMMARIVM.

1 *Testes in causa inquisitionis an sint cogendi ad testificandū.*

CAP. VIII.

SVPER his.& infrà. literis. super his literis procedetur inquirendo, aliter enim non cogerentur testes,cùm taliū literarū cōmissio caderet super crimine falsi,vel potest dicere, quòd cùm etiā de crimine inculpetur aliquis,ꝙ lite pendente dicitur cōmisisse quòd testes super eo cogendi sunt in fauorē iudicis,& elidi posśit eorum iurisdictio: vt ff. de iudi.l. si prætor.

1 † Cogatis. Not. in causa inquisitionis cogi testes ad perhibendū testimonium, quia ex officio suo procedit Papa,& nō nisi præcedente infamia,& ita esset peccatum tacere veritatē,vbi vident eligi in episcopum & assumi,in quo populus scandalum pateretur arg.81.dist.tantis.& infrà,de accu.omnipotens.

SVMMARIVM.

1 *Testes in criminibus magnis cogi possunt.*

CAP. IX.

CVM contra. Compellere. hîc habes in crimine cogi debere testes,& dicunt quidam hoc esse propter enormitatē criminis,vnde & in maioribus criminibus dicunt cogendos testes, vt in hæresi,simonia,homicidio,& in consimilibus: quia de similibus idem est iudiciū. Alij dicunt hoc ideò esse, quia hîc prosequebatur suum interesse iste & quia agebat de falso.scilicet,ne per falsas literas fatigeretur, ita peccatū esset in alterius damnum celare veritatem.11. quæst,3, quisquis metu. Sed nónne dicos idē,si in modum exceptionis obiiceret falsitatis crimen testibus? Respon.si velit probare post sententiam eos corruptos falsa dixisse, cogendi sunt,quia peccarent mortaliter si veritatem tacerent, cùm ex illa, sententia aliquis damnaretur iniustè. ad hoc

hoc sup.de proba.licet.secùs autem si non dicat eos falsum dixisse,sed criminosos,hoc enim non credimus cogendos,quia in nullius præiudicium tacetur veritas,sed tantùm eis pœna imponeretur,si crimina probarentur,Vel dic,quod plus placet,quòd vbicũque ex probatione criminis quis consecuturus est sententiam lucrosam,vel vitaturus damnosam,semper cogendi sunt testes,quia tunc peccatum esset in alterius præiudicium tacere veritatem:vt sæpè dictum est.

CAP. X.

D*ILECTORVM Filiorum,Criminibus*.si criminaliter agitur,quidam dicũt idem si ciuiliter,hîc. Nam hîc dicunt agi ciuiliter.ar.eius quod hîc dicitur, quando per procuratores agebant, sed per hoc non probatur,cùm multæ criminales causæ per procuratorem agantur.ff.an per alium cau. app. l.i. vel procurator ad certum articulum in medio accusationis constitutus fuit.de hoc not.sup. eod. c.i. & sup.c.proxi.vel erat tantùm procurator ad impetrãdas literas,de quibus hîc agitur.

CAP. XI.

V*ENERABILIS Frater.Super his*.scilicet,super coniuratione facta & iuramento præstito de occultanda coniuratione prædicta. *Absoluant*.quod si non fecerint:quia sunt absentes vel pertinaces,tu facias.

DE FIDE INSTRUmentorum.

TIT XXII.

SVMMARIVM.

1 *Authentica scriptura quæ dicatur,& quæ dicatur publica habes in num.2.quæ autem priuata,in num.3.*

4 *Quot requirantur testes ad proband.scripturam per comparationem.*

5 *An sit credendum iudici dicenti se talem dedisse sententiam, si eam non ostendit.*

6 *In litera contineri debet tempus rogati instrumenti.*

Instrumentum non est ipsa obligatio,nec ex eo oritur obligatio,sed est tantùm probatio obligationis, vel cuiuscunque alterius facti.

Instrumentum an possit præcipi,& an tale præceptum instrumentum ab vno,omnibus præiudicat.

Notarius semper præsumitur rogatus & valet eius instrumentum licet in secretò rogatus fuerit.

7 *Notarius debet in instrumẽto apponere quod fuerit rogatus.*

8 *Non debet notarius cùm rogatur secretò manere.*

9 *Priuatæ scripturæ stabitur,si contra eum qui eam fecit,introductus,nec ipse neget.*

Scriptura quando negatur,cui incumbat probatio.

10 *Creditur literis cuiuslibet de his quæ facere debet, vel potest ratione officij.*

Literis commendatitiis & aliis an credatur.

CAP. I.

1 S*I Scripturam*. † *Authenticam*. authentica scriptura est, quæ fit iudicis authoritate per quoscunque vt acta iudiciorum.supr. de proba.quoniam.vt quidam dicunt.Alij tamen in contrarium, vel quæ fit per publicam personam,& sine authoritate iudicis, cum subscriptione duorum vel trium testium.in Authen. de instru.cau.§.sed instrumenta.& C.de tabel.l.3.li.10. C. de dona.in donationib.sup.de testi.cùm à nobis.Vel quæ authenticum sigillum habet cum totidẽ subscriptionibus.sup.de procu.c.i.infrà,c.proxi.sup.de testi. cùm à nobis.nisi in leuibus,vbi creditur etiam sine subscriptione testium,cùm non sint multum præiudicialia,qualia sunt,11.q.3.curæ.98.dist.c.1.2.& 3.72.dist per totum.& 73.distinctio.per totum.argumentum. 97.distinct.nobilissimus.Item nõ est necessaria subscriptio testium in instrumento priuato , quòd quis de facto suo facit.ff.de procuratoribus si procurator. dummodò constet suam esse scripturam. C.de non num.pecu.qui fidem.& Authenti.cõtra qui propria.

a Item etiam [a] vbi consuetudo est, quòd sine subscriptione testium credatur.infrà,eodem cùm dilectus. Quidam etiam dicunt authenticam,quam facit priuatus cum subscriptione testium.C.qui pot.in pig. hab.scripturas.in Authent. de instr. cau.§.si tamen quisquam.sed verius est quod priuata est.

2 † Item publicam scripturam appello generaliter omnem scripturam,cui creditur sine alio adminiculo de iure,vel consuetudine speciali.infrà, eodẽ,cùm dilectus.si autem esset specialis consuetudo præter scripturas tabellionum, & acta iudiciorum, omnes scripturas reputo priuatas,cùm ad hoc officium nõ specialiter sint deputatæ personæ, per quas factæ sunt.Et appello publicam scripturam quæ sine adminiculo viuæ vocis alicuius notarij,qui fortè mortuus est, vel testium qui similiter mortui sunt authoritatem habet.in Authentic.de fide instrument.§. sed & si.& §.si verò.colla.sexta.oportet tamen si negetur illum qui instrumentum confecit,fuisse notarium per testes, vel per publicum instrumentum : Crederem autem,quòd sufficeret si per testes probaretur,quod publicè officio notarij fungebatur. ff.ad Macedo.l. tertia.in principio.ff.de officio præsidis.l.Barbarius.

b C.de test.l.prima.Idem fortè [b] & si appareant instrumenta per eos facta inter multos super contractibus legitimis,quæ firma maneant & sine contradictione, nec credunt aliqui in hoc casu sufficere duo instrumenta,imò tot quòd benè appareat eum commune officium omnibus gerere.

3 † Priuatam autem dicimus, quæ fit à non publicis personis,& non habet per se authoritatem, nisi aduersarius hoc confiteatur,vel nisi per collationem alterius scripturæ subscriptionis eiusdemque aduersarij & testium,qui subscripserunt probetur contrarium.C.de proba.instrumenta.

4 † Ad hoc autem, vt valeat per comparationem probari instrumentum,oportet in illa scriptura, in qua fit comparatio,quatuor testes esse subscriptos. Authentic.de fide instrument.§.si quis igitur. Idem dicimus,quod si subscribantur testes in instrumento,vel literis episcoporum,vel non subscribantur.

☞ † Item quòd credatur literis Abbatum, vel archidiaco. vel aliorum prelatorum , de his quæ fiunt extra iudicium,& quantum credatur eis, scilicet, vsque ad quã summã,& inter quas gentes totũ relinquitur consuetudini,& consuetudo talis scripturas publicas facit.argumentum.infrà eodem, cùm dilectus.argumentum.C.de eman.l.1.9.q.3. conquestus.

Sed obiicies nónne ius statuit credendum literis episcoporum.vndecima quæstio.tertia. curæ.suprà, de probationibus. post cessionem.& suprà,de treuga & pace.cap.primo.

5 † Sed potest dici in excommunicatione speciale, propter periculum participationis.infrà,de rap.cap. primo.aliàs autem constat,quòd si episcopus vel alius dicit,talem sententiam dedi,vel sic citaui nõ est credendum,nisi sententiam ostẽdat vel citationem. sup.de probationibus.quoniam.C.de arbi.ne in arbitris.in Authenti.de hæred.& fal.§.si verò absunt. in princip.1.col.& sic de cæteris,quæ in iudicio contingunt,in quibus non creditur literæ episcopi sigillatæ

a Item etiam. Adde Cardi. in consil. 73 inci.puto de iure & quodcõsuetudine induci possit quod scriptura priuata probet. adde Alex.de Imol.in cõsil.53. col. 1.versi. attamen. in 1. vol. Et quod consuetudo loci facit priuatam scripturã publicã. Adde eundẽ Cardi. in consil.74. incip. in discussione præmissi.col.fin.

b Idem fortè. Adde quòd cõmunis opini. in hoc est cõtra Innoc. vt attestatur Alex. de Imo.in consi.138. col. pen. ver. ad notata in 1. volumi.

ſed tabellioni tantùm, vel duabus perſonis ad hoc deputatis.

Et ſic intelligo dictum decre. ſuprà, de probat. quoniam.in aliis autem inſtrumentis,quæ extra iudicium fiunt, vt de contractibus & conſimilibus caueant illi,qui ſigillare debent, ne aliquid in literis apponant,niſi quod iniunctum eſt in eis apponere, non enim credimus,quòd de his quæ vident, facere poſſunt literas, niſi iniungantur eis. Authen. de tabel.§.non autem. vel ab ambobus contrahentibus, vel ab altero tantùm,vel etiam à quolibet altero, ſi fortè ei prodeſſe poterit,ſed inſtrumentum non proderit,niſi ei mandauit.arg.quia res inter ali. acta nō præ.C.res inter alios acta,per totum.& etiam poteſt intelligi.C.de proba.ad probationem.

☞ † Item non debet compleri litera.i.ſigillum apponi, niſi in præſentia prælati,vt in prædi.§.in Authen. de tabel.§.nos autem.Item debet prælatus certę perſonæ ſigillum committere,veruntamen ſi per alium ſigillari faciat,nihilominus valet inſtrumentum, ſed puniendus eſt prælatus. in Authen.de tabel.§. per tabellionem.

6 † Item continere debet litera tempus rogati inſtrumenti.in Authen.de tabel.§.illud quoque. colla. 4.quòd debet eſſe idem cum tempore celebrati contractus.Si enim aliud eſſet,ſcilicet,quòd ferret teſtimonium de præteritis, non valeret. infrà, de coha. cler. tua. Alij tamen dicunt, quòd inſtrumentum præceptum ab vno, omnibus præiudicat,vel potius eſt omnibus ſufficiens probatio, quia ſeruus publicus eſt,obligationes enim prodeſſe & obeſſe dicuntur partibus,non inſtrumentum,quod non eſt obligatio, nec ex quo oritur obligatio, ſed eſt tantùm probatio obligationis,vel cuiuſcunque alterius facti,ad hoc.ff.rem pup.ſal.fo.l.2.3.& 4.1.reſpon.Vel potes dicere inſtrumentum non nocere, niſi his inter quos ſit,& hoc etiam aliis non nocet, dicitur enim fieri inter contrahentes,licet non ambo,ſed alter tātùm, vel etiam quiſque extraneus, cuius tamen interſit, & iudex præcipiat inſtrumentum. Quidam tamen dicunt & benè, non poſſe præcipi inſtrumentum ab extraneo, imò nec ab vno contrahentium, niſi ambo conſenſerint. argumentum pro eis: quia nec aliter eſt contractus, vel diſtractus vt patet. ff. de pactis.lege prima. §. & hoc pactum.& lege ab emptione. C. de act. & oblig. ſicut in initio.Quid enim intereſt cuiuſque extranei quantum ad ius contrahentium præcipere inſtrumentum de alterius facto.

☞ Et hoc verum eſt in contractibus qui fiunt de voluntate partium:in aliis autem,quæ non fiunt etiam de conſenſu partium, vt teſtimonium,ſententia,proteſtatio, exceptio,contradictio, appellatio, & ſimilia, ſufficit mandatum illius, qui illud fieri facit, & quòd hoc ſic obtineat, ſatis probatur ex tenore iuramenti,quod præſtant notarij in ſuſceptione ſui officij,ſcilicet de his, quæ videbunt & audient fideliter conficient inſtrumentum, ſecundum quod eis à partibus,vel à iudice iniungetur,tamen contrarium videmus de facto obſeruari,quia quicunque tabellioni præcipit,quòd faciat inſtrumentum ipſum conficit,ſed nō fit benè,& poteſt eſſe ea ratio pro his, qui ſic indifferenter faciunt,quia non ratione præſentis intereſſe fiunt inſtrumenta,ſed quia poterit intereſſe,& vix eſt aliquid de quo non poſsit cuiuſcunque intereſſe habere inſtrumentum de eo quod agitur.

Omnibus inſpectis plus videtur inniti ratione, quia ſiue ab vno contrahentium tantùm, ſiue ab eo etiam,cuius nihil intereſt poſsit præcipi fieri inſtrumentum, & quod tamen valet inſtrumentum à publica perſona ſic factum, quia hoc non prohibetur à iure.ff.de probationibus.ab ea parte.Item pro his eſt.ff.de iur.fiſ.lege.in fraudem.§.ex his.& §.ſequent. tamen ille,qui non præcepit, non poteſt agere, vt ſibi edatur,niſi procurator ſuus hoc præceperit. ff. de eden. ſi quis, §.ex hoc edicto. intereſt ergo cuiuſlibet, vt præcipiat fieri inſtrumentum, vt ſic poſsit editionem ipſius petere, quæ aliter ſibi denegaretur.

7 † Item nota vtile eſſe, quòd tabellio ſemper ſcribat in inſtrumento ſe rogatum [a],quia ſi mortuus eſſet notarius,vel non recordaretur de rogatione inſtrumenti,pro nihilo eſſet inſtrumentum. Si autem viueret tabellio,credēdum eſt ſufficere ſolùm ipſius teſtimonium.arg.Authen.de tabel.in princ.Authen. de fid.inſtru.§.ſi verò neque.Alij tamen dicunt,quòd præſumitur ſemper rogatus.arg.C.de contrahen. & commit.ſtip.lege prima.inſti.de fideiuſ.§.fi.

8 † Item [b] quod cùm officiū tabell.ſit publicum & commune,quando rogatur,non debent ſecretò manere,ſed benè debent quærere omnia,vt ſciant quod agatur, in Authen.de tabel.§.nos autem.

Sed ſi contrarium fiat,nihilominus credimus inſtrumentum valere,ſed magna eſt ſuſpicio contra illud,quia ſi occultè rogatum eſt,& notarius puniendus eſt.arg.infrà,vt eccle.benefi.vt noſtrum.Sed obiicias ſuſpectum eſt inſtrumentum,ergo obiiciendum niſi producens illud,per alias probationes approbauerit.C.de proba.iubemus.C. eo.tit.l.fi.& ff.eo.l. 1. Sol.ibi loquitur quando ſcriptura vitiata eſt, vel aliàs ſuſpecta ex ſui forma vel raſura.C.de edict. diui Adri.tol.l.finali.& infrà eodem,ex literis.& ca.inter dilectos.Aliàs autem ſecùs,quia ſi aliquę ſuſpiciones adſint,tamen durat & valet, niſi aliàs contra illud probetur,nec propter ſuſpicionem caſſandum eſt, argumen.2.quæſtio.prima.cap.primo.

9 † Item not.quòd ſi priuata ſcriptura introducitur contra eum,qui eam fecit,nec ipſe neget,ei ſtabitur.ff.depo.l.pu.§.fi.C.de non nu.pec. generaliter. niſi in mutuo,vbi habet excipiens biennium antequam valeat.C.de non nu.pecu.in contractibus.in princ.ſi autem neget eſſe ſuam ſcripturam,hoc oportet probari,& poſtea procedatur,ſicut legitur C.de non nu.pecu.cùm fidem.& Authenti.contra qui propriam.Si verò de alio agatur inſtrumento, quod alius fecerit,ſi negatur ſcriptura eſſe eius,cui aſſcribitur,hoc ipſum probari oportet. Si verò certum ſit, eam ſuam eſſe ſcripturam per ſigillum , vel alio modo,ſed dicatur, non ei credendum, ſeruandum eſt quod dictum eſt ſuprà,ſcilicet , quòd non eſt credendum ei , niſi tabellio, vel niſi à conſuetudine introductum ſit , quod credatur, niſi in caſibus, quia actis cuiuſlibet iudicis creditur.ſuprà,de proba. quoniam.

10 † Item creditur literis cuiuſlibet de his,quæ facere debet, vel poteſt ratione officij,vt ſi archiepiſcopus ad concilium citet.18.diſt.ſi quis me.vel de conſuetudine ad conſecrationem epiſcoporum.50. diſt. non debet.per literas etiam epiſcopos alienæ prouinciæ vocabit etiam ſimplex epiſcopus,vel ſi capitulum citet canonicos ad electionem faciēdam.ſup. de elect.cùm inter.vel ſi conuentus licētiat aliquem monachum.19.q.3.ſtatuimus.vel ſi epiſcopus mandat vitari excommunicatos.11.q. 3. curæ. & idem eſt in literis commendatitiis.72.diſt.per totum. Item & de his,quæ ratione officij facere nō debēt aliquādo creditur,vt in epiſcopis qui dāt literas teſtimoniales de ordinib.vel moribus alicuius.ſup.de cleri.pereg. ☞ c.1.& 2.† Et idē dicerem in procuratore ad impetrādum & contradicendū conſtituto.ſup. de reſcrip. c. nonnulli,

[a] Se rogatum. Adde Spe.in tit. de fid. inſtru.§.breuiter verſi. & not. & ibi Ioā. And.Barto.& Moder in l. ſciēdum. ff. de ver. obli.& Alex. de Imola in conſi. 183. col. 2. verſic.nō obſtat, in 2. volumi.

[b] Item not. hoc dictum refert & ſequitur Bal. in l.mandatū. col. pen. C. mād.& Feli. in c. ex parte decani,co.8. verſi. decla.prima. ſupr.de reſcrip.

nonnulli.& in omnibus aliis,vbi nullum vel modicũ præiudicium alij generatur,nam in prędictis casibus & si non constet sigilla eorum esse qui scribunt,vel etiam si modicæ authoritatis homines scribant,creditur eis,vt de consuetudine generali & potissimè speciali romanæ curiæ obseruatur. *Ad exemplaria*.nisi sint publicata:vt not.sup.de test. Albericus.repete quæ diximus infrà,de verb.signif.abbate.

SVMMARIVM.

1 *Creditur scripturæ factæ manu publica, etiam mortuis testibus in ea descriptis.*

2 *Non sufficit sigillum apponere chartæ,nisi is qui apposuit dicat,se illud apposuisse.*

Sigillo alieno quando liceat sigillare.

3 *Causæ propter quas sigillum & subscriptio apponũtur literis.*

Sigillum qua de causa instrumento sit appositum,& cuius sit, semper in litera debet exprimi.

Episcopus non intelligitur alieno sigillo sigillare, quando signat sigillo ecclesiæ.

Quod ius ciuile vocat annullum,hoc Canonistæ vocant sigillum,& ille cuius est sigillum dat authoritatem sigillo,& sigillum dat fidẽ scripturæ,& scriptura contractui.

4 *Decretum seu authoritas non interponitur de futuris.*

5 *An & quando possit episcopus sigillum suum alij cõmittere.*

CAP. II.

SCRIPTA *Verò Authentica*.Hîc not.illas scripturas dici publicas, quæ habent sigillum, vel quæ fiunt per tabellionem,etiam si non sit eis fides adhibenda,& alia authentica,qualia sunt omnia,quibus fides adhibetur,& possunt dici omnia authentica publica,sed non econuerso,vel melius se habent vt excedentia & excessa,vel Authen.scriptura,hîc dicitur originalia,siue manu publica scripta sint, siue non,vel scripturam authenticam dicit acta indi. vel hic dicit scripturam authẽ.quæ habet subscriptionẽ testium & contrahentium.

1 † *Publica*.Not.quòd ex quo scriptura est facta manu publica,vel sigillum authenticum habet, etiam mortuis testibus ibidem inscriptis,creditur illi scripturæ,vt hic dicit,dummodò non sit in aliquo vitiata,vel vituperata,vel suspecta,vel calumniosa. C. de edict.diui Adri.tol.l.fi.Authen.eo.tit.§.si verò moriatur.ille tamen contra quem producitur instrumentum,potest illud dicere falsum.C.eo.si vereris.l.fi. Si verò scriptura est aliquo modo vitiata,vel suspecta, vel calumniosa qui producit eam,debet eam probare veram C.de proba.iubemus.ff.eo.l.2.& secundum hoc intelligi potest.infrà,eod.cum inter dilect.scripturæ autem priuatæ non creditur, nisi testibus vel comparatione literarum adiuuetur.Aut.eo.§. si verò.ff.de proba.instrumenta.Idem fortè dicẽdum est in forensi instrumento.ar.cõtra.ff. de dona.in dona.

2 † *Sigillum*.non sufficit sigillum apponere chartæ, nisi ille,qui apposuit sigillum dicat se illud apposuisse.ff.de test.l.pen.C.de test.si vnus.& l.hac consultissima.& l.in testamentis.& l.iubemus.& infrà,de sen.& re iudi.cùm inter.videtur etiam sufficere, si loquentium in charta,vel contrahentium contentorum instrumentorum sigilla apponantur,etiam si non dicant sigilla nostra apposuimus.arg.C.arbi.tute. l. fi. & infrà,eod.c.inter dilectos.qualia sunt sigilla episcoporum,& aliorum prælatorum,vt quidam dicunt & 11.q.3.c.curę.19.q.3.statuimus.97.dist.nobilissimus. sup.de eo qui mit.in pos.cùm sicut.sup.de elect.cùm inte.ff.de custo.reo.diuus.sup.de prob.tertio.

Nos tamen dicimus quòd sigillis inferiorum prælatorum ab episcopo non creditur,nisi hoc haberet consuetudo infrà,eodem cùm dilectus.nisi fortè habeat iurisdictionem,quia tunc in his quæ sunt iurisdictionis suæ instrumenta cuiuslibet iudicis ordinarij vel delegati reputarem authen. arg. sup. de test. cùm à nobis.& not.ꝙ debet quis sigillare proprio sigillo,si habet,& tunc non valet,si alieno sigillat, nisi ex causa fiat,vt sequitur,quia nec etiam prodest suo sigillare,quando est ad aliud officium deputatum.infrà,de app.significauit.Si autem nullum sigillum vnquam haberet,vel saltem tunc cùm sigillare oportet,non haberet sigillum,poterit alieno sigillo sigillare,sed tunc etiam necesse est hoc ipsum dicere scilicet,cuius sigillo signet,& est ratio in l.quia turbatum esset sigillum.ff.de test.ad testium.

3 † Est & alia ratio,quæ & efficacior videtur, scilicet, vt, & à quo,& ex qua causa signatum est instrumẽtum discerni possit,quia sigillũ & subscriptio ex multis causis apponuntur literis,Verbi gratia, in signum consensus.12.q.2.sine exceptione.sup. de procu.c.1.ff.de pig.fideiussor.§.fi.& l.seq.Quandoque etiam apponuntur in signum testimonij.ff. de pig. actio.l.Caius.Et in signum præstantis authoritatem. 12.q.2.cùm redemptor sacrorum.Quandoque in signum cõfirmationis.infrà,eod.c.inter.& multis aliis causis potest sigillũ vel subscriptio apponi,vnde apparet,quòd semper in litera debet exprimi,ad quid sigillum apponatur,& cuius sit,& à quo apponatur. arg.sup.de transact.c.fi.29.dist.c.2.sup. de libel. obla. c.fi.Sed si in literis non dicitur qualitercunque,dũmodò hoc sciri possit,videtur sufficere,imò si in alia authentica scriptura,& etiam alterius hominis contineatur aliquid, per quod possit sciri ad quid, & à quo appositum est sigillum sufficit.j.de confir.vti.cũ dilecta.infrà,de fideiu.peruenit.Nec quęro qualis sit ille,qui scripturam facit,puta rex,vel infimus homo sed quia eius nomine literæ mitterentur dummodò sigillum sit personæ authenticæ,cùm sigillũ sit quòd authoritatẽ præstat scripturæ,vnde si esset talis persona,quæ non principaliter,sed secundario authoritatem præstat scripturæ,vt est testis,contractus contenti in illa charta,quæ non principaliter,sed secundario testimonio authoritatem præstat,non est tunc necesse sigillum appositum esse authenticum,sed sufficit qualecumque dummodò characteres habeat vt in ea.l.ad testium.§.penul.nec exigitur,quòd sint ibi literę dummodò aliàs certum sit de sigillo,sed si sint, oportet quòd possint legi,vel in totum, vel in tanta parte,quod indubitanter intelligantur, quid velint dicere.infrà, eo.inter.Cum corrigia autem vel alia re,quę non sit sculpta ad signandum, sigillari non poterit:vt in ea.l.ad testium.ff.de aur,& ar.leg. l. argento.§.ornamenta.

Episcopus autem non intelligitur alieno sigillo sigillare,quando signat sigillo ecclesiæ.93.dist.in nomine domini.arg.7.q.1.scire.Item not.quod ius ciuile appellat annulum, & nos sigillum. Item non est vis,an in litera loquatur ille,qui se obligat vel aliquid aliud faciat,vel ille qui sigillat. De his autem quos constat in schedulis vacuis aliquid scribere, crederem non esse falsarios,vnde ex quo schedulam sigillatam eius fidei commisit,ex prima facie, quicquid in ea dicitur,creditur commisisse. argu. ff. commo. cùm quis.§.fi.crederem enim quòd illud mandauit, quod scriptum est,dummodo tale sit,quod ibi scribitur,ad quod procurator constitui possit.Si tamen probaretur,quod aliud scripsit,quàm quod mandatum fuerit,quare vt falsarius puniretur. Alij tamen dicunt,quod in eisdem schedulis nihil poterit ponere,quod alium obliget,nisi illum cuius est sigillum, aliis autem contrarium videtur,scilicet, quod nunquam

quam licet schedulas vacuas scribere,nam ille cuius est sigillum dat authoritatē sigillo,& sigilllum debet dare fidem scripturæ,&scriptura contractui.

4 † Sed quando incipiet dare,vel quomodo potest dare,cum scriptura non fuerit facta,quando sigillū apponitur,sed postea:ei autem quod non est,fidem dare non potest,argu.sup.de consti.cùm accessissent. cum suis concor.& ff.de contrahen.emp.l. fundi. & l.rutilia.sed nec decretum,vel authoritas non interponitur de futuris,ff.quod cuiusque vni.item.§. primo.Item authoritatem quomodo præstabit ei, qui ignorat quæ tantùm cùm causæ cognitione præstari debet.ff.de offi.proc.nec quisquam.§.vbi decretū. & 3.q.3.spatium.

Sed dices benè præstat authoritatem rei præsentis,nam mandatum quod fecit portanti schedulas presens fuit.Sed respon.sigillum non prestat authoritatem mandato vel contractui,sed scripturę vnde benè dicitur hęc scriptura authentica, non tamen de contractu quem continet fidem facit,imò & cùm hoc procurator possit scribere quicquid vult in hac schedula,non sigillum ei prestat authoritatem,sed ipse scribens,Item adhoc quod non valet probare aliquid contra hoc instrumentū,videtur sufficere quod dicit Authen.de tabel.§.nos autem credimus, & §. seq.vbi dicitur,quòd tabellio qui dat authoritatem instrumento debet interesse, quando completur, & debet audire totum negotium,vt sciat respondere, si interrogabitur.ad idem Authē.de tabel.§. propter tales.eodem modo dicendum est,& de illo cuius est sigillum,cùm hęc duo hìc æquiparentur.Item multę absurditates possunt sequi de talibus schedulis, quid enim si moriatur ille,cuius est sigillum antequā sigillum apponatur,& etiam fortè eo ignorante fuit sigillum appositum,Item quid si inimicitię oriuntur Item quòd prędictę literę non pręiudicent probatio constat quòd is cuius nomine cōfectę sunt literę, vel sciuit de eo,quòd in eis scribitur. Si enim constaret eum scire,vel mandasse de certo scribendo,tunc fortè secùs dicendum esset,sed forsan de pręsumptione iuuabit te,puta quia dando chartam vacuam videtur dedisse potestatem quicquid vult scribendi. arg. ff.de pœnis.l.2.ff.de contrahen.emp. clauibus. cum multis concor.quas habes sup.de consue.c.2.Sed certè si diligenter dictas leges inspiceres non sic præsumeres,quia vt in eisdem legibus euidenter apparet, quandoq; ex donatione alicuius rei etiā aliud,vel ratione loci,vel temporis,vel conrractus dedisse intelligor,vnde si dedi claues iuxta horreum, videor dedisse quæ in horreo sunt.ff.de contrahen.emp.clauibus.vel si obligo instrumenta,videor obligasse nomina in instrumento contenta.C.quæ res pig.obli. pos. l.1.Item si reddo debitori instrumentum,in quo continetur substantia debiti debitum remisisse videor.ff. de pac.l.2.Secùs si pignus redderem.ff.de pactis.post quam.at hìc nihil tale est, vnde non videtur magis præsumendum de vno mandato,quam de alio, maximè cùm ex multis causis sigilletur, vt dictum est, & sic apparet hìc, quod non potest iuuari præsumptione.

5 † Confitemur tamen,quòd episcopus potest cōmittere fideli personæ sigillum suum, & secūdum potestatem sibi datam,poterit illo sigillo sigillare scripturas,de his quæ pertinent ad episcopum, puta facere commissiones causarum,citationes,confirmationes, & generaliter de omnibus aliis quæ commissa sunt ei,poterit scripturas sigillare,etiam si prælatus ille non videat literas,sicut Papam, & alios prælatos & principes suis cancellariis hæc committere videmus.infrà,de crimi.fal.dura.

☞ † Sed in contractibus aliorum non poterit nomine episcopi sigillum testimoniale apponere,nisi viderit,cùm testimonium sit tantum de visu, vel de his, quæ plenè nouerunt.3.q.9.testes.& per totum. & sic loquitur Authen.de tabel.§.nos autem,&c.posset tamen dici,quod etiam testimoniale sigillum apponere potest,vbi hoc de consuetudine est,non quòd contractus intelligatur habere testimonium ab episcopo,sed ab eo,scilicet cancellario,qui apponit, fingitur enim eius sigillum sicut & sigillum ecclesiæ, episcopi fingitur.73.distin.in nomine.tamen benè debet exprimere in litera cuius nomine apponitur,scilicet an episcopi vel officialis.

SVMMARIVM.

1 *Originale priuilegij an propter rasuram reddatur suspectum.*

CAP. III.

EX LITERIS. *Iudicati*.repete,quod diximus infrà,c.inter.in glo.quæ incipit, secùs satis. *iudica.* cum etiam erratum esset in facto, & nulla esset ibi abrasio,vel correctio facta,tamen per eas procedendum esset,licet non secundum eas.| suprà. de rescri.super literis.*Et priuileg*.secùs de aliis rescriptis cōtentis sic,vel etiā gratiosis,cùm ibi posset esse fraus: vt potest colligi.sup.de rescri. super literis. sedes.& c.ad aures.& c.pastora.& c.cùm adeò.& c.constitutus.& c.significante.& c.Rodulphus.*Priuilegium*.confirmatoriis.secùs autem de originalibus, ibi enim si inuenirentur rasuræ in possessionibus suspectum esset priuilegium,sicut instrumētum contractuum,donationom,& huiusmodi,ex eadem causa redderetur suspectum.*Abradi*.per cancellarium,& alios officiales curiæ,si enim per alios fieret falsarij essent.

CAP. IIII.

ACCEPIMVS *Literas*.Fortè per suas literas. petebat ipse abbas,quòd non cogeretur portare sua priuilegia ad vrbem,& etiam quædam alia super quibus Papa hoc scribit.*Arg.* infrà,eod.c. proxi.C.de fide instru.l.vlt.96.benè| quidem. *Venerit.Archiepiscopus*.Arguendi.4.q.5.c.1.C.de inge.manu.diffamari.infrà,qui filij sint legi.lator.C.qui accu. pos.qui ea.*Vacillare*.propter hoc,quòd archiepiscopus ea arguit falsitatis,sed si ex alia causa appareant suspecta, hoc benè licet. *Obseruari*. qualiter agatur de falso.not.sup.de prob.licet.in princ.

CAP. V.

CONTINGIT.*Interdum recitetur*.scilicet,totus tenor,ideò autem totus recitari præcipitur, vt audientes totum intelligant,si in aliis capitulis contineatur aliquid purè vel sub conditione, & si in totum,vel partem id capitulum sit reuocatum,vel aliqua pacta adiecta sint circa. c. de quo agitur. ff. de eden.lege 1.§.edenda.*Solummodo*.C.quemad.te.ape.l.3.§.2.

SVMMARIVM.

1 *Potest spoliatus res vendicare,vel petitorium iam incœptum prosequi.*

2 *Libellus etiam contra procuratorem concipitur.*

3 *Quomodo instrumentum ex rasura reddatur suspectum.*

Officium suum necessarium(vt iudicandi)non debet alicui esse damnosum.

4 *Quemadmodum non tenet sententia ex falso instrumento lata ita nec priuilegium ex falsa causa vel ex falso instrumento concessum.*

5 *Confirmatoria meliora sunt quàm quæ sunt ad instar: vide de priuilegio concesso ad instar in num.6.*

CAP.

CAP. VI.

INTER dilectos. Petebat. petitorio agit, quia nec possessionem, nec expoliationem allegabat, quod est necesse in interdicto. ff. de vi & vi arma. l. 1. in princ. & §. interdictum autem.

1 †Sed non videtur hoc posse stare, quòd petitoriũ intentaret seu vendicaret rem, quam obtinuerat in iudicio possessorio per sententiam episcopi Veron. sup. de seque. pos. c. ad hoc. contra id quod est. C. de alie. iudi. mu. cau. fac. l. 1. & insti. de act. §. 1. & sup. de iud. examinata. Sol. licet obtinuerit per sententiam, non tamen habuit possessionem corporalem, & ideò quantum ad hoc, parum profuit talis sententia. infrà, de sen. & re iudi. cum aliquibus. Vel dic, quòd habuit, sed pòst archiepiscopus monasterium eiecit, vt dicit decr. præalle. ad hoc. & inde est, scilicet, quia possessionem non habebat, quòd petitorium intentare potuit, vel dic, quòd à principio monasterium intentauit petitorium & possessorium, & re. pos. & hoc etiam dicit decre. præalleg. suprà. de sequest. c. 1. ideóque nihil impedit quominus spoliatus possit res vendicare, vel petitorium prosequi iam incœptum.

2 †Procuratore. Not. concipi libellum contra procuratorem. no. ꝙ procur. episcopi petit nomine ecclesiæ. Obtinuerat. sup. de seque. pos. ad hoc. Saluo. nihil operatur hæc clausula. Molestabit. quasi ad ipsum pertinerent iure suæ cessionis, hęc tamen sententia parum poterat obesse Medio. ecclesiæ, nisi forsan ex donatione nepotis ipsius se defendere vellet. ff. de ap. à sententia. Item ex hoc quod dicit molestabat, videtur quòd vti possidetis, & sic tantùm possessorium intentabat, quare non obstabat successori archiepiscopi, quominus agat de petitorio: vt not. inf. eo. in gl. sed nónne &c. Confirmabat. tanquam dominus donationem factam à vasallo vtilis dominij, quæ donatio vtilis dominij non tenet sine licentia domini facta, & hoc confirmatur, cõfert autem dominium directum, ꝙ penes dominum remanet, vt in constitutionibus Federici, imperialem. ar. C. de iure emphy. l. vlti. ꝫ. de do. pasto. inf. de do. inter vir. & vxo. nuper. aliter tamen exponitur & melius, nõ enim credimus, ꝙ à se dominus voluerit per hæc verba directum dominium abdicare. Testes. de aliis testibus loquitur hîc, quam ꝫ. eo. vbi dicit, nec attestationes &c. cùm loquitur de testibus inductis coram deleg. ab Innoc. & productis ad probandũ præscriptionem, & famam, ibi autem de productis coram archiepiscopo cognoscente ex delegatione imperatoris, & productis ad probandum legitimam donationem factam fuisse, vt ibi dicit. A 60. an. & ita non possedit. nisi 10. an. quod non prodest. 16. q. 3. quos act. Vel dic, quòd vult dicere, quòd aliqui testes dixerint, quòd possideat à 60. an. circa. & intelligo continuò. Alij testes dicunt, ꝙ possedit à 50. an. & sup. intelligo per modicum tempus vltra 50. an. Sed secundum hoc videtur tutus præscriptione, sed dic, ꝙ licet visus fuerit præscriptionem probare, nõ tamen probauit. Consumptum. id est, subtiliatum vel corrosum pergamenum propter rasuram vel alio modo.

3 †Annotatione. satis in loco suspecto. ar. ff. quemadmo. test. ape. l. 2. C. de contrahen. stip. optimam. Similiter suspectum est, si sit rasura in nominibus, vel iudicis, vel actoris, vel rei, vel rerum super quibus est litigiũ, vel in data, vel in narratione, siue cõclusione iuris, vel in remotione appellationis, vel inchoatione testium, vel in assignatione termini, & in multis aliis, quæ discretus iudex intuebitur, & si contra has suspiciones apparent aliæ in contrarium, iudex eas attendat. Item magis videtur suspectum propter rasuram quàm propter consumptionem. †Retentio. suspicionem adducit non probationem, cùm in charta vetusta possit scribi nouus cõtractus, & super hoc cum aliis, quæ tanguntur hic, vel aliquis eorum prę-sumptiuè aduersarium onerat probatione, quod sic valet. Sigillum. hoc sufficiebat. Cùm mitra induta sceptrũ integra cera. vehementissimæ sunt præsumptiones, sed insufficiẽtes probationes, vnde statim sequitur præsumebatur, nõ probatur, vel licet etiam singulæ per se non sufficerent: tamen omnes simul sufficiebant vel aduersarium probatione onerabant, scilicet priuilegium esse verum. Nullæ aliæ. sufficit ad probationem. sed cùm. hoc sufficiebat ad probationem. duæ. & ita non probatur Luitardum dedisse, cùm nullum priuilegium haberet abbas quòd ipsius mona. exprimeret, & sic non poterat eius donationem allegare. Ab inferioni. vix posset hoc sufficere ad probationem, sed ad præsumptionem facit. sigilli. quod non erat pendens, sed quí chartæ adhærebat, & hoc sufficit ad probationem. sed ad ipsum. hoc sufficit ad probationem. Publica. si enim tempore donationis fuisset donatio per manum tabellionis scripta, & eidem chartæ sigillum appositum, dummodo subscriptionem testium haberet etiam amisso sigillo validum remanet instrumentum. Authenticæ. quia non erant ibi literæ legibiles, nec etiam erat integrum. media. non sufficit ad probationem cùm in hac medietate possit contineri nomen & dignitas. Medietas. hoc sufficit ad probationem. Literæ. subscriptio. Recentior videbatur. hæc suspicio non sufficiebat ad cassationem, sed ad probationem transferendam in aduersarium. Mentio. non est sufficiens probatio cassationis, sed præsumendum est, quòd si habuisset quod priuilegium inseri fecisset. Inter alios. sed nónne, quia sciebat causam suam agi, imò quia ipse iudex erat, & pro monasterio iudicabatur, sibi præiudicium fecit. ff. de re iudicata. sæpè. ff. de pig. fideiussor. Respondeo non, & infrà, de sen. & re iudicata. suborta. Nec obstat lex sæpè, quæ loquitur quando me sciente agebat ille, quem de iure poteram prohibere, vt si creditor agere patitur debitorem, & in aliis exemplis positis in l. prædicta. vel si quis nomine meo agat, & eum non prohibeo, cùm valeam prohibere. At archiepiscopus nec sciebat rem suam, quando causam diffiniuit, & etiam si sciret prohibere non valebit, quominus iure suo, vel quòd sic saltem credebat suum vteretur, si vellet, vt in ea l. sæpè dicitur, in fine. Nec obst. l. si fideiussor, quæ loquitur quando pars sciens rem suã obligari subscribit instrumento authoritatem præstans obligationi, secùs autem si faciat tanquam iudex, vel tanquã testis, vel alius quilibet officialis, cùm nulli debeat officium suum esse damnosum, & ex sententia non habet ille ius, nec ex testimonio, sed tantùm declaratur ius pristinum. ff. de pig. act. Caius. ff. si ser. vendi. l. sicut. §. sed si quæritur. item sicut apparet in hac decreta. in princip. archiepiscopus tantùm tulerat sententiam super possesso. vnde non fit ei postea præiudicium in petitorio. Vel dic, quòd ex nouo iure peruenerat ad ecclesiam Medio. scilicet, post sententiam. & in alio. hoc non noceret secundum quosdam si essent publicatæ. falsum dicit hæc gloss. imò idẽ esse debet & si publicatæ essent, publicatio enim nihil facit, nisi ꝙ prius non erat Authẽticum, modò est Authẽticum, & valet inter personas, inter quas est actum, & quando ad idem agitur. Vnde. ex quo priuilegio petitionis, quæ fortè talis, vel cõsimilis petiit tale monasteriũ, vt sibi donata à tali comite confir

confirmare dignaremur. *intelligatur*. ff. de reb. dub. quoties. ĵ. de verb. sig. abbate. *confirmari*. ff. de iurisdi. om. iudi. & quia. arg. contrà. 63. dist. in synodo. 23. dis. in nomine. sup. de elect. cùm inter canonicos. vbi de hoc in gloss. sed nónne, &c. *Quod in eum est*. sed dices cùm non esset suum, quia falsum est priuilegiũ Luitardi, debet tenere donatio. ar. sup. de in inte. restit. constitutus. Respon. ideò non teneret donatio illorũ quæ secuta est ex priuilegio Luitardi, quia non intendebat Imperator eam donare, cum crederet esse ea monasterij ex donatione Luitar. & intentio est necessaria. inst. de do. §. sunt etiam. & seq.

4 a †Item sicut sententia lata ex falso instrumento non tenet, ita nec [a] priuilegium concessum ex falsa causa, vel falso instrumento non tenet. C. si ex fal. instru. l. 1. & 2. Si autem non apparuisset falsitas in primo priuilegio, nec ei Imperator niteretur, sed diceret Imper. concedimus & confirmamus, non quęr erem quæ sunt confirmata quæ concessa, quia in quibus non valet confirmatio, nec valet per consequẽs concessio. q. dicat Imperator, in omnem euentum volumus ecclesiam habere, siue vt donationem, siue vt confirmationem, nisi per obreptionem obtineretur, vt hîc. & ĵ. c. prox. vt potius res valeat quàm pereat. ĵ. de verb. sig. Abbate. ff. de reb. dub. quoties. 12. q. 2. si quos, sup. de in integ. resti. l. constitutus.

[a] Ità nec priuilegiũ & ꝙ priuilegiũ impetratũ ex falsa causa nõ teneat, tenet etiã Bal. hic pro quo dicit benè facere tex. in l. Gallus. §. si eius. ff. de lib. & post. & refert Fel. in c. ad audientiã. el. 2. col. 11. vers. amplia primò. sup. de rescri. pro quo addo, ꝙ not. Pe. de Anch. in cõs. 338. incip. visis diligenter iuribus. col. 3. vers. tertio ponderandũ est.

5 †*Alia*. benè dicit. & not. hîc diligenter ꝙ priuilegia confirmatoria meliora sunt quàm illa quæ sunt ad instar, quia si in confirmatoriis dicitur de aliqua re, quæ sit donata vel vendita, pro donata vel vẽdita habetur, & sic de similibus, nec intelligitur per prædicta verba donatio confirmata, licet in priuilegiis contineatur in princi. confirmamus omnia habita & habenda, nisi ea quæ dantur & statuuntur principaliter innitantur confirmationi, ita ꝙ confirmatio est principalis causa, quare sit donatum vel statutum, & non ponitur confirmatio narratiuè tantùm, & repete quæ no. in sum. C. de fal. cau. ad. l. 1.

6 †Secùs autem quando in priuilegiis continetur, concedimus hoc priuilegium ad instar, quia tunc omnia, quæ sequuntur, intelliguntur concessa ad instar, vnde si sequeretur in eodem priuilegio, donamus vobis talem ecclesiam, subintelligẽdum est ad instar, & eodem modo dicit decernimns vel statuimus, imò idem est si dicat, adiicimus etiam ꝙ habeatis ius in tali ecclesia, vel etiam eam eximimus, nam semper intelligendum est ad instar adiicimus, & sic de aliis tunc not. quando in priuil. dicitur eximimus omnes ecclesias vestras, quæ per vos sumpserunt regulam beati August. in quibus has diximus exprimendas, hæc verba ponuntur narratiuè. argu. 4. q. 6. quippè. & ideò nulla ecclesia expressè probatur exempta, nisi probetur quod pro eo sumpsit regulam beati Aug. *Principale*. priuilegium Luitardi. *Accessorium*. priuilegium hoc Henrici. *Proprietas*. C. loc. ad probationẽ. *Possessio*. ff. de acquir. pos. l. si qui ante. & l. si aliquem. *sufficiat*. fatemur tamen quòd ille qui rem locatam accepit, non poterit quæstionem referre de proprietate vel de possessione. *Obscura*. s. de proba. ex literis. 3. quæstio. 9. iudicas. ff. de actio. & oblig. Arrianus.

SVMMARIVM.

1 *Literis in quibus non est probata falsitas, creditur, licet eorũ signa sint nobis ignota.*

CAP. VII.

QVOD *super his*. & inf. *Suppressionem*. hîc potest colligi argumen. à contrario sensu, quòd si non per suppressionem veritatis vel expressionem falsitatis sint obtentæ literæ Cardinalium, etiam si sint ignota eorum sigilla, quòd credendum est eis, quod referas ad casum, de quo hîc loquitur decret. arg. ĵ. de crim. fal. c. pen. sed videtur, ꝙ tunc essent necessaria. 5. sigilla. ĵ. de cler. pereg. c. 1. sed illud c. loquitur, quando non solùm sigilla sunt ignota, sed etiam nomina episcopatuum & episcoporum. Vel dic, quòd ibi est maius periculum quàm hîc. *Veritatis*. quia tacuerũnt ea per quæ vtiles erãt terræ sanctæ. *Falsitatis*. expresserunt se debiles, cùm sint fortes, & ideò non valent literæ, quia si expressissent non habuissent. sup. de rescrip. super literis. *compelli*. quia non teneret absolutio. ff. de na. resti. l. 1. si quæras. quare non tenet absolutio ex falsa causa, sicut tenet excommunicatio? Respon. quia nõ intendit absoluere, sed excommunicare intendit. de hoc not. sup. de offic. or. ex parte.

CAP. VIII.

PAstoralis. & ĵ. *Decre*. quæ non est posita in corpore decre. sed tamen aduocati eam pro decre. allegant. vel loquitur de illis decre. quæ licet olim erant positæ in corpore decret. quando nullum corpus erat Authenticarum præter compilationẽ Inn. 3. vel loquitur, quando bulla dependet in litera, quæ ideò statim pro iure non est habenda. C. de leg. l. 2. ☞ †*Consulat*. not. decre. contrariam iuri non statim reiici, sed Papam cõsuli, est enim præsumptio pro ea, quia posita est inter alias decre. vel etiam aduocati in iudicio eam allegant, rescrip. tamen statim abiiceretur. 25. q. 2. rescrip.

CAP. IX.

CVM *dilectus*. & ĵ. *Conclusum*. dicunt, ꝙ etiam post conclusionem possunt produci. argu. quia cùm in causa appellationis possint produci, melius est ergò ante vulneratã causam subuenire. C. in qui. cau. in integ. resti. non est neces. l. sancimus. plus placet, quòd in eadem causa post conclusionem non licet, vt hîc, sed in causa appellationis, in qua non est conclusum, & quę alia causa est, benè licet producere instrumenta, confessiones & alias probationes, quod dic vt legi. & not. sup. de testi. fraternitatis. Alij dicunt ꝙ nec etiam post appellationẽ, licet ea producere postquam conclusum esr. ar. ĵ. c. proxi. in fin. vbi dicit, ꝙ iudex ex officio suo post conclusionem potest interrogare partes, & loquitur in causa app. & ita à contrario sensu, parti non licet in causa app. interrogare aduersariũ, ergò à simili nec instrumentum producere. *Consuetudo*. C. de arbi. cùm dilect. *Consuetudo*. etiam sine subscriptione testiũ si hoc habeat cõsuetudo quod sine ea credatur. de hoc no. s. e. c. 2.

SVMMARIVM.

1 *An possint partes super nouis articulis in causa appellationis producere testes.*

2 *Quo casu stetur testibus & non instrumento.*

3 *Instrumentum quando reddatur suspectum. & vide de hoc in num. 4.*

5 *Falsum redditur instrumentum, si quis per duos testes probat se alibi fuisse tempore contractus.*

6 *Instrumentum non redditur suspectum ob dubitationẽ testiũ. Et quid iuris, si testes contradicunt instrumento.*

Instrumentum quodlibet per quatuor testes potest improbari.

7 *Instrumento publico, & subscriptione testium vallato derogatur per duos testes.*

8 *An pauciores testes quàm qui in instrumento sint descripti præiudicant instrumento.*

Probata falsitate, tollitur authoritas scriptoris instrumenti.

Concordia instrumenti & testium semper est attendenda.

CAP.

C A P. X.

CVM Ioannes Eremita. *Condemnauerunt.* & malè, cũ his, id est, de traditione domus nihil actum est. Vel dic, quòd petiit etiam sibi domum tradi. acti. ex empto, & idcircò benè iudicauit, iudex secundum probata, sed iudex appellationis coram quo probatum fuit, scilicet, de conditione contrarium sententiauit.

1 † Et ita habes hîc argum. quòd partes possunt super nouis articulis in causa appellationis producere testes, licet illud sciuerunt in causa principali, benè enim scire potuit Io. quod ex quo petebat traditionem rei venditæ sibi fieri, quod sentẽtiaretur pro actore, nisi probaret reus conditionem. Alij tamen dicunt, quòd ex quo scire potuit ante apertionem testium, articulum sibi necessarium, nisi probet ante apertionem testium post probare non potest, nec hæc decr. contradicit, quia primò non fuerunt testes producti super venditione, sed instrumẽtum. Sed nos non facimus magnam vim, vtrum sciuerunt vel potuerunt scire, quando agitabatur principalis causa illum articulum, quem vult probare in causa appellationis, an non. Sed in hoc casu est vis, si fuit oblatus articulus ille probandus in causa principali, vel an comprehenditur sub articulis in causa principali datis, quia tunc si primò probauit per testes post apertas attestationes iterum testes producere non poterit, vt not. sup. de test. fraternitatis. *Nouum.* de hoc no. suprà, de testi. fraternitatis. *Inhabitares.* & ideò non debebant condemnare P. ad vacuam possessionem tradendam. *Anni.* nec propter hoc minus valet eorum testimonium.

2 † *Tabellionem.* si omnes testes viuunt, & contradicunt instrumento, in quo inscripti sunt, vires suas amittit instrumentum, & statur testibus. sup. de proba. tertio. ff. quemad. test. ape l. prima. §. vlt. & Authen. de fideiuss. §. si verò fideiussor. col. 6. Si verò vnus diceret, non interfui contractui, vel instrumento, in quo scriptus sum, debilitat fidem instrumenti, ita quod redditur suspectum. ff. quemad. test. aper. lege prima. in fi. & ideò non valet ad probandum. C. de proba. iubemus.

Et dicunt quidam hoc esse adeò verum, quòd si decem testes inscripti sunt instrumento, & vnus solus de scriptis neget se interfuisse, reliquis mortuis, vel nihil dicentibus, suspectum reddit instrumẽtum. Alij dicunt, quòd licet vnus testis dicat se non interfuisse instrumento, dummodò alij tot remaneãt inscripti, quòd licet contrà testentur, vel ad minus, nihil dicant, vel mortui sint, quòd sufficiunt ad probationem contractus in scriptis redacti, non debilitatur virtus instrumenti, lex præal. ff. quemad. test. ape. l. 1. §. fi. loquitur quando vnus ex septem testibus in testamento scriptis negabat se interfuisse contractui quo sublato, propter defectum testium inualidum remanet testamentum. C. de testa. si vnus. Secùs autem esset, si illo educto completus remanet numerus testiũ, vel vt dicit Io. illud est speciale in testamẽto propter solennitates, quæ ibi requiruntur, veruntamẽ si per duos vel per tres inscriptos testes, vel alios probaretur eum interfuisse, qui dicit se non interfuisse, stabitur dicto duorum. sup. de elect. cùm dilect. Imò idem videtur, & si dicat se non interfuisse, nec etiam probaretur eum affuisse. ar. quia in actis, si testis negaret se testificatum, vt scriptum est, vel pars negaret se confessum, vel aliquid aliud quod scriptum est, soli tabellioni crederetur, vel scripturæ tabellionis. sup. de proba. quoniam.

3 † Si autem plures negarent se interfuisse instrumento, tunc suspectum redditur instrumentum, vnde nihil ex illo probatur. sup. de testi. tam literis. sup. de proba. tertio.

Et intantum hoc verum est, quod etiam si per centum testes probarent contractum, qui in instrumento continetur, nisi per eos probaret eos interfuisse, qui negant se interfuisse, instrumentum inualidum est, quia ei est hæc falsitas admixta, scilicet, hos duos interfuisse. 9. dist. si ad sacras. 3. quæst. 9. pura. non negant tamen contractum posse probari per testes etiam inscriptos in falso instrumento, cùm ipsi non fuerint participes falsitatis.

☞ † Sed oppones nónne ambo sunt in dictis suis singulares, cùm vterque tantùm de se neget interfuisse, vt patet suprà, de elect. bonæ memo. Respon. si ageretur ad probandum, quòd alter absens fuerit tempore confecti instrumenti, non sufficerẽt testimonia eorum, quorum vterque diceret se non interfuisse, sed cùm agatur ad probandum instrumentum falsum, sufficiunt hi duo, qui probant idem, scilicet, instrumentum falsum & absentiam horum duorum, & maximè cùm simul eos adfuisse scriptum sit in instrumento, & quasi simul pariter testificari viderentur, quia nec ipsi, nec alij interfuere, cùm si interfuerunt, simul & pariter se vidissent secundum quosdam.

☞ † Nos contrarium credimus, nam si cẽtum testes dicerent, quilibet de se, ego non interfui, & duo tantùm dicerent, fui, vbi instrumentum fuit præceptum, vel vbi contractus fuit celebratus, validum erit instrumentum, quia singuli testes in suis dictis singulares sunt. sup. de elect. cùm dilecti. Nec obstat sup. de proba. tertio. quia ibi per nullum testem reprobatur fides instrumenti. Vel dic, quòd ibi non fuerunt singulares, imò benè & plenè licet indirectè probauerunt falsum instrumentum, & sic etiam respondetur ad c. tam literis. Vel dic, ꝙ non contradicit sup. de testi. tam literis. quia ibi expressè probatum fuit instrumentum falsum continere, & quod diximus de duobus testibus, intellige verum in contractibus, vbi duo testes requiruntur.

4 † Si autem requirantur 5. vt in codicillis, vel 7. vt in testamentis, non sufficeret aliis negantibus se interfuisse, probare per duos testes contractum initũ, aliàs verum vel instrumentum præceptum, quantum ad hoc, quod per instrumentum probaretur, vel codicillus, vel testamentum. Aliqui tamen dicunt, ꝙ non minus quã alij ratione nituntur, quod etiam si omnes inscripti negent se directò interfuisse cõtractui, vel instrumenti confectioni, nihilominus valet instrumentum publicum, quòd per se habet authoritatem, & hi testes singulares sunt, nec possunt directè probare negatiuam. 6. q. 5. actor. Nõ obstat quod dictum est sup. eo. gl. 5. Respon. quia quod dicit se nõ interfuisse pariter dicit & de aliis, qui adesse nõ possunt, nisi vidissent eos, cùm hoc non sit verum. Nec ob. sup. de prob. tertio. quia ibi indirectè probauit contrarium, & eodem modo respondeo ad decre. tam literis.

5 † Si autem aliquis de inscrip. testi. per duos testes tantùm probaret, se alibi fuisse tempore contractus celebrati, etiam centum probantibus se interfuisse tempore instrumenti celebrati, vel instrumenti præcepti, nihilominus falsum erit instrumentũ, non quia contractus non probatur per testes, sed quia addidit testem interfuisse, qui non interfuit, vt infrà, de his quæ fiunt à præla. quanto. sed si testes inscripti instrumento, vel alij dicerent eum interfuisse in celebratione contractus, vel tempore instrumenti præcepti, nisi per luce clariores probationes probet se abfuisse, præualebit instrumentum. C. de cõtrahen. stip.

optimam. Dicunt tamen quidam & fortè non malè, quòd si vnus solus nedum plures negarent se interfuisse contractui, vel instrumento, reliquis tacetibus vel mortuis etiam, si centum essent, debilitatur fides instrumenti. ff. quemad. testa. ape. l. 1. §. vltim. nam cùm nullam fidem haberet instrumentum, nisi ex officio notarij, benè per contradictionem testis suspectum redditur testamentum, siue instrumentum, nisi per collationem subscriptorum testium vel contrahentium iuuaretur instrumentum. Authen. de fide instru. §. si verò moriatur. & §. quòd si tabellio, & in his vbi negant se interfuisse, est facienda optima indagatio. C. de fal. vbi. C. de proba. iubemus. ita tamen quòd semper iudex magis præsumat, vt instrumentum valeat, quàm pereat. infrà, de verb. signi. Abbate. nec tanti valoris est dicta suspicio, quæ oritur ex negatione eorum, qui se interfuisse negant, vt instrumentum annihilet, nisi indirectò contrarium probaretur. sup. de testi. tā literis. sup. de prob. tertio. C. de probat. cū precibus. nisi in acerrima inquisitione aliud appareret. Sed Ioan. quantum ad hunc articulum fuit in prima, opinione.

6 † Si autem testes dicerent, se non recordari, an instrumento vel contractui interfuerint, sed non firmiter assererent, tunc standum esset instrumento, cōtra quòd nihil asseritur, licet dubitetur, non enim tātam vim habet dubitatio eius, vt suspectum possit facere instrumentum, imò ex quo dubitat in tutiorem & benigniorem partem declinare debet, scilicet, vt concordet instrumento. ar. sup. de testi. cùm tu fili. infrà, de sponsa. iuuenis. infrà, de reg. iur. c. 2. † Si verò testes contradicant instrumēto, alij quàm qui in scripti sunt, dicunt quidam, quòd si factum est remotū magis creditur instrumentis. ff. de proba. si arbiter. ff. de cur. l. 3. §. duæ. ff. de dam. infect. qui bona. §. vlti. aliàs est lex & incipit causæ. Alij dicunt, quòd contra quodlibet instrumentum admittitur probatio testiū infrà, de præscript. ad audientiam. sup. de testa. causam. C. de proba. cùm precibus. Sed dicunt necessarios quatuor testes ad minus, cùm instrumētum vim duorum testium teneat, & notarius maior sit vno teste, & negant magis credendum esse viuæ voci, quàm mortuæ. Nec ob. Authē. de fide instru. si vero aliquid tale. quia ibi erat viua vox, & instrumentum ex vna parte, & ex alia parte erat tantùm collatio literarum. Item dicunt, quòd licet priuata scriptura succūbat testibus. C. de contrah. stip. optimam. non tamen publica, quæ eandem vim habet, vt testes. C. de fide instr. in exercendis.

7 † Nos tamen dicimus, quòd instrumento quantūcunque publicè confecto, & quantumcunque inscriptos habeat testes, derogatur per duos testes, vel ad plus per tres, qui perhibent eum contractum, de quo instrumentum est præceptum non fuisse celebratum, vel illos qui dicunt contraxisse, ibi non fuisse præsentes prædicta ratione, quia dictum instrumentum nō habuit authoritatem, nisi à notario, & huic authoritati præferri iustum est dictum duorum testium.

Et hæc vera sunt, nisi testes supersint, qui afferant verum esse, quod in instrumento continetur vel collatione testium, vel contrahentium probari possit, quòd verè testes inscripti instrumento contractui interfuerunt. ar. Authen. de fide instr. §. si tantum. & §. si verò moriantur. & §. seq.

8 † Sed oppones, nónne si instrumento inscripti sunt 10. testes vel plures credendum est eos affuisse contractui, cùm notarius fidem faciat de omnibus, quæ in instrumento continentur propter publicum officium, quod habet, & sic credendum est eos affuisse, ergo non pauciores testes præiudicabunt instrumento, quàm sint qui in instrumento inscripti sunt? Respon. verum est, quod dicitur quamdiu non debilitatur fides instrumenti, sed ex quo probatum est falsum scriptum esse in instrumento, debilitatur tota vis instrumenti. 9. dist. si ad sacras. aliàs si ad scripturas. vnde decætero non credam, quòd testes fuerint absentes, probata enim qualibetcunque falsitatę, tollitur authoritas scriptoris instrumēti, & ita aliis, quæ in instrumento continentur, authoritatem præstare non potest. vt in præalleg. c. si ad sacras.

Fallit autem hîc, quòd per testes probetur contra instrumentum, vbi est præsumptio iuris & de iure. C. ad Velle. antiquæ. & C. arbi. tut. l. vlt. sed licet, vt ibi dicitur, non possit probare contra instrumētum, quod verum fateretur, potest tamen illud dicere falsum. Item non obstat prædictis. C. si mi. se ma. dixe. si alterius. C. de non nu. pe. generaliter. C. de test. testium. & Authen. rogati. C. de suffra. l. 1. & ff. de prob. cēsus. C. qui test. face. pos. hac consul. vbi dicitur, quòd melior est probatio instrumentorum, quàm testium, quia benè fateor, quòd vbi instrumentum non negatur verum, quod magis secura & indubitata est probatio scripturæ, quæ immutari non potest, quin appareat. Sed lingua testium satis mutabilis, & labilis est, vt C. qui test. fa. pos. hac con. §. at cùm na. sed hæc securitas, atque prærogatiua tamdiu tantùm durat, donec contra instrumentum aliquid rationabiliter sit probatum, secus autem est, si instrumentum dicitur falsum, & probetur tunc, scilicet, quando conflictus est inter eos, qui scripti sunt, qui dicunt contra ctum celebratum, & alios qui negant, sed si quæritur qui vel quibus testibus aliis præponderare debent, distingue vt magister Io. No. 4. q. 3. §. si testes. in gl. circa contrarietatem. *eadem*. C. de fid. instrum. in ex. *momenti*. sup. de test. cùm à nobis. *intentionem*. hîc satis apparet quòd infrà, petebat principaliter vacuam possessionem domus. † *Venditionem*. satis est bona allegatio, quia iudex hanc viam eligere debebat, vt fieret concordia instrumenti & testium. ar. sup. de test. cùm ti. & propter hoc etiam, scilicet, vt appareat cōcordia testium, vtilis fuit interrogatio facta à Papa, scilicet, an vna tantùm venditio facta fuisset, potest etiam dici si interrogatio facta non fuisset, tamen cōcordia testium & instrumenti eodem modo facienda erat, sicut hîc fit in hac decre. quòd licet instrumentum diceret, quòd Petrus vendidit domum Ioāni non negat venditionem fuisse conditionalem, & ideò probatio super hoc inducta postea quòd venditio conditionalis esset, erat admittenda, quia nō cōtradicebat instrumento, sed addebat, nam iudex cūcta debet rimari. 30. q. 5. iudicantem. ff. de inter. act. vbicunque. *obligatum*. in conditionalibus autem contractibus non cedit dies ante euentum conditionis. ff. de verb. sig. cedere diem. *aliàs*. id est, secundum probationes, non secundum veritatem. C. de ap. eos.

9 † *Conclusum*. benè dicit a quòd iudex ex officio suo
a postquam est in causa conclusum, potest interrogare partes de his quæ sunt dubia ratione eorum, quæ acta sunt ante conclusionem, nam de aliis non posset quærere; alij tamen dicunt contrà, pro hoc sup. eo. cùm dilectus.

a Benè dicit. Adde quod Car. in cōs. 72. inci. sigillatim singuli, col. lum. §. circa princ. dicit hoc dictum singulare. & pro hoc allegat gl. not. in Authent. de test. §. illud dicit, quod iudex potest interrogare, non vt addat, sed rationem dictorum eddat.

CAP. XI.

EX *Patre Charis. In figura O.* Idem fortè posset dici etiam si dictio esset minus vel oratio, dummodo comprehenderentur intellectus Papæ. Alij autem dicunt, quod si aliquando intollerabilis esset error in litera, vel in conditione, iudex tamen nisi occultum sit vitium, suspectas habebit literas, cū multi sint officiales in curia, qui examināt

vitia literarum. primum dictum magis placet, nam per bullam satis tollitur suspicio & oculus sæpè fallitur officialium.

SVMMARIVM.

1 *Reus appellatus, an cogatur scripturam sententiæ exhibere, si actor eam amisit, vel copiam non habuit.*

2 *Decepto qui falsum respondit, an succurratur.*

CAP. XII.

1 G *PERPETVVS. Communium.* id est, communi pretio redemptorum, vel aliter, vt no. sup. de proba. c. 1. † *Quæritur.* aliquis petit sententiam latam cõtra se, pro Petro super tali fundo cassari, vel quia nulla est, vel quia iniusta, ab ea est appellatum. Petrus respondit exhibe sententiam, actor respondit, ego non habeo scriptam, quia iudex noluit mihi copiam ex ea facere, vel quia amisi sed tu exhibe, quia ipsam habes, an reus cogendus sit eã exhibere. Resp. sic, vt hîc. C. de eden. is apud. imò si reus non diceret sententiam latã, interrogabitur, an talis sententia pro eo lata sit. ff. de interro. act. l. pen. & si negauerit cogetur edere, siue renũciare sententiæ, vel iudex pronunciabit, si qua sententia apparuerit pro Petro lata nullas vires habeat. argum. ff. de inter. ac. non alienum. Item quia confessus, pro iudicato habetur. ff. ad l. Aquil. proinde. Et si nollit respondere, pro confesso habetur. ff. de inter. act.
2 de ętate. §. qui tacuit. † Succurritur tamen illi, qui probabiliter deceptus falsum respondisset, satisfacto tamen aduersario de interesse suo. ff. de interrog. act. de ætate. §. ex causa. Item contra istum, qui dicit nullam sententiam prolatam dabitur actori confessio sua Authentica, quę perpetuò ipsi reo præiudicabit, etiã in alio iudicio. C. de lib. causa. iubemus. 2. q. 1. multi. veruntamen si poterit probare contrarium re integra, in hoc casu per ostensionem sentẽtiæ, vel alio modo probatio præiudicabit confessioni. C. de iur. & fac. ign. error.

CAP. XIII.

I *MPVTARI.* Quidam ponunt casum istius decre, in eo qui producit duo instrumenta, vnum in quo continetur, quòd sit proprietarius rei, aliud in quo continetur, quòd sit vsufructuarius, sed hoc non potest stare, quia potest esse, quòd primò fuit proprietarius, & postea vsufructuarius, vel econtrà, & sic non discrepant, sed concordant. Alij ponũt casum sic, aliquis produxit instrumentũ, ꝙ promisit ei tali die. c. Bononię. Item produxit aliud instrumentum quòd ipse eadem die promisit tibi. c. Romæ. hæ enim scripturę aduersæ sunt, & si nõ directè, sed per medium, vel indirectò, impossibile est enim hæc duo instrumenta simul vera esse, vt patet. suprà, de testi. ex tenore. vel pone casum sic, primò produxi primũ instrumentum in quo, continetur, quod ego pro ecclesia mea emi fundum à te pro 10. tali die & coram talibus testibus, postea produco aliud instrumentum, in quo continetur, quod eundem fundum emi Romę nomine meo coram aliis testibus eadem die. Hęc enim non sunt contraria, nec per se nec per aliud mediũ, quia vtrumq; esse potuit, sed ita diuersa sunt, quod non est verisimile rem ita processisse, & fidem sibi inuicem derogarẽt. Nescitur enim cui instrumento magis credendum sit, sed si à diuersis partibus producerentur huiusmodi instrumenta, tũc iudex inspicere debet, quòd magis est sine suspicione & ei credere, vel si vtrunque est par, pro reo pręsumet. supra eod. inter dilect. sup. de proba. ex literis. C. de contra. stip. optimã. ff. de test. ob carmen. §. fi. *contrarias.* C. de fi. instru. diuersæ. *contrarias.* secùs in testibus, quorum dicta potuit præuidere sicut instrumenta.

CAP. XIIII.

S *I CAVTIO.* id est, scriptura publica vel priuata talis scilicet, confitetur talis tantum se recepisse ab A. vel se tantum debere, secùs autem si diceret A. tantùm accepit à B. Ar. contrarium. C. de do. cau. non nu. l. vlti. sed dic ibi non fuisse publicum instrumẽtum. Item not. speciale, scilicet, in dote, vel in mutuo, vbi licet in instrumento hæ causæ exprimantu, rnon tamen sufficiunt. C. de non nu. pec. si ex causa. generaliter. Auth. de tempore nõ so. pe. super do. col. 7. *indeterminatè.* id est, non expressa causa. *in ea.* etiam sine scriptis. C. de non nu. pec. generaliter. *si causam.* puta venditionis, donationis, vel consimilis. *probaueris.* puta quia confessus es te debere 10. so. pro domo vendita, & tu probas modò, quòd eandem domum habes, quia aliam rem permutasti pro ea. C. de rer. permu. ex placito. & l. cùm præcibus. vel probas eum alibi fuisse tempore cautionis emissæ, vt suprà, de tes. ex tenore. vel probas, quod causa fuit fraudulenter adiecta, cùm tamẽ nulla causa subesset, vel errando subiecit causam.

SVMMARIVM.

1 *Quis habeat potestatem faciendi tabelliones, & vide in nume. 3.*

2 *An alius præter Papam & Imperatorem possit facere tabelliones,*

4 *Ad hoc vt valeat consuetudo faciendi notarios requiritur consensus superioris.*

CAP. XV

1 C *VM P. Tabellio.* † De tabellionibus dicũt quidam, quòd quilibet potest facere tabellionem qui potest dare, vel facere iudicem ordinariũ, siue sit Imperator, siue Rex, vniuersitas, siue collegium, siue consuetudo, siue quicunque alius. Qui autem iudices facere possunt not. sup. de offic. ordi. cùm ab ecclesiarum. in sum. C. de iur. om. iud. Alij dicunt quòd qui potest dare tutores, potest facere tabelliones, qui autem tutores facere possunt. no. in sum. C. qui dare tu. pos.

Nobis autem videtur aliter, scilicet, quòd nullus potest facere tabellionem præter Papam & Imperatorem, qui horum vsum approbarunt, & inuenerunt, nisi fortè consuetudo vel speciale priuilegium Papæ, vel Imperatoris alicui hoc concesserit specialiter. arg. C. de eman. l. 1. & vlt. & infrà, de exces. præla. accedentibus in. Et hoc sic probo, certum est, quòd contra ius est officium tabellionis, quia chartæ animalis mortui creditur sine adminiculo alio: vt not. suprà, eod. c. 2. Sed contra ius naturale nulli venire licet sua authoritate, sed potius temeritate propria, nisi principi, qui supra ius est, patet. ff. de leg. princeps. & infrà, de conces. præbend. c. proposuit. sicut diximus in dispensatione, quę est contra ius. sup. de tempo. ordi. c. dilec.

2 † Sicut nec licet restituere infamem, nec legitimare legitimos, nec arrogare, nisi principi, & paucis aliis quibus est specialiter concessum: vt not. infrà, qui filij sint legi. vel ille. per venerabilem. ff. de post. l. 1. §. de qua. ff. de adop. l. 1. & 2. de regul. iur. cùm te. vbi not. Sũt etiam huiusmodi quasi cõtra naturam, & miraculosa de infame facere bonæ famæ, & de illegitimo legitimum, & hominem sui iuris subiicere alij, & huiusmodi: de tabe. autem habemus. in C. de tabel. per totum. & Authen. de tabel. tamen nunquam dicitur quòd alius quàm Papa vel Imperator possit hoc facere. Tamen fatemur quòd si aliquis

quis habet de consuetudine, quòd possit facere tabelliones, hęc consuetudo seruanda est argum. C. de eman.l.1.

Item fatemur, quod si alicubi est consuetudo, quod credatur aliquorum scripturis, quòd consuetudo hęc seruanda est:supr.eo.cum dilect.Et licet hi, quibus consuetudo concedit possint dici notarij, quia in notas redigunt,quæ coram eis aguntur, vel tabelliones,quia intabulis scribũt,non tamen potestatem habent & officium publicũ, ꝙ tabellionibus à legibus datur,sed tãtùm illud habent quòd cõsuetudo eis tribuit,quantum eis tribuit.

3 † Non credimus, quòd alius subditus ecclesiæ, vel superior possit facere tabellionẽ præter Papam vel Imperatorem,vel statuere, vel etiam pacto nudo se ligare,quòd credatur instrumẽtis alicuius priuatę personæ, cùm eis non liceat contra leges publicas, & contra ius naturale sic aliquid statuere, sicut etiam dicimus in tutoribus & iud. quòd nisi imperator,lex, vel consuetudo cõcederet personis certis,quòd possent iudicare & tutores dare, quòd nullus,nisi Papa vel Imperator eos posset dare.Nullus enim præter prædictas personas posset cõstituere,quod libera persona per alium iudicaretur, vel obligaretur.credimus tamẽ quòd alij reges qui habent supremum,& merum imperium possent idem statuere de tabell.si vellent.

4 † Nec etiam mireris quòd per consuetudinem potest induci,quod aliquis inferior principe posset facere notarios nõ tamen petest constituere, quin faciat ipse notarios,vel alij concedere ꝙ faciat,& est ratio,quia in cõsuetudine ad hoc vt valeat,oportet, quòd interueniat consensus superioris principis tacitus,vel expressus,vt not.sup.de cõsue.in princ.Sed in cõstitutione secùs,quòd autem princeps superior approbat,ipse facere videtur.C.de vete.iu.enn.l.1.§. omnibus.*ordinarij*.pete quæ dixi.s.de test.Albericus.

SVMMRIVM.

1 *Quæ seruanda sint in publicatione testamentorum & etiam in testium publicatione in num.2.*

3 *Testamentum non dicitur authenticum,nisi fuerit per tabellionem scriptum.*

Exemplificatio sine iudice fieri non debet.

Solennitates instrumenti,vt sigilla,numerus testium, valent ad hoc, quod testatoris voluntas valeat, sed scriptura tabellionis ad hoc,vt possit fieri missio in ipsam hereditatẽ.

4 *Instrumentum quantumcunque authenticatum, non præiudicat aliis nisi præsentibus vel contumaciter absentibus.*

Instrumenta quo casu possint transscribi.

CAP. XVI.

1 *SI instrumenta.*† Testamenta autem sic sunt publicanda, in primis faciet iurare illum, qui petiit publicationem quòd eam non petiit causa calumniæ.C.quemad.test. aper.eius. argum. ff. ad exhib.thesaurus. Item pro his omnibus vocabuntur hi quos res tangit.arg.suprà,de testi.significauit.ff. de adopt.nam ita.item vocabuntur testes inscripti in testamento,& si qui sunt absentes,vel etiam omnes,si commodè venire nõ possunt,mittetur ad eos testamentum,vt cognoscant si testamento interfuerint,& si consenserint omnes publicabit illud,& hæc omnia debent publicè expediri. Probantur hæc. C. quemad.te.ape.l.1.ff. quemad.te.ape.l. prima. & l. cùm ab inimicis.& l.seq.nec requirendus est tabellio,nam prædictæ leges non faciunt mentionem de tabellione, quia in eis loquitur de testamento, quod non erat scriptum per tabellionem. C. de testa.cùm anti.§.fin.& eodem modo facienda est publicatio,si non fuit exinde facta scriptura, vel si facta fuit,exusta vel subtracta est.ff. quemadmo. test. ape.si in duobus.§.fi.hæc autem publicatio, quæ in multis legibus dicitur apertio testamenti,debet fieri apud certos iudices,& gesta interuenire debent. C.de testa.consulta.& publicari.& ex tunc sunt Authentica instrumenta.

2 † Et similiter est procedendum in publicatione testium receptorum,de aliquo contractu non redacto in publicam formã,& de qua loquitur suprà,de test.significauit.quia tunc contractus,vel aliud actũ, quod erat tantùm in mente hominum, redigitur in publicam formam,& ideò maior solẽnitas ibi adhibenda est, quàm si instumentum publicum deberet ꝓpter consumptionem, vel aliam iustam causam publicari.

3 † Sic etiam est in testamento,quod non est authenticũ,nec publica scriptura,nisi scripta fuerit per tabellionem, si enim per tabellionem scriptũ est, cùm sit Authentica scriptura,non oportet in aliã publicã scripturam exẽplari,nisi aliqua causa subesset, vt hic.& quia testamentũ ꝙ à testatore,vel alia persona priuata scribitur,quòd fieri licet.C.de test cum anti.§.fi.& Authen.ibi signata.Et quod non sit Authentica scriptura ex eo patet, quia ibi non est manus publica,nec sigillũ Authẽticũ.s.eo.c.in hoc.Huius Authẽticationis,siue publicationis est effectus, ☞ quia per illius testamenti sic publicati ostensionem, fit missio in ipsam hæreditatem per edictum diui Adriani. C.de edic.diui Adri.l. fi. Est & effectus, vt fidem perpetuam semper faciat.C.de test.l.2.aliàs autem licet sigilla,numerus testium, & alię solẽnitates valeãt ad hoc ꝙ testatoris voluntas valeat,quę secũdum leges si vnũ ex his deficeret,non valeret,vt C. de test.l. si vnus.nihil autem probant,nisi scripta sint per publicã personam,vel sigillo Authentico sigillata,sed in exẽplatione publicorũ instrumentorũ hæc non sunt necessaria,cũ illa Authẽticationẽ suam retineant ex sigillo prælati vel tabellionis: vt no. sup. eo.c.1. ꝙ ex eo apparet, quia etiã post mortẽ pręlati vel tabellionis fidẽ faciũt,sed hîc satis videtur,ꝙ partibus pręsentibus vel per cõtumaciã absentibus,debeat fieri hæc publicatio.j.de cõfir.vti.cũ dilecta.j. de priui.ex parte.& ad hoc benè facit.C.de fi.instru. l.fi.Itẽ etiam si partes exemplificationi consentiant, sine iudice non valet, vt hîc,licet partium consensus sufficeret, sine iudice ad faciendum instrumentum de contractu, vel super confessione de contractu iam facto.

4 † Imò plus videtur, quòd quantumcunque Authenticatum sit instrumentum non præiudicat aliis, nisi præsentibus vel contumaciter absentibus,quòd contra illud dici potest secundum tenorem prædictæ. l.C.de de fid.instr.l. fi.vbi dicitur,quòd non sufficit instrumentum exhiberi in iudicio, nisi & ei fides imponatur, quin semper illud exhibere teneatur.Nec est contra.s.vt lit.non contest.quoniam. in prin. quia ibi est speciale, nec dicitur propriè publicatio, sed exemplatio vel transcriptio, superiora autem dicuntur publicari propriè, quia cum prius non essent publicata,in publicam formã transcribuntur. Posset tamen dici, quòd si aliqua instrumenta sunt in casu perditionis propter vetustatem, vel aliam causam consimilem,quòd tunc etiam absentibus partibus possent transcribi instrumenta, si vocari & expectari non possunt.argumen. in frà, de confir. vti. cum dile. §. primo. & suprà, vt lit. non contest. quoniam. in prin. Attestationes autem & alia

alia acta per tabellionem solùm sine testibus scriptę, non sunt publica scriptura, nec faciunt fidem coram alio iudice, nisi sint publicatæ. Et no. quòd propriè Authentica exemplantur, & non Authentica publicantur. *inspecta.* hæc facienda sunt vocatis his quos res tangit. sup. de testi. significauit.

† Sed quidam dicunt, & fortè non malè, quòd si de verbo ad verbum exemplentur, & si iudex diligenter inspiciat sigilla, & omnia alia, quę necesse sunt inspici, quod benè valebunt talia exemplaria, sed si vnum instrumentum breuiter facit mentionem, puta quia dicit sententiam latam, sicut in publico instrumento, per manum talis notarij confecto continetur, non videtur quod per eius mentionem probetur

a sententia lata. Imò idem videtur [a] sicut in publico instrumento videmus contineri: nam in hoc casu potius videtur testimonium reddere, quàm vetusta exemplare & authenticare, & hoc satis innuit hęc decr. de hoc etiam no. infrà, de ver. sig. c. abbate.

a Idem videtur. Adde Car. in consil. 72. inci. sigillatim singula. col. fi. Et ibi intelligit hoc verum, nisi partes fuissent præsentes, & non appellassent, qa tunc probaret plenè. allegat Inno. in c. quoniam cōtra. sup. de prob. & in c. cū in iure. sup. de offic. delega.

DE PRAESUMPTIONIBUS.

TIT. XXIII.

SVMMARIVM.

1 *Malum & damnum semper præsumuntur fieri malo animo, nisi contrarium probetur.*

CAP. I.

SICVT *Noxius. Mittit.* manifestè. *mortem.* id est, vt occidat. ff. ad l. Aquil. nam ludus. *ludens.* † malum enim & damnum semper

1 præsumitur fieri malo animo, nisi contraria pręsumptio valeat: vt ff. ad l. Aquil. si obstetrix. §. fi. & l. nam ludus. & l. item mela. in princip.

CAP. II.

AFFERTE *mihi. Diuidite.* non suadendo sed tētando loquitur, & probando pręsumptiuè, vt videlicet ex hoc pręsumptionem possit habere, & iudices sumant inde exemplum. *commota.* interpositio, id est, pręsumitur, quia diligit. infrà, c. proxi. 23. q. 4. ea vindicta. circa princip.

CAP. III.

EX *Studiis suis.* &c.

CAP. IIII.

NVLLVS *Dubitat. Confitetur.* cōfitetur quis interpretatiuè. 11. quęstio. 3. rursus. 3. quęstio. 9. decernimus. & hoc ore. 15. quęst. 6. c. 1. & rei euidentia. 38. dist. priusquam. *confitetur.* id est, pręsumitur contra eum, non tamen cōdemnatur, sed punitur in expensis, & aliquando grauius. sup. de iudic. c. 1. C. de iudic. sancimus. 11. q. 3. rursus.

CAP. V.

NONNE *Bene dicimus.* Quia erat veritas quòd esset Samaritanus, aliqua præsumptio est: sed non probatio tacere.

CAP. VI.

MANDATA *Cœlestia.* & infrà,

CAP. VII.

QVOSDAM. 16. dist. quod dicitis.

CAP. VIII.

QVANTO. & infrà.

CAP. IX.

SCRIBAM. Ironicè quasi non scribam, sed supple plenè, & est ar. inducias concedendas maliciosè petenti. ff. de verb. signifi. si insulam.

SVMAMRIVM.

An debeat admitti, volens aliquid non verisimile probare.

2 *Quæ dicatur præsumptio iuris & de iure.*

Iudex debet temperare sententiam, maximè in infligenda pœna corporali, vbi ex præsumptionibus proceditur.

CAP. X.

QVIA *Verisimile.* sup. de renunc. super eo. supr. de rest. spo. solicitæ. ff. de prob. l. de indebito. *concesserit.* id est, per ordinarium concedi fecit.

1 † *Verisimile.* not. quòd vbi aliquis vult probare aliquid, quod non est verisimile, non est super hoc eius admittenda probatio, nisi aliquid sit, quod huius pręsumptionem elidat, puta fama loci, vel bonitas testium, vel alia rationabilis circumstantia. ad idē sup. de procura. in nostra. infrà, de no. ope. nun. c. 2. de pręsump. no. quia si est temeraria, reprobatur. 2. q. 1. primò. infrà, de sen. excommuni. inquisitionis. violenta est sufficiens ad sententiandum. 32. q. 1. dixit. infrà, eo. literas. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. filium. Circa hoc tamen distingue, quia alia est iuris, & non de iure, & hæc admittit probationem in contrarium. 25. q. 3. extraordinaria. 27. q. 1. nec aliqua. sup. de proba. pro posuisti. C. de epis. & cler. Authent. legitimam. 12. q. 5. nulli. infrà, de testi. requisisti. ff. de do. inter vir. & vxo. quintus. C. eo. tit. etiam.

2 † Est autem præsumptio iuris, & de iure, scilicet, quando quis aliquid statuit super certo facto, & cōtra hanc non admittitur probatio, infrà, de spon. ad id. & c. is qui. infrà, de condi. appo. per tuas. & c. de illis. infrà, qui ma. accu. poss. insuper. de spon. commissum. 54. di. fraternitatem. 27. dist. quod interrogasti. 27. q. 1. viduæ. infrà, de reg. vidua. C. de rei vxo. act. l. 1. in prin. ff. de statu. ho. qui in vtero. insti. de excu. tut. §. filij. ff. de lib. & posth. Titius testamento. §. Lucius. ff. de ver. signi. quòd mortui. Probabilis, quādo semiplenam probationem inducit. infrà, de sen. excom. inquisitionis. infrà, de resti. spo. solicitæ. Quandoque sufficit ad inducendam purgationem. sup. de pur. ca. si quis de gradu. 2. q. 5. presbyter. Item quandoque requirit probationes contra se. ff. quod met. cau. nō est verisimile. C. de contrahen. stip. optimam. Quandoque nullas admittit, nisi sit fama vel alia circunstantia contra eam, vt hic. Quandoque infundit probationem in reum. infrà, vt eccle. benefi. vt nostrum. vbi no. C. de proba. siue. Quandoque etiam adducit secum sententiam. infrà, eo. literas. sup. eo. afferte. ff. de pact. l. quod si seruus. not. tamen quod vbi ex pręsumptionibus proceditur, multum debet iudex temperare sententiam, & maximè ne condemnet, nisi rarò & modicè ad pœnam, nec pecuniariam, nec corporalem, quòd potes benè colligere ex sententia Salomonis, suprà eodem, affertè. vbi licet ex præsumptione voluit adiudicari vni mulieri filium, non tamē voluit aliam condemnare ad mortem, ad quam iustissimè erat condemnanda, si legitimè esset probatum contra eam, quòd filium alterius clam surripuisset.

Quidam tamen has pręsumptiones, quas diximus probabiles dicunt violentas: sed hîc non est vis, nisi in verbo, quæ est pertinacibus relinquenda. *fama.* fama enim supradictam præsumptionem diminuit.

SVMMARIVM.

1 *Donatio propter nuptias locum non habet, nisi vbi est matrimonium.*

2 *Nunquid per productionem instrumenti propter nuptias probetur matrimonium.*

Fama viciniæ multùm probat, vt matrimonium præsumatur.

3 *An si quis probet se multo tempore stetisse in ecclesia, vel cū vxore, per hoc debeat in causa obtinere.*

CAP. XI.

ILLVD Quoque. Vendicas. adiecta causa de iure canonico sicut & filius petitur per rei vendicatione adiecta causa de iure quiritum.arg.ff. de rei v edi. l.1.§.1.*instrumentum*.instrumento autem soli non statur quia confectum est super dote & non super matrimonio.*nominant*.quæ nominatio præsumptionem inducit.32.quæstio.4.dicat.ff.de probatio.l.vltim.sed non sufficientem probationem.C.de probatio.non nudis. *donationem*.quòd solis liberis conuenit & non seruis.C.de lati.liber.tol.l.1.§.sed & si quis.ff.de iure do. si mulier.§.eius nomine.*vitiosum*.id est, ad hoc confectum vt dominus videns & tacens seruum nupsisse, consensisse quòd esset liber videatur.C.de lati.liber. tollen.Authen.ad hæc.& si negaret dominus eum nupsisse appareret instrumentum.

1 † *Ille* .seruus mulieris. *moræ*. præsumptio elidens præsumptionem.*attendi*. ad conseruationem matrimonij,vbi non fit præiudicium alij matrimonio. de hoc sup.de test.præterea.cùm quis.& licet fama plurimum adiuuet,tamen per eam non adiudicaretur matrimonium, sed per instrumentum quo continetur donatio propter nuptias,& quo se coniuges nominabant,donatio enim propter nuptias non habet locum,nisi vbi est matrimonium.infrà, de do. inter vir.& vxo.c.& si necesse.& quòd obiiciebatur contra instrumentum, quòd fraudulenter erat confectum, non probabatur, nec præsumebatur si notarius consueuit fideliter suum officium exercere.infrà, eodem cap.in fi.

2 † Et tamen dicunt quidam,& non malè, quòd licet produceretur instrumentum donationis propter nuptias,vel etiam dotis,propter hoc non probaretur matrimonium,si alij matrimonio primo contracto fieret præiudicium,in matrimonio enim necesse est interuenire verba,si loqui possunt contrahentes.infrà,de spon.tuæ.Item talia verba sunt necessaria,quę mutuum consensum de præsenti exprimant.infrà,de spon.c.pe.& infrà,de spon.duo.c.1.item hoc diligenter attendendum est,quòd si aliquis petit aliquam in vxorem,& probat quòd per decem annos simul cohabitauerunt,& fama viciniæ habet,quòd eam tenuit in vxorem quòd sententialiter obtinebit, nulla enim æquè est probatio bona in his,sicut fama viciniæ.Et videtur multò fortius,quòd si agat possessorio ad restitutionem possessionis vxoris, & probat tenuisse eam,& fama esset quòd tenebat eam vt vxorem,quòd obtinebit in possessorio,imò plus videtur quòd etiam si non proba. et de fama viciniæ sed tantùm probaret per duos vel tres testes,quòd vir cum vxore iacuit, vel stetit volens & intendens in ea quęrere,vel seruare iuris possessionem : vel vinculi vxoris,& ipsa mulier hoc ipsum sciebat quòd hoc intendebat vir, quòd iudicabitur matrimonium inter tales,& erit, si spoliatio interuenerit vxor viro restituēda,imò fortè eædem probationes sufficerent in petitorio ad probandum matrimonium verum. Item à simili eius,quòd hîc dicitur de matrimonio carnali, videtur idem in spirituali,quia si aliquis diu steterit in aliqua ecclesia,vt clericus vel vt rector, & probat per famam viciniæ,quod ita sit, quòd non solùm in possessorio sed etiam in petitorio iudicabitur pro clerico, arg. suprà, eod.quia verisimile.& si contrarium dicatur sequitur mera absurditas quòd oportet semper quascunque habere probationes paratas de sua institutione canonica.

3 † Nobis videtur,quòd licet aliquis probet se multo tempore stetisse in ecclesia,vel cum vxore & famam viciniæ sic se habere,quod ecclesiam tenebat pro sua,& mulierem pro vxore sua,non tamen valet sibi intantum,quod sententia feratur pro actore, nam cum vtrobique petet ecclesiam, & mulierem quasi suam,nisi probet de iure suo, reus absoluetur. C.de probat.actor.& hoc nisi couentus probetur in mala possessione fuisse,tunc enim ipsi conuento incumbit probatio,vt notat. per eundem supr.de his quæ vi metúsve cau.fiunt.in rub.Nec sequitur absurditas,quia vix aut nunquam potest contingere,quin petens ecclesiam,vel vxorem,habeat aliquod auxilium ad recuperandam possessionem, de contrario autem sequeretur absurditas,quia eadem ratione,si aliquis probaret quòd domum vel possessionem aliquam possedisset aliquanto tempore pro sua & super hoc haberet famam viciniæ, debet obtinere etiam in petitorio,quod constat esse falsum, quia debet probare legitimum titulum atque dominium. ff.de rei vendic.in rem.act.alioquin reus absoluetur. C.de rei ven.l.fi.*conditum*.id est,si nihil contra instrumentum obiiciatur.

CAP. XII.

LITERIS Fraternitatis tuæ.*Locis & latebris*.talia enim loca vitare debent suspecti.35.q.6. ab isto. & nisi iurauerint,imponitur eis pœna.infrà, de cohab.cle.si quisquam.Authen. vt lice.matri & auię. §.is quoque,colla.8.*violenta*.32.quæstio.1.dixit.

SVMMARIVM.

1 *Copula carnalis an probetur per confessionem cum fama.*

CAP. XIII.

TERTIO Loco.*Proponebat*. hoc non sufficit ad probationem, sed præsumptionem. *proponebat*. allegat turpitudinem suam,& auditur.si.35.q.3. extraor.contra.infrà,de do.inter dilectos. & est hoc propter periculum animæ.*credere*.non sufficit ad pro

1 bationem,sed præsumptionem. † *Inuia*. hanc credo violentam præsumptionē per quā iudicādus est.sup. c.proxi.35.quæstio.6.ab isto.Alij dixerūt nihil esse in hac decre.sufficiens ad probationem, sed omnia simul.ff.ex qui.cau.ma.necnon.§.si quis.3. quæstio. 9. testes.35.quæst.6.si duo viri.ff.de testi.ob carmen.§.si testes.*confessi sunt*.dicunt quidam hoc sufficere cum fama,vt hîc.& 35.q.6.si duo. sed contra. infrà, de eo qui co.consan.vxo.super eo.& c.licet.

☞ † Sed respondeo,ibi confessionem esse & rumorem,quòd non sufficit,vt ibi,quia aliud est rumor,& minus quàm fama, & hoc placet.Alij dicunt, quòd non sufficit confessio cum fama:vt infrà, de eo qui cog.super eo.non contradicit hæc decre. quia hîc erat confessio partium cum fama,& vagatio per nemora,& intelligunt illud c.35.q.7.si duo.loqui tantū, quando confitentur ambo coniuges consanguinitatem,& fama adiuuat,in quo casu talis probatio sufficiens reputatur.Secùs autem quando confiteretur turpitudinem suam,sicut hîc,& in decre.præallegat. super eo.Vel aliud est, quando partes confitentur, vt maritus & vxor,vt c.si duo.aliud si adultera, quæ est pars:vt infrà,in decr. super eo. *separari*. & ob hoc denegari non præsumitur.

CAP. XIIII.

LITERAS.*Impetebat*.Denunciauerat enim crimen eorum Papæ, vel petebat bona eius quia hæreticus erat.*Reseruata*.quæ nō tollitur per hoc ipsum quòd arbitri eliguntur,etiam si hoc non exprimeret, quòd sibi eam reseruasset.*fratre*. vigesima tertia,quæstio. 8.leges.*Vehementem*. non tamen violentam, quia benè tunc pro ea condemnaretur. 32. quæst.1. dixit.ff. de reb. dub. similiter. & contra violentum admittitur probatio in contrarium.sup.de

probatio.

probatio.propoſuiſti.25.q.3.extraordinaria. *præter.* id eſt,omiſſo iureiurando , ex quo ſemel deierauit. 32.q.5.paruuli.3.q.7.nonpotes.Vel dic,quod iurabit, & ſuperaddet alias cautiones.

CAP. XV.

CVM in iuuentute. Naturale. C. de epiſc. eum qui. *detuliſſet.*id eſt,denunciaſſet,& no. quòd denunciare quis poteſt per procuratorem [a] & etiam proſequi denunciationem.š.de teſti.ex parte A.

a Per procuratorē. Adde in hoc Bart. ĩnl.nō ſolùm. §. morte. ff. deno.ope. nun.& Fel. in c.cū M. Ferra. co. 17. ver.ſeptima concluſio.ſup. de cōſti.& ibi ꝙ in hoc nō requiritur ſpeciale mandatū.

SVMMARIVM.

1 *Iuriſdictio dicitur eſſe nulla:vbi conditio non eſt vera.*
2 *Circa officium meri executoris quædam ſcitu non indigna hic habes.*
3 *Non licet contra prouiſionem delegantis aduerſariis ſe opponere.*
4 *Prouiſio facta à delegante quando teneat.*
5 *Poteſt prouiſor aſſumere ſibi partes iudicis.*

CAP. XVI.

DVDVM archi. Nequaquam. non erat exceptio hic ad declinandum examen, ſed in principali negotio differendo.ff.ad exhib.l.3.§.ibidé.contra.de fo.compe.c.ex parte B.& tunc ſi proponeretur eſſet legitima.inf.de inſtit.c.1.& c.authoritate. *Idoneus.* hæc verba non ſonant conditionem, ſed admonitionem , vt faciat ea ad quæ aliàs de iure tenetur.ſi.ſup.de electi.ſignificaſti.ff.de teſt. tu. muto. §.1.ff.de verb.obliga.ſi decem. Item hæc verba non præſtant nouam formam mandato,ſed inſtruunt executorem,vt ſciat qualis debet eſſe is,pro quo ſcribitur.ſi.ſup.de ele. eccleſia veſtra. & propter hoc videtur etiam,ꝙ ſi minus idoneus ſit teneret prouiſio & ſententia excommunicationis,& quæcunque alia contra rebelles,licet ſit iniuſta , quia benè habet iuriſdictionem in his , ſed ſecùs eſſet ſi talis eſſet clauſula, quæ conditionem adduceret. VERBI GRATIA:Prouideatis tali de tali eccleſia,ſi eſt de illo vico oriundus,quia hîc benè eſt conditio & certa forma adiecta mandato, & ideò ſi aliundè ſit oriūdus, non valet prouiſio,nec ſententia excommunicationis propter hoc lata , quia ſuper his iuriſdictionem non habebat , quia erat certa forma & conditione limitata,quam delegato egredi non licet.ſup.de reſcrip.cùm dilect.Item ſi huic petenti, quòd ſua prouiſio ante omnia ſortiatur effectum.j.de emp. conſtitutis.2. obiiciatur,ꝙ hoc non debet fieri, quia ille qui prouidit ei , non habuit poteſtatem ſuper hoc, audiendus eſt,antequam ei detur effectus prouiſionis,& hæc eſt ratio diuerſitatis,quia hîc contenditur de fundamento iuriſdictionis,id eſt,an habuit poteſtatem ei prouidendi , & ideò de hoc inquirendum eſt, antequam prouiſio quæ iuriſdictioni acceſſoria eſt ſortiatur effectum.ar.ſup.de offi.dele.cum in iure.ſup.de fi.inſtr.cùm dile.§.cæterum.cum ſuis concor.ſed ibi.ſ.in decr.conſtitutis,non contendebatur de fundamento,quia conſtabat quòd epiſcopus poteſtatem habebat confirmandi,ſed dicebatur,quòd confirmatio erat iniuſta,ſecùs eſt ergò in quæſtione propoſita.

1 †Item iuriſdictio data nulla eſt , niſi conditio ſit vera.ff.de ver. ſig.cedere.vnde hîc conſtat,ꝙ prouiſio à tali executore facta,eſt ipſo facto nulla , & ex hoc quòd non obſtāte tali prouiſione tenet electio facta ab illis,ad quos aliàs pertinet de iure communi,vel ex delegatione ſuperioris eligere , ſed ſi aliàs nulla ſit electio, puta quia facta eſt ſcienter de indigno,dummodò facta ſit ab illis, qui iuriſdictionem, vel poteſtatem habent prouidendi, non transfertur poteſtas eligendi,neque ad primos,ad quos iure cōmuni pertinebat,neque ad illos delegatos qui ſimilem poteſtatem prouidendi habebant, imò tantum ad delegantem redit poteſtas hæc,vt not.inf. de exceſ.præla.inter.

2 †Item ſuper huiuſmodi mandatis not. quòd ſi vtroque prædictorum modorum ſcribatur, merus executor eſt ſi vult, vnde ſine vlla cauſæ cognitione ſtatim de vacante præbenda prouidere poteſt.Item licet merè ſit executor,poteſt aſſumere officium iudicis,vt inquirat , an pro quo ſcribitur ſit idoneus, vel ſit de loco oriundus, & hanc inquiſitionem per ſe poteſt facere ſine partibus , vel etiam conuocatis partibus,vel his quos res tangit, dummodò ille qui prouiſionē committit iuriſdictionem habeat , quia commiſſa prouiſione, videtur etiam commiſiſſe ea, ſine quibus prouiſio non poteſt fieri commodè, vel rectè.ſup.de offic.deleg.præterea.ff.de iur.om.iud.l. 2.Item cùm ipſe delegans vtroque prædictorū modorum poterit procedere, eodem modo & delegatus.ar.93.diſt.c.ſi.94.diſt.c.1.

Sed ſi proceſſiſſet primo modo,ſcilicet,prouidēdo ſine cauſæ cognitione , etiam ſine appellatione, & poſt 10. dies poterit obiici contra huiuſmodi prouiſionem.inf.de ap.conſtitutus.& not. ſup. de cauſa poſ.& proprie.& cùm olim.

Si autem proceſſit ſecundum modum ſecundū, ſcilicet,inquirēdo de meritis perſonæ,& poſtea prouidendo ſine cauſæ cognitione, tūc niſi illi quos res tangit,appellent à prouiſione intra 10. dies , fit ſibi præiudicium , vt ſuper his de quibus inquiſitum eſt vlterius dicere non poſſint.ſup.de elect.cùm dilecti. vbi not.Item videtur, quod eodem modo poſſit ſibi aſſumere inde officium,etiam ſi ſimpliciter ſic mandatum ſit,prouideatis tali de tali præbenda , etiam ſi non ſit ibi aliqua clauſula talis, ſcilicet , ſi eſt idoneus vel conſimilis, & hoc ratione ſupra dicta,ſcilicet, & cui committitur principale & acceſſorium. š. de offic.deleg.prudentiam.§.6.in fi.Secùs autem eſt, ſi tantum miniſterium eſſet commiſſum vel executio mera:vt patet.š.de of.dele.paſtoralis. §. quia vero.& c.quoniam apoſtolica.

Alij melius diſtinguunt in ſecundo caſu , ſcilicet, vbi verba non ſonant in monitione,ſed in conditione,vt ibi prouideas tali , ſi eſt de tali loco oriundus, vel ſi docuit in theologia, nam ſi per huiuſmodi literas tollitur ius alicuius,vel fit præiudicium, vt puta quia ad epiſcopum vel capitulum pertinebat prouiſio,non valet prouiſio ab huiuſmodi executore facta,niſi vocatis partibus ſiue his,quos res tāgit præcedat cognitio ſuper conditione.25. q.2. & ſi non.& de reſcrip.cùm dilecta.& idem videtur dicendum, vbi aliquis mandat alicui aliquem citari ad extraordinarium iudicem,vel vltra duas dietas , quia eo ꝙ coram ordinario iudice timet litigare propter potentiam aduerſarij, & idem eſt vbi mādatur fieri inquiſitio,ſi præcedat infamia.inf.de accu. cùm oportet. & idem eſt in ſimilibus , niſi fortè eſſet notoria conditio,quia tunc non eſt ſeruandus ordo,ſed hoc ipſum debet exprimere,vel in relatione,vel in interlocutoria,vt ſi præſentibus partibus expedita ſit,vlterius non ſit ei facultas contradicendi,niſi appellalaret.2.q.6.biduum.Sed ſi per huiuſmodi literas non tollitur ius alterius,nec fit alij præiudicium , vt ſi ille ad quem pertinet prouiſio mandet alicui, prouideas tali,ſi eſt de tali loco oriundus,benè tenet prouiſio,etiam ſi non præceſſit vlla inquiſitio ſuper cōditione, & etiam ſi partes non vocentur , quia nec partes in hoc eſſe poſſunt ,cùm nullus contendat ad

se pertinere prouisionem.

3 †Et si dicat imò fit præiudicium ecclesiæ, cui magis expediebat habere ortum de loco quàm aliundè. Respondeo, quòd hoc non pertinet dicere aduersariis se opponentibus contra prouisionem delegati, sicut non licet eis opponere contra prouisionem delegantis, vel dic ꝙ nos non negamus, quin nulla sit prouisio, si non sit seruata forma mandati, sed illud tantùm negamus, ꝙ non est necesse vocari partes. Idem dicimus etiã in præmisso casu, scilicet, quando partes vocandæ sunt, quòd tantùm de plano procederet in examinatione cõditionis vel clausulæ, nec dabitur libellus, nec alius ordo seruabitur. inf. de spon. cùm in tua diœce.

4 †Tu dic, quòd siue verba sonent in monitione siue in conditione, semper tenet prouisio facta à delegante etiam cognitione nulla præmissa, quia non fungitur in prouisione vice iudicis, sed prouisoris. s. de elect. c. venerabilem §. obiectioni. & idem est in citatore, cui mandatur quòd citet aliquem si propter potentiam aduersarij non potest coram ordinario iustitiam habere, hic enim potius fungitur officio citatoris, quàm iudicis, & idem est in cæteris similibus, & ideò nullum ordinem iudiciarium seruare tenetur, tamen si conditio vel monitio non est vera, cassabitur vel cassum denunciabitur, quòd per huiusmodi prouisionem factum est tãquam per obreptionem obtentum: vt patet. j. de sen. & re iud. c. cum olim. §. fin.

5 †Item videtur quòd si iste prouisor assumat sibi partes iudicis, quòd potest: vt no. j. de conces. præb. proposuit. tunc si proposita hac exceptione quod conditio vel monitio non est vera, non audiatur excipiens, iustè poterit appellari ex ea causa, quia cùm procedat vt iudex & non admittat quod admittere debet, non seruat iuris ordinem.

Alij autem contrarium dicũt. s. quòd ex ea causa non potest appellari, quia non seruat ordinem, cùm nõ debeat seruare, quia hanc examinationem tantùm ad suam instructionem facit, & quia tantùm summariè cognoscit. ff. de re iudi. à diuo. §. si super. ideò etiam non est ibi necessaria sententia, contra id quod est. ff. de iud. de qua re. & sup. de cau. pos. cũ super. in fi. †Si autem in litera diceretur, si tibi cõstiterit, ꝙ sit de tali loco oriundus, tunc quia nõ potest constare, nisi partibus præsentibus, vbi per prouisionem detrahitur iuri alterius, & quia vice iudicis fungitur, non valebit ꝙ fiet, nisi præmissa cognitione, licet aliqui contradicant. Si autem per prouisionem nullius iuri detrahitur, puta quia ad eum qui mãdat pertinebat prouisio, tunc valet, ꝙ facit etiam si nulla præcedat cognitio, quia prædictam cognitionem videtur ei committere, non tanquam iudici, sed tanquam viro discreto. Quando autem iudex velut inquisitor procedit, cũ debeat seruare ordinem iudiciarium, primò de cõditione inquirere debet, quàm procedat in causa principaliter commissa. j. de acc. cùm oportet. s. de rescr. c. cùm dilecta. & idẽ est in similibus. Aliqui contradicunt in clausula, quæ in literis consueuit apponi, scilicet, ꝙ si non omnes, &c. certa forma conditionis data intelligitur. s. de rescr. sciscitatus. ff. de offi. deleg. prudentiam. *probandi*. j. de verb. signi. dudum. sup. de scru. c. 1.

DE IVREIVRANDO.

TIT. XXIIII.

CAP. I.

EX *administratione. Cogatis*. suprà, de testi. cogend. venerabilis.

SVMMARIVM.

1 *Qui iurauit non repetere res ecclesiæ, vel suas, an absoluatur à iuramento.*

2 *Contra iuramentum suum proprium non datur restitutio in integrum sed absolutio tantum.*

CAP. II.

1 PERVENIT. †*Rebus suis*. non solùm, si rebus ecclesiæ per vim spoliatur, sed etiam suis propriis, & de eis non repetẽdis iurauerit, absoluetur à iuramento, & eas repetet: vt hic. j. eo. si verò. §. verum. Si verò sine violentia vel dolo abiurauerit res ecclesiæ superior, vel faciet prælatum, qui abiurauit actorem constituere, qui petat vel dabit curatorem ecclesiæ bonis, vel alio modo prouidebit, sicut melius poterit, quòd res ecclesiæ recuperentur iurans ꝙ non directè veniet contra proprium iuramentum, sed tamen res ecclesiæ recuperentur. ar. ff. de nego. gest. at qui. §. cùm me. sup. de consti. cum venisset. in fi. j. eo. c. ad nostram. c. 1. & c. 2. debitores. & c. queãd. §. fin. & si per alium non potest recuperari, ipsi dabitur licentia conueniendi & res ecclesiæ repetendi, quod probo, quia non potest iuramentum seruari sine interitu salutis suæ, ergo conueniri debet. s. eo. si verò. & j. eo. tua. & ita dicendum est, si tutor iurauit de rebus pupilli non repetendis. Si autẽ res suas abiurasset, illud benè seruare tenetur. sup. quod met. cau. c. ad audientiam. ad fi.

2 †Et no. ꝙ nulli contra iuramentum suum propriũ datur restitutio in integrum, sed absolutio tantùm. Contra iuramentum autem ab alio præstitum, benè datur in integrum restitutio. ff. de iureiur. nã postea. §. si minor. *iuramẽti*. Iste nulla ratione teneri põt, quin res ecclesiæ repeteret, sed de hac materia diximus sup. ꝙ met. cau. ad aures. *absoluimus*. de facto, & est si. 3. q. 1. audiuimus. 11. q. 3. excellentissimus. vel absoluitur à peccato, nõ ab obseruatiõe ad quã tenebatur.

SVMMARIVM.

1 *Periurio an sit iuramentum seruandum.*

CAP. III.

PEruenit. *melius*. ff. q. satisd. cogã. l. vt. 22. q. 4. mulier. & q. 2. beatus. *commutat*. authoritate superioris. j. de voto. ex multa. in prin. *minimè*. not. si duo aliquid sibi adinuicem iurauerunt, †si vnus non seruauit iuramentum, nec alius tenetur seruare. j. eo. sicut duo. *minimè*. 28. q. 1. si infidelis. ff. de inoffi. testa. si instituta. C. de pac. cum proponas.

SVMMARIVM.

1 *Papa vbi est, ibi limina apostolorum esse intelliguntur.*

CAP. IIII.

EGO N. *episcopus*. *Petro*. id est, fidem, quã beatus Petrus tenuit, & docuit, fideliter obseruabo. *sanctæque*. quia eam matrem, & magistram, & omnibus aliis præcellentem & dominam tenebo. *Ad eorum*. id est in diminutione fidei beati Petri, & in derogatione honoris ecclesiæ, vel in læsionem personæ Papæ. *papatum*. id est principatum, tam in spiritualibus quàm in temporalibus. *& regulas*. id est, canones summorum Pontificum, & etiam aliorum sanctorum Patrum per ro. eccle. approbatos. 3. dis. cano. 16. dist. sancta. 17. dist. per totũ. & 11. dist. per totũ. *ordine*. expone: vt j. de simo. ne Dei. *Apostolorum*. s. Petri & Pauli. Apostolorum autem limina ibi esse intelligũ-
1 tur, †vbi Papa est, quòd sic exponi debeat, patet ex eo quod sequitur, nisi eorũ absoluatur licẽtia, quod de necessitate oportet exponi, id est, nisi absoluatur per Papam, qui illis liminibus præest, & qui eorũ vices gerit, & authoritate fungitur.

CAP.

CAP. V.

NVLLVS episcopus.Iurare. hi enim iurant ei obedientiam:vt not.s. de ma. & obe. legebatur. Homagium autem facere non debent. infr.de reg.iur.c.vlt.vbi no.

SVMMARIVM.

1 *Nunquid soluens scienter indebitum, possit illud repetere.*
2 *Potest episcopus dispēsare ex causa in iuramentis licitè præstitis.*

CAP. VI.

Debitores.Restituendas. Primò cogendi sunt creditores relaxare iuramenta super soluendis sibi à debitoribus.s.eo.c.1.& j.de vsur. tuas. Si autem nullo modo possint induci ad relaxandum, iudex ipse relaxabit.arg.infr.eo.cùm quidam.§.vl.vbi dicitur,quòd iudex relaxat iuramēta illicita. ad idē sup.de testi.constitutis.1.15.q.6.authoritate. Si verò non sit præsens creditor, & ideò induci non possit, nec iudici constet, quod sit promissum ex causa vsuraria, & ideò non possit absoluere, quia absolutionis terminus instet, vt secundum iuramentum soluat, †soluet sed postea repetet, vt hîc. Contra, quia si scienter soluit etiam indebitum, ergò nō poterit repetere.vt ff.de re iud.cuius.ff.de condi.indebi.l.i.ar.contra.ff.de sol.qui soluit sic.& l.qui hominem.§.vl.ff.de reg.iur.inuitus.§.1.ff.de superfi.l.1.§.planè. ff. de dolo.ex dolo.Solu. ad omnia prædicta, quia speciale est hoc, propter fauorem obseruantiæ iurisiur. si verò iurauerit[a] non repetere, denunciabit ecclesiæ, & ecclesia compellet eum ad pœnitentiam, quam non potest agere nisi soluat, vel reddat vsuras, vel etiam iudex sine aliqua denunciatione præcipiet ei sub pœna excommunicationis, quòd quicunque scit, dicat veritatem, & sic coget vsurarium ad restitutionem.j.eo.ad nostram.Si verò iurauit non denunciare, tale iuramentum seruandum non est, quia est cōtra regulam Euangelij.j.eod.quemad.in fi.2. q.1. si peccauerit.

2 †Credimus tamen quòd in aliquibus hunc ordinem immutare possint, & per hæc apparet, quòd episcopus in iuramentis dispensat, si sunt dolo vel metu, vel vi extorta.15.q.6.c.1.& 2.& j.e.cùm contingat. Imò dispensare potest ex causa in iuramentis licitè præstitis.15.q.6.nos sanctorum.& c. iuratos. nam si iurassem me certo die gladiū redditurum alicui, & tunc contingeret, eum esse furiosum, non deberem sibi gladium reddere.22.q.2.ne quis. quamuis possit dici, quod tunc non necessaria est dispensatio, sed potius est dicendum, quòd iuramentum nō extenditur ad hunc casum, de quo non præsumitur cogitatum. arg.ff.de transac.qui cum tutoribus.ad fi.vel intelligitur ibi conditio, si Deo placuerit, Deo autem non placet, quod furioso reddam. Sicut etiam licitum est principi seculari aliquid statuere, vel facere ex causa in præiudicium iuris alterius, vt not.s. de consti.quę in ecclesiarum.Item credimus quod in melius possit commutare, námque si quis iurasset ire ad sanctum Iacobum, & magis vtile esset, quòd iret vltra mare, non video quare fieri non possit, sicut in voto. j. de voto & vo. redem.c.1.& 2.& c.scripturæ.

[a] Si verò. Ad hæc, dicta Inn. vide Pet. de Anch. in cōs. 198. inci. prędictis subtiliter. co. 2. post med. Et eundē Petr. de Ancha. in cōs. 254. in cip. casus talis est.

SVMMARIVM.

1 *Debitum an & quando possit compensari cum fructibus.*
Compensatio de liquido ad dubium non est admittenda.

CAP. VII.

Ad nostram.Adstrinxisti. Idcircò remittitur causa ad eos, qui excommunicauerunt & sententiam protulerunt, quia non fuit appellatum, & sic nō est contra.inf.de app.interposita.§.ille denique. nec constabat de iniusta excommunicatione, & quia nō constabat, ideò præstatur cautio, quæ aliàs non præstaretur.sup.de rescrip.ab excommunicato.secundū quosdam plus placet nobis, quòd non fuit appellatum, & quod excōmunicatus fuit pro contumacia, & hoc fuit iustum, & idcircò nō absoluetur, nisi pręstita cautione & iuramento. Sententia autem super restitutione rerum fuit iniusta, & ideò contra eam mandatur, quod res restituantur creditoribus, quia tamen iudex mandauit de rebus occupandis, excusatur debitor à pœna constitutionis, si quis in tātam. *Adstrinxisti.* præceperat enī creditori, quod possessiones restitueret, & quia non restituebat excōmunicauit, postea tamen debitores possessiones pignoratas subtraxerūt authoritate iudicis, & ideò excusantur, ne amittant ius & proprietatem, quam in re inuasa habebant, per constitutionem, si quis in tantam, & ad idem est.16.q.6.placuit.

Quidam tamen dicunt constitutionem non habere locum in causis ecclesiasticis.sup.de do.& contu.c.1.vel non fuit hîc actum conditione ex illa constitutione.†Edictum autem di.Adri.non tangit hūc locum, quod locum habet, cùm creditor pignus sua authoritate occupat.ff.quod met.causa.extat.

1 †*Restituant.* sed nónne poterant hi debitores compensare debitum cum fructibus.ar.quod sic.C.de cōpen. l.compensationes.ff.solu.matri.diuor.§. dona. ff.ad l.falci.quod de bonis.§.quòd autem. Respon. non fieri compensationē, nisi in pecunia.ff.de pig. grege. in prin.nisi fructus essent consumpti, in quo casu nō fit compensatio de pecunia ad fructus, quia iam cōsumpti sunt, tamen cum pretio eorum fit compensatio, vt in legibus prædictis, hîc autem quia consumpti non erant, non fiebat compēsatio de eis, vel ideò non auditur super compēsatione debitor, quia creditor nihil petebat, nec agebat, imò tantum debitor agebat, primò quia petebat restitutionem coram archi.nam petebat sibi res pignoratas restitui. Item etiam si creditor ageret tantùm, debitor non posset fructus compensare, cùm iurauerit non molestare eum, nisi fortè primò solueret non computatis fructibus, ad hoc enim actum erat, vel hîc non liquebat, quòd de fructibus esset sibi satisfactum, sed de debito liquebat. De liquido autem ad dubium non est compensatio admittenda. Vel dic, vt inf.de depo.bonafides.

CAP. VIII.

SI verò aliquis.Metu. repete quæ dixmius s. quod met. causa ad aures.*venire.* sine authoritate superioris. sup.de elec. venerabilem. cùm authoritate[b] autem superioris licet: vt statim sequitur. *verum aliquando &c.* alij autem aliter dicunt, vt in glos.in fi.posita, quæ incipit, qui nulla &c. *æternæ.* vel temporalis. 22. q.4.§.vltim.*veniendi.* propria authoritate.*authores.* C. si aduer. vendi.l.2. *permissum.* quia nulla pœnitentia eis imposita est, vel imponetur, si administrauerit, sed tamen non dicetur eis, post absolutionem quòd ministrent.inf.eod.c.verum. plus placet quòd dicitur in gl.fine autho.

[b] Cū authoritate aūt. Adde Pet. in tit. de leg. §. nunc ostēdendum. vers. 24. Archi. 22. q.4.& qui sacramento. & Pet. de Ancha. cōs. 382. inci. retento ordine. co lū. 1. & vi-oe p declaratione eūdē Inn. in c. venerabilē. sup. de electio.

SVMMARIVM.

1 *Liber homo an possit obligari.*

CAP. IX.

EX rescripto.Taliter. scilicet, quòd certis loco & die reddent.*super his.* id est, pro conuentionibus adimplendis. *Obsides.* contra. C. quæ res pign. obliga.poss. qui filios.C.de actio. obses. Responderunt quidam hîc narrari factum illicitum, sed hæc responsio reprobatur.23. quæstio.8. c. vt pridem. ff.qui

ff. qui test. fam. pos. obsides. ff. de iure fis. diuus. vbi obsidum datio conceditur. Respondeo, non tenet obligatio pro libero homine, vt ius constituatur in eo, tamen detineri potest qualitercunque vt fiat quòd conuenit, vel pro pecunia obligari nõ potest, sed pro pacto ineundæ pacis potest, & alio consimili. Vel dic quòd obsides vocat eos, qui iurant, quòd non recedent de certo loco, quousque eis fuerit satisfactum, & hîc nota aduerbium, quòd sequitur similiter, nam si detinerentur inuiti, excommunicati essent detentores. 17. quæstio. quarta. si quis suadente. c. nuper. in princip. de senten. excom. etiam si de eorum voluntate detinentur. infrà, de sentent. excom. contingit. *qui*. scilicet, monachi. *vt*. hîc vt non determinat verbũ iurarunt, sed verbum dedit. *vxorem*. renunciantem beneficio Velleiani, & omnium legum auxilio. C. quan. mul. tut. offic. fun. l. vlti. & Authen. matri. & auiæ. aliàs contra. ff. & C. ad Velleian. per totum.

CAP. X.

QVAERELAM. *Biennium*. hoc solùm sufficit ad priuandum Eemphiteotica re. 10. quæstio. secunda. §. hoc ius. *constiterit*. in modum inquisitionis procedendo contra eum. *necessitatem*. 23. quæstio. octaua. si nulla. 50. dist. presbyteros. de conse. distin. 1. sicut. ff. ex qui. cau. nõ enim. ff. loca. cùm in plures. §. vestimenta. ff. si quis cau. lege 2. §. 1. ff. qui satisd. cog. l. vlti.

CAP. XI.

TVA Nos. *Iusiurandi*. primum iusiurandum. *iurant*. secundum iusiurandum. & *Lateranens*. infrà, de censi. prohibemus. *præiudicat*. si de gratia tolerentur in ecclesiis, nam expelli debent de eis. sup. de pact. cùm cle. infrà, de censi. prohibemus grauius. *periurio*. id est, temerario iuramento prædicto, scilicet vigesimasecunda. quæstio. 2. animaduertendum. *quod iurare*. quia perplexi sunt inter duo iuramenta, ita contraria, quòd si vnum seruant alterum seruare non possunt.

CAP. XII.

CVM Quidam *absoluendi*. repete quæ diximus sup. de elect. venerabilem. *absoluendi*. aliqui dicunt de facto. A*bsoluendi*. non loquitur hîc Papa, nisi necessitas adesset antequàm à superiore sit absolutus, quia hoc potest seruare absque interitu salutis æternæ. suprà, eodem, si verò. Sed post absolutionem liberè loquitur sibi, monachus autem de quo loquitur infrà, eodem capit. proxi. prætextu iuramenti non potest ingredi monasterium sine licentia superioris.

CAP. XIII.

SICVT Ex literis. *Temerarium*. non debet hic prætextu iuramenti monasterium exire, quia non potest sine mortali peccato. 21. q. 4. c. 1. Quidam dicunt, quòd licet hoc iuramentum non præiudicet monasterio, quin possit repetere, ipsi tamen benè præiudicat, vt non possit repetere locum pristinum in monasterio. argu. sup. quòd me. cau. ad aures. c. ad audientiam. argu. sup. de renun. quòd in dubiis. videtur autem contrarium, & dicunt quod prædicta. c. loquuntur in clericis secularibus, quibus licet esse sine aliqua ecclesia, sed secùs est in monachis, quibus non licet esse sine claustro. 16. q. 1. si cupis. placuit. vnde nunquam Abbas debet dare literas absolutionis suo monacho, nisi prius habeat aliud monasterium, vel etiam ecclesiam ad quam vadat, sed tunc benè licet: & ex tunc nihil habet facere in primo monasterio. 58. distin. c. 2. 3. 19. q. 3. statuimus. 16. q. 1. si quos. & multis aliis. cap. eiusdem q. Item propter delictum benè imponitur pœnitentia monacho, per quam eiicitur à monasterio. infrà, de Simo. veniens. c. dilectus. & c. quia simoniaca.

CAP. XIIII.

VERITATIS. *Compelluntur*. Contrarium videtur in liberto, qui intra annum debet facere professionem patrono. 12. q. 2. longinquitate. contrarium etiam in feudatario, vt in constitutione de feudo non alie. si. consen. maio. do. imperialem. §. præterea. 1. dicunt quidam hanc specialem concessionem. Vel dic, quod iurare quis potest successoribus, sed non cogitur, quia iuramentum reale[a] est ex parte eius, cui iuratur, quia non solùm personæ iurat, sed ecclesiæ. sup. eo. ergo. 63. distin. tibi. licet sit personale ex parte iurantis.

a Reale est. Adde Pe. de Ancha. in cõ. sil. 1. 10. in ci. tres magnifici domini. cõ. fi. in pen. & laco. de sancto Georg. in tract. feud. in verb. Quidem inuestiri præstiterit co. 10. ver. si. nũc tis seamus. & Feli. etiam allegat in ca. quæ in ecclesiarũ. colũ. 14. versi. & intelligas. sup. de cõstitu.

CAP. XV.

VERVM. *Antecessores*. scilicet, Gelasius, Gregorius, & Vrbanus. 15. quæstio. 6. alius. & c. nos sanctorum. iuratos. *attenderint*. & hæc verba dicẽdo intelligitur sibi dare licentiam veniendi contra proprium iuramentum, sed non præcipit veniendi contra illud, & tamen nisi huiusmodi verba vel expressiora diceret, non licet sibi venire contra illud.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum non nisi ad ea, de quibus cogitatum est extenditur.*

CAP. XVI.

VENIENS. Hoc enim iuramentum loco satisfactionis succedit. infrà, eodem, Quintauallis. nisi esset tanta iniuria, quod meritò cum iuramento non compensaretur. *mandata*. ff. de arbi. si de re. contra. so. cõpromissum factũ in aduersariũ tenet, non vt procedat sicut arbiter, vt l. cõtraria, sed vt tãquã arbitrator potest, & nisi benè arbitretur, ad arbitriũ boni viri reducitur, vt ff. de ope. lib. si libertus.

1 † *Præcepistis*. & malè, iuramentum enim non extenditur, nisi ad ea, de quibus cogitatum est, vel debuit meritò cogitari. infrà, eodem, Quintauallis. infrà, de deci. ex multiplici. sup. de rest. spo. audita. 22. q. 2. ne quis. argum. ff. de transf. cum Aquil. ff. de pecu. qui pecu. & ex quo semel præcepit, vlterius præcipere non potest. ff. de adop. l qui liberatus. & lege seq. ff. de op. leg. l. cum apud.

Alij dicunt & non malè quòd non sufficit, cùm dicat, ego non cogitaui, quòd hoc mihi præciperes, dũ modò pœna non excedat culpam. vt no. in glo. quæ incipit. ff. & c. imò omnia potest ei præcipere, nisi sint contra ius. infrà, eodẽ. Quintauallis. vel contrarium primo iuramento, vt hîc, vel nisi esset tale præceptũ, quod est contra præsumptionem communem, quòd si hoc crederet mandari, nunquam iurasset. ar. infrà, eo. petitio. C. quæ res pig. obli. pos. l. vlt. ff. de pig. obli. generali. & l. denique. Si autem præceptum factũ per iuramẽtum obuiaret priori promisso, seruari debet iuramentum, & aliàs satisfacere de promisso: & hoc satis colligitur ex hac decre. quia dicit priori iuramento, & non promisso, cùm tamen mentionem fecisset de vtroque. arg. sup. de præsump. nõnne. & hæc vera sunt quando iurat parere mandatis. Si autem iurat aliquid determinatè, tunc iuramentum in consilio animæ secundum intentionem iurantis, recipit interpretationem. infrà, eo. quãtò. ad nostram. 2. Sed in iudicio recipiet interpretationem secundum ius. infrà. eo, venientes. *licitè*. facto Duci & ecclesiis, secùs si illicitè. sup. eo. tua nos.

CAP. XVII.

BREVI. *Ille*. vt vasallus vel canonicus. *excusat*. appellatio enim non tenet, nisi à grauamine. infrà, de appel. vt debitus. & quod prouisum est ad remedium non debet tendere ad defensionem iniquitatis. vt infrà, de appel. reprehensibilis. & capitul. 3 & c.

&.c.cùm speciali.§.porrò.*difficultas*.sup.eo.quærela. & c.ego.ff.qui satis.cogan.l.vlt.

SVMMARIVM.

1 *Moneta an & quando possit minui & augeri.*

CAP. XVIII.

QVANTO. Legitimo pondere defraudari dicitur quando ordinatum fuit à principio, vt certum pondus auri, vel argenti apponeretur in qualibet moneta, sed postea minus auri vel argenti apponi mandauit, & tamen monetam expẽdi mandauit, ac si eiusdem ponderis esset, & hoc idẽ credimus etiam si ab initio fecit multo maioris põderis vel valoris, quàm valeat metallum, vel materia vnde fit, fabrorum, & aliis expensis necessariis & vtilibus exinde deductis, credimus tamẽ ꝙ propter iurisdictionem, & propter hoc etiam, ꝙ à persona vel charactere regis aliquam authoritatem & communionem recipit aliquantulum, sed multum minoris valoris possit facere, quàm sit metallum vel materia, vnde fit. in primo autem casu. s. quando facta est si vult minuere, non credimus ꝙ hoc possit sine consensu populi, sed cùm eius assensu credimus, ꝙ possit, cùm licitũ sit cuicunque renunciare iuri suo. 7. q.1. quam periculosum. & quia negotium regis, negotium vniuersitatis reputatur, & ideò sufficit cõsensus maioris partis regni. C. de iura. calum. l.2. §. fin autem. ff. de condi. & demon. l. ciuibus. ff. ad munici. l. quod maior. Item non credimus sufficere consensum populi, vt illa moneta communiter expendatur extra regnum. *absolui*. quidam dicunt, ꝙ Papa potest dispensare & soluere iuramento aliquem propter graue scandalum, vel malum exemplum præcedẽte tamen claue discretionis. H. tamen dicit contra nisi iuramentum sit illicitum, cùm iuramẽta & vota sint de iure naturali. Tu dic prout not. sup. de elec. venerabilem. *iniquitatis*. 22. q. 3. si aliquid. & c. inter cætera. *satisfactione*. 22. q. 4. qui in sacramento.

CAP. XIX.

VENIENTES. *Et leges*. 2. q. 6. non ita. & c. anteriorũ. *in plagiariis*. i. fideiussoribus. *aggrauare*. ꝙ ideò vtrobique appellationis remedium est necessarium. *exceptionem*. sed dices, nónne possunt super hoc condere legem municipalem contra ius. Resp. possunt condere legem contra ius commune, quæ in alterius tamen non sit præiudicium, vt hic. & sup. de consti. quæ in eccle. vbi de hoc plenè no. specialiter tamen condendo legem, benè possunt litigantes renunciare appellationi. C. de tempo. app. l. illud. §. vlti. *exceptionem*. sup. de rescri. constitutus. inf. eo. c. ea te. ff. ad muni. imperatores. *executioni*. & malè ff. ad turp. l. 1. §. vlti. 2. q. 6. appellare. *introducentes*. de hoc no. sup. de offi. dele. pasto. §. 2.

SVMMARIVM.

1 *Tuitio testamentorum pertinet ad ecclesiam.*

2 *Potest episcopus contra sibi suspectum inquirere de vsura.*

CAP. XX.

AD nostram. *Condiderit*. per hoc dixerunt quidam debitores posse non obstante iuramento procedere ad receptionem debiti quod non credimus, quia nihil est eis relictum vel remissum, & de hoc not. sup. eo. debitores.

1 †*Proponi*. contrarium. sup. vt lite non contest. quoniam. Solu. hîc proceditur in modum inquisitionis, vel denunciationis quod licet, & est ea ratione, quia ad ecclesiam pertinet tuitio testamentorum. C. de episcopis. nulli. §. si quis ad decli. ff. de peti. hære. inf. de testa. si hæredis. Et magis restitutio vsurarum quod licet scilicet contra tales procedere in modũ inquisitionis vel denunciationis nõ solùm Papæ sed etiam aliis etiam delegatis, nisi forsan forma commissionis contradiceret, licet aliqui contradicant. Sed non sic extra ordinem proceditur, in aliis criminibus, nec in alio casu nisi quãdo iurant non repetere, non enim super iuribus singularium personarum procedendum est inquirendo vel extraordinem, sed
a intentatis [a] actionibus, & ordinario iudicio secundũ iura. de statu tamen & iuribus ecclesiæ, quãdoque Papa procedit inquirendo. s. de testi. cùm olim.

[a] Sed intentatis actionibus. Et sic oportet officium iudicis postulari. l. 4. & ibi per Bar. ff. de dãno infe. ita Pet. de Ancha. in cons. 167. inci. visis diligenter omnibus. in 2. colũ. vers. secundo principaliter.

2 †Sed hoc credimus eum facere de plenitudine potestatis, vnde non licet episcopis & aliis inferioribus sic inquirere, qui tenentur iura seruare: benè fatemur tamen, quod episcopus contra aliquem quẽ suspectum haberet, posset inquirere de vsura, sicut de aliis criminibus ad imponendum ei pœnitentiã canonicam, & non ad vtilitatem vel alicuius priuatę personæ interesse consequendum, de consanguinitate autem non est dubium, quòd inquirere potest inter coniuges. j. de diuor. §. porrò. 35. q. 6. si duo. Et idẽ fortè dicendum est, si de alio canonico aliàs legitimo impedimento inquirere vellet, de illo autem nõ est dubium, quòd de iuribus Principis inquiri potest C. de bo. vac. l. 1. & pen. & fi. lib. 10.

CAP. XXI.

AD nostram. *Per extorsionem*. id est, contra consiliũ suum, vel, id est, desiderium, hic habes ꝙ iuramentum licitum, etiam si per vim sit extortum, est seruandum. j. eo. petitio. & si Christus. Quamuis posset dici seruandum inquantum est licitum, sed nõ incurrere periurium, si non obseruat. Vel dicas etiã si non sit licitum, non teneri ad obseruationem, nisi esset præceptum, aliàs nec tunc ex virtute iuramenti teneri, sed ex vi præcepti, quamuis debeat absolui à superiori seruata diffinitione, quam posuimus sup. quòd met. cau. ad aures. non tamen vera extorsione. *ordo iuris*. 2. q. 1. manifesta. j. de accu. euidentia. *ordo iudicis* ex toto. nam in aliquibus seruatur, quia citari debet notarius criminosus. 2. q. 1. Deus. & in eũ fertur sententia. inf. de diuor. porrò.

CAP. XXII.

EA te. *Huius*. scilicet, fidelitatis. *debitum*. s. eod. tua nos. *præstiti*. Pisano archiepiscopo. puta quia pro alio feudo, vel alia causa ei iurasti, quàm nobis iurandum est.

SVMMARIVM.

1 *Cùm non est iuratum de stando arbitrio talis arbitratoris, tunc ex eius sententia non oritur actio.*

2 *Nunquid arbitratio sine iuramento habeat in se aliquid vtilitatis.*

3 *Iudiciarius ordo non seruatur coram arbitratoribus.*

Arbitratoris dicto stare in actionibus iniuriarum, an partes cogi possint.

4 *Arbitri & arbitratoris differentia, & etiam in num. 5.*

6 *Arbitrator quando & per quæ verba eligatur.*

7 *An arbitratoris dictum mutatur.*

CAP. XXIII.

QVINTAVALLIS. *Mandatis*. Not. s. eod. veniens. *exhæredaret*. quòd nõ licet, nisi ingratitudinis causam committat. in Auth. vt cum. de appel. cog. §. causas. colum. 8. *Iuramentum*. id est, satisfactionem iniuriæ. supra, eodem, veniens. vbi nota. cùm iuramentum interuenerit in tali casu, benè potest ille, pro quo fertur sententia petere officium iudicis, vt soluat condemnatus id, in quo condemnatus est, dummodò id æquum sit & licitum, secùs si illicitum & iniquum, vt hîc, & hoc idem dico, si fuerit

iniquum

iniquum, dummodò per eum ad quem pertinet reductum sit ad æquitatem.argument.ff.de re. iud. in personam.ff. pro soc. si societatem. & l. societatem metu.§.arbitrorum.& l.seq.

1 †Sed si non iuratum est de stando arbitrio talis
a arbitratoris,tunc ex sententia eius nō oritur actio [a], nec propriè dicitur dictum eius sententia vel arbitrium,imò Ioan.Cre.notauit in Authen.vt differ.iudi.§. 1. quòd poterat dici, per talem arbitratorem
b potius transactionem [b] fieri, & inducit in argumen. C.de contrahen.emp.l.fin.& insti.de contrahē.empt. §.pretium.

a Actio. Adde Pet. de Ancha. in cōs. 33. col.2. post me. versi. Et primò. & inc.cōs. in hac causa.& ibi ꝙ in arbitratore pōt cōpromitti de causis decimarum.& sic de causa spirituali. & eundē Pet.in cōs. 198. col. 1.inci.isti. quęstionē.

b Potius transactionē. Adde Pe.de Anc. in cons. 444.inci. primò eliciamus. col.1.

2 †Sed oppones secundum hoc ergò ad nihil vtilis est arbitratio sine iuramento? Respon. vtilis est,quia si præcessit stipulatio ex stipulatiōe agetur,vt si electus est arbitrator in aliquo contractu, puta quia arbitraretur de pretio alicuius rei venditæ,tunc agatur ad arbitratum actione ex vendito, vel ex aliquo consimili contractu,sicut dicit.l.præalleg.insti.de cōtrahen.empt.§.pretium.

Et hæc intellige tu vera,vbi incontinenti post cōtractum,vel stipulationem conuenit de stando dicto arbitratoris,quia si ex interuallo,tunc non datur ex dicto talis arbitratoris actio,sicut nec ex pacto, sed exceptio tantùm,vt ff.de pact.iurisgen.§.quinimò.ff. si cer.pet.lecta.C.de pact.petens.

3 †Item coram huiusmodi arbitratoribus nullus ordo iudiciarius est seruandus,imò nec iudiciale dicitur esse,quòd coram tali agitur, ipse tamen arbitrator ad sui instructionem, quasi extra iudicium arbitrabit ad veritatem inquirendam,vt plenius instruatur,& quòd ipse arbitrator non sit iudex, nec arbiter, & quòd non sit dicendum iudicium, quod cum eò fit, satis probatur ex eo, quod hîc dicitur, quia hîc compromittitur in principalem aduersarium.ad idem.s̄.eo.veniens.ff.de ope.liber.l.si libertus.Nullus autem in re sua potest esse arbiter vel iudex.ff.de arbit.l.si de se.C.ne quis in sua cau.per totum.In actione autem iniuriarum,sicut hîc erat,si itur ad arbitratorem,quidam dixerunt,quòd cogendæ sunt partes stare dicto arbitratoris proposita actione iniuriarum.

Sed contrà,actio iniuriarum non competit ad interesse,sed ad vindictam,non est enim in nostris bonis.ff.de iniur.iniuriarum ac. quomodo ergò dabitur actio ad c.vel ad aliud, in quibus condemnatus est.Sed respondent alij,quia ista.c.petuntur, non vt interesse,sed vt vindicta. Alij dicunt, quòd arbitrator iste incontinenti post iniuriam assumptus non fuit,imò etiam si incontinenti assumptus fuisset, tamen ex edicto eius si non interuenisset iuramentū, non dabitur actio,sed exceptio reo, quasi trāsactionis, vel pacti modificati,actori autē præstatur pristina actio.C.de pact.cum proponas, vel si illa non superesset dabitur actio ob causam, vt se reponat in pristinam obligationem,vt si dedit rem,vt rem reddat. C.de rer.permu.l.1.& l.quoniam.ff.de condi. ob cau.si quis.vel præscri.verbis ad interesse. C. de rer. permu.cum precibus.& l.rebus. ff.de condi.cau. data.similiter & de iure do.si pater.& l.quemad.vel offic.iudi.ff.de præscrip.verb.ob causam.

4 †Item no.differentiam inter arbitrum & arbitratorem,de quo hîc loquitur,quia arbiter dicitur,qui eligitur vt iudex, scilicet,vt procedat in substantialibus,seruato ordine iudiciali, & litem dirimat corā se cœptam,vel coram alio secundum ordinem iudicij seruatum,licet posit eam dirimere,si vult,& etiā iniquè.ff.de arbit.l.1.&l.qualem.&l.diem.§.stari.vnde arbitrium diffinitur trium actus personarum, sicut in iudicio confligentium in causa in dicendo iure voluntariè posita,nec est vis, si sit compromissum, cum pœna vel sine pœna,vel etiam sine vlla stipulatione electus simpliciter cuius arbitrium emologatur,vel taciturnitate decem dierum,vel expressè.C. de arbit.l.penul. Omnes enim isti ordinem seruare debent, & ad obseruantiam ageretur arbitrij siue stipulatione siue condictione ex l.vt est.sup.de arbit.

5 dilecti.†Arbitrator autem est qui eligitur vt aliquid æstimet,pretiū vel operas, vel partes societatis, vel quid sibi videatur de aliqua re, sine ordine iudiciario dicat,vel super eo arbitretur.insti.de empt.§.pretium.ff.pro soc.si societatem. & l. interposita. ff. de ver.oblig.si quis arbitratu.& ff.de leg.3.fideicom.§.si fideicommissum.nec facio vim,an partes iurauerint stare dicto eius,an non, quia semper redigendū est ad arbitrium boni viri. ff. de ope. lib.si libertus. de verbo.oblig.si quis.argum.C.de dot.promis.l. fina. Quidam dicunt idem etiam si sub pœna stipulatæ sunt stare arbitrio huius arbitratoris, scilicet, quia nunquam potest exigere pœnam,nisi cessauerit soluere id ad quod per arbitrium boni viri reductum est dictum arbitratoris.argumen.pro his, quòd non obstante iuramento & stipulatione sine pœna, possint petere quod dictum eius redigatur ad arbitriū boni viri, eadem ratione qua potest, si cum pœna promisit.Alij tamen contrarium dicunt.Item nō facio vim,vtrum iste arbitrator fecerit litem contest. inter partes, vel etiam si sententiam in scriptis pronunciauerit, vel simpliciter nudo verbo, quod sibi visum est,dixit,quia coram eo non est iudicium,vel quasi iudicium,sed totum in sua positum est voluntate,& prædictarum solennitatum obseruatio, non est nisi coram iudice vel arbitro, & ita non potest dici litis contest.vel sententia.

Sed quid dices si compromissum factum est, vt posit procedere seruato ordine iudiciario & non seruato? Respon. hæc verba sic sunt interpretanda, quod compromittatur in eum tanquam in arbitrū, & hoc innuunt verba illa seruato ordine,&c.& tanquam in arbitratorem,quòd verba illa etiam innuūt non seruato, & si processerit vt arbiter, sed seruato ordine, non redigetur dictum eius ad arbitrium boni viri.Si autem procesit,vt arbitrator, id est, non seruato ordine, tunc redigitur ad arbitriū boni viri.

6 †Item not.quòd si dicunt partes, eligimus eū in arbitrum simpliciter, non intelligitur electus vt arbitrator, nisi ex aliis verbis appareat de contraria intentione,puta quia dixit, quòd posit procedere non seruato ordine iudiciario. Item si dicant eligimus in arbitratorem, vel in bonum virum, qui determinet quæstiones nostras, non intelligitur electus vt arbiter, nisi ex aliis verbis appareat aliud. I-
c tem not.quòd dictum arbitratoris [c] nunquam emologatur taciturnitate decem dierum, sed si expressè illud confirmatur per partes parit exceptionē, quasi transactionis vel pacti.Dictum autem arbitri procedentis ordine iudiciario sine pœna emologatur. C.de arbi.l.penul.nec vnquam, & si iniquum sit, redigitur ad arbitrium boni viri.

7 †Item non mutatur dictum arbitratoris,nisi non modicè lædat.ff.de ope.lib.si libertus. Item dictum arbitri non mutatur,etiam si grauiter lædat imò si pœna fuit promissa,agitur ad ipsam.C.de arbit.l.1.si verò non fuit promissa, cùm stipulatio intercesit, agitur ad interesse.ff.de arbi.diem proferre. §. fi. & duabus legibus sequentibus,& ita demum,& si simpliciter compromissum fit,& sententia expressè per partes emologata fuerit, vel intra decem dies nullpars contradixerit, oritur ex sententia actio & exceptio.C.de arbit.l. fin. in fin.& tunc agitur condictione

c Dictum arbitratoris. Adde Pet.de Anch.in cōs. 207.inci. iudex. de iudi. colū. 3.circa fin. & vide Bar.in l.si societatē. §.arbitrorū. ff. pro so. & adde ꝙ cō si. Pet. de Anch.sup. alleg. habetur etiā inter cōsilia Car.in cōs. 29.& quotta est in 4.col.

ctione ex l. illa.

CAP. XXIIII.

TVA nos. & ℣. Iurauerit. Temerarium fuit hoc iuramentum, & imponitur pœnitentia tanquam pro mortali. 22. q. 4. qui sacramento. *compellas.* temeritas iuramenti facit, quòd coguntur ad cohabitationem redire, si causa seruandi continentiã, & per consequens non temerariè iurassent se non inuicé petituros vlterius petere non possent. arg. 30. q. 5. ꝙ Deo. *vtrinque.* & ideò sibi inuicem obiicere adulterium non possunt. ℣. de reg. & trans. veniens. & ℣. de diuor. significasti. ℣. de excep. cùm ecclesiastic. ff. de compen. si ambo. secùs si ex alterius parte tantùm. inf. de conuer. coniug. veniens.

SVMMARIVM.

1 *Conditiones quæ plerunque in iuramentis requiruntur hic habes.*
Sponsa de futuro non debet dimitti prætextu præcedentis fornicationis.
2 *Nonnunquam excipiendo consequimur, quod agendo petere non possumus.*
3 *An vxor dimitti possit ob aliquã causam, & quid de spõsa.*

CAP. XXV.

1 QVEMADMODVM. Cõtraxit. per verba de præsenti. *conditio.* † Not. quasdam conditiones subintelligendas, vt saluo iure alterius. s. e. veniens. & authoritate superioris. sup. de re. constit. Si Deo placuerit. 22. q. 2. ne quis beatus. & §. 1. Item hîc si res in eodem statu permanserit. 22. q. 2. ne quis. ff. de solut. cum quis. Item si seruetur mihi promissũ. sup. eod. peruenit. Item quòd non præcipiatur contra ius. suprà. eodem. Quintauallis. & aliç. vt C. de non. nu. pec. indubitati. ff. de iure dot. stipulationi. ff. de ope. liber. si libertus. suprà, eodem. breui. ff. quarum rer. act. non da. l. 1. §. quæ onerandæ. 32. quæstio. vltimo. c. fina. C. de condi. ob turp. cau. si repetendi. *legem.* C. de pac. inter emp. & ven. cum te. sup. eo. peruenit. inf. de transac. constitutis. & ff. loca. quæro. §. inter locatorem. *ita.* sicut quod dictum est obtinet in spõsalibus de præsenti, ita in sponsalibus de futuro secundum quod sequitur. *ducturum.* no. spõsam de futuro non dimitti prætextu præcedẽtis fornicationis. *alioquin.* id est, si dicas ꝙ si fornicatio sequens sponsalia non impedit, eadem ratione ergò nec publicum meretricium.

2 †*Fortius.* ff. de reg. iur. l. inuitus. §. cui damus. ff. de super. l. 1. §. quod ait prætor. Quandoque tamen cõsequimur accipiendo, quod agendo petere non possumus, vt ff. de neg. gest. l. 3. §. pupillus. Quandoque quædam consequimur agendo, quç non cõsequimur excipiendo. sup. quòd met. cau. c. ad audientiam. s. eod. debitores. *sponsam.* contra sponsam enim competit accusatio de adulterio. C. de adul. l. propter. nisi in casu. ff. de adulte. miles. §. quærebatur. nam etiam iniuria ei facta est. ff. de iniu. item apud. §. sponsam. ad idem. ff. de adulte. si vxor. §. diuus. *alterutro casu.* in vxore dimissa & sponsa admissa. *quod quidem.* iuramentum. *conditionem.* scilicet, si in legem matrimonij non peccauerit. *ad vtrunque.* id est, ad ducendum vel ad dimittendum vxorem. *eam.* sponsam. & respõde quòd non.

3 †*Pro facto.* hîc vult dicere, quòd vxorem iam ductam per verba de præsenti, non potest dimittere propter aliquam causam vel deformitatem superuenientem, sed sponsam de futuro etiam interposito iuramento, non tenetur ducere, suprà, eod. si verò, contra. Solut. non venit in hoc casu contra iuramentum, quia illud iuramentum, habet conditionem tacitam annexam hanc, scilicet, si permanserit in eodem statu, sed non manet in eodem statu, cùm non sit apta facere illud, propter ꝙ ducitur. s. tollere viro occasionem fornicandi, quia ad eam tam deformẽ accedere non vult. *teneretur.* respon. minimè. *non dirimat.* 50. dist. quia te. *accusabit.* ff. de pact. si vnus. §. pacta. & §. illud. *canonicas.* 28. q. 1. c. si infidelis. ℣. de diuor. quanto. *adulterio.* perpetrato. *testetur.* 32. q. 1. c. 1. ff. ad leg. Iuli. de adult. l. 2. §. 2. ff. de fur. qui vas. §. 1. *resipiscere.* id est, pœnitentiam agere, sed opponit contrà. *in hoc.* vbi iurauit non accusare vxorem de adulterio. *Diuortium.* in eo enim, quod rem familiarem vel iniuriam eius tangit, in hoc vult, quòd iuramentum & etiam pactum de non accusando de adulterio præterito obsit. In his autem quæ ad animam spectant, minimè, & ideò potest adulterium commissum denunciare, tamen per hanc denunciationem iudex præcipiet marito, quòd vxori non cohabitet, nisi se correxerit, quia non iurauit non cohabitare, sed nõ accusare. Si autem vxori adulteræ non correptæ cohabitare iurasset, non esset huiusmodi iuramentum seruandum. argumen. 22. q. prima. capi. 1. imò credimus plus, quòd si nec per preces, nec per monitionẽ vellet mulier cessare ab eius cohabitatione, per denunciationem, nec per iudicem posset induci ad pœnitentiam, posset eam accusare de adulterio, nõ obstante prædicto iuramento.

SVMMARIVM.

1 *Per creaturas licitum est iurare.*
2 *Christianus iurans per Deos alienos peccat.*
3 *Non licet iurare nisi necessitate vel vtilitate cogente.*
Maius peccatum est fallere iuramentum per increata, vel per sanctiores creaturas factum, quàm per minus sanctas.
4 *Prohibetur quandoque aliquid, non quòd ipsum sit malum, sed quia inde potest sequi malum.*

CAP. XXVI.

ET si Christus. *Procedat.* quod voluit geminatione non non. *prohibuisse.* ℣. vbi dicit: nolite iurare.

1 †*Creaturam.* vt in Authen. vt non luxu. contra natu. col. 6. 22. quæstio. prima. clericus. si aliqua. 2. quæstio. quinta. qui periurat. 1. quæstio. 8. quoties. ff. de iureiur. qui per fal. & l. 3. §. vlti. sed in omnibus sicut proximè sequitur potius attribuitur diuinitas Deo, & non creaturis. *album.* naturaliter, accidentaliter fortè. *iurandum.* 22. q. prima. monet. ff. de iureiu. non erit. §. vlti. argumen. 27. distin. si vir. 27. quæstio. secunda. nos nouimus.

2 †Item not. peccatum esse Christiano per Deos alienos iurare, sed si iurauit implere debet quod iurauit. Item Christianus recipiens huiusmodi iuramenta ab infidelibus, non peccat. argument. 22. q. prima. monet. *nolite.* id est, non habeatis voluntatem iurandi. *necessitas.* supple & vtilitas. 22. quæst. prima. tu malum. ita ergò. *Comites.* 22. quæstio. secunda. animaduertendum. *veritate.* conscientia. *iudicio.* id est, discretione siue deliberatione. *iustitia.* quod fiat de re licita, cuius obseruatio sit iusta.

3 †*Per quodcunque aliud.* hinc collige, quòd vel nulla, vel modica est differentia, siue iurent super sancta Dei Euangelia, siue super aliquas creaturas, siue tãtùm dicant, promitto hoc in fide mea, quia non solùm per creata, sed etiam per increata iurare vetat, nisi necessitas vel vtilitas hoc exposcat. argum. sup. quòd me. cau. ad aures. sup. de arbit. cum tempore. maior tamen contemptus & maius peccatum est

fallere iuramentum factum per increata, vel per sanctiores creaturas, quàm per minus sanctas. Item verum iuramentum est, quando diceret veritatem, & asserit in periculo animæ suæ.inf. de frigi. & malefi. fraternitatis.tamen semper quando quis parti iuramentum defert, iurandum est, secundum quod placet ambabus partibus.ff.de iureiu.l.3.§.vlti.& l.4. & 5.In iuramentis tamen quæ in iure præcipiuntur, vt est iuramentum testis & calumniæ, semper iurandũ est super sancta Dei euangelia.sup. de iura.cal. capi. vlti.11. quæstio. prima.testimonium. & idem intelligas in omnibus aliis iuramẽtis, quæ à iure, vel à iudice, vel à partibus ex necessitate deferuntur, & idẽ est etiam si partes promiserunt, aliquid iurare nulla forma distincta.*finis*.ff.de iureiur. non erat. §. vltim. 22.quæstio.prima.monet.*testis*. sic iurabant antiqui. 22.quæstio.prima.si peccatum.*per gloriam*. 22. quæst. prima.vt noueris.si peccatum.*quædam*.hæc enim illicita sunt secundum sui naturam, quædam autem ciuiliter, id est, iure positiuo vel consuetudinario.ff.de
4 verb.sig.probrum.ff.de adul.si adulterium.† *Sequuntur*. nota aliquid prohiberi propter mala quæ sequi possunt.22.distin.denique.37.distin.c.ideò.quæstio.3. nolite.arg. contrà.ff.de pac.si vnus.§.istud.ff.qui & à qui.l.vlt.in fi.*indulgemus*.id est, indultum de iure cõmuni significamus.

CAP. XXVII.

SICVT *nostris.Vacante*. quando nihil licet immutari.ĩ.ne se.vac.per totum.*Iuramenta*.not.in mortali peccato constitutum & ad episcopatum promotum non deponi.ad idem.sup.de renun. nisi cùm pridem.§.propter conscientiam.& §.personæ.& dicunt quidam hoc fieri propter peccatum quod est leue, quòd.s.non deiicit iam promotum.68.distin. c. 1.l.quicunque.Quod autem incauta iuratio, sit peccatum leue, apparet ex pœnitentia leui. 22.q.4.cum iuramento.si autem essent magna crimina, & publica benè deiicerent, vt sup.de renũ. nisi cùm pridem. §.personæ.24.dist.c.vlt.50.dis.ex pœnitentibus.81.distin.si quis sine.& c.quicunque. quæ autem crimina inducant depositionem & quæ non.not.sup. de tẽp. ordi.ex tenore.

CAP. XXVIII.

CVM *contingat.Legitimas*.ff.de fun.dot.l.Iul.*seruare*.secundum canones, secundum leges secùs.C. de legi.non dubium.*alterius*. puta creditorum, si enim in eorum præiudicium vergeret secùs, vel si vergeret in præiudicum ecclesiæ.s.eod.c.2. idem. si vergeret in præiudicium Regis.ĩ.eod. intellecto. idẽ si vergeret in præiudicium cuiuscunque alterius.s. eo.venientes.

SVMMARIVM.

1 *Non contrahitur in re turpi obligatio.*
2 *Vasalli ad quæ seruitia teneantur dominis.*
3 *Si quis commodat equum vel arma ad bellum, & ibi amittantur, non competit actio ad repetenda, quid autem in mãdatario.in nu.4.*
5 *In bello iusto quod ex Principis edicto fit, res occupatæ sunt capientium.*
6 *Nunquid actio vi bo.rapt.competebat ei, cui abstuli rem meã violenter, cùm eam mihi reddere denegaret.*
Delicta an & quando compensari possint.
7 *Non fit compensatio in pœnis temporalibus, vel spiritualibus, vel etiam in pecuniarijs, quæ applicantur fisco.*
Mandator an & quando habeat actionem furti, vel bonorum rapto.contra raptorem pro rebus ablatis.
Mandator an & quando teneatur de casu fortuito.& nu.9.
8 *Socius tenetur socio, si aliqua amittat casu fortuito.*
9 *Socij tam de lucro quàm de damno participes esse debent.*

CAP. XXIX.

SICVT.& inf. *Iniustè*. secùs si iustè.33. q. 4. dicat. de hoc not.inf.de homic.sicut.quod sit iustũ bellum, & quando licet alicui alium iustè impugnare.not.sup.de resti.spo.olim.

1 †Et nota. quòd nunquam vocati ad iniustũ bellum, habent actionem mandati, vel aliam contra vocantem ad impendia, vel damna contingentia sibi occasione vocationis, vel mandati, quia in re turpi obligatio non contrahitur.institu. mandati. §.illud quoque.ff.mand.si renumerandi. §. rei turpis. & l.si manda.§.qui eodem. Vocati autem ad iustum bellum, actionem mandati habent contra vocantem, nisi ex debito teneantur, vel nisi causa pietatis, vel humanitatis, vel parentelæ faciant. 23. quæstio. tertia.non inferenda.& in aliis c.eiusdem quæstio.11. q. 3.si domino.& c.Iulia.& videtur, quòd illi qui ex debito faciunt excusantur, nisi bellum esset malum manifestè.11.quæstio.tertia.quid ergo. 23. quæstio.1. quid culpatur.

2 †Item videtur, quòd de iure est, quod vasalli licet teneantur esse in consilio, & auxilio, quod domini non lædantur.22. q. 5. de forma. non tamen milites debent ire cum armis in seruitio eorum, nec aduocati tenentur pro eis aduocare, vel alia seruitia eis exhibere, nisi ex pactis ad hoc teneantur, cùm non teneantur ad munera personalia cum sumptu, vel sine sumptu, nisi ex pacto.de hoc not.inf.de immu.eccles.non minus.vel nisi in casibus, qui ponuntur in vsibus feudorum, vel nisi ex consuetudine, vel alio iure speciali debeant teneri.

Sed contra prædicta videtur, scilicet, quòd dominus vocans alios, non debet teneri de damnis datis in bello, quia casus fortuiti non debẽt imputari sibi. ĩ.de homic.capi.Ioannes.Sed respondeo, quòd hîc non fuit casus fortuitus, qui de facili potuit præuideri à vocante, scilicet quòd si iret ad bellum, quod de facili posset expoliari & capi, quia dubius est euentus belli.

3 †Secùs tamen est in commodatore, quia si commodat equum, vel arma ad bellum, & ibi amittãtur, non competit actio ad ea repetenda.ff.commo.si vt certum.§.sed interdum.& hoc erit ea ratione, quia ad eum vsum vsus est, ad quem commodatum accepit. idem est in locatione equorum vel armorum, quia si ibi capiantur, conductor non tenetur ad emendam, quia sic ea conduxit.ff. loca. l. videamus. §.si hoc.& l.fi.

4 †Mandatarius autem qui vocatur ad bellum, licet præscire potuit, quod equum de facili amittere poterat, sciebat tamen quod per actionem mandati consequi poterat à mandatore impendia sua & dãna.ff. mand. Item casus. §. impendia. & l. qui mutuam.§.fin. † Sed locator debet esse cõtentus mercede sua, vnde nec tenetur conductor, dummodò dolum, vel culpam non commisit, commodatarius etiam non tenetur, nisi de dolo & lata culpa, vel leui vel leuissima, si constat quòd ille, qui vtitur equo ad eum vsum, ad quem ei commodatus est. nec etiam in minima culpa est, hæc autem in mandatario non attenduntur, imò quando Mandatarius melius implet mandatum, tunc habet actionem mand.ad impendia & damna, dummodò absint dolus & culpa.

5 In iusto autem bello, quod fit ex edicto Principis dicimus quòd res occupatæ sunt capientium, & liberi homines, capti fiunt serui.ff.de cap.& postli.reuer.hostes.ff.de verb.fig. hostes. Si verò non sit bellum ex edicto Principis, sed aliàs fit iustũ, puta quia est ad defensionem rerum suarũ, vel pro executione iuris

iuris sui,tunc distingue, quia si ille qui bellum tale gerit, habet iurisdictionem, potest statuere quod quicunque inuaserit aliquē licet inuaso bona inuasoris capere,& sua facere,& etiam inuasorem detinere,quousque eum domino asignet,vt not inf.de sent.excom.à nobis.Itē si super hoc non fecerit aliquam constitutionem, potest tamen damnare de inuasione facta intra fines suæ iurisdictionis. C. vbi de cri.agi opor.qua in prouincia.Si autem ille, qui tale bellum iustè agit, nullam habet iurisdictionem super eo,pro quo bellum agitur,& tamen quia iustè pugnat,puta quia alius inuadit ipsum, & ipse & res suas defendit,& tunc licet vim vi repellere,& etiam in repellendo homines percutere,& etiam occidere sed cum moderamine inculpatæ tutelæ, vt no. supr. de rest.spo.olim.in fi.tunc tamen non licet ei bona eius capere,nec capiendo ea sua facere nec licet inuasorem detinere, & tunc non competit inuasori contra hunc spoliatorem actio vi bono. rap. nec actio iniuriarum, quia obstat ei exceptio paris criminis.infrà,de adult. intelleximus. vbi no. sed benè competit ei rei vēdicatio,quia dominium remanet penes eum,sicut prius.ff.de rei vendi.l.in rem actio.

6 † Sed quæres si mihi repetenti meum reddere deneges, & ego meum violenter aufero, nunquid tibi competit actio vi bo.rap.argumen. quòd sic.ff. quod met.cau. l. extat. Sed ex prædictis videtur ꝙ debet tibi obstare exceptio paris delicti,quia delinquis ita tu denegādo,quod meum est,sicut ego qui vi rapio.Sol.circa. diuersa sunt hæc delicta, & ideò non compensantur, hîc tamen constat,quòd exceptio culpæ non impedit prosecutionem actionis de dolo vel criminis.ff.solu.matri.si mora.alij dicunt in prædicto casu, & videtur melius, scilicet, quando spoliatus spoliauit suum spoliatorem, vtrique contra alterum competit actio vi bo.rap. & etiam iniuriarum. Sed benè competit alij spoliatori exceptio compensationis, intantum quantum æstimabitur spolium, vel iniuria alterius, sic enim intelligitur quòd dolus dolo compensetur.ff. de dolo. si duo. & paria crimina mu.com.tol. ꝰ. de adul.intelleximus.

☞ † Item fit compensatio inter delinquentes, quo ad mutua paria debita, etiam si non sint pecuniaria,vt in redditione debiti coniugalis,& in receptione dotis & donationis propter nuptias, & sic intelligitur.inf.de adul.intelleximus.ff.sol.mat. viro.

7 † Quo ad pœnas autem temporales, vel etiam spirituales, etiam quo ad pecuniarias, quæ applicantur fisco, nulla fit compensatio. imò omnes qui delinquunt,& illi tantùm punientur, vt patet. C. de modo mul.per totum.inf.de his quæ fiunt à ma.par. ca.quæsiuit.Item videtur, quòd iuste mandator qui vocauit alios ad exercitum, qui amiserunt equos & arma,habet actionem vi bonorum rapt. contra raptorem pro rebus ablatis vocatorum, cum sua intersit,quia actione mandati tenetur eis ad satisfactionem,tu tamen dicas contrarium, & hoc ea ratione,quia res ablatæ non erant in bonis mādatoris nec de bonis eius processerant.ff.vi bo.rap. l. 2. §.in hac actione.actio enim furti, vel bonorū raptorum nō cōpetit,nisi ei qui habuit dominiū,vel possessionem vel defensionem vel aliquod ius, vt est ille, cui res obligata est pignori,sed nondū tradita.ff.de prǽscri.ver.si rem.§.si quis.ff.de fur.si is qui rem.& l. homines.ergò expoliati singuli agere debent.

Sed contrà.infrà,de iniur.cap.pen.so.ibi idem videtur etiam si mandator eis promisisset, quòd seruaret eos indemnes.ff. loc.l.quæro.

7 † In his autem casibus & similibus expediens est consilium, vt mādator satisfaciat spoliatis, sed ante satisfactionem sibi cedi faciat actionem, sic enim agere poterit contra spoliatores.C.man.l.pe.& vlti. post solutionem autem non prodesset facta cessio,nisi & de ipsa facienda antea cōuenisset.ff.de solu.l.Modestinus Quid si ego mandaui alicui,quòd faceret mihi ædificium in insula circundata mari, & mandatarius volens adimplere mandatum, accepit seruos & pecuniam & calcem,& aliam materiam ædificij,quam prius habebat,non ob hanc causam, sed ob aliam, & ea omnia mittat per mare pro mandato ædificij implendo, & omnia naufragio pereant, nullo modo de hoc damno tenetur mandator, quia casui imputandum est, & non mandato. ff. man. inter causas.§.non omnia. Sic enim hæc omnia poterant perire casu fortuito domi remanendo,sicut perierunt eundo per mare licet pluribus casibus & frequentibus subiaceāt eundo per mare,quàm remanendo domi, non enim casus fortuiti æstimandi sunt,iste enim propter mandatum nihil amisit, sed ☞ propter casum tantùm, vt dicit lex præal. † Et si aliud dicitur sequitur magna absurditas scilicet, quòd si per vnum solum passum prædicta portata essent, vel etiam solummodò portari destinata, & fulgure, vel alio fortuito, casu perijssent, quòd mandator teneretur, quod absurdum est dicere vel sentire. Sed si seruos, vel materiam ędificij emisset propter ædificium, vel pecuniam mutuo accepisset, vel propter ædificium alienare omisisset,& hoc casu fortuito periisset, benè tenetur mandator mandati, etiā si eodem modo apud mandatarium periissent, probatur hoc.ff. de condi. ob cau.si pecuniam. ff. manda. si procuratorem. §. vlti.& seq.§.item Papi.& §.item Labeo. l. si quis aliqui.& l. inter causas.§.impendia.& l. qui mutuam. §.fi.ff.de neg.gest. sed an vltro. iste enim non propter casum fortuitum tantùm hoc amisit,sed propter mādatum,quia nunquàm hic emisset, vel mutuo accepisset, nisi propter mandatum implendum hoc fecisset,& ideò de eo tenendus est.

8 † Sed dices eodem modo, nunquam amisisset prædicta,nisi mandatum pręcessisset, quia nunquā mari exposuisset?Respon. nescis, si alio casu fortuito periissent etiam si domi stetissent, cùm infiniti sint casus,qui præuideri non possunt.C.de vsu.l. penul.circa medium.C.de præscri.30. ann. l. fi. ante finē.In societate tamē secus est, q̄a socius tenetur socio,si aliqua amittat casu fortuito, si ea secum non tulisset,nisi ad negotiandum iuisset. ff. pro soc.cum duobus.§.quidam.Et est ratio diuersitatis, quia societas est quasi quædam,fraternitas,& ideò magis debent communicare damna & lucra.

9 † Item quia societas fit causa lucri, & ob vberiorem quæstum, & quasi fratres participant sibi lucra,vnde damno participare debent. ff. pro soc.l. chori societatem. & l.cum duobus. §. Papi. aliàs est lex & incipit,si fratres.& §. seq. æquum enim est vt qui patitur lucrum patiatur & damnum. ff. de reg. iur.l.secundum naturam.Quidam dicunt idem seruandum inter mandatorem & mandatarium, & hoc certum est,quia si sic seruetur vrbanum est certè,& de iure.Item videtur siue prius suas,siue de nonn emptas casu fortuito amisit, dummodò casus talis sit, quem non incurrisset, nisi mandatum accepisset,vt in l.præal.ff. de condi.ob. cau. si pecuniam. §.fin.ff.pro soc.cum duobus.§.quidam.ff.man.inter causas.§.impendia.ff.de neg. gest. sed an. Si autem nō esset talis casus,qui propter mandatum contingit, sed etiam aliàs contigisset, tunc non haberet actionem mandati, & sic intelligitur.ff.mand.inter.§. non omnia. *ipsum*.H.*negligit*.supr.eo.peruenit.

CAP. XXX.

NIMIS.*Temporale*.suprà,de maio.& obedien. solitæ.

CAP. XXXI.

PETITIO.*Extorsit*.precibus importunis, vel etiam metu,qui caderet in constantem virum, aliàs enim secùs,vt not.suprà,eo.ad nostram.*ipsum*.hęc verba sequentem interpretationem recipiunt, quia agebatur hîc inter eos,quòd ex illis verbis apparet, conspirationes,etc.aliàs si generaliter ageretur, ꝙ nullo negotio essent contra eum , tunc enim in negotiis ecclesiæ astringeretur,vt suprà , eo.c.2. sed in suis propriis deberet obtinere absolutionem , si iusta causa erat metus, vel alia causa rationabilis, quare fuit iuramentum extortum,vt not.sup. quòd me.cau.ad aures.*Specialibus*.ff.de loca.l.qui insulam. §.vlti.C.de solu.inquisitio.argu.ff.de pact.cum eo.in Authen.vt differ. iudi.§. si verò refu. ff.si serui. vendi. alterius.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum de veritate dicenda locum tantùm habet in his, quæ quis indubitanter nouit,licet ea non viderit.*
Spes est certa expectatio futuræ beatitudinis.

CAP. XXX.

EX literis.*G*.debitore.*E*.creditore. *à partibus*. per quas potest melius veritas haberi , vnde & ad eas est recurrendum.ff.de procur.si actor. C.de procur. l.fin. suprà, de iura.calum.cùm in causa. vbi
1 no.† Istud autem iuramentum licet dicatur de veritate dicenda,non est tantùm de his, quæ quis vidit, sed est tantùm de his,quę quis indubitanter nouit, nam non vidi Christum crucifigi,& tamen firmiter hoc noui.Item non vidi Constantinum nec Iustinianum Imperatorem,sed ipsum benè noui. arg.sup.de test.ad hoc.ff.de iureiur.videamus.ad hoc facit quod ☞ dicit August.† quòd spes est certa expectatio futuræ beatitudinis , quia de futura beatitudine non potest haberi certitudo scientiæ,sed credulitas tantùm, sic in iuraméto de veritate dicenda,quia iurat vera esse ea de quibus non dubitatur, licet ea non viderit, sed testis non tantùm iurat de veritate , sed de his quę in eius præsentia sunt facta. C. de testi.l. testium.

CAP. XXXIII.

INTERDICTO.*Illibata*. hæc decre. intelligitur quoniam fecit alienationes propter quas grauiter læditur dignitas regalis, non enim propter hoc interdicitur sibi donare, vel aliter alienare. arg. suprà,eo.tua.nos.2.

CAP. XXXIIII.

MVLIERI.*Hoc*.scilicet, contrahere. *conscientiæ*.quidam dicût hoc speciale in matrimonio propter periculum, quod esset si continere cogeretur.arg.j.de eo.qui cog.consan. vxo.suę Iordanæ.Vel dic, quòd plus placet, scilicet, ꝙ post sententiam cuilibet licet contra suam confessionem venire.de hoc no.infrà,de excep.cûm venerabilis.

CAP. XXXV.

CLERICVS.*Idem*.hoc intelligo , quando postea facto nouo statuto dixit se velle teneri ad eius obseruantiam ex debito prius pręstiti iuramenti.Secùs autem si iuraret seruare statuta pręsentia & futura.argu.sup.eod.veritatis. & suprà , de test.cogen.præterea.nam tunc ex virtute iuramenti tenetur ad statuta facta post iusiurandum, dummodò bona & canonica essent.arg.suprà,eo.veniés.

CAP. XXXVI.

IVRAMENTVM. *A te*.iudice.& appellatur hoc iusiurandum necessarium. *De causa*.ff. de in lit.iuran.l.vlti.C.de iureiu.generali.§. sin autem. *recusari*.C.de iureiu.delata.& l.generali.§.sin autem is cui.& appellatur hoc iuramentum iudiciale.*famosa*. ff. rer.amo. Marcellus.& l. sequen. *actor*.C. de eden. qui accusare.*actor*.nisi quãdo iudex accusatur, quòd accepit pecuniam pro diffinienda causa, in quo casu, & si nihil probetur contra eum , tamen iurare debet,se nihil accepisse. in Authen.vt lit.iur.col.8.& hoc in alio casu,quomodo ipse ponet.& not.sup. de procur.c.2.*Præsumptione*.vnius testis. *obtinere*. si verò nil probat, reus absoluitur,si autem semiplenè,puta quia per vnum testem,defertur iusiurandum, vt hîc. C.de iudi.properandum.*pro illo*. actore.ff. de iureiu. admonendi.*deferendum*.C. de iureiur. in bonæ. C.de iudi. properandum. ff. quemad.testa. aper.l.1.in fi. ff.de do.præleg.Theopompus.

DE EXCEPTIONIBVS,

TIT. XXX.

CAP. I.

DENIQVE.*Hactenus*. repete quæ diximus sup.de test. super eo.& c. testimonium.*obiiciuntur*. & sufficit sentêtia contra eos lata.suprà,de testi.testimonium.& idem dicimus,si quod crimen confessi sunt.*Stephanus*.3.quęst.11.negandam.2.quęst. 6.criminationes. *Probauerint*.quod fit eo ipso quòd non probetur contrarium.suprà,de præsump.dudû. *Confessi*.contrà.suprà. de elect. inquisitionem. suprà. de confes.cùm super.Sol.ex confessione sua damnari non potest, vt hîc, nisi crimen de quo testificatur tangat crimen de quo agitur quòd in decre.côtrariis côtingebat, vel ibi imponitur extraordina☞ria pœna,quod hîc non negatur. † Sed nec extraordinaria pœna infligenda est,nisi confessis , & sic loquûtur pręmissa contraria.& argumen.C.de test. nullum.& non est imponenda illis,quibus in modû exceptionis probatum est crimen per alios testes, vt hîc,& suprà,de ord.cog. cùm dilectus.in fin.*præsertim*.mximè,idem est & si contingat causam quantum ad reprobationem testium & instrumétorum, vt not.suprà,de confes. cùm super.sed in confessione secùs, vt not.suprà,de confes.c.2.& suprà.eo.c.in gl.præce.*De qua*. vt si aliquis accusetur de simonia, & ipse accusatus per se inducat testé,scilicet , quod non erat in terra,quòd cum eo dicitur simonia cômissa,vel quòd non ipse accusatus , sed alius conscius,& actor fuit huius simoniæ,nam in his casibus & similibus si ipse testis confitetur se simoniacè aliquid dedisse,vel recepisse,verè peccatum quod confitetur,id est,simonia tangit crimen , de quo agitur scilicet,simoniam,quia de simonia accusatur,& tûc benè punitur.*contingere*. ff.de adul.l. 2. si publico.3. quęstio.4.§.item qui falso.suprà, de confes. cùm super.suprà.de elect.per inquisitionem.

CAP. II.

A NOBIS. *Quæsitum*. Causa dubitationis est, quia non videbatur quod communicans possit obiicere excommunicationem excômunicato,cui communicat.ar.infrà,de ac. nulli. 3. q. vlti. sicut. ff.de adul. si vxor.suprà , de iureiur. quemadmodum.4.quæstio.3.si quis testibus.8.quęstio. 2. dilectissimi.infrà,de his quæ fi.à ma.par.ca.ex ore.infrà,de pręben.c.pro illorum.infrà, c. proxi. infrà,de app.an sit. Sol.nonnullos sustinemus, quos inuiti toleramus,vigesimaquarta. quæstione prima. quisquis.Not. igitur quod accusator excommunicatus, repellitur ab accusatione, nec potest replicare de communione

communione secum habita ab excipiente. idem dico & si accusator simplici & minori excommunicatione ligatus sit non repellitur, etiam si accusatus sit maiori excommunicatione excommunicatus, cùm sibi legitima defensio reseruetur. ĩ. eo. cùm inter. & c. dilecti.

Quod intelligo verum, etiamsi de ipsa excommunicatione impetatur, de qua impeti non potest ab his, qui ei communicauerunt. inf. de sen. excom. in præsentia. Et est ratio, quia est criminosus. sup. ꝙ me. cau. sacris. & criminosi non admittuntur ad accusationem. 2. q. 7. ipsi Apostoli. nisi suam prosequatur iniuriam, 4. q. 6. omnibus. & in episcopo. 2. q. 7. cum pastoralis. & in exceptis criminibus. 2. q. 7. in prin. beneficium autem appellationis non potest tollere aliquod crimen. ĩ. eo. cùm inter. *is.* scilicet, reus vel accusatus. *excommunicato.* actori vel accusatori. *ipsum.* agentem vel accusantem. *repellere.* excipiendo. *ille.* accusator. *cùm.* contra accusatum. *primus.* accusator. *secundus.* accusatus. *participatione.* maximè. idem enim esset, si vterque esset minori excommunicatione excommunicatus. inf. eo. dilect. arg. 32. q. 8. nihil. 3. q. 7. c. iudicet. C. de adul. quoniam Alex.

SVMMARIVM.

1 *Potest etiam infamis fungi officio procuratoris.*
2 *Rescriptum accipit vires ex scribentis intellectu.*
3 *Electio clerici beneficiati non prohibetur.*
Paria crimina circa diuersa commissa, non mutuò se tollant.

CAP. III.

CVM *ecclesiasticè. Possit.* mirum videtur, ꝙ nomine ecclesiæ hanc exceptionẽ opponere nõ possunt. Lau. respondet, soluat qui potest. Vincẽtius dixit, quod & qui plura habent beneficia, & qui nomine ecclesię opponere non possunt, sed hæc non admittuntur, quia de certa scientia domini Papæ, & habenti plura beneficia processerant literæ. argu. s. de offi. deleg. pastoralis. ĩ. de reli. do. constitutis. Alij dicunt, ꝙ nec nomine ecclesiæ possunt opponere, cum ecclesiæ seruitorum numerum ampliari expediat. sup. de consti. c. penul. nec nomine suo, quia ꝙ quisque iur. in alium statuit eodem iure vti debet. s. de consti. cùm omnes. 32. q. 7. nihil iniquius.

Sed quid si recipiant aliquos beneficiatos pluribus beneficiis, nunquid possunt excipere contra alios, quidam dicunt quod non, argu. inf. de præben. pro illorum. ff. de adul. si vxor. Dic ad primum, ꝙ verum & merum ius est, quia hic de quo agitur erat canonicus ecclesiæ, vt pote, quia inuestitus erat per Papam, & agebatur contra eum, quòd repelleretur, vel cùm peteret possessionem, excipiebatur & nõ erat admittẽdus, quia aliàs beneficium habebat, vnde ergò poterat eis respondere, frustra auxilium legis inuocat, & c. vt not. inf. de adult. c. pen. Et si quæritur, si qui sunt qui habent plura beneficia, & alij non, dico, ꝙ nomine ecclesiæ nõ potest proponi, cùm in damnum ecclesiæ non vertitur. Si autẽ verteretur secùs, puta quia propter paupertatẽ præbendarũ ecclesia deseratur, nam quilibet etiam habens plura beneficia ageret tũc etiam aliis inuitis, vt in interdicto de liber. ho. exhi. Item quilibet admittitur, si suum interesse & ius speciale prosequitur, etiam cæteris inuitis. ff. de procu. licet. Secùs si commune, puta quia diceret minorem præbẽdam habeo, si iste superaddatur, sed si de sua præbenda specialidiminueretur, tũc esset speciale interesse.

1 †Exceptio autem quòd procurator plura beneficia habet, non obstat, cùm etiam infamis possit esse procurator. insti. de ex. §. vlt. Sed oppones, si hic erat canonicus, quare impeditur, cùm non habeat possessionem etiam ab his, qui non habent plura beneficia, & etiam si nomine ecclesiæ excipiant cõtra. ĩ. de app. constitutus. inf. de acc. accedens. Sed hoc ideò fit, quia dicebatur per obreptionem impetrasse. de hoc not. sup. de dolo. cùm olim. Hoc autem benè fatemur, quòd ille qui plura beneficia habet, benè excipiet contra rescriptum super beneficio impetratum, hoc modo, scilicet, tu nõ potes per hoc rescriptum petere beneficium, cùm sit impetratum per veri suppressionem. Hæc igitur exceptio propriè contra rescriptum proponitur, & non contra personam, sed hîc cum iam receptus esset, hæc exceptio non obstabat, quia ei non obstaret, si aliàs canonicus eius ecclesiæ esset electus, cùm non sit crimen plura beneficia habere, vt no. inf. de præbend. cùm iam dudum.

2 †Sed dices quare cõtra rescriptum cõpetit exceptio beneficiorum plurium, si non est peccatum? Respon. rescriptum vires accipit ex intellectu scribentis. inf. de verb. sig. dilecto.† Sed quia habens beneficium, quãtumcunque modicum etiam insufficiẽs si rescrip. impetret super alio, non valet, quia præsumitur contra Papæ voluntatem impetratum. sup. de rescri. si proponente. electio autẽ vires accipit à iure.

3 †Clericus autem beneficiatus non prohibetur eligi, nisi fortè tanta esset multitudo, quod in ambitionem, vel auaritiam transiret. inf. de præben. cùm iam dudum. vbi not. Sed hoc videtur cõtra id, quod hîc dicitur, quia ideò non admittitur cõtra institutum, quia beneficia plura habebat, nam secundum ea, quæ proximè dicta sunt, ex quo non contra rescriptum, sed contra institutionem obiiciebatur, iam secundum iura iudicari debebat, quæ non prohibẽt canonicum in vna institui in alia, & sic etiam & si illi non haberent plura beneficia, tamen tunc hoc opponere non debebant. Ad hoc quidam responderẽt, sicut exceptio obreptionis opponitur contra rescriptum, sic potest opponi cõtra collationem. s. de dolo. cùm olim. ĩ. de accu. accedens. ff. de na. resti. l. 1.

Illud autem non videmus sibi aliquo modo obiici posse, quòd plura beneficia habebat, quoniam si aliàs de iure exceptio legitima competeret, eam opponere posset, cùm paria crimina non mutuò se tollant circa diuersa commissa, vt not. inf. de adul. c. penul. Respondeo quòd hæc crimina circa idem committebantur, scilicet, circa negligentiam huiusmodi beneficij, de quo agitur. Vel dic & melius, quòd hîc non sumitur argumen. à contrario sensu, sicut enim repulsi fuerunt, qui habebãt plura beneficia, sic repellentur qui nõ habent plura in casu, in quo loquitur decre. vt dictum est. *opponere.* infrà, de vsu. qui frustra. 3. q. 7. in grauibus. ff. de doli. exce. apud Celsum. §. Marcellus.

SVMMARIVM.

1 *Quando agens dilatoria exceptione solutionis sit repellendus.*
2 *Iudex condemnat reum ad debitum soluendum quando cõstat in sententia de debito & de dilatione.*
3 *Declinatoria iudicij in ipso litis primordio proponẽda & probanda est.*

CAP. IIII.

PASTORALIS. *dilatorias.*† De dilatoria exceptione solutionis, dic quòd si ex confessione actoris, vel alio modo constaret, quòd solutio debiti differenda sit, repellitur ab agendo, quia malè

agit.ff.quando dies vsufruct.leg. ce.l.1.§.fi.ff.de verbo.oblig.continuus.§.2.ff.de eo quod cer.loc.l. 2.§. si quis ita stipu.& induciæ duplicãtur,vt sup.de plus peti.c.1.Sed si non constat proposita exceptione dilatoria solutionis, facienda est litis contestatio super principali quæstione, & probatio exceptionis differenda est post litis contest.C. de proba. exceptionem.sup.de lit.contestat.exceptionibus. sup. de foro compe.ex parte.& not.quod l.præalleg. exceptionem, dicit exceptionem dilatoriam proponendam non ante litis contestationem,sed in initio litis,& appello initium litis etiã si proponit in lit.cõtest.uel parum pòst, puta antequàm ad alios actus iudicij procedatur.C.de iur.cal.l.2.in prin.

Ratio autem,quare oportet in initio,vel anteinitium proponi,& non post,hæc est, quia si reus post lit.contesta.ipsam opponat,per ipsam non impeditur processus iudicij, & dilationum materia amputanda est.C.de temp.app.l.2.in princi.& hoc curare debet iudex,& ius vt lites citò decidantur. ff. si cer. pet.quidam.sup.de dolo.finem.in prin. cum si. Nec reus potest ex hoc multum conqueri si post lit. cõtest.non posset hanc opponere,quia cùm temporalis sit,tantùm modicum generat præiudicium. C.de præci.impe.offer.l.2.

Item quia si ante litis contestationem tacuit, & postea eam proponat, præsumitur causa differendi facere,vnde videtur quòd si de nouo quandocũque etiam post litis conte.veniret ad notitiam eius, puta quia pactum de non petendo factum fuit,cũ procuratore suo in remotis partibus tunc agente,& postea ei significante.ff.de verb.oblig.l.fi.§.si inter eos. in tali casu videtur, quod etiam post litis contesta. proponi posit, multò magis quàm in declinatoria fori de qua hìc conceditur. inf. eod.c.& sup.de offi.deleg.insinuante.Aliqui tamen dicunt, ꝙ semper etiam post lit.contest.admittenda est huiusmodi exceptio, & intelligunt legem prælle. exceptionem, non imponere necessitatem, omnes autem fatẽtur ꝙ si per attestationes vel instrumenta apparet debitum in diem quod benè proderit reo, quia licet ad hoc non fuerint producti testes, tamen contingit principale negotium, vt not. infrà,de accu.inquisitionis.

2 †In sententia autem semper quando constat de debito & de dilatione,iudex condemnabit reum ad debitum soluendum,licet malè egerit, quia de qua re cognouit iudex,&c.ff.de iud.de qua. de hoc no. sup.de plus peti.c. 1.

3 †Declinatoria iudicij inter ipsa litis auspicia proponenda est & probanda.infr. de sen.& re iud.inter monasterium.C.de excep.l. pen. & nisi tunc proponat,in personam iudicis consentire videtur.C.de iu. sancimus.in fi.nisi sibi postea competere incipat. s. de offic. deleg. insinuante. vel ad eius notitiam de nouo perueniat, vt hæc dilatoria solutionis ante litis contest.propònetur, sed pòst probatur fundata intentione actoris. C.de proba.exceptionem. & C. de excep.si quidem.sed intelligo ante publicatas attestationes.Authen.de testi.§.quia verò. perẽptoria verò ante litis contest. & pòst potest opponi & probari.C.senten.rescin.non poss.peremptorias. inf. de præscrip.auditis.si autem eadem sit peremptoria solutionis & declinatoria iudicij,non in principio probatur,sed in prosecutione principalis quæstiõis differtur.sup.de fo.comp.ex parte.ff.ad exhib.l.3.§.ibidem.nisi talis sit, per quam diceretur sententia nulla esse ipso iure,vt est exceptio rei iudicatæ.2.q.6. §. diffinitiua. vel nisi sit talis exceptio quæ elisis literis elidit etiam principalem quæstionem, quæ tantùm ex literis nititur, vt si Papa scribat pro aliquo recipiendo in aliqua ecclesia, nam tunc vtile est & cautum ad elidendum literas, & declinandum iudiciũ, exceptionem proponere, ꝙ literæ non valent, quia non dixit se sufficienter beneficiatum.sup. de rescr. si probo.sup. de transact. ex literis. Vel ꝙ non esset clericus,vel quòd erat condemnatus de crimine, & non differre in principalem quæstionem.

Et est ratio diuersitatis,quia tunc ad elisionẽ totius quæstionis sufficit elidere literas, & sic propter breuiandas lites vtile est in principio proponere, secùs autem esset in aliis peremptoriis, quæ licet elidant iurisdictionem,tamen quæstio remanet, vnde interim esset necesse eandem exceptionem replicare, tamen non negamus si iudex tolerare vult, & pars etiam non contradicit, quòd talis peremptoria etiam post litis contest.ad vtramque propositã, proponi & probari posit, quia propter hoc non vitiatur processus.*tempus.* hic terminus præfigendus est ad petitionem eius, contra quem excipitur. s. si excipiens hodie proponat vnam,cras alias, nam ad confundendam eius malitiam, iudex hunc terminũ præfigat, si autem reus dicit se velle proponere exceptiones,& ad hoc petat terminum,non debet specialem habere terminum, sed habet illum qui à iure datur, vt declinatorias iudicij proponat intra 20. dies,nisi abbreuientur.3. q.3. offeratur. & dilatorias ☞ vsque ad litis cõtest.†Item debet venire instructus, nec debet ei dari materia malignandi, contrarium tamen, scilicet,quod posit peti hæc dilatio,videtur expressum inf.de appel.cùm causam. & credo hunc terminum posse præfigi etiam in peremptoriis, & post lapsum terminũ non videtur quod posit proponi exceptio excommunicationis, quamuis si terminus præfixus non esset,semper vsque ad sententiam proponere posset, ỹ. eod.exceptionem.ar.pro prædictis hìc, quia eadẽ ratio est in perẽptoriis quæ in dilatoriis,scilicet, vt finis litium festinetur. Item arg.ad hoc, quia etiam ad agendũ quandoque terminus præfigitur.C.de inge.manu.diffamari. & qui si.sint legi.lator.cũ suis cõcor.*ad illius.*exceptionis.

SVMMARIVM.

1 *Nunquid excommunicatus possit agere.*
Reo an & quando seruatur defensio.
2 *Non auditur excommunicatus extra iudicium appellans.*
3 *Nunquid si quis ante excommunicationem extra iudicium appellauit possit appellationem prosequi.*
4 *Exceptio in qualibet parte litis ritè opponitur.*

CAP. V.

1 CVM *inter priorem.Vinculo excõmunicationis.* †Circa hanc materiam sic credimus, quòd excommunicatus nullo modo potest agere, quia personam standi in iudicio non habet.infrà,eodem.dilect. & c.exceptione.excipe quod habetur.suprà,de offi. ordi. significauit. in fi. accusari autem & conueniri potest nominatim, & tunc ei omnis legitima defensio reseruatur, vt suprà, de iudi.intelleximus. puta recusare iudicem, appellare & excipere, appellationem prosequi, vt hic nota.& infrà, eodem, significauerunt.& c.vlti.reconuenire autem non potest, vt hìc. Item etiam dicunt quidam, quod compensare non posit. Item per id, quod hìc dicit in fi. quòd defensionis remedium non debet trahi ad materiam impugnationis, dico quòd si electus petat confirmationem, quod excõmunicatus non est admittendus ad excipiendũ contra electum,quia sic trahi-

trahitur defensio ad impugnationis materiam. Item qui est extra ecclesiam, etiam cùm sua non intersit, quomodo alij obiiciet excommunicationem, vel aliquod crimen. arg. 25. distin. primũ. 26. dist. vna. & quomodo auferet festucam de oculo fratris, & c. 3. q. 7. §. tria. in fi. & c. seq. & si obiiciantur paria crimina, & c. solue vt not. infrà, de adult. c. penul.

Sed contra, infrà, eo. dilecti. vbi contra excipientem de excommunicatione contra electum non datur replicatio. So. illa loquitur in necessario reo, hîc autem in voluntario, vnde hic primò reus volũtarius firmare debet personam suam in iudicio, quod facere non potest excommunicatus, sed necessarius reus hoc ipso, quod vocatur firmauit personam suam in iudicio. sup. de iud. intelleximus. vnde & dicitur, ꝙ iudiciũ redditur in inuitum. ff. de ver. ob. inter stipulantem. §. 1. & idem dicimus. s. ꝙ ad contradicendũ non admittantur excommunicati, vbicũque officium iudicis imploratur generaliter nullo expresso, vt si quis restitutionem peteret aduersus aditionem hæreditatis, vbi vocari debent generaliter omnes quorum interest. C. vt ab hære. se absti. tunc si excommunicatus se offerat ad contradicendum in integ. resti. non est audiendus, nam quòd dicitur, quòd reo seruatur defensio, intellige verum, quando ex necessitate est reus qui vocatur, sed si ex necessitate non est reus, sed ex voluntate, vt in casibus prædictis, non credimus quòd se opponere posit, & sic intelligitur decre. sup. de iudi. intelleximus. satis tamẽ crederemus, quòd si in libello exprimeret aliquam personam, puta peto in integ. rest. aduersus sententiam pro Io. contra me latam, audietur, vel quia damnosa est hæreditas propter debita Io. vel legata ei facta: nam hîc ex necessitate videtur reus cõstitui. Alij tamen dicunt, ꝙ nec hic admittetur ad cõtradicendũ, & dicũt quidam, quòd si non fuerit admissus, quia excommunicatus erat, postea tanquam absolutus admitteretur, vt petat restitut. in integrum ad appellandum pro eo, quia nec per se, nec per aliũ procuratorẽ potuit ius suum defendere. ff. ex quibus cau. ma. sed & si. ff. de mino. Papinianus exuli. Vel non currit ei tempus, vnde post obtentam absolutionem à sententia resti. in integ. poterit appellare intra 10. dies. argum. pro hoc, quia illo tempore non currit ei tempus appellationis. ar. infrà, de concess. præb. non va. quia. Dic tamen quòd factum est, contra eum tenet, nec potest retractari, quia vocatus non fuit vel admissus, quamuis alius non excommunicatus ob hoc posset dicere nullum: vt no. sup. de procu. in nostra. Prius dictũ magis placet, & valet restitutio ad appellãdum, quãdo aliter sibi super iure suo subueniri non potest. sed si aliter agere potest, vt in confirmato patet, contra quem obiiciendo crimina auditus non fuit, hic enim non est restituendus, quia per aliam viam ordinariã sibi prouideri potest, scilicet quia contra eum de criminibus potest agere directo. infrà, de app. constitutis. & ideò non restituetur ad appellãdum. ff. ex qui. cau. ma. in integ. resti. l. 1. 2. & 4. nam & quãdiu competit via ordinaria, extraordinaria denegatur. ff. de minori. in causæ. 1. responso, & seq. sed secùs fortè dicendum est de pacto in forma, vt alibi not.

2 † Item no. quòd excommunicatus appellans extra iudicium non auditur, nam cùm illa appellatio sit quasi ad causam prouocatio. infrà, de app. cum sit ro. sicut non potest prouocare, ita nec appellare, nec per eam negotium ad superiorem defertur. Item si ille excommunicatus cuius interest coram iudice vadat cum causa inter alios vertitur, vel cùm imploratur officium iudicis, vt in casibus superioribus, & appellaret, non poterit eam prosequi, quia non potuit appellare etiam in iudicio, cùm non esset necessarius reus, aliàs autẽ in iudicio vbi necessarius reus est licitè appellat, & si ex aliis causis sit excommunicatus, & ante iudicium cœptum. infrà, eo. c. vlti.

3 † Si autem aliquis appellasset, extra iudicium ante excommunicationem, crederem quòd appellationem suam prosequi posset, si negotium sit ad superiorem relatum, puta quia post appellationem grauauit eum in eo, super quo appellauit antequam excommunicetur, & multò fortius si tunc arripuit iter veniendi ad sedem Apostolicam. argum. 3. quæstio. 9. re vera. & argu. quia generaliter dicitur, quòd appellationem prosequi potest excommunicatus. infrà, eodem, venerabilem. & quia videtur iudicium iã cœptum, vel causa appellationis, crederem tamen quòd licet appellans si nondum grauatus esset, cùm nondum appellatio effectum habeat, nec adhuc ad superiorem sit translatum negotium, quòd non admittitur prosequens appellationem, obstante sibi exceptione excommunicationis. Alij tamen contrariũ dicunt, dicentes quòd extra, appellationem suã potest prosequi indistinctè. Item his quę diximus prius, videtur contra. supra, de offic. deleg. prudentiam. §. sexta. vbi dicitur, quòd excommunicatio superueniens impetrationi literarum, impedit processum per eas.

4 † Item contra. infrà, eodem exceptionem. vbi dicitur, quòd exceptio in quacunque parte litis ritè opponitur, ergo apparet quòd contra istum appellationem prosequentem ritè excommunicatio opponitur, etiã priusquã negotium fuerit ad superiorem relatũ. Tu dic, quòd hoc speciale est in appellatione, vt excommunicatus ipsam prosequens admittatur, vt infrà, eo. significauerunt. & c. fin. secùs autem, quãdo nõ agitur in modum appellationis. *defensionis.* scilicet, in seruo. ff. de acc. seruus. & in patrono. ff. de bo. libe. quòd cùm minor. §. libertus. *condemnetur.* appellationis etiam causam prosequi poterit. infrà, eo. c. vlt. *reconuentione.* recompensare autem non potest. argu. contra. ff. de compensa. quicunque.

SVMMARIVM.

1 *Litis contest. fit per exceptionem peremptoriam.*
2 *Excipiens an semper confiteri dicatur.*
3 *Nunquid si quis confitetur aliquid, dicatur etiam confiteri quicquid ex illo sequitur.*
4 *Producens instrumentum de falso contra illud dicere non potest.*
5 *Errantes in iure nedum se corrigere possunt, sed etiam suum errorem reuocare.*
6 *Quicquid à Prophetis scriptum est, id indubitanter credendum & tenendum est.*
7 *Testes qui pro me semel testificati fuere, non possum amplius reprobare. Idem dicendum in iudice.*
8 *Sententia non dicitur incerta, cùm in aliqua parte actorum contineantur capitula excepta.*
6 *Statim quòd ecclesia sita est in diœce. temporalia ad episcopum pertinent.*

CAP. VI.

CVM *Venerabilis. possessionibus.* Iste episcopus intendebat petere possessiones & pertinentias, vt de eis pro libito disponeret. infrà, eodem ca. sæpè. sed hanc petitionem reputant quidam satis congruam, etiam si tantùm rationẽ sibi debere reddi petere intenderet, & esset patronus clericus, vt infrà, de priuile. cap. 3. §. in ecclesiis. Imò plus dicunt aliqui, quod est sufficiens & congruus talis libellus, etiam si patronus laicus sit. Per hæc enim

verba ecclesia cum suis pertinentiis & possessionib. nihil intelligitur petere, nisi ius patronatus. argumē. sup. de iudi. examinata. sed certè in laico hoc non admittimus, nisi tantùm ius patronatus petat, quia nihil habet in possessionibus. infrà, de iure patr. quòd autem de cætero. 10. quæstio. 1. c. 2. & seq. in clericis autem ad quos ex fundatione illa pertinet ius patronatus, benè admitto hunc libellū. 16. q. 2. c. 1. sed si ex donatione laicorum obtineret, idem dicunt, scilicet quod in laicis, sed tutius est, vbi etiam patronus clericus est ex fundatione, quod non petat ecclesiam cū possessionibus & pertinentiis, vbi intendit tantùm petere ius patronatus, sed petat rationem administrationis sibi reddi, hæc enim petitio competit non solùm illi, qui habet ius patronatus, sed etiam illi, qui habet administrationem in temporalibus.

1 † *Respondit*. litem contestando, & sic apparet, per exceptionem peremptoriam litis contestationem fieri. ar. sup. de dolo. prout. Arg. contra. sup. de lit. cōtest. c. 1. Sol. siue excipiendo, siue respondendo, aliàs respondeat petitioni animo cōtestandi litem, lis contestata erit. arg. hic, quia hoc ipso quod hìc appellatur responsio, infrà appellabitur exceptio, vbi dicit quòd exceptionem obiiciens, &c. *cambium*. infrà de rer. permu. ad quæstiones. *proposuit*. & malè. ar. tamen contrarium sup. de trans. præterea. 2.

2 † *Credere*. non est verum, quòd semper qui excipit confiteatur. ar. ff. de excep. l. non vtique. arg. ad idem ff. de excep. nemo. contra sup. de trāsa. præterea. Item cum iuramento talis clausula cōtineatur, quod nullam probationem requiret, nisi quam credat necessariam. C. de iura. calum. Authen. in isto. ergo monasterium quod hanc exceptionem proposuit, credebat eam esse veram, & se iuuari illa permutatione, & sic per consequens videtur confiteri rem fuisse episcopi, aut credebat esse falsam exceptionē, & sic non iuuari ea, & sic faciebat contra iuramentum calumniæ, & etiam si non iurauerat: tamen contra ius non erat audiendus allegans turpitudinem suam. infrà, de dona. inter dilectos. Ad hoc sic respondeo, quod siue excipiendo siue alio modo quis confiteatur expressè in iudicio intentionem aduersarij: tunc benè sibi præiudicat confessio prædicta, adeo vt ante sententiam dicere non possit contra confessionem suā, nisi ostenderet errorem. ar. infrà, de accu. cùm dilectus. C. de iur. & fact. igno. error. sup. de trans. præterea. C. de probat. l. 1. Si vero non confiteatur expressè, sed excipiendo tantùm proponat, vt hìc fuit, non potest dici quod confiteatur, nec etiam credit, quod plus est qui excipit non credit, sed non discredit, imò dubitat, & quasi inter duo verisimilia agit. C. de excep. si quidem. ff. de acqui. hære. qui puta. §. qui bona. & §. vlti. C. de condi. inde. l. vlti.

Nec ob. dicta Authen. quia licet non credat qui excipit, quia tamen non discredit necessaria est sibi dilatio ad probationem, vt sciat an verum sit nécne id de quo dubitat. † Imo idem videtur dicendum in actore, vt si inducat aliquod priuilegiū pro se, & postea illud priuilegium probetur falsum, licet tacitè visus sit confiteri, quæcunque in instrumento continentur, etiam si quæ in eodem instrumento erant cōtra eum, tamen reprobato priuilegio sibi non oberit propter hoc, quia visus est hoc fecisse innitens priuilegio suo, quòd sine dolo verum putabat. infrà, de sen. & re iud. cum I. & A. imò. idem dicendum videtur, si expressè confessus fuisset vera esse quæ in priuilegio continētur, quia semper priuilegio inniti debet, quo sublato, & omnia quæ ex illo sequuntur tolli videntur. Sed secùs dicendum videtur, si expressè aliquid confessus fuisset, nō habita mentione de priuilegio, quia tunc ei stare tenetur etiam priuilegio cassato, vel reprobato, secùs autem si non pronunciaretur falsum, sed aliàs defectum haberet, puta consensum canonicorum vel consimilia. vt not. infrà de cen. cùm olim. vel chartam non esse sufficientem ad probandum id, ad quod inducitur. vt not. infrà, eo. in glo. q. d. sed si confiteatur in genere vera esse, quæ continentur in charta prædicta, quæ inducitur ad probandum, & non probat, vel quæ aliàs defectū patitur, credimus quòd licet postea pronunciet illā chartam non sufficere ad probationem, tamen propter confessionem rata haberi debent omnia, quæ ibi dicuntur. Et ratio diuersitatis est, quia probato falso instrumento, tollitur fundamētum cui inhærebat confessio, & ita per consequens totum tollitur ædificium ei cohærens, scilicet, ipsa confessio. arg. 1. q. 1. cùm Paulus. & infrà, de presbytero nō bap. veniēs. sed in alio casu vbi nō probatur falsum, remanet instrumētū in suo vigore, licet non habeat tantum vigorem vt credebat qui illud producebat. arg. opt. C. de lib. præte. vel exhære. Authen. ex causa.

† Item prædicta locum habent, vbi sententia lata est super falsitate instrumenti, vel alia. q. inciden. sed secùs est, vbi super principali quæstione fertur diffinitiua sententia, quia tunc lata sententia, non obstante priore confessione, potest sequi sententiam is, pro quo lata est, & ei inniti, & etiam contra priorem dicere confessionem. sup. de iureiu. mulieri. *contractus*. insti. de actio. §. actionum. *domino*. nam dans rem alienam non cōtrahit permutationem. ff. de rer. permu. l. 1. in fin. *dintius*. sed non vsque ad præscriptionem. *intelleximus*. incipit sententia. *intelligitur*. ff. de excep. l. non vti que.

3 † Sed contra, quia ex quo aliquid cōfitetur, & quicquid sequitur ex illo videtur esse confessus. 8. distin. quo iure. Respondeo licet excipiat de permutatione, non tamen confitetur rem fuisse permutantis, sed permutantem, non posse venire contra permutationem, vel repetere rem, quā permutauit, cùm aliàs permutatio licitè facta sit, nam si non esset licitè facta, & expressè confiteretur rem fuisse episcopi quocunque modo, siue excipiendo, vel alio modo, benè præiudicaret monasterio & prodesset episcopo. sup. de transact. præterea, 2. argum. sup. de testi. veniens, 1. item licet excipiatur, non confitetur tacitè, quia etiam dubitās excipit. C. de excep. si quidem. quamuis tutius sit, vt ibidem dicitur hoc modo præstare, non est vel fuit res tua, sed si tua fuisset, ex causa permutationis in nos transtulisti. C. de excep. si quidem, *Instrumentum*. quasi dicat instrumentum non prodest episcopo, quia ibi non dicitur, quòd episcopus Sabinens. permutationē fecerit, sed Theodosius episcopus, tamen si episcopus replicet, quòd procurator hoc excipere non posit, cū falsò adiecerit in transcripto Sabinens. malè. dicit cùm dilectus, &c. sed dices si verum esset instrumentum, quare imponitur silentium episcopo, cùm necesse haberet stare permutationi? Respon. fortè nō præiudicabat instrumentum, cùm in permutatione non interuenisset authoritas superioris, nec alia quæ interuenire debent. decima. quęstio. secunda, hoc ius. 17. quęstio. 4. in venditionibus.

4 † Item licet producens instrumentum de falso, contra illud dicere non possit. infrà, de censi. cùm olim. argum. 19. distin. si Romanorum. sicut nec contra testes. quarta, quęstio. tertia, item si quis testibus. tertia, quæstione octaua, si quis in agendo. potest tamen dicere illud contra se non facere, vt hìc, nam licet monasterium produxerit instrumentum ad probandum, quòd episcopus Sabinens. fecerit permutationem, tamen postea admittetur ad dicendum, quod

quod non continetur in instrumento Authētico Sabinens. veritas enim rerum erroribus gestorum non vitiatur. ff. de offic. præ. illicitas. §. veritas. ff. ad muni. assump. ff. de neg. ge. l. sed si sicut. §. vlt. item licet non posset dicere contra ea, quæ continentur in instrumento, quod produxi, quia ab initio videre diligenter debui, quòd in eo contineretur, possum tamē dicere contra dicta testium, quos produxi, & ipsa de ipsis depositionibus testium reprobare. 4. quæstio. 3. §. item si quis testibus. & etiam contra testem possum opponere, quod corruptus sit, vel de noua inimicitia. infrà, eodem. §. dicitur. & de noua infamia. sup. de testi. cog. præterea. imò & dicta meorū testiū p alios testes possum indirectè reprobare, vt sup. de testi. præsentium. in prin. in his enim nihil sibi imputatur, quia scire non potuit, quid testes dicerent.

5 † Item si quis malè intelligens legem allegat eam pro se, vel instrumentum, vel chartam simplicem, dicit sibi fouere in sua causa, cùm in veritate de iure nō foueat, quia non est Authentica charta, vel est testimonialis, tamē si postea per aliquem articulum, qui in eadem charta continetur inducatur contra eum, non facit sibi præiudicium præcedenti ratione, quia veritas, & c. de offic. præ. illicitas. §. veritas. & quia qui errant in iure, quales sunt præcedentes, non solùm se corrigere possunt, & suum errorem etiam reuocare, & sibi non præiudicant, imò & iudex corrigere, & supplere debet, vt not. in sum. de erro. aduo. C. vt quæ de. ado. iu. sup.

Sed oppones hic producens hanc chartam credit probare per eam id quod pro eo facit, eadem ratione & quod contra eum facit. argumen. 3. quæstio. octaua. cuius in agendo. ergo videtur quod debet haberi pro confesso, maximè si expresè confitetur esse probata, quæ in eadem charta continentur? Respondeo, licet credat & cōfiteatur per ipsam chartam omnia, quæ continentur in ea esse probata, sed cùm erret in iure, sibi non præiudicat, secùs si confitetur se credere ea, quæ in ea continentur esse vera, vt not. sup. eod. in gloss. non est. Hoc tamen fatemur, quòd si per, tale ius, vel per talem chartam minus Authēticam aliquid iudicatum esset, tā iudex quàm assessor, quàm etiam litigator eandem chartam, vel consimilem, vel idem ius condemnato agente contra eos ad interesse contra se admittere tenentur, vt not. in Summa Azo. quòd quisque iur. sed quod dictum est contra dicta testium à me productorum possum obiicere, videtur contra. vigesimaseptima distinctione. si quid.

6 † Sol. aliud est in Prophetis & authoribus vbi locus est ab authoritate, & quicquid dicūt indubitāter credendum & tenendum est: vt 9. dist. ego. & c. seq. & 15. dist. c. fi. aliud in testibus & instrumentis, qui & si authoritatem habent, vt eis credatur quandiu non probetur contra, probatio. tamen in contrarium admittitur. C. de fid. instru. lege. fi. sup. de testi. præsentium. & tales Prophetæ vel authores si haberentur infideles vel hæretici, vel aliquid dicunt contra eos ex eorum authoritatibus, argumentari possumus, vt in prædicto. capitulo finali. quid veri. sed benè fateor, licet ipsi infideles de iure non sunt audiendi, si velint admittere authoritates eorum, & propriorum Prophetarum spiritualium authorum, nos de iure possumus authoritatibus eorum vti cōtra illos, quorum authores non sunt vel Prophetæ, cum eos non reprobemus. sup. de test. pręsentium. C. de fal. qui falsis. C. de reb. cre. si quis.

7 † Itē. no. quòd testes per me inductos non solùm in eadem causa, sed etiam aliis, & non solùm si persona contra quam primo produxi, modo contra me producat, sed etiam si quæcunque alia non possum reprobare. ar. 4. q. 3, §. item si quis testibus. Et idem dicimus in iudice. arg. 4. q. 8. cuius in agendo.

Et intelligo verum, quòd non possum reprobare testem, vel iudicem ex causa quę ex parte mea procedat, sed ex causa, quæ ab alio procedere posit. VERBI GRATIA, patrem tuum induxi in testem vel habui iudicem contra aliquem, modo tu inducis eum contra me, benè reprobabo eum, & etiam recusabo eum, ex te enim procedit causa, quare recuso eum, scilicet, quia pater tuus est. Item si admitto aliquem ad vnum officium, non possum eum repellere ab alio officio, vbi con similes personæ requirantur, vel reputantur, si autem dissimiles, tūc secùs. Item si impetraui aliquem in iudicem, qui potest esse criminosus, & idem in testem contra me inducatur, eundem benè repello à testimonio, prætextu criminis, sed prætextu infamiæ ciuilis non possum eum repellere, quia quem non reputaui infamem, ad iudicandum, non debeo reputare infamem ad testimonium, cum infamia vtrunque repellat. ad hoc & omnia prædicta. infrà, de accu. nulli. sup. de æta. accepimus. ff. de adul. si vxor. §. vltim. 4. q. 3. si quis. vtrum autem eum, quem ordinaui, exceptione repellere possum à beneficio. not. sup. de æta. & quali. c. accepimus. an autem contra factum suum cuiquam venire liceat. no. sup. de ele. nosti. † *Delictum*. 16. q. 6. si episcopum. non videtur hoc speciale fuisse in fauorem ecclesiæ, quia quicunque priuatus, inducat falsum instrumentum, eo probato falso nōn condemnabitur productor instrumenti ad id, in quo falsum instrumentum dicebat eum teneri, cum in veritate non teneretur, quia si cōtradiceret sequeretur quod deberemus iniustam sententiam ferre, fatemur tamen, quòd puniatur de falso. ar. sup. de causa pos. cum super. item alia ratione, non debet condemnari ad id, quod continetur in instrumento, quia hic excipiendo proponit, & ideò non confitetur, vt sup. dicitur. Alij dicunt, quòd si affirmatiuè proponat exceptionem, & sciebat instrumentum per quod probare volebat exceptionem esse falsum, proferenda est sententia contra eum, sed si nesciebat falsum secùs est, propter rationes asignatas in glo. hîc positis. in ecclesia tamē speciale est etiam si sciebat. *ad* 20. dic vt no. sup. de proba. licet. *episcopale*. sup. de offic. ordi. conquerente.

8 † *Authentica*. non est incerta [a] sententia, cùm aliqua parte actorum contineantur capitula except. C. de sent. quæ sine cer. quanti. pro. lege pe. intelligo enim, quòd certis nominibus vel per circumlocutionem instrumenta distinxit, vel intelligitur de productis in illo iudicio, quæ publicata erant in actis, nam prætextu aliorum instrumentorum non posset iuuari. C. de transf. sub prætextu. secundum quosdam. Nobis videtur, quòd benè est certa hæc sententia, etiam si in nulla parte actorum exprimantur illa capitula, quia scripta Authentica certa & indubitata sunt, quare eis fides est adhibenda, quòd dic vt legitur & not. sup. de fi. instru. c. 1. & 2. vnde prudenter facit ille, à quo petitur ius episcopale, si facit illum exprimere, quid petit, vt not. sup. de offi. ordi. conquerente. nā si iudex adiudicet alicui ius episcopale, nulla exceptione facta, de cætero omnia iura episcopalia exhibere cōdēnatus tenetur, quamuis priuilegiū vel scriptionem vellet exhibere super aliquibus capitulis, in quibus diceret se exēptū ante præscriptionē. ꝯ. de præsc. cū olim. iudex ergo prudenter facit, si quando ei cōstat, quòd quis habet in aliqua ecclesia ius episcopale, sed de aliquibus capitulis dubitat, si dicit adiudicamus tali ius episcopale, exceptis talibus capitulis,

[a] Nō est incerta. Car. in cō si. 94. inci. respōdeo quòd col. 2. versi. ex hoc enim infertur allega, & sequitur Inno. hi c

captulis, de quibus non plenè constat nobis, vt hîc, & inf. de relig. do. constitutis. & c. cum venerabilis. & inf. tit. proxim. auditis. & c. cùm olim. & c. veniens. *munitum se.* no. vendicante vendicare ex præscriptione. de hoc not. inf. de præscr. ad aures.

9 †*Temporalia.* no. hoc ipso, quòd sita est ecclesia in diœce. temporalia pertinent ad episcopum, vt hîc, vnde ea nullatenus alienare valet. 10. quæstio. 2. c. vltim. tamen vacante ecclesia aliqua episcopus nomine ecclesiæ aget. inf. de succ. ab intest. cùm dilectus. & si non appareat, quis sit patronus intelligam eam

a liberam, sed episcopus a habebit ius episcopale ibi, vt hîc, & iurisdictionem. 10. q. 3. c. 1. 2. & 3. & seq. vt 16. quæst. 7. omnes. & tunc etiam si non est collegiata, & non est in parochia alterius ecclesiæ, ipse ponet ibi ministrum, licet aliqui dicant, quod non episcopus, sed populus præsentabit ministrum, sed non video quare hoc dicant, cùm iure nō caueatur, administrationis autem ratione in omnibus ecclesijs petet episcopus, nisi vbi patronus est clericus,

a Sed episcop. Ad Inno. hîc adde Arc. in c. vni. co. inf. de ca. mona. lib. 6. & pro intelligendo dicta Inn. hic ad de Card. in cōs. 65. inc. pro discussione co. 1.

CAP. VII.

OLIM. *Treueren.* Hîc Treueren. archiepiscopo committebatur causa quæ erat inter Guil. & aduersarium. *idem.* scilicet Gui. *dietas.* à sua dioe. computandas ad locum vbi citabatur, non ad locū vbi iudices habebant domicilium. *curetis.* & sicut cōtinetur in integra permittant procedere abbatem sancti Laur. & coniudices suos, ad quos pars aduersa literas super appel. facta ab archiepiscopo obtinuerat, alioquin isti procederent ad quos istæ literæ de consensu partium, sub hac forma impetrantur.

SVMMARIVM.

1 *Causam appellationis etiam excōmunicatus prosequi potest. Iudex debet citare eos, quos actor vult.*
2 *Superflua probatio admit, i non debet.*

CAP. VIII.

DILECTI *filij. Electioni.* Fortè petebat ab eis obedientiam, quam ipsi denegabāt, & super hoc impetrabantur, scilicet, pro E. & G. vel ipsi appellauerunt, aut appellationem non prosequebantur, vnde electus potest petere, quòd procederetur in causa. infr. de appel. oblatæ. §. pe. vel quòd eis imponatur silentium, & etiam aliàs puniatur. sup. de elect. statuimus. Videtur tamen quòd hodie non potest impetrare literas, sed apud iudicem appellationis expectare, & ibi prosequi causam suam, vt in præalle. decr. statuimus. sed aliquando Papa, vel alius superior literas concedit ex certa scientia, & tūc valent, aliter non.

1 †Sed oppones, non videtur benè dicere, quòd cōtra hunc sic agentem admittitur exceptio excommunicationis, sicut cōtra illos non admittitur replicatio. s. eo. cum inter. Sed respon. hoc non est verū, quia causa appellationis agebatur, quam prosequi potest excommunicatus. s. eo. cum inter. j. eo. venerabilis. aliquando mandat Papa, vel quiuis alius citari, qui volunt opponere alicui, & tunc citator publicè debet proponere edictū, vt quicūq; vult se opponere facto, super quo agitur, tali die compareat. j. qui mat. accu. pos. cū in tua. & quid talis citatio operetur ibi not. Potest etiam iste citator, quos vult nominatim citare, vt compareant ad opponendū se cōtra factum, de quo agitur si volunt, & si non comparuerint, quod præiudicium eis fiat, vt ex præalle. decr. colligitur. hîc aūt cōstat, quod in hoc casu nullū præcisè citare potest sub modo tantùm, scilicet, si vult. Aliquando autem madatur alicui, quòd citet omnes, qui se opponunt tali super electione sua, vel super alio facto, & hoc dixerunt quidam, sed malè quia citatoris est aliqua cognitio, debet enim eos vocare, quos actor petit citari. & quærere ab eis, si voluerint se opponere, vel non, & si respōderint, quòd velint se opponere, citet eos, si verò dicant, quod nolūt se opponere, absoluet eos à citatione: arg. pro eis, quia omnia iudicia sunt absolutoria. insti. de offic. iudi. §. si. Sed hoc nobis non placet. quia cùm hæc clausula, citet omnes qui opponunt, sit intelligenda de eis, qui ante datam literarum se opposuerunt, & sua interfit eos se non opposuisse, non sunt absoluendi à citatione illi, qui se opposuerunt, nisi satisfaciant de interesse, an autem per tales literas possit citare illos, qui post literarum datam, vel qui de nouo volunt se opponere, dixerunt quidam, quòd non, arg. sup. de rescri. significauit. Alij dicunt, quòd & hîc omnes contradictores & ante datam, & post datā, & cum modo prædicto si volunt, & sine modo citare poterit, quia præsens confusum, præsentis non tenet vsum.

Sed oppones cōtra id quod dictum est, scilicet, quia si citator debet citare quos vult actor, multi poterunt fatigari iniustè, sed certè hoc tenet, quia etiā si Papa nominasset ei multos, citasset eos. Item si cōparuerint coram iudice, & non subsit causa citationis, damnabit actorem ad expensas, & etiam si non comparuerunt non condemnabuntur statim citati, neque ad expensas, neque ad aliud, imò summaria cognitione præmissa, & iuramento calumniæ contra ipsos, & non aliter, sicut iustum fuerit procedetur, aliàs non. Itē licet dixerimus, quod citabit omnes ad nutum actoris, tamen & moderabitur citator, sicut & delegans moderaretur. s. de rescr. super literis, in fin. *ipso.* M. *ijdem.* P. & G. *exceptionem.* quam proponebat contra confirmationem. Et melius M. valebit elidere exceptionem, scilicet, P. & G. quia dixerāt M. excommunicatum replicando de excep. & ideò nō est audiendus super petitionem obedientiæ, quam fecerat, vel super procedendo in principali, & in opponendo eis pœnam: vt not. in gl. fortè.

2 †*Quia & si.* probatio enim superflua non est admittenda. C. de prob. ad probationes. s. de offi. dele. cùm contingat. *sua.* denegare enim tali obedientiam erat defendere ecclesiā, sicut nec à sua, imò etiā periuri agere possunt, & prosequi causas suas, actiones suas & suorum. 4. q. 6. omnibus. & sic etiam actiones prosequi possunt à simili, nomine ecclesiæ. argu. sup. de iure iur. petitio. *M.* electo cui obiiciebatur excommunicatio. *à defendendo.* A ita hîc habes, quòd contra exceptionem maioris excommunicationis, non admittitur replicatio maioris excommunicationis, de hoc no. s. eo. c. 2. *deferendo.* sup. eod. cùm inter dilect. *Interlocuti.* & malè.

CAP. IX.

APOSTOLICAE. *Vobis.* hîc interesse debebatis electioni vel elect. celebrare. *amotionis.* temporalis, quæ idem dici potest quod suspensio, & quia hæ pœnæ sine ordine possunt infligi, sine magna solennitate possunt reuocari. infligi dico ex culpa quæ fit coram iudice. ar. ff. de pen. l. vlt. & l. moris. *Amotionis.* & ita ex quo erant amoti à beneficiis intra tempus amotionis, nec omnibus ecclesiæ actibus, nec negotiis intererunt, quod est not. quid autē iuris fit de interdicto ab officio, not. infrà. de app. ad hoc quoniam. & inf. de cle. excom. mi. si celebrat. & inf. de exces. præl. c. vlti. *in modum.* i. ad repellendum vos ab electione. *esse.* ex hoc dicunt quidam, & fortè melius quàm alij, quorum opinionem visi sumus præfer

præferre.infrà,de sen.excom.solet.in gl.quia quandocunque quis petat absolui ad cautelam à sententia,quam dicit nullam,siue confiteatur eum, qui tulit eam suum aliàs esse iudicem,sed ex aliqua causa dicit non tenere,siue dicat eum in nullo casu suum iudicem esse,imò & si dicat sententiam nullam contra se latam,sed tamen vult absolui ad cautelam, vt alij securè ei communicent,semper est sibi dãda.sup. de offi.ordi.graue.nisi opponatur, quòd manifesta est offensa.infrà,de sen.excom.solet.

Et not.quòd hæc absolutio quandoque fit ad cautelam eius qui dicitur excommunicatus, vt puta si ipse dubitat,an sententia teneat,sed tamen probabilius credit contrarium,nam huic non est dicendum dimitte ius tuum,& fac te absolui.arg.ff. de pe. hær. illud.imò ex quo nec per sententiam, nec per confessionem,nec per rei euidentiam constat,cùm non sit manifesta offensa,absoluendus est sine satisfactione ad cautelam,& postea ius suum prosequatur.argum. infrà,de senten.excom.sacro.§.1. & 2. Item quando fit ad cautelam aliorum,scilicet,vt ei communicent securè,& in sacramentis & in aliis, quandoque etiã ad cautelam opinionis eius,scilicet ne lædatur propter infamiam excommunicationis prælati.Item fit quandoque etiam ad cautelam futurorum, scilicet, ne in posterum eius facta irritentur:vt hîc,& sic multas consimiles inuenire potes.*Ad cautelam.* id est ita, quòd non fiat præiudicium ipsis amotis ex nostra relatione,si fortè interim temporalium, & spiritualium administrationi se immiscuissent.Alij dicunt,id est,sine præiudicio alterius,id est,ita quòd nec amotis fiat præiudicium,nec aduersariis,quin facta electione,possit obiici contra eos, & de amotione, & de aliis dicere,quod volunt.Vel dic, ideò dixi relaxari sententias ad cautelam,quia per hanc relaxationem prouidetur ecclesiæ, ne diu vacet.Et est æqua prouisio,& ideò præferenda iuris rigori per quam prius de ipsis sententiis,& sententiarum causis constare deberet,quàm isti ad electionem admitterẽtur, & hoc faceret quilibet alter de sententiis,quæ ipsius authoritate latæ essent , non tamen authoritate huius decr. credimus quòd possit relaxare sententias aliorum.

SVMMARIVM.

1 *Dies in qua cautio promittitur, in vno vicenario non computatur.*
Probatio in octauo die an fieri possit.
2 *Nunquid valet quod cum excommunicato fit in iudicio.*
3 *Quicquid fit ab excommunicato in iudiciis antequam probetur excommunicatus valet.*
4 *Valet instrumentum etiam si testis excommunicatus sit ibi inscriptus.*
Differentia inter ea, quæ fiunt extra iudicium, & ea quæ aguntur in iudicio.

CAP. X.

PIA *Consideratione.opponat.*contra agẽtem.*speciem.* an maiori vel minori excommunicatione sit ligatus,quia si maiori,tunc repellitur à litigando. si minori nequaquam.*nomen.*vt sic impediatur vagari.ff.de iureiur.prætor.ff.de do.item exigit. & l. si ex dolo.§.fi.*Octo.*ideò tã breuis terminus statuitur hîc, quia nullum præiudicium fit actoribus in principali quæstione,non enim minus benè consequitur iustitiã suã in principali ab excommunicato,quàm ab alio non excommunicato.Idem dicendum est in termino assignato ad impediendã absolutionẽ ad cautelã.j.de senten.excom.c.solet.& idẽ in termino assignato contra spoliatorẽ.sup.de rest.spo. frequens. ad idem.suprà,de offi.dele.prudentiam.§.sexta.non autem obtinet hæc breuitas termini,si fieret sibi magnum præiudicium,vt si dicitur non tenere electionem,vel scripturam,vel contractum,vel aliud huiusmodi,quia ab excommunicatis facta:vt sup.de consue.cùm dilec.de æta.cum bonæ.3.q.4.cõsanguineorum.Item si per iudicem, vel testes,vel infirmitate proponentis exceptionem,vel per fraudem aduersarij,vel alia iusta causa staret,quo minus intra tam breuem terminum probare posset exceptionem,iudex prorogaret terminum,vtq; probare possit exce. aliàs non curreret.arg.ff.de re iudic.l. 2. Authen. de his qui ingre.ad appellationem.§. 1. 2. & 3. & no. de hoc.infrà,de appel.ex ratione.infrà,de sen.excom.solet.alij tamen contradicunt.

1 † *Computatio.*sic dies,in qua cautio promittitur in vno vicenario nõ computatur:vt ff.si quis cau.l.1.licet secùs in tempore appellationis,in quo dies recitationis sententiæ in biduo,vel triduo computatur, vel altera die,vel tertia erat appellandum secundum vetera iura.2.q.6.§.biduum.& §.si aduersus.ff. quando app.sit.l.1.§.biduum.& §.vlt.& hoc idem aliàs cõtingit,vt primus dies cõnumeretur in numero aliorum:vt 2.q.6.propter.& 4.q.5,quisquis.

☞ † Sed nunquid iu octauo die poterit quis probare,cùm dicatur hîc intra octo dierum spatium?respõdeo sic, nam & lex dicit maritum posse accusare vxorem iure mariti intra 40.dies,vt ff.ad l.Iul.de adul. l. is cuius.ex senatuscon.& tamen sexagesimus est in numero illorum.vt ff.eod.tit.l.pater.§.sexaginta. sic & bo.pos.intra centesimum diem peti potest, & eodem numero ceutesimus computatur:vt.ff.de suc.ędi l.1.§.quòd diximus.& ff.de verb.obli.l. qui ante. *reum.*excipientem de excommuuicatione & non probantem.*his.*id est, his quæ in iudicio acta erant ante

2 probationem excommunicationis.*Duraturis.*sedquare valet,quòd cum excommunicato sit in iudicio, cùm aliàs excommunicatus rescriptum impetrare non possit suo nomine:vt sup.de rescrip. dilect. nec procurare in iudicio etiam absoluto ex mandato sibi facto tempore excommunicationis:vt sup.de proba.post cessionem.nec sententia ab excommunicato lata valet.vt j.de sen.& re iud.ad probandum.Respondeo ad singula,excommunicatus agere non potest,si excipiatur,& sic nec literas impetrare :vt C. de nup.ex rescr.pe.l.2. item procurare non potest, quia per hoc assumit negotium alienum,& sententia ab eo lata non valet,quia sententia vtitur authoritate iudicis,& hæc eadem ratio est,quia scriptura ab excommunicato confecta nõ valet.3.q.4.nullus.quia scriptura sumit authoritatem ex persona scribentis. secùs autem statutum est in excommunicato, qui in iudicio petit,quod ei forsitan debeatur, nec fuit exceptum ,& hoc ideò, quia in culpa fuit,qui non excepit,& propter fauorem rerum iudicatarum, & vim iudiciorum,& quia modicum prodest excommunicato sententia,& modicum interest rei, quia & si excipiatur,& probetur,absoluetur reus ab obseruatione iudicij,non ab eo quod petebatur, vt ff. de iud.l.non idcircò.§.cùm postea.Aliqui tamen dicunt quòd hodie authoritate huius decr.tenebit, quicqui fit in iudicio , siue actor sit excommunicatus, siue rescriptum cuius authoritate processum est, sit per excommunicatum impetratum, siue etiam iudex excommunicatus sit , & dicunt iura,quæ contradicunt per hanc decr.sublata,veruntamen alij dicunt, quod non est præsumendum,quod Papa tot iura voluerit vno verbo tollere. Item quod non reuocatur, quare stare prohibetur.C.de inof.test. l.si quando. C.de test.omnium.

3 *Duraturis*

3 † *Duraturis*.in iudiciis constat,quod quicquid facit excommunicatus antequàm probetur excommunicatus,valet,vt hîc.Idem dicimus extra iudiciũ, nam si sit notarius excommunicatus,non tamen sententialiter damnatus,& faciat instrumentum, valebit,licet aliqui dicant contra.ar.pro eis.supr.de pro cu.consulti.Sed alij respondent illam decr.loqui de illis,qui præstant,scilicet,authoritatem his, quæ dicuntur in instrumentis, hîc autem loquitur de illis, qui præstant authoritatem in instrumento,scilicet, quod sit Authenticum,& non in his,quæ dicũtur vel fiunt in instrumẽto.Item pro eis est.3.q.4.nullus.Sed ipsi respondent,quod ibidem loquitur de scripturis, quas faciunt excommunicati non ratione publici officij,sed proprio motu,item loquitur ibi in condẽnatis,hîc loquitur de toleratis.

4 † Dicimus etiam,quòd instrumentum valebit etiam si testis excommunicatus sit ibi inscriptus dum modò instrumentum non sit suspectum,sed si esset suspectum,non daretur fides instrumento per testem non suspectum, vel excommunicatum,licet satis dici posit,quòd si nunc esset absolutus,quamuis eo tẽpore quo fuit inscriptus,esset excõmunicatus, quod benè nunc per suum testimonium dat fidem instrumento,sed non econtra,scilicet,si nunc excommunicatus esset,sed tempore inscriptionis erat absolutus quia tunc per suum dictum non dat fidem instrumento, sed suspectum est,quia excommunicatus est,aliqui tamen contradicunt.

☞ † Sed hæc est differentia inter ea,quæ aguntur extra iudicium,& ea quæ aguntur in iudicio, quia ea quæ aguntur in iudicio valent,& ea quæ agũtur extra iudicium,non valent,vt instrumenta & huiusmodi quæ fiunt ex officio publico,si est sententialiter dãnatus, licet aliqui contradicant.Si autem sint talia, quæ non aguntur ex officio publico , vt emptiones & contractus & huiusmodi,illa valent etiam si publicè & solẽniter sit excommunicatus:vt no.sup.de do. & con.veritatis.& inf.eo.excep.ea autẽ quæ aguntur in iudicio,similiter valent,licet actor sit sententialiter excõmunicatus,dummodò sibi in presenti actione excommunicatio non obiiciatur, nec iudex eum repellet,secùs tamen videtur, si iudex sententialiter esset,vel aliàs publicè excommunicatus, quia tunc etiam si non obiiciatur iudici excommunicatio,non valet quod agitur.infrà,de sen.& re iudi.ad probandum.Ratio diuersitatis est quia magis verentur partes obiicere iudici,quàm aduersariis,quia magis afficit sentẽtia excommunicatione iudicis, quàm partium. In spiritualibus autem quid obtineat,vt in electione, & huiusmodi, not.de elect. cùm Vintoniens. capitulo illa.& capitulo nihil. *proponatur*. siue ex eisdem causis siue ex diuersis, dum tamen præcedẽtib.

SVMMARIVM.

1 *Antequam causa appellationis incipiat,reuocatur quicquid fit post appellationem.*

Petitio in causa attentatorum quomodo sit formanda & coram quo iudice fieri debeat.

CAP. XI.

DILECTÆ.*Conueniebant*.moniales.*ipsæ*. moniales.*tulerunt*.& malè.cùm esset legitimè appellatum,*excommunicationis*.repete quę diximus sup. de offi.dele.pasto.§.2.*mentione*. sicut nec tenebantur. ar.sup.de rescri.super literis. *aduersa*. monachorum. *iudices*.prior de Ang.& coniudices.*ab ea*.scilicet,tempore monachorum.*Literas*.hæ literæ elidebantur per exceptionem,quia si dixisset quomodo sententia ex communicationis lata fuit post appellationem,à sufficienti grauamine interpositam,& quòd causam appellationis prosequebatur,& quòd quia iudex priorissam & moniales admittebat in prosecutione appellationis,non admissa exceptione excommunicationis appellauit,nunquam literas habuisset.ar.sup. eo.cùm inter.infrà,eod.cùm inter.infrà,eo.proxi.nã hic tacuit & in genere tamen dixit, quòd iudex exceptionem excommunicationis nõ admisit,& idcircò appellauit,sed forma literarum bona erat.*propositum*.& benè.*memorati iud*. prior de Ang.& coniudices *de Gernemoe*.& benè dicit,nam Papa commiserat per illas literas causam appellationis emissæ à monachis,& sub canonica forma fieri, & licet ibi diceretur suppressam veritatem,hoc tamen non cõstabat, & ideò benè dicet,si ita est,quod primò debet inquiri,an prior de Angles & coniudices negauerunt monachum admittere exceptionem excommunicationis ab eis propositam in causa principali,& ita iusta erat appellatio,an in causa appellationis,& ita iniusta erat appellatio,quòd in literis obtentis ad priorem Gernemoe,& coniudices continebatur.

1 † *Reuocato*.& not.quòd statim antequàm incipiat causa appellationis,reuocatur quicquid fit post ap. vt hîc.& infrà,de ap.ex parte M.& C.& ff. app. pen. nihil inno.per totum.& idem dicendum est de his quæ fiunt medio tempore inter sententiam & app. quia appellatione extinguitur pronunciatum.ff. ad turp.l.1.§.fi.& faciet sic petitionem suam iste appellans.Domine iudex peto reuocare quicquid factum est post sententiam,à qua ego appellaui,& quòd interdicatis sibi,ne aliquid contra sententiam attẽtet, quousque mihi competit prosecutio appellationis, quod autem hæc petitio legitima sit,& admittenda, patet ex illo,cùm etiam iudex hoc facere ipsum teneatur ex officio suo, vt hîc:sed contra id ad iudicẽ appellationis non pertinet iudicare,nisi vtrùm benè vel malè ap.sit nécne. C.de ap.eos.quomodo ergo admittet prædictam petitionẽ idem contra id quod dictum est,videtur quòd si diceretur illud, sequeretur absurditas hæc,scilicet,quod si postea non prosequeretur appellationem,fingeretur nõ appellatum, & sic restaurãdum esset,quod prius reuocatum erat, quod esset iniquum.ar.sup.de resti.spo.audita. Item expresè contradicit text.ff.de app.cùm ex causa.vbi dicitur,quod tũc reuocabitur,quod factum est post appellationem cùm meliorem meruerit sententiam, ergo à contrario sensu possum concludere,quod nõ ante.Sol.ad hoc sic respondemus,quod ad iudicem appellationis pertinet principaliter cognoscere & diffinire de appellatione an sit iusta vel iniusta, sed ex ratione accessorij ad officium eius pertinet,etiam prædictam in petitionem admittere & exaudire.Ad secundum,quod dixi de absurditate, dicimus quod non obstat,quia non est absurditas,si id quod male actum est reuocetur, & postea illud idem legitimè fiat.Lex etiam de ap.cùm ex causa.non contradicit, quia licet,vt ibi dicit cum obtinuerit appellans reuocandum sit,quod post ap.fit,non negatur,quinimo ante posit reuocari,quod & conceditur per aliam legẽ.ff.ap.pen.nil innouari,in rubro & nigro.& per alia superiora iura.licet autem appellatione pendente nihil sit innouandum, tamen si agatur personali actione,vt ex empto vel consimili,vt res,quę petitur alienetur,tenet alienatio.Nec est contra.ff.app.pen. l.1.& ff.de iniust.rup.& irri.testã.si quis exhæredato. §.hi autem omnes.C.de ap.appellationem.vbi dicitur, quod status causæ mutari non debet pendente ap.quia nõ mutatur,nec præiudicatur appellationi, quia

quia ita condemnabitur persona, si res petitæ alienentur, sicut si non alienentur. Item non est contra. Authen. vt nul. iud. §. super hoc. quia prohibet, quòd possessio rei petitæ non transferatur ab vno litigantium in alium per iudicem, & non prohibet per litigantes transferri in extraneum, & videtur quod in hac regula appellatione pendente nihil est innouandum supplendum est per iudicem, si autem agitur reali actione de dominio, tunc fateor quod non tenet alienatio, non ea ratione, quia appellatione pendente factum est, sed quia res est litigiosa.

SVMMARIVM.

1 *Actor excommunicatus an possit causam appellationis prosequi, & quid sit dicendum de procuratore.*

CAP. XII.

SIGNIFICAVIT. Ipsum capitulum de Torna. *partem.* scilicet, archiepiscopum. *absoluit.* fortè capitulum egerat contra episcopum super fructibus, quos dicebatur percepisse de ecclesia, vel quia se passus fuerat in eadem ecclesia intrudi. *altera.* episcopi. *in iudicio.* suprà eod. ca. proxi. cùm inter. *perperam.* No. quòd capitulum primò egit coram archiepiscopo confirmationem petendo Petri, quem in suum archipresbyterum elegerunt, à quo etiam archiepiscopo appellarunt. Item secunda vice agebant, & appellationem prosequebantur, coram preposito sancti Stephani. Item tertiò agebant coram abbate sancti Saluatoris & coniudices, quia petebant coram vltimis iudicibus sententiã absolutionis pro episcopo latam reuocari, quia in eo, quod pro se lata erat, non poterat ipsum capitulum appellationem prosequi, quia nec ab eo appellauerat, fatuum enim esset appellare à sententia pro se lata.

1 †Et ita ex hoc est arg. quod etiam actor causam appellationis prosequi potest, nec obstat ei exceptio excommunicationis. Aliqui tamen cõtrarium dicunt. arg. infrà c. proxi. vbi dicitur, quod exceptio excommunicationis in qualibet parte litis opponitur, ergò & post appellationem, sed nos idem excipimus, nisi in causa appellat. arg. huius decret. & est mirabile, quod actor excommunicatus si vsque ad sententiam processisset, potest repelli & excipi, quod sit excommunicatus, ne ad sententiam procedatur, & tamen non potest repelli à prosecutione appellat. sed hoc ideò est, quia ante sententiam contra ipsum latam si repellatur nullum damnum habet per iudicem occasione sententiæ, quæ adhuc lata non est, vnde ibi non læditur æquitas iudicantis, sed postquam per sententiam iudicis quæsitum est ius alteri parti, & damnum irrogatum, nisi appellare posit, & appel. prosequi, læderetur æquitas iudicantis, & absurdum esset, si reo vincente defendendi se per appellationem, actor victus facultatem habere non posset. suprà eod. cum inter dilect. Item dicunt quidam, quod procurator excommunicatus posit prosequi causam appellationis, quando principalem causam egit, quia aliter læderetur æquitas iudicantis.

Nec obstat quod posset opponi, quòd qui appellauit, non cogitur prosequi appellationem. C. de procur. inuitus. & suprà de procur. non iniustè. ergo peccat, si se ingerat familiaritati hominum. infrà de cle. excom. mi. c. illud ergò. & iudex peccat, si potest eum prohibere à peccato, & non prohibet. 2. q. 7. negligere. Respondeo nõ peccat ingerendo se communioni hominum prosequendo appellationem, quia excommunicatus fidem seruare debet ei, cui promisit, alij tamen contradicunt. Si autem appellet aliquis nomine alterius extrà iudicium, & sic rata habeatur ab eo, cuius nomine appellatum est, eius appellatio tenet, tamen appellationem prosequi non potest, quia talis app. obtinet vim actionis. Item qui appellauit si excommunicatus non sit, causam prosequi non potest, nisi fiat procurator de nouo. *procedatis.* remittitur ad eosdem iudices, quia partes consenserunt, & appellans iniustè appellauerat, vnde remittitur ad eum, à quo appellauit.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatio potest in qualibet parte litis opponi.*

2 *Reus qui mandato iudicis cum excommunicato litigat non peccat.*

Expensæ legitimæ quæ.

3 *Quo casu sit ferenda sententia pro excommunicato.*

CAP. XIII.

EXCEPTIONEM. *In qualibet.* hoc locum habet in causa principali, in causa autem appellationis etiam actori non obstat exceptio excommunicationis: vt not. supra. proxi.

1 † *Prohibetur.* contra arg. quòd excommunicatio opponitur actori non solùm quę præcesit litem, sed quæ sequitur litis contest. cũ posit in qualibet parte litis opponi, tamen quandocunque opponatur etiam coram delegato absolui potest, & in absolutione eius procedetur secundum tenorem decre. s̃. de offic. deleg. prudentiam. §. 6. sententia autem non retractatur, licet probetur fuisse iudex excommunicatus tempore latæ sententiæ. j. de sen. & re iudi. ad probandum. nisi fortè esset publicè denunciatus excommunicatus, vt ibi. Alij dicunt, quòd post sententiam non potest excipi contra eandem excommunicationem iudicis propter vtilitatem eorundẽ qui apud eum egerunt. ff. de offi. præ. Barbarius. sed de excommunicatione actoris secùs inquantum ad hoc, vt sententia non valeat, sed quantum ad hoc, vt mandetur executioni, potest excipi: vt s̃. eod. pia. de excommunicatione autem rei constat, ꝙ nunquam potest excipi contra sententiam pro eo latam. s̃. eo. cùm inter. j. eo. c. venerabilem. imò plus dicunt quidam, & fortè non malè, quòd omnia quæ fiunt cum excommunicato occultè, siue in iudicio, siue extrà, non retractantur etiam ante sententiam, & respondent decre. s̃. de prob. post cessionem. & s̃. de proc. c. vlt. quòd publicè excommunicati erant, vel loquitur de his, quę extra iudicium acta sunt, & malè, quia tantùm in fauorem excommunicatorum facta sunt, nec peccat actor, qui rem suam petendo participat excommunicato. suprà de iud. intelleximus. infrà de sent. excomm. si verò.

2 † Item nec reus qui mandato iudicis cum excommunicato litigat, quia si actori hoc licet excõmunicato cõmunicare, vt ius suum consequatur, multò fortius licet reo, vt damnum causę & pœnam iudicis euitet. arg. 11. q. 3. quoniam mul. j. de sent. excomm. si verè. *fatigetur.* nam si ex iusta causa etiam scienter omittat, non condemnabitur ad expensas fortè, quia tunc non habebat probationes, sed modò habet.

☞† *Legitimis.* legitimas autem expẽsas dicimus, si probauerat excommunicationem in omnibus, vt condemnetur in omnibus expẽsis, quas fecit ipse actor, siue reus inducẽdo ꝓbationes super aliis exceptionibus, vel super principali, vel quolibet alio modo, vsque ad tempus, quo exceptionem proponit, quia illas fecit propter malitiam proponentis modo, & non ante exceptionem excommunicationis. C. de iud. sancimus. Sed ad expensas quas fecit actor durante probatione exceptionis & excommunicationis dummodo reus ipsam probauerit, super probanda excommunicatione, non credimus quòd debeat

condemnari, cùm principaliter eas fecerit sicut apparet ex sententia, quia repellitur ab agendo iam excommunicatus. arg. C. de iudi. rem non nouam. sed si contrarium probetur & sententietur, scilicet, quod non sit excommunicatus, tunc apparet quod expensas quas fecit super aliis exceptionibus, vel super principali non fecit, quia tardauit reus proponere exceptiones excõmunicationis, imò fecit eas propter suam vtilitatem, quia bene valebunt sibi, ac si non esset proposita exceptio excommunicationis, & ideò reus non condemnabitur ad illas. Sed si appareat eum hanc exceptionem malitiosè proponere modò, condemnabitur in expensis, non in principio, scilicet quando proponit sed lata sententia super excommunicatione.

3 † *Condemnandus*. cùm enim sententia super expensas ferenda sit, si appareat fraus non excommunicati contra excommunicatum, pro ipso excommunicato ferenda est sententia etiam diffinitiua, quia in hoc non attenditur fauor excommunicati, sed æquitas iudicantis. §. eo. cum inter. *iudicis*. ff. de postu. quos prohibet. *Repellendus*. nisi contradiceret reus, & peteret procedi in lite cœpta, quod potest reus petere postquam conuentus est per iudicem, vel per executorem. C. quomodo & quando iud. Authen. qui semel. idem videtur dicendum, vbi non est conuentus reus, cogitur tamẽ aliquis agere: vt suprà, de test. significauit. & no. ỹ. qui fil. sint legi. lator. quinimò & idem videtur dicendum, etiam si reus adhuc ab excommunicato conuentus non fuerit, sed ab eo timet conueniri. arg. C. de inge. manu. diffamari. suprà qui fil. sint legi. lator. nam si contradiceretur, sequeretur absurditas, scilicet quod excõmunicatio prodesset excommunicato, & noceret aduersario non excommunicato, quod esse non debet, suprà de iud. intelleximus. C. de legib. quod fauore.

CAP. XIIII.

A*DVERSARIO tuo. Tempore*. maximè idem enim est, & si tẽpore motæ litis posside bat, sed postea sine dolo desiit possidere. ff. de excep. rei iudic. si autem. & l. si in rem. & l. si quis. & C. ad exhib. l. neque.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus an possit petere executionem sententiæ, vel actionem in factum.*

CAP. XV.

V*ENERABILEM. Ex causis aliis*. No. excommunicatum non solum posse prosequi appellationem causæ pro qua excommunicatus est,

1 sed etiam penitus diuersam. *Impetrare*. † sed nónne potest petere executionem sententiæ, vel officium iudicis, vel actionem in factum. Respõdeo non, quia nec ei debet solui debitum. 15. q. 6. authoritatem. nos iuratos. secundum quosdã. nos tamen dicimus contrarium. suprà de dol. veritatis. est ergò melior ratio, quare non mandatur executioni, quia noua actio competit pro executione rei, scilicet offi. iud. quod pro actione ponitur, suprà de off. iud. c. 2. vel actio in factum ex sẽtẽtia. C. de reb. cred. actori. excommunicatus autem has actiones, vel alias intentare non potest, quamuis valeat conuenire, suprà de iudi. intelleximus. cùm igitur hæc petitio locum non habeat sine actione, & excõmunicatus aliquam actionem nequeat intentare, sequitur quod nec sententia per eum executioni non mandatur, quæ multoties per alium executioni mandatur. ff. de re iud. à diuo. in princip. suprà de offic. delegat. significasti. & quia vsque ad 30. annos potest facere se absolui, & tunc executioni mandabitur, alij tamen dicunt sententiam pro excommunicato latam executioni mandandam.

DE PRAESCRIPTIONIBUS.

TIT. XXVI.

CAP. I.

P*LACVIT. Triennium*. 16. quæst. 3. placuit. 2. contra. sol. hîc quando non fuit præmonitus, ibi contra. vel ponitur ibi tempus post quod licet aliis episcopis populum hæreticum lucrari, hic autem postquam non potest repetere & currit iam breuis præscriptio contra ecclesiam in fauorem fidei. Si autem contra, nónne potest conueniri œconomus ecclesiæ vacantis. 12. quæst. 2. c. vulteranæ. ergo eadẽ ratione currit præscriptio. ff. ex quibus causis in integrum restitut. is qui rei. 1. respon. Solu. non sequitur, potest agere & conueniri per procur. vel alium, ergo currit contra eum præscriptio, instantia in pupillo minore. C. de præscrip. 30. ann. sicut in rem. & minori ecclesia comparatur. *fuerit*. prędicta habent locum, vbi episcopus remansit catholicus, & locus factus est hæreticus, hîc autem loquitur, quando episcopus factus est hæreticus, & aliquis locus diœces. eius eodem modo, nam tunc non currit præscriptio illi episcopo in hæresi permanente, sed postquam conuersus fuit incipit currere contra ipsum.

CAP. II.

N*IHIL Prodest. Forali*. id est contentioso iudicio. *scripsisse*. & hoc facit ex superabũdanti iustitia, quia si taceret nõ peccaret. *præiudicium*. nisi esset taciturnitatis centum annorum. 16. quæst. 3. §. potest. infrà eod. cum nobis. Authent. vt Roma. ecclesia. Vel dic, quod loquitur in re inuasa, vbi non currit pręscriptio. 16. quęst. 3. licet. Vel dic, quod vnus princeps contra alium per tales protestationes interrumpit præscriptionem, cùm non sit alius coram quo conueniatur. argumen. C. de de ann. excep. vt perfectius.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia vt præscribat contra aliam ecclesiam, quot anni necessarij sunt.*

CAP. III.

S*ANCTORVM. Vt omnes possessiones*. id est, omnia iura prouincialia. *singulas*. id est ad singulos archiepiscopos ratione prouinciæ suæ. *à quibus*. fratribus. *Triginta*. contra laicos, quia vnus archiepiscopus in alterius prouincia aliquando etiam contra laicos præscribit, nam si vna ecclesia contra aliam præscribat, necessarij sunt 40. anni, infrà eo. de quarta. sed melius videtur dicere, quòd vnus archiepiscopus contra alium spatio 30. annorum iura prouincialia præscribat, & loquitur secundum antiqua tempora, *synodali*. synodalis proclamatio ad interruptionem sufficit argumen. C. de ann. excep. vt perfectius.

CAP. IIII.

D*E quarta. Clericus*. Qui bona fide possidet: puta in alterius locum succesSit. ff. de re iudic. quod in alterius. vel alio legitimo modo. *Quadragenaria*. secundum legem seruitus rustica quæ non habet interuallum, vel habet modicum, puta horarum, vel dierum, amittitur præscriptione decem annorum, inter præsentes, & viginti inter absentes. Si autem habet interuallum annorum vel mensium, tunc

tunc duplicatur tempus, videlicet vt inter præſentes neceſſarij ſint 20.ann.inter abſentes 40.ar.ff. quemad.ſer.amit.ſi ſit.C.de ſer.l.fin. Alij tamen dicunt, quod nõſunt neceſſarij etiam inter abſentes,niſi 20.ann. Idem etiam intelligimus,ſi habet interualla ſeptimanarũ,quia odia ſunt reſtringenda.ff.de lib.& poſthu. cum quidam.

Quidam autem dicunt, quod hæc diſtinctio non habet locum ſecundum canones.ar.hîc vbi apparet, quod tempus in hac præſcriptione decimarum,non duplicatur, & tamen hoc ius,ſcilicet, perceptionis decimarum habet interuallum magni temporis,ſed certè nobis contrarium videtur, & hoc ius non habet interuallum horarum aliquot, imò quaſi continuam cauſam habet, cùm quotidie poſsint,& debeant recipi decimæ non ſolùm perſonales, ſed & prædiales, cùm & prædia quotidie aliquos fructus producere poſſunt, & quotidie quarta epiſcopis eſt ſoluenda.

Et idem dicimus de iure eligendi, quia quotidie parata eſt vacare eccleſia.argumen.eius quod dicitur de ſtillicidio.ff.de ſer.vrb.præd.l.foramen.& ideò ſufficiunt 40.anni,vt hîc. & ſuprà,de cauſ. poſ. cùm eccleſia.& c. cùm olim.& ſuprà, de elec. cumana. Si autem eſſet ius,quod interuallum certum deputatũ ab homine vel à iure reciperet, quale eſt,quod omni anno partem oblationum in die dedicationis vel feſtiuitatis recipiat.18.quæſtione 2.Eleutherius. decima,quæſtione tertia,nec numerus.vel quod annuatim aliud ſeruitium recipiat.infrà,de cenſi. cùm venerabilis.& hoc ſecundum eos,qui dicũt tempus ad duplicandum neceſſarij ſunt 80.an.ſeruitutes etiam vrbanorum prædiorum amittuntur tempore ſi id interueniat,quod dicitur.ff.de ſer.vrb.præd.hæc autem iura.

Circa acquiſitionem autem ſeruitutum,vel etiam huiuſmodi iurium, not. quòd ſi ſeruitus vel ius de quo agitur habet perpetuam cauſam atque continuam,vt aquæductus,cùm aqua ducitur ſine intermiſsione,vel quaſi perpetuam,vt in caſibus.ſuprà,dictis,currit præſcri.10.ann.inter præſentes,& 20. inter abſentes ad ſimilitudinem rerum immobilium.C.de ſer.l.2.C.de præſcri.lon.temp.l.vlt.Sed hæc eſt differentia,quia in rebus immobilibus requiritur titulus vt ibi,ſed in ſeruitutibus ſiue iuribus,non eſt neceſſarius titulus.ff.ſi ſer.ven.ſi quis diu.& no.infrà,eod. ſi diligenti.& incipit currere hoc tempus, ex quo cœpit vti illo iure non vi,non clam,non precario,ſciente illo cui fiebat præiudicium, & non contradicente, ſed tacente,& hoc ipſum probare debet, vt quidam dicunt.ff.quemad.ſer.amit.l.ſi.ſt.de iti.act. pri. l. 1. §. Iul.Si autem non habet perpetuam cauſam & continuam,vt eſt via & ſeruitia extraordinaria, quæ ab aliis recipiuntur,non præſcribuntur,niſi tanto tempore cuius non extat memoria.10.q.3.quia.& c.diſt.cõtra morem.ff.de aqua plu.arc.l.1.§.2.& l.2.§. antepe. ff.de aqua quotid.& æſti.l.hoc iure.§.ductus. vel ibi quia ducitur de flu.publico exigitur tam longa præſcrip.ius, autem percipiendi decimas de fructibus fundi continuam cauſam habet,ſed ius percipiendi decimas de grano,vel vino tantùm, de omnibus minutis tantùm, vel conſimilium tantùm, non habet perpetuam cauſam,quia hæc certis temporibus percipiuntur,& aliis temporibus poſſunt aliæ percipi. vt hîc,& no.infrà,eodem ad aures.*quadragenaria*.vt 16. q.3.quas actiones.

CAP. V.

VIGILANTI. *Dierum*. ff. de act. & obli. obligationum.§.placet.*malæ fidei*.& dicitur quilibet bonæ fidei,niſi probetur contra.ff.de mi. inter.§.vlt.C.de euic.l.pen.& ſecundum.l.ſecus.C.de præſcrip.30.an.ſi quis emptionis.16.q.3.præſcriptione.*cognitis*.C.de an.exce.l.vlt.ipſi verò domino ſcienti,quòd ab alio poſsideantur, vel, id eſt, quòd cognoſcit poſſeſſor eas eſſe alienas. *latentibus*. ipſi verò domino ignoranti,quòd ab alio poſsideantur,vel,id eſt,quas poſſeſſor ignorauit alienas,& ſupple quandocunque ante completam præſcriptionem. *non habere*.ſi malafide poſsident.

CAP. VI.

AD *Aures*.*Decimis*. Et ita habemus, quòd præſcrip.40.ann.currit in decimis, cùm videretur quòd tẽpus duplicari debet ex eo,quòd prout frequentius ſemel tantùm in anno colliguntur. ff. quemad.ſer.amit.ſi ſit cõſti.Sed tu reſpõdeas, quòd ſi hoc verum ſit de grano & vino, tamen ius percipiendi decimas & cauſa continuata eſt.*Poſſidentis*. & huiuſmodi, ſcilicet,qui præſcripſerat:nam & ſi hic cadit à poſſeſsione,& alius,quàm dominus,vel verus diœceſanus poſsideret, haberet vtilem vendicationem decimarum,ex quo bona fide poſsidebat.C. de præſcri.30.ann.l.vlt.ibi ita tantùm. Imò plus ſecundũ leges,quòd etiam ſi mala fide poſſediſſet 30. ann. haberet exceptionem.& etiam in aliquibus caſibus actionem,ſcilicet,contra raptorem,furem,& eũ, qui ob ſuam contumaciam paſſus eſt miſsionem in poſſeſsionem.C.de præſcri.30.ann.ſi quis.

CAP. VII.

CAVSAM *quæ inter*.*Conceſſione*.ita quòd in eis habeat titulum ſicut clericus.In alimoniam autem cõcedi poſſunt pauperibus.10.q.1.c.1.& vlt. *Decimas*.hæc ſunt quæ præſcribi non poſſunt, decimæ à laico vt hîc.16.q.3.§.poteſt.eccleſia à laico & limes. 16.q.3.licet.Itẽ tributum vel cuiuſlibet præſtatio debita ratione viſitationis.infrà,eo. cùm ex offi. item obedientia contra maiorem.infrà,eo.cùm non liceat.Item præbenda vel beneficium.16.q.3.cle.item liber homo.16.q.3.§.poteſt etiam & aliter.verſi. nam liber homo.C.de præſcri.pro.li.l.vlt.*detinere*.ciuiliter. *præſcribere*.quam nemo obiicit niſi poſſeſſor. ſup. de proba.ex literis.ff.de vſucap.l.3.

SVMMARIVM.

1 *Interruptio naturalis quæ ſit, & quot modis fiat.*

CAP. VIII.

ILLVD.*Quadraginta*.ſuprà,eod.de quarta.16. q. 3. quas actiones. *tricennalem*.10.q.3.per ſingulas. ſup. eo.ſanctorum.*Interruptione*.eſt enim interruptio naturalis per inundationem fluminis,& per deiectionem & expulſionem fluminis,& fortè aliis modis.ff. de acqui.poſ.per vniuerſas.§.1.& ff.de vſucap.naturalis.Item eſt interruptio ciuilis per libellum principi oblatum in annalibus actionibus.arg.C. quando li. prin.ob.l.1.item per lit.conteſta.16.q.3. §. pen. ver. is autem.Item per reſcriptum à principe datũ, & reo inſinuatum.C.de præſcript.30.ann.ſicut.Itẽ per proteſtationem.16.q.3.præſcri.verſ.is autem. C. de ann. excep.l.vt per.ſupr.eod.nihil. Item per ſolutionem vſurarum.C.de præſcri.30.an.l.ſi quis.Item per ſynodalem proclamationem.ſup.eo.ſanctorum.Item per ſecundam cautionem factam à debitore.C. de præſcri.30.ann.cùm notiſsimi. Item per denũciationem factam colono.C.vbi in rem ac.l.2.& in iſtis caſibus oportet de nouo præſcriptionem incipere.

CAP. XI.

QVIA *Finibus*. Nota præſcribi fines agrorum. 16.q.4.volumus.& præbendarum.ſup. de probatio.ex literis.ſecùs autẽ in finibus parochia-

 rum

rum & prouinciarum. infrà, de paroch. c. pen. *præsentia*. ff. si. regun. si irruptione. C. si. regun. l. si quis.

SVMMARIVM.

1 *Præscriptio non habet locum tempore hostilitatis.*
Præscriptio in aliquibus casibus hic notatis non currit.
2 *Nunquid si in medio 40. ann. fuit hostilitas vel schisma, an id tempus ipso iure subducatur.*
Præscriptio an currat absenti causa reipublicæ.

CAP. X.

EX *Transmissa. Parochiani.* id est, parochialia iura sibi reddere debent vt decimas & oblationes. *ecclesiæ*. de Cam. *hostilitatis*. siue vna die tantùm siue pluribus annis fuerit huiusmodi hostilitas locū habet hîc dormitio præscriptionis, itē locum habet, non tantùm secundum canones & in ecclesiis, sed etiam secundum leges & in laicis.

1 † *Hostilitatis*. talis scilicet, quòd non reddebatur ius in terra propter hostium impetum, & ideò non potuit petere decimas & oblationes, & ideò præscriptio interrupta erat naturaliter. ff. de acqui. pos. qui vni. §. 1. & 2. & de vsuc. naturaliter. Alij dicunt & fortè melius, quòd nec in isto casu, nec in sequentibus qui notantur, in hac eadem gl. interrūpitur præscriptio, quia sic oportet, quòd de nouo finita hostilitate per 40. annos præscriberet. vt no. suprà, eod. illud. in glo. est interrup. sed dicunt quòd hoc tempore dormit a præscriptio, ita quòd non currit, sed finita hostilitate tempus sequens hostilitatem continuabitur cum præcedente, & sic fiet perfecta præscriptio 40. an. subducto tempore medio. infrà, eodem auditis. secùs autem, si propter vsitatas ferias solennes, scilicet inductas vel repentinas, quòd plus est non reddatur ius, quia tunc temporis benè currit præscriptio licet dari possit restitutio tanti temporis, quanti fuit causa reipublicæ absens, si tempore feriarum repentinarū cōpleta esset prescrip. in vsitatis autē secùs, quia prauideri poterant, idem est, scilicet, quòd non currit præscriptio, si ius non redditur propter defectum iudicis vel rei. ff. ex quibus cau. maio. in integ. sed & si, per totum, scilicet, vsque ad §. quòd verò. necesse b tamen est, quòd doceat se voluisse agere, sed propter causas prædictas non potuisse. ff. ex quibus cau. ma. in inte. sed & si. §. si feriæ. vnde sibi vtile est, quòd super hoc protestetur. C. de an. ex. vt perfe. de offi. or. pastoralis. not. quòd totum tempus malè alienantis & dilapidantis, subducitur de præscriptione. 16. q. 3. si sacerdotes. Item tempus hostilitatis & captiuitatis, vt hîc. 16. q. 3. pia. & c. porrò. Item tēpus puerilis ætatis. C. quibus ex cau. in inte. restit. non est. l. vl. C. de præscri. 30. an. sicut. Item tempus vacationis & hæresis prælati. sup. eo. c. 1. infrà, eod. auditis. Item tēpore vitæ patris. C. de bo. quæ lib. quacunque. Item tempus vitæ mariti. C. de iu. do. in rebus. Item tempore schismatis. infrà, eo. cùm nobis. Itē in rebus quę sub conditione debentur, non currit præscriptio, nisi à die extātis conditionis. C. de præscr. 30. an. cū notiss. §. illud. Item tempus suspensionis excōmunicationis. infrà, de con. præ. & eccle. non va. quia diuersi.

a Dormit. Adde quòd hîc refert & sequitur. Pet. de Anch. in consil. 444. in cip. primo eliciamus col. 10. ante mediū.

b Necesse tamen est. Adde Abb. qui ista dicta allegat in cap. plerūque circa. fi. sup. de prescrip. & Bar. in l. de pupillo. §. si quis ipsi pretori. ff. de noui oper. nūciatio.

2 † Consueuit hîc quæri si in medio 40. ann. fuerit schisma vel hostilitas, vel aliqua de causis pręcedētibus, an id tempus ipso iure subducatur? arg. quod non subducatur, sed detur restitutio. C. de testa. mili. l. 2. & l. ignorare. ff. ex qui cau. maio. ab hostibus. §. vlt. & l. seq. Nos tamen dicimus cōtra, scilicet, quòd prędicta tempora subducuntur ipso iure sine in integ. rest. vt patet in suis concordantiis, scilicet, assignatis, & illę leges non contradicunt, quę loquuntur in rest. in integ. danda absenti causa reipublicæ, vbi benè currit pręscriptio, sed datur restitutio temporis absentiæ si completa sit pręscriptio in eius absentia tantùm, vel in modico tempore post reuersionem, & non aliter, quia beneficium in integ. resti. cùm sit extraordinarium, est restringendum, vt patet. C. de mino. in causis. & similiter præscriptio est odiosa, vt patet. suprà, eod. vigilanti. & idcircò quantum fieri potest restringenda. arg. ff. de li. & posth. cùm quidā. benè ergo est, quòd in causis supradictis retardatur vsuc. ne currat, & ideò non est necessaria restitutio, & iustū est in absente causa reipu. ex quo currit præscriptio contra ipsum, quòd per beneficium in integ. rest. iuuari debet, ex quo ei mederi aliter non potest. Adiuuabitur autē quantominus potest saluo iure in integ. rest. & ideò si non post modicum, sed post magnum tempus post reuersionem computandum, completa sit præscriptio, non restituitur, melior ratio videtur, quia quando non fuit completa pręscriptio in absentia, nec in modico post, non fuit læsus propter absentiam, & idcircò non datur restitutio, quę non datur nisi lęso. C. de in inte. resti. minoribus, ff. de vi & vi ar. nam postea. §. si minor. sed in casibus supradictis nō est necessaria in integ. restitutio, quia non currit pręscriptio, sed dormitat, & ideò sine restitutione aliqua in integ. subducitur de præscriptione illud tempus. Si autem vis opinionem Bul. tenere, non oportet diuersificare inter in inte. resti. & deductionem temporis, & not. quòd in prædictis casibus, vbi dicit dormire, siue non currere præscriptionem, si vult licitum est interrumpere præscriptionē sine litis contest. vbi agere potest, seu protestando in casibus, vbi sola protestatio sufficit: vt ff. de offic. ord. pastoralis. in fi. C. de anna. excep. vt perfectius. illud enim est beneficium à iure concessum, quòd in aliquibus casibus non currit præscriptio, & non tollit maius beneficium, scilicet, quòd interrūpat pręscriptionem.

CAP. XI.

ACCEDENTES. *In talibus*. scilicet, in procurationibus legatorum sedis apostolicæ, & quæratione visitationis debētur, in aliis autem secùs. 18. q. vlti. c. pen. & vlti.

CAP. XII.

CVM *Non liceat à capite*. 12. dist. non licet. *præscriptione*. intelligo quando non diffitentur archiepiscopum suum esse prælatum, sed tamen nolūt ei obedire, & sic non est contra. infra, de priui. cùm olim. Vel dic, quòd ipsi clerici non possunt præscribere iura hîc posita, quia ea possidere in seipsis non possunt. vt no. infrà, eo. auditis.

SVMMARIVM.

1 *Censuali libro fides adhibetur.*
2 *Ecclesia dicitur habere directum dominium: vasallus autem vtile.*
Præscriptio centum annorum currit contra mathefelonem.

CAP. XIII.

AD *Audientiam. Castellanus*. qui & dominus. *probandum*. ad probandum concessionem sibi factam inducebat priuilegium, ad probandum verò iura quę sibi concessa erant, inducebat censualem librum, & alia.

1 † *Censualem*. no. credi censuali libro, sic. C. de fide. instr. Authen. ad hęc. 30. q. 1. peruenit. ff. de iure fi. in fraudem. §. quoties. ff. de proba. census. C. ad ter. l. vlt. *credentes*. dicebatur, quòd notarius falsauerat dicta testium, quos mathefeloni produxerat, & quibus dicebat se multum inniti, sed speciale est in actis, vt soli

vt ſoli notario credatur,niſi probetur cõtra.vt not. ſuprà de probat.poſt ceſsionem.& c.quoniam.

2 † *Principaliter.* quia eccleſia habet directum dominium,vaſallus vtile, & intelligo hoc verum, vbi agitur de iure eccleſiæ Romanæ diminuendo,ſecùs autem ſi vterque confiteretur ius Ro.eſſe eccleſiæ, quo ad directum dominium,ſeu etiam quo ad vtile & non aduerſarij. & eſt not.quòd licet contra mathefelonem curreret præſcriptio 30.anno. quia tamen communiter præiudicaretur & ipſi & eccleſ. Romanæ,neceſſaria eſt præſcriptio centum anno.ff. quemad.ſer.amit.ſi communem.

CAP. XIIII.

CVM nobis.& infrà.

SVMMARIVM.

1 *Cùm de ſubiectione aliquorum agitur contra eos agitur, qui dicunt eos ſibi ſubiectos.*

2 *Ad quem pertineat defenſio eccleſiæ cùm de ipſius libertate agitur.*

Defenſiones contrariæ an poſſint in vno facto proponi.

3 *Poteſt abbas præſcribere iura epiſcopalia in aliquibus ſuis capellis.*

4 *Non poteſt abbas,nec capellæ per ſe præſcribere contra obedientiam vel viſitationem.*

Præſcriptio an præferatur,& ſit fauorabilior interruptione.

5 *Interruptio quonam modo fiat.*

6 *Deiectus videtur abbas qui ideò iure deiectionis non vtitur:quia ſuſpicatur ſe poſſe repelli.*

CAP. XV.

1 A*VDITIS.Abbatem.*†Hîc not.quòd cùm agitur de ſubiectione aliquorũ, agitur contra eos qui dicunt eos ſibi ſubiectos.j̃.eo.cùm olim.16.q.3. inter.ſuprà,de ele.quærelam.j̃.de cenſib.cum inſtantia.ff.de lib.exhib.l.vlt.ff.de ſerui.l.vlt. Item dicunt quidam, quòd poteſt conueniri ſubditus. infrà, de appel.ad audientiam.ſuprà vt lite non conteſt.quoniam.12.q.2.quicunq; militum.ff.de vſur.l.hactenus. ſed ſententia contra vnum lata,non præiudicat alij. infrà,de ſen.& re iudic.cùm ſuper controuerſia.& c. ſuborta. ff. de libera. cau. ſi pariter.verum eſt,quòd hîc dicitur in hac gl.ſ.ſententia contra vnum lata aliquando non præiudicat,quãdo contra eum agitur ad quem ſecundo loco pertinet actio vel defenſio. infrà de ſent.& re iudi.cùm ſuper controuerſia.ſed ſi lata eſt ſententia cõtra eum,ad quem primo loco pertinet defenſio,præiudicat ei etiam ad quẽ ſecundo loco pertinet defenſio ſi ſciat cauſam agi & non aliter.ff.de re iud.ſæpè.j̃.de ſen.& re iud.quamuis.

2 † Et dicunt quidam, quòd primo loco pertinet defenſio ad prælatum,cui ſubiecta eſt eccleſia,quando agitur de ipſius libertate, vel quod alij ſit ſubiecta,quàm ad miniſtrum eccleſiæ, ſecùs ſi agitur de poſſeſsionibus. Alij dicunt & fortè melius, ꝙ hîc non dicitur primo loco pertinere ad vnum,& ſecundo ad alium,ſed plenè ad vtrunq; & æqualiter pertinet defenſio.C.de lib.cau. principaliter. nec vnius ſententia alij præiudicat, niſi ſciuerit & defenderit, quia tunc præiudicat.j̃.de ſen.& re iud.quamuis.ff. de re iud.ſæpè.§.pen.in cõpoſitione tamen & tranſactione videtur,ꝙ etiam ſi vtroque ſciente facta eſt contingit & benè dicitur competere actio iſta, non ſolùm contra illos,qui detinent ſubditos,ſed & contra ſubditos,qui nõ obediunt.infrà de ſen.& re iud. cùm ſuper.de cõfir.vtili vel inutili.cùm dilecta.quia qua ratione faciũt,quominus poſsideant, cùm non obediunt, eadem ratione poſsidere videntur iura, quæ in eis petuntur,ſicut dicitur in confeſſoria. ff.ſi ſer.vend.ſi quis.& l.ſicuti.§.ſed ſi quæritur.ff.ſi vſuf. peta.l.1.in princ.contra poſsidentes autem conſtat, quòd rectè contra eos agitur,vt hic.

Item not. quòd aliquando aliquis poſsidet iura aliqua,vt cùm aliquis poſsidet iuriſdictionem in aliquos,vel cùm poſsidet aliquã libertatem. VERBI GRATIA,quòd non teneatur ire ad concilium, vel quòd poſsit ordinari & benedici à quo maluerit Epiſcopo & conſimilia iura:vt infrà eo.veniens. aliquando autem nullũ ius poſsidet aliquis, ſed alius in eo poſsidet aliqua iura,ſicut monaſterium, de quo hîc agitur,dicebat ſe poſsidere & habere aliqua iura in quibuſdam eccleſiis,& tamen eccleſiæ illæ non poſſidebãt in ſe illa iura,quia nullus poteſt in ſe habere ſeruitutem vel ius,nec mirũ,quia nec iure proprio. ff.de ſer.vrb.prædi.in re communi.Et in hoc caſu vltimo hoc habet locum quòd diximus hîc, ſcilicet, quòd competit actio ad hæc iura ſic poſſeſſa contra vtrunque,ſcilicet, contra poſsidentẽ, quia poſsidet, & contra non poſsidentem ſed iniquè poſsidentem iura, quia actorem non patitur iure ſuo vti, & hîc vterque admittitur ad defendendũ litem,& ad aſſiſtendum defendenti & ad appellandum:vt no. infrà de ſen.& re iud.cùm ſuper.quia non tantùm prælatorum intereſt non perdere iura,quæ habent in ſubditis,ſed ſubditorum intereſt etiam non mutare dominos.Sed in primo caſu, ſcilicet, quando agitur contra aliquem tanquam contra poſsidentem iura in illa,vel defendentem libertatem ſuam,tunc prælatus talis actoris vel rei,non poteſt conuenire vel conueniri,nec aſsiſtere conuenienti, vel conuento nec appellare,quia eius non intereſt. 2.q.6.non ſolent.Quid enim intereſt Epiſcopi diœceſani, ſi ſuus clericus vadat ad concilium alterius,dummodò ſibi nihil detrahatur, vel ſi euincitur ab eo iuriſdictio, quam diœce.Epiſcopus non contendat ſuam,nec à ſe teneri,& ſi de hoc agi poſſet,alia via ageretur, vt not.infrà de appel.dilectus. *præſcripſiſſe.*illud ſcilicet, quod poſsidere poteſt, & inſtitutio & deſtitutio, & alia de quibus eſt ſuprà,de offic.ord. conquerente. illa autem quæ poſsidere non poteſt,vt ordinare clericos illius monaſterij,& conſecrare eccleſias,& huiuſmodi præſcribere non poteſt,ſuprà eo.cauſam.*liber.*ab exactione iurium regalium. † *Per illa.*Celeſtinus enim exemerat ab epiſcopali iuriſdictione loca quæ Hen.& Ot.reges libertati donauerunt.Cùm autem dubitaretur,an vallis de eueſcam in quæ epiſcopus,ius epiſcopale petebat,eſſet de illis locis donatis libertati per reges,mandat Papa inſpici priuilegium regum,& ſi de illis fuerit,apparet quod etiã per Papam illa vallis exempta eſt, hæc probantur per hanc decr.& ſuprà de in integr.reſt.auditis.*defecerit.*ſcilicet exceptionem. *per priuilegium.*& ſic remaneat ſola præſcriptionis probatio.not. hîc proponi in vno facto duas contrarias defenſiones, ſcilicet, priuilegium & præſcriptionem.Huius rationem no. ſuprà de excep.cùm vene.infrà eod.cùm olim.contra.ſuprà de fide inſtr.inter dilectos. & intelligitur proponere ſub diſiunctione,quia ſi vnum non poterit probare,aliud probet.C.de excep. ſi quidem.ar. C.de excep.nemo. ff.de inoffi.teſtam. contra veterani.§.ſed nec impuberis.Quidã dicunt,quòd ſimul proponere non poteſt, ſed de vna ad aliam tranſire poteſt.arg.ſup.de teſt.ex tenore.14.q.1.quiſquis. ſuprà de excep.cùm venerabilis.ſuprà de iudi. examinata. C. de tranſact.interpoſitas.ff.de acquir.poſ. naturaliter.ff.de reg.iur. nemo.ff. de bo.poſ.contra tab.ſimpliciter.contra.C.de non nume.pecu. Auth. contra qui propriam.

3 † *Super tempore.*no.abbatem præſcribere poſſe iura Epiſcopalia in aliquibus ſuis capellis, & dicunt quidam abbatem non aliter præſcribere,niſi tẽpore

præscriptionis, alij de illis iuribus respondit, vel alij subfuerit. infrà, de priuil. cùm olim. C. de fun. patri. l. vlt. si enim non superfuisset, non præscriberet. suprà, eodem. cùm non liceat. accedent. sed nos non dicimus necesse esse abbatē alij subesse, sed capellas in quibus fit præscriptio, vt hic, & infrà, eo. cùm olim. Imò plus dicimus, quòd etiam capellæ si non subsint alij ea quæ possidere possent præscribere possunt, puta quartā decimarum & mortuariorum, & consimilia. suprà, eo. de quarta. ex transmissa. ag. infrà, de sepul. certificari.

4 † Contra obedientiam autem vel contra visitationem non possunt præscribere, nec capellæ per se, nec abbas, nisi alij obediant, quia in se nō possunt ea possidere, nemo enim sibi ex necessitate obedit, vel se visitat, & sic de consimilibus. infrà, eo. c. proxi. ff. de arb. l. pen. ff. ad Trebel. ille à quo. §. tempestiuū. & ideò requiritur, quòd non nomine suo, sed nomine alterius, cui exinde respondent, & ei subiacent hoc præscribant: vt infrà, eod. c. proxi. & suprà, eo. c. in princ. *Exceptionem*. scilicet, interruptionem per vacationem sedis, vel potius deductionem temporis, quia dormit præscriptio. *exceptionem*. † Hinc colligunt quidam, quòd si abbas probauit se generaliter præscripsisse ius Episcopale in aliquibus ecclesiis, etiam non expressis capellis exemptionis, si Episcopus dicit medio tempore se aliqua exercuisse, & sic in aliquibus interrupisse præscriptionem, illam interruptionem probare debet, sed cōtrarium videtur, quia si pro abbate facit præscriptio, pro Episcopo facit ius commune, quòd plus est & fauorabilius, vnde videtur, quòd semper iudicandum sit pro Episcopo, nisi in capellis, de quibus abbas probauerit specialiter. argu. in fin. huius decre. & infrà, eodem, cùm olim. Sol. si testes vel probationes Episcopi dicerent ipsum exercuisse iura Episcopalia, & testes abbatis illud idem dicunt de abbate, præferentur testes Episcopi, qui verisimiliora dicunt, quia iuri communi consonant. arg. suprà, de proba. licet. dummodò in aliis sit paritas. Si verò testes abbatis generaliter dicerent abbatē ex-excuisse omnia iura, & testes Episcopi tantùm probarent ecclesias sitas in diœce. Episcopi, & quòd exercuit Episcopalia, nec dicerent omnia, tunc omnia Episcopalia adiudicabuntur abbati, nisi de aliquibus specialiter Episcopus probauerit, vel nisi in aliquo probauerit interruptionem, quam fortè sufficit probare per duos testes, licet abbas generaliter probauerit per plures. arg. suprà, c. illud. hoc nō placet. prudenter tamen facit examinator testium si de singulis cappellis iuris Episcopalis interroget testes abbatis, & tunc non valebit abbati præscriptio, nisi in capellis probatis: vt hìc, in fin. & infrà, eod. c. cum olim. potest etiam dicere Episcopum probare interruptionem in capellis hìc positis, quia licet abbas probauerit se exercuisse eadem per 40. ann. tamen Episcopus probauit interruptionem eo ipso quòd intra idem tempus pluries exercuit. de hoc not. plenius infrà, de reli. do. cūm dilectus. 40. id est, antequam compleretur præscriptio anno. 40.

5 † *Interruptionem*. hæc interruptio in iuribus huiusmodi & in aliis incorporalibus fit eodem modo, quo in corporalibus, scilicet, per litis contestationem. C. de præscrip. long. temp. nec bona. & in aliis modis, qui not. suprà, eod. illud. & in sum. C. de an. excep. Item fit interruptio in his spiritualibus, si Episcopus etiam vna vice tantùm vsus fuisset istis iuribus, antequam abbas tempus præscriptionis cōpleuisset. C. de præscr. 30. an. cum notis. §. imò. & illud idem credo, quòd Episcopus abbatem volentem exercere iurisdictionem quam præscribebat per violentiam prohibuisset, ita quòd dimisisset timore exercere iurisdictionem, quòd sic interrupta est præscriptio, quia cùm possessio solo animo amittatur, multò fortius interrumpitur. ff. de acqui. possess. possideri. §. in amittenda. & l. quemadmodum.

6 † Item quia deiectus videtur abbas, qui ideò iure deiectionis non vtitur, quia suspicatur se posse repelli. ff. de acqui. pos. si id quod. §. vl. sed nō videtur quod hoc c. stare posit, quia licet abbas exercuit iura Episcopalia, non tamen minus, cùm eo Episcopus etiam eadem iura possidere potest, sicut apparet in visitatione ecclesiæ, & aliis similibus, quę nō prohibetur simul esse apud plures, nam archidiaconus, plebanus, Episcopus & archiepiscopus eosdem subditos excommunicare & visitare possunt. suprà, de of. archid. c. 1. & c. satis. & c. mādamus. & de off. archiepiscopi. c. 2. & 3. infrà, eod. c. 1. infrà, de censi. Romana. Et sic apparet, quòd etiam eodē modo & abbas eadem iura cum Episcopis & archiepiscopis & aliis possidere posset, nec vnus præscribit ius alterius, licet sibi præscribat illud consimile ius. † Item absurditas videtur sequi, si aliud dicitur, quia qua ratione præscriberet ius Episcopi archi. vel alterius non video. So. dicimus quòd abbas benè præscribit cōtra singulos & contra omnes, nam quicūque fuerit ille, qui 40. ann. non fuerit vsus iure excōmunicandi & visitandi, vel quolibet alio siue archiepiscopus, siue episcopus, siue quicūque alius cōtra eum, vel eos omnes præscriberet abbas, qui illo iure per idem tempus exercuit, secùs si præscriptio fuerit interrupta aliquo modorum supradictorum cōtra eum, quia postea non perficietur præscriptio, & hoc benè probatur ex hoc c. & infrà, eodem. cùm olim. qui enim petit ius aliquod in aliquibus ecclesiis, debet dicere, quòd ius petit, & ex qua causa petit.

SVMMARIVM.

1 *Potest quilibet iuri suo priuato renunciare.*

2 *Quælibet diœcesis vel ecclesia potest contra visitationem de sola consuetudine introducta præscribere.*

3 *Qui potest duabus authoritatibus procedere, non cogitur alteram eligere.*

Error iuris & authoritatis non impedit verum processum.

4 *Nihil dicitur esse ita contrarium consensui sicut error.*

CAP. XVI.

Cvm ex officij. *Necesse*. non necessitate longitudinis dictæ quasi non possit petere alibi commodè declinare, quia tunc non posset petere procurationem de necessitate iuris, sed de gratia tantùm, sed necessitas fuit in hoc, quia visitatione indigebant, dicimus etiam, quòd si ex gratia petat procurari, & negetur sibi, quòd diœcesanus non archiepiscopus debet eum punire, quia inhumaniter se habuit contra suum archiepiscopum. *præscribi*. imò nec expressè remitti, infrà, de censib. cùm venerabilis. argu. infrà, de donat. pastoralis. posset tamen conuenire, quòd certa summa daretur pro procuratione. 10. q. 3. relatum. ita tamen quòd non fiat conuentio in fraudem. arg. C. de transact. præses.

1 † Quidam tamen dicunt, quòd expressè non potest remittere, sed tacitè. arg. infrà, de censib. sopitæ. quòd non placet, imò dicimus, quòd expressè tantùm potest remittere procurationem sibi debitam ratione visitationis, quia cuique licet suo iuri priuato renunciare. 7. q. 1. quàm periculosum. hoc autem priuatum

priuatum est, quòd in sola pecunia vel temporali lucro consistit, sed tacitè, scilicet, multo tempore non recipiendo procurationem, non præscribitur contra eam, nec ipsam amittit, vt hic, & est ratio, quia ipsa procuratio non debetur principaliter, sed accessoriè, scilicet, ratione visitationis, & ideo retenta visitatione, retinetur & accessorium, scilicet, procuratio. argum. ff. quemadmo. ser. amit. si is qui. & in præalle. c. cùm venerabilem. secùs autem esset si vellet renunciare expressim iuri visitandi, quia illud non posset, cùm sit ius publicum visitare & corrigere. arg. sup. de foro compe. si diligẽti. imò quod plus est, alicui non licet pacisci, quòd non aget vel accusabit aliquem de crimine. ff. de pac. si vnus. §. illud.

2 †*Visitationem.* sed contra, nónne sicut per consuetudinem archiepiscopus acquisierat hoc ius, ita per contrariam consuetudinem potest amittere. infrà, de reg. iur. c. 1. ff. de leg. de quibus. Respondeo, vniuersalis prouincia posset præscribere, sed singularis diœce. vel ecclesia non, quia turpis est omnis pars, &c. 8. dist. quæ contra. Vel dic, ꝙ quælibet diœc. vel ecclesia potest præscribere contra visitationem de sola consuetudine introductam, & quod hic dicit non potest præscribi contra visitationem, intelligo debitam de iure communi, non de consuetudine, & talis visitatio est archiepiscopi. infr. de censi. Romana. *præscribi.* eo nihilominus durante prælato. †*Authoritate.* not. quòd simul procedit vtraque authoritate. si. suprà, de cor. vitia. significauit. infrà, de præb. nisi. & tunc quando simul procedit vtraque authoritate ad Papam tantùm non ad patriarcham est appellandum, licet enim patriarcha ratione authoritatis Metropo. posset cognoscere de appellatione, quia tamen Metropol. admixta erat authoritas patriarchatus, nõ potest de ea cognoscere, minus enim cedit maiori in hoc casu, sicut & aliàs infrà, de confe. eccle. vel alta. quòd in dubiis. licet sit ar. contra. s. de offic. dele. super quæstionum. §. si verò.

3 †Item ex hoc loco not. quòd qui duabus authoritatibus potest procedere, non cogitur alteram eligere, sed si eligat, valet electio, & illa authoritate vtetur. arg. sup. de offi. deleg. significantibus. Itẽ posset eligere, quòd in vna parte causæ, vtetur ordinaria in alia dele. sup. de ar. innotuit.

Et hæc sunt vera, vbi quis habet duas authoritates, sed vbi credit se habere duas authoritates, & nõ habet nisi vnam ordinariam, quòd facilè accidere potest. suprà, de off. leg. licet. tunc videtur aliquibus, quòd licet eligeret, & protestaretur, quòd tantùm Papæ authoritate procedere vellet, tamen processus habitus cum tali errore valet, quod certum est, ꝙ procedere volebat, licet non ordinaria authoritate, & ita ꝙ principale est tenet. s. processus. ar. opt. ff. de iniur. eum. §. si iniuriarum. ff. ad l. Aquil. scientiam. ff. fa. erc. cum puta. Item iste est error iuris, & error iuris non debet impedire verum processum. ar. 8. dist. veritate. ff. de off. præsi. illicitas. §. veritas rerum. imò plus credẽt, quòd si diceret, ego nolo procedere authoritate ordinaria, tamen valet processus author. ordinaria prædictis rationibus. Item quia vt dictum est protestatio sua est contraria suo facto, vnde factũ præualere debet. infrà, de app. solicitudinem. in fi. Item quia nemo potest abdicare à se imperium. ff. de offi. præsi. legatis. Alij dicunt contra in duobus casibus proximis, & allegant pro se, quia quod volũt non possunt, & quod possunt, nolunt. sup. de off. deleg. cùm super.

4 †Item quia nihil est sic contrarium consensui, sicut error. ff. de iur. om. iud. si per errorem. argu. pro eis. ff. de ar. l. sed si in seruum. Nec ob. l. de iniuriis. l. eũ. quia hæc est principalis authoritas, ex qua procedit siue apostolica siue ordinaria, vnde ex quo deficit principale, deficit processus, nõ autem esset principalis, si erraret in sensu legum vel indulgentiarũ, vel priuileg. vel huiusmodi. ff. de re iud. cum prolatis. & not. j. de priui. ex parte. ob. *consuetudine.* non enim visitatio eius impediret visitationem Episcopi, quin congruis temporibus visitet, sed si eodem tempore concurrant magis obediet archiepiscopo. ar. 11. q. 3. qui resistit. †*Allegatum.* super procu. non debita, vel visitatione non facienda, nam super excommunicatione, an iustè lata sit, nécne, vlterius nõ audietur, cùm super illo iam diffinierit. Item nec esset iustum, quòd sententia ferretur per vnam rationẽ, & postmodum lata sententia, alia ratione rescinderetur. infrà, tit. proxi. inter mona. quamuis satis dici posset, talem rationem vel exceptionem, vel ius non impedire, quominus sententia pro aliquo, vel cõtra aliquem feratur.

SVMMARIVM.

1 *In præscriptione canonica, quæ est ad minus 40. ann. necessarius est titulus.*

2 *Quando sit, vel non sit necesse allegare titulum. & vide in nu. 3. 4. 5. 6. & 7.*

CAP. XVII.

SI *diligenti.* *Proprietatem.* directam, nam utilis proprietas penes vasallum est, super hoc fundatur ius huius decre. *pro te.* id est, nomine tuo vel ecclesiæ tuæ, sed nomine ecclesiæ Romanæ, tanquam minister poterat. *fidelitatis.* ratione vel prætextu, ꝙ iudicatus talis ad te pertineret. *exigeritis.* nomine nostro per sed. ap. id est, nomine sedis aposto. *pro ea.* s. ro. *violatum.* à te vel aliis qui scientes hoc esse ius eccl. ro. illud exegistis. *bona fides.* scilicet, quia credit tradentem ius habere tradendi, licet in facto erret. ff. de verbo. signi. bonæ fidei. quæ bona fides semper præsumitur, nisi probetur contrarium. ff. de prob. verius. nisi in casibus. C. de rei ven. si fundum. C. de agri. & censi. quemadmodum. ff. pro emp. qui fundum. §. quia suæ. & l. si quis. *titulus.* sup. eo. vigilanti. ff. depositi. si quis inficiatus. ff. de vsuc. Celsus. C. de præsc. 30. an. l. diuturna.

1 †*Titulus.* mirum videtur, ꝙ in pręscriptione canonica, quæ est ad minus 40. an. necessarius est titulus. Item si habuerit iustum titulũ, non est necessaria pręscriptio, nec etiam potest habere locum, cùm nemo rem suam præscribat, quia ex diuersis causis res ad eum pertinere non potuit. sup. de fi. instru. inter dilect. circa fi. & ff. de acqui pos. possideri. §. ex pluribus. Ad hoc respondent quidam, necessarium esse titulum, sed sufficere minus iustum, vt præstet causam præscribendi. arg. infrà, de emp. peruenit. suprà, de consuet. cùm dilect. nam erroneus titulus dat causam præscribendi. ff. pro emp. quòd vulgo. & sic intelligitur, infrà, de iure pat. c. cura. Vel dic & melius, quòd semper in corporalibus rebus ecclesiarũ necessarius est iustus titulus, & hoc satis expressè dicitur. 16. q. 3. si sacerdotes. & arg. etiam in eadẽ quæstione. c. placuit. Sed posset responderi, quòd ibi loquitur secundum antiqua tempora, quando contra ecclesias currebat præscri. 10. vel 20. vel 30. ann. sed hodie cum sola præscrip. 40. ann. currit contra ecclesiam, & secundum. l. in præscriptione. 40. ann. non sit necessarius titulus, per simile videtur, quòd contra ecclesiam præscribatur sine titulo. Sed certè si quis benè attendat prædictam rationem, ex ea primò

mò colligitur contrarium, scilicet, quia ex quo præscrip. 40. annorum successit loco præscri. 10. an. sicut in illa exigebatur iustus titulus secundum leges. vt C. de præscri. lon. temp. nec bona fide. sic etiam in ista 40. an. ar. ff. si quis cau. si eum. §. qui iniuriarum.

2 †Item arg. ad hoc, quia si in corporalibus exigitur vt hîc, multo fortius in incorporalibus: vt infrà, de deci. dudum. & sup. de elec. constitutis. Contra laicos autem satis potest dici, quòd sufficiat in præscri. 30. vel 40. anno. sola bona fides, cum cursu temporis, cùm hoc de iure cautum sit, nec contrarium in canonibus habeatur. imò videtur colligi ex vltimo cap. huius tituli, quòd non sit titulus requirendus, cùm ibi de sola fide fiat mentio, sed iustus titulus præstatur etiam ab eo, qui non habet ius tradédi dominium, non tamen sufficiens, & ideò huic necessaria est præscriptio: vt inf. de iur. pa. cura. nos etiam circa incorporalia quæ habent continuá causam, vel quasi, non credimus necesse allegare titulú, sed bonam fidem sufficere & tempus. sup. eod. auditis. ff. si seruitus vendi. si quis diutur. ff. de iti. ac. l. 1. §. interdicto. & §. realiter. ar. C. de ser. l. 1. §. 1. C. de præ. quæ pro lib. l. 1. suprà, de cau. pos. cum ecclesia. C. de agri. & censi. litibus. nisi præsumptio esset contra possidentem, vt hîc, & suprà, de proba. licet. C. de prob. siue, sup. eo. cùm non liceat.

3 †Sed dices hac ratione attenta, semper oportet probari titulum, cùm præscriptio semper sit contra ius, & ideò semper contra præscribentem præsumédum est? Respondeo non est verum, non enim est contra ius, quòd alius seruitutem habeat in fundo tuo, sed est contra eum, cuius est fundus, & est præter ius, & sic non est contra ius, quòd vnus Episcopus iura Episcopalia habeat in alio episcopatu, sed ꝙ archidi. iura Episcopalia exerceat, est contra ius, vnde hîc necesse esset probare titulum. si. 100. dist. contra morem. potest tamen dici, ꝙ est contra ius. s. ꝙ vnus Episcopus iura episcopalia in alterius diœc. exerceat, quia canones expressè prohibent, vnú Episcopú in alterius diœce. exercere episcopalia, sed non prohibent in alterius fundo habere ius seruitutis. 3. q. 6. vnaquæque nomine. 6. q. 3. c. 1. & 2. 9. q. 3. c. 1. & 2. ideóque & titulus requiritur in hoc casu, sed etiam plus dicimus, ꝙ licet aliquid non sit contra ius, si tamen præsumptio est contra præscribentem, necesse habet titulum probare. 10. q. 3. quia cognouimus. & hîc. & C. de proba. siue. aliud autem ius est censendum in diœce. ecclesia & ecclesiasticis, quia occupari prohibentur, & non nisi iusto titulo acquiruntur, vt patet in prædictis iuribus. & sup. de cle. pereg. c. vl. & de óf. archid. cùm satis. & inf. de insti. c. 3. & aliud est in fundis seu prædiis priuatorum, in quibus non impeditur acquisitio seruitutis, sed potius conceditur in suo tractatu de seruitutibus. C. & ff. si autem seruitus vel ius non est contra iura.

4 †Item nec habet perpetuam causam vel quasi, sed habet intermissionem téporis vel seruitutis viæ, & ius seruitiorum extraordinariorum, de quibus diximus sup. e. de quarta. tunc similiter est necesse habere & allegare titulum, sed non est necesse illum probare, sed sufficit probare quòd per longum tempus. s. per 10. ann. inter præsentes, & 20. inter absentes vel inter ecclesias per 40. vsus sit domino sciente, & non contradicente. præsumitur enim debitum hoc ius ex causa, quæ prætenditur præcessisse. vt ff. de vsu. cum de in. ff. de aqua plu. arc. l. 1. §. pen. Sed hoc videtur contra. inf. de deci. dudum. Sol. ibi. & 93. distin. illud. vbi habes, quòd clerici Rauennates etiam in ecclesia Romana usi erant manipulis, & tamen non profuit eis præscriptio, sed semper vsurpasse intelliguntur. Sed respondemus quòd illud fuit contra ius, quia licet vsi fuerint in ec. ro. tamen Papa ignorauit, quia multoties potuit vti quod Papa ignorauit, & sic intelligitur 100. dist. contra morem, vel quia Papa ignorabat vsum archiepiscopi.

5 †Item not. quòd cùm tantùm per coniecturas & præsumptiones iuuetur vtens iure extraordinario, scilicet, collectis, si in contrarium sint aliæ præsumptiones violentiores, non iuuabitur probatione cursus temporis, nisi & titulum probet, quod est videre in prælatis, qui seruilia grauamina exigunt à subditis, præsumitur enim, quod potius subditi ex timore prestent quàm debito, & ideò nó currit præscriptio. 1. q. 1. nullus. 10. q. 3. quia cognouimus. & idem si credatur causa curialitatis præstitum, vel hospitalitatis, vt si sæpè aliqué in hospitio recepit. ff. de acqui. pos. qui iure. secùs si essent talia, quæ non presumerétur ex timore prestita, quia ad illa cogerentur. 9. q. 3. cóquestus. ff. communia pre. venditor. §. si constat. sed sufficit, si postea potest probare præscriptionem, cuius non extet memoria, quæ in talibus est necessaria, scilicet, in corporalibus, vt nó. sup. eo. de quarta. quę probatio quomodo fiat, no. infrà, de verbo. sig. quid per nouale. Nec est necesse probare titulum, nec allegari, sed si sit presumptio contra petitorem, tunc est necesse. ff. de aqua plu. ar. l. 1. §. si. c. di. contra morem. Alij tamen dicunt, quòd aliquando potest agi ex prescriptione. 16. q. 3. §. potest. C. de prescri. 30. ann. si quid. & tunc necesse habet probare titulum, supr. de proba. licet.

6 †Item quandoque opponitur præscriptio excipiendo. sup. de proba. ex literis. tunc non habet necesse probare titulum, qui possidet. C. de peti. hę re. cogi. & actore & c. C. de proba. actor. Alij dicunt, quòd semper tenetur probare titulum, siue agat siue excipiat. & ad. l. de peti. hæ. cogi. respódent, quod illa loquitur, quando conuentus actione reali simpliciter negat, & non excipit, secùs auté si excipiat, quia tunc necesse habet probare titulum.

7 †In rebus auté incorporalibus necesse est probari, & allegari titulum, vnde quando allegat titulum, non debet dicere tantùm, talis res, vel ius peruenit ad me titulo emptionis, vel alio consimili, sed debet plenè narrare factum. s. talem rem, de qua agitur in me, vel eum cui successi talis tráſtulit titulo emptionis, alioquin præsumitur fictitium, quòd dicit. ar. inf. de deci. dudum. vbi coactus fuit dicere, per quem ad hoc hospitale decimæ peruenerint. In prescriptione autem cuius non extat memoria, sufficit tá magnum tempus exprimere, & si queratur ab eo de titulo, sufficit dicere, nescio quo titulo hęc res ad predecessores meos venit, sed credo vel credere debeo, quòd iusto titulo, ex quo tanto tempore sine contradictione possederunt. argu. bona. 11. dis. ecclesiasticarú. & c. palam. & c. quis nesciat.

SVMMARIVM.

1 *An sententia arbitrorum retractetur prætextu instrumentorum de nouo repertorum.*

2 *Episcopalia iura præscribuntur ab abbate.*

CAP. XVIII.

CVM *olim. Plebs.* not. agi cum eo qui contendit plebem sibi esse subiectam. s. eo. auditis. vbi de hoc. *ecclesiæ.* 16. q. 7. omnes. ar. s. eod. cùm non liceat. *arbitrium,* quòd non tangebat capitula, in quibus modò fertur sententia pro abbate, aliàs oportuisset abbatem nouum titulú habuisse, & probasse supe-

super articulis, in quibus fertur sententia pro eo, cùm præsumptio fuerit contra eum ex sententia arbitrorum, nec sufficeret pro titulo priuilegium Greg. cùm illi per arbitrium sit derogatum, vt not. s. c. proxi.

1 †*Præcessisse*. & ideò prætextu instrumentorum de nouo repertorum, non retractatur sententia arbitrorum, quod hic in fi. huius decr. apparet, inf. tit. proxi. inter monasterium. C. de transa. sub prętextu. quod etiam si postea obtentum fuisset non vitiaret compositionem pręcedentem. ar. j. de deci. ex multiplici. inf. eo. c. proxi. & ideò priuilegia aliorum Romanorum Pontificum, post arbitrium obtentorum, sibi non profuerunt.

Et intelligas quòd hi arbitri fuerunt electi tanquam iudices, & sine pœna & compromisso, aliàs non obstante arbitrio, agere posset abbas. ff. de ar. l. rem. C. de ar. cùm antea. †*Præcessisse*. & ideò ei derogatur per arbitrium in his, quę tantùm monasteriũ tangunt, non ro. eccl. vt no. sup. de ar. cum tempore. aliàs autem priuilegia nihil iuris tribuebāt cùm essent tantùm confirmatoria. j. de confir. vti. vel inuti. cùm dilect. *donatę*. quantum ad episcopum. nam plebes suberant abbati cum capellis.

2 †*Institutionibus*. no. abbatem pręscribere iura episcopalia. fi. s. eo. auditis. ea. s. quæ possidere potest. ar. inf. tit. proxi. inter mona. ar. contra. sup. eod. cùm ex off. Sed respondeo eum non posse præscribere in se. s. ꝙ non obediat, dum est subditus, sed ex quo alij subest, benè præscribit obedientiam in se, nō nomine suo, sed nomine illius, cui subest, vt in prędicta decr. cùm ex officij. Item etiam dum est subditus, benè præscribit in aliis ecclesiis ius episcopale. *celebrādis*. id est, ꝙ in prædictis capellis possit celebrare. *Episcopale*. no. formã sententiæ de iure episcopali, cùm agitur contra eum qui possidet ecclesias, in quibus dicunt se iura episcopalia præscripsisse.

SVMMARIVM.

1 *Interdictum vti possidetis ad quid sit institutum.*
2 *Sententia lata in interdicto vti possidetis pro possessore nō parit exce. rei iu.*
3 *Quamuis aliquis corporalem possessionem habeat cuiuspiam rei, quandiu tamen possidens non expellitur de possessione, non habet interdictum vti pos.*
4 *Priuilegium in quo plus conceditur non valet, si mentionem non faciat alterius priuilegij, in quo minus conceditur. Et quæ sit ratio.*
5 *Contrarium priuilegium impetrans, videtur renunciare iuri quæsito per primum priuilegiũ seu per præscriptionem.*
Renunciatio an valeat sine voluntate & consensu cōuentus.

CAP. XIX.

VENIENS. *Tetiit*. agendo interdicto vti pos. & verba illa quæ ponuntur in libello, sunt ex superabundanti, scilicet, sicut in priuile. &c. Vel dic, quòd benè egit abbas hoc modo confessoria, pro iure decimarum. ff. si ser. ven. egi. & l. locus. §. cōpetit. & super libellis hîc positis nulla fertur sententia, sed alius libellus datus fuit, de quo hîc nulla mētio habetur, in quo petiit Episcopus, ꝙ abbas omnia sacramenta ecclesiastica ab Episcopo reciperet, & super illo fertur sententia. *regis*. mirum videtur, quòd in libello omissa fuerit mentio regalis priuilegij super decimis, contra id quod est. ff. de asses. l. 1. Respōdeo rex Stephanus fuit secundus, & fuit legatus apostolicæ sedis, & idcircò omittitur mentio priuilegij eius. *nisi aliquo*. iste episcopus agit confessoria, & ideò benè ponitur hæc clausula. s. nisi aliquo &c. vel si vis dicere, quòd agebat possessorio recuperandæ pos. tunc hæc clausula est superabundans, vt sit sensus, licet omnibus decimis quas primò possidebam sim spoliatus: tamen volo restitui ad illas quas aliquo iure ostenderet se aduersarius possidere, sed secundum hoc videtur, quòd possessor eodem tempore super iisdem rebus possit vti possidetis intentare cōtra aduersarium, & aduersarius eodem tempore, & super isdem rebus intentabit contra eum interdictũ vnde vi, & eodē modo, quòd vi aut clam vel de precario, ꝙ fateor, nisi excipiatur contra agentē de spoliatione. sup. de ordo. co. c. super. & proceditur sic, quia fertur sententia super vtroq; si de vtroq; constet, sed executioni nō mādabitur sentētia nisi super interdicto vnde vi. ar. s. de cau. pos. cùm dilectus. & si primo liqueat de turbatione quàm de spoliatione, primò fertur sententia super interdicto vti possidetis, & compescetur reus super molestatione quousque sententietur super interdicto vnde vi: vt not. in præall. decr. cùm dilectus. ar. s. de resti. spo. cum venisset. Vel dic, ꝙ quādo simul liquet, quod reus turbet actorem, & quod actor spoliauit reum nulla sententia tunc fertur super interdicto vti pos. & sic intelligunt quidam. ff. vti pos. l. 1. §. fi. vbi dicit, ꝙ si aliquis vi, vel clam, vel precario possidet ab aduersario, ꝙ non debet vincere interdicto vti possidetis ꝙ sic exponunt, id est, nulla sententia super isto interdicto fieri debet, primi tamen qui tenent primã opinionem. s. ꝙ super vtroque ferenda est sententia, & quod est tutius, exprimunt verba legis, quæ dicunt, ꝙ possessor non debet vincere, supple cum effectu, quia illa sententia non mãdabitur executioni: & sic parum prodest. ar. j. tit. 1. cum aliquibus. ꝙ tamen tunc tantũ obtinet quando conuentus vti possi. conueniebat actorem interdicto vnde vi. Si aliter velis intelligere prædictam l. s. ꝙ interdictum vti possi. nō competit contra spoliatum cum effectu, ꝙ reus possit excipere de spoliatione sua, sequitur absurditas hîc. s. quia nulla sententia fieri potest super interdicto vti possidetis probata spoliatione, quia si ferat sententiam ꝙ reus qui probauerit spoliationē, cesset à molestia expressè contradicit. §. prædictus. Si verò absoluat reũ spoliatum ab impetitione actoris, nec hoc potest stare, quia per consequens cōcedit, quòd molestet possessorē: sed hoc est falsum, quia etiã prędo est restituendus. s. de resti. spo. in literis. multofortius ergò est defendendus. ff. de superficie. l. 1. §. quod ait prætor. ad finem. Item si liceret huic spoliato probare, ergò eadem ratione & spoliare, quòd falsum est, quia ipsi possessori spoliatori competit interdictum contra secundum spoliatorem quãuis ab alio spoliatum. ff. de vi & vi arma. cùm à te. & no. in præall. decre. in literis. Item per prædictum modũ agendi. s. agendo vti pos. & excipiendo de expoliatione non fieret restitutio spoliato, quia nec actum est, nec vti pos. est institutum ad possessionem recuperandam, sed tantùm retinendam: vt insti. de inter. §. retinendæ. Item si constat, ꝙ malè facit iste spoliatus, quòd turbat possessorem, ergò debet puniri, sed dices fortè sicut aliqui inaniter somniarunt, punietur per alias actiones, scilicet, per actionem iniuriarum, vel per officium iudicis, sed certè hoc nō procedet, quia actio iniuriarum est tantùm prodita ad vindictam, vnde pro hoc non sequitur possessor, quòd cesseṭur ab eius molestatione, sed nec officium iudicis, quod extraordinarium est, vbi auxilium ordinarium superest habet locum. ff. de mino. in causæ. 2.

1 †Item cùm interdictum vti possidetis ad hoc sit specialiter institutum, vt defendat possessores cōtra mole

molestatores. ff. vti posid. l. 1. quare excipietur iste spoliatus, & maximè cùm dicas ad mendicata reme dia recurrendum, breuiter ergo dicimus, illa verba, quæ sunt. ff. vti poss. l. 1. in prin. & in fin. vbi dicitur, ꝙ possessor non obtinebit interdicto vti posidetis cōtra illum quem spoliauit, sic esse intelligenda, scilicet, si ante lit. conte. conuentus excipiat agentem interdicto vti posid. non esse audiendum, nisi prius restituat rem, de qua agitur, quia actor reū eadem re spoliauit, & hoc expressè dicit decre. suprà, de ord. cog. c. fi. & c. cùm dilectus. vel si directè proponat interdictum vnde vi, contra agentem vti posid. & licet Azo. in summa vti pos. magnas difficultates faciat in expositione illorum verborum, quomodo quis possideat à me, vel ab alio vi, vel clam, vel precario: ego sic simpliciter expono, posideo à te vi, id est, violenter tibi abstuli, & sic de aliis. Ista autem quæ dixi, licet sint noua, tamen à nullo negantur esse vera, & ideò securum est hoc dicere.

2 † Illud autem satis indubitatū videtur quòd sententia lata interdicto vti pos. pro possessore nō parit exceptionem rei iudicatæ, si is contra quem iudicatum est, agit interdicto vnde vi, pro eisdem rebus, quia & alia est actio, & ad aliud agitur nunc quàm prius. ff. de excep. rei iudic. cùm quæritur. & l. seq. & suprà de testam. cùm causam. Item sententia iudicis non prohibuit molestationem iuris, sed facti. Item non prohibuit molestationem, nisi quamdiu posideret, sed re euicta ab eo iam nō posidet. Item quare non eodem modo potest agere alio interdicto, sicut rei vendicatione, si autem non agit interdicto vti posid. sed confes. petit aduersarium à sua molestia cōpesci, & si feratur sententia pro actore, tūc vlterius nō potest agere interdicto vnde vi, nec alio, quia primò actum est de proprietate, quæ præiudicat omnibus possessoriis. suprà de cau. pos. cùm dilec.

3 † Item not. quòd licet aliquis corporalem possessionem habeat alicuius rei, quamdiu tamen ille, qui posidet, non expellitur de possesione, non habet interdictū vti posid. neque contra ipsum verum possessorem, neque contra alium. ff. vti pos. si duo. §. 2. in princ. *Chrisma.* hic incipit sententia. *clerici.* de mandato horum clericorum egerat abbas, alias quomodo feretur sententia contra eos. C. de sen. & interlo. l. 1. C. res inter alios acta. per totum. & dic, quòd clerici postulabunt &c. supple non obstante cōtradictione abbatis, & sic fertur sententia contra abbatem, qui dixerat in libello, quòd clerici non poterant quædam sacramenta ab episcopo petere sine licentia, & episcopus expressè petierat, quòd clerici isti qui pertinebant ad monasterium peterent ab eo sacramenta ecclesiastica, & sic est in registro. *Priuilegio Celestini.* quòd indultum erat monasterio prædicto super articulis, scilicet, quòd nullo casu pro eis ad episcopum recurrere deberent, vel simpliciter quòd ecclesiastica sacramenta reciperent, à quo vellent episcopo. *mentionem.* suprà, de offi. dele. ex parte.

4 † *Mentionem.* sed hoc est verum, quia si suum priuilegium in quo plus conceditur non facit mentionem alterius sui priuilegij, in quo minus concedit, non valet, cùm & si nullum prius habuisset teneret, cōtra, C. de leg. quòd fauore. Respondeo hoc priuilegium ideò non valere, quia suppressa veritate fuit obtentum ea, scilicet, quòd episcopus sibi consueuerat conferre ecclesiastica sacramenta, & etiam quia contraria priuilegia ostendebat. C. de fid. instr. scripturæ. Plus placet quando vbicunque aliqua iurisdictio, vsus, vel libertas, vel quicquid consimile ex priuilegio alicui conceditur in casu, & in alio casu ille idem vsus, vel iurisdictio, vel aliud relinquitur illi, cui debebatur de iure communi, sicut hîc erat de perceptione sacramentorum, quæ in casu liberè concedebatur monasterio, & in casu alio relinquebatur episcopo, ad quem spectat collatio sacramentorum de iure communi, nam in hoc casu si postea velit concedere priuilegiator vsum, vel libertatem, quæ in aliquo casu remanserat iure communi episcopo eidem, siue etiam alij, vt quidam di-
a cunt, non valet concesio a nisi faciat mentionem de priori cōcesione, vel priuilegio, & hoc est ea ratione, quia si concedens secundum priuilegium sciuisset, se vel prædecessorē suum, aliàs moderatū priuilegiū dedisse. s. quod in casu haberet libertatē vel vsum & in casu, non mutasset prius moderatum priuilegiū per secundum immoderatum. ar. sup. de off. ☞ dele. ex parte. & infrà, de deci. ex multiplici. † Et ex hoc videtur, ꝙ si primò concesit partē alicuius rei vt decimarum ex priuil. & partem reliquit iuri cōmuni, si postea partem relictā iuri communi eidem, vel alij cōcedat, nō valebit, nisi de priori concesione fecerit mentionē, vt hîc, secus tamē esset si à principio in omnē casum concederet vsum, vel libertatē in rem integram, quia tunc nō tenetur facere mentionem de iure communi: vt no. sup. de rescr. c. 1. *præscriptio.* super eo quòd ab aliis reciperet sacramenta ecclesiastica. *priuilegium.* de quo dictum est suprà, eodem, quòd sacramenta ecclesiastica reciperet ab episcopo.

a Concesio. Pro intelligentia dictorum hîc per Innoc. vide Pet. de Anc. in cō. si. 131. maximè in 2. col. ver. postremo.

5 † *Contradicit.* quia dicebat sibi licere, à quouis episcopo sacramenta ecclesiastica recipere, & priuilegium aliud contradicebat, nam dicebat quòd tātùm ab episcopo reciperet, & ita habes, quòd contrarium priuilegium impetrando, renūcio iuri mihi quęsito per primū priuilegium, vel per præscriptionem, & ꝙ non possum præscribere cōtra id, quòd in eo priuilegio continetur, & hoc satis posset concedi quāuis posset respōderi hoc cōtingere propter hoc, ꝙ hoc priuilegio vsus fuit in iudicio, secùs enim esset si non fuisset eo vsus. Vel dic, ꝙ cum episcopus sit in quasi possesione cōferendi sacramenta, & esset quasi verus dominus, quia præscribenti cōtra eum, nō datur vendicatio vel publiciana: vt no. sup. eo. ad aures. Hæc enim est veritas, quia impetrādo cōtrariū priuilegium, primò renunciare videtur, renūciatio enim fit nō tantum expressè, sed etiam tacitè. C. de re mil. l. 1. & fi. & etiam quocunque iudicio. ff. de acqui. hære l. accusari. secùs autem esset, si secundū esset priuilegium ad corruptionem primi priuilegij, vel primæ præscriptionis vel iuris, quia tunc vtrunque valet s. de fid. instru. inter dilec. infrà, de priuil. ☞ ex ore. c. cum olim. suprà. eod. auditis. † . Item not. ꝙ hæc renunciatio de tam parua libertate. s. ꝙ à quocunque vult accipiant clerici ecclesiastica sacramēta, valet etiam si cōuentus causam ignorasset. infrà, de dona. cęterùm. Vel potes dicere, quòd hîc interuenit consensus conuentus, quòd semper præsumitur. infr. de hisquæ fi. à præla. sine consen. ca. c. nō obstat. ff. de pac. contra. C. de transac. præses. infrà de dona. c. secundo. ff. de dona. filiusfa. vbi dicitur, quòd si concessa est libera administratio, non intelligitur concessa potestas donandi, vel dilapidandi, vel pactum gratuitum faciendi. Sol. maior & liberior est potestas prælatorum, quàm aliorū ministrorū, sicut apparet ex decre. præall. de dona. cæterum. hoc tatamen fatemur, quòd si lesum est monasterium enormiter, dabitur in integ. resti. suprà, de in inte. re. c. primo. Item potest dici quòd ideò tenuit hîc renunciatio, quia ex causa facta fuit, scilicet, vt fugeret abbas indignationem diœc. 100. di. contra morem.

morem.ff.de sepul.l.1.§.illud.ff.de mino.in causæ. in prin.ff.ad muni.l.1.ff.de leg.1.si quando.C.de thesau. l.1.supr.de consti.c. cum accessissent. de priui.si de terra.C.de iur.om.iu.l.2.Arg.contra.s.de consue.cũ dile.ff.de re mil. l.3.& 23.dist.quanquam.C.de priui. scho.l.pe.C.de excu.tu.volunt autem.C.de epi.audi presbyteros.95.d.olim.inf.de censi.sopitæ.sup.de fide instru.inter C.de inof.testa. contra maiores.&ff. de excep.nemo. sup.eo. auditis.ff.de inoff.testa. Papinianus.§.sed si impuberis.

SVMMARIVM.

1 *Præscriptio an interrumpatur per malam conscientiam, si postea eam deposuit.*

2 *Dubitans rem suam esse, an eam retinebit, an verò restituet.*

CAP. XX.

QVONIAM *omne.Ciuilis.*Sed quid ad Papã de præscriptione inter laicos? Respondeo ratione peccati hoc statuit.sup.de iud.nouit. quid si prælatus habet læsam conscientiam, reliqua autem ecclesia bonam fidem habet? respondeo secundum cautelam.l.quæ est.ff.de neg. gest. acqui.§. cum me.ff.manda.quintus.Prælatus autem caueat, ne quid faciat contra conscientiam, vel etiam fieri procuret.*temporis*.quo præscribit, secùs si post inci-
1 piat habere conscientiam rei alienæ.† Sed quid si tempore præscriptionis habeat conscientiam rei alienæ, sed pòst per dicta aliquorum, vel aliis indiciis deposuit illam conscientiam rei alienæ, nunquid per illum errorẽ est interrupta præscriptio? Respondeo non, ex quo eam deposuit. infrà, de simo. per
2 tuas.2.& 11.q.3.cui est illata.† Item quid si dubitat, rem suam esse, an non, nunquid si dubitat, eam retinebit, an restituet? Respondeo recipiet fructus.vt ff. de vsuris. quis sit.& eadem ratione præscribet.

DE SENTENTIA ET re iudicata.

TIT. XXVII.

QVIA sæpè dubitatur qualiter debeat procedi, & sententiari contra illum reũ qui cadit à possessione rei, super qua est conuentus. Ideò not. quòd si ante litis contestationem cadit voluntariè causa iudicij mutandi, locum habet contra eum actio ex illo edicto de alien.iudic.mutan. cau. fa. ff.de ali. iu. mutand. caus.fac.per totum.& suprà, eodem titul.c.vlti.Item si erat in possessione mala fide, & si erat in mora restituendi, tenetur etiam si pereat. ff.si cer. pe. qui te. ff.de condi.fur.si pro fure.§.pen.& l.se.Item si se liti obtulit, cùm non possideret.ff.de pet.hæred.qui se. Si autem post litis contestationem cadit à possessione reus, tunc in personalibus actionibus nulla vis est, si culpa, vel sine culpa cadat, quia semper proceditur ad sententiam, quia res non est obligata, sed persona.

Sed in realibus distingue, quia si culpa sua amisit possessionem post litis contestationem, vel aliàs ꝓmissum seruari non potest, proceditur contra eum, & condemnabitur mediante iustitia in litis æstimatione, ad interesse.ff.ad exhib.de eo.§. si post.ff. de euict.si seruus.§.fi.in princip.Si autem sine culpa desiit possidere, tunc & actor inuito reo, & econuersò reus inuito actore poterit petere, quòd procedatur ad diffinitiuam sententiam, propter fructus & prouentus, & expensas, & interesse post litis contestationem obueniẽtia, & stipulatione de euictione si intersit.ff.de rei vend. vtique.ff.iud.sol.si seruus.C. quomodo & quando.Authent.qui semel.& tunc sic iudicabit iudex.Quia inuenimus, quòd reus erat in causa condemnationis, si possideret, ideò condemnamus eum ad fructus & ad expensas sed quia non possidet, nec culpa sua nec dolo desiit possidere, absoluimus eum ab impetitione rei, prius tamen faciet ipsum reum præstare cautionem actori de re restituenda, si ad eum peruenerit.ff.de rei vendicatione.si verò.ff.de euict.si seruus. §. fi.in fin. de ædil. edi.redhibere. §.fi. & per hanc sententiam licet reus sit absolutus, ex prædicta causa habet regressum de euictione contra vẽditorem.infrà, de emp.c.fin.& si ferenda est sententia pro reo, dicet iudex, absoluimus reum ab impetitione actoris & condemnamus actorem ad expensas, & per hanc sententiam habet actor regressum de euictione contra eum, qui vendidit sibi rem, in qua succubuit, si sine culpa sua cecidit à possessione.ff.de euiction.si rem.§.1.& l.euicta. & l.quidam.in principio.Alij tamen dicunt, quòd iudex in primo casu sententiabit semper super re quę petitur, non quòd dicat, condemnamus reum ad restitutionem rei simpliciter, sed sic, scilicet, quãdo eam habuerit, vel sic quia iudicabit rem petitam esse actoris.ar.pro eis in præal.l.si seruus.ff.iudic.sol. Prius dictum magis placet, non negamus etiam, quòd aliquando iudex ex causa possit differre huiusmodi diffinitiuam sententiam, quia fortè speratur quòd citò possit rem recuperare, & tunc tantùm absoluet à termino assignato, & si postea cùm reus recuperauerit rem, incipit iudicium de nouo, & procedetur in causa cœpta iustitia mediante, & aliquando potest iudex absoluere nõ ab impetitione rei, sed ab instantia iudicij, & tunc si postea recuperauerit rem, incipiet iudicium de nouo.suprà, de exceptio.c.penult.

☞ †Sed quando absoluitur ab impetitione rei, tunc prouidetur actori per cautionem de re restituenda, vt suprà dictum est. ver. prius. nomine autem fructuum debet restituere, quicquid obuenit sibi de re petita, vel occasione ipsius, vnde videtur ꝙ debet cedere actiones quas habet occasione illius rei sicut est actio legis Aquiliæ, interdictum vnde vi, & actio furti &c.consimilia.ar.ff. de rei vendicatione.Iulianus.cum tribus legibus sequentibus. ff. de pet.hære.Iulianus.§.scribit actiones. & l. quòd si in diem.§.Iulianus.& §.fi.ff. de ædil. edict. bouem. §.si quis seruum. ff. de pig. actio. si pignore. argument. contra. ff.de peti.hære.vtrum.& l.sequen. ff. loca. is qui rem. C. de furtis. manifestissimi. §. penult. sed certè prædictæ leges loquuntur in eo casu, quando commodum possessionis pertinebat ad aliquem, & ideò si fraudetur possessione rei, iustum est quòd habeat pœnam furti, vel cõsimilium, non autem sic in interdicto, quod ex re tantùm prouenit.arg.ff.de peti.hæred.quòd iudex.§.vltim.Vel dic, quod si bonæ fidei possessor prædicta obtinuit, antequam res euinceretur ab eo, non restituet ea, vt in contrariis, sed si nondum obtinuerat, cedet actiones, vt in primis concordantiis.

Hęc autem habent locum in fructibus & expensis, & quæ contingunt post litem contestatam, & ideò venient in condemnationem officio iudicis mercenario.ff.de ædil.edi.§.sciendum.prædicta autem si obuenerunt ante lit. contesta. specialiter petenda sunt, vt in pręalleg.l. edi. §. sciendum.& ff. de vsur.per totum.licet confiteamur, quòd ex natura actionum & bonæ fidei, & stricti iuris in condemnatione prædicta veniunt, sed non nisi petantur. ff. de act. emp. l. Iulia. §. ex vendi. & l. ratio.

ratio. & C. de act. emp. l. 4. & l. fructus. & l. de interesse. aliàs non.

CAP. I.

SENTENTIA. *Contra leges.* Puta: quia error expressus est in ea. ff. quæ sententiæ si. ap. rescin. l. 1. *ipso iure.* si iudex ordinarius fert sententiam, quæ ipso iure sit nulla, ipsemet ipsa pro nulla habita, potest aliã ferre. C. quomodo & quando iud. præses. C. de accu. l. 4. si autem est delegatus, quia semel functus est suo officio, eam vlterius mutare non potest. C. quomodo & quando iud. si vt proponis. & idem videtur in electoribus, nisi essent priuati ipso iure potestate eligendi. arg. supra de electio. cum terra. & not. supr. de electio. considerauimus. & idem videtur in aliis consimilibus actibus. argument. supr. de rescriptis. inter. cum suis concordantiis. in delegato tamen videtur, quod si probabili errore ducatur, si ipso iure non tenet quod facit, tamen iterum faciet, quod sibi mandatum est. VERBI GRATIA: Delegatus cui mandata est prouisio, prouidit alicui de præbenda non vacante, ignoranter credens eam ꝓbabiliter vacare, certè iterũ poterit ei prouidere. ar. C. de iuris & facti ignorantia. error. Secùs autem si ignorantia facti, vt si prouidit ei de prębenda, quæ in veritate vacabat de iure, tamen alius eam tenebat de facto, & ideò non vult eam acceptare execrans lites, tunc non potest ei vlterius prouidere, quia functus est officio suo, & benè, nec prodest ignorantia facti, quia ignorabat alij ibi prouisum de facto, & illud factum non impediret suam prouisionem, si autem errauit in iure, vlterius ei non poterit prouidere.

CAP. II.

IVRGANTIVM *controuersias.*

CAP. III.

NON *potest quenquam.*

CAP. IIII.

EA *quæ iuxta.*

SVMMARIVM.

1 *Exceptio à sola appellatione impedimentum capit.*
2 *Cognitio sententiæ latæ per falsa instrumenta, vel falsos testes spectat ad eum qui delegauit.*
3 *Nunquid prælatus à Papa confirmatus possit accusari quòd simoniam cum aliquo familiari Papæ commisit.*

CAP. V.

DE CAETERO. *Fraus.* vel quæstio fraudis, puta quòd sententia lata per falsa instrumenta, vel quòd aliàs circa principale negotium ad-
1 hibita fraus dicatur, secùs si circa executionem. † *Interuenerit.* id est interuenisse dicatur.

Negotio. C. de exceptione rei iudicatæ. si vt proponis. contra. C. Si contra ius vel vtilitatem publicam. & si non cognitio, quæ est. 25. quæstione. 2. & si non cogni. Solu. hoc c. locum habet, cùm sententia lata est à principe. Contra autẽ loquitur de sententia ab alio lata quã à iudice, nam tunc licet executori de quæstione falsi cognoscere. C. de excep. rei iudicatæ. si longius. C. si ex falsis instrumentis. l. vltim. si obiicias de inconueniente, quod sequitur quòd quilibet posset executionem impedire. Respondeo, quòd ex quo hoc apparuit, quia si in probatione defecerit etiam de hac sua malitia punitur, vt in prædicta. l. si longius. & infra, de pœnis. c. calumniam. Alij dicunt ꝙ etiam si à minori iudice sententia feratur, tamen executor de falso non cognoscet, nec prætextu falsi sententiæ executio impedietur, executionem enim sola appellatio impedit. in Authent. vt iudic. non expe. sacras iussi. colla. 9. per quam Authent. correcta est lex. C. si contra ius. & si non cognitio. aut exponenda est, vt ei non contradicat, ad hoc facit. C. de falsis, l. 2. Vnde alij soluunt sic contra. quia executio mera est & mixta, mera est, quæ nullam habet cognitionem admixtam, puta quãdo ille idem qui tulit sententiam, mandat de ea exequenda, tunc enim cùm de suo facto scribat, non est credendum quod falsum sit ei suggestum, & ideò super hac falsa suggestione non est probatio alicuius ad retractationem executionis sententię recipienda in contrarium, & sic intelligunt quod hîc dicitur & in contrarium. † Si autem alius, [a] quàm qui scribit de sententia exequenda tulit sententiam pro qua exequenda scribitur: tunc admittitur probatio in contrarium super suggestione falsi. 25. quæstio. 2. & si non. Et dicitur hîc admixta executio, quia quodammodo cognitio admiscetur ei.

a Si autem alius. Ad de ꝙ hîc dicta Inno. refert & sequitur dom. de sancto Gemi. in capitulo si cut sine. 2. quæstio. 1. col. 2. vers. in fin. glo. & de hoc Spec. in tit. de ap. §. 6.

2 † Illud autem incunctanter dici potest quod si non per suggestionẽ falsitatis sententia dicitur lata, sed quòd sententia lata sit per falsa instrumenta, vel falsos testes, illa cognitio seruatur illi, ꝗ delegauit, non enim super hoc intendebat causam delegare, vt hîc, & in lege. C. de execut. rei iudi. si vt proponis. Item est & alia executio pro parte mera, & pro parte mixta, vt si mandetur alicui de aliqua præbenda, si vacat, nam cognitionem habet in hoc, vt cognoscat an vacet, sed postquam constitit quod vacat, prouisor non habet cognitionem, vnde si vellet aliquis obiicere in personam iudicis, vel illius cui prouidendum est, nõ audiretur: vt not. infrà. de concess. præb. proposuit. argu. ad hoc. 25. q. 2. & si non cog. suprà, de rescript. cum dilecti.

His quæ hîc dicuntur in litera & in glos. videntur contra. ff. de iudi. si prætor. vbi dicitur, quòd coram executore debet probari dolus illius, qui obtinuit in sententia & coram eodem probari falsitas instrumentorum per quæ lata est sententia. Solu. veritas est, quòd nunquam executor debet aliquas probationes recipere super principali, vt super illis iudicet, nec etiam vt decernat sententiam mandandam executioni vel non, quia si talis sententia ferretur, præiudicaret in principali, quia postea sententia remaneret inutilis, quæ non posset mandari executioni obstante excep. rei iudicatæ, sed ad sui instructionem posset recipere aliquas probationes, vt si inueniret, aliquid, quod eum moueret, supersederet & remitteret ad superiorem negotium, sed tamen nunquam iudicare debet, & hoc expressè sonare videtur hæc litera & etiam lex præalleg. si prætor.

3 † Sed quæritur si Papa confirmauit aliquem, vtrum postea possit accusari iste prælatus, quod simoniam cum aliquo familiari Papæ commisit coram Metropolitano suo de hac simonia, & videtur, quod sic, si agitur ad pœnam depositionis, & nihil tangitur de confirmatione Papæ, quia si ageretur quod confirmatio iniusta esset, ad hoc non potest agi nisi coram superiore, & nisi per modum appel. si autem velit dicere sententiam nullam, hoc etiam tantùm coram eodem iudice qui tulit sententiam dicere potest, quòd obtineret etiam si ille, qui tulit sententiam sit inferior iudex à Papa. C. de ac. l. 3. 35. q. 9. c. quis sententiam.

CAP. VI.

CVM *aliquibus.* *Possessio.* id est res aliqua *pignorasic.* ff. de constit. pecu. promissor. §. de constit. ff. de acquirenda possess. l. 3. & l. possideri. in prin.

CAP.

CAP. VII.

L*ATOR præsentium.Permanere.*no.sententiã matrimonij non transire in rem iudicatam.arg. ĩ. eod.consanguinei.

SVMMARIVM.

1 *Venditiones factæ à prælatis sine consensu capituli, an valeant.*

CAP. VIII.

C*VM causa.Quæ vos.*Ca.sãctæ Anastasiæ,à quo laici hîc nominati petebant domum, de qua agitur ex causa venditionis, *archipresbytero.* solo sine consensu capituli.*fili T.*hic fortè erat procurator, vel syndicus capituli.*sententiam.*iustè legatus iste poterat ferre sententiam, non obstante appellatione, quam capitulum intra terminum constitutum non prosequebatur.ĩ.de appellat.personas. Sed quæres quare hîc ergò retractatur sententia eius. Respondeo,quia fuit iniqua.s.quod venditio teneret, & ex hac causa capitulum appellauit,& hanc appellationem hic prosecutus fuit,sed & sine appellatione hęc sententia fuisset retractata, quia contra ius scriptũ est,quod venditio facta à prælato solo teneat.11.q.2. c.alienatione &c. & de his quæ fiunt à prælato. c.1. *consuetudo.* quę erat quod venditiones factæ à prælatis sine consensu capituli valeant,quæ nõ tenet cùm grauamen inducat ecclesiis.sup.de consue.c.1.*per appellat.*procurator enim capituli secundò appellauit à legato post sententiam pro laicis latam.

CAP. IX.

I*NTER cæteras.Iniquitatem.*quia lata sit contra ius scriptum, sed etiam si lata sit sententia contra ius litigatoris,licet appellare,quamuis sit remota appellatio à Papa in rescripto.

CAP. X.

T*ENOR literarum. Muliere.* hæc mulier non erat absens per contumaciã,ideo iniusta est sentẽtia, si per contumaciam erat absens, sentẽtia est iusta ex ordine,sed quia potest iniusta esse causa,iterũ auditur etiam sine appellatione, quod est in causa matrimonij speciale,s.eo.lator.

Nec intelligas hoc ita generaliter verum, quod indifferenter sit admittenda contra sententiam matrimonij,nisi iusta causa moueat iudicem, quòd ipsam audiat, sicut hîc mouit iudicem absentia mulieris,sed si pars contra quam lata fuit sententia pręsens fuisset,non videtur,quod fuisset admittenda cõtra sentẽtiam,quia eadem ratione & tertiò, & quartò,& in infinitum esset admittenda, quòd satis esset absurdum.in decre.autem sequenti mouit iudicem, quòd illa eadem pars, pro qua lata erat sententia, petebat contra sententiam procedi,& habemus expressum, quod sine causa facere non debet. suprà, de in integrum restit. ex literis.credo tamen, quod hanc causæ cognitionem possit facere sine præsentia partiũ,& hoc ideò dico,quia de iure est, ꝙ vterque coniugum contra sententiam matrimonij audiatur,tamen iudex in hoc non debet esse facilis.*præsumpsit.*& ideò recusationem dictam friuolam reputans,& ipsum per consequens cõtumacem & malè. *excommunicationis.* ex quo contraxerat non debebat eum excõmunicare,quia conrraxerat,sed si lite pendente communicaret eidem,vt in fine huius decret. continetur,vel si non satisfaceret de facto, tunc posset excommunicari.ar.ad hoc, quia nõ debet excõmunicari,nisi monitione præmissa.ĩ.de sen.excom. sacro.sed non potest moneri super facto, scilicet,ꝙ nõ fiat,cùm nequeat pro infecto haberi.ff. de capti. & postli.reuer.in bello.§.factæ.restat. ergò tantùm, vt super emendatione malefacti moneatur. *Interdicens.*hoc est verum, vbi matrimonium interdicitur expressè.vt infrà,de despon.impu.ad dissoluendam. vel tacitè,vt hîc. nam eo ipso quod alius petitur in virum,hoc ipso interdicitur ei nubere, aliàs pendẽte causa non debet prohiberi vti iure suo. suprà, vt lite pendente.laudabilem.8.q.vlti.nónne.

CAP. XI.

C*ONSANGVINEI.*

CAP. XII.

C*VM olim.Duplici.*quia fortè plurium personarũ vicem gerebat, puta præpositi & simplicis canonici.s.de ele.cùm inter.2.vel quia aliquis absens sibi commiserat vices suas.suprà, de elect. in causis. & c. quia propter. vbi de hoc notat. *Diaconatus.* ad hunc ordinem prouehi debet,qui ad archidiaconatum eligitur.supr.de elect.cùm in cunctis.sed existẽs in minoribus [a] ordinibus, eligi potest ad hãc dignitatem dispensatiuè.sup.de ætate,præterea.*circumuentus.*supr.de in integr.restit.c.cùm ex literis. & hoc ita violenter præsumimus,quod in contrarium probationem non admittimus.†*Prædicto.*not.literas dici subreptitias: quia impetratæ sunt aduersario absente [b] qui erat in curia.*non obstante.* Not.non teneri quòd factum est per obreptionem etiam si aduersarius consentiat.*non obstante do.*quia fortè ideò fecit sibi concedi ab episcopo vt quasi ab episcopo non quasi à Papa haberet archidiaconatum. *Absenti.* lite non contest.proceditur quia de elec.agitur. s.vt lite non contestata.quoniam. alij dicunt quòd lis erat contest. vel quia de obreptione constabat cum præmissis factis per Celestinum habitis interfuerit Innocentius cardinalis cum alijs cardinalibus, vnde eos latere non poterat.

[a] Existẽs in minoribus.Adde quod Hẽricus Bohic. hîc.& in c.dudũ. el.1.col.2. post princip. dicit hanc opi. consuetudine seruari quã tenet Arch. in c.si clericus.de præb.in 6.

[b] Absente. Quod existens in curia sit citandus.ad de Pau.de Cast.in cõsi.338.inci. quia exceptiones. col. 1. & Fe.hîc co. 6.post.medium.

SVMMARIVM.

1 *Subiectionis petitio generalis est.*

2 *Subiectionis indicia quæ sint.*

Priuilegium an idem supponat,quod confirmationes.

3 *Nunquid iudex possit hodie super vno capitulo & cras super alio pronunciare, quando sunt plura capitula singulariter & principaliter petita.*

CAP. XIII.

C*VM inter.Subiectione.*Not.hîc agi cõtra clericos, quia nemo in eis hoc ius quod petebant isti monachi possidebat, aliàs contra possessorio ageretur.vt no.s.de maio.& obe.inter. & sup.de præscri. auditis.& c.cùm olim.

1 †*Subiectione.* not. subiectionis petitionem esse generalem,ideò licet in libello dicatur in genere, ago super subiectione talium clericorum:tamen pòstdebet probare in quibus articulis fuit subiecta illa ecclesia, & in illis debet ferri sententia tantùm vt hîc in fine.& no. suprà, de officio ordinarij.conquerẽte. *pleno iure.* in temporalibus & in spiritualibus. 16. quæstio.2.visis.

2 †*Institutione.*destitutione & inuestitura, non tamẽ singula quæ hîc ponuntur sunt indicia plenæ subiectionis, sicut sunt letaniæ & quædam alia,sed omnia simul,& quædam etiam singulariter sunt indicia vt institutio in spiritualibus, & fidelitas in tẽporalibus,non sic de aliis. Nã licet abbas ibi haberet quædam episcopalia, in ordinatione tamen,visitatione & consecratione altarium & consimilibus, semper

retineret episcopus ius suum. argum. 9. q. 9. per singulas. & hoc quando episcopus dat ecclesiam aliquam alicui pleno iure, sed etiam si alius quàm episcopus ibi habebat institutionem & destitutionem, & fidelitatem pleno iure pertinet ad eum. argumen. 16. quæstio. 2. c. 1. & 2. Alij dicunt, quòd tunc demum ad aliquem pleno iure pertinet ecclesia, cùm omnia episcopalia habeat ibi, nec sufficit dicere singularia, ad hoc vt plenè sit exempta, nisi dicat eximo te vel consimilia, licet facta exemptione posit aliqua excipere de quibus not. infr. de priuileg. accepimus. & c. cùm capella. & c. cùm & plantare. *fidelitate*. hoc est de temporalibus. *obedientia*. correctione reputatione. *letaniis*. hæc spectant ad spiritualia. *& alijs consimilibus*. tam de spiritualibus puta, quàm de temporalibus reddat rationem. 16. q. 2. c. 2. *ad quod*. id est, quod in prædictis debet ecclesia sibi esse subiecta.

3 †*Priuilegia*. etiam confirmatoria, sed dices non idem supponit priuilegium, ꝙ confirmationes? Respondeo differentia est inter priuilegium, vbi ponũtur subscriptiones canonicorum, & vbi multa alia præter confirmata ponuntur, & confirmationes, vbi non fit subscriptio canonicorum, & nulla alia ponũtur præter confirmata. *Quorum*. patriarcharum. *testimonio*. id est, in præsentia, aliter enim non valet confirmatio patriarchæ. ff. de adminiſt. tut. ita. §. gesisse. infrà, de excesi. præla. sicut vnire. *ecclesia*. sancti proculi. *eo*. priuilegio. *vitæ*. ff. de administr. tut. ita. §. gesisse. argument. contra. C. de testa. l. hac consultis. in principio. *à quo agitur*. hîc corrigitur text. decret. quia ista est litera registri. *à quo*. fuerat iudicatum, quòd archipresbyter ecclesiam dimitteret, aut abbati obedientiam repromitteret, credens etiam quòd testes vera deposuerant coram eo, qui de fidelitate manifestum protulerunt testimonium, idem ipsum sententialiter diffiniuit hæc glossa. Istorum verborum. *à quo idem*. id est, sententiam condemnationis sub eadem disiunctione dedit, scilicet, quod archipresbyter vel obedientiam promitteret abbati vel ecclesiam dimitteret, in hoc concordauit cum sententia cardinalis, sed in eo discordauit, quia cardinalis non condemnauit, nisi ad obedientiam, episcopus autem condemnauit & ad obedientiam & ad fidelitatem, & ex hoc apparet, quòd in iudicio actũ ad vtrunque fuit, & quia testes ad hoc deposuerunt, apparet ex eo quod sequitur, quia Papa huic sententiæ innitens ad vtrunqne condẽnauit archipresbyterum. *iudicatum*. & fortè appellatum. *ad obedientiã*. supple & fidelitatem, vt quidam dicunt. *donationis*. quæ fortè erat nimia. 12. quæstione. 2. bonæ rei. vel aliqua alia iuris solennitas deficiebat ibidem. *originem*. C. de legibus. non dubium. suprà, de fide instrument. inter dilect. *præualente*. ff. de offic. præsi. illicitas. infrà, eodem. sicut. suprà, de renunciat. c. in nostra. *præualente*. quia fortè res aliter fuit narrata, quàm gesta: vt ff. de re iud. actorum. hîc vult dicere, quòd sententia quæ pro veritate accipitur, præfertur sermonibus qui dicuntur contra sententiam, & quicquid contra sententiam dicitur, reputatur sermo, id est vanum. *fidelitatem*. no. propter sententiam in qua nihil de fidelitate dicitur contineri. Vel dic, quòd in sententia etiã de fidelitate continebatur, quod ex eo præsumitur, quia in libello petitum fuit, quod dic, vt no. suprà, eo. in gl. 1. sententiam.

3 †*Fidelitatem*. super aliis in libello contentis nihil dicit, vnde potest dici, quod in aliis intelligitur absolutus cùm non essent specialiter petita, sed sub generali petitione quam fecerat, scilicet, quia petebat subiectionem ipsius monasterij concludebatur, si autem plura capitula singulariter & principaliter petita essent, & super vno ferret hodie, super alio cras ferre posset. ar. ff. de mino. etiam. infrà eodem, cum I. & A. & tandem si nullo tempore iudex coram quo prædicta petita sunt specialiter nihil dixerit, peribit instantia iudicij. C. de iudic. properandum. Si autẽ vnam magnam sententiam peteret, vel magnam rem, & in parte condemnaretur, non videretur absolutus nec condemnatus in alia parte. ff. si certum. petat. quidam.

CAP. XIIII.

C*AVSAM quæ inter. Attestationes*. in causa principali inductas. *probare*. sed non probat, quia fortè testes, licet dicerentur attestari pro clerico, fortè iudex qui eos recipit cognouit subornationem, & alios defectus in eis, quare non fuit secutus dicta eorum. ff. de test. l. 3. §. tu ipse. in prin. fortè erat mandatum iudici, quod si clericus probaret, se electum à maiori parte quod ferret sentẽtiam pro eo, quod cùm probasset per duos vel tres testes subornatos, vel alias viles, quia iudex pro eo non sentẽtiabat, dicebat contra formam mandati sententiam promulgatam, quod falsum est vt hîc dicitur. Iudex tamen qui ferret sententiam, hoc ipsum debet significare iudici appellationis animi sui motum. suprà, de test. causam quæ vertitur. in fin. *eidem*. ista & sequentes rationes sunt superficiales & non sufficiẽtes.

SVMMARIVM.

1 *Interlocutoria non præiudicat, si à diffinitiua sit appellatum.*
2 *Ante sententiam necesse est exprimere causam.*
3 *Ab interlocutoria appellare non licet, nisi grauamine assignato.*
4 *A die latæ sententiæ computatur decendium appellationis, & quando tempus currere incipiat in præscriptionibus.*
Appellans à diffinitiua omnes exceptiones omissas, & etiam propositas, super quibus contra proponentem pronunciatum est, proponere potest, etiamsi à die latæ interlocutoriæ effluxerunt decem dies.
Interlocutoria lata super exceptione non admissa, à qua nõ est appellatum, an & quando transit in rem iudicatam.
5 *Quadrimestre tempus decurtari potest cum causæ cognitione, & non aliter.*

CAP. XV.

Q*VO ad consultationem. Purgationem*. in causa ciuili, præsumptione enim faciente pro actore, nisi reus delato sibi iuramento purgauerit innocentiam suam, iurando se non debere, quod ab eo petitur condemnabitur, suprà, de iureiur. c. vltim. vel agebatur de crimine ciuiliter, puta furti, vel vi bonorum raptorum, scilicet, ad consequendum duplum, vel quadruplum, vel agebatur in modum inquisitionis.

1 †*Per sententiam*. duæ fuerunt sententiæ, vna interlocutoria, scilicet, quòd purgaret se intra 20. dies, & alia diffinitiua, scilicet, quòd nisi se purgaret, esset amotus de ecclesia, & à neutra harum sententiarum fuit appellatum, quia si esset appellatum à diffinitiua, non præiudicaret sibi interlocutoria: vt not. infrà, eodem. c. in glo. c. quare. sed super neutra appellauit, & ideò sine contradictione mandatur sententia executioni. Vel dic, quòd, sententia, qua indicitur purgatio, diffinitiua est. infrà, de purg. c. quoties. *recipiens*. quasi per hoc videatur renunciasse appellationi. suprà, de offic. deleg. c. gratum. C. de re iudi. absolutionem ff. de pac. tale. §. 1.

C. de

C. de iure do. impe. l. 2. ego fateor, q̃ qui recipit talẽ terminum appellationi factæ videtur renũciare, sed non faciendæ.

2 †*Causam.* quam necesse est exprimi, ante sententiam. inf. de appel. vt debitus. post sententiam autẽ diffinitiuam secùs. ff. de mino. plus. 2. q. 6. anteriorũ. §. forma. C. de pœna iud. placet. 2. hæc autem sententia non fuit diffinitiua, sed interlocutoria super purgatione præstanda tantùm diffinitiua, cùm esset si condemnaretur, vel absolueretur de crimine.

3 †Et ita habes hîc argum. quod à sententia interlocutoria non licet appellare, nisi assignato grauamine, quod etiam verum est, vt infrà, titul. proxi. c. cordi. aliter autem videtur notari, inf. eod. c. in glo. arg. de tali.

4 †*Probatione.* not. decendium appellationi præfixum, non à die probationis purgationis præfixo, sed à die interlocutoriæ computandum. *decendium.* not. à die latæ sententiæ computari decendium appellationis. & non à die termini assignati, vel conditionis extantis. ff. 2. quæstio. 6. biduum. in princip. secùs tamen est in aliis præscriptionibus, vbi non currit tempus nisi à die conditionis extantis. ff. quãdo. act. de pecu. est anna. l. 1. §. annus. C. de præscript. 30. anno. cum notis. §. illud. Et est ratio diuersitatis, quia lata sententia contra aliquem, etiam sub conditione statim ex ipsa sententia grauatur, vnde statim potest prosequi appellationem, etiam ante cõditionem extantem, ergò multofortius poterit appellare, cùm & statim prolata sententia hæc præscriptio decem dierum currere incipiat, secùs autem in aliis præscriptionibus, quæ non incipiunt currere ante diem conditionis extantis, nec ante lędunt, nec etiam competit aliqua actio, vnde nõ sunt in mora, ante conditionem extantem. *transeat.* suprà, de elect. cùm dilect.

☞ †*Iudicare.* quæritur de tali quæstione facti, aliquis in aliqua causa excipit de pacto de non petendo, vel de præscriptionibus, vel consimilibus, lata est sententia contra eum, scilicet quòd hæc exceptio non admittatur. Item postea fertur diffinitiua contra eundem, & appellat ab hac diffinitiua, sed ab interlocutoria non appellauit, modò quæritur, an in causa appellationis possit easdem exceptiones repetere, & distinxerunt quidam quod si à die interlocutoriæ latæ non effluxerãt decem dies, quod benè potest in causa appellationis repetere easdem exceptiones, quia appellatio non tantùm releuat in principali negotio, sed etiam in interlocutoria, & super vtraque sententia intelligitur appellatum. Sed contra hoc videtur, scilicet, quod nunquam appellatio emissa in principali, extenditur ad interlocutoriam, quia alio modo est appellandum ab interlocutoria, scilicet, causa assignata, vt hîc, aliter in diffinitiua, scilicet, nulla causa expressa, vnde sufficit, quòd appellatione facta, dicat appello. ff. de appellatio. l. 2. & l. à sententia. §. finali. Item si in diffinitiua contineantur plures articuli, potest appellare in vno articulo, & in alio non, quare eodem modo videtur, quòd potest appellari à diffinitiua, & super interlocutoria habere sententiam ratam, ac ipsam ratificare videtur, ex quo non appellauit.

Aliis aliter videtur quod melius, scilicet, vt nobis videtur q̃ ex quo appellans à diffinitiua omnes exceptiones omissas & etiam propositas, super quibus contra proponentem pronunciatum est proponere potest, etiam si à die latæ interlocutoriæ effluxerunt decem dies, vel plures, quando appellauit, & hoc satis videtur quasi expressum. ff. de appellatio. l. 1. ff. quando appellan. sit. l. 1. circa princ. & ar. C. de iureiurando. l. generaliter. §. si autem. Item ad hoc facit. ff. de mi. l. 5. §. 1. nam totum negotium instructum est in quo læsus est, & à quo appellatum est. Ad rationes autem contrarias respondemus, quod directè non admittitur aliquis ad dicendum contra interlocutoriam, quæ transit in rem iudicatam, sed expone, quod si admittitur ad dicendum super principali, vel contra diffinitiuam, quia veritas semper est iuuanda, nec est in probationibus restringenda, benè admitteretur contra interlocutoriam. Fatemur tamen, quòd si talis est interlocutoria, quæ non prodesset in principali, vt si quis condẽnatus esset in expensis, & non appellasset per appellationem emissam à diffinitiua, non iuuabitur super expensis, quia prosecutio expensarum nihil facit ad principale negotium, imò posset prosequi appellationem emissam super interlocutoria expẽsarum, & nihilominus tamen super principali agere, à quo non est appellatum. j. de appel. super eod.

Sed dices interlocutoria lata super exceptione non admissa, à qua non est appellatum, transit in rem iudicatam, ergò ad idem decætero agere non potest, nec de eo excipere: vt ff. de exception. rei iudicatæ. cùm quæritur. & l. sequent. & ar. ff. ex quibus cau. maio. necnon. §. exceptio. ☞ † Respondeo quod transit in rem iudicatam, quantum ad hoc, vt vlteris appellari non possit super illa exceptione non admissa, sed non transit in rem iudicatam, quin iudex in causa appellat. possit dare licentiam repetendi easdem exceptiones, non obstante à quo appellatum est, nec mirum, quia iudex qui in principali hanc interlocutoriam dedit, hoc idem facere posset, nam quod iussit &c. ff. eodem titulo, quòd iussit. imò argumen. eiusdem legis videtur, quòd in causa principali idem iudex, qui dedit interlocutoriam, potest dare licentiam ei contra quem lata est eas exceptiones repetere. Benè etiam facit ad hoc infrà, de appellatio. cessante. & de acc. qualiter. 1. suprà, de restitu. spoli. audita. circa finem. vbi dicitur iudici, quod reuocet quòd iniustè fecit. Vel dic, quod nunquam sententia interlocutoria transit in rem iudicatam. Nec decret. ista contradicit, quia hîc non fuit lata sententia interlocutoria, sed diffinitiua, & eodem modo respond. decret. suprà, de elect. cum dilect. quia & ibi facta fuit confirmatio, quæ vim sententiæ diffinitiuæ obtinet. Item nec etiam hîc nec ibi causa appellationis prosequebatur, hîc enim non prosequitur causam appellationis à diffinitiua, quia ab ea non appellauit intra decem dies. In decret. autem cùm dilectus. nullo modo appellauit. *præsertim.* id est, maximè. nam idem esset si causam redderet. *sententiæ.* de purgatione præstanda, vel quòd priuetur ecclesia. *agendum.* scilicet, ad executiones sententiarum. *quadrimestre.* repete quę diximus suprà, de offic. delegat. c. quærenti. fortè potest dici, quod sicut & in personalibus, sic & in priuatione ecclesiæ, si nõ purget se necesse sit tempus quadrimestre. Alij contradicunt.

5 †*Arctari.* hîc reprobatur sententia dominorum dicentium, quod si minus quadrimestre temporis assignet iudex condemnato ad soluendum, tenet condemnatio, sed habebit tempus quadrimestre ad soluendum. arg. ff. de re iu. l. 4. si quis cùm. tu ergò intelligas, quod potest decurtare tempus quadrimestre cum causæ cognitione, vt hîc. ff. de reg. iur. l. 2. sed sine causæ cognitione minimè: vt ff. de re iud. l. 4. §. si quis cùm. *recipit.* & recepisse videtur, ex quo præfigebatur terminus, nec appellabat, quia nec

nec suffecisset sibi contradicere sine appellatione *amplius*.id est maioris temporis,quo ad executionẽ interlocutoriæ faciendam.

CAP. XVI.

SICVT *nobis*. *Quod*.scilicet quòd esset sententialiter absolutus.*non exprimantur*.idem esset & si exprimantur,nam illud esset causa sententiæ, non testimonij.Causa enim testimonij est, quia pręsens fuit,quãdo lata fuit sententia,& quia eã legi audiuit.

SVMMARIVM.

1 *Non licet in vna causa tertiò appellare.*
2 *Sententia confirmatur in præiudicium vnius & non alterius. Sentẽtia in causa appellationis pro cohærede quomodo ferat.*
3 *Quando tertia persona quæ non fuit in iudicio admittitur ad prosequendum appellationem.*
4 *Prior victor,si vult suscipere defensionem causæ, præfertur illi qui nunc de nouo aliis mouere cœpit eam.*
5 *Ante litis contestationem,si tertia persona velit immiscere se, & impedire, ne lis cum reo incœpta procedat, an possit.*
6 *An tertia persona,quæ vult defendere causam, quæ eũ tãgit, debeat si est ante sententiam dare nouum libellum.*
7 *Non debet qui vult prosequi ius suum,reo assistere.*
8 *Rei vendicatio competit etiam contra non possidentem.*
9 *Possessio per alium detenta amittitur,quam citò ab alio occupatur etiam ignorante eo qui per alium possidet.*
10 *Potest is cuius interest repellere eum ab agendo ad quem primo loco pertinet defensio,si sit suspectus.*

CAP. XVII.

☞ CVM *super controuersia*.† *Latæ*.& semper Oueten. episcopus appellauit à sententiis contra monasterium latis, alioquin si non appellasset fieret sibi præiudicium. argum. eius quod de liberto dicitur.ff.de re iudic.sæpè.vbi dicitur, quòd defensio liberti primò spectat ad patronum, secundario ad libertum,vel potest dici melius,quod si nõ appellauit in processu negotij, sed illud ad finem perduci permisit, vel etiam si non appellauerit à prima sententia lata in causa principali, sed modò in causa appellationis appellet,sufficit, cum nondũ sententia transierit in rem iudicatam, etiam si præsens sit is,cuius interest,& causam suam agi sinat.ff. de appellatio.ab executore.§.alio.ibi enim constat, quòd ipse sciebat causam suam agi, quia loquitur de domino & eius procuratore,ad idem.C.de euict. si parentes.ff.quando appel.fit. l. si procuratorio. & ff.de appel.recip.l.prima.ff.de pig.si superatur. & ostendet in causa appellat. iniquam sententiam, per quam pronunciatum est monasterium ad Auriens.episcopum pertinere, & iudex appellationis pronunciabit sic,cùm monasterium cellæ nouę non ad Auriens.episcopum,sed Ouetens.pertineat, ideò monasterium ab episcopi Auriens. impetratione absoluimus,&latam pro ipso sentẽtiam reuocamus. Alij dicunt,quòd tantùm pronunciabit sententiam pro episcopo Auriens.contra monasterium latam, non præiudicare episcopo Ouetens. ff. de appellat. à sentẽtia.1.resp.& §.idem rescri. Nos credimus primam sententiam præferendam, nisi sibi fieret præiudicium ex prima sententia, sicut est quando ad eum primo loco pertinet defensio. infrà, eod. c. pe. vbi not.hic casus.ar.ff.de appellat.l. à sententia. sed si non fiebat ei præiudicium, nisi quo ad præsumptionem,quia ex quo lata esset sententia pro episcopo Auriens.contra monasterium, præsumptio esset quod ipse haberet ius in ipsum potius quàm Ouetens. sed tunc hac præsumptione non obstante, iuxta secundum modum feretur sentẽtia,scilicet, sententiam contra monasterium latam pro Auriens. non præiudicare episcopo Ouetens.& interim pendente causa appellationis,cùm per eam extinctum sit pronunciatum inquantum Ouetens. præiudicat. ff.de ad Ter.l.1.§.vlti.suspendetur executio Ouetens. in aliis autem quæ non tangunt episcopum Ouetẽs. non differetur sententia,vt hîc.

1 †Sed quid si abbas appellauit bis,nunquid à tertia sententia contra abbatem lata licebit episcopo Ouetens.appellare? Respon. non, imputet enim sibi qui sciebat causam suam agi, & non prohibuit, vel nõ appellauit.ff.de re iud.sæpè.C.de euict. si parentes.& quia in vna causa non licet tertiò appellare.C.ne in vna eademq́ue causa lic. ter. prouoc. in rubro & nigro. & infrà, de appe. directæ. tamen posset dici quòd in duabus appellationibus condẽnatum esset monasterium,tamen si nesciuit causam suam agi ante sententiam latam, episcopus tamen appellare potest intra decẽ dies,cùm sua intersit,cũ ex ipsa sententia posset ei qualequale præiudicium fieri.ff.de app.à sententia.in prin.Si autem ante vltimam sententiam sciuisset causam suam agi,debebat assistere monasterio,quòd si non fecit post duas appellationes à monasterio factas, non poterit appellare,quamuis potest dici, quòd in hoc casu etiã post duas appel.emissas,à monasterio poterit episcopus appellare, si tantùm ante vltimam sententiam sciuit causam suam agi,cùm aliàs sine culpa sua posset sibi magnũ præiudicium generari,quod esse non debet.ar.sup.de constit.c.2.sed propter appellationem suam in nullo releuabitur causa quo ad monasterium:imò quantum ad ipsum mandabitur sententia executioni:vt inf.sequitur.

2 †Sed oppones, quomodo sententia ad præiudicium vnius est excutioni mandanda & non alterius?Respon.non dicitur hîc,quòd executioni mandatur in pręiudicium vnius,& non alterius,sed benè confirmatur in pręiudicium vnius, & non alterius, & etiam si super multis articulis lata esset sententia,quorum aliqui non tangerent episcopum,super illis posset fieri executio, super illis qui tangũt episcopum non,& videtur hoc ea ratione,quia non debet fieri præiudicium his,qui nõ sunt in causa. ff. de app.l.4.§.1.& 2.ff.quando app. fit.l.1.§.dies autem & seq.imò plus dicimus, quòd etiam si sentẽtia sit talis,ex qua fiat ius,sicut quærela inoffi.test. tamẽ absentibus non pręiudicat.ff.de inoffi.test.l. Papi.§.si ex causa.ff.de ap.si per collu.& possunt agere absentes prosequendo causam appellationis. Item etiam non prosequendo.ff.de ap. à sententia. §. si hæres. §. ☞ idem. & de iureiu. l. si duo. † Sed dices cohæres potest appellare à sententia cõtra cohæredem lata, vbi nullum fit ei præiudicium,nisi quia præsumptio est contra eum.ff.de app.à sentẽtia.in prin.quomodo fertur sententia pro hoc cohærede in causa appellationis? Respon.dicet iudex pronuncio præiudicium nullum ei fieri ex hac sententia contra suum cohæredem lata,nec etiam quo ad pręsumptionem. ar.d.legis.ff.de iureiu.si duo.in princ.*cum*. incipit sententia.*quantum ad monasterium*.C.de test.hac consul.§. ex imperfecto. infrà, de dona. inter dilect. infrà, eod.tit.suborta.scilicet, quòd vlterius contra ipsam nihil valeat obiicere.

3 †Quidam dicunt quòd ad prosequendum appellationem post sententiam, tertia persona quæ non fuit in iudicio,semper admittitur,si sua interest quòd sententia sic lata est.ff.de appellationibus. ab executore.§.ab alio & l.si per collusio. ff. de pignoribus. si super. & iudex appellationis feret sententiam iudicando sententiam iustam, vel iniustam, quæ

quæ lata fuit à primo iudice, & non absoluet reum ab impetitione actoris. Alij tamen distinguunt: vt no. in glo.& semp.& vt videtur, nituntur ratione, & eodem modo quilibet cuius interest, non solùm in causa appellationis, sed etiam quo ad principalem causam admittitur,& ante sententiam, & ante litis contestationem,& post lit. contest. ff. de inoffi. test. si suspecta. ff. de re iudic. sæpè. vbi de liberto loquitur, & hoc casu probato iure tertiæ personæ, iudex absoluet reum ab impetitione actoris, sed non condẽnabit eum tertiæ personę quę se immiscuit ad defendendum reum, quia ad hoc non egit, & hæc quidã intelligunt esse vera, vbi tertia persona erat in possessio. iurium petitorum. †Alij tamen intelligunt idem etiam si non sit in possessione, sed de iure sibi competant. Sed contra hos est. ff. de rei vendicatione, is à quo.& l. sequent. ff. de peti. hære. l. pe. vbi non obstante contradictione tertiæ personæ mandatur sententia executioni. Tu responde, quòd ibi non intererat, nec poterat interesse ipsius tertiæ personæ quo ad principalem causam, nec etiam quo ad possessionem ipsius, licet possit interesse quo ad instantiam iudicij, quia ibi non possidebat,& ideò sibi nõ præiudicatur, si in alium possessio transferatur, quã non habebat. Item super proprietate non fieret sibi præiudicium, quia ita fertur sententia iusta pro eo, & contra eum, cum quo lis contest. est, ac si possideret: vt in præalleg. l. is à quo.

Sed contra videtur, si conuentus cum quo lis fuerat contestatus sine dolo desijt possidere, vlterius non tenetur. ff. de rei vendicatione, si autem. §. 1. So. ibi in illis legibus, scilicet, is à quo.& se. in culpa fuit condemnatus ex eo, quod transtulit possessionem in præmunitorem causæ sine cautione quæ ibi continetur. s. quod reum condemnatum seruabit indemnem contra alium agentem. ff. ad leg. Falci. dolo. ff. si cui plus quàm per legẽ Falci. hoc autem. §. hæc cautio. qui enim cautionem prædictam habet, & rẽ ipsam habere videtur, quantum ad hoc, vt pro eo respondere cogatur. argum. præalle. l. ff. ad l. Falci. dolo. ff. si cui plus quàm per l. Fal. hoc autẽ. licet secùs sit, quando agitur noxaliter. ff. de noxa. act. si plerũque. & l. si quis à multis.

4 †Credimus tamen, quòd si prior victor velit suscipere defensionem causæ quod præferendus est illi, cui nunc de nouo mouere cœpit eam, sicut emptor prior, præfertur venditori. ff. de re iudi. sæpè.& potest etiam appellare, si sententia feratur contra eum, à quo habuit possessionem, vt hîc.& ff. de app. ab executore.& l. seq. si non offerat se defensioni, sed priorem reum permittat agere, & ferre sententiam contra ipsum reum, sufficit si ipse primus reus cedat ei, qui de nouo obtinuit actionem ex stipulatione, quã habet contra eum, qui primò obtinuit, & per eam, scilicet, cessionẽ actionis obtinebit, quod restituat sibi rẽ, pro qua cauit, & si velit probare de iure suo, non audietur, quia in culpa fuit, si confidebat de iure suo, quare non assumpserit defensionem causæ, vel quod non appellauerit, & quod non fuit prosecutus appellationem nomine ipsius condemnati, non suo. Si verò primus reus ambobus condemnetur, antequam à primo præstetur prædicta cautio, tunc ipse condemnatus rem restituat ei, qui primò cauebit de indemnitate eius, & alij cedet actionem contra cauentem. Alij tamen aliter dicunt. Item ibi scilicet. ff. de rei vendicatione, is à quo.& l. sequen. non dicit quòd aliquis immisceret se causæ alterius, imò ibi vterque principaliter agebat contra eundẽ, super eisdem rebus, quamuis benè fatemur ibi, quod si vellet se immiscere ad iuuandum reum contra alterum actorem, quod non admitteretur præmissa ratione.

5 †Si verò ante litis contestationem tertia persona velit immiscere se,& impedire, ne lis cum reo incepta procedat, non potest, dummodo alteri, qui primo reum conuenit competat actio. Et eodem modo dicimus procedendum in causa matrimoniali, quando tres personæ vel plures sunt in causa, vt not. j. de spon. veniens. tertia tamen persona, & si non ad impediendum processum admittatur, ad auxiliandum saltem admittetur,& non solùm videtur quod tertia persona possit interuenire in auxilium rei, sed in auxilium actoris, dummodò sua intersit, vt si aliqua ecclesia prouocet in libertatem,& dicat soli Papæ subesse, nam Papa tunc poterit ei assistere. arg. j. de confir. vti. vel inuti. cum dilect. in fine. sed siue appellet, siue non, causam suam super principali de iure nouo incipere & prosequi poterit, non per modum appellationis sed incipiendo à capite & prosequendo, sicut si nunquam appellasset, nisi in casibus, vt not. infrà, eo. quamuis. in gl. quæ incipit, VERBI GRATIA. *Constiterit.* quæro autem quomodo aget Ouetensis cùm non sit lis contestata? Respond. sufficit lit. contest. facta cum monasterio, cùm appellando videtur approbare, quicquid factum est per monasterium vsque ad appellationem. ff. rem ratam haberi. l. 3. §. vltim. sed hoc stare nõ potest, quia monasterium non egit nomine episcopi Ouetensis, vel defendit, vnde ipse episcopus ratificare vel approbare non potest, quod suo nomine non est actum, tu dic melius, quod non fertur sententia super principali pro huiusmodi prosecutore appellationis, sed pronunciandum est per iudicem, & ita non refert, si non fuit lis contestata, nec fit præiudicium episcopo.

†Sed quæro de hac appellatione secundum hanc opinionem, vltimam, vtrum obtineat vim appellationis emissæ in iudicio, vel emissæ extra iudiciũ, & videtur emissæ extra iudicium, quia priorẽ causam non prosequitur, sed nouam tãtùm, quia petit pronunciari, quod nullum fiat sibi præiudicium ex hac sententia lata contra monasterium, de qua nihil in primo iudicio actũ est, quod si est ita, scilicet quod sit prouocatio extra iudicium, appellatus non tenetur comparere coram iudice appellationis, nisi citetur appellans: vt no. infrà, de app. cùm ro. imò cùm sit alias hæc principalis causa, tantùm coram principali ordinario agenda est, non coram superiore iudice appellationis. Respondeo, hæc appellatio cẽsenda est iure appellationis emissę in iudicio, & superior ad quem appellabitur, debet de ipsa cognoscere,& non ipse, qui tulit sententiam, quod ex eo apparet, quia fit in iudicio, & ab iniuria facta sibi in iudicio, quia per sententiam latã contra alium dicit sibi iniuriam factam,& nisi appellatus intra annum compareuerit, eodem modo procedetur in hac causa appellationis,& sine lit. conte.& parte absente, sicut in causa appel. emissæ in iudicio, & quia agitur inter partes. inf. de app. sæpè.& c. oblatæ.& c. per tuas.

6 †Et no. quòd cùm tertia persona vult defendere causam, quæ eum tangit, si est ante sententiam, non debet dare nouum libellum, sed tantùm causam cœptam debet prosequi, vel iuuando eum, quia eam cœpit, vel assistendo ei. C. de litis contestatione. Authent. nunc si hæres. vel eum remouendo, si primo pertinet ad eum defensio, vel si suspectus est. ff. de re iudicata. sæpè. ff. de appellat. ab executore. ff. de inoffi. test. si suspecta. & per consequens videtur, quod eædem defensiones competant huic tertiæ personæ, quæ competunt ipsi reo, si non remoueretur &

eodem modo contra eum. Si autem post sententiã prosequi vult appellationem ab ipso reo emissam, idem faciet, & videtur quod etiam eo inuito prosequi possit. Si autem appellationem à se emissam velit prosequi, cùm principalis reus nolit appellare, tunc potest formare libellum in hac forma episcopus Ouetensis, cùm episcopus Auriens. obtinuerit sententiam surreptionis pro se ferri contra monasterium cellæ nouæ, & ego sum in possessione subiectionis ipsius, & propter hoc videns mihi præiudicium generari, appellauerim à sententia lata cõtra monasterium, peto à vobis domine iudex appellationis, quòd vos pronuncietis sententiam iniustam, & appellationem legitimam, & quòd absoluatis monasterium ab impetitione episcopi Auriensis. Pro se autem nihil petet, sed oportebit eum probare, quod sit in possessione subiectionis, & insuper de iure monasterij, & si publicatæ sunt attestationes in prima causa quando agebat monasterium, modò episcopus Ouetensis in causa appellationis quam prosequitur, non poterit alios testes producere super eisdem articulis, sicut nec monasterium posset, si appellasset. suprà, de test. fraternitatis. nam hæc causa primæ succedit, & ideò eandem naturam assumit: vt patet infrà, de vot. & vot.redempt. magnæ. §.cùm igitur. Sed si episcopus Ouetensis omissa causa appellationis, velit causam incipere à capite, in casu in quo potest, puta si ignorauit primam causam agi, vel eam non defendit, vel aliis consimilibus, tunc si translata est possessio in Auriens. ordinabit causam, sicut si nũquam actum fuisset contra monasterium. Si verò nondum translata esset possessio in Auriens. & ignorauit processum contra monasterium habitum, tunc dicet executoribus sententiæ pro Auriens. latæ, non debetis mihi auferre possessionem meam, sine causæ cognitione. ff. de re iudic. à diuo. §. si rerum. aliàs incipit si super. C. si per vim. l. fin. imò plus videtur, quod si non esset in possessione subiectionis, sed tantùm haberet ius in re, & ignorasset causam agi, tunc posset impedire executionem. suprà, de testi. veniens.

☞ † Sed quidam intelligunt hoc speciale, quando sententia fertur in beneficiis vacantibus: vt ibi plenius not. Alij dicunt & fortè melius, quòd ante sententiam in principali causa latam, & post sententiam in causa appellationis tam à se, quàm à primo reo emissæ tertia persona cuius interest, potest ius suum tam super proprietate quàm super possessione proponere, si vult, dummodò ius tertiæ personæ, illud idem ius sit, quòd deductum erat in iudicium à primo actore & reo. ff. de re iudic. sæpè. §. 1. & 2. ff. de appellatio. ab executore. §. alio. suprà, de maio. & obedi. inter. vbi de hoc, & dummodò primus reus non possideret, quod ab eo petebatur, sed alius in eo possidebat, illud ius sicut libertus non possidet in se ius patronatus, sed patronus, sicut ecclesia, vel clerici non possident in se ius subiectionis, sed prælatus, cùm nulla res sibi seruiat, nec etiam proprio domino. ff. si vsusfruct. pet. l. vltima, in princio. ff. de ser. vrb. prædi. iure communi. & tamen conueniri possunt huiusmodi personæ, vt in præalle. iuribus continetur. & not. s. de præscript. auditis. in princ.

☞ † Si autem hæc tertia persona velit proponere de iure super proprietate, nullum fit sibi præiudiciũ, quantumcunque sciat causam agi, vt in fine huius decr. dicitur, sed super possessorio benè præiudicatur sibi, si sciret, & non defendat primum reum vel eum defendendo repellat, vt hîc alioquin illud etiam benè admittitur, quòd si primus reus pro iure suo produxit testes, & si postea tertia personã, quæ sibi assistit, velit publicatis attestationibus producere testes super eodem iure suo, distinguendum est, an super eisdem articulis producat, an super diuersis, sicut si primus reus post publicatas attestationes producere alios testes vellet: vt not. suprà, de test. fraternitatis. & hoc ea ratione probatur, quia si præiudicat tertiæ personæ, sententia contra primũ lata tenet, non tantùm super possessione, sed etiam super proprietate, quando astitit ei, quare non eodem modo præiudicaret sibi processus contra eum habitus, vtique: imò ei præiudicare debet. ar. ff. de iudic. quæ de tota. & in eo colligitur quod not. s. de offi. dele. pasto.

7 † Si enim volebat ius suum prosequi, non debebat primo reo assistere, nec in principio, nec in fine, nec in medio, & videtur hîc Papa reprobare opinionem R. qui dixit, quòd si aliquis petat aliquod ius in re aliqua, quam ego possideo, & ego hoc sciam contra possessorem sententiam latam, mihi præiudicat, & sic intelligimus legem. ff. de re iud. sæpè. nã ibi & si libertus meus me interueniẽte seruus vel libertus alterius iudicetur mihi præiudicat. glossabat enim ibi R. id est, me interueniente, & sic me sciente. ar. pro eo. C. de lib. cau. principaliter. Idem videtur, si res aliqua vendicetur ab aliquo, qui non possidet, eam sed tantùm tenet, nam tunc ego si mea interest, debeo offerre me defensioni eius, & nisi offeram, si scio fit mihi præiudicium quo ad possessionem. ar. ff. de po. l. bona fides. secùs autem si eã possideat, quia tũc nec admittor ad defensionem, nec mihi fit præiudicium: vt not. suprà, vt lite non contesta. quoniam. §. fi. sed vbi ipse conuentus tenet, & ego possideo, tunc etiam eo inuito admittor.

8 † Et si quæras quid obtinebit ergo tertia persona possidens aliquam rem. Respond. quod repellitur à defendendo reus conuentus, si ante lit. contesta. ego velim defendere eam, nec est contra. ff. de rei vendi. l. officium. vbi dicitur, quod rei vendicatio competit etiam contra non possidentem, quia illud loquitur, quando nullus possidẽs offerebat se defensioni. Si autem post lit. contest. offerebat se possidens probaturum, quod rem possideret, tũc obtinebit, quòd reus qui obtulit se defensioni, cùm non possideret, non condemnabitur ad rem vendicatam dandam, sed ad rei æstimationem. ar. ad prędicta. ff. de pet. hęre. nec vllam. §. si quis absentis nomine. & §. item si quis. ff. de rei ven. si is qui. & duabus legibus seq. Super proprietate autem videtur, quod nullum præiudicium sibi fieri possit, etiam si sciat rem quam possidet ab alio vendicari, etiam si non contradicit. ff. de re iud. sępè. §. vlt. Si super proprietate post lit. cõtestat. velit sibi assumere defensionem causę, non videtur quod possit, quia cum ille qui tantùm tenebat litem fit contest. nõ potest inducere super proprietate probationes, quę ipsi prosint quantum ad sententiam pro se ferendam, cùm nihil petierit, nec litem fuerit contestatus, & cùm dicat, eum non habere proprietatem illius rei. Io. tamen dixit & benè, quod si quis iura petat, quę ego possideo in re aliqua me sciente, & obtineat, non tamen mihi pręiudicat, nisi eum defendam, & exponit verbum. d. l. sępè, scilicet, me interueniente & defendente, sed & secundum eum apparet, quòd si offerat se defensioni, quòd debet probare de suo iure aliter fieret sibi prę iudicium.

☞ † Item not. quòd etiam illis inuitis, in quibus ius petitur & confitentibus iura petita in mei pręiudicium, ego admittar ad defendendum ius meum. C. de

C. de lib.cau.principaliter.in fi.& fertur sententia ꝓ eo,& contra eum,qui litem contestatus est non nominato me,qui superueni & defendi in condemnatione,vel absolutione,nisi narrando factum, & tamē ex quo defendi,per consequens proderit mihi sententia, vel nocebit.

Sed contra prædicta,& ea quæ hîc dicuntur,hîc opponitur,quomodo sententia lata contra monasterium,& per Papam confirmata,& quæ transit in rem iudicatam,reuocabitur per appellationem Ouetens. episcopi vel alterius?Respondeo certum est,quòd is cuius interest appellare potest.2.q.6. non solent. Itē certum est,quòd iudex appellationis debet pronunciare sententiam, à qua est appellatum iniustam , si eam inuenerit iniustam.2.q.6.§.fi.vnde si inuenit primum reum,qui litem contestatus est iniustè condēnatum,absoluet eum propter appellationem emissam ab eo,cuius interest, quia per alium habebit, quod per se non potest habere.ff.quemadmo.ser. si commune.ff.de lib.leg.si quidem.Alij tamen dicunt quòd episcopus Oueten.non debet petere in causa appellationis,quòd sententia contra primum reum lata irritetur,quæ incontinenti per Papam fuit confirmata,vt hîc continetur.Sed hæc debet esse petitio eius,quòd cum ipse Ouetens.possideat iura alij adiudicata,quòd iudex pronunciet.quòd per illam sententiam non fiat sibi præiudicium,& quòd decernatur,quòd executio sententiæ non est facienda in iuribus ab eo possessis,& sic etiam fertur sententia , si probauerit se possidere.Ille autem contra quem lata est sentētia,non impediet eū,qui vicit super proprietate,nec etiam super possessione,si tertia persona appellans non probauerit aliquid de possessione.

Superiores autem non negant libellum esse bonum,sed dicunt etiam & superiorem bonum esse, per istam autem decre.satis patet,quòd si Ouetens. episcopus non prosequendo appellationem , sed alio modo vellet se opponere , quominus sententia mandaretur executioni,puta dicendo & offerendo probationem,quòd res sit sua,vel quòd est in possessione , quòd non est audiendus,tamen semper saluū manet ius eius in proprietate,sed non in possessione quam amittit per executionem sententiæ, vt hîc, & est hoc iustum.Ex quo enim iura voluerunt, quòd contra istum ratione huius detentionis detur actio, rationabile fuit,quòd etiam fiat executio sententiæ super hoc latæ,ne actor aliàs illusorium videatur egisse.Imò plus videtur,quòd etiam si in aliis rebus,quā quæ adiudicatæ sunt mandetur executioni sententia,quòd non pertinet ad executorem cognoscere, nisi de proprietate.ff.de re iud.à diuo.§. sed si super. & §.quòd si res.

9 † Sed oppones,quia si videtur, quòd tantùm detentio,& non possessio transfertur in vincentem,& sic prior possessor possideret iura in re petita,& aliis adiudicata,& etiam per executorem tradita, si non possidebat ante sententiam,vel executionem.Respōdeo non ita est, quia possessio per alium detenta, amittitur,quam citò ab alio occupatur,etiam ignorante eo,qui per alium possidet.ff.de acqui.pos. peregrè.§.penultimo. Alij tamen dicunt de æquitate, quòd si statim haberet paratas probationes super sua possessione , quòd differenda est executio. argu.ff.de re iud.à diuo.§.si super.ff.ad exhi.lege tertia §.sciendum. & §.ibidem. *Appellationem.* si episcopus Ouetens.esset in possessione monasterij, siue appellauerit , siue non, dummodo nesciret causam suam agi , non est mandanda sententia executioni. C. si per vim vel alio modo. lege vltim. Si verò sciuerit, & appellauerit rationabiliter,nec aliàs fuerit contra ius,pendente causa appellationis, non mandabitur sententia executioni , vt hîc. Si verò sciuerit & non appellauerit , vel appellauit,& iniustè, sententia mā dabitur executioni.ff.de re iudi. sæpè. infrà. eodem quamuis.Si verò Oueten.non erat in possessione,siue appellauerit,siue nō, semper mandatur sentētia executioni,& non fit præiudicium ei in proprietate.ff.de rei vendi.is à quo.& lege sequen.Nec est contra. suprà , de testibus veniens. quæ loquitur, quando ecclesia vacante data est sententia , vbi secùs: vt ibi no. Vel dic & melius, quòd etiam tunc , si non sciret absens, nulli absenti præiudicium fieret , & sententiæ executio impediretur, & sic intelligitur decre. veniens. hîc autem loquitur,quando sciebat causam agi.

10 † *Rationabiliter.* scilicet,intra decem dies, vel antequā tertiæ sententiæ ferrētur. C.ne li.in vna.lege prima.vel id est , ex causa rationabili, is autem cuius interest, potest à principio interesse, ne colludatur C.de lit.Authen.nunc si.C.de lib. cau. principaliter. ff.de inoffic. testa.si suspectam.ff.de leg.primo. si seruus plurium.Imò plus dicimus,quòd ille cuius interest potest repellere ab agendo illum ad quem primo loco pertinet defensio , si sit suspectus.ff. de app. ab executore.§. alio. *legitimum.* infrà , de app. cùm sit.*alioquin.*id est, si non fuit rationabiliter appellatum, vel fuit, sed non misit nuncium , & nesciuit causam suam agi, aliàs secùs.infrà, eodem quamuis. *præiudicio.*quo ad proprietatem.simile sup.vt lit. non contest.quoniam.§.pen.C.de liber.cau. iubemus. & accedit quòd no.suprà,de in integ.resti. suscitata. & infrà,eodem suborta.

Sed contra.ff.de re iudi.à diuo.§.si super .vbi dicitur,ꝙ si super. rebus.capiēdis in causam pignoris ꝓpter rē iudicatā fiat controuersia,quòd facienda est summaria cognitio. Solu. aliud est vbi petitur sententia mandari executioni in aliis , quàm in illis, quæ adiudicatæ sunt,vt ibi, aliud vbi non in aliis rebus,sed in his quæ adiudicatæ sunt vt hîc, ibi enim nulla summaria cognitio adhibetur. *Aliis.* scilicet ignorantibus,qui non ratione potestatis,vel societatis,vel contractus, vel officij,vel procurationis illi agenti astricti sunt,aliàs contra. ff. de iureiur.lege si duo.§.is qui.& lege seruus.& lege iusiuran.§. fi. verū quod res inter alios acta,regulariter aliis non nocet sed res acta inter easdem personas in vno iudicio benè nocet, quandoque in alio,quia illi & vtrique illorum,qui agunt inter se,& in vna causa,si postea agūt separatim in alia causa,vel si cum alio agant, vel agat,alteri eorum nocet.VERBI GRATIA : Si condemnatus de furto,vel publico crimine in quacunque causa,& cum quocunque agat, tanquam infamis à testimonio,& à iudicato repelli potest in omni causa. 4.q.6.c.1.sup.de testi.testimonium. in mirabilibus casibus est inuenire. Aliàs in numerabilibus.

Quòd intelligas verum in his , quæ consecutoria sunt priorum sententiarum vel aliorum actuum, nō autem in alia causa præiudicat,vt si sententia lata est super furto,cùm agitur ciuiliter,non præiudicat,quā dò agitur criminaliter.C.de iu.pri.l.si quis ad se fundum.& arg.sup.de elect.cum dilecti.& not.infrà, de purg.cano.cùm dilectus.

SVMMARIVM.

1 *Patronus cùm aliquem superiori præsentat ,non potest sine superioris licentia variare.*

2 *Non valet institutio episcopi facta de alio,quàm de præsentato à patrono.*

3 *Subdelegatus Papæ an possit alium subdelegare.*

 4 *Testes*

4 *Testes recipiens discernere debet, quanta fides sit eis adhibenda. Et alia hîc notata obseruare debet.*

Iudex potest committere tabellioni receptionem testium, quãtum ad scribendum, non tamen ad examinandum.

Diffinitiua sententia, quæ est nulla, legitima appellatione suspensa, iterum cognoscitur.

5 *Nonnullæ libellorum formæ quæ admitti non debent.*

CAP. XVIII.

CVM Bertholdus. *Asserens.* & malè, quia nullam vtilitatem de illo pignore consequi potuisset, quia cùm inter cæteros eius fructus sit præsentare, illum fructum non posset ibi computare in sortem, cùm nullo dato, vel recepto debeat præsentari.1.q.2.quam pio. Item iuribus fundi non vtitur creditor.ff.de pig.sed an viæ. Item sequeretur absurdũ, quòd soluto debito remoueretur præsentatus.ff.quibus mod.pign.vel hypo.sol.l.1.C.si pig.pig.dat.sit l.1.& 2.quòd esset contra.16.q.vlt.inuentum. alios, autẽ fructus in sortem computat, postquam sunt consumpti.ff.de pign.act.l.1.& 2.ff.de pig. creditorem. secùs autem in emptore & feudatario, qui cùm habeat directum dominium, vel vtile, possunt præsentare sicut alios fructus licitè habent.ff. de contrah. empt. in modicis.& l.si aquæductus.& l.seq.& l.dolia.ff.de fũ.dot.l.1. *Præsentauit.* & licitè ex quo primus elector siue præsentator ius eligendi non habet, quamuis tũc non constaret, sed post constet, & sic non est contra. supra, de elec. considerauimus. quia illi ius eligendi habebant, licet priuari possent vel priuandi essent propter delictum suum, & not.suprà, de elect. dudũ. & c.auditis.argu.hic qui pignus habebat nullum ius eligendi habere. c.sup.no.

1 *Sed ipsum.* † Patronus enim ex quo aliquẽ præsentat superiori, sicut hîc fecerat, sine licentia superioris variare non potest, sicut dicimus in postulationibus infrà, de iure pa.pastoralis.sup.de postu.prę l.c.bonæ memoriæ 2.cùm ergo variare non possit præsentatus ius habet saltem implorandi officium iudicis, vt ecclesiam vacantem sibi conferat, ad quam est canonicè præsentatus, maximè cùm ecclesia est vacans, vel pro vacante habenda, quando scilicet institutus in ea non est canonicè institutus: vt hîc, secùs autem dicerem, si alius ad præsentationem patroni esset institutus, etiam cum iniuria primo præsentati.infrà, de iure patr.pastoralis.quia cùm non vacet ecclesia, non potest implorare officiũ iudicis, nec valet, quòd quidam opponunt, patronus potest mutare præsentatum, ergo præsentatus nõ potest petere ecclesiam. Non enim dicimus, sicut suprà dictum est, quòd præsentatum possit mutare, nisi episcopo mandante, & etiam episcopus non admittendo idoneum, peccat, & contra eum competit actio: vt in decr. pastoralis. quòd etiam si mutare posset, non tamẽ sequitur, ergo non potest agere, sicut in venditore, qui rem vnĩ venditam, alij vendere potest, & tamen antequam alij vendat, ipsam petere potest, siue enim venditor pœniteat ipsam vendendo & tradendo alij. C. de rei ven. lege, quoties. siue non, semper tamen emptor contra ipsum actionem habet.ff.de act.emp. lege ex empto.

2 † Sed q̃d dices, si episcopus aliũ instituit quã præsentatum à patrono? Respondeo cassabitur institutus ab episcopo.17.quæstione sexta, decernimus. Nõ obstat.de iure pat.pastoralis.quia loquitur ibi, quando præsentatum à patrono instituit, licet patronus variauerit, quod licet, vt ibi. Nec obstat. suprà, de offic. leg. dilectus. vt ibi not. Alij dicunt quòd agit tanquam procurator in rem suam, & habes hîc expressum, quòd si episcopus aliquẽ instituat sine patrono, quòd cassat factum episcopi.infrà, de iure patro.illud. Vel dic, hoc contigisse, quia constat institutorem errasse, vel in facto, vel in iure, quia habens rẽ obligatam, non potest præsentare: vt sup.no.in glo.1. institutor autem contrarium credebat: & ideò eius præsentatum admisit. *deposuit.* secùs dicerem in postulato, scilicet, quòd non possit agere, quia eius consensus non valet, cùm ab altero dependeat.sup. de postu.c.pen.sed postquam consensum eius haberet, à quo dependet, crederem q̃ posset implorare officiũ iudicis. *ostenderet.* data restitutione in integrum.ff.si quis cau.l.2.& not.sup.de procu.quærelam.

3 † *Aliis.* & malè.C.de iudi.à iudice.infrà, de app. cùm causam. vel fortè hoc licet post litem contestatam.arg.C.de procu.nullam.& intelligo hoc verum, quòd subdelegatus Papæ alium subdelegare non potest, puta vt det ei aliquam iurisdictionem, sed si committat ei ministerium tantùm, puta quòd recipiat testes, sine aliqua iurisdictione valet commissio, quia ipse facere videtur, qui per alium facit. Vel dic, vt videtur melius, quòd aliud est recipere testes, aliud scribere attestationes. Ille autem cui commissum est, quòd recipiat testes, receptionem alij cõmittere non potest, quia in hoc eius industria electa est.sup.de offi.deleg.quoniam abbas.vbi de hoc.sed scribere attestationes benè committit alij, quia hîc potius eligitur opera quàm industria.arg. infrà, de app.cùm causam.

4 † Ad officium autem receptionis testium pertinet discernere, quanta fides adhibenda est testibus, & hoc ipsum scribere iudici.ff.de testi.l.3.& infrà, de fideius.constitutus.in fin.sup.de proba.licet.& refrenare effrenatam multitudinem. ff. de testi.l.1. & testem vacillantem capere & punire: vt C.de testibus. nullum.& examinare articulos & interrogatoria, & alia huiusmodi ad receptionem testium necessaria. Ex quib. omnibus potest colligi, quòd industria personæ illius cui hoc committitur est electa, & ideò hoc nulli committere potest, tabellio autem secũdũ hoc interrogabit testes, & aliàs mãdatũ receptoris exequetur, etiam in absentia receptoris, & etiam si aliqua adiiciat contingentia factum, & respondeatur, benè valebit. Tu dic, quòd quamuis iudex possit cõmittere tabellioni receptionem testium, quãtum ad scribendum, non tamen quantum ad examinãdum. infrà, de consangui.& affini.c.1. *ad nos.* ordinarium esset quòd ad proximos delegatos appellasset, sed & appellatio facta ad Papam tenet.

☞ † Sed si coram Papa exceptum esset, quòd ad inferiores delegatos causam remisisset, obtinuisset.suprà, de offi.delege.super quæstionum. Sed quia non fuit exceptum, vel quia ex certa scientia sic fecit Papa, tenet quod factum est. Vel dic, tantùm ad Papam appellandum fuisse, quia tota causa eis commissa fuit.suprà, de offi.delega.super quæstionum. *concessimus.* No. quòd post diffinitiuam sententiam, quæ est nulla, legitima appellatione suspensa, iterum cognoscitur, quod est speciale, cùm de beneficiis agitur: vt not.suprà, de rescrip.constitutus. Vel dic, hoc tunc verum esse, cùm in tenore sententiæ eius deprehenditur iniquitas a, vt hîc, nam falsum reperiebatur in eo, quòd dicebat per attestationes fuisse probatum A.fuisse in possessione iurispatronatus. Item falsum reperiebatur in eo, quòd dicebatur, quòd dictus T.in probatione defecisset: vt infrà sequitur.argum. ad hoc.infrà, de pur.vul.cap.2. Vel est hoc ea ratione, quia cùm circumuentus fuerit iudex ab aduersario dolosè, sicut hîc dicitur, benè poterat sententia retractari.ff.de iudi.si prætor. Vel dic, quòd hoc solùm

a Iniquitas. Sic iniquitas & nullitas equiparantur. Adde Car.in cõ. si. 55. incip. In casu domini Car. col. 2. in fi. & vide Modern. in c. cum inter. infrà, eo.

solùm sufficit ad cassationem sententiæ, quòd ordo iudiciarius non fuit hic seruatus, scilicet, quia iudex probationes condemnati non vidit. C. de sen. & interlo. l. prolatam. Vel dic, vt not. suprà, de rescri. cùm dilecti. Vel dic, quòd licet à principio posset repelli, & deberet, si tamen admissus est de facto, & apparet sententiam non benè latam, reuocabitur, & est ratio, quia ex quo iudex cognouit, pronūciare debet. ff. de iudi. lege, de qua re. & iustè, & secundum allegata & probata. ff. de offi. præsi. illicitas. §. veritas rerum. 10. q. 3. illa. & c. summoperè. & c. tunc verò. & hoc iurat iudex, in Authen. iusiurand. quòd præsta. ab his &c. §. & equus ero. columna secunda. Si ergò ex allegatis apparet eam rescindendam siue reuocandam, ipsam reuocabit. argum. ff. quæ sen. sine appel. rescin. lege 1. §. 1.

☞ † Vel dic, quòd hic admissus fuit beneficio restitutionis, vel potius supplicationis contra sentētiam, propter absentiam quæ licet minus sufficienter sit probata, tamen ex illa minus sufficienti probatione, datur sibi restitutio ad audientiam causæ. sup. de resti. in integ. ex literis. 10. *so.* propter hoc non erat in possesione iuris pat. cùm hoc non sit de fructibus iuris pa. quamuis ex pacto aliquando habeatur. 18. q. vlt. Eleutherius.

Memorato T. mirum videtur, quòd dicit hæc decre, in prin. vbi dicit, quòd T. cuius electio, vel præsentatio confirmata non erat egerit contra T. qui posside bat, & cuius præsentatio admissa erat, hîc dicit, quòd Papa adiudicauit ecclesiam huic T. & tamen nullus potest ministrare, nisi primò eius electio confirmata sit. suprà, de elect. qualiter. Sol. dicimus hūc T. hoc modo processisse, quia petiit confirmationem suæ præsentationis à suo diœce. & quia ille noluit eam impendere, iuit ad legatum, à quo petiit cōfirmationem propter defectum diœce. legatus procedens discretè vocauit possessorem ecclesię, qui possessor excepit, quòd sua præsentatio erat canonica, & ideò erat legitimè confirmata, & T. tunc mouit quæstionem dicendo, quòd non erat canonica, quòd cùm probasset, benè fecit Papa, qui adiudicauit ei ecclesiam, quia sic adiudicando videtur confirmare, cùm non sit vis in verbis, vel potes dicere, quòd ab initio T. petiit suam electionem confirmari à legato, non obstante confirmatione, & præsentatione facta de possessore, quæ non tenebat, & in hoc casu benè admittentur probationes huius T. super canonica sua præsentatione, & super non canonica præsentatione possessoris, sed quantumcunque probationes claræ sint super mala præsentatione possessoris, nisi probet suam canonicam præsentationem, tamen sententiabitur pro possessore, quia potior est possessor. ff. si ser. ven. vti. in prin. & in eo quod legitur, & no. sup. de proba. ex literis. Item quia probationes T. non sunt admissæ super mala præsentatione possessoris, nisi ad hoc quòd iustificetur præsentatio T. vnde si T. non iustificasset suam præsentationem, id est, si nō probasset suam canonicam pręsentationem, nō proderant ad cassandam præsentationem possessoris, ad quod inductæ non fuerunt, & ideò videtur quòd malè petunt isti, qui petunt suas præsentationes, vel electiones confirmari, quando petunt electionem aduersarij cassari, videtur enim quòd cùm hîc principaliter petatur cassatio, quòd etiam si nihil probet actor de iustitia suæ electionis, dummodò probet aliquid per quod cassari debeat electio aduersarij, quòd cassanda est, licet fortè actor aliàs non fuisset admissus ad hanc petitionem, nisi ratione iuris sui, quia & multi iniquè repelluntur: vt no. suprà de accu. super his. Quidam tamen dicunt, quòd & talis petitio admittenda est, sed tamen iudex non sententiabit super cassatione electionis, nisi actor probet de iure suo, sed quicquid dicatur hîc, & infrà, de iure patron. cùm dilectus. disce, quòd quando datur talis libellus peto electionem meam confirmari, & electionem aduersarij infirmari, statim contradictor potest petere, quo iure petis hoc, & si dicit, quia est canonica, statim subiiciet, multi sunt modi canonicæ electionis, scilicet, super compromissum, vel scrutinium.

☞ † Item quandoque eligit quis iure suo, quandoque iure deuoluto, sed tamen in hoc modica est vis, scilicet, an exprimat modum canonicę electionis, vel dicat tantùm peto eam cōfirmari, quia est canonica, sed in secunda parte libelli vbi petit electionem contradictoris infirmari, est vtilitas magna, vt quæratur causa infirmationis, quia si dicit causam, quæ vergat in præiudiciū actoris, puta quia facta est de homine illiterato, irregulari, vel criminoso, & ideò non potest eligi, nec per consequēs suam electionē, quæ secuta est impedire, audiendus est, si autem dice ret causā, de qua nihil interesset sua, vt si diceret eū ineligibilem, vel iam electum cassandum propter crimen, vel irregularitatem, sed non subiicit in quo sibi prosit, vel obsit cassatio, non recipietur huius libelli pars, sed si reciperetur fortè restringeretur sententia tantùm ad præiudiciū, vel vtilitatē actoris, vt prædictum est, si esse potest, si autem ad illa non potest torqueri, & inueniatur electio iam confirmata cassanda cassabitur, imputet enim sibi reus, qui non repulit actorem ante litem contestatam. C. de excep. l. fin. insti. de excep. §. peñ.

5 † Quidam tamen dicunt, quòd non sunt recipiendi huiusmodi libelli, scilicet, peto confirmari electionem meam, vel processum meum, non obstante electione alterius, vel processu, vel peto idem, & etiam peto cassari electionem aduersarij, & ponunt exemplum in similibus, quia nec talis libellus esset admittendus. Peto talem fundum, non obstante aliqua vēditione & traditione facta aduersario, vel peto centum ex causa mutui, non obstante pacto de non petendo, vel non obstante sententia contra me lata super hoc. Sed certè isti non benè dicunt, nam omnes isti libelli sunt recipiēdi, sicut satis apparet. ff. de pri. cre. l. Imperatores. ff. quòd met. cau. metum. §. volenti. l. si mulier. §. fi. & l. seq. quia & veteres actiones extinctæ vtiliter competunt. ff. si ex noxa. causa. lege secunda. §. fi. ff. de capi. dimi. tute las. §. si libertate. C. si aduer. transa. l. 2. & de accep. l. fi. & hoc idem est in integ. resti. vt not. suprà, de in integ. resti. tum ex literis. in glo. idem super ver. idem per restitutionem. tamen satis videtur, quòd debet subiicere causam in libello, quare nulla sit electio vel processus, vel venditio, vel pactum, vel sentētia, quia causa semper est exprimenda in libello: vt sup. de lib. obla. c. vlt. quantumcunque ad hoc imploret officium iudicis, quod ipse in prædictis impendere non debet, nisi iusta causa expressa, de qua est cognoscendum, vt apparet. ff. de mino. l. 1. §. prætor. & l. in causæ. 1. 2. Et dicunt quidam, quòd primò debet cognoscere de vltima petitione, quàm de prima, sed nos credimus, quòd simul cognoscet de vtraq;, sicut no. de restitutione in integ. sup. de resti. in in integ. ex literis. in glos. idem super ver. item per restitutionem. arg. C. loc. & con. l. si cōductionis. & l. ne cui. & l. conductores.

Item prædicta habent locum, vbi aliquid accrescit actori, ex prædicta adiectione, & hoc etiam in libello debet exprimere, sed si in libello nō dicit, quod sibi accrescat, nunquam recipietur libellus cū adiectione, quæ aduersario obest, & sibi non prodest. arg.

arg.ff.de rei ven.in fundo.& hoc idem dicitur de positionibus & probationibus super eisdem faciendis, & si de eis nihil contineatur in libello.

CAP. XIX.

IN Causis.Continentur.Si ipse cognouit,& diffiniuit partibus præsentibus.C.de leg.si imperiales.secùs si ad consultationem responderet.C.de leg. leges. in fi.Item secùs in interlocutoriis.C.de leg.l.leges.in fin.nisi interlocutoria corpore iuris clauderetur. ff. quòd met.cau.metum. §.quòd ait. 16. q.3.licet dispésatiuè.ff.de manda.prin.l.fi.

SVMMARIVM.

1 *Habens plures exceptiones primò proponere debet exceptionem suspicionis.*

2 *Sententia per falsum rescriptum non tenet,licet aduersarius consentiat.*

Exceptiones diuersæ ad idẽ tendẽtes,an simul proponi possint.

Non potest quis simul recusare iudicem,& repellere procuratorem sui aduersarij.

3 *Nonnullos casus hic enumeratos habes in quibus valet sentẽtia lata contra res prius iudicatas.*

CAP. XX.

INTER Monasterium.Factum sic fuit,cùm duo monasteria,scilicet,sanctæ Annæ,& sancti Leodij, litigarent coram iudice delegato,super modo eligẽdi abbatem in monasterio sancti Leodij, processum fuit vsque ad litis contestationem & testium productionem,tunc monasterium sanctæ Annæ proposuit causas suspicionis contra delegatos,& quia delegati non admiserunt eos,appellauerunt,vel etiam sine appellatione recesserunt ab eis,iudices autem eorũ absentia vilipensa,sententiam diffinitiuam pro monasterio sancti Leodij tulerunt. Pars autem sanctæ Annæ literas impetrauit,quòd cũ appellasset à propriis iudicibus,quia legitimas suspicionis causas nõ admiserunt secundi iudices,cognoscerent primo reuocato quicquid factum esset post appellationem &c.& nõ fiebat mentio in ipsis literis,quantum processum erat in ipso negotio,quando incœpit recusare,nec expresit causas suspicionis,quæ continebantur in eis,quas hodie necesse haberent exprimere,& hodie nullus impetret literas super appellatione ante sententiam emissa,nisi exprimat grauamen.infrà, de appe.vt debitus.olim autem non tenebatur exprimere.infrà,de appel.cùm sit ro. vel impetrauerat literas super principali negotio,nulla facta mentione de appellatione,secundum illos qui dicunt quod recessit à iudicibus,nulla appellatione emissa,cùm autem quocunque modo vis hoc negotium esset ad sedem apostolicam relatum,Papa decernit per secundas literas,primas non reuocatas. Contra sententiã autem opponebatur, quod non tenebat,quia lata erat contra res prius iudicatas, & super hoc instrumentum sententiæ producebatur,sed Papa respondet,quòd præsumendum est, quòd si coram primis iudicibus produxisset istud,posthabuisset,id est,producentibus non profuisset, vel si appareat tale esse, quod profuturum esset,imputet sibi qui non produxerit ante sententiam.His ergo attentis, ratam habet sententiam priorum iudicum, & electio minus tribuit benedictionis super modo eligendi. Dicebãt enim monachi sanctæ Annæ ad se pertinere, vel in totum,vel in partem electionem abbatis in monasterio sancti Leodij,& ideò electionem factam absentibus ipsis,dicebãt esse cassandã.*ingressum*.C. de iud. sancimus.in fi.C.de excep.l.pe.3.q. 6. §. exceptis. suprà,de exce.pastoralis.vbi not.

1 †*Iudicium*.si alicui competũt plures exceptiones declinatoriæ iudicij,puta de suspecto excommunicationis,quòd falsum sit rescriptum, vel consimiles, semper in principio proponat exceptionem suspicionis,nam si primò aliam proponeret, sibi faceret præiudicium,vt hîc.& 3.q.8.cuius in agendo.4.q.3.si quis.ff.de iudi.sed & si.Idem facit ad hoc,quia si sem per vsque ad litem contesta.proponi posset, frustra præfigeretur tempus 20.dierum.3.q.3.offeratur.Item frustra consuleretur protestato tempore absentiæ iudicis,si vsque ad litem contestatam posset recusari. C.de iudic.cùm specialis.

2 † Sed dices nõnne naturaliter exceptio falsi & excommunicationis præcedit,cùm si nullum esset rescriptum, non sit iudex? Respon. quando dico nullum rescriptum,quia falsum,vel quia ab excommunicato impetratum,elido iudicium eius,quia de hoc ipso iudicabit, & eius sentẽtia faciet ius inter partes.suprà,de rescrip.super literis.quem ex quo in vno eligit,non potest in aliis recusare.3.q.vlt. cuius in agendo.quando autem dicit eum suspectum,non eligit eius iudicium,quia non ipse sentẽtiabit, sed arbitri.infrà,de appel.cum speciali.Item si non recusatur iudex,valet quicquid facit,infrà,de appel.ad hęc. sed & si aduersus consentiat,non tenet sententia per falsum rescriptum,vel ab excommunicato lata. infrà, eodem ad probandum. † Alij dicunt, quòd simul potest proponere,cùm ad idem tendant,scilicet ad remouendum eum.argu.ff.de excep.nemo.ff. de iudi.non videtur.Alij dicunt,quòd etiam separatim,dummodò recusatio proponatur intra 20. dies. arg.C.de inoff.test.contra maiores.Alij dicunt,quòd si protestatur,potest,aliàs non.Primi autem respondent sic ad has leges,nam lex illa nemo,non contra dicit, quia proponendo diuersas exceptiones nullã videtur confiteri,nam qui dubitat, excipit:vt not.suprà,de excep.cùm venerabilis.nam hîc intendit intentionem aduersarij elidere, sicut quando excipit aliquem exemptum per priuilegium,vel præscriptionem.suprà,de rescrip.auditis.sed tamẽ facit sibi prę iudicium in hoc,quia in iudicem consentire videtur litigando coram eo,coram quo litigare non tenetur.Similiter lex non videtur,non obest, quia maius est & maius signum consensus litigare sub aliquo, quàm petere sibi edi genus actionis. Item quia ibi nullam sententiam petit.Ad Authen.offeratur, Respon.verum esse exceptionẽ recusationis posse proponi vsque ad 20.dies,si tacitè vel expresè non renunciauit,nec propter hoc,quòd dedit sportulas vel fideiussionem, videtur consensisse in iudicem, cùm talis cautio,scilicet iudicio sisti,præstetur coram illo iudice,qui non cognoscit de causa.ff.de iud.l.2.§. pen.& hæc satisdatio & sportulæ ex necessitate præstantur,& ideò non præiudicant.

Hac igitur opi.prima retenta videtur,quòd aliquis simul non possit recusare iudicem, & repellere procuratorem aduersarij sui,cùm super procuratione oportet eum audire sententiam, & sic videtur in iudicem consentire,sed si actor proponit contra procuratorem rei, & procurator recuset iudicem, benè procedũt hæ duæ quæstiones simul, quia ille q. recusat,non eligit arbitrium huiusmodi iudicis super procuratione, sed aduersarius,& iudicium redditur in inuitum. ff. de verborum obliga. inter stipulantem. §.primò. *renunciasse*. de officio delegati. gratum.*de priuilegiis*.quo fortè ei,scilicet conuentui sancti Leodij libera electio concedebatur & nihil facit hoc ad rem.

3 † *Non obstante*.quæ fortè erat,quod vel in totum, vel in partẽ monasterij sanctæ Annæ esset electio,sed contra.

contra.2.q.6.§.diffinitiua.hoc intelligitur,vbi proposita fuit exceptio rei iudic.sed instrumentũ non fuit productum, vel alia probatio : contrarium autem loquitur,vbi nec proposita, nec probata fuit exceptio rei iudic.vt ff.de compen. quod in diem. Item in aliis casibus valet sententia contra res prius latas vel iudicatas,scilicet si sit appellatum. supra de fide instr.cùm Ioannes.item si in integrum restit.beneficio subueniatur,supra de in integr.rest.ca.2. Item si quæstio esset,an sit iudicatum necne, & pronunciatum est non iudicatum,sententia primo lata contra res prius iudicatas,teneret.ff.quæ sen. fine app.l.a an princ.sunt & alij casus, scilicet in negocio publico. ff.de re iud.Imperatores. Item in casu quem habes, ff.de iureiur.admonendi. Item intelligunt quidam secundum canones, vbicunque vertitur periculum animæ:vt supra c.lator.supra de test.ex parte.*prolata*. primò alio tempore. *statuissent.* vt præsumitur,quia ex quo ipsam vidisset ad hanc cognitionem venire, non debet.*alioquin*.id est si validum erat instrumentum, & ideò non erant potius habituri imputetur eis,qui modò obiiciunt,quod tunc non obiecerunt. *nouorum*.id est,de nouo repertorum. C. de transact. sub prætextu.

CAP. XXI.

SUBORTA. *Litigantibus.* super possessorio.*habuisse*.not.sufficere episcopo probare quasi possessionem, nec oportet probare spoliationem, vel subtractionem,hoc enim ipso,quod subditus per eum requisitus,non exhibet obedientiam, constat quod eam eis subtraxit, & inde competit illi interdictum,vel officium iudicis,vel condictio:vt not.suprà de elect.quærelam.& suprà de restit.spol.sæpè. *Decreuimus*.agebat enim episcopus possessorio recuperandæ possessionis & petitorio,sed quia constabat de possessione,statim sententiat super eo dilata quæstione proprietatis, quòd est notat. dignum. & fortè non haberet locum, nisi per confessionem constaret,imò locum habet: quia licitum est dimisso petitorio possessoriũ prosequi. suprà de cau.pos. pastoralis.*efficaciores*.quia habebat sententiam Alex. *præiudicium*. quia res inter alios &c. C.res inter.per totum.& intelligas Papam ignorasse ius,quod in eo habebat, aliàs præiudicaretur. ff. de rei vend.sæpè. *sententiam*. scilicet, quòd monasterium subesset episcopo.*reprobasse*. C.si ex fal.in l.1. *reperti*. de hoc not. cap.proxi.suprà.

SUMMARIUM.

1 *In quibus casibus monachi constituere possint procuratorem.*
2 *Potest quilibet regularis constitui procurator ab abbate in negotiis monasterij.*
3 *Non est admittendus obiiciens contra procuratorem talem.*
4 *In prosecutione negotij vbi plures monachi admittuntur,& in idem conueniunt, potest vnus pro aliis constitui procurator.*
1 *Procurator potest constitui in causa inquisitionis.*
5 *Criminosi in causa inquisitionis admittuntur.*

CAP. XXII.

CUM I.& A. *Ex parte*.not.quòd canonici regulares non solùm nomine ecclesiæ,sed suo constituunt procur.alium canonicum regularem. argumentum.contra.16.q.1.qui verè. & c.monachi. infrà, de accusationibus. cap. penult.87.dist. peruenit.ad hoc respõdeo, quod monasterium indubitanter procuratorem constituit. suprà de consuet.cùm dilectus.& in aliis infinitis iuribus.

1 † Item monachi in causis quas habent, constituunt procuratore,videlicet si fiat inquisitio contra eos,vt hic,vel si ipsi inquisitionem contra alium impetrent, vel inquisitionem prosequuntur, vt hic, & infrà de accus.olim.& idẽ si de electione sua agant, infrà eod. ad probandum.supra de rescript.cùm dilecta. Item in accusatione, & in quolibet negotio, vbi licitum est monachis agere,licitum est etiam eis super eo literas impetrare per alium. supra de except.cùm dilecti.in principio.vbi dicitur, transmissa nobis petitione &c. & etiam agere per procuratorem, ex quo iure sibi conceditur agere, multò melius est,quod per alium agat, quàm per seipsum. supra de syndi.cap.1.

2 † Item quilibet regularis potest constitui procurator ab abbate in negotiis monasterij. 16.quæst. 1. qui verè. & cap. monachi. non autem in suis propriis abbatiis,si propria sibi aliqua negotia contra iura fingant, etiam si fieret inquisitio contra eum secundum quosdam, cùm prædicta c. dicant quòd ad hoc vt possit procurare eorum negotia, oportet duo interuenire, & mandatum abbatis,& vtilitas monasterij. Sed nos credimus, quod etiam in inquisitione monasterij & aliis negotiis abbatis, potest esse procurator monachus, & est admittendus, vt in electione & in aliis, & in hoc vertitur vtilitas monasterij, vt bonus abbas ei defendatur, vel preficiatur,imò hac eadem ratione,scilicet quia vtilitas monasterij vertitur.Credimus quod etiam pro laico patrono vel principe, vel magno defensore siue vtili amico monasterij,possit esse procurator,nã & archiepiscopus hoc potest.infra,qui fil. sint legiti. per venerabilem.

3 † Et si contra procuratorem constitutum obiceretur,non est admittendus, quia non vertitur vtilitas monasterij,& non audiretur,non enim est huius litigantis quærere vtilitatem monasterij,& eædem vtilitates occultæ sunt, quas aduersario non competit esse notas,sed conuentus ad quem pertinet scire,& tractare vtilitates monasterij posset contradicere,& etiam ipse monachus, si certum esset, quod non esset vtilitas monasterij.Item de mandato episcopi,vbi est vtilitas monasterij,possunt esse procuratores. 16.q.1. qui verè. sed sine mandato episcopi, vel abbatis, imò quod plus est contra voluntatem eorum debent denunciare malum prælatum, & ad hoc possunt etiam constituere, & procuratores constituit:vt hic.& 2.q.7.quapropter.

4 † Item credimus quod in prosecutione cuiuslibet negotij, vbi plures monachi admittuntur, & conueniunt in idem, vnus ex his pro aliis potest constitui procurator: vt infra, de accusationibus. olim. & hic.Sed contra hoc. 12. quæst. 1. non dicatis. vbi dicit, quod literas non potest recipere sine licentia superioris, ergo multo fortius non potest recipere literas procurationis. Solu. illud intelligitur, quod non debet etiam literas recipere prosua vtilitate,sed pro vtilitate monasterij potest,& in casibus à iure concessis.*Infamatus*.post hunc text.corrigitur litera decre. per registrum sic, & cum super his & aliis,cum procuratore ipsius abbatis aliquandiu litigassent &c. vt sequitur. *dilata*. hoc ea ratione, quia inquisitio non tantum in vno capitulo & contra vnum, sed in multis, & contra multos erat commissa.ff.de doli excep.apud.§.ibidem.ff.de neg. gest.at qui natura. §. penultimo. ff.de arbi. quid tamen. *prædictus*.procurator,scilicet abbatis.& not.in causa inquisitionis cõstitui pcurator.*lite non contest*. hoc non nocet. supra.vt lite non contest. quoniam. *conspiratorum*.hæc est valida exceptio, & ideo infra distinguit super ea.*depositionibus*. conspiratorum, alias enim fortè publicauerunt. *publicatis*. hæc videtur

sufficiens

sufficiens ratio.infrà de accusationibus. qualiter. §. debet.& c.olim. Sol.si non publicauit deliquit, sed non propter hoc reuocatur sententia, cùm ob hoc non fuerit appellatum.Vel dic,quod hîc pars abbatis non negabat publicatas attestationes, nisi conspiratorum,aliorum enim benè fuerunt publicatæ, quorum dicta fuisse publicata bene colligitur ex hac decret.vel Papa præcipit publicanda dicta conspiratorum,& mandat inquiri, an iudices dicta eorum fuerunt secuti,& aliorum dicta dictis conspiratorum concordant.

☞ † *Probare.*debuit enim protestari, quòd in personas testium dicere volebat,alioquin sibi præiudicaret. suprà de testib. præsentium. imò quod plus est, debet probare statim, vel terminum ad probãdum recipere.arg.hîc.& suprà de testib. causam. *aliorum.* non enim retractatur sententia per falsos testes latam,nisi iudex eorum dicta fuerit sequutus:vt not.suprà de prob.licet.quamuis aliud posset dici in conspirationibus,& aliud in corruptis testibus.

5 † *Fides.* sed dices nónne tanquam peccatores potuerunt in totum repelli à testimonio? Respondeo sic,si obiiceretur ab aliis, sed hîc nullus contra eos de conspiratione obiiciebat,nisi solus abbas à cuius nocumento benè excluduntur.Vel dic quòd in causa inquisitionis etiam criminosi recipiuntur, cùm inquisitio non fiat, nisi contra diffamatos. infrà de accusationibus.qualiter.Vel dic,horum testimoniũ præsumptionem & modicam fidem facere, & non plenam,sicut alij testes.Vel dic,quòd inimici non solùm dicuntur quo ad repellendum à testimonio,qui odium in mente habent,sed etiã qui inimicitiæ causas habent,vel habere præsumuntur etiam sine mentis odio.argumentum.3.q.5.cap.2.& seq.& idem potest dici in conspiratore,qui pro bono ecclesiæ conspirare potest contra prelatum,& non peccat,& tamen repellitur à testimonio.

SVMMARIVM.

1 *Infamis efficitur condemnatus iniuriarum.*
Restituere aliquem famæ, honori, patriæ, & similibus, quis possit.
2 *Nunquid Papa valeat restituere in integrum laicum, non suæ iurisdictioni subditum.*

CAP. XXIII.

1 CVM te. *Notaret.* † Nam condemnatus iniuriarum fit infamis siue ciuiliter,siue criminaliter agatur.ff.de his qui not.infam. Athletas. §. vlt.*volumus.*restituẽdo te plenè.*infamia.*Not. Papam restituere in integrũ,scilicet famæ,honori,patriæ,& omnibus huiusmodi.2.quæst.3.§.vlt.circa fin.& C.de sen.pas. l.1. & vlt.Iure autem ciuili,soli principes & senatus.ff.de postu.l.1.§.de qua.nam licet alij magistratus possint restituere alios minores,& etiam maiores de iurisdictione sua,& quãtum ad iurisdictionem suam,tamen famæ restituere non possunt, vt eodem §.dicitur.sic etiam episcopi,licet minores & maiores restituere possunt, & dispensare in multis casibus:vt not.suprà de temp.ord.dilectus.& absoluere à iuramentis,& votis,& fidelitatibus.suprà de iureiur.cùm quidam.infrà de voto.cap.1.15.quæst.6. §.authoritatem. hos tamen in integrum restituere non possunt,quantum ad honores & similia,nec infamiam remittere,cùm hoc nullo iure cautum habeatur.Collegium tamen cardinalium qui authoritatem senatorum habet, restituere posset.argumentum.96.dist.Cõstantinus.& sic potest intelligi,quòd dicit.cap.quod ecclesia senatum habet.16.q.1.ecclesia.& propter hoc dicimus,quòd licet sustineat episcopus infamem ipso iure,vel per sententiam condemnatum, vel etiam dispensasset, cum dispensare non possit,vt patet.2.q.3.§.hinc.tamen non admitteretur ad accusationes vel testimonium,cùm sit infamis.2.q.1.prohibentur.suprà de test.testimonium. si cum alio,quàm cum infame dispenset, bene admittitur ad testimonium & ad accusationem, & alios actus legitimos,& in ciuili causa & criminali,& contra clericos & laicos,nam cum ratione dispensationis posset esse in ordinibus susceptis, vel promoueri ad maiores:ergò ea ratione non poterit accusari & testificari in sacerdotes.2.q.7.ipsi testes.argumentum.contra.suprà.de testi. testimonium. vbi dicitur,quòd condemnatus de crimine,non admittitur ad testimonium in criminali,sed illud intelligo vbi dispensatum non est.

2 † Sed quæritur,an Papa posset restituere in integrum laicum non subditum suæ iurisdictioni? & dic quod non. 2.q.3. §.hinc. nisi fortè esset sibi necessarius in clericatu:tunc enim fortè posset dici, ꝙ ad hoc Papa tantùm,&non alius,posset eum in integr. restituere.argum. quia etiam seruum alterius posset ecclesia assumere, dummodo ius suum serui domini recompenset.argum.54.distinct. multorum.ex antiquis consuetudo ea per alia iura seruorum suorum amittunt.sed nec reges possunt restituere in integrum, cum omnes teneantur legibus imperatorum obedire, quæ eis hanc potestatem non concedunt.argument.7.q.1. in apibus. alia enim ratione eis obedire tenentur, quia ab ecclesia sunt approbatæ, nam nulla lege cauetur quòd aliquis possit in integrum restituere,nisi solus princeps,id est Imperator,vel senatus: vt suprà dicitur.Alij tamen dicunt,quòd reges omnes in integrum restituunt,quia non sunt sic Imperatoribus subditi, sed Papæ soli in dubiis & grauibus articulis. si.infrà. qui fil.sint legi. per venerabilem. Papa autem in integrum restituit illos de patrimonio suo, & etiam illos qui aliorum iurisdictioni non subsunt.infrà qui filij sint legit.per venerabilem.& omnes clericos.*non notari.*nota ecclesiasticum iudicem restituere famæ.15.q.6.authoritatem.sed hæc sunt in terra ecclesiæ.

CAP. XXIIII.

AD probandum.ff.eod.l.super.*custodis.*factæ in abbatissam, vel potes dicere, quòd licet contendere de aliquo minori officio monialibus ad quod per electionem vocantur.de stat.mon.c.2.*eam.* scilicet sententiam.*vnus.*suprà de procur. c.vlt.contra.sol.aliud est in constitutione procuratoris,aliud in sententiæ prolatione, sed nónne duo poterant procedere tertio impotentiam iuris incurrente.suprà de rescrip.sciscitatus.respon. poterant, sed quia admiserunt impotentem, quod voluerunt, non potuerunt.suprà de offic.deleg.cùm super ab. *infirmandam.* per exceptionem oppositam contra petentem executionem sententiæ, aliter enim ad irritandam sententiam ab excommunicato latam agi non potest,secundum quosdam. hæc ratio non placet,imò benè agitur si publicè fuit denunciatus:vt not.suprà de excep.exceptionem.

SVMMARIVM.

1 *In quibus casibus res iudicata non præiudicet aliis,& etiam quando hæc regula non habeat locum.& vide num.2.*
3 *Nunquid si quos res tangit & alium agere videant & taceant,fiat eis præiudicium.*
4 *Casus in quibus sola scientia sine citatione sufficit.*
5 *Stenentia contra electores vel ordinatores lata quando præiudicet electis & ordinatis,& quando non.in num.6.*

CAP. XXV.

1 QVAMVIS. *Regulare.*ff.de re iud.sæpè. † vera est hæc regula,quia non præiudicat res iudicat

cat res iudicata aliis in hoc, scilicet quod contra alios pariat actionem, vel exceptionem, sed bene præiudicat in hoc, quod possessio quæ prius erat apud alios, transfertur apud victores. supra eod. cùm super. nisi appellatū esset, vt ibi dicit, & tunc fortè difficilius esset eis contra alios agere, quàm contra primos. arg. ff. de alien. iud. mut. cau. fac. l. 3. sed si aliquis episcopus possidet iura episcopalia in monasterio alterius diœ. secùs est: vt not. hîc in glo. verbi gratia.

2 *Non nocet.* † fallit hæc regula vbicunqne fit ius ex sententia, vt in querela inofficiosi testamenti, & in causa filiationis. ff. de inoffic. testa. Pomponius. §. si ex causa. ff. de lib. agnos. l. 1. §. finali. & l. secunda & tertia. in principio. Ita in causa ingenuitatis, nisi detecta fuerit collusio. ff. de sta. hom. ingenuum. In criminali etiam accusatione speciale est, quia accusatus ab vno non poterit ab alio accusari, nisi doceat de præuaricatione prioris. ff. de præuaric. l. tertia. Vel nisi dolorem suum prosequatur, doceátque se ignorasse accusationem ab alio institutam. ff. de accus. l. si cui. §. primo. Idem est in populari actione, si bona fide agente actore absolutus sit reus. ff. de iureiurando. cùm qui. §. in popularibus. Item speciale est in crimine adulterij, vt absolutio adulterij proficiat adulteræ. ff. de adul. denunciasse. Item speciale est, quòd vnius ex appellatoribus victoria prodesset alij. C. si vnus ex appel. l. prima & secunda. Item in seruitutibus prædialibus. ff. si ser. vend. loci. §. si fundus. Item extraneo agente, & rumpente testamentum per querelam aliis proficit. ff. de inoffi. testa. posthumus. aliàs autem res iudicata non prodest, nec nocet, nisi illis contra quos lata est vel illis, qui finguntur idem cum illis, puta, quia eis singulari vel vniuersali iure successerunt. ff. de excep. rei iudic. si à te. §. fin. & l. & an eandem. 1. respon. & l. exceptio rei iudic. Item nota, quòd in his casibus sufficit sola scientia sine citatione. *actio.* secus si diuersis iuribus agant, puta, quia proprietarius patiatur vsumfructuarium nō agere de fructibus vel econuerso. Item secùs si ille, qui partem habet in re, patiatur alium qui similiter partem habet agere. ff. de liber. cau. si pariter.

3 † Sed quid si hi, quos res tangit videant alium agere, & taceant, nunquid fit eis præiudicium, scilicet tunc quando officium iudicis imploratur super restitutione in integrum vel huiusmodi? Respon. non, nisi citētur nominatim, vel per edictum: vt not. suprà de ma. & obed. cap. fin. suprà de procur. in nostra. alias autem bene nocet eis. Nec obstat regula hîc posita, res inter alios &c. quia in casu posito ex quo citatio facta est, intelligitur contra omnes iudicatum, qui sciuerunt, vel scire debuerunt causam agi, quia in eis non nominatur aliquis specialiter, sed in genere fertur sententia sic, scilicet restituimus te in integrum, præsto authoritatem tuæ adoptioni, & sic in similibus est dicendum. *Actio.* VERBI GRATIA: creditor habet hypothecariam contra quemlibet detentorem pignoris, & debitor rei vendic. & præfertur creditor debitori, idem est in his, in quibus non competit actio, tamen illi quibus non competit actio, ius habent ex persona illorum, qui agunt si tacent, tunc si eos scienter agere permittunt, licet malè agant, fit eis præiudicium, vt est videre in marito & vxore, nam marito competit rei vendicatio ad rem dotalem: vxori verò non. C. de rei vend. doce. & tamen si vxor vendicet rem dotalem, licet malè, præiudicat marito scienti & toleranti. Idem est etiam videre in emptore, cui competit actio, & venditore cui non competit, & proprietario, & in emphyteoticario cui competit actio, & proprietario cui non competit. ff. de re iud. sæpè. In his enim casibus, & si agere non potuerunt hi, quibus non competit actio, si tamen agunt, licet malè, præiudicant tamen eis, quia eos prohibere potuerunt, quominus agerent, & quia de voluntate eorum iudicāt, videtur de iure, quod habent ex persona agentis, & sufficit in his casibus sola scientia, nec exigitur quod citentur, & sic intellige quod hîc dicit. ff. eodem tit. l. sæpè. quidam tamen dicunt, quòd in solo primo casu, scilicet in creditore & debitore locum habet, quod dicitur de actore, in aliis autem tribus casibus locum habet, quod dicitur de defensore, & vbicunque in præallega. l. ponitur experiri, quo ad prædictos tres casus, ponitur pro defendere. † Naturaliter autem primò actio, & defensio eis competit, qui suis authoribus pro euictionis periculo denunciant, potest etiam dici, quòd licet defensio competat tam ei, qui possidet nomine alieno, quàm ei cuius nomine possidetur: tamē in defensione præfertur ille, cuius nomine possidetur. vt lit. non contest. quoniam. §. si super. nam & contra vtrunque datur actio, contra vnum ratione ciuilis possessionis, bene enim competit rei vendicatio ratione vtriusque possessionis. ff. de rei vend. officium. & etiam interdictum vnde vi ratione vtriusq; possessionis, & vtriusque possessionis potest fieri restitutio separatim. Nam domino possessori ciuiliter fieri potest restitutio eius ciuilis possessionis, & vsufructuario possidenti naturaliter, fieri restitutio possessionis huiusmodi fructus vel alterius, naturalis fiet restitutio suę naturalis, & hoc casu videtur, quòd sententia lata super naturali possessione, præiudicet ciuiliter possidēti, vt possit denegare vsumfructum ei, qui obtinuit, & eodem modo si feratur sententia super ciuili possessione, puta alij adiudicata est ciuilis possessio fundi vsusfructus quàm ei qui constituit vsumfructum, bene præiudicat possessori naturali, quia sibi poterit denegari, vel auferri vsusfructus, deberet enim duas exceptiones prætendere & causam defendere. Alij tamen contradicunt, vel potes dicere, quòd præfertur ille, qui retinet naturaliter, detentor autem nunciat domino, sicut creditor debitori. Ideò autem diximus præiudicari ei, qui ex persona alterius ius habet, si permittat eum agere, ex cuius persona ius habet, quia potest ipsum prohibere. Cæterum si non ex eius persona ius haberet, quantumcunque ageretur etiam suo nomine, vel alieno, nunquam sibi præiudicaret etiam si esset de personis, quæ agunt sine mandato, nisi præcederet, vel sequeretur eius voluntas tacita vel expressa. C. qui. res iudic. non no. l. prima, secunda & tertia. ff. de procur. sed hæc. 1. respon. ff. iudic. sol. l. 3. §. 1. hac etiam ratione imputatur patrono, si libertum non defendat. ff. de re iudicata. sæpè. quia primò ad eum spectat defensio liberti, postea ad libertum.

4 † Item not. quod in his casibus sufficit sola scientia, sine citatione. Ar. eius quod dictum est de liberto, dicendum videtur, quòd si vnus episcopus, agit contra aliquod monasterium petendo episcopalia, si ille qui primò ibi exercebat episcopalia non defendat monasterium, & feratur sententia contra monasterium, quod præiudicat episcopo, qui prius habebat ibi episcopalia, quo ad possessionem. arg. ad hoc quod si episcopus primus potest agere contra secundum si possidet, quòd non esset ei ius ibi exercere episcopalia, multofortius quando ea petebantur debet excipere, secus autem si egisset secundus episcopus contra monasteriū interdicto vnde vi, vel vti possidetis ratione prędictorum iurium, quibus se spoliatum diceret, vel in quibus diceret se turbari, quia tunc primus episcopus non

debet suscipere defensionem eius, nec sibi aliquod prẹiudiciū generatur, quia contra personas tantùm agitur, & personale est interdictum, non negamus tamen quod etiam si agitur de personali interdicto, quin aliquādo fiat aliis præiudiciū. s. quādo præiudiciū sequitur ex vi interdicti. VERBI GRATIA: Si egisset aliquis contra aliquē, quia spoliasset eum possessione iure instituendi clericos in aliqua ecclesia, vnde petebat restitui ad prædicta iura, & cassari, quicquid fecerat spoliatione pendēte. In hoc enim casu bene fit præiudicium clericis institutis per spoliatorē, si feratur sententia contra eum, quia eiicien tur de ecclesia. supra de fil. presby. veniens. ff. de vi & vi ar. l. 1. §. si fundus. & §. seq. secùs autem si non interdicto, sed negatoria egisset, scilicet quòd non erat ei ius instituendi, & petendo sibi adiudicari ius instituendi, cùm ad ipsum pertineret, nam hîc ex sententia lata contra instituentem nullum fit præiudicium institutis, quę institutio valet propter possessionem, infrà de iure patr. consultationibus. *à quo causam.* vt si electus patiatur electores de electione, an sit canonica agere, vel ordinatus ordinatorem. 3. de elect. dudum ro. 71. dist. tantis. 3. q. 6. hoc quippe.

5 Nam † sententia contra electores vel ordinatores lata super eo, quòd essent publicè delinquentes, præiudicat electis & ordinatoribus in princ. cap. Item & si ille, pro quo iudicatum est, patiatur iudicem defendere sententiam, quia ab eo causam habuit. Hoc non potest habere locum, nisi quando iudex processit ex officio suo inquirendo, & sic remouit aliquem cuius præbendam alij contulit, nam si inquisitor hic defendit causam, præiudicabit illi, cui collatum est beneficium, si sciuit vt hîc.

6 † Idem tamen & si egisset Petrus, & ego modò agerem ad idē de iure mihi à Petro concesso: tamen quod dictum est de ordinato & ordinatore, non videtur ita indistinctè verum, nam quantumcunque condemnetur de crimine ordinatus, nunquam præiudicat ordinatori, nam cùm ex vi accusationis ordinati non sequatur condemnatio ordinatoris, nulla ratio est, quare condemnatio eius sequeretur, vel quare præiudicaret ipsi, nam ex vi accusationis sequitur aliquando bonorum ademptio, infamia, & huiusmodi. C. de bo. dam. l. 1. 2. & 3. per totum. ff. de his qui not. infa. athletas. §. vlt. & l. seq. ff. de furt. non potest. sed quod alius non accasatus ex vi accusationis alterius patiatur pœnam, non inuenimus, nisi in certis casibus, vt in crimine læsæ maiestatis. 6. q. 1. §. verum. & hæreseos. infrà de hære. c. vergētis. & alia consimilia capitula intelliguntur, quando notoria erant delicta ordinatorum, vel institutorum, quia etiam si non esset actum contra ordinatores: tamen sine ordine iudiciario poterant puniri ordinatores, qui scienter malos ordinauerāt, vt suprà de iureiur. ad nostram. 3. & infrà de acc. euidentia. sed si accusaretur ordinatus, quod extra quatuor tempora ordinatus fuisset, vel quòd minus canonicè electus, vel translatus fuisset, quæ & publica notoria sunt, benè præiudicaret sententia lata contra ordinatum ordinatori. supra de translat. prælat. inter. & de tempo. ord. literas. hęc enim ita sunt cōnexa, quòd separari non possunt, si enim malè fecit recipiendo ordinem tali die, deterius fecit ordinator conferendo. arg. suprà de translat. prælat. inter. circa fin. sed bene potuit ordinatus malè recipere ordinem, quia erat criminosus, sed ordinator benè contulit, quia hoc ignorauit. suprà de cor. viti. exposuisti. & hoc quidam de plano concedunt.

☞ † Melius videtur, quòd quantuncumque crimē sit notorium ordinati, vel quòd ordinator celebrauit extra quatuor tempora, nunquam tamen agitur vt cassetur ordinatio, quā habet ab ordinatore, sed tantùm agere potest, vt puniatur, vel pœnitentiam agat, quam non habet ab ordinatore, & ideò nunquam pręiudicat vni sententia contra alium lata, secus autem est in electis & electoribus, nam in illis obtinet, quod superius est notatum. Hoc autem videtur esse indubitatum, quòd si aliquis egit contra capitulum alicuius ecclesiæ, & petit præbēdam, quæ mihi debebatur, vel mea erat, non præiudicat mihi sententia lata contra ca itulum, quia si possidebam præbendam, tunc cōstat quod non præiudicat, quia contra capitulum non competebat actio, sed contra me. ff. de alie. iud. mut. cau. fac. l. pen. ff. de rei ven. officium. & suprà de iu. examinata. & si non possidebam, non præiudicat, quia non potui actorem prohibere ab agendo. ff. de re iudi. sæpè. §. vlt. ff. de iureiuran. nam postea. §. fin. & l. sed & si possessori. Hoc videtur falsum, quia si quis ageret contra capitulum super præbenda, quam dicit vacare de iure, licet alius eam teneat de facto, vel si quis dicit eam sibi deberi, quam alius etiam dicit sibi deberi, & eodem iure, scilicet per electionem capituli, satis videtur locum habere hæc decre.

SVMMARIVM.

1 *Rei cuius cōmercium quis non habet propter naturam ipsius rei, nec legatum, nec donatio, nec stipulatio fieri potest.*

2 *Non minus valet iudicium, quando quis iniustè agit, quàm quando iustè.*

Probationes & acta inter easdem personas præiudicant, etiam in alio iudicio, si ad idem agatur.

3 *Actor non exprimit in libello diem, vel locū facti cōtractus.*

CAP. XXVI.

☞ ABBATE, & infra. *Commendatori.* † Et hîc not. quòd quando ad plures pertinet actio de aliqua re, ita quod ad vnum pertinet quasi sub alio, sicut commendator est sub præceptore, quòd simul ambo & omnes agere possunt. de hoc not. supra de iud. cùm deputati. infrà de reli. do. cùm venerabilis. *vel quasi.* not. libellum sub disiunctione: vt not. suprà de in integr. rest. c. constitutus. *finibus.* suprà de rest. spol. cùm ad sedem.

1 *Sub conditione.* hæc responsio probatur. ff. de leg. 1. cætera igitur. in princ. ff. de act. empt. l. vlt. ff. de leg. 1. ab omnib. & l. si seruus. aliàs verum est, quod rei cuius commercium quis non habet, propter naturam ipsius rei, nec legatū, nec donatio, nec stipulatio fieri potest. ff. de leg. 1. filiusfamil. §. si quis. ff. de leg. 2. bonæ. §. 1. ff. de leg. 3. fideicommiss. in seruo. & est expressum de re quæ est apud hostes. ff. de verb. oblig. liber homo. *Mox.* C. de sacrosan. eccle. vt inter. Intentio satis bene dicit, quod ex nullo verbo posito in donatione facta monasterio de Populeto, apparet volūtas donatoris, quòd locus de Rosel. daretur monasterio de Benefa. arg. C. de dot. promiss. l. 1. Item pro hoc facit, quia verbum donatoris non dirigebatur ad monasterium de Benefac. sed monasterium de Populeto, & ideò non videtur ius quæsitum in re, sed in persona. ff. de ann. leg. Caius. ff. de leg. 1. quidam testamento. ff. de contrahen. empt. l. fi. aliàs autem si apparet ex aliquibus præsumptionibus de voluntate donatoris, quod ad monasterium de Benefac. perueniret res donata, posset dici, quòd aliter prouideretur monasterio de Benefac. argumen. ff. de leg. 2. Titius. §. patre. ff. de rei vend. emptor. §. ancilla. ff. de legat. 2. Titia cum testamento. §. Titia cum mi. infrà de testam. nos quidem. ff. de donat. inter vir. & vxor. Sulpitius. *donatio.* infrà de eccles. ædi.

ædi.ad audientiam.Sed contra.ff.de ser.vrb. præd. si seruus.§.fi.ff.si ser.vend.l.fi.ff.de adi.leg.seruos. ff. de lib.cau.seruos.ff.de lib.& posth.placet.& l.sequ.insti. de leg.§.posthumus.sed ibi non quæritur ius in re, sed personalis obligatio. *Quia videri*.ff.de iud.non potest.solennis nunquam.no.ff.ad exh.l.tigni.§.fi. C.de in lit.iur.l.1.Nec obstat de pignoratitia act.si rem. §. fi.quia ibi loquitur in pignoratitia, quæ statim oritur ex conuentione,& sic responde.l.ff.de pign.act.l si rem. *dicebatur*.benè allegat iste si res donatæ nullo modo pertinebant ad regnum, quia secundum hoc nihil pertinuit ad regem de eis disponere, sed si ad regnum pertinebant, licet ea non possideret, benè ius quod in eis habebat, dare potuit,& ad hoc obligare successorem,& secundum hoc bona etiam erat responsio partis aduersæ. *superuenienti*.ff.de rei vend. si autem.in prin.ff.ed exhi.tigni.in prin. *speciali causa*. puta ex causa venditionis initæ cum P.tali die & loco dicerem sibi debere, & non est verum. *& postea*. quàm lis cœpta ex prædicta causa. *sine alia*. scilicet, quia res, quam petiit ex causa venditionis, sibi debetur post litem contest. ex causa donationis, quæ penitus aliena est à causa venditionis. Similis autem causa venditionis secunda esset primæ, si ex causa alterius vẽditionis alio loco & tempore factæ sibi post lit.contest.debetur,& tamen quia ex ea actum non est, non veniet in iudicium,& ideò de eo non sententiabit,& hoc est, quod hic dicit. *obnoxium*. hęc petitio generalis rarò admittitur in personalibus actionibus, in realibus sæpè. *indebitè*. scilicet quia tunc non debebatur.

2 *Iudicium*. † iudicium enim non minus valet quando quis iniustè agit, quàm quando iustè, quod satis patet, quia sententia contra eum lata, tenet, imò etiam pro eo, licet sit contra ius litigatoris.2.quæstio. sexta,§.diffinitiua. & idem videtur de actis & gestis. *libera conscientia*. quia cum in genere dixit eum sibi obnoxium,& eum inuenerit tempore sententiæ obnoxium contra conscientiam iudicaret, si eum non obnoxium sententiaret. Item ex hac sententia perpetuò,& ex omni causa pararetur exceptio rei iudicatæ absoluto, sed sic non est, quando ex certa scientia petiit, quia tunc tantùm paratur exceptio ex illa causa. *iudicio*. quia probationes & acta inter easdem personas præiudicant, & etiam in alio iudicio, si ad idem agatur, quia sub generalibus verbis omnis tẽporis ius, scilicet & ante litem contest. & post deduxit in iudicium. *& tunc*. scilicet tempore litis contest. *fundauisse*. non habita distinctione inter personales actiones & reales, nisi quia personales rarò admittũtur non expressa causa, sed reales ferè semper non expressa causa admittuntur, sed etiam in eis si expressa sit causa certa, nisi causa sit proposita tempore lit.contestat. non prodest, si postea alia superueniat.arg.ff.de excep.rei iudi.si mater.§. si quis verò. *donationis*. puta quia dixit, peto talem fundum ex causa venditionis, licet enim non adiecerit de tempore & loco venditionis, quia tamen venditionem necessariò comitatur locus & tempus, non prodesset petitori, si post litem cõtestatam eandem rem emat, cùm de certa venditione intelligi oporteat,& certis loco & tempore facta, vt hic dicit, secùs autem si dicat, dico hanc rem ad me pertinere iure dominij vel quasi, hic etiam si post lit.contest. nouum ius acquirit, fertur sententia pro eo.ff.de rei ven.si autem. arg.ff.de except.rei iud.si mater.§.eandẽ.cùm enim nullas causas dominij expresit, non habet concomitantias loci certi & temporis,& ideò nõ est vis, quo loco & tempore dominium ad ipsum perueniat. *causam*. scilicet emptionis & venditionis & donationis vel similem.

3 † *Vacua*, id est impossibilis, certa enim venditio nõ potest fieri, nisi certis loco & tempore, Fatemur tamen, quòd nec actor debet exprimere in libello diẽ vel locum facti contractus, sicut nec testis.sup. de fid. instrum.cùm Ioannes.nisi iudex hoc ex certis causis faciat fieri.arg.sup.de fid.instru.cùm Ioannes. circa fi.insti.de ac.§.curare. *concomitantias*. scilicet tempus & locus, sed sufficit quouis loco vel tempore illud factum fuisse, licet q.d.& si hæc quæ dicta sunt, non possunt tolerari, de iure tamen sic seruandum est, quia æquum est.ff.ad l.Aquil.ita vulner.§.fi.

SVMMARIVM.

1 *Sententia ad æternam rei memoriam est ferenda.*

2 *Forma promulgandarum sententiarum.*

3 *Ecclesia non debet habere cum inimicis suis odium, sed omnes ad pacem vocare debet.*

4 *Potest clericus pro quolibet peccato deponi.*

Periurium licet in omnibus sit graue peccatum: tamẽ in principibus & prælatis est grauissimum, quorum verbum debet esse firmissimum, etiam sine iuramento.

Hæres ex testamento Christi non est, qui non seruat pacem.

5 *De hæresi suspectus si se non purgauerit excõmunicari debet.*

6 *Imperator deponi potest à Papa.*

CAP. XXVII.

AD *Apostolicæ*. sedis.& infrà, *concilio*. præsentia cõcilij est ad solennitatem tantùm, quia etiam sine concilio solius Papæ sententia sufficeret ad dãnationẽ imperatoris.15.q.5.alius.9.q.vlt.patet.& c. seq. ipse solus habet plenitudinem potestatis.secunda.quæst.6.decreto.

1 *Sempiternam*. † supple sic pronuncio & diffinio, omnis enim sententia ad æternam rei memoriam est ferenda, quia perpetuò est seruanda, & ius facit inter partes, specialiter tamen perpetuò memoranda est sententia depositionis, quæ fertur contra iniquos principes,& maximè contra imperatorem. Est enim memorandum de hac sententia depositionis, quæ non debet ferri, nisi vrgente multa necessitate, & multis causis,& criminibus,& infamiis manifestis contra Imperatorem clamantibus. Item memoranda est talis sententia, vt sciant omnes, quot, & quãtis periculis se opponit Romana ecclesia, vt pacem procuret subditorum, & vt exemplum det cæteris prælatis, omnia pericula subeũdi pro defensione suarum ecclesiarum, quot enim periculis & maris, & terræ,& proditionum,& assasinorum,& aliis infinitis subiecit se Papa, qui hanc tulit sententiam, vix homo enarrare posset, quædam tamen scripta sunt in chronicis romanæ ecclesiæ.

2 † Hinc debent sumere exemplum iudices, qualiter suas sententias debent promulgare, debet enim sic dicere, ego, vel nos talis iudex ordinarius, vel delegatus præsentibus partibus, talem sententiam pro ferimus ad æternam rei memoriam, vel ad honorẽ Iesu Christi, vel ad honorem & obseruationem iuris litigantium, vel alia consimilia verba debet dicere: Nam quidam iudices malè faciunt, qui dictant suas sententias aliis scribendo, siue partibus, siue vniuersis, huius enim scripturæ potius sunt testimoniales scripturæ præteritorũ, quã assertoriæ præsentiũ. Item illud non videtur fieri debere, quòd alicui scribat sententiam,& loquatur in præsenti, licet in decre. factũ inueniatur: vt sup.de seque.pos.c.1.de re iud. inter. ꝙ quam sit absurdum cuilibet diligenter intuenti ipsas decre.liquidò apparebit.

 3 † Per

3 † *Per pacem.* not. quòd ecclesia omnes inimicos suos debet vocare ad pacem, & tantùm eis publicè offerre, quòd & conscientiam habeāt securam, & illæsam, si cōtra eos procedere debet, & quod ora obstruāt detractorum, imò & si ecclesia contra inimicos suos procedat siue spiritualibus, siue materialibus armis totum fieri debet, vt ad pacem veniāt. 23. q.3. noli. *Reuocare.* not. ex hoc loco & ex his, quæ proximè dicta sunt, quòd propter sententiam suam, vel facta sua nunquam supposuit correctioni, vel emendationi concilij, vel aliorum, sed suæ emendationi tātùm seruauit, hoc tamen dixit, quòd super emendatione sua consilium concilij quæreret, & benè fecit. 9. q.3. patet. & c. seq. *Adhærentes.* no. fidelitatem ecclesiæ romanæ, quia nūquam voluit habere pacem, nec pacis tractatum, nisi prius exprimeret, & præmitteret de pace sibi adhærentium, & de perpetua securi-
4 tate eorum. *grauissima.* † benè facit Papa, quòd non solùm multa crimina, sed etiam multa genera peccatorum subiecit sententiæ depositoriæ imperatoris, magna enim causa subesse debet depositioni imperatoris. Nec est simile eius ad depositionem clericorum, qui pro quolibet peccato deponi possunt. 25. dis. primum. 50. dis. vt constitueretur. quia imperatores & alij principes deponi non possunt absque magnis & multis periculis, & periculum est causa, quare aliquid detrahitur rigori. infrà, de cle. excom. mi. latores. Item imperatores & principes, non ministrāt in sacramētis ecclesiæ, sed clerici sic, & ideò oportet eos sine peccato esse. 31. dis. tenere. *deierauit.* periuriū licet in omnibus sit graue crimen, in principibus tamen & prælatis est grauissimum, quorum verbum debet esse firmissimum etiam sine iuramento. ar. 22. q.4. innocens. & §. præ. *& cætera.* & infrà, sub verbis istis continentur in textu sententiæ. Primò multa periuria, secundò multorum pactorum fractiones, tertiò multa sacrilegia, quartò multæ suspiciones hæreticæ prauitatis. *pacem.* non est hæres ex testamento Christi, qui pacem non seruat, cùm testamentum eius fuerit, pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis, & principes maximè ad pacem seruandam tenentur. ff. de pac. conuentionum. *sacrilegium.* de sacrilegio no. infrà, de sen. excom. cùm pro causa. *non dubiis.* cùm hæreticorum vocabulo contineri debeant, & etiam puniri qui ex leui argumento à tramite fidei deuiare noscantur. C. de hære. l.1. idem videtur in simonia. infrà, de simo. sicut si.

5 † Item suspectus de hæresi, si se non purgauerit, excommunicari debet, & si per annum in excommunicatione steterit, sicut hæreticus cōdemnari debet. sup. de hære. excommunicamus. §.1. Item sine vlla dānatione ipso facto est infamis, & alias pœnas incurrit. suprà, de hæret. excommunicamus. §. credentes. *exinanitionem.* licet enim feudatarius habeat vtile dominium, & sibi liceat vti frui re feudataria, dissipare tamen non debet, imò nec deteriorare, sicut vsufructuarius. *Reprehendi.* not quòd licet Papa posset eum priuare regno, quia debitam pensionem per biennium non soluit. sup. de loc. c. fi. tamen ex causa, quæ tantùm interesse sedis apostolicæ tangit, non priuat, sed tantū ipsum reprehendit. *imperaret.* forma huiusmodi sententiæ sumpta est, ex eo quod legitur. 1. reg. 12. q.2. vulteranæ.

6 † *Priuamus.* not. quòd Papa deponit imperatorē. s. 15. quæst. 6. alius. & est hoc iure, nam cùm Christus filius Dei, dum fuit in hoc seculo, & etiam ab æterno dominus naturalis fuit, & de iure naturali in imperatores & quoscunque alios sententias depositionis ferre potuisset & damnationis, & quascunque alias, vtpote in personas, quas creauerat, & donis naturalibus & gratuitis donauerat, & in esse conseruauerat & eadem ratione vicarius eius potest hoc, nam non videretur discretus dominus fuisse, vt cum reuerentia eius loquar, nisi vnicum post se talē vicarium reliquisset, qui hæc omnia posset, fuit autem iste vicarius eius Petrus, Matth. 16. vltra medium. & idem dicendum est de successoribus Petri, cùm eadem absurditas sequeretur, si post mortem Petri humanam naturam à se creatam, sine regimine vnius personæ reliquisset. & argumentum ad hoc. sup. qui fil. sint legiti. per venerabilem. vltra me. de hoc nota. sup. de foro competen. licet.

CAP. XXVIII.

CVM *æterni.Tribunal.* *se suspensum.* Hic fuit infamis. C. de pœ. iud. qui ma. iud. l. vlt. *diuinis.* in officio suo. 11. q.3. si quis episcopus. *irregularitas.* hîc colligitur, quòd cum irregularibus solus Papa dispensat, & idem videtur de corpore vitiatis, & illegitimè natis, & pœnitentibus, & bigamis, & idem seruat ecclesia Romana. *in tot.* in quatuor prædictis.

CAP. XXIX.

DVOBVS. *Pro reo.* sup. de probatio. ex literis. *pro reo.* de hac materia notaui. suprà, de officio delegat. causam.

DE APPELLATIONIBUS.

TIT. XXVIII.

CAP. I.

DILECTI *Filij. Apost. sed.* repete quæ diximus sup. de offi. leg. quod ad consultationem. *factas.* tempore suspensionis & excommunicationis interdicti prioris per ipsum archiepiscopum. *malitiosè.* infrà, de conces. præben. vel eccle. non vacan. nulla *initium.* nam non noceret, si post appellationem latæ sunt.

CAP. II.

INTER *Cætera. Generalem.* Hoc nouum ius mutatur. *postea.* subsecutum, secundum quod non licet appellare, nisi ab instante grauamine vel comminato. infrà, eo. cùm causam. & cap. vt debitus. & c. cū cessante. & c. dilecto. vel posset dici quòd hæc decre. prçcedebat ius illud.

SVMMARIVM.

1 *An sit hodie differentia inter regulares & alios, & inter correctionem excessuum, & alias causas, vel alia iura.*

CAP. III.

1 AD *Nostram. Appel.* hodie non videtur † differentia inter regulares & alios, & inter correctionem, & alium processum, cùm semper liceat appellare si excedat, quod idem est ac si grauet. sup. de offi. ord. licet. infr. de accusat. c. inquisitionis. olim autem poterat esse differentia, quia clerici sæpius audiebantur appellantes, regulares rarius, prçterea contra disciplinam clerici non appellabant, nisi grauarentur, in aliis vero audiebantur appellantes etiam sine grauamine, regulares verò vix, vel nunquam audiebantur. Hodie etiā posset habere locum hoc post sententiam contra regulares secundum regulam latam, quia tunc nō deferret iudex appellationi, in aliis secus, & ꝙ dicimus in corrigēdis excessibus regulariū, idē intelligimus etiā de excessib. aliorū subditorū. sup. de offi. ord. irrefragabili. §.1. & si ex offi. cōdēnati appellauerint. & appellationis literas impetrēt etiā post sententiā, & etiam facientes mentionē dç appellatione,

appellatione, non valent, nisi faciant mentionem de causa condemnationis. suprà, de rescri. dilectus filius abbas. infrà, de coha. cle. & mu. super eo.

☞ †Item in hoc est differentia inter correctionem excessuum, & alias causas, vel alia iura, quia correctio excessuum nulla consuetudine etiam præscripta impediri potest. supr. de offi. ord. irrefragabili. §. 1. sed alia iura & iurisdictio benè tolluntur præscriptione. vt suprà, de præscri. per totum. & contraria consuetudine: vt supr. de consue. c. fin.

CAP. IIII.

PERSONAS. *Ecclesiarum his.* Non enim vlterius audietur appellans in articulo, quem non prosequitur, vt hîc. & infr. eod. sæpè. in aliis secùs. infrà, eod directè. *si autem.* prima pars loquitur, quando pars præfixit nimis magnum terminum, sed postea iudex præfixit terminum minorem, secunda quando ipse appellans præfixit terminum compe-☞ tentem. *sententiæ.* i. iurisdictioni tuæ.† nam licet appellans non prosequatur appellationē à diffinitiua sententia interpositam, intra terminum ab homine præfixum, propter hoc non manet sententia rata, nisi labatur terminus iuris, nec contradicit. c. seq. infrà, eo. sępè. quia omnia illa capitula intelliguntur de termino iuris.

Alij tamen intelligunt idem in termino iuris, & in termino hominis, scilicet, quòd semper manet sententia lata. Et hoc videtur verius, quod sic probatur quia vltra terminum præfixum appellationi prosequendę siue à se, siue à iudice, siue à iure pręfigatur, appellationem prosequi nō potest. Item nec de nouo appellare potest quia nec grauari potest, quia nec iudex qui sententiando functus est officio suo, non habet vlterius quid faciat. supr. de offi. deleg. in literis. nisi quod exequatur. suprà. de offi. deleg. significasti.

SVMMARIVM.

1 *Quæ sit differentia inter appellationem & prouocationem.*
Vocatio & admonitio an sit necessaria in notoriis.

CAP. V.

CVM *sit romana. Et euidenti causa.* 2. q. 6. ei qui ap. C. de temp. app. Authen. qui ei. aliter enim non conceditur biennium, vnde oportet eum necessitatem probare. infr. eo d. cōstitutus. & ex necessitate daretur trienium. infr. eod. ex ratione. vbi not. *prosecutus.* supr. c. proxi. *si verò.* interpositio est, vt pateat respōsio alij membro, scilicet, quando appellatur ante sententiam.

Prouocationes. de hoc not. sup. de maio. & obe. dilecti. nam ferè per omnia censentur iure appella-
1 tionum.† est tamen differentia, quia propriè & stricto modo loquendo, appellatio dicitur illa, quæ fit in iudicio, prouocatio verò dicitur illa quæ fit extra iudicium, sed ideò proprius dicuntur ad causam prouocationis, quia tunc fiet inceptio causæ, & appellatio purè & strictè dicitur in causa iam cœpta. Item si in iudicio appellasset, lapso termino. nō audietur vlterius super eo de quo appellauit: vt patet in eo quòd le. & nota. supr. c. proxi. sed quando est extra iudicium appellatum, lapso termino, audietur appellans, quia hæc appellatio, non propriè dicitur appellatio, sed ad causam prouocatio, nec potest impediri, quin alio iure se iuuet appellans. *si autem.* modò loquitur, quando appellatur in iudicio, sed ante sententiam. *cogitur.* elapso termino appellationis prosequendę assignato. *si raptor.* sicut dicitur ab aduersario: sed ipse non confitetur. *irrequisitum.* hîc no ar. quod in notoriis, nec vocatione ad causam, nec admonitione opus est. 2. q. 1. de manifesta. 11. q. 1. statuimus. Ar. contra. 12. q. 2. indignè. 2. q. 7. accusatio. So. dicimus citationem necessariam, & verbum hîc positum, scilicet, requisitum, expone illa vice, sed prius requisitus erat, vel dic, quòd non fuit requisitus per Paulum, sed Apollonium discipulum eius.

CAP. VI.

AD *hæc Vitare.* Nimis graue videtur, quod in ista decre. dicitur, quod si aliquis semel appellauit ab aliquo, quòd in aliis possit eum recusare, vt suspectum: Tamen quidam sic plenè intelligunt hoc habere locum in delegatis, non in ordinariis. Item omnes dicunt, quòd si reprobata fuit appellatio, ꝙ postmodum non potest eum recusare, quia nō grauauit eum vnde non debet ei esse suspectus, sed nunquid poterit eum tantùm durante causa appellationis recusare, an etiam postea, puta perpetuò. Alij dicunt, quòd hîc non dicitur, quòd hæc non sit sufficiens causa recusationis, quia appellauit, sed dicitur, quòd nisi habeat iustam causam recusationis, oportet quòd sub eo respondeat, & erat causa dubitationis, vt ipsi dicunt, quia ex quo in vno appellauerat, in omnibus suspectus videbatur, sed respondent non esse ita, vel loquitur secundum antiqua iura, quando licebat etiam sine causa appellare & etiam ita recusare, quia paribus passibus ambulāt appellatio & recusatio. infrà eodem tit. super eod. §. primo. hodie autem secùs, scilicet, quia non poterit hic appellans recusare iudicem, nisi subfuerit iusta causa: vt infrà, eod. vt debitus. & c. cùm speciali. *vitare.* nisi committat graue crimen & manifestum. infr. eod. proposuit. vel nisi sit contumax ad prosequendum appellationem, nam tunc sicut non potest appellare, ita nec recusare sup. eo. personas. infrà, eo. super eo. *vitare.* ex aliqua iusta causa, non autem ex eo quòd in alia causa ab eo appellauit.

SVMMARIVM.

2 *Ad appellantem, non autem appellatum pertinet iudicem eligere.*
Ignorantia facit tollerari ea, quæ fiunt ratione publici officij.
Appellatio ad Papam facta an debeat præferri appellationi ad archiepiscopum factæ & nu. 2.
2 *Non tenetur pars, ius alterius partis dicere.*

CAP. II.

SI *duobus.* Hæc decret. habet locum, quando ex sententia lata, vterque reputat se grauatum. infrà, de test. Rainaldus. & c. Rainutius. aliàs non videmus vbi locum habeat, nam non credimus, si pars grauata appellaret ad archiepiscopum, quod pars non grauata posset dicere, & ego appello ad Papam, & ego volo, quòd appellatio quam tu facis agatur coram Papa, quia cùm ipse non sit grauatus, non audietur appellans. infr. eo. vt debitus.

1 † Nec est appellati eligere iudicem appellationis, sed appellantis secundum antiqua iura, quando poterat appellari sine grauamine, fortè habebat locum hæc decre. etiam in aliis casibus. *veniens.* coram suo iudice. *iudice.* puta episcopo. *iudicis.* id est, proximo superiori suo iudici, coram quo litigabat, scilicet archiepiscopi. *citatus.* is qui ad Papam appellauit. *veniat.* coram minori iudice. ff. de iudi. si quis ex. ff. de in ius voc. l. 2. *promulgata.* à minori iudice. *Cognouerit.* ff. si quis in ius voc. non ierit. l. 2. arg. ff. de act. emp. & ven. l. 1. in fi. nam vt ibi dicitur, ex quo ordinarius certus est, certiorari non debet, ergò si

 iudex

iudex certus est, tunc non tenet excommunicatio, si autem aduersarius sit certus, & nō iudex, dicūt quidam, quòd mulcta & excommunicatio imposita cōtumaci tenet & processus in causa appellationis irritabitur.

Alij dicunt contra.s.quòd non irritabitur, & quia si peteret cassari sententiam, oportet eum causam assignare, & si eam assignet, quia tu sciebas me ad Papam appellasse, similiter & ipse respondebit, & ego ad archiepiscopum appellaui, coram quo benè poteram prosequi appellationem, quamuis appellatio ad papam præfertur, si coram eo inciperet prosequi, vel si ab aduersario peteretur, sed tamen archiepiscopus non debet eum exaudire in citatione, si ei innotuerit, quod ad Papam appellatum est, nec etiam potest, nisi partes consentiant, cùm ex quo hic nouit iurisdictionem ad superiorem deuolutam, & ideò non tenet citatio, & per consequens, nec eius sententia. arg. C. ne de sta. defun.l. penul. Si autem ignorauit, cum iurisdictionem habeat, tenet citatio & sententia excōmunicationis, & etiam causa appellationis procedet lite non contest. si coram primis iudicibus erat lis cōtestata. infrà, eo.ti. per tuas. & etiam idē est si erat de illis casibus, in quibus proceditur lite non contest. de quibus le. & no. sup. vt li. non contest. quoniam. est ratio, quia ignorantia facit tolerari ea quæ fiunt ratione publici officij. C. de testa.l.1.ff.de offic.præsi. Barbarius. melior ratio est, quia iudex ordinarius est, in causa appellationis & in aliis suis casibus, & ideò tenet quòd fit ab eo, nisi appelletur, vel recusetur. infr. eo. solicitudinem.

2 † Sed dices nōnne hic aduersario noceret sua scientia? Respon. ideò non nocet quia scientia vnius cum scientia alterius compensatur, sicut paria crimina etc. inf. de adul. c. pe. & dolus dolo cōpensatur. ff. de dolo. si dolo. Itē cùm sit pars, nō tenetur dicere ius alterius partis, licet iudex nōn debeat admittere petitionem eius, si sciret, sed si ignorat, tenet processus eius, vt dictū est imò plus videtur dicendū, quia si postquam incœpit prosequi litem appellationis, veniat qui appellauit ad Papam, & velit impedire processus eius, non poterit sicut si præsens fuisset, & non contradixisset, quia qui abest contumciter, nō minor est præsente. in Auth. vt omnes obe. §. si autē ille. & not. sup. de dilla. præterea. hoc tamen benè dicimus, ꝙ si vna pars cùm nō appellatū esset, iuisset ad superiorē, & falsò sciens dixisset ei, ꝙ ad eum appellauerat, vel si dolo tacuerit se renunciasse appellationi, & & si iudex procedat ad sententiā, totum reuocabitur, vel cōdictione sine causa, vel per in int. resti. vel per querelam falsi. ff. de iud. pretor. & patet in eo ꝙ le. & not. s. de in integ. rest. ex literis. & supr. de excep. cùm venerabilis. §. intelleximus. sed nō reputo, eum aliquid dolo facere secundum hoc c. de quo hæc decre. loquitur. s. ex eo quòd tacet appellationem ad Papam factam, quia licet præferatur appellatio ad papam facta, tamen etiam corā superiore potest agi, si aduersarius non excipiat. Item credimus quod archiepiscopus etiam si sciret appellatum ad Papam hoc modo citare posset, scilicet, vt compareat si eligat coram se prosequi causam appellationis. *tenere.* nisi in casibus no. suprà, de foro compe. licet.

SVMMARIVM.

1 *Executor nec in citationibus, nec in aliis iudiciarium ordinem seruat.*

2 *An eodem modo sit procedendum in termino dato ab homine, quod in dato à iure.*

Causæ & impedimenta quominus quis suam appellationem prosequi possit.

3 *Nunquid appellatus circa finem primi anni quando vnus mēsis tantùm restat. possit petere confirmationē suæ sententiæ.*

CAP. VII.

Ex ratione. *Impotentia.* 2.q.6. anteriorum. Authen. vt spon. lar. §. hoc quoque. in Authēt. vt in me. lit. ap. 2.q.7. biduum. §. si fortè. ff. de iniur. intra vtile. C. de tem. ap. Authent. si tamen. in his casibus, qui in prędictis concor. continentur appellans ipso iure seruatur illæsus, si autem dolo alicuius priuati fuerit circunuentus, quominus appellationem prosequatur intra tempus, sibi præiudicat, sed habet regressum cōtra dolosum. ff. si quis cau.l.2.§. fi. ff. de dolo. arbi. §. dolo eius. si sit soluendo, aliàs restituitur ad prosecutionem appellationis. ff. de eo per quem fac. est. ex hoc. §. 1. Item dicimus, si lapso primo anno facilitate sui trahatur à prosecutione appellationis, lapso primo anno, prudenter faciet ille, qui legitimo impedimento detentus est, vt non possit prosequi appellationem si impedimentum suum protestetur coram iudice, à quo appellatum est, petēdo ne procedat, & coram executore, ne sentētiam exequatur appellet, si contra fecerit, sed & si hoc non fecerit, & iudex exequatur sentētiam anno elapso, tunc si nullum suberat iustum impedimentū, tenebit executio sine vlla citatione facta, cùm enim lapsu anni rata maneat sententia. C. de temp. app. Authent. ei qui. si nullo impedimēto detinetur, iudex eam exequi potest, & debet, & si partem non citauerit.

1 a † Eexcutor [a] enim nec in citationibus, nec in aliis solitum ordinem iudiciorum seruabit, & tamen benè fatemur, quòd si pars veniat coram executore, & dicat sententiam nullam, quandocunque audiendus est, & nisi audiatur, quòd iuste appellare potest: vt no. suprà, de off. dele. pastoralis. §. 2. & c. cùm in iure. Imò plus dicimus quòd etiam si non protestetur aliquid coram iudice, vel executore, nec excipiatur, tamen pēdente executione, & ea finità, potest implorare officium iudicis, vt quæcunque facta sunt post appellationem eius in statum pristinum reuocentur. infrà, eodem. bo. memo. s. de except. dilectæ. vbi no. quòd enim dicitur, non valere sententiam, vel etiam alia extra iudicium facta, non seruato ordine iudiciario, vel à iure, vel ab homine statuto, vt supr. eo. c. 1. & 2. q. 1. de his. s. de rescrip. cum dilectus. infr. de censi. Romana. 64. dist. c. fi. & 65. dist. per totum. suprà, de elec. quia propter. & suprà, de offi. deleg. c. prudentiam. 1. respon. tunc non habet locum, quòd certus ordo statutus est procedendi, & ille omittitur quòd hîc non est, quia executori nullus præfigitur ordo, vt dictum est.

2 † Item no. quod licet hîc loquitur de anno dato à iure, idem est & eodem modo procedendum in termino dato ab homine, licet aliqui dixerint, quod statim elapso termino statuto à iudice, etiam si habeatur legitimum impedimentum, tamen sententia transit in rem iudicatam. ar. suprà, eodem. personas. cum sit. & arg. pro hac differentia. suprà, de in integ. rest. constitutus. vbi not. vbi dicitur, quòd contra temporalem præscriptionem statutam ab homine, necessaria est præscriptio, & tamen contra temporalem poæscriptionem à iure statutam non est necessaria. C. in quibus cau. non neces. in integr. restit. l. fi. Sed certè non est simile, quia hoc tempus appellationis prosequendæ statutum ab homine, succedit loco termini statuti à iure, & ideò eodem iure cum illo censeri debet: vt ff. si quis cau. si eum. §. iniuriarum. Sed illud tempus de quo loquitur. suprà. de in in teg.

[a] Executor. Adde quod hoc tenet Pe. de Anch. in consil. 269. incip. pro declaratiōe primi dubij. col. 2. post me. & pro declaratione Innoc. hîc vide etiam Car. in consil. 32. incip. in decisione & elucidatione. co. fi. versi. sed si dicetur immediatè vbi intelligis hoc verū, quando fit executio contra appellantem & appellatio remansit deserta, qa tūc non citat executor. vide etiā Bar. & ibi Doc. in l. à diuo Pio. §. in ven. ff. de re iud.

integr. rest. constitutus. non succedit loco alicuius temporis à iure statuti, imò illi ciues de nouo sic ordinauerant inter se. Qui appellat intra annum, debet habere finitam causam appellationis, nisi impediatur iusto impedimento, vel iudicis, quia non potest, vel non vult procedere in causa, aduersarij qui petit dilationem, vel propter suam infirmitatem, vel sine causa, vel impedimento suiipsius, scilicet appellantis, qui impeditur, vel propter suam infirmitatem, vel tempestatem, vel inopiam, quod est no. vel propter aliam iustam causam, vel impedimento testium, vel instrumentorum, quos sine culpa sua habere non potuit, & potest etiam impediri à prosequendo appellationem dolo cuiusque extranei, & sic succurritur ei per beneficium restitutionis: vt not. suprà in principio.

Colliguntur autem prædicta in Auth. de his qui ingre. ad appellatio. in prin. §.1.2.3.& 4. sufficit autē appellanti incipere prosequi litem appellationis tali tempore, quòd si nullum inopinatum impedimentum interueniret ante finem anni sententiam petere posset, nec imputabitur appellanti, si aduersarius petat dilationem ad reprobādos testes appellantis, quia si reprobauerit eis non obstantibus confirmabitur sententia contra appellantem lata, si ex illis solis testibus erat infirmanda. Si autem non reprobauerit, vel si ex illis solis testibus non pendebat victoria causæ, apparet quòd malè petita & obtenta fuit dilatio, & ideò non debet obesse appellanti, si verò peteret appellatus dilationem ad probandum de iure suo, sicut & appellans habuit ad probandum de iure suo, nec hęc dilatio imputabitur appellanti. ar. C. de temp. in integrum restitut. peten. in principio. & videtur, quod si tantùm per vnum diem postquam appellationem cœpit prosequi fuit impeditus, quominus intra annum posset petere sententiam super causa appellationis, quod totus annus ipso iure sine beneficio restitutionis sibi indulgeatur à iure sicut satis apparet ex præalleg. Authent. de his qui ingr. ad appel. sed secùs est si beneficio restitutionis ei subuenitur, quia tunc non restituitur sibi tempus, nisi tantum quantum amisit. arg. ff. ex quib. cau. ma. in integrum rest. ab hostibus. §. fi. Item quando de voluntate partium differtur causa appellationis, vt quia itur ad arbitros, vel consimili, tunc ipso iure recuperat tempus, quòd remanserat de anno. in Auth. de appel. §. deinceps. collat. 8.

3 † Item videtur quod appellatus circa finem primi anni, quando vnus mensis [a] tantùm restat, quòd possit petere confirmationem suæ sententiæ, licet præaleg. Authent. de his qui ingre. ad appel. §. 3. col. 5. videtur dicere contra, sed rationem nō video, & de hoc not. infrà eo. oblatę. imò plus videtur, quia ex quo appellans fecit citari appellatū in causa appellationis, & si hęc citatio emanauerit in principio primi anni, tamen extunc appellatus habet potestatem appellandi, & petendi confirmationem suæ sententiæ, non expectato mēse iuxta finem primi anni, quia sic obtinet in causa principali. C. quomodo & quando iud. Authen. qui semel. videtur enim quod multò fortius debet obtinere processus prædictæ Authent. in causa appellationis, quàm in principali. Item expressè loquitur in causa appellationis. C. de temp. appel. cùm autem. §. illud etiam. Et hoc quidam concedunt, alij verò cōtra, primis autem prędi. Authen. de his qui ingre. ad appellat. §. quia enim. multùm videtur contradicere, vbi dicitur, quod si etiam in mediis certaminibus causam appellationis deseruit, tamen finem biennij expectare debet ad hoc, vt petat sententiam, & dicunt isti prædictam Authen. quomodo & quando iud. quæ loquitur in principali causa, non esse trahendam in causa appellationis, quæ habet statutum suum tempus. †Item videtur quod si post finem primi anni, vel secundi feratur sententia confirmationis primæ sententiæ, & postea appellatus petat mandari executioni sententiam primam tanquam quæ lapsu primi, vel secundi anni transierit in rem iudicatam, obstabit exceptio rei iudicatæ ex secunda sententia, nec auditur si dicat, quod ante sententiam infirmationis sententiæ post lapsum anni, rata manet sententia, quia prætextu nouæ defensionis, nōn deberet retractari sententia secunda infirmationis. suprà, de re iud. inter. C. de transact. sub prætextu. Nec obstat si dicas, quod non valet secunda sententia contra primam lata, quia secundum hoc nunquam valeret sententia appellationis primam infirmans; sed nec super eodem est prima sententia, quæ est in causa principali, & secunda quæ est in causa appellationis. Item argum. prædi. Authent. de his qui ingre. ad appellat. §. 2. videtur quòd etiam si in tertio anno, vel vltra non impediatur exequi appellationem, quod ipso iure habebit quartum, vel vlteriorem annum. sed nobis magis videtur, quod vltra fatalem secundum nullum fatalem habebit, sed per beneficium restitutionis ei succurretur, & restituetur ei tempus tantum, quantum fuit impeditus prosequi appellationem, vt patet in eo, quod no. suprà eod. glos. ver. sed secùs est &c. iudex autem appellationis non potest arctare tempus, nisi ex magna causa. infrà eodem, oblatæ. ff. de re iud. l. 2. & 4. §. si quis con. Item bene imputatur appellanti, si modicum tempus restat sibi de anno, quo non potuit causam prosequi propter impedimenrum, si ipso impedimento cessante non incipiat causam intra annum, licet in anno nullo modo eam valeat terminare, qui enim aliud dicit, causam dat prorogationi litium contra id, suprà de dolo & contu. finem.

[a] Quando vnus mēsis. Ad hæc dicta Inno. vide Cardi. in consil. suo 97. incip. videndum est de duobus maximè in 2. & 3. col.

CAP. IX.

MEMINIMUS. *Citationem.* dic vt diximus infrà, eodem titulo. vt debitus.

SUMMARIUM.

1 *An & quando fiat præiudicium toti causæ si alius articulus reprobatur, vel aliàs probari non potest.*

CAP. X.

SUPER eo. *Appellationem.* Olim etiam frustratoriè hodie à grauamine. *supersedendum.* à iudice à quo appellatum est, quousque cognoscatur de appellatione, & non ad iudicem ad quem appellatur. Vel dic, quòd ideo dicit supersedēdum, vt per hoc quòd supersedet exceptioni appellans renunciet appellationi, & sic procedetur in causa. *sine illa.* qualis est pacti de non petendo, rei iud. & consimiles, peremptoria exceptio sine qua potest principale terminari, est exceptio, quæ competit certis personis, ne conueniantur vltra quàm facere possunt, de quibus habes. ff. de re iud. sunt quædam. & l. sequentibus. nam si negetur debitum, & nihilominus tales proponantur exceptiones, licet super exceptionibus appelletur, nihilominus procedetur in principali, & dicūt quidam coram iudice etiam si sit delegatus, sed videtur contra, quia per appellationem suspenditur iurisdictio. vt s. de offic. deleg. pastoralis. §. præterea. ff. ad tur. l. 1. in fi. vnde alij dicunt, quod hoc non potest habere locum, nisi in ordinario, nec etiam coram illo, si recusetur vt suspectus, supra eodem, ad hoc. sed si sanè intelligitur hęc decret. non dicit, quòd coram iudice à quo appellatū est in exceptione possit agi de principali, sed simpliciter dicit,

dicit,quod agi poteſt & eſt ſupplendum corã competenti iudice.argum.ff.de iud.eum qui.& ſuprà de auth.& vſu pal.cap.penult.non coram eo à quo appellatum eſt,vel poteſt ſic poni caſus.Ioannes petit centum à Petro,inducit Ioan.de probãdo debitum teſtes,obiecta autem exceptione criminis contra vnum,iudex eum per interlocutoriam repulit,à qua Ioannes appellauit,dicitur ergo id,quod ſi probata exceptione contra vnum teſtem,toti cauſę fiat præiudicium, puta quia ipſius teſtimonio repulſo,non probatur debitum,& per conſequens toti cauſæ ſuperſedere debet,quouſque cauſa appellationis fuerit terminata,ſumitur etiam hîc ar.à contrario ſenſu,quòd ſi per repulſionem illius teſtis non fiat præiudicium toti cauſæ,puta quia per alios duos ſufficienter probatur debitum,non ſuperſedebitur principali cauſæ, ſed nec in appellationis cauſa procedetur,quia non intereſt eius appellationem proſequi,cum etiã ipſo teſte repulſo,de ſuo iure liqueat. arg.ſuprà tit.proxi.cum I.& A. Itẽ poteſt dici quod ſi cõdemnatus in expenſis pro cõtumacia appellet, nihilominus iudex à quo appellatum eſt, ſiue ordinarius,ſiue delegatus in cauſa principali procedet. arg.hic,& idem eſt in ſimilibus, hoc tamen eſt difficile. Item poteſt habere locum quod hîc dicitur in dilatoriis ſolutionis.

Alij dicunt quod hîc ceſſat.arg.à contrario ſenſu. *de*.id eſt,pro. *prorupit*.ſic ſcilicet,ſuper appellatione procedatis,quia falſum eſt reſcriptum, vel per falſi ſuggeſtionem obtentum,deberet enim adiicere, dico reſcriptum falſum,& paratus ſum hoc probare, & ſi negauerit iudex, appellare poteſt,quia grauat. Alij dicunt quòd licet iuſta ſit appellatio:iſta tamen decret.non loquitur in iſto caſu,ſed is eſt ſenſus decret. quod ſi aliquis appellat ne iudices delegati procedant, quia reſcriptum ad eos impetratum eſt per falſi ſuggeſtionem,non valet talis appellatio, & hoc probant multis rationibus.Primò quia non omnis falſa ſuggeſtio impedit iuriſdictionem, ſuprà de reſcrip.ſuper literis.quia ergo eſt falſi ſuggeſtio, quæ impedit iuriſdictionem & eſt falſi ſuggeſtio, quæ non impedit,non ſufficit ſic in genere proponere,ſed ad ſingularia peruenire oportet. arg. ff.de iur.fiſ. in fraudem. Item eſt & alia ratio, quia licet proponat quis iuſtam cauſam appellationis, vel receptionem , non tamen appellans debet recedere, quin compareat coram illo iudice,niſi prius iudex, vel expreſſè vel tacitè admittat,vel remittat appellationem recipere,infra eodem,ex parte M.hic autem emiſſa voce appellationis non expectato,quod iudex eam exceptionem admitteret,vel repudiaret incontinenti receſsit,nec vlterius coram iudice voluit comparere, & hoc eſt quòd dominus Papa hîc intendit remouere.*differenda*.ſed quam citius poterit fieri dirimenda,ſuprà tit.proxi.cap.2. infrà eod. interpoſita.imò ferenda eſt ſententia non ſuper falſi ſuggeſtione,ſed ſuper principali , ſi cauſa talis eſt,in qua proceditur lite non conteſtata , vel contra talem appellantem contumaciter recedentem fertur ſententia excommunicationis,vel miſsio in poſſeſſionem,ſuprà vt lit.non conteſt.tuæ.

SVMMARIVM.

1 *Iudex quo caſu non debeat etiam altera parte inuita differre ſententiare,& quid ſi committatur alicui,vt inſtruat cauſam intra terminum,nec tamen recipiat in dicto termino vllam inſtructionem,quid agit iudex in nu.2.3.& 4.*

CAP. XI.

De appellationibus. Leui.* Idem ſecundum leges. C.de appellat.in minoribus.*Super eo.* appellandi.*dummodo grauetur*.aliàs enim non licet, infrà eod. vt debitus.*in caſibus*.2.q.6.non ſolent. ver. ante ſententiam.& in caſu qui eſt.ff.qui ſatiſd.cog. arbitrio. quamuis quidam dicunt contra. ff.à qui.appel.non licet.l. vlt. *deferendum*. à grauamine imminente vel comminato & tempore debito.infrà eo.vt debitus. *ita*.& ſi iuſta ſit cauſa ſuſpicionis recuſari poteſt,& non aliter.infrà eod.cum ſpeciali.

1 † *Certum*. quando lis mandatur decidenda intra certum tempus,ſi ſit hoc de conſenſu partium adueniente termino,inde ad petitionem temporis alterius,etiam altera parte contradicente & petente terminum ad probandum de iure, & etiam propter hoc appellante,non differret ſententiare,hoc enim ipſo , quod conſenſit in terminum, reputandus eſt talis terminus peremptorius , & etiam reputandus eſt pro concluſione in cauſa,niſi nouum & incognitum impedimentum ſuperueniret,quare probationes inducere non poſſet,quia tunc vel beneficio reſtitutionis in integrum, vel communi iure ſubueniretur ei,ſicut eſt in termino iuris, vt not. ſuprà eod. ex ratione.ſi autem certum tempus tantùm ad petitionem alterius partis præfixum eſt,tunc ad petitionem illius partis,non differetur ſententia vltra tempus ſtatutum,quia ſic conſenſiſſe videtur,ſed alteri parti non præiudicat, quin debeat habere moderatas dilationes ad probandum de iure ſuo, tamen iudex dilationes iuris, iure non debet diminuere. In hoc enim videtur delegans gratiam facere impetranti , ſed non debet ſic diminuere , quod omnino ius partis quæ de iure ſuo intra tam breue tempus nullatenus docere poteſt de iure ſuo tollatur.ff.de admin.tut.tutor.qui re. §.1.& not. ſuprà de offic.deleg.de cauſis.& in hoc caſu intra dilationes datas reo impetrator vtetur ſuis rationibus. C. de temp.in integr.reſt.petendæ. nunquam tamen vltra terminum præfixum poterit iudex in cauſa procedere, niſi de conſenſu partium procedat, vt hîc. & ſup.de offic.deleg.de cauſis.& per omnia idem videtur,ſi negotium intra certum tempus inſtruendum mandatur,& poſtea remittendum,quia hoc tempus pro termino peremptorio eſt habendum , ita quod decætero non admittentur ad probandum, etiam coram iudice ad quem ſit remiſsio.

2 † Et propter hoc dicunt quidam,& fortè bene, quòd ſi alicui committitur,vt intra certum tempus inſtruat cauſam,& extũc remittat inſtructam, quòd ſi præſentauit huiuſmodi literas iudici , ipſe iudex adueniente fine termini,etiam nulla recepta inſtructione in cauſa,& etiam nõ citato reo,intra dictum terminum poteſt tunc citare reum , & poteſt præfigere terminum reo , quod compareat coram delegante in negotio proceſſurus,nec poteſt dicere reus ſe grauari , quia actor decætero non admittitur ad agendum de eo ſuper quo voluit inſtrui cauſam,ſed ſibi imponetur perpetuum ſilentium, & ſibi imputet,quod intra terminum non probauit , quæ in reſcripto continebantur. C.de inge.manu. diffamari. Nec valet,ſi opponas quòd ordo omiſſus eſt,qui in reſcripto continebatur,ſecundum quem debuit primò cauſam inſtruere & poſtea remittere, ſuprà de reſcrip.cùm dilecta.quia bene inſtructa eſt, quia ſententia poteſt ferri contra impetrantẽ.Vel dic,quòd hæc duo ſunt principalia mandata,vnum de inſtructione,aliud de remiſsione,vnde vno remiſſo poteſt aliud facere.s.de dol.& contu.cùm dilecti.Alij tamẽ dicunt & fortè melius,quantum in hoc, quòd niſi inpimò citauerit partes ad procedendum ſuper inſtructione negotij,quòd non poteſt negotium remittere, quia merus citator non eſt.Item iudex non eſt antequam

antequam incipiat vti iurisdictione. s. de offi.dele. gratum.

3 †Postquam autem citet fortè potest remittere, quia remittit negotium instructum cum sua instructione.s. quia dicet quomodo citasset partes, & quod actor voluit procedere.Item si expedit dicet, quomodo reo dedit potestatem dicendi, quod vellet & sic de aliis factis,& omissis. Item videtur, quòd iudex ad quem huiusmodi commissio impetratur, debet cõdemnare actorem in expensis, si fecerit citari reũ, & nullam probationem induxit super instructione. arg. sup.de rescri.cæterùm.in fi.& sup.de dol.&cõtu. finem.sed semper debet remittere, quia sibi expressè hoc mandatum est, licet aliqui contradicant, superior autem ad quem remittitur causa, benè examinabit omnia, & omnibus examinatis admittet, vel repellet actorem, vel reum ad probandum, & alias eos puniet in expensis, vel aliter prout ei de iure visum fuerit faciendum, alij tamen dicunt, huiusmodi terminum vim peremptorij non habere.

4 †Si autem mandatum est, quòd instructam, vel non instructam remittat, tunc satis dici potest, quòd post remissionem poterit sibi dari noua dilatio, quia nec expressè, nec tacitè consensit hunc terminum esse peremptorium, imò in contrarium innuit, quando dicit, quòd non instructam remitteret.

CAP. XII.

PERVENIT. Qui. scilicet, ledentes.*compellas.* hodie non admitteretur talis appellatio.infra, eodem. vt debitus.*appellationis.* suprà, eod, cùm sit Romana.in fi.

CAP. XIII.

CONSVLVIT. Notorium. suprà, c.proxi. *deferendum.* hodie siue sit occultum siue manifestum, nõ licet appellare, nisi grauetur & si garuatur, semper licet. j. eo. vt debitus.*notoria.* dic vt diximus. inf. de coha. cle.& muli.tua.*conueniens.* sup.eo.cùm sit.*prosequi.* sup. eod.c.proxi.

CAP. XIIII.

SVGGESTVM. Reportasse. ante citationem, quia si post citationem, tunc non esset dubium nec tunc omitteret procedere primus iudex. suprà, eo.meminimus.*decre.*sup.eo.meminimus.

CAP. XV.

AD præsentiam.tuam. Eboracẽs. archiepiscopi cui scribitur. *excõmunicatus.* quia post appellationẽ lata erat sententia.*absolui.* ad cautelam.j.de sen. exc.per tuas. Vel dic, quòd etiam si non absoluere-tur ad cautelam, sed simpliciter, tamen admittetur ad probandum quod excommunicatio non tenuerit, & ideò si non ligatus diuinis se immiscuit, nõ incurrit irregularitatem, sicut hic apparet. *diuina cantauit.* licet enim ab aliis sit vitandus.j.de sen.excom. per tuas.ipse tamen non debet se gerere pro excommunicato, vt hîc, si de appellatione sua confidit.

CAP. XVI.

CVM teneamur. Liceat reformare. hoc locum habet in ordinario, sed fortè idem in delegato, si aduersarius qui appellauit turbat.infrà, eodem.an sit.& est casus, vbi post appellationem à se factam iudex exercet iurisdictionem suam, alius casus est, sup.eodem.si duobus.& alius casus est, quòd potest breuiare terminum à iure vel partibus præfixum. sup.eod.personas. Alij dicunt & benè, hoc speciale in archiepiscopo Cantuariens.qui priuilegio speciali habet defensionem omnium appellantium Cantuariens.prouinciæ.

SVMMARIVM.

1 *Appellari potest à futuro grauamine.*

CAP. XVII.

CONSVLVIT. Deferendum. hoc credimus correctum, quantum ad ea, quæ in iudicio fiũt, cùm non liceat appellare sine causa.j.eo.vt debitus. & c.cum causa.quantum verò ad ea, quæ extra iudicium fiunt, credimns quòd valeat appellatio etiam non expressa certa causa, dummodò aliquid dicat, vel dicatur, quare timere possit, & postea sequitur grauamen, aliter enim non admitteremus appellationem extra iudicium factam propter multas absurditates, quæ inde sequerentur.& arg.inf.eo.ad audientiam.& c.bonæ.

1 †Et à futuro grauamine possum appellare, ne grau es me in tali facto, puta ne quis molestaret eũ super possessione sua.inf.eo. bonæ. Item si aliquis ab aliquo aliquid peteret extra iudicium, & ille à quo petitur appellaret, ne eũ grauaret, quia intelligitur appellare, ne eũ grauet occasione petiti, valet appellatio.inf.eo.dilectis.& sic intelligitur. inf. eo.ad audientiam.sed licet talis appellatio processerit, si tamen ex aliis causis, quæ factum super quo appellatũ est, non tangunt feratur sententia, valet sententia. s. eod.cùm teneamur.& c.super eod. secundo respon. & c.ad hoc.Item extra iudicium valet appellatio ita generalis, quod nulla persona exprimatur, dummodò factum sit certum.inf.eo.bonæ. in prin. Item not. quod appellans nũquam debet petere reuocari quicquid contra appellationem factum est, & eius annexa.infrà, eod.solicitudinem.suprà, de procu.auditis.

SVMMARIVM.

1 *Rex præponitur archiepiscopo in vocatione episcopi, vel prælati.*

2 *Obediendum est Papæ nulla obstante præceptione.*

CAP. XVIII.

CVM parati essemus. In legatione. Quę benè excusaret.18.dist.si episcopus.63.di.salonitanæ. in Authẽ.quomodo opor.epis.§.illud.33.q.8. si autem vobis.& suprà, de offi.dele.pastora.§.vlt.arg. contra. 23.q.8.quo casu.reprehensibile.25.q.1. omne. 12. q. 2. quicunque.

1 †Nos credimus quòd si archiepiscopus vocet aliquem episcopum, vel alium prælatum ad consilium, vel ad causam, & rex siue antè, siue post eundem vocauerit, licitè potest ad eum venire, & mandatum archiepiscopi intermittere. Est enim regi honor deferendus, & sic intelligo prædicta. c. sed si archiepiscopus ei mandaret, non obstante præceptione regia debet obedire archiepiscopo, cùm sit de eius iurisdictione, & non regis, & magis est obediendũ spiritui, quàm carni.sup.de ma.& obe. solitæ. & idẽ dicimus in patriarcha, si subditum sui archiepiscopi vocauerit, potius obediet archiepiscopo, quàm patriarchæ, nisi in casibus in quibus deuoluitur iurisdictio ad patriarcham, & sic intelligo contraria.

2 †Papæ autẽ semper est obediendum, nulla præceptione obstante tam ratione honoris, quàm iurisdictionis.11.q.3.qui resistit.& quòd diximus in ordinariis, idem intelligimus in delegatis.s. de offi. ord. pasto.§.vlt.tñ circa eos debet considerari, vtrũ procurauerit se vocari, & tunc non prosit, an nõ.sup. de offi.dele.pastoralis.§.fi.ff.si quis cau.l.2.§.vlt.& an habeat regalia, nécne.23.q.8.§.ecce.s.de ma.& obe.solitæ.& qui vocat, diligenter attendet, qui maiori necessitate ducatur, & qui prius mãdauerit, & cui prius fuerit obligatus, & quis maior sit, & multa alia, quæ occurrere possũt, & quę multũ valẽt ad excusationẽ.

CAP

CAP. XIX.

AD hæc.† quòd ecclesiæ. hîc non erat appellatum, nec etiam iurans petebat ab excommunicatione absolui, per tale enim iuramentum non tollitur appellatio, si grauetur, aliàs enim sine grauamine non licet hodie appellare, siue iurauerit, siue non. *Iudicio*. pro contumacia, secùs pro offensa, vel alio certo articulo. infrà, eodem. c. proxim. *appellant*. ex aliqua causa de nouo accidente, vel secundũ vetera iura, etiam sine causa licebat appellare. supr. eodem. cùm sit ro. tamen satis videtur innuere sequens decreta. quòd in hoc casu, scilicet, quando iurat, non licet appellare sine causa, ne aliquid ei præcipiatur occasione præstiti iuramenti, vel ne præceptum iniunctum faciat. infrà, c. proxi. vel post absolutionem appellet in prosecutione iudicij. 40. *dies*. vel plures, vel pauciores ad arbitrium iudicis. sup. e. cùm sit roma.

SVMMARIVM.

1 *Iudex à quo est appellatum nunquam potest absoluere, nisi appellans tacitè, vel expressè renunciet appellationi.*

CAP. XX.

QVAESTIONI. *Absolui*. cùm esset excommunicatus pro maleficio, & ita non est contra. s. c. proxi. *antequàm*. & si constet appellationẽ iniustam, cùm nihil ei mandetur, si autem ei mandaretur aliquid, teneret appellatio. supr. c. proxi. & ita non est contra, nisi causa subterfugij faceret, vt hîc, vel loquitur de mandato facto ante excommunicationem, & pro quo fuit excommunicatus, quod omninò adimplere debet, nec valet appellatio super eo interposita, quòd fugiat illud adimplere. *Iuramento*. q. d. per absolutionem, quam petiit & iuramentum quod præstitit, videtur acceptasse iurisdictionem prioris iudicis, & quicquid factum est corã eo, & etiam renunciasse appellationi, si fuerat appellatum. sup. de offi. dele. gratum. j. eo. solicitudinem. sup. de sen. & re iud. quòd ad consultatio. Fateor tamen, quòd si taliter excommunicatus ab eo peteret absolutionem, cum protestatione, scilicet, quòd salua sibi esset appellatio, non videtur renunciare appellationi, cùm in ea sit periculum, & benè tenet absolutio, quamuis negotium principale ad superiorem sit delatum per appellationem. inf. de sen. excõ. sacro. §. fi. inf. eo. qua fronte. §. 1. sed si sine protestatione peteret absolui, tunc renunciare videtur, cùm iudicis appellationis sit absoluere. inf. de sen. excom. per tuas. in fi. Alij dicunt, quòd iudex à quo appellauit, nunquàm potest absoluere, nisi appellans tacitè, vel expressè appellationi renunciet. *iuramento*. hodie non credimus differentiam siue iurauerit, siue non cùm non liceat appellare, nisi à grauamine.

CAP. XXI.

PRAETEREA. *De iis*. &c. de hoc dicitur sup. eo. ad hæc.

CAP. XXII.

CONSTITVTIS. Post appellationẽ interpositã à plebano & primicerio, ne archidiaconus eligeret, cùm esset excõmunicatus, vel ne capitulum eligeret cùm esset excommunicatus, non enim admitteretur appellatio, nisi rationabili causa assignata. j. de his quæ fi. à ma. par. c. cùm in cunctis. vel potest dici, appellationem tenuisse etiam sine causa. & decr. non contradicit, quæ loquitur, quando appellatur à minori parte. *excommunicationis*. latæ in archi. vel in cantorem electum. *elegerint*. in eodẽ contextu. s. de elec. congregato. secùs si ex interuallo. sup. de elec. considerauimus. dudum. & c. auditis. vbi de hoc not. *appellatione*. quam emisit, nam alij eligerent simpliciter, vel sine consensu suo.

SVMMARIVM.

1 *Recusatio non admittitur in accusato de graui & manifesto crimine.*

CAP. XXIII.

PROPOSVIT. *Appellatum*. aliqua iusta causa nõ ea, quia ab ea appellatum est in alia causa. s. eod. ad hæc. vbi no. Vel dic, quòd suspectus dicitur ex ea causa, quia ab eo appellatum est: vt in decr. præalleg. not. *suspectus*. ex alia iusta causa, non ex ea, quia ab ea in alia causa appellauit. *Graui & manifesto*. not.
1 † ꝙ si quis accusatus est de graui & manifesto crimine, non admittitur recusatio, secùs si esset graue, & non manifestum, vel econuerso. 3. quæstio. 5. quia suspecti. *actu*. id est, quia est notorium facti actu permanentis.

SVMMARIVM.

1 *Iudex licet appellationi detulerit, potest tamẽ etiam de iurisdictione se intromittere.*

CAP. XXIIII.

QVA fronte. *Canonicum*. 23. dist. in nomine. & 1. q. 2. c. præceptum. *debitum*. ad minus pro tribunali sedere debet. 23. di. illud. 47. dis. de Petro. & licet facere in domo regis sit malum propter sequelã, factum tamen tenere credo, dũmodò fiat cum causæ cognitione, vel alio mõ legitimo, alioquin erit nulla, si omninò fiat cõtra iuris debitum. ff. de arbi. qui tñ. §. si arbiter. C. de sen. cùm sentẽtiã. & l. prolatam. & s. ti. proxi. c. 1. *Iudex*. qui excommunicauit, à quo appellatum est. j. de sen. excom. sacro. & secundum hoc loquitur glo. Vel dic, ꝙ loquitur de iudice ad quem appellatum est, sed & tunc remaneret eadem obiectio, cùm ab eo per appellationem reuocetur iurisdictio: vt hic dicit. *decedat*. cum enim nihil aduersario obsit, non est hominum malitiis indulgendum. ff. de rei ven. in fundo.
1 †*Absoluere*. not. ꝙ licet iudex detulerit appellationi, tamẽ adhuc se intromittit de iurisdictione. s. quia absoluit, & quia cautionem recepit nomine ecclesiæ, & sine mandato, ꝙ etiam est speciale, sed quid si appellans velit absolui? Respond. si simpliciter absoluatur, renunciasse appellationi videtur, si verò protestetur, se nolle renunciare appellationi, benè valet, cùm sit iusta causa protestandi, & episcopus malè facit, nisi eum absoluat. Alij tamen contradicunt: vt not. suprà, eod. c. quæstioni. nec hæc decre. dicit, quòd primò fuit appellatum, sed quòd appellabatur, ne absolueretur. *conqueruntur*. coram prælato excommunicatoris. *dicimus*. vt absoluantur à superiore siue à prælato eius qui excommunicauit etiã si non sit appellatum. *dicimus*. si excommunicator noluit eos absoluere, primò enim ad eum remittendi sunt. s. de offi. ord. ad reprimendam. *appellandum*. scilicet, ne absoluantur.

CAP. XXV.

REPREHENSIBILIS. *Vel excõmunicationis*. 17. si quis suadente. 81. dist. si quis amodo. inf. de sen. excom. tua. 1. q. 1. reperiuntur. *disciplinam*. de hoc not. s. eo. ad nostram. & sup. de offi. iud. licet in cor. *neglexerit*. s. eod. cùm sit ro. per tuas. *proprium*. aliàs non. 14. q. 6. c. 1. 16. q. 6. illud. *faciat*. antequam procedatur in negotio. inf. eo. sæpè. C. de iud. sancimus. *Hoc*. quod sequitur, scilicet, ne religiosi &c. q. d. in princi. §. diximus de omnibus clericis, & hoc idem multò

multò fortius dicimus in religiosis, de eo autẽ quod maximè dictum est, scilicet de refusione expensarũ intelligi non potest, cùm monachi non habeãt proprium. 12. q. 1. non dicatis. *regularem*. repete quæ diximus sup. eo. ad nostram.

CAP. XXVI.

AD hæc. Pareant. sup. eo. cùm sit ro. *partium*. eligãt si partibus placuerit, vel ad superiorem remittant. ĵ. eo. cùm speciali. olim autem secùs erat. sup. de fo. compe. si quis contra clericum. 11. q. 1. peruenit. & secùs secundum leges. C. de iudi. cum speciali. nisi velis exponere quæstionem. s. de suspicione.

CAP. XXVII.

PERVENIT. Appellasse. hoc secundum iura antiqua, hodie non audiretur, nisi grauaretur. Itẽ factum recitat, quia non sufficit, scilicet, intra tantum tempus iter arripere, nisi apostolico conspectui se præsentet. sup. eo. cùm sit ro. *Committas*. hoc potest facere iudex post appellationem, quia hæc res dilationem non capit. ff. de app. reci. l. vlti. vel loquitur secundum antiqua iura, vbi concedebatur frustratoria appellatio, hodie autem cum non liceat appellare, nisi à grauamine, secùs. inf. eo. vt debitus.

CAP. XXVIII.

CONSVLVIT. A rege. hîc vult dicere, quòd Rex Franciæ nomine Iudæorum appellabat, vt eis mancipia christiana retinere liceret, vel eius est sensus, quia Iudæi à rege appellabant, quòd eos non prohiberet mancipia christiana retinere. *Detineant*. scilicet, & hæc est appellatio contra canonicas sanctiones. 54. dist. mancipia. cùm non sit admittẽda, nisi à grauamine. *decreti*. 54. dist. mancipia.

CAP. XXIX.

AD hæc. Ipsum. appellantem. & hoc est quòd sequitur, quòd appellationis. s. sup. eod. suggestum, dic vt not. ĵ. eod. vt debitus.

CAP. XXX.

DE priore. Enormitatem. VERBI GRATIA: prior præcipiebat quòd consentiret cum donationibus, quas faciebat consanguineis, vel illicitis alienationibus, vel quòd nemini diceret de concubinis quas tenebat, vnde canonicus ipse appellauit, ipse autem prior non deferens appellationi eum suspendit, vel excommunicauit, vnde de hoc præcipitur ire ad curiam satisfacturus. *Tanto excessu*. quòd iustæ appellationi non detulit. 2. q. 6. decætero.

CAP. XXXI.

QVIA nos. Infamia. id est, publico & infami crimine. *respersi*. à qua se purgare nequeunt. 2. q. 6. presbyter. Vel dic, specialiter in regularibus, vt pro sola infamia possint remoueri. *conuictis*. et sine ordine iudiciario, aliàs nulla esset dubitatio.

CAP. XXXII.

AD aures nostras.

SVMMARIVM.

1 *Cognitione procedi potest contra appellantem extra iudiciũ.*
Sententia in principali lata nunquam valet non seruato ordine iudiciario.
Appellatio & suppositio protectioni an per omnia æquiparantur.

CAP. XXXIII.

AD audientiam. Subiecerat. si autem Papa recipiat aliquem sub protectione, parum valet, inf. de pri. ex parte tua. *subiecerat*. maximè, idem enim est, & si non subiecisset sed. aposto. protectioni, cùm sine cognitione fuerit condemnatus: vt ĵ. sequitur. nusquam enim valet sententia in principali lata, nõ seruato ordine iudiciario. Vel dic, quòd obtinet hoc extra iudicium, vbi tantùm prodest suppositio protectioni, quantum appellatio, quæ tunc intantu valet, quando ab ordinario interponitur, quòd à tempore appellationis cessare debet, quòd nihil contra appellantem faceret sine cognitione, & si fecerit nõ tenet, & sicut olim poterat appellari, & ante iudiciũ, & post, ita poterat se supponere protectioni Papæ, & si post ferretur sententia excommunicationis, vel alia sine causæ cognitione, non valebit. In hoc autẽ minus habet protectio, quàm appellatio, quia protectio non valet, nisi contra grauamen, & grauamine semoto procedere potest, sed appellatio in totũ transfert causam ad superiorem, & non credũt quidam protectionem sublatam, vel mutatam, melius dicitur, quòd per omnia æquiparatur appellatio & suppositio protectioni.

1 †*Cognitione*. hîc colligitur. arg. à contrario sensu, ꝙ cum cognitione potest procedi contra appellantẽ extra iudicium. arg. contra. ĵ. eo. bonæ. nam ibi dicitur, quòd appellatio extra iudiciũ reuocat factum ad audientiam superioris: vt no. inf. de his quæ fi. à ma. par. ca. c. 1. & suprà, de ma. & obe. dilecti. Sed respon. quia vbi appellatur à iudice, siue in iudicio siue extra, nunquam reuocatur factum ad audientiã Papæ, vel superioris nisi grauetur, vel quia ordinem nõ seruat, vt hîc, vel alio modo. vt ĵ. eo. vt debitus. & sic loquitur. inf. eo. cordi. sed si appellat à grauamine aduersarij, similiter non iuuat appellatio appellantem, nisi sequatur grauamen, sed si sequatur grauamen, tenet appellatio ad Papam facta. inf. eo. bonæ. *sententiam*. siue excommunicationis siue aliam.

CAP. XXXIIII.

ACCEPTA. Conquestione. causa appellationis, sed principalis benè remittetur ad eos, si defecerint in causa appellatiõis, imò ꝙ plus est etiã si probetur causa appellationis vera: tamen remittitur ad eosdem iudices, puta si iudicauerunt non esse suam iurisdictionem, nam in hoc casu etiam probata vera causa appellationis coram superiore, scilicet, quòd iurisdictio sua est: tamen ad eum remittitur causa, quia aliter non tolleretur grauamen, quia à grauamine appellatur. inf. eo. vt debitus. 2. q. 6. §. fi. & si contrarium diceretur, appellans iniustè consequeretur suam voluntatem iniustam, & appellans iustè suo desiderio fraudaretur.

CAP. XXXV.

POSTREMO. Consanguineus. intra quartum gradum. inf. de consan. & affi. non debet. vel vsque ad gradum, vbi admittitur successio, insti. de agna. succes. *eodem modo*. secùs in alio.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio non releuat interdictum.*
2 *Suspensus à beneficio ecclesiastico, si appellat, non abstinet à beneficio.*
3 *Interdictum & suspensio similitudinem habent cum excommunicatione.*
4 *Quis ordo sit seruandus in suspensionibus.*
Interdictum secum fert executionem, sicut excommunicatio.

CAP. XXXVI.

1 *AD hæc.* †*Interdicto*. ab officio & sacramentis, nam in his non releuat appellatio interdictum, quin illud seruare debeat, trahit enim secum executionem, sicut excommunicatio. inf. eo. pasto. c. vlt. in prin. & irregularis est interdictus, si quantumcũque appellet durante interdicto contra fiat. argu. 11. q. 3. si quis

si quis presbyter. & c.sequen. In spiritualibus enim in dubiis semper obediendum est, & in tutiorem partem declinandum.s.de temp.ord.ad aures.secùs autem dicerem, si interdiceret ab ingressu possessionis, vel cuiuscunque alterius rei, nam ibi benè suspendetur interdictum per appellationem.sup.de restit. spo. ex conquestione. cùm generaliter non solùm diffinitiua sententia, sed etiam mandatum suspendatur.s.de sen. & re iud. quòd ad consultationem. inf. de no.ope.nun.c.vlt.

2 †Idem videtur dicendum, quando quis suspenditur à beneficio ecclesiastico tantùm, quia propter suspensionem talem, si appellet, non abstinebit à beneficio, sicut & in temporalibus obtinet, vt præmissum est, vnde si appellauit, beneficiũ percipiet sicut prius quasi à quadam temporalitate videatur suspensis, & hoc videtur probare. inf. de sen. excom. cum medicinalis.§.si quis autem.in ver. ab ingressu ecclesiæ & diuinis &c. Alij tamen dicunt idem, in omni suspensione ecclesiastica, & interdicto, scilicet, quòd appellatio facta, non suspendit interdictũ, cùm decre.non distinguat.

3 †Et not. quòd interdictum siue suspensio ab officio vel beneficio habet similitudinem cum excommunicatione in eo, quod hîc dicitur, scilicet, quia neutrum per appellationem suspenditur: vt suprà not. Item quia necesse est præcedere monitionem, in interdicto à beneficio vel officio, nisi quando fit pro pœna, supr.eo.reprehensibilis. Item quòd similis pœna excommunicato & interdicto ab officio celebranti infligitur. infra, de cler.excom.mini.c.3.Item quòd cum iuratoria cautione vterque absoluitur.inf. de sent. excom. venerabili. supra eo. quòd monachi.sup.eo.qua fronte.§.vlti.Item quòd vtriq; præstatur absolutio ad cautelam.sup.de excep.apostolicæ.infr.de sen.excom.c.venerabilis. Item quòd tenet, & si nullus ordo obseruetur.ar.11.q.3. si quis presbyter.& hîc.

4 †In aliis autem suspensionibus est ordo iuris seruandus, aliàs non nocet.sup.de in inte. rest.c. 2. nec sunt in aliis suspẽsionibus prędicta necessaria, sed ea obseruanda sunt, quæ in aliis interdictis, vel pœnitẽtiis imponendis obseruari debent, & capitula quæ dicunt prædicta in suspensione necessaria, intellige in suspensione, quæ fit ab officio & beneficio, vel officio tantùm, vel à sacramentis.

Et hæc vera sunt, vbi suspensio vel interdictum ab officio fit pro contumacia, nã si imponatur pro pœnitentia, tunc frustra præcederet monitio, cùm in omnem casum subsecuta sit suspensio.& not. quòd imponitur pro pœna, quandoque perpetua, quòd ab officio & beneficio suspendatur,50.di. de his miror.& c.studeat.& c.accedens.quandoque ad tẽpus, inf.de accu.inquisitionis. in prin. & quandoque interdicitur tantùm missarum celebratio.56.dist. nullus.quandoque vsque ad mortẽ suspenditur à sacramentis.2.q.1.in primis. quandoque tamen vsque ad tempus.50.di.eos verò.& c.seq.Item suspẽditur quis potestate eligendi.s.de elect.cùm in cunctis. Item suspenditur quis potestate ordinandi.l. dist.ex pœnitẽtibus.sup.de temp.ord.literas. Item ab ingressu ecclesiæ, vel sacerdotali officio.sup.de offi.deleg.sanè. inf.de sen.excom. sacro.& sic multas pœnas poteris inuenire circa suspensionem ab officio & sacramẽtis.†Quæri autem potest, an suspensio à pallio & à pontificalibus sit inter huiusmodi reputanda, ꝙ si est, per appellationẽ non releuabitur.*nequeunt*..Not. iterdictum secum ferre executionem, sicut excommunicatio.inf.eod.pastoralis.

CAP. XXXVII.

CVM in ecclesia.Cui.l.archiepiscopi.*grauamine.* hæc decre.prsagit nouum ius.inf.eo.vt debitus.

SVMMARIVM.

1 *Appellare non potest, qui per contumaciam, vel negligentiã tempus elabi sinit.*

CAP. XXXVIII.

1 DIRECTE. *Renunciante.*secùs est si per contumaciã, vel negligentiam lapsum esset tempus, nam tunc non posset appellare.sup.eo.personas.nisi post sententiam, vel à grauamine, quia illud semper licet, vnde cùm hodie non liceat aliter appellare, nó credimus illam decre personas, aliquid speciale statuere, circa non prosequentem appellationem. *iura.* C.nec lic.in vna ea.cau.l.1.*fecit.*mulier quæ defendebat matrimonium.*quod est.s.* matrimonium, non separatio matrimonij quæ est odiosa. *viri.* & ideò nõ est ei fauendum, sed mulieri quæ pro matrimonio stat, & pro illo secundo appellat.s.ti.proxi.c.vlti.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus intra terminum vnius anni releuatur per appellationem, nedum ab excommunicatione, sed etiam ab absolutione.*

2 *Excommunicatio conditionalis, an refertur per appellationẽ. & vide in numero 3.& 4.*

5 *Sententia excommunicationis semper trahitur à die conditionis.*

CAP. XXXIX.

PRAETEREA. *Sententia.*hodie non licet indifferenter ferre tales sententias.infrà de sen.exc.Romana.§.caueant.sed ordinarius sic si condemnat ad aliquod certum, & si illud non soluat iuxta quod mandatur, tunc excommunicabit eum.

1 †Et not. quòd si quis excommunicauit aliquem, nisi vsque ad annum soluerit, vnum tamen mandatũ est, vnde si vsque ad annum appellauerit quandocũque, non solùm releuabitur quo ad sententiam excommunicationis, sed quo ad absolutionem faciendam, quia sublato principali.s. excommunicatione, tollitur & accessorium, scilicet, solutio.suprà, de cõstit.translat.sed si condemnasset eum purè, & postea adiecisset, & nisi solueris vsque ad annum sis excommunicatus, si iste appellans intra 10.dies appellet, releuatur à condemnatione & à sententia excõmunicationis, sed si vltra 10.dies appellet, licet releuetur quo ad sententiam excommunicationis, non tamen releuatur quo ad condemnationem, quæ transit in rem iudicatam.sup.de sen.& re. iud. quo ad consultationem. diuersa sunt enim ista mandata, & ideò nihil prohibet in vno valere appellationem, & in alio non.inf.de testa.Rainutius.& c.Raynaldus.si autem excommunicatus fiat alterius iurisdictionis, nihilominus ligatur, dummodò non appellet.C.de manu. test.statuliberis.ar.s.de do.inter vi.& vx.cùm hic.§. si sponsus.ff.de pœnis.l.fi.ff.de iur.omni.iu. est receptum.s.de offi.leg.c.fin.

2 †Item si conditio feratur in præsens, vel præteritum, vt excommunico te, si furtum fecisti, vel si furtiuam rem apud te habes, hæc sententia non suspenditur per appellationem.instit.de verbor.obli.§.cõditiones.ff.si cer.pet.l.cùm ad præsens.ff.de verb. oblig.l. si stipulatus fuero sine manda. Item si dicat excommunico te, si appellas, quam citò parat se ad appellandum est excommunicatus, nec valet appellatio. Alij dicunt & fortè melius, quòd valet appellatio, & idem est si dicas, excommunico te, si eligis talem,

talem, ac si dicas, si elegeris talem. arg. ff. de verb. obli. si quis stipulatus sit. Alij dicunt & malè, quòd in hoc vltimo casu non valet appellatio, & dicunt quidam, ꝙ benè tenet electio, sed facta electione statim incidit in excommunicationem, nisi præcesserit appellatio, quia nisi teneret electio, non teneret excommunicatio. argumentum. C. si manci. ita fue. alie. meuia.

3 †Nobis videtur, quòd in his sequenda est sententia excommunicantis, quæ si fuit, quòd tantùm post electionem sint excõmunicati, tunc obtinebit quod dictum est, si autem apparet, quòd de intentione sit excommunicantis, scilicet, quòd velit quòd sit excommunicatus simul cùm electionem faciet de facto, tunc electio non tenebit & excommunicatio tenebit, & hoc idem videtur, si de intentione excommunicantis dubitetur, quia quàm citò verba electionis proferret excommunicatus erit, & electio nõ tenebit. Penetrabilior [a] enim est gladius domini. s. sententia excommunicationis, quàm factum hominis, scilicet, electio, & ideò excommunicatio dicitur præcedere electionem. Sed oppones, si intelligis, quòd excommunicatio præcesserit electionem, ergò iniusta est excommunicatio, quia sine causa præcedente est promulgata. infr. de sen. excom. sacro. Sol. dico quòd simul cum prolatione verborum incurrit excommunicationem, sed excommunicatio præcedere fingitur propter velocitatem, & propter intentionem excommunicantis, quæ præsumitur esse in dubio, vt electio non valeat, vt ff. de his qui pro non scrip. l. 1.

a Penetrabilior. Ad de ꝙ pro hoc facit. l. si post mortẽ in prin. versi. nũc enim. ff. de leg. 1. & l. Iulianus. ff. de cond. & demõst. & refert Pau. de Cast. in cõs. 97. in ci. in quæstiõe quæ ver. col. 2. post prin.

4 †Item quia ex causa fit, scilicet, propter inobedientiam, quæ statim fuit quam citò deliberato cõsilio proponit ad electionem procedere, videtur tamen quòd non debet incidere in excommunicationem, quia electio non tenet. ar. C. si man. ita fue. alie. l. fi. Sed dic aliud esse in pœnis spiritualibus, quæ medicinales sunt. 2. q. 1. multi. vbi sufficit mala volũtas, & inobedientia, aliud esse in pœnis cõuentionalibus & aliis iudicialibus, quæ odiosæ sunt, & ideò restringendæ, vt in præ. concordantiis. & de pœ. di. 1. pœnæ. & ff. de pœnis. l. præses. & l. interpretationem. & probatur vtrunque membrum. ff. de lib. & post. cùm quidam. †Item eligendo cõtrahit peccatum inobediẽtiæ, vnde verè dicitur, quòd talis electio infecta est peccato inobedientiæ, quare non eodem modo dicitur infecta pœna excommunicationis, quæ per inobedientiam irrogatur. Item probo, quòd eligendo, & non post electionem tantùm contrahit excommunicationem, quia si post contraheret, iniusta esset excommunicatio, quia si hoc diceretur, idem esset hoc dicere, excommunico te, si elegeris, ac si diceret excõmunico te postquam elegeris, & hoc esset iniquum excommunicare eum pro præterito facto, vel electione iam facta, nisi noua monitio præcederet. Nobis videtur quòd in sententia excommunicationis est speciale, ꝙ semper possit appellare ante diẽ statutam etiam si vsque ad annum duraret, & hoc hîc expressè dicitur.

5 †In aliis autem sententiis est contrarium. sup. de sen. & re iud. quod ad consultationem. 2. q. 6. biduũ. Ratio autem diuersitatis est, quia sententia excommuncationis semper trahitur ad diem conditionis, quod probo, quia ante non tenet sententia, quia si sententia teneret esset excommunicatus, & si esset excommunicatus deberet vitari, sed excommunicati appellatio eum non releuaret, quia hæc sentẽtia secum trahit executionem. inf. eod. pastora. Item licet prælati ex toto possint tollere sententias excommunicationis per absolutionem: suspendere tamen non possunt eas hoc modo, scilicet, quòd excommunicati sint & non vitentur vel non peccent communicando sacramentis, vel ingerendo se communioni aliorum. ĩ. de cle. excom. c. illud. & c. si celebrat. vel quod ab aliis non vitentur, quia nec in hoc prodest priuilegium apo. sed. ĩ. de sen. excom. c. nulli. & idem videtur in interdicto hominis: vt not. ĩ. de pri. vt priui. nec facimus differentiam, siue excommunicator dicat excommunico te ex tunc, siue dicat tũc sis excommunicatus, quia semper sententia trahitur ad diem conditionis.

☞ †In aliis autem sententiis, quas suspendere, licet est contrariũ, quia sententia statim tenet licet suspẽdatur per cõditionem, & ideò à prolatione eius intra decem dies est appellandum.

Et hæc vera sunt in sententiis, quæ feruntur cum causæ cognitione, quia si aliter feruntur, & cum appellatione & sine appellatione licet contrauenire. C. commi. epi. vel progra. l. interlocutio. & duabus ll. seq. *medio tempore*. intra 10. dies à die latæ sententię, & ita non est contra. suprà, de sen. & re. iu. quòd ad consultationem. Contra. 2. q. 6. biduum. in prin. Sol. illud verum est, vt dictum est. sup. in præalle. gl. vers. nobis videtur &c. si autem Sempronius prorogauerit terminum, non incidit in excommunicationem. arg. ff. de prec. latã. quia nõ est contumax. 11. q. 3. certum. ☞ † Item si adueniente termino prorogato non soluit, incidit in excommunicationem. arg. ff. de preca. sed si manente. & quia terminus videtur prorogatus, cum suis accessoriis, & potest hoc facere, quia excommunicatio pars iurisdictionis est, quàm prorogare potest. s. de offi. dele. de causis. & argum. ff. si quis cau. l. 2. in prin. ff. de arb. Celsus. suprà, de do. cũ dilecti. Alij contradicunt dicentes eum excommunicatum pro eo, quòd non satisfecerat in termino prorogationis receptæ, tum etiam quia prorogationem à parte non à iudice recipit, cuius, scilicet, iudicis est prorogandi iurisdi. & sic ipsum contempsisse videtur, & ex contemptu iudicis quis ligatur, tum etiam quia quando excommunicatio fertur ab habente iurisdi. in duobus tamen casibus non debet tenere, scilicet, quando post appe. legitimam, & quando intolerabilem errorem expressum continet. ĩ. de sen. excom. per tuas. in fi. si, tamen pars in termino reputauit sibi satisfactum, tunc non est excommunicatus, quia satisfacere est quemadmodum voluit creditor. ff. de pig. act. si rem. §. omnes.

CAP. XL.

S*Ecundò requiris*. inf. e. inquisitionis, contra. Sol. ibi. *cogi*. s. de offi. deleg. suspicionis. *quod si coram*. infrà, eo. tit. c. cum speciale.

CAP. XLI.

A*N sit. Deferendum*. casus. Albericus conueniebat. B. super fundo. Albericus actor appellauit ante sententiam ex iusta causa, postea idem Alber. spoliauit B. reũ fundo petito, dicitur hîc ꝙ reus spoliatus poterat petere, ꝙ iudex à quo appellatum est faciat restitui sibi dictam possessionem, & ꝙ procedat in causa, quia ex quo suæ appellationi non detulit expoliando aduersariũ, non potest se iuuare, quin teneatur coram iudice respõdere, à quo appellauit. s. eo. cùm teneamur. supr. de rescri. ex parte S. aliàs enim non benè video, ꝙ appellatio huiusmodi decr. in reo appellante habeat locum in iudicio, extra autem iudicium posset habere locum, sicut habes suprà, de elect. bo. me. ma. vbi not. *Interpositam*. ab actore qui expoliauit reum. *neglexit*. expoliando reum fundo petito. vt sup. in casu dicitur. & sup. eo. constitutus. de rescr. ex parte S.

Nn CAP.

CAP. XLII.

NOLVIT ille. *Interdictum.* contra legatum apostolicæ sedis Rex Franciæ in quodam negotio, in quo ipse legatus volebat procedere contra eum proposuit quod habebat eũ suspectum, & appellauit ab eo, legatus autem nihilominus processit, commendatur hic processus, cùm esset merus executor in illo negotio. *possit.* 2.q.6. ab executore. & intellige de mero executore, secùs si habet admixtam cognitionem. sup. de offi. deleg. pastoralis. *Excederet.* idem est si diminuerent. C. de excep. rei. iud. si vi. vel si dolo aliquid facit. sup. de neg. gest. l.3. §. si executor. vel si obiiciatur excommunicatio iudici, quamuis sententia non semper retractetur. sup. ti. prox. ad probandum. vel aduersarij. sup. de excep. exceptionem. 11.q.3. cum excommunicato. vel si sit facta nouatio. ff. de re iudi. l.4. §. si quis ex conuentione. vel si præuenit quadrimestre tẽpus. C. de appel. si quis. vel si malè interpretetur sententiam. ff. de appella. ab executore. vel si obiiciatur quæstio falsi. C. si ex fal. l. iudicati. vel si non constat ibi, quare debet executioni mandari. s. de præscri. auditis. vel si obiiciatur exceptio, per quã contenditur retro iudiciũ nullum. s. de procu. in nostra. C. de procur. licet. expoliationem autem non credimus retardare executionẽ. *fuisset.* no. merum executorem nõ licere recusare.

SVMMARIVM.

1 *Dolosè appellans tenetur ad expensas.*
Procurator occultans mandatum à principio, condemnatur dominus, secùs si cœpit agere, & factus est dominus.
Actio qualis competat ratione expensarum.
2 *Expensæ taxandæ per iudicem quæ sint & quo tempore id facere possit in nu.3.*
4 *Appellans quando vocari debeat.*
5 *Excommunicationis sententia semper tenet, siue prosequatur appellator, siue non.*
6 *An possit post tempus appellationis prosequendæ præfixum iudicis officium implorari, vt petatur excommunicationis sententiam nullam pronunciari.*
7 *An iudex qui appellationi non detulit in alijs quàm in excommunicatione poterit cõueniri ab eo qui appellationem suã non est prosecutus.*
8 *Differentia termini præfixi ab homine vel à iure circa præuentionem.*

CAP. XLIII.

SAEPE contingit. *Alterius.* siue appellantis siue appellati. *occultantis.* Not. si procurator occultat mãdatum à principio, cõdemnatur dominus, vt hìc, secùs si postquàm cœpit agere procurator, & factus est dominus litis, & fit cõtumax vel aliquid malitiosè agat, tunc enim tantùm procurator punitur de dolo. ff. si quis ius di. l.3. & no. sup. vt li. non cõte. ad hoc. *Lateranens. con.* suprà, eo. reprehẽsibilis. quòd tamen soli appellanti, non prosequenti appellationẽ pœnam imponit, non appellato. *à parte.* contra quam appellatur.

1 †*Expensarum.* & etiam si appellatus non venerit, sed aliàs per appellationem oportuit ipsum facere expensas, tenetur ad expen. per actionem de dolo, si dolosè appellauit, vel etiam actione in factum, si temerariè. arg. ad hoc, quia est iustum, quòd in expensis huiusmodi puniatur, vel officio iudicis, & quia actiones aliæ non sunt, iustum est has dari. arg. sup. de rescrip. ex parte. sup. de do. in prin. & §.1. ff. de diuer. & tempo. præscri. l. quoties. expensæ autem quæ fiũt in causa appellationis emissæ in iudicio etiam omnes, quæ factæ sunt pòst sententiam, antequam appellaret, & quæ factæ sunt in causa principali à qua appellatũ est, cùm iudex appellatiõis succedit iudici principalis causæ, & ei liceat addere & diminuere. j. de test. Rainutius. in fi. C. de sen. quæ sine cer. quanti. l.1. ff. de vsu. tutor. & quia licet reuocare condemnationem expensarum factam in principali eadem ratione, & supplere, licet veniunt iudicis officio. C. de sent. quæ sine cer. quan. l. 1. de vsur. tutor. & habet locum, ꝙ hìc dicitur secundum quosdam etiamsi appelletur extra iudicium, & habet locum ꝙ hìc dicitur de expensis competentibus iure actionis, & de expensis quæ fiunt extra iudicium, pro expensis autem quæ fiunt in iudicio, nõ competit aliqua actio, nisi de illis iudex pronunciet in sententia. C. de fru. & lit. expen. terminato. C. de postu. l. 4. vel eodẽ die. ff. de re iud. Paulus. in fin.

2 †Et not. ꝙ nõ solùm expensæ, quæ fiunt in iudicio, & quæ veniunt ex officio iudicis, sed etiam quæ fiunt extra iudicium, & quæ veniunt iure actionis, taxari debent officio iudicis, & postea per iuramẽtum petentis probandæ sunt. C. de iud. sancimus. C. vnde vi. si quando. Authen. de iudi. §. oportet. quæ generaliter loquitur de omnibus expensis. Item ad expensas, quæ fiunt ante lit. contest. iudex condemnabit ex officio suo, & etiam mulctabit contumacẽ. ff. si quis ius dic. non ob. l.1. etiam delegatus. ff. de offi. eius cui man. est iurisl. l. fi.

3 †Item no. quòd licet iudex à prin. non condemnet contumacem ad expensas, tamen post lit. cõte. & semper vsque ad sententiam, & etiam in sententia poterit condemnare ad expensas, etiam si sententiam ferret pro contumace, & non tantùm tempore sententiæ, sed etiam eadem die, vt dictum est. Cùm enim officium iudicis semper duret à prima citatione vsq; ad finem litis, non video quare quandocunque velit non posset condemnare contumacem, siue ante litem conte. siue pòst. Imò plus, ꝙ etiam si ante lit. contest. iudex pronunciauit, non obstante exceptione malitiæ procuratorem admittendum, vel non obstãte exceptione spoliationis, vel excommunicationis procedẽdũ in causa, & si nihil dicit de expẽsis, nihilominus postea lite pen. vel in fine litis, poterit ad expensas occasione prædictæ exceptionis reprobatæ factas, illum qui frustratoriè exceperat condemnare. Imò dicunt quidam, ꝙ in his casibus non poterit appellari à condemnatione expensarum, cùm decem dies effluxerint à die primæ sententiæ, & ista sententia expensarum sit executio primæ sententiæ. ff. ꝙ met. cau. si cum exceptione. §. aliquando. ff. de dolo. arbitrio. nisi excederet in taxatione expensarum, vel nisi proponens exceptionem posset excusari, quòd probabiliter proposuit exce. licet succubuerit. ff. de leg. 2. qui solidum. §. etiam. & in prædicto. §. in Auth. de iud. §. oportet. Item videtur, ꝙ potest post lit. conte. reuocare prædictas interlocutorias. ff. de re iu. quod iussit. aliàs tamen ratum manet, quòd per eos factum est. s. de exce. piæ. *à parte.* contra quam appellatur. *approbata.* nam si appellatio nõ reciperetur, neque à iudice, neque à parte, non habet locum hæc constitutio. inf. eo. interposita. §.1. *absentem.* siue appellantem siue appellatũ. *procedatur.* per iudicem appellationis.

4 † *Peremptoriæ.* not. nõ esse necesse vocari appellantem, ex quo præfixus terminus est appellationis vel à iudice, vel à partibus, & tũc necesse est expectari finem termini, vt vel procedatur si appellauit ante sententiam. sup. eo. reprehensibilis. & c. personas. vel vt rata maneat sententia, si appellatũ est à sententia. s. e. cùm sit ro. Terminũ autem à iure statutũ potest

potest præuenire appellatus per modicum tempus, si vult, quòd cognoscatur de iustitia prioris sententiæ, vel si vult expectare finem legalis termini, rata manet sententia. 2.q.6. appellatore. Appellator autem non habet necesse expectare prope finem anni, sed statim potest prosequi, ne labatur annus. infr. eo. oblatæ. & generaliter dicimus, quòd vbi terminus præfixus est à iure tantùm quòd siue appellatus, siue appellans sit absens ad hoc quod procedatur, necesse est eum vocari. C. de appe. Authen. appellatore sup. eo. per tuas. &c. Nicolao. & inf. de priuile. cùm olim. sed ratam sententiam benè habebit sine citatione solo lapsu anni, vt dictum est.

5 †Sed nunquid idem dices in sententia excommunicationis, vt lapsu temporis anni, si non prosequatur appellator quòd sententia transit in rem iudicatam, & quidam dicunt, quòd si excommunicatio præcesserit appellationem, hæc quæstio quæstionem non habet, quia sententia excommunicationis semper tenet, siue prosequatur appellationem, siue non. §. de offi. ord. ad reprimendam. inf. eo. pastoralis. in fi. Si verò appellatio præcedat excommunicationem, tunc quæstio locum habet, & est dicendum, quòd si intra tempus statutum ap. non prosequatur est retro excommunicatus à die excõmunicationis latæ. ff. ex qui. cau. infa. l. furti. in prin. C. de temp. ap. l. pe. §. illud etiam. & si quæratur, an ea teneant, quæ medio tempore gessit, scilicet, inter excommunicationem & tempus finitum prosequendæ appellationis? Respondeo, quòd interim vitandus est in iudiciis, & in aliis, nisi in causa appellationis prosequendæ. sup. de sent. excom. per tuas.

6 †Sed nunquid potest post tempus appellationis prosequendę præfixum implorare officium iudicis, vt petat sententiam excommunicationis nullã pronunciari, vt pote post appellationem latam? ar. ꝙ sic. ff. de app. si expressum. Sed videtur contra. ex quo tempus appellationis prosequendæ lapsum est renunciasse videtur appellationi, vt iudex ea non obstante procedere possit, & ratum sit quicquid fecit. sup. e. cùm sit ro. personas. Item quia hoc dicere nõ potest, nisi prosequendo appellationem, sed si ex alia causa quàm ex qua appellatum est vellet dicere sententiam excõmunicationis nullam post tẽpus elapsum, puta quia excommunicator non esset iudex suus, benè posset, & hoc ipsum. s. quòd post tempus appellationis prosequendæ præfixum, possit dicere ex alia causa sententiam nullam, vel quicquid aliud factum est, obtinet etiam in sententiis aliis, & etiam negotiis, & extra iudicium habitis, obtinet: vt infr. c. proxi. & inf. e. solicitudinem. Arg. contra pro prima parte. ff. de inof. testam. contra veterani. §. si quis filius. ff. ex quib. cau. maio. necnon. §. pen. vbi dicitur, quòd intra idem tempus locum habet exceptio inoff. testa. & rest. in integ. intra quòd habeat locum ipsa querela, & petitio restitutionis in integrũ, nec mirum, quia quæ temporalia sunt ad agendum, perpetua sunt ad excipiendum. ff. de dol. except. purè. ergò eadem ratione, si duę actiones ad idem competunt, sicut hîc competunt prosecutio appellationis, & officium iudicis ad dicendum sententiam nullam, etiam ex alia causa, quàm quæ post appellationem lata est, puta quia iudex non erat intra idem tempus, constringuntur, hîc facilis est respõsio, quia semper intra idem tempus, & actio & exceptio tolluntur si excipiens fuit in mora, si enim in mora non esset, ꝑpetuæ sunt exceptiones, sicut patet, si aliquis fuit exhæredatus, quia dũ possidet, est in mora, quia habet querelam, quæ non directo datur contra eum possidentem, sed contra testamentum, Idem dicimus de restitutione, sed in actionibus constat esse contrarium, quia ad maius tempus competit vna, quàm alia etiã in vno & eodem facto ad maiorem quantitatem, & hic non sunt diuersi modi, vnus agendi, & alius excipiendi, sed vterque est modus agendi, vnus quo prosequatur appellationem, alter quo directè intẽtat officium iudicis ad rescindendã sententiam ex alia causa, vt not. suprà, de offi. dele. cũ cõtingat. Vel dic, quia quòd dicitur, quòd intra idem tempus restringuntur & actio vel exceptio, vel duę actiones, & tunc verum est, vbi simul ex eadẽ causa oriuntur, & ad idem tendant. At hoc non nascitur ex eadem causa, sed ex diuersis, nam ex alia causa nascitur petitio, quando petitur sententia nulla pronunciari, pro eo quòd post appellationem lata est, quæ intra tempus tantùm appellationi prosequendæ præfixum locum habet, & ex alia causa, puta quia expressit errorem, vel quia non fuit iudex in electionibus, quia non fuerunt vocati, qui fuerãt euocandi, quòd licitum est, & sic non obstat. ff. de his qui not. infa. furti. in princ. vbi dicitur, quòd condemnatus furti nõ prosequens appellationem, fingitur infamis à die latæ sententiæ, quia prætextu appellationis prosecutæ non habet auxilium, sed si aliàs dicere posset sententiam nullam, benè audiretur, nec fieret infamis, hîc autem vt præmissum est, aliud auxilium competit super quo auditur, & quo probato, apparet ipsum excommunicatum non esse, nec facimus differentiam, an in iudicio, vel extra iudicium, appellatum sit.

Sed oppones contra id, quod dictum est suprà, quòd post transact. temporis appellationis prosequendæ non potest dicere sententiam nullam ex ea causa, quòd post appellationem lata est, quomodo id quòd non tenuit, puta quod est post appellationem, potest fieri ratum per omissionẽ prosecutionis ap. respondemus benè: vt ff. de iu. licet. ff. rem ra. hab. l. 3. §. falsus. & l. pen. §. vltim. Quidam tamen dicunt, quòd contra sententiam præcedentem appel. non possum aliquid dicere, nisi appellatio prosequatur intra annum, & sic intelligitur furti actio, sed contra sententiam sequentem appellationem, etiam post annum potest dicere etiam de appellato, sed prius dictum magis placet. In sententia tamen excommunicationis dicunt aliqui, quòd etiam post annum possit dici propter appellationem præcedentem non tenuisse, quia non capit effectum ex taciturnitate, vel tempore, sed ex intentione & potestate excõmunicantis, quæ nulla erit post appellationẽ, & quia secũ trahit executionẽ. ꝭ. eod. pastoralis.

7 †Sed nunquid iudex, qui non detulit appellationi in aliis, quàm in excommunicatione, poterit conueniri ab eo qui non est prosecutus appellationem suam, quia litem suam fecit, vel quia per imprudentiam iudicauit? arg. quòd sic, insti. de obl. quę ex qua. delict. na. in. prin. arg. quod non. quia culpabilis fuit quòd non prosecutus fuit appellationem, ergò agere non potest ista actione. ff. de euict. Herennius. §. vlti. & quia non potest prosequi causam appellationis, quia annus elapsus est, nec ea quæ pendent ex ea, scilicet, quòd fecerit litem suam, vel alia huiusmodi, quasi eis videatur tacitè renunciasse. inf. e. solicitudinẽ. ff. si quis cau. l. si eum. §. vlt. tamẽ satis credimus, quòd ex causis prædictis possit conueniri, & ad minus condemnari potest in viginti pondo auri. C. de app. quoniam iudi. *eam.* appellationem. *Vigorem.* sed in isto casu, si appellans non mittat procuratorem ad prosecutionem appellationis, sed ad impetrandum literas tantùm, non imputatur ei, inf. eod. interposita. §. 1. & idẽ etiam credo de appellato,

cùm non sit culpa, quia iudex appellationi non detulit. *Appellationem huiusmodi.* id est, terminum appellationis præfixum, ei enim potest apponi, quòd legitimo impedimẽto detẽtus sit is, qui debuit ipsam appellationẽ prosequi. ff. si quis cau. l. 2. & per totum.

8 † *Terminum.* si de termino præfixo ab homine loqueris, illum nec vna die licet præuenire nec impetrando literas, nec procedendo in causa appellationis, si loqueris de termino præfixo à iure, illum licet præuenire, in sed modico, id est, per mẽsem ab appellato petente confirmationem sententiæ, vt non videatur malitiosè præuenisse aduersarium. vt 2. quæst. 6. appellatore ces. literas autem impetrare, quandocũque potest, dũmodò cesset malitia. inf. eo. oblatæ. appellator autẽ potest prosequi quãdocunque vult, dũmodo non malitiosè præueniat, & impetrando literas, & prosequendo appellationem si oportebit citari appellatum, & æstimabitur hoc secundum arbitrium iudicis.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio extra iudicium facta debet prosequi intra annum. intelligitur vt hîc.*

CAP. XLIIII.

CONSTITVTVS. *Transtulerunt.* hæc translatio votorum hodie nõ admitteretur, nisi secũdum tenorem decre. suprà, de elect. quia propter, in fi. scilicet, si esset absens in loco, vnde vocari debet &c. vt ibi. *quibusdam.* qui non transtulerunt votum, sed in eum consentiebant expressè per se, quia expressè consenserunt non collata voce in episcopum. *Episcopo.* sicut illi, qui commiserant vocem episcopo, sed vt dicunt quidam hoc speciale in legatis, qui de latere sed. apo. transmittũtur, sed contra est. infrà, de accu. ad petitionem. Vel dic, non fuisse de iure, sed quia partes non contradixerunt, Papa stat tali instructioni. Alij dicunt, quòd propter moram, quæ periculosa est in electionibus in eis specialiter concessum est, ar. supr. eo. qua fronte. §. 1. & inf. eo. oblatæ. §. vlt. Vel potes dicere, quòd hîc dicitur esse ius commune, quia si appelletur ab aliquo iudice, & maximè extra iudicium, & postea ille, qui dicitur appellatus coram eodem à quo dicitur appellatum vel corã superiore, vel quocunque alio prosequatur ius suũ super eo de quo dicitur appellatũ, & aduersarius diceret, Domine non debes te intromittere de hoc negotio, quia super eo appellaui ad Papã, si aduersarius neget appellationem vel cõfirmet eam, sed dicit quòd per eam nõ transfertur iurisdictio ad iudicem appellationis, quia nihil factum est contra appellationem, vel dicit tempus appellationis ꝓsequendæ effluxum, benè audiet huiusmodi replicationes & probationes super eis. Et sic erit arg. opt. infrà, eo. ro. §. si verò. nisi fortè superior incœpisset cognoscere, quia tunc causam à iudice app. attentatã, nullo modo inferior tangere debet. supr. de offi. dele. pastoralis. §. 2. vbi no. Sed his contradicere videtur litera, vbi dicit, ꝙ intromisit se de causa ista, non vt derogaret appellationi, sed vt causam instructam remitteret, sed dic ꝙ benè legatus iure legationis poterit cognoscere, & poterat super huiusmodi probationes recipere, sicut quilibet alius ordinarius, & hoc non faciebat, vt derogaret appellationi si appellatio tenebat, sed de hoc volebat cognoscere, vt dictum est an ad superiorem per appellationẽ esset iurisdictio deuoluta, an apud se remansisset, & sententia super hoc lata præiudicabit partibus, nisi appellant. ff. de iudi. si quis ex. j. eod. solicitudinem.

1 *Assensu.* not. † quòd appellationem extra iudicium tenetur quis prosequi intra annum.

Quod fateor verum esse computato anno à die, quo fit contra appellationem, nam tunc incipit app. tenere, non ante diem grauaminis currit annus. C. de præscri. 30. an. l. fi. §. illud autem. & §. fi.

Et sunt hæc vera nisi recedatur ab appellatione, vel quia appellans renunciet, vel quia causa est iniusta, quare appellatio cesset. infrà, eod. solicitudinem. vel quia ille à quo appellatur remouet grauamen. infr. eo. cùm cessante. *Ne tamen.* q. d. & si. 11. non sunt admittendi ad prosequendam appellationẽ, tamen si volunt excipere, non tanquam appellantes audiendi sunt, sed nec coguntur excipere, nisi velint, & ideò non excipientibus eis mãdat inquiri de sequẽtibus vt hîc in litera, vel reiecta appellatione procedit Papa ex officio. *Exceptiones.* propositas contra electum in decanum petentem cõfirmationem, licet litera videtur contradicere in prin. vbi dicit, quòd Episcopus contulit ei decanatum, ergò erat confirmatus, non ergò eam petebat, sed expone ibi contulit decanatum, id est, ius in decanatu petendo per electionem, quam de eo fecit, non enim eligẽdo cõfirmare intelligitur: vt not. sup. de elect. cùm inter c. Vel dic, quòd hîc vocat exceptiones causas, quas proponebant contra electionem petendo eam cassari, sæpè enim hæc exceptio vocatur actio. infrà, de accu. super his. vbi dicitur, quòd tribus modis agitur de crimine. & not. suprà, de postu. præla. c. 1. Vel dic, quòd etiam si pro confirmato debet haberi, tamen excipitur. vt not. suprà, de causa posses. cùm olim. *facto episcopi.* id est, iuri sibi quæsito per collationem episcopi. *nititur.* modo. *prætermissis.* id est, contẽptis. *prædictis.* 11. *translatione.* illi qui commiserũt vices suas episcopo tali tenore commiserunt. si illi. 11. secum conuenirent. *nominationem.* 11. enim elegerant vel nominauerant alium de quo hîc non fit mentio.

SVMMARIVM.

1 *Iuris ignorantia neminem excusat.*
2 *Rationabilis causa appellationis extra iudicium emissa non cassat, quod ante appellationem factum est.*
3 *Confirmationis effectus impeditur per infamiam.*
Appellatio extra iudicium propriè fit à grauamine de futuro, secùs autem in iudiciis.
4 *Confirmationis effectus non retardatur per appellationem non iustam.*
5 *Per appellationem non suspenditur confirmatio.*
Possessio data post appellationẽ, antequã superior incipiat cognoscere, defendendus est in possessione, sed postquam incœpit, non debet iudex inferior se intromittere.
6 *Exceptio nil aliud est quàm actoris vel intentionis exclusio.*
7 *Qui modi agendi sunt post confirmationem.*
8 *Nunquid episcopus ante adeptam possessionem teneatur petere confirmationem vel ordines.*

CAP. XLV.

CONSTITVTIS. *Duobus.* quidã dicunt, quòd hoc hodie esset contra formam si se astringerent ad duos tantùm, suprà, de elec. quia propter. Tu dic tantùm ꝙ de duobus posset fieri scrutinium & compromissum, cùm non sit prohibitum, imò hîc inuenitur, quòd tantùm duo de suo collegio eligant, si sit ibi dignus. 61. dist. nullus. 3. vel idem de alia certa ecclesia. infrà, de verb. sig. abbate. sup. ☞ de cõsue. cùm dilectus. † *Appellauit.* quæritur si post talem appellationem missus fuisset in possessionem præpositure cancellarius, & postea pronunciata esset iusta appellatio, an cancellarius posset recuperare sua priora beneficia, & maximè si essent alij collata? Respon. non, si talia erant prima beneficia, quæ habent curam animarum vel personatus, aliàs autẽ licet. j. de præben. de multa. arg. 21. q. 2. si quis iam.

1 †Si

1 †Si dicis,nec ob.quia non habet pacificam possessionem, & quia adhuc propter appellationem potest cassari eius electio. arg.infrà.de accu.super his.intelligimus enim,quòd debet & sufficiat habere pacificam possessionem de facto, & si de iure non habeat, cùm de iure ignorantia neminem,& maximè prælatos non excuset:vt sup.de temp.ord. c.vel nó est.Item appellatio ei prodesse non potest, cùm ei non detulerit.sup.eod. constitutis.an sit.nec enim iudicis authoritas excusat:vt infrà,eo.dilectis. circa fi.& sup.de temp.ord.dilectus. Si autem nó esset appellatum,& intrasset possessioné secundæ ecclesiæ siue quando intrauit mouebatur sibi lis, siue nó,priora beneficia nó recuperat.arg.21.q.2. si quis iam.Si verò sit confirmatus tantùm,nec habuit possessionem,prima beneficia retinet.92.dist.si qui episcopi.arg.contra.72.di.placuit.Sed illud loquitur de adepto possessionem,de hoc etiam not.inf. de præben.de multa. *Alia.* hoc licet quando appellatur, à sententia. C. de tem. ap.per hanc. ante sententiam autem non. *explicare.* inter istum & hunc sequentem, scilicet,nos ergo,deficit totus iste tex. sequés secúdum quòd compertum est in registro,& incipit.Nec appellatio quam post confirmationem obiecerat. confirmationis factum debuit impedire, quoniam à maiori parte contra constitutionem maioris & sanioris,nulla rationabili causa obiecta vel offensa interposita fuerat, quia & decanus apponens rationabilem causam suæ appellationis, nec opposuit, nec ostendit,nos ergò &c.

2 † *Rationabilem.* & idem etiam si irrationabilem causam appellationis expressisset, nam rationabilis causa appellationis emissę extra iudicium, non cassat quod factum est ante appellationem, nec impedit eius executionem, vel effectum, sicut hîc erat, quia cófirmatio hæc,de qua hîc loquitur, fuit facta sine solenni causæ cognitione, quod tenet. suprà, eodem.c.proxi.licet melius esset si sit factum cum causæ cognitione.Secùs autem est in appellatione emissa in iudicio:quia illa suspendit sententiam & effectum eius.ff.ad turpil. l.1. in fi.& suprà. de offi. deleg.c.pastoralis. §. præterea. Ité secùs in his quæ fiunt post appellationem, quia illa bene impedit appellatio etiam extra iudicium emissa. suprà, eodem. ad audientiam. nisi sint alia quæ sequuntur ex his quæ præcedunt appellationem; sicut est hîc. Nam sicut appellatio non impedit præcedétia, sic nec ex eis sequentia, vnde ex quo confirmatio præcessit appellationem,appellatio non debet impedire effectum confirmationis.

3 †Et hęc intelligo vera,nisi infamia esset,quia túc benè impeditur effectus cófirmationis.inf. de accu. accedens. & not.suprà, de cau. pos. & proprie. cùm olim. Alij dicunt,vt not. in gloss. quæ incipit, quia appellatio. Fatemur tamen, quòd talis appellatio negotium huius confirmationis transfert ad superiorem. Alij dicunt & non improbabiliter, quòd confirmatione facta etiam in forma iudicij non valet appellatio, nec est ei deferendum, nisi assignet iustam causam appellationis. argum.opti. hîc & melius in additione hîc posita, quàm extraximus de registro.& arg.infra, de his quæ fiunt à ma.par.ca. c.1.Si autem rationabilem causam subiiciat, suspendet effectum confirmationis præcedentis, & per consequens nullum sortietur effectú, vt hîc colligitur. argu. à contrario sensu. Si autem appellatur à confirmatione extra iudicium iam facta, nullo modo suspenditur confirmatio, nec effectus eius, quod ex eo probatur, quia non dicitur confirmationem non tenere, plenius in glos. not.quæ incipit,quod est &c.versi.talis.veruntamen appellatio valet,etiam extra iudicium facta, & etiam in præcedenti grauamine ad hoc, quod negotium transferatur ad superiorem hoc modo, quòd nullus iudex ordinarius poterit se intromittere de negotio super quo appellatum est nisi iudex appellationis,nisi renuncietur appellationi tacitè vel expressè.sup. de elec.statuimus.appellatio enim extra iudicium propriè fit à grauamine futuro.supr.c. cósuluit.1.&.2.inf.eo.bonæ me.In his enim omnibus tantùm à futuro vel instanti grauamine appellatur, ☞ & nó à præterito.† Secùs auté est in iudiciis vbi nó appellatur,nisi à præterito grauamine.ꝭ.eo.vt debitus.appellatio autem,de qua loquitur hîc, quæ fuit facta confirmatione facta in forma iudicij, sicut in litera apparet,ideò non fuit admissa, quia nulla iusta causa fuit admixta appellationi.

4 † *Confirmationis effectum.* quia appellatio non fuit iusta, & ideò non retardatur confirmationis effectus. Si autem esset iusta, benè retardaretur, & si procederetur vltra reuocaretur hoc ipso, quòd factum est postquam translatum esset negotium ad superiorem per appellationem. infrà, eodem. vt nostrum.& de acc.accedens.suprà, eod. bonæ me. Si autem possessionem haberet ante appellationé, propter appellationem non omitteret commodo possessionis vti,licet si post probaret causam appellationis fructus restitueret. C. de rei ven. si fun. C. cred.ven.pig.impe.non poss.l.1.

5 † Item credimus quod non esset audiendus ap.si appellaret tantùm,ne inuestiretur, quia confirmatio non suspenditur per appellationem, ergò in omnibus debet suú effectum consequi,sed appellandum est à grauamine,quod fit in confirmatione, vel potius ab ipsa confirmatione, quę postquam est sic appellatione suspensa.ff.ad turpil. lege prima in fin.& per consequens omnia alia suspenderentur, & sic intelligitur infrà, eodem ad nostrum.& repete quæ no. sup. de causa pos. cùm olim. plus placet, quòd dicitur in gl.quæ incipit & idé est. *effectum.* qui est administratio,dic vt diximus. supr.de causa pos. cùm olim.talis est quæstio,vacante prębenda in ecclesia Parisiens. intellexit capitulú, quòd Episcopus volebat eam conferre A. Parisiens. tunc capitulum comparuit coram episcopo dicens:iste,quem vultis facere canonicú Parisiens.est illegitimus & homicida,& hoc volumus incótinenti probare coram vobis,vnde supplicamus, quòd talem hominem, non aggregetis nostro collegio,& si contrà feceritis,appellamus.episcopus tamé nihilominus dedit ei præbendam,& stallum in choro,& locum in capitulo in signum possessionis,quæritur an teneat talis prouisio,& an canonici,& alij debeant eum habere pro canonico,& sibi de iuribus canonicalibus respondere?Sol.si appellatio est interposita ex prædictis causis,vel aliis legitimis,dúmodò obtulerit se eas probaturú,& etiam si ita verè comperitur,quòd prouisio post facta nó valet,imò plus videtur, ꝙ idem est etiam si coram episcopo non obtulerit se probaturum,etiam ex hoc est quòd non obstante tali prouisione,quæ nulla est ipso iure,tenet prouisio facta ab aliis,ad quos deuoluitur potestas eligendi, vt l abes expressè.sup.de ele.bo.me.ma.& c.auditis. & in isto casu malè facit episcopus,si faciat sibi respóderi de iurib. canonicalibus.& impediédus est effectus talis prouisionis,& confirmationis,cùm nulla sit priuisio facta ab eo.Et cum superiore agatur, quod faciat ei respondere, sicut canonico, & excipiatur contra eum, cum non teneat prouisio de eo facta post talem appellationé,probata appellatione in veritate

causarum,absoluentur rei,cùm per hoc prouisio facta appareat esse nulla.illud autem non sufficeret ad absolutionem eorum si probaretur,quod agitur causa super statu eius,id est,an sit illegitimus vel homicida,& an prouisio eius teneat,vel non,imò hoc non obstante,nisi opponant & probent sicut suprà diximus condemnabuntur ad respondendum sibi, sicut canonico,cùm interim habendus sit pro canonico, quia prouisio habet vim,non tantùm electionis,sed etiam confirmationis,& confirmato quamdiu toleratur etiam lite pendente obediendum est ei.8.quæstio.4.nónne.suprà,de elec.transmissa.& lit. pen. nihil innouandum est.11.quæstio. 1.quia res. Nec obst. ff.de excep.l.fundum.& l.fundi. quia sicut ibi dicit, idem non admittitur ad vendicandum fundum & seruitutem petendam eidem fundo.Ita hîc non debet iste canonicus dum impugnatur status eius admitti ad petendum,quòd sibi sicut canonico respondeatur.Respondeo quòd ibi loquitur, quando idem agebat ad vtrunque,hîc autem iste canonicus non petit canonicatum,quia per prouisionem episcopi eum habet,sed agitur de hoc contra eum,vt dicatur non valere,& tunc non prohibetur agere, vt sibi respondeant tanquam canonico.Fatemur tamẽ,quod illi qui debent ei respondere de iuribus canonicalibus benè faciunt, si sciunt veras causas appellationum,si ei non respondeant. ar.infrà,eodem dilectus. nisi cogantur:vt no.infrà,de sen.excom.inquisitionis

☞ Si autem nulla appellatio:sed contradictio præcesserit prouisionem,vel etiam si præcesserit appellatio sine causa,licet causa subesset:vel etiam cum causa, sed non erat vera causa appellationis,tunc Episcopus propter talem contradictionem vel appellationem non debet dimittere,quin prouideat,& sibi faciat tanquam canonico responderi & non impedietur effectus suæ confirmationis, vt hîc,imò plus est, quia si post talem prouisionem fiat electio ab his,ad quos ex hac causa deuoluitur potestas eligendi, non valet hæc secunda electio propter hanc solam causam , quia est facta post aliam,quæ erat aliqua, licet primam electionem cassari contingat propter aliquam causam,vt expressè habetur. suprà, de ele. considerauimus.vbi not.

Sed contra.infrà,eodem.vt nostrum.Sol.ibi,& suprà,de cau.pos.& proprie.cùm olim. † Hoc tamen benè fatemur,quòd si Episcopus per stallum chori, & locum capituli,vel alio legitimo modo dedit ei possessionem canonicatus,quòd defendendus est in possessione sua quousque constet de sua appellatione,& de veritate causarum.infrà,de institu.cùm venissent.sed postquam constiterit de eis,cogetur omnia restituere,quæ percepit. infrà, eodem bonæ memoriæ.*Esse*.quia tunc in primo incipit cõstare, quòd possessio suprà data fuit iniusta,tamẽ hic not.quòd postquam superior incœpit cognoscere de appellatione,episcopus vel alius non poterat dare dictæ præbendæ possessionem,nec tenet datio,nec defendendus est in tali possessione,licet si data esset possessio post appellationem,antequã superior inciperet cognoscere,defendendus esset in possessione, sed postquam superior incœpit cognoscere,non habet se intromittere inferior,quia iam ad superiorem videtur negotium reuocatum,& quia plus valet reuocatio, quàm appellatio.infrà,eod.vt nostrũ.Itẽ dicimus,ꝙ à principio quãdo iste Episcopus volebat possessionem dare canonico,si appellasset capitulum , si Episcopus nihilominus dedisset,tamẽ tuendus est in possessione,quousque constat de prima appellatione, & veritate causarũ,quia hæc appellatio est extra iudicium,secùs autem si in forma iudicij procedere-

☞ tur.† *In modum*.sed quare non potius admittitur ad excipiendum,quàm ad accusandum, vel ad denunciandum.sup.de iureiu.quemadmodum.ff.de superfi.l.1.dicunt quidam hoc contingere propter præsumptionem malitiæ,quæ erat ex parte decani. arg.sup. de rest.spo.literas.& quia odiosę sunt accusationes, & cum maiori difficultate prosequentur accusationes,quia onerant talione.2.q.8.§.vlt.& q.3.c.1.& 2.

6 † Item facilius repellitur à denunciando, vt si nõ admonuit,& si nõ ex charitate procedit.2.q.1.si peccauerit.& q.7.accusatio.Tu dic,quòd cùm exceptio non sit aliud,quàm actoris,vel intentionis exclusio. ff.de exce.§.primo & 2.& hoc cùm iam per accusationem consecutus sit suam intentionem,non est cõtra quòd detur exceptio.arg.opti. infrà eodem pastoralis.§.vltimo quæ non datur,nisi circa accusationem vel intentionem.ff.de except.lege 1.sed nec appellationem prosequendo,potest aliã prosequi causam,nisi quæ expressa est,& licet confiteamur sentẽtiam confirmationis diffinitiuam,& ideò videtur ꝙ posset prosequi non solùm causas expressas sed alias C.de temp.app.per hanc.

☞ † Illud tamen intelligimus habere locum,vbi ordine iudiciario seruato super confirmatione pronũciauit,sed si summatim cognosceret,nec tunc potest dici diffinitiua sententia,sed præceptum vel factum, & in hoc casu necesse est causam exprimere.infrà,eodem,vt debitus.Sed dices cùm nondum lata sit sententia super appellatione,& adhuc sit in petendo cõfirmationem,quare non interim admittitur excipiẽdo contra eum?Respond.quòd excipiendo non admittitur,quia si vellet omittere appellationem, statim transiret præceptum,vel factum confirmationis in rem iudicatam.Si autem vtrunque prosequi vellet,non posset,cùm se non patiantur,quia fieret prę iudicium confirmato, qui dicit suam confirmationem tenere , & ideò non haberet locum exceptio. Vel dic,quòd notorium iuris erat, quòd appellatio ex prædicta causa emissa non tenebat,vnde non potest dici,quòd in pendenti esset causa appellationis. Vel dic,quòd confirmatio extra iudicium facta,prętextu alicuius appellationis sequentis non suspenditur:vt not.in glos.idem est.

7 † *In modum*.not.quòd post confirmationẽ nõ sunt alij modi agendi,nisi accusando vel denunciando, nec est modicum propter difficultates accusationis, quas habes.2.q.8.per totum.& q.7.si quis quęrẽdus. & quæ in multis aliis iurib.inueniuntur , & propter modicas pœnas denunciationis:vt not.infrà,de despõ.impu.ad dissoluendum.grauius enim esset ei, si procederetur contra electum & confirmatum secundum modos quos not.sup.de elect.dudum.

Et hoc est verum,quia non potest agi,nisi his duobus modis,nisi aliquid restaret agendum,puta consecratio vel ordinatio,tunc enim benè ageretur excipiendo.infrà,de accu.super his.suprà,de elec. cùm dilecti.Sed tamen videtur,quòd etiam tunc non debeat impleri effectus confirmationis , scilicet, quòd non habeat pacificam possessionem,sed si talis esset persona confirmata,quæ consecrationem vel ordinationem requireret, & ipse interim antequam possessionem haberet consecrationem,vel ordinem peteret,benè admitteretur excipiens contra eum,& hoc ea ratione est,quia exceptio admittitur non solùm contra confirmationem,sed etiam contra consecrationem.distin.23.illud.infrà,de accu. super his. Item quia videtur renunciare beneficio, quod habet , ne quis interim possit eum accusare petendo ordines vel consecrationem.Item quòd durior esset aduersarius post consecrationem,quàm ante,vel ordinationem,

tionem, quàm ante, quia difficilius deponitur iam promotus, quàm promouendus: vt suprà, de renun. nisi cùm pridem. §. persona. suprà, de tempo. ordi. ex tenore. sed si non petente electo ordines vel consecrationem, sed sic vult manere quousque pacificam possessionem nanciscatur, non videtur aliquis excipiens, vel accusans contra eum admittendus, vt hîc. Et si obiiceretur, quòd debet petere ordinationem vel consecrationem: vt suprà, de elec. cùm in cũctis. & de transl. præla. c. 2. §. sed neque. & ideò contra eũ excipi possit, ac si peteret.

8 †Respondeo non est verum, quòd cogatur vel teneatur petere confirmationem, vel ordines, nisi primò adeptus fuerit possessionem pacificam. at. 92. dis. de Episcopis autem. & c. seq. Alij tamen dicunt contrarium. s. ꝙ ex quo confirmatus est tenetur petere ordines, & consecrationem, & videntur iusta ratione moueri, quia cùm episcopatus non propter temporalia, sed propter Deum & curam animarum sit recipiendus, vt in primitiua ecclesia faciebant, quãdo nihil habebant. 12. q. 1. c. 2. & c. futuram. & c. vendentes. 8. q. 1. sciendum. & c. seq. Ergò propter vsurpationem temporalium, non debet dimittere, quin ordines & consecrationẽ recipiat, & per consequẽs contra eos poterit excipi. Nec obstat ista decre. vbi nullos ordines petebat, nec ratione dignitatis petere tenebatur. Vel dic, quòd hi prohibentur, etiam directo accusando procedere contra hunc electum, vel confirmatum, quia ipsi soli erant qui impediebant, quominus adipisceretur possessionem pacificam, & ideò etiam si ordines peteret, nec excipiendo, nec accusando admitteretur, vt hîc, sed si alius impediret eius pacificam possessionem, tunc benè admitteretur contra confirmatum etiam si non haberet pacificam possessionem excipiendo, si adhuc restaret, vel consecratio vel ordinum susceptio etiã forte directa accusatio, quia non est hic expoliatus, licet non sit admissus, vt not. sup. de cau. pos. cùm olim. tamen quidam in hoc vltimo casu cõtradicunt.

CAP. XLVI.

Ex parte. Vel tui. ideò dicit tui, quia si potest suos procuratores mittere, tenetur. *nisi iudices.* hîc videtur quòd iusta sit appellatio eo ipso ꝙ locus non tutus assignatur, & si non petit locum securum sed iudex eum sibi offerre debet.

SVMMARIVM.

1 *Per sigillum, quod citationibus tantùm est deputatum, an quis possit procurator constitui.*

CAP. XLVII.

1 SIGNIFICAVIT. †*Sigillum.* per hoc sigillum quod citationibus tantùm deputatum est, non potest quis constitui procurator, secùs si adesset alterius sigillum, & notum. C. de test. si vnus. & maximè si sigillans aliud sigillum non haberet. *earum.* s. de rescript. ex parte olim. & suprà, de proba. licet. ff. de condit. & demon. falsa. *appellatum.* & etiam subsit veritas allegatarum causarum, vel alterius ipsarum, nam aliàs appellare iusta causa assignata, nisi eam se offerat probaturum non sufficit. j. eod. interposita. & dic vt ibi.

CAP. XLVIII.

Significantibus. Hæc decre. posita est. s. de libel. oblatio. capitulo 2.

SVMMARIVM.

1 *Terminus qui præfigitur appellantibus triplex est.*

CAP. XLIX.

Ex insinuatione. *iudex.* scilicet, coram quo causa agebatur. *aduocatus.* non dicitur, quòd hæc sit appellationis causa sufficiens, imò contra habes. suprà, de offi. iud. c. 1. *legitimas.* 2. q. 6. anteriorum.

1 †*Legitimas.* triplex est terminus, qui præfigitur appellantibus. Primus ad iter arripiendum. sup. eo. peruenit. Secundus ad repræsentandum se Papæ. s. eo. personas. significauit. Tertius est ad terminandũ causam appellationis. sup. eo. cùm sit ro. & hic terminus tantùm à lege, & non ab homine præfigitur, vt hîc. Terminus autem de quo hîc dicitur scilicet, quòd redeat à prosecutione, non à lege imponitur, nec ab homine imponi potest. *Ad terminum.* scilicet, quousque vnus mensis tantùm superesset de anno, quia præfixio termini etiam à iudice facta non valebit super executione sententiæ. *expectato.* & malè: vt not. sup. eo. sæpè. *mandamus.* videtur quòd non deberet aliis causam committere iudex, sed coram primis iudicibus debebat partes remittere. infrà, eod. vt debitus. Respon. hoc esse de speciali gratia. Vel dic, hoc esse de mero iure, quando literæ impetrantur ante tempus appellationis præfixũ, ꝙ etiam est notorium ex actis, quæ inspicere, & ex eis procedere potest iudex appellationis, etiam parte absente.

SVMMARIVM.

1 *Admittitur generalis appellatio.*
Molestare & contra eius appellationem facere, non tantùm dicitur is, qui expoliauit, sed etiam si contra eius voluntatem eam tenet.
2 *Qamuis ecclesia sit alicuius monasterij, datur tamen episcopo cathedraticum, & etiam alij census.*
3 *Verisimilis causa quæ dicatur, & quæ probabilis.*
Causa probabilis & verisimilis an post appellationem possit reduci ad statum temporis appellationis.
4 *An sit idem, ex iusta causa appellare, & ex vesimili.*

CAP. L.

1 BONAE me. *Quis.* †Not. generalem appellationẽ admitti. arg. contra. s. eodem. c. 2. & c. consuluit. Sic hîc licet esset vaga, quoad molestatores, erat tamen determinata, quo ad ecclesiam de qua agebatur, & ibi de hoc not. *eiecerint.* vnde petebant reduci in eum statum, in quo fuerunt tempore appellationis emissæ, & fructus medij temporis sibi restitui, non habito respectu molestatoris vel molestationis. Nam & molestare eum dicitur, & contra eius appellationem facere, non tantùm qui expoliauit, sed etiam si contra eius voluntatem eam tenet. Nec est hoc contra id, quòd not. infrà, de his quæ fi. à ma par. ca. c. 1. s. quod appellans extra iudicium non tãtùm debet probare causam appel. iustam, sed etiam veram, quia & hic non fuit restitutus, nisi ad ea, quæ probauit se possedisse tempore emissæ appellationis, probauit ergò veram causam appellationis, scilicet, se possedisse, & postea ea quæ possidebat tempore appellationis ad archid. peruenisse, & per eum molestatum fuisse, & causa appellationis nulla erat alia hîc, nisi non molestes me super custodia ecclesiæ, nec debes me molestare, quia ego sum in possessione eius pacifica, & paratus sum stare iuri. Et hoc magis approbo, quàm quod dicitur in gl. probabilem. *archi.* ad quem deuenit ista ecclesia dicti laici, nomine dicti archi. eum eiecerunt, *vel mandato.* hic procurator non benè respondit, quia eius responsio fit de proprietate, quæ licet pertineat ad archi. non tamen potest impedire, quin debeat restitui possessio in eo statu, in quo fuit tempore appellationis emissæ, quòd abbas sancti Augu. petebat. *de iure communi.* 63. dist, si imple.

2 † *Vsi fuerint.* licet diceret se vsum fuisse non tamen probauit,sed si probasset se vsum,non tamen probabat se possedisse tempore,quo abbas primò intrauit. Nam tunc fortè licuisset archi.vim vi repellere.supr. de restit.spol.olim.C.vnde vi.l.1.& non obstat appellatio.*possedit.* licet archi. hic præcepit, non sequitur propter hoc,quòd ecclesia fuerit sua, vel quòd eius nomine possideretur.Nam licet ecclesia sit alicuius monasterij : tamen datur cathedraticum episcopo, & etiam alij census.infrà,de dona,pastoralis.*verisimilibus*.vide quæ not.suprà,de maio.& obedi. dilecti. & suprà,eodem titul.constitutis.

3 † *Verisimilibus*.probabilem causam dicimus iustã, verisimilem dicimus,quæ à iure approbatur, & quæ de iure obtinet, vnde & verisimile est, quod si fecit quis,quòd ius aliis facere præcepit, quòd benè fecit. VERBI GRATIA:hîc appellauit abbas,ne quis eũ molestaret super possessione ecclesiæ eiusdem , quæ de suo patronatu erat causa probabili assignata hac scilicet,cùm ego sim in quasi possessione custodiendi ecclesias meas,quæ est benè verisimilis,id est,de iure approbata , verisimile & probabile est, quòd ex quo monasterij est ecclesia,quod habeat ibi custodiã temporalium sicut ei ratio eorum reddi debet. 16. quæstione.2.c.2.infrà,de cap.mo.c.1.& infrà,de priui. cùm & plantare.§.in ecclesiis.Benè facit ad hanc decret.infrà eodem,dilectis.Nec credimus quod per talem appellationem ille,qui esset in possessione , debeat retardari vti possessione sua.ar.infrà,de iure pa. consultatio.C.debi.vendi.pig.l.1.Nec cõtradicit hæc decre.quia archi.non possidebat,vel ad minus incertum erat eum possidere,cùm abbas negaret,qui de facto tũc possessioni incumbebat.C.qui. ad lib.procla.non licet.l.3.vnde cùm negaret & appellaret ex probabili & verisimili causa , antequam probet aliquid,reducendus est in statu, quo erat tempore appellationis.Nec est contra in elect.vbi videtur,quod si appellaretur ex probabili & verisimili causa, nõ tamen reducitur ad statum temporis appellationis, nisi & causa probaretur.suprà,de elect.cùm inter ca. Sed certè non est contra,quia nõ est verisimile, nec in iure dicitur,quòd quis morbo caduco laboret,& not.quòd iste tenetur prosequi appellationem hanc intra annum,ex quo factum est contra appellationem,suprà eodem,constitutus.vbi de hoc.

☞ † Sed quæres si quis appellet,ne vendas talem rẽ, quæ sua est,& causa ista probabilis est,ergo si vẽdas, ante omnia rescindenda est venditio, vt reducatur in statum appellationis emissæ , quod falsum est. C. de rei vendicatione.si fundus.Sed respõdeo,quia nõ est verisimilis hæc causa,id est, à iure probata, sicut est illa,de qua loquitur in hac decret.& infrà , eodẽ, dilectus.ibi enim constabat rem non esse appellantis,siue denunciantis , nec credendum erat hoc pro se asserenti.argumen.ff.de interro. act.l. de ætate.§.1. hîc enim constabat eum esse patronum,nec pars archi.hoc diffitebatur,& ita verisimiliter erat , quòd haberet custodiam.

Sed dices nónne appellatione hoc idem consecutum fuisset monasterium per interdictũ vnde vi?Respõdeo quod non,quia in interdicto oportuisset monasterium probasse possessionem,& spoliationem factam per eum,contra quẽ egit.suprà,de restitu.spol. cùm ad sedem.sed hîc scilicet quando petit reduci in statum pristinũ,in quo erat tempore appellationis, sufficit ei probare , solummodò quod tempore appellationis rem detinebat,etiam si nihil de expoliatione probet,nec impedit restitutionem expoliatio,à quocunque facta,nec etiam nocet ad quemcũque possessio peruenerit , secundum quod hîc satis expressè patet.

Sed oppones nónne idem dicendum esset,& si nõ ex verisimili causa appellare,sed ex causa iusta.VERBI GRATIA,si diceret monasterium:Cùm igitur ego sim in possessione custodiæ huius ecclesiæ,appello ne quis me molestet, nam hæc causa appellationis,vbi non fit mentio,quod ecclesia sit de patronatu monasterij,& si iustam causam habeat,tamen nõ est verisimilis,quia potius deberet ratione custodiæ ad archi.pertinere.63.dist. si in plebibus.infrà,de insti.cùm venissent.

4 † Respondeo non esse idem,vbi appellatur ex verisimili causa & iusta,& vbi est iusta tantùm,quia benè quis petit reduci in statum,in quo erat tempore iustæ appellationis,sed non verisimile est,si illam rẽ tenet ille,ad quem ius illud pertinet de iure communi,per hanc petitionem non lædatur,licet probet q̃ tempore appellationis detinebat,nisi iustam possessionem probet nõ auferetur ab eo, qui possidet ius, quod ad eum de iure pertinet,vt restituatur priori, & est ratio,cùm petit appellans se reduci in statum, in quo erat tempore appellationis,non est hoc possessorium iudicium,in quo nihil aliud inquiratur,nisi de possessione,imò & inquiretur de proprietate iuris,scilicet, ad quem spectat de iure, vnde debent admitti probationes huiusmodi possidentis modò, siue sint de iure,vt in archi.ad quem pertinet de iure custodia ecclesiarum,siue de facto,vt si vellet probare specialem concessionem super custodia ecclesiæ,de qua agitur,ideóque & si ille qui non possidet, nec de iure,nec de facto probauerit, quod custodia ad eum pertineat,obtinebit, nam cùm de possessione & proprietate liceat quæri,& quæsitum sit,præfertur probatio super proprietate. suprà, de causa pos. cum ecclesia Vulterana.

Alij dicunt,quòd licet verum sit,quod non fiat restitutio illius articuli qui ad non possidentem de iure cõmuni pertinet,tamen si de facto per testes probare velit,vel consuetudinem, vel specialem cessionem in hoc casu,non sunt probationes eius recipiendæ,sed est restitutio facienda. ratio diuersitatis est, quia ibi est notorium iuris,sic non.Et no. diligenter quòd dixi,quod per hunc modum agendi non fit restitutio, sed si ageretur interdicto fieret restitutio, quia ibi de sola possessione loquitur,si verò alius teneret,ad quem illud ius de iure non spectat,benè cogeretur restituere priori possessori,propter vim appellationis,quę iubet omnia in priorem statum reponi,quod intelligendum videtur, vbi pro actore facit tantùm possessio habita ante appellationem, & pro reo facit possessio modo habita,& ius commune,licet hæc sint plurimum vtilia,& veritati,& intellectui decret.consonent:tamen facilius potest patere intellectus huius decret.vt ibi dicas,quòd hic archi.tenebatur restituere,quia scienter recepit rem a spoliatore.suprà,de restit.spo.sæpè.suprà, de iudic.quia. vel quia mãdauit fieri expoliationem vel ratam habuit. suprà,de restit.spo.cùm ad sedem.ff.de vi & vi ar. l.1. §.deiecisse.Vel dic,quòd sicut lite pendente omnia quæ dolo aliàs malè fiunt à partibus,pertinent ad officium iudicis vt ea corrigat.ff.de ædil.edict. ædiles. §.sciendum.ff.de aqua plu.arcen.l.iter.§. officium.ff. de furt.l.secunda.ff.de rei vẽdicatione.quòd petitorio.sic & si appellatione pendente aliquid dolosè agatur à partibus ad officium iudicis pertinet , vt illud in pristinum statum reformet:nam appellatione pen.nihil innouandum est etiam à parte.infrà,eodem c.dilectus.& hac ratione ex officio suo hic Papa in pristinum statum reformauit quæ per archi.inuenit procurata fraudulenter,licet pro his non competeret

peteret interdictum sic sententiauit Papa assignandos fructus ad conseruandum pro ecclesia: non ad conseruandum in suos vsus, vt no. suprà, de elec. dudum ro.

CAP. LI.

DILECTI. In eos. & infrà, eodem, licet. prouocatum. quo ad hoc vt contra eos procedi non possit. de hoc not. infrà, eodem, vt debitus.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio tenet hodie, siue grauamen in iure sit expressum, siue non, dum tamen sit probabile.*

2 *In prosecutione appellationis tam excommunicatus, quàm non excommunicatus est audiendus.*

3 *Non potest episcopus in rebus, quæ non sunt suæ iurisdictionis dicere ius.*

4 *Non debet excommunicatus priuari bonis ecclesiæ.*

CAP. LII.

PASTORALIS Officij. A iure. id est, quæ non est à grauamine. infrà, eodem, vt debitus. vel cōminatione: vt infrà, eodem. cùm cessante. sunt tamen alij casus expresi à iure. suprà, eodem, cap. significantibus. & c. postremo. & c. ex parte. suprà, eo dem nouit. & de offi. dele. super quæstionum, in fin. cùm olim. suprà, de testi. significauerunt. *Grauatus.* non in hoc tantum, quòd appellationem iustam nō admisit, sed quia post appellationem siue repudiatam, siue receptam aliquid fecit contra appellantē. *emendari.* etiam si iudex non admittat, vel deferat appellationi, quia hoc obesse non debet. 2. quæstio. sexta. appellatione.

1 † *Emendari.* per iudicem appellationis, quādo appellatum est à diffinitiua sententia, & non à grauamine, & sic hæc decr. innuit differentiam inter frustratoriam appellationem, cui nunquam est deferēdum, & appellationem quæ est a iure concessa, & huic semper est deferendum & appellationem mediam, quæ est quando quis grauatur, sed tamen non est à iure expresso concessa, vt quando dilationes dantur, sed vel breues, vel non tot quot sufficiant, & in hoc casu non defertur appellationi, quando est in literis appellatione remota. Sed tamē quādo appellabitur à diffinitiua sentētia, iudex appellationis reuocabit hæc grauamina. C. de iureiurādo. generaliter. & not. supr. quod met. caus. cap. fin. & hoc dicit finis huius responsi. sed hodie remota est hæc decret. infr. eodem, vt debitus. vbi dicitur, quòd ab omni grauamine, licet appellare etiam non expresso in iure. *in eo.* puta quia iusta de causa appellauit. *Denunciare potest.* hoc potest facere ordinarius appellatus, etiā qui non excommunicauit, ad cuius officium pertinet facere euitari excommunicatos, si sunt excommunicati ante appellationem. 11. quæstione. 3. curæ. sed delegatus cùm expirauit per appellationē eius iurisdictio, hoc facere non potest, vel debet, supr. de offic. delegat. pastoralis. §. præterea. Item non videtur, quòd ille pro quo fuit excommunicatus, sit audiendus appellans, si iudex appellatus mandet eundem excommunicatum non denunciādum, quamuis malè faciat, quia non interest eius, pro quo excommunicatus est, quòd denuncietur, cùm certum sit, quòd hic excommunicatus non est cogendus pēdente appella. nec etiam consulendus, vt soluat, nisi debitum recognosceret. argumen. secunda quæstione sexta, non solent.

2 † Item ita audiēdus est excommunicatus in prosecutione appellationis, sicut non excommunicatus. supr. de except. significauerunt. Itē denunciatio nil facit ad rem, cùm per ipsam excommunicatus amplius nō ligetur, vt sequitur: apparet ergo, quòd nullo modo sua interest. Si autem præcipietur per iudicem, qui excommunicauit. iudici ordinario, vel cuicunque alij prælato, qui denunciaret eum ab eo qui appellauit excommunicatum, non debet ei obtemperare, & si ob hoc feratur in eum aliqua sententia non tenet, quia est à non suo iudice lata, sed securius est ei appellare, non quòd per appellationē suam reuocet iurisdictionem iudicis in causa sibi commissa, sed ne contra eum procedat.

Sed quid si pro manifesta offensa dicitur excommunicatus, & iudex appellationis mandat ne denuncietur, nunquid tunc tenebit appellatio aduersarij appellantis, ne prohibeatur denunciare, argumen. quòd sic. quia appellatio non tenet. suprà eodem, cum sit. & cap. proposuit. Item quia pendente quæstione de iurisdictione, scilicet, quia dicitur non tenere appellatio, de principali quæstione non debet se intromittere iudex appel. nisi inquantum pararetur sibi impedimentum, si postea constaret suā iurisdictionem, vt si superior procederet in cognitione eiusdem causæ.

3 † *Subtrahuntur.* idem credimus si tantùm ab officio suspendatur, quia vbicunque officia & beneficia sibi denegabuntur. 7. q. 1. si quis presbyter. 11. q. 3. si episcopus fortè. 81. distin. eos. si quis sa. secùs crederem, si esset suspensus à beneficio, vel ingressu ecclesiæ alicuius specialiter, nam licet ratione personæ possit vnus episcopus condemnare clericum in beneficio, quod est suæ iurisdictionis, tamen in aliis rebus quæ non sunt suæ iurisdictionis non potest dicere ius. argum. ff. de re iudi. à diuo Pio. 1. respon. & melius. ff. de bon. authorit. iudic. pos. cùm vnus. §. is qui. & ff. de iudi. l. si duobus iudicibus. nisi per consequentiam, sicut est in suspenso ab officio, cui fit præiudicium in beneficio, quod annexum est ei, vt dictum est, sed & tunc vt denegetur beneficium, necessarium est præceptum superioris iudicis: vt not. infrà, de concess. præbend. vel ecclesiæ. non vac. cap. cum nostris. *Subtrahuntur.* secùs si primò appellasset. nam tunc non credimus, quòd posset denunciari excommunicatus. arg. infra de sentent. excommunic. per tuas. nec etiam beneficia sibi subtrahi debent, cùm ipse non debeat se gerere pro excommunicato, & ministri præbendarum tanquam mercenarij, & ministri possunt ei communicare. 11. q. 3. quoniam ☞ infra de senten. excommun. inter. † Alij tamen aliter dicūt, quod est certum quod post absolutionem, fructus medij temporis poterit repetere. 2. quæstione 5. & super causam. & infra de conces. præbend. vel eccles. non vacan. quia di. & hoc si fuerit iniustè excommunicatus, secùs autem si iustè. arg. C. de re mili. cum allegatis.

4 † Sed dices, & si ipse non teneatur se gerere pro excommunicato, alij tamen debēt vitare eum, quomodo ergo habebit præbendam? Respondeo debet vitari tanquam excommunicatus in communione, sed spoliari non debet his, in quorū possessione erat, vnde fortè si interesset diuinis officiis in ecclesia quā possidebat, cùm non debeat spoliari pendente appellatio. eiici non debet, & alij canonici possunt sine culpa secum celebrare, infra eodem, dilectis. tamen si spoliaretur præbenda, & aliis rebus, & peteret restitutionem, repelleretur. infra, de senten. excommunic. per tuas. hodie tamen non vitatur extra iudicium. infra, de senten. excom. solet.

SVMMARIVM.

1 *Iurisdictio alicuius si in principali suspenditur & in accessorio dicitur suspensa.*

2 Non

2 *Non debet audiri episcopus appellans ne absoluatur excommunicatus ab ipso.*
3 *Licet extra iudicium denunciare & notificare crimina cuiuscunque, dummodò possit probare. & vide in nu. 4.*
4 *Denunciatio potest fieri in iudicio & extra, sed iudicare vel cogere aliquem inuitum ad aliquid, non potest fieri sine causæ cognitione.*
5 *Renuncians appellationi videtur etiam renunciare grauamini.*
6 *Appellatio per modum querelæ excluditur, per modum verò appellationis, videtur querelam renunciasse, & per modum querelæ sententia dicitur nulla, sed per modum appellationis dicitur iniusta.*

CAP. LIII.

SOLICITVDINEM. † *Post appellationem.* hoc ipso quòd conqueritur de episcopo ex eo, quod post appellationem legitimam excommunicationis sententiam promulgauit in eum, oportet quod de appellatione cognoscat, & ita appellationi renunciet, & erat causa dubitationis, quia cùm excommunicatio sit noua iniuria, videbatur quòd apud quemlibet iudicem posset de ea deponi querela appellatione salua remanente. arg. ff. de excep. rei iud. si sit mater. §. eodem. sed secùs est, quia & si sit noua iniuria, tamen pendet ex priori, nec potest de ea sufficienter cognosci, nisi cognoscatur de appellatione, & petens hoc non ab archiepiscopo, sed à Papa iustè petere poterat absolutionem ad cautelam. infra de sent. excommunic. per tuas. Item iustè petit sententiam excommunicationis pronunciari nullam. supra de offic. delega. cùm contingat, & cassari quicquid factum est post appellationem. infra eodem, cum causa. ab archiepiscopo etiam benè potest petere absolutionem per simplicem querimoniam, & procedere secundum quod habes. supra. de offic. ordin. ad reprimendam. & sic renunciat appellationi, vt hîc in fin. loquitur. *de iis.* scilicet, de excommunicatione. *de aliis.* scilicet, de excommunicatione. *in quo casu* scilicet, quando protestatur quod appellationi non renunciat.

2 † *Ad appellationis beneficium.* supra eodem, qua fronte. §. 1. contra, sol. si appellat episcopus, ne absoluatur excommunicatus volens satisfacere, non valet appellatio, vt ibi, sed ibi appellat ab archiepiscopo, quia cognoscit de iniusta excommunicatione, siue de nullitate excommunicationis, & appellatio, quæ ex solius papæ cognitione dependet, cùm hic posset eum archiepiscopus punire, si in aliquo inordinatè procedat: vt infra de senten. excommunic. sacro. licitè appellare potest, vt hîc. olim etiam sine grauamine, hodie autem non sine grauamine. infra eodem, vt debitus. sed hoc ipso quod cognoscit, si appellans vult appellationi renunciare, non potest episcopus appellare vt hîc in fine. Vel dic, idcircò admitti appellationem ab archiepiscopo, quia nullam iurisdictionem habebat super excommunicatum.

3 † *Notorium.* nisi per probationes receptas ab archiepiscopo, vnde cùm hic quantum ad appellationem, non debeat cognoscere, vt litera præcedenti, sed quando de hoc ei liquere potest extra iudicium, cùm certum sit mandatum factum, & sit certum illud iniquum. infra cap. proxi. in fine. & tale à quo licitè appellare potest, hoc licuit archiepiscopo, etiam si non esset notorium, quod mandatum archiepiscopi esset iniustum, dummodo esset ita manifestum, quòd probari posset, iste enim archiepiscopus non gerebat vicem iudicis, quia non erat ad eum appellatum sed vicem denunciatoris. supra de elect. venerabilem: & extra iudicium benè licet cuiquam denunciare & notificare crimina cuiuscunque dummodò possit approbare hic, cùm potius est ei ad pœnam: vt 5. quæst. 1. cap. 1. & 2. ff. ad Silla. l. 1. 1. respon. C. de episcop. & cler. nulli. §. fin. C. de iureiuran. si verò. C. de famo. lib. l. 1. ff. de iureiur. l. eum qui. 1. respon.

4 † Et dicimus hanc denunciationem licitam, & non tantùm coram iudice faciendam, sed etiam alibi dummodo fiat ex iusta causa, sicut hîc erat, scilicet ne excômunicatus iniustè vitetur, vel auxilium amicorum perdat, sed si quis sine causa ad diffamationem tantùm denunciaret crimina alicuius etiam vera, peccaret & pœna dignus esset. C. de post. quisquis. §. 1. si autem non est notorium, neque probari potest, tunc punitur, qui illum denunciat. 2. q. 3. c. 1. & 2. si autem quasi iudex aliquis vellet denunciare sententiam alicuius iniustam, vel nullam, vel si quis vellet cogere subditos ad communicandum excommunicato quasi cum non excommunicato, hoc nullo modo licet, nisi partibus præsentibus & seruato ordine iudiciario, & est ratio, quia denunciatio potest fieri & in iudicio & extra, sed iudicare vel cogere aliquem inuitum ad aliquid non debet fieri sine aliqua causæ cognitione. 2. q. 1. cap. 1. & sequen. *Quòd mandatum episcopi.* à quo pars appellauerit, & ideò certum sit tenere appellationem, & ideo non valet excommunicatio, & ex sola inspectione ipsius sciri potest. supra, de offic. deleg. cùm contingat. suprà de rescript. cùm contingat. arg. suprà de elect. venerabilem. Quibus autem mandatis subditus teneatur obedire, not. suprà de temp. ord. ad aures. *declarare.* infrà de senten. excomm. per tuas. contra. sic infrà cap. prox. non credimus, quod hæc declaratio tantùm valeat, quòd alij debeãt sibi communicare, sed valet, vt non intelligant se incidere in canonem maioris excommunicationis, qui ei præstat auxilium, vel consilium quòd appellationem prosequatur. Itẽ valet vt excommunicator à multis correctus emendet, quòd malè fecit. vt suprà de elect. venerabilem. *quæstionem.* nisi præmissa protestatione illa, quod appellationi non renunciet. *quæstionem.* de iniusta excommunicatione non de nulla, & hanc absolutionem non potest pars impedire. infrà de sent. excom. sacro. in fi. & eadem excommunicatio erat nulla, si appellationem prosequeretur; & iniusta si omittat prosecutionem appellationis.

5 *Renunciare.* contra episcopum non contra aduersarium, contra quem benè prosequitur appellationẽ, no obstante tali renunciatione. suprà, de offic. deleg. gratum. licet videatur renunciare appellationi, quantum ad excommunicationem, non videtur autem renunciare grauamini, vel eius prosecutioni, licet post grauamen ante lapsum decem dierum testes produxit coram iudice, qui grauauit, cùm simpliciter concedatur, quòd intra decem dies appellet à die grauaminis. Ar. contra. C. de re iudi. ad solutionem. vbi dicitur, quòd si condemnatus petat tempus ad soluendum id, in quo condemnatus est, quòd videtur acquieuisse sententiæ, nec potest appellare. Sol. ibi quasi expressè renunciauit, vel potius sententiæ acquieuit. Sed hoc non, quia poterat ante sententiam reuocare errorem suum: sed post sententiam non potest. C. de iur. & fac. igno. lege error. similiter renunciasse grauamini videtur, si à grauamine appellauit: & postea appellationi renunciauit, vel tacitè vel expressè, vnde non videtur quod ab eodem grauamine licet iterum appellare, & intra 10. dies cõputandos à die grauaminis: quia renũciãdo appellationi, videtur renunciasse & grauamini. Item, quia leges

leges non debent esse ludibrio. supra, eo. cùm sit Romana. in prin. licet aliqui contradicant.

6 † *Aduersa*. id est contraria, quia proponendo querelam, videtur appellationem excludere, & protestando de appellatione videtur quærelam renunciasse. Item quia per modum querelæ nõ potest dicere sententiam iniustam, sed nullam, per modum verò appellationis, potest sententiam dicere iniustam, sed non nullam, sed & si per modũ querelæ dicit archiepiscopum iudicem, per protestationem verò appellationis ipsum excludit: vt patet supra, eo. §. 1. sic ergo conquerendo & sic protestando apparet sibiipsi contrarius, quia videtur velle conqueri non appellationem prosequi, & non eandem sententiam dicere iniustam & nullam, & archiepiscopum posse cognoscere, & nõ posse. *aduersa petens*. 30. q. 7. c. 3. 13. q. 2. quàm præposterum. 74. dist. gesta. C. de libe. cau. cum precum. C. de mu. patri. professio. contra. infrà, de re. & trãseun. ad reli. sicut. ff. de inoffi. testa. Papinianus. suprà, de rescript. auditis. vbi de hoc. *audiendus*. corã archiepiscopo super querelam, quam deposuit de episcopo, qui ipsum excommunicauit.

SVMMARIVM.

1 *Potest decanus clericum suum petere qui detinetur, ita quod non potest sibi, vel ecclesiæ suæ seruitium exhibere quod tenetur.*

Debitorem suum ab alio detentum, nullo iure quis repetere potest.

2 *Episcopi appellatio prodest clero & populo.*

Domini qui habent iurisdictionnem, sed etiam qui non habent vt coloni, agricolæ, liberè possunt agere de dolo ad interesse contra illos, qui in sui iniuriam tales subditos, vel cultores agri molestant, vel spoliant.

3 *Nũquid decanus vel alius minor prælatus possit interdicere.*

4 *Appellatio facta extra iudicium nunquid prosit.*

5 *Interdicti sententia an possit suspendi.*

6 *An liceat episcopo renunciare appellationi.*

CAP. LIIII.

DILECTIS Filiis. *Dispensationem plenariam*. 16. q. 7. omnes. *detineri*. non propter hoc incidit in excommunicationem. arg. infrà, de deposi. grauis. infrà, de sen. excom. vt famæ. Si quæris nunquid hoc licet laico, cuius negotia clericus ministrauit, respondemus non, argu. 17. q. 4. si quis sua. argu. contra. 15. di. quidam. *restitueret*. satis videtur iusta petitio si verum est quod dicebat decanus.

1 † *Restituere*. iste decanus malè processit, quia sibi ius dixit, sed si coram competenti iudice repetiisset clericum suum, qui detinebatur ita quod sibi vel ecclesiæ suæ non poterat exhibere seruitium, quod in propria persona exhibere tenebatur, benè auditus fuisset, sicut potestas potest petere ciuem suum, si ita detineatur, quod munera personalia præstare non possit. ff. ad munici. de iure. in princi. C. de decur. generali. sic etiam videtur, quod dominus possit ascriptitium seruum petere, vt infrà. de iudæ. c. 2. & dominus possit vasallum de iure feudorum dummodò sic detineatur, quod sua seruitia impendere non possit. Debitorem autem suum ab alio detentum, nullo iure repetere potest, quia nullum habet ius creditor in persona debitoris, vt patet infra, de pig. c. 2. sed secùs est in superioribus. de his nõ. suprà de ma. & obedi. inter quatuor. *Episcopus metuens*. non appellat ab eo tãquã a iudice, sed tanquam ab eo qui iustè vel iniustè potest aliquid facere, quod vergit in iniuriam episcopi & potest potius dici prouocatio ad causam, quàm appellatio. supr. eod. cùm sit romana.

2 † *Ciuitatis*. no. episcopi appellationem prodesse clero & populo, & hoc fateor verum, quando appellat super his, quæ commissa sunt episcopo, & clerum & populum tangunt, puta super interdicto officio in ecclesiis suis, quia nisi populus sit catholicus, & benè instructus episcopus redditurus est rationẽ, & ideò interest eius, quare appellare potest. argumentum supra, de rescrip. veniens. 2. quæstio. 6. non solent. Plus dicimus, quòd domini qui iurisdictionem habent, & etiam qui non habent iurisdictionem, sed tantũ dominium villarum, vel possessionum, in quibus habitãt coloni, liberè possunt agere de dolo ad interesse cõtra illos, qui, in sui iniuriam tales subditos liberos molestant, vel spoliant. Nam nõ est dubium æquum esse in his casib. dari actionẽ mihi domino, & cũ alia nõ cõpetat, dabitur mihi actio de dolo. ff. de dolo. l. n. & erit meũ interesse, quanto minus ille subditus solitas collationes facere poterit, vel si fecit insultum in villam meam, vel domum, vel possessionem, interest mea, quia domus, villa, vel possessio dimittitur inculta, quod totum contingit mihi, ex insulto facto ab iniuriatore. argumẽ. ad hoc, quod si ille tenetur de dolo, qui hominibus meis suadet, vt dimittant possessionem meam. ff. de dol. cùm quis. multò fortius ille cõuenietur de dolo, qui homines per suas iniurias de mea possessione expulit, potest tamen dici quod cõtra illum qui turbat cultorem agri mei, vel colonos meos, quod mihi competit interdictum vti possi. & actio iniuriarum, si in eius iniuriam sit factum. ar. ff. de vi & vi arma. l. vim facit. ff. de acto. emp. qui pendentem. ff. deposi. l. 1. §. si quis tabu. sed si furtim esset aliquid sublatum, agere non posset dominus, sibi enim imputet subditus, qui non benè custodiuit res suas, sed si maiori vi non resistit, non est culpa, quia nec facere potest. ff. loca, si merces. §. vis. & eodẽ modo, si non fecit in iniuriam domini sed propter speciale odium subditi, agit dominus ad interesse, quia non licebat domino suam iniuriam sua authoritate vindicare, sed per iudicem, aliàs si nõ agit dominus de iniuria, potest autem agere ad interesse suum, sed & si in iniuriam domini factum sit, non licet ipsi domino authoritate propria iniuriam vindicare, sed per iudicem debet petere sibi satisfieri, proposita actione iniuriarum. ff. de vi pri. l. pe. & vlt.

☞ † Illud enim quod dictum est de paupertate collatorum non placet, quia hoc interesse intra rem esset, & per nimios circuitus vagaretur, quod esse non debet. C. de sen. quæ pro eo quod interest. lege prima. de hoc autem non est dubium, quòd si ille qui subditus est iurisdictioni meæ, iniuriam ab alio patitur, quod nisi iudex iniuriantis satisfieri faciat, quod ego contra eum licitè mouere possum bellum vigesimatertia, quæstione tertia, dixit. Et addunt quidam, quod subditos singulos iniuriantis capere possum, & ab eis satisfactionem exigere possum. Argumentantur enim sic, quia si ego super dominium iniuriantis bellum faciam in quo destruam bona singulorum, quare non multò fortius potero singulos capere, vel cogere ad satisfactionem. Item de illo non videbitur dubitandum, quòd nullo modo potest petere, quod damnum emendetur suo subdito, cùm non sit suus procurator, nec sua interfit. Nam si hic dominus iure suo posset petere, ergo eadem ratione, & pactum facere de non petendo, quia & cuicunque licet renunciare iuri suo, & hoc esset absonum dicere, quòd dominus per suam renunciationem auferret ius subditi sui, quando autem criminaliter agitur in publicis iudiciis omnes admittuntur principaliter accusando, nam per procuratorem hæc expediri non possunt. ff. de publi.

publi.iudic.l.pe.§.ad crimen.*appellauit*.primò offerẽs decano, quòd ipsi super captione presbyt. rationẽ facere erat paratus,quæ erat verisimilis & probabilis causa,& idcircò iusta est appellatio.

3 † *Post modicum tempus*. quidam dicunt decanum, vel alium prælatum hoc non posse, nisi hoc habeat de consuetudine vel priuilegio, cùm iurisdictionem non habeat in superiorem,suprà,de ma.& obedien. cùm inferior.Item quia nullus potest sibi dicere ius in re sua.C.ne quis ius sibi dic.l.1.Alij dicunt, quòd quilibet prælatus hoc potest, dummodò manifesta vel potius notoria sit causa grauaminis,quæ irrogatur prælato,& sic intelligitur.suprà,de offici.ordina. irrefragabili.§.cæterùm.& 26.q.5.quicunque.Nec faciat ista prælatus tanquam iudex,sed tanquàm homo habens potestatem faciendi voluntatem suam in re sua,vel in ecclesia sibi commissa,secundum iura tantùm.argumen.C.de iu.l.nemo.& C. man. lege in re mandata.& secundum istos casus alij præter canonicos in ecclesiis prædictis celebrare possunt,nec incurrũt irregularitatem.Imò fortè idem,& de ipsis canonicis,quia hoc non est interdictum iuris,vel ordinarium,& ideò de ipso non intelliguntur.c.quæ loquuntur de interdictis celebrantibus,quòd incurrāt irregularitatem.*promulgauit*.& malè sequitur.*cessaretur*.hoc intellige de speciali consuetudine:de iure cõmuni secùs est.infrà,de his quæ fi.à ma.par.ca.quæsiuit.*allegans*.& malè.*emisit*.& huic appellationi detulit officialis.& apostolos concessit, sed post horum oblitus interdictum decani irritum denunciauit,& illud non seruari mandauit vt infrà continetur,decanus appellauit,quòd facere potuit etiam sine causæ cognitione.arg.suprà,de offi.& po.iu. dele. super quæstionum.§.nos autem.*iudicauit*.& malè,cùm iam appellasset decanus,& appellationi detulit of.2.q.7. appellatione.*quia verò*.Hìc incipit sententia Papæ.*iustitiam*.hìc fuit appellatio extra iudiciũ facta ex probabili & verisimili causa, propter cuius interpositionem irritum nunciatur,quicquid factum fuit postea,suprà,eodem bonæ.& c.ad audientiam. vbi de hoc,etiam non inquisito de veritate appellationis.

4 † No.quòd licet non prosit appellatio facta extra iudicium,nisi probata veritate causæ,vt supra,de ele. cùm inter canonicos.tamen vbi ex probabili & verisimili causa appellatur.i.ex causa approbata à iure vel ciuili,vel consuetudinario,hoc ipso,probatur veritas causæ quod non probatur contrarium, vt hìc. Nam iure prohibitum est,quòd decanus non possit interdicere ecclesiam contra episcopum nisi ex manifesta causa.suprà,de offi.ordinarij.irrefragabili. §. pe.ac decanus nullā causam probabat, & ideò eius interdictum irritatur.simile.suprà, eo. bonæ memoriæ. Fatemur tamen quòd si decanus probauisset, quòd manifesta fuit causa interdicti,tunc quādo eũ interdixit licet illa causa fuerit contra ius commune,sed tantùm de gratia ex speciali priuilegio concessa interdicentis,quòd non reuocabitur.Si autem tunc,quando lata fuit sententia,non erat manifesta causa,sed tamen in veritate benè suberat causa iusta interdicendi,absoluetur sine grauamine,& punietur interdicens, sicut in excommunicationis sententia obseruatur.infrà,de sen.excom.sacro.in prin.Si autẽ ex causa verisimili,& à iure approbata,talis datur sẽtentia,licet excommunicatus,& multis causis ante excommunicationem allegatis,quas offerret se probaturum,& coram excommunicatore,& etiam propter hoc appellaret,& diceret se non excommunicādum,tamen si excommunicetur rata manet sententia,nec valet si dicit excommunicatus sine cognitione exce.suarum se esse excommunicatum, ergo est iniusta sententia.suprà,eo.ad audientiam. Sol. illud habet locum,vbi excommunicatus excommunicauit aliquem post appellationem ex causa non probabili & verisimili,vel à iure scripto,vel consuetudinario approbata,sed vbi ex causa verisimili & probabili fertur,vt dictum est:tunc omninò tenet sententia, & si nõ probetur veritas causæ,& secundũ hoc dices, quòd speciale est in sententia excommunicationis vel interdicti etiam extra iudicium lata,quòd non tenet post appellationem ex causis legitimis interpositam,etiam si non probatur veritas causæ, contra id quod not.infrà,de his quæ fi.à ma.par.ca.c.1.Et est ratio,quia nunquàm debet quis excommunicari,nisi causa probetur.2.q.1.nemo.Vel dic,quòd ibi, scilicet,suprà,eo.ad audientiam.appellans probauit veram causam appellationis, & ideò reuocatur quicquid fit post appellationem legitimam,sed secùs est, quando ex causa probabili tulit sententiam excommunicationis:tunc enim non potest imputari iudici, imò & commendandus est,quia eius prudentiæ ascribitur,quòd falsas exceptiones non admisit contra præsumptionem iuris,& contra veritatem. Vel dic,quòd ibi non loquitur de sententia excommu. sed de sententia diffinitiua,per quam amouerat appellantem ab ecclesia,de qua certum erat,quòd siue appelletur,siue non:tamen non tenet sententia, nisi legitima cognitione præmissa & ordine iudiciario seruato.

5 † *Cuius effectum*.puta sic,nisi vsque ad 10. dies dimiserit sacerdotem,postea seruabitur interdictum, vel sic,interdixit quousque episcopus esset in ciuitate,& ita cùm nondum sententia secum traxerit executionem,interim potest licitè appellari, ita tamen quod à die latæ sententiæ vel scientiæ non defluxerint 10.dies.suprà,de senten.& re iudic.quod ad consultationem.2.q.6.anteriorum.& ita non est contra. suprà,eo.ad hæc.quoniā.& c.pastoralis.Dic melius, quia appellauit ante interdictum positum ex causis probabilibus & verisimilibus,ideò decanus non potuit procedere ad interdictum, nec ad effectũ interdicti.*perturbare*.& ideò iustè poterat excommunicari.infrà,de sen.excom.veniens.*principale*.scilicet, appellationis super princ.*sed accessoria*.scilicet,perturbatione subsequenti:vt suprà,eod.c.proxi.Et ideò episcopi sententia vel officialis non tenuit ex ea causa, quia ad papam deuolutum totum negotiũ fuit,quare idem papa & non alius tam de turbatione quàm interdicto etiam debuerit cognoscere.scilicet,an iustè sit positum interdictum,nec ne. *post appellationem*. ab officiali interpositam.*Caruisse*.mirũ videtur, cùm non tenuerit sententia interdicti lata per decanum, quomodo impediuit sententiam excommunicationis latam per episcopum in decanum vel alios turbantes officium,sed hoc ideò est, quia negotiũ omnium interdictorum fuit per appellationem delatum, primò ad archiepiscopum & subsequenter ab archiepiscopo ad papam, sicut ex serie literarum apparet.

6 † Sed oppones nõnne licebit episcopo renunciare appellationi.C.de appe.si quis. Respondeo sic, si non fuisset eam prosecutus coram archiepiscopo,sed ex quo fuit prosecutus ipsam coram archiepiscopo, & decanus appellauit ab archiepiscopo ad papam, non licuit episcopo renunciare maximè appellationi,quæ tenebat:quòd ex eo apparet, quia cassatur quicquid fecit archiepiscopus, post appellationem decani.*de qua appellatione innotuerat*.maximè, idem enim est & si nõ innotuisset de appellatione, cùm per appellationem etiam in eius absentia factam exemptus est à iurisdictione eius.ar.sup.eo.pastoralis.2. q. 6.bidunm.

6. biduum. *inculpabiles*. si etiã eligatur interim, & postea pronuncietur excommunicatio nulla, electio valebit, quia veritate &c. octaua, distinctione veritate, & argum. hîc.

Quidam tamen dicũt, quòd illi qui eum elegerũt peccauerunt, sed non videmus quare, quia ei non communicauerunt eligendo, quòd esset peccatum, vt sup. quod met. cau. c. sacris. Item ipse consentiendo non peccat, quia non tenetur se gerere pro excõmunicato infrà, de sen. excom. per tuas. contra, sol. ibi est consilium in his, de quibus dubium est, an sint iustè ligati, vt vitentur, quia præsumitur pro sententia iudicis, suprà, de renun. in præsentia. Hîc autem loquitur, quando certum erat sententiam non tenere, vel quia delatum erat appellationi, vel quia aduersarius, cum quo contendebat eum excommunicauit, vt hîc. Idem autem, vbicunque est manifestum iniustam esse sententiam, suprà, eo. c. proxi. & quod ibi dicit, sed debet in aliis euitari, donec cõstiterit de præmissis expone, id est, de appellatione interposita, ex iusta causa, vel de intolerabili errore expresso in sententia, quãdo ab aduersario hoc negatur. Sed si pars aduersa confiteatur appellatum ex iusta causa, non debet euitari, dummodo & prima facie indubitabiliter appareat mandatum, à quo appellatum est fuisse iniustum. suprà, c. proxi.

S V M M A R I V M.

1 *Ex traditione sigili an consequatur ius aliquod.*

C A P. L V.

V*T. Nostrum. Dicto H.* Quem archiepiscopus fecerat cancellarium, *decernerent*. suprà, eo. constitutus. contra, sol. ibi erat legitimè confirmatus, nec tenebat appellatio emissa ab aduersario sine causa, vt ibi dicit, sicut constabat per sententiam papæ, & sic in nullo debuit suspendi effectus confirmationis, at hic erat clam electus & confirmatus, infrà, vt eccl. bene. sine di. confer. c. 1. & appellatio legitima vel potius totũ negotiũ reuocatũ ad papam, vel ad minus dicebatur, & de hoc etiam controuersia erat vnde lite pendente, non debet ei aliquid nocere.

1 † *Decernerent*. licet traditio sigilli consisteret in facto, nec possit esse, quin facta sit, postquã facta est. ff. de cap. & postli. re. l. in bello. §. factæ. tamen dicitur decerni nulla traditio, id est nihil videtur sibi fuisse collatum ex traditione sigilli, nec literæ ab eo sigillatæ ex persona sigillantis habebunt aliquem vigorem. & benè fecit papa, quia cum diceretur non tenuisse collationem factam ab archiepiscopo, nec confirmatio. vt infrà, vt eccl. bene. c. 1. nec etiam possessionem haberet officij pertinentis ad cancellarium, cùm illud consistat in sigillando, nec illud potuit habere antequam haberet sigillum benè debuit prohibere, quòd nouum ius non conferretur ei, nec in possessione, nec in proprietate lite pendente. vt C. vt lite pendente, per totum. secùs autem videtur, si constaret, quòd prius collatum esset ei ius, vel etiam si constaret, quòd teneret confirmatio, vel etiam nihil diceretur contra eam, scilicet, quod non teneret confirmatio, licet diceretur iniusta, tũc satis videtur, quòd nõ deberet impediri effectus confirmationis. suprà eodem, constitutus. Idem satis videtur nobis, quòd licet alius quàm Papa ageret cum archiepiscopo, scilicet, quod ad eum non pertinet collatio cancellariæ vel confirmatio, nihilominus tamen posset conferre cancellariam pen. lit. cùm interim non debeat priuari possessione sua. sup. vt lit. pen. laudabilem. infrà, eodem significante. Et eodem modo si ageretur cum eo, vel cum cancellario suo, quòd non teneret confirmatio ab eo facta, vnde pendente hac lite, posset eidem nouam collationem facere, si vacaret, & ei cui contulisset sigillum tradere etiam teneret dummodò non fieret præiudicium cuiquam, sed hoc fiebat in præiudicium iuris alterius vel illius, scilicet, pro quo Papa scripserat, vel ad minus in præiudiciũ Papæ, qui dicebat ad se deuolutam potestatem conferendi cancellariam. Item nõn est de iure communi, quòd quandocunque Papa incipit cognoscere de aliquo negotio, vel causa, quòd propter hoc decernatur irritum, quòd fit à partibus, licet hoc mandatum fuerit isti, quòd nõ vteretur sigillo, quia hoc fuit speciale propter suspicionem, quam habebat Papa contra collationem factam ab archiepiscopo. Et hęc etiam fuit causa, quare Papa decernit nullam dationem sigilli, aliàs enim benè licuisset archiepiscopo mandare effectui suam collationem, non obstante lite quæ sibi mouebatur. supra, eo. constitutis. Et hoc plus placet, quàm quòd diximus in prin. huius glo. Vel dic, hæc specialia esse in reuocatione, quam ex certa scientia facit Papa apud quem est plenitudo potestatis, vt ex quo aliquod negotium ad se reuocat ex certa sciẽtia, quòd circa illud nihil liceat alicui attentare. arg. infrà, de præben. inter cætera. vbi not.

S V M M A R I V M.

1 *Nũquid in literis appellationis sit necesse fieri mentio de appellatione.*

2 *Potest nedum appellans, sed etiam appellatus coram iudice appellationis & coram delegato eius prosequi causam appellationis etiam non expectato mense iuxta finem anni.*

C A P. L V I.

O*B L A T AE. Obseruatione.* Ex hoc loco & ex fine huius decre. vbi dicit, quòd per istas literas potest procedi ad confirmandam, vel ad infirmãdam sententiam colligitur, quòd si aliquis impetrat literas super obseruatione sententiæ, quòd per eas ipse impetrator potest petere confirmationem eius, & aduersarius per eas potest prosequi suam appellationem. *à lege*. sup. eo. cùm sit ro. 2. q. 6. appellatore. *prouocante*. sup. eod. personas. *præueniri*. id est, abbreuiari. *prorogari*. nisi ex causa. sup. eo. ex ratione. *appellante*. appellatus autẽ terminum præfigere non potest. Idẽ & in appellante. sup. eod. sæpè. vbi no. *firmitatem*. sup. eod. sæpè. vbi not. *pars appellata*. idem est in appellante, ponit autem de appellata specialiter, quia de ea magis dubitabatur, quasi non esset aliqua forma secundum quam posset aliquis appellatus idemque victor appellationem prosequi. *nimium*. plus quam per mensem. secunda, quæstio. sexta, appellatore. Vel dic idem, si per maius tempus, dummodò malitiosè nõ faciat saltem impetrando literas. arg. contra. C. si nupt. ex re. pe. lege secunda. sed respondetur hîc, quòd potest & bona forma ei est per quam petit sententiam confirmari, qualem impetrauit plebs de Sãbro. & per tales literas coram illo iudice poterit appellans prosequi causam appellationis.

1 † Et est hoc not. dignum, quòd in literis appellationis non est necesse fieri mentionem de appellatione. de hoc not. supra, de offic. & po. iudi. dele. ex literis. Alij dicunt, quòd fuit hîc mentio facta de appel. *procedatur*. licet autem appellatus impetret literas, quandocunque voluerit, quãdo terminus ab homine non est præfixus, sed à lege tantùm: non tamen poterit petere confirmari suam sententiam, nisi cùm vnus mensis de anno superest. secũda quæst. 6. appellatore. sed appellator benè poterit, quandocunque voluerit coram eisdem iudicibus, prosequi causam appellationis, nam cùm ad iudicem appellationis propriè spectet pronunciare sententiam primã iustã,

 poterit

poterit & ita confirmare, vel iniustam, & ita infirmare. 2. q. 6. in fin. *iustè*. igitur per literas impetratas, ab archiepiscopo de Sambo. quòd sua sententia seruaretur, sicut erat iusta, & aduersarius petet, quòd cassetur, cùm sit iniusta, cum continentia causæ sub diuersis iudicibus diuidi non debeat. C. de iud. nulli. hæc autem habet ex sua præoccupatione, quòd suæ literæ non valent.

a Alij tamen. Circa ista dicta vide Car. in cõs. 117. inci. videndũ est de duobus. col. 3. ver. pro concordia.

2 a † Alij tamen [a] dicunt, & non improbabiliter, quòd & coram iudice appellationis, & coram delegato eius, non solùm appellans, sed etiam appellatus potest prosequi causam appellationis, etiam non expectato mense iuxta finem anni, & ad hoc benè concordare videtur litera, quæ sequitur vbi dicitur, quòd coram huiusmodi iudicibus, quos constat esse nimis tẽpestiuè impetratos, appellatus potest prosequi causam suam, & legi præsente appellatore. Respondent quòd intelligitur ibi ponere tempus vnius mensis, non quia non possit præueniri, sed quia illud tempus commune videtur partibus, nec tunc debet præsumi aliqua malitia. Alij tamen intelligunt hanc decr. loqui in eo casu, scilicet, quòd tantùm impetrando literas possit prosequi causam semper etiam antequam vnus mensis restet de vno anno, sed causam prosequi ante illud tempus non poterit. *sic obtento*. ab appellatore, scilicet, archipresbytero de Sambro. *noluerit*. appellator. *posteriores*. impetratas à plebe de Riuocor. *prioribus*. impetratis à plebe de Sambro. *per quas*. impetratas a plebe de Sambro. super confirmatione sententiæ & obseruatione.

CAP. LVII.

PER *Tuas. Contumaciam*. Et non aliter, quia in nulla culpa est absens, cùm non sciat hunc iudicem, secùs autem dicere in iudice ad quem appellatum est quia ibi terminus præfixus ab homine habebatur pro peremptorio. sup. eo. sæpè. & C. de de tẽp. app. l. I ul. §. illud. in fi. Arg. contra. sup. de rescrip. super literis. in fi. Ratio diuersitatis est, quia semper certus est iudex appellationis, delegatus autem sępè incertus est. arg. sup. de rescrip. super literis. in fi. *diffinire*. in hoc tantùm est priuilegium appellationis, quia cùm aliàs etiam parte absente per contumaciam nõ possit procedi ad diffinitiuam sententiam. sup. vt lit. non contest. quoniam. in causa autem appellationis poterit procedi lite non contest. coram iudice appellationis. C. de tempo. app. lege. vltimo. §. illud. Sed nos dicimus semper citationem necessariam. supra eodem, sæpè contingit. & melius in cap. ex insinuatione. in fin.

SVMMARIVM.

1 *Appellationis remotio nihil facit ad sententiam.*
2 *Nuncij missio, an & quando valeat. & in nume. 3.*
3 *Reuocatur quicquid factum est post missionem nuncij vel post grauamen illatum, vel post appellationem.*
4 *Potest appellatus, si vult, quòd iudex appel. omissa causa appellationis procedat in principali.*
5 *Iudex appel. approbata appellatione cognoscet de causa principali, etiam si à sententia sit appellatum.*

CAP. LVIII.

VT *Debitus. Idoneo*. Ordinario vel delegato, & in subdelegato, dicunt quidam etiam idem, alij verò contra: vt sup. de offic. & pote. iud. deleg. super. *conuenerit*. per solam citationem, supra, de offi. deleg. relatum. gratum.

1 † *Ille ante sententiam*. hîc apparet, quod remotio appellationis, nihil facit ad sententiam, sed nec post sententiam possumus cognoscere, quod aliquid valeat, quamuis aliqui somnient hoc modo, scilicet, quia quod remota sit appellatio, non possit quis appellare, nisi ex rationabili causa, id est, in casibus à iure expressis, quos no. sup. eo. pastoralis. si verò nõ sit remota potest simpliciter appellare. Alij dicũt, quòd vbi est remota appellatio, iudex qui tulit sententiam potest eam exequi, non obstante appellatione, nec incurret pœnam. C. de app. quoniam. nec illius decr. 2. q. 6. c. decreto. dum tamen non procedat, ex quo super appellatione literæ fuere impetratæ. suprà, de offic. deleg. pastoralis. §. præterea. Ante appellationẽ autem valet remotio appellationis in casu, qui est ff. de off. deleg. super quæstionum. §. porrò.

2 † *Nuncium*. dicunt quidam hoc verum esse, si tamen dicat se nuncium misisse, & non probat, si enim probaret, seruarẽtur antiqua iura, vbi dicitur, quòd si quis antequam aduersarium sciat literas impetrasse, nuncium ad sedem apostolicam dirigat, quia dubium est quid sit impetraturus, expectatur nuncius eius, antequam procedatur. suprà, de offic. dele. cùm causa. & sup. eo. tit. dilecti. & cap. meminimus. si autẽ misit postquam sciuit aduersarium literas impetrasse, non valebit ei nuncij missio. suprà, eo. suggestum. & cap. super eod. Sed nobis hoc non placet. Simpliciter enim dicimus hodie non valere nuncij missionem, sed illam distinctionem dicimus habere locum, quando in propria persona arripit iter, non quia itineris arreptio in omnibus vim appellationis obtineat, sed quia debet esse sub protectione Papæ quicunque ad sedem apostolicam venit ex iusta causa. vt infrà, de cle. pereg. c. 1. Et etiã nuncij veniẽtes pro aliis hac gaudẽt immunitate, scilicet, vt cõtra eos procedi non possit, & si procedatur, nõ tenet. suprà, eo. dilecti. Nec credimus hoc priuilegium habere illos, qui sine causa probabili ad se. apo. venijit, vt no. in præalleg. decre. de cle. pereg. c. 1. Illi enim possunt, citari ad domum, & si feratur sententia cõtra eos, nõ citatos personaliter, quia non fuere inuẽti tenet, nõ ob. l. ff. quæ sen. sine ap. rescin. l. 1. §. itẽ cùm ex eo edicto. quæ intelligi potest, quãdo inueniri possunt, vel quãdo ad sedem apo. ex causa probabili accesserũt.

3 † Hoc autem fatemur, quòd si, lata sententia, vel grauato aliquo quis venerit ad sedem apost. vel ad aliquem superiorem iudicem, dummodò certum sit, quòd propter hoc vadat, vel mittit, vt de grauamine conqueratur, & processum contra se habitum reuocari petat, quòd talis missio vim appellationis obtinet. sup. de offi. dele. cum causa. sup. de do. & contu. cùm olim. & not. suprà, de resti. spol. audita. Item necesse est quòd intra decem dies vel ipse, vel nuncius iter arripiat. Nam decendium tantùm præfixum est, vt facto, vel verbo appellet, aliàs transit in rem iudicatam. sup. de sen. & re iudi. quod ad consultationem. sup. de elec. cùm dilectus. Item vt talis omissio habeat vim appellationis, oportet quod non habeat copiam iud. à quo appellare vult, nec haberi possit de facili, vt coram eo verbo appellet, & apostolos petat, ad quod tenetur si de facili habere potest. secunda, quæstio. sexta, biduum. Item prudenter faciet, si coram testibus exprimat omnia grauamina, pro quibus vadit, vel nuncium mittit. Nam si quando appellat viua voce, ad hoc tenetur, quare non quando facto. Quidam tamen dicunt, sufficere quando facto appellat, si coram superiore exponat, sed quid dice, snunquid reuocabitur, quicquid factũ est post missionem nuncij, vel post grauamen illatum vel postquàm iudex sciuit ad sedem apo. facto appellatum? Respondemus reuocandum quicquid factum est post nuncij missionem. suprà, eo. cùm dilecti. sup. de offi. deleg. cum causam. & etiã ea grauamina quæ præcesserunt missionem nuncij, propter quæ tamen nuncius

nuncius missus est. Nam appellatio extinguit pronunciatum. ff. ad turpil. l. 1. in fi. & habes expressum. infra eo. dilecto. & ita missio valet. *literas*. de hoc no. supra de rescrip. plerunque. *probabili*. id est, iusta. *rationabiliter*. id est, si non est vera causa appellationis.

4 † *Remittat*. plus dicimus, quod appellatus si vult, semper debet obtinere apud iudicem appellationis, quòd omissa causa appel. illa, scilicet, an sit iusta, vel cōtra, procedat in principali causa, quod sic probo, quia hoc scilicet quòd cognoscat de iustitia appellationis, est introductum tātùm in fauorem appellati. scilicet vt si non est iusta causa, appellans condemnetur in expēsis, & ad priorem iudicem remittatur, & ꝙ in eius fauorē, &c. C. de leg. quod fauore, & cuilibet licet renunciare iuri pro se introducto, supra de foro comp. dilecti. 7. q. 1. quam per. Nec est contra. infra eo. cordi. vbi dicit, quòd articulus app. de partium voluntate omitti potest, sed expone ibi, id est, partis appellatæ. Item si contrarium diceretur, esset protrahere litem sine causa, suprà, de po. finem.

5 † *Alioquin*. id est, si vera esset causa appellationis, & ita habes hîc expressè, ꝙ iudex appellationis approbata appellatione cognoscet de causa principali, etiam si appellatum sit à sententia. sic infrà eo. cū speciali. & idē dico, si deleget causam appellationis alicui, quia delegatus approbata appellatione, cognoscet de principali. ar. suprà de rescr. super literis. in fi. infrà de testa. Raynutius. infrà eo. c. Romana. §. quòd si obiiciatur. *de maioribus*. puta de electionibus Episcoporum, & causis criminalibus. 2. q. 6. decreto. & 5. c. sequentibus. Et de fide. ar. 17. dist. multis. & de appellatio. factis in electionibus, & idem est in omnibus aliis, quæ specialiter sedi apo. reseruantur, & quod dictum est de appellationibus factis in electionibus, intelligendū, est quādo appellatur ab his, qui ordinario iure cognoscūt, secùs autem in delegatis à Papa. Ab eis enim nō licebit appellare, nisi expressa iusta causa appellationis, si eis commissa fuerit appellatione remota. Item licet appelletur etiam ad sedem apo. extra iudicium in processu electionis, antequam sit facta electio in causa, non debet retardari electio, suprà de elect. cum nobis. arg. infrà de his quæ fi. à ma. par. ca. c. 1. sed per talem appellationem negotium nō transfertur ad Papam, nec ordinarius si appellantes contradixerunt vlterius se poterit intromittere de confirmatione electi. nec de aliis, quæ pertinent ad ipsam electionem.

☞ † Tamen super hoc videmus plures aliquādo sentire contrarium, scilicet, ꝙ in electionibus non auditur appellās, nisi iusta causa expressa, & hæc clausula non extenditur, nisi ad ea, quæ in signum specialis priuilegij sedis apo. seruantur. hoc vult dicere, ꝙ in maioribus causis valet appellatio, etiam si nulla causa exprimatur, vel etiam si exprimatur causa dubia facti. Sed si exprimatur causa improbata à iure, vel notorio, vel frustratorio, tunc non est deferendum, sicut nec vnquam deferendum fuit. suprà eod. pastoralis. 1. respon. vbi no. Item non defertur appellationi emissæ ad inferiores iudices, puta ad archiepiscopum, vel legatum, vt sonant verba hîc posita, & ibi ad se. apost. Rof. not. tenet, quod si appelletur sine causa archiepiscopus, vel legatus in maioribus causis, & qui prius cognoscebat, non detulit appel. quia iam hîc maior causa relata est ad sedē apostolicam, & duo de ea simul cognoscere non debent.

CAP. LIX.

C*V M cessante*. Puta si præcipiat, ne quid faciat sub pœna excommunicationis, vel centum librarum, vel consimilis, & generaliter præceptum factum sine causæ cognitione, vel cum causæ cognitione, si est iniquum, reddit appellationem iustam. C. commi. epi. per totum. si autem episcopus, vel alius iudex comminaretur alicui, quòd læderet eum, non credo quòd possit appellare propter hoc, quia vanus metus est, & non iustus. ff. quod metus causa. l. 1. & 2. Sed certè melius videtur, quòd tenet appellatio, quādo comminatur de his, quæ ad suam iurisdictionem pertinent. ff. quod metus causa. l. 2. & l. fi. §. 1. sed in aliis potestatibus qui non habent iurisdictionem obtinet dictum primo. † *Interloquendo*. not. ab interlocutoria appellari: vt not. infra de no. ope. nun. c. 3. nec potest eam reuocare, qui tulit sine licentia eius, pro quo lata est, si transit in rem iudicatam per lapsum decem dierum, & appellatum nō fuerit, supra de sent. & re iudic. quòd ad consul. ff. de reg. iur. l. nemo. Ante autem 10. dies, vel etiam post, si ante 10. dies fuerit appellatum, licet reuocare. ff. de re iud. quod iussit. nisi appellans aliquas fecisset expensas, cùm eis non restitutis non planè remoueret grauamina. ff. de condi. ob tur. cau. si pecuniam. & de hoc not. infra, de sent. excommun. sacro. & melius supra, de senten. & re iud. quòd ad consultationem. *Desliterit*. reuocando de facto, si ad factum processum est, vel contraria sententia, si ad factum non est ꝓcessum, & nō sufficit dicere paratus sum reuocare, nisi de facto reuocet, reuocatur enim grauamen tacitè. VERBI GRATIA: Appellauit quis à iudice, ne procederet contra eum, quia erat exemptus ab eius iurisdictione, si iudex dat terminum ad hoc probandum, tacitè videtur reuocare grauamen, quod ei intulerat mandando, quod procederet in princip. quia modò mandat, quod procedat in exceptione probanda, quod non est grauamen, quia de exceptione, scilicet, an sua sit iurisdictio cognoscere deberet. ff. de re iudic. si quis ex aliena iurisdictione.

SVMMARIVM.

1 *Nunquid ex causa suspicionis possit appellari à iudice delegato vel ordinario.*

2 *Sufficit recusanti iudicem legitimas recusationis causas proponere, nec oportet eum petere iudices coram quibus de causis suspicionis probet.*

3 *Potest nedum iudex ordinarius, sed etiam delegatus antequam recusetur, alij delegare causam.*

4 *Recusationis causa non dicitur legitima, nec transit in rem iudicatam.*

Iudices inferiores principibus, an possint iura condere & interpretari inter ius & æquitatem.

5 *Modus procedendi coram subdele. in causa recusationis. & vide in nu. 6. & 7.*

7 *Iudex à quo appellatur citari debet ad sententiam processumque suum defendendum.*

9 *Monachus quando possit appellare, & quando non.*

CAP. LX.

1 C*V M Speciali. Recusationis*. † Nos non credimus, quòd à iudice delegato, vel ordinario possit appellari ex ea causa, quia suspectus est, cùm tunc habeat certum remedium, scilicet, recusationis. 3. quæst. quia suspecti. Item licet causa suspicionis sit contra eum, non tamen sequitur, quòd grauaret, quia iudex suspectus benè posset procedere in causa, ita quòd nullam partem grauaret, & appellatio non habet locum, nisi à grauamine. suprà eod. vt debitus. sed ista decre. videtur dicere contra. scilicet quia cōmonitus potest recusare iudicium monitoris, & etiā potest appellare ab eo, & sic videtur, quod vtrunque remedium habeat, scilicet, recusationis & appella-

appellationis.Sed responde, & dic, quòd ex eadem causa non potest recusare, & appellare, scilicet, quia sit sibi suspectus, sed contra eundem vel eodem tempore vel diuersis potest cópetere, & recusatio propter suspicionem, & appellatio propter grauamen.

2 † Item dicimus, quòd sufficit ei, qui recusat iudicem causas recusationis legitimas proponere, nec oportet quòd petat iudices coram quibus de causis suspicionis probet, quia sufficit recusanti proponere iustas causas recusationis. Iudicis autē est admittere causas recusationis & requirere, quòd eas probet, sed probare non potest, hæc enim cognitio est arbitrorum. suprà de fo.comp.licet. verùm quia admissis per iudicem causis recusationis licitum est recusanti probare, vel corā recusato, vel coram arbitris causas recusationis, recusantis est petere, ꝙ arbitros eligat, coram quibus probet, vel potes dicere, quod statim potest, & debet iudex cogere recusantes ad arbitros eligendos. ar. C. de iudi.l.cùm apertissimi.& l.cùm speciali.& no.si.infrà.eod.interposita. *Commonitus.* quàm cito enim quidam monebantur satisfacere, de aliquo statim appellabant, vel recusabant iudices super emendatione alicuius criminis, vel alia satisfactione facienda.

3 † *Statuimus.* credimus, quòd iudex ordinarius non solùm, sed etiam delegatus antequam recusetur, potest totam causam alij delegare, & valet delegatio, non obstante, ꝙ delegatus est suspectus. ff. de iur. om. iud. ait prætor. sed si partem tantùm delegasset, tunc posset recusari vt suspectus. Ratio diuersitatis est, quia in primo casu vlterius causa nō debet ad ipsum redire, nec potest post commissionem reuocare iurisdictionem, nec etiam debet cognoscere, vtrū subdelegatus sit suspectus, sed vt in secundo casu potest hæc omnia facere. suprà de offi.& pote.iu.dele.super quæstionum.§.2.& vlt.ff.de iud.iudicium. Alij tamen dicunt, quòd etiam si totam causam committat, quòd potest recusari vt suspectus. *Iudicem.* ordinariū & delegatum, secùs in subdelegato, nam si subdelegatus recusetur, vt suspectus, coram primo delegato ageretur. suprà de offi.deleg.super quæstionū. §.qui verò.& §.eius. *Suspectum.* iste recusans non debet petere, quòd iudex recusatus iudicet, an causa recusationis sit iusta. suprà, de foro comp. licet. quia sic videtur à recusatione recedere, si in hoc eius arbitriū eligeret.3.q.8.cuius.& suprà, de sent.& re iudic.inter. quamuis posset dici, quòd talis petitio, quæ tantùm tendit ad recusandum & declinandū eius iudicium, non præiudicat recusationi.

4 † Item not. quòd hæc sententia, scilicet, hæc causa recusationis, non est legitima, nec transit in rem iudicatam, nec præiudicat, si ista causa iure decernitur legitima, quia est contra ius scriptum. 2.q.6.§.diffinitiua. secùs autem si diceret, decernimus talem nō admittendum ad proponendum talem causam recusationis, quia hæc sententia est contra ius litigatoris, à qua necesse est appellari: vt in præalleg.§.diffinitiua.& supra, tit.proxi.cùm inter.

Et hæc vera sunt in causis recusationum quę sunt expressæ in iure. Sed cùm dicat ius generaliter, quòd suspecti iudices possunt recusari. 3.q.5.quia suspecti. suprà eod.§.porrò. nec generaliter omnes causę sint in iuræ expressæ, imò multæ possunt prouenire causæ, quæ iustiores sunt, quàm in iure expressæ, omnes causas reputo legitimas quę sunt difficiliores, quàm expressæ in iure, & hoc relinquitur arbitrio iudicis.

☞† Et super his dicunt quidam, quòd si iudex sententiat, quòd transibit in rem iudicatam, nisi appelletur, à simili eius, quod dicitur de interrogationibus in iure faciendis, quarum aliquæ sunt expressæ in iure, tamen & vltra expressas in iure licet iudici alias facere, vbi ęquitas eum mouerit. ff. de inter.ac.l.pen. Et tamen si iudex dicit, se moueri æquitate, vbi moueri non debet, appellandum est, & nisi appelletur fit sibi præiudicium. Quidam tamen dicunt & fortè non malè, quòd inferioribus iudicibus non licet, neque condere, neque interpretari iura. infrà, de sent. excom. inter alia. nec etiam licet interpretari inter ius scriptum, & ęquitatem, imò hoc solùm principibus licet. C. de le. & con. l.fin. Fatemur tamen ꝙ in causis quas coram se habent inferiores iudices, benè possunt quantum ad ius litigatoris pertinet, super iuribus & interrogationibus etiam inter ius & æquitatē interpretari: vt not. suprà de postu. ad hæc.

5 *Suspectum.* † in subdelegato, quidam dicunt, hoc modo procedendum, quia non dabitur libellus ei recusationis, sed coram delegato tantùm, si est præsens, suprà, de offic.deleg. super quæstionum. §.quòd verò.& §.fi.& si delegatus est absens, protestabitur, & etiam probabit causas recusationis coram episcopo loci, vel archi. vel aliis iudicibus ordinariis loci, & hūc modum procedendi approbat.l.C.de iudi.cùm specialis. sed secundum Cano. quantum ad secundū membrum, non inuenio approbatum, nec reprobatum in subdelegato, vbi nō eliguntur arbitri, & ideò videtur, quòd legibus standum esset, ex quo per canones non reprobantur, sed in hoc casu etiam secundum istos processus, habitus à recusato, postquam per aliquem prædictorum modorum translata esset cognitio ad alium, non valet. suprà de offic.deleg.licet.& suprà eo. dilecti. Alij dicunt, quòd non est eundum ad ordinarios istos, sed ad legatos tantùm, si sunt præsentes, & si sunt absentes, dicet subdelegato., quòd habet eum suspectum simpliciter non assignatis causis recusationis, & quod vult ire ad delegatum, vt causa recusationis probata, obtineat causam aliis cōmitti, & extunc subdelegatus procedere non debet, & si processerit, appellari debet ab eo, quia eum grauat procedēdo contra eum, postquam vult probare eum suspectum coram delegato, qui sibi ius concedit. suprà de offic.deleg. super.in fi.& si non appellauerit, cùm iurisdictio eius non sit ad alium translata neque per appellationem, neque per reuocationem, nec alio modo tenebit processus subdelegati habitus contra recusantem. Sed certè tutius est, quòd hic recusans secundum hanc secundam opinionem etiam causas recusationis proponat coram subdelegato. suprà eodem, secundo.& etiam postea coram deleg. probet. Nam si subdelegatus cognouerit eas esse iustas & veras, poterit eas admittere, & partes releuare ab onere probationis, & si esset certum & notorium, quòd essent falsæ & iniustæ: certè non obstante tali recusatione, neque notoria, neque frustratoria app. tenebit processus subdelegati.

6 † Et not. quia cùm appellat à subdelegato ex eo quòd processit contra eum post recusationem, & in hoc recusans appellet prudenter facit, si prosequitur causam appellationis, quia hoc ipso, quòd probabit se propter prædictas causas appellasse, cassabitur quicquid factum est post talem appellationē, etiam si causa recusationis non probetur: vt suprà de offic.deleg. super quæstionum. §.fi. sicut à delega. primo vel ordinario legitimè appellaretur, si arbitros non elegerint, etiam si causæ suspicionis nō probarentur, vt hîc. Finita autem causa appellatiotionis quæ est vt cassetur quicquid factum est contra eam, non oportet prosequi causam recusationis, vt recedatur à subdelegato, quia sola iusta appellatio ad hoc sufficit, sup. eo. accepta. sed reprobaretur appellatio

appellatio, adhuc poteſt proſequi cauſas recuſationis. Si autem poſt recuſationem nõ procederet ſubdelegatus ſtultè faceret, ſi proſequitur appellationẽ, cùm appellatio non habeat locum, niſi à grauamine præſenti quod in ſcriptis exprimas. infrà, eo. cordi. ſuprà, eo. vt debitus: ſed prudenter faciet, ſi corã delegato cauſas recuſationis proponat, & probet vt s. de off. deleg. ſuper quæſtionum. §. ſi.

Quidam tamen dicunt, quod à ſubdelegato appellari poteſt, ſine vllo grauamine hoc modo. Habeo te ſuſpectum ex talibus caſibus, & appello ne procedas, & hoc ſatis innuitur. ſuprà, eo. de off. dele. ſuper. §. cum verò ro. ſed certè alij veriſimiliter reſpondẽt illud reuocatum contra decre. ſuprà, eod. vt debitus. & infrà, eo. cordi. Illud autem non memini inueniſſe, quin proceſſus ſubdelegati, & delegati & ordinarij, teneat etiam poſt recuſationem habitus, niſi appellaretur, vel alio modo ad alterius audientiam cum effectu, ſit cauſa reuocata. *coram eodem*. quid ſi plures ſunt delegati, & vnus tantùm recuſetur. de hoc not. ſup. de offi. iud. dele. cùm ſuper. Item ſcias, quòd ſecundũ l. non eſt cauſa ſuſpicionis proponenda coram recuſato, ſed coram delegato, & ſi ipſe abſens eſt, coram aliis iudicibus ordinariis & præſentibus in prouincia fiat. C. de iud. cum ſpeciali. Nec eſt contra. C. eo. ti. apertiſsimi. vbi dicit ei libello recuſationis porrecto, quia ibi ſic exponendum eſt, id eſt, ad eius recuſationem porrecto libello. *Aſſignet*. ſuprà. eod. ſecundò. *Aduerſarium*. in cauſa inquiſitionis. *Iudice*. hîc habes ar. quòd iudex à quo appellatur, citari debet ad defendendum ſententiam & proceſſum ſuum, cùm hîc admittatur iudex, vt oſtendat ſe non ſuſpectum. Arg. contra. 2. q. 6. ſtatuẽdum. 8. q. 3. Artaldus. Sol. nos
a hoc credimus verum [a] quòd citari nõ debet, niſi pro iure ſuo proprio contendat iudex. 2. quæſt. 7. ſi quis. vel niſi ageretur de pœna imponenda iudici. VERBI GRATIA: Si aliquis diceret, quòd appellauit à proprio epiſcopo, quia eum ſine cauſa confirmare renuebat, nam & ſi mandetur alij, quòd inquiſita veritate ſuper electione eius eum confirmet, ſi inuenerit eam canonicam, nominatim citandus eſt epiſcopus, quia de eius pœna agitur, nam in eius pœna mãdatur alij, quòd confirmet, cùm ipſe ſine cauſa eum confirmare nollet. argumen. nona quæſtio. tertia. nunc. Hæc autem decre. non contradicit, quia aliud eſt in recuſatione, & aliud eſt in appellatione, nam in recuſatione ideò admittitur iudex ad eligendum arbitros, quia niſi ſic admitteretur, ſequeretur inconueniens illud, ſcilicet, quia ſufficeret aſsignare cauſas ſuſpicionis etiam falſas, cùm nullus alius eſſet, qui eligeret arbitros, qui de cauſis ſuſpicionis cognoſcerent, ſed in cauſa appellationis eſt ſuperior, ad quem appellatur, qui de cauſis appellationis cognoſcet.

[a] Nos hoc credimus verũ. Adde hîc no. ſup. in cap. in noſtra de procura. in ad di. inci. defendere. & Henri. Bo hic. ca. dilectus. in prin. & ſup. de reſcri. qui allegat & ſequitur Inno. hîc.

7 † Item eſt alia ratio, quia appellatio non mutat naturam cauſæ, vnde ſicut coram illo, à quo fuit appellatum procedebatur ſine parte, ita & coram ſuperiore, ad quem appellatum eſt procedi debet ſine parte. Item deriſorium & ſuſpectum redderetur iudicium inferioris, ſi coram ſuperiore partem ſe faceret, & cum ipſo fieret lit. conteſt. & alius iudicialis proceſſus. Fateor tamen, quòd inſtruere poſſet ſuperiorem, ſi ſponte veniret, non tamen vt pars, ſed vt iudex. Item mirum eſſet, ſi is eſſet pars, qui fuit iudex in eadem cauſa. † *Cauſa*. ſcilicet, an ſit iuſta & legitima, ſi non eſt de expreſsis in iure. ſup. de fo. compe. licet. Nã expreſſas in iure poteſt & debet admittere recuſatus, quia non eſt notorium. Item arbitri cognoſcẽt, an cauſæ ſuſpicionis ſint veræ an falſæ, vt hîc. Item arbitri cognoſcent, an ſint recipiendæ etiã ſi conſtet eas legitimas, & veras, ſi tamen dicitur renunciatum recuſationi à partibus, & de hoc cognoſcere habent, & non recuſatur, nam ſi diceretur contrarium, ſcilicet, quòd hæc cognitio competeret delega. eſſet iniquum, cùm pariter ſit ſibi ſuſpectus in hac cognitione, ſicut in alia; cùm pars eligendo in hoc iudicium eius, in aliis non poterit recuſare. 3. quæſtio. 8. cuius.

Ar. contrà de cauſa poſ. cùm olim. vbi innuitur, quòd iudices non arbiter fuêre illi, qui repulere cauſas recuſationis. Sed reſpondeo quòd vbi notorium eſt, quod admitti nõn debet, tunc iudex repellet cauſas recuſationis, & ſic erat ibi. Nam ibi, in literis Papę cõtinebatur, quòd de conſenſu partium erant dati iudices, & ideò in notorio, neque arbiter, neque alius ordo requirendus erat. ſecunda. quæſtio. prima. de ma. ſup. de iureiur. ad noſtram. *Aduocent*. de hoc not. ſup. de arbit. innotuit. & c. antepenul. & hoc habet à poteſtate iuris, alias finem mandati egredi non poteſt. ff. de arbit. non diſtinguemus. §. vltim. Item fortè partes alias hanc poteſtatem ſibi dare ab initio non poſſunt, vt not. ſup. de arbit. cap. antepenul. *Competentem*. arbitrio boni viri præfigendum. ff. de iur. delibe. lege prima. §. ait prætor. vel recuſati iudi. cùm ex cauſa poſſet eos cogere ad concordandum, & eodẽ modo, vt intrà certum terminum diffinirent. ſup. de offi. deleg. ſuſpicionis.

8 † Item cùm conſtet eum iudicem & per conſequens conſtat eum debere procedere, niſi recuſetur, & idem eſt non proſequi cauſam recuſationis, ac ſi non recuſaret, & ſi non proſequeretur recuſationem intra terminum procederet, & ratione incertæ iuriſdictionis terminum aſsignabit. argu. ſup. eod. ſi duobus. *De recuſatoris*. de hoc not. ſup. de foro compe. ſi quis. *Porrò*. hucuſque dicit quando monitus recuſat monitionem, & nunc ponit quando ab eo appellat. *Manifeſtus*. ſup. eodem cùm ſit Romana. & c. propoſuit. *Deferendum*. niſi modum excedat in pœna. ſup. eodem. nouit. vbi not. *Ex proceſſu*. de quo quis conuenitur. *probabilem*. ſup. eod. vt debitus. *Intra terminum*. ſup. eo. d. cùm ſit Ro. *Iudex*. à quo appellatum eſt. *Procedat*. in principali. ſup. eodem vt debitus. *Aduerſario*. ſcilicet, appellatio. *Competentem*. coram iudice appel. *Procedat*. in principali cùm hæc decre. in princip. poſuerit duos caſus, vnũ quando agitur inter partes, & alium quando agitur ex officio. Modò hîc loquitur in eo caſu, quando iudex ex officio procedit, & hoc eſt quod dicit ex ſuo procedit officio, & falſa litera eſt, procedat, vt patet ex regiſtro, nec eſſet verum ſi cauſa ageretur inter partes, ſcilicet, quòd ſi appellatus non compareret corã iudice appellationis, quòd ipſe poſsit procedere in princi. cauſa, cùm lis non eſſet conteſtata, hæc enim decret. loquitur tantùm, quando lis non erat conteſtata, ſicut patet in princip. decre. & tunc reo vel appellato exiſtente contumace non in princi. cauſa eſt procedendum, ſed ad miſsionem in poſſeſsionem vel excommunicationem. ſuprà, vt lit. non conteſt. quoniam. & capitulo, tuæ. Sed quando ex officio ſuo procedit iudex, vt in cauſa inquiſitionis, tunc reo vel appellato contumace exiſtente, benè proceditur in principali cauſa, vt hîc. ſuprà, vt lit. non conteſt. quoniam. §. in aliis. *Iuriſdictionis*. ſuper prin. ſuprà, eodem, vt debitus. remittatur etiam cùm aduerſarius non compareat, hoc autem locum habet ſiue iudex ex officio procedat, ſiue lis ſit inter partes, ſed reprobare non poteſt, hæc enim cognitio eſt arbitrorum. ſuprà, de foro competenti, licet. *Duas*. id eſt, hac præſenti conſti. cum ſpeciali. duo capitula continentur de appellatione & recuſatione.

9 † *Specialis*

9 † *Specialis.*totius ordinis vel cuiuſque monaſterij. Nam licet poſsit appellare monachus,ſi excedat Abbas in puniendo,ſi tamen puniat ſecundum obſeruantias regulares,non poteſt appellare, recuſare etiam non poteſt. ſup.eod.reprehenſibilis. & c.ſuper eo.2.ſi tamen Abbas iuriſdictionem de conſuetudine habet, prout not.ſup.de offic.ordin. quanto , in gloſſ.& ſic videtur in fi.vel alio ſpeciali iure procedat in forma iudicij contra monachum, monachus recuſare poteſt eum.argum.3.quæſtio.5.quia ſuſpecti. & 4.quæſtio.4.contra ritum,in fi.& appellare.argumen.2.quæſtio.6.omnis oppreſſus.& c.ad Romanā. 2.ad hoc,quod not.ſup.eod.ad noſtram.

SVMMARIVM.

1 *Conteſtatio aduocati non habetur pro lite conteſtata, ex quo eadem die fuit reuocata, ſed præſumitur ex taciturnitate domini , vt procuratoris, ſi vltra vnum diem tacuere.*

CAP. LXI.

CVM *Cauſa.Inducias.*ſup. de except. c.paſtoralis. *ipſius.*procuratoris prioris & conuentus de nouo loco.*licet.*ipſe procurator de nouo loco aduocati errorem correxit,quia dixit, quòd nolebat habere ratam eius reſponſionem.infra,de cen.olim. C.de erro. aduo.l.3.*Contradicere.* quia contrarium eſt litem conteſtari,& petere dilationem ad proponendas dilatorias.*Erroneam.*Erronea dicitur , quia errauit aduocatus,cùm non eſſet verum,quod dixit, vel dicitur erronea,quia errorem inducebat cùm verba litis conteſt.ſonarent,& intentio contradicebat.*Credentes.*& malè cùm contrarium apparet etiam quod non intendebat hanc litem conteſtari ex petitione dilationum ad dilatorias proponendas. argum.ſumētes ex eo quod eſt ſup.de dol.& contu.prout ibi not.

1 *Fuit.*id eſt, † præſumitur non fuiſſe conteſtatam,nam ex reuocatione eadem die facta, præſumitur, quòd procurator noluit litem conteſtari. Vel dic & melius quòd conteſtatio aduocati non habetur pro lit.conteſt.ex quo eadem die fuit reuocata, ſed præſumitur ex taciturnitate domini vel procuratoris eos habuiſſe eam ratam,ſi vltra vnum diem tacuere.*ſubdelegatorum.* contra id quod eſt ſup.de offi.deleg.ſuper quæſtionum.C.de iu.à iudice. argum.contra ſup.tit.proxi. cùm Bertholdus.ibi ſol.*Expreſſa.*ſup.eodem conſti.infra,c.proxi.

SVMMARIVM.

1 *Debet appellans probare propoſitam legitimam exceptionē.*

2 *A ſententia nulla appellare licet.*

3 *Non poteſt appellans agere de nullitate ſententiæ coram iudice appellationis,ſi ante ſententiam appellatur.*

4 *Nunquid ſi quis in iudicio ante ſententiam ſiue extra iudicium appellauit,& iterum poſt ſententiam appellet per poſteriorem appellationē videatur renunciare priori,vel ſententiam ratificare.*

CAP. LXII.

DILECTO *Filio.Quod cùm.*ſup.de reſcript.conſtitutis.*& ne aliter.*licet iuſta ſit hæc exceptio, & ex qua non admiſſa ſequitur legitima appellatio,hæc tamen ineptè propoſita fuit,nam debebat proponere exceptionem,& expectare reſponſionem iudicis , de ea admittenda , vel non , nam ſi exceptionem admiſiſſet,habebat propoſitum,ſi verò nō admiſiſſet,poſtea poterat legitimè appellare,ſed hic reſpōſum non expectauit,ſed appellans receſsit.

1 *Propter exceptionem.*† Not.appellantē debere probare propoſitam legitimam exceptionem, & quod ex ea non admiſſa appellatum fuit, ſed hîc non ita fuit,denegauerunt enim iudices admittere exceptionem,ſed illicentiatus receſsit appellans ſine vllo grauamine,& ideò non valet.*Ideò.* ſup. eodem c. proxi. quando appellatur ante ſententiam , appellationis iudex non debet cognoſcere,niſi de cauſis,ex quib. appellatum eſt,quin cognoſcat, an fuerint à iudice denegatæ,vt hîc ſup.proxi.infra,eodem ſignificante.

☞ † Si autem eſt appellatum poſt ſententiam diffinitiuam,tunc debet quærere de omni cauſa,ex qua dicitur ſententia iniuſta.C.de appel.l.eos.§.ſi quis.&c. ſeq.2.quæſtio.6.§.ſi.coram autem iudice appellationis,nec in primo,nec in ſecundo caſu,licet proponi, quòd ſententia ſit nulla, vel quia iudex non habuit iuriſdictionem,vel quia eſſet excommunicatus, vel quia non ſit lis conteſt.vel ex quauis alia cauſa,quia non veniunt in proſecutione appellationis, non tamen negamus,quin coram competēti iudice implorato officio iudicis poſsit dicere ſententiam nullam non tamen proſequendo appellationem, vt dictum eſt.Et eſt hoc verum,quod appellans non poteſt dicere ſententiam nullam , quando ipſe proſequitur cauſam appellationis.Sed ſi non ipſe,ſed appellatus proſequitur cauſam appellationis,petēdo ſuam ſententiam confirmari,quòd poteſt de iure.Authen.de his qui ingre.ad app.colla.5.& infra,de confir.c.bonæ.tunc appellans benè poteſt ſic excipere , non debet confirmari ſententia pro ſe lata , quia eſt nulla, quia iudex qui eam tulit,non habebat iuriſdictionē vel ex alia conſimili cauſa,& aſsignant iſti rationem diuerſitatis,quia appellatus non innititur viribus appellationis,imò cōtra eam dicit,ſcilicet, quia eſt iniuſta,& ideò cùm petit ſententiam ſuam confirmari, intelligitur hoc petere,non ex vi appellationis, ſed quocunque iure poteſt, & ideò appellans admittitur ad excipiendum de omni ſuo iure,ſcilicet, quòd ſiue ſit iniuſta,ſiue quod ſit nulla.

2 † Aliis videtur & fortè melius,quòd ſi appelletur poſt ſententiam,appellans non tantùm excipiendo , ſed etiam agendo coram iudice ad quem appellauit,poteſt dicere ſententiam iniuſtam & nullam, quia quibuſcunque modis poteſt debet defendere appellationem ſuam. ff. de appel. ſcio. in fi. Et à ſententia quæ nulla eſt,appellare licet.ff. de app. ſi expreſſum.ff.quæ ſenten.ſine app.lege prima §..& lege ſeq.& ſic poteſt appellare,& per conſequens appellationem proſequi.

☞ † Sed dices quomodo proſequitur appellationē qui petit ſententiam pronunciari nullam, quia nullam mentionem facit de appellatione in petitione ſua,nec aliquo modo nititur viribus appellationis? Reſpon. imò nititur ex vi appellationis in hoc ſaltem,quòd corā iudice appellationis hoc petit,quia niſi appellaſſet tantùm coram ordinario hoc petere poſſet, & iſte eſt vnus effectus appellationis,ſcilicet, cauſam ad ſuperiorem transferre,& eius cognitionem.ſup.eod.c.ſolicitudinem. Imò dicunt quidam, quòd hic benè appellauit contra pronunciationem iſtam , quia grauatus fuit de facto,tamen ſententia lata fuit contra eum , licet nulla,poteſt ergo petere ſententiam nullam pronunciari, & ſi de appellatione non faciat mentionem, alij contrà,& hoc eſt etiā videre in appellato, qui proſequitur appellationem, petendo confirmari ſententiam pro ſe latam, & tamen in ſua petitione non facit mentionem de app.nec aliter nititur viribus appellationis,niſi quia negotium dicit eſſe ad ſuperiorem per appellationem delatum.

3 † Si autem ante ſententiam appellatur,nō poteſt appellans agere de nullitate ſententiæ coram iudice appellationis , quia ſi cauſa appellationis non eſt vera,remittendus eſt ad iudicem à quo appellatum fuit.

fuit supra.eo. vt debitus. Sed quando appellatur à sententia,non remittitur ad primum, quia functus est officio suo. Item appellatus non potest petere confirmari processum ante sententiã habitum, quia facilè reuocatur.ff.de re iudi.quòd iussit.

4 † Sed quæro si appellauit in iudicio ante sententiam, siue extra iudicium, & iterum appellet post sententiam, an per appellationem posteriorem videtur renunciarè priori, vel ratificare sententiam. argumen.quòd sic.ff.rem.ra.hab.cùm minor.§.falsus.vbi dicitur, quòd si quis appellauit à sententia lata cõtra aliquem qui falsò finxerat se procuratorem eius,quod decætero non potest dicere eum nõ fuisse suum procuratorem.

Sed nos dicimus contrà, quia geminãdo vel multiplicando appellationes, non videtur ratificasse factum iudicis à quo appellauit, vel appellationi renunciare, imò potius videtur suum desiderium augmentare, vt ab eius iurisdictione recedat. argumen.contra.suprà.de testi.cùm tu fili suprà,eod.bonæ.31.quæstio.2.Lotharius.Sed in superiori casu licet vellet recedere à iudice,videtur tamẽ acceptare factum procuratoris,cùm pro eo appellet, nec ibi sententia est nulla,imò tenet contra procuratorem & est executioni mandanda, vt patet.ff.de re iud.l. 4.1.respon.

CAP. LXIII.

NICOLAO. *Sufficientem*.suprà, eod. sæpè. not. *condemnetis*.& nihilominus rata manet sententia si appellatum esset à sententia, vel si appellatum fuit ante sententiam partes remittantur ad priores iudices.

CAP. LXIIII.

SVA nobis.Obtinuit.per veri suppresionem, nã si sciuisset Papa tertio appellatum, literas non dedisset.C.ne li.in vna. per totum. prædicta tamen causa ad sedem Apostolicam reuocata commissa fuit cardinali.

SVMMARIVM.

1 *Iudex appella.multa retractare potest, vt hic habes.*
2 *An sententia possit pro parte valere, & pro parte non.*
3 *Potest quis se iuuare non solùm app.directè prosequendo, sed etiam excipiendo.*

CAP. LXV.

DILECTI. *Appellatum*.Ab aliquo ordinario cum omisso dioe. episcopo fuit ad Bixorien. archiepiscopum appellatum, vt continetur in integra.*ad quem gradatim*.2.quæstio.sexta.biduum.

1 † *Sententias*.not.quod aliquando inuenimus, q iudex appellationis sententiat latas sententias post appellationes nullas, vt hic, aliquando processum post appellationem habitum nullum.suprà. eo. dilecto.aliquando tantùm sententiam excommunicationis nullã.suprà,eodem.dilecti.aliquando quicquid fit post app.supr.eod. cum causa. Quandoque quicquid fit cõtra appellationem.sup.de elect. cùm nobis. Quandoque reducendum in pristinum statũ sup.eod.bonæ.& licet omnes istæ sententiæ recipiãtur,quia sic erat petitum,sicut sententiatur, tamen melior libellus est iste.Peto pronunciari appellationem meam iustam.Et si non pronuncietur appel latio iusta ex vi huius sententiæ,sequitur,quia & accessorium huius sententię est non solùm post appellationem factam reuocare, sed etiam sententiam, quæ est antè si fuit à sententia appellatũ.C.de app. eos.in prin.& §.se q.& 2. quæstio.6.fi. Sed & si secundum primos positos modos concipiantur libelli, in quibus non petitur pronunciari appellationem iustam,sed certum quid irritari, dicunt quidã, quòd si vnus solus articulus reuocatur prætextu appellationis omnes intelliguntur, vel debere reuocari, & appellatio intelligitur pronunciata iusta, & hoc ea ratione,quia omnes articuli eadem ratione nituntur scilicet,propter appellationem,& vna sententia ad omnes extenditur: arg.infrà.eod.vna arg.suprà, de consti.translato.

2 † Item si contrarium diceretur absurditas sequeretur, scilicet, quòd sententia pro parte teneret, scilicet,pro ea parte, & super illis articulis, qui cassati non sunt,& in quibus sentẽtia lapsu temporis transiuit in rem iudicatam, & pro alia parte cassaretur, scilicet,in illis articulis,qui reuocati sunt contra id communi.diui.in hoc iudicio.Item sequeretur quòd si contra appellantem lata est sententia diffinitiua & excommunicationis, & appellans tantùm petat reuocari sententiam excommunicationis,quia post appellationem lata est,& sententialiter reuocatur, & tamen in hoc casu diffinitiua super principali tenet,quod eis videtur valde absonum, imò maior absurditas sequeretur, quòd iterum eodem sententia excõmunicationis reuerteretur,& annihilaretur sen tentia,quare dicitur pronunciatum sententiam excommunicationis nullam,quia post appellationem lata fuit quia cùm appellans nõ prosequitur appellationem intra tempus legitimum, fingitur non appellasse, vt supr.eo.cùm sit.& c. personas. & sic retro excommunicatus.ff.de his qui no.infa.l.furti.

Nobis non videtur sic, imò dicimus quòd si tantùm vnus articulus retractetur propter iustam appellationem, non tamen alij articuli retractabuntur, & benè dicimus, quòd stabit firma retractatio sententiæ excommunicationis, quam appellans prosecutus est,& quo ad principale,& quo ad alios articulos, ratificabitur sentẽtia lapsu temporis, quia nõ est prosecutus appellationem super illis, nec valet, si dicas ergò sententia pro parte valet, pro parte non, quia iste appellans pro quo lata est sententia in reuocatione excommunicationis, vel alterius articuli post sententiam reuocationis latã pro eo non iuuabit se appellatione, sed hãc sententiam tantùm, quæ etiam si esset iniusta, scilicet, contra ius litigatoris tamen transiit in rem iudicatam, postquam non est appellatum. suprà, de sen.& re iud.quod ad consultationem.2.q.6.§.diffinitiua.Item nõ valet, quod dicitur, quia fieri debet retro excommunicatio, quia illud habet locũ, si nullo modo esset prosecutus appellationem suam, sed hic prosecutus est, quo ad vnũ articulum, licet non quo ad omnes, & sic benè licet in vno articulo appellare, & in alio non, & eodem modo in vno articulo prosequi, & in alio non. infrà, de test. Rainutius. circa fi. & c. Raynaldus circa me.

3 † Item no.quòd non solùm iuuat se quis appellatione prosequendo eam directè, sed etiã excipiendo de ea. VERBI GRATIA: peto exequaris hãc sen tentiã, vel ne confirmes hãc electionẽ, quia ego appellaui, sup.de excep.dilecte.supra, de elect. cùm inter R.& c.cũ inter canonicos. Sed non potest excipere de app. nisi intra tantùm tempus, intra quantũ potest prosequi directè.arg.ad hoc.ff.neg.gest.l.3.§. pupillus.ff.ex quib. caus. ma. nec non.ff. de inoffic. test.Pap.§.si filius. Nec dicimus simile in his & in accessoriis, sicut dicimus in quibusdam aliis, & accessoriis, siue in quibus dicitur, quòd non datur actio ad accessoria sine principali, sicut in interdicto vnde vi, quòd non datur ad damna, & interesse, quæ sunt

accessoria, nisi ratione principalis de ipso principali agatur, quia appellatio benè valet, non solùm ad reuocãdum sententiam, sed ad aliud principale super quo appellatum est, sed etiam datur ad reuocandũ omne grauamen accessorium primò, & principaliter de se ipso agendo, sicut hîc habes, & in omnibus decre. superius allegatis.

CAP. LXVI.

EX parte M. secunda. C. quando muli. tut. offi. fun. l. vlt. hoc enim ipso quòd nubit tutelam filiorum amittit. Authen. de nup. §. si autem tutelã. *Ita.* scilicet, quòd si non sit tutrix eorum, ex hac enim causa appellasse non sufficeret, & subesset veritas causæ. infrà, eod. interposita.

SVMMARIVM.

1 *Relationibus an & quando sit credendum. Et ponuntur hîc de relatione nonnulla scitu digna.*

CAP. LXVII.

1 INTIMASTI. *Relationem.* † In relationibus diligenter attende, vtrum facta sit partibus consentientibus, vel saltem non appellantibus, & tunc ei semper stãdum est, & sic potest intelligi. infrà, de pur. ca. cùm dilectus. §. igitur. & terminus in ea præfixus ad comparendum coram superiore, & pro peremptorio habendus est, sicut in termino assignato appellãti. suprà, eo. sæpè. Si autem post appellationem facta est ei non creditur, nisi ex actis constet. C. de rela. l. 1. 2. q. 6. biduum. Si autem fiat relatio vna parte absente per contumaciam, non videtur, tunc relationi credendum, nisi alia probatio sit de his, quæ in ea continentur, sed termini assignatio benè valet, & parte contumace amplius non citata procedet superior, sicut ipse, qui retulit poterat procedere contumace absente. Sed si pars, quam relator dixit cõtumacem coram Papa, vel alio superiore dicat, domine nunquam fui contumax, sed appellans recessi ab eo, & causam appellationis obtinui à vobis alij committi, tunc iudex superior, si verum sit quod cõmiserit, vlterius non credat relationi, sed partes remittet ad iudices impetratos super appellatione, qui cognoscent de appellatione, & an quicquid factum est post appellationem, sit reuocandum, vel etiam ipse Papa, vel alius iudex relationes cognoscet, quia ei benè licet iurisdictionẽ deleg. sui reuocare. ff. de iud. iudicium. tamen totus processus habitus ante reuocationem, erit ratus. suprà, de resti. spo. audita. ar. imo plus videtur, ꝙ ipso facto videtur reuocare. s. si ex certa scientia sciens alij commissum incipiat cognoscere de eo, quod alij delegauerit. inf. de conces. præben. vel ec. non va. quia diuersi. §. 1. sed si iudex relationis alij committat causam remissam, quæ iam à parte appellante alij commissa erat. Dicunt quidam, quòd de iure vtrique iudices debent conuenire ad cognoscendum, cuius sit iurisdictio secundum tenorẽ decre. suprà, de rescrip. pastoralis. Sed aliis videtur melius, quòd ad hunc iudicem cui commissa est causa relata, nihil aliud pertinet, nisi cognoscere, an causa appellationis prius alij fuerit commissa, quòd si sibi constiterit partes ad iudicem, cui causa appellationis cõmissa est remitit, ad quem pertinet cognoscere, an sua sit iurisdictio. sup. de rescrip. dilecti filij I.

2 † Sed quæres quare non eodem modo, & iudex qui causam remisit statim cassari debet, & remittere causam ad iudicem cui commissa est causa appellationis? Respon. quòd etiam ipse relator prudenter faciet, si scit, vel credit quòd vera est causa appellationis, si supersedeat, quia si non supersederit, & postea constiterit veram esse causam appellationis, totum cassabitur quicquid per eũ factũ fuerit, vt not. inf. eod. interposita. & c. Ro. §. si verò. & §. seq. certè & eodem modo iste iudex, cui causa relata commissa est, si confidit indubitanter, quòd appellatio est iniusta, procedere potest, & tenebit quicquid fiet ab eo, non obstante commissione primò facta super appellatione, dummodò constet postea per sententiam diffinitiuam, quòd appellatio fuit iniusta, vt not. in prædicta decre. Romana. §. si verò. & §. seq.

3 † Item in relationibus no. quia quando fit commissio, quod intra certum tempus, aliquando sine certo tempore remittam causam instructam sufficienter, quandoque instructam, vel non instructam, & in omnibus casibus nõ est vis, quia sufficit remittere causam ea instructione, & cum illis actis, quæ recipit iudex, & quę habent partes, & si nõ est plenè instructa, & etiam debet partibus terminum præfigere.

4 † In omnibus prædictis casibus licet partibus appellare, si grauentur, & literas impetrare, nõ facta mentione de remissione facienda primis iudicibus, quia non semper præcipitur remissio, propter hoc, quòd superior de illo velit iudicare, quia tunc oportet de remissione fieri mentionem. suprà, eod. vt nostrum. sup. de offic. deleg. super quæstionum. §. verùm. sed quandoque fit, quia partes non confidunt de iudice in diffinitione, licet confidant in causæ examinatione. suprà, de rescript. ex parte decani. & sup. de elect. dudum. Item quandoque expedit in vno loco inquiri de vno articulo, & in alio sententiari. suprà, de elect. scriptum. Terminum autem assignare partibus, vt coram Papa compareant, & relationem facere de causa, quæ est eis cõmissa decidenda intra certũ terminum non possunt quocunque impedimento teneantur iudices, nisi partibus placeat, quia tenor rescripti contradicit, & quia prohibitæ sunt relationes causa iudicij retractandi, vt in Authen. vt non expe. iu. sa. ius. §. iubemus. col. 9. Authent. vt omnes obe. iud. §. in initio. nisi in casibus. ff. de offic. procon. solent. & l. si quidem. C. de fal. vbique. Fateor tamen, quòd si ante terminũ assignatum liqueret de causa, & nollent audire sententiam, quod potest referre non ex vi rescripti tantùm, sed ratione suæ iurisdictionis, semper autem post terminum vsque ad infinitum potest remittere causas, & terminum præfigere, nisi reuocetur mandatum, & hoc sonat litera, vbi dicit alioquin remittas, scilicet, si non terminaueris intra terminum apud acta. C. de rela. l. 1.

SVMMARIVM.

1 *Pendente dilatione, iudicis officium conquiescit.*
Iudices contra inhibitionem an possint de communi consensu partium dari.
2 *Iudex quando possit impendere officium suum. in num. 3.*
4 *Literę à procuratore impetratæ reuocãtur ꝑpter inhibitionẽ.*

CAP. LXVIII.

SIGNIFICANTE. *Ipsum episcopum conuenissent.* & ideo malè faciebat episcopus, vt dicebat decanus, quia in stallis suis carnes vendi faciebat, vel malè faciebat episcopus, qui dimittebat carnifices suos alibi carnes vendere, & nitebatur decanus de consuetudine, vel priuilegio, vt not. infrà, de verb. fig. Abbate. vel fortè agebat potius vti possidetis, erat enim molestia si in terra vbi hoc ius habebat monasterium alius vendebat, vel agitur confessoria. ff. de ser. l. quoties. §. fi. Hæc petitio videtur esse contra ius. C. de monopo. per totum. Sol. illud loquitur quando homines fraudulenter faciunt pacta quod aliis non liceat vendere, vel quod alios non

non instituant in aliqua arte, quod non licet. Isti autem non fraudulenter faciunt, sed ex priuilegio, vel consuetudine, vel illud non est licitum de personis, vel rebus, sed de loco, vbi fit venditio, benè licet pacisci, vt l. ic. *Alijs suis.* per suos carnifices. *reuocarent.* destruendo banchas carnificum. ff. de aqua plu. arc. si vsus. §. vlt. & malè petebat. Non enim prohibendi sunt lite pendẽte etiam noua facere sine præiudicio iuris aduersarij, sufficit enim quòd aduersarij nō intersit. ff. si ser. vend. l. loci. §. in confessoria. & §. seq. *Cōtestata.* idem esset si contestata non fuerit. †*Implorato huius.* scilicet, super principali, in multis enim ante litem contest. habet locum officiū iudicis, puta si quis impediat partes præsentare coram iudice. s. de offi. deleg. c. 1. vel fuerit pars contumax. sup. vt lit. non cōtest. tuæ. & multis aliis quæ possunt not. insti. de offi. iudi. §. 1. & seq. & in summa. eo. tit. & sup. de offic. iud. c. 1. sed quicquid sit in prædictis casibus, dic quòd benè potest repellere iniuriā litigatorum, concedere tamen vti alicuius iure non potest nec de hoc se iudex intromittet. *solutum.* fuit enim facta hæc imploratio officij pendente termino ad deliberationem super libello. *Audiebant.* nimis festinabant impendendo officium, cùm adhuc posset recusari, & exceptiones declinatoriæ iud. & dila. proponi. in Authen. de exhi. & intro. §. si verò quidam. & vt not. sup. de sen. & re iud. inter. post litem autem contestat. debet suū officium impendere. ff. de ædil. edic. ædiles. §. item sciendum.

1 †Et hæc est ratio, quare sequens exceptio est valida. s. quòd pendente termino assignato, non potest procedi. Si enim lis contestata esset, & aliquid non fieret pendente termino, crederem ꝙ iudex impenderet officium suum in prohibendo. argu. 11. q. 1. quia res. nec contradicit. C. de ædil. edict. siue pars. vbi loquitur, quòd pendente dilatione non est procedendum in princ. vel super antiquis iniuriis, sed super nouis, vel de nouo exortis satis potest, & maximè in illis causis, vbi mora est periculosa. ff. de fer. l. 1. §. fi. & l. 2. & 3. hoc autem satis credimus, quòd si contra episcopum coram deleg. velit monasterium aliquid proponere, de his quæ fecit post citationem circa rem de qua agitur, quod poterit cognoscere, quia perpetua est eius iurisdictio. sup. de offic. deleg. gratum. & quia non debet ad diuersos iudices ire. arg. ff. de lib. cau. l. si pariter. Imò plus dicimus, quod etiā si ante citationem aliquid dolo facit episcopus, cognoscet delegatus, sup. de alie. iud. mut. causa fac. c. 1. hoc autem semper est verum, quod non procederet ex officio suo, sed libello dato & alio ordine obseruato de illis, quæ ante lit. contest. accidunt, de his autem quæ post lit. contest. accidunt, puta si violentiā in re petita fecit, vel damnum ibi dederit, vel pro fructibus iudex suum officium impenderit, vt in ll. præalle. ff. de ædil. edic. ædiles. §. item sciendum. & ff. de aqua plu. arc. si tertius. §. officium.

2 †Alij dicūt & fortè melius, quòd licet super nouis articulis possit post lit. contestatam iudex impendere officium suum, non tamen in modum directi interdicti, vel actionis potest cognoscere de his, quæ ante lit. contest. contingunt, quia nec commissum intelligitur. sup. de rescript. significauit. ff. de arbit. de his. ff. de iud. non potest. & est hoc verum in his, quę non veniunt ex vi actionis, sed noua actione opus est, vt est in præmissis casibus, & in actione ex stipulatione, & in aliis strictis iuris, vbi peto ꝙ nō est meū vbi ex vi actionis nō veniunt damna data in re sti-

3 pulata, nec fructus. †Secùs autē in actionibus bonæ fidei, & in arbitrariis, & aliis quibusdā, vbi veniunt per officium iudicis, non solùm damna data, sed fructus percepti ante impetrationem literarum, & etiā pòst, & etiam qui proueniunt post citationem ante sententiam quandocunque. ff. de dolo. & eleganter. §. non solùm. ff. de act. emp. l. iul. §. offerri. & §. ex vendito. & tamen necesse est expressè hoc peti, vt not. s. de resti. spo. grauis. *Contra inhibitionem.* inhibitio potuit esse, ꝙ ad certos iudices, literas non impetraret, sed videtur quòd non valet talis inhibitio, cùm iudicem dare, sit delegantis, & non partiū. ff. de iudi. obseruandum. Et nos fatemur, quòd si Papa ex officio suo, & motu proprio dedisset, quòd præiudicasset lapsus anni. Sed cùm de consuetudine habeatur, quod de consensu partium dentur. sup. de offic. deleg. super. §. verùm. & c. cùm olim magister. & sup. de causa pos. cùm olim. Si contra inhibitionem faciat, non sibi præiudicat, si aduersario innotuit, vel dic, ꝙ inhibitio fuit, ꝙ plus non instaret pro commissione obtinenda, sed vt causa in curia ageretur, ipse in contrarium institit, & hoc sciebat aduersarius, & ideò non præiudicat aduersario. Et videtur, ꝙ ad hoc, ꝙ non obstet lapsus anni necessaria sit restitutio in integrum, de hoc not. s. c. ex ratione.

4 †*Inhibitionem.* si literæ essent impetratæ de cōmuni consensu partium, nō posset dicere se inhibuisse, nisi aduersario, vel iudici innotuisset. argumen. s. de procur. in nostra. & c. ex insinuatione. propter inhibitionem reuocātur literæ impetratæ à procuratore, propter appellationem autem non reuocatur, quod factū est post eam. Tu dic melius, quod nisi inhibitio fuisset, non esset iusta causa, quare restitueretur à prosecutione appellationis. *Causis.* quod ante lit. contest. nolebat impendere officium suum, siue in prohibendo episcopum vti eo iure, quòd sibi competere dicebat, vel etiam volebant impendere officium suum in cognoscendo, an episcopus deberet prohiberi à carnibus vendendis alibi, & malè volebant, quia hęc erat principalis quæstio, in qua nōdum lis erat contestata, vel quòd pendente termino volebant procedere super eo, ad quod terminus erat assignatus.

SVMMARIVM.

1 *Petere inducias ad probandum exceptiones propositas, pertinet ad partem.*
2 *Excipiens si nolit tempus oblatum ad probandum recipere, si appellet quicquid fit contra eum, tenet.*
3 *Exceptionem legitimam non admittens grauare dicitur.*
4 *Appellans si petat remitti ad iudicem, à quo est appellatum, audiendus est.*
Appellans ante sententiam, nisi vera causa expressa, fingitur non appellasse, sed fingitur contumaciter recessisse.
5 *Sententia semper reuocatur quando non tenuit appellatio.*
6 *Non valet appellatio cùm ab aduersario approbatur.*
Appellatio parte absente facta an valeat.

CAP. LXIX.

1 INterposita. *Ex causa.*† inducias has petere, scilicet ad probandum exceptiones propositas est partis. C. de dila. ad procedendum. C. de temp. in integ. resti. petendæ. sed offerre probationes non est partis, sed ex superabundanti. argu. ff. quo. leg. l. 2. §. 1. ff. ad exhib. l. 2. & 3. §. ibidem. Sufficit enim parti exceptionem & causam legitimam proponere, quare non debeat procedere iudex, & si iudex admittit exceptionem, & non grauat eum probationibus, quia fortè scit eam esse veram, & ideò si vlterius non procedit, benè est. Sed si iudex dubitat, debet dicere proponēti exceptionē, quod eū admittit, & intra

& intra certum tempus probet, si vult. sup. de offi c. deleg. prudentiam. §. vlti. sup. de testi. veniens. 30. q. vlt. iudicantem. C. de iud. iudice.

2 †Et si nolit excipiens tempus oblatum ad probandum recipere, si appellet, quicquid fit contra eũ, tenet. Nam cùm non teneat appellatio, nisi à iusto grauamine. sup. eo. vt debitus. & si iste non grauetur eius appellatio nihil ei prodest, etiam si probet postea esse veram exceptionem, vt patet in eo, quod legitur & not. sup. eo. dilecto. §. vlt. s. eod. ex parte, sed si iudex propositam exceptionem repudiet, & eam negligat admittere tacitè vel expressè, scilicet procedendo in negotio, & ideò appellatur, tunc non reuocatur, quòd facit iudex antequam causam appellationis committat, nisi postea coram eo iudice appellationis probauerit veram causam, ex qua appellauit: vt suprà, eodem. dilect. & c. ex parte. & sic loquitur hîc.

3 †Sed dices nónne grauauit eum iudex, quòd nõ admisit exceptionem legitimam, si vera esset? Resp. non fuit grauamen in non admittendo exceptionẽ, si falsam esse credebat, imò fuit & præsumitur prudentia, & ideò tunc non reuocatur quod fit ab isto iudice, à quo appellatur, sed si probatur coram iudice appellationis esse veram exceptionem propositam, cassatur quicquid post appellationem facit, quia præsumitur, & apparet malitiosè refutasse exceptionem, vel non admisisse, sed contra sup. eo. eo. ex parte M. & c. significauit, vbi dicitur, quòd quicquid fit post talẽ appellationem reuocatur, sed expone illas, vt consonent huic, vel dic eas correctas per istam. Sed si prædictus appellator proposuit causam legitimam, si vera est, & eam offert se probaturũ corã iudice à quo appellatur, si ipse iudex velit excipientis probationes admittere, etiam si falsa sit exceptio vel causa, tamen quicquid iudex post talem appellationẽ fecit, cassatur: quia verè grauatus fuit, eo, quòd eius probationes admissæ non fuerunt, & sic intelligitur hîc.

Et hoc intelligimus verum, & si sic dictum sit, appello, ne procedatur vltra in hoc negotio, quia habemus certum canonicorum numerum, hac vestra exceptione omissa, vel etiam sine his vltimis verbis, dummodò expectet, si negligat exceptionem admittere: vt sup. eo. c. ex parte M. Sed si simpliciter dicat, appello ne vltra procedas, & recedat credens hoc sibi sufficere pro appellatione, non valet hæc appellatio. s. eo. c. dilecto. † Est ergò diligenter attendendus ordo. Primò enim excipiens debet proponere exceptionem, & consequenter iudex debet eam repudiare vel admittere, & si iudex ipsam repudiat, est locus appellationi. Si verò ipsam admittit exceptionem ipsius iudicis est quærere excipiẽtem, an ipsam exceptionem probare velit. arg. 30. q. vlt. iudicãtem. nec est excipientis probationes offerre, quia rei est fugere. 4. q. 4. c. 1. & 2. & iudicium redditur in inuitũ. ff. de verb. obli. inter stipulantem. §. sacram. & si offert ex superabundanti est, & si iudex expressè repudiat, vel non admittat, vel admittere negligat, iustè appellatur ab eo. s. eo. c. dilecti. & c. ex parte M. †*Nõ doceat.* cùm tantùm ante sententiam locum habeat. Nam post licet appellare sine vllo grauamine. Mirũ est, quòd dicere videtur, scilicet quòd si coram iudice, à quo appellauit appellans, non obtulit se probaturum causam, quòd coram iudice appellationis debet probare veritatem causę ap. & causam propositam, cùm iudex à quo appellatur, non debeat in eum differre sententiam propter appellationem ex causa probabili interpositam, nisi se eam offerat probaturum, suprà, eodem, super eod. §. vltimo. & c. dilecto. Sol. hîc non dicit admittendam talem appellationem, sed si fuerat admissa dicitur quòd debet sic fieri.

4 Sed iterum obiicitur, si iudex admisit appellationem, non est necesse postea iudici appellationis requirere probationes super tali quæstione appellationis, sed super principali tãtùm procedit. Respõdeo, imò si appellatus petat remitti ad iudicem, à quo appellatum est, audiendus est, nisi appellãs probauerit veritatem causæ ex qua appellatum est: vt sup. eo. vt debitus. & idem dicimus, vbi detulisset appellationi, sine causa assignata. Vel dic, quòd iudex proposita causa appellationis probabili, & si non offerat se probaturum in veritate, debet proponentem interrogare, an velit eam probare, vel ad minus debet dicere: ego admitto exceptionem tuam, & si non mutauerit vel exceptionem non admiserit, petat & tenet appellatio. Quia sufficit ad hoc, vt iusta sit appellatio, quod iudex non admittat. suprà eo. dilecto. & c. ex parte M. & c. vt debitus. † Sed si interrogatus vellet probare causam propositam, tunc nõ esset iusta appellatio. Item dicimus, quòd in eo casu quando non obtulit se probaturum causam appellationis, sed tantùm iustam causam expressit, quam iudex admittere renuit, quod ad eam probandam admittitur. Sed si post talem appellationem fertur sententia diffinitiua super principali, & velit aliam causam appellationis probare, vel etiam super principali aliquid dicere, vel etiam quòd plus est ex actis receptis ostendere iustam sententiam vel processum. s. eo. dilecto. non potest. Quod sic probamus, quia sequeretur inconueniens: quia nulla esset differentia, siue offert se probaturum, siue non offert, cùm etiã possit probare causas, super quibus probationes nõ obtulit. Item & alia efficax & euidens ratio, quia nõ admittitur ad probandum alias causas, quia si proposita causa appellationis etiam iusta, & non admissa appellauit, & recessit etiam cùm admittebatur iusta causa, si illa causa proposita vera non est, neq; probatur, apparet quòd contumaciter recessit ab illo iudice, & sic nulla appellatio eius fuit, nec appellatio eum potuit releuare, etiam si aliæ causæ non propositæ verè & iustè subessent. ff. de in inte. rest. diuus. & s. eod. c. constitutus. §. fi. Si autem postea in iudicio appellationis stetisset, videtur appellationi renũciasse. s. eo. solicitudinem.

Nec obest si dicas, etiam si sententia lata esset, & ab ea appellatum fuisset sine causa, tamẽ ex prioribus actis & nouis posset irritare sententiam. s. de testi. fraternitatis. suprà, de fi. instr. cùm Ioannes. quia vbi appellatur post sententiam, non contumaciter receditur, sed quando appellatur ante sententiam, nisi vera sit causa expressa fingitur contumaciter recessisse, vt prædictum est, quia si iudex non admittit causam falsam, licet aliàs vera esset, fingitur prudẽs: vt no. in glo. 1.

†*Probaturum.* sed etiam si obtulit se probaturum, & quia non fuit admissus appellauit, & nihilominus lata est sententia post appellationem super principali contra eum, iudex appellationis appellantis recipiet probationes tam super appellatione, vt cassetur quicquid factum est postea super accessorio, quàm super principali, vt super illa feratur sentẽtia, etiam si appellatio non valeret, nec est aduersarius audiendus, qui causa dilationis petit prius inquiri de appellatione tantùm, cùm boni iudicis sit tendere ad finem litis. suprà de dol. & contu. finem. & de probat. licet. vbi similes probationes recipiuntur super principali, & excep. Secùs si sententia lata nõ esset, quia tunc pars appellata posset petere quòd appel

appellans remitteretur ad iudicem, à quo appellatum est malè: vt s. eo. cap. vt debitus. & hoc sic dicimus, nisi incontinenti constaret sententiam irritandam, vel potius irritam nunciandum, puta quia cõstat ex iusta causa appellatum, quo casu pronunciatur sententia nulla, & habet hoc locum in iudiciis tantùm non extra iudicium, etiam si offerret probaturum iustam causam, nisi probet causam veram non cassabitur, quod fit post appellationem. sup. de elec. cùm inter. & inf. de his quæ fi. à ma. par. ca. cùm in cunctis.

5 †Quibusdam non placet hoc, quod dicitur hîc in gl. quia vt dicunt, si appellatio nõ tenuit, semper sẽtẽtia reuocatur, & quicquid fit post appellationẽ, & si appellatio non tenuit, fuit contumax appellans, & sic nihil reuocabitur. Hoc habet locum in iudiciis, nam extra iudicium non potest habere locum, cùm non possint induci probationes, quæ etiam productæ non præiudicant neque prosunt, sicut nec confessio. Item si reciperet is contra quem appellatur extra iudicium probationes oblatas contra aliũ, puta contra aliquem, cui vellet prouidere, non præiudicarent ei, quẽ tangunt, nec etiam isti, cui est prouidendum, quia in iudicio non est, nec esse potest, cùm nondum sit sibi promissum. Si autem ad sui instructionem recepit, non alligatur eis, nec etiam aliis præiudicat, ad idem est videre in similibus. Si autem aliæ causæ sint, vbi non possit offerri probatio etiam in iudicio, vt si negetur tempus ad deliberãdum, vel spatium ad producendum testes, vel si denegetur editio sententiæ, vel actorum, vel aliorum consimiliũ, videtur quod teneat appellatio, etiam si nõ offerat se probaturum grauamen in prædictis, quia nec probari potest. C. vt lit. pen. l. pe. C. eo. titu. à proconsulibus. sup. de dila. c. 1. sup. de testi. significauerunt. & ante omnia reuocanda est sententia post talem appellationem lata, etiam si non probetur aliàs veritas grauaminis, nisi quia fuit admissa sua petitio, quę erat de iure, & est iusta ratio huius constitutionis, cùm enim sit facile proponenti grauamen, ꝙ probari potest offerre se illud probaturum, imputandum est ei, si illud non offerat. Et hoc obtinet in exceptionibus declinatoriis fori, vt si dicit literas obreptitias de quo cognoscere debet delegatus. sup. de rescrip. super. & in peremptoriis, vt pactis de non petendo, & re iudi. & consimilibus omnibus quæ probari possunt. de interlocutoriis. no. inf. de no. oper. nunc. c. 1. & penul. Secundum antiqua autem iura, non videtur necessaria oblatio. probatur sup. vt lit. non cõte. accedens. & in multis aliis iuribus. Secùs autem est si grauamen propositum non subiacuit probationi sicut dictum est. Idem credo, vbi absente iudice in casibus concessis à iure appellatur, nam vanum est ibi offerre probationem, cùm non sit, qui eam recipiat, & possit per malitiã offerri, etiam si falsa esset. Non enim inuenitur, quòd debeat esse melioris conditionis qui appellat absente iudice, quàm qui præsente, cùm si valeret hæc oblatio melioris esset cõditionis, præcipuè cùm in odiũ iudicis, qui probationes oblatas admittere noluit hoc statutũ probatur, ad quod inducuntur iura superius alleg. quæ loquũtur de his appellationibus quæ fiunt extra iudicium.

6 †*Appelletur.* No. nõ valere appellationem, ex quo ab aduersario approbatur, secùs si non approbetur, vt sup. eo. sæpè. *Parata.* sed si pars appellans, cùm nõ est recepta appellatio sua ab appellato, velit coram iudice ap. causam ipsius appellationis prosequi, potest etiam altera parte absente. sup. de procur. in nostra. Sed potest dici illam decr. loqui in eo casu quãdo certum est fuisse appellatum, & quando obtulit se probaturum legitimã causam appellationis. Sed nos dicimus idem, etiam si non obtulit se probaturum, quia ex quo constat appellatum, iudex de appellatione cognoscet, an sit admittenda parte absente, sup. eod. cùm speciali. §. fi. & si fuerit admittenda, procedet quantum poterit in causa principali, si appellatum fuit ante sententiam, si post sententiam rata manet post annum, suprà. eodem. cùm sit ro. ante nõ potest procedere, nec ad cognoscendum de sententia, nec alio modo, nisi partibus vocatis: vt no. s. eo. sæpè. *Ad petitionem.* secus si nolit. s. eo. accepta. nisi pars appellata peteret, quòd appellatus instructus cum suis munimentis accederet ad sedem apo. infrà eo. cordi.

†*Absentante.* Sed opponitur, quomodo constabit appellatum, nisi partibus præsentibus? Respõdemus cùm hic non quæratur, nisi de appellatione, nec super alio pronuncietur, nisi decernimus appellationem iustã, vel econuerso, & cassari quicquid factum est post appellationem, vel econuerso, nullum autẽ periculum est, si non sit appellatum, cùm si non sit appellatum, de aliis non agetur, vel dic, quòd potest constare per acta, & sufficit sic, si constet cùm pars alia sit contumax. *Se contumaciter.* non autem reputamus contumacem appellatum, qui non comparet, si non est delatum appellationi, & hoc probatur ex primo. §. huius decret. vbi dicitur, quòd appellans non reputatur contumax, si non venit prosecuturus appellationem, cui non est delatum, multò minus est contumax appellatus qui non prouocauit superius iudicium. Alij contra.

CAP. LXX.

Inquisitioni. Plura. sup. eo. secundo, contra. sol. illud habet locum, quãdo negotium committitur, plures articulos continens: hoc autem quando sunt plura negotia commissa.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio vnius quando prodest alteri.*

CAP. LXXI.

1 *Vna sententia. Iure.* † In corporali re si sit diuidua, sicut vsufr. non prodest vnius appellatio, si autem sit indiuidua prodest. ff. ad l. fal. l. 1. §. si vsufruct. ff. quemadmod. ser. amit. si communem. *Si communi.* secùs si per beneficium restit. in integr. C. si vnus ex plu. appel. si vna. nisi sit res communis & incorporalis, & indiuidua, vt seruitus, vbi victoria minoris etiam per beneficium in integr. restitu. etiã prodest maiori. ff. quemad. ser. amit. si communem. *Negotium.* hoc dicitur propter tutores & consimiles, quia & si habeant idem negotium. s. tutelam, & non est tamen res communis, sed & tunc si habent omnes eandem causam defensionis, puta quia res mobiles vel alias sicut debuere alienarunt, vnius appellatio aliis prodest. Sed si vnus conuenitur, quia illicitè alienauit: alius quia neglexit contradicere, vel reuocare, vnius appellatio alij nõ prodest. ff. de appel. si quis. §. vlti. C. si vnus ex plu. appel. l. 1.

SVMMARIVM.

1 *Appellare timens, an & quando habeatur pro appellante.*
Appellare in absentia iudicis, an & quando possit.

CAP. LXXII.

Si iustus. Secùs si vanus. ff. de reg. iu. vani. *Prouocatur.* hoc vult dicere hæc decret. quòd si quis iusto metu perterritus non appellauerit, sufficit ei si causas appellationis coram iudice, à quo vult appellare, exponat dicendo; Domine iudex, vos grauatis

uatis me in his expresſis illis,quæ eſſent iuſtæ cauſæ appellationis.Quamuis enim non dicat, ex his cauſis appello,tamen ſola expreſsio cauſarum habetur pro appellatione, ſicut dixit lex. C. de his qui propter me.iudi.non app.l.1.& 2.& C. eo.l. 2. imò plus poteſt dici quia licet poſtea litiget coram eodē iudice,videtur renunciare appellationi factæ, dummodò timor duret.ar.s.de his quæ vi me.vé cauſa fi.c.1. C.quòd met.cau.l.2.Nec eſt credendum illi,qui dicit ſe timuiſſe appellaſſe,ab aliquo epiſcopo, vel alio iudice,niſi vis interuenerit, & probetur. ff. de his qui propter met.iudi.non app.l. 1.& C. quod met. cau. per totū,†*Copiam.* non negatur hîc, quin poſsit appellare in abſentia iudicis,imò innuit ꝙ fieri poſsit, ſi nequit habere copiā eius.2.q.6.biduū. C. quomodo& quando iu.l.ab eo.C.de iud.l.vlt.s.de ali.iu.mu. cauſa fac.c.1.Si autē eius copiā habere poſsit,à quo appellare vult,vel eius ad quē vult appellare,&ad eū non accedat,crederem ꝙ ei imputetur.arg.2.q.6.biduum.C.de ann.excep.vt perfectius.ſup.de offi.ord. paſtoralis.niſi ex timore dimittat,vt hîc.

SVMMARIVM.

1 *Cùm appellatur ab interlocutoria neceſſe eſt exprimi cauſam appel.*

2 *Appellatio in ſcriptis ſemper redigi debet nec eſt vis, an ſcriptura ſit authentica in nu.3.*

4 *Appellationi præſumitur renūciare appellator niſi intra.30. dies petat apoſtolos.*

5 *Petitio apoſtolorum quando non habeat locum.*

Appellans,an & quando poſſit appellanti terminum præfigere,& etiam diminuere.

Si terminus certus appellationi non eſt præfixus,& appellator eſt abſens,licet miſerit procuratorē, tamen appellatus præſens ſemper obtinere debet,vt nullæ literæ appellationis impetrentur,ſed facit citari aduerſarium.

6 *Poſſunt partes extendere iuriſdictionem iudicis.*

7 *Appellator reputatur,non appellans, quando appellauit ſine ſcriptis.*

Citatio in cauſa appellationis quando ſit neceſſaria.

Iudex à quo eſt appellatum,ſi defert appellationi, tunc ſuperior ad quem appellatur poteſt procedere in cauſa, etiam appellante inuito.

Terminus datus ad proſequendum,vicem peremptorij obtinet.

CAP. LXXIII.

CORDI.*Extra.* A iudice tamē, quia ſi extra iudicium appellet eſt differentia,quæ not.s.e.c. ad audientiam. quod loquitur in appellatione facta à iudice apparet per id quod ſequitur.ſ.quia debet dare apoſtolos quos non daret niſi eſſet iudex. *extra quæ.* etiam appellans ſuum iudicem confitetur etiam in eo,ſuper quo appellat,ſed tamē dicit, ꝙ iniuſtè eum grauat,& extra iudicium,&ideò appellat. Item ille,quia non eſt iudex,ſed pars tantùm nō præfigeret terminum appellationi,ꝙ hic facit.vt ĩ.ſequitur,aliàs modica eſt differentia,an appellat à iudice, vel ab aduerſario,vel in iudicio,vel extra iudicium vt no.s. de ma.& obe.dilecti.

1 †*Interlocutoria.*Not. ꝙ quādo appellatur ab interlocutoria neceſſe eſt cauſam appellationis exprimi.

2 de hoc not.ĩ.de no.ope.nun.c.pe.†*In ſcripturis.*No.ꝙ ſiue in iudicio,ſiue.extra appelletur,ſemper appellatio redigitur in ſcriptis,& ſiue ante ſententiā, ſiue poſt.Nos tamē nō intelligimus ſublatū ius illud per quod cōceditur ſola voce poſt ſententiā illico apud acta in ſcriptis,ſiue ſine ſcriptis appellare.C.de app. litigatoribus.Vel dic,ꝙ hîc loquitur de appellatione, quæ fit ante ſententiam, quòd apparet ex eo, quòd hîc dicitur, quod cauſam appellationis ſcribat appellans, & ex eo quòd ſequitur, quod iudex in Apoſtolis debet inſerere cauſam appellationis. Item quia infra ſequitur, his quæ appellationibus, &c. quòd non eſſet neceſſe ſi poſt ſententiam appellaret.

3 †*In ſcriptis.* non eſt vis ſi ſcriptura ſit Authentica. ſ.per manum tabellionis,ſiue non,quantum ad hoc, quòd appellatio valeat,tamen priuatæ ſcripturæ nō creditur,nec quo ad hoc,quòd probetur appellaſſe, nec ad hoc, quòd probetur formam appellationis fuiſſe talem,qualem iſta ſcriptura continet,niſi probetur aliter quàm per priuatam, & non Authenti. ſcripturam.

4 †*Apoſtolos.*qui continent, quomodo partes dimitit à ſua iuriſdictione & eas tranſmittit ad iudicem appellationis.2.q.vl.§.forma.& niſi appellator intra 40.dies petat apoſtolos,preſumitur renunciare appellationi.C.de app.quoniam.niſi per alia argumenta appareat,eum velle proſequi appellationem,vt ſi ad eam proſequendam mittat. Item apoſtolos debet dare iudex, etiam ſi non deferat appellationi. ff.de ap.re.ſciendum. *Appellatio non ſit admiſſa.* ff. de ap.re. ſciendum.†*Reuerentia.* vbi de iure fuit admittenda,vel etiam vbi dubitabat iudex, an eſſet admittenda néc ne, ſed tamen propter reuerentiam detulit. Si autem deferret appellationi quam ſciret iniuſtam,nō eſſet reuerentia, ſed malitia vel imprudentia,& ideò puniendus eſſet, inſtit. de oblig. quæ ex quaſi delic.in princ.ar.ſup.de offi.dele.paſtoralis. in prin.Item,& appellans remittendus eſt ad iudicem, à quo appellauit & condemnandus in expenſis.†*Et petierit.* hoc obtinet in omnibus cauſis præterquam in cauſis electionum, vbi ſiue appellatus exprimat, & petat quòd aduerſarius compareat cum mandato,ſiue non, tamen plenè inſtructus comparere debet,vt ſiue appellans, ſiue appellatus procedere voluerit,& altera pars procedere cogatur.ſup.de elec. c.fi.imò & ſi vtraque pars nō curaret procedere,tamen ſuperior ad quem appellatū eſt ex officio ſuo, poſſet eos cogere ad procedendū.s.eo.oblatæ.in fi.

5 †*Petierit.*antequam literæ impetrentur ſuper appellatione,vel etiam nuncium mittat pro impetrando,ex tunc enim cùm iam non ſit res integra, non habebit locum petitio, niſi fortè malitioſè feſtinaſſet,vel in mittendo nuncium, vel impetrādo literas. s.eo.oblatæ. Et credimus quòd hoc poſsit petere etiam ſi iudex nullum terminum appellationi præfixit.Nam tunc ipſe appellatus terminum ſuæ proſecutionis præfigere poteſt. Si autem nec iudex, nec pars terminum præfigat,tūc expectabitur terminus legitimus.argu.ſup.eo.tit.oblatæ.Alij tamen dicunt quòd appellans nullum terminum poteſt præfigere appellanti,niſi terminum legitimum.grauè enim videretur,quòd actor & appellans,cui incumbit onus probandi, metiatur terminum legis ex voluntate rei, & hoc eſt verius.ff. qui ſatiſd. cogan. de die.in prin. † Item licet appellans poſsit diminuere terminum ſibi datum à iure, vel etiam iudex ex iuſta cauſa, reus tamen appellatus hoc poſſe non debet, ſcilicet diminuere beneficium à iure alteri parti cōceſſum, habebit ergò locum decret. etiam vbi non eſt præfixus terminus à iudice vel à parte, vt appellatus poſſit petere appellantem comparere coram iudice appellationis in termino aſsignato à iure,ſcilicet quia cùm vnus menſis reſtat de anno, & etiam ſi ante annum vellet appellans proſequi appellationem ſuam, quod poteſt: tamen non poteſt impetrare literas ſuper appellatione ſua, ſed oportebit eum portare acta ſua ad curiam, & facere citari aduerſa

oportebit eum portare acta sua ad curiam,& facere citari aduersarium,& hoc satis innuit hæc decre.

☞ †*Petierit*.si autem appellatus hoc non peteret, non pateretur pœnas quæ sequuntur,nec actor, nec reus,si non irent parati procedere super principali causa,licet benè faciant,si parati vadant , sed licet non teneantur ire instructi super principali causa: tamen debent ire parati respondere super causa appellationis. Et si non iuerint , nulla alia citatione missa poterit iudex appellationis diffinire , vtrum vera & iusta sit appellatio ante sententiam emissa, an non, nam hic non agitur, nisi de appellatione ante sententiam,scilicet, ad procedendum lit. non contest.suprà eodem,cap.interposita.§. fi. & etiam condemnari in expensis.suprà,eodem , Nicolao. & aliàs in causa appellationis procederetur contra eum,quasi contra contumacem. suprà , eodem , vt debitus.in fi.& c. sæpè.& c.cùm speciali. in fi. & cap. per tuas.& sup.de offi. deleg.pastoralis.§. præterea. in fi.Hanc autem petitionē scilicet quòd appellatus vadit instructus procedere in causa principali non potest facere appellator, non enim ad aliud tenetur appellatus , nisi vt vadat prosecuturus causam appellationis non principalem.

Hæc autem habent locum si appellatio recepta est,aliàs sufficit & appellatori & appellato , quòd mittant nuncium pro literis impetrandis.sup. eod. interposita.§.ei quoque.not.sup.eo. sæpè.Item hæc habent locum,vbi certus est terminus appellationi præfixus.sup.eo.Nicolao.sed vbi non est præfixus,si aliqua partium vult impetrare,potest secūdum modum quem notaui.sup.eo.oblatæ.& c.sæpè. Item in hoc casu,scilicet, quando non est certus terminus pręfixus appellationi,tamen recepta est,si appellatus est præsens apud iudicem appellationis, sed appellator est absens, est tamen præsens procurator eius,qui vult impetrare literas super appellatione sua , tunc apppellatus si vult,semper debet obtinere,quòd nullæ literæ appel. impetrentur , sed faciet citari aduersarium, vt coram iudice appellationis, quem appellator elegit procedatur , & idem dicimus etiam in appellante , quòd debet obtinere citari aduersarium appellatū, ne aliquas literas app. impetret, nam ordinarium est, quòd semper iudex appellationis cognoscat de appellatione,nisi ex iusta causa aliis committat.

☞ †*Appellationis articulo*.si talis erat appellatio, sine qua non poterat terminari causa principalis , alioquin contra.suprà,eod.super eo. Alij tamen dicunt aliter. Si iste, qui obtinuit articulum appellationis intendit renunciare app.decætero nō poterit agere pro expensis,si non intendit renunciare,sed suspendere articulum app. tūc corā iudice,qui procedit in causa appellationis,poterit petere expensas, siue sit ipse iudex ad quem appellatum est siue sit alius quē partes elegerunt,nam tunc cùm successerit loco iudicis appellationis de omnibus cognoscet, sicut iudex appellationis cognouisset, cognosceret enim si appellatum est ante sententiam,si causa appellationis est vera vel falsa.Et si post sententiam est appellatum,quærit tantùm de principali causa.C. de ap. eos.§.1.Item si expressè dicerent litigatores , quòd nolunt iudicem cognoscere ad præsens de app. sed tantùm volunt sibi saluum esse vt quando voluerint ius saluum sit eis super expensis , quas sibi dicunt deberi occasione malæ vel bonæ appellationis,tunc videtur quòd etiam post finitam causam principalem vel ea pendente possint etiam expensas petere prosequendo tamen app. non tamen tunc peteret pronūciari appellationē iustam,sed petit tātùm expensas,quia malè appellauit, & hoc vix potest locū habere, quando appellatur à sententia. *Partium*. id est , partis.

6 †*Partium voluntate*.Not.quòd hic fit prorogatio iurisdictionis conditionalis , vel de casu in casum, nam iudex appellationis pro magna parte non habet iurisdictionem,nisi sub conditione in casu , scilicet,si vera est causa appellationis,sed partes possunt extendere eius iurisdictionem,vt simpliciter cognoscat,vt hic, & est simile in iudice delegato,cum clausula,quod si non omnes,&c.Est tamen casus vbi non possunt prorogare.sup.de fo.compe.Romana.quod quare non possint ibi inuenies , tamen hic impropriè dicitur prorogatio,sed exceptionis omissio, vt not.sup.de offi.deleg.prudentiam.*Procedatur*. & debet procedere in causa principali , nisi dimittat propter probationes remotas,vel alia iusta impedimenta.*Pręmissa*.id est, si causam appellationis in scriptis non expresit, & Apostolos non petiit , & si non venerit instructus,vt hic dicitur.

7 *Non appellans*.† tunc reputatur appellator, non appellans quando apppellauit sine scriptis,vel quādo non petiit Apostolos , sed quando non portat sua munimenta,benè reputatur appellans, sed non datur ei terminus ad ea producenda, & proceditur eis non expectatis , etiam si appellat , remittitur ad primos iudices. Et idem videtur dicendum , scilicet,quod procedi potest, nō solùm in causa appellationis,sed etiā in causa principali sine vlla citatione quando nō petiit appellatus,ꝙ appellator compareat cum probationibus,sed tantùm sibi terminus præfixus est ad prosequendum app.sup.de renū.veniēs.sup.eo.cùm causa. §.fi.no.hic in gl.si autē.licet aliqui contradicant dicentes,ꝙ licet in causa appellationis,possit procedi sine citatione,tamen in principali,non proceditur sine citatione,sed iste qui nō petiit, quòd cum munimentis aduersarius compareret,benè dabitur ei scilicet , aduersario terminus ad munimenta producendū,nec intelligitur nomine probationum vel munimentorū testes,quia ad eos ☞producendos benè dabitur terminus. † Item not. quòd si iudex à quo appellatur defert appellationi, superior ad quem appellatur,siue sit Papa , siue archiepiscopus,siue delegatus eorum procedere poterit in causa appellante inuito, licet in scriptis non appellauerit, nec Apostolos petierit , nec causam assignauerit.arg.sup. de fo. compe. significasti. & c. Roma.si verò iudex nō detulit appellationi expressè,sed pars appellata secuta est partem appellātem ad Papam,tunc Papa vel etiam eius delegatus inuito appellante procedet in causa appellationis, quia in odium appellantis,& fauore partis appellatæ statutum est,quòd reputetur non appellans , & quòd huiusmodi solennitates non requiruntur, vnde non debet in eius odium retorqueri. C. de leg.quod fauore.ff.de excep.rei iudi.euidenter. In archiepiscopis autem & in aliis inferioribus à Papa,non sufficit consensus partium sine consensu ordinarij. sup. de fo.compe.c.Romana.fortè secùs est , nisi prius ipsi iudicent, quòd per appellationem legitimā ad eos est iurisdictio deuoluta, tunc etiā si sine scriptis vel sine causæ assignatione est appellatum,tamē potest cognoscere, quia hæc sententia etiam si sit contra ius litigatoris,tamen facit ius inter partes, vt not.s. de rescrip. super literis. *contempserit*. puta quia non comparuit instructus in termino quem ipse prefixit. ☞†*Procedetur*.vt si appellatus sit reus,& lis non fuerit coram primo iudice contestata, cùm terminus datus ad prosequendum,vicem peremptorij obtineat, & sic non veniens in termino peremptorio ad causam

sam principalem,& ante lit.contest a.pateretur missionem in pos.si locum haberet missio, vt si locum non haberet excommunicaretur.sup. vt lit.non contest.quoniam.& c.tuæ.Si verò esset actor, & ad terminum peremptorium non veniret, reo veniente, absolueretur reus ab instantia iudicij, nec actor audiretur,nisi restitutis expensis,& probatur hoc.ff.de iud.l.& post edictum.C.de iud.sancimus.C.quomodo & quan.iud.Authen.qui semel.sic fiet in causa appellationis,& probantur ista in hoc c.& eod. tit. sæpè contingit.& c.reprehensibilis.Si verò lis sit côtestata in primo iudicio,& reus appellatus non veniat ad prosequendam appellationem,appellatore prosequente procedetur in causa appellationis,vt C. de tempo.app.in Authen.ei qui appellat.& 2.q.6.si quis appellat. Nam & in primo iudicio procedetur contra eum contumaciter post lit. contest. ad diffinitiuam,si liquere potest de causa,vel ad missionem incommutabilem,si liquere posset, vt probantur hæc, C.de iud.l. properandum. §.si autem absfuerit reus. C.quomodo & quan.iud.l.consentaneum.Si autem actor appellatus,non veniat reo appellante veniente,similiter procedetur in appellationis causa, appellante in expensis nihilominus condemnato, hoc enim est commune in quolibet côdemnato contumace,siue vincat in principali,siue succumbat,vt C. de iud.l.properandum.§.si autem ex gestis.

CAP. LXXIIII.

Legitima. *Quod ipsis.* arbitris. *In idem.* id est, in eadē sententia,scilicet, vt iudicent ꝙ legitimæ sint super causa recusationis,vel contra.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio fieri debet gradatim, scilicet, ab episcopo ad archiepiscopum,& sic de singulis.*

A sententia officialis potest supplicari suffraganeo.

2 *Citatus non tenetur comparere,nisi constet esse de iurisdictione citantis.*

Qui iam est in alicuius territorio,dicitur esse de sua iurisdictione.

3 *Tres gradus in prosecutione appellationis hîc habes.*

Iudex superior,quamdiu quæstio pendet,an appellatio sit recipienda vel iusta;non potest prohibere iudicem, à quo est appellatum procedere in causa.

Iudex appellationis quando incipiat de veritate causæ cognoscere.

4 *Cùm primum iudex appellationis incipit cognoscere de veritate causæ,non valet, ꝙ fit per iudicem à quo appellatum est,& vide in nu.5.& 6.*

Propter minorem causam,non debet fieri præiudicium maiori conditioni.

7 *In appellationibus quæ fiunt extra iudicium non quæritur,an vera vel iusta sit causa appellationis.*

Factum per primum iudicem,an & quando ratum maneat.

8 *Iudex appellationis quando possit inhibere priori iudici, vt non procedat.& in nu.9.*

CAP. LXXV.

Romana ecclesia. *Generaliter.* ex hoc colligi potest,ꝙ hic officialis habeat ordinariam iurisdictionem à lege, & prius appellantur iudices, quàm officiales, & sic optimè videtur dicere Auth. de iudi. in prin.& §.illo custodiendo. & C. de app.si quis diuturno. & per has leges videtur hic articulus determinatus fuisse,& sic non ob.ff.quis & à quo ap.l.1.& ff.de ap.Imperatores. vbi dicitur, ꝙ à legato tantùm ad delegantem appellandum est,quia iste officialis non est delegatus,sed ordinarius, vel potest dici,ꝙ benè appellatur vicarius, qui similiter habet ordinariam iurisdictionem,vt not.s. de offic. vic.c.sua. & ab his vicariis eodē modo appellādum est,quomodo appellaretur ab his,quorū vicarij sūt. C.de app.præcipimus.*Ipsorum.*suffraganeorum.

1 *Eorum.*suffrag.†*Siue auditorium.* identitas auditorij tollit omnem contrarietatem, quia benè fit gradatim appellatio ab officiali suffraganei ad archiepiscopum,sicut dicitur.2.q.6.biduum.quia nullum auditorium est medium inter auditorium huius officialis,& auditorium archiepiscopi.Item non obstat, s.eod.dilecti. quia ibi non loquitur de appellatiōe facta ab officialibus, sed de appellatiōe facta à subditis suffraganei,quorum auditorium non est idem, sed diuersum,& ideò ibi gradatim est appellandum. *Si censendum.*quo ad appellationem,& etiam quo ad quædā alia,licet non quo ad omnia, quia credimus, ꝙ ab officialis sententia possit supplicari suffraganeo,Itē potest prohibere,ne iudicet.ff.de iudi. iudiciū.& idem in multis aliis. *Ad suffraganeos.* contra. j. de præb.c.referente.solue vt ibi. vel ibi loquitur de cōsuetudine speciali,& eodem modo solue.j.de no. ope.nun.significātibus. *Nisi.*non mireris quomodo cognitio ponitur in sententia ista. Hoc enim fuit, quia archiepiscopus & suffraganei petiere declarari,quid esset iuris archiepiscopalis secūdū canones, & hoc diffiniuit Papa in hac sententia, & ideò in fine addidit,quod in aliis ecclesiis seruarentur.

2 †*Causa.*idem dicimus,vbicūque aliquis iudex citat aliquem, quia nisi constet, quòd citatus sit de iurisdictione eius, nunquam debet comparere,nisi in literis exprimat tale quid, quòd si esset verum esset de iurisdictione eius.ff. qui satisd. cog. si verò. ff.de ser.l.1.ff.de iud.non videtur.de hoc no.suprà,de dila.præterea.Sed contra. supra, eod. si duobus. in prin.vbi archiepiscopus citauit nulla causa appellationis expressa,& cùm ad Papam esset appellatum, & quia non comparuit, tamen tenuit excommunicatio lata in eum.Sed solue,quia tunc nondum statutum erat,quòd expressa causa appellaretur.Item ibi cōstat archiepiscopum legitimum iudicem subditorum suffraganeorum suorum in causis appellationis, & eodem modo solue. ff. de iud.si quis ex, quia ibi loquitur,quando constabat, quod erat de sua iurisdictione,puta quia erat in suę iurisdictionis territorio,quādo citabat eum,licet aliàs nō esset de eius foro,& hoc benè innuit litera legis,quæ loquitur de legatis,& quod dicit, quòd non debebat cōtemnere prætoris dignitatem,si enim nō esset in suo territorio,nec esset aliàs de sua iurisdictione, non video quomodo videretur contemnere iurisdictionem eius.

3 *Expressa.*in citatio. † *Vocatis.* no. ergò hîc tres gradus in prosecutione appellationis. Primus est, quia quandoque proponitur non esse appellatum, vel aliàs iurisdictionem non pertinere ad eum, ad quem dicitur appellatum,& tunc non deberet prohibere primos iudices aliquid facere, sed tantùm cognoscere,an sua sit iurisdictio.sup.de rescrip.super literis.& iste gradus not.ibi, si verò vocatis partibus,&c.Secundus gradus est, quando non diffitetur appellatum, sed dicit ex insufficienti causa appellatum, & tunc distinguitur, quia si sit apppellatum post sententiam,potest prohibere primos iudices procedere.ff.appel.pen.nihil inno.l.1.in princ.Si verò sit appellatum ante sententiam,non potest prohibere primos iudices procedere, nisi primò diffiniat ex causa legitima appellatum esse,& iste gradus no. ibi,ꝙ si obiiciatur ex iniusta causa,&c. Tertius gradus est,quando non diffitetur appellatum, nec etiā negat causam appellationis sufficientem, sed dicit falsam esse causam,ex qua appellatum est, & in hoc casu

casu semper iudex appellationis prohibet primos iudices procedere,& sic loquitur.sup.de rescrip. dilect. respon. 1. *Partibus.* quæ semper vocandæ sunt *Aliud* quia fortè renunciauit appellationi , vel dixit nullam causam insertam fuisse appellationi, licet cō trarium in literis expresserit , & sic est multa similia inuenire.*Taliter*.id est,per appellationē,quæ teneret, & causam ad superiorem transferret,licet fortè falsam,sed ignoratur. *Ne in illa causa.* quando ante sententiam est appellatum.*Præsumant.* quia hæc cognitio, an sit iudex præcedere debet omne exercitium iurisdictionis.sup.de rescrip.super literis.in fi. *Obiiciatur*.non est audiendus , quia causam in iure probatam dicit iniustam,vel minus legitimam , vel econuerso, scilicet , quia reprobatam à iure dicit legitimam,cùm sit hæc notoria iuris , & tunc hæc locum habet cum causa vel grauamen , quod proponitur, in iure expressum non est, & tamen iusta causa videtur , non enim omnes iustæ causæ appellationis in iure expressæ sunt.

☞ †*Minus legitima*,hîc vult dicere , quòd si ante sententiam appellatur , & coram iudice appellationis dicatur appellationem non recipiendam , quia non sit sufficiens causa ex qua appellatum est,quia quādiu hæc quæstio pendet,an sit recipiēda appellatio, non debet prohibere iudicem , à quo appellatū est, procedere in causa,& benè facit ad hoc.sup.de offi. deleg.pastoralis.§.præterea. licet dici possit, ꝙ illa decre.non habet locum, nisi vbi appelletur post sententiam,sed econtrà videtur.sup.de rescrip.dilectus fil.in fi.vbi dicitur , ad iudicē appellationis pertinet cognitio causæ.s.ad quos pertinet iurisdictio,& interim primi iudices supersedere debent , sed responde ☞ & expone vt ibi.†*Prohibere.* ex hoc loco satis apparet , quòd iudex à quo appellatum est ante sententiam,non tenetur dimittere procedere in causa,antequam iudex appellationis incipiat cognoscere,an vera sit causa appellationis, nisi appellans obtulisset se probaturum causam appellationis coram iudice, à quo appellauit.§.eod.interposita. vbi not. Sed de hoc potest dubitari , ex quo incipit iudex appellationis cognoscere de veritate causæ, an iudex à quo appellatum est,debeat supersedere , etiam si ei non mandetur à iudice appellationis, & an teneat quod postea fecerit si postea processerit,& videtur ex hoc loco,quod teneat super principali,antequam ei mādetur ,quia principalis causa non tangit processum iudicis app.qui cognoscit de veritate appellationis. Et hoc quod dicitur hîc, est quoddam nouum beneficium,quod datur per hanc constitutionem iudici appellationis. s. vt possit prohibere primos iudices,sed si non prohibeat,vel antequā perueniat prohibitio ad eos,tenebit quod faciet.arg.sup.de resti. spo.c.audita.

4 †Plures tamen dicunt,quod ex quo iudex appellationis incipit cognoscere de veritate causæ, nō valet quod fit per iudicem à quo appellatum est, quia licet mandetur iudici, intelligitur tamen mandare parti , quæ præsens est in prosecutione appellationis,& si diceres eam non præsentem , sed absentem contumaciter,nec tunc certè sua contumacia debet ei prodesse imò eum facit præsentem.ff.de re iud. l. de vnoquoque.§.1.& l.contumacia.§.vlti.C. de iud. l.properandum.Et facit pro his, quia si ius dat iudici appellationis quod cognoscat de veritate causæ. §.de rescrip.dilectus fil.certè hoc ipso videtur abstulisse prioribus potestatem cognoscendi de principa☞li.†Item dicit lex, quòd propter minorem causam, non debet fieri præiudicium maiori cognitioni. ff. de iud. per minorem.sed constat ꝙ maior causa appellationis propter authoritatem maioris iudicis est cognitio,de qua cognoscit iudex appellationis,quā illa de qua cognoscit primus iudex. Item maior est, quia de pluribus cognoscit,scilicet, de veritate causæ app.& etiam in casu de principali, puta si probetur vera causa appellationis,§.eo.vt debitus. Itē constat,ꝙ in casu posset ei fieri præiudicium , si probaret veritatem causæ appellationis , si primus iudex cognosceret. Item decre. prælleg. vt debitus. hoc videtur dicere expressè , id est, quòd primus iudex non debet se intromittere,ex quo superior cognoscit de veritate causæ, cùm dicat ꝙ si inuenerit iniustam appellationem, debet eum ad priorem iudicē remittere,alioquin ipse procedat.

5 †Sed quæres quare nō eadē ratione debet supersedere primus iudex,ex quo iudex appellationis incipit cognoscere,an appellatio sit interposita , vel iusta appel.causa expressa , cùm etiam tunc si procedat primus iudex,fiet præiudicium in causa appellationis. Ad hoc respondeo , quia licet fiat præiudiciū quo ad aliquid causæ appellationis, non tamen fit præiudicium maiori cognitioni , quia iudex appellationis de prædictis cognoscens non cognoscit,neque de causa appellationis, quæ sola est , an sit vera causa appellationis , neque de princip. sed tantùm an sua sit iurisdictio , vt hîc dicit. Primi tamen omnibus his respondent , dicentes hanc decre. habere locum, postquàm primo iudici renunciatur , vel aliàs scit,quòd secūdus iudex appel.procedit in causa appellationis , scilicet , vt cognoscat de veritate causæ,& multum facit pro eis decre.prælleg.de restit.spo.audita.sed si contrariū dicitur sequitur magnum inconueniens , quia si appellatum esset in curia Romana,& ibi prosequeretur causa appellationis,scilicet,de veritate causæ , & per procuratorem prosequeretur causam principalem coram primo iudice,qui non detulit appellationi , quia nihil scit de prosecutione ap.quæ fit in curia iniustū est, quia propter hoc solùm ꝙ iudex app. cognoscat de veritate causæ, licet postea constet quod non sit verum, cassaretur processus primi iudicis, qui in nullo peccauit cùm nil sciret.

6 †Illud autem indubitatum est , quod siue ante mandatum iudicis appellationis , siue ante sententiam , siue ante mandatum Principis processerit, si coram iudice appellationis probetur vera causa appellationis, quod cassetur totum , quicquid fit per primum iudicem.sup.eo.ex parte M.& etiam multis aliis decre.

Hæc autem habent locum quando appellatur in iudicio,si enim extra iudicium appellaretur , certè non minus propter hoc,ꝙ superior iudex appel. incipit cognoscere de appellatione, siue in principali, siue in alio modo debet impediri officium , vel ius primi,vel alterius hominis, quin illud exequeretur, sicut primò,quia lis vel appellatio non debet quenquam priuare possessione.sup.vt lit.pend. per totū. quamuis & hoc ipsum fit in iudicio,& est ratio,quia officium vel possessio,vel aliud ius, non transfertur ad iudicem appellationis , sed iurisdictio tantùm.

☞†Et hac ratione dicunt quidam & fortè benè,quòd si aliquis appellat, ne prælatus instituat aliquem in aliqua ecclesia , & prælatus nihilominus instituat,& appellans super hoc prosequitur appellationem , ꝙ si pendente appellatione iterum immineret institutio facienda , iudex appellationis non prohibebit eum instituere,vt dictum est,& si vellet appellantem excommunicare,quia eum non habet pro instituto, nō valet excomunicatio. Et hoc est ea ratione,quia iurisdictio cuius pars est aliàs excommunicatio de-

inuoluta est ad iudicem appellationis, & hoc est verum, postquam iudex appellationis cognoscere cœpit de principali, scilicet, an ad prælatum pertineat institutio.

7 † In appellationibus autem quæ fiunt extra iudicium, non quæritur aliter, an vera vel iusta sit causa appellatio. Sed his videtur contra. supra eodem vt nostrum. Solut. hæc obtinent in appellationibus, quæ fiunt ante sententiam: in his autem quæ fiunt post sententiam obtinet, quod no. supra de off. deleg. pastoralis. §. 1. † Si autem iudex qui cognoscit de principali causa, non admissa appellatione, quam dicit non valere, quia non fuit emissa intra decem dies, vel quia nulla causa annexa fuit appellationi, vel quia iniusta vel falsa causa est appellationis procedit ad diffinitiuam sententiam, & iudex appel. similiter procedat, quia iudicauit bene appel. vel ex iusta causa, & etiam consequenter super principali iudicauit siue bene, siue male tenet, quia cùm constet eum habere iurisdictionē, non est reuocanda sententia, quæ est contra ius litigatoris, nisi appelletur. 2. q. 6. §. diffinitiua. Tenebit igitur sententia iudicis appellationis, per quam reuocatus est processus, & sententia prioris iudicis.

Nec obstat si dicet, quod est contra res prius iudicatas, quia dicitur prima sententia non valere, quia lata est post appellationem, & tunc bene valet secunda sententia, contra res prius iudicatas. ff. quæ senten. si. appel. re. l. 1. † Si autem iudex appellationis iudicet appellationem iniustam, puta quia non fuit appellatum intra decem dies, vel quia non subiecit iustam causam app. vel quia causam quam subiecit, licet etiam iusta non erat, tamen vera erat, vel ex aliis similibus causis, tunc quicquid factum est per primum iudicem, qui non detulit appellationi, ratum manet, nisi obtulisset appellans se velle probare causam appel. coram primo iudice, & ipse noluit recipere probationes. Nam isto casu iudex appellationis non debet aliter cognoscere de causa appellationis, nisi probet appellans, quod obtulit se probaturum veritatem causæ, & cassabit quicquid factum est postea per primum iudicem, etiam si causa appel. esset falsa, nisi fortè notorium esset eam falsam. supra eodem interposita. cùm sit Rom. Et idem dicunt quidam, si primus iudex procedat post inhibitionem sibi factam à iudice in casa à iure concesso, vt hîc. Alij dicunt contra, nec est contra. ff. appel. pen. l. 1. quia illa loquitur in appellationibus factis post sententiam, vel post decretum, cum causæ cognitione interpositum, vt ibidē dicitur, tunc enim antequam procedatur in causa appellationis reuocatur quicquid factum est post appellationem, vt not. supra de excep. dilectæ. nisi fortè notorium esset quòd appellatio esset iniusta, vt not. supra de offic. deleg. pastoralis. in gloss. mirum.

8 † Item not. quòd licet decret. ista innuat, quòd iudex appellationis in quibusdam casibus potest inhibere priori iudici, quod non procedat, & quod in aliquibus non debet inhibere. Non tamen dicit, quando primus iudex debet cessare propter appellationem à procedendo in prima causa, vel non debet cessare, & ideò super hoc tene sicut no. supra de offic. deleg. pastoralis. in gloss. mirum videtur. *A iure.* tales sunt casus. 2. quæstione sexta. §. sunt quorum, & §. sequen. Ideò autem ponit de istis appellationibus quæ prohibentur, quia de aliis, quæ à iure non prohibentur, non erat dubium, quia ex quo iudex app. incipit cognoscere, quòd potest iudicem prohibere, à quo appellatum est, imò & quod plus est, sine prohibitione procedere non potest. ff. app. pen. nihil inno. & de app. reci. per totum. Sed de his quæ à iure prohibentur, quia potest dubitari, ideò hic determinat, scilicet, quia idem est, scilicet, quia prohibere potest, imò si non prohibetur, procedere possunt, primi iudices. ff. de app. re. l. fin. & in præalleg. §. sunt quorum. *Consimilibus.* puta ne testamentum aperiatur, & in aliis huiusmodi. ff. de appel. re. l. fin. & in præalleg. §. sunt quorum.

9 † *Inhibere.* iudex enim appellationis post sententiam emissæ, dum cognoscit, an appellatio sit recipienda nécne prohibere iudicem debet, qui tulit sententiam, à qua appellatum est, ne sententiam exequatur, & hoc est expressum. ff. app. pen. nihil inno. l. 1. in princip. *In alium.* scilicet, ab eis qui coram archid. litigat. *Iurisdictioni.* licet enim certis ex causis aliqui ad eundem iudicem remittendi sunt. ff. de lib. causa. liberis. & ibi est commixtio actuum vel rerum, vt not. sup. de rescript. pastoralis. §. 1. & etiā licet audire possint etiam eos extraneos, qui se offerunt iudi. ff. de re iud. à diuo. §. si super. infrà, de testi. veniens. tamē eos ad iudicium vocare non possunt, nisi impedirent iurisdictionem eorum. infra, de spon. veniēs. & not. sup. de offic. iudi. delegat. cap. 1. *Impediant.* contra. sup. eodem ad hæc. solue vt ibi. *Ad eos.* siue enim sint restemporales, siue spirituales ecclesiarum, omnes sunt in potestate episcoporum & dispositione. 10. quæstio. 1. nouerit. decimaseptima, quæstio. septima, omnes. 89. distin. iudicatum. & eodem modo si appellatur super eis appellabitur ad archiepiscopum. *Seu in re.* sic in causis feudorum. sup. de foro compe. ex transmissa. §. verum. sup. de ma. & obed. solitæ. *Reuocent.* de hoc not. sup. de offic. ord. ad reprimendam. infrà, de senten. excom. per tuas. *Remittere.* de hoc no. sup. de rescrip. ab excommunicato. & de offi. ordi. ad reprimendam.

CAP. LXXVI.

VT *Super appellatione. Constitutionis nostræ.* sup. eo. cordi. & est hoc ius nouum & bonum. *Nihilominus capiuntur.* tangit hîc consuetudinem Angliæ & Romaniæ quæ est, quòd si quis per 40. dies steterit in excommunicatione quod capitur. *Nam post.* ff. app. pen. nihil inno. per totum, & not. sup. de excep. dilectæ. *Exceptis.* casibus. sup. eod. titu. Roma. §. quod si. *Inhibuit.* sup. eo. Roma. additio est in originali.

DE CLERICIS PEregrinantibus.

TIT. XXIX.

SVMMARIVM.

1 *Clerici an & quando possint peregrinari.*

CAP. I.

CONQVÆRENTE. *Accedunt.* Nam cùm omnes peregrini sint sub protectione domini Papæ, specialius tamen venientes ad sedem Apostol. 24. quæstio. 3. si quis Ro. Clericis tamen non licet peregrinari sine authoritate superioris. de conse. distin. 5. nō oportet. nec etiam episcopis. infrà, de vo. & vo. re. magnæ. Si autem non causa peregrinationis, sed prosecutione appellationis suæ, vel etiā ꝓ vitāda oppressione pōt ire ad Papā, vel aliū superiorē inito episcopo, vel prælato suo. 2. q. 6. omnis oppressus. & tribus c. sequē. Credimus tamen, quòd semper debet ad minus de honestate petere licentiam, sine necessaria autē causa, sed

ſed pro aliqua vtilitate tātùm non licet ad Papam accedere, ſine authoritate ſui prælati, vel domini Papæ. Auth. de epiſcopis. §. interdicimus. & hoc intelligimus ſaluo, ꝙ de Regibus dixi. s. ti. prox. c. cùm parati. C. ſi per vim. l. 1. C. de emancip. iubemus.

DE CONFIRMATIONE vtili vel inutili.

TIT. XXX.

SVMMARIVM.

2 *Confirmatio fieri debet cum cauſæ cognitione.*
Confirmatio ſententiæ à qua non eſt appellatum, an poſſit peti.
3 *Debet is, qui petit ſententiam confirmari, probare ſententiam tenere.*
4 *In petitione confirmationis alicuius ſententiæ probatio incūbit actori.*
Sententia à qua eſt appellatum poteſt confirmari.
5 *Præſtat abſoluere reum quàm ferre ſententiam confirmationis, vel infirmationis, vel etiam abſolutionis ab impetitione rei.*

CAP. I.

SI quis. *Litigioſæ.* Quæ res dicatur litigioſa habes. C. de liti. Auth. litigioſa. *Cognoſcere.* & fortè cōſonat l. oc. l. quæ dicit ꝙ ea quę poſt lit. conte. & c. ff. de ædil. edic. l. ædiles. §. fi. *Cauſa.* iam cœpta. ſup. de teſt. cauſam quæ. *De quæſtione.* quidam intelligunt decr. iſtam ſicut iacet, alij dicunt quòd non eſt poſt confirmationem alicui licitum decernere vel de quæſtione poſt orta, ſi quæſtio ſit, an vera vel falſa ſit confirmatio. ſuprà. de iud. cùm veniſſent. ſecùs ſi velit cognoſcere de rebus confirmatis, quòd patet.

1 †Et hoc intelligas verum, vbi confirmatio facta eſt ſine cognitione, ſi enim cum cauſæ cognitione fit confirmatio, ſiue poſſeſſionis, ſiue eccleſiæ, ſiue electionis ſuper ipſa electione, poſtea inferior iudex cognoſcere non poteſt. Cōfirmationes autem cum cauſæ cognitione fiunt. de officio delegati. quoniā abbas. s. de pac. quoties. ſup. de teſti. veniens. 1. Planior intellectus eſt, vt dicas, quòd ſi quis confirmationem impetret alicuius rei lite pendente, vel propter defectum, qui erat in contractu, vel quia Papæ authoritas requirebatur, nihilominus iudex coram quo quæſtio vertebatur, in quæſtione procedet, niſi fortè diceret, non obſtante quod res eſt litigioſa, imò quod plus eſt dicimus, quia non ſolùm ſi confirmationem, imò & ſi priuilegium conceſſum à Papa obtinuiſſet, tamen primus iudex procederet. ſup. de teſt. cauſam. 2. Si verò erat in pacifica poſſeſſione, cùm obtinuit confirmationem à Papa, non in forma communi, ſed ex certa ſcientia volens ſupplere defectum, ſi quis erat in priori conceſſione, vel aliàs cū cauſæ cognitione, poſtquam ſic confirmauerit, ſolus Papa cognoſcere poteſt, vel dic, vt not. ſuprà de iud. cùm veniſſent.

2 †Quæritur an poſſit peti confirmatio ſententiæ, à qua non eſt appellatum, vel quæ tranſit in rem iudicatam cum cauſæ cognitione, puta quia dicit peto à vobis iudex, quòd talem ſententiam confirmetis pro me contra talem latam, & videtur quòd nō, quia actor ex hac petitione nihil conſequi poteſt, quia hoc ipſo quòd appellatum non eſt, & tranſit in rem iudicatam, rata eſt. Et ſi dicas, quòd nulla erat ſententia, fortè, quia non erat iudex, qui eam dedit, vel non tenebat ſententia quia non fuerat lis cōteſtata, certè nec tunc ſententia confirmationis faceret eā tenere. Item non videtur, quòd poſſeſſori ſit actio prodita, niſi fortè alius diffamaret, & detraheret iuri poſſeſſoris. infrà qui fil. ſint legi. cauſam. C. de inge. ma. diffamari. cùm ſuis concor. Sed contra. 16. q. 6. ſi epiſcopum. infrà de inſti. c. 2. ſuprà de procu. ex inſinuatione. & in fi. s. de pact. c. 1. Sol. dicimus a talē petitionem admittendam, & poteſt prodeſſe actori, quia ſi pro eo lata fuit ſentētia, decætero nullus poteſt dicere eam nullam, neque eo prætextu, quod is qui tulit eam non erat iudex, nec pro alio, quia ſi ille qui confirmat, eſt iudex, ſententia quam fert ſuper confirmatione prioris ſententiæ, tranſit in rē iudicatam, & dat robur primæ ſententiæ, vt decætero contra eam nihil poſſit dici. s. de trāſ. c. 1. prodeſt etiam actori, ꝙ nullus inferior confirmatore de ea cognoſcere poteſt, vt hîc. Vnde dicimus, quòd ſi archiepiſcopus cognoſcens de cauſa appellationis cōfirmauit ſententiam, & poſtea coram epiſcopo volēte exequi ſententiam confirmandam exciperetur ab hoc, quòd non teneret ſententia prima, & ideò non eſſe mandandam executioni, nō audiretur, nec ipſe cognoſceret, ſi non fuiſſet appellatū, ſed ſi fuiſſet appellatum ab archiepiſcopo ad ſuperiorem, nō cognoſceret epiſcopus, cùm ibi non appellaretur ab archiepiſcopo, ſed differret executionem quouſque ſuperior diffiniret cauſam appellationis. Ad ſecundam reſpondeo, quia etiam is qui habet ius, & qui eſt in eius poſſeſſione poteſt agere, nam quilibet poteſt petere hîc pronunciari ſe legitimum, etiā ſine diffamatione præcedente & ſe canonicè inſtitutum. ī. qui fil. ſint legi. per tuas. ſup. de procu. ex inſinuatione. & ll. contrariæ. ſ. diffamari. & c. loquuntur quando non agebat directè, ſed compellere volebat alium agere intra certum tempus, & tunc benè eſt neceſſe, quòd præcedat diffamatio.

a Sol. dicimus. Ad hæc dicta Inn. vide Card. in conſi. 71. inc. feriatim ſuper ſingulis. col. 2. in princ.

3 †Item plus dicimus, ꝙ ille qui petit ſententiā cōfirmari, debet probare ſentētiam tenere, puta ꝙ iudex fuit, qui tulit eam, & quod ordinem ſeruauit, nō autē habet neceſſe probare, ꝙ iuſta ſit, ſed ſi non peteret cōfirmationem, ſed eius executionem, & alius diceret, non eſt executioni mandanda. quia non tenet, ſibi incumbit probatio, quia omnia præſumuntur ritè facta.

4 †Ratio diuerſitatis, quia in primo caſu eſt actor, in ſecundo reus, vnde ſibi incumbit probatio. 5. q. fin. actor. vix videre poſſum, quòd alij incūbat probatio, ſi quis petit confirmationem alicuius ſententiæ, & alij ſi idem petit executionem eiuſdem ſententiæ, vel ſi petit ſententiam excommunicationis obſeruari vſque ad ſatisfactionem condignam, & tamen benè cauet ſibi iudex, quia niſi plenè ſibi conſtet de iuſtitia primæ ſententiæ, vel iniuſtitia.

5 †Semper tutius eſt abſoluere reum ab obſeruatione ſcilicet iudicij, quàm ferre ſententiam confirmationis vel infirmationis, vel etiam abſolutionis ab impetitione rei, de hoc not. ſup. de offi. dele. cùm cōtingat. Illud autem eſt indubitanter verum, ꝙ ſentētia à qua eſt appellatum poteſt confirmari. C. de appel. Authen. ei autem.

SVMMARIVM.

1 *Confirmationis potentia quæ ſit.*
2 *Actus canonici in iudicio peti poſſunt: quod non eſt ita de actibus iuriſgen. & vide in nu. 3. & 4.*

CAP. II.

DE *confirmationibus.* Ex certa ſcientia & cum cauſæ cognitione factis, aliàs ſecùs eſt. ſup. de offi. deleg. ſtuduiſti.

1 †No. quòd confirmatio aliqua tribuit multum iuris, ſicut in confirmationibus electionum, per quas

datur potestas ministrandi.sup.de elec.transmissam. & c.qualiter.quandoque autem confirmatio non tã tùm vetus ius declarat,sed illud solidum ponit,vt si quis petat confirmationem cum causæ cognitione, quæ ad iurisdictionem pertinet, vt est confirmatio sententiæ,& processuum habitorum iniudicio.Nam contra hoc postquam fuerit confirmata cum causæ cognitione,partes in iudicio nihil dicere possunt. s.de transact.c.1.Idem dicimus etiam si actus legitimi confirmentur cum causæ cognitione,& partibus præsentibus quòd credimus fieri posse. ff.de adopt. nam etiam.

2 †Idem etiã credimus de actibus canonicis, sicut sunt confirmatio,institutio,quæ possunt peti in iudicio confirmari.sup.de procur.ex insinuatione. in fi. actus autem de iure gentium introducti,vt sunt vẽditio,locatio,& huiusmodi non debent peti in iudicio confirmari.Et est ratio diuersitatis,quia isti contractus tantùm de voluntate partium nitũtur etiam lite non contestata, ideò in eorum confirmatione nihil facit iudicis authoritas,nisi esset de volũtate partium.sup.de transact. c. 1. vel nisi talis esset superior qui sua authoritate posset,vt est Papa, quia si confirmaret aliquem contractum alienum factum ex certa scientia,contra illum vlterius nihil dici posset,ar. sup.de conces.præben.& ec.non va. quia diuersitatem.Sed actus legitimi qui à iure sunt inuenti & custoditi benè possunt peti confirmari à superioribus. Et idem dicimus de actibus canonicis, vt sunt institutio,confirmatio, & idem de his quæ à iurisdictione eorum dependent,vt sententia,& huiusmodi.

3 †Tamen in his nota, quòd licet dicamus quòd actuum legitimorum & canonicorum,& eorum quæ à iurisdictione dependent, confirmatio peti possit in iudicio & partibus præsentibus, tamen si nullus vult se opponere ipsi confirmationi, nemo cogitur, sed tamen tũc iudex proposito legitimo edicto procedet & cognoscet, & diffiniet etiam lit. non conte. ratum manere legitimum actum.ar.ff.de adop.nam ita. & C.si vt ab hær. se abst.Authent.omnes. & hac ratione potest dici illam petitionẽ de iure admitti, Peto me pronunciari legitimum,vel matrimonium pronunciari legitimum. nam filiorum legitimatio à matrimonio procedit,ꝙ est actus canonicus, sed si petatur venditio confirmari,vel alius contractus pẽdens ex consensu partium,tunc partes non coguntur respondere, nec etiam iudex potest procedere ad sententiam partibus volentibus respondere.

4 †Fatemur tamen, ꝙ si partes consentirent,quòd etiam cum causæ cognitione procedet in contractibus pendentibus ex consensu partium ꝙ teneret,vt in decre.præalleg.& de transact.c.1.quantum adhoc quod dictum est de pronunciando partib. absentibus plus placet quod not.inf.qui fil.sint leg.causam, *Falsi*.si enim agendo vel defendendo de falso,vel excipiendo proponatur,cognoscet, vt hìc. Vel dic,si proponatur de falso,siue accusando, siue excipiendo non audietur,nisi coram Papa.sup. de iud. cùm venissent.sed si esset notorium, vel per confessionẽ, vel per bullam,vel alio modo secùs.

CAP. III.

BONÆ *memoriæ.mandauerunt*.s.de offic.delegat. pastoralis. vbi de hoc notauimus. *cautè*. ante terminum benè debet carere commodo illarum, aliàs autem secùs.s.de appel. oblatæ. non placet de termino assignato à iure, vt ibidem nota. sed expone cautè.i.fraudulenter.*Defacta*. sicut nõ tenebatur, vt no.s.eod.oblatæ.s.de offi.dele.ex literis.*Prioribus*. fraudulenter impetratis.*Verùm*.mutat casum,hucusque enim locutus est, quando fraudulenter primæ impetratæ sunt,ex nunc loquitur quando non fraudulenter,& tunc si impetrantur secundæ literæ,non facientes mentionem de primis non valent secundæ,etiam si ibi sit clausula nulla l. veritati & iustitiæ &c.nisi expressè dicatur, nõ obstantibus literis confirmationis,& quasi idem videtur dicere hæc decre. cum eo quod dicitur s.de app.oblatæ. vnde eadẽ repetas quæ ibi dixi.*Dicatur*.in secundis literis.

SVMMARIVM.

1 *Quando lite non contestata procedi possit.*

CAP. IIII.

CVM *dilecta.Innouari*. Tali enim sumpto fides adhiberi debet cum coram iudice delega. ad hoc fuerit publicatum,de hoc not.sup.de test. Albericus.*Maioris*.no.ꝙ omnes clerici possunt se opponere pro iuribus episcopi. Quidam tamen dicunt,hos habere speciale mandatum ab episcopo. *Non duximus*.de superabundanti cautela.

1 †*Appellauit*.lit.prius contestata corameis,quod ex eo apparet,quia post mãdatũ recipit probationes, nulla alia facta contest.vel dic speciale,vbi agitur de statu posse procedi lit.non contest.vt not. s. de test. c. olim. Vel dic,hoc esse ius nouum.s.quod vbi petitur innouatio priuilegij admittitur exceptio talis, quia non est facienda innouatio , quia ego iura illa præscripsi,quæ tibi per illud priuilegium conceduntur, licet per innouationem nihil noui iuris tribuatur. j.de priui.quia intentionis.

Sed obiicies,quòd non videtur talis admittenda exceptio ꝑ illud quod sequitur, quia hac exceptione non obstante fuerũt priuilegia innouata.Sol. innouatio quæ sequitur non fuit facta communi iure, sed propter periculum consumptionis, sicut hæc ratio ex ipsa litera apparet. Idem videtur ꝙ admittẽda esset exceptio hæc, non sunt innouanda priuilegia, quia ego possideo iura quæ petis innouari.

☞ †*Renouare*.videtur ꝙ inordinatè , cùm primo loco deberet constare de ap.suprà,de appellatio.vt debitus.Sed dic in optione esse eius contra quem appellatur,vt petat procedi in appellatione, & ad hoc vt refundantur ei expensæ, & remittatur ad priores iudices,suprà de app.vt debitus. an velit coram iudice appellationis procedere in principali,vt hìc,cũ sit in eius fauorem inductum.sup.de legi.quod fauore.Et dic quòd Papa benè mandat procedi in causa,super qua est appellatũ ab eo loco in antea, quia verò &c. sed ante propter causam necessariam præcepit priuilegium innouari.*Sic ciuili*.Authen.de test. multæ.§.hæc verò.colum.6.*Similitudine*.suprà de consti.nam.ff.ad l.Aquil.illud.C.de fal.l.vlti.nam si hæc similitudo attenditur, videtur quòd eadem similitudine æquitatis debeat, vel aduersarium intra annum conuenire, vel ei priuilegij innouationem nunciare. *Nouum*. 12.distin.præceptis.inf. de priuil. ex parte.

☞ †*Procuratricem*.ff.de procur.fœminas.contra,sed hoc est speciale in mulieribus constitutis in dignitate.ad idem,suprà,de ar.dilecti. 12. quæstio. 2. cùm deuotissimam. vel ex quo est abbatissa , potest esse procuratrix in rebus monasterij,sicut miles in rebus ordinis sui.ff.de procur.filius.vel hoc fuit de speciali gratia quòd aliàs non licet.ff.de re iudi.quidam cõsu.

☞ *Centenaria*.suprà,de priuil.cùm nobis. †*In sua diœcesi*. nam si monasterium non esset in sua diœcesi cõstitutum , non valeret præscriptio episcopi contra priuilegium , quia erat sine titulo , qui necessarius est, & vbi est præsumptio contra aliquem & verè præsumptio est contra eum, qui in alia diœce.subiectionem monasterij præscribit, de hoc not.suprà, de præ

de præscri.si dilig.Sed episcopus in cuius diœce. est, benè præscribit contra hoc priuilegium,quia maior præscriptio est pro episcopo quàm cōtra eum,quia & si contra eum præsumitur,quia priui.apparet, tamen pro eo præsumitur & contra monasterium quòd impetratum sit per falsi suggestionem,& ideò tanto tempore monasterium vti eo cessauit,& sic fatendum est monasterium fuisse per priuilegium exemptum,sed fatendum est episcopum diœce, cōtra monasterium posse præscribere.

☞ † *Ad iudices.* hoc videtur mirabile, cùm tantùm esset petitum priuilegium innouari,& ad impediendum innouationem exceptum est de præscriptione quomodo lit.nō conte. procedetur ad diffinitiuam sententiam,super eo de quo actum non est. s. ad iudicandum monasterio an sit exemptum,contra, infrà,de ri.licet.Sol.dixerunt quidam hoc super statu monasterij procedere lit.non contest.suprà de testi, cùm olim.Sed adhuc non satisfit quæstioni,quia nō videtur debere pronunciari,nisi ad monitionem faciendam,vel non.

Tu autem sic responde,quia cùm iam priuilegia essent innouata,non erat super innouatione ferenda sententia,nec fertur sententia lite non cōte.quia licet Papa det formam procedēdi super principali, non remouet,quin debeat fieri lite contesta.supple ergò vbi dicit recipiat testes lite contestata præmissa.*Eidē*.episcopo.*Resignato*.id est,ex vestra parte dato.

CAP. V.

A *D nostram. Regularibus.* Etiam si prioratus sint perpetui.infrà,de sta. mona. monachi. §.vlti. *Taliter*.tacita veritate.sup.de rescri. super literis.infrà,eod.c.proxi.ff.de contrahen.emp.& vendi. l.quòd sæpè.§.vlti.

CAP. VI.

P *ORRECTA. Falsitatis.* Nisi probent de certa scientia emanasse,si enim probarent secùs esset, præsumptio enim transfundit in eos onus probationis.C.de proba.siue.& not.suprà,de offic. dele. cùm in iure.

CAP. VII.

E *XAMINATA causa.*

CAP. VIII.

V *ENERABILIS.Decimis*.scilicet quibus locis solui debent, vel quo tempore vel quibus personis, aliàs enim super diminuenda quantitate decimarum non licet pacisci. *Insertus.* ad hoc sit hæc insertio quia ratione eorum quæ in ipsa compositione ponuntur, non potest hoc dici, quòd aliquis sit contra ius ibi & si esset, Papa illud voluit sustinere,& super illo dispensare,arg.sup.de biga.super eodem.suprà, de filiis presbyter. veniens. & no. suprà de translatione.cap.primo.ipse tamen de iure suo contradicere posset, si ignorans fecit. suprà de fi.instr.dilect.§.porrò.vbi no.multò fortius quilibet extraneus:quia res inter alios acta &c.Item si dolo vellent dicere se inductos ad compositionem, audiuntur.ff.de pact.tres fratres.§.emptor. & propter hoc ponitur clausula, sicut sine præiudicio &c. & hoc idem posset dicere etiam si prædicta clausula non apponeretur,ideò cùm illa clausula nihil operetur,non debet impediri executio compositionis. *Confirmationis*.& videbatur contra quòd prius ponendus erat tenor compositionis,& postea consequi debebat confirmatio, vt diceret prædictam compositionem confirmamus, & non confirmamus compositionem sequentem.q.d.sicut in iudicio futuræ confirmationes non possunt confirmari, quæ causæ cognitionem requirunt, ita nec in priuilegiis debet valere confirmatio, si verba confirmationis præcedunt verba compositionis,& sic ex hoc verbo videbatur conditionalis confirmatio, vnde videbatur eis quòd priusquam mandaretur executioni, inquirendum esset de conditione, sed non est ita.

SVMMARIVM.

1 *Papa,vel delegatus an possit iura vnius ecclesiæ auferre,& alij dare.*

CAP. IX.

S *VA nobis. Spiritualibus*.Papa enim vel legatus cōcedendo, vel supponendo alij ecclesiam, nihil alieno iuri detrahere intelligitur, sed tātùm ius subiiciendo ecclesiæ,id est, vt extunc ei sit subiecta sibi concedere videtur saluo iure aliorum.ar. suprà, de offi.deleg. super eo,in omnibus ergò salua erunt episcopis& metropo.iura episcopalia & metropolitana,illi autem quibus donantur, poterunt tanquā patroni de temporalibus exigere rationem. Et pro his,si malè ministrent excommunicare, iste etiam, cui legatus hoc donauit, poterit inquirere, & fortè etiam extra ordinem non derogando iuribus aliorum,sed & cùm sunt negligentes vitare poterunt. Vel melius videtur,quòd legatus nullam potestatē a habet auferendi iura vnius ecclesiæ, & dare alij a, sed Papa hoc potest facere, hic autem per suas confirmationes,nihil dedisse intelligitur,sed tantùm data legitimè confirmasse,ac data talia non erant legitima.Verba autē huius priuilegij nescio excusare, quin plenè essent exemptæ à patriarchis & aliis, si legatus de eo conferendo potestatem haberet. *Eorundem*.hæc dictio refertur ad illā dictionē quidā.

a Alij.Ad-de Card. in consil. 65.colum. 3.in principio.

FINIS LIBRI SECVNDI.

LIBER TERTIVS.

DE VITA ET HONESTATE clericorum.

TIT. I.

SVMMARIVM.

1 *Peccatum mortaliter non est, si inter clericos staret laicus, maximè vbi non est contraria consuetudo.*

CAP. I.

VT LAICI. Suple. Statuimus. de consec. dist. 3. sacerdotum. 23. dist. sacratas. hoc c. loquitur
1 de honestate, † non enim crederem aliquem peccare mortaliter, si inter clericos staret, maximè vbi non est contraria cõsuetudo. *Sed pars.* id est, chorus. *Sancta.* id est maior pars ecclesiæ siue corporis.

CAP. II.

CLERICI. *arma.* 23. q. 8. clerici. *Portantes.* nisi ex causa. 23. q. 8. Maximianus.

CAP. III.

VT *quisque.* de honestate loquitur hoc. c. sed nõ peccat mortaliter si contra faciat propter paupertatem. *Plebem.* i. populũ. *Clericum.* Not. in minorib. ordinibus cõstitutos legere epistolam. Et hoc verum quando non est ibi subdiaconus, nec debet cantare cum solennitate, in qua cantat subdiaconus & ornamentis subdia. 23. dist. si qui clerici. *Scholas tenere.* docendo primo rudiméta & psalterium, qui autem maiores scholas regit, de quo habes. 38. dist. de quibusdam. non legit de officio epistolas, vel lectiones. *Ad finem* id est, symbolum, quod est credo in vnum Deum.

CAP. IIII.

☞ SI quis. *Relaxerit.* Nisi ex causa. infra. eod. clericis. *Sit.* id est, fiat. non enim ipso iure est excommunicatus. sic. 30. dist. per totum.

CAP. V.

CLERICVS. *Nutriat.* 22. quæst. 1. procliuis. 23. dist. non liceat.

SVMMARIVM.

1 *Debet clericus coniugatus tonsuram ferre.*
Clericus quando possit ducere vxorem.

CAP. VI.

CLERICVS. *Sit sine gradu.* Sacri ordinis. 32. dist. si quis eorum. *Traditus.* si dicto, vel facto approbauit esse eum in monasterio. 20. q. 1. quã progenitores. aliàs secùs, infrà, de regu. & transf. ad reli. cùm simus.

1 *Et iterum.* † refert se ad primum casum de clerico vxorem ducente, & habes hîc quòd clericus cõiugatus portare debet tonsuram. 23. dist. de ecclesiastica. 32. dist. si qui verò. in Authent. quomodo opor. epis. §. qui semel. 20. q. 3. eos.

Et hoc intellige verum si percipiunt beneficium. infrà de cle. coniug. Ioannes. & si iterum voluerint ad ordinem clericalem redire, aliàs omninò sunt omni priuilegio clericali priuandi, vel nudandi. 84. dist. si quis. infrà, eo. c. vlti. vel lege planius & verius hoc. c. Clericus si tonsura dimissa vxorem acceperit, qui quidem sit sine gradu. i. si prædictus clericus non habet gradum sacri otdinis, nec à parentibus monasterio traditus est, & semper vsque ad hûc locum lege suspensiuè, & est sensus. Si clericus non habet sacrum ordinem, nec est monachus, licitè potest accipere vxorem, tamẽ tonsuram portet, si vult gaudere priuilegio clericorum.

CAP. VII.

CLERICIS. *etiam inuiti.* nec in hoc casu incidunt in canonem.

CAP. VIII.

MONASTERIA. *Et rationabili.* ambo coniuncti sunt, scilicet rationabili & necessaria. 11. q. 3. non sunt. non tamen ad loquendum cùm eis, nec domos suas frequentare quis debet.

CAP. IX.

QVONIAM. *Et expensis.* 12. q. 5. nobis. C. de fruc. & lit. expen. l. lis. *Valeatis.* episcopis scribit Grego. & sic est in registris.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesiastici iudices expensas petere possunt licet aliàs gratis iudicare debent.*

CAP. X.

CVM *ob omni. expensas.* has enim licitè accipiunt delegati de quibus hîc loquitur, cùm nemo cogatur suis stipendiis militare, ordinarij autem suis expensis causas agere debent, secùs autem in visitatione: vt not. infrà, de censi. romana. *In fraudem.* sibi retinendo, si certum salarium assessoribus dari facerent, licitum est. C. de assesso. l. 1. ff. eodem. l. diem. arg. 11. q. 3. non licet. 14. q. 6. venales. sententia autem arbitri venalis tenet, licet contra eam excipiatur. C. de arbi. l. 3.

CAP. XI.

DEVS *Qui. Conformetis.* Sic habes quod in professione circa solennitates intelligitur exempta authoritas Papę, secùs in substantialibus. infrà de sta. mona. cùm ad monasterium.

SVMMARIVM.

1 *Histriones sunt infames, & nullo tempore sunt promouendi: intelligitur tamen vt hîc.*
2 *Infamia & vilitas personarum impedit promotionem.*

CAP. XII.

CVM *decorem. Theatrales.* Mimi enim & histriones nullo tempore etiam post pœnitentiam sunt promouendi, nisi per dispensationem Papæ. 51. di. c. 1. & c. prętere. 4. q. 1. c. 1. sunt enim infames. de conse. dist. 2. pro dilectione. ff. de his qui no. infa. l. 2. §. ait prætor. de postu. l. 1.

Et hoc intelligo de his, qui publicè coram populis faciunt gesticulationes sui corporis, vt ex prædictis. ll. apparet. Si enim in occulto etiam coram pluribus aliis saltaret, vel chorizaret, non prohiberetur à promitione post pœnitentiã. Idem etiam videtur si semel tantùm vel etiam pluries fecisset coram populo, dummodò non assuefecisset, nec esset infamis.
☞ † Infamia enim & vilitas personarũ, est causa quare promoueri prohibetur, & non peccatum, quia sine peccato hæc fieri possent, quia Dauid & plures alij saltauerunt sine peccato, qui enim hoc faceret ad consolationem alicuius infirmi, vel ex alia iusta causa non peccaret, sed assuescere in his, non posset esse sine infamia. Et not. vilitatis personæ, & maximè in his, qui quęrũt inde lucrum. Illud autem certùm est, quòd si quis habet beneficium aliàs officium histrionis in aliqua curia, quòd ille promoueri non potest & sic loquitur. 51. di. c. 1. & c. præterea.

Theatrales.

Theatrales.sic dicti,quia fiunt in theatro.i.loco ad theorandum,siue ad speculandum apto. *Laruarum*. laruæ dicuntur deformitates hominum,siue perappositiones pellium,siue colorum. *Ludibria*.nedum q monachi vel alij clerici exerceant ludibria, sed etiã in eorum habitu exercere prohibetur.in Authen.de san.epis.§.vlti.col.9.C.de epis.aud.minime. Aliqua autem ad compunctionem fieri non prohibentur, puta præsepe domini,& sepultura & consimilia. ar. de conse.dist.secunda.semel.& de consecra.distin. 3.quæris.

CAP. XIII.

Vt clericorum &c.

CAP. XIIII.

A crapula & ebrietate &c.

CAP. XV.

Clerici Officia. Non credimus hoc.c.loqui de præcepto,sed de consilio & honestate. *Commercia*.91.di. clericus. de conse.di. 5. nunquam. *Tabernas*.44.dist.clerici. *Taxillos*.35.dist.c.1.

CAP. XVI.

Ex literis. Quibus. statutis patriæ. *Moniti*. hi enim primo monendi sunt,vt negotiationes clericis non conuenientes,dimittant,& si eas non dimiserint: & cum eas forte sine peccato facere possent clericatu dimisso spoliabuntur beneficio & ecclesiis si habent;& dimittentur domino seculari hoc modo quod ecclesia non defendet eos, vt hic in fi. *Ab huiusmodi*.id est,secularib, negotiationib. *Prætermissis*.idem etiam si non prætermissis, dummodo coniugati sint,& negotiationib.intendant.ar. infrà, de cle.coniug.c.pe.& c.Ioannes. *Priuilegium*.excepto priuilegio canonis.17.q.4.si quis suadēte. alij cõtra. de hoc no.ne cle.coniug.c.pe.& c.Ioannes. & infrà, de aposta.c.1. *Priuilegium*.quia quo ad iudicium vel forum & functiones municipales perdunt.infrà, de cle.coniu.c.pe. *Dum his*.ergo eis dimissis possunt vti priuilegio clericali.

DE COHABITATIONE clericorum & mulierum.

TIT. II.

CAP. I.

Inhibendum.Canones. 32.distinct. nullus.&c. præter hoc. 32.dist.interdixit. C.de epis.& cler.eum qui.31. dist. in omnibus.& dicunt quidã hanc decret.canonibus derogare.Alij dicunt, quòd per decre. istam prohibentur tantùm clerici lasciui,tenere in domo lasciuas consanguineas, secum ,& alias similes mulieres.

CAP. II.

Si quisquam Fabulari.in Authen.vt li. ma.& auiæ.§. pen.& vlt. *Iudicetur*. id est,monasterio tradatur. 33.dist. c.fraternitatis, vel in seruitutem redigetur.32.distin.eos.

Et hoc intellige,si fuerit publicè ducta tanquam vxor.& sic loquitur.c.15.q.vlt.cùm multæ. 81.dist.quidam.si autem teneatur vt concubina, imponitur ei pœnitentia.27.q.1.quæ Christo.

CAP. III.

Clericos.Concubinas.Secùs de vxoribus.35. q.6.ab isto. *Incurrant*.21.dist.innouo.C.de iud.l. vlti.50.dist.pœnitentes. *Perpetuam*. i. donec resipiscant. ff.institu.loca.§.ideò.ff. de pecu. id vestimentum,& sic non est contra.2.q.1.multi. & dicitur perpetua,quia nullum certum tempus præfinitum habet. Vel expone excommunicationis, id est depositionis.

SVMMARIVM.

1 *Satisfactio congrua peccati quæ sit.*

2 *Non amittitur possessio ab eo, qui non habet animum amittendi.*

3 *Quæ sit differentia inter suspensos ab homine & à canone.*

4 *Suspensus à canone celebrando non est irregularis.*

CAP. IIII.

Sicvt. In subdiaconatu. Idē in minoribus ordinibus,sed non sunt ita seuerè puniendi. 32. dist. lectores. *Satisfactionem congruam*. 1 † Satisfactio congrua est,& si dimiserit peccatum & pœnitentiam egerit coram Deo cõtra quem peccauerat,& si peccasset contra proximum, oportet quòd ei satisfaciat. Et dicimus,quòd ille qui suspensus est vsque ad congruam satisfactionem,quam citò satisfecerit,vt debet,& sicut dictum est,statim officium suum & beneficium recuperat, & hoc satis probatur per ipsa verba,nam si vsque ad congruam satisfactionem est suspensus, ergò post dignam satisfactionem primū statum recuperat,nisi aliud sit impedimentum,fortè quòd peccatum est manifestum, vel alia iusta causa quare necessaria sit dispensatio:vt not.sup.de temp. ordi.ex tenore.

2 † Et idem dico , si vsque ad annum vel aliud tēpus sit suspensus,& idem si pro contumacia [a] sup.de con stit.ex literis. Hic enim sic suspensus non amittit iura sua,siue temporalia,siue spiritualia,nec possessionem eorum, licet fructum & effectum amittat ad tempus,quod ex eo patet,quia ad hoc animum non habet sine quo possessio non amittitur.ff.de acquiren.pos.posideri. §. cum quibus. Et ideò,nec eius beneficia conferri possunt , tamen fructus qui medio tempore colliguntur,non ei restituentur, sed in vtilitatem ecclesiæ conuertentur.sup.de ap .pastoralis.in fi.& j. de cle.non resi. cùm ad hæc. *Suspendatis*. per hoc non derogatur.122.dist. nullus. & c.præter. vbi dicitur quòd suspensus est ipso iure, quod tantùm loquitur de sacerdote qui tantùm suspenditur à missa. Hic autem loquimur de aliis sacris ordinibus,& etiam pœnas alias imponit. Nos dicimus, q ab officio non tantùm sacerdotum, sed etiam clericorum est abstinendum.j.eo. c. vlti. & non solùm à missa,sed etiam ab aliis officiis etiam minoribus.81. dist.si qui sunt.22.dist.prèter. Imò nec etiam beneficium habebit,nec etiam cum aliis sedebit, & sic nec electionibus intererit. arg.prædicti.c.præte.& idem dicendum in omnibus ordinibus sacris, & quidam in minoribus idem dicunt.arg.infrà,præter.& infrà, eod.c.vestra.

3 † Nec tamen hæc decret.quæ dicit suspendendū antiqua iura tollit,quæ dicunt eos suspensos ipso iure,cùm,hic loquitur,quando erat occultum ante probationem,& sententiam,vnde oportebat,quod ante sententiā suspenderetur, vel loquitur quando tantùm erat suspicio.sup.eo.c.2.Vel dic, quòd licet quilibet posit sua authoritate recedere ab officiis publici fornicatoris,potest etiam contra eum procedi ordine iudiciario, per quē aliæ pœnitētiæ imponentur illi,& propter ea grauior est pœna iudicis quàm iuris,quia pœnam iuris credimus cessare,si cesset à peccato.ar.inf.eo.c.vlti.quantum ad hoc vt alij possunt audire eius officia.Ipse tamen nō debet celebrare sine dispensatione, & absolutione ex quo notū fuit crimen eius.81.dist.ministri.& not.50. dist.sacerdotes.sententia tamē iudicis non cassabit, nisi

[a] Si p cõtumacia. Adde Feli. qui istud dictum refert,& sequitur in decre.c.ex literis.col.8.in fi.

nisi restituatur de magna gratia. Item nisi per sententiam priuetur non poterunt eius beneficia aliis conferri. Et ideò necesse est monitionem præcedere, vt hîc dicit. & sequens cap.

3 † Si autem à prælato suspensus esset, possent eius beneficia aliis conferri, quia vacat ecclesia. sup. de ætate. cùm bonæ. Secùs in beneficiis suspensorum à canone, vt hic, & licet talis differentia sit inter suspensos à canone & suspensos ab homine, in exhibitione tamen sacramentorum non est differentia, vt nota. infrà, de hære. c. 2.

4 † Item si suspensus à canone celebrat non est irregularis. argum. infrà, de cler. excom. mi. si celebrat. in princ. secùs in suspenso à iudice. vndecima, quæst. tertia, si quis presbyter. excommunicatus autem à canone benè fieret irregularis si celebraret. infrà, de sent. excom. cùm illorum. vel dic aliter, vt not. infrà, de schis. c. 1. de cler. excom. mi. si celebrat. *Suspensi*. per tantum tempus quod scandalum & infamia contra eum augmentatur, & relinquo hoc in arbitrio boni iudicis, vel non expectabuntur nisi quousque post suspensionem citentur.

CAP. V.

SVPER Eo. *Literas*. à nobis super restitutione sua secùs si conquereretur de iniusta sententia, vel suspensione, quia tunc valerent literæ, & procederetur per eas non secundum formam literarum, sed secundum iuris ordinem. sup. de rescrip. super literis. Vel potest intelligi speciale in hoc casu vt teneatur facere mentionem de serie processus. sup. de rescrip. dilectus filius abbas.

CAP. VI.

SI *Autem. Liceat*. authoritate sua. *Portionibus*. id est præbendis.

SVMMARIVM.

1 *Quando abstinere liceat ab officiis sacerdotis criminosi, & vide in num. 2. & 3.*

CAP. VII.

VESTRA *Duxit. Nullus*. 32. dist. nullus præter. *Legitur*. 15. q. vltim. c. vlt. *Cæterum*. soluit prædictã contrarietatem. *Condemnatur*. dicitur etiam notorium, quòd ita se exhibet oculis hominum, quod non est inficiationi locus. *Toleratur*. supple & est inficiationi locus. *Penè occultum*. licet sit notorium per famam, si enim esset notorium, quòd teneret eam in domo, nihil prodesset sibi sua negatio, 2. quæst. 1. de manifesta. Alij dicunt, quòd si publicè teneat eam in domo, dummodò diffiteatur se cognoscere eam, nõ est vitandus à missa.

1 *Abstinere*. † sic abstinere licet etiamsi occulta esset fornicatio, vel etiam si esset aliud crimen quàm fornicatio à proprio sacerdote in his officiis, quæ ab eo audire non cogitur, & ab his sacramentis, quæ ab eo recipere nõ cogitur, qualia sunt, quæ habes infrà, de pœ. & remis. omnis. & etiã est sic faciendũ, si ex eius abstinentia contra talem sacerdotem, sed fornicatorem, & toleratum scandalum non generetur, aliàs autem non licet abstinere, nam & dominus corpus suũ dedit Iudæis de consec. dist. 2. non prohibebat. & ca. seq. & ar. 6. q. 2. si tantum. 8. q. 4. nõnnè. *Peccandi*. & hoc bonum. *Si talium*. quia cum cõtemptu: & quasi minoris efficaciæ & hoc malum.

2 *Operis*. † & hoc dicimus generale, quòd omnium suspensorum à iure etiam sine scientia hominis, si crimina pro quibus ius eos suspendit ab officiis, vel quocunque alio actu sunt notoria per facti euidentiam, quòd cuicunque licet eos vitare in his, quæ eis interdicta sunt, licet adhuc iidem suspensi tolerentur à suis prælatis, & idem dicendum videtur in regularibus, quia & ipsi suspensi à iure dici possunt, sed & si crimina pro quibus à iure suspenduntur sunt occulta, quantumcunque sint grauia, vt simonia, homicidium, & huiusmodi: tamen euitari non debet in his, quæ ab eis recipi debent de iure. arg. hîc, de consec. dist. 2. non prohibebat. & idem videtur etiam dicendum in occulto excommunicato. 6. q. si tantùm. sup. de offi. ord. si sacerdos.

3 † *Euidentiam*. puta quia mulierem suspectam tenebat in domo. 32. q. 1. c. 5. sup. eo. si quis. sed si clericus inuentus sit coire cum muliere, propter hoc tamen vitari non debet ab eo, nisi aliàs sit notorium, vt hîc. *Recipiantur*. notorij autem fornicatores suspensi sunt ipso iure, vt hîc. arg. à cõtrario sensu. 32. dist. §. verùm. 81. dist. si qui sunt ministri.

SVMMARIVM.

1 *Origo famæ, vnde deducatur.*

2 *Notorium facti quotuplex sit, & notorium iuris quidm numero 3.*

Litis contestatio non est necessaria, vbi absens est accusatus & contumax.

3 *In notorio iuris & facti continui sine accusatore & teste procedituur nec potest appellari, secùs est in notorio facti actu transeuntis & interpellati.*

4 *In notoriis præsumptionibus, an sit necessarius ordo iuris.*

5 *Potest contra sententiam latam, & etiam executioni mandatam, de nouo iudicium agitari.*

An in quolibet notorio maleficio ordo iudiciarius sit necessa. & numero 6. 9.

6 *In contractibus seruari debet iudiciarius ordo.*

Notorium si negatur, an & quomodo sit probandum.

Circunstãtiæ excusantes maleficium, an omnes specificare & notas esse oportet.

7 *Qualiter procedatur contra accusatum, qui citatus non comparuit. & in num. 10.*

8 *Monitio iudicis, an habeat vim citationis.*

9 *Quo casu sententia lata super notorio, non teneat.*

CAP. VIII.

TVA *Nos. Habentibus*. Non in domo, quia tunc secùs. 2. q. 1. cap. de manifesta. *Conueniuntur*. id est. interrogantur. *Notorium facti*. puta quia mulierem suspectam secũ tenebat in domo & lecto, & quia confitetur, vel non diffitetur, vel si filios habet de aliqua muliere. infrà, de diuor. significasti.

1 † *Notorium*. fama procedit ex scientia, & aliquãdo ex suspicione. Item ex certo authore, & aliquãdo ex incerto, de consec. dist. 4. sanctum. hoc adducit inquisitionem, nisi à certo homine æmulo, vel inimico habeat originem. infrà, de accusa. qualiter. 2. manifestum autem solitum ordinem iudiciarium requirit non inquisitionem, nisi sit infamatus, 2. q. 8. c. 2. itẽ manifestum ex certa scientia & à certo authore procedit, etiam quod probari potest. ff. de testã. heredes. §. 2. occultum etiam aliquando dicitur quod probari potest. C. de app. eos. §. 1. sæpè autem dicitur notorium manifestum. 2. q. 1. manifesta.

2 † Notorium facti triplex est, primum est notoriũ facti actu transeuntis, quod ita habet euidentiam rei, quod negari non potest probabiliter, vt si episcopus cœpit ministrare bona ecclesiæ. sup. de transla. præla. quanto. idem si quis in conspectu populi occideret aliquem. Et dicunt quidam, quod in hoc notorio, licet sit occultum iudici, si detur sic petitio vel accusatio, cùm talis episcopus transtulerit se ad talem episcopatum sine licentia Papæ, peto eum amoueri, vel cum talis talem in præsentia multorum occiderit, quod inficiationi locus non est, peto eum puniri, & ex quo ita proponit, potest procedere tanquã in notorio. 1. lit. non contest. 2. q. 1. manifesta. & c. de manifesta.

manifesta.& c.quæ lotha.sup.de iureiur.ad nostram. Et dicunt non esse necessariam litis contest.vbi absens est accusatus & contumax.Si autem præsens esset,faceret fieri lit.contest.& oportebit hunc probare duo,scilicet quòd fecerit homicidium,nec hoc sufficit,nisi probauerit publicè factum. Alioquin non posset cõdemnari ex quo sic formata est petitio,cui debet sententia conuenire,vt sup.de or.cog.cùm dilectus.§.fi.& sup.de proba.licet.sine probatione autem nunquam aliquem condemnabit.2.quæst.1. nos in quenquã.& c.Deus omnipotens.& in tali notorio non auditur quis appellans.sup.de app.proposuit.Et sic appellatur notorium potius qualitate facti,puta quod publicè factum est,quàm quia sit iudici notũ: & in hoc notorio debet præcedere aliquod de illis, quę continentur,infrà,eo. in glo.quidam autem.& hoc notorium actu transiens satis probabiliter negatur à præsente.infrà,de sortile. ex tuarum. Si autem sit notorium interpellatum,semiplena probatio requiritur.infrà,de vsu.cùm in diœcesi.Si autem sit cõ-

2 tinuum a nullus ordo requiritur, nec probatio ; vt si clericus in carcere teneatur.sup.de ap.dilectus.vel si in domo publicè teneret concubinam.2.q.1.de manifesta.vel contra iuramentum dominum persequitur continuè.suprà,de elect.venerabilem.

3 † Item notorium est iuris.ff.de sta.ho.ingenuum. infrà,eod.c.fi.sup.c.proxi.& si negetur,requiritur probatio.sup.de sen.& re iud.sicut.notoriũ præsumptionis est,per quod præsumitur filius,quia natus est de nuptiis.ff.de in ius vo.quia.habes etiam alia exempla.32.q.1.c.1.sup.de præsump.tertio.2.q.1. de manifesta.& c.quale.infrà,de emp.ad nostrã.infrà,de pig. illo.Alij dicunt,quòd in his duobus notoriis, scilicet iuris & in notorio continui facti, sine accusatore & teste proceditur,nec potest appellari,vt in concordãtiis positis.sup.vbi de his tractauimus.In notorio autem facti actu transeuntis, & interpellati,non admittitur directa accusatio, nisi cum ordine iudiciario,& admittenda est appellatio,sed potest indirectè procedi in talibus notoriis,scilicet,inquirendo,& sic potest intelligi Authen.vt iudi.sine quoquo suffra.§. necessitatem.& C.de accu.ea quidem.Nec obst. decre.suprà de elect.bonæ me.ma.& cap. venerabilem. sup.de app.cùm sit.infra,de verb.sig.ex parte, vt ibi not.citatio autem semper est in quolibet notorio necessaria.vt sup.de iureiu.ad nostram.hoc autem licet sit securius, non tamen denegamus posse sustineri, quod dictum est.sup.eo.glo.& infra,eodem,glo.quidam autem dicunt.

4 † In notoriis aũt præsumptionis nõ necessarius est omnis ordo iuris,sed sufficit probare circumstãtias,& præsumptiones etiam,si non probetur factũ. arg.in præalleg.decre.tertio.& 32.q.1.c.1.Quidam autem dicunt,scilicet,secundum primam opinionem sufficere,& etiam necesse est ad hoc,vt possit procedi in tali notorio actu transeunte,quòd literas receperit à fide dignis.argu.sup.de post. c.1. 2.q.1.c.fi. in Authen.vt iudi.sine quoquo suffr.§.si quis autem.& §.necessitatem.vel etiam per publicam famam, vel per denunciationem officialis.C.de accus.ea quidẽ. & quòd faciat citari partes:nam merita causarũ &c. sup.de sen.& re iudi.inter.sup.de iureiur.ad nostram. 3.Notorium verò deprehenditur loco,quia fit in publico,non in domo occulta,& propter astantes,qui sunt multi,tot,scilicet,quòd nõ inueniretur aliquis, qui possit tot inuenire,qui contrarium dicerent,puta vicinia vel maior pars,vel tot quòd inficiari non potest,præterea tempore,puta die,non nocte, & ex multis aliis circunstantiis, quas discretus iudex videbit.ff.de insti,sed & si.§.1.& 2.ff.de iur.& fac.igno.

a Si autem sit cõtinuum. ad Inno. hic vide Card. optimè declarantem in cons.56. in cip. in elucidatione præmissi dubij. col. 2. versi. Ad quod respondeo. & ad dicta Inn. hic vide etiam Fran. Areti. in consi. 165. col. 7. in fin. & seq.

l.regula.§.1. 2.q.1.§.quando autem.ff.de verb.oblig. continuus.§.1.& tunc quando factum est notorium sed persona delinquẽs occulta,locum habet, vt quidam dicunt,quòd proceditur, quasi in notorio.arg. supra de test.cog. c.peruenit ad nos.& no.suprà de elect.bonæ me.ma.& de tali notorio actu transeunte loquitur infrà.de verb.sig. si ex parte in Christo. & c.seq.suprà de app.cùm sit ro.§.vlt.& c.proposuisti.suprà de fil.presbyt.conquerente.suprà de trasla. præla.c.quanto. hi etiam, si notoriè delinquentes, non sunt audiendi appellantes. 2. q.6. §. sunt. supra de app.cùm sit ro.§.vlt.& c.proposuit.

5 † Sed quod est mirabile,post latam sententiam etiam executioni mandatam,contra eam poterit de nouo perpendi iudicium.i.agitari.C.de accu.ea quidem.Non mireris,quia alibi non licet appellare, & tamen causam agere licet,vt in supplicatione. C. de preci.impera.offe.aut.quæ supplicatio.& retractabitur prima sententia,siue processus,si probauerit falsum esse,quòd obiiciebatur,vel etiam non notoriũ. C.de acc.ea quidẽ.quãuis hoc difficile videatur.Sed contra videtur,quòd nõ debeat citari in notorio actu trãseunte.sup.de elect.bonæ me.mag.& c.venerabile.& etiã ꝙ non sunt in tali notorio recipiẽdæ probationes.2.quæst.1.de manifesta.& c.quæ Lotharius. sed illa habet locũ in notorio,quòd in conspectu iudicis contingit,vel in notorio cõtinuo, vel ibi interuenit citatio,vt not.sup.de app.cùm sit ro. vel dicas generaliter in quolibet notorio posse procedi sine citatione,hoc non placet,& sine probationibus,non propter hoc reuocabitur sententia,nisi constet contrarium,vt sup.dictũ est.sed melius est,vt modo prædicto procedatur,nisi fortè periculum vel scandalũ esset in mora,& sic potest intelligi , quæ continetur.suprà,de elect.bonæ.me.mag.& c. venerabilem. & fortè non est differentia inter notorium actu transeuntis,& actu interpellatum,sed in vsurario manifesto quædam constituuntur specialia, vt not. infrà, de vsur.cùm in diœcesi.& c.quia.

☞ † Sed quid dices,negatione fit res dubia, ergo vbicunque negabitur,non seruabitur dictus processus.C.de inge.& ma.l.4. Respond.sicut dictum est si præsentes sunt, & negent, bonum est quòd seruetur ordo iuris,& in cautionibus & in aliis.ff.de custo.& exhi.reo.diuus.ar.2.q.8. c.1.& 2.& si non fuerit præsens vel recesserit, tunc non seruatur ordo. Vel dic illud habere locum , in his in quibus probabiliter potest esse inficiatio, vel dic quod est dubium ideò requiruntur probationes,& quia notoriũ ideò proceditur sine ordine,& sic diuersis respectibus aliquid dicitur dubium & notorium , sic etiam ordine non seruato proceditur,si de maleficiis notoriis excipiatur contra electum vel testem, vt loquitur suprà de elect.bonæ me.mag.& c.venerabilem.

6 † In aliis autem præter maleficia,puta in contractibus non credimus locum habere prædictum processum ; imò in ipsis seruabitur ordo iudiciarius, quia ibi tempore prædicti cõtractus,& ante & post contractum multa sunt & interueniunt etiam extra id,quod agitur,quæ homines non audiunt , vel non notant notabiliter.Item quia quæ consensu,vel verbis , vel re contrahuntur, non possunt talia ita esse notoria.ff.commo.si is.§.vlt.ff.de actionibus & obligationibus.l.1.& 2.Idem dicitur de possessione, quæ licet consistat in facto, habet tamen aliquando aliquid iuris.ff.de acquir.possess.l.1. §.acquirimus.& l. possessio.Præterea alia ratione reprobamus processum notorij in contractibus , quia si præsens esset reus,fortè haberet exceptiones suas,& alius est modus subueniendi actori.s. per excommunicationẽ vel

vel missionem in possessionem. sup. vt lit. nō. contest. tuæ. & c. quoniam. Sed dices idem etiam potest dubitari in criminibus, quia fortè ad suam defensionẽ fecit homicidium, vel quia transiuit ad episcopatum authoritate Papæ, vel quod est denunciatus post appellationem. sup. de transla. c. vlti, sup. de resti. spo. olim. infrà, de sent. excom. per tuas. Itẽ remediũ aliud actor habet contra eum. C. de requi. re. & ff. eod. per totum. Sed dicimus, quòd speciale est in maleficiis, quia interest reipublicæ ne maleficia remaneant impunita. infrà, de sen. excom. vt famę. quòd proceditur sine ordine, & tamen necessarium est quòd non solũ probet maleficium, sed etiam qualitatem facti, scilicet, quòd homicida insultum fecerit, & occiderit, & sic de omnibus aliis, quia aliàs est inficiationi locus. ar. ad prædicta. de restit. spol. olim. & c. cùm ad sedẽ. 2. q. 1. quæ Lotharius. Quidam dicũt quòd si negetur notorium, semper est probãdum notorium, vt ff. qui satisd. cog. si verò. §. vlt. & hoc in absentia partis probari potest. argu. sup. de pac. c. interposita. §. vltim. & postquam probauerit notorium, tunc admittentur probationes super principali, sed prius dictum magis placet, cùm hoc sit prolongare lites, & circuitus adducere. *Nulla tergi.* tale notorium facti, puta quia mulierem suspectam secum tenet in domo vel lecto, & quia confitetur, vel non diffitetur, vel si filios habeat de aliqua muliere. infrà, de diuor. significasti. Illud factum vel potius maleficium dicitur notorium, vel homicidium, & adulterium, quia pluribus notum est, etiamsi circumstantiæ non sint notæ, quæ excusant, vel aggrauant maleficium, vt puta quia iudex est qui occidit, vel etiam alius, sed ad sui defensionẽ, vel etiam adulter non tenetur, quia ignoranter eam cognouit, vel quia supposita, vel quia parentelam ignorabat inter se & vxorem suam, sed certè in hoc casu quando quis teneat aliquam pro vxore, non videtur habere locum processus notorij, quia tunc nõ est notum maleficium, licet notorium sit factum, scilicet quòd tenet & cognoscit talem mulierem, quod non est peccatum, nec de genere peccatorum, nisi & ipsa consanguinitas esset notoria, non dico viro, sed aliis, ita quòd possit censeri notorium, non enim est necesse ad hoc, vt processus notorij habeat locum, quòd sit notum partibus, sed quòd in veritate sit notoriũ, quia si velles dicere, quòd oportet omnes circumstantias excusantes maleficium esse notas, sequeretur quòd nullum maleficium posset esse notorium, quia nullum est, quòd non possit habere aliquam circumstãtiam, quæ possit excusare maleficium, † Sed contra non dicitur factum notorium, nisi quãdo nõ est inficiationi locus, etiam quando non potest vlla tergiuersatione celari, vt hîc. 2. q. 1. de manifesta. Sol. non dicitur, quòd maleficium non possit excusari, sed dicit quòd ipsum factum, quod dicitur maleficium, non potest celari, quin sit factum notorium, id est, si sit notorium factum, habet locũ processus sine iudiciario ordine, processus autem iste extraordinarius, de quo loquuntur canones, rarò locum habet secundum canones.

7 † Item not. quòd imputatur accusato, qui habet legitimas causas inficiandi, quòd citatus non venit, & proceditur ad inquirendum de circumstantiis nõ notoriis, etiam si presenti accusato incumberet probatio, habebitur pro probato, ex quo absẽs est, alioquin si non absenti, & non præsenti incumbebat probatio, iudex ad sui instructionem probationes recipiet. Item & procedetur ad pœnam huius contumacis, sicut fuerit iustum, eius contumacia non obstante. sup. de elect. bonæ me. mag. 2. q. 1. de manifesta. sed si venerit audiẽtur excusationes eius. 2. q. 1. Deus omnipotens. & si aliqua pœna imponatur eis, vel si aliquod mandatum fiat eis occasione male facti, eo nõ existente contumace, & non facta legitima inquisitione de non notoriis, illud vel erit nullum, vel erit reuocandum tanquam iniustum.

8 † Item monitio iudicis qui monet reum, quod satisfaciat non habetur pro citatione, quia monitioni non teneretur parere, si habet iustam excusationem. sup. de præsumpt. c. dudum. 14. q. 1. quisquis. arg. contra. sup. de rescrip. si quando. vbi dicitur, quod per literas debet se excusare, sed ibi loquitur de honestate. Alij dicunt & fortè benè, quòd in notoriis post citationem potest procedi, si citatus non mittit sufficiẽtem responsionem. argu. infrà, de cleri. nõ resi. ex parte. & duobus capitulis sequentibus. Item si sit factum vbi requiritur purgatio, videtur quod ad purgationem vocari debet. argu. infrà, de senten. excom. si verò. & idem videtur, quod ad sententiam sit vocãdus. C. quomodo & quando. l. ea quæ. 3. q. 9. per totum. alij tamen contradicunt in contumacibus, & illa loquuntur in absentibus non contumacibus, sed accusatori imputaretur, si sciret legitimas accusationes accusati, & eas non diceret, & prouidetur in hoc casu accusato secundũ tenorem. l. ff. de iudi. l. si prætor. Item dicimus, quod licet in notorio possit procedi lite contestata, & seruato alio ordine iudiciario, quãdo partes sunt præsentes, nihilominus tamen dicimus posse procedi præsentibus eisdem etiam lite nõ contest. nec alio iudiciario ordine seruato, sicut & quando reus absens est contumax, præter citationem quæ semper est necessaria.

9 † Item post citationem necessarium est ei exponi factum [a], pro quo citatus est, & quod audiatur defensio eius, & si hoc non fiat, satis dici potest non tenere sententiam super notorio latam, sic enim in aliis causis, quæ requirunt ordinem iudiciarium, non valet sententia quæ fertur non cognito de causa, & sic intelligitur. C. de sen. & inter. om. iu. l. prolatam. C. de accus. si accusatoribus. & l. absentem. Idem videtur etiam in notoriis, vbi & si non omnis, aliquis tamen ordo seruandus est. sup. de iureiur. ad nostram. 3. sed audientur eius accusationes, licet super eis non admittitur probatio, nihilominus tamen si est notoriũ in veritate, tenet sententia, & hoc si ipsum probetur coram illo, coram quo petitur sententia pronunciari nulla, iudicabitur sententiam debere manere ratã, secùs tamen videtur in aliis iudiciis, quæ requirunt ordinem iuris, quia ibi si nullæ probationes reciperentur super quæstione, de qua agitur, nõ teneret sententia vt dictum est, quidam tamen aliter dicunt.

10 † Item dicitur, quòd si accusatus est absens & contumax, quòd tenet contra eum sententia, etiam nullo ordine seruato, dummodò ei coram quo petitur sententia pronunciari nulla, propter defectum ordinis probetur factum notorium, nec ex aduerso corã eodẽ iudice, probabitur aliqua excusatio. Imò plus dicit, quòd in hoc casu, non est admittendus ille, qui fuit contumax ad probandum excusationem, sed in primo casu, quando non fuit contumax in primo iudicio, sed si iudex contra ius litigatoris voluit admittere eius excusationes, tunc secundus iudex, qui cognoscet, an nulla sit sententia, benè admittet probationes super eius excusationibus. Melius tamen potuit sibi prouidisse, si appellasset ante sententiam, quando probationes super suis excusationibus non admittebat, quia tunc hoc solo, quod sententia lata esset post talem appellationem cassaretur sententia lata: aliqui tamen aliter dicunt. Item dicimus [b], quòd etiam si iudici non sit factum verum notorium, dum modò verè sit notorium, licet iudex peccet si fert sententiam,

[a] Factũ. Adde Abba. q hoc alleg. & refert in c. ecclesia sanctę Marię, colum. 3. in fin. sup. de consti.

[b] Itẽ dicimus. Adde q hoc dictum refert, & sequitur Abb. in c. cùm olim. suprà de sen. & re iud. & ibi de eius veritate, vide per Feli. colũ. 8. versi. hic, & his similia.

tentiam, antequam probetur factum sibi notorium, tamen eius sententia irreuocabiliter tenet. Item dicimus, quòd non solùm factum, sed etiam possessio & contractus possessionis possunt esse notoria, licet in eis raro debeat procedi secundum formam notorij, sicut & in eis raro proceditur in forma inquisitionis, hoc plus placet, quàm ea quæ notantur in glo. fama & quidem. *testis*.2.q.6.de manifesta. *Euidentia*. puta quia non secum teneat eam in domo, & in camera, sed communiter dicitur quod eam cognoscat.

CAP. IX.

A *NOBIS*. *Naturale*. sup.eo.d c.1. cõtrarium ibi tamen soluitur.

CAP. X.

Q *VAESITVM*. *Notorium*. De hoc notatur suprà, eo.c.tua. *Euidentiam*. scilicet, quia tenet mulierem in domo vel filios habet.

DE CLERICIS coniugatis.

TIT. III.

CAP. I.

S *I Qui*. *Relinquenda*.32.dist.si qui verò, contra.12.q.1.quia. Sol. illud loquitur, vbi timetur scandalum, vel illud de pauperibus clericis, & non intitulatis, quibus non ex debito, sed ex eleemosyna est bene faciendum, vel illud fuit dispensatio in nouitate gentis Anglicorum, vel illud vetus, hîc autem quòd dicit hæc decre. hodie seruatur.

CAP. II.

S *ANE*. *Nisi fortè*. licet enim habeant vxores, si ipsæ & mariti voluerint vouere castitatem, possunt habere beneficia.

CAP. IIII.

Q *VOD A Te*. *Redire*. ff. de colle. illic. l.1. in fi. 16.q.6. de lapsis. & cap. cognouimus. sup. de renun. ex transmissa. 17.q.4. quicunque. Contra. 27.q.1. si quis rapu. 12.q.2. nulli licet. 18.q.4. sunt qui opes. in Authen. de mona. §. si verò reliquas. infrà, de condi. ap. verum. Sol. dicunt quidam aliud est, cùm sponte recedit, quo casu, nihil recuperat vt in contrariis: aliud cùm iudicis authoritate recedit, quo casu, omnia recuperat, vt hîc & in concordantiis.

Sed contra hoc videtur, quòd non debet ei prodesse iudicis authoritas, cùm ad hoc sua culpa deuenerit. ar. ff. commo. l. si vt certo. quamuis non possit dici culpa, si in minoribus cõtrahat matrimonium, propter hoc dixerunt alij, quod sicut in d ote, vel donatione propter nup. intelligitur conditio, scilicet, vt duret durante matrimonio, sic & quando ingressu suo aliquis donat aliquid ecclesiæ. C. de rei vxo. act. l.1. secùs si aliàs donet, quia tunc nil reuocabitur, nisi expressè dicta sit conditio. infrà, de condi. ap. verũ. Alij dicunt hoc c. cum cõcordantiis intelligi de benignitate, contraria de iure cõmmuni. Alij dicũt, quod si res aliquas donat expressè, nõ potest eas reuocare, sed si tacitè, ipso. s. ingressu ecclesiæ secùs est. arg. C. si pen. ap. l.3. Alij verò dicunt, ꝙ si simpliciter facta est donatio, nunquam est reuocanda. C. de dona. l. irritam. C. de reuoc. dona. si donatione. hæc autem facta sunt sub conditione, si ibi permaneret.

CAP. IIII.

S *ANE Sacerdotes*. Nuncupanda. supple & propter hoc priuati ecclesiis fuerunt &c.

SVMMARIVM.

1 *Dispensatio quando non teneat.*
2 *Criminosus promotus ad aliquam ecclesiam, an accusari possit de crimine quod prius habebat.*
3 *Ad denunciationem criminis, nullus excluditur.*
4 *Recusatio vel appellatio criminosi, cuius crimen per confessionem est notorium, an admittenda.*

CAP. V.

D *IVERSIS*. *Cithara*. i. vita contemplatiua cum coniugali. *Contuleris*. repete quę diximus suprà, de elect. nosti. & de fi. presby. veniens. possunt etiam aliter solui contraria ibi posita, quia hîc intelligitur dispensasse.

1 † Quotiescunque enim aliquis facit aliquid contra ius, & illud tale est, in quo possit dispensari, dispẽsasse intelligitur [a], vt hîc, & sup. de fil. presby. veniens sup. de biga. c.2. verũtamen est vbi seruat ordinem, & cum causæ cognitione facit dispẽsationem: vt not. in decre. veniens. alius potest venire contra scilicet superior & successor, sed ipse non, vt hic. & 81. distin. quicunque. 51. distinct. quem in aliquo. & credunt ꝙ in hoc casu propter inordinatum processum, scilicet puta, quia non præmissa cognitione est dispensatũ, possit reuocari dispensatio & puniri dispensator, ipse tamen sine peccato tenet beneficium quousque dispensatio reuocatur, sicut hîc probatur, & tenet dispensatio, contrarium est in diffinitiuis sentẽtiis quæ nõ reuocãtur. C. de sent. & interlo. om. iu. prolatam. Si autem dispensatio non teneret, quia in casu indispensabili ordinasset, vel dispensasset: tunc etiam ipse posset contrauenire. 55. dist. pœnitentes. suprà, de fil. presby. c. pen.

2 † Item dicas quòd si criminosum promouet episcopus, vel irregularem ad aliquam ecclesiam vel ordinem, episcopus de crimine vel irregularitate quã prius habebat, & sciebat, accusare non potest, quia mores eius quos approbauit, reprobare non potest. ff. de adul. si vxor. in fi. arg. 4.q.3. si quis te.

3 † Sed potest denunciare crimen eius, ad denunciationem enim quilibet tenetur, & nec facto suo vel promissione potest ad eum citatione excludi. sup. de iureiur. quemadmodum. & c. vlti. 2.q.1. si peccauerit. sed si coram ordinatore de huiusmodi crimine vel irregularitate accusetur, benè potest facere iustitiã, nulla enim potest eum repellere à iudicando, cùm si propter suspicionem diceretur repellendus, non ab ordinato sed potius ab accusatore posset hoc dici, quia præsumitur velle suum defendere factum, sed si inquirendo vellet procedere, dicunt quidam quòd benè posset tali exceptione repelli. Tu crimen meũ nosti heri, sicut hodie, & hoc satis videtur iustum, si inquisitor hoc fateatur, vt hîc, vel aliàs notorium esset quòd sciret, sed si inquisitor hoc non fateatur, nõ videtur quòd aduersarius sit admittendus ad probationem exceptionis, cùm non possit probare exceptionem, nisi confiteatur de crimine suo, & in confitẽtẽ nullę sunt partes iudicis. ff. ad leg. Aquil. proinde

4 † Item cùm per confessionem sit notorium crimen eius, non debet audiri recusatio eius, nec appellatio. sup. de appel. cùm sit ro. & c. nouit. Alij tamen contradicunt, scilicet, quòd semper est admittenda exceptio, nec opponitur hæc exceptio, cùm sit declinatoria iudicij, nisi in princ. vt not. sup. de excep. pastoralis. ar. contra. sup. de fil. presby. veniens. Sol. illa loquitur, vbi nullo ordine iudiciario seruato fuit spoliatus, & erat notorium defectum ordinati esse notum episcopo, vnde cùm ante spoliationem non habuit potestatem proponendi exceptionem, potest proponere post, secùs vbi seruatur ordo & facultatem habet excipiendi, quando autem ordinatori licet excipere contra ordinatum, dic vt not. sup. de æta. & quali. & or. præfi. accepimus.

[a] Dispẽsasse intelligitur. Ad de quòd in hoc cõtrarium videtur tenere ipsemet Inno. in cap. veniens. de fil presbyte. sed pro cõcordia. vide Abba. in c inferiora. suprà de elect. col.2. qui intelligit dicta hîc in principe. & dicta in d.c. veniens. in inferiori à principe.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo an & quando possit matrimonium impedire.*

CAP. VI.

CVM olim.*Orientalis*.31.dist.nicena.quoniam viro.
1 *consuetudo*. Not. † quòd consuetudo impedit & suspendit contractũ matrimonij, & multò fortius impedit contrahendum.j̃.de cog. spi. super eo. 32.distinct.placuit. Contractum autem & ratum licitè non dirimit, ita quòd posit cum alio contrahere, nec contradicit.inf.de diuor.gaudemus. quia ibi non loquitur de rato.

CAP. VII.

IOANNES *Gaudere*.vt j̃. c. proxi.nisi priuilegiũ illius canonis.17.q.4.si quis suadente. Tamen si ter monitus non dimiserit negotiationes, & alia quæ clericis prohibentur, hoc etiam priuilegio priuabitur.sup.de vi.& honest.cler.c.vlt.inf.de sen.excom.in præsentia.infr.de ap.c.1. vbi not. Quidam tamen intelligunt prædicta c. s. de ap.& de sen.excom. loqui in casu speciali, quod non gaudeant priuilegio canonis, si quis suadente, quando violentias inferunt, vel arma portant, sed si aliàs vt laici agant in negotiationibus, & aliis huiusmodi gaudent prædicto priuilegio canonis, sed non aliis.

CAP. VIII.

EX parte.*Abiectam*.& nihilominus seculares negotiationes exercerẽt.*Iustitias*.sup.eo.c.proxi.sup. de vit.& honest.cler.c.vlti. secùs dicimus in depositis, quia & habitum portare debent, & in omnibus clericaliter viuere.81.dist.dictum.& gaudent priuilegio c.si quis suadente.

CAP. IX.

VT *consultationi* &c.

DE CLERICIS NON *residentibus*.

TIT. IIII.

CAP. I.

NON *liceat*. *Transire*. nisi cum authoritate Papæ.suprà, de translat. inter corporalia. *Manifesta*. scilicet ambitio dignitatis vel diuitiarum.

CAP. II.

EX *gestis*. *Depositus*. id est, à dignitate remotus, nã in amotione cardinalis synodum congregat: & super ipsius amotione totius synodi consensum habitum, imò Papa facit depositionem.

CAP. III.

QVIA *non*.*Inhibemus*.pœnam horum habes.inf. de præb.& dig.de mult.*Ministerium*.i. dignitas. Vel potes intelligere de quolibet beneficio, quod requirit residentiam, vel ex consuetudine, vel priuilegio, vel statuto ecclesiæ, vel alio legitimo modo.*persona*.nisi esset annexa præbenda. j̃. de præbend.& dignit.ad extirpandam.

CAP. IIII.

R*Elatum*.*In Lateranens*.sup.eo.c.proxim.*Benefitium*. id est, dignitas, quod ex eo apparet, quod in cõcilio non fit mentio, nisi de dignitatibus & ecclesiis, vel potes intelligere de quolibet beneficio, & benè fit de eo mentio in proxi. c.s̃. vbi dicit ecclesiasticum ministerium. *cõtradicunt*. quia non stant in eis nisi caueant.*admitti*.dic si præsententur tales.*Suorum prælatorum*.Nota, inferiores prælatos dare licentiam eundi ad scholas & alibi.*Pro aliis*.infrà.eodem. decætero.

CAP. V.

FRATERNITATI.*Commendatitiis literis*.72.distin.per totum.

CAP. VI.

C*Onquerente*.*Silentium*.Not. quòd si quis non residet in ecclesia sua, vel habet alia beneficia, q̃d
a potest agi contra eum [a] vt amoueatur ab illo beneficio.

CAP. VII.

D*Ecætero*.*Subtrahi*.Specialis gratia fuit, vel dic, hoc esse ius commune, vt quamdiu canonici & alij clerici vel alij subiecti sunt cum suis prælatis, siue episcopis, siue alijs, qui habent super eos ordinariam, & immediatam iurisdictionem, quod habere debent sua beneficia, nisi fortè hoc affectarent. ff. si quis cau.l.2.§.vlti. Item oportet, quòd necessitas & vtilitas, vel episcopi vel ecclesiæ adsit.inf.eo. ad audientiam. aliàs enim cùm non pertinet ad officium suũ, non posset eis præcipere.7.q.1.quia frater.& nõ. s̃.de temp.ord.ad aures.*Victualia*.10.q.3.relata.

a Contra eũ Tamẽ intellige nisi docuerit, q̃ per se, vel per aliũ deseruerit, ita intelligit Pet.de Anch.Innoc. hic.& cõs. 17.col.1. vers. quæ da iun: beneficia in. cip.cõsilij super primo dubio

SVMMARIVM.

1 *Prælatus vel clericus non residens in ecclesia, priuandus est, si solùm admonitus sit; & non redeat, nisi iusto impedimento impeditus fuit.*

CAP. VIII.

EX *parte*.*Vocatus*.j̃.eo.ex tuæ.Not. sufficere solam monitionem, quod redeat ad ecclesiam, nec est necesse eum citari ad ecclesiam, & hæc est ratio, quia non potest esse nisi notorius excessus eius. inf. eod. c. 1. & 2. tamen si iste iustam excusationem haberet, quare non rediit, totũ reuocabitur.7.q.1. præsentium. 4.q.5.c.1.

CAP. IX.

QVALITER.*Reuocatus*.Not. capitulum reuocare episcopum, quia per hanc reuocationem à canonicis factam, Papa mandat ad electionẽ alterius procedi.*Eligatis* No. nullam superioris sententiam esse necessariam contra hunc absentem, sed solùm reuocationem sufficere, vt canonicè procedatur ad alium eligendum.arg.contra, j̃.c.prox.

Nos credimus quòd quantumcũque subditi moneant prælatum, vel socium de redeundo: non tamẽ possunt procedere ad eligendum sibi superiorem sine authoritate illius, in cuius manibus potest renunciare, vel qui iurisdictionem habet super eum, vt eũ remoueat, quia inferior &c. 21. dist.inferior.c. seq. sup.de transact.inter.

CAP. X.

INTER *quatuor*.*Expectati*.secundum formam contentam.j̃.c.proxi.vel dic hoc præfigi à iudice.*Impedimento*.Not.q̃ etiam si sine iusta causa abfuerit, si tamen postea incipiat legitimo impedimento teneri, nõ priuabitur ecclesia, q̃ est hoc ea ratione, quia monitio debet præcedere. Monitio autem cùm impeditus est, eum arctare non potest.sup.de elect.bonæ memoriæ.

SVMMARIVM.

1 *Absens, an semper sit expectandus, & quanto tempore.in nu. 2.& 3.*
4 *Vagationis delictum sufficit ad priuationem ecclesiæ.*
5 *Edicta publicè proponi sufficit, licet ad citatũ nõ perueniãt.*
6 *Quamuis prælatus sit excommunicatus, non tamen debet à prælaturæ administratione cessare.*

CAP. XI.

EX *tuæ*. *Fraudulenter*. Semper præsumitur fraus, cùm semper debeat ecclesiæ seruire, vnde cùm sit in culpa magna, iustè comparatur fraudi. ff. de verb.sig.ma.ff.manda.si fideiussor.in priu. ff. depo.quod nerua.

1 †Cita-

1 † *Citatio*.quicquid dicant iura antiqua,quòd absens clericus tantùm duobus mensibus sit expectâdus. 6.quæstio. 6. præsentium. vel tribus septimanis.7.q.1.si quis in clero.vel.5.annis.sup.eod.c.2. siue de anno.in Authen. de sanctis. episcop. §. interdicimus.Tu sic tene quòd si quis abest probabili & necessaria causa,siue probabili tantùm,puta studiorũ vel quia sit cum episcopo suo, vel alia iusta causa, semper expectabitur.sup.eod.relatum. & c. cætero. inf.eo cùm dilectus. nisi citetur primò vbicunque fuerit vltra mare,siue vbicunque alibi fuerit, cum enim in nulla culpa sit hic, sine causa expoliari non debet.56.dist.satis.16.q.7.inuentum.Hoc tamē bene fatemur,ꝙ si certũ tempus haberet ad redeundum, vel etiam qualitas negotij certum tempus requireret, vt quia mittitur ad concilium, vel ad causam finalē concilij, vel causæ tacitæ, pro termino habet, vnde si clericus post finem vagetur computatis diebus ad redeundum,vagari intelligitur.ff.ex qui.cau. ma.in integ.restitu.si cui.in fi.§.primo. vnde ex tunc licitè datur eius beneficium,nec est necessaria citatio,nec expectatio sex mensium, de quibus habetur in hac decre.& 6. quæstio. 1. præsentium. tamen vt ibi dicitur,si probauerit postea se legitimo impedimento detentũ fuisse,recuperabit ecclesiā suā,beneficio restitutio.in integ.ex generali clausula. Ad idē 4.q.5.quisquis.ff.de qui satis.cog.l.2.& per totum.

2 † Alij autem dicunt, quòd postquam propria voluntate incipit morari, debet expectari, per sex menses, & citatio ad domum fieri, sicut dicit hæc decre.non enim debuit ei obesse, quòd bonum initium habuit absentiæ.& c. præsentium. loquitur secundum antiqua iura, vel tempora quando minus tempus assignabatur,hodie autem designatur maius, vt hîc.Item dicimus,quòd si ex causa probabili sit absens, potest reuocari propter necessitates ecclesiæ,vnde semper debet notificare ecclesiæ suæ,vbi moretur,quod si non fecerit, cùm sit in culpa & latitare videatur,sibi præiudicat.

3 † Si quis autem habet aliquod beneficium in ecclesia,semper comparere debet,nec ad eũ est transmittenda citatio post expectationem. 6. mensium & edictum emissum vt hîc,& poterit eius beneficiũ alij assignari,qui eius vices suppleat,præfertur enim publica vtilitas priuatæ,vt 7.q.1.mutationes.& multis aliis c.Item oportet quod prędicti,qui ex probabili causa absunt, habeant licentiam sui pręlati. de conse.dist.5.non oportet. Vel quod consuetudo sit, quòd possint abesse ex iusta causa licentia non obtenta.Benè enim posset hoc ex consuetudine induci,quamuis hoc non posset consuetudine induci, ꝙ sine licentia vagentur, esset enim talis consuetudo contra bonos mores, & in lesionem ecclesiarum, vnde non valet:vt no.s̄.de consue.c.1.Imò plus dicimus,quòd nec etiam pręlatus potest ei licentiam dare vagandi,& si dedit,fortè licet ipse pręlatus qui ei licentiam dedit,non possit contra eum procedere,tamen superior procederet. infrà, de cle.coniu. diuersis.quòd tamen non fatemur.

4 †Item not.ꝙ hæc decre. habet locum nō solùm in ecclesiis requirentib.residētiam, verùm etiam in non requirentibus in eo casu,quando vagatur,quia sufficit delictum vagationis ad priuationem eius.7. q.1.non oportet.& c.seq.Item & in eo casu,quando ex iusta causa absunt,sed moniti vbi sunt pro necessitatib.vel vtilitabus ecclesiæ suę,recusant,quia tũc poterunt priuari ecclesia.argumentum.11. q.3. sicut autem.& c.absit.Si verò præsumptiuè habeant primam pro derelicta,quod ex eo vehemēter pręsumitur,quòd accepit secũdam,quæ requirit residentiā, vel quia accepit vxorem, vel quia agit solennem pœnitentiam.81.dist.c.fi.suprà,proxi.titu.c.1.21.q2.si quis.iam statim vacat prima, quæ similiter residentiam requirit,quamuis fortè melius dicatur, quod nunquam sit sic conferendum beneficium, quia & si vacet de iure,non tamen de facto,nisi sibi primò sententialiter adiudicetur.infrà,de conces.prębend. vel ec.non va.literas.supr.eod ex parte.& satis colligitur.sup.tit.prox.c.1. nisi in casu.inf.de præbend.& dig.de multa.& not.inf. de conces. præbend. vel ec. non va.nostris.Si verò causa leuitatis vagatur,si potest de facili inueniri,vel scitur vbi ipse sit,personaliter est requirendus,vel à capitulo suo,si episcopus sit absens,vel ab alio qui ius requirendi habeat,vel quē res tangat & si requisitus non venerit, licet sua authoritate non possit procedere ad electionem, obtenta tamen licentia à superiore,qui prętare debet, eliget alium. suprà eo. qualiter. Si verò nescitur vbi sit vel de facili citari nō potest,puta est vltra mare, vel in remota prouincia, fiet quod dicitur hîc. arg. j.qui ma.accu.pos.relatũ.interim autem de fructib. ecclesiæ faciat ecclesiæ deseruire.s̄.de app.peruenit, 2.infrà,eo.cùm ad hoc.Alij dicunt, quòd si est monitus,vel etiam sine monitione & superioris authoritate,si certum est quod ab ecclesia abest sine causa,potest alij conferre eandem ecclesiam.infrà, de præbend.& dig.extirpandæ. Hîc autem certum est, quod licet reuertatur,tamen punietur de eo, quòd absens fuit,siue in diebus festiuis, siue aliis, vltra quàm debuit. septima,quæstio.prima.si quis.50.distin.contumaces.

5 *Edictum*.† sufficit edicta in publico proponi,& si non perueniant ad citatum.suprà, de eo qui mit. in poss. causa rei ser. si aduersarius.& C. quomodo & quando iud.ab eo.ar.contra.ff.quæ sen.sine app.rescin.l.1.§.item cùm ex edicto.sed ibi non fuit solenniter propositum.† *Spoliari*.etiam lite non cōtestata, est enim hîc casus, vbi lite non contestata proceditur ad priuationem ecclesiæ,sic,sup.vt lite non contesta.quoniam.§.2.secùs autem si propter crimen peteretur repelli, quia tunc non nisi lit. contest.agi posset:vt no.suprà,vt lite non contest.quoniam.*Procedatur.* excommunicando & suspendendo potest archiepiscopus procedere contra episcopos deserētes ecclesia suas,remouere autem ab archiepiscopatu,vel administratione nō potest:sed hoc hîc specialiter legato conceditur.

6 *Remoueat*.† hîc videtur quòd licet prælatus sit excommunicatus, non tamen debet propter hoc cessare ab administratione prælaturæ suæ. Contra. suprà de app.pastoralis. in fin. Sol. quidam respondent,quod administrare debent in temporalibus,& etiam in spiritualibus, sed per alios. Cùm enim in prælatura tolerentur, & ipsis imputaretur, nisi administrarent & subditis imputaretur,nisi obedirent. 8.quæst.4.nónne.ipse tamen prælatus licet administret subditis non vtetur rebus ecclesiæ,quia qui caret officio carere debet & beneficio:vt not.s̄.de app. pastoralis. Alij dicunt, quòd ex quo excommunicatus est nunquam se debet admiscere administrationi temporalium, neque spiritualium. arg.prędl. decre.pastoralis.& quia peccat aliis communicando,& intelligitur,quid hîc dicit,quia ipsi prælati per excommunicationem & suspensionem primam & simplicem,benè priuantur administratione temporalium & spiritualium, sed eis absolutis, statim recuperant ipso iure administrationem, sed quando amouentur ab episcopatibus,tunc non restituentur ipso iure,sed post absolutionem, imò alij in locum eorum ponuntur, vt hîc.

CAP. XII.

TVAE Fraternitatis.

CAP. XIII.

CVM decorem. Dimissis.scilicet dignitatibus.

CAP. XIIII.

EX parte. Absentando.verba enim in iuramento posita legitimam interpretationem recipiunt. inf. ad audientiam. Residens. residens intelligitur,siue præsens sit,siue absens, dummodò pro negotiis ecclesiæ absit.infrà.c.proxi. præsens autem semper dicitur qui negotiis ecclesiæ adest.

CAP. XV.

CVM dilectus. Gaudere.sic.sup.eod.decætero.

SVMMARIVM.

1 Dispensatio non est necessaria,vbi non est factum cōtra iuramentum,quod sic erat interpretandum.

CAP. XVI.

1 AD audientiam. †Nota, quòd non dispensat hîc Papa,sed decernit.Non est enim necessaria dispensatio,cùm non facerent contra iuramentum,quod sic interpretandum est.sup.eo. ex parte. 2.not.sup.eo.decætero. Dici.sic.suprà, eo. ex parte.& c.decætero.

CAP. XVII.

CVM ad hoc. Indulgentiis.Hoc est de gratia & propter causam scilicet defectū seruitorum. Prædecessorum.dicunt quidam hoc ius commune, quia sicut sine causæ cognitione non potest prohibere vltra tempus suæ administrationis.ff.de pœn.l. vlt.ita nec licentiam dare.Alij dicunt quid hoc fuit de gratia speciali & ex causa.

SVMMARIVM.

1 Qui tenentur residere in beneficio,quando possint eò spoliari.
2 Cùm confirmatur clericus alterius diœc.oportet habere permissionem.

CAP. XVIII.

1 CLERICOS. Beneficia.† habētia curam animarum,vel potest loqui etiam de minoribus clericis,& de simplicibus beneficiis, etiam si non habeant curam animarum,sed tamen requirunt residentiam,vel ex statuto, vel ex priuilegio, vel ex consuetudine approbata. Hi enim possunt spoliari illo beneficio,in quo residere tenentur, nisi moniti resideant,& de talibus beneficiis potest intelligi.suprà,eod.quia non.& cap.relatum.infrà,de præbend. cùm non ignores.70.distinctione.sanctorum. Si autem non requirunt residentiam beneficia, tunc nisi causa subesset,vel necessitas,vel vtilitas, non cogeretur in aliqua ecclesia morari,quia hoc præcipere non pertinet ad eius officium.argu.7.quæst.prima. quia frater.Clerici enim possunt habere plura beneficia in talibus ecclesiis,quæ scilicet residentiam non requirunt.arg.sup.de excep. cum ecclesiasticæ. argu.ad hoc quod episcopus aliis clericis, & etiam peregrinis,potest cōcedere beneficia in talibus ecclesiis. 16.quæst.1. possessiones. Facit autem ad hoc sup.de constitu.cùm omnes.Nec obstabat si dicitur, quia non potest duabus ecclesiis seruire. 26. distinctio.acutius.Respond.quòd omnes ecclesię vna ecclesia sunt.21.distinctio.quamuis.Nec obest.infrà,de præbend. cùm secundum. vbi innuitur à contrario sensu,quòd qui non seruit altari,non viuet de altari, cùm tam qui residet quàm qui non residet seruit altari:dummodo bene viuat, & bene expendat,quod inde percipit. Item quicquid habet ecclesia pietati deputatum est.12.q.2.aurum habet. 54. dist. multos. intelligo tamen omne beneficium residentiam requirere nisi contrarium constet.

☞ †Hoc tamen nota,quòd siue beneficium requirat residentiam,siue non : interim tamen quandiu non priuetur,habebit vocem in electionibus, & in aliis, quæ in illa ecclesia fuerint facienda, nisi cōtraria sit consuetudo,sed prębendā nō recipiet de beneficiis, quæ residentiam requirunt,& sic potest intelligi.70. distinct.sanctorum.vbi dicitur,quòd ex dispensatione episcopi,nō potest esse canonicus prębendarius, quasi dicat,quod alias erit canonicus,& in aliis,sed præbendam non habebit, & hanc interptetationem videtur ecclesia recepisse de facto,licet enim episcopus prioris ecclesiæ dispensare possit tacitè, & expressè,vel sustinere secūdum nos sine dispensatione, quod habeat canonicatum in alio episcopatu,si placuerit secundo episcopo, vel in suo.Nō tamen valet dispensatio eius,vt contra statutum vel consuetudinem ecclesiæ habeat prębendam.Et est ratio,quia si haberet prębendam notaretur cupiditate. infrà ca. proximo.cùm iam dudū. Item diminuerentur præbendæ aliorum , & non debet dispensare cum alterius pręiudicio,sed quod intersit electioni oneris est. Item & ecclesiis ad profectum est, quanto plures sunt consiliarij.64.distinct.extra. & dicimus quòd si scienter secundi elegerunt clericum habentem aliud beneficium sine aliqua conditione hac,scilicet si voluerit,& poterit primum beneficium dimittere, sed potius cùm voluerit vtrumque beneficium habere, videtur renunciasse priuilegio vel statuto, quantum in se est quòd habeat de residentia facienda. argumentum.suprà,de cōstit.cùm accessissent.& c.cùm M.Ferra.tamen licet sic purè & sine conditione elegerint,episcopus si non vult,non cogitur confirmare,quia sine eius authoritate consuetudinem,vel statutum infringere non possunt.suprà de consuet.cùm consuetudinis. Sed si vult, confirmabit eum,& erit a canonicus,sed non prębendarius [a],nisi resideat,quia licet intelligantur renunciasse priuilegio, vel consuetudini,quod non teneantur facere residentiam,non tamen renunciant iuri communi, in quo cauetur, quod non debeant habere præbendam, nisi & seruiant.13.q.1. ca.2.& maximè cùm vergat in præiudicium ecclesiæ,& fortè hac ratione,scilicet quod vergit in damnum ecclesiæ dici potest,quòd non videretur nec possunt renunciare priuilegio suo.

[a] Sed nō præbēdarius.& sic quis pōt esse canonicus sine præbēda. Adde Ab qui hoc refert in c.cùm M. colum. 5. vers.quandoque. suprà,de cō stit.

2 †Et no.quòd quando confirmat clericum alterius diœce.vel episcopi,oportet quòd permissionē habeat à priore episcopo.72.dist.per totum.Vel dic. quod licet sine licentia prioris episcopi non posset clericum alterius episcopi auferre,vel etiam ad ordines promouere,si tamen non aufert ei, vel non promouet ad ordines vt auferat,quia benè vult, ꝙ in omnibus vt prius priori episcopo seruiat, benè potest eum confirmare in canonicum suæ ecclesiæ. Si autem consuetudo sit primę ecclesię seu statutū, quod hoc ipso,quod accipit secundam, videatur primam habere pro derelicta,consuetudo hęc tanquam laudabilis est seruanda. 12.di.illud. Si autem electores clericum, quem eligunt nescirent beneficiatum in ecclesia,quę residentiam requirit,tunc nisi ei renūciaret,possunt eum refutare.ff.de act.emp. l.iul.in princ.Item differentia est inter consuetudinē quæ est,quòd continuam residētiam faciat & eā quæ habet, ꝙ nō recipiat beneficiū, nisi resideat ꝙ b primę [b] videtur ipso iure renūciare recipiendo secūdam,quæ similiter residentiam requirit:vt no. supr. eodem ex tuæ. Secundam autem non videtur renunciare,cùm hoc consuetudo non habeat.

[b] Quod primam. Ad hoc dictum Innoc. hic, vide Oldra. Lau. in suo cō sil. 220.& Petrū de Anch. in consil. 59. inci. ¶ in publicis relationib.col. 2. versi. sed hic incidenter. & Cardi. in consi.suo. 3.inci.circa elucidationem col. 2. in princ.

DE PRAEBENDIS & dignitatibus.

TIT. V.

CAP. I.

VT, *Nullus.Consanguinitatis.*octaua, quæstione prima.apostolica.

CAP. II.

NON *Liceat.Clericos.* Hinc collige quod etiam clericis in minoribus ordinibus constitutis debet prouidere ordinator.arg.28.distin. de his. Sed Romana ecclesia non cogit prouidere,nisi constitutis in sacris ordinibus.infrà,eod.cùm secundum apostolum.& c.episcopus.

CAP. III.

RATIO. *Propriis.* quòd sibi tanquã proprium teneat,vel hæredibus dimittat per præbendas; non tamen prohibentur hîc diuidere.

SVMMARIVM.

1 *Ordinator non cogitur prouidere ordinato.*

2 *An sit necessarium quod ordinator & ordinatus consentiat quod de patrimonialibus viuat.*

CAP. IIII.

EPISCOPVS.*Titulo.*i.ecclesia.*Subministret.* pro qualitate ecclesiæ & dignitate clerici.ff.de ali.& cib. leg. lege, antepenult. ff. de iu. do. quæro, b
1 *De paterna.*† Not.non cogi ordinatorẽ ordinato prouidere per decre.j.eodem,cùm secundum.si de patrimonio sustentari valeat.arg.1.quæst.secunda,pasto
a ralis.& c.clericos.tamen non credimus [a], quòd qui habet beneficium,viuere debeat de patrimonio,sed de altari.infrà,eod.cùm secundum.arg.contra.1.q.2. pastoralis.sed ibi intendit actor canonicis prohibere,ne quis de patrimonio auaro thesaurizet,& bona ecclesiæ expendat,alias autẽ benè licet bona sua cõseruare hæredibus,& bona ecclesiæ expendere.
2 † *Paterna.*credimus autem necessarium,quòd ordinator & ordinatus expressè consentiant, quod de patrimonialibus viuat,alioquin poterit petere beneficium ab ordinatore.ar.qui altari seruit,&c.infrà,eodem cùm secundum.Alij tamen contrarium dicunt. ar.pro eis hîc.& infrà,eo.tui.& credimus quòd alius episcopus præter proprium,non poterit eum ordinare sine titulo ecclesiæ,quia non licet ibi conferre ordines,sicut nec alia sacramenta.infrà,de paroch.c.3. ar.71.dist.primatus.Item non credimus, quòd propter hoc patrimonium eius fiat ecclesiasticum, & ꝙ alienandum sit cum solennitate canoniæ, sed tamen si alienat ordinator,non debet ei prouidere,sed ipse sibi imputet.Si tamen casu fortuito periret,deberet ei sicut alij prouidere.7.quæstio.prima præsentium. & c.pastoralis.

a Tamẽ nõ credimus. Adde Abb.in c.cùm esses. ad fi. infr.de resti. qui refert hoc dictum Inno.& Feli. in c.ex literis. col. 2. in princ. sup.de cõstitu.

CAP. V.

QVIA *Intantum.Duas.*infrà,eo.de multa.*de multitudine.*scilicet,præbendarum vel ecclesiarum.

CAP. VI.

CVM *Teneamur.Beneficium.* repete quæ dixi sup. de rescrip.mandatum.*Commodè.*argumen, à cõtrario sensu, ergo si non potest commodè sustentari valent literæ , dic vt notatur suprà, de rescrip.postulasti.

CAP. VII.

REFERENTE.*Tuus.*Scribitur ordinario. *Spoliauit,*hoc habuit de consuetudine archidia. vt not. sup.de offic. archidi. cùm satis. tamen in duobus peccauit archidia.quia ordinem iudiciariũ non seruauit,non enim eum per sententiam spoliauit,quòd si fecisset teneret sententia,nec deberet sibi restitui ecclesia,cùm sententia transiret in rem iudicatam,quia appellatio ad archiepiscopum facta, non potuit extinguere.2.quæstio.6,Metropol.Secundò peccauit,quia ei optionem eligendi non dedit. *Appellauit.*& malè,quia de speciali consuetudine erat,quòd appellabatur pōpositis mediis ad archiepiscopum,contra id quod est.2.quæstio.6.Metropol. & ff.de appel.Imperatores.Vel dic,quòd hîc nõ probatur factum archiepiscopi,licet de facto processerunt.*Restituimus.*cùm non teneret appellatio ad eum facta,non tenuit restitutio,*Venire.*siue pendente appellatione,quæ non tenebat,siue post, quia non vult allegare suum ius, ideircò tenet excommunicatio. sup.de appel.si duobus.infrà,eodem.ad hęc.*Astrinxit.* secundo.*maluerit.*de rigore iuris esset vtraque priuãdus.7.quæstio.1.si quis episcopus.*eos.* sed hoc est de inimima.sup.de transla.præla.c.quanto.hodie autem hoc est correctum.infrà,eodem de multa. sed hodie esset vtraque priuandus si vtranque contenderet retinere.infrà,eodem de multa.& suprà,de æta.& qualit.eam te.

CAP. VIII.

MAIORIBVS.*Diuisionem.*per hoc tamen non prohibetur de vna præbenda,si nimis magna esset aliquid inde trahere,& maiorem partẽ eius,si nimis excedit aliis præbendis adiicere , quia
b non intelligitur per hoc diuidi præbenda, imò in suo statu integra manet,licet sit diminuta in pensionibus,vel reditibus,quia hoc nomen præbenda nomen est iuris,& non constituitur tãtùm ex possessionibus,sed ex iure quodã speciali,cui annexa est præbenda,sed fortè sine aliquo reditu non posset constitui præbenda,vel ius præbendæ,cùm non esset ibi ꝙ pręberetur præbẽdario.& hac ratione,scilicet, quia non potest cõstitui præbenda sine redditibus, patet quòd in ecclesiis vbi sunt.12.canonici non potest cõstitui numerus.10.vel minus præbendarum, quia sequeretur quod vna prębenda inter plures diuideretur,sed tamen ibi potest constitui certus numerus paucorum canonicorum quàm sint præsentes canonici,vel præbenda,quia ibi canonicatus benè residet etiam penes illos,qui modò sunt super numerum,& moritur cum eis.infrà,eodem cùm dilectus.Item licet ad vnã prębẽdã non teneat electio facta de duobus.infrà,eo.tuæ.tamen si ad vnum canonicatum vacantem etiam,vbi est distinctus numerus canonicorum duo eligantur,tenebit electio,quia videntur renunciare numero.argu.sup.de constit.cùm M.infrà, eodem c.relatum.& c.dilectus. sed numero præbendarum non videtur renunciare,licet plures ad vnã eligantur,quia vna præbenda non tantùm consistit in iure,imò in facto & reditib. Vnde oportet quòd si debet destrui quòd ipso facto & expressè destruatur,& qui elegit duos ad vnam prębendam non intendit eam destruere.ar.pręalleg.decre.cùm M. Alij contradicunt & benè,dicentes:quòd non valet electio plurium canonicorum ad vnam prębendam,vt not.sup.de cõstit.cùm M.ita quòd vna remaneat prębenda, sed vnus ex duobus electis habeat vnam mediam,& alius aliam mediam.infrà, eod. tuę. nam si ex vna fierent duę,hoc non prohibetur.infrà,eo.vacante.prętereа hoc nõ habet locũ,nisi vbi prębendæ sunt distinctę,infrà,eod.dilecto.

b Quia non intelligitur.Adde Abb.in c.cùm M. col.4.vers. in glo.3. sup.de cõsti. & Feli. in d.c.cùm M. col. 8. versi.in gl. in ver.receperunt.

SVMMARIVM.

1 *Si Papa pro aliquo scribit post receptionem aliquam à capitulo factam quis præferendus sit.*

2 Nunquid

2 *Nunquid receptus in canonicũ, poßit excipere contra literas*
3 *Receptus in canonicum per literas apostolicas, quarum præsentationis tempus nescitur, quid agere debeat circa præbendæ petitionem, & vide in nu.4.*

C A P. I X.

RELATVM. *Vacat.* Hæc decre. non loquitur de iure, sed de gratia in eo, quod dicit quòd assignet sibi præbendam, quæ nunc vacat, vel quę primo vacauerit secũdum prouisionẽ, quia certum est, quòd non valet promissio de præbenda vacatura. Illud autẽ poterat mandare de iure, quòd ex quo receptus est, quòd detur ei præbenda, quàm cito se facultas obtulerit infrà eodem, dilect. fil.

1 † Sed si post receptionem aliquam à capitulo, Papa scribit pro aliquo quis præfertur? respon. is pro quo scribit Papa si iam receptus est, quod sic probo. Primus nullum ius habet in præbẽda vacatura, quia capitulum nullum sibi ius in ea conferre potuit, sed receptus in canonicum per Papam habet ius: vt not. infrà, eo. c. inter cætera.

2 † Vtrum autem possit receptus in canonicum excipere contra literas. no. suprà, de rescrip. mandato. sed si ante receptionem retento primo casu, capitulum conferat præbẽdam recepto à se, tenet collatio. quia ille pro quo scribit per literas executorias ante receptionem nullum ius habet in præbenda: vt infrà, eod. inter, sed capitulum tenetur in tantum prouidere canonico, si malitiosè litigauit contra eum. infrà, eo. dilectus fil. G. Si autem non malitiosè contraxissent, tunc non recuperaret præbendam collatam pendente lite, sed habebit ius in alia quæ primò vacabit post receptionem suam in canonicum.

† Sed oppones hoc nõ posse stare, quia Papa scribebat tantum quod sibi daretur prima vacatura, ergo aliam petere non poterit? Respon. quia Papa quãdo mandauit, quòd reciperetur in canonicum, non mandauit de certo canonicatu, scilicet primo, vel secundo, sed præcisè mandauit, vt omnimodè reciperetur in canonicum, & sicut in literis Papæ præmittebatur quòd reciperetur in canonicũ, & postea sequeretur quòd assignaretur sibi præbenda, quæ vacaret, subintelligendum est, post receptionem in canonicum. Item alia ratione debet habere primam, quia hoc ipso, quòd receptus est in canonicum, debet habere præbendam, cùm se facultas offerret, primam autem habere debet, & aliis ante eum per capitulum receptis præferri, quia Papa dispensauit cum eo per literas suas, quòd habeat vacaturam. Imò & si aliqui propter Papam recepti essent in canonicos sine præbenda pendente lite cum primo, dicimus quod istis præfertur, dummodò præsentatio suarum præcesserit præsentationem literarum aliarum. suprà, de rescrip. capitulum. Alia ratione etiam hoc ipsum probamus nam cùm adhuc inuenitur præbẽda vacans, nec adhuc aliquis in ea habeat ius, & appareat eum alios præcessisse in præsentatione literarum, & debuisse etiam præcedere in receptione in canonicum, & quia apparet, quòd non habuerunt ius ei mouendi litem in ea succubuerint, & tandem eum receperint, meritò debet eis præferri, & si post receptionem suam aliis conferatur, credimus quòd auferetur ab eo, & dabitur primo præsentanti, licet posterius recepto, quia ex sua receptione habet ipse ius in ea, & alij postea recepti ordine præsentationis seruato habent ius in aliis, hoc scilicet quod debent aliis præferri, & si aliis conferantur reuocantur ab eis, vt not. infrà eod. inter cætera.

3 † Sed quæritur quid dices si certum est, quòd aliquis receptus est in canonicum, per literas apostolicas, sed nescitur tempus præsentationis literarum, & ideò nescit quam præbendam petiturus est? Respon. quod tunc debet dimittere in pace omnes, qui habẽt præbendas, quia si vellet agere cõtra eos, qui habuerunt præbendam antequam receptus esset, certum est, quòd hoc non potest. infrà, eod. dilectus fil. G. Sed contra illos, qui habuerunt præbendam post suam receptionem posset, sed incertum est vtrum ipse, vel aliquis aliorum receptorum per Papam prius præsentauit literas, nec tunc potest petere aliquam, & si certum sit, quòd aliqua de his præbendis sibi debeatur: tamen quia non deberetur sibi aliqua, nisi illa quæ primò vacauit post receptionem suam, si nullus eum præcedebat in præsentatione, vel si præcedebat eũ alius, debet aliam habere, & certam seruato ordine pręsentationis. sup. de rescrip. capitulum. sed nescit quam nec ipse probat, quæ sit illa, certa sibi debetur seruato ordine præsentationis, ergo contra quemcunque agat, absoluetur reus, quia vbi dubia sunt iura partium pro reo interpretandum est. suprà de fid. instru. inter. 6. quęst. 5. actor. de vacaturis autem prębendis poterit petere primam, dummodò nullus sit qui pręcedat in pręsentatione literarum, si autem alius pręcedat in vacatura, seruabitur ordo prędictus, & hoc ratione pręsentis decre. quę dicit, quòd ex quo receptus est in canonicum debet habere prębẽdam. infrà, eod. dilectus fil. G. Imò dicunt quidam, quod etiam si certum esset, quòd si vellet agere contra certam personam, quod obtineret de vnius iure, tamen quia exercet lites prçeligit ordine suo vnam de vacaturis, quòd potest, dũmodò talis sit quod si esset in eo statu, quòd si nulla ei prębenda delata esset omnes alios qui expectant pręcedere deberet de iure, & hoc probo, quia per taciturnitatem huiusmodi nullum fit aliis pręiudicium, cùm etiam si aufert primo suam prębẽdam primus pręfertur etiam expectantibus vacaturas.

4 † Sed dices, iste sic receptus, habet ius in prima prębenda, vt dictum est: & not. infrà, eod. inter cętera. & eodem modo potest petere secundam, ergo habet ius in duabus? Respon. quod verum est, quod habet ius in prima, sed recepta secunda, perdit illud ius & transit ad eum qui proximus est post eum, nam qui prior est tempore, debet esse potior in iure. sup. de maio. & obe. c. 1. & dicunt quidam hoc esse verum si secundus est receptus in canonicum authoritate Papæ, & propter hoc habeat ius in secunda præbenda. & hoc dicunt arg. præalleg. decre. de ma. & obe. c. 1. Alij intelligunt, quòd si secundus receptus est, & per hoc est sibi ius quæsitum in secunda præbenda, ꝙ tunc non poterit primo receptus petere secundam præbendam, quia non licet collatori alterius ius in alium transferre, sed si secundo non esset ius quæsitum in secunda præbenda, puta quia non esset receptus in canonicum, vel esset receptus, sed nõ authoritate Papę, tunc conferenda esset præbenda tantùm primo. ar. quia si præbẽda inuenitur vacãs, & nec primus habet ius, nec secundus, melius est, quòd primo assignetur præbenda, quæ est expedita, & secundo detur præbenda, quæ est in lite, imò plus videtur, quòd si aliquis habuisset præbendam vnam per decem annos, & modò spoliatus esset ea de facto, vel de iure fortè, quod alij debebatur, si modò aliqua inuenitur vacans danda est sibi & non aliis, pro quibus scriptum est. arg. 7. quæst. 1. pastoralis. *Secundum promissionem.* ad idem etiam sine promissione tenetur. infrà, eodem dilect. & suprà de constitut. cùm M. promissio enim sola sine receptione in canonicum reprobatur. infrà, de cõces. pręben. vel eccle.

eccle.non vacan.c.2.& etiam cũ receptione.§.eo.relatum.*Careat.* si vacat,vel aliàs ei potest de communibus prouentibus prouidere.sup.de const.cùm M.

CAP. X.

AVARITIAE.Portiones. Fortè aliquas res cómunes habebant monachi cum ecclesiis suis,& ipsarum ecclesiarum portionem monachi abstulerant,& hic est sensus. Monachi suas portiones augebant,portiones vel reditus,quas clerici percipere consueuerunt,monachi diminuebant,& hoc sonat litera,vel portiones dic præbendas quæ consueuerant clericis assignari. *consensu.* si autem eius consensus non interueniat,secùs:vt inf.de eccle. edi. ad audientiam.infrà,de exces. præla. sicut. 16.q.1.sicut duo. & similiter nó potest facere clericis non consentientibus,vt dicta decre.ad audientiã.arg.56.dist. satis peruersum,& si sine causa consentire nolet,cogendi sunt.arg.de his quæ fi.à maio.par.cap.c.vlt.

SVMMARIVM.

1 *Pacta inter partes facta,an & quando à superioribus iudicibus possint mutari,confirmari & interpellari.*

CAP. XI.

*SIGNIFICATVM.*Ita dicunt quidam,& benè,ꝙ hic fuit statutum, & ideò à simonia excusantur.de hoc no.suprà,de elec.significasti. *Dimittere.*sine peccato & non poterat dimittere. suprà de renun.admonet.*Præbendam.*scilicet officium,quòd sibi faciendum imminet per annum,alij denegare faciendum cum præbenda,& hoc est,quod in sequentibus confirmat. *Assiduè debeat catenus.*

1 †Nota pacta inter partes facta,postea confirmari,vel interpretanda à iudice vel temperanda, nam cùm dictum esset inter partes,ꝙ omni die cantaret missam de sancta Maria, & in confirmatione dicitur, quòd cantaret missam simpliciter non adiecto sanctæ Mariæ, insuper addit salua; honnestate scilicet & deuotione. Iterum cùm dictum esset, quòd non liceret ei dimittere ecclesiam in confirmatione dicitur causa voluptatis,siue ad aliam transire. Non credimus tamen ꝙ si aliquid esset in pactis à iure tolerabile, ꝙ illud liceret à confirmatore commutari, sed hæc immutatio non propriè potest dici mutatio,sed interpretatio.Alij tamen dicunt,quòd si pacta respiciunt tãtum religionem, sicut est cantare missam de sancta Maria,ꝙ licet superioribus eam mutare,sicut hic, etiam si sint licita,sed si respicerent temporale commodum,non liceret superioribus ea mutare,dũmodò licita sint. *Honestate.* quia fortè non deceret eum celebrare cũ vilibus ornamentis, vel in calice æreo. *Deuotionem.* quia non deceret eum celebrare si per somnũ pollutus esset.6.di.c. 1. vel quod bis celebraret in die.de consec.dist.2.sufficit. *hoc illi diuinum officium.*quòd est idem ac si diceret sibi non licet ad aliam ecclesiam transire.*Voluptatis.* causa autem religionis potest inf.de reg.licet.

SVMMARIVM.

1 *Religiosi vbi tantùm ius patronus habet,non possunt augere, neque censum neque pensionem.& in nu.2.*

CAP XII.

*DE monachis.Hospitalitatem.*solitam & congruentẽ, omnes autem recipere non possunt.arg.85.dis. Forentinum.42.dist.§.1.& si talem portionem nolint assignare,episcopus aliis conferet ecclesiam. suprà de sup.neg.præla.sicut.

1 †*Assignatum.* vbi religiosi solum ius patronatus habent,neque censum neque pensionem possunt augere.§.eo.auaritię.sup.de pact.cùm clerici.infrà de cẽsi.prohibemus.imò plus videtur,ꝙ si habẽs nouum ius patronatus nó solùm non debet augere censum,sed etiam habere,quamuis posset respóderi quòd licet patrono ex pacto aliquid recipere.18.q.vlti.Eleuthe.

2 †Nos credimus quòd abbas, vel quis alius clericus ab ecclesia,cuius est patronus,nihil accipiet,nisi censum solitum.inf.de censi.prohibemus.nam si episcopo hoc non licet.10.q.3. quia. & c.seq. 18.q.1.c.1. quomodo licebit abbati.

Et hoc quod dictum est,habet locum, vbi possessiones pleno iure transferuntur in ecclesiam ædificatam.Si verò proprietas possessionum non transfertur,sed remanet penes ædificatorem , ita tamen ꝙ edificata ecclesia habeat vtile dominium sub certa pensione,quã reddat ædificatori,vel etiã sine pensione,& sic videtur sonare hoc.& 12.q.2.bonæ.vbi videtur dicere quod episcopus certã partem census transferat in monasterium, quamuis non negent & proprietatem rerum transferri posse.inf.de dona.apostolicæ.& tũc non licet augere pensionẽ, & si fiat punitur,§.de pac.cùm clerici. nisi fiat cum authoritate episcopi, & episcopus nunquam consentire debet,quòd reditus soliti clericorum minorentur.sup. eo.auaritiæ.&nisi ita prouideatur,quòd clerici hospitalitatem seruare possint, & episcopo de iurib.episcopalibus respondere.vt hic.& inf. de censi. præterea.§.de sup.neg.præla. sicut.& in hoc casu intelligunt c.quæ dicunt,quòd debet rationẽ reddere abbati de temporalibus.16.q.2.sanè.inf. de capel. mona.c.1.Dicunt tamen quidam & non malè, ꝙ vbicũque aliqui habeãt ecclesias propria fundatione,possunt exigere rationẽ de temporalibus, & etiam addunt quidam,quòd possunt augere pensiones, & sic intelligunt c.hoc.

CAP. XIII.

*AD hæc.Licet vel diuersis.*inf.eod. de multa.vbi notatur.

CAP. XIIII.

PRAETEREA.Vtraque.& malè.inf.de reli.do.ne vi.quia etiam de voluntate abbatis & conuentus hoc fieri non potest.ar. sup. de elec. constitutus. *Altero.*de hoc not.suprà eo.referente. tamẽ id quod ibi diximus,non credimus locũ habere in religiosis, qui proprium velle non habent.12. q.1.nó dicatis.& qđ huic sibi data est optio eligendi,gratia fuit,quia tantum vltimam, quam receperat & accipere poterat authoritate primi prælati,tenere debebat.21.q.2. si quis iam.& de hoc not.§.eo referente.

SVMMARIVM.

1 *An vna ecclesia,plures debeat habere sacerdotes curam animarum gerentes.*

2 *Item an in vna ecclesia plures esse possint prælati.*

CAP. XV.

CVM non. Ecclesia.& ita videtur ꝙ nó loquitur de ecclesiis,sed quod de præbendis loquatur apparet infrà,vbi dicit locũ,quasi non plures sunt ecclesiæ.

1 †*Vnius.*infr.eod. de multa. nec vna ecclesia debet habere plures sacerdotes.21.q.2.c.sicut.7. q.1. in apibus. vnus enim debet esse super alios, qui curam habeat animarum,& si alicui contingat, quòd in vna ecclesia plures ibi sint sacerdotes qui pariter habeant curam animarum totius parochię,non est contra ius,quia ipsi nó sunt prelati,vel spõsi, nec aliquis

aliquis eorum , sed episcopus vel alius superior erit prælatus eorum,& licet non habeant prælatum , ta- a men sunt collegium a , quia ad esse collegij non exigitur , quod ibi sit prælatus.arg. ff. quod cuiusque vniuer.l.1.

2 †Item benè licet in vna ecclesia esse plures prælatos,secundum diuersa sicut in vna ecclesia potest esse archidia. qui præerit in his quæ ad iurisdictionem suam pertinent, & archipresbyter in aliis , & sic de cæteris.Item non est contra ius,si in eadem ecclesia plures sunt prælati,sed vnus sub alio , sicut apparet in episcopo,qui est prælatus in omnibus ecclesiis,& tamen singulæ habent singulos prælatos. Sed hoc est ea ratione,quia vna potestas est sub alia. Vel dic ipsum collegium dicitur prælatus singulorum, & prælatus in administratione tam temporaliũ,quàm spiritualium,arg.suprà de officio ord. irrefragabili. quam administrationem per plures sacerdotes potest facere,& si est consuetudo quòd capitulum cõmittat curam istam animarum,quibus vult,& quod b eos mutet,quando vult,non dicuntur b illi sacerdotes habere curam animarum, si autem perpetuò daretur à capitulo,vel etiam à quocunque alio , vel etiam hoc ipsum de consuetudine est, quòd quicunque sacerdos est qui curam habeat animarum populi illius ecclesiæ , nec potest ab ea remoueri sine causa,videtur quod censendus est iste sacerdos iure sacerdotis habentis curam animarum , siue vt proprius sacerdos,siue vt vicarius.sup.de fil. presbyter. constitu us.C.de eman.l.1.*Locum habere*.quòd facere non debet regulariter,casualiter secùs , aliquando obtinet,puta si dispẽsetur.70.dist.sanctorum.Item si ecclesiæ sunt pauperes.10.q.3.vnio. Item si non inueniantur idonei clerici pro ecclesiis singulis. 21. q.1.c. 1.Item si vna sit intitulata alia commendata. 31. q.1. qui plures.Item si vna pendet ex altera sup. de æta. & quali. eam te. *duabus*. si vis exponere locum pro præbenda,dic quòd tales erant præbendę,quòd residentiam requirebant.sup.tit.proxi.c.vlt. *Dissentientibus*.fortè iste presbyter noluit consentire,nisi haberet vtrũque,postea autem mutato proposito, voluit consentire,sed alij nolebant,vnde dicitur,quodcùm eorum scandalo non petat.suprà,de elect.cùm inter canonicos.7.q.1.quàm periculosum.

a Sunt collegiũ. hoc dictũ Inn. alleg.Fel. in proœ. grego.versi tertio fallit.& vide eundẽ Fel in c.ex literis.col. 2. versus finẽ.sup.de consti.vbi allegat hoc dictũ tenẽtes.& ipsi cõtradicẽtes. & refert etiã Abbas. in c.1.col. 2. sup. de elec.&Car. in cõs.30. inc.in hac dubia.col. 1.in prin.

b Non dicũtur illi sacerdotes:pro intellectu verborum Inn.hic vide Feli. in c. ex literis.col. 6. in princ. sup.de cõstitu.

SVMMARIVM.

1 *An successor teneatur de facto sui prædecessoris.*
2 *Ordinator depositus vel qui resignauit episcopatum,an teneatur clericis à se ordinatis exhibere victui necessaria.*
3 *Nunquid ordinatus qui negligit petere ab ordinatore , possit postea petere à successore.*
Præsentati ab exemptis vel ab episcopis, nõ debent examinari ab ordinatore.
Contra legitimè citatum & non comparentem,potest procedi ad examinationem & condemnationem.

CAP. XVI.

CVM *secundum*.Ad cleros.12. quæstio. 1. cum portio.*Irritas*.20. dist.neminem. §. quo ad excusationem.

1 †*Successores*. tenentur de facto prædecessoris propter opprobrium paupertatis clericorum. 93. dist. diaconi. & quia fauorabile est augere numerũ clericorum.sup.de consti.ex parte.de conse.dist.1.vasa. 25.q.1.quæ ad perpetuam.& q.2.quicunque.quæ ap. Item quia pauperibus clericis in vita clericorũ prouidere potest.16.q.1.possessiones. & ordinando sine titulo tenetur, & videtur concedere sibi vitæ necessaria,quousque sibi prouideat. Item quia omnia bona clericorum sunt pauperum.16.q.1.quoniam.1.q.2. c.clericos.c.pastor.

2 †Dicimus tamen quòd si ordinator resignauit episcopatum , vel depositus est , & habet vnde clericis à se ordinatis sine titulo possit dare vitæ necessaria,ipse ad hoc compellatur, & non successor, & sic factum fuit in Ambia. Et est arg.ad hoc,quia si præsentator prius tenetur prouidere talibus, quàm ordinator,vt hic colligitur arg.à contrario sensu,quare non eadem ratione prius non cogeretur ordinator,qui non solùm ordinauit,sed etiam sibi præsentauit. Nam de talibus loquitur,vbi non fuit alius præsentator , quia tunc præsentator tenetur , imò plus videtur , quod ordinator dum viuit, si habeat , de proprio,cogi potest,vt sibi constituat, vnde perpetuò viuere possit. Videtur etiam quod hæredes sui ad hoc teneantur,quia ex quasi contractu est hæc obligatio inter ordinatorem & ordinatum,& ideò trãsit ad hæredem.instit.de oblig.quæ ex quasi contractu.

3 †Sed nunquid si ordinatus negligit petere ab ordinatore,dum est potens in diuitiis propriis assignare sibi necessaria,potest postea petere à successore, videtur quod sic , cùm hæc decret. concedat sibi hoc ius sine exceptione ista.*Præsentant*.secùs si alius prę sentasset & examinasset.54.dis.de antiquis.si seruus. 24.dist.quando.& de hoc no.sup.de æta,quali.& or. præ.accepimus. Hic apparet quod præsentati ab aliis episcopis & exemptis,non debent examinari ab ordinatore,quia eis prouidere non tenetur, si tamẽ sciret eos criminosos, peccaret si ordinaret. *Citato*. no.in hoc casu sufficere aliquem citari legitimè,quo non comparente , potest procedi ad examinationem & condemnationem.*Assecutus*.per te vel quemuis alium.

SVMMARIVM.

1 *Personæ,non res vel præbendæ,obligantur ex mandato.*
2 *Beneficium alterius fraudulenter recipiens,priuatur eo.*
3 *In beneficiis cæterisque spiritualibus speciale est , vt facta permutatione à quocunque peti possunt.*
Collatio alicuius capituli non tenet, si est facta contra authoritatem Papæ, vbi scilicet Papa hanc præbendam huius capituli dederit alteri.

CAP. XVII.

INTER cætera.*Resignatione*. Nos credimus hanc resignationem tenere , & collationem episcopi non valere, & ideò cùm ex causa facta sit renunciatio, & authoritate Papæ non tenet,quicquid contra factum fuerit,non videtur tenere talis renunciatio facta sub modo, & spe aliam consequendi præbẽdam si postea sibi non confertur,sicut nec spes possessionis transit sub modo facta,nisi modum sequatur. ff. de acquir.poss.quod absenti.§.si quis.&.l.si me.sup. de resti.spol.olim. Sed quid si postquàm Papa mandauit alicui dari præbendam,episcopus alij det , videtur quòd valeat collatio episcopi.infrà de his quę fi.à ma.par.capi.ex ore.nã licet iudex per sentẽtiam pignus constituat non valet,nisi in possessionem inducatur.ff.de pigno.act.non est mirum.

1 †Item ex mandato obligantur †personæ,nõ res, vel præbẽdæ.arg.ff.de polli.l.2.ff.de contrahen.emp. l.vlti.in fi.& l.fin.arg.contra.infrà,de dona.per tuas. ꝫ.de no.oper.nuncia.c.1.ff. ad leg.fal.dolo.ff. de edẽ. quidam.Et benè dicunt quidam, collationem episcopi tenere,licet sit puniendus.inf.eo.dilectus filius. Si autem decerneret irritum, quicquid cõtra fieret, tunc

tunc non tenet collatio.ff.de leg.1.hoc modo. C. de rebus alie.nõ alie.l.sancimus Sed opponis prædictis, quare hîc non tenet collatio episcopi? Respon. quia fraudulenter facta fuit,& alias solutiones collige ex glo.suprà. *retractanda.* scilicet collatio prębendæ facta P. Præterea retractata fuit petitio hic porrecta P.& omnia acta contra eum habita, cùm nulla sibi contra eum actio competeret ex permutatione ta-
2 li.C.de re.per.precibus.† & tamen quamuis contra P.non competeret actio, tamen quia fraudulenter beneficium alterius recipit priuatur eo,& etiam for tè si fraudulenter non fecisset tamen priuatur, quia fraus ipso facto interuenit, & quia talia non recipiunt interesse,ad quod agi possit,&debeat contra fraudulentum collatorē.C.de re. permu.rebus.Nec etiam ad beneficium,quòd resignauit agere potest, cùm illud non habeat ille, per quem permutatio im peditur,& cum omne ius hic amiserit renunciando. ar.6.q.1.quam periculosum.C.de inoffi.test.commo ta. aliàs omnimodo & iustum sit ei succurri. Potest dici hîc cōtra P.actionem competere de dolo.ff. de dolo.& eleganter.§.seruus.

3 †Item potest dici speciale esse in beneficiis & spiritualibus,vt à quocunque peti possunt facta permu tatione,& maximè authoritate Papæ. Posset etiam dici, quòd in permutatione iurium qualis est permutatio beneficiorum, postquam interuenerit authoritas superioris,statim ius habent in iuribus permutatis permutantes, secùs est in rebus corporalibus permutatis.Sed quæres quomodo huic P. ablata est præbenda ,scilicet quæ sibi vacans collata erat,ab eodem. f. episcopo qui conferendi potestatē habebat? Respon.hoc ideò esse, quia episcopus hoc facere non poterat , nisi authoritate domini Papæ, scilicet,permutationem præbendarum,vnde conferendo illam præbendam alij,excessit fines mandati, vnde non tenuit, suprà de officio dele. cùm olim. Vel dic & melius quòd Papa hoc negotium permu tationis ad se reuocauit, vnde in rebus illis quæ in permutatione veniebant reuocauerat omnem iurisdictionem ab ordinario,&ad eam traxerat.arg.s̄.de offic.deleg.licet.3.q.6.dudum.

☞ †Item factum est hoc propter causas notatas in gl.scilicet,collatio.& propter id, quod dicit hæc decre.credimus, quòd si aliquis authoritate literarum Papæ receptus sit in canonicum alicuius ecclesiæ,& capitulum postea præbendam huic debitam alij assignet,non valet huiusmodi collatio , nam cùm sit receptus in canonicum authoritate Papæ,& ipsi pro parte impleuerunt mandatum eius,scilicet,recipiendo ipsum in canonicum , videtur consensisse quòd totum impleant,id est, quod præbendam assignēt, cùm se facultas obtulerit,& ita videtur remisisse negotium ad Papam,vnde si contrà fieret,deluderetur mandatum Papæ & impediretur remissio,vel reuocatio huius beneficij,quam Papa fecisse videtur , ex quo canonici consenserunt,& habebit actionem de dolo,vel condi.ex hac decr. vel officium iudicis cōtra quemlibet priorem,sicut hîc.Papa enim nō debet sustinere, quod sibi deludatur,vel quòd sua reuocatio impediatur.j̄.eo.dilectus fil. sup. de postu. bo.me.2.de offi.deleg.licet. Et idem dicere videtur & eadem ratione,si mandatum esset eis, quod reciperent,licet etiam ipsi contradicerent,& etiam excommunicationē sustinerent, dummodò nō appellarent, quia tunc videtur mandatum transisse in rē iudicatam.sup.de sen.& re iudi.quod ad cōsultationem.secùs autem si appellassent,vel si conferrēt beneficium antequam mandatum reciperent,quia tūc benè teneret collatio huius beneficij,quia nondum consenserunt canonici collationi Papæ ,nec est negotium reuocatum ad Papam.j̄.eod.c.dilectus. Itē secùs est si capitulum aliquem recepisset in canonicum sine præbenda,nam tunc non credimus, quòd ille sic receptus, habeat actionem contra possidentem.Et est ratio diuersitatis, quia hîc nihil ad se Papa reuocauit,nec canonici aliquid ad eum remisisse videntur,nec consensisse,ꝙ remitteretur, sed tantùm penes se potestatem præbendę conferendæ tenuerunt.Item etiam si ipsi vellent , non possent aliquod ius conferre in prębenda vacatura.inf. de cōcess.præb.nulla.sed quando Papa scribit pro aliquo, quod conferant , tunc valet collatio iuris in futura præbenda.*Dedimus.* hoc quod sequitur de gratia loquitur sicut patet in integra.*Potest*.7.q.1.pręsentium. ff.de pig.act.eleganter.§.si reprobos.ff.d.leg.1. filius. §.si quis.de leg.3.mortuo.§.Labeo.ff.commo. in cōmodato.§.pen.argu.contra.ff.de ædil.edict.l.ad res. ff.de adi.leg.l.rem legatam.

Et intelligo prima vera, vbi recipiēs beneficium, nesciebat alij debitum, aliàs secùs. ff. de act. emp.& ven.l.1.de contrahen.emp.& vend.liberi.

SVMMARIVM.

1 *Nunquid liceat vni plures habere præbendas sine peccato, & vide in nu.2.3.& 4.*

CAP. XVIII.

CVM iamdudum. *De Bithynia.* iste petebat cōfirmationem electionis factę de se in ecclesia Siclunens.Sed contra,quia iam erat eius electio con firmata,& iterum confirmatio cassata , vt statim sequitur. Sol. confirmatio cassata fuit propter defectum ordinis,scilicet , quia processum erat non admisso contradictore.in Auth.de sanct. epis. §. si quis autem.& ideò saluum remanebat eius quæsitum ex electione.Vel dic , quòd contradictor petebat confirmationem cassationis.Non obst.ap.1.de Bithynia, & ad iustificandum petitionem suam proponebat quę sequuntur.

1 †*Præbendarum.* hîc dicitur , quòd quis plures prębendas habere non possit sine peccato.sup.eo.cùm non ignores.70.distinctio.sanctorum.13.quęstio.1. c. 1.80.dist.episcopi.16.quęstio.1.presbyteros.infrà, de conces.pręben.vel ecc.non vacan.literis.Arg.cōtra. sup. de excep. cùm ecclesiasticæ.item consuetudo contraria est.Sol.dicunt quidam,quòd de iure com muni hodie licet habere plures prębendas , & plures canonicatus , cùm constitutio de multa,tantùm prohibeat de dignitatibus & curis , & non de prębendis. Si enim Papa vtrobique pariter idem voluisset , vtrobique idem pariter prohibuisset , & dicunt c.sanctorum, loqui secundum antiqua tempora. Hoc c.contradicit,quia licet prędicti concedant plures prębendas , non tamen multitudinem, quę sonat in vitium , & sic intelligunt omnia c. vbi prohibentur plura beneficia, vel de beneficiis habentibus curam animarum. Alij inhęrent c. sanctorum, dicentes: quòd quis plures prębēdas habere potest, sed non erit canonicus,nisi in vna, nam ratione canonicatus debet seruare statuta prioris ecclesię, & ordines ab episcopo illius ecclesiæ accipere, & electionibus,& ordinationibus illius interesse , & ab eo iudicabitur,non à secundo.arg.72.distin.c.1.& 2, per totum. nisi conueniretur super beneficio secundo,vel ratione maleficij commissi in secunda diœc. argumen.sup.de fo.compe.sanè.& c.postulasti.C. vbi de cri. agi opor. Authen. qua in prouin.C.vbi in rem.act.l.2.

2 †Tu

2 †Tu autem dic, ꝙ quis & canonicus, & præbendarius potest esse in pluribus ecclesiis. Sed contra hanc opinionem obiicitur de absurditate, quæ sequitur, quia vnus prælatus præcipiet, ꝙ fiat sacerdos, alter quòd remaneat in diaconatu, vnus præcipiet, ꝙ negotia suæ ecclesiæ prosequatur in curia Regis, alius præcipiet, quòd negotia alterius ecclesiæ suæ in curia Papæ prosequatur, vnus vocabit ad electionē faciendam, alter mandabit, vt stet ad seruiendū ecclesiæ, & nemo potest duobus dominis seruire. argu. 27.distin.c.2.& 31.q.1.c.1.

Sed tu dic, quòd primo obediendum est, quia secundus eum eligendo, saluo iure primi recepisse intelligitur. arg.s̄.de cōfir.vti.vel inuti.c.vlti. s̄.de iureiur.tua.j̄.de reli.do.quia monasterium. nisi fortè in secunda ecclesia essent aliqua facienda, vbi esset necessarius, nec prima sentit incommodum, vel si sentit modicum sentit, nam tunc agendum esset cum superiore, vt eum cogeret dare licentiam, & fortè si mora esset periculosa, ipsemet posset venire contra mandatum, non enim est malitiis hominum indulgendum.ff.de rei vend.in fundo.

Et hoc intellige verum, vbi neutra earum vel alte rutra requirit residentiam, aliàs si vtraque requireret, dic vt not.s̄.de cleri.non resi.in præall. c.vlti. Ad illud c.sanctorum.responde, quia in vna ecclesia tan tùm debet intitulari, id est, denominari, vt dicitur in eadem dist.c.1.& simul in prin.& non debet in pluribus intitulari.

3 †Sed ex postfacto benè licet plures habere, quæ tamen non erunt eiusd.tituli, quia cùm factus sit clericus vnius episcopi ad titulū vnius, non interim fiet clericus ad titulum alterius, & ordines tātùm ad titulum prioris recipiet. Posset tamen dici, ꝙ vtraque habeat intitulatam, & vterque episcopus poterit dare ordines sibi. Argu.contra.sup. de elect. dudum.2. circa fi. Nec obstat ꝙ nedū clerico sed nec laico alterius episcopi licet conferre ecclesiastica sacramētā.j̄.de pœn.& remiss.omnis.inf.de paro.& ali. paro. c.2.3.& 4.Solu. ex quo per electionem canonicā factus est canonicus ecclesiæ alterius episcopi, iam factus est ei subditus, & ideò non est dicendus ordinare clericos alterius episcopi, sed suum, potest enim vt dictum est, esse clericus plurium episcoporum. Item nec obstat.71.dist.primatus. vbi dicitur, ꝙ nedum clericum, sed nec laicum potest recipere sine commēdatitiis literis sui episcopi. Dic tu illud verū esse ad ordines, sed ad præbendam benè dabit sine eius literis, vel illud loqui de ignotis clericis vel laicis. In clericis autem notis ad quid frustrà literæ requirentur. Sed non prohibetur, quin canonicus & iura canonicatus, & præbendam in vtraque retineat. Quod enim in eodem capitulo.70.dist.sanctorū. sequitur, ꝙ dispensatione episcopi non potest fieri prębendarius in diuersis ecclesiis, non ob. voluit enim ibi auaros notare, qui præbendam, vel beneficium petebant, non propter Deum, sed propter fructus quos cum tali intentione, nec de iure communi, nec de dispensatione tenere possunt.

4 †Sed si quis in habendo plures canonicatus, vel præbendas non attendat propriam voluntatem, sed Dei, & non proprium honorem, sed onus, hic sine dispensatione accipiet plures præbendas, quæ non requirunt residentiam. argum.8.quæstio.1. c.in scripturis.& c.qui episcopatum. Et ad idem facit idem capitulum, quod dicit, & quod potest episcopi dispensatione fieri, vt possit canonicus esse in pluribus ecclesiis, vel loquitur in ecclesijs residentiam requirentibus, quod verum est, vbi persona bona est, & industriæ & literata, quæ melius sciret, & posset regere duas ecclesias, vel decem, quàm alius vnā. Hoc enim propter ecclesias fit, non propter personam, & hîc communis vtilitas præfertur priuatæ.6.q.1. mutationes. sic etiam dicimus in præbendis, vt plures propter honorem Dei dentur, & dari possunt, non propter honorem personæ, quia status &c.61.distin. miramur. *Ante*.sup.de elect.qualiter. *Confirmationem*. dicebat enim ille, qui excipiebat quòd confirmatus esset ibi fortè ab ordinario, & postea ipsa confirmatione cassata per superiorem, fortè ad quem fuerat appellatum, & ipse post cassationem ministrauit, ꝙ indignus erat promotione. argument. sup.de elect. per inquisitionem. sed potes ex parte ista intelligere, quod vel fuerat appellatum, vel negabat cassationem confirmationis, nam si cassatus fuisset & non appellasset, vlterius non audiretur, & si non administrasset.

SVMMARIVM.

1 *Receptio canonici quo casu dicatur vitiosa & non valere.*
2 *Canonicus an possit esse quis sine præbenda.*
3 *An semper portio peti possit vbi non sunt priuilegiatæ.*
4 *Non debet canonicus esse sine præbenda vel beneficio.*
5 *Vbi præfinitus est numerus canonicorum, & præbendæ non sunt distinctæ, habebunt canonici vltra numerum recepti partem de victualibus quæ in mensa veniunt.*
6 *Portio an sit idem quod præbenda, & quid sit portio.*

CAP. XIX.

1 DILECTVS *filius. Participatione*.id est, vocein capitulo & consimilibus.†*Proximo*.hoc videtur contrarium ei, quod diximus. s̄. de consti.cùm M.scilicet, quia quando vnus actus tantùm interuenerit, & receptionis in canonicum & promissionis præbendæ, quod tunc vitiosa est receptio, & non valet, sed hîc fuit tantùm vnus actus, quia simul facta fuerat, & receptio, & promissio, & tamen tenet receptio. Solut. nos non intelligimus vnum actū, quia simul facta sint, sed quia simul debent sortiri effectū id est, ꝙ tunc tantùm habeatur pro recepto & iura canonica adipiscatur, cùm præbenda vacabit, & cū ea sibi dabitur, quia tunc non est tantùm promissio præbendæ non vacantis, sed est etiam promissio canonicatus, non vacantis, sed si actum esset, quòd statim habeat iura canonicatus, licet incontinenti dicat, & protestetur expressè, ꝙ tantùm primò vacaturam præbendam habebit, non est vitiosa receptio, & ideò tenet. Sed promissio vitiosa est, & ideò non tenet, vt hîc.& sup. de consti.cum M.

2 †Item hîc habes, quod licitum est recipere canonicos super beneficiis, & simile.j̄.eod.dilect.infrà, de conces.præb.vel ecc.non vac.cùm super. Sed contrà in eod.c.vbi dicit, quòd non debet esse canonicus sine præbenda. Item non debent plures clerici institui in ecclesiis, quàm de ecclesiis viuere possunt. infr.de instit.c.1. Item hæc receptio videtur fieri in fraudem vacaturarum. Solu.benè licet recipere canonicos sine beneficiis, vt instruātur in moribus, & officiis ecclesiasticis, & vt seruiant prioribus canonicis & ecclesiis. sup.de maio.& obed.statuimus. sed si sine causa faciant, superior cassabit, & maximè si multos faciant, vt ff.de va.& extraord.cogni.l.1. §. in honorariis.& l.seq. & l. 2.& 3.hoc etiam sic probatur, quod constat prædictis rationibus hoc esse illicitum, nisi causa subsit, ergò ad officium iudicis pertinet illud cassare, nisi iusta causa subsit. instit.de offic. iud. *Defraudetur*.si opportunitas est dandi, alioquin expectabit opportunitatem. supr. eod.relatum.s̄.de consti.

cùm

cùm M. infrà, de conceſ. præb. vel ecc. non vac. cùm ſu per. Hæc autem oportunitas, nec ſemper eſt, quando vacat præbenda, & aliquando eſt ſine vacatione præbendæ, vt not. infrà, de conceſ. præb. vel ecc. non vac. accedens.

† *Præbendam.* quæritur autem, an hic canonicus poſsit petere præbendam primam, quæ vacauerit, an ſit de gratia, quòd hîc dicitur, & videtur quòd canonicus ius petendi eam non habeat, quòd ſi hoc cõcederetur, per conſequens aperiretur via vacaturis. Reſpon. quòd vbi præbendæ ſunt diſtinctæ, nullum ius habet in canonicatu ſic receptus, ſcilicet, non vacante præbenda ad petendam eam, & quod hîc ſit de gratia eſt, & de honeſtate. contra ſup. de conſtit. cùm M. nam ibi dicitur, quòd canonici recepti ſine præbenda habent ius ad petendum fructus ſuperexcreſcentes, ergo eadem ratione & ad præbendam, quæ vacauit. Reſpon. aliud in fructibus ſuperexcreſcentibus, quia illi rumpunt priuilegia, & ita cùm ruptum ſit priuilegium communiter præbendam percipiet cum aliis, cùm ſit canonicus, & aliud in præbenda, quia per eius vacationem non rumpitur priuilegium, & idem quod dico in prębenda, dico etiam in portionibus priuilegiatis, puta quia priuilegium dicit, quòd tantùm certę portiones fiant de reditibus eccleſiæ, nam hæ portiones quo ad prohibitionem vacaturarum, eodem iure cenſendæ ſunt cum prębenda, cùm decre. infrà, de conceſ. pręb. vel ecc. non vac. c. 2. non tantùm prohibeat prębendas vacaturas, ſed etiam miniſteria & eccleſias, & idem intelligendum eſt de altaribus, & omnibus fructibus eccleſiaſticis, & hæ portiones benè poſſunt dici prębẽdę & reditus, ſed ſi non eſſent ibi portiones priuilegiatę, ſed tantùm conſequentes ad numerum canonicorum, tunc benè dicerem, quòd ſi eſt electus in canonicum vltra numerum, quòd benè poteſt petere portionem, & ſi non vacet prębẽda, vel canonicatus, vel portio, quia ex quo rumpit priuilegium in numero canonicorum, eodem modo & in numero portionum. Et ratio diuerſitatis eſt, quia per hoc acceſſoria eſt portio, & ideò ſublato principali, tollitur & acceſſorium. ſup. de conſti. tranſla. cum ſuis concor. ſed in alio caſu & numerus canonicorum eſt principale, & numerus portionum eſt principale.

3 † Et quod diximus, quod vbi non ſunt portiones priuilegiatæ, quòd ſtatim poteſt peti portio, intelligo niſi aliter obtineat de conſuetudine, ſicut eſt in vrbe, nam cùm ibi obtineat de conſuetudine approbata, quod habeat canonicos ſine portionibus, & quod non tenentur ſic receptis dare portionem intra certum tempus, imo aliquando differunt vſque ad annum, aliquando vſque ad duos vel plures annos. Hi non poſſunt petere portiones, quamuis moriantur canonici, & de hac conſuetudine loquitur ſup. de cõſti. c. fin. & infrà, de iure patro. poſtulaſti. Idem dicimus ratione eiuſdem conſuetudinis, & ſi non ſit ibi certus numerus canonicorum vel portionum. *Facultas.* ſed nónne quod irritauit, confirmat, ſcilicet, promiſsionem vacaturę? Reſpon. non, illud tamen dicit, quod dixerat, quia addit de quotidianis diſtributionibus dandis. Vel dic, quod hîc non mandat, quod ſi in poſterum offerret ſe facultas, quod daretur ei prębenda, ſed tunc, ſcilicet, quando Papa has literas dedit, dum eſſet facultas, quod ſtatim detur ei, & ſi hoc verbum obtulerit eſt pręteriti temporis. Vel dic, quod ſit futuri temporis, & tamẽ aliud eſt quod mandat, ſcilicet, prouideri cùm ſe facultas obtulerit, quod licet, & quod pluribus modis poteſt contingere, ſcilicet, propter reditus ſuperexcreſcentes, vel propter donationem nouam, de qua poſsit fieri noua prebenda, & aliud quod caſſat, ſcilicet, vacaturæ prebendę expectationem, quod non licet. infrà, de conceſ. præben. vel ecc. non vac. c. 2. ar. ad hoc. infrà, c. allega. accedens. Vel dic, quòd hæc eſt intentio decre. prouidere, ne aliquis ſit canonicus, & nihil temporale habeat pro beneficio, & hoc videtur ſonare hęc litera, vbi dicit, quod compoſuerunt, quod participationem haberet ſpiritualium, ſed nullos fructus prębendę.

4 † Item & ibi indignum eſt, vt ſit canonicus, & prębendę beneficio defraudetur, & in ambobus locis ſumitur prębenda, non pro iure prębendę diſtinctę, ſed pro qualibet re, quę prebetur ad ſuſtentationem vitæ. Quod & ſic intelligere voluerit, ex eo apparet, quod multi clerici ſunt, & multæ eccleſiæ quæ præbendas non habent diſtinctas, & tamen ſunt legitimi canonici, & quaſi idem quod dicit hoc c. & quod dicitur ſup. eodem c. cùm ſecundum. & c. non licet. vbi dicit, quod non debet aliquis eſſe clericus, & nõ habere alimonias.

5 † Item no. quod in aliquibus eccleſiis eſt certus numerus canonicorum, ſed nullæ ſunt præbendæ diſtinctæ. ſup. de vit. & honeſt. cle. quoniam. & ibi ſi recipiant canonicos vltra numerum habebunt partem de victualibus, quę in menſa veniunt, arg. hîc. ſup. de conſtit. cùm M. ſed non habebunt partem de his, quæ diuiduntur etiam ſi ea ſint victualia, vt granum, vinum, & huiuſmodi, quia licet ibi non ſint prębendæ, tamen ſecundum numerum canonicorum intelliguntur ibi eſſe portiones. arg. ſup. de conſti. c. fi. ſed vbi ſunt præbendæ diſtinctæ, & ſine vlla detractione de omnibus communibus habebunt partem iſti canonici vltra numerum recepti, vt hîc. ſup. de conſti. cùm M. infrà, de ver. ſig. olim.

6 † Et ratio diuerſitatis eſt, quia ex quo diſtinxerunt præbendas, non debebant ibi eſſe portiones ſecundùm numerum canonicorum, ſed vbi non erant præbendæ, diſtinctæ iuſtum eſt, vt ſecundum numerũ canonicorum & portiones diſtinctæ eſſe intelligantur, niſi eſſent regulares, qui nec proprium habere poſſunt. 12. queſtio. 1. non di. & ſic etiam nec portiones diſtinctas. Alij contrà, & licet portio poſsit dici præbenda, & econtrà, hîc tamen dicimus præbendã quæ diſtincta eſt in poſſeſsionibus vel reditibus certis, portio autem eſt, quæ ſic diuiſa nõ eſt, ſed de omnibus reditibus communiter collectis extrahitur.

CAP. XX.

TV AE *Fraternitatis. Eligant.* Iſta receptio non habet, niſi vnum ſenſum, ſcilicet, quando ambo ſtatim & ſimul ſunt canonici, & præbẽdarij, quod fieri ius prohibet propter ſectionem præbendarum. ſup. eo. maioribus. & ideò caſſatur, vt in fi. huius decre. dicitur. Sed litera ſequẽs innuit, ꝙ hũc etiam ſenſum aliàs poteſt habere ſibi, ſcilicet, & ſi vnus, &c. vbi innuit quod etiam hunc ſenſum poſsit habere, ſcilicet, quòd vnus ſtatim ſit canonicus, & præbendarius, & alius conſequenter eſſet canonicus præbendarius. Sed certè non eſt verum, quòd iſte ſenſus eliciatur de verbis præmiſsis. Sed dicit, quòd etiam iſte ſenſus non eſt tolerabilis de iure.

Sed contra. ſup. de conſti. cùm M. vbi expreſsè dicit, quòd plures electi fuerunt ad vnam præbendam Sol. ibi. Vel dic, quòd illud intelligitur, quando expreſsè dixerunt in receptione, quòd vnus ſtatim deberet eſſe canonicus, & prebendarius, & alij ſtatim eſſent canonici, ſed præbendas haberent conſequẽter, quod ex cauſa licet, vt not. ſup. eodem c. proxi. & ſic loquitur decre. infrà, eodem dilecto, vltra me. *Turonens.* ſup. eodem, miramur. & c. maioribus. vb noi

no.*Lateranenſ.*j.de conceſ.præb.vel ecc.non vac.c.2. *Caſſanda.*ſup.de conſti.cùm M.contra.Sol.ibi.

CAP XXI.

NIſi eſſent.Iuſtitiam.hoc fecerunt quaſi ex iuſtitia, cùm eſſet canonicè electus,per arbitriumenim non poſſet habere canonicam inſtitutionem. inf.de inſtit.c.3.ſup.de tranſact. ſuper eo. nec poſſet ius vnius in alium transferre.*Prouidentiam*, & intellige & priores,& clericos eſſe canonicos ſeculares,aliàs eſſet contra.12.q.1.non dicatis. inf. de ſtatu mona.cùm ad mo.Vel dic,quòd iſte reditus non habebit,vt proprium,ſcilicet, quod poſsit eos aliis dare, vel in teſtamento relinquere,ſed habebit,vt diſpenſator'& obedientiarius, & quandocunque placebit ſuo Abbati,poteſt illos ſibi tollere,niſi eſſent à Papa confirmati, & tunc Papa ſine iniuria, quando vult poteſt ſibi auferre, quia ſub eius obedientia eos intelligitur tenere.*Compromiſſum.*ita quòd metu pœnæ vel intereſſe ſtent arbitrio tam capitulum quàm cõfirmatus,& caſſatus qui compromiſerunt. *Nos eam.* ordinationem vel prouiſionem.*Sectio.*hæc eſt ratio, quare capitulum tenetur toto tempore vitæ caſſati dare 20. ſed prior non tenetur niſi tempore ſuæ vitæ, quia prior habebat certos reditus,qui diuidi non poterant contra concilium Turonenſ.&ſup.eo. maioribus.ſed capitulum minimè. Et eſt alia ratio, quando factum fuit compromiſſum, nemo erat adhuc prior, vnde per eorum compromiſſum, non poterant obligari prioratus vel ſucceſſor,ſed perſona litigans tantùm.Item cùm ageretur de iure perſonali, non poterat obligari prioratus vel ſucceſſor cùm de eius vtilitate non ageretur.ff.de pact.contra iuris.§.vlti.& l.in perſona.§.1.ſed capitulum idẽ permanet,& ideò ſe perpetuò obligare poteſt, & maximè quod ex cauſa pacis & pietatis,quamuis poſſet reſtitui in integrum ſi læſum eſſet.

SVMMARIVM.

1 *Nomine ſuarum quid veniat.*
Poteſt delegatus,cui eſt commiſſum,quod alicui faciat beneficium aſſignari eum, pro quo ſibi ſcribitur de præbenda ſeu beneficio inueſtire.
2 *Generalis legatus poteſt ſibi præbendam reſeruare.*
3 *Iudicium ad ſucceſſores tranſit,ſed non arbitrium,& de materia hac vide in nu.4.*
5 *Receptio excommunicatorum de aliquo in canonicum non tribuit ius.*

CAP. XXII.

1 PRO illorum.Suarum.† Not. quòd nomine ſuarum intelliguntur omnes eccleſiæ prouinciæ etiam cathedrales.ar.ſup.de vſu pal.c.1. Si autem epiſcopo ſcribebatur, intelligitur de eccleſiis ſuæ diœc. & non de dignitatibus,& non diſtinguimus, an habeat ipſe collationem,vel aliud,dummodò ſit in ſua prouincia,vel in ſua diœc.conſtituta, & ibi ius epiſcopale,vel archiepiſcopale habeat, quia ratione illius iuris comprehenditur ſub hoc nomine ſuarum. arg.ff.de contrahen.emp.qui tabernas.ſed ſi ſint aliquæ eccleſiæ,vbi nihil iuris habeat,fortè ibi prouidere non poſſet,niſi diceretur in aliqua eccleſiarum tuæ prouinciæ,ſed aliis videtur, quòd etiam per huiuſmodi literas non haberet poteſtatem prouidendi,niſi in eccleſiis,vbi ad eum ſpectat collatio.ar.ſup. de offi.ordi.licet in ea. Vnde dixerunt quidam,quòd Papa hîc mandauit authoritate noſtra facias. Nos dicimus,quòd etiam ſine clauſula hac,poteſt etiam in aliis prouidere, quia ibi eſt contradictores, &c.& ipſe non poteſt eſſe executor contra ſe. ff. de arbi. l. vlt. Sed quid ſi tantùm eſſet in literis, mandamus, quatenus tali prouideas in aliqua eccleſiarum tuarum,& fortè idem.*Mandati.* quod fecerat pro magiſtro P.& verè illudebatur, quia alios ſine mandato Papæ recipiebant, ſed eos de quibus Papa mandabat irreuerenter recuſabant.

☞ †*Inueſtiuit.*Not. quòd delegatus cui commiſſum eſt quod alicui faciat beneficium aſsignari, poteſt illum,pro quo ſibi ſcribitur de præbẽda vel beneficio inueſtire.ar.ſup.de reſcri.Abbate. Sed dic aliud eſt,vbi mandatur, facias prouideri, quia tunc non poteſt prouidere,cùm hoc non ſit ei commiſſum,ſed tantùm facere prouideri.Aliud autem eſt,cùm mandatur alicui, quod faciat competens beneficium aſſignari, vt hîc, quia tunc cùm beneficium, ſit annexum canonicatui,poterit inueſtire aliquem de canonicatu,& per conſequens dabitur ei præbenda quæ eſt connexa canonicatui.1.q.3. ſi quis ob.tacitè, enim videtur dixiſſe,des ei ius inueſtiendo eum, & pòſt de facto facias beneficium aſsignari, quod annexum eſt canonicatui,vel potes dicere,quod canonicatum iſtum contulerit archiepiſcopus] de voluntate epiſcopi Aſagonenſ. ad quem ſiue de ſuo iure, ſiue de iure ad eum deuoluto propter negligentiã canonicorum pertinebat poteſtas eligendi, & dicit quòd licet aliquando non poſsit inueſtire, ſcilicet, quando mandatur iudici, quod faciat alicui prouideri,vel aliquem in aliqua eccleſia recipi. ſ. de offi. dele.ſuper eo.poteſt tamen interdicere, ne eligant. ar.ꝙ ex quo prouiſio ſibi commiſſa eſt,& omnia ad idem facienda.ſ.d offi.deleg.præterea.

2 †Item quamuis non ſit ſpecialiter mandatum, quod ſuſpendat,eſt tamen affinis mandato prouiſionis.ff.iud.ſol.iam tantùm.§.in hac.item decre. dicit legatus generalis ſibi põt præbendam reſeruare, vt j.de iure patro. cùm dilectus. ergò & eadẽ ratione, & ſpecialis delegatus in eccleſia, vbi eſt mandatum, ſibi,quod prouideat alicui,cùm in ea eccleſia maiorem poteſtatem habeat, quàm generalis legatus. ſ. de offi.deleg.ſtuduiſti. *Authoritate.* de excommunicatione, inueſtituram autem non potuit facere authoritate,quia ſibi commiſſum non erat.

3 †*Contradictores.* hæc ſententia ſic à iudice lata non comprehendit, niſi partes quæ fuerint in iudicio, vel illos,qui fuerint vocandi,vel hæredes eorum, vel ſingulares ſucceſſores. Alij enim non ſunt de iuriſdictione eius,& hæc eſt fortè ratio, quòd ſucceſſores ligentur,quia iudicium tranſit ad ſucceſſores,ſed nõ arbitrium.ff.de arbi.ſed interpellatur.§. vlti. & ſi ſit iudicium reale,tranſit ad ſingulos ſucceſſores. Arg. tamen contra.ſ.de offic.deleg.c.1.vbi dicitur, quòd quoslibet turbatores poteſt excommunicare, ſed ibi loquitur de perturbatoribus iuriſdictionis, vt ibi not.& j.de pœ.dilectus .hîc autem loquitur de perturbatoribus partis. Videtur autem, quòd in nullo caſu debent ferre talẽ ſententiam, excommunico omnes turbatores talis clerici, cùm tractus futuri tẽporis non pertineat ad iudicẽ.ff.de vſu.l.1.in prin. ſed reſpon.vt not.ſup.de procu.auditis.Item conſtitutio videtur hæc, excommunico omnes, quia ſibi contradixerunt, ꝙ delegato non licet. Reſpon. non eſt conſtitutio,& hoc apparet ex perſona conſtituẽtis,& ex forma ſententiæ, quæ non eſt generalis, nec perpetua, nec alia habet, quæ in ea requiruntur.4. diſt.erit.imò eſt ſententia quod ex eo apparet, quia cauſa cognita fertur, & ſi feratur, niſi cauſa cognita,licet tenet,tamen iniuſta eſt.11.q.3. c.1. & ſi ſuper alio ſine cauſæ cognitione fertur,puta ſi præciperet quod ei obediretur à quolibet, & qui non obediret ei,talẽ pœnam pateretur, nec credimus valere, nec tenere

tenere ipso iure, vt no. suprà, de in integ. restit. c. 2. cũ cognitione autem legitimè fertur. suprà, de app. præterea.

Sed si dicas quare non expectat turbationem antequam ferat sententiam? Respon. quod posset esse periculum, si tantùm expectaret, & ponamus quod melius faceret, si expectaret, tamen & hoc teneretur 2. quæst. 6. biduũ sup. de app. præterea. arg. ff. de euic. l. 2. ff. ad legem Aquil. in l. illa Aquil. & non extenditur hæc sententia generalis, & ante receptionem lata, vel etiam post, nisi in tempore in quo sententia ferri posset. † Item videtur quòd authoritate huius clausulæ, etiam post annum imperpetuum, postquã inuestitus est, & postquam mandauit de eo recipiẽdo, posit excommunicare rebelles, & etiam postquam sententia lata esset, si esset negotium, vbi esset sententia ferenda, licet aliàs non posset tanquam ille, qui functus esset officio suo, nisi intra annum. sup. de offic. deleg. in literis. & c. quærenti. Sed nobis videtur, quòd etiam post diffinitiuam non posit nisi intra annum. arg. eiusdem dec. quærenti. in aliis autem scilicet, quando non fertur diffinitiua sententia, sed mandat eum recipi in canonicum, poterit compescere cõtradictores authoritate huius clausulæ, quousque mandatum Papæ plenè sortiatur effectum, scilicet, quod recipiatur in canonicum, sed ex quo receptus est, quamuis postea molestetur super canonicatu, vel aliis, non poterit eos compescere, quia si contrarium diceretur, iam videretur eius ordinarius esse, & talia rescripta redarguũtur. sup. de rescrip. ad hæc. † Sed quid si aliqui receperunt, & Papæ mandatũ impleuerunt, & aliqui non? Respondemus, ꝙ super illos qui mandatum domini Papæ impleuerunt, nihil vltra facere posit, etiam si molestent eum, cùm in illos functus sit officio suo, in alios tamen potest. Item si illi qui receperunt, & mandatum domini Papæ impleuerunt, & eum de nouo molestant super fructibus præbendæ, vel etiam super ipso canonicatu, non tamen possunt compesci authoritate huius clausulæ, quia non videtur ei commissum de futuro excessu, & tempus datæ inspici debet. suprà, de rescri. eam te.

4 † Illud autem quod dictum est, quòd non extenditur hæc iurisdictio, nisi contra certas personas, scilicet, illos, qui sunt vocandi & quosdam alios, nos non credimus sic verum, imò salua veriori opinione credimus, quòd omnes contradictores posint compescere etiam quoscunque extraneos, dummodò de facto contradicant, non de iure, quia sententia lata in illos, qui de iure contradicunt, non tenet, cùm nullam habeat iurisdictionem, nisi contineretur in literis, vel expresè vel tacitè sub generali clausula, & postea coram delegato expresisset. sup. de rescri. pastoralis. quia tunc siue iustè siue iniustè teneret sententia. In præsenti autem casu, vbi non mandat de recipiendo, sed ipsemet eum inuestit, satis credimus, ꝙ posset contradictores suæ inuestituræ intra annum excommunicare. arg. præalleg. decre. quærẽti. & sup. de sen. & re iudi. ad consultationem. *Seruasse.* de hoc not. sup. de consti. cùm accesissent.

5 † *Recipiant.* & sic excommunicati, recipiunt aliquem in canonicum, sed hæc receptio non tribuit ius, quia iam canonicus erat, aliàs secus, sup. de æta. cùm bonæ. vel dic excommunicatos teneri ad ea, quæ fiunt in eorum præiudicium. sup. de iudi. intelleximus. Vel dic, & fortè melius, quòd nec receptionem, nec installationem facit excommunicatus, nec contradicit, quòd hic dicitur, & expone recipiant, donec cautionem faciant de recipiendo eum in canonicum, pro quo excommunicati erant, & si pręstita absolutione velint appellare, non audiuntur, nisi nouum grauamen eis fieret. suprà, de appel quæstioni.

Sed obiicies ex quo pro manifesta offensa est excommunicatus, non debet absolui, nisi prius recipiatur. infrà, de verbo. sig. ex parte. 2. q. 5. presbyter si. Sed dic illa etiam in spiritualibus non habere locũ, vt no. suprà, de dolo & contu. veritatis. Quid enim si excommunicatus esset, nisi faceret se ordinari, deberet ne promoueri antequã absoluatur? absit. † Quicquid dicant prædicti, expressè dicit decre. quod ante absolutionem recipere debet. sup. de rescri. capitulũ. *Ad canonicatũ.* benè mandat dominus Papa, quòd huic dentur ea, quæ pertinent ad canonicatum, & nõ ad præbendam, quia licet canonici infregissent statutum suum de certo numero, non tamen fractum esset illud statutum, quo ad præbendas, quia licet canonici, habent certum numerũ si eligant vltra illum numerum, præbendę tamen distinctæ firmæ manent. sup. de constit. cùm *M.* sup. eodem dilectus. & de hoc not. infrà, eodem dilecto. & hic executor, de quo hic dicit peccauit inuestiendo eum de præbenda. Vel dic, quòd non peccauit inuestiendo eum de præbẽda, quia non erant ibi distinctæ præbendæ, nec certus numerus earum. Et ex hoc dico, quòd si etiam peterentur literæ in aliqua ecclesia, in qua canonici suum statutum fregerunt eligendo vltra numerum, quod adhuc salua manet eis exceptio, vt præbenda non asignetur vltra numerum, sed nõ manet eis salua quin eum recipiant in canonicum. arg. præalleg. decre. cùm M. & c. dilectus.

CAP. XXIII.

T*VIS Quæstionibus.*

CAP. XXIIII.

A*CCEDENS. Vel alius magis.* Quasi dicat, melius est, quòd inuestitor dicat, inuestimus te ꝓ tali absente, quam inuestimus talem absente parte, & potest hoc intelligi, vbi procurator habet mãdatum. ff. de dona. qui mihi. & ff. de acqui. rer. do. si procurator. quamuis lex videatur dicere, quod etiam cum mandato non transit dominium. ff. de acquiren. rer. do. res ex. Sed illud intelligimus, quando nõ habet speciale mandatum de aliqua re emenda. † Sed quid si consanguineus sine mandato nomine absentis recipiat inuestituram, non credimus absenti acquiri præbendam, nam licet agere posit, vt ff. de procu. sed hæ personæ. non tamen acquiret dominium. nec etiam canonicatum, qui solo consensu eligentium & electi acquiruntur, sed quæritur, an teneat, si postea ratum habuerit ille, cuius nomine recepta est inuestitura, si prius alij esset collata, Sed nec hoc credimus quòd eis liceat à primo facto recedere, vt not. sup. de elect. cùm inter.

SVMMARIVM.

1 *Receptio ad osculum, an faciat canonicum.*
2 *Electio facta de canonico vltra numerum an valeat.*
3 *Canonicatus quando vacet, vel desinat.*
4 *Non tenet electio facta vltra numerum iuramento firmatũ.*
5 *Non licet venire contra iuramentum.*

CAP. XXV.

D*ILECTO Filio P. Legatus.* legato non fuit illicitum infringere priuilegium canonicorum, & idcircò non valuit, quod factum est de cellerario, sed si canonici fecissent cùm ad eos spectaret electio, teneret electio canonicatus, & nõ diuisio pręendarum, quia priuilegium pro se datum, possunt renunciare. sup. de consti. cùm accesissent. Vel dic, quòd idcircò fuit cassata, quia ambo fuerũt electi ad

vnum ius præbendæ diuidendum.ad hoc not.ſup.de conſtit.cùm M.ſup.eod.dilect.*generalis*.cuius conſenſus non præiudicat epiſcopo,cùm hoc ei ſpecialiter compromiſſum non fuiſſet. Sed plus dico,quòd ne dum procuratoris, neç epiſcopi conſenſus prodeſſet in his, quæ contra ius fiunt. ff.de condi. inſtitu. ſi procurator. ff. de his quæ in frau. credi. ſi pater filio.

1 † *Ad oſculum*.vehemens eſt præſumptio, argum. infrà,de his quæ fiunt à maio.par.c.ex ore. infrà, de pri.cùm olim.C.de acquir.poſ.l.1.C.de pat.pote.ſi filium.20.quæſtio.1.quã pro.Reſpon.epiſcopum ignoraſſe eum non fuiſſe canonicè receptum.ff. de interro.ac.de ætate.§.vlti.Item receptio ad oſculum,non facit canonicum,ſed legitima electio. C. de lib.cau. non idcircò.ff.de dec.non habemus.Vel dic nedum per tacitum conſenſum,ſed nec expreſſum contra te norem alterius concilij poſſe habere ius in præbenda.ſup. eod.tuæ. & ideò ſemper contra eum dicimus non canonicam electionem. *Moleſtatione*. intentabit ipſe vti poſsidetis,nam epiſcopus eum, vt canonicũ non tractabat,vel etiam aliàs eũ in poſſeſsione iuris canonicatus moleſtabat, vel ſuper hoc implorabat auxilium iudicis,vel melius epiſcopus agebat negatoria contra electum,vel clericus confeſſoria contra epiſcopum.*Turonenſ*.ſup.eod.maioribus.*Lateranenſ*.infrà,de conceſ.præb.vel ecc.non va.c.2.& iſte cellerarius cenſeri deberet ſecundus,quia ob hoc reſignauit,vt nepos archiepiſcopi haberet,vt in prin. huius decreti habetur.

2 † *Non eſt certus*.idem eſt,& ſi certus eſſet ibi numerus præbendarum,vel etiam canonicorum,vel vtriuſque.ſup.de conſti.cùm M.nam ſemper eligendo canonicũ vltra numerũ valet electio,ſed priuilegiũ rumpitur quantum ad certum numerum canonicorum,ſed non rumpitur,ſed durat,quo ad numerum præbendarum,& hoc benè colligitur.ſup. eod. dilectus.& ſup.de conſti.cùm M. Ratio diuerſitatis eſt, quia cùm non obſtante certo numero,tenet electio, quo ad canonicatum,rumpitur priuilegium,quo ad ius canonicatus. Sed eligendo plures ad vnam præbendam vacantem,licet etiam non vacantem vltra numerum,non tenet electio, vt hîc, quia eſt contra concilium Turonenſ.vel Lateranenſ.niſi vellent nouum ius præbendæ ſtatuere.infrà,eod. vacante. & ideò cùm non teneret electio non rumpitur priuilegium.† Item ratio quare tenet electio, quo ad ius canonicatus,non quo ad præbendam, quia ſic ſtatutum eſt.infrà,de conceſ.præb.vel ecc.non vac.c.1. & ſup.eod.maioribus.ſed in canonicatu non ſic ſtatutum eſt,hoc ipſo iuſtè conſtitutum eſt,quia cum præbenda maximè conſiſtit in rebus corporalibus,non poterat ius præbendale fieri,niſi poſſeſsiones alicuius eccleſiæ diuiderentur,& hoc eſſet malum , quòd vna præbenda eſſet pinguis,& alia pauper.ſup.de cõſti.cùm M.non tamẽ dicimus malum, ſi de omnibus præbendis,vel de vna pinguiori aliis vellent vnam nouam facere,quin poſſent.infrà, eod. vacante. ius autem canonicatus,quod incorporale vel indiuiſibile eſt multi poſſunt ſine aliorum damno habere,& ideò aliud fuit ſtatutum in iure canonicatus,& aliud in præbendali Melius dicitur,quòd hoc nõ facit vim quin plures poſſunt eligere vno ſolo iure vacante, ſi hoc intenderent,& exprimerent,ſed hîc non exprimebant,nec hoc præſumentur intendere, niſi exprimant, nec eſt contra.ſuprà,de conſti. cùm M. quia ibi expreſſerunt.

3 † *Deſinit*.& ideò licet in aliqua eccleſia,vbi eſt certus numerus canonicorum ſint plures canonici, & vnus moriatur,non valerent literæ ſi impetrentur ſuper canonicatu illius alicui conferendo,quaſi vacet, quia non vacat,imò deſiit,vt hîc dicit.Secùs autem ſi ibi eſſet certus numerus canonicorum, quia tunc non deſinit,ſed vacat.*Illud*.id eſt,ad præbendam vacantem,ſed ad ius canonicatus vna ſola præbenda vacante poſſunt plures eligi.ſup.de conſti.cùm M.infrà,eod.c.proxi.ſecùs aliàs vt ibi not.melius dicitur, quòd nõ poſſunt ad vnum ius canonicatus duo eligi,ſcilicet, ꝙ duo canonici ſint electi,& habeant tãtùm vnam vocem in electionibus,& in aliis,& quod in omnibus fungantur ambo tantùm vice vnius.Sed benè poſſent fieri duo canonici,qui haberent voces, licet vna tantùm,vel nulla præbenda vacaret. Item not.quòd licet poſsint plures canonicos facere vna tantùm præbenda vacante, non poſſunt canonicatus ius dare ad vacaturam.infrà,de conceſ.præb.nulla. nam canonicatus miniſterium eſt. *Spectat*. cum conſenſu tamen eorum quorum intereſt.*Augmentare*. ordinando quòd vbi ſunt decem præbendæ. ſint 15.

4 *Statutum*.† Not.quòd ſi in aliqua eccleſia eſt certus numerus canonicorum iuramento firmatus, & aliquis eligatur ſuper numerum, non tenet electio, & idem ſi numerus ſit confirmatus authoritate Papę cum clauſula,& ſi quid factum ſit contrà non valet, aliàs enim ſecùs, vt hîc. & ſup.c.pro illorum.ſup.de cõſti.cùm acceſsiſſent.& c.cùm M.ſecùs aliàs,ſi quis iuraſſet non vendere librum,& poſtea venderet, teneret venditio.Sed contrà videtur.ſup.de iureiur. c. intellecto.Sed hîc loquitur de alienatione licita, alienatio enim libri , non eſt à principio interdicta, ibi loquitur de alienatione illicita etiam ſine iuramento.Dicunt enim ſpeciale in ſpiritualibus,vt non valeat, quod in eis fit contra iuramentum. Alij dicunt,quòd etiam receptio in canonicum contra iuramentum tenet,& hæc eſt allegatio.Si autẽ ad præbẽdam electus eſſet vacaturam, vel etiam plures ad vnam diuidẽdam eſſent electi,caſſanda electio eſſet, vt ſup.eodem tuæ.

5 *Si quicquam*.hoc † certum eſt , quod contra iuramentum venire non poſſunt, ſi eſt bonum eccleſiæ, imò & ſi eſſet temerarium,non liceret venire contra ſine ſuperioris authoritate,vt not.ſup.de elect.venerabilem.Item nulla alia ratio videtur,quare canonici non poſſunt venire contra priuilegium ſibi conceſſum,quando eſt ibi præſens clauſula,ſicut quãdo nõ eſt ibi clauſula.ſuprà,de conſti.cum ac. C. de leg.& conſtit.quod fauore.in fi.niſi quia hoc ſtatuere voluit de nouo in fauorem eccleſiarum,ad confutandam inconſtantiam eligentium,& poteſt dici, quia quod hîc dicitur locum habet in omnibus priuilegiis & confirmationibus conceſsis eccleſiis,vbi præſens clauſula continetur,hæc clauſula hîc facit,quòd canonici ſuo facto contrario non poſſunt rumpere priuilegium,vt hîc apparet,& dicunt quidam, quòd hoc decretum poteſt opponere non ſolùm Papa,ſed etiam quilibet alius iudex etiã delegatus de his,quæ ad ſuam iuriſdictionem pertinent.7.q.1. quia frater. C.de iudi.properandum.§.ſi autem.Imò etiam priuatus quilibet poteſt interponere hoc decretum.ff. de leg.3.l.quæſitum.Sed ſciendum eſt,quòd hoc decretum maiores vires habet,quando cum cauſæ cognitione fit,vt no.infrà,qui ma.acc.poſ.cùm in tua. *vnde*.ſententia Papæ.*Silentium*.hîc apparet,quòd non fuit actum vti poſsidetis,in quo condemnatus non fuiſſet,niſi ad ceſſandum ab inequietatione, & ad intereſſe.ff.vti poſsidetis,ſi duo.§.ſi.ſed fuit actum confeſſoria,vel officio iudicis implorando ſecundum tenorem legis.C.de inge.manu.diffamari.& ſecundum hunc modum agẽdi benè habet locum hæc ſentẽtia,

ſed

sed expone ad restitutionem eorum, quæ ratione di ctæ institutionis tenebat, id est, ad missionem possessionis præbendæ & aliorum iurium, ad præbendam pertinentium, & hoc benè poterit petere episcopus, ad cuius collationem pertinebat collatio præbendarum, quòd imponeretur ei silentium, vt statim sequitur, aliàs autem ad restitutionem sibi faciendam propriè sumpto vocabulo agere non posset episcopus, & ea sibi restituenda non essent etiam si nomine præbendæ egisset quod potest benè. infrà, de succes. ab intest. cap. fi. & tunc propriè sumitur verbum.

CAP. XXI.

VACANTE. Duas. præbendas. *Integrare.* quia simpliciter eligunt eos in canonicos non expressè ad vnam præbendam, vel ad aliam, si enim eligisset eos expressè ad vnam præbendam dividendam, non valeret electio. si. sup. eod. c. proxi. Vel dic, licet nō valuit talis electio de rigore iuris, vt sup. eodem c. tuæ. de æquitate tamen debet eis prouidere. sup. eod. inter cætera. Vel potes dicere, quòd benè fuit intentio eligentis, quòd duæ præbendæ ex vna fierent, & hoc non sufficit, nisi pręhabita prouentuū ratione, ita quòd cōgruè inde fieri possint, & in hoc casu, scilicet, quando vna præbenda insufficiens est diuisa, & duobus data, potest dici quòd sic diuisam prębendam vterque possideat, sed quàm citò poterit siue p vacationē, siue alio modo tenebitur integrare præbendam. Vel dic melius, quòd benè potuit episcopus diuidere vnam præbendam. infrà, de exces. prælat. sicut vnire. & sic hîc benè tenuit diuisio, & ideò ambo remanent legitimi canonici, sed quia referebatur Papæ, quòd licet episcopus cum capitulo potuit diuidere, non tamen benè fecerat, quia nimis partiæ erant, & aliàs inęquales quod esse non debet. suprà, de cōsti. cùm omnes. & ideò Papa mādauit de hoc inquiri, nam mādauit præbendas integrari si sic esset verum, & aliis ęquiparari.

SVMMARIVM.

1 *Tenetur successor de honestate, prædecessoris factum exequi.*
2 *Canonicatus & præben. iure connexa sunt.*
3 *Potest collator assistere ei cui contulit.*
4 *Electio perfecta non dicitur quousque sit confirmata.*
5 *Crimine stellionatus tenetur collator beneficij qui sine causa noluit implere mandatum Papæ in præiudicium impetrantis literas.*

CAP. XXII.

DILECTVS Filius G. *Misissemus.* Not. quòd si hi canonici, non obedierunt simplici mandato, postea tenentur ei prouidere de communibus reditibus, & hoc est in pœnam illorum canonicorū, qui cùm nullam excusationem haberent, mandato Papę contempserunt obedire. sup. de rescri. si quando. & c. cùm adeò. & hęc est cōuenientior pœna, quę eis imponi posset, cùm in hoc deliquerunt. sup. de tē po. ord. literas. sed & aliam imponere posset, quia in re, siue in prębenda, nullum ius habet, quod ex eo apparet, quia collatio de ipso facta tenet, vt hîc in fi. & not. suprà, de rescri. capitulum, & ad hoc facit. suprà de rescrip. constitutus. Arg. contra. sup. de rescrip. literas. vbi dicitur, quòd successor dando executorias literas illi clerico pro quo prædecessor direxerat monitorias, non factum suum, sed prædecessoris exequi videtur.

1 † Sol. verè factum prædecessoris exequitur, quia prædecessor monitorias concedendo incœpit, & de honestate successor factum prædecessoris exequi tenetur, nisi aliqua iusta causa contrà faciat. 63. distin. Adrianus. sed tamen ex hoc non sequitur, quòd habeat ius in re. *Sufficiens.* nec aliud legitimum sibi obstat. *Recipi.* † iste enim nondum receptus erat in canonicum, & ideò non datur sibi præbēda vacans, sed tenet collatio alij facta de illa, vt hîc. Secùs esset, si receptus esset in canonicum authoritate literarum Papæ, quia tunc credimus, quòd haberet actionem ad præbendam postea vacantem petēdam, si alius eum non pręcederet. argumen. sup. eodem relatum. dilectus. infrà, de consti. cùm super. sup. de constit. cùm M. nam licet non habeat ius in prębenda, nisi sibi assignetur, vt in pręalleg. decre. dilectus. tamen ille, ad quem pertinet collatio pręben darum, non habet tunc potestatem conferēdi eam, nisi canonico, quia iam receptus est canonicè seruata distin. quam no. sup. de ma. & obe. statuimus. aget ergo cum eo, ad quem pertinet, vt sibi eam assignet, si nondum contulit eam alteri. Alioquin aget cum superiore, vt eam sibi assignet, & postea aget contra detentorem pręben. Alij tamen dicunt, quòd sine alia assignatione aget contra detentorem prębendę. arg. suprà, eodem inter cętera.

2 † Potest enim dici, quòd quilibet receptus in canonicum ius habet in pręben. quę sibi suo ordine de ferenda est, cùm connexa sint iura canonicatus & pręb. licet aliquando differantur collationes pręben darum. suprà, eodē dilectus. & sic apparet, quòd malè faciunt iudices, qui deputati sunt executores pluribus receptis in canonicos, quia quilibet executor excommunicat illum, ad quem pertinet collatio primę pręben dę, quę vacabit, nisi eam conferat illi, cuius executor est, nam solius primi executio iusta est, quia ex quo ad primi mandatum eam assignauit, sine dolo desiit eam posse alij assignare, vnde si de cętero alij executores ei pręcipiant, quod aliis conferat, & si propter hoc eum excommunicent, malè faciunt, nisi fortè cum contraria mandata reciperet malitiosè, & manifestè iniustum mandatū impleret, & iustum postponeret, sup. de rescri. cùm contingat. Item videtur, quòd huic recepto in canonicum cōtra eū, qui eā contulit alteri, nō habet actionē, nisi fortè de dolo, vel in factū ad expensas. ff. de do. l. 1.

3 † Sed tamen benè dicimus, quòd collator potest assistere ei, cui contulit in causa, sicut venditor emptori, à quo res vendita vendicatur, quia potest sua interesse, si euinceretur ab eo pręben da, quia tenetur sibi in consimili prouidere. sup. eod. inter cętera. secùs autem in electoribus, quia ibi benè possunt suam electionem defendere, & prosequi. suprà, de elect. super eo. & c. dudum ec. roth. vbi no.

4 † Et est ratio diuersitatis, quia non dicitur electio perfecta, quousque sit confirmata, & ideò electores electionem defendunt, & prosequūtur quousque fuerit confirmata, sed post confirmationem si ageretur cum electo non vocarentur canonici, nec etiam ad defensionem admitterentur, quia functi sunt officio suo, & idem dicimus in eo, qui contulit beneficiū, & in confirmatore, scilicet, quod non competit cōtra eos actio. *Assignari prouentus.* Vel dic, quòd nec per monitorias, nec præceptorias literas obtineret iste clericus, quod hîc dicitur, nisi in literis eis directis contentum fuisset, alioquin damus tali in mādatis, vt vos ad id compellat. Sed argumen. contra. suprà, de rescrip. capitulum. dicunt quidam, quod condictione ex hac decre. potest quilibet pro quo scribuntur monitoriæ agere, & consequi, quod in hac decre. continetur, sed certè hoc non placet nobis, quia iam frustrà ecclesia daret executores, & licet quandoque Papa det monitorias, non tamen dat executorias.

5 † Alij autem dicunt, quòd collator beneficij, qui sine causa noluit implere mandatum Papæ in præiudicium impetrantis literas peccauit in eũ, & ideò tenetur crimine stellionatus, & hanc accusationem criminalem, vel denunciationem ciuilem prosequitur impetrans, sed caueat sibi impetrans, quod non obtinebit impetrans literas, nec in accusatione, nec in denunciatione, nisi probauerit eum malitiosè non obedisse, quod est difficile, cùm multas posit habere excusationes. Hîc autem manifestè apparuit Papæ de malitiis capituli, si sine causa alium receperunt postposito mãdato Papæ, & dicunt quidam, quòd hîc dicitur tantùm locum habere, quando præceptoriæ literæ impetrantur. argumentum, suprà de rescript. capitulum. nam nemo astringitur ex consilio. 14. quæst. 1. quod debet. ff. mand. l. 1. & eodem modo, non debet astringi monitione, sed & alij contradicunt, scilicet, quod etiam monitioni Papæ obediendum est, quæ est pura, & maximè quia non est sine mandato. Lex autem, & cap. loquuntur in consilio, quod datur tantùm in fauorem eius, cui consulitur. Alij tamen dicunt nihil hîc fieri de necessitate iuris, sed de gratia. *Præbendali.* dic vt no. suprà eod. inter cætera.

SVMMARIVM.

1 *Sola receptio in aliam ecclesiam sine consensu sufficit ad hoc vt quis prima sit priuatus.*
2 *Nunquid si ex dispensatione longo tempore differtur ordinatio episcopi interim vacent beneficia.*
3 *Potestas ad quem pertinet collatio, sine alia priuatione, & possidente, conferre potest beneficium sic ab alio possessum.*
4 *Possessor quilibet in possessione sua tueri debet.*
5 *An plures dignitates in vna ecclesia possit quis habere.*
6 *Personatus & dignitas an idem sint. Et quid sit dignitas. in num. 7.*

CAP. XXVIII.

De multa. *In Lateranens.* suprà eodem. quoniam nonnulli. *Curam animarum.* Hîc largè sumitur cura animarum, siue in foro pœnitentiali habeat curam, siue aliàs. suprà de elect. dudum. eccle. roth. & non est vis, siue ratione ecclesiæ habeat curam animarum, siue in villa, sed illius villæ ecclesia est alterius, sicut apparet in decret. præalleg. dudum eccles. rotho. vbi non dicitur, quòd archidiaconus in archidia. habuerit aliquam ecclesiam, sed ius archidiaconale tantùm, & sic est in diœc. Pictauiens. vbi sunt archipresbyteri, qui nunquam habent aliquam ecclesiam specialem, cui præsunt, sed habent iurisdictionem spirituale super multa loca. Item non est vis, siue sit ecclesia baptismalis, siue capella tantùm, dummodò curam habeat aliquorum parochianorum. Item non est vis, siue habeat parochianos de facto, siue non, dummodo parochiam habeat in qua parochiale ius habeat.

1 † *Receperit.* not. solam receptionem in aliam ecclesiam sine consensu sufficere, ad hoc quod prima sit priuatus, sed videtur quod necessarium est etiam quod possessionem habeat secundæ, vel per eum stet, quominus habeat. arg. 21. q. 2. si quis iam. & not. suprà de elect. cùm in cunctis. & 42. distin. si qui episcopi. & cap. sequen. sed hoc non credunt alij, cùm per consensum contractum sit matrimonium. argumen. suprà de traslat. prælat. inter corporalia. vel aliud ius ei acquisitum administrãdi. suprà de elect. cùm in cunctis.

Et hoc intelligunt quidam verum, nisi adhuc contra eum excipi posit, puta quia electus sit in archidiaconum, vel archipresbyterum, & nõdum habeat eundem ordinem, quem dignitas requirit, tunc etiã si transferatur corpore, cùm contra eum excipi possit, quousq; transeat tempus intra quod debeat ordinari, non credunt posse conferri prima beneficia. arg. eius quod dicitur in episcopo. s. de elect. cùm in cunctis. Melius credimus, quod statim vacat postquam habet beneficium habens curam animarum prius simile nullo tempore prætextu ordinationis expectato, nec est simile de episcopo, quia electus & confirmatus in episcopum non est episcopus, nisi sit cõsecratus in episcopum, sed archidiaconus, quam citò est confirmatus est verus archi. & omnia quæ pertinent ad dignitatem facere potest, nec potest decætero excipi contra eum, quod non fiat archidiaconus, licet posit excipi, quod non ordinetur quia est criminosus, sicut contra quemlibet etiam non archid. excipietur. arg. s. de appel. constitutus.

2 † Sed quid si ex dispensatione longo tempore differtur ordinatio episcopi, nunquid interim vacabũt beneficia? Respon. imò vacabunt, & etiam tanquam vacantia aliis conferentur, quia dispensatio est restringenda, vt non extendatur ad restitutionem beneficiorum. arg. infrà de consang. & affin. quia dilatio. Si autem per infirmitatem, vel alio legitimo modo impediatur eius ordinatio, non credimus ei currere tempus. arg. infrà de conces. præb. vel eccle. non vac. quia diuersitatem. Item quamdiu litigatur, non conferentur eius beneficia, si non est adeptus possessionem secundæ, sed si habet possessionem, licet de ea litigetur, videtur quod statim possunt eius beneficia conferri. 21. q. 2. si quis iam. suprà de elec. cùm in cunctis. Nec valet si dicis, quod ex quo postea per sententiam apparet secundam prouisionem non tenere, non debet tollere primam, quia in culpa fuit acceptando rem litigiosam, vel quia de hoc non bene disquisiuit. de hoc no. suprà de rescrip. in nostra. Quidam etiam dicunt vel credunt, quòd sit necesse, vt habeat administrationem maioris partis rerum secundæ ecclesiæ. arg. suprà de rest. spol. c. fi. Sed illud no. quòd bene facit primus prælatus, si dum litigatur commendat ei primam ecclesiam, & est iusta causa commendationis. infrà de accus. si const. *Contenditur.* contendendo de iure suo, si non habet dispensationem, & intelligimus si perstiterit vsque ad litem contestatam. argumentum. ff. rem rat. hab. am plius. ff. de in ius voc. quamuis. & hoc satis innuitur ex verbo hîc posito spolietur, scilicet per sentẽtiam, & sic videtur, quòd necesse est ad hoc, quòd locum habeat hæc decret. quod contenderit in iudicio, & quod ipso iure sit priuatus, vel dic, quod ex sola retentione sit priuandus, etiam si quando incipit conueniri velit dimittere, cùm satis manifesta causa priuationis appareat, scilicet quia canoni non obediuit. Item quia furtum committit in rebus prioris ecclesiæ, qua priuatus est. suprà eod. cùm iamdudũ. suprà, de elect. dudum eccl. ro. Sed quid si secundam inuasit propria authoritate. arg. quòd ipso iure videtur primam renunciasse. 21. quæst. 2. si quis iam. Alij tamen contradicunt, quando propria authoritate inuasit, sed si non propria authoritate inuasisset, sed authoritate superioris confirmatus esset, tunc quamuis aliàs nulla esset electio, vel esset talis, qui ordinari non posset ad secundam ecclesiam, tamen ipso iure renunciasse videtur priori, quia ad hoc quod renunciasse videatur, sufficit quod authoritatem vel tuitionem prætoris habeat. argu. ff. quòd cum fal. tut. l. 1. §. fin. argum. suprà de translat. prælat. cap. quanto.

☞ † Quid ergò dices etiam in casibus, qui hodie accidunt in regno, vt licet interdictum sit regnum, &

& omnibus capitulis sit generaliter interdictum eligere multi eliguntur,& aliqui cõfirmantur per Metropolitanum,& administrant nunquid lapso tempore de consecrandis episcopis vacent taliter confirmatorum beneficia,ar.quod sic.ff.de do.inter vir. & vxo.l.3.§.videamus.in Authent.de restit.& ea quę pa.§.fi. & facit. infrà, de exces. præla. tanta.& de translat.quanto.

2 † *Conferat.* not. q̃ is ad quem pertinet collatio, sine alia priuatione & alio possidente, conferre potest beneficium sic ab alio possessum, & est hoc speciale beneficium concessum à iure in hoc casu, nam generaliter contrarium obtinet.ar.pro eis. infrà,de conces.præb.vel ec.non vac. cum nostris. sed etiam in hoc casu possessionem beneficij non dabit,quamdiu primus de facto possidet, cùm nec rẽ suam liceat propria authoritate occupare.infrà, de conces.præb.quia di. C. vnde vi. si quis in tantam. nisi esset idem conferens & iudex, sed aget ille, cui mandatum est cum superiore,vt sibi habenti ius det possessionem,vocato illo qui detinebat,& procedetur in hoc facto sine solennitate iuris, cùm translatio eius ad aliam ecclesiam non posset esse, nisi notoria.sup.de transla.pręla. quanto. vel dic q̃ nec citatio necessaria est.Nos quãtum ad hoc,quod speciale sit in hoc casu, quòd quis possit dare ecclesiam,vel aliam rem,quam alius tenet, & in qua ius habet, non credimus eos verum dicere, quia non est speciale,imò generaliter verum est,& sic credimus,quod ecclesiam & alias omnes res nostras, vel ad nostram collationem,vel ad ius pertinentes possimus vendere,& donare.& quocunque alio titulo ius, quod in eis habemus in alios transferre. C.de hær.vel act.ven. per totum. ff. de contrahen. emp. qui tarbernam. & si.no.infrà, de conces.præb. cum nostris.

3 † Sed his fortiter est contra.suprà, de cau. pos. cùm ecclesia.vbi dicitur, quod non valet electio facta à canonicis,ad quos pertinebat de iure cõtemptis his, qui possidebant, ergò eadem ratione non valet donatio, vel venditio, vel collatio alicuius rei quam alius possidet,quamuis collator ius conferẽdi habeat in ea.

4 † Sol. illa decre. concordat nostræ opinioni,nam veritas est hæc quod quilibet possessor tuendus est in possessione sua, & ratione possessionis colligit fructus.infrà, de insti. cùm. venissent. infrà,de iure patr.ex literis consuluit.& ex hoc est, quod ille,qui est in possessione eligendi tuendus est in possessione hac, & in colligendo fructum,ac eius fructus est eligere facto. Vnde ille, qui est in possessione iuris eligendi,quamdiu est in possessione, de iure est quod eligat,& si alius elegerit, ad quem non pertinet accipere fructum,qualis est proprietarius,& ille ad quem pertinet potestas eligendi, non valebit electio eius,& sic loquitur decr.prçalle. cùm ecclesia.sed dare alij ius eligendi nõ est fructus possessionis, & ideò non pertinet ad possessorem iuris eligendi illud alij donare, nec impedire illum, ad quem pertinet quominus alij conferat. Et eodẽ modo dicimus in possessore ecclesiæ, scilicet quòd tuendus est in possessione eius, & in colligendis reditibus eius,sed non potest impedire, quin ille ad quem pertinet ius conferendi eam, alij conferat primam.

7 † *Sex menses.*computandos à die, quo sciuerit eum recepisse secundam. infrà, de conces. prçb.quia di. Item computandi sunt isti sex menses à die,quo sciuerunt ecclesiam vacare per receptionem secundę,& hoc ideò dico, quia licet receperit secundam,non potest habere possessionem eius vel de iure,quia dicit aduersarius, quòd de iure eã habere non debet, siue de facto,quia non permittitur intrare possessionem, non currit collatori tempus. 21.q.2.si quis iam.92.dist.si qui episcopi. & verba cũ effectu accipienda sunt.ff.quod quisque iur.in al.sta. l.1.sed si possessionẽ haberet, licet litem haberet de ea,tunc fortè deberet eam conferre,& currit ei tempus à die quo recepit secundam, & etiam si feratur sententia contra eum,qui impugnat recipientem secundam ecclesiam,sed non possidentẽ appellet,tempus incipit currere collorati ab eodẽ die, quo finita est causa appel.imò plus est, quod si non prosequa- appellationem,tamen non computatur tempus,nisi à die quo rata manet sententia,nec est cõtra.sup. ex quib.cau. infa.irro.furti.hoc enim ideò est, quia ante non potuit scire vacationem ecclesię,cùm adhuc posset prosequi appellationem, licet non fuerit prosecutus.*Cogatur.*ille,qui negligens est in collatione prioris beneficij. *Hoc idem.* hîc vult dicere, quòd sicut statutum est in beneficiis habentibus curam animarum,quod ipso iure vacant recepto secundo simili,& aliis licitè conferri possunt.

5 † Idem statuimus in personatibus diuersarũ ecclesiarum habentibus curam animarum, si autẽ nõ habent curam animarũ,licet sine dispẽsatione teneri non possint,credimus tamen posse per episcopos dispensari.ar.contra.sup.de elect. dudum ec. rotho. Sed respondemus,quod ibi non dicit,non posse dispensari,sed peccare eum, qui sine dispensatione tenet,quod verum est,suprà eo. ad hæc. vel ibi loquitur allegando:& huic nostro intellectui satis concordat,quod sequitur,quod addit,quod in vna ecclesia non possunt habere plures dignitates,supple etiam non habentes curam animarũ, & sic aliqua erit adiectio,nam tunc quidam dicunt idem erit, quod in plurib.beneficiis habentib. curam animarum. Hoc tamen hîc non videtur dicere, vnde alij dicunt, quod in eis idem erit,sicut si personatus in diuersis ecclesiis haberet.

6 † *Personatus*,ferè semper,& pro eodẽ sumitur personatus & dignitas,ferè ideò dixi,quia personę ecclesiarum dicuntur in Anglia,quæ præsunt ecclesiis,qui alibi dicuntur curati.s.de appel. personas.& tamen in dignitate dicuntur constituti. Similiter abbates, episcopi & alij superiores dicuntur esse in dignitate & non personæ, & intelligimus dignitates vel personas secundum institutionem, vel secundum consuetudinem ecclesiæ,nam posset esse, quod aliquis in ecclesia exercet officium archid.cognoscendo de causis clericorum,& sic de aliis officiis,vel dignitatibus dicimus:nõ tamen puto eũ cadere in hãc cõstitutionem,nisi vocetur hoc nomine,vel alio quod in dignitate sonat,sed si vocetur aliquo nomine dignitatis,vel quod pro persona in dignitate constituta reputetur, licet nullum ministerium dignitatis faceret,reputo eum hac constitutione teneri,sicut est Parmæ, vbi quasi nullum officium archidiaconi facit archidiaconus,& tamen illa dignitas reputatur. Si autem ministeria faceret alicuius dignitatis, & tamen nõ reputetur dignitas,non cadit in hanc cõstitutionẽ,sicut sunt præpositi Turonẽsis & Carnotensis.nunquam autem reputamus aliquem ad hãc constitutionem teneri, nisi perpetuam habeat dignitatem.infrà de statu mona.c.2.§.1.

7 † Item dignitatem vocamus, dummodò pro dignitate habeatur in ecclesia vbi est, & etiam si habeat administrationem temporalium perpetuã. arg.88.dist.volumus.& quatuor capitulis seq. licet inter dignitates ecclesiasticas hæc non cõnumeretur,vbi agit de offi.archi.& de aliis offfciis. ministeria autẽ sine vlla penitus iurisdictiõe officiũ aliquod

Rr 3 habent,

habent sicut sunt syndici, procuratores, & sacristæ qui pulsant campanas, & huiusmodi, non dicuntur esse in dignitate, etiam si sint perpetui, si autem haberent aliquam iurisdictionem, secùs. ff. de officio procu. Cesl. 1.

SVMMARIVM.

1 *Ad archiepiscopale siue prouinciale concilium qui sint vocandi, & qui ad episcopale in num. 2.*
3 *Capitula cathedralium ecclesiarum quando vocanda sint ad concilium prouinciale.*
4 *Quando tractatur accusatio episcopi necessarij sunt duodecim episcopi, & vide in nu. 5. & 6.*
7 *In concilio tenentur omnes de singulis querelis respondere, ac si citati essent.*
8 *Concilium fit tantùm causa corrigendorum morum.*

CAP. XXIX.

1 GRAVE. *Conci.* † Ad hoc concilium de necessitate vocandi sunt episcopi, non alij. argumentũ. 18. dist. quoniam quidẽ & episcopo. & c. placuit, & c. si episcopus Metropolit. & c. proptre. & hoc de archiepiscopali siue prouinciali concilio.

2 † Ad episcopale autem concilium vocandi sunt abbates, sacerdotes, & omnem clerum ciuitatis & diœce. conuocare debet episcopus. 18. dist. decernimus. Sunt autem episcopi sic congregati in concilio prouinciali loco ordinarij in omnibus causis quę vertuntur inter episcopos & clericos. 2. q. 5. placuit. si episcopus actu. 11. q. 3. si episco. fortè & quatuor capitulis sequen. imò plus dicimus, quod iidem episcopi sine concilio sunt vt iudices ordinarij in omnibus causis clericorum, quæ ad concilium referũtur. 6. q. 6. scitote. 18. dist. c. 1. & 2.

3 † Capitula autem cathedralium ecclesiarum, tunc sunt vocanda ad concilium prouinciale, cùm de eorum factis agitur. infrà, de his quæ fiunt à prælа. sine con. cap. c. si. aliàs non nisi de honestate, vel propter concilium. 63. dist obeuntibus. causę autem archiepiscoporum ad Papam sunt referendæ, vt hic. Alij tamen dicunt quòd episcopi in concilio non sunt iudices, sed assessores, sed siue sint assessores, siue iudices, non valet quod fit eis non vocatis. 15. q. 7. episcopus nullus. 64. di. episcopi. sicut nec valet sententia absente aduocato fisci. ff. de iure fisci. si fiscus. arg. C. de sen. & interloc. cum sententia.

4 † Item cõcilium sic congregatum audire potest accusationem criminalem episcopi, sed determinare non. 3. q. 8. c. 1. & q. 6. quamuis. & c. dudum. & quando tractatur accusatio episcopi etiam in ipso tractatu necessarij sunt. 12. episcopi. vt in prætalle. c. 3. q. 8. c. 1. nec in his. 12. computatur archiepiscopus. 15. q. 7. fœlix. & si haberet suspectos aliquos episcopos, loco suspectorum. Metrop. & accusatus alios eligẽt, de consensu tamen alterius partis, & de ea prouincia, si posit, vel de vicinia. ar. 2. q. 7. placuit. 65. di. pla. Et credimus, quòd sint alij. 12. necessarij episcopi in processu. s. in lit. contest. & fortè in auditione allegationum, in receptione autem testium, non videntur. necessarij.

5 † Item videtur quod hic numerus sit necessarius non solùm in criminali accusatione episcopi, sed etiam si ciuiliter agitur de crimine, quod fatemur, si excipiatur de crimine, vt remoueatur ab episcopatu. 23. dist. quorundam. nam post amotionẽ talẽ, vel repulsionem remanet ita infamis, quod ineligibilis sit: vt suprà, de elect. super. Item idem dicimus de inquisitione sacerdotum, diaconorum, vel sudiaconorum, & vbicunque pro crimine agitur siue criminaliter, siue ciuiliter, dummodò depositionis ab ordine, vel officio sententia ferri debeat. sic loquuntur. c. 15. q. 7. per totum. 3. q. 6. accusatus. secùs si pro cõtumacia episcopus excõmunicaretur, sed suspenderetur ab archiepiscopo solo, quod licet. Idem secùs, si agatur de crimine nõ ad depositionem ab officio, vel ordine, sed amotionem ab ecclesia, quia tunc solus episcopus cum clericis suis potest procedere, & sic loquũtur capitula. 18. distin. si quis abbas. 16. quæstio. 7. inuentum. infrà, de his quæ fiunt à prælа. sine consen. cap. nouit. 86. distin. si quis. Item secùs etiam si suum interesse prosequatur agendo furti.

6 † Item no. quod concilium prouinciale facit archiepiscopus sine primate & primas sine archiepiscopo, vt benè colligitur. 18. dist. c. 1. Item dicunt quidam, hũc numerum esse necessarium etiam si ex delegatione procedatur. ar. 3. q. 6. hæc quippe. sed hoc non credimus de necessitate, licet sit honestum pro excellẽtia causæ, quod ita fiat, & in illo c. hæc quippe, Papa mandauit hoc ex speciali causa propter scandalum regis.

7 † Item no. quod in concilio omnes respondere tenentur de singulis querelis, ac si citati essent. 18. dist. propter. sed in criminali non deberent ad hoc respondere, nisi citati sint, & nisi expressa sint crimina super quib. accusantur. 5. q. 2. c. vlti. Quia autem dictum est quod de ciuilibus quæstionibus tenentur respondere in concilio, intelligunt quidam de concilio prouinciali vel episcopali, sed in generali concilio dicunt cuilibet competere ius reuocandi domum. Sed argumentum contra eos. 2. quęst. 7. Symachus. credimus tamen quod si particulare vel generale concilium pro aliquibus specialiabus negotiis in vocatione nominatis vocaretur, quòd in aliis & in ciuilibus & in criminalibus causis haberent ius reuocandi domum.

8 † *Inquisitio.* licet quidam dicant contra, hæc inquisitio potest fieri sine præcedente fama. per c. 18. dist. sanè quoniam quidem. & hoc eadem ratione, quia non agitur hic ad interponendam pœnam de crimine. Item non agitur specialiter de crimine, sed vt rationem reddat de talento sibi commisso, quomodo illud administret ad quod quilibet minister tenetur. Item concilium fit ob hoc maximè. s. ad correctionem morum. 18. dist. quoniam quidam. *Concilium.* arg. contra. sup. de elec. cùm in cunctis. §. pe. & vlti. Sol. illud in dignitatibus, sed hic in beneficiis. Item hic pœna non infligitur, nisi post secũdam monitionem, & post peccatum iteratum, illa in primo peccato, & sine monitione. Item hæc pœna potest sustineri & illa, quia licet superior prouiderit ecclesię propter delictum eligentium illa vice quãdo malum eligit, nihilominus & per concilium hæc pœna infertur, vel impetratur, vt de cætero per alium conferantur beneficia. *Suspensionis.* scilicet archiepiscopi vel omnium supradictorum, nam licet concilium prouinciale habeat potestatem suspendẽdi, non tamen habet absoluendi.

SVMMARIVM.

1 *Non cogitur quis residere in ecclesia annexa præbendæ.*
2 *Non residens in ecclesia, in qua habet curam animarum, ipso iure est ea priuatus.*

CAP. XXX.

EXTIRPANDAE. *persona.* Puta episcopi, abbates vel alij potentes. sed iniustè. *Sufficiens.* 50. dist. c. studeat. suprà, eod. c. de mona. † *Præbenda.* Hinc collige, quod in ecclesia annexa præbẽdeę quis non cogitur residere, & licet cum tali præbenda

benda recipiat aliam habentem curam animarum, non ipso iure vacat prima. imò licitum est aliam habere, vel ex dispensatione cuiuslibet superioris, vel etiam de iure communi secundum diuersas opin. quas no. sup. de cle. non resi. c. vlt. & c. cùm iamdudū. nam cùm causa prohibitionis sit, quia non potest apud vtramque residere, & per se curam agere: sup. de cle. non resi. quia nonnulli. & c. relatum. & causa esset annexa quæ habet curam quia ibi residere non tenetur, vt hîc. Item prohibitio cessat in præbenda, de iure communi apparet, quod constitutio de multa, locū non habet, caue tamen tibi, quia licet talis prębendarius habeat in ecclesia sibi subiecta vicarium, sæpè tamen & ipse præbendarius habet curam aliquam laxiorem, quia non tantùm super vicarium, vt possit eum excommunicare, visitare, interdicere, & alia huiusmodi facere, & aliquando minus laxam, quia super vicarium tantùm, vel in certis casibus tātùm, & hæc omnia ad curam pertinent animarum. s. de elec. dudum. *Alioquin.* id est si non resideat in ecclesia, quæ alij non est annexa, vel nisi ibi perpetuū constituat vicarium. *Illa sciat se.* parochiali ecclesia. & non priuabitur ecclesia præbenda, sed persona tātum tempore suæ vitæ. ar. sup. eo. nisi.

2 †*Priuatum.* not. quod qui non residet in ecclesia, in qua habet curam animarum, priuatus est ea ipso iure, & potest alij conferri. de hoc not. sup. tit. proxi. 1 ex tuæ. tutius est enim eum per sententiam priuare. arg. infrà, de conces. præb. vel eccl. non vac. cum nostris. licet tutius sit non residentem, vel vicarium nō constituentem per sententiam priuare, tamen cùm hæc constitutio hanc pœnam constituerit ei, satis videtur, quod sine alia sententia priuationis sit priuatus authoritate huius constitutionis, & quod ille, ad quem pertinet collatio, possit eam alij conferre, dūmodò ea interueniant, quæ interuenire debet, quia 2 oportet, ꝙ moneatur [a] tempore congruo & loco, quod resideat, & quòd assignetur tempus ei certum. ff. de ver. obli. l. si ex leg. cau. & l. seq. sup. de cler. non resid. ex parte. & tribus. c. seq. Imò & post hoc prudenter faciet, si aliquantulum expectet, quia fortè iusta causa impeditur, quæ si esset reuocaretur sua collatio. 4. q. 5. c. 1. ff. de vsu. mora. 1. resp. & l. sciēdum. ff. de damn. infec. l. si finita. §. si fortè. suprà de sen. & re iudi. cùm Bertholdus. † Item videtur, quod si pateretur lit. contest. super hoc, scilicet an teneatur residere, quod ex tunc sit priuatus, & possit aliis conferri. arg. ff. de verb. obli. nemo.

Et hæc vera sunt, nisi certa dies ei assignata sit à prælato, non à capitulo, quod non habet potestatē eum iudicandi, vel eius renunciationem recipiendi, intra quem residere, vel aliud facere deberet, quia tunc non est necessaria alia monitio post. C. de contrah. & commit. stipul. l. magnam. infrà de conces. præb. vel ecc. non vacan. c. 2. s. de elec. cùm in cūctis. 7. q. 1. præsentium.

Item hæc habent locum [b], vbi est pœna adiecta alicui negatiuæ, vel aliis verbis æquipollentibus negatiuæ, sicut erat hîc scilicet si non resederit in ecclesia, vel si non constituat vicarium, & sic de aliis, sed si pœna esset adiecta alicui affirmatiuæ, videlicet si percussisset clericum, sit excommunicatus, vel si receperit secundam ecclesiam, careat prima. 17. q. 4. si quis suadente. suprà, de multa. & hoc potest videri vbicunque irrogatur infamia ipso facto. ff. de ritu nupt. palam. §. quemadmodum. C. de secun. nup. l. 1. 1. & 2. tunc sine vlla monitione statim ipso facto incurrit pœnam, vt in prædictis decre. & est ratio, quia non facta latent, sed facta se manifestant. Si autem super priuatione nulla lata sententia est à iure, tunc

a Quod moneatur adde ꝙ Car. in cō sil. 55. co. 2. in prin. dicit hoc dictū Inno. no. & singulare, incip. consiliū in causa domini Caroli.

b Itē habent locū. ad dicta p Inn. hîc ad de Fel. in c. 1. col. 3. de cōstit. suprà vbi dicit dictū hoc aureū. & vide eundē latę in c. 2. inf. de magistr. col. 2. vers. extra gl.

non poterit procedi ad electionem, nisi prius obtineant licentiam à superiore siue Papa, siue alio. infrà, de cle. non resi. ex parte. & c. qualiter. vel nisi feratur contra eos sententia priuationis, sup. de cle. non resid. ex tuæ. potest tamen & minor pœna eis infligi, s. de cle. non resi. c. cùm ad hoc. & c. tuæ. & in his omnibus contrahitur eremodicium, quia notorium est crimen. s. contumacia, sed tamen si postea inueniantur excusabiles restituētur. s. de in inte. rest. ex literis. 4. q. 5. c. 1. & 7. q. 1. pręsentium. de ac. ea.

SVMMARIVM.

1 *Nominatim interdicti qui dicantur.*
2 *Non possunt abbates, & minores iudices criminales causas clericorum diffinire.*
3 *Abbas quo casu possit presbyterum instituere in ecclesia donata.*
4 *Potest episcopus visitare si abbas est negligens.*
5 *Non licet ædificatori iura episcopalia minuere.*
6 *Tenetur prælatus notos admittere, si sibi præsententur, secùs autem si ignoti.*

CAP. XXXI.

IN *Lateranens. Decimas.* infrà de his quę fiunt à prælat. sine consen. cap. cum apostolica. † *Nominatim interdictos.* nominatim interdicti dicuntur quilibet, de quibus certum est, quòd sint interdicti, vnde dicuntur hîc nominatim interdicti, etiam si castrum, vel ciuitas sit interdicta, non nominatim autem excommunicati, vel interdicti dicuntur, quando sic fertur sententia. Excommunico, vel interdico talem cum suis fautoribus vel participibus, participes enim non sunt nominatim excommunicati vel interdicti, & ideò non tenetur quis vitare eos: vt 6. q. 2. c. 2. & 3. nisi fortè esset notoria horum participatio, ita ꝙ non esset inficiationi locus. suprà, de coha. cler. & mulie. tua. ar. contra. 11. q. 3. excellentissimus. vbi innuitur, quod tales vitari debent, sed nō dicit hoc, sed dicit participes puniendos qui contra præceptum talibus cōmunicauerunt, scilicet excōmunicatis. *Pleno.* id est, quæ non sunt exemptæ à iurib. diœcesanorum. 16. q. 2. visis. licet eas ędificauerūt. vt not. j. de priui. cùm & plantare. §. in ecclesiis. quales sunt in quibus domini habent ius patronatus ex fundatione sua, nam tunc deberent præsentare instituendos presbyteros episcopo, & episcopus cum eius consensu præsentatos instituat, præsentati autē episcopo de spiritualibus, patronis autem clericis de temporalibus respondebunt, & sic intellig. 16. q. 2. c. 1. inf. de ca. mona. c. in ecclesiis. hi patroni etiam habere debent curam ecclesiarum vacantium. sup. de app. bonæ memoriæ. & no. de offi. ordi. cùm vos. Si autem in fundatione dominium rerum ecclesiarum, quas ecclesiæ dedit, sibi retinuisset, tunc posset censum imponere, vt no. suprà eod. de mona. & alia. faciet, vt ibi not. nam tunc presbyteros ponet, si nō habent aliquem parochiam, & remouebit ad velle suum: vt inf. de pri. volentes. §. sanè. quem aliqui nō habent, imò plus dicimus, quòd etiam si parochiā non habeant, tamen sacerdos de spiritualibus debet episcopo respondere, puta qualiter celebret, qualiter ornet ecclesiam, & huiusmodi, sed tunc credimus, quòd abbas possit ponere & remouere sacerdotem ad suum velle. Si autem ex donatione laici habent ius patronatus ecclesiæ, tunc non plus poterit, scilicet quàm laicus poterat, sed præsentare poterit tantum, nam plus iuris in alium transferre nō potest quam ipse habuerit. 16. q. 1. si quis laicus. ff. de

distr.pig.si de. Si autem episcopus non dat ius patronatus,sed ecclesiam quæ nullum habet populum alteri ecclesiæ,si dat eam in proprios vsus , tunc ecclesia ponet in ea aliquem vicarium,quem sine episcopo ponet & remouebit , qui nihil iuris habet in ecclesia donata. infrà de his quæ fiunt à præla. sine consen.cap.tua.sed tantum alia ecclesia fingitur prę latus illius ecclesiæ,vel potius ecclesia donata,fingitur grangia vel prioratus,vel administratio.sup. de confir.vti.vel inuti.porrecta.inf.de censi.c.vltim.sed quicunque fuerit sacerdos episcopo de spiritualib. prædictis.s.vita sua & aliis respondebit, & tunc licet posit residuum sibi accipere fructuum,tamen seruabit ecclesiam in pristino statu.s.vt sint ibi clerici isti, licet non perpetui,vt consueuerunt nisi expressè cócessa sit,sic quòd eam sibi appropriet eiectis clericis. inf.de dona.pastoralis.Alij autem dicunt contra.ar. op.pro eis. infrà de his quæ fiunt à præla.sine consensu cap.tua.& hæc intelligo vera,si hæc ecclesia nó habet collegium,si enim haberet collegium , oporteret quòd clerici & prælatus essent perpetui , vnde non posset remoueri prælatus eius, nec clerici quia ius habent ab abbate sine iusta causa.infrà de statu. mona.c.2.§.vlt.

2 †Et dicunt quidam , quòd nec etiam si committat culpam , potest remoueri de ecclesia collegiata seculari per abbatem tantùm,sed abbas requirat,& episcopo referat, non enim abbates & minores iudices possunt clericorum causas criminales diffinire.arg.16.quæst.7.episcopo nulli.56.distin.satis.supr. de officio archi.ad hæc.& no. suprà, de officio ordi. quanto.nec mirum si facilius monachi,quàm clerici ☞ remoueantur.infrà , de si.per tuas. † Item habent hęc locũ in ecclesiis,quæ non sunt parochiales, nec populum habent,nam illæ, & si concedantur in proprios vsus , vel authoritate propria quis conuertat in proprios vsus , tamen necesse habet in ea authoritate episcopi instituere prælatum , ad minus perpetuum vicarium , quem non potest remouere aliquis præter episcopum. arg. infrà de pri. pastoralis. sup.de supp.negli.præl.c.2.& sup.eo.c.proxi.

3 †Item prædicta intelliguntur, nisi concessa sint in proprios vsus,& pleno iure , quo casu potest abbas presbyterum instituere in ecclesia donata , & quasi vicarius[a] episcopi concedere ei curam animarum, & remouere ex causa cum causæ cognitione , sed causam vel accusationem criminalem huius sacerdotis non audiet, nec propter crimen eum amouebit, licet fortè propter malam administrationem amouere liceat.arg.16.q.2.visis. nam vt ibi dicitur piacula sacerdotum punientur per episcopum.Item omnia sacramenta , quæ per alium quàm per episcopũ ministrari non possunt,vt consecratio altarium, collatio ordinum per episcopum ibi fient.

a Et quasi vicarius. Adde eũdem Inn. in c. 1. de offi.archi. & Card.in cõs.67.in ci. reuerẽde domine.in fin.

4 †Item etiam dicunt quidam quòd visitare poterit.arg.de censi.cùm ve.& hoc satis credimus , maximè si abbas sit negligens in visitãdo, nam licet spiritualia concesserit abbati ; tamen sibi retinuit visitationem,maximè si negligens sit abbas , vel dic, ꝙ vterque habet,& si concurrant, episcopus præferetur,nisi aliter obtineat de consuetudine , sicut est in archidiacono & aliis prælatis,qui sub episcopo sunt. Et quod dicit.c.16.quæst.2.c.1.loquitur etiam specialiter de institutione , & non est trahendum ad alia. Item dic,quod de spiritualibus respondebit abbati. Et est ratio supradictorum.s.quòd prædicta remaneant penes episcopum,licet pleno iure ecclesiã transtulit in abbatem,quia tamen hæc exercere non possit abbas,& non sit aliqua ecclesia, vbi nó oporteat fieri ea,quæ iuris episcopalis sunt:iustum est, ꝙ hæc in abbatem translatata non intelligantur.arg.ff. de officio præto.legatus.

Hoc ipsum intelligimus verum , etiam si abbas cui donat exemptus est.Sed si alij episcopo donaretur pleno iure,tunc cùm recipiens episcopus iura episcopalia exercere possit,intelligimus etiã illa trãsisse,nec vlterius prædicta alius episcopus exercere poterit,dummodò[b] aliàs donatio sit legitimè facta. Si autem non concedat episcopus,ecclesiam in proprios vsus,sed vt aliàs sit ei subiecta , obtinet quod habetur infrà,de dona.pastoralis.

b Dũmodò aliàs. dictũ Inn. refert & sequitur Calde. in cõs.6. col. fi. in fi. in ri.de don.

5 †Item not.quod non est licitum monasterio,quãdo ædificat ecclesiam ipsam instituere, vt habeat eã pro grangia,vel etiam pro monasterio, & vt ea quæ dabuntur ei ad proprietatem monasterij deuoluantur,cùm enim capellæ à monasteriis ædificatę lege diœcesana episcopo sint subiectæ. s̃. de officio ord. conquerente. & non sit licitum ædificatori episcopalia iura minuere, per quodcunque pactum vel legem donationi impositam.10.quæst.1.c.1.cap.2.& sequen. & c.nouerint.sed si esset grangia,vel monasterium minueretur eius ius, quia lege diœce. sibi non subesset.16.q.1.cùm pro. j̃. de censi. c. fin. ergò hoc non licet facere , sed si vult facere contra eius consensum,faciat.10.quæstio.1.cap.1. & si nollet hoc facere,agat cum superiore. *Pro rebus*.quando directũ dominium remansit penes ædificantem , vel quando ad minus ędificauerit:vt suprà eodem,de mona. & infrà. de priui. cùm & plantare. §. in ecclesiis.vbi no.*Inconsultis*.sed nec episcopis consultis , episcopus enim faciet hoc cum consilio abbatis.16.q.2.c.2.

6 †*Notos*.not.ꝙ si prælato præsententur noti,eos tenetur admittere nisi aliud probetur contra eos, sed ignoti non admitterentur nisi probarentur esse boni testimonij.

CAP. XXXII.

LICET.*Et distributiones*.s̃.de cle.non resi.decętero. si tamen non sunt distinctæ prębendę , vel certi reditus scholaribus,prouideri debet de communibus prouentibus detracto, quòd communi mensę debetur.arg.s̃,de cler.non resi.in pręall.c.de cętero.

CAP. XXXIII.

EXPOSVISTI. *Generalis*. quia ibi statuebatur ne aliquis haberet ecclesiam,nisi resideret in ea. s̃.eo.tit.extirpandę.*Cum eis*.canonicis.*Fieri*.& intellige,ꝙ separatim concedebantur capellę in canonicatu,quia si essent annexę præbendis,non debuerũt eis auferri.*Poteris*. authoritate domini Papę , alij quod sua authoritate:vt infrà, de exces. pręla. sicut vnire.

CAP. XXXIIII.

DILECTVS *filius.Friuolam*.quia siue clericus siue laicus sit,qui iura spiritualia habet , semper de eis respondere tenetur. *exequi*. conferendo primam,quæ vacuerit.

CAP. XXXV.

SVPER *inordinata.Reputãdi*.ad prelaturas, ꝙ ex eo apparet , quod sequitur beneficiati. s̃. de ęta. & qualita.& ordin.præ.ex ratione.

CAP. XXXVI.

CVM *causam.Scinderetur*. sed de communibus integrari debent.

CAP. XXXVII.

VENERABILIS *frater. Deuoluta*. & ideò ad legatum Papæ eius donatio pertinebat.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Beneficij nomine quid comprehendatur.*
2 *Papæ rescripta intelligenda sunt secundum quod honestè impleri possunt.*
3 *Non præsumitur quod sub generali clausula quis concedat quod sub speciali concessurus non erat.*
4 *Restringenda sunt ambitiosa rescripta.*

CAP. XXXVIII.

CVM olim. *Ad rectoriam.* infrà, de verb. signi. tua nobis. contra. † Sol. Satis videtur, quòd attenta significatione verbi, nomine beneficij possunt intelligi dignitates, & beneficia habentia curam animarum, & sic loquitur contrarium. sed rescripta beneficialia sunt restringēda. vt not. suprà, de transla. præla. c. fi. & ideò hîc sic restringitur.

2 † Vnde aliquibus videtur, quòd si in litera diceretur, quod aliqui prouideretur in beneficio præbēdali, vel alio quòd benè poterit ei prouideri in cura animarum, quia facilis est regressus ad suam naturā. ff. de pac. si vnus. §. pactum. Alij tamen dicunt, quòd propter adiectionē prædictam, non poterit sibi prouideri in cura animarū, sed in altaribus, & decimis, & etiam ecclesiis, quæ non habent curam animarū. Aliqui tamen dicunt, quòd per hanc decre. non prohibentur prouideri in beneficio habente curam animarum, sed in dignitate. Hæc enim ecclesia, de qua hîc loquitur, habet canonicos, & priorem, licet mādetur alicui, quòd prouideat alicui, in beneficio habente curam animarum: non tamen potest prouideri in aliqua dignitate, vel personatu, nec etiā in plebanatu alicuius plebis, sed potest prouideri in aliqua ecclesia, vbi sit minister simplex in téporalibus & spiritualibus, qui non vocetur aliquo nomine dignitatis, nec facio vim, an eligatur à capitulo, an ab alio, vt hîc quia rescripta beneficialia tāquā ambitiosa sunt restringenda. Itē eadē ratione videtur in dispensationibus super pluralitatem beneficiorum.

3 † Item not. quòd si scribitur pro aliquo, quòd sibi prouideatur de prima vacatura alicuius ecclesiæ, vel quamcitò se facultas obtulerit, si vacet præpositura, vel aliqua dignitas ipsius ecclesiæ, vel officiū, nō debet ei prouideri, tunc præbenda quæ tunc vacauit per mortē præpositi, siue præbēda esset annexa præpositure, siue dignitati, vel officio, siue non.

4 † Et hoc dicimus ea ratione, quia rescripta Papæ sunt intelligenda secundum quod honestè possunt impleri, & si honestè non possunt impleri Papa libenter audiat excusationes, & maximè in istis beneficialibus rescriptis, quæ sunt ambitiosa. argumētum. s. eod. cùm teneamur. suprà, de rescr. si quando suprà, de translat. prælat. c. fi. vbi not. Item si hoc expressisset Papæ, domine si vacauerit aliqua dignitas, peto quod illa dignitas remaneat sine prelato & prebenda sua mihi assignetur, præsumendum est, quod ista nunquam cōcessisset. † Item si dixisset, domine peto, quòd benè eligatur aliquis ad dignitatem vacantem, sed non detur aliqua præbenda electo, sed mihi, non enim præsumendum est, quòd sub generali clausula concedat, quod sub speciali concessurus non erat. C. quę res pig. obli. pos. l. 1. & idem quod dictum est in dignitatibus, idem intelligo & eadem ratione etiam in prebēdis aliquibus ordinibus annexis per statutum, vel priuilegium, & idem est etiā si præbendæ non sunt annexæ aliquibus ordinibus, sed tantùm certus numerus debet esse in aliqua ecclesia sacerdotum, vel diaconorum, vel alicuius ordinis, nam tunc si moriatur aliquis de numero statuto, non assignabitur præbenda mortui prius recepto, imò dabitur illi, qui successit in eodem ordine, tamen in hoc casu credo, quòd si ille qui primò receptus est, si velit & idoneus est promoueri ad ordinem defuncti, quod præferri debet, licet secùs sit in dignitatibus. Ibi enim quandocunque ille, pro quo primò scriptum est, velit & idoneus sit promoueri ad dignitatem vacantem: non tamen potest eam petere, quia non est de ea conferenda mandatum, sed secùs est, quando vacat canonicatus alicuius ordinis, quia illum benè petere potest, dum velit, & idoneus sit ad illum ordinem promoueri, cùm scriptum sit pro canonicatu, & nulla vel modica est distinctio inter canonicos propter ordines.

Est ergò sic intelligendum rescriptum, quòd primo recepto prouideatur de prima præbenda, quæ ibi vacauerit, & nulli alij præbeatur, at ista præbenda etiam si non debeatur certæ personæ, debetur tamen dignitati, vel officio, vel ordini quæ non moriuntur. Item intelligendum est de præbendis quæ honestè & sine præiudicio ecclesiæ conferri possunt. *Tenere.* quia super eis potestatem non habebat. suprà, de offi. vica. c. pe. vel quod est melius, non habeat iurisdictionem super collatione rectoriæ. † *Prouidet.* Not. quod cùm mandatur alicui, quòd alij prouideat, si habeat aliud beneficium sufficiens admittenda est exceptio contra prouisiones, ne prouideat, quia aliàs sufficienter est beneficiatus, vel si iam prouidit quantum in se fuit admitteretur contradictio, & etiam post latam pro eo sententiam, modò appareat, quòd iure non potuit hoc beneficium obtinere. vide suprà, de rescr. constitutus. in fi. & not. in eo. tit. ad aures. quòd non prosequatur effectum prouisio, tanquam ea quę nulla est, puta facta de ea persona ad quam non trahebatur mandatum Papæ. suprà, eod. cùm teneamur. suprà, de rescrip. postulasti. secùs autem videtur, si alicui esset concessum, quòd prouideat vni clerico, cui vellet nullius nomine expresso, quia tunc potest prouideri tali clerico, qui haberet sufficiens beneficium, dummodò non prohibeatur à iure aliud habere beneficium. † Ratio diuersitatis est quia primum rescriptum fuit ambitiosum, ideóque restringendum, vt not. suprà, de transla. prela. licet. sed secundum rescriptum non est ambitiosum, sed gratiosum, & ideò expectandum est. infrà, de dona. cùm dilectus. & magis gratiosum, & magis extendendum est, si dicat prouideat tali ecclesiæ.

DE CLERICO AEGROT. vel debilitato.

TIT. XXIX.

CAP. I.

CVM percussio. *Hortamur.* fortè talis exhortatio necessitatis est. *Exiguitate.* & sic videtur, quod habebit de victualibus & de quotidianis distributionibus.

CAP. II.

PRESBYTERVM. *Abscissos.* repete quę diximus. suprà, de cor. vit. c. ex parte. *Prohibemus.* not. non esse irregularem corpore mutilatum.

CAP. III.

DE rectoribus ecclesiarum.

CAP. IIII.

TVA nos. *Lepræ.* & dicit Lau. quod sacerdos leprosus priuatur officio actualis administrationis,

nis,dignitatem autē tenet siue officium,quod in ius resonat,puta quia sibi obedietur in his quæ vtiliter mandabit.infrà eo.c.proxi.7.q.1.quia frater.& dandus est ei coadiutor.suprà eo. c.proxi. Aliis videtur & fortè melius,quod omninò sit ab administratione & dignitate repellendus,& respondetur c.proxi. quod ille non erat sic infectus,quin adhuc posset esse in collegio suo: his casibus priuatur quis iure suo sine culpa sua.Paupertas,odium,fauor,vitiū,scelus, & ordo.Paupertas.16.q.2.& temporis.odium.25.q.2. ita nos.fauor.22.dist.renouātes.vitium,vt hîc.scelus. 22.q.3.si habes.ordo.54.dist.frequens.generaliter.

CAP. V.

EX *parte. Compellere.* secùs in leproso. suprà capitulo proximo.

CAP. VI.

CONSVLTATIONIBVS.

DE INSTITVtionibus

TIT. VII.

CAP. I.

NON *amplius.Regere.*& hospitalitatem seruare.suprà de præben.de monachis.& suprà de suppl.negligen.prelat.sicut.§.similiter.Sed si plures quàm sint ibi inde possint commodè sustentari,ibi plures ponendi sunt.infrà de cens.quanto.12.q.1.precipimus.16.q.7.omnes. tamen propter incrementum modicum,non est augendus numerus.C.de alluuio.l.penult.& vlt.

SVMMARIVM.

1 *Canonici scire debent literas, & seruire Deo in ordinibus suis,& in officiis.*

2 *Ius monachi in laicum cadere potest.*

CAP. II.

IN *ecclesia.Numero.*Et ita ius canonici,& canoniæ non cadit,nisi in clericum. 21.distin. cleros. vel in conuersum habitu & professione. arg. 23.q.1. paratus. 12.q.1.cui portio.& qui tale ius emit, simoniā committit. 1.q.3. saluator. nam si in alios laicos ius canonici caderet, ergo de rebus ecclesiæ disponere possent,& essent in contrarium iura illa.96.dist. bene quidem.suprà de iudic.c.2.

1 †Nos credimus,quod vbi est certus numerus canonicorum,vel distinctæ præbendæ,quòd etiam per conuersos professos non impletur numerus canonicorum.Canonici enim scire debent literas, & seruire Deo in ordinibus suis, & in officiis. 21.dist. cleros.& per totum.81.dist.eos.& c.si quid.quamuis aliter sint religiosæ personæ. 12. q.1. duo. & incidat in canonem,qui tales verberat.infrà de senten.excom. non dubium. Quidam etiam dicunt in hos conuersos,non residere ius canonici,vt vocētur ad electiones,vel alienationes,vel cæteros contractus. 12.q.2. sine exceptione.& c.placuit. 63.dist. c.1.& 2.infrà de statu.mona.c.vlt.§.præcipimus.

2 †Ius autem monachi,bene cadit in laicum,vnde credimus,quod intererunt electionibus, alienationibus,& cæteris contractibus monasterij,arg.16.q.1. generaliter.93.dist.à subdiacono. Idem dicimus de hospitalariis,suprà de arbit.cùm olim. Alij tamen dicunt,quòd si de consuetudine esset,quòd de aliquo religioso loco aliquis laicorum vel professorum vocaretur ad electionem in ecclesia seculari, vel etiam conuersi ecclesiæ,fortè propter hoc, non esset censenda nulla electio,nec est contrarium suprà de elect. massana. quia ibi loquitur de laicis puris non professis.Clerici tamen qui præbendantur in ecclesiis,si non habent ibi ius canonicatus, nullo modo ad electionem,vel ad alia canonica facta capituli vocari debent,sed aliàs deberent deuotè seruire, infrà de statu mona.c.vlt.& penult.

SVMMARIVM.

1 *Laici licet possint præsentare, non tamen possunt conferre: Et quid de clericis sit dicendum.*

Archiepiscopi habent iurisdictionem in omnibus,quæ generaliter tangunt statum totius prouinciæ.

CAP. III.

EX *frequentibus. Officialium.* Nomine talium officialium intelligo hîc comprehendi omnes, ad quos de iure,vel consuetudine approbata pertinet collatio siue fuerit Archidiac. siue alij, dummodò authoritate speciali vel generali episcopi faciant. † *Recipiunt.* & male, licet enim patroni laici, vel etiam alij posint præsentare,non tamen possunt conferre , sed episcopus hoc facere debet.suprà de præb.& digni.in Lateranens.Imò idem dicimus [a] de clericis, qui licet posint eligere,tamē beneficia habere non debent sine assensu episcoporum , nec instituere,vel conferre,nec etiam eis prodest consuetudo.de hoc not. infrà , de conces.præb. proposuit. *Institutionibus.*16.q.7.nullus. 71.dist. per totum. † *Ex officio.* Not.Archiepiscopum habere iurisdictionem in omnibus quæ generaliter tangunt statum totius prouinciæ.*In illos.*tenet hæc sententia archiepiscopi in subditos suffraganeorum,quia negligentes erant vel quia statum totius prouinciæ inficiebant. argumentum.8.q.3.c.1.& seq.

[a] Idem dicimus. Ad Innoc. hic adde Henr.Bohic.in cap. quæ in ecclesia con tra. col.1. versi.quando verò sunt.supr. de consti. Archi.16. q.8.c.nullus omnino in gl.1.

CAP. IIII.

AVTHORITATE. *Vltra quàm facultas.* suprà eodem,cap.1.

CAP. V.

AD *decorem. Acceptus.* est Deo. 22.q.4. cap. his ita. *Hæreditario.* 7.quæst. 1. apostolica. *Dicitur.* patriarcha.

SVMMARIVM.

1 *Interlocutoria quæ dicatur.*

2 *Non potest archiepiscopus ex iuramento agere.*

3 *Nunquid ex voluntario iuramento,detur actio secundum canones.*

4 *Exceptio abiurationis non admittitur contra agentem interdicto vti possidetis.*

5 *Exceptio abiurationis dicitur esse dilatoria, non autem fori declinatoria.*

CAP. VI.

CVM *venissent.* Potest intelligi hæc decre.quòd solus archiepiscopus intentauit petitorium super iuribus istis,contra archidiaconum, scilicet intentando negatoriam,negando ius custodię & institutionem pertinere ad archidiaconum , vel confessoriam, dicendo hęc iura ad se pertinere. Sed huic intellectui videtur contradicere infrà,vbi dicit statuimus archidiaconum tuendum,per quod apparet,possessorio actum. Sed dic illam non fuisse diffinitiuam sententiam,sed interlocutoriam,vt ibi dicitur,nam pendente primo iudicio , super proprietate,archiepiscopus molestabat eum,vel archidiaconus timebat molestationem archiepiscopi super possessorio,vnde Papa ex officio suo,quod habet locum , in his quæ post litem contestatam accidunt, præcipit eum tuendum,supple lite pendente,& hoc innuit litera , quæ sequitur , donec probatum &c.

Potest.

Potest etiam intelligi hæc decre. ꝙ vterque agebat interdicto vti possidetis.ff. de vti possidetis.si duo. & l.ambo quoque.in fi.& l.vlti.ff.de superfi.l.1.§. proponitur.& quia Archidiaconus melius probauit,fertur pro eo sententia, & est idem dicere eum tuendum,sicut aduersarium cessare à molestatione,quia dicitur prius.Nam iudex in sententia, non debet cõdemnare in id, quod hîc fecisse videtur dicendo eum tuendum, quod per alium quàm per iudicem fieri non debet, aduersarius tamen condemnandus est, vt non molestet, non vt iudex tueatur, & idem esset, si ab altera parte intentaretur,sed huic videtur contradicere,quod sequitur,donec ius,&c. quod habet locũ tãtùm,cùm de proprietate agitur.

Sed respõdeo expone literam,donec probatum fuerit, supple, cùm agetur de proprietate postea, non modo cùm possessorio tantùm agitur, & si huic archidiacono non possessorio agenti obiectũ esset, quòd precario possideret, ab eo audiendus erat.ff. vti poss.l.1.§. vlti. & eodem si obiiciatur, quod personalis est donatio, sed vnum credimus, quod licet quando egit possessorio,non potuit probare personalem concessionem, nihilominus tamen postea, cùm agit de proprietate probare poterit,quia alia est actio, & ad aliud agitur. ff. de exceptione rei iudi.& an eadem.& not.sup.de elect.cùm dilecti.infrà, de pur.can.cùm dilectus. potest etiam dici & verius,quod simul intentatur possessorium ex parte archidiaconi,& petitorium ex parte archiepiscopi, & quod simul non fuit vtrunque finitum, ideò est, quia de possessorio liquebat per confessionem,&de proprietate liquere non poterat de facili.sup. de testi.significauerunt.& secundum hoc videtur vera opi.dicentium, quod in possessorio non dicitur dari diffinitiua sententia,sed interlocutoria, cùm dicat, interlocuti.&c.

1 †Et dic quod interlocutoria dicitur, quæ fertur ante diffinitiuam sententiam in petitorio proferendam,primò dictũ magis placet, licet & alia possint de iure defendi,quia tunc prius non potest agere vti possidetis contra donationem precario. vt ff. de preca.l.si precario,vel dic, quòd ambæ partes fuerunt coram Papa, & vtraque pars proposuit ibi ius suum,sed non fuit ibi edita actio, nec modus agẽdi, nec libellus datus,nec litis cõtestatio facta, sed cùm ex narratione facti constaret Papæ, quòd archidiaconus possidebat,decreuit eum in possessione tuendum, donec archiepiscopus probaret coram competenti iudice, & per legitimos tramites iuris personalem tantùm fuisse donationem,vel abiurationem archidiaconi,dicebat enim archiepiscopus,quod archidiaconus iurauerat, quòd huiusmodi libertatibus se non immisceret.

2 †Sed contra videtur, ꝙ abiuratio nũquam posset prodesse archiepiscopo,nec vnquã eius probationes super ea sunt admittendæ, quod archiepiscopus ex iuramẽto non potest agere, quia ex iuramẽto nulla prodita est actio,nisi ex iudiciali,vel necessario.ff.de iureiur.si duo.§.si iurauerit.& §. Marcellus. Itẽ non põt dici, ꝙ fortè agente archidiacono archiepiscopus possit excipere de abiuratione,quia cùm archieps possideat non cõpetit ei actio,nisi interdictũ retinendæ possessionis,& cõtra agentẽ illi non cõpeteret exceptio abiurationis:vt no.de renun.super eo.

3 †Item si admitteretur contra ius, & probaret abiurationem,non tantùm interponeretur silentiũ super libertatib.archidiaconi, sed archiepiscopus absoluetur ab impetitione rei.Sol.dicunt quidã, ꝙ secundum canones etiã ex voluntario iuramento datur actio. ar.12.q.2.quicunque.& q.5.Ioannes.22.q.5. iuramenti.Sed nobis videtur, ꝙ ex iuramento non competit actio ciuilis, sed archiepiscopus poterat denunciare crimen periurij, in quo archidiaconus manebat,miscendo se prędictis libertatibus contra proprium iuramentũ,sicut expressè innuitur. & ar. sup.de iudi.nouit.22.q.5.omnia.& s̃.de iureiur.quemadmodum.in fin.& tunc benè cõsonaret sentẽtia petitioni, scilicet quod imponeret archidiacono silentium.i.quod decætero nõ immisceret se prędictis libertatibus,& hoc videtur verius, & sic est in registro.Item nõ videtur verum,quod hîc proximè dictum est,ꝙ possessori non competit, nisi interdictũ vti possidetis,quia pro incorporalibus benè cõpetit,confessoria & negatoria:vt not.sup.de iudi. examinata.& ea proposita ab achidiacono,archiepiscopus excipiet de personali concessione & de abiuratione.*Venissent.*litigaturi super iure instituendi personas & custodiendi vacantes ecclesias.*Iure communi.*suprà.de offi.ordi.cùm nos.arg.70. dist. c.2.ar. 63. dist.si in plebibus.*Consuetudinem.*1.quæs.3.res.& c.peruenit.16.q.vlti.nulli.ar.contra.supr. de app. bo. me. sed illud est de speciali consuetudine, vel illud est verum in ecclesiis quæ sunt de patronatu monachorum.*Libertatem.*Not.institutionẽ & custodiam vocari libertates. *Ipsum.* scilicet archidiaconum.*Post concessionem.*nota liberã concessionẽ extitisse,licet post concessionem aliqua exceperit,& ex hoc non fuit simoniaca receptio eius. nam cum ius haberet licitũ fuit per talem responsionem,& archiepiscopo deludere,& suam vexationem redimere.infrà ,de simo. dilectus filius. *Tuendum.* perpetuò, secundum opi. quòd actum fuit possessorio secundum aliam opinionem,suple pẽdente hoc iudicio coram Papa, vel suis delegatis nam post litem terminatam authoritate huius mandati, non esset tuendus, cùm hoc fecerit ex officio suo.suprà,de offi. dele. in literis.Item quia acta iudicij pereunt.C.de iud. properandum.& interea computanda sunt hæc mandata, & fortè,non dicerem malè,quòd si interlocutoriam istam protulisset cum causæ cognitione,scilicet auditis rationibus hinc & inde,interlocutoria solenniter sit lata,quòd perpetuò ei staretur, & in rem iudicatam transiret. argu.C. commi epi.l.3. C.de sen. & interlo.l.ex stipulatu.&l.seq.& l.nemo iudex.& ff. quod met.cau.l.metum.2.& supr.de sen. & re iudic. c.quod ad consultationem.non probatur hîc præsumi concessionem realem,nisi probetur personalis,cùm hoc non dicatur hîc, sed quia est in possessione dicitur eum tuendum,donec probetur personalis,dicunt enim quidam,quod quando fit personæ,personalis præsumitur,quando vero fit dignitati præsumitur realis & alij dicunt quòd etiam quando fit personæ pręsumitur realis:vt ff.de ann.leg.annua.§. Titia. ff. de pac. iurisgentium. §. pactorum. Alij dicunt,quòd quando est in quieta possessione archidiaconus, incumbit probatio archiepiscopo, quod fuit personalis, secùs autem si archiepiscopus esset in possessione pacifica.argumentum. ff.si vsusfruct.pet.frui.iste archidiaconus agebat nomine archiconatus, & ideò sufficit, si archidiaconatus erat in possessione horum iurium, etiam si archidiaconus,qui nunc est,nunquam ea exercuisset.

☞ *Ex aduerso.* mirum videtur cùm archidiaconus hoc ipso quod confessus fuit,ibi esse donatas libertates ab arhciepiscopo confiteatur eas fuisse archiepiscopi, quòd archiepiscopo incumbit probatio, quòd donatio fuit personalis, cùm adhuc præsumatur apud eum perdurare, nisi contra probetur, ar.contra.s̃.de præscri.si diligenti. C. de proba. siue post.Respondemus duas præsumptiones esse contra istam

istam,vnam quòd archiepiscopus confiteatur se donasse,licet personaliter, & quia archidiacon' erat in possessione:sed si archiepiscopus esset in possessione & non confiteretur se donasse nec personaliter, nec realiter,tunc non incumberet ei probatio,quòd donatio esset personalis,sed sufficeret ad probationem dominij archiepiscopi, confessio archidiaconi. *Hoc casu*. scilicet, quando personalis fuit donatio. *Antequam*. scilicet ante confessionem archidiaconi. *Eas*. libertates. *Archidiaconus*. qui agebat.

☞ † *Abiurasse*. hîc habes expressè secundum secundam opinionem quæ erat quòd vterque agebat possessorio retinendæ possessionis, quòd exceptio abiurationis non est admittenda contra agentem interdicto vti posidetis,quia hîc non fuit admissa hęc exceptio,quandiu actum fuit possessorio,sed modò admittitur, quando agitur petitorio, quòd credimus.de hoc no.suprà de renun.super hoc.& idem videtur,quòd exceptio personalis concessionis ab eo facta,non sit admittenda,quia hîc admissa non fuit, nec impediuit sententiam super interdicto vti posidetis latam.Item si admissa esset hæc exceptio, tamen contra eum erat sententia danda, & est ea ratio, quia licet personaliter dicat se concessisse archiepiscopus,archidiaconus tamen negabat,nec incontrarium probatum fuit etiam quia archidiaconus possessionem habet, cui dicitur personaliter concessa,secùs autem esset,si exceptum esset, quòd precario esset archiepiscopo concessa. ff. de acquir. poss.si quis postea. quia tunc precarius non potest agere vti posidetis contra dantem precario.ff.de precar.qui precario. *In hoc casu*. scilicet, quando abiurauit. *Eboracens*. cuius specialiter intererat iura omnium membrorum sui corporis defendere,vel fortè,quia alienatio fuit quilibet admittitur: vt no.suprà de testi.cùm olim. *Consulemus*. hoc consilium non habet locum,nisi prius sententia lata contra archidiaconum,ante sententiam enim archidiaconus iuuare se debet suis rationibus, quia contra archidiaconum tantùm agebatur, & personaliter tantùm contra eum, & si ecclesia Eboracens. vellet causam eius agere, siue eo volente,siue nolente non admitteretur,quia eius non interest causam archidiaconi personalem agere, sed si admitteretur contra ius, excipere debet,cùm causa iam cœpta esset non agere.& hoc dicitur infrà,scilicet, ecclesia petente: sed qualiter post sententiam habet locum, no.in gloss. Quid prodest consilium Papæ dignitati archidiaconi, cùm plena sit ipsi archidiacono prædictorum iurium adiudicata possessio,imò si postea probetur archidiaconum ab episcopo abiurasse, si erat concessio realis non debent restitui iura prædicta archiepiscopo,nec sententia pro eis restituendis ferri, quia non potest archidiaconus dignitati suæ præiudicare, sed tantùm personæ archidiaconi præcipitur,quod se non immisceat. argu. suprà de iureiur. peruenit. Sol. licet non restituantur archiepiscopo prædicta iura, tamen ipse exercebit, cùm ipsi præsenti archidiacono impositum sit silentium, nec ei contradicere poterit archidiaconus, propter iuramentum & sententiam, qua impositum est ei silentium, & archiepiscopus solus est, ad quem vacante archidiaconatu iura archidiaconalia pertinent, vt not.infra de hæret.ad abolendam. & modò quo ad hæc iura abiurata vacare intelligitur,quòd ea exercere non potest archidiaconus propter suam abiurationem, & sic archiepiscopus exercebit, vnde necesse est quòd vel agente Eboracens.ecclesia,vel per officium Papæ prouideatur dignitati archidiaconi, vt restituatur ad id,quod processum erat de facto, scilicet, ad possessionem restituendam dignitati archidiaconi quam exercebat archiepiscopus,sententia lata contra præsentem archidiaconum propter abiurationem, vel decernaturquod per vsum archiepiscopi, vel per abiurationem archidiaconi, nullum dignitati archidiaconi præiudicium generetur.Auxilium autem Papæ in modico vel nullo necessarium videtur contra iuramentum,quòd non distinguebat, nisi personam, vel contra sententiam, quæ non tangebat dignitatem,quia præsenti archidiacono tantùm impositum erat silentium, quòd prædicta nō exerceret,vel potes dicere,quòd etiam contra iuramentum necessarium est auxilium.Posset enim succedentibus temporibus quando crederet aduersarij deficere probationes illicitè præstiti iuramenti, vel etiam statim licet falsò, vel fictè diceret archiepiscopus, quòd iuramentum erat præstitum in casu licito archidiacono, vnde & præiudicat successoribus, puta qui sciebat se nihil iuris habere, vnde sibi litigare non expediebat, vel alia iura æquiualentia recipit pro istis iuribus, quæ abiurauit.argumentum.ff.de pactis.contra iuris.§.vlt. & l.in persona.§.1.

☞ † Sed certè in istis casibus non petet ecclesia in integrum restitui aduersus renunciationem archidiaconi,vel abiurationem archidiaconi, quia nulla est abiuratio,sed dicet eam nullam, & petet eam de facto tolli,vel nullam pronunciari.ff.de in integ.rest. in causæ,ff.de fer.l.1.Sed si renunciatio propter prędictas causas teneat de iure, tamen quia in aliquo probatur læsa dignitas, tunc necessarium est auxilium Papæ concessa.restit.in integr.ipse etiam Papa ex eis,quę acta fuerunt coram eo,fuit ita motus, ꝙ ipsemet ex officio suo concederet hoc, vnde volens incutere timorem archiepiscopo,vt à lite quam Papa iniustam credebat discederet, comminatur ei, quod ipse suum impenderet consilium,sed quando hoc faciet,vocabit archiepiscopum,& audiet rationes suas etiam alias,quàm illas quas allegauit agendo contra archidiaconum,quia cùm tunc ad imponendum silentium personale archid.sufficeret iuramentum,non ligabitur illa probatione tantùm,vbi enim oportet probare multa, vel etiam si petatur contra sententiam,quę aliqua est resti.in integ.quæ non datur,nisi vbi contractus teneret,& tamen propter lęsionem datur restitutio.Et credimus hanc restitutionem posse peti viuente isto archidiacono, sed si iurauit non exercere hæc iura, ille qui confert archidiaconatum, exercebit non suo nomine,sed dignitatis archidia. vel Papa alicui committet, quòd hoc exerceat, vt no.infrà tit.proxi. quia diuersitatem. Vel dic, cum effectu nihil vtilitatis accedit archiepiscopo,quia postea petita restitutione vel sententiam pronunciari nullam omnia iura restituentur archidiacono, & hoc satis innuit litera præcedens, quia nos vel ad petitionem,&c. videtur aliis, quod archiepiscopus contra archidiaconum specialiter egerat proponens,quod iura prædicta, quæ sibi renunciauerat idem archidiaconus,& etiam iurauerat quod vlterius nō exerceret, & super eorum exercitio non molestaret archiepiscopum.

☞ † Vnde dominus Papa iustè mandat, quòd si ita est, vt imponatur archidiacono silentium, scilicet, quod decætero non exerceat prædicta,quod potest esse sine præiudicio dignitatis archidiaconatus,non tamen complebit iuramentum in aliis,scilicet,quod prædicta iura, vel possessionem eorum, vel quasi transferat in archiepiscopum,cùm hoc sine peccato facere non posset,& sine præiudicio ecclesiæ. suprà de iureiuran. peruenit. & cap.si verò. & ideò bene

dicit

dicit Papa, q etiam si iurauerit consulet dignitati, quia licet sit priuatus archidiaconus,exercitio illorum iurium personaliter, non tamen dignitate priuabitur,nec in archiepiscopum trásferetur , imò licet archidiaconus non exerceat, exercebit tamé alius nomine dignitatis, vel fortè ipse archidiaconus hoc non suo nomine, nec nomine archiepiscopatus exercebit,sed nomine archid. vel potes dicere, q nó solùm egit archiepiscopus, vt imponeretur silentiú personæ,sed etiam dignitati, cui intendebat præiudicare archidiaconus.

Non obst.prædicta decre.peruenit,& si verò.quia hoc poterat fieri sine peccato,& sine præiudicio dignitatis hoc modo,quia postea agente ecclesia , vel Papa ex officio suo restituet prædicta iura archidiacono.argum.ad hunc processum.sup. de iureiuran. debitores.& c.ad nostram.Et si his obiiciatur,quòd ipsi capitulum ante sententiam latá contra archiepiscopum debebantse opponere? Respon.quòdnon poterant,quia tantùm ad archidiaconum possessio pertinet sui archidiaconatus iura defendere , & ad capitulum pertinet postea,cùm apparet archidiaconum non posse agere.Hæc opinio non placet. *Alterutrum*.siue fuerit concessio personalis , siue abiuratio intercessit. *Archidia*.id est,personæ archidia.& etiam ipsi archidiaconatui. Sed in hoc casu vltimo, scilicet,quando super abiuratione prouidebitur successoribus,si concessio fuerit realis , melius dicitur, q tantùm archidiacono imponitur silentium personale.s.quòd tempore suo non se immisceat, & prudenter faciet iudex,si dicat in posterum,ex hac sententia nullum dignitati præiudicium generari.

Sed oppones hanc exceptionem abiurationis ante litem cœptam contra archidiaconum proponendam sicut falsi,vel minus idonei procuratoris.C. de
5 excep.l.pe.& vlti.† Respondeo hanc exceptionem non esse declinatoriam fori , sicut procuratoriam, sed dilatoriam,& idcircò sufficit proponere eam ante litem contestatam,& postea probabitur.ff. de except.exceptiones.& sic fuit hîc factum,vel potest dici peremptoria , quia quo ad personam huiusmodi archidiaconus perimit negotium,nec intelligas, q Papa permittat consulere super sententiam , quæ nullo modo tangit archidiaconalem dignitaté, sed super abiuratione,quę erat generalis,scilicet, quia archidiaconatus nomine renunciabat & iurabat,scilicet,vt ea non obstante libertates prędictæ adiudicentur dignitati archidiaconatus, vel intelligas aliter,vt diximus in glo.illa quid prodest. *Neutrum*. id est,si concessio fuerit realis,& non est iuratum.

CAP. VII.

C*VM ad nostram.Abbatiæ.* Hæc abbatia est secularis.sic.s.de renun.ex transmissa. *Distinctio*.24.q.1. c.didicimus.j.de iure pa.per tuas. j. de bap. & eius effectu.debitum.ff.de actio.tut.l.1.

DE CONCESSIONE præbendæ.

TIT. VIII.

CAP. I.

Q*VI in viuorum.Ponuntur*.scienter,aliàs secùs.7.q. 1.præsentium.

CAP. II.

N*VLLA ecclesiastica. Tribuantur*. vt in eis alicui detur quasi possessio iuris. *Promittatur*. arg.contra.sup.de præben.relatum.Solu.verum est nisi à Papa.sup.de rescrip.eam te. *Et legibus*.C. de inuti. stipu.ex eod.C.de pact.l.vlti. *Inhibitum*. promissio futurę successionis. *Sex menses*.quidam dicunt,quòd semestre tempus currit post admonitionem.arg.j.eo. quia diuersitatem. Alij dicunt à tempore scientiæ. inf.eod.quia diuersitatem.arg.ff.de cal.annus.C.qui admit.ad bono.pos.l.2.s. de sup. negli. prælat.licet. Alij dicunt,quòd à tempore vacationis.sup.de præben.de multa.sed ibi supplendum est, & scientiæ subtrahitur de hac præscriptione sex mensium tempus suspensionis & peregrinationis.inf.eod. quia diuersitatem.Item dicunt quidam , quòd licet sit decursum semestre tempus,si antequam alius eligatur,ipse eligat,quòd purgatur sup.de sup.negli.præla.literas.argum.ff.si quis cau.& si post.ff. de arbit. celsus. Nos autem dicimus,non posse purgare moram. argum.sup.de sup.neg.præla.licet.& c. literas. & dicimus locum habere hanc translationem potestatis in omnibus dignitatibus,officiis, & præbendis , vbi non sunt distinctæ , vel certus numerus statutus , vt hîc.& j.eod.dilectus.& c.ex parte.sup.de pręben.dilecto. & licet olim non haberet locum in episcopatibus,vt j.eo.dilectus.hodie tamen locum habet in illis.sup.de elect.ne pro defectu. *Distulerit*.culpa sua. j. eo.quia diuersitatem.vel per negligentiam, secùs si per impotentiam iuris vel facti etiam culpa contingente. j.eo.quia diuersitatem.& s. de consti.c.cúM.

CAP. III.

R*ELATVM.Debet*. nisi sit receptus in canonicum.sup.de præben.relatum.& c. dilectus. sup. de consti.cùm M.

SVMMARIVM.

1 *Assignatio præben.dicitur esse necessaria post electionem canonici,quæ verò sint necessaria in prælatis.in nu.2.Et quid in habentibus solam temporaliú administrationé. in nu.3.*

4 *Non dicuntur literæ obreptitiæ ob hoc, quòd impetrans sit peccator.*

Executor an & quando possit cogere canonicos ad implendú mandatum Apostolicum.

5 *Cognitio summaria non est semper de necessitate , neque de substantialibus executoriis mandati.*

Executor an cum causæ cognitione beneficiú conferre debeat.

6 *Absque solenni causę cognitione fieri non debet excommunicatio & absolutio.*

6 *Possessio an detur per inuestituram.*

Electio ab executoribus contra mandatum Papæ factum an valeat.

CAP. IIII.

P*ROPOSVIT.Et assignatione*. Facienda cùm vacauerit , non modò. Alij dicunt , quòd statim debent assignare præbendam vacaturam hoc modo,quod statim dabitur ei , quasi possessio iuris pręben.

1 †Not.quod cùm aliquis eligitur in canonicum, quod quantumcunque canonica sit electio , tamen post electionem necessaria est assignatio præb. per electioné enim datur ei ius canonicatus, assignatio autem præbendæ consistit in facto , & tribuit potestatem administrandi in ea,nam nulli licitum est sua authoritate in ea ministrare , antequam præbenda sibi assignetur ab eo,qui potestatem habet assignádi à iure,qualis est præpositus vel decanus , vel quicunque alius cuiuscunque nomine censeatur,qui curam habet illius ecclesię , in qua canonicus est electus in temporalibus.argument.suprà. de insti. 2. & plus dicimus,quia ex quo assignata est sibi prębéda per

per eum ad quem pertinet de iure, vel de conſuetudine, etiam ſi ab aliquibus controuerſiam patiatur ſuper iure ſuo, nihilominus tamen licitè miniſtrabit, quia authore prætore poſſidet, nec dicimus hanc aſsignationem eſſe confirmationem, nec in ea requiri examinationē perſonæ, nec electionis, nec ipſum debere audire contradictionem alicuius, ſed ſummatim,& ſine inquiſitione ſi viderit aſsignationem faciendam,faciat eam,alioquin ſuperſedeat & examinationem ſuperiori dimittat.

2 †In prælatis autem, qui habent curam animarum, neceſſaria eſt confirmatio & examinatio, & perſonę & electionis.Sed confirmatio in his,qui habent curam animarum pręcedit aſsignationem,nec aſsignatio, quæ alias ſibi videtur bona propter appellationem eſt retardanda, quia non fit cum cauſæ cognitione, nec in ea tribuitur aliquid iuris, & hoc benè probatur ſuprà, de appel. conſtitutis. & eodem modo dicimus debere fieri aſsignationem ſtalli in choro, & loci in capitulo per eum ad quem pertinet de iure,vel de conſuetudine.ſuprà, de præbend. dilecto. & ſi eſſet de conſuetudine, vel ſine aliqua aſsignatione, miniſtraret, ſtaretur conſuetudini.

3 †In his autem,qui ſolam adminiſtrationem temporalium habent ſine cura, non credunt quidā neceſſariam confirmationem,nec examinationem, alij contradicunt & benè.arg.pro iſtis. ſ. de inſtit.ex frequen.*Executore*.dicebatur enim in literis exequaris,hic erat merus executor,vel potius habens miniſterium tantùm,de quo habes.ſup. de offi. deleg. c. quoniam.& c.paſtoralis.§.quia.ſicut & ille, cui mandatur,quod alicui prouideat, videtur quod teneat collatio facta ab huiuſmodi executoribus etiam nō vocatis illis,ad quos pertinet electio,quia eum recipere debent, ſicut teneret collatio epiſcopi non vocatis canonicis,qui eum recipere debent,& præbendam aſsignare,niſi in literis cōtineretur, quod iſtos moneret vel vocaret, quia tunc fines mandati cuſtodiendi ſunt.ff.man.diligenter.ſup.de reſcrip.cùm dilectus.& hoc ſatis videtur hîc.& arg.infra.de accu. accedens.imò plus videtur, quod ſi compareat aliquis,qui velit aliqua dicere in perſonam eius,cui cōferenda eſt præbenda,ꝙ non debet audiri,quia miniſter vel merus executor eſt,& ſuper hoc nullam iuriſdictionem habet.ſ.de ſent.& re iudi.de cætero.vbi no.& idem dico,ſi vellet iudicem recuſare, quia nō eſt audiendus.ſ.de offi.dele.nouit.Sed ſi vellet dicere reſcriptum per obreptionem obtentum, videtur ꝙ ſit audiendus,quia etiam ſi executus fuiſſet, mandatum non reuocaretur.ſup.de ſen.&re iud.cùm olim.ſupra.de reſcri.cùm dilect.ſed hac ratione videtur,ꝙ poſsit obiicere in perſonam inſtituendi,quicquid velit de iure,& maximè peccatum, quòd ſi tacuit peccatum ſuum,videntur literæ ſurreptitiæ.Sed tu dic,quòd propter hoc ſtricto ſenſu non dicuntur literæ ſurreptitiæ,vt not.ſup.de reſcri. cùm dilecta. 25.q.2.& ſi non.

4 Sed certè hoc non placet † quia non videtur nobis,quòd literæ dicantur obreptitię, quia impetrās ſit peccator,hæc enim exceptio eſt contra perſonā, & non cōtra literas.Alij tñ dicūt & fortè benè,quod licet iſte executor nullum vocare teneatur, ſi tamē aliquis compareat qui velit dicere in perſonā,quod audiri debet.arg.j.de accu.accedens.& 25.q.2.c.fi.& not.de hoc ſ.de cau.poſ.cùm olim. nec eſt ſimile de hoc executore vel miniſtro, qui iuriſdictionem habet,& in eo qui ſolummodò ex officio facit, prius tamē dictum de ſtricto iure magis ſuſtineri poteſt. Item videtur,ꝙ iſte executor,non poſsit cogere canonicos ad implendum mandatum Apoſtolicum, id eſt,faciendum hunc canonicum,& primò ea ratione,quia non videtur ſibi per literas conceſſum,ſcilicet,quod eos cogat ad hoc,ſed quòd ipſe faciat.Itē alia ratione hoc videtur,quia non videtur,quòd canonici etiam ſi velint tranſacto tempore ſibi indulto ad faciendum hunc canonicum, vel etiam poſtquam renunciauerūt eum facere canonicum, quòd poſſunt,cùm hæc poteſtas faciendi eum canonicum translata ſit ad executorem,licet penes duos inſolidum hæc poteſtas eſſe non poteſt.

Sed licet non poſsit eos ad hoc cogere, poſtquā tamen ipſe executor vel miniſter contulerit præbēdam,coget eos ad recipiendum eum,& tractandū, vt canonicum,ſi mandans, cuius authoritate fungitur,habebat poteſtatem cogendi eos,cùm eius authoritate fungatur. Plus placet, quod non poſsit, quia per formam prædictam, non eſt ſibi data iuriſdictio,ſed miniſterium tantùm, hîc tamen ſemper not. quòd iſte executor benè faciet, ſi audierit aliqua,quæ eum moueant,ſi conſulat ſuperiori.in Authen.vt nulli iudi.§.& hoc verò iubemus. de his not. j.de deſpon.impu.ad diſſoluendum.hæc quæ dicuntur in fi.glo.poſitæ,ſuper decre.propoſuit.in gl. quæ incipit dicebatur,habent locum, vbi in literis nō eſt clauſula contradictores, &c. quia ſi eſt illa clauſula ibi, tunc & antequam inueſtiat eum, & poſt poteſt audire contradictores,& ſummatim cognoſcere. ſ. de renun.veniens.ff.de re iud.l.à diuo.§.ſi ſuper. Quidam tamen dicunt,quòd non debet audire,niſi poſtquam fuerit executus mandatum,ſed nō video cauſam,quare non ſit melius eos audire ante,quā poſt. ſ.de renun.veniens.Fatemur tamen,ꝙ ſi omiſſa ſummaria cognitione hac & repulſis contradictoribus exequatur mandatum quod valet, quia merus eſt executor in implendo mandatum.

5 †Item quia ſummaria cognitio non eſt ſemper de neceſsitate, neque de ſubſtantialibus executoris mandati.In compulſione autem benè neceſſaria eſt cauſæ cognitio. Sicut autē eſt iſte merus executor, de quo loquitur hæc decre. & ſic eſt merus executor,ſi in literis dicit,facias beneficiū ſibi aſsignari,& eodem modo,ſi dicit,facias eum recipi,vel alia cōſimilia,nam qualitercūque ſcribatur ſibi, ſi voluerit ſtatim mandabit de eo recipiendo, & niſi recipiāt. ſunt excommunicati.arg.ſ.de reſcri.capitulum.& c. Abbate.& c.mandatum.& ſ.de præb.pro illorū. Ab executore enim propter defectum ordinis iudiciarij non appellatur,niſi excedat modum,vel nimis feſtinet.ſ.de appel.nouit.ſuprà,de offi.dele.ſuper.ff.de appel.l.ab executore.C.quorum app.non re.l. ab executore.Et not. ꝙ iſte executor nō tantùm prouidebit, & præcipiet prouideri de beneficiis vacantibus,de iure,& de facto, ſed etiam de vacantibus de iure tantùm,ſed tamen in eis debet præmittere cognitionem,& audire ſummatim illū qui poſsidet, & ſi non habet ius,tunc non feret ſententiam,ſed mādabit detentori,& coget de facto dimittere, ſicut de facto tenet,& poſtea exequetur mandatū,& ſi hunc ordinem dimitteret,caſſaretur quod fit ab eo. j. cū noſtris.& c.literas.ff. de re iud.à diuo Pio.§.ſi ſuper. Item & ſi non compareat ille,qui beneficium poſsidet,ſed compareat ille,qui contulit,& cuius collatio dicitur non valere de iure,vel etiam ſi non contulit, ſed patitur poſsidentem poſsidere, ſed petitur ab eo,ꝙ tanquam vacans de iure conferat alij, & feratur ſententia contra eum,præiudicabit poſſeſſori, qui ſciuit cauſam ſuam agi.ſuprà,de ſent. & re iud. quamuis.nec vlterius erunt partes executoris,niſi vt cogat poſſeſſorem dimittere poſſeſsionem.

†Sed

†Sed quid si ille,cui commissum est, quòd compellat capitulum ad conferendum alicui præbendã alicuius ecclesiæ,si vacat, vel quàm citò ad id obtulerit se facultas, nunquid potest cognoscere de præbenda quam aliquis detinuit, antequam huiusmodi literæ impetrarentur, quo iure habet iurisdictionem super hunc possessorem, de quo nulla in literis habetur mentio.

Item cui restituet præbendam possessor,quia si dicis executori,ille non habet potestatem alicui conferendi,sed tamen compellendi, si dicis, quod restituet capitulo,quomodo ad hoc agit, cùm non habeat mandatum à capitulo,de ipso autem possessore certum est,quòd ille nulli eã dare potest, quia ad ipsum nulla potestas conferendi pertinet.

Solut.executor hoc modo procedet, quia vocabit capitulum,& dicet ei, quod conferat præbendã, quæ vacat de iure,& si capitulum respondit, domine,non posidemus præbendam quam petitis,& credimus quod ille,qui tenet,benè teneat,vnde faciatis de ea,quod vultis,quia non credimus,quod vos præcipiatis nobis,vel etiam consulatis,quòd nos contra conscientiam eam conferamus, tũc vocabit possessorem præbendæ & dicet ei. Ista præbenda quã vos posidetis, vacat de iure, & hoc vult probare iste, qui impetrauit literas,& admittet probationes eius ff.de re iudi.l.à diuo.§.si super.& si probauerit, præcipiet possessori, quod dimittat possessionem præbendæ,qua dimissa præcipiet capitulo, & coget qđ eam det impetratori literarum.arg.sup. de præben. inter cætera.vbi dicit quod omnia retractata fuerũt inter partes,& non fuit iudicatum, quod vna pars daret aliquid alij.

†Sed ille,ad quem de iure pertinebat conferre post cassationem factam contulit de hoc etiam notauimus suprà,de sententia & re iudicata. cùm Bertholdus.

Nec miretur aliquis, quòd habet aliquis executor iurisdictionem super personas non nominatas in rescripto, & penitus extraneas, quia hoc est in quolibet executore,quia contra extraneos summatim cognoscit de proprietate, & etiã res ab eis aufert.ff.de re iudicata.à diuo.§.si super. C. de his qui ad ecclesiam confugiunt.præsenti.suprà.de offi. delegat.sanè.2.

Item non est necesse,quod petatur præbenda restitui in capitulo,sed tantùm,quod eam resignet, & per consequens veniat ad collationem capituli,& postea cogetur capitulum eam dare quando in literis dicitur,exequaris,tunc ipse executor conferret post resignationem, & si nollet resignare, violenter ab eo auferenda est possessio.ff.de rei vendicatione. qui restituere. hîc autem loquitur tantùm de resignatione facti,& non de resignatione iuris,ad quam non tenetur, sicut nec suum ius cedere. ff.si seruitus vendicetur.sicut.§.sed quærere.imò saluum ei remanet ius suum.ff.de re iudicata.à diuo. §. si super. infrà, de concesione præbendæ, & ecclesiæ non vacantis.c.cum nostris. literæ tamen erant. infrà eod. literas.Nec poterat contra eas excipi de falsi suggestione,vel veri suppresione,intantum quod per eas non procederetur,quia hæc falsitas non erat expressa,vel veritas tacita per malitiam, sed per simplicitatem,& per ignorãtiam iuris, quia credebat quod ex quo de iure vacabat,quod literæ sibi valerent intantum, quod statim sine alia compulsione ad resignandum,& quod executor suus posset sibi conferre præposituram,& ita literæ valebant, non obstante tali taciturnitate veritatis,vel secundum formam iuris. 25. quæstio.secunda. præscriptione.suprà, de rescriptis. super literis. Et si iudex vel executor per eandem iuris ignorantiam & simplicitatem malè procedat,sicut etiam hîc illud cassabitur, sicut & hîc cassata fuit malè facta collatio,sed nihilominus manet sibi ius saluum super literas concessum,& remansit sibi ius saluum super præposituram.Vnde in fin.decret.mandatur & hoc sibi dari, & hoc placet quod dicitur in gloss.hîc posita,credimus.

Alij contradicunt asserentes has literas elidi posse per exceptionem,& quòd hîc factum est, & infrà eod.literas.fuit factum tantùm authoritate secundarum literarum.

Quidam distinguunt inter illum,cui committitur prouisio alicuius personæ simpliciter,& eum de quo hîc loquitur,nam de primo dicunt,quod sine causæ cognitione potest conferre beneficium, sed ille,de quo hîc loquitur non potest conferre beneficium, de quo scribitur, nisi prius sciat quare illi quibus scribitur, non conferunt.argum.suprà de rescript.si quando.& cap.cùm adeò.& melius in c.ab excommunicato.vbi dicitur,quòd secundus,scilicet executor,cui scribitur in defectum primi, cum causæ cognitione debet procedere.

6 † Sed certè alij dicunt illud esse ea ratione, quia excommunicatio & absolutio non debet fieri sine causæ cognitione solenni. 2.quæst.1. nemo. sed collatio beneficij, licet fieri debeat præcedente inquisitione, sicut not.suprà de postu.cap.1.causæ tamen cognitio solennis non est necessaria ibi.Vel dic melius,vt ibi not. *Inuestiuit*. bene hîc collige idem esse asignare & inuestire.

7 Et not.quòd quando dicitur in literis exequaris, quod potest inuestire,& potes hinc colligere,quòd propter inuestituram non datur possesio, quia hic inuestitus erat de præbenda, quam alius posidebat,quam ambo insolidum posidere non possunt. supra de probat.licet. & not. suprà de consuet. cap. 2.& potest dici, quòd hæc inuestitura locum habet, quando sibi reseruat præbendam conferendam, quod potest,vt not. suprà de præben.pro illorum.& non placet, quod dicitur hîc,quia non credimus,quòd decanus potuit eum inuestire de vacatura,vt infrà sequitur. *Assignastis*.& malè, cùm esset alij hæc potestas data,& sic apparet hîc,quod quando scribitur pro aliquo,& datur ei executor,qui eis negligentibus illud exequetur,quod non tenet electio facta ab illis contra mandatum Papæ,secùs autem si esset datus tantùm executor ad compellendum, quia tunc teneret electio facta ab illis. suprà de præben.dilectus filius G. Ratio diuersitatis,quia in primo casu videtur ad se,vel ad suum delegatum executionem reuocare, ideò de ea nihil ad eos, in secundo autem secùs. *Vacaturis*.suprà eodem cap.1. *Contra canonum*. quod est quando non authoritate Papæ,sed hæc legitima erat, quia authoritate Papæ,hoc non placet, sed verè malè procesit. *Attendentes*.quasi dicat,non est necesse,quod defendat institutionem suam factam decani,qui inuestiuit eum de vacatura, cùm sufficiat factum Papæ, qui eum inuestiuit de vacante, factum tamen decani fecit cassationem iustam,hoc non placet.Sed quia potestas conferendi ad alium erat translata. *Per prædecessorem nostrum*. sed per decanum fuit inuestitus de vacatura & licitè,cùm super hoc fuerit executor, & illa inuestitura fuit causa cassationis electionis secundò factæ à canonicis, hoc non placet, vt dictum est. Facta autem cassatione, non fuit inuestitus per Papam de vacatura, sed de vacante. *intelligebatur*. argumen.quod per sentẽtiam perditur dominium. ff.de rei vendic.in fundo.instit.de offic.iud.§.vltimo.

C. de arbit. l. 4. §. sed & si quis. argumen. contra. ff. de pignor. act. non mirum.

SVMMARIVM.

1 *Ad quem pertineat petere institutos amoueri.*

2 *Debet agens ad destitutionem instituti causam adiicere, quare sit minus canonica institutio.*

Possessionem habens alicuius dignitatis, non potest, nec debet aliquis in eius locum institui, nisi prior à loco illo, vel de facto, vel de iure per sententiam remoueatur.

Executor Papæ an possit prouidere, alio existente in possessione.

3 *Si electio ad episcopum, & capitulum simul pertinet, si suspensus esset episcopus, electio pertineret ad capitulum solum.*

4 *Non potest suspensus conferre præbendas.*

Culpa sua an alicui imputatur.

Archidiaconus an possit conferre beneficia ad episcopum pertinentia, si episcopus est suspensus.

5 *In collatione beneficiorum debent personæ examinari.*

CAP. V.

Q*VIA diuersitatem. In ipsas.* & ideò petebat institutos, vel intrusos ab ecclesiis amoueri, vt ex sententia quæ statim sequitur apparet.

1 †Vnde no. quod aliquando ille ad quem pertinet institutio de iure, petit institutos amoueri, vt hîc. & suprà de præben. dilecto. & etiam patronus. infrà de iure patron. ex literis. Item hoc ipsum petit clericus institutus, vel aliàs etiam, si nondum institutus sit, & habeat ius. suprà de sentent. & re iudi. cùm Bertholdus. vbi not. & 3. q. 6. hoc quippe. Item hoc ipsum potest quilibet clericus de ecclesia petere. suprà de elect. cùm dilecti. sed hic vltimus, cùm suum ius speciale non prosequitur, videtur quòd non posset agere, nisi agat denunciando, vel accusando. suprà de appel. constitutus. in fi. & non solùm possunt prędicti agere contra institutos, sed etiam contra instituentes peruersè. 7. q. 1. præsentium. & de hoc not. suprà de filiis presbyt. veniens.

2 †Is tamen, qui agit modis prædictis, debet causam adiicere, quare sit minus canonica, sicut in aliis personalibus: vt no. suprà de offic. ord. conquerente. puta quia ad eum, qui agit pertinet institutio, quia est in possessione instituendi, & quia non pertinet ad eum, qui instituit vel alias consimiles. † Et est ratio, quare exprimere debet, quia personalis est actio, quod ex eo patet, quia nec in rē, nec mixta est. no. suprà de offic. ordin. conquerente. & hoc est, quod nullus prædictorum potest nominare instituentem in iudicio, cùm nominatio non habeat locum, nisi in realibus. C. vbi in rem actio. l. 2. secùs si peteret obedientiam, quia tunc posset nominare dominum in iudicio: vt not. suprà de maio. & obed. inter quatuor. & sæpè quis contra neminem agit, sed petit electionem suam confirmari, infrà eodem, post electionem. & iudex tunc vocabit omnes, quos res tangit. ff. de adopt. nam. de hoc not. suprà de elect. cap. penult. † *Resignandas.* hoc quod dicitur hîc, intelligitur sic, quòd quando aliquis habet possessionem alicuius præbendæ, vel dignitatis, tunc nullus iudex ordinarius, vel delegatus debet aliquem instituere in locum eius, nisi prior à loco illo remoueatur, vel de facto authoritate superioris, vel per sententiam ad minus, & sic loquitur. j. eo. cū nostris. & c. literas. vbi not. Sed ille ad quē pertinet electio de iure, bene poterit alium eligere ad eundum locum, quem tenet institutus. suprà de sentent. & re iud. cùm Bertholdus. Licet quidam illud quod dicit illa decre. dicunt locum habere, vt præsentatio fieri possit non obstante institutione alterius, sed non electio, quæ ius tribuit. Hoc autē certum est, quod propter præcedentem electionem factam ab illis, ad quos non pertinet, non cassatur electio facta ab illis, ad quos pertinet, vt in præalleg. decreta. cùm Bertholdus. & not. suprà de elect. considerauimus. Item licet ille, ad quem pertinet iure proprio electio possit eligere, non obstante prima electione & institutione, executor tamen Papę non potest prouidere alio existente in possessione qui est institutus per superiorem, sed si per superiorem nō esset institutus primus, sed tantùm in possessione esset, propter hoc nec dimitteret executor, quin de alio prouideret secundum mandatum Papæ. suprà de præben. de multa. quamuis illa non loquatur de prouisione executorum Papæ, sed de prouisione eorum, ad quos iure proprio pertinet, vel dic, vt not. infrà eo. literas. *Resignandas.* id est, de facto admittendas. *Per excommunicationis.* 16. q. 1. in fi. *Confirmatione.* repete quæ diximus suprà de confir. vti. vel inuti. c. 1. *Adepti.* ita quòd hi sex menses current, vel ante suspensionem, vel post, cùm conferre posset archiepiscopus.

3 † *Computentur.* hoc intelligamus, quando collatio beneficiorum ad ipsum solū pertinet, nam si ad plures, quorum vnus suspensus esset, secùs diceremus, nā si pertinet electio ad episcopum, & capitulum simul, si episcopus esset suspensus, pertineret electio ad capitulum solum, sicut si vnus ex capitulo esset suspensus, non impediretur capitulum procedere ad electionem, nam quantum ad ea, quæ communiter imminent facienda episcopo & capitulo, vnum caput, vel corpus intelligitur. C. de iur. delib. sancimus. §. si verò episcopus. & ff. quemad. serui. amit. si quis alio. §. vlt. & l. si locus. 16. quæst. 3. si sacerdotes. suprà de præscript. auditis. ex transmissa. *Valuit.* C. de anna. excep. l. 1. in fi. de præscript. cap. 1. Arg. contra. de vsur. cùm quidam. §. si pupillo. ff. ex quib. cau. ma. in integr. rest. ei.

4 † *Potestate.* nota suspensum non posse conferre præbendas. de hoc not. suprà de consu. cùm dilectus. *Culpa.* licet fuerit in culpa, non erat in mora, statim enim pro absolutione ad sedem Apostolicam properauit, si enim esset in mora vel negligentia obtinendi absolutionem, secùs esset: vt hic. arg. 100. dist. quoniam. s. de rescrip. si autem. ff. de iudi. quoniam potest. ff. de re mil. non omnes. & l. qui captus. & l. 1. §. 1. ff. ex quib. cau. in integ. sed si per. §. 1. & sic habes. quod non imputantur ea alicui, quæ sua culpa præcedente accidunt. 15. q. 1. si concupiscentia. & c. inebriauerunt. ff. de furt. verùm. & l. quæ iniuriæ. ff. de publ. sed & hi qui. §. siue autem. arg. contra. 50. dist. sæpè. & c. studeat. ff. quod met. cau. mulier.

Sed tamen hoc non est verū, quia bene imputatur archiepiscopo sua culpa, quia iustè potest puniri, hæc tamen pœna, quòd electio deuoluatur ad capitulum, non inuenitur sibi imposita à iure, & ideò non potuerunt conferre beneficia. suprà, de suppl. neg. præla. romana.

Ad illum. scilicet, Papam & hoc ex plenitudine potestatis, sed nunquid si episcopus esset suspensus, posset archiepiscopus conferre beneficia spectantia ad episcopum, & dicunt quidam quod sic, nec est necesse, quod expectet sex menses. argu. pro eis. 9. q. 3. cùm scimus. quòd potest loqui in hoc casu, quando episcopus necessaria officia non instituit in ecclesia, vt œconomum, vel alium qui temporalia ministret. In non necessariis autem officiis, puta canonicis ordinandis, locum non haberet. suprà de elect. cū ecclesia vulterana. Sed in hoc casū cū nō habeat tempus pręfixum, credunt quòd possit ille, ad quem pertinebat collatio post absolutionem conferre, si non sit per superiorem alij collata. C. de contrahen. stipu.

stipu.magnamm.elius videtur,quòd nec capitulum, nec superior potest supplere alterius defectum, nisi ius hoc dicat, quod ei liceat alterius defectum supplere.s.de elect. cùm ecclesia vulterana.sed seruatur ei faciendum post absolutionem,argum. j. ne sede vacan. illa. nisi necessitas immineret,& poterit sine vlla restitutione iste archidiaconus,vel archiepiscopus dare beneficia vacantia, etiam quæ vacauerũt vltra sex menses, nec sunt contraria decret. sup. de sup.neg.præla.licet.c.literas.quia ibiloquitur, quando illi ad quos spectabat electio,fuerunt negligẽtes, & tunc ipso iure amittunt potestatem eligendi, sed quando per impotentiam dimittunt, non amittunt ipso iure potestatem eligendi, licet in eo puniri possent extraordinariè. Si autem ei ius concederet, ꝙ posset supplere defectum alterius, posset supplere sine superioris authoritate:vt not.sup,e.nulla.65.di. si fortè.*Ad illum*.communi autem iure remanet potestas conferendi penes sedem archiepiscopalem. sup.de insti.cùm venissent.j.ne sede vac.c.2. & seruabitur prouisio successori.

5 †*Tempus*. si sciuit præbendas vacare non imputatur,quia si sciuisset,imputaretur ei,cùm etiam Romæ & in via posset beneficia conferre,vel dic, quòd licet in via conferre posset, non tamen imputaretur ei,si non conferat,cùm in collatione beneficiorum debeat personas examinare.sup.de præben.in Lateranens. & etiam quia iustum est quòd clericis de terra sua prouideat.C.de epis. & cler.l. in ecclesiis. 71. dist.extraneo. de quibus copiam secum non habet. *Recessit*.ff.ex quib. cau. in integ. rest. qui mittuntur. *Computetur*. nisi moretur accepto commeatu. ff. ex quib.cau.in integ.resti. miles.

SVMMARIVM.

1 *Quo causa potestas eligendi ad superiorem deuoluatur.*
2 *Nunquid ius eligendi propter alicuius peccatum ad alios transferatur.*
Ius eligendi an propter errorem deuoluatur.
3 *Literæ per falsi suggestionem impetratæ valent, sed per excep.elidi possunt.*
Collatio an teneat,si impetrans bona fide, tempore impetrati rescripti,est incapax beneficij.
Possessio quando dicatur plus habere facti quàm iuris,& è contrà.
Sententia non sufficit super priuatione alicuius beneficij, vt illud perdatur,sed oportet illud prius resignari ab illo qui prius tenebat.Et idem est dicendum in omni sententia.
4 *Non licet alicui occupare possessionem quam alius tenet.*
5 *Possunt dignitates & beneficia vniri episcopatui si est pauper.*

CAP. VI.

CVM nostris.Tanto.sex mensium.sup.eo.nulla.*dixerunt*.& benè,quia de facto non vacabat. *electus*. & malè:quia licet de iure,de facto nõ vacabat, 63.dist.literas.sup.de postu.c.1.& 2.

1 †*Possidebat*.idem videtur,si solùm electus esset, & nõ possideret,quia verum videtur regulariter, quòd etiam si ille, ad quem pertinet electio personã eligat ineligibilem, puta hominem illegitimum,homicidã vel aliàs quemcunque irregularem vel malum, nunquam tamen propter negligentiam, vel per lapsum temporis, deuoluitur potestas eligendi ad superiorem,licet enim huiusmodi elector malus sit,& malũ elegerit,non deuoluitur potestas eligendi ad eũ, ad quem ius statuit deuoluendum,propter alicuius malitiam.sup.de elect. cùm in cunctis. in fi. non tamen est negligens,& ideò non deuoluitur potestas eligẽdi ad eos,ad quos statuit deuolui propter negligentiam.sup.eo.c.proxi.

Et hæc vera sunt, dummodò electus talis sit, in quem ius illius dignitatis cadere possit, nam in homicidas, & irregulares cadere potest ius cuiuslibet dignitatis, quia etiam iustè habent eam,si cum eis fuerit dispensatum, & etiam sine dispensatione iustè tenent prędicti dignitates suas quousque renunciãt, vel deponãtur,secus si post adeptas dignitates fecerunt homicidium,vel aliàs irregularitatem incurrũt sed si talis electus sit,in quo ius dignitatis cadere nõ potest,vt si sit omninò illiteratus,vel si sit mulier,vel infans,satis videtur,quod talis electio, vel possessio non impediret,quominus lapsu temporis per negligentiam potestas eligendi ad superiorem deuoluatur.*Dicentes*.& benè.*Assignarunt*.& malè, quia licet de iure, facto tamen non vacabat. *Assignarunt*. planus est intellectus huius decretalis,quia propter negligentiam non erat deuoluta potestas eligendi ad Papam,quia elegerant personam in quam aliquo casu poterat cadere ius præposituræ, nec propter delictum,quia scilicet personam ineligibilem elegerãt. f.episcopum quia hoc non est iure cautum, ꝙ propter talem personæ electionem transferatur ad aliũ potestas eligendi,licet electio sit nulla,& ipsi priuati potestate eligẽdi sint, vt not.sup.de postu.gratum. sup.de elect.bo.me.ma. Item si esset deuoluta hæc potestas ad proximum superiorem,non tamen esset deuoluta ad Papam communi iure,& sic intelligitur inf.eo.c.literas, & idem est si authoritate Papæ aliqui habent potestatem eligendi, & eligant penitus indignum,in quem non cadit ius, quod sibi datur, non propter hoc reuertitur ius eligendi, nisi ad illos,penes quos primò erat de iure communi,nec etiam ad illos,qui fortè habent potestatem prouidẽdi alij, quia certum est, ꝙ primi prouisores potestatem habebant prouidendi,& prouiderunt,sed malè.

2 †Item iure nõ cauetur, quòd propter eorum peccatum, ius eligendi ad alios transferatur, quia tunc secùs esset.sup.de pręben.de multa.sup.de elect.cùm in cunctis.& hoc placet magis,quam quòd aliàs hîc not.& inf.eo.literas.& post elect.& inf.de exces.prælat.inter dilectos.Imò idem fortè videtur, etiam si in eo non caderet ius sibi datum,dummodò in literis non sit expressus error intolerabilis. i. insdispensabilis.inf.de sen.excom. per tuas. & c.solet. nec est error intolerabilis, si scribitur etiam pro irregulari. Intolerabilis enim esset,si pro criminoso scriberetur in crimine perseuerante,sed nec hoc sufficeret, nisi in literis scriberetur, ꝙ in crimine perseuerat, quia aliàs licet error sit intollerabilis, non tamen est expressus,& vtrunque est necessarium. Quidã dicunt sufficere,si error sit notorius,etiam si non exprimitur in literis.ar.de offi.deleg.c.1.Alij dicunt non sufficere,quod est notoriũ,nisi sit expressum.2.q.6.§.item si sententia contra ius. Expirat autem hæc potestas,si prouidi contingat non capaci, nec tamen propter prouisionem factam de notorio, & scienter indigna persona trãsit potestas ad aliquos,nisi prius cassetur,sed ea cassata, statim redit ius eligendi ad primos,ad quos pertinet de iure communi, & non ad Papam.Item expirat morte eius pro quo scribitur.Item morte executoris.Quidam tamen dicunt, sed non placet,ꝙ in hoc casu,si scribatur in fauorem eius,cui prouideri mandabatur, ꝙ hæc potestas reuertitur ad delegantem,morte aute delegantis non expirat, etiam si literæ non sunt exhibitæ. Nec est contra.sup.de offi.dele. gratum. & c. relatum.quia illud obtinet in literis iurisdictionis, secùs in beneficialibus cùm sæpè cõtingat,quòd in vita delegantis non occurrat facultas prouidendi,licet aliqui cõtradicunt.

3 †Item literæ per falsi suggestionem impetratæ valent,licet possint elidi per exceptionem.sup. de rescrip.super literis.& sic etiam valet potestas data per easdem literas,sufficit enim adhoc, vt executor receperit potestatem conferendi, quod delegans haberet potestatem committendi, & delegatus potestatem recipiendi, & quod res, quæ committitur sit de potestate & iurisdictione committentis.† Et tamen est, quod si tempore impetrati rescripti impetrans bona fide est incapax [a] beneficij, potest ei conferri.arg.s̄.de fo.compe.ex tenore. Nec est contra.sup.de transac.ex literis.quia ibi non dicit, non tenere prouisionem,sed dic cassandam propter delictum impetrantis obreptitie. Nec est contra.inst.de hære.quali.& diffe.§.in extraneis.vbi dicit, quòd nō valet testamentum,nisi sit capax hæres, & tempore confecti testamenti,& tempore mortis & aditionis, sed certè si quis benè attendat,quod dicit idē.§. colliget contra:quia ibi dicit, quod ideò est necesse ꝙ tempore confectionis testamenti sit capax, quia testamentum non valet sine institutione capacis hæredis,secùs in collatione potestatis transferendi beneficium, quia hæc potestas etiam nulla persona expressa,cui prouideatur,valet.inf.eod.constitutus. & & sic in legatario,quia sufficit,& est necesse, quòd tempore mortis sit capax,nisi in casibus,si legatum est purum, etiam si tempore testamenti non sit capax.ff.de iure fis.l.neque.§.1.C.de le.seruus. & C. de cadu.tol.l.1.§.cùm ideò.& §.in nouis. C. quando di: leg.ced.l.neque. si autem sub conditione à die conditionis extātis.C.de cad.tol.l.1.§.fin autem. & hoc ideò,quia testamentum non subsistit ex legatis,&sic nota,quod causa cassationis electionis factæ à canonicis est quia eis erat ablata potestas eligendi,& nō quod prima electio fuerit aliqua. *Literarum*.prudenter petiit iste, qui petiit, quod cassaretur processus delegati,qui erat inordinatus, quia primò cogendus erat ad resignationem,vt hîc.& sup.c.proxi.sed si egisset quasi confessoria dicendo,se ius habere, & aduersario silentium imponi,succubuisset,quia nullum ius habebat in præpositura episcopus de nouo electus,vt hîc sequitur.argument.ad prædicta.sup.de procur.ex insinuatione.

a Incapax. circa hæc dicta.Inn. hîc.s.quādo collatio est facta criminoso vel indigno sit nulla:vide per Fel.in c.querelā. sup.de iureiur. aliquid per ipsum. in c.2.sup.de rescriptis.

Fatemur tamen, quòd posset habere publicianā ad ecclesiam contra non dominum,si bona fide, & iusto pretio habuisset eam, & si ambo scilicet actor & reus habuissent bona fide & iusto titulo, tunc distingue,an habuerant ab eodem collatore, vel à diuersis,vt habes de publiciana.fine. §. si duobus. & l. seq. in beneficiis autem in spiritualibus dicunt quidā aliter.Item prudenter facit,qui dicit in libello,peto talem ecclesiam,quæ ad me pertinet,vt comprehendat & directam confessoriam & publicianam,& non dicat, quia sum canonicè institutus. *Literarum*. literæ tamen bonæ erant:vt j.c.literas. nec poterat contra eas excipi de falsi suggestione, vel veri suppresione,in tantum, quod per eas non procedetur legitimè,quia hæc falsitas non erat expressa, vel veritas tacita per malitiam,sed per simplicitatem, & per ignorantiam iuris,quia credebat, quod ex quo de iure vacabat,quod literæ sibi valerent in tantum ꝙ statim sine alia compulsione ad resignandum executor suus posset sibi conferre præpositurā,& ita literę non obstante tali taciturnitate veritatis,vel expresione falsitatis valerent,sed nō debet seruari forma in eis expressa, sed procedi secundum formā iuris.25.q.1.pręscrip.s̄.de rescri.super literis.& si iudex, vel executor per eandē iuris ignorantiam, vel simplicitatem malè procedat,sicut hic fecit,illud cassabitur,sicut & hîc cassata fuit malè facta collatio,sed nihilominus manet sibi ius suum saluum per literas concessum, sicut huic remansit ius suum saluum supra præposituram, vnde in fine decretalis mādatur sibi dari,& hoc plus placet quàm quod dicitur in gl. hîc posita credimus.

Alij tn̄ contradicunt asserentes has literas elidi posse per exceptionem & quod hîc factum est. & j. eo.literas.fuit factum tantum authoritate secundarum literarū. *Quia possessio talis*.s. quæ habetur ab his, qui plures dignitates habent,hoc non placet, sed tale possessionem dicit plus habere facti quàm iuris, quæ prætenditur esse ex tali causa,quæ potest esse iusta,sicut hîc,nā hîc iste poterat possidere,vel de speciali gratia, vel si iniusta causa esset concessa. *Facti quoniam*.quando per meipsum possideo, plus habet facti,quàm iuris,vt hîc.ff.ex qui cau.maio.re. denique.& l.si emptor.Si autem per seruum,vel filiū possideam,plus habet iuris,quàm facti.ff.de acquir.possessio.quoque.ff.pro socio.l.2.

†Si autem per personā liberā possideo,puta per procuratorē,hæc possessio aliquid facti habet, & aliquid iuris.C.de acquir.possess.l.1.& ideò in primo casu,scilicet,cùm per me possideo, non desino possidere,nec vsucapio incipiet antequam sciam per alium possidere,& suspicatus sim me posse repelli,secùs si per alium possideo. *Irritum*. credimus tamen, quod sicut recepta noua cura animarum,vel dignitate,vel etiam episcopatu,prima vacat,& ille,ad que eius donatio pertinet,potest eā alij conferre,itadelegatus per huiusmodi literas, potest conferre etiam eo permanēte in possessione.s̄.de præb.de multa.s̄.de elec.cùm in cunctis.dummodò sciat aliū possidere,quando confert,sed si nesciret, dicunt quidā, ꝙ obreptitia est huiusmodi collatio, & hoc satis videtur verum,si verisimile esset, ꝙ si sciret alium possidere,non conferret, sed hæc pręsumptio cessat hîc, cum in præcepto contineatur, ꝙ conferat,& puniatur,nisi conferat.s̄.de præb.de multa.Sed certè pręsumptio,scilicet ꝙ vellet conferre,etiā si alius possideret,non erat ita vehemens, ante constitutionem de multa,sicut postea, quia prius non erant ibi tot pœnæ,sicut postea,& ideò hîc, ꝙ fuit ante constitutionem non ita præsumebatur, ꝙ contulisset si sciuisset alium possidere.Item facit præsumptionē, quod obreptitia est collatio, quia episcopus erat,qui possidebat, quare non erat præsumendum,quòd Papa vellet eum vilificare inter subiectos suos auferendo sic sibi ecclesiam, vel dignitatem etiam alij conferendo,imò plus videtur, quòd etiam si teneret collatio Papæ, vel cuiuslibet superioris, non tamen literæ valebant datæ super collatione facienda per alium, quia rescripta stricti iuris sunt.argum.suprà, de rescript. sedes. vt sint intelligenda contra eum, qui vult impetrare literas super beneficio,quod dicat vacare,quod vacet de facto & de iure, maximè quia ambitiosum est huiusmodi rescriptum.supr. de transla, præla. licet. Et est potentissima ratio, quia rescriptum restringitur, & quia imputandum est impetranti, quòd potuit apertius dicere, vel hîc nouo iure vtebatur episcopus, vel noua collatione quòd ex causa fieri potest:vt not.in fi.decret. huius. Item secùs in præbendis, quia licet accipiendo secundam præbendam prima aliquando vacare intelligatur,non tamen potest prima conferri,quousque possidet eam de facto, sed cogi debet per excommunicationem & subtractionem aliorum beneficiorum eam resignare, vt hîc. suprà, eodem, quia diuersitatem. infrà, eodem, literas. vbi nota. Nos credimus idem in præbendis si tales sunt,quod vacent de iure per receptionem alterius, nisi quod facilius

facilius creditur, quòd per obreptionem obtinuit, † vt ex his decret. liquet, quia non sufficit sententiã latam esse super priuatione alicuius beneficij, quo ad hoc, quod liceat illi, pro quo lata est sententia, illud occupare, nisi illud resignet ille, qui prius tenebat, vel nisi manu militari auferatur ab eo, & si contra factum fuerit, priuatur iure, quod in eo, habebat, etiam si ab alio non prohibebatur possessionem capere, dummodò sua authoritate capiat, nisi consentiat aduersarius. ff. de rei vend. qui restituere. & ff. ne vis fiat ei. si quis, in prin. ff. vt in pos. leg. is qui. §. missus. argumẽ. C. vnde vi. meminerint. & idem dicimus in omni sententia, vt etiam post sententiam non occupet victor rem sibi adiudicatam, sed per executores sibi tradi debet. C. de arbit. l. pen. 1. respon. C. de iudi. properandum. §. fin autem reus. argumen. contra. C. vnde vi, si quis in tantam. ibi ante euentum scilicet litis, sed supple ibi maximè, quia idem est post sententiam, absoluto autem non est necessarius executor, quia sufficit ei exceptio rei iudicatæ. ff. de excep. rei iud. per totum. & si quis vellet dicere, quòd reditum fortè annuum in cuius possessione erat aduersarius, cui silentium impositũ est adhuc dare debeat, quousque amittat possessionem, dicat nobis pro Deo, quo modo aliter amittet possessionem nisi per sententiã. Item nónne peccaret, si reditum daret ei, cui per sententiam est silentium impositum? ar. quod sic. quia ille peccat recipiendo, & alter conferendo, & possum eum perturbare in hoc peccato, & etiam debeo. 2. q. septima, negligere. & est quasi expressum. suprà, de appella. pastoralis. in fin. Imò plus videtur, quod in his incorporalibus iuribus, vbi nihil corporale attingit, vt in lectionibus & iurisdictionibus, & similibus, statim lata sententia, actor potest ingredi possessionem, & aduersarius possessionẽ amisit, tamen vt omnis remoueatur dubitatio, iudex dicat in sententia, vobis adiudicamus ius eligendi, & aduersario silentium imponimus. sic sup. de cau. pos. & proprie. cum ecclesia sutrina. Si autem talia sunt incorporalia, vbi aliquid corporale attingit, vt in præbendis, possessor condemnatus per aduersarium non prohibetur exercere vt prius, sed ille, qui in possessione erat, & nunc est impositum ei silentiũ cogitur cauere, quòd de cætero illa seruitute non vtetur. ff. si ser. ven. egi. vbi etiam dicitur, quod si nolit cauere, condemnabitur quanti in litem iurabitur, & si nec possit expelli de possessione, per officialem expelletur, vel dabitur ipsi potestas expellendi, si talis sit iudex, qui suã sententiã exequi possit, & erit ipse, qui erit vice ministri iudicis. Ista autem decre. non obstat superioribus, quia & hîc aliquid corporale tãgebatur. scilicet, corpus & possessiones præbendæ annexæ, & ideò non licebat, nec præbendam nec canonicatum illum conferre, cui⁹ possessionẽ alius tenebat ꝑ possessionẽ prębẽdę realis, vel dic, hoc fuisse ꝑter obrept. literarũ.

Itẽ nec obstat. sup. de appel. pastoralis. in fin. quia ibi nihil corporale possidebat, licet enim canonico, qui non habet aliquam certam præbendam, debeatur beneficium suum, vel reditus, nihil tamen corporale ibi possidebit quousque recipiat. Item fatendũ est, quod si postea reditus præbendæ soluantur ei, cui impositum est silentium, quasi ex noua possessione poterit agi, si subtrahãtur sibi postea illi reditus prębendæ interdicto vnde vi: vel condictione ex hac decre. vt restituatur in possessionem amissam, vt iterũ soluat, sed non ex prima, quæ sublata est per sententiam, hoc ipsum tamen in excommunicato fallit, quod non petit restitutionem, cui semper obstat exceptio excommunicationis, & cui nihil solui debet.

Sed quid si condemnetur quis per sententiam ad amissionem beneficij, vel præbendæ, vel contra possessionem seruitutis pronuncietur in negatoria, an liceat statim eligere, vel beneficium subtrahere, vel seruitutem negare, videtur quod non, arg. hic. & sup. c. prox. Sed debet licentiam obtinere à superiore & ab eo, qui potestatem habebat priuandi, vt eligeret. infrà, de iure pa. cùm dilectus. suprà, de cleri. non resi. in prin. ex parte. & vt beneficium, vel seruitutem tollat. arg. ff. vt in pos. leg. mi. l. si inutiles. nam ex quo partibus præsentibus facit, satis potest cõcedere parti victrici, vt sua authoritate deneget petita, vel ꝙ occupet possessionem sibi adiudicatam, si est talis, quòd per sententiam exequi possit. arg. à contrario sensu. C. si per vim vel alio modo. l. vltim. Alij tamen dicunt & benè, quod sine alia licentia eligere potest & beneficium subtrahere, & seruitutem negare. & nõ dicit hîc, nihil valere electionem, sed literas Papæ propter mendacium, vel etiam non valet electio propter secundam electionem factam de episcopo in præpositum non cassatam, nam nulla ratione videtur, quãuis canonicè, quàm per sententiã notũ est vacare alij cõferre nõ posset, sed primũ est securius.

4 † De possessione autem quam alius tenet fatemur, quòd nõ licet alij occupare. ar. pro his, qui dicunt, quòd non requiratur alia licentia. inst. de off. iud. §. vlt. ff. de acqui. poss. l. 3. §. fin. ff. si ex noxa. cau. l. 3. in fin. ff. comm. diui. sed si res. vbi dicitur, quod res adiudicata eius est, cui adiudicatur. Sol. intelligendũ est traditionem non interuenisse, vel sunt casus speciales, sed videtur quod episcopatus vacaret hoc ipso, quod accepit præposituram, tamen præpositura nõ. sup. de præben. de multa. Sed illa constitutio non habet locum in episcopatibus, quibus nec expresè, nec tacitè renunciari potest sine voluntate Papæ. vt suprà, de transla. præla. inter corporalia, sed quia non potest resignare, non tenet receptio præpositurę.

5 † *Iusta causa.* hodie non hoc licet ex aliqua causa, sed si pauper esset episcopatus, possent ei vniri aliæ dignitates & beneficia. sup. de pręben. exposuisti. Vel dic, quod personæ non potest dari dignitas, ex quo est episcopus, sed ipsi episcopatui fructus dignitatis dari possunt ad tempus propter exonerationem debitorũ, vel alia iusta causa. Vel dic, quod Papa voluit de speciali gratia prouidere, cũ adhuc vacaret præpositura: capitulũ autẽ, vel alius citra Papã hoc facere non posset, proximum dictum plus placet.

SVMMARIVM.

1 *Qui semel viuentis locum scienter occupauit, non potest vlterius ad eum assumi.*
2 *Electio quando ad capitulum deuoluatur.*
3 *Inuestitura potest appellari institutio.*

CAP. VII.

POST *Electionem. Tenuerat.* Elionẽ. episcopus. *Ordinationem.* id est ordinatio liberè, & sine contradictione aliqua fiat in ecclesia Eboracen. ab archiepiscopo & secundum formam quæ sequitur: & si contra fieret, non valeret. *Personarum.* i. dignitatum. *Extiterit.* & malè: quia in capitulo intelligitur decanus. arg. ff. de verb. sig. lege, familię. ff. qui & à quo. l. 1. præsens. inst. de iur. nat. §. plebs. *Ipsius.* archiepiscopi institutione vel mandato de instituendo. *Ipsi.* id est capitulum. *Intelligentes.* & malè. *Authoritate.* intelligebat enim ecclesiam suam ideò vacare, quia institutum ab archiepiscopo, reputabant pro non institu to propter priuilegium, & quia dicebant semestre tẽpus computãdum à tempore vacationis, vsque quò prouideretur, ita quod installaretur & malè, quia nõ

debebatur computari, nisi vsque ad tempus quo archiepiscopus eligit Ho. Vel alia tempora debebant deduci de semestri tempore. suprà, eod. quoniam. *A te. Ho.* recepta vt dicebat, sed Ho. non fatebatur. *Ab ipso.* archiepiscopo. *Primæ.* factæ à capitulo. *Secundæ.* factæ ab archiepiscopo.

1 † *Confirmari.* & malè, nam concessio capituli non valet, quia non erat ad eos potestas eligendi deuoluta, concessio etiam archiepiscopi non valet, etiam si constaret Ho. renunciasse vel resignasse, quia ex quo semel locum viuentis scienter occupauit, vlterius ad eam nõ potest assumi. 2. quæst. prima. in personis. secùs si ignoranter. 7. quæst. prima. præsentium.

2 *Debuit.* suprà eod. c. 1. † *Idoneæ.* sup. eo. c. 2. electio enim deuoluitur ad capitulum non solùm propter negligentiam, sed etiam propter peccatũ electi. sup. de elec. cum in cũctis. & satis colligitur hîc, quod nõ solùm non tenet electio de ineligibili, sed etiam nec prouisio, vnde nõ impedit, quin alij ad quos deuoluitur potestas prouidendi prouideãt. suprà, de elect. cum in cunctis. Sed confirmatio etiam de ineligibili facta impedit electionem. sup. c. prox. infrà, eo. c. literas. Alij tamen dicunt, & fortè non malè, quod electio iam non impeditur, sed assignatio præbendæ, cùm alterius electio iam sit confirmata, benè impeditur, nisi prima confirmatio primò fuit reuocata, & facit pro eis. sup. c. prox. infrà, cod. literas. vbi dicit, quod assignatio præbendæ non valet, sed tamen mãdatum de ea conferenda valet, quia mandat, quòd post resignationẽ conferatur, & sicut tenet mandatum, ita valet electio. Et videtur quod si ille, ad quẽ pertinet non tantùm electio, sed prouisio, post confirmationem prouideat, quod talis prouisio valet, sed non habet nisi vim electionis, & non confirmationis, vt res potius valeat, quàm pereat. infrà, de ver. sign. abbate. Confirmatio autem de excommunicato facta, nisi exprimatur error, vel nisi esset notorium, dicunt quidam, quod tenet. ar. sup. de sen. & re iud. ad probandum. sup. de exce. ca. fi. Alij tamen dicunt contra.

Institutio. arg. contra. suprà, de caus. poss. & proprie. cùm olim. vbi fuit cognitum de his, quæ obiiciebantur cuidam instituto ab episcopo antequã institutio sortiretur effectũ. Sol. hoc quod hîc dicitur verũ est, vbi non refertur quæstio, ꝙ ad eligentes spectat electio, & ad confirmantes confirmatio, vel quod ad aliquem spectat vtrunque. simile sup. de appel. constitutus. ibi aũt referebatur quęst, ꝙ ad episcopũ nõ pertinebat electio. Idẽ etiã fortè dicendũ est, si ad alium spectaret electio, & ad alium confirmatio, & post confirmationem vellent impedire effectum confirmationis, non posset. suprà, de elect. cũ dilecti. & not. sup. de cau. pos. & propri. cùm olim.

3 † *Quæ institutio.* suprà, eodem c. appellatur. concessio etiam dici potest inuestitura. Et cùm idem archiepiscopus qui eligit eligendo confirmasse intelligatur prius debet gaudere pacifica possessione, quàm aduersarius de crimine contra eum audiatur, in modum exceptionis. suprà, de app. constitutus. vbi no. suprà de caus. poss. & proprie. cùm olim. *Institutio.* sententiam istam iustificat vehemens præsumptio, quæ erat contra illos, qui obiiciebant exceptionem renũciationis & abiurationis, quòd hoc facerent causa morandæ possessionis. arg. C. de fals. l. 2. si autem hæc præsumptio non subesset, non video causam, quare sit legitima exceptio de renunciatione sequente institutione, imò esset legitima exceptio, etiam post rẽ iudicatam. Si autem obiiciatur exceptio de aliquo, quòd præcedat institutionem, vel sententiã, tunc præsumitur quod proponatur ad morandam dationem possessionis, vel executionem sententiæ, cũ sint quasi consecutiua ad illam, & ideò non est de facili audienda. vt no. sup. de cau. pos. & propr. cum olim. sup. de dolo. cum olim. supr. de appel. constitutus. sup. de sent. & re iud. de cætero.

☞ † Vel dic, quòd hîc facilius admittenda est exceptio de eo, quòd præcessisset institutionẽ, quam hæc de renunciatione, quæ secuta est, quia non præsumitur quis facilè renunciare iuri suo. suprà. de renun. super hoc. Sed dices, si agenti ex mutuo, vel actione alia & exhibenti instrumentum super eo quod petit, obiiciatur exceptio pacti de non petendo, vel consimilis, nunquid propter hanc cõtrariam præsumptionem respuet exceptionem? Respon. quòd quando proceditur ordine iudiciario, de facili non debent se qui præsumptiones huiusmodi. 2. quæst. 1. ca. 1. sed in his, vbi non seruatur solennis ordo iuris magis possunt sequi huiusmodi probabiles præsumptiones. ar. C. vt in pos. leg. l. 1. C. de edi. diui Adria. tol. l. 3. Potest tamen dici, quòd etiam si quando proceditur cum a solenni ordine iuris, quod si iudex [a] vehementer suspicaretur pactum de non petendo, tantùm proponi causa morandæ litis, quòd non malè faceret, si hac exceptione non admissa, sententiam ferret, nec cassabitur sententia propter hoc, quod non admisit exceptionem, nisi probet veritatem exceptionis, ad quã probandam semper dicimus eum admittendum, etiam si procedatur sine ordine, vt plenè dicitur, & dicimus, quòd si is, qui proponit exceptionem, tollere potest hanc præsumptionem, puta quia incontinenti velit suam exceptionem probare, quòd audiẽdus est. ff. vt in pos. leg. si is. ar. sup. de test. veniens. si quis tamen benè inspicit prædictam decre. non multùm facit pro eis. Vel dic, quòd hæc decre. loquitur quando petebat per officium iudicis sibi restitui possessionem, de qua apparebat, quòd eam bona fide habuerat, & ideò ante restituenda erat, quàm audiretur quæstio de proprietate, etiam non probata spoliatione. C. de agri. & censi. si colonus. li. 12. & no. sup. de rest. spo. sæpè. sed hoc non placet quia nunquã inueni H. habuisse possessionem.

[a] Quod si iudex. hoc dictũ refert & sequitur Petr. de Anch. in consil. 158. inc. ex narratis in facto. col. 7. versi. sed ex eo.

SVMMARIVM.

1 *Negligens præbendam sibi debitam, nihilominus potest aliam petere.*

CAP. VIII.

CVM Super quæstione. Trid. *Præbendæ.* & infrà, Triden. canonici precibus episcopi annuentes te in canonicum recipiũt, & locum in choro, & capitulo habuisti, domum in canonicatum possedisti, cùm ius ex illis canonicis, qui præbendam in ea primò possident, tu primò institutus fueris & receptus, & nunc vacet beneficium, postulabas, vt illud faceremus tibi dilatione postposita assignari: pars verò altera respondebat, quòd cùm inter donationem ecclesiæ certus sit canonicorum numerus, authoritate sedis apostolicæ, & iuramento firmatus, nosque ei mandauerimus vt O. in canonicum reciperẽt, & prębendam, sicut vni ex aliis assignarent, & ita nos igitur concessionem prædictæ præbendæ præfato O. in Triden. canonicos factam ratam habentes eam duximus confirmandam. *Opponere.* hæc replicatio, scilicet, non potestis contra me excipere, quod nõ teneat promissio vacaturæ, quia vos promisistis, quę potius dicenda est defensio, vel allegatio, videtur quòd semper, scilicet, & ante litem contestatam, & post proponi potest, sicut semper eam de iure allegare potest. Et est hoc verum, vbi cõstat de facto scilicet quòd eum receperunt, sed si de facto non constaret, licet possit proponi post litem contestatam, præmissa replicatio, tamen receptione testium facta super ea testes

teftes introducere non poteft.*Quod fe*.fup.de excep. ecclefiafticæ.*Sententialiter*.no. quod hæc fententia eft de futuro,fcilicet quod detur huic clerico præbenda quàm citò fe facultas obtulerit,& eft incerta, & fic eft cōtra.ff.de vfur.l.1.in prin.C.de fent.quæ fine cer. quan.pro.l.1. Item videtur per tenorem fententiæ, quod libellus fuerit incertus,& de futuro,quod videtur iniquum.fup.de libel.obl.fignificauit.Solu.nos dicimus, quòd canonici Triden. diffamabant ftatum huius canonici dicendo,quòd non valebat receptio eius,quia erat de vacatura,& idcircò egit cōtra eos conditione ex illa.l. diffamari. C. de ing. manu. & tunc benè fequitur fententia ifta in qua repelluntur ab eius perturbatione,& præcipitur quod detur fibi præbenda,quādo facultas fe obtulerit.Vel dic,quòd clericus non agebat,fed canonici contra clericum, qui erat in poffefsione canonicatus, & expectabat præbendam,quando effet facultas,dicentes & denūciantes,quòd non poterat tenere illud beneficium fine peccato,& quia defecerunt in probatione,imponitur eis filentium,& mandatur quòd detur fibi prębenda,cum fe facultas obtulerit,& hæc adiectio potius venit,quia fic eft de iure,quàm ex vi petitionis: vt not.fup.de præb.dilectus filius.Vel dic,ficut continetur in regiftro quòd ifte canonicus præbendā vacantem petebat à capitulo,fed fuccubuit in petitione eius,quia non ipfi,fed alij debebatur:tamen quia Papa vidit, quòd de iure debebatur fibi alia , dedit hanc fententiam ,nec effet alij fic licitum iudicare, cùm de hoc actum non effet,nec agi potuiffet.

Fatemur tamen, quòd fi petatur præbenda à recepto in canonicum,cùm offerret fe facultas, quod danda eft ei,& confert fibi hæc fententia,quia de cætero non patietur controuerfiam canonicatus, & etiam quia deberet habere primam præbendam canonicatus,quæ vacabat,nifi exprefsè probauerit apparere,vel facti euidentia vel probationibus, quod non offert fe facultas.fup.de præb.relatum. dilectus. Vel dic,quòd benè valet huiufmodi libellus, fi recipiatur & fententia.arg.C.de fenten.quæ fine cer.quāti.l.2.quamuis à principio pofsit cogi actor ad maiorem exprefsionem.de hoc not.fuprà,de reftit.fpolia. cùm ad fedem.Argum.fumunt quidam ex ifto capitulo,quòd fi aliquis negligat præbendam fibi debitam,quod poteft nihilominus aliam petere.argu.C. de proxi.fac.fcri.lege vnicuique. argum. contra. infrà,de reg.iur.quamuis.*Carere*.cùm fe facultas obtulerit.fuprà.de præben.relatum.& capitulo .dilectus. vbi not.

S V M M A R I V M.

1 *Non poteft legatus Papæ prouidere nifi cogat primò poffefforem ad refignationem.*

2 *An teneat collatio Papæ ignorantis alium poffidere.*

Quando duas præbendas quis poffit habere.

C A P. I X.

L*ITERAS Veftras.Concilij*.fuprà,eod.nulla.*Præpofitum*.pro D.clerico,allegabatur enim pro D. clerico , quia prima præbenda , quam habebat præpofitus in ecclefia fancti Gerardi vacaffe intelligitur,cùm receperit maiorem ecclefiam, vel ad minus tamen,cùm poftea in eadem ecclefia acceperit præpofituram,& quia non poterat habere prębēdam annexam præpofituræ,& præbendam antiquā in vna ecclefia.*Eft electus*.& nihilominus priorē præbendam retinuit.*In ecclefia*.fancti Gerardi.*Confuetudine*.quæ non fuit toleranda,vt infrà,fequitur.tot enim clerici conftitui debent quot funt præbendæ. fuprà eodem cap.2.89.dift.fingula.*Quoniam*.no.epifcopum non poffe difpenfare,vt quis in vna ecclefia habeat plures præbendas.*Prior vacare*.dic vt not.fup.de præben.dudum.de cle.non refid.in ecc.c.1.

1 † *Confirmationem*.hæc confirmatio non tuetur priorem poffefsionem,quin ea non caffata,pofsit ille,ad quem de iure pertinet eligere ad eandem præbendā pro fuo velle.Nec eft ad hoc contrarium quod infrà,fequitur:quia hîc loquitur de legato Papę qui nō poteft prouidere,nifi primò cogat poffeffore ad refignationē.Et eft ratio diuerfitatis,quia magis eft reftringēda poteftas extraordinaria, qualis eft poteftas delegata,quā ordinaria.fup.de prębē.de multa. Sed cōtra.fup.c.quia diuerfitatē.vbi videtur idē etiā in ordinaria,fed certè ibi nō dicit, quòd ordinarius nō pofsit eligere,antequàm poffeffor renunciet.

2 Sed dicit quòd cogendi funt renunciare,imò dicunt quidam,quòd fi ipfe Papa daret ignorans alium pofsidere,non teneret eius collatio.arg.fup.de priui. dudum.ff.de nata.refti.l.2. Item eft alia ratio, quia non præfumēdum eft,quòd Papa per fuas literas velit aliquibus dare caufam litigij & litis, fed benè intentio Papæ eft,quod poffefsione auocata à poffeffore quod ecclefia detur impetratori literarum,fed in domino ordinario præfumitur,quod velit omninò ius fuum defendere.infrà,de feu.c.2.ff. fi quis ius di.non obtem.l.1.Item non eft id cōtra.ff.quod cum fal.tu.l.1.§.fin.& quod no.fup.de elect.nihil.quia hîc loquitur de confirmatione,quam conftat effe nullā, & quæ eft contra ius fcriptum,& quæ eft impofsibilis de iure.arg.ff.de exec.tut.quod teftamēto. qa ex quo præbēdæ diftinctæ funt in aliqua ecclefia, duæ præbēdæ nō poffunt vniri in vna perfona,ficut nec vna præbenda poteft diuidi in duas perfonas.fup. de præben.tuæ.89.dift.fingula.*Dici*.& eft hoc cafu dicēdum quod nullo modo poteft epifcopus difpenfare, vt hîc fatis innuitur.*Præbenda*. quam habebat in ecclefia fancti Gerardi.

Hoc intelligimus verum,fi illam habebat in eadē ecclefia,fecùs fi in diuerfis præbendas acquirat.*De facto*.fup.eod.cum noftris.ff.ad muni.fi municipi.C. de pac.dot.fi mulier.26.di.acutius.arg. contrarium. infrà,de teft.offi.C.de act.& obli.quoties.C.de rei vxo.l.1.§.fciendum.† *Conferre*.i.de facto afsignare, nā & ante poterant ifti executores præbendam de iure vacantem,quò ad ius conferre,& fibi afsignare : vt fup.de præben.de multa.Item fatis honeftum eft, q etiam de facto vacet præbenda,quando alij confertur.Vel dic,quod licet dominus ad quem pertinet collatio illius præbendæ,pofsit eam conferre,quam citò vacat de iure,legati tamen eius hoc facere non poffunt,nifi hoc exprefsè contineatur in literis,quod alius pofsidet.fup.eo.cum noftris.vbi not. & melius fupr.de præb.c.extirpandæ.Plus placet,quod ideò dicitur vacare de iure,quia in veritate prælatus non eft:vt not.fup.de elec.cum dilectus. de facto tamen non de iure eft prælatus vel canonicus,quia eius electio eft confirmata,vel de eo prouifum per eum, ad quem pertinet collatio,& ideò tenent,& valent quę cum eo fiunt nomine dignitatis fuæ , vel prębendæ.ff.de offi.præto.Barbarius. & ideò neceffaria eft amotio fententialis,etiam de facto,vt hîc.Si autē per talem effet prouifum,vel confirmatio facta per illū, qui non haberet poteftatem prouidendi,vel confirmādi, tunc nō impediretur electio vel prouifio eorum , ad quos pertinet electio vel prouifio, etiam fi pofsideret alius. Nec contradicit fuprà,eodem quia diuerfitatem.quia capitulum Eboracenf. benè habebat poteftatem dandi poffefsionem præbendarum. fuprà,eodem poft electionem. & non archiepifcopus,& ideò ex quo poffefsionem legitimè habebat, & te-

& tenebat à decano, non debuit alius mitti in possessionem illam, nisi prius ei auferrêtur, quibus erât collatæ per capitulum, licet eligi posset.

SVMMARIVM.

Nunquid si scriptum est pro aliquo in ecclesia, vbi non est certus numerus canonicorum, neque sunt præbẽdæ distinctæ quòd recipiatur in canonicum, & assignetur sibi præbenda vel beneficium, cùm se faculias obtulerit, valeant literæ: & quid si adiiciatur in literis, non obstante certo canonicorum nume. in nu. 2. 3. & 4.

In electione canonicorum non est necessaria forma, sed solus consensus sufficit, & quod à maiore parte fit, ratum habetur, intelligitur tamen, vt hic.

CAP. X.

Ex *parte. Credens.* Tamen malè crederent cùm non essent ibi determinatę prębendę, vel certus numerus canonicorũ esset determinatus. *Assensum.* quòd essent canonici non de facto episcopi vel archiepiscopi, quia quod nullum erat per ratihabitionem non poterat confirmari. supra, de elect. auditis. *Opponere.* nomine suo, & pro iure suo, quia contenti erant, vel in præiudicium suum, vel aliàs de iure suo dicebant, aliter autem agere, vel se opponere pro sua ecclesia vel pro eius defensione non possent. Sed dic vt notatur supra, de testibus. cùm olim. *Nullatenus.*
1 † Hac ratione dicunt quidam, quòd si scriptum est pro aliquo in ecclesia, vbi non est certus numerus canonicorum, & nec sunt prębendę distinctæ, quòd recipiatur in fratrem, & canonicum, assignetur sibi præbenda, vel beneficium, cùm se facultas obtulerit, quòd non valent literę: nam si diceretur contra, sequitur absurditas. s. quòd statim habebit & canonicatum & præbendam, quia semper offeret se facultas, dummodò canonici qualitercũque possent inde commodè vitam ducere. Item litera non potest aliter intelligi, quomodo enim recipietur iste in ecclesia, in qua nõ est certus numerus canonicorum, cùm nunquam extitura sit conditio, quia nunquã potest vacare canonicatus, vel prębenda, nam vbi non sunt distinctę prębendę, ibi per consequens nõ possunt vacare, nec canonicatus, nec prębenda. supra, de preben. dilect. vltra medium. Item rescripta huiusmodi sunt ambitiosa: & ideò restringenda. sup. de transact. c. licet.
2 † Si autem adiiciatur in literis hæc alia clausula, non obstante certo numero canonicorum. Idem est, quia hęc clausula ad nihil valet, nisi ad hoc, quia si mandatur, quòd statim recipiatur, scilicet, antequam vacet canonicatus, non poterit recipi nisi in literis posita sit prędicta clausula, & ideò non ponitur in literis, non obstante certo numero prębendarum, quia non est intentio Papę, quod detur alicui prębenda vel portio antequam vacet.
3 † Si autem in literis apostolicis contineretur, ꝙ recipiatur in canonicum, & in fratrem nõ obstante certo numero canonicorum, nec adiiciatur hîc alia clausula, & assignes sibi prębendam, vel portionem, si vacat, vel quæ primò vacauerit, isto casu, benè debebit recipi in ecclesia, quę non habet certũ numerũ præbendarum, vel canonicorum, hęc enim clausula nihil tollit, sed adiicit, quod etiam in ecclesiis, vbi est certus numerus canonicorum præfinitus, posit sibi prouideri, dicunt quidam, quod statuto certo numero canonicorum, intelligitur per consequens, & statutus certus numerus portionum, etiam si ibi sunt distinctæ præbendę, & econtrà statuto certo numero prębendarum vel portionum, intelligitur certus canonicorum numerus statutus, & in similibus casibus, quando vnum sic est accessorium alteri, rupto principali, intelligitur ruptum accessorium, quia accessorium sapit naturam principalis per. l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cau. sed non sic videtur ecõtrà. s. ꝙ rupto accessorio rũpatur principale.
4 † Alij tamen dicunt contra, & dicunt, quòd nõ debent habere beneficium de ecclesia, nisi offerat se facultas, nõ qualiscũq;, sed talis ꝙ honestè posit inde viuere, secũdum quod consueuerit, et secundum consuetudinem prouinciæ. *Affectant.* Not. quòd in elect. canonicorum, non est necessaria forma, sed sufficit solus consensus, secùs in electione ecclesiarum viduatarum. sup. de elect. quia. † *Suppetunt.* quando enim suppetunt fucultates, quia nõ lęditur ecclesia, sed honoratur, quod fit à maiori parte, ratum habetur, infrà, de his quæ fi. à maio. par. cap. c. 1. Si autem facultates non suppeterent, tunc quia esset opprobrium ecclesiæ, si sui clerici mẽdicarẽt. 93. di. diaconi. & quia esset iniquum, & contra iuris formam. suprà, de testi. ca. 1. vnus solus, potest contradicere. 12. q. 2. non liceat. & not. de hoc. s̃. de testi. cùm olim.

CAP. XI.

Constitutus. *Nostram.* Mandauerat enim dominus Papa legato, vt collationem quam episcopus Laudonens. fecerat sacerdoti H. canonico eiusdem Laudonens. ecclesiæ faceret inuiolabiliter obseruari. *Canonicè.* quia digno, secùs si indignus: vt c. causam quę. suprà, de elect. & arg. 7. vt eccle. benefi. vt nostrum. arg. l. sicut. de serui. & de rit. nup. c. quanquam. nam hoc tacitè intelligitur in concessione, vt eligatur idoneus. *Contra formam.* & sic nõ potest eam reuocare, quia perfecta donatio est. de hoc not. supr. de elect. in causis. vbi innuitur, quod quando in alium trãsfertur eligendi potestas, quod licet eam reuocare re integra. Sol. hęc decretalis loquitur in donatione, quæ fit gratia donatarij, quam reuocare non licet, inuito donatario: vt not. suprà, in decre. contraria, & hoc apparet ex verbis hîc positis, vbi dicit potestatẽ sibi dedisse sacerdotalem præbendam conferendi, nam sæpè prælati pro magno dono, cõferunt alicui potestatem istam, scilicet conferendi vnã præbendam, quia licet hoc inhibeatur de vacaturis, de vacantibus tamen licet. decre. autem contra nõ loquitur in donatione, nec in collatione ratione potestatis, quæ fit fauore prouidentis, sed fauore ecclesię, & talis prouisio potius pertinet ad onus, quàm ad vtilitatem compromissarij. *Ad consequentiam.* infrà. eo. c. vlt. *Concedatur.* quasi diceret non concedimus, ꝙ tales concessiones fiant. s. quòd alicui liceat conferre primam præbendam.

SVMMARIVM.

1 *Constitutio vel ius factum super ecclesiis & dignitatibus, nõ extenditur ad episcopatus.*

CAP. XII.

Dilectus. *filius. Extendi.* Hodie autem, nisi intra tres menses eligatur vacante cathedrali, vel regulari ecclesia douoluitur potestas eligendi ad superiorẽ proxi. s̃. de elect. ne pro defectu. Sed oppones, vt quid ergò membranas occupat: vt. 19. dist. si romanorum. † Respond. quòd vtile est quod in hac decre. dicitur, scilicet quòd licet ius aliquod fiat super ecclesiis & monasteriis ecclesię, non tamen extenditur ad episcopatus, & idem dicimus si super dignitatibus vel personatibus fieret aliqua constitutio, non extẽditur ad episcopatus, & ex hoc dicimus, ꝙ si aliquis habeat dispensationem, quod non obstet defectus natalium, vel aliud, quin posit honores & dignitates ecclesiasticas obtinere: tamẽ nõ poterit episcopatũ obtinere, quia dispensationes restringendæ

reſtringendæ ſunt.infrà,de conſang.& affi.quod dilecto.Imò plus dicimus,quia ſi diſpenſatum eſſet cum aliquo ſuper epiſcopatu,non intelligitur diſpenſatū ſuper archiepiſcopatu.12.diſt.nos conſu.Sed & ſi diſpenſatum eſſet,quòd ad omnia ſpiritualia licitè aſſumatur:tamen eligi non poterit in epiſcopum,nam in generali obligatione,non comprehenduntur ea, in quibus ſpecialiter conceſſurus non præſumitur. C.quæ res pig.oblig.non poſ.l.1.Cùm autem hæc dignitas excellens ſit inter alias,& ſpeciali priuilegio gaudeat,& inueniam ipſam aliarum dignitatum iuribus non comprehendi,ſub generali obligatione, vel conſtitutione eam comprehendi non credimus. argum.hîc.

CAP. XIII.

Ex *Tenore.Cauſa.* Fortè petebat abbatem conuentum de bello fore cogendum,ad prouiſionem eius,propter promiſsionem filij factam.arg.infrà,de iure pa.paſtoralis.vel ecclesiam vacantem petebat,tamen propter rationem hîc aſsignatam,non valet petitio *Quod primam* quod idem erat,ac ſi diceret,faciam te prælatum primæ eccleſiæ,quæ mihi vacauerit,vbi non poterit ſe offerre facultas dandi beneficium vacaturum,nam niſi vacauerit,non confertur,nec promittitur,& hoc ſtatutum eſt ex Lateranenſi concilio,niſi per vacationem, ſi autem aliter poſſet ſe offerre facultas,ſecùs.infrà,c.proxi.& ſi pœna promiſſa eſſet,non credimus eum obligari. C. de pact.l.vlt.ff.de verb.obli.ſtipulatio.& nota quòd quandocunque & quomodocūque fit promiſsio vacaturæ, non tenet per hunc text.& per totum quaſi hunc titu.

SVMMARIVM.

1 *Promiſſio de vacatura an & quando teneat.*

CAP. XIIII.

A*CCEDENS.* *Offerre.* Hæc promiſsio excuſatur,quia nō tenetur ei prouidere ſemper cū vacat,ponamus quòd poſt talem promiſsionem vacat eccleſia,ſed indiget ſacerdote,certè non dabitur præbenda ei cui promiſſa eſt,ſed aſſumetur ad eam ſacerdos,nam cùm dicat,cùm potero, intelligitur rectè.22.q.2.faciat.& de iure.ſuprà,de reſcri.ſciſcitatus.& honeſtè.de pœ.diſt.2.charitas.ff.de condi.inſti.filius.& commodè.ff.de ver.ſig.nepos proculo.cū autem ſimpliciter dicitur primò vacans beneficium ſecùs,quia tūc præcisè tenetur.Item eſt & alia ratio, quæ hîc aſsignatur,quia cùm dicit,cùm potero,multi ſunt modi,poſſe habendi ſine morte,cuius deſiderium fuit ſpecialis cauſa prohibitionis vacaturarū: ſuprà eodem c.2.nam alias poteſt offerri facultas, quia prouentus & præbendæ augeantur.ſup.de conſti.cùm M.& quia ſunt aliquæ eccleſiæ quę non habent numerum certum,vbi poſſunt conſtitui canonici ſine vacatione.ſup.eo.ex parte.

1 † Eſt ergo fixè tenendum,quòd promiſsio de vacatura non tenet,vbi autem non fit mentio vacaturę tacitè,vel expreſsè,vt hîc,benè tenet promiſsio. Nec eſt cōtra.ſup.proxi.decr.cū ibi tacitè fieret mētio,vt ibi not. Similiter benè tenet promiſsio,ſi dicat,promitto tibi prouidere,vel eccleſiaſt. beneficiū dare.12.q.2.quicunque.tamen ſi aliquis promittat alicui prouidere in aliqua eccleſia ſpecialiter,quę habet diſtinctas prębendas,nō credo,quod valeat promiſsio.ar.contra.ſup.de pręb.dilectus filius G.& c.relatum.nam ibi dicit,quòd tenet receptio in canonicum,& per conſequens habebit prębendam,cùm facultas ſe offerret,ergo & eadem ratione ſimpliciter poteſt ſibi promitti præbenda,cùm ſe facultas obtulerit,ſed poteſt reſponderi,quòd aliud eſt,quando acceſſoriè datur,quàm quādo pura promiſsione,quod non licet.Sed ſi epiſcopus non haberet,niſi in vna eccleſia collationem præbendarum,& promitteret alicui prouidere,cum ſe facultas obtulerit,tenet promiſsio,quia poteſt eſſe,quòd ab alio obtinebit,vnde ſibi faciet prouideri.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus & canonici licet faciant vnum capitulum in electione,tamen non eſt vnum capitulum in iuriſdictione facienda.*

CAP. XV.

P*OSTVLASTIS.* *Sed vt canonicus.* quia fortè ius canonici,& præbendam ex ſpeciali gratia habet in ea,nec facias vim,vtrum vni ſoli epiſcopo ſit ſeruata gratia,ſcilicet,quòd ſit canonicus alicuius eccleſiæ,ſiue generali priuilegio conceſſum ſit,quòd quicunque eſt epiſcopus ſit & canonicus alicuius,vel vocem habeat canonici in electione, vel in aliquo alio tractatu,& ſecundum hoc non valebit vox epiſcopi pluſquam alterius canonici.Item & ſecundū hoc dicitur tantum capitulum canonicorum,& non commune epiſcopi & canonicorum,quia epiſcopus non intereſt,vt epiſcopus, ſed ſi tanquam prælatus ſit in capitulo, & ſit vnum capitulum commune epiſcopi,& canonicorum, & ibi epiſcopus ſit, vt epiſcopus, puta quia vox eius præualet voci cuiuslibet alterius inferioris,tunc imputatur ei niſi eligat,quia totum ius epiſcopale & canonicorum fingitur eſſe vnicum in electione facienda, vnde ab vno in alterum tranſire non debet,ſed quando vnā vocem habet in capitulo,tunc non vnitur ius vtriuſque,ſed adiicitur iuri epiſcopali,quòd vnam vocem habeat in electione.Item quando tanquam prælatus eſt in electione,ideò imputatur ſibi,quia poteſt vocare capitulū,& alios cogere ad electionem,ſed quādo eſt tanquā canonicus ſecùs eſt,& ideò magis imputatur in primo caſu,quàm in ſecundo.

Nec obſtat,ſi dicitur,pares ſunt omnes in negligētia,etiam ſi tanquam canonicus interſit, ergo omniū negligentia pariter puniri debet.ſup.de ſup.neg.prela.dilecto.ſup.de elect.bo.me.mag.Dic quod hoc eſt,quia alterius perſonam gerit in prima electione, & alterius in ſecunda.Item prædicta habent locum, ſcilicet,quòd ad alium non deuoluitur poteſtas eligendi,ſi tanquam epiſcopus interſit capitulo,ſed tamen ſi appellandum fuerit,ad ipſum appellabitur.

1 ff.quando app.ſit.l.1.§.primo in fi.† & eſt hoc ea ratione,quia licet epiſcopus & canonici faciant vnum capitulū in electione,nō tamē eſt vnū capitulū in iuriſdictione facienda,imò cū ad ſolū epiſcopum pertineat iuriſdictio,ad ipſum appellare licebit,& repete quod diximus ſup.de offi.ordi.irrefragabili.

CAP. XVI.

C*VM* *Dilecta.* *Eorum.* ſup.eodem,conſtitutus.

SVMMARIVM.

1 *Cùm multi ad eandem prębendam petendam concurrunt quomodo procedet is,qui eam poſſidet.& in num.2.3.& 4.*

4 *Cùm duo ſunt confirmati,& vterque horum cōuenitur,quomodo procedendum.*

5 *Quando cogatur quis probare titulum ſuę poſſeſſionis.*

Ius conferendi an & quando apud ordinarium maneat,licet executor datus ſit.

6 *Non poteſt eſſe donatio,vel poſſeſſio,niſi certę rei.*

Ignorantia prælati nihil facit,quo minus priuilegium Papę tueatur priuilegiatum.

7 *Quæ fiunt in iudicio ſortiuntur effectum etiam præter ſcientiam condemnatorum.*

Reuocatio indulgentiæ an & quando obeſt abſentibus.

An omnia valeant,quę à iudice habente iuriſdictionem fiāt.

An & quando factum iudicis,cuius iuriſdictio eſt reuocata valeat.

8 *Decretum quemadmodum & sententia fieri debet cum causæ cognitione.*
9 *Potest executor suspendere à collatione beneficij.*
Executor si prius conferat quàm ille, ad quem pertinet de iure collatio, præualebit collatio executoris.
10 *In vltimis voluntatibus dominium recta via transit ad legatarium vel donatarium causa mortis.*
11 *Hæres tenetur personali actione ex testamento sicut si propriam rem hæredis, vel alienam legasset.*
12 *Non valet optio imposita ante aditam hæreditatem.*
Acceptans beneficium an & quando possit pœnitere.
13 *In beneficiis plenissima facienda est interpretatio, cùm absque alicuius dispendio conceduntur.*
14 *Qui optat vel reseruat vel qui suspendit semper de certa præbenda hoc facere debet.*

CAP. XVII.

Q*VIA cunctis.* & infrà. *Per priorem.* Iste priorerat executor alterius partis. *Impedire.* benè dicit, quòd non præcessit aliqua inhibitio quæ non posset impedire collationem factam authoritate episcopi, nam benè præcesserat aliqua inhibitio, sed non talis quæ posset impedire collationē authoritate episcopi factam, sicut ex sequentibus apparet. *Præmissæ literæ.* pro se impetratæ.

1 † *Altera.* cùm plures cócurrunt ad vnam eandem præbēdam petendam, ille, qui illam possidet tempore vacationis, vel alio modo, hoc modo procedet, quia quicūque sit ille, qui petiit illam coram iudice ordinario ipsius possessoris, possessor quæret ab actore, an petat præbendam, quasi sibi debitam, an quasi suam, quia si petit eam quasi debitam, tunc cogetur dicere causam suæ petitionis, scilicet, quare sit sibi debita videlicet, quia canonicè ad eam est electus, vel quia ad mandatum Papæ vel etiam sine mandato receptus est in canonicum, suprà, eodem ex parte. de præbē. relatum. sup. de obla. dilecti. & sic postea causa suo marte perueniet ad finem.

2 † Si autem Papa mandat capitulo quatumcunque præcipiendo, quòd alicui, det præbendam, tunc non competit aliqua actio directo ad petendā præbendam, sed ad puniendum capitulum de inobedientia: vt no. suprà, de præben. dilectus. sicut si Papa madaret alicui executori, quòd alicui conferret aliquam prębendam, & non conferret, puniendus esset: vt no. suprà, de offic. deleg. pastoralis. in princ. sed & tunc, quando Papa mandat alicui, quòd prouideat, nulla actio cópetit ad petendum præbendā coram ordinario, sed coram ipso executore benè potest eam petere, licet executor sine vlla præcedēti cognitione possit eam conferre, vt not. suprà, eod. proposuit. & in isto casu, scilicet, quādo petitur prębenda sibi debita, si superueniat alius, qui similiter dicit eandem præbendam sibi debitam, vel suam esse, procedet hoc modo, quia illi, qui primò obtinebit dabit præbendam, cum cautione de seruando indemnem ecclesiam. ff. de rei ven. is à quo. & de hoc plenè not. supr. de sent. & re iudi. super eo. vel vt not. suprà, de rescript. mandatum.

3 † Si verò petat præbendam vt suam, tunc oportet eum probare, quòd ille, qui eam contulit habuit potestatē eam conferendi, siue à Papa, siue à sua authoritate, & quòd legitimè eam contulit, scilicet quando vacabat & personæ idoneæ, quamuis quilibet præsumatur idoneus, & tempus competens, nisi probetur vel præsumatur cōtra. sup. de pręsump. dudum. inf. vt eccl. benefi. c. 1.

4 † Cùm enim talis prouisio vicem obtineat & electionis, & confirmationis, oportet quòd probet & ea, quæ pertinent ad electionem, & ea quæ pertinent ad confirmationem legitimè factam. Si verò alius esset elector, alius confirmator, sufficeret petenti præbendam quòd probaret confirmationem legitimè factam, etiam si nihil de legitimitate electionis constaret, & de hoc plenè no. suprà. de elect. cùm dilectus. & sup. de do. & contu. cum olim. Si verò nullus coram ordinario suo petat præbēdam suam sed executor, cui scriptum est, quod alicui præbendam conferat, postquam contulerit præbēdā, quasi exequens mandatum Papę, cùm enim mandatum est, quòd etiam inducat in possessionem & cōtradictores compescat, dicimus, quòd malè fecit iste executor, quia licet possit præbendam conferre non vocatis his, quorum interest, tamen nullo modo debet auferre possessionem alicui, nisi vocato & cóuicto possessore, nec etiam aliàs statum possessionis mutare. C. si per vim vel alio modo. l. fin. nisi primò collationem fecisset partibus vocatis, & cum causæ cognitione, quia tunc non esset necessaria magna causę cognitio in danda possessione, quia tunc datio possessionis est executio collationis primo factę cum causę cognitione, nec videtur vis facienda in executione Papę, siue dicat conferas, siue adiiciat etiam in possessionem inducas, quia semper possessionem dare potest. argu. suprà, de offi. dele. significasti.

☞ † Sed quid si duo sunt cōfirmati, & per eos, q̄ confirmare possunt, puta quia vnus cōfirmatus ab ordinario, alter à delegato Papę, si vterque horū conuenitur, videtur procedendū, sicut quando cóueniuntur hęredes, qui inter se de hęreditate contendunt. C. de pet. hęr. l. vlt. & C. fa. ercis. l. pen. Si verò contra alios agant nomine ecclesię pro reditibus & ecclesię iuribus, nullus cogetur eis respōdere, nisi prius probet suam confirmationem canonicam, puta factā vocatis qui fuerunt vocandi: sufficit tamen probare confirmationem factam vocatis his quos res tangebat, vel si nullus fuit vocatus in confirmatione, oportet quòd probet electionem & confirmationē legitimè factam fuisse.

Et sunt hæc vera, etiam si in possessione est prædictus electus.

5 † Nec obstat si dicas, nemo cogitur ꝓbare titulū suę posses. C. de peti. hære. cogi. quia illud habet locum vbi non præsumitur contra possessorem, at hîc secùs est, cùm controuersiam patiatur super dignitate sua, & maximè in nouitate. In omnibus autem prædictis, vbicunque iudici visum fuerit expedire, vtilis est prædicta cautio de indemni seruando. Per hunc autem modum prouidetur contra executores plurium, quorum quilibet fulminat sententiam excommunicationis, quia iustè ab eis appellari potest, nisi primò quisque probet de iure suo, vel coram ordinario, vel coram delegato executore, vel fortè non tenet sententia excommunicationis, quia cùm executor, de quo actum est, non habeat iurisdictionem super hunc possessorem, nisi indebitè contradicat, quia super ipsum non habeat expressam iurisdictionem, & ipse nisi indebitè contradicit nolendo dare possessionem sine cognitione: ergo nec excommunicare potest eum. pro prædictis facit ff. de po. lege prima. §. apud Iulianum. ff. de peti. hære. si debitor. *De capitulo.* suprà, de rescript. eam te. repete. quæ ibi not.

☞ † *Esse sublatam.* repete quæ no. suprà, de rescript. capitulum. in gl. quæ incipit: videtur, & de præben. inter cętera. & dic, quod si mandetur ei, ad quem spectat collatio, vt aliquem in canonicum recipiat, & ei, prębendam conferat, executore dato ad compellendum tantùm, si prębenda illa alteri conferatur, tenet

net collatio, licet peccet conferens & puniendus sit, quia per talem formam apud ipsum ordinariū sem per remansit potestas. vt sup. de pręben. dilectus filius. tam in primo quàm in secundo, nisi esset in rescripto decernentes irritum & inane &c. vel nisi esset iam receptus in canonicum: vt suprà, de præben. relatum. & c. dilectus filius. Si verò datur executor ad prouidendum, tunc non valet collatio per ordinarium, quia Papa dando potestatem executori subtraxit eam ordinario: vt suprà, eodem tit. cap. propo suit. arg. ff. de condi. indeb. l. cùm ita legitur. & de pro cur. Pomponius. §. sed & is. & 45. distin. disciplina. & quia negotium videtur ad se reuocasse: vt suprà, de præbend. inter cætera.

6 *Contulisset* etiam ante vacationem, & fuit stultus iste executor, qui vel præbendam, vel dignitatem nō vacantem, & incertam alicui conferebat, quia si volebat, quod statim haberet, hoc erat iniustum. suprà, de conces. præben. vel ec. non vacan. ca. 1. si nolebat, quod statim haberet locum, nec ius nec possessionē, verbum facto contradicebat, quia cùm nihil conferret se aliquid conferre dicebat. Item donatio vel pos sessio nō potest esse nisi certæ rei. C. de dona. Si quis argentum, in prin. *No. tamen propter hoc.* Ignorantia enim prælati nihil facit, quòminus priuilegium Papæ tueatur priuilegiatum. infrà, de reli. do. cùm dilecti. *Similiter.* non est bona ista similitudo, sicut ex inferioribus p tebit. *Quid lex.* † quid sit lex, quid constitutio, quid decretum, quid decretalis epistola, quid dogma, quid mādatum, quid interdictum, quid sanctio, not. in decretis dist. 3. & 25. quæstio. 2. si quis dogmata. *Astringunt.* repete quod not. sup. de consti. c. 2. & sup. de postu. cap. 1. *In priuilegiis.* hæc allegatio licet videatur bona, non tamen est perpetua, nec semper tenenda, vt plenè sequitur. infrà, in responsione partis aduersæ, ibi ex parte verò tua. *Aliquid speciale.* & sic apparet secundum intentionem allegantis quòd litera pro ipso directa censenda est iure priuilegij, & ita nō sit necessaria sententia episcopi quod falsum est, vt infrà, sequitur. *Super his.* scilicet, quòd ipse acceptaret *Non valebat.* benè dicit pars ista, si sententia, vel decretum Papæ fuisset de certa præbenda, vel dignitate, sed hîc non erat ita, quia Papa tantùm irritum esse voluit, si quid fieret de dignitate, quam ipse acceperat, sicut in hac decre. c. proxi. continetur. i. postquā acceptaret: quia aliter esse non poterat. *Intelligi.* optima & vera est hæc responsio, & valde notabilis, & est arg. opt. ad hanc responsionem. ff. de acqui. pos. qui absenti in princ. *Facultatem.* hoc intelligunt quidam verum, quando quis per se præsentem, vel per nunciū suum impetrat huiusmodi indulgentiam, quia licet absens vel ignorans sit ille qui potestatem habet excommunicandi, tamen non tenebit excommunicatio lata post huiusmodi indulgentiā. Non enim oportet, quòd notitia huiusmodi indulgentiæ perueniat ad illum, vel ad omnes, qui potestatem habent excōmunicandi, cùm penes multos possit esse hæc potestas, sed sufficit illum scire, cui conceditur indulgentia, & obtinet quòd dixi non solùm, si impetratur indulgentia, quòd non possit excommunicari, sed etiā si in indulgētia dicitur, prohibemus omnib⁹, ne quis eum excommunicet, quia semper huic præsenti per se, vel per nuncium conceditur priuilegium, & ideò statim gaudet priuilegio indulgentiæ, quia sic præsumitur priuilegiantem voluisse, ex quo simul concurrunt voluntates, secùs autem esset, si prohibitio in pœnā absentis tātū daretur, quia tunc satis dici posset, quòd illa prohibitio non ligaret absentem, nisi à tēpore, quo sciret. sup. de postul. prę. c. 1. sup. de cōsti. c. 2. sup. de ap. super eo. nisi ex genere inhibitionis cō trariū præsumeretur, Papam voluisse, vt est in inhibitione alienationis. sup. de do. veritatis.

7 † Ea autem quæ fiunt in iudicio vt sententiæ diffinitiuæ, & interlocutoriæ, & excommunicationis, etiam præter scientiam condemnatorum statim habent suum effectum. Si autem nec per se, nec per nuncium præsentem impetraret, sed proprio motu, ve ad alterius supplicationem Papa, vel alius priuilegians concederet prædictam indulgentiam, tunc nisi appareret de contraria voluntate concedentis, indulgentiam non gaudebit beneficio indulgentię, nisi postquàm peruenit ad eum. 2. quæst. 5. quanto. ff. de acqui. pos. qui absenti. & idem videtur in reuocatione indulgentiæ, & cuiuslibet mandati, quia non oberit reuocatio absentibus, nisi postquam peruenit ad eorum notitiam. ff. de procur. si procurator. ff. de insti. sed & si. ff. mand. si mandassem. & l. si pręcedē te. sup. de procu. c. penul. Imò adhuc plus est in mandato, quia si etiā à præsente procuratore reuocē mādatū, non fit præiudicium litigatoribus absentibus, si nesciant, vt in prædicta l. de procu. si procurator.

Et hæc intelligimus vera, quod reuocatio mandati non obest, quin etiam pro his, quæ ignorans fecit, post reuocationem mandati habeat contrariam mandati: vt in l. præalleg. vel etiam, quòd non teneatur de inobedientia, siue sciens reuocationem vsus est indulgentia, non gerens se pro excommunicato, sed tamen benè tenet excommunicatio lata ab eo, cui restituenda est potestas excommunicandi, ex quo reuocatio peruenit ad excommunicatorem, si autem habet animum reuocandi, statim ex tunc non valet, quòd facit mandatarius in his, per quæ non fit aliis præiudicium. ff. de manumiss. vin. si paterfamilias.

† Et idem videtur in literis iurisdictionalibus, quia si per aliquas literas mandata est alicui iurisdictio, & postea per alias literas mandatur alij, quod non obstantibus primis literis audiat causam super eodem, tenet quicquid fit per primas literas reuocatas, quia si aliter diceretur, contingeret fieri præiudicium absenti sine causa, contra id quod est. ff. de pro cur. si procurator. Imò plus est, quia etiam postquā scit valet quicquid fit ab eo, nisi excipiatur, quia cū secundæ literæ sunt impetratæ in fauorem impetrantis, non est cogendus vti eis, nisi velit. C. de leg. quod fa. ff. de ex. rei iudi. euidenter.

Quod intelligitur verum, si est præsens, quia sic videtur literis reuocationis renunciare, quod autem fit eo absente, & non consentiente tacitè vel expressè non valet. Nec obstat, si dicas, hic iudex habet iurisdictionem, ergo tenet quicquid facit, nisi excipiatur. Respond. hoc esse verum, nisi reuocata esset eius iurisdictio.

† Quidam tamen dixerunt, quod benè tenet quicquid fit ab eo in iudicio, nisi appellet, postquam sciuerit contra se processum intra 10. dies. C. quomo. & quando. l. 1. secùs autem esset in his, quæ fiunt extra iudicium, vt in literis prębendalibus, nam & ibi licet remaneat potestas prouidendi penes prouisores primos etiam post reuocationem, & etiam post scientiam reuocationis, vt hîc apparet, vbi dicit, quod nō tollitur potestas à primo prouisore, nisi secundus notificet ei, qui vult suis literis vti, tamen ex quo nouit, quod secundus vult suis literis vti, non valet quod fit à primo, nec impedit, quin valeat, quod fit à secūdo etiam si non appellaretur, quia extra iudicium parū operatur appellatio. de hoc nota. suprà de maiorit. & obedien. cùm dilecti.

† Alij dicunt & fortè melius, quia quicquid fit à primo prouisore vel iudice, antequam appareat priuilegiatū velle vti priuilegio suo in negotio, de quo

agit, siue tacitè, siue expressè, semper tenet, quod fit ab eo, propter rationes supradictas, tamen si primus prouidisset, vel in causa processisset absente priuilegiato, & tunc priuilegiatus diceret debere, irritum esse quicquid factum est à primo prouisore vel iudice, postquam in vno simul concurrunt consensus priuilegiantis & priuilegiati, quod vti volebat priuilegio in negotio, de quo agitur credendum est ei, cùm presumendum sit quod non frustrà laborauerit pro priuilegio impetrando, & sic erit huiusmodi prouisio nulla, vel processus iudicis, nec impediet electionem vel processum futurum, nisi fortè contraria præsumptio tolleret istam præsumptionem, puta quia præsens fuit in iudicio, & non excepit, vel vidit prouisorem paratum ad prouisionem faciendam, nec contradixit, nec ex aliqua causa contradictionem dimisit, quæ si subesset, protestari debebat, si poterat sine periculo: vt not. suprà, de constit. cùm M. si autem nõ simul concurrerent consensus ante prouisionem, vel processum iudicis, tenent irreuocabiliter, quæ fiunt ab eis, vt hîc sequitur.

Sed contra præmissa videtur, quòd dicit sequens litera, scilicet quod si ille cui data est potestas prouidendi, non notificet priori, quod vult vti prouisione sibi concessa, quod tenebit prouisio facta à primo ex quo colligitur quòd non creditur ei, nisi expressè mãdet. Solu. hoc quod dicit hæc decre. locum habet, vbi non sunt prædictæ clausulæ. Item vbi volũtas priuilegiantis non creditur esse, quod primus sit priuatus potestate sua, nisi postquam sciuerit, sicut dicit litera sequens. Idem videtur si expressè dicit in secũdis literis, reuocamus iurisdictionem primi iudicis, quia cùm in alicuius fauorem dictum sit intelligendum est, si vti voluerit prædicta reuocatione, sed si ad nullius petitionẽ fecisset, vel fauorẽ, sed proprio motu, ex tunc intelligitur reuocare, & non valebit quod fiet ex quo ad notitiã reuocati peruenerit, nisi aliud appareat de intentione reuocantis.

8 † Sed dices, quare nõ est idem in decreto, de quo contrarium hîc dicitur, scilicet, quia exnunc nihil valet quicquid fit post decretum. Respon. quia decretum sicut & sententia fit cum causæ cognitione, & idem intelligendum est, quod statim post sui prolationem vult gaudere suo effectu. Sed oppones, quia decretum, de quo loquitur hæc decre. nunquam datur cum causæ cognitione. Respond. verum dicit, sed ex quo Papa suam inhibitionem decretũ appellat, vult quòd vim decreti obtineat, vt statim suum sequatur effectum, & idem etiam esset in alio quàm in Papa, quia ex quo hoc verbo vtitur, statim iudicat suæ voluntatis esse, quod mandatum suum statim habeat effectum, & idem est, ac si expressè dicat voluntatis meæ est, quòd ex nunc non valeat electio facta ab illis, à quibus reuoco & possum reuocare vt hîc dicit, secùs autem esset, si diceret inhibemus talibus, ne eligant, quia intelligendum est, ne eligant postquam sciuerint, imò quod plus est, etiam si sciant literas impetratas continentes reuocationem, vel inhibitionem, nihilominus tamen valet, quòd fit ab eis, nisi prius notificet eis, quòd vult eam conferre, vel nisi eis collatio est interdicta, vel nisi decernat irritum & inane, quòd contra factum fuerit, vt hîc expressè dicit.

Sed contra prædicta videtur, quòd dicit hæc decr. vbi dicit, nisi forsitan, quòd ipsam conferre non possit exprimatur in concessione huius potestatis, nam ex his verbis colligitur, quod si Papa dicit, quòd primus collator non possit conferre, quòd postea non tenet sua collatio. Sed certè multomagis videtur, quod non debet tenere, si dicit reuocamus potestatẽ eius vel alia verba supradicta. Sol. non dicit hîc, quòd prædicta clausula impediat, quòd non teneat prouisio primi prouisoris, si secundus nõ cõtradicit, quia hoc falsum esset, vt prædictum est, sed hic dicit, quòd prædicta clausula operatur, & ostendit quòd ille, qui cõcedit istam indulgentiã, est eius voluntatis, quòd statim à die concessionis etiam ante scientiam non valeat collatio primi, si secundus voluerit vti sua indulgentia, & hunc eundem effectum benè credimus etiam alias superiores clausulas habere. Nec mireris si diximus prouisionem tenere, sed alius faciet eam cassari, si vult, & si non vult rata manet, quia hoc idẽ habes in contempto. suprà, de elect. quod sicut. §. 1. *Siue certam.* scilicet, primã quę vacauerit. *Siue incertam.* scilicet illã quam acceptauerit. *Nisi prius*, ille, scilicet delegatus vel potius executor. *Sibi notificet.* i. illi ad quem pertinet collatio.

9 † *Vacuum decernat.* No. hîc habes expressum, quòd executor potest suspendi à collatione beneficij. & de hoc not. infrà, de iure pa. cùm dilectus. *Quia cùm illi.* Not. optimam rationem. *vel etiam conferat.* Not. quod si executor prius conferat, quàm ille ad quem pertinet de iure collatio, & etiam si ignoret, tamen præualebit collatio executoris. *Si fortè vacet.* quia si non vacet nullo modo conferri potest, vt sup. no. *Nisi forsan.* quia si in rescripto apostolico contineretur decernentes irritum & inane quicquid de prima prębẽda fuerit acceptatum: tunc non teneret collatio episcopi etiam ignorantis nec est contra quod hic supradictum est: quia etiam hoc decreuit irritũ & inane &c. quia sicut hîc sup. not. hic non decreuit de certa præbenda non conferenda: imò de incerta & tantùm postquam is pro quo scribebat acceptasset. ☞ *etiam extitit.* à te cui scribitur & benè. † *Acceptaret.* hîc vult dicere, quòd quando Papa scribit alicui, quòd prouideat alij de præbenda, quam acceptauerit decernens irritum, si quid de ea fuerit acceptatum, quòd sic est intelligendum huiusmodi decretum, quòd si post acceptationem aliquid fuerit factum de præbenda acceptata, quòd illud sit irritum, nam si intelligeretur, quod esset irritum ante acceptationem de præbenda acceptanda, hoc decretũ esset inualidum, tanquam super incerto prolatum. ff. quod cuiusque vni. item eorum. §. 1.

Et est hoc verum, quòd dictum est etiã si episcopus nihil sciret de acceptatione vel decreto, secùs autem esset si Papa mandasset alicui prouideri de præbenda, quam acceptaret sine decreto prædicto, quia tũc tenebit collatio facta ab episcopo, antequam ei nuncietur de acceptatione, vt ex superioribus apparet. arg. sup. de app. super eo. 2. si autem Papa mandet alicui quod prouideat de præbenda quam acceptauerit, & decernat irritum & inane, si quid contra mãdatum fuerit acceptatum tunc statim acceptatione facta, potest interponere decretum, cùm hoc ideò sit ei concessum ex speciali gratia, nec valebit, prouisio extunc facta ab episcopo etiam ignorante huiusmodi decretum. Alij tamen dicunt contra, scilicet, quod non debet interponere huiusmodi decretum, nisi partibus præsentibus: quia mandatum Papæ intelligendum est secundum ius. *Super incerto.* ff. quod cuiusque vni. item eorum. §. 1. insti. de act. §. curare. *Sicut cùm legatur.* ff. de opt. leg. sicut optio. *Ceditque ille legato* seruus. i. legatarius illum seruum venditum petere potest. *Pro te propositum.* & benè. *In vltimis.* hoc autem in contractibus inter viuos non obtineret. Nam in illis certum est, quod si aliquis alicui donat, vel vendit, vel promittit vnam præbendam, vel aliam rem de multis, quam donatarius acceptauerit, quod tenet donatio, vel vẽditio facta alij, cũmodò secuta

ſecuta ſit traditio,quia ſi vnam & certam rem donaſſet, vel promiſiſſet ſine traditione,& poſtea eandem rem alij traderet,transferret in eum dominium,nec primus donatarius,poſſet hanc rem ab eo auocare. C.de pac.traditionibus. C.de rei vend.ſeruum emptor.

10 † In vltimis autem voluntatibus dominium recta via tranſit ad legatarium,vel donatarium cauſa mortis.ff.quemad.ſer.amit.ſi per partem.§.ſi fundum.& hæc vera,vbi dominium rerum legatarum eſſet penes teſtatorem,ſed ſi non penes eum,ſed penes hæredem vel quemcunque alium eſſet,etiam tunc non tranſit,niſi ille,qui habet illud tradat,& ex hoc videtur,quòd ſi teſtator iuſsit hæredi,quòd partum ancillæ conceptum tempore teſtatoris,vel fructus factos eodem tempore alicui dari,quod dominium eorum recta via tranſit ad hæredem,ſed ſi hæres ſpreuerit, vel ancilla apud eum concepit,tunc illi fructus vel partus non tranſeunt ad legatarium,niſi dentur ab hærede,penes quem eſt dominium.

11 † Fatemur tamen,quod hæres tenetur perſonali actione ex teſtamento,ſicut ſi propriam rem hæredis vel alienam legaſſet.inſtit.de leg.§.ea quoque.& §.ſi res.& ſicut non tranſit dominium rerum hæredis ad legatarium,ſic nec eas poteſt ſubiicere reſtitutioni, nec oppoſitioni.arg.C.commu.de leg.l.vltim. §.nemo.vbi dicitur,quòd res quæ non eſt purè in rebus hæredis,nõ poteſt alienari,ſed hæc eſt purè,ergo poteſt alienari.Item videtur hoc expreſſum.ff.de pig.l.1.§.cùm prædium.vbi dicit,quòd res quæ nunquam fuêre debitoris, non tenentur hypothecaria,certè eadem ratione,nec reſtitutioni ſubiici. Nec eſt contra.ff.de pig.Paulus.§.1,vbi dicitur,quòd ſi res obligatæ pignori perueniunt ad hæredem,quòd fructus & partus earum teneantur hypothecaria.Sol.ibi loquitur de partibus & fructibus,qui concepti & facti erant,& ita intelligitur.ar.vt not.in ſum.C.ſuper tit. de pig.§.item interdicitur.& ſic per prædicta apparet, quòd optio partuum concipiendorum apud hęredem alicui legata non impediat, quin hæres ea poſſit alienare, ſicut hîc dicitur. *Voluntatibus*.in quibus à tempore aditæ hęreditatis intelligitur dominiũ rei obligatæ fuiſſe ipſius legatarij, vt infrà ſequitur propter fauorem vltimæ voluntatis,& in quibus eſt plenior interpretatio adhibenba:vt ff.de tri. & oleo. leg.l.2.& l.pe.& ff.de fun.in.l.quæſitum.§. idem reſpon.& de opt.lega.l.1.nam etiam ſeruum legatum ſub conditione hæres manumittendo liberum non facit:vt ff.de ma.l.ſeruum.& ff.qui & à qui.l. cùm is. optione autem legata,ſerui ſub condi.legata eſſe videtur.ff.qui & à quibus.ſi optio. Et eſt ratio, quare aliud in legatis,& aliud in caſu propoſito, & etiam in contractibus,ſi enim hæres non repulit legatum ex die aditæ hæreditatis,eius retro intelligitur.ff. de lega.1.ſi tibi homo.§.cùm ſeruus legatus.nam rei legatæ dominium recta via tranſit in legatarium:vt ff. de furt.à Titio.Et ideò alienatio vel manumiſsio interim facta tanquam à non domino,non valet, ſecùs autem eſt in contractibus:vt ff.de act.& obl.l.is qui, ff.de verb.ſig.ſi ſeruum.§.ſed ſi ſic.

12 † Et nota.ꝙ optio impoſita ante aditam hæreditatẽ nõ valet.ff.de leg.1.Iulianus.& facit.ff.quorũ lega. ☞ l.1.§.quod ait.† Sed quæro vtrũ ſemel acceptans beneficiũ pro quo ſub huiuſmodi forma ſcriptũ eſt,poſſit pœnitere,& videtur quod non,nã prima atteſtatione,quam ſummè dixiſſet ius ſuum conſumpſit,vt ff.de opt.leg.l.apud.ſed in caſu poteſt, puta ſi eligit beneficiũ alij debitũ,vel pro dignitate beneficiũ ſimplex:vt ff.de opt.leg.l.2.ar.ſup.de elect. cauſam quæ. quia iterum poteſt optare ſi malè optauit.

Sed opponitur,pono quòd in caſu propoſito, cũ agatur de beneficio non ſolùm plenior,ſed etiam pleniſsima circa acceptationem fuit interpretatio faciẽda,nam in contractibus plena,in teſtamẽtis plenior, in beneficiis pleniſsima interpretatio eſt adhibẽda: vt extra de do.cùm dilecti.& de deci.ex parte. & de priui.quia circa.de verb.ſig.olim.16.q.2.viſis.ff.de cõſti.prin.beneficia.

13 † Sol.in beneficiis pleniſsima facienda eſt,cùm abſque alicuius diſpendio conceduntur,vt in primis cõcordantiis.& ff.de vulg.& pup. ſubſti. ex facto. arg. contra.C.de preci.impe.offe.quoties.Vel dic, quòd idem eſt ſecundum quoſdam in beneficiis vacantibus tempore reſcripti,quod in legatis extantibus,vt collatio talium non valeat,ſicut nec alienatio legatorum exiſtentium,quorum legata eſt optio.Vel melius aliud in legatis,in quibus à tempore aditæ hæreditatis intelligetur dominium rei legatæ retro fuiſſe legatarij,aliud in huiuſmodi beneficiis etiam vacantibus,& in contractibus,in quibus nihil retro intelligitur acquiſitum,vt ſuprà dictum eſt,& dicit lex non ſicut viuentium,ita etiam defunctorum actus ſuſpendi receptum eſt.ff.com.præd.l.receptũ.*Præmiſſa*. ſcilicet,quando non teneat alienatio vel manumiſſio ante optionem.Nec præmiſſa, puta lego vnum fœtum naſciturum de grege meo, quem elegerit. *Terminus*.de hoc termino habes.ff.de opt.leg.mancipiorum.*Acceptaret*.benè videtur ex hoc,quòd ſola acceptatio eius cui prouideri mandatur ſine collatione & præſentia executoris impedit collationem epiſcopi,dũmodò præuenerit decretum.i. contineatur in litera Papali decernentes irritum & inane &c. *Et eius*.ſiue acceptaret vacantem ſiue vacaturam,dummodò primam,ſcilicet vel ſecundam vel aliam,vt in gl.ſecùs ſi ſcribat ſine illa clauſula decernentes &c. & hoc videtur dicere glo.abſque periculo.ſup.de e- ☞ lect.ne pro defectu.& cap.quia propter.† *Ex eis primam*.not.quòd is,pro quo ſic ſcribitur, vt ſic prouideatur de præbenda,quam acceptauerit,poteſt ante vacationem alicuius præbendæ acceptare primã præbendam,quæ vacauerit in loco vbi mandatur, ſibi prouideri.Item optare poteſt ſecundam,vel tertiam,ſi aliqua cauſa ſubſit,quare primam non vult optare fortè,quia alij debetur,vel quia de hoc ipſo, ſcilicet,an alij debeatur dubitatur,nã ſine cauſa nõ videtur,quòd poſſet dimittere primam, & optare vlteriorem.ar.hîc.Item videtur aliquibus, quòd eodẽ modo acceptare poſsit,etiam ſi in reſcripto apoſtolico non contineatur de ipſius acceptatione,ſed tantùm vbi dicitur,prouideas ei in tali eccleſia,vel in tali diœceſi vel prouincia.De hoc autem non eſt dubium,quod huiuſmodi executor reſeruare poteſt primã præbendam,vel vlteriorem ex cauſa. ar. hîc.& not.infrà,de iure pa.cùm dilect.Alij tamen in hoc vltimo caſu,ſcilicet, quãdo mãdatur,quòd alicui prouideatur aliter dicunt.ſ.quod ipſius optatio non impedit prouiſionem epiſcopi,ſed ſola prouiſio,vel inhibitio executoris impedit, imò plus dicunt,quòd plus videtur hæc optatio committi diſcretioni executoris,quàm volũtati eius,pro quo ſcribitur,& pro his videtur facere tenor reſcripti.

14 † Item no.quia ſemper ille,qui optat, vel qui reſeruat,vel qui ſuſpendit ſemper de certa præbenda hoc facere debet.arg.ſup.de elect.c.ſi.de hoc not.infrà,de iure patr.cùm dilectus.Certam appello, ſi dicit opto,vel reſeruo primam præbendam,quæ vacauerit in tali eccleſia,vel etiam in tali prouincia.Illud autem non poteſt facere executor huiuſmodi,etiam cum cauſæ cognitione datus,vt mandet ſibi reſeruari præbẽdam,quã optauerit is,pro quo ſcribitur, vel

etiam alius.arg.suprà de offic.deleg. quoniam app. §.is autem.aliqui tamen contradicunt.

NE SEDE VACANTE aliquid innouetur.

TIT. IX.

SVMMARIVM.

1 *Vnio quot modis fiat.*
2 *Sede vacante nihil est in præiudicium sedis alienandum.*
3 *Alienatio quæ fit per iudicem cum maiori solemnitate & deliberatione fit quàm quæ fit extra iudicium.*
4 *Non tenet, quod fit de bonis ecclesiæ vel causis vacante episcopatu.*
5 *Cum ordinatio prælati nimis differtur datur curator bonis, quid autem si sit absens prælatus, in num.6.*
6 *Vacante ecclesia potest episcopus repetere & agere nomine ecclesiæ.*

CAP. I.

1 NOVIT. *Vniendo.* †Fit vnio primo modo, quòd vna ecclesia alteri subiicitur, & secundum hoc remanet cathedralis illa, cui subiicitur. Secundo fit vnio, vt ex duabus vna fiat, & secundum hoc canonici vnius fiunt canonici alterius, & canonici vtriusque simul intererunt electionibus, & aliis negotiis, & tunc consuetudines & alia priuilegia, quæ meliora sunt & humaniora in alterutra retinent vnitum.arg.de pœ.dist.1.medicamentum.32.q.1.non est culpandus. C.de rei vxo.act. in prin. C.communia de le.l.2. in fi. Tertio modo possunt vniri, quòd sint ambæ episcopales, siue in primo statu, & secundum hoc est vnus episcopus ambarum, & sunt duo episcopatus, & sic illæ ecclesiæ suberunt diuersis metropolitanis, & idem episcopus erit ambabus subiectus. infrà de reli.do. quia.suprà de confir.vti.vel inuti.c.vlt.si verò de vno ordine fit translatio ad alium, illud quòd transfertur, sumit naturam illius, ad quem transfertur, hæc verò quę sunt dicta, non sunt perpetuò vera, & ideò diligenter attendendus est tenor priuil. *Monasterium.* quòd factum erat sedes episcopalis & gubernabatur fortè sub regimine episcopi.

2 † *Vacante.* hîc autem constat quòd vacante sede, nihil est alienandum in præiudicium sedis, vt hîc.suprà de iureiur.sicut.nisi necessitas immineret: vt no. in glo. sed nos. Ea autem quæ communiter habet prælatus cum capitulo, & vbi faciunt vnum capitulum prælatus, & clerici, vt pro magna parte est videre in capitulis & abbatiis, vbi communia sunt quasi omnia inter præpositos & abbates & capitula, tunc etiam vacante sede abbate, vel præposito, nihil alienari potest, nisi de his, quæ seruando seruari nô possunt, & aliis huiusmodi. C.de admi.tut.lex quæ. C.si ob pu.pen. l.fi. & si diu staret ecclesia sine prælato, dabitur ei curator, cuius authoritate fiet alienatio, vel obligatio.arg.contra.C.qui admit.ad bo.pos.bonorum. sed ibi est speciale in hæreditate quæ quasi semper est lucrosa. Item nô est contra.ff.de in integ. resti.ait. §.permittatur. quia minor nulli se obligat, sed tantùm à sua obligatione liberat. Item videtur contra.ff.de iur.delib.ait. vbi dicitur, quod genus alienandi est agere, sed agere sibi licet, vt not.in glos. sed nos, ergò & alienare. Sol.licet per actiones posset fieri necessaria alienatio, non tamen ita directo fit alienatio, quæ fit per iudicem in iudicio intentando actionem, sicut fit, quando fit voluntariè.

3 † Item alienatio, quæ fit per iudicẽ fit cum maiori examinatione, & deliberatione, q̃ illa, quæ fit extra iudicium, imò plus dicit, quòd nec etiam ad agendum semper admittenda sunt capitula, nisi essent actiones tales, quæ melius intententur vacante ecclesia quàm non, sicut quando quæritur de electione, ad quem pertineat, cùm electio sit in discordia, quia aliter non potest procedi ad confirmationem, nisi de hoc primò quæritur. Item sicut minor nunquam potest agere sine curatore, sic nec ecclesia, at sicut dictum est in minore, quòd authoritate curatoris & præsidio potest agere, sic & ecclesia. Dicunt tamen aliqui, & fortè non malè, quod si esset aliqua capella, quæ nullum speciale prælatum haberet per quem fierent contractus ecclesiæ, quòd tunc bene valeret alienatio facta à capitulo authoritate prælati, & vacante sede, arg.in Authent.de alien.& emphy.§.emphyteosis.vltra me.vbi dicit, quòd res vnius ecclesiæ; debent alienari iurantibus administratoribus œconomis, & chartulariis, & sic apparet, quòd loquitur de ecclesia, quæ non habet specialem prælatum, quia tunc ille solum iuraret, semper tamen tutius est facere curatorem.

4 † *Nequiuimus.* sed nos dicimus, ꝙ vacante episcopatu, non tenet, quicquid fit de bonis ecclesiæ, vel causis, ecclesia enim fungitur vice minoris, sicut non tenet sententia lata contra minorem, nisi legitimè defendatur.ff.de re iud.acta. §.vlt.& j.eo.c. vlt.Sed si necessitas vel vtilitas requireretur, posset constitui visitator vel procurator episcopatui, qui causas ageret.61.dist.obitum.& c.seq.sed & ipse archiepiscopus in rebus episcopalibus, & episcopus in rebus capellarum suarum est visitator de iure, arg.prædictorum c.fraternitatem.71.dist.& 10.q.2.c.fi.si autem ecclesia collegiata vacet, bene potest, etiã dum vacat ecclesia pro prælato constituere actorem vel syndicum.ff.quod cuiusque vni.l.1.§.2. & hoc probamus, quia cùm prælatus cum conuentu censeantur vnum collegium in bonis communibus, mortuo prælato, ius ministrandi cadit in collegium.ff.quod cuiusque vni.nomi.sicut.§.fi.expressum autem habes.suprà de resti.in integ.c.2.si tamen citò possit ecclesię prouideri expectabitur.ff.de va.mu.l.pen. §.vlt. Quædam tamen sunt, quæ melius fiunt vacante ecclesia, quàm non vacante, sicut est vnio episcopatuum. 16.q.1.& temporis.& facilius ecclesia in alterius ecclesiæ vsus conuertitur.infrà de don.consultationem.& melius aliquid de præbenda retinet.infrà vt eccl.bene.si.di. con.vt nostrum.in fine. Vel dic quod ecclesia, quæ vacat nunquam faciet syndicum vel procuratorem ad res, quas communiter habent prælatus & conuentus.suprà de rescript.edoceri.per prælatos enim debent ministrari res ecclesiæ.ff.quod cuiusque vni. ciuitatis.& l.vlt.& lex prima loquitur, quando collegium non habet prælatum, vel in bonis, quæ discreta sunt à bonis prælati.

5 † Posset tamen dici, quod si nimis differretur ordinatio prælati, daretur curator bonis, sed primum dictum magis placet, viuis autem prælatis, nunquã capitulum constituet procuratores, cùm ipsi non habeant exercitium, sed prælati eorum. ff.quod cuiusque vni.nulli.videtur tamen quibusdam & fortè benè, quòd si procurator constituatur nomine ecclesiæ, vel alterius vniuersitatis, quæ habet proprium rectorem de volũtate & authoritate ipsius rectoris, quod valet huiusmodi procurator.argumentum.C. de procur.neque.suprà de iudi.causam.s.de procur. c.1.hic enim propria causa est vniuersitatis. 2.q.6.c. biduum.§.in propria.

6 † Imò plus videtur, quòd etiam si sine eius authoritate constituit, si sentẽtia fertur pro ecclesia, quòd valet

valet ei. C.de procur. non eo. ſed ſi abſentes eſſent prælati,authoritate ſuperioris, poſſet eis dari curator,& idem fortè ſi præſens eſſet, ſed agere nollet. arg.C.de bo.quæ libe non ſolum.12.q.2.ſi qua de rebus.& 10.q.2.ſi quis epiſcopus.Hoc tamē dicit quod contractus factus vacante eccleſia prælato,quę non habeat bona diſcreta,tenet,licet poſsit reſcindi per in integrum reſtitutionem.arg.C.de in integr.reſtit. ſi curatorem.Idem etiam dicit,quòd ſi magna neceſſitas immineat de conſenſu archiepiſcopi, fiet alienatio rerum epiſcopalium, etiam ſi eas habeat diſcretas epiſcopus.arg.71.diſt.fraternitatem.& epiſcopus mortuo ſacerdote, alienabit in neceſsitate res eccleſiæ ſibi ſubiectæ.10.q.2.vlt.

7 †De hoc autem non eſt dubium, quòd vacante eccleſia poteſt epiſcopus repetere, & agere nomine eccleſiæ.j.de ſucc.ab inteſt.cùm dile.nam hic titulus non habet locum in minoribus eccleſiis j. vt eccle. bene.ſine di.con.c.1.ſed pro epiſcopatu eo vacante, nec capitulum maioris eccleſię,nec alius admittitur ad agendum,vel defendendum,niſi fortè det viſitator,ille enim cauſas epiſcopatus bene aget, vel coadiutor.7.q.1.quia frater.12.q.2.vulteranus.Item modica vis eſt,ſiue agatur de ſtatu,ſiue de poſſeſsionib. contra eccleſiam collegiatā vacantem prelato,quia ſemper reſpondere cogitur.j.de verb.ſign.abbate.s. de conſuetud.cùm dilectus. s.de in integr.reſtit. c.2. *Indulgentes*.in hoc fuit indulgentia,quia de iure communi primo agi debebat potius cauſa iſta coram proprio Metropol.quàm corā Papa. Item ſpecialis gratia eſt,quod permittit ad curiā aduerſarios euocari.Itē eſt ſpecialis gratia,quod eos audire permittit contra factum prædeceſſoris ſui,niſi per in integrum reſtitutionem, quæ non competit contra factum Papæ.ff.de min.maior.nec poterat ſupplicare, quia biennium tranſierat. C. de preci.imper.offer. Authen.ibi poſita.fuit ergo ſpecialis gratia. Vel dic, quod hîc appellat indulgentiam licentiam quam eis dat, quod liceat eis cum ſuo prælato litigare, quod aliàs non liceret.inſti.de cura.§.fin.

CAP. II.

ILLA *deuotionis.Fungatur*. imò ſeruari debent ſucceſſoribus præbendæ:ſi autem periculum eſſet in vacatione,cum ſuperiore agendum eſt. s. de conceſsione præbendę.quia diuerſitatem.hanc enim poteſtatem non habent à capitulo,ſed à fundatore,vel priuilegio,vel alio modo.& de hoc notabimus infrà de hære.ad abolendam. Et eſt ratio, quare non poteſt conferre præbendas,vt hîc:& tamen poteſt electiones confirmare.ſuprà de maior.& obed.cùm olim.quia illud eſt de iure epiſcopali,quod intuitu eccleſiæ habet, hoc eſt de iure quod ſpeciale habet,vt dictum eſt. *Negligentiam*.ſuprà, de conceſsione præbendæ,quia diuerſitatem.

CAP. III.

CONSTITVTIS. *Depoſitiones*. Nota non ſolùm litem non licere incipere ſede vacante,ſed etiam à cœpta deſiſtendum,niſi fortè eſſent teſtes valetudinarij, & alij, de quibus habes ſuprà, vt lite non conteſtata.quoniam.§.1.

DE HIS QVAE FIVNT à prælatis ſine conſenſu capituli.

TIT. X.

SVMMARIVM.

1 *In rebus eccleſiæ alienandis requiri debet conſilium maioris eccleſiæ.Et quid ſit de ſubſcriptione dicendum.*

CAP. I.

IRRITA. *Epiſcoporum*. Sed licet irrita ſit hæc venditio,ſi placet eccleſiæ,vt hîc,ſi tamē ſibi placeat, quòd teneat venditio, tenet, quia hîc claudicat contractus.ff.de act.emp.Iulianus. §.ſi quis à pupillo.ff.de reſcind.vend.ſi id quod.ſimiliter, nec eccleſia poteſt aliquid alienare immobile ſine authoritate epiſcopi.17.q.4. inuen. & ſi fecerit non valet.arg. C.de præd.mi.ſi prædium.*Rei* magnæ,ſecùs ſi paruæ. 12.q.2. terrulas. vel ſi ſit talis, quæ ſeruando ſeruari non poſsit.arg.C.de admin.tut.lex. ff.de petit.hære. diuus.*Subſcriptione*.ſubſcriptio non eſt neceſſaria,niſi

1 inueniatur expreſſum. †*Clericorum*.& maioris eccleſiæ.j.de dona.paſtoralis.& j.eo.tua.& ſi non habent aliquam eccleſiā cathedralem, habebit idoneiores de alio clero,qui ſubſcribentur. 12.q.2. placuit. Vel dic conſilium maioris eccleſiæ requirendum,& conſenſum in rebus cuiuſlibet eccleſię alienandis, & illud ſufficere.infrà eod.paſtoralis.arg.infrà eodem nouit.Subſcriptio autem clericorum eccleſiæ,cuius bonorum fit alienatio eſt neceſſaria,vt hîc & in bonis epiſcopalibus neceſſaria eſt ſubſcriptio canonicorum maioris eccleſiæ,ita quod ſine ea non valet. 12.q.2.ſine ſub.& infrà eodem. tua. nec ſunt ad huiuſmodi vocandi, niſi præſentes. 12.q.2. hoc ius.nec videtur neceſſarius conſenſus archiepiſcopi,vel Papæ, quia non inuenitur iure expreſſum. Alij tamen dicunt eorum conſenſum neceſſarium.argumen.10. quæſt.2.caſellas.

CAP. II.

CONTINEBATVR. *Conceſsio*.in beneficium, ſecùs ſi alienaretur, tunc enim neceſſarius eſt expreſſus conſenſus, & ideò non ſufficit taciturnitas. 12.q.2.ſinc. & 10.q.2. hoc ius. Vel loquitur de modica decima.12.q.2.terrulas. aliàs enim neceſſaria eſſet ſuperioris authoritas.17.q.4. in venditionibus. *Non poſt multum*. maximè,idem enim eſt & ſi poſt multum. *Praiudicare*. id eſt, ſecunda tenet non obſtante,quòd prima eſt illicita vel illegitimè facta.

SVMMARIVM.

1 *Ratihabitio in alienationibus rerum eccleſiæ,ſufficit.*

CAP. III.

CVM nos.*Ratam*.No.in alienationibus rerum eccleſiæ ſufficere ratihabitionem capituli. 12.q.1. c.vlt.infrà de iur.pat. cura.arg.contrarium. 12. q.2.ſine ex.vbi dicit neceſſarium eſſe tractatum: ſed dic poteſt loqui in modicis rebus.

CAP. IIII.

NOVIT. *Fratres tui*. capitulum maioris eccleſiæ.arg.j.de verb.ſig.cùm clerici.arg.j.de teſt. requiſiſti.j.de dona.paſtoralis. j.eo.tua.*Conſilio*. dicunt quidam ſufficere in his requirere conſilia canonicorum,etiam ſi non habeatur conſenſus.arg. ſuprà de arbit.cùm olim.& ſuprà de elect.cùm in ve. niſi fortè eſſent talia, vbi requireretur conſenſus & ſubſcriptio eorū,ſicut eſſet in alienatione rerum epiſcopalium.s. eo.c.1. 12.q.2.ſine ex. quia intereſt cuiuſlibet canonici,quod poſſeſsiones eccleſiæ ſuæ nō alienentur, & æquè bene dicuntur poſſeſsiones eccleſiæ illæ quæ pertinent ad epiſcopatum, ſicut illæ, quæ pertinent ad canonicos.arg.infrà de verb.ſign. cùm clerici. infrà de teſt.requiſiſti. & idem fortè dicendum eſſet, vbicunque eorum intereſſet. Sed ſi in alterius alienatione epiſcopus deberet imponere ſuam authoritatem:tunc ſufficit conſilium requirere canonicorum, nec eſt neceſſe quòd ſubſcribant, †*Inſtitutis*.id eſt,inſtituendis. *decernis*.nam corporalis inhibitio, nedum per epiſcopos, ſed per archidiaconum ſine conſenſu capituli fit.ſuprà de offi.archid.ad hæc. credimus quod in minoribus eccleſiis,

possunt fieri institutiones & destitutiones, etiam sine consilio capituli.arg.12.q. terrulas.

SVMMARIVM.

1 *Consilium capituli est requirendum in inquisitionibus & destitutionibus cuiuslibet personæ ecclesiasticæ.*

CAP. V.

QVANTO. *Negotiis.* magnis.*Fratres tuos.*Not. in inquisitionibus & destitutionibus cuiuslibet personæ ecclesiasticæ requirendum & obtinendum consilium capituli.suprà eod. nouit.& in pręsentationibus,quę pertinent ad collegium,vt expressè dicit infrà eodē.ea noscitur. Item causas criminales,cum capitulo audiet episcopus. 15.q.7.episcopus.& etiam ciuiles, vt quidam dicunt. arg.eiusdem capituli.Item excommunicare,interdicere,suspendere non potest sine capitulo. infrà de exces. prælat.quanto.vbi not.*Munimenta.*hi tenentur crimine falsi.C.de fal.qui veluti.C.de testa.iubemus. Authen.de iu.ca.§.2.Imò oportet,quod etiam videant. C.plus vale.quod agi.quam quod si.conci.l. vlti. C. de dona.nec ignorans.

Et hoc credimus verum,si in eo instrumento cōtineatur,quod vidit,vel audiuit,quæ in instrumento continentur,si autem contineatur ibi tantùm quod instrumentum à se est sigillatum ad preces eius,qui illud confecerit,non est necesse,quòd videat contēta in instrumento.C.de testa.hac consultissima. in principio.

SVMMARIVM.

1 *Præsentationes ab abbate factæ, præsumuntur fieri de consensu conuentus.*

CAP. VI.

EA noscitur. *Collegia.* Benè dicit,nam licet præsentatio pertineat ad collegia,tamē abbas,qui est caput collegij,& de collegio faciet illā præsentationem,sicut causas & alia negotia collegij agit. suprà, de rescriptis. edoceri. Dicimus tamen, quòd si præsentatio in aliqua ecclesia discretè, & separatim ab abbate pertineret ad collegium, quod tunc non abbas,sed collegium per syndicum suum præsentaret.arg.præalleg.decre.edoceri.& ff. quod cuiusque vniuer.l.1.

☞ †*Intelligi.*hìc habes,quod nisi contrarium probetur,quod semper præsentationes factæ ab abbate, præsumuntur fieri de cōsensu cōuentus,& ideò etiā, si abbas non ostendat eius literas,episcopus securè potest eas confirmare,idem fortè in procuratorib. Intantum autem est efficax ista præsumptio, quod ei statur,nisi probetur contra.Alij dicunt, quod licet sic præsumatur, si tamen aliquis apparet contra dictor,oportebit abbatem probare consensum saltem,antequam instituatur præsentatus,vel sentētia proferatur pro alio tali procuratore:postea autem fortè non reuocaretur factum.

SVMMARIVM.

1 *Decimæ concessæ vni ecclesiæ an possint in aliam transferri. & in num.2.& an idem sit de oblationibus in num.3. & an licet laicis decimas detinere.in num.4.*

CAP. VII.

CVM apostolica. *Authoritate Hieronym.* 16. quoniam quicquid.*Malè.*id est,contra iura,sed tamen quia ex dispensatione habent,est sine peccato. *Monachorum.* idem est de aliis clericis. *Leonis.* 12.quæst.2. sine excep. *Ecclesiæ.* id est, episcopalibus vel etiam ecclesiæ episcopalis, vbi inter eos bona non sunt discreta, bona enim aliarum ecclesiarum vendere non debet episcopus, sed venditioni debet præstare authoritatem. 17.quæst.4. in venditionibus.*Cleri.*id est,capituli cathedralis ecclesiæ.*Ecclesiæ.*siue regulari siue seculari.*Religioso.* idem est si alij ecclesiæ.*Ecclesiæ generalis.*non illius ad quem de iure spectat. Et est nota.dignum intelligi reuocationem non solùm, si reuocetur ad ecclesiam, ad quam de iure pertinet,sed etiam si ad quamcunque aliam ecclesiam reuocetur.

1 *In feudum.*de hoc mirandum est,quod dicit se loqui de decimis in feudum concessis, quia aut erant concessæ in feudum ecclesiæ, tanquam suæ ab episcopo,qui confirmauit tanquam suæ,& tunc malè dicit, quod monendus est ille qui tenet,quod decimā restituat ecclesię,ad quam spectat,cùm non ad ecclesiam,sed ad episcopum pertineret,Aut decimæ erāt concessæ in feudum ab ecclesia sancti Stephani, & tunc constat,quod miles qui eas alteri donauit,cecidit à iure feudi, & ipso iure vtile dominium redit ad priorem dominum, id est,ad ecclesiam sancti Stephani.Ad hoc respōdent quidam, quòd episcopus à principio ex causa potuit concedere fructus harum decimarum tenendos à se in feudum: tamen dominium directum remansit apud ecclesiam sancti Stephani,sed & modò licet eidē episcopo ex iusta causa decimas,quæ tenentur in feudum ab vna ecclesia cōcedere alij,cùm modicum damnum fit ecclesiæ à qua tenentur in feudum,& magnum est lucrū illius, cui confertur,& vna est ecclesia.infrà,vt eccle.benefi.c.1. 24.q.1. loquitur. Vel dic, quod si istæ decimæ alij ecclesiæ conferantur de consensu episcopi,semper episcopus intelligitur cōcedere sine præiudicio alterius,vnde remanet vasallus eiusdē domini,sicut & prius, & prælatus monasterij erit vasallus huius militis,& ecclesiæ,ad quem directū dominium pertinebat.Absurdum enim videtur,ꝙ ecclesia S.Stephani priuaretur suo feudatario sine sua voluntate, & ꝙ hęc decre.dicit sine cler.consensu,intelligi videtur tam de consensu capituli sui,q̄ de consensu ecclesię ad quam pertinet directum dominium decimæ.

2 *In feudum.*quasi dicat,si non sunt datæ in feudum perpetuò,sed fortè violenter,vel alio modo occupatæ,& tunc etiam cum consensu episcopi nō possunt alij ecclesiæ conferri, vel reddi,nisi ei cuius de iure sunt.Illæ verò decimæ quæ perpetuò in feudum datæ sunt,ritè in aliam ecclesiam cum consensu episcopi transferuntur.Et dicunt quidam hoc ea ratione esse,quia ex quo concessæ sunt in feudum perpetuò nimium esset scandalum,si inuiti cogerentur restituere,vnde ad vitandum scandalum sufficit,si cuicūque dentur, sed tamen dum tenent, non sunt sine peccato.Alij dicunt,quòd de iuris permisione possunt habere fructus decimarum in feudum,quia directum dominium remanet apud ecclesiam,licet vtile quo ad fructus percipiendos sit penes vasallum, & ecclesia propriè dicitur recipere decimas, cuius nomine recipiuntur à vasallo,hodie autem est contrarium.infrà,de lo.& condu.vestra.

3 †Et idem,quòd dicimus de decimis,dicimus de oblationibus concessis in feudum cum. capit. 16. quæst.1.c.fin.generaliter loquitur.Sed idem.c. contradicere videtur,cùm ibi dicatur quòd malè sunt detenta:ex quo videtur,quòd sine peccato talia cōcedi non possunt.

4 †Sed potest responderi,quòd,ideò dicuntur malè detenta:quia laici non ministrant spiritualia laicis,quare decimæ præstatur:& ideò malè ab eis detinētur.i.sine exhibitione adiūcti obsequij sed tamē sine peccato,quia quāmuis ipsi nō exhibeāt,tamē dicti clerici,quorū est principale dominium ipsa obsequia exhibet.Dicūt tamē aliqui,quod hodie episcopi,& etiā alij prælati de cōsensu episcoporū possunt infeudare fructus decimarū,& illa decr.vestra.infrà de lo.

de lo. & conduc. non obstat. quia nec vnquam, nec modo fuit licitum abbatibus prælatis infeudare sine episcoporum licentia. 17. quæstio. 4. in venditionibus. & illa decret. intelligitur loqui tantùm de illis, qui non habent consensum episcoporum. Nec obstat infrà, de feu. c. 2. quia loquitur de his, qui iurauerant non infeudare, melius placet, quòd ista decre. loquatur tantùm de decimis, quæ tenentur in feudum ab episcopis. Nec mireris quod monendus est feudatarius, f. ꝙ restituat ecclesię parochiali, quia subintelligendum est, si episcopus à quo tenentur in feudum consenserit, sicut hîc dicit, nec sine eius consensu auferetur ab episcopo feudum suum.

☞ † Item non mireris, si dicit quod prius restituatur ecclesię parochiali, quàm alij, quia res facilè redit ad suam naturã. ff. de pactis. si vnus. §. 1. quia creditur, quòd quando episcopus illam rem concessit in feudum, quod fuit accepta ab ecclesia pro aliqua vtilitate episcopatus, ꝙ licet: vt no. 3. vt eccl. benefi. c. 1. & ideò primò debet ad eam redire, imò si episcopus nollet consentire, superior debet eum aliquãdo cogere. infrà, de iure pa. nullus. si autem feudum teneretur ab ecclesia sancti Stephani nũquam sufficisset cõsensus episcopi, vt perderet feudum suum nisi magna causa subesset.

SVMMARIVM.

1 *Archidiaconus aliunde eligi nõ potest, nisi de ecclesia cathedrali: intelligitur tamen vt hîc.*

CAP. VIII.

1 TVA *nuper. Maioris.* cathedralis. *ab ipsa.* ecclesia cathedrali. *Sumatur.* nota. † ꝙ non licet episcopo eligere archidiaconum aliunde nisi de ecclesia cathedrali.

Quod intelligimus verum, vbi archidiaconus est de capitulo, & debet esse canonicus, ad episcopum tamen spectat electio archidiaconi, vel quemuis alium, qui non potest dare præbẽdam canonicalem nam si ad eum pertinet collatio tã archidiconatus quàm præbendæ canonicalis, tunc simul dabit vtrũque etiam extraneę. *Conferre* in proprios vsus. *Baptismales.* idem in non baptismalibus, & hoc apparet ex fine decret. quæ generaliter respondet. *Alterius.* i. hîc propositę: erat tamen alterius in integra siue hîc dicit secundum quæ processerat & cõtinetur in integra. *Leonis.* 12. q. 2. fine ex. *Dubium.* probabili iudicio. *Quæstionem.* illam, scilicet, quę proponitur in principio huius decre. *Perpetuas.* i. perpetuò in proprios vsus concessas.

CAP. IX.

PASTORALIS. *Præterea.* Prima quæstio est, an possit concedere obuentiones, ecclesiarum aliis ecclesiis ecclesia sibi retenta, cum idonea sustentatione vicarij. Secunda quæstio est, an liceat episcopo concedere totam ecclesiam, vel partem eius, & vt consona sit litera, supple in proprios vsus, & sic benè consonat. arg. decre. quod induxerat cum statuta Lateranens. concilij prohibeant ecclesiis nouam imponi, etc. & est hîc quæstio ferè eadem cùm ea, quę proponitur supra, proxi. decret. Vel melius secunda quæstio de eadem est, sed prima dicit de ecclesia ad se pertinente, secũda de ecclesia quæ habet patronum.

Nos dicimus ꝙ causæ huiusmodi dubitationum sunt istæ, quia Dionysius limitauit parochias, vt intra eas obuentiones spirituales pertinerent ad ecclesiam parochialem, vt decimæ, primitiæ, oblationes, mortuaria & huiusmodi, & videbatur quòd nec in totum, nec in partem eorum posset conferre alij ecclesiæ, quia sic confunderentur termini parochiarum, & fieret contra diuisionem Dionysij, & ecclesia parochiali manẽte, quòd ex eo apparet, quia ibi vicarius remanet, qui iura parochialia reddat parochianis, scilicet baptisma, pœnitẽtias, & huiusmodi. Causa secundæ dubitationis fuit, quia cùm concilium prohibeat augeri pensiones, vel de nouo imponi, multò fortius videbatur prohibendum, quod totam ecclesiam non daret alij. *Dionysij.* 12. q. 2. parochiæ. *obuentiones.* i. fructus vel reditus. *sustentatione.* suprà, de præben. de monachis. *concil. statuta.* infrà, de ☞ censi. prohibemus. † *Canonica.* 12. q. 2. bonę. sed in hac concessione necessarius est consensus capituli, quod probamus sic, quia si episcopus reditus proprios, quos habet ab antiqua ecclesia vel possessione, non potest donare sine consensu capituli, multò fortius reditus ecclesię sibi subditę. 12. q. 2. si episcopus. infrà, de dona. pastoralis. posset tamen dici, quod c. illud. 12. q. 2. bonæ. loquitur in casu speciali, scilicet, quando episcopus construit monasterium, quia tunc secundum quod hîc dicitur, & sine consensu capituli, de suis rebus, & de rebus subditarum ecclesiarum vsque ad quinquagesimam poterit conferre. Nos tamen hoc non fatemur, quia illud capitulum loquitur tantùm de rebus episcopalibus.

CAP. X.

ET *si. Capitula.* Repete quod diximus suprà, de præben. graue.

DE HIS QVAE FIVNT *à maiori parte capituli.*

TIT. XI.

SVMMARIVM.

1 *Quid operetur appellatio extra iudicium facta: item quæ diuersitas sit inter eũ, qui in forma iudicij & eũ qui extra formam procedit in nu. 2.*

3 *Potest quisque contradicere his, quæ facit capitulum in læsionem iuris capituli. & in nu. 4.*

In omni mandato quod fit extra iudicium, non est necesse appellare, & tamen salua manet omnis exceptio & omne ius.

4 *Iuramentum clericorum contra deum & vtilitatem ecclesiæ non obligat.*

5 *In electione non retractatur quod fit post appellationem etiam ex legitima causa interpositam nisi probetur causa.*

CAP. I.

CVM *in cunctis. Pluribus & sanioribus.* 64. dist. extra. 23. di. in nomine. 20. distin. de quibus. ff. de re. iu. Pomponius. *Per quasdam.* i. in quibusdam ecclesiis.

1 † *Permittuit.* appellando ne fiat contradicendo vel comminando tam de iure, quàm de facto, appellatio autem ista facta extra iudicium hoc operatur quòd factum super quo appellatur reuocat ad audientiam Papę, vel alterius proximè superioris, ad quem appellat, ita quod appelletur ad Papam ex iusta causa, alius inferior iudex non cognoscet de illo, nec etiam valebunt literæ impetratæ ab aliqua partium super eodem negotio, nisi fecerint mentionem de appellatione, siue ad Papam facta, siue ad alium inferiorem. sup. de rescrip. ex parte.

2 † Ipse autem à quo appellatur propter huiusmodi appellationem non dimittit, quin perficiat factum super quo appellatur, nec reuocabitur, nisi

probetur veritas causæ. Ratio diuersitatis inter eũ, qui procedit in forma iudicij, & eum, qui extra formam iudicij est, quia iudex procedit in forma iudicij, & debet audire legitimas exceptiones, & nisi audiat iustè appellatur ab eo, sed secùs est in eo qui non vt iudex, sed vt priuata persona perficit factũ suum, quia ille in forma iudicij non procedit, nec procedere potest, & non imputatur ei, si non audit contradictionem, vel appellationem aduersarij, nisi probet veritatem appellationis. *à paucioribus*. 31. di. Nicena. 20. q. 2. non licet.

3 †*Obiectum*. in capitulo, non est vis huiusmodi decre. in obiectione causę rationabilis, quia etiam si nõ obiecerit, tamen postea audietur. supra, de elect. cùm in veteri. & c. congregato. supra, de appel. constitutus. cum infinitis concordantiis, sed est vis, & ius nouum huius constitutionis, quòd non reuocatur factum post talem contradictionem, vel appellationem, nisi probetur coram superiore, & datur securitas maiori parti quod securè procedat, non obstante contradictione paucorum.

Et intelligimus hoc verum. s. quod semper quisque potest contradicere his quę faciat capitulum in lesionem iuris capituli vel etiam contra eos, qui contradicunt & contra alios iniustè & extra officiũ, & ius quod capitulum in eos habet, aliàs si capitulum aliquid alicui mandat, quod ad officiũ capituli pertinet adimplere tenetur, alioquin in eum iurisdictionem exercebit, quia cuicunque licet iurisdictionem suã defendere. ff. si quis ius di. non ob. l. 1. Tamẽ vt quidam dicunt, quandoque valet appellatio huiusmodi, vt puta si contra ius grauetur, quia quicquid fit post appellationem, cassatur, secùs autem si non esset appellatum, sed hoc nõ credimus. † Item est casus vbi est necesse appellare, alioquin videtur consentire, vt si vocetur ad massarium, vel aliquod aliud officium ecclesiæ, puta syndicatum. vel officia latum, vel consimile, quòd sit publicum officium au thoritate & vtilitate: vt. C. de app. si ad. & l. hi qui ad ciui. secus autem si sit publicum officiũ, authoritate & vtilitate, qualia sunt illa, de quibus habes. 86. di. c. vlti. & 87. dist. c. 1. quia tunc non est necesse appellare, sed excusationes proponere. ff. quando appel. sit. l. 1. & l. si quis tutor. vnde dicimus, quod qui eligitur ad aliquam dignitatem, si est de capitulo, appellare tenetur, si non vult recipere. Si autem non sit de capitulo non videtur consentire tacitè, sed expressus consensus est necessarius. supra, de elect. cùm inter. alij tamen dicunt in honoribus & muneribus ciuilibus obtinere non in ecclesiasticis, vbi libet debet esse consensus, & vbi nemo cogitur consentire. Si autem in iudicio, vel in forma iudicij aliquid pręciperet, vel faceret capitulum, necesse est appellare, vel præcepto obedire. supra, de re iu. quod ad consul. & idem intelligendum videtur in omni mãdato, quod fit extra iudicium, scilicet quòd non sit necesse appellare, & salua sit sibi omnis exceptio, & omne ius quamuis non appellet.

4 † *Obiectum*. aliis videtur, quod quilibet de capitulo tenetur contradicere [a] his quę male fiunt in capitulo, siue per ea lædatur capitulum, siue ipse contradicens, siue quicunque alius, quia si consenserit, vel si non contradixerit, cùm tacitè consentire videatur, vel contradicere teneatur, inuoluetur peccato & pœna, cum aliis qui sentiunt expressè, non videtur tamen nobis, quod liceat sibi appellare pro pter hoc, quod alius grauetur per capitulum, nec appellationem, nec cõtradictionem prosequi, quia non interest sua. 2. quest. 7. non solent. sed benè potest denunciare superiori peccatum capituli, vt emendetur & etiam puniatur. 2. quæstio. 7. quapropter. & c. seq.

a Cõtradicere. hoc dictum Innoc. hîc ꝓ valde notabili. exclamabat Abb. in ca. continebatur. col si. s. de cõsti. & in c. in causis. col. 2. suprà de elect. ad quodaddde quæ not. Ioã. de Ana. in c. veniens. j. de simo. & Abb. in c. dilectus el 2. co. 2. co. tit. & adde Abb. in c. vestra. de loc. & Feli. i c. cùm oẽs. colũ. 6. post me. de consti. suprà.

Et ostensum. coram superiore. & eodem modo in electione non retractatur, quod fit post appellationem etiam ex legitima causa interpositam, nisi probetur causa. supra, de elect. cùm inter canonicos. & idem dicimus vbicunque tractatur de ordinatione ecclesiæ, vt hîc, imò plus vbicũque appellatur extra iudicium, quia non fuit iudex corã quo posset probare veritatẽ causæ, & ideò nec offerre tenetur, sed coram superiore probabit, nec sufficit probare ex iusta causa appellatum, nisi probet veritatem causæ ad hoc, vt quæ postea facta sunt reuocentur, esset enim intolerabile, ꝙ quamcitò aliquis appellaret nõ iusta, sed falsa causa assignata, quod statim cessaret à faciendo is, à quo appellatur. † *Se iuramento*. s. quia iurauerit facere, nisi cum consensu totius capituli etiam vno solo discordãte, & hæc fuit causa huius cõstitutionis, & hoc inquam non debet impedire constitutionem istam, vel licet canonici iurauerint aliquid facere, quod sit contra Deum, vel vtilitatem ecclesiæ, & occasione huius iuramenti velint impedire, ne id vtilitatis fiat: quod communiter placeat cõstitui non sunt audiendi.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo nunquid iuuet aliquem canonicum, vt possit interdicere ecclesiam.*

2 *Tenetur episcopus ad cogen. aliquos ne interdictum seruent.*

CAP. II.

1 QVAESIVIT. *Minimis*. i. modicæ scientię, vel. i. inferioris gradus. †*Non debes*. no. consuetudinem non iuuare aliquem canonicum, vt possit interdicere ecclesiam, quamuis possit iuuare, vt habeat iurisdictionem: & per consequens poterit ecclesiam, & personas interdicere. ar. s. de offi. dele. ex literis. si autem esset prælatus, qui haberet ordinariã iurisdictionem, vel delegatam, posset interdicere ecclesiam. sup. de appel. dilecto. s. de offi. deleg. sanè. 2. Vel dic, quod ex consuetudine potest induci, vt quisque canonicus habeat iurisdictionẽ in aliquos homines, super quos habet aliquam prælationem, puta quia sunt, vel habitant in præbenda, & tunc secundũ consuetudinem poterit non tãtum interdicere certos homines, vel excommunicare, sed etiam terrã, sed hoc non potest consuetudine induci, ꝙ pro factis cõmunibus ecclesiæ, quilibet canonicus interdicat, vel excõmunicet homines ecclesiæ, quia quómodo poterit eos ligare, qui non sunt subditi eius. ar. contra eos. 21. dist. inferior. nec enim quilibet de capitulo dominus est hominum ecclesiæ, vel de capitulo, sed vniuersitas. 12. q. 2. qui manumittitur.

2 †*Ab aliis*. no. episcopum teneri ad cogendum aliquos, vt interdictum non seruent: & ad hoc ex officio suo coget subditos. *deliquerit*. puta quia ponit interdictum in ecclesia, vel quod melius est, non loquitur de delicto ponendi interdictum, sed de delicto, quod alius perpetrat, & dicit, quod propter hoc non est interdicenda ecclesia, sed ipse tantum puniendus est.

CAP. III.

EX ore. *In præpositum*. Præpositus autem Augusten. electus erat in episcopum Brixiens. iam enim transierat tempus de consecrandis episcopis, quòd aliàs non licet. suprà, de elect. cùm in cunctis. †*In signum*. licet sic diceret non probat, quia si probauisset, sicut ex electione acquiritur ius canonicatus, ita ex inuestitura vacãtis beneficij, cùm ad hoc quod

qđ sit canonicus, sufficiat cõsensus electi, & eius qui potestatem habet eligẽdi vel conferendi. s. de elect. cùm inter canonicos. aliàs autẽ ꝑ inuestiturã in corporalibus, vel per alium contractum, nõ transit dominium sine traditione. C. de distra. pig. prædiũ. nisi in casu. C. de dona. quæ sub modo. l. 1. C. de pact. inter emp. commissoriæ. ff. de acqui. pos. l. 1. §. sed per eum. ff. de acquire. domi. homo liber. ff. de dona. inter vir. & vxor. si vxor filios. nec possessio, vt hîc. arg. tamen contrarium. suprà, de consue. cap. 2. & ibi de hoc not. Vel dic, quod dedit annullum in signum inuestituræ, non præsentis, sed futuræ; vel fortè inuestiri debebat sub conditione, quæ fortè non extitit, & quod eum inuestierit, ex eo apparet, quia ipse hîc non erat in curia, sed ei alibi existenti annullum destinauit, scilicet executori de quo eum inuestiret. *Annullo.* hîc annullus fuit destinatus iudici, vt cùm vacaret præpositura eidem B. per electionem canonicorum vel per executores conferretur sibi præpositura, & per illum annulum inuestiretur de ea. *audiuisset.* fortè ab his, qui de curia venerãt, vbi cõfirmatus erat *literas.* de propositura danda H. *earum.* literarum Papæ vel delegatorum eius. *assignato.* à iudice delegato. *ipsi.* canonici Augustens. *H.* non est. hîc H. ille præpositus de quo hîc egit, & cuius fuit electio confirmata, sed alius cuius electio cassata fuit, vel erat mortuus. *elegerunt.* pro quo facto, licet ipsi ꝑ inobedientia sint puniendi, electio tamen ab eis facta tenet, de hoc not. suprà, de præben. inter cætera. *inuestitus.* scilicet in signum inuestituræ futuræ annullus destinatur. *Inuestiretur.* per executores. *ratione.* qua ratione cassata fuerit hîc non dicitur, sed propter defectum ætatis cassata fuit, vt quidam dicunt. *Exhibuit.* suprà, de præben. dilectus filius P. vbi habes cõtrarium, soluit tamen ibi. *Per appellationem.* appellauit enim hîc H. mortuo H. cui reuerẽtiam, vt præposito exhibuit, & capitulo Augustens. coadunato pro eligendo alio proposito, ne alius præter ipsum in præpositum eligeretur, cùm ad eum de iure præpositura spectaret. *Communem.* supra eodem cap. 1. de præposito faciendo.

SVMMARIVM.

1 *Maior pars capituli cum episcopo pro vtilitate ecclesiæ potest aliquid statuere de rebus ecclesiæ singulariter & specialiter ad quemlibet canonicorum pertinentibus.*

CAP. IIII.

Ex parte. *Restaurandam.* ad hoc faciendum deputata est quarta redituum, vel tertia secundum diuersas consuetudines. 10. q. 3. vnio. 12. q. 2. cõcesso. & c. sequenti. vnde videtur, quod canonici ad hoc conferre non deberent. Respõdemus non vbique fieri illam diuisionem quartarum secundum quod habes. 11. q. 1. antiquos. & c. de his. & ibi locum habet decretalis, consuetudo enim in talibus est seruanda. infrà, de sepult. certificari. & etiam si quarta non sufficeret ad fabricam, posset cogi conferre de aliis. 16. q. 1. si monachus. *Statuimus.* no. quod de iure est nõ de gratia. † *Sanioris.* no. maiorem partem capituli cum episcopo pro vtilitate ecclesiæ posse aliquid statuere, de rebus ecclesiæ singulariter & specialiter ad quemlibet canonicorum pertinẽtibus, secùs autem si non essent res ecclesiæ, sed propriæ canonicorum, quia ibi potior esset conditio prohibentis. ff. eo. Sabinus. ff. de serui. rusti. prædi. per fundum. argumentum contra. suprà, de consti. cùm omnes.

VT ECCLES. BENEFI. sine aliqua diminu. conferantur.

TIT. XII.

SVMMARIVM.

1 *Præsumitur contra facientes aliquid occultè.*

2 *Onus probandi in reum transfertur præsumptione, & actoris priuilegio. vt in nu. 3.*

4 *Nedum in episcopatibus sed etiam in præbendis necesse est electionem publicari.*

5 *Debet archiepiscopus qui est patronus alicuius dignitatis mortuo prælato habere custodiam bonorũ eius dignitatis. Custodia rerum ad quem pertinet, mortuo prælato.*

6 *Potest episcopus cum consensu capituli sui ex causa constituere de retinendis fructibus dignitatis, vel præbendæ vacantis, & vide multa in nu. 7. & 8.*

CAP. I.

Vt *nostrum.* Archiepiscopo Mediolanensi mandauit Papa, quòd cãcellariam cuidã conferret, cui ipse archiepiscopus rescripsit, quòd eam alij contulerat: dominus autem Papa inde motus ex eo, quod per annum steterat cancellaria sine aliquo, qui se diceret cancellarium, & quia viua voce sibi aliquando dixerat archiepiscopus, quòd nemini eam contulerat, mandauit inquiri de tempore, quo donauit cãcellariam, & si modo canonico, & si persona instituta erat idonea super quibus, cùm recepti essent testes archiepiscopi archiepiscopus quasi in modum redargutionis rescripsit Papæ, se grauatum ex eo, quod coactus erat probationes inducere super præmissis, cum domino Papæ, tanquam actori onus probandi incumberet. Contra autem inuectionem archiepiscopi Papa respondet hoc. *negotium.* scilicet inquisitionis quam fecit an vacaret cancellaria. *Iudicij.* directi. s. inquisitionis. *cùm enim.* ponit rationem archiepiscopi contra se: & post respondet. *iuris.* supra, de renun. super hoc. 6. q. vlti. actor. C. de proba. actor. *explorati.* id est, manifesti. *Conueniebatis.* verba ponit archiepiscopi, non enim conueniebat sed inquirebat. † *Occulta.* not. præsumi contra facientes aliquid occultè. sic. suprà, de officio delega. consuluit. 19. dist. Anastasius. ff. de iur. fis. ita. ff. de admini. tut. existimo. 18. quæstio. si pernitiosam. ff. de ven. inspi. l. 1. §. inspiciẽdo. argumentum. C. de dilat. l. prima. libro decimo. hodie autem electiones clandestinæ non valent. suprà, de elect. quia propter.

2 † *Suspicione.* not. præsumptionẽ transferre onus probandi in reum. sic suprà, de procur. ex insinuatione. ff. de donatio. inter virum & vxorem. quintus. Idem est, quando actor fundauit intentionem suam. 100. dis. contra. morem. C. de proba. siue. idem quando sponte assumit onus probationis. ff. de probatio. circa. Idem in omnibus communibus iudiciis, & cùm vterque se posidere contendit. suprà, de proba. cap. secundo, & c. licet. ff. de probat. in tribus. idem in crimine læsæ maiestatis, proditionis patriæ, peculatus, & sacramentis desertis: vt. C. de aboli. fallaciter

3 † Item actoris priuilegio transfertur onus probationis in reum, puta si pupillus, vel miles solutum repetat tanquam indebitum. ff. de probat. cùm deinde. Item ipsius rei delictum transfert onus probãdi in ipsum, si enim actor probauit solutionem esse factam reo, qui negauerat, reus probare tenetur se debitum

debitum recepisset, vt in l. præallegata cùm deinde. & infra, de solutio. is qui. Idem in negatiua, quæ habet implicitam affirmatiuam. suprà, de renunciatio. c. super hoc. & ff. de probatio. ab eodem. & l. filius. 3. q. 9. indicas. infrà, de succes. ab intesta. cùm dilect. *Statuta.* s. de conces. præb. vel eccle. non vacan. c. 2.

4 †*Potuissemus.* not. non solùm in episcopatibus, sed etiam in præbendis publicari electionem esse necesse, & nisi publicetur si fiat alia electio, tenet. Credimus tamen quod si fiat intra tempus legitimum electio, quandocunque publicetur, nō tenet alia electio post publicationem facta. arg. sup. de elec. quia propter. in fi. & hoc satis innuitur hîc: tamen quia no potest esse sine graui negligētia, potest illi cancellario, quia se celauit auferri cancellaria & alij dari. *Prima facie.* inf. de censi. cùm olim. C. de erro. aduo. l. vlti. 3. q. 4. item qui falso. ff. de quæstio. de mino. & l. ex libero. *Contrarietatem.* sup. de appella. solicitudinem. C. de liber. cau. cùm precum. *carnali.* not. præsumi contra consanguineos. 10. q. 3. episcopus. 89. dist. decenter. C. de donat. donatio. 1. q. 1. si quis neque. sup. de æta. tuam. vbi. no. *Cùm in lateranens.* infrà, de censi. prohibemus. † *Qui dat.* qualis hic erat archiepiscopus. *Donationem.* potest sic sonare præsens distinctio, vt si alius siue causa custodiæ, siue alio modo possidet prouentus alicuius dignitatis vacantis, non potest episcopus de prouentibus aliquid disponere, sed si episcopus possideret fructus, de iure vacantis dignitatis puta quia est dignitas quæ beneficium & prouisionem recipit de mensa episcopi, potest statuere quod ad tempus teneantur fructus eius, vt hic, nec erit tunc aliquis in dignitate. Vel dic & melius, quod aliquis erit in dignitate, sed prouentus nō recipiet, vel posset intelligi, ꝙ hoc fit non tantùm si de mensa episcopi recipit, sed etiam si aliunde habet dignitas reditus archiepiscopi, tamen de iure vel consuetudine causa custodiæ tantùm fructus percipiat, vt futuro successori reseruet ꝙ semper fieri debet, nisi fortè in præcedenti casu. 12. q. 2. huius charitatem. *Ipse.* archiepiscopus. *Sed alius.* fortè capitulum vel alius. *Et ex donatione.* siue statuendo siue paciscendo. Quidam tamen dicunt, quod etiam si capitulum, vel alius possideret, quòd posset episcopus statuere de prouentibus habendis, sed non propter donationem dignitatis. *Simoniacam.* 1. q. 3. si quis pre. & c. si quis asses. *Ipse.* fortè quia episcopus creauerat dignitatem illam, & inde est, ꝙ vacante cancellaria possidebat, vel potius custodiebat prouentus.

Prouentus. quia hic archiepiscopus erat patronus
5 huius dignitatis: †ideò mortuo prælato debet habere custodiam bonorum dignitatis. arg. s. de appell. bo. me. O. cùm ei de temporalibus debeat responderi. 16. quæst. 2. cap. 2. secùs si esset patronus laicus, quia tunc non laicus, sed episcopus cui subest ecclesia per se, vel alium res ecclesiæ gubernabit. suprà de officio ordina. cùm nos. infrà, de succes. ab intesta. c. 2. vel ad archidiaco. sed hoc habet de consuetudine. suprà, de institut. cùm venissent. 63. distinctio. si imple.

Et hæc sunt vera si prædictæ ecclesiæ non habent collegium, quia tunc custodia rerū pertinet ad collegium mortuo prælato. arg. 2. q. 2. non licet. mortuo autem episcopo, res eius debent esse in potestate œconomi. 75. dist. quoniam quidam. Vel dic & melius, in potestate œconomi & clerici ecclesiæ. 12. q. 2. illud fra. & c. charitatem. & si non sit ibi œconomus, clerici ea custodient, & si non sint ibi clerici, custodient ea archiepiscopi. 12. quæstio. 2. non licet. & q. 5. sic. vbi autem ad clericos pertinet custodia. possunt eam committere archiepiscopo: vt 9. quæstione. 3. conquestus.

Et hæc vera sunt quousque Papa det visitatorē, quia extunc ipse solus visitator res ecclesiæ custodiet. 61. dist. obitum. & c. sequenti. & non credimus, ꝙ sine causæ cognitione & non vocatis quorum interest custodiam, vel visitatorem in præiudicium alterius alius quàm Papa dare possit.

6 *Constituat.* cum capitulo suo. sup. de his quę fi. à prę la. sine consen. cap. quanto. & sic habes argumentum quod episcopus ex causa potest constituere cū consensu capituli sui de retinendis fructibus dignitatis, vel prębendæ vacantis, puta si ecclesia grauetur debitis. sic, suprà, de præben. significatum. pro vtilitate etiam ecclesiæ vacantis alienari possunt res etiā ecclesię vacantis. 10. q. 2. c. vlti. sed contra. sup. ne se. vacan. c. 1. soluitur ibi. Imò etiam non vacante ecclesia, episcopus potest ex causa iusta alienare res ecclesię: vt infrà, de his quę fi. à prę la. sine consen. c. per tuas. & c. pastoralis. infra, de dona. consulta. 16. q. 1. statuimus. s. de præb. auaritię, nam & agere pro eis potest. j. de suc. ab intesta. cùm dilect. & ecclesiæ cū dotibus suis pertinent ad episcopos. 10. q. 1. c. 2. & c. seq. item potest vnire ecclesias. infrà, de excessi. prę la. sicut. & de vna facere duas. inf. de eccl. ędifi. ad audiētiam. imò ex toto dignitatem, remouere potest, s. de consti. cùm venissent.

†Sed cùm dignitas non vacat prælato irrequisito, qui est in dignitate institutus, non potest eius iura diminuere sine causę cognitione. C. de eman. nec tu. infrà. de ecc. ædię. ad audientiam. C. de omni agr. deser. quicunque. Et hęc fortè tantùm habent locū in ecclesiis, vbi episcopi habent ius patronatus ex sua fundatione, cùm eis sit reddenda ratio. 16. q. 2. c. 2. eis incumbit, ꝙ vacantes ecclesias custodiant: vt no. suprà, de app. bo. me. & quod earum nomine agant, nec poterunt episcopi res illarum alienare, si autem laici haberent ius patronatus, cùm tunc ecclesiæ cum dotibus suis pertineant ad episcopos ex iusta causa, res ipsarum poterunt episcopi alienare. ar. 10. q. 1. c. 2. sed patroni poterunt contradicere. ar. 16. q. 7. filiis. & etiam de honesto requirendus est assensus patroni. 12. q. 2. precariæ. 10. q. 2. precariæ. licet quidam illa capitula intelligant de imparibus, & secundum hoc modica videtur differentia siue vacet, siue non, cùm semper de rebus eius possit ordinare, quòd iustum est, sed facilius cùm vacat. Itē cùm vacat, nō potest statuere, nisi fortè vrgentissima causa subesset, quod fructus diminuantur in vita prælati. j. de dona. consulta. Item licet possit statuere vel concedere alicui, quòd ecclesiam conuertat in suos vsus, vt in præalle. decre. consulta. tamen non debet vendere, vel dissipare res ecclesiæ. 10. q. 2. c. vlti. nec aliquid inde accipere pro se. 12. q. 2. nulli. nisi ꝙ canonibus vel consuetudine sibi debetur. 10. q. 3. per totum. Nec potest in suam vtilitatem, vel in suos vsus conuertere, cùm nō possit fieri sine summaria cognitione. 10. q. 2. c. 1. & hoc ius. 12. q. 2. sine ex.

7 †Item differentia debet esse inter dantem & recipientem, & dantem & authoritatem præstantem. j. de iure pa. per tuas. s. de insti. c. vlti. C. de autho. tuto. l. 1. sed benè dicimus, ꝙ cum authoritate capituli sui potest constituere, quod ad tempus & in perpetuum possit fructus alicuius dignitatis tenere, & ecclesiam in proprios vsus conuertere. argumentum. sup. de consti. cùm accessissent. & sup. de conces. pręben. vel eccle. non vac. cum nostris. Sed alij intelligūt illam decr. cum nostris, quòd authoritate superioris tenebat, & hanc decre. intelligunt, quòd retinere potest prouentus pro vtilitate dignitatis, non sua, omnes enim prouentus successori seruari debent, vt expresse

expressè habes. 12. q. 2. de reditibus. vel intelligitur quando de mensa prouidebat dignitati, vt diximus in glo.illa potest.hoc autem scias,quod si in prædictis casibus malè alienauerit aliquis episcopus,ecclesiæ cuius res alienatæ sunt,subuenitur vel per beneficium restitutionis in integrum vel alio modo. *Causâ iusta.* pro debitis ecclesiæ vel dignitatis soluendis.

8 †*Pro iusta causa.* quantumcunque pro iusta causa episcopus alienet perpetuò bona ecclesiæ vacantis non valet alienatio,nisi ecclesia habeat defensorem legitimè constitutum,vt habes arg.op.C.si ob.publ. pensi.l.fi.C.de admi.tut.lex. & nisi fiat præmisso tractatu,& causę cognitione.12.q.3.siue.10.q.2.c.50.Nec est contra.supra.de his quæ fi.à præla.tua.& c.pastor. quia non negat hoc debere requiri, & quod ibi minus dicitur,per alia iura suppletur, ad tempus autē concedere potest sine tanta solennitate.arg.hîc.

DE REBUS ECCLE. alienandis, vel non.

TIT. XIII.

CAP. I.

NON licet.*Ecclesiæ vertere.* sibi subiectæ, si tamen iusta causa ædificet nouam ecclesiam iura quæ debentur matrici ecclesiæ ratione ecclesiæ,vel ratione parochianorum, qui sibi deputantur,dare potest ecclesiæ de nouo ædificatę: puta decimas,oblationes,mortuaria & consimilia. ĩ. de eccl. ędi. ad audientiam. propriæ autē ecclesiæ quā fundauit tantùm,dare potest si iusta causa subsit. 12. q. 2.bonæ.š.de his quæ fiunt à præla. continebatur. *commutare.*10.q.2.hoc ius.§.sed permutare.

CAP. II.

QVI *res egentium.*16.q.1.quoniam quicquam.*quæ obtinent.* id est, donationes à regibus factæ, & quas obtinent bona ecclesiarum,

CAP. III.

CONSENSVS.*Acquirunt.* Etiam de bonis ecclesiæ.*Aliquos.*etiā non benè meritos,benè meritos enim possunt manumittere, etiam si nihil acquirant.12.q.2.si quos de seruis. *Manumittere.* cum consensu tamen episcopi.12.q.2.placuit.*Antiquæ.* 12. q.2.episcopus.qui manet. *Et posteritate.* hoc speciale est in libertis ecclesiæ.12.q.2. liberti. *Longinquitate.* & no.sup.de ser.non ordi.de famulis.*Vtilitates.* operas manumissionis tempore interpositas.

SVMMARIVM.

1 *Quotuplex dicatur esse vis in rebus.*
Alienatum non est,quando dominium apud me manet, & alienare quid sit.& nu.2.
2 *Nedum proprietas sed possessio in larga significatione alienari dicitur.*
3 *Rescripta latissimè sunt interpretanda.*

CAP IIII.

EPISCOPI.*Qui conferunt.*š.c.proxi.12.q.1.episcopus qui tuam.*Condemnationem.* quia illicita datio libertatis est causa quare æternaliter condemnetur,& etiam hoc à iudicibus suis. *Successor.* sed ipse coram iudice delegato poterit reuocare.C.de agrico.& censit.quemadmodum.& nota, suprà, de electiõn.nosti.

1 †*Ad ius ecclesiæ.*id est, potestatem , quasi dicat facias,quod illi,qui sunt alienati ab ecclesia , redeant ad suam potestatem,& sic sumitur institu.de his qui sui vel alieni iuris sunt,& in tit.& in tex. vnde apparet,quod quando alicui mandatur,quod ea quæ de bonis alicuius ecclesiæ inuenerit alienata,studeat ad ius & proprietatem eiusdem ecclesiæ reuocare , id est, quod aliquę res intelliguntur ad ius ecclesię reuocari, id est, potestatem , etiam si ecclesia non amiserit proprietatem , sed possessionem tantùm, nam & duplex ius habetur in rebus.s.proprietatis,& possessionis.

Sed iterū opponēs,quia videtur ꝙ per prędictas literas,nullo modo agi possit possessorio ab illo,qui habet proprietatem,quod sic probabitur,quia nunquam debet dici alienatum vel distractum,si dominium apud eum remansit.ff.de verb.signi. alienatū. ff.& C.de distract.pig. per totum. Item probabitur alia ratione,quia non potest dici alienatum, nisi sit ab aliquo alienatum,vel distractum,sed constat ꝙ si agatur possessorio recuperandæ possessionis , quod est inuasum à nemine alienatum, & hoc inquā quidam dixerunt.

2 †Sed alij dixerunt & fortè melius, quod per huiusmodi literas, potest agi petitorio & possessorio, quia non solùm in larga significatione dicitur alienari proprietas,sed possessio.ff.de alie.iud.mu.caus. fac.non solùm.in princ.ff.quod me.cau. similiter. §. 2.infrà,eo.c.proxi.C.de re.alie.sancimus.š.de rescri. super literis.contraria autem loquuntur in stricta significatione,& quod dicitur,quod non dicitur alienatum inuasum,sed oportet quod ab aliquo alienetur?Respon.hoc falsum esse, quia propriè dicitur de prædio, quod ecclesia amisit per occupationem alterius , quia idem prædium est alienatum ab ecclesia,id est,alienum factum,& sic sumitur, quando dicitur aliquis est alienatus mente,id est , alienus factus mente.ĩ.de suc.ab inte.c.fi.15.q.1.in prin.sic etiā sumitur in Psal.vbi dicitur,alienati sunt peccatores à vulua,id est,peccatores facti sunt alieni à veritate, id est,præuisum est,quod fierent alieni ipsi dico peccatores à vulua.i.sua origine,& in hoc sensu sumitur ab Apostolo,vbi loquitur ad Colossens.Et vos cùm essetis aliquando alienati , & inimici.& alibi etiam loquitur ad Ephesios,dicens,eos alienatos à conuersione Israel,& à gratia.Ex his enim apparet , quod dicitur alienatum,& si à nemine esset alienatū.Item non videtur nobis, ꝙ per huiusmodi formā literarū debeat iudex procedere inquirēdo,sed in forma iudicij,& hoc satis colligitur ex eo,ꝙ dicitur.ĩ. eo. ad audientiam.& ĩ.de donat.fraternitatem.vbi dicit legitimè reuocare.Nec mireris si aliquādo receditur à prima significatione verbi , præualet enim sensus verb.ff.de hæred.insti.l.4.C.de libe.prætc.l.pen.

3 †Item rescripta latissimè sunt interpretanda. ff. de iudi.solemus.sup.de causa pos.cum ecclesia.circa fi.ff.de iudi.in ambi.Alij tamen aliter dicūt, scilicet, quod per huiusmodi literas , non potest agi possessorio recuperandę possessionis. Idem quod dictum est in hac forma, dicendum est & in illa, quicquid post arreptum iter inueneris attentatum,vel post litem cœptam studeas in statum legitimum reuocare,has formas habes sup.de peregri.c.1.sup. de consti.cùm M.nam in istis formis, sicut in prima procedendum est ordine iudiciario. Item procedi potest secundum eas & possessorio & petitorio , & sic sententiauit Papa in causa sanctæ Marię Eboracens.

SVMMARIVM.

1 *Prædium conditionale quid sit.*

CAP. V.

NVLLI.*Alienare.* nisi pro vtilitate ecclesiæ , & cum iuris solennitate.12.q.2.sine ex.& 10.quęst. 2.hoc ius.Alij tamen dicunt & fortè melius,cū solen

solennitate quæ in ecclesia illa per consuetudinem introducta est, & si sit præter ius, dummodò non sit aliàs grauis, ne sit contra. sup. de sen. & re iu. cũ causa. *Immobilem* secùs in mobilibus. arg. C. de admi. tu. lex quæ. C. de præ. mi. inter oẽs. *Hypotecha.* instit. de ac. §. inter pignus. *Alienationis.* hîc largè accipitur, alibi strictè. C. de fun. do. l. 1. ff. de verbo. signi. alienationis. *Conditionem.*† contractus conditionis dicitur, vbi prædium constituitur tributarium, & vulgariter tale prædiũ dicitur conditionale, quia sub conditione tale prædium cadit in commissum, scilicet, si non soluat tributum, vel contractus conditionis dicitur, vbi contractus celebratur sub conditione. Quidam tamen non intelligentes, corrumpunt literam hîc, scilicet, conductionẽ ponendo, cùm conducere nullo modo sit alienare. *Perpetuum.* scilicet, quamdiu pẽsio soluitur ab eo, vel ab hæredibus eius, si certũ tempus apponatur. C. de reb. alie. non alie. sancimus. instit. locati. §. ad hoc. vel quandiu viuet conductor, si contrahentes hoc volunt. ff. pro so. l. 3. argum. contrarium. sup. de iure emphy. l. 1. *Comminauerunt.* C. de epis. iubemus.

SVMMARIVM.

1 *Anathema quid habeat in se virtutis & operationis.*
Actio ex empto competit ementi contra eum, qui nomine ecclesiæ, vel ciuitatis vendit, nisi ecclesia vel ciuitas facta sit locupletior, & quomodo hoc casu actio sit instituenda.
2 *De euictione tenetur solus principalis alienator.*

CAP. VI.

SI quis defensorum. aduocatorum, vel procuratorum. 16. quæst. 1. præsentium.† *Anathemate.* id est, anathematizetur, quo anathemate non tantùm fit corporalis separatio à communione fratrum, sed etiam Deus separat animas à custodia, & gratia sua. *Et alienator.* Sed nônne hic emptor habet actionem ex contractu aduersus prælatum vendentem, ad pretium reddendum? Respondemus sic. 10. quæst. 2. hoc ius. §. qui rem. 12. q. 2. vulteranę. Authen. de non alie. §. quia verò Leonis. Idem etiam est in illis, qui contrahunt nomine ciuitatis, quia si ciuitas non sit facta locupletior, tenentur ipsi, qui cõtrahunt. ff. si cer. pe. ciuitas. C. si cer. pe. eum. Sed dices, nônne prælato contra agentem dabitur exceptio doli, scilicet, quia rem ecclesię illicitè emit, vnde sibi imputare debet, si quod damnum incurrit, potest responderi, quod non dabitur prelato hæc exceptio, licet enim malè & contra leges emerit, tamen venditor de euictione tenetur. Vel dic, dari doli exceptionem prælato. Sed contra illam doli exceptionem datur emptori doli replicatio, quod licet quando excipiens de dolo, incipit proponere, secundum quod not. ĩ. de adul. c. penul. & hoc excipiens de do. incipit proponere. Actio enim ex empto competit ementi contra eum, qui nomine ecclesiæ, vel ciuitatis vendidit, nisi ecclesia, vel ciuitas facta sit locupletior, & si nihil dolo fecerit venditor, vt in iuribus præallegatis, & ita actor agens in propositione actionis, nihil de dolo proponere debet, sed tamen sic dicet. Talem rem quam vendidisti mihi nomine talis ecclesiæ, me oportuit ei restituere, quia non fuit ex pretio facta locupletior, vel etiam per hæc verba, peto quod mihi pretium cum interesse restituas, si enim à dolo inciperet agere, tunc prælato daretur doli exceptio, & nõ competeret doli replicatio emptori. ff. de do. excep. apud. §. Marcellus. vnde secundum hoc videtur, si diceret, peto pretium & interesse, quia vendidisti cõtra formam, quod non esset audiendus, vel quod daretur exceptio, tu allegas turpitudinem tuam, & in pari causa turpitudinis potior est conditio posidẽtis. ff. de condi. ob turp. causam. l. pen.

☞ †Sed dices nônne quilibet potest habere actionẽ, vbi non fiet mentio de dolo, nam ferè in omnibus casibus competit certi condictio, vel triticaria, quæ doli mentionem non habet. ff. si cer. pet. certi condictio. ff. de triti. l. vlti. Sed respõdemus, licet proponatur generalis actio, quæ de dolo non habet mentionem, tamen quando proponitur ex causa turpi, sicut ex causa furti, non admittetur petitio vel libellus, nisi causam exprimat, vt not. suprà de offic. ord. conquerente.

2 †Item not. quòd solus principalis alienator tenetur de euictione, & si multi fuerunt, qui simul fecerunt, omnes tenebuntur, assentientes autem & subscribentes, aliis pœnis subiacebunt. 12. q. 2. non licet. Qualiter autẽ, & quando tutor, vel curator, vel quilibet alius procurator teneatur de his, quę agit nomine domini sui, not. est in summa. C. de procu. Quidam dicunt & nõn malè, sed leuius, quòd huiusmodi conductores si sunt bonæ fidei, habent actionem contra locatores ad pecuniam repetendam. 12. quęstio. 2. Vulteran. Authen de non alie. re. eccl. §. si quis igitur. sed malæ fidei non. 16. quæstio. 3. §. vniuersos. 10. q. 2. hoc ius. in fi. nisi sibi de euictione prospexerit. C. de euict. si fundum. in casu tamen speciali agit malę fidei possessor ad pretium. C. communia de leg. l. fi. §. fi. *Celeri.* antequam excommunicetur, vel antequã ecclesia damnificetur. *Restitutione.* C. ne fiscus rem quã ven. l. circa. lib. 10. ff. de ali. iu. mu. causa. ex hoc, §. 3. *Sibi.* de hoc not. sup. de elect. nosti. *Remedium.* scilicet, quòd res ecclesiæ restituant. *Asscriptam.* contra alienatores & assentientes & subscribentes. *Vacuetur.* id est, per sententiam publicè nuncietur. *Quibuscunque.* maioribus & minoribus conuersis & patronis. 16. q. vlt. filiis. imò & laicis. arg. in Authen. de ecc. ti. §. si autem, & §. sancimus. Quidam tamen hoc negant, sed tu repete, quæ diximus sup. de testi. cùm olim. *Reposcere.* nec satisdabit iste agens pro ecclesia, quod rem deducit in iudicium, & præiudicat ecclesiæ sententia contra hunc lata, si sciuit causam agi. ff. de accu. si tibi. §. iisdem. ff. de admini. tut. vulgo. C. de adminis. tut. l. fi. §. defen. qualiter autem concipere debet libellum. not. sup. de testi. cùm olim.

CAP. VII.

AD aures. Extirpare. 10. q. 2. hoc ius. §. perpetua. & §. si qua. *Hæreditatis.* id est, in perpetuam emphyteusim. *Concedere.* cum consensu tamen capituli. 10. q. 2. hoc ius. §. perpetua. *Tunc possunt.* tempore locationis, quasi dicat, quamuis primò potuerit plus locari, hoc non debet obesse conductori. argu. C. locati. ibidémque. & l. quidam. & C. de alluui. l. vl. *Aliis.* & tamen sibi non liceret locare aliis, sicut nec alienare. supra, eod. nulli. in hoc ergò habet priuil. quod ei locari licet.

CAP. VIII.

VT super. Si possessiones. quocunque modo ad manus prædecessoris deuolutæ, & quamdiu vixerit possessę. Vel dic, quòd genitiui, qui sequuntur, scilicet, regalium, reguntur ab hoc nomine reditus, seu etiam ab hoc nomine, possessiones. Reges enim sæpè solebant pro decimis retentis dare possessiones, vel reditus. *Prouenientes.* scilicet, reditus, vel possessiones de mensa. *De mensa.* quia enim prædecessor toto tempore vitæ suæ possedit eas, videbatur quod

quòd deberent dici de menſa epiſcopi, quia vero de nouo erant ad eccleſiam deuolutæ, videbatur, quòd non deberent dici de menſa epiſcopi, & ſic per conſequens poſſent alienari. argum. infrà de feudis.c. vlt. Sed quia in tutiorem partem interpretandum eſt, conſuluit non alienandum, & eſt ſanum, & neceſſarium conſilium, cùm iurat non alienare ea, quæ de menſa ſunt, intelligitur, vt non ſolùm teneatur non alienare, quæ antiquitus aſsignata ſunt menſæ, ſed etiam quæ de nouo. Nec enim videmus, quare plus de quibuſdam, quàm de aliis intelligitur, ſecùs autem eſt in illis rebus, quæ eccleſiæ ſunt, ſed alij datur vtile dominium, & etiam quandoque ad eccleſiam reuertuntur, quia illa non ſic de menſa intelliguntur, vt ſunt feuda, vt infrà de feudis.c.fi.ſed quaſi videtur ordinatum de eis, quòd ſic ſit licitum eis in feudum dare, ſed ſi hodie de nouo dentur, videntur data, vt in bonis & in vtilitatem eccleſiæ perſeuerẽt, vnde non licet ordinare, quòd aliquid exeat de menſa. *Minus*.12.q.2.terrulas. contra. Sol. ibi poſſeſsiones appellantur minus vtiles, id eſt, inutiles, vel quaſi; hic autem dicuntur minus vtiles, non quod ſint inutiles, vel quaſi, ſed quia ſunt minus vtiles, quàm aliæ. *Concedimus*.de ſpeciali gratia.de iure enim communi non poteſt alienare ſine conſenſu ſuperioris, niſi obſtante iuramento.

CAP. IX.

A*D audientiam. Procures.* De facto, de iure enim non tenebat contractus. 12.q.2.ſine ex. *Reuocari.* de facto, vel ſine ſcandalo. *Conductoribus.* ſi conductores fuerint bonæfidei in conducendo habent actionem contra locatores. 12.q.2. Vulteran.in Authent.de reb.eccleſ.non alien. §.ſi quis ſeruus.ſi eſſent maleſi.non.16.q.3.§.poteſt.verſ.vniuerſitas.10. q.2.hoc ius, in fin.

CAP. X.

P*OSSESSIONES. Alienare.* ſine authoritate ſuperioris. *Aſſignare.* niſi fuerint regula res.j.de religio.do.inter.

CAP. XI.

A*D noſtram. Neceſſitate.* debitorum. *Monaſterium.* hoc intelligitur, quando contractus tenebat, nec aliqua ſolennitas deerat, & tamen propter enorme damnum monaſterij datur reſtitutio, & non propter leue.ff.de minor.ſi ex cauſa.1.reſpon. *Recepta.* de gratia, quia de iure compenſare debebat. Vel dic, de iure eſſe, ex quo in feudum tenebat, & ex hoc vtile dominium habebat, quòd faceret ſuos fructus, & maximè, quia bonafide poſsidebat, & non eſt vis ſiue contractus non teneret propter defectum ſolennitatis, ſiue tenebat, ſed propter læſionem dabatur in integrum reſtitution. Item prædicta villa non eſt pignus, ſcilicet, quod ſola conuentione conſtituatur. pecuniam autem reddere tenentur, ſiue mutui contractum fecerint, ſiue actionem mandati, ſi mandato eccleſiæ ſoluit. *Dimittat.* petita in integrum.reſt.

CAP. XII.

C*VM laicis. Priuilegiis.*16.q.1.generaliter.17.diſtin. §.hinc etiam

SVMMARIVM.

1 *Quando imminet alienatio rerum pupilli facienda ſi non habet, vel habet minus bonum defenſorem, debet ei bonus defenſor, vel aduocatus per iudicem dari.*

2 *Res pupilli pretioſæ alienari non debent, niſi præmiſſa cognitione & interpoſitione decreti. quid autem de rebus eccleſiæ pretioſis. in num.5.*

3 *Quæ ſit differentia inter decretum, authoritatem, & conſenſum. & etiam in nu.6.*

4 *Alienationis contractus ſubſtantiam capit ex ſcriptura.*

5 *Contractus an & quando valeat ſine ſcriptura & ſubſcriptione.*

CAP. XIII.

1 D*VDVM † Defenſor.* idem eſt in pupillo, quia quando imminet alienatio rerum pupilli facienda, ſi non habet, vel habet minus bonum defenſorem, debet ei bonus defenſor, vel aduocatus dari per iudicem. ff.de rebus eorum qui ſub tu. l.magis.§.non paſsim.in fin.hic autem defenſor tam rerum minorum, quàm rerum eccleſiaſticarum docebit, quare alienatio debet fieri, vel denegari, & pręcipiet epiſcopus alienationem fieri per ipſum defenſorem, vel ipſe epiſcopus alienabit, nam de iure canonum epiſcopus ex cauſa poteſt vnam eccleſiam, & res eius dare alteri. 12.q.2.ſi epiſcopus. & c.ſeq.j. de donat.pa.ſ.de his quæ fi.à præla. paſto.& not.ſuprà, vt ec.bene.c.1. Nec mireris quod idem eſt alienator, & præſtans authoritatẽ alienationi, quia alienationem facit nomine eccleſiæ, quæ vel cuius res alienantur authoritatem præſtat, vt epiſcopus. Nec obeſt ſi læditur eccleſia, cuius res donãtur, quia pręferri debet cõmunis vtilitas priuatæ, vel maius bonum minori. 7.q. mutationes.& c.ſeq.ſi autem epiſcopus aliquid de iure ſuo alienaret, tunc ſecundum quoſdam neceſſaria eſſet authoritas archiepiſcopi, vt no.de tranſact.cap.2.& ſuprà de his quæ fiunt ab epiſc.c.1. *Defenſore.* vel perpetuo, vt eſt legitimus miniſter illius eccleſiæ, vel temporali, vt eſt defenſor, vel curator datus eccleſiæ ad oſtendendas rationes, quare alienatio huiuſmodi eſſet fienda, vel denegãda, nam ſine tali defenſore alienatio facta non valet.C.ſi ob.publ.pen.l.fin.

2 † *Tractatus.*12.q.2.ſine ex.10.q.2.c.1.ſimile eſt in rebus pretioſis pupilli, quæ non debent alienari, niſi præmiſſa cognitione & interpoſitione decreti.C.de præ.mi.minorum.& l.ſi minores.ff. de rebus eorum qui ſub. tu.l.magis.§.non paſsim.& §.ſi eos. Imò etiam ſi interuenerit cognitio, & decretum, tamen nõ valet alienatio, nec transfertur dominium ex tali alienatione, niſi in veritate ſubſit iuſta cauſa alienationis, vnde ea non conſtante, datur minori rei vendicatio contra poſsidentẽ, & etiam perſonalis actio tutelæ, vel negot. geſt.contra tutorem, vel curatorem.ff.de rebus eorum.magis.§.& eos.& §.ſeq. & l. quamuis. C. de præ. mi. ſi præſes. ſed ſi iuſta cauſa ſubeſſet alienationis, licet aliàs minor læderetur in precio, vel aliis, non ſubueniretur, niſi per beneficiũ in integr.reſt.C.de præ.mi.ſi quis.

Et hæc omnia dicunt quidam in alienatione rerum eccleſiæ obtinere, quæ pupillo comparatur. ff. quibus ex cauſis ma. in integ.re.pupilli. ſed alij dicunt vt videtur melius, quod in alienationibus rerum eccleſiæ, non eſt neceſſarium decretum, ſed ſufficit ſola cognitio cauſarum alienationis, cum expreſſo conſenſu epiſcopi & ſubſcriptione ipſius. 10, q.2.caſellas.hoc ius.12. q. 2. Abbatibus ſiue ex.licet enim leges præcipiant interponi decretum in alienationibus minorum, nunquam tamen dicunt neceſſarium decretum in alienationibus rerum eccleſiæ. Imò dicunt, quod conſenſus ſuorum ordinatorum interuenire deberet.10.q.2.hoc ius.nec canones etiam vnquam decretum præcipiũt interuenire, ſed de ſolo conſenſu dicunt, vt in præalleg.c.ſine.

☞ † Nec credimus neceſſaria alia, quæ leges ſtatuerunt in forma alienationis, vt eſt de iuramento ordinatoris, ſcilicet, quod nihil eſt mobile, vnde debitum ſolui poſsit, item quod inſcribatur nihil fieri in læſionem domus ſecundæ. 10.quæſt.2. hoc ius. item

quod ad similitudinem pupilli mittatur nuncius, qui rescribat pretium solutum in vtilitatem domus. ff. de reb. eorum. magis. §. ne tamen. nam statuta legalia super rebus ecclesiasticis non ligant ecclesiam, nisi ea acceptauerit. 96. distin. benè quidem, circa fin. in decreti autem interpositione, & aliis prædictis, ecclesia non acceptauit leges seculares, nec alio modo, & ideò si prædicta non interueniant, nihilominus valet contractus alienationis.

3 † Et not. quòd aliud est decretum, aliud authoritas, aliud cõsensus, siue collaudatio, decretum enim est sententia, & non interponitur sine causæ cognitione, & ideò in scriptis dandum est. C. de sententiis ex bre. recit. l. 1. & 2. ff. de rebus eo. qui sub tu. l. 1. & l. magis. §. si es. C. de præ. mi. minorum. sæpè tamen decretum in iure dicitur authoritas. C. de præ. mi. l. 1. C. quando decre. op. non est. l. 1. item decretum debet interponi ante alienationem. ff. de rebus eorum qui sub tu. l. magis. §. non passim. & d. §. se. authoritatem autem præstare in tutoribus & curatoribus est authorem se facere in his, quibus authoritatẽ præstat. ff. de authori. præ. etiam. quæ præstatur etiam sine scriptis. arg. ff. de author. præ. obligari. §. si. hanc secũdum canones debet præstare Abbates & Præpositi, alij vniuersitatum rectores conuenientibus & vniuersitatibus, quando debent agere, vel se obligare. argu. C. de author. præ. clarum. ff. de confessis. certum. §. in pupillo. sup. de iudi. c. causam. 1. de procu. consulti. & c. 1. & interponitur authoritas, dũ agitur ipsum negotium, vel parum post. inst. de authoritate tu. §. tutor. ff. de author. præ. oblig. §. tutor. ff. de acquiren. hæred. qui bona. §. iussu. episcopi autem dicũtur præstare authoritatem alienationibus & contractibus obligationis & alienationis id est, consensum & tamen plus, quia eorum consensus est necessarius, sed aliorum canonicorum consensus non est necessarius, licet necessarium sit requiri, & sufficit consensus maioris partis. 10. quæstio. 2. hoc ius. consensum autem præstare minus est, & valet fieri sine scriptis, nisi vbi expressum est, quod scriptura est necessaria, vt not. sup. de his quę fi. à prę la. c. 1. Item præstatur ante contractum & post, quantum ad hoc, vt postea nõ possit contradicere, sed non quantum ad hoc, quod est factum, quod non valet à principio, conualescere possit. sup. de elec. auditis. quod sicut ecclesia vestra, quod videtur habere locum in contractibus, vbi certa forma requiritur, sicut est in electionibus, de quibus prædictum est & in sententiis, sed in aliis contractibus, qui pendent ex solo consensu videtur, quòd si etiam ab initio non teneant, tamẽ ex post facto per subsequentes consensus confirmantur. ff. de ser. ru. præd. per fundum. ff. communia prædi. receptum. & not. suprà. de offic. deleg. prudentiam. Item consensus est etiam minorum, sed authoritas tantùm maiorum.

4 † Item not. quod quidam Legistæ dicunt, quòd alienatio rerum ecclesiæ debet fieri tantùm in scriptis, id est, ita quod contractus alienationis substan-
5 tiam capiat ex scriptura. † Decret. istæ tamen dicunt, quod alienationes rerum pretiosarum ecclesiæ debent redigi in scripturam, quod ex eo apparet, quia clerici eiusdem ecclesię debent subscribere, & prælatus in scriptis authoritatem præstare. 12. quæstio. 2. Abbatibus. suprà. de his quæ fi. à præla. capitulo primo. sed tamen ipse contractus non capit substantiam à scriptura, sed à consensu contrahentium. Vnde dicunt, quod benè tenet contractus, postquã partes consenserint, etiam antequam scribatur cõtractus, vel subscribant prælati, vel clerici, sed datur exceptio contra illum, antequam scribatur contractus, & subscribatur, sed quandocunque fuerit scriptus, & subscriptus siue tempore, quo consensus interuenit, siue postea licitè agetur, ex illo contractu, imò quidam Decretistæ dicunt, quod sine vlla scriptura & subscriptione valet contractus alienationis rerum eccle. subscribere autem quis potest per se & per alium. C. de test. hac consul. in prin. & l. antiquitas. §. fi.

6 † *Contractus*. in huiusmodi autem alienationibus dicunt quidam necessarium decretum, licet quam sæpè vniuocè sumatur decretum & sententia, inter ea tamen est differentia, quia sententia absolutionis & condẽnationis fertur inter aliquos, quorum vnus ab alio aliud petit. j. de verbo. sig. in his. ff. de re iud. in summa. C. de sent. & inter. l. 3. decretũ autem dicitur, quando nõ à parte, sed à iudice aliquid petitur, & ipse concedit illud cognitione præmissa. C. de præ. mi. ob. æs. ff. de suc. edi. l. 1. decretalis. ff. quod cuiusque vniuer. eorum. §. fin. *Perpetuis*. secùs est de temporalibus. s. vt eccles. bene. si di. confe. c. 1. vbi not.

DE PRECARIIS.

TIT. XIIII.

CAP. I.

PRECARIAE. De quinquennio. Loquitur secundum consuetudinem patriæ, ibi enim sic fiebat, alibi enim fit vsque ad mortem recipientis. 10. quæstio. 2. precariæ. & potest dici, quod ex hoc contractu nascitur condictio ex hac decret. sicut in emphyteusi, vbi est hæc consuetudo.

CAP. II.

DE precariis irrationabiliter. id est, contra vtilitatẽ ecclesiæ. *Sit obligatus*. hoc ideò dicitur quia nõ tenet hic cõtractus vel reuocatur principale, & per consequens accessorium. C. de legib. non dubium. 15. questio. 6. c. 1. & 3. secùs autem si contractus esset legitimus, & ex appositione pœnæ aliquid cõmodi consequeretur ecclesia, vel si consuetum est apponi. argum. ff. de pig. act. si pignore. §. vlti. ff. de euict. illud. §. vltim. argum. contra. C. de iur. fis. si procurator cæsa.

SVMMARIVM.

1 *Hæres rogãtis præcarium, non tenetur precario ex persona sua, cùm iam defecerit precarium, nisi ad hoc, vt restituat, si habet.*

CAP. III.

PRECARIVM. Suprà, agitur de preca. hîc agitur de precario, ex quo oritur interdictũ, quod competit contra precarium rogantem ei, qui vult reuocare contra precarium. ff. eo. l. 2. *Soluitur*. hæres enim rogantis precarium, non tenetur precario ex persona sua, cùm iam defecerit precarium, nisi ad hoc, vt restituat, si habet, vel dolo fecit, quominus haberet. ff. eo. quęsitũ. §. vlt. hæreditaria autem actione de pręcario semper tenetur. ff. de temp. præ. cùm hæres. *Obitu*. ff. de preca. cùm precariæ. Item si debitor soluat debitum pignoris. ff. de preca. debitor. Item si in diem cõcedatur precarium. ff. de preca. cum precario. nam vt ibidem dicitur ante diem reuocari potest. *alienare*. ff. eo. quod à Titio. §. quæsitum. & §. illud. *Per conuentionem*. scilicet, quod nõ possit ante certum diem reuocari. *Precariæ*. de quibus loquitur. s. eod. capi. 1.

D E

DE COMMODATO.

TIT. XV.

CAP. I.

CVM gratia. Si autem commodaui gratia sui tantùm, puta vxori, vel sponsæ suæ, vt honestius viueret, venit tantùm dolus & lata culpa, si autem mei & tui gratia commodaui, puta vt communis amicus inuitaretur, venit dolus & lata culpa, & leuis. ff. com. si vt certo. §. & interdum. & l. in rebus. *Culpa*. ff. eo. si vt certo. §. & interdum. & §. vlti. ff. eod. si mei. & l. si argentum. ff. si men. fal. mo. dixe. *Pactum*. de mora. & de pacto dic, vt tit. proxi. infra. *Post vsum*. hæc est differentia inter commodatum, & precarium, quia precarium non est ad certum vsum concessum, ff. de preca. cum precario. commodatum autem ad certum vsum. sic. ff. eo. l. 4. §. vlti. & l. siue. §. interdum. & l. vlti.

DE DEPOSITO.

TIT. XVI.

SVMMARIVM.

1 *Non solum in mutuo, sed etiam in aliis contractibus non tenetur ecclesia, nisi quantum versum est in vtilitatem eius.*
Ecclesia quando teneatur ex deposito.
Transactio super vsuras non valet.
2 *Prælato non licet renunciare gratis vtilem exceptionem ecclesiæ competentem.*

CAP. I.

GRAVIS *illa. Conuersum*. C. quod cum eo. qui ea quæ. & 10. q. 2. hoc ius. §. is cùm. ff. depo. l. 1. §. an in princip. potest etiam dici, quod ideo hic non tenetur ecclesia, quia non fuit apud eum depositum.

1 †Item no. non solùm in mutuo, sed etiam in aliis contractibus non teneri ecclesiam, nisi quantũ versum est in vtilitatem eius, quod intelligimus verum in contractibus, qui fiunt alterius gratia tantùm, si autem fiunt gratia ecclesiæ, puta in emptione & locatione, & consimilibus, secùs, sufficit enim quod vtiliter contrahit. ff. de mino. verum. §. sciendum. & §. seq. nisi in mutuo, quod licet contrahatur gratia ecclesiæ non tamen tenetur, nisi versum sit in vtilitatem ecclesiæ. 10. q. 2. hoc ius. imò & si non vtiliter contrahat ecclesia, dummodò forma seruetur contractus tenet, sed reuocari potest per in integ. resti. C. de prædi. mi. si quid. sup. de in integ. resti. c. 1. Nec credimus quod in aliquo contractu, nisi in mutuo, quòd ille qui contrahit cum ecclesia debeat esse solicitus, quòd pecunia quam ei pro contractu dat in vtilitates ecclesiæ conuertatur, vel expendatur, non enim inuenitur hoc iure cautum. Nec obstat. ff. de reb. eorum qui sub. tu. magis. §. illud. quia ibi de magistratu qui præstat authoritatem venditioni, qui debet esse solicitus, alioquin fortè tenetur. Nec ob. 10. quæstio. 2. hoc ius. quod similiter intelligitur de episcopo authoritatem præstante, vel non dicitur ibi, quòd si non fuerit pretium solutum pro debito, quòd res vendita ab eo reuocetur, sed si non fuerit forma seruata.

Alij tamen dicunt quod curiosus esse debet, vt pecunia expendatur in vtilitates ecclesiæ, alioquin nõ tenet contractus, hoc autem benè fatemur, quod ille, qui soluit pecuniam, debet soluere, si vult esse benè tutus authoritate superioris ordinarij. argumẽt. ff. de mino. ait prætor. §. 1. C. de admi. tu. §. sancimus. & l. penul. Si autem sine eo soluat liberatur, sed ecclesia restituitur in integrũ, si pecunia nõ conuertatur in vtilitatem ipsius ecclesię. C. si tutor vel cu. interue. l. 1. & per totum. C. si ad. sol. l. 1. in quibusdam autem casibus, non crederemus ecclesiam restituendam, scilicet, contra illos, qui soluunt sibi reditus, vel pensiones annales, & nisi excedant summam centum aureorum. C. de admit. tut. sancimus, constitutiones. C. ad Treb. sancimus. pro eodem enim reputamus soluere prælato & tutori, de quo prædictæ leges loquuntur. Imò plus dicimus, quod si quis alicui canonico, vel alij etiam recipienti pro ecclesia soluerit, & salua sit pecunia ecclesiæ, tutus est exceptione doli, qui soluit, arg. ff. de admi. tu. minoris. ff. de cõdi. inde. naturalis filij. insti. quibus alie. non licet. §. vlti. C. pro emp. cum. vel fortè posset dici hoc speciale, quod quando pro debitis fit venditio rei immobilis, quod sic debet esse curiosus, vt dictum est, imò priori creditori soluere debet. in Authen. de ecc. ti. §. sancimus. nec alias petet, nisi hæc faceret, sicut in mutuo diximus, sicut hoc ipsum speciale est in mutuo ciuitati facto. ff. si cer. pe. ciuitas. & in muliere consentiẽte instrumento creditoris. C. ad Vel. Authen. si qua, §. & in seruo. ff. de in rem verso, quod si. §. nec non. In aliis autem contractibus, vel venditionibus non est sic adhibenda diligentia. *Non ecclesiæ*. quando autem apud prælatũ & ecclesiam aliquid deponitur, tunc ad reddendũ ecclesia obligatur, & tamen tunc etiam non videtur teneri, nisi aliquod lucrum de de-
1 posito senserit. arg. ff. depo. licet. §. si filius. *Sub quæstionibus*. 14. q. 6. c. 1. 12. q. 2. fraternitas. 5. q. 5. illi. *Pacisci*. de gratia in sustentamentum vitæ & restitutionem damni, nam si calumniosè promissionem vel pactum obtinuisset secùs esset. ff. de condi. inde. in summa. circa prin.

2 †*Pacisci*. hoc pactum dicitur valere de gratia, & non mero iure, quia non licet prælato renunciare gratis vtilem exceptionem ecclesiæ competentem, sicut hic erat, quod depositum vel debitum non est in vtilitatem ecclesię conuersum. arg. ff. de pac. contra iur. §. si curator. & §. seq. C. de transact. præses. sed si super mutuo contra quod poterat excipi, quod nõ esset conuersum in vtilitatem ecclesię sit transactũ, vel iudicatum, & agatur actione in factum ex re iud. vel cond. ob. causam. vel ex stipulatione, vel pręscrip. verb. vt detur quod in transactione conuenit, vel quod iudicatum est, non poterit excipere, quod debitum, de quo est iudicatum vel transactum, non sit conuersum in vtilitatem ecclesię, nisi iuuet se beneficio restitutionis in integ. contra rem iudicatam, vel contra transactionem. C. si aduer. trans. & C. si aduer. rem iudi. per totum ar. ad hoc quia post sententiam non licet exceptionem proponere, nec noua instrumenta producere. sup. de sen. & re iudic. inter. suborta. C. de except. præscriptione. s. de transact. c. 1. ff. si quis caut. l. 2. in prin. Item solutum ab ecclesia ex causa iudicati, vel transactionis repetere non poterit, quia indebitum, vel sine causa solutum, cùm non sit indebitum saltem ciuiliter, nec sine causa soluit, ex quo transactum est, vel iudicatum. ff. fa. er. cũ pu. ff. de iud. de qua. §. fi. ff. de condi. inde. in summa, in prin. Quidam tamen dicunt, & fortè benè, quod si sciens indebitũ, vel non conuersum in vtilitatem ecclesiæ transegisset, datur repetitio per condi. ex iniusta causa, quia calumniosa est huiusmodi transactio. ff. de condi. inde. in summa, in prin. 2. quæstio. 3. §. notandum.

☞ †Item dicunt quidam & fortè benè, si per calumniam falsum allegans, sciens quis obtinuit iniustam sententiam etiam aduersario & iudice consentientibus,

tibus, obstat ei doli exceptio, ibi eorum consensus non excusat à malitia. argumen. ff. de iud. si prætor. l. 1. quia dicunt in hoc casu, quòd res iudi. non tollit condictionem sine causa, alij tamen in sententia contrarium dicunt, & intelligunt illum. §. tantùm, quando contra absentem fertur setétia pro aliquo præsente scienter falsum allegante.

Et hæc videntur vera, scilicet, quod repetere possit ecclesia, quod dedit ex calumniosa transactione, quando credidit conuersum in vtilitaté ecclesiæ, & non erat, quia si sciret, non conuersum, & sciéter transigeret, tunc non posset repetere, quia scienti nō infertur dolus. ff. de act. emp. l. 1. in fin. nisi tempore quo primus contractus mutui fiebat in fraudem ordinatum esset, quod subsequenti tempore fieret trásactio super primo contractu mutui, aut auxilium quod habeat ecclesia in contractu mutui tolleretur ei in contractu transactionis, nam hoc casu, satis dici posset, quod etiam si vterque sciret non conuersum in vtilitatem ecclesiæ, tamen ecclesia repetens datum ex causa huius transactionis repeteret per condictionem ex iniusta causa. Et contra agentem ex tali transactione datur exceptio, quia datur sicut repetitio, quando fit fraus de contractu ad contractum alterum vel eundem, eodem tempore celebratum. ff. de dona. inter vir. & vxo. si sponsus. §. circa. ff. ad velle. quidam. ff. de ac. emp. l. Iul. §. idem Pomponius. & l. emptorem. §. Iul. eadem ratione debet dari repetitio, si fraus fit de contractu ad contractum, qui alio tépore fieri debet, cùm æqualis fraus sit vtrobique, & sola fraus est causa repetitionis.

Quidam tamen dicunt, ꝙ semper licet ecclesiæ venire contra transactionem initam fraudulenter scientibus & consentientibus ambabus partibus. C. de transact. præses. si autem transactio dicatur nulla, vt si conueniant quod aliquid detur pro vsuris, hæc transactio, nec actionem impedit, nec exceptionem, quia pei nullam transactionem tenetur quis ad vsuras.

CAP. II.

BONA fides. *Saluis*. C. locati. l. 1. ff. eodem, quod nerua. *Depositas*. ff. eod. l. 1. §. sæpè. & §. de leui. idē & si tui gratia depositum tantùm sit factum, & tunc etiam fortè tenebitur de leuissima culpa. ff. si cer. pe. si quis nec. *Pro custodia*. non tamen per actionem depositi, sed locati si quantitas fuit data, si autem species, per actionem præ. ver. institu. mandati. §. vlti. ff. eo. l. 1. §. si quis seruum. & tenetur hic de leui tantùm. *Pacto*. ff. eod. l. 1. §. si conuenerit. & §. sæpè. ff. locati. quæ mercedem. *Culpa*. ff. eod. l. 1. §. si rem. *mora*. depositarius enim & quilibet debitor post moram tenetur de casu fortuito, satis enim est, quòd res potuerit non perire penes actorem. ff. de leg. 1. seruos. §. 1. ff. eod. si in alia. §. vlti. quidam autem distinguūt, an res esset penes actorem peritura, an non. argum. ff. eod. plures. §. siue. *Fortuitus*. dum tamen casus numerentur in pacto. ff. si quis cau. sed si quis. §. quæsitum. *Reuocare*. etiam contra pactum appositum. ff. eo. l. 1. §. pen. *Compensationi*. insti. de act. §. in bonæ fidei. *Si causa*. C. de compen. l. vltima.

DE EMPTIONE ET venditione.

TIT. XVII.

CAP. I.

PLACVIT. Admoneant. & si necesse fuerit cōpellant. 42. dist. 1. hîc etiam secundum Alanum, sed nos contra, nisi esset notorium, quia tunc posset excommunicare, nisi emendaret, vel interdiceret nocentes. *iussu*. nota defensionem peregrinorum pertinere ad ecclesiam & ad quoslibet sacerdotes. Alij contra. C. de episcop. audi. l. prima.

CAP. II.

VT *mensuræ*. *Pœniteat*. Et punitur per l. Cor. de fal. & ff. de var. & extraor. cog. nouerit.

SVMMARIVM.

1 *Contractus sicut non potest fieri ab initio sine solennitate, ita nec ratum haberi.*

CAP. III.

CVM *dilecti*. *Tunc*. Tempore venditionis, quod spectandum est. ff. de euict. ex mille. §. 3. C. de rei vendi. si voluntate. *arbitrio*. C. de rei vend. l. 2. *Contrariam*. sed nonne hoc ipso, quod capitulo ignorante factum est, nulla erat vendi tio, & sic non erat necessaria restitutio in integrum? Respondemus licet dicetur capitulum ignorasse non probabatur, vel nō fuit actū, nisi ex hac causa, quia deceptus erat vltra medium iusti pretij, vnde post seruatur capitulo, si velit dicere contractum nullum propter consensum capituli non habitum, quod dicere possunt. Qui enim quod ex vna causa petit, non prohibetur petere ex alia. ff. de excep. rei iudi. & an eadem. C. de inoffi. test. eum qui. Sed dices nónne agēdo ex empto videtur ratum habuisse contractum, ergò de cætero non potest dicere nullum. C. de furt. l. 1. ff. de tribu.
1 quod in hæred. §. eligere. Sed respondemus, † quod sicut ab initio non potest fieri contractus sine solennitate, quæ est. 12. q. 2. sine ex. sic nec ratum haberi, hæc sententia fuit iusta, quia non constabat de pretij quantitate, si enim de ea constitisset, tunc debuisset mandare, quod sententiaretur in optione esse emptoris, an vellet pretium recipere, & rem emptā dimittere venditori, an vellet rem retinere, & pretium supplere, vt hîc dicit, & ideò expone verbum, quod sequitur, salua quæstione canonis super deceptione pretij, id est, super quantitate pretij. argum. sup. de test. cum causa. iudex enim supplere, & emēdatè debet dare sententiam, j. de test. Rainutius in fi. de consensu autem capituli benè facit, ꝙ illud reseruat, quia de illo non potuit iudicare, quia nō fuit petita reuocatio contractus ex illa causa, per officiū autem iudicis, antequam inciperet cognoscere de appellatione, an esset iusta, vel iniusta, benè poterat mandare, quod res trāslata in alterutram partium, post appellationem reuocaretur in primum statum, vt not. s. de excep. dilectæ.

CAP IIII.

PEruenit ad nos. *Verò*. C. ad velle. Auth. siue à me. *per* 30. hoc enim non prodest, cum tempore matrimonij non currat ei præscriptio in rebus mariti. C. de iure do. in rebus. C. de præscrip. 30. anno. cùm not. §. illum. C. de anna. exce. l. 1. §. vlti. nec possunt alienari, nec etiam consentiente vxore. C. ad velle. Auth. siue à me. *In cōmunes*. similiter nec hoc sufficit, cùm saltem pro parte viri, vel id, quod in vsum viri cesserat, non debuerit computari. C. ad velle. Auth. si qua mulier. & nec etiam pro parte mulieris, quia maritus de suo, non de bonis mulieris eam alere debet. *Consulere*. nec hoc etiam ei proderat. argumen. j. de dol. post di. re. per vestras. licet enim agere posset tunc. C. de iure do. vbi. non tamen cogitur. Dic ergò mulierem ideò non potuisse venire contra eam, quia non debet de iure eam lucrari post morté mariti. C. de pact. con. super do. l. pen. & vlti. & Authen. qualitas.

qualitas.nisi pactum interuenisset.C.de rei vxo.act. l.1.§.illo proculdub.& sic intelligitur. Authen.C.ad velle.Auth.siue à me. Vel dic,quod ratificauit eam per secundam confessionem.ff.ad velle.siue me.

CAP. V.

AD nostram. *Patet.* Præsumptiuè sic.infrà de pignor.illo.*Dimidiam.* hæc sola præsumptio sufficiebat, vt iudicaretur fraudulenta, vel vsura: argum.ff.de transact.cùm hi. §.modus. C. mandati. per diuersas.tamen hoc sine prima nihil valet, scilicet,quòd infrà certum tempus debet restituere empta. *pretij.* prædictarum rerum venditarum. *Pœnam.* infrà de vsur.quia omnibus.sed & alias pœnas imponere potest.suprà de iureiur.ad nostram.j.de vsuris. conquestus.& c.tuas.sed ab ista incipiendum est.sic, suprà vt lit.non contest.quoniam.in fi.

SVMMARIVM.

1 *Deceptus vltra dimidium quis dicatur.*

CAP. VI.

CVM causa.*Recepto.*C.de rei vend.l.2. *Restituerent.* cùm quis decipitur vltra dimidiam iusti precij agi potest,vt vel rescindatur contractus,vel suppleatur precium act.ex contractu,& sic agit perpetuò,quia omnes actiones personales sunt perpetuæ,vel condictione ex lege quæ est. C. de rei vend. l.2.vel officio iudicis petita restitutione in integrũ intra quadriennium tantùm.C.ex quib.cau.in contractibus.C.de temp.re.superuacuam.

Et habet hoc locum in contractibus bonæ fidei, secus in contractibus stricti iuris, licet tunc habeat locum exceptio secundum quosdam. ff.de verbor. oblig. qui vsum. cùm aliter in transactione non habet locum deceptio vltra dimidiam.infrà de reli.do. constitutus.ff.ad Trebel.Lucius. §.vlt. est autem deceptus vltra dimidiam, qui rem valentem 9.dedit pro quatuor, alij dicunt qui rem valentem septem, dedit pro quatuor.

CAP. VII.

SI venditor. *Institutum.* In his casibus repellitur actor agens de euictione.ff.de euict.si rem quam. §.vlt.& l.si dictum.§.si presente.& l. Hærennius. & l.si dictum.§.si promissio.& l.si rem. §.si duplæ.& l.si seruum cùm. & l.si mancipium. & l. si ideò.& l. quæ aliam.& l.mandati.& l.si procurator.§.si ignorans.& l.si per imprudentiam.respon.1.& §.si quis.& l.vlt.ff.quarum re.ac.non datur.l.vltima.§.1. *Affuit.*& cum determinauerat. *Per iniuriam.*talem,scilicet, ex qua iudex litem suam facit,quia tunc ipse iudex tenetur.C.de pœna iud.qui ma.iu.l.1. ff.de iudi. filius. si autem talis esset casus,quod iudex non teneretur, vel si non sufficientes probationes induxisset emptor,sine dolo malo,tunc benè teneretur venditor, qui de probationibus illius rei, quam vendidit debet esse solicitus, & vt hîc apparet venditori imputatur defectus probationum, & emptori culpa sua, vel malitia iudicis,vel imprudentia.

DE LOCATO ET conducto.

TIT. XVIII.

CAP. I.

EX rescripto.*Magistrorum.*hîc non comprehenduntur alij inquilini, seu conductores alij nisi scholares, vel qui priuilegio scholarium gaudent,vt scriptores & consimiles.*Consensum.* hæc decre. continet speciale, aliàs enim secus,suprà loca.ne cui.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus super sua iurisdictione,potest cum suo capitulo statuta facere,sed super aliis non,nisi hi consentiant.*

CAP. II.

VESTRA. *Statuto.* licet enim episcopus cum capitulo suo, possit statuta facere,vt suprà de his quæ fi.à ma.pat.cap. c.vlt.suprà de ma.& obed.c.2.tu respondeas,quòd super iurisdictione sua a potest episcopus [a] cum capitulo suo statuta sua facere,sed si super aliis velit facere statuta,non potest, nisi hi, quorum interest consentiant, vel ad minus sint præsentes.de consecra.dist.3.c.1.suprà de his quæ fiunt à præ.sine con.cap. c. vlt. *Alienationem.* perpetuam directi,vel vtilis dominij. argum.suprà de rebus eccles.non alien.si quis præ.

a Potest episcopus. hoc dictũ Innoc.alegat ꝑ notabili do. Anto. & Imol.in c. cùm omnes. ꝟ. de consti. & refert. Felin. ibi in colum. 6. versi. alio modo declaratur. vbi allegat tenentes hoc dictũ Inno. hîc & ibi vide.

SVMMARIVM.

1 *Quid sit sterilitas.*

2 *Remissio census vel afflictus fit in casibus fortuitis.*

Casus fortuitus quando noceat conductori.

3 *Conductor à iure locationis cadit, si biennio non soluerit pensionem.*

Locator quando possit expellere propria authoritate conductorem, ita quod conductori non competat interdictum vnde vi.

4 *Conductor quo tempore teneatur soluere pensionem.*

5 *Locatori operarum soluendum est debitum finito opere. & num.6.*

7 *Mora facit rem vel factum, vel interesse tantum æstimari officio iudicis quantum fuit tempore moræ, vel cœpit esse postea vsque ad sententiam perseuerante tamen mora.*

CAP. III.

1 PROPTER sterilitatem. † Sterilitas dicitur,si semen receptum non sit.ff.eo.ex conducto.§.suus ibi.& §.si labes.& l.si vno. §.vbicunque. Io.& B. dicunt sterilitatem,quãdo communis vox est,quod malum tempus fuit hoc anno propter fructus.*Vitio.* insolito & fortuito, nam si solito vitio & debilitate terræ hoc contingat,nulla fit remissio. ff. eodem.ex conducto. §.sed si vtendo.& §.vltimo. & l. si vno. §. cùm quidam.

2 † *Fortuito.* scilicet, deuastatione inimicorum & consimilibus,& melius potest dici, scilicet, inundatione fluminis insolita.idem etiam si per terræmotum, vel incursum hostium fructus sit amissus,secùs autem si per lasciuiam exercitus transiens fructus corrupit.ff.eod.ex conducto.§.1. & penult. vel si per incendium.ff.eodem,qui insulam. si quis autem rectè inspexerit leges,dicet idem in exercitu lasciuiente. *Remissio.* hæc vera sunt in locatoribus corporum, quod nocet eis casus fortuitus,secus in locatoribus operarum,vel rei & operæ,& secus in his, qui accipiunt speciem ex innominato contractu, vt aliquid faciant, quia licet eos casus fortuitus impediat, nihilominus totam mercedem recipient, nisi culpa, vel mora possit eis imputari, vel nisi tempore, quo non eis potuit operari, alij operatus sit,à quo mercedem habuit.ff.de va.& extraor.cog.l.1.§.penult.ff. statuti.cùm hæres.§.antepenult. ff.de condit. causa da.l.penult.ff.eodem sed adiicit.§.vlt.& l. defuncto. ff. de in diem. ad.ff. loca. qui operas. *Cum vbertate.* C.eodem licet.& l.ex empto.ff.eodem conducto.§. suus.& dicunt quidam vbertatem dici, quando duplum habet eius, quod solitus est habere.Ioan.& B. vbertatem dicunt hoc anno fuisse, quando tantùm habuit facta communi æstimatione,& præsentis anni, & præter id quod neuter annus communi voce diceretur sterilis. *Præcedentis.* proximi. nam interpolati anni, non proderit, & vtilius est agere post

secundum annum, quàm ante, quia tunc duo anni veniunt in compensationem, qui iam præterierunt. *Inuito*.C.loca.ædem.

3 *Tempore*.ff.vt in pos.l.mi.l.3.§.vlt.*Per biennium*.†not. conductorem cadere à iure locationis,si biennio nō soluerit pensionem.ff.loca.quæro.§.inter loca.secùs autem est in emphyteota,qui non cadit biennio,sed triennio.C.de iure emphyt.l.2.in fin.nisi sit emphyteota ecclesiæ,contra quem sufficit biennium. 10.q. 2.hoc ius.§.qui rem.*Soluisset*.nullo casuum prædictorum interueniente, potest colonus resistere domino.ff.vti posid.si duo.§.3.ff.de vi & vi arm. colonus. in casibus autem prædictis, licet locatori propria authoritate expellere conductorem modici temporis,quia non posidet.ff.eodem,cùm in plures.§.hæredum. ff.de acquiren. possessio. quod vniuersas.§. quod per. C. eodem pro emptore. vbi conductor interuerteret possessionem.ff.de vi & vi armata.colonus.& l. cum fundum. colonus autem perpetuus, vel qui ad non modicum tempus conduxit, cùm posideat naturaliter, & habeat ius in re, expelli non potest. ff. si ager vect. l. prima & secunda. ff. de superfi. l. prima. §. primo. C. de fun. pat. iubemus. Idem videtur in commodatore, & precario concedente, nam tales cum posideant rem suam, violenter possunt auferre à colono, & commodatariis & precario recipiente, nec prædictis competit interdictum vnde vi, cùm non posideant,& si agant, repelluntur exceptione, quod non possunt intentare interdictum, quia non posidebant, quando fuit eis ablata res.

4 † *Non soluisset*. conductor autem pensionem soluet in fi.temporis,quo conduxit, nisi aliter sit conuentum,vel nisi alia sit consuetudo terræ,quia semper in promissionibus, quod minimum est eligimus.ff.de regulis iuris.in stipulationibus. Item quia semper quod debetur, vel promittitur, vel in diem certum,vel in annum certum,vel in certis nundinis, vel ante nundinas, vel ante annum, semper transactis nundinis,vel anno,vel alio tempore soluendum est, siue sit legatum, siue libertas, siue quid aliud.ff. de verborum obligat.eum qui calendis.& l.eum qui certarum. & l.qui ante calendas.& l.eum qui.§.qui ita.& l.qui in hoc anno. insti. de inuti. stip. §. finali. idem est, & si aliquid debeatur post annos certos. ff.de condit.& demonst. qui in annos. ibi enim exponitur in annos decem, id est, post annos decem, quia si in annos decem debent, id est, singulis annis vsque ad decem annos,semper in princip. cuiuslibet anni debent dare debitum, sicut quando legatur, vel debetur alicui in annos singulos,vel aliquid annuum, vel quolibet anno,vel annuatim,siue debeatur quamdiu vixerit,siue quamdiu fuerit in scholis, siue vsque ad quinque annos, semper hoc debitum in principio anni solui debet. ff. quando di. leg.ced. nec semel.in principio & §.1. & C.quando dies leg. ce. l.1. quidam tamen intellexerunt aliud esse in legatis, aliud in stipulationibus, sed non placet. quia l.prælleg.ff.de condi.& demon.qui in annos,loquitur expressè in legatis.

5 †Item videtur quòd si aliquis locauit operas suas pro aliquo opere faciendo,vel exercendo nouo,vel etiam si salarium promisit aduocato, vel medico, procuratori, vel in aliis consimilibus causis, quod tantùm finito opere soluendum est debitum. argumentū.C.de suffrag.l.1.Quidam tamen aliud dicunt in aduocato.arg. C.de iudi. properandum. §.in honorariis.quæ.l.non multum vrget opponentem.argumētū pro eis.ff.de var.& extraor.cog.l.1.§.est quidem.sed certè non est contra.quia ibi dicit,quod in principio est conueniendum de salario, sed non dicit,quod sit soluendum.ad idē.C.de postu.quisquis. §.præterea.in aduocato autem fisci videtur speciale quod in medio soluatur sibi salarium. C. de aduo. diuer.iud.per hanc.§.vincenti.

6 † Et hæc sunt vera,nisi propter consuetudinem, vel aliam iustam causam aliter præsumatur, quia si quis promisit,vel legauit alicui mercedes magistrorum,vel pensiones domorum illo tempore soluere debet promissor,quo ille, cui promittitur soluere debet.ff.quando.di.leg.ce.nec semel.§. 1. Hîc habes quod in mora sit,quicunque intra tempus statutum à lege non soluit canonem,& pœnam incurrit, sicut qui non soluit intra tempus statutum ab homine.ff. de verbo.oblig.si fundum.C.de contrahen.stip.magnam.idem est in electione.sup.de concess. præben. & eccle.non va.nulla.quoniam.sup.de electi.cùm in cunctis.Item in mora est debitor dandi,vel faciendi si antequam soluat debitum,etiam si non delitis cōtesta.ff.de verbo.oblig.nemo.in fin. Idem est in mora,si non soluerit debitum,etiam sine die post denunciationem sibi congruo loco & tēpore factam. ff.de verbo.obli.si ex legati.ff. de vsuris.mora.dummodò intelligat,vel intelligere debeat, se debere.ff. si cer.pet.qui à te.nisi remissa sit rei repetendæ instantia.ff.de vsuris sciendum.

7 † *Mora*.hîc mora facit rem,vel factum, vel interesse tantùm æstimari officio iudicis,quantum fuit tempore moræ,vel cœpit esse postea vsque ad sententiam,perseuerante tamen mora.ff. de eden. nisi. §.1.ff.de tricaria.l.penult.& de act. empt.ratio. §. si per.ff.de regu.iur.si cal.ff.de con.fur.in re.ff. de verbo.oblig.quoties in diem.hîc mora secundum legē inducit vsuras in contractibus bonæ fidei,& in legatis & fideicommissis.ff.de vsuris mora.si.ff.de leg.2. si quid seruo.& l.qui solidum.§.1.& §. etiam. legata enim,licet sint stricti iuris,tamen in hoc æquiparantur contractibus bonæ fidei.C.in quibus caus.in integ.resti.non est.in minorum.secùs est in contractibus stricti iuris.C.de condi.inde.l.1. etiam lite non contesta.licet.F.dixerit contra.Item hîc mora inducit fructuum petitionem per officiū iudicis in quolibet contractu,si petam quod aliquando fuit meū, vel eius cuius iure nitor,alioquin exigitur lit.contestat.in contractibus stricti iuris. ff.de vsuris. videamus.respon.1.& §.1.& §.si autem.& §.ex causa.& §.si possessione.& l.2.Item hæc mora quandoque punitur in tertia parte debiti.ff.de inoffi. test. & si quis suo.Item facit indistinctè periculum pertinere ad reum, etiam si res erat eodem modo peritura apud actorem,satis enim est,quod potuit non perire. ff. de leg.1.cùm res. §.1.Nec est contra.ff.depo. si plures.§.fin.quia ibi non erat in mora, licet esset conuentus,quia habebat probabiliter causam resistendi,scilicet,propter expensas,& hoc expressè probatur Authen.de deposito.§.nemo.vbi dicit,qui interdicit depositario,ne rem restituat,tenetur de periculo,multò fortius tenetur depositarius qui perfidiam facit si sine causa teneat.

☞ † Vnde not.quòd si ille, qui conuenitur reali actione,ab initio fuit bonæfidei possessor, sed postea cœpit esse malæfidei vel in mora, tunc distinguitur, an res esset eodem modo peritura apud actorem, vel non, sicut distinguit.ff. de rei vendic.item siue. §.final.iin qua tam ex præcedentibus,quàm sequentibus patet,quod loquitur in bonæfidei possessore ab initio,& simul habes in eodem titu. si in aliena. Et adiicies primæ regulæ, quod quicunque iustam causam litigandi habet,non tenetur de periculo.ff. de rei vendicatione. vtique. dummodo ab initio bona

bona fide contraxerit, vel res ad eum peruenerit, mala autem fide contrahens semper de periculo tenetur.ff.de rei vendi.Iul.respon.1,& §.1. Item illud not.quod licet in petitione hęreditatis reputentur 2 in mora,& malæ fidei possess. quo ad fructus qualitercunque sciuerit ad alium pertinere.ff. de pe. hæred.item veniunt.§.petitam.& §.à quo.& l.sed si.& sequen.& §.& si ante.sed non sic in rei vendicatione,quia ille qui bonafide ab initio contraxit,non dicitur esse in mora, vel malęfidei pos. quò ad fructus,nisi post litis contestationem. C. de rei vendi. cert.imò & post litem con. non remanet bonęfidei quò ad vsucapionem triennij complendam,& quò ad hoc,quod fructus facit suos, licet illos cogatur restituere,sicut & rem vsucaptam post litis contestationem.ff.de rei vendi. si post.ff.ar.ꝓ empt .l.2.in fi. ff.de vsu.qui sit.§.fi. Item quantum ad facultatem etiam post lit.contest.remanet bonæfidei possessor. ff.de peti. hære. illud. quantum autem ad præscriptionem.10.vel plurium annorum, non dicitur possidere,quia interrupta est per lit.contest. C. de re ven.in causa.

Aliis videtur & fortè melius,quod quantumcunque fuerit bonæfidei ab initio,quod ex quo fuit malæfidei possessor,etiã ante lit.cõte. tenetur de fruct. nec vsucapit, & de facto tenetur, maximè secundũ canones.s.de præscri.quoniam.hanc moram & prędictas eius pœnas incurrit ecclesia fiscus, & etiam minor 25.annis,dummodò sit maior 14. impubes enim nullam moram facere potest.ff.de ver.obli. si pupillus.Item prędictæ personæ licet incurrant hãc moram,tamen sæpè restituũtur in integrũ. ff. de inte.rest.coram.† Item licet dixerimus, quòd debitor prædictis modis contrahit moram & pœnam: tamen & alio modo contrahit, quia sine vlla diei appositione,vel litis conte.vel interpellatione contrahit moram,ff.de verb.ob.continuus.& l. stipulationes.§.fin.Item quodam speciali iure maior obligatus minori,vel ecclesiæ,vel fisco contrahit morã, & pœnam.C.in quibus causis non est ne.in inte. resti.in minorum.ff. de vsuris. cùm quidam. speciales casus sunt,vbi extraordinariè contrahitur mora & pœna.ff.de fideicom.li.cùm verò. §. apparet. C. de iure do.§.pe.ff.de vi.& vi ar.l.1.§. rectissimè.& l.pen. ff.de quod me.cau.si cùm.§.quod si homo.

SVMMARIVM.

1 *An possit dominus propria authoritate expellere emphiteotã.*
2 *Emphyteusis semper durat quousque authoritate iudicis rescindatur.*

CAP. IIII.

POTVIT.emere.C.deiure emphy.l.vl.*vendere*.donare autem potest domino non requisito. C. de fundo pat.l.1. inst.locati. §. ideò. fortè pignori obligare.ff.de.pi.lex.ff. de pi.ac. tutor. §. vl. *Prohibentur*.pacto quod interuenit inter emphyteotam, & dominum. † *Nisi celeri*. vsque ad li. conte. ff. rem rat.hab.amplius.melius videtur quousq; expellatur secundum eos,qui dicunt,licere domino expellere emphyteotam propria authoritate,& in casibus in quibus licet secundum illos,qui dicunt, quòd tantũ authoritate iudicis faciendum est,quousque & antequam ad iudicium vocetur,vel antequam aliquod damnum dominus cõsequatur,ex eo quod emphyteota non soluit.ff.si quis cau.& si post. hoc probat litera sequens,nõ obstante quod ei vt canonem solueret,nõ extitit nunciatum,quia si ex quo vocatus est ante lit.conte. liceret sibi consulere, frustrà hoc dixisset,cùm plus sit eum in iudicium vocare quàm extra iudicium admonere.

†Sed quæres,nónne hoc ipso quod non soluit intra tempus statutũ videtur recisa emphyteosis?Respondemus non,quousque patitur [a] conductorem tenere rem locatam, vnde & si postea accipit pensionem,refirmatur tacitè contractus,vel dic quod semper durat emphyteosis, quousque authoritate iudicis rescindatur. Item quærimus si post tẽpus quærat pensionem,& emphyteota deneget, an vlterius possit sibi celeri satisfactione prouidere?Respõdemus non, nam cum antiquo iure & communi iure non licet vltra tempus præfixum soluere,imò res emphyteotica sibi auferebatur, licet hodie de gratia aliqua sit facta additio iuri cõmuni,scilicet quod possit prouidere celeri satisfactione restringendum est,nam qui exactus debitum non soluit,non potest dici,ꝙ sibi celeriter prouideat. Illum ergò [b] putamus sibi celeriter prouidere,quod exactus,vel in iudicio,vel extra iudicium statim,& sine vllo termino soluit,& multò fortius sibi prouidet celeriter, si antequam exigatur in iudicio,vel extra soluat. Alij exponunt celeri satisfactione,id est, quamcitò potuit. ff.ad Tertu.l.2.§.confestim. Alij dicunt post bienniũ dandum modicum tempus:& interpretantur modicum respectu biennij.ff.de verb. signi. hæc adiectio. *Expelli*.authoritate locatoris [c] vel tutius authoritate iudicis.C. de iure emphy.l. 2. *Interpellet*. C. de iure emphy.l.2.

a Patitur. &sic in potestatẽ domini relinquitur rescindere vel nõ rescindere emphyteosim ob canonẽ non solutũ. Ad de. P. de Anc.in cõsi.141.col. 2. in prin. inci.super prædicto dubio.

b Illũ ergò.ad hoc dictũ vide Pe.de Anch. in cõs. 402. inci. quidã ser. Antonius. col.3.vers. venio ad tertium.

DE RERVM PERmutatione.

TIT. XIX.

CAP. I.

SI princeps.*Tragmatica*.id est, confirmatione facta à principe cum causæ cognitione,aliàs autem pragma dicitur causa pragmatica [d] facta constitutio super causa aliqua promulgata. *Promulgata*. supple & reliquæ solennitates iuris interuenerint.

CAP. II.

VT *commutationes.Successor*. & etiam ab ipso faciẽte commutationẽ si sustineatur in administratione,supra, de reb.eccl.non alie. si quis pre. & not.de elect.nosti.

CAP. III.

MANCIPIA.*Conuenit*.de honesto,si enim aliter fiat tenet.12.q.2.ecclesiasticis. *Ad humanos*. id est,seculares.*non decet*.de honesto,vel de facili,id est,sine manifesta causa.

CAP. IIII.

INIVSTVM.*Mancipio*.id est,collatione *fugitiuos*. id est,qui fuerunt fugitiui,sed modò desierunt. 12. q.2.fugitiui.& sic non est contrarium.C.ad l.fal.de pla. in fuga. debet tamen denunciari emptori vitiũ serui,ne redhibitioni subiaceat.ff.de contrahẽ.emp. quod sæpè.§.si quis amico. *Et absurdum*. de honesto, vel sine causa.

CAP. V.

QVAESITVM. *Præbendarum*. quæ in diuersis ecclesiis sunt,vel etiam in eadem ecclesia, sed diuerso iure censentur, puta, quia vni præbendæ aliquod speciale onus incumbit quod nõ incumbit alij, vel si sunt in eadem ecclesia diuersæ dignitates,vel diuersorum officiorum præbendæ, fortè, quia aliquę deputatę sunt cantoribus, alię aliis officiis

c Authoritate locatoris. adde ꝙ hãc opi. tenet. Frãc.Are. in cõs. 25. & in l. clã possidere. ff. de acqui.pos.& vide latissimè per Moder.in. l.2.col. 3. cũ duabus sequenti. hic alle. & vide Pet. de Anc.in cõsi. 274. inci ad declarationem.

d Pragmatica. quæ dicatur pragmatica sanctio. Adde gl. in c.peruenit centesima prima dist. & in l. iubemus nullã.C.de sacrosan ecclе.gl.in c. dicit. 25. q 2 do.in. c.omnes. 19. dist. & Ioan. de Imo. & Car in cle. 2.de vita & honest. cler.

officiis,aliàs autem benè poteſt vnus canonicus vnam præbendam cum alio permutare, dummodò collatio prebendæ non pertineret ad inueſtituram alicuius:quia tunc videtur quod eius debet requiri conſenſus.*Simoniæ*.infrà,c.proxi.1.q.2.quam pio. benè poteſt dicere quòd ex quo non poſsim ſecurè in mea eccleſia morari, vel proficere. ſ. propter diuerſitatem linguæ, vel alia iuſta de cauſa, Supplico vt de mea præbenda, vel eccleſia alij prouideatis, & mihi prouideatis in alia, credimus etiam quod poſsit ei dicere, & tali melius competeret mea eccleſia:& mihi ſua.arg.ſuprà,de præben. inter cętera. ſed ipſis qui commutare debent hoc inter ſe paciſci,& tractare non licet.

CAP. VI.

AD *quæſtiones.Habet*.ad menſam ſuam deputatā, aliàs non liceret.ſuprà, de reb. eccle. non alie. c.1.vel non ſolùm eccleſia erat maioris eccleſiæ:ſed etiam poſſeſsiones.16.q.2.c.1.& not.ſuprà, de præben.de monachis.vel dic, quod permutatio poteſt fieri de eccleſiis non ſolùm ad menſam pertinētibus,ſed etiam de aliis, in quibus quantumcunque iuris habet,non enim prohibetur permutationem fieri iurium ſpiritualium inter ſe,vt hîc dicit.*Eccleſiis*. cum eccleſiis tranſibunt alia ſpiritualia, vt ſunt decimæ & mortuaria.*Miſceantur*. id eſt, ſeparatim fiat contractus eccleſiarum à contractu poſſeſsionum, vel hîc vult dicere, quod caueant permutantes, ne occaſione ſpiritualium iurium,de quibus plus habet vna eccleſia,quàm alia, plus vel minus pecuniæ, vel alterius rei temporalis tribuant.

CAP. II.

CVM *olim. Commutaſſent*.& malè.ſuprà, eo. quæſitum.*Inficiabatur*.ſed poſtea fuit probatum alio modo, vt ſtatim ſequitur. *Reſignauit*. mentitur,vt ſtatim ſequitur:& per alias probationes conſtitit. *Conſtaret*.fortè per teſtes.confeſsio enim contradicebat vt ſtatim dixit.*Errorem*. ſ. permutationē.

CAP. VIII.

CVM *vniuerſorum. Præbenda*. hoc enim conuenerat inter eos,quòd G.prębendam ſuam daret cuidam conſanguineo ipſius L.& L.præbēdam ſuam daret G. *Conſanguineo*. qui etiam illicitæ permutationis conſcius & fautor erat.*De iure*.ſuprà, eod.quęſitum.*Simplicitati*. hîc enim de benignitate loquitur,ſecùs de iure.*Amoto*.reſignauerat enim de cauſa,quæ non fuerat ſecuta,tamen iuſtius videtur, quòd L.qui fuerat deceptor priuaretur. ſed & hoc iuſtum erat , licet enim G. eſſet puniendus, ex eo, quod ſimoniacè reſignauerat,vel renunciauerat,renūciatio tamē nō tenebat, quia ſimoniacè ſicut nec collatio beneficij ſimoniacè facta tenet.ar.1.q.1.ordinatioēs.& q̃a ex cauſa renūciauit quę nō fuit ſecuta.

CAP. IX.

EXHIBITA. *Ipſe*. capellanus.

DE FEVDIS.

TIT. XX.

CAP. I.

INSINVATIONE. *Gageria*.villę vel poſſeſsiones.*Eccleſiæ*. id eſt, epiſcopatus. *Recepiſſe*. in cauſa pignoris. *computandos*. & eſt hoc fortè in odium feudorum, ſicut infra,de vſura.c.1.nam cùm non liceat res eccleſiæ alienare ſine neceſsitate.12.q.2. neceſsitatem. & c.fine ex.& feuda de gratia concedantur, & contra ius,faciiis eſt eorum reuocatio.argu. ſuprà, de his quæ ſi.à præla.ſine con. ca. cùm apoſtolica. vel hîc vocat feudatarios ruſticos,qui teneant aliquas poſſeſsiones, quarum ratione debent aliqua ſeruitia exhibere,& non excedant multum fructus valorem ſeruitij,alioquin eſſet contra mandatum Dei, mutuum dantes &c.dic hanc decre.& conſimiles loqui in eo caſu,quādo illicitè tenent.ſ. quia in feudo datę fuerunt in caſu illicito, ſicut ſi decimę in feudo darentur, quę tamen ſine ſcandalo recuperari non poſſunt:& hoc innuitur infrà, de vſur.c.1.

CAP. II.

EX *parte. De nouo*.Hoc enim iuramentum intelligitur vt rem non feudatariam, non conſtituat feudatariam. *Alienare*. & propter hoc debeat amittere feudum.*Recuperare*. de facto: quia de iure ipſo facto cadit à feudo vel à iure feudali. *Concedas*.in nullo enim caſuum prędictorum erant poſſeſsiones de menſa,vnde iuramento non aſtringebatur, quòd tantùm loquitur de poſſeſsionibus ad menſam pertinentibus.arg.ſuprà,de rebus eccle. non alie. vt ſuper poſſeſ.vbi not.

DE PIGNORIBVS ET aliis cautionibus.

TIT. XXI.

CAP. I.

NVLLVS *presbyter. Librum*. hîc prohibetur obligari propter honeſtatem,quia aliàs conſecratus non eſt.calix autem certam recipit conſecrationem,& ad minus cùm ibi confectum ſit corpus & ſanguis domini Ieſu Chriſti,non debet à prophanis tangi, veſtis etiā benedictionem recipit.arg.12.q.2 aurum.*Neceſsitate*. no.neceſsitate imminente vaſa & alia ſacra obligari pignori.ar.infra c.1.ſecundum legem. cōtrarium. C.de ſacroſan.eccl. ſancimus. ff. quæ res pig. obli.l. eam.ff.de pig.ſed & quod.§.qui emp.arg.

CAP. II.

LATOR. *Liber*.contra.ſuprà,de iureiuran.ex reſcripto.Solu.ibi.

CAP. III.

EX *præſentium. Pro ſua*.i.propria non eccleſię,creditor tamen hæc neſciebat,ſed pro vtilitate eccleſię accipi credebat, & ſic etiam contractus nomine eccleſię celebratur, aliàs enim res eccleſiæ obligare non eſſent,nec cogeretur aliquis pro earū liberatione ſoluere pretium.C.ſi res alie.pi.da.l.curato.C.quæ res.pig.ob poſſ.qui filios & eccleſia liberè petere poteſt.10.q.2.hoc ius.in ver.qui verò res ſupra,de rebus eccl.non alie.ſi quis.vel hoc de facto recuperare non poterat, niſi pretium reddi faceret, ſi.ſuprà,de rebus eccle.non alie. ad audientiam.Vel dic contractum factum nomine eccleſiæ, & ſeruata fuit forma,ſed non conſtat fuiſſe conuerſum in vtilitatem ipſius eccleſię,& quia non cogebatur eccleſia,non cogitur ſacerdos.10.q. 2. hoc ius. & no. hîc quòd non ſolùm habet eccleſia rei vendicationem contra deceptionem,ſed etiam actionem negotiorum geſtorum contra ſacerdotem,qui malè adminiſtrauit.ff.de neg.geſt.l.3.§.vlt.12.q.2. ſi qua de rebus.& c.ſi quis quemlibet.non ſolùm habet actionē contra ſacerdotem adminiſtratorem , ſed etiam contra hæredes.

Quod tamen intelligimus quando dolo & lata culpa aliquid geſsit ſacerdos,vel ſi quid ad eum peruenit,vel heredes ſuos, aliàs enim hæredes nō tenentur,nec de leui culpa.ff. de hęre.tuto. nō oſtēdimus. C.de hęre.tu.l.1.& vl.*Et ea*.pignora,ſacerdotis.*Ipſius*.

CAP.

CAP. IIII.

ILLO *Vos.Causam.* agebant enim H.& B.cõtra G. pig.actione.*Prædicta G.*primò enim hic G.proposuit dum viuebat,& postea ea mortua,hoc ipsum proposuerunt hæredes eius.*Propositum.* tanquam exceptio peremptoria post li.con.*Pignus.* quia pignus ex pacto non potest facere,quod dominium trãseat in venditorem,vel quod non posit redimere. C. de pact.pi.l.vlt.*Ex duobus.*no.ex pluribus præsumptionibus indicarij.sic.suprà,de emp.ad nostram. *Numerari.*si enim venditor esset emptor, fructus faceret suos.*Emptorem.*scilicet,quod simulatè egerit contractum sub specie venditionis,cùm in veritate ageretur,vt esset pignus,& plus valet quod agitur, quàm quod simulatè cõcipitur.C.plus valere quod agitur, quàm quod si.con.per totum.& ita fiat condemnatio in pignoratitia actione in qua actum est.

SVMMARIVM.

1 *Mulier in repetitione dotis quibus præferatur.*

CAP. V.

EX *Literis.Distractio.*Iustum est, dummodò primò extractum esset debitum vxoris,& omnium aliorum habentium hypothecas tacitas vel expressas.*Dicit.*id est,petit in libello suo.
1 † *Cùm mulieribus.*in repetitione dotis,præfertur omnibus habentibus personales actiones , vel tacitas hypothecas. C.qui potio.in pig.ha.assiduis.habentibus auté expressas non præfertur.ar.eius quod dicitur in fisco, qui simile priuilegium habet.C.de priuile.fi. quamuis.ff.qui po.in pig.l.vlt. hoc autem priuilegium nõ habet mulier in reb.praraphernalibus.C.de pac. cõuen.l.vlti.nec in donationibus propter nuptias. C. qui po.in pi.ha.l.vlt.in his enim benè habet tacitas hypothecas,sed præfertur tãtũ posterioribus creditoribus,& habẽtibus hypothecas,sed nõ prioribus.

CAP. VI.

CVM *Contra.Quæstionem.*Petendo restitutionem pignoris, & intentando pignoratitiam actionem,hoc tamen non videtur,cùm pignoratitia actio sit personalis,& non detur in rem.*Annullassent.* repete quod diximus suprà,de iureiurã.ad nostrã.1.

SVMMARIVM.

1 *Debitor non debet expectare,vt creditor petat, sed ire debet ad locum vbi creditor habitat,ibique se offerre.*
Periurus non est,qui credit pecuniam esse solutam creditori per eius nuncium,secùs si scit pecuniam non esse solutam, & tamen citò non solueret.

CAP. VII.

SIGNIFICANTE. *Commissoriæ.*C.de pac.pi. l.1.& 2.quia nõ obstante pacto tali,scilicet,quod res pignorata propria sit creditoris,vel quòd vlterius non reddatur pignus debitori,poterit agere pignoratitia actione,ad recuperandum pignus, sed iuramentum benè obstaret sibi, si in culpa fuisset. *Nuncium.*not.malitiam procuratoris non obesse domino,dũmodò in culpa eligẽdi nõ fuerit.ff. commodati.argentum.C.qui pe.tut.vel cu.à maioribus.
1 † *Remiserit.*quicunque enim aliquid alicui debet, non debet expectare quòd is cui debetur illud petat,sed debitor debet ire ad locum, vbi creditor habet domicilium,& ibi sibi offerre, & si non est ibi, coram iudice loci hoc protestetur.argumentum hic C.de vsuris.si creditricis.C.de so. obsig.& idem est dicendum,quando aliquis promisit alicui facere cessionem actionis vel renunciationem.argu.suprà, de offi.or.pasto.§.fi.*Captione.* nam licet per missionem nuncij excusetur, quòd non incurrerit periurium, quia credebat solutam esse pecuniam creditori, nõ tamen excusaretur,si citò non solueret, postquam sciuit pecuniam non solutam,quia adhuc durat debitum & vinculum iuramenti,quia licet ex pacto nõ teneretur,quin posset recuperare pignus,ex iuramẽto autem sic obligatus est,vt vlterius,petere nõ posset,nisi prædictis excusationibus defenderetur.*Cogatis.*hoc est,de iure sine aliqua dispensatione.

CAP. VIII.

CVM *Constet.Mulierem.*Ista.I.habuerat filium & filiam nomine M.de primo matrimonio, quæ ad secunda vota conuolauit,mortuo autem filio successit ista cum sorore defuncti in viriles portiones, sed in omnibus,quæ ad filium nomine defuncti prouenerunt à patre non habebit I.mulier , nisi vsumfructum in donatione propter nuptias.Authẽt.de nup. §.huic nos.§.& quoniam mulier.sed M.habebit proprietatem tanquam hæres proximior ab intestato, & ideò ipsi caueri debet,vt sequitur,potest etiã poni casus,quando vsusfructus erat relictus I. mulieri & proprietas.Item potest poni,quando in iudicio communi diuidundo,vel familiæ ercis.vni erat adiudicatus vsusfructus,& alij proprietas,sed primo dictum magis placet.*Mulierem.*sororem defuncti filij. *Soluat.*ff.de vsuf.l.1.*Pecuniam.*ff.de rebus quæ vsu.con. per totum.insti.de vsufr.§.1.& 2.

DE FIDEIVSSORIBVS.

TIT. XXII.

CAP. I.

CLERICVS. *Inseruiens.*hoc verbum frequẽtiam & assiduitatem notat,vel dic, quòd nec semel fideiubere debet,nisi in necessitate,si tamen fideiubeat tenet.infrà,c.proxi.11.q.1.te quidem.sed peccat & frequenter vt hic.

CAP. II.

PERVENIT. *Transcripta.*quæ tamen ad probationem non sufficiunt:vt suprà,de fide instru. c.1. & hoc satis colligitur ex eo, quod sequitur, si ex confessione &c.nisi enim transcripta facta essent cũ ea solennitate quæ est notata suprà,de testib. Albericus.non faciunt fidem.*Redditibus.* C.quæ res pig.ob. po.l.spem.& l.vlti.contra,solu.non possunt obligari speciali conuentione,sed à Iudice pro debito canonici & ex causa iudicati possunt obligari & addici. C.de excep.rei iud.stipendia.C.de pri.mi.l.1.ff.de rebus eo.qui sub tu.vel cu.magis.§.non passim. & ex eadem causa possunt interdici stipendia.ff.de re iud. commodis prædiorum.*Suspendatis.*nam licet ad hoc non agatur,si tamen ipsis defendentibus conuicti fuerint de aliquo crimine,tam ordinarius,quàm delegatus eos punire poterit,maximè [a] cùm sit notorium in iure,& infamia inde orta sufficiat ad suspensionem eius.2.q.5.presbyter si.secùs autem esset,& si non esset in iudicio,& tunc probaretur aliquod crimen contra eum.sup.de ord.cog.cùm dilectus.

[a] Maximè.hic dicta Inn.intellige tu & declara vt per. d. de sancto Gemi. in c. in primis,col.6 in princ. 2.q.1.

SVMMARIVM.

Fideiussor in quatuor casibus potest agere contra principalẽ debitorem.

CAP. III.

CONSTITVTVS. *Salua.* hoc habet locum in quatuor casibus.Primus est,si reus dilapidat bona sua.Secundus,si fideiussor condemnatus est creditori.Tertius,si ex pacto hoc cõuenit à principio.C.mand.si pro ea.Quartus,si diu stetit in obligatione.ff.manda.Lucius Titius arg. ff. manda. si mandato.

mãdato.§.quoties.ff.commo.si vt certo.infrà, c.vlt. *Ille.*cancellarius.*Satisdatione.*hæc cautio non est necessaria,cùm sufficiat sola citatio,& si non se præsentauerit,procedi possit ad testium receptionem.sup. de testi.cap.1.hîc autẽ ideò petita fuit cautio, quia præsumebat Papa,quod cancellarius malitiosè vellet fatigare aduersarium in mittendo Bononiã pro testibus recipiendis,vt autem cesset ab hoc grauamine,vult quod etiam ipse suum nuncium mittere compellatur.*Significent.*sup.de testi.causam.suprà,de proba.licet. Not.eum qui refert negotium non solùm debere referre,quanta sit fides adhibenda testibus,sed etiam instrumentis.

SVMMARIVM.

1 *Debet is, qui mutuum, vel quemcunque alium contractum cum procuratore iniit,diligenter mandati tenorem animaduertere.*

2 *Procurator habens generalem administrationem omnium bonorum domini,an possit obligare dominum.*

2 *Procurator accipiendo mutuum an & quando obligat dominum, & quid iuris de institore.& num.3.*

3 *An sit facienda vis,si dominus dicat,præficio talem,vel instituo tali negotiationi,an dicat facio procuratorem meum talem in tali negotiatione.*

Institor vnde dicatur.

4 *Quot modis res aliqua in ecclesiæ vtilitatem conuerti dicatur.*

CAP. IIII.

QVOD *Quibusdam.Religiosis.*locis. Ad *vniuersos.*
1 religiosos.*Communi.*† si vltra id, quod capitulũ sibi mutuandum mandauit,quando aliquis contrahit mutuum,vel quemcunque alium contractum init cum procuratore,debet diligenter inspicere tenorem mandati.ff.man.diligenter. infrà,de priui.porrò.quia si illum excessit non tenetur dominus,nisi inquantum probaret versum in vtilitatem domini,vt hîc,nisi illud quod facit vltra mandatum ex necessitate consecutiuum sit mandato:vt est cautio,de euictio.& similia,ad quæ benè procurator obligat dominũ:vt.ff.de act.emp.l.Iulianus.§.si procurator.ff.de procur.qui proprio.& l. procurator. sed semper caueat iste procurator,qui adhuc mandatum non habet,ne pecuniam mutuam accipiat, quia in ea nunquam dominum obligat.C.quod cũ eo.l.fin.Nec obligare potest pignus.ff.quòd iussu.l. antepe.† Si autem aliquis prælatus constituat aliquem procuratorem ad procurandum aliquam villam,vel aliquam præbendam,si dat sibi liberam administrationem in ea,videtur mihi quod potest agere nomine eius pro vtilitatibus villæ,vel præbendæ,& potest locare & permutare res illius villæ, vel præbendæ,& potest ei solui debitum,quod eis debetur & pacisci.ff.de pac.rescriptum.§.fi.& tribus.ll. seq.ff.de procu.procurator cui.& leg.seq.& C.quod cum eo.si liberam.ff.de rei ven.si quis hac.§.fi.& hac ratione videtur quibusdam,quod etiam possit mutuum contrahere,sic tamen quod non obliget personam domini,sed res tantùm a villæ vel præbendæ, quas administrandas recepit.

a Sed res tantum. Adde, quod idem tenet Pe. de Ancha. in consi.332. incip. pro clariori decisione colum. circa finem.

2 † Si autem haberet generalem administrationẽ omnium bonorum domini,tunc fortè posset obligare dominum.arg.prædictarum.ll.ff.de procu. generali.& de pac.rescriptum,& tribus.ll.seq.& hoc ex eo maximè probatur,quia talis procurator potest facere institorem,& ex contractu cum tali institore habito obligabitur,& procurator generalis qui instituit & dominus.ff.de insti.cuicunque.§.fi.& l.seq. ex quo sequitur quod multò fortius ipse procurator generalis dominum obligabit,etiam mutuam pecuniam accipiendo:ciuitas tamen,vel ecclesia nunquã in mutuo obligatur,nisi versum sit in vtilitatem ciuitatis,vel ecclesiæ.ff.si cer.pe.ciuitas.secùs tamen est in priuato,vt nota.in summa.C.si cer.pet.§.vbi autẽ accipit mutuum.si autem non habeat liberam administrationem,nec speciale mandatum ad prædicta non potest ea facere.ff.de procu.mandato generali ignoratis.& l.procurator totorum.ff.de offi.procurator.cęsa.l.1.§.1.C.de procuratoribus.procuratorem.ff.de peculio.quod peculij.Videtur tamẽ,quod huic etiam non libero solui debent pensiones,& alij reditus villæ & præbendæ,& quòd ipsos possit alienare.arg.ff.de procur.procurator to.arg.C.de admi.tu.lex quæ.

Hæc autem habent locum in procuratoribus ad aliqua procuranda,& non habent locum in institoribus vel procuratoribus negotiationũ, in eis enim videtur, quòd si quis alicui mandasset quod pannos causa negotiationis ei emeret,quòd licitè posset accipere pecuniam pro his perficiendis,& dominum obligat institoria.ff.ad mace.sed si filius.§.inter dictum.ff.de insti.cuicunque,in prin.& §.non tamen omnes.& in omnibus §.eiusdem.l.nec est vis,vtrum de multis rebus mandauerit dominus,vt tũc habeat locum directa,insti.ff.de insti.cuicũque.§.1.nam ibi in plurali tantùm loquitur, scilicet agris colendis, mercaturis faciendis. Si autem de vna re tantùm mandet,& tunc datur vtilis insti. in eum.l.1.respon.& §.primo & C. de exer.l.3.si mutuam.& C.si cert. pet.l.eum qui.

3 † Item non videtur esse vis,vtrum dicat dominus præficio talem,vel instituo tali negotiationi,an dicat facio talem procuratorem meum in tali negotiatione,nam ex contractu talis procuratoris, qui est ad negotiationes, vel ad certum quid, sicut est procurator ad pecunias recipiendas,datur vtilis insti.contra dominum.ff.de insti.in eum. Sed contra. ff.de insti.cuicunque.§.sed cum & fullo.Sol.ibi loquitur de procuratore, qui nullam habet potestatem negotiandi in rebus domini,sed tantùm discipulos regere debebat,& necessaria eis ministrare.Ex contractu enim cum tali habito,non quæritur insti.quę non quæritur,nisi quando aliquis sit institor,vel procurator ad negotiandum pro vtilitate & quæstu domini,& non loquitur de procuratore,qui instituitur ad colligendos reditus,& faciẽdum coli terram,hîc enim nulla est negotiatio quæstuaria,& ideò non datur insti.ff.de insti.sicut villicus.posset tamen aliquã do dari neg.gesf.Item licet dixerim quod aliquando potest contrahere mutuum institor:tamen diligenter caueat sibi ille,qui mutuat,quam autem cautelam debet habere collige.ff. de exerci.l.1.§..non autem ex communi causa.& lege.fin.in cautela enim huiusmodi,æquiparo exercitoriam & inst, licet aliqui aliter dicant.

† Ex his autẽ legibus sic distinguitur quia si præpositus alicui rei vt institor vel exercitor contrahat in rem quæ ei nominatim est permissa, semper præpositores tenentur insti.vel exer.nec attenditur,an sit conuersum in rem,vel non.si autem contrahatur in rem,quæ tacitè est sibi commissa,si id quod accipit,vel in quo contrahit vertitur in rem domini,idẽ est,sed si non vertitur in rem domini,tunc locum habet l.fi.ff.de exe.vbi dicitur,creditorem scire debere se contrahere in eam causam,quæ tacitè est ei permissa,& quòd non credat plus quàm est ei necessarium,& quòd res ibi possit comparari, nec sufficit sola assertio præpositi dicentis,quòd in causam necessariam accipit,imò eo sciẽte,debet subesse causa.

Quid autem sibi tacitè committatur in summa. de exer.no.

Dicitur autem institor[a] ab insto, quia præstat vel præficitur negotiationi vel negotio etiam singulari.ff.de insti.l.2.&.l.cuicũque.in prin. vbi habes, quòd institor dicitur etiam, qui ædificio præponitur,& insulanus hîc hoc nomine continetur, & de institore videtur, quòd si pro ædificio accipit mutuum, quòd benè obligat dominum.ff.de insti. certum.§.non tamen omne.sed si tantùm esset institutus procurator, non institor ad ædificium, tunc videtur, ꝙ posſit accipere mutuum pro ædificio, sed de sua pecunia, vel domini facere debet. C. quòd cum eo.l.fi.Sed contra de insti.meum.C.de exer. fimu.Sol.illæ.ll.loquuntur,quòd procurator obligat dominum de mutuo, quando ei specialiter mandatum est, quòd mutuet.& hoc ipsum dicit.l.pręal.C. quòd cum eo.l.fi.in prin.sed si non esset mandatum sibi specialiter, tunc non posset dominum institor obligare.nisi esset procurator .ff.de insti. cuicunque.§.sed si fullo.ff. quòd cùm eo. l. fi. hęc materia licet sit legalis,tamen multum necessaria est clericis, qui suis negotiis multos præponunt, ex dolo autem extra officium suum commisso, nõ tenetur dominus, sed si in officio sibi cõmisso delinquat in cõtractu, tenetur dominus.ff.de tri.sed si seruus.& duabus.ll.se.nisi quam citò sciuit purgauerit.C.de erog. mi.an.l.fi.C.de hære.quicunque.§.vt lit.non contest. accedens.sicut ex dolo defuncti tenetur hæres, si in cõtractu admittatur.ff.depo.si hominẽ. §. datur.*In vtilitatẽ.*Sed contra quia intra summã cõmuni prouidentia constitutus, siue suprà mutuatus fuerit non tenetur ecclesia, nisi conuersa sit in ipsius vtilitatem. 10.quæstio.2.hoc ius.§.is cùm.& in super quantumcunque recepit, si conuersa est in vtilitatem ecclesiæ, semper tenetur, vt hîc.† Sol.duobus modis dicitur

[a] Institor. quis dicatur. institor vide etiam per Abb.in suo consi. 26. colũ. 1. in primo vo. & adde ꝙ si institor alicuius scripsit alteri mercatori qualiter apud mẽsam domini sui habebat mille, an officio institoris finito, ipse institor, vel dominus sit cõueniẽdus. vide Soci. in consil. 154.col.4. versic. octauus casus & de materia.vide etiam per Alex. in consil. 44. per totum in secundo libro.

4 tur conuerti in vtilitatem ecclesię.Primò in tantùm quòd conuertitur in rem ecclesię,& in posterum duraturam, puta emptionem alicuius rei, ędificium & consimilia, & sic accipitur hîc,&.ff.de impen. in re. do.fa.l.1.& 3.& quasi per totum, dicitur & alio modo conuerti in vtilitatem ecclesię, etiam id, quod non accipitur ad perpetuam vtilitatem, sed temporalem, puta pro colendis agris & domibus non necessariis, aliàs tamen vtilibus faciendis & magnificè & vtiliter, sed tamen ecclesia non sufficit ad tantas expensas facere,& ideò hoc inspecto, non est verè hîc vtilitas,& idem in alimẽtis monachorum, quos voluit parcè viuere, sed ipse multa expẽdit, quę vtilia fuerunt, sed tamen nimis grauabatur,& ipsi paucioribus poterant esse contenti, licet cum difficultate,& sic accipitur.ff.de rei ven.si fund.& ff.de pe.hęre.si à domino.§.vl.&.l.seq.quãdo ergò fit hæc prouisio, quòd accipiant vsque ad certam summam, poterit obligare & accipere etiam pro temporalibus,& non perpetuis vtilitatibus, sed vltra non pro temporalibus, sed perpetuis semper tenebitur. Item si vsque ad summam prętaxatam mutuum acceperit & conuersum sit in vtilitatem ecclesiæ etiam si post perierit, tamen tenetur ecclesia, si autem vltra summam prætaxatam acceperit, licet conuertatur in vtilitatem ecclesię, nisi perduret non tenetur.sic. ff.de transact.cùm hi.§.si quis de ali.sed hoc nõ placet aliquibus, quia in casu proximo ęquè competit actio, sicut si duraret versum.ff.de neg.gest.siue.

Sed alij dicunt, quòd quantumcunque sit versum vsque ad prętaxatã summam cõpetit actio neg.ge.si contemplatione ecclesiæ mutuauit, sed vltra summam nõ habet actionẽ, nisi duret versum.C.de neg. ge.l.vl.quia videtur prohibere vltra prætaxatã summam, sed hoc non videtur pati hæc litera; cùm etiã velit, quòd si vltra summam sit mutuatum,& sit versum in vtilitatem ecclesiæ, quòd ad illud teneatur ecclesia, probatur etiam hoc ipsum, ea ratione, quia ex quo pecunia mea conuersa est in vtilitatem ecclesię,& aliàs ius non sit, tamen ęquum est pecuniã mihi restitui.ff.si cer.pe.si me.sed certè hęc vera sunt vbi durat versum, vel vbi non durat[b], dummodò certa summa non esset prętaxata, sed vbi certa summa est prætaxata, videtur vltra summam prętaxatam prohibere,& ideò tunc non habet locum actio neg.ge.C.de neg.ge.l.fi. posset tamen dici eum videri donasse, sed hanc præsumptionem donationis aufert, quia expressè dicit se velle recuperare pecuniam suam, vsque ad summam autem prætaxatam certum est quòd tenetur monasterium certi condictione, ar.ff.si cer.pet.ciuitas.Item potest dici, quòd sicut seruus contrahendo mutuum obligat dominũ ex mutuo, sic & monachus,& etiã fortè clericus.

[b] Vel vbi non durat Adde ꝙ hoc dictũ Innoc.refert.& sequitur.Cardi. in consil. 71.inci. seriatim super singu. col.4.vers. quartũ principale.

CAP. V.

EVM *pro quo. Si diu.*ff.mand. Lucius. *dissipare.* C. mandati.si pro ea.

DE SOLVTIONIBVS.

TIT. XXIII.

CAP. I.

AD *hoc Prædecessoris.*12.q.5.quia lex.*Hæres.*16.q.6. illud *Necessitate.* si versa sint in vtilitatem ecclesiæ.

CAP. II.

SI *quorundam.Oligari.* alienis debitis, nam pro suis debitis liceret dare literas & sigilla. *Suspensum.* hanc absolutionem nõ seruat sibi Papa, & ideò cuilibet episcopo licet.argu.j. de sen.excom.nuper.

CAP. III.

ODOARDVS. *Relaxetis.* Videtur quòd hoc locum habet, siue ex contractu, siue ex maleficio conueniatur, egenus ad interesse alicui reddendum tantùm, si verò non agitur ad interesse, tantùm, sed ad pœnam, & interesse, vt est in furto, tunc si placet actori quod est ibi, benè poterit computari in pœnam corporalem, arg.12.q.2.fraternitas. sed pro puro interesse non subiicitur pœnitentiæ, sed reseruabitur res habenda tempore prosperioris fortunę. Si autem conueniatur quis actione iniuriarum, quæ est tantùm ad vindictam, vel etiam si aliàs conueniatur criminaliter, vbi debet quis condemnari pęcunialiter, fiet commutatio pœnæ etiã inuitis actoribus, ff.de pœ.l.1.j. de sen. excommu.vt famæ.Alij tamen dicunt, quòd hęc commutatio locùm habet tãtùm, vbi pœnę applicantur fisco, quod est semper, nisi in casibus exceptis, sed vbi applicantur certis personis, non fit commutatio iis inuitis.

CAP. IIII.

IS QVI. *Indebitam.*ff.de probat. cùm de indebito, &c.

DE DONATIONIBVS.

TIT. XXIIII.

CAP. I.

FRATERNITATEM. *Deteriorem.* hanc regulam intelligo, cùm agitur de damno vitando, nõ de lucro captando. C.de acqui.pos.l.vlt.tamen in modicum potest

potest facere deteriorem:vt in c.proxi.& 12.q.2.terrulas. & in hoc differt à procuratore, quia etiam aliquantulum procurator donare nō potest.ff.de procura.procuratorem.& per totum,in omittendo autem facit conditionem deteriorem etiam in multo. 16.q.3.placuit.suprà,de præscri.c.1. *Legitimè reuocare.* dic vt no.suprà,de elec.nosti.

CAP. II.

CAETERVM. *Quantitas.* quia & si consuetudo esset non teneret in magna quantitate,cùm esset onerosa ecclesiis.suprà, de consue. cap. 1. *Ratum.*& si tot faceret quę læsionem inducerent ecclesiæ,reuocarentur vltimæ tantùm, per quas læditur ecclesia.infrà,eod.apostolicæ.12.q.2. si quos. C. de do.si quis.argum.tamen quod totum reuocaretur.ff.de iurepa.si libertus.

CAP. III.

CONSVLTATIONIBVS. *Fiant.*Puta,quia eis datur in beneficium. *Priuatis.* idest clericis. *Momenti.*etiam postquam vacauerint. *Fiant.* etiam viuentibus personis earum, puta quia deberentur in perpetuum *authoritate.*& cum aliis solennitatibus.Inno.

CAP. IIII.

PER tuas. *Modios.*non designando in aliquo certo loco,hos quatuor modios,sed simpliciter eos de quatuor modis inuestiuit,per quam inuestituram, nec meliores, nec deteriores quatuor modios,sed mediocres dari cogi debebat.Successor autem duos modios tantùm assignauit, & de eis ipsos inuestiuit,cùm crederent quatuor esse,nec erat certus terminus assignatus mensurationi, & quod infrà eundem renunciaret de quantitate,nam tunc secùs esset.ff.de contrahen.empt. si fundum. *Quatuor.* id est,ac si quatuor essent modij.

CAP. V.

CVM dilec. *In forestam.*propter venationes. *Ad sententiam.* egerat enim monasterium interdicto vti possideris,contra Alanum, vt ab ipsorum molestatione desisteret, super quā petitione cùm esset lis contestata,& testes producti, ac plenè de causa liqueret,mandat dominus Papa sententiam ferri sic.*Donationem.* duplicis generis donationes, & diuersarum rerum continebantur in instrumento.Prima donatio erat pura,secunda cum pensione & determinatione tali,scilicet,quòd possit illam donationem commutare, vel reuocare, & ad hanc vltimam donationem refertur clausula de foresta,quæ fortè erat quod liceret ei venari in rebus donatis,vel in forestam dirigere.arg. contra. suprà, de appel.secundò.ff.de leg.3. si quis. in prin. de le.1. talis.§.vl.& l.seq.sed hoc ideo,est,quia in donatione est plenissima interpretatio facienda vt hîc. *Plena.* vt.ff.de ver.ob.in conuentionalibus. C.quæ res pig. ob.l. vltim. ff. si cer.pe.l.3.*Plenior.* ff.de reg. iu. in testamentis.ff.de iu.& fac.igno.l.3. *Beneficiis.* id est priuilegiis.& intellige,si aliij non fit enorme pręiudicium.C.de preci.impe.offe.quoties,ff. de admi.tu. impuberi.suprà de rescrp.sedes.Item priuilegia,quę tangunt iura concedentium, largè interpretamur: vt hîc.16.quæstio.1.c.1.quæ autem iura aliorum tangunt,strictè.supr..,de vsu pal.ex tuarum.non tamen calumniosè.infrà,de priuil. in his. & no. suprà, de translat.prælat.vel eccle.cap.vlt.

SVMMARIVM.

1 *Cùm archipresbytero conceditur ecclesia quę sit intra fines sui archipresbyteratus quid intelligatur concessum.*

2 *Item quid si Papa eximit ecclesiam ab episcopo vt det eam abbati qualiter subiecta intelligatur,quo ad iuris.& quid de oblationibus & mortuariis in nu.3.*

5 *Prouentus nomine quid comprehendatur.*

8 *Exemptio quo casu non dicatur valere.& in nu.6.& 7.*

CAP. VI.

1 *PASTORALIS.*†*Religiosis.*secùs si concedat ecclesiam alicui archipresbytero, quæ sit intra fines sui presbyteratus, nam tunc intelligimus, quod concedat ei fructus, vel prouentus suos temporales,sed quòd sibi sit subiecta tanquā archipresbytero, & idem si concedat archidi. ecclesiam, vbi non habet iura archidiaconatus, quia tunc ea concedere intelligitur. Ratio diuersitatis est,quod cum abbates nihil habeant certi iuris in ecclesiis suis, vt aliquid eis concedere videatur, locum habet quod hîc dicitur.Item credimus.s.quod hîc dicitur etiam si donet monasterio exempto, vel episcopo alieno. 16.q.5.c. 1. nisi fortè monasterium esset exemptum, cum capellis habitis & habendis, quia tunc videtur dare,vel donare ecclesiam,vt sit exempta:tamen episcopus suos prouentus temporales dare non intelligitur,hoc ideò dicimus,quia ex personis dantiū & eorum quæ dantur,debemus cognoscere quid dari intelligatur,vt hîc colligitur, hoc quod dicit decr.hæc,locum habet, cum episcopus dat monasteriis ecclesias habentes,vel non habentes parochias & idem videtur,si Papa suam capellam,quæ capitulum non habet,dat monasterio.

2 †Sed si eximit aliquam ecclesiam ab episcopo,vt det eam abbati, siue in ea prius abbas ius patronatus haberet siue nihil,tunc illa suberit abbati, quo ad legem diœce.& quo ad legē iurisdictionis, quia ex quo eam eximit vt eam det abbati vtranque legem transtulisse videtur in abbatem, cùm Papa ipsum exemerit,& cupiditas Papæ videretur,si aliquid sibi retineret.arg.C.de bon.vac.si quando.

Et est hoc verum,si ecclesia donata nō habet populum,sed si habet populum, tunc eodem modo ecclesia cum clericis suberit abbati, quo ad vtranque legem, quia solus abbas super eam,& eos exercebit iurisdictionem hoc saluo, q in grauioribus requiret papam.suprà.de offi.arch.ad hoc.ipse enim instituet rectorem in ipsa ecclesia,& sic de aliis, quæ ad legē iurisdictionis pertinent, sed & legem etiam diœce. habebit in ea,quia si qua aliunde ei obuenerint,quā à Papa,de illis habebit canonicam portionem,& sic etiam de mortuariis, & aliunde venientibus, sed cum prædicta exemptio sit restringenda quantū ad episcopum,à quo eximitur, non intelligo populum exemptum,& ideò quantum ad populum, debet episcopo de lege diœ.respondere.s.quia curam populi ab eo retinet sine examinatione tamen,sed tamē benè poterit contra eum excipere,& accusare corā abbate,& de cura eius respondebit episcopo.

3 †Itē de oblationibus & mortuariis,quæ illi ecclesiæ à populo obueniēt,respondebit episcopo,arg.s. de priui.ex ore.& idē dicimus de lege iurisdictionis, quia si quas causas populi tractabit, ad episcopū appellabitur.*q suum.*qui enim concedit ecclesiā, ius q in ea habet concedere videtur. ff.de contra.emp.q a tabernas.ff.de leg.1.si domus.& l.vl.ff.de vsu.& habi. si ita.ff.de le.2.in eius.§.pe.ar.cōtr. *Temporaliter.*Puta tertiam,vel quartā partem fructuū,possessionū,non decimarū,vel fortè, quia de possessionibus aliquem annuū reditum præstabat,& si talem partem nō habet in temporalibus, videtur concedere prouentus spiritualium, puta quartā decimarū & oblationum & similia.s.spiritualium reditus.10.q.1. antiquos. 12. q.2.

conuertantur.& non institutio,&c.consimilia, quæ institutio benè intelligeretur cōcessa,si diceret episcopus,concedimus tibi ecclesiam pleno iure.16.q.2.c.1. ar.ff.pro socio.l.3.§.1.& l.cum societas.1.q.1.sunt nōnulli.*Nullam*.certam, quia cathedraticum datur in signum subiectionis in spiritualibus & iurisdictionis spiritualis,& ideò cùm illam remittere non intelligatur,per consequens nec cathedraticum.

4 † *Prouentus*.puta moderatum auxilium.infrà, de censi.cum apostolus.§.prohibemus.& quæ de mulctis,vel iurisdictione proueniunt,nam nomine prouentus,omnia comprehendit.de vsufr.vsufr.leg.à criminalibus autem abstineat,& episcopo dimittat.16. q.7.visis.in fi.vel vt dictum est, conferre intelligitur quartam decimarum, & alios spiritualium reditus non iurisdictionem,nec ea quæ ex iurisdictione proueniunt, vel is est sensus, quòd si episcopus nullos habet reditus in temporalibus, quia tunc intendit concedere religiosis,quòd omnes reditus ecclesiæ concessæ eis approprientur sibi.

5 † Sed oppones si hoc fiat,ergo ecclesia concessa est in grangica,& sic nec etiam cathedraticum habebit ibi episcopus,sed respondent,licet approprièt ibi reditus superfluos,non tamen ecclesia debet absque clericis remanere.vt no.suprà de præ.in Lateranensi.& no.quia cùm episcopus dat ecclesiam,aliquando intelligitur dare temporalia, id est reditus ratione temporalium debitos,quos in ea habet,aliquando alias obuentiones,vt hîc,aliquando dat institutionem cum pleno iure.16.q.2.c.1.aliquādo omnem prouentum temporalem ex quacumque causa prouenientem.infrà,de censi.cum venerabilis.sed dādo priuilegium exemptionis nō eximit à iurisdictio ne sua ecclesiam,cui dat priuilegium vt prædictis iuribus probatur.ar.ff.de offi.præ.legatus. Et dicunt quidam,quòd non valet talis exemptio,nisi dicat,in quibus eximit,sicut quòd non soluat moderatū auxilium,& in illo valet exemptio,& sic de aliis.contra infrà,de reli.do.constitutus.sed dic vt ibi no.

6 † Sed melius videtur,quod si generalis fiat exemptio de omnibus temporalibus, quòd valet. infrà, de censi.cùm venerabilis.& idem fortè in spiritualibus,quæ remitti possunt,superior ergo eximet non tantùm solus Papa,sed & archiepiscopus,& episcopus.ar.infrà,de exces.prælat.sicut.16.q.1.& temporis qualitas.dummodò cum solennitate debita faciat vt no.suprà.vt eccle.bene.si di.con.vt nostrum.in fi. & si episcopus eximat aliquam ecclesiam abbati,vel archiepiscopo,vel alij prælato,intelligitur in totum exempta cum clericis & laicis,& soli episcopo subest,vel illi cui traditur.

Et hoc est verum in iure parochiali, secùs autem diceremus in iure episcopali,nam licet ecclesia quæ datur religiosis à iure episcopali sit exempta per Papam,non tamen populus erit exemptus:vt no.infrà, de priui.recepimus.

7 † Et est ea fortè ratio,quia esset grande periculum,si episcopus nō posset ministrare populo sacramenta,quia abbas,vel alius prælatus ipsius ecclesiæ exemptæ non potest,vt consecrare altaria, & consimilia,imò plus videtur,quod etiam si episcopus aliquam ecclesiam eximat,non videtur illam à se exemisse,vnde fortè videtur,quod si Papa daret ecclesiā alicui alij episcopo,quod tunc etiam populus videretur exēptus,quia episcopalia iura posset recipere ab episcopo,cui datur.*Cathedraticum*.idē in correctione etiā si pleno iure cōcesisset eccle.16.q.2.visis.idē in procuratore & iurisdictione & visitatione. j.de censi.cùm venerabilis.etiā si pleno iure cōcessisset.*Consensus*.& sine eo non valet,si autem collatio nes beneficiorum fierent de consuetudine, valerent sine consensu capituli.suprà,de his quæ fi.à prælat. sine consensu ca.c.ea noscitur.

SVMMARIVM.

1 *Interdictum an ex diuersis causis proponatur.*
2 *Ecclesiam vnam alij subiicere,ad episcopum pertinet.*
3 *An audiatur turpitudinem suam allegans.*
4 *Locus aliquis nō pōt fieri sacer absque authoritate episcopi.*

CAP. VIII.

INTER dilectos.*Hospitali*.sancti Alutij. *hospitalarij*.
1 sancti sepulchri.† *Dissimilibus*. quod licitè fit,quia primò egerunt interdicto vti posidetis,& postea interdicto de recuperanda possessione.ff. de acqui. pos.naturaliter.§.nihil.& eadem res vno interdicto, sicut vna actione ex diuersis causis,puta turbationibus,vel deiectionibus petitur.C.de pe.hære.hæreditas.ff.de excep.rei iu.cùm quæritur.nam & cum etiā interdicta personalia sint,& ex diuersis causis proponitur idem interdictum.VERBI GRATIA:Ago interdicto vnde vi,quia deiecit,etiā iterum si primò succubuit,quia deiici mandauit,& iterum,quia ratum habuit.suprà,de rest.spo.sæpè.& cap.cùm ad sedem.*Patroni*.quia patroni consentiebant quod suum esset ius patronatus concedere videbatur. arg. sup. cap.proxi.*Hospitalis*.sancti Alutij. *Commiserunt*. sic. ff. quod cuiusque vni.item eorū.§.primo.*Assignationem*. id est,contractum donationis,vel concessionis perficerent,vel cùm iam factus esset contractus , quòd possessionem reciperent, quæ omnia possunt per procuratorem fieri.suprà,de præben. accedens. suprà,de præscrip.si diligenti.

2 † *Receperunt*. hæc subiectio licet non tenuerit de iure,quia ad episcopum pertinet hoc,scilicet subiicere vnam ecclesiam alij.sup.de sup.neg.præla.sicut. sup.de exces.præla.sicut. suprà.de consuetu.cùm dilectus.tamen eis obest ne contrauenire possint : sic suprà,de renunc.quòd in dubiis.12.q.5.si quis episcopus.Et sic non est contra.sup.de his quæ vi me. ve causa fi.cùm dilectus.hæc solu.non valet,quia secundum hoc non adiudicasset hospitale,cum suis pertinentiis,sed tantùm facultatem contradicendi aduersariis abstulisset,vel eis tantùm silentium imposuisset.Sed potest responderi,hoc ideò factum est, quia possidebant.Alij dicunt, quòd & subiectio & assignatio tenuit quo ad eos,& ideò bona est sententia per quam adiudicat eis hospitale,id est,quicquid iuris habebant,& conferre poterant in hospitali, ius scilicet,patronatus de facto,non tamen video, quomodo in aliis valeat subiectio.Vel dic, quod ecclesia sancti Alutij posidebat quoddā hospitale,quod nominabatur hospitale sancti Alutij,& hæc ecclesia donauit illud hospitale,hospitali sancti sepulchri, & si verum est,quod ab istis dicitur, bona solutio est, quia cum ecclesiæ pingue ius pa.habeant.16. quæst. 2.sanè.benè sequitur condemnatio hospitalis cùm
a suis pertinentiis.Vel dic melius [a] videtur, quod hospitale sancti Alutij,id est,quod sic dicebatur,non erat adhuc religioni deputatum, vnde personæ,quæ illud regebant,poterant esse seculares,& talis locus per dominos eius alienari potest in quascunque personas.arg.infrà,de reli.do.ad hoc.

Sed oppones ibi erat ecclesia sancti Alutij , ergo erat locus religiosus,& eius cura ad archiepiscopū pertinebat.Sol.non erat ibi ecclesia, quæ dignitatem ecclesiæ obtineret,sed fortè erat ibi locus aliquis,qui erat deputatus celebrationi & orationi,sicut ferè est in omnibus palatiis magnarum personarum. Vel dic,quòd non se supposuerunt, nec contractum inierunt super ecclesia,sed super hospitali tantùm

[a] Vel dic melius. Adde Cardi.in consi.11.incip. pro enucleatione omnium. col. 3 in prin & in consil. 13. incip. pro elucidatione dubiorum,col.1. ver. secundo ad hoc induco.

tantùm,& hoſpitale non erat eccleſiæ, nec eccleſia hoſpitalis, ſed erant iuxta, nihil ſe ad inuicem contingentes.

Sed oppones ergo non erat,ibi rector,vel fratres cùm non eſſet ibi licitum collegium. Sed ipſi reſpõdent, quòd fratres vocabantur,ſed ibi non erat collegium, nec erat ibi religio. Vel dic, quod benè erat licitum collegium eorum,quòd hoſpitalitati intendebant,& hi fratres per dominum & fundatorẽ hoſpitalis ius habebãt in hoſpitali, vt tempore vitæ ſuæ ibi deſeruirent,& ibi neceſſaria haberent & eorum conſilio omnia facerent.

☞ † Sed adhuc oppones,non debebant dici patroni,ſed domini,cùm non eſſet locus religioſus. Sed reſpondemus,quòd largè ſumendo patroni dici poſſunt propter ſpiritualia,ad quem locum illum deputauerant,aliter autem ſi eſſet locus religioſus factus authoritate epiſcopi,ad diſpoſitionem epiſcopi pertineret,nec primus ſtatus ſine eius authoritate poteſt mutari.infrà,de relig.do.de xenodochiis. & ita non eſſet receptus libellus hoſpitalis ſancti ſepulchri vbi ponebatur cauſa iuſta,ſed quod habebat ex donatione fratrum hoſpitalis ſancti Alutij. vt no. ſup. de offic.iudi.cap.1.ſolus enim epiſcopus hoc facere poteſt.infrà,de exceſ.prælа.ſicut.& no.ſuprà, vt eccle.benefic.ſi di.con.cap.1.in fi.*Partis*.id eſt hoſpitalis ſancti Alutij.*Partis*.licet contempti non fraudulẽti hìc ſuo nomine poſſent proponere exceptionem periurij.Non obſtat.ſuprà,de elec.quod ſicut. & de rebus eccle.non alie.ſi quis presbyterorum.& no.ſuprà,de teſt.cùm olim.nomine tamen capituli proponi non poteſt,vt hìc.Poſſet etiam dici, quòd licet excommunicati,vel periuri eſſent,tamẽ donare poſſunt:vt no.ſuprà,de dolo.veritatis.Item dic,quòd capitulum,vel conuentus benè poterat dicere contractum non tenere,vel quòd forma debita ſeruata nõ erat,vel petere reſtitutionem in integrum,ſi læſa erat eccleſia prætextu ſolius malitiæ ſuæ, vel malitiæ perſonarum de conuentu,dummodò aliàs contractus bonus eſſet:non poſſet ſe iuuari. Illud autem, quòd à minori parte conuentus celebratus eſt contractus benè fuiſſet receptum,ſi probauiſſent quòd ſi verum eſſet,nullus eſſet contractus, ſed quia non probauerunt,idcircò contra eos iudicatum fuit.*Litigioſa*.& ita cùm res litigioſa eſſet,non potuit in aliũ transferri,& ſi tranſlata ſit,nihil valet.C.de litig. l.2. C.communi diui.l.1.imò alienantes incidunt in pœnam litigij.C.de litig.l.vlt.ipſi tamen qui alienauerunt,contrauenire non poſſunt.Vel dic, quòd licet res diceretur litigioſa,non tamen probatur, & hoc iſti benè poterant allegare,quod eorum intereſſe videbatur.de hoc no.ſuprà,de præſcrip.auditis.

3 *Turpitudinem*.C.de ſer.pig.da.ſi creditoribus.C.de tranſ.l.tranſactione finita.C.de reuo.do. cum profitearis.16.q.3.nulli.Arg.contra.ſuprà,de conceſ. præben. ex tenore.C.de libe.cau.l. 1. 35. q. 3. extraor.& quidam allegans turpitudinem ſuam auditur propter periculum animæ.ſup.de ſen.& re. iud.lator. & in fauorem eccleſię.35.q.9.quòd quis. *Sed deceptis*. ff. ad vel.l.2.C.ſi mi.ſe ma.di.l.2.ſuprà,de rer.permu.cũ vniuerſorum.*Pertinentiis*.no.ergo quãdo aliquid petitur,vt acceſſorium,quòd fertur ſententia incerta. & not.de hoc.ſuprà,de reſti.ſpo.cùm ad ſedem.& de or.cog.cum dilec. *Adiudicare*. not. hìc adiudicatur hoſpitali propter ſolum ius patronatus, quòd in eos tansferri poterat per patronos hoc difficile videtur,& ideò plus placet quod no.ſuprà,in glo.quæ incipit hæc ſubiectio.

4 † *Præiudicium*.quia ſi prius locus ſacer erat,quòd non potuit fieri ſine authoritate epiſcopi:epiſcopus ibi ius epiſcopale habebat.inſt.de re.di.§.ſacræ. niſi fortè hoſpitalarij Hieroſolymitani,de quibus hìc agitur ſuper hoc habebãt ſpeciale priuilegium, quòd ſacra hoſpitalia poſsint facere in prædicto caſu, ſcilicet,quod locus erat religioſus,non tenet prædicta collatio & aſsignatio.Item & ſi hoſpitalarij poſſunt hoſpitalia facere,tamen ſemper intelligitur ius plebis & epiſcopi ſaluum.

CAP. IX.

APOSTOLICAE. *In canone*.12.q. 2. bonæ. *ſi quis*.an ſolus epiſcopus poſsit ſine conſenſu capituli,dic vt no.ſup.de his quæ fi.à præl.ſi.con. ca.paſtoralis.*Cenſus*,id eſt tot poſſeſsiones,vnde poſſit monaſterium,vel eccleſia tantum recipere, quantum eſt quinquageſima,vel centeſima cenſus epiſcopalis eccleſiæ,vel de omnibus reditibus eccleſiæ recipiet quinquageſimam,vel centeſimam,& hoc videtur velle hìc dicere,quòd ſemper epiſcopus directum dominium ſibi retineat,& vtile transferat, vel cenſum appellat omnia bona eccleſiæ,vel cuiuſcunque alterius.ff.ad treb.cog.in princ. ☞ † *De poſſeſſionibus*.hìc not.quòd non ſolùm quinquageſimam, vel centeſimam cenſus poteſt epiſcopus dare,ſed etiam quinquageſimam vel centeſimam poſſeſsionum, in idem enim recidit.Item no.quod centeſimam vel quinquageſimam dabit non ſolùm de ſuis poſſeſsionibus,ſed etiam de poſſeſsionibus cathedralis eccleſiæ.*Legitimè*.per beneficium reſtitutionis. *Oſtenſione*. puta quia eccleſia grauatur debitis.*poteſt*.& Papa debet concedere.

CAP. X.

PROPTER. *Reuocare*.condictione ex.l. per rei ven.C.de rei ven.his.C.de contrahen.emp. cum res.ff.de do.cauſa mor.l.ſi mortis cauſa dona.facta.*Præſumpſit*. vel niſi conditionem in donatione appoſitã, nõ ĩpleat, vt hoc habes.C.de reuo.do.l.vl. Et habent locũ in donationibus factis extraneis, filiis emancipatis,vel aliis liberis non in poteſtate conſtitutis,hoc tamen ſaluo,quod ſi donator transeat ad ſecundum matrimonium,non poteſt reuocare,niſi in tribus caſibus contentis.C.de reuoc. don. Authen.hæc quoque.& l.his.ſi autem facta ſit donatio liberto,reuocatur propter obſequium non præſtitũ,& nõ ſolùm reuocatur donatio,ſed & quod emptũ eſt ex re donata.C.de reuoc. don.l.1.& C. de lib.cauſa.ſolo.Itẽ propter liberos poſtea ſuſceptos à patrono.C.de reuo.dona.ſi vnquam.alius autem totum non reuocat.C.de inoff.do.ſi totas.*Tacuit*. quia ſi dixiſſet,ſi prædicta contra me,vel contra hæredẽ meũ fecerit donatio reuocetur,tũc donatio reuocabitur etiã à ſucceſſore donatoris.*Succeſſoris*.nec contra hæredes donatarij.C.de reuo.do.l.vlti.

DE PECVLIO CLEricorum.

TIT. XXV.

CAP. I.

INVESTIGANDVM. *Eccleſiæ*.Præſumuntur eius obtentu eccleſiæ acquiſita.12.q.3.c.1.arg.C.de do.inter. virum & vxo.etiam tamen contra hanc præſumptionem admittitur probatio contraria.12. q. 1. ſint manifeſtè.& q.4.c.1.*Canonicam*.12.q.5.nulli.& c.fixum & q.3.quicunque.16.q.3.placuit.

CAP. II.

PRESBYTER. *Superemerit*. De rebus eccleſiæ tantùm,nam ſi de ſuis & eccleſiæ emerit fit communis diuiſio.12.q.4.c.1.

CAP.

CAP. III.

VT *vnusquisque. Acquisierit.* de rebus ecclesiæ.

CAP. IIII.

INQVIRENDVM. *Alieno nomine.* quod si fecerint præter pœnam peccati, dicimus quòd ecclesia potest eos vendicare, licet non sint suæ. C. de rei védic. si vt proponis. C. de administra. tuto. l. 3.

CAP. V.

1 SI *quis. Fecisse.* quia emit aliquas possessiones de redditibus suis. 12. q. 5. fixum. vel de terra inculta fecit cultam, vel vineā, hoc autem tenebit, etiā si ecclesiam dimittat etiā propter crimen. Quidam tamen dicūt cōtra, nisi de cōsensu episcopi hoc fecisset. C. de allu. l. vlt. s. de reb. eccle. non alie. ad aures.

DE TESTAMENTIS, & vltimis voluntatibus.

TIT. XXVI.

CAP. I.

QVORVNDAM. *In octo.* id est, in duabus partibus hæreditatis. insti. de hære. instit. §. hæreditas. *Nurum.* & sic apparet, quod habens filios, potest fieri etiā episcopus. 12. q. 2. episcopus qui fi. sed contra. 61. di. Catinens. 28. di. de sira. & Authen. quomodo opor. §. 1. coll. 1. vbi etiam prohibetur de nepotibus. Sed quidam illa intelligunt, quando filij, vel nepotes sunt mali, vel quando propter nimium amorem filiorū præsumitur, ꝙ pater dilapidet bona ecclesiæ. Nos tamen credimus quod de iure communi, non debet promoueri qui filios vel nepotes habet in Authen. de episcopis & cler. in prin. Et idem etiam dicimus in quolibet prælato, dispensatiuè tamen possunt promoueri, si longa præcesserit continentia. 28. di. priusquam. cum cautione tamen, quæ continetur. 28. di. de sira. secundū antiqua tempora quando ecclesiæ erant pauperes hoc licebat. 47. dist. §. necesse. *Poterit.* de bonis ecclesiæ. *Habuisse.* supple. vel inde sit acquisitum. *Acquisiuisse.* intuitu episcopatus, vel intuitu officij. j. eo. requisisti.

CAP. II.

QVIA *ingredientibus. Sed in vestibus.* Not. quòd non allegabat se professam, sed non portasse vestem monachalem, quæ non facit monacham. j. de regu. & trans. ad reli. porrectam. si autem moniales essent non professæ, possent condere testamentum. 12. q. 5. c. vlt.

SVMMARIVM.

1 *Voluntas testatoris potest alibi impleri, si in certo loco ab eo constituto fieri non potest.*

CAP. III.

NOS *quidam. Annum.* Intra hoc tempus debet voluntas testatoris executioni mandari. C. de fideicom. Authen. amplius. in Authen. de eccle. ti. §. si quis per edi. *Constitutum.* per testatorem. Et sic est hîc. ar. quòd si testator de certo loco mandat, & ibi fieri non potest, debet alibi fieri, vel si mādauerit monasterium destructum reparari, & tunc si ibi vbi prius erat non potest ædificari, alibi ædificabitur. *Per te.* defensio testamentorum ad episcopum pertinet, maxime, quo ad pias causas. j. c. prox. C. de sac. san. eccle. nulli. idem videtur etiam in non piis. j. c. proxi. & c. si hæredes. publicatio autem fieri non debet apud episcopum. C. de test. consulta. 1 & sic exponimus. 88. dist. episcopus cui. *Et omnia.* relicta pro monasterio faciendo: vel etiam alia. *Leges.* C. de epis. nulli in Authen. de eccl. ti. §. si quis autem. col. 9.

CAP. IIII.

IVDICANTE. *Nudis verbis.* sine scriptis etiam secundum legem sufficit. C. de fideicom. l. vlt. erat enim cuiusdam ecclesiæ.

SVMMARIVM.

1 *Hæres an teneatur ad æstimationem legati.*

CAP. V.

FILIVS. *Si author.* id est, si testator. *legauerit.* scienter. tenetur enim eam hæres redimere, vel precium dare. insti. de leg. §. non solùm. & §. quod autem. si autem ignoranter secùs. nisi legaretur coniūctæ personæ. C. de leg. cum alienam. & debet legatarius probare scientiam: vt in d. §. quod autem. ff. de probationibus. verius. *Teneantur.* ecclesia repetente sine cuius scientia tibi traditæ sunt. Sed hæc litera videtur dicere, quod nec ecclesia repetebat, sed hæredes, & ideò dic, quod res legatæ depositæ erant apud testatorem, vel obligatæ à quadā ecclesia, qua ecclesia nunc agente aduersus hæredem de deposito, vel pignore, vel petente restitutionem in integrū mandatur legatario quod restituat: tunc hæres tenebitur ad restitutionem faciendam ecclesiæ, cui legatum factum erat, hîc non vult parcere hæredi quòd æstimationemn nō det, sed in hoc parcitur hæredi, quod nisi rem restitueret fortè magnum damnum, vel pœnam incurreret, vel testator ignorans rem esse alienam legauit eam, & ideò reddere tenebatur ecclesia.

1 †*Teneantur.* melius placet, quòd nec hæres tenetur ad æstimationem, nam licet illud verum sit generaliter, quod hæres tenetur ad æstimationem. insti. de le. §. non solùm. fallit in casibus, vt si quis legat ea, quæ non possunt haberi sine magna difficultate, vt sunt prædia Cæsaris. ff. de leg. 1. apud Iulia. §. constat. Si autem hoc priuilegium habent res Cæsaris, multò fortius res ecclesiæ, in quarum alienatione magna difficultas est. 10. q. 2. hoc ius. 12. q. 2. fine ex. Item legari non possunt ea, quæ communibus vsibus deputata sunt: vt in præalle. l. apud Iul. inst. de leg. 3. §. non solū. Item in testamento scribi non debet aliquid, quod sit contra bonos mores, vel contra ius. ff. de leg. 2. si quis inquili. §. fi. res autem ecclesiæ communibus vsibus sunt deputatæ. 12. q. 1. c. videntes. & contra ius est, ꝙ res ecclesiæ alienentur, nisi in certis casibus. vt ☞ 10. q. 2. hoc ius. †Item non est commercium rei ecclesiasticæ ad laicos. 12. q. 2. non liceat igno. & c. seq. & ideò in legatis laicis factis, de rebus ecclesiæ non tenet legatum. ff. de leg. 1. mortuo. §. labeo. ff. de ver. obli. multum. C. ne lice. iudæ. christ. l. 1. & expone, sed quia. l. dei. non autem. l. seculi. *viuimus.* id est, res ecclesiæ non sunt censendæ per omnia, sicut aliæ res seculi, sicut hîc apparet. Vel dic, quod ius poli appellatur etiam ius, quod continetur in iure ciuili, sed tamen propter fauorem Dei est in aliquo à iure communi segregatum, sicut hîc apparet. Vel dic, quod de rebus ecclesiasticis expressè non cōtinetur in aliquo iure ciuili, sed in iure canonico tantùm, vbi dicitur, ꝙ res ecclesiæ alienari non possunt. 10. q. 2. hoc ius. 12. q. 2. fine ex. Item licet sustineri posset, quod ecclesia ageret, tamen melius est, quod hæres agat.

CAP. VI.

SI *hæredes. Ab episcopo.* repete quæ diximus. s. eodem, nos.

SVMMARIVM.

1 *Non potest vllus de rebus ecclesiæ testari, quid autem de rebus quas clericus habuit ante clericatum. in nu. 3.*

2 *Res quas clericus post clericatum acquisiuit, præsumitur de reditibus ecclesiæ acquisiuisse.*
4 *Potest clericus testari de his, quæ per artificium seu doctrinam acquisiuit.*
Præsumptio est pro ecclesia, vnde onus probādi incumbit ei, qui dicit clericum aliquid ante clericatum habuisse.
5 *Cui obueniunt bona clerici ab intestato defuncti.*
6 *Quicquid à prælato emitur, præsumit̃ nomine ecclesiæ emptū.*
Hæres prælati, quando possit bona eius occupare propria authoritate.
7 *Hæres clerici tenetur compensare omne damnum illatum ei à clerico.*

CAP. VII.

C*VM in officiis. Beneficium*.ff.de peti.hære. sed si
legatus.§.consuluit.8.q.2.illud.*Clerici*.Not.non
solùm prælatus, sed etiam alius clericus om-
nia acquisita intuitu ecclesiæ, debent relinquere
ecclesię.j̃.c.proxi.& c.relatum.2.*Canonibus*.12.q.5. o-
bitum.& q.3.placuit.
1 † *Remanere*.not.quod nullus, siue prę latus, siue
clericus, siue laicus de rebus ecclesię, etiam mobili-
bus testari potest.vt hîc.&.j̃.eod. ad hæc. & c. rela-
tum.12.q.3.c.5.per totum.possunt tamen in ægritu-
dine constituti aliquid intuitu eleemosynæ erogare.
j̃.eo.ad hæc. & in remuneratione seruitiorum sibi
exhibitorum tam à consanguineis, quàm ab aliis. j̃.
eo.relatum.§.licet.Idem etiam dicimus de rebus,
quas emerunt de reditibus suis.12.q. 2. episcopus.&
q.3.c.1.& q.5.fixum.& suprà, de pec. cle.c. pe. nisi in
compensatione relicti tantùm darent ecclesię, quan
tum relinquunt. 12.q.5. si episcopus. & q. 2. si quis
quælibet.vel nisi aliud obtineat de consuetudine vt
quidam dicunt.Si autem habet res proprias, de eis
testari potest, vt in prę alle.c.2.q.5.c.1.& q.3.c. 1. & 2.
quæst.1.sint manifestæ.in Authen.de san.epis.§.pres-
byteros.
2 † Venient autem ad hæredes institutos, vel ab
intestato ea, quæ clericus habuit ante clericatum,
vel etiam quæ postea obueniunt ex succesśione, vel
donatione, vel artificio seu doctrina.j̃.eo.quia. & c.
3 latum.§.cæterùm.† De his quæ acquisiuit post cle-
ricatū prima facie præsumitur, quod intuitu eccle-
siæ, & de reditibus ecclesiæ acquisiuerit.s̃.eo.c.1. 12.
q.3.c.1.in Authen.de ecc.tit.§. interdicimus.hæc au-
tem licet præsumantur in singulis clericis, vt præal.
iuribus.in prælatis maximè præsumitur.12. q. 3. qui-
cunque.& q.4.sacerdotes.& c.presbyteri.Et est di-
cendum, quod intantum standum est huic præsum-
ptioni, ꝙ sententia fertur pro ecclesia, nisi ex aduer
so probetur, vel præsumatur contrarium, vt in præ-
dicta Authent. §. interdicimus. Quidam tamen &
fortè non malè dicunt, quòd in non prælatis credi-
tur acquiri intuitu personæ, non ecclesię, cùm ad
hoc, scilicet, quęrēdum nomine ecclesię nullum ha-
bet officium, & ideò suo nomine quęrere videtur, si
aliunde habet bona, quàm de ecclesia, vnde hęres
suus licitè post eius mortem hoc occupabit. Et est

a Sedquia in his. Ad hæc dicta Innoc. Ad de Car. in cons. 81. in ci. in casu præmisso qui referendo ea illa sequitur.

a ad hoc.infrà eo. requisisti.sed quia in his [a] difficiles
& quasi impossibiles essent probationes testium, vel
instrumentorum, scilicet, quid, vel quantum de redi-
tibus ecclesię, & quantum de suo proprio emerit,
idcircò iudex in hoc facto multum ex pręsumptio-
nibus procedet, & cùm contingat aliquando vnam
pręsumptionem alij cedere.s̃.de pręsump.quia.& c.
literas.iudex enim arbitrabitur, quantum sit matri-
monium, & quot sint reditus ecclesię.
4 † Item quid lucratur de artificio, seu doctrina,
& sic multa alia, & hoc videtur dicere.12. q. 4. c. sa-
cerdotes.semper tamē in cōputatione faciēda prius
deducet expensas, quas fecit in victu & vestitu super
ecclesia, quia qui altari seruit, debet viuere de alta-
ri.12.quæstio.1.ex his.& c.episcopus. & 2. quæstio.2.
charitatem.arg.contra.1.quæstio.2. pasto.suprà, de
☞ præben.episcopus.§.alij.solue vt ibi.† Item cùm prę
latus segregare debeat res suas à rebus ecclesiæ.12.
q.1.sicut.& omnia debet agere semper cum consilio
clericorum suorum.12.q.1.episcopus. multum cōtra
eum præsumitur, si omiserit huiusmodi, & sæpè pos-
set propter culpam eius deferri iusiurandum eccle-
siæ.arg.2.q.1.in primis.maximè vbi manifesta & lata
deprehenderetur culpa prælati.& no.s̃.de his quę vi
metúsue causa fi.c.vl.sicut in tutore dicitur.C.de in
☞ lit.iur.l.1.& per totum. † Item omnes vanas & deli-
catas expensas prius deducet de bonis clerici, solas
autem expensas approbabit iudex de bonis, quæ fa
ctæ fuerunt in alimoniam suam, & pauperum, vel in
redemptionē captiuorum, vel in hospitale, vel alias
causas.12.q.2.aurum habet.& c.gloria.& 44.dist.cō-
messationes.s̃.de sup.neg. præla. c. 2. nec credimus
melioris cōditionis quo ad probationem esse alte-
rum, s. ecclesiam, vel hæredem ex eo, quo posśidet
quantum ad hoc, quod onus probandi alij incūbat,
quia semper pro ecclesia præsumitur, nisi hæres de-
functi clerici probauerit ante clericatum defunctū
clericum aliquid habuisse, vel aliunde suo intuitu ob
uenisse, vt in prædicta Authen.§. interdicimus. Pro-
bat autem quod dictū est, vel verè per præsumptio-
nes.j̃.eodem, requisisti. facit etiam ad hoc, quod
dicitur de vxore, quoniam quicquid acquirit matri
monio constante, præsumitur de bonis viri acquisi-
uisse.C.de dona.inter vi.& vxo.etiam.ff.eo.quintus,
quamuis non sit per omnia simile, quia quicquid v-
xor acquirit ex persona, vel opera sua, marito acqui
rit, clericus autem & etiam prælatus sibi, non eccle-
siæ acquirit.j̃.eodem, quia.& c.relatum.§.cæterùm.
☞ † Si autem plures quis ecclesias habet, æqua distri-
butione bona clerici sunt inter illas ecclesias diuidē
da.j̃.e.relatum.in fi.& si clericus nullum habet hære
dem vsque ad septimum gradum, succedet ecclesia.
12.q.5.c.pen.& vlt.
5 † Sed responde nobis, quis occupabit bona inte-
stati defuncti? Respon. secundum prædicta in bonis
ecclesiæ, non habet hæredem, sed successorem, vnde
illa occupabit ecclesia: illa verò de quibus certum
est, ꝙ fuerunt testatoris, occupabit hæres, ea autem
de quibus dubitari potest, cū pro ecclesia præsuma-
tur, ecclesia occupabit, & si hæres occupet sua au-
thoritate, competit contra eum cōstitutio, si quis in
tantam.Item quia in rem quam possidebat ecclesia
per clericum defunctum sibi ius dixit, vel edictum
diui Marci, vel furti, vel vi bono. rap. vel rei vendic.
vel ad exhibendum, vt in singulis notare poteris:
Actio autem expila. hære. vel edictum diui Adri.nō
competunt ecclesiæ, quia prædicta non petit tan-
quam hęres, sed domina, si autem prælatus in aliū
transferret, tunc non haberet ecclesia, nisi rei vendi-
cationem, vel ad exhibendum. Sed quid si in testa-
mēto relinquat res ecclesiæ alijs, vel in eis speciali-
ter instituat hæredem, videtur quod hîc non debeat
formidare pœnam constitutionis, si quis in tantam,
vel aliarum constitutionum, quia testator inter-
uertit possesśionem quod potest. ff. de vi & vi ar-
ma. colonus. sed melius dicitur, quod non potuit
sibi possesśionem propriam interuertere volunta-
te.C.de acquiren.posses. cùm nemo. nisi expelleret
dominum, vel nuncium eius, vt in prędicta. l.colo-
nus. vel nisi alij dedisset possesśionem, vel eiectus
fuisset.ff.de acquiren. posses. peregrè. §.quibus.& l.
possīde

posideri.§.quod si seruus.& l.licet.& l.quamuis.vel nisi suo nomine emisset,quia tunc cùm possessio esset penes clericum testatorem,non nomine ecclesię, sed suo proprio,si hæres occupat possessionem,nullam pœnam incurrit,licet posit ab eo vendicari, si de bonis ecclesiæ empta est,hoc casu,scilicet, quando suo,scilicet,clerici nomine emit,si ecclesia sciender suo nomine occuparet,teneretur constitutione, si quis in tantam,vel condictione ex causa.16.q.1.placuit.Si autem ignoranter occupasset rem,quam suo nomine posidebat prælatus,nō teneretur prædicta pœna,quia iustam causam habet ignorantiæ,& contrariæ præsumptionis,cùm præsumātur,vt dictū est, omnia acquisita de bonis ecclesiæ,

6 † Item cùm quicquid emit prælatus præsumatur emptum nomine ecclesiæ,vel nomine ecclesiæ emere debeat:vt 12.quæst.3.episcopus.si aliud non appareat,debeo eum præsumere potius fecisse, quòd ius præcipit,quàm contra ius,scilicet, quòd emerit, & possederit nomine ecclesiæ,sed sic non excusaretur heres occupans,cùm pro eo nō faceret præsumptio,nisi testator ei reliquisset, quia tunc excusaretur,vt sequitur,si autem solummodò dimittat rem post mortem suam inter alias res suas proprias,ciuilem possessionem retinet ecclesia,cùm prælatus nō posideat nomine suo,sed ecclesiæ,sicut commodatarius.ff.de acquir.pos.si colonus.12.q.2.sine ex.& q.1.c.vltim.& ideò non præiudicat ecclesiæ,si possessionem dimittat,vel leget alij.C.de acqui.pos.l. vlt. & ideò videtur,quòd contra eum competat interdictum vnde vi & constitutionis prædictæ, si violenter occupet,cùm ecclesia posideret.

☞ † Et hæc vera sunt,si relinquat res, quas constat esse ecclesiæ,si autem relinquat ea,de quibus dubiū est,an sint ecclesiæ:videlicet postmodum acquisita, illa benè occupabit hæres, quia licet præsumantur acquisita ecclesiæ,tamen dubitatur,& cùm in optione prælati fuerit,quando acquisiuit illa, vtrum suo nomine acciperet,vel ecclesiæ,licet malè faceret, si de bonis ecclesiæ,vel intuitu ecclesiæ quæsitis, nisi nomine ecclesiæ,acciperet,& quoniam non præsumitur immemor suæ salutis,sic.1.q.7.sancimus.ea accipiet hæres.Nec est contra insti.vi bo.rap. §. 2. vbi dicitur, ꝙ constitutio si quis in tantam,habet locum etiam, vbi quis credit sibi licere de iure rem suā propria authoritate accipere,sed non est contra,quia ibi loquitur de errante in iure,hìc autem errabat in facto,quia iste non credebat sibi licere rem suā propria authoritate occupare,sed credit rem suam esse & eum cui succedit suo nomine posidere, & tunc non incidit in constitutionem.Item alia ratio est in hęrede,quàm in aliis,quia ad hęredem veniunt, & nō solùm potest occupare,quę possedit testator,sed etiam,quę inuenit in hęreditate etiam commodata & deposita.ff.de pe.hęre.nō solùm.vnde potest dici, ꝙ si accipit prædicta,non incidit in constitutionem, cùm non debeat credi eum velle posidere aliter, quàm testator possederit,& ita nec possessione,nec proprietate voluit ecclesiam spoliare,sed si vult esse tutus,occupet saluo iure ecclesię tam in possessione quàm in proprietate.arg.op.ff.de fur.falsus creditor §.qui alienum.tamen hęc non multum valet, sed si ecclesia occupet,agetur contra eam rei vendicatione vel act.ad exhi.& si accusetur de crimine expilatæ hæreditatis,vt habetur.ff.de cri.expi.hære.l.1.2.& 3.quidam tamen dicunt etiam hic si protestetur,vt.s.dictū est non teneri,in his autē verius præsumitur indubitatū,sicut quādo donatur aliquid prælato ab extraneo,fortè secùs posset dici,quia ille hæres nō occupabit,& ecclesia eū occupare prohibebit.

7 † Hoc autem scias,quòd omne damnum, quòd facit ecclesiæ clericus,eius hæres sibi compēsare debet.12.q.2.episcopus.& c.qui filios.sed quia nimis difficile esset, quod semper ad omnia teneretur hęres, dicimus ad similitudinem tutoris,quòd tātùm post lit.contest.cum testatore tenetur de his, in quibus lis contestata est.ff.de hær.in.l.hæres.§.sed Paulus.etiam lit.non conte.tenetur de his quæ peruenerunt ad eum vel ad prælatum testatorem.Item si prælatus aliquid fecit dolo vel culpa,non tamen leui tenetur, & etiam si prẹlatus de bonis ecclesię alicui gratiam fecit.ff.de here.insti.cùm ostendimus.C.eo.l.1.& l.vltima.

CAP. VIII.

AD Hæc.Testati.sup.c.prox.erogare.etiam posſunt in morte.infrà,eo.relatum.& potest fieri hæc donatio sine traditione.C.de do.si qs.ar.& successor tenebitur.ar.12.q.2.quicūq; suffragio.

CAP. IX.

QVIA Nos.Consideratione ecclesiæ. idē dicimus si ratione officij,puta,quia fuit capellanus alicuius principis qui multa ei donauit.

CAP. X.

CVM Esses.Leges.C.de testi.si vnus.& l. vlti.*Cùm scriptum*.2.q.4.c.1.*Improbamus*.quo ad relicta ad pias causas,vel aliter vt in c.prox.*Anathematis*. canon ferendæ sententiæ est.

CAP. XI.

RELATVM. *Relictis*.secundum hoc intelligūt quidā.sup.c.proxi.etiā in legatis proximis personis causa pietatis relictis,vbi minor solennitas requiritur,sicut inter filios.C.de testa.hac consultis.C.fa.ercil.l.1.C.ad l.fal.Authen. similiter.est enim graue Papam vno verbo voluisse tollere omnes leges.ff.de inoffi.test.si quando. Alij intelligunt in omnibus legatis,& dicunt derogatnm omnibus legibus.Alij dicunt leges seruandas in foro seculari,canones in foro ecclesiastico,& no.de hoc.decima distinctione,in summa.*Causa talis*.quę ad merum examen pertinebit puta, quia sit de relictis ecclesiæ vel ad pias causas.

SVMMARIVM.

1 *Bona archidiaconi ad quem deuoluantur.*

CAP. XII.

RELATVM. *In latera*.sup.eo.cùm in officiis. *Sed communis*.12.quæst.3.per totum.*Vnus*.in loco episcopi defuncti alius succedat,vnde bona defuncti successori sunt reseruanda.12.q.2. huiusmodi placiti.& c.de laicis.& c.illud.Sed quid dices de archid.distinguimus,an habeat certam dotē archid. siue discreta bona.arg.sup.de rescri.edoceri. & tunc succedunt archidia.tantùm,nisi aliud statutum sit, vel consuetudo,habita tamen congrua æstimatione inter canonicos,si erat canonicus, & archidiaconus successor est,si discreta erāt bona archidiaconatus, & canoniæ suæ prębendæ.infrà,eo.c.§.vlt.Si verò nō habeat certā dotem,sed de reditibus ecclesiæ plus cæteris propter dignitatem accipit,capitulum succedet,& non archidiaconus successor, quod autem archidiaconus non capitulum succederet, quando habet bona discreta,vehementi ratione probamus. Ponatur quod archiepiscopus dotauit archidiaconatum, mortuo archidiacono,Episcopus custodiet bona archidiaconatus,& super illis potest constitutionem facere,suprà, vt eccle. bene. si di. con. vt nostrum,suprà,de constitutio. cùm venisset.quomodo ergo succedet capitulum. Idem dicimus etiam in aliis dignitatibus tam in secularibus, quàm in regularibus ecclesiis,in ecclesiis autem habētib. præbēdas distinctas secùs,quia capituli bona sunt &

non sunt discreta à capitulo, licet sint per præbēdas assignata religiosis. sup. eod. ad hoc. vbi not.

SVMMARIVM.

Verba, committo tibi voluntatem meam, quid important.

CAP. XIII.

CVM Tibi. *In alterius*. ar. contra. C. de mil. test. captatorias. Sol. illa loquitur in institutione hæredis, quæ non potest in alterius arbitrium committi, hæc autem loquitur de dispositione aliarum rerum sed hoc stare nō potest, quia & hic omnia in alterius dispositionem committit, & intestatus decedit, & legitimus hæres ab intestato succedit, qui potius ad voluntatem defuncti omnia deducta legitima fideicommissariis distribuenda assignabit. arg. C. de fidei commis. eām quam. Alij dicunt, quòd licet non possit alij committere institutionem, puta instituo talē, si talis voluerit. C. de milit. testa. captatorias. tacitè benè potest, puta committo tibi dispositionem omnium rerum mearum. arg. ff. de hære. insti. si quis Sēpronium. l. captatorias. & l. ille autem. ff. de condi. & demon. nonnunquam. Et idem videtur in legato. ff. de leg. 1. captatoriæ. & ff. de leg. 2. l. 1. secùs autem in libertate. ff. de fideicommis. l. 1. & l. fideicōmisis. Alij dicunt & hoc planius, quod per hæc verba, committo tibi meam voluntatem, cum instituit hæredem. arg. ff. de leg. 2. l. cùm pater. §. donationis. & non dat ei potestatem alium instituendi, quia tunc esset ap. C. de test. mil. l. captatorię. quia decedit testatus, si in pias causas iussit omnia erogari, quia tunc non debet legitimus hæres succedere ab intestato, quod legitimam deducat, sed omnia piis causis applicabūtur. C. de sac. sanc. eccle. si quis ad declinandum. *Alterius*. ideò credimus a hunc reputari testatum decedere, quia per hæc verba extrema voluntatem meā committo dispositioni talis, intelligitur voluisse, quod omnia sua pauperibus, & in pias causas expendantur. Si enim aliàs voluisset expendi, & nō in pias causas, intestatus decedere videtur, Si autem præcepisset fideicommissario, quod omnia præter pauca in alias causas, & non pias dispensaret, tunc dicunt quidam, quòd ratione paucorum, quæ præcepit dispēsari in pias causas, testatus decedere intelligitur, ff. de leg. 2. si quis Titio 10. Alij dicunt vt videtur melius, quod in hoc casu fideicommissarius habebit, & expendet illud paucum in pias causas relictum, alia autem habebit hæres ab intestato, & detracta falcidia, soluet legata secundum mandatum testatoris, si quis autē instituat Christum vel pauperes hæredes, tunc ipsi adirent hæreditatem, & aliis soluerent legata, & fideicommissa secundum voluntatem testatoris. arg. C. de epi. si quis.

CAP. XIIII.

OFFICII. *Ecclesiis*. sibi subiectis b in aliis secùs *legitimam*. vbi consuetudo est, quòd aliquantā portionem habeant. infrà, de sepul. certificari. vel potius vbi non est consuetudo contraria. *Acceptauit*. acceptare non tenetur. infrà, c. proxi. *Renunciasse*. ff. de inoffi. test. l. si pars. §. vlt. & l. se. C. de inoffi. test. lege parentibus. *Renunciasse*. arg. C. de rei vxo. ac. l. 1. §. sciendum. etiamsi sibi relictum accepit in toto. Alij dicunt quod ad supplementum aget. C. de inof. test. si quando. §. illud. & l. omninò.

Quod intelligimus, quando sine prædicta conditione relictum est sibi & conditionem nō acceptat, nam tunc tantum ad supplementū agetur. *Vendicare*. vt infrà, c. prox. *Constituit*. scilicet parum reliquit monasterio pro anima. *Cæteris*. quia testator dixit, se relinquere non pro anima, sed fortè pro aliquo seruitio, quod recepit ab ecclesia, in quib. episcopus portionem habere non debet, vel reliquit in eas causas, quæ sunt infrà, c. vlt. de quibus portio canonica detrahenda non est. *Portionem*. infrà, c. prox.

a Ideò credimus hunc intell. Inno. dicit communem. d. Bart. Soci. in l. verum. §. cū quidam. col. 2. ver limitatur. etiam dispositio. ff. de re. dub. & circa hoc dictū vide. etiā per Pet. de Ancha. in consi. 336. inci. in his dubiis. colum. 1.

b Sibi subiectis. Adde quin hoc Host. in summa infrà, de sepul. §. à quibus. tenet cōtrarium, sed opi. Inno. tenet. Io. An. infrà, eo. in cap. certificari. in 10. q. & refert & sequitur Car. in consil. 13. col. 1. in fi. inci. cōsilium pro elucidatione dubiorum.

SVMMARIVM.

1 *Testamentum confirmatur per mortem testatoris.*
2 *Diuidendæ sunt oblationes ecclesiæ inter episcopalem ecclesiam, & episcopum.*
3 *Quæ communio sit inter episcopum, & ecclesiam.*
4 *Ecclesiarum statuta fieri debent cum consilio clericorum.*

CAP. XV.

REQVISISTI. *Voluntate*. Quandocūque fiat testamentum etiam si in plena sanitate & multo tempore ante mortem, tamen inde habebit
1 canonicam portionem episcopus † quia in morte testamentum confirmatur. infrà, de celeb. mis. cum marthæ. *Ecclesiam*. episcopalē. *Vel quartam*. 12. q. 2. nobis. & c. concesso. & c. quatuor. alicubi medietatem. 12. q. 1. antiquos. alicubi nihil, si de hoc est consuetudo, quod nihil habeat, nam consuetudo seruāda est. infrà, de sepul. certificari. & secundum hoc vbi nihil percipitur, non habet locum hæc decre. *Relinquo*. tantùm non habita mentione de ecclesia. *Istud ecclesiæ*, tantùm non habita mentione episcopi. *Relinquo istud*. hoc ambobus reliquit, sed diuisim. *Distinguendum*. primum membrum distinctum. *Canonicam*. id est canonibus præfinitam, quæ tamen est consuetudinaria. 12. quæst. 2. nobis concesso. *Si aliquid ec*. quasi sub silentio expedit secundum membrum distinctum. *Illud tantùm*. id est, proprium quasi quod reliquerit illud intuitu personæ non ecclesiæ. *Non episcopi*. id est, non episcopalis mensæ, & idem intelligeremus, si diceret relinquo istud episcopo, & diceret, quòd tantùm volebat ad episcopalem mensam pertinere legatum, non ad cathedralem ecclesiam, & hunc sensum satis canon hic introductus sonat. Lau. tamen dixit quòd si episcopali mensæ aliquid relinquatur, non tamen habebit partē ecclesia. Et est ratio diuersitatis, quia si quando relinquitur ecclesiæ non haberet partem episcopus, ius offenderetur, secùs si tantum episcopo, ff. de leg. 1. nemo potest. Vel dic, quod nomine ecclesiæ intelligitur episcopus, sed nō econuerso. *Priuata*. 10. q. 1. sic quidam. infrà, eod. tua. ff. de leg. 1. nemo potest, ff. ad l. fal. quòd de bonis.

2 † *Generalē constitutionem*. q. d. canones cōstituerūt, quòd de oblationibus ecclesiæ fieret diuisio inter ecclesiam episcopalem, & episcopum. 12. q. 2. concesso. & c. nobis. & ideò si testator in testamēto hanc diuisionem interdicat, non obstante prohibitione eius, fiet consuetudinaria diuisio. Ad idem facit. 10. q. 1. sic quidam. sed si dicat, quòd velit legatum tantùm esse proprium episcopi, tunc nullam portionem habebit ecclesia, quia nulli canones præcipiunt diuisionem aliquam faciēdam inter episcopum, & ecclesiam de legatis relictis intuitu personæ episcopi. *Contrarium*. ei quod dictum est, scilicet, quando testator relinquit aliquid episcopo intuitu personæ, & hoc exprimit in legato, quod de eo nullam portionem debet habere ecclesia, vel episcopus pro suo velle disponat *In canone*. duodecima, quæstione tertia pōtifices. *Probatur*. id est præsumitur. *hoc*. quod hic canon. *Pertinere*. illud autem quod in hac decre. dicitur, cum testator expresit quod legatum tantùm episcopi esse volebat. i. proprium. *Propinquo*. vsque ad quartum gradum. arg. C. de epi. & cleri. Auth. licentiam. de ecc. tit. §. interdicimus, colum. 9. Alij dicunt vsque ad 7. an. 12. quæstio. 3. c. 1. suprà, eodem quia nos. *quod si*. tertium membrum distinct. *canonica*. quæ est

est eadem quod consuetudinaria : vt in prin. huius c.*Si verò*.quartum membrum dis.*Canonicam*.id est cõsuetudinariam.*in iure*.ff.loc.habitatores. *Alij*.extraneo.*legaretur*.extraneo, quia si alicui extraneo legatum esset, nullam portionem de illo habuissent capellæ nec alia pia loca, sic nec de legatis episcopo debent habere aliquam portionem.*illis*.ecclesiis nõ cathedralibus.

3 †*Communio*.licet multa sit communio inter abbatem & conuentum, vel etiam inter alias dignitates & capitula,non tamen fierent diuisiones inter eos,si habent bona distincta,nisi hæc inter se conuenerint, quia inter eos per canones non est facta,nec communio,nec diuisio,& ex hoc apparet,quia si nulli canones essent,qui dicerent, ꝙ aliquam portionem deberet habere episcopus in legatis ecclesiarum , tamen partem aliquam ibi habere deberet , quia communio est inter episcopum & ecclesias,& ex quo inter eos est communio, & bona deberent esse comunia, quia non dicitur hîc, quod in aliquibus specialiter sit inter eos communio,sed generaliter loquitur , & ideò est intelligendum de omnibus. Imò plus videtur , ꝙ in hac communione dominus & principalis erit episcopus, nam ipse est præordinator in cũctis. 25.dis.perlectis.& ipse est ad quem pertinet cura omnium ecclesiarum.10.q.1.decretum.& c.se.16.q.7.omnes.sed tamen,vt tolleretur causa scandali,quod solet communio generare,editi sunt canones,quã partem habere debeat episcopus,& quam aliæ ecclesiæ determinatæ,& hoc etiam diuersimodè diffinierunt secundum diuersas consuetudines prouinciaru , vel secundum diuersas conditiones temporum.Et ideò in hoc standum est consuetudini [a] ĩ.de sepul.certificari.& in prin.huius decreta. nam quidam canones dant episcopo medietatem de omnibus datis ecclesiis.10.q.1.antiquos.Et dicunt alij, ꝙ tam magnã partem dedit illud.c.1.episcopo. quia loquitur de portione , quam debet habere episcopus cum ecclesia cathedrali,cum qua habet maiorem communionẽ, vt hîc.Alij canones dant ei tertiam.10.q. 1. decernimus.10.q.3.c.1.2.q.3.& 16.q.1.constitutum.alij autem dant ei quartam.12.q.2.nobis. & c.seq. & 16. q.1. ad hoc.& secundnm hunc modum præceperunt canones diuidi præsentia,& postmodum acquirenda , sicut ex eisdem.c.colligitur.

a Consuetudini.Ad de Bar.fol. in l.ciuib. col.1.contra vẽ.conclu.ff.de rebus du.

☞ †Sed vbi non constat de consuetudine , videtur quod episcopus possit petere quartam , quia cùm hæc decre.dicat, ꝙ soluat tertiam vel quartam secũdum diuersas consuetudines,ad minorem summam recurrendum est,hoc non placet, quia quod hîc dicitur,& in c.certificari,loquitur secundum diuersas consuetudines dandi portiones diuersas , sed cùm submouemus consuetudinem,loquimur tantùm de iure,ibi non est dicendum, ꝙ eligatur minor portio, sed portio posterioribus canonibus statuta dabitur, ff.de leg.non est nouũ.& l.nam posteriores.sed quia plures inueniuntur canones de quarta , & non vt credo posteriores,& quia etiam moderati sunt,quia iam sic vniuersalis ecclesia eam appellat.s. quartam decimarum,& mortuariorum,ĩ.de sepul.in sepul.in præsentia.& c.cum super.credimus nomine canonicæ portionis quartam intelligendam dicimus tamẽ, ꝙ si aliquis legitimè præscripsisset contra solutionẽ huiusmodi portionis, ꝙ benè valet in hoc præscripta consuetudo.†Item dicimus, ꝙ si sit consuetudo, ꝙ detur quinta vel sexta, ꝙ hæc non potest peti nomine canonicæ portionis,sed consuetudinariæ tantùm,quia hæc portio non inuenitur in aliquo canone,sed videtur quod hi canones omnes sunt reuocati.per c.10.q.2.c.1.2.& 3.vbi dicitur,qđ tertia solita dari episcopis vlterius non soluatur. So. illa.c.non loquitur de quarta vel tertia debita episcopo pro sua parte,sed de parte fabricæ, quæ similiter assignabitur episcopo præter suam partem.12. quæstio. 2. de reditibus.& videtur ꝙ propter prædictam communionem , quæ est inter episcopum & ecclesias inferiores,clerici locationes & venditiones non possunt facere de rebus ecclesiarum.12.q.2.abbatibus.17. q. 4. in venditionibus. quamuis videatur hoc facere plus propter iurisdictionem,quàm propter communionem.

4 †Item ex communione procedit, ꝙ statuta ecclesiarum debent facere cum consilio clericorum suorum.s.de cons.cum consuetudinis.& ꝙ possint agere episcopi pro ecclesiis.ĩ.de suc.ab intest.cum dilectus. & quod in procurationibus , & in aliis arduis negotiis sua consilia & consensus requirere debent. 10.q.2.§.perpetua.s.de ma.& obe. c. humilis.sup.de proc.c.1.& de iud.causam.*Sed isti*.18.q.1.c.1.*illud*.quod sequitur *in vita*.post mortem autem potest si intestatus decedat & sine agnatis vsque ad 7. gradum. vel sine cognatis vsque ad quartum.inf.de suc. ab inte. cùm dilectus.12.q.3.c.1.*Fraus*.not. contra sacerdotes qui procurant sibi aliquid relinqui in testamẽto ab his,quibus pœnitentiam iniungunt,quamuis posset dici , ꝙ ipsi administrationem habere dicuntur scilicet iniungendi pœnitentias.

SVMMARIVM.

1 *Pupillaris substitutio per quæ verba concipiatur.*
2 *Substitutio directa quando intelligatur esse facta.*
3 *Vsucapio quando & quo casu prosit.*
4 *Liberi primi gradus ante lit. contestat. non computant fructus in quartam partem trebellianicam,etiam si pater rogauerit.*
5 *Iudex quandoque in iudicando sequitur consuetudinem partium.*

CAP. XVI.

Raimutius.*De clera*.i.filius cleræ.*& vxorem*. Rainutij.*relinquens*.instituendo eam hæredem in eis,alij aliter.*Cætera*. per hæc verba fit hæredis institutio.C.de test.in testamentis.& maximè in filiis.C. eo.hac consul. *Et soboles*. isti duo pro medietate succedent.C.de cadu.tol.l.1.§.is itaque.

1 †*Impu.succederent*.siue testator dixit , si filius meus impubes decesserit sine liberis, talis hæres meus esto , quibus verbis sine hac adiectione sine liberis, propriè substitutio fit expressa pupillaris.institu. de pupil.subst,1.respon.& §.substituitur.siue dixerit substituto talem, quæ verba trahuntur ad fideicommissariam.C.de inst.& subst. generaliter. §. vlti.semper substitutio cum prædicta adiectione facta fuit fideicommissaria,quia talibus verbis,si decesserit sine liberis,& de iure & de facto consueuit esse fideicommissaria substitutio non directa,quia nisi verba directa, sit hæres vel succedat , & similia traherentur ad fideicommissum , nullo tempore magis,quàm alio valeret,& dicimus etiam, quia verbum sine liberis innuit, ꝙ etiam in pupillari ætate substituere voluit per fideicommissum , quia tunc liberos habere non potuit.Nec est absurdum, ꝙ verba directa trahantur ad fideicommissum. ff. ad Treb.Sceuola. & in hoc casu mater ab intestato succedere debet vel ex testamento,sicut hîc maritus successit & bona restituere detracta Falcidia & quarta Trebellianica. C.ad Treb.etiam. *Lombarda*. id est quod continetur in libro qui dicitur Lombarda , nã ibi specialia iura

statuuntur super dote. *Liberis*. quare pro eo censenda est ac si non habuisset. ff. ad Treb. ex officio. §. si quis autē. *Maritus*. institutus hæres ab adiecta. alias enim soror vel filius sororis in totum succesisset. C. de fideic. si in persona. *Rainutij*. intellige quod hæ tertię, scilicet matris & auiæ adiectæ non fuerunt separatę de bonis R. eo viuente, nec mortuo de bonis adiectæ, nec intelligimus, quod donauit vel vendiderit certas res de dictis tertiis, sed ius quod habebat in ipsis tertiis, vel in bonis pro ratione illarum tertiarum, alias enim si eas separatas habuissent, oportuisset quod nō ex causa substitutionis vel fideicō. sed vel ex testamento, vel ab intestato prædicta quærerent in libello. Alij dicunt, licet non sit verisimile, quod etiam iura, quæ Altherocha habuit in prædictis tertiis petiit. *Vel substitutionis*. i. fideicommissariæ substitutionis, ex causa autem substitutionis pupillaris, vel directæ petere non poterat, quia verba istius ad fideicommissum trahebantur tantùm, vt diximus in glo. siue. quia si esset pupillaris, euanuerat cùm filios habuerit.

2 † Est enim substitutio directa, quando nullo medio substitutus capit hæreditatem, qualis est pupillaris, vulgaris, exemplaris, & compendiosa est substitutio indirecta, quæ alio medio habetur vt fideicommissaria. *Petiere*. & benè. *annalis*. quæ hodie sublata est. C. de vsuc. transf. l. 1. vel loquitur de annali præscriptione, quæ cōpetebat iure Lombar. & secundū hoc falsum dicebat, quod si verum esset, quod iure Lombardo nupta esset obtineret.

3 † *Vsucapio*. quæ prodest, quando res traditur in dotem æstimatam, & sequitur matrimonium, & de iure & de facto: quo casu, si res non sint eius, qui eas assignauit in dotē, vsucapitur pro dote, si verò esset æstimata vsucapitur pro emptore. ff. de vsucap. pro dote. l. 1. & 2. hæc autem, cùm essent puellæ assignata in dotem, licet essent obligata restitutioni, potuerunt in dotem dari, nec incipit contra Alterocham, cui restitutio facienda est currere prescriptio, nisi quo tempore competit actio ex testamento, & petitio fideicommis. nec curreret, nisi triennalis præscriptio. C. de fideicom. Auth. res. C. de præscr. 30. an. sicut in rem. C. de anna. excep. l. 1. §. vl. *Silentium*. quod silentium & taciturnitas loco pacti habeatur: sed malè dicebat. *bonis illis*. prædictę Adiectę vel potiùs R. quę petebantur, *Tertia*. istę tertię & matris vxoris R. non iure ciuili, sed Lombardo debentur, quo cautum est, quod vxor superuiuens marito, debet habere tertiam in bonis eius, quia mater & vxor R. superuixerunt maritis, ideò has tertias deducunt. *Cleræ*. quam tertiam clera habuerat in bonis R. filij, quia superuixerat suo marito patri R. *Testatoris*. R. scilicet. *Quarta*. hoc iure ciuili deducitur. ff. de vul. & pupil. subst. l. cohęredi. §. cùm filiæ. *Pupillorum*. filiorum Petri mariti adiectę. *Rainutij*. patris Alterochę & adiectę. *Cogitasse*. quod etiam si cogitasset, tamen matri aut vxori pręiudicasset, nisi aliud esset de consuetudine, vel de iure Lombardo P. marito Adiectę. *consuetudinem*. Nota iudicem appellationis sequi consuetudinem partium: vt no. sup. de consue. c. 1. forte erat consuetudo, quod de mobilibus vel consimilibus non fiebat deductio. † *Vt legitima*. dicunt quidā hoc etiam iure Lombardo contineri, ꝙ vxor superuiuens per nullum contractum potest alienare tertiam sibi a marito obuenientem, quin tertiam, vel debitum bonorum subsidium ibi habeant ex marito descendentes, vel alienationes istæ simulatæ, vel in fraudem factæ erant, vel donatio facta erat inofficiosa, & contractus venditionis non erat verus, sed sub simulatione venditionis intellexit facere donationem. C. de inoff. don. l. 1. 2. & 3. *In vtraque*. i. in tertia matris & auię. C. de inoff. test. l. 1. & l. filiam.

4 † *Litis*. ante litis contestationem liberi primi gradus, non computant fructus in quartam partem Trebellianicam, etiam si pater rogauerit. C. ad Treb. iubemus. secùs in nepotibus, & aliis qui computant in fructus ex voluntate defuncti, perceptos, puta qa rogauit post tempus hęreditatem restituere, isti tamen si percipiant vltra quartam, non restituūtur. Si verò ex negligentia hęredis percipiant fructus bona fide, non computant in quartam, nisi post morā, tunc enim cōputat & restituit, qui habet super quartam. ff. ad Trebel. etiam fideicom. & l. mulier. §. si hæres. & l. ita tamen. §. hęres, ex asse. & post lit. contest. est in culpa & in mora. † Item posset dici, ꝙ etiam liberi primi gradus computant post lit. cōt. in quartam. ar. C. de rei vend. certum. Alij etiam dicunt, & fortè non benè, quod fructus aliarum partium nō quartæ cōputantur in quarta, & sic non est contrarium. C. ad Treb. iubemus. *à P*. istud. s. à P. pręd. & filiis eius non est integra, nec debet esse, cùm P. mortuus esset, vt in hac decr. expressè dicitur, si tamen vis sustinere literam hîc, dic ꝙ etiam cum P. dum viuebat, fuit litis contestatio facta. *Eius*. quartæ. *In legitima*. M. de plano concessit, & quartam Trebellianicam & debitum bonorum subsidium simul ab eodem P. deducenda. Ideò dixit, ꝙ non integrę ambæ deducuntur, sed quod in vna deest suppletur per aliam, & sic intelligunt hanc decr. videtur tamen, ꝙ opinio prima per hanc decre. & se. Raynaldus confirmatur.

5 † *Censuit*. cardinalis qui iudicauit de appellatione, & not. quòd sequitur consuetudinem partium: vt not. supra, de consuet. c. 1. not. etiam iudicem appellationis non solùm pronunciare sententiam iustam vel iniustam, sed etiam addere. ar. contra. C. de app. eos, in prin. Item nota iudicem supplere de facto, quod quidam concedunt. arg. ff. de peti. hær. l. vl. nos tamen hoc non concedimus, & hîc potest dici suppletio iuris.

CAP. XVII.

TVA Nobis. Et alia. In his legatis cessat Falcidia. C. de epis. nulli. & si quis ad declinēdas. *locorum*. vnde duxerunt originem defuncti, vel si hoc est incertum per episcopos locorum, vbi sunt mortui inquiretur. C. de san. epis. nulli. *Interdici*. in Auth. de eccle. ti. §. si quis. *Compellat*. potest etiam episcopus dispensare, si certus executor deputatus non est, vel etiam si deputatus est, & non impleat voluntatem testatoris, ipsemet implere potest, & si legatum erat executori aliquid id amittit. C. de epis. & cle. nulli. in Authent. de eccles. titu. §. si quis ante. cum duobus, sequen. &c.

SVMMARIVM.

1 *Nunquid si pluribus commissa est causa, possint cæteri vno absente seu mortuo procedere.*
2 *Tertia & quarta hæreditatis an subiaceant restitutioni.*
3 *Rei vendi. & hypo. ex testamento competunt etiam pro legatis.*
4 *Statim quòd quis hæreditatem adiuit: dominium rei legatæ transiuit ad legatarium.*
5 *Pactum facere non potest quod alienatio facta non teneat, &c.*
6 *In testamento sola testatoris voluntas transfert dominium in legatarium sine traditione.*
7 *Licet hæres ante annum conueniatur super legatis præstandis & condemnetur, non tamen priuatur fal. dummodò intra*

intra annum satisfacit.
Falcidia an potest detrahi contra voluntatem testatoris.

CAP. XVIII.

RAYNALDVS. *Ab ipso.* Pepone. *Restitueret.* hæc substitutio disiunctim facta fuit, scilicet, hoc modo, vt tali patruo suo restituat medietatem hęreditatis, & alij patruo aliam medietatem si enim coniunctim facta esset talis substitutio. Raynaldus nõ potuisset instituisse hęredes filios patrui, cùm ad solum coniunctum, scilicet patruum superuiuentem debuit hæreditas deuenire. C. de cad. tol. l. 1. §. si autem aliqui. potest tamen dici, quòd in nulla parte dec. approbatur institutio filiorum, nisi fortè in tertia & quarta & quòd ipsi absoluuntur, non est propter ius quòd hæreditatem haberẽt, sed quia non possidebant. *Eis.* patruis. *Quibusdam.* hic Pepo quędã prędia cõmuniter filio suo. R. & patruis ipsius R. reliquerat, sup quibus cõpromissum, de quo hîc agit factũ fuit vel aliàs dicebãt se ius habere in illis.

1 † *Ex forma.* quę erat, vt vno absente vel mortuo, duo procederẽt, aliàs enim vno absente vel mortuo, alij procedere non potuissent. ff. de arbi. itẽ si vnus. §. vlt. sed si pręsentes essent omnes, sed vnus nollet concordare cum aliis, siue in vnam sententiam, siue etiam quòd sentẽtia ferretur, tunc eo cõtradicente, alij possent ferre sententiam. ff. de re iud. duo ex. & si dicat, se non instructum de causa idem. ff. de re iud. si vni. idem etiam dicimus, si postquam dixisset opinionem suam, & intellexisset aliorum opinionem contrariam recederet, nam tunc credimus, quod etiam eo absente, possent alij procedere. arg. quia cessat ratio legis, scilicet quòd posset alios in suam opinionem trahere, vt in l. præalleg. item si vnus. §. si. sed si non intellexisset opinionem aliorum, & recederet etiam sine causa, vel etiam malitiosè volens causam terminare, tunc procedere, non possunt parentes. ar. prædictarum. l. item & duo. Quamuis dicant quidam, quòd ex quo conuenerunt ad sententiam ferendam, quòd etiam vno recedente, alij possunt sentiare: quia verum est omnes adesse ad sententiam ferendam. i. ad diem sententiæ ferendæ. *Transferendæ.* diuisę enim fuerunt inter R. & patruos res, de quibus quæstio erat. *Prædictas.* in compromisso vel in in alia parte sententiæ arbitrorum. *legitimæ.* ff. ad Treb. ex facto. §. si quis. & l. hæredibus. C. de insti. & subst. generaliter. in fi. ff. de leg. 2. cùm pater. §. volo. *Prædictis.* de quibus fuit compromissum. *Vni.* fortè alius mortuus erat, vel alius consenserat, & ratam habebat institutionem factam de vno solo, vnde solus alius iure accrescendi totũ fideicommissum habere debet. C. de cad. tol. l. vnica. §. si autem. & §. his itaque. C. de fideic. in persona. ff. de leg. 2. cum filiofa. in fi. ff. ad Treb. apud. §. vlt. C. de cond. & demon. l. si qui leg. §. 1. Item alia ratione non est curandum, quòd non facit mentionem de aliis patruis, quia non prosequitur hæc decr. materiam nisi legati tertiæ & quartæ, in quo non potuit grauari Raynaldus, quin illud dimitteretur vni ex patruis, vel filiis eius tantùm, vel penitùs extraneis, vt hîc dicitur. fuit autem hoc legatum debitum iure naturæ & quarta Trebellianica in bonis paternis. *Hæredes.* vnus patruus & filij † *Possent.* hæc verba generalia iustificant sententiam sequentem, in qua condemnatur patruus non solùm ad tertiam & quartam legati, scilicet medietatis tertiæ & quartæ relictæ auũculis, sed etiam tertiã & quartã totius hæreditatis, puta & aliæ medietatis tertiæ & quartæ erant hæreditas R. quã possit pro libito dimittere, aliàs enim si non sic generaliter locutus esset, debet sufficere, quòd vel pœnam soluat, scilicet tertiam vel quartã in aliis rebus à legato, vel legatum. ff. de pact. rescriptum. §. si pacto. potius enim res legata, id est, tertia & quarta rerum legatarum peruenit ad auunculos, propter pœnam appositam, quàm propter legatum primum, secus autem si dixisset, si non dederit rem legatam, det duplum vel aliam rem, tunc enim oportet eum esse altero contentum.

2 † Vel dic, quòd ideò tertiam & quartam dant patruis & filiis, in omnibus rebus, quæ fuerunt P. auunculi R. quia prædictæ tertia & quarta alio iure censentur, scilicet, quia restitutioni nõ subiacent, quàm aliæ res, quæ restitutioni subiacent. Hæc vltima solutio non valet, quia tertia & quarta debitæ R. non potuêre grauari. Vel dic, quòd lex, quæ prohibet petere vtrunque, scilicet rem promissam & pœnam, bene dicit, quia loquitur, quando agit personaliter, quando nec res est mea, nec pœna, licet promissor sit obligatus ad alterum, sed hoc legatum R. quo ad medietatem tertiæ & quartæ in quibus grauari non potuit, recta via transit ad legatarios, scilicet ad auunculos, & statim post mortem facti sunt domini. ff. de fur. à Titio. Hęc sol. reprobatur. ff. de excep. doli. apud. §. Labeo. prior sol. melior est. *Ad ipsos.* auunculos. *Pro determinatis.* i. portionib. quibus auunculi erant instituti hæredes. *Deuenirent.* i. ex causa fideicom. restituerent ipse patruus, & filij hæredes instituti, quod ex fine apparet, nisi eius Falcidiã soluat, vel is est sensus. i. legamus auunculis nostris omnia alia, quæ de bonis nostris ad nos peruentura erant, nam verbum deuenirent, innuit ꝙ recta via ad auunculos peruenturum sit, ꝙ est proprium legati non fideic. & hoc placet magis. ff. de fur. à Titio.

3 † *Quæstionem.* ex testamento competunt etiam pro legatis rei vend. & hypo. insti. de leg. §. 1. & quod dicimus competere rei vendicationem, verum est in speciali legato, generalis enim fideic. non habet rei vendicationem, sed habet ex testamento ex causa fideic. s. eo. Rainutius. nec dominiũ antequam re vel verbo fiat sibi restitutio. ff. ad Treb. facta. ar. contra. C. com. de fideic. l. vlt. ꝙ quidam dicũt. Tu autem responde, ꝙ illa loquitur facta restitutione saltẽ verbo, vel est speciale in rebus alienatis, vt ante restitutam hæreditatem detur in fideic. rei ven. vtilis. ꝙ autem ante restitutionem non transeat dominium in generalem fideic. patet quia interim tenet alienatio ab eo facta, licet sibi imputet in quartã. ff. ad Treb. Marcellus. §. res. & l. si hęres. inst. §. si hæres. Contra hæredem autem rogatum, nõ competit petitio hæredit. quia non possidet pro hærede, quia verè est hæres, nisi fortè post restit. verbo facta aliqua possideret, quia illa possidet pro hærede.

4 *Pro rata.* i. pro medietate, quæ sibi legata erat. † *Restitui.* mirum est, ꝙ petit pœnã antequam debeatur. Resp. imò cõmissa est pœna, quam citò enim adiuit hæreditatem, transiuit dominiũ rei legatæ ad legatarium. ff. de fur. à Titio. vnde hæres contra legatum facere videtur, ex quo illud non præstat. vnde de gratia legatarius petat legatum volens contentus esse illo, cùm possit petere pœnam. Vel dic, ꝙ licet pœna sit commissa: tamen quia dies non erat præfixus, infrà quem restitueret, potest purgari mora, vel dic pœnam non cõmissam, & tamen in iudiciis talem libellum admitti propter lites dirimendas. ar. C. loc. conductores. arg. contra. ff. de iud. non quemad. sed dic non esse iudicium in pendẽti, ex quo ex his quæ agentur sententia certa ferri potest, sicut hîc, nam si perstiterint in contradictione, hæres iustè condemnatur ad pœnam, secùs autem si iudicium penderet extra ius, puta quia deberetur sub conditione sic

sic potest loqui.l.non quemad.ff.de verb.sig.cedere. *Poterant.* debet em̃ imputari patruo & filiis hæredib. institutis,& in certum casum restitutione, vel legati solutione grauatis,si nõ petierunt & recuperauerũt omnia bona,quæ fuerunt.R.testatoris, ex quo hæreditatem adierunt. *Legato.* medietatem bonorum, de quibus fuit compromissum,quę ipsis auunculis legata fuerunt R..*Absoluens.* innitens arbitrio & malè ex testamento Peponis, qui R. grauauerat restitutione harum rerum,vnde eas aliis legare non poterat,vt eis videbatur, sed non erat verum indebita iure naturæ,& quarta Treb. quamuis hanc restitutionem non videatur cogitasse iudex quando postea mandauit patruo,quòd alia omnia bona restitueret,in quibus per pœnæ adiectionem R. patruũ non potuit grauare.*Contestata.* no.litem contestari in causa appellationis,licet non sit necesse.*Quoniam.* interpositio est vsque ibi pronunciauit.*Iure.*s̃.eo.Rainutius.*Grauari.* quò ad istas,ergò ad tertiam & quartam non fuit voluntati Peponis innitendum , cum is non potuerit filium grauare. *Trebellianica.* & sunt deducendæ istæ tertia & quarta de tota , ita quod de 12.vnciis cõtingerent filium 7.vnciæ,tres scilicet in vna parte,& quatuor in alia,& hoc ideò, quia simul debentur ex eodem testamento, secùs autem si ex diuersis causis deberentur, vt in tertiis matris & & vxoris.s̃.eo. Rainutius. tunc enim pro qualibet deductione fieret vnus as.*In rebus.* licet enim de vniuersitate deducẽdæ sint istæ tertiæ & quartæ, quousque tantùm hoc per iudicem fit in singulis rebus pro indiuiso habet eas.*Expresserit.* rem enim legando,videtur legasse partem,quam in ea habet. ff. de leg.3.si domus.præsumitur enim quod si totum voluit legare vt esset suum,multofortius partem etiã si hoc non dixit,nec cogitauit.*Pronunciauit.* cardinalis. *Arbitrio.*& sic econtrà etiam non fuit arbitrio innittendum.

5 † *Teneret.* pactum enim non potest facere, quod dominium non trãseat in accipientẽ, vel quòd sine traditione redeat ad alienantem , vel quemuis alium.arg.C.de pact.traditionib.ff.de pac.traditio.ff. de pac.in traditionibus.ff.de iure patro. si libertus. §.planè.sed agere potest,vel ad interesse, vel ad pœnam,vel si quis trãstulisset in alium dominium cum hac adiectione , ne in alium alienaret ipsi transferenti dominium contra recipientem,competit condictio ob causam,non autem aliis quorum interest, C.de cond.caus.da.ea lege. C.de reb.alie.l.vlt.

Hoc fallit in seruo alienato,ne manumittatur,scilicet quia non tenet manumissio. C. si manc.ita fu. alie.ea.& etiam hoc ea ratione,quia libertas ex quo competit reuocari non potest,secùs autem in dominio.inst.qui.ex cau.ma.non poss. §.semel. vbi autem lex inhibet alienationem si contra factum sit,non tenet,nec transfertur dominium.ff.& C.de fun.do.per totum. 12.q.2. sine exceptione. & 12. q.2. hoc ius. in Auth.de non alie.in emphy.§.sanctissimas.in Auth. vt li.ma.1.respon.Idem etiam vbi testator prohibet, & apparet persona,cuius gratia prohibita est, aliàs secùs.ar.ff.de leg.1.filius.§.diui.ff.de leg.3. pater.§.filiam.& §.fundum.& §.quindecim.

6 † Et est ratio diuersitatis,quia in testamento sola voluntas testatoris transfert dominium in legatarium sine traditione.ff. quemad.ser.amit.si partẽ. §.si per fundum.& sic sine traditione potest amittere dominium & ad aliũ transire,aliter in pacto,cùm per illud non possit trãsire dominium,ita nec transfertur.Idem dicimus in sententia arbitrorum , & etiam aliorum iudicum , quia per eorum sententias non impeditur translatio dominij,vt hìc.In beneficiis autem ecclesiasticis,& etiã in aliis spiritualibus contrarium dici potest,scilicet quia si aliquis prohibeatur aliqua conferre,non tenet collatio à prohibito facta, quia suspensus est à collatione saltem illius beneficij.suprà de consuet. cùm dilectus. Idem etiam dico,si prælatus prohiberetur alienare etiam in casibus concessis à iure,quia non tenet alienatio. infrà de ac.c.si.suprà de ord.cog.veritatis.in fi.Item ratio diuersitatis satis apparet ex prædictis,quia beneficia sine traditione,ex sola electione & confirmatione acquiruntur.suprà de elect.transmissa.& etiam dominia sine traditione ecclesiis acquiruntur.C.de sacrosan.eccle.vt inter.dominia rerum ecclesiarum non sunt apud prælatos,sicut apud alios,& ideò per eos , qui dant administrationes prohiberi possunt. *Super hoc.* id est,legato medietatis bonorum de quibus fuit compromissum. *Pro medietate.* aliam autem medietatem non possidebant adhuc filij patrui:sed fortè vacans iacebat. *Prædicta.* scilicet,ea de quibus cõpromissum fuit. *Medietatis.* quia tamen medietatẽ auunculis legauerat.*Legati facti.* auunculis, de rebus de quibus fuit cõpromissum.*Residuo.*i.in aliis partib. eiusdem legati præter medietatẽ tertiæ & quartæ.

Contra videtur, scilicet , quod R. debuisset sibi computasse quartã & tertiam sibi debitas in omnibus rebus P.hæc omnia quæ legauit auunculis.ff.ad Treb.Marcellus.§.res.& l.si hæres. §.si hæres.sed dic tu alienata cõputari in quartam,si fideicõmissarius velit,sed hìc nolebant,nec alienata erant.*Articulo.* libelli. *Filij.* isti filij hæredes erant Rainutij saltem in tertia,& quarta deducendis de bonis P.& ideò pro portione hæreditatis tenentur patruis R.fideicommissariis restituere totam hæreditatem,& non auunculis,vel nisi tertiam & quartã,in quibus hi filij grauari non poterunt per testamentum P.hæreditas enim R. intelligitur deducto fideicommisso, de quo rogauerat Pepo primus testator,hìc glo.bona est,si patrui erant coniunctim substituti,sed si disiunctim erant substituti etiam in parte patrui defuncti,bene potuerunt institui filij alterius patrui.vt no. in prin. illius gl.hìc substitutio.*De petitis.* nec se tanquam possessores obtulerunt liti in rei vendicatione,quia tũc secus.ff.de rei vend. is qui.& cum non possiderent non potuerunt conueniri rei ven. Item non potuerunt condemnari ad restitutionem eorum,quæ non possidebant. *Possidere.* nisi hæc causa iuuasset filios, bene puniti essent in restitutione omnium bonorũ, quę habebant ex testamento R.cum circa eos teneret omnis pœnæ adiectio.Raynaldus enim nihil eis restituere tenebatur.*Bonis.* in est in omnib.aliis quæ fuerunt Peponis.*Eisdem.*i. Raynaldi in quibus, scilicet institutus erat patruus vel melius Peponis.*In quibus.* scilicet , tertia & quarta omnium bonorum Peponis.*Tenebat,* cum non potuerit in eis grauari à patre,& ideò potuit vbi voluit legare,& pœnam adiicere.*Pro rata.* medietate. s.tertiæ & quartæ in omnibus bonis Peponis. *Confirmauit.* & benè, quia in illis tertia & quarta in quibus Rayn.non potuit grauari, bene potuit Rayn.grauare hæredes suos,sed in aliis quæ ibi erant præter tertiam & quartam non poterat grauare R.suum patruum,cùm subiaceret restitutioni, sed filios patrui bene potuit in eis grauare, vnde non absoluit eos,quia non posset adiicere pœnam legato vel hæreditati,sed quia non possidebãt. *Filiis.* non mireris,si absoluantur hi filij,nam hęc absolutio eorũ iusta est,si non possident,quia qui non possidet,condemnari non potest,nisi propter suam malitiam non possideret, & eodẽ modo si possidebant iusta est sententia contra hos filios, sicut contra primum,hoc vltimum non est verum. *Ei.* patruo instituto

Ei. patruo instituto hæredi *In restitutione*.i.præstatione.† *Legati*.i.tertiæ vel quartæ tam rerum adiudicatarum auunculis, vnde fuit compromissum quàm in aliis, cum omnia habebant auunculi ratione legati, & tanquam legatum petenda sunt omnia, non tanquam hereditas iussa restitui, & ideò benè dicit falcidiam locum habere, quæ locum habet, quando hereditas legatis exhauritur, & non Treb. ꝙ locũ haberet, si quasi hæreditas restitueretur. Nec obest, si dicitur ꝙ fideicommissaria hæreditas dici debet, quia vniuersa quæ sunt in hæreditate auunculis restituũtur, quia hoc est, quia succedit loco prioris legati, & quia hæreditas dari non debet sub pœna, ꝙ non credimus, nec mireris, quia id quod debetur ex pœnæ adiectione legatum dicitur. Habes. n. simile. ff. ad l. fal. cum pater. §. vl. inst. de leg. §. pe. & vlt. Vel dic, ꝙ loquitur tantùm de legato rerum, de quibus compromissum est. Nec obstat, quod dicitur, quod plus habet in illis rebus, quam quartam, cùm habeat etiam medietatem, sicut apparet ex prin. decre. potes enim respõdere, ꝙ ex aliis legatis R. exhausit dictas tertiam & quartam. Vel dic, nihil habet ex illis tertia & quarta, cum illas restituerit propter adiectionem pœnæ? vnde dignum fuit, quod de primo legato extraheret Falcidiã. Tu dic melius, ꝙ hæreditas R. quæ erat solũmodo tertia & quarta, erat exhausta duobus legatis, ꝙ in ea nihil remanserat. Primum legatum fuit, quando legauit auunculis medietatem rerum, de quibus erat compromissum, id est tertiam & quartam sibi debitas in eis. Secundum fuit legatum pœnæ, ꝙ eodem iure censeri debet, vt alia legata inst. de leg. §. si. ff. ad l. Fal. cùm pater. §. si. quidam tamen ar. eiusdem. l. dicunt, ꝙ nunquam de legato pœnæ debet detrahere falcidiam, nã ibi dicit, quod pœnæ causa accreuit in l. fal. non incidit. Sed expona s. prædicta verba. l. quod pœnæ causa accreuit, supple per condemnationem iudicis, qui condemnauit hæredem legatario in quantum in litem iurauit, & tunc de eo ꝙ vltra valorem rei legat, iurauit propter specialem affectionem, non detrahet hæres Falcidiam, quia non est legatum, imò cõdemnatio, sed secùs si testator pœnam sibi imponit, nisi soluat legatum, nam tũc si hæres legatum pœnæ soluit, cũ in veritate legatum sit, & sicut alia legata censeri debeat, benè detrahet Falc.

7 †Et sic habes hic, ꝙ quamuis hæres ante annum conueniatur super legatis præstandis & condemnetur, tamen non priuatur fal. dummodò intra annũ faciat, quæ est pœna à lege imposita. C. de fideic. Auth. ampliùs. pœnam autem à testatore impositam incurrit, si litẽ contestetur. ff. rem ra. ha. amplius. & hic similiter. s. eo. Rainutius. quò ad legatum pœnæ quod integrè soluit patruis. s. tertiam & quartam, in quibus tenebat institutio prȩter Fal. quam detraxit beneficio. l. vt no. in gl. quȩ incipit benè. *Si infrà*. mirũ est, quomodo hic fertur sententia sub conditione, & sine certa quantitate contra illud quod est. 2. q. 6. biduum. C. de sen. quȩ si cer. quanti. per totum. Respõ. quod hic patruus petiit hanc detractionẽ Falcidiæ, & ideò etiam si hoc non diceretur in hac sententia, tamen semper posset deducere fal. quia quãdo adiudicat legata, semper danda intelligitur, ꝙ vel in totum, vel per rata detrahat fal. sed si de Falcidia detrahenda patruus egisset, tunc hoc beneficiũ Falcidiæ non solueretur, vlteriùs petere non potuisset. ff. de neg. gest. si autem. sed si soluat, petere põt vt hic, & fortè posset dici hoc, ꝙ ex quo sententia lata est, statim oportet hũc patruum in integrũ. s. tertiam & quartã restituere, sed post condi. ex fa l. petet Falcidiã, cũ sit solutum. Si autem sibi solutum non esset, si per errorem facti soluisset ageret condictione indebiti, secùs si per errorem iuris. C. ad leg. fal. error. Alij autem dicunt, quod cùm de hac fal. non sit actũ, eam retinebit patruus, & reliquas tres partes, cũ de eis constet, restituet sine vlteriori, & sic apparet, ꝙ non est sententia sine certa quantitate, cum ad minus tres partes tertiæ & quartæ prædictarum statim perueniant ad auunculos, & super quarta de eis detrahenda remaneat lis, quis eam debet habere patruus, si intra tempus legis. s. annũ obtulit tres partes tertiæ & quartæ, alioquin nihil detraheret de integris tertia & quarta. *Legitimum*. in annum iussu iudicis computando. s. e. nos quidem. C. de fideic. Auth. ampliùs. *Inuentariis*. quod ipsum exonerat à præstatione legatorum & fideicommissorum & aliorũ debitorum vltra vires patrimonij. C. de iu. delib. sancimus. & ius tribuit, quòd de legatis & fideic. detrahat Falcidiã, si facit inuentariũ, & non aliter in Auth. de hære. & fal. §. si verò. ne. se. coll. 1. in debitis secùs, vt in ea. l. quia de eis nũquam detrahet fal. *Contra voluntatem testatoris*. benè dicit contra voluntatẽ testatoris, quia non creditur testatorẽ voluisse, quod aliqua pars de his tertia & quarta peruenerit ad patrum, & erat verum olim, quod cõtra volunratẽ testatoris detrahebatur Falcidia. C. ad l. fal. fine. & l. pe. ff. eo. ti. ꝙ de bonis. §. vlt. Sed hodie nõ inducitur contra voluntatẽ testatoris expressam si testator certus de quantitate sui patrimonij prohibeat. in Auth. de hær. & fal. §. si verò expresśim. Sed cõtra tacitam, benè inducitur Falcidia, vt in l. prȩall. no. ꝙ hæres rogatus aliqđ legatũ dare de suo, licet non det vt testator prȩcepit, cũ tñ postea dat, detrahit Falcidiã de omnibus legatis, vt hic. Quod intelligimus verũ, vbi rogatus est restituere omnia bona hæreditaria, nisi legatũ sibi iniunctum, vel de suo proprio, vel de bonis testatoris soluerit, vt hic. Et est ratio, quia ipsemet quia testator pœnam suam adiecit hic, qui non potest eũ priuare Falcidia, vnde non est necesse recurrere ad pœnã legis, sed si testator non apposuisset pœnã, tunc locũ haberet pœna legis vel canonis. s. ꝙ tota hæreditate priuaretur. s. e. nos. & c. si heredes. C. de leg. Auth. hoc ampliùs. Vel dic, quod nunquã fuit in mora ante annũ iste patruus, quia nũquã ab eo petitæ fuerunt tertia & quarta predictȩ expresśim, & determinatè, sed fuit tantùm petitũ, vel legatum rerum, quæ venerant in compromisso, vel omnia alia bona, sicut apparet ex litera decret.

CAP. XIX.

IOANNES. *Suis propriis creditoribus*. no. non esse dubium executorem ad pias causas agere contra hæredes. C. de epis. nulli. & si nullus sit hæres, tamen ipse cui commissum est, ꝙ omnia quæ habet dispenset in pias causas, potest totam hæreditatem vendicare, nec detrahet Falcidiam. C. de sac. san. eccl. si qs ad. s. eo. tua. & hic. si autem ad alios vsus testator vellet expendi, si nullum commodum ad executorem pertinere debet, puta quia ministrum tantùm constituit, tunc non poterit agere. ff. ad Treb. Lucius. §. Meuia. Si verò aliquod commodum puta fal. ad eũ uoluit pertinere tunc aget. ff. de leg. 2. si quis Titio. 10. Sed hæc decr. videtur contradicere, quia hic aliter mandat expendi, quàm in pias causas, s. in solutione debitorum, sed respondere potes, quod totã hereditatem iusserat expendi in pios vsus, sed hereditas intelligitur detracto ȩre alieno. C. de bonis quȩ lib. l. vlt. ad hoc autem vt licitè posśit dare bona, quȩ inuenit in hȩreditate, oportet eum primò soluere debita. *Susceptum*. instit. man. §. mandatum. quia alicui creditori satisfecerunt, vel aliud piis locis dederunt.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Certæ rei institutio valet.*
2 *Nulla Falcidia, nec etiam debita iure naturæ detrahitur de hæreditatibus & legatis ad pias causas relictis.*
Verba hæc, hæres esto quid important.
3 *Verbum substituo pariter ad directam & fideic. substitutionem trahitur.*
Substitutio directa non fit per verba, rogo, mando vel consimilia.
4 *Testatoris intentio semper seruanda est.*
Verba, si absque liberis, quid important.
5 *In vltimis voluntatibus miles non dicitur priuilegiatus.*

CAP. XX.

De his. *Pro cereis*.s. emendis vel reparandis. † *ad perpetuum*. scilicet ꝙ omni anno solenniter fiat festiuitas alicuius sancti, vel quod in aliqua ecclesia non constituatur præbenda, vel altare, vel pulpitum, vel aliud huiusmodi. *Parochialis*. quia aliquando parochialis ecclesia portionem aliquam habet. infrà. de sepul. capi.1. per totum. *Si pater*. aliàs incipit.
1 *Ioannes frangi panis*. † incerta hæc non est censenda vt hæres, postquam testator instituit alium hæredē. C. de hęre. insti. quoties. si autem alium non instituisset, valet institutio facta de certa re, & rem illam habebit prælegatam. ff. de hæred. inst. l.1. §. si ex fundo. & l. si ita quis hæres. & l. ex facto. ff. ad Treb. l.1. §. is qui. & in hoc benè valet institutio, vt non valeat impugnare testamentum, sed aget tantum ad supplementum. in Auth. vt cum de ap. cog. §. illud quoq;. & §. cæterum. & C. de inof. test. l. omnimodò. nec habebitur iste sic institutus in re certa tantū loco legatarij, imò si nullus alius factus est hæres in totū succedit, vt dictum est. Item videtur, ꝙ si alij repudient hæreditatem, quod ipse habebit hæreditatem, sicut si ab initio nullum instituisset, secùs autem si nō dixisset eam in tali instituo, sed si dixisset tantùm, lego sibi talem rem, quia tunc loco legatarij censetur. Nec ob. Auth. de tri. & semis. §. hoc nos. quia correcta est per aliam, sed contra si hæc puella non est instituta, nec hæres data, ergò nec ei substituere pōt pupillariter. inst. de pup. sub. §. non solùm. & de vul. sub. sed si plures. §. si sub condi. Sol. licet hæc puella non fuerit instituta hæres in primo gradu, fuit tamē instituta in secundo. s. post mortem filij, & ideò benè potest ei pupillariter substituere. *Executoribus*. de executoribus huiusmodi no. s. eo. Ioannes. & c. cum tibi. *Et præfatæ*. filiæ, licet securiùs fecerit iste, qui petit vtriusque hæreditatem, & qui etiā adiecit de bonis filij præmortui, quia in veritate duæ sunt hæreditates. inst. de vulg. sub. §. igitur. de vulg. sub. l. patris & filij. & l. qui duos. tamen suffecisset si solius filiæ hæreditatem petiisset. arg. s. eod. Rainutius. † *Quæritur primò*. hic vult dicere, quòd in primo gradu substitutionis, quando filius visus est mori, filię mater tanquam ab intestato succedens ipsi filio, de fideic. filiæ restituendo debet detrahere debitam naturæ & quartā Treb, eandem etiam deductionem dicit faciendā de substitutione secundi gradus, scilicet quādo pauperes sibi instituit hęredes propter mortem filij, quoniam illæ allegationes huius dominæ non videntur multùm mouere Papam.
2 †*Fecisse ibi*. & per hoc videbatur, quod priora testamenta fierent rectā, vel quod hæreditas filiorum non perueniret ad pauperes, sed prima hæreditas tantùm & quarta trebellianica. l. quæ est. ff. ad l. falc. l.1. §. inimici. h. d. sed corrigitur per l. C. de epi. & cle. si quis ad. & per Auth. de eccl. tit. §. si autem hæres nec recipit illum prauum intellectum, qui innuitur, imò hæc est veritas, quod de hæreditatibus & de legatis ad pias causas relictis nulla falcidia, nec etiam debita iure naturæ detrahuntur, sicut ex sequen. apparet. & est arg. præd. l. & Auth. nam & in ambiguis quæstionibus religionum stricta ratio omittitur, & summa est ratio, quæ pro religione facit. ff. de re. & sump. fu. l. sunt personæ. modo. 19. quæstio. vlt. si qua mulier exhæredato. 17. q. quicunque. pro parte. secundum has allegationes sententiauit Papa. *moreretur*. hæc verba, hæres esto, semper sonant in directā substitutionem, unde siue dicat testator, si institutus nō erit, talis sit hæres, siue dicat, & si talis decesserit in pupillari ætate, talis sit hæres, semper sonat in vulgarem & pupillarem substitutionem, quando sunt directæ, hāc autem substitutionem nunquam potest facere puberi, si institutus non fuerit talis esto hæres. insti. de pup. substi. §. si. ff. de vul. & pu. l. verbis. nisi esset miles. ff. de vul. & pu. l. centurio. & nunquam per se posita prædicta verba trahunt ad indirectam. s. fideicommissariam. inst. de pup. sub. §. si. sed si adiiciatur hoc verbum, rogo institutum, vt talem faciat hæredem, talis benè trahitur ad fideic. quia ille de quo rogatus est, petet hæreditatem ex causa fideic. ff. ad Treb. ex facto. in prin.
3 †Idem videtur si dicat testator, instituo mihi talē hæredem, & secundum hæredem mihi instituo aliū. C. de impu. & ali. l. precibus. quamuis posset dici, ꝙ ibi non instituit secundum hæredem, per prædicta verba, sed per expressa talia. s. instituo talem mihi hæredem, & si non fuerit hæres, talem substituo, per verba autem rogo, vel mando vel consimilia nunquam fit substitutio directa, sed indirecta, vel fideic. vt ff. de vul. sub. cohæredi. §. cum filiæ. circa medium, hoc autem verbum substituo, pariter trahitur ad directam & fideic. quod ex eo apparet, quia communis distinctio est substitutio, alia directa alia indirecta, satis tamen videtur, ꝙ prius ponitur pro indirecta, licet ad fideic. trahatur. ff. ad Treb. Sceuola. vtrū autem sonet indirectam patet expressè. ff. de vul. sub. cohæredi. §. cum filiæ. Item ꝙ trahatur ad fideic. patet per eundē. §. circa mediū. & C. de inst. & sub. l. generaliter. Idem autem videtur posse hoc dici de verbo hic posito, moriatur, quòd non memini in aliqua lege me legisse. s. quòd possit trahi ad vtranque substitutionem, licet prius ad directā. *Intentio*. quæ sem- 4
per seruanda est. C. de sac. san. ecc. l.1. C. quando decr. opus non est. l. prædium. C. de inoffi. test. l. si pater. inst. de pup. sub. §. non autem. in Auth. de hæ. & fal. §. cui. & §. si quis ex. & §. is igitur. in Auth. de nupt. §. vnum itaque. §. si sine. & §. si quis ex. & §. is igitur. & §. pignori. in Auth. de iureiur. à morien. præ. in prin. & in Auth. qui. mo. na. ef. leg. §. si quis, autem. *Extraneo*. in sorore non potest. ita loquēdo apparet, quòd maior pars perueniat ad matrem, quia mortuo patre, mater succedit ab intestato in medietatem, restituet mater filiæ tamen detractis debita naturæ, & quarta trebellianica: & sic non habebit plus mater, quàm filia, sed in extraneo qui nullam partem recipit ab intestato, melius apparet, ꝙ plus peruenit ad patre, quàm ad extraneū. *Septem*. de hac deductione not. s. e. Raynaldus.
†*Si absque literis*. de hoc quæritur, si per hæc verba fiat substitutio pupillaris & directa, si filius meus mortuus fuerit sine liberis moriatur, sorori, & an soror superuiuens fratri directò ei succedat, an mediante matre? & non videtur dubium directè. Constat enim, ꝙ si his verbis vsus fuisset, si filius meus decesserit sine liberis, soror esto hæres, ꝙ hæc directè succederet. ff. de vul. & pup. sub. centurio. certè non

non possum videre rationem, quare non eodem modo, si dicat, moriatur, vel substituo eum per talia verba, fiat directa substitutio. vt hic probatur in text. & in gl. †Sed dices, licet prædicta substitutio possit ad vtramque substitutionem trahi, vtilius est, ꝙ trahatur ad fideic. hæc quæ omni tempore valebit, quàm ad pupillarem directam, quæ non valebit, nisi in pupillari ætate, sed respondeo ꝙ melius est secundũ naturam, ꝙ trahatur ad directã quàm ad indirectam, sed hic plus uidetur. s. ꝙ potest trahi ad directam, si moriatur in pupillari ætate & ad indirectam, si moriatur pubes, & hoc satis benè dicere videtur. C. de fideic. si frater. substitutus impuberi non succedit ei, si factus fuerit pubes, etiam si decesserit sine liberis, nisi pupillaris substitutio confirmata fuerit verbis fideic. in aliqua parte testamenti, quia tunc frater ex causa fideic. succedit, ex quibus colligitur, ꝙ per verba fideic. adiuncta in pupillari substitutione, nõ tollitur pupillaris, sed confirmatur & durat.

5 †Item idem est in substitutione facta à milite. s. ꝙ vnicis verbis facta substitutio trahitur ad directam & indirectam: C. de impub. & aliis sub. precibus. quare non est idem in priuato, licet enim multa priuilegia miles habeat ex causa sibi concessa, tam in confectione testamenti, quàm etiam in hæredis institutione: vt not. in summa. C. de test. mi. in seruando tamen vltimam voluntatem eius, non habet priuilegium, quia omnes voluntates vltimæ pariter sunt seruãdæ, nec hoc dicit certè pari ratione, nec interpretatione gaudet priuilegio, prædicta autem. s. si moriatur sine liberis, quæ non denotant certã ætatẽ, imò vtranque ætatẽ comprehendere videntur, & pupillarẽ substitutionem confirmabunt, & ad fideic. trahetur, & ideò posset dici hæc substitutio cõpendiosa. ar. C. de imp. & ali. sub. precibus. & fortè idem dicendum est, si dicat testator, instituo mihi filiũ meũ impuberem hęredem, & substituo ei talem, si nauis venerit ex Asia, hæc plus placent, quæ no. s. eo. Rainutius. *Iure ciuili*. ff. de vul. sub. Centurio. quasi per fideicom. C. de impub. & ali. subst. precibus. *Nam eum*. hoc quod hic dicit, satis habetur expressè. ff. de vul. sub. l. iam hoc iure. †*Aetas*. quia si ambo vel alter esset impubes, non posset trahi ad pupillarem, equidem si & alter idẽ, sicut si alter non esset in potestate constitutus. ff. de vulg. sub. iam hoc iure. & l. Lucius. C. de imp. & ali. sub. hereditatẽ. & l. quãuis. & ad fideic. ff. ad Treb. Scenola. C. de insti. & sub. sub cõsa. l. generaliter. in substitutione. C. de imp. & ali. sub. l. precibus. anteferre. C. de impu. & ali. sub. cùm quidam adiunxerit. erat enim in testamento scriptum, si de liberis meis fuerit sola filia superstes, tãtũm augeo legata eius. Item si nec filius, nec filia superfuerit, & tunc similiter ad hoc plus augeo, tamen in testamento hoc satis probatur. ff. de inoff. test. contra vetera. §. 1. vbi dicitur, quod mater non potest expugnare testamentũ, ꝙ facit ei pater per querelam inofficiosi testamenti, ergo eadem ratione apparet, quod eam priuare potest debita iure naturæ, vel pars. ff. de vulg. sub. vel inst. de vti. sub. pater. ff. de bo. pos. secundum ta. si ita scriptum. §. 1. vel subiectione. 20. q. 3. constitui.

DE SVCCESSIONIBVS ab intestato.

TIT. XXVII.

CAP. I.

1 *SED hoc donare*. Siue inter viuos, siue in vltima voluntate. *Sanctificentur*. nisi consanguineos habeat qui ab intestato succedant. 12. q. secunda. quicunque. j. eo. cùm dilectus.

CAP. II.

SANCTO concilio. *Ablatum*. hoc c. locale est, & nõ de iure loquitur, quando certum est sacerdotes aliquid habuisse ante ordinationem, nam propter dubium diuidendæ sunt res propriæ à rebus ecclesiæ, vt hic dicitur, si autem distinctæ essent res propriæ à rebus ecclesiæ, res proprię hęredibus consanguineis, aliæ, ecclesiæ darentur. 12. q. 3. quicunque. si autem dubitetur, an aliqua habuerit ante ordinationem, præsumitur pro ecclesia, nisi probet se antea habuisse. 12. q. 3. quicunque. ff. de rebus dub. ciuilibus. alij intelligunt capitulum tantum, quando ex seruis fiunt sacerdotes.

CAP. III.

CVM dilectus. *Pro causa*. Erat enim causa inter eos, vterque enim ab altero petebat res, quæ fuerat archipresbyteri. vterque enim de eis aliqua possidebat. *Participationem*. i. vt particeps esset orationum. †*Asseruit*. hæc assertio, quæ est de præterito, & extra iudicium, non est sufficiens probatio eius, quod dicebat. Si tamen solenniter quis confiteretur extra iudicium, si post conuenitur, non est admittendus contra suam confessionem, nisi ostenderet se in alio casu intellexisse: vt no. s. de elect. per inquisitionem. hęc autem ideò confessio eius nõ est sufficiens probatio: quia non viuebat qui confessionem fecerat, & ideò non poterat dare intellectũ confessioni. ar. j. de acc. cum dile. sed tamen est ad plenum præsumptio, vnde ei statur, vt hic sequitur. & non intelligas quòd ex his verbis probaretur eum fuisse oblatum monasterio cum rebus suis, sed probatur ꝙ voluit bona sua peruenire ad monasteriũ, ad quod quasi quælibet verba sufficiunt. ff. de fun. instr. cum de lanionis. §. asinam. ff. de sup. le. l. labeo. *Vnde*. expressius dicit, quod dixerat. *Probantes*. scilicet quod se & sua obtulit, vni testi tantùm non creditur, vt no. s. de proc. ex insinuatione. sed cum aliqua probatione, s. confessione benè creditur, nisi probetur phreneticus vt sequitur. *Adminiculantes*. in tantum adminiculabatur archipresbyteri cõfessio, ꝙ se & sua dedit monasterio, quia sic condemnatur episcopus ad restitutionem, ac si verè reditus essent. *Compotem*. & sic probatur negatiua. C. de codi. nec codi. ff. de condi. insti. quidam. ff. de prob. si filius. *Vltimam*. q. d. & si hęc verba non expressisset, tamen tacitè vim tenerent vltimæ voluntatis. *Imponitur*. in eo quod episcopus erat actor. *Compellatur*. in eo quod episcopus erat reus. *Ei*. episcopo, & sic habes ꝙ vacãte ecclesia subiecta episcopo, episcopus eius nomine agit, & sic fortè est in quolibet superiore, qui pro quolibet collegio sibi subiecto potest agere. C. de epi. & cle. nulli. & l. si quis ad. s. de pr. scr. ex transmissa. de hoc no. s. de rest. spo. olim. *Ab intestato*. nec legitimos agnatos, vel cognatos reliquerit. ff. eo. c. 1.

DE SEPVLTVRIS.

TIT. XXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Potest quilibet adultus & discretus eligere sepulturam.*

CAP. I.

NOS instituta. *Patriarcharum*. qui in patrum sepulchris sepulti sunt. 13. q. 2. Ioseph. †*Sepulturam*. generaliter dicimus, ꝙ quilibet adultus & discretus põt eligere sepulturam, vbi vult in vltima volũtate, vt hic, & j. e. de vxore. & c. cum super

 nisi

nisi malitiosè faciat, & præsumitur malitiosè facere, si dimittat sepulturam parentum, quam præcipuè tenere debet, vt hîc. & infrà, eod. fraternitaté. 13. q. 2. placuit. † Si autem sepulturam paternam non habet, in ecclesia parochiali sepeliri debet. ĩ. eo. in nostra. hanc auté præsumptioné tollimus, si eligat in cathedrali ecclesia, vel in religioso monasterio, vel in canonica, vel in loco, vbi benèfacit decimas soluẽdo ar. 13. q. 2. quæcunque. vel in ecclesia q̃ ędificauit. ar. 12. q. 2. bonę. vel nisi eligat in loco priuilegiato super sepulturis. ĩ. eo. in nostra. & hoc licet hoc præsumatur, tamen si probatur, contrariũ non tenebitur. ĩ. e. ex parte. & c. in nostra. viatores auté sepelientur in ecclesia cathedrali. 16. q. 1. c. 1. §. de offi. archipres. officiũ. 13. q. 2. vbicunque. & clerici in ecclesiis, vbi clerici sunt, & hæc omnia discreto iudici committantur, vxor autem cũ marito sepeleri debet. 13. q. 2. ebron. caue tamen tibi, quia non omnis ecclesia habet cimiteriũ, sed illæ tantum, quæ habent populum, vel illæ, quibus concessum est ex priuilegio, pacta autem huiusmodi impediũt electionem, quę fiunt alteri, quod nullum recipiat ad sepulturam, quandoque de certa parochia, quandoque certos homines non debet recipere, de conse. distin. 1. certum. *Elegit.* natus est in Bethleem, nutritus in Nazareth, sepultus in Hierusalem in sepulchro Ioseph. *Tertiam.* vbi huiusmodi consuetudo est, quæ in hoc iuri præualet. ĩ. eo. certificari. Imò idem est, & si non sit consuetudo, dummodò non sit contraria consuetudo.

SVMMARIVM.

1 *Quando ecclesia non habeat partem de bonis defuncti.*
2 *Quid sit, cur episcopus accipiat quartam episcopalem.*
3 *Potest episcopus pro ecclesiis sibi subiectis agere.*

CAP. II.

RELATVM. *Vita.* In ægritudine tñ, de qua decedit, aliàs contra. ĩ. eo. de his. Vel dic, quod etiam si esset sanus, & multo tempore viueret, postea tamen quia mori fingitur, quãdo monasteriũ ingreditur. 19. q. 3. quia ingrediẽtibus. & Auth. si qua. de omnibus autem, quæ tunc pro anima dat monasterio, ad quod transit, partem habebit parochialis ecclesia. De donis autem aliis monasteriis relictis non habet portionem parochialis ecclesia, nisi de illa ægritudine moriatur. Vel dic. vt not. ĩ. e. de his.

1 b †*Disponere.* ecclesiis: si enim consanguineis vel amicis, vel pauperibus aliquid pro anima sua relinqueret, nullam partem habebit ecclesia, quia personis singulariter relinquitur. ĩ. de ver. sig. ex parte. & non pro ecclesia, habet enim locum hæc canonica portio tantùm in relictis ecclesię, vbi sepelitur, vel ad quam transit, vel se conuertendo, vel alio modo, vt hîc. & §. proxi. ĩ. eod. de his. vbi no. & hoc ideò, ne alias ecclesias suæ præferat.

2 †*Medietatem.* consuetudine seruata. ĩ. eo. certificari. & no. tertiam vel quartam non dari episcopo, sed ecclesiæ parochiali. arg. §. c. proxi. arg. contra. suprà, de testa. requisisti. & c. fi. & c. officij tui. Respondemus consuetudinem in his seruãdam. Vel dic, quòd minores ecclesię inter se diuident, vt hîc dicitur, sed episcopus postea partem suam ab vtraque recipiet. §. de testa. requisisti. si sunt ambę in sua diœce. sed si alterutra sit in alia diœce. vterque episcopus tantũ à sua ecclesia recipiet suam canonicam portionem, si enim aliter diceretur, sequeretur absurditas, quia vna ecclesia solueret duas canonicas portiones. Itẽ quartam quam accipit episcopus, quę est quarta episcopalis, nõ accipit ipse propter sepulturam, quia ipse non debebat eam sepelire, sed pro iure episcopali, & propter communionem, quam habet cum ecclesiis suis. suprà, de testa. requisisti. monasteria autẽ & alia loca etiam exempta ab ista canonica portione parochialibus ecclesiis danda non sunt exempta. infrà eodem in nostra præsentia. suprà de test. requisisti. & c. officij.

3 † Item not. quòd licet dixerimus quod hæc portio & petitio competat parochiali sacerdoti, tamen si ipse negligẽs sit in petendo, episcopus petat etiam nomine ecclesię, & hoc generali ratione, quia pro ecclesiis sibi subiectis potest agere. sup. de suc. ab intesta. c. fi. & not. sup. de resti. spol. olim. Item probo alia ratione, primitiuo iure constat, quòd hæc omnia quæ ecclesiis relinquuntur, ad manus episcopi venire debent, & ad eius voluntatem expendi. 12. quæst. 2. vobis. c. vulteranæ. & c. seq. vnde si ius illud attenderemus primum, sicut ipse solus hoc recipere & dispensare debet, sic & pro eis agere.

Et hoc verum est, quòd ipse principalius & directius, quàm alius agit, sed quia cõstitutum est, quod quilibet sacerdos minister pro rebus quæ specialiter ad suam ecclesiam pertinent agat. suprà, de iudi. cũ deputati. & no. sup. de rescri. edoceri. ideò quilibet sacerdos potest agere. † Et hac eadem ratione patet, quod si rex, dux, vel magna persona moritur, & sepelitur alicubi, quod episcopus data pro sepultura sua, debet accipere, & suam partem dare ecclesiæ, vbi sepelitur, & de residuo debet partes facere inter ecclesias, vbi per circulum anni percipiebat ecclesiastica sacramenta, isti enim magnates non morantur in vno loco, sed circuunt terram suam, & hoc optimè probatur. infrà, de deci. quoniam. 12. q. 2. vobis. c. vulteranę. & c. seq. Item not. quòd sicut canonicam portionem percipit ecclesia parochialis de relictis pro sepultura: ita credimus, quòd recipiet canonicã portionem de oblatis pro aliis sacramẽtis, sicut pro benedictionibus nubentium, & pro pœnitentiis, & pro extrema vnctione & aliis huiusmodi, nam cùm eadem sit ratio de omnibus, idem debet esse ius. Ratio hæc est, q a dignus est operarius mercede sua. suprà. eodem, c. 1. 16. quæst. 1. si quis laicus. † Item non videtur, q̃ de relictis aliàs pro anima sua, puta pauperibus, vel aliis ecclesiis, vbi non sepelitur, nec alia recipit sacramenta, debeat habere parochialis ecclesia aliquam portionem, nisi fortè relinquatur ecclesiis illis, vbi sepelitur, tunc enim constat, quod quomodocunque eis relinquatur, quòd portionem habebit ecclesia. suprà, de testa. offi. requisisti. & hîc. & infrà, c. de his. & est ideò, quia vel ecclesiasticis sacramentis relinquere videtur, vel eis quæ sunt annexa ad ecclesiastica sacramenta, sed quid si relinquatur templariis, vel hospitalariis: nam nec de illis est dubium, quod si eis pro sepultura relinquatur, quòd debet parochialis ecclesia habere canonicam portionem. infrà, eod. in nostra.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia non habet cimiterium nisi ex priuilegio.*

CAP. III.

FRATERNITATEM. *Disposita.* Not. nullam ecclesiam habere cimiterium, nisi ex priuilegio. Vel dic, apud illas maximè de quibus habes suprà, eo. c. 1. *Frequentius.* & tamẽ sacrificiũ non magis prodest in ea sepultis, quã aliis. de cõse. dist. 5. nõ mediocriter. sed honor est ecclesiæ, & etiã fortè maiorẽ honorẽ cõsequitur anima, sicut de canistro pomorũ oblato abbati, maiorẽ honorẽ cõsequitur abbas, sed oẽs pariter monachi gaudẽt, & maior honor est esse canonicum cathedralis ecclesiæ, quàm alterius, quamuis æqualiter abundent.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Potest episcopus agere pro portionibus ecclesiarum suarum. & in numero.2.*

CAP. IIII.

DE *his.* Loquitur decr. hic quando quis transit ad monasterium, & ibi sua confert, vt ibi viuat, non vt sit professus. sic. ī. de priui. c. 3. & c. vt priui. ī. eod. in nostra. quia si ibi profiteretur, canonicam portionem de omnibus quę daret illi ecclesiæ haberet ecclesia parochialis, etiam si longo tempore postea quam ingressus est moriatur, & sic loquitur suprà, eod. relatum. quia tunc fingitur mori. Dicimus tamen, quod potest aliquid specialiter relinquere pro anima sua, & de illo tantùm habet portionem parochialis ecclesia, & alia potest relinquere eidem monasterio pro sustentamento suæ vitæ. 16. q. 6. de lapsis. & etiam pro aliis causis, puta si primò receperat seruitia à monasterio, nam fraus tantùm, quæ timetur, ne velit fraudare ecclesiam parochialem attenditur. arg. suprà, de test. offi. requisisti. & c. de his. Vel dic aliter, vt not. suprà, c. relatum. quod multi magis approbant. *Ecclesiis.* dicunt quidam quòd hæc ecclesia parochialis, nō tantùm aduersus aliam ecclesiam, quæ habet res defuncti, habet condictionem ex hac decre. sed etiam aduersus hæredes defuncti habet actionem ex testamento, & alias de quibus diximus suprà, de test. Raynaldus. quia licet tantùm dixerit relinquo tali ecclesiæ, tamen nomine illius, intelligitur etiam alia, scilicet parochialis, vna enim est ecclesia 24. q. 1. loquitur. & maximè quo ad legatum habendum, in quo sunt communes, vt hic, imò quòd plus est, etiam episcopus agere potest pro parte eum contingente eadem ratione, & quia episcopus est in ecclesia, & c. 7. q. 1. fructus. & c. scire & eisdem actionibus aget, nō tantùm contra ecclesiam suam parochialem, sed etiam contra aliam cui nominatim legatum est, etiam si non sit sua ecclesia, sed alterius dioe. & etiam contra hæredes, & legatum, ad episcopum recta via venit. ff. de fur. à Titio. Nec mireris, quòd agit cùm de episcopo non sit facta mentio in testamento, Respon. imò tacitè de prædictis videtur esse dictum ratione præall. nam ita vnitæ sunt prędictæ ecclesiæ, scilicet, parochialis & alia vbi sepelitur, & episcopus, quo ad legatum istud, quod etiam testator hoc mutare non potest. s. eod. requisisti. ar. ad hoc. C. de inoff. test. si mater. nam ibi alius quàm qui institutus est pro instituto haberetur. C. de hæredi. insti. quoties.

1 † Item licet diximus, quòd episcopus potest agere pro parte sua, nihilominus tamen poterit agere pro portionibus ecclesiarum: vt not. suprà, de resti. spo. olim. sed debet hoc in libello exprimere, quòd pro eis petat, sed si ecclesia parochialis agit, nō tenetur dicere, ꝙ pro episcopo agat, quia ipsi ad totum competit actio suo nomine, vt hic, & postea tenetur episcopo respondere de sua parte, scilicet, ꝑ condi. ex decre. suprà, de testa. requisisti. sed episcopus nō habet actionem suo nimine, nisi pro sua parte. Alij dicunt, quòd episcopus vel ecclesia nō habet actiones ex testamento, sed tantùm condi. ex canonibus 12. q. 3. pontifices. s. de test. offic. requisisti. † Alij dixerunt, quòd contra hæredes nulla competit actio nisi ecclesię, cui relictum est, episcopus autem & aliæ ecclesiæ quæ in legato ius habent, possunt authoritate iudicis obtinere, vt mittantur in possessionem nominum, & postea agent, sicut illa ecclesia cui relictum erat. ff. vt in pos. leg. l. si inutilis. vel obtinebunt à iudice, quòd det eis prætorium pignus. C. de de præto. pig. l. 1. & 2. vel poterunt agere contra debitores sui debitoris, s. illius ecclesiæ, quæ agere debet condictione ex legibus, quæ sunt. C. quādo fis. vel pri. l. 2. & l. seq. plus videtur inniti rationibus, ꝙ sola illa ecclesia agere possit, de qua fit mentio in testamento cōtra hęredes testatoris, & sola ecclesia parochialis potest agere cōtra illam, in qua sepultus est, episcopus autem tantùm contra parochialem ageret ecclesiam, sed si parochialis vel illa de qua fit mentio in testamento nollet agere, tunc episcopus vel quisque alius ad quem pertinet aliquod commodum, ex hoc legato haberet petere, quòd ille ad quem primo loco pertinet hęc exactio cedat sibi actiones. ff. de pac. quod debetur. & si ille nollet cedere, vel si non esset illius, qui cedere posset, tunc esset recurrendum ad prędicta auxilia, vel missionē in possessionem, vel ad prætorium pignus, vel condi. ex illis. ll. C. quando fis. vel pri. nullo enim modo videtur, quod aliis nisi ecclesiæ legatariæ competat actio ex testamento, cùm de his nulla ibi mentio fit, nec rei ven. vel hypo. cùm ille comporant le. & dominium non potest esse apud duos; nec etiam eis competunt condictiones ex canonibus, vel legibus pædictis, cùm de eis mentionem non faciant, nisi, post quam fuerit in defectu reddendi.

2 † illud autem diximus benè, quòd episcopus nomine ecclesiarum suarum potest agere ad prædicta, sicut pro singulis vtilitatib. agere posset; vt not. s. de resti. spo. olim. sed non pro sua parte. *Ecclesiis.* & si in vna ecclesia recipit sacramēta in alia diuina officia, etiam si in diuersis ecclesis pro diuersis partibus anni officia audiuerit, inter se diuident quartam vel tertiam canonicam. suprà, eo. c. 1. & 2. de ecclesia autem vbi habuit ecclesiasticam, & paternam sepulturam, non credimus, quòd debeat habere aliquam portionem, imò ipsa debet aliis parrochialibus. s. e. c. 1. *Exhibere.* quia quicquid dedit monasterio, ad ꝙ transiuit intelligitur pro anima dare, ex quo in infirmitate ad illud transfertur. *In sanitate.* vel etiam in infirmitate, dummodò inde non obierit, quia tunc intelligitur dare pro sustentamento vitæ suæ.

CAP. V.

EX *parte. Restituat.* si probatum fuerit in preiudicium alterius ecclesię factum secundum l. vbi non est sepultura ecclesiastica, nec ratione sacramentorum est speciale in hoc casu, vt nō debeat audiri appellans ne corpus sepeliatur. C. de sepulcr vio. Authen. idem qui contra. in Authen. vt cùm de appel. cog. circa prin. sed in hoc valet appellatio; quia probata veritate alij ecclesiæ corpus redditur, quamuis fortè idem fieret, & si non appellaretur. s. eod. fraternitatem. s. de elec. cùm inter ea. *Exinde.* id est, de his quæ occasione sepulturę obueniunt. infrà, c. proxi.

CAP. VI.

CVM *liberum. Violenter.* licet possit agere possessorio iudicio pro iure sepeliendi, non tamen credemus, quòd per hoc quousque plenè constet corpus defuncti sit restituendum, quia sic etiam postea esset tertiò dandum priori ecclesiæ, quæ obtineret in proprietate, corpus autem defuncti non sic est tractandum. ff. de relig. & sump. fune. ne corpora. diui.

CAP. VII.

DE *vxore. Liberam.* 13. q. 2. vnaquęque. cōtra. sol. illud de honestate, hoc de iure, vel illud loquitur quando mulier non eligit sepulturā. *in quo.* 7. q. 1. sicut. C. de do. inter vi. & vxo. l. si enim. in *fine fuerit.* vel in sepulchris parentum. vel vbi accipiunt sacramenta.

CAP. VIII.

CVM ſuper. *Statuimus*.id eſt, ſtatutum declaramus,impropriè enim dicitur,quòd Papa vnam conſtitutionem faceret de vna eccleſia. imò eſt priuilegium.

SVMMARIVM

1 *Canonica portio quæ dicatur, & quot modis dicatur. Et quomodo libellus ſit formandus.*

2 *Res à domino,non dominus à re denominatur.*

CAP. VIIII.

CERTIFICARI. *Apponi*.ſic incipit clauſula in priuilegio, decernimus autem eccleſiæ veſtræ ſepulturam fore liberam ſalua iuſtitia &c.*tertiam*.ſ. eo.c.1.*mediam*.ſuprà,eo.c. 2. *& Vrbano*. de hoc non habes concilium Vrbani ſed Lucij.ſ.c. proxi.*Hieronymus*.76.diſt.vtinam.

1 † *Diuerſatibus*. propter hanc diuerſitatem ſcilicet quia canonica portio dicitur non ſolùm à canonibus ſtatuta, ſed etiam conſuetudinaria, quæ dicitur etiam canonica,quia à canonibus eſt approbata,licet non ſtatuta,vt hic.ſ.de teſt. requiſiſti. videtur dicendum,quod ille,qui petit partem in huiuſmodi relictis,debet exprimere in libello,an petat canonicam portionem ſtatutam in canonibus, an conſuetudinariam,quia aliter non poſſet reus deliberare.ff.de eden.l.1.Nec obſt.j.de relig.do. conſtitutus.vbi admiſſa fuit petitio iuris epiſcopalis,quia ius epiſcopale certum eſt,vel à iure tãtùm ſtatutum. ſ.de offi.or.cõquerente. ſed canonica portio eſt incerta,ſed hæc ſolutio non poteſt ſtare, quia etiam ius epiſcopale incertum eſt propter diuerſas conſuetudines,vt probatur.ſ.de præſcrip. auditis. vbi propter conſuetudinem collectio denarij ſancti Petri computatur in iure epiſcopali.Reſpõ. ergò ad hoc, quòd quando ab aliquo petitur ius epiſcopale, benè certus eſt,quid ab eo petitur.ſ. omne ius epiſcopale ſiue ſit illud,quod à iure ſtatutum eſt,ſiue aliàs ex priuilegio vel cõſuetudine alio modo debeatur, omnia enim addita iuri epiſcopali accedunt,& benè ſimul concurrunt,& in petitione, & in ſolutione ius epiſcopale à iure ſtatutum & conſuetudinariũ. Sed ſecùs eſt in petitione canonicę partis,quia ibi cert[a] eſſe non poteſt,quia nunquã ſimul concurrunt,neq; in petitione,neque in ſolutione canonicæ portionis in canonibus ſtatuta,cùm canonica conſuetudinaria,videtur tamẽ quod ſi neſciret,quæ portio ſoluatur in illa terra, ꝙ recipiendus eſt libellus ſine expreſsione,quia per huiuſmodi libellum, licet poſſet plus exprimi, non eſt tamen penitus incertus, cùm certum ſit aliquam portionem deberi.arg.ff.de pet. hær.quæ de to.& notauimus.ſ.de libel.ob. ſignificauit.ff.quorum leg.l.1.§.quia autem.

† Sed quæritur,an teneatur exprimere in libello,peto canonicam portionem vel conſuetudinariã talis fundi certis finibus limitati, an ſufficit dicere: Peto partem fundi tibi in teſtamento talis relicti, & videtur expreſſum,quod ſic.ff.de rei ven.ſi in rem.circa fi.& eodem modo ſi dicat, Peto talem partem omnium rerum tibi in teſtamento talis relictarum vel obuenientium ex bonis.arg.quòd ſit admittenda huiuſmodi petitio, quia admittitur petitio gregis,& armenti,ſine expreſſione capitum. ff. de rei ven.l.1.§.fi.& l.ſeq.ſed non facit aliquid ad rem l. iſta,quia ibi conceditur,quod vniuerſitas realis petatur,ſed hęc legata, nec vniuerſitatem rerum conſtituũt,vt grex & armentũ,nec iure vt petitio hęreditatis,& iuris epiſcopalis. Si enim conſtitueret aliquam vniuerſitatem, haberet aliquod nominem à iure impoſitũ,tamen nobis ſatis placet reſponſio eorũ.ſ.ꝙ admittendus eſt talis libellus, quia ſatis põt eſſe certus per expreſsionem prædictam.arg. prædictę.l.ſi in rem, quæ dicit ꝙ ſufficit dicere peto ſeruũ qui fuit ex tali hæreditate, poſtea tamen debet ꝓbare,ꝙ illa ſibi debeantur,& ꝙ reo obuenerint ex bonis talis,& eſt quaſi expreſſum.C.qñ & qui.quar. pars.l.1.& ſeq.& ff.de re iud.ait præ.C.de ſen.quæ ſi. cer.quanti.l.2.iudex tamen benè faciet, ſi coegerit eum ad maiorem expreſsionem, vel ad iurandum, quòd neſcit plus exprimere.ar.ff.de fur.in hac.

Et hæc credo vera, ꝙ admittenda eſt hæc petitio ſic generalis. ſ. peto talem partem omnium bonorum obuenientium tibi à tali,ſi agatur perſonali actione,per quam benè petuntur non ſolùm corporalia,ſed & iura incorporalia.C.de hære.vel act.ven. ſed ſi ageretur rei ven. non admitteretur hæc petitio,cùm in ea non veniant, niſi incorporalia. ff. de rei ven.l.1. in prin. & ſecundum hoc intelligitur lex vendicatio.ff.de rei ven.

† Item dicunt quidam, quòd nec nomina ſepultorum exprimere tenetur.j. eodem.in noſtra, j.de deci.dudum.ſ.de præſcri.veniens.videtur tamen aliis & fortè non malè,quod vel non ſit admittendus talis libellus, vel cum magna difficultate, & non niſi cum iuramento, ꝙ non poteſt ſcire nomina ſepultorum, vel propter malitiam partis aduerſæ vel propter aliã cauſam, quæ tamen ſcire ſperat per dicta teſtium.arg. pro his. quia nunquã põt reus benè deliberare, niſi ſciat nomina ſepultorum,& propter hoc ſit editio actionis vt deliberet reus.ff.de eden.l. 1.ſed ſecùs eſt in rebus quæ melius patere poſſunt ex tenore teſtamenti vel alterius inſtrumenti,vbi continetur donatio rerum.

2 † Item melius denominatur res à domino, quàm dominus à rebus,vnde videtur,quòd nunquam talis libellus eſſet admittendus,peto quartam partem talis fundi, qui tibi relictus eſt à quodam parochiano meo.Nec obſt.decretalis prædicta, quia ibi non fuit petita expreſſio.Vel dic, quòd ibi fuerunt expreſſa, licet hoc non dicatur in decr. Vel dic,quòd ibi agebatur vniuerſali actione,vel generali,quia dicebat ſibi eſſe ius habere decimas, vel alia iura à certis hominibus,& tunc non cogitur exprimere:vt not.ſ.de offi.or.conquerente.ſed hic loquitur,quando agitur ſingulari,vbi neceſſe eſt exprimi & perſonam agentis, & perſonam rei,& res quæ petitur, & cauſa ex qua petitur.hic autem non exprimitur res, nec certo nomine,nec certis finibus, nec circumlocutionibus manifeſtis,ꝙ reus poſsit deliberare, imò videtur, quod in hoc caſu non eſſet admittendum iuramentum actoris, qui vult iurare, quòd non poſsit ſcire nomina omnium ſepultorum,quia nullum pręiudicium fit actori,ſi modò non nominat omnes,q[uia] alia vice poterit petere canonicam portionem relictorum ab aliis, nec obſtabit ſibi exceptio rei iudicatæ.Illud autem,quod dictum eſt, non per omnia placet aliquibus, ꝙ vniuerſalis vel generalis petitio ſit,quando aliquis dicit ius ſibi eſſe habere canonicam portionem relictorum à parochianis ſuis, vel habẽdi decimas,vel iuriſdictionem in aliquo caſtro, imò eſt ſingularis,quia vna ſola res petitur.ſ. ius decimãdi vel iuriſdictionem exercendi, vel conſimile, vnde,licet ſententia feratur pro actore,ꝙ ſibi eſt ius decimandi,vel iuriſdictionem exercẽdi in aliquo caſtro,non præiudicat illis, qui ſingulari iure ſe iuuãt, puta priuilegio,vel præſcriptione, vel quocũq; alio, nam cauſa quæ fuit contra vniuerſitatem,& ſententia ſuper eo lata ſingulis perſonis non præiudicat. 12.q.2.§.

12.q.2.§. qui manumittitur. sed illa petitio satis pôt dici generalis, in qua petitur canonica portio omnium relictorum alicuius ecclesiæ à sepultis in ea, quæ de iure ad eum pertinent. Item quia nõ vna res tantùm petitur, sed multæ, sicut quando petitur ratio administrationis alicuius de sale, vel de vino, & huiusmodi. Dic ergò sic, ꝙ vbi quis agit confessoria, vel negatoria dicens, mihi est ius habere canonicã portionem de relictis omnium sepultorum in ecclesia tua, & ideò peto declarari per sententiam, te ad hoc teneri, & vt compellaris mihi restituere ea, quæ iam percepisti, quod in isto casu non cogitur à principio exprimere nomina sepultorum, sed in prosecutione causæ, ad hoc vt sibi fiat condemnatio. Et idem est, si agat sibi esse ius instituendi clericos in aliquibus ecclesiis, & petat ius suum declarari, & institutos per eum remoueri, & idem est, si agit neg. dicens, non esse alicui ius sepelire aliquos, vel habere canonicam portionem de relictis sepultorum, vel instituendi aliquos in talibus ecclesiis, & ideò petit imponi perpetuum silentium super prædictis, & reuocari quicquid factum est. Idem est si agit interdicto vnde vi, vel quacunque alia actione, si reus petit exprimere, vel nomina sepultorum, vel canonicorũ institutorum, vel res in quibus damna data sunt tempore spoliationis, vel fructus perceptos à possessore, licet bonum sit quod exprimat, si potest, tamẽ non est ad hoc cogendus, secùs autem esset, si ageret officio iudicis, vel quacunque alia actione ad hoc, vt haberet canonicam portionem de aliquibus specialibus sepulturis, vel si peteret alios institutos in ecclesiis remoueri, vel fructus alicuius fundi, & tñ non peteret fundum, nec etiam peteret ius suum in aliis declarari, quia satis credo, ꝙ tunc debet quantũ potest, vt prædictum est prædicta cogi declarare. Et est ratio diuersitatis, quia in primo casu quod soluatur canonica portio aliquorum etiam sepultorum, & quod aliqui remoueantur de ecclesiis, quod damna aliqua soluantur spoliatis, & aliqui fructus restituantur obtinenti in act. bonefi. omnia ista veniunt quasi accessoria, licet peti debeant expressè: vt no. s. de resti. spo. grauis. sed in secundo casu, vbi singulari & speciali actione agitur ad prædicta expressim, ea dicere debet, imò ꝙ est no. dignum in primo casu, si aliquis alius præter persona rei tangeretur, non deberet super illo ferri sententia, nisi super interesse. VERBI GRATIA. Actum est contrà aliquem, non esse sibi ius instituendi in aliquibus ecclesiis, & ideò petit ei imponi perpetuum silentium, & per eũ institutos remoueri de ecclesiis, nam hîc non fertur sic sententia, imponimus tali perpetuum silentiũ, & tales remouemus sententialiter à dictis ecclesiis, quia indubitanter esset iniustum eis ignorantibus hoc facere, sed condemnabit instituẽtem ad interesse eius, quòd interest actoris eum non fuisse institutum nisi posset efficere, quod instituti liberè cedant, & hoc idem fit vbicunque quis non potest soluere rem ad quam tenetur. ff. de do. arbitrio. §. 1. & no. j. de sen. ex com. sacro. Qualiter autem æstimetur hoc interesse, not. j. qui fi. sint leg. causam quæ. sed in secundo casu quando singulari actione petit institutos amoueri, actio hæc non intentabitur contra instituentem, sed tantùm contra institutos, & tunc benè fertur cõtra eos sententia perpetuæ amotionis.

S V M M A R I V M.

1 *Eligens sepulturam apud ecclesiam hospitalis, canonica portio debetur ecclesiæ parochiali de omnibus relictis, pro anima sua. idem etiam est si non eligit, sed ibi de iure sepeliendus est. in nu. 2. quid autem sit, si hospitale habet parochiam. in nu. 3. 4. & 5.*

C A P. X.

IN nostra. *Receperunt.* Hic videtur, ꝙ sufficit dare tale libellum. Conqueror de hospitalariis, qui parochianos meos recipiunt ad sepulturam, etiam si nihil petat, cui videtur contra, quia actio est ius petendi in iudicio, ꝙ si debetur. insti. de act. in prin. sol. hîc in libello continebatur petitio. *ex priuilegio.* hoc priuilegium non loquitur de pueris. *De cætero.* contra. ff. de vsu. l. 1. §. 1. Sol. speciale est in iuribus & præsentationibus, & seruitutibus, ꝙ tractus futuri temporis pertinet ad iudicem, imò in his non solum condemnat, imò etiam caueri facit. ff. si ser. ven. harum actionum. *Elegerint.* cùm templarij & hospitalarij minus sint religiosi, quàm monachi, præsumitur mala intẽtione apud eos elegisse sepulturam, & idcircò redditur monachis cum omnibus bonis suis: vt s. e. fraternitatem, nisi esset propter priuilegium.

1 †*Reliquit.* si quis eligit sepulturam apud ecclesiam hospitalis, tunc canonicam portionem debet habere parochialis ecclesia de omnibus relictis pro anima sua, siue relinquat ecclesiæ eorum tãtùm in qua sepelietur, siue relinquat ecclesiæ & fratribus ibi morantibus, siue in genere locutus sit, dicendo, relinquo hoc tali ecclesiæ & hospitalariis, imò idem videtur, si dicat tantùm relinquo hoc hospitali. arg. hic, & ff. de a di. leg. à Titio. §. annua. adhuc plus dicunt quidam, quòd etiam si dixerit relinquo hoc hospitali vltramarino, nihilominus tamen canonicam portionẽ habebit inde ecclesia parochialis, ex quo apud eos eligit sepulturam, omnia enim quæ tunc dat, videtur dare pro anima & sepultura. ar. s. de his.

2 †Item quod diximus, quando eligit sepulturam, idem dicimus, si non eligat, sed tamen ibi sepeliendus est de iure, vt quia dedit se & sua eis, vel quia factus est templarius, vel hospitalarius, vel sit sepultus, quia ibi erat sepulchrum parentum. j. de pri. vt priui. s. eo. c. 1. nam & tunc parochialis ecclesia portionem canonicam habebit de omnibus relictis illi ecclesiæ apud quam sepelitur de iure sine electione, sicut si ibi elegisset, imò plus dicimus, ꝙ si ibi non sepelitur propter aliquam causam, fortè quia tempore mortis ille locus caperetur ab hostibus, vel alia iusta causa, partem suam de omnibus legatis habebit ecclesia, sed si dixisset relinquo hoc ecclesiæ, in qua sepeliar, & hoc hospitali, tunc secùs, quia vterque habebit partẽ suam, & ecclesia parochialis habebit partem canonicam de relictis ecclesiæ, nõ de relictis hospitali, quæ sunt exempta, & nos dicimus, quòd de legatis locis exemptis nullam portionem habebit ecclesia parochialis, nisi ibi eligat sepulturam. ar. ad hoc. sup. de test. offi. requisisti. s. eo. de his. & c. 1. nam illa quæ reliquit ecclesiæ tantùm pro sepultura relinquere videtur, & ideò ibi portionem habebit ecclesia parochialis, sed relicta hospitali separatim, non videtur reliquisse pro sepultura, sed aliàs pro anima sua. Et idem quod dico de hospitali, idem dicimus si eligat sepulturam in alia dioe. Si autem non de iure sepelirent illum qui reliquisset eis aliqua de bonis suis, tunc non credo, quod deberet reddere totum, vel partem ecclesiæ parochiali de legato, sed deberet reddere corpus. s. eodem, ex parte. & omnes oblationes quæ factæ essent in sepultura, vt hîc.

3 †Si autem hospitale habet parochiam, vel potius ecclesia hospitalis, tũc nisi ecclesia sit exempta cum parochia diuidetur legatum factum ecclesiæ à legato facto hospitali, & de legato facto ecclesiæ habebit partem suam episcopus. s. de test. requir. & nõ de legato facto hospitalariis, qui sunt exempti, sed si eccle

si ecclesia cum hospitali sit exempta, & non populus, tunc debet episcopo dare portionem tanquam episcopo suo. Nec obst. si dicat exempta est ecclesia, ergò nullam communionem habebit in ea episcopus. arg. suprà, de test. requisisti. Respon. licet ecclesia sit exempta, tamen communionem habet cum ea propter populum, quem tenet ab eo. ĩ. de pri. ex ore. aliqui dixerunt, ꝙ episcopus iure parochiali exiget partem, quia suus parochianus est, & nõ iure episcopali, sed non placet, quia benè sepelietur in pa-
4 rochia sua† Ergò alij non debetur ius parochiale. Item quod dictum est, ꝙ si reliquit etiam hospitali, ꝙ ecclesia parochialis habebit partem, intelligo verũ, nisi expressè dixisset, hoc relinquo hospitali, non ꝓ sepultura, sed pro alia iusta causa, quia tunc parochialis ecclesia in illo legato nullam haberet portionem, nisi parochianus se transtulisset ad hospitale. s. eo. de his. vel nisi ecclesia & hospitale essent ita vnita, ꝙ nulla separabilitas posset inter eos fieri, puta quia simul hospitale cum ecclesia sua sunt exempti, & nihil appropriatum est ecclesiæ, nec in spiritualibus nec in temporalibus, tunc enim satis videretur, ꝙ de relicto hospitali parochialis ecclesia haberet portionem suam, etiam si testator dixisset, ꝙ non relinquebat intuitu ecclesiæ, sed hospitalis, quia sic sunt vnita, vt diuidi non possint.

5 †Sed dices semper est distinctio inter ecclesiam & hospitale, quia prior clericorum sacerdos potest absoluere fratres. ĩ. de sen. excommu. canonica. sol. hîc non facit differentiam inter ecclesiam & hospitale, sed inter clericos & laicos, vel potius inter officia, hoc enim officium absoluendi, datum est ex priuilegio priori domus, quod poterat habere, etiam si nõ esset ibi ecclesia, sicut & alij officiales domus habẽt sua specialia officia, de hac autem separabilitate no. infrà, de priuile. pasto. *Nisi dolo.* quia tunc parochialis ecclesia hebebit totum. 20. q. 3. constituit. ff. si quis cau. si duo. s. de testa. requisisti. *Vniuersa.* id est, oblationes factas in sepultura, corpus autem non redditur, nisi præcessit appellatio. s. eo. ex parte. vel nisi præcesserit violentia. Alij dicunt, ꝙ semper reddendum est corpus, si petitur, hîc autem nõ petebatur. s. eo. fraternitatem. *Restituant.* cùm nõ fuerint in ætate eligendi sepulturam.

CAP. XI.

Ex *parte parentum. Sponte.* Aliàs secùs. 23. q. 5. placuit.

CAP. XII.

SACRIS. Reconciliati. Etiam post, cùm prius signa pœnitentiæ apparuerint. 26. q. 1. is qui. per totum. *excommunicatorum.* idem de interdictis à communione sacramentorum. *non potuerunt.* ff. de so. si alieni. ff. de admi. tut. qui. ff. de nego. gest. cùm actum. 13. q. 2. non æstimemus.

SVMMARIVM.

1 *Sepultura quid sit.*
2 *Cimiterium circa ecclesiam esse debet.*

CAP. XIII.

1 *ABOLENDAE. Certum.* † Sepultura dicitur possessio, siue terra, vbi aliquis sepeliẽdus est, & hęc uendi potest antequam consecrata sit per Pontificem, sicut venduntur possessiones ad ecclesias ædificandas. arg. 12. q. 2. aurum. & dicitur sepultura aliquod vas lapideum, vel ligneum, pro aliquo sepeliendo factum, & hoc similiter vendi potest, nisi sit factum sacrum per Pontificem, vel ad hoc specialiter deputatum. ĩ. de reli. do. c. ad hoc. licet enim in aliquo loco sit sepultus aliquis sine Pontifice non credimus locum sacrum secundum canones, licet secùs secundum leges. ff. de reli. l. 2. si autem loca prædicta sint sacra, vel ad hoc deputata, per episcopum vendere non licet, vt hîc, & 13. q. 2. quæsita. & c. postquam. dicitur etiam sepultura ius inferendi in sepulchrum, nec hoc etiam vendere possunt clerici, dicitur etiam actus siue officium, quod fit pro sepeliendis, & illud etiam vendere non possunt clerici, quia ad hoc ex officio tenentur. 3. q. 2. præcipiendum. 1. q. 1. indictum. ĩ. de si. cum satis.

2 †Item not. ꝙ cimiterium vel sepulturæ ordinariæ debent esse circa ecclesiam. 17. q. 4. sicut anti. sed & potest esse remotum, sicut est in Francia propter fœtorem, tamen non credimus, ꝙ alicui loco etiam religioso, vt hospitalariis, vel templariis posset accedere sepultura, nisi habeat ecclesiam, quia cum cimiterium debeat esse consecratum, vt in præalleg. cap. sic loco non consecrato accedere non potest. Item in
1 vno cimiterio multæ ecclesiæ possunt habere ius sepeliendi suos parochianos.

CAP. XIIII.

PAROCHIANO. Hæredes. arg. contra. C. ne ex delict. defunc. l. 3. sol. hîc non agitur contra hæredes ex delicto defuncti; sed sacerdos non debet absoluere excommunicatum, nisi is qui est publica persona de satisfaciendo, sufficientem præstiterit cautionem. s. de appel. qua fronte. §. sanè. & ex illa stipulatione agent omnes quorum interest. ff. rẽ pupil. sal. fore. l. non quæritur. & plus dicimus, quia si omittatur cautio, vel stipulatio tamen intelligitur apposita & ex ea agitur, ac si interposita esset. ff. de adopt. his verbis. tamen cùm nullum ius det eis ex stipulatione agere, nisi interposita sit, non videmus quomodo agere possint, sed cogendi sunt officio iudicis, vt satisfaciant, & hoc innuitur hîc. Item ratio videtur, ꝙ ex quo pœnituit, nec aliter pœnitere potuit, nisi faceret satisfieri, videtur hæredibus iniunxisse vt satisfaceret, & ideò cogendi sunt.

DE PAROCHIIS ET alienis parochianis.

TIT. XXIX.

SVMMARIVM.

1 *Portio parochialis, & portio episcopalis quæ sit.*

CAP. I.

IVS parochiale. Consistit. vt in diebus festiuis parochiani missam audiant in suis ecclesiis. ĩ. eodem, vt dominicis. de conse. dist. 1. si quis. & in decimis personalibus. 16. q. 1. si quis la. & cap. quicunque. ĩ. de deci. ad apostolicæ. & in oblationibus. 10. q. 1. quia sanct. sanctorum hanc. Item in pœnitentiis accipiendis à sacerdote parochiali. ĩ. de pœnit. & remis. omnis. Item in sepulturis, benedictionibus nubentium, & aliis sacramentis conferendis. sup. de sepul. c. 1. & 2. & per totum. 13. q. 2. ĩ. de si. suam. Et videtur quibusdam & fortè non malè, quòd ad oblationes cogi possint parochiani, maximè si sacerdos est pauper. argumen. 32. distinctio. ad hæc. de conse. dist. 1. omnis. 16. quæstio. 1. statuimus. an ad præstandam aliquid pro aliis sacramentis cogi possint, not. infrà, de si. ad apostolicam. Item no. quòd hîc dicimus perceptionem decimarum esse de iure parochiali, & idem dicimus de perceptione canonicæ portionis, quam ecclesia parochialis habere debet ab ecclesia, vbi suus parochianus sepelitur. suprà, de sepul. capit. 1. & 2. & c. de

c. de his. sed & istæ eædem portiones dicuntur esse de iure episcopali. supra, de offic. ordina. conquerente.

1 Et hoc est verum, † quod portio quam percepit ecclesia parochialis ab ecclesia vbi sepelitur, de iure parochiali est, sed portio quã percipit episcopus à sua ecclesia propter communionem, quæ est inter eos, est de iure episcopali. supra, de test. requisisti.

CAP. II.

Si episcopus. Et episcopatus. Hoc cap. loquitur de dispensatione, de iure enim remouendi essent, & perpetuò deponendi. 1. q. 7. cap. si quis omnem. & loquitur in partibus Aphricæ vbi Donatistæ præualebant, & quasi quicquid dicitur hîc prouisio fuit. *Diuidant.* episcopus catholicus & conuersus. *eas.* parochias siue plebes. *Sic.* id est, in hæresi, catholici enim sine diuisione omnes catholico episcopo dimittentur, vel melius credimus sic exponendum, quòd sicut inuentæ fuerunt, id est, vbi ambæ, id est, quæ partem habebant adhærentem hæretico, & partem adhærentem catholico, omnia autem loca, quæ adhæserunt catholico episcopo, sua tantùm erunt, & loca quæ adhæserunt hæretico, tantùm sua erunt, communia autem, id est, vbi sunt hæretici & catholici communia erunt. *Vbi.* id est, vbi possent fieri duæ partes, puta quia multæ sunt parochiæ, quæ diuidi possunt, secùs autem si vnus locus tantùm sit, & hoc est, quod sequitur, quòd si fortè, & c. *alia.* id est, vna pars. *Ad illum.* id est, hæreticum episcopum. *Vnus.* tantùm, & ideò alius locus in eius cambium dari non potest cùm non sit: quod autem in vno loco vterque partem suam haberet, non est conueniens, & esset causa litis inter eos. *Inueniuntur.* puta quia tria, vel quinque sunt loca, in quibus communiter esset plebs adhærens hæretico & adhærens catholico.

CAP. III.

Vt dominicis. Contempto. de pœni. distin. 6. placuit. 71. dist. primatus. 9. quæstio. 2. per totum. si autem non contemneret, sed ex iusta causa ad aliam parochiam transiret, vel in transitu peregrinationis nõ expelleretur. 7. quæstio. 1. episcopi vel presbyteri. 92. distinctione, capitulo vltimo. *Abiiciant.* fortè in hoc casu est licitum cuilibet prælato cuiuslibet ecclesiæ eiicere violenter non solùm laicos, sed etiã clericos. arg. infrà, de sen. excommu. cap. veniens. sed potius sibi consulimus, quòd verbis moneat, & non iniiciat manus.

CAP. IIII.

Nullus episcopus. *Iudicare.* ex episcopali ordine: aliàs enim esset contra, quia quilibet ordinarius tam præpositus quàm archidiaconus iudicare potest, non tamen ordinare, suprà, de offic. ordin. c. 1.

SVMMARIVM.

1 *Vbi limites non sunt distincti, locum habet præscriptio in prouinciis, & in episcopatibus, & in parochiis, & quo ad omnia iura.*

2 *Limes quid sit.*

CAP. V.

1 Super eo. De finibus. † Not. quòd vbi limites nõ sunt distincti, secundum omnes ferè locum habet prescriptio in prouinciis, & in episcopatibus, & in parochiis, & quo ad omnia iura. 16. q. 3. inter memoratos. & c. dilecto. suprà, de præscrip. ad aures. vbi verò distincti sunt limites, dicunt ferè omnes, quod nec limes, nec quod annexũ est limiti præscribi potest. 16. q. 3. licet. & c. dilecto. quod autem remotum est, quo ad omnia iura præscribi potest, licet inter alterius limites contineatur. Grattanus tamen & Alanus, & quidam alij dixerunt, quòd etiam remotũ à limite præscribi non potest, quo ad iura merè episcopalia, siue sit de le. iuris. siue diœce. sed horũ opi. cõuinci videtur, infrà, de reli. do. c. 1. suprà, de præscr. ad aures. & c. auditis. & c. cum ex offi. in quibus omnibus ostenditur, quòd iura episcopalia præscribuntur. Quidam tamen dicunt, quod iura quæ pertinent ad ordinem episcopalem, vt est consecratio & ordinatio, & similia, & etiam quæ pertinent ad iurisdictionem, non potest præscribere, vt intra limites alterius episcopi faciat, sed potest præscribere, vt clericos alterius diœce. in sua ordinet & iudicet. Illud autem certum est, quòd quo ad proprietatem, & etiam quod ad ius patro. ea quæ sunt in limitibus, & circa limites, præscribi possunt. 16. q. 4. volumus. & quod dictum est de limitibus præscribendis, locum habet in prouinciis. 16. q. 3. quicunque. C. de fun. li. agros. & in episcopatibus & parochiis. 15. q. 3. inter memorat. & in parochiis vt hîc.

2 † Item not. quòd propriè limes est longitudo siue latitudo spatium à spatio distinguens, & in tali limite nihil esse potest, quoniam est linea tantùm, veruntamen non sic strictè limites episcopatus accipiuntur, sed flumina, montes & paludes, in episcopatibus, solent esse limites, & de hoc limite dicunt quidam, quod est communis vtriusque, & quod in eo fundatur commune erit. † Alij dicunt, quod est nullius, alij dicunt & fortè melius, quod talis limes diuisus inter episcopos intelligitur ipso iure, licet nunquam actu, diuisus fuerit, vnde si fluuij limes exsiccatus sit per longitudinem, vel per latitudinem diuisus intelligitur, & per iudicem arbitrio boni viri actuali signo distinguetur, & si ecclesia sit in medio limitis, in duas ecclesias diuidetur, nisi aliter ipsi episcopi inter se potuerint conuenire, quandiu autem non fiunt duæ, communis intelligitur, quo ad parochialia & episcopalia iura, sicut arbor in confinio posita. ff. communi diui. arbor. insti. de rer. diui. §. insula. nec præscribet vnus contra alium. 16. q. 3. inter me. Si autem de illa ecclesia non possint fieri duæ, superior ordinabit, quod alternis annis, vel vicibus disponant. ff. de vsufruct. si rei. §. si fu. & l. quoties. vel dic, quòd illius soli erit ecclesia, in cuius parte caput positum. ff. de acquir. rer. domi. ad eos. §. fi. Item non potest episcopus donare alij, quæ sunt in limite. 16. q. 3. licet. *Quæ finibus.* ff. de rei ven. quæ religiosis. ff. de contrahen. emp. in modis. *In finibus.* principaliter ita, quòd sunt partes eius. ff. de rei ven. qui pro re. ff. de contrahen. empt. in modicis. vel vicina sunt, & si non sunt partes eius, nam ratione vicinitatis possent cõfundi fines, & relinquitur hoc arbitrio boni viri, nã quædam sunt quæ potius intellectu capiuntur. ff. de sol. ratum. *Parochiarum.* id est episcopatuum, nos intelligimus vt iacet, scilicet & plebium vel capellarum.

SVMMARIVM.

1 *Clericis, vel ecclesiis, siue diuitibus, siue pauperibus existentibus decimæ integræ soluendæ sunt de omnibus, quæ proueniunt de terra, siue de animalibus, siue operatura manuum. & in nu. 2.*

3 *Malè faciunt prædicatores, qui docent & prædicant non dari debere decimas clericis.*

CAP. VI.

Significauit. *Temporalia.* decimas personales, oblationes & huiusmodi, nam decimas prædiales exigere possunt, vt statim sequitur. *partibus.* infrà, titulo proxi. ad apostolicæ.

1 † *Persoluuntur.* supple, illis ecclesiis, in quarum parochiis possessiones sitæ sunt, quia si esset consuetudo, quòd alij ecclesiæ soluerentur, stabitur cõsuetudini. infrà,

infrà titu. proxi. ad apostolicæ. hoc autem consuetudine induci non potest, quòd quis alicui non soluat decimas si sunt prædia laicorum, non religiosorum, quicquid alij dicant, nobis videtur quod clericis, vel potius ecclesiis, siue sint diuites, siue pauperes decimæ integræ eis soluendæ sunt de omnibus, quæ proueniunt de terra, siue de animalibus, siue de operatura manuum. Et quod diuitiæ ecclesiarum nõ debent impedire dationem decimarum, probatur, quia in nullo casu potest esse, verum, quòd propter diuitias liceat aliis diuitibus sua iura auferre. 14. quæstio. 3. cap. quid dicam, & q. 5. per totum. Item decimæ non sunt tantùm clericorum, sed pauperum, & fabricæ, 12. q. 2. nobis. & cap. sequen.

2 † Item decimæ sunt tributa egentium animarũ, & eas sibi dominus reseruauit in signum vniuersalis dominij. 16. quæstio. 1. decimæ. infrà, eo. tua. quod autem omnes decimæ, & personales & reales decimæ, sint integræ persoluendæ, probatur, quia authoritates & vet. & no. testa. generaliter loquuntur. Nam Abraham obtulit decimas Melchisedech sacerdoti de omnibus. Genes. 14. circa fi. Oseæ, 7. circa princ. Item Iacob promisit domino: cunctorum quæ dederis mihi decimas offeram tibi. & in Exod. cap. 22. circa fi. legitur, Decimas & primitias non tardabis offerre. & in Leuit. 27. circa fi. Omnes decimæ terræ siue de frugibus, siue de pomis arborum domini sunt & infrà, eodem cap. Oues & boues, & capræ quæ sub virga pastoris transeunt, quicquid decimatum fuerit sanctificabitur domino, & nõ eligetur, neque bonum, neque malum, nec altero commutabis. & Numer. 18. circa fi. Filiis Leui dedi omnes decimas Israël, in possesio. pro ministerio, quia seruiunt mihi in tabernaculo fœderis. & ĩ. Nihil aliud possidebunt decimarum oblatione contenti, quas in vsus eorum necessarios separaui. & Deuter. 12. cap. in principio. Offeretis tabernaculis victimas, & decimas, & primitias manuum vestrarum. & eiusdem decimaquarta, circa med. Decimam partem separabis de omnibus frugibus tuis, qui nascuntur in terra.

Item. 2. paralle. 31. circa princ. Primitias obtulerunt primi frumenti vini & olei, mellis quoque & omnium, quæ gignit humus decimas obtulerunt. Num. 10. circa fin. Ipsi Leuitæ decimas accipiant ex omnibus ciuitatibus operum vestrarum. Thobi. 1. Thobias fideliter offerebat omnia primitia sua & decimas. Item Eccles. 35. circa prin. In exultatione sanctifica decimas tuas. Malach. 3. Ante me confugistis in decimis & primi. & infrà. Inferte omnem decimam in horreum meũ, vt sit cibus in domo mea. Item Luc. 18. Do decimas omnium, quæ possideo. Item Matt. 23. Væ vobis qui decimatis mentam & anethum & cyminũ, & reliquistis quæ grauiora sunt legis, misericordiam, iudicium, & fidem, hæc oportuit facere, & illa non omittere.

3 † Item confundi debent vehementer isti noui magistri & prædicatores, qui docent & prædicant contra nouum & vetus testamentum, nunquam enim inueniunt Aug. Ambr. Greg. vel alium sanctum Doctorem aliud sensisse. 16. quæstio. 7. decimas. & in c. seq. Sed dicunt aliqui, decimæ datæ fuerunt clericis pro parte sua, & non debebant aliam portionem habere, nisi decimas. Num. 18. circa fi. Cùm ergo modò multa habeant, non debent habere decimas. Sed verum est, quòd in diuisione terræ promissionis nõ debuerunt habere partem, sicut aliæ tribus, sed pro parte debuerunt esse contenti decimis, sed si aliàs offerrentur eis, vel alio iusto tit. darentur, benè poterant possesiones habere: vt Leui. c. fi. vltra. med. Itẽ decimæ sunt pars domini. Leui. 27. circa fi. & dominus dedit eas Leuitis. Num. 17. circa fi. quòd autem de suo dominus dedit Leuitis, nulli licet auferre quãtumcunque sint diuites, vel mali. infrà, eodem tua. Item mirum est de quibusdam, qui quasi insani & hæretici dicũt, ꝙ personales decimæ non sunt dandæ, cũ expressè habeatur cõtra. Num. 10. circa fi. & Deuter. 12. circa prin. Item maior ratio est, quòd quis det tributũ de eo, quòd producit manus sua, tanquam dignius, quàm de eo quod producit humus.

DE DECIMIS.

TIT. XXX.

SVMMARIVM.

1 *Quantitas si non est expressa, in optione dantis est, quantum velit dare, nisi consuetudo aliud induceret.*

CAP. I.

DECIMAM. *Traditionem.* arg. pro opinionibus magistrorum nobis videtur, quòd primitiæ dandæ sunt secundum consuetudinẽ regionis, & hoc hîc probatur, quod nunquam præceptum inuenitur de certa quantitate. *Et ꝓ.* imò cùm non inueniatur expressa quantitas, in optione relinquitur dantis, vt quantumcunque velit det, nisi consuetudo aliud induceret. *Hoc* in Ezechiele vel in traditionibus Hæbreorum.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia intra limites alterius baptismalis ecclesiæ sita, an soluat decimas.*

2 *Clerici cuiuslibet ecclesiæ tenetur soluere decimas personales. Mercenarij an debent soluere decimas de sua mercede.*

3 *An seruus & monachus teneantur ad soluendas decimas. Clerici an debent soluere prebendas ecclesiis in quibus audiũt diuina officia.*

CAP. II.

1 NOVVM *genus. A clericis.* † Quidam hoc intelligunt verum, in omnibus clericis, & omnibus prædictis, scilicet, tam ecclesiæ quam hæredi ditariis. contra. 16. q. si quis laicus. sed illud intelligitur de clericis coniugatis, quia nec in personalibus, nec in prædialibus decimis habent exceptionẽ, hoc non placet. Alij dicunt, quòd de dote ecclesiæ, non debent clerici clericis decimas soluere, & sic loquitur cap. hoc. De aliis autem possesionibus in alterius parochia sitis, secùs, & sic loquitur cap. si quis laicus. Alij dicunt, quòd de personalibus decimis loquitur principium huius c. finis autem huius. cap. de prædialibus, vel coniugatis clericis loquitur, qui & personales & prædiales soluunt. Vel dic, quòd ecclesia intra limites alterius baptismalis ecclesiæ sita nõ soluit personales decimas, de laboribus ecclesiæ, vel aliis, id est, de his quæ ad ecclesiam pertinent, vel acquiruntur ei, & sic loquitur prin. decr. sed clerici de his, quæ sibi propria acquirunt, benè soluent decimas personales, vt de aduocatione & similibus, & sic loquitur finis decret. prædiales autem [a] soluunt, sicut alij non priuilegiati. infrà eodem, suggestum. & c. ex parte. & c. prox. & multis aliis. c.

2 † Item plus dicimus, quòd clerici cuiuslibet ecclesiæ, & etiam sacerdotes, & quod plus est, prælati [b] suæ ecclesiæ, à qua percipiunt ecclesiastica sacramenta, soluunt etiam decimas personales, licet enim ipsi seruiant ecclesiæ, & aliis ministrent sacramenta: tamen nomine ecclesiæ faciunt, & nomine ecclesiæ

a Prædiales autem Adde Car. in consil. cõsultus. ego Frãc. colũ. fin. post prin.

b Prælati. Quod prælati soluunt decimas personales suæ ecclesiæ. Adde Cardi. in consil. 90. incip. in discussione dubij præmissi. colum. 2.

ecclesię suscipiunt decimas,& ipsi iidem à seipsis nomine ecclesiarum recipiunt sacramenta.

Quid dices de Cisterciens.& aliis clericis,qui mercenarios tenent in aliis parochiis,qui ibi texunt vestes,& alia manibus suis operantur, & ex taliū mercenariorum operibus multa lucrantur monachi,vel clerici.Respondemus,quod mercenarij de mercede sua soluent decimas,sed de eo quod peruenit ad monasterium,etiā de mercede nihil soluetur, & si serui monasterij,vel monachi in alia parochia operātur, cùm nihil sibi acquirant,nullas decimas personales soluent illi ecclesiæ, in cuius parochia operantur,& vbi audiūt diuina officia.Idem etiā videtur in seruis & mercenariis laicorū,si operātur in alia parochia, ꝙ in qua dominus cōmoratur,quia ibi mercenarius soluet decimas de mercede sua,serui autem nihil soluent,cùm nihil habere possint,imo dominus soluet inde decimas ecclesiæ,vbi ipse dominus per circulū anni audiuit diuina officia,& vbi moratur dominus.

3 †Alij tamen dicunt, cùm naturaliter etiam seruo mercedes debeantur arg.ff.de cond.indeb. naturaliter. quod ecclesiæ in cuius parochia operabatur seruus,soluendæ sunt decimæ, & idem fortè dicitur in monacho,sed hoc non placet,cū non possit quęrere nisi monasterio, & monasterium decimas personales soluere non tenetur,& idem dicimus in his, qui negociantur nomine aliorum. Item non credimus,quod licet hodie in aliqua ecclesia audiuit officia,&hodie ibi lucretur cētum, quod ex eis det decimam illi ecclesiæ,sed vbi per totum annum ecclesiastica sumit sacramenta,id est audiuerit diuina officia.16.q.1.& infrà,eod. ad apostolicæ. & si fortè in pluribus audiret officia, & quasi pro æquali parte, non esset malum,quod authoritate superioris inter eos decimæ diuiderentur,quia dignum est, vt temporalia metat,qui seminat spiritualia.

☞ †De præbendis autem suis,clerici non debent aliquid ecclesiis, in quibus audiunt diuina officia, si fortè alibi audiunt,quàm in ecclesiis,vbi habēt prębendas,& hoc verū si illę ecclesiæ,vnde habent prębendas,nulli debent soluere decimas, vel si debent soluere,decimauerunt bene illa bona,vnde prebendas dederunt,quòd sic probo,quia præbendæ datæ clericis,non sunt clericorum,imo proprietas earum ecclesiarum quæ dant præbendas, vnde de eis non possunt testari.suprà, de testa.c.vlt.& c.ad hæc.& c. relatum.Si autem ecclesiæ quæ dant præbendas,deberent aliis dare decimas,& non dedissent,tunc clerici qui receperunt prębendas,debent inde dare decimas.j̄.eod.à nobis.& c.tua.

CAP. III.

E *E multiplici. Derogare.* not. per priuilegium non derogari pacto,nec transactioni.

CAP. IIII.

C *OMMISSVM. Pascuis* quia vendebantur pascua & sic de pretio soluebantur,vel solui debebant ecclesiæ parochiali, vel,decimæ debent solui de pascuis,id est de lacte & lana bestiarum,quæ pascebantur in illis pascuis,si.j̄.eo.nuncios.Et sic est arg.quod tales decimæ censeantur prędiales,quia si personales essent, non parochiali, sed illi vbi audit officia,dari præcipiuntur, primū dictum magis placet, & si dominus fundi gratis patiatur pascere bestias in fundo suo,tamen cùm herba deuulsa de terra à bestia,vel potius ab eo,qui bestias pascit transeant cum onere suo decimæ. j̄.c.tua.& c.pastoralis. dominus bestiæ decimā æstimationis totius herbæ, debet dare ecclesię.ff.de vsufruct.si vsufructuarius.& idem videtur.arg.huius.l.& præalleg.rationis, quòd si quis comburat,vel aliter destruat segetem, maximè maturā,vel arbores cædat,quòd parochialis sacerdos potest agere ad decimam æstimationis. Alij autem contradicunt.De feris autem auibus,& piscibus non reclusis,bene dandæ sunt decimæ ecclesiæ vbi percipit sacramenta,& non baptismali ecclesiæ, quia in nullius parochia debent esse. instit. de rer. diui.§.feræ.& §.seq.

CAP. V.

P *ERVENIT ad nos.* & infrà.

TIT. VI.

N *VNCIOS. De apibus.* id est,de melle apium & cera.si.suprà eod.commissum.

CAP. VII.

C *VM homines.*

CAP. VIII.

D *ILECTI filij. Conduxistis.* not. licere clericis conducere prædia,si sua eis non sufficiant.*Conduxistis.* sed de propriis tantùm.

SVMMARIVM.

1 *Decimæ an dantur de laborib. & prædiis propriis clericorū.*

CAP. IX.

S *VGGESTVM. Componatis.* cùm enormiter læduntur alij monachi qui decimas recipere debent nisi soluatis.*Ordini.* id est,Cisterciensi. *Priuilegia.* circa decimas monachorum,not.

1 † quod olim in primitiua ecclesia decimas de laboribus,& prædiis suis dabant,sicut laici. 16.q.1.generaliter. 12.q.1. duo,in fi.& c.procedente. sed Pascalis 2. & Greg. & conci.Magunt.constituerunt ne religiosi,nec alij cōmuniter viuentes decimas de suis laboribus soluerent.16.q.1.quæst.& c.decimas.& certo tempore hoc priuilegium arctatum est circa Cisterciens.templarios, & hospitalarios Hierosolymitanos, aliis verò monachis concessit tantùm de noualibus, quæ propriis manibus excolunt,& de hortis, & nutrimentis animalium infrà c.prox.& c.ad audien.

☞ †.Est ergo sic tenendū, ꝙ monachi Cisterci. non dabunt decimas de possess.propriis,quas colunt manibus,vel sumptibus propriis, nisi pacto vel transactione sint ligati.s.eo.ex multiplici.& nisi enormiter leditur ecclesia,vt hîc,vel nisi soluēdo renūciauerūt suo priuilegio,vt j̄.de pri.si de terra. monachi autē & alij canonici,de omnib.tenētur dare decimas,nisi de noualibus propriis manib.cultis & hortis, & nutrimentis animaliū.j̄.eo.c.prox.sed & eas.s.decimas de noua.& hor.& nutri.animalium soluent, si parochialis ecclesia lędatur.j̄.de verb.sig.quid per no.§. 2.de aliis autem soluent, nisi super decimis speciale priuilegium habeant,vel nisi præscripserint.

Et hæc vera sunt in monasteriis,quę populum nō habent,aliàs secus,quia tunc etiam prædiales & personales habebunt, vt, hic. & 16. q.1. si monachus.de possessionibus verò post conci.habitis indifferenter omnes religiosi decimas soluent, siue sint Cisterci. siue templarij,siue hospitalarij,siue quicunque alij, super decimis priuilegiati.j̄.eo. nuper.olim autem. vel hodie de conductis & propriis manibus cultis decimas soluent. suprà eodem dilect. *Sed nunc.* not.
3 vbi priuilegium ex post facto, ad iniquum grauamen etiam non iniquum deuenit,temperandum est per superiorem.ff.de re iud. Neratius. in fi.ff.de vul. subst.ex facto.

CAP. X.

E *X parte.Tr. decessores.* 12.q.1.tua.

CAP. XI.

L *ICET de benignitate.*

CAP. XII.

A *D audientiam.Vbi ponimus.* ff.de constitu. princip. beneficium.suprà, de so.cùm dilect.

CAP.

CAP. XIII.

Q*VONIAM à nobis. Alicuius.* id est, si non sunt in alicuius parochia.

CAP. XIIII.

P*AROCHIANOS. Domino.*16.q.1.reuertimini. *Debitum.* per actionem confessio.arg.ff.si ser.ven. l.2.ff.si vsusfr.pet.l.penul.de rei vend.ad fructus. 16.q.1.reuertimini.moderamine.nec est curandum, si primò ecclesia non habeat dominium.C.de sacrosanct.eccles.vt interdi.suprà, de consu.cap.2. argum. contra.ff.de polli.l.2.§.vlt.vbi dicitur, quamdiu decima non sit separata, semper est in possessione prioris domini, sed ibi loquitur de prophana decima, hîc spirituali, vel petantur condictione ex canone. 16.q.1.decimæ.& cap.reuerti.vel offic. iudi.pro his etiam intentatur iudicium communi diuidun.

CAP. XV.

A*D hæc. Per successionem.* Non ergo licet concedere in feudum, nec in emphyteosim, nec in locationē ad longum tempus, nullus enim contractus super eis iniri debet per quem fiat vel feudū, vel alienatio quæ fit per prædictos contractus. ff. si ager vecti.l.vlt.ff.de superfi.l.1.arg.suprà, de reb.eccl. non alie.nulli. ad firmam autem & ad certum tempus concedi potest.s.de loca.& condu.c.2.

CAP. XVI.

D*E terris. Iudæi.* Ad decimas quæ ratione prædiorum soluuntur tenentur Iudæi, ad personales non.

CAP. XVII.

Q*VAMVIS. Disponere.* Et malè.89.dist.quoniā. & cap.iudicatur.16.q.vlt.nullus.

TIT. XVIII.

C*VM sint homines. diuersæ.* non tamen aduersæ. *Difficile.* non tamen impossibile, puta si præscripsit, vel dic, quòd præscribere non potest, si est possess. vnde decima colligitur in limite.s. de paroc. c.pen.& loquitur de possess.in limite constitutis.

CAP. XIX.

P*ROHIBEMVS. In alios.* & sic laicus tenens in feudum decimas, eas alij infeudare non potest, tamen secundum quosdam illi, qui detinent in feudum, non tenent eas cum peccato: vt not.s.de his quæ fiunt à præla.sine consen. c. cum apostolica. & secundum hoc non loquitur hic de decimis infeudatis, sed de aliis malè detentis.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo circa decimas in ecclesiis valet.*

CAP. XX.

A*D Apostolicæ. Consuetudo.* Not. consuetudinem valere in decimis, sed inter ecclesias tantùm. suprà eod.cùm sint.sed si de consuetudine non constat, prædiales dandæ sunt ecclesiæ baptismali, & personales capellæ.16.q.1. decimas. suprà eodem nuncios.

CAP. XXI.

E*X parte canonicorum.*

SVMMARIVM.

1 *Nunquid de venatione, & piscatione sunt dandæ decimæ. Decimæ an debeant solui de piscibus inclusis in reclusorium alicuius parochiæ. Et quid iuris sit de mercede militiæ suæ, vel aduocationis in num.2.*

2 *Si alicui donantur immobilia, an de eis teneatur dare decimas.*

CAP. XXII.

N*ON est. De venatione.* † Istę sunt personales decimę, quia ex ministerio & personali opera proueniunt, vnde decimę solui debent, licet in terra, vel in aere, vel in aqua nutriantur, & beneficio & nutrimento terræ, & ideò decimę dandę sunt, vbi per anni circulum percipit ecclesiastica sacramenta.

Et hęc intelligo vera vbi liberè quisque piscatur nullo precio dato, nec partem piscationis, quia si inde daretur precium, vel pars, tūc bene videtur, quòd, de illo precio, vel parte dandę sint decimę ecclesię baptismali, quia non ex ministerio hominis, sed ex aqua, & terra proueniunt.

1 † Sed si esset locus publicus, vbi licet cuique piscari, potius reputo personales, quam prędiales, & idem dicimus in piscatore & venatore, & aliis huiusmodi. Item videtur, quòd si aliquis capiat pisces in mari, & in stagno portet, & ibi viuāt aliquot diebus, quod decimas debet inde habere ecclesia, in cuius parochia est stagnum, & idem videtur, si bestię recludantur in reclusorium, cùm ibi viuant beneficio aquę, vel terrę, quę est in eius parochia.arg.infrà eo. cùm non sit in homine.

† Aliis tamen videtur, quòd non sunt dandę decimæ de prædictis baptismali ecclesiæ, sed illi, vbi percipit sacramenta ecclesiastica; quia omnia proueniunt opera, & artificio hominis, nec est contra, infrà eod. cùm non. quia ibi non prouenit fructus artificio hominis, sed ex sola gratia Dei, quod inde apparet, quia semen mortificatum à Deo, non homine operante viuificatur, & fructum plus affert, sed pisces & animalia reclusa, nō moriuntur. Item si arborem de sylua excisam non valentem libram, quis portet ad portum, vbi valet mille, non debet soluere, nisi decimam eius, quod valebat in sylua, & melius deductis expensis, quas fecit in ducendo soluet decimam, dummodo bona fide fecerit.

2 † *Omnibus*: si alicui donantur immobilia, non credimus quod de illis quis debeat dare decimas, cùm in veteri testamento, vbi præceptę fuerunt decimæ, Leuitæ non habebant partem in possessione, quia de fructibus tantum decimas dari dominus præcepit, alias autem mobilia quocunque titulo ad aliquem peruenerint, siue ex dono, siue ex legato, siue ex institutione hæredis soluet decimas, quamuis aliqui excipiant suos hæredes, qui finguntur domini etiam patre viuente.insti.de hæred. quali.& diffe.§. sui.alij tamen dicunt, fortè non malè, quòd de his, quæ dono dantur, vel ex successione qualicunque obueniunt, non debent dari decimæ, quia nec de humo producuntur, nec de opera manuum sunt, & secundum hoc exponendum est hoc verbum, de omnibus bonis, scilicet, quæ proueniunt ab humo, vel à manibus. † Item si aliquis pro mercede militiæ suæ vel aduocationis, vel pro aliquo opere suo recipiat, ex pacto vel sine pacto aliquod castrum, vel villam, vel aliam possessionem immobilem, nunquam de ea tenetur dare decimam prædicta ratione, scilicet quia de immobilibus non sunt dandæ decimæ. Alij tamen dicunt, quòd in hoc casu, & de mobilibus sunt dandæ decimæ.

SVMMARIVM.

1 *Decimæ an & quando soluantur ex rapina & vsura, vel ex alio crimine notorio.*

TIT. XXIII.

1 E*X transmissa. Licitè.* Secus si illicitè. 1.q.1. non est pu. † quid dices de meretrice & histrione, & aliis in quos transfertur dominium, & non competit repetitio, dicimus quod tenetur soluere, quia non turpiter accepit.ff.de cond.ob tur.cau.idem & ff.§.quoties.arg.ff.de interd.& rele. relegatorum. §. vlt.sed ecclesia in detestationem criminis non recipiet, & ne videatur tacitè approbare, vnde scriptum est.

est. Non accipies mercedem prostibuli, sicut & non recipies oblationes notoriè discordantium. 90. dist. oblationes. Itē opprimētium pauperes, vt ibi dicitur tem raptorum & vsurariorum. infrà, de rap. super ea infrà, de vsur. quia. Itē meretricis, & propter quodlibet aliud notorium crimen vel horrendum. 17. quæstio. 4. miror. Secùs autem vbi dominium nō est trāslatum, vel est translatum, sed competit repetitio, tūc tunc nullo modo, nec aliquo tempore dandæ sunt decimæ vel eleemosynæ faciendę, & sic loquitur hîc. & prima, quæstio. 1. non est pu. 14. quæstio. 5. cap. vlti. à meretrice autem post pœnitentiam crederemus posse exigi decimam, quia iam post pœnitentiam despici non debet in eo quod fuit. 50. di. ferruni. In decimis autem prædialibus secùs est dicendum, quia semper soluendæ sunt de prædiis decimæ, & si infinita sit malitia possidentium. suprà. eo. de terris.

SVMMARIVM.

1 *Coloni, conductores, & alij pensionarij, an & quando teneātur soluere decimas.*

3 *Decimæ sunt soluendæ iis ecclesiis, vbi prædia sita sunt.*

CAP. XXIIII.

1 A *NOBIS. Firmam.* † Puta quia est colonus partionarius, scilicet qui certam partem fructuum recipit, si autem esset pensionarius, puta quia pro 10. colit agrum de fructibus, cùm non sint sui, non tenetur soluere decimam, tamen si possideat, vel tantùm detineat fructus terræ, possunt sicut & à quolibet alio detentore vendicari. argumentum. 16. quæstio. prima, cap. si quis laicus. infrà, eodem pastoralis. ff. de vsur. hactenus. Item dicimus, quòd licet dominus cum pensionario conueniat, quòd pensionarius omnes decimas soluat, tamen potest dominus conueniri de eo, quod recipit, nisi pensionarius soluat, cùm de omnibus bonis debeant solui decimæ. suprà, eodem nō est. † Item credimus, quòd coloni etiam si in alia parochia percipiant ecclesiastica sacramenta, tamen de fructibus, quos percipiunt de prædijs quæ colunt ratione culturæ, non debent soluere decimas suæ ecclesiæ, sed illi in cuius parochia sita sunt prædia. argumentum. hîc & ratio est. suprà eodem, non est.

Et dicimus hoc sic verum, si quartam partem fructuum recipiant pro labore, siue certas mensuras tātùm, dummodò de fundo illo recipere debeant illas mensuras, & non aliunde, puta quia si in fundo essent, soluerentur illæ mensuræ, & si non essent ibi nō soluerentur illæ mensuræ, & idem videtur dicendū, etiam si non de fructibus illorum prædiorum, sed etiā certa pecuniæ summa deberet solui, dummodò sic esset conuentū, quòd de fructibus illorū prædiorū solueretur illa pecunia. argumentum. ff. de vsufruct. hactenus. ff. de iudic. fideicommisso.

Sed secùs esset si de fructibus prædij non deberēt coloni recipere portionem suam, sed persona esset tantùm obligata ad soluendum mercedem, siue merces esset in fructibus vndecunque perceptis, siue in pecunia, quia tunc de mercede illa soluit decimas ecclesiæ suæ vbi percipit diuina sacramenta. 16. quæstio. 1. quæsti. nam ibi loquitur in casu isto, & est argumentum, ad hoc. ff. de contrah. emp. l. fi. & hoc ipsum probo rationibus. In primo enim casu, cùm omnes fructus sint decimandi antequam diuidantur sine deductione expensarum. infrà, eodem tua. ergo ex quo semel sunt decimati, vlterius decimari non debent ab his, ad quos ex debito perueniunt, sicut sūt coloni. infrà, eodem, pasto. Item in secundo casu est optima ratio, quia est lucrum manuum suarum, ergo debet habere inde decimas ecclesia, vbi percipit sacramenta. Item in primo casu totus fructus est de terra, licet in eo habendo cooperetur opera hominis. suprà eodem, non est. ideò tantùm ecclesiæ vbi sunt sita prædia, dandæ sunt decimæ. nam secundū pacta quæ diximus, nihil debet habere de mercede, nisi terra fructificet. In secundo autem casu totus fructus vel potius lucrum & merces est de opere manuum, quia etiam si fundus esset ex toto sterilis, tamen mercedem suam haberet colonus.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium ecclesiis super decimas concessum an & quandò largè sit interpretandum.*

CAP. XXV.

T *VA.* & infrà. *Extendenda.* infrà. eodem ex parte. contra. sol. ibi priuilegium generale datum ecclesiæ super decimis alterius parochiæ, legitimam recepit interpretationem, & secundum proprietatem verborum, scilicet, quòd ex quo concessæ sunt ei decimæ alicuius parochiæ, non solùm decimæ veteres, sed etiam de noualibus concessæ vidētur, sed tamē nec in hoc casu credimus priuilegium largissimè, sed tantùm largè interpretandū esse inquantum ius aliorum tangit. ff. de vulg. substi. ex facto. suprà eodem, dilecti. & c. suggestum. inquantum autem ius concedentis tangit, largissimè interpretādum est. suprà, de do. cum dilec. Sed licet hoc sit in priuile. cōcessis ecclesiis: tamē secùs est in infeudationibus decimarum cōcessis laicis, quia ibi solummodò sunt largè interpretanda verba, vt intelligantur tantùm de decimis, quæ tempore infeudationis erant. argument. ff. de contrahen. emp. Rutilia. cùm enim infeudare sit contractus, sufficit si fiat ibi larga interpretatio: vt in præalle. c. cùm dilecti. & ideò ad futura extendi non debet: vt in prædic. l. Rutilia. quāuis hæc concessio decimarum facta laicis specialiter sit odiosa: vt suprà, de his quæ fi. à præla. sine con. ca. cum apostolica.

Et hoc est in contractibus, si non sunt extendendi ad futura, multò fortius iura ex pręscriptione quęsita ad futura non extenduntur. VERBI GRATIA: si pręscripsit aliquod ius decimandi in tota parochia alicuius, non tamen videtur pręscripsisse in noualibus, infrà, eo. cùm cōtingat. nam pręscriptiones non tantummodò sunt largè interpretandę, sed sunt restringendæ, vt non intelligatur præscriptum, nisi illud quod præscriptum probatur, nā licet quis probauerit, quòd per totam parochiam decimam colligit, excepto vno prædio, de quo non probauit, non adiudicabo sibi decimam in illo prædio, & ad hoc est argumentum, infrà eodem, cùm contingat. vnde est, quòd quando aliquis petit decimas, quas præscripsit extra suā parochiam, quod debet probare de singulis fundis per se: quia decima collecta ex vicinis fundis, non probat in aliis debere.

CAP. XXVI.

T *VA nobis. Statutum.* id est, reditus vel census. † *Aut semine.* not. quod quando aliquis dat terram alicui colendam ad tertium, quartum, vel ad alium reditum, nunquam colonus debet inde deducere semen, vel alias expensas de iure, nisi per speciale pactum aliud fiat.

CAP. XXVII.

E *X parte tua. Laboribus.* id est, de terris laboratis. *per vos.* id est, parochias, in quibus ius patronatus habetis. *De noualibus.* suprà eodem, tua. contra. sol. ibi.

SVMMA-

SVMMARIVM.

1 *Quæ ratio sit, cur in soluendo decimas de negotiatione deducantur expensæ, circa rem factæ.*
2 *De fructibus & reditibus decimæ non diminutæ dãdæ sunt.*
3 *De lucro rei emptæ datur decima, quid autem de mercibus. in num. 4.*
5 *Decimæ prædiales dari debẽt statim, vbi fructus percipiũtur.*

CAP. XXVIII.

PASTORALIS. Casus est talis, episcopus Elienens. quæsiuit, an si quando soluuntur decimæ de fructibus, vel prouentibus molendinorum & piscariarum deducendæ sint expensæ factæ pro eis percipiendis, sicut deducuntur quando decimæ soluuntur de lucro negotiationis: Huic autem quæstioni respondit Papa, non est differentia de molendinis & piscariis, vel agris, vel gregibus, vel quibuscunque aliis mercibus, quia si ipsæ fuerunt emptæ de pecunia decimata, quantumcunque postea vendi cõtigerit easdem, etiam si post multos annos, & postquàm multos collegerit fructus ex eis, tamen omnes expensas deducet, sed quando soluit decimas de prouentibus, vel fructibus molendinorum, vel piscariarum, vel agrorum, vel quarumcunque aliarum rerũ, siue sint empti causa proprij vsus, siue ad reuendendum, non debet inde extrahere expensas, siue fiant pro fructibus colendis, siue fiant pro restaurandis rebus, vnde fructus proueniunt, siue eædẽ res pro parte corruant, siue in totum. Aliqui tamen dicũt, quòd quando dantur decimæ de prouentibus molendini, vel piscariæ, quod deduci debent expensæ, quæ fiunt extra rem, vnde proueniunt fructus, & deinde soluũtur decimæ, & intelligunt literam istam, vbi dicitur, expensas tamen quæ fiunt pro fructibus, &c. loqui in tali casu, scilicet quando aliquis emit molendinum, vel piscariam, & ex eis percipit fructus, & pro illis fructibus vel prouentibus percipiendis fecit expensas extra rem, puta pro mercenariis & retiis, postea quãdo reuendet molendinum & piscariam soluet decimam, de lucro, non deducet expensas istas, secùs autem esset, si circa rem fecisset expensas, puta in refectione molendini, vel piscariæ, quia illas benè deducet, & hoc dicit finis dec. huius. Hoc licet æquitati consonet, tamen literæ contradicere videtur, nobis videtur, quòd benè fuit quæstio in hac decre. an sicut de negotiatione deducuntur expensæ ante decimas, quæ fiunt pro lucro habendo, scilicet, quę fiũt in mercenariis, in mediatoribus, in pedagiis & mercibus deducendis, & in aliis huiusmodi, siue etiã fiãt circa res, in quibus negotiantur, vt sunt mercedes, quæ dantur vel textoribus, vel sarcinatoribus, vel fullonibus, vel aliis huiusmodi, an si etiam deduci debeant de molendinis & piscariis, & respondit quod non, quia nec primæ expensæ, scilicet, quæ sunt extra rem, scilicet, molendini, vt quæ fiunt in mercenariis, qui seruiunt molendino & iumentis, sunt deducendæ, & hoc dicit ibi expensas, quæ fiunt, &c. nec secũdæ etiam expensæ quæ fiunt circa rem, scilicet, molendini similiter sunt deducẽdæ, & hoc dicit ibi, nec pro restauratione detrimento, &c. Aliqui tamen dicunt, quòd expensæ mercenariorum non sunt deducendæ ante decimas, neque in negotiatione, neque in molendino, sed hæc est differentia inter negotiatores & alios, quia negotiatores deducunt expensas factas circa rem, sed alij non deducunt expensas, neque circa rem factas, neque alias, nisi quando res venduntur.

1 † Sed quæritur circa primos quid mouit Papam, vel quæ ratio est, quòd deducantur hę expensæ siue extra rem, siue circa rem de negotiatione, & non de aliis. Respon. ratio est suprà, eodem non est. & c. tua. & infrà, eodem cùm non. vbi dicitur, quòd dominus omnium rerum scilicet orbis & terræ, & plenitudinis eius decimas sibi reseruauit in signum vniuersalis dominij, & indignum esset, quòd de fructu terræ suæ vel alterius rei, siue sit molendinum, siue grex, siue piscaria, siue possessio deduceretur aliqua expensa extra rem, nec circa rem, quando nec talis expensa detrahitur dominis temporalibus suos fundos, vel alias res locantibus, vel ad censum dantibus, secùs autem est in negotiatione, quia ibi nullus est fructus quomodo enim potest dici fructus, si ego emo lanã, & inde facio vestem, vel si emo fundum pro cẽtum, certè nunquam potest dici fructus, sed lucrum est, & pretium quicquid residuum est deductis expensis & pretio. ff. de hære. vel actio. vend. venditor ex hęred. ff. ad. Fal. l. 3. & de hoc lucro benè danda est decima. suprà, eodem non est. sed in molendino grege, possessionibus & aliis rebus elementatis, fructus & reditus est, quòd inde prouenit, non etiam deductis expensis, licet enim expensæ mercenariorũ & alię, siue fiant extra rem, siue circa rem, & prosint vt maior fructus habeatur inde, tamen nunquam ex eis habetur fructus molendini, sed tantùm ex re, puta molendino vel grege, & sic vulgari sermone dicitur fructus vel reditus huius molendini, vel gregis tantus est, & lucrum huius negotiationis tantum est. ff. de vsufruc. l. vsufru. legato.

2 † Cùm ergo de fructibus & reditibus integræ decimæ dandæ sunt nullo modo integræ darentur, si expensæ deducerentur. suprà, eodem tua, infrà, eodem cùm non. sed de toto lucro dantur benè decimæ, licet detrahantur expensæ factæ in negotiatione, quia eis deductis dicitur lucrum. Sed contrad. ff. de peti. hære. si domino. §. fin. vbi dicitur, quòd fructus intelliguntur deductis necessariis & vtilibus expẽsis. Sol. ibi appellat fructum lucrum, vel dic, quòd illa dispositio est ciuilis, non naturalis, constat enim quòd in veritate fructus vel reditus est, quicquid venit de molendino, grege, vel possessione, licet nullæ expensæ deducantur, videtur ergo sic tenẽdum, quia quando soluitur decima de lucro, deducendæ sunt expẽsæ, sed vbi soluuntur de fructibus, vel reditibus, non deducuntur expensæ.

3 † *Venduntur.* quandocunque vendãtur emptæ res, vel factę, tamen semper si aliquod lucrum fuerit in eis, quando venduntur, de lucro soluetur, de decima & decimis detrahantur expensę, nec distinguitur, an empta vel facta sit res causa mercimonij, vel negotiationis, vel causa proprij vsus, licet quidã distinguãt, vt quando mercimonij causa emit, tũc det decimas de lucro, sed si causa vsus proprij emit, tunc etiam si multum inde lucretur, tamen non dat decimas. Sed certè his contradicit, quòd hîc dicit, scilicet, quia dicitur, quòd cùm venduntur decimari debet lucrũ, deductis expensis. Item videtur nobis, quòd etiam si causa mercimonij emerit mercem, quę multũ plus valet, quàm sit pretium pro ea datum, si tamen retineat ad proprium vsum, non soluet decimas de eo, quòd res plus valet. † Item videtur, si quis emerit mercem pro centum, & postea de medietate mercis acceperit centum, quòd si vult de mercibus quę remanserunt, quæ omnes sint lucrum dare decimam, quòd potest siue merces sint immobiles, siue mobiles, sed si nolit dare partem de mercibus, quę remanserunt, debet dare decimam de pretio rerum venditarum, & hoc satis probatur hîc. & suprà, eodem non est.

4 † Sed quid si de parte quam vendidit nõ accepit totum

totum pretium,quod dedit pro mercede, scilicet centum,accepit ferè totum,puta 90.& non dedit nisi tertiam,vel mediam partem mercis,certè & tunc idem videtur,quia facta legitima æstimatione eius, quod apud eum remanet soluet decimam de lucro rerum venditarum.*molendinis*. id est,prouentibus molendinorum & piscariarum.*necessarias*.scilicet,proser uitoribus & mercenariis molendini,vel etiam ipsius molendini refectione,vel piscariæ.*ex eisdem*. scilicet, ex fructibus molendini vel piscariæ.*Concessum*. consuetudine approbata vel ratione,licet non præscripta,scilicet, quòd detrahant pretia rerum suarum negotiatorum expensas & alia.*acquisitas*.in sua forma vt campos,castrum & similia quocunque titulo vt realienentur,vel etiam sine hac intentione.*factas*. ex alia materia vt tela.*Decimata*.si enim non esset decimata,nõ solùm de lucro,sed etiam pretium,quod etiam in re empta datum est decimari debet, vel vt alij dicunt ipsa res empta,argumentum, suprà, de pec.cle.capit.primo.vel pretium quod de re empta accipitur. † *Venduntur*. si enim donaret,vel permutaret,vel alio titulo alienaret,nam tũc licet res plus valeat,quàm eam emerit,tamen nullas decimas soluere tenetur,idem est,si sibi retineret.

Quòd verum est si pecunia,vnde res est empta,vel facta decimata esset,quia si pecunia non esset decimata,crederemus quòd res empta pro decima parte esset ecclesiæ,cùm & ipsa pecunia vnde empta est pro decima parte esset ecclesiæ.infrà,eodem capitulo.§.fructus.argumentum op.suprà,de pe. cle.cap. 1. *expensas*.quæ fiunt in eundo & redeundo ad negotiãdum,& quæ dantur mediatoribus & consimiles, & non solùm necessarias & vtiles,sed etiam voluptuosas & quaslibet,dummodò in fraudem non fieret ecclesiarum , & ante omnia deducendum est pretium datum pro re.Decimæ verò prædiales soluuntur nullis sumptibus deductis.suprà,eodem cum hominis.& c.tua.

5 † *Personales*.si surgunt ex rebus decimatis deducũtur expensæ,aliàs non,vt hìc.Item prædiales debent dari statim,vbi fructus percipiuntur antequam separentur inde census,vel tributum,tamen & si tunc omissa fuerit postea facienda est.infrà, eo. cùm non sint.& supra,eodem tua. sed & personales eodem tẽpore securius est dare,quamuis quidam dicũt, quod melius est dare in fine anni propter inimicitias.arg. supra,de pig.ex literis.Item in animalibus,& in aliis non debet dare deteriores,sed meliores,vel mediocres,quia non est indignum dandum Deo.49. di. c. sacer.& 16.quæst.7.omnes decimæ.*expensas*. puta in colendo agrum , vel pascendo gregem in lignis,& mercenariis clibani & molẽdini.† *Fructibus*.hìc vult dicere,quòd expensas factas in re,vt sit pretiosior, illas detrahet cùm vendet,& non ante,illas autem quas fecit pro fructibus recipiendis de ea tãtùm & cum eis pereunt,&non deducet.Idem est etiamsi emptam rem,& post destructam reficeret, crederemus tamen,quòd postea,si eam rem vẽdat, & plus etiam inde accipiat propter meliorationem illam quam accepisset,si in priori forma res permansisset, quòd expensas secundum quantitatem meliorationis accipiet.*Decimatæ*.expensæ pro fructibus factæ , id est, etiam,si pecunia pro fructibus colligẽdis soluta fuerit decimata.*salua*.ecclesiis. *onere*. 16.quæst. prima si quis laicus.ff.de contrah.emp.alienatio.*pro restaurando*.scilicet,quod aliquid datum est pro restaurando furno, vel molendino vel huiusmodi.*deducendas*.speciale in decimis.aliàs contra.ff.de pet.hæred.si à domino.§.vltimo.& lege seq.*prouentibus*.id est, quando decimantur prouentus, & si venderetur grex & clibanus decimaretur lucrum,non intelligeretur lucrũ nisi deductis expensis in reficiendo factis.

CAP. XXIX.

CVM contingat.*Ab antiquo*.ita quòd præscripserit,& est odiosum & restringendum,secùs si ex priuilegio haberet decimas,quòd est fauorabile & extendendum:vt no.suprà,eodem tua.*ipsas*. suprà,eodem ex parte.contra so.ibi. *Causa rationabilis*. puta priuilegium,vel transactio,vel alia similis, vel specialis præscriptio in singulis agris noualium : vt no.sup.eod.tua.quòd hìc signatur contra.& ibi sol.

SVMMARIVM.

1 *Decimæ in vno agro,non possunt diuerso iure censeri.*

CAP. XXX.

CVM in tua.*Parochiis*.aliarum ecclesiarũ,& certis locis ipsarum parochiarum & determinatis *percipiant*.ex priuilegio,vel consuetudine,vel alio iure. *Annuatim*. non posset currere præscriptio, quia pro parte totum retinet,cùm non posint decimæ eiusdẽ agri diuerso iure censeri,sed secùs si diuersi essent agri,quia tũc benè in altero præscriberetur, & in altero non.supra,eod.c.proxi.nec per vnum aliud teneretur.Sed obiicitur quod est.supra,eod. ex multiplici.vbi duæ decimæ eiusdem agri alio iure cẽsentur,quam aliæ decimæ eiusdem agri.Sol.illud est propter speciale pactum.Sed ad hoc est cõtra,quod legitur supra,c.proxi.& supra,eo.tua.1.solu.ibi diuersa sunt,quia diuerso iure censentur,nam alio iure cẽsentur noualia,quam terræ cultæ quò ad hoc, quòd in priuilegio contineri intelligãtur, licet quò ad ius commune eodem iure censeantur.supra,eo.ex parte.Aliqui tamen dicunt,quòd benè posset præscribi, quod de certis fructibus nõ daretur decimæ,ex quo pacto potest induci,quòd de certis fructibus non debetur.Hìc autem quia non præscripserat non prodest ei,quod licet certis temporibus non soluit,non tamen tanto tempore cessaret,quòd ad præscriptionem sufficeret,sed prius dictum magis placet.*Perceptis*.de eisdem possessionibus, de quibus hactenus perceperunt decimas,& percipere debuerunt de aliis fructibus.*persolutæ*.hisque de aliis fructibus percipere consueuerunt,vel priuilegio,vel consuetudine. *debentur*.dic vt no.de offi.archi.c.vlt.*debeat*.12.q.2.cognouimus.*censeri*.super eadem re.*alioquin*. id est, si fructus prædicti non peruenerunt de terra decimali monasterij,melius videtur,quod hæc actio fuerit confessoria.

SVMMARIVM.

1 *In longa præscriptione probatur titulus, in longissima verò minimè.*

2 *Confirmatio nullum nouum ius tribuit,sed tantùm vetus confirmat.*

CAP. XXXI.

DVDVM. *Quæstionem*.interdictũ vti posidetis intentando,de facto enim molestabat episcopum super suis de decimis non permittendo eas solui à rusticis,& secundum interdictum videtur lata sententia in fi.decr.vel dic, quòd intentabatur actio de dolo non ad decimas subtractas,sed ad dãnum quod contingit ex eo,quòd hospitalarij suadebant rusticis,ne soluerent decimas:vt ff.de do. cùm quis.vel officium iudicis implorabat,melius videtur ꝙ actum fuit confessoria.*communi*.16.q.7.omnes. 12. q.2.quatuor.s̃.eo.quoniã à nobis.in his nihil videtur quod iure cõmuni,& ecclesię & decimæ pertinẽt ad episcopũ dicæ.*ecclesię*.id est,mẽsę episcopalis.Vel dic, quòd benè nomine ecclesiæ potest agere episcopus: vt no.s̃.de rest.spo.olim.*titulum*.id est,aliquẽ titulũ di

cere per quē locum haberet præscriptio,in qua necessarius est titulus & bona fides.

1 † *Probaret*.supra,de probat. licet. in longa enim præscriptione probatur titulus etiam secundum leges,sed in longissima non secundum leges,sed secũdum canones sic,licet sufficiat probari tempus, & non titulum,sed allegari:vt C.de præsc.lon. temp.diuina.C.pro hæred.l.vlti.sup.de præscri.si diligen.vbi not.& de hoc.& c.quoniam omne.arg.contra.C. de peti.hære.cogi.sed illud loquitur quando non allegatur præscriptio,& quando præsumptio non est in contrarium.C.de prob.siue. præscriptio enim sub se habet titulum & bonā fidem,& ideò præscriptione allegata allegare videtur iustum titulum,& bonā fidem,etiam si nō dicatur.*Qui*.scilicet,rex & regina. *Concesserunt*.per hanc concessionem videtur concessisse id ius,quod habebat.suprà de testa.Raynaldus. scilicet,ius patronatus.sup.de do.pastoralis.*Confirmationis*.in forma communi,si enim ex certa scientia & cum causæ cognitione confirmasset,secùs esset : vt no. suprà,de confir.vti.vel inuti.capitulo pen.suprà, de transact.c.1.

2 † *Confirmatione*. cùm confirmatio nihil iuris noui tribuat,sed tantùm vetus confirmet.suprà, de confir.vti.vel inuti.cùm dilecta.licet enim ignorantia iuris,qua se putauit iustè possidere,excuset eum à culpa,cùm det bonam fidem,non tamen dat iustum titulum.Item ignorantia iuris non prodest in præscriptione.ff.de iur.& fac.ign.in vsu.& l.regula.ff.pro empto. l.2.§.si à pupillo.ff.de vsu.l.nunquam.arg.quod si fluxisset tempus,quod præscriptio valeret,cùm tamen non præcesserit titulus,nam donatio regis pro non titulo est,sed dic idem est,si effluxisset, non tamen ea ratione,quia titulum non probauit,quia in corporalibus non tenetur titulum probare:vt no.suprà,de præscri.si diligen.sed quia tamen malum allegauit,scilicet,donationem regis,hoc videtur sonare litera sequens,nos igitur &c.*Et confirmationem*.supra factam.*Derogetur*.quia non intendebat illud tollere Papa propter suam confirmationem, sed tantū ☞ donationem eis canonicè factam.† *Confirmabat*. sed obiicies,nónne eo ipso,quòd dicebat donationem de decimis tibi à rege factam confirmamus,videtur supplere defectum, qui erat in donatione ex personis donantium.suprà,de transact.c.1.Resp.hìc non fecit mentionem,quod hæ donationes factæ essent à rege,vel alia laica persona,sed sicut simpliciter dixit,confirmo decimas,sicut iustè pos.Vel dic, quod etiam si confirmasset decimas donatas à rege,intelligeret cōfirmare [a] in eo casu,in quo donare liceret quòd donaret,scilicet,decimas quas in feudum ab ecclesia detinebat quas donare licebat cum authoritate superioris.supra, de his quæ fiunt à præla. sine cōsen.cap.cum apostolica.sed hìc nō tales decimas, sed decimas donare intendebat sitas in locis, vbi erāt ecclesiæ,vbi habebat ius patronatus,& quod ius patronatus hospitalariis donabat,& hoc non poterat facere.

[a] Confirmare. ad hæc dicta adde Bal. in l. bonorum.C.qui admitti.& dicit.d. Anc. hic hoc fortè non inueniri alibi. refert Felin. in c.1. sup.de constit.colū.8. ver.& hinc est quòd cōfirmatio quem vide & vltra ibi adde Alexand.de Imo.in cōs. 59.colum. 4.circa princ.in 1. vol.

SVMMARIVM.

1 *Iudæi nunquid cogantur soluere decimas prædiales.*
2 *In solutione decimarum seruanda est consuetudo.*

CAP. XXXII.

IN *aliquibus*.*Permixtæ*.puta Sarraceni & Iudæi,sicut in Vngaria.*Christiano*.vt Græci & Armeni, & consimiles.† *Integritate*.sed nónne Iudæi coguntur soluere decimas prædiales: vt suprà,eodem, de terris.Resp.licet cogantur, quia tamen non possunt de facili cogi per censuram ecclesiasticam,idcircò speciale est,vt eis locari non possint,& est si. infra proxi. capitulo.vel si locantur, eis locentùr tali conditione , quòd absque controuersia , decimas reddant.

2 † *Consuetudine*.not.loci consuetudinem seruari,scilicet,in ecclesiis, in quibus sunt soluendæ,vt si consuetudo est,quòd vni ecclesiæ soluantur,scilicet, parochiali valet consuetudo,& idem fortè,si soluit illi ecclesiæ vbi percipit ecclesiastica sacramenta.sup. eo. cū sint.& c.ad apostolicæ.in eo autē quòd non soluātur,vel minus plenè soluantur,nulla valet consuetudo.16.q.7.cuicunque.sup.eod.cùm homines.

SVMMARIVM.

1 *Dominus tributi quando non teneatur soluere decimas de tributo.*
2 *Portionarij & pensionarij coloni differentia.*
3 *De mercede operarum soluuntur decimæ.*

CAP. XXXIII.

CVM *non sit*.*Prætereunt*.de facto,non de iure,vel dum nimis potentes sunt,quibus soluuntur,vel nimis absentes & remoti.

1 † *Quos*.no.quod si de fructibus fundi tributarij solutæ sint plenè decimæ,dominus cui tributum soluitur,nō tenetur soluere decimas de tributo.suprà,eodem pasto.& hoc quòd dicit hęc glo.videtur verum, quando de certa terra debet habere censum vel tributum,quia tunc habet quoddam ius in terra illa, vel saltem in fructibus, sed si aliàs aliquis reciperet pensionem pro aliquo seruitio ab aliqua persona, non video rationem,quare non eodem modo teneatur reddere decimam de pensione ista,sicut de militia vel de aduocatione.suprà eodem,non est. etiam si pecunia prius esset decimata,si autem gratis daretur pensio sine vllo seruitio,tunc si illa pēsio esset decimata,non videtur quòd iterum à donatario debeat decimari:vt no.suprà non est. ☞ † Et hac eadem ratione videtur, quòd si dominus ad quem perueniunt omnes fructus fundi eos decimauerit,quòd vlterius colonus partionarius,qui debet recipere certam partem fructuum,pro cultura suam partem decimare non debet,quia ipse colonus ius habet in fructibus,secùs autem esset,si certam mercedem acciperet colonus pro agricultura,quia tunc etiam dominus debet decimare omnes fructus,& colonus debet decimare mercedem suam,siue merces fuerit in pecunia,siue in aliis rebus iam decimatis.Aliqui tamen dicunt,quòd ex quo merces certa succedit loco partis fructuum,quam debet habere colonus, ꝙ eiusdem iuris deberet censeri pecuniaria merces,sicut perceptio certæ partis fructuum.arg.infra de cēsi.olim causam.scilicet, ex quo à domino decimati sunt fructus,quòd vlterius à colono non decimetur merces.Sed certè non videtur,quod benè dicant isti, quia nunquam merces ista succedit loco partis fructuum,nunquam enim nisi consuetudine, vel lege est introducta ista successio,nam si esset introducta,fortè aliud dicendum esset.

2 † Item vna bona ratio est,quòd melioris conditionis debet esse colonus partionarius,quàm pensionarius,quia partionarius exponit operas suas fortunæ & misericordiæ Dei, sed pensionarius semper est in certo de mercede sua, in domino autem fundi secùs est, quia si recipiat certam pensionem à colono pro fructibus fundi,nunquam de illa pensione dare debet decimas , quia intelligitur vendidisse fructus salua decima.suprà,eodem pasto. vnde fructus debent decimari,& non pensio, nisi fortè pensio constituta esset in fructibus eiusdem fundi, quia tunc transeunt cum onere suo,nisi prius à colono decimentur,vt hìc.

3 † Sed

3 †Sed quæres quare non eodem modo decimat dominus pretium fructuum non venditorum, sicut colonus decimat mercedem operarum suarum? Respon. merces operarũ procedit ex membris hominis, & ideò ex his dantur decimæ, vnde Ier. Leuitæ decimas accipiẽt ex omnibus ciuitatibus operarũ vestrarũ, secùs in vẽditione fructuũ, vbi nec opera, nec aliud deduci debet ante decimas. s. eo. pastoralis.

CAP. XXXIIII.

NVPER. *Abbates.* à quibus colonis persoluant, repete quæ diximus. s. eod. suggestum. *alios.* s. templarios, hospitalarios & alios.

CAP. XXXV.

INTERDICIMVS. *Detentas.* fortè in feudum. *in pignus.* sicut venditio sine authoritate episcopi. suprà. de his quę fi. à prælat. si. con. c. cùm apostolica. *ab eisdem laicis.* ab his autem ad quos pertinet, licet accipere. ar. s. de loca. & conduc.

DE REGVLARIBVS ET transeuntibus ad religionem.

TIT. XXXI.

CAP. I.

NVLLVS. *Tondeatur.* vt sit verus monachus & professus. 20. q. 1. illud. tõderi autẽ vt sit verus clericus potest in 7. ann. 28. dist. de his. 78. dist. quicunque. in singulis. & etiam si sit oblatus à parentibus. 20. q. 2. per totũ. idem tamen est, & si non offeratur, sed tonsuratus manet in monasterio. s. eod. c. proxi.

SVMMARIVM.

1 *In spiritualibus ius naturale præfertur positiuo vel ciuili.*

2 *An missi in monasterio coacti, possint exire ante pubertatem, & quanto tempore fiat eis præiudicium, si tacent. in num. 3. & 4.*

Profiteri quando quis dicitur vel præsumitur.

Puer vsque ad 14. annum potest exire monasterium, & an & quando dicatur profiteri.

CAP. II.

SI Quis. *Tonsuratus.* vt monachus. *consensu.* si verò consensu eorum tacito vel expresso intrauerit, vlterius reuocare non potuerunt. j. eod. significatum. 20. q. 2. c. 1. & sic in eo c. dicitur. & eadem causa. q. 1. audisti, & c. quicunque. & videtur quòd si quis habet patrem & matrem, quòd sufficit alterius oblatio, & eadem ratione, si quis habet plures tutores, vnus solus offerre potest, cùm similem potestatem habent, quo ad hoc tutores, sicut parentes. 20. q. 2. sicut puella. Cõtrarium videtur ibi, quod potior sit conditio prohibentis. ff. communi diui. Sabinus. si tamen vnum parentem tantùm habet, ille solus offerre potest, & si habet tutores alios quàm parentes, tamen parentes inuitis tutoribus eos monasteriis offerre possunt. Idem etiam credunt aliqui etiã si sit auus, qui habet filium & nepotem in potestate, quòd pater inuito auo, eum poterit offerre, & non ęconuerso.

1 †Et est ratio, quia in spiritualibus præfertur naturale ius positiuo vel ciuili, nec videtur facienda differentia, quo ad hoc, quod offerri possint inter patrem & mulierem, & eos qui sunt in potestate, vel emancipati, ingrediens vel oblatus intra annos pubertatis exire non poterit. arg. eius quod dicitur in matrimonio carnali. j. de desp. impu. de illis. Sed tamen videtur, quòd sua authoritate ingressus, possit egredi intra pubertatem. j. eo. significatum.

2 †Si autem coacti missi essent in monasterio, dicunt quidam, quod quandocunque volunt, possunt exire etiam ante tempus pubertatis. arg. à contrario sensu. 20. q. 1. puellæ & q. 2. puella. contrarium tamen videtur quòd ante pubertatem exire non possit. 20. q. 1. illud. & q. 2. c. 1. scilicet tunc, scilicet, quando parentes eos offerunt intra. 15. annum, & etiam vltra in infinitum poteruut exire, nisi prius voueant vel professionem faciant, vel habitum sumant, qui profitentibus dari solitus est. j. eod. statuimus. 20. q. 1. illud. & hoc idem dicitur in matrimonio carnali, scilicet, quòd transcursu temporis non fit dispensatio matrimonij. j. de despon. impu. attestationes. Nec obst. j. eo. cùm virum. vbi innuitur, quòd si veniens ad ætatem legitimam, non contradicat, ratum habere videtur. Sol. non fuit ibi solus transcursus temporis, sed benedictio monachalis recepta fuit in maiori ætate.

Alij tamen dicũt hoc scilicet, quòd sufficit cursus temporis pro ratihabitione, nã siue in maiori ætate sumpserit habitum, & in maiori ętate eum portauerit, cùm nõ sit distinctio habituum, nec alia solennitas fieri consueuit, lapso anno, siue finito tempore probationis perseuerauerit, dicunt hos tacitè videri profiteri, & non obstat quod dictum est de carnali matrimonio, quia facilius per alias leuiores pręsumptiones præsumitur quis fieri monachus, quàm coniunx. Pro hac autem opinione vehementer facit, quia si ille qui per vim mittitur in monasterium lapsu anni præsumitur tacitè professus, vt hoc capitulum dicit, quantò magis ille, qui sponte ingreditur. item arg. j. eo ex parte. & c. cùm virum. Hoc autem satis posset concedi, quod in monasteriis, vbi consuetudo est quòd certo tempore fit professio vocalis, vel aliæ solennitates fiunt circa faciẽtes professionem, quod nisi illæ solennitates seruentur, per solam habitus portationem non præsumitur profiteri. arg. j. eo. statuimus. 20. q. 1. illud. Si autẽ in illo monasterio non est distinctio habitus professorum ab habitu, quem pueri portant, vel nouitij. Dicunt quidam idem. s. quod per portationem habitus non intelligitur profiteri, cùm decre. dicant q; semper aliquod signum distinctionis debet esse inter eos habitus. j. eo. tit. statuimus. in fi. vnde monachis ingredientibus non est imputãdum, nec contra eos præsumẽdum lapsu anni vouisse ordinem tacitè, nisi nouus habitus eis detur ab abbate. Nec obst. s. q; met. cau. perlatum. quia ibi votum emisit, & professionem fecit, licet protestationem præmiserit, cui protestationi facilè renunciare intelligitur.

Item hoc quod dicimus locum habet, vbi certum est, quod non est facta expressa, & vocalis professio. Si autem dubium esset ex portatione habitus, præsumitur professionem præcessisse. 28. dist. quod inter. 20. q. 1. puellæ. j. eo. vidua. etiam expressam & vocalem, nec est necesse, quòd abbas hoc probet. Præsumptio enim hoc onus, scilicet, probandi contrarium in monachum portare habitum refundit, & tamen illud probare non potest, cùm sit negatiua. Alij tamen dicunt & videtur melius, quod profiteri pręsumitur, quando non sunt distincti habitus, licet per annum portauit, & si ab initio solẽniter accepit habitum, quo monachi illius monasterij vtebãtur, sicut alij monachi facere consueuerunt, & cum solita solennitate, & hoc in maiore. s. eod. ex parte. & ideò videtur, quòd in puero sufficiat pro solennitate oblatio parentum, sed mihi videtur, quod interrogari debent. in 15. ann. an velint remanere monachi, aut non. 20. q. 1. illud. & credimus, quòd licet multo tẽpore post 15. annũ steterint in monasterio, nisi fiat

hæc iterrogatio, non intelliguntur tacitè profiteri, nisi aliquid faciant ex certa scientia, quòd soli monachi facere consueuerunt. ĵ. de his quæ fiunt à maio. part. c. ex ore. suprà, de præb. dilec. constitutio tamen quæ ponitur. ĵ. eod. is qui in aliquo. huic opi. contradicere videtur. & tn dic sicut ibi dicitur *Intra annum & diem*. 20. q. 2. puella. *Ad principem*. id est, Papam. de conse, dist. 1. corpore. vel id est, prælatum fortè præpositum ecclesiæ. *Admissum*. id est, legatum vel vicarium episcopi. *In clericatu*. id est, monachatu. *Permaneat*. quo ad hoc, quod parentes reuocare non possint: vt hîc. & 20. q. 2. si in qualibet. ipse autē puer, vsque. ad 14. annum poterit exire. ĵ. eo. significatum. & c. cùm scimus.

3 † *Per vim*. id est, tractus & tonsuratus manibus ligatis, & tunc habet locum, quod hîc dicitur, scilicet, quod fit sibi pręiudicium, si per annum tacet, & manet in monasterio, & tonsuram portans, & reliquum habitum, si tamen intra illum annum liberè exire possit, tunc vsque ad annum non fit ei præiudicium, & post annum fiet ei præiudicium, vt dicit hæc decre. sed si per metum vouit, vel professus est, vel tonsuram accepit quamdiu metus durat, nō fit ei pręiudiciū, sed eo cessante, nisi incontinent, exeat, ratum habere videtur. suprà, de his quæ vi met. causa si. perlatum. Quidam tamen hîc exponunt per vim, id est, per metum.

4 † Sed quęritur quomodo potest hoc esse, quòd si à principio sumpserit habitum per vim, postea stando per annum ratificabitur, sed per se sumendo, id est, non intentione vouendi non ratificabitur. Respon. quòd quando datus est ei habitus, licet, licet inuito, tamen ea intentione datus est, vt fiat monachus, vnde quod eius nomine factum est, licet cōtra voluntatem eius, non solùm expressè vouendo, sed etiam tacitè, in monasterio per annum manendo, ratificare videtur. ĵ. eo. cùm virum. secùs autem quando nunquam nec ipse, nec ille qui eum habitū induit intendebat, quod deberet fieri monachus, quia tunc quod nihil est tacitè per lapsum temporis ratificari non intellitur. *Clericus*. id est, monachus. *Reclamauerint*. tacitè enim ratum habere videtur. s. de his quæ vi met. cau. si. perlatum.

CAP. III.

VT *clerici*. Hæc decre. & consimiles loquuntur quando conuersi, & non professi, nec profiteri volentes, licet malè eundem habitum religionis portant, vel loquitur quando sine solennitate aliquis portat habitum. *Monachi*. s. de elec. cùm causam in fi. §. 1. vel faciant professionem & sint monachi vel dimisso habitu monachorū remaneāt clerici

SVMMARIVM.

1 *Quæ requirantur ad hoc vt vidua dicatur professa, seu velle fieri conuersa, in nu. 2. 3. 4. & 5.*

CAP. IIII.

VIDVA *sponte*. 27. dist. quod interrogasti. secùs si coactè. s. de his quæ vi met. cau. si. perlatum.

1 † *Conuersionis*. hæc vidua lice velum conuer- acceperit, vel etiam professionis, id est, qui tantùm vel conuersis, vel professis deputatus est, non tamē præsumimus eam velle fieri conuersam, vel professam, nisi aliquæ præsumptiones hoc iuuēt, puta quia cum solennitate accepit, puta vocatis parentibus vel de altari, vel in ecclesia, vel si accepit ab episcopo, vel abbate, vel simplici monacho, vel sacerdote, cum ea solennitate, qua consueuit aliàs profitentibus dari, & sic intelligimus. ĵ. eo. ad nostram. & c. seq. 28. dist. quòd interrogasti. 27. q. 1. viduas.

2 † Est autem necesse, ꝙ sciat quod ex constitutione eiusdem monasterij est eidem habitui annexum, id est, quod habeatur pro conuersa, vel professa, & plus dicunt quidam, licet nos non credamus, quòd si habitum etiam sine solēnitate recepit, sed ex post facto sequantur præsumptiones, quod intendit habitum cum effectu accipere, puta quia ea facit, quæ solæ professæ faciunt, tacitè vouere intelligitur. ĵ. eo. ad nostram. & hîc. & 20. q. 1. quam progenitores.

3 † Si verò non sit distinctus habitus probatorum, conuersorum, & professorum tunc si cum solennitate, quæ dicta est, vel consimili sumat habitum, tūc intendo eam sumpsisse habitū probationis, & nō professionis. ĵ. eo. ex parte. ad apostolicam. Item not. ꝙ si cum solennitate sumpserit habitum, etiam si per vim, vel metum, nisi cùm potuerit dimiserit habitū, ratum habuisse videtur. ĵ. eo. cùm virum. s. eod. c. 2. s. quod met. cau. perlatum. si autem sine solennitate, secùs s. eod. vt clerici. s. de elect. cùm causam. Vel dic ꝙ illæ decret. loquuntur, quando in aliqua ecclesia plures sunt tam professi, quàm non professi eundē habitum regularem portantes, & hoc ipsum certum est, & portant habitum, quo monachi illius monasterij vtebantur, sicut alij monachi facere consueuerunt, & cum solennitate solita, & hoc in maiore.

4 † *Sacrum*. non facit pro ea, quod non sacrum velamen accepit, cùm viduæ velamen non sacrum accipiant. Vel dic, ꝙ ipsa hoc dicebat, sed non credebatur ei, quia si constaret, quod velum non sacrum, vel etiam sacrum sine solennitate accepisset, quamuis postea obtulisset sicut monialis non, videtur quòd professa tacitè haberi debuisset, licet aliqui contradicant: vt not. in gl. hæc vidua. *Imposuerit*. vidua enim per seipsam potest velum conuersionis accipere: vt hîc. 27. q. 1. viduas. & à sacerdote. 20. q. 1. viduas. & ab

5 episcopo. s. de his quæ vi met. cau. perlatum. † *Velatas*. alludit consuetudini, quæ est alicubi, quod velatæ offerunt panem ad eucharistiam conficiendam. 27. q. 1. & hæc duo, scilicet, velum non sacrum sibi imponere, & cum velatis offerre, sufficiunt ad probandum, quod sit monacha vel conuersa. 27. distin. quod interrogasti. alterum autem solum non sufficeret. in Authen. consti. inter priuat. consti. ĵ. de con uer. cōiu. charissimus. Si verò ab episcopo vel sacerdote accepisset hoc solum sufficeret. *Sacramento*. nisi aliis præsumptionibus adiuuetur, quia tunc secùs. s. de his quæ vi. perlatum. sed & si alias probationes super hoc inducere velit, non videtur audienda, nisi probet se protestationem ex iusta causa omisisse. *Tenore*. id est, protestatione vel intentione.

CAP. V.

IOANNES. *migrare*. causa leuitatis, q a ad arctiorem licet. ĵ. eo. c. licet. *Reddatur*. & abbas eum recipere tenetur de iure poli; si pœnituerit. 18. q. 2. abbates. nisi timeatur quod eius occasione monasteriū dissolutionē patiatur. 27. q. 1. si qua modo. & c. si quis rapuerit. de iure tamen canonico non cogitur, cùm renunciasse intelligatur. s. de renun. quod in dubiis. & not. s. de æta. & quali. & or. præ. intelleximus. quàuis posset aliud dici in monachis, quàm in clericis, quia qui velle non habent, nec tacitè nec expressè renunciare possunt.

CAP. VI.

QVIA *in insulis*. Alibi secùs. 20. q. 1. & q. 2. si quis in quam. & c. puella.

CAP. VII.

NON *est nobis*. *Recipi*. neque in monachos aliorum monasteriorum, neque ad hospitium.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Habitus conuerſionis impedit matrimonium, non tamen dirimit.*
2 *Quartuſdecimus annus requiritur in ingreſſis monaſterium.*
3 *Votum quid ſit,& per quantum tempus firmetur.*
4 *In ſuſcipiendo ordinem præcedere debet probatio.*

CAP. VIII.

AD *noſtram.Religionis.*id eſt,profeſsionis. id eſt, qui deputatus eſt tantùm profeſsis,vel ſume in proprio ſenſu,ſed ita non ſumitur argumentum à contrario ſenſu, vbi dicit, quòd matrimonium teneat.

1 †Quia habitus conuerſionis licet illud impe-
2 diat, tamen non dirimit.*Conſummationem.* † Nota in ingreſsis monaſteria requiri 14.annum completum, non cœptum.j.eo.cùm ſcimus.20.quæſtio.1.illud. & queſtio.2.in qualibet.

3 † *Habitum ipſum.*non tamen votum emiſit, quia tunc ſecùs.20.q.1.firma.j.eo.ſicut.27. quæſtio.1. per totum.vel dic, quod etiam ſi votum emiſiſſet, quia tamen ex multis indiciis præſumitur ſine deliberatione factum,videlicet quia illectus, quia proximus pubertati,quia ſine probatione,quã citò exiuit exire potuit.Sed primum dictum magis placet quibuſdam,ſed ſi quis diligenter attendit intentionem Papæ,plus acceptabit ſecundum,& quòd hoc intenderit Papa conſtituere,quòd non aſtringatur quis voto emiſſo ſine præcedenti probatione, vel deliberatione,niſi per triduum perſeuerauerit ſine reuocatione expreſſa vel tacita nam ſi votum non emiſiſſet,ſed habitum tantùm accepiſſet,nedum intra triduũ,ſed etiam vſque ad annum potuiſſet contradixiſſe.j.eo.ſtatuimus.nam cùm votum ſit conceptio animi deliberatione firmati, nõ intelligitur firmatũ votum deliberatione plena,niſi per triduum ſteterit in eo voto, ſi probatio non præceſsit.

4 † Secùs autem videtur,ſi non faceret votum ordinis,ſed alias ſiue ſolenniter ſiue ſimpliciter continentiam,vel quid aliud voueret, nam tunc non expectatur triduum,ſed ſtatim obligat votum. Ratio diuerſitatis,quia cùm in ordine ſuſcipiendo debeat præcedere probatio, nõ præſumitur quòd præceſsit deliberatio,ſi omittitur probatio ,ſed in aliis , vbi non eſt neceſſaria probatio ſecùs, in morte autem ſemper præſumitur præcedere deliberatio. infrà, eodem.ſicut.

SVMMARIVM.

1 *Non debet quis contra ſuam voluntatem grauari grauiori regula, hoc eſt verum in clericis non profeſſis, ſed in profeſſis,ſecùs.*

CAP. IX.

SVPER *eo.Religionis.*id eſt,profeſsionis,ſecùs ſi probationis,vt ſtatim ſequitur,in monachali autem habitu probari debet.18.quæſtio.vlti.in monaſteriis.id eſt volentes conuerti & vitam mutare, & hoc proteſtantur.*Profeſſionem.* vocalem & expreſſam.† *Auſteritatem.* quid ſi aliqui intrauerunt monaſterium,in quo comedebantur carnes, ſed poſtea correptum non dat carnes, & alias maiores auſteritates ſeruant, nunquid hic monachus eas ſeruare tenetur,& quidem ſi loqueris de iure poſitiuo, vel de iudicio eccleſiæ,credimus quemlibet petitũ antequã profiteatur diligenter attẽdere quid promittat,nec ſe ſine deliberatione,vel ẽt ad ignota obligare.Siverò eſſet mulieres,vel aliæ perſonæ,quæ excuſãtur ignorantia iuris.Dicunt quidã, quòd poſſunt tranſire ad aliam religionem, quę non habeat maiorem aſperitatem,quàm promiſit & inuenit.

Melius tamen videtur dicendum, quòd ex quo profeſsionem fecit,quòd etiam in iudicio eccleſiæ, & in iudicio animæ ſemper tenebitur illam regulam obſeruare.20.queſtio.3.conſtituit. ſuprà, de his quæ vi met.cau.cùm dilectus.quando autẽ dicit,ſe bona conſcientia intraſſe,& de ſpiritu Dei ductum,quod eſſe debet.j.eodem.licet.19.quæſtio.2.duę.& vnctio docuit eum omnia.s.de ſac.vnct.c.vlti. aut mala intentione dicit ſe intraſſe, nec ſpiritu Dei ductum, & ſic non eſt audiendus. Et eſt alia ratio, quia præſumitur,quando regulam beati B. vel aliam elegit, quòd benè deliberauit de honore & vtilitate eiuſdẽ regulę,imò plus,quia ſi tunc plenè non deliberare non poſſunt.8.q.3.dilectiſsimi. Confitemur tamẽ, ꝙ ſi impotens eſſet ad ordinem tolerandum, quòd potuit ſecum diſpenſari de minori religione.j.eod. ſignificatum.& non poteſt dici ſeductus, quia Deo magis ſeruire deuouit.s. de his quę vi met.cauſa. c.
1 pe. † Item ſine cuiuſque voluntate grauari non poteſt grauiori regula,hoc fortè verum eſt in clericis non profeſsis,ſed in profeſsis, qui renunciauerunt propriæ voluntati.12.q.1. non dicatis. videtur ſecùs dicendum. ſ. quòd licet non poſsint ſine omni voluntate mutare ordinem.s.quod met.cau.cùm dilectus.tamen cõſtitutiones auſteriores facere poſſent. *Aſſumi.*niſi in neceſsitate vel diſpenſatione. 16. q.1. doctos.& c.ſi quos *Voluerunt.*id eſt ſi non habuerunt propoſitum firmum mutãdi vitam,ſed tantùm probare regulam intendebant.

CAP. X.

SANE. *Canonico.* regulari. *Fugerat.* non tamen cauſa leuitatis.*Nunc.*q.d,licet monaſterium vbi fecit profeſsionem inſtitutum fuerit in ſtrictiori regula,& monaſterium ad quòd tranſiuit in laxiori,tamen hoc non eſt attendẽdum,ſed quòd monaſterium non ſit arctius, ª *permanere.* 19 quæſtio. 3. mandamus,contra.ſol.hoc quando bono zelo tranſiuit,illud dum cauſa leuitatis. j. eo. licet. & repete quæ diximus.s.de ęta.& quali intelleximus.

ª Arctius. & ſic obſeruãtia & non inſtitutio attẽditur. Adde Car. in conſil.ſuo 18. incip. pro elucidatiõe ꝑmiſſorũ. circa prin.

CAP. XI.

SIGNIFICATVM. *Denuncies.*ſi enim parentes obtuliſſent ante 14.annum,exire non poſſet ar.hic à contrario ſenſu.*Oblatus.*& poſt maiorem ætatem ratam habuit oblationem factam à parentibus in minori ætate.*Factam.* ſine oblatione parentum.*Ratam.*expreſſè vel tacitè vltra tempus morando.*Aliam.*id eſt alium locum eiuſdem religionis, vel alium arctiorem etiam alterius religionis.j.eo. licet. Vel dic,quòd vbi facit minor profeſsionem ex leui diſpenſatione etiã epiſcopi põt ad minorẽ religionẽ tranſire,& hoc innuit hæc litera,ad religionẽ.

SVMMARIVM.

1 *Oblatio paterna facit monachum.*

CAP. XII.

CVM *virum.* *A parentibus.* idem ſi à tutoribus. 20.q.2.puella.*Accepit.*non quando fuit tradita à parentibus,ſed poſtea cùm facta fuit pubes vt in hac decre. dicitur. *Concilij.* 20.q. 1. monachus. *Paterna.*paterna deuotio dicitur facere monachum, quia filius deuotus in hoc patri obedit, neceſsitatẽ autẽ non imponit.20.q.1.illud. &c. puellæ, vel quia in minoribus annis à patre oblatus ante annos 14.

exire non potest supra,c.proxi.*Allegatum*.id est,siue secutus fuit paternã deuotionem,eam ratam haben do post legitimos annos,siue primam professionẽ, semper ex vtroque ligatus est filius,scilicet,ex ratificatione oblationis patris,& ex propria professione *Interdicto*.illi qui altero prædictorum alligatus est ad standum in monasterio.*Accepit*.scilicet in minori ætate.*contradixisse*.sup.eodẽ cap.2.*Ante*.scilicet,in minori ætate.*Constitutione*.20.q.1.puellæ.*vt puellæ*.nõ est hic sensus c.nec verba.sed hic intellectus collectus est à cõtrario sensu.*Nubili*.certè nec impubes postquam peruenerit ad legitimos annos, sed vsque ad illos exire potest.vt sup.ti.proxi.c.1.quæ ad nubilem ætatem peruenit.*Tunc enim*.q.d.si puella quæ in minoribus offertur monasterio à parentibus peruenerit ad pubertatem,non cogitur stare oblationi parẽtum,imò exire potest.

SVMMARIVM.

1 *Professio quando dirimat matrimonium.*
2 *Habitus tripliciter dicitur.*
3 *Solennitates multæ enumerantur necessariæ ad matrimoniũ dirimendum.& in num.4.& 5.*
4 *Professio sine abbate non valet,& quando sit firma.num.5.*
6 *Votum quando dicatur simplex,& quando solenne.*

CAP. XIII.

PORRECTVM. *Reddidit*.hæc est vehemens præsumptio professionis, licet verba professionis non expresserit,sicut & si reddat se alicui religioni.infrà, qui cler.vel vo.insinuante.vel reddere se religioni idem est quod profiteri,promittere etiã obedientiam monachalem,id est,pro præsenti profiteri. infrà,qui cler.vel vo.c.consuluit.

1 † *Professio*.No.secundum quosdam solam & semper professionem alicui de regulis approbatis,& de præsenti factam,non de futuro in manibus eius, qui habet potestatem recipiendi professionem,dirimere matrimonium,& facere monachum,sup.de renũ. ex transmissa.quandoque autem habitus sumptio, præsumptio est vehemẽs voti facti,vel professionis, puta si suscipiat in ecclesia:& aliis solennitatibus illius monasterij obseruantiæ habitum professionis deputatum,& tempore probationis finito, vel saltẽ inchoato,sed si ante tempus inchoatum acciperet, non reputaremus eum pro professo haberi.27. dist. quod interrogasti.27.quæstio.1. vidua.supra,eod. vidua.& c.super eo.& huic præsumptioni statur,nisi cõtraria voluntas probetur. suprà, de his quæ vi met. causa fi.perlatum.cessat autem hæc præsumptio si sumat habitum extra ecclesiam,& sine alia consueta solennitate.infrà,qui cle.vel vo.consuluit.nisi probetur contrarium,vt hîc.& infrà,qui cle. vel vo.insinuãte.alij distinguunt triplicem habitum.

2 † Primum professionis,quòd votum continentiæ habet annexũ.27.di.quod interrogasti.27.q.1.vidua. suprà,eod.vidua.Secundum conuersionis,quòd habet votum simplex annexum.sup.eod.super,eo.Tertium est probationis,quòd nullum votum simplex habet annexum.sup.de renun.ex transmissa.solennizatur etiã votũ per ordinis susceptionẽ.84.di.cùm in præterito. Itẽ intelligitur profiteri vnam de approbatis religionibus,si dicit,profiteor ordinem monachatus,licet non dicat ordinem sancti B.

3 † Nos dicimus quod etiã alio modo præter prædictos solennizatur votum,nam si qua mulier,virgo vel vidua,velũ virginitatis , vel viduitatis acceperit, & vestem religiosam sumpserit,etiam in scriptis à se, vel ab alio factis,& suo signo signatis promiserit se perpetuò continẽtiam seruaturam,credimus quod huiusmodi votum sit solenne,& dirimit matrimoniũ contractum,post tale votum,credimus etiam idem si sine literis in manibus alicuius religiosi fecit votũ, & vestem mutauit,vel alias apparentes solennitates exhibuit.sup.de conuer.coniu.ex parte.vt expressè habes.infrà,qui cle.vel vouen.insinuãte.infrà, de fri. & malefi.frater.nec sunt istæ personæ de foro ecclesiæ,& possunt habere proprium,vt expressè dicit prędictum.c.insinuante.27.quæstio.1.de viduis. Nec videtur,quòd quantumcunque publicè faciant & conuocatis testibus,quòd si solenne votum, nisi vestem mutaret,& in manibus religiosi fecit votum suum, sed si vestem mutauit,& scripsit in manibus religiosi,vel sigillauit,votum solenne erit,licet in priuato fecerit.argumentum.27.quæstio.1.de viduis.20. quæst. 2.vidua.Item etiam si in manibus sacerdotis publicè voueat continentiam,non est votum solenne sine aliis solennitatibus.infrà,qui cle.vel vo.veniens. & si contra hoc fecit valet,sed peccat grauiter,& sic loquuntur.cap.27.quæstio.1.hæ verò qui Christo. & c.fi.Item si sumat velum,& vestem mutet,nisi continentiam voueat,non est votum solenne. infrà, qui cle.vel vo.consuluit.Hug.tamen in summa sua dicit, hoc vanum esse dicere,quòd aliquis magis obligetur ex voto publico vel solẽni,quàm ex priuato vel simplici,& facit tantùm vim inter votum de præsenti,& votum de futuro,& hoc modo soluit contrarietatem.c.quæ sunt.27.quæstio.1.per totum.Sed certè si Hu.attendisset,quòd vtile est introducere distinctiones & solennitates istas propter varias causas, non reputasset hoc vanum,nimis enim esset graue, si quamcitò aliquis in corde suo deliberet de continendo,vel etiam si quamcitò hoc ipsum verbum exprimit intra seipsum,vel etiam coram aliquibus exprimit statim dirimeretur matrimonium post contractum,vel etiam sic præcisè cogeretur continere. Voluit enim & statuit ecclesia,quòd ad hoc vt dirimeretur matrimonium,quòd prædictæ solẽnitates, vel aliæ maiores secundum consuetudinem patriæ interuenirent,& tunc benè fecit ecclesia,quæ statuit quòd matrimonium post tam solenne votum cõtractum dirimeretur propter scandalum ecclesiæ. Nec mireris,quòd ecclesia talia statuit,cùm aliàs super matrimonio interuenerit vltra consensum forma necessaria,sunt enim verba necessaria.infra, de spõ. tuæ.& etiam quod plus est in baptismo, inuenta est forma noua ex causa.infrà,de baptis.cap.1. & certã formã inuenit in collatione ordinum,scilicet, quod certis diebus,& certis orationibus fiat.suprà, de sa. non ite.cap.& 2.& de sac.vnc.cap.1.& sic etiam est inuenire in sacramento eucharistiæ,& in multis aliis. Viri autem solenniter possunt vouere præter ingressum monasteriorum,eodem modo sicut mulieres, nisi quia sumunt velum,quod viris non competit.

4 † *Ab abbate*.nisi esset aliquis,qui posset ei dare regulam,& ipsum corpori ordinis aggregare,quomodo posset profiteri,& sic videtur quod necessarius sit abbas,& sine abbate non possit quis profiteri.Respond.quidam quòd cum in professione contineatur obedientia superiori exhibenda.infrà,de sta.monachorum. cùm ad monasterium.quod non sufficit intra se profiteri,vel pro voto simplici est habendum,sed si profiteatur in manibus alicuius monachi, vel etiam clerici secularis,vel etiam alicuius laici de mandato abbatis sufficit.infrà,eodem titulo,ad ap.decimaseptima,quæstione secunda.Gonsaldus.infrà,qui cle. vel vo.insinuante.& idem est,si sine eius mandato, sed eius nomine fit,& postea ratum habuit abbas. infrà, de conuer.coniu.dudum.

† Idem

5 †Idem etiam videtur quibusdam, si in nullius manu faceret, hoc tamen agitur, vt ipsi abbati fiat. argumentum infrà, qui cle. vel vo. consuluit. illa tamen decr. dicit expressè, quòd tale votum non est solenne, sed simplex. Sed sicut dicimus in matrimonio carnali, sic etiam dicitur in professione, quam alius recipit nomine alterius, scilicet quando professio fit in manibus alicuius, qui nomine alterius recipit professionem, sed non habet potestatem incorporandi ordini, nec recipiendi eius obediétiam, quod talis professio non dirimit matrimonium iam contractum, cùm non sit monachus, sed de futuro tantùm est huiusmodi professio, sed postquam superior consenserit, tunc solennizatur professio de futuro vel simplex. argumentum. infrà de conuer. coniu. dudum. sicut ratificatur matrimonium accedente consensu eius, cuius nomine contractum est. † Videtur etiam dicendum, quòd etiam episcopus per se, vel missos suos, vel aliàs, sed eius nomine potest professionem talium recipere, nam & si non habeant monasterium, in quo morentur, tamen in domo sua habitum portabunt, & sub obedientia episcopi erunt. 27. quæst. 1. de viduis. infrà, qui cle. vel vo. insinuante. infrà, de conuer. coniug. dudum. imò plus videtur etiam, quod si non sit eius nomine factum, tamen tenet professio vel votum, tamen in hoc casu videtur, quòd sit simplex votum, alius tamen præter episcopum non poterit eos recipere in sua obedientia, nec archid. vel plebanorum, vel aliorum prælatorum authoritate poterunt esse professæ in domibus suis, cùm hoc specialiter videatur esse concessum episcopis. 27. q. 2. si vir. argumentum. 23. dist. nulla. & c. vxor. tamen tenent quidam, quod simplex sacerdos votum continentiæ recipere possit, & eo recipiente cum suis solennitatibus solennizabitur votum. infrà de conuer. coniu. dudum. quia etiam sine sacerdote hoc possunt. 33. q. 2. admonere.

6 † Sed in professione dicunt quidam, quòd si aliquis voueat aliquam de approbatis religionibus, vel per se tantùm vel in manibus clerici, vel laici qui nomine alicuius ecclesiæ recipiat, votum simplex est, vnde cogendus est solennizare votum per susceptionem habitus, & nouam oblationem faciendam in manibus eius, coram quo prius vouerat, infrà de vo. & vo. re. per tuas.

Idem intelligendum videtur, etiam si nullius nomine expresso aliqui, qui nó habent potestatem incorporandi aliquem ordini, recipiant professionem alicuius, cùm videantur recipere professionem nomine ecclesiæ. Prædicti autem qui professi sunt intra se tantùm, vel in manibus eius, qui nó habet potestatem incorporandi aliquem alicui ordini, sicut dictum est, licet non sit solennis professio, tamen cogetur intrare aliquam religionem, & si non inueniat qui recipiat, sit sub obedientia episcopi, & monachus eius.

† Sed dices quare non eodem modo solennizatur hæc professio, sicut votum continentiæ, ex quo fit solenniter? vt no. suprà, hîc in glo. no. Sed respondeo, quia professio non potest esse de futuro, quousque superior acceptet votum, vel professionem, nisi præsens sit ille, qui acceptet, & qui potest eum incorporare ordini, & in sua obedientia recipere, sed votum continentiæ bene potest aliquis emittere, etiam si non sit qui votum recipiat, vel qui eum alicui ordini incorporet. infrà, de conuer. coniug. ex parte tua. Aliqui tamen dicunt, etiam talem professionem dici solennem & dirimere matrimonium iam contractum: primò dictum plus placet.

† Item aliqui distinxerunt, an profiteatur in genere vnam de regulis approbatis sic, scilicet, profiteor regulam beati Benedicti, & tunc habet locum, quod dictum est, an specialiter regulam alicuius loci professus est sic, scilicet profiteor regulam monasterij Clunens. quia tunc si abbas Clunens. nolit eum recipere, non cogitur alibi sumere ordinem, sed non videtur bona hæc distinctio, quia professio quæ est de præsenti, non recipit diem vel conditionem, neque tacitè, neque expressè. Si autem esset de futuro, vt si dicat, ego promitto quod profitebor in monasterio Clunens. tunc tacitè intelligitur, si abbas Clunens. voluerit eum recipere. *Fiat.* id est, perseueret quod iam est.

CAP. XIIII.

CVM *simus. Contulisset.* se reddendo quod vim professionis tenet. suprà, c. prox. *Paternã.* legitimam; scilicet, 19. q. vlt. si qua mulier. quæ ingrediens monasterium filium suum priuare non potest, vt ibi dicitur.

CAP. XV.

SICVT. *tenor. Extra se.* id est, furiosus. *Monachali* id est, qui tantùm professioni deputatus est.

CAP. XVI.

AD *Apostolicam sedem. Fieri.* 19. quæstione secunda. monasteriis.

CAP. XVII.

SICVT *nobis. Habitum.* tantùm professis deputatum.

SVMMARIVM.

1 *An liceat alicui de vna religione ad aliam transire. & in num. 2. & quid de clerico, in num. 3.*

4 *Punitur monachus, qui sine causa transiuit de vno monasterio ad aliud.*

5 *Non debet abbas recipere monachum sine literis dimissoriis prioris abbatis.*

CAP. XVIII.

LICET. *quibusda... Transire.* supple temerariè. sed si velit discretè transire non obstante priuilegio poterit transire. *Vocatione.* id est, in ea religione vel ecclesia.

1 † *In iacturam.* Not. quod si quis vult transire ad aliam religionem, etiam si constet eam arctiorem, tamen non poterit transire, nisi ex suo transitu iacturam grauem, vel infamiam prior ecclesia sustineret. arg. 11. q. 3. si quis verò. Item quia non debet esse causa scandali, suprà de renun. nisi cum pridem. Item quia communem vtilitatem, quæ est, vt non fiat iniuria huic cap. debet præferri priuatæ, quæ est, vt sit in arctiori religione. *Postulandam.* & causa assignata coram priore suo. & hoc innuit quod sequitur, scilicet, vt fictè, & c. *Postulauerit.* & sine causæ assignatione transeundi licentiam denegauerit. *Priuata.* id est, spirituali inspiratione. *Publicè.* id est, iuri communi. *Adimplere.* sua authoritate. *prælati.* quia nullã rationabilem causam suę cõtradictionis assignat sed tamen simpliciter contradicit. *Postulare.* causa assignata.

2 † *Probabiliter.* petita licentia, abbas cui eius cura commissa est, debet ab eo quærere causam, quare vult transire de loco ad locum, quam si abbas acceptat, liberè transire potest, etiam si neget licentiam transeundi. Idem dicendum est, si causam eius nolit audire, vel audit, sed non respondet, vel etiã respondet, sed nó probabiliter, imò notoriè, sed falsò vel iniustè, vel malitiosè. Si autem probabiliter respódeat abbas, sed monachus in suo proposito perseueret: tunc superior est requirendus, & hoc de monacho.

3 † Clericus autem potest transire ad religionem non petita licentia, etiam si contradicatur. 19. q. 2. duæ.

duæ. crederemus tamen, quod posset eum repetere, si ex transitu suo prima ecclesia grauem sustineret iacturam. arg. hîc. *Transire*. quia homo qui non potest stare sine carnibus, de canonica regulari vult transire ad monachos.

4 † *Requirendum*. iustis enim causis assignatis, si appellaret abbas, crederemus eum restituendum ante causæ cognitionem; dummodo verisimile esset dictum abbatis. arg. suprà de app. bonę memo. O. & etiam fortè idem si non appellaret, & si tantùm de transeunte monacho quærimoniam detulisset, si monachus velit probare arctiorem religionem, ad eum redibit ad quem transiuit, tamen ante causæ cognitionem ad eum redibit. 19. q. 3. mandamus. & intentabitur contra istum, vel rei vend. vel alia: vt not. suprà de ma. & obed. inter. vel officium iudicis, vel condictio ex prædicto canone, tamen hoc vltimum tūc intelligimus, quando sine licentia petita transiuit, vel etiam petita & denegata ex iusta causa, vel etiā nulla iusta causa assignata, cum sufficit superiori licentiam denegare, & ad subditum pertineat causam requirere negationis, & tunc si superior denegaret reddere rationem, ipsi imputandum esset. arg. 36. dis. § ecce. Hoc tamen scitote, quod si monachus malitiosè transeat, & sine iusta causa licet ordinem seruauerit debitum in petitione licentiæ, quę sibi denegata fuit, tamen abbas monachum suum requirere poterit, etiam si non appellatum. argu. ad hoc. suprà de sepul. fraternitatem. suprà de ætate & qualitate, intelleximus. vbi dicitur, quod monachus transiens potest redire, prius ad monasterium, ergo multò fortius reuocari ab abbate potest, & ita punietur monachus, qui sine causa transiuit, cum grauiter deliquerit, & eodem modo abbas punietur si iniustè denegauit, vt hîc dicit.

5 † Sed quid dices in aliis abbatibus, ad quos transeunt, nunquid statim tales monachos recipient ad eorum solam petitionem an cognoscent de causis, quæ hincinde assignantur. Respon. quòd abbas nunquam debet recipere monachum sine literis dimissoriis prioris abbatis. 19. q. 3. statuimus. sed abbas ad quem accedit monachus, qui vult transire, poterit ad priorem abbatem mittere, & ipsum requirere, quare eum non licentiet, & tunc si nullam, vel manifestè iniustam causam assignet abbas, tunc securè ipsum recipiet. Si verò iustam causam assignet abbas, sed monachus eam velit probare falsam & incontinenti, tamen secundus nullo modo cognoscet, sed monachum priori abbati remittet. arg. ad hoc. suprà de rescrip. cùm contingat. nisi malitia abbatis negantis notoriè falsa esset, quia tunc non esset ordo iudiciarius requirendus. suprà de cohab. cler. & mu. c. vestra. & hoc idem dicimus & similiter procedendum, sicut dicit hîc gl. petita licentia ab abbatibus Cisterciens. cùm ordinarij eorum subditis abbatibus negant benedictionem impendere. suprà. de sup. neg. præla. cap. 1. & idem dicimus in priuilegiatis, qui habent priuilegium, quòd si eorum ordinarij negauerint malitiosè suos monachos ordinare, quod liceat eos à quibuscúque catholicis episcopis ordinari, & idem in aliis similibus. *Transmigrauerit*. licentia petita & sine causa denegata. *Derogaret*. id est, quòd non fuit in derogatione vestri ordinis.

SVMMARIVM.

1 *Non est seruandum iuramentum, cùm vergit in interitum animæ.*

2 *Quando liceat mulieri venire contra proprium iuramentum. & in num. 3.*

4 *Quo casu in matrimonio competat restitutio.*

CAP. XIX.

VENIENS. *Præstitit*. non tamen intentione seruandi continentiam, quod bene liceret. 33. q. 5. quòd de eod. sed propter odia & vt liberius posset cum aliis adulterari, quòd non licet. suprà de iureiur. tua. *In arcto loco*. non tamen vouens, quia vouere non poterat, viuente verò marito qui eam repetere poterit, & econtrario: quia paria, &c. infrà de adult. c. pen.

1 † *Præfatum*. hoc iuramentum non potest seruare sine interitu salutis æternæ, & ideò non debet seruare. suprà, de iureiur. si verò. nec valet si dicat, nullus eam repetit, quia cùm suo iuramento occasionem dederit adulterio mariti, nō est excusabilis, nisi quicquid facere potest faciat, vt eum ab adulterio reuocet. 27. q. 2. si tu ab.

2 † Sed quæres, si huic non est licitum intrare religionem, quare viro datur licentia, vt sequitur? Resp. non datur ei licentia, nisi mulier consenserit, vel dic & melius, scilicet, quòd mulier admittitur, vt veniat contra proprium iuramentum, & non est in sui fauorem, sed mariti, scilicet, vt maritus ab adulterio reuocetur, nam si diceret mulier, peto eum mihi restitui, quia continere non valeo, non admitteretur contra proprium iuramentum, nisi ex magna dispensatione. C. de leg. quòd fauore. argumentum. suprà de iureiur. si verò.

3 † Et hinc est, quòd si vir adulterium committat, propter quod est iusta causa, per quam mulier agit ad repetendum contra proprium iuramentum, quia sicut dictum est in petitione mulieris, non attenditur fauor mulieris, sed viri, scilicet vt dimittat adulteram, non est cogendus ad eam redire, scilicet, quia suspectus est, quia fraudulenter ad tempus, vt effugeret disciplinam ecclesiæ, hoc faceret, cogitur intrare monasterium, vt hic. Aliud tamen diceremus, si hæc mulier intrasset monasterium de licentia viri etiam calumniosè, & cum peccato obtenta, nam tūc viro adulterante non deberet exire de monasterio, nec redire ad virum adulterinum, tamen per adulterium mariti solennizatur votum vxoris. infrà eod. c. proxi. & c. constitutus. & c. veniens.

4 *Recipiat*. † Not. in matrimoniis, quòd vbi voluntaria est separatio: tamen competit petitio restitutionis vni contra alterum, vel officium iudicis, vel condictio ex hac decreta. plus dicimus quod competeret viro restitutio, etiam si eam eiecisset. *Matrimonium*. prædictæ G. & E. *Migrare*. hęc concedit Papa viro, scilicet quòd possit transire ad religionem, quia hoc volebat mulier: quia si mulier nollet, præcisè cogeretur eam recipere. Nec obest si dicat eam adulteram, quia & vir similiter adulter erat, & paria delicta pari compensatione delentur. infrà, de adult. cap. 2. & sequen. vel dic vt in glo. quæ incipit hæc sacramenta.

SVMMARIVM.

1 *Habitus probationis solennizat propositum.*

2 *Non est cogendus quis ad ingrediendum monasterium, licet votum fecerit de hoc, in num. 3.*

CAP. XX.

CONSVLTI. *Nouitij*. id est, probationis. *proposuerit*. & de hoc proposito potest constare, vel per confessionem suam, quam modo facit, vel quia intrauit sic protestans, scilicet quòd vult mutare vitam & habitum, & si de his constiterit hic habitus solenniter susceptus, dirimit matrimonium iam contractum, hæc enim protestatio, siue intentio cum susceptione habitus probationis, habetur pro tacita professione.

1 † Et

1 † Et est hic argumentum, quòd habitus probationis solennizat propositum, & multò fortius votum talè quo abrenunciat seculo. Secundò solennizatur capiendo habitum probationis. argumẽ. 27. quęstio. 1. cap. 1. votum autem continentiæ solius sufficit, vt solennizetur votum, si mulier postea habitum alicuius religionis solenniter receperit. ĵ. qui cle. vel vo. insinuante. & idem fortè esset dicendum, si abrenunciet propriis quòd postea accipiẽdo habitũ probationis videtur solennizare votum primũ de abrenũciatione propriorum, quod erat simplex, & matrimonium non dirimebat, cùm abrenunciatio propriorum, sicut continentia sit de substantia monachatus. infrà, de sta. mon. cùm ad mona. secùs si voueret non comedere carnes, vel seruare vigilias monachorum, nam licet post tale votum acciperet, non crederemus solennizari votum. Ratio quare prædictis modis uidetur solennizari votum est, quia ex quo prædicta vouit cogendus est ea seruare etiam si habitum non accepisset.

2 † Igitur melius est, quòd si per se sine habitu fecit illud quod facere tenetur suscipiendo habitũ, quòd vlterius habitum deserere non permittatur, argumentum, contra. 17. q. 2. Gonsaldus. vbi dicitur, quòd qui vouit se fieri monachum, non est ad hoc cogendus, ergò nec habitum accipiendo videtur solennizare votum. Sol. ibi, votum emisit mente alienata, vel ibi, nullum votum emisit, nec professionem fecit expressè, nec etiam expressè præsumitur fecisse, quia ibi nullum habitum suscepit. Hic autem primò propositum habuit, & postea habitum suscepit, & ideò suscipiendo habitum illud solennizat. Gonsaldus autem qui promisit se facturum monachũ sine præsenti susceptione habitus, licet peccat, si non, fiat. 17. quæstio. 1. qui bona. non tamen votum facit, nec profiteri intelligitur, nec etiam cogitur postea fieri monachus. argumentum. ʃ. de renun. ex transmissa. ff. si cer. pet. qui mutuam.

3 † Alij autem dicunt & melius, eum esse cogendum, & in prædicta decre. ex transmissa. nullum votum vel propositum certum habuit, sed tantùm habitum probationis petiit, vt ibi no. nullo voto præcedente. *Seculariter.* portando arma vel viuendo luxuriosè. argumentum. 20. quęstio. 3. eos. matrimoniã autem licitè contrahunt. & tonsuram secularem portabunt, cum dicit regula quod in veste qua intrabit exibit. suprà, eo super eo. arg. suprà, de cle. cõiu. Ioannes. & quia sub conditione intrauit. argumentum. ĵ. de spon. de illis. Alij dicunt sed malè, ꝙ sumẽdo habitum probationis, intelligitur simpliciter vouisse, vnde impedit matrimonium contrahẽdum. ĵ. qui cle. vel vo. rursus.

☞ † *Protestetur.* & tamen si non protestetur, poterit ad seculum redire. ĵ. eod. statuimus. nisi contrarium appareat. s. quòd voluerit mutare vitam, licet videatur esse in culpa, cùm protestari deberet, & nõ protestatus fuit, & ideò sibi imputari debet, sed ideò hic excusatur à protestatione, vel ideò non cogitur ad protestationem, quia si cogeretur, fortè omnes protestarentur pro ingressu, & sic multi postea haberent occasionem facilius, & sine rubore exeundi, quia cuilibet concessum est hoc de sua conscientia testificari. & solus Deus cognitor est secretorum, introductum est, vt quicquid dicit de hoc credatur sibi, imò plus dicimus, quòd si per confessionem eius fieret præiudicium matrimonio, non crederetur ei. Item aliqua causa est, quare etiam si non exprimat non præsumitur cõtra eum, quia præsumitur quod ex rubore omiserit protestari, quòd si regula ei displiceret, liceret sibi ad seculum redire, vel fortè ideò excusatur, quia timet si protestaretur, quod non darent sibi habitum probationis.

CAP. XXI.

POSTVLASTI. *Nouitiorum.* id est, probationis. *Reuersi.* quando non intrauerunt animo mutandi, vel fugiendi seculum. suprà cap. proxi. *Ab ipsis ecclesiis.* si clericus de licentia episcopi acceperit habitum probationis intra annum, seruabuntur sibi sua beneficia. arg. suprà de elect. cùm in cũctis. si autem sine licentia, proceditur secundum formam decret. suprà de cler. non resid. ex tuæ. Hoc non placet, quia decret. illa, loquitur de clerico latitante, scilicet, qualiter contra eum procedatur, & credimus quod etiamsi sine licentia episcopi transiuerit, quod debet expectari per annum, quia ex quo habet hoc de iure, quod etiam sine licentia prælati possit trãsire ad religionem. 19. q. 2. duæ. & quòd per annum sit in probatione tali conditione, quòd possit ad priorem vitam redire, ergo & beneficia recuperare possunt, vel potius non amiserunt, sed poterit episcopus moderari eis resciſsius tempus, & maximè duorum mensium. infrà titulo proxi. ex publico. Vel dic, quod ipso iure vacant. argum. suprà de renun. ex transmissa. hoc non placet, & potest dici illud fieri propter expressa signa renunciationis quæ ibi fuerunt.

CAP. XXII.

EX parte tua. *Habitum.* quem cum solennitate solita receperunt, aliàs secùs, vt not. suprà eodem vidua. hîc non erant distincti habitus probationis & professionis, quia si essent distincti, quantocunque tempore portaret habitum probationis, non cogeretur illam regulã profiteri. Vel dic, quod etiam si non profiteatur, & etiam sint distincti habitus, quod hoc ipso, quod vltra tempus probationis moratur, cogitur esse in ordine, licet non in illo, sed hoc nõ placet. *Habitus.* suprà eodem porrectum. *Per annum.* præsumitur enim causa probationis vsque ad annum portasse, post annum autem quasi professus portasse videtur. de hoc not. suprà c. 2. tamen hæc litera potius innuit contrarium, quod non habeatur pro professo, sed vt negare non possit cogitur viua voce profiteri, vel posses dicere, quod loquitur vbi habitus sint distincti, quod non placet, quia tunc nisi solita solennitas obseruetur pro susceptione habitus, nunquam habetur pro professo. argum. infrà c. proxi. & no. supra. eo. c. 2.

CAP. XXIII.

STATVIMVS. *Nouitios.* nullum votum emittentes, alias secùs. infra, qui cle. vel vo. cap. vlt. *Religionis.* id est, professionis. *Posse.* & si quis eos medio tempore verberat non incidit in canonem: quia non est persona religiosa. *appareat.* fortè, quia confitentur modò, quòd quando intrauerunt habuerunt animum fugiendi seculum, vel quãdo sumpserunt habitum, hoc ipsum protestati sunt, & sic non tollitur per hanc decr. superior, scilicet, consulti, sed eam interpretatur, quia cum ibi non diceretur quis probare deberet in foro ecclesiæ, an haberet animũ reuertendi, vel quod ipse cogatur probare, quod eo animo intrauit sibi liceret ad seculum redire, & hæc litera decret. magis innuere videbatur, vel quod si nihil probaret, posset redire propter præsumptionem, quæ eum iuuaret, & hoc modo in hac decret. determinatur, scilicet, quod vbi apparet, & per confessionem eius, vel aliò modo, quod non habuit animum reuertendi, quod liberè poterit ad seculum redire. *Benedicantur.* & hæc benedictio facit, quod ille habitus sit censendus professus.

CAP.

CAP. XXIIII.

NE *religiosi. Priores.* etiam extra capitulum generale constituti. *Suis.* vt locis primis. *In locis.* non cum aliis monachis, sed fortè ad feruiendum, vel alio modo. *ministrentur.* à primo monasterio. arg. 16. q. 6. de lapsis. alij ab alio in quo moriantur.

DE CONVERSIONE coniugatorum.

TIT. XXXII.

CAP. I.

PRAETEREA. *Praesentibus.* hae solennitates vel exhibitae vel omissae modicum faciunt, ex quo constat de professione. *De licentia.* q. d. haec si faciant ad casum praesentem in fi. dicemus. *Transierit.* ȷ. eodem venien. contra, sol. illa ideò non potuit reuocare, quia adulterium commiserat, alias enim secùs. 27. q. 2. agathosa. *Seruare.* breuiter dicimus, quòd alterum de his duobus oportet eam facere, ad hoc vt valeat ingressus, scilicet, vel quod intret religionem, vel quod voueat continentiam. ȷ. eod. coniugatis. & si vouerit continentiam, sufficit ad hoc, vt non possit eam reuocare maritus, tamen si est iuuenis, & suspectus, non sufficit si solummodo vouit, sed etiam cogeretur monasterium intrare, & sic intelliguntur contraria hic signata. 27. q. 2. c. agathosa. rescripsit. & 33. q. 5. cap. qui vxorem. infrà eod. cùm sis. & c. vxoratus. tamen non cogeretur fieri monacha, nec viuere monachaliter, hoc excepto, quod compescetur à vagatione & custodietur, ne luxuriari possit, secùs si esset vetula, vt ibi dicitur. Alij dicunt sed non bene, solam licētiam sufficere. 33. q. 5. qui vxorem. & in aliis cōtrariis. Hoc autem. c. cum suis concor. intelligitur de licentia extorta. arg. 33. q. 5. notificasti. Alij dicunt & minus benè, quòd si erat iuris ignara, non obstante licentia, ☞ poterit reuocare, aliàs non. † Item quaerunt quid si maritus non intrauit religionem, sed tamen consentiēte vxore vouit continentiam. Respon. si vxor non vouit & marito vouente consenserit, vterque debet cōtinentiam seruare, nec alter alteri debitum reddere tenetur, cùm ius idem remiserit, tamen monasterium intrare non potest sine voluntate alterius: vt 33. q. 5. quod Deo. sed tantùm si vnus alteri vouendi licentiam dederit, & non vouit, debitum exigere potest, quia non renunciauit. argum. contra. quia dando licentiam intrandi monasterium, videtur ei dedisse licentiam vouendi, & tamen eum potest repetere, vt hic.

CAP. II.

VERUM *eligere.* Vt hic, & infrà eodem, ex publico. *Satis potest.* & credimus primi matrimonij vinculum penitus frangi.

SUMMARIUM.

1 *Votum quod inuita vxore fit: quādo impediat matrimonium?*
2 *In quibus casibus ingressus vxoris vel mariti valeat, vel non. in num. 3. 4. & 5.*

CAP. III.

1 QUIDAM. † *Votum non tenuit.* quò ad hoc, quòd fit in monasterio cùm non esset persona idonea, tunc ad intrandum monasterium, cùm intrare non potest sine voluntate vxoris, sed tenet quò ad hoc, quod non exigat debitum, vt hic sequitur, quia persona idonea ad hoc erat. Tunc dicunt quidam & bene, quod votū huiusmodi quod fit inuita vxore, vel etiam quod plus est voluntaria, sed vouente, nec religionem intrante, non esset solenne sed simplex, & ideo impedit contrahendum, sed nō dirimit iam contractum, vt hic, & infrà eod. placet. infra qui cle. vel vo. consuluit. & c. rursus. votum autem simplex continentiae, non dirimit matrimoniū contractum, vt infra. qui cle. vel vo. veniens. & c. rursus. & similiter dicemus, quòd in ingressu monasterij sine voto vxoris, non dirimit contractum. argu. hic. & infra eod. placet. Ad contraria autem. ȷ. eo. ex parte. & c. consuluit. & c. dudū. Resp. quod vel habuit post ingressum ratū votū coniugis marito hoc petente, in quo casu tenet, vel ratificatur ingressus, & ipsa mulier intrare cogitur, vt no. s. c. prox. C. ad velle. iubemus. vel post mortem vxoris tacitè, vel expressè vir ingressus priorem ingressum, qui non tenebat ratum habuit. ar. s. de his quae vi me. cau. c. 1. & c. quod Deo, non contradicit, quia ibi ambo coniuges pariter, & solenniter hoc vouerunt. † Item dicimus similiter, si remanens in seculo velit intrare religionem, ille qui ingressus est antequam restituatur, prohibere non potest. 27. q. 2. agathosa. 33. q. 5. qui vxorē. quia non potest ab ea debitum exigere, vt hic dicitur, & multominus potest eam reuocare de monasterio, quod intrauit. arg. ad hoc: quia si propositum videtur quis solennizare per susceptionem habitus. ȷ. eo. c. consuluit. multò fortius votum factum in ingressu monasterij, licet tunc esset inutilis ingressus, videtur tamen eum ratificare per receptionē habitus, quod verum intelligimus, si constat eum voluisse vitam mutare: vt in praedicta decret. dicitur.

2 † Alij tamen dicunt & videtur melius, quod haec mulier quae non vouit, quando vir ingressus est monasterium viro inuito, nō potest ingredi religionem, & ingressum potest educere. argu. 33. q. 5. quod Deo. quia non tenuit ingressus eius, vt hic, secùs autem si ingressu viri vouisset, quia tunc ingressus tenet, & sic loquitur cap. agathosa. hac eadem ratione dicimus, quòd si quis post mortem vxoris stetit in monasterio, etiam per momentum votum eius fit solenne, & si ignorauit mortem vxoris: vt no. infrà eo. consuluit. salua tamen distinctione, quam ponimus infrà de eo qui dux. in ma. c. 1. idem est & si ambo coniuges, siue ignorantes, siue scientes alterum viuere ingressi sunt monasterium, quia amborum votum videtur ratificatum, & solennizatum per professionem, & ingressum vltimò ingredientis, sed si restitutus esset, tunc eo inuito, ille qui remansit in seculo religionem intrare non potest.

3 † Item dicimus quòd non solùm remanens in seculo potest repetere vxorem ingredientem monasterium, sed ipsa ingrediens potest petere coniugem in seculo remanentem, nam vnus coniugum sine altero vouere non potest, & si vouit non debet soluere promissionem, vt hic. & 33. q. 5. vna. Item alia est ratio, quia eius ingressus non tenet, vnde peccat si se ab vxore alienat, vel si ei occasionem adulterandi praestat. 27. q. 2. si tu. suprà tit. prox. veniens.

Et intelligimus haec vera etiam si de voluntate alterius non vouentis intrasset propter causas & rationes praedictas, quia paria sunt, siue inuita vxore transierit, siue volente. Sed secùs est si remanente in seculo adulteraretur, quia tunc non posset ad eam redire, infrà eod. constitutus, & c. veniens. 33. q. 5. c. notificasti. sed tutius est, quod fiat officio iudicis reuersio eius qui ingressus est monasterium ad coniugem suam, quàm ad petitionem suam. suprà eod. tit. cap. 1. sed licet rediret ad maritum, non tamen exiget debitum, vt hic, sed secum cohabitabit, & debitum reddet. 33. q. 5. quod Deo.

4 † Alij dicunt & malè, quòd si non inuita vxore vouet

vouet vir,sed voluntaria,vt hîc,non tamen vouēte & transeunte:vt j.c.ex parte.1.non tenet votū ita,quod sit irreuocabile,imò reuocari potest vxore petente, vt hîc,sed ipsa vxore vel mortua vel vouente obtinere cogitur maritus ad monasterium redire,& si cum alia contraxit separatur matrimonium.j.eo.ex parte.& c.seq.sed.j.eo.placet.vehementer contradicit, sed dicunt illud.c.loqui in errante,& nihil est tā contrarium consensui,sicut error.ff.de iu.om. iud. si per errorem.secùs autem vbi non errat,& dicunt istum verum esse monachum,& in omnibus debere seruare regulam saluo iure vxoris, & quod sine scandalo cum ea viuat.arg.s.de cle.coniu.Ioannes.s. de vi.& ho.cle.Deus.potest etiam dici secundum eos, quod inuita vxore portabit habitum, ex quo consensit monachatui,sed contra videtur quando non fit monachus,cùm non possit viuere sine continentia,sed dicunt in hoc casu speciale, quando autem inuita vxore vel etiam nesciente intrat monasterium nō fit monachus,nec tenet ingressus: vt hic, & sic potest intelligi.j.eo.placet.

5 †Vel dic,licet hæc distinctio non placeat, quod ingressus monasterij sine professione,vel voto continentiæ,non potest solennizare votum, etiam si alter coniugum consentiat altero coniugum non intrante monasterium, vel non vouente continentiā, & idcircò si post mortem præsentis vxoris contrahat cum alia,tenet,nec precisè cogendus est intrare monasterium,& sic loquitur præsens decr.& j. eod. placet.nisi postea ratum habuisset primum ingressum,quod non tenebat.s.de transac.c.2. de his quæ vi me.causa.perlatum.& j.eod.ex parte. & c.consuluit. Si verò ille qui ingreditur, monasterium, non solum ingreditur, sed etiam votum continentiæ emittit, licet possit ab vxore non profitente nec volente reuocari, tamen post mortem eius non potest contrahere, & si contraxit,non tenet matrimonium,nam licet ingressus monasterij qui non potuit solennizare votum sine consensu vxoris ad hoc sufficiat, non sufficit tamen votum continentiæ cum prædicta solennizatione.de hoc not.j.e.c.pe.*poterit.* tamen si acceperit tenet matrimonium, cùm tātùm sit simplex votum.

CAP. IIII.

C*VM sis.Transire.*nisi propter adulterium alterutrius feratur sententia diuortij,quia ex tunc licitum est non adultero ingredi monasterium.27. q.2.agathosa.& post mortem ingressi monasterium licitum est remanenti in seculo cōtrahere,quia post mortem soluta est à lege viri.j.de secun.nup.c.si.*Trāsf eat.*nisi in episcopo,vbi oportet quòd vxor intret religionem.j.e.sanè.

SVMMARIVM.

1 *Vxor ordinati,non potest cogi,vt intret religionem.*

2 *Vxoris taciturnitas in ordinando an sufficiat.*

CAP. V.

C*Oniugatus.Sacros.* dicunt quidam idem si ad minores, cùm non possit ordinari sine titulo. 70. distinctio.c.1.& coniugati non possunt habere præbendas.s.de cle.coniu.c.2.alij contra.cùm possit intitulari ad patrimonium.suprà, de præbend. tuis. Item potest esse, quòd vellet dimittere & accipere

1 vxorem,& ideò malum esset ligare eum.†*Profitente.* Not.vxorem ordinati,non cogi intrare religionem, sed sufficere si voueat continentiam.38. di. si se.77. dist.episcopus.secùs in monacho.s.c. proxi.& episcopo.infrà,c.proxi,sed quæritur, an sufficit in ordinando sola taciturnitas vxoris.ar.quod sic,28.distin. quia sunt.sed tamen ordinator peccat nisi à principio antequam eum ordinet mulierem ipsam faciat profiteri.Alij tamen dicunt, ꝙ sicut in professione, sic & in clericatu,tenetur, vel ad ingressum monasterij,vel ad promittēdam continentiā.ar.j.c.prox.

CAP. VI.

S*ANE si coniugati.*& j.

CAP. VII.

E*X publico. Religionem.* non tamen in domo propria remanere. j. eo.ex parte. aliàs autem benè liceret sibi in domo remanere.j.qui cler.vel vo. insinuante.*Cautione.*hæc cautio exigitur,ne hanc dilationem licet modicam malitiosè peteret. *Duorum.* quidam dicunt hoc tempus currere à tempore contracti matrimonij, alij à die monitionis,quòd consummet matrimonium,nos dicimus episcopū audita defensione puellæ,quòd velit intrare religionem, præfiget ei hoc tempus, & non credimus hoc tēpus dari ad deliberandum ei,an redeat ad sponsum, vel intret religionem,sed ad probandum religionem,& non habebit amplius tempus probationis,sed tunc profiteri cogetur, licet credamus episcopum posse illud prorogare & restringere, sed nunquid transacto tempore,si nondum intrauit,sed postea intret tenebit.Resp.ꝙ sic,tamen iudex debet eam excommunicare transacto tempore & termino, & sic excommunicata manebit vsque ad introitum monasterij, sed tunc absoluetur.s.de resti. spo.literas. in fi. *Consummatum.*& sic no.circa matrimonium consummatum valere constitutiones ecclesiæ.

CAP. VIII.

V*Xoratus.*s.eo.c.cùm scis.*Vestro.*loquitur fratribus.

CAP. IX.

E*X parte.Vxore.*& similiter vouente, & sic nullum est contrarium.*Retinuit.*illicitè.*de iure.*vt not.j.e. dudum. cùm esset suspecta. *Muliere.* iustum est, quod hîc dicitur,cùm habuerit licentiam ab vxore, vnde malè fecit,quod ad eam rediit,sed ipsa compellenda erat intrare.33.q.5.qui vxorem. Alij tamen contradicunt,& fortè melius,vt no.s.eod.c.1. *monasterium.*arg.contra.s.eod.quidam.notatur ibi.

CAP. X.

C*ONSVLVIT.Transierat.* ipse vir. *Dirimendum.* hoc ideò est,quia post mortem vxoris stetit in monasterio, vnde quod ab initio non tenebat,ratificatur.s.de his quæ vi met.causa.perlatum. vel votum quod vxore sua viuente emiserat,& non valebat ingrediendo monasterium, modò solennizatum est perseuerando in monasterio post mortē vxoris,nec requiritur ad hoc, quod solennizasse intelligatur, quòd sciuerit mortem vxoris, & quòd postea in monasterio remanserit, sed sufficit quòd mortua sit,& est ratio, quia separando se ab vxore, siue inuita.s.eo.quidam.siue voluntaria.s.eo. ex parte.semper præsumitur velle mutare seculum, vt suprà,in præalle.decre.& ex quo tale propositum habet per habitus susceptionem, esset solennizatum votum,nisi vxor impediret.sup.titu. proxi.consulti. ergò sublato impedimēto vxoris,statim primo momento post mortem eius,& votum solennizatum esse videtur.†Item alia ratio est,quia ad hoc vt votū valeat,non requiruntur scientia, vel opinio, sed rei veritas.j.e.placet. Item si allegaret se ideo moram in monasterio fecisse, quia vxor viuebat ad quam redire nolebat,allegaret turpitudinem suā,& sic audiendus non esset. suprà. de do. inter. secùs autem esset,si protestatus esset habens vxorem, quòd non inten-

intentione mutandi vitam, sed probandi intrauit, quia tunc etiam post mortem vxoris non ratificatur, quamdiu durat tempus probationis, imò exire potest, sicut si non habens vxorem, ingressus est. s. ti. prox. super eo. tunc autem tantùm dicimus ratificari votum coniugati ingresi, vel solennizari, quando prius expressè professus est, vel tacitè, quamuis eius professio non tenuerit propter coniugem viuentē. Quando autem tacitè, vel expressè quis vouere intelligitur, not. s. tit. prox. c. 2. Alijs autem tantùm videtur, & fortè melius, ꝙ non ratificatur votum, vel ingressus monasterij illius coniugati, qui inuita vxore intrauit, licet post mortem eius ignorãter in monasterio manserit, sicut notauimus in matrimonio carnali, plenè super his rationes assignãdo. j. de eo. qui dux. in matrimon. c. 1.

CAP. XI.

CHarissimus. *Maximè*. id est tantùm.

SUMMARIUM.

1 *Coniugatus ignorante altero religionē profitens, vxore priore mortua, licet non cogatur seruare ordinem, tamen si de nouo contrahat cum alia, matrimonium non tenet.*

CAP. XII.

PLACET. *Promisit*. & intelligitur simplex hoc votum: vt not. s. eo. quidam. *Cogendam*. s. eod. quidam intrauit. vbi de hoc not. s. eo. ex parte. contra. nūquid idem dices in promoto ad sacros ordines, scilicet, quia si ordinatus fuerit ad sacros ordines, inuita vel nesciente vxore, ꝙ ea mortua non sit cogendus seruare ordinem, & quod si contrahat cum alia de nouo, quòd tenet matrimonium. arg. hîc. Nos credimus contrarium, scilicet, quòd licet ordinatus reddendus sit vxori, tamen si de nouo cum alia contrahat, non tenet matrimonium. Et ratio est diuersitatis, quia matrimonium de iure naturali non impedit quenquam ordinari ad sacros ordines, quia naturali iure potest ordinatus, vti matrimonio cōtracto, sicut facit Orientalis ecclesia. 31. dist. Nicena. 32. dist. si quis eorum. & etiam contrahere posset, nisi constitutiones ecclesiæ hoc prohibeant. Ex hoc ergò apparet, quòd sola constitutio impedit, ꝙ hic coniugatus non contrahat, cessante ergò impedimento, id est, mortua vxore, seruet constitutionem quæ est, ꝙ ordinatus in sacro ordine, si contrahat, quod non tenet matrimoniū, sed in voto secùs, quia de iure naturali matrimonium, vel vsus matrimonij impedit votum, in quo continetur continentia, quę simul esse non possunt, scilicet, continentia & vsus matrimonij. s. eo. quidam. vnde cùm à principio de iure naturali non tenuerit, non potest dirimere matrimonium iam contractum.

CAP. XIII.

AD *apostolicam sedem*.

SUMMARIUM.

1 *Votum continentiæ, quando impediat matrimonium.*

CAP XIIII.

EX parte. *Viduitatis*. id est, professionis, sed dicitur viduitas, quia ipsa vidua erat, & erat signum, ꝙ in viduitate manere debebat, plus placet, quòd non assumpsit velum professionis, sed viduitatis tantùm, in quo proponebat, & se proponere, & vouere ostendebat, quòd in viduitate permaneret, & hoc satis patet per hoc, quod sequitur in fin. vbi dicitur, quòd si noluerit intrare monasterium, quòd cogitur ire ad sponsum, quod non esset, si professa esset. *Solenni celebratione ac letania*. fortè quælibet istarum sufficit ad solennitatem, si non habet virum, vel non intrasset monasterium, vt not. s. tit. proxi. vidua. aliàs si virum habet secùs, vt hîc in fi. Hoc non fatemur nisi cum solennitate solita hoc faciat, vel nisi suam voluntatem exprimat. *videri*. licet non sit verum, vt sequitur. *Consummandum*. j. qui cle. vel vo. insinuante. contra. so. ibi emiserat votum, hîc non, vel illa erat libera, vnde facilius præsumitur pro solennizatione voti. s. quòd sola susceptione habitus fit solennizatum. s. de re. & tran. ad re. consulti. hæc habebat sponsum, vnde difficilius præsumitur pro solennizatione voti, non enim votum sponsi de præsenti solennizatur per susceptionem habitus, quamuis alterius simplicis, & solutæ personæ solennizaretur. s. de re. & tran. ad reli. consulti. plus placet, ꝙ hîc, dr. & ibi fuit solenne votum continentiæ, & non professionis, & hoc solenne votum continentiæ non dirimit matrimonium contractum ante ipsum votum, vt hîc, sed benè dirimit matrimonium contractum post votum huiusmodi, s. continentiæ solenne, & sic loquitur decr. insinuante. de hoc not. s. de re. & tran. ad reli. porrectum.

☞ †*Regularem*. not. quòd vbi alter coniugum transiuit ad secunda vota, antequam interueniat carnalis copula, non sufficit alteri coniugum habitum sumere, vouere continentiam, & in domo sua manere, imò cogenda est professionem facere alicui de regulis approbatis, vt hîc habes, & postmodùm cogēda monasterium ingredi. Idem dicendum videtur in vxore episcopi, quia non sufficit vxori eius vouere, nisi intret religionem, & continentiam profiteatur. s. eo. sanè. & idem est si suspecta sit quæ in seculo permanet. s. eo. cùm sit. sed si de facto non sit à prædictis exacta & facta professio, cùm tantùm hæc professio sequatur ad illud, in prædictis casibus cogetur & profiteri & religionem intrare. arg. j. e. significauit. in alis autem credimus sufficere solum votum continētiæ, & remanebit in domo propria & proprium habebit, nec vllam regulam seruare tenebitur. s. eod. c. 1. & c. cùm sis. & c. coniugatus. infrà, eodem. significauit.

CAP. XV.

CONSTITUTUS. *Copulata*. & malè, ipsa enim potius omnia mala debuit sustinere, quàm huic malo consentire. 32. q. 7. ita ne. *Gradum*. hic licitè potuit sacerdos ordines recipere, & monasteriū ingredi, cùm vxor commiserit adulterium, cui causam non præstitit, & sic non est contra, s. tit. prox. veniens. sed etiam si præstitisse causam dicatur ex eo, quia vxori nubenti per iudicē non contradixit, cùm teneat eius monachatus, vlterius redire non potest. j. eod. c. proxi. *Impetrat*. s. eod. c. 1. contra. ibi so. quia adultera.

CAP. XVI.

VENIENS. *Tonsuratus*. & malè, nec tenuit. s. eo. c. 1. *Amatores*. propter hoc adulterium solēnizatum est votum, quod non tenuit. *Sponte*. idē dicimus, & si contra eius voluntatem intrasset, ex ☞ quo adulterium commisit. 27. q. 2. agathosa. † *Continuit*. hoc solum sufficit, ne matrimonium possit repetere. 27. q. 2. agathosa. vt j. de diuor. significauit. sed quid si mulieri repetenti nolit opponere exceptionem fornicationis, seu adulterij. arg. quod possit omittere. C. de pac. si quis. C. ne quis inui. ag. l. actio. Respon. quod cùm sit verus monachus & irreuocabilis, propter adulterium vxoris, etiam si non opponat exceptionem, tamen reuocari non poterit, & mona

monasterium excipiet etiam eo nolēte, cùm sit eius monachus, & ei acquisita sit exceptio, & pro eo agere & defendere debeat, & ex hoc est, quod etiā si inuita vxore intrauit monasterium, & postea fornicetur firmatur monachatus eius, nec poterit reuocari. 27.q.2.agathosa. Imò & si vir fornicetur in monasterio, post fornicationem vxoris, non tamen ius, quod amisit per fornicationem suam recuperabit, cùm iā semel factus sit verus & irreuocabilis monachus. argu. de conse. dist. 4. quæris. licet secùs sit si essent ambo in seculo. s. de iureiur. tua. j. de adul. c. vlt.

†Hoc autem certum tenemus, quod licet alteruter coniugum post sentētiam diuortij, quò ad thorū latam, intret monasterium, tamen remanens in seculo, post mortem illius licitè contrahit, mortuo enim primo marito, soluta est vxor à lege viri: vt j. de secun. nup. c. pe. & vlti. & j. de diuor. de illa. Nec obst. s. eo. cùm sis. & c. seq. quia illa loquuntur in voluntariè vouentibus, & hoc propter delictum suum, & in pœna lata est sententia diuortij, secùs autem est in ordinibus, quia non potest fieri subdiaconus, cùm vxor adulterata est ea inuita. Et est ea ratio, quia vxor cuiuslibet in sacris ordinibus cōstituti, tenetur continere post mortem eius. 28. dist. quia sunt. 32. di. seriatim. sed ad hoc inuita cogi non potest, cùm sit res voti, non præcepti. 32. q. 1. integritas.

CAP. XVII.

ACCEDENS. *Verbera.* ob hoc verberabat vt licentiam præberet intrandi monasterium, & idcircò non præiudicauit sibi. 33. q. 5. notificasti. *voto.* quòd si emisisset, cùm in hoc haberet liberū cōsensum mariti intrandi, vel potius, quia ipse intrando votum intelligitur solennizasse, postea exire nō posset. Alij aliter dicunt, vt not. s. titu. prox. quidam. *Reliquisset.* etiam inuitum de monasterio educere potuisset. 33. q. 5. notificasti.

CAP. XVIII.

SIGNIFICAVIT. *Eidem.* mulieri. *iniuncto.* à de cano. *ætatis.* s. eo. cùm sis. aliàs enim compelli posset. 33. q. 5. qui vxorem. ex quo enim mulier vouet continentiam, & permittit virum intrare religionē, hoc ipso videtur etiam concedere, quòd etiam ipsa transeat, & si suspecta erit, tamē nos nō cogeremus eam profiteri regulam, nec abstinere à proprio, nā cùm hoc nunquam promiserit, quare ergò ad id cogeretur, sed benè debet cogi esse in monasterio, vt cesset omnis mala suspicio.

Fatemur tamen, quòd si mulier est suspecta quod antequam admittatur professio viri, debet etiā mulierem facere profiteri, si est suspecta, & sic loquitur. s. eo. cùm sis. tamen si recepta est eius professio, & non professio mulieris, sed tantùm votum continētiæ præstiterit, non facere eam modò profiteri, vt dictum est. Alij tamen dicunt. s. quod hoc ipso, quod dat licentiam intrandi monasterium, & emittet votum continentiæ, si est suspectus, cogi potest intrare monasterium, & sic loquitur. 33. q. 5. qui vxorem. & etiam cogitur viuere sine proprio & sub obedientia: vt no. s. e. ex parte.

CAP. XIX.

GAVDEMVS. *Ad frugem.* non tū intrauerunt religionem, nec fecerunt votum. *Collocare.* non tamen erit monachus, sed pœnitens licet nō solenniter. 50. dist. si ille. in Auth. vt nulli iud. §. si verò quando ad.

SVMMARIVM.

1 *Possunt tabelliones & alij officiales cuilibet pacisci in iudicio.*

2 *Votum solenne quando & quo casu dicatur. & in num. 3.*

4 *Vouens quando peccet exigendo debitum coniugale.*

Ignorātia regulæ, est ignorātia iuris, quod nulli ignorare licet.

CAP. XX.

DVDVM. *Renunciauit omninò.* propter hoc est cōmendatum, quod fecit in manu sacerdotis, qa propter Deum fiebat, aliàs enim si propter infirmitatem faceret, vel aliam causam iustam, vel iniustam, tamen mulieri facienda erat hæc renunciatio: insti. de inuti. stip. §. alteri. & potest dici, quod nō tenet ex alia causa facta renunciatio. s. tit. proxi. veniens. & quia aliàs semper intendendum est proli, nisi propter Deum fiat, poterat etiam benè fieri in manibus vxoris. *In personam.* ff. rem pupil. sal. fo. l. 2.

1 †*Ecclesiæ.* q. d. in persona sua, non potuit recipere resignationem, quia non eius intererat specialiter, vel singulariter. ff. de pac. si vnus. §. si pacto. Totius autem ecclesiæ interest multos habere contemplatiuos, & ideò in eius persona stipulari potuit, & pacisci, cùm officialis ecclesiæ sit. ff. quod cuiusque vni. l. vlti. Imò plus dicimus, quod tabelliones & alij officiales, possunt cuilibet pacisci in iudicio, & quando aliàs procedit iudex ex officio suo, si nō est alius, qui alteri pacisci potuit, & hoc ipsum facere debent authoritate iudicis, & tunc quando iusta causa subest. ff. rem pu. sal. fo. l. 2. & 3. sed etiam ipsi magistratus hoc facere possunt etiam sine alterius authoritate. ff. de magi. con. l. pe.

2 †*Castitatem.* dicunt quidam, sed non benè, vt nobis videtur, quod vbicunque quis voueat seruare continentiam, siue in publico, siue in priuato, semper si constat de voto, votum solenne dicitur, & dirimit matrimonium iam contractum, nam si non esset solenne, quare impediretur repetere vxorem, vel cogeretur intrare monasterium. vt j. sequitur. ad idem. 33. q. 5. qui vxo. & c. quod Deo. Arg. contra. s. eo. ex parte. sed ibi non vouit, sed tamen habitum sumpsit, & nō præsumitur in sponsa alterius, quod suscipiendo habitum solennizet votum, nisi expressè voueat, vel nisi monasterium ingrediatur, vt ibidem dicitur, sed est contrarium, cui responderi non potest. j. qui cle. vel vo. rursus 27. dist. si vir. Alij non dicunt solenne, nisi aliqua de solennitatibus interueniat, quas diximus. s. tit. prox. vidua. Alij dicunt nullum habitū, vel votum dici solēne, vel dirimere matrimonium iam contractum, qantuncunque solēniter fiat, nisi se reddiderit vni de approbatis religionibus. j. qui cle. vel vo. insinuāte. & in hoc solo casu votum continentię, pôt dici solenne, de quo hîc dicitur, scilicet cū coniunx continentiam voueret, & intelligunt hoc solenne, nō à principio quando vouent, sed ex post facto solennizatur, cùm ambo intrant religionem, vel alter tantùm, dummodò ingressus prædictus in monasterium fiat de voluntate vtriusque, quia aliter non liceret. 33. q. 5. quod Deo. s. eo. c. 1. & hæc sola mulier intrauit, & non maritus, quia licet deuouerit se hospitali, non tamen hospitale erat religiosum.

3 †Et ideò propter illud, quod deuouerat se hospitali seruire, non solennizabitur votum, sed tantùm propter ingressum vxoris solennizatur votum, etiā remanentis in seculo, & benè vtriusque consensus requiritur in voto emittendo, quia & si à debito reddendo sint absoluti, non tamen ab aliis obsequiis. 33. q. 5. quod Deo. sed si tamen intrauit, dicunt quidā & malè, solēnizari votum, & ingressum tenere, quia libera est à redditione debiti viro. Item quamuis iidem vouentes carnaliter se cognoscant post tale votum, etiam ante ingressum & renunciationem viri sui, & licētiam datam de ingressu monasterij, tamē nihilominus prædicto modo, scilicet, per ingressum

monasterij poterit solennizari votum, nam nulla ratio dicit, vel patitur, quòd illicita coniugum commixtio tollat votum, sed matrimonium sequens tantùm, idem est & si ante matrimonium ambo vouissent coniuges, si postea inter ipsos contracto matrimonio alter velit ingredi monasterium, sine licentia alterius non poterit, nec tenebit ingressus, quia licet neuter possit exigere. s. de conuer. coniu. quidã. quidam tamen dicunt, quòd vterque tenetur reddere debitum alteri.

4 †Sed obiicies, nónne peccat vouens exigẽdo debitum. s. eo. quia. ergò & reddens quia non est ipsi vouenti in crimine fauendum, imò prohibendum est. 2. q. 7. negligere. 22. q. 5. anima. Respon. sine dubio illud habet locum, sed non est verisimile præsumendum, quod vellet cũ altero adulterari, sed cùm præsumitur potius debemus permittere reddere debitum, ad quod tenemur, & dare sibi consilium, vt minus peccando vitet peccatum maius, quàm permittere ipsam cum alio adulterari, ꝙ esset grauius peccatum. arg. 14. dist. per totum. licet hoc aliquando sic tenuerimus, tamen postea visum est nobis aliter in aliquibus, & maximè in hoc, quia credimus in cõiugatis aliquod speciale, quia ex quo coniuges, siue in priuato, siue in publico, siue solenniter, siue non, vouerint continentiam, illam seruare tenentur, & si commiscentur, illicitã est commixtio & filij inde nati sunt illegitimi, & si contraxit postea cum alio viro, post mortem primi viri, non tenet matrimoniũ, sed tamen viuente primo viro, qui secum pariter vouit, non potest intrare monasterium, nec vestem mutare. arg. ad hoc, 33. q. 5. quod Deo. in aliis autem nõ coniugatis ad hoc vt solennizetur votum continentiæ, necessaria est certa solennitas, vt not. s. de re. & transf. ad reli. porrectum. In professione autem religionis ad hoc, vt dirimat contractum matrimoniũ necesse est, quòd profiteatur vnam de regulis approbatis, vt not. in hac glo. s. de reg. & transf. ad relig. porrectum. *Prius*. hoc non vitiat instrumẽtum. *Pluribus*. nec hoc vitiat instrumentum, cùm falsa non adiecerit. *Allexerunt*. licet hoc fieri non debuerit, tamen nõ irritat votum. 20. q. 3. constituit. s. de his quæ vi me. causa. cùm dilectus. vbi de hoc. quò ad bona autem, benè obest dolus ecclesiæ, & ideò non lucratur, sed hæredibus defertur. 20. q. 3. constituit. *Retinere*. hoc erat verum. s. quod non erat locus, de quo agitur talis, vbi ingressi profiterẽtur aliquam religionem, nec tenentur propriis reuunciare, si autem secùs esset. s. quòd tenerentur aliquam religionem profiteri, tũc si contrarium diceretur, ingrediens post ingressum non teneretur profiteri, & plus dicimus, quia etiã si ingredientibus diceret, vos debetis profiteri regulã beati Augu. seb benè poteritis comedere carnes, & in illa ecclesia essent constitutiones, ꝙ non comederent carnes, benè possent comedere carnes, cum nec regula habeat, nec vniuersalis constitutio, nec eis posset aliquid imputari. Cùm igitur prædicta nõ vouerint, nec ad ea teneãtur de iure naturali, nec cõmuni consuetudine, non ergò ad ea cogendi sunt, nisi essent in scandalum, in quo casu possent alium locum commutare. Alij dicunt quòd ex quo submittunt se obedientiæ alterius, quòd non obstantibus talibus promissionibus, tenentur seruare regulam, & eius constitutiones. 12. q. 1. non dicatis. secùs diceremus, si profiterentur regulam beati Benedicti. Nam cum secundum eam omnes generaliter abstinere debeãt à carnibus, fatuitati eorum est imputãdum, si crederent eis, qui permittebant sibi, quòd liceret comedere carnes. Item est & alia ratio, quia debet eis præiudicare, scilicet, vt viuere debeant secundum regulam, quia ignorantia regulæ est ignorãtia iuris, quã nulli ignorare licet. ff. de iu. & fac. ig. l. regula. Hoc nõ placet, quia regula vel statuta eius nõ sunt ius. †*Appetitũ*. fatuus fuit, quia hoc credidit, & ideò sibi nõ prodest, si fatuè credidit, s. de his quæ vi met. causa. c. pe. vel verũ promittebat, quia si Deo fidelis esset non vinceretur libidine, quia dominus dat semper cum tentatione prouẽtum. *Purè*. si enim sub conditione vouissent, idem diceremus, cùm vel fatuus esset, ꝙ cõditioni credidisset, vel spiritualiter sit intelligenda. *Debet*. ipsa mulier. imò vir. *Mutare*. 33. q. 5. qui vxorem. *Suspicione*. s. e. cùm sis.

CAP. XXI.

MVLIER. *Iudicio*. Secùs si nõ esset separata per sententiam, quia tunc tenetur eam recipere, & idem dicendum videtur in matrimonio carnali & spirituali. de quo no. j. de diuor. de illis.

DE CONVERSIONE Infidelium.

TIT. XXXIII.

CAP. I.

LAudabilem. *Damnum*. 14. dist. ꝙ ait. 34. q. 5. si dicat' *Tales*. mulieres.

SVMMARIVM.

1 *Filij post factum diuortium, à quibus alendi sunt.*

CAP. II.

EX literis. *Potestate*. C. de patria potest. per totum. C. de emancipat. per totum. *Matris*. C. adop. mulierem. † *Tali*. maiores triennio apud patrem nutriuntur, minores apud matrem diuortio facto propter consanguinitatem. C. de diuor. fac. apud. l. 1. & C. de pa. potesta. l. nec filium. nec iudex ex certis causis aliud arbitretur, quia eius interesset circa talia arbitrari, & eius arbitrio &c. j. de eo qui dux. in matr. c. cũ haberet. ver. solicitudinis tuæ &c. Si verò propter adulterium vxoris, vel quia noluit cõuerti ad fidem catholicam, vel ob aliam suam culpam separetur matrimonium, siue per ecclesiam, siue de facto, apud virum sunt alendi cum expensis matris, & idem ecõuerso, si per culpam mariti sint separati, apud mulierem erunt educandi expensis patris. in Auth. vt lice. ma. & auiæ. §. illud quoque. filij etiã naturales alendi sunt à parentibus & consanguineis. in Auth. qui. mo. na. fi. ef fi. le. §. si quis igitur habens. *Suspicio*. hæc est melior ratio quia & si mater conuersa erit, ipsi, & non patri assignaretur puer. *Baptizabitur*. nã bona est ratio quæ pro religione christiana facit.

DE VOTO ET VOTI redemptione.

TIT. XXXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Votum an possit commutari.*
2 *Dispensatio in votis an habeat locum.*

CAP. I.

DE peregrinationis. *Alex. 3. Exonens. episcopo*. quia Exonens. episcopo scribitur, colligimus ꝙ cuilibet episcopo licet votum cõmutare, nisi sit votum peregrinationis vltramarinę, ꝙ soli Papæ reseruatur. j. eodem. ex multa. *Necessitate*. infirmitatis vel viarum. *Ab eius*. episcopi vel superioris prælati, non

non inferioris. *Commutationis*. si sit infirma, vel diues,
1 vel econuerso vel huiusmodi. † *Dispensare*. in omni voto, siue sit in faciendo, siue in non faciendo, dispensare potest, vel potius compensari, etiam si solénniter vouerit, vel commutari, dummodò iusta subsit causa & superioris authoritas interuenerit, & melior sit compensatio, quia aliter non tenet. ĵ. eo. scripturæ. & c. non est. In voto tamen continentiæ speciale est, quòd in eo nullus dispensare potest. ĵ. de sta. mo. cum ad mo. 32. q. 1. nuptię. & q. 5. ille. 32. q. vlt. c. 1. Vel dic, aliter: vt no. ĵ. de stat. mo. cùm ad monasterium. Item omne votum potest cõmutari ingres-
2 su religionis. ĵ. eo. scripturę. † Aliqui tamen dicũt, ꝙ in votis non potest dispensari, sed possunt commutari, sed hanc differentiam non vidimus, cùm commutatio non fiat sine dispensatione.

CAP. II.

VENIENTIS. *Tuerili*. doli tamen capaci, aliàs enim non cogentur cõpensare, vt hic dicitur, vel hoc ideò est, quia votum in minori ętate factum, ratum habuit in maiori. 20. q. 1. illud. & nõ est differẽtia, siue in maiori ætate, siue in minori vouerit, quia semper illud authoritate superioris cõmutari potest. s̄. eo. c. proxi. *A voto*. & ita Papa absoluit eum ab obligatione qua socio tenebatur, ꝙ de plenitudine potestatis facere potest. 9. q. 3. per principalẽ. C. de quadr. præ. benè. à Zenone. C. de præ. impe. offe. quoties. vel hoc est propter fauorem minoris ętatis, minor enim ętas & facilitas leuiorẽ dispensationem adducunt. Item non obligatur ex voto. ff. de postu. l. 2.

CAP III.

LITERARVM. *Morabor*. Non animo obligandi, ideò non fuit mendax, nec transgressor voti. 17. q. 2. §. sicut ergò. in fi. arg. ff. si cer. pet. si ergò. *Transgressor*. licet enim quis licitum proponat, vel voueat, non tamen propositum, vel votum complere tenetur, nisi deliberatio pręcesserit, vel nisi animo obligandi fecerit. 17. q. 2. Gonsaldus. arg. suprà, de regula. ad nostram. in foro tamen ecclesiæ, ex quo exprimit votum, cogitur illud perficere, quia creditur ex deliberatione procedere. Si autem deliberatione præcedente in mente proposuerit continere, vel peregrinari, illud facere tenet' etiã si voce nõ expresit. 17. q. 1. qui bona. sed ecclesia nõ cogit eũ nisi cõfiteat'.

SVMMARIVM.

1 *Votum irritatur ex conditionis, siue generalis siue speciali defectu.*
2 *Vota in quibus offeruntur temporalia non improbantur.*
3 *Clericus secularis non potest vouere peregrinationem sine licentia prælati.*
Vouere qui possunt.

CAP. IIII.

SCRIPTVRAE. *Perpetuam*. hoc credimus fieri sine dispensatione, sed tutius est vt dispen-
1 setur. † *Religionis*. irritatur votum ex defectu cõditionis, siue generalis, puta si vixero, si potero, si Deo placuerit, quæ semper intelligitur, & si non dicatur. ĵ. eo. non est. 22. q. 2. beatus. 26. q. 1. in parochia. vel speciali, puta si filius meus liberatur, domino offeram tale pallium, vel tunc ibo ad sanctum Iacobũ, nam tunc non tenetur implere votũ, nisi extiterit cõditio. i. filij liberatio. 32. q. 8. c. fi. ar. s̄. de rest. spo. olim causam. ĵ. de condi. appo. Verum. Credimus tamẽ, ꝙ etiã si extaret conditio, tamen rector loci, cui facta est promissio oblationis, non posset ad illam agere, quia licet quidã dixerint, ꝙ tenetur implere votum non tamen hoc credemus nisi de licito, sed tale votum est illicitũ, quia intẽdit à Deo, vel aliquo Sãcto emere sanitatẽ, ꝙ esset simoniacum. 1. q. 1. studeat. liberaliter ergò quisque offerre debet, & postea precibus pro sanitate vel quocũque aliquo supplicare. 1. q. 2. duces. & q. 1. quam pio. 23. q. 4. c. fin. 28. q. 1. caue. Nec per hoc dico conditiones in votis reprobandas nisi simoniacæ essent, vt est prædictum, vel aliàs turpes. ar. præall. c. & s̄. de iureiur. peruenit. tamẽ vbi publicè vouit, & causam voti non expresit, sed in corde retinuit, tum propter scandalum, tum propter ignorantiam compelleretur votum vel adimplere, vel mutare. ĵ. e. magnæ. ĵ. de censi. ex parte.

2 † Alij tamen dicũt huiusmodi vota esse licita, nec est ibi simonia, si offert Deo cordis sui contritionẽ, vel aliam deuotionem, siue in dando, siue in faciendo consistat, quia quicquid dat, vel facit, non de suo facit, sed de eo, quod Dei est. Item pro spirituali dare licet. s̄. de rer. permu. ad quæstiones. & sic licet pallium suum, vel aliam eleemosynam, vel peregrinationem pro re spirituali, scilicet, sanitate dare, & videtur expressum, quod liceat. 18. q. 1. §. ex his. & §. fi. in fi. Item irritatur votum potestate inferioris, nam monachus votum facere, vel complere non potest sine licentia superioris, siue sit abstinentiæ, siue peregrinationis, siue quodlibet tale, vnde posset præbere viam vagandi, vel scandalizandi fratres, vel minuẽdi obsequium debitum. 20. q. 4. monacho. imò etiam si ante ingressum monasterij vouisset, non tenetur soluere. arg. c. scripturæ. 23. q. 5. noluit. si autem voueret dicere vnum psalmum, vel aliquam orationem, vbi nihil mali potest contingere, seruet votum, est enim sibi licitum plus mereri.

3 † Clericus autem secularis potest vouere cõtinentiam, sed nõ peregrinationem sine licẽtia prælati. de conse. di. 5. non oportet. & no. s̄. de cle. perg. c. 1. ẽpsau tem sine speciali licẽtia Papæ, nõ potest votum peregrinationis vel religionis emittere. s̄. de reg. licet. transmarino forsan excepto. ĵ. e. magnæ. Itẽ seruus vouere non potest aliquid, vnde minuatur seruitiũ domini. 54. di. si seruus. ĵ. de sen. exc. mulieres. & c. relatũ. Item nec pueri, nec puellæ sine licentia parentũ, vel tutorum possunt ante pubertatem votũ religionis emittere. 20. q. 2. c. 1. & 2. Item nec votum abstinẽtiæ, vel peregrinationis. 22. q. 2. tribus. & q. 4. pueri.

Quod intelligunt quidam si sunt impuberes. ar. op. pro eis à contrario sensu. 20. q. 2. si quælibet. Sed nobis videtur idem, & si sint puberes, dũmodò sint in potestate patris. ff. de po. l. 2. nisi patres consentiãt expressè vel tacitè, sufficit enim si sciunt, & non contradicant. 31. q. 3. c. 1. Nec ob. 20. q. 2. c. 1. & 2. quia illud idem in voto religionis, per ꝙ à potestate patris eximitur. † Item credimus, quod etiam impubes si doli capax sit, & fecerit votum abstinentiæ, vel peregrinationis vel aliud, ꝙ debet illud adimplere postquã paternam potestatem exiuerit, quia se obligauit Deo, ꝙ potuit, sicut per delictũ se obligat diabolo. ĵ. de delic. pu. c. 1. tamen cum talibus facile est dispensandum & commutandum, cum licet in aliquo sint doli capaces, tamen non multa cognoscunt, cũ sint inexperti. Vir autem & mulier, qui non sunt ad imparia iudicãdi. 32. q. 2. si qui vxorem. & q. 5. præcepit. & c. christianã. nõ possunt vouere abstinentiam, vel peregrinationem vnus sine cõsensu alterius, imò & si aliquãdo cõsensit, potest reuocare, licet peccet. 33. q. 5. manifestũ. & c. voluit. & c. hęc imago. excipimus votũ peregrinationis vltramarinæ, ꝙ viri vel mulieres, si sunt potentes, possunt facere altero inuito. ĵ. e. ex multa. §. in tãta. sed non vouẽs põt aliũ sequi. ĵ. e. ꝙ super. §. fi. de voto autẽ continentiæ. not. s̄. de con uer. coniu. c. 1. & c. pe. Ita sicut vterque potest dare ꝙ suum

suum est ita potest vouere de dando. Nec credimus peccare prædictos, si contra iuramentum, vel votū suum faciant in casibus prædictis, lex enim & patria potestas, eos excusant.33.q.5. voluit. manifestum.& etiam canones hos excusant.22.q.5. c.paruuli.& in c.pueri. Item nec pater peccat reuocando, quia vtitur iure suo.ff.de iniu.l.iniuriarum.

CAP. V.

NON est voti &c.

SVMMARIVM.

1 *Votum suum potest quis per alium exequi.*

2 *Differentia inter eos, qui vouent pro subsidio, & eos qui vouent pro deuotione.*

CAP. VI.

LICET *vniuersis. Maledictionis.* hæc pœna non includit aliam.s.priuationem successionis paternæ, vt hîc sequitur. *Tuæ.*

1 † quòd quis exequitur votum suum per alium.23.q.2.animæ.26.q.si quis fuerit. *Et hoc.* hoc est licitum & debitum & vbi per se nullo modo potest exequi, sed si per se exequi posset, licet inutiliter.scilicet, quia esset claudus, vel aliàs mutilatus, tunc si non ad subsidium, sed ad deuotionem tantum.s. vt videret terram sanctā vouisset, ire personaliter deberet, & eodem modo, si propter subsidium vouisset, si est talis, quòd suū defectum possit supplere per alios, quos secum ducere potest, sed in vtroque casu admittitur compensatio.j.eod.magnæ.&c.seq.

2 Hanc tamen assignamus differentiam inter eos qui vouent pro subsidio, & eos qui vouent pro deuotione, quia primi morte vel alio impedimento detēti, coguntur aliis committere, quòd eorum votum compleant.arg.hîc, imò plus videtur, ꝙ si aliis non committant, tamen hæredes compelli possunt vt vel ipsi compleant votum patris, vel expensas & subsidium ꝙ pater, vel testator facturus erat, ipsi faciant, nam vouisse intelligitur subsidium terræ sanctæ, siue per se siue per alium faciendum, vnde ad illud compellendi sunt hæredes, cum ex nudo voto obligatio nascatur.ff.de polli.l.secunda, in princ.& nuda promissio facta ciuitati obligat.ff. de polli.pactum.multò fortius facta Deo, vel subsidio terræ sanctæ.itē ar.ad hoc.j.eo. quòd super.&c. seq. In secundo autem casu.s.quando propter deuotionem videndi terram, vel aliàs vouit, non credimus, quòd mittere teneatur, si iusto impedimento personaliter ire impediatur propter conditionem generalem, quæ subintelligitur.s.si potero, vt.s.dictū est. *Promisisti.* idem est si non promisisset, vel etiam si crucem non assumpsit, quantum ad hoc, ꝙ hæreditate priuetur, sed præcisè ire vltra mare nō cogitur, nisi vouerit, vel nisi signū crucis acceperit. *Successionem.* i.iure fideicom.vel successionis ab intestato, qd in paterna hæreditate habes: sic.11. q.1. sanè. C.de fideicom.l.vl.& si esset alia hæreditas præter regnum, filius haberet legitimam. C. de fideicō. Authen. hoc amplius.sed in regno secùs, quia sectionem non patiur. *Si dictus.* in alia parte huius c. *Rex.* frater.s.huius ducis, qui post patrem regnū habuit, quia erat primogenitus, sed tamen pater vtriusque testamento præceperat, quòd si ille sine filiis decederet, quòd iste dux esset.

CAP. VII.

MAGNAE. *Consilio.* Non enim debuit.contra votum suum venire sua authoritate.j.e. ex multa. sicut nec contra iuramentum. s. de ele.venerabilem.nisi esset certus, quòd nō obligatus esset.j.de sen.excom. inquisitioni. *Aequitatem.* i. quid de æquitate & iustitia sit faciendum. *Assensu.* cum enim peregrinatio episcopi sit magnum negotium, non potest fieri sine consensu capituli.s.de his quæ fi.à præla.sine consen.ca.quanto.& not. de hoc .s.de cle.peregri.c.1. *Tamdiu.*q.d. modicam peregrinationem posset facere siue licentia Papæ.

SVMMARIVM.

1 *An liceat Christianis inuadere loca, quæ tenent infideles, vel quæ sua sunt.*

2 *Deus ipse per se à principio dicitur exercuisse iurisdictionē.*

3 *Dominia & iurisdictiones licitè possunt esse apud infideles.*

4 *Papa etiam super infideles de iure iurisdictionem & potestatem habet, & potest Iudæos iudicare.in nu.5.& Christianos.in nume.6.*

7 *An benè faciat Papa dando indulgentias fidelibus pro recuperatione terræ sanctæ.*

8 *Infideles non debent cogi ad fidem: possunt tamen cogi admittere pdicatores euangelij, & quid si nō admittant, in n.9.*

10 *An infidelis possit dominium habere super fideles.*

Papa an possit admittere prædicatores qui legem Machometicam prædicent.

CAP. VIII.

QVOD *super. Quæsiuisti.* quid fieri debeat. *Sint nobiles.* diuites. *Artifices.* pauperes robusti. *Dilatio.*ff.de vaca. mu.l. vlt. ff. de iud. & si longius. *Compensato.* cum ieiuniis & vigiliis.sup.c. proxi.

1 † *Pro defensione.* hoc non est dubium, quòd licet Papæ fidelibus suadere, & indulgentias dare, vt terram sanctam & fideles habitantes in ea defendant. 23.q.8.omni timore.& c.sed nunquid est licitum inuadere terram, quam infideles possidēt, vel quæ est sua? Et nos ad hoc respōdemus, quòd in veritate domini est terra, & plenitudo eius orbis terrarum, & vniuersi qui habitant in eo. Ipse enim est creator omnium, idem etiam ipse Deus hæc vniuersa subiecit dominio rationalis creaturæ, propter quam hæc omnia fecerat vt habemus in 1.c. Genes.& hæc à principio seculi fuit cōmunis, quousque vsibus priorum parētum introductum est, quòd aliqui aliqua & alij alia sibi appropriant, nec fuit hoc malum quia imò bonum quia naturale est res communes negligi, & etiam communio discordiam. parit, & fuerunt à principio cuiuscunque qui occupauit, quia in nullius bonis erant, nisi Dei. & ideò licebat cuilibet occupare, quòd occupatum nō erat, sed ab aliis occupatum, occupare non licebat, quia fiebat contra legem naturæ, qua cuilibet inditum est, vt alij non faciat, ꝙ sibi non vult fieri. Habuerūt etiam specialia dominia per diuisiones primi parentes, sicut apparet in Abraham & Loth, quorum vnus accepit ad vnam partem, & aliis ad aliam. Gen.13.sup. homines autē quasi super seruos nullus habuit dominium, nisi de iure gentium, vel ciuili, natura enim omnes homines liberi sunt.insti.de lib.

2 † Iurisdictionem enim iustam, & rectam lego, vbi dicitur datus gladius ad vindictam. s. de ma.& obe.solitę.sed quomodo cœperit nescio, nisi fortè ꝙ Deus dedit aliquem, vel aliquos qui facerent iustitiam super delinquentes, vel iure naturæ paterfa.super familiam habebat iurisdictionem omnē à principio, sed hoc die, non habet nisi in paucis & modicis.ff.de fur.respiciendum.& C.de pa.po.pertotum. Hoc autem certum est, ꝙ ipse Deus per se à principio exercuit iurisdictionē. vt no.s. de fo.comp. licet.

3 † Item per electionem poterunt habere principes, sicut habuerunt Saul, & multos alios.8.q.1.licet. sic ergò audacter, & in pluribus aliis.c. p rædicta inquā.s.dominia, possessiones, & iurisdictiones licitè sine peccato possunt esse apud infideles, hæc enim nō tantū ꝓ fideli, sed pro omni rationabili creatura facta sunt, vt est dictū Ipse enim solem suū oriri facit sup bonos & malos, ipse & volatilia pascit. Mat.c.5. cir.fi.

& malos, ipse & volatilia pascit. Mat. c. 5. cir. fi. & 6. a & propter hoc [a] dicimus, nō licet Papæ vel fidelibus auferre sua, siue dominia, siue iurisdictiones īfidelib. quia sine peccato ea possident, sed benè tamen cre- b dimus [b], quòd Papa qui est vicarius Iesu Christi, potestatem habet non tantum super Christianos, sed etiam super omnes infideles, cùm enim Christus habuerit super omnes potestatem, vnde in psal. Deus iudicium regi da, non videtur diligens paterfa. nisi vicario suo, quem in terra dimittebat, plenam potestatem super omnes dimisisset.

4 † Item ipse Petro & successoribus eius dedit claues regni cœlorum, & ei dixit: quodcunque liga. & c. Item alibi: Pasce oues meas & c. suprà, de elec. signifi casti. omnes autem tam fideles quàm infideles oues sunt Christi per creationem, licet non sint de ouili ecclesiæ, & sic per prædicta apparet, quòd Papa super omnes habet iurisdictionem & potestatem de iure, licet non de facto, vnde per hanc potestatem, quam habet Papa, credo quòd si gentilis, qui non habet legem, nisi naturæ, si contra legem naturæ fecit, potest licitè puniri per Papā. ar. Genes. 19. vbi habes, quòd Sodomitæ qui contra legem naturæ peccabant puniti sunt à Deo, cùm autem Dei iudicia sint nobis exemplaria, non video quare Papa, qui est vicarius Christi hoc non possit, & etiam dummodò facultas adsit, & idem dico si colant idola. Naturale enim est vnum & solum Deum creatorem colere, & non creaturas.

5 † Item Iudæos potest iudicare Papa, si contra legem euangelij faciunt in moralibus, si eorum prælati eos non puniant, & eodem modo, si hæreses circa suam legem inueniant, & hac ratione motus Papa Greg. & Inn. mandauerunt comburi libros talium, in quib. multæ continebantur hæreses, & mandauerunt puniri illos, qui prædictas hæreses sequerentur,
6 vel docerent. † De Christianis autem non est dubiū quod eos iudicare potest Papa, si contra legem Euā gelicam facerent, & licet Papa aliquando omittat pœnas iustas, & debitas omnibus prædictis inferendas, vel quia facultatem non habet, vel propter pericula, vel scandala, quæ inde obueniunt, vel euenire timerentur, potestas tamen faciendi est apud eum.

7 † Quòd autem Papa facit indulgētias illis qui vadunt ad recuperandam terram sanctam licet eam possideant Sarraceni, & etiam indicere bellum, & dare indulgentias illis, qui occupant terram sanctā, quam infideles illicitè possident, hoc totum est ex causa, nam iustè motus est Papa, si intendit terram sanctam, quæ consecrata est natiuitate, habitatione, & morte Iesu Christi, & in qua non colitur Christus sed Machometus reuocare, vt incolatur à Christianis. Item terra sancta iusto bello victa fuit ab Imperatore Romano post mortem Christi, vnde licitum est Papæ ratione Imperij Romani, quòd obtinet illud ad suam iurisdictionem reuocare, quia iniustè expoliatus est, & ab eo qui non habuit ius spoliandi eum, & hæc ratio sufficit in omnibus aliis terris, in quibus Imperatores Romani iurisdictionē habuerūt, licet posset dici quod hoc iure, scilicet, ratione imperij non possit, cùm ecclesia non habet imperium, nisi in occidentem. 96. di. constan. sed si non potest facere tanquam imperator, potest facere ex aliis prædictis causis, vel ad minus imperator potest facere vt rex Hierusalem, ad quem regnum illud de iure venit, sicut credimus & credere debemus, ex quo contrarium nobis non constat, sed & contra alios infideles, qui nunc tenent terram, in quam iurisdictionem habuerunt Christiani principes, potest Papa iustè facere præceptum, & constitutionem, quòd non molestent Christianos iniustè, qui subsunt eorū iurisdictioni, imò quod plus est, potest eos eximere à iurisdictione eorum & dominio in totū. ĵ. de Iudæ. & sa. cùm sit. & c. ex speciali. & c. 1. & c. fi. & 54. distin. mancipia. & c. seq. Imò si malè tractarent Christianos, posset eos priuare per sententiā iurisdictione & dominio, quod super eos habēt, tamen magna causa debet esse, quòd ad hoc veniat, debet enim Papa eos quantum potest sustinere, dummodo periculū non sit Christianis, nec graue scandalum generetur.

8 † Item licet non debeāt infideles cogi ad fidem, quia oēs libero arbitrio relinquendi sunt, & sola Dei gratia in hac vocatione valeat. 45. dist. de Iudæis. tamen mandare pōt Papa infidelibus, ꝙ admittāt prædicatores Euangelij in terris suæ iurisdictionis, nam cū omnis creatura rationabilis facta sit ad Deū laudandū. senten. 2. dis. 1. si quæritur. si ipsi prohibēt prædicatores prædicare peccant, & ideò puniendi sunt.

9 † In omnib. autem prædictis casib. & in aliis, vbi licet Papæ eis aliquid mādare, si non obediant compellendi sunt brachio seculari, & indicendū est bellū contra eos per Papā, & non per alios, vbi quis de iure suo contendit, nec est contra. 2. q. 1. multi. vbi dicitur, ꝙ non pertinet ad nos iudicare de his, qui foris sunt, quia intelligitur, ꝙ non debemus eos iudicare excommunicando, vel compellendo ad fidem, ad quam sola Dei gratia vocantur. 45. dist. de Iudæis.

10 † Sed dices, quare non eodem modo licet eis repetere terram istam. s. Italiam, vel alias, vbi dominati fuerunt infideles. Respon. quia domini harum terrarum cum populis eorum conuersi sunt. Fatemur tamen, quod si populi conuersi essent, sed domini remanerent infideles, ꝙ Papa bene posset domino infideli dominium & iurisdictionem dimittere super fideles, arg. 1. ad Thimo. 6. in princ. dummodò Christianos non grauaret iniustè. Item propter periculū posset cogi dominus ad recipiendum pretium, vel commutationem, sæpè enim quis amittit res suas sine culpa sua. C. pro qui. cau. ser. li. per totum. arg. ff. de reli. & sum. fu. l. sunt personæ. nam fauorabilis est ratio, quæ pro religione facit.

Sed dices nunquid & eodem modo debet Papa admittere illos, qui vellent prædicare legem Machometi. Respon. non. non enim ad paria debemus eos nobiscum iudicare, cùm ipsi sint in errore, & nos in via veritatis, & hoc pro constanti tenemus.

☞ † Sed quæres [c], quomodo potest ecclesia Roma- c na, & omnes aliæ ecclesiæ, & etiam alij Christiani licitè tenere, quæ tenēt in Occidente, & alibi cùm Imperatores romani armis per violentiam hæc omnia occuparunt, & ita constat, quòd mala fide tenent. Resp. omnes generaliter clerici & laici possunt securè tenere, & bona fide quęcunque tenent, quia nescimus vtrū illi, qui occuparūt prædicta vsi fuerint iure suo, in occupando, debemus credere ꝙ vsi fuerint iure suo, quia fortè recuperauerūt, quod prius per violentiam amiserāt, vel fortè per munera, vel donationes ad eos peruenerunt legitimè, licet in eis multos habuerunt rebelles, quos vicerunt, sed de ecclesiis constat, ꝙ ipsæ benè possunt tenere, quia si non constat quis fuerit dominus ante occupationem, Papæ facienda est restitutio, tanquam vicario Christi, & ecclesiis aliis, quæ per Papam possident, & eius authoritate, nam Papæ & ecclesiæ nomine, omniū hominum omnia possident, vt inde omnibus necessitatem habentibus subueniant. 12. q. 1. videntes. bona autem schismaticorum & hæreticorum licet occupare propter cōstitutiones principum, quæ censent ea occupanda. 8. dist. quo iure. 23. q. 7. per totum. *Hoc modo.* scilicet pro succursu terræ sanctæ. *Pœnitente.* &

a Et propter hoc. Adde ꝙ hoc dictū refert Abbas in c. quæ in ecclesiarum. col. 4. versi. circa secundum. sup. de cō stit.

b Tamē credimus quod Papa. hæc dicta refert & sequitur Abb. in ca. venerabilem. col. 5. sup. de elec. in vers. in gl. in ver. trā stulit.

c Sed quæres. de hoc dic melius vt per Bartol. i l. cunctos populos. C. de summa trini. & adde Abb. in c. venerabilem. col 5. in fi. s. de elec.

de eo cui pro satisfactione est iniunctum, quòd vadat vltra mare. *Iter.* quia impotens est ad eundum.

CAP. IX.

EX multa. *Edidimus.* s. c. prox. *quales.* scilicet religiosos, dicebat enim in illa constitutione, quòd per religiosos viros fieret huiusmodi commutatio vel dispēsatio, de quo verbo orta est dubitatio. *quos.* scilicet episcopos tantùm vel alios prælatos, vel delegatos Papę tantùm, ꝙ verius est sicut. j. exponitur. *vtrum.* ecce responsio. *profectum.* at isti qui sunt consilio strenui, vel secum possunt ducere bellatores, non tendunt ad defectum terræ sanctæ, & ideò non comprehenduntur. *astrinxerunt.* illæ quę vouerunt cogēdę sunt, vel ire vel votum redimere. *Vxorum.* specialis est in hoc casu, vt liceat viro vouere sine authoritate vxoris, aliàs contra. 34. q. 5. quòd Deo. 27. q. 2. si tu. nec per hoc sequitur, quod hoc votum sit maius continentia, quia non fit perpetuò & sine præiudicio alicuius. 33. q. 5. c. noluit. *Labor.* in illis enim aliæ considerationes habendæ sunt. suprà c. prox.

SVMMARIVM.

1 *Votum continentiæ vel religionis non dicitur propriè solenne, nisi sit de præsenti.*

CAP. X.

PER tuas. *Solenniter.* id est, in præsentia abbatis & multorum hoc votum emiserit, quia tamen non fuit de præsenti, sed de futuro, non fuit solenne, secundum quod dicitur solenne votum continentiæ vel religionis, quòd dirimit matrimonium, vnde si contraxisset matrimonium carnale non separatur. infrà, qui cle. vel vo. c. rursus.

☞ † Sed quæres quare non ita dicitur votum solenne, si dicat, vouéo quòd intrabo monasterium, sicut si dicat, ibo vltra mare, quod etiam est de futuro. Respondemus quod vtrunque votum potest dici solenne, secundum quòd solenne dicitur propter solennitates vulgi, vt hîc, sed votum continētiæ, vel religionis non dicitur propriè solenne, nisi sit de præsenti, vel alicui religioni se deuoueat. de hoc not. s. de reg. & transe. ad re. c. 2. & c. porrectum. votum autem peregrinationis in iure nō dicitur solenne, & sicut vouens peregrinationem, cogitur eam perficere, sic & vouens ingredi monasterium, & ad hoc facit pręsens decre. & s. eo. quòd super. vbi vocat talem promissionem de futuro, non solennem. *Transgressor.* quia intra duos menses non perfecit, votum vt promiserat. *Consulimus.* & etiam si petitum fuerit cogeremus, cùm cogendus sit domino reddere vota sua. suprà eod. magnæ. *Resignes.* mirum videtur, quia si iam esset canonicus posset eligi, vel postulari, multò fortius si nondum factus est canonicus, sed hoc est ea ratione quia non potest fieri monachus, vel canonicus regularis, ex quo est episcopus, nisi resignet. Ad hoc ergo vt compleat votum, resignare debet, sed canonicus vel monachus benè potest fieri episcopus, & sic potest votum suum implere, & episcopatum habere. arg. hîc. *Eligendum.* id est, postulandum. Alij dicunt, quòd simpliciter eligendus est. *Electionem.* præmissa tamen postulatione facta à priore. & est arg. quòd canonicus regularis debet eligi. de hoc no. suprà, de renun. post translationem.

CAP. XI.

POSTVLASTIS. *Ecclesiarum.* non dicit præbendarum, cùm regularibus non liceat habere præbendas. *Ecclesiis.* isti præpositi erant, sicut ex titulo apparet. *Vicesima.* & est no. dignum, quòd præpositus cruce signatus, non solùm vecesimam partis suæ, sed totius ecclesiæ acceperit.

DE STATV MONAchorum & canonicorum. regularium.

TIT. XXXV.

SVMMARIVM.

1 *Diœcesanæ ecclesiæ duplici lege ad episcopum pertinent.*

2 *Quæ sint ea, quæ de lege diœcesana dicuntur esse, & quæ de lege iurisdictionis. in num. 3.*

4 *An monasteria teneantur ad legem diœcesanam, & in nu. 5.*

CAP. I.

THEODOSIVS. *Disciplinæ.* id est, præter visitationem quam facere potest quoties expedit. 18. q. 2. non semel. *Accesserit.* nisi in morte. s. de test. officij. & c. requisisti. & de sepul. relatum. & c. de his. *vendicare.* quia hoc c. de duplici lege mentionem facit. s. diœces. & iurisd. ideò no. quòd ecclesiæ diœces. ad episcopum pertinent duplici lege. s. diœces. & l. iurisdic. & aliqui certis regulis distinxerunt, ꝙ illud sit de lege diœces. s. quòd in recipiendo consistit, vt est recipere tertiā oblationum & consimilia. Lex autem iurisdictionis consistit in conferendo, vt ordines & similia, tamen nobis nō vidētur hęc propria verba, nec alia ratione dicuntur lex diœces. & iurisdictionis, nisi quia sic assumpta sunt à iure. s. de offi. ord. dilec. vbi no. & eo. ti. vt iusta. & 10. q. 1. c. 1. 16. q. 1. cùm pro vtilitate.

2 † Nos igitur quia de his propriam & generalem doctrinam inuariabilē dare nescimus, per singularia diuidemus hoc modo. Est ergo de lege diœces. perceptio cathedratici. 10. q. 3. c. 1. debita pars oblationū, decimationum & mortuariorum. s. de offi. ord. conquerēte. 16. q. 1. quęsti. & c. decimas. 10. q. 1. de his. & c. antiquos. 12. q. 2. cōcessos. & c. vulteranę. & c. de reditibus. Item ꝙ missas publicas cantet in qualibet ecclesia, & quod cathedram ponat vbi vult, vel causa prędicandi, vel audiendi causas. 18. q. 2. luminoso. moderatum auxilium petere à subditis. j. de cen. cùm apostolus. Item pro negotiis ecclesiæ, potest episcopus clericis imperare quod vult, & eos mittere. 7. q. 1. quia frater. s. de cle. non resid. decætero. s. de ma. & obed. c. 2. Item ad exequias mortuorum. 16. q. 1. placuit. & vocatio ad synodum. 18. dist. c. vlt.

3 † De lege iurisdictionis est causas audire, & omnia quæ circa iudicium aguntur, collatio omnium sacramentorum, visitatio, ordinatio, correctio, inquisitio, excommunicare, interdicere, statuta facere super iudiciis vel accessoriis eorum, & etiam de vita officiis, & aliis huiusmodi. institutio, destitutio, confirmatio & inuestitura. 12. dist. de his. & c. de illa. de consec. dist. 3. c. 1. suprà. de consue. cùm consuetudinis. suprà, de offic. ord. cōquerente. & c. dilec. licet enim ibi permistim ponat ea, quæ ad vtramque legem pertinent, ponit ibi etiam, quæ sunt de iure episcopali, quòd in prædictis duabus legibus consistit, sed per hæc statuta nunquam monachi tenentur ad aliquid contra regulam. supra, de off. archid. dilecto, tamen secundum hanc nostram declarationem omnia dicimus de lege iurisdictionis esse, à quibus monasteria exempta non sunt per canones, ea enim à quibus sunt exempta, & tamen sunt de iure episcopali, dicimus de lege diœcesana esse, cùm canones dicāt esse monasteria à lege diœces. exempta. 10. q. 1. c. 1. 16. q. 1. cùm pro vti. & ab eis canones dicunt ea exempta, quæ de lege diœce. numerauimus. 16. q. 1. cum pro. 18. q. 2. quàm sit. & c. luminoso. 12. dis. de his. 10. q. 3. relatum. 18. q. vlt. §. vlt. Ad ea autē, quæ de lege iurisdictionis

iurisdictionis sunt, tenentur monasteria, & multò fortius omnes aliæ ecclesiæ.10.q.3.relatum.& q.1.in sex primis.c.18.q.2.hoc tãtùm monasteria abbates. & q.vlt.non semel visitandi.Item no. quod licet monasteria sint à lege diœces.exempta,tamen si habẽt populum,debent facere omnia,quę pertinent ad legem diœ.& ad quæ ratione populi aliæ ecclesiæ tenentur, vnde debent si habent populum ad synodũ ire.s̄.de maio.& obed.quòd super.18. di.c. vlt. vt ibi no.imò si essent exempti,ex quo habent populum qui non est exemptus, vel si habent non exempta membra.l.diœce.tenentur,inquantum lex diœc.populum tangit, vel menbra non exempta. infrà, de priui.ex ore. in fi.benè tamen dicunt quidam,quòd si sint aliqua,quæ populum non respiciunt, quò ad illam legem diœ.non tenebitur,sicut in his,quę eis donantur intuitu pietatis,vel religionis nullam partem per.l.diœ.habebit episcopus.16. quæstio.1. cum pro vti.& sic eodem modo, si velit monachus pro negotiis communibus non populi sui, id est monasterij exempti,vel etiam non exempti dirigere,cùm ei prohibitum, & periculosum sit vagari. 16.q. 1. si cupis.placuit.peruenit.sed argu. contra. ea. q. qui verè in parochia.sed illa.c.loquuntur. quòd de licẽtia abbatis faciant non de mandato episcopi, quia nihil nisi ratione populi percipere potest.18.q.2. luminoso.idem etiam dicunt, quod in nullis aliis ad l. diœc. pertinentibus tenentur episcopo, nisi in his ad quæ aliæ ecclesiæ aliàs exemptæ ratione populi tenentur.

4 † Sed quęres cum exempti ad monasteria, teneantur ad debitam partem relictorum causa mortis,suprà,de testa.requisisti.suprà,de sepul.in nostra. & in c.de his.quare non eodem modo debitam portionem habebit de his, quę non causa mortis dantur?cùm vtrunque sit debitum l.diœc.10.q.1.decretũ Respondeo lex diœc. vt dictum est remissa est monasteriis,nec ad illam tenentur,siue habeant populum,siue non,nisi sint talia,quæ ratione populi debentur,vel dantur,quale est quòd datur cuasa mortis,non autem tale est,quod datur inter viuos, vel dic aliud in iure parochiali,quale est quarta sepulturæ,aliud in l.diœces.sed hoc probatur esse falsum. suprà de testibus.requisisti. §.penultim. vbi ad episcopum pertinet partem debitam habere de legatis monasteriis, est ergò melior responsio, quòd partem de huiusmodi legatis recipere est de l. iurisdictionis quod sic probatur. Diuisio hæc fit propter sacramenta ecclesiæ & inter eas ecclesias fit diuisio,vbi sacramenta percepit.suprà,de sepul. cap.1. & ca.de his.cùm autem collatio sacramentorum sit de l. iurisdictionis.16.q.1.interdicimus.Et hæc diuisio quæ consequens est vel accessoria,ad collationẽ sacramentorum de l.iurisdictionis dicenda est,sic etiam dici potest in quarta decimarum, quæ pro sacramentis datur,vel dic in quarta decimarum nõ posse habere locum prædictam quæstionem, quia decimas non debet recipere monasterium, sed debet alij soluere.16.quæstio.1. alia.s̄.de deci.nuper. & sic non debet soluere quartam decimarum,quę tãtùm debetur de decimis acceptis, sed non potest habere monasterium ex donatione alicuius,nisi cũ onere suo,& nullus donator potest plus donare,quã partem suam.16.q.2. si quis. ergò & si vna ecclesia monasterio aliquam decimam donet, intelligitur donare partem suam,& aliorum partes saluæ erunt, siue episcopi,siue cuiuscunque alterius,si autem per ceptionem decimarum non quartæ, quare tantum dicis l.diœce.scire debes ob hoc, quò ad possessiones, non esse exempta monasteria, nisi per priuilegium exempta probentur.vt no.suprà,de deci.suggestum.ad personales autem,nec monachi,nec clerici tenentur.vt no.s̄.de deci.nouum.& ideò perceptio illarum, non est de l. diœce. vel iurisdictionis cùm non debeatur.

5 † Item no.quòd licet in aliqua ecclesia morentur monachi,nisi sit ibi congregatio,nihilominus l diœce.tenentur.10.q.1.c.1.Item grangiæ non tenentur.l.diœce.ȷ̄.de censi.c.vlt.capellæ autem monachorum vtraque l.episcopis sunt subiectæ. 12.q.2. sanè.ȷ̄. de priui.cum & plan. §. in ecclesiis Quidam autem dicunt & multum probabiliter ꝙ monasteria non sunt exempta à quarta decimarum,vel mortuariorum,vel oblationũ,siue in morte, siue in vita eis aliqua donentur,& hoc satis probatur. s̄. de offic. or. conquerẽte. & de oblationibus est expressum.16.q. 1.in c.ad hoc.quòd expressè loquitur de monasterio nam Chartaginens. ecclesia monachorum est. Nec ob.16.q.1.decimas.quæsti. quia quòd monachi habent decimas de propriis laboribus, vt in prealleg. decre.dicitur,est ex priuilegio.suprà,de deci.nuper. ex parte.suggestum.aliàs enim tenẽtur ad decimas. 11.quæstio.1.alia.sed contra hoc est.16.q.1.cum pro. 10.q.cap.1.18.quęstio.1.quam sit.vbi dicitur,quòd ea quæ offeruntur monasteriis,nõ tenentur.l. diœ.Sol. isti benè fatentur, quòd non tenentur in omnibus. l.diœ.nam de l.diœc.est. quòd singulæ ecclesiæ debeant conferre cum episcopo,quando vadit ad Papam,vel regem, vel ad synodum, vel quando facit expensas pro aliquibus negotiis communibus totius diœce.10.quæstio.3.vnio.& 12. quæstio. 2.nobis. sed ab his collationib.sunt exempta monasteria,& sic videntur sonare prædicta. & c. maximè. c. quod est.18.quæstio.2.quam sit.in fi.vel dic,quòd hæc non sunt de l.diœ.sed iurisdictionis,quia de.l. iurisdictionis,dicitur esse omne illud, ad quod monasteria tenentur,nunquam enim in canonibus antiquis aliqua mentio fit de l. iurisdictionis, sed noua decre. tantùm facit mentionem de ea, magistralia enim verba fuerunt.*Aestimetis*.honesta seruitia ex constitutione vel consuetudine debita. 18.quæstio.vlti.seruitium.1.q.3.quæsitum.

CAP. II.

MONACHI. *Peculium*.nisi pro iniuncta administratione :vt ȷ̄.§.se.*Parochiales*.nisi ex dispensatione cùm consensu abbatis. 16. q. 1. in parochia.cùm pro vtilitate.& c.doctos.simoniacus.si qs monachus.*Administratione*.puta, quia est vestiarius vel eleemosynarius.*Donatione*.hoc intelligitur, quando prioratus habent ius speciale annexum, vel distincta bona & appropriata à bonis monasterij, sed si sint de mensa abbatiæ dicti prioratus, tunc possunt indicere & statuere, quòd monachus cui committitur dictus prioratus, certum quid soluat de reditibus dicti prioratus,sed non aliunde, & hi potius dicerentur ministri quàm priores quòd sonat in dignitatem.*Non mutentur*.ab abbate si curam animarum non habent,si enim curam animarum habent,non possunt amoueri sine consilio episcoporum qui eis curam animarum concedunt. suprà, de preben.in Lateranens.*Non mutentur*.his enim cõfirmari possunt beneficia.suprà, de præb.nisi essent. secùs in prioratibus, qui conceduntur ab abbate. suprà,de cõfir. vti. vel inuti.porrecta.ȷ̄. eo. cùm ad monasterium.§.tales.

CAP. III.

RECOLENTES. *Institutione*.Qua dicitur institutum ne Cistercien.habeant villas ecclesis vel alia quę sequũtur.*Similẽ*.C.locati.l. milites

SVMMARIVM.

1 *Scandalum non facit extumulari, quòd extumulandum est.*

CAP. IIII.

SVPER *quodam. Prohibiti.* suprà, de sepul. sacris. no. propter scandalum non extumluari, ꝙ extumulandum est.

CAP. V.

QVOD *dei timorem. Officium.* in aliis potest laudare intẽtionẽ plebani, sed factũ ei9 in hoc laudandum non est, cùm in manibus sui episcopi debuerit resignare. s. de renunc. admonet. *Coram fratribus sanc. victo.* No. quòd licet non dixerit, cui regulæ se deuoueat, intelligitur illi se deuouere, in cuius manibus fecit promissionem, nam ecclesia sancti Victoris est regularis. *Promissionem.* licet per hanc promissionem de futuro non sit censendus regularis, quia tamen cogendus est, ex quo promisit fieri regularis, idcircò respondet, ac si regularis esset. s. s. tit. proxi. per tuas. *A Florentino.* & Gon. consentiente: vel ad minus priore & conuentu eius, dispensatio tamen episcopi Florentini est. *ministrares.* in hoc enim credimus episcopum dispensare posse. *Licentia.* quæ necessaria est. *In latera.* s. eo. c. in secũdo. *Commodè.* monachus autem nullo modo potest esse sine monacho, & in hoc est speciale de canonico regulari. suprà, eod. c. 2. *Canonicum.* quòd hic non fuit canonicus regularis ex principio apparet, vbi dicit, quòd nec professionem fecit, nec habitum assumpsit, quòd fuerit canonicus, hinc apparet, vbi dicitur quòd habeat canonicũ, & etiam superiori argumento, vbi innuit quòd possit ad regimen secularis ecclesiæ assumi. Quidam dicunt, quod fuit canonicus, & licet à principio non fecerit professionem, ex postfacto tamen fecit, vel si prius fecisset, tamen modò Papa mãdauit, quòd faceret vt votum compleret. arg. s. tit. proxi. per tuas. j. de spon. commissum. Vel dic, licet non multum videatur consonare veritati, quod non fuit canonicus, & episcopus cum voluntate prioris dispensauit, quòd non fieret canonicus licet vouisset, & permutauerit votum magis vtile, quòd licet. arg. s. tit. proxi. c. 1. & c. magnæ. & monetur habere canonicum, vt regulariter viuat. Nec contradicit decre. per tuas. quia ibi non dispensabatur cum eo, vt non obstante voto haberet episcopatum, vel ibi aliud est in electo ad episcopatũ, vbi benè debet complere votum, quia sine dispensatione potest fieri episcopus. Aliud in plebanatu, ad quem transire non potest sine dispensatione. 55. di. priscis. melius ergò fuit eum non fieri canonicũ, & postea ex dispensatione archipresbyterum.

SVMMARIVM.

1 *Quis propriè dicatur monachus.*
2 *Peccat Papa dispensando ex causa non iusta.*
3 *Non valet dispensatio in his quæ sunt contra votum tacitum vel expressum.*
4 *Conditori constitutionis licet dispensare sine causæ cognitione contra suam constitutionem.*

CAP. VI.

CVM *ad monasterium. exibere.* etiam de carnibus, in hoc enim potest dispensare abbas, sicut in propria cella habenda. 20. quæstio. vlti. monachum & circa ordinem. j. de eo qui fur. or. re. cum H. & circa canonem latæ sententiæ, infrà, de sen. excõ. q. cùm illorum. alij tamen dicunt, quòd nunquã licet vesci carnibus, nec abbati licet dispensare.

1 *Præuaricator.* abbas. † *Annexa.* hæc autem sunt annexa ordini à iure positiuo, quod probo, monachus autem nihil aliud est, quàm solitarius, tristis. 16. q. 1. placuit. si igitur plura imponantur, illud est impositum à conditore iuris, & ex hoc patet, ꝙ Papa potest dispensare cum monacho, quòd habeat propriũ vel coniugem, cum possit ordinem & naturam, quã dedit ordini, & substantiam tollere.

2 † *Summus.* nisi ex causa, quanquam enim Papa dispenset nisi iusta causa subsit, peccat, & dispensans, & cum quo dispensatur. Nos dicimus, quòd nunquam valet dispensatio in proprio, & in talibus, licet ex causa posset concedere ei, quod peregrinetur, & portet secum viaticum, illud tamen non possidebit suo nomine, sed nomine monasterij, vnde de eo non poterit testari.

Et hæc vera sunt nisi magna causa, & vera subesset, videtur tamen quod si dispensaretur cum monacho in casu, in quo cum eo dispensari non debet, vt puta quod habeat vxorem, & non est necessitas, vel vtilitas dispensandi, si tamen contrahat cum aliqua, credens bõnam dispensationem & licitam, quòd tenet matrimonium, licet ille qui fuit monachus semper peccet exigendo debitum, & non reddẽdo, quia verum matrimonium est inter eos. Ratio diuersitatis est, quia ex dispensatione habendi proprium nemini præiudicatur, nec alicui prodest, nec obest nisi cum quo dispensatur, vnde nisi ibi sit vtilitas, non valet dispensatio, sed secùs est in matrimonio, vbi dispensatio prodest alij, scilicet coniugi vel præiudicat, imò & ibi idem quodammodo est. s. quia monacho cum quo dispensatum est malè, super matrimonio non prodest dispensatio quin semper peccat.

a Non tamen hoc est verum, Spe. tit. de leg. §. nũc breuiter. ad fin. vers. 15. in voto. & Car. in repe. c. perpendimus inf. de sen. excõi. col. 8. sequũtur In no. hîc. & Abbas in c. fraternitatis. & ibi Io. de Ana. inf. de schism. & de veritate vide p. Fel. in c. ad audiẽtiã. el. 2. col. 4. ver. nihilominus. attendebenè. sup. de rele.

3 † Item not. ꝙ quidam dicunt, & fortè non malè, quòd licet in his quæ sunt contra votum tacitum vel expressum, & in aliis quæ sunt contra euangeliũ non prosit dispensatio, nisi ex causa fiat, & fortè idem intelligẽdum est si dispensetur in his, quæ sunt contra generalem statum ecclesiæ, non tamen hoc est verum a in his dispensationibus, quæ fiũt cõtra ius positiuum tantùm, sicut apparet in statutis, quæ facta sunt de ordinibus faciẽdis intra certa instertitia temporum. vt 86. dist. per totum. & quod quis nõ possit habere, nisi duas curas: vt suprà. de præb. c. de multa. & de elect. dudum. in his enim dispẽsationibus sufficit sola voluntas dispensatoris, etiã sine causa, quod probo, nam si voluntaria cõstitutio erat causa, quare aliquid prohibeatur, & sola volũtas erat causa, quare prohibitio relaxetur, quia eius est destruere ius, qui illud condidit, nec tenetur princeps sua lege ligatus. C. de leg. digna. & res facilè redit ad suã naturam. ff. de pact. si vnus. §. pacta. tamen sicut lex eadem dicit, ipse benefacit si suam legem seruat.

4 b † Item licet b conditori constitutionis dispensare sine causæ cognitione ex certa scientia contra suam constitutionem, non tamen aliis quibus concessum est dispensare, licet dispensare nisi cum causæ cognitione, & si dispensant, non valet dispensatio, vel reuocatur, & ipsi peccant, & puniũtur. 51. distinctio. qui in aliquo. *Licentiam.* benè dicit licentiam, quia voluntariam tantùm & sine causa, nam & si causa subesset, benè posset dispensare, quod proprium haberet. Quid enim si tota Christianitas, vel etiam aliqua pars eius esset in periculo, nisi monachus, fieret rex, fortè quia nõ esset alius, qui sciret aliquod regnum regere, vel posset nisi monachus, nõnne dices quòd fiat rex, nõnne quilibet debet se totum in holocaustum offerre Deo, vt in eo, quod sibi plusplacet prę eligat seruire, sed præ omnibus placet ei, quòd creaturam suam rationabilem & temporalem cõseruet, pro quo

b Itẽ licet cõditori. Adde ꝙ idẽ tenet ipse Inn. in c. veniens. suprà, de fil. presb. in gl. 1. in fi. & gl. in c. si. qui. 81. dis. in gl. 1. in fi. & no. Io. de Imo. in l. quidã cõsulebat. ff. de re. iu. & refert Fel. in c. ad audiẽtiã. el. 2. colũ. 5. vers. oia aũt ista. sup. de re. Et addeẽ dẽ Fel. in c. quæ in ecclesiarũ. co. 13. in prin. sup. de cõsti. & ibi alleg. concord.

☞ pro qua etiam ipse animam suam posuit. † Item nónne peccat, qui minus bonum maiori bono præponit. suprà de reg. licet, in fin. 11. quæst. 3. si quis di. & cap. veh qui dicitis. Item communis vtilitas præfertur priuatæ, 7. quæst. 1. scias. & cap. mutationes. Item propter communem vtilitatem potest fieri episcopus. infrà eodem licet. & etiam clericus. 55. distinct. priscis. 16. quæst. 1. ne pro cuius. quare non eodem modo rex, sed fortè respondebit contradictor, concedo quòd fiat rex, sed non habebit proprium, quia regnum commune est, & quę acquiret, regno acquiret. argumen. pro his. 18. quæst. 1. cap. 1. infrà, de priui. cùm olim. Sed contrà, quid si non potest esse salua Christianitas, nisi regnum in suum proprium accipiat illud suis hæredibus relinquendum, quia fortè ☞ habebat filios, antequam fieret monachus. † Item quid si dixerint ei illi, qui possunt dare regnum, oportet quòd si vis habere regnum, accipias hanc reginam in vxorem, aliàs dabimus eam infideli vel tyranno, an hîc ita diliges contemplationem huius monachi, & continentiam hominis vnius, & ita reputabis Deum crudelem, quòd nolit per prouisionem vicarij sui huic Christianitati prouideri. Item Papa fecit constitutionem, quòd etiam ille, qui vouit simpliciter, si contrahat, quòd tenet matrimonium. infrà, qui cler. vel vo. rursus. 17. quæst. 2. Gonsaldus. suprà, de conuers. coniug. placet. quare non eodem modo potest dispensare? Item fecit constitutionem, quod vxor vnius alij nubat. infrà, de diuor. gaudemus. §. penultimo. Item ex constitutione est, quod minor 14. anno. non potest se obligare religioni. supra, de reg. & transf. ad nostram. quod est contra ius naturale, quia sicut puer ex quo doli capax est potest se diabolo obligare eodem modo & Deo. Item Papæ dicitur, quodcunque ligaueris &c. Item in quolibet voto intelligendum est, nisi aliter Deo placet, sed credendum est, quòd Deo aliud placeat, si vtilitas subest, quod contra votum faciat. Item sicut dicitur, quod non intelligitur venire contra votum, qui facit contra illud authoritate superioris, qui est vicarius Iesu Christi, sicut in matrimonio. supra, de translat. cap. inter. in princip. Nec ob. prædictis, quod dicitur, vouete & reddite, vouere quidem est voluntatis, sed reddere necessitatis, quia bene intelligitur votum Deo reddere, qui se eius dispositioni committit, & quia magis eius beneplacitum facit, vt prædictum est. supra, de vo. & vo. red. magna.

SVMMARIVM.

1 *Non possunt visitatores rectorem alicuius loci remouere, sed episcopo nunciare.*
2 *Parochia regenda est authoritate episcopi.*
3 *Ad quem pertineat electiones confirmare de prioribus fratrum factæ. & in num. 5. 6. & 7.*
4 *Non potest archidiaconus de iure præsentatum sibi à patrono sine episcopi licentia in ecclesia instituere.*
8 *Degradatio priorum pertinet tantùm ad episcopum.*

CAP. VII.

IN *singulis. Abbatum atque priorum.* non exemptorum. infra cap. proxi. §. hæc eadem. *aduocent.* capitulum abbatum & priorum, qui conueniunt ad generale capitulum, & factis etiam his primordiis. Item capitulum totum, vel maior pars eliget quatuor abbates, qui præsint capitulo. *Qui.* Cistercienf. *De ipsis.* abbatibus qui côueniunt ad capitulum prælationis, isti cùm sint prælati, ordinariam iurisdictionem non habent, sed delegatione Papę funguntur. Item de visitatoribus ab eis deputatis, nam delegatione Papæ non istorum quatuor funguntur, vt ꝭ. eod. c. ibi. *Vice nostra.* vel dic quòd est ordinario iure istorum ab hac constitutione eis concessa.

1 † *Denuncient.* not. quòd remouere non possunt, sed tantùm episcopo nunciare, & cùm tam episcopus, quàm hi visitatores habeant iurisdictionem cognoscendi, vel inquirendi de his, occupantis melior erit conditio: vt ff. de procurat. pluribus. Alij tamen dicunt, quod visitatores non procedent, nisi primò moneant episcopum, & apparet eius negligentia. argumen. supra de offic. ord. quanto. 9. quæst. 3. nunc verò. Vel dic & melius, quòd ambo visitabunt, & erit fortè vtraque ordinaria. argum. infra eodem. cap. §. porrò. Item simile. infra cap. proxi. nec est contra. supra, de offic. ord. cap. 1. vbi innuitur, quòd visitatores possunt deponere, quia ibi non erant tantùm visitatores, sed inquisitores & iudices, vt ibi colligitur. Alij dicunt aliter in generali visitatore, & sic loquitur hîc, aliud in speciali, & sic loquitur. cap. 1. primò dictum placet. *Diœcesani.* episcopi enim curam gerunt suarum diœcesum. supra de offic. ord. perniciosam. *Iura.* quorum ipsæ diœceses existere dignoscuntur. 9. quæstio. 2. nullus primas. & in aliis cap. sequen. & ideo cùm ipsi curam habeant, ad illos pertinet ipsam committere. de offic. archid. cùm satis. 16. q. vlt. nullus.

2 † *Omninò.* vnde episcoporum authoritate, cura siue administratio gerenda est, & parochia regenda. 10. q. 1. regenda. ac ipsis de huiusmodi cura, vel regimine respondendum. 16. q. 2. sanè. supra de præb. in Lateranens. & de priuil. cùm & plantare. §. in ecclesiis. & ita in talibus prioratibus quibus cura populi est annexa priores institui debent per episcopos.

Et hoc est verum quando per ipsos cura geritur, nam & secundum antiquos canones monachi possunt assumi ad regimen ecclesiarum parochialium. 16. quæst. 1. doctos. & c. in parochia. 55. dis. priscis. & supra eod. quòd Dei. secùs autem quando per presbyteros seculares, quia tunc ipsi presbyteri & non monachi instituendi sunt per episcopos de consilio monachorum. infrà de cap. mo. in ecclesiis. Item hoc est verum, quando tales prioratus vel ecclesiæ pleno iure non subsunt religiosis, secùs autem si pleno iure subsunt. 16. q. 2. visis. & in præal. decre. in Lateranens. ☞ & c. cùm & plantare. † Item pro graui culpa destituendus est aliquis & authoritate superioris, videlicet episcopi diœc. 16. q. vlt. inuentum. & suprà de foro comp. postulasti. circa maiora namq; periculum vertitur. 42. di. quiescamus. & ideò huiusmodi grauia & difficilia diœcesanis referenda sunt in suis diœcesibus. de off. archiepiscopi. singulæ. in fi. & ardua sine episcopis nequeũt terminari. s. de off. archid. ad hęc. ver. item in episcopali. Difficilia enim superiorib. sunt intimanda. s. eod. circa medium. 16. dist. multis. denuò. in fi. & licet correctio religiosorum ad suos prælatos regulariter pertineat. s. de offic. or. quanto. & 90. dis. si quis. si tamen aliquid graue & difficile emergat, ad cuius correctionẽ detentio abbatis non sufficit, prouidẽtia diœcesani est super hoc adhibenda. de sent. exc. monachi & c. cùm illorũ. & de pręscr. cùm olim. vbi dicit, quòd prouidentia in leuibus culpis pertinet ad abbatem, maximè autẽ prouidentia & diligentia tunc adhibenda est, cùm præficiuntur aliqui in prælatos seu rectores, seu etiam amouentur. de elec. nihil. & 6. q. vlt. c. fi. vbi dicitur, quod de tanta re, scilicet quando inquiritur de dignitate alicuius prælati, vt remoueatur, vel detur ei coadiutor, non segnius est agendũ. Item priores qui sic per electionem instituuntur, nõ possunt mutari sine manifesta & rationabili causa, vt dictum est videlicet si fuerint

fuerint dilapidatores &c. vt prædicta decr. monachi. §. vlt. sed siue sint abbates, siue priores, vtpote in monasteriis quæ abbates non habent proprios, & inueniantur dilapidatores, vel aliàs meritò amouendi, per diœcesanum remouendi sunt, dúmodò non sint exempti. suprà, eod. vt itaque. infra, eo. c. proxi. §. horum. si abbas. & §. vlt. præterea quamuis huiusmodi priores immediatè subsint suis abbatibus, in illorum iussionibus intendere, & obedire debeant, nõ videntur tamen posse amoueri per eos inconsultis diœcesanis, sicut video, quòd licet custos ecclesiæ in cunctis iussionibus archidiaconi obedire debeat, & ei subsit, non tamen eum si minus idoneus sit abiicere, vel amouere potest inconsulto episcopo. de offi. cu. c. 1. Item videtur quòd in prioratibus in quibus per electionem collegiorum suorum instituuntur priores, gerenda est administratio authoritate diœcesanorum.

Sed obiicitur contrà, quia si in monasterio subiecto alteri fiat prælati electio, præsentanda est de iure abbati, vel collegio superioris monasterij, vt ab eo si canonica fuerit cõfirmetur. de consue. cum dilect. circa fin. ita ordinatio inferioris monasterij plenè ꝑtinet ad abbatem superioris. de relig. do. quia monaste. Si ergo superior abbas confirmare habet electio nem abbatis, vel prioris sibi subiecti per cõfirmationem consequitur quis liberam administrationem. de elect. transmissam. videtur quod in talibus prioratibus authoritate suorum abbatum administratio geri debeat. Sed contra, quia videtur quòd nec in istis, nec in aliis prioratibus, qui non habent populũ, vel in quibus non instituuntur priores per electionem, administratio geri debeat authoritate abbatum, quia institutio & destitutio de iure ad diœcesanum pertinet, & de l. iurisdictionis est. suprà, de offi. or. conquerente. de insti. cùm venissent. de hære. cùm ex iniuncto. in fi. Item omnes ecclesiæ diœ. sub potestate episcopi sui consistunt, & ad ipsius ordinationẽ pertinent. 16. quæst. 7. omnes basilicæ. 10. quæst. 1. decretum est. Sol circa huiusmodi prioratus, qui parochianos non habent, & qui per electionem collegiorum suorum, sed monachi tantùm manent in eis, & abbates, plenè, id est, ex sua fundatione in eisdẽ obtinent temporalia, ideò permissum est & obseruatũ, sicut creditur, quod ponantur in eis priores, & remoueantur ad mandatum suorum abbatum, vt in religionibus magis vigeat, & obseruetur obedientia, ☞ † Et ideò huiusmodi prioratus propriè appellantur obedientiæ. suprà, eodem cùm ad. §. tales. vnde tales priores ex eo, quod sic præficiuntur non possunt, nec debent assumere sibi authoritatem cõtinuæ prælationis, imò cũ expedierit absque contradictione mutari possunt, sicut dicitur de præsidẽtib. capitulis generalib. sup. eo. c. si enim tales instituerẽtur, & ponerẽtur per episcopos, aut de suo cõsensu vel authoritate, nõ possent postea sic ad abbatum cõsensum remoueri. de offi. archi. ad hoc. ar. sup. de transact. de cętero. propter quod etiã talibus suæ administrationes non confirmantur. sup. de con. vti. vel inuti. porrecta. & ideò in huiusmodi prioratibus ponuntur & deputantur ptiores pro voluntate suorum abbatũ, & etiam amouentur, vt in præall. §. tales. & de priui. quoniam per confessionem. vbi fit mentio de clerico, vel monacho deputato à monasterio ad regimẽ alicuius ecclesiæ diœcesano subiectæ. 16. q. vlti. si quis vult. dicitur enim, quod si abbas vult ad meliorem locum transmutare monasterium, faciat hoc de cõsilio episcopi, sed dimittat in priori loco presbyterum ad exercenda ipsius ministeria, & ita ad abbatem pertinet deputare ad regimen talium locorum personas, secus autem est in prioratibus, in quibus creantur priores per electiones capitulorum suorum, quia tales priores plenius ius assequuntur in prioratibus ipsis, ad quos vocantur per sua capitula, quia per electionem & confirmationem acquirunt eos. de accu. super his. & quasi vt abbates in loco ipsorum præsunt ibi: vnde sic leuiter amoueri nõ possunt ab eis, imò etiam si transferendi sunt ad maius officium, hoc fieri debet de consilio fratrum locorum, in quibus præsunt. s. eod. monachi. §. priores. 58. dis. c. 2. 19. q. 3. statuimus. huiusmodi enim trãslatio quasi quædam alienatio est personæ, sunt autem pretiosiores personæ, quàm res. 12. q. 3. pręcipimus. vnde sicut res absq; consensu capituli alienari non potest. 12. q. 2. sine exceptione. sic nec persona: monasteria verò bona sua alienare non possunt absque permissione & licentia episcopi. 12. q. 2. abbatibus. 17. q. 4. in venditionibus. Et ita in translatione talium priorũ, quæ fieri debet de consilio fratrum, necessaria erit licentia & permissio episcopi, multò fortius quam in translatione vel alienatione rerũ. suprà de renun. admonet. vnde apparet, quòd in creatione & mutatione talium priorum, quæ fieri debet de consilio fratrum necessaria erit licentia, plus iurisdictionis & authoritatis habent diœcesani, quàm in institutione & destitutione aliorum.

3 † Sed quis confirmabit electiones talium, & ipsos instituet, videtur quod abbates superiores, sicut allegatum est. s. sed certè satis videtur incongruum, ꝙ aliquis prioratum, vel ecclesiam aliquam intret, & administret irrequisito diœcesano, cui subest, vt in prædicta decr. admonet. ad diœcesanum pertinet custodia ecclesiarum vacantium suæ diœcesis, de insti. cùm venissent. vnde ipso inconsulto intrare non debet, quia derogaretur propter hoc iuri episcopali. de priui. pastoralis. Potest ergo responderi, vt fiat differentia inter institutionẽ, & confirmationem. Confirmatio enim est propriè appropriatio processus in electione habiti, & quantum ad formã electionis, & quantum ad personam electi, suprà de elec. nihil. institutio autem fit in ecclesia de ipso electo approbato iam admisso, quãdo, scilicet inuestitur de illa. de iure patr. quòd autem. consultationibus. indifferenter enim vtitur ius his vocabulis institutione, videlicet & inuestitura. de con. præb. post electionem. quià & inuestiri dicitur aliquis de ecclesia, vel præbenda. de concess. præb. proposuit. & institui in ecclesia. de præb. dilecto. vbi dicitur, quòd vno iure indiuiduo vacante siue præbenda, duo institui non possunt ad illud. de sup. neg. præla. literas. inuestitura autem fit post confirmationem. de app. constitutus. vnde potest dici confirmatio electionis, quod in talibus prioribus de iure pertinet ad abbates suos: vt præalleg. decret. de consuet. cum dilect. Institutio autem ad diœcesanos locorum, sicut examinatio & approbatio clericorum, qui præficiendi sunt beneficiis ecclesiasticis, & instituendis in eis, pertinet ad suos archidiaconos: institutio verò ad episcopos. de offic. archid. ad hæc. in vers. in quadam.

4 † Et quod institutio tam abbatum, quàm priorũ in officiis suis spectet ad diœcesanos, satis innuitur. 15. q. 2. c. & cap. cellulas. & ita abbates confirmabunt electiones, & approbabunt priores electos, diœcesani verò illos instituent. de off. archid. super eodem. vbi dicitur si alicui permittitur aliqua ecclesia ordinanda de persona idonea ad præsentationem patroni, licet rector qui instituendus fuerit præsentandus sit illi, cui commissio facta fuerit, & ipse eam admittet, non tamen ipsum constituet, sed episcopus vel archidiaconus ad quem institutio pertinet, quia

non

non est intentio committentis super hoc præiudicare episcopo vel archidiacono.

5 † Item & ipse archidiaconus, non potest de iure præsentatum sibi à patrono sine consensu & licentia episcopi instituere in ecclesia. sup. de offi. archi. cùm satis. de sen. & re iudi. cùm Bertholdus. nisi aliter obtineat de præscripta consuetudine. de deci. dudum. de offi. archi. dilecto. de exces. præla. ad hæc. si ergo ad diœcesanos pertinet talium priorum institutio, nec debent difficultatem adhibere vel se ingerere in ipsorum istitutione, postquam examinati & approbati sunt per suos abbates, sicut fit in his, qui promouentur ab episcopis ad ordines. 14. di. quando. & de offi. archi. vt nostrum. & in his qui præficiendi sunt ecclesiasticis beneficiis, quoniam vt dictum est examinãdi sunt prius à suo archidiacono, & postea per ipsum præsentandi episcopo, vt eos præficiat. de offi. archi. ad hæc. in ver. in quadam. postquam verò examinatus aliàs est diligenter & approbatus per illum, ad quem pertinet, hic non est denuò examinãdus. de æta. & quali. accepimus. de offi. deleg. licet de purg. ca. dilect. in fi. & sufficit monachis testimoniũ sui abbatis. 16. quæst. 1. monachi vagantes. nisi fortè aliquis promotus ad vnam dignitatem vocetur vel postuletur, seu eligatur postea ad aliam, quia tunc opportuna est postea alia examinatio. Potest enim aliquis esse idoneus ad vnam non ad aliam, de elect. in causis. in fi. vnde absque difficultate admittendi sunt, siue instituendi tales priores ab episcopis: sicut sine difficultate & absque iudiciorum strepitu amouendi sunt ab eis, postquam denunciatum fuerit episcopis per illos, ad quos denunciare spectat, quod sunt indigni. infrà, c. proxi. §. quòd si abbas. & §. vlti. de accu. qualiter. in fi. & si fortè in eorum institutione malitiam adhiberent, posset super hoc haberi recursus ad superiorem. de iure pa. nullus. & in prædicta decr. ea quæ. §. quod si abbas. 16. q. fi. decernimus. arg. de iure pa. pastoralis. in fi. de elect. publicato. secundum præmissa potest dici, quod institutio in talibus prioratibus pertinet ad diœcesanos, confirmatio verò electionis eorum ad abbates.

6 † Sed ponamus, quòd institutio etiã talium priorum pertinet ad ipsos abbates non tamen eos possent authoritate propria instituere corporaliter. de huiusmodi corporali institutione in beneficiis & dignitatib. loquitur decre. ad hæc. de offi. archi. in ver. in quadam. nam per ipsam institutionem, quæ consistit in concessione, siue in collatione beneficij, vel dignitatis non adipiscitur quis possessionem, sed postea inducitur. de sen. & re iu. cùm Bertholdus. circa prin. & de concess. præben. post electionem. in fi. nec per inuestituram intelligitur quis adeptus esse possessionem. de dona. per tuas. de conces. præb. proposuit. vnde non liceret huiusmodi prioribus, & pro eorum institutione spectaret ad abbates prioratuum possessionem ingredi, & eos gubernare ac administrare ibi authoritate propria, irrequisitis diœcesanis. de priui. pasto. in fi. de fo. compe. romana. c. contrahentes. & 16. q. 5. si quis episcoporum. vbi dicitur, quòd si prælatus in ecclesia sua, quam habet in alia diœcesi voluerit ordinare clericos, vel instituere, ꝙ idem est. vt, de arbi. non sine. vel si ordinati sunt, & instituti, acquiescat eos habere regimen & gubernatio ecclesiæ ad eum pertinet. Et ita cum conscientia & permissu dixi in ecclesiis suæ diœcesis administratio est gerenda, siue pertineat ad abbates confirmatio, & ad episcopos institutio talium priorum, siue vtrunque ad abbates, administratio tamen gerẽda est authoritate & permissu episcoporum, nã dec. de ele. cùm in cunctis. §. cùm verò. distinguit hæc tria, electionem, confirmationem, & administrationem.

Sed qualiter respondetur ad alias decre. nosti. & transmissam. de cler. non resid. dicitur, ꝙ per confirmationem quis habet plenam & liberam administrationem, & dicendum est, quòd refert, an confirmet is, qui est ordinarius loci & plenam potestatem habet à iure, vt archiepiscopus quantũ ad suos suffraganeos, & episcopi quantum ad prælatos ecclesiarum suarum diœcesum sibi subiectarum, & Papa quantum ad omnes, quia super omnes ordinariam habet potestatem, an confirmet alius, quia si archiepiscopus, vel episcopus aut Papa confirmet, ex ipsa confirmatione intelligetur ei concessa esse administratio, vt prædicta decret. transmissam. & c. nosti. & intelligitur esse institutus & accepisse per hoc institutionem. de simo. sicut tuis. vbi dicitur, quod petita fuit confirmatio, & postea sequitur quòd accepit institutionem, sicut pertinebat, vnde pro eodẽ ponit cõfirmationem & institutionem, & hoc accidit quia huiusmodi confirmatores pleniorem habent authoritatem, & res vel loca plenius subsunt eis maximè in spiritualibus, propter quod eis competit instituere. de elect. quærelam. & ideò efficacior est eorum cõfirmatio, & intelligũtur per hanc instituere, quia nõ exigitur alicuius alterius conuenientia, vel assensus, secùs autem est, quando alij confirmant, qui nõ sunt locorum ordinarij, quia non sic plenè præsunt illis, vnde alterius, videlicet superioris, vtpote diœcesani, qui plenius curæ ac regimini est conuenientia expectatur, sicut dictum est sup. vel potest aliter dici confirmatio electionum in talibus prioratibus pertinet de iure ad ipsos diœcesanos, quoniã ad ipsos spectat regimen animarum committere. 16. quæst. vlt. nullus omninò. Et ad illam decre. de consue. sic respondendum est, quia monasterium Carrofensi. dicebat quod fratres Andrens. monasterij debebãt in Carrofens. capitulo aliquem de gremio ipsius monasterij Carrofens. eligere sibi in abbatem propter statuta diœcesani episcopi, qui constituerat, quòd electio prioris, vel abbatis monasterij Andrens. penderet penes fratres ipsius loci, & capitulum Carrofens. monasterium verò Andrens. dicebat, quòd de iure communi, & priuilegio ad ipsos fratres tantùm pertinebat electio, & Papa respondet, quòd illud statutum potest ita sanè intelligi, vt nec iuri communi, nec priuilegio derogetur per ipsum, videlicet vt ad fratres Andrens. monasterij spectet electio, & ad capitulum Carrofens. confirmatio. Sed non est ita intelligendum, quòd de iure communi pertineat confirmatio ad Carrofens. capitulum. Nec ad hoc se refert decre. cùm dicit quòd statutum illud nõ obuiat iuri cõmuni, quia nõ erat quæstio de confirmatione sed de electione solùm, quã de iure communi dicebat ad se spectare Andrens. monasterium.

Vnde statutum illud sic potest intelligi, quòd nõ obuiaret iuri communi, quòd est vt congregatio sibi abbatem eligat. 16. quæst. vlt. c. fi. & tamen statutũ ipsum concedebat capitulo Carrofens. videlicet ius confirmandi, quòd ipse diœcesanus videtur ei concessisse huiusmodi statuto, nam aliàs statutum ipsum fuit inane, nisi aliquid specialiter indulsisset. de verb. sig. abbate. circa fi. non obuiat huic intellectui decre. illa de reli. do. quia monasterium. dicitur enim ibi, quod vnum monasterium fuit vnitum alteri. Vnde ipse erat abbas vtriusque, & amborum administrationem & ordinationem habebat, nec præficiebatur alius in vno, & alius altero, sed quia vtrunque incongruum videtur, quod in alio prioratu subiecto monasterio, vel abbati confirmetur, vel

vel instituatur prior inscio ipso abbate, cui subest prioratus, ideò potest dici, quòd electio quæ in tali prioratu celebratur, denũcianda est abbati, cui subest per eum, & per electores, vel per illos, cum eius conuenientia præsentando diœ. de ec. ædi. ad audientiam. & de elect. sacrosancta.

7 † Et ita dici potest, quòd confirmatio talium electionum ad diœ. pertinet, & sic eorum authoritate geri debet administratio, nisi aliud abbatibus de iure competeret speciali. vt sup. notatum est. Vel nisi circa institutiones & destitutiones abbatũ, & huiusmodi prælatorum & religiosorum aliud obtineat, & obseruetur ex regula & institutione sui ordinis approbata, sicut patet in Cister. de si. ne Dei.

8 † Degradari autem huiusmodi prælatos, vel priores ad solum episcopum pertinet. 15. quæst. quinta. c. 1. & seq. & 16. quæst. secunda. visis. in cellis autem quæ fieri deberent infra septa monasterij, 20. quæst. sexta. c. fin. nullum instituere vel destituere debent episcopi. 18. quæst. secunda. quàm sit. Alij dicunt, quòd non solùm in prioratibus, qui habent curam, sed etiam in aliis, & etiã in his, vbi est prior datus ab abbate, semper est præsentatio facienda episcopo, & per eum confirmatio facienda. *Præcauentis*. ipsi episcopi vel visitatores. *Eos*. episcopos vel visitatores. *Personis*. no. eos qui præsunt capitulis celebrandis habere iurisdictionem super eos qui offendunt monasteria.

SVMMARIVM.

1 *Visitatores possunt punire monachos, deponere verò & remouere non possunt.*

2 *Ordo iudiciorũ in inquisitionibus abbatum non est seruãdus.*

3 *Exemptus an post depositum officium teneatur reddere rationem de iis quæ malè gessit, vel quæ male administrauit.*

CAP. VIII.

EA *quæ*. Hoc c. loquitur de visitatorib. deputatis à præcedentibus capitulis. *Conci*. supra, c. proxi. 1 *Normam*. fortè nimis leuem. † *Monachos*. hic apparet, quod visitatores possunt punire monachos, & ad abbatẽ remittere puniendos, vel dic melius, quod non possunt punire delinquentes monachos nisi essent coutumaces, vt puta quia cum visitatores vellent interrogare de statu monasterij, ipsi nolebãt respondere, vel alio modo visitationem eorum impediebant, & sic hîc loquitur. *Puniatur*. suspensionis pœna, vel interdicti. deponere enim non possunt, vel remouere [a] suprà, cap. proxi. §. ordinentur. Vel dic melius, quod non suspendentur, vel interdicentur, nisi per episcopum, sed disciplinam publicè recipient in 2 capit. & hoc videtur sonare litera. *Iudiciorum*. † No. in inquisitionibus Abbatum non esse seruandum solitũ ordinem iudiciorum. infra, de accu. qualiter. in fi. & 3 de simo. per tuas. † *Ab administratione*. hoc specialiter conceditur sibi in exemptis propter periculum moræ, & longam absentiam Papæ. *Portet*. à diœcesano vel à Papa.

a Remouere. Adde quod hoc intelligi debet in proprio visitatore, siue sit generalis siue specialis, & ita intelligas sup. not. c. proxi. quando autem esset non solum visitator, sed inquisitor & iudex posset deponere, vt in c. dilectus sup. de rescriptis. & ita Hen. Bohic. ibi.

DE RELIGIOSIS domibus vt episcopo sint subiectæ.

TIT. XXXVI.

SVMMARIVM.

1 *Si dubitatur, in cuius diœcesi sit basilica consecranda, ille episcopus consecrabit qui prius in illo loco episcopalia exercuit.*

2 *Infantes à quo episcopo debeant consignari.*

3 *Chrismare, & baptizare & consecrare eiusdem iuris sunt, & qui est in possessione vnius, & alterius præsumitur, nisi contrarium probetur: vt autẽ præsumatur necessarium est, quod parochia sua sit in eius diœcesi, vel non constet quòd sit in alterius diœcesi.*

CAP. I.

1 NVNC *autem*. † *Ad basilicam*. Si vis scire, quis episcopus debet consecrare ecclesiam, debet inquiri cuius ciuitatis episcopus, &c. *Cuius*. not. suprà, de offi. archi. c. vlti. suprà, de proba. causam.

2 † *Consignationem*. not. non licere, nisi proprio episcopo consignare infantes. *concurrerint*. 16. quæstion. prima. huic. *Terminis*. distinctis inter ciuitates per ciues. 10. distin. cap. 1. & c. imperium. 3. quæstione sexta. hæc quippè. vel terminis nouis, quia si de his constat sufficit. 16. quæstion. tertia. inter memoratos. & c. dilecto. 3 † cùm enim hæc iura, scilicet, chrismare & baptizare, & cõsecrare eiusdem iuris sint, vt qui est in possessione vnius, & alterius præsumitur, nisi contra probetur. argum. 12. quęstione secunda. cognouimus. suprà, de deci. cùm in tua. nisi alius probaret aliquod de iuribus prædictis exercuisse, & est necessarium ad hoc, vt sic præsumatur, quod certum sit, quod parochia hæc sit in eius diœce. vel non constet, quod sit in alicuius diœce.

SVMMARIVM.

1 *Per vnionem non fit præiudicium episcopo, in cuius territorio ecclesia sita est.*

2 *Locus vnitus alij, non mutat naturam suam, & si mutet tũc accipit iura annexa à iure vel cõsuetudine naturę mutatę.*

CAP. II.

1 QVIA *monasterium*. *Cuius est diœce*. monasteriũ in fundo marciano situm. de hoc not. sup. ne 2 se. vacan. c. 1. † *nihilominus*. ideò seruantur omnibus iura sua, quia locus vnitus alij non mutat naturam suam, sed si locus mutaret naturam suam, tũc acciperet iura annexa à iure vel consuetudine naturæ mutatæ, sicut est videre in monasterio facto à capella, quod assumit iura competentia capellæ, & cũ suo præiudicio. infra, de capel. mo. dilectus. & idem de eccle. ædi. ad audientiam. suprà, de ma. & obe. cũ inferior. sup. de consue. cùm olim. & c. cùm dilect. suprà, de sta. mona. recolentes.

SVMMARIVM.

1 *Episcopo subsunt omnia loca pia, & ad eius solicitudinem debent ordinari ad vsum destinatum.*

2 *Episcopus in ecclesiis diœcesis suæ debet esse contentus iuribus episcopalibus, aliàs enim in ecclesiis saltem in temporalibus petere debet.*

CAP. III.

DE *xenodochiis*. Scilicet, statuimus. *per solicitudinem*. per hoc cap. possunt intelligi capit. 10. quęstio. 1. cap. 1. & sequen. 13. quæstio. 7. omnes. videlicet, quod in hoc sit tantùm dispositio episcoporũ ad quæ ordinata est ecclesia, & quæ inueniuntur expressa in iure, vt not. suprà, de officio ordinarij iudicis. conquerente. aliàs enim episcopus nihil ab ecclesiis saltem in temporalibus petere debet. suprà, de ex cep. cùm. & infrà eodem, cum venerabilis. & 10. quęstio. 3. quia cogno.

SVMMARIVM.

1 *Priuatus sine authoritate episcopi locum religiosum facere non potest.*

2 *Laicus an & quando possit habere oratorium & hospitale in domo propria.*

CAP.

CAP. IIII.

AD hæc.† Authoritate Ponti. quia priuatus sine authoritate episcopi locum religiosum facere nō potest.ff.de rer.diui.intantum.§.sacra.ff. de re
2 iu.l.3. §.si quis do.& §.si his. † Alij tamen a dicunt,
3 quod cuicunque laico licitum est habere oratoriū & hospitale in domo propria, dummodò non habeat formam ecclesiæ,etiā sine authoritate episcopi.de consec.di.1.vnicuique.& cap. clericos. sed ibi celebrari non poterit absque authoritate episcopi, vt in prædictis capi.hoc autem certum est,quòd domum deputare potest ad pauperes recipiendos.

a Alij tamen dicūt Adde q̄ hoc idem refert & tenet Pet. de Ancha. in consil. 229.col. 2.ver. sed istis. inci. consiliū. super primo.& Card.in consi.13. inci. pro elucidatione dubiorū. col.1.

CAP. V.

INTER quatuor.& infrà.

SVMMARIVM.

1 *Censum imponere in signum deuotionis & memoriam beneficiorum,licet.*
2 *Non potest episcopus in totum ius episcopale dimittere, & ecclesiam à tota sua iurisdictione dimittere.*
3 *Potest episcopus examinationem ordinatorum,& visitationem clericorum archidiaconis & etiam aliis committere.*
Actio vel contractus competit singulis pro æqualibus partibus,si plures sunt qui agunt vel contrahunt.
4 *Sub iuris episcopalis petitione nedum ius episcopale comprehenditur,sed etiam quod pacto vel consuetudine constitutum est.*

CAP. VI.

CONSTITVTVS. *Qui fuerat episcopus.* fortè diuersis temporibus,vel eodem.*Pertinentes.*hoc verbum latissimum est.ff.de verbo.sig. verbum pertinere.vt comprehendat illa,in quibus ius patro
1 natus habet.† *Ita,videlicet.*per hoc videtur quod distinctus fuerit contractus emphyteusis , qui fuit de temporalibus tantùm à contractu liberalitatis , qui fuit de spiritualibus tantùm,sicut sequitur,quod licet.sup.de re.permu.ad quæstiones.Vel dic,quod appellat emphy.compensationem census,quem in signum deuotionis & memoriam beneficiorum licet imponere.18.quæstio.vlti.Eleutherius.Vel dic,quod licitum fuit episcopo sibi constituere sine peccato certam pensionem.ar.sup.vt ecc.bene.vt nostrum.in fi.vel sicut innuit hæc decre.inferius, episcopus liberaliter donauit & monasterium liberaliter pensionem constituit.
2 † *Ordinationem.*licet non possit in totum ius episcopale dimittere & ecclesiam à tota sua iurisdictione dimittere,quod sic probo,quia sic esset ecclesia illa acephala,quia cùm nullus sit,qui eam in suam recipiat,acephala remaneret,quod esse non debet , vel potest.93.dist.nulla.tamen ad iura episcopalia constituere potest vicarios,qui suo nomine hoc faciant, & sic factum fuit hîc,quia Abbatem, & conuentum eiusdē monasterij constituit vice sua,aut alios quos vellent ad officium episcopale exhibēdum vocarēt, sicut archidiaconus & ad alios personatus vice sua constituit in multis iuribus episcopalibus. supra, de offi.archi.c.1. Et secundum hoc oportet te dicere, quòd ille episcopus qui exercebat ista vice episcopi Alban.faciet,& hoc etiam satis probare potest,quia vice Papæ non facit,cùm Papa eum non acceperit, ponamus tempus illud,in quo nondum acceperat, nec authoritate sua facere potest,cùm ei non subsit, nec authoritate propria monasterij,quia cùm ex se hanc potestatem non habet,nec habere potest,ergo nec alij concedere.1.q.7.Daibertū.restat ergo quod authoritate Alban.episcopi hæc episcopalia faciet, maximè cùm eā nō exemerit per aliqua verba, quæ hîc ponantur.Alij dicunt quod non valuit hæc cōcessio suis iuribus,sed confirmatione Papæ tantùm Et hoc ea ratione, quia ea quæ per decretum expediuntur, aliis delegari nō possunt.ff.de offi.procon. nec quicquam.
3 † Respon.illam regulam non habere locum in spiritualibus,quia benè archidiaconis & etiam aliis potest episcopus committere examinationem ordinādorum,& visitationem clericorum.sup.de offic. archi.ad hoc.& c.1.10.quæst.1.placuit.& c.episcopus.etiam in multis aliis quæ omnia summariam cognitionem & decretum requirunt.*Confirmauit.*sola confirmatio sufficit ex certa scientia Papæ concessa,etiā si aliàs de iure non tenet,vt no.suprà,de confir. vti. vel inuti.c.pen.suprà,de transact.c.1.† *Ratam.*pro pluribus enim ecclesiis soluebatur hęc pensio.Rata est, vt æqualiter singulæ ecclesiæ soluant,& hoc obtinet in iudiciis & stipulationibus & cōtractibus, vt si plures sunt qui agunt,vel contrahunt singuli pro æqualibus partibus intelliguntur agere, vel contrahere. Et eodem modo,si contra plures agitur vel contrahitur contra singulos pro parte sua intelligitur diuisa actio,vel contractus,nisi aliud dicatur.

Et hæc sunt vera,siue factum,siue dandum sit in obligatione.Et idem est etiam,si res indiuisibilis,vel etiam seruitus debeatur,quia interesse ad quod agitur diuiditur.ff.de verbo.oblig.l.2.§.fin.& l. sequen. & l.stipulationes non diuiduntur.ff. de ver. oblig.in fin.& est hoc ideò,quia non fiunt plures rei debendi vel credendi,nisi hoc expresè agatur.in Authen. de duob.re.col.7.licet secùs esset ante tempus Authenticorum.Item in delictis secùs est,vt not.infrà,de homi.sicut.† *Subtractæ.*cùm nō fuerit petitum aliquid de pensione mirum est,quare super ea fit condemnatio.Item mirum videtur, quod non cadit à iure, quia tāto tempore stetit, quod non soluit pensionē. 10.quæst. 2.hoc ius?Respon.verè priuandus esset emphyteuta à iure,q̄ habet in re in emphyteusim data,si tanto tempore cessasset,sed hîc nō erat emphyteuta,quia sic non transisset directum dominium rerum in monasterium,sed censuale fuit,vbi & directū & vtile dominium rerum concessarum trāsiuit in donatarium,vnde quandocunque tempore cesset,non perdit res concessas.
4 † Ad aliam quæstionem respondeo,quod episcopus petendo ius episcopale,intelligitur censum petere,qui loco iuris episcopalis succesit,& qui in veritate ordinatus est,nam sub petitione iuris episcopalis,nō solùm cōprehenditur ius episcopale, quod cōtinetur in iure,sed etiam quod constitutum est pactis vel consuetudine.suprà,de præscrip. auditis. & sup. de offi.archid.c.vltim.& not.sup. de offic. ord. conquerente.

SVMMARIVM.

1 *Libelli forma in petitione ecclesiæ.*
2 *Ecclesia vendicari dicitur,res verò corporalis certis finibus distincta peti.*
Iudex non debet procedere ad missionem in possessionem vbi sunt plures qui conueniri possint.

CAP. VII.

1 CVM *venerabilis.Ecclesiam sancti Angeli.*† Hîc est bonus libellus,quando quis petit aliquam ecclesiam,scilicet,quòd debet petere ecclesiam, & post debet adiicere dicens,ea ad se pertinere in temporalibus,vel in spiritualibus,vel in vtroque, vel dicat:quā dicit ei subiectam in scrutinio baptismo & cō similibus.infrà,de ca.mo.c.2.laici etiam & clerici secundum quosdam,similiter possunt petere ecclesias ratione iuris patronatus.suprà,de iudi. examinata.

ſuprà, eod. c. proxi. ſed & ſi has adiectiones non faciant, ſed ſimpliciter vendicent, valebit ſententia ſuper tali libello data, quia vtilis actio in rem pro ſpiritualibus & conſecratis rebus locum habet, quamuis non habeat locum directa vendicatio, arg. ſup. de iu. examinata. ſuprà, de deci. dudum. C. de ſacroſanct. eccl. ſancimus. ff. de rei vendi. in rem. §. primo. & lege, quæ relig.

2 † *Eccleſiam.* eccleſia rectè non vendicatur, vt quidã dicunt, ſed ſolummodò res corporalis certis finibus diſtincta petitur, licet ſit res ſacra. C. de ſacroſan. ecc. ſancimus. ſed ſi petitur eccleſia cum iuribus ſuis, puta cum iure decimandi, & cum aliis iuribus incorporalibus, non rectè intentatur rei vendicatio, in qua non veniunt, niſi incorporalia. ff. de rei vendi. l. 1. & l. venditio. ſed prudenter faciet, ſi primò intentet rei vendicationem ad eccleſiam cum pertinentiis corporalibus, & poſtquam in hac petitione obtinuerit, agat confeſſoria vel quaſi nomine eccleſiæ pro iuribus incorporalibus eccleſiæ competentibus. Alij dicunt, & vt videtur melius, quòd quando petit eccleſia, quod rectè vendicatur eccleſia, & tunc nõ ſolùm mandabitur ſententia executioni in corporalibus, ſed etiam in incorporalibus, quia incorporalia non veniunt quaſi principale, ſed quaſi acceſſorium, ſicut in interdicto vnde vi, vbi veniunt res non tantùm ſoli ex ſui natura, ſed incidenter veniunt res mobiles. ff. de vi & vi arma. l. 1. §. illud. Nec eſt ſimile de hæreditate & peculio, quia ibi non eſt aliqua res corporalis, cui alia accedat, & videtur quod rectè vendicat eccleſiam, cum ſuis pertinentiis prælatus tẽporalis eccleſiæ. ſuprà, de offi. dele. ſi quando. & de pac. conſtitutus. & c. ſeq. Item perpetuus prælatus eam rectè vẽdicat cum pertinentiis ſuis, ſi ad eum pertinet plenariè, puta quia ſit ei in proprios vſus conceſſa. arg. infrà, de priuil. paſtoralis. Item ſi dicit eam ſibi ſubiectam, ſolummodò poteſt ea vendicare, vt hîc dicitur, tamen melius eſt, quod agat confeſſoria, & petat in ea ius ſubiectionis, vt hîc. & ſupra, c. proxi. ff. ſi vſufru. pe. l. 1. in prin. ſup. de reſcrip. ex parte S. ſi autem quis petat archidiaconatum, vel præpoſituram, vel epiſcopatum, vel aliam dignitatem etiam ſecularem vt canonicatum vel marchiam, non rectè aget rei vẽdicatione, ſed implorabit cognitionem prætoriam vel officium iudicis, quod ſic probo, quia iuſtum eſt quòd ſi aliquis habet ius in aliqua dignitate, quòd illam poſsit petere, ſed non competit ſibi alia actio, ergo habebit officium iudicis. ff. de mino. quòd ſi minor. §. fin. ff. de lib. exhi. lege tertia. §. hoc interdictũ. 3. quæſtio. 6. hoc quippè. 2. quæſtio. 1. in primis. & hæc actio erit vel hoc officiũ vniuerſale, ſicut petitio hæreditatis, & ſic procedetur in hoc officio, ſicut in petitione hæreditatis.

Quidam tamen dicunt etiam melius, vt not. infrà, de exceſ. præla. inter. quod in his caſibus competit ☞ confeſſoria in rem. † Si autem petatur ciuitas vel caſtrum, vel villa, ſi ſolum eſt actoris, rectè vendicabit cum ſuis pertinentiis. arg. C. de fun. limi. l. 2. & de bonis vacan. l. 2. ſi autem non eſt ſolum actoris, petat ſubiectionẽ ciuitatis vel villæ, vel caſtri, ſicut dictum eſt. ſupra, de ſubiectione eccleſiæ, ſed ſi vniuerſitas aliqua hominum alicuius caſtri vel ciuitatis eſſet alicuius domini, quò ad forum ſeu banna, vel aliam iuriſdictionem, & ipſi denegarent de prædictis domino reſpondere, aget dominus ſicut ageret cõtra ſingularem hominem liberum, quia vniuerſitas corporalis eſt. arg. ff. de rei vendi. l. 2. & 3. ff. de lega. 3. ſi chorum. tamen tutius eſt ei, quod agat confeſſoria pro iurib. denegatis. de hoc not. ſup. de ma. & obed. inter. de app. dilectus. *Adiudicauimus.* epiſcopus iſte iuſtè defendit eccleſiam iſtam in ſpiritualibus & temporalibus, quia habebat eam in proprios vſus, vel aliorum, vel ſibi placebat vſus, & ita erat ſua cauſa, quia commodum & incommodum ad eum pertinebat ſuo nomine. 2. quæſtio. 6. biduum. quia ſi in ſpiritualibus obtinuiſſet, habuiſſet decimas, & alia ſpiritualia iura. ſupra, de do. paſto, & idem eſt de temporalibus. Nec eſt vis, quòd iſta eccleſia habeat proprium & perpetuum prælatum, vel vicarium, vel cuſtodem, vel commẽdatarium, vel etiam quòd bona eius omninò ſint diſcreta à bonis monaſterij, quia Abbas magis propriè dicitur prælatus huius eccleſiæ, quàm ille prælatus, vel cuſtos, qui ibi moratur, & ille Abbas dicitur poſsidere eccleſiam, & eius poſſeſſionem retinere per inferiorem prælatum, vel cuſtodem. ſup. de reſti. ſpo. cùm veniſſent. arg. ad hoc. ſup. de ſup. neg. præla. ſicut. Item apud Abbatem ſunt nõ ſolùm dominia & poſſeſsio rerum, ſed etiam actiones. ſup. eo. c. 2. ar. ad hoc. ſuprà, c. proxi. & ſup. de of. or. conquerente. vbi no. Fatemur tamen, quod vterque poteſt conueniri, quia vna cenſetur adminiſtratio amborum, ſicut dicitur vnum conſiſtorium officialis & epiſcopi. ſup. de app. Romana. Vel dic, quod ſecùs eſt in perpetuis prælatis, & neceſſariis, quàm in temporalibus & voluntariis, quia primi ſicut nec poſſunt remoueri à prælatura ſine cauſa, ſic nec agẽdo, in temporalibus autem ſecùs, qui tantùm cuſtodibus comparantur, vt not. ſupra, de iudi. c. cùm de☞putati. † Si autem non haberet eccleſiã in proprios vſus, ſed eſſet tantùm patronus, tunc ſi quis vellet agere de iure, quod patronum tangeret, & non de aliis, debet ipſe reſpondere, & de aliis debet reſpondere prælatus ipſi⁹ eccleſiæ. ar. ad hoc ſup. de offi. ord. cùm vos. ſup. de app. bonæ. ſup. de inſti. cùm veniſſet. quis autem cui ſit præferendus. not. ſup. de reſti. ſpo. c. olim. & de iud. cùm deputati. & videtur quòd vbi ſunt plures, qui conueniri poſſunt ſuper eadem quæſtione nomine alicuius eccleſiæ, quod non debet iudex procedere ad miſsionem in poſſeſsionem, etiã ſi vnus ſit contumax, niſi omnes vocentur. ff. de mino. AEmilius. ar. ff. ex qui. cau. in poſ. hoc autem. & hoc plus placet, quàm quod no. ſup. de iudi. cum deputati. & de reſti. ſpo. olim. itẽ not. quod in hac gloſſ. loquimur de defenſore legitimo, vbi ſi ſententia feratur contra eum, mandatur ſententia executioni contra eccleſiam, nec cogitur ſatiſdare de iudi. ſol. ff. de admi. tu. vulgo. quia aliàs certum eſt, quòd quilibet admittitur ad defendendum, etiam ſine mandato cum ſatiſdatione. C. de ſatiſda. l. 1. & de procu. exigendi. *Ius commune.* 16. quæſtio. 7. omnes. *eccleſiam.* id eſt, temporalia quæ habebat in eccleſia. *Locauiſſe.* repete quæ diximus ſup. eod. proxi. & ſic ſi locauit, apparet eum dominum etiã finito tempore locationis, vel eam non tenente, apparet quod dominiũ tã vtile quàm directum eſt penes locatorem. *Annotato.* ſcilicet, anno domini. M. cc. & c.

SVMMARIVM.

1 *Licet quis ſit in poſſeſsione ſubiectionis aliquorum, non valet tamen excommunicationis ſententia in eum lata.*

2 *Iudicare vel excommunicare non dicitur fructus iuriſdictionis.*

Sententia lata à non legitimo prælato vel iudice, an valeat.

Poſſeſsio alicuius iuris per factum Abbatis ſine ſcientia cõuentus, non amittitur.

CAP. VIII.

CVM *dilectus filius. Vel monaſterij.* ſi conſtiterit, ſubaudi. *obedientiam.* † Hîc ſatis expreſsè colligi 1 videtur, quòd quãuis aliquis ſit in poſſeſsione ſubiectionis

subiectionis aliquorum,non tamen valet excommunicationis sententia in eum lata,nam videtur quòd hic episcopus fuerit in possessione subiectionis Abbatis huius,& tamen nō valet excommunicatio ab ipso episcopo in eum lata,& consimili ratione videtur etiam de alia sententia,puta si condemnasset eū in ciuili vel criminali actione.Et certè quidam hîc fatentur,quòd propter possessionem quam habebat subiectionis huius monasterij,non tenet eius sententia excommunicationis,vel alia.Nec est contra. infrà,de iure pat.consul.& de caus.pos. cum ecclesia. vbi dicitur qui est in possessione eligendi vel præsentandi lite pendente presentabit & eliget,quia illa vera sunt,scilicet,quod ea facere debet posidēs,quia, scilicet,illa sunt fructus possessionis,vt no.in illa decre.consulta.

2 † Sed iudicare vel excommunicare,non sunt fructus iurisdi.quia nec propriè fructus dici possunt, imò labor & onus.Item non est contra.ff.de offi.præto.Barbarius.vbi dicitur,quod sententiæ latæ ab eo, qui erat in possessione tenent,licet prætor non esset,sed ibi respondent,illud ideò esse non potest,quia in possessione erat,quia verè iudicandi potestatem acceperat ab Imperatore,& omnia alia faciēdi,quę ad prætorem pertinebant,licet non esset legitimus prætor,sed per obreptionem.† Et idem dicendum est in quolibet prælato confirmato,& de hoc no. sup.de elect.nihil.Item in hoc casu,non dicitur prælatus confirmatus esse in possessione excommunicā di aliquos,quia eos excommunicauit,vel aliàs iudicauit,quia non nomine suo eos iudicat,sed ecclesiæ, vnde ipsa per eum dicitur quærere vel retinere possessionem iudicādi,vel excommunicandi,sed in hoc casu,scilicet,quando excommunicaret vel iudicaret illos in quorum possessione erat ecclesia,sed in veritate subiecti non erant,non valebit excommunicatio in eos lata,quia sicut dictum est,non est fructus possessionis vel commodi excommunicare, vel iudicare.Interim tamen quousque constet de proprietate,debent prædictæ sententiæ inuiolabiliter obseruari & mandari quod obseruentur.

Alij tamen aliter dicunt,& vt videtur melius, vt not.suprà,de resti.spo.olim.† *promisit*.quia non potuit suo priuilegio renunciare.suprà.de arbit.cum tēpore.vel exemptum monasterium alij subiicere,cū monasterium sit in possessione libertatis, & Abbas dicatur esse in possessione,non suo nomine, sed ecclesiæ.suprà,de insti.cùm venissent.satis apparet ꝙ per factum Abbatis sine scientia conuentus, non amittatur possessio alicuius iuris quæ sine animo possidentis non potest amitti.ff.de acqui. pos. peregrè. §.quibus.quod dicit hîc gl.scilicet,cùm monasteriū, non est ita simpliciter verū,quia quando aliquis per alium aliquid posidet, benè se nesciēte amittit possessionem.ff.de acqui.pos.posideri.§. quòd si ser. sed hîc non tantùm posidebat Abbas,licet ipse solus agere posset,sed etiam conuentus monasterij nomine,& ideò vtriusque sciētia necessaria est.Vel dic, quòd benè per factū Abbatis habuit episcopus possessionem,sed cùm constet illam fuisse iniquā & dolosam,cassum debet iudicari,quicquid fit ex ea , vt no.suprà,de resti.spol.in literis.*Præscriptione*.No. de except.exemptionis fieri transitum ad præscriptionem,quæ est quasi contraria.si.no. sup. de præscrip. auditis.*Iudicetis*.sententias excommunicationis nullas,si iusta præcessit appellatio.*Iudicetis*. erant enim duo petita,& quod sententiæ post appellationem latæ decernerentur nullæ,& quod monasterium decerneretur liberum,episcopo econtrà petente subiectionem ipsius.*Absoluatis*.& sententiam excōmunicationis tenere,si erat in possessione eius,aliàs non , sed de hoc not.suprà,de in integ.resti.c.2.

SVMMARIVM.

1 *Monachus vel Abbas non debet quis esse in diuersis monasteriis.*

CAP. IX.

NE *nimia.Loci*. Per hoc dicimus,quod monachi monasterij licet professionem fecerint in maiori monasterio,& ibi habitum sumpserint,& in Abbatis obedientia semper remaneant, si tamē mittantur per prioratus,vel cellas,non debent ad electionem Abbatis,vel ad alia negotia monasterij vocari,quia idem monachus non debet habere in diuersis monasteriis locum.

Et hoc est intelligendum,si prioratus vel cella habet electionem prioris.Alij autem dicunt idem,etiā si non habet electionem prioris, dummodò habeat discreta bona,& monachi ibi habitantes,habeant liberam administrationem.Si autem neutrum istorū esset,tunc de iure debet vocari ad electionem,sed in his præualet consuetudo.

DE CAPELLIS *monachorum.*

TIT. XXXVII.

CAP. I.

IN *eccclesiis*.Quę non pleno iure pertinēt ad monachos,aliàs secùs.16.q.1.c.1.Idem dicunt quidam & forte non malè, quod & si pleno iure pertineant ad monachos dummodò populus non sit exemptus, quia ratione populi debet examinare sacerdotem,cui populi curam committit,& si pernitiosus fuerit remouebit,& sic intelligitur c.16.quęst.2.sanè.ad idem.infrà,de priui.ex ore.Alij dicunt hanc decre.loqui vbi monasterium nō est patronus beneficij illius sacerdotis,quia fortè nihil receperit ab Abbate,sed à populo tantū, sed si Abbas erat patronus,Abbas remoueret.argu. de præben.in Latera.Tamen melius videtur, vt semper quandocunque episcopus concedit curam animarum,ipse remouebit,nō Abbas.& expone decre. in Late.vt ibi diximus,quia nemo remouere potest, nisi qui concessit,nisi hoc faciat ex deleg.50.dist.studeat.& multis aliis c.vel nisi hoc habeat aliquis ex priuilegio,sicut Præmonstraten.& humiliati & quidam alij.Si autem archidi.vel Abbas,vel quis alius inueniatur aliquem remouere institutum ab episcopo, dicendum est hoc eos facere quasi vicarios, vel ex certo priuilegio,vel ex consuetudine præscripta.

SVMMARIVM.

1 *Quid valeat petitionem huiusmodi sic generalem, vt in hac decre.habetur proponere.*

2 *Nunquid in eodem libello duæ actiones proponi possunt. Verbum iurisdictionis comprehendit omnes partes eius & actus,sed sub persona non continetur alia persona.*

3 *Possessio generalis iurisdictionis alicuius ciuitatis qualiter acquiratur.*

4 *Licet parochiani cuiuslibet ecclesiæ à proprio sacerdote debeant baptizari,& alia sacramenta quæ illi conferre possunt recipere & iura parochialia eis reddere, non tamen sacerdotes hoc debent iure parochiali,nisi specialis consuetudo aliud inducat.*

CAP. II.

DILECTVS. *Baptismate*.id est,vt presbyter dictæ ecclesiæ iret ad ecclesiam sanctæ Ceciliæ ad baptizādū in solēni baptismo.*Ad capitulum.*

vbi scilicet, de correctione clericorum agitur.† *Ad scrutinium*.& similibus, hæc adiectio admittitur, vbi multa sunt iura eiusdem iuris, vel conditionis, sicut est quando episcopus petit aliqua iura episcopalia, & postea subiicit generalem clausulam, scilicet, ad omnia, aliàs ad ius episcopale pertinentia, vel etiam consimilia, id est, quæ à iure vel pacto, vel consuetudine generalis prouíciæ si archiepiscopus agit, vel dioece. si agit episcopus statuta sunt, vt sint de iure episcopali, eodem modo petere poterit archie. suprà, de offic.archi.dilecto.& idem credimus hanc adiectionem adiicere, sicut si solùm ius episcopale peteret.sup.titu. proxi. constitutus.nec extenditur hæc adiectio ad alia iura, nisi ad ea, quæ eodem iure censentur.sup.de relig.do.c.1.& eodem modo sacerdos petere potest iura parochialia.

1 † Item not.quod hanc petitionem sic generalem proponere nõ possunt, nisi illi, ad quos ipsa iura pertinent de iure communi, vt sunt episcopi archidiaconi, & parochiales prælati, & similes, & hoc ea ratione est, quòd si aliter petat iure speciali, oportet quod singula præscripserit, vt suprà, de offi.archi.c.vlt. Vel dic, quòd quicunque omnia illa iura possidere potest, & hoc petere potest, sed non fiet condemnatio, nisi in his, quæ præscripserit, vel aliàs approbauerit, si autẽ talis esset, quòd omnia iura sub generali clausula contenta possidere non posset, tunc libellus tãquam ineptus reiiciendus esset.sup. de iudi.examinata.§.de offi.vic.c.1. Alij tamen dicunt, quòd ea quę consuetudine vel pacto debentur specificare debet, vt not.supra, de offi.ordi.conquerente.

2 † *Possessorium*.scilicet, recuperandæ possessionis, secùs si retinendæ, quia tũc simul vtrumque intentare non potest, de hoc no.§. de causa pos.c.2. possessio generalis iurisdictionis acquiritur, si vnus actus iurisdictionis exerceatur, puta quia cùm cognoscat de causa vna siue ciuili, siue criminali, vel si excommunicauit aliquem, & idem est, quicquid aliud faciat, quod ad iurisdictionem pertineat, dummodò intẽdat vti iure suo quo ad iurisdictionem vtiliter, nam si intenderet per istum actum in ciuilibus causis iure suo vti, non credimus quod propter hoc acquisiuisset possessionem in criminalibus. ar.ff. quemad.ser. amit.l.vlt.supra, de præscrip. auditis.& c.cum omni. sed hæc generalis iurisdictio nõ procedet vltra personam, in quam eam exercuit.

† Sed quęres quare potius extendis iurisdictionẽ, quò ad partes iurisdictionis, quàm quo ad personas, quia vt dicis qui cognouit de causa ciuili, cognoscet & de criminali, sed qui iurisdictione vsus est in vna persona, propter hoc non vtetur in alia persona? Respon. quia sub iurisdictione comprehenduntur omnes partes eius & actus, sed sub persona non continetur alia persona.

Sed oppones quid erit, si quod exercebat in personam illius, intentabat vti in toto populo? Respon. in hoc non prodest ei sua intentio, scilicet, quod sit illud, quod non est, nam non potest intendere in totum populũ exercere, quod in vno de populo exercet, quia non est verũ, diuisi sunt enim homines eiusdem populi, & potest induci in arg. huius nostri dicti, quod dicitur de gleba, quia vna apprehensa omnes contiguæ apprehenduntur, sed separatæ non, sic est hic, quia apprehensa vna possessione in vno capitulo iurisdictionis, & in omnibus aliis capitulis iurisdictionis apprehendere intelliguntur, dummodò hoc intendat, quia omnia capitula iurisdictionis cõtigua intelliguntur, sed secùs est in personis, quæ diuersæ sunt, & per hoc patet, quòd si episcopus habeat iurisdictionem & possessionem iurisdictionis in vna persona, & alius aliquid iurisdictionis in ea exercet, intendendo vti iure suo, quod possessionem totius iurisdictionis in eo amittit, nisi quàm citò sciuerit doceat, se animo non dimisisse possessionem, de quo no.sup.de in integ.resti.c.2.

3 † Generalis autem possessio iurisdictionis alicuius ciuitatis, vel prouinciæ acquiritur, si publicè per omnes partes ciuitatis, & vniuersaliter posuit bannum in ciuitatem, sic dicens, talis dominus huius ciuitatis mandat, quod quicunque sic fecerit, incurret talem pœnam, istud enim, scilicet, sic publicare edicta iurisdictionis, etiam si nullus incurrit hoc bannum, tamen possessionem iurisdictionis acquirit generalem.

Et hoc est verum, si nullus in possessione erat iurisdictionis generalis, nam si alius erat in possessione iurisdictionis generalis, tunc ille qui prędicto modo, vel quocunque alio vult apprehẽdere possessionem iurisdictionis generalis, non sit in possessione, nisi illorum capitulorum & hominum, quos & quæ apprehendit.ff.de acqui.pos.quod in eo.§.vlt.& sunt alij modi, quibus generalis iurisdictio quæritur in ciuitatibus, quos quilibet pręnominatis inspectis poterit per se inuenire, per hoc autem quod exerceat iurisdictionẽ in vniuersitatem, nõ credimus eum acquirere possessionem iurisdictionis in singulares personas, quia licet vniuersitas sit astricta, non tamẽ singuli.12.quæstio.2.qui manumittitur. præterea si faciat homines confiteri, quod sunt suæ iurisdictionis, vel etiam abiurare, & renunciare iurisdictionẽ prioris domini, non tamen per hoc acquirit possessionẽ iurisdictionis, quia hæc non sunt iurisdictio, nec aliquis actus iurisdictionis interuenit, per quem iurisdictio quæritur.argu.sup.tit.proxi.cùm dilec.& idẽ dico, si iuramentum fidelitatis ab eis recipiat. Interruptio autem qualiter fiat, not.j.de pręscrip.auditis. & quod not.de acquisitione possessionis iurisdictionis & amissione, idem intelligo in aliis similibus. Differentia autem quam feci inter personas & capitula iurisdictionis, locũ habet, si nullus alius est in possessione iurisdictionis illarum personarum, quia tũc ad alias, vel super alias personas non extenditur possessio iurisdictionis quæsita in vno homine, sed si alius est in possessione iurisdictionis super vnum populum, & ego exerceam iurisdictionem in vna persona, tantùm illius populi, sciente domino & patiente, quòd super totum populum intendo quærere possessionem, super totum populum acquiro, quia quasi vna & continua est gleba, scilicet, vnus populus, & non extenditur possessio de persona ad personam, quia ille in quem exerceo iurisdictionem, non possidebat in se iurisdictionem, sed alius contra quem ego præscribo, qui iurisdictionem in hãc personam, & aliàs communiter habebat.† *Possessorium*. ex eo, quod dicitur in fi.huius.gloss. scilicet, reparandæ, patet quòd si episcopus, vel quicunque alius, qui habet iurisdictionem, vel aliud ius generale statutum à iure, vel à consuetudine, vel statuto in aliqua loca vel personas, quantocunque tempore stet, quod in aliquo illorum locorum, vel personarum, non vtatur vel omni iure, quod in eis habet, vel aliquo capitulo, non tamen contra eum præscribitur, quia semper possidet, non exercendo ius illud, vel vnum capitulum illius iuris generalis in vno solo loco, in omnibus locis & personis & capitulis retinere videtur, nisi amittat possessionẽ, vel quia expellatur, vel reuertens non admittatur, vel suspicetur se posse repelli. ff.de acqui.pos.l.1.§.deiicitur.& l.seq.§.fin.nam cùm hæc iura sint contigua, sufficit in vno prædictorum retinere possessionem.ff.de acqui.pos. possideri.in prin,

prin. Imò nec præscriptio eius temporis, cuius non extat memoria currit. de qua no. infrà. de verb. sig. quòd per nouale. quia semper possidet. Item si contradiceretur, sequeretur absurditas. quid enim si in aliqua ecclesia, vel persona ita benè se habet per 50. vel plures annos, quòd núquam potuit exercere visitationem in ea, vel iurisdictionem, nunquid propter hoc amittet episcopus ius suum in ea, absit.

4 † *De iure communi*. hoc ius vbi sit, ignoro, imò in monasteriis contrà videtur. s. de offi. archi. c. fi. licet enim parrochiani [a] cuiuslibet ecclesiæ à proprio sacerdote debeant baptizari, & alia sacramenta, quæ ipsi conferre possunt recipere, & iura parochialia eis reddere. s. de sepul. in nostra. & per totum. & de deci. per totum. 16. q. 1. doctos. & c. ex authoritate. quod tamen sacerdotes hoc debeant, non inuenio inter iura parochialia, nisi specialis cõsuetudo aliud inducat. s. de ma. & obe. his. institutio tamen posset dici in non regularibus ecclesiis ad titulum pertinere. arg. decre. preal. his. sed posset dici illud obtinere in titulis Cardinaliũ, qui habent pinguius ius quàm plebani. quia institutio & destitutio pertinent ad episcopum. s. de offi. ord. conquerente. 16. q. 2. c. 1. & no. suprà, de offic. archi. cùm satis. nec esset dignum, quòd ad plebanos pertineret, vel alios parochiales prelatos, ad quos nõ inuenio aliquid de iure pertinere super minores titulos, nisi quod habetur suprà, de offi. archipresb. c. fi. Hîc dicunt quidam, quòd si ex consuetudiue aliqua iura habeant plebani in parochia, illa iura petere possunt, vt not. suprà, de cõsuet. cùm olim. sed nihil prohibeat eadem iura esse parochialia & episcopalia, sicut vides in institutione, que est de iure archi. & episcopali, & etiam metropo. s. de offi. archi. c. 1. & c. mandamus. s. de præscri. cũ non liceat. aliqua notaui. j. de ecc. ædi. ad audientiã, *præscripsisset*. scilicet, prædicta iura. *Confessus*. & hęc cõfessio, sicut infrà apparet intantum pręiudicat, & alio iudicio habito coram Innoc. quod sentẽtia fertur contra eum. Arg. cõtra. suprà, de iud. at si clerici. Sed respon. quia hæc confessio publica erat, vel ideò præiudicat, quod hîc Papa in hac cognitione illi successit. & de hac materia no. s. de elect. per inquisitionem. suprà, de test. Albericus. sed si benè attendas contrarium probatur, tamen si per hanc confessionem sententiam tulisset, super proprietate sententiasset, non super possessione, quamuis posset respõderi, quòd Papa Celestinus errauit, quòd non super proprietate sententiauit, sed Papa Innoc. modò sententiat. Vel dic, quod ideò Papa Celest. nõ iudicauit super proprietate, quia non fuit petitum, sed tamen possessorio agebatur, vt ex hac litera apparet, vbi dicit, vnde prædictus prædessessor noster ecclesiam vestram qua se asserit spo. super duobus autem primis. s. scrutinio & baptismo non sententiat, sed Papę reseruat. *debebat*. ecclesia sancti Laurentij. *capitulo*. id est, iure veniendi ad capitulum. *illum*. sacerdotẽ sancti Laurentij. *Reinuestire*. id est, possessionem restituere. *Per hoc*. non per sententiam Celest. sed per confessionem presbyteri. † *Monialium*. si enim alia monasteria eiusdem prouinciæ hoc iure censerentur, & hoc eodem iure censeri debet. arg. j. de censi. sopitæ. 100. dist. contra morem. de hac materia not. de offic. archi. c. vlt. sed videtur ex quo desiit esse monasteriũ. quòd deberet censeri iure aliarum ecclesiarum, quę sunt monasteria. ar. suprà, de statu monac. recolentes. respon. quod verè iure aliarum ecclesiarum censeri debet, sed ei subesse cui suberat, dum erat monasterium. suprà. tit. proxi. quia mo. *Subiectum*. suprà, de offi. archi. dilecto. & ita debet illi subesse, cui primò suberat. suprà, tit. proxi. c. 2. *Condemnamus*. no. hãc ecclesiam in quibusdam iuribus episcopalibus cõdemnari, & in aliis absolui, ex quo videtur, quod aliqua possit quis præscribere, & alia non. s. de præscript. auditis. argumen. contra. ff. de serui. rusti. prædi. vna est via. *Condemnamus*. quia præscripserat, vel cõfessus erat coram Celest. vt supradictum est, sacerdos sancti Laurentij. *insti. aut desti*. quia non præscripserat, imò quia non possidebat, vt hîc dicitur, non adiudicat ei, nec etiam coram Celest. fuit confessus de his, scilicet, quod pertineret capitulum ad ecclesiam sancti Lauren. sed de possessione tantùm cõfessus est. *Et capitulo*. stultè super capitulo, & omnibus consimilibus egit petitorio, nam propter hoc absoluta fuit ecclesia sancti Lauren. in toto, quia eius ius & possessorium & petitorium deduxit in iudiciũ licet sententia lata à Celest. sufficeret ad possessoriũ in his, super quibus lata erat, quia tamen non probauit peti, sententia fertur contra eum. s. de cau. pos. & proprie. cum ecclesia. Sed videtur quòd non tantùm super institutione, & destitutione, & capitulo debuisset absoluere ecclesiam sancti Lauren. sed in omnibus & consimilibus s. in omnibus generalibus, cùm generaliter fuit petitum. Ad quod respon. ꝙ secundum consuetudinem vrbis Rom. tantummodò iura quæ hîc dicuntur eiusdem iuris esse censentur, scilicet de parochiali. Nec obst. s. de ma. & obe. his. vbi plura alia dicuntur esse de iure titulorum secundum consuetudinem Ro. So. ibi. Vel dic, quod licet hæc petitio esset generalis, tamen quia non fuit prosecutus generaliter de omnibus iuribus parochialibus, sed de his tantùm, quæ hîc dicuntur, ideò super illis tantùm debet ferri sententia, & non super aliis. C. de iudi. licet. & not. s. de offi. ord. conquerente. sed videtur, ꝙ ex quo esset in possessione prædictorum, quod & talia deberent eis adiudicari. arg. s. titu. proxi. c. 1. resp. ideò hîc non contingit hoc, quia alius. s. Papa hæc iura habebat, vt in litera expressè apparet. Item & est alia ratio, quia illa locum habet, quando ea iura quæ possidentur de iure communi pertinent ad hominem illius ordinis, cuius est ille, qui possidet, puta iura episcopalia possidebat in sua diœc. vel sacerdos iura parochialia in sua parochia. Item est & hoc notorium, quòd nullus alius ea iura vel aliqua eiusdem conditionis ibi possederat, sed in monasteriis hæc iura non possidet de iure communi tituli.

[a] Licet enĩ parochiani. ad hæc dicta Innocen. & pro eius declaratione. vi de Car. in cõ si. 65. incip. ero di scussione puncti. co lum. 1.

CAP. III.

Ex parte. *Mentio*. de hoc not. s. de consti. quæ in ecclesiarum. vbi non dicitur, ꝙ debeat facere mentionem in eisdem conciliis, quia non est verum, quod in literis quas Papa concedit, non debet facere de iure communi mẽtionem. 31. q. 1. quomodo virginibus. etiam si sint statuta conciliorum. 15. di. canones. & de hoc no. s. de rescri. c. 1. sed dicit, quod credit has literas per obreptionem obtentas, & tamen hoc ipsum non ponit pro constanti, imò sub conditione mandat, vt si hoc est non valeant. si. C. si contra ius vel vtili. & si legibus. Vel dic, quod aliquando debet facere mentionem, vt not. s. de constit. quæ in ecclesiarum.

CAP. IIII.

AD *audientiam*. Repete quæ dicuntur. 16. q. 7. piè.

DE IVRE PATRONATUS. [a]

TIT. XXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Ius patronatus quid sit, & quomodo acquiratur in nu. 2. & quæ onera, & qui honores proueniant ex iure patronatus in nu. 3. Item quot modis transferatur. in nu. 4.*

[a] Ius patronatus. Adde ꝙ hîc titulus nec decretales loquẽtes de iure patronatus laicorum nõ vendicant sibi locum in capellis fundatis per laicos in ecclesiis fratrũ minorũ. ita Pet. de Anch. in cõs. 113. inci. iura quæ. loquuntur. Et ibi qđ ius patronatus ꝙ cõceditur laicis est gratia.

1 † Ius patronatus est ius quoddam, quod neque merè temporale est, neque merè spirituale. spirituale videtur, quia non potest vendi. j. eo. ad aures. temporale quia transmittitur ad hęredes. 16. q. 7. filiis. considerandum. prouidētia patroni in duobus cōsistit, scilicet, vt de temporalibus sit solicitus, ne dilapidetur, in spiritualibus, vt talem ministrum præsen
2 tet, qui dignè Deo valeat ministrare. † Acquiritur autem ius patronatus tribus ex causis, s. ecclesię cō-
a stitutione, ecclesię dotatione [a], & territorij ad ecclesiam fundādam collatione. De prima. 16. q. 6. monasterium. De primo & secundo. ea. q. de filiis. De tertio habes. 17. q. 2. Abbatem. Quilibet autem istorum patronus est, & rectè sic vocatur, quia sicut patronus rem, id est, ecclesiam, de non esse ducit ad esse, nō enim potest fieri ecclesia, nisi fundus vbi fiat assignetur, & ibi ecclesia ędificetur, & ante fundationem dos assignetur. de cōse. di. 1. nemo. alius autem quantumcunque postea illam ecclesiam dotet, licet benefactor sit, nunquam tamē patronus censendus est quia non duxit ecclesiā de non esse ad esse, & ex his apparet, quod post fundationem non quęritur ius patronatus. Posset tamen dici, licet alij cōtradicant, quod ab initio licet malè omissa esset dos ecclesiæ, quod post ædificationem & etiam post con-
b secrationem [b], si eam dotaret patronus esset, cùm sine substantia rerum non posset ecclesię deseruiri. 1. q. 3. si quis ob. & si ecclesia vbi patronatus erat prius destructa est, & alia in alio loco ædificata, cui dos primæ ecclesiæ esset assignata, cùm dicatur in loco prioris ecclesiæ successisse, idem dotator erit patronus huius etiam posterioris. arg. suprà, de re. do. c. 2. sed qui fundum dedit in prima ecclesia, non erit patronus in secūda, nec tamen fundum recuperabit. 12. q. 2. quicūque. & c. seq. 10. q. 1. nouere. sed qui fundum dedit in secūda erit patronus. 18. q. 2. Abbatē. & eo. modo, qui secūdā ædificauit, patronus erit.
3 † Ex iure autem patronatus proueniunt onera, quia tenetur ecclesiam ab impugnatione defendere, & de rebus ecclesiæ solicitudinem gerere, ne fraudentur. 16. quæstio. 1. constitutum. & q. 7. filiis. Item commodum, quia si perueniat ad paupertatem, alitur de bonis ecclesiæ. 17. quęstio. 7. quicunque. item honor, quia honorificentius recipitur, & studiosè ei seruitur, & in possessione prę aliis honoratur. 17. q. 7. piè. & c. Frigentius. & si ecclesia nō esset collegiata, præsentat ibi patronus sacerdotem. 16. quęstio. 7. decernimus. si est collegiata eligit cum aliis. 18. quęst. 2. Abbatem. quod tamen non credimus, sed potest interesse electioni non tanquam eligens, sed tanquā consulens, electio enim cui interest laicus nulla est. s. de elect. massana. sacrosanct. & c. si quisquis.

4 † Transfertur autem quatuor modis, primò successione tam ad suos, si instituantur hæredes, vel alio modo succedant, quàm ad extraneos. 16. quæst. 7. considerandum. & c. si plures. infrà, eod. quoniam. ff. de reli. familiaria. Quidam tamen dicūt ad solos hęredes sanguinis deferri, argu. 16. quęst. 7. filiis. intantum defertur suis & hæredibus sanguinis, quia etiam si non sunt hæredes, tamen ius pa. filij habent. argu. ff. de iure. par. fillij. & de lib. leg. l. Aurelius. sed hoc non placet donatione. j. ex insi. & c. cōsultationibus. permutatione. 16. q. 7. memini, & cum vniuersitate. j. eo. ex literis. Ex hoc satis apparet, quod non ad propinquos sanguinis, sed ad institutos hęredes ius pa. derfertur, nam si ad emptorem villę cū aliis iuribus villę defertur, multò plus ad hęredem, cum aliis iuribus hæreditatis.

SVMMARIVM.

1 *Ius patronatus dicitur esse penes hæredem omnem insolidum.*

2 *Cùm est controuersia inter patronos, cui standum sit.*

CAP. I.

PERLATVM. *Diuidi.* ius pa. est insolidum penes omnem hæredem, quo ad omnem suum effectū, puta honorem, onus & emolumentum, præterquam quo ad præsentationem quæ est ita apud omnes simul, quod apud vnum singulariter, vt hîc & infrà, c. proxi. sicut dominium rei communis, & hoc quòd primò dictum est, ideò est, quia cùm sit res simplex & incorporalis, peruenit ad aliquem hæredem insolidum, etiam si in æqualibus sint hæredes. argumen. ff. de ser. viæ. ff. de reli. & sum. fu. si sepulchrum. ff. ad l. Fal. l. 1. §. si vsufru. incorporalia enim diuidi non possunt. 6. quæstio. 1. nihil. & dicunt quidam, quòd patroni possunt inter se cōuenire, quòd vna vice pſentet vnus, & alia vice alius. ar. ff. de vsufr. quot. §. 1. Hoc tamen nobis non placet in iuribus ecclesiasticis. infrà eod. quærimoniam. tantam igitur vocem habebit & ius, qui minus habet in hæreditate, quantum qui plus. arg. licet multum remotum. 15. quęstio. 7. filiis. & tātum qui parum posuit in dote, quantum qui multum, dummodò de illis fuerit, qui aliquid posuerant in dote constituenda. Posset tamen dici, quod sicut ratione dignitatis in electionibus, aliquando vnus habet duas voces vel plures, quod sic etiam posset esse inter patronos, quia secūdum partem hæreditatis haberet etiam vocem in electione, secùs enim si etiam ante fundationem aliquid magnum ecclesiæ darent, sed non pro dote, hîc tamen non dicitur ius pa. non posse diuidi, sed ecclesia, & si plures vni succedent tantùm pro vno vocem habebunt, & loco vnius reputabuntur. arg. ff. de condi. & demon. l. cui fundus. fit enim successio in linea descendenti in stirpes. non in capita. insti. de hære. quæ ab intest. defe. §. & quia placuit. & magis consonat æquitati, quam iura pręponūt etiam subtilitatibus aliis, ff. ad l. Aquil. ita vul. §. fin. de insti. l. 1. *simultates.* id est, discordiæ. *Sacerdos.* instituendus. *Non poterit.* quia si episcopus sine scandalo facere posset de iure esset quod institueret ibi sacerdotē.

2 † *Missarum.* si controuersia est inter eos, quos cōstat esse patronos, stabitur saniori parti, & si partes, sunt pares distingues merita electorum. 63. dist. si fortè. & si pares sunt in meritis, locus est gratificationi. j. e. cū aut. si autē sine scandalo nō potest gratificare, cùm per omnia partes sunt pares, tunc interdicentur diuina in illa ecclesia, vt hîc, & si nec sic concordabunt, auferentur inde reliquiæ, quæ sunt in capsis. j. c. proxi. & si nec sic poterunt intra sex menses concordare, episcopus instituet alium authoritate concil. s. de conces. præben. & ecc. non va. c. 2. & infrà, eo. eam. Quamuis posset dici & nō malè, quod antequam interdicantur officia vel reliquiæ extrahantur, debent transire sex menses, si autem sit discordia inter patronos de iure patro. nisi causa finita fuerit intra quatuor menses, tunc episcopus instituet alium. j. eo. quoniam. si autem sit discordia inter episcopum & patronos laicos, statim episcopus ponet ibi œcononum, qui bona ecclesiæ conseruet. suprà, de offi. ordi. cùm vos. Item si propter discordias patronorum non possit sacerdos institutus in ecclesia stare, sicut hîc dicitur fiet.

CAP. II.

QVICVNQVE. *Reliquias.* quæ sunt extra altare in capsis, aliàs enim non liceret. 16. q. 7. considerandum si plures.

CAP. III.

QVONIAM. *Fundatores.* secùs de refectoribus. arg. ff. ne quid in lo. pu. l. prætor. §. vicinales & ea ratione,

---

[a] Dotatione. Adde Pe. de Anch. in cons. 197. co. fi. post med. inci. cons. subtiliter. & ad plenū.

[b] Post cōsecrationē quod dotans ecclesiam post consecrationem efficiatur patronus. Adde Cardi. in cōsi. 82. incip. ad dubia præmissa. col. 2. j in principio.

ratione,quia quod humani iuris esse desiit seruitutē non recipit.ff.communia vtriusque iu.l.caueri.*Ordinet.*præficiendo ibi presbyterum post 4.menses,vt in fi.Vel dic,quod quando non est discordia de iure pat.sed non possunt concordare de persona, haberet locum decre.suprà.de conces.præben.nulla.scilicet,quod 6.mensibus expectari debet, ideo autem præsentatus à maiori parte,potest refutare, quia ex præsentatione non quæritur ius.arg. infrà eod.quæ autem. *si de iure patr.* id est, quasi possessione, infrà eod.consul.nobis. idem videtur & si de proprietate iuris est quæstio,nec aliquis est in pos.& idem per simile videtur,& si inter ecclesias de iure eligendi sit quæstio,nec aliquis est in possessione,quia si aliquis esset in possessione non obstante controuersia iuris proprietatis,ipse eliget.infrà eod.consul.difficile tamen videtur,quod inter duos possit esse quæstio de aliquo iure,nisi alter possideat.

CAP. IIII.

PRAETEREA. *Priuetur.* id est,sit priuatus ipso iure.16.q.7.si quis deinceps.vel priuetur per sententiam,& sic per hoc cap.exponens illud.& dic vt no.suprà de elect.quisquis.

CAP. V.

QVOD autem. *Præsentatus.* à patrono.*possidentis.* hoc est verum in præsentatis à laicis,secùs in præsentatis à clericis.ĩ.eod.cùm autem.episcopus tamen qui idoneum etiam à laico præsentatum recusauit,ei prouidere cogitur.ĩ.eo pasto. *Dedi.*non ius pat.sed in proprios vsus quod non poterat.*Ecclesiam.*expone,vt infrà eod.illud.

SVMMARIVM.

1 *Aduocati secundum diuersas consuetudines habent plus vel minus honoris & oneris.*

2 *Ius temporale an possit vendi.*

CAP. VI.

QVIA clerici.*Aduocatias.* aduocati secundum diuersas consuetudines habent plus, vel minus honoris,& oneris. Sed oppones, quare non est licitum ius suum temporale vendere?Resp. quia nullum officium, nulla castaldia ecclesiastica, vendi potest. 1.q.3. saluator.hîc autem appellat aduocatiam ius patr.quia aliter non haberet præsentationem. *Præsententur,* quod fieri non potest, sicut nec patroni.infrà eod.consuluit.*Spoliando.*& sic ecclesia erit libera ab aduocato.17.q.4.si quis in atrio.infrà de simo.de hoc autem.

SVMMARIVM.

1 *Concessum videtur,quod non est nominatim expressum.*

2 *Quid requiratur ad hoc,vt ius patronatus transeat in emptorem alicuius loci.& in num.1.*

CAP. VII.

EX literis. *Ad firmam.* talem contractum inter se celebrauerat, quod vtile dominium transierat in conductorem,& ideò de iure in ipsum transierat ius patron. cum vniuersitate, secùs in creditore. supra de sentent. & re iudic. cùm Bertholdus. vbi not,nam in eum nec vtile dominium transit,nec directum.

1 *Non excepto.* idem quod in iure patr.potest dici & in iure sepulchri,quod à laicis possidetur.ff.de contrahen. emp.in modicis. secùs est in decimis & aliis iuribus merè spiritualibus,quia non transeunt cum vniuersitate,& est ratio diuersitatis,quia cū ius pat. sit non merè spirituale,sed partim tēporale,non est mirum,si annectatur temporalibus, sed merè spiritualia cùm in nullo communicēt temporalibus, eis nec cum vniuersitate,nec sine annecti possunt etiam si dicat vendo vel dono villam cum omnibus iurib. suis,quia spiritualia non sunt iura temporalia, imò plus dicimus,quod etiam episcopus si diceret,dono tibi villam,& omnia iura quæ ibi habeo,non tamen intelligitur donare decimas, vel alia merè spiritualia,nam hoc nomen omnia,non habet in dicta propositione supponere, vel referri ad ea,quæ sunt penitus alterius iuris, quàm ea quæ principaliter donantur,quod est hîc, nam merè spiritualia penitus sunt alterius iuris,quàm temporalia, licet alij aliter dicūt,si ergò vult decimas donare,faciat expressam mentionem de eis.Hoc tamen fatemur,q̀ si aliquod ius sit,quod pariter in se habet & temporalia & spiritualia iura,vt est præbēda, quæ quandoque habet & possessiones & decimas, & donatur alij ecclesiæ, omnia.s.temporalia & spiritualia simul transferunt, quia omnia sunt spiritualia & annexa spiritualibus.

2 † Sed si quis obliget vel vendat omnia iura quæ habet in aliqua villa,cùm non sit sua,sed ibi tantùm certos fundos habeat, vel certa iura, & villa non sit sua,nunquid in tali contractu transit ius patron.Respon. non, nam ad hoc vt transeat, oportet quod res quæ venditur sit talis,quæ etiam sine expressione vniuersitatem vel ius patr.in se contineat, sicut est villa,vel castrum quæ in se continent iurisdictionem,honorem,districtum,& ius patron.sed quando dico vendo tibi omnia iura,hęc vniuersalis est resoluenda in singulares, id est, vendo tibi hoc & illud, cum autem ius patron. vendi non possit sub tali vniuersali locutione,vel venditione,non comprehenditur,si tamē sit aliquod ius vniuersale,quòd multa iura in se continet,vt hæreditas,cum illo bene trāsit

3 ius pat. † Item multò fortius,si vēdit aliquis fundū, vbi habet ecclesiam,non intelligitur ecclesia trāsire in vēditione.ff.de act.emp.si mercedem.§.si cùm fundum.quid si vendat quis palatium suum,vbi habet capellam,quæ fortè multa priuilegia habet, & multos reditus,videtur quòd ius pat.transeat cum palatio.arg.præd.l.si mercedem. quia ad capellam non est iter,nisi per palatiū,sed dic secùs esse in iure pat. quod bene potest teneri,etiam si nō vadat ad ecclesiā,sicut est pręsentare, & aliud est in iure sepulchri, quod nihil valet,nisi ad illud portetur,& ibi sepeliatur *suborta.*maximè, idem enim est si suborta fuisset ante,dummodò in pos.esset.infrà eod.consul.vel magis si alius non esset in possessione, hoc enim ipso, quod alius non est,& ipse est in poss. villæ præsentabit,prius dictum placet magis.

SVMMARIVM.

1 *Potest ius patr.donari & clericis & laicis absque authoritate episcopi.*

2 *Nunquid laicus conferendo ecclesiam sit excommunicatus.*

CAP. VIII.

ILLVD. *Ecclesiam.* intendebat enim eis dare proprietatem ecclesiæ,vel ecclesiam in vsus proprios vel institutionem & destitutionem, vel iura episcopalia,quod non poterat,suprà de do.pasto. 10.q. 1.nouerint.infrà eo.suggestum.infrà de priuil.pasto. & propter hoc bene sequitur non vacantem, quia hoc erat vnum impedimentum,quare non tenebat collatio in proprios vsus,cùm alius,scilicet,clericus institutus eam possideret.

1 † Sed dices,quare non valet donatio,quo ad ius pat.ff.de contrahen.emp.qui tabernas. ff.de leg.1.si dominus? Resp.quia non intēdebat dare ius pat.ius enim patronatus dare potest & clericis & laicis sine authoritate episcopi. ĩ.eod.ex insinua. & hîc.sed licet non teneat concessio ecclesiæ,quam fecit laicus,

si tamen fiat authoritate episcopi, vel etiam si postea consensus episcopi accedat, tenet concessio. 16. q. 2. decimas. & cap. nemini. & etiam præscribere potest. infrà eo. cura. & si quæras, quid venit in dicta concessione? Respon. cùm illa concessio vigorem accipiat ex consensu episcopi, illud intelligatur concessum, quod dicitur. suprà de do. pacto. præter ius pat. quod vt dictum est concedere non intendebat.

2 † Sed dices nónne hoc ipso, quod laicus confert ecclesiam excõmunicatus est minori excommunicatione. 16. q. 7. si quis clericus. & c. cõstitutiones. Resp. non, cùm ibi loquuntur, quando laicus intendit conferre prælationem, vel præbendam, hîc autem quando intendit conferre proprietatem ecclesiæ, vel aliquod ius in ecclesia, quod de iure habere nõ potest, de facto autem tenet, in his autem cõceditur quòd laicus possit concedere ecclesiam, vel proprietatem ecclesiæ cum consensu episcopi, vt sic ecclesiæ de laicorum manibus eripiantur. 16. q. 7. decimas. & cap. nemini. *impedire*. suprà de sen. & re iud. cùm Bertholdus. vbi no. *vacante*. idem est & si non vacante.

CAP. IX.

QVERIMONIAM. *Mutationes*. quando moriebatur patronus hęres mutabat sacerdotem. *& vicissitudines*. q. d. tu eris vno anno aduocatus, & ego alio, nõ enim licet laicis iura, quæ inter se habent diuidere, vt hîc habes, sed authoritate superioris episcopi possunt, sicut Dauid inter filios Aaron diuisit ministeria eorum. Luc. c. 1. & Paral. 24.

CAP. X.

CVM laici. *Priori*. suprà de elec. considerauimus. argum. contra. sol. vt diximus. suprà de sent. & re iud. cùm Bertholdus.

SVMMARIVM.

1 *Ignorantia iuris, in præscriptione quo ad habendam bonam fidem valet, sed quo ad titulum quærendum, non valet.*

CAP. XI.

CVRA *pastoralis. Ecclesias*. quo ad proprietatẽ, vel alias vt diximus suprà eo. illud. *legitima*. 40. anno. suprà de præscrip. de quarta. † Sed dices quomodo potuerunt præscribere, cùm non habere potuerunt iustum titulum, vel bonam fidem in præscribenda ecclesia data à laico, cùm sit contra ius s. eo. illud. sed dic ignorabant ius, & ego respondeo, ꝙ ignorantia iuris in præscriptione, & si quo ad habendam bonam fidem valeat, tamen quo ad quærendũ titulum nõ valet. ff. de vsuc. nunquam. & l. non solùm is. §. si apud. Sol. dicimus quod bona fide præscripserunt & iusto titulo. s. pro suo, non errando in iure, quia bene sciebant laicum non posse dare ecclesiam sine consensu episcopi, sed ibi consensum episcopi accessisse credebant, & ita potuerunt præscribere. ff. pro do. si vir vxori. & sufficit consensus episcopi, non tantùm qui habitus est tempore contractus, sed etiã si post accessit. infrà eod. suggestum. Videtur tamen, quod à die quo verisimile est eos, vel maiorem partem conuentus bo. fi. possedisse, incipit currere præscriptio, puta mortuis illis, qui interfuerunt donationi, & est ad hoc op. argum. suprà, de deci. dudum vbi dicitur, quod à tempore confirmationis incœpit currere præscriptio, sed non videtur posse stare, quia vitiosæ possessioni, non vitiosa non accedit res. ff. de ac. pos. Pompo. §. vlt. sed ipsi intelligunt illa, quod rei vitiosæ, id est, quæ vitio reali affecta est, vt furata & rapta, tales per quoscunq; possessores transeant, nunquam vitium amittunt, & ideò præscribi nõ possunt. insti. de vsuc. §. furtiuæ. nam si alias res quæ sine titulo possidebantur, vel detinebantur ab aliquo. s. ex causa depositi, vel commodati, vel cõsimili successor eius pro suo incipit possidere bene vsuc. pro suo. ff. pro hær. l. plerique. & sic est hîc. licet enim illi, qui primò acceperunt, non habuerunt iustam causam possidendi, alij tamen postea fecerunt & habuerunt, qui postea subsecuti sunt, & qui nihil sciuerunt.

Sed certè hoc non potest esse, quia prælati isti nõ possidẽt ecclesias istas sic donatas pro suo, quia suo nomine non possidẽt, sed ecclesiæ, & sic ecclesia quę malè cœpit possidere, nunquam potest mutare suũ titulum, neque fidem, sed potes respondere, ꝙ licet prȩlatus qui malè accepit mala fide possideat, ecclesia tamen cuius nomine accipitur donatio, semper bona fide possidet, & si est bonus titulus pro illa vsucapit, si autẽ malus vel nullus, nisi res esset rapta vel furtiua, semper vsucapit pro suo, nec obest ei malus titulus, vel mala fides prælati, sed certè hoc stare nõ potest per id, quod est. s. de deci. dudũ. Idẽ dici potest, quod si aliquib. de capitulo nomine capituli facta esset donatio à laico, capitulũ tamen credebat episcopum consensisse, nam in omnibus his casib. pro suo vsucapit. ff. de vsu. pro suo. l. vlt. vel pro donato. Vel potest dici, quòd episcopus permittendo donatarium, qui ecclesiam accipit à laico pacificè possidere causam & titulum possidendi & præscribendi sibi præstitit. ar. suprà de his quæ fi. à præl. sine cons. cap. c. 2. & 3. & hic tacitus consensus habetur pro titulo. *Præscriptione*. no. quod si finita præscriptione constet de non legitimo titulo, & mala fide habitis ante cœptam præscriptionem, tamen salua conscientia possunt illa retinere, quia tuti sunt authoritate eius, qui potestatem cõdendi ius habet super temporalibus, qui hanc pœnam amissionis iurium suorum induxit in odium negligentium, & fauorem solicitorum. *nisi ius*. ergo ius patron. transferre possunt quod habent. suprà eod. illud.

CAP. XII.

SI verò. *Representetur*. hæc præsentatio fit ad probationem iuris veri patroni, nihil enim iuris præsentato accrescit, & vt habeat frontem respondendi sibi de iure patr. supra eo. ex literis.

CAP. XIII.

CVM seculum. *Emptor*. ius enim patronatus transit cum vniuersitate. supra eo. ex literis. *emptorum*. hoc intelligitur, quando villa vel castrum data erant in feudum, quia tunc transit feudũ & etiã ius pat. ecclesiæ, quæ erat sita in villa vel castro, quia si fundum daret in feudũ, vbi esset ecclesia, non transiret cum fundo ius pat. ecclesiæ. j. eo. suggestum. vt not. s. c. ex literis. Alij tamen dicunt, quòd ius patr. etiam sine aliqua vniuersitate dari potest in feudũ, sicut donari, nam feudum beneficium est.

CAP. XIIII.

EX *insinuatione. Contulisset*. supra eo. illud. *occupauerunt*. tanquam clerici earundem ecclesiarum. *restituant*. de facto, quia nihil iuris habent in eis, cùm non fuerint ab eis præsentati. *restituant*. id est, in pace dimittant eos ordinare.

CAP. XV.

CONSVLVIT. *Detineant*. colligendo tamen fructus & in proprios vsus conuertendo. *vel aliquibus aliis*. descendentibus puta nepotibus pronepotibus, hoc non placet, credimus enim quod patronus possit filium præsentare, hîc ergo interdicitur patronis dare ecclesias, id est proprietatem & alia, vt supra. c. illud.

CAP. XVI.

DE *iure vero Patronatus*.

SVMMARIVM.

1 *Patronus an possit sine consensu episcopi ecclesiam in qua habet ius patronatus, alicui concedere.*

CAP.

CAP. XVII.

NVLLVS.*aut ecclesiam.*expone:vt s.c. illud.*& si quis.*hoc non refertur nisi ad decimas, vbi semper si laicus vult in alium decimas transferre, necessarius est consensus episcopi.sup. de his quæ fi. à præla.cùm Apostolica.ecclesiã enim si de proprietate intelligis,nunquam conferre potest aliis.s.eod. illud.si de iure pa. illud conferre potest nesciente episcopo,s.e.insinuatione.Vel dic,q si patronus vult concedere ecclesiã, in qua habet ius pa. alicui in vsus proprios, hoc non potest facere sine consensu episcopi, sed episcopus facilis debet esse in consentiẽdo,alioquin agendum est cum superiore.Vel dic,referri ad vtrumque,& loquitur quãdo ecclesiam, vel decimas de facto detinent.arg.j.tit.prox.c.ecclesiis.

SIGNIFICASTI.*Si episcopi.*hic vult dicere, q si patroni alicui episcopo nomine ecclesiæ suæ concesserint præsentationem aliquarum ecclesiarum constitutarum in aliis dioe.episcopi dioe.ab illo episcopo, cui ius pa. donatum fuit præsentatos admittere debent.

SVMMARIVM.

1 *Quis sit fructus iuris patronatus.*
2 *Facta patroni,qui possidet authoritate prætoris tuetur prætor.*
3 *Malæfidei possessor non facit fructus suos, sed veri domini sunt fructus.*

CAP XVIII.

CONSVLTATIONIBVS.*Patronatus.*repete quæ diximus.s.de in integ. re. c.2. *Possidebat.* quæ est in pos.bo.fi.ante lit. contest. & post lit. contest.semper præsentabit,quia lit.pen. &c.sup. vt lit.pen.c.1.& 2.& per totum.nam ille,qui est ab initio bo.fi.possessor,etiam post litem contest,dicetur bo. fi.quantum ad hoc,vt fructus suos faciat,& etiam vsuc.triennij compleat.

1 †Item vt nõ præstet introitum, nisi intelligeret se debere,sed si intelligeret se debere,non tenetur si iustam causam litigandi habuerit. ff. de rei vend. vtique.ff.de pet.hæred.illud. & quia facit fructus suos, ergò si fructum in alium alienat ille in quem alienatus erit controuersiam nõ patietur,est enim fructus iuris pa.præsentare,tutus ergò erit præsentatus, sed naturali ratione videtur, quod præsentare censendus sit fructus naturalis, & ideò videtur dicendum, quod trãseat dominium in bo.pos.ff. de vsu.fructus. sed si verè inspicimus,nunquam natura producitur præsentatio,sed potius industria, quamuis posset dici,quòd & hi fructus restituantur euincenti, quia patrono non debebit ea quę ad ius pa.pertinent,persona autem non remoueretur ab ecclesia, si autẽ esset ma.fi.possessor,is qui in possessione iuris.pa.est, vel quia esset violentus possessor,& sine authoritate iubenè expelleretur de ecclesia præsentatus per eum, quia cũ ma,fi.possessor non faciat fructus suos.C.de rei vend.certum.& ff.de rei vend.si nauis. ergò nec fructus. s. ius in aliena ecclesia per præsentationem ipsius transfert,idem etiam si sit missus in possessionẽ authoritate iudicis inordinatè a.C.si per vim vel alio modo.l.vlti. 2

2 †Si autem patronus ma.fi.possidens esset in possessione authoritate iudicis contrà & ordinatè, tũc quamuis ma.fi. pos. quo ad se possideat, tamen ille qui bon. fi. recepit ab eo ecclesiam, non dimittet eam.argument.C.vnde vi. si quis in tantam.nam facta talis qui possidet authoritate prætoris, tuetur prætor,vt not.suprà.de elect.nisi,quamuis posset dici,quod aliud est in patrono,qui non nititur authoritate superioris,nec publico officio,licet pro eo feratur sententia, quòd sit patronus,quia semper habet malam fidem,& ideò non facit fructus suos. ar. ff.de condi.inde.l.Iul.ait.& aliud in prelato, qui nititur confirmatione superioris in publico officio, & sic loquitur gl.quę est.s.de elect.nihil.

3 †Item no.quod bo.fi.po.fit ma.fi.post lit.contest. quia fructus restituere tenetur.C.de rei vend. certũ. & quia præscriptio longi temporis interrumpitur. C.de acqui.pos.nemo.& de præscri.30.ann. cum no. est etiam casus vbi bo.fi.pos.ab initio post lit.conte. nec omninò bo.fi.remanet,nec omninò bo.fi.censetur.ff.de rei ven.Iul.scribit.& hac ratione.s.quia ma. fi. possessor non facit fructus suos, sed veri domini sunt fuctus,vt no.in glo.hîc posita quæ incipit, quia est dicendum, videtur quod si ma. fi. pos. præsentet vnum,& bo.fi.pos.præsentet alium, licet episcopus admittat præsentatum à ma.fi.pos. propter incertitudinem,quia tuendus est in possessione. s. de instit. cùm venissent.& de in inte.rest.cùm venisset. tamen quandocunque postea constet de veritate, remouebitur præsentatus à ma.fi. pos. penes quẽ est fructus iuris pa.& idem dicendum est in sententiis datis, & aliis factis à bo.fi.pos.iurisdictionis,& ma.fi.pos.arg. s.de reli.do.cùm dilectus. Nec est contra. s. de cau. pos.cum ecclesia.quia ibi loquitur de bo.fi.pos.vt ibi no.credebatur.16.q.7.decernimus.in fi.

CAP. XIX.

SVGGESTVM.*Præbendam.* id est, in suos vsus. *Ecclesiarum.*expone.vt s.eo.illud.*posterius.* quantũ ad hoc,vt fiant de ecclesia præbẽdę,cùm per hoc patronus amitteret ius pa. q esse non potest b absq; eius assensu,semper tamen donatio facta ab episcopo tenet, quantum ad iura episc. & quo ad illa pręfertur semper prima.s.de do.pastoralis.

CAP. XX.

RELATVM.*Recognitionis.* hi recognoscũt beneficia habere à laicis sine aliqua inuestitura,vel institutione episcoporum.*vendicare.*tanquã clerici.*alienos.* s.eo. præterea. *coram seculari.* repete quę diximus.s.de foro compe.cùm sit generale.

CAP. XXI.

EAM te.*Sex menses.*dic vt not.s.eo.c.

SVMMARIVM.

1 *Aduocati an possint vendere ius aduocationis vel donare.*

CAP. XXII.

PRAETEREA.*Non habere.* not. q aduocati nõ solùm nõ possunt vendere ius aduocationis sed nec donare,secùs in patronis, qui diuidere possunt ius pa.s.e.ex insin.Et est ratio diuersitatis, quia patronatus est quasi ex debito,sed aduocatia de gratia tantùm,& idem dicimus in guardiis custodiis,& consimilibus, vel dic quod prohibentur vendere & donare aduocatias & consimilia iura,eo modo,quo isti vendebant.s.hoc est ius,q hîc extorqueas à rusticis,quę tamen ab ordinariis statuta nõ erant, & sic potest loqui dec.s.eo.quia clerici.si autẽ statutos reditus & legitimos donent,& etiam fortè vẽdãt,hoc non est inhibitum,sed dices quare dicitur quòd cõtractus sit nullus,cùm & quo ad hæc iura non tenet, quę non habet,debet tenere tamen quo ad ea, quę habet,potest responderi,q ideò non tenet,quia cùm non sint determinati in iure reditus huiusmodi officiorum,nõ tenet venditio rei,quę non est, vel quę est incerta.ff.de contra.emp.l.1.in iure tamen pa.vbi certa sunt iura secùs.s.eo. ex insinua.sępè tamen ad uocatus pro patrono sumitur:vt c.proxi.

a Inordinatè. Adde Bal. in l.2.col.pe. C.de serui.&aqua. & Ro. in cons.454. ad fi. refert etiam hoc dictũ Fel.in c.ecclesia sanctæMarię. co. 10. in fi.sup. de consti.

b Esse nõ pot. Car. in suo cõs.96.inci. Papa vniuit.& Fel. in c. cùm venissent. col.7.ver. &per hoc dictũ sup. de cõst. referunt & sequũtur hoc dictũ.

CAP.

CAP. XXIII.

CVM autem. *Aduocatus.* id est patronus, aliter sumitur. s. proxi. c. *iudicio.* quantum ad hoc vt ius habeat, qui ab ipso electus fuerit, episcopus tamen peccat, quòd primum idoneum admittere recusauit, & ideò punitur. j. eo. pasto. sed si non refutauit primum, potest eligere vtrum eorum velit. *præsentationem.* quia præsentatio clericorum vim electionis habet a.

a Habet. adde qđ hoc idem tenet Car. in cle. 1. in prin. in 1. op. de sup. neg. præl. & Lap. alle. 84. inci. dominus noster Papa. col. 5. vers. sed nunquid. & do. post Archi. in. 2. col. 4. de priuil. inf. in 6. Et etiã refert Fe. in c. nostra. co. 21. in prin. supra, de re.

CAP. XXIIII.

NOBIS. *Construxit.* aliter enim non potest. de cõse. di. 1. nemo. quot modis quæratur ius pat. & cui ius pat. debeatur, habes no. 16. q. 7. pię. & s. tit. 1. *iurisdictione.* statuto vel consuetudine. de hoc no. s. de ele. quod sicut. *tractanda.* q. d. non solùm post electionem consentiet, sed etiam in tractatu electionis, si hoc habet ex sua iurisdictione, id est, cõsuetudine, vel priuilegio vel statuto, ꝙ autem vox eius suffragium præstet in electione, hoc non potest consuetudine induci. s. de ele. sacrosan.

CAP. XXV.

PER nostras. *Nullus se potest.* s. de institu. cùm ad nostram.

CAP. XXVI.

CVM propter. & j. *Quatuor.* s. eo. causa. contra. so. quia ibi sex menses computatur à die vacationis. 4. à die motæ litis. vel aliter, vt diximus. s. eo. c. 1. *idonea.* contra. s. eod. cap. 1. So. quando potest fieri quod hîc dicitur, sine scandalo debet fieri, vel aliter, vt ibi no.

SVMMARIVM.

1 *Promissio facta à legato de vacatura an teneat.*

2 *Forma inhibitionis, ad hoc vt inhibitio valeat, qualiter sit facienda.*

3 *Licet is cui potestas conceditur alicui prouidendi possit reseruare præbendam suæ collationi, non tamen potest nisi in vna ecclesia reseruare.*

4 *Suspensio nimis effusa est culpabilis.*

CAP. XXVII.

CVM dilectus. † *Vacare.* no. legatum posse donationi suæ reseruare donationem præbendæ vacaturæ certæ personæ conferendam, sed promissio facta à legato de vacatura non tenet hoc ipsum potest delegatus Papæ, cui Papa commisit, quod alicui prouideret, sed tamen distingue, quia quando mandauit, quòd prouideret alicui de primo beneficio, quod in aliqua ecclesia vacaret, primum beneficium suæ donationi reseruare potest, & nõ aliud, si verò mandauit Papa, quòd alicui prouideret in aliqua ciuitate, vel diœ. de primo beneficio, ꝙ ibi vacauerit, potest suæ donationi reseruare beneficia illius diœ. vel prouinciæ in hac forma, cuilibet ecclesiæ scribet, cùm dominus Papa mihi mandauerit, quod tali prouideam in primo beneficio, quod vacauerit in diœ. ista vel prouincia, mãdaumus vobis, ꝙ si contigerit primam vacantem esse in ecclesia vestra, illam mihi reseruetis, & tunc si de illo beneficio quod primo vacabit aliquid attentaretur, contra reseruationem factam, non valeret quia potestas hæc per superiorem est eis ablata. si verò Papa sic cõmiserit alicui prouisionem, prouideas tali in tali prouincia in beneficio quod duxit acceptandum, tunc erit ipsius eligere, quod beneficium acceptet, & eã dare suo prouisori, & prouisor tunc sic sibi reseruabit beneficium, & sic scribet illis vbi beneficia reseruat. Papa sic scripsit mihi, & ipse talia beneficia elegit, de quibus in ecclesia vestra est vnum, vnde mandamus, quod si illud ante vacauerit quam alia elegit, illud mihi reseruetis, si autem in arbitrio iudicis commiserit, quod ei prouideret in beneficio competenti, tũc iudicis est examinare, quæ beneficia sint sibi competentia, & tunc secundum prædictam formam poterit beneficia, quæ voluerit sibi reseruare, quæritur an postquam semel elegerit, possit postea variare: de hoc aliqua no. j. qui ma. acc. pos. cùm in tua. ꝙ autem huiusmodi reseruationes fieri possent, ex eo probatur, quod aliàs inutile esset mandatum de prouisione, & mandato principali, mandatur & accessorium. s. de offi. deleg. prudentiam. cum multis concord.

Alij tamen dicunt, ꝙ in quacũque forma prædicta scribatur, quod nec ipse pro quo scribitur, nec ille cui scribitur, potest acceptare, nisi vnũ beneficiũ, nec fiet reseruatio, nisi de vno beneficio. ar. quia vnum beneficium tantum habere debet. & sic vnum tantum reseruandum est. Item grauis & ambitiosus esset intellectus huius rescripti, quia supradictus est vagus, quod esse non debet. s. de transla. c. licet. Imò plus dicunt quidam, & vt videtur benè, ꝙ per tales literas non potest aliquod beneficium reseruare, sed cùm vacat potest illud conferre & sufficit nunciare capitulo vel episcopo, quod primum beneficium debet conferre authoritate Papæ, & si contra fecerint, tunc imponetur eis pœnitentia, quæ est. s. de præben. inter cætera, & c. dilec. & si contradicitur aperietur via vacaturis contra id, quod est. s. de concess. præb. c. 1. & c. constitutus.

2 † *Inhibens.* si enim ille, qui potestatem habet super hoc, sibi reseruet beneficiũ illud, siue inhibeat illud alij conferre, non valet quod post talem reseruationem, vel inhibitionem de eo fuerit acceptatum. arg. hîc. quia per hoc illa vice sunt suspensi à collatione huius beneficij, & collatio à suspensis facta non valet. s. de consue. cùm dilect. & de elect. cùm inter ar. s. de præben. inter cætera. c. dilect. & s. de elect. innotuit. nã ibi semper ponitur, & si contra factum fuerit sit irritum, & sic non videtur sufficiens inhibitio, nisi adijciatur hæc clausula. † Aliis videtur & fortè melius, ꝙ si scriptum est alicui ꝙ prouideat alicui in certa ecclesia, quod ex quo prouisor recipit literam prouisionis, penes eũ est potestas conferendi, & est ablata ab eo penes quẽ prius erat, vnde si hoc sciens prius collator eam alicui conferat, non valet, si autẽ nescit in alium collatam hanc potestatem, tunc obtinet quod no. s. de ele. innotuit. Illud autem dicunt quidam in omnem casum, quod si aliquis impetrauit literas ad aliquem, quod sibi prouideret in aliqua ecclesia, & alius similiter postea obtinuit literas ad alium, quod sibi in eadẽ ecclesia prouideret, nunquam secundus executor prouidere poterit, antequã à primo ꝓuideretur, neque valet prouisio facta à secundo executore, etiam si ignorauerit de primo executore, arg. s. de rescri. cæterum. Nec hoc cõtradicit aliis, quæ no. s. de ele. innotuit. vbi diximus, qđ collatio facta ignoranter ab eo, ad quem iure ordinario pertinet, tenet quia fauorabilius est ius ordinarium, quàm extraordinarium, & quia primæ literæ præualent. s. de rescri. cæterùm. Tamen alij dicunt idem vtrobique. Si verò aliquis impetret literas ad aliquem, quod sibi prouideat in aliqua ecclesiarum suæ ciuitatis, vel diœ. vel de aliquo beneficiorum, ad donationem alicuius abbatis pertinentium, cùm plura beneficia in diuersis ecclesiis ad ipsum abbatem pertineant, tunc videtur ꝙ iste prouisor quandocunque antequàm eligat ecclesias vbi sibi prouideat, inuenerit aliquam præbendam vacantẽ, ꝙ illã

poterit

poterit conferre, sed antequam conferat nullus eorum ad quem pertinet collatio de iure ordinario in eadem dioe. impeditur conferre beneficium suũ cui vult, & collatio tenet. † Idem etiam videtur si alius prouisor alij deputatur, siue specialiter in aliqua ecclesia contenta sub prædicta generalitate ciuitatis, vel dioece. siue prouinciæ, siue etiam secundus sit generaliter deputatus, vt in ciuitate, vel prouincia prouideret, quod tenet prouisio facta à secundo prouisore. argumen. ad hoc. suprà, de rescript. pasto. in fin. vbi dicit, ꝙ deleg. per generalem clausulam non habet iurisdictionem super non expresis contentis sub generali clausula ante expresionem, benè enim dicimus, quòd si postquam corã prouisore expresit in qua ecclesia sibi prouideri volebat, & expresio peruenit ad eum, ad quem pertinet collatio, & de iure ordinario, quod ita per expresionem istam est ablata ab eo potestas præbendam conferendi, sicut si in literis esset ecclesia in qua prouisio fieri debet. argu. s. de rescri. past.

3 †Item licet credamus, quod ille cui conceditur potestas alicui prouidendi, posit reseruare præbendam suæ collationi: vt no. s. de præben. pro illorum. quam reseruationem comparamus expresioni, nõ tamen dicimus quòd posit eam reseruare, nisi in vna ecclesia, quod sic probo. Nullus enim posset habere literas de pluribus ecclesiis à principio, & si impetret fraudulenter præsumetur. suprà, de rescript. in nostra. & c. ad audientiam. ergò eadem ratione, & si impetrauerit literas generales, non poterit plurium reseruationem facere, quia dele. debet procedere, vt delegans. s. de rescript. super literis. in fi. si autem alicui scriptum esset, ꝙ alicui prouideret in beneficiis, quæ valerent. c. marchas. tunc benè posset plura beneficia reseruare vsque ad prædictam quantitatem, & non plus, secùs si in literis diceretur in singulari beneficio, nec videtur facienda vis, si in literis dicitur in primo beneficio prouideas, quod vacuerit, vel in certa ecclesia vel dioece. quia tunc & si non contulerit primum, quòd vacabit in ecclesia certa vel dioec. tamen poterit conferre secundum, vel tertium, vel vlterius, argument. s. de præben. dilect. fi. G. Item videtur, quòd etiam quando scriptum est, quod in dioece. prouideat in primo beneficio, quod in ea vacabit, quòd & tunc potest præeligere vnam ecclesiam, & extunc in aliis non poterit prouidere, alij tamen hoc non concedunt. †Item not. ꝙ ex quo prouisor reseruauerit sibi prouisionem in aliqua ecclesia pro aliquo, etiã si prouisor moriatur non redit prouisio ad ordinarium prouisorem, sed ad Papam, cuius authoritate facta est reseruatio vel expresio. Item ex quo prouisor reseruauit sibi præbendam in vna ecclesia, decætero non potest in alia prouidere, nec mutare, dummodò talis ecclesia sit, quam habere posit. ff. de adop. l. 2. suprà, de rescript. cum in multis. † Item videtur, quòd siue mandetur, quod in prouincia vel in dioece. siue etiam incerta ecclesia alicui prouideatur, tamen non poterit prouisor sibi reseruare nec omnia beneficia prouinciæ, vel dioece. nec etiam solius specialis ecclesiæ, nec suspendere collatorem ab illorum collatione ita in genere, sed potest suspendere in spé hoc modo, suspendo talem à collatione primi beneficij, vel secundi vel vlterioris, vel sic potest suspendi, suspendo talem à primo beneficio, quod valet 10. vel 20. marchas, si æstimet illum, cui prouidere debet tanto beneficio dignũ, & cum eadem determinatione potest totam prouinciam, vel dioece. suspendere. Et est efficax ratio pro his, quia in aliquo mandato alicui dato omnia mandata videntur, sine quib. mandatũ expedire nõ potest. ff. de iur. om. iu. l. 1. s. de offi. del. ex literis. & c. fi. at prouisor iste, de quo dictum est, potest mandatum suũ expedire sine tam generali suspensione, vel reseruatione, ergò eam facere non potest, sed absque speciali nõ potest exequi mandatum suũ, & ideò illa facere põt.

4 †Item effusa suspensio est illaudabilis, ergò rescriptum quod hoc expressè non concedit ad iniquum intellectũ per interpretationẽ trahendum non est. ff. de vulga. subst. ex facto. ff. de re. iur. Neratius. in fi. sed dic illud esse de superabundanti, vel quodibi nec reseruauit, nec inhibuerat, & ideò nõ erant suspensi à collatione illorum beneficiorum sed mandauerat Papa alicui conferri, nam tunc cùm multa posint obiici cõtra personas ipsorum quib. sunt danda beneficia & contra literas, semper pendẽte quæstione, cùm non sint suspensi, tenet collatio ab eis facta, vt in præalle. c. inter cæ. & c. dilec. secùs si alicui contulisset potestatem conferendi, nam tunc videtur primis abstulisse hanc potestatem. de hoc no. s. de resc. capitulum. †Item dicunt quidam, quod ille cui data est potestas prouidendi alicui in primo beneficio quod vacabit in aliqua ecclesia vel dioe. vel prouincia in primo beneficio, quod vacauerit post receptionem huiusmodi literarum, & postquam hoc ipsum notificauerit ecclesiis, in quibus habet potestatem prouidendi, prouidere debeat. ar. s. de app. super eo. §. fi. 4. q. 5. c. & si in aliquibus scripserit, in aliquib. non, extunc potest tantùm prouidere in primo beneficio, ex quo omnibus ecclesiis hoc notificauerit vbi potestatem prouidendi habet, & si ex medio tempore quo scripsit, sed non perfecit vacauerit beneficium, non potest de illo prouidere, quia nõ posunt dici præsentatæ literæ directè toti dioe. vel prouinciæ quousque omnibus & singulis fuerint præsentatæ, vnde si iudex vellet omittere fortè vnam ecclesiam, in qua nõ notificaret potestatem sibi datã, in nullo loco posset cõferre primum beneficium, alij dicunt, & vt videtur melius, quod ex quo recipit literas, statim beneficiũ primò vacãs potest conferre, & si non scribat ecclesiis, vbi habet potestatem prouidendi, quia litera non dicit, quod eis scribat, sed quod in eis iudex prouideat, & plus dicunt quidã, quod si cum vacauerit primum beneficium, non posit illud conferre: quia præuentus fuit ab aliis, tunc prouidebit in secundo, vel tertio, vel vlteriori, quia beneficia latisimè sunt interpretanda. s. de dona. cùm dilecti. j. de ver. sig. olim. credunt tamen isti, ꝙ misio literarum huiusmodi iudicis ad omnes ecclesias hoc operatur, quia sic postquã sciuerunt & mandatum est eis pro aliquo scripto in sua ecclesia esse, ꝙ tũc si alij conferunt illud beneficiũ, patientur pœnã decr. de præb. dilectus. 2. Sed alij dicunt ei pro quo scriptum est obesse, quia ex quo primum beneficium non habebit, vlterius non poterit ei in alio prouideri si contentus sit pœna prædicta, hoc nõ placet, hæc autẽ fortius vera sunt, quãdo mandauit sibi prouideri, cùm se facultas obtulerit, quia nõ intelligitur sibi auferri facultas, si ab aliquo præuenitur. *Ipse legatus*. Ecclesiam de Berouil. quam legatus concesserat Gu. sed modò eam renunciauerat, vt haberet præbendam sanctæ M. *Supplicabat*. & benè. *Attendentes*. q. d. iste Gu. nullo modo põt dicere se habere ius ex præsentatione prædicta. quia si Archi. in dicta ecclesia habet ius pa. iure laico, & sic innuat, vt dicat quod nõ obstante collatione legati qui non põt cõcedere ecclesias, in quibus laici ius pa. habẽt, sua collatio valere debeat, malè dicit, quia tunc si quis præsentat duos, sicut hic archi. præsentauit, potior est ab ordinario institutus, & scd̃m hoc potior est H. ab ordinario

ordinario secũdo admissus, quàm G. qui nõ fuit admissus. Sed si dicat, quod in ipsa ecclesia habet arch. ius patronatus tanquam clericus, certè non secundum hoc habet quicquam iuris prædictus G. cùm legatus donationem ipsius ecclesię sibi reseruauerit, non ergò tenuit pręsentatio facta ab archidiacono, cùm legatus benè poterit sibi reseruare ecclesias quæ sunt de donatione clericorum. *Tanquam laicus.* quia ex hæreditate patris, vel alterius ad ipsum deuenerat, vel alio modo tantùm. *Ecclesiam.* de Berouil. *Præsentasset.* in alia vacatione antequam legatus eã daret Gu. vel in hac eadem vacatione, scilicet post resignationem Gu. iterum præsentauit eundem G. sed episcopus eũ noluit admittere, sed H. admisit: sed prius dictum est verum, & hoc no. *Statutum.* s. eo. cũ autem. & c. quod autem.

CAP. XXIX.

PAstoralis. Appellauerit. licet appellationi eius deferendum esset, non tamen hoc casu cassatur, quod fit post appellationem, quia fit authoritate iuris. s. eo. tit. cùm autem. Item multa impediunt faciendum, & non cassant iam factum. *Possidentis.* si tamen omnes præsentatos à laico patrono refutaret, & suũ institueret, cassaretur eius institutio. s. eo. consultationibus. & s. c. proxi.

SVMMARIVM.

1 *Multa hìc habes signa ad cognoscendam ecclesiam collegiatã vel non.*

2 *Per laicalem collationem nullum acquiritur ius spirituale.*

3 *Per intitulationem nullum acquiritur ius titulato.*

Electio titulandorum an spectet ad rectorem ecclesiæ, vel ad patronum.

CAP. XXX.

POSTVLASTI. Quod ecclesia sit collegiata, & ꝙ iura habeant ecclesiæ collegiatæ, satis probatur per priuilegium, quod constituit eã collegiatam, sed & si priuilegium, vel si certa alia ordinatio super hoc non apparet, si cõstat quòd in sui fundatione fuit ordinatum, quod ibi essent tres clerici, vel plures, vel si pro tot fuerit ecclesia dotata, & tũc similiter habebitur ecclesia pro collegiata. 10. q. 1. c. 1. de conse. di. 1. nemo. q. 2. placuit.

†Si autem constat, ꝙ fuit ordinatum in fundatione, quod non censeretur iure collegiatæ, sed præsentationem haberet patronus, vel si fuit ordinatum, ꝙ tantùm vnus vel duo clerici essent ibi, tunc nõ cẽsebitur iure collegiatæ, & sic loquitur c. 16. q. 6. piè. & c. seq. & in hoc tit. quasi per totum. Item si postea contingat de incollegiata fieri multos clericos, tamen non erunt vt collegium, nisi patronus consentiat, & omnes alij qui læduntur de mutatione status eius. ar. q. 3. monasterium. c. rationis. & c. si quis vult. Item si in collegiata non remaneat, nisi vnus clericus, tamẽ iura collegiatæ ecclesiæ habebit, ita quod si postea ad pinguiorem fortunã deuenerit, in omnibus iure collegiatæ ecclesiæ vtatur, & etiam interim quod vno mortuo clerico eiusdem ecclesię episcopus qui eliget, non nomine suo, sed nomine ecclesiæ eligit. ar. 65. dist. si fortè. si autem nõ apparet, qualiter ecclesia fuerit instituta. s. vt sit collegiata, vel alio modo, tunc si clerici sunt in possessione, quòd faciant sicut clerici collegiatæ ecclesiæ clerici defendentur in hac possessio. etiam si patronus est in quasi possessione, quòd in ea faciat, sicut in ecclesia nõ collegiata, defendetur in possessione sua, quousque aliud probetur. s. de insti. cùm venisset. Fatemur tamen quod episcopi & alij clerici possunt habere & electiones & collationes præbendarum, & dignitatũ etiam in ecclesiis collegiatis, quia sic constitutum fuit à principio. s. de conse. cum dilec. infrà, de ver. sig. abbate.

2 †Idem etiam credimus de laicis, sed tamen per collationem laicalem nullũ ius spirituale habebunt inuestiti ab eis, nec per illam inuestituram habebunt aliquod ius in collegio, quousque per episcopum vel alium clericum iura spiritualia & canonicalia acquiruntur. arg. 63. dist. in synodo. & de hoc not. de elect. quòd sicut.

3 †*Titulos.* per huiusmodi titulationem, nullum ius quæritur titulato, ꝙ si quæreretur, necesse esset consentire patronum: vt no. s. de si. pres. proposuit. vel dic huic titulato quęritur ius, & est verè canonicus, & tamen non habebit reditus, nisi quando placuerit electoribus, & est hoc contrà ius propter consuetudinem approbatũ. si. su. de cõsti. c. fi. s. de maio. & ob. statuimus. *Electio.* hîc ponit duas quæstiones. Prima est vtrùm electio titulandorum spectet ad rectorem ecclesiæ, vel ad patronum, & huic quæstioni non respondet expressè. Secunda est si ecclesiam vacare cõtingeret rectore, vtrum patronus huiusmodi titulatis postpositis posit alium præsentare, & huic respõdet expressè, ꝙ potest alium præsentare, nec fit ei præiudicium, & sic etiam tacitè primę respondet, ex quo patrono non fit præiudicium potest alios titulare prælatus. arg. de si. pre. proposuit. s. de offi. vic. ad hoc. 7. q. 1. aliud autem dicunt quidam si episcopus esset patronus. 16. q. 5. si quis.

☞ †*Præiudicium generatur.* quin eos posit remouere post mortem titulantis, cùm ad patronum spectet non solum prælatum, sed alios etiam ministros præsentare. 66. di. principali. 18. q. 2. eleutherius. 16. q. 5. si quis. & q. 7. decernimus. in Authen. de sanct. epis. §. si quis oratorium. s. de si. pre. ex transmissa. vel dic vt not. in gl. illa hìc posita. *Assensu.* idem intelligo, & si eius assensus interuenisset, quia si aliud diceretur, aperiretur via vacaturis contra id, quod est suprà, de conces. præb. c. 2. Vel dic, ꝙ benè posset induci per cõsuetudinem, vbi est consuetudo, ꝙ huiusmodi intitulati fuerint sine malitia vacaturarum, quod patronus si requireretur de eis tantùm præsentare deberet, sicut de consuetudine inducitur, ꝙ de certa ecclesia eligitur. s. de consue. cum dilect. j. de verbor. sig. abbate.

CAP. XXXI.

TRansmissæ. Concessissent. etiam & malè, cùm ad patronos non cõcessio, sed pręsentatio pertineat. *appellationem.* hæc appellatio fuit iniusta. *Præsentatum.* scilicet R.

DE CENSIBVS, EXActionibus, & procurationibus.

TIT. XXXIX.

SVMMARIVM.

1 *Mansus propriè quid sit.*

CAP. I.

SANCITVM. Mansus. mansus propriè secundum vulgare Italiæ dicitur tantum terrę, quod sufficeret duobus bobus, & tu dic hîc appellari mansum dotem constitutam pro sustentatione clericorum, & aliis necessariis ecclesię. de conse. di. 1. nemo. quam tamen dicũt quidam authoritate episcopi posse fieri tributariã. ar. s. tit. proxi. pręterea. & non aliter. *Seruitio.* de nouo posito.

posito,& etiam antiquitus fundatores ecclesiarum consueuerunt aliquem censum de fundo pro dote assignato recipere, illum remittere debebũt:vt hîc. ar.10.q.1.c.1.& se.si non remittet vel de nouo imponet pro remisso habetur,& pro non imposito:vt.10.q.1.c.1.C.de leg.non dubium. Sed si alij eadem terra esset tributaria,nõ erit libera tributo.16.quæstione.1.c.si quis laicus.ff.de pac.inter. sed ecclesia non debet eam recipere,imò potius ab ecclesiæ ædificatione cessare. *Eis*.scilicet ecclesiis.23.q.8.secunda canonicam.*Senioribus*.id est dominis etiã tẽporalibus.

CAP. II.

OMNIS anima. Et vos. hoc dictum est laicis. 11.quæstione.1.magnum.§.de ma.& obe.solitę vel etiam comprehendit clericos, quò ad exteriora.23.q.8.tributum.vel præcepit,quòd sint subiecti ecclesiasticis prælatis.23.di. quãquam. *Probatio*. quò ad aliquid, census autem non semper est probatio plenæ subiectionis.¶.de pri. recepimus. suprà, de reli.domi.cùm venerabilis.

CAP. III.

SCIENTES.Imponere.vel quod sacerdos haberet in monasterio,vel monasterium in sacerdóte,vel quod alij haberent in monasterio. *Permittas*.est enim ad hoc episcopi consensus necessarius.§.de præben.auaritiæ.de mona.

CAP. IIII.

LICET.Ad collectas.personales, secùs de realibus.*Cæcitas*.Not.cæcos defendendos per ecclesiam.88.di.desolatis.

SVMMARIVM.

1 *Obligationes an quærantur tempore.*

CAP. V.

PERVENIT.Ignorante.hoc c.loquitur,quando petens censum non est in possessione,aliàs quousque succũberet in proprietate , defenderetur in possessione census. §.vt lit.pen. à memoria. & c. laudabilem.§.de cau.pos.cùm ecclesia.& quãdo agit petitorio & non possessorio.

☞ † *Ignorantiæ*.id est, cuius causa ignoratur & etiã ignoratur vtrùm debeatur, quia si certum esset deberi censum,licet nulla causa subesset,tamen sibi sol
1 ui deberet.¶.eo.quanto.& no.† quòd licet obligationes nõ quęrant tẽpore,de ac.& oblig.obligationum.§.placet.tamen seruitia & seruitutes etiam si non habeant continuam causam, benè quæruntur tempore.C.de ser.l.1.&.2.ff.de aqua plu.arc.l. vlt.C. de agr.& censi.l.litibus.18.q.vlt. seruitium. & dicunt quidam quod necesse habet allegare causam,& sufficit probare tempus.arg.ff.de vsur.cùm in rem.ver. dicunt,quod nec etiam causam assignare tenetur.

SVMMARIVM.

1 *Archiepiscopus an possit cogere subditos suffraganeorũ suorum,si ipsis negant auxilium petere.*

CAP. VI.

CVM apostolus. Contenti. & excedant hunc numerum subditi. Sol.alij possunt sua authoritate prohibere,vel denegare.ff.de aqua quoti.l.1. §.Trebatius.10.q.3.quia cognouimus.63. di. quia. & si propter hoc excommunicentur, non tenet.¶. de exces.præla.cùm quorũdam.sed securius est, quòd penes superiorem deponant querelam. *Charitatem*. non ergò inuiti sunt cogendi per episcopum,qui exi
1 git,sed superior facilis esse debet in cogẽdo, sed nũquid archiepiscopus poterit cogere subditos suffraganeorum suorum,si ipsis suffraganeis,non archiepiscopo qui petere negant auxilium? videtur quod sic:quia ex quo ius habet episcopus vtendi , vt hîc, ergò denegãtes per superiorem ad id cogi possunt. Sed hoc fateor verum esse, per iudicem ordinarium clericorum,qui solus est Papa,quando conueniũtur ab episcopo,non autem per archiepiscopum,qui eorum iudex est.§.de offi. or.pastoralis. quidam tamẽ dicunt,& videtur benè,& probabiliter,ꝙ etiam ipse episcopus poterit eos cogere ad soluendum auxilium , nec hoc verbum cum charitate contradicit, quia in veritate clericis suis debet ostendere necessitates suas precibus & conuentionibus apud eos instare,ꝙ matrici ecclesiæ subueniant, & si noluerint precibus acquiescere, possunt addere coactionem, debet enim simul adesse charitas & coactio.45. dist. licet.10.q.3.cauendum.ar.ad hoc,quia fructus ecclesiarum potest pro suis necessitatibus accipere. §. de conces.præb.cum nostris.& de inst.cùm venissent.vt eccl.bene.vt nostrum.tamen hoc non debet sine cõsilio capituli sui,& etiam ipsorum clericorum.arg.§. de his quæ fi.à præla.sine consen.cap.per totum.

SVMMARIVM.

1 *Census quando possit augeri.*

CAP. VII.

PROHIBEMVS.Nec veteres.propter vbertatem fructuum,sed si noua parochia, vel nouæ diuitiæ ei accedunt,dicunt censum augendum. ar. ff. de vsuf.item si fundi.§.de præbẽ. auaritiæ.¶.eo.quanto. Item licet episcopi pro se non possint imponere cẽsus,pro aliis tñ possunt.¶.eo.cum clerici.

CAP. VIII.

PRAETEREA.Illusione. id est,fraude.*audiendi*.agendo petitorio,sed si possessorio agitur condẽnabitur ad soluendum censum quousque aliud constet,vt eadem hæc decre.innuit.& not.¶. eodem significauit.

CAP. IX.

ECCLESIIS.Eripiunt.scilicet , quia de facto eas occupabant laici,& eorum possessiones vsufructuabant,vel laici ius patro.quod in ecclesiis habebant donarunt episcopo. *Imponuntur*. siue de iure siue de consuetudine approbata.

CAP. X.

INNOVAMVS.Regum.quæ autem consue. memoriam excedente habita sunt conseruabuntur.¶. de verb.sig. super quibusdam. §.1. Item à regibus possunt imponi de nouo , cùm in eis plenam habeant iurisdictionem,veruntamen peccant, si hoc faciant sine causa.

CAP. XI.

CVM clerici.Remouere.& census post mortẽ statuẽtis non soluetur:vt not.§.eo.scientes.præterea.

CAP. XII.

EA quæ. Id. scilicet remissionem prædictorum vel archidiaco.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum in præiudicium ecclesiæ non est seruandum.*
2 *Non est vis facienda etiam malo possessori.*
3 *Non debet appellatio alicui auferre possessionem suam.*

CAP. XIII.

SIGNIFICAVIT.Interdixi.non fuit benè præceptum , per quòd monachi possessionem amittebant.† Vel dic quòd licitum fuit præceptum , non enim monachi prædictum censum recipiendum possidebant, quia tempore prædecessoris non receperant animo quærendi vi, vel clam possidebant,scilicet ignorante episcopo cuius authoritate census constituendus erat , & non authoritate

 infe-

inferiorum prelatorum.supra,eo.sciētes. præterea. s̄.de præben.auaritiæ.Et si clam vel ignorante episcopo censum recipiebant,non erat ibi patientia episcopi,quæ necessaria est ad possessionem quærendā,cùm ergò essent in possessione tantùm recipiēdi à sacerdote,non ab ecclesia mortuo sacerdote, vel etiam viuo ecclesiam conuenire non poterit, tanquam sit spoliatus,nec successor monachis tanquā existentibus in possessione census soluet,cùm ecclesiam non potuerit obligare,nisi legitimis modis. ff. quod vi aut clam.prohibere.§.non tantùm. hoc nō placet,quia satis credimus posse quæri possessiones per solutionem sacerdotis:vt s̄.de ca.mo.c.2.hęc nō fuit intentio episcopi præcipientis, quod non solueret censum,quia iuramentum non erat seruandum in præiudicium ecclesiæ, & non aufertur ei si alio iure se iuuare non posset,vel potes dicere,quod vbi quis scit aliquem in possessione iniustè & mala fide, potest denegare reditus solitos,etiam si iurauit, cū iuramentum præstitum in lesione ecclesiæ non sit seruandum.s̄.de iureiur.peruenit.

2 † Et quod iudex præcepit illud solui, quousque cognoscatur,est propter ingnorantiam facti,esto tamen quòd episcopus benè sciebat hunc censum nō deberi de iure,benè præcipit vt decætero non solueretur,sed si præciperet quòd possessionem rei corporalis,quam alius tenet, auferretur violenter malum præceptum esset, quia etiam violento & malo possessori,non est vis facienda.3.q.§.vlt.& eodem modo,si ille qui consueuit recipere censum cum violentia vellet accipere,fortè armis, sibi resistendum non esset,sed de iure tantùm agendum,s̄.de offi.dele.si quando.licet alij contradicunt. Si autem esset bo.fi.possessor ille,qui recipiebat censum,tunc sacerdos(qui in veritate non debebat censum soluere debet,quia sicut non est licitum aliquem spoliare aliqua re,sic nec possessione. C.vnde vi.si quis.in.

† Sed quęres quomodo aget possessor bo. fi.contra hunc sacerdotem,quia nō soluit censum, loquimur in eo casu,quando nec solutio,nec iuramentū apparebat super censum.Resp.si sacerdos intendebat eum spoliare super possessione, aget interdicto vnde vi,vel condictione ex decre.supra.de elec.querelam. si verò non intendebat spoliare possessione sed tantùm in census solutione cessabat, tunc aget interdicto vti posidetis,quia sic molestabat eū non soluendo censum suo tempore.ar.ff. vti poss. si duo. §.si.& sic etiam agendum est contra illum,qui eligit vel instituit aliquem in ecclesia,in qua ad me pertinet electio vel institutio,& eodem modo cōtra clericum electum,vel institutum quia ipsi sunt qui mihi turbant possessionem meam.ff.si ser.ven.si quis diu. Iste autē sacerdos si episcopus preciperet ei, quod censum non solueret bon.fi.possessori debet appellare,quia iniustum est præceptum, & idem videtur dicendnm,quando episcopus præcipit alicui de sua diœc.quòd præstet obedientiam, vel quòd recipiat aliquem ad visitationem vel præstet aliqua alia, ad quæ ius eum dicit teneri,si subditus appellet ab hoc episcopo, dicens, se ab his liberum vel priuilegio, vel præscriptione, vel alio modo si episcopus eum excommunicet post huiusmodi app.sine aliqua causæ cognitione, tamen teneret excommunicatio dū modò verum sit, quod non sit liber, quia quod petit episcopus, notorium iuris est, & ideò non requiritur ibi ordo iuris. Sed secùs est, si hoc peteret à clerico,qui non esset de sua diœc.vel aliàs si à clerico suæ diœc. peteret ea quæ non conceduntur à iure,nam tūc si sine causæ cognitione eum excommunicaret, non teneret excommunicatio, etiam si in veritate teneretur,quia grauamen secutum facit quòd per app.negotium est delatum ad audientiam superioris.s̄.de ap.ad audientiam,secùs autem est in alio casu,quia in notoriis falsis, non valet appellatio.s̄.de app.proposuit.

3 † Aliqui tamen contradicūt dicentes,quòd semper etiam post appellationem teneret sententia excommunicationis,& sine causæ cognitione, dummodò nō sit vera causa appellationis interpositæ,& maximè in eo, qui posidet censum,qui sibi denegatur. hoc enim etiam post appellationem & etiam sine causę cognitione excommunicabit denegātem censum,& sic defendit possessionem suam, appellatio enim nō debet alicui auferre possessionem suā. Sed quid si abbas excommunicat hūc sacerdotem, si nō dat censum,& episcopus eum excommunicat, si dat. Resp. appellet sacerdos & nuquam obliget ecclesiam nisi probabilem & manifestam credulitatem habuerit,quòd debet soluere.arg.j̄. de sentent. excom.inquisitioni.

CAP. XIIII.

SOPITAE. *Procurationibus*. Not.in causa communi sibi & aliis posse esse procur. abbatem. *Exhibitas*. sine hac probatione sufficiebat ei ius commune,vel etiam generalis consuetudo quæ extendenda erat ad ecclesias similis conditionis,cùm non esset cōtra ius commune in eo,quod petit procurationem,quando visitat in casibus concessis, repete quę diximus suprà,de pręscri.cùm ex offi. sup. de offi. ordi. c.vlti.*Communi*.10.quęst. 1. decernimus episcopum.placuit.*communi*.18.quęstio. 2.luminoso. contra. solut.illud loquitur de exempto.*communi*.in hoc erat ius commune,vt sicut alij faciebant isti.j̄. eodem super. ius commune est quòd negligente episcopo visitet archiepiscopus,vel ius commune est, quod visitet simpliciter .j̄.eo.capit.fina.

CAP. XV.

GRAVIS.*Fideiussoria*.quæ fideiussio non tenet, cùm non tenuerit principale.C.de leg.non dubium.j̄. de dot.post diuor. re. c.significauit.&. c.& si necesse.C.de sacrosanct.eccl.sancimus. nemini.C.de condic.sine causa.adminiculo.

SVMMARIVM.

1 *Liberalitates ad temperantiam sunt reducendæ, si de eis oritur grauamen.*

CAP. XVI.

QVANTO. *Defendatoris*.hic iustè potuit cēsum constituere.18.q.2.Eleutherius. ideò non absoluentur ab eo. *liberaliter*. & nihil habebat ab alio monasterio, vel temporale vel spirituale,quare hanc procurationem præstaret, debita tamen ex quo constituta est,tenet liberaliter.

† *Quæ pro vna*. not.liberalitates ad temperantiā reducendas,si de eis oritur grauamen.infrà, eo. exparte.suprà,de deci. suggestum. fortè secùs esset, si ex pacto aliquo dato vel recepto id promisissent, vel etiam si ex gratia fuerit instituta hęc procuratio:tamen non deberet negari, etiam quin super excrescentibus fructibus fiat,nisi specialis sit indulgentia super hoc,& hoc innuit verbum,quod sequitur,indulgemus.

CAP. XVII.

CVM instantia. *Se indebite*. scilicet vltra facultates ecclesię.10.q.3.illud.& tenuis prima extraordinario auxilio iuuatur.C. no. vect. l. 1.& 2. ar.1.q.2.placuit.in Auth.de man.prin.§. sit tibi quoquę.ff.de offic. præsi.illicitas. *Restauretur*. cessis sibi actionib.à legato,vel melius cōdictione.ex hac dec.

SVMMARIVM.

1 *Tenentur omnes id seruare, quod à maiori parte hominum seruatur.*

seruatur.

Consuetudo vicinorum in dubiis est seruanda.

CAP XVIII.

Ex *parte.Vota.*erant enim vota,quod singulis annis solueret certas mensuras grani,vel vini,si autem voto non tenerentur,non cogerentur soluere certam mensuram,vel etiam sine mensura.*non constet.*quia si de mensura parentũ constaret non requireretur alia probatio,quia non præsumeretur, ꝙ ad aliam mensuram voluerit obligare hæredem.*habitatores.*omnes communiter vel maior pars.

*Ad eandem.*no.quod maior pars hominum seruat omnes debere seruare, 100. contra morem.š.de ca. mo.cùm dilec.Item ar.ꝙ in dubiis seruatur consuetudo vicinorum.š.de consue.cùm olim.ff.de leg.1. si seruus plurium.§.vlt. & non est hoc tantùm propter consuetudinem,sed quia ille qui promisit primò,ex quo de nulla mensura mentionem fecit,præsumitur intellexisse de cõmuni mẽsura.*Cogendi.*licet nulli fiat hæc promissio,vel potius votum, tamen vouens obligatur:vt hîc.& ff.de pol.pactum.in prin.š. de vot. licet.magnæ.& in multis aliis c.eiusdem ti.hac ratione videtur,quod si aliquis promittat intrare in aliquod monasterium licet tale votum sit simplex, vel de futuro, tamen monasterium condictione ex hac decre.potest agere contra vouentem, vt intret monsterium.*ne tanquam.*C.de bon.quæ lib.l.3.

SVMMARIVM.

1 *Quando in aliqua scriptura publica continetur de finibus alicuius episcopatus,ei standum est,donec probetur contrariũ,licet scriptura prĩcipaliter facta sit ob aliud.& in n.5.*

2 *Instrumentum quando dicitur falsum: nisi probatur falsum remanet in suo robore.*

3 *Quamuis dixerit aliquis instrumentum falsum & succubuerit,tamen adhuc potest dicere illud non valere propter defectum solennitatum.*

4 *Potest minister imò ipsa ecclesia quando minister malè agit puniri.*

5 *Probatio instrumentorum plus est quàm confessio.*

6 *Contra confessionem suam quis admittitur ad probandum cõtrarium.*

CAP. XIX.

Cvm *olim ecclesia.*Istæ ecclesiæ pertinebãt ad abbatem sancti Io. ita ꝙ in eis temporalia colligebat,& ad proprios vsus tenebat, & ideo pro eis respondet, aliter ipsæ ecclesiæ per se respondent. & no.sup.de rescri.edoceri.*per alia.*fortè per testes vel
1 per ius cõmune vel alio modo. † *In instrumentis.* hæc instrumenta inducebat episcopus, & fortè erant talia instrumenta, quod per vnum annum tenebatur integrè iura episcopalia soluere, per alium aliqua soluere tenebatur,sed non omnia,contra hęc instrumenta obiicit abbas defectũ talis solennitatis,cuius completio ex eius ratihabitatione pendebat.f.ista instrumenta non debere sibi obesse,quia non interuenit consensus capituli sui,& ideò tantùm sibi præiudicat hæc exceptio,vt etiam si instrumenta pro eo faciant, sibi nihil prosint, secùs autem esset si obiiceret defectum solennitatis, quæ compleri posset per partem episcopi,quia in hoc casu, si verum non esset,vel etiam verum, si non episcopus illas solennitates complere vellet: per hoc abbas non videtur renunciare instrumentis.

2 †Item dic, ꝙ quando dicit instrumentum falsum, nisi probet , remanet instrumentum in suo robore, nec tamen per appositionem falsitatis videtur renũciare iuri,quod sibi ex illo instrumento cõpetebat, nec illud petere impeditur,dum tamẽ non cõsentiat id esse verũ,nam comperta veritate.f. quod instrumentum non sit falsum,cedit error veritati.8.di.veritate.nisi perseueret in dicendo , ꝙ falsum esset,quia tunc post sententiam latam,ꝙ non esset falsum, nihil ex eo petere posset,quia faceret contra cõscientiã.š.de præscr.quoniam omne.&licet probetur per verbum,ꝙ sequitur nullatenus approbauit abbas,iste enim abbas,vt dicitur in registro,semper dicebat quod hęc cõpositio obtenta erat per metũ regum, nec tamen reprobamus quod supradictum est.

3 †Item not. ꝙ licet aliquis dixerit instrumentum falsum & succubuerit:tamen adhuc potest dicere illud non valere propter defectum solẽnitatum. ff.de pet.hær.l.Lucius.Item & si dixerit instrumenta defecere solennitatibus, tamen potest petere legatum ex eo instrumento.ff.de pet.hær.postquàm.secùs autem si falsum vel inofficiosum dixisset.*Deductiones.*in instrumento compositionis continebatur quod decimæ vltimæ integrè persoluerentur episcopo , sed de eis in certis casibus deberet monasterio aliquid impendere,vel episcopus debebat accipere quartã decimarũ ab illis ecclesiis, & de ea debebat aliquid dare monasterio,nam si instrumentum compositionis diceret, ꝙ episcopus tantùm duas partes decimarum, vel aliam partem sibi reciperet, tunc non fuisset monasterium condemnatum ad plenam solutionem decimarum,quia sibi non debebantur,nã licet compositio non debeat prodesse abbati , quia impugnauit,non tamen debet dare episcopo,quòd sibi non debetur.

Sed dices fortè , imò debebat de iure communi, quia ecclesiæ in diœc.sua sunt sitæ, sed certè hoc nõ prodest episcopo,cùm recessum sit à iure communi per compositionem,quę non improbatur.Fatemur tamen,quod si episcopus respondisset abbati,quando dicebat compositionem non valere,& ego ratũ habeo, ꝙ tunc standum esset iuri communi,quia cõmuni voluntate recessum esset à compositione,nam benè videtur dicendum , quod pro abbate nihil sit iudicandum , sed nec pro episcopo est ferenda iniusta sententia.Vnde dico, quod si instrumentũ quod quis impugnat cõtineret, quòd T. debet mihi centum sub conditione,non adiudicabit mihi illa purè, sed sub conditione , quia non debentur ante conditionem existentem,imò plus dicimus , ꝙ si in diem debentur, non condemnaret nisi post diem præmissa ratione,quia nũquàm ferenda est iniusta sententia pro aliqua partium,licet aduersarius iniustè improbet contractum, sed pro improbante nihil sententiandum est.

4 †Sed nũquid salua cõscientia poterit iste episcopus tenere integras decimas , nulla facta deductione?Resp.licet tutius sit quòd soluat,quia tamẽ iniustè obtinuit in causa , & quia benè potest minister ecclesiæ quãdoque puniri,imò ipsa ecclesia, quãdo minister malè agit.6.quæstio. 4. placuit.dicimus ꝙ sine peccato tenere potest quousque abbas per in inte. rest. vel alio modo sibi prouideat.*impugnare.*13. ☞ quæst.2.quam præpostera.17.quęst.4.sunt. † *Impugnare.* in registro a cõtinetur, ꝙ impugnabat instrumẽta ex ea causa, quia dicebat ea per metum regũ extorta,& in isto suo dicto perseuerauit abbas vsq3 ad sententiam, & ideò iudex in sententia sibi noluit adiudicare aliquam deductionem , licet sibi per instrumenta competerent. ar. š. de test. præsentium. quia cùm illæ deductiones essent secundum eũ contra ius,nec competerent abbati, si per instrumenta quæ falsa,& per metum extorta dicebat contra cõscientiam faceret,si illa deduceret,& iudex malè faceret

a In registro. ad hæc dictã Inno.vide Fran. Ar. l.post legatũ. col. 3. versi.sed quæro. ff. de hisqui. vt ind. Pe. de Anc. in cõs.208.iudici. iudex de iure. col.pe. ex prædictis omnibus. & in cõsil. 34.inci. in hac causa. col fi.&ad de ꝙ cõsi. Pet.de Anch. sub. n. 208. alle. habetur etiã inter consilia Car. sub nu. 29. & quota in colum.pe. in fin.

ceret,si sibi manderet, quod contra conscientiã faceret,si autem non diceret instrumenta falsa,sed cõtenderet,licet malè illa non debere sibi preiudicare de iure,tunc non obstante tali impugnatione,iudex ferret sententiam pro impugnatione , si autem ante sententiam velit desistere ab impugnatione instrumenti,sibi licet,nec exigitur tunc alia probatio, qđ probet contra suam confesionem,cùm aduersarius qui induxit instrumenta , nihil posit dicere contra illa, nec probatione super hoc aduersarium aggrauare,si verò aduersarius non induxisset instrumẽta, sed proprio motu diceret in iudicio,illa falsa,postea ex illis instrumentis nihil petere potest,nisi probet illa,vt aliàs non vera,post sententiam autem, puta si instrumenta, quæ quis falsa dicebat iudicẽtur vera, nõ ꝓhibetur ille,qui dixerat ea falsa, per ea aliquid petere.s̃.de iureiur.mulieri.nam veritate &c.di.8.veritate.Quidam tñ dicunt,ꝙ si episcopus noniuuaretur alio iure , nisi eo ꝙ continebatur in instrumẽto, in quo præcipiebantur fieri ei deductiones, ꝙ sicut episcopo adiudicandæ sunt quartæ decimarum , sic abbati adiudicandæ essent deductiones,quia eadem res &c.12.q.2. quia. sed hîc non iuuatur tantùm illo instrumento,sed etiam iure communi.s. quia ecclesia erat in sua diœc.sita,sic patet per finem huius decr.sed prius dictum melius probatur ex hac decret.

5 †*Tua*.not.scripturam fidem facere in eo negotio super quo principaliter non est facta,puta super finibus episcopatus cum esset priuilegium.C. de contr. stip.l.optimam.C.de lib.causa.cum aliquis.*instrumẽta*.instrumenta enim hæc continebant,quomodo episcopus has ecclesias concessit monasterio prædicto,per quem satis conuincebatur abbas , ꝙ illæ ecclesiæ essent in sua diœc.Si enim ab illo episcopo ecclesias & ius episcopale in eis receperat, non poterat negare illas ecclesias in sua diœ.sitas,quãuis fortè posset dicere,se ad hoc recepisse priuilegiũ,quod ab eo ius episcopale haberet, sed ab alio habebat, sed ad hoc ideò impetrauit ꝙ non petẽdi frontem non haberet.ar.C.de exce.si quidem.ff. de probat.l. cùm de indebito.sed protestari hîc debet , vt in l. si quidem.alioquin sicut pro se ita contra se admittere tenetur.Sed quare non fuerunt abbati adiudicata episcopalia?Respon.licet verum esset priuilegiũ, tamen quia non affuit assensus eorum qui adesse debuerunt , non potest præiudicare ecclesiæ. hoc non placet,vel ideò non fuerunt sibi adiudicata iura episcopalia , quia non fuerant sibi data per priuilegiũ, de quo hîc fit mentio,per illa enim verba,quæ ibi cõtinebantur.s.quia concedebat sibi ecclesiam , vt hîc dicitur , non ius episcopale concedere intelligebatur,sed tãtùm tẽporale,ꝙ in ea habebat, vel in proprios vsus eam concedebat.s̃.de do.pasto.Hoc autẽ instrumentum de quo hîc mentionẽ facit , nullatenus reprobatur,sed instrumenta cõpositionis tantũ, nam si aliàs per partem episcopi fuisset probatum falsum esse instrumentum,non probaretur per illud, quod ecclesia de qua in priuilegio dicebat esset in diœ.huius episcopi,cum reprobato instrumento,nihil ex eo probetur & totum carere debeat vigore.9. dist.si ad.3.q.9.puta.licet enim producens non possit dicere falsum instrumentum , vel contra aliquod quod in instrumento continetur vt hîc.& no.suprà, de exce.cùm venerabilis. tamen si aduersarius probet falsum etiam aduersario non nocebit, aliquãdo enim per aduersarium habeo quod per me habere non possum.si.C.de temp.in inte.rest.petendæ.

Sed dices,nõnne eo ipso , quod produxit instrumentum vel priuilegiũ,videtur confessus esse omnia iura,quæ in eo continentur , & sic non potest cõtra ea dicere,sicut nec contra confessionem suam tacitam vel expressam,etiam si priuilegium pronuncia retur falsum?Respon.vt not.in decr.præall.cùm venerabilis.†Item no. ꝙ licet cõtra confessionẽ suam 6
quis admittatur ad probandum contrarium. C. de iur.& fac.ign.l.error.& in summa.C.de confes.tamẽ contra instrumenta quæ produxit non admittitur, nec mirum,quia plus est probatio instrumentorum quàm confessio.Item cùm quis induxit instrumentũ ad probandũ aliquem articulum,quomodo postea admittetur ad probandũ contra,cum contraria allegans nõ sit audiendus,sed duę probationes cõtrariæ sibi inuicem fidẽ derogant.C.de prob.diuersę.& etiã quia plus est confessionẽ tacitã habere,& ꝓbationem instrumenti,quàm confessionem tantùm.

CAP. XX.

OLIM causam.*Ad Papien*.& benè , quia erat in obligatione,quamuis si non inueniantur, possit de alia pecunia satisfieri , sic etiam quando agitur ex empto ad rem vẽditam,nam bene agitur, quia res in obligatione est.ff.de act.empt. l. ex empto.1.resp.& in condemnatione, sed liberatur satisfaciendo de interesse.ff.de act.empt.l.1.si autem non esset in obligatione,sicut si agatur.l. Aquil.ad reficiendum domos destructas,quia ineptè petit, cùm solùm interesse in petitione & obli.sit,lacerandus est libellus.*protestatus*.idem esset si protestatus nõ esset, quia protestatio interrumpit præscriptionem, nisi in casibus.s̃.de off.or.past.in fi.C.de an.ex. hoc amplius.*eisdem*. videtur quod si hoc probatũ esset licet. l.an.antè soluti essent Luceñ. tamẽ possent exigi Papi.arg.ff.de vsufr.quia qui.ff.de pœ.si quis seruũ.ar. contra.ff.quemad.ser. amit.si communem.§.1.& l. si quis alia.*Declinationem*.i.quia moneta Papi.non inueniebatur. *Papi*. non solùm petitionem esse faciendã ad rem,quæ est in petitione & obligatione, sed etiã condemnationis quamuis soluendo interesse liberetur.ar.ff.de ac.emp.ex empt.resp.1.*Papi*.ar.ad veterẽ mensuram solutionem faciendam.s̃.de iureiur.quanto.ff.si cer.pe.l.3.ar.contra.32.q.4.qui ignorat. ff. de contrah.emp.l.imperatores.*Pap*.hoc constabat nec in dubium vertebatur, ꝙ episcopus vel ex constitutione,vel præscriptione præcedente solutionem Luceñ.debebat pro cathedratico recipere.6. denarios Pa.Vel dic,ꝙ si sufficit episcopo si computatis omnibus annis quibus receperit Luceñ.pro Pap. compleuit tempus præscriptionis.l.40.an.ar.ff. de vsufr. quia qui.sed ex hac decr.videtur colligi licet Luceñ. soluerit pro Pap.si tamẽ non soluit ipsos Luceñ.40. an.non cogetur soluere Pap.& est mirabile, ꝙ solutio eiusdem rei pro vtraque parte præscriptionẽ inducit.s.pro episcopo ꝙ præscribit Pap.sed finita præscriptione episcopi de Pap. etiam lapsu vnius solius anni,plebs præscriberet:vt nõ cogatur soluere Pap. sed Lucen.

CAP. XXI.

CVM venerabilis.†*Imponeret*. quantumcunque enim generaliter ecclesiam eximat episcopus cathedraticum retinet & iurisdictionem,& procurationem & visitationem.16.q.2.c.1.s̃.de do.past.nisi exemptio confirmaretur authoritate Papæ.ar.s̃. de re.do.constitutus.& s̃.de his quæ fiunt à præla. past. nõ enim põt à se suam iurisdictionem in totum reiicere.ar.s̃.de fo.cõpe.si dili.arg.s̃.de renun.admonet. C.de bo.quæ lib.l.3. *Episcopalis*. quia ius episcopale nõ intelligitur remitti,licet omne seruitium remittatur.*De communi*.& ita apparet, quod per prædictum

pactum

pactum non tollitur ei aliquid de iure episcopali. arg. suprà, de do. pasto. vbi no. *De communi.* & est quia remissio illa seruitiorum, non trahitur ad iura & seruitia, quæ communi iure debent omnes ecclesiæ, sed ad seruitia quæ quotidiè & de nouo imponuntur. *Procurationes.* & alia iura episcopalia.

CAP. XXII.

SVPER *eo. Prouinciis.* repete quę diximus suprà, de consue. cùm olim. & de off. arc. c. fi.

CAP. XXIII.

PROCVRATIONES. *Procurationum.* etiam de his, quę consistunt in victualibus, nam si velit accipere vestes, vel si equi moriantur, & velit alios emere, vel etiam expēsas velit recuperare quas fecit in eundo ad locum, quem visitaturus est vel in alia consimili causa. Hæc omnia petet vltra computationem istarum procurationum ad dies.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio extra iudicium quando sit censenda iusta & in nume. 2.*

3 *Non debet quis per negationem vel prohibitionem, vel appellationem vnquam dimittere vti iure suo.*

Iudex suam personam priuatam in iudicando non gerit, sed publicæ personæ, cuius non est iudicare, nisi de probatis.

4 *Quando liceat episcopo materialibus armis possessionem suam defendere.*

5 *Non valet quod fit à delegatis, nisi probata delegatione.*

Sentētia lata an valeat, quādo dubitat̄ de iurisdictione partis.

Partes non curant de iurisdictione contendere.

6 *Consuetudo & pactum archiepiscopi & suffraganei impedire non potest nō solùm procurationem, sed nec eius visitationem. Et quæ sit ratio.*

Consuetudo cōtra ius publicū vtilitate, an & quādo valeat.

CAP. XXIIII.

VENERABILI. *Procurationibus.* quia sæpè occurrit quęstiones exēptionis oriri occasione denegatarum visitationum, vel alia consimili, & ideò de hac materia supposito themate pleniùs tractemus. Episcopus Eduen. accessit ad monasterium sancti M. in sua diœc. situm, mandans abbati & conuentui, ꝙ pararent se quia monasterio illi volebat impendere officium visitationis, & pararent etiam procurationem ratione visitationis debitam. Cui abbas respondit, quòd nullo modo se pararet nec ad visitationem, nec ad procurationem, quia exempti erant quò ad hoc à iurisdictione episcopi Eduē. & appellauit ad se. app. si in aliquo modo hac occasione grauaret, & adiecit abbas, quia corā eo volebat probare exemptionem prędictam, vel corā Papa si episcopo placeret, sed episcopus non obstātibus prædictis, excommunicauit abbatem, & interdixit conuentum, modò venit abbas, & aggreditur contra ipsum de iniusta excommunicatione, vel potiùs nulla petit absolui ad cautelam. Pro se autem induxit abbas, quia videtur quòd excommunicatio sit nulla quia lata post app. ex legitima causa interpositam, ꝙ sufficit etiam si non est verum. Item quia lata est sine causæ cognitione. suprà, de app. ad audientiam. & c. dilectis. & maximè cùm causam episcopo obtulit, ex abundanti se probaturum exemptionem suprà, de app. interposita. Item dicit abbas episcopum omninò esse puniendum, quia sine manifesta & rationabili causa excommunicauit eum, antequam iusta excommunicationis causa probaretur. infrà, de sen. excom. sacr. 2. q. 1. nemo. cùm enim diceret abbas se exemptum esse quò ad prædicta, & ita sua negatione esse res dubia. C. qui. ad lib. procl. non licet. l. 3. super re dubia & non super manifesta tulit sententiam, & ideò malè. Item dicit abbas, ponamus ꝙ coram episcopo Eduen. aliquis parochialis sacerdos peteret ius parochiale ab aliquo suo parochiano, & ille parochianus offerat se probaturū quòd alius habet in eo ius parochiale, nónne audiet eum, vel potiùs non admissa exceptione parochiani excommunicabit eum, hoc est absurdum dicere, sed nunquid erit apud eum acceptio personarum, vt contra sacerdotē parochialē admittat exceptionē super ea, & cōtra se non admittat, hoc non est æqui iudicij. 4. q. 4. c. 3. Episcopus autē econtra pro se allegat, quia ex quo cōstat, ꝙ monasterium situm est in sua diœc. pręsumptio iuris est, ꝙ in eo habet visitationem. s. de pręsc. cum ex offi. de censi. sopitæ. c. vene. cum nuper. & sic pręsumptio iuris est, & veritas est. s. quia ei subest in prædictis, ergò iusta est sententia episcopi, ideò autem dixit episcopum, & veritas subest, quia benè fatetur episcopus, quòd si in veritate probaret abbas coram superio. quò ad prædicta esse exemptum, ꝙ malè sententiasset, hîc tamē vult defendere episcopus, quòd si abbas defecerit in probatione exemptionis, quò ad prædicta, licet probet se proposuisse exemptionem, & se obtulisse ꝓbationem super ea, quòd hoc non sufficit ad pronūciandum excommunicationem nullam, vel iniustā, vel ad puniendum episcopum, & quòd suus processus decernendus est legitimus, nec valet quòd abbas dicit, quia appellatio ex causa legitima pręcessit excōmunicationem, & quòd sine causæ cognitione lata est, ergò excommunicatio censenda est iniusta, vel meliùs nulla.

1 † Sed respondent ꝙ nunquā appellatio extra iudicium quantūcūque fiat ex legitimis causis, & quā tumcunque appellans offerat se eā probaturū, est censenda iusta, nisi probauerit eam esse verā. vt not. s. de elect. cùm inter sup. de his quæ fi. à ma. par. cap. c. 1. & hęc appellatio, vt quidā dicunt extra iudicium erat, quòd ex eo apparet, quia ipse abbas hoc dicebat, quando proponebat se exēptum, & per consequens episcopū non esse iudicem, sicut & censenda esset appellatio extra iudiciū, vt si quis appellaret ab episcopo, ne ordinaret aliquam ecclesiam de canonicis, vel ne cōfirmaret electū vel instituerent, q̃a & ad se pertinēt prædicta. licet enim hæc omnia sint de l. iurisdictionis, nō tamē semper requiritur iudiciarius ordo nec semper sic pro eis faciēdis iudiciū ordinatur, imò plus extra iudiciū, quā in iudicio hęc agūtur. Vel dic vt no. s. de ap. dilectis. in gl. quæ incipit, hîc fuit &c. ver. not. quod licet.

2 † Item si in iudicio essent partes, tamen hîc non fuit in se petitum, quòd coram episcopo offerret probationes, cùm eas recipere non deberet in causa sua, quòd autem coram Papa offerebat se probaturum, etiam non sufficit ad hoc, quia reuocari debet, quicquid fit post talem appellationem nisi probetur veritas causæ, sicut apparet ex litera decre. interposita, nec valet si dicat abbas, quòd vult quòd ipse idem episcopus cognoscat, quia nec iudex potest esse in causa sua, nec arbiter. ff. de arbit. si de re. C. ne quis in caus. l. 1. nec valet si dicat abbas, quòd non debet quis excōmunicari sine manifesta causa, & nisi eam probet, quia hæc fuit manifesta causa excommunicationis, scilicet, contumacia recipiendi eum ad visitationem, & hęc contumacia benè probatur hoc ipso, quòd est pręsumptio iuris, & quòd probatum est in possessione, & ꝙ est verum, quòd est de diœc. episcopi. Nec probatur

batur contrarium.Nec obest si dicas,quòd ea præsumptio iuris,quæ est ex eo,quòd est de sua diœ. ꝙ episcopus habet in ea visitationem,tollitur per negationem abbatis,per quam fiebat tunc res dubia, quia id locum habet in iudiciis,sicut ex tex.l.apparet,sed secùs extra iudicia,sicut hîc, vt quidam dicunt quantum ad exemptionem, de qua hîc non agebatur. Vel dic & meliùs, res etiam dubia facta per litem, impedit, ne noua possessio detur:vt in præalle.l.sed non impedit quin veteri vtatur.suprà, vt lit.pen.c.1.

3 † Item quia nunquam per negationem vel prohibitionem, vel appellationem alicuius, debet aliquis dimittere vti iure suo.C.de rei vend.si fundum. C.cre.eui. pi.l.1.& not. suprà. de ma. & obe. dilecti. nec obest,quod opponitur, quia si episcopus inter subditos suos cognosceret,scilicet inter sacerdotem & parochianum de iure parochiali,quia admittere debet huiusmodi exemptionem parochiani,scilicet quòd esset exemptus, ergò eadem ratione contra se admittere debet. Resp. quando episcopus inter subditos cognoscit,tunc debet ordinem iudiciariũ seruare,& secundum allegata potiùs, quàm secundum veritatem iudicare.3.q.7.iudicet.2.q.1.Deus.11. q.3.illa.ff.de offic.præsid. illicitas.† Non enim personam suam gerit priuatam in iudicando, sed iudicis & publicæ personæ, cuius non est iudicare, nisi de probatis.6.q.1.si omnia.sed ad visitationem hanc faciendam,episcopus non procedit ordine iudiciario seruato,nec vt iudex secũdum quosdam, maximè quo ad intentionem abbatis, qui se dicit exemptum,licet in ea ordinem aliquem seruare debeat. infrà,eod.Romana.infra de acc. qualiter. vltra me. sed tanquam vtens iure suo, vnde non debet inquirere, si habet ius visitandi,cùm ipse sciat se habere, sicut verum est, nec debet admittere exceptionem, cùm non possit de hac exceptione cognoscere.Itẽ iudex qui est medius,debet omnia audire, sed pars tantùm vtilitatem causæ suæ secundum Deum,& cũ bona conscientia prosequi debet, quod benè hîc episcopus facit, si visitatio ad episcopum pertinet, ad hoc etiam facit,quòd ius dicit,quia non præiudicat alicui vt priuato quod facit vt iudex. s. de fide instr.inter dilectos.circa fi.Vel dic meliùs,quòd si in iudicio coram archiepiscopo,vel Papa abbas prouocaret in libertatem,vel etiam si episcopus interdicto vti possidetis,ageret contra abbatem, nihilominùs episcopus pendente lite vteretur possessione sua,& contradictores excommunicaret iustè, dummodò in veritate possideret.suprà,vt lit.pẽ.c.1.Item dicunt quidam quod cum liceret episcopo cum armis materialibus defendere possessionem suam, quare non multò magis cum spiritualibus.s.per excommunicationẽ,quæ est medicinalis.2. q.1. multi, quia arma episcopi & mucro est excõmunicatio.16. q.2.visis.24.q.3.corripitur. Sol.si episcopus exequitur officium suum,sicut dictũ est in themate,vadat ad aliquod monasterium visitandum,in cuius possessione sit visitandi, quantumcunque abbas monasterij allegat se exemptum,& ad hoc ipsum offerat se probaturum, dummodò episcopus sciat, se quasi possess.habere, quæ non potuit amitti sine animo eius & eo sciente,si per se possidebat.ff.de acqu.pos.peregrè.§.quibus.

4 † Et quantũcunq; contradicat,vel appellet abbas,semp visitabit episcopus,& si pertinaciter renũciat,& materialib⁹ armis defendet episcopus possessionẽ suã.de hoc no.de immu.ec.c.1.& spiritualibus armis.s.de præscr.cùm ex officij.ꝟ.eo.cùm nuper.& sic benè probauit episcopus in suis allegationibus, & idem videtur si incontinenti recuperet amissam possess.s.de test.spo. olim.nã & secundũ iura ciuilia licet cuique sibi ius dicere in his casibus,&in quibusdam aliis,qui not.in glo.in l.generali.C.quãdo licet cuique sibi ius dice.Si autem esset in quasi possessione talis iuris, quæ potuisset amitti etiam ignorante episcopo,vt si aliquod ius per procur.possideat, q2 id benè amitteret episcopus etiam ignorans,tũc potest differre vti iure suo, si vult, & si non vult, vtetur illo iure & contradictores excommunicabit.† Et si postea apparebit coram iudice, coram quo agitur de iniusta excommunicatione,ꝙ adhuc tempore excommunicationis erat in pos.visitandi, vel alterius iuris,rata manebit sententia,si verò apparebit,ꝙ nõ possidebat tempore excommunicationis,reuocabitur sententia, & tamen non punietur episcopus de iniusta excommunicatione,vel nulla. argumen. ad hoc.suprà,de offic. delegat. ex literis. nisi apparet, de eius malitia,vel crassa ignorantia,quæ satis apparet,si abbas seriatim modum amissæ possess.dicebat, & hoc ei se ostensurum offerebat.Nec obstant huic oppositioni iura prealle. nisi de eo quòd sententia excommunicationis non debuit ferri sine cognitione,& sine admonitione,quia illa habent locum,quãdo procedit vt iudex, hîc autem procedit vt pars, quæ iura sua defendit mucrone suo spirituali, nam & aliàs sine cognitione & monitione procedit excommunicatio.suprà,de offi.ord. si sacerdos. infrà, de senten.excommunic.Romana.§. caueant. quæst. 1.quidam. monitio tamen semper videtur necessaria.infrà,de sent.excommunic.sacrosanct.Sed si non exequẽs officium suum visitabat,sed in iudicio vult agere episcopus cõtra abbatem ius sibi esse monasterium visitandi,eligeret arbitros cum abbate, qui hanc causam dirimant.11.quæstio.1.si clericus.& abbatem coget ad arbitros eligendos.11.quæstio.peruenit.suprà.de offic.de.suspicionis. Si autem contra alium velit agere, qui dicit se visitationem episcopalem in eodem monasterio habere, conueniet eũ coram iudi.rei. ff.ad munic.de iure.de decu.l.1.idem quod diximus quando constat quòd monasterium est situm in diœce.episcopi agentis,idem dicendum videtur, & si constet esse situm in alia diœce.quantum ad hoc,quia si in veritate est in possessio.visitationis, rata manebit sententia, sed si non probabitur coram superiore, quòd episcopus est in possessione visitationis,facilis erit superior ad credendũ, quòd mala fide tulerit sententiam excommunicationis, & ad episcopum puniendum quod non esset in sua diœce. quia tunc est iuris præsumptio, si pro episcopo,non præsumatur de mala fide, nec facilis erit superior ad eum puniendum, de hoc pleniùs not.infrà,de verbor.signific.ex parte.vnde prudenter facit præfatus cui denegantur iura sua, quæ possidet, vt pars si procedit non vt iudex, quia tunc non astringitur ad iuris ordinem seruandum.

5 †Item erit reus si agatur de iniusta excommunicatione,qui est fauorabilior,quàm actor, si verò nõ tanquam ius suum prosequens sed quasi delegatus à Papa,vel alio, vadit ad visitandum aliquod monasteriũ quantuncũque sit delegatus in veritate,nisi delegationẽ ostendat, non potest excommunicare visitandos,& si fecerit,non tenet sententia, quia non valet,ꝙ faciunt delegati, nisi probata delegatione. C.de mandat.prin.l.1.89.distin. nobilissimus.suprà, de offic. delegat.cùm in iure. Sed & si delegatus diceret,abbas ego sum exemptus,vel in pos.libertatis,hoc non obstante deleg. si se esse in possess.sciat, visitabit & contradictores excommunicabit.s.vt lit. pend.

pend c.1. si huic autem delegato, vel ordinario obiiceret, quòd esset excommunicatus, & offerret se probaturũ, & propter hoc appellet, iniusta esset sequens excommunicatio, vel nulla. suprà de ap. interposita. ratio autem diuersitatis, quia ordinarius debet admittere exceptionem, quòd sit exemptus, quò ad prædicta, quia quando excipit de excommunicatione confitetur eum iudicẽ, vnde bene potest cognoscere de exceptione fori, sed vbi dicit se exemptum in prædictis constat episcopum, nõ iudicem in prædictis, & ideò non potest cognoscere de exceptionibus fori. Sed contra. ff. de iudi. si quis. ff. si quis in ius voc. l. 1. & 2. So. quando constat quòd aliquis est de iurisdictione alicuius, tunc comparere debet, si autem certum est, quòd non sit de eius iurisdictione, tunc non tenetur comparere. ff. qui satisd. cog. l. si verò. Si verò dubitatur, tunc comparere debet, & ratione dubitationis tenet sentẽtia, siue sententiet super eo, quod sua est iurisdictio, siue sententiet super principali, cùm partes non curant de iurisdictione contendere. arg. ff. de iud. l. 2. §. sed si duo. & l. si quis ex aliena. ff. ad mu. l. de iure. C. de vsu. si ea. sed si hoc habet locum, scilicet, quod iudicis est cognoscere, an sit sua iurisdictio, sicut dicunt leges præalleg. de iud. si quis ex. & si quis in ius voc. non ier. l. 1. vbi de hoc, si de iurisdictione tantùm quæritur. † Sed si quis dicat, ꝙ non tenetur respondere, quia habet ius reuocandi domum, vel quia non tenetur respondere authoritate literarum, quia sunt impetratæ per dolum, s. de præscr. super literis. l. præal. si quis ex ali. sed vbi non tantum quæritur de iurisdictione iudicis, sed etiam de principali, vt hîc. Si enim abbas dicit, domine episcope, non potestis visitare monasterium, quia nõ estis iudex, cùm monasterium sit exemptum, hîc non quæritur tantùm, an sit iurisdictio episcopi, sed etiam principale, an sit monasterium exemptum, de quo non potest cognoscere episcopus, nec vt iudex, nec vt arbiter, vt suprà dictum est, nec etiam posset iudex sententiare super iurisdictione, nisi simul pronunciaret super principali. Vel dic, & melius, quod episcopus non vocabit hunc abbatem vt iudex, sed vt pars, vel vt prosequeretur officium suum, vnde non tenetur ire & allegare priuilegium suum, quia si vellet abbas omittere allegationem priuilegij, & procedere in principali, non posset, quia sequeretur quod idem esset actor & iudex in causa sua, quod esse non debet. Leges enim contrariæ locum habent, quando quis procedit vt iudex inter partes, & quòd quis esset iudex, sed & si episcopus admitteret exceptionem exemptionis propter hoc non minus episcopus pendente lite super exceptione vtetur possessione visitandi, si in possessione esset, & contradictores excommunicaret, quod tamen non video quomodo posset esse, quia quòd coram arbitratore fit, non dicitur fieri in iudicio, vt not. suprà de iureiuran. quintauallis. † Item tales quæstiones in principali negotio sunt differendæ. suprà de foro compet. ex parte. & suprà de lite contest. exceptio. hoc nobis magis placet, quàm ea quæ not. sunt. infrà de verb. significat. ex parte. in glo. Sed dices vltra me. vbi dicitur quod nisi abbas incontinenti ostendat coram episcopo, vel priuilegium, vel aliquã aliam probationem, quòd debet eum excommunicare, quia non facimus vim in exhibendo, vel non exhibendo probationes, cùm nec abbas teneatur exhibere, nec episcopus recipere eum, cùm non possit de hoc cognoscere, vt prædictum est, licet tanquam quilibet non vt iudex possit eam videre, vt inde instruatur, non vt de his iudicet, s. suprà de rescript. cùm contingat. Hîc tamen concedimus, an in veritate sit exemptum, vel non, superior autem non statim absoluet hunc abbatem ad cautelam, quia præsumptio iuris est pro episcopo, cùm sit in sua diœcesi. vt dictum est, sed si sit in alia diœc. vel etiam in eadem, si statim abbas exhibet aliquam probationem, per quam semiplenè apparet de exemptione monasterij, tunc superior statim absoluet ad cautelam. vt not. infrà de sentent. excom. excep. apostolicæ. Item ibi non est vis, quòd in aliis est subiectus, quia propter hoc non minus est nulla excommunicatio. infrà de exces. prælat. cùm ad quorundam. vbi not. Item dixerunt quidam hæc tantùm habere locum, vbi quis exequitur ius suum, vel sibi debitum iure scripto, vel consuetudinario.

Sed alij dicunt & fortè melius, quòd quomodocunque constitutum aliquis habet aliquod ius, & est in possessione, & quod id potest defendere per excommunicationem, quantumcunque alius dicat & se probaturum offerat, quòd de iure suo est, vel quod in possessione est, licet aliter veritas se habeat, scilicet quòd excommunicatus est in possess. verbi gratia: episcopus iste existens in possessione alicuius fundi, vult colligere fructus ex eo, aliquis se opponit dicens, dominè non colligatis, quia ego sum in possessione huius fundi, propter huiusmodi contradictionem, vel appellationem, non minus est iusta excommunicatio episcopi dummodo possideat, secùs autem esset in possessione, & in veritate esset de iure suo. Ratio diuersitatis, quia cuicunque licet defendere possessionem suam, & vim vi repellere. infrà de sentent. excommun. si verò alicuius. sed suam per vim recuperare non licet. C. vnde vi. si quis in tantam. ff. quòd metus causa. extat. suprà de re. spol. in literis. Sed dices, abbas allegando pro se, quod sit exemptus, non spoliat ipsum possessione sua, ergò propter hoc non debet excommunicare, & ego fateor, sed episcopus non excommunicat abbatem, quia excipit de exemptione, sed quia non permittit visitari monasterium, quod est eum spoliare possessione visitandi, vnde bene videtur, quòd si abbas proposita exceptione, non prohibet episcopum à visitatione, sicut nec debet. supra vt lite pendente. c. 1. nunquam possit eum excommunicare, quia iure suo vtitur. suprà de elect. cum ecclesia. finis huius gloss. melius facit ad solutionem huius quæstionis propositæ quàm ea, quæ superius sunt not. quamuis & ea plurimum sint vtilia. *visitationem.* ab archiepiscopo per suam prouinciam secundũ tenorem constitutionis super hoc à nobis editæ decreuimus visitandum. non obest consue. quę super ipsius iteratione visitationis à suffraganeis allegatur.

6 † *Iteratione.* not. quòd consuetudo & pactum archiepiscopi, & suffraganei, non potest impedire non solùm procurationem, sed nec eius visitationem, & hoc ideò, quia ius quod est de visitatione iteranda est publicum vtilitate & authoritate. suprà de foro compet. si diligenti. sed si esset publicum vtilitate, puta quod modicam procurationem daret, hoc & pacto & consuetudine induci posset. 10. quæstione vltima. relatum. sed quod procuratio mandaretur, non posset præscribi. suprà de præscript. cum eccles. quia hoc ius quod aliqua procuratio detur, est publicum vtilitate: quia si nulla daretur, negligeretur visitatio & consuetudo, quæ occasionem in tali tribuit non est tollenda. duodecima distinctione. non consuet. imò plus videtur, quòd etiam consuetudo illa, quæ est contra ius publicum vtilitate, ex causa aliquando valet, licet tunc tantùm, quando vel expresso consensu populi, vel tacitè ex certa causa inducitur. 12. distin. nos.

CAP. XXV.

CVM nuper.

CAP. XXVI.

CVM Canonicis.Prioris. suprà eod.cùm olim.

SVMMARIVM.

1 Ecclesia dicitur vbi certa dos statuta est pro sacerdote & clericis,qui ibi seruiant, & pro aliis ecclesiæ necessitatibus: Et oratorium quid & vbi sit, & an in oratorio sit celebranda missa.

CAP. XXVII.

AVTHORITATE. Præsentium aliqui. bene dicit aliqui vestrum,quasi dicat,nullus ordinatus est ibi ad celebrandum. Item non est ordinatum,quod ibi celebretur ordinatè,sed tantùm ordinatum erat, vt esset ibi locus, quòd quilibet posset ibi orare qui vellet,nam tunc cùm nullus esset ordinarius,vel vicarius clericus huius oratorij,nec esset, qui visitari posset ratione oratorij.Fatemur tamen, quod si hi, quorum sunt oratoria, nec non teneant ea honestè, faciant ibi celebrare,quod episcopus ea destruet.de consec.distin.1. omnes.nam si esset oratorium istud sic ordinatum,quod certa persona,vel aliqua de certis debet in hoc ordinario deseruire, non video quare episcopus ibi procurationem non haberet ratione visitationis,cùm locus sacer sit, & in potestate episcopi, & certam personam habet, quæ visitanda est.argum.suprà de relig.do.de xeno-
a dochiis.ad hoc.de conse.dist.clerici.Ecclesia [a] enim dicitur, vbi certa dos statuta est pro sacerdote & clericis, qui ibi seruiant, & pro aliis ecclesiæ necessitatibus, de consecr.dist.1. nemo. Oratorium autem dicitur locus, vbi oratur,sed missa ibi non dicitur.de consecr. dist. 1. vnicuique. de licentia tamen episcopi aliquando licet ibi missas celebrare, sed non in magnis solennitatibus. de consecr. dist.1.cle-
b ricos.& cap.si quis. & videtur [b] quod si in oratoriis sit ordinatus certus minister, quod semper est præsentandus episcopo,etiam si tale oratorium sit grangia.arg.17.q.1.in parochia.alij contra.

a Ecclesia.adde q hanc diffe rētiam inter ecclesiã & oratorium, ponit etiam Car. referendo Inno.hic cō si.8.incipi. In themate præmisso.& quid sit propriè oratoriũ. vide per Abb.in c. parentib. infrà, de priuil.

b Et videtur. vide Car. in consil. 11. colũ. 2 in prin. qui sequitur hoc dictũ Innoc. & in col.fin. versic. caueant autem. & incipit consilium pro enucleatione omnium tangendorũ.

SVMMARIVM.

Quis debeat præferri in visitatione episcopus, an archiepiscopus.

2 Visitatio quando dicatur plenè facta.

3 Suffraganeæ personæ visitari debent.

4 Quæ facienda sint in visitatione.

Visitator non debet quenquam cogere ad dicendum veritatem super his, quæ sunt corrigenda, nec super hoc iuramentum exigere, sed simpliciter quærat, & volentes respondere, audiat.

CAP. XXVIII.

ROMANA Ecclesia. & infrà. Etiam visitare. personaliter. suprà eod. procurationes. videtur quod non,si ipse archiepiscopus detineretur legitimo impedimento, quod posset aliis committere.12.q.1.episcopo. † Alij tamen contradicunt in archiepiscopis & illud ca. restringunt tantùm ad episcopos,si simul concurrant in visitatione archi.& episcopus,archiepiscop.debet præferri.argumentũ. 11.q.3.qui resi.& c.seq.Alij dicunt episcopum præferendum cui specialis cura commissa est.Hoc tamen certum est,quod qui primò incipit,primò eam perficiet,vel quod melius est,simul visitabunt,nam cùm vtriq; liceat visitare,& non prohibeatur à iure simul visitare, nec aliquid mali sequatur si simul visitent, non videtur quòd prohiberi debeant simul visitare, & si concordabunt in vnam sententiam benè, sed non tenebit sententia pro reo, nisi in casibus, suprà de offic.deleg.caus.

2 † Plenè. tunc plenè visitabit, quia nulla parochia inuisitata remansit saltem quò ad visitantem, quia omnes ad visitationem vocauit. Sed nunquid intelligitur dioe. plenè visitata,si conuocatis omnibus sacerdotibus ad consilium episcopale, ibi diligenter inquirat,de quibus visitatores inquirere debent,argum.quòd sic.18.distin. quoniam. infrà de accus.sicut olim. sed nos non credimus consilium sufficere pro visitatione, imò personaliter per parochias ire debet,& oculis subiicere loca ecclesiarum,& videre quomodo populi conueniunt ad prædicationem, & sic de aliis.Item non debet totam diœce.ad vnum locum vocare,vt sic tota diœces.pro visitata habeatur, sed ad plura loca conuocare debet eos, tamen vocare debet ad locum,ad quē vadit, ad quem tam clerici, quàm laici commodè conuenire possunt,& hoc arbitrio cōmittitur boni visitatoris. Item diœ. plenæ visitatam intelligimus,licet aliquæ parochiæ remaneant inuisitatæ personaliter,quia fortè in illis non est necessaria visitatio,vel sufficit, si sciat per aliam discretam personam,quod licet.10.q.1.decernimus.& hoc ipsum arbitrio boni viri relinquendum est. Accederet. hoc satis apparet, quòd loquitur de personali visitatione. Pluribus. sic etiam credimus, quod si iusta causa subesset, quòd possit vnum collegium in diuersis locis visitare, licet sit conuenientius,quòd in eodem visitet. Prouinciam. quia ad archiepiscopum pertinet cura & solicitudo totius prouinciæ. 21.distin.clericos.9.q.3.per singulas.Ciuitates. suprà cap.venerabili.

3 † Suffragia. hìc habes expressè, quòd suffraganeæ personæ & aliæ visitandæ sunt,sed si vis ordinatè visitare personas in communi,videlicet in capitulo visitare debes simul cum aliis,non enim ita debet procedere sigillatim visitatio contra singulos, licet non negemus eam posse fieri,si viderit expedire, & sæpè potest expedire in prælatis quorum visitatio aliis prodest,debet enim quæri qualiter suos subditos corrigant,& aliàs suum officium exerceant,vnde etiam est,quod facta inquisitione in capite fiat etiã in mẽbris.s.de senten.& re iud.cùm I.& A. propriè autem inquisitio dicitur fieri contra singulos.

4 † Visitatis. visitare intellige,& si vadat causa consignandi pueros in fronte,vel consecrandi ecclesias, vel pro quocunq; alio negotio communi, vel quod multos tangit.argum. 10.q.3.relatum.& c.neque.infrà de simo.cum si.1.q.2. placuit. secùs autem si pro causis expediendis eat, & quod fiat pro salute animarum,vel pro cultu Dei ampliando, loca visitata appellat, siue sint illa ad quæ accedit personaliter, siue illa quæ vocat ad suam visitationem , & hanc vocationem potest facere archiepiscopus,non tantùm in sua dioec. sed etiam in diœcesi subditorum, quando eas visitat.No.tamen quod quando Archiepiscopus visitat vnam diœcesim,si transitum faciat per aliam,illi per quos transit,non tenentur ei facere procurationem,quòd hìc satis colligitur, vbi dicit,quòd tantùm ecclesiæ visitatæ debēt facere procurationem,& idem dicimus etiam de ecclesiis eiusdem diœc.si eas non visitat, non autem credimus, quod quando vadit causa visitandi aliquam diœc. vel ecclesiam,quod possit perere expensas,quas facit in via illuc eundo, quia hoc nullo iure cauetur, imò cōtrarium innuitur,vbi dicit,quòd non grauet ecclesias:& quòd non faciat immoderata conuiuia. 10.q.3. cauendum. & c.vlt.hoc enim conuiuium, vel procuratio in signum subiectionis datur, & propter hospitalitatem

hoſpitalitatem potius, quàm de iuris naturalis neceſſitate, quia propter hoc habet iura epiſcopatus, vt ex eis hoc & alia ad ſuum officium pertinẽtia faciat vnde propter hoc ſtatutum eſt, quòd ſi aliquæ ſunt pauperes eccleſiæ, quòd ad hoc non cogantur. ſup. eod. cùm apoſtolus. in fi. Nec credimus prædicta ratione, quod viſitatæ eccleſiæ debeant ſoluere vectutas equorum, vel alia huiuſmodi, quæ ſunt præter curationem hoſpitij. Credimus tamen, quod ſi pluribus diebus oportet eum intendere circa viſitationem eiuſdem eccleſiæ, quòd ſemper debent facere procurationem. ar. 10. q. 1. placuit. & ſi poteſt ſtatim redire & procurationem habere quare non poterit ſtare & procurationem habere. Item quia circa iura non eſt malignandum. Nec eſt contra. 10. q. 3. inter cætera. quia ibi loquitur, quando neceſſitas non requirit quòd vltra diem moretur. *Et aſſenſum.* & ſecundum hoc intelligitur c. 9. q. 4. nullus primas. & c. ſaluo. *Diffinitionem.* hæc erat diffinitio, diffinimus per nos procedendum ad viſitationem prouinciæ, nec eſt neceſſe, quod hanc diffinitionem præcedat ſolẽnis cauſæ cognitio, vel ordo iudiciarius, vt benè hæc litera innuit. Item nec poteſt appellari ab hac diffinitione, cùm ſit tantum ſuper executione ſui officij. ſup. de offic. ord. irrefragabili. *Opportunum.* & de hoc credimus eius arbitrio ſtandum. *Propoſito.* per ſe vel per alium. ar. 10. q. 1. epiſcopus. ſup. de temp. or. cùm ſit. ſup. de offi. ord. inter cætera. *Quærat.* hîc vult dicere, quòd viſitator non debet quenquam cogere dicere veritatem ſuper his, quæ ſunt corrigenda, nec ſuper hoc iuramentum exigere, ſed ſimpliciter quęrat, & volentes reſpondere, audiat, & hoc idem credimus in epiſcopo viſitante, & in omnibus aliis. *De vita.* 10. quæſt. 1. epiſcopus placuit, 18. q. 2. viſitandi. & cap. non ſemel.

5 † *Abſquè coactione.* id eſt, non exigat à viſitatis clericis iuramentum ſuper veritate dicenda nec etiam cogat eos iurare ſuper hoc, ſed benè credimus, quia benè poteſt eos cogere dicere veritatem ſuper his, de quibus inquirit ſine iuramento, quia aliàs deluſoria eſſet viſitatio, & iuriſdictio eius, ſi coactionem nõ haberet. ſup. de offic. deleg. ex literis. quòd ad viſitationem conueniat, quod reſpondeant de his, quę ad viſitationem ſpectant, & quòd aliàs obediant viſitatori in his, quæ ad eius officium pertinent, benè poſſent cogi per excommunicationem, & aliis modis, quia cui committitur principale & acceſſorium. ſup. de offi. del. de cauſis prudentiam. §. fi. *Eos.* ſcilicet, cle-
6 ricos viſitatos. † *Denunciet.* & epiſcopus ad eius ſolã denunciationem inquirere tenetur. ar. 2. q. 5. Mennã. & c. omnibus. & ſi epiſcopus nollet inquirere, archiepiſcopus inquirat, quia eius curam habet, & ad eius pertinet officium, & propter negligentiam epiſcopi. ar. 9. quæſt. 3. cùm ſcimus. & c. ſeq. Alij dicunt, ꝙ per eius negligentiam non deuoluitur ad ſuperiorem hæc cognitio, quæ non eſt in canonibus expreſſa. *notoria.* & ſi ſit iudici dubium, an crimina ſint notoria hoc primò inquirendum eſt, & non videtur quod ꝑ hoc debeat aliud pronũciare, niſi meum eſt punire hęc maleficia, quia notoria ſunt, hoc enim modo tãtùm cognoſcere videtur, an ſua ſit iuriſdictio ea puniendi. *In canonibus.* ſup. eo. cùm apoſtolus. c. ſopitæ. & cap. ſuper eo. & c. cùm nuper. & c. procurationes. 10. q. 3. relatum. *Inſtitutis.* ſup. de ſta. mo. in ſingulis. & cap. ea quæ.

DE CONSECRATIONE ECCLESIÆ VEL ALTARIS.

TIT. XL.

SVMMARIVM.

1 *In quibus caſibus ſit eccleſia conſecranda, & quando altare & non eccleſia conſecretur. in num. 2.*

DE *conſecratione.* De hac materia quære
1 de conſe. diſt. 1. eccleſiis. cũ. 5. c. ſeq. † *De conſeratione.* In trib. caſib. eſt eccleſia reconſecranda. Primus ſi dubitatur, an ſit conſecrata, quia nõ apparet aliqua ſcriptura, vel in libro eccleſię, vel colũna. vel tabula marmorea, vel etiã vnus teſtis de viſu, & quidam idem dicũt de auditu. ar. de conſe. di. 1. ſolennitates. & diſt. 4. paruulos. 24. q. 2. ſanè. 22. q. 5. hîc videtur. & intelligas has ſemiplenas probationes ſufficere, quia aliis non fit præiudicium. Secundus, ſi ſit exuſta eccleſia, ita ꝙ ſit decruſtata. & de conſe. diſt. 1. eccleſiis. quod fortè intelligendũ eſt, etiã ſi nõ tota, ſed pro maiori parte ſit decruſtata. ar. ff. de contrahen. emp. domũ. Tertius eſt, ſi funditus ſit diruta & ex toto reparata, ſiue de eiſdem lapidibus, ſiue de aliis. de conſe. di. 1. de fabrica. Et eſt ratio, quia conſecratio eccleſiæ maximè conſiſtit in vnctione exteriori, & coniunctione & diſpoſitione lapidum. de conſe. di. 1. eccleſias. ſi autem non ſimul ſed ſucceſſiuè omnes parietes ruerent & reædificaretur, non eſſet reconſecranda eccleſia, ſed reconcilianda tantũ. de conſe. di. 1. ſi motũ. Alij tamẽ dicunt eccleſiam reconſecrandam in prædicto caſu, propter homicidium autem, vel adulterium, non reconſecranda, ſed reconcilianda eſſet eccleſia. infrà, eo. propoſuiſti. infrà, de adul. ſignificaſti. Et ſic etiam dicim⁹, recõciliãdã eccleſiã etiã ſi prius nõ fuerat cõſecrata, ne in diuinis laudibus taceatur. ar. ĩ. eo. c. vlt.

2 † Propter altaris autẽ deſtructionem, vel menſæ amotionẽ, ſolum altare non eccleſia recõſecrabitur. ĩ. eo. c. 1. & c. ꝙ in dubiis. quod autẽ dictũ eſt de menſa, intelligendũ eſt, ſi menſa fuerat penitus deſtructa, vel enormiter fracta, vel iunctura mota, quæ ſtipiti adhæret, nam in illa coniunctione præcipuè intelligitur eſſe conſecratio altaris, vnde ſi aliquid de lapidibus ſtipitis tangens ipſam menſam eſſet motum, reconſecrabitur altare. ĩ. eo. ad hęc. & c. quod in dubiis. Idẽ etiam dicunt Doc. vbi fieret altari tantũ augmentum quod amitteret formam, quia forma eſt quæ dat eſſe rei. arg. 10. q. 1. §. huiuſmodi.

CAP. I.

AD *hæc ſi altare. Sigillum.* No. quòd in altari eſt, quoddã foramẽ, in quo ponũtur reliquiæ: & dicit̃ illud foramẽ ſepulchrũ, & hoc foramẽ quãdoq; ponit̃ in ſuperiori parte, & clauditur quãdoq; paruo lapide, quãdoque tabula magni altaris, & tũc ſi moueatur tabula illa non eſt dubium quod reconſecrandũ eſt altare. Itẽ ſit quandoque prædictum ſepulchrũ in latere altaris, & clauditur tantùm paruo lapide, & nõ magna tabula, & in iſto caſu credimus, ꝙ ſi ille paruus lapis moueretur, ꝙ recõſecrãdũ eſſet altare, quia ille eſt lapis qui cõtinet ſigillũ ſepulchri, & ſic loquitur hîc. Itẽ credimus, ꝙ etiã ſi in iſto caſu, ſit tabula ſuperior quę moueatur, vel rũpatur, ꝙ eo. modo reconſecrandũ eſt altare, & ſic loquitur. ĩ. c. quòd in dubiis. in altari etiã viatico ſi moueatur lapis, vbi eſt ſigillum reconſecrandum eſt, ſed benè licet ipſum portare, & mouere de licentia epiſcopi, & ideò dicitur viaticum. ar. de conſe. diſt. 1. miſſarum. ſed innuit quòd non licet celebrare, niſi in locis ſacratis, vel dic locum cõſecratũ appellari altare viaticum, ex quo per epiſcopum conſecratum eſt.

CAP. II.

T*VA fraternitas.*

CAP. III.

QVOD *in dubiis.*

CAP. IIII.

PROPOSVISTI. & infrà,

CAP. V.

CVM *sis.* & infrà,

CAP. VI.

LIGNEIS *ædificiis.*

CAP. VII.

CONSVLVISTI. *In dedicationibus.* id est, quod sic aspergatur cimiterium aqua benedicta, sicut aspergitur idem cimiterium, quando ecclesia consecratur. Item aqua ista debet benedici cum ea solennitate, cum qua benedicitur aqua consecrationis ecclesiarum.

CAP. VIII.

CVM *sicut. Ex rela. debito.* No. contra consecrationem competere condictio. ex hac decre. vt decet ecclesiam.

CAP. IX.

AQVA *per episcopum.* Audiuimus antè, quod Papa pluribus episcopis indulsit, quod per simplices sacerdotes possent reconciliare ecclesias, aqua tamen primum per episcopum benedicta.

CAP. X.

SI *ecclesia non consecrata.*

DE CELEBRATIONE missæ. & sacramento Eucharistiæ.

TIT. XLI.

SVMMARIVM.

1 *Quilibet clericus etiam non consecratus, tenetur dicere diuina officia, vel ea audire. Excusantur autem infirmi. in numero 2.*

3 *Non debent laici attractare ministeria domini.*

4 *Possunt laici dicere psalmos, qui dicuntur in horis, non tamē in modum officij.*

CAP. I.

1 PRESBYTER. † *Manè persoluat.* quilibet clericus etiam in nō sacris ordinibus cōstitutus, omni die debet dicere officia diuina, vel audire, vt hîc. ar. 91. di. clericus. videre. & c. fi. & 92. dist. c. fi. In ecclesia autem omnes clerici eiusdem ecclesiæ debent cōuenire, vt eam officient, vt hîc. & in præall. c. 92. di. c. fi. & qui altario, & c. suprà, de præben. cùm secundū apostolum. Sed & alij qui non sunt clerici eiusdem ecclesiæ, quando possunt potius debent officia dicere in ecclesiis, quā in aliis locis. Illæ enim ad hoc deputatæ sunt. de consè. di. 1. per totum. Imò & laicis illuc adorandum accedere bonū est, videretur tamen quod clerici cuiuscunque ordinis, & etiam prælati ex causa possunt ab officiis, quæ dicuntur in ecclesia abesse, vt si oportet eos intendere circa ministrationem temporalium, sed tamen dicere debent aliàs vel æquitando, vel stādo, vel in domo, vel in via. Et sicut ministerium absentis prodest illis, qui sunt in ecclesia ista, & officiū illorum, qui sunt in ecclesia prodest illis qui sunt extra propter temporalium ministrationem, quia omnes sunt vnum corpus in domino. de constit. cū oēs.

2 † Infirmi autem benè excusantur à dicendo & in ecclesia fortè ab audiendo, talis tamē debet esse infirmitas, in qua directo, vel occasionaliter sibi obesset, vel obesse timeretur, si celebrationi diuinorum interesset. Infirmis enim non est lex imposita. Sed nunquid tenentur redicere post conualescentiam, quæ omiserant, videtur quibusdam quod siue ex necessitate, siue ex voluptate, vel etiam negligentia accurata omiserit, nunquàm tamen vlterius peccat, si officia omissa non redicit, sed pœnitentia est indicenda de peccato omissionis, satis est conueniens, quod sacerdos in eo ei pœnitentiam imponat, in quo deliquit, scilicet, in dicendo eadem officia, sed si in hoc non crederet ei proficere, mutabit ei in aliam pœnitentiam. In magnis autem festiuitatibus semper interesse debent in ecclesia, nisi magna causa excusarentur. 7. q. 1. si quis in clero. de conse. di. 1. si quis extra. *Competentibus.* horas competētes credimus illas, quibus melius creditur populum accessurum ad officium audiendum, si venit populus, aliàs non tenetur. A lij dicunt, quod semper debet dicere etiam si

3 non veniat, vt ipse sit excusatus. † *A scholaribus clericis.* hîc licet in quocunque gradu positis, etiam psalmistarij. ar. ad hoc. 23. dist. psalmista. sup. de vi. & ho. cl. c. vt quisque. 7. q. 1. illud. vbi expressè dicit de clericis, laici enim qui non sunt in sortem Dei vocati, nō debent contingere ministeria domini. sup. de vi. & ho. cle. c. 1. 2. quæst. septima, §. de his etiam. 92. di. non liceat. 89. di. c. 1.

4 † Laici autem benè possunt dicere psalmos, qui dicuntur in horis, sed non in modum officij. ar. 11. q. 3. si episcopus. non debent tamen dicere dominus vobiscum. Laicos autem intelligimus etiam tēplarios & hospitalarios, & Cistercien. & fratres minores, qui non sunt clerici, moniales autem literatæ dicunt officia, quia & ipsæ possunt accipere aliquem ordinem in benedictione, vnde etiam aliquę inter eas sunt diaconissæ. 27. q. 1. diaconissam. qui ordo licet sufficiat ad officia dicenda, non tamen est de septem ordinibus ecclesiæ. Et hæc quæ dicta sunt de constitutionibus fiunt vel licent. De monachis autem non est dubium, quia sunt clerici, hoc autem quod dicit persoluant hoc consiliū est, vbi sunt pauci & pauperes propter occupationes superueniētes. *Publicè.* coram populo. *vt iterum.* hoc vult dicere, quod idcircò debet stare ieiunus vsque ad horam tertiam, vel nonam, quando celebranda est missa, vt 44. di. non liceat. de conse. di. 1. solent. vt si aduenerit necessitas celebrandi missam, vel alia sacramenta conferendi quod illa possint perficere.

CAP. II.

QVIDAM *laicorum. Peculiares.* id est, quas sibi appropriant. *Non fiat.* non licet has missas dicere & omittere missas de die, sicut nō licet eleemosynas dare propter vanam gloriam. ar. 1. q. 1. non est putanda. & c. inquātum. *Audire.* præmissas missas, quia etiam missa de sancto Michaële in honorem Trinitatis dicenda est. *Pro alia.* q. debeat meliores segetes habere, vel hic vult dicere, quòd soli Deo sacrificium altaris offerendum est, qui se hostiā obtulit pro nobis, & hîc dicit quòd solus Deus adorandus est latria, id est ipse solus est q orationes per se potest exaudire, Sancti autem pro nobis apud Deum interpellant.

CAP. III.

CONSVLVISTI. *Necessitatis.* quia moriatur aliquis, idem dicimus & honestatis. sup. eo. c. 1.

CAP. IIII.

CONSILIVM *nostrum*, & infra.

CAP. V.

EX *parte vestra.* & infrà, *Perfusionis.* non reprobamus tamen consuetudinem Cisterciensi. & etiam quorundam aliorum, qui post sumptionem

nem corporis & sanguinis Christi aliquid de sanguine ibi dimittunt, vt supponatur vinum purum, & postea communicantes inde possint aliquid sumere non est illicitum, quia etiam non ieiunis, nō infirmis & in causa necessitatis datur, & ita ex iusta causa fit, quia non esset decens tantùm sanguinem conficere, nec calix inueniretur qui posset tenere.

SVMMARIVM.

1 *Panis quo vtimur in confectione corporis Christi debet esse triticeus, & vinum de vuis expressum.*
2 *Quid significet coniunctio vini & aquæ.*
3 *Christus sub specie panis & vini integer est.*

CAP. VI.

CVM marthæ. & infrà, *Quis doctorum.* vel maiorū. *ministerium.* hoc est verbū de quo quæsiuit quis
1 adiecerit. † *Panis.* panis autem debet esse de granis frumenti, & vinum de vuis. de cōse. dis. 2. in sacramento. vnde videtur aliquibus, quod alia grana nō transsubstantiantur. Idem videtur aliquibus quod de agresta, vel vino spissato per decoctionem & facto nectare, & de aceto & de vino extorto, de vuis non fiat sanguis, sed in his non est bonum iudicare, sed benè dicimus, quod melius est omittere celebrationem, quam de talibus conficere, quia aliqua ex prædictis generant abhominationes, vel nō sunt pulchra, & pulcherrima eligenda sunt in tanto sacramēto conficiendo.

2 † *Aqua cum vino.* veritas videtur, quod panis trāssubstātiatur in corpus, & vinum & aqua simul in sanguinem, quia Nicolaus dicit: Calix domini non est tantùm vinum, nec est tantùm aqua, sed vinum & aqua. de conse. dist. 2. c. 1. & 2. quia si est ibi tantùm vinum: est ibi tantùm Christus sine nobis, si est ibi tantùm aqua incipit esse ibi ecclesia sine Christo. Coniunctio enim aquæ & vini significat coniunctionem Christi & ecclesiæ, tamen si ex negligentia prætermittatur aqua, nihilominus videtur, quod ibi sit verum sacramentum, sed non perfectum, & debet tam parum ibi poni de aqua, quod vinum eā absorbeat, quia Christus non mutatur in ecclesiam sed ecclesia in Christum. Vnde dictū est ad Aug. Et manducabis me, & nō ego mutabor in te, sed tu mutaberis in me.

3 † Et no. quòd licet tantùm panis transsubstantietur in corpus & vinum, & aqua in sanguinem, tamē sub vtraque specie Christus integer est, non enim est corpus sine sanguine & anima, nec sanguis in corpore & anima. Item videtur, quòd si tantum aqua sit in calice sine vino, quod non est ibi sacramentum calicis, & ideò quandocunque perpenderit antequā sumat, debet reincipere verba, per quæ fit consecratio calicis cum omnibus sequentibus orationibus, nec nocet si aliquando interserantur verba, quæ referantur ad sacramentum corporis, sicut sunt illa, panem sanctum vitæ æternæ, & illa, sacrosanctum filij tui corpus, quia non sunt illa verba per quæ conficiatur corpus, sed illa, hoc est corpus meum. † Si autem postquam sumpsisset corpus ex gustu vel aspectu deprehenderet ibi tantùm esse aquam, non videtur q à capite debeat incipere, sed dimittat & de negligētia pœniteat. Melius videtur quod antequam gustet de aqua, etiam post susceptionem corporis, si perpēdat quod ibi sit tantùm aqua, apponet in calice vinum, & repetet totam consecrationem sanguinis. Item videtur quod si timeret scandalum in prorogatione missæ, quod sufficeret dicere tātùm verba per quæ consecratur sanguis, scilicet, simili modo &c. nec est necesse, quod repetat sequentes orationes. Item videtur, quod si haberet aquam in ore, quod non debet eam emittere, quia propter particulam corporis Christi quæ posita fuit in aqua est custodiēda, ne viliter tractetur. Item timendum est ne generet scandalum his, qui vident si eam deglutiat tanquam non ieiunus vlterius conficere non debet. 8. q. 1. nihil. *Alij verò tenent.* hoc videtur approbari. ʒ. *Vinum.* de vino expresso de botro constat quod potest confici. de conse. dist. 2. cùm omnes. vltra medium.

CAP. VII.

DE *homine.* & infrà.

CAP. VIII.

IN *quadam vestra epistola. Legisse.* & erat verum & legerat, quod credere nefarium erat. *Cœlo.* id est probare eum, esse verum Deum & cœlestem. *Pater.* qui dicit, hîc est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. *Verbum.* quando transfiguratus est in monte potentia diuinitatis. *Spiritus.* qui in specie columbæ super eum apparuit. *Tristis est.* per hoc apparet quòd anima eius rationalis erat, quia tristitiam & lætitiam habebat. *Et iterum.* per hoc ostendit quòd anima eius æterna erat non temporalis vt brutorum. *vitalem.* rationalem. *corpore.* id est quod non fuerit fantasma, probant sanguis & aqua, quæ de eius latere effluere, sed aquæ effusio nullo modo probat eum esse hominem. *componentibus.* id est elementis quæ ad compositionem hominis veniunt: vel, id est, de membris Christi quæ ad eius compositionem venerant. *ex illis.* elemētis. *ex istis.* humoribus.

SVMMARIVM.

1 *Officium non debet dici negligenter sed accuratè.*
Deo plus corde, quàm voce psallendum, & non est peccatum, si id quod dicatur, non intelligatur, & si aliquis versiculus ex negligentia omittatur, non peccabitur. & nu. 3.
2 *Non est de præcepto quod magis isti vel illi psalmi dicantur, dummodò septies in die oretur.*
3 *An peccet ille qui dum est in officijs aliò mentem habet.*

CAP. IX.

1 DOLENTES. *Syncopa.* † ad ecclesiastica officia eundum est in honesto habitu. suprà de vita & hone. cler. clerici officium. & cum deuotione ibi standum, & Deo plus est corde, quàm voce psallendum. 92. distin. cap. 1. & 3. & videtur quod clericus qui est in diuinis officiis, non peccat, etiam si quod dicit, ibi non intelligat, sed cor suum debet ad Deum habere, & ei psallere, imò si aliquem versum omittat ex negligentia, non peccat, nec etiam à capite psalmi propter hoc reuertendum est, quia si fieret, posset aliquibus scandalum generari sine magna causa, imò & si omittatur psalmus, non debet homo ad illum redire propter prædictam causam, tamen confiteri debet suam negligentiam, sed contra, maledictus qui officium suum agit negligenter. Solut. illud intelligitur de accurata, velata & maliciosa negligentia.

2 † Et nos hîc loquimur de alia, quæ fortè contingat ex nimia meditatione, vel contemplatione, sed hîc in hoc casu satis posset dici, quòd si adhuc sunt in eodem nocturno, vel si adhuc sunt in dicēdo psalmos vespertinos, quòd psalmum omissum dicent, & etiam idem fortè facere non est periculosum, etiam si alium nocturnum dicerent, nisi esset timor scandali. Non enim est tanti omissio vnius psalmi, quòd propter hoc esset aliquis scandalizandus, quòd enim septies oretur, est præceptum. eod. c. 1. sed quòd isti, vel illi psalmi dicantur, non est in præcepto, vnde videmus, quòd alios psalmos dicit vna ecclesia & alios alia.

3 † Sed nunquid peccat ille clericus, qui dum est in officiis, cogitat super aliquo bono opere spirituali. Sol. videtur quòd dum est in officiis, non debet aliis intendere,

intendere, nisi circa ea, quæ ibi dicuntur, vel leguntur nisi necessitas esset, quæ dilationem non compateret, quòd tunc cogitaret, vel etiam expediret. Sed quid si non intelligit, quæ leguntur, debet esse in silentio & rogare Deum, vt lectiones & orationes, & psalmi, & cantus, qui fiũt in ecclesia, sibi & aliis prosint ad salutem, nec tamen videtur peccare, si quando nimis fatigatus esset spiritus, si posset fieri sine scandalo, quòd aliquantulum exiret ecclesiam, vel aliqua præter ea, quæ leguntur diceret, vel cogitaret. Caueat tamen sibi, ne in his excedat. Item si aliquis non interfuit in principio officij sine malitia, non oportet quòd à capite incipiat, & idem dicimus de fine, si ei interesse non posit, si tamen magnam partem vel nocturnorum, vel laudis omitteret, bene faceret, si illud diceret.

CAP. X.

S*ANE cum olim.*

CAP. XI.

C*VM creatura.*

CAP. XII.

T*E referente.*

CAP. XIII.

P*ERNICIOSVS. In prouincia.* hoc specialiter spectat ad officium archiepiscopi. 12. distin. de his.

DE BAPTISMO ET eius effectu.

TIT. XLII.

SVMMARIVM.

1 *Baptismi sacramentum in quo consistat.*
2 *In sacramento altaris tria sunt, sic etiam in baptismo.*
3 *Quid sit character.*
4 *Si in flumine aliquis baptizatur, ea sola aqua quæ corpus tangit est sacramentum.*

CAP. I.

L*ITERAS tuas. Baptismus.* baptismus à sacerdote debet conferri, & si necessitas est, supplere potest vicem eius diaconus, sed non alius, quamuis constat quòd à quocunque collatus non sit iterandus. de consec. dist. 4. constat. 81. dist. si diaconus.

1 † Consueuit autem quæri, in quo consistat sacramentum baptismi. Super quo no. triplicem opinionem. Quidam dicunt, quòd ipsa aqua abluens est baptismus, vel sacramentum baptismi. Alij dicunt, quòd ablutio siue tinctio, vel passio est baptismus vel sacramentum, & non tinctio actus, quę aliquando est peccatum, & huic opinioni assentit Magister Sententiarum. Alij dicunt quòd character est sacramentum vel baptismus, qui in baptizato confertur. de consecr. distin. 4. tunc valere. & non aqua, vel tin-
2 ctio quæ velociter transeunt. † Et exponunt id, quod hîc dicitur, baptismus est intinctio, id est, character intinctione collatus. Nos dicimus, quòd sicut in sacramento altaris, sunt tria, vt suprà titu. proxi. cum marthæ. §. distinguendum. ita & in baptismo, vnum quod est sacramentum, scilicet, aqua abluens, vel ablutio passio, secundum quod est tantùm res sacramenti, scilicet, gratiæ infusio, & peccati remissio, & tertium, quod est sacramentum & res, scilicet, character. Dicimus ergo, quòd aqua verbo domini sanctificata propriè est sacramentum, sicut & species panis & character secundario sicut est verum corpus Christi.

3 † Est autem character quędam passibilis qualitas illuminans animam ad videndum facilius quid sit credendum, & quid faciendum, & quid non: vel potest dici & fortè melius, quod est quædam qualitas disponens & habilitans animam ad suscipiendum gratiam, & hæc qualitas à quibusdam dicitur sanctitas, quia præparat animam ad sanctificationem. Io. autem Damasce. dicit, quòd character est mentis custodia, eò quòd inseparabiliter custodit mentem, & quia eam præparat & habilitat ad gratiam per quem ipsa anima custoditur.

4 † Item not. quòd si quis baptizatur in flumine illa sola aqua est sacramentum quæ corpus tangit, etiam si quis eam biberet, aquam sacramentalem biberet, & hoc idem esset, si quis biberet aquam consecratam de fontibus baptismi. Tamen quidam dicunt totam aquam, quæ est in fontibus baptismi sacramentum, ex quo secundum ordinem ecclesiæ consecrata est, etiam si nullus ibi baptizaretur, quia verbum consecrationis accesit ad totam aquam, quæ est in fontibus, & eam totam consecrare intendit, sed secùs est si baptizaretur in flumine, quia stultum esset, nec fieri posset, quòd totum flumen consecraretur, Sed melius videtur quòd etiam in fontibus, illa sola aqua sit sacramentum, quæ tangit corpus, nec aqua fontium baptismalium sit sacramentum per verba consecratoria, quæ ibi dicuntur, nisi ibi puer baptizetur cum verbis, ad hoc ordinatis, nam priora verba sunt tantùm de solénitate, & ideò non faciunt sacramentum. infrà eodem proxi. cap. Item cuius rei esset sacramentum, cùm nulla anima sit in aqua quæ significet infusionem gratiæ vel characterem infusum.

SVMMARIVM.

1 *Forma baptismi data ab ecclesia intantum est seruanda, quòd eam etiam per equipollentia verba mutare non licet. & in num. 2. & 3. & in num. 11.*
4 *Quæ sint verba substantialia formæ. & in num. 5. & 6.*
7 *Ecclesia non dicitur infigere characterem, sed solus Deus.*
8 *Quæ requirantur de necessitate ad hoc vt aliquis sit baptizatus. & in num. 9.*
10 *Nunquid si baptizatus petiit baptismum, sed tamen non intendebat baptizari, dicatur esse baptizatus.*

CAP. II.

S*I quis puerum. Ter.* idem est si semel. de consecr. dist. 4. c. de trina. † *In nomine.* & in tantùm seruanda est forma data ab ecclesia, quòd eam etiam per æquipollentia verba mutare non licet, vt dicat, ego te baptizo in nomine generantis, generati, & procedentis. Item non licet aliquod verbum, vel vulgariter, vel literaliter præponere, vel inserere, vel postponere in forma intendens illud esse de forma, & sine ipso non esse formam, vt verbi gratia: ego sacerdos baptizo &c. vel ego baptizo te Ioannem &c. vel, ego baptizo te in nomine patris & filij & spiritus sancti & beati Ioannis: aliàs autem, si non crederet illam formam esse, vel additam esse de forma, sed ex simplicitate, vel ex deuotione prædicta adderet, baptizatus est.

2 † Idem dicendum est si ex malitia, vel hæresi diceret, vt si adiiciat, & diaboli & hæreticorum, dummodo hoc non credat de forma, & baptizare intendebat, & hæc omnia contingunt propter formam baptismi, quæ inuiolabiliter est obseruanda, vt alibi no. Item si formam veram dicat, & non credat illam veram formam, sed aliam, non erit baptizatus, & hoc ideò, quia non intendit baptizare, quòd ex eo apparet, quia formam veram dicere nó intendit, cum

cum tamen sciat vel credat ad hoc certam formam
statutam,quia si non crederet certam formam sta-
tutam & baptizare intenderet,non obstantibus præ
dictis rationibus,baptizatus esset,quia recidit hæc
quæstio in primum casum,quando ex malitia vel ex
simplicitate ea addit.
3 † Sed si quis certus est certam formam præscri-
ptam in baptismo,& præter illam formam non con
ferri baptismum,& postea baptizaret,cùm ea forma
de qua dubitat,an sit vera,nunquid erit baptizatus?
respond.sic,quia licet dubitaret de forma, intendit
eum baptizare secundum illam formam,si est vera,
4 vnde cum sit vera forma,verè baptizatus est.† Ver-
ba autem quæ sunt de substantia formæ sunt hæc,sci
licet,*Baptizo*.nec esset baptizatus si diceret,baptizat
te Christus,vel Petrus,sed sacerdos se demonstrato,
vel baptizatur Petrus à tali,veruntamē si aliqua pro
uincia esset,quæ nunquam nostram formam acce-
pisset,& verba dicta vel alia æquipollentia nostris
diceret,debent haberi pro baptizatis.
Sed oppones quare non idem dicis,de vna, ciui-
tate,quæ nunquam accepit nostram formam,vel de
singulis sacerdotibus?Resp.quia ibi est iustus & pro
babilis error,& ideò ad illos constitutio ecclesiæ nō
extenditur,nisi ex quo sciunt formam,& sic fuit diffi
nitum de Græcis Calabriæ,qui hanc formam serua-
runt,imò fuit eis concessum,scilicet, quòd etiam in
futurum baptizentur secundum primam formam,
sed in aliis non est probabilis error,& ideò extendi-
tur ad eos constitutio.ar.82.dist. quod proposuisti.
Et hæc forma ex constitutione ecclesiæ prædictas vi
res habet,quod ex eo apparet,quia aliquando muta
ta est hæc forma.de cons.dist.4.firmissimè à quodā,
& c.seq.Item loco huius verbi baptizo, non potest
poni,lauo vel balneo,& hoc ea ratione,quia hoc ver
bum baptizo plus importat ex institutione, quam
sit eius propria significatio,nam baptizare,est in a-
quā mergere sub certa forma verborum.sup.eo.c.1.
5 Sequitur.† In nomine patris & filij & spiritus san-
cti,nam & hęc verba multipliciter sunt de substantia
formæ,nec possent,mutari vt diceretur in virtute,vel
in nominibus,nec liceret inde tollere copulatiuam
coniunctionem,scilicet,& tamen satis credendum
est,quod valeret baptismus si diceretur, in nomine
patris filiique spiritusque sancti,quia nulla est diffe-
rentia inter prædictas copulatiuas, sed diligens le-
ctor,multas notabit differentias inter hoc nomē vir
tute,& hoc nomen nomine,& inter singulare, quod
indicat vnitatem essentiæ,& plurale,quod hoc non
facit:& idem est ferè in omnibus aliis verbis hîc po-
sitis.De hoc autem pronomine ego,cum subintelli-
gatur potest dici,quando non est de substantia, sed
hoc pronomen te,benè est de substātia,nam expres-
sior est demonstratio per pronomē & actum,quàm
si loqueretur in tertia persona,vt nō diceret, ego ba
ptizo in nomine patris & filij & spiritus sancti,& hu
iusmodi verba sunt de forma verborum,sed in for-
ma facti secùs est,verbi gratia:nam si quis bis vel ter
immergat,vel etiam quater,vel pluries,semper ba-
ptizatus esset,dummodò baptizare intendat,etiam
si credat vnam vel trinam immersionem non suffice
re,sed quatuor necessarias esse.Et hæc ratio diuersi-
tatis,quia in forma verbali certa verba sunt,quæ sūt
de substantia,sed in his quæ facti sunt,nihil est de sub
stantia,nisi ipsa tinctio aquæ,vnde etiam sine immer
sione.i.licet non immergatur in aqua,sed tantùm su
per eum proiiciatur baptizatus est,& ideò cùm tan
tùm ad solennitatem pertineat,eorum omissio non
vitiat baptismum in sententia.de conse.distin.4.ca.
1.&2.& cap.de immersione.& eodem modo non est
curandum,quoties immergat,sed quicquid dicatur
6 de possibilitate † semper tamen in verbis,& in factis
exactè seruanda est forma.De his autem qui corrū-
punt verba formæ,dicemus infrà,eod.c.vlt.
7 † Et caue tibi,quia non dicimus,quòd ecclesia in
figat characterem animæ,sed solus Deus,sed eccle-
sia potest facere constitutiones super baptismo,non
quòd non sit,vel quòd non credatur omnibus,tamē
circa baptismi collationem potest facere constitu-
tiones,& præfigere formas,quas quia Deus ratas ha
bet,& quia bonæ sunt,eis infigit characterem, qui se
cundum tales constitutiones baptizati sunt. Idem
facit ecclesia in matrimonio,& in aliis sacramentis,
& dispensat in voto & iuramento:& in omnibus aliis
ferè nisi contra fidem de quibus aliàs nō.
8 † No.quod ad hoc quòd aliquis baptizatus sit:ne-
cessarium est quòd baptizans intendat baptizare
non tantum balneare vel carnes lauare, nec tamen
videtur necesse,quo ad effectū baptismi, quod sciat
quid sit baptismus,scilicet,quòd ibi infundatur gra-
tia,vel quòd sit sacramentum, nec etiam oportet
quòd credat hoc ipsum,imò & si contrarium credit,
& totum reputat truffam & deceptionem:tamen ba
ptismus suus habet effectum.
9 † Item non est necesse quod baptizās sciat quod
sit ecclesia,quæ baptizat vel vnde scit,nec quod ge-
rat in mente facere quod facit ecclesia,imò si con-
trarium gereret in mente,scilicet,non facere quod
facit ecclesia sed tamen facit:quia formam seruat,
nihilominùs baptizatus est,dummodò baptizare in
tendat,vnde si aliquis in casu necessitatis constitu-
tus,vel etiam sine necessitate vadat ad Sarracenum
& dicat baptiza me,& doceat eū formam,& ille Sar
racenus baptizet non credens,per immersionem a-
liquid aliud fieri,nisi madefactionem, & non inten-
dat eum baptizare,vel etiam madefacere secūdum
intentionem petentis baptismum.i.vt baptismus o-
peretur,quicquid operari potest, & ipse baptizans
tanquam minister conferat, quòd alij baptizantes
conferunt,licet non credat ipsum posse aliquid ope-
rari,verè baptizatus est, sed si hoc non intenderet
non baptizaret,nec est necesse quod aliquis sciat,
quid in his ecclesia intelligat,vel etiam quod sciat
vel credat ecclesiam esse.
10 † Sed quid si baptizatus petiit baptismum,sed ba
ptizari non intendebat,nec aliquid per baptismum
conferri,& videtur quòd nō sit baptizatus,quia nū
quam consensit baptizari,sicut non est matrimoniū
vbi non consentit,licet verba consensus exprimat.in
frà,de spon.tua.
Sed contra videtur,quia nedum fraudulentus,sed
etiam coactus accipit baptismum in decre.45.di. de
Iudæis.& furiosus dormiens,si prius erat in volunta
te baptizandi.infrà,eo.tit.c.maiores.Sol.hic qui sic
fictè accedit ad baptismum non est baptizatus,licet
propter ignorantiam ecclesia eum cogat seruare le
gem baptizatorum.
Nec obest de coacto,quia habuit voluntatem li-
cet coactam,sed si nunquam consensisset baptismo,
licet illum verbo petiisset,idem dicimus quod in ca
su superiori. Furiosus autem & dormiens voluntatē
creduntur habere in habitu,licet non in actu.
11 † *Baptizatus*.ideò sic exacta forma seruatur de iure
positiuo,quæ tamen sumpta est de euangelio, quia
si formam mutare liceret de facto,in hæreses quis
labi posset,tamen credimus quod ecclesia posset ex
causa aliam formam statuere:sicut aliquando statu-
tum fuit quòd in nomine Christi baptizarentur. de
conse.dist.4.à quodam.sicut etiam posset statui, vt
quidam dicūt,quòd baptizaretur in nomine patris,

vel in nomine spiritussancti, quia in expositione vnius personæ, & aliæ intelliguntur in sententia. de cõse. dist. 5. c. pe. & fin. de conse. dist. 3. c. fin.

CAP. III.

De quibus. *Dubium.* de facto, nam de iure non potest esse dubium. *Dubium.* vehemẽter: puta quia natus in captiuitate Sarracenorum, si enim de parentibus fidelibus & inter fideles natus sit, præsumitur baptizatus. infrà, tit. prox. veniens.

SVMMARIVM.

1 *Tria esse dicuntur in anima pueri nondum baptizati, quæ hîc habes.*

2 *De peccato originali hîc nonnulla pulchra referuntur. Puer an sit dignus pœna æterna.*

3 *Non est vllus compellendus fieri Christianus.*

4 *Duplex est via quæ ducit nos ad vitam.*

5 *An liceat bellum indicere infidelibus & Sarracenis.*

CAP. IIII.

1 MAIORES. *Eum.* Perum. *Quærenti.* id est interroganti Petrum. *Ipsum.* Christum. † *Paruulis.* in anima pueri nondum baptizati sunt tria. Pronitas ad peccandum, quæ est ex corruptione carnis, & macula quæ est quædam sordes animæ, quam cõtraxit in sua infusione ex commixtione carnis, & propter hanc sordem indignum est Dei conspectui præsentari. Tertium est reatus, siue debitum pœnæ æternæ, & magister Pe. Lombardus in sententiis videtur fuisse in ea opinione, quòd prædicta pronitas ad peccandum sit peccatum originale, quæ etiam dicitur concupiscentia & fomes. Sed contra eum est, quia illa pronitas remanet post baptismum, & ita videretur, quòd etiam peccatum originale remaneret post baptismum. sed respõdebat illi pronitati accessorium esse, quod esset peccatum, propter hoc ferè omnes dicunt, quod peccatum originale non est fomes, nec pronitas peccati, sed quædam macula animæ annexa fomiti, & illa macula in baptismo deletur, sed quia illa macula annexa est fomiti, ideò aliquando fomes siue illa pronitas dicitur originale peccatum. Et secundum hoc intelligitur quòd dicit Aug. quia peccatum originale transit reatu, sed remanet actu, quia macula quæ facit hominem reum pœnæ æternæ transit, vt decætero ratione illius peccati originalis, non sit pœnæ æternæ astrictus, sed idẽ peccatum originale, licet minus propriè dicitur remanere actu, quia ibi remanet pronitas, ex qua surgunt actuales concupiscentiæ.

Sed dices quomodo sine vlla culpa volũtaria adiicitur pœnæ æternæ? Resp. hæc pœna est tantum pœna carentiæ, scilicet, quia caret visione Dei, & non est pœna actualis, & ideò non puniuntur sine voluntate pœna actuali, nisi voluntate peccent, & malunt sic esse, quàm non esse. *Quem per se sortiuntur.* i. qui sine alterius fide vel operatione dant remissionẽ peccatorum. *Sed ficti.* id est adulti non verè credentes.

3 † *Compellantur A.* & sic nullus est, vt fiat Christianus compellẽdus. Nec obstat quod seruo dicitur, vt ad nuptias inuitatos compellat intrare, Lucæ. 14. 24. q. 4. displicet. ver. repete. quia ibi intelligitur de compulsione facta per instantiam rationis, non per seueritatem gladij materialis, seu per violentiam temporalem. 45. distin. de Iudæis. quia executio talis gladij est isti seruo. i. ordini prædicatorum, vel Apostolis in persona Petri à domino interdicta. 23. q. 1. §. item cum Petro. Vel dic, quod primò præcepit seruo. i. ordini prædicatorum, qui magnus est in ecclesia Dei infrà, de hære. cum ex iniuncto. vt exiret in plateas, & vicos ciuitatis, & pauperes, & debiles, cæcos & claudos introduceret, & non compelleret ipsos intrare. postmodùm ei dixit vt exiret in vias, & sepes, & illos intrare compelleret, quos ibi inueniret, vt in præal. c. displicet. ver. repete, habetur. innuẽs per hoc quòd Iudæi & similes, qui fidem non habent, non sunt gladio materiali ad fidem cogendi, sed introducendi per efficaciam rationis & legis, vt ex suis codicibus conuincantur, vt in præal. c. de Iudæis. sed illi qui à gremio ecclesiæ diuerterunt, vt hæretici & schismatici, ad eam sunt redire cogendi, cùm sint de foro ecclesiæ etiam per potentiam secularem, vt hîc. Nam per hoc quod dicit ipsum exire in plateas & vicos ciuitatis, tangit Iudæos, qui tanquam ciues legem Prophetas, & eloquia certa habebant, statuta supernæ ciuitatis sciẽtes, quos quidem de ciuitate ad nuptias vult vocare sine compulsione, tamen nihil ad nos de his qui foris sunt. infrà, de diuor. gaudemus. sed per hoc quod dicit, quod exeat in vias & sepes, notat hæreticos & schismaticos.

4 † Est enim duplex via, quæ ducit ad vitam. infrà, de hære. cùm ex iniuncto. & quæ ducit ad mortem. infrà, de spon. inter. & in hac sunt hæretici. Per sepes tamen designat schismaticos, qui schismatici spinis inconsutilem domini tunicam, id est, ecclesiæ vnitatem lacerant, & isti tanquam de foro ecclesiæ sunt cogendi intrare, & fidem tenere, quam in baptismo receperunt. vt hîc.

5 † Ex his ergo apparet Sarracenis, vt fiant Christiani bellum indicendum non esse, si tamen terras Christianorum inuasissent, vel occupatas tenerent, vel Christianos hostiliter impugnarent: tunc tam per ecclesiam, quàm per principem cuiusque terræ, cui vel subditis damna, vel iniuriæ inferuntur, potest eis iustum bellum indici. 23. q. 8. dispar. sed si Sarraceni tributum consuetum denegant reddere principi Christiano, & si tunc ille princeps eis iustum bellum indicit, non tamen per ecclesiam id fieri debet, si nec terram Christianorum suis sordibus fœdant, nec ipsorum personas impugnant, illis tamen Sarracenis, qui terram sanctam detinent vel impugnant, non solùm per ecclesiam, sed per quemlibet principem Christianum potest bellum indici, quia in omnium fertur iniuriam, quod in nostri saluatoris committitur. C. de hære. Manichæos. Qui verò verè pœnitentes sunt, si occubuerunt in talibus bellis, præterquam in illo quod pro tributo negato ad patriam euolant. 23. quæst. 8. omni. B.

CAP. V.

DEBITVM. & infra, *Seipsum immersit.* Oportet enim ad hoc vt sit baptizatus quod alius baptizans immergat, nec sufficit si ipse se immergat, & alius verba apta dicat, quia qui non immergit, non potest dicere ego te baptizo. sup. eo. c. 1. sed si non immergat, nec etiam eum tangat, sed aquam super eum spargat, dummodò totũ balneet, vel maiorem partem, vel solum caput corporis sufficit. ar. ff. de reli. & sump. fu. l. cũ in diuersis. Alij dicũt, & fortè melius, quòd etiã si modica stilla aquæ proiectę à baptizãte eũ tangat, baptizatus est, & satis hoc videtur cõsonare iuri & æquitati, licet primum sit tutius.

CAP. VI.

NON *vt apponeres.*

SVMMARIVM.

1 *Verbalis forma in baptismo est necessaria, & in nu. 2. & 3.*

4 *Quamuis intentio baptizantis & baptizati impediat sacramentum, non tamen patrinorum intentio vnquam impedit.*

CAP.

CAP. VII.

LICET græcos. Id est diuersas rationes considerando baptizare dubitasti, si enim introducere intenderet errorem: puta quia nomine patris intenderet inuocare virtutem diaboli & patris carnalis, vel aliquid huiusmodi non esset baptizatus.

1 † Et idem dicerem si expresse diceret verba Romanæ ecclesiæ. Sed dices idem si dixisset in nomine parietis tecti & fundi: cùm per hęc tria intendat inuocare virtutem patris & filij & spiritus sancti. Respon. non est baptizatus, quia ad minus oportet eũ aliquas principales syllabas retinere vt saltem si nõ benè: tamen aliqualiter exprimere videatur nomina personarum. Sed idem dicendum videtur si diceret in nomine patris & filio & spiritus sancto.

2 † Quid si esset Latinus qui baptizaret: sed illiteratus. Respond. idem quod de Græco: imò plus videtur quòd etiam si esset bonus clericus, & sic baptizaret, tamen verè baptizatus esset, tamen superior vehementer præsumet contra eum, quòd voluit introducere errorem, nisi certis indiciis contrarium constet.

3 † Sed dices: hæc non est forma ergò non est baptizatus. Respõ. forma verbalis ex toto nõ est quasi forma, vel iuxta formam verborum. & insuper est forma intellectualis integra: quia in nomine earundem personarum intelligitur baptizare sicut ille, qui verbaliter plenè formam exprimit, & si aliter diceres oporteret te dicere, quod mater quę baptizat filium in necessitate non baptizat, si per verba vulgaria dicat. Et etiam quòd Græcus baptizare non possit in sua lingua, neque vulgari neque Latina. s. vt sacramentum baptismi accipiãt, sed vt sani sint.

4 † Et no. quod licet intentio baptizantis & baptizati impediat sacramentum: vt aliàs no. s. eo. c. 1. tamen intentio patrinorum nũquam impedit. Sed etiam hîc potest dici, quod & si baptizans & baptizatus non crederent in baptismo aliquid conferri, nisi sanitatem dũmodò baptizare intenderent benè esset baptizatus. Sed quid si non intenderet aliud per lauationem cõferri nisi sanitatem. & tunc idem dicerem, quia baptizare intendit licet malam credulitatem & intentionem habeat de viribus baptismi, sed si non intenderet conferre baptismum, sed quandam medicinam facere contra infirmitatem, sed verba formæ, exprimeret, tamen non crederem aum baptizatum.

DE PRESBYTERO NON baptizato.

TIT. XLIII.

CAP. I.

SI quis. Presbyter baptizatum. Si autem aliquis nullum inferiorum ordinum habens ordinetur in sacerdotem, dicunt aliqui eũ non accipere ordinem. ar. 40. di. sicut. Sed contrariũ videtur verius. ar. quia à principio tẽpore Apostolorũ non erant minores ordines, ecclesia enim eos primò constituit. 21. dist. §. 1. & tamen ipsi Apostoli sacerdotes fuerunt. 31. dist. nouo. Sed posset responderi ecclesiam constituisse minores ordines, antequam aliquis Apostolus ordinaretur, & hoc etiam sonare videtur illa litera. *Ordinetur.* cum enim baptismus sit ianua omnium sacramentorum. 32. dist. §. verũ. sine baptismo non recipit characterẽ.

CAP. II.

APOSTOLICAM sedem. Deo offerri. fuit enim baptizatus baptismo flaminis. s. tit. prox.

CAP. III.

VENIENS ad apostolicam. Quod ambigitur. etiam de iure.

DE CUSTODIA EUcharistiæ, & aliorum sacramentorum.

TIT. XLIIII.

CAP. I.

STATVIMVS. Quid debeat fieri, si de sacrificio vel sacramento aliquid ceciderit in terram, vel in linteum, vel si quis illud euomuerit, vel si mus illud comederit habes de consec. dist. 2. si per negligentiam. & c. seq. & c. qui benè.

CAP. II.

RELINQVI nolumus.

DE RELIQUIIS ET UEneratione sanctorum.

TIT. XLV.

SVMMARIVM.

1 *Canonizare quid sit, & quando fiat, & de quo fiat, & à quo fieri debeat. in nu. 2. & quid consequatur ecclesia per huiusmodi canonizationem. in nu. 3.*

4 *Etiam si ecclesia erraret, tamen preces bona fide porrectas Deus acciptaret.*

CAP. I.

1 *AVDIVIMVS. Quod quidã.* venerãdi sunt omnes sãcti canonizati. Canonizare est sanctos canonicè et regulariter statuere, ꝙ aliquis sanctus honoretur pro sancto, puta solenne officium pro eo eo facere, sicut fit pro aliis sanctis, qui sunt eiusdẽ conditionis, vt si canonizetur confessor, fiat pro eo officium confessorum, & si martyr, fiat ꝓ eo officiũ martyrũ, & sic de aliis. Et fit regulariter hæc canonizatio qñ per probationes constat de fide, & excellentia vitæ, & miraculis eius qui petitur canonizari. ar. s. de testi. venerabili. Et oportet tantam esse excellentiam vitæ, & talia esse miracula, quæ sint vltra vires & potentiam naturæ. Item nõ debet esse vnica tantùm excellentia vitæ, imò oportet esse multas & cõtinuas, vt habes in Eccles. c. 44. vbi dicitur: Laudemus viros gloriosos, & parẽtes nostros in generatione sua, multã gloriam fecit dominus sua magnificentia in seculo. Per hoc quod dicit, Laudemus viros gloriosos, ostendit ꝙ canonizati erant, quia aliter nõ mãdaretur ecclesiæ, ꝙ eos laudaret: Per hoc quod dicit parentes nostros, ostendit ꝙ nullus canonizandus est, nisi fidem habeat, soli enim parentes eius erant iudæi, & penes quos solos erat fides canonizãdi erant. Per hoc aũt quod sequitur, multã gloriã fecit domin⁹, supple, cũ eis, apparet ꝙ non sufficit, ꝙ in vno fuerit gloriosus, vel semel tãtùm, sed ꝙ in multis & multoties: imò ꝙ continuè eius vita fuerit gloriosa. Per hoc quod dicit, sua magnificentia. i. sua magna potentia, ostẽdit quòd excellentia vitæ & miracula talia esse debent, quæ excedant vires & potentias naturales, non sufficiunt miracula sine vitæ excellentia, cùm magi Pharaonis multa fecerint, quæ supra naturam esse videntur. & in Euangelio legitur. Quia multi dicturi sunt, nonne in nomine tuo dæmonia eiicimus & c. &

tamen dominus respondebit eis: Non noui vos, vitam tamen sine miraculis credere sufficeret, quò ad virtutem, tamen ecclesia non debet tales canonizare propter hoc, quia in secreto potuerunt laxiorem vitam ducere.

2 Solus † autem Papa potest sanctos canonizare, quòd ex eo apparet, quia cùm constituatur omnibus fidelibus ad ordinãdum, & nullus omnibus præsit, nisi Papa, apparet ꝙ solus Papa hoc potest, nec valet si dicas ꝙ saltem cuique debet esse licitum, ꝙ in sua dioe. faciat, quia oratio eis facta debet esse cõmunis, & ecclesia vbi debet venerari debet esse communis. Item per hoc incideremus in illam reprehensionem, qua quidam reprehensi sunt ab Apostolo,

3 qui dicebant: Ego sum Petri, ego Pauli. † Per hanc autem canonizationem consequitur, quòd ecclesia solenniter dicit officium pro eo sicut pro sancto: & in lætaniis in numero sanctorum licitè enumeretur vnde in supradicto. cap. ecclesiastici legitur: Sapientiam sanctorum narrent populi, & laudem eorum anunciet ecclesia. Ex prædictis apparet, quòd pueri baptizati & incontinenti mortui non sunt canonizandi: quia nec multã gloriam fecit cum eis dominus sua magnificentia: speciale tamen est in innocẽtibus qui vice Christi mortui sunt. † Item dicimus quòd etiam si ecclesia erraret quod non est credendum: tamen preces per talem bona fide porrectas Deus acceptaret. arg. 32. dist. §. verum. 15. quæst. fin. c. fin. Item non negamus quin cuilibet liceat alicui defuncto quem credebat bonum virum porrigere præces vt pro eo intercedat ad Deum: quia Deus fidem eorum attendit: non tamen pro eis licet facere officium solenne, vel preces solennes.

CAP. II.

C*VM ex eo quod quidam.*

DE OBSERVATIONE ieiuniorum.

TIT. XLVI.

SVMMARIVM.

1 *Ieiunium quid sit, & vnde dicatur.*
2 *Quotuplex sit ieiunium.*
3 *Ieiuniorum quædam dicuntur generaliter, quædam specialiter indicta.*
4 *Qualiter dicatur quis soluere ieiunium. & in nu. 5. 6. & 7.*

CAP. I.

1 E*X parte vestra.* † Ieiunium est parsimonia victus, & abstinentia ciborum, & dicitur ieiunium à quodam intestino, quod vocatur ieiuniũ, quod semper est vacuum & subtile, & ieiunum siue media viscera vacua, & exinanita dimittit.

2 † Et est triplex ieiuniũ. primũ est cuiuslibet diei, & cuiuslibet rei edibilis abstinentia, secundum propriam voluntatem, & non secundum aliquod statutum, vel scriptum, vel consuetudinarium, & secundũ hoc etiam, si quater in die comedat & abundanter, tamen si ab aliquo cibo placito abstineat, dicitur facere ieiunium. i. cibi abstinẽtiam. Secundum ieiuniũ est, quando quis abstinet à cibis humectantibus, vt si tantũ comedat sicca, vt panem, & nuces, & poma, non carnes, non pisces, non olera & hoc ieiunium dicitur xerophagia, à xeron quod est siccum, & phagin quod est comedere. Tertium ieiunium est abstinentia victus secundum ordinationem ecclesiæ, siue scripto, siue consuetudine approbata. Hoc ieiunium est necessariũ omnibus sanæ mentis & doli capacibus potentibus ieiunare, cũ ipsi peccare possint, & peccata deferre. ꝫ. de deli. pue. c. 1. dispensatiuè tamẽ cũ impuberibus, & etiã in maiori ætate poterit dispensari. vt ab indictis ieiuniis absoluantur, & idem dicimus in senibus, sicut & infirmis & debilibus. Mulieres enim propter prohibitionẽ virorum indicta ieiunia non debent dimittere, licet votiua & volũtaria dimittere debeant. 33. q. vlt. manifestum. licet cũ his fortè propter scandalum vitandum posset sacerdos dispensare etiã in indictis, nam propter scandalum vitandum legitima est dispensatio. 50. di. vt constitueretur. ꝫ. de cler. exc. mi. latores. nõ credimus ꝙ ista ieiunia, possint redimi pecunia vel alio modo, nisi causa vel necessitas in ieiunante subsit, voluntaria autem ieiunia etiã sine causa quæ in ieiunãte subsit, dummodò sit alias vtile, redimi possunt authoritate superioris. 82. di. c. fin. Sunt autẽ ieiunia indicta & necessaria quatuor temporum, quę à veteribus initiũ habuere. 76. dist. c. ieiuniũ. Item in vigiliis natiuitatũ, natiuitatis Domini & beati Ioannis. Item in vigilia omnium sanctorum. Item in vigilia Assumptionis. Item in vigilia beati Laurentij. Item in quadragesima. Item sexta feria præter exceptuatas, quæ sunt post pascha, etiam si natiuitas Domini in ea venire cõtingat. ꝫ. eod. cap. fi. 76. di. non autem. Dicunt tamen quidam & non malè, quòd hoc non est ieiuniũ necessitatis, quia si esset, non liceret Cisterciens. illud mutare nisi quo ad carnes. Voluntaria autem ieiunia sunt, ad quæ aliqui voto vel proposito se astringunt, vel etiam quæ sacerdos præter indicta ꝓpter magnitudinẽ peccati imponit. 82. di. c. fi. & hoc licet cõmutare & redimere, etiam si nulla causa subsit in ieiunante, dummodò vtilior sit compensatio. ar. de vo. redem. c. 1.

3 † Item no. quòd inter indicta ieiunia, quædam sunt indicta generaliter, vt prædicta, alia specialiter, vt ieiunium aduentus, quod nec in omnibus prouinciis celebratur, nec ab omnibus illius prouinciæ fit. ꝫ. eodem cap. 2. tale etiam erat quòd matronæ Romæ consueuerant ieiunare in Sabbato. 11. di. illa. Item no. quòd licet ieiunia indicta nõ debeant commutari, vel redimi sine causa, tamen ea possunt mutari, sicut ieiunium festi quod est die lunæ fit in sabbato. Et dicitur, ꝙ in quibusdam locis Franciæ, scilicet vbi sunt ecclesię sancti Quintini non ieiunatur in vigilia omnium Sanctorum, sed tertia pecedenti die. Item circa hæc indicta ieiunia credimus posse statui, quòd bis, sed parum comedatur in die, sicut etiam faciunt Cistertien. qui ad remouendum scãdalũ & charitatem conseruãdã statuerunt, quòd illi qui faciunt aliquid prægustent, nec soluunt ieiuniũ ab ecclesia indictum. Item ex causa liceret statuere quòd etiam cibis quadragesimalibus nõ vterentur. infrà, eod. c. 2. §. cùm autem.

4 † Item credimus, ꝙ si carnibus vtatur quis in ieiunio indicto soluit ieiuniũ, & eodẽ modo, si plus quàm semel comedat, nisi vbi aliter est ex causa statutũ, sicut est in Cistertien. tamen & hoc ea ratione dicimus, quia sic vsu ieiunantiũ approbatũ est, sed si aliàs horã anticipat, vel latiùs capiat, vel si belluas marinas comedat, vel si nimis ardentur comedat, non credimus quod propter hoc soluatur ieiuniũ, sed in his & aliis excessibus eum peccare credimus, & sic intelligitur de cons. dist. 1. solent. & dist. 5. quicũque. Item licet ieiunium sit abstinentia victus, tamẽ credimus eũ ieiunare qui in ꝑdictis cõsuetudinẽ obseruat, licet ad ingurgitationẽ comedat. & quicquid sibi placet, quia in ieiunio nõ tantũ abstinentia attendit, sed cõsuetudo ecclesiæ. Alij tñ dicũt, nũquã esse ieiunium,

ieiunium, nisi & ibi sit victus abstinentia,

5 † Item non credimus solui ieiunium indictum, si quis comedat in ieiuniis indictis, nisi in quadragesima oua & caseum, sed tamen peccat, & sic intelligitur dist. 4. denique. alij tamen contradicunt. Credimus tamē, ꝙ ex causa in aliquibus prouinciis possit prouideri, quod & his vtātur sine peccato, cū hæc tā tùm ex cōstitutionibus & obseruationibus hominū processerint. Electuariis autem delicatis non credimus, ꝙ aliter liceat vti nisi sicut alio cibo delicato.

6 † Medicinam autem pro remouenda infirmitate, vel fugienda accipere licet sine peccato in die ieiunij, sed pro conseruanda sanitate tantùm, vbi non est signum infirmitatis, non credo. Alij tamen dicūt quòd pro nulla medicina, nec pro electuariis soluetur ieiunium.

7 † Pro potu autem vel ante cibum vel post cibum non credimus solui ieiunium, sicut videmus constitutum esse in consuetudine ecclesiæ ieiunantis. Senescalos vel portantes encœnia, vel quoscunque alios seruientes prægustantes cibos ante dominos timentes de toxico, non credimus soluere ieiunium, & idem credimus de medicis prægustantibus medicinas: & in his casibus credimus, quòd monachis licet prægustare carnes, & hoc dicimus propter generalem consuetudinē, quæ sic obtinet.

CAP. II.

CONSILIVM *nostrum.*

CAP. III.

EXPLICARI *per sedem.*

DE PVRIFICATIONE post partum.

TIT. XLVII.

CAP. I.

VOLENS *& infra.*

DE ECCL. AEDIFICANDIS vel reparandis.

TIT. XLVIII.

CAP. I.

QVICVNQVE *Ecclesiasticum.*

CAP. II.

CVM *dicat Apost.* & infrà. *Tot.* & tam diuites & ideò benè sequitur quod ecclesia & c. *constituere.* & de suis facultatibus. *Gaudere.* i. necessaria proprio presbytero ministrare. *Permittantur.* i. episcopus concedat licētiam eis, ipsi autem authoritate canonis facere non poterant, sed cum superiore agent vt ☞ cogantur. † *Tribuere.* No. decimas laicis concedi tanquam pauperibus, & quia est religiosum collegium & licitum, & ob hoc videtur approbatum.

CAP. XXVIII.

AD *audientiam nostram. Sine magna.* 63. distin. cum lōgè. ff. de iudi. si locus. ff. de excep. si cum dies §. si arbiter. de cōs. dist. 1. si quis extra. 18. di. quoniam quidem. *Prouentus.* spirituales, non enim credimus quòd eis dare deberet campos, vel alia bona quæ haberet in ipsa villa. *Fundatoris.* & ambo sunt patroni, matrix ecclesia propter dotem, quia de reditibus eius debitis dotatur ecclesia. *fundato.* propter fundationem, & quia pro parte dotat, vnde est, quòd ex donatione possunt plures esse patroni, & similiter ex fundatione. *Honor.* scilicet. annuus census qui debetur, vel faciat scrutinium baptismi. sup. de cap. mo. dilec. de maio. & obed. his. & quòd alia iura parochialia soluat in decimis, & aliis quæ de iure, vel de cōsuetudine debentur capellæ matricis ecclesiæ, & hęc ratione parochiæ non iure pat. debentur. *Honor.* matricis ecclesiæ, in aliis ecclesiis in suam parochiam constitutis, aliquando habent certum ius statutum, vt hîc. & sup. de cons. cum dilect. aliquando consuetudinarium terræ, vel prouinciæ, vt in vrbe baptismum scru. & capitulum. sup. de capel. mona. dilectus. plebibus autem & parochialibus ecclesiis, hoc maximè conceditur, quod cùm habeant curam clericorum & laicorum in eadem parochia constitutorum. suprà, de offi. archipres. vt singulæ. quamuis in omnibus his præualere debeat consuetudo, vt no. sup. de offi. ord. c. 1.

CAP. IIII.

DE *his. Et institutionem.* ad fundandum ecclesias de nouo, si fortè populus crescat: vt infrà, cap. prox. infrà, c. vlt. *Cogi.* si percipiunt quartam fabricæ. 10. quæst. 1. decernimus. & quæst. 3. vnio. & si illa non sufficit de bonis propriis conferre debent. 12. q. 3. pontifices.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium non subitò sed cum deliberatione concedi debet.*

CAP. V.

AD *audientiam.* nostram. *Priuile.* ff. de iure codi. quidam referunt. §. 1. ff. de ser. vrb. præd. si seruit. §. vlt. arg. contra. ff. si ser. ven. l. vlt. ff. de ser. vrb. præd. Labeo. Sol. futuræ rei non potest constitui seruitus, sed potest quis se obligare, vt facto ædificio constituat. ff. fami. ercis. hæredes. §. an ea. vel ideò Papa non concedit priuilegium futuræ ecclesiæ, quia non subitò, sed cum deliberatione concedi debet. 23. distin. communis.

CAP. VI.

TVA *nos Duxit.*

DE IMMVNITATE ecclesiarum cœmiterij, & rerum ad eas pertinentium.

TIT. XLIX.

ECCLESIAE DICVNTVR IMmunes. i. extra munia. i. officia. vel munera.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo onerosa ecclesiis non prodest.*
2 *Licet vnicuique ius suum & possessionem defendere, & vim vi repellere.*
Domū vel hospitiū violēter ingredi, an & quādo quis possit.

CAP. I.

1 VT *in domibus. Consuetudine.* † Consuetudo enim in his casibus non prodest, cùm esset onerosa ecclesiis. sup. de consu. c. 1. Sed si aliquis vel ecclesiastica, vel secularis persona pro recognitione beneficiorum suorum reseruasset sibi aliquod hospitium in aliqua ecclesia, illud benè debetur. 18. q. vlt. Eleutherius.

2 † Sed quid si negaretur hospitium, potest ne sua authoritate intra domum, & necessaria in hospitio recipere, etiam violenter cùm ius habeat hoc recipiēdi, & etiā sit in quasi possessione, videtur quod sic quia licet cuique ius suum & possessionē defendere, & vim vi repellere. C. vnde vi. l. 1. supra, de restit. spo.

olim. & videtur quod sibi licet domum ecclesiæ frangere ad hospitandum. arg. ff. quod vi aut clam. l. fin. §. si ad. C. quod cum eo. si seruus. ff. si ser. ven. si eo loco. ff. ad l. Aquil. quemadmod. §. 1. & 2. & hoc quidam dixerunt. Sed nobis videtur, quòd nulli laico, vel etiam clerico licet violenter rumpere domos ecclesiæ ratione alicuius iuris sibi debiti, cùm omnia bona ecclesiarum sint sancta sanctorum, & Domino consecrata, & in eis sacrilegium committatur. 12. quæst. 2. nulli. quicunque. & c. seq. eadem etiam loca immunitate gaudent: vt hîc. 17. quæsti. quarta. id constituimus. 11. quæst. 1. necessaria. Item alia ratione dicendum est, quod non potest violenter tollere necessaria in hospitio, & violenter ingredi domum, quia in prædicto casu, nulla domus, neque aliquę res deberent hanc seruitutem, vel etiam sunt ad hoc obligatæ: sed tantùm ecclesia est ad hoc obligata, & personalis actio, non realis contra ecclesiam competit. Fatemur tamen, quod episcopus vel alius, qui haberet iurisdictioné in aliqua ecclesia, si alius ipsam ecclesiam iniquè intraret, habens iurisdictionem, posset violenter rumpere domum & violentum expellere, & sic loquitur decre. de rest. spo. olim. & idem etiam videtur si iurisdictionem non habet, sed habet jus in ecclesia quasi prælatus, vel possessionem tantùm ea ratione, quia cuique licet possessionem suã defendere: vt in præall. decre. olim.

Sed contrarium dicerem in canonico, qui nó possidet ecclesiam, sed canonicatũ in ecclesia, nam huic non credo licere, per violentiam rumpendo ostia intrare domos ecclesiæ, quia eas non possidet, non licet sibi ius dicere. ar. ff. quod me. causa. extat. C. vnde vi. si quis in. & idem & eadem ratione credimus de illo, cui subiecta est ecclesia, puta de abbate, quod nó potest per violentiam rumpere domos capellæ sibi subiectæ, quia eam non possidet, licet in ea habeat ius subiectionis. arg. ff. ad l. Aquil. quemadmodum. §. 1. & 2. Credimus tamen, quod si canonico deputata esset aliqua domus pro sua habitatione, & alius inuaderet, quod incontinenti possit irruere in cameram, & eum expellere ea ratione, quia sibi licet suã possessionem defendere, & vim vi repellere: vt in iuribus præal. Item quia in cameram sibi deputatam irrumpit, & quia non facit iniuriam ecclesiæ.† Item credimus quòd si aliquis opponeret se canonico, vel abbati, vel alij ad vtendum iure suo, quod habet in aliqua ecclesia, quòd potest per violentiam illum expellere, licet non possit domum, vel ostia, vel sepem simpliciter rumpere.

Ratio diuersitatis, quia quando eiicio personam mihi contradicentem, videor vti possessione mea, quod licet, & vim vi repello, sed vbi intro violenter possessionem rumpendo ostia, vel sepé, tunc dico mihi ius, quod non licet, nisi in specialib. casibus, q̃ notatur. C. quãdo li. sine iud. se vin. ptotũ. cũ suis cócor.

† Et idem quod dicit de ecclesia & domibus ecclesiarum, dicimus in rebus prophanis, nam si quis dicit se habere seruitutem in fundo alterius, & est etiam in possessione seruitutis, si fiat murus, vel sepes quominus vtatur seruitute, non potest illum rumpere, sed se impedientes potest expellere. ar. cõtra omnia supradicta. ff. de vsuf. l. 3. in prin. vbi videtur, ꝙ pro vsufructu inducitur in possessioné fundi vsufructuarij, vnde videretur, ꝙ sicut dominus proprietatis posset rũpere murum, qui super suo fieret, sic & vsufructuarius & alij qui sunt in possessione aliquorũ iuriũ. Sed respódeo ideò licere proprietario rũpere domũ, quia cessit solo, & per cósequés dominio, sed secùs in vsufructuario. C. de rei ven. l. 2. de hoc tamé cõstat, ꝙ qui habet ius in re, agere pót vt remoueatur murus. ff. si ser. ven. si eo loco. & l. 1. Alij tamen cõtradicunt prædictis. *Hospitium.* ex debito. C. de epis. l. 1. gratuitum autem debet. 42. dist. §. 1. & c. 1.

CAP. II.

PERVENIT. & infrà, *Nomen.* quasi non excusatur aliquis per hoc, quod sit meus homo, vel alterius ecclesiæ, nec per hoc probatur quod homines ecclesiarum subeant angaria vel perangaria, cùm illa ciuitas sit archiepiscopi: vt j. eo. non minus. Item hoc habet locum, & est speciale, vbi timor est communis, & subitus & improuisus.

CAP. III.

INDICATVM *est.* & infrà, *Rustici.* hoc intelligo de astrictis glebæ. C. de agri. & cẽsi. cùm satis. ver. omnis anima.

SVMMARIVM.

2 *Clerici dicuntur immunes esse ab omni exactione secularium personarum. & in nu. 5. & 6.*

2 *Ecclesia non subit sordida munera. Et quæ sint ista Remissiuè.*

3 *Quotuplicia sunt onera.*

4 *In aduentu principis speciale est, vt angaria vel perangaria præstet ecclesia, & vide in num. 7. & 8.*

CAP. IIII.

NON *minus.* & infrà, *Talea.* taleas & collectas imponi.† *Prohibemus.* Not. sacerdotes & clericos 1
immunes esse ab omni exactione secularium personarum. 23. q. vlt. conuenior. ver. quamuis. C. de sacrosan. eccles. placet. & l. administrationem. 11. q. 1. si tributum. 16. q. 1. §. nouarum. 11. q. 1. sacerdotibus. ar. contra. 23. q. 8. tributum. 11. q. 1. magnum. sup. de censi. c. 1. C. de epi. de his. ff. de publi. imperator. Sol. quæ vsibus ecclesiasticis dedicantur, quò ad fundationé, vel ortum, vel mansum, vel dotem ecclesiæ, immunia sunt: cętera cũ suo onere trãseunt. sup. de cẽsi. c. 1.

2 † Vltimo not. sordida munera, sicut calcis coquendæ, arenæ fodiendæ, nunquam subit ecclesia. C. de sacrosan. eccle. placet, sed nec hospitia superindicta, siue alia munera extraordinaria: vt C. de epi. & cle. lege secunda. decimasexta, quæstione prima. §. nouarum. & lege iuxta sanctionem. multa autem sordida munera habes. ff. de mune. lege munerum. vsque ad legé patrimonium.

3 † *Onera.* alia sunt ordinaria, alia extraordinaria, & quidem ordinaria, siue sint angaria, hæc alio nomine dicuntur munera personalia, scilicet, quæ operibus cum labore & omni solicitudine personali principaliter existunt, sumptibus tamen alienis. ff. de mune. l. 1. & l. munerum. vsque ad §. patrimoniorum. Angaria quæ consistunt in exhibitione operę, siue perãgaria hæc dicuntur mista. ff. de mun. munerum. §. mista. Perangaria quæ consistunt in exhibitione operę cum sumptu, vel periculo ministrantis, hęc non subit ecclesia. C. de epis. lege prima, & 2. & lege presbyteros. C. de sac. san. eccl. neminem. con. Sed solue, quia ibi nó dicit ecclesiã subire angaria vel perangaria sed neminem dicit excusari, etiã si possessiones pertineant ad ecclesiam.

Quod intelligo, quòd rustici & coloni possessionum ecclesiæ non excusantur in aduentu principis, clerici tamen excusantur, cùm tamen aliàs serui & coloni ecclesiarum angariis, vel perangariis non fatigentur. decimasecunda, quæstio. secunda. ecclesiarum. C. de epis. omnes.

4 † Vel dic speciale esse in aduentu principis, vt angaria vel perangaria præstet ecclesia, dummodò ad sordida munera non cogatur, & etiam fortè aliàs si ecclesia possessiones habeat ratione quarũ debeat personale munus vel patrimoniale, puta exercitum vel legationem, vel aliquid simile, illa præstabit. 18. dist.

diſt.ſi quis me.23.quæſtio. 8.ſi nobis ſæpè. ſed certè nec tunc prædicta ſubit tanquam munera, ſed quia ex pacto, vel aliàs ad ea præſtanda obligatus eſt ſi ſint honeſta & ordinaria.

5 †Item ab his etiam intelliguntur exemptæ eccleſiæ quo ad dotẽ,& quædã alia, vt diximus in gl. quæ incipit,nota ſatis.& hæc propriè dicuntur patrimonialia,& rerum quæ alio nomine dicuntur patrimonialia,quæ ſcilicet principaliter, & in ſumptu conſiſtunt & periculo miniſtrantis.ff.de mune.l.1.§.patrimoniale.& l.munerum.§. patrimoniorum. ea benè ſubit eccleſia,niſi ſint ſuperindicta.C.de epiſ.omnes. 11.q.1.ſi tributum.ff.de mune.munerum.C. de indic. l.1.C.de exact.trib.l.ſi diuina.& de mune. profeſsio. & l.vltim. & ab his ſuperindictis intelligo immunes clericos,& vxores & liberos.16.q.1. nouarum. C. de epiſc.omnes. niſi ſit neceſsitas. ſ. eod. peruenit.ſed nec tunc,ſi ſunt decimæ,vel oblationes,vel alia ſpiritualia,vel manſus eccleſiæ,ſcilicet, in quo fundata eſt eccleſia.

6 †Vel vt quidam dicunt de quo dotata eſt,23.q.vlti.ſuper ea.ſupr.de cenſi.ſancitum.& ſi fundus prius erat tributarius redimetur, ſed tributum nõ ſoluet. 14.q.6.comperimus.extraordinaria autem.quæ reſpiciunt ad pietatem,ſubit eccleſia.C.de epiſc.& cle. adminiſtrationem.& ſic poteſt intelligi.ſ.eo. peruenit. quamuis ad ea non ſint per ſecularem iudicem cogendi,ſed per eccleſiaſticũ, de cuius foro ſunt perſonæ,licet res ſint de foro laici. ſup. de fo. compe.ſi diligenti.

7 †Etraordinaria autem, quæ tantùm reſpiciunt publicam vtilitatem,non ſubit eccleſia,niſi in aduentu principis,& fœlicis ſobolis ,& probantur hęc cũ ſuperioribus.C.de ſacro.eccl.placet.iubemus nullũ. Item à lucratiuorum inſcriptionibus ſunt liberæ eccleſiæ.27.q.8.ſancimus.

8 †Et ꝙ eccleſia vt dictum eſt non cogitur ſubire munera à principe ſeculari,& pro ſuis negotiis, ſed eccleſia pro ſuis negotiis & pro miſerabilibus perſonis,& etiam pro principibus vel neceſsitatibus natiuitatum cogit.ſ.de cenſi.cùm apoſtolus.ĩ. eo. aduerſus.ſ.de offi.dele.paſtoralis.67.di. c.2.88.diſt.c. 1. *Et clerus*.eſt etiam neceſſaria authoritas papę.ĩ.eod. aduerſus.*Excommunicationi*.no.prædictos ipſo iure excommunicatos.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia non debet eſſe refugium malorum ad offenſiones alicuius,ſed vt boni à malis defendantur.*

CAP. V.

CVM *eccleſia. Dei cauſas*.Idem eſt enim in cauſis ciuilibus,ſed ſecùs in eccleſiaſticis. 2. q.2. præceptum.*Refugij*.non debent incaſtellari ad offenſiones alicuius.42.di.c.vlt.10.q. 1. c. pe. ſed ad hoc vt ibi fugiant, & defendantur Chriſtani,vel aliàs boni à malis,ſatis licitè credo poſſe incaſtellari

2 a,cum & aliàs ingruente neceſsitate poſſunt ibidem hoſpitari.42. di.nulli.

a Incaſtellari.Adde Ioan.Andr.hic & Pet. de Anc. qui refert in cons. 96. inci.ſuper dicto dubio. colũ. 1.in fin.

SVMMARIVM.

1 *Latro publicus an gaudeat priuilegio immunitatis eccleſiæ.*

2 *Occidens aliquem ex impetu, vel caſu fortuito, gaudet immunitate eccleſiæ.*

CAP. VI.

1 INTER *alia*.& ĩ.*Sacrorum*.17.q. 4. diffiniuit reum ad eccleſiam venient. *Legum*..C.de his qui ad eccle.confu.pręces.† *Ad eccleſiam*. non conſecratã, dummodo authoritate epiſcopi ſit ędificata,cùm in non conſecrata fiant diuina, officia.ĩ. c. pe. arg.ſ.c. proxi.ſuprà,de conſe. eccl. c.ſi.& maximè cum hoc habeat conſuetudo,quæ quia pia eſt,obſeruãda eſt. ĩ.de ſimo.ad ap.ĩ.de cogna.ſpi. ſuper eod. Item idẽ dicunt quidam in palatio epiſcopi.17.q.4.id.Sed alij qui dicunt contra illud,intelligunt cum palatium epiſcopi eſt intra fines deſignatos eccleſiæ. 41.di.epiſcopus.Idem in Iudæo.C.de his qui ad eccl.confi.l. 1. *ad pœnam corporalem*.id eſt ſanguinis effuſionem,poſſet tamen in monaſterium detrudi ad pœnitentiã agendam.ar.50.di.ſi epiſcopus.ſ. de adul. Auth. ſed nouo.*ad pœnam*.17.q.4.id conſtituimus. Membra, id eſt,promiſsione de vita,& membris ſaluandis, & ſi neceſſe fuerit iuramentum,& etiam maiores cautiones.ſ.de reſti.ſpo.literas.*Puniendus*.pecuniariter, vel aliàs præter pœnam ſanguinis.17.q.4.reum. id conſtituimus. ſed nunquam in carcerem mittendus. *Niſi*. lex plures excipit perſonas. in Auth. de man. prin.§.ꝙ ſi fidelis.ſed illud non admitto.*niſi*.25. q. 5. cum homo.quãdo lic. vni.ſi. iu.l.1. *Nocturnus*. id eſt, ſic dictus,quia in nocte ſegetes deſtruit,dũ ibi ſe abſcondit,vel latet,vel propter homicidia vel rapinas, quas facit in ſtrata,comburit,& deſtruit agros eorũ qui eis non ſeruiunt.*Qui*.hic vult dicere,ꝙ duo prædicta genera hominum,ſi in ſtratis publicis per inſidias aggreſsi fuerint aliquem, ꝙ non gaudent immunitate,quaſi ſi non in ſtratis publicis hoc facerẽt immunitate gauderent, quamuis poſſet dici,quod quicunque inſidioſè offendit,hoc priuilegio nõ gaudet,quia non debet gaudere priuilegio,qui committit in legem.ĩ.de vſur. quia.ſi autẽ non inſidioſè facit,puta ex impetu, vel caſu fortuito ſemper immunitate gaudet.

Sed dices quare ergò decre.fecit mentionem de his duobus generibus hominum? Reſpon. quia de his ſemper præſumitur, quod inſidioſè fecerint. Itẽ etiam poteſt dici de eo, qui in eccleſia aliquem occidderit,quia non debet ab eccleſia defendi,qui eccleſiam violat.arg.12.quæſt.2.de viro.ſuprà,de ſap.an ſit.infrà,de vſur.quia.alij tamen contrarium dicunt ſed conſuetudinem in his,quę pia ſunt ſeruandam. vt c.ſi.ſ.eo.ti.*Canonicis*. 17. q. 4. ſicut metuentes. id conſtituimus.*Compellit*.18.quæſt.4.diffiniuit. metuẽtes reum.C.de his qui ad eccle.confu.ſi.ſeruus.

CAP. VII.

ADVERSVS *conſules. Excommunicationi*.credimus quod canon hic ſit latæ ſententię. *Et neceſſitates*. iuſtas & honeſtas. *Quorundam prælatorum*.qui ſine cauſa iuſta & ſine vlla neceſsitate ſoluebant ſubſidium,ſic repete quę diximus ſuprà, de exce. exceptionem. *à talibus*. ſcilicet de imponentibus collectas.*Suſtineat*. tenetur etiam depoſito officio,quia ex ſuo maleficio conuenitur.ſi.1. q. vlti. iubemus.ff.de act.empt.Iul.§.idem.ſi autem ex cõtractu ageretur,finito officio,non conueniretur. ff. de ap.recip.ad procuratores.§.in vnum.ff.de admi. tu. eſt quidam.ff.de euict.illud.§.1.procurator finito officio tenetur.ff.de proc. procurator. *Infrà*.& etiam ante ſi ſucceſſerit ei,propter quod prædeceſſor excommunicatus fuit, & excommunicatus eſt. ĩ. de ſen.exc.nuper.

Sed dices quare non ſtatim onus excommunicationis ad eum pertinet?ar.ſ.de offi.dele.quoniã abbas.Reſp.quia hoc prouenit ex delicto,vnde nõ deſcendit ad alios.24.q.3.ſi hæres.& quia poteſt dare operam bono pacis.† *Satisfecit*.omne damnum emẽdando eccleſiæ,ꝙ ex ipſius regimine ipſi contingit, ſed & ſi conſilium dedit de collecta imponenda, ipſam eum emendare oportebit, ſed ſi conſilium non dediſſet, fortè non cogeretur ad emendationem collectæ, ſed aliàs intereſſe, quod eccleſiæ de eius re-

regimine obuenit, emendabit & fortè etiam pœnã ſpiritualem, & etiam pecuniariam eum ſubire oportebit, ſecundum quod bonus iudex arbitrabitur.

Item hæc habent locum tantùm, quando ſuccedit in regimine illius, qui eſt excõmunicatus ex prædictis cauſis, uel propter libertatem eccleſiæ, ſed ſecùs eſt ſi ex alia cauſa, vel ipſa poteſtas, vel etiã conſilium vel commune eſſet excommunicatum, vel interdictum, quia tunc ſucceſſor poteſtas non eſſet excommunicatus.

SVMMARIVM.

1 *Ad reſtitutionem tenetur quis vbicunque ſit furtum, rapina, oppreſſio, dolus, vel calumnia.*

2 *Si mathematicus, vel meretrix vel cõſimiles dolo, fraude, vel ſuaſionibus quempiam induxerint vt eis crederet, & pecuniam daret, non competit repetitio.*

3 *Non debet quis vnquam aliquid facere, quod fratri ſuo ſit cauſa peccati.*

Præſcriptio 30. annorum an requirat titulum & bonam fidem.

Reſtituere rem an & quando quis cogatur, & quæ requirantur ad hoc, vt reſtitutio locum non habeat.

Bona malè quæſita an reſtitui debeant.

4 *Quo caſu teneatur quis reſtituere id quod in ludis lucratus eſt.*

5 *Hypocrita qui ſub nomine boni Chriſtiani multa quæſiuit, ea reſtituere tenetur.*

Conſtitutio à principe contra ius naturale & diuinum facta, ſed tamen ex iuſta cauſa facta, an & quãdo valeat: Et n. 6.

6 *Conſtitutiones quæ ſunt contra animæ ſalutem, ſeruari non debent.*

CAP. VIII.

1 QVIA plerique. † *Reſtituat.* Nota quod ad reſtitutionem tenetur quis, vbicunque ſit furtum, rapina, oppreſſio, dolus, vel calumnia. 12. q. 5. c. fi. Et per hoc comprehẽdo omnes caſus, in quibus competit repetitio, ſiue per actiones, vt puta metus cauſa, vel dolo, vel conſimiles, ſiue iudicis officio. Itẽ idem dicimus, ſcilicet quòd reſtituere tenetur ſiue iure naturali & ciuili ſit debitum, ſiue iure naturali tantùm, quale eſt quod debetur ſeruo, & ideò nõ inde faciat eleemoſynam, ſed illud reſtituat.

2 Si † autem mathematicus, vel meretrix vel conſimiles, dolo, fraude, vel ſuaſionibus induxerint aliquem, vt eis crederet & pecuniam daret, non cõpetit repetitio, cùm vtrobique verſetur turpitudo, vnde potior eſt cauſa poſsidentis. ſuprà, de condi. ob. turp. cau. ſi autem. & cum ſit hæc iuſta pœnitentia etiam in foro pœnitentiali eſt ſeruanda, ſi autem ſit indebitum iure ciuili tantùm, vt ſi legatum de quo potuit trahere falcidiam integram, ſoluit credens hæreditatem ſufficere ad omnia, non tenetur legatarius mihi reſtituere. † Idẽ videtur in eo, qui ſcripſit ſe debere ſpe futuræ numerationis, cùm nihil acceperit, licet tranſactum ſit tẽpus biennij, vltra quod non habet exceptionem, non numeratæ pecuniæ, tamen licet totum ſuum dabit in eleemoſynam, nec tenetur reddere aliquid, vel potius dare illi creditori ciuili tantùm. † Idem eſt etiam in eo, qui condemnatus eſt iniuſtè, quamuis enim ſi conueniatur, vel aliàs executioni mandetur ſententia, parere debet, non tamen iniuſtè condemnatus tenetur dare ſponte: Quod ſic probo, quia nunquam debet aliquid facere quod fratri ſuo ſit cauſa peccati, frater autem ſemper peccat recipiendo iniuſtè iudicatum, maximè ſi victor iniuſtam ſententiam facit. 2. quæſtio. 7. negli. quidam tamen in legatario dicunt contrariũ. Eſt autem ea ratio diuerſitatis, quia licet vtrobique ſit tantùm delictum de iure ciuili, tamen ius ciuile quod dictum eſt de falcidia detrahenda habet æquitatẽ, ꝙ propter ęquitatem facta eſt lex falcidia, ſed quod dicit in re iudicata, & in verborum obligatione. ſ. quia, leges quæ dant actionem ad ſententiam exequendam, vel ad petendum, quod promiſſum eſſet ſpe futuræ numerationis factæ ſunt, tãtum propter ignorantiam, nam etiam ſi ſciretur, ꝙ indebitũ eſſet poſt ſententiam, puta quia confiteatur victor ſententiam iniquam, vel non numer. pecu. non habebit petitionem. j. de pur. vulg. c. 2. † Item quia tutus eſt præſcript. odioſa bona fide vel etiam exceptione tantùm, vbi tamen, non fuerit crimen, credo ꝙ debet iſtud reſtituere, vt eſt in præſcrip. 30. ann. vbi nullus requiritur titulus, nec bona fides.

Quidam tamen dicunt, quod licet nullus ſit titulus, dummodò bona fides ſit non tenetur, ſecùs autem in aliis præſcriptionibus, quæ non ſunt inductæ contra naturalem æquitatem, ſed propter bonum & æquum, nam illa præſcripta, non tenetur reſtituere, cùm de iure ciuili habeat dominium, ad minus vtile. inſti. de vſu. in prin. & principium eſt aliquando contra naturalem æquitatem ſtatuere, ſicut not. extra de biga. c. 2. & 8. di. quo iure. Nec obeſt quod diximus, de præſcr. 30. ann. quia ibi ius non dat aliquod ius, vel dominium poſſidenti, ſed tantùm in odium aduerſarij, datur ei exceptio. C. de præſcr. 30. an. ſi emptor. ſed in eo cuius eſt exceptio odioſa, vt Macedo. dicimus quòd tenetur reddere, quia illa exceptio & illud ius non eſt tantùm factum in odium creditoris, ſed etiam propter bonum publicum, vt vitentur mortes parentum. ff. ad Maced. l. 1. in prin. melius, quia nihil eſt apud hunc filiumfa. cuius dominium non habebat, nam etiam rei ſibi mutuatæ dominium in eum tranſiuit. Contra actionem autẽ quæ contra eum intentari poteſt, qui legitimam exceptionem habet cùm ſit ei data contra actionem ab eo, quia actionem dedit ſibi ſufficit, & tutus eſt etiam quo ad Deum.

† Sed quid dices in eo, à quo aliquid auocari poteſt petita reſtitui. nunquid ſi non petatur reſtituere tenetur? non credimus, niſi malitia contrahentis lęſus eſſet, ſi autem ex donatione minoris, vel ex contractu inito, qui tenet ipſo iure aliquid habet, vt ſi in alienatione minoris, abſit authoritas tutoris vel decretum præſidis reſtituere tenetur. Ad hoc enim vt reſtituere non cogatur, oportet quòd adſint bona fides, & iuſtus titulus, qui hîc non fuit, cùm talis titulus pro non titulo habeatur. Si autem qui poteſtatem vel iuriſdictionem non habet opprimendi aliquem. Item non dolo malo, ſed publicè immoderatè tamen extorſit. i. accepit aliquid ab aliquo, verbi gratia: aduocatus vel medicus, vel minores officiales, puta curſores non videtur, quod teneantur reſtituere. 14. q. 5. c. vlt. niſi fortè in medico aliud diceres, vel niſi tantùm eſſet vltra exactum, quod iudex officio ſuo deberet eum cogere ad reſtituendum, & tũc etiam in foro pœnitentiali reſtituere præcipietur. Si autem eſſent maiores officiales, qui poſſunt alios ratione iuriſdictionis punire, tunc ſi quid indebitum recipiant reſtituere tenentur. ar. pręalle. c. 14. q. 5. c. vlt. ſed vbicũque aliquid malè quęreretur, vel ex negotiatione vel extorſione, ex qua tamen reſtituere non tenetur, prudenter facit, ſi omnia in eleemoſynas dat. 11. q. 5. qui habetis. & c. vlt. non tamen damnamus eos ſi hęredibus relinquãt. † Si autem illicitas negotiationes faciat, vel aliàs iniuſtè aliquid quęrat ſine calumnia alicui facta, ſacerdos debet ei iniungere vt in bonos vſus expendat, puta erogando pauperibus, vel eccleſiis, vel aliis. ar. 24. q. 3. ſi quis ro.

ſup. de

suprà de vo.& vo.re.magnæ.quod super his.

4 † De eo autem quòd quis lucratur in ludis, si tractus fuit, non tenetur restituere, quia tunc nihil dolo fecisse videtur, secùs esset si alium traxisset, quia tunc reddere tenetur, quasi qui dolo fecit, sed hîc fortè melior erit conditio possidētis, sed si aliquid amisit potest repetere. Item qui causa recreationis modicum ludit, non tenetur restituere. argum.ff.de alea. per totum. 14.quæst.5. non sanè.ff.si quadr. pau.l.1. §.cum ariete.

5 † De quæsitis in bello & damnis ibi datis alibi no. infrà de ho.sicut. hypocrita autem qui sub nomine boni Christiani multa quæsiuit, ea restituere tenetur, quia per fraudem quæsiuit. 14.q.5.c.si sed fortè non illi, qui dedit quia cōsecutus est mercedem suā. Sed de hoc fortè probabiliter dubitari posset, si sine causa impeditur, vel alius princeps faceret aliquam constitutionem contra ius naturale, puta quòd dominia de vno in alium transferrentur sine causa, si constitutio in foro animæ esset seruanda. Et videtur nobis quòd non, imò nec in foro iudiciali, quod plus est: vt not. suprà de consti. quæ in. Imò plus videtur, quòd etiam si constitutio iusta fuerit ex causa, scilicet iusta, sed illa causa iusta cessat in casu, de quo modo agitur, vel in foro animæ vel communi, tamen constitutio tantùm restringenda est ad eum casum, vbi fuit iusta constitutio, vt verbi gratia: Iusta est constitutio quę dat exceptionem Macedoniani propter iustam causam, sed si certum esset, quòd illa causa non subesset, vt si in necessitate mutuasset, peccaret qui exceptione se defenderet.

6 † Constitutiones autem quæ sunt contra salutem animæ, vt de vsuris, & de iuramentis non seruandis, seruari non debent. suprà de iureiuran. cùm contingat. sacræ enim leges in his non dedignantur sacros canones imitari. Quidam tamen alij dicunt, quòd ex quo facta est constitutio, licet contra ius naturale, dummodò iusta causa fuerit constitutionem illam faciendi, licet postea eueniat casus, vbi cessat causa iusta, tamen constitutio est seruanda, quæ generaliter fuit facta. Non potuit enim nec fuit etiam expediens omnes articulos sigillatim comprehendere. ff. de leg. non possunt. nisi sit talis casus, qui à iure excipiatur. *Pauperibus.* vbi nescitur, cui restitui debet, alias ipsi restituēdum esset. infrà, de vsur. cùm tut. vel dic melius, quòd id quod soluitur pro pœna, tantùm est pauperibus erogandum.

CAP. IX.

E*CCLESIAE in qua diuina.*

CAP. X.

I*MMVNITATEM ecclesiasticam.*

NE CLERICI VEL Monachi secularibus negotiis se immisceant.

TIT L.

SVMMARIVM.

1 *Negotium seculare quot modis dicatur.*
2 *Sumens victualia vt carius vendat grauiter peccat.*
3 *Negotiationes honestæ quibus de causis fiant inhonestæ.*

CAP. I.

1 M*VLTA Sunt negotia.* † Tribus modis dicitur negotium seculare: Primò, quilibet actus secularium rerum, sicut hîc enumeratur, à quibus turpibus actibus sit abstinēdum. Secundò dicitur negotiū seculare iudicium, de rebus secularibus, quod licet clericis inter clericos tantùm. 11.q.1.§.ex his. Tertiò dicitur seculare negotium inter seculares homines, quod nō licet clericis, nisi de his, quæ pertinēt ad iudicium ecclesiæ, puta de decimis & consimilib. s.de iudic. quanto. 88.dis. per totum. *Ad quæ.* s. negotia secularia. *Conductores.* de hoc no.s. de obli. ad rat. c.vnico. *Præposito.* id est, ordini vel religioni.

2 *Negotium.* Si † quis enim tempore fertilitatis emat multa victualia, vt tempore famis abundet, vt Ioseph propheta fecit licitum est, imò etiam si non tantùm pro se, sed vt etiam aliis vendere possit tempore famis eo pretio, quo tunc ab aliis vendebatur, dummodò in hoc vltimo casu hoc faciat, quia homines propter abundantiam ad gentes alias dispotabant, vel quia debitam curam circa victualia non adhibebant dispensantur, sed si emant vt carius vendant, nulla vtilitate pensata, peccant omnes, & grauius clerici. 14.q.4. quicunque.

3 † *Negotium.* negotiationes alias honestæ fiūt inhonestè ex causa, puta cupiditatis. Item ex tempore, puta in festiuitatibus. Item ex loco, vt in ecclesia vel persona, vt clerici. Item quidam sunt, in quibus nullo modo licet negotiari, vt in his, quæ nec per se, nec cum admixto possunt esse vtilia, de quibus dicit. ff. de contrahen. emp. quòd sæpè. §. veneni mali. Sed si sit venenum, quod possit esse vtile cum admixto, vel pro feris bestiis occidendis: vel sint gladij, vel colores, quia possunt esse vtilia ad aliqua, scilicet ad sui defensionem, vel ad colorandum hominem, vel mulierem pro bono, licita est in iis negotiatio.

SVMMARIVM.

1 *Clerici non debeant capi, vel conueniri à secularibus iudicibus.*

CAP. II.

S*ACERDOTIBVS. Ministri.* generales. *Ministri.* repete quod dixi supra, de obl. ad ra. cap.1. *Subueni.* vt det ei pecuniam ad satisfaciendum de fraude, vel etiam vt det ei aliud auxilium, vel fauorem, non tamen dicimus quòd sub seculari iudice debeāt capi, vel conueniri, quamuis quidā contradixerunt.

CAP. III.

N*ON magnopere. Legendas.* ex hoc videtur, quod si aliquis de prædictis exit ecclesiam suam, vel claustrum, & legit leges, quasi studens in eis, licet non vadat ad scholas tamen incidit in canonem. *Duorum.* hodie statim est excommunicatus. j. eod. super. *in nulla.* vt not. suprà de postu. cap.1.

CAP. IIII.

S*ED nec. Procuratores.* generaliter.

CAP. V.

C*LERICIS. In sacris.* idem etiam si non in sacris. *Agitare.* cognoscendo de ea vice eius iudicis, qui sanguinem fundere consueuit in similibus casibus, sed si de causa criminali cognosceret vice alicuius episcopi, qui nō pœnas sanguinis, sed retrusionem in monasterium facere consueuit, non peccat, nec fit irregularis. arg. suprà de procur. tuæ.

CAP. VI.

S*ECVNDVM instituta. Lucri.* nisi lucrum proueniat ex opere vel re sua. suprà c. prox. & suprà eod. cap.1. *Suo.* nomine enim monasterij si pauper est, possunt aliorum possessiones conducere. *Firmas.* terrarum vel ecclasiarum quas laici non possunt possidere.

CAP. VII.

R*ELATVM est quod monachi.*

CAP. VIII.

S*ICVT te. Accepimus in sacris.* secùs in non sacris. si tamen instrumēta fecerint antequam eis interdicatur, tenentur, sed postea non.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Clericus nec iudex, nec aduocatus esse debet in causa sanguinis.*
2 *An clericus possit esse præpositus in bello.*
3 *Clerici cur prohibeantur esse chirurgici.*

CAP. XI.

1 SENTENTIAM *sanguinis.*† *Dictet.* etiam si non faciat vt iudex, quia ad minus est cõsilium, vel auxilium. Idẽ credo, quòd nec testes in causa sanguinis recipere debet, nec scribere authenticè arg. hîc. quia si non debet esse iudex in tali causa, supra, eodem clericis. 23. q. fi. his ergo. eadem ratione, nec testes scribere, recipere, vel authenticare, scribere tamen non in forma authentica fortè non faceret irregularem. Item nec aduocatus sit in causa sanguinis. 51. di. cap. 1. 50. d. si quis vi. *Intersit.* hoc non facit irregularem, nisi intersit authoritatem præstans vel auxilium.

2 † *Præponatur.* & sic nec bello præponi debet, posset tamen dici, quòd bello præponi possunt, quod non est rectè ad occidendum, sed ad sua recuperanda vel defendenda, vt no. de resti. spo. olim. sed tamẽ non in his personis, quæ quasi rectè viri sanguinum sunt, vt balistariis & ruptariis.

3 † *Chirurgiæ.* isti chirurgici non prohibentur, nisi propter periculum, in quos quis sæpe errare potest, sed si in laicatu aliqui hoc officium exercuerint, licet multi in eorum cura, sed non propter eorum negligentiam mortui sunt, non sunt irregulares. ar. infrà, de homi. tua. sed in clericatu omnibus prohibitũ est, quia non est officium clericale, vnde deponendi sunt. Non tamen omnes credimus irregulares hoc ipso, quòd hoc officium exerceant, sed si mors secuta inde fuerit, etiam sine culpa eorum, satis posset dici quòd sunt irregulares. arg. infrà, de homi. tua. vbi no. Item nec sequentes sunt irregulares, nisi mors inde prouenerit. † *Balistariis.* dicunt quidam, quòd si quis in iusto bello balistario & ad sui defensionem, nõ impugnationem ministraret balistam, vel sagittas, & ipse balistarius postea occidat quenquam, nõ est irregularis, dummodò non intendat principaliter, quòd balistarius aduersarium occidat, nec balistarium credebat intendere ad occidendum, sed ꝙ se vel sua defendat, vel recuperet, licet in veritate eũ occiderit, quia alienum dimittere noluit, nec ab alterius impugnatione desistere, & sic probatur, hîc enim qui balistam parauit, facto homicidiũ non fecit, nec consilio, nec mãdato, quia nec eũ occidi voluit imò voluit eum alieno iuri cedere, & hoc intẽdebat, ergo nõ est homicida. 50. dist. si quis. vide & j. de cle. percus. c. fi. & c. 1. infrà, de homi. significasti. sed si alterum prædictorum interuenisset, scilicet, quòd ipse qui parauit balistam intendebat principaliter occidi quẽquam per eum, vel credebat balistarium ad hoc intendere, eum crederem irregularem, quia ad minus auxiliatur ad homicidium faciendum. ar. infrà, de hom. significasti. principaliter autem ideò dico, quia si nõ principaliter ad hoc intendat, sed secundario, videlicet, vt si aduersarius noluerit aliena dimittere, quòd impugnetur balistis & sagittis, nõ crederem irregularem, quia si contrarium diceretur, iã nulli bello interesse liceret, cùm ibi quasi semper homicidia præparentur. 24. q. 1. noli æstimare. & c. se. tamen melius credimus, quòd benè esset irregularis, quia nunquàm etiam in iusto bello, licet ministeriũ vel consilium ita immediatum præbere bellis. infrà, de pœ. quòd in dubiis. Si verò in iniusto bello etiam ad sui defensionem ministraret prædicta, dicunt esse eum homicidam & irregularem, quia causam & auxilium dedit homicidio, cum nulli licito operi instaret, imò illicito scilicet iniusto bello, vnde sibi debet imputari, & quòd non adhibuit diligentiam, quam debuit in homicidium, vt non fieret, imò diligens fuit, vt fieret. arg. de homi. Ioannes. & c. vlt. & in multis c. eiusdem tit.

☞ † Sed dices quare ergo reputatur homicida & irregularis ille, qui scribit sententiam contra damnatum ad mortem? Respondeo, ille directò & principaliter morti, licet iustè consilium vel auxilium præbet. Dicunt tamen alij, quòd istis qui quasi rectè sunt viri sanguinum parare balistas, vel huiusmodi est prohibitum, etiã in iusto bello, sicut & eis præesse est prohibitum, vt hîc, sed ensem vel lanceam eis ministrare non est prohibitum, nec inducit irregularitatem.

SVMMARIVM.

1 *Religiosi an possint audire leges & physicam.*

CAP. IX.

SVPER *specula.* & infrà. *Exeuntes.* de claustris suis, si enim ibi audirent, vel legerent secùs. *Statuit.* suprà eodem. non magnopere. *Excommunicati.* absolui tamen hos posse credimus à quolibet episcopo. *diuersas.* quia quidam dicebant quòd erat canon latæ sententiæ, alij ferendæ. *Ipso facto.* si per duos menses exiuerint ad legendum leges, vel physicam, non enim videtur quòd hoc ipso quod audiuerint, nisi per duos menses perseuerauerint, quod sint excommunicati, & hoc satis innuit infrà vbi dicit, quòd decani & alij consimiles, non incidunt in canonem, nisi per duos menses perseuerauerint. Alij tamen dicunt, quòd statim sine expectatione temporis sunt excommunicati. *Loco.* id est, studio. *Funiculos.* id est, discipulos. *Bellatorum.* id est, prædicatorum.
1 † *Personatus.* si autem curam habeat aliquis animarum, si non sit sacerdos, nec in dignitate vel personatu constitutus, dixerunt quidam, quòd potest audire leges & physicam, sed certè nos non videmus, quòd hoc esse possit, nisi sit sacerdos vel personatum habeat, nisi ex dispensatione fortè, quia dispensaretur secum in dilatione ordinum, & tunc ita credimus eum teneri, ac si esset ordinatus, nisi fortè delegatione, vel vt vicarius faceret, de quibus non est dubium, quòd non tenentur hac constitutione. *Præscriptum.* scilicet duorum mensium computandorum ab exitu monasterij, vel ex quo leges vel physicam audire cœperunt. suprà eodem, non magnopere. *Extendi.* scilicet quòd si de ecclesiis suis exiuerint personæ prædictæ, & per duos menses fuerint in scholis huiusmodi, ꝙ sint excommunicati.

FINIS LIBRI TERTII

LIBER QVARTVS.

DE SPONSALIBUS & matrimoniis.

TIT. I.

CAP. I.

DE Francia quidam nobi.& ǰ.Lege.id est.cõ suetudine.iisdem vtuntur. alias enim solennitates habent Saxones, alias Frãci, quæ tamen non sunt de substantia matrimonij, licet peccatum sit omittere.30.q.5.nostrates fœminæ.Subijciatur.quo ad substantiam enim matrimonij, cõsuetudo nihil potuit statuere,quo ad accidentia fortè posset, puta circa dotem.arg.s̄.de test.Rainutius.

CAP. II.

PRæterea hi qui.

SVMMARIVM.

1 Matrimonij diffinitio,& vnde dicatur.
2 Quo in loco fuerit institutum matrimoniũ,& quibus de causis fuerit institutum in nu.3.
4 Quis possit contrahere matrimonium.
5 An per procuratorem possit quis contrahere.
6 Tria sunt bona matrimonij,& qualia sint.
7 Quot sint impedimenta matrimonij.

CAP. III.

IVVENIS. Nondum septenem. † Sed septennio proximam.ǰ.eo.sponsam.puta,quia erat sex annorum & dimidij,vel amplius.arg.ǰ.ti.proxi. attestationes.inst.de obl.quæ ex deli.nas.§.in summa.ff. de mu.& ho.ad rẽ.& doli capacem, quo ad sponsalia. sic enim oritur publicæ honestatis iustitia.ǰ.ti.prox. literas.Vel dic,ꝙ ducta fuit ante septennium, sed in domo detenta post septennium.ǰ. ti. proxi. duo. si autẽ non esset septennis,nec proxima, nec in domo post septennium retenta,benè posset ducere consobrinam.vt ǰ.ti.prox.literas.& c.duo.Dubitationem. licet non sit verisimile,quia tamen tutius est, præcauendum est,vel dic non esse verisimile,ꝙ eam corrupuerit,sed ꝙ malitia supplet ætatem,& ꝙ aliquid intendunt de sponsalibus, & ideò oritur impedimentum publicæ honestatis iustitia.

1 †Matrimonium est viri & mulieris cõiunctio indiuiduam vitæ consuetudinem retinens.27. q.2.c. 2. Dicitur matrimonium quasi matris munium,id est, officium,quia plus est officium matris in matrimonio,quàm patris.Contrahitur autem matrimonium solo consensu.27.q.2.sufficiat.

2 †Fuit autem institutum matrimonium in paradiso per illa verba:hoc nunc os ex ossibus.ǰ.de diuor. c.gaudemus.

3 †Causæ principales, quare matrimonium fuit institutum,sunt duæ,scilicet susceptio prolis,& vitatio fornicationis.22.q.2.§.his ita.aliæ causæ sunt multæ,reformatio pacis,pulchritudo vxoris & multæ aliæ.Et licet ille qui contrahit, nullam de principalibus causis attendat,tamen tenet matrimonium,nisi contra illas causas intenderetur, puta qđ non nasceretur soboles.32. q.2.solet.

4 †Potest autem contrahere quisquis qui potest consentire in carnalem affectum, nisi expressè prohibeatur,vt minor 14.an.ǰ.eod.tuæ fra. & qui vtroque testiculo caret.ǰ.de fri.&male. quod sedẽ. Item nec furiosus.33.q.3.neque furiosus. Est enim edictum de matrimonio prohibitorium.ǰ.eod.cùm apud se.

5 †Item potest quis contrahere per procuratorem, dummodò duret voluntas eius, vsque quo consentiat alius.s.absens, sed si eum pœniteat antequã absens consentiat,non tenebit factum procuratoris,etiam si ad procuratorem vel absentem cum quo cõ trahitur, non perueniat reuocatio, quia ibi deficit consensus in idẽ tempus concurrens,sine quo nõ tenet matrimoniũ.28.q.2.sufficiat.ar.cõtra. s̄. de ꝓcu. in nostra.sed hoc speciale credimus in matrimonio scd̄m quod etiam si non perueniat reuocatio ad ꝓcuratorẽ,dũmodò cõstet, ꝙ non tenet matrimoniũ.

6 †Bona matrimonij sunt tria,fides,proles,& sacramentũ.Fides est,vt neuter coniugũ adulteretur.Proles attenditur,vt eã amet, si Deus dederit suscipiat & educet.Sacramentum attenditur,vt matrimoniũ nõ separetur,licet enim thori diuisio fiat propter adulterium,nõ tamen separatur matrimonium.32. q. 7.nisi quando alter coniugum de præsenti ad religionem transit.s̄.de conuer.coniug.ex publico.

7 †Impedimẽta matrimonij sunt.12.s. quę dirimũt matrimoniũ.Primum,furor.33.q.7.neq; furiosus. Secundũ omninò sectus, & impotens coire.32. q.7.illi qui.Tertiũ.affinitas.ǰ.de eo.qui cog. con. discretionẽ.Quartum,si errat in persona.Quintũ,si est in conditione seruili.Sextum,votũ solenne.Septimũ,si machinatus est in mortem prioris coniugis ,vel si eam in coniugem ducere promisit.Octauũ,si est alterius cultus.s.sarracenus vel Iudęus.Nonũ,si per vim coactus est contrahere.Decimum,ordo,vt in sacris ordinibus sit constitutus.Vndecimum, si est alteri nupta.Duodecimum,publicæ honestatis iustitia.Sunt & alia duo quæ impediunt,sed non dirimunt.s.tempus feriatum,& interdictum ecclesiæ.

SVMMARIVM.

1 Honestas publica est,quando cõtrahentes intelligunt quid agatur,licet illud non teneat.

CAP. IIII.

AD audientiam.Quod si ille.hęc adiectio nihil facit. Implere propositum. impediente publicę honestatis iustitia:vt not.s̄.c.proxi.Et no.quod vbi cõtrahentes intelligunt quid agatur, licet illud non teneat,surgit tamẽ inde publicæ honestatis iustitia, vt hîc dicitur.vbi autẽ non intelligũt,secùs.ǰ.c.prox.literas.& c.accessit.idem intelligo si frigidus cõtraxit, quia nullus cõsanguineus eius eam habere poterit. 27.q.2.quidam desponsauit.& idem fortè dicendum est in monacho & sacerdote,& aliis huiusmodi.

SVMMARIVM.

1 Mulier virum vagabundum sequi non tenetur.

CAP. V.

DE illis autem.Promittunt.hîc fiunt sponsalia de futuro.Transferentes.mulier virum vagabundũ sequi non tenetur.ff.de ope.lib.suo.32.q.2.si quis.

CAP. VI.

DE muliere. Vim.alia enim cadit in constantẽ virum,& dirimit matrimonium,alia quæ in meticulosum,& non dirimit de hoc not.s̄.quod me. cau.dilectus.

CAP. VII.

EX literis.intelligit.hæc decr.loquitur, quando aliqui intendebant sponsalia contrahere, sed non intelligebant vires & effectus sponsalium, vel quia pro eodem reputabant sponsalia & matrimonium,vel quia non credebãt per spõsalia se ligatos, quin cum aliis contraherent. vel alia huiusmodi,

quidam etiam intelligunt, quando secundum diuersa vulgaria loquebãtur, nec se inuicem intelligebãt. Sed hoc non videtur verum, quia qui non intelligit, non consentit. ĩ. de bap. maiores. circa prin. Nec est mirum, si est aliud quando non intelligit vim datam verbis & effectum datum à iure, quia nemini licet ignorare ius, & maximè ius sponsalium non licet ignorare contrahentibus, sed factum vel vulgare alterius benè licet ignorare, tamẽ & illa expositio potest sustineri, quando diuersa vulgaria habebant cõtrahentes: nec vnus vulgare alterius intelligebat, nec valet quod dicit, quod non potest esse consensus, si se non intelligunt, quia hæc decret. loquitur quando tractatus præcessit de matrimonio contrahendo, & in hoc ipsum consentiebat, & hoc agebatur, & tunc ex quo vterque dicit verba in suo vulgari, quæ sonãt præsentem consensum sufficit. *intelligit.* vt dicit, cùm tamen præsumatur intelligere, cùm sint eiusdem vulgaris. *Sciat.* quòd non furiosi. *ætate.* quia non minores. *Quo cognito.* s. ꝙ sunt idonei, scientia & ætate. *non intellexerit.* id est, si dicat se non intellexisse, cùm tamẽ contrarium præsumatur. *Intelligentiam.* non solùm quam poterat ex verbi proprietate, sed etiam à iure appropriata sibi. *solent.* ff. de leg. 3. non aliter. ĩ. de ver. sig. intelligentia.

CAP. VIII.

SPONSAM *alterius.*

CAP. IX.

EX *parte. eam ab eo.* per hæc verba intelligo cõtrahi matrimonium de præsenti, ꝙ est no.† *Habituram.* licet verba ista sonent futurum tempus, tamen sponsalia non sunt de futuro, imò statim matrimonium contrahit, sed quòd promisit de fide seruãda respexit ad futurum, & idẽ dico in omnibus verbis, quæ sonant in futuro. V.G. promitto quòd tenebo te in vxorem, idem ac si dicat, habebo tecũ matrimonium, vel acipio te mecũ, & promitto quod de facto tenebo te pro vxore, quæ tamen modò es vxor de iure, & etiam sine promissione tenetur ad hoc ipsum, secùs esset si diceret: promitto quòd con traham tecum vel accipiam te in meam, quia verba hæc nõ referuntur ad factum tantùm, sed etiam ad ius, vt sit sensus, promitto quod tunc fiam tua legitima vxor.

Alij dicunt, quòd idcircò per verba de futuro fit matrimonium, quia in prin. decre. ponuntur verba quæ trahunt futurum ad præsens. s. ab eodem tẽpore, & eadem repetita intelliguntur in verbis vxoris, & non habent locum, nisi vbi præcessit tractatus de matrimonio contrahendo. *Tunc.* id est, cùm fornicatur. *Inducta.* & si nullam superduxisset, tamen eam recipere tenetur, quia mulier non fuerat fornicata, sed & si mulier fuisset fornicata, eam accipere tenetur, quia aliam superduxerat.

SVMMARIVM.

1 *Iurans accipere vnam de fialibus alicuius, & postea cognoscat vnam, an præcisè cogatur accipere illam.*

CAP. X.

1 EX *literis.* †*Impubescentes.* Quæritur si quis iurauit accipere vnam de filiabus alicuius, & postea cognoscat vnam, an præcisè cogatur accipere illã. *at.* quod sic. ff. de contrahẽ. emp. si emptor. ff. de sol. Stichum aut Pamphilũ. quia se coarctauit. ff. si quis cau. l. 3. 15. q. 1. si quis in sa. Sol. quidam dicũt eum cõpellendum eam accipere. Alij dicunt plus, ꝙ cognoscendo eam, ratificantur sponsalia, vel potius fit matrimonium. Nos dicimus, ꝙ cùm nõ interuenerint inter eos neque sponsalia, neque matrimonium, nec etiam possunt interuenire, nisi inter certas personas quod licitè contrahit cum alia. *Patres.* hoc iuramentum intelligit, ꝙ bona fide dabit operam, ꝙ inuicẽ contrahant. *Alterius.* i. supradicti. *Compellas.* ĩ. eodem requisiuit. contra. Sol. hoc de rigore illud de misericordia. Sed contra mortaliter peccat veniendo contra iuramentum, ergò potest cogi ad eius obseruationem. 24. q. 3. tam sacerdos. propter hoc Hug. dixit illam non esse decre. Alij dicunt, ꝙ illa est decr. & ius commune continet. & est speciale, vt non cogatur quis seruare iuramentum propter futurum periculum. Alij dicunt, quod cogendi sunt, vt de nolentibus fiant volentes, vt ibi, sed non finaliter, vt in cõtrario. Alij exponunt ibi potius, id est prius.

CAP. XI.

NON *est. Petant.* vxor petitur per interdictum de li. exhi. ff. de lib. exhi. imo. C. de nup. si inuita. & hoc cùm inuita tenetur, secùs autem si voluntariè, quia tunc competit officium iudicis. *Ibi.* eis autem exeuntibus sine aliqua absolutione, possunt dicere officium. 81. di. si quod. quia non est terra interdicta, sed organa suspensa ad tempus, tamen irregulares fiunt qui ibi celebrant.† *Officia.* ergò nec Chrisma, nec extrema vnctio, nec etiam matrimoniũ, nec sepultura. ĩ. de pri. vt priuilegium. nec ad ordinespoterit aliquis laicus loci interdicti promoueri, qui autem ante erant clerici cùm non sint interdicti ad alios ordines poterunt promoueri, sed de corpore Christi, melius dicitur, ꝙ conferri potest interdictis pœnitentib. ĩ. de sen. exc. permittimus. Item matrimonium credimus posse fieri apud interdictos, quia & apud infideles est. suprà, de presb. non bap. veniẽs. 26. di. denique. Item chrismare debent. ĩ. de sen. excom. responsio.

CAP. XII.

PRæterea *de muliere. à viro.* cum quo contraxit per verba de futuro. *Impetitur.* vt cogatur matrimonium consummare, *confiteri.* etiam si publicè confiteretur non videtur ei credendum, quia vnus testis. 4. q. 3. §. item. & quia turpitudinem alle. 14. q. 5. nõ sanè. sed hoc est speciale propter periculum animæ. *Iuramentum.* secùs si iurasset. ĩ. de consang. & affini. super eo.

SVMMARIVM.

1 *Coactio sola sufficit, vt matrimonium secundum impediat.*

CAP. XIII.

VENIENS. *Alij.* qui eam desponsauit per verba de præsenti, alioquin nõ esset obiectio, nec dubitatio ꝙ sequẽs matrimoniũ teneret. *Eos.* inter mulierem & primum virum. *Causa.* inter mulierem & secundum virum melius credimus, quòd causa ageretur inter mulierem & primum virum, per id quod sequitur à priori viro iudicio ecclesiæ &c. *Consentire.* quod eius esset vxor. *Ipse.* scilicet vir. *De illo.* scilicet T. cui tertio nupserit, vel de primo. *Alio.* s. secundo viro C. *Defunctus*, antequam contraxisset cum secundo, cui fuit inuita tradita. *Ille.* idem vir. *Decessit.* maximè, nam sola coactio sufficit, vt matrimonium secundum impediat. *Maritali.* prima enim sponsalia non poterunt impedire hoc matrimonium, quia fuerunt in iudicio ecclesiæ separata, nec secunda quia fuerunt coacta, & quia mortuus erat maritus. *Alioquin.* id est, si noluerit ipsam M. maritaliter tractare. *Restiterint.* nisi proponendo de iure. s. quod ipse T. nõ sit maritus M. sed suus, nam hoc illa quæ dicitur superinducta, potest proponere coram ipso iudice delegato, vel etiam ordinario, licet aliàs nõ sit eius ordinarius vel delegatus. arg. ff. de qui. re. ad eun. iu. ea. per totum. imò & post sententiam potest appellare & exe-

cutionem sententiæ de iure impedire. ff. de re iudi. à diuo. §. si super. suprà, de sent. & re iudi. cùm super contro. vbi not. hoc verum est si agat petitorio sed si agit possessorio, non esset admittẽda, sed nos contrarium dicimus .s. quod est admittenda & assistit hæc mulier viro, vt no. plenè. s. de sent. & re iudi. cùm super contro. & non poterit proponere hæc mulier ad impediendum restitutionem de proprietate. s. quòd prius fuerit desponsata, vel quod non teneat matrimonium cum alia contractum propter aliquod impedimentum, nisi fortè incontinenti probare vellet. s. de resti. spo. litera. in fi. sed poterit dicere quod alia mulier nunquam fuit in possessione viri tanquam mariti, vel quòd vir non spoliauit mulierem possessione sui sed ipsa mulier virum spoliauit possessione sua: vel alias legitimas exceptiones. † *Restiterint*. no. quòd licet tertia persona quæ dicit se potiorem in matrimonio sit admittenda, assistat illi qui principaliter conuenit super matrimonio, non tamen sibi est præferenda in prosecutione causæ, quia non ad eam primo loco pertinet defensio huius causæ, & tunc tantum præferri debet tertia persona. ff. de re iudi. sæpe. Itẽ dicimus quòd si illa quæ conuenitur super matrimonio, inducat testes super vno articulo, videlicet quòd quãdo contraxit cum illo qui eam petit in vxorem erat minoris ætatis, & defecit in probatione & postea alius vir, qui tenet eam super eodem artic. velit inducere testes, admittendus est, si ignorauit quando primò mulier induxit testes, super eod. de hoc no. s. de sent. & re iudic. cùm super.

Nec obstat si dicit, quod debet probare de præuaricatione prioris mulieris. ff. de præua. præuaricationis. quia illa loquitur, quando sententia lata est, hic autem loquimur, quãdo sententia non est lata, imò plus videtur quòd in causa matrimoniali secundum omnes etiam si sciuit, quando prima mulier testes inducebat, tamen tertia persona admittenda est super eo artic. ad producendum testes, quia etiam in eadem persona admitteretur etiam post sententiã diffinitiuam. s. de sen. & re iudi. lator. consanguinei.

SVMMARIVM.

1 *Metus alterius quàm eius qui contrahit, quando impediat matrimonium. & in nu. 2.*

3 *Officium iudicis est assignare partibus locum tutum.*

CAP. XIIII.

CVM locum. Metus, qui caderet in constantem virum. ff. quod met. causa. metum. 32. q. 6. indignantur. de hoc not. suprà, quod met. cau. cùm
1 dilectus. j. c. veniens. † *Coactio*. i. vis, quia capitur vel tenetur, vel ligatur vel huiusmodi: metus autẽ alterius quã eius qui cõtrahit impedit matrimoniũ, vt si pater timet mortem vel captiuitatẽ sibi imminere, & propter hoc filia consentit nuptiis, quas pater pro ea cõtraxit, vel etiã ipsa hoc timore vel alio simili ducta contrahit, non valet matrimoniũ. ar. eius quod econuerso dicitur de patre, quia iustus metus est in eo, si timet stuprũ, vel seruitutẽ filiorũ. ff. quod me. cau. isti quidẽ. ar. 31. q. 2. si verũ. & c. de nep. sed illa c. loquũtur, quando etiã sponsæ erat inuitæ, sed certè nõ videtur, quod ibi alia de causa inuitæ fuerint, nisi propter pericula eorũ, qui habebant eas in potestate, & hoc non videtur solùm locũ habere in patribus, sed in aliis qui filios habent in potestate. Hoc autẽ constat, quia si consensus cõtrahentium esset liber, quamuis patres haberent iustum metum, tamẽ matrimoniũ tenet. Alij tamen dicunt quod non impeditur matrimonium, licet filia timeat mortem patris.
2 † *Vel coactio*. i. si metus vel coactio interueniat super eo, vbi consensus requiritur, verbi gratia: si cogitur cõtrahere matrimonium, sed si super diuersis interueniat vis & consensus, verbi gratia: Incarcerauit quis aliũ, vt ab eo pecuniam extorqueret, si idem vim & vincula patiens cõsentiat in matrimonium, vel etiã alium contractum tenet, nã & agere potest per procuratorem, & per consequens procuratorem constituere & vsucapere. ff. de min. Papi. ff. ex qui cau. ma. in integ. ait prætor. nisi fortè in vinculis constitutus captus esset ab hostib. & propter hoc esset seruus, nam tunc cõsensum non haberet, vt in præalle. l. ait prætor. *ventilatur*. quidam enim petebat eã, quia dicebat se cõtraxisse cum ea per verba de præsenti vel
3 de futuro. † *Eam*. no. ad officium iudi. pertinere partib. locum securum assignare. 3. q. 9. hortamur. ff. de arbit. Pompo. §. si arbiter. sup. de testi. cùm olim. *Timere*. sicut mandat eam in obscuro loco poni, quia timebat, ne vir eam raperet, etiamsi de iure eam non posset habere. † *Donec*. idcirco differetur restitutio, quia agebatur petitorio, vel quia timebatur sæuitia viri. s. de ordi. cog. intelleximus. s. de restitut. spol. literas. & c. ex transmissa. & c. ex parte. vbi no. de hoc. quia nunquam eam transduxerat, & ideò non habebat locum petitio restitutionis.

CAP. XV.

VENIENS *ad nos. Cui*. sponsalia fuerunt de futuro. † *Cognouerit*. matrimoniali affectu, aliàs enim si protestaretur se eam cognoscere adulterino affectu, secùs. ar. eo. tua. Alij contradicũt quãtuncunque enim protestetur, sibi non prodest sua protestatio, cùm non fuerit iusta causa protestationis. de hoc no. s. de cõsti. cũ M. nec ob. decr. tua. quia ibi non fuit substantia contractus cõniugalis, nec forma contrahendi matrimonium.

Et hoc est verum, nisi fortè ipsi mulieri protestaretur, quia tunc in hoc ambo cõsentire videntur, sed & tunc non prodest sibi protestatio, quia nõ admittitur probatio in contrarium. j. eo. is qui. Item ea ratione non credimus sibi prodesse protestationem, quia turpis est, sicut nec prodest ei turpis conditio, imò ea reiecta, teneret matrimonium. j. de condi. apposi. c. 1.

CAP. XVI.

COmmissum. Dedit. iste qui promittit cum aliqua contrahere matrimoniũ, statim sponsalia contrahit. contra. s. de conuer. coniug. ex publico. s. de iureiur. peruenit. s. de vot. & vot. redemp. scripturæ. 17. q. 1. qui bona. 28. q. 1. ex his. Solu. iste non fecit votum, vnde contrahendo non fit transgressor voti. s. de vo. literaturam. & si contrahit propositum gerens in mente continendi & vouendi non facit contra conscientiam. 27. q. 2. beata. quia firmiter nõ proponit ad religionem transire, sed nec à se hoc propositum repellit, sed super hoc firmam deliberationem reseruat post contractum matrimonium, vnde bonum fuit consilium, vt adimpleat, quòd iurauit, quamuis iuramento non obstante possit vitam monachalem eligere, quia melius est vtrũque seruare, quàm alterum tantùm. si. s. de iureiur. debitores, 22. q. 4. innocens.

Dicũt alij quod hic vir, circa finem biennij erat, & tunc cœpit suspirare, id est, cogitare, quòd in futurum. s. post duos annos intraret monasterium. Sed fortè interim intrare nolebat, quia adhuc in domo propria volebat melius probare onera ordinis, vel fortè tenebatur aliquibus debitis, quæ primò soluere

volebat, vel ex similibus causis ingressum monasterij protrahebat, vnde benè consuluit ei Papa, quod, ex quo non alligat se monasterio, & alligatus est iã quod in fine biennij aliud ligamen superadderet, ꝙ illud ligamen superaddat, cùm dubium sit quid futura pariat dies, vel per mortem, vel per mutationé voluntatis, sed si vir dixisset prӕterea, ego statim volo intrare monasterium respondisset ei, intra, & non contrahas, cùm ille contractus esset ad decipiendum tantum.

CAP. XVII.

REQVISIVIT à nobis. Cogenda. s. eod. ex literis. contra. solu. vt ibi.

SVMMARIVM.

1 *Primum matrimonium quando impediat secundum.*

CAP. XVIII.

CVM in apostolica. Proposuit. Cuilibet credendũ non esset. arg. C. de man. prin. l. 1. tamen propter fauorem matrimonij & bonam fidẽ quã habuerunt, licet non secundum conscientiam, tenet matrimonium. *Protulerint*. j. de eo qui du. in ma. quã pol. ex literarũ. & c. cùm haberet, contra. Sol. dicũt quidam, quod si scienter contrahunt, non tenet, sed ignoranter secus. Nos dicimus, quod si primum tenuit de iure, secundum nullum est, cùm eodem tempore quis non possit habere plures, veruntamen si ignorantes contraxerunt, soluto matrimonio morte, cogendi sunt de nouo contrahere. argumentum j. de eo qui du. in ma. quam pol. cap. 1. & c. veniens. quamuis ibi non dicatur, quod sint cogendi, si verò scienter, nullo modo tolerandum est secũdum matrimonium. infrà, de eo qui du. in ma. ex literarum. & cap. cùm haberet. si verò primum matrimonium non tenet de iure semper tenet secundum matrimonium, vt hîc.

CAP. XIX.

IN præsentia. Annorum. C. de repu. in Auth. hodie. ff. de diuor. vxores. cõtra. sed illa correcta est per canones.

CAP. XX.

INTER opera charitatis. Remissionem. 32. q. 1. non est. 32. q. 1. c. cõtra. Sol. illud loquitur de incorrigibilibus: hîc de corrigibilibus.

CAP. XXI.

AD id quod per tuas. Copulauit. ad suasionem vitrici mulier alij nupsit, vel mulier prima sponsalia eius nomine contracta rata habuit, licet contra proprium velle. *Cohabitans*. & ab eo carnaliter cognita, aliàs per solam cohabitationem: non iudicarem matrimonium vt not. infra tit. proxi. attestationes. *excludat*. nisi vis, vel metus in detinendo interuenisset, arg. ff. quod met. cau. l. 1.

SVMMARIVM.

1 *Si quis cum duabus contrahat sponsalia, debet primæ tantùm adhærere. Fallit. vt hîc.*

CAP. XXII.

SICVT ex literis. Iuramentum. idem credo si in primis sponsalibus non interuenit iuramentum, & in secundis interuenit. arg. suprà, de iureiu.

1 quanto. † *Compellas*. No. quòd si quis cum duabus contrahat sponsalia, primæ tantùm adherere debet, & cogendus est ad eam redire, vt hîc. Fallit in casibus. Primus est, si alter sponsorum ad religionem transeat. s. de conuer. coniug. ex publico. Secundus est, si sponsus vagus non inuenitur. s. eo. de illis auté. Tertius est, si alter coniugum leprosus vel paralyticus fiat, vel nasum amittat, vel aliquid ei deterius cõtingat. j. de coniug. lepro. c. literas. s. de iureiu. quemadmodum. Quartus est, si superueniat affinitas. 27. q. 1. si quis sponsa filij. & sufficit in hoc casu solam famam probare. s. eod. præterea. Quintus est, si mutuo se absoluant. s. eod. prӕterea. 1. Sextus, si alter fuerit fornicatus. s. de iureiur. quemadmodum. Septimus, si cum alio, contraxit per verba de præsenti. infra, de spon. duo. cap. 1. Octauus est, si in minori ætate fuerunt cõtracta sponsalia ab ambobus, nam cùm ambo ad legitimam ætatem venerint vterque altero inuito licentiam nubendi obtinebit. infrà, de despon. impub. de illis.

CAP. XXIII.

CVM apud sedem. Signis. speciale est in matrimonio vt mutibus contrahi possit propter periculum, quòd esset si contrahi non possit, & contrahere non potest, nisi suus adsit consensus, secùs autem in aliis cõtractibus, qui possunt per procuratores talium celebrari. *signis*. ff. de leg. 3. nutu.

CAP. XXIIII.

DILECTVS filius R.

SVMMARIVM.

1 *Consensus licet sufficiat ad matrimonium contrahendum mutis, in loquentibus tamen non sufficit.*

CAP. XXV.

TVAE fraternitati. Consensum. sponsalia sine verbis fiunt, scilicet per annulli subbarrationem. *Consensum*. licet enim solus consensus sufficiat ad matrimonium contrahendum mutis: vt. s. eod. cùm apud. in loquentibus tamen non sufficit, quo ad ecclesiam sine verbis. argu. 22. q. 2. is qui. ff. de leg. 3. nutu. imò plus videtur, quod etiam si constet modò, quod adinuicem consenserunt, quia hoc confitentur, tamen non est matrimonium sine verbis, vt hîc. Et est hæc ratio, quia sic statuit ecclesia, licet sit contra ius naturale quod est, quod solo consensu cõtrahitur matrimonium, sed fuit iusta causa statuti huius, scilicet ne tantùm sacramẽtum esset in incerto, & si cõtrarium diceretur, sequeretur absurditas. s. quòd si vir & mulier eundo per viam sibi inuicem placerent, & in corde suo desiderarent, quòd essent coniuges, sequeretur quòd inter eos esset matrimonium, quòd nihil esset periculosius, si autem parentes pro filiis contrahant sufficit filiorũ taciturnitas. 30. q. 2. onerantur. ff. de spons. sed qui patris. j. de despon. imp. accessit. de illis. Itẽ vbi pręcesserunt aliqua verba apta ad sponsalia contrahenda, vel matrimonium propter aliquod tamen impedimentum non valent sponsalia vel matrimonium, postea tamẽ per solam carnalem copulam præsumitur matrimonium. j. de eo qui dux. in ma. veniens. j. de coniug. ser. c. vlt. *Nam*. & quòd possint sine verbis contrahere probatur. *Nam*. & c. *Et pueri*. Item probat ꝙ non semper verbis contrahitur matrimonium. *Quia & pueri*. & c.

SVMMARIVM.

1 *Protestationi sine iusta causa factæ potest per contrarium factum renunciari.*

CAP. XXVI.

TVA nos Duxit. Fortè. hoc fortè non ponitur dubitatiuè, sed assertiuè. *Videmus*. nam licet hîc protestatus fuerit, quod non consentiebat in eam, vel non contrahere, sed decipere intendebat non proficit sibi quia non subest iusta causa protestationis, vnde per contrarium factum renunciare intelligitur potestationi, vel potius sibi prodesse nõ debet, quia facto contraria dicit. argumentum. suprà, de app. solicitudiné. & no. de hoc. suprà, de consti. cùm M. Ferra. s. eod. veniens. præterea in his ad

communem

communem intelligentiam recurrendum.est.s.eod. ex literis.Alij contrarium dicunt,scilicet,q protestatio sufficit,vt non probetur matrimonium,sed ideò dicit Papa, quod nõ videtur quandocũque sibi hoc cõstet,quia cùm nullus interfuerit sponsalibus de protestatione sibi constare non potuit,vt in foro ecclesiæ iudicare posset non fore matrimonium, sed in foro animæ iudicare potest, vbi iudicatur secundum confessionem,sed in foro ecclesiæ secùs est. *Nos autem*. quia licet quod ad ecclesiam non posit de hoc constare , tamen si ita foret sic est respondendum. *Facto*.s.desponsationis.*Substantia*.puta consensus. 27. q.2.& sufficit.& hoc intellige secundum interrogationem episcopi,quamuis in veritate contrariũ præsumatur,vt s.dictum est. † *Forma*. quia non fuerunt verba apta matrimonio contrahendo, sine quibus non perficitur matrimonium.s.eo.tuę. Vel dic,q verba satis erant apta,si vocaretur Ioannes,sed quia sic non vocabatur non seruabatur forma.

Sed obiicies, quare ergò dictum est s. quod præsumendum est matrimonium?Resp. quia desponsatio apparebat quæ sufficit pro sponsalibus etiam sine verbis, licet non sufficeret ad matrimonium , & quia non licebat ei allegare, quòd suum nomẽ fraudulenter mutasset.s.de dona.inter dilectos.

SVMMARIVM.

1 *Denunciatio non impedit matrimonium,nisi fama adsit.*

CAP. XXVII.

CVM in tua.*Contrahentium*.id est,contrahere volẽtium.*maiorum*.id est, antiquorum suorum propinquorum.*Quæsiuisti*.dubitat iste episcopus, an in hoc casu liceret recipere iuramenta propinquorum,qui iurare volebant,nullum impedimentũ consanguinitatis esse inter eos,& erat causa dubitationis,quia non videbantur recipienda, cùm nullus actor contra matrimonium appareret,& sic videbatur sine causa iurare, vel causa dubitationis fuit, quia videbatur,quod per talem denunciationem,& famam non deberet postponere recipere sacramenta,nec prohibere matrimonium.*Grauis*. idem videtur & si turpis.s.eo.præterea.Sed illud ideò est,quia cum persona denunciante dicebatur perpetratum peccatum.†*Fama*.no.famam probari.s.de testi.tam
1 literis.& c.ad causam.& idem de scandalo.†Not.solam denunciationem non impedire matrimonium nisi adsit fama.*De plano*.j.de accu.sicut olim.no. plenariam inquisitionem fieri de fama,nam multiplex clamor facit fidem de ea.j.de accusa.qualiter.Itẽ& sine ordine iudiciario,&sine testibus põt quis certiorari de fama.*Famam*.hi habebãt necesse iurare,quòd fama falsa est.*Contrahentes*.id est,contrahere volẽtes.

CAP. XXVIII.

COnsultationi tuæ. audientia deneganda. & si possessorio agatur.s.de resti. spo. ex transmissa.& c. ex parte.Alij tamen contradicunt.

SVMMARIVM.

1 *Arra & pignus an potest esse in matrimonio.*

CAP. XXIX.

1 GEmma mulier.*Stipulatio*.pro P.†*Pœnæ*.ff.de ver. oblig.Titia.in princip. secùs enim dicimus in arris , nam si per dantem arras remaneat matrimonium amittit eas,si verò per recipientem reddit duplicatas , nisi expressè dictum sit, quod quadruplicatas reddat. C. de spons.mulier.respon.1.§. quadruplici.& idem dicimus in pignoribus,cum pignora arræ dicantur.C.quæ re.pig.l.1. cessat autem hæc pœna arrarum,si intra biennium non exequitur nuptias.C.de spons.si is.ff.de spons.sæpè. Item propter mortem sponsi vel sponsæ.ff.de sponsa.arræ.itẽ propter personam sponsi, cum quo matrimonium interdicitur.C.de spon.mulier.§.qui verò.& §.his quoq;. Item propter minorem ætatem , vnde securius est parentibus dare.C.de spon.l.vlt.

CAP. XXX.

IS qui fidem dedit.

CAP. XXXI.

SI inter virum & mulierem.alia. qualia sunt. s. eod. ex parte.s.promitto te pro coniuge tenere. *similia*.puta contraham tecum.s.eod.requisiuit.& s. c.proxi.

CAP. XXXII.

ADOLESCENS.id est,maior 14.ann.†*Desponsatam*.cùm iam essent ambo puberes, quia tunc non fit matrimonium,nisi verè carnalis copula interueniat , si enim ante pubertatem contraxisset sponsalia , tunc per aduentum pubertatis cum talibus factis ratificationibus dicerem verũ matrimonium factum,sicut no.j.ti.proxi.attestationes. Alij tamen contradicunt.*cognoscens*.& de hoc constet per cõfessionem,secùs si dubitaretur.s.eo.iuuenis. quia tunc præsumeretur carnalem copulam interuenisse. j.tit.proxi.continebatur.

DE DESPONSATIONE impuberum.

TIT. II.

SVMMARIVM.

1 *Honestas publica impedit matrimonium cum consaguineis.*
2 *Cõsensus tacitus in sponsalibus nõ habet locum,nisi in parte.*

CAP. I.

1 TVA nos.adulto.id est,pubere.† *Contrahere*. matrimonium vel sponsalia, si autẽ esset maior septennio,sed impubes etiã si cõtracta sponsalia sint ea inscia,tamẽ publicæ honestatis iustitia impedit matrimonium cum cõsanguineis.j.eo.accessit.Alij contra eum,non fuerunt spõsalia,nisi tacitè vel expressè cõsenserit, ideò nec pu.ho.iusti.impedit cõtrahere cum consanguineis,& hoc magis placet.*Consentit*.tacitè saltem non contradicendo cùm præsens esset.ff.de spol. hoc si. dic necessarium esse quod in matrimonio expressè
2 cõsentiat.s.titu.proxi.tuæ.†Item in sponsalibus tacitus cõsensus non videtur habere locum, nisi in parte.arg.s.de spon.§.vlt.& §.sed quæ.in aliis autem , & si pro aliis contrahere possunt, est tamen necessarius consensus expressus vel ratihabitatio.s.tit.proxi.ad id.& præalleg.l.hoc si.& not.j.de ma.con.contra interdi.ec.c.1.imò nec ratihabitio tacita sufficit. s.de resti.spo.ex parte.*posse*. & fortè in hoc casu non impediente pu.ho.iustitia, poterit cum consanguineis contrahere.*Filius*. adultus. *Voluntas*. puta quia minor.14.an.quod in matrimonium consentire non potest.*Tradere*.id est,tradendum promittere,& sic cõtrahuntur sponsalia.

CAP. II.

VBI non est consensus. *Legibus*. puta in sponsalibus vsque ad 7.ann. & vsque ad 14.in matrimonio. *coniungantur*. contrahendo sponsalia vel matrimonium,ideò fit hæc prohibitio, quia cùm possint postea variare,& cùm faciles sint pueri ad dissentiendum tenẽtur ne transeant ad alia matrimonia,

tamen facta tenent. *Coniungantur*. carnaliter, & fit ista prohibitio propter dubitationem, ne per talem cõmixtionem ratificentur sponsalia. s̄. tit. proxi. iuuenis. vel matrimonium. j̄. eo. continebatur.

CAP. III.

P*VBERES à pube. existimant*. & benè. *certum*. q. d. habente 14. an. & non potente coire, fuit dubitatũ, an possit cõtrahere matrimonium, sed de potente coire licet sit minor. 13. anno. certum est quod contrahere potest. *ex habitu*. secùs quando agitur de tutela, quia ibi sufficit habere ann. 14. & si generare non possit. C. quando tut. vel cur. de indecora.

Sed hoc verum est, quod in hac decre. dicitur, etiam si ante 14. ann. possit generare, nam in 14. an. & si generare non possit, tamen matrimonium contrahere potest. arg. j̄. eod. titu. c. vlti. Alij tamẽ dicũt, quod etiã si habeat 20. ann. & non possit cognoscere mulierem, nec contrahere poterit. arg. hîc. & idcircò ponit ætatem 12. vel 14. ann. quia tunc præsumitur potens generare, nisi probetur contrarium. arg. ad hoc. j̄. de frigi. & male. c. 2. sed aliud est in frigidis, vt ibi not. prius dictum placet.

CAP. IIII.

L*Iteras tuæ. Postquam*. licet enim à principio nõ tenuerint sponsalia, nisi tamen pòst contradixerũt si sciuerunt in 7. cõfirmantur. j̄. c. proxi. & c. duo. *Filiam*. filiam enim habere non potest, impediente affinitate. 30. q. 3. nec eã. nec matrem propter publicę honestatis iustitiam. s̄. eo. iuuenis.

CAP. V.

A*Ccessit. Non consenserit*. expressè vel tacitè lapso enim septennio si sciuit, nisi contradicat consensisse videtur in sponsalia. j̄. eo. duo. *Absolutũ*. antequam ad 7. ann. peruenisset, sed & sine absolutio ne crederetur sufficere, si in septennio alter protestetur se nolle consentire.

SVMMARIVM.

1 *Statur semper dicto viri dicentis se cognouisse vxorem maiorem 11. ann.*
2 *Quæ sit ætas legitima ad contrahendum.*
3 *Sola cognitio non sufficit ad hoc, vt sit matrimonium.*
4 *Nunquid ex hoc quòd mulier sit cognita, dicatur esse in ætate pubertatis. & vide in nu. 5. & 6.*

CAP. VI.

C*Ontinebatur. Consensisse*. supple etiam si vir contradicat eam se carnaliter cognouisse. † *Standum*. 24. q. 1. c. 2. contra. 27. q. 2. qui inter. contra. Solu. vir si dicit se cognouisse vxorẽ maiorem 11. an. siue illa confiteatur, siue neget, semper stabitur iuramento viri, vt hîc, nisi per aspectũ corporis mulier aliud probaret, id est virginitatem. Quidam tamen dicũt, cùm sæpe oculus fallatur, nisi contrarium expressè indubitanter per testes appareret semper est standũ pro eo, qui dicit se cognouisse. *si autem*. q. d. dictum est in præcedenti parte huius c. quid iuris sit, si mulier peruenit ad nubiles annos, nunc autem dicendũ est, quid iuris sit, quando nondum peruenit ad annos nubiles, sed tamen vicina est eis.

2 †*Vndecim*. ita q̄ distet à 12. ann. id est, an. 12. cœptũ vltra sex menses. arg. ff. de excus. tut. notandum. nos dicimus [a] eam esse circa 11. an. si habet 11. completos & dimidium, & hoc est ea ratione, quia legitima ætas ad contrahendum est 11. ann. completi, non cœpti. sup. eo. puberes. & hîc tamen tene, quicquid dicant gl. aliæ. sed etiam si ante 12. vel 11. ann. essent cõiuncti, & aliqua præsumptio apparet pubertatis iudicarem pro matrimonio, arg. j̄. eod. à nobis.

[a] Nos dicimus. Hanc opi. tenet etiã Card. in cõs. 4. inc. in dubio præmisso. & refert do. Innoc. hîc.

3 †*Cognita*. hoc solùm, scilicet, cognitio non sufficit, vt matrimonium sit, & sine hoc sola desponsatio cũ verbis aptis matrimonio sufficit, si est proxima pubertati, & ex aspectu corporis potest aliquo modo deprehendi eam esse potentem ad generãdum. Vel dic, quod nunquam sufficit, quod sit proxima pubertati, quando in solis verbis matrimonij, vel sponsalia steterunt ad hoc, vt matrimonium præsumatur, nisi 12. an. habeat completos. s̄. e. puberes. vel nisi ex aspectu corporis appareat eam puberẽ. s̄. eo. puberes. quare enim posuisset decre. 12. an. si sufficeret 11. vel 10. & dimidium non video, sed si sit vel dicatur cognita à viro, tunc habet locum hæc decr. sed quia sufficit quod sit in 11. vel etiam amplius circa 12.

4 †Sed dices nónne si cognouit eam apparet esse puberem eam? Respon. non, potest enim esse, quod lanuginem in femore non producit, quæ sola est signum pubertatis, & tamen claustra pudoris aperta sunt, & sic cognita apparet, vel præsumitur, licet signa pubertatis non appareant.

5 †Sed oppones: nónne & si in 10. vel 11. ann. aperta essent claustra pudoris idem præsumeres. suprà. de spon. iuuenis? Respõ. non, quia ibi non loquitur, q̄ præsumatur carnalis copula interuenisse, sed consensus vel cognitio aliqua sponsalium ante 11. ann. licet aperta sint claustra pudoris, non præsumitur matrimonium vel carnalis copula interuenisse de facili, nisi apertioni claustrorum alia indicia adminicularentur, fortè magnitudo personæ, vel alia quæ mulieres melius norunt, nec expedit dicere vel literis adnotare. Vel dic, hanc decre. locum habere, vbi in minoribus annis contraxerunt, sed postea peruenientes ad maiorem ætatem, si vnus petat separari & alter dicat cognoui eam dum erat in 11. ann. vel magis vicina 12. nõ separabitur matrimonium, quia potest dubitari, quod tunc fuerit potens, cùm permisit super se virum ascendere, & ideò in tutiorem partem interpretandum est. s̄. de spons. iuuenis.

6 †Sed de hoc oportet constare, q̄ visus sit eam cognoscere, non enim sola ætas 11. ann. sufficeret, sed hæc opinio in hoc contradixit proxi. quia dicunt quod licet hi in 11. ann. visi sint commisceri, si tamen de hoc potest constare mulierem non esse puberẽ, scilicet, quia lanuginem nõ habet, non iudicabitur matrimonium nisi peruenerit ad ann. 12.

CAP. VII.

D*E illis*. Hîc primò loquitur, quando ambo sunt intra annos pubertatis, nam tunc vterque eorum ad pubertatem perueniẽs iudicio ecclesię de iure petit separationem, ante autem petere non potest. Secundò ponit quando tempore quo contrahunt alter est maior, alter minor, nam tũc minor cùm ad pubertatem venerit, separationem petit, maior autem nullo tempore iudicio ecclesiæ petet separationem, quamuis si cõtrahat matrimonium tenet. s̄. titu. proxim. c. penult. & secũdum hoc intelligo. c. sequen. *Si verò*. ex tũc loquitur quando tempore quo cõtrahunt vnus est pubes, & alter impubes. †*Iudicio ecclesiæ*. hoc iudicium est necessarium, vbi sponsalia tenẽt, sed postea ex aliqua causa separãtur, sed si non tenerẽt, puta quia inter consanguineos vel quia prius cum alia cõtraxisset, vel etiam quia sub cõditione erãt celebrata, vel quocũque alio modo sint nulla, nõ est necessarium hoc iudiciũ ecclesiæ, licet quodammodò sit honestum. Item dicimus etiam si matrimonium sit nullũ, quod tũc nõ est ne-

est necessariũ huiusmodi iudicium, si fortè coniũcti essent matrimonialiter, quia tũc si recederet ab eo sine iudicio ecclesiæ daretur sibi restitutio vxoris. ☞ j.de diuor.porrò.† *Dissentire.* ita quod ecclesia approbet, sed si contraxit cum alio matrimonium tenet, & hoc est verum, vbi tenent sponsalia, secùs autẽ si non tenerent, quia tunc maior posset separationẽ petere per iudicium ecclesiæ.s.eo.c.accessit.

CAP. VIII.

A NOBIS *tua.His.* scilicet, ambobus contrahẽtibus. *Matrimonij.* scilicet, futuri. *eorum.* scilicet, contrahentium. †☞ *Assensum.* vnde dicunt quidã, quòd si impuberes per verba matrimonio apta contrahant matrimonium, & etiam intendant, non est matrimonium, quia illud contrahere non possunt, nec sponsalia, quia ad illa non intendunt. ar.ff. de spon.quęsitum.ff.de rit.nup.minorem veruntamen nisi vsque ad legitimam ętatem in eadem voluntate persistant, ratificatur matrimonium. arg. j. c.proxi.& l.minorem. Potest tamen probabiliter dici, quòd sponsalia contrahunt iuris potestate, licet illud contrahere non intendant vel verba non dicant.arg.j.de condi.appo. super eo. c. vlt. *Tenentur.* neuter enim ante pubertatem petet separationem, sed postquam ambo, vel alter tantùm ad pubertatẽ peruenerit petere potest.s.c.proxi. *anticipare.* malitia supplente ætatem.j.c.proxi.

CAP. IX.

DE *illis.* Quod apparet ex lanugine, vel factį, vel experientia. *Carnali.* hoc videtur satis innui in matrimoniis illam solam dici proximam pubertati, quæ cognosci potest.arg.suprà, c. puberes. In tutellis autem secùs dicerem, vt not.in decre.puberes.& idem quod in matrimonio dicam in ingressu monasterij, alij contra. *Consensisse.* vel dicendo verba apta matrimonio, vel cognoscendo eam, & hoc innuit litera sequens coniug.etc.

SVMMARIVM.

1 *In causa matrimonij non solùm publicatis attestationibus, sed etiam post sententiam auditur.*
2 *Impuberes licet contrahant non tamen dicitur matrimonium contractum, nisi per carnalem copulam ratificetur.*
3 *Licet sponsalia inter infantes minores septennio contracta non teneant, ratificantur tamen nisi in septimo anno contradixerint verbo vel facto.*
4 *Verba sunt de necessitate in matrimonio contrahendo.*

CAP. X.

ATTESTATIONES. *Credit.* hîc creditur confessioni mulieris, quia est contra se, & vir non dicebat cõtrarium, aliter enim eius dicto staretur. suprà, eodem continebatur. Vel dic, quod etiam si mulier fuisset corrupta, & non vir, non tamen esset matrimonium cõsummatum. de hoc not.
1 j.de eo qui cog.consan.vxo.suę fraternitatis.† *Testes.* speciale est in causa matrimonij, quod non solùm post publicatas attestationes, sed etiam post sententiam auditur. suprà, de sent.& re iudi.lator. & c. consi. Vel dic, quòd hîc erat nouus articulus, super quo licet post publicatas attestationes de nouo producere testes.s.de testa.ex tenore.
2 † *Probare.* no. quod si impuberes contrahant quãtocunque tempore sterint post pubertatem, non tamen de sponsalibus fit matrimonium, nisi de nouo consenserint per carnalem copulam, quæ secuta inducit pręsumptum matrimonium.suprà, tit.prox.
3 is qui.† In sponsalibus tamen dicimus, ꝙ si infantes minores septennio contrahant sponsalia, licet ea non teneant, tamen ratificantur, nisi in septimo anno contradixerint verbo vel facto, puta cum alio cõtrahendo.s.c.literas.& c.accessit. j. eod.duo. Et est mirabile, quod de nihilo lapsu temporis fit aliquid puta de non sponsalibus, sponsalia, sed id quod aliquid est, non mutat naturam, quia non fit de sponsalibus matrimonium.

Alij tamen contrarium dicũt hîc incumbere probationem mulieri, quia signa apparebant dissensus, puta quia vir discesserat ab ea, secùs si nec signa dissensus vel consensus apparebant, quia tunc deberet præsumi de sponsalibus factum esse matrimonium, primum dictum magis placet. *Consensisset.* cognoscendo vel de nouo contrahendo, aliàs enim & si osculatus est eam, vel si habitaret cum ea, non præsumerem matrimonium. j.de ma.con.contra interdi.ecc. c.1.1. *iuramento.* speciale est in hoc casu, vt actore nihil probante, reus iurare cogatur.
4 † *Consensit.* si enim vir cõfiteretur, quod post ann. 14.consensit, & voluit, quod ipsa esset vxor eius, licet non interuenerit carnalis copula vel signum cõsensus exterioris, tamen matrimonium debet inter eos iudicari, cùm sponsalia præcesserint quæ propter cõsensum sequentem transierunt in matrimonium, secùs autem esset, si non præcessissent sponsalia, quia tunc licet adinuicem eodem tempore consensus occultus sine verbis, vel aliquo tractatu præcedente interuenisset inter aliquos, non faceret matrimonium, cùm in eo contrahendo in potentibus loqui necessaria sint verba, vel tractatus præcedens, vt no. s. titu. proxi.tuæ.

CAP. XI.

EX *literis.Liberam tribuas.* s.eod.de illis.à nobis.cõtra.Sol. hæc mulier nunquam consensit spõsalibus parentum, vnde cùm esset pubes, non tenuerunt sponsalia.s.eodem.c. 1.vnde contradicere põt, & ibi ipsa libera voluntate contraxerat, vnde cõtradicere nõ potest, hoc tamen not. quod licet nõ teneant sponsalia, si tamen postea cognoscat rata habere videtur spõsalia suo nomine cõtracta, vel hîc de æquitate, vel ibi interuenerat iuramentum, hîc non.

SVMMARIVM.

1 *Sponsalia infantium lapsu temporis ratificantur.*

CAP. XII.

DVO *pueri. Per tres annos.* No. sponsalia infantum lapsu temporis ratificari. *copulauit.* hoc matrimonium tenuit siue statim peruenerit ad pubertatem, siue pòst, cùm eam cognouit. *Reliquit.* & malè. *Accepit.* & malè impediente publicè ho.iustitia. *Compulit.* & malè, cùm alium virum haberet, & si copula interuenisset propter affinitatẽ. *Dabitur.* hæc inhibitio fit propter delictum vtriusque.sic.27.q.1.§. Christus.vel propter scandalum.

SVMMARIVM.

1 *Accusationis & denunciationis differentia.*
2 *Comparatio matrimonij spiritualis ad carnale, quo ad denunciationem, & de virtute denunciationis.in nu.3.4.& 5.*

CAP. XIII.

AD *dissoluendum. Remouere.* & super hoc sententiatur. † *Denunciari.* Not. accusationem non
1 habere locum, nisi super crimine iam perpetrato, denunciatio autem super perpetratis, vt pœnitentia agatur, & super perpetrãdis, vt cessetur locum habet. j.de accu.qualiter.. 22. quæstio. quinta. hîc videtur.93.distinct. diaconi.ff.de dam.infect.l.2.

2 † *Denunciari.* hoc eodem modo dicimus posse agi in matrimonio spirituali, nam electo non petente cõfirmationem, vel consecrationem, possum denunciare superiori. Domine talis est in tali peccato, vnde non potest, nec debet confirmari & consecrari. 22.q.5. hoc videtur. sed caueat sibi ille, qui denũciat quia non potest denunciare peccatum, quod fit in forma electionis, si eius executionem non impedit, de crimine de quo egi pœnitentiã, nisi sit tale, quod post pœnitentiam impediat executionem ordinis. s̄. de renun. nisi cùm pridem. §.1. & no. 2.q.1. si peccauerit. Ar. contra. 51. di. ex pœ. sed illud loquitur in irregularitate, & criminibus vbi dispensatio est necessaria. Item contra. j̄. de cle. ex. mi. si celebrat. sed expone vt ibi. Item denunciatione agitur. contra electum post confirmationem. s̄. de app. constitutis

3 † Item no. quod licet denunciatio impediat confirmandum & consecrandum, non tamen debet tantùm operari, vt electores reuocet ab electione, nisi credant verum esse, quod dicitur, nec propter hoc est impedienda vel prohibenda à superiore, celebratio electionis, nisi fortè incontinenti haberet paratas probationes. s̄. de his quæ fi. à ma. par. c. cùm

4 in cũctis. † Alij dicũt & fortè melius, ꝙ nõ est differẽtia inter ordinationem & consecrationem & electionem, quia vtrobique & ordinator & cõsecrator, & elector diligentes debent esse, vt inquirãt de persona ordinandi, & consecrandi, & eligendi. s̄. 24. dist. c. quando. 61. dist. miramur. 8.q.2. dilectissimi. Et denunciationes audire debent cõtra prædictos, si credunt denunciantes bona intentione moueri, & verum esse quod obiiciunt, si autem non credant, nihilominus possunt procedere ad ordinationem & consecrationem, & electionem, & tenebit quod factum est, etiam si denunciator appellet, & etiam si dicat se habere paratas probationes, quia hæc prędicta, scilicet, ordinatio, consecratio & electio non fiunt in forma iudicij, sed officia vel ministeria sunt.

Hoc tamen fatemur, quòd si coram superiore probauerit veras causas, ex quibus appellauit quòd totum cassabitur quod factum est ad minus, quo ad executionem. supra, de elect. cùm inter. & suprà, de app. constitutus. posset etiam superior ordinatori & consecratori imponere pœnam, si inueniret prædictos perperam processisse, videtur tamen quòd si sit omissa denunciatio, & procedatur ordine suo, quòd postea præcedente denunciatione, nec ipse qui in denunciatione procedit, nec alius ad ordinationem vel consecrationem procedet. arg. hîc, licet in electione fortè est aliud, de hoc autem no. infrà, de simo. accusatum.

3 † In confirmatione autem cùm proceditur in forma iudicij, & cum causæ cognitione benè admitteretur talis appellatio, & cassaretur quicquid fieret post talem appellationem, etiam si non probaret veras causas appellationis. suprà, de ap. interposita. & quod dictum est in ordinatore, consecratore & electore, scilicet, quod non obstante contradictione & appellatione cuiusque tenet quod ab eo fit. Idem videtur etiam in eo, cui mandatum est, quod prouideat in aliquo beneficio alicui, & eo qui deputatus est executor ad dandum, & hoc dicimus prędicta ratione, quia iudex non est, nec informa iudicij procedere debet, imò etiam idem dicimus, si aliàs haberet iurisdictionem, vt episcopus, & ad eum pertinet collatio beneficiorum, quia non teneretur admittere huiusmodi exceptiones, vel denunciationes, nec appellatio ob hoc interposita impediret processum eius, nisi probaretur veritas causarum. s̄. de app. constitutus. & c. seq. Imò si prouisor vel executor vult audire exceptiones vel denunciationes huiusmodi, ille qui debet prouidere, posset dicere non pertinet ad te, quia tantùm executor es. suprà, de sen. & re iud. de cætero. licet secùs esset in ordinario. Si autem prouisor haberet causæ cognitionem, vt si mandatur, quod prouideat, si est idoneus vel quod aliàs compellat, tunc oppositam exceptionẽ vel denunciationem audiet & appellari potest, & quicquid fieret post talem appellationem si offerret probationem causarum cassaretur. suprà, de ap. interposita. Prudenter tamen faciet merus executor, si audierit quod eum monet & si consuluerit superiorem. *Contrahendum.* maximè vbi de eorum sponsalibus agitur, quia tunc sunt vicini præcipitio. 22.q.5. hoc videtur. *Exceptionibus.* quia non præcessit monitio. j̄. de accu. qualiter. vel quia est criminosus denunciator. 2.q.7. accusator. 3.q.7. in grauibus. *attentetur.* id est, ne sponsalia de nouo contrahantur. *Censetur.* quæ apparebit lapso termino denunciationi pręfixo. *attentatum.* per extorsionem vel violentiam. *Irritum.* id est, puellæ non præiudicat. Vel dic, quod ideò dicitur irritum, quia pendente causa separabitur, vel dic quod hoc obtinet in sponsalibus non in matrimonio.

CAP. XIIII.

TV AE nobis. *Mutuo.* per verba de pręsenti *ætatis.* id est, 12. ann. compleuerit. *AEtatis.* quia 12. ann. non habebat. *Aetatem.* hîc satis colligitur quid siue mulier habeat. 12. an. siue cognoscibilis sit potest contrahere matrimonium.

DE CLANDESTINA desponsatione.

TIT. III.

Clãdestinum matrimonium dicitur, quod non potest probari per testes. j̄. c. 1. & 2. Item quod non fit cum solennitate. infra, eo. c. 30.q.5. aliter. quæ licet nõ debeant fieri, tamen facta tenent. 30.q.5. nostrates

CAP. I.

SI quis clam. Id est non publicè: sed tamen si tot. fuerint præsentes quot sufficiebant ad probationem, aliàs malè sequeretur, viro incumbit probatio. *Viro.* petenti vxorem, & si mulier petat virum: quia negantis factum etc. 6.q.5. actor. ff. de probat. ei incumbit.

CAP. II.

QVOD nobis. *Compellendi.* vt se habeant pro coniugib. *Rationabilis.* vt consanguinitas vel aliud impedimentum, puta quia fit præiudicium alij matrimonio, vel alię consimiles.

SVMMARIVM.

1 *Cur fuerit statutum, quòd fiat publicatio solemnis in ecclesia, cùm quis vult contrahere matrimonium cum aliqua, & in quibus ecclesiis fieri debeat. in nu. 2. 3. 4. 5. & 6.*

4 *Bigamia an & quando excusat, & liberi inde nati an sint legitimi: Et nu. 5.*

CAP. III.

CVM inhibitio. *In ecclesiis.* non in vna tantùm, sed in omnibus ecclesiis illius loci, vbi habitat vel saltem in pluribus. *Proponatur.* cùm periculosum sit illicita matrimonia contrahere, & propter peccatum, & propter illegitimitatem filiorum, dignum est quod hæc solennis publicatio in ecclesia fiat. Ad idem infrà, qui mat. ac. pos. cùm in tua. nam circa maiora, maius periculum vertitur. 42. distin. quiescamus:

quiescamus.& hoc eadem ratione potest dici,quòd hæc publicatio debet fieri in ecclesiis, vbi antiqua habitatio est parentum vtriusque,illi enim sunt, qui melius norunt consanguineos suos.suprà de test.ca. licet ex quadam. infrà qui mat. accu. pos. videtur. Item querendum est de consanguinitate,vbi melius veritas sciri potest. suprà de elect. scriptum. infrà de pur.cano.cum P.

2 † Item derisio esset dicere,ꝙ publicatio hæc alibi fieret,si enim Scotus vel Ibernicus vult contrahere Bononiæ cùm aliqua,siue Scota siue Lōbarda,quis erit,qui de eorum consanguinitate sciat testificari, cùm nec terrā nouerit,& si alibi esset eorum antiqua habitatio alibi moderna vtrobiq; fieri deberet,nā in primo loco,quia melius sciunt gradus consanguinitatis.In secūdo,quia melius sciunt,si cū alio contraxisset.Tamen dicūt quidā & non malè,quia licet bonum sit vtrobiq; nunciare,tamē si solummodò fiat, vbi est eorū antiqua habitatio,sufficit ad hoc,vt filij eorum non iudicentur illegitimi,quia hæc constitutio non iudicat illegitimos propter cessationem denunciationis,nisi illos,qui in casu prohibito sunt cō iuncti, tamen quidā credunt idē, & si aliud impedimentum adsit.j.qui fil.sint legi.ex tenore.nam ibi dicitur, ꝙ ad hoc vt filij sint legitimi, oportet quod matrimonium contractum post aliud matrimoniū sit contractum in facie ecclesiæ & ignorante altero coniugum,sed vbi non fit publicatio secūdum tenorem huius decr.non fit in facie ecclesiæ,ergo nec filij sunt legitimi. Alij dicūt quòd in facie ecclesię fit, si fit publicè etiam sine solennitate huius decret.& ideò sufficit ꝙ tantùm publicè contrahatur, & erūt filij legitimi,dummodò sit alterius ignorantia.

3 † Sed quid si vbi est eorum antiqua habitatio,non habeat consanguineos,sed alibi & in pluribus locis, nunquid vbique erit necesse fieri publicationem? Resp.non,non enim oportet circa hoc nimis subtilizare propter periculum illegitimitatis filiorum,licet ab initio multum sit diligētia adhibenda,sed ex post facto propter causam prædictam quantum potest debet negligentia tolerari,vel potius excusari.

4 †Sed quid si publicè contraxit,& tenuit aliam,scilicet,primam pro vxore,nunquid hæc publicatio facta in ecclesiis sufficit,vt sine peccato coniungatur sibi alia.scil. secunda, an debet quærere sententiam diuortij,& etiam iustitiam sententiæ,id est,quòd iustè separatus sit à prima.Resp.quòd hæc mulier quę sciuit prius matrimonium, non excusatur à peccato,nec eius filij erunt legitimi,si postea appareat legitimum primum matrimonium, & nunquam per ecclesiam separatū,debuit enim quærere sentētiam diuortij,negligens enim fuit,& ideò nō debet excusari,quin sciuerit impedimentum.Debuit enim diligentius inquirere,quàm per solam publicationem. arg.§.vt lit.non contest. quoniam.§.de spon.in præsentia.35.q.1.cum per bellicam. quò ad alia impedimenta præter consanguinitatem modicum operatur,nisi quia facit aliquando præsumi,quia si crederet aliquod impedimentum esse in suo matrimonio, non fecisset suum matrimonium per ecclesias publicari, sed hanc præsumptionem tollit,si publicè credebatur,vel sciebatur, quòd cum alio contraxisset. ff.de iur.& fa.igno.regula. Discat igitur cautius negotiari.C.de fur.inciuilem.

Et hęc vera sunt,si erant personæ notæ sibi adinuicem,nā si esset vnus de vna prouincia,& alius de alia ibi facilius prę sumeretur probabilis ignorantia.

5 †Si autē nihil sciret de priori matrimonio,licet publicè contraxisset,nec ipsa esset in peccato,nec filij illegitimi,quia ab impedimento excusat eos contractum matrimonium publicè,& ignorantia quæ ambo interuenire oportet,vt excusetur, vt expressè colligitur.j.in præall.decr.qui fi.sint leg.ex tenore. Item & si sententia lata sit,dūmodo non sit appellatum sufficit ad excusationem matrimonij & legitimationis filiorum,quamuis possit postea ipsa sententia retractari,& etiam retractetur. §. de sent.& re iud.tenor. quia probabilē causam habent erroris,imò videtur etiam,ꝙ si sciuerunt matrimonium primum,& ignorante altero contrahant secundum ꝙ credebant primum matrimonium separatum probabiliter, quod sine peccato sunt,& filij sunt legitimi, etiam si nulla fiat publicatio in ecclesiis.§.de spon.cum in apostolica.Sed hoc non credo,nam ex quo mulier sciuit virum habere aliam vxorem, non debet cum eo contrahere,vel ei credere super separatione primi matrimonij,nisi per veritatem hoc sciat.arg. §.de spon. in præsentia.Nec contradicit decr.cum in apostolica,quia licet ignorantia illa excuset, vt postea possit cum ea contrahere,non obstante quòd de ea ducenda fidem dedit prima viuente, nōn tamen filios defendit ab illegitimitate.

9 †*Probabilis*.no.propter probabilem coniecturam interdici matrimonium. suprà,de spon. cum in tua. *Interdicatur*. per ipsos presbyteros,alij dicunt per solos ordinarios. *Si ambo*. secùs si alter. infrà qui filij sint legitimi ex tenore.

DE SPONSA DVORVM.

TIT. IIII.

Vnde not.ꝙ si aliquis petat aliquam in vxorem,& probet,ꝙ ipsa contraxit cum ea de præsenti,& mulier similiter probet, ꝙ contraxit cum alio de præsenti,nec probet aliquid de antecedenti tempore, reus absoluetur,quia vbi obscura sunt iura partium, pro reo interpretandum est.§.de fid.instr.inter dilectos.ff.de reg.iur. fauorabiliores. & idem videtur, si duo egissent contra eandem mulierem, & de vtroque simul constaret, quòd cum ea contraxisset, sed non constaret de anteriori tempore,quòd absoluenda est ab vtroque,vel potius differenda est sententia quousque de anteriori tempore probetur.Si autem primò constaret de vno,quàm de alio,qui fortè non habuit ita paratas probationes,tunc etiam idem dicendum videtur,scilicet,quòd differenda est sententia,ne preiudicium fiat alij matrimonio.ar.infrà de eo qui cog.consan.vxo.suæ.super eod. infrà de fri.c. 1.vbi not.& c.laudabilem.quò ad hunc tamen articulum posteriorem,secùs est si agitur de præbenda vel possessionibus,quia tunc statim etiā primo probante fertur sententia,sed cauebis condēnato quod seruabis eum indemnem, si fortè aliquas faciat expensas pro eo, quod rem pendente lite restituit. ff. de rei vend. is à quo.& l.seq.

SVMMARIVM.

1 *Sponsalia quot modis contrahantur.*
2 *Cùm in sponsalibus apponitur conditio, tamen intelliguntur contracta sponsalia.*
3 *Matrimonium ratificari dicitur per subsequentem copulam.*
4 *Signum expressum matrimonij contracti est manum stringere annulo.*

CAP. I.

DVOBVS *modis. Fides.* quò ad sponsalia contrahenda vel matrimonium. *Tactionis*.scilicet, per verba de futuro. *Et consensus*. scilicet, per verba de præsenti.

1 † *Ducet*. quatuor modis contrahuntur sponsalia, scilicet,

scilicet, nuda promissione, scilicet, cùm dicit vnus alteri, accipiam te in meam vxorem, & econtrà, vel æquipol. infrà. cap. 1. & hîc. Idem etiam credimus, si inhabiles ad contrahendum matrimonium verbis vtãtur matrimonio aptis, scilicet, accipio te in meã, & econuerso. arg. suprà de despon. impub. attestationes. & cap. à nobis. Ibi enim dicit matrimonialiter coniungebantur. Item datis arris sponsalitiis. C. de spons. arris. Item annuli subbarratione. 27. q. 2. si quis desponsauerit. Sed aliter melius probari videtur, quòd per annulum tantùm sponsalia contrahuntur, quia matrimonium non contrahitur nisi verbis aptis matrimonio interuenientibus, dummodò contrahentes loqui possint. suprà de sponsal. tuæ. Item iuramento contrahuntur sponsalia. suprà de spon. de illis.

2 † *Si permiserit.* hîc satis expressè habes, quod sponsalia intelliguntur contracta, quando conditio in sponsalibus apponitur, hîc enim constat, quòd ante aduentum conditionis, id est, antequam eam cognosceret fuerunt sponsalia de futuro, postea enim fuit matrimonium. suprà de spons. is qui fidem. Item talia sponsalia inducunt publicæ honestatis iustitiã suprà de spons. ad audientiam.

3 † *Rem secum.* siue intelligat de fornicario coitu, siue de matrimoniali semper secuta copula ratificatur matrimonium. suprà de spon. is qui. *Consensu.* obtinendo non obtento, id est, si in me consenseris ego consentiam in te, vel si dederis centum ego acci-
4 piam te in meam. † *Stringit.* annulo. & sic videtur quod manum stringere annulo sit expressius signũ matrimonij contracti, quàm aliquid aliud, sed certè hoc vult dicere, quia & si consuetudo sit, quod quando matrimonium contrahitur, quod mulier subarratur annulo, tamen & sine subarratione annuli fit matrimonium solo consensu, & verbis de præsenti.

CAP. II.

ACCEPISTI. *Desponsatam.* per verba de præsenti.

CAP. III.

LICET *præter solitum.*

CAP. IIII.

TVM *fraternitatis. Desponsatione.* id est, quòd aliquas petunt, quia se eas desponsasse dicunt. *Irritare.* perpetuò si est causa perpetua diuortij, vel ad tempus ad agẽdum pœnitentiam, vel melius quousque cognoscatur, an teneat primum matrimonium. 33. q. 4. non oportet. & sic intelligo, suprà de despon. impu. duo. & cap. ad dissoluendum. & sic non est contra. 35. q. 3. contradicimus.

CAP. V.

TVAS *dudum.* & infrà.

DE CONDITIONIBVS *appositis in desponsatione.*

TIT. V.

SVMMARIVM.

1 *Nunquid inhonesta conditio inducat matrimonium. & vide in num. 4.*

2 *Sponsalia in quibus honesta cõditio interuenit suspenduntur, quousque fuerint adimpleta. & vide in num. 3.*

Conditiones contra naturam contractus appositæ, an vitiant contractum.

CAP. I.

QVICVNQVE. † *Sub conditionis.* etiam inhonestæ, sed non contra naturam matrimonij, puta si furtum fecerit. Idem in impossibili, secùs si esset inhonesta & contra naturam matrimonij. infrà eod. cap. vlt. 32. q. 2. aliquando. & cap. solet,
2 quia tunc matrimonium non tenet. † Item secùs in honesta & voluntaria conditione, quia hæc suspendit sponsalia, quousque fuerit adimpleta, vel carnalis copula subsecuta, vel consensus de præsenti,
3 infrà eod. de illis. † Item est conditio honesta & necessaria, vt si Christianus contrahens cum Iudæa, dicat, si facta fuerit Christiana, aliàs enim non tenet matrimonium. 29. q. 2. c. non oportet. & 28. q. 2. idololatria. vbi innuitur, quòd quælibet turpis conditio dissoluit matrimonium, sed dic illud loqui de dissolutione, quæ fit quò ad thorum, & non quò ad dissolutionem vinculi coniugalis, nõ autem habet locum in collationibus factis ecclesiis, quia ibi si apponatur conditio contra naturam contractus, tamen tenet contractus. 10. q. c. 1. & idem est in collatione ordinum. 28. dis. diaconi & monachatus. infrà tit. prox. insinuante. vbi not. Sed in aliis contractibus conditiones contra naturam, sicut conditiones impossibiles, vitiant contractum. inst. de inuti. stip. §. impossibilis. ff. de act. & oblig. non solùm. sed in vltimis voluntatibus pro non adiectis habentur. C. de inst. & subst. l. reprehendenda. *Voluerit.* fortè quod non adimpleuit conditionem furti faciendi.

4 † *Desponsatio.* nam si interuenerunt verba præsentis temporis, puta consentio in te, sicut in vxorem, si feceris furtum, statim est firmum matrimonium, nec suspenditur per conditionem, si verò interuenerunt verba de futuro, statim vera sunt sponsalia, nec suspenduntur per conditionem. Si verò dixerit, accipio te in vxorem, si dederis centum, suspendetur quousque det centum. infrà eod. super eod. & si interim contrahat cum alia de præsenti tenet. infrà eod. de illis. si verò dixerit contraham, si dederis cẽtum, datis centum, non est matrimonium, sed sponsalia, vnde si datis centum cum alia contrahat, tenebit matrimonium, similiter si dicat impono tibi annulum, ita quòd si dederis centum, sit matrimonium, datis centum, matrimonium firmum erit, & eodem modo si dixerit, sint sponsalia nam datis centum erunt sponsalia, Alij contra.

SVMMARIVM.

1 *Conditio an in spiritualibus locum habeat.*

CAP. II.

CVM *sit proprium. Presbyter.* huius presbyteri intererat, quia erat sacerdos illius monasterij, vbi hi manumissi morari debebant. *Hac conditione.* minus bene sumunt hîc quidam arg. quod in spiritualibus interuenit conditio, imò libertas sub conditione datur, nec enim propterhoc præcisè cogitur monachus fieri. *fuerat.* clericus vel patronus, nam si esset monachus, cum non posset habere seruos, non posset eis dare libertatem. 12. q. 1. non dicatis. vel libertati onus spirituale adiicitur. suprà de ser. non ordi. de famulis. *Exhibe.* q. d. sic de transgresso mandato pœniteat, & etiam sic firmas cautiones ab eo habeas, quod vlterius non præteribit, quòd vlterius simile facere non attentet.

CAP. III.

DE *illis antem. Accipiam.* quid si dixerit accipio. Respon. idem, infrà eo. super eo. *Accipiam.* quid si talis sit conditio, si inuenero te virginem, si mihi in primo coitu placueris, dicimus tales conditiones inhonestas, & ideo reiiciendas. suprà eo. c.

CAP. IIII.

VERVM *cum alicui. Interposita conditione.* ergo si dixisset modò, ita quòd donatio statim teneat, sed

sed imponitur onus donatario, verbi gratia: dono tibi hanc possessionem, vt omni die celebres, vel consimilibus, aliàs autem benè licet ecclesiæ donare sub conditione, sicut alij, & nisi extiterit conditio, non tenebit donatio, quia tunc donatio capit vires ex conditione. *Reuocari*. sed & si sub tali conditione, scilicet, vt non alienentur sit collatum & alienetur ob redéptionem captiuorum, & aliis casibus à iure concessis, tenet alienatio, si non sint aliæ res quæ alienari possint. 12.q.2. aurum. 10.q.2. hoc ius. aliàs autem nõ tenet, vt in Auth. de sanct. epis. §. sanctissimos. de hoc notatum est. 10. quæst. 2. c. 2. & not. sup. de test. Raynaldus. Item nec in hoc casu reuocatur ipso iure, sed necessaria est retraditio.

CAP. V.

SVPER eo. *Consensit*. per verba de præsenti. *Si pater*. idem credunt quidam de Papa, nam possunt sic contrahi sponsalia, si Papa dispensauerit. Alij dicunt a & melius, quòd cum sponsalia vbi requiritur dispensatio nõ teneat, quia ius ea perpetuò prohibet, nec sub cõditione cõtrahi potuerũt. ff. de ver. oblig. inter stipulantem. §. sacrã. & l. cõtinuus. §. pe.

a Alij dicunt. Adde quod refert, & sequitur Cardi. in consil. 57. inci. ad primũ quod de iure. col. 1.

† *Si consensus*. hæc oratio videbatur adducere causam contrarietatis, nam si post sponsalia de futuro superueniens consensus de præsenti facit de sponsalibus matrimonium, multò magis videtur quod si à principio interuenit consensus de præsenti, sed suspẽsus fuit per cõditionẽ, quòd per talẽ consensum cõtrahi deberet matrimoniũ, & non sponsalia.

Sed tamen respondetur contrarium, quia non est verum, quod sit consensus de præsenti, qui suspensus est per conditionem de præsenti, & quia hic consensus de præsenti non est, sed de futuro, dicendum videtur, quòd etiam postea interueniente consensu patris, tamen non erit matrimonium, sed sponsalia tãtum, & satis dici posset, quòd cogi debet cõsummare sponsalia, sed dicunt quidam adueniente consensu patris, fieri matrimonium. Consensus enim tunc interueniens signum est consensus de præsenti, dummodò contrahentes ipsum consensum requirant, & idem videtur etiam si ipsum consensum non requirant, dummodò non contradicant, quia si contradicerent, tunc sine consensu de præsenti non posset cõtrahi matrimonium, sed si non appareat de cõditione præsumitur consensus, quia pro matrimonio est præsumendum. infrà, c. prox.

CAP. VI.

PER tuas literas. *Consentirent*. hæc conditio honesta est, & ideò seruanda est, licet hæc conditio sit apposita, tamen si carnalis copula interueniat, præsumitur à conditione recessum & est matrimonium. sup. eo. de illis. *Sibi*. mulieri. *Pro matrimonio*. in hoc est fauor matrimonij, quia cùm testes dixerunt de conditione & copula carnali, præsumitur copulã præcessisse conditionem. † *Quod autem*. nisi hoc probaretur, quòd ante copulam contraxissent, ex tunc carnalis copula non ratificaret sponsalia, cùm iam cessassent propter aduentum conditionis. Alij tamẽ dicunt, quòd etiam si post conditionem parentum, vel aliàs impletam conditionem, ignorantes tamen impletam simul commiscerentur, quòd sit matrimonium, & renunciare intelliguntur conditioni.

CAP. IIII.

SI conditiones. Melius diceret pacta. repete quæ diximus. suprà, eo. c. 1. *Dicat*. altero consentiente, nã nisi ambo consentiant non impeditur matrimonium. 32.q.2. aliquando. si vnus dicat contraho tecum, si generationem prolis vites, vel quousque pulchriorem aliam inueniam, sed alius contradicat matrimonium est, vt in præall. c. aliquando. sed si taceat idem, quia præsumitur contradicere in fauorem matrimonij. sup. c. prox.

QVI CLERICI VEL vouentes. &c.

TIT. VI.

SVMMARIVM.

1 *Votum quid sit, & quis possit vouere vel non. in num. 2.*

Vouentes. votum est conceptio boni propositi cũ deliberatione firmata, qua quis ad aliquid faciendum, vel non faciendum se obligat. Et licet multa sint vota secundum diuersitatem rerum, quæ vouentur, tamen votum continentiæ & matrimonium impedit, & dirimit iam contractum. † Potest autem vouere quisque sanæ mentis votum continẽtiæ, nisi expressè prohibeatur: † quia vouens. i. spiritu, scil. ducitur, prohibentur autem vouere coniuges, nisi per cõsensum. Item nec furiosus, nec seruus. Item nec impubes. i. puella minor 12. an. & puer minor 14. an. sicut in matrimonio. & no. suprà, de despon. impu. puberes. & c. continebatur. imò fortè plus dicere, quòd votum non teneat, nisi sit potens coire, quia qui non est expertus aculeos carnis, vouere continẽtiam nõ potest, etiam si sit maior 14. an. quod tamen non placet. Alia autem vota facilius crederem posse quemquam facere, postquam discretus est, quia sicut potest se diabolo obligare per peccatum, sic Deo per votum, tamen votum factum in minori ętate de monachatu tenet, si non contradixerit maior factus. 20.q.1. illud. & q.2. c.1. & 2. & sup. de reg. & transf. c. ad nostram. De voto solenni simplici dictum est. sup. de reg. & transf. ad relig. vidua. & c. porrectum.

CAP. I.

DE diacono. *Dispensatiuè*. no. laxam dispensationem episcoporum.

CAP. II.

EX Literarum. *Ordinem*. i. religionem. *Ad vlteriores*. de consilio loquitur, nam etiam in superioribus dispensare potest. sup. c. prox.

SVMMARIVM.

1 *Professus semel legitimè, amplius contrahere non potest.*

CAP. III.

MEMINIMVS. *Cogendus*. not. quòd semel professus, dummodò faciat in manibus eius, qui potestatem habet recipiendi professionẽ, vlterius contrahere non potest, sed cogendus est ad regulam, quam professus est transire, vt hîc. Idem dicimus in vouente & proponente seruare religionẽ, dummodò votum vel propositum solennizet per susceptionem habitus, siue professionis siue nouitij, vt hîc. supr. de regu. consulti. infrà, eod. insinuante. si verò aliàs votum emittat, siue de intrãdo religionem, siue de continentia, impedit matrimonium contrahendum, sed non dirimit contractum, vt hîc. infrà, eodem rursus. Idem dicimus si suscipiat habitum sine emissione voti. infrà, c. prox. suprà, de conuer. coniug. ex parte.

SVMMARIVM.

1 *Professio super altare facta quando prodest & præiudicat.*

CAP. IIII.

CONSVLVIT. *Velamen*. probationis nõ professionis, nec fecit votum, quia tunc secùs. sup. c. prox. & sup. de regu. & transf. statuimus. *Intrauit*. idem esset & si intrasset sine voto, vel proposito perpetuo

perpeptuò mutandi vitam.sup.de reg.& transf.statuimus, *Altare*.hæc professio sic facta super altare tunc prodest & præiudicat,quando hic agitur de voluntate monachorum,& ipsius profitentis,quòd obligatio professionalis hinc inde contrahatur, aliàs autē non præiudicaret.Vel dic,quod semper præiudicat, quando postea suscepit habitum sine protestatione. sup.de reg.& transf.consulti.& c.statuimus.

☞ † *Obedientiam*.hoc non sufficit,cùm etiam canonici seculares hanc promittant.sup.de maio. & obed. his.nisi obedientiam monachalem promitterent,puta quia omni suæ voluntati renunciarent, & omnia committerent voluntati abbatis,quia tunc talis obediētia pro professione sufficeret.12.q.1.nō dicatis.

SVMMARIVM.

1 *Votum solenne sicut non tenet post matrimonium contractum ita post sponsalia de futuro non tenet votum simplex.*

CAP. V.

VENIENS *ad præsentiam*.*Promisit*.sponsalia fuerunt de futuro.*Seueritatem*.nō fuit hic metus qui caderet in constantem virum.*Suis*.eremitæ. *Votum*. secùs si professionem fecisset,vel habitum suscepisset,vt not.sup.eo.meminimus.vel se ei tradidisset.supra,de reg.& transf.porrectum.*Licentiam*. de misericordia,nam de rigore iuris etiam post votum simplex non datur ei licentia nubendi,licet,contractum teneat.supra,c.proxi.vel ideò datur ei licentia, quia in perturbatione animi hoc facit.17.quæst.2.Gonsaldus.vel fuit potius permissio comparatiua,quàm licentia.Alij dicunt quòd sicut non tenet votum solēne post matrimonium contractum. sup. de conuer. coniug.quidam.sic post sponsalia de futuro non tenet votum simplex.arg.infrà,c.proxi.vt hic.cùm ergo non tenuerit,non debet ei nubendi licentia denegari,si postea impediret matrimonium contrahēdum,tamen licet non teneat votum propter constitutiones ecclesiæ,tamen peccat contra faciendo, & seruare debet.sic suprà, de conuer. coniug.quidam. & expone tribuere non postponas , id est non prohibeas.

CAP. VI.

RVRSVS *quidam*.*Emittens*.sine aliqua solennizatione.*Innuit*.hæc fuerunt sponsalia de futuro.*Non minus*.id est non minori tempore,quia vtrunque ad pœnam æternam.22.q.5.iuramenti. vel apud Deùm,secùs tamen apud ecclesiam.*Votum*. sicut enim in sponsalibus priora sponsalia sunt consummanda.sup.de spons.sicut.sic etiā in voto & spōsalibus,si autem sponsalia præcedant votum , credimus quòd est cogendus vel solennizare votum , vel perficere sponsalia.suprà,de conuersatione coniug. ex parte,in fi.

SVMMARIVM.

1 *Potest mulier in propria domo fieri monacha.*

2 *Non est contra substantiam monachatus,quod quis in certo loco moretur & de certis reditibus viuat.*

3 *Votum solennizatur per habitus susceptionem.Et an sine habitu votum possit solennizari,*

CAP. VII.

INSINVANTE I. *Supplicatum*.quod faciendum non est.trigesimasexta,quæst.2.nullus. C. si nup.ex rescri.

1 † *Vt in domo*.cùm hæc conditio sit contra substantiam monachatus,videtur quòd non teneat.sup. de stat.mo.cùm ad monasterium.suprà,tit.proxi.c.vlt. 32.quæst.secunda.solet illud.Respon.in matrimoniis hoc,secùs in monachatu.si.28.dist.diaconi. Vel dic, quòd potuit fieri monacha in propria domo.27. q. 1.de viduis.& hoc ipso quòd etiam fit monacha omnia bona eius quò ad proprietatem fiunt episcopi, vel monasterij,cui specialiter se reddit.C.de epi.nulli.19.q.vlt.§.vlt.& episcopus vel abbas potest sibi cōcedere vsumfructum ad voluntatem suam.Alij dicūt quòd deuenient ad succedentes ab intestato.arg.C. de epis.si quis presbyter.Alij dicunt,quòd sunt in pēdenti.ff.de iudi.non quemadmodum.& in canonem latæ excommunicationis incidunt si verberātur ab his,qui vouerunt,vel ab hominibus si habitū portāt. infrà,de sen,excom.non dubium.

2 † Item dic quod non est hæc conditio contra substantiam monachatus,quòd in certo loco moretur, & de certis reditibus viuat,sed aliquando abbas,vel quilibet superior potest hoc cōcedere ex causa.sup. de elect.cùm inter R.sed tamen nullus præterea potest se obligare,vt perpetuò dimittat aliquam ecclesiam,vel locum alicui monacho.supr.de stat.mo.cū ad monasterium.sed & si obliget,non est contra substantiam monachatus,quia nō ponit,oportet quòd habeat proprium,cùm in certo loco morando possit esse sine proprio,& in obedientia,sed tamen quia est turpis cōditio,est reiiciēda,& monachatus tenet & si occurreret casus in quo abbas vel superior vellent ex malitia remouere illum à loco,quem ei deputarunt,posset supplicare superiori, & superior eū audire deberet ad similitudinem serui. C. de preci. impe.offe.l.1.instit.de his qui sunt sui,vel alie.iu.Vel dic,quod plus placet,quòd hæc mulier non erat monacha,& benè poterat habere proprium, & tamen non poterat nubere propter votum solenne , quod emiserat,quod qualiter fieri possit no.sup.de reg.& trās.porrectum.*Propriam*.quidam autem sunt episc. ☞ vel monasterij.† *Habitum*.per hanc habitus susceptionem solennizatum est votum,& ideò dirimit se-
3 quens matrimonium,vt not.sup.eo.meminimus. & hoc ideò est,quia apparuit voluntas eius de vita mutanda,imò plus dicimus,quòd sine habitu solennizatur votum,vt not.suprà,de reg.& trans. porrectum. *Coercere*.de cōuer.coniug.ex parte.in fi.Sol.ibi.

DE EO QVI DVXIT *in matrimo.quam polluit per adul.*

TIT. VII.

CAP. I.

PROPOSITVM. *Mulier*.quæ cum non deliquerit,nec matrimonium teneat de iure,potest ab eo recedere, si postquam sciuit impedimentum nullo modo consensit,quia ante mortem secundæ vxoris cum non fuerit matrimonium,quia non potuit propter impedimentum alterius vxoris,nec post mortem fuit matrimonium,si ab eo discessit,vel alia signa dissensus ostendit,& sufficit pro signo dissensus, quod etiā quando mulier credebat se legitimam vxorem ab eo discessit,& etiam contra conscientiam.Et hoc sic probo,primus consensus non fecit matrimonium propter impedimentum,nec potuit facere toto tempore vitæ alterius vxoris,nec post mortem potest fieri sine consensu,quem constat non adesse,ex quo ab eo separata est,licet iniustè:quia sine iudicio ecclesiæ recedere ab eo non debebat.infra,de diuor.porrò.sed si de nouo cōsentiret in eam,siue expressè cō trahendo secum de nouo per verba formata,siue tacitè cohabitando sibi carnaliter,siue non carnaliter more

more solito cohabitando sibi in domo, vel alio modo. Dicimus quòd quasi nouo consensu fit matrimonium, & non tantum propter nouum consensum, sed etiam propter veterem, quia licet nullum esset de iure, quia tamen effigiem matrimonij gestabat, & quia præsumuntur in eadem voluntate permanere. C. de nup. & si contra. ff. eod. nuptiæ. eos si quis.

† Sed dices quomodo ratificabitur per hunc consensum tacitum vel expressum id quod nullum & illicitum erat contra id quod est, ff. commo. l. 2. & ff. de verb. oblig. inter stip. §. sacram. Resp. hoc speciale esse in matrimonio. supra de despon. impub. duo. & c. accessit. & c. attestationes. † Vel dic quod generaliter verum est quòd diximus, quia quotiescunq; ex alicuius consensu pendet, quod aliquid valeat si eius consensus accedat tacitus vel expressus, dummodo talis sit qui à iure non reprobatur, quod prius factum est, etiam si prius non valebat, tamen modò ex quasi nouo consensu valere incipit, vt ex nunc non vt ex tunc. ff. de offic. proconsf. obseruare. §. fin. ff. ad Treb. sed & si. C. commu. vtri. iud. l. 1. & 2. ff. de do. inter vi. & vxo. cũ hic status. §. si maritus. & præcedentes consensus tamen ad istum vltimum trahuntur. ff. de serui. rustic. prę. per fundum. Nec facimus vim, vtrum sciuerit aliam vxorem mortuam, néсne, cum tempore quo potest eam habere vt vxorem, consentiat in eam vt in vxorẽ, & solus consensus faciat matrimonium. 27. q. 2. sufficiat. sed in hoc facio vim, ꝙ bona fide contraxit matrimonium cum isto viro, scilicet ignorans eum habere aliam vxorem: quia si sciens eum habere aliam vxorem contraxisset cum eo, non crederem quòd per huiusmodi tacitos consensus ratificaretur primũ matrimonium, sed quod tantùm sicut prius, scilicet per adulterium committetur ei, & hoc verum, scilicet quòd sicut prædictum est ratificatur matrimonium ex parte mulieris ignorantis & bo. fi. vbi etiam ex parte viri interuenit consensus coniugalis. Sed si vir, qui sciebat impedimentum, nunc cùm potest, nollet matrimonialiter consentire in eam, cogi debet de nouo contrahere: vt not. supra de spon. cùm in apostolica. si tamen post mortem prioris vxoris coniuncti sunt, siue sciuerunt de morte prioris vxoris, siue nõ, ammodo separari non possunt, cùm semel consenserint matrimonialiter coniungi, & eo tempore quo erant soluti. Alij contra. vt not. supra de condi. app. super eo. Et idem credunt, si liber contrahit cum ancilla, ignorãs eam ancillam, quia si postea fiat libera, etiam siue sciat eam fuisse ancillam, siue non, si post cognoscat eam ratificatum est matrimonium. argu. infra de coniug. ser. c. 2. Alij tamen bene vt nobis videtur contradicunt, nam ex consequentia prioris consensus videtur cognoscere. ar. ff. de adul. quamuis. & l. si mulier. ff. de mino. l. 3. §. Scio. nisi aliquo probabili arg. appareret, quod ei vellet matrimonialiter commisceri: vt no. ĵ. eo. veniens. & quod diximus de muliere, quãdo est inscia, idem intelligimus de viro inscio, & multò fortius, quando ambo sunt inscij. Quidam tamen in multis contradicunt his, quæ hîc notauimus.

SVMMARIVM.

1 *Sponsalia de præsenti etiã sine carnali copula facere, vt non teneat matrimonium cum secunda, cui fidem dedit.*

CAP. II.

SIGNIFICAVIT. *Consenserit.* per verba de præsenti, quia si sponsalia tantùm interuenirent non dissolueretur secundum matrimonium. supra de spon. duo. licet. *cognouit.* no. sufficere sponsalia de præsenti, etiam sine carnali copula, vt non teneat matrimonium, cum secunda, cui fidem dedit & cognouit, tali sponsa viuente, scilicet de præsenti. *Alioquin.* id est si non interuenerit coactio. *Ad secundam.* scilicet quam desponsauit prima viuente.

TIT. III.

SVPER hoc. *De facto.* quia de iure nihil agitur matrimonio contrahendo per verba de pręsenti. *fidem de* ea ducenda post mortem suæ vxoris. infrà eod. cùm haberet. *Ibidem.* idem est & si cum ea contrahat statim per verba de præsenti, & cognoscat. infrà c. proxi. & seq. secùs autem si eam cognoscat, vel in domum adducat tanquam concubinam. infrà, qui filij sint legit. tanta. ĵ. eod. significasti. Item si contrahat tantùm siue per verba de præsenti, siue de futuro, & non cognoscat legitima viuente non impeditur post mortem cum ea contrahere. infrà eod. c. vlt. si autem cognouerit eam, antequam cum ea contrahat, siue post, non potest cum ea contrahere. infrà eod. c. vlt. machinatio autem sufficit etiam si copula carnalis non interuenerit, & etiam si fidem non dederit de ea ducenda, sed hanc intentionem habebat in occidendo marito. suprà de conuer. infi. c. 1. in fi. si autem occidisset eum, sed non hac intentione, licitè posset eam habere in vxorem. arg. suprà de conuer. infi. c. 1. in fi.

CAP. IIII.

EX literarum. *Sumpsit.* & ideò non valuit, vir autem posset. *aliam.* facti consciam, superduxit tanquam vxorem: vt no. suprà c. proxi.

CAP. V.

CVM haberet. *Adulterium.* hoc adulterium si non dedisset ei fidem de ea ducenda, vel nisi facto contraxisset cum ea de præsenti, non impediret matrimonium inter eos. suprà eod. cap. 2. & hîc. *Eam.* facit consciam. *Contrahere.* de facto, & hoc fuit legitimum impedimentum. *Quasi.* ideò dicit quasi, quia in veritate matrimonium non est. *Necessaria.* in alimentis, nam in debitis exoluendis, & aliis necessitatibus non tenetur subuenire. ff. de lib. agno. si quis ab. §. si vel parens. Item quòd hîc dicitur intelligo secundum canones, nam secundum leges patres & ascendentes per lineam paternam, non tenentur alere filios, nisi iustos: matres autem & ascendentes per maternam lineam etiam vulgò quæsitos alere tenentur. ff. de lib. agnos. si quis. respons. 1. §. 1. De alimentis autem legitur & notatur. suprà de conuer. infi. cap. vlt.

CAP. VI.

SIGNIFICASTI. *Alter.* not. sufficere alterum machinatũ in mortẽ prioris, vnde etiam si vir in mortem suæ vxoris machinatur, adulteram propter quam ducendam machinatus est, ducere non poterit. argum. 31. q. 1. si quis viuente. & si machinatus est in mortem mariti concubinæ, multo fortius: suprà eod. super hoc. *Formam.* not. etiam iniustè excommunicatum absoluendum secundum formam ecclesiæ.

CAP. VII.

VENIENS. *Cohabitauit.* ex quo copula interuenit, siue ignoret mortuam priorem vxorem, siue non, ratificantur priora sponsalia, quia bene præsumitur quòd ex quo timore peccati recessit ab ea, si postea redit ad eam, cùm sine peccato potest ei cohabitare, quòd matrimonialiter ei cohabitare intendit. *Adulteræ.* ducendo eam post mortem vxoris primæ, quod non potest esse, nisi sciat eum habere aliam vxorem. *Adulteræ.* scienti quod aliam haberet vxorem, nam vir ei fidem dederat viuente vxore prima, sicut ex litera apparet. *Concedatis.* & etiam compellatis.

CAP.

CAP. VIII.

SI quis vxor. Ante fidem datam, vel matrimonium de facto contractum cognouit, quòd si primam nunquam cognouit, fortè præuentam morte vel religione, dicunt quidam, quòd licet non tenuerit matrimonium, quòd viuente prima contraxit, suprà c. proxi. tamen postea cum ea contrahere poterit cùm primam non cognouerit. Alij dicunt contra. & pro eis sufficere videtur. suprà eod. c. proxi. & cap. 2. & hoc placet.

DE CONIVGIO leprosorum.

TIT. VIII.

CAP. I.

PERVENIT. De consuetudine. 33. q. 2. hoc ipsum. *Et viri.* not. virum teneri ad sequendum vxorem cum ex necessaria causa abest, aliter enim vxor tenetur sequi virum ex quacunq; causa recedat. 13. q. 2. vnaquæque. arg. 33. q. 5. cùm apud. nisi vellet eam trahere ad maleficium. infrà de diuor. quanto. nisi esset vagabundus. 34. q. 2. si quis necessitate. *Sequitur.* ad reddendum debitum, non ad iacendum in eodem lecto, vel morandum in eadem domo. *Potuerunt.* quidam credunt hoc ius commune, Alij dicunt eos præcisè cogendos, sed de benignitate aliud tolerari. 32. q. 5. horrendus. infrà c. proxi.

CAP. II.

QVONIAM. Nemini separanda. quin sit matrimonium soluendum. suprà cap. proxi. no.

CAP. III.

LITERAS. Cogi. supra de iureiurando, quemadmodum. vbi not.

DE CONIVGIO seruorum.

TIT. IX.

SVMMARIVM.

1 *Seruus an & quando domino prius obedire debet, quàm vxori exigenti debitum carnalem.*

2 *Dominus non potest vendere seruum coniugatum.*

CAP. I.

DIGNVM. Seruitia. & si simul concurrat vxor ad petendum debitum, & dominus ad petendum seruitium, quia de debito reddendo se citò expedit, videtur dominus malitiosè facere, si nec modicum momentum det seruo ad satisfaciendum vxori, vnde eius malitiæ non est indulgendum. ff. de rei vend. in fundo. quia tamen non potuit se obligare in præiudicium prioris obligationis, & quia res transit cum onere suo, primo obediet domino, argu. suprà de iureiuran. tua. nisi timeatur de adulterio, & tenetur eum sequi, quocunque dominus miserit eum, si tamen vellet eum vendere Græcis, fortè non posset, quia separari non debent. arg. C. commu. vtri. iud. possessionem. 54. distin. fraternitatem. sed alicui propinquo cogi poterit ad vendendum bonis conditionibus. Interest enim, ne quis re sua malè vtatur. instit. de his qui sunt sui vel alie. iur. §. pen. ff. eodem. si dominus. Item credimus si diuersorum serui & ancillæ copulentur, quia non debent ita diuidi, quòd sibi aliquando debitum reddere non possint.

CAP. II.

PROTOSVIT. Carnaliter. pendente autem lite non reddet sibi debitum, sed prius excommunicationem sustinebit. infrà de senten. excom. inquisitioni. secùs est in adultera quàm in vxore, de qua not. infrà de sentent. excom. inquisitioni. *audiuit.* & credidit, non enim cuilibet referenti credendum est. 23. q. 4. quam magnum. ff. quod cum fal. tut. l. 2. & titubans pro ignorante habendus est. C. de cond. inde. l. vlti. ff. de lib. ho. exhi l. 3. §. his. *diuortij.* & quidem error deterioris conditionis impedit matrimonium contrahendum, & dirimit iam contractum, vt si liber contrahat cum ancilla, vt hîc per totum. sed secùs est si sit ibi error maioris, vel paris conditionis, vt si seruus cum libera contrahat, vel etiam cum ancilla, etiã si credat eam liberam, quia non habet quid sibi obiiciatur. 32. q. 7. per totum. argum. infrà de diuor. significasti. Item alia ratione, quia edictum de matrimonio est prohibitorium, & tenet matrimonium seruorum etiam dominis contradicentibus. *mulieri.* id est domino mulieris, vel de æquitate canonica loquitur.

CAP. III.

LICET. Conditionem. aliter enim est de iure. 32. q. 4. liberi. C. de rei vend. partus. *Patris.* quantum ad patrem sufficiebat quinquennium. C. ne de sta. defun. l. 1. & l. si pater. *Iudicandum.* non esse diuortium faciendum.

CAP. IIII.

AD nostram. Intellexit. & credidit, vt not. suprà eodem cap. 1. *Consenserit.* repete quod diximus de eo qui duxit in mat. c. 1.

DE NATIS ET libero ventre.

TIT. X.

CAP. I.

INDECENS esse. Ad seruitium. id est, in seruitutem. C. de nat. ex lib. ventre. l. 1.

DE COGNATIONE spirituali.

TIT. XI.

Cognatio spiritualis diuiditur in paternitatem, & filiationem, & fraternitatem sororitatémque, nõ enim procedit ad nepotes & vlteriores, filia enim spiritualis mea potest contrahere cum filio filij mei, licet non cum filio meo. argum. 30. q. 3. c. 1. & sufficit ea sola ratio, quia prohibitum non inuenitur matrimonium inter tales, & credimus quòd non solùm filio legitimo non potest copulari filia spiritualis, sed nec illegitimo, filio autem adoptiuo filia spiritualis legitimè copulatur.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo in matrimonio contrahendo valet, sed in contracto minimè.*

CAP. I.

VTRVM autem. Matrimonium. fortè illi qui sunt. 32. q. 4. super quibus. *Post susceptum.* sed contra videtur, quia primus canon intitulatus est nomine Pascalis. 2. qui fuit post Vrbanum, qui est secundus intitulatus, sed potes dicere, quòd Gra. errauit in titulo, debuit enim dicere Pascali 1. vel loquitur de aliis canonibus, qui non sunt in nostris compilationibus. † *Consuetudo.* quæ in contrahendo matrimonio

trimonio valet,sed in contracto minimè.ar.suprà,de spon. duo. licet.& c.tuas.infrà,eo.super.contra. ibi sol.quamuis dici posset,quòd cùm ista impedimenta sint per constitutionem ecclesiæ inducta per contrariam constitutionem,vel consuetudinem legitimè introductam poterit contrarium introduci.

CAP. II.

SI *vir vel mulier scienter.*

CAP. III.

SVPER *eo.Ita quod.*hìc redit ad primum casum, scilicet quando filius per quem contracta est cõpaternitas contrahit.Alij intelligunt de aliis filiis,& exponunt verbum separare ad pœnitentiam agendam:non ad thorum,vel in perpetuum.

SVMMARIVM.

1 *An possit quis ducere in vxorem commatrem.*
2 *Item quæ commaternitas impediat matrimonium.*
3 *An fornicarius possit accipere in vxorem commatrem fornicariæ suæ.*

CAP. IIII.

MARTINVS. *Bertam suscepit.*postquam contraxit cum T.& eam cognouit,quia tunc ei cõpaternitatem quęsiuit.30.quęst.4.si quis vnus. secùs autem si copula secuta esset compaternitatẽ. 30.quæst.4.c.1.

1 † *Qui spiritualem post susceptum.*tunc enim non sunt effecti vna caro ante compaternitatem, licet esset sponsa de præsenti,tamen non quæreret cognatiotionem spiritualem, vnde non prohibetur aliquis commatrem,quam vxor quæsiuit,dum sponsa erat
2 ducere in vxorem,alij tamen dicunt contra.† Quibus autem casibus quis possit habere duas commatres vxores,& quæ cõmaternitas hìc impediat matrimonium,& quæ non, his versibus notatur.

Quæ mihi,vel cuius mea natum fonte leuauit.
Hæc mater commater fieri mea non valet vxor.
Si quæ meæ natum,non ex me fonte leuauit.
Hanc post fata meæ,non inde vetabor habere.

3 † De fornicaria dicunt quidam,quòd si leuauit filium alterius de sacro fonte, nihilominus fornicarius potest accipere in vxorem commatrem fornicariæ suæ,quia spiritualem proximitatem nõ potest quærere fornicaria.Alij dicunt quòd sicut quæritur carnalis affinitas per fornicarium coitum.infrà , de eo qui cog.consan.vxo.suæ.discretionem.& eadem ratione & spiritualis proximitas,maximè cùm canones idem constituant in vnione carnali,quantum ad acquirendum spiritualem proximitatem,si autẽ duo leuauerunt eundem de sacro fonte,ipsi duo nõ prohibentur contrahere.Item si Martinus prohibetur accipere Thebergam,cuius filium Berta suscepit de sacro fonte,multò fortius prohibetur accipere filiam spiritualem vxoris suæ.

SVMMARIVM.

1 *Compaternitas per tria sacramenta centrahitur,Et quæ impediat matrimonium.*

CAP. V.

CONTRACTO. *Salis.*de conf.dist.4.sal cœlestis.*Pabulo.*ar.ex his quæ præcedunt baptisma, non contrahi compaternitatem.32.dist.in §.verum contra.in fi.30.q.3.non oportet.super quibus.& q.1.peruenit.de conse.di.4.de hinc.& c.in cathecismo.Sol.hic dixit per 7.sacramẽta quæ sunt à primo pabulo sacrati salis vsque ad confirmationem contrahi compaternitatem , quæ & impedit & dirimit matrimonium.& hæc decre.respondet, quòd puer erat tantùm filius concubinæ, non Petri , vel quòd hæc non sit decre.

Bar.dixit quia per tria tantùm sacramenta contrahitur compaternitas,per cathecismum, baptismum,& confirmationem.de conse.dist.4.in cathecismis.& hæc decre.respondet,vt H. vel non tenuit ad totum cathecismum,sed ad missionem salis tantùm.Ideò G.dicit,quòd per dicta tria sacramenta tantùm contrahitur compaternitas, quorum duo, scilicet baptismus,& confirmatio, dirimunt matrimonium,sed cathecismus tantùm impedit,& non dirimit,& est ratio quia præcedit baptismum, qui est ianua omnium sacramentorum.22.dist.c.verum.su. de pres.non bap.c.1.& 3.Item est alia ratio, quia ante baptismum non est filius ecclesiæ,quia sine baptismo nullus saluatur.15.q.1.firmissimè. & si non est filius ecclesię non est filius spiritualis,& sic non est spiritualis cognatio contracta,non ergo propter hoc debet matrimonium separari.

CAP. VI.

VENIENS *ad apostolicam sedem.*

CAP. VII.

TVA *nos.Filiam.* Per quam contracta est compateritas.

CAP. VIII.

EX *literis vestris.*

DE COGNATIONE legali.

TIT. XII.

CAP. I.

SI *qua.Per adoptionem.*Legalis cognatio superioris ad inferiorem hoc semper prohibet, quia etiam collateralis impedit, dummodò duret,vt hìc.&.ff.de ritu nuptiarum.per adoptionem.Item filius adoptiuus cũ vxore adoptantis,& adoptans cum vxore filij adoptati,etiam finita adoptione contrahere nõ potest. ff.de rit.nup.adoptiuus.

Et hæc vera sunt in filio arrogato,qui in potestatem adoptantis transit,non autem in adoptato,qui non trãsit in potestatẽ adoptantis. hìc enim licitè contrahit cum filiis adoptantis.Item arrogatus licitè contrahit cũ filiis illegitimis arroganti, cùm nõ sint in eius potestate.Alij dicunt idem in arrogato & adoptato.arg.C.de adop.l.penul.§.pe.

DE EO QVI COGNOuit consanguineam vxoris suæ.

TIT. XIII.

CAP. I.

SI *quis cum filiastra.nec à matre.*ipsa aũt licitè exiget.

CAP. II.

VENIENS. *Sponsæ.*de futuro.*dispensatione.* Dispensatio necessaria est,vbicunque aliquid fit cõtra ius siue sint clerici,siue laici.*Eam.*s.matrẽ.

CAP. III.

DE *illo.Publicum.*ita quòd probari possit,nam melius est tacere,quàm deficiat in probationibus.2.q.7.plerique.secùs si esset sponsa de futuro.sup.de spon.præterea.

CAP. IIII.

TRANSMISSAE *nobis.*

CAP. V.

SVPER *eo.Quod separari.*sup. de testi. præterea. contra,solu.ibi.Separari.suprà,de præs. tertio. contra.sol.ibi.

Fff CAP.

SVMMARIVM.

1 *Affinitas contrahitur per fornicarium coitum.*

CAP. VI.

1 DISCRETIONEM. † *Repetat.* not. per fornicarium coitum contrahi affinitatem. *adulterij.* no t. dii t adulterium quod fit cum sponsa alterius de praesenti.

SVMMARIVM.

1 *Affinitas vt contrahatur, necesse est vt fiat vtriusque commixtio.*

CAP. VII.

FRATERNITATI *tuae. Extraordinaria.* & idē esset si extraordinaria pollutio non interuenisset.† *Extraordinaria.* extraordinaria enim pollutio alterius tantùm etiam si intra claustra pudoris fiat, non facit affinitatem, nec matrimonium consummat, nisi ex affectu fiat matrimoniali. 35. q. 3. ex-
1 traordinaria.† ad hoc enim vt cōtrahatur affinitas, necesse est sanguinis vtriusque fieri commixtionem. arg. 35. q. 10. fraternitatis. vnde licet mulier semen emittat, si vir non emittit, non contrahitur affinitas, & est ad hoc. ar. de frigido, qui palpitādo potest mulierem prouocare ad seminis emissionem, & econuerso, & tamē nō est ibi matrimoniū, vel cōmixtio seminis, & ideò nec affinitas, sed si vir emittat in mēbro mulieris, & non mulier, dubitari potest, tamen siue emittat, siue non, & etiam neutro emittente, tamen sponsalia primò facta ratificari crederem propter consensum matrimonialem, qui ibi est, vel praesumitur. ar. praealle. c. extraordinaria. dummodò sint matrimonio apti, vel proximi. su. de despon. impu. continebatur. haec autem secunda sponsalia separantur, non propter affinitatem, sed propter publicę honestatis iustitiam.

CAP. VIII.

EX *literis. Puellae.* cum hac puella erant tantùm sponsalia.

CAP. IX.

VENIENS. *Consulas.* nam si nō sponsam cognouit antequam sponsam de futuro, neutrā habere potest. su. cap. proxi. secùs si prius cognouisset sponsam, cum affinitas superueniens non dirimat matrimoniū. su. eo. discretionem. j. c. proxi.

CAP. X.

TVAE *fraternitatis.*

CAP. XI.

IORDANAE. *mulieris.*

DE CONSANGVINITATE & affinitate.

TIT. XIIII.

SVMMARIVM.

1 *In causa matrimoniali publicatis attestationibus, iterum super eodem articulo recipiuntur testes.*

CAP. I.

EX *literis tuis. Subarrasset.* per annullum. *Reuixit.* no. saepè procedi ad inquisitionem, vel accusationem, & est hoc speciale in matrimonio, de hoc no. infrà, de purga. ca. cùm dilectus. *Archipresbytero.* qui vel ex consuetudine, vel ex delegatione cognoscebat, vel malè processit, & ideò quasi non teneat, quòd coram eo factū est mandatur de nouo procedi per abbatē. *quarto.* benè sufficiebat quintus gradus ad separationem sed quia pars voluit se hoc onere probationis grauare, ideò de quarto gradu proponit, vel hoc ideò dicit, quia habebat suspectos testes, & ideò non vult eos audire vltra quartum gradum, sed si vltra quartum gradum sunt, vult pro dispensato haberi. citra autem difficilior est dispensatio.

1 † *Si per testes.* hinc colligitur satis expresse, quòd in causa matrimoniali post publicatas attestationes iterum super eodem articulo recipiuntur testes, nō tantùm in causa appel. sed in causa principali. ad idem sup. de testi. cùm in tua. Facit etiā ad hoc, quia si res inde non obest, quin iterum cognoscatur de eodem, imò satis videtur, quòd etiam in eadem causa iterato recipiet nouas probationes, non tantùm instrumentorum, sed etiam testium. ar. suprà, de sen. & re iudi. lator. consanguinei. supra, de testi. cùm in tua. *potestatem.* sunt enim iudici necessaria scientia & potestas. 21. distin. §. 1. & §. aliter. ipsi enim pręsumuntur maioris scientiae & magis exercitati.

CAP. II.

SVPER *eo. Nondum.* & infrà, & ita fuerunt tantū sponsalia de futuro. *fide.* fides interposita est causa, quare solum dictum sponsi non sufficit sine adminiculo famae, aliàs enim solū sufficeret. suprà, de spon. praeterea.

CAP. III.

QVOD *dilectio. Sexto.* hodie omnibus licet in quarto. *legati.* qui super hoc habebat speciale mandatum, aliter non liceret. suprà, de trans. c. vlt. *quoto.* haec regula non habet hìc locum, quia erat indulgentia, & consuetudo contraria. *deferendum.* infra c. vlti. contra. Sol. hoc speciale est, quia hìc fuit dispensatio, quae cùm sit contra ius commune est restringenda, ibi loquitur de iure communi. sed argu. contra. ff. de consti. princ. l. vlti. sup. de do. cùm dilectus. Sed illa loquuntur de indulgentiis, quae nō sunt contra ius, vel in alterius praeiudiciū, quia in illis secùs. sup. de trāsla. praela. c. vlt. ff. quod quisque iur. l. 3. Item hìc secùs propter consuetudinem contrariam.

CAP. IIII.

DE *infidelibus. Denotatos.* & prohibentes matrimonium. *Eos.* si matrimoniū est apud Iudaeos, ergo indiuidua coniunctio. 27. q. 2. §. 1. quomodo ergo secundum vetus Testamentum conceditur libellus repudij, vt 34. q. 2. non satis? Respō. illud semper fuisse peccatum, sed permissione comparatiua concessum. infrà, de diuor. gaudemus. & c. quanto. sed ad hoc obiicitur, quòd vno infidelium conuerso ad fidem, alio non conuerso nolente sibi cohabitare sine contumelia nominis Christiani, soluitur matrimonium. infrà, de diuor. gaudemus. & c. quanto. sed dic superiorem descriptionem locum habere in matrimonio rato tantùm. Item obiicitur, non videtur esse matrimonium apud Iudaeos, cùm secūdum eos tamdiu duret, quamdiu libellus repudij detur. sup. de condi. appo. cap. vlt. 32. q. 2. solet? Respon. aliud est cùm à constitutione vel consuetudine habet, quod separari possit, aliud est cùm pacto contrahentium, quod non licet.

CAP. V.

QVOD *super his.*

CAP. VI.

QVIA *circa. Obtinenda.* nō intelligas quod hic obtenta fuerit dispensatio super matrimonio, sed data fuit alicui potestas dispensandi, & ille cui commissa erat dispensatio, timuit, & benè, ad dispensationem procedere, quia [a] causa dispensationis cessabat, & hoc innuit hoc verbum obtinenda, *dissimulare.* propter maius malum vitandum. dispensationem autem valere non credimus. argu. ff. de na. lib. l. 1. sup. de offic. ord. ex parte. infra, de sen. excō. cùm pro causa. sed ista dissimulatio habet vim dispensa-

[a] Quia causa dispēsationis. hunc dicit verum intellectum Pe. de Ancha. in cōsi. 208. inci. Iudex de iure. colum. 3. post medium. & istud cōsilium habetur inter consilia Cardi. num. 39. & quotam. colū. 4. in princip.

dispensationis, ita quod de cætero non potest separari ipsum matrimonium, nam stultum esset dicere, quòd maneret in adulterio.

CAP. VII.

T*V A nos duxit.* Hoc est no. *Filio.* dicendo sic, ego vidi vel audiui, quòd tales vocabant se adinuicem patruus, & nepos, vel quia dicebatur, quòd ille fuerat frater patris, & alter filius patris,

SVMMARIVM.

1 *Præscriptio in matrimonio non habet locum.*

CAP. VIII.

N*ON debet. De coniugio.* cùm tantùm in his casibus, puta in secundo & in tertio genere affinitatis, & in sobole suscepta ex secundis nuptiis sit sublata publicæ honestatis iustitia, videtur quod sicut olim, sic hodie q̃s nõ posit habere vxorẽ duorum fratrum. 35. q. 3. porrò. quidam tamen dicunt in omnibus sublatam, nisi in sponsa de futuro, de qua habuisti. s. de spon. iuuenis. & s. de despon. impub. ac cessit. *perpetuam.* hodie ergò circa matrimonium non erit præscriptio.

CAP. IX.

V*I R quià stipite. Licitè.* suprà, eod. quod dilectio. cõtrà. soluè ibi.

DE FRIGIDIS ET MAleficiatis & impotentia coeundi.

TIT. XV.

SVMMARIVM.

1 *Impotentia coeundi quibus modis probetur.*
2 *Frigiditas viri quotupliciter probetur.*
3 *An admittatur probatio mulieris volentis per aspectum corporis probare se virginem.*
4 *Cuiusmodi iuramentum requiratur contra matrimonium.*
5 *Quando probationes viri & mulieris sunt pares circa impotentiam coeundi, quæ preferantur.*

CAP. I.

A*CCEPISTI mulierem. Per mensem.* idem est si perannum vel diem, idem est si per centum annos. † *Per verum.* per iuramẽtum vtriusque cum septima manu pro-
1 pinquorum, 33. q. 1. cap. 2. vel quia membrum habet aridum, & est tutius, quòd tũc etiam per triennium expectent, cùm finale iudicium de futuro pendeat. j. eod. lauda. & cap. fraternitatis. in fi. tamen non creditur necessarium, quòd tantùm expectent, si aliter constet indubitabiliter de eius impotentia, puta quia iã plenè adultus esset, & indubitabiliter ariditas apparet. j. eo. lauda. in princi. & c. fraterni. ibi sed per errorem. Vel potest dicere, quòd principium huius decre. loquitur quando confitentur ambo impotentiam viri, & tunc si per vnum mensem simul dederint operã copulæ coniugali, etiam si non appareat impotens propter paruitatem & ariditatem membri, & etiam quia mulier incorrupta ostenditur, & etiam si hoc non appareat, sed virum impotentem dicunt, tamen necesse est, quòd septima manu propinquorum hoc probetur, vt hîc, quia potest esse, quod licet membrum sit paruum & aridum, tamen semen potest emittere, sicut & vrinam emittit & propter hoc dubium, non sufficit probatio aspectus corporis vel confessio, nisi adsint iuramenta propinquorum. Item non sufficicit, quòd vna die manserit mulier cum viro, imò necesse est, quòd ad minus per mensem fuerit in experiẽtia copulæ coniugalis. Item si steterit cum viro plusquam per annũ quòd non reclamet, etiam si postea omnia indicia frigiditatis viri ostendere velit, & etiam iuramenta prestare vlterius non audietur, quia omnibus modis præsumitur carnalis copula interuenisse, quamuis in hoc casu posset dici probabiliter, quòd etiam post annum & semper, si confitetur impotentem virũ separari debent iuramentis præstitis & maximè si prędicta indicia frigiditatis apparent. Sed videtur quòd deberent esse triennio in probatione copulæ coniugalis. infrà, eod. lauda. So. illa loquitur, quando nulla vel pauca signa frigiditatis apparẽt, & tunc erit necessarium triennium, vel intelligitur, quando fuerint simul plusquam per annum, quia & tunc potest mulier petere separationẽ, sed triennio erunt in probatione, vel illud habet locum, quãdo prius non potest probari frigiditas viri, quia tũc dandum est triennium. & hoc ipsum sonat litera illius c. Sed quia hîc ante probatur frigiditas, non est necessarium triennium, vel hîc loquitur, quando vterque confitetur, ibi quando alter tantùm, sed & quando ambo confitentur videtur necesse hoc triẽnium. infrà, eod. c. fi. sed dic ibi loqui vltra annum quando cum eo manserat.

☞ † Secunda autem pars huius decr. loquitur, quãdo mulier dicit maritum frigidum, sed ipse negat. In hoc casu enim si per sex menses steterit cum marito sine reclamatione, nunquam de cætero prętextu frigiditatis poterũt separari, & hoc ideò quia præsumitur ab eo cognita, nec proderũt ei prædicta indicia frigiditatis viri & suæ virginitatis, quia potest esse, quòd propter modicum membrum viri, mulier adhuc apparet integra, vel aliter timetur oculi deceptio. Tertia pars dicit, quod si tantùm per duos menses, vel per minus spatium sex mensium fuerit cum viro, & tunc reclamauerit de frigiditate viri, etiam si vir neget, tamen si probauerit per iuramenta frigiditatem viri, & nihilominus per alia indicia viri, vel per aspectum sui corporis separabitur matrimonium sed in hoc casu non est necesse triennium experientiæ copulæ coniugalis, vt in illa decr. laudabilem. & hoc ideò, quia citò reclamauit, sed in secundo casu hîc. suprà, proxi. not. posset dici succurri mulieri, quæ nimis tacuit per experientiam triennij, ad hoc facit decre. laudabilem. & hoc magis literæ consonare videtur quicquid dicat glo. not. in hoc casu, & in c. laudabilem.

2 † Et no. quòd tria argumenta inuenta sunt ad probationem frigiditatis, scilicet aspectus corporis, iuramenta septimæ manus propinquorum, & triennium, sed discretus iudex prouidebit, & vtrùm vnũ solum, vel duo, vel omnia tria argumenta faciat prę stari, & cùm in sententia separationis matrimonij periculum animæ vertatur, melius est quòd superabundent probationes, quàm deficiant. *reparare.* not. contra sententiam veniri veritate manifesta. *reparare.* 33. q. 1. si per sor. contra. solu. illud tenet quando propter maleficium separatur, sed hoc quando propter frigiditatem. Alij dicunt illud derogatum & melius. *dimidium.* idem si post duos menses, vt. j. sequitur. hoc non placet.

3 † *Credendum.* nisi mulier per aspectum corporis velit probare se virginem, quæ præfertur, suprà, de proba. proposuisti. Aliqui tamen dicunt, quod in hoc casu etiam si mulier per aspectum corporis velit probare se virginẽ, nec admittitur, cùm posit & consensisse videatur eum habere vt fratrem, & si nõ posit eum habere vt maritum infrà, eod. consulta.

& quia si propter frigiditatem viri separaretur, daretur mulieri licẽtia nubendi alij, sed potest esse, quòd mulier est virgo, non quia vir sit impotens, sed quia sibi coniungi non vult, & tunc non est licentia sibi danda nubendi alteri, sed vir cogendus est ad eam accedere, si autem ambo confiterentur virum impotentem, licitè separari possent, cum solennitate supradicta. sup. eod. in princi. *caput*. 33. quæst. 1. si quis vxo. & sunt hæ rationes, quia tractu temporis præsumitur contra eam. sup. de spon. ad id. & quia quilibet præsumitur potens. 50. dist. quia. Et quia constat pro matrimonio quod est fauorabile. 32. quæst. 1. dixit.

4 †*Per rectum*. id est, iuramentum cum septima manu propinquorum mulieris, nam quando aliqui cõfitentur contra matrimonium, ne colludant hoc iuramentum est necessarium. sup. de eo. qui cog. consan. vxo. suæ. super. 33. quæst. prima. si quis. nisi fama eorum assertionem adiuuet, quia tunc exoneratur probationibus horum iuramentorum. 35. quæstione sexta. si duo. hoc non placet, quando petitur separatio propter frigiditatem, vbi parum aut nihil fama valere potest. Sed secùs est in consanguinitate, vbi multum valet fama, sed de hoc plenius no. supra, de præsum. tertio. sed licet non credatur contra matrimonium, vt hîc dicitur, pro matrimonio benè creditur, nisi esset impedimentum alterius matrimonij. 31. quæst. 2. Lotharius. vel nisi de falso suspecti essent, & quod dicitur non credi eis contra matrimonium intelligendum est separandum, secùs si vellent separare totum propter continentiam. trigesimatertia, quæstione quinta. quod Deo.

5 †Contra id quod hîc dicitur, scilicet, quòd credi tur mulieris iuramento cum 7. manu. Sic opponitur Quid erit si maritus cùm totidem sit paratus iurare, quòd coire potest, vel quòd cognouit eam, dico quòd tunc prefertur probatio viri propter rationes, quas hîc notaui. Habet ergo locum quod hîc dicitur, quãdo vir tantùm & simpliciter dicit, quòd cognouit eam, mulier autem & dicit, & iurat cum septima manu propinquorum, aliqua etiam presumptione ariditatis vel alia præcedente. Potest etiam intelligi, quia si mulier dicit se incognitam & virginem, & vir dicit se cognouisse, si post duos menses hoc dicat mulier, non admittetur probatio mulieris volẽtis se probare virginem per aspectum corporis, sed tantùm viro creditur, cùm sæpè fallatur oculus. 27. q. 1. nec aliqua. Idem etiam si vellent eum probare maleficiatum non admittetur mulieris probatio, & hoc propter rationes in alia glossa assignatas, secùs autem si vellent probare per aspectum corporis maritum frigidum, vel maritus mulierem arctam, quia in hoc benè admitteretur eius probatio, cùm hæc satis de facili cognoscantur, secùs autem si ante duos menses protestetur de impotentia mariti.

SVMMARIVM.

1 *Senes an & quando contrahere possint.*

CAP. II.

QVOD sedem. Impotentes. propter frigiditatem, vel alio perpetuo impedimento, nam senes licet sint impotentes propter defectum caloris, quia tamen beneficio medicinæ coire possunt, & cõtrahere possunt. ar. C. de nup. sancimus. trigesimaprima. questio. prima. apparuit. & c. quod si dormierit. De paruulis autem dic vt no. supra, de despon. impu. puberes. & c. continebatur.

SVMMARIVM.

1 *Vitium de nouo contingens non debet separare matrimoniũ.*

CAP. III.

EX *literis tuis. Contraxit.* id est, contraxisse apparuit, si enim certum esset, quòd infirmitatẽ propter impotentiam mariti contraxisset, non benè sequeretur, ꝙ sit vitium, & c. nec propter vitium de nouo contingens debet separari matrimonium.

CAP. IIII.

COnsultationi tuæ. Incredibile. satis apparet hîc hanc decre. loqui in eo casu, quando quis contraxit scienter cum impotente, operatur enim sciẽtia eius, quòd eam teneat in sororem, si autem ignorãter contraxisset cum arcta, non cogeretur eam habere vt sororem, licet posset si vellet. ĩ. c. proxi. potens autem si cum alia contrahat semper tenet matrimonium, quamuis in primo casu arctam vt sororem tenere cogatur & alere.

CAP. V.

LAVDABILEM. Requisisti. Prima pars decr. loquitur quando vnus coniugum dicit se cognouisse, alter diffitetur, quia tunc debet dari triennium & iuramentum 7. manus propinquorum alterius coniugis, scilicet negantis copulam. Secũda autem pars loquitur, quando vterque confitetur, & tũc non est necesse dare triennium, sed sufficit septima manus parentum vtriusque coniugis. Intellectus huius decre. satis declaratur. s. eod. c. 1. in glos. quæ incipit, per iuramentum. *naturaliter*. i. in his qui naturaliter frigidi dicuntur. *celebrati coniugij*. & cohabitationis, ex quo dederunt operam copulæ carnali. 33. q. 1. si quis. †*Prius*. nam si primò probari possit, puta quia habet membrum siccum & aridum, statim petenti dabitur licentia contrahendi. ĩ. c. prox. quãdo autem est dubium expectat per triẽnium. Auth. de nup. §. per occasionem. vel melius si confitentur & multa indicia frigiditatis apparerent, & insuper præstaret iuramentũ parentum, vel aliter vt no. s. eo. c. 1. in gl. per iuramen. *Triennium*. tanto tempore expectabit maleficiatus, nam si hoc tempus sufficit naturaliter frigidis, multò fortius illis qui non contraxerunt à primis componentibus vitium. ĩ. c. vlt. Nos dicimus, quod propter maleficium, nunquam separatur matrimonium, vt no. ĩ. eo. c. proxi. *voluerint*. i. non potuerint. *decretum*. 33. q. 1. quod autem. *per iudicium*. i. aspectum corporis vel testes. s. de proba. proposuisti. erat enim virgo, nec habet necesse habere septimam manum propinquorum, vel dic cùm sæpè oculus fallatur. 27. q. 1. nec aliqua. semper necessaria est septima manus. ĩ. eod. c. vlt. in arcta tamen secùs dicerem. ĩ. c. proxi. quæ est infallibilis probatio, nec placet.

Alij dicunt, id est, per aspectũ corporis viri, ꝙ siccum & aridum membrum habet, & non est hîc necessarium habere 7. manum propinquorum, sicut & vbi probatur arcta. ĩ. c. proxi. *separentur*. tã vir quàm mulier, secùs si propter maleficium, quia potest esse maleficiatus cum vna, & nõ cum altera 33. q. 1. super sortiarias. hoc non placet. *vxorem*. vxor enim esse nõ potest, cùm nõ possint ibi esse duo bona matrimonij, proles & sacramẽtũ. 27. q. 2. omne. *cognouerint*. nec per aspectum corporis probare possint, cùm sit mulier corrupta, & vir habeat membrum aptum. *vterque*. Quid si alter iurare nolit? Resp. vt dixi. s. eo. c. in gl. per iuramentum. *effecti*. hîc iurabunt principales, purgatores autem ꝙ credunt eos verum iurare. arg. ĩ. de purg. ca. quoties. Quales autem debeant esse purgatores, dicitur de pur. can. inter. *tunc*. s. principales & sacramentales, si scienter malè iurant.

SVMMARIVM.

1 *Mulier non apta pati virum, si postea, vel per opus medici, vel per cõcubitum alterius viri reddatur apta, semper est restituenda primo, & de hoc vide in nu. 3. 4. & 6.*

CAP.

2 *Id quod non nisi illicitè fieri potest, dicitur non posse fieri.*
5 *Quando sententia valeat contra rem prius iudicatam.*
Votum an & quando impediat matrimonium.
6 *Ecclesia sæpè in his, quæ sunt de iure naturali, & specialiter super matrimonio, & contra matrimonium constituit.*
7 *Comparatur arcta frigido.*

CAP. VI.

FRATERNITATIS. *Prouidas*. id est, peritas. infrà, eod. c. hæc autem duo in eis requiruntur, quòd sint honestæ & peritæ. ff. de vent. inspi. l. 1. infrà, c. vlt. & sup. de proba. proposuisti. *sub periculo*. imò iurare debent: sup. de proba. proposuisti. & hic modus est iurandi. *deerat*. id est, inutilis erat ad matrimonium contrahendum. *qui*. non dicitur autē, quod hic fuit medicus, vel concubitor, & ideò hinc orta est causa dubitationis. *solenni*. deuouendo se alicui religioni in manu eius qui potestatem habeat ordini aggregandi. Nos tamen dicimus idem, & si nulli religioni se deuoueat, sed aliter solennizet votum, quòd qualiter esse poßit, not. de reg. & transe. porrectum. *Religionem*. quia transeundo ad religionem, & solummodò habitum nouitij suscipiendo, simplex votum solennizatur. suprà, de reg. & trans. consuli. & capitulo statuimus.

1 † *Miraculum*. melius placet, quòd siue per opus medici etiam cum corporali periculo, siue per concubitum alterius viri, etiam dißimilis in genitalibus reddatur apta primo, semper restituenda est primo, & hoc satis apparet, vbi dicit propter diuinum miraculum, &c. hoc ipsum etiam probatur rationabiliter, quia si mulier est arcta vni omnibus arcta est, & si vni est cognoscibilis, & omnibus est cognoscibilis. Item si vni est cognoscibilis, non est arcta. Item si aliquando est cognoscibilis, non habet neque naturale neque perpetuum impedimētum, & sic ita non est à primò viro separanda, & si separata fuit per errorē, comperta veritate debet primo viro restitui, vt hîc. Itē quòd dixi de corporali periculo, sic probo, quia si ante incisionem in corporali impedimento contraxerat cum vno solo, nulla ratio est, quare non debeat complere promißionem factam de matrimonio contrahendo cum eo, & etiam imputandum esset mulieri, si postea cum alio contraheret, si verò ante incisionem cum pluribus contraxisset, sicut cum primo non tenet matrimonium, sicut falsò asserunt, multò fortius nec cum secundo, vnde secundo nullo modo restituēda est, restat ergo, quòd semper est primo restituenda. in hoc tamen articulo, scilicet, quando per incisionem periculosam redditur apta primo, videtur contraria litera præsens, scilicet, absque corporali periculo, sed expone. i. absque morte q. d. si mors non fuerit subsecuta ex medicamine, sēper restituenda est primo viro, & hoc innuit quod sequitur. infrà, §. per hoc tam grauis, vt ex ea mortis peri. &c. hæc glos. placet. *Humanum*. siue medici siue mariti cognoscentis etiam cum aliqua violentia, sed absque periculo corporis, nam licet per assuefactionem alterius posset reddi habilis marito, vel etiam mariti, sed non nisi cum corporali periculo, non crederem matrimonium tenere, vnde si nubat alij, non similiter tenebit matrimonium, hoc non placet.

2 † *Humanum*. licitum, nam quòd nō nisi illicitè fieri potest, dicitur non posse fieri. 22. quæst. 2. faciat. nō enim crederem licere per assuefactionem alicuius iuuenis, qui & paruum & durum membrum haberet aliquam inhabilem ad cognoscendum ab aliquo, qui haberet maius & debilius membrum habilitari eidem. Imò etiam si postea fieret habilis per vsum talis adulterij, non tamē est inter eos matrimoniū, sed sponsalia tantùm, sicut in impuberibus. suprà. de despon. impu. puberes. hoc quòd dicitur de impuberibus non placet, vt no. suprà, eodem c. 1. & sup. de despon. impuberes.

3 † *Humanum*. hinc colligitur so. pe. quęstionis huius. c. nā licet aliqua arcta cùm graui periculo artificio medici poßit fieri apta, non tamen est idonea ad matrimonium contrahendum, & si contraxisset postea reddita apta opera medici, & nubat alij, tenebit matrimonium cum secundo, secùs autem si leui incisione poßit apta reddi, hoc placet: sed dic, vt in glo. melius. *probabilem*. quia contra veritatem fuit lata sententia, licet probabiliter contra veritatem fecerit. *simili*. per omnia, quo ad coëundum, nam posset, esse alij similis in statura, esset tamen ei dißimilis in genitalibus membris, vnde in hoc casu teneret matrimonium cum secundo, nec restituetur primo, licet per vsum secundi ei apta redderetur, & per hoc intelligitur solutio vlti. quæstionis, hoc non placet.

4 † *Commisceatur*. fortè quia primus non dedit operā tantam copulæ quantam secundus vel etiam modicam angustiam in coeūdo noluit sustinere, vel calida electuaria sumere vel etiā noluit expectare aliquātū temporis, vt crescente persona, cresceret & membrum, quæ omnia fecit secundus, & ideò separatur à secundo, & restituitur primo.

5 † *Dicimus*. not. sententiam valere cōtra rem prius iudicatam, dicunt quidam hoc ideò tenere, quia speciale in matrimonio. Vel dic, veritate manifesta in iudicio, cùm non fuerit ante sententiam exceptum valere sententiam circa rem prius iudicatam. argu. sup. de sent. & re iudi. cùm Bertholdus. vbi de hoc. & idem est etiam si notoriè apparet sententiam iniustam, vt hîc. & infrà, de purg. vulg. c. 2. nam veritas valet & inualescit. 8. distin. consuetudo. † *Religionem*. sine voto solenni, nam de eo sequitur, sed tamen simplex votum emiserat, quod fuit solēnizatum per habitus susceptionem, vel per ingressum in religionē. Nobis videtur idem, si solenniter vouit, & hîc loquitur de solenni vouente, & postea ingrediente monasterium. *authoritate*. sup. de conuer. coniug. c. ex publico. *alioquin*. id est, si non transiuit, tamen ex hac decre. satis manifestè colligitur, quod etiam si mulier vouerit solēniter, & etiā consentiente viro, & etiā quod plus est, etiā si vir nupserit post votū vxoris, nisi mulier monasteriū ingrediatur, tamen matrimoniū primò cōtractū reintegratur, sicut hîc plenè probatur, vbi dicit, quod vir iste cogēdus est redire ad hāc mulierem, à qua per arctationē separatus est, nisi ipsa post votum solenne nupsisset viro, quia tunc nō cogitur ad eam redire, quia est adultera.

† Et sic apparet, quod causa diuortij quo ad votū est inter istos, non votum solenne, sed adulterium. Sed huic multum videtur contradicere decre. suprà de conuer. coniu. ex parte. in fi. sed certè si benè intelligit, non contradicit, imò potius concordat, nam hîc & ibi innuit, quòd aliud est ingredi monasteriū, vel voto obligare se ad obseruantiam regularem de præsenti, & istud votum non tantùm impedit contrahendum matrimonium, & dirimit iam contractū scilicet, post votum, sed etiam dirimit contractum ante votum, dummodò non interuenerit, carnalis copula, vt hîc plenè habes. & suprà, de cōuer. cōiu. c. ex publico. & c. ex parte. & aliud est vouere solēniter continentiā, quod qualiter fit, no. s. de reg. & trans. porrectū. & istud votū non dirimit matrimoniū contractū ante votū. s. de conuer. coniu. ex parte. sed impedit contrahendum, & dirimit etiam cōtractū post votum, & hoc expressè habes hîc. & suprà, qui cle. vel vo. cap. insinuante. vbi loquitur de vouente continentiam,

tinentiam,& non de professa aliquam religionem, alioquin malè ibi diceret,quòd sibi domus propria remansisset contra substantiam professionis.§.de stat.mon.cùm ad.& aliud est vouere simpliciter, & istud votum tantùm impedit contrahendum.§.qui cle.vel vo.rursus.*voto.* solenni etiam sine transitu ad religionem, si enim solenniter vouit, cogenda est monasterium intrare.§.de conuer.coniu.ex parte.in fi.*alij*.præterquam V.de quo sibi nō imputatur,cùm intenderet sibi matrimonialiter copulari.

6 † *Dubitabilis*.scilicet,de facto, scilicet, an posset cognosci à primo,somniant autem qui sic exponūt, & dicunt,quòd non solùm semel,sed etiam manens cum secundo centies concedenda est primo viro,vt experiatur,an possit eam cognoscere quod quam sit absurdum exponere eos extaordinariæ pollutioni,& quòd aliena vxor ita ab alio contractetur qui libet etiam insipiēs videret.Alij autem sic exponūt & benè,id est,quandiu dubitatur,an sententia sit reuocanda,vel an secundus sit similis primo, nec cognoscetur an sit apta per cognitionem viri primi, sed per aspectum corporis viri vtriusque,si enim similia menbra haberent,præsumitur quòd ei cognoscibilis sit,& sic reddetur ei.Alij dicūt,quòd quādiu de iure dubitabile erat, an sit separata propter arctationem,& propter sententiam ecclesiæ,posset alij nubere,& an etiam posset probare,si inueniret quēpiam sibi aptum,ante tempus enim eius decre. de hoc dubitatur à Iurisperitis,nec erat adhuc iste articulus per ecclesiam terminatus, nec est iudicanda hæc mulier fornicari,nec peccare cū ꝑ ecclesiā mulier soluta à primo viro,licitè poterat cum alio con trahere.Est enim prohibitorium edictum de matrimonio.§.de spons.cùm apud.Nec valet si dicas matrimonium esse de iure naturali,ergò ibi ignorantia iuris non excusat,si quis illud violat. Respō. quia in his quę sunt de iure naturali,& specialiter super ma trimonio,& contra matrimonium sæpè constituit ecclesia,sicut apparet,quia quandoque prohibet vsque ad septimum gradum contrahi,aliquando vsq; ad quartum.§.de consan.& affi.non debet.§.de conuer.coniu.ex publico.& c.ex parte.& no.§. de biga. c.1.Alij tamen dicunt,quòd licet nō debeat iudicari fornicaria,tamē in veritate peccabat, quia hæc dubitatio iuris,non tollit peccatum,cùm in iure naturali maximè errare non liceat,sed à pœna constitutionis humanę benè excusat,quę nō extēditur vltra intentionem constitutionis,quæ videtur fuisse talis, & debuisse esse,quòd si aliquis faceret contra constitutionem ecclesiæ,quæ est quòd coniuges caueant ab adulterijs,& si aliquis commiserit adulteriū,licitè dimittitur,quòd sic intelligi debet, si commiserit adulterium declaratum per constitutiones ecclesiæ, sed cùm in hoc casu non esset diffinitum , quinimò apud sapientes plurimum dubitabatur,&c.plures in eam opinionem declinabant, quòd esset matrimonium cum secundo,& ita non debet iudicari adultera , vel peccare.Vel melius dicamus, nō debet iudicari teneri pœna decre.quæ dicit, quòd fornicaria punitur in separationem thori,si alij tāquam marito commiscetur,cùm hoc ante constitutionem istā non esset definitum à iure, & probabilem causam dubitationis haberet, nam & quidam dicebant, ꝙ maleficiatus si contraxit cum alia, non fornicatur, nec peccat,vt in sequent.c.dicere videtur,licet non dicat.Sic per simile eis videbatur de arcta,quod nubendo alteri,nec fornicatur,nec peccat, ecclesia tamen contrarium statuit, quod non posset cum alio contrahere decæterò,scilicet,post hanc decre.sed si ante hanc constitutionē sic separata ꝑ probabilem errorem nupsisset alij , non tenet matrimonium cum secundo,& restituenda est primo. Nec obstat exceptio adulterij , cùm ante hanc constitutionem non erat prohibitum , nec præceptum quod restitueretur primo viro, si post sententiam primo viro apta fieret.

7 † Comparatur enim arcta frigido, cū frigiditas & arctio sint naturalia vitia,& non maleficiato,quia est vnum vitium accidentale. Et debes scire, quod post constitutionem istam,si postea etiam matrimonialiter alij adhæreret fornicaretur, & peccaret,& pœna fornicaria teneretur,cùm iam huiusmodi dubitatio hîc sit soluta. Et hanc opin. probat prima sententia,quam tulit diuortij inter hanc mulierem, & secundum maritum,ita quod nec quæri fecit, an esset apta primo, nécne, vel vtrum vir secundus in genitalibus similis esset primo,nécne.Secundo probatur vera,quia impedimentum eius remotum fuit absque corporali periculo,& sine diuino miraculo hoc etiam ipsum probat finis decr.vbi dicit, de talibus autem non facile est iudicandum , cùm finale iudicium pendeat ex futuro,& hoc magis placet.*per hoc autem*.scilicet,quod §. dictum est,quòd illud impedimentum non erat propè,&c.*per hoc*. id est, per sententiam quam tulimus in hoc negotio , in qua non discussimus de corporali periculo,neque de simili viro,sed tantùm quia nobis constitit,mulierem non arctam esse primo, eam sibi restituendam decreuimus,sic ergò decæterò faciendum est, quia nō est curandum de periculo , neque de similitudine virorum.hoc placet.*idonea*.& est respondendum , ꝙ non est idonea,quia per opus humanum absque corporali periculo non redditur apta primo , plus placet quod idonea sit,quia perpetuum impedimentū non habet,vnde dicimus quòd separata à viro propter arctionem si incidatur etiam cum periculo tamen priori viro restituenda est, & hoc satis apparet ex sententia Papę , licet olim aliter distingueretur. *de talibus*.scilicet,de his duabus quæstionibus,scilicet de diuidendis vxoribus propter arctionem mulieris,vel frigiditatem viri. *ex futuro*.quia si fuerit apta secundo,redditur primo,& constat primum matrimonium fuisse.

SVMMARIVM.

1 *Maleficium si est temporale , non dirimit matrimonium , si verò est perpetuum dirimit.*

2 *Potest quis cum vna,nō autem cū altera esse maleficiatus.*

CAP. VII.

1 LITERAE *vestræ*.Al.hîc conuincitur,quòd hęc decre.loquitur.† in maleficiato, vbi distinguēdum est quòd si maleficium est temporale,non dirimit matrimonium , si verò est perpetuum dirimit.33.q.si per sor.& dicimus perpetuum , quod intra triennium per exorcismos & orationes non cessat,vt hîc.33.q.1.si per sor.aliàs enim non videtur esse ꝑpetuū,cùm maleficiator illud destruere posset. Item ad hoc quod maleficium dirimat matrimonium,necesse est quod pręcesserit, si autem sequitur nunquam dirimit,sicut nec alia impedimenta sequētia. 32. q. 7. is qui.suprà de eo qui cogno. consan. vxor. suæ.discretionem.& c.tuæ.

2 † Item not. quòd quis potest esse maleficiatus cum vna,& non,cum altera,vnde non separatur secundum matrimonium,vt primum restituatur,melius videtur quòd propter maleficium nullum matrimoniū separandum sit,&c.33.quæstio.1.si per sor. non

non tenet. Sed hæc decr. loquitur in frigido naturaliter, hæc verba hîc contradicunt, quia licet ipse diceret, se habere potentiã cognoscendi aliam, non creditur sibi, nec verum erat. † *Triennium.* Not. quod nõ est necesse hoc triennium specialiter assignari propter experientiã copulæ coniugalis, sed sufficit quomodocunque simul triennio cohabitauerint. 1

DE MATRIMONIO contracto contra interdictum ecclesiæ.

TIT. XVI.

SVMMARIVM.

1 *Pater nomine filiorum an possit sponsalia contrahere.*

CAP. I.

LITERAE *quas.* *Consentiente.* expressè. iam tunc sicut per quemlibet procuratorem sponsalia contrahi possunt. ff. de spon. l. vltima. §. personæ. aliter autem, nisi consentiret soror non crederẽ contracta sponsalia. Arg. cõtra. suprà de sponſ. ad id. sed 1 expone vt ibi. † Pater autem nomine filiorum tam constitutorum in potestate, quàm emancipatorum sponsalia contrahere potest, dummodò præsens sit filius, & non contradicat. ff. de spon. sed quæ. & l. seq. C. de nup. viduæ. suprà de spon. sicut. & c. dilectus. infrà c. proxi. in tutore autem secùs. C. de spon. si pater. *firmasset.* ista sunt sponsalia de futuro. *amplexata.* No. per signa consensus non præsumi sponsalia fieri matrimonium, nisi cognosceret eam. suprà de spon. is qui. & not. de despon. impub. attestationes. *contemptibile.* ar. multa facienda pro vtilitate vitanda. 34. dis. c. 1. 8. q. 1. sciendum. 11. q. 3. si autem. & c. quid ergo.

CAP. II.

EX *literis.* *Desponsasset.* hæc fuerunt sponsalia de futuro. *Interdixit.* Not. iudicem à quo appellatũ est, post appellationem suam interdicta ponere, etiam super eo de quo appellatũ est, & est hoc propter periculum animarum, & in fauorem matrimonij, aliter enim secùs, nisi in casibus, quos not. suprà de appel. cùm teneamur. Alij contradicunt quod hoc tantùm potest ordinarius, & non delegatus.

QVI FILII SINT legitimi.

TIT. XVII.

CAP. I.

CONQVESTVS. Nomine vxoris suæ. *mulierem.* natam scilicet, ante spon. *exhæredare.* iste patruus non exhæredabat istam mulierem sua hæreditate, quia ibi non haberet locum exhæredatio, sed volebat eam priuare hæreditate sui patris, qui erat suus frater. *hereditate.* infrà eodem lator. & cap. causam, contra. sol. hic non iubet Papa hæreditatem restitui, sed prohibet eum turbari ea occasione, quod sit illegitimus. infrà eodem perlatum, vel erat de iurisdictione ecclesiæ temporalis.

CAP. II.

CVM *inter.* *Eorum.* scilicet filiorum. *bona.* non intromittit se de hæreditate vel de bonis secularibus, sed iudicat quid iuris sit.

SVMMARIVM.

1 *Filius an per solam nominationem probetur.*

CAP. III.

TRANSMISSAE. *Paternam.* & sic videtur, quòd pater esset defunctus. C. de hæredit. ven. l. 1 Sed contrà videtur, vbi dicit standum verbo patris, vnde dicunt quidam, eum viuere naturaliter, licet mortuus esset ciuiliter, puta factus monachus. Vel dic, standum verbo viri quod publicè proferebat dum viuebat. *negabant.* dum viuebant, vel modò 1 facti monachi. † *Negabant.* hæc confessio filio non præiudicat, nisi quo ad præsumptionem. ff. de inoffi. test. si instituta. §. 2. sicut nec econuerso prodesset, si con fiterentur eum filium. C. de proba. non nudis. Confitentur tamen, quod ex sola nominatione præsumitur, nisi probetur contrarium, dummodo nominatio fiat cum aliqua solennitate. arg. ff. de proba. l. vlt. *quæstio.* scilicet, de legitimitate ipsius pueri. *viri.* his creditur propter affectionem, quam creduntur habere ad filiam. ff. de appel. l. vlt. C. de cura. fur. l. vlt. suprà de præsumpt. afferte. *filium.* qualiter hoc probare possit. no. suprà. de fil. presby. Michael.

CAP. IIII.

CAVSAM *quæ.* *De Anelia.* nomen est mulieris non loci, vel generis, & construitur intransitiuè cum ablatiuo, quod sequitur, scilicet, mulier sui, id est, ipsius Anel. *ipsa.* Anel. *eo.* Alano. *virum.* scilicet prædictum Alanum. *vxor.* hic enim R. Anel. vxorẽ Alani desponsauit, & ex ea suscepit Agatham.

SVMMARIVM.

1 *Illegitimationem allegans, debet eam probare.*

CAP. V.

LATOR. *Præsentium.* H. patruum ipsius R. *Tractatam.* tutius est, quod in hac præiudiciali detur libellus, & fiat litis contestatio, tamen crederem processum tenere, etiam si litis contest. non fiat, nec alius ordo iudiciarius seruetur. Et est ea ratio, quia in modum exceptionis fuit propositum coram primo iudice, sed quia ipse non potuit cognoscere, & translata est hæc cognitio ad iudicium ecclasiasticum, sicut ergo iudex secularis de ea exceptione cognouisset, lite non contest. & sine ordine iudiciorum, & ita iudex ecclesiasticus qui in locum eius succedit, quantum ad cognitionem exceptionis. Alij tamen aliter dicunt. *duos menses.* Not. certum terminum præfigi agentibus. C. de inge. & ma. diffamari. infrà de purga. ca. ad audientiam. *Duos menses.* C. vt nemo inui. agere vel ac. l. 1. sol. illud regulare est. & est argumen. ad hoc. C. de pigno. creditor. sed licet ita debeat facere, causa cognita potest statuere, vt intra certum tempus agat actor, alioquin vlterius non audietur, & hoc maximè tunc, scilicet, quando videt iudex actorem expectare tempus agendi, quo reus probationibus careat, vel alicuius famam, vel statum grauari. C. de inge. ma. diffamari. suprà vt lite non contesta. quoniam. §. 1. C. de re pign. si eo. & vbicunque in modum exceptionis vel præiudicialis actio proponitur, vt hic. & infrà eod. lator. suprà de ord. cog. tuam. aliter autem reus non cogitur se defendere, sed sufficit quod mittatur actor in possessionem, & fiat venditio & indicatur mulcta. ff. de bo. autho. iudi. pos. l. penul. ff. si quis ius dic. non obtem. l. 1. generale tamen est, quod periculum imminet quibusdam personis, si non agant, vel defendant, vt tutoribus & cur. C. arbit. tut. nomina. C. de admi. tut. tutoribus, & gestoribus negotiorum si possint agere sine mandato. ff. de neg. gest. sin autem. §. videamus. & procuratoribus. C. mand. procuratorem. & administratorib. ciuitatis. ff. de admi. re.

ad ciui. perti. l. vlti. §. 4. & l. petitio. hæredi vindicanti necem defuncti. C. ad silla. l. 1. & actori citato reo vel lit. contest.

1 †*H*. Not. quod obiiciens illegitimitatem, eã probare debet, & per consequens non est matrimoniũ inter parentes. Argum. cõtra. 30. q. 5. aliter. sed & hoc & illud est in fauorem matrimonij, hoc vt filij sint legitimi, illud vt clandestina matrimonia fiant manifesta, vel ideò incumbit ei probatio, quia præsumptiones erant pro matrimonio. arg. sup. de præsum. illud. *intimetis*. s. eod. c. 1. contra. sol. ibi. *natiuitatis*. de qua licet sit incidens secularis iudex cognoscere nõ potest, quia causa spiritualis est. suprà, de ord. cogni. tuam. aliàs autem secùs. C. de iudi. quoties. C. de ordi. iudi. adire.

CAP. VI.

Tanta est. Præsentium. idem est, & si non fuit machinatus.

SVMMARIVM.

1 *Iudex secularis non iudicat de illegitimate.*

2 *An pronunciatus illegitimus, si postea agat contra eum, qui obtinuit in causa illegitimitatis super hæreditate, vel alijs quæ illegitimus petere non potest, obstet excep. rei iud. vel doli. & vide multas quæstiones circa huiusmodi legitimitatem & illegitimitatem vsque ad nu. 11.*

3 *Legitimus iudicatus per secundam sententiam, an statim post sit hæreditatem quoque euincere.*

4 *Legitimus vt pronuncietur, non semper, nec indifferenter est quis admittendus, nec aduersarius statim debet admitti, vt petat aliquem pronunciari illegitimum. Et quando hæc rectè petuntur. nu. 5.*

7 *Sententiæ contrariæ inter easdem personas non tenent.*

8 *Sententia inter alios lata non præiudicat alicui. Fallit vt hîc.*

11 *Defensor non admittitur in causa matrimoniali.*

CAP. VII.

Causam quæ inter. agitari. vt propter hoc mater R. & ipse R. ab hæreditate aui expellantur, vt in sequentibus patet. *inseri*. minus benè. *extitit*. ipse R. *principalis*. scilicet, an mater dicti R. sit de legitimo matrimonio nata.

1 †*Iudicare*. licet iudex ecclesiasticus de hæreditate non debeat iudicare, tamen pendente legitimitatis quæstione nõ permittitur procedere iudex secularis. s. eo. c. 1. de ord. cogni. tuam.

2 †Et ex hoc colligitur, ꝙ si pronunciatus illegitimus postea agat contra eũ, qui obtinuit in causa illegitimitatis super hæreditate, vel aliis quæ illegitimus petere non potest, quod obstabit exceptio rei iudicatæ vel doli. j. eo. c. prox. Imò videtur ꝙ hæc sententia, qua pronũciatur illegitimus, ius faciat inter omnes. arg. j. eo. peruenit. & c. per tuas. & ff. de lib. agnos. l. 1. §. fi. & l. 2. secùs si reus absolueretur ab impetitione actoris, de hac enim dici posset, ꝙ non facit ius inter omnes. Vnde si procurator, vel defensor illius, qui impetebatur de illegitimitate, satisdedit rem ratam dominum habiturum, & fuerit condẽnatus quasi procurator vel defensor & postea dominus petat se pronunciari legitimum, quia non obstat ei sententia lata contra eum, qui sine eius mandato agebat, vel defendebat, statim ille, pro quo lata fuit sententia, potest agere ex stipulatione contra defensorem ad impendia litis, & etiã quantũ interfuit eius, non iterum agi causam de illegitimitate eius. ff. rem hab. procurator. §. si quis.

3 †Sed nunquid dices huiusmodi interesse, quia hîc per secundam sententiam legitimus iudicatus, potest ab eo, qui vicit in causa illegitimitatis euincere hæreditatem. Dicunt quidam ꝙ non, quia adhuc nõ interest eius, nisi prius euincatur hæreditas, quia etiam fortè hæreditatem defendet, etiam si sit illegitimus. Item licet obtinuerit se pronunciari legitimum, tamen per hoc non sequitur, quod petiturus sit hæreditatem, fortè quia abhominatur lites. item potest timere, quòd si iterum ageret obstaret exceptio illegitimitatis, hoc tamen non credo, quod ex quo iudicatus est legitimus, postea non potest contra eum excipi de illegitimitate. ff. rem rat. hab. quoties. §. fi. s. eo. lator. s. de ord. cog. tuam. sed hoc benè videtur, ꝙ si in veritate prędictus homo iudicatus legitimus obtineat hæreditatem, ab eo, qui obtinuit super illegitimitate contra defensorem, quod potest agere ex stipulatione contra defensorem, & quod potest agere ad æstimationem hæreditatis, & interim si secundo & tertio etiam plures hæreditates, vel alia bona euincat ab eo, qui non posset euincere, sed seruaret sententiam contra defensorẽ latam, iterum ex stipulatu aget contra eundem defensorẽ. arg. ff. ad l. Aquil. inde Neratius. §. visum. arg. prædictæ. l. ff. rem rat. habe. procurator. & eod. tit. l. 2.

4 †Sed obiicies quod hoc non potest procedere, quia si succubuit in hæreditate, non interest eius, si restituat alienum. 54. dist. generalis. & si obtinuit, ad nihil tenetur. Sed respondeo, quia tunc agit ad pœnam siue succumbat, siue vincat, quia statim cum ratum non habet committitur stipulatio, non solùm in id quod amittit, sed etiam in id, quod lucrari potuit, si sententiam habuisset ratam. ff. rem ra. ha. procurator. §. fi. & l. quo. §. fi. & l. si commissa. Nos autem licet hoc fateamur verum interesse, tamen sciri non potest, nisi prius condemnetur. Item not. quòd non semper, nec indifferenter quis admittendus est, vt petat se pronunciari legitimum, nec aduersarius, vt petat aliquem pronunciari illegitimum, sed tunc ista rectè petuntur, cùm agitur de bonis, vel de dignitatibus ecclesiasticis, & quæstio illegitimitatis incidit, vt hîc. s. eo. lator. s. de ord. cog. tuam.

5 †Item hæc rectè petũtur, etiam si aliqua iusta causa subsit, puta cùm habeatur legitimus, aliqui eum de illegitimitate diffamant. Et sic potest quis plures iustas causas inuenire. arg. C. de inge. ma. diffamari. C. de re. pig. si eod. ff. de cur. bo. dan. l. 1. ff. ex quibus caus. ma. in integ. sed & si. ff. de adop. l. mancipiorum. & l. si optio. §. fin. ff. de adult. constante. Argumen. contra. ff. de re. iu. qui in alterius. & tamen facilius admittitur quis dicens, se pronunciari legitimum, quam aduersarius petens eum pronunciari illegitimum, quia primum fauorabile est, hoc odiosum. Nec debet quis admitti ad petendum se pronũciari legitimum, nisi habeat contradictorem, & iustum, & si admissus fuerit, nulla est sententia. argum. ff. de col. de non. sed si habet iustum cõtradictorem, tunc admitteretur ad probandum de sua legitimitate. argument. ff. de probat. circa. tamen sententia inter aliquos lata, ignorantibus non præiudicat. ff. de mino. l. & etiam. Dicunt quidam & fortè non malè, quod licet sententia filiationis faciat ius inter eos. ff. de libe. agn. l. 1. §. vltim. & l. seq. non tamen idem est in causa legitimitatis, quia hoc nusquam inuenitur expressum.

6 †Qui autem vult se assecurare super sua legitimitate, nec habet aduersarium, procedat secundum tenorem decre. suprà, de testi. significaret. & dicunt quidam quòd nusquam potest quis petere se pronunciari legitimum, nisi primò eius aduersarius cuius interest propter successionem, vel aliam causam agat, vel excipiat, vel aliàs petat eum pronunciari illegitimum, & sic loquitur sup. de ord. cog. tuam. argu. s. eod.

suprà eod.causam.infrà eo.peruenit. Alij tamen adiiciunt & alium casum, scilicet, si agat contra diffamatores,C.de inge.ma.diffamari.Alij tamen dicũt, quòd per illam l.non potest petere contra diffamatores, nisi vt cessent ab eius diffamatione, nec admitteretur quod pronuncietur legitimus.

7 † Sed quæres,si vno petente aliquem pronunciari illegitimum,& ipso probante,quod sit legitimus, pronuncietur legitimus, & ab alio postea eodem modo agente,pronuncietur illegitimus,nunquid valebit sententia contra res prius iudicatas, vel quæ sententia valebit? Respon. vtraque valet inter eos, inter quos lata est,nec est cõtra res prius iudicatas, cùm aliæ sint personæ in secunda causa, aliæ in prima.ff. de excep. rei iudi.& an eadem. si enim inter easdem esset,non teneret secunda sententia,& dicimus generaliter,quod siue quis petat eum pronunciari illegitimum, quæcunque sententia feratur legitimitatis siue illegitimitatis,& etiam si illegitimitatis sententia feratur præsente eo,qui pronunciatur illegitimus,nec appellante, tamen huiusmodi sententia non obest ei,nisi contra illos,qui fuerunt in iudicio.Vnde si postea contra alios petat hæreditatẽ,
8 non obstabit sibi exceptio rei iudicatæ. † Et idem videtur,quòd si aliquis petit in integrr.rest. vt abstineret ab hæreditate,& denegata est sibi in integ.restitutio per sententiam,si postea agitur contra eundem ab alio,& iterum petat in integr.restitui,vt abstineat ab eadem hæreditate, non obstabit sibi exceptio rei iudi. Et idem videtur,quòd si instrumentum pronunciatum est falsum Petro agẽte,si postea alius producat idem instrumentum,non præiudicat ei sententia inter alios,& in alia causa lata,& si quis vellet dicere contra,non potest respondere l.1.ff.de excep.rei iudi.si à te.& l.cùm quæritur.& l.seq.& idẽ videtur,si agente A.contra R.decernatur vnum prædium alteri debere seruitutem,licet argu.sit contra. ff.de neg.gest.quia negotium.§.fi.

Hoc fallit cùm agitur in modum denunciationis, impugnationis,electionis, vel exceptionis contra electionem,vt not.suprà de elect.cùm dilect.& c.statuimus. Item fallit in causa inquisitionis. infrà de collu.dete.c.fin.arg.contra.infrà de purg.ca.ex tuarum.tamen quãdo inquiritur de iuribus,debent vocari omnes,quos res tangit,& nisi vocentur, vel etiam si ignorent subuenietur eis de facili.suprà de test.cùm olim.C.de bo.vac.l.fi.

Item fallit in causa filiationis.ff.de lib.agno. l.1.§. fi.& l.seq.& in querela inoffic.test.ff.de inoffi.test.Papinianus.§.si ex causa.& in causa ingenuitatis ex seruitute.ff.de sta.ho.ingenuum.ff.de lib.causa.diui.secùs autem esset si ex libertinitate diceret se ingenuum.ff.de ingen.l.1.& l.patronum.

Item fallit in criminali causa, quo ad aliquid. ff. de præuaric.præuaricationis.& in populari.ff.de iureiuran. eum. §.in po.& in crimine adulterij.ff. de adul. denunciasse. §.quæritur.& in appellationibus. suprà de appel.c.fin.& in seruitutibus. ff.si ser. vend. loci.§.si fundum.

Item inoffi.test.ff.de inoffi.test.posth.§.si quis.

Item fallit in singularibus & in vniuersalibus successoribus.ff.de ex.rei iud.si à te.& l.& an eadem ex-
9 ceptio rei iud.† Sed quæres quomodo fertur sententia in hac causa,cùm agitur per defensorem,nã contra dominum ferri non potest.C.de sent.& interloc. l.1.Item contra defensorem non videtur posse concipi verba de illegitimitate,quidã dixerunt hanc causam non posse agi per defensorem sine mandato,sed contrarium expressè apparet. C. de satisda. l.1.& ff. rem rat.hab.si procurator.§.si quis. vbi expressè dicitur,quòd causa status agitur per procuratorem sine mandato.Nos autem dicimus sententiam ferendam contra defensorem.ff.de his qui not.infam.furti.§.1.& l.seruus.ff.de neg.gest.liberta.§.fi.Et formabitur sic sententia.Cùm A.ageret contra B.procuratorem vel defensorem C.procuratorio vel defensorio nomine ipsius C. super illegitimitate ipsius C. nos visis & auditis rationibus partium B. procuratorem vel defensorem C.prædicto A.cõdemnamus, non enim est necesse exprimi causa in sentẽtia.suprà de sent.& re iudi.sicut nobis.nec tamen reputemus iniustam sententiam,si causam adiiceret hanc, scilicet,cùm illegitimitas B.bene sit probata, & per huiusmodi sententiam non præiudicaretur B.de iure, licet de facto esset ei infamia,suprà de ord.cog.cùm dile.in fi. & sic dicimus formandas sententias si de futuro, vel de aliis consimilibus agitur per defensorem.Qualiter autem sit formanda contra procuratorem cum mandato vel contra dominum. not. suprà de elect.quærelam.

10 † Item not.quòd in his & in similibus melius est certã pœnam stipulari, ad quam statim cùm ratum non habet,agi potest.ff.rem rat hab.quot. §.fin.& l. si procurator.§.si quis.& ff.de præto.stipu.l.fi.quàm stipulari sine pœna, vbi oportet expectari antequã agi possit,quod intersit,& vbi semper minimum æstimabitur,vt ff.de præto.stip.l.fi.

11 † In causa autem matrimonij non est admittẽdus defensor,nisi in eo casu, vbi procederetur in causa, si defensor non existeret.C.de procur. exigendi.nec tunc debet satisdare rem rat.habe.do.quæ metu pœnæ non sit tenenda.suprà,de spon.gemma.Nec formabitur sentẽtia in personam procuratoris,vel defensoris,sed principalis personæ,licet semper fuerit absens,arg.infrà eod.c.proxi. infrà qui matri. accu. pos.c.1. In inquisitione enim bene admittimus procuratorem. *incongruum.* prima facie. Ius tamen agi permittit post mortem ratione bonorum.suprà eo, lator.C.ne de statu defun.l.1.& l.quamuis.

CAP. VIII.

PERLATVM. *Transisset.*causa vagandi.*querelam.* accusans matrimonium de parentela,vel dicens maritum mortuum. *parentibus.* hoc debuit facere cùm malitiosè se absentasset, vel sine causa vagaretur,*mandauit.*hoc licuit,quia vagabatur.*promulgauit.*s.vt lite non contest.quoniam contra.sol.ibi.

CAP. IX.

QVOD *nobis.*

CAP. X.

REFERENTE. *Eos.* qui contrahere prohibentur impediente publicæ honestatis iustitia. *permissionem.*i.dispensationem, vel.i.tolerantiã.

CAP. XI.

PERVENIT. *Viduam.* hi bene confitebãtur matrimonium in facie ecclesiæ fuisse cõtractum,sed dicebant inter eos fuisse impedimentum consanguinitatis,vel aliud huiusmodi,& ideò non sunt audiendi,quia hoc probato,non iudicarentur filij illegitimi,sed si diceretur non fuisse matrimonium contractum inter eos in facie ecclesiæ,sed more adulterorum vixisse,bene essent audiendi,vt hîc. s.eo.causam.Iidem audiẽdi essent,si dicerent coniuges scientibus ambobus consanguinitatem matrimonium contraxisse.j.eo.ex tenore.illud etiam credimus, ꝙ si matrimonium contractum fuit clãdestinè, & post mortem coniugum dicantur filij illegitimi,quia consanguinei fuerunt parentes, quod post mortem audiendi sunt.arg.hîc,vbi dicit legitur 200.argu.suprà de clandest.desponsa.cùm inhibitio.

CAP. XII.

PER

PER tuas literas. *Firmauit.* hæc affimatio non sufficit, cum facto contrarium fuerit protestatus, scilicet, accipiendo vxorem. arg. sup. de elect. cùm inter R. si autem non fieret præiudicium alij matrimonio, valeret confesio, vt pro vxore eam haberet. ff. ad l. Aquil. proinde. §. vltimo. & eodem modo hæc confesio prodesset filiis, si aliis filiis præiudicium non fieret.

Nec obst. decre. suprà eodem transmissæ. quia ibi non dicitur, quod crederetur si diceret, eum filium, sed creditur quia dicebant non filium, & per hanc confessionem nõ fiebat aliis præiudicium, imò proficiebat eis. Posset tamen dici, quòd vbi non fieret præiudicium filiis alterius matrimonij, staretur confessioni eorum, & sic loquitur suprà eodem transmissæ. secùs si fieret præiudicium filiis alterius matrimonij, & sic loquitur hæc decret. Item illa decret. nihil contrarium facit, vel dixit ille, de quo loquitur illa decret. *filium.* hoc ipso quod naturalem filium appellat in testamento, intelligitur legitimare eũ. C. de nat. lib. Authent. si quidem. nisi alios habeat legitimos filios. in Authen. quib. mod. nat. effi. leg. §. si verò non. *patrimonium.* hoc non obstante quod esset illegitimus, nam aliàs non pertinet de hæreditate ad ecclesiam iudicare. suprà eodem causam. & c. lator. *decretali.* suprà eod. transmissæ. *denegasse.* & ideò sola confessio patris, non sufficeret pro legitimatione filij. *dissimili.* quia ibi contra filium testabantur parentes, tamen illa decret. pro iustitia sententiæ facit vel aliter, vt not. in glo. hæc affirmatio.

SVMMARIVM.

1 *Debet legitimatus per episcopum effugere obiectionem illegitimæ natiuitatis.*

2 *Legitimatus restitutus famæ, quæ possit facere.*

3 *Legitimatus à iudice seculari non intelligitur ad ordines legitimatus.*

CAP. XIII.

PER vene. F. N. *Habeat.* allegando loquitur. Alij dicunt, quod sic sit in veritate: *verisimilius.* non tamen verum est, nam temporalia & spiritualia diuersa sunt, & diuersos iudices habent, nec vnus iudex habet se intromittere de pertinẽtibus ad alium, licet se ad inuicẽ iuuare debeãt. 96. dist. cùm ad. suprà eod. lator. suprà de senten. & re iudi. nouit. *per simile.* secundum argum. *eximitur.* & sic hoc ipso quod dispensatur, vt posit fieri episcopus, videtur quod sit factus legitimus etiam quo ad actus legitimos. *præterea.* tertium arg.

1 † *Euaderet.* sic & legitimatus per episcopum effugere debet obiectionem illegitimæ natiuitatis, quo ad actus legitimos, scilicet quòd posit esse iudex & testis, in paterna autem hæreditate vel aliis non intelligitur dispensatum, quia non potest dispensare, sicut nec iudicare. s. eod. lator. & c. causam.

2 † Et not. quod legitimatus restitutus famæ, &c. cum quo dispensatum est in quocunque foro siue ecclesiastico, siue ciuili, omnia ea facere poterit, super quibus habuit potestatem qui legitimauit, vel famæ restituit, vel dispensauit, poterit enim in omni iudicio testimonium reddere, ad ciuiles honores vocari, nisi sint talia, quæ sint in alterius præiudicium. VERBI GRATIA: nam legitimatus ab vno Principe, vel ciuitate, vel primate, non obtinebit ab intestato bona hæreditaria in terra, quę non sit subdita legitimanti, quia sic auferuntur bona consanguineis defuncti, vel fisco qui debet succedere ab intestato.

3 † Item legitimatus à iudice seculari non intelligitur ad ordines legitimatus, quia promoueri ad ordines, non est de iurisdictione laici iudicis, sed si vnus episcopus legitimet aliquem etiam in alia diœcesi, poterit promoueri, quia dispensare in ordinibus cum illegitimo de iurisdictione est cuiusque episcopi, & quod illegitimus promoueatur in nullius præiudicium est. In aliis autem in quibus non est necessaria legitimatio, famæ restitutio, vel dispensatio vt si seruus daretur libertati, vel obligatus nexibus curiæ absoluatur, etiam si laicus hoc faciat, tamen ad ordines aptus redditur. 54 distin. cap. 1. 2. 3. & 4. & seq. Ratio diuersitatis est, quia in his non est delictũ vel defectus, nec est in prædictis necessaria aliqua dispensatio. Alij tamen dicunt, quòd etiam dispensare potest, & intelligitur dispensatum in hæreditate hoc ipso, quod dispensat in ordine.

Sed contra vtramque opi. videtur, quia nõ habet iurisdictionem contentiosam in temporalibus. sup. de appel. si duobus. sed dic licet non habeat iurisdictionem contentiosam, tamen voluntariam exercere potest. ff. de offi. procon. l. 2. Item aliqua concedũtur per consequentiam & indirectè quæ non conceduntur directè. 4. q. 3. §. serui. ff. de pac. tutorum. & de his not. 10. distin. c. 1. *videbatur.* quartum argum. *recognoscat.* de facto. nam de iure subest Imperatori Romano, vt quidam dicunt, nos contra, imò Papæ. *tanquam.* agit enim aliquando quis, vt alius. 23. quæst. 4. si ecclesia. ff. quod cu. vniuer. item. §. 1. sic etiã habes in adoptione. ff. de adop. si consul. Melius tamen facit si abstinet à talibus. ff. de offic. procon. nec quicquam. argum. sup. de insti. c. vlt. sup. de iurepa. per vestras. *rationibus.* soluit. *sanguinem.* inter sang. & sang. iudicium variatur, cùm accusator dicit probatum est quòd reus sanguinem fudit, id est, aliquod crimen ciuile commisit, puta homicidium, adulterium, furtum, vel aliquod aliud simile. *inter lepram & lepram.* cùm accusator dicit infectus es lepra hæresis, id est, aliquo crimine ecclesiastico, puta simonia, sacrilegio, vel consimili, & accusatus negat. † *Inter causam & causam.* cùm actor dicit teneris mihi in cẽtum ex mutuo, vel commodato, vel consimili ciuili actione, vel etiam teneris mihi ad decimas præstãdas, vel habeo ius patronatus in hac ecclesia, vel alia consimili actione ciuili, & ecclesiastica, reus autem negat, nã in his omnibus, si quid difficile, vel ambiguum fuerit, ad sedem Apostolicam recurrendum est. 18. distin. multis. sup. de appel. vt debitus. *criminali.* idem vult intelligere criminale & ciuile non diuersa, & sic de aliis.

CAP. XIIII.

EX tenore. *Vidua.* tanquam tutrix. C. quando muli. tut. offic. fun. pot. l. 2. & Authẽ. matri. procuratrix autem esse non potest, etiam pro filio. arg. ff. de procur. fœminas. *In facie.* ad hoc vt fiat in facie ecclesiæ, necesse est seruari solennitatem, quæ est. suprà, de clandest. despon. c. fin. Alij dicunt in facie ecclesiæ fieri, si vocatis amicis publicè nullius procurata celatione contraxit. *Ignorantia.* sufficit enim alterius coniugum ignorãtia, ad hoc vt sit legitimus, & vt etiam scienti succedat. supra, de clandest. despon. cap. 3.

CAP. XV.

GAVDEMVS.

QVI MATRIMOnium accusare possunt.

TIT. XVIII.

SVMMARIVM.

1 *Quis possit matrimonium accusare.*

2 *Potest in causa matrimoniali idem esse accusator & testis.*

Accusare.

1 †*Accusare.* Quilibet potest accusare matrimoniũ ad plenum diuortium celebrandum,non tamẽ quo ad thorum,vbi non admittitur,nisi maritus, sed in primo casu extraneis præferuntur illi,qui sunt de cõsanguinitate coniugum,sed & inter extraneos præferuntur antiquiores & maturiores vicini.35.q.7.c.1. & 2.ĩ.eod.videtur nobis.Item tam maritus, quàm vxor accusare possunt.ĩ.eo.insuper. Omnes autem qui repelluntur ab accusatione,vel qui ad eã nõ admittuntur, & à testimonio repellũtur ad illud admittuntur, dummodò aliter sint idonei ad testimoniũ reddendum. Item not. ꝙ si fiat accusatio super fœdere matrimonij, puta quia dicam inter coniuges consanguinitatem,vel aliud impedimentũ esse,proceditur lite non contesta. secùs si propter adulteriũ ad thori separationem ageretur.s̄.vt lit. non conte. ad hoc.& c.quoniam fre.§.porrò.

2 †Item in causa matrimoniali idem potest esse accusator & testis.35.q.6.si duo.& c. episcopus. in fi.& c.de parentela.s̄.de testi.cog.præterea.

Et hoc intelligitur verum, vbi quæritur de consanguinitate coniugum,vt in prealleg.c.melius s̄.de consan.& affi.c.1.sup.de spon.cùm in tua. nam tunc etiam consanguinei,& etiam mater potest esse accusator & testis.ĩ.eod.videtur.s̄.de testi.super eo. in fi. Sed si non quæreretur de consanguinitate,sed de alio impedimento, scilicet, an contraxisset cum ea, tunc licet communiter sit admittenda mater & pater ad accusationem & testimonium, tamen in hoc casu si propter impotentiam alterius coniugum haberetur suspectum testimonium alicuius, repelleretur à testimonio,sed non ab accusatione.s̄. de test. super eo.in prin.& idem videtur, si dicitur primò cũ alio contraxisse,vel votum emisisse, vel de spirituali cognatione, nam in his si suspectũ sit alicuius testimonium,repellam eum.argu.prædictæ decre. super eo.In consanguinitate autem est speciale,quod nũquam debet suspectum haberi testimonium alicuius consanguineorum.

CAP. I.

RELATVM. *Nequiuerit.*s̄.vt lit.non contest.quoniam.§.quòd si forsan.contra.solu.ibi.

CAP. II.

Nobis est. accusatione. prius dicitur denunciatio quàm accusatio, quia ad hoc intentio dirigi debet accusãtis,vt à peccato cessent, nec aliter interest,& melius est, quod fiat in scriptis quàm sine scriptis.s̄.de resti.in integ.ex literis.præstatur etiam iuramentum de veritate dicẽda,in matrimonio autem contrahendo non habet locum accusatio, sed denunciatio tantùm.sup.de despon.impub.ad dissol uendum.*Conscriptio.* non enim potest per chartã accusare.2.q.8.præscripta.nec testificari. suprà, de coha.cle.tua.

CAP. III.

Videtur nobis.Dirimendum. propter consanguinitatem vel quod aliud matrimonium prius contraxerant.*admittantur.*repete quæ diximus s̄. de test.super eo.*interesse.*sponsalibus cõtrahendis. *leges.* secùs secundum canones.

CAP. IIII.

*INsuper adiecisti.Cognita.*sine coactione,aliàs secùs.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium propriè non dicitur accusari,nisi ab vxore.*

CAP. V.

*Significante.ab accusatione.*forte generale est, vt nullus admittatur ad accusationem,si constat quod mala intentione ducitur,vel fortè habet tantùm locum in denunciatione, vbi necesse est quòd denunciator sit sine crimine.3.q.7.in grauibus.matrimoniũ enim non propriè dicitur accusari, nisi ab vxore, nã cùm non sit publicum crimen,non admittitur, nisi quorum interest, sed denunciari dicitur crimen, in quo manet.ar.ĩ.c.proxi.s̄.de despon.impu.ad dissoluendum.Sed quæres nunquid necesse est præcedere monitionem,alibi not.

CAP. VI.

*CVM in tua.Prodierit.*nec ipse,nec alius,quia etiã si alius matrimonium accusasset, tunc secũdus nullo modo esset admittendus, nisi in casibus, qui not.s̄.de elect.cùm dilecti.*Damni.*qui sunt,vt qui cunque scit aliquod impedimentum intra certũ tẽpus,veniat & dicat.sup.de clande.despon.c.3.si autẽ non sit præfixus terminus, debet venire intra modicum tempus, quod tamen est cum quodam temperamento intelligendum.ff.de solu.quod dominis. ff.ex quib.cau.maio.ab hostibus.§.vlti.& hæc quod vlterius accusare non possit vera sunt,quando post contractum matrimonium,& post terminum transactum volunt accusare.

☞ †Sed quid si ante contractum matrimonium,sed post terminum transactum velint accusare?Itẽ quid si dictum sit in banno, quod vltra terminum non audietur? Respon. si sic dictum sit audiendus est ante contractum matrimonium.arg.opt.ff.de opt. leg. l. mancipiorum.& l.si opt.§.vlt.post contractum autẽ non debet audiri,vt hic.argum.s̄.qui fil.sint legit.lator.C.de re pig.si eo.C.vt ab hæred. Authentic.ibi posita.Quidam tamen dicunt sententiam hanc,scilicet, quod nullus decæterò contra illud matrimonium audiatur necessariam ad hoc vt non audiatur. argumen.ff.de inge.ma.diffamari. Sed respond.ibi sententiam necessariam esse, & ad hoc prodesse vt etiam si matrimonium non sequatur,tamẽ post sententiam non audietur,secùs autem,si non esset lata sententia,vt s̄. dictum est. Item hæc habent locum, scilicet,quod post interdictum agere non possit,vbi per decretum prohibetur ab agendo, vel accusando,vel consimilibus,secùs si per decretum imponeretur ei,vt duplum,vel quadruplum solueret, si aliquid non faceret, nam tunc etiam si contra fecerit, non incurrit pœnam.C.commi.epist.progr. l.interlocutio.C.de sent.& interlo.ex stipu.nisi in casu speciali.ff.de admi.tu.tutor.§.si deponi. nisi fortè cum causæ cognitione decreta essent interposita, quia tunc omnimodò seruanda essent.C.commi.epi.progra.l.ea quæ.vltra terminum autem positum à lege nullatenus licet aliquid proponere. C. de adul. ob commissa.& eodem modo contra id quod l.municipali decernitur venire,non licet.ff.de decre. ab ord. fa.l.vlt.& secundum hoc non videtur differẽtia, siue adijciatur clausula,siue non,scilicet,si contra factum fuerit, non audiatur. Aliud autem est interdicere aliquid alicui, nam tunc si contra factum sit tenet, sup.de ma.contrac.contra interdi.eccle.c.2.nisi adiectum sit,& si contra factum fuerit, non teneat. s̄. de præben.dilecto. Habet autem locum hoc generale edictum,vbicunque plures admittuntur ad agendũ vel contradicendum, vel aliquid simile agendum, vt in restitutione & matrimonio in adoptione, & in naturalibus.suprà, qui fil.sint legit.lator.ff. de adop.nam. C. vt ab hære.se absti. Authentic.ibi posita.Et est ratio,quare in talibus proponitur sic generale,quia nescit quæ certa persona [a] debet citari, sicut de electione actionum.ff.quorum leg.l.2. §. hæc autem decre.

Et quod dicit hæc glo.locum habet, vbi nullus præcesse

[a] Quæ certa persona. Adde Bal. l. si.C.de edi.diui Adri.tol. Imo. post Inno.in c. si. de rua. & obe. in Authen. vlb. de test.refert & sequit Fel. in c. cognoscẽtes. colũ. 7.in prin. suprà, de consti. & eundẽ Innoc. in in nostra.suprà,de ꝑcu. Bar.in extraua. ad repri. in versic. per edictũ circa fi. Cardi. in suo consi. 74. col. 1. circa. fi. Alex. de Imo.in cõsil. 106. col. pẽ. in fi.& fin.in 5. volu. & ibi concord.& vltra alleg. per Alexan. adde in proposito Pe. de Anchar. in consil. 279. inci. in primo dubio. in 2.colũ. & in consil. 291. inci. videt prima facie. & do.Bar. Soci. in suo cons. incip.quo niã video nodũ in 3. col. & ibi alia allegar ꝙ cõsilium nõ habetur in impressis. & Car di. in cõs. 74 inci.in discussione pꝛemis si articuli, col.1.vers. in contrarium est.

præcesserat accusator, quia si præcessisset etiam si legitimè absens & ignorans superueniret, non tñ audiretur, vt no.s̄.de elec.cũ dile.†*Teneris*.minor 14. ann.& fortè sufficit, quod sit doli capax, cùm cuilibet qui potest peccare, dictum sit si peccauerit, &c. 2.q.1.si pec.24.q.3.tam sacerdos.22.q.2.anima. aliàs autem minor non admittitur ad agendum, nisi habeat curatorem.insti.de cura.§.item inuiti. *legitima*. fortè quia tunc probationes non habebat.2.q.7. plerique, *præsumatur*.16.dist.quod dictis.12.q.2.qui &. *repellendus*.non solùm ab accusatione, sed etiam à testimonio & denunciatione.s̄.de spon.cùm in tua.nam ꝙ vna via prohibetur, & alia.ff.pro so.idémque.s̄.de procur.tuæ.ff.de cond.inde.quæ sub con.arg.contra s̄.de iureiur.quemadmodum.*ab aliis*.secùs in teste.s̄. de testi.licet.alij tamen idem dicunt in teste.

DE DIVORTIIS.

TIT. XIX.

CAP. I.

S*I qua mulier in mortem.*

CAP. II.

Q*VAESIVIT*. Hoc vbi nõ excipit de dictis, sed dicendis.*Religione*.trahẽdo eam ad idololatriã. *ab infidelitatis*. idem est & si ad aliquod peccatum.hoc c.expone per c.inferius positum quãto, & c.gaudemus.*traxerit*.id est, nitatur trahere.

CAP. III.

P*ORRO.De comite & notoria*.id est, publica fama, aliter autem vix esse posset notorium.*separari*.debitum autem denegare debebat licet maritus vxorem dimittere non debeat pro quacunque notoria consanguinitate, tamen iudex vbi notoriũ est, quo ad thorũ restituere debet.arg.ĩ.eo.proxi.s̄.de resti. spol.literas.*restitutionem*.agebat possessorio.

SVMMARIVM.

7 *Adultera an & quando possit restitui.*

CAP. IIII.

S*Ignificasti.Postulat*.siue possessorio, siue petitorio agatur, iustè denegatur ei restitutio, cùm esset adulterium sic notorium, quod inficiari non potest, scilicet, testimoniis restantibus super terra. 28. distinct.priusquàm, nec hoc dicimus speciale in matrimonio, sed vbicunque est notorium facti actu permanentis, quale est hîc, cùm filij maneant qui reddunt notoriam incontinentiam, vel notorium iuris, nunquam facienda est restitutio, & sic potest intelligi.ff.de dol.excep.dolo.Item intelligo hoc si notorium est iudici & aliis, vel aliis & non iudici, sed tamen secum paratas habet probationes.argu.s̄.de de resti.spo.literas.si neutrum horum esset, sed diffusum terminum ad probandum peteret, non dicerẽ denegandam restitutionem.*materiam*.mulier autem ad hoc nullo modo induci debet.ff. de adul.l.1.§.si pu.†*Constaret*.no, si mulier petit restitutionẽ mariti, & maritus excipiat de adulterio notorio, mulier replicet de adulterio viri, non debet fieri restitutio, nisi & viri adulterium esset notorium, sicut & mulieris, sed si vir non reiecisset mulierem propter notorium adulterium, sed peteret per ecclesiam separari, & exciperet mulier de adulterio viri, audiẽdæ essent probationes mulieris super exceptione adulterij non notorij. Et est ratio diuersitatis, quia primò mulier egit possessorio, vnde sicut facilius conceditur, ne admittatur exceptio adulterij non notorij, & sic denegatur facilius, vt non audiatur in hoc, vt fiat statim restitutio, sed tamen benè dicimus admittendas probationes mulieris, & si probauerit viri adulterium, fit restitutio, sed in alio casu.s.quando vir petit separationem agitur petitorio, vnde de vtroque plenè recipiuntur probationes.

CAP. V.

E*X literis.suggestione*.& falso.*priuatum*.q.d.non sententiando, sed consulendo.*redire*.arg.contra.s̄.c. proxi.ibi solutio propter adulteriũ quod commisit, quia iam paria crimina mutua compen.

CAP. VI.

D*E illa*.Hæc decr.loquitur de illis quorũ alter ad hæresim labitur, & idem credo in infidelibus, quorum alter conuertitur.*Nullatenus*.arg. contra.s̄.c.proxi. sol. ibi ideò vir cogitur eam recipere, quia post sententiam cõmisit adulterium, vnde sententia sibi prodesse non debet, cùm fecerit quasi cõtra eam, at hîc conuersus post sententiam pro se latam, nihil contra sententiam fecit, vel idem esset in superiori decre.si sententia lata fuisset, sed ibi non fuit lata sententia, licet non sententialiter eis iniunxerit continentiam.

†De aliis criminibus quàm hæresi quid dices, puta, quia virum ad latrocinium trahere volebat per ecclesiam separatum est matrimonium, vt hic, & s̄. c.proxi.28.q.2.idololatria. Sol. videtur quibusdam quod hæc decre.dicit idem, aliàs quia nullam vel vilem causam inuenies, quare non sit idem in omnibus. Tamẽ alij dicunt, quod pro aliis criminibus nũquam est ferenda sententia perpetuæ separationis, sed tantùm quousque pœnituerit. Et ratio diuersitatis est periculum hæresis, sed prius dictum, scilicet, in principio gloss. magis placet. Dicimus enim quod licet de rigore iuris post absolutionem iudicis, non debeat cogi redire, licet etiam quod benè diffinitũ est non debeat retractari.6.q.4. quod bene.tamẽ iudex ex officio suo adulterantem post sententiam redire coget ad adulteram.argu.s̄.de iureiur. tua nos. & s̄.eod.c.proxi. Sed dic, ꝙ non facit contra sententiam, sententia enim talis fuit, ꝙ absolutus fuit reus ab impetitione mulieris, tunc autem fieret contra sententiam, si mulieri iterum petenti virum fieret eius restitutio, sed si vir pro quo lata est sententia repetat mulierem, non fit contra sententiam, imò iniquum esset, si ei sententia prodesset contra quẽ lata est.ff.de excep.rei iudi. euidenter.si autem viro isto accusante mulierem adulteram lata sit sententia diuortij, quia tunc non potest vir iustè absolui, quia agit, tunc locum habet hæc decr. quamuis iudicem illum crederem prudenter sententiare, quid sic diceret: Diuortij sententiam inter vos proferimus propter adulterium, quandiu viro accusatori iustè placuerit.

CAP. VII.

Q*VANTO te nouimus.Infidelibus*.quid dices de his, qui fiunt hæretici, sed tamen baptizati, licet ab hæreticis? Respon. hæc quæstio non potest habere locum, quod sic ostendo, quia siue infans, siue maior, aut fuit baptizatus in forma ecclesiæ & sic habuit verum fidei sacramentum, etiam si ab hæreticis vel infidelibus fuit collatum, & sic etiã ratum est matrimonium inter eos, & ideò vlterius nullo modo separari potest. Aut non fuit collatum in forma ecclesiæ, & tunc non habet fidei sacramentum, sed infideles sunt & iure infidelium vtuntur, & sic eodem modo non est ratum matrimonium inter eos.*ait*.23.q.1.iam nunc.& c.si infideles.*soluit*.ipso iure,

iure, etiam sine iudicio ecclesiæ, veruntamen si antequam ab aliquo coniugum contrahatur peruersus conuertatur alter eum recipere compellitur. j. eo. c. proxi. *eum.* idem dicunt quidam, & circa eum qui in infidelitate remanet, licet ille non sine peccato contrahat, conuersus autem sine peccato. *ratum.* id est, indissolubilem. 28. q. 1. † *Per hanc.* §. vbi diximus, quod qui conuertitur ad fidē, licitè contrahit, & ex quo licitè contraxit, nō est cogendus redire ad priorem coniugem de nouo cōuersam, nisi mortua esset secunda vxor, quia tūc cogeretur eam recipere. j. c. proxi. §. vlti. licet aliter videatur distingui. s. eo. de illa. Tamen consueuit hoc quæri. Quid si velit transire ad religionem? Ad quod resp. quod cùm matrimonium sit consummatū, non potest hæretico volente se corrigere, ad vxorem redire. arg. s. de conuer. coniug. ex publico. si autem transisset, antequam alius ei vellet cohabitare, non reuocaretur, sicut non reuocaretur, si contraxisset. s. eod. c. arg. 27. q. 2. agathosa. Vel dic, quòd soluitur. quæstio præsēs sic quia cogitur redire nisi sentētia diuortij data esset. suprà eodem. de illa.

SVMMARIVM.

1 *Libellus repudij concedebatur propter maius malum vitandum.*

2 *Exceptio adulterij, & aliæ exceptiones competunt contra petentem restitutionem.*

3 *Per baptismum peccatum deletur, sed pœna temporalis non.*

CAP. VIII.

1 GAVDEMVS *in domino.* † *Quæ reuelatio.* quam reuelationem repudiauit dato libello repudij, de quo libello licet concessum esset in lege, quòd daretur propter maius malum vitandum, nunquam tamen eum dare fuit licitum, & quòd sacerdos interueniebat ad cognosendum, de hoc probat hoc esse licitum, quia nunquam diuortij sententiā inter eos ferre debebat, imò quod minus est, non debebat fortè dicere permittimus, quòd vxorem tuam dimittas, sed poterat dicere, lex permittit ꝙ eam dimittas, sed non sine peccato tuo, & sic etiam hodie ferēda esset sententia in omnib. permissionib. vbi est peccatum. Sacerdos autem interueniebat, ne quandocunque quis vellet hūc libellum daret, sed in certis casib. tātùm hoc licebat. *repudiauit.* sine causa. *restitutionem.* viri conuersi ad fidem qui vxorem eiecerat. *petenti.* vxori infideli.

2 † *Restitutio.* no. exceptionem competere contra petentem restitutionem hanc, scilicet, quia non cōuertitur ad fidem, similiter & exceptio adulterij notorij competit contra petentem restitutionem. suprà, eod. significasti. Item & exceptio spoli. suprà de ordi. cog. cùm dilectus. Item exceptio sęuitiæ viri. 32. quæstio. 2. siue de. suprà, de restit. spol. ex trans. Item si non interuenerit carnalis copula, & in continenti paratæ sunt probationes. de restit. respon. literas. suprà, eod. ex transmissa. *ille idem si duxerit.* licet sit mortua. argumen. infrà, eo. titu. c. vlti. *Fornicata.* quia tunc scilicet, quando infidelis, qui noluit conuerti cum alio contraxit, intelligitur legitimè secundum eorū legem contraxisse, quæ iuris huius authoritate contraxit. sup. de frig. & malefic. fraternitatis. 23. quæst. 4. qui peccat. ff. de acquir. pos. iustè.

3 † Et videtur mirum, cum in baptismo deletum sit peccatum, & sequela peccati. 26. dist. deinde. 32. quæstio. 1. quod autem. quomodo etiam aliud adulterium sibi obiicere potest, quod hîc innuit. Respōdēt quidam ideò obstare fornicationis exceptionē, quia crimen fornicationis non tantùm coinquinat committentem, sed etiam coniugem. 32. q. 1. coniugium. † Alij dicunt tolli per baptismum crimē, sed non actionem quæsitam prius vel exceptionem. 33. q. 2. admonere. ar. ff. de his qui no. infa. l. pen. & l. athletas. §. Pomponius. nam per vnius baptismum non debet aliis ius suum tolli. Item in baptismo non tollitur iustitia, qua ligata est adultera, scilicet, quod virum repetere non possit, cùm peccata tantùm dimittantur, & non lex. 26. distin. acutius. & c. deinde. & c. vna. Et idem dicendum, si ante baptismum homicidium, vel furtum commisisset, quia post baptismum & accusabitur, & condemnabitur, nam licet dimittatur peccatum quo ad Deum, & quo ad legē promotionis, quia promoueri potest, quamuis peccatum ante baptismum commissum sit notorium. 25. dist. primum. §. 1. tamen quo ad accusationem & pœnas, aliàs non spirituales, benè ligabitur post baptismum, sicut post pœnitentiam per quam sicut per baptismum datur remissio peccatorum, & sic intelligitur de conse. dist. 4. sine pœnitentia. f. spirituali. tēporalem autem benè subibunt, & per hoc etiam dici potest, ꝙ etiam si ante baptismum erat infamis puta condemnatus de adulterio, vel ipso iure, puta quia fecit vsuras vsurarum, quo ad legem promotionis, ei non imputabit.

† Sed arg. contra. nā sicut imputatur ei irregularitas ante baptismum, puta ꝙ homicidium fecit, ita & infamia. Resp. quia infamia non descendit, nisi ex peccato, vnde deletur in baptismo, sicut peccatum. 26. dist. denique. Irregularitas autem non fundatur super peccato, vnde ita est irregularis, q occidit sine peccato, vt iudex, sicut qui cū peccato. s. ne cle. vel mona. sententiam. 51. dist. aliquanto. & c. seq. & bigamus & corpore vitiatus.

CAP. IX.

DEVS *qui ecclesiam suam.*

DE DONATIONIBUS inter virum & vxorem, & de dote post diuortium restituenda.

TIT. XX.

CAP. I.

MVLIERES *cum pro aliqua.*

CAP. II.

SIGNIFICAVIT. *Diuisionem.* hoc non habet locum, nisi ratione consuetudinis, vel nisi vtriusque intuitu aliqua quæsita sunt. Nā aliàs omnia præsumūtur mariti. ff. de do. inter vi. & vxo. Quintus Mutius. & quisquis tantùm sibi non alteri quærit.

SVMMARIVM.

1 *Iudex ecclesiasticus accessoriè potest de dote cognoscere, sed non de hæreditate.*

2 *Maior est coniunctio inter dotem & matrimonium, quàm inter filios & hæreditatem.*

CAP. III.

1 DE *prudentia. Accessoriè.* † Not. quod iudex ecclesiasticus tam ordinarius, quàm delegatus cognoscit de dote accessoriè, scilicet, cum cognoscit etiam de matrimonio, & in libello petitur matrimonium separari, & dotem restitui, vt hîc. & suprà, eodem. c. 1. & 2. de coniu. ser. proposuit. secùs dicerem in successione, nam licet cognoscat in matrimonio, non tamen de hæreditate. suprà, qui fil. sint legi. causam. & c. lator. licet possit cogere partem, ne occasione illegitimi matrimonij

eum super hereditate molestet. s. qui fil. sint legit. c. 1.
a imò etiam principaliter [a] potest cognoscere de dote. s. eod. per tuas. & hic.

a Etiam principaliter. & quod iudex ecclesiastic' cognoscat etiã principaliter tenet Pet. de Ancha. in consil. 20. col. fin. incip. pro solutione. & allegat Inno. hîc qui intelligit hoc verum in dote iam constituta & hoc dictum Innocen. allegat etiã Feli. in c. ecclesia sãctæ Mariæ. colũ. 15. versi. tertia declaratio. s. de constitut.

2 † Nec obst. s. qui fil. sint legit. lator. & c. causam, quæ loquuntur, quòd iudex ecclesiæ, non debet cognoscere de hæreditate, maior enim coniunctio est inter dotem & matrimonium, quàm inter filios & hæreditatem, cùm dos nõ possit esse sine matrimonio. j. c. proxi. filij autem possunt esse sine hæreditate, & exhæreditati non retractarent etiam sententiã iudicis secularis super dote. Item specialiter ad ecclesiam pertinet cognoscere de dotibus, quia ad ecclesiam pertinet defensio dotium. j. eo. nuper.

SVMMARIVM.

1 *Dos propter adulteriũ perdita, an possit recuperari, si adultera vult probare matrimonium non fuisse legitimum allegans impedimentum consanguinitatis.*

CAP. IIII.

P*Lerunque. fornicationis suæ.* reconciliata, nam tunc redit ad antiquum statum. ff. de iur. dot. diuus. & l. post mulieris. *vel.* pro id est, nam idem dicitur dos & dotalitiũ. ar. 36. q. 2. si autem. vel dotalitiũ ☞ vocat donationem propter nuptias. † *Dotalitium.* Sed quid si lata sententia super diuisione thori propter fornicationem, is qui adulterium perpetrauit, velit agere condictione sine causa ad repetitionem dotis, dicens nõ fuisse matrimonium, & propter hoc velit probare consanguinitatem, & ita nõ fuisse matrimonium, nec adulterium, nec dotem, an propter hoc non recuperabit dotem, ar. quòd sic. c. proxi. ff. de condi. sine causa. adminiculo.

Sed contra res iudicata pro veritate accipitur. s. de sen. & re iud. cùm inter vos. ff. fa. ercis. cùm putarem. Item contra, quia adulterium committere intendebat. 34. q. 2. in lectum. Laur. dicit, quòd dotem repetere non potest. ar. ff. de adul. si vxor. respon. 1. C. de spon. mulier. §. is quoque. T. dixit, quòd si sit sententia lata super separatione thori, & dote, nec sit appellatum, vlterius petere non potest, secus autem si super adulterium tantùm. Primum dictum magis placet, quia condictione sine causa non potest repetere dotem cum causa retinendæ eius subsit, scilicet sententia si lata sit, vel adulterium quòd saltem intentione commisit.

CAP. V.

E*T si necesse. Ob turpem.* quia si ob turpẽ causam data esset potior esset cõditio possidẽtis. ff. de cond. ob tur. cau. l. si ob turpem. in fi. *ob nullam.* id est, ob matrimoniũ, quòd tamen inter eos non tenebat propter cõsanguinitatem, vt statim sequitur. *Restituit.* quando inter cõsanguineos fit dotis datio, si ignorabant se consanguineos, competit repetitio dotis. ff. de condi. sine causa adminiculo. C. solu. matr. si igno. C. de incest. nup. qui contra. ff. de rit. nupt. præfectus. si autem scienter contraxerint consanguinei, ad fiscum dos deuoluitur. ff. de donat. inter vi. & vxo. cùm hic status. §. vlt. instit. de nup. §. aduersus.

Sed hæc decre. contradicit. hi enim consanguineos se sciebant. Ad hoc sic respon. nam Rex Legiõ. non petebat hîc dotem, quia erat vir, & ex parte mulieris tantùm competit petitio dotis. j. c. proxi. sed quædam castra, quæ dederat pro conseruatione matrimonij, quod non licet, sicut nec pœnam promittere licet. de ver. obli. Titia. respon. 1. sed dicas cùm esset data nomine arrarum, ea retinere licet. C. de sponsa. mulier. respon. 1.

Sed illud verum est in licitis sponsalibus, secùs in illicitis vt in eadem. l. dicitur, vel dic quòd benè applicabuntur fisco, quia Rex Legion. fiscũ habebat.

CAP. VI.

N*VPER à nobis. Inducit.* ipse vsufructuarius. *in dotem.* id est, vxorem suam dotauit de illa possessione, quod licet & meritò, & cuilibet ali. *in dotem.* expone, vt. j. eod. c. §. vlt. *possidere.* nam in
b dotẽ licet feudum [b] alienare, aliàs non. s. de feu. c. 2.

b Li... feud... hoc ... per Fe... iate in ... quæ in ... clesiarum ... coi 23, ver... si. in ... glo. 13. ... pra, ... stit. & ... Alexan... consi. ... col. ... versi. ... fet. ... in s. ...

SVMMARIVM.

1 *Satisdatio vxoris pro dote, quo casu teneat, vel non.*
2 *Vxor potest repetere dotẽ, si videt maritũ vergere ad inopiã.*
3 *Mulier si aliquod delictum committat, vel contrahat mutuũ non cogitur illud soluere de dote.*
Mulier, soluto matrimonio, an sit alenda ab hæredibus mariti sui, vel extranei.

CAP. VII.

P*ER verstras literas. Conuenire.* id est, in iudicium euocare. *quam.* pecuniam. *repulerat.* hæc erat sufficiens exceptio, quia si eam non sustentabat dotem habere non debet, imò debet eam sustentare de dote. ff. de do. inter virum & vxorem. ex annuo, sed licet eam proponeret non erat vera. *Veritate.* hæc etiam erat sufficiens exceptio, scilicet rei iudi. C. sent. rescin. non pos. l. vl. sed quia appellatum fuit, idcircò auditur, sed litera contradicit, vbi dicit, quòd non fecit mẽtionem de literis, ergò nec de appellatione, vnde potest dicere, quòd nõ fuit appellatum, nec fuit necesse fieri mentionem de priori sententia per quam nõ soluebatur reus perpetuò, sed quãdiu super ipsa dote mulieri cauetur, & ideò non obstat sentẽtia huic petitioni, cùm offerret satisdationem, vel petebat quòd daretur mercatori. *cautionem.* hæc sententia non erat sufficiens. Debuerunt enim addere vel pecuniam mercatori dare vt sequitur, & hic idem defectus fuit in sententia delegati. *credi.* C. de pac. conuen. l. hac. tamen non cogitur.

1 † *Faciatis.* quicquid dicant aliæ gl. hîc positæ, tu dic, quòd siue vxor satisdet, quod dotem dabit, siue maritus quòd donationem satisdederit, tenet satisda. ff. de iur. do. promittendo. & l. cùm dotis. si autẽ satisdedit de restituenda, siue ante matrimonium, siue constante matrimonio, non tenet satisdatio, vt continetur in rubri. C. ne fideius. do. den. l. 1. & 2. Quidam tamen dicunt, quòd licet satisdare non cogatur, tamen tenet si satisdederit, cùm possit renunciare iuri suo. argu. insti. de satisda. tut. C. de pac. si quis. soluto autem matrimonio satisdare potest. ff. sol. mat. si constante. §. quoties.

2 † Quomodo ergò excusabis hîc sententiam Papæ? Respon. marito vergente ad inopiam vxor dotem & res obligatas pro dote repetere potest. C. de iur. dot. nisi. & in Authent. de æqua. do. §. vlt. Item ab eo sequestranda est possessio. ff. solu. matr. sicut dotem. §. si dotem verò. sed si in isto casu, de ea soluenda etiam constante matrimonio possit cautionem sufficientem præstare, dotis administrationem habebit, vt hîc. Sed adhuc est contra, quòd hîc dicitur, si non præstiterit cautionem, quòd res detur mercatori, cùm vxor habere debeat ad alendum se & maritum & liberos. C. de iur. dot. vbi. sed dic, hoc ideò, quia mulier erat suspecta de minus idonea administratione, & dillapidatione. arg. ff. de app. imperatores. C. quo. ap. non re. ab exec. Vel dic, quod satis habebat vxor, quia mercator habebat. pro ca. *cautionem.* quæ tamen sit sufficiens, aliàs incongruè sequeretur coniunctio disiunctiua, cùm semper cautionem iuratoriam dare posset.

† *Onera.*

3 †*Onera.* vnde ſi mulier committat aliquod delictũ, vel contrahat mutuum, non cogitur illud ſoluere de dote.ff.ſol.mat.quamuis. vir autem vxorem debet ſubſtẽtare ſecundum vires dotis,ff.ſolut.mat. ſicut dotem.§.ſi maritus.& §.ſi autem. † Sed an mulier ſoluto matrimonio,ſit alẽda ab hæredibus mariti ſui,vel extranei, dic quod ſic donec dotẽ rehabeat.C.de rei vxo.act.l.1.§.ex actio.& ibi not.ſed & ſi nullam dotem recipit, maritus tamẽ alere debet pro velle ſuo,quia perſonam ſuam pro dote dat mulier.in Auth.quib.mo.na.eff.leg.§.ſi.ff. vt in poſſeſſion.l.pe. vbi dicitur ꝙ vxorem debet alere vt filiam. Ad cauſas autem mulieris vir non dabit ei expenſas niſi fortè ſpeciale dicas, quando vir accuſat matrimonium,nam tunc fortè cogetur ei dare expẽſas etiam ſi indotata ſit mulier.arg.j.de accu.ex parte.

S V M M A R I V M.

1 *Aequalitas non ſolùm in quantitate vt non ſit maior quantitas dotis,quàm donationis, ſed etiam in lucris ex pacto prouenien dis ſeruanda eſt.*

2 *Pactum per quod ſit deterior conditio mulieris volentis iterũ nubere,an valeat.*

CAP. VIII.

D*ONATIO.Si pauperior.* alias enim ſi nõ ſit pauperior,puta quia rem alienam donauit, tenet donatio & præſcribit.ff.de iur.dot.& ſi conſtiterit.idem & ſi repudiauerit hæreditatem,vel legatũ, quod & ipſius repudiatione ad vxorem peruenit.ff. de iur.dot.ſi ſponſus.& §.ſi quis.*obitu.*C.de do.inter vir.& vxo.donationes.*tacite.*puta quia eandem rem alij donauit.*Expreſſe.* dicendo reuoco do.quam tibi feci.*Aequale.*ſi fiat poſt nuptias. C. de do.ante nup. l.vlt. & debet eſſe æqualitas non ſolùm in quantitate,vt non maior ſit quantitas dotis, quàm donatio. ſed etiam in lucris ex pacto prouenien dis.Auth. de æqua.do.§. hoc igitur. & ſi maius pactum ſit de lucranda dote quam donatione,maius pactum trahitur ad minus.ff.de pac.do.l.lege.ſi autem pactum factum ſit de lucranda dote,& nullum pactũ ſit de lucranda donatione, pactum dotis trahitur ad donationem.C.de do.ante nup.l.vl.§.ſi autem do.

Quòd intelligo hoc modo, quia ſi mulier fecerat marito pactum,ꝙ ipſe maritus lucraretur dotem,ſi ſuperuixiſſet vxor,maritus dotem lucrabitur, ſi ſuperuixerit vxori ſecũdum pactum: & eodem modo vt ſit paritas in pactis,& mulier lucrabitur donationem propter nuptias,ſi ſuperuixerit viro, & ſi de donatione lucrãda nullum pactũ interuenerit, & idem eſt econuerſo & in aliis pactis;& conſtituitur dos & donatio ante nuptias & poſt.inſt.de dona.§.eſt & aliud.Similiter ſit augmentũ dotis & donationis ante nup.& poſt.C.de dona.ante nup.ſi cõſtante.Ante nuptias autẽ põt eſſe diſparitas,& in quantitate dotis & donationis,& in pactis ſuper lucris.C. de pac. cõuen.tã ſuper do.quàm ſuper dona.ex morte.poſt nuptias autem hoc nõ licet, ne excogitaretur fraus contra prohibitionẽ factam de donatione inter virum & vxorem.Hic autem ſcias,ꝙ non poteſt apponi pactũ per quod deterior fiat conditio mulieris volentis iterum nubere,ſiue fiat ante nuptias, ſiue pòſt ff.de pact.dot.l.2.C.de pac.conuen.ſuper do.quãuis. ff.de dona.inter vir.& vxo. per totum. conſuetudo autem varia poteſt eſſe in quantitate & in lucris.

D E S I E C V N D I S nuptiis.

TIT. XXI.

CAP. I.

C*APELLANVM quem.*

CAP. II.

D*OMINVS ac redemptor.Certitudine.* & infallibili,ſed habita præſumptione propter longinquitatem temporis, teſtimonium magiſtri exercitus,& militum in his requirendum eſt.ff.de diuor. vxores.C.de repu.Authent.hodie.s.de ſponſa.in præſentia.s.vt lit.non conte.quoniam.§. quod ſic. Vel dic ꝙ nunquam licet nubere,niſi prius receperit certum nuncium de morte viri,vt in præcedenti decre. *Seruauit.*in præterito,in futurum enim non habet, niſi habito certo nuncio de morte viri.s. de ſponſ. in præſentia. ſed & ſi in futurum fieret idem ſeruandũ eſſet.*dubitandum.*probabiliter.j.de ſen.excommunic. inquiſitioni.1.

CAP. III.

V*IR autem vel mulier.*

CAP. IIII.

S*VPER illa quæſtione.*

CAP. V.

C*VM ſecundum apoſtolum.Infamia.* non ſolùm credimus non teneri infamia , ſed nec aliis pœnis, quæ irrogãtur,quia nupſit intra tempus luctus, quæ continẽtur.C.de ſecun.nup.l.1.& 2. ſed pœnas quas ſuſtinet,quia ſecundo nupſit,nõ euitat quæ cõtinentur.C.de ſecun.nup.hac edictali.& l.vlt.& l.fœminæ.& expreſſè habes s.de pig.cùm conſtet.Auth. de nup.§.quia verò hactenus. & §. ſi verò ex. Ratio diuerſitatis eſt,quia pœnæ impoſitæ nubentibus intra tempus luctus ſunt meræ pœnæ , & ideò omnes pœnas à legibus propter hoc inflictas, tolli credimus,ſicut infamiam,ſed pœna quæ imponitur ſecundo nubentibus non eſt mera pœna,imò eſt prouiſio illorum,& ideò non tollitur hæc pœna per canonẽ,
a ſic etiam non credimus a tolli pœnas impoſitas illi qui contra proprium iuramentũ nubit,recepta tutela filij nõ reddita ratione.C.ad Tertul.omnem. in Authent.de nup.§.ſi autem tutelis.

a Sic etiã non credimus. Adde quod idem tenet Ange. in Auth. de nup.§. ſin aũt tutelã. allegat Hoſti. hic,videtamẽ Bal. in l. cùm oportet. §. ſi infin.C. de bo.quę lib.qui videtur hoc limitare, & adde qđ etiã hoc dictum refert. Fel.in c.eccleſia, ſanctæ Mariæ.col.15. in princ. ſup. de cõſtitu.

FINIS LIBRI QVARTI.

LIBER QVINTVS.

DE ACCVSATIONIBUS, INQUISITIONIBUS, & DENUNCIATIONIBUS.

TIT. I.

CAP. I.

S*I legitimus. Non fatigaretur.* vt probet suam innocentiam, nisi publica infamia accusatus laboraret, nã tũc indicetur ei purgatio. 2.q.5. presbyter.

SVMMARIVM.

1 *Monitio debet præcedere accusationem.*

CAP. II.

S*I quis episcopus. accusatoribus.* id est, denunciatoribus, scilicet non criminosis. *accusatus.* id est, denũciatus. Ex hoc c. colligunt quidam, monitionem debere præcedere accusationẽ. Alij intelligunt hoc c. in non notorijs criminibus, & in his de quibus pœnitẽtia agi potest seruato ordine, & in criminibus exceptis, sed nos intelligimus hoc c. scilicet quando agit denũciando. Et secundum hoc exposuimus literam. ꝫ. eo. super his. ꝫ. de simo. licet. *conuentus.* id est, monitus. *causam.* i. pœnitentiam agat. *non olim.* i. ante monitionem. *sed nunc.* id est, post monitionem. *ad primates.* i. iudices legitimos.

CAP. III.

I*Lla præpositorum. Et* ꝫ. *Cum eis.* id est. subditis accusatoribus, vel id est, prælatis suis ordinarijs, subditi enim accusatores necessarij sunt ad discusionem, vt probent, ordinarij autem necessarij sunt, vt consulant.

SVMMARIVM.

1 *Accusatione pendente promoueri ad dignitatem quis non debet.*

CAP. IIII.

O*Mnipotens. Nunciantur.* pendẽte enim accusatione non debet aliquis ad dignitatem promoueri. 81. dist. tantis. C. de procura. remu. ff. de mu. & hon. res quæ. §. eum. imò sola infamia impedit. C. de dig. l. 3. sed licet promoueri non debet, potest eligi, & electio tenebit, sed per præcedentia iura probatur, ꝙ nõ confirmabitur, nisi purget innocẽtiam suam. Alij tamẽ dicunt quod nec eligi debet. de hoc not. ꝫ. de simo. accusatum.

SVMMARIVM.

1 *Criminosus an possit accusare criminosum.*

CAP. V.

N*VLLI episcoporum. Repellere.* ff. de adul. l. si vxor. 67.q.4.c. attendendum. iudex tamen ex officio suo repellere potest. 2.q.7. si qui sunt alieni. quærendum. ff. de postul. l. ꝙ prohibet. nisi obiectu maioris excommunicationis. ſ. de excep. à nobis, quãuis illa decr. in alio casu loquitur, quàm ista. Hìc enim dicit, ꝙ in communem familiaritatem habebat, illa autem quando in aliquo facto ei communicauerit. 2.q.7. alieni. Contra. C. qui accu. non pos. iniquum. Ar. contra. C. de inoffi. test. in aream. C. de hære. quoniam. 2.q.7. in hoc. Respon. ꝙ dixit nullum criminosum etiam contra criminosum admittendum. C. de lib. cau. si filium. C. de adul. quoniam. 32.q.7. nihil. verum est, nisi in exceptis criminibus, in quib. non ad testificandum, sed accusandum tantùm admittitur. Respon. huic decret. quia accusabantur de crimine excepto, vel speciale est in episcopis, vt eis non liceat ab accusatione sua repellere familiares, cũ pręcipiantur habere honestos. 2.q.7. cùm pastoris. lex autem iniquum loquitur de præpositis & aliis dominis, qui non tenentur habere cubicularios, at episcopi quasi in quodam officio cubicularios habere tenentur, vt in prædictis c. vnde si in eo aliquos approbauerint, vbi tantùm bonæ famæ requiritur, nõ possunt eos repellere ab accusatiõe, vel aliomodo vbi tales personæ similiter requiruntur. ff. de adult. si vxor. sed si aliàs clericos malos habet, benè repellet eos ab accusatione sua. Sæpè enim presbyter bonus malos clericos patitur propter scandalum vitãdum. Aliquãdo quia probationibus destituitur. 50. dist. vt constitueretur. 2.q.7. plerique. & propter multas alias causas, quas licet toleret, ad superiores tamen ordines non promouebit, & à sua accusatione repellet. arg. contra. 40. distin. §. necesse. sed ibi loquitur, quando culpa prælati subditus malus est. Item & si culpabilis erat prælatus in corrigendo subditos, tamen eos repellere posset à sua accusatione, nã aliud est officium dare, quale est cubicularium facere, in quo videtur eum approbare, & spontè cùm ad hoc non cogatur. Aliud est negligere correctionem subditorum, in quo licet culpabilis videatur, tamen approbare non videtur.

CAP. VI.

D*E his criminibus. Replicari.* 23.q.4. si illic. 2.q.3. notandum. ff. nau. cau. licet. §. vlti. nisi probetur priorem accusatorem præuaricatum. ff. de præuar. l. 2. Itẽ vel si corrumpit iudicem, vel testes. ꝫ. de collu. c. vlti. vel si suum dolorem prosequatur ignorans ab alio institutam accusationem. ff. de actio. cui. §. iisdem.

Et intelligitur hoc, quãdo in forma iudicij procedítur nam licet per pœnitẽtiam quo ad Deum fiat remissio, nihilominus tamen poterit inde accusari.

CAP. VII.

R*Epellantur ab accusatione.*

CAP. VIII.

A*Ccusasti.* Scilicet calumniosè, aliàs immunis est accusator. 23.q.4. illud etiã. & iudex. 23.q.5. cùm miles. vel nõ calumniosè, sed ex alia scintilla odij. *pro pace.* supple accusasti, id est, vt alij quietè viuant. 33. quæst. 5. non frustra. *delaturam.* id est, accusationem ipsius.

CAP. IX.

E*Videntia.* Repete quæ dixi. ſ. de coha. cle. tua. si crimen est notorium iudici & aliis.

SVMMARIVM.

1 *Laici in accusatione vel testimonium clericorum, non sunt admittendi, quod tamen limitatur vt hic, & vide in nu. 4. 5. 8. & 9.*

2 *Qui admittuntur ad accusandum admittuntur etiam ad testificandum.*

3 *Viles & infames quando admittantur ad accusationem.*

6 *Monachi an possint quempiam accusare.*

7 *Non admittitur aliquis ad accusationem clericorum qui sit ignotus vel suspectus de fide & inimicitia.*

10 *Testis qui semel contra aliquẽ in causis criminalibus testificatus est, amplius contra eum testificari non potest, secus est in ciuilibus.*

CAP.

CAP. X.

1 CVM P. *manconella.* † *Quia laicus.* hic collige, quòd laici etiam in crimine ſimoniaco non admittuntur.de teſt.veniens.2.q.1.in primis.

Sed cõtra.infrà de ſimo.ſi dominus tanta.79.diſ. ſi Papa. Sol.contra laicos ſimo. indiſtinctè quilibet admittitur ad accuſandum & teſtificandum,ſed contra clericos diſtinguitur,nam contra clericos bonæ famæ in criminibus exceptis.2.q.1. in primis.& contra clericos malæ famæ admittuntur laici & clerici malæ famæ,& fures,& meretrices. infrà de ſimo.tanta.& maximè ſi agatur ciuiliter.arg. ad omnia prædicta.infrà de ſimo.per tuas.

Excipiuntur conſpiratores & capitales inimici. infrà de ſimo.licet hely.per tuas.qui etiam cum tormentis admittendi non ſunt, & participes criminis & muneris.ſuprà de teſt.veniens.

2 † Item not.quòd vbicunque & qualeſcunque admittantur ad accuſationem iidem admittuntur & ad teſtimonium, niſi proſecutores ſuarum iniuriarum,qui admittuntur ad accuſationem,& non ad teſtimonium.ſuprà de teſt.decætero.

3 † In hoc tamen eſt differentia, quia ad accuſationem ſine tormento admittũtur etiam infames & viles,ſed non ad teſtimonium.4.q.3.§. ſi ea.Item neceſſaria eſt aliqua præſumptio, cùm non ſint ſine tormentis admittendi, & à tormentis incipiendum nõ eſt.ff.de quæſt.l.1.infrà de re.iur. cùm in contemplatione.in non exceptis autem, non admittuntur criminoſi clerici vel monachi.2.q.7.clericus.maiorum. præſumunt.criminationes.

4 † Idem dicimus ſi ratione irregularitatis non poſſunt aſcendere ad ordinationem,quã habet accuſatus.2.q.7.ipſi teſtes.alij autẽ clerici ſecurè ſuos prælatos & clericos accuſant.2.q.7.lator.præſumunt.ſicut inquit Paulus,laici autem nullo modo admittuntur ad accuſationem.2.q.7. c.1.2.3.4.5.6. & c.oues.& c.accuſatio.6.q.1.cum beatus.11. q.1.clerici.niſi proſequãtur ſuam iniuriam.4.q.6.omnibus. 2.q.11.prohibentur.s.de teſt.decetero. clericus autem in nullo crimine ciuili,vt homicidio & ſimilibus,poteſt accuſare laicum,etiam ſi ſuam iniuriam proſequatur. 11. q.1.clericus nullus.23.q.8.his à quibus.quia nec teſtari poteſt in crimine contra laicum. 11. q. 1. teſtimonium.agat autem clericus, ſi vult ciuiliter de criminne,quidam tamen dicunt,quòd poſsit accuſare laicum ſi ex crimine, vnde accuſat non irrogatur pœ-
5 na ſanguinis. † Item quidam dicunt bonos laicos admittendos ad accuſationem clericorum & in hac opinione fuit Gra.ſimiliter & ab accuſatione laicorum in criminibus eccleſiaſticis criminoſi repelluntur.3.q.4.conſanguineorum. beatus. nulli. 6.q.1. qui crimen.

6 † Monachi autem abbatem ſuum accuſabũt ſine licentia abbatis,quẽ volunt accuſare.j.eo. c.ex parte.alium non accuſabunt abſque licentia abbatis.2. q.7.placuit.& c.nullus.niſi illum cuius eſt cubicularius.Illõ enim ſine licẽtia abbatis accuſare poſſunt, nam cùm ad hoc ſint cubicularij,vt ſint teſtes dominorum,ſi viderint eos malos, licitè accuſabunt. 2.q. 7.cum paſtoralis.peruenit.quia niſi accuſarent,non exequerentur laudabiliter officium ſuum, & etiam denunciare tenentur ſaltem crimen committendum.2.quæſt.7.negligere. & hoc magis conſulerem monachis.

7 † Item ad accuſationem clericorum nullus admittitur ignotus,vel ſuſpectus de fide vel inimicitia. 3.q.5.accuſatoribus.canonica. accuſationes. vbi habes de alienigena, niſi prius inquiratur de vita & fide & intentione eius.2.q.7.ſi qui.& cap.quærendum vel niſi habeant aliquas literas Authenticarum perſonarum quæ pro eis teſtimonium ferant, vel teſtimonium proprium.2.q.7.criminationes.Item repelluntur omnes criminoſi,corpore vitiati, & irregulares tam ab accuſatione,quàm à teſtimonio,quia ordinari non poſſunt.2.q.7.ipſi teſtes.

8 † *Quia laicus.* hic habes, quòd etiam in exceptis criminibus, laici repelluntur ab accuſatione clericorum, ſed hoc intelligo quando laicus erat malæ famæ.2.q.1.in primis.vel repellitur propter ſuſpicionem,quam contraxit de mutuis accuſationibus, vt in eo. c.ſequitur. vel non accuſabat de ſimonia, ſed de alio crimine.*illius cauſæ.*id eſt,criminis,vnde M.accuſabat Petrum,& laicus vel alius iam eum accuſauerat de ſimonia,& hic fuerat teſtis.

9 † Sed obiicies,ſi alia vice fuit accuſatus,ergo modo non poterat accuſari.s.eo.de his. Reſp.licet hic fuerit accuſatus,& dati teſtes,non tamen fuit abſolutus à crimine,ſed ab obſeruatione iudicij,vel dic dederat teſtimonium extra iudicium falſa crimina eis imponendo,vel etiam vera,ſed facilè & ſine cauſa inſultando & exprobrãdo.5.q.5.illi.& §.ſed aliud. Sunt ergo tales detractores,qui repelluntur ab accuſatione & teſtimonio.3.q.4.detractores.ſi autem nõ ſine cauſa diffamaret,ſed quia probare vellet,etiam ſi famoſo libello cum propoſito accuſandi cõfecto, non repelleretur.5.q.1.c.2.&.de famo.libel.2.imò re-
10 muneraretur. † Ille etiam, qui dixit ſemel teſtimonium contra aliquem,vlterius contra eum teſtificari non poteſt,4.q.3.in criminali.in princ. & hoc in criminalibus cauſis vbi repelluntur ſuſpecti.3.q.5.accuſatoribus,& in multis aliis c.eiuſdem. q.& q.8.c.1.& hi ſuſpecti ſunt de odio,qui toties parãt ſe ad ferendum teſtimonium,nam in ciuilibus non prohibetur quis in multis cauſis teſtificari contra eũdem. ſuprà de teſt.fraternitatis.*accuſauerat.*id eſt,accuſare voluerat,niſi enim fuit amiſſus, vt hic dictum eſt,*cum tribus.*hic numerus arbitrarius eſt.2.q.5.omnibus.

SVMMARIVM.

1 *Regula euangelica neminem excludit.*

2 *Monachus an ſine cauſæ cognitione abbatem poſſit accuſare.*

CAP. XI.

EX *parte. Licet alios.* Sine licentia abbatis, nam tunc poteſt,arg.2.q.7. cùm paſtoralis.& dicunt quidam non,niſi interſit monaſterij.16.q.1.placuit.denunciare autem poterit,& debebit cùm nemo à regula euangelica excludatur. 2. q.1.ſi peccauerit.24.q.3. tam ſacerdos. † *Miniſtrari.* non ſtatim quicunque vult accuſare abbatem,admitteretur,& habebit expenſas,ſed præmiſſa aliqua ſummaria cognitione, & videtur quod hæc ſummaria cognitio ſine præſentia partium fieri poteſt, per ſolum iudicem.ar.contra. de renun.ſuper hoc. nam ſi alij non accuſant ſine inquiſitione præmiſſa.2.q.7.ſi qui.& c. cap.quærendum.criminationes. multò fortius monachi contra abbatem non debent ſine tali inquiſitione admitti.

Alij tamẽ dicunt,quòd in accuſatione & inquiſitione ſemper neceſſaria eſt cauſæ cognitio,antequam monachus admittatur ad proſequẽdam inquiſitionem vel accuſationem,ſed in habendo expenſas eſt differentia,quia in accuſatione cum inſcribat ſe ad talionem, ſemper habebit expenſas, ſed in inquiſitione non,niſi cauſa cognita ſibi decernantur.

Nos dicimus quod ſemper ex quo admittitur ad accuſandum vel inquirendum, vel denunciandum, quòd expenſas habebit à Papa, vel quiſque ordinarius hoc per ſe diligenter inquirit, quòd delegatus ex quo ſibi committitur cauſa inter partes, debet

eum reputare pro admisso, nec amplius de aliqua causa inquirere debet. Nec est contra. s. de rest. super literis. in fi. vbi dicitur, quòd ea debent mouere delegatum, quæ mouerent delegantē, quia hic constat iam delegantem motum ad admittendum eum, ex quo commisit causam inter eos, sed si prosequatur causam suã, siue possessorio, siue petitorio agat, non habebit expensas.

SVMMARIVM.

1 *Commendatio fieri debet cum dispensatione & ex causa.*
2 *In commendatione vocandus est ille ad quem pertinet præsentatio vel collatio ecclesiæ commendandæ, & an valeat electio si non fuerit vocatus. in num. 3.*
4 *Commendatarius liberiorem habet administrationem in ecclesia quàm procurator.*

CAP. XII.

SI *constiterit. Quod D.* iste D. agebat petitorio, petebat enim quandam ecclesiam, quia in ea erat canonicè institutus vt dicebat.

1 † *Commendata.* Commendatio debet fieri cum dispensatione, quod probo, quia per eam fit iuris relaxatio. Ius enim vult quòd ecclesia proprium habeat prælatum, non cõmendatum, vt dicimus quod commendatio debet fieri ex causa. 1. q. 2. dispensationes. & præmissa aliqua causæ cognitione, & si aliqui lædantur ex prædicta commendatione, credimus quod vocandi sunt arg. ff. de adopt. nam ita diuus. ff. de minor. denique. & l. in causæ. 1. §. causa autē. & si non vocentur facient eam cassari per superiorem, si autem vocati contumaciter abfuissent, tunc non audirentur vlterius. argu. suprà qui fil. sint legit. lator. & qui mat. accus. pos. c. si.

2 Item vocari debet in commendatione ille, ad quem pertinet præsentatio, vel collatio ecclesiæ commendandæ, & debet audiri, si iustam causam habet contradicendi, & si non fuerit vocatus, vel auditus, faciet per superiorem cassari cõmendationem.

3 † Sed quæro an si contemptus iste eligat post commendationem factam, an electio valeret? Ad hoc respon. quidam quòd si episcopus malitiosè, & sine causa fecit hanc commendam, ꝙ tunc tenet electio facta ab eo, ad quem pertinet prædicta cõmenda, non obstante ar. s. de concess. præb. postulasti. Alij dicunt, ꝙ plus placet, quod quamuis in fraudem, & sine causa fecerit, dummodò teneat, licet sit iniusta: tamen facit quod ad eius officium & iurisdictionem pertinet, scilicet commēdare, vnde ex tunc non licet illi, ad quem pertinet eligere alium, nisi prima commendatio fuerit primò cassata. arg. suprà de conces. præb. cum nostris. & c. quia diuer.

4 † Et est sciendum, quod cõmendatarius licet non habeat ius in ecclesia, tamen est legitimus administrator, & liberiorē administrationem habet q̃ procurator. arg. 17. q. 1. pasto. 71. dist. obitũ. & ca. seq. & videtur quod has cõmẽdas possit recipere propria authoritate sine requisitione ꝓprij prẽlati, cùm non obligetur ad commendã tenendam, nisi quantũ voluerit. Nec obest si dicis, ꝙ non debet esse generalis procurator alicuius, vt not. s. de oblig. ad rat. cap. 1. quia non est alia pœna si accipit, nisi quòd cogitur dimittere administrationem, vel deponitur, & nos bene dicimus, quòd semper ad mandatum sui prælati eam dimittere debet *pernoctauerit.* vigilando. *rationabiliter conuictus.* id est, ordinariè accusatus. *vel ad rationem.* id est, sine solennitate iudicij requisitus fortè inquirendo procedebatur contra eum, & sic confessus est prædicta, vel aliquod prædictorum: quia quodlibet per se sufficit. *Confessus.* repete quæ diximus suprà de elect. per inquisitio. *Ipsa.* ecclesia. *post appel.* recipiendam.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio competit contra petentem munus benedictionis.*
2 *Inimicus non solùm ab accusatione, sed etiam exceptione repellitur.*

CAP. XIII.

MEMINIMVS. *Pro altera.* id est, in cõtrarium, scilicet, ne benediceretur. *Appellauit.* † no. quod contra confirmatum petentem munus benedictionis, admittitur exceptio, dummodò excipiens aliàs sit legitima persona ad excipiendum. *accusaret.* id est, paratus esset accusare, vel id est, exciperet contra eã.

2 † *Manifestus.* No. inimicum non solùm ab accusatione, sed etiam exceptione repelli, idem crederem in conspiratore, secùs de aliis. *tulerit.* alio accusante ex hoc præsumitur inimicus, vel aliàs malitiosè procedere.

SVMMARIVM.

1 *Accusare per scripta an quis possit.*
2 *In criminalibus speciale est, quòd socius potest esse procurator sociorum.*
3 *Accusator citari debet antequam absoluatur accusatus.*
4 *Perpetuum accusatori silentium imponitur, si non fuerit in termino.*
5 *Ante inscriptionem licet desistere ab accusatione, quia nemo compellitur accusare.*

CAP. XIIII.

1 LIcet *in beato Petro.* † *Ex literis.* colligitur hîc, quòd quis posit accusare per scripta contra id, quod legitur. 2. q. 8. per scripta. sed in literis significabantur crimina Papæ, & petebatur citari vt accusationibus responderet, quod benè licet, quia hæc prima citatio sine causæ cognitione fit, & iam licitè fit per nuncium. *delatus.* id est, denunciatus. *ab I. & O.* hi fortè erant de his qui contra episcopum scripserũt.

2 † *Vel aliis.* 5. quæst. 3. in criminalibus, contra. infra, cap. proxi. contra. solu. speciale est, quòd etiam in criminibus socius potest esse procurator sociorum. 3. quæst. 6. c. hoc quippe. sup. de dol. & contu. cùm dile. Vel dicimus, quod hi admittebantur ad excusandum absentes, quòd licet. 5. q. 3. reos. per quod capitulũ, licet minus, bene quidã dixerũt, quod semper pro reo procurator admittitur in crimine etiam iniuriarum 3. quæst. 9. §. nisi. Item ad accusandum & excipiendum. infra, cap. proxi. & c. super his. 23. quæst. quinta. reos. Item in leuibus criminibus, puta quæ non excedunt pœnam relegationis. ff. an per ali. causa ap. l. 1. Sed quidam dicunt, illam legem tãtùm habere locum in causa appellationis, sed secùs in principali. Item in crimine suspecti tutoris. ff. de procu. non solùm. §. vltimo. & idem dicimus si prælatus dicatur suspectus. Item in accusatione ingratitudinis. ff. de procu. sed hæ. §. 1. Item in accusatione populari ad agendum. ff. de procu. licet. sed non ad defendendum. ff. de popul. act. quis popul. Item dominus cũ defendit seruum. ff. de accu. sicut. §. pe. Item cũ causa non est purè criminalis. suprà, de procu. tuæ. Potes etiam dicere, quod hîc agebatur ciuiliter, scilicet, inquirendo vel denunciando quòd non proposito accusandi.

3 † Sed dicunt quidam, quod citari debet accusator antequam absoluatur accusatus. argu. C. qui accus. pos. quod crimen. & 5. quæst. vltim. Epiphanium. Hoc autem non obstat, quia præsentes erant à quorum accusatione absoluitur. In ciuilibus autem secùs, quia tantùm à præsenti obseruatione iudicij absolue-

abſolueretur.C.de iudi.properandum.§.1. vel accuſatore abſente hæremodicium contraheretur. C. quomodo & quando. Authent.qui ſemel.*intimanda.* vt per ſedem apoſtolicã monitionibus tantùm corriperetur.*exceſſit*. faciendo citari epiſcopum, vt reſponderet accuſatori.

4 † *Silentium*. Not. accuſatori imponi ſilentium perpetuum ſi non fuerit in termino, niſi iuſtam cauſam abſentiæ probauerit.4.q.5.quiſquis.in fi.† *Imputandum*.quia ante inſcriptionem licet ab accuſatione recedere.2.q.2.ſi quenquam. ff. ad turpi.quæſitũ. Infamator tamen tenetur iniuriarum. ff. de iureiuran.Item apud.§.ſi quis li. in ciuilibus autẽ dato libello,cogitur litem ad finem perducere. C. quomodo & quando.qui ſemel.Non eſt contra id,quod dictum eſt de crimine.C.qui accuſa.nõ poſ.l.5.quia ibi præceſſerat inſcriptio,vel ad minus ſatiſdatio de accuſatione proſequenda.In ciuili autem ſi reus nolit proſequi cauſam principalem, tamen ad expenſas agere poteſt.s̃.de dolo.actor.ſi autem ſua non intereſt ſine Papa reuocabit.2.q.6.ſi quis libellos.*Famæ*. nam criminum prædictorum fama bona vel mala probari poteſt per teſtes,& etiam de plano,ſcilicet per communem auditum.s̃.de ſpon.cùm in tua.hãc inquiſitionem etiam aliqua infamia præcedere debet,vel etiam denunciatio probę perſonæ,ſed in inquiſitione criminum maior infamia eſt neceſſaria, hæc enim inquiſitio illius eſt præparatoria. argumentum.j̃.eodem.cùm oporteat.

5

SVMMARIVM.

1 *Excuſatoris officium quale ſit.*
2 *Quando admittatur procurator vel accuſator in cauſa criminali,& in num.3.*

CAP. XV.

1 VENIENS. *Excuſationem*.Nulla harum excuſationum fuit ſufficiẽs,ſi benè inſpicias.† *Excuſationem*.excuſatoris officium eſt allegare & etiam probare cauſas abſentiæ de facto, vt erant iſtæ.& ſuprà,de procu.querelam.&.s̃.de dol.& cõtu. cùm dilecti. ff.de iudi. ſi prætor. Excuſator autem ad cauſas cauſę allegandas non admittitur,quia ibi neceſſarius eſt procurator cum mandato, vel cum ſatiſdatione.Fatemur tamen,quòd tam in ciuilibus quàm in criminalibus cauſis poſt lit.conte. vel etiã in aliis cauſis vbi proceditur lit.conte. quandocunque,quod iudex antequam cõdemnet indefenſum, ſiue ex contumacia ſit abſens,ſiue propria voluntate,quemlibet admittet iura cauſæ ſuę allegantem etiam minorem,& fortè infamem.ff.de procu.ſeruũ. §.publicè.C.de procu.exigendi.in.fi.

2 † Et intelligo quod admittitur ad allegandum cauſas hic homo,qui non habet mandatum,nec ſatiſdedit,nec eſt de perſonis coniunctis cauſas dico, quæ colliguntur ex actis in eadem cauſa habitis, nam nullo modo credimus,quod poſsit producere teſtes,vel inſtrumenta,vel confeſsiones facere,quia procurator non eſt, & ſi hoc eſſet ei conceſſum à iure iniuſtum ius eſſet,quia fieret prȩiudicium abſenti per alium,quàm per procuratorem.

Et hoc ſic credo verum, niſi in cauſis abſentiæ, nam ad illas probandas benè admittitur excuſator ſine mãdato & ſatiſdatione,& ſic loquitur. ff. de procu.ſeruum.§.publicè.Et benè facit ad hoc,ꝙ quilibet admittitur ad docẽdum de iure partis abſentis, quia ſi partis contumacis abſentiam Dei prȩſentia ſupplere debet.C.de iud.properandum.§.cùm autẽ. debeo non ſolùm per me, ſed etiam per quemcunque alium quęrere,quomodo inſtruar in cauſa eius. Item excuſator non põſt allegare cauſas abſentiæ de iure,puta talis non tenetur venire coram vobis, quia eſtis excommunicati, vel quia reſcriptum non valet,hoc enim non per excuſatorem,ſed per ſeipſũ, vel per procuratorem proponere debet.s̃.de reſcri. ſuper literis.*viarum*.puta quia viæ erant lutoſæ *criminali*.niſi in caſibus no.s̃.c.proxi.

3 † *Præcepit*.& malè,niſi intellexit prohibere tantum,quod non calumnioſe proponeret, vel dic, ꝙ mandatum fuit & licitum,& iuſtum,nam ex quo cõfitebatur ſe ſemel calumnioſè accuſaſſe,vlterius accuſare non debet.argu.s̃.cap.proxi.nam ſic remittere querelam videtur,vnde vlterius accuſare non poteſt.23.q.4.ſi illic.C.ad turpil.quamuis.imò ſi dicat, ſe nolle vlterius accuſare,vlterius non accuſabit. ff. de adul.l.ſi maritus.§. ſi negauerit. hic etiam quia calumniatus eſt in accuſando, ſi velit denunciare, repellitur,& quia etiam tunc pręſumitur calumniari.Si autem non eſſet confeſſus de calumnia,ſed tantùm iuraſſet non accuſare denunciare poſſet, cùm iuramentum non valeat à præcepto euangelico liberare.s̃.de iureiu.quemadmodum.in fi.24.q.3.tam ſacerdos.& ſi per denunciationem eccleſiæ non poſſet immunitas ſeruari,poſſet non immeritò accuſare.s̃.de iureiu.peruenit. † *Contumaciam*. hic videtur non reputandus contumax,quia ſi præſens eſſet tali accuſatori non cogeretur reſpondere.ff.de iudi. nõ videtur.ſed illud habet locum,vbi certum eſt, quòd non tenetur reſpõdere,ſed vbi eſt dubium,ſicut hîc, ſecùs.ff.de iudi. ſi quis hoc. Item illud intelligitur, quando neque ſuper principali, neque ſuper acceſſorio vel exceptionibus,& agere,& reſpondere cogitur,ſed hîc benè reſpondere, & agere cogitur ſuper exceptionibus.

SVMMARIVM.

1 *Quis ſit admittendus ad excipiendum.*
2 *Exceptio non intereſſe eſt declinatoria, & ante lit.conte. regulariter proponenda.& vide in num.3.*
3 *An ille cuius non intereſt, admittitur ad excipiendum de crimine.*
4 *Monitio debet præcedere accuſationem.*
5 *Plures contra eundem petentem confirmationem quando ſint audiendi.*
6 *Cùm vnus excipit, cæteri quoque qui volunt excipere eodẽ tempore excipere debent.*
7 *Nedum clericus.ſed etiam laicus admittitur ad excipiendum de crimine contra electum ſiue confirmatum.*
Crimino ſi an admittantur ad excipiendum & teſtificandum.
8 *Inquirendum eſt à contradicentibus qua intentione procedãt ad impedimendum conſecrationem.*
Principes an & quando admittantur ad excipiendum contra electum de ſimonia,de adulterio,vel certis criminibus.
9 *Qui poſſint excipere de forma,item quid requiratur in excipiente,quod peccatum ſit in perſona electa,in num.10.*
10 *Excipienti onus probandi incumbit, ſiue affirmatiuè, ſiue negatiuè excepit.*
11 *Quamuis nullus extet excipiens vel accuſator tamen confirmator vel ordinator inquiret quandocunque eum contigerit dubitare.*
12 *An procurator poſſit de crimine cõtra electum excipere.*

CAP. XVI.

1 SVPER *his*. †Videtur ꝙ quilibet admittendus ſit ad excipiendum,quia excipiens defendit eccleſiam,& nullus prohibetur à defendendo.ff.de procu.ſeruum.§.publicè.Sed tu dic, illos admittendos in prædicto caſu,quorum intereſt,ſed reſponde. l.quę loquitur quando defenſor agit nomine alterius,& ſatiſdat,hic aũt qui excipit,nomine ſuo agit.

2 † Et dicimus quòd hæc exceptio, scilicet quòd non interest excipientis proponitur etiam post lit. conte.a ad quid enim officium nihil lucri portaturus est. Item quia nullam habet actionem, ergò nec eam prosequi potest, quamuis posset dici, quòd si non exciperetur cõtra eum, & fertur sententia, quod sentẽtia teneret, & faceret ius inter partes, ita quòd infirmaretur electio eius, vlterius non potest petere illam electionem confirmari, & contra nullum ex illa electione agere posset, & omnibus contra eum pararetur exceptio. argu. ff. de inoff. test. posthumis. §. si quis. ff. fami. ercisc. cùm puta. sed si eius electio confirmaretur, non fieret præiudicium aliis, qui non fuerunt quominus adhuc contra electionem dicere posset, quia ipsis cùm nõ fuerint partes, non fit præiudicium. arg. ff. de mino. etiam, in fi.

a Etiam post lit. cõte. & sic regulariter opponitur ante lit. cõtest. Adde Ioã. An. hic & Card. in consi. 7. incipi. in causa fratrũ.

3 † Item scias quod si hæc exceptio proponitur post litis conte. ille qui petit confirmari per confessionem aduersarij, vel alio modo debet probare, ꝙ non intersit, alioquin perseuerabit vsque ad sententiam. ff. de procu. Pompo. §. rati. sed post sententiam non poterit dici sententia nulla ea occasione, quod excipientis non intersit propter vires rei iudicatæ, quæ tenet etiam inter eos quorum non interest. ff. fami. ercis. cum pu. nec est simile ei, quod dicitur de falso procuratore. s̃. de procur. in nostra. in fi. & C. de procur. licet. quia ibi sententia non fecit ius inter partes, quia ibi procurator non erat pars, quia non agebat suo nomine, nec dominus qui in iudicio nõ erat, & sic non erant ibi partes, sed hic benè erant, quia licet excipiens non haberet ius excipiendi, tamen ex quo nomine suo litem contestatur, est pars & dominus litis. ar. preal. l. cum pu.

☞ † Sed oppones quare non eodem modo excipitur contra militem, post litis contestationem. contra. C. de procu. ita. so. quia miles benè habet actionem nomine alterius, licet cõtra eum possit excipi, sed iste non habet ius excipiendi, credimus tamen, quod si iudex perpendat, quod non interest agentis quod ipsemet sine exceptione supersedebit sententiæ, quia si fieret per appellationem posset reuocari, quicquid dicant gl. etiam illa quæ incipit ad excipiendum, plus placet nobis quod etiam ille cuius non interest, benè admittitur ad excipiendũ de crimine, licet non ad accusandum etiam contra simplicem clericum propter rationes in prædictis gl. assignatas, sed in forma suæ electionis fortè posset sustineri, quòd non admittitur, nisi ille cuius interest, sicut nec ad prosequendum contemptus. s̃. de elect. quod sicut. §. secundo. & videtur tantùm interesse eligentium, & etiam confirmatoris. suprà, de elect. nihil. Item non placet, quod dicit. hęc glo. scilicet ꝙ post litis conte. potest repelli ille, cuius non interest, quia dato, quòd talis posset repelli ante litis contestationem, tamen post litis conte. repelli non potest, quia nec exceptio personalis est & declinatoria, & ideò non potest proponi nisi ante litis conte. C. de exce. l. fi. insti. de excep. §. fi. *& accusando.* hic tacet de modo inquisitionis.

4 † *Inscribi.* etiã moneri, nam si monitio præcedere debet accusationem ciuilem, multò fortius criminalem. 2. quæstio. 7. accusatio. si quis ergò. sed benè fatemur, quòd licet non præcedat monitio, tenebit & procedit accusatio & actio, sed tamen punietur qui non monuit. vt infrà, eod. c. dicitur, vel dic, quod non punitur, sed honestum est, quod monitio præ-
5 cedat. † *A promotione.* dicimus quod plures[b] contra eundem petentem confirmationem audiendi sunt si de diuersis defectibus, vel criminibus obiiciant. argu. s̃. de testi. veniens. ꝗ. qui ma. ac. pos. c. fi. C. si vt ab hæ. sc ab. Authent. si omnes. si autem de eodem defectu vel crimine excipient, tunc iudex eliget idoneiorem. ff. de popula. actio. l. 3.

b Quod plures. Ad de eundẽ Inno in c. causam. ꝗ filij sint legi. & Pet. de Ancha. in consil. 336. incipi. pręmitto quod. colum. fin.

6 † Item quando vnus excipit, omnes alij, qui volunt excipere, eodem tempore debent excipere, & si tunc nõn exceperint, postea non sunt audiendi. arg. ff. de libe. causa. si pariter. nisi iusta causa subesset, quare audiri debent. vt sup. qui mat. accu. pos. c. fin. Et idem dicunt quidam, quia si quando petitur confirmatio non excipitur, postea in ordinatione, vel consecratione excipi non potest, nisi ex causis quæ sunt in præalleg. cap. qui ma. accu. pos. c. fi. arg. ff. de lib. causa. si pariter. Alij dicunt cõtrà, & fortè verius. *Excipiendo.* hæc exceptio est facti vel intẽtionis. ff. de excep. l. 2. & non actionis, quia qui ordinari vel consecrari petit, nullam actionẽ intentat, sed tamen tali exceptione proposita, ordinator supersedere debet, si verisimile est, ꝙ opponitur. in Authent. quomodo opor. episc. §. si quis. in Authent. de sanct. epis. §. si quis ante. 23. distinct. illud. sed si non est verisimile procedet ad ordinationem & consecrationẽ, nec dimittet propter aliquam appellationem, quia nunquam reuocabitur, quod fit ab eo, nisi probetur veritas causæ. vt s̃. de his quæ fiunt à ma. par. ca. c. 1. secùs in confirmatione vbi requiritur forma iuris. vt no. s̃. de ap. constitutus. Hæc ratio non placet, quia est speciale in ordinatione & consecratione, quia nisi ordinator, vel consecrator audiat accusationem, irritatur quicquid factum erit, & ipsi puniuntur. in Auth. quomodo opor. §. si quis autem. in Authen. de sanctissi. episc. §. si quis ante.

Tamen intelligendæ sunt prædictæ Authent. nisi excipiens de crimine calumnietur, vel suspectus sit de calumnia, sicut benè probat prædicta Authent. quomodo opor. epis. §. si quis. ff. de accu. alij. benè autem est suspectus de calumnia, quia præsens fuit multo tempore, ante consecrationem & ordinationem, & noluit sine causa accusare, nisi quando ita imminebat ordinatio, quod probationes recipi nõ poterant ante ordinationem vel consecrationem, sed nunquid idem est in confirmatione.

7 † *Excludatur.* Ad excipiendum de crimine contra electum siue confirmatum admittitur nonsolùm clericus sed etiam laicus, quia ciuiliter agit, & cuiusque interest, ꝙ ecclesiæ non solùm prælatos, sed etiam alios clericos bonos habeant, & est expressum de episcopis in Authent. quomodo opor. epis. §. si quis. in Authent. de sanc. epis. §. si autem. arg. 8. q. 1. licet. s̃. de test. ex parte. & 62. dist. plebs. & c. Reatina. 63. distinct. c. 1. 80. dist. c. Maximianus. arg. 23. dist. qui episcopus. in fine. & c. illud. ius enim publicum est, quod in sacris consistit. dist. 1. ius publicum. Quidã tamen dicunt, non admittendos, nisi eos quorum interest. arg. sup. de testi. veniens. Et hoc ipsum credimus, quando excipitur contra clericos non habẽtes curam animarum, sed in habentibus curam, secùs, & idem in his, qui ordinandi sunt. in Authen. de sanc. epis. §. si autem. contra non habentem curam animarum criminosi non sunt ad excipiendum admittendi. 23. dist. illud. cùm nec sunt admittendi ad accusationẽ, & hæc exceptio. s. criminis quæ proponitur contra electum vim actionis habet. in Authẽ. de sanc. epis. §. 1. & no. s̃. de postu. c. 1. Argu. contra. s. quod non possint prætextu criminis ab excipiẽdo repelli, quia contra doli except. non admittitur do. re. ff. de excep. do. ap. §. Marcellus. sed illa loquitur quando contra agẽtem excipitur, at ille qui petit cõfirmationem, vel consecrationem nõ agit, & si agitur contra aliquem expressè non agit, sed tantùm officium iudicis implorat.

Et quod

Et quod dictum est de criminosis non admittendis,intelligendum est,nisi sua intersit,puta quod sit futurus suus prælatus,vel sit patronus,nemini enim ius suum prosequenti obstat exceptio criminis.4.q.6.omnibus.& argu.16.q.1.constitutum.& q. 7. filiis. Alij dicunt & melius,quòd ille qui petit confirmationem vel consecrationem agit,vnde si habet aduersarium,libellum dare debet,in quo etiã causam exprimat,puta quia à maiori parte capituli,vel à toto electus fuit,vel ab alio,ad quem deuoluta erat potestas eligendi.supra,de concess.præben.ex parte. vt lit.conte.fiet,nisi speciale dicatur , quia causa merè spiritualis est,vbi sine scripto proceditur.ar.11.quæst.1.si clericus.sup.de dolo.c.1.tamen & si ille,qui se opponit antequam det libellum,admittendus est. sup. de elect.dudum.si autem non habet aduersarium,benè proceditur sine litis contestatione.Item dicimus, quòd omnes criminosi indifferenter admittantur ad excipiendum,non ad testificandum.Sed c. videtur contradicere.23.dist.illud.vbi dicitur, quod primò discutiendæ sunt personæ contradicentium, sed quidam sic exponunt,quòd hoc solùm discutitur,an contradicentes habeant paratas probationes, quia si paratas non habent probationes, cùm periculum sit in mora,non differtur confirmari , velconsecrari.ar.secunda , quæstione septima , plerique. supra, de appel. oblatæ. Item si non intersit criminosi, non admittuntur,aliàs autem admittuntur. 4. q. 6. omnibus.alij aliter dicunt,& fortè melius, quod nũquam ratione criminis repelluntur.

8 † Sed tamen quærendum est circa contradicentes,qua intentione procedant ad impediendum cõsecrationẽ,scilicet,an zelo ecclesiæ,an pro vana gloria,vel pro odio.2.quæst.7.quærendum. si qui sunt. & per illa,c.dicendum videtur,quòd si aliquis specialem causam habeat contra ecclesiam, vel electũ, puta quia dicat sibi ab ea,vel eo deberi pecuniam, vel iniuriam factam non audietur,quia nec in causa criminali,vel ecclesiastica aliàs audiẽdus est.3.quæst.10.cap.si.quia licet intersit,aliàs non tamen interest,quòd non promoueantur,cùm ei salua sit omnis accusatio.Nam licet prædicta.c.quærendum. si qui. & 3.quæst.10.c.si. loquantur in accusatione , tamen eadem ratio est in exceptionibus,maximè,cùm hæc exceptio vim accusationis obtineat.Et hac ratione dicimus,reges vel principes non admittẽdos ad excipiendum contra electum de simonia,de adulterio vel certis criminibus,cùm præsumantur facere, vt medio tempore regalia teneant, vel aliquid ab eo extorqueant,vel propter aliquam similem causam, sed si suspectus non esset ex causa prædicta, vel alia potius admitteretur,quàm alius.argu.16.quæst.1.cõstitutum.& q.7.filiis.sed quamuis sit supectus,vel ex hac causa,vel alia si velit dicere contra eum , quòd suspectum eum habet,vel de proditione terræ,vel cõ filiorum suorum,est admittendus,quia sua interest.

9 † Excipitur autem aliquando,quod peccatum est in forma,vel processu electionis,& ad hãc exceptionem præmissa ratione,quia reipublicæ interest,quod quilibet admittatur.Alij tamen dicunt, quod soli illi possunt excipere de forma,qui debent electioni

10 interesse.† Item not.quod quando excipitur etiam quod peccatum sit in persona electa,ad hoc quilibet admittitur tamen oportet eum probare crimen cùm aliàs quisquis præsumatur bonus.suprà,de præsum.dudum.

† Sed quid dices a,obiicies electo periurium probans,eum iurasse certo die soluturum, non sufficit, nisi & probes per confessionem eius,vel alio modo eum in termino non soluisse, probasti enim quod peccatum non est,scilicet,eum iurasse,non quod te probaturum obtulisti,scilicet,quod esset periurus, quis enim probare debet,quòd asseuerat.ff.de probatio.ei qui.& excipiẽs exceptionem suam.ff.de proba.in exce.Et idem dicendum videtur,etiã si sententia exommunicationis lata sit,sub conditione, puta excommunico te,nisi vsque ad talem diem solueris, nam si probatur sic exceptio,dico hunc electum excommunicatum esse sub conditione,& ideò non cõfirmandum,non debet admitti,quia excommunicatio sub conditione, non contrahit aliquod peccatum dummodò conditioni pareatur, probare autẽ quod conditioni non sit paritum,pertinet ad excipiẽtem ratione præmissa,quia onus probationis incumbit excipienti.

☞ † Sed arg.contra quia qui proponit negatiuam exceptionem , hoc ipso probat, quod contrarium non probatur.C.de nõ nume.pe.si ex cautione.sup. de fide instrumentorum si cautio.& supra, de præsum.quia.Sed illa locum habent tantùm in casibus in iure expressis, aliàs autem sicut dictum est , excipiens siue affirmatiuè,siue negatiuè, probare tenetur,vel dic illud habere locum,quando non agit de crimine,si autem de crimine agitur,siue ciuiliter, siue criminaliter,semper excipienti negatiuè, incumbit probatio,quia odiosus est.secunda,quæstione, septima,si quis episcopus.& quia præsumitur non immemor suæ salutis. prima quæstione septima, capitulo sancimus.& quia præsumitur bonus.supra , de præsum.dudum.tamen si creditor ageret ad petendum debitum,sufficeret ei probare, vel promissionem,vel iuramẽtum,vel excommunicationem,quia sic probat obligationem, quòd solùm sibi probari sufficit,& debitori incumbit onus probandi satisfactionem.Ratio diuersitatis, quia creditor qui agit ad debitum non obligaret se,nisi ad probãdum promissionem,nec ad aliud cogitur,sed quando agitur contra electum,non auditur, si dicat tantùm eum promisisse vel iurasse,nisi & se obliget ad probandũ, quòd contra promissum vel iuramẽtum venerit,vnde hoc totum probare debet. Quando autem vitiũ dicitur in forma interuenisse si electores, vel electus petent confirmationem,qui negat formam seruatam,eam omissam probare debet prædicta ratione, quia excipienti incumbit probatio, & quia ex quo de facto constat præsumitur interuenisse solennitas. C.de contrahen.stipul.lege prima.ff.de proba.ab eo dum tamen scrutinium,vel vota fratrum ostendantur in scriptis redacta.supra,de elect.quia propter.& decretum in quo appareat consensus capituli.61.distinctione,capit.episcopus dum.vel dic vt no.supra, de dolo.cum olim.

☞ † Sed quid dices,si excipiatur non est subdiaconus,qui potest eligi,vel non habet literas commendatitias cùm sit alienigena ? Respon. in his casibus eum debere probare se esse ordinatum, & se dimissum ab episcopo,cùm iura in his casibus dicant literas necessarias.2.quæst.1.legum.supra.de cleri.per. per totũ.72.dist.per totum:tamen tanta posset esse præsumptio pro ordinato,quod trãsfertur in alium onus probandi,vt si multo tempore in subdiaconatus ordine seruisset,vel quòd certum esset, quod benè à suo episcopo dimissus esset. † Sed tamen no. quod licet nullus appareat excipiens,vel accusator, tamẽ cõfirmator vel ordinator semper inquiret,quãdocunque eum contigerit dubitare.supra. de elect. cùm nobis.& nota.sup.de purga.cano.c.1.in Authẽt. de san.epis.§.si quis ante.circa pri.tit.*ordinariam*. sine inscriptione autẽ pœna certa infligitur talib.sup. de elec.statuimus. † *Circa*. sup. de elec.cùm dilecti. ad hanc

a Sed qd dices.Hoc dictum allegat Cyn. in l.2.q.5. C.de iure emp. Ioã. And.in additione Spec.in ti. de loca. versi.21.& dicunt no uis.Pap. singulariter. in d.l. 2.col. 68. versic. in ... glo.

hanc autem extraordinariam pœnam, nõ solùm se obligat qui crimen obiicit contra confirmatum, sed etiam qui præter formam contra ordinationem, vel consecrationem obiicit. sup. de elect. cùm dilecti, qui autem inquisitionem impetrat, vel denũciat, ad hãc pœnam non se obligat, quia alterum ex officio iudicis procedit, alterum autem ad pœnam.

12 † *Procuratorem.* procurator non potest contra electum excipere de crimine, vel alio defectu contingẽte personam electi, quantumcũque sit generalis procurator, nisi specialiter dicat, quod de crimine excipiat, quia per talem exceptionem minuitur status excipientis, quia beneficiis priuatur per triennium, sup. de elect. statuimus. ff. de mi. illud. ff. de procu. non solùm. §. fin. ff. de va. & extraor. cog. l. pen. Nec est cõtra. ff. pro so. actionem. §. renunciaret. ff. de iniu. sed si vnus. §. procuratorem. quia agens iniuriarum, si succumbit, non incurrit diminutionem sui status, & benè est diminutio status, licet ad tempus tantùm suspendatur beneficiis, quia relatio & damnatio in opus publicum temporales sunt, vt probatur, ff. de pœnis. quidam.

SVMMARIVM.

1 *Iudex corrigit errorem suum, si in processu vel interlocutorius errauit.*
2 *Non debet fieri generalis inquisitio clerici.*
3 *Non valet dictum testium super occultis, & de quibus infamia non præcessit.*

CAP. XVIII.

QVALITER. *Ordinem.* In processu, sententia enim nondum lata erat, vt infrà, sequitur. *Occasione.* fortè zelo iustitiæ, vel propter nimiam infamiam ipsius episcopi, non autem propter odium, quia tunc non eisdem mãdaretur, quòd iterum procederent contra eum, cùm essent suspecti. 3. q. 5. quia suspecti. *corrigere.*

1 † Not. iudicem corrigere errorem suum, si errauit in processu, vel interlocutoriis. sup. de ap. cùm cessante. infrà, de sent. excom. sacro. ff. de re iud. quod iussit. quamuis sit in diffinitiuis contra. ff. de re iudi. iudex. *ad præsens.* scilicet, ne ex processu inordinatè habito procedatis ad diffinitiuam sententiam.

2 † *In sua ecclesia.* & ita apparet hic loqui, quando fit inquisitio de statu ecclesiæ, vel etiam vbi generalis fuit inquisitio de aliquo clerico, licet de iure fieri nõ debeat, nisi de speciali crimine, nisi cùm persona est multum aliàs grauiter diffamata, cum capitula de quibus inquiritur exprimenda sunt. arg. infrà, eod. qualiter. quãdo enim de speciali crimine inquiritur, quare diceret exceptis occultis, cùm antequam iurent testes, vel aliàs procedatur debet inquiri, an sit occultum necne, potest tamen dici, hoc etiam habere locum, vbi de certo crimine fit inquisitio, nam & tunc si testis aliud nouit occultè de crimine illo, nõ debet dicere. infrà, eod. inquisitionis. §. secundo, vel dic, vt ibi no.

3 † *Occultis.* si enim de occultis, & de quibus infamiam non præcessit aliquid dixerunt testes, non valebit dictum eorum. infrà, eo. inquisitionis, nec enim iurati sunt. sup. de testi. de testibus.

Et hæc vera sunt, quãdo fit generalis inquisitio. Quando autem fit super certis capitulis, tunc nõ apponetur in iuramento hæc clausula, cùm enim infamia præcesserit testes super omnibus, quæ sciunt de eo quod inquiritur, veritatem dicent, etiam si illud quod sciunt, vel credunt sit occultum, vt si de fornicatione agitur, & vocatur aliquis testis, qui secum fuit ad peccatum perpetrandum, de eo testificari debet, quia debet dicere secretas circumstantias, & ea quæ secreto nouit, dummodo sit infamatus de crimine, super quo fit inquisitio, puta quia cùm tali muliere commisit fornicationem, sed si tantùm de fornicatione esset infamatus, non expressa aliqua muliere, tunc non credimus, quòd debet testis reuelare fornicationem occultam, imò plus dicimus in primo casu, quia si iurasset testis, quod teneret secretũ, tamen illud reuelare debet, quia vel à principio malè iurauit, scilicet, si intellexit quod iuratus, vt testis illud non diceret, sed si ita prauè non intellexit iuramentum intelligẽdum est, quòd sine iusta causa nõ reuelaret eum. arg. sup. de iureiur. ad nostram. quẽadmodum. tamen si in confessione pœnitentiali esset reuelatum, tunc in testimonio non debet reuelare, quia scit vt Deus, non vt homo, sed idem dicitur, etiam si generalis inquisitio fuerit, sed hæc est differentia, quia cùm iam ex commissione super certis criminibus facta appareat, nõ esse de occulto crimine, semper valebit testimonium, sed in aliis casibus non valebit, nisi appareat infamia, alij contra, scilicet, quod tam circumstantias, quàm occulta dicere non debet.

SVMMARIVM.

1 *Caput malum, facit præsumptionem de malis membris.*
2 *Testis quando possit testimonium suum excusare, vel mutare.*

CAP. XIX.

CVM *dilecti filij.* † *Legati.* Apostolicæ sedis inquisierunt de criminibus episcopi Agaten. qui præstito iuramento confessus est, suo tempore res ecclesiæ dilapidatas, & plures ecclesias per simoniã à se datas, & de naufragio res aliquas recepisse, quibus confessionibus factis, negotium fuit ad sedem Apostolicam remissum, cùm autem Papa ex confessionibus vellet procedere contra ipsum, episcopus confessiones excusauit, excusabat enim dilapidationem propter debita contracta temporibus prædecessorum suorum, vel propter insolentiam hæreticorum, simoniam excusabat per suam ignorantiam, & pœnam impositam simoniacis, naufragium excusabat, quia res illas tantùm accepit, quorum domini non inueniebantur, mandat ergo dominus Papa, ꝙ si iurauit ad interrogata respondere veritatem, & excusationes suas probauerit, absoluatur, si verò iurauit plenam dicere veritatem, cùm præsumendum sit, quòd secundum quod iurauit nihil omisit de veritate, & quòd excusationes de nouo confinxerit, remoueatur ab administratione. *Episcopo.* not. ꝙ infamia præcedente de prælato, inquisitio fit de tota ecclesia. si. sup. c. proxi. de sent. & re iud. cùm I. & A. Et
1 hoc fortè ea ratione, † quia caput malum, præsumptionem facit de malis membris. 61. dist. c. miramur. & 2. q. 7. c. sicut inquit. tamen testes non dicent, nisi de his de quibus præcesserit infamia. sup. ca. proxi. Vel dic etiam tota ecclesia diffamata erat, licet non quilibet. Vel dic, quòd etiam quilibet. *responsionem.* hodie autem non crederetur eis, nisi probarent. sup. de probati. quoniam. vel potes dicere, quòd hodie crederetur eis, quia legati erant, sicut creditur Cardinalibus, de omnibus actis coram eis, vel ibi loquitur, quando vnus est iudex tantùm, hic autem erant plures. Vel dic, quòd hic iudici creditur, quia iurabunt erunt quasi testes, sed verius videtur, quòd non sint requirendi tanquam testes. 2. q. 6. statuendum. sed tanquam qui sunt iud. consulendi. 18. q. 1. c. 1. arg. sup. de arbit. non sine. ff. de app. reci. sciendum. sic etiam requiruntur omnes de facto suo, etiam qui aliàs

aliàs non admitterentur ad testimonium, vt latrones. C.de feriis.prouinciarum. & serui. C.de quæst. interroga.ff.de custo.diuus. de ętate etiam alicuius admittuntur mater & auia. ff. de proba. etiam. Sic etiam requiruntur.ff.de ædil.edict quęro.§.fi.20.q.3. præsens.supra de testi. sicut.supra de arbit. non fine. nec valet horum dictum tanquam testium, sed ad præsumptionem tantùm facit,vnde etiam post apertionem testium,tales quærendi sunt,& ante produ-
2 ctionem testium.argum.op. 20.q.3. præsens. † *ad inquisita*.cùm iurans de calumnia tantùm,iuret de veritate ad interrogata respondere, poterit suas confessiones excusare,testis autē qui iurat dicere quicquid nouit,nō poterit excusare testimonium suum, vel mutare,nisi hoc faciat antequam loquatur cum partibus, quia non præsumitur subornatio, sed recordatio veritatis,aliàs secùs. argu.in Auth.de test. §.quia verò.iudex autem ex officio suo reuocare potest testem vt melius instruatur.ff.de quæstio. repetit. *quæ tales sunt*. confessiones. *& malum*. tales fuerunt positiones,vel exceptiones habitæ. 85. distinct. Florentinum.† *Non obstantibus*.sed nonne etiam contra confessionem suam potest probare,vt C.de iur. & fac.igno. error.ff. de confes.non fatetur. Respon. non, vbi sic iurauit,vt hic habes. Vel dic,quòd errorem potest probare,sed suum dictum non potest excusare,errorem autem probare potest, si probaret se non dilapidasse,sed excusare quod dixit, vel illud interpretari,non est probare errorem,vel reuocare, si enim velit probare se errasse,oportet eum probare quòd nihil de naufragio habuisset,& quòd ecclesiæ nō essent datæ per simoniam, & quòd bona ecclesiæ non essent dilapidata, sed si admittitur, quod excuset,vel interpretetur confessiones suas, sufficit quod probet, quòd ea habuerit, quorum domini non inueniebantur,& sic de aliis.

SVMMARIVM.

1 *Non admittitur criminosus ad denunciandum, vel testificandum, nisi in exceptis criminibus.*
2 *Quæ persona requiratur ad probandam infamiam.*
3 *Leuis infamia qualis sit.*
4 *Qualiter probetur infamia vsque ad finem poteris videre.*

CAP. XX.

C*Vm oporteat. Sub dissimulatione*. Si de eis esset infamatus,& ideò de infamia primò inquiri mādat,vt infrà sequitur.ipse tamen mandat inquisitionem fieri propter clamosam insinuationem ei factam, non propter hoc, quòd penes ipsum diffamatus esset.

1 † *Criminibus*. nullus enim criminosus admittitur ad denunciandum,vel testificandum,nisi in exceptis criminibus,de hoc not.suprà eod. cùm P. sed si ordinario non constet de infamia alicuius per eū modum, quem dicit finis gloss. quæ incipit hic dic,& si non sit ei suspectus, nec etiam alij,cui ordinarius velit facere gratiam, quod ei fiet purgatio criminis obiecti,quorum vtrunque sufficit,imò videtur quòd non ex gratia,sed de necessitate iuris debet ei indici purgatio,qui apud principem suum,vel patronum est infamatus.C.ex quib.cau.infam.irr. verbum.2.q 5.mennam.& c. omnibus. Item si aliquis petat inquisitionem contra aliquem, non faciet eam ordinarius,nisi viri prouidi & discreti, & non leues qui credunt omni verbo excessum eius ordinario denuncient. Item hoc non sufficit,nisi hoc nuncietur sæpè ordinario, siue per eosdem, qui primò denunciarunt,siue per alios. Posset enim esse, quòd semel ex impetu nunciasset, quot autem vices hoc faciant, ipsius ordinarij arbitrio relinquendum videtur. in Authen.de testi.§.2.ff.de verb.oblig. continuus. §.1. Item oportet, quod de crimine obiecto clamosa non leuis,nec tacita sit infamia.Item oportet quod tanta sit infamia,quę faciat crimen quasi manifestū, & hoc sonant verba illa,quæ sunt in decret. j. eod. qualiter. ibi quòd clamor innuit, & infamia manifestat.sed si hæc infamia non est apud ordinarium, qui est fortè multū absens,& maximè apud Papam, cui vniuersi subsunt,sed tamen aliqui nunciant aliquem ita infamatum,tunc ipse ordinarius vel delegatus eius,vel Papa recipiet probationes infamiæ, secundum eum modum, qui est.j.de pur.can.c.2.vel recipiet testes,& tunc testes debent deponere,quòd sciunt eum,de quo agitur diffamatum apud prouidos & discretos, & debent eos nominare, etiam si non interrogetur, quia non est commissum discernere testium arbitrio,qui sunt prouidi, vel discreti, sed arbitrio iudi.ff.de verborum obligat. conti. §.1. Item debent adiicere in testimonio, quòd non tantùm semel,sed sæpè sciunt eos esse diffamatos apud prouidos & discretos,id est,quòd multoties boni viri reputauerunt eos,apud se diffamatos,& infames personas. Si autem dicerent, quod apud seipsos testes essent diffamati,hoc quibusdam non videtur sufficere,cùm non sint tantæ authoritatis, quod sufficiat eos diffamatos apud eos. Item debent adiicere,quòd clamosa & non tacita est infamia,& est tanta,quod quasi facit manifestum crimen eius,quia si hoc est necesse in ordinario,vt prædictum est,quando apud eum est infamia sine adminiculo testium, multò fortius debet hoc necesse esse,quando sibi nihil est notum de infamia, sed per testes tantùm debet esse notum. Istæ autem inquisitiones & probationes habent locum, antequam fiat inquisitio super crimine,nam postquam super crimine fit inquisitio, extunc non haberent probationes super infamia,nisi adminiculentur. 4.q.3. §. item sæpè. sed super crimine debent recipi probationes,quòd si non probent,tamen debet indici purgatio, si ex probationibus remansit aliqua suspicio criminis. suprà de test. tam literis. Item prædictus modus probandi habet locum, vbi in modum exceptionis, obiicitur infamia, vt repellatur à dignitatibus,vel hæreditate. C.de inoffic.test.fratres. C.de dignit.l.2.

Nec mireris, quòd ita exactas probationes exigo super infamia, quia non est sine causa, est enim extraordinarius modus agendi per inquisitionem. † Item graue esset propter leuem infamiam aliquem repellere, vel à dignitate, vel ab hæreditate,& hæc etiam lex satis expressè dicit C.de digni.l.2.vbi dicit,quod famosi qui,scilicet,multa & frequenti infamia laborant & annotati infamia, id est, quorum infamia,id est, infamiæ crimen scriptum est per iudicem,vel qui aliàs sunt inquinati.i.manifesto scelere,vel sordida vita sunt à dignitate repellendi, vnde aliàs dicit lex, quod ad hoc,vt ex verbis infamatoriis oriatur infamia facti, oportet quòd in scriptura redigatur, & etiam quod fiat, cum aliqua causæ cognitione.

2 † Item non sufficit quælibet persona, sed est necesse, quod sit electa & specialis persona, vt patris patroni,vel iudicis,vel consimilium. C.ex quib.caus. irro.infam.verbum.& l.ea.& l.interlocutio. ff.eo.ob hoc verbum.& ad hoc facit, quia etiam quantumcunque intentetur accusatio famosa contra patronum agentem per procuratorē, nisi sententia feratur,non contrahitur infamia facti.ff.de obli.honori. Licet sit.ar.cōtra.C.de inoff.test.fratres. vbi dicit,q sufficit leuis infamia ad hoc,vt repellat à prædictis.

Sol.

Sol. licet dicat sufficere leuem infamiam, non tamen tollit, quin prædicta diligentia debeat haberi in probando.

3 Item appellat leuem infamiam transactionem super famosis actionibus, vel defensionem, etiam si per procuratorem agatur. ff. ex quib. cau. infam. irro. Athletas §.fin.& l.sequen. Et tene quòd in his multum habet locum arbitrium iudicis. Item de his no. infrà eod. qualiter. In testibus autem sufficit, quòd non sit causa repulsionis. suprà de testib. tam literis. quamuis bene requirantur personæ probatæ. 2.q.7. criminatores. si quis episcopus. 3.q.5. per totum. sed non est vis, an sint clerici, vel laici, vel mulieres, & habent hæc locum in criminibus non periculosis, nam in periculosis quid fieri debet. not. infrà eod. qualiter. vltra medium. Item quandocunque probetur infamia in modum exceptionis, sufficit si se purget. suprà de testib. tam literis. nisi illa infamia ortum habuisset ex sententia, vel interlocutione iudicis, vel ex dicto parentis, vel patroni, vel consimilium, & Authenticæ personæ, & sic loquuntur. ll. C. ex quib. cau. irro. infa. inter. & l. verbum. & l. ea quæ. & aliæ de hac materia loquentes. suprà de elect. super eodem. suprà de testib. testimonium. sed & tunc videtur, quod sufficiat indicere purgationem. Nobis videtur, quòd quando infamia debet probari per testes, siue ad hoc, vt fiat inquisitio, siue vt repellatur à dignitate, siue ob aliam causam, quòd testes debent dicere eum infamatum apud episcopum suum, & esse suspiciosum de tali crimine, vel incredibiliter propter tale crimen, de quo habet eum suspectum, & idem si esset suspiciosus, vel incredibilis apud suos consacerdotes, vel apud bonos & iustos homines de plebe sua, quam, scilicet, regit, vel in qua conuersatur. 2. q. 5. omnibus. vel apud plebem non habita distinctione bonorum & malorum. 2.q.5. presbyter. Et debet subiicere causam suæ scientiæ sufficientem talem, vel consimilem, scio quòd episcopus habet eum suspectum de tali fornicatione, quia in scriptis aliqua summaria cognitione præmissa, mandauit ei, quòd non iret secum per loca suspecta, vel ego fui præsens, vbi suus episcopus scripsit quod super hoc mandaret fieri inquisitionem, vel ego fui præsens, etiam sine scriptura, vbi ipse solenniter coram bonis viris mandauit, quòd ab eius familiaritate cessaret. arg. pro prædictis. C. ex quib. cau. irro. infa. interloc. verbum. ff. eod. tit. alienum. 32. dist. dic. in Authent. vt lic. ma. & auiæ. §.1. Illa autem causa non videtur sufficere, quia audiui ab eo, quòd eum suspectum habebat, nisi ex præcedenti causa, & cũ solennitate hoc diceret. C. de non nu. pe. generaliter. si autem testes velint dicere de infamia alicuius, qui est apud consacerdotes, vel apud plebem, deberent dicere causam sui testimonij, quia super hoc scripserunt Papæ, vel alij superiori. arg. in Auth. vt iu. sine quo. suffra. §. si quis autem præter. & §. necessitatem. in Authen. vt nulli iudi. §. & hoc quod.

4 †Item sufficiens causa est, si dicunt se scire de hoc esse infamiam, quia tantum est scãdalum & rumor, quod vix tolerari potest, & quod ex eo factum redderetur quasi manifestum. infrà eodem qualiter. sed causam sui dicti reddit melius, si dicit quòd populus interrogatus per iuramẽtum respondit, quòd apud eos est suspectus de obiecto crimine. infrà de purg. can. c.2. sed & primum videtur sufficere. Illud autem non videtur sufficere, si dicunt, quod de hoc est infamia communis, vel vox, nisi dicant de scandalo, vel rumore, vel de aliis præmissis, & videtur quòd si episcopus vel consacerdotes, vel plebs dicit nunquam suspectum eum habuimus, vel si habuimus erraui-mus, & cessat suspicio illa, quod vltimo dicto eorum standum est, plusquam testibus. arg. infrà eo. inquisitionis. in fi. propter suspicionem autem Regis, vel aliorum dominorum, potius est indicẽda purgatio, propter honorem eorum, & scandalum euitandum, quàm inquisitio facienda, quamuis & illa facienda sit, si visum fuerit episcopo. secunda quæstione quinta. mennam. hoc habet.

5 † *Famam.* dic quod vbi in literis inquisitionis dicitur tali signante accepimus, quòd talis sit grauiter diffamatus de talibus criminibus, semper iudex de veritate precum, scilicet, an sit diffamatus inquirere debet. C. si contra ius, & si non. suprà de rescrip. super literis. si verò in literis non dicitur aliquid de infamia, sed tantùm ibi dicitur, tales contra talem proposuerunt, quòd talis est criminibus irretitus, & ideò Papa inquisitionem commisit, tunc sicut hîc dictum fuit, non subitò procedat ad inquisitionem, sed primò inquiret de infamia, quam si inuenerit, procedet, alioquin consulet Papam, vt hîc, sed non cassabit inquisitionem. In superiori autem casu infamia non inuenta cassabit, si autem non fiat mentio in literis de aliquo denunciante, sed tantum dictum sit ad audientiam nostram peruenit, tunc poterit procedere sine aliqua inquisitione famæ, nam cùm hoc possit ipse prælatus. infrà eodem. qualiter. 2.q. 5. omnibus. 85. distinct. si quid. eadem ratione & delegatus. argumen. suprà de rescript. super literis. in fi. Verumtamen melius facit iudex, si cognouerit falsum relatum Papæ, si eum consulat, quamuis ad hoc non teneatur.

Sed dices, quomodo in casibus præcedentibus cognoscet de fama, cùm non sit ei commissum? Respon. imò est commissum tanquam accessorium. suprà de offi. deleg. præterea. ff. de iur. om. iud. l.2. & facienda est inquisitio, vel danda episcopis, vel primatibus clericorum, sine ipsa vniuersitate clericorum aliqua de quocũque denunciantibus Papæ, sed nõ procedent in modum denunciationis, sed inquiret Papa denunciantibus prosequentibus eius inquisitionem vel non. & quod est not. dignum, simul probato crimine in modum inquisitionis, imponetur pœnitentia corporalis & honoris, & damna læsionis resarcientur. vt hic habes. Authen. vt nulli iudi. §. & hoc quod. in Auth. vt iud. sine quo. suffra. §. si quis autem præter. & §. necessitatem.

6 † *Noueritis.* vel per testes qui probent infamiam, vt ipse iudex de plano per rumorem viciniæ, apud bonos & graues certificari potest. s. de spon. cùm in tua. *inimicos.* capitales. infrà de simo. per tuas. insti. de excu. tut. §. inimicitiæ. s. de senten. & re iud. cùm I. ff. de arbit. licet. argu. ff. de adi. le. l.2. & non solùm qui nunc inimicus est, sed etiam qui nudiustertius. 3.q.5. c.2. si autem non sunt capitales inimici, sed tamen aliquo modo inimici sunt, admittet ad testimoniũ, sed minorem vel nullam fidem eis adhibebit, quod iudicis arbitrio relinquitur. in Auth. de testib. §. si verò dicatur. ff. de quæst. l.1. §. quæstione.

7 † *Inquiratis.* authoritate præsentium literarum, non præteritarum, nam ex quo denunciantes sunt inimici, si hoc significatum esset Papæ, eas non concessisset, ergo per eas literas procedi non debet. sup. de rescript. super literis. sed rescripto sic impetratô tantũ vtitur ministerio, siue sit inimicus, siue seruus, siue etiam excommunicatus, literæ valent, & iudex ex officio suo procedet, & hoc potest perpendi ex literis, puta si dicatur ad audientiam nostram peruenit, si verò non ministerio tantùm, sed authoritate vsus sit in literis impetrandis, scilicet, quia ꝓpter eos motus est ad cõcedendam inquisitionem, tunc non valebunt

valebunt literæ,si mēdacium dixit,vel veritatem suppresit,nisi Papa mandasset in literis de fama inquiri,nam tunc cùm ad petitionem cuiusque posset, & deberet mandare inquiri de fama,& si esset infamia procedi ad inquirendum de crimine, vnde infamia est,& tunc etiam si impetratores inquisitionis repellantur,tamen iudices ad inquisitionem procedent? Respon.nostri dicti est,quia ex officio suo Papa committit,& committeret nihilominus si denunciantes essent excommunicati,vnde in hac commissione tātùm ministerium præstant,& idem dicimus etiam si impetrantes sint excommunicati,cùm ministerium eorum vires literarum non exhauriat.arg.ff.de inof si.test.si pars.§.vltim.& l.propter.§.meminisse.& C. de præc.impe.offe.vniuersis.& l.1.

CAP. XXI.

Cvm Dilectus filius.Hæc decr.loquitur de denunciatione.*donec causa*.scilicet,denunciationis quā volebat primò expediri,quàm de appellatione cognosceretur.

SVMMARIVM.

1 *Inquisitio de occultis criminibus non est facienda.*
2 *An iudex debeat inquirere à teste,an sit criminosus,vel quod teneatur testis respondere.*
3 *Suspectus de inimicitia non debet procedere ad accusationē.*
4 *Non debet ordinandus patefacere omnia crimina sua.*
Testis non tenetur respondere de accessoriis sui testimonij,si tamen hoc fecit,valet testimonium.
5 *Paucorum dicta non infamant,siue non inducunt famam.*

CAP. XXII.

INQVISITIONIS. *Puta*.hic dicunt quidam, quod in nullo occulto crimine impenditur executio post peractam pœnitentiam,nisi in homicidio & simonia,nos tamen secùs dicimus,vt not.supra,de temp.ord.ex tenore.† *In accusationis*.ergo in scribendo ad talionem hoc quidam dicunt, sed nos contra dicimus,scilicet,quòd nec ad extraordinariam pœnam inscribi debet,sicut no.supra, eod. super his.infrà,de simo.dilectus.2.contra,sol.in hoc est similitudo,quòd vterque perpetuò priuatur officio & beneficio,sed in hoc est dissimilitudo,quod accusatus deponitur,hìc autem non.ī.eo.qualiter.& plenè.19.dist.c.si Romanorum.*alioquin*.id est, si sit tale, de quo possit agi pœnitentia seruato ordine.

1 † *Infamia*.idcircò non est puniendus,quia de occultis criminibus non inquiritur.vt supra,eod. qualiter.& ideò super hoc dictum testium nō valet.sup. de testi.de testibus.non videtur hoc posse habere locum,nisi vbi sit inquisitio generalis de omnibus criminibus,vel super statuta alicuius ecclesiæ, nam tūc si dicat de occultis,non crederetur ei,si autem de speciali crimine fieret inquisitio vlterius,scilicet,post commissam,vel cœptam inquisitionem,non quæretur,an sit infamia,nécne,vel an testes illud sciant crimen occultè,an manifestè.A principio enim quærendum est,si sit infamis an non,& nō ex post facto. argumen.supra, eodem cùm oporteat. Vel dic, vt no.sup.eodem qualiter.vel dic,quòd hæc decre. loquitur,quando ex improuiso & sine mandato iudicis,aliqui sic iurauerunt aliquem criminosum, nam tunc eorum depositiones nihil valent.*tacitè*.quia dicunt se non multum illos diligere.

2 † *Se asserunt*.ex hoc loco non colligitur, quòd iudex à teste debeat quærere, an sit criminosus, vel quòd testis teneatur respondere,sed inducunt in argumen.pro se,qui hoc dicunt.2. quæstio.7. quærendum si qui. Sed illud c.in accusatore, loquitur nō in teste.Item sicut in accusatore,sic & in teste multa requiro & examino.4.quæst.3.§.item in testibus. & §. item testium.quia si quid obiiciatur contra eum, scilicet,testem ab aduersario audiam.sup.de test.super eo.sed etiam si nihil obiiciatur,iudex ex officio suo potest inquirere,si accusator,vel testis est ignotus, vel notus & suspectus ab aliis summatim & sine solēnitate.2.quæstio.7.criminationes.si qui quærendum. Tamen de quolibet noto bonum præsumet,nisi cōtrarium probetur sup.de præsump.dudum. vel nisi apud populum eius vita communi opinione sit accusabilis.3.quæst.5.suspectos.si autem sint ignoti, vel de alia gente non admittetur,nisi primò probetur.3. quæstio.5.canonica.accusatores.debet enim esse notus & iudici,& aliis.ff.de iure deli.l.fi.§.fin autem.in Authen.de fid.instr.§.si verò ignoti.

3 † Item si ex quacunque probabili & verisimili causa suspectus sit,vel de inimicitia,vel aliquo malo zelo,ad accusationem non procedat.3.quæstio.5.accusationibus.suspectos.& c.seq.& quæst.8.c.1.& generaliter vbicunque verisimilem suspicionem habuerit,facilè accusationem repelleret.3. quæstio. 9. absente.nam illaudabile officium est.2.quæstio. 7. si quis episcopus autem.

Et hoc intelligo in criminalibus,nam in ciuilibus non quæruntur ista,sed ab eis hoc non quæro , nisi vt not.sup.de confes.c.2.† Sed iterum obiicitur, ordo & testimonium pari passu ambulant. 2. quæstio. 7.ipsi Apostoli.sed in ordinibus debet cōfiteri, ergo in testimonio.50.distin.pœnitentibus. respondemus licet in pluribus sit similitudo,non tamen in omnibus,nec in hoc,cum in ordinatione hoc speciale statutum sit propter periculum animæ.Item illa c.quærendum.si qui.loquuntur tantùm in actione criminali sacerdotum.Item non dicunt,quòd ab eis sit aliquid quærendum.Item non dicimus ordinandum debere dicere omnia crimina sua,vt not.50. dist. ex pœ.sed illa tantùm,quæ ordinis executionem impediunt,non enim testis suum crimen vel conditionē in genere,vel in specie prodere tenetur.2. quæstio.1. si peccat.† Sed quid si dicat, nunquid ei credēdum est,cùm super hoc nō iurauerit? Arg.ꝙ nō,s.de testi. de testibus.Respon.ei credendum est,nam cùm iudex debeat ab aliis inquirere,an sit liber,an sit bonæ famæ,& multa alia circa personam testis.4.quæstio. 3.§.item certè.& §.seq.licet ipse testis non teneatur respondere,tamen si respondit tanquam de accessoriis sui testimonij,valet testimonium.argum. hìc, vel si non valet in hoc dictum eius tanquam iurati, valet tamen quia ei in hoc magis credendum est, qui de se nouit melius videtur veritatem.*asserunt*.spōte,quia non coguntur respondere,nisi velint,vt not. sup.de confes.c.2.*id facere*. vt post iuramentum non adhibeatur fides dictis eorum,ista autem præsumptio remouetur,si post iuramentum dixerit,cùm sicut creditur verū dicere in testimonio,ita & in hoc. *infamatum*.hæc quæstio habet locum, vbi præcedit inquisitio ista,scilicet,an quis sit bonæ famæ vel malæ, & postea ad inquisitionem procedatur. Item vbi quæritur, an propter talium dicta sit purgatio indicenda.

5 † *Sed infamato*. No.quod licet testes aliqui dicant aliquem infamatum,& communis vox non habet infamatum esse,vox communis præfertur dictis plurium testium,vt hìc. Nec est contra.sup.de spō. cùm in tua.quia benè dicimus probari infamiam per testes,& maximè vbi probationes non inducuntur in loco vbi dicitur infamia contracta,sed tutius est & melius semper propriis auribus habere certitudinē de fama,& in loco, vbi dicitur infamatus,quàm per

testes.& in aliis locis.arg.infrà,de purg.ca.cùm dilectus.sup.de elect.scriptum.sup.de præsum.quia.& tūc quando sic constat,aliquem esse bonæ famæ, licet duo vel etiam plures,dum tamen non sint multi,dicant esse malam famam,non tamen fiet inquisitio, vt hîc.Sed si hoc modo non constat de bona fama alicuius,& per duos testes probetur eum diffamatū, non credo iudicem teneri recipere probationes super bona fama,cùm etiam si pr obaret per multo plures,non sit ei profuturum, cùm possit esse bonæ famæ apud aliquos,& malè apud alios, & propter illos sit indicenda purgatio.2.quæstio.5. omnibus.benè tamen facit,si eos recipiat,& ei gerat mo rem,& etiam aliquo modo poterit ex eis instrui.C. de prob.circa.argu.2.quęst.7.cum pastoris.& q.5.om nibus.12.q.2.manifestè.18.quęstio.2.in decima.in Authen.de mona.§.cogitandum tamē credimus. *Cuius apud*.si hoc constat,quod communiter apud omnes sit bonæ famæ,sed si de hoc non constaret,sufficerēt duo testes,qui eum dicerent infamatum.

SVMMARIVM.

1 *Quando quis in non suum iudicem consentire dicatur.*

2 *Quando inquisitio committitur super statu monasterij,potest quilibet exceptiones suas proponere.*

Contumax qui non appellat, non defendit suam contumaciam de iure.

3 *Quando requirantur tres citationes,nec sufficiat vna & quædam nonnulla de citationibus poteris hic legere.*

4 *Arbitrariæ sunt induciæ ad concludendum in causa.*

CAP. XXIII.

1 AD *Petitionem.Correctione*.ipsius monasterij Corbien.† *Nec reclamare*.ex hoc videtur in iudicē consensisse.arg.sup.de offic.delegat.cum olim Abbas.ff.de iud.l.2.in princip.sed dic,quòd in non suum iudicem,non videtur consentire tacitè,nisi aliquid facti interuenerit,puta quia adierit iudicem, & coram eo litigauerit.ff.de iuri. om.iud.si per errorem.est etiam necesse, quod non erret in facto, nec in iure.ff.de iu.l.2.in princ.quæ hîc non contingunt,quia nec coram legato iuit, & in iure errauit credens,quòd non posset eius iudicium declinare. Hæc ratio non est bona,quia iste legatus benè erat iudex Abbatis,potes etiam dicere quòd in aliis iudiciis obtinet,quòd quis possit in alium iudicem con sentire,sed in inquisitione cùm non pendeat de volūtate partium,sed de officio Papæ,nulli est licitum officium Papæ tollere,vel impendere,maximè cùm iā eo vti cœperit, scilicet,cùm commisit.

2 † Item hîc est no.quòd vbi committitur inquisitio super statu monasterij,quilibet potest exceptiones suas proponere.Et est hoc ea ratione,quia quēlibet specialiter ratione personę tangit,secùs autem in his,quæ conuentum tantùm communiter tangerent,quia tunc non posset proponi exceptio, nisi à toto conuentu,vel à maiori parte proponeretur.Itē quia opponitur,rata videtur habuisse quæ acta sunt per iudicem eo præsente.sup.de sen.& re iu.c.pen.ff. de re iu.sæpè.Respon.illa habere locum,quando aliquis prosequitur,item licet ad eum primo loco non pertineat actio,vel quando suo nomine non agit,vt no.sup.de rescri.ex parte decani.sed vbi aliquid horum non interuenit,sed iudex procedit ex officio, non habet locum quòd videatur ratum habere processum iudicis,& ita hic loquitur.*prius*.iusta erat hęc exceptio.sup.de offi.deleg.studuisti. sed proponenda inter ipsa litis auspicia.suprà,de sen.& re iud. inter.*suspectum*.hæc exceptio est iusta,dummodo proponatur, vt debet. supra. de appel.cum speciali.

Remouerit & regimen.quidam dicunt,quòd licet iste Abbas appellauerit,& appellans recesserit, nihilominus tamen ad sententiam vocandus fuit,& nisi vocetur ad sententiam,non tenet, cùm non sit contumax in sententia audienda,ad quam nunquam vocatus fuit,licet fuerit contumax in aliquo articulo quando,scilicet,recessit appellans.ar.C. quomodo & quādo iu.l.ea.Quā opinionē sic probant,quia aut causa appellationis fuit iusta & vera,& tunc non valet quod fit ab eo,non solùm ea ratione, quia pars appellans non est contumax,contra quā fertur sententia,sed etiam quia fertur post appellationem legitimam,si verò causa appellationis nō est vera vel legitima,aut defert appellationi,& tunc vlterius procedere non potest.suprà,de app.cordi.aut non detulit,& tunc non est reuocata causa ad audientiam superioris,imò penes iudicem à quo malè appellatū est,remanet potestas procedendi.Debet ergo iustè procedere,sed non procedit iustè, quando procedit ad sententiam,vel ad aliquem articulum alium sine noua citatione,licet in aliquo articulo primò fuerit contumax,vt no.suprà,de offi.deleg.cōsuluit.appellatio enim sua mala non plus fecit,nisi quia fecit eū contumacem,sicut iam suprà dictum est,& hæc obtinent non solùm in appellationibus emissis in iudicio,sed etiam extra iudicium.Alij tamen aliter dicūt scilicet,quòd ille, qui appellat,in nullo vlterius vocandus est,nisi sponte ipse offerat pœnitentiam, vel renunciationem appellationis.ar.C.de app. si quis lib.videtur enim protestari,quòd de cętero non vult sub eo litigare,sed secùs est in contumace,quia licet sit in vno articulo contumax,non tamen protestatur quòd in aliis velit esse contumax,maximè, quia non dicit se velle effugere suam iurisdictionem,licet peccet existendo contumax.† Item appellās defendit suam contumaciam,quia dicit eam non contumaciam,sed se iustè facere. Contumax autem qui non appellat,non defendit suam contumaciam de iure,quia non contendit se benè facere, & ideò minus puniendus est, vt not. infrà, de cler. excomm. mi.latores.

3 † Item not.quòd iudex nunquam debet procedere ad sententiam diffinitiuam,nec ad verā possessionem dandam,neque ad absoluendum ab instantia iudicij,neque ad annotationem bonorū in causa criminali,vel ciuili,vel causa inquisitionis, nisi tribus citationibus præmissis,non minus 30.dierum,vel vna pro omnibus peremptoriè,non negamus tamen quin has dilationes possit moderari ex causa, & nisi causa moderationis sit iusta,appellari potest iustè, semper autem in citationibus ponere debet peremptoriè,nec sufficit dicere ad sententiam audiendam, licet aliqui contradicūt.C.quomodo & quādo iud. l.ea.& Authē.qui semel.ff.de iud.ad peremptorium. & l.seq.C.vbi in rem act.l.2.ff.de requir.reis.l.1.& C. eo.tit.l.1.24.quæstio.3.de illis.Tres autem citationes sufficiunt,etiā si in citationibus non poneretur peremptoriè.C.quomodo & quando.l.tres.& dicimus quòd hæc peremptoria quilibet iudex tam ordinarius,quàm delegatus,& subdelegatus proponere potest.sup.de senten.& re iudi.cùm Bertholdus.sup.de offic.deleg.ex literis.licet secundum legem quidam dicunt contra.in Authen.de liti.§.causæ.

† Item not.quòd citationes istæ nō sunt cum tāta solennitate faciendæ,nisi vbi absens est pars,& nō inuenitur & citatus est domi,in quibus casibus suffi cit citari ad domum.de hoc no.suprà,de eo qui mit ti.si aduersarius.nam si prædictæ solennitates præcesserint,licet absens citatus ex probabili causa post lit.contesta.vel etiam antè,in casu quo contrahitur

hæremo-

hæremodicium. C. quomodo & quãdo. Authen. qui semel. absit, & si non sit verè contumax, sed iuris interpretatione tantùm, tamen iuste contra eum procedit ad productionem testium, & examinationem causæ, & etiam ad sententiam diffinitiuam & veram possessionem dandam, & ad absolutionem ab instantia iudicij. C. de iud. properandum. §. 1. C. quomodo & quando iud. ea quæ. ff. de re iud. à diuo Pio. licet prædictis probabiliter absentibus subueniatur per in integ. resti. vt no. sup. de procu. querelã.

† Si autem inueniatur citatus, & citanti respondeat non veniam ad causam, vel nihil respondeat, sed tamen personaliter citatus non vadat, vel malitiosè procurat, ne ad eum perueniat citatio, supra, vt lit. non contestat. quoniam. §. 1. in his casibus non credo necesse fieri citationes huiusmodi, sed sine vlla alia citatione procedi potest ad examinationem causæ & sententiam, & ad alia præmissa, quia cùm prædictæ citationes non fiant, nisi ad probationem contumaciæ, in & prædictis casibus appareat contumacia citatorum sine solennibus citationibus, non est ergo necesse vel vtile eas fieri, quia in certis non est opus coniecturis. C. quomodo & quando iud. l. 3. ff. de re iudi. contumacia. §. contumax. ff. de verb. ob. continuus. Quartam autem citationem peremptoriam credimus de vrbanitate, non de necessitate faciendam. sup. de offi. deleg. consuluit. & sic intelligitur de iud. & post. Prudenter autem faciet iudex, si in moderatione prædictarum dilationum, quando faciet, inserat iustam causam moderationis, vel etiã quòd plus est super hoc interloquatur, scilicet, quod iusta causa est moderationis, vt sic vlterius ex illa causa non possit quicquam contra sententiam dici, etiam si sit cõtra ius litigatoris. sup. de sent. & re iud. quod ad con. Nec mireris quod diximus interloquẽdum parte absente, quia etiam alius processus fit eo absente. si autem non inseratur causa moderationis in sententia, vel nulla erit sententia secundum quosdam, vel ad minus iustè appellabitur, si in veritate nulla moderationis subest causa. Item in casibus istis oportebit partem præsentem probare iustam causam moderationis fuisse, cùm alias vbi dilationes sunt arbitrariæ præsumatur iusta earum moderatio, nisi probetur contra.

† Item hæc prædicta solennitas citationum non habet locum in citationibus, quæ fiunt à principio, antequam compareat, neque in indiciis deliberatoriis, neque in induciis testiũ, neque in aliis induciis, quæ dantur præsentibus. argument. ff. de iure deli. l.
4 1. † Induciæ autem ad concludendum in causa sunt arbitrariæ, de quibus habes. C. de iudi. Authen. iubemus. & sic sunt omnes aliæ, in quibus non dicitur expressè, quòd sunt arbitrariæ. Sed contra id, quod suprà dictum est, scilicet, quòd solennitas dilationum, non habet locum vbi citatus inuenitur. Videtur malè dicere, quia posset detineri morbo vel alio iusto impedimento. Fortè tunc debet dimittere procuratorem vel sufficientem excusatorem. sup. de procu. querelam. sup. de do. cùm dilect. vel aliàs prouidebitur ei. 4. quæst. 5. c. 1. *fides*. non propter acta coram legato habita, quæ non valebant, sed propter alia fortè, quia probatum fuit coram Papa vel confessum. *prouidemus*. verè fuit prouidentia non ius. *amouentes*. & ideò fertur sententia contra eum, quia citatus fuit vel aliter. vt not. sup. de filiis presbyt. veniens.

CAP. XXIIII.

A*CCEDENS ad præsentiam. Exceptionis*. Excipiebat enim infamiam instituendi illius, pro quo scribitur contra institutionem faciendam & possessionem dãdam, quod licet. 2. quęstio. 5. presbyter. simile not. sup. de app. constitutis.

Hæc habent locum, vbi excipitur, vel dicitur in personam diffamatam, secùs autem si dicitur electionẽ, vel confirmationem non tenere, vel aliàs illegitimũ factum, vt no. sup. de causa pos. cùm olim. §. de dolo. cùm dilecti. sup. de app. constitutus. *Si verò*. licet hoc non dicitur, tamen innuitur quòd si accusator sit paratus, & est infamatus, quod est audiendus antequã concessio, vel mandatum Papæ executioni mandetur. *Accusator*. id est exceptor, in tali enim casu exceptio & accusatio pro eodem sumitur in Authen. de san. epis. §. si quis autem. & §. si autẽ tẽpore. Alij autẽ dicunt & melius, quod non audietur in modum exceptionis, sed accusationis tantùm. sup. de app. cõstitutus. in fi. Sed dices quare nõ statim datur ei possessio, & postea audiatur in modũ accusationis? Respon. quia infamatus erat, & propter infamiam etiã si haberet, deberet suspendi. 2. quæst. 5. presbyter. si sũ p causa. j. de purg. ca. inter sol. *præstiterit*. purgationẽ.

SVMMARIVM.

1 *Infamia qualiter probari valeat, & qualiter iurisdictio. in nume. 3.*
2 *Locus & tempus sunt de substantia contractus, & vide etiã in num. 4.*
3 *Dies an & quando sit de substantia contractus.*
Testes an debent concordare de loco, tempore, personis, & aliis omnibus.
4 *Locus & persona facilius recordari possunt, quàm tempus.*
5 *An possit procedere ad inquisitionem, si infamia ab vno oriatur.*
6 *Quot sint pœnarum genera secundum leges & canones, & contra quos procedatur ad prædictas pœnas. in nume. 7. 8. 9. & 11.*
10 *Sententia lata statim sortitur quidam effectus.*
12 *Excommunicatio maior omnibus pœnis est, & non solùm est pœna, sed etiam medicina.*

CAP. XXV.

Q*VALITER & quando. Per clamorem*. clamorẽ potes dicere aliquorum potentium, licet paucorum, si inde scandalum venit. Clamor est quando nescitur actor, fama autem tantùm multorum, vel fortè idem est clamor & fama. *quod clamor*. id est, quem excessum.

1 † *Et famam*. hic potes colligere qualiter probetur infamia, debet enim dicere testis eum de quo agitur de tali crimine diffamatum, & si quæritur ab eo, apud quos est infamatus, debet respondere apud tales, & nisi eos assignet, non videtur reddere bonam causam dicti sui, vt hîc, præterea nõ potest aliter sciri, an sint graues vel maleuoli. Item si quæratur ab eis, qualiter sciunt, quod apud eos esset diffamatus, vel potius suspectus, hoc enim dicere non sufficit. argumen. 2. quęst. 5. omnibus. in fin. oportet enim respõdere, quia propter hoc vitabant familiaritatem eius vel ab eo audiui, & cùm hoc dicat à prouidis & honestis, non maleuolis, nec maiorem numerum adiiciat, duo, à quibus audiat sufficiunt. C. de testi. vbi. sed non sufficit huic volenti probare infamiam hoc dicere, quod apud eos duos sit suspectus, sed oportet eum addere in suo testimonio, quod hoc ipsum, scilicet, quòd ille contra quem agit crimen commisit, aliqua pars viciniæ clamat, & hoc dicit hæc litera, quando dicit quod illi prouidi & honesti debent dicere, quod clamor innuit. ad id facit. suprà, de eo qui cogno. consan. vxo. suę. super eo. infrà, de pur. ca. c. 2. Nec sufficit tantùm semel audiuisse ab illis prouidis, sed etiam sępè audire, nec est necesse, quòd omnes testes ab eisdẽ prouidis audierunt, sed sufficit

quod ambo vel ab eisdem audierunt,vel à diuersis, vel eodem tempore,vel diuersis,vel eodem loco,vel diuersis,quia cùm hic de quo hîc dicitur,tantùm infamiam probare teneatur,sufficit quod in hoc concordant testes,quòd infamatus sit.arg.de pe. hæ. si quis.l.1.§.quoties.ff.de probat.si arbiter.ff. de ædil. edi.l.1.causa.C.de iur.& fac.igno.cùm falsa. non autem in causis scientiæ concordare tenetur,cùm nec eas probare tenetur.Verbi gratia,quomodo scis eũ diffamatum,& ipse respondet,quia audiui eos sic loqui.&c.quare enim probare debet,quod ab eo audiuit,vel quare super hoc cũ aliis concordaret, cùm de hoc nulla inter eos quæstio sit.Tunc autem habet necesse probare,& concordare de tempore, quando tempus est de substantia quæstionis,& sic intelligitur.3.quæst.9.nihilominus.35.quæst. 6. de paren. Verbi gratia,sicut quãdo vult probare eum de quo dicitur in contractu,vel instrumento,vel testamento alibi eo tempore fuisse.C.de contrahen.sti. optimam.sup.de testi.ex tenore.series.& sicut est in eo, qui debet probare,se tempore deiectionis possedisse.ff.de vi & vi ar.l.1.§.interdictum.

2 † Et idem quod hîc dicitur,intelligitur etiam si quis vult probare iurisdictionem,& per alios probat se exercuisse iurisdictionem in loco,de quo agitur,licet in causis discrepent,& in loco,& in tempore,& personis non nocet, [a] Verbi gratia,quæritur à teste,quomodo scis, quòd iurisdictionem exercuit,& vnus testis respondit,quia vidi eum suspendere Ioannem die lunæ, alius dicit, quia vidi quod excommunicauit Petrum die martis,alius,quia vidi quòd cognouit de tali causa die mercurij,& sic de aliis,& idem dicunt quando petũtur decimæ,& vnus dicit se vidisse quando collegi granum,alius dicit hordeum.

3 † Et idem dicunt in præscriptione, & in omnibus similibus,& idem attende in contractibus,quia si testes discordant de loco & tempore initi contractus non valent,quia de substantia sunt contractus, & ei concomitantia. sup.de sen.& re iudi.abbate in fi.sed si discordarent in causis vel circumstãtiis,puta quia vnus testis dicit,scio quod talis est in possessione iurisdictionis,quia vidi quando fecit talem iustitiam, & alius dicit de alio die,& etiam de alia persona iustificata,benè probant quia vterque bonam causam sui testimonij reddit.

Sed alij contrarium dicunt asserentes,quod vbicunque aliquis tenetur aliquid probare, nisi testes de loco,tempore,personis,& aliis omnibus concordent,non habentur pro pluribus testibus.3. quæst.9. nihilominus.& omnes sunt in suis testimoniis singulares.sup.de elect.cùm dilecti.vnde dicunt,quod testes hi debent concordare,vt dicant tali die audiuimus talem rumorem,vel infamiam,& tali loco à talibus,sed licet dixerimus eos debere concordare, si aliquid dicant,non tamen semper tenerentur de prędictis certum quid respondere,si enim in pręsenti casu quæritur,quando audisti, si habeat in memoria, respondeat,& si non habeat,dicat non recordor, & tamen nihilominus valet testimonium,nunquam enim inuenitur,quod diem vel horam dicere debet, imò argu.contra.2.quæst.8.§.membrorum. nisi dies esset de substantia probationis,vt quando quis agit interdicto vnde vi, oportet quòd probet illo die se possedisse,quo fuit spoliatus.ff.de vi & vi arma. lege prima §.interdictum autem.& idem dicimus de loco.supra,de testi.ex tenore.& de personis,vt in matrimonio,vbi necesse est personas graues esse,debet eas exprimere.suprà , de testi.licet.& sic dicimus etiam de aliis circumstantiis.

4 † Notandum [b] est quod expresſius & melius tenetur recordari de loco & persona,quàm de tempore,quia melius memoriæ tenetur,tempus enim facilè recedit.2.quæstione octaua, cap.fi.Item in præsenti casu,& etiam in aliis,si pluries audiuit & in pluribus locis,& à pluribus personis,& de quibusdam recordatur,de quibusdam non,debet testis dicere, ego audiui hoc in tali loco,& à quibusdam aliis,& tali tempore & aliis temporibus,& sic per adiectionẽ generalem præsumet iudex eum cum aliis testibus concordare.argu.suprà,de testi.cùm tu. In præsenti autem casu quidã non improbabiliter dicunt,quod etiam nullis personis expresſis,si tamen testes tantùm dicãt,rumor & infamia est per viciniam, quod sufficiat,reseruatur tamen parti alteri,vt & ipsa probet [c],quòd apud viles est hæc infamia,vel quod à vilibus orta est,quo facto non procedet inquisitio.argumen.vndecima quæstione tertia,cap.in cunctis.& hîc nõ dicit,quòd debeat hoc dicere,sed dicit,quod superior non debet procedere ad inquisitionem,nisi per bonos & graues ad eum peruenerit,non per testes,vel forma iudicij productos,sed tanquam volentes consulere statui ecclesiæ,si autem ea, in quibus discrepant talia sint,quæ non sint de substantia probationis,non minus tanquam plurium valet testimonium eorum,cùm id quod probant,& in quo concordant,sufficiat ad victoriam causæ.*quod*.id est, quem excessum.*& maledicis*.hîc instruitur superior, quando debet ad inquisitionem procedere.

5 † Item not.quòd si aliquando etiam si à maledicis infamia oriretur,vel potius scandalum,& si non à pluribus,sed ab vno tantùm venerit infamia , potest procedere ad inquisitionem.argumen.2. quæst. 5.mandastis.& argumen.ad hoc.quia si soli episcopo esset suspectus, potest indici purgatio. secunda, quæstio.quinta,omnibus.in fi. ergo ab vno potest procedere infamatio,etiam si semel tantùm suspectus est.*licet autem*.scilicet, quod non fiat inquisitio, nec præcesserit infamia ortum habens à prouidis, & sæpius iterata.*ad diminutionem*.quando agitur ciuiliter,non agitur,nisi ratione specialis interesse,quod ex ipsa diffinitione actionis patet.Est enim actio ius pro.&c.insti.de act.in princi.siue de crimine agatur, puta furti vel consimili,siue de pecuniaria causa agat,puta actione ex empto,vel depositi,vel consimilibus,nisi in popularibus actionibus,vbi agitur ciuiliter,& tamen speciale interesse non prosequitur,vt in titu.de popul.actio.per totum.tamen potest dici quod in popu.actione speciale interesse prosequitur vniuersitatis,cuius nomine agitur , quando autem criminaliter agitur,nullum proprium interesse prosequitur,sed tantùm pœnam imponi accusato, siue vindictam vel vltionem. C.qui accus.pos.non ignorat.& lege si quis ex.Nec interest,an pœna quæ imponitur sit in corpore vel dignitate,vel fama, vt in præalleg.lege si quis, vel etiam in ablatione bonorum.ff.de iu.pri.lege prima.argumen.cõtra, scilicet, quod etiam in criminali actione suum interesse consequi posſint.in Authen.vt nulli iudi.§.super hoc.Authen.vt iud.sine quo.suffra.§.necesſitatem. vbi iudicib.malè se habẽtibus imponit pœna exilij, quæ nõ imponeret nisi crminaliter ageret, & etiã pecuniaria,dicitur enĩ ibi,ꝙ dãnũ læsis resarciat,sed põt responderi,ꝙ ibi agebatur inquirẽdo,& in inquisitione benè ad vtrumque condemnare licet. argumen. supra,de electione per inquisitionem. Vel dic, quod ad ambo prædicta non fit condemnatio per accusationem criminalem , vel accusationẽ ciuilem, sed poterit separatim contra tales agi vtroque modo & criminaliter,& postea ciuiliter, vel econuerso. C.quando ciuilis act.prę.cri.l.2.& sic.potest responderi

a Non nocet. Et quod in probanda iurisdictione. parentela & similibus singularitas testiũ non obsit. Adde Pet. de Anch. in consil. 276.incip.visa diligen. col. fi.& repetentes in l. admonẽdi.ff.de iu reiu.& ita etiam aliàs vidi cõsultum per.d.Bar. Sozi. vide eundem Petr. de Anch. in consi.257. incip.ex prædicta facti. col. 4. circa fi. vbi quod rebellio probatur etiam per testes singulares & istud consilium dupli. consilio 439.

b Notãdum. Car. in consil. 56.inci. in elucidatione pręmisſi dubij. col.3.vers. sed præsupposito dicit hoc dictũ notabile.

c Et ipsa probet. Adde ꝙ etiam eliditur infamia,si probatur bona fama, vt puta ipsum nõ esse vsurarium,non furem,nõ adulteriũ & similia, quia quãdo fama negatiua refertur ad certum locum,& ad certam personã, semper est probabilis,ita Pet.de Ancha.in cõsi.189.incip.tribus de causis. col.fi. versi.2.modo respondetur.

deri ad multas leges quę in cauſa criminali pecuniā
dandam lęſo dicunt.C.ad l.Iul.repete.l. vlt. & ff. de
ſepul.vio.l.2.§.quod de ſe.& §.ſequen. nam ibi ciui-
liter agebant.Benè,fatemur tamen,quod etiam cri-
minaliter agendo pœna pecuniaria infligitur , fiſco
applicanda.ff.de præua.l.3.§.vlti.nam ita eſt vindi-
cta in pecunia & fortuna ſicut in corpore & fama.
6 † Et ſunt ſecundum leges ciuiles ſeptem genera
pœnarum,quarũ tres ſunt capitales.Prima eſt mors
corporis, quę multis modis infertur. ff. de pœnis.
aut damnum.§.vita.& l.ſi diuiti.& l.capitalis.§.fi. in
princ.& §.famoſos. Secunda pœna eſt morti proxi-
ma,ſcilicet,pœna metalli.
Et not. quòd quidam damnantur in metallum,
& hi grauioribus vinculis pręmuntur , alij in opus
metalli,& hi,leuioribus, ſed ambo hi & ciuitatem,
& libertatem amittunt. Alij autem damnantur in
miniſterium metallorum.i.vt ſeruiant damnatis in
metallum,& hi non libertatem , ſed ciuitatem tan-
tùm amittunt,ſi ad tempus damnantur, ſi autem in
perpetuum, vtrunq; amittunt.ff.de pœnis. aut dam.
§. eſt pœna.& §.ſequentibus.
Tertia pœna capitalis eſt deportatio & in opus
publicum damnatio,non tamen in metallum , & hi
non libertatem,ſed ciuitatem tantùm amittunt.ff.
de pœnis. quidam non. Capitales autem ſunt qua-
tuor.Prima eſt relegatio ad tempus,vel in perpetuũ,
hic bona non amittit. Secunda eſt infamia. Tertia
eſt dignitatis amiſsio,vel ad dignitatem,vel officiũ
ſeu forum interdicta aſpiratio. Quarta verberum
experimentum.ff.de pœnis ſi quis fortè. §. vlti. & l.
aut dam. & ff.de interro. relegatorum. §. ad tem-
pus. Secundum canones autem nunquam imponi-
tur pœna corporalis mortis.ſuprà, ne cleri. ſenten-
a tiam.51.diſtin.c.primo.&.2. ſed eſt quædam [a] quæ
quaſi ſimilis ei habetur,ſcilicet, quia relinquitur ſe-
culari iudici puniendus.j.de cri.fal.ad falſa. ſuprà,
de iud.cùm non ab homine.17.diſtin.non licuit.11.q.
1.illud. Secunda autem pœna damnationis in me-
tallum, non inuenitur ſæpè in canonibus impoſita,
ſed ſi imponeretur,non retractaretur.infrà, de calũ.
c.1.ſed ei æquiparari poteſt pœna carceris , quam
pro grauiſsimis criminibus eccleſia infligit. infrà,
de hære.c.pen.§.vlt. Et quod quis redigatur in ſer-
uitutem.32.diſ.eas.vel traditur curiæ ſeruiturus.11.q.
prima.ſtatuimus.vel quod venditur.81.diſtin. quidā
clerici.idem quod dicimus de ſecunda & de tertia,
& hæc de capitalibus ſecundum canones.
De non capitalibus autem prima ſecundum ca-
nones,ſcilicet,relegatio,non eſt in vſu,ſed ei accedit
detruſio in monaſterium,de qua habes.50.diſtinct.ſi
epiſcopus autem.83.diſtin.Romanus, alia autem ha
bent locum ſecundum canones, ſcilicet , depoſitio,
vel degradatio,vt hîc.11. quęſtio. tertia. epiſcopus
autem.& interdicitur quod ad nullam dignitatem
aſſumatur,licet in habita remaneat.ſuprà,de ſi.preſ.
c.ſi.ſuprà,de elect.ſuper eo. vel quod in certa eccle-
ſia non ordinetur. ſecunda. quæſtio, prima. In pri-
mis. & quod ad ſuperiores ordines non aſcendat.
ſuprà, de temp. ord. ex tenore. Item ſuſpenſio ad
tempus,& in perpetuum. Item ab officio & benefi-
cio,& ab ingreſſu eccleſiæ,& multæ aliæ pœnæ con-
ſimiles ſunt ſecundum eccleſiam.alia autem,ſcilicet
infamia locum habet ſecundum canones, adeò, vt
quicunque ſecundum leges infamis eſt, & ſecũdum
canones.ſecunda quęſtio.tertia.§.hinc etiam.ſexta.
q.1.infames. ſecundum canones etiam aliqui ſunt
infames infamia canonica, vt no.ſuprà, de teſti. te-
ſtium.Item alia pœna,ſcilicet, verberum ſecundum
canones locum habet.31.diſtin.c.vlti.45.diſtin. cùm
beatus.& not.ꝙ tres primæ pœnæ capitales. Itē nō
capitales,vt degradatio,nũquam imponũtur,niſi qs
directò accuſatus cõuictus fuerit.j.de ſimo.dilect.2.
7 † Item ad prædictas pœnas præterquam ad depo
ſitionem proceditur contra abſentem etiam contu
macem,ſed ad depoſitionē & alias pœnas, quæ ſunt
vſque ad rele.nō proceditur contra abſentem.ff. de
pœ.abſentem.3.q.9.decernimus.Nō negamus tamē
b ꝙ ſi aliquis crimen confiteatur[b] in iudicio,ꝙ etiam
ſine prædicto,& directo proceſſu,ſtatim quamtuncũ
que grauior pœna imponi poſſet.ff.ad l.Aqui.proin
8 de.s. de confeſ.c.2.2.q.1.& 2.† Item dicimus & ſi non
confiteatur,ſed notorium ſit iure , vt ſi accuſauerit
dominum ſuum coram iudice.C.qui accu.poſ. ſi qs
ex.aliæ autem pœnæ imponuntur,etiam ſi in modũ
inquiſitionis agatur.j.de ſimo.dilectus.Auth.vt nul.
iud.§.ſuper hoc.infamia aut quandoque etiam in ci
uilibus actionibus irrogatur.ff.de his qui not.infa.l.
furti.§.pe.& ſi.aliquæ etiam ex prædictis pœnis im-
ponũtur in foro pœnitentiali.50.diſt. ſi ille.& aliquæ
ante li.conteſt.ad puniendam contumaciam.s.de of
offi.dele.ſanè.s.vt lit.non conteſt.tuæ quoniam.
9 † Item no.ꝙ iudex aliquando in ſententia impo-
nit pœnit.ſ.dicēdo depono, vel in monaſteriũ detru
do,vel in exilium mittaris. Aliquando autem pœnā
non exprimit , ſed tantùm condemnat de crimine,
puta condemno te de adulterio,& tunc non eſt iudi
cis,qui ſententiam tulit,pœnam moderari, ſed pœ-
na in l.expreſſa infligetur.2.q.3.notandum.Licet an-
tè moderari potuiſſet.45.diſt.omnis.& c.qui.& ſi nō
eſt in crimine , pro quo condemnatur certa pœna
inflicta de ſimilibus ad ſimilia procedetur,vel mini-
ma pœna imponetur.
10 † Item no.ꝙ ſententia lata , ſtatim ſortitur quoſ-
dam effectus. Verbi gratia,ſi talis ſit pœna impoſita
quæ libertatem aufert,vlterius eius teſtimonium nō
valet,nec aliquid ex teſtamento capiet. ff. de leg.3.
l.1.§.deportatus.ff. de pœn. qui nihil.quod ad. Sed
non idem dicimus in his , quæ ratione officij facit,
puta ſi ſit prælatus & ſentētiam ferat,tenebit quam-
diu toleratur.8.quæſt.quarta.nónne.nam ſi contra-
rium diceretur,abſurditas ſequeretur,nam condem
natus mandati vel depoſiti eſt infamis.ff.de his qui
not.infa.furti.§.penul. & vlti.nunquid dicemus eius
ſententias vlterius non valere per hoc.3.quęſtio.ſep-
tima.c.1.abſit,omnia enim tolerantur propter offi-
cium,quod adminiſtrat.19.diſt in.ſecundum.ff.de of
fic.præto.Barbarius. niſi eſſet in eum lata ſententia
depoſitionis,vel ſpoliatꝰ eſſet inſignibus dignitatis,
tunc enim ſententia à tali prælato lata,non tenet. ff.
de iudi.cùm prætor.nec poteſt dici,quod toleretur,
ſed intruſus dicitur.† Credimus tamē[c],quod ex quo
c ſententia de aliquo crimine lata eſt contra aliquem
ſiue criminaliter , ſiue ciuiliter agitur quòd epiſco-
pus vel prælatus ſuus poteſt eũ ſpoliare beneficiis,
quæ ſub eo habet.2.q.1.multi. tamen debet eum vo-
care,& contra eum ſententiam ferre , ſi inueniatur,
& ſi non inueniatur, eodem modo damnabit eum,
quia notorium eſt crimen per ſentētiam:vt not.s.de
coha.cle.tua.Nec ob.ſup.de accu.ſuper his.vbi dici
tur, quod non poteſt priuari aliis beneficijs cui cri-
men in modum exceptionis probatur , ſed verum
eſt quod ibi dicitur, quod iudex qui cognoſcit in
modum exceptionis non poteſt ſuper alio iudicare.
j.de ſimo.licet. ſed hîc iudex de quo dixi cognoſcet
in modum accuſationis,vel inquiſitionis, vbi benè
ſequitur pœna ablationis: Et ſententia non induci-
tur ad probandum,quòd per eam dicatur priuatus,
ſed inducitur ad probationē criminis,ſcilicet quod
ſit notorium, ſicut & per eandem ſententiam de cri

a Sed eſt quædam. Hanc æquiparationem dicit bonam Pet.de An. in conſil. 158. incip. ex narratis in facto.col. 3. poſt medium.

b Cõfiteatur Bar.in l.ſi confeſſus..ff. de cuſt. reo. intelligit hoc dictũ Inn.hîc ꝓcedere, qñ confeſsio ſit principaliter, et ꝓpter ſe. & adde Lãfran.in c. quoniã cõtra. in verbo, cõfeſſiones.co. 5. ſup. de proba.& Bar.ſequitur Abb. c.at ſi clerici.col. 1. ſup.de iu. ꝓ quo allegat.Bar. gl.no.in c. ex pertinẽtibus.51. diſt.in fin.

c Credimus tamē. vide Abb. in c. at ſi clerici.co. 8.ver. 3, gl.ſup. de iu.qui ꝓ hoc dictũ Inn.hîc limittat ſingulariter ibi dictum gl.& Hoſt. & dicit in no.hîc mirabiliter velle,ꝙ acta facta, in iudicio ciuili, præiudicāt in criminali, de quo vide ꝑ gl. in l.ſi quis ad ſe fundũ. C.ad l.Iul. de vi.per Bar.in l.2. ff.de vi.bo. rap.& in l. 2. §. ſi quis dolo.ff. de tabu.exhi.& vide Abb. in dic. c. at ſi clerici.

mine lata probaretur infamis, & repelleretur à testimonio vel ab ordinibus. suprà, de test. testimoniũ. clerici autem quorum est electio, nullum sua authoritate eligent, nisi primò per superiorem eis licentia detur, vel per sententiam amoueatur hoc modo, scilicet, depono talem prælatum vel clericum, vel perpetuò eum à sua ecclesia moueo, vel suspendo. s. de cle. non resi. ex parte. qualiter.

11 † Item licet ex sententia contra quenquam lata super crimine, scilicet condemno te de homicidio vel huiusmodi criminibus, non possint canonici procedere ad electionem, vel episcopus, vel quicunque alius: tamen ex quo imponitur ei pœnitentia ex tali causa, quæ infamiam irrogat, puta suspenditur perpetuò propter furtum, vel aliquod publicum crimen, de quo damnatus est, satis videtur quod alius in locum eius eligi possit. ff. de decu. l. secunda. & l. ad tempus. sed si ex alia causa suspenderetur, puta quia tumultum fecit in concilio, non credo quòd alius possit in locum eius eligi. 5. quæst. 4. in loco. Item dicunt quidam, & si pœna sola sine sententia infligitur, ex qua irrogatur infamia. ff. ex quibus cau. in integ. fustibus. maior enim & euidentior est infamia, quæ ex pœna procedit, quàm quæ ex sententia.

12 † Est & alia pœna, scilicet excommunicatio, quę est his omnibus maior, & non solùm pœna est, sed etiam medicina. 2. quæst. prima. multi. & statim habet hunc effectum, vt sibi vbique licitè beneficia ecclesiastica denegentur. suprà, de app. pastoralis. in fin. & hunc effectum dicunt quidam habere, quamlibet sententiam de crimine latam. *scandalo.* aliorum qui scandalizantur in illo, vnde est infamia. † *Periculo.* aliorum, puta si dicatur hæreticus, cùm periculum sit ne alios inficiat, vel quia periculũ est, quod aliquis nõ occidat alium vel occidatur, & sic est multa exempla inuenire, & potest dici, quod vbi timetur periculum & sine multa infamia proceditur, & habes op. ar. 7. q. vlti. 42. distin. quiescamus. 22. q. 1. si quis per ca. infrà de simo. sicut simoniam. *debet.* hoc intellige quando inquisitio fit de persona certa, & de certo crimine, si autem de statu ecclesiæ, vel in genere fiat inquisitio, secùs est.

CAP. XXV.

SICVT *olim. Personas.* istæ personæ nullum citabunt, sed quę viderint & audierint corrigēda, cõcilio referent. 25. q. 6. episcopus. in fi. Sed dices, nónne primò pertinet correctio ad episcopum, & eo negligente ad archiepiscopum. suprà, de offi. ord. c. 1. & c. ad reprimendam. 9. q. 3. §. vlti. Respon. verũ est, primò ad episcopum pertinere correctionem, sed hoc ipso eum apparere negligentem dico, quod non citius ad concilium peruenit emendatio delinquentium, quàm culpa. 18. dist. peruenit. 27. q. 1. si custos. si homo. cùm episcopus similes inquisitores habere debeat. 35. q. 6. episcopus. in fi. Vel dic, ꝙ licet archiepiscopus non possit, nisi post negligentiam episcopi cognoscere de delictis subditorum suffraganeorum suorum, concilium tamen prouinciale potest hoc modo, quòd hìc dicitur de omnibus cognoscere. 18. dist. propter etc. *& alios.* argu. quòd non solùm prælati, scilicet episcopi, sed etiam alij debent interesse concilio prouinciali. suprà, de his quę fiunt ab epi. ca. vlti. & not. s. de præben. graue.

SVMMARIVM.

1 *Quo casu valeant monachi restitutionem petere.*
Verba sine strepitu iudicij & de plano quomodo sint intelligenda.
2 *Strepitus iudicij quis sit.*
3 *Qualiter procedatur cùm sine figura iudicij procedi mãdatur.*
4 *Ad prosequendum inquisitionem plures simul admittuntur.*
5 *Procurator à multis constitutus, nomine omnium dicitur prosequi.*

CAP. XXVI.

OLIM I. ET T. *Relaxatis.* non est gratia sed ius commune, contra. suprà, de offic. dele. prudentiam. §. sexta. seruetur tamen forma ibi data.

1 † *Restitutis.* no. monachos posse petere restitutionem, si pendente inquisitione, vel accusatione contra abbatem sint spoliati contra iustitiam, quod aliàs non licet. s. de rescrip. cùm dilecta. vel dic, quod hanc restitutionem potius fecit Papa ex officio, quàm ex vi petitionis, & potius de prouisione, quã de iure, vel dic, quòd benè possunt petere, quod restituantur ad monasteria saltem salua ordinis disciplina, sed quod restituantur ad prioratus vel obedientias, hoc petere non possunt, nec hoc dicit hæc decr. *de plano.* & hæc verba sine strepitu iudicij, & de plano, quidam intelligunt sic sonare, vt in nullo ordinem iudiciorum teneatur seruare, sed solummodo ad hoc tenetur, vt veritatem super principali inquirat. argumen. suprà, eod. ad petitionem. Nobis non placet hoc, imò dicimus, quòd omnem ordinem iudiciarium seruare debet, & plenam & semiplenam cognitionem adhibere in citationibus & in exceptionibus fori & dilato. admittendis, & expoliationis, & excommunicationis, sic hic talem processum præcesserunt absolutio & restitutio in lit. contest. iureiu. de calumnia in confessionibus, testiũ receptione eorumque reprobatione, & in sententię prolatione. & appellatione, & in omnibus alis huiusmodi.

† Sed quæres, ad quid ergò valent hæc verba? Respon. quia altera parte absente contumaciter, vel etiam sine contumacia, vt quidam dicunt, dummodò citetur legitimè potest procedi ad testium receptionem, & etiam ad diffinitionem causæ, & etiam præsente, si iussus nollet litem contestari. argument. suprà, de testi. cùm olim. si sit causa vbi non sit necessaria litis cõte. sicut in causa inquisitionis, sicut hìc, tunc hæc verba adhuc multum valent, quia tunc, etiam si pars impetrãs inquisitionem repelleretur propter excommunicationem, vel aliam causam à prosecutione inquisitionis, nihilominus inquisitor procederet ad recipiendum testes, & sententiandũ. s. de simo. licet.

2 † Item vtroque casu poterit, & debebit magis refrenare multitudinem testium & reprobationem & in omnibus aliis, dummodò non faciat cõtra ius strepitum refrenare tam partium, quàm aduocatorum, videtur etiam aliquibus, quòd ferias quæ fiunt ob necessitates hominum, possint postponere partibus contradicentibus, dummodò partium non intersit, & etiam sententiam ferre sine scriptis, & sine libello. Appellant enim isti strepitum iudicij totum illum processum, qui non pertinet ad rem petitam, nec principaliter, vt testes, per quos probabitur principale negotium, nec accessoriè, vt iuramentum de calumnia, & exceptiones fori, quia per eas venitur ad cognitionem veritatis in principali, sed lit. nõ conte. procedere non pertinet ad rem petitam, nec principaliter, nec accessoriè, dummodo sit certum quid petit, & aduersarij non intersit. Alij contrà, dicunt enim ꝙ per hæc verba non potest omitti, neq; lit. contesta. neque alius ordo, sed in hoc valent hæc verba, vt magis cõpescat partes & aduocatos à superfluis & inutilibus ꝓbationibus & allegationibus.

de plano.

de plano. seruetur tamen forma in inquisitionibus statuta. suprà eod. qualiter. §. debet.

† Quid quando sine figura iudicij procedi mandatur. C. de lat. lib. tol. l. 1. §. simili quoque modo. dic in nullo tunc iudiciarium ordinem seruandum, sed per indaginem cognita veritate, non pronunciabit sed quod iniunctum est sibi, executioni mandabit. Verbi gratia: Ecce Papa mandat alicui, quod si de plano, & sine strepitu & figura iudicij ei constiterit ecclesiam tanto tempore vacauisse, quòd ad apo. sedem sit eius collatio deuoluta legitimè ipsam tali clerico conferat amoto ab eo quolibet illicito detentore. In isto enim casu non citabuntur aliqui, nec fiet litis contest. nec iurabitur de veritate dicenda, testes tamen recipientur, nec citabuntur aliqui ad videndum iurare, nec admittentur aliqui ad dicendum in testes seu dicta, eorum quæ dixerint fiet aliqua publicatio, sed si ex dictis eorum iudici constiterit de præmissis nulla pronunciatione sententiæ interiecta, ecclesiam illi clerico conferet, detentorem remouendo ab ipsa, dum tamen de falsitate literarum, seu aliàs non excipiatur, & si est in exceptione, quòd iudicem moueat, non de hoc cognoscet, sed sicut mer⁹ executor facit supersedebit ipsas exceptiones ad sedem aposto. deferendo. suprà, de senten. & re iud. decætero. si tamen quando confert ecclesiam & detentorem noluerit amouere appellari contingat, quod quidem potest fieri, si ille qui de appellatione cognoscet, procedet sine figura iudicij, quia cùm causa appellationis sit vna cum principali, & quasi vnus articulus ab ea dependens. C. ne in vna ead. causa ter. prouo. ex quo prohibitum est in toto negotio procedi in forma iudicij, & in causa seu articulo appellationis est similiter interdictum, sed hoc non videtur, quia quod fauore alicuius fit, ad eius non debet læsionem retorqueri. C. de legi. quod fauore. quod vtique fieret, si in causa appellationis sic procedi contingeret in præiudicium impetrantis, cui de gratia fuerat clausula prædicta concessa, sed dic, quòd vtendum est contra ipsum iure, quod pro se impetrauit. ff. quod quisque iur. l. si quis hoc. de consti. cùm omnes. Sed cùm iudex appellationis prioris causæ acta debeat recenseri, vt sic cognoscat, an sit bene appellatum, quomodo procedet cùm nulla acta inuenisse noscatur? dic q quæret à iudice, qui sic processit, & quid eum mouit ad sic procedendum, & testes ab eo receptos repetet, & si tam ex responso iudicis, quàm ex dictis testium, vel aliàs intellexerit ipsum iudicem perperam processisse, reuocabit nō pro tribunali sedendo nec in scriptis, quod per ipsum iudicem factum fuit.

Sed cùm Papa mādauerit sine iudicij figura procedi, & testes recipere, & eos ad perhibendum testimonium coercere & reuocare, quòd non prouide factum est iurisdictionis sit, & sine authoritate iudicantis non fiat, qui sic procedit, non sine iudicij forma procedit, cùm igitur fines mandati diligenter ita debeant obseruari, vt non valeat, quòd aliter factum est. ff. mand. diligenter. suprà de rescript. cùm dilecta. videtur per hoc non valere, quando secundum prædictum modum procedit, tanquam formam iniunctam sibi non seruauerit, ad hoc potest dici, quòd quantumcunque mandet Papa aliquid præcisè fieri, semper tamen intelligitur legitimas exceptiones debere admitti. suprà de offic. deleg. ex parte similiter licet Papa ad celerem expeditionem negotij mandet sine iudicij forma procedi, non tamen intelligitur illud de iudicij forma debere omitti, sine quo non potest negotium expediri, cum litibus terminandis sit celeritas imponenda. C. de agri. & cens. litibus. sed illud tātùm vult prætermitti, per quòd posset expeditio negotij prorogari, & licet dictum sit in causa appellationis, sicut in causa principali debere procedi.

Hoc intelligas verum, nisi ex forma literarum appellationis appareat Papam nolle procedere iudicij forma omissa, sicut est in conclusione ipsarum, & vocatis qui fuerint euocandi &c. 8. quæst. vltima.

4 nónne. † *Idoneas*. not. quod plures simul admittuntur ad prosequendum inquisitionem, vt hic. & infrà cap. proximo. & ad prosequendum accusationem. suprà eodem licet. & ad prosequendum exceptionem. suprà de except. dilecti. Sed contrà, quia idoneoior eligi debet. ff. de popu. act. l. 3. Sol. dicimus quod plures possunt esse accusatores & exceptores, & inquisitores de vno crimine, sed de illis vnus eligetur qui prosequetur, & alij eum iuuabunt, vt not. in procuratore. suprà de testi. insuper.

5 † Item videtur nobis quod procurator à multis constitutus, nomine omnium prosequitur, nec cogitur eligere, cuius nomine prosequatur, nam ibi cessat ratio legis, quia non distinguitur in plures aduersarios.

Et hoc est verum, vbi ex eadem causa, vel de eodem crimine plures prosequuntur inquisitionem, vel exceptionem, quia si sint diuersa crimina, benè tunc plures admittuntur ad prosequutionem eorum, siue ex vno facto descendant, siue ex pluribus. ☞ C. de accus. qui de crimine. † *Admittendos*. hic collige, quod si ille contra quem processum est in inquisitione in causa appellationis, vel alio modo dicat, sententiam vel processum contra se habitum reuocari, quòd non est necesse vocari illum, qui prosequutus fuit inquisitionem. suprà de procur. in nostra. quia nihil iuris habet in hac prosequutione, quia si haberet, mutari non posset. Fateor tamen, quod bonus iudex prudenter faciet, si eum vocet, vel mittat, vt per eum instruatur. suprà eodem, cùm dilectus. credo tamen quòd potest appellare, & tenet appellatio, vbi vel ipse, vel alius causam prosequitur. argum, quia procurator qui non debet exercere causam appellationis, potest appellare. ff. man. si procuratorem. §. ignorantes. supra de procur. cap. pen. *ministrari* suprà eod. ex parte.

SVMMARIVM.

1 *Terminus appellationis à quo iudice præfigatur & quid sit dicendum de delegato.*

2 *Causa appellationis debet præcedere causam principalem.*

3 *Citatio à iudice appellationis facta in causa principali an valeat, si in citatione non est facta mentio de appellatione.*

CAP. XXVII.

Prælatorum *excessus. Minus canonicè.* hoc qualiter post consecrationem obiici possit. not. suprà de elec. quòd sicut. ecclesia vestra. *Assignantes.* iustum terminum potest assignare iudex, qui instruxit causam, vel recepit testes, vel quicquid aliud fecit de mandato superioris iudicis, etiam si in literis non diceret, quòd præfigeret partibus terminum, quia hoc ipso quod committitur aliquis articulus videtur ei cōmisisse, quòd partes ad priorem iudicem remittat, ne remaneat causa sine termino, imò quod plus est, iudex à quo appellatur, præfigit partibus terminum, quo coram superiore compareant ad prosequendam appellationem. suprà de appel. 1 personas. multò fortius potest præfigere si non est appellatum.

† Item dicimus quòd si alicui commissa est receptio testium vel aliquis alius articulus, antequā delegatus incipiat procedere in articulo sibi cōmisso, appelletur ab eo iusta causa assignata, quanquam

tamen non obtulit se incontinenti probaturum, de qua tamen dubitatur, an sit vera, si postea delegatus procedat in articulo sibi commisso, & contingat remittere negotium ad superiorum, non potest aliquē terminū appellanti assignare quòd sic probo, nam in causa appellationis. scilicet, vt eā prosequatur non potest, cùm ei detulerit sed post appellationem processit in articulo commisso. Item in causa principali super cuius articulo processit non potest, frustra enim ibi assignaretur, quia in illa causa non procederetur, nisi prius inquiratur de veritate causę appellationis. suprà de appel. vt debitus. & c. interposita. & intantum est hoc verum, quia si delegans forte ignorans procedat in principali, quia delegatus nihil sibi significauit de appellatione facta à se, non valebit processus eius, quia dolosè aduersarius tacuit de appellatione aduersarij, quam si dixisset, nunquam iudex processisset, vel procedere debuisset contra non legitimè citatum, & ordine peruerso, cùm causa appellationis pręcedere debuisset causam principalem 2.q.6. prolatum. s. de app. vt debitus. & c. interposita. ff. de iud. si prætor. Si verò nullā causam assignasset suæ appellationi, quam ante sententiam emisit, cùm constet talem appellationem nullam esse, tunc benè potest assignare terminum, vt in causa principali procedat, nec sufficiet tunc, si tantùm parti præsenti terminum assignet, licet ea parte tantùm præsente tenuerit receptio testium, quia assignatio termini plus fit ratione iudicis, ad quem appellatum est, quàm iudicis à quo appellatur.

☞ † Item dicunt aliqui, quòd si superior ad quem remissa est causa, citet appellantem in causa principali, non facta mentione de appellatione quod sufficit appellanti mittere excusatorem, qui dicat, domine nō tenet citatio vestra super causa principali, vel non potestis in ea procedere, quia appellatum est, & intendit causam appellationis prosequi tempore suo, si autem transisset tempus appellationis prosequendæ, tunc benè teneret citatio super principali tam à delegante, quàm à delegato facta, huic autem excusatori hoc solùm sufficit dicere, nos credimus quòd etiam debet ostendere talem, qualem appellationem emiserat. arg. suprà de test. veniens. quia si aliud diceretur, sequeretur absurditas, quia cuilibet facilè esset deludere cuilibet iudici, si non teneretur probare veritatem causæ appellationis, quia tunc non prosequitur causam appellationis, quia nec super ea citatus est, si autem in citatione faceret mentionem de appellatione, & citaret super principali causa, non teneret citatio, nec etiam teneretur mittere excusatorem, quia expressit errorem in citatione, scilicet, quòd vellet agere causam principalem, omissa causa appellationis. ☞ † Itē dicimus, ꝙ si in casu isto, vbi debet mittere excusatorem, non mittat quod tenet processus cōtra eum habitus super principali, si iudex appellatum ignorauit, & aduersarius nihil dolosè egit, secùs autem si sciuisset appellatum. suprà de appel. si duobus. Item secùs si aduersarius dolosè subticuisset appellationē. ff. de iud. si prætor. In citatione autem facta à delegato post appellationem, credo quòd non tenetur mittere excusatorem, licet securius sit mittere.

Alij autem dicunt & benè, quòd citatio delegantis tenet, etiam non facta mentione de appellatione, & assignant talem rationem sui dicti, quia sicut citatus debet cōparere vt proponat suas exceptiones, ita vt proponat hanc excep. appellatum esse, & vt alleget suum priuilegium. ff. de iud. si quis ex aliena. & nisi compareat, valet processus habitus contra eum. ☞ † *Potestate.* Not. eum, de quo fit inquisitio, præcedente inquisitione, non posse alienare bona ecclesiæ, nisi res quæ seruando seruari non possunt, quas potest alienare, cū administrationem habeat, suprà c. proxi. suprà de off. deleg. venerabili. si autem post talem inhibitionem factam à iudice alienauerit, non valet [a] alienatio, secùs si pacto obligatus esset ad non alienandum, quia tunc bene valeret alienatio. suprà de testa. Raynaldus. vbi not. pro eodem enim debet haberi quando lex viua prohibet sicut si prohiberet lex mortua.

a Nō valet. ad hoc adde etiā Inno. in c. Ray. suprà de test. vbi quòd alienatio facta p prælatum cui Papa prohibuerat ne alienaret est nulla, & not. hoc allegat Abb. in c. dilectus. el 2. infrà de præben. & refert etiā Fel. in c. ex parte. de constit.

DE CALVMNIATORIBVS.

TIT. II.

CAP. I.

CVM fortius. Quam. id est, quantum. *sacratis.* id est, sacris ordinibus constitutis. *culpabiles.* 2. quæst. 8. quisquis. *criminatorem.* id est, calumniosum accusatorem. *iubemus.* contra ius est, ex quo in sententia non fuit ei pœnitentia imposita. ff. de calum. l. 1. sed hoc fecit ex plenitudine potestatis, vnde non est trahendum ad consequentiam. insti. de iu. nat. §. planè. vel dic, quòd condemnatus fuit calumniator, sed pœnitentia non erat ei imposita. 2. q. 3. §. notandum.

SVMMARIVM.

1 *Calumniator puniri potest non solum in accusatione, sed etiam in denunciatione & est grauior pœnitentia calumniantis quàm eius qui denunciatur.*

CAP. II.

CVm dilectus. filius. Purgauerit. per iuramentum suum & compurgatorem, sed videtur etiam quod post purgationem debet puniri de tergiuersatione. 2. q. 3. §. notandum. circa fin. resp. hìc non negatur, quin puniatur, vel dic quòd tantùm in accusatione dicitur quis tergiuersari, non in denunciatione, quamuis non impetrata absolutione desistat, vel hìc dicitur tergiuersari, quia vsque ad finem perstitit, licet succubuerit, & quicquid potuit fecit.

☞ † *Ab officio.* No. grauiorem pœnitentiam calumniantis, quàm eius qui denunciatur, qui non punitur, sed tantùm cogitur ad pœnitentiam. suprà de accu. qualiter. super his. Et est no. quod non solùm in accusatione, sed etiam in denunciatione punitur calumniator extraordinaria pœna.

DE SIMONIA, ET NE aliquid pro spiritualibus exigatur vel promittatur.

TIT. III.

SVMMARIVM.

1 *Notarius an possit vendere suas operas.*

CAP. I.

IN ordinando. Minister. Diaconus qui legit Euangelium. † *Notarius.* quidā hoc intelligunt, vt iacet, & vt etiam non liceat in beneficiis etiam operas suas vendere propter odium simoniæ. Alij hoc intelligunt de illis, qui recipiunt salarium de publico, vel dic, quòd vult remouere malam consuetudinem quæ in quibusdam locis obtinebat, quòd ille qui cantabat

cantabat euangelium in ordinatione episcopi, vel aliter certum aliquid recipiebat. Et similiter notarius, qui de ordinatione eius literas cõficiebat, & similiter obtinebat in pallij donatione, quod omninò vult remouere. ar. 1. q. 1. emendari. Si autem alius notarius peteret pro operis suis iustum salarium, vel etiam aliquantulum plus iusto propter magnitudinem negotij, non dicerem prohibitum. Si quis autẽ offerat aliquid sponte, non cõmittit simoniã, & maximè si consuetudo est de aliquibus offerẽdis, quæ pietatem vel deuotionem ostendunt: vt est ĩ. e. de ap. Vel dic, quod loquitur de talibus notariis & ministris, qui potestatem habent in electione vel ordinatione, quia alius notarius non habet potestatẽ inde faciendi chartam, nec alius diaconus potest ibi legere euangelium, & si legerit, non dicitur canonicè ordinatus, vel aliàs aliquam calumniam recipit, vel instrumentum non valet.

CAP. II.

QVIA alium in ecclesia.

CAP. III.

SI dominus. Vni sceleratissimo dixit: Si malè locutus sum, testimonium perhibe de malo. 2. q. 7. §. *ecce. respuendus.* repete quæ diximus s. de accu. cũ P. manconella.

SVMMARIVM.

1 *Suspenditur accusatus ab officio, & prohibetur ab ordinationibus. in nu. 2.*

Electio an habeat locum contra diffamatum.

CAP. IIII.

ACCVSATVM. Prohibere. si aliqua signa contra eum apparebant. ĩ. eod. sicut. † Nota accusatum suspendi ab officio, & hoc est propter infamiã, & non obtinet solùm in simonia, sed etiam in aliis criminibus. C. de resti. spo. l. 1. lib. 10. 3. q. 5. presbyter. & propter suspicionẽ quis remouetur ab ad-
2 ministratione. 3. q. 2. quia ea. † Item prohibetur ab ordinibus quilibet accusatus, & de quo fit inquisitio. 81. di. tantis. argu. C. de procur. reum. sed non credũt quidam, q̃ ab electione prohibeatur, quare enim puniretur, si non est verum crimen, de quo accusatur, & sic facilè esset, si hoc esset verum quemlibet ab electione excludere, sed confirmari vel consecrari nõ debet accusatus, nisi primò fuerit absolutus. Et est etiam argu. quia procurator constitui non prohibetur, sed procurationem exercere, vt in præall. l. rerũ. Alij contra, scilicet q̃ accusatus remouetur ab electione, & debet præfigi tempus accusatori triũ mensium, intra quod probet quod obiecit. Authent. de sanct. episc. §. si quis ante or. quod obtinet in episcopis, quod intra sex menses debeant consecrari à die electionis. 75. dis. c. 2. In aliis autem electis dabitur annus. argu. ff. de mune. & ho. reus. Item si plus differretur propter accusatum, non esset imputandum accusatori: vt in præall. l. rerum. arg. C. de temp. in intẽ. rest. petendæ.

Capitula autem quæ videntur dicere cõtra illos, qui tenent aliam opinionem secundum hoc intelligunt, scilicet q̃ non possunt ordinari, sed non prohibẽt eum eligi, sed magis cõtradicit. 93. di. miramur. sed ibi loquitur de excommunicatio. hæc autẽ non extendimus ad exceptionem, vel denunciationem, quia quantumcunque excipiatur contra aliquẽ de crimine, vel denuncietur, nihilominus tamen eligetur, confirmabitur, & consecrabitur in alia ecclesia, vel electione, quàm illa de qua excipitur. de hoc no. sup. de despon. impu. ad dissoluendum. & eodẽ modo dicendum videtur quibusdam in accusatione, & fortè non malè. Hæc autẽ decre. tantùm loquitur in inquisitione, & exponunt hic accusatum, scilicet infamatum, & propter infamiam contra eum procedit inquisitio.

Speciale enim dicunt in inquisitione, vt nullus cõtra quem proceditur inquirendo possit eligi, & est ratio, quia cùm inquisitio non debeat fieri, nisi cõtra diffamatos. ĩ. eod. licet. & electus bonum testimonium debeat habere etiam ab his qui foris sunt, ergò iste, qui diffamatus est eligi non potest, sed accusatio & denunciatio, & exceptio est in optione cuiusque etiam nulla infamia præce. & ita per consequens esset in cuiusque optione quẽlibet ab electione reuocare vel remouere, hoc plus cõsonat rationi.

CAP. V.

QVoties. Per simoniã hæresis. non intelligas, q̃ omnis simoniacus sit hæreticus, sed ille tantùm, qui credit quod Spiritus sanctus & gratia eius venalis sit, & quod pretio quæratur, & sit in aliquo.

SVMMARIVM.

1 *Signa an sufficiunt ad præsumendum aliquem hæreticum.*

CAP. VI.

☞ *SICVT simoniaca.* † *Signa.* aliquam probababilitatem habentia, hîc aũt est hoc speciale, q̃ cùm in aliis negotiis requirendæ sint luce clariores probationes. 2. q. 7. si quis episcopus. & q. 8. c. 1. in crimine simoniæ minores probationes sufficiunt, quinimò sola signa, sicut in hæresi. C. de hære. l. 2. Nos dicimus q̃ leuia signa sufficiunt ad præsumendum aliquem hæreticum, sed illa signa oportet plenè probari. s. de præsum. literas. propter suspicionem autẽ indicetur purgatio. ĩ. de hære. excommunicamus. plus placet quod etiam si nulla signa probentur, sed tantùm grauis sit infamia contra eum qui debet remoueri. arg. s. de præsump. literas.

SVMMARIVM.

1 *Simoniacus in ordine recipiendo siue crimen sit occultum, siue manifestum ipso iure suspensus est.*

2 *Si quis ordinem seu beneficium obtinuerit alio præbente pecuniam non ordinatori non est simonia. si etiam sine pecunia obtenturus erat.*

3 *Possibilitas iuris, & possibilitas facti quomodo inter se differant.*

CAP. VII.

TANTA est labes. Omnis. supple non præcisus ab ecclesia per sententiam canonis, vel hominis, & post peractam pœnitentiam, & sic non est cõtra de excommunicatis toleratis, nec de fornicariis suspensis. 32. dist. nullus. nec est cõtra de peccatore, qui non egit pœnitentiam, qui suspensus est, quo ad se. 1. q. 1. sacerdotes. sacrosan. necesse.

1 † *Cantare.* simoniacus in ordine recipiendo siue crimen sit occultum, siue manifestum, ipso iure suspensus est, vt hic ab executione omnium ordinum, non tantùm simoniacè receptorum. 1. quæstio. 1. quibusdam. idem intelligo de notorio simoniaco in beneficio. 1. q. 1. reperiuntur. 32. distin. §. verùm. nisi eo ignorante, alius pecuniam dedisset, quia tunc credo non eum suspensum, nisi eo quod simoniacè obtinuit. 1. quæstio. 5. præsentium. si verò aliàs sit simoniacus pro beneficio, siue pro ecclesia emenda, si crimen est manifestum, similiter ipso iure suspensus est. 32. distinctio. §. verùm. si non est occultum suspẽsus est, quo ad se nõ quo ad alios, qui eius officium licitè audiũt, sicut quilibet criminosus. 1. quæst. 1. sacerdotes. Item isti simoniaci in beneficio occulti & criminosi licitè celebrãt post pœnitentiam, quia nec

nec sunt suspensi à iure, nec impediuntur exequi officium suum post pœnitētiam, sed beneficium simoniacè habitum retinere non possunt. j. eodem. de regularibus.

Hæc vera sunt de recipientibus aliqua. s. ordinem non beneficium simoniacè. in dantibus autem aliqua simoniacè seruatur, q; dicitur. j. c. pe. vbi de hoc no. & j. eo. dilectus fi. A. & C.

2 †Item no. q; si quis obtinuerit ordinem vel benenficium, alio dante pecuniam ordinatori, non est simonia, si etiam sine pecunia obtenturus erat. arg. 1. quæst. 6. vl. §. si autem ipse ordinatus pecuniam dedisset, etiam si sine pecunia habiturus erat ordinem simoniacus est. arg. 1. q. 2. & q. 3. si quis ob. & c. vlti, & q. 6. c. 1.

3 ††*Potest.* si intelligas de possibilitate iuris, nullus criminosus de iure potest cantare missam. 1. q. 1. sacerdotes. si de possibilitate facti, sic conficit simoniacus, sicut quilibet alius. 1. q. 1. intra. catholicam. cum multis sequentibus. 32. di. §. si verò. respondeo.

Intelligo de possibilitate iuris, nam alij criminosi post pœnitentiam de iure celebrant præter homicidam, sed simoniaci nunquam. Item alij licitè audiūt officium aliorum criminosorum, nisi sint suspensi per sententiam, sed simoniacorum officium audire non debent, etiam si nulla sententia feratur contra eos. Est enim in eis speciale, sicut in notoriis fornicatoribus, q; eorum officia audiri non debent. 32. dis. §. verum. est ergò speciale in notorio fornicatore & simoniaco, q; etiam si tolerantur ab ecclesia, cuique licet eorum officium euitare: vt hîc, 32. di. §. verum. sed homicidarum & etiam excommunicatorū occultorum, licet sint suspensi à iure, si tamen aliàs occultum sit, & tu scis, non debes eorum officia euitare. arg. 6. q. 2. si tantùm. 23. q. 4. non prohibeat. nisi abstineret quis propter correctionem peccatoris qui ex erubescentia pœnitentiā ageret. s. de coha. cle. & mu. c. 1.

CAP. VIII.

☞ NON *satis.* †*Capellaniæ.* si autē aliqua capella cū suis reditibus conuersa sit in vsus alicuius ecclesiæ, benè potest à capitulo ibi instituto expacto recipere aliquid annuatim pro fructibus, sed cōtractus debent esse distincti. s. de rer. permu. ad quæstiones. nam licet non possint vendi capellaniæ, id est, ius faciēdi ea, quæ pertinent ad capellam, & multò fortius in perpetuum, vel in tempore vitæ: opera tamen sacerdotis vēdi potest, vel emi pro seruiendo alicui capellæ. Item fructus capellæ in proprios vsus concessi licitè locantur. j. ne præla. vi. c. fi.

CAP. IX.

CVM *in ecclesiæ. Et benedictionibus.* ideò, pro benedictionibus nubentium prohibetur accipere, quia ibi gratia confertur, pro matrimonio autem cùm ibi non conferatur gratia, licet aliquid recipere. 1. q. 2. quicquid. 32. q. 2. honorantur. 27. q. 1. nuptiarum. 32. q. 1. connubia. *requiratur.* ob hoc iustificatur decre. nam oblatum recipere licet.

CAP. X.

CVM *sit romana. Procurationem.* quam etiam exercere non potest si ecclesia grauetur. 10. q. 3. cauēdum. 1. q. 2. placuit. in Authentic. de man. prin. si tibi.

CAP. XI.

DE *hoc autem. Si manifestum.* id est, notorium, quia in cōspectu populi inita sunt pacta. *manifestum.* per famam, sed non notorium. *si qua.* & de iure publico. in Auth. de sanc. epi. §. 3. *ecclesiæ.* 17. q. 1. si quis in atrio. in Auth. de sanc. epis. §. sed neque. si tamen dans pecuniam intraret relig. de misericordia bonum esset ei reddere. j. eod. veniens. 16. q. 6. de lapsis. 27. q. 1. si quis ita.

CAP. XII.

CVM *essent in nostra. V.* qui propter simoniam dictum R. clericum petebat à quadam ecclesia amoueri, vel potius clericus petebat ecclesiam, ex eo, q; millies eam ei promiserat. *in causa illa.* ciuiliter agebatur.

CAP. XIII.

INSinuatum est.

CAP. XIIII.

NEMO *presbyterorū. Celet.* hoc ideò est, quia quilibet tenetur peccatum alterius ad pœnitentiam indicare. 23. q. 3. tam sacerdos. secùs autem in indicatione furis, vel serui, vel fugitiui, pro quo licitè accipitur merces. ff. de of. præfe. vrb. solent. ff. de condi. ob tur. cau. l. 4. §. 5. *simonicum.* id est, in modū simoniæ puniendus, non enim propriè dicitur simoniacus, qui celat per gratiam crimen alterius.

CAP. XV.

QVerelam. *monachorum.* & c. not. monachos agere ad reuocandum q; prior malè alienauit. *sub annuo.* constituto in signum deuotionis, q; licet vt not. s. de relig. do. cōstitutus. *redimi.* suprà, de pac. cùm pridem. *nec permittatis.* iste fungitur vice & officio conseruatoris, de quo not. suprà, de officio dele. c. fi.

CAP. XVI.

EA *quæ de auaritiæ.*

CAP. XVII.

EX *diligenti. Ecclesiasticum.* quod non est licitum. j. de reg. iur. indignum. vbi no. id est, 10. solidos, vel aliquid simile in ecclesia. *taliter.* pro collatione beneficij ecclesiastici, & fortè etiam sine collatione beneficij non est licitum clerico, nisi pro ecclesia sua alicui facere fidelitatem. infrà, de reg. iur. c. vlti. vbi plenè not.

CAP. XVIII.

ET *si quæstiones. Humanæ.* C. de fid. instru. l. vlti.

CAP. XIX.

VEniens *ad nos. Conuenit.* propter hanc conuentionem iudicatur simoniacus, secùs enim esset si sponte obtulisset. *præfato.* s. eodem, de hoc. contra. sol. ibi.

CAP. XX.

EX *tuæ fraternitatis. Officio.* licet enim ipso iure suspensus sit, non tamen potest prohiberi nisi probatio præcedat. 2. q. 1. nos in quenquam. *pœnitentiam.* ne obdurescat in peccato, sed non sufficit ad vitam, & contra ius officium exercere. j. de pœni. & remis. q; quidam. 90. dist. si quis contristatus.

CAP. XXI.

AD *nostram. ministerio.* puta acolitus vel subdiaconus vel huiusmodi.

SVMMARIVM.

1 *Tenetur is, qui simoniacè adeptus est beneficium ei renunciare.*

2 *Quando possit episcopus cum simoniaco dispensare. & in nu. 3. & 4.*

CAP. XXII.

1 DE *simoniacè.* †*Remanere.* ex dispensatione episcoporum. 1. q. 5. *præsentium.* in aliis ordinibus vel beneficiis non simoniacè habitis, etiam si e dispen-

dispensatione manebit, & noua beneficia acquiret, nouos autem ordines non potest habere, nisi primò dispensetur, cum eo in ordine simoniacè quæsito, cũ promotus esset per saltum. 52. dist. c. 1. si autẽ eo sciente aliquid datum est ordinatori, non potest dispensari cum tali. 1. q. 1. erga. si quis à si. & statuimus. & q. 7. c. requiritis.

2 † In beneficiis autem distinguitur, quia si ignorante aliquo data pecunia obtinuerit prælationem, nõ potest episcopus dispensare, vt illam prælationẽ habeat, sed in simplici beneficio benè potest episcopus dispensare. s. de elec. c. pe. 1. q. 5. c. 1. sed & si se sciente vel pecuniam dante beneficium obtinebat, potest episcopus cum eo dispensare, vt in alia ecclesia obtineat beneficium, & etiã in eadem, sed nõ potest episcopus dispensare, vt ad maiores ordines promoueatur. 1. q. 5. c. 1. nunquam autem licet dispẽsare illi cum

3 quo simonia commissa est. † Item si quis commisit simoniam in dignitate cum eo nõ potest episcopus dispensare. j. eo. nobis. vbi not.

4 † Itẽ cùm nullo simoniaco sciẽter potest dispẽsari in dignitate ẽt si pro ea nõ fecit simoniã. 1. q. 1. erga.

CAP. XXIII.

MATTHAEUS *cardinalis. Contradictio.* iusta & etiam iniusta ante cõfirmationem. de hoc no. s. de ele. significasti.

CAP. XXIIII.

AD *aures nostras. Pro solutione.* nam non est dubiũ ex parte recipientis simoniam hîc committi. 1. q. 3. non solùm. ex parte autem dantis, dicunt quidam non committi. arg. j. dilectus. ꝙ intelligunt cum per superiorem ius suum consequi non potest, alias, enim secùs. s. de feu. insinuanti. Nam sicut beneficium non licet redimere, ita pœnitentiam spiritualem. s. eo. nemo. 83. dist. c. 1. verius videtur, ꝙ nunquã licet aliquid dare pro pœnitentia spirituali redimẽda. 1. q. 1. nullus episcopus. quia nunquam debet peccare, vt à maiori malo cessetur. 32. q. 5. ita. laico autẽ quem constat nihil iurisdictionis habere, si spoliat eum ecclesia, vel faceret eundem de facto vitari tanquàm excommunicatum, vel etiam clerico, qui de iure nõ contendit se fecisse, sed de potentia licet dare, quia nihil dat pro spirituali, sed tantùm pro vexatione quam redimere licet, secũdum hoc quidam dicunt licere aliquid dare laico, vt benè soluat decimas, in quibus nec feudi ius cõtẽdit. Alij dicũt quod si sum in possessione alicuius ecclesiæ, possum dare clerico & laico, ne me expellat per violentiam, & sine cognitione causæ, sed si sum extra possessionem ecclesiæ, nullo modo est mihi licitum aliquid dare pro possessione recuperanda, quia tunc non tãtùm redimo vexationem, sed etiam possessionem amissam recupero.

CAP. XXV.

DE *regularibus. Ad renunciandum.* licet furtiuum habeat beneficium. 1. q. 1. ordinationes. & semper sit in mora. 14. q. 6. si res. non tamen debet dimittere ecclesiam sine licentia superioris. arg. s. de re. & tran. ad re. licet. sed consulimus, ꝙ à bonis ecclesiæ & officio, cùm sit suspensus ipso iure, omninò abstineat: vt not. s. eodem. tanta.

CAP. XXVI.

EX *insinuatione. Proposuisti.* † Not. resignationem fieri in manibus aliorũ quàm episcopi, sed melius dicitur in renunciatione necessarium esse consensum episcopi, si confirmauit & canonicorum qui elegerunt. argu. 18. q. 3. statuimus. C. de actio. & obli. sicut. & potest esse, ꝙ hi canonici nõ recipiunt confirmationem ab aliquo superiore, & ideò sine eo resignant, vel dic, ꝙ speciale est in simonia.

CAP. XXVII.

NOBIS *fuit. Obtinere.* hoc intellige, quando eo sciente commissa est simonia, & sic non est cõtra. s. eodem, de simoniacè. vel quando condẽnatus est per sententiam, nam tunc cum propter criminis enormitatem, tum quia est notorium per sententiam nõ poterit dispensare. 50. dist. vt constitueretur. de his. Vel dic, ꝙ dispensari non potest, vt habeat illam dignitatem.

CAP. XXVIII.

DILECTUS *filius R. Post receptionem.* illicitè recepit. 1. q. 1. nullus episcopus. Vel dic quod licitè accepit, nam cùm contenderent super quibusdam iuribus, & præpositus diceret se grauari, archidiacono dicẽte se vti iure suo, compositio interuenit, & fuit contractus, do vt des, vel facias, & agitur ex hoc contractu præscriptis verbis ad interesse. ff. deposi. l. 1. §. inter loca. ff. de præscriptis. verb. l. 1. Nec litera hic contradicit vbi dicitur, quòd si restituit rem liberatur, quia intelligitur ꝙ plus non est interesse. *venisse.* maximè.

CAP. XXIX.

SUAM *nobis.*

SUMMARIUM.

1 *Vniuersitas an possit accusari & puniri.*

CAP. XXX.

DILECTUS *filius A. nuncius coram te.* speciale est in hoc Cantuarien. qui non solum est metropolitanus, sed etiam legatus. suprà, de offi. leg. c. 1. *Seueritatis.* amissionis honoris si sint clerici, vel monachi, si laici excommunicationis sentẽtia. 1. q. 1. reperiuntur. Sed dices quid nocet monachis depositio. Respon. quia non recipient præbendam de monasterio, nec habebunt ibi vocem in capitulo, monachi tamen semper remanent. *arctiora.* si inueniantur, alioquin mutabuntur ad æqualia. argumẽ. 81. dist. valet. vel renunciabũt suis locis, & eligentur de nouo. s. eodem. de regularibus. s. de renun. ex insinuatione.

† *Abbatibus.* ideò hi præcipuè puniũtur, quia eorum consilio & authoritate omnia fiunt. 10. q. 2. episcopus. C. de app. quoniam. 2. qõ. 7. quapropter. & quia in culpa sunt, si hoc negligant. j. eodem. intãtum. sed videtur ꝙ collegium possit accusari. & de eo inquiri. 12. q. 2. qui manumittitur. s. eodem, veniẽs. & ff. quod met. causa, metum. §. 2. argum. 7. quæstio. 1. sicut. 34. quæstio. 3. si habes. Argumẽtum contra. ff. de do. qui si ex. ff. de acquir. pos. l. 1. §. vltim. Item vniuersitas per procuratorem debet se defendere, & in causa criminali non cõstituitur procurator. ff. quod cu. vni. l. 1. 5. quæst. 3. in criminibus. Nos dicimus, quòd vniuersitas nõ potest accusari, nec puniri, sed delinquentes tãtum. ciuiliter autem conueniri & pecuniariter puniri possunt ex delicto rectorum, vt in cõtrariis. & suprà eodem, veniẽs. præterea potest inquiri super statu vniuersitatis, sed nec tunc puniũtur, nisi delinquẽtes. j. c. proxim. s. de ac. c. pe. *officialibus.* quod ista faciunt vel sciunt & tolerant.

SUMMARIUM.

1 *Quando liceat pro scandalo fieri inquisitio.*
2 *Propter insufficientiam remouetur abbas confirmatus.*
3 *In testimonium admittuntur, impetrantes inquisitionem vel denunciationem.*
4 *Ordinarius etiam sine infamia præcedente visitare potest.*
5 *Ad inquisitionem proceditur propter solam infamiam de dilapidatione, etiam si non sit suspensus.*

CAP.

CAP. XXXI.

LICET heli. †*Clamosa.* debet vel scandalum, cùm enim quisquis facere debet quicquid potest, vt scandalum à fratre remoueat, ergò & inquisitionem faciet per quam scandalum remouetur. argumentum.j̃.de no.ope.nunc. Sed hæc ratio non videtur nobis bona, quòd pro cuiuslibet scandalo sit facienda inquisitio, cùm pro inquisitione fortè maius scandalum nasceretur. Sed satis dici posset, ꝙ ibi scandalum timeretur, ꝙ posset conturbare ecclesiam, siue vnus sit, qui scandalizatur de infamia, vel peccato alterius, ita potens qui scandalum suscitare possit, siue plures quod licitè fiet inquisitio. argument. 30.q.4.quisquis.50.dist.vt consti. Item argumẽtum, ad hoc, quia vt remoueatur scandalũ, indicitur purgatio.2. q.5. presbyter. sed inquisitionem sequitur purgatio. ergò pro scandalo potest fieri inquisitio. Item potest fieri inquisitio contra eum, qui suspectus est prælato suo ordinario, & etiam fortè alij vel aliis bonis viris, vel etiam principi terræ, etiam si nõ sit aliàs infamatus.2.q.5.omnibus.& c.mennam.vbi dicitur, quòd indicitur eis purgatio, ergò & per cõsequens potest fieri inquisitio. Alij tamen dicunt, ꝙ licet prædictis casibus possit indici purgatio, non potest fieri inquisitio, quia per inquisitionem, non semper tamen sequitur purgatio, imò quandoque sequitur absolutio, quandoque amotio ab ecclesia. s̃.de accusatione.inquisitionis,& c.Item propter periculum fit inquisitio etiam sine infamia. s̃. de acc. qualiter.sicut est in hæresi, & in aliis peccatis, quæ in occulto serpunt, & ibi est periculum, quod in alios deriuetur.s̃.eod.sicut. *per publicam.* not. duas causas quare descenditur ad inquirendum.*sanctiones.* 86.di. si qui.*officij.* quia ex officio procedit, non habet locũ inquisitio. hîc colligere potes qualiter sit probanda infamia, quia si interrogetur debet respondere.*formam.* quia si procedat in modum accusationis feratur sententia depositionis, si verò in modum inquisitionis, remouebitur ab administratione, si in modũ denunciationis sibi pœnitentia iniungetur.s̃. de accu. super his.

2 †*Insufficientia.* nota abbatem confirmatum remoueri propter insufficientiam.18.q.2.si quis abbas. j̃. de hære.cùm ex iniuncto.in fi.*Contendere.* no.quòd licet cœptus sit processus in modum denunciationis, tamen si sibi ingeratur aliqua difficultas, transitur in modum inquisitionis, nec punietur denunciator, cùm non sua voluntate desistat, alioquin puniretur de calumnia, vel se purgaret. suprà, de calumn. c.vltim.

☞ †*Contra ipsum.* hoc verum est in denũciatione & inquisitione.s.vt qui venit ad impetrandum denunciationem, vel inquisitionem admittatur ad testimonium in inquisitione & denũciatione, si non fuerit eius minister in prosequẽdo inquisitionem, vel denũciationẽ, & idem dicimus.s.quòd admittetur prędictus ad testificãdum etiam in accusatione, secùs est quo ad aliquid in accusatione, vbi accusator ad testimonium in accusatione, vel inquisitione non admitteretur, sicut nec testis in accusatione admitteretur ad inquirendum, vel accusandum. suprà, de accu.cùm P.

3 †Item not, quòd qui impetrant inquisitionem, vel denũciationem, admittuntur in testimonium, secùs autem in his qui accusationem impetrant.*de oppositis.* hoc obtinet, quando fit inquisitio contra aliquẽ, quia debent exprimi crimina, & super illis tantùm testes iurabunt dicere plenam veritatem: vt suprà, de accu.qualiter.1.& c.inquisitionis.vbi autem fit inquisitio super statu ecclesiæ, non est necesse exprimi crimina de quibus inquiri debet, imò & testes iurabunt super omnibus, de quibus interrogabũtur dicere meram veritatẽ, occultis exceptis.infrà, de accu.qualiter.1. oportet tamen infamiam præcedere. s.ecclesiã esse in malo statu.s̃.de accu.qualiter. Quidam tamen dicunt & fortè non malè, quod si solus prælatus sit diffamatus, tamen inquisitio fiet de omnibus vel potius super statu ecclesiæ, quia cui caput infirmum cætera membra dolent.s̃.de senten. & re. iudic.cum I.& A.6.quæstio.1.§.verùm hac.& c.seq.

4 †Visitare autem potest ordinarius sine infamia præcedente, quia id ex officio facit à canonibus iniuncto, & non fit visitatio tantùm propter crimina, sed etiam vt instruat clerum, & populum vt alia faciat.10.q.1.placuit.decernimus. inquisitionem autẽ extraordinariam tantùm inducit præcedẽs infamia aut sequens insinuatio subditorum.suprà, eod.c.& dicunt quidam non esse vim in aliqua causa, vtrũ altero prædictorum modorum iuretur, vel dic diuersum.suprà. de accu.cùm dile. Causa autem diuersitatis est, quia vbi de certis criminibus inquiritur, satis potest dicere veritatem plenam. sed vbi non inquiritur de certis criminibus, sed tantùm super statu ecclesiæ, quia nõ est ei leue, imò valdè difficile plenam veritatem dicere, non cogitur tale anceps periurium subire.ff.de iureiu.l.videamus.in prin.sed de cr.s̃.de accu.qualiter.1.cõtradicit expressè, dicimus ergò quod siue super statu ecclesiæ, siue super speciali crimine inquiratur, sufficit iurare altero prædictorum modorum. Differentia autem illorum iuramentotum, no.s̃.de accu. cùm dile.*quasi de dilapidatione.* hîc no.ꝙ etiam si quantumcunque leuiter appareret de dilapidatione, suspenditur ab administratione.ff.de sol.quòd si fortè.C.de suspe.tu.tutor.3.quæstio.2.quia.

☞ †Sed no.ꝙ non per solam accusationem remouetur, nisi alia probatio adsit, vt hîc.sed cõtra instit. de suspec.tu. §. si quis. sed certè aliud est in tutore, qui nõ habet, nisi solam administrationem, sicut & procurator, vnde facilius remouetur.argu.ff. de procurator.quę omnia.aliud est in prælato, qui ius habet in rebus ad dignitatem pertinẽtibus, & idcircò difficilius sibi tollitur administratio.

5 †Item nota.ꝙ ad inquisitionem proceditur, propter solam infamiam de dilapidatione, etiam si nõ sit suspectus, sed ad remotionem ab administratione nõ, nisi sit suspectus, vt hîc, vel dic, ꝙ maior suspicio necessaria est, vt remoueatur ab administratione, quàm ad procedendum ad inquisitionem.

☞ †*Pro vno.* pœna læsæ maiestatis est.6.q.1.§.verùm. ff.de suis & leg.hære.l.1.§.interdum.ff.de relega.minimè.pœna simoniæ in clericis depositio, & in laicis excommunicatio cum infamia.1.q.1.reperiuntur. & q.3.qui per ecclesiam.C.de episcopis.si quenquam. *oppositis.* ad testes repellendos.*malignitatis.* vt sunt cõspiratio & inimicitiæ capitales.j̃.c.proxi.

SVMMARIVM.

1 *Infames & criminosi, in quibus casibus admittantur ad testificandum, & quot requirantur consideranda in teste in inquisitione producto.in num.2.*

3 *In actione criminali exactissimæ requiruntur probationes.*

CAP. XXXII.

PER tuas literas. Licet Heli s̃.eodem, proxi.c.ad.*cuius.* id est, materiæ in ea cõtentæ, tractat enim qui testes & quales sint admittendi in accusatione vel

1 vel inquisitione. †*Distinguendum*. nam si in denunciatione procedatur, sicut ad denunciandum ita ad testificandum infames, & summè criminosi, dummodò emendati de crimine admittuntur. suprà eod. de testib. quoniam. si verò agatur in modum inquisitionis, & sit exceptum crimen, admittuntur omnes criminosi, & vt credimus etiam mulieres, & hoc secundum temperantiam æquitatis non secundum rigorem iuris, quæ temperantia secundum arbitrium discreti iudicis locum habebit, nam multas considerationes habebit, facilius enim admittet contra religiosum, quàm contra secularem clericum. Item facilius cõtra clericos & religiosos minoris gradus, quàm maioris dignitatis. Item facilius contra clericum, vel prælatum malæ opinionis, quàm bonæ, & fortè contra eum, qui bonæ nullo modo. Item facilius admittetur si ex admissione eius non sit oriturũ scandalum, quàm si sit oriturum, hoc quandoque considerabit iudex discretus in modo procedendi, & in persona eius contra quem proceditur in modum inquisitionis.

2 †In teste etiam in tali inquisitione producto quinque alia considerabit secundum eandem temperantiam æquitatis, facilius enim admittet testes honestos, quàm inhonestos, & criminosos. Item in criminosis facilius admittet emẽdatos de crimine, quàm in crimine persistentes. Itẽ facilius admittet qui maiora, & qui paria, quàm qui minora, quia ad eadem de facili nõ sunt admittendi, cùm sint socij. s. de test. veniẽs. Item facilius admittet criminosos procedentes ex zelo iustitię quàm ex odij fomite. Itẽ facilius si contra inquisitionem sunt alia adminicula, quàm si non sunt, & secundum hæc omnia eisdem maiorem vel minorem fidem habebit. Item etiam credimus considerandum secundum æquitatis temperãtiam, & si crimen non sit exceptũ, sed in eo, nisi ex magna causa non admitterẽtur nisi legitimi testes, & hoc satis videtur probare ex eo, quod dicit rursus si crimina sint eadem, &c. vsq; minora, excepta enim crimina alia maiora se non habent. Si verò agatur criminaliter, eadem dicimus posse considerari secundum temperantiam æquitatis, quãuis de facili non debeat quando criminaliter agitur temperare rigorem iuris. 2. q. 7. si quis episcopus. & q. 8. c. 1. nisi in crimine excepto. s. eo. tanta. si verò agatur excipiendo, eadẽ dicimus consideranda secundum temperantiam æquitatis, de iure autem non debet admitti, nisi idonei testes. s. de test. tam literis. Alij tamen dicunt omnia hæc locũ habere tantùm in exceptis criminibus, & quando ciuiliter agitur, vel dic quod hæc temperantia iuris non est in arbitrio iudicis, quia in iure scripta est, sed sicut hîc dicitur, semper est in similibus obseruandũ. *denuncietur*. id est, ciuiliter agatur siue inquirendo siue excipiendo, siue denunciando.

3 †*Rigorem*. quia quando agitur criminaliter exactissimæ probationes requiruntur, & iuris rigor seruatur. 2. q. 7. si episcopus. si autem ciuiliter rigor temperatur. infrà eod. c. fin. *regularis*. regulares enim facilius, quàm seculares remouentur ab administrationibus, suprà de accu. qualiter. 2. in fi. *excellentiores*. columnæ enim concutiendæ non sunt, nec honorabiliora membra. suprà tit. prox. qualiter. 2. 45. dist. cum beatus. *clarè*. de hoc not. suprà de accu. cùm P. *scandalo*. 23. q. 4. cùm quisque. & c. quando. *honesti*. hi admittuntur, criminosi repelluntur. suprà de test. super eo. testimonium. *emendatur*. qualiter hi admittantur not. de test. testimonium. *eadem*. id est, attendi debet, an maiora sint crimina obiecta testibus, quàm crimina opposita accusatis. *malignitatis*. quia sunt conspiratores vel inimici. infrà eod. cap. *adminicula*. nam fortè criminosi vel viles nunquam admitterentur, nisi prius subiecti quæstionibus. 4. quæst. 3. si ea. sed quæstionibus subiici non debent, nisi aliæ præsumptiones præcesserint. *adminicula*. quæ hîc non habemus.

CAP. XXXIII.

S*Icut tuis literis*. *Ad Coloniens*. sed quare non ad capitulum Leodiens. suprà de maior. & obed. cùm olim. sed potest dici hoc esse propter consuetudinem. Est tamen arg. quod apud archiepiscopum sit hæc potestas. 21. dist. fraternitate. 24. dist. c. 2. Arg. contra. infra de hære. ad abolendam. suprà de elec. quòd sicut. de hoc not. suprà de ma. & obed. his quę. vel fortè ecclesia Coloniens. vacãte monasterio contulit ei authoritatem administrandi, quia ius patronatus habebat in ea. suprà de offi. ord. cùm vos. *canonum*. 1. q. 5. c. 1. *non præbere*. quia sæpe qui tacet affirmat. 54 dist. si seruus. C. de nup. §. si vt pro. sicut econtra. de confecr. dist. 4. cum paruulis. ff. de procur. si filius. § inuitus. ff. de ser. ru. præ. viarum. ff. de reg. iu. is qui tacet. suprà de ba. c. 1. *Nihil*. hoc intelligo, quando quis iam electus est, & eo inuito qui ius habet, datur pecunia, vt confirmetur, nam si daretur vt eligeretur, etiam si eo prohibente non posset illum retinere, nisi inimicus dedisset. suprà eo. nobis.

CAP. XXXIIII.

T*Va nos duxit*. *Rogans*. not. præces pro se porrigi. suprà de æta. tuam. *Consentiant*. dicunt quidam, quòd eo tempore quo quis recipitur, nihil dare licet. arg. 1. q. 1. emendari. & q. 2. quam pio. Alij dixerunt, quòd etiam tempore ingressus licet dare & recipere, dummodò non præcesserit pactum. arg. 1. q. 1. eos. supra de suc. ab intest. c. 3. hîc apparet, quòd non licet sub illa forma recipere aliquẽ. Recipimus te in fratrem, si detuleris vnde viuas, quia bona ecclesiæ non sufficiunt, nisi nobis. arg. infra eo. quoniã. quia vt ibi dicit in hoc crimine non excusat paupertas. Item quia nõ licet apponi pactum, per quod non possit petere, quòd sibi tunc competit de iure. infra eo. per tuas. 2. & c. pen. hoc autem ei competit de iure, quòd ex quo est canonicus habeat, sicut vnus de aliis. supra de const. cùm venissent. supra, de præben. dist. 16. q. 7. decimas. Alij autem dicũt, quòd talis exceptio non est simoniaca. ar. 1. q. 2. si quis propter. *intentione*. principaliter, vix enim esset quin secũdario haberet. 86. dist. qui causa. 8. q. 1. sunt in ecclesia. † *Culpabiles*. hinc videtur solã intentionẽ facere hominem simoniacum. arg. 1. q. 1. qui studet. *reperiuntur*. 1. q. 3. non solum, sicut sola spes facit vsurarium. 14. q. 3. c. 1. Ioan. dicit, quod sola pactio. supra vt eccl. benefi. vt nostrum. propter hanc intentionem non deberet resignare, sed tantùm pœnitentiam agere. infra cap. vlt. Vel dic, quòd in his quæ sunt prohibita, quia simoniaca, vt vendere sacramenta, & generaliter omnia quæ vetus, vel nouum Testamentum simoniaca iudicat, sufficit sola voluntas. In his autem quæ sola constitutione sint simoniaca. vt renunciare præbendam, vt alij detur, licet sit peccatum[a], non tamen sufficit sola voluntas, vt faciat simoniacum. arg. de off. dele. ex parte.

a Sit peccatum. ad hoc Adde Host. But. in c. fi. infra, eod. & refert Felin. in c. ad audientiã col. 4. versi circa quod vltimum. sup. de rescrip.

SVMMARIVM.

1 *An sacramẽta sint recipienda ab excõmunicato vel suspenso.*

2 *Criminosorum sacramenta non vitiantur, licet quo ad se sint suspensi.*

3 *Qui ordinem aliquem simoniacè recepit, statim dicitur suspensus.*

Dictum de simoniacis suspensis, an idem dicatur de omnibus notoriis excommunicatis depositis & suspensis.

Ordines sumere est voluntatis, sed celebrare in suscepto est necessitatis.

necessitatis.

4 *Non debet aliquis etiam ex necessitate peccare.*

Ordinem scienter recipiens ab hæretico, an habeat executionẽ in isto ordine. Et quid iuris in notoriis simoniacis.

Peccatum an sit mortale, malè intelligere canones qui sunt de iure positiuo.

Hæreticus an sit, qui Papæ nõ credit de intelligentia canonũ.

CAP. XXXV.

P*Er tuas literas. Ex relatione.* quod credere non debuit.34.dist.habuisse.86.dist,si quis. *Vicium simoniæ.*quicunq; enim scit aliquem depositum, excommunicatum vel suspensum,dicũt quidam quod quantuncunque sit occultum,nunquam sacramen-
1 ta † ab eo recipienda sunt. argu. hic nisi,baptismus & corpus Christi,vt not. infrà de hæreti.cap.2.sed licet non debeamus recipere ab eis, dum sunt occulti, ipsis tamen petentibus in publico dare tenemur. 1.quæst.1.Christus.de consecr.dist.2.non prohibeant, nec eos vitare in publico debemus.6.q.2.cap.2.& 3. suprà de offic.ord. si sacerdos. Imò plus dicimus, quia excommunicatis & interdictis, non petentibus,dare debemus officia, sicut aliis, ne si segregaretur ab aliis hoc ipso appareret eum excommunicatum,vel interdictum,& sic esset proditor,quod est contra id,quod est.2.q.1.si peccauerit. & hoc Christus fecit,qui simul ad prædicandũ Iudam cum aliis misit.1.q.1.Christus.

2 † Item omnia quæ faciunt administrando temporaliter tenent,quousque ab ecclesia tolerantur;vt not.hic.de elect.nihil. Criminosorum autem sacramenta non vitabo,licet quo ad se sint suspensi.1.q.1. sacerdotes.quia hoc prohibitũ non est,& sola prohibitio hominis vel canonis facit, quòd non sit licitum.32.dist.verum.aliter not.infrà de de hæret.c.2. & ibi plenius omnia reperies. Alij aliter dicunt, vt not.suprà de schisma.c.1.

3 *Securè ministret.* sine dispensatione cùm non constet hoc ordinato pro certo illum esse simoniacum, aliàs stultus esset monachus,qui à simoniaco in beneficio manifestè vel occultè in ordine qui executionem non haberet ordinis vt s̃.eo.tanta.22.dis.§.verũ. ordinem reciperet. vel hic dispensatur à Papa cum ignorante.1.q.1.si quis à simo.Et scias quod solus simoniacus in ordine recepto simoniacè perdit executionem.1.q.1.quibusdam. infrà cap pen. suprà eo. tanta.non solùm ordinis simoniacè suscepti,sed etiã omnium aliorum,& etiam in temporalibus per consequens perdit administrationem.81.distin.eos.non ea ratione, quòd non habuerit executionem ordinum non simoniacè susceptorum, & quòd ex confirmatione non habuerit administrationem. suprà de elect. transmissam. sed quia suspensus est hoc ipso, quod aliquem ordinem simoniacè recepit.vt suprà probatum est. & idem ea ratione dicimus in simoniaco in beneficio notorio, occultus autem simoniacus in beneficio quamuis non sit suspensus ipso iure,sed suspendendus.1.q.3.c.1.2.& 3. Tamen ratione illius beneficij simoniacè quæsiti, non ministrabit sine peccato,nec temporaliter,nec spiritualiter, puta conferendo ordines, si emit episcopatum, id est,dignitatem episcopalem,non ordinem,quia tũc esset simoniacus in ordine,& suspensus ipso iure ordines ab eo collati nullum effectum habebunt.1.q.3. ea quæ.& est hoc ea ratione,quia fur censetur.1.q.1. ordinationes.& sic licitum non est contractare rem alienam,sed ab aliis beneficiis, quæ non simoniacè quæsiuit,non erit suspensus,simoniacus autem in ordine conferendo, id est, quia simoniacè ordinem contulit tantùm per triennium suspensus est. infrà cap.penult.

Et quod dicimus de simoniacis suspensis,idem dicimus de omnibus notoriis excommunicatis depositis & suspensis,hîc autem monachus erat in opinione,quòd etiam simo in beneficio, & qui recipit pecuniam pro ordine conferendo,perdit executionem.arg.1.q.1.reperiuntur.quibusdam.quod tamen falsum est.infra,eo.c.pen.& ex.c. reperiuntur. benè colligitur,vbi dicitut,quod ex quo confidit, & tunc errorem sequendo non vult ordinari,sed quare non tollit ab eo errorem,dicendo sibi quod securè ab eo ordines recipiat,videtur enim sibi iniicere laqueum quòd non debet.27.q.1.c.vlt.respon. satis aufert ab eo errorem per verba hîc posita, sed conscientiam mutare non potest,cùm non posit vis inferri animo.22.q.5.§.1.& c.1.consulitur tamẽ ei,quòd nisi deponat errorem,non promoueatur,quia etiam errori conscientiæ est consulendum.arg.supra,de spon. commissum.ff.de rei ven.ex diuerso.Nobis plus placet,quòd iste monachus non errabat in iure credẽs quod ille qui ordinem conferret simoniacè sit suspẽsus ipso iure,quod & hoc ipsum verum est, scilicet, quod suspensus est vsque ad triennium.infra, eo. c. pe.& vlt.Item grauiter arguendus est,& puniendus esset,si postquam de iure doceretur contumaciter credere,& obedire contemneret. 19. dist. nulli.nec mandaret dominus Papa,quod hac occasione dimitteret sumere ordines, imò purgatione erroris sui eum ordinem recipere cogeret. Dicimus ergò, quòd hic monachus credebat,& probabilem credẽdi præsumptionem habebat,quòd suus episcopus simoniacè ordines contulerit,& ideò consulitur ei, quòd nisi prius deponat hanc credulitatem, quod non promoueatur ad ordines.

3 † Sed opponis,quare non eodem modo prohibuit ei in susceptis ministrare?Respon.sumere ordines voluntatis est,quia ad eos nemo præcisè cogitur,supra,de temp.ordi.quæris.75.dist.c.1.& 2.sed celebrare in suscepto necessitatis est.arg.ad hoc.infra, de sent.excõ.inquisitionis.& fortè posset dici, quod vbi tantùm probabilem causam credendi habet, & non scientiam,quod si prælatus suus eum cogeret ordinari à tali,ꝙ prudenter faceret,si obediret, sed si pro certo sciret,& notorium esset eum simoniacè ordinem contulisse intra triennium,nullo modo ab eo ordinem recipere deberet,imò potius deberet se permittere excõmunicari.ar.preal.decre.inqsitioni.

4 † Sed opponis in hoc casu necessitatis, scilicet, quando ad hoc cogitur videtur ratione supradicta, quòd etiam si sciret eum simoniacum, quòd debet ab eo recipere ordinem,sicut celebrare in suscepto, sed dic quòd in nullo casu,nec necessitate debet quisquam mortaliter peccare,quòd esset,si scienter ordinem inaniter susciperet,sed quando ignoranter suscepit,tunc non peccat,si vtitur executione ordinis sic inaniter suscepti ex dispensatione.Recipiẽdo autem ordinem scienter à notorio simoniaco,in ordine non recipit executionem,quam non habet ordinator.suprà,eo. tanta.1.q.1.vetum.reperiuntur. & q.7.Daibertum.Imò & si ordinetur ignoranter, non recipit executionem,nisi dispẽsetur.1.q.1.si quis à simo.Quidam tamen dixerunt, & videtur melius, quòd etiam si scienter recipit ab hæretico,habet executionem quamdiu toleratur.arg.15.q. vlt.c.vl.arg. contra.23.q.4.tres personas.

Quod verum credimus in omnibus aliis criminosis,sed in simoniacis & fornicatoribus notoriis speciale est,quod etiam sine sententia licet ab eorum obedientia recedere.32.dist.§. verum. & secundum hoc potest intelligi decr.ista, quia iste ordinatus credebat,quòd ordinator suus ex relatione multorum

esset

esset notorius simoniacus. Et quod ideò non haberet ordinis executionem, & quod non deberet vlterius ordinari ab eo, quia sua authoritate debebat ab obedientia eius recedere, sed papa videns eum errare in iure positiuo, consuluit ei, quod in suscepto ordine ministraret, quia sicut dictum est peccaret, nisi in ordine suscepto ministraret, sed contra conscientiam non ascẽdat ad superiores, ipse enim habebat conscientiam, ꝙ ex quo aliquis à simoniaco aliquẽ ordinem susciperet, vlterius ad nullum ordinẽ promoueri poterat, nec erat peccatum mortale malè intelligere canones, qui sunt de iure positiuo.† Si tu dicas, quod debeat Papæ credere de intelligẽtia canonum a, alioquin est hæreticus. 19. dist. nulli. Resp. ꝙ si Papa faceret expressum canonem, quòd recipiens ordinem à tali simoniaco, qui non est notorius, nisi ex aliquorum relatione, potest promoueri licitè, & iste ordinatus diceret, ꝙ Papa non posset hunc canonem condere esset hæreticus, vel grauiter peccaret, sed hic Papa non faciebat de hoc canonẽ, licet sic arbitraretur, & talis esset opinio sua, quæ nõ præiudicaret aliorũ opinionibus. s. de resti. spo. literas. Pro his autem sufficiens ratio esse videtur, quia cùm hæc pœna nõ inueniatur in canonibus, quod recipiens ordinem ab hæretico, vel quocũque alio criminoso tolerato, nos pœnas extendere non debemus. de pœ. dist. 1. pœnæ. speciale tamen est in notoriis simoniacis & fornicatore, si autem coactus recipit ordinem à simoniaco, recipit executionẽ. 1. q. 1. constat. Nos autem hoc non credimus, imò generaliter dicimus nullum qui non habet, posse dare executionem, & quod factum est, de dispensatione factum fuit, & repete, quæ dicuntur. 32. distin. §. verum. *deponat.* quia credere debet eum non simoniacum.

a Intelligentia canonũ. Ad de Archi. & clarius domi. in summa. 20. dist. & meminit. Abb. in cap. capellanus. col. 3. de feriis. & refert Fel. in c. ne innitaris. col. 1. circa fi. suprà, de. consti.

CAP. XXXVI.

IN *tantum peccatis.*

CAP. XXXVII.

PER *tuas nobis literas. Dispensatum.* per Papam.

CAP. XXXVIII.

C*Onsulere. vicedominatum.* cui aliquid spirituale est annexum. 1. quæst. 1. si quis episcopus. & quæstio. 3. saluator.

CAP. XXXIX.

S*Icut pro certo. Benedictionibus.* s. eo. cùm ecclesiæ. *exigere.* hic iustificat decre.

CAP. XL.

Q*Voniam simoniaca labes. Expellatur.* habita distinctione quæ est. s. eo. dilectus.

CAP. XLI.

A*Vdiuimus. Ingerũt.* episcopi. *eorũ.* idest, episcoporũ.

SVMMARIVM.

1 *Non est quis cogẽdus aliquid soluere pro ecclesiasticis sacramentis. & in nu. 2. & quando ad hoc agi possit, habes in nu. 3. 4.*

2 *Consuetudo circa sacramenta conferenda an & quando sit seruanda. Et nu. 3.*

4 *Expensas circa sacramenta factas, quis debeat præstare.*

CAP. XLII.

1 A*D apostolicam.*† *Qui malitiosè.* Not. quòd non dicitur hic, quod aliquis cogatur aliquid soluere pro ecclesiasticis sacramentis, illud enim est illicitum. s. c. proxi. & c. suam. & c. cum in ecclesiæ. sed hoc tantùm pertinet ad officium episcopi, vt si quis pias & laudabiles consuetudines velit mutare. s. solicitando, vel statuẽdo, ꝙ nemo aliquid det pro sepultura, vel pro similibus compescatur, nullus tamen cogetur eas seruare, vt in præall. decret.

2 †Item no. quòd nunquam potest dici quenquam cogendũ, vt pro spirituali aliquid det, nisi esset in locis, vbi pro ecclesiasticis sacramẽtis dabatur, vt puta si cõsuetudo ibi erat, quod dabatur pro sentẽtia tempore pœnitẽtiæ nummus, vel aliud, quia aut dices, ꝙ voluntariè dabat, & sic nunquam cogẽdus est aut coactè, & sic eodem modo non est cogendus, quia simo. erat, vt in c. præall. & contra ius naturale, vnde talis consuetudo seruanda non est. 8. dist. quæ contra. Dicimus tamen, ꝙ licet tantùm voluntariè aliquid certum soluere consueuerint, non tempore collationis sacramentorum, vt sicut Venetiis soluitur in morte decima mobilium, in Britannia tertia in opus ecclesiæ & pauperum dispensanda, benè cogendi sunt seruare talem consuetudinem, 11. dist. in his. 12. di. illud ridiculum. consuetudo, etiam sic intelligitur, quod hic dicitur, & si dicas quod voluntariè dederunt, non se obligauerint. Respon. falsum est, imò quia tanto tempore exoluerunt, creditur, ꝙ voluntariè se obligauerint. Ad illa autem quæ dabantur tempore collationis sacramentorum, nunquam cogantur, quia species mali est, à qua abstinendum est. s. de vi. & ho. cle. cùm ab omni. & c. decorem. & quia præsumitur simoniacè introducta, & facit ad hoc, quia ante, nec post dare præcipitur. 1. q. 2. c. 2. s. eo. c. 1. Hoc autem constat, quod nunquam propter aliquod tẽporale retardanda est collatio sacramentorum, s. e. c. proxi. & c. in tãtum. Item si aliquid spõte detur, non est spernendum. 1. q. 2. quam pio.

3 †Item si consuetudo habet, quod in dedicationibus ecclesiarum aliquam partem oblationum habeat cõsecrator, & clerici qui ei obsequuntur in cõsecratione, benè ad illam consuetudinem obseruandam agi potest & peti: vt 10. q. 3. nec numerus. 18. q. 2. Eleutherius. seruitium. & idem in sepulturis, & in omnibus aliis, quæ de iure ratione cõsuetudinis debentur, vel diuiduntur. contra de sepul. certificari. de test. requisisti. si qua autem aliàs sint, quæ non ratione consuetudinis generalis, sed specialis debẽtur, vt si consuetudo esset, quod in consecratione haberet centum marchas, non crederem talem consuetudinem seruandam, cum malè de ea præsumatur, vt dictum est, non negamus tamen, quin possit accipere expẽsas pro se, & comitibus suis, & certum quid põtest statui, quod accipiat pro expensis, quia non cogitur militare suis expensis. 10. q. vlt. relatum. 12. q. 2. charitatem.

4 †Expẽsas enim episcopus, & villa vbi sunt baptizandi, vel chrismandi, vel alia sacramẽta conferẽda, vel ecclesia consecranda, petere põt, si habent vnde præstent, alioquin ipsi de suo faciunt. 10. q. 3. cauendum. Nec obstat. c. nec numerus, quia illud loquitur, quando aliquid exigebat vltra expensas, nam cùm baptizandi ad domum baptizatorum venirent, nihil pro expensis accipiant, cùm & ipsi expensas non faciant, vel melius potest dici, ꝙ aliud est petere aliquid ab his, quorum ecclesia consecratur, vel de bonis eorum, & hoc nullo modo licet, & si de hoc sit generalis consuetudo. s. eo. in tantum. & aliud ab eis petere, sed de oblationibus, quæ nondum peruenerunt in speciale dominiũ alicuius, vel vsum, vel possessionem diuisionem aliquam facere, & hoc licet etiam tempore consecrationis ecclesiarum. vel collationis sacramentorum, tamen credimus si episcopus, vel clerici dicerent, non intererimus, nisi securi simus, ꝙ dabitis nobis oblationes, vel quòd vos domine episcope nobiscum secundum consuetudinem antiquam diuiseritis, ꝙ peccarẽt. s. e. cùm in ecclesię.

arg. cõtra. 83. dist. quia sancta. imò plus dicũt aliqui, ꝙ clerici qui consueuerunt habere aliquam partem ab episcopo, possunt ei dicere si cessauerit aliquando debitam partem dare, domine non intererimus decætero. arg. 95. dist. esto. 45. dist. cùm beatus. quia si episcopus ratione consuetudinis petat eos cogi ad secum interessendum, & ipsi respondebunt, tuipse circa hoc ipsam consuetudinem serua. Nos tamẽ credimus quòd non est licitum clericis negare episcopis obsequium consuetum, licet episcopus deneget consuetam partem oblationũ, imò si fecerint, agere potest episcopus nomine ecclesiæ petitorio & possessorio cõtra clericos, cum hæc exceptio nunquam inueniatur in iure, sed clerici similiter pro episcopo, nõ pro ecclesia possunt agere petitorio & possessorio ad prædictam consuetudinem obseruãdam, & etiam quia infringit episcopus consuetudinem, si expedit canonicis, & si consuetudo tantùm in fauorem episcopi esset introducta, posset agere vt absoluatur à prædicta consuetudine, quia priuileg. & c. 11. q. 3. priui. Sed nos hoc non credimus, nam licet illud aliquando obtineat in priuilegio, non tamen obtinet in iure communi vel consuetudinario, ꝙ difficilius ab homine separatur, quàm gratia, sed potest agere & petere, vt quandiu non soluerit episcopus, quod consueuit, nec ipsi obsequium debitum præstare teneantur, & sic loquitur 95. dist. esto. 45. distin. cùm beatus.

SVMMARIVM.

1 *Papæ an sit obediendum, si aliquid contra substantiam ordinis mandet.*

CAP. XLIII.

NE *dei ecclesiam. Patribus.* qui ordinauerũt Cistercien. quia ex quo regula est approbata per Papam, nulli licet eis aliquid contra regulas mandare. *ordine.* quia etiam si Papa mandaret eis aliquid quod esset contra substantiam ordinis, vel peccatũ, non deberent obedire. s. de statu. mona. cum ad. in fine. *ordine.* id est, substantialibus ordinis.

CAP. XLIIII.

I*Acobus canonicus.*

SVMMARIVM.

1 *Ordinem simoniacè conferens, perpetuò suspensus est.*

CAP. XLV.

SI *quis ordinauerit.* Hic not. pœnam dantium ordines simoniacè. *inquietet.* s. eo. per tuas. credũt quidam quod hic qui sic iurauit & promisit, possit petere, vt sibi remittatur promissio. j. de magist. c. 2. hoc non credimus: quia sibi obstat sua turpitudo.

☞ †*Per triennium.* lapso triennio sine aliqua dispensatione, recuperat executionem, cùm pœnæ sint moliendæ. de pœn. di. 1. pœnæ.

Et hoc intelligo si crimẽ est occultum, si verò manifestum, semper esset suspensus. ar. 32. di. §. verum. Item licet hanc pœnam habeat à iure, si tamen accusatur, perpetuò deponetur, & infamis erit. 1. q. 1. reperiuntur. Quidam dicunt, ꝙ hæc decr. obtinet tantùm in casu hîc posito, nam aliàs qui simoniacè ordinem cõferret perpetuò suspensus est. Alij tamẽ in omni casu intelligunt eam opinionem. Vel dic, ꝙ verius videtur, quod hic non directè committit simoniam in ordine, sed in beneficio, vel in iure consecutiuo ordinem, quia ordinans nihil recipit, nec sibi aliquod debitum remittitur, vt ordinet, quia nihil episcopus ante ordinationem debet ordinato, præterea ordinator vult ordinare, & ordinatus ordinari nullo dato, & ideò non directò videtur esse simonia in ordine, & ideò specialis pœna datur in hoc casu, cùm aliàs dans ordinẽ simoniacè directò, perpetuò debeat esse suspensus, & recipiens non solùm ab ordine simoniacè suscepto, sed etiam ab aliis sit suspensus, hic autem non est suspensus, nisi ab ordine sic suscepto, vt hîc. & s. eod. per tuas.

CAP. XLVI.

M*Andato vestro recepto. Generalis.* s. eod. quoniam simonia. *extendi.* cum ex tali extensione non multum honoris iudici accrescant, sed tãtùm saluti animæ prouideatur. *vtrinque.* id est, ex parte dantis & accipientis beneficium, & ideò seruiuit, vt beneficium acciperet, & ille qui dedit beneficiũ, ideò dedit, quia sibi seruiuit.

NE PRAELATI VICES suas vel ecclesias sub annuo censu concedant.

TIT. IIII.

SVMMARIVM.

1 *Iurisdictio licet vendi non possit, tamen obuentiones temporales vendi possunt.*

CAP. I.

PRAETEREA. *Quoniam quidam episcopalem.* Isti episcopi iurisdictionem quæ ad episcopum spectabat, in aliquibus parochiis vendebant decanis, archipresbyteris, ꝙ hîc inhibetur, sed econuerso episcopi exercentibus iurisdictionem episcopalem salarium dare possunt. 12. q. 2. charitatem quicunque. Item non exercentibus iurisdictionem, obuẽtiones temporales vẽdere possunt. j. e. querelã. Ratio diuersitatis, quia iurisdictio nõ debet vendi. in Auth. vt iudi. sine quo. suffra. §. in obuentionibus est concessum. Item prælationẽ vel aliquod ius spirituale non potest locare, vt hîc. Officia autem temporalia, vt castaldiam, si pro pecunia concedat, licet aliàs sit turpis quæstus, non tamen est simonia nisi habeat spirituale annexum, & sic intelligitur. 1. q. 3. saluator.

CAP. II.

Q*Voniã in quibusdam. Sub annuo.* s. sic, tu exercebis talem iurisdictionem super tales sacerdotes, & totum lucrum vel pars eius sit tuum, sed mihi episcopo, vel archiepiscopo tantum reddes, & hoc est illicitum. sed si diceret, ego tibi pro salario tuo centum li. dabo, & tu exerceas iurisdictionem in hos sacerdotes, & tu dabis mihi totum lucrum hoc est licitum. 12. q. 2. charitatem. *Annuo.* 23. q. 1. militare. hoc videtur simonia. arg. 1. q. 3. ex multis. vendentes. nõ solùm. s. c. proxi. no. de hoc.

SVMMARIVM.

1 *Regimen ecclesiæ committi non potest sub pretio.*
2 *Donatori licet conditiones apponere, sed non spirituales.*
3 *An liceat pauperi sacerdoti locare spirituales operas. & in nu. 4.*

CAP. III.

1 Q*VONIAM enormis.* †*Regimen.* regimen enim committi non potest sub pretio, sed si contingeret prælatum infirmum esse, vel absentem, benè possum pretio dato sacerdotem vicarium ibi constituere. suprà, de app. peruenit. 2. suprà, de cle. ægr. rectoribus. 12. quæstio. 2. charitatem. & ille qui locat operas suas spirituales, non peccat si aliunde sumptus non habet. 1. q. 1. duces. si autem aliunde habet sumptus, licet non sit simonia, est tamen species mali, & ideò non locet operas, nec impendat, quia non tenetur, & idem dicimus non licere illis, qui habent aliunde sumptus, conuenire, dabis

nobis

nobis tātùm,& nos omni anno faciemus anniuersarium,sed benè licet & meritorium est constituere aliquos reditus in aliqua ecclesia,vt ibi faciant anniuersarium alicuius, & hæc constitutio potest fieri per alios,qui deberent facere anniuersarium. s.de præben.significatum. Sed donatori redituum non licet constituere, nec sub conditione reditus dare, sed præalle.decre.significatum. videtur, contradicere,vbi dicitur quòd capitulum concessit beneficium sub conditione,respon.quia non fuit sub conditione, sed purè fuit in decre. prealle. concessum beneficium, & beneficium fuit aliquibus oneribus astrictum per illos, qui hoc facere possunt, sed alius donator redituum siueclericus, siue laicus hoc non potest.

2 † Sed dices, imò & laico donatori licet suæ rei conditionem adiicere.s.de condi.app.c. verum.sed respon.quòd licet donatori conditiones apponere,sed non spirituales. Redemptio autem captiuorum benè potest poni in conditionibus rerum donatarum ecclesiæ.10.q.2.hoc ius.12.q.2.aurum.

3 † Id autem quod in prin. huius gl.dictum est nō placet,scilicet,quod pauperi sacerdoti, liceat locare operas spirituales,dicimus enim quòd nunquam pauperi sacerdoti,nec ad diem,nec ad annum,licet aliquid recipere pro officiis diuinis dicendis. suprà, tit.proxi.in multis c.sed credimus, quod & pauperi sacerdoti,& diuiti licet pacisci cum aliquo, quòd moretur in aliqua ecclesia,vt celebret ibi diuina, & certum quidpro hoc accipere,ita tamen quòd nunquam pro diuinis aliquid accipiat,imò & in pactis & intentione debent esse segregati contractus, vt mercedem quam accipit,non pro diuinis accipiat, sed pro mansione,quam facit apud aliquam ecclesiam,vel pro aliis beneficiis, quæ ibi facit, vel pro recompensatione damnorum,quæ sustinet occasione morę,quam ibi contrahit.ar.suprà,de rer.permu. ad quæstiones.

4 † Sed dices si habet de proprio, non debet accipere de bonis ecclesię.1.q.2.clericos. pastor. ergo si est diues clericus,non debet accipere temporalē mercedem pro diuinis celebrandis in aliqua ecclesia. Sed respon. de iure est,quod siue sit diues, siue pauper,quod qui altari [a] seruit,de altari viuat.suprà de præben.cùm secundum apostolum. Nec contradicunt.c.præalle.clericos.pastor. quæ nō loquuntur de clericis seruiētibus ecclesiis,sed de aliis abundātibus clericis,qui volebant viuere de bonis ecclesiarum,qui non seruiebant,nec earum clerici erant,

a Altari. Adde ꝙ hanc eandem opi. tenet Archi. c. illi qui.12. q. 2. Abb. in c. episcopus. de præb.& in sua dispu. inci. Titius,& tenet etiam bea.Thomas.2.2.q. 185.arti. 2. & referūt Mod.in c. postulasti. col.8.in fi. suprà, de rescrip.

b Success-sor. Adde ꝙ Car. in consi. 95. inc.respōdeo sing. refert dicta in not. hæc & dicit hoc cō muniter teneri per Scribētes.

CAP. IIII.

QVAERELAM.*Ecclesiam*.id est,obuentiones ecclesiasticas.*præsumpsit*.si nomine ecclesiæ locauit,& vtiliter successor [b] tenetur.suprà, de so.c.1.12.q.2.huius quicunque suf.25.dist. ecclesiæ. prin.si inutiliter,secùs.s. de his quæ. fi. à prel. cùm vos.s.de preca.c.2.

Et hoc intelligo si non interuenerunt solennitates debitæ,alias enim teneter cōtractus,licet posset restitui in integ.si verò suo nomine locauit non intendens obligare ecclesiam non tenetur successor:sed nec hæres eius,sicut nec hęres vsufructuarij, nisi inquantum ad eum peruenerit.ff.loc.si quis domum.§.hęc subiungit.& hoc verum est in ministro vel prælato ecclesię,scilicet, quòd successor tenetur habere ratum quòd factum est à prædecessore, sed in canonico prębendario secùs dicimus: quia ille nuquam potest locare præbendam suam vltra tempus vitæ suæ:licet de illa possit agere & cōueniri sicut legitimus administrator:vt no.s.de proba.c.3.

DE MAGISTRIS ET ne aliquid exigatur pro licentia docendi.

TIT. V.

SVMMARIVM.

1 *Sabinus legum doctor à suis scholaribus fuit sustentatus.*

CAP. I.

QVONIAM *ecclesia.Cathedralem*. Idē in aliis quæ sunt sufficientes.j.eo.quia. *eiusdem*.ecclesiæ.secùs de aliis, nisi pauperes. j.eo.quia.*beneficium*. secùs si non habeat beneficium.10.q.2.precariè.12.q.2.charitatem. & Sabinus legum doctor à suis scholaribus sustētabatur. ff.de orig.iur.l.2.§.fi.sed & si habeat beneficium gratis,potest recipere,sed non exigere.*interdicat*.nisi fortè esset ibi nimia multitudo magistrorum,vel alia iusta causa subsit.

CAP. II.

PROHIBEMVS. *Promittatur*.ex hoc videtur,qđ ex quo non licet promittere, ꝙ promissio sit turpis,& sic quòd melior sit conditio possidentis.ff. de condi.ob tur.cau.l.3.Respon.hic subuenitur danti,non in fauorem suum,sed in odium recipientis.simile.s.de eo qui dux.in ma.quam pol.c.1.s.de simo. veniens. Vel dic,quod dignus promittendo non peccat,cùm sit spirituale.Quid si prælatus non dat licētiam eundi ad scholas,nisi primo pretio dato? resp. non est simonia,sed est turpe lucrum.

CAP. III.

QVanto *gallicana.Regere*.s.eo.c.1.vbi not.

CAP. IIII.

QVIA *nonnullus.Cathedralem*. A diuitibus enim licet accipere,cùm propter eos nō habeat prębendam.ar.12.q.2.charitatem.14.q. 5. non sanè.4.q.3.§. item venturis.s. de simo. cùm sit.s.de vit.& honest.cle.cùm ab omni.ar.contra.12.q.2. gloria.1.q.3.non solùm.ff.de var.& extraordi.cog.l.1. §. est quidam.

CAP. V.

SVPER *specula*.

DE IVDAEIS ET SARracenis, & eorum seruis.

TIT. VI.

CAP. I.

1 PRAESENTI *concilio*.12.*soli*. quos si nō habet,aliunde ostiatim quærat.ff.de manu.etiā. vel pro eis quinquennio operas præstet.ff.de capti.& postli.l.vlt.36.q.1.de rap.hoc tamē c.non loquitur, ꝙ ipsi seruo liceat aliquid dare pro sua redemptione,sed alij Christiano, sed videtur ducendus ad libertatem sine aliqua donatione pecuniæ.C.de epi.Deo.§.vlti.54.di. mancipia.Ob hoc dixerūt aliqui hoc c.abrogatū. Vel dic quod hoc.c.loquitur,cùm Iudæus paganū emit causa mercimonij, & intra tres menses venalis exponitur,& propter infirmitatē Christianus factus est,tūc enim nō debet Iudæi vtilitas impediri.54.di.fraternitatē.*Christianus*.non tamē erit seruus redimētis,sed restituto pretio erit liber.inst.de nox.ac.§.dominus.

CAP. II.

MVLTORVM *ad nos. Seruetur.*id est, in libertatem excipiantur. *Liberi.*no. originarios esse liberos, ergò à legitimis actibus non repelluntur. ar.ff.de test.l.1.C.de postu.l.vlti.ad ordines tamé nõ proponuntur.54.d.si quis obligatum.*debentes.*id est, alligati & astricti his originariis vel colonis. *damnauit.*id est,abstulit propter suam improbitatem.

CAP. III.

IVdæi. *legalis.*C.de iudæ.l.vlti.

CAP. IIII.

QVIA *super his.*infrà,eod.in nonnullis.

CAP. V.

IVdæi *siue sarraceni.*

CAP. VI.

IVDAEI. *Hæreditatis,*De hęreditate & bonis, ideò intromittit se ecclesia,quia de nouo cõuersi sunt,& finguntur miserabiles personæ.ff.de verb. sig.super quibusdam.aliàs enim se non intromitteret.s̃.qui fil.sint legi.causam.

CAP. VII.

ITA *quorundam. Deferant.*C.quæ res.ex.non debent.l.2.C.de commer.& mer.eam te.ff. de pub. & vect.coram.§.si enim. *præcisos.* canon est latæ sententię *mulctari.*hoc potest statuere Papa propter commissum à laicis crimen.

CAP. VIII.

COnsuluit.

CAP. IX.

AD *hæc omnibus.*

CAP. X.

SICVT *iudæi. Corpora.* non enim reputantur hostes.23.q.8.dispar.aliàs enim liceret.C. de sepul.viola.sepulchro.

SVMMARIVM.

1 *Paganorum cibariis vti,an sine aliqua indulgẽtia quis possit.*

CAP. XI.

QVam *sit laudabile. Paganis.* contra.11. quęstio.3. ad mensam.vbi dicitur, quòd sine aliqua indulgentia licet vti cibariis paganorum. Respon.illud olim quãdo pagani non discernebant cibos,hodie autem cùm discernant cibos, non licet sine speciali indulgentia,sicut nec cum Iudæis licet communicare.28.q.1.omnes.s̃.eo. ad hoc.nisi de licentia,vt arg.hîc.*Temporum.* quia tamen in quadragesima non licet vti carnibus.

SVMMARIVM.

1 *Arma vetita an liceat portare causa redemptionis, & an possint vendi.*

CAP. XII.

SIgnificauit *Redẽptionis.*q.d. pro causa redẽptionis licet aliqua portare,etiam ea quæ vetita essent, non tamen possunt piraticam contra Christianos exercere, quia sine peccato fieri non posset, sed ligna & arma eis portare pro redemptione licet quia licet per ea possint offendi Christiani, tamen non est directo contra eos,nam & si directo contra Christianos venderet in articulo,quando scilicet exerceretur contra Christianos,incideret in canonẽ. Alij tamen dicunt,quòd arma & ligna, & alia specialiter eis prohibita etiam pro redemptione non licet eis vendere.ar.j.eo ad liberandum.*Treugam.*videbatur enim quòd facta treuga liceret eis portare res vetitas Sarracenis. *Excommunicationis.* latæ contra tales.suprà,eod.ita.j.c.proxi.*Pax.*causa dubitationis erat,quia ex quo iurauerat,quod non portaret illuc merces,nisi pax fieret,per consequens videbatur licitum portare si fieret pax.

CAP. XIII.

QVOD *olim. Durauerit.*cessante illa guerra, nõ durat canon latæ sententiæ, nisi in ligaminibus & aliis, quę subsidium faciunt eis ad pugnam.s̃.eod.ita.& sic loquitur.s̃. ca. proxi. in fi.& in dispendium terræ sanctæ.j. eo.ad liberandam.

CAP. XIIII.

ET *si iudæos.*

CAP. XV.

POstulasti. *Iurisdictionis.*temporalis.

CAP. XVI.

IN *nonnullis.*

CAP. XVII.

CVM *sit nimis.*

CAP. XVIII.

AD *liberandam. Galeas.* quia cum his possunt multum offendere Christianos.*In piraticis.*& piraticam contra Christianos exercentibus, secùs si contra alios exerceant; vel fortè nec contra alios, cùm non debeat in piratica per Christianos instrui. Hoc autem non placet propter verbum sequens, in dispendium terræ sanctæ.*Ipsos.*hæc pœnitentia imponitur per seculares potestates.s̃.eo.ita. *aperiantur.* hæc pœnitentia imponitur per ecclesiam.

CAP. XIX.

EX *speciali.*

CAP. XX.

NVLLI *iudæo.*

DE HAERETICIS.

TIT. VII.

CAP. I.

DVbius. *In fide.*24.q.1.apertè.de summa trini.c.1.

CAP. II.

QVi *alios.*

CAP. III.

FIrmissimè. *vel schismaticum.* hæreticus dicitur, qui peruertit sacramenta ecclesiæ vt simoniacus 1.q.1.eos.qui.Item diuisus ab vnitate ecclesiæ.7. q.1.denique.Item excommunicatus.4.q.1. qui autẽ. Item errans in expositione sacræ scripturæ.34. q.3 hęresis.Item qui confingit nouam sectam vel confictam sequitur.24.q.1.hæreticus.Item qui malè sentit de articulis fidei.23.quæstio.prima. hæc est fides. quoniam vetus.

SVMMARIVM.

1 *Falsitas admista iuramento, vel in dicto testis, quando valeat vel non.*

2 *Sacramenta ab hæreticis recepta,an sint vera,& essentialia sacramenta,& in nu.3.*

4 *Ordinis executione nõ potest dare suspensus. Et quæ sit ratio.*

CAP. IIII.

1 FRATERNITATIS. *Capitula.* † quòd si tabellio in instrumento, vel testis in suo dicto admisceat aliquam falsitatem, etiam scienter, nihilominus tamen valet instrumentum, & depositio testis dummodò falsitas illa non tangat substantiã, vel circunstantias negotij,de quo fit instrumentum, vel redditur testimonium. VERBI GRATIA; si dicat contrahentem esse de alia terra, quàm sit vel si dicat affines aliorum esse, quàm sint, & hoc est iustum, quia in his non consistit officium tabellionis, nec testis; nihil enim facit ad contractũ vel testimonium,vnde sint contrahentes, vel

vel quorum ſint affines,& idem eſt in ſimilibus.

Sed contra.9.diſt.ſi ad.vbi dicitur, quòd non valet ſcriptura,vbi etiam officioſum mẽdacium admiſcetur, quòd nulli obeſt, & alicui prodeſt. Sol. illud intelligitur, quando admiſcetur circa ſubſtantialia vel circunſtantias negotij,de quo agitur. VERBI GRATIA: Si inter contrahentes actum eſt,quòd ſoluatur pecunia argentea,& notarius,vel teſtis dicit de aurea,quæ melior eſt, & vtilior eſt ambobus contrahentibus,nam hoc mendacium licet ſit pium & vtile, tamen reddit inſtrumentum, vel teſtimonium inutile. Si autem ſuper his quæ tangunt ſubſtantiã contractus,de quo fit inſtrumentum, vel de quo redditur teſtimonium, vel ſuper circunſtantiis eius, de quibus not. ſuprà de accuſ.cap. inquiſitionis.tunc ſiue ignoranter,ſiue ſcienter falſum admiſceat, non valebit inſtrumentum, vel teſtimonium, quod ſic probatur,quia nunquam debet ponere in inſtrumento vel teſtimonio,niſi quod in veritate norit & vidit,& in hoc non poſſet eſſe ignorantia.3 q.9.teſtes.hortamur.pura. *Damnantur*.hoc habet locũ in exceptionibus ſcripturarum, & in omnibus aliis qui publica authoritate non habent officium ſibi iniunctum.ſi.9.diſt.ſi ad ſa.16.diſt.c.1.37.diſ.ſi quid.

In ſcripturis autem tabellionum & aliorum publicum officium gerentium ſecùs eſt, quia licet fecerint vnam chartã falſam,aliæ nihilominus valent, quamdiu in officio tolerantur.arg.8.q.vlt.nónne.& eſt hoc propter publicam vtilitatem. argu.ff.de off. præſid.Barbarius.Dicimus tamen ꝙ ſi inſtrumentũ in aliquo probetur falſum,totum quod in illo inſtrumento continetur, caret robore firmitatis, ſicut in teſte dicitur,qui ſimiliter publicum officium habet. 3.q.9.pura.ff.de ædil.edic. cum eiuſdem.de conſecr. diſt.4.cùm non liceat.licet autem dicta cuiuſquam ratione perſonæ niſi aliàs falſa probentur redargui non poſſunt de falſo, ſi tamen publica perſona accuſata & condemnata fuerit de falſo, & extunc inſtrumenta & dicta eius ratione perſonæ robore carebunt.ſ.de teſti.teſtimonium. Alij tamen dicunt quòd ſi in vno inſtrumento plura capitula ſunt connexa ſibi,& vnum eſſet acceſſoriũ alteri,vno caſſato, connexa & acceſſoria caſſantur,ſecùs ſi ſint diuerſa & ſeparata.arg.ff.de min.etiam.ff.de neg.geſt. cùm ac.2.q.7.§.eſt autem.circa ſi.Vel diſtingue vt ſ.de fi. inſtr.ex literis.primum dictum magis placet.

2 † In ſacramentis ſecùs eſt,quia ſacramenta ab hæreticis recepta,quò ad eſſentiam vera ſunt. 32.diſ.§. verum. Item effectum virtutis habent,vel proprias virtutes dignitatis habent, quia veneranda ſunt in ſe,& gratiam etiam conferunt,ſi qui illa ſcienter ſumant ab eo,quem non putant hæreticum. De Iuda enim conſtat,quòd fuit hæreticus.arg.1.q.1.eos qui. & tamen baptizati ab eo gratiam receperunt, nam aliàs peccaſſet, qui eum emiſit cùm aliis ad baptizandum,cùm ſic baptizati ab eo deciperentur.1.q.1. Chriſtus.& c.dedit. ad idem eſt, quod dicitur de infantibus.1.q.4.c.2.& 3. idem dicendum eſt, ſi coactè recipiat ſacramenta.1.q.1.dominus de cla. circa fin. & hoc intelligo coactione abſoluta vel abſtractiua, ſi enim cõditionalis eſſet coactio,peccaret nec gratiam reciperet.50.diſ.presbyteros.

3 † Item eſt neceſſe,quòd voluntatem habeat illud ſacramentum recipiendi,licet non ab hæretico,quia aliàs ſacramentum reciperet.ſ.de bap.maiores.Idẽ dicendum eſt ſpecialiter in ſacramento baptiſmi, ſcilicet,vt in articulo neceſſitatis, debeat recipi ab hæretico.32.diſ.§.verum.circa fin.Si autem aliter accedant ad ſacramenta hæreticorum,peccat qui accedit,nec recipit gratiam.1.q.1.etiam.& cap.ſeq. Et hoc ex ſola conſtitutione ex qua prohibitum eſt à talibus recipi ſacramẽta,quod ex eo apparet,quòd conſtitutio excipit baptiſmum in caſu neceſſitatis, vt dictum eſt, & ad idem.32.diſt. §.verum. nam cùm ſolus Deus gratiam conferat,non miniſter, non attenditur qualis ſit miniſter,niſi in eo qui ſciẽter contra conſtitutiones eccleſiæ recipit.Idem dicimus in omnibus præciſis,puta depoſitis, excommunicatis, & ſuſpenſis à collatione ſacramentorum,ſiue à iure, ſiue ab homine ſint ſuſpẽſi,quia ſi à talibus ſuſcipiantur ſacramẽta,cùm à collatione eorum priuati ſint, inobedientes ſunt,qui recipiunt ab eis,niſi ſit notorius fornicator & ſimoniacus,qui licet ſuſpenſi ſint à collatione ſacramentorũ,tamen in articulo mortis corpus Chriſti,& baptiſmum conferunt.32.diſ.§. verum.& etiam cùm à talibus licitum ſit hæc ſacramenta recipere,eis licitum erit tangere, non tamen conficere,nec credimus licitum ab huiuſmodi extremam vnctionem recipere,vel alia ſacramenta, nam cùm ſint generaliter prohibiti, & de his ſpecialiter concedatur conſequens intellectus patet & quod de cæteris negatur. 25.diſt. qualis. diuina autem ab eo audire debent,quãdiu tolerantur.8.q.vlt.nónne.ſed quòd conceditur his duobus ſuſpenſis,idem intelligo in omnibus ſuſpenſis,ſiue ſint ſuſpenſi à iure,ſiue ab homine,& fortè idem in depoſitis,cùm ſimilis ratio ſit in omnibus. C.de diuer.reſcrip.ſi libellum. ſed ſecùs in hæretico,vel excommunicato,à quibus corpus Chriſti in articulo mortis recipiendum non eſt.1.q.1.ſuperueniẽte.baptiſmum autem poſſunt ab eis recipere.Et hic eſt caſus,in quo licitè cõmunico cum excommunicatis,& hi dando baptiſmum non peccant,poſſet tamen dici,& non malè,ꝙ à ſuſpẽſis à iure toleratis omnia ſacramenta vbi nõ confertur executio, ſed gratia, vt in pœnitentia, extrema vnctione,& cæteris cõſimilibus licitè recipiantur,quia ſolus Deus ibi aliàs hoc operatur.ar.19.diſ.ſecundũ. 1.q.1.Iudas.vbi autem conferretur executio,vt in ordinibus,& vbi aliquid confertur ab ordinatore,non ſuſpenditur:vt ſuprà de ſimo.per tuas.vbi no.

4 † Executionem autem ordinis nullus ſuſpenſus dat,quia quod non habet,dare nõ poteſt.1.q.7.Daibertum.& ordinator eſt ille, qui dat executionem, quod ex eo apparet,quia dat ſibi ea, quæ ſunt ſigna executionis,ſcilicet planetam,ſtolam,& conſimilia. 23.diſ.per totum.& melius.11.q.3.epiſcopus.ſed per hoc videtur,quòd ſi archidiaconus qui dat ſubdiacono vrceolum.23.diſ.ſubdiaconus.ſit ſuſpẽſus,quia ſubdiaconus non habet executionẽ.Quod non credo,quia tantùm ab epiſcopo recipit executionem, non ab archidiacono.contra.de conſecr. diſ.4. Romanus.vbi dicitur,quòd paganus baptizat,& tamẽ baptiſmum non habet. Sed reſpon.quòd baptizans in baptiſmo nihil confert, ſed ſolus Deus. 19.diſtin. ſecundum. Sed plus placet nobis,quod no.infrà de ſchiſma.c.1.contra id quod dictum eſt,ignorantes & coactos recipere gratiam in ſacramentis hæreticorum, contra eſt. 32.diſt. §.verum. 1. q.1. etiam.& tribus ca.ſeq.vbi dicitur, quòd ibi gratia non conferetur.Sed reſpon. non conferri gratiam ſcienter recipientibus, vel ideò dicitur non conferri gratiam, quia poſtquam ſciunt, vel in baptizatis poſtquam facultatem habent per manus impoſitionem debẽt eccleſiæ reconciliari. 1.quæſt.4. cap.2.& 3. & niſi fecerint peccant,vel aliter,quia ſi ſacerdos bonus eſt, per eius meritum ſacramenta proſunt ſuſcipientibus,ſi autem eſt fictus eius meritum non prodeſt.1. q.1.per Eſaiam. Aliqui autem dicunt, quòd omnes ſuſpenſi occulti,vel à iure, executionem conferunt. de hoc no.infrà de ſchiſma.c.1.

CAP. V.

SI quis Episcopus. Extraneos. quia ex hoc præsumitur, quòd ecclesiam non diligebat, quando extraneos hæredes ecclesiæ præponebat, vel supple hæreticos. q. d. siue consanguineos, siue extraneos hæreticos hæredes instituat anathema sit.

CAP. VI.

IN eos qui.

CAP. VII.

CVM Christus.

CAP. VIII.

SIcut ait beatus Leo. Defensores. hodie quo ad omnes iste canon latæ est sententiæ & non in partibus Tholosæ tantùm.

SVMMARIVM.

1 Cùm moritur quis: ad quem transferatur potestas faciendi ea, quæ ipse faciebat.
2 Ad quem spectet determinare de articulis fidei.
3 Potest Papa de laicis statuere.

CAP. IX.

1 AD abolendam. Clerici. repete quæ diximus suprà de ma. & obed. his. † Vacante. mortuo aliquo, si vis scire ad quem transfertur potestas faciendi ea, quæ faciebat antequam successorem habeat. not. quia si ea per se solum faciebat, sicut iurisdictionem & consilia, & hoc faciet ille, à quo ea habeat, vt si erat archidiaconus, qui recipit iurisdictionem ab episcopo vicem eius gerit. sup. de offic. archid. c. 1. episcopus eo mortuo eius iurisdictionem exercebit. arg. suprà de ma. & obed. his. & hîc. suprà de inst. cùm venissent.

Et hæc sunt vera, si necesse, vel vtile est hoc expediri, antequam successor detur alioquin successori seruabit. ff. de iud. mortuo. C. de iud. properandum. §. si autem. maximè si in proximo successor sit futurus. ff. de ma. vin. l. penult. §. fi. & si capitulo concessit episcopus eligere archidiac. quia per hoc videtur capitulo concessisse, quòd eidem archidiacono iura archidiaconalia conferat, eo mortuo, ad capitulum deuoluetur prædicta potestas. Si autem aliqua faciat pro se, quæ non ab aliquo sunt collata, sed suo iure faciat, vt si archid. fundasset ecclesiam de bonis archidiaconi, non capituli, tunc hæc potestas nõ deuoluitur ad capitulum. suprà de concess. præb. c. nulla. sed ad successorem tantum. Si autem aliqua habeat ab vno, & alia ab alio, cuique in eis quæ ab eo tenet, deuoluetur prædicta potestas, sicut est videre in clerico habente bona hæreditaria, vbi debent succedere hæredes legitimi, & bona ecclesiastica, vbi debet succedere ecclesia. suprà de test. relatum. 12. q. 3. & 4. per totum. Item episcopus & capitulum sunt vnum corpus, cuius caput est episcopus. arg. infrà de verb. sig. cùm clerici. & cùm inter eos dicatur spirituale coniugium contrahi. supra de test. requisisti. §. pen. dicimus quod ea, quæ ad episcopum pertinent suo iure, sicut est iurisdictio & confirmatio prælatorum, quam habet hoc ipso, quòd est episcopus ad capitulum deuoluetur ipso iure. s. de maio. & obed. cùm olim. Si autem cum aliis exercebat aliquid, nõ ad subditos vel superiores, sed ad socios eiusdem collegij deuoluitur potestas. 65. dist. c. vlt. arg. C. quãdo non pe. par. l. 1. Idem fortè dicendum in absente, siue ex iusta causa, siue ex iniusta absit. In negligente autem dic, vt no. hîc. de ma. & obed. cùm olim.

2 † Hæreticos. id est, in hæresim iam damnatam & indubitatam incidentes, aliàs enim si de articulis fidei dubitatio oriretur, & dubium esset quis benè, vel male diceret, hoc sola Romana ecclesia determinat. 24. q. 1. quoties. 17. dis. multis audientia. q. d. non proderit eis, si dicant se velle hæresim abiurare.

3 Committens. not. Papam posse statuere de laicis, sed hoc est propter crimen. s. suprà de iud. ita. Alij dicunt ideò hæc statuta valere, quia princeps præsens fuit. Exempti. vt templarij.

CAP. X.

VErgentis. Per censu. eccles. Not iudices seculares cogi facere iusticiam. 23. q. 5. administratores.

CAP. XI.

SI aduersus. Nos. examine. & malè faciunt qui ligãt.

CAP. XII.

CVm ex iniuncto. Testimonium. scilicet, quòd missus sit eo modo, quo scriptura pręcipit, scilicet, ab eo qui habet potestatem constituendi, & mittendi prædicatores, vel, id est, nisi doceat de se prophetatum, per aliquem Prophetam, vt Ioan. hîc ostendit.

SVMMARIVM.

1 Clericus pro hæresi depositus, statim est relinquendus seculari potestati.
2 Abbas seu collegium potestatem habet concedendi alicui licentiam prædicandi.

CAP. XIII.

1 EXcommunicamus. Excommunicantur. hæretici. relinquantur. pœna damnatorum de hæresi. † Not. pro hæresi clericum depositum, statim seculari potestati relinquendum, qui si pœnitere vult, est perpetuò carcerandus. infrà eod. c. penult. Secundus casus est, si propter calumniam, vel contumeliam illatam episcopo sit depositus. 11. q. 1. si quis sa. Tertius est in crimine falsi. infrà de fal. ad fal. aliàs autem clericus depositus tuendus est per ecclesiam. 81. dis. dictum. nisi sit incorrigibilis. suprà de iudi. cùm nõ ab homine. Confiscentur. corrigitur lex, quæ defert bona cognatis. C. de hær. idem de Nestor. Qui autem. qualiter procedatur contra suspectos de hæresi. Moueatur. Iuramentum potentum, & dominorum contra hæreticos. Si vero. pœnitentia dominorum non purgantium terram suam de hæreticis. Catholici. Indulgentia cruce signatorum contra hæreticos. Credentes. pœna credentium receptorum fautorum & eorum qui propter suspicionem de hæresi excommunicati per annũ in excommunicatione perseuerant, Regulare. supple non pręsumant talibus tradere ecclesiastica sacramenta. quia vero. prohibitio pręedicationis sine authoritate superioris.

2 † Ab apo. se. non ergo abbas, vel collegium habet potestatem concedendi alicui licentiam pręedicandi secùs dicerem in licentia celebrandi missam, vel alia officia, quam quilibet sacerdos cõcedere potest dummodò certum sit eum esse sacerdotem. vt not. sup. de cle. pere. quia ibi non est tantùm periculum sicut posset dici, quòd postquam aliquis habet officium vel potestatem prædicandi à proprio episcopo, vt sunt prælati ecclesiarum, & doctores Theologiæ approbati per eum, ad quem pertinet. Vel etiã quilibet alij, quibus hoc conceditur specialiter vel generaliter, quòd quilibet sacerdos habens curam animarum, potest ei dare licentiam prædicandi suis ouibus. Item no. quòd licet hoc sit generale, quòd soli episcopi possint dare licentiam prædicandi, de speciali tamen priuilegio quandoque & aliis conceditur, sicut fratribus prædicatoribus, & minoribus, & etiam quibusdam aliis. sup. de iud. quam sit. Adiicimus. scilicet, visitatio & persecutio cõtra hæreticos Si qui. pœna nolentium iuuare. Volumus. pœnitentia episcoporum non prosequentium hæreticos.

CAP.

CAP. XIIII.

Sicut in vno corpore.

CAP. XV.

Excommunicamus. *Redire*. supra, eodem ad abolendam. §.1. *Arcere*. arg. contra C. de pœ. incredibile. sed dic hoc speciale in hæreticis.

SVMMARIVM.

1 *Bona hæreticorum ante damnationem non confiscantur.*

CAP. XVI.

Absolutos. Quia indistinctè loquitur, intelligo & post satisfactionem, in aliis secùs. 15. q. 6. nos. supra, de ele. cum dile. nisi sententia feratur super absolutione talium, quia tũc etiam in aliis post absolutionem non reuerteretur ad eius fidelitatem. arg. suprà, de diuor. de illa. *Manifestè*. secùs si occultè. arg. sup. de simo. c. vlt. 11. q. 3. c. 3. & c. Iulianus. ibi loquitur de apostata tolerato. *Tenebantur*. in prædictis, secùs si iurasset ei persoluere debitum, arg. infra, de sen. exc. si verè. & no. est de hac materia. 15. q. 6. nos iuratos. Est etiam ibi argum. quòd bona hæreticorũ ante damnationem non confiscantur. sup. eo. excommunicamus. §. 1. posset tamen dici quod nullum debitum eis solui posset.

DE SCHISMATICIS.

TIT. VIII.

SVMMARIVM.

1 *Schismatici qui dicantur, & an conferant vel accipiant ordines, & in num. 2.*
3 *Irregularitas ordinatoris vel ordinati, an ĩpediat executionẽ.*
4 *Excommunicati minori excommunicatione conferunt sacramenta, & eorum executionem.*
Suspensus an & quando habeat executionem sui officii.

CAP. I.

1 Qvod à prædecessore. † Largè dicuntur schismatici, quilibet criminosi. 1. q. 1. sacerdotes. 24. q. 3. sectandum. itaque & hi nõ tenentur his pœnitentiis. Aliquantulum minus largè schismatici dicuntur excommunicati. 24. q. 3. apostolicæ. tam sacerdos. de excommunicationis. ex quibus aliqui sunt qui non peccant in excommunicatione manentes. infrà, de senten. excom. inquisitioni. de his no. sup. de excep. exceptionem. Strictè dicuntur schismatici, qui diuisi ab vnitate Romanæ ecclesiæ, conantur suos episcopos, & presbyteros facere, & suas constitutiones. 7. q. 1. Nouatianus. & contemnunt constitutiones ecclesiæ. 19. dist. nulli. Idem dico, etiam si velint contra episcopum aliquando assurgere, & episcopatum tenere, & suos sacerdotes facere. 7. q. 1. scire. 24. q. 3. inter schisma. & in his habet locum hæc decre. nam excommunicati sunt, vt hæretici: vt hîc.

Alij tamen dicunt cõtra in episcopis schismaticis contra alios episcopos tantùm. Dicũtur etiam schismatici, qui cõiurationes vel conspirationes faciunt contra episcopos vel prælatos, & hi non sunt suspensi ipso iure, sed suspendendi, & horum ordinationes non sunt irritæ, sed ipsi deponendi sunt. 11. q. 1. coniurationum. & 4. c. sequentibus. Si autem aliqui de aliqua relicita coniurarent, puta de non obediendo alicui hæretico, vel etiam vt essent magis securi, quod inuicem se non proderent de facienda accusatione alicuius hæretici vel perniciosi prelati, fortè malum non esset. 16. quæstio. 7. sanè. semper tamen præsumitur contra coniuratores. 11. quest. si qui clerici. & maximè si coniurent in perpetuum, vel generaliter, nã si contra potentem & diffamatum coniurarent, aliqui non mali, sed boni viri crederem licere. *Hæresiarchis*. id est, schismaticis. *Ordinatis*. & idem de ordinatis ab hæresiarchis, vel schismaticis in infinitum, nã cùm non habeant executionem, aliis dare non possunt. 1. q. 7. Daibertum.

2 † *Irritas*. quo ad executionem, ordines enim benè accipiunt, vt no. suprà, de hæreticis. cap. 2. executionem autem schismatici isti non conferunt, quia excommunicati sunt ipso iure, cùm hæretici nominentur, vt hîc, & 24. quæstio. 1. alienus. & quæstio. 3. inter. & hæretici ipso iure excommunicati sunt. suprà, de hæreti. excommunicamus. 24. questio. 1. cap. 2. quidam tamen dicunt, quòd tales non sunt excommunicati, sed excommunicandi tantùm. 23. di. in nomine. in fi. vbi dicitur damnetur, & hi à Papa Alex. excommunicati fuerunt. † Illi autem schismatici, qui ab vnione ecclesiæ recedunt, vt Græci, benè sunt excommunicati ipso iure, vt in præcedentibus c. & 19. di. nulli. Nos dicimus, quòd propter nullum peccatum, quod sit in ordinatore, vel ordinato impeditur quominus recipiat ordinatus executionem in habitu, licet exequi non debeat ordinator, vel ordinatus ordinem suum, quia ligatam habet executionem nexibus iuris, quod censent tali crimine irretitum forè irregularem, sicut apparet in homicida, qui benè in ordinatione sua recepit ordinis executionem, & etiam dat, sed tamen ligata est per constitutionem, quæ dicit homicidam irregularem. sup. de tempori. ordi. c. vlti. & ita propter prædictam constitutionem ligata est executio eius, ita quòd per nullã pœnitentiam potest sine peccato celebrare, nisi secum per Papam fuerit dispensatum, sed tamen confert ordinis executionem & dignitatis, & etiam recipit vt exequatur quando erit dignus. Alij autem criminosi, vel adulteri, fures, periuri, & huiusmodi, licet ꝓpter peccatũ nõ debeãt celebrare, ꝙ diu sunt in peccato, tamẽ nexib. cõstitutionũ non habẽt ligatã executionem suiordinis, quin quandocunque egerint pœnitẽtiam, sine alia reconciliatione liceat exequi suum ordinem, salua tamẽ distinctione, quam not. sup. de temp. or. ex tenore.

3 † Idem dicendum videtur de irregularitate ordinatoris, vel ordinati, quod non impedit executionẽ, quin cõferatur habitu & exercitio. arg. 56. di. apostolica. canon. & c. vl. ꝫ. de renunc. nisi cũ. §. personæ. Idẽ dicendũ videtur & de infamia, nam simoniaci etiam in beneficio sunt infames. C. de epis. si quenq̃. §. vl. & tamen executionem conferũt. ꝫ. de simo. per tuas. & hoc dicendum videtur de excommunicatis occultis & de omnibus aliis prędictis, quod quãdiu tolerãtur ab ecclesia executionem ordinum conferunt. arg. 6. q. 2. c. 2. & 3. q. 1. epis. & etiam tales recipiunt executionem, licet ligatam, vt dictũ est de homicida, si sunt indigni. de conse. di. 2. nõ ꝓhibeat. Nec est cõtra. 9. q. 1. c. 1. & 3. ꝫ. de epis. qui renunc. epis. c. 2. quia ibi loquitur, quãdo ꝑ sententiã vel renũciationẽ nõ habebãt executionẽ, nec tolerabãtur ab ecclesia, & ideò aliis eã dare nõ poterãt. Hic autem plus est in excommunicatis, quod etiã si tolerentur, dũmodo probari possit, si vocẽt aliquẽ ad ordines, vel alia sacramẽta, potest eis dici, non recipiã hoc à te, quia es excommunicatus, vnde tibi participandum non est, & ex hac causa legitima est appellatio, secùs autem esset in aliis, puta irregularibus infamibus, & aliis prædictis, & quia non esset contra eos admittenda talis exceptio, non recipiam hoc à te, quia es irregularis, sufficit enim quod toleretur. octaua. quæstione. si nónne. Ratio autem diuersitatis est, quia huiusmodi excommu-

excommunicatis communicari non poteſt ſine periculo,ſed in aliis ſecùs.Idem,quod de excommunicatis diximus,dicendum eſt de notorio fornicatore,& ſimoniaco,& hoc eſt ea ratione,quia ab eorũ obedientia ſua authoritate recedere licet.32.di.§.verum.ſuſpenſi ab officio,& à collatione ſacramentorum per ſententiam hominis.Item depoſiti propter crimen,quia ab officio remouentur, ſine quo ordines non conferuntur.81.di.maximi.& ar.ea.di.ſi quis clerici.& c.ſi quis presbyt.Item qui renunciauerũt loco & ordini epiſcopali.ſupra,de or.ab epiſ.c.1. omnes iſti non conferunt executionem.Item remoti ab eccleſia,vel adminiſtratione,vt quidam dicunt, ſed melius videtur,quòd licet remoueatur ab eccleſia, niſi ſuſpendatur ab ordine,vel officio,non eſt ſuſpenſus,& benè conferret executionem,licet peccet, ſicut videmus in renunciante loco, quia niſi renũciet ordini,executionem retinet, quia de alterius mandato ordinare poteſt.ſup.de or.ab epiſ.c.1.Item omnes qui à ſuſpenſis per ſententiam hominis vel cæteris,qui executionem non habent,ordinati ſunt,vel ab ordinatis ab eis in infinitum executionem non recipiunt,vt hîc,niſi per manus impoſitionem vel diſpenſationem fuerint reconciliati.Et quicquid alij dicant,non videmus aliam rationem,quare non dẽt vel recipiant executionem,niſi quia ſic conſtitutum eſt.32.di.§.verum.ſuper charactere autem,vel gratia Dei conferenda,quæ non ſunt in poteſtate Papæ,nihil ſtatuere potuit ſuper non peccantes.

4 † Excommunicati autem minori excommunicatione propter participationem ſacramentorum, licet ſint ſuſpenſi participatione,id eſt,perceptione ſacramentorum,non tamen collatione,& ideò omnia ſacramenta,& eorum executionem conferunt.infra de cle.excom.mi.ſi ce.§.ſi.intruſi autem,licet ſint ineligibiles,& ſuſpendendi non tamen ſunt ſuſpenſi ipſo iure.Arg.contra.62.di.c.2.ſed dic quòd ibi loquitur,quando prælatus intruſus non poteſt ſubditis quibus per intruſionem datus eſt prælatus conferre ſacramenta,& conferendo non confert executionẽ, non quia ſit ſuſpenſus,ſed quia non ſuis ſubditis,nõ poteſt executionem conferre.† *Irritas*.hæc plus placent,quam quæ not.ſuprà,de ſimo.per tuas.& ſupra, de hære.fraternitatis.Sed contra nos eſt.1.q.1.ſi quis à ſimonia.vbi dicit,quòd ſi quis eſt ordinatus à ſimoniaco tamen de miſericordia ſuſtinetur.So.ibi loquitur de notorio ſimoniaco,& hoc apparet per id, ꝙ ſequitur in eo.c.niſi probauerit ſe ignoraſſe eos ſimoniacos,quia nullo modo cogeretur probare ignorantiam,niſi præſumptio eſſet contra eos, quia non licebat eis ignorare,quòd alij ſciebant.Sed contra nos eſt quòd in eo.c.ſcilicet,quòd tunc pro catholicis habebantur,ex quo apparet, quod eorum ſimonia non erat notoria.Sol.non dicit quòd non haberentur pro ſimoniacis,ſed pro hæreticis,& vult hoc dicere illud c.quòd ſiue eſſent notorij ſimoniaci,ſiue damnati hæretici,quòd non eſt cum eis diſpenſandum,niſi probarent ſe ignoraſſe eos ſimoniacos.Hoc autem ſcitote,quod ſi contrarium diceretur,ſcilicet,quòd omnis ſuſpenſus ab homine, vel à iure,etiam ignorans non habet executionem ſui ordinis,nec eam poteſt aliis dare,nec ordinati etiã ab eis poſſunt in infinitum licentiam ordinandi aliis dare,intolerabiles abſurditates & infinitæ ſequeretur,vix enim eſſet aliquis,qui haberet ordinis executionem.Item ſi prælatus meus eſt homicida, vel excommunicatus,ita quod nullus ſcit,niſi ordinandus,& neceſsitas requirit,quòd ordinetur,nunquid recuſabit ordinationem huius ſuſpenſi,abſit. 6. q.2. c.2.& 3.Item quomodo Chriſtus miſiſſet Iudam, ſi vellet,quòd occulti ſuſpenſi,non haberent executionem ſui offi.& in hac opi.fuit Hug.& Mar.Hiſpanus vt no.1.q.1.ſi quis à ſi.& c.reperiũtur.Imò plus dicũt aliqui,quòd etiam ſi ſit nominatim excommunicatus,vel damnatus hæreticus,vel depoſitus,tamen ordinatus ab eis ignoranter recipit non tantum ordinem,ſed etiam ordinis executionem,& hoc expreſsè videtur dicere.c.9.q.1.ordinationes.hoc etiam ipſum probatur ratione,quia ordinator nihil confert in ordinatione,ſed ſolus Deus.32.di.§.verum.non enim dubium eſt,quòd recepit ordinem, ergo recepit poteſtatem ea faciendi,quæ pertinent ad illum ordinem,quia ordo eſt ſacrum ſignaculum,quo cõfertur poteſtas ſpiritualis, & officium faciendi ea, quæ pertinent ad illum ordinem,ergo iſte ordinatus habet poteſtatem exequẽdi ſuum officium,niſi propter aliam cauſam impediatur.Probatur autem, ꝙ ſemper etiam à præciſo hæretico & excommunicato,& etiam hoc ſciens recipit executionem, quia ſecundum omnes ſi conficiat corpus Chriſti confectũ erit,& ſi ordinet ordinatus erit, ſed benè fatemur, quòd peccat exequendo ordinem,nec inuenietis capitula antiqua,quæ priuent ordinatos huiuſmodi, niſi ſciuerint,ſic enim loquuntur. c.1.q.1. qui perfectionem.ventum.32.di.§.porrò.Item cùm hæc pœna non ſit impoſita à iure naturali,imò ius naturale vult,quòd ſolus Deus in collatione operetur,quare vicarius Chriſti immeritam iniungeret pœnitentiã ignorantibus,licet enim ex cauſa decreuerit penitẽtiam ſcientibus contra cõtẽptũ, tamẽ iniuſtum eſt imponere pœnã ignorantibus ſine cauſa,ſed decre. noua.ſup.de epi.qui renũc.c.ſi.dicit contra, ſcilicet, quòd ordinatus ignoranter ab excommunicato,indiget diſpenſatione,ſed certè cum illa decre.ſi intelligatur,vt iacet,ſit contra antiqua iura,& contra naturalem æquitatem debet recipere ſanum intellectum,quia non eſt præſumendum,quòd & iura alia, & naturalem æquitatem voluerit vno verbo tollere ſuprà,de elect.eccleſia veſtra.

Intellige ergo decre.quando ignorantia erat ſupina, ſed & huic expoſitioni videtur contradicere, ſup.de epi.qui renunc.epi.c.1.vbi dicitur,quòd ſi nõ ſit ſupina ignorantia,quòd poteſt epiſcopus diſpenſare,ſed dic illud ideò eſſe,quia non poteſt eſſe ſine ſuſpicione ſcientiæ,poſtquam manifeſtè renunciaret,nec probabat contra,quia ſi probaſſet, nunquã eſſet neceſſaria diſpenſatio.9.q.1.ordinationes. poteſt tamen dici,quòd iuſta cauſa fuit ſtatuendi nouum ius contra naturalem æquitatem, nec in tam notoriis factis,ſicut eſt contra renunciantes, & contra nominatim excommunicatos & præciſos,nullus admitteretur ad executionem ſine diſpenſatione, nec illud videtur,quòd poteſtas exequendi tollatur omnibus ordinatis ab eis in infinitum,quia non extenditur,niſi ad ordinatos à pręciſis nominatim,nec etiam extenditur ad alios ignorantes.de hoc no.ſupra,de epi.qui renunc.epiſ.c.1.*careant*.no.ſuprà,de elect.nihil.Quid ſi aliqua quæſiuit nomine eccle. arg. quod valeat.C.de legi.quod fauore.

CAP. II.

F*raternitati.Perſona*.Nam ſchiſmaticus etiam receptus in honore ſuo cum ordinato à ſe,diſpenſare non poteſt.argumentũ.1.q.5.præſentium.

DE APOSTATIS & reiterantibus baptiſma.

TIT. IX.

SVMMARIVM.

1 *Quotuplex ſit apoſtaſia, & qualiter puniatur apoſtata. in num.2.*

nume.2.

2 Psalmista & lector, an gaudeant priuilegio clericali. Et quã do tale priuilegium amittatur.

CAP. I.

1 PRAETEREA. clerici. † Triplex est apostasia, prima perfidiæ, scilicet, quando quis recedit à fide. 2. q. 7. nõ potest. Secũda inobedientiæ. s. quando transgreditur præceptum prælati, vel sacris canonibus non obedit. 3. q. 4. alieni. s. de ma. & si quis. tamen obediendũ credit, alioquin est hæreticus & schismaticus. 19. di. nulli. Tertia irregularitatis. s. cùm quis à statu sumptæ religionis recedit, de qua hîc. j. c. vl. & no. s. de temp. or. ex parte. Hoc autem fit multis modis dimittendo tonsuram, vel coronam, accipiendo vxorẽ abiiciendo religionis vestem vel clericalem, redeũdo ad seculũ. 20. q. 3. c. 1. 3. & 3. 27. q. 1. omnes. & hîc. c. 1.

2 †Apostata perfidiæ punitur & destituitur, vt hæreticus, q. a in veritate hæreticus & excõmunicatus est. Apostata inobediẽtiæ, id est, qui nõ obedit prælato, vel canonibus, repellitur ab accusatione & testimonio, & excõmunicatur, & etiam deponitur, & iudici seculari aliquãdo traditur. 3. q. 4. si quis à suo. 11. q. 3. si autẽ vobis. Apostata irregularitatis easdẽ pœnas patitur. 16. q. 1. le. 50. di. c. vl. 21. q. 5. c. si quis à proprio. & etiamsi non se emendauerit post monitionem caret priuilegio clericali. vt no. j.† Item no. H. dixit ꝙ nedum alij, sed etiam psalmista & lector semper gaudebũt priuilegio clericali, & vlterius nõ possunt viuere seculariter, nec fieri milites. 21. q. 3. eos Sed alij contradicunt, cum quibus & nos sentimus distinguentes, si sumpsit aliquid penitus contrarium ordini, vt si accepit secũdam vxorem, vel fecit se militẽ, & seua exercuerit, tunc priuatur omni pruilegio clericali. 84. dist. quisquis. Si verò non fecit penitus aliquid contrariũ ordini. s. ducendo virginem, vel fiendo miles, dummodò non exerceat seua, potest viuere clericaliter & priuilegio clericali gaudere. 31. dist. seriatim. si qui verò. Sed si velit viuere seculariter negotiando, tabernam tenendo, tunc nullo gaudebit priuilegio. s. de cle. coniu. Ioannes. & c. seq. Alij tamen dicunt, quòd gaudebit priuilegio canonis, si quis suadente, quòd in fauorem ordinis clericorum est introductum, & ideò illi renunciare non potest. s. de fo. compe. si diligenti. & hoc satis verum credo, antequam moneatur, sed postea non gaudebit, sed in omnibus laicaliter se habebit. cap. autem 20. q. 3. eos. Non ob. quia loquitur de constitutis in sacris ordinibus, quod ex eo apparet, quod in eodem. c. dicit, eos qui semel taxati fuerunt, ante ordinem taxari non possunt. Item ex fine eiusdem. c. hoc apparet, vbi dicitur, quòd coguntur redire ad ordinem, quòd non fieret, si in sacris non essent, & secundum præmissam distinctionem erit de foro seculari, vel clericali, nisi contradicat cõsuetudo quę iurisdictionem tribuit. C. de emam. licet. *Clerici.* de religiosis loquitur. vel de constitutis in sacris ordinibus. *Liberari.* j. de sen. excom. si verò. 2. contra. Sol. hîc loquitur, quando per omnia habebant se vt laici. illud quando dimissa corona in allis agebant vt clerici, vel etiam causa leuitatis. Vel hoc non negatur, quãdo capientes tales sint excommunicati, sed quòd talibus clericis per ecclesiam non succurrebatur, vel illud habet locum, quando non est monitus, quòd habitum portet, hîc autem quando est monitus. j. de sent. exc. in audientia. prima solutio probatur. j. de priuil. ex parte tua.

CAP. II.

EX *literarum tuarum. Publicum.* repete. quę diximus suprà, de temp. ordi. ex tenore.

SVMMARIVM.

1 *Apostatare non dicitur is, qui non est in sacris ordinibus constitutus, & clericatum dimittat.*

CAP. III.

TVAE *fraternitatis. De apostasiæ crimine.* hæc decre. loquitur, quando constabat aliquem clericalem habitum deposuisse, & cùm esset monitus, quòd resumeret. Respon. quòd hoc ei licebat cùm esset in minoribus constitutus, econtrà, diceba tur, constat quòd habitum dimisit, & fama est quòd erat in sacris ordinibus constitutus, vel quòd erat canonicus regularis, vnde statim vel habitum resumere, vel se purgare debebat, & dominus Papa pro hoc vltimo propter infamiam sententiat. Fatemur tamen quòd non in sacris ordinibus constituti, non dicuntur apostatare, si clericatum dimittunt. s. de vita & ho. cle. c. ex literis. s. de cleri. coniu. Ioannes. 84. distinct. quisquis.

CAP. IIII.

QVidam. *Ritus.* fortè in obseruationibus festiuitatum, vel in discernendis cibariis.

CAP. V.

A NOBIS. *expellit Apostatis.* quòd relicto habitu religionis viuunt seculariter, si autem apostatarent deuiando à fide, punirentur vt hæretici. s. de hereti. excommunicamus. §. 1. si autem per inobedientiã apostatarent, puniretur: vt 19. di. nulli.

CAP. VI.

COnsultationi. *In apostasia.* si antequam sumeret dimitteret apostasiam, & reconciliatus postea reciperet ordinem, sine dispensatione in eo remaneret.

DE HIS QVI FILIOS occiderunt.

TIT. X.

CAP. I.

VEniens ad nos M.

CAP. II.

INtelleximus quod M.

CAP. III.

DE infantibus autem.

DE INFANTIBVS ET languidis expositis.

TIT. XI.

SVMMARIVM.

1 *Infans expositus an & quando sit restituendus.*

CAP. I.

1 SI à patre. *Sciente.* Nam si aliquo ignorante, vel inuito expositus esset, nihil ei præiudicaret, imò eum restitutis expẽsis repetere posset. C. e. l. 1. *Infans.* secùs in non infante, nisi sit languidus. C. de la. lib. tol. l. 1. §. si scimus. *Seruus.* idem de colono, si autem non exponitur seruus, sed denegantur ei alimenta, siue sit infans, siue maior, non eripitur in libertatem, sed pro derelicto haberi videtur. ff. pro derelicto. l. vlti. & ideò occupanti conceditur. *Vendicare.* C. eo. l. vlti. nisi illum qui est. ff. de nup. patrem.

DE HOMICIDIO VOLUNtario vel casuali.

TIT. XII.

CAP. I.

SI quis Per industriam. *Et per insidias.* & pro. id est, qualis est publicus latro, qui insidiatur stratis, qui non gaudet immunitate ecclesiæ. supra, de immu. eccle. inter alia. vel loquitur de altari vet. Testamen. quod non erat eius authoritatis, cuius sunt nostra altaria.

CAP. II.

INterfecisti. *A thoro.* vxoris, cui tamē debet reddere debitum. 33. quæstio. 4. §. vlti. *Gladio.* hoc prohibetur cuique pœnitenti. 34. quęstio. 2. admonere. de pœni. dis. secunda. dolēdum. *Meditatione.* si casu. 23. quęstio. 5. de occidendis. *Fecerit.* casu fortuito, vel hic loquitur dispensatiuè.

CAP. III.

SI perfodiens. *Nocte.* id est, furtim domum intrans, hîc licet immunis sit à peccato irregularis tamē est. *Intelligitur.* incipiunt verba August. *discernere.* ff. ad. l. Aquil. itaque. §. lex. ff. ad. l. Cor. de sicar. fur. *Defenderit.* & pręuenire eum possum in occidendo. C. ad leg. Cor. de sica. l. 2. & 3.

CAP. IIII.

CVM iuramento. *Repudiaturus.* ff. so. ma. si constante. §. tertio.

CAP. V.

SI quis homicida. De hoc no. infrà, eodem sicut ex literarum.

SVMMARIVM.

1 *Tenetur is, qui bona alterius occupauit ad illorum restitutionem.*

Consiliarius an & quando teneatur de rapina.

3 *Ad quid teneatur is, cuius consilio aliqua facta est rapina, vel deuastatio. & vide de hac materia multa vsque ad numer. quint.*

Consilium & auxilium quomodo differant.

CAP. VI.

SICVT dignum. *illi autem.* pœnitentia illorum quia animum habuerunt occidendi, feriendi & capiendi. *manum.* id est, licet manus in eo non inicerint. *illi etiam.* pœnitentia prohibētium vim fieri occisoribus. *Qui vero.* pœnitentia incitantium regem ad odium. *Hi quoque.* pœnitentia custodientium sarcinas occisorum. *Eos insuper.* pœnitentia occupantium spolia sancti viri, vel suorum.

1 † *Occupauerunt.* solummodò occupata à se, restituere tenentur, quia non fuerunt culpabiles in occupationibus, quas alij fecerunt, licet simul concurrerent in rapinis faciēdis, si autem in eis culpabiles fuissent, tunc distinguendum est, an consilio fuerint culpabiles, scilicet quia consuluerunt aliis quod raperent, & tunc tenentur insolidum consiliatores, ꝙ ex eo apparet, quia dolo & consilio suo hoc damnum sensit. argumentum. ff. de do. quod sicut. & l. cū quis. & licet. vi bo. rap. vel interdicto vnde vi, non possit quis conueniri de consilio, tamen si non sit contra quem intentantur istæ actiones, vel propter defectum probationum, vel propter timorem, vel propter aliam causam in defectum contra hunc consiliarium, competet actio de dolo. arg. ff. de do. l. 1. Imò plus videtur, secundum consilium animę, ꝙ etiam si benè haberet actiones contra alios, sed eas nollet exercere, siue ex iusta causa, siue ex iniusta, quod consiliarius in hoc casu satisfacere debet, nisi liberaliter raptus dimitteret raptori, nam tunc credo consiliatorem liberatum, quia liberatus est ille, qui primò & principaliter tenebatur, & qui res habuerat, sed si consiliarius absolutus esset per spoliatum, non crederem liberatos alios ad quos res peruenerunt, nisi expressè intellexerit eos liberare, nec etiam illum, qui rapinam fecit, etiam si de rapina nihil habuerit, quia naturaliter & de iure diuino conueniens est, quòd sublato principali, tollatur accessorium, sed non econuerso. s. de consti. translato. Imò plus dicimus, quod etiā si liberaliter liberetur principaliter raptor, non propter hoc liberatur consiliarius, quin debeat restituere, si quid ad eum peruenerit de rapina, nisi alius pro eo satisfecisset, nam in hoc casu in consilio animæ dicendum est cōsiliario, ꝙ satisfaciat illi principali, qui pro eo satisfecit non offenso, cui iam satisfactum est, secùs autem fieret in iudicio. Si verò non dedit consilium de rapina facienda, sed iuit cum raptore non vt iuuaret ad rapinam quam dissuaserat, sed vt iuuaret eū, ne lædi posset ab aliquo, tunc si raptor est inuentus in rapina, ille qui iuit vt personā solam liberaret sine rebus, nō tenetur ad restitutionem alicuius rei, quia nulla res ablata est. Si verò aliquas res asportasset, tunc tenetur quia opem dedit ad rapinam, & si non consiliū, dummodò sine eo non potuisset res asportasse, quia si sine eo asportauit, sed tamen aliàs dānum dedit, tunc nullo modo tenetur iste, qui dissuasit rapinam, sed tantùm iuit vt personam liberaret, nisi fortè raptor nullatenus iuisset, nisi alterius comitatum haberet, nam in isto casu semper tenetur, quia & si dissuaserat, tamen opem præstat, vel facto consuluit.

☞ †Sed quid si multi comitati sunt aliquem ad faciēdam rapinam, vel deuastationem aliquarum rerum, & volentes ei præstare opem in deuastatione, vel ad defensionem suam, ne lædi posset, vel ibant vt impedirent aduersarios, & vt compescerent si vellent pro

2 hibere rapinam vel deuastationem. †Ad hoc respondemus, ꝙ si iuerunt vt iuuarent ad rapinam, non tenentur in consilio animæ, nisi de rapina, quàm ipse fecit, vel quæ eius auxilio est facta & ideò si multa rapuit, vel deuastauit istæ principalis raptor sine auxilio alterius, quæ etiam rapuisset, vel deuastasset, etiam si eum comitatus nō fuisset, in nullo tenetur, quia nec facto, nec consilio rapinam, vel vastum istud fecit, licet ad hoc iuit vt faceret hoc saluo, quia & de aliis vastis, quæ non essent facta si ipse cum aliis non fuisset tenetur in virilem portionem, si eius & aliorum timore fecerunt, alij vastum. Et est ratio diuersitatis inter consilium & auxilium, quia auxilium restringitur tantùm ad illa, in quibus auxilium præstitit, sed consilium euagatur ad omnia damna.

3 †Sed si nullius timore dimissa est rapina, vel vastū, sed timore omnium simul, tunc singuli pro singulis dandis tenentur insolidum, quia quilibet in quolibet damno opem dedit. Alij tamen in hoc casu dicunt melius, vt videtur, quòd tantum pro portione sua tenetur quilibet pro virili parte, ita tamen quod habeatur æstimatio eorū vt qui strenuior est, & qui maiorem timorem incussit aduersarijs, in plus teneatur. Si autem iuit tantùm, vt defenderet eos, tūc sicut dictum est in nihilo tenetur, dūmodò hoc certum sit aduersariis, quia si aduersarij crederent, ꝙ in auxilium raptorum uenissent, & propter hoc nō auderent defendere rapinam, probabilis dicitur præsumptio eorum, & in hoc casu benè tenentur, sicut si iuissent, vt rapinæ auxilium præberent.

Et idem

4 †Et idem dicimus de illis qui vadunt causa pacificandi, quia hoc ipsum aduersariis significare debent, aliàs videtur esse culpabiles, si aduersariis probabiliter dimittant timore eorum, quòd suas res nõ defendant. Si autem fuerunt cum raptore, vt prohiberent aduersarios impedire vastantes & raptores, tamen sine dubio tenentur insolidum, sicut ipsi raptores. s. eod. c. §. 1. Si autem culpa vel negligentia sua dedit quis damnum, vt si non benè cohibuit ignem, ne ad domos aliorum vagaretur, tunc tenetur actione l. Aquil. ff. ad l. Aquil. qui occidit. §. in hac.

5 †Sed tamen in foro pœnitentiali non videtur [a], a quòd teneatur ad emendam damni, & pœna est ei imponenda de negligentia, non pœna de damno. argumentum. 15. quæstio. 2. inebriauerunt. Lex autem ciuilis, quæ intendit circa conseruationem patrimoniorũ, constituit, quòd etiam ad restitutionem damni teneretur. Item benè fatemur, quod si aliquo modo intenderet per ignem dare damnum, quod etiã tunc in foro pœnitentiali condemnaretur, & idem dico, si b non intenderet, sed lata culpa [b], esset, vt si ignẽ projiceret in domum plenam stipula. Hoc autem generaliter teneas, quod quicunque satisfecerit ad plenũ læso, alij vlterius in foro pœnitentiali satisfacere nõ coguntur, sed ei compensare debet, qui pro omnibus satisfecit, & hoc idem sic obtinet in consilio animæ, sed in foro iudiciali si potest discerni damnũ, vel factum vnius à damno vel facto alterius, nullus tenebitur, nisi de suo damno vel facto, & sic videtur dicere l. ff. ad le. Aquil. Item Mela. §. sed si plures. & tribus. §. seq. & l. ita vul. §. fi. ff. de fur. vul. §. fin. si autem non possunt discerni, quilibet tenetur insolidũ. ff. arbo. fur. cesa. si plures. ff. de postu. l. 1. §. si apud. & l. in depo. 24. q. vlti. §. fi.

Nec est contra. ff. depo. si duo. vbi innuitur, quòd etiam si discerni non possunt damna, quod tantùm pro parte condemnari debent. Et illud est verum, quando agitur conditione furtiua, vel depositi, sed si agitur l. Aqui. pro vasis confractis, tunc benè fiet condemnatio cuiusque insolidum, & hoc sonat litera eiusdem legis, vbi dicit, quòd nemo liberatur, nisi rei integræ solutione, supple si agatur. l. Aqui. quidã etiam dicunt hoc obtinere in consilio animę, & hoc obtinet in his delictis, vbi quis non tenetur, neque de ope, neque de consilio, quia si de eis teneretur, tunc quilibet tenetur etiam si damna discerni possent. *Illis præterea.* pœnitentia participantium occisoribus excommunicatis. *Clericos.* pœnitentia clericorum præstantium consilium, & auxiliũ morti eius. *Separatim.* quando enim omnes cantant, & ipsi cantare possunt.

a Pœnitẽtiali non videtur. Fel. in c. 1. co. 11. ver si. tertius casus. sup. de consti. dicit hoc sing. & Ro. suo singu. 105. sequitur Ant. & Abb. in d. c. 1. & Abb. in c. dilecti. col. 5. de arbi. & c. quoniã cõtra. col. 13. de proba. & in c. cùm causam. col. 6. sup. de testi.

b Sed lata culpa. Ad de Fel. in c. 1. col. 11. circa med. de constit.

SVMMARIVM.

1 *Homicida quis dicatur.*

CAP. VII.

PResbyterum. †*Percussit.* leuis enim castigatio eis cõcessa est. ff. ad l. Aqui. præceptoris. & l. sed & si quẽcunque. §. vlt. 23. quæst. 5. c. 1. infrà, de sen. excom. super eo verò. 11. q. 1. si quis non iratus. ar. cõtra. 1 †*Percussione.* qualitercunque quis committat homicidiũ, siue facto, siue mandato, siue consilio, siue ad sui defensionem, homicida est, & irregularis. 50. distinctio. si quis viduam, & non solùm si ex percusione mortuus est, sed etiam si infirmitatem incurrit, vnde moreretur. vt hic. j. eo. ad audientiam. 50. di. studeat. si autem casu fortuito homicidium committat, non dicitur homicidiũ committere, nec fit irregularis. j. eo. lator. & quinque c. sequentibus. 23. q. 5. de occidẽ. nisi culpa præcessisset casum. j. e. continebatur. ad audientiam. exhibita. Ioannes. c. vlti. homicida autẽ ante baptismum siue ex officio, siue ex volũtate fecerit homicidiũ, non est irregularis, quia omnis sequela peccati deleta est. 26. distinctio. deinde. 50. di. si quis post remissi. 51. di. aliquantos. alij tamen dicũt contra. vt no. s. de diuor. gaudemus. in fi.

CAP. VIII.

COntinebatur. *Solet.* ob hoc fuit aliquantisper culpabilis iste diaconus. *accinctus.* ita quod visui publico non patebat, imò insiliens iustè excusari potuit, si eam non vidit. *ascenderet.* hic diaconus fuit in culpa, quia ita leuem ludum cum laicis facere nõ debebat, & quia falx occulta erat. Item cùm consuetudo esset, quod perdens equitaretur, debebat se talem reddere, vt sine periculo posset equitare. Sed dices cùm ipse non equitaret, non debet ei imputari? Respon. imò debuit ei imputari, quia licet potuit iuri suo renunciare, ius tamen alterius non potuit auferre.

CAP. IX.

LAtor præsentium. *Luderet.* fortè ad scachos, vel alio ludo leui, qui nõ est ludus noxius, de isto autem ludo surrexit occisus, & aliũ in terram proiecit, cuius cultello mortuus est hic, ergò in nulla culpa fuit, cùm nec ludũ noxium faceret, nec se potuit præparare, vt sociũ non læderet subitò ab eo inuasus, & sic non est cõtra. s. c. proxi. vel loquitur de dispensatione ibi de rigore.

CAP. X.

SVscepimus. *voluerunt.* & licitè. *dimisisset.* in hoc peccauit, quia duos licet ligatos in vnius potestate dimisit. *Occidit.* & malè, debebat enim fugere & sic non occidisset neque occisus fuisset. *Studeat.* ex quo enim res habebat debebat abstinere à vinculis.

CAP. XI.

DEcætero noueris.

SVMMARIVM.

1 *Quando quis dicatur homicidio incurrisse irregularitatem, vide multa pulchra vsque ad num. 8. & an semper homicida sit irregularis in nu. 9.*

CAP. XII.

AD audientiam. *Quæ cingulo.* in hoc maxima fuit culpa. *Minoribus.* ex dispẽsatione. *infirmitate.* quã non incurrit occasione vulneris.

1 †Not. quod ad hoc quod aliquis incurrat irregularitatem, & peccatum ex homicidio, sufficit & est necesse, quòd interuenerit vel consilium, vel præceptum, vel factum, vel defensio occidentis. 50. distinctio. si quis viduam. & intelligitur consiliũ, vel mandatum dedisse, in morte alicuius, si suasit illud, vel rogauit, vel mandauit, vel aliàs consuluit, vtilitatem quæ sequitur ex homicidio ostendendo, sed & qui non consuluit homicidiũ, sed consuluit, id vnde sequitur homicidium, irregularis est, vt si suasit iactum machinæ, vel balistæ, vel quòd vadat ad capiendum castrum, quod non potest de facili capi sine morte hominum, nam si illi occidant homines in captione castri, irregularis erit. Captioni enim castri & iactui machinæ, nimis affine est occidere hominem, secùs tamẽ videtur, si mãdaret, quòd si cproditionaliter caperetur, vel furtim, quia tũc licet illi qui vadũt, vt habeant castrum aliquem occidant, propter hęc consiliarius non est irregularis, nisi esset verisimile, quòd hoc non fieri posset sine morte hominis. Alij

tamen dicunt & fortè melius, quòd cùm illicitum opus consulat, irregularis erit, etiam si casu sequatur inde mors. arg. suprà, eod. continebatur. & not. supra eodem, presbyterum. idem si mandauit aliquem verberari, quia satis est credibile, quod verberatus se defendet, sed si insisteret, consilio liciti operis, vt quod caperetur maleficus, vel aliter consimilis, tunc non fit irregularis consiliarius, etiam si capiens maleficũ eum occidat, quia hoc non consuluit, ar. infrà, eod. c. si. tamen semper fit irregularis, si directo in mortẽ alicuius consiliũ dedit. suprà, ne cle. vel mo. sentẽtiã.

2 † Item non interest, si ille cui consulitur homicidium, statim faciat homicidium, post consilium, vel post etiam longo tempore interposito, nisi contrarium dissuaderet, & primum consilium reuocaret, imò & plus videtur necesse, quòd etiam illi, de cuius morte tractatum est denunciet, quòd sibi caueat, nisi firmiter, & probabiliter credat, quod post reuocationem consilij reuocetur ille, cui consultum est homicidium à proposito occidendi.

3 † In eo [a] autem qui mandasset fieri homicidium pro se, videretur sufficere, si tantum contrarium mãdaret, vel si pacem iniret cum occidendo, vel parentelam, vel aliam amicitiam cum eo contraheret sciẽte eo, cui mandatum erat de occidendo. arg. ff. de admit. tut. l. 1. Et est ratio diuersitatis, quia quando mãdato alterius & pro alio tantùm fiebat homicidium videtur quòd contrario mandato, vel contraria voluntate ostensa, debet ab homicidio cessare, sed vbi non fit homicidium pro alio, sed pro se, ille qui consuluit, semper debet contra suadere & etiam plus facare, si hoc dicat conscientia, cautè tamen ne prodat. Si autem antequam reuocet consilium procedat, sed postquam consulens iam pœnituerat, tunc videtur quod irregularis sit, quamuis tempore homicidij fuerit in charitate.

[a] In eo autem. de hoc plenè per Sali. in l. non ideò minus. col 7. C. de accu per An. Are. in trac. malefic. in ver. Sempronium mãdatorem. col. 9. & ibi quomodo intelligendus sit Inno. hic. & aliquid per Feli. in c. ex parte decani. colũ. 6. versi. 1. & procedit ista regula. supr. de rescri.

4 † Si autem aliquis consuleret alicui, quod coniiceret se in mare, vel quod aliàs se occideret, credo ꝙ esset irregularis. arg. prædicti. c. si quis viduam. sed si cõsuleret alicui, quòd occideret aliquem, & ipse cui consultum est, occidatur ab illo, quem occidere debebat, dicunt quidam, quòd irregularis est, quia cõsilio illiciti operis dat operam. Vnde quicquid mali consilio, culpa, vel casu Iudæ contigit, sibi imputandum est. arg. supra, eodem, continebatur. & c. suscepimus. Item neglectum & non benè examinatum videtur hoc consilium, debuit enim examinare, quòd non solùm poterat occidere aduersarium, sed etiam ipse poterat occidi, & sic videtur irregularis. 50. di. hi sæpè. Alij tamen dicunt contra, scilicet, quod nullo modo consiliarius prædictus est irregularis ex prædicto consilio, quia nullum consilium dedit in mortem eius, imò eum mori nolebat, benè enim videtur quòd si frauduleter dedisset, scilicet, vt occideretur, quòd tum esset irregularis. arg. prædictorum. c. hi sæpè. infrà eod. significasti.

5 † Et si obiicias, quia fuit malum consilium, & magnæ negligentiæ, fateor, quòd fuit malum consilium & negligentiæ, sed non fuit ad mortem eius, nec fuit negligentia in morte eius, quia consilium sic debet intelligi, vt benè sibi caueat, & in loco vbi ipse, & sui occidi non possunt eum occidendo, nam benè dicũt hi, quòd si incitaret aliquem ad occidendum alium vbi periculum esset, quod benè esset irregularis, etiã si ille, cui consuleret esset occisus. Sed contra semper apparet, quòd non fuit diligens, nec bonum cõsiliũ, ex quo qui consilium recepit ibi mortuus est, sed ipsi respondent fines mandati diligenter attendi. ff. manda. diligenter. vnde si non benè sibi cauit, non videtur consilio eius fecisse, vnde nec est irregularis.

6 † Si autem aliquis suaderet alij, quod exponeret
se periculo pro patria sua, vel proxi. suo, vel pro iure
suo, non est irregularis, etiã si ibi moriatur ille, cui
consulitur. 23. q. 3. pro mẽbris. & c. seq. & q. 8. igitur. &
c. seq. sed si sciret eum moriturum, tũc videtur quod
fit irregularis, quia est ordinata charitas ꝙ vsq; plus
diligat corpus suum, quàm alterius, sed si ei consu-
lat, quod se exponat indubitatè morti pro hono-
re Christi, vel pro fide, vel pro statu ecclesiæ, non fit
irregularis, etiã si sequitur mors, cùm Christus mor
tem subierit pro nobis, & sancti Martyres pro eccle-
7 sia sanguinem suum fuderunt. † Facto facit quis ho-
micidium, & fit irregularis, si sponte mann propria
quenquam occidat, sed & si non sponte, sed casu, cũ
daret operã rei illicitæ, vel non adhibuit diligentiã,
quam debuit. s̃. e. si aliquis. sicut dignũ presbyterũ.
Item si causam proximam mortis dedit. 50. di. studeat.
Item si venenum dedit. s̃. eo. si quis. Item si accusauerit quenquàm criminaliter, vel iudicauit, vel
aduocatus fuit vel testis. j̃. e. postulasti. 51. di. c. 1. s̃. ne
8 cle. sententiam. † Si autem aliquis vel ceruũ, vel leo-
nem habet, qui aliquem occidat, non videtur, ꝙ sit
irregularis, dummodò malitiam vel latam culpam
nõ habeat in morte alicuius. Non enim videtur, q̃d
leuis culpa vel negligentia deberet huic imputari,
cùm multum remota sit causa ab homicidio. Alij di
cunt, quod si aliquid est, ꝙ possit imputari ei, qui te
net ceruum vel leonem, ꝙ semper est irregularis. ar.
9 50. di. hi sæpè. † Item not. quod non omnis homici-
da est irregularis, sicut apparet in homicida casuali.
s̃. eo. lator. ex literis. & c. seq. & c. significasti. Item aliquis est irregularis, ne promoueatur, sed non est irregularis, vt ministret in susceptis. Item cum aliquibus de talibus irregularibus dispensat ipse Papa solus cum aliquibus etiã episcopi, eo. ti. continebatur. ad audientiam. De defensore autem constat, quod etiam si ineuitabili casu se defendat, tamen irregularis est, vt in præalle. c. si quis vi. quia volũtate homicidium committit, sed facilis est cum huiusmodi dispensatio. Pro his autem qui in casibus dubiis dicunt aliquos non esse irregulares, facit, cum irregularitas sit de iure positiuo: vt not. s̃. de renunc. nisi. & pœnæ sunt moliendæ. de pœ. di. 1. pœnæ. quilibet est irregularis, vbi ius statuat eum irregularem.

CAP. XIII.

D*ilectus filius. Intulit.* sicut debuit. *Stimulauit.* sicut debuit. *Freno.* quod frangibile non apparebat.

CAP. XIIII.

E*x literis. Circumspexit.* ac aliàs adhibuit diligentiã omnem, quam debuit. 50. di. qui arborem. hiqui. ff. ad leg. Aquil. si putator.

CAP. XV.

E*x literis tuæ. præsertim.* id est, maximè. Nam omnẽ adhibuit diligentiam, & alibi potuerit de iure communi.

CAP. XVI.

S*ignificasti. Stimulauit.* sicut debuit. *sciuisset.* si suus erat equus, satis erat excusabilis, si prius vitium in equo non percepit, si non esset suus similirer satis est excusabilis cùm vitiosus nõ debeat credi, nisi dicatur. Præterea nõ potuit omnes casus fortuitos cogitare, nec præuidere. j̃. eo. Ioannes.

CAP. XVII.

P*ETRVS diaconus. Prohibitionem.* imò sufficeret sine prohibitione, quòd nec consilio, néc facto, nec mandato eius factum fuisset. 50. distinctio. si quis viduam. *Occasionem.* Not. non est in culpa, si ali-

si aliquem præscire non facit tractatum de morte eius habitum hoc est verum quia nó credebat quod eo prohibente ipsius intuitu homicidium facerent, & in diminutione honoris sui, secùs autem si crederet. Alij autem dicunt, quòd nunquam esset irregularis etiam si sciret tractatum habitum, & non reuelaret, quia nunquam potest dici committere homicidium facto, mandato, consilio vel defensione. 50. dist. si quis viduam.

S V M M A R I V M.

1 *An sola voluntas faciat aliquem irregularem. & in nu. 4.*
2 *An dicatur irregularis ille, ex cuius negligentia secutum est homicidium.*
3 *Cùm duo vulnerauerunt aliquem quis eorum teneatur de homicidio.*

CAP. XVIII.

1 Significasti. *Et ipse.* percussor. † *Voluntatem.* videtur quòd si occidendi voluntatem habuit, & percussit, licet non læthaliter, sed ex aliorum ictibus sit mortuus, quòd irregularis est. Idem dicimus & si nó percussisset, sed aliquid operis impendisset in mortem eius, puta quia latronem detinuisset, vel si contra eum clamasset, vel alia huiusmodi fecisset, aliàs autem si clamasset contra eum, non in mortem eius sed quod caperetur, vel etiam si detinuisset eum, vel etiam si leuem ictum ei dedisset, etiam si ab aliis occideretur, non esset irregularis & hoc satis hîc colligitur. In hoc enim videtur tantùm ius esse, quod nec auxilium, nec consilium det in mortem cuiusquam apertè, nec etiam in neglectu sit, quia siue ex malitia, siue culpa eius homicidiũ perpetretur irregula
2 ris est. † Et idem dico, si negligentia eius committatur homicidium. 50. di. hi qui. & ideò si clamet latrones, siue capite latrones, siue quocunque alio modo potuit intelligere ex clamore suo, vel alio suo actu posse sequi homicidium, irregularis est, nisi faceret propter timorem periculi corporis sui, vt si timeret quòd aliquis vellet eum occidere, benè posset inuocare, & clamare pro auxilio, quia non intendit in aliorum mortem, sed in suam liberationem. Vel dic aliam rationem, quia sic clamando liberauit animã volentis se occidere à peccato, quòd vtilius est, quã si liberaret à morte corporali, sed hac ratione videtur, etiam quod si fur fugiat cũ rebus furtiuis, quod licet clamare post eum quòd capiatur, quia sic, scilicet, si capiatur, liberabit animam eius à morte, quia reddet furtum, quòd est ei melius, quàm si mortem corporaliter euadat, sed hac ratione videtur, quod liceret sibi accusare furem ad restitutionem furti, nec fieret irregularis etiam si homicidium sequere
3 tur. Plus placet prima ratio. † *Si certa.* eandem diffinitionem ponit lex. ff. ad leg. Aquil. Item mela. §. sed si plures. in hoc autẽ diuersitas est, quia si vnus percussit, & sit incertũ, an ex illius vulnere sit mortuus, alius autem post exanimauit, primus tãtùm de vulnerato tenetur, & secundus de occiso. ff. ad l. Aquil. Item mela. §. Celsus. & l. huic scripturę. §. 1. secundum canones autem vterque tenetur, quo ad pœnã promotionis. *Modica.* si autem secunda percussio non esset talis, ex qua mortuus esset, sed ambæ simul sufficiunt ad mortem, tunc ambo, scilicet, primus & secundus sunt irregulares. 23. q. 2. c. si. Intelligẽdum est ergo, quod dicit hoc c. quando constat, quod prima percussio non est mortalis, & secunda est mortalis. Item quando non fecit animo occidendi, nec præstandi auxilium morti, quia tunc quantumcunque leuiter percuteret, tenetur, quia auxilium morti præbet, vt hîc.

4 *Cùm de cæteris.* scilicet, quod haberet voluntatem occidendi, quæ & si affuisset, eum non redderet ineligibilem, si nihil fecisset in mortem, vel consulendo, vel auxiliando, & quod ipsius studio, cõsilio, vel mãdato non sit factum. *Accusatur.* idem esset si accusaretur, quia negantis factum, &c. 5. q. 6. actor. nisi in hoc quod sibi indiceretur purgatio, si respergeretur infamia. *Excusari.* etiam si defendendo occidisset, tamen esset irregularis, nisi dispensaretur cum eo.

S V M M A R I V M.

1 *Quo casu medicus incurrat irregularitatem & in nu. 2. & 3.*
4 *An infirmus peccet, si non obediat medico.*
5 *Peccant seruientes infirmo, si quid nociuum præbeant infirmo.*
6 *Non licet clerico ferre testimonium in causa criminali.*

CAP. XIX.

Tua nos. *Aperuit.* Hoc interdictum est clericis. supra, ne cle. vel mo. sententiam. *Deliquerit alienum.* hoc est causa irregularitatis, quia operi licito instabat. supra, ne cle. vel mo. sententiam. & ideò est necessaria dispẽsatio: vel dic quod nullo modo est irregularis. Dispensatio tamen ideò est necessaria quia publicè deliquit exercendo tale officium: vt no. sup. de temp. or. ad aures. *Pietatis.* hæc faciunt ad dispensationem.

1 † *Peritus.* ex hac decre. satis apparet, quòd si medicus, chirurgicus, & etiam alius imperitus est arte sua, vel etiam negligens, & ex sua imperitia, vel negligentia mors obuenerit infirmo, vel membri mutilatio, quod est irregularis. argumentum. sup. de æta. & quali. ad aures. Sic ergo procedat medicus in chirurgiis faciendis, & in aliis medicinis conferendis, vt illas faciat, quas sciat secundum artem proficere debere, ita quod omnia diligẽter inspiciat, quia si sciat medicinam nocituram, & eam conferat peccat, & eodem modo peccat, si dubitat eam nocituram, vel profuturam, & eodem modo peccat, si vehementer credat eam profuturam, sed & aliquid dubitationis habet, vel habere debet, ne noceat, quia semper in tutiorem partem intelligendum est. suprà, de spon. iuuenis. infrà eodem, petitio. Item securius est hominem relinquere in manus creatoris sui, quàm medicinæ de qua dubitat, quocũque modo. Item videtur, quòd medicus ita peccat omittendo medicinas debitas, sicut faciendo indebitas. Item si medicus dicat se peritum ad medicandum aliquam infirmitatem, cùm non sit, & faciat, vel omittat quicquam, & ob hoc aliquod periculum incurrat infirmo, peccat, & fit irregularis in casibus suis. argumentum, ff. quod quisque iur. hoc edicto. ff. de acti. emp. Iulianus. §. quicquid tamen.

2 † Sed quid si medicus benè nouit medicinam, quam dedit bonam esse, & in veritate bona erat, sed contingit quod species positæ in medicina fuerunt malæ, vel propter nimiam vetustatem, vel quia falsam similitudinem gerebant verarum specierum, vel propter aliam quamcunque causam malæ fuerint. Respon. quòd si medicus diligentiam quam debuit adhibuit in speciebus eligendis, quod quicquid inde contigerit inculpabilis est medicus, quia probabilis ignorantia, imò solicita diligentia eũ excusat.

3 † Et idem dicendum videtur, si certum est, quòd secundum artem vtile est aliquem incidi, & facilè est aliquem incidi, & securè faciat eum incidi, dummodò peritum & discretum inueniat incisorem, imò plus videtur, quòd & si incisor erraret in incidendo, non experientia vel dissuetudine, sed fortè quia infir

mus non habet consuetam dispositionem membrorũ,vel venarum,vel quia subitus,vel insolitus timor, vel tremor irruit super eum,quia in hoc casu nõ peccaret,nec fieret,irregularis.Hoc tamen attẽdat medicus & incisor,quod potius dimittant infirmum sine incisione,quàm faciant eum incidi,nisi talis sit incisor,de quo non dubitetur communiter,quòd benè scit incidere,& ipse incisor potius dimittat,quàm incidat,si in aliquo dubitat.

4 † De infirmo autem videtur,quòd non peccat,si non obediat medico,quia nec prælatus est eius,nec aliter tenetur sibi obedire,tamen bonum est, quòd ei tanquam perito in arte credat,& videtur quod infirmus si sumat potum infirmum ex certa sciẽtia,vel ex affectata & probabili ignorantia,vel quicquid aliud,quòd peccat,quia facit cõtra charitatem, quia debet corpus suum diligere,vt in eo seruiat Deo.Item non debet ire post concupiscentias suas,nec debet in carnis desideriis ambulare.Item nõ debet manus sibi iniicere.Item si medicus peccaret ista dando contra artem,multò fortius ipse accipiendo,Itẽ si peccaret scienter accipiendo venenum,quare nõ eodem modo peccat accipiendo medicinam, si eũ occidat sicut venenum. Posset tamen dici, quòd si non crederet mortiferum potum, vel quicquid aliud,sed benè crederet infirmitatem magis roborari ex illo potu,quòd hic non peccaret mortaliter, vel minus non ita grauiter sicut superior, põt enim hîc fieri cõparatio prauioris afflictionis,qualis est afflictio sitis ad minus graue,qualis est afflictio febris.

5 †De seruientibus autem & ministris dicendum videtur quòd peccant,si dent aliquid nociuum infirmo,ex certa scientia,vel ex improbabili ignorantia. In sanitate autem dicimus, quòd non tenetur aliquis viuere medicinaliter,quia omnia sunt sana sanis,sed & tunc si scienter acciperet sine causa aliquid nociuum,vnde mors ei eueniret, vel infirmitas quæ subtraheret eum à seruitio Dei, dicimus quòd peccaret. *misericorditer*. id est,dispensatiuè,alioquin si non adhibuit omnem diligentiam,vel si non erat peritus, & si causa cupiditatis fecisset hoc vel nisi agatur misericorditer.

6 † *Qui cultrum*.not.licere clerico tradere intersignia latronis, sed testimonium dicere non licet. 11. quæstio.prima.testimonium.& etiam si ageretur ciuiliter,posset agere. & testificari ad pœnam pecuniariam,& ad perpetuum carcerem. 23.q.5.c.1.s̄.de iud.ita.Et licet iudex ad ciuilem denunciationem vel accusationem puniret grauius accusatum, non fieret irregularis accusator.s̄.eo.postulasti.ar. 23.q.5.vnum solùm.in fi.& c.non vos.& q.3. maximi.& ff. de bon.lib.qui cùm maior.§.1.ff.de euic. si per imprudentiam. hîc autem non reddit testimonium, tamen si esset coram iudice, presentandus esset. in Authen.de test.§.quoniam nam nõ testimoniis,sed testibus est credendum.supra de cohab. clericor. & mulie.tua. argum.contra: quia non debuit respondere. 22.q.2.ne quis.

CAP. XX.

Icut ex literarum viuificatus.sic intelligitur. 2. q.5. consuluisti.§.quod formatum erat puerperiũ.32. quæstio.2.Moyses.quòd verò.similiter etiam distinguit lex.ff.de pœnis.si quis.§.qui abortionis.licet autem talis non teneatur Canonica lege vel Mosaica,tamen tenetur l.Cor.de sic.ff.ad.l.Cor.de sica. si mulierem.& l.Aquil.si seruus.§.si mulieri. Eisdem legibus tenentur qui venena sterilitatis procurant. s̄.eo.si quis.*Ministrare*.post sententiam sine dispensatione:vt no.s̄.de tempo.or.ex tenore. 1

CAP. XXI.

Postulasti. Deponere. Satis dici potest quod clericus nec criminaliter, nec ciuiliter agere potest nisi vel de iure,vel de consuetudine in tali modo agendi iudex consueuit pœnam sanguinis irrogare, Et decre.ista loquitur, quando iudex consueuit legitimè procedere,sed ex post facto requisita potestate,vt decimas solui faciat propter contumaciam suam,iudex ex officio suo procedit ad pœnas corporales,quòd clerico petenti nullatenus est imputandum,repete quæ diximus.s̄.eo.tua.

CAP. XXII.

Xhibita. Corruens. Huic autem ruinæ vel offensioni lapis iactus causam non præstitit,quod si fecisset,puta quia dum eius percussionem fugeret in alium lapidem corruisset, irregularis esset. *non repellas*.dispensatiuè agens cum eo, cùm noxius ludus fuerit lapides proiicere post alium, vel sine dispensatione,cùm ex proiecto lapide nõ fuit ictus.

CAP. XXIII.

Oannes sacerdos. Suprà eodem,ex literis.

SVMMARIVM.

1 *Quando percutiens in bello iusto dicatur irregularis.*

CAP. XXIIII.

1 *Etitio tua. Infectione*.Per te facta † No. a, quòd
a non dicit percussione,licet de percussione quæsierit,quia licet aliquos percusserit in iusto bello,si non fuit inde mortuus,nõ fit irregularis.de hoc no.supra,de restitutio.spo.olim.suprà,ne cle.vel mo. sententiam.sed in iusto bello quandocunque auxilium,vel consilium dedit in mortem alterius, vel si culpabilis, vel negligens fuit, & ex hoc secuta est mors,irregularis est.50.distin. quantum sępè. & c.si duo.ex hoc videtur,quòd siue euntes ad bellum iniustum fauorem præstent suis,puta quia securius lędunt inimicos siue terrorem incutiant aduersariis, quòd scilicet,fugiant vel non audeant se defendere, vel quod amici sui terrefacti eos deserant, si ex his mors secuta est, irregulares sunt. Si autem ad iniustum bellum quis iret causa pacificandi, vel aliàs ex iusta causa, non creditur huic imputandum, si ex eius præsentia aliquod robur accrescat suis, vel timor aduersariis,dummodò dolus omninò absit, & etiam lata negligentia,& hoc benè probatur, arg.à contrario sensu.50.di.quantum.s̄.eo.presbyterum.

a No.9 non dicit hoc dict. Innoc.per omnia sequitur Arch.in c.si. 36.di. & Spe.in tit. de leg.in tra.dispensationi.§. iuxta.vers.sed numquid clerici. & vers. quid si clericus.& refert etiam & sequitur Car.in cõ.si.19.incip. ad casum præmissũ. in princip.

CAP. XXV.

Q Vidam vt asseris.

DE TORNEAMENTIS

TIT. XIII.

CAP. I.

OELICIS memoriæ.Ostentatione. mundũ legem ad virium ostẽtationem aliquid facere licet.ff.ad.leg.Aquil.hac autem.§.si quis.

CAP. II.

A D audientiam nostram.

DE CLERICIS PVGNANtibus in duello.

TIT. XIIII.

SVMMARIVM.

1 *Irregularitas contrahitur non solùm per homicidium, sed etiam propter diminutionem membrorum.*

CAP.

CAP. I.

PORRO *si clericus. Sponte.* idem si coactè, cùm potius debet omnia mala tolerare, quàm malo consentire.32. quæstio. 5. ita ne.22.q.2.ita faciat.2.q.5.mona. Alij contra.ff.de iusti.& iure.non verò.*membrorum.*
1 † No.irregularitatem contrahi non solùm propter homicidium,sed etiam propter diminutionem membrorũ. ar.s. ne cle.vel mo.sententiam.55.dist. si euangelica. j.de rapto.in archidi.

HENRICVS *In sacris.* maximè, quia idem est in non sacris.*Canonicum.*50.dist.si quis viduam. *Defensione.*euitabili, nos dicimus quod idem est,& si aliter se defendere non posit , nisi occidat. arg.contra.s.de homi.significasti.

DE SAGITTARIIS.

TIT. XV.

CAP. I.

A *Rtem illam mortiferam.*

DE ADVLTERIIS & stupro.

TIT. XVI.

SVMMARIVM.

1 *Ad accusationem adulterij quis admittatur,& quando posit dimitti coniunx,vel non.in nu.2.*

CAP. I.

SI *seduxerit.*† Ad accusationem adulterij quæ fit ad separationem thori,nullus admittitur nisi maritus & vxor,quia nullius interest , nisi eorum , & quia adulteram maritus tenere potest si vult, & meretur tenere adulteram,si pœnitet:vt 32.q.1.si quis vxorem.non erit.& pluribus c.eiusdem.q.si verò non ad separatio nem thori,sed ad aliam pœnam legalem eum accusauerit,tam secundum leges quàm secundum canones quilibet bonę famæ admittitur,sicut in aliis publicis accusationibus.de quo no.s.de ac.cùm P.mãco.Nec credimus,quod propter vitium Sodomiticũ dimitti posit à thoro,nec propter aliud crimen,nisi vellet vxorem ad aliud trahere.28.q.1.idololatria. & sic intelligitur.32.q.7.omnes accusationes.

2 †Sed & no.quod licet propter crimen posit dimitti coniunx,non tamẽ dimittetur si vult se corrigere.s.de diuor.de illa.nisi sit crimẽ adulterij,in illa etiã quantumcunque agat pœnitentiam,non tamẽ tollitur ius accusationis eius, vel exceptionis. ar. 2. dist.primum.33.q.2.admonere.6.q.1.qui crimẽ.*Dotabit.*id est,donabit mulieri aliqua quę postea in dotẽ recipiet,quod licet ante matrimoniũ.ff.de do. inter vi.& vxo.si quis vxori.C.de dote cau.non nu.l.2.*Habebit.*hic est specialis casus, vbi quis cogitur ad matrimoniũ contrahendum.Contra.30.q.2.§.1.& c.1.& 2.& est propter delictum viri, si.s. de eo qui dux. in ma.c.1.j.c.proxi.*modum.*inspecta.s.dignitate & facultate puellę.C.de epis.audi.l.pen.C.de rei vxo.actio. Authẽ.sed quãuis.C.de dona.ante nup. cùm multę.

CAP. II.

P *Eruenit.De lege.*insti.de pub.iud.§.2.*Castigatus.*verberibus.*Excommunicatus.*quo ad sacramẽtorũ cõmunionem.*Detrudatur.*vel dotem det.s.c.proxi.

CAP. III.

SI *vir.Reus erit.*quia præsumitur consentire,vel erit reus,nisi denunciet crimen eius ad pœnitentiam.2.q.1.si peccauerit.s.de iureiu.quemadmodum.*Debet.*32.q.1.c.1.2.& 3.contra,sed illa loquuntur de incorrigibili.*Sæpè.*s.de hæret.ad abolendam. §. illos.& c.excommunicamus.

CAP. IIII.

M *Aritis.Suspicione.*violenta.32.q.1.c.1.*accusare.*32.q.1.publico.

CAP. V.

SIgnificasti.*Purgationem.*Not.ad solum dictum mulieris malæ indici purgationem,sed hoc est propter infamiam,quæ orta erat.

SVMMARIVM.

1 *In quibus casibus non posit vir obijcere adulterium vxori.*
2 *In turpi causa potior est causa possidentis.*
3 *An peccet qui sine titulo ordinatur.*
4 *Non est admittenda petitio, quæ errorem aliquem continet, vel est contra ius.*
Auxilium legis frustra expectatur, quando in eandem legem commisit.
5 *Matrimonij accusatio quando per excep.tollatur,vel non.*

CAP. VI.

INtelleximus.*audiens.*sed nec notorium erat,nec sententia lata.*adstrinxit.*quia contumaces erant , non propter adulterium de quo non constabat. *abiurans.*quia suspecta erat. *Et quòd ab ipso.* hæc exceptio non erat sufficiens.*Per euidentiam.*No. solam fornicationem notoriam obstare petenti restitutionem. s. de diuor.significasti.

1 †*Paria.* no. virum non posse obiicere adulterium vxori,si & ipse fornicatus est.32.q.6.per totum. Item si eam adulterãdam tradiderit.s.de eo qui cog. con san.vxo.suæ. discretionem. Item si violenter fuit oppressa.ff.de adul.vim passa.Item si ignoranter est cognita.34.q.2.in lectum.Idem si credens maritũ mortuum de licentia episcopi,nupsit alteri. 33.q. 2. cùm per bellicam.Item si post adulterium eam reconciliauit.s.de iureiur.quemadmodum.*Paria.*ff. de doli. exce.apud.§.Marcellus.contra.Sol.quidam illud intelligunt,vbi super eodem est actum & excep.hic autem de diuersis adulteriis agitur. Alij dicunt illud ius commune,scilicet, quòd communis malitia magis noceat actori,quàm reo, hoc autem speciale in fauorem matrimonij. Vel dic.§.illum Marcellus.cõcordare ei,ꝙ hic dicitur,nã ibi dicitur, quòd si quis agit contra aliquem actione de dolo, vel quæ propter dolum detur,vt si agat interdicto de eo per quẽ fa.erit,si excipiatur contra eum de dolo circa id,de quo loquitur commissio, siue circa rem , siue circa contractum, siue iudicium,audiendus est excipiens. & agens non est audiendus replicans,& hoc sonat litera illius. §. vbi dicitur , quòd communis malitia non debet prodesse petitori, & nocere ei, cum quo agitur , & est ad hæc. ff. eo per quem fact. erit. l.vlti.

2 †Item huic a nostro dicto cõcordat, quod in turpi causa potior est causa possidentis.ff.de condi.ob.tur.cau.l.pen.& l.vbi. huic etiam concordat, quod dicitur dolus dolo compensatur. ff. de contrahen. empt.dolum. ff.de do.si duo.j.de pœn.constitutus. de compensa.si ambo.Huic cõcordat, quod dicitur paria crimina mutua compensatione tolluntur,quãuis non sint commissa causa alterum decipiendi.ff. solu.ma.viro.ff.de reg.iu.cum par.

Fallit hoc in ordinato sine titulo, qui petit beneficium ab ordinatore, & si ordinator excipiat , tu deli

a Itẽ huic. Adde Bar. in l. cùm mulier.ff. solu. mat. & Pet. de Ancha. in cõs.157.in ci.summæ prudẽtiæ. col. 3. in prin.& in cõs.34. in ci. in quæ stiõe quæ vertitur. col.1.circa finem.

deliquisti ordinem recipiendo, & ordinator replicabit, & tu similiter deliquisti, & per hanc replicationē exceptionem repellet, & tamen prima petitio incipit à dolo, vel delicto. Petet enim sic, cùm me ordinauerit sine titulo, peto q; mihi prouideat, & est hoc vt vitetur communis iniuria, quæ esset, si clericus mendicaret. 93. di. diaconi. Vel dic, quòd agens de peccato, non faciet mentionem, ad prouidendum enim ordinatis tenetur ordinator, si etiā ordinasset cùm titulo, si postea depauperaretur sine culpa sua 7. q. 1. pasto. remoto. nam licet facilius contra ordinatores sine titulo detur hæc petitio, tamen non est hæc causa, quare detur, quia sine titulo ordinauit, & sic deliquit, sed hæc est ratio, quia ordinator ordinato prouidere tenetur. sup. de præben. c. cùm secundum.

3 † Vel dic, quòd ordinatus sine titulo nullo modo peccat, sed potius meretur, & pœna quæ ei imponitur in iniuriam ordinantis tantùm est. 70. dist. c. 1. & idem quod dicimus, quòd agens de dolo potest replicare de dolo contra excipientem de dolo, intelligimus, quando excipiens incipit de dolo proponere, VERBI GRATIA: Minor petit restitui in integrum, hîc enim nihil de dolo proponitur, & reus excipit, tu dolosè probasti te maiorem, & ideò quamuis sis minor, cùm dolosè hoc feceris, obstabit tibi exceptio, contra hunc excipientem datur minori replicatio hæc, circumuentus à te, hoc probaui. C. si min. se. ma. l. pe. ff. de mino. minor. 25. in Authent. de non alie. §. quia verò Leonis. 12. q. 2. vultera. & hoc præsens cap. vbi agitur, vel excipitur de criminibus, non circa eandem rem commissis, secùs est in illis enim non obest agenti de crimine, puta furti vel iniuriæ, vel de homicidio exceptio, quòd non sit audiēdus actor, vel etiam quòd reus sit absoluendus, si excipiat, & tu similiter es fur, vel iniuriatus es alij, vel alium occidisti, nisi in casibus, in quibus per iura datur exceptio sicut secūdum canones cuilibet accusato de crimine, datur exceptio contra accusantem de quolibet crimine. 3. q. 4. consanguineorum nulli. & etiam secundum leges admittitur exceptio quorundam criminum. 2. q 1. prohibentur. nec dabitur contra eum nisi replicatio. supra, de exce. dilecti. nā cùm hæ exceptiones non sint specialiter inductæ in odium alicuius, sed generaliter contra omnes competant, & de iuris rigore ex certis causis sint introductæ non euitabit ea actor prætextu consimilis criminis. & ad hoc. 2. q. 1. prohibentur. vbi habemus, quòd contra accusatorem competit exceptio, quod pecuniam ab accusato accepit, vel quod est infamis non enim contra excipientem posset replicari, tu simili crimine, vel infamia laboras, etiam in hac decr. adulteria vtrorumque circa idem matrimonium ☞ commissa sunt, id est, in eius præiudicium. † Not. tamen, quòd sunt quædam, quæ non sunt crimina, si fiant, vel si petantur, tamen propter hoc, quòd aliàs consimile crimen petitionis suæ commisit, vel contra legem fecit ex qua petit, à petitione remouetur, vt in eo, qui repetit vsuras, legitima exceptio est cōtra eum, quòd repellatur à petitione vsurarum, cùm ipse sit vsurarius. infra, de vsu. quia frustra.

4 † Sed obiicies ergo si quis petit vsuras, & excipiatur, quia tu non potes petere, quia es vsurarius, & ipse vsurarius potest replicare, frustra legis auxil. &c. Respon. non est verum, quia sua petitio à principio lacerari debet, cùm sit contra ius, & errorem cōtinet: vt no. supra, de offi. vi. ad idem. ff. si quis omis. causa te. quidam ti. C. de inoff. test. in arena. Sed certè alij dicunt, & fortè non malè, quòd sic intelligitur hæc regula, sicut supradictæ, scilicet, quòd tunc frustra inuocat auxilium legis, quando circa idem in legem commisit, & sic loquitur. ff. si quis omis. causa te. quidam ti. si verò non circa idem, secùs, stultè enim diceretur non habere exceptionem Macedoniani, quia in eandem. l. commisit fil. fami. mutuando, & sic est inuenire exemplum in infinitum. Quod autem decre. loquantur in vsuris, speciale est in odiū vsurarum, esset enim de iure, quòd & ipse posset repetere vsuras à Io. non obstante exceptione, quòd à P. accepisset vsuras, quòd autem dicitur de arenario, quod non potest exhæredare filium arenarium. in l. in arena. non ob. aliud enim est de priuata persona, quæ officium quod approbauit damnare nō potest. primò enim debet trabem &c. 3. q. 7. §. tria. in fi. & c. se. & maximè cùm causam illam oporteat eum exprimere. in Authen. vt cum de app. cog. aliud in iudice qui non, nisi secūdum iustitiam iudicare debet, & excep. admittere, quæ à iure admittuntur, secùs autem, quando duo secundum. l. faciunt, puta quia ambo sunt absentes causa reipub. quia vterque iuuatur restitutione in integrum contra alterū. ff. ex qui. ☞ cau. ma. l. vlt. † Item eodem modo diximus, quòd remouetur ab exceptione si commisit in legē per quā datur ei exceptio. supra, de excep. cùm ecclesiasticæ. & sic loquitur. C. de inoff. testa. in arena. quamuis il- ☞ la decr. possit aliter legi: vt ibi no. † Idem autem q; diximus de dolo, quòd cōpēsatur cum dolo, idem dicimus in culpa. ff. de compen. si ambo. Si autem ex vtraque parte sit culpa lata, & ex alia leuis, lata culpa quæ dolo comparatur, præponderat leui. ff. si mē. fal. mo. di. l. 1. §. lata. & multò fortius dolus culpæ pręponderat. ff. ad le. Aquil. licet si obstet. §. vl. & l. si procurator. imò si vnus fuit in leui culpa, alius in leuissima, potior est, qui minus deliquit. ff. de ver. obl. si seruum. §. sequitur. *Varia*. ff. solu. mat. viro. sup. de iureiu. tuo. ff. de compen. si ambo. supra, de excep. cùm ecclesia. ff. de do. si duo. sup. de appell. an sit.

5 † *Delicta*. licet in modum exceptionis tollatur accusatio matrimonij, quæ fit ad separationem thori, vt hîc, si tamen in modo accusationis directè proponatur, non tollitur. 4. q. 9. c. 1. & 2. & diximus quod hæc exceptio adulterij, quæ proponitur contra accusantē de adulterio ad separationem thori, est peremptoria, quæ proponitur ante lit. contest. & post, q; benè ex hac decr. colligitur. arg. etiam in seq. c. Dicūt etiam quidam, q; est declinatoria iudicij, vt licitum sit accusato de adulterio excipere contra accusatorem, quòd non sit audiendus, cùm & ipse sit adulter. arg. 32. q. 6. c. 1. & vlt. Si autem non ad separationem thori, sed ad pœnitentiam infligendam agatur, tunc agenti de adulterio, non obstat exceptio adulterij, sicut nec lenocinij, quia peccatum vnius, alterum à pœnitentia releuare non debet. ff. de adul. lege. prima. §. expul. & tunc etiam nullæ exceptiones proponuntur contra accusantem post lit. contest. ff. de a- ☞ dult. lege si maritus. §. præscriptiones. † Item dicimus, quòd si quis committit adulterium, licet postea egerit pœnitentiam, tamen repellettur ab accusatione adulteri. supra, de diuor. gaudemus. in fi. sed denunciare poterat adulterium vxoris non ad separationem thori, sed ad pœnitētiam agendam. Item dicimus, quòd quantumcunque reddat debitum vxori, huic exceptioni renunciare non videtur, cùm reddere debeat antequam sententialiter absoluatur, nisi post sententiam absolutionis latam reddat debitū quia tunc verè renunciare videtur, idem & si nō reddat, sed exigat debitum. Alij contra dicunt.

C A P. V I I.

T*VA Fraternitas*. &c.

DE RAPTORIBUS, Incendiariis, & violatorib. ecclesiarum.

TIT. XVII.

CAP. I.

DE illis autem. Illuc. quia hic profugus erat, ideo cogitur ire ad locũ, vbi deliquit, ac si latitaret: vt no. s. de foro compe. dilec. fil.

CAP. II.

SVper eo verò manifestè. Secùs si non manifestè. j. e. in literis. *Obstinata.* puta quia opportunitatẽ habuit retinendi. *Prodesse.* quantum ad pœnam purgatorij. A pœna autem æterna liberat, aut parũ prodesse præsumitur. *Prodesse.* imponetur enim ei pœnitentia, id est, remissio peccatorum sed non dabitur solennis reconciliatio in opprobrium hæredum.

CAP. III.

EXcommunicationi. Nouerint. credimus canonem sententiæ ferendæ.

SVMMARIVM.

1 *Princeps committere potest prælatis criminales causas, vbi pœna sanguinis non sequitur.*
2 *Corporalem vindictam potest infligere ecclesia.*

CAP. IIII.

1 *IN archiepiscopatu. Commiserit.* † Not. principem committere causas criminales prælatis ecclesiarum, vbi pœna sanguinis non sequitur. 23. q. 8. sæpè. Quidam tamen intelligunt, ꝙ hanc iurisdictionem donauit prælatis, vt suo nomine agerent, si enim eos vellet constituere officiales suos non debet. s. ne cler. sed nec pro. & c. clerici. & benè cõcedimus ꝙ omnia possunt demandari præter vltimum supplicium. in Auth. de colla. prohibemus.
2 *In vindictam.* † Not. ꝙ vindictam corporalem potest infligere ecclesia. s. de adul. c. 2.

SVMMARIVM.

1 *Hæres an & quando possit conueniri ex delicto defuncti.*

CAP. V.

IN literis tuis. Sepeliri. s. eod. super eo. contra. sed ibi loquitur de manifesto, hîc de occulto, vel hic hæredes volebant satisfacere, ibi non, vel ibi loquitur, quando post rapinã, aliquando potuit satisfacere, & in morte põt, hîc autẽ in morte satisfacere poterat. *Et hæredes.* hoc intelligo quando lis erat cõtestata, vel de eo, quo ad eos peruenit, aliàs enim hæredes non conueniũtur ex delicto defunctorum, vel loquitur, quando testator mandauit satisfieri de rapina à se facta, & hoc videtur sonare finis decr. vt sit à peccato liber, quantumcunque enim hæres soluerit, non liberaretur raptor, nisi mandasset de restituendo. Vel dic, ꝙ hîc hæredes conueniuntur actio. l. Aquil. vel aliter quæ datur in hæredem, quod falsum est. ff. ad legem Aquil. inde ner. Vel dic, quòd secundum canones benè datur actio in hæredem, ex maleficio defuncti. 16. q. 6. si episcopum. nec attenditur si sit lis contestata cum defuncto, an non, dũmodò defunctus tenetur, & vires patrimonij defuncti sufficiunt.

SVMMARIVM.

1 *Raptus etiam in propriam sponsam fit & raptor cum rapta potest contrahere.*
2 *Confessio ad dissolutionem matrimonij non nocet, secus si ad dissolutionem mutuæ seruitutis.*

CAP. VI.

1 *CVm causa quæ inter E.* † *Raptor.* secundum legem etiam in sponsa propria admittitur raptus. C. de rap. vir. l. 1. sed canon legi præiudicat, vt hîc. 36. q. 2. §. 1. & c. lex illa. illud autem nõ est dubium, quin raptor cum rapta possit contrahere. 36. q. 2. tria. *vel.* pro id est. Vel dic, aliud est in matrimonio contracto cum homine vbi sola confessio non sufficit etiã vtriusque; aliud est in matrimonio contracto cum Deo, nulli enim fit præiudicium, nisi sibiipsi, de quo nõ est credẽdũ, ꝙ sit immemor suæ salutis. 2. q. 4. san
2 cimus. in rebus tamen secùs dicerem. † Item not. ꝙ confessio non nocet ad dissolutionem matrimonij. 35. q. 6. si duo. 33. q. 1. requisisti. Si autem agitur ad dissolutionem mutuæ seruitutis, sufficit confessio: vt no. s. de frigi. & malefi. c. 1.

CAP. VII.

ACcedens ad aposto. sed.

DE FVRTIS.

TIT. XVIII.

CAP. I.

QVI furatur. Hominem. liberum, secùs si seruum. ff. ad leg. flaui. de plagia. l. vlt.

CAP. II.

FVres. Diacono. No. in necessitate quem posse cõfiteri diacono. de consecra. dist. 4. sancimus. de pœniten. distin. 1. quẽ pœnitet, & dist. 6. c. i. *Orandum.* pro omnibus viuis est orandũ, sed pro mortuis quos constat in mortali peccato mortuos, non est orandum, vt hîc.

CAP. III.

SI quis propter. Necessitatem. modicam. Si enim esset magna, ex qua timeretur periculum, nullatenus peccaret. de conse. dist. 5. discipulos.

SVMMARIVM.

1 *Res furtiuæ cui restitui debeant.*

CAP. IIII.

QVi cum fure. Partitur. quia ei in maleficio particípat, siue accipiendo, siue occultando, vnde actione furti tenetur. insti. de oblig. quæ ex deli.
1 nas. §. ope. † Ille qui furtum fecit, & rem furtiuã alienauit, si habet vnde satisfaciat læso, de eo satisfaciat, si non habet, vnde satisfaciat, & potest habere rem furtiuam, furtiuè recuperando eã ab eo, in quem alienauit, vel dolo bono, puta, sumendo, vel violentia tunc restituat eam illi, à quo furatus est.

Et hoc dicunt quidam esse verum, si ille in quem res alienata est sciebat eam esse furtiuam, quia sic vtiliter gessit negotium suum, cùm eam sine periculo animæ tenere non posset. arg. ff. de neg. gest. si pu. §. si ti. Ad idẽ est arg. ff. deposi. bona fides. ff. de rei vẽ. officium. & hoc debet facere, etiam si prohiberet, ꝙ non restitueret, quia multa bona &c. 45. di. de iudæ. 23. q. 3. ipsa. Et hoc dicunt quidã ita esse verũ, nisi probabiliter timeret graue periculum inde prouenturũ. VERBI GRATIA: Quia timet ꝙ ille à quo sic res accipit eum occideret, vel aliud consimile timeret in sua persona vel aliorum, nam in hoc dicunt, ꝙ debet eam restituere ei, in quem eam alienauit, & non ei, cui eam furatus est. arg. C. depo. Authen. sed ideò. & dicunt ꝙ non peccat restituendo ei possessionẽ, quã habebat, quia nihil iuris modò tribuit ei,

 sed

ſed poſſeſsionem quam primò habebat,& quam fur
to,vel fraude ſibi abſtulit,ſibi reſtituit,vnde licet pec
cauerit,quando primò dedit,modò tamen non pec
cat,quia nihil dat. Alij tamen dicunt, quòd ex quo
eam habet,omninò eam reddat vero domino,quia
propter nullum ſcandalum debet facere peccatum,
quòd eſſet ſi eam non domino reſtitueret,ſed ſi non
haberet eam,benè dicũt,quòd melius eſt, vbi timet
hæc pericula prouentura,quòd nec furaretur eã ab
eo,in quem alienauerit,nec fraude accipiat, imò ſi
inueniret eam in via,dimittat eam,quia in veritate
ſua non eſt.arg.C.vnde vi.conquerebatur. Alij di-
cunt quod melius eſt in hoc caſu,ſcilicet, quando
eam habet,quòd nec vni, nec alij reſtituat,ſed oc-
cupanti dimittat,quia nihil ad eũ de ea,& ſuum pec
catũ defleat,hîc tamen videtur quod tunc id debet
habere locum,quando non tenebatur ad reſtitutio
nem,puta quia ad manus eius deueniſſet ſine datio
ne alicuius,& ſine ablatione,nam ſi ei data eſſet,vel
alij abſtuliſſet, tunc teneretur ad reſtituendum ei,
qui eam dedit,vel ei à quo abſtulit,vbi autem nõ ti
meretur inde graue periculum prouenturum, tunc
ſatis dicerem,quòd vero domino eam reſtituat. Si
autem ille in quem alienata eſt res, non ſciebat eã
eſſe furtiuam,tunc nullo modo debet ei auferre poſ
ſeſsionem,niſi ex voluntate ſua,& ſi ad eum quocũ-
que modo perueniat poſſeſsio nomine eius, in quẽ
alienauit eam ipſi reſtituet.arg.C.depo.Authen.ſed
iam.& quia niſi cum ſcandalo. infrà, de no. oper.
nun.c.2,&idem in ſimilibus iudicandum eſt, & hoc
dicimus in conſilio animæ, nam in iudicio in pluri-
bus ſecùs fieret propter ignorantiam facti.† *Indicat.*
Nota aliquem teneri indicare furem.ff.de his qui la.
oc.l.1.& 2.ff.de fur.ciuile.ff.de iur.fiſ.ex quibuſdam.
§.Diuus.C.ad l.Cor.de fal.minore.C.de his qui ad
ec.confu.præſenti.ff.de præſcri.ver.non ſolent.ar.cõ
tra.ff.de con.ob tur.cau.l.4.§.vlt.

CAP. V.

E*x literis. Infamia.* infamia facti grauat opinio-
nem.ff.de obſe.lib.l.1.& à promotione repellit.
34.diſtin.laici.

DE VSVRIS.

TIT. XIX.

SVMMARIVM.

Vſura eſt prohibita omni iure,Et quæ ſit ratio.

† Vſura prohibita eſt in veteri & nouo teſtamen
to,vt ibi.Mutuum dantes,nihil inde ſperantes.14.q.
4.c.1.& ſeq.& ideò prohibetur ita generaliter vſura,
quia ſi liceret eam accipere, omnia mala inde ſe-
querentur,& maximè quia non intenderent homi-
nes culturæ poſſeſsionum,niſi quando aliud non poſ
ſent, & ita tanta eſſet cariſtia, quod omnes paupe-
res famæ perirent, quia & ſi poſſent habere terras
ad colendum,non tamen poſſent habere animalia,
& inſtrumenta ad colẽdum neceſſaria,cùm ipſi pau
peres per ſe non haberent, & diuites tùm propter
lucrum,tùm propter ſecuritatem pecuniꝑ potius in
vſuras, quàm in minora & minus tuta lucra pone-
rent pecuniam, & ſi aliqui ibi ſua expenderent ita
chara eſſent victualia, quòd pauperes nõ haberent,
vnde emere poſſent, & hoc eſſet maximum & ſum-
mum periculum fidelibus, vnde Dauid magis ele-
git peſtem,quæ communis eſſet omnibus commu-
niter pauperibus & diuitibus,quàm elegerit famem
qua tantùm pauperes perirent. Item alia cauſa eſt,
quia vix poteſt eſſe, quin aliquis vſuras debens diu
duret ſine paupertate, quæ nimis eſt periculoſa,ni-
ſi paupertatis deſiderium alicui ex ſpeciali Dei do-
no concedatur,vnde Salo.dixit: diuitias & pauper-
tatem,ne dederis mihi. Item multa alia mala ſequun
tur, quia in diuidendo pecuniam, & diligendo, vix
euitatur Idololatria, ibi enim eſt ſemper cor auari,
nam vbi eſt theſaurus tuus,ibi eſt cor tuũ,ſi gratius
intuentur aurum,quàm ſolem.47.diſt.omnis,& c.ſi-
cut hi.& ſic eſt inuenire ferè omnia mala,quꝑ proue
nirent ex vſuris, & ideò ita generaliter ꝓhibita eſt à
domino vtroq; teſtamento,nam licet inueniri fortè
poſſet caſus,vbi iure naturali quod natura homini
indidit, non eſſet peccatum, vſura tamen propter
mala & pericula quæ ſequerentur,in omni caſu ꝓ-
hibita eſt Quidam tamen dicunt & fortè non malè,
quod etiam non eſt inuenire caſum inſtinctu natu-
ræ,quo non prohibeatur, dicunt etiam quidam v-
ſuram prohibitam magis,quia eſſet contra charita-
tem & pietatẽ, qua teneor ſubuenire proximo, quã
propter mala quæ ſequuntur. Item licet aliquando
ex aliis contractibus poſsint ſequi mala,quia tamen
non ita communiter,non ſunt prohibita.

SVMMARIVM.

1 *Vſura quid ſit, an liceat fideiuſſori recipere vltra ſortem, in*
num.2.

CAP. I.

P*LVRES clericorum.* † Vſura eſt lucrum, mutuo
pacto debitum, vel exactum, nam ſi gratis a-
liquid detur,non eſt vſura.14.q.4. vſura.18. diſt.
de eulogiis.niſi ſpes adſit.arg.ſ. de ſimo.tua.14.diſt.
c.1.& conſiſtit mutuum tantùm in his,quꝑ conſiſtũt
pondere,numero,& mẽſura.14.q.3.vſura.& q.4.nul-
2 li.† vltra ſortem autem licet accipere fideiuſſori,
qui vſuram ſoluit,quia non eſt ibi lucrum, ſed inte-
a reſſe, & eodem modo [a] ſi tenebaris mihi ſoluere ad
diem certum & quia non ſoluiſti, ab alio ſub vſuris
accepi,reſtituere teneris, ſupra,de fideiuſ. peruenit.
conſtitutus. Item ratione dubij,ſi plus recipiat,non
eſt vſura.infrà,eodem.in ciuitate. & cap. nauiganti.
*vel hic.*ſcilicet,quod recipiat poſſeſsiones pignori &
percipiat fructus vltra ſortẽ. *beneficium.* Repete quæ
diximus.ſ.de feud.c.1.† *Redimendum.*quia is qui deti-
nebat res eccleſiæ,nunquam fortè habebit pecuniã,
nec habere poterit, niſi cum tanta difficultate, ꝙ
potius eligeret non redimere,quàm cum tanta dif-
ficultate redimere, & licet poſsit contrarium con-
tingere,ſcilicet, quòd facilè debitor recuperabit pi-
gnus,quia tamen poteſt contingere,quod non recu
perabit, idcircò dedit hanc licentiam. Vel dic me-
lius, ſi in feudo licitè haberet aliquis res eccleſiæ,
nunquam ſic liceret fructus retinere,ſed loquitur in
eo caſu,quando certum erat quod licitè rem eccle-
ſiæ detinebat, quia licitum eſt fructus non compu-
tare in ſortem. Item alius caſus eſt, quia gener fru-
ctus rei ſibi obligatæ pro dote, licitè retineret non
computatos in ſortem. ff.de do.exce.pater.caueant
tamen,ne quid in fraudem faciant.

[a] Et eodem modo. quod hic idem referendo Innoc.hic tenet Pet. de Anch. in conſi. 376.incip. ſecundò dubitatur: col.1.in fine.

CAP. II.

Q*VIA in omnibus.Manifeſti.*id eſt, de quibus cõ
uentione,vel ſententia conſtat,quòd ſint vſu-
rarij.de hoc no.infra,e.cùm in diœce.*Ad com
munionem.*id eſt,ad recipiendum corpus Chriſti.*Chri
ſtianam.*iſtis tribus excommunicationibus excom-
municati ſunt publici vſurarij ipſo iure.*Reddere.*epi-
ſcopo diœce.20.q.3.conſtituit.

SVMMARIVM.

1 *Nunquid liceat alicui recipere ad vſuras.& in num.2.*
Peccatum an ſit faciendum propter aliquod bonum.
2 *Inter duo peccata ſuadendum eſt,quòd maius euitetur.*

CAP.

CAP. III.

1 SVper eo. *Inuoluatur.* † Quæro an liceat alicui ad vſuras recipere? Ad hoc dicunt quidam, quòd cuicunque licet accipere pro quolibet opere virtutis, vt ſi velit inde facere eleemoſynas, vel ædificare eccleſiam, vel alia huiuſmodi. Sed ſi acciperet ad vſuras, vt luxurioſè viueret, vel vt laſciuiret in eo, hoc non licet. Alij dicunt quod hoc non eſt ſic indiſtinctè dicendum, nam non credunt licitum accipere ad vſuras pecuniam pro paſcendis pauperibus, qui modicum egent, vel nullo modo, & tamē opus virtutis eſt, ſcilicet, miſericordiæ vel liberalitatis, ſed dicunt quod ille qui accipit mutuum, debet conſiderare tempus & locum, & multas alias circunſtantias in mutuo vſurario contrahendo, debet etiam conferre inter bonum, quod ſequitur ex opere virtutis, quòd faciet ex mutuo vſurario, & bonum quod ſequitur, ſi omittit accipere pecuniā mutuam, quia ſi ex opere virtutis ſequitur magnum bonum, vt quia paſcit pauperes fame morientes, vel ædificat eccleſiam, vel emit calicem, quæ perpetuò deputabuntur miniſteriis Dei, & ex dimiſsione accipiendi mutuum modicum bonum ſequitur, quia creditor iam voluntate eſt vſurarius. Item ſi non dederit mihi paratus eſt, qui accipiet eandem pecuniam ad vſuras, nam in prædicto caſu, non tantùm accipere poteſt oblatam pecuniam ſub vſuris, ſed rogare eum, vt mutuet ſub vſuris, dicendo vſurario, quòd licet in omni caſu peccatum ſit dare ad vſuras, minus tamen peccat, ſi dat in bonum opus, quàm in malum. Sed econuerſo, ſi quis videret hominem paratum ad pœnitentiam, vel ſaltem volētem decætero abſtinere ab vſuris, vel non inuenientem alium paratū accipere ſub vſuris, tunc eſt maius bonum abſtinere à mutuo vſurario, ꝙ facere quantuncunque bonū opus virtutis. arg. quia peccat quod maius bonū non præfert minori bono.

Sed dices nunquam faciendum eſt peccatū propter aliquod bonum, ſed peccatū eſt dare operam, quòd ille det pecuniam ad vſuram, ergò nunquam debeo accipere pecuniam ad vſuram, cùm hoc non poſsim facere, niſi de vſura. Sol. vſurario eſt peccatū dare ad vſuram. Et hoc ego nunquam ſuadeo, imò diſſuadeò, ſed me præeligere in vſura danda potius eſt ei bonum, licet non meritorium quàm malum imò plus videtur, quòd quando alius paratus eſt accipere pecuniam ad vſuram, & ipſe paratus eſt, quòd ego non ſolùm pro opere virtutis poſſum accipere pecuniam ab illo ad vſuram, ſed etiam pro opere indifferenti. Pro opere autē peccati ſemper peccat, qui accipit pecuniam ad vſuram, nō ſolùm in eo, ꝙ pro illicita cauſa accipit, ſed etiam in eo, ꝙ vſurario conſuluit, ꝙ de illicita cauſa mutuet ſub vſuris, & videtur ꝙ ſemper ſit peccatum capere ſub vſuris, non quando rogat, ꝙ eum ſub illicita cauſa præeligat.

2 † Plus videtur quòd ſi aliquis vellet paſcere pauperes famæ morientes, vel aliquod opus facere virtutis, quo omiſſo, pericula timentur vel corporum, vel animarum, quod tunc ſi inueniatur aliquis, qui habet pecuniam, vel granum, vel aliam ſpeciem illi operi neceſſariam, quòd debet rogari, vt illam donet, vel mutuet, quod ſi noluerit facere, poteſt ei ſuaderi, quod ſpeciem illam mutuet ſub vſuris, quia minus peccabit, ſi ſub vſuris mutuet, quàm ſi teneat eam abſconſam in tanta neceſsitate, vel vtilitate, argum. quia inter duo peccata ſuadendum eſt, quod maius euitetur.

CAP. IIII.

CVm tu manifeſtos. *Promulgatum.* ſuprà eod. quia. *ante.* propter hoc non probatur conſtitutionem trahi ad præterita, nam conſtitutio dicebat vſurarium cogendum reſtituere vſuras, cùm ergo hic vſurarius nondum reſtituit vſuras, ſed debeat in futurum reſtituere, pœna impoſita etiam hîc cogetur. *Pœna.* hæc pœna ſatis ſufficere debet à principio, ſed ſi vſurarius non reſtituat, excommunicabitur. ſ. de iureiur. ad noſtram. j. eod. præterea. *Pauperibus.* ſ. de homic. ſicut dignum. *Poſſeſſiones.* ff. de leg. 2. imperator. C. de rei vend. ſi vt proponis. §. tertium. C. arbit. tut. l. 1. ſpeciale eſt hic, aliàs enim licet ex pecunia mea, dummodò non meo nomine emantur poſſeſsiones, nihil iuris in eis habeo. C. de rei vend. ſi ex eo. & intelligunt quidam hoc, ſcilicet, quod ei auferri debet poſſeſsio, quando ex cauſa lucratiua ad aliquem peruenit, ſecùs autem ſi ex non lucratiua. Alij autem dicunt idem vtrobique.

SVMMARIVM.

1 *An liceat contrahentibus ſe inuicem decipere. & vide in num. 2.*

CAP. V.

IN ciuitate. *Non valent.* Communi æſtimatione.
1 † *Promittunt.* non decepti, aliàs enim ſi decepti eſſent, cùm liceat contrahentibus ſe inuicem decipere, non eſſet peccatum. C. de rei vend. ſi voluntate. nec ob. quòd dicit apoſtolus: Nemo in negotio circumueniat fratrem ſuum, vt exponatur in negotio, id eſt, in negotiatione, ſed dic, nemo circumueniat ita, quòd circumuentio det cauſam contractui, quia ipſo iure non tenet, ſicut quando incidit poteſt agi vt reſcindatur. ff. de do. eleganter. Vel nemo circumueniat in negotio ſupple, venditionis, vltra dimidiam iuſti pretij: intra non dimidiam poſſent ſe decipere iure fori. ſ. de emp. & vend. cùm dilect. ſed forſan non iure poli accipiunt. infrà. eod. conſuluit. *Forma.* ſuprà, de pig. illo vos. ſed ex intentione, ſi intentio eſt, vt ex prorogatione termini maius ſit pretium. Et eſt hoc quod dicit in fi. cùm cogitationes &c. C. de ſol. l. penult.

☞ † *Ex forma.* huiuſmodi contractus, non poteſt icen ſeri vſurarius ex forma, quia venditio eſt, & non mutuum, & in mutuo tantùm interuenit vſura. argum. 14. quæſt. 3. cap. 1. & 3. vel non poteſt iudicari vſurarius ex forma: quia qui hunc contractum fecit ſemper dicere poteſt: potuit plus minúſve valere: ſi tamen credat quod minus eſſet valiturum, ſed ex intentione eſt vſurarius. ſuprà de ſimo. tua nos. 1. q. 1. qui ſtudent. 14. quæſt. 3. cap. 1. & 2. Item ſi plus vel minus poſſet valere: ſi tamen ſtatim volebat vendere communi pretio, & propter prorogationem temporis vendidit carius intentione eſt vſurarius. infrà eo. c. vlt. & c. proxi.

2 † *Ex forma.* Ex hac decr. ſatis innuitur quod ſi aliquis pro certa pecuniæ quantitate emeret aliquem reditum grani, vel vini vel alium conſimilem perpetuo ſibi, & ſuis hæredibus dandum à venditore & ſuis hæredibus, vel ad certum tempus, vel ad tempus vitæ alicuius, quòd licitus eſt huiuſmodi contractus, dummodo reditus annuus communi æſtimatione non excedat reditum, quem haberet, vel habere poſſet, ſi terram de tanta pecunia emiſſet: & ſi excedat, communiter non eſt licitus contractus. ar. j. eo. conſuluit. Quidam tamen dicunt quod quando in perpetuum emit, quòd nunquam poteſt eſſe illicitus contractus, quantumcūque ſit magnus reditus, reſpectu pretij: quia licet contrahentibus ſe decipere. ff. de mino. in cauſæ. 2. §. fi. Aliàs videtur, & fortè melius [a], quòd ſi quis emit reditum conſtitutum ante contractum, vel actionem venditam: ſiue conſtitutus fuerit in re, puta in domo, vel poſſeſsione

[a] Et fortè melius. hanc opi. refert & ſequitur Pet. de Ancha in cō-ſi. 29. inc. dubitari ſolet. colum. 1.

ne,vel aliàs huiusmodi,siue in persona, puta vel liberi,vel rustici,vel actio, vel nomẽ.Item siue certus sit reditus:puta quia reddit quartam fructuum, qui percipiuntur de aliqua domo: vel de operis alicuius personæ.Item siue sit perpetuus contractus: puta quia extenditur ad hæredes vtriusque contrahentium: siue sit ad vitam hominis, siue sit ad certum tempus,vsque ad 5.annos.Item non refert si reditus sit in pecunia, siue in aliis rebus,siue in facto:nã semper in omnibus præmissis reputant contractus legitimos,aliàs licitos: quia ibi est purus & licitus contractus venditionis,nam ibi est pretium,scilicet,certus reditus vel canon,vel annona.C.de sacrosan.ecc. iubemus.in princ.in Authen.de reb. eccl.non alien. vel actio.C.de hæred.vel ac.ven.per totum.

Sed his videtur esse contrarium, quod dicit hæc decret.quia non est dubium, quod vsque ad aliud tempus saltem longum, plus percipiet de reditu, quàm sit pretium, & in actione constat, quia plus est in nomine, quàm sit pretium, quod dedit. Sol. licet certum sit quod vsque ad 20. annos quinquaginta vel vlteriores plus accipiet de reditu quàm sit pretium quod dedit,tamen hæc certitudo non facit illicitum contractum venditionis, cùm hoc etiam sit in venditione alicuius possessionis, vbi certum est secundum inferiores causas,quod plus accipitur de fructibus eius,quàm sit pretium, quod pro ea datur & sine expensis,vel labore dando ea, ad affictũ certum,vel emphyteosim:Hic enim tantùm reprehenditur, quando carius vendit mercem propter terminum,quem dat prolixum emptori ad soluendam pecuniam,vel quia pro minori emit mercem, quia statim dat pecuniam, & per prolixus tempus expectat mercem,quæ penitus sunt illicita,quia hoc solummodò vendit tempus pro illa pecunia,quæ venit,& iustum prætium excedit,& quod ex eo apparet,quia si vtraque parata essent pretium & merces pro minori fieret,in casu nostro omnia sunt præsentia,nec venditur tempus,quia res ipsæ de quibus diximus,scilicet,reditus vel actio tantùm valebit vel ad minus creditur valere subsequentibus temporibus,quãtum modò valet, vel ad minus est dubium, & hoc sufficit ad hoc,vt contractus sit licitus,vt hîc, idem intelligunt quidam,& si reditus,vel nomen de nouo propter hoc constituitur in rebus, vel personis aliis contrahentibus, puta quia dicit emptor,tu constitues tales reditus in tali possess. vel seruo,vel facies quod talis confitebitur se debere tibi mille vsquem ad annum,& ego de illis mille, vel magis de actione pro illis M.competente dabo tibi quinquaginta,nam dicunt omnes contractus istos licitos,q̃a non est mutuum,sed emptio. Item multi casus possunt inueniri, quod iste emptor amitteret in hoc contractu,puta si inops fieret,sed certè ante consulendum est omnibus fidelibus,quod ab huiusmodi contractu abstineãt,scilicet, quod de nouo propter hoc constitutum reditum,vel actionem emãt. Istud autem penitus videtur illicitum, quod ipsa idem quod dicitur emptor in se constituat reditum vel actionem qua se obligat ad plus dandum,vel in pecunia,vel in specie,quam accepit.*dubium*.ff.de iud.si quis ex.C.de vsu.vt ca.*dnbium*.probabiliter, nam licet casu fortuito propter medium vnius vel alterius possit plus valere, nihilominus in intentione vsurarius erit.

CAP. VI.

P*Ræterea.Dignam*.s̃.eodem.cum tu.

CAP. VII.

C*Onquestus est.De feudo*.de hoc not.suprà, eodem. c.1.supra,de feu.c.1.

CAP. VIII.

T*Va nos.vsuras*.& omne dãnum quod occasione donationis vsurarũ contigit creditori,cogendi sunt.de hoc nota.infrà,eod.

SVMMARIVM.

1 *Vsura an contrahatur ex sola intentione.*

CAP. IX.

C*Onsuluit nos*.†*Pro intentione*. si creditor principaliter intẽtionem habet ad lucrum,vsura est, vel malum lucrum, aliàs si secũdario aliquid sperat secùs.61.distinctio. quid proderit.59. distinctio. si officia. Item recipere ex tali spe secundario,non est malum.1.quæstio.2.quam pio.quia tenetur ei ad antidora.ff. de pet.hæred.si leg.sup. de testa.cùm in officiis.sed & qui principalem habet intentionem ad vsuram,licet vsurarius sit, non tenetur restituere.arg.s̃.de simo.c.vlt.nisi fortè aliquid faceret, quare debitor,& si non voluntariè,tamen necessariò ei daret, puta quia negat sibi terminum, nisi det aliquid,& ibi plus vendidit propter dilationem, quia tũc restituere tenetur.14.q.5. nõ sanè.in fi.Alij tamẽ dicunt,quod semper tenetur restituere,& est tutus. *inducendi*.si autem agere posset condictione, ex hoc canone,quæritur?

CAP. X.

Q*Vam perniciosum.Renunciasse*.Nam ex hoc apparet eos fuisse vsurarios.*appellationis*.friuolę,quia si appellaret à sentẽtia audiẽdus est,alij cõtra.

CAP. XI.

P*OST miserabilem.Remittendas*.secundum tenorem decr.j̃.eo.quanto.

CAP. XII.

T*Vas dudum.Restituere*.repete quæ diximus.s̃. de iureiur.debitores.

SVMMARIVM.

1 *Nunquid sufficiat cautio de restituendo vsuras.*

2 *An excusetur vsurarius,si nullus repetat ab eo, vel si denunciet.& in nu.3.& etiam in nu.4.*

CAP. XIII.

1 Q*VIA frustra*.†*Retinuerit*.nec sufficit sola cautio, q̃ vsuram restitueret.s̃.de sen.& re iudi.cũ aliquibus.ff.de pig. ac. q̃ si non solùm. nisi magna causa interueniat.ff.de re iu.l.4.§.quod ait prætor.vel si debitor consentit. ff. de pig. act. si rem. §. omnis.

2 †Sed nunquid alius à conuento potest hanc exceptionem proponere,& dicunt quidam, cùm hoc c. generaliter loquatur,& fauorabile sit saluti animæ, & restitutioni vsurarum prouidere, quòd iudex ex officio conuentus, etiam si ab eo non exegerit vsuras possit hoc apponere.j̃.c.proxi.arg. ff.de postu. quos prohibet. & etiam quicũque alius procederet hîc,sicut proceditur.s̃.qui ma.ac.pos.c.fi.Sed nos de iudice hoc non credimus,quia non cauetur iure.Alij dicunt quod sufficit,q̃ faciat publicè nunciari:vt si aliquis est, qui conqueratur de eo de vsuris compareat.ar.ff.de fur.falsus.§.aliena.

3 †Quid si alius,quàm ille contra quem agitur proponat hanc exceptionem,& per appellationem proroget negotium, nũquid interim silebit causa super qua impetratæ sunt literæ?& dicunt quidam, quod sic.Hoc non placet,cùm etiam si nullus compareat, tamen conuentus potest excipere, vnde sibi imputet,si ipse nõ excipit [a] imo plus dicimus,q̃ alius non admittitur ad excipiendum,sed solus conuentus,alij dicunt,si sit liquidum eum soluisse vsuras, quod præstabit cautionem de satisfaciendo,si apparuerit eum debere vsuras, quæ petuntur ab eo. ar. C. de compen.l.vlt.s̃.de iudi.in omnibus.Alii distinguunt ex cuius parte emittatur appellatio. C.de tempo.in integ.

a Si non excipit. Ioan. An. hic dicit, q̃ ista exceptio est dilatoria, & sic debet proponi ante lit.conte.& per hoc dicit Pe.de Anch.in cõs. 264.incip. quia quæstio est dubitabilis consuluit, q̃ ista exceptio vsurarum poterit opponi cõtra tutores, agẽtes nomine pupillorũ vsurarij ex cõtractibus celebratis per ipsum vsurariũ, & ad Inn. hoc adde etiam Fel. in c.cum M. Ferrariensis.co. 25.ver.fallit secundò. suprà, de consti.

intg.rest.petendæ. Nos præcedentes distinctiones, scilicet, de præconizando, & cauendo dicimus habere locum, quando conuentus excipit, in alio autem nõ, cùm nec excipere posit.

4 † *Restituerit*. Sed nunquid ipsi, qui accipiunt vsuras, & si non cogantur restituere aliis vsurariis, nunquid non reddent alicui? Resp. authoritate superioris dabũt illas aliis debitoribus vsurariis illorũ creditorũ, & non illis vsurariis, à quibus ipsi vsurarij, qui modo petunt vsuras extorserunt vsuras, & sic exonerantur à peccato, & etiam vtiliter gerunt negotium illius, cui restituere tenentur, & quo ad corpus, & quo ad animam, vnde cùm posint in hoc casu repetere, ꝙ sic soluissent vtiliter, multò fortius compensare, si postea contra eos agatur. arg. ff. de neg. gest. si pupillus. iudex autem quando restituit vsuras aliis, quàm his, à quibus accepit, faciat sibi caueri ad sensum suum, quod nullum damnũ in posterum posit consequi ab his, à quibus acceperat vsuras. *audiat*. hîc apparet hanc exceptionem declinatoriam fori.

CAP. XIIII.

C*V m in diœcesi*. *Tua*. dubitatur communi fama. *argumentis*. id est, legitimis probationibus. Vel dic, quòd appellat argumenta famam publicã cum aliquibus aliis adminicul. arg. 35. q. 6. si duo. Vel dic, argumenta appellari, si vẽditur ad terminum. s. eo. tua. in ciuitate. cõsuluit. vel si facit emptiones sub ea cõditione, quod teneatur restituere aucto pretio vel sibi retentis fructibus. s. de empt. ad nostrã. contra. de pign. illo. vel quia appareat instrumenta vsurarum, vel quia cellas tenet ad pecuniam mutuandam, aliquando enim ex præsumptionibus iudicatur. s de elect. cùm ex officio. 2. simile habes in hære. suprà de hæret. excommunicamus. simile & in adulteriis. suprà, de adult. maritis.

S V M M A R I V M.

1 *Maritus quando teneatur fructus dotis in sortem computare.*

CAP. X V.

S*Alubriter*. *Computandos*. dummodo onera matrimonij sustineat. recipit enim fructus pro interesse, & non pro vsura, sic etiam non est vsurarius fideiussor repetens vsuras, quas soluit pro debitore, vel si accipit pecuniam sub vsuris, vt satisfaciat creditori, apud quẽ fideiusit. s. de fideius. peruenit. & c. constitutus. & dicimus [a] ꝙ quamdiu mari2 tus tenetur alere vxorem, tamdiu potest vti fructibus non computatis in sortem, sed postquam non debet eam alere, non debet fructus accipere, vnde credimus ꝙ si mulier habet pignora dotis suæ post mortem mariti, quod debet fructus illos in sortem computare. *fructus*. C. de iure do. pro oneribus.

[a] Et dicimus. hæc dicta refert & sequitur Bar. in l. insulã. §. vsuras. ff. so. ma. & ibi vide Doct. & Pe. de An. in cõs. 150. col. 2. post me. inc. in quæstione quæ vertitur.

S V M M A R I V M.

1 *Repetitio vsurarum an & quando datur hæredi, & contra hæredem, & quid iuris sit si hæres non potest satisfacere illis, à quibus vsuras accepit.*

CAP. X V I.

M*Ichael laicus*. *Suo*. cùm enim ex persona patris agat, eius personam defendere debet. ff. de reg. iur. ex qua persona. ff. de procur. seruum. §. pe. imò quod plus est, si non egerit ex persona patris, tamen obstat ei exceptio, si pater, vel ille cuius hæres extitit vsuras accepit, etiam si nihil ad hæredem peruenerit. s. eodẽ. tua. sup. de rap. in literis. 16. q. 6. si quando. 12. q. 2. Episcopus qui man. non enim conuenitur hæres ex quasi maleficio, sed ex quasi contractu ratione indebiti soluti, vel ex iniusta causa soluti. instit. de obli. quæ ex quasi contract. & non solùm repellitur ratione vsurarum, quas suo nomine contraxit, sed etiam earum quas nomine alieno. 40. dis. sicut non suo. Sed quid si iste agens non potest satis facere illis, à quibus vsuras accepit? Respon. quod præstita cautione, ꝙ restituet, si poterit admittetur ad petendum vsuras, nam spoliator restituitur, vt posit aliis restituere. s. de resti. spo. olim. nam & vbi non potest statim soluere, admittitur fideiussor. ff. de re iudi. l. 4. §. ait autem prætor.

CAP. X V I I.

Q*V anto amplius*.

S V M M A R I V M.

1 *Vsura non tollitur per periculi susceptionem.*

2 *Vsura an & quando contrahatur in emptione.*

CAP. X V I I I.

1 N*Auiganti*. † *Periculum*. fatemur tamen, quod si nauigans pretium accipiat, vel aliud, vt pecuniã secum vltra mare deferret, ibi sibi redditurus, siue periculum in se reciperet, siue non, non esset vsura, sed locatio operarum, sed vbi non accipit pretium tantùm, vt portet sed negotiatori dat, vt in ea negotietur, hæc est vsura, quia pecuniæ null⁹ est vsus vel vtilitas vtendi, nec deterioratur vtendo. 88. dist. eiiciens. † *Periculum*. & ex hoc dicimus, ꝙ si aliquis paratus erat emere merces ad portandum alibi, vel ad seruandum certo tempore, ꝙ posset inde lucrari, & alius indigens pecunia ad eum veniat, & offerat eandem pecuniam cum lucro sperato in loco quo ire volebat, & intermino se redditurũ promittit, vsura est contractus huiusmodi, nec scio eum excusare, licet alij contradixerint. *ea tempore*. de hoc no. s. eod.
2 in ciuitate. in gl. huius † *Venditurus*. quia si vendere volebat, statim pro alio pretio minori, si statim pretium solueret, vsura esset ad minus animo. s. eo. in ciuitate. & s. e. consuluit. & eodem modo, si longè pretio maiori vendat. arg. eiusdem decre. consuluit. Itẽ si volebat vendere merces, & inuenit alium, qui statim dat ei hîc tantùm quantum alibi esset venditurus cum labore suo, & periculo multo, non videtur vsura dummodò computatis periculo & labore, nõ plus accipiat, quàm ibi quo portare volebat, probabiliter præsumitur accepturus, nam qua ratione, ratione temporis poterit carius vendere eandem, & ratione loci, sed si pecuniam accipiat vsura est, & etiam mutuum.

DE CRIMINE FALSI.

TIT. X X.

CAP. I.

F*ALSIDICVS*. *Testis iudici*. hunc iudex extra ordinem punire potest durãte causa. C. de test. nullum. post litem autem finitam accusatur de falso. ff. e. l. 1. §. 1. *Ladit*. hic punitur iuxta modum læsionis. 3. q. 9. nihilominus. C. de testi. nullum. *Occultat*. ex quo officiũ [b] testificandi assumpsit, vel si aliter non põt liquere veritas.

[b] Ex quo officium. Et sic tacens verũ, nõ peccat, nisi quãdo ꝑductus est vt testis. Adde Fel. in c. ex parte decani. col. lũ. 10. vers. si diceres. sup. de rescri. vide tamẽ Bal. in l. presbyteri. C. de episco. & cle. vbi quod falsitas committitur ita in tacẽdo verum, sicut in dicendo falsum. *Ad de etiã Roc. in l. 3. tt. 16. p. 7. gl. 1.*

CAP. I I.

S*V P E R eo. retineri*. Si est persona suspecta, nisi sint clerici. Alij contrà, & maximè, si sint suæ iurisdictionis ordinariæ. Item credo, & si sint eiusdem iurisdictionis delegati, quo ad hoc, quod ordinarius ad mandatum eorum capiat.

S V M M A R I V M.

1 *Facies hominis an sit characteribus insigenda. Remissiuè.*

CAP. I I I.

A*D audientiam nostram*. *Characterem*. qui non ita profundè insigetur, vt sanguis effundatur, sed tãtùm cutis offenditur, ne fit contra. s. de rapt. in archi. s. ne cle. sententiam. Sed cõtra. C. de pœ. in metallum. vbi dicitur, ꝙ facies ad imaginẽ cœlestis pulchritudinis figurata stigmate non cædetur, sed hoc stigma

stigma non est figendum in facie, sed in manu vel alio membro, vel est hoc speciale in odium tanti criminis. de hac materia not. 5.q.5. illi qui.

CAP. IIII.

D*Vrà sæpe mandata. Sedem.* illi enim qui non sunt apud sedem apo. non ligantur hac constitutione. *deputati.* hi sunt bullatores. *subiaceat.* per sententiam, non ipso, iure. pœnæ enim excommunicationis ipso iure sunt inflictæ.

CAP. V.

L*Icet ad regimen.*

SVMMARIVM.

1 *Verba fratres, vel filios in literis Papæ posita, quid importet.*

CAP. VI.

Q*Vam graui. Fratres.* quandoque dominus Papa vocat cardinales fratres. s. de offi. leg. officij. tamen simplices sacerdotes, vel diaconos, nō vocat in literis suis, cùm eis scribit fratres, filios. *In plurali.* olim erat contrarium. 23. dist. communis.

CAP. VII.

A*D falsariorum. Nequibit.* supplent quidā, nisi probet ignorantiam exhibendo actionem. C. de fal. maiorem. non enim committitur falsum sine dolo. ff. eo. diuus. Vel dic, quod tunc non excusat ignorantia, cùm non præcesſit examinatio, cùm ex hoc fuerit in culpa quia non examinauit, nec à peritioribus quæsiuit. 32. dist. §. vl. ff. de iur. & fac. ign. regula. si autem præcesſisset examinatio & appareat eum probabiliter deceptum, & ostendat actorem, vt dictum est, excusatur. infra. de ex. præ. inter dilec. infra. c. proxi. Item hæc decre. loquitur tantum in literis domini papæ, in aliis autem secus Item examinatio est habenda diuersimodè, nam in literis, quæ sunt de gratia, vel contra ius, vel cōtra vtilitatem publicam, maior indagatio est necessaria, quàm in literis de simplici iustitia. inf. eo. c. prox. C. si contra ius vel pub. vti. rescripta. *Inferius.* ibi incipiunt pœnæ istæ, qui vero sub nomine. *Innodatos.* hic autem est canon latæ sententiæ. *per quam.* potestatem. *Vtuntur.* nec tamen fuerunt fabricatores falsitatis. *Spolientur.* per sententiam. *obiecti.* forte canon ferendæ sententiæ est, sed litera contradicit. *Impetrant.* sed non per se exercent falsitatem, sed litera contra.

CAP. VIII.

A*Ccedens. Præsumi.* ff. de do. si oleum. §. vlt. argu. quod si quis suggesſit falsum in literis de simplici iusticia, non præsumitur dolosè fecisse, secùs si esset de magna gratia. Quia dolus ex perspicuis indiciis probatur. C. de dolo. l. dolum.

CAP. IX.

E*X conscientia. Ecclesia.* de de qua erat causa ad cuius amisſio. se obligauit.

DE SORTILEGIIS.

TIT. XXI.

CAP. I.

I*N tabulis.*

CAP. II.

E*X tuarum tenore. Astrolabij.* Aliqui dicunt, quod si tantum astrolabium inspicerent, vt per astronomiā tantùm quærerent veritatē, non peccat. arg. hic à cōtrario sensu, tamen quia non sunt scientiæ quæ ad pietatem ducant, imò facilè inducerent idololatriam dissuadendum est vtendum eis & studendum. arg. 37. dist. si quis grammaticam.

SVMMARIVM.

1 *Sorte an prælatus vel alius superior, & iudex sit eligendus*

CAP. III.

E*Cclesia vestra. Per sortem.* Not. non solùm prælatum non eligendum sorte, sed nec electores. *in electionibus.* aliàs autem pro litibus dirimendis licet vti sortibus. 36. q. 2. sors. *Perpetua.* 26. q. 1. non stati. & cap. sequen. contra ea. quæst. cap. 1. Sol. est in §. 2. causa prohibitionis est, vt non per asſiduitatem labantur in idololatriam, sicut prohibitum est iuramentum, vt non labantur in periurium. suprà de iureiur. & si Christus. §. 1.

DE COLLVSIONE detegenda.

TIT. XXII.

CAP. I.

S*Cripta E. V. Dissimulare.* cùm esset infamatus, aliàs eum non debet inquirere. suprà de accus. qualiter. Vel dic, quòd non licet accusatori ab accusatione desistere lite contestata, & ideò mandatur inquiri de collusione vt eos puniat. 2. quæst. 3. si quem.

SVMMARIVM.

1 *Causarum genera tria sunt, ciuilis, criminalis, & spiritualis.*
Accusator an & quando posſit ab accusatione vel actione desistere.
Transactio an & quando in criminibus habeat locum.

CAP. II.

C*Rimina. Præteribat.* Causarum tria sunt genera, ciuilis, criminalis, & spiritualis. A ciuili pecuniaria, siue per gratiam, siue per transactionem ante lit. contest. & post iudicis authoritate, & sine recedere licet, nisi in famosa actione, in qua sine iudicis authoritate transigere non licet. ff. de his qui not. infam. furti. §. pac. in criminali verò ante inchoatam accusationem per gratiam desistere licet. ff. ad Turpil. muliere. & l. quæsitum. post non licet sine authoritate iudicis, & sine consensu rei, nisi intra 30. dies. sed nec intra illos, si non fuit mancipatus tormentis. C. de abol. l. 2. vel. per accusationem infamatus. 5. q. 1. quidam. & si aliàs destiterit incidit in Turpi. si intendit publicum crimen C. ad turpil. l. 1. Si verò priuatum, extra ordinem punitur. ff. ad Turpil. si quis accepe. Transigere autem aliquo dato in crimine publico non licet, & si fiat transactio, nulla est, & accusatus habetur pro confesso. C. de transact. transigere. ff. de priua. in omnib. nisi tale sit crimen, quod irrogat pœnam sanguinis, quia licet tunc transigere, nisi in adulterio. C. de transact. transigere. sed hic qui accipit incidit in Turp. ff. ad Turp. ab occasione. sed in aliis criminibus, quæ non irrogant pœnam sanguinis, transigere non licet. 2. q. 3. §. præuaricator. in loco illo in omnibus licet, nisi in crimine falsi. in præal. l. transigere. Et est ratio, quia sæpè ad pecuniariam æstimationem refertur, scilicet, vbi quæstio pecuniaria agitur. Et idem dicunt aliqui in priuatis criminibus, vt furti, vi bonorum raptorum prædicta ratione, nec vnquam inuenitur prohibitum, secundum can. autem ferè omne crimen esse publicum puto, nec ab aliquo per transactionem discedere licet, vt hic per totum titulum. Posset tamen dici, quod iustis causis inspectis, vbicunque episcopus potest dispensare in priuatis criminibus & transactioni, & simplici renūciationi authoritatē præstare. s. quæst. 2. si primates. 90. distin. disſidentes. à spirituali autem causa, siue sit inquisitionis, siue denuntiationis, siue de rebus spiritualibus ex causa, licet per gratiam

gratiam discedere, qui autem sine causa discedit. punitur. 2. quæstio. 7. quapropter. suprà, de calum. c. fi. per transactionem autem autem non licet. suprà, de transact. cap. tertio, vbi in criminali, vel spirituali aliter, quàm debet accusator desistit, iudex nihilominus ex officio inquiret, vt hîc per totum. C. de abol. indulgere. & l. 2. vbi autem vult iudex iusta causa discedere, abol. indulgebit. C. de abol. l. 1. 2. & 3. 2. q. 3. si quem. & §. præuaricator. in causa mista potest recedere, quando vult, in causa autem populari similiter per transactionem recedere non licet, nisi vt legitur. ff. de pac. l. iurisgent. §. vlti. ff. de iureiur. l. eum qui. §. in popularibus.

CAP. III.

AVdiuimus. transactionis. hæc pensio si bona fide peracta sit non excedit vitam pasciscentis, nisi interueniat, authoritas episcopi. s̄. de transact. decætero, veniens. *Spoliatore.* & quod factum est per collusionem, non tenet. ff. eo. l. 3.

SVMMARIVM.

1 *Quando alicui competunt duæ actiones de iure communi, vna intentata potest aliam intentare, & an idem sit in penalibus actionibus. habes in num. 2.*

3 *De alicuius crimine non est pluries inquirendum.*

CAP. IIII.

IN tantum. Clamor. Præmissis. de hoc no. s̄. c. 1. † *Alioquin.* Not. quod vbi alicui competunt duæ actiones de iure communi, vna intentata, potest aliam intentare, vt apparet in socio, contra socium furem potest agere, & pro socio, & furti, vtrū vult primò, & vtrum pòst vult. ff. pro soc. rei. sed secùs est si vna competit de iure communi, & altera de officio prętoris, qualis est nau. cau. sta. quæ datur de beneficio prętorum, nam in illis, si vnam elegit intelligitur aliis renunciare. ff. nau. cau. sta. & ita. §. fi. & l. licet. §. fi. ff. de sepa. l. 1. §. illud.

Sed his videtur contra. s̄. de in integ. rest. cōstitutus. vbi dicitur, quod simul quòd plus est, quàm si diuersis temporibus admittatur quis ad accusationē, quæ competit beneficio prætoris. s. in inte. resti. ad officium iudicis, quo dicit vēditionem nullam. Sed certè sol. est leuis, quia nos hîc loquimur, quando alicui competunt duę actiones, quod prosequendo vnam, videtur alij renunciare. sed decr. loquitur, quā do tantùm altera competebat, sed tamen vtramque prosequitur propter dubium, & sic potest responderi decre. s̄. de prescri. auditis.

2 † In penalibus autē actionibus, quæ surgunt ex diuersis delictis, raro impedit vna alterā. ff. de pri. delic. nunquam, sed si oriatur ex vno delicto, quatenus concurrunt, se impediunt & vltra. ff. vi bo. rap. l. 1. ff. de act. & obl. qui seruum. Si autem actiones nō sunt penales, sed rei persecutoriæ facta per alterutrā exactione, reliqua tollitur. ff. loc. si merces. §. culpæ. Si autem vna sit persecutoria rei, vt rei ven. & altera penalis naturaliter, & ab initio, vt actio furti, neutra per alteram tollitur. ff. de fur. l. si pig. §. cum furti. nisi in casu, qui est nau. cau. sta. l. ita. §. fi. quod est præal. legata ratione, quia eligēdo alterū de duobus. s. ius cōmune vel beneficiū prætoris, alteri renunciare videtur, est etiā alius casus. ff. de fur. is cui. vbi dicitur quod si alicui pro re cōmodata competit actio furti & cōmodati, ꝙ vna per alteram tollitur, sed hoc est ea ratione, quia, scilicet, vtraq; actio, scilicet, furti & commodati competit pro eodem, scilicet, interesse litis, licet per actionem furti dupletur, vel quadrupletur, & in actione furti, vel commodati tantùm sit simplum interesse. ff. de re iudi. nemo ex causa. §. quoties. Si verò ab initio non sit penalis, sicut est actio, quod met. cau. quæ ab initio nullam imponit pœnam, si velit restituere, tunc vna per alteram tollitur. ff. de quod metus cau. metum. §. licet.

3 † Not. quòd non est pluries inquirendum de alicuius crimine, sicut nec est pluries accusandus, nisi in casibus, quos habemus no. supra, de accu. de his. arg. contrà. 2. q. 5. mennam. C. de pœna iudi. qui mal. iu. Authen. sed nouo. ff. de. iureiur. si duo pat. §. vlti.

DE DELICTIS PVERORVM.

TIT. XXIII.

CAP. I.

PVERIS grandiusculis. Genitalibus immūdicia enim carnis ante hos annos, non præsumitur. *Furta.* ff. ad Silla. l. 1. *Aetas.* ætas enim excusat. ff. de mino. auxilium. §. 1. de conse. di. 4. eos.

CAP. II.

REferente. Inultum. id est, non perfectè vltum. s̄. c. proxi. ff. de mino. auxilium. §. 1. punitur tamen aliquantulum. C. si aduer. deli. l. 1. & 2. C. de pœ. impunitas. ff. de mino. si ex causa. §. 2. ff. de dam. infect. damnum. §. si pupillus. 21. q. 5. si quis cuiuslibet. *Centum soli.* aliquando tamen minorem pœnam exigere potest.

DE CLERICO VENATORE.

TIT. XXIIII.

CAP. I.

EPiscopum. Presbyterum voluptate. secùs si causa recreationis, vel acquirendi victum. 34. dist. quorundam. de hoc no. 86. dist. qui venatorib.

CAP. II.

OMnibus seruis dei.

DE CLERICO PERCVSSORE.

TIT. XXV.

CAP. I.

SI quis in aliquo. Percussor. consuetudine, aliàs enim si semel. 55. dist. c. si euangelica.

CAP. II.

PRæterea quoniam.

CAP. III.

PRæsentiam lator. Non percussit. & hoc constabat, aliàs enim si dubium esset, repelleretur. 24. q. vlt. c. vlt. imò suæ conscientię relinquendum est. s̄. de homi. petitio. & c. tua.

CAP. IIII.

COtinentiam. Consilio. tamen non potest dici, quin præstiterit auxilium, quia eo ipso, quod armatus erat cum occisoribus, aliquid auxiliū a pręstari dicendum est & quia pugnauit cum aliis, si autem non pugnasset, sed à longe stetisset, cùm iusta esset pugna, nullatenus teneretur. Vel dic, quod hîc nullo casu dicitur irregularitem contraxisse.

a Auxiliū. De hoc dic vt per Bar. l. si in rixa. ff. ad le. Cornel de sicar. p Pe. de Anchar. in consi. 216. incip. nos Bar. de Sal. & Alexā. de imo. in consi. 15. col. 3. circa. princ. in 1. volu.

DE MALEDICIS.

TIT. XXVI.

CAP. I.

INNOTVIT nobis. Depressionem. ex pertinencia. 10. q. 1. si quis sa. si autem ex temeritate veniam

 mere-

meretur.2.q.3.si quis iratus.& §.notandum.C.de iureiur. l.2. quod autem fit ex insania, miseratione dignum est.C.si quis imp. male.l.1. sed qui dicit, ꝙ ex leuitate dixit, hoc probare debet.C. de iureiu.si fine.*Beneficij*.dicebat enim, quòd Papa multa faciebat, de quibus nullam potestatem habebat. Item dicebat, quòd priuilegia & beneficia, quibus dominus muniuerat & decorauerat ecclesiam Romanam, nō erat digna Roman.eccle.habere, vel quòd non dispensabat eccl. Rom. sua beneficia per subiectas ecclesias.

CAP. II.

S*Tatuimus vt si quis.*

DE CLERICO EXCOMMUNICATO DEPOSITO MINISTRANTE.

TIT. XXVII.

CAP. I.

S*I quis episcopus. Iustè.*idem si iniustè. *Abscindatur.* id est, excommunicetur.

CAP. II.

S*I quis presbyter. interdicto.* sacerdos enim depositus conficit in modum enim priuati suffragij potest.28.dist.presbyterum.10.q.3.si quis episcopus.*Excommunicatum.* minori excommunicatione.11. q.3.cùm excommunicato.*Obseruandum.* vt si quis eis continētibus seruare excōmunicationē cōmunicauerit., sit excōmunicatus minori excōmunicatione.

CAP. III.

C*Lerici autem.*

SVMMARIVM.

1 *Penuria est iusta causa dispensandi.*
Rigor iuris sæpè omittitur propter timorem scandali.
Multitudini peccanti an sit parcendum.

CAP. IIII.

L*Atores præsentium.Si* 40. idcircò præfigitur hîc iste numerus, quia si plures essent, & omnes perpetuò suspenderentur, fortè nimiam penuriam
1 clericorum pateretur illa ecclesia, † penuria enim iusta causa dispensandi est.55.dist.priscis. sicquilibet prælatus non semper quadragenarium, sed aliàs idoneum numerum taxabit arbitrio boni viri, habito respectu, vbi plures, vel pauciores sunt clerici, vel dic hîc dispensari.s.hunc numerum propter scandali timorem, propter quem sæpè omittitur rigor iuris. 50.dist.vt consti.1.q.7.quoties.

Quod intelligo verum, vbi delinquentes non defendunt se authoritate. Si autem defendunt se authoritare hæretici, puta quia licitum dicerent esse soluere interdictum & celebrare, tunc non dormiet seueritas propter multitudinem.50.di.domino. 82. dist.plurimos.de pœ.di.6.c.1.infrà, de exces.prælato. inter dilectos.in fi.& hoc appello multitudinem, vbi scandalum timetur, si enim non timeretur scandalū propter multitudinem, non esset à communi iure recedendum.32.q.5.c.ita ne.de pœni.di. 6. c. qui vult. *Ad tempus.* in aliis autem etiam post tempus poterit dispensare de speciali authoritate Papæ, & non aliter.11.q.3.si quis episcopus.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus debet vitare communionem hominum.*

CAP. V.

I*LLVD dominus. Excessum.* tam de translatione, quàm de celebratione post excommunicationē. *Ordinarius.* verè nec ordinarius, nec deleg. debet procedere ad excommunicationem, nisi monitione præmissa.34.q.3.de illici.j. de sen.exc.sacro.sed tamē lata tenet, ille tamē qui nesciuit eum delega. iustam habuit excusationem, licet tutius fuerit seruare sententiam excommunicationis. *In hoc.* si probabiliter ignorabat, aliàs secùs.s.de postul.ad hæc.*Vitare.* cōmunionem fidelium. argu. quod excommunicatus debet vitare communionem hominum.

CAP. VI.

F*Raternitati tuæ.*

CAP. VII.

P*Ostulastis.Dispensatum.* cùm Papa non retineat dispensationem sibi, episcopus dispensare potest.j. de sen.excom.nuper. *Propter hoc.* quia celebrant in locis interdictis.*Innodati.* sententiam in eos specialiter latam, non ipso iure.*Talia.* scilicet celebrare in ecclesiis interdictis, ex quo propter hoc sunt excōmunicati. Nos dicimus idem, siue propter hoc sint excommunicati, siue non, nam ex quo celebrant in loco interdicto, hanc pœnam subeunt.

SVMMARIVM.

1 *Probatio, ꝙ aliquis fuit excommunicatus, non sufficit, nisi probet, quod tempore electionis haberetur pro excommunicato.*

CAP. VIII.

P*Roposuit.Per testes.* Nota simul ab vtraque parte testes produci.s.de test.cùm tua.s.de præscri.illud. *eos.*s.Burgens.clericos.& fautores *communicauit.* insufficiens fuit hæc except.sed est præsumptio.93.dist. si inimicus.11.quæst.3.quibus episcopi. Item ea ratione, quia forma in absolutione seruanda est, & ideò non videtur sufficere communicatio etiam prælati. j.de sen.exc.cùm desideres. Alij dicunt, ꝙ ex quo aliquis habetur pro absoluto, & maximè ab excōmunicatore sine aliqua probatione, sufficit ei, licet constet eum aliquando fuisse excōmunicatum, nisi probetur aliàs eum adhuc excommunicatum esse. *de absolutione.* Burgensium clericorum, & fautorum.
1 †*Per diffinitiuam.* not. non sufficere probare aliquem excommunicatum fuisse, nisi probet, quod tēpore electionis haberetur pro excommunicato. Sed certè hoc est ea ratione, quia sic dederat articulum, quem probare volebat, super eo tamen non deposuerunt testes, sed super eo tantùm, quod fuerat excommunicatus, super quo non valent depositiones tanquam non iuratorum.s.de testi. Vel dic melius, ꝙ nunquam probauit eum aliquando fuisse excommunicatum, nec confessio sua præiudicabat sibi, cùm non fuerit confessus, quod eis fauorem præstiterit, vel quod nominatim in eum excōmunicationis sententia lata sit, & benè dicimus, quòd si aliquis contra aduersarium suum exciperet, tu non debes audiri, quia tu es excommunicatus, vel quia sententia excommunicationis in te lata fuit, à qua non es absolutus, si eum probauerit fuisse excommunicatū aliquando, semper tanquam excommunicatus repellitur, nisi probauerit se esse absolutum.

Nec est hoc contrarium, ꝙ no.s.de acc.super his. vbi dixi, ꝙ si quis obiecerit alij, tu non potes agere, quia in te fuit sententia lata, ꝙ nisi solueres intra 10. dies, quod esses excōmunicatus, nam tūc nō sufficit probare, quod talis sententia lata sit, nisi probet q̃d ad diē nō soluit. Et est ratio diuersitatis, quia in primo casu constat eū fuisse ligatum, cùm sententia purè lata fuerit: in secundo autem casu, quia sententia non purè, sed sub conditione lata fuit, non constat eum esse excommunicatum, nisi probetur excommunicatio & conditio.

CAP.

CAP. IX.

Postolicæ. Se. Suspensionis. Ab offic. Ignari. ignoran-
A tes in vos latam suspensionis sententiam de fa-
cti ignorantia.

SVMMARIVM.

1 *Communicans excommunicato, an semper incurrat irregularitatem? & in nu. 6. & 7.*
2 *Excommunicatus minori excommunicatione siue ab homine siue à canone, semper est irregularis, si celebrat. Secùs est in suspensis.*
3 *Suspensus a canone dicitur suspensus à Deo.*
Excommunicati minori excommunicatione, non sunt interdicti, nec de iure suspensi.
Electio an post pœnitentiam sit irritanda.
4 *Bonus vel malus quandiu toleratur ab ecclesia, contrahit matrimonium spirituale.*
5 *Electio dicitur nulla, vbi quis scienter eligit indignum.*

CAP. X.

S *I celebrat. Peccet.* quia est in mortali peccato. s. qd
me. causa. sacris. vbi suspensus est quo ad se. 1. q. 1.
sacerdo.
1 †*Irregularitatis.* quo ad hoc vt si medio tempore
celebrauit. s. postquam communicauit excommuni
cato non posit vlterius celebrare sine dispensatio-
ne Papæ. 11. q. 3. si quis presbyter. & c. se. & idem quod
hîc dicitur de istis communicantibus excommuni-
cato, idem dicendum est in notorio fornicatore, &
in simoniaco, & aliis omnibus suspensis à iure, cùm
& hi suspensi fuerint à iure, de quibus hæc decr. lo-
quitur. 11. q. 3. cùm ex. & c. seq. & vbi est eadem ratio.
debet esse idem ius. in suspensis ab homine secùs di
cendum est, quia si celebrarent, prædictæ irregulari
tatis notā incurrerēt. 11. q. 3. si quis presbyter. & c. se.
Alij tamen dicūt hos. s. communicantes, & illos qui
per saltum promouētur. 52. di. c. 1. esse suspendendos,
& non esse suspensos à iure, sed tantùm propter pec-
catū prohiberi à sacramentis. Et hoc verius dicitur,
quia si iure suspensi essent, celebrando fierent irregu
lares, & facit ad hoc benè. s. de sen. & re iud. cùm æ-
terni. j. de sen. exc. cùm me. tamen alij aliter dixe-
runt. s. de coha. cle. sicut. ad idem. de sen. exc. soler.
2 †*Irregularitatis.* quidam super hac materia dicunt,
& vt videtur melius, q̃ quantumcunque sit excōmu
nicatus minori excōmunicatione, siue ab homine,
siue à can. semper est irregularis si celebrat. 11. q. 3. si
quis presbyter. & c. seq. in suspensis autē distinguūt
quidam, quia quantūcunque quis suspenditur à iu-
dice, siue ad certum diem, siue quousque pœniteat,
semper si celebrat, est irregularis, huiusmodi enim
suspensi nunquam debent celebrare, nisi prius sentē
tialiter absoluantur per iudicem, sicut sententiali-
ter suspensi. Aliqui tamen dicūt contrà in vlt. casu.
s. quando suspensus est quousque pœniteat, sed certè
pro nimis facit multum. 2. q. 5. presbyt. vbi dicitur de
tali, quod ad arbitrium suspendentis satisfacere de-
bet, & huiusmodi si celebrant ante absolutionem,
sunt irregulares. 11. q. 3. si quis pres. & c. seq. s. de exce.
apostolicæ. in suspēsis autem à Deo, quales sunt om
nes peccatores, qui indignè corpus Dei sumūt & iu
dicium sibi manducant, & bibūt. Dic q̃ nunquā sunt
irregulares si celebrant, nisi in criminalibus crimini
bus, vt homic. & simoniac. de quibus not. s. de renū.
nisi. §. 1. & de temp. or. quæsitum. hi enim & si peccēt,
nūquam tamen in canone reperitur, q̃ celebrando
fiant irregulares, quia irregularitas de canone tan-
tùm iure introducta est, vt no. s. de renunc. nisi. §. 3. &
de hac suspensione vel minori excommunicatione,
benè distinguitur. 11. q. 3. audi. in suspensis à canone
propter crimen videtur, q̃ fiunt irregulares si cele-
brant. s. de sen. & re. iu. cùm æterni. j. de sen. exc. cum
med. Sed cōtra nónne excommunicati minori exc.
sunt suspensi à canone. 11. q. 3. excōmunicatos. tamē
non sunt irregulares, si celebrant, vt hîc. So. excom-
municatus minori &c. est principaliter suspensus à
Deo, & non à canone nisi per approbationem, quod
ex eo apparet, quod quam citò vult pœnitere, absol 4
uitur à quocunque confessore, & statim potest cele-
brare. j. de sen. ex. nuper. in fi. sed secùs est in suspen-
sis à canone, quia ipsi quantūcunque pœniteant an-
te tempus suspensionis finitū celebrare nō possunt:
vt præalle. decr. cùm æterni. & cum medi.
3 †Sed oppono quod in excommunicatione mino
ri aliquid adiectum est à canone, quia in absolutio-
ne est necessaria aliqua solēnitas. j. de sent. excom.
nuper. & c. duobus. Resp. q̃ talis adiectio facta à ca-
none, quæ est tantùm in solēnitate, nō immutat sta-
tum suspēsionis, vel minoris excom. & ideò nō est di
cenda sentētia canonica propriè, sed Dei tātùm. I-
tem nō dicimus sententiam vel suspēsionem canon.
propriè sed Dei, quādo dicit, sit suspēsus quousque
satisfaciat, vel pœniteat, & ideò statim post pœnitē-
tiam legitimam celebrare potest, & etiam si antè ce
lebrat, nō est irregularis. s. de coha. cle. sicut. vbi not,
de notorio autem fornicatore dicūt quidam, q̃ nō
est suspensus principaliter à canon. sed à Deo, sed
ex eo apparet, quod quam citò pœnitet, licitè cele-
brat. suprà, de coha. cle. c. quæsitum. licet per canō. in
odium criminis aliquid adiectum sit, quo ad euita-
tionem eorum. suprà, eodem, tua. 32. dist. nullus. & §.
verum. sed certè quam citò pœnituerit, huius sacer-
dotis officia sunt audiēda. Si autem nō sunt suspēsi
à cano. propter crimen, sed propter aliquem defe-
ctum, vt illegitimi & corpore vitiati, nō incurrunt 5
nouam irregularitatem, si ante dispēsationem cele
brāt, & hoc seruat ecclesia Romana, quia quādo di-
spēsat cum talibus, simpliciter dispensat super defe-
1 ctu, & nō super irregularitate, quam contraxit ex ce
lebratione ante dispēsationem. 56. distinctio. aposto
lic. & not. supra. de fi. presby. veniēs. & c. peruenit.
& idem est, si suspēsi sunt à cano. non propter crimē,
sed propter infamiam, sicut sunt illi, quorum crimi-
na sunt notoria, qui etiam post pœnitētiam prohi-
bentur celebrare propter scandalum & infamiam. j.
de coha. cle. quæsitum. & tamē si ante dispensationē
celebrant, nō credo quod contrahant nouam irre-
gularitatem, quia hoc in iure nō inuenitur. Suspēsi
autem à cōfessoribus, nunquam fiunt irregulares, si
celebrant ante recōciliationem, quia hoc nec iure
cauetur. argu. 11. q. 3. §. euidenter. & habes de hac sus-
pensione. 26. q. 5. per totum.
☞ †*Eligere.* Not. excommunicatos minori excom-
mu. nō esse interdictos, nec suspensos à iure, quia sic
eligere non possent. suprà, de cōfue. cùm dilect. Alij
dicūt eos suspēsos à iure. *Iurisdic.* ea autem quæ per
tinent ratione officij, nō potest facere sine peccato,
sed si facit cōferret executionē, vt hîc. *Scienter.* s. quod
sciat se excommunicatum minori, puta quia sciēter
participauit excommunicatis. *irritanda.* repete quæ
dixi. s. de elect. illa.
☞ †*Irritanda.* nisi egerit pœnitētiam saltem tempo-
re, quo petitur cassari electio, nam tūc secùs, vt no. s.
de electio. ecclesia vestra, vel etiam si tūc post ele-
ctio. pœniteat, nō minus eius cassabitur electio, quia
pœnitētia præsumitur ficta, vt no. s. de electio. dudū.
Vel dic, quod licet egerit pœnitētiam, tamē eligi nō
potest propter sententiam iuris, quia priuatus sit à

communione sacramentorum, nisi primò absoluatur. j. de sen. excommunicatio. nuper. in fi. vbi no. in aliis autem criminosis, quia à iure positiuo nó sunt priuati ecclesiasticis sacramentis, licet à Deo sint priuati, aliud dicendum est. s. quod eligibiles sunt acta pœnitentia sine absolutione, & dicunt quidam acta pœnitentia, vnde postea acta pœnitentia licitè tenent dignitatem, plus placet, quod non sunt suspési ipso iure.

4 †Alij dicunt, & vt videtur melius, quod siue bonus, siue malus etiam hæreticus, vel excommunicatus dum toleratur ab ecclesia per electionem, & cófirmationem, etiamsi fiat à peccatoribus, etiam ab hæreticis vel excommunicatis, dummodò tolerantur, benè contrahit in huiusmodi matrimonio spirituali, quousque separentur paleæ à granis. Ad hoc. de conse. dist. 4. cùm baptizatur. quia iste spósus non est sponsus, nisi in ministerio, verbum enim spósus, & vniuersalis ecclesiæ, & spiritualium ecclesiarú, & etiam cuius anima est solus Christus, vnde apostolus: Despódi enim vos vni viro, virginem castam, exhibere Christo. 26. dist. acutius. & Psal. Tãquam spósus procedens de thal. suo. & in Euange. Qui habet sponsam amicus sponsi est, amicus autem spósi stat, & audit, & gaudio gaudet propter vocem sponsi. Itě iste minister aliàs sponsus nó grauat filios, nisi in ministerio. Vnde apostolus: Ego plantaui, Apollo rigauit, Dominus autem incrementum dedit. de conse. dis. 4. aliud. in fi. & 1. q. 1. si fuerit. Item baptizat seruus hîc, &c.

5 †Item non horreat columba ministerium malorum. 30. dist. ad hoc est sub. §. verum. nec est contra, quòd no. s. de electi. cósiderauimus. s. quòd electio est nulla, vbi quis scienter indignum eligit. Illud enim sic statutum est de iure positiuo, vt tali electione nó obstante, nullus obiectus teneat electio. ab a aliis facta. Fatemur tamě, quod iure naturali tenet a electio, imò plus quia talis electio quæ nulla censetur de iure positiuo, si quo ad alia confirmetur per superiorem erit verus prælatus in ministerio, & tenebút quę fecerit tam in temporalibus q̃ in spiritualibus, & tamen dicimus, ꝙ etiam post talem confirmationě tenet electio facta ab aliis, qui non peccauerant, & ad quos erat eligendi deuoluta potestas: vt no. j. de exces. prælat. inter. & tamen superior confirmat elec. huiusmodi nó vocato illo cuius elec. nó tenebat. & non tenet huiusmodi confirmatio, licet enim teneat confirmatio sine causæ cognitione facta vbi nullus est contradictor, vel etiam vbi nullus est in possessione, vel nullus est confirmatus, tamen vbi aliquod horum interuenerit, non valet cófirmatio. s. de elec. dudum. & C. si per vim vel alio mo. l. fi. s. de elec. transmissam. & idem fortè est, si alius solúmodo est electus, tamen contra not. s. de elect. dudú ro. sufficit, quod electores compareant, hoc tamen satis dici potest, quod tenet confirmatio electionis in contradictione, nisi citatis partibus vel à iure, vel ab homine ratione diuersitatis, quia electores vtuntur iure priuato, & ideò nullum ordinem seruare debent, secus autem est in constitutione, quæ vice iudicis fungitur. *Ad susceptionem.* corporis & sanguinis Domini & aliorum sacramentorum, cùm ergò quilibet clericus tam in dignitate, quàm extra constitutus, tam in minoribus, quàm in maioribus ordinibus constitutus ad hoc teneatur, & excommunicatus minori exc. hoc non possit, nec ad dignitatem, nisi ad clericatum eligi poterit. *Virtutis.* id est, executionis gratiæ collationem. Habebat enim executionem, quia tales ordines recepit.

a Quod iure naturali tenet. Adde eundě Inn. in c. quia ꝓpter. sup. de elec. ad dictű Inn. facit festű Abb. in c. 1. sup. de resti. in integ. refert etiã vtrunque Fel. in c. 1. col. 10. in fi. & col. seq. sup. de consti.

6 †*Collatione.* mirum videtur, quòd hîc dicitur, quod communicantes excommunicatis, qui suspensi sunt à participatione sacramentorú saltem propter peccatum. 11. q. 3. cùm exc. non sunt priuati collatione sacramentorum, cùm eis non liceat sacra contingere, ex quo peccatores sunt. 81. di. ministerium. & maximè cum sacramentis, quibus confertur executio, vt ordines sine missa cóferri non debent. 75. distin. cap. 1. & c. quòd a. & c. sequent. Respon. quòd peccat conferědo sacramenta, vt hîc. 1. q. 1. omnia. 81. dist. si qui sunt ministri. & melius. 15. dist. illud. non illa de quibus expressum habes. 32. dist. §. verum. & expone literam, non videtur remotus à collatione sacramentorú, id est, quod collata ab eo sacramenta non recipiantur à subditis, sed à participatione & perceptione, quæ eum tãgit, & commaculat. Alij dixerunt, ꝙ licet sacerdos peccet celebrãdo missam, non tamen peccat conferendo sacramenta.

7 †*In contemptum.* ille enim qui pertinaciter communicat excommunicatis, si contra prohibitionem & interdictum superioris, non confert executioně, hoc non est verum, sicut hîc apparet, nec transit excommunicatio ad tertiam personam. 11. quæstio. 3. quoniam multos. intellige igitur hoc, quando superior expressim interdixit communicantes excommunicatis, quia tunc nó possent facere executioně, cùm sint suspensi: vt no. suprà. cap. 1. *feriendus.* per sententiam.

DE CLERICO NON ordinato ministrante.

TIT. XXVIII.

CAP. I.

SI *quis baptizauerit.* Nisi in necessitate. 30. quæst. 1. ad limina.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus semper potest dispensare in beneficio.*

CAP. II.

EX *literis. Ei.* tanquam sacerdoti. *missarum.* hic non conficit. 68. dist. presby. 1, q. 7. Daibertum. *de beneficio autem.* no. quod quasi semper in beneficio licet dispensare episcopo, nam dispensat cum non ordinato celebrante: vt hîc. & cum homicida. s. de cle. pug. in duel. c. fi. 50. distin. studeat.

DE CLERICO PER saltum promoto.

TIT. XXIX.

CAP. I.

TV AE *literæ continebant. Prætermisso.* 54. di. c. 1.

DE EO QVI FVRTIVE ordines recepit.

TIT. XXX.

CAP. I.

VENIENS. *Anathematis.* licet per intimationem anathematis non possit cú talibus, nisi per Papã dispen

dispensari vt hic, tamen est excommunicatus.

CAP. II.

CVM H.lator. Abbas. Not. abbatem dispensare, simile. infrà, de sen. excom. cum illorum. aliàs enim nisi vbi inuenio expressum, non credo quod abbas, archid. vel alius prælatus sub episcopo possit dispensare, minores enim prælati ardua ad episcopum deferre debent. s. de offi. archi. ad hæc. Quidam tamen dicūt, quod capitulum dispensat. ar. s. de præben. cum non igno. s. de priui. ex insi. 17. q. 1. ecclesia. Sed nos non videmus, qualiter illa capitula pro eis faciunt.

SVMMARIVM.

1 *Ordinatio alicuius quomodo probetur, & quid sit dicendum de iurisdictione, quis eam probare debeat. in num. 2.*
3 *Opponenti contra electionem incumbit probatio.*
4 *Probationes descedentes ex præsumptionibus, facilè admittunt probationem in contrarium.*
5 *Factum in iudiciis & extra iudicium semper opportet probari, si dicitur factum esse contra ius vel contra solennitatem iuris, omnia enim licent, nisi prohibita probentur.*

CAP. III.

1 INnotuit nobis. Licentia. & suo iure. s. c. 1. alij contrà, † ordinatus autem à non suo episcopo suspensus est, vt habes hîc de quolibet tamen viro noto, & bonæ famæ, vbi conuersatur habetur pro noto ordinato, etiam si longo tempore hactenus ordinatus habitus est, credam tamen benè ordinatum, nec cogitur aliter probare, hæc enim sunt sufficientia argumenta suę ordinationis. ar. s. de cle. pere. inter. & c. se. 9. q. 2. Lugd. sed si aliquid prædictorum deficeret, non starem præsumptionibus prædictis, nisi aliàs de sua ordinatione probaret, vnde etiam videtur quod prædictis presumptionibus sit standum, & si constet eum ab alio episcopo ordinatum, cùm enim hoc peccatum in suum tantùm, & non alienum periculū vergat, minus exactę probationes sufficiunt, vt no. s. de cle. pere. c. 1. Vnde dicunt aliqui & fortè nō malè, quòd si episcopus ad quem pertinebat eius ordinatio, & cuius iuri detrahitur per ipsius ordinationem nollet eum recipere pro ordinato, vel nollet habere pro ordinato, sed suspenso tanquam ordinato, à non suo episcopo, quod benè potest etiam si sit bonæ famæ, & si omnia præmissa interueniunt nisi probet ordinatus, quod de sua authoritate fuit ab alio ordinatus. Alij tamen cōtradixerūt & maximè, vbi eum in sua præsentia admisit ad seruiendum in ordine suo. In electione autem, si constet eam factā per eos, ad quos non spectat de iure communi, semper ante confirmationem, & post confirmationem factam sine causæ cognitione oportet electum probare potestatem datam electoribus. s. de ap. constitutus. † Et idem est in iudice, quia si constet eum non habere iurisdictionē super litigantes, semper oportet eum probare iurisdictionem, quousque sententia transeat in rem iudicatam, idem esset postquam sententia transit in rem iudicatā si pars, quæ dicit, eos non iudices, nūquā cōparuit iuri corā eis.

Si enim [a] paruisset coram eis post lit. contest. si vellet postea ei diceret aliquid contra eius iurisdictionem, incumberet ei probatio. C. de proba. leg. fi. ff. de procu. pomp. §. rati. sed quid si partes sint præsentes, & prætereunt has & similes exceptiones, nec iudex eas mouebit, cùm liceat partibus eas præterire, sed si partes sint absentes, iudex qui debet supplere defectum partis, debet proponere, & si eas omittat post sententiam confirmatam per secundos iudices poterit pars absens & contumax dicere, q̄ primi iudices non habuerunt iurisdictionem. Alij tamen contradicunt & fortè benè. Et hæc quidem obtinent in probationibus fundamenti. s. iurisdictionis & potestatis iudicis electorum, vel aliorum consiliū. In probationibus autem, quæ fiunt in causis, quæ procedunt ordine iudiciario quis probare debet longus tractatus est de probationibus. & de testibus. & pluribus aliis locis iuris, & parū præsumitur pro his, quæ fiunt in iudicio, nisi probētur. s. de proba. quoniam. nisi in his quæ relinquuntur eius arbitrio, vt in dilationibus & purgationibus dandis. ff. de iu. deli. l. 1. §. fi. 2. q. 7. per totum. sed & ibi si aliqua partium probaret malam dilationem latam, reuocaretur. s. de dila. c. 1. Item pro eo [b] præsumitur, licet parum etiam in iudicio super his, quæ pertinent ad eius officium, vt in fructuum & impensarum restitutione. insti. de offic. iu. §. 1. & per totum. ff. de rei vēd. planè. & sic est in multis aliis. ff. de mi. q̄ si minor. in stit. de le. §. sicut. C. de transac. age. extra iudicium autem, si aliqua facit, quæ pertineant ad officium suū, semper præsumentur, benè facta [c], nisi probetur cōtrà, & semper est obediendum. 11. q. 3. quidergò. 23. q. 1. qui culpatur. s. de temp. or. ad aures. j. de pur. ca. c. 2. s. de offi. or. irrefragabili. in prin. s. de ap. ad nostrā. ff. de iu. iudic.

De solēnitatibus autem extra iudicium inter partes, & inter alios, semper præsumitur interuenisse cōsensum, nisi contra probetur. C. de contrahen. stip. leg. 1. & pe. sed cum solennizatur, probatio procedat tantùm e x probatione vel præsumptione, citò per alias probationes tollitur talis probatio, s. de præsump. quia verisimile. & in pluribus aliis c. eiusdem ti. s. de renunc. c. super. C. de fideius. l. pe. ff. de polli. quæcunque. ff. de fal. l. pe. C. de fi. instr. l. fi. Et ex hoc videtur, quòd si aliquis dicit defectum fortè interuenisse in electionibus, puta quod non sit factum scrutinium vel collatio habita, vel communis electio, ipsi opponenti incumbit probatio huius negatiuæ.

Et hæc vera sunt nisi vbi ius formam dicit probādam. j. de sen. excomm. sac. in princ. suprà, de test. in omni. & nisi ius præcipiat interuenire scripturam, videtur enim ius præcepisse, q̄ scriptura interueniat, vt per eam probetur solennitas. j. de sen. excommu. cùm med. sup. de ap. cordi. 10. q. 2. hoc ius. §. inter prędium. & §. se. contra has autē probationes, quæ procedunt ex præsumptionibus tantùm, facilè admittitur in contrarium probatio, & etiam iudex de facili inquirit. Item no. q̄ semper in iudiciis, & extra oportet probari factum, si dicitur factum contra ius, vel si dicit solennitatem deficere, illud probare debet. ff. de prob. ad ea. quia omnia licent, nisi probentur prohibita. 31. q. 1. c. fi. ff. de testi. l. 1. §. 1. & ff. ex quibus cau. ma. nec nec non. §. qui. ff. de procu. mutus. §. cùm quæritur.

a Si enim. Adde q̄ hoc dictū dicit notabile Alexand. Imol. in. l. licet. col. 2. C. de p̄cur. ver. nisi gl. in verb. inueniat. & ibi illud sequitur. & sequitur Bal. in. l. gesta. in. penul. col. C. de re iudi.

b Itē pro eo. quod in pertinētibus ad officiū iudicis pro eo præsumatur nisi cōtrariū probetur. Adde Pet. de Anch. qui hoc refert & sequitur in cōs. 69. co. 2. vers. præterea. inci. cōs cōtra donationē. & in cons. 136. incip. ex consiliis. in 2. co.

c Benè facta. Adde Pe. de Anch. in cōs. 279. q. proponitur.

DE EXCESSIBUS prælatorum.

TIT. XXXI.

SVMMARIVM.

1 *Nunquid episcopus possit suspendere clericos & vide in nume. 2.*
3 *An sit necessaria monitio in interdicto & suspensione.*

CAP. I.

PERVENIT. *Et exactiones.* Omnes autem exactiones intelliguntur illicitæ, nisi à iure conce-

 dantur

dantur.10.quæstio.3.quia.vel consuetudine. 9. quæstio.3.conquestus. vel statuto. *Charitate*. moderatum autem auxilium cum charitate postulare potest. s̃ de censi.cùm apostolus.& no.s̃ de his quæ fi.à prę la. sine consen.ca.quanto.

1 † *Suspendere*.loquitur episcopo,& hoc est verum, quòd episcopus non potest suspendere clericos, vel ecclesias interdicere in perpetuum, vel ad longum tempus multum sine consensu capituli.s̃. de his quę fi.à ma.par.cap.quæsiuit.& hoc maximè obtinet,vbi procedit ex officio, fortè contra presentem vel absentem,nam tunc est cum maiori maturitate procedendum,sed si in iudicio quis sit contumax, solus episcopus vel quilibet alius iudex prædicta facere potest.s̃.de offi.dele.sanè.& etiam excõmunicare. s̃. de offi.deleg.ex literis.sed si deberet perpetuò episcopus suspendere aliquẽ ab officio & benficio etiã in iudicio,credimus quod non deberet facere sine consensu capituli,quia magna quæstio est, hæc sine consensu capituli facere non debet. s̃.de his quæ fi. à præla.quanto.Item arg.15.quęstio.7.episcopus.34. dist.quorundam.50.dist.studeat nullus. Item quia solus homo.etc.65.dist.episcopus.ad tempus autem saltem modicum,credimus aliquem prælatum posse suspendere subditum sine monitione, imò sine causæ cognitione si culpa, vel delictũ coram iudice fiat. ar.cõtra.45.dist.c.1.ff.de pœn.moris.35.dist.c.vl.

2 † Sed oppones mirum est quod episcopus non potest ferre sententiam perpetuæ suspensionis,& tamen delegatus eius possit. suprà, de exceptionibus apostolicæ. Respon.quod delegatus perpetuò non suspendit, nisi requisito consilio delegantis. supra de officio deleg.si pro debili. ad hoc etiam faciunt c.alleg.quorundam. studeat. & delegans episcopus consilium capituli requiret.

3 † Item quidam dicunt necessariam esse monitionem in interdicto & suspensione.suprà,de ap.reprehensibilis.& pro nulla causa posset quẽ suspendi, nisi pro contumacia, sicut in excommunicatione. in hoc enim interdictum & excommunicationem comparat,argumentum.s̃.de appel.ad hæc.quoniã. Et ar.contra.12.q.2.hi qui. sed certè hoc non credimus, cùm inueniam sententiam suspensionis ferri contra delinquentem,etiam non contumacem.5.q. 4.in lo. 2.quæst.1.nemo.ibi enim ponitur excommunicatio pro suspensione. j̃. de sen. excom. sacro.in prin.datur enim ibi pœna,vnde sic erat in hac pœna, vt in aliis,vt probata culpa vel notoria existente imponi possit sine monitione,& pœnitenti & correcto, sed in sententia excommunicationis est secùs, quia non est pœna purè,sed medicina.2. q. 1. multi. Hoc autem benè fatemur, quod quando pro cõtumacia infertur non debet inferri,nisi contra incorrigibilẽ & contumacem,sicut nec missio in possessionem.ff. dam.infe.nisi.§. si fortè.in eo autem suspensio, vel interdictum similitudinem habet cùm excommunicatione,quod legitur,suprà,de ap.hæc.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus non potest concedere priuilegium in præiudicium alterius.*

CAP. II.

AD hæc Liberas.Not.episcopum non posse concedere priuilegium in præiudicium alterius. 9. q. 3.conquestus.per principalem.de hoc no.s̃.vt eccle. benefi.vt nostrum.in fi.

SVMMARIVM.

1 *Ordinatio malè facta, & ideò cassata superior postea illam ecclesiam ordinabit, & non ille cuius ordinatio est cassata.*

CAP. III.

1 AD nostras.Intrudere & malè.† *Ordinans*. satis potest hoc esse de iure,quòd ex quo ille ad quem pertinet ordinare ecclesiam, eam malè ordinat,quod cassata mala ordinatione superior illam ecclesiam ordinabit,& non ille cuius ordinatio cassata est.arg.j̃.eod. inter dilect.in fi. Nos tamen hæc non fatemur nisi in casibus,vbi expressum est in iure,vel nisi iudex in pœnam delinquentis sententialiter hoc sibi retineret,sed fortè tunc de iure est,quãdo in eo casu ad alium ipsa electio deuoluitur,nam non debet sibi ius,ad alium deuolutum retinere.

CAP. IIII.

CLERICI.

CAP. V.

SAne. *Libertatem*.nulla differentia habita, vtrum libertas in pri.contineatur, aut in generalibus canonibus,vt hîc.10.quæstio.3.quia eo. idem etiam si fortè præscripserint.

CAP. VI.

ILLVD *etiam assumentes*. Not. pœnam illorum, qui in beneficiis sibi mutant causam possessionis.

CAP. VII.

CVm. *ad quorundam Concilio*.suprà, de censi. cùm apostolus.*Troillis*.pro excedentibus enim numerum Laternens. concilij non potest aliqua sententia ferri in eum,si denegauerit debitum. argumentum.ff.de aqua quoti.leg.1.§.Iulianus.& §.item quæritur.10.quæstio.3.quia cognouimus.imò quod episcopus iniustè abstulit,restituet in quadruplum. 18:dis. quoniam quidem.C.ad.l.Iul.rep.l.1.in Authẽ. vt lic.ma.§.& hoc quoque.

☞ † *Non tenere*.not.speciale vt sententia excommunicationis à suo episcopo lata,non teneat,vel dic, ꝙ non speciale in hoc casu, sed hoc intelligitur quando exprimit errorem in sententia,puta excommunico te,nisi me recipias,& vltra numerum prætaxatum.*Non tenere*.nos dicimus generale ius, quòd hîc dicitur.s.quod subditus alicuius sic priuilegiatus in aliquo capitulo à Papa quod si prælatus illius ecclesiæ ferret in eum sententiam excommunicationis,quòd nõ tenet:vt hîc.infrà,de priuil. cùm capella.& c.quanto.

CAP. VIII.

SIcut vnire. *Vnio*.de vnione not.s̃.ne se. vac.c.1.episcopi.not.quod quantumcunque plenè ecclesię spectent ad abbates [a],non licet eas eis vnire vel vnam aliis subiicere, hoc enim est speciale tantùm, vt hîc.

CAP. IX.

1 QVam sit.*Confiteri*.de confessione,not. s̃. de ele. per inquisitionem. † *Confiterit*. habito legitimo processu contra eum, vel per accusationem,vel alio modo,nec probatur per hoc ꝙ confessio facta extra iudicium præiudicat,quia hoc non deponitur propter fornicationem,de qua non constat,si enim de ea non constaret,non cogeretur maritus recipere eam,quòd hîc præcipitur,sed ideò punitur [b],quia ex tali confessione apparet eum maledicum detractorem.*Leuem*. quorum quodlibet ad eius pœnitentiam aliàs pœnam sufficit.

SVMMARIVM.

1 *Edictum peremptorium non est necesse in absentem, qui de contumacia, vel de culpa notatus est.*

CAP. X.

EXliteris. *Candentis*. hæc pugatio omninò interdicta est.infrà,de pur.ca.ex tuarum.secunda.q. 5.c.mennam.suprà, ne cle. sententiam. *euaserit*. hæc verba non solùm episcopo,qui potestatẽ habet sed

a Ad abbates. Adde & in aliis inferioribus episcopo, ita Card. in cons. 47. inci.reuerende domine, in prin. Et ibi intelligitur hoc verum,ni si talis inferior vltra jus haberet,etiã iurisdictionem episcopalem, & ꝙ abbates non possunt vnire.tenet etiã Car. in cõs.96. incip.videtur vnio prædicta. in. 2. col. vers. quia verò causa. & ibi dicit hoc dictũ Innoc.notabile.

b Sed ideò punitur. Hîc dicit no. Abb. in c. olim ex literis. col. 3 suprà,de rescrip. & sequitur etiam do. Frãc.Cur. in repet.l. admonédi.cha.17. de iureiur.

sed etiam in alio consiliatore irregularitatem adducerent. 50. dist. si quis viduam. supra, ne cle. sententiã. *Multitudine*. & sic auxilium dedit suspensioni eius, vel mãdatum tacitum, propter quod est irregularis. 50. dist. si quis viduam. *Inueniri*. vnde pro eodem est, ac si non venisset. 11. quæst. 3. certum. non enim licet post calumnias latitare. ff. ex quibus cau. in pos. ea. Fulcinius. §. sciendum.

† Item no. non est necesse in eo, qui de contumacia, vel de culpa notatus est, quod perueniat ad eum peremptorium. suprà, qui fil. sint legi. causam. perlatum. sup. de cle. coniu. tuæ. 7. quęstio. 1. pręsentium. C. de iudi. properandum. §. & si quid. ff. de euic. si verò: & l. si dictũ. §. si præsente. ff. loc. Item quæritur. §. exercitus. contra. supra, vt lit. non contest. quoniam. de iureiur. l. penul. ff. quæ sen. sine ap. re. l. 2. & C. quomodo & quando iu. ea. 3. quæstio. 9. caueant. Sed contraria loquuntur vbi absens non notatur de calumnia, vel culpa. *Amouentes*. non fertur sententia cõtra istũ depositionis ab episcopatu, sed dixit iudex, amoueo talem perpetuò ab ecclesia Abigan. simile de cler. non resi. ex tuæ. Melius videtur, quod expresè in eũ sententia depositionis feratur. suprà, de do. & contuveritatis. *Amouentes*. infra. c. 2. G. melius.

SVMMARIVM.

1 *Nedum electo, sed etiam instituto antequam adipiscatur possessionem, opponitur crimen. Fallit.*

2 *Quo casu, & per quem procedi possit ad secundam electionẽ, etiam prima non cassata, & quando non teneat electio, nisi prius cassetur prima. in num. 3.*

Res omnis per easdem causas dissoluitur, per quas cõtrahitur.

4 *Electio seu prouisio quæ nulla est, non debet impedire.*

Iurisdictio à delegato ad delegatũ dẽt redire, sicut appellatio.

5 *Cassatur electio facta contra formam mandati, & vide vsque ad fi.*

Electio siue prouisio quæ nulla est, ad quem tunc potestas prouidendi deuoluatur.

CAP. XI.

1 INTER dilectos filios. † *Aleatorem*. not. quòd crimen opponitur, non tantùm electo confirmationem petenti. supra, de electio. dudum. imò etiam opponitur ei, qui institutus est antequam adipiscatur possessionem, vt hîc, dummodò laboret infamia, suprà, de accu. accedens. sed si aliquis agat possessorio super beneficio, vel dignitate, quod obtinuit recuperando, tunc nullo modo obstat exceptio criminis. suprà, de or. cog. super. & suprà, de restitu. spo. in literis. sed si agat petitorio ad repetendum beneficium, vel dignitatem amissam, tunc distingue, quia si obiicitur crimen, vel aliquid aliud, quod ipso facto inducit priuationem illius beneficij, vel dignitatis. VERBI GRATIA, quòd sit hæreticus, vel sententialiter depositus, vel de crimine condemnatus, admittenda est huiusmodi exceptio. argumentum. 8. dis. quo iure. 23. quæstio. 7. cap. 1. & 2. sed si aliud crimen sibi obiiciatur. scilicet, quòd est adulter, periurus, vel simoniacus de alio beneficio, quia per huiusmodi crimina ipso iure non amittit suum ius, nõ credimus huiusmodi exceptiones, admittendas, quod sic probo, quia etiam probato crimine, cùm remanet prælatus, vel canonicus, adiudicandum est ei ius petitũ, & sic nihil prodesset sibi probatio suæ exceptionis, ergo non est admittenda. C. de proba. ad probationem. Nec potest dicere, quod crimine obiecto in modum excep. priuandus sit iure suo, quia expressè cõtradicitur. supra, de ordin. cog. cùm dilec. in fi. Si autem obiicitur ei, quòd contraxit matrimonium, dicunt quidam hanc exceptionem admittẽdam, quia ipso facto renunciare videtur, aliis contra videtur, sed videtur, quòd hi qui agunt petitorio ad recuperandum sua beneficia propriè intentant actionem in rem, quasi confessoriam, quia ius petunt, vel beneficij, vel dignitatis in ecclesia, quæ est res aliena, quia Dei, vel nullius est, sicut quando petitur vsusfructus. ff. si vsusfruct. pet. leg. 1. in prin. & lege vltima, §. primo & leg. fi.

† Sed op. contra eum, qui agit petitorio, competit actio per quã remouebitur à beneficio, ergo multò fortius contra eum agentem petitorio, dabitur exceptio. ff. de re iudi. l. inuitus. §. credamus. Respon. actio competit ante vindictam, non ad prosecutionem rei familiaris, in casu autem nostro, proponitur exceptio. pro defensione iuris, vel rei familiaris. Vnde non haberet locum prædicta regula, scilicet, cui damus actionem, & exceptionem, quæ loquitur quãdo ad idem agitur & excipitur. *Atque ludos*. 35. dist. c. 1. supra, de vi. & ho. cler. c. clericis. causa autem conuiuij ludere licet. ff. de alea. qui in conuiuio. *Indignantem*. hæc verba infamiam facti irrogant. C. de his qui not. infa. improbum. *Iudicum*. & sic patet, quod sufficiens est probatio iudicis super facto suo, & maximè vbi sunt plures. arg. supra. de proba. tertio. & no. suprà, de accu. cùm dilec. *Conscientia*. supra, de fal. ad falsariorum contra. Sol. ibi de falsatoribus literarũ Papæ, hîc de aliis, vel aliter vt ibi not. *Absoluendum*. de plenitudine potestatis est absolutio facta super exceptione, cùm aliàs alij iudici non liceret super excep. iudicare, cùm etiam super ea non debeat fieri lit. conte. vt aliàs not.

2 † *Postmodum*. ex interuallo, vel incontinenti ab eadem parte. suprà, de postul. bonæ memo. ibi, temerè receperunt, & intelligo hoc, postquam publicata est electio, vel prouisio. de hoc no. supra, de elect. publicato. & c. cùm terra. Alius autem ab illo, qui fecit primam prouisionem vel electionem, si prima nulla est ipso iure, securè procedit ad secundam electionẽ faciendam, etiam prima non cassata. argumentum. supra, de elec. cùm in cunctis. in fi. sup. de sen. & re iu. cùm Bertholdus. & not. sup. de elec. considerauimus Secùs autem dicerem, si prima quæ nulla est confirmata, esset siue bona fide, siue fraudulenter, quia tũc electio facta ab illo ad quem deuoluta est potestas, non tenet, dummodò confirmatio teneat, quia iam ecclesia non vacat, & ei obediendum est, & authore prætore possidet, argum. 8. quæst. fi. nónne. ff. de acqui. pos. iustè.

Item quamuis electio non teneat, tamen ex quo confirmatio accessit, iam contra eam nihil dici potest. sup. de elec. cùm dilect. ff. quæ sen. sine ap. l. 1.

† Item cùm omnis res per easdem causas dissoluatur, per quas contrahitur. infra, de reg. iur omnis, ergo sicut administratio huiusmodi dignitatis concessa est per confirmationem, sic est sibi auferenda per infirmationem. Hîc autem cessat ratio in primo casu, scilicet, quando electio non est confirmata, itẽ autem quòd in cõfirmatione dicimus, etiam si aliud interueniat, quòd vicem obtineat cõfirmationis, vt si assignatum sit ei beneficium, & in possessionem inductus per eum, ad quem pertinet cum debita & cõsueta solennitate. ar. sup. de conces. præben. quia di. & c. cum nostris. Quidam tamen dicũt, quod in hoc casu etiam post confirmationem, ille ad quem deuoluta est potestas securè eliget, sed non poterit petere confirmationem suę electionis, nisi prima electio fuerit prius cassata. ar. sup. de in integr. resti. c. 2. in fi. primum dictum magis placet.

Prima opinio, quæ not. in gl. ista ex interuallo, vbi dicitur, quòd si electio fiat post primã cõfirmationẽ, non

non valet, siue bona fide, siue fraudulenter obtenta fuerit primæ electionis confirmatio, tunc est vera, quando tempore confirmationis factæ nullus erat qui posset eligere, vel deberet, & obtinet illa opinio etiam si confirmatus non sit adeptus possessionem, sicut apparet expressè. s. de conces. præb. & ecc. non va. post electionem. nam si alius tempore confirmationis potest de iure eligere propter confirmationem alterius electionis factæ, ab aliquo alio, ad quē non pertinet, non perdet ipse ius suum. s. de senten. & re iu. cùm Bertholdus. nisi confirmatio esset facta vocato eo, ad quem pertinet elec. vel solenniter proposito edicto, de quo not. s. de procu. in nostrà. suprà de sent. & re iu. quamuis. quia tunc benè noceret. ff. de minor. in causæ.

3 † Item non habet locum prædicta opinio, nisi ex prouisione, quæ habet vim electionis & confirmationis, vel ex confirmatione, quæ malè factæ sunt. deuoluitur potestas eligendi ad alios, quia tunc propter tales confirmationes non dimitterent illi, ad quos pertinet, quin procedant ad electionem. suprà de elect. cùm in cunctis. in fi. Sed his videtur contrà. suprà de conces. præben. post electionem, vbi videtur dici, quòd ex prouisione deuoluebatur potestas eligendi ad primos, & tamen non tenet electio, nisi prius cassetur prima electio. Sol. ibi, non dicebatur deuoluta potestas eligendi ab archiepiscopo ad capitulum ex prouisione vel confirmatione, sed ex his quæ postea contingunt, scilicet, quia debito modo non erat electus præsentatus à capitulo, & propter renunciationem & abiurationem post prouisionem secutas, & ideò cum ibi haberent ius ex prouisione archiepiscopi, quæ legitimè facta erat, non valet electio facta à capitulo, nisi primò cassaretur prouisio, & idem si sola electio facta esset, quæ teneret, quia ea non cassata, non valeret alia electio, nisi incontinenti fieret: vt not. suprà de elec. consideramus.

4 † Sed quid dices, aliquis authoritate Papæ, prouidit alicui notorio indigno, & scienter de aliqua prælatura, vel manifestè contra tenorem mandati, nunquid illi ad quos pertinet electio prima, poterunt eligere, nō obstante tali prouisione vel confirmatione? arg. quòd sic. præalleg. dec. cum in cunctis. in fi. Item electio vel prouisio quæ nulla est, non debet aliam impedire. s. de elec. auditis. & eodem modo, si non seruauit formam mandati, non valet quod fecit. s. de rescript. cùm dilecta. Item electio facilè debet redire ad suam naturam, id est, ad alios, ad quos pertinet de iure. ff. de pac. si vnus. §. pactus. in fi.

† Sed nobis videtur contra, nec contradicit decr. cùm in cunctis, quia licet sit statutum, quod electio propter defectum suum deuoluatur ab episcopo ad capitulum, vt ibi, & ideò teneat electio, non obstante confirmatione, non tamen est statutū, quòd à delegatis Papæ deuoluatur ad primos electores, & ex quo statutum non est, deuolui non debet. s. de conces. præb. quia diuersitatem. s. de sup. ne præla. c. romana. Item indignum esset, ex quo Papa ad se reuocauit prouisionē, licet eam faceret delegatus, quod vlterius rediret ad primos, nisi de mandato Papæ. s. de post. bonæ. 2. circa fi. s. de offic. leg. quod ad trans. supra vt lit. penden. ecclesia. & 3. q. 6. multum. Iterum fateor, quòd non teneat, quod fecit iste delegatus, nec impedit, quin alia electio fiat ab eo, ad quem pertinet tunc eligere, scilicet, à superiore qui delegauit non ab eis, à quibus reuocata est electio. de hoc. not. supra, de præben. inter cætera. nam à delegato ad delegantem debet redire iurisdictio, sicut appellatio. supra de offic. deleg. super quæstionum, & flumina ad locum vnde exeunt reuertuntur.

5 † Item electio bene redit ad naturam suam, si redit ad delegantem, & si factum est contra formam mandati, non valet, & bene cassabitur, sed facta cassatione, electio non redibit, nisi ad delegantem. Alij dicunt & fortè melius, quod si alicui mandatum fuit, quod prouideret alicui sub conditione. VERBI GRATIA, si esset de tali loco oriundus, cùm hîc non habeat iurisdictionem, vel potestatem prouidendi, nisi conditio sit vera. ff. de verb. sig. cedere, & talis prouisio, quæ nihil valet, nec fundamentum habet, non impediet primos eligere. de hoc not. supra, de præsumpt. dudum. Idem videtur, & si potestas nō sit conditionalis, sed certum est, quòd Papa nunquam scripsisset pro eo, si sciret veritatem, vt si scripserit pro quoquam iu crimine permanente, sed secùs est si scripsisset pro aliquo, qui egeret dispensatione, puta irregularē, vel alium defectum patientem, nam tunc licet ille, cui mandatur, non posset prouidere huic irregulari, qui tacuit se irregularem, tamen prouisio intacta reuerteretur ad delegātem, Ratio diuersitatis est, quia hic ex quo de gratia voluit principale, scilicet, huic prouideri, credendū est, quod velit accessorium, scilicet, dispensare cum eo defectum, quem patitur, sed secùs est in præcedenti casu, vbi dispensare non potest. argumentum opt. ff. de offic. præ. Barbarius. in fi. vbi dicit, quod si sciuisset eum seruum liberum effecisset. & s. de renun. nisi. §. personæ. s. de sent. & re iud. cùm olim.

6 Et not. quod quando prouisio non debet reuerti ad delegantem, potius deuoluitur potestas prouidendi ad alium delegatum, qui similem potestatem habet prouidendi in eadem ecclesia, dummodò præsentauerit literas, quàm ad alios, ad quos pertinet de iure suo. suprà de rescrp. capitulum.

Alij tamen dicunt, quod quæcunque prouisio facta à delegato sit nulla, semper potestas prouidendi deuoluitur, vel ad alium delegatum, si est, vel ad primos, ad quos de iure pertinet. Imò plus dicunt quidam, quòd etiam si Papa ignoranter prouidisset alicui irregulari, vel alij, ità quòd nulla esset sua prouisio, quòd si etiam ea non cassata, tunc prouideret delegat⁹ eius, vel alij ad quos pertinet electio, quod teneret secūda electio, sed literæ obtentæ postquam possessori prouiderat, & maximè postquam prouisus per primos haberet possessionem, non valerent. suprà de conces. præb. cum nostris.

Alij tamen distinxerunt, vtrum mandatum Papæ processit in fauorem eius, cui scribebatur, vt tunc redeat electio ad primos electores, & idem dicunt, si in fauorem scriptum erat illius, cui prouisum est, si crimen eius impediat prouisionem. Si autem delegatus prosequebatur factum suum, quia in fauorem suum fiebat huiusmodi prouisio, tunc reuertitur ad delegantem. Si autem per cōpromissum facta fuerit electio de indigno scienter, non redit tunc electio ad capitulū, sed ad superiorē deuoluitur, quod enim compromissarij faciunt omnes facere videntur, cùm vice omnium fungātur, supra de elect. quia propter. Item constitutio. suprà de elect. ne pro defectu. indistinctè loquitur, quod si electio non fuerit facta intra legitimum tempus, non distinguo, an à capitulo, an à cōpromissariis, quod electio deuoluatur ad superiorem.

CAP. XII.

ACcedentibus ad nos. *Legitima præscriptione.* supra de consang. & affinit. ex literis. infra, de senten. & re iud. tenor.

CAP. XIII.

DILECTVS FILIVS I.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Quæ genera hominum possint sibi rectorem & syndicum constituere.*

2 *Societatis distinctionem hic habes.*

Collegia bona & licita, quando fiant illicita,

3 *An collegia fieri valeant absque senatuscon sul. vel principis authoritate, & quæ collegia dicantur voluntaria, in num. 4. & quæ sint personalia vel realia, in num. 5.*

5 *Res collegiorum an & quando possint diuidi inter singulos de collegio.*

6 *Collegium an constituitur per aliquam societatem. & vide in num. 7. & 8.*

7 *Socius an possit conueniri de contractu socij, & an & quando debeat communicare damnum & lucrum, & nu. 8.*

9 *Clerici ciuitatis vel castri, an faciant collegium. & in nu. 10.*

C A P. X I I I.

1 D*Ilecta in Christo.* † *Vnum corpus.* de his corporibus no. suprà, de offi. or. cùm abbas. sed quod ibi minus dictum est, hîc suppletur, videtur enim quod quilibet homines cuiuscunque professionis, vt grammatici, vel negotiatores, vt confrumentales, vel officij, vel pistores propria authoritate, si volunt, licet alij aliter dicant, possunt conuenire simul, & facere sibi rectorem, & syndicum, & arcam communem, dummodò societatem coeant, vel collegium faciant pro aliqua causa, quidam tamen dicunt, quòd rectores in personalibus collegiis, semper confirmabuntur à superiore, sicut & in realibus, vt in Authen. de defen. ciui. §. & iterum illud. & §. & si eadem. imò videtur, quòd etiam sine rectore & sine syndico, & sine arca, & stipulatione possunt authoritate propria, vel sola voluntate expressa tamē constituere collegium, dummodò pro aliqua causa iusta hoc faciant, puta ad defensionem iustitiæ suæ, & aliorum, vel ne in suis officiis fraudem faciant & consimilibus. Nec oportet quod isti habeant aliud nomen, nisi collegium grammaticorum talis loci, & sic de aliis. Imò videtur, quod licitum sit collegium omnium bonorum sodalium, qui multum facere habituri sunt simul. arg. ff. de colle. il. lege prima, quæ est Græca. illud autem constat, quod si faciant collegium causa religionis, vel pietatis, & inde nomen sumant. VERBI GRATIA: collegium iuuantium oppressos, vel collegium facientium eleemosynas, & sic de cæteris licitum est. Et hoc probatur ex diffinitione societatis quæ talis est.

2 † Societas est plurium corporum inter se distantium, vno nomine ei deputato collectio. Item probatur ex eo, quod dicitur in lege prima. ff. de colle. illi. vbi dicitur, quod licita collegia sunt omnia, quæ sunt causa religionis, vt præmissa, dummodò nihil faciant contra senatusc. id est, dummodò nihil mali faciāt occasione collegij, quod prohibet illicita collegia, & hæc collegia licet bonum nomen habeant, tamen quia malè operantur, fit illicitum collegium & ideò destruendum, & ad hoc facit. l. vl. eiusdem tit. & l. Græca. ibi posita.

3 † Sed contra. ff. de colle. illi. collegia. in prin. vbi dicitur, quòd collegia non debent fieri absque authoritate senatusc. vel principis. Sol. omnia prædicta collegia, quæ fiunt pro bono, & ad malum, non procedunt, dicimus esse concessa authoritate senatuscon. qui sola illicita prohibet, & ideò licita concedere videtur. ff. de colle. illi. l. prima. sicut per idem senatusconsultum concessa sunt collegia professionum, & negotiationum, & burgorum & villarū. C. de iurisd. om. iud. l. fi. supra, de procu. quia. ff. quod cuiusque vniuer. l. 1. ff. ad Treb. omnibus. ff. de leg. 1. si hæres. §. vitiis. C. de natu. lib. l. si quis sen. & in l. quoniam. authoritate autem principis possent, & deberent fieri collegia, si homines parum habent facere simul, vt si barones, vel ciuitates, vel tres, vel plures coeāt collegium, nam huiusmodi collegium non valeret sine authoritate principis, quia nec multum simul facere habent, nec hoc faciunt causa religionis.

4 † Item videtur quòd hæc collegia personalia, scilicet, professionum, negotiationum officiorum, & religionum sunt voluntaria, & nō necessaria, & ex hoc est, quod etiam illi qui sunt de eadem professione, vel negotiatione, siue sint plures, vel pauciores, quā alij, qui iam coierunt collegium, non coguntur illud intrare, imò qui iam intrauerunt, possunt inde exire. Item quòd exeuntes accipiunt partem de rebus communibus. Item quia non potest quis esse in duobus collegiis voluntariis, & hæc sunt. ff. de colle. illi. l. 1. §. fi. Videtur tamen aliis, quòd si pauciores homines vnius officij, vt grammaticorum, pistorum, vel aliorum conueniant in vno loco ad collegium faciēdum, quòd non debent vocare se collegium grammaticorum illius loci, quia non proprium dicitur esse collegiū ibi alicuius officij, nisi ibi sit maior pars, sed debent denominare ab illo officio, cùm aliqua adiectione discernantur. VERBI GRATIA: Collegium scholarium vltra aduersam, vel citra, vel collegium scholarium sancti Stephani, quia huc conueniunt, & sic est dicendum de aliis. Alij tamen dicunt, quod pauciores de aliquo officio non possunt facere collegium, nisi assumant sibi nomen aliquam pietatem respiciens.

5 † Quòd autem prædicta collegia appellantur personalia vel realia, non habetur in iure, sed persimile dicitur numerum seruitutum realium & personaliū, secùs autem est in collegiis realibus, vt ciuitatis & burgi, & ecclesiæ, quę sunt necessaria & naturalia, qualia sunt, quæ ratione originis, vel ratione domicilij, vel aliis consimilibus rationibus contrahuntur Nam huiusmodi domicilia, non licet indifferenter dimittere, & etiam potest plura talia collegia habere. ff. ad municip. l. Labeo. & l. seq. Item res taliū collegiorum nō diuiduntur inter absentes. 12. q. 2. §. qui manumittitur. Azo tamen dicit, quod singuli de vniuersitate de his, quæ in ea conferunt cùm inde recedunt, debent habere partem, & sic loquitur. ff. de col. illi. l. 1. §. fi. Sed de aliis quæ donantur, vel legantur vniuersitati, non debent habere partem. ar. pro hac distinctione. ff. ne quid in loco publ. l. 2. §. viarum. sup. de cle. coniu. quod à te. vbi nota. 16. q. 6. de lapsis.

6 † Societas autem socij vniuersorum bonorum, vel alicuius negotiationis, vel rei, non constituit collegium, vel corpus, quod apparet ex eo, quia lex dicit, quòd socij alicuius professionis possunt constituere collegium. ff. quòd cuiusque vniuer. l. 1. §. 1. ex quo apparet, quod societas non est collegium per se, nisi aliter constituatur per principem, vel senatusconsul. vel alio modo, vt prædictum est. Item hoc ipsum probatur, quòd collegium recidit in vnū. ff. ꝙ cuiusque vniuer. sicut. in fi. 65. dist. c. fin. sed societas morte ciuilis socij soluitur. ff. pro soc. actione. in princip.

7 † Item si esset collegium, non deberet conueniri quilibet socius de cōtractibus initis, nomine societatis, sed societas ipsa tātum. 12. q. 2. qui manumittitur. quòd falsum est, hoc enim datur hęredi, & in hęredē, & ideò malè faciunt qui conficiūt libellos, vel stipulationes, vel alios cōtractus nomine societatis, cùm nō sit corpus, nisi exponas, id est, nomine sociorum, vt res magis valeat, quàm pereat.

Sed his videtur contra. ff. quod cuiusque vni. l. 1. in prin. vbi videtur, quod hæc tria cōparantur, scilicet, societas, collegiū, & corpus. Sol. ibi loqr̄ de societate intelle-

intellectuali & iuris, quæ est idem, quod corpus & non de societate bonorum.

Hoc fallit in reis credendi, vel debendi sociis, quorum quilibet agit ex sententia pro alio lata, ff. de arbi. si duo. vbi dicitur, quòd ex facto rei credendi socij, qui non cópromisit, datur actio ex stipulatu cótra eum socium, qui compromisit, ex quo omnes pariter damnum consequuntur. Ex quo videtur, quòd eadem ratione ex stipulatione rei socij, qui cópromisit detur actio aliis. ar. ad idé. ff. si quis cau. si duo. §. 1. ff. de libe. exhib. l. 3. §. nunc. ff. de duob. reis. pro eadem. 1. respon. ff. de fideiuss. minimus. Et hoc ideò est, quia ex eo quod est reus, potest totum deducere in iudicium, imò partem deducere non debet, quòd si faceret & illius partis pars sociorum contingeret, & ex eo quòd est consocius, communicat lucrum & damnum, & ideò inuicem vnus alterius nomine agere & pacisci videtur, secùs autem in correis tantùm, qui non communicant damna, & lucrum, & secùs in sociis tantùm, qui non possunt deducere in iudicium, vel pactum, nisi suam partem. Fatemur tamé quòd magister societatis, potest pro aliis agere ex eius beneficio. ff. de pac. ité Item si rat ũ habet factú socij tacitè vel expressè, potest agere ex facto eius. ff. pro soc. in re. semper enim præsumitur nomine socij contrahere.

8 † Alij tamen contradicunt asserentes, quod licet ex facto socij, vel pacto, vel re iudicata damnum vel lucrum consequetur alius socius, vt sonat præalleg. l. & etiam aliquando detur ex eis exceptio, nunquã tamen datur actio, l. autem pro socio, iure intelligitur vt per socium, id est, per factum socij, non obligetur socius, id est, nec lucrum nec damnum sentiat, antequam res in quibus contraxit versæ sunt in cómunem vtilitatem.

9 † Clerici autem ciuitatis, vel castri non possunt facere collegium ea ratione, quia sunt in eadem ciuitate vel castro, quia clerici non constituunt vniuersitatem castri, vel ciuitatis, vel castrum vel ciuitatem, quod idem est, sed constituunt vniuersitatem suarum ecclesiarum, & ciues constituunt ciuitatem, vel vniuersitatem ciuitatis, & castellani castrum: sed bene [a] possunt constituere vniuersitatem causa religionis, scilicet, vt missas celebrét pro viuis, & defunctis, vel consimilibus. Item videtur quòd cum ista collegia, & rectores eorum subsint maioribus, & ordinariis potestatibus, quòd ad eorum dictú destrui

10 possunt, & prohiberi ne incipiant. † *Capitulum.* Non semper vbi plures clerici sunt in vna ecclesia, facere collegium. ar. sup. de iure patr. postu. *contendunt.* quia si non est vniuersitas, non potest scribi sigillum vniuersitatis. ff. quòd cuiusque vniuer. l. 1.

a Sed bene hoc dictum, & in vers. seq. item videtur, sequitur & refert Card. in cons. 11. incipien. pro enucleatione omnium quæsitorũ. col. 2. vers. oppositum sentit.

CAP. XV.

GRauem. Homagij. Propter homagium istud punitur, vt sequitur. 22. quæstio. 5. de forma. nisi enim præstitisset homagium, non crederem eũ peccare, cùm non vocaret eum dominum, sed prælatum. argum. 10. q. 3. cauendum. *spiritualibus.* de his etiam incidenter iudex secularis cognoscere non potest. sup. qui filij sint legi. lator.

SVMMARIVM.

1 *Religiosi quibus confiteri teneantur.*

2 *Quis possit eligere sepulturam.*

CAP. XVI.

NIMIS iniqua. *Cum religiosi.* cuiuscúque religionis sint, in nullis sequentibus grauari debent. Nos credimus hoc speciale priuilegium fratrum prædicatorum, & minorum, vel aliorum, qui in his specialiter sunt priuilegiati, vnde benè sequitur cótra regulam. † *Confessiones.* quas audire debet pro prius prior, vel alius commonachus. 19. q. 1. c. 2. si autem nó haberet aliquem sui ordinis, satis crederem, quod de iure communi deberet confiteri parochiali sacerdoti. infr. de pœni. & remiss. omnis. sed hic reputo priuilegium horum quod cuilibet etiam de ordine suo, & de alio poterit confiteri. *oratorijs.* si vellent habere ad communicãdos generaliter infirmos non licet, sed causa donationis licet. 11. q. 1. alia. & etiam pro se communicandis. *sepeliri.* hoc licet cuilibet religioso.

2 † *Eligat.* Ex hoc videtur, quod non loquatur de professis, sed de confratribus templariorum, & consimilibus, qui remanent in seculo, tamen si esset professus, cùm non habeat proprium velle, nó posset eligere sepulturam. ar. 12. q. 1. non dicatis. Respondeo imò loquitur de minoribus & prædicatoribus, qui quando extra conuentus moriuntur, possunt eligere sepulturam. Nec est hoc in eis speciale, cùm cuilibet liceat eligere sepulturam, quam vult. vt not. sup. de sepul. c. 1. *campanam*, hoc est speciale priuilegium, aliàs contra infra, de priuil. patentibus. *cimiterium.* hoc non credo speciale, nam cùm apud tales liceat eligi sepulturam, ergo & cimiterium habere. suprà, de sepul. c. 1. *numerum.* hoc speciale priuilegium est, nam aliàs hoc licet episcopis. supra, de insti. c. 1. *cereorum.* hoc non est speciale priuilegium, quo enim iure hoc alibi possint non videmus, non enim debent quòd in canonibus nó inuenitur expressum. 18. quæstione 2. hoc tantum. *desistatis.* si tamen pro his latæ sunt sententiæ in eos excommunicationis vel interdicti, credimus tenere licet puniantur. infrà, de priuil. quanto.

CAP. XVII.

NImis praua. *Ad synodos.* hoc est speciale in his duobus ordinibus, nam alij religiosi tenentur. 18. dist. c. vl. sup. de ma. & obe. quòd super his. *Constitutionibus.* speciale est in his, in aliis secùs. 18. distin. c. vlt. infrà, de priuil. ex ore. *corrigendis.* speciale in his, in aliis licet. supra, de stat. mona. in singulis. §. porrò. *iuramento.* speciale in his. *processionaliter.* speciale in his, in aliis secùs. ar. infra, de pri. cùm olim. *propter.* in *fi. benefactores.* hoc non est speciale in his. infra, de priui. quanto. si prælati eos excommunicassent pro eo, quod hos religiosos reciperent excommunicare nó possunt. *fratribus.* fratres benè possunt excommunicare prælati, cùm non sint exempti, si iusta causa subesset, sed propter hoc appareret, quòd in hoc sút exempti, quod excommunicari non possunt, sed tamen potest intelligi, quòd non possunt excommunicari, si contra suas indulgentias eis non obediant, ita quòd clausula quæ sequitur, nisi religio &c. hoc determinet. *satagunt.* hoc non est in eis speciale. *ciuitates.* hæc sine causa nullis inhibere debent. *de hortorum.* omnes religiosi ferè in his sunt priuilegiati. supra, de deci. ex parte. & in his fratres intelligimus priuilegiatos. *domibus.* hoc credimus speciale in his fratribus, cùm in Iudæis tantùm obtineat. supra, de vsur. quanto. in fi. *totaliter.* & malè, quia quamuis non sint exempti, in multis tamé sunt priuilegiati, vt hic. & sup. c. proxi. *desistatis.* credimus tamen quod si prędictas sententias excommunicationis, vel interdicti tulerint, quòd tenent, licet qui eas tulerint puniri debeant. infra, de priuil. quanto.

SVMMARIVM.

1 *In terra interdicta legere Psalterium vel Euangelium docere & etiam prædicare non est prohibitum.*

2 *Puniri debent laici violantes interdictum.*

3 *Non est ordinis, sed iurisdictionis absoluere excómunicatũ.*

4 *Quæ dicatur generalis sententia.*

5 *Non*

5 *Non potest suspensus donare præbendas, nec quenquam destituere.*

Communicans & celebrans excommunicato, an ipso iure sit suspensus & irregularis.

Irregularis an sit qui celebrat in locis interdictis, & quid iuris sit, si in ecclesia interdicta celebret.

6 *Interdicti etiam si pœnitentiam acceperint in loco interdicto non sepelientur, post autem interdictum, bene sepeliri possunt. in nnm. 7.*

CAP. XVIII.

Tanta *est clauis. Violare.* in suo officio offerendo in missa scilicet, calicem vel vrceolos, vel huiusmodi, vel celebrando aliud officium, scilicet, vesperas, vel matutinas & huiusmodi. 11.q.3. si quis episcopus. in fi. Nec credimus prædictam irregularitatem, vel suspensionẽ incurrere, qui officio interest, & cantat, non tamen celebrat, cùm nec aliquid fecit tanquam in suo officio agens, cùm hoc nusquam inueniam, & satis innuit c. præaleg. licet peccet. 1 † legere enim Psalterium, vel docere etiam Euangelium, & sic etiam nouum & vetus testamentum in interdicta, non est prohibitum, cùm etiam ibi prędicari posit: vt infrà de sent. excom. responso. In officio autem suo, id est, in ordinatione agere intelligimus, siue in maiori, siue in minori ordine sit.

2 † Sed quid dices de officiis, vel ministeriis, puta si magister scholarium exerceat officium suum, & sic de aliis fortè idem dicendum est, quod de ordinibus, & ex hoc apparet, quòd laici propter hoc irregularitatem vel suspensionem non incurrunt, cùm nec ordinem vel officium habeant, bene tamen puniuntur laici, si violant interdictum. infra de cler. excom. mi. c. 2. in fi. benedicendo autem mensam, dicunt aliqui quòd non sit irregularis, cùm hoc nulli ordini sit deputatum. 44. distin. cap. fin. secus in benedictione aquæ.

3 † Absoluere autem excommunicatum per sententiam non est ordinis, sed iurisdictionis, sicut excommunicatio. 2.q. nemo. sed absolutionis solennia exhibere, sicut est dicere orationes cum stola & psalmum pœnitentialem, & in ecclesiam introducere, ordinis & officij est. arg. infrà. de sent. excom. nuper. in fi. 11.q.3. dicunt. & c. seq. Item videtur, quòd si diaconus diceret epistolam, vel accolitus in loco, vbi est consuetudo, quòd generaliter per subdiaconum dicitur epistola, quòd sit irregularis, quia generaliter loquitur c. si quid contigerit de sacro ministerio. 11.q.3. si quis episcopus dam. sed hoc intelligendum videtur de his, qui certo suo ordini sunt deputati, sicut subdia. legere epistolas vel acolitos portare cereos, & sic de aliis, de quibus habes. 23. distin. sed si faciat ea, quæ non sunt alicui ordini, vel officio deputata, vel à iure, vel à constitutione ecclesiæ vel consuetudine, vt si cantat responsoria, vel legat lectiones, non sit irregularis, vnde videtur quòd si consuetudo est, quòd in aliqua ecclesia sine distinctione ordinis quilibet legat epistolam, vel portet cereos, vel quicquid aliud pertinens ad aliquod officium faciat, non erit irregularis, qui illud officium faciat ar. contra. suprà de homi. sicut dignum. in fi. vbi dicitur, quòd etiam responsoria homicidæ non debent cantare separatim. Sol. illud ius specialiter inductum fuit propter horrorem criminis.

4 † *Omnem.* Not. generalem sententiam. suprà de do. & contu. veritatis. in fi. Item generalis est sententia, vbi iudicantur omnes processus irriti, vel totus processus irritus. s̃. de rescr. cùm dilecta. suprà de ele. dudum. Item generalis sententia est, vbi iudicatur reduci in statum, quo erat tempore appel. emissæ. suprà de appel. bo. mc. Item sententia generalis est, qua ius episcopale adiudicatur. suprà de except. cum ve. sed generalior sententia est, quando cassatur processus, & quicquid secutum est ex eo, vel ob id. suprà de procur. auditis. & potes colligere, quòd si generalis est sententia, æquè vel magis generalis, potuit esse petitio cum sententia respondere debeat petitioni. infrà de simo. licet. Imò etiam si incerta sit petitio, tamen curare debet iudex, vt certam ferat sententiam. instit. de act. §. curare. & potest dici prædictas sententias generales sic posse ferri, & tenent sententiæ vbi in libello non fuit specificatum, vel non potuit specificari. insti. de offi. iudi. & de act. §. præterea. arg. C. de sent. quæ sine certa. l. 2. sicut quandoque petitur processus alicuius irritati, poterat enim cogi, vt diceret, quem processum si sciret, si verò nesciret admittendus esset libellus, & postea exprimeret in processu. argu. ff. de rei vend. quæ de tota. & ff. quorum lega. l. 3. §. quia. instit. de act. §. curare. Item dicimus, scilicet, quòd non cogitur exprimere in libello, vel in sententia, si vniuersalis sit petitio, vt petitio hæreditatis: vt not. suprà de offi. ord. conquerente. Item nec accessoria iuris exprimere tenetur, imò sine expresione veniunt, vt si iudicatur iusta appellatio, cassatur quicquid factum est post appellationẽ. suprà de appel. significauit. cum causa. & multis aliis iuribus, & si iudicatum est sententiam non tenere, nec id, quod ex sententia sequitur. suprà, de constit. c. 3. in fi. idem est & si sint accessoria rei, sicut pertinentię accedunt castro, vel hospitali. suprà de re. spo. cùm ad sedem. idem & si sint accessoria actioni, vt fructus & omnis causa in interdicto vnde vi. & in bonæ fidei. act. ff. vnde vi. l. 1. §. ex die. ff. depo. l. 1. §. hanc. ac. ff. de rei vend. quę de tota. & idem videtur in omnibus, vbi locum habet officium iudicis deseruiens actioni. de quibus not. est in §. sum. instit. de offic. iud. argumentum. ff. de ædilit. edicto. ædiles. §. ratione. & §. item sciendum. vbi dicitur, quòd hæc enumeranda sunt in libello, sed si lex bene intelligitur, non dicit talia enumeranda sunt in libello, sed in illo edicto. Iudex tamen in omnibus præmissis quanto plus poterit, dabit operam, vt omnia exprimantur, vt certam posit ferre sententiam. instit. de act. §. curare.

5 † *Institutionem.* no. postquam suspensus est, non potest donare præbendas, nec instituere aliquem, & idem fortè dicendum in aliis spiritualibus, sicut nec ipsis confiteri possunt, nec facta collatio valet, vt s̃. de cler. exc. mi. post. suprà, de ætate. cum bonę.

Et dicunt hoc esse verum, etiam si sit occulta suspensio, in aliis autem non spiritualibus secùs: vt no. suprà de elect. nihil. *interdicti viol.* hîc videtur quòd violatores interdicti ipso iure sunt suspensi, & irregulares, & hoc idem videtur per id, quod sequitur, quòd violatores interdicti sunt suspensi. argu. suprà de cler. excom. mi. post. §. vlt.

☞ † Sed contra si cõmunicans & celebrans excommunicato, non est suspẽsus ipso iure, nec irregularis. suprà de cler. exc. mi. si celebrat. multominus qui nõ seruat interdictum, credunt ergo aliqui, quòd hæc decr. loquitur, quòd excommunicati vel suspensi erant expressè, qui non seruarent interdictum, sed melius videtur, quòd sit suspensus & irregularis, qui interdictum non seruat in loco interdicto, etiam si super hoc non feratur sententia, scilicet, quòd sit excommunicatus quicunq; ibi celebrauerit. suprà de elec. cùm inter R. s̃. de cler. exc. mi. apostolicæ. s̃. de postu. c. 1. & s̃. de cler. exc. mi. post. §. quæsiuisti. † Ad materiam istam optimè facit. s̃. de offic. ord. irrefragabili. glo. si ergo. qui autem cum excommunicato celebrat,

celebrat, verè irregularis non est, nam hic censeri debet, sicut ille, qui communicat excommunicato in oratione tantùm, qui minori excom. excommunicatus est. 11. q. 3. excommunicatos. de his constat, quòd non sunt irregulares. supra de cler. excom. mi. si celebrat.

☞ † Sed quæres quare non multò magis est suspensus celebrans communicans excommunicatis, quã celebrans in loco interdicto? Cui respon. quia cum interdicitur locus, nihil aliud est dicere, nisi interdicere homines habitantes à sacramẽtis ibi accipiẽdis, & clericos ibi celebrantes, vel quòd melius videtur per tale interdictum clerici prohibentur ibi celebrare, & sacramenta conferre, cum locus tanquam res inanimata, nec officiorum, nec sacramentorum sit susceptibilis, nec dici potest obediens, vel inobediens, & dicendum est eum qui celebrat in loco interdicto, non à canone, sed à prolatore sententiæ suspensum esse, hinc est etiam quod irregularis dicitur, nec potest cum eo dispensari. 11. q. 3. si quis episcopus. & c. seq. vbi autem quis communicat, vel celebrat excommunicato, non est suspensus, neq; à iure, neque ab homine, velut not. supra de cler. ex. mi. si cele. licet sit suspensus à iure, quia parem excommunicationis sententiam contrahit cum excommunicato. 11. q. 3. cum exc. & cap. seq. non tamen est suspensus ab homine, & ideò euenit, quòd potest à quolibet absolui. infra de sent. excom. nuper in fi. & quòd non est irregularis, & idem videtur dicere de suspenso à iure, quia publicè focariam tenet. & de hoc not. supra de cohab. cler. sicut. & infrà de senten. excom. nuper. reputo autem suspensos ab homine, siue nominatim suspendantur, vt suspendo talem, siue in genere feratur sententia, suspendo omnes, qui offenderint in tali facto, vel interdico talem ecclesiam, vel terram vt hic. de hoc etiam alias no. supra de schism. c. 1. vel si vis aliter respondere, dic quod iure antiquo, non inuenitur quod excommunicatus vel interdictus celebrans sit irregularis, nisi in cap. 11. q. 3. si episcopus. & c. seq. vbi dicitur, quòd nõ debet habere spem reconciliationis in alio concilio, sed ex illis cap. consueta & communi interpretatione assumptum est, vt quicunque excommunicati & interdicti celebrant, pro irregularibus habeantur, nec sunt mutanda quæ interpretationem certam habuerunt. ff. de leg. minimè. sed & propter communem interpretationem factæ sunt quædã nouæ constitutiones, quæ hoc ipsum dicere videntur. supra de sent. & re iud. cum æterni. infra de sent. excom. cum medi. & de cle. excom. mi. si celebrat.

Intellectum etiam prædictorum cap. quæ sunt. 11. q. 12. si episcopus. & cap. seq. extendunt quidam intantum, vt dicantur etiam irregulares, qui celebrãt in locis interdictis. argum. hîc. & supra de postu. c. 2. de elect. cùm inter R. & de cler. excom. mi. c. postu. & cap. apostolicæ. aliqui tamen in hoc vltimo non consentiunt, hæc autem interpretatio & extensio, non est facta vsque ad communicantes & celebrantes excommunicatis, imò contrarium statutum est, scilicet, quod ibi sint irregulares, & ita cùm irregularitas non sit, nisi per constitutionem ecclesiæ, & de celebrantibus excommunicatis non sit statutum, quod sint irregulares, non deberent pro irregularibus haberi, & de aliis, quia statutum est, quod sint irregulares pro irregularibus habentur. Ex eo autem quòd superius dictum est, quia interdicendo locum intendit interdicere omnes celebrantes in loco apparet, quod non solùm clerici loci, sed etiam alienigenæ in loco interdicto celebrare non debent, nisi sint priuilegiati. infra de pri. quod non. & cap. vt priui. sed licet in loco interdicto non debeant celebrari diuina, nec ecclesiastica sacramenta conferri, tamen ibi clerici & non alij, etiam non interdicti poterunt sepeliri apud ecclesiam in cimiterio. infra de pœni. & remis. quòd in te. nisi sint priuilegiati. infra de priui. vt priui. Quidam tamen dicunt, quod nulli etiam clerici, vel priuilegiati possunt in ecclesia interdicta sepeliri. infra de priuil. cùm & plantare. §. quòd si templarij. sed secùs est si terra est interdicta: vt in c. quòd in te.

6 † Item homines interdicti etiam si pœnitentiam acceperint in loco interdicto, non sepelientur, imò nec in loco non interdicto, nec extremam vnctionem accipient. infra de pœ. & remis. quòd in te. quia licet peccatores non sint, tamen interdici possunt pro peccatis aliorum. 24. q. 3. si habes. 17. q. 4. minor. fœlix. sic & hi, licet ab excommunicatione absoluãtur, tamen remanent interdicti quousque soluatur generale interdictum, nominatim autẽ interdictus, si celebrat irregularis est. 11. q. 3. si episcopus.

7 † Sed not. quod cùm locus interdictus est, si in morientibus apparuerint signa pœnitentiæ, post solutum interdictum, erunt in cimiterio sepeliendi. arg. infra de senten. excom. cum illorum. & si sepulti essent apud ecclesiam, dum erant interdicti post solutum interdictum, non erunt extumulandi, cùm ad eum casum non peruenerint, à quo incipere potuit, ab his interdictis, post pœnitentiam, licet mortuaria recipere, quia & pro eis est orandum. 11. q. 3. quicunque intra. sed si pœnitentiam non acceperint, pro eis non est orandum, nec mortuaria recipienda. 88. dist. cap. fin. eadem quæ diximus de loco interdicto, intelligimus etiam si parochia fuerit interdicta, sed si ecclesia fuerit interdicta, puta quia violata sit sanguinis effusione. de consecr. eccl. cap. fin. tunc dicerem irregularitatem incurrere, qui ibi celebrant, & tunc propriè dicuntur in illa ecclesia organa suspensa, non ecclesia interdicta, interdictum enim nomen iuris est, plus importans, quàm verbi proprietas sonet, vt ex prænotatis apparet, & idem intelligo in casibus, qui sunt. supra de iure patr. c. 1. & 2. & si sic dicatur, interdicimus talem ecclesiam, bene credimus irregularitatem & suspensionem incurrere, qui ibi celebrat, sed clerici & laici ipsius ecclesiæ, vbicunq; poterunt celebrare, nisi aliud fuerit additum *non solùm*. 2. q. 1. in primis. 3. q. 6. hoc quippe.

DE NOVI OPERIS nunciatione.

TIT. XXXII.

SVMMARIVM.

1 *Denuntiatio ad futura ædificia quando fieri possit.*

2 *Denuntiatio qualiter per procuratores fieri possit Remissiuè.*

CAP. I.

INtelleximus. *Iniuria.* licet hoc sit verum, sic tamen si denuncians, non iurat de calumnia, nec habet in veritate ius denunciandi, item si nomine alieno denunciet, & postea apparet non esse verum procuratorem, vel aliàs insufficientem, non fiet demolitio. ff. de remis. l. 1. §. 1.

1 † Item no. quod sit denunciatio ad futura ædificia, etiam dummodo aliquem faciat apparatum. ff. de polli. l. 1. §. cœpisse. ff. de noui. oper. nunc. l. 1. in princ. & §. potest. Arg. cõtra. ff. eo. stipulatio. §. opus. vbi dicitur, quòd non sufficit fecisse apparatum, nisi aliqua species appareat futuri operis. Sol. ibi loquitur quando parabat materiã pro præterito ædificio fulciendo,

fulciendo.ff.eo.l.1.§.si quis ædi.vel ibi loquitur,quãdo omninò ignorabat,quid vellet facere de cemento,quod videbat,& in quo loco vellet ædificare.Sed vbi quis se iactat,quòd in certo loco vult ædificare domum,tunc benè potest denunciare.ff.eo.l.1.§.potest.
2 † Qualiter per procuratores possit fieri denunciatio,no.in summa.de noui oper.nunc. vltra med. & in summa.C.de procu.Videtur autem, quòd non cassabitur inhibitio iudicis,licet non vocet partes, quamuis cõtra procuratorem posset allegare, quia & si præsens esset non differret inhibitionem facere de non ædificando,nisi incontinenti,& quasi in momento ostenderet,non valere procurationem, quia si contra dicitur non satisfit edicto, quia vult festinanter ab opere cessari,etiam si iniuria sit opus,tamen non fit demolitio operis facti contra inhibitionem,si postea apparuit eum non fuisse procuratorem,vt hîc not.alij contra,quia graue est prætorem offendere.*terminare*.id est,facias demoliri quicquid factum est post denunciationem noui operis.

SVMMARIVM.

1 *Remissio fieri debet verbaliter,& expressè.*
2 *Cùm ecclesia destruitur ob delictum aliquorum,nullus decæterò vocari debet clericus illius ecclesiæ. Et ille locus priuilegium perdit.*
Locus an & quando perdat priuilegium suum.
Clerici an & quando possint contractus suos exercere extra ecclesiam.
Filij familias si alibi quàm in domo patris habeant domicilium,vocari debent,sed vbi cum patre habent domiciliũ, non sunt vocandi.

CAP. II.

Cvm ex iniuncto.*Renunciationem*.& post reuersionem de loco vbi aberant.*expensis*. si absenti nõ esset notum, quòd ædificatum esset ante eius reuersionem demoliri deberẽt expensis nunciantis, sed post faceret expen.nunciati.ff.eo.de pupillo.§.si quis fortè.*sancione*.ff.eo.l.1.§.in operis.
1 † *Remissionem*. verbis expressis factam.ff.de remis.l.1.in princ.ff. eo. l.si opus nouum.& tacitè a puta per subsequentem
2 transactionem.ff.eo.l.1.§.post operis.& §.item quæritur.item morte nunciatoris.ff.eo.l.1.§.morte. & §. quòd si is.non autem morte nunciati,vt ibidem.Itẽ si satisdederit nunciatus intra annum,vel per nunciantem stet,quo minus satisdetur.ff.eod.precio.§.deinde ait.& §.hoc interdictum.& §.hoc autem.post annum autem non satisdetur,cùm finiatur anno.ff.eodem.prætor.§.vlt.*instituendis*.ordinauerat enim ibi archiepiscopus ponere certum numerum canonicorum, & super hoc etiam ibi institutos iam aliquos iurare fecerat de residentia ipsius loci, & quasdam ecclesias deputauit pro beneficiis clericorum ipsius ecclesiæ.*reuocatis*.re destructa destruuntur priui.infra de ver.sig.abbate.in fi.16.q.7.& hoc dicimus. ff. de col.illi.l.3.18.q.2.in nullo.*quicquid*.C.de legi.non dubium.10.dist.vides.

2 † Not.quòd quando ecclesia vel ciuitates, siue alia loca,siue sacra,siue prophana,authoritate superioris destruuntur propter delictum eorum, decæterò nullus debet vocari clericus illius ecclesiæ , vel municeps illius loci,& ille locus b priuilegium perdit,vt hîc.& de conse.di.1.placuit.16.q.7.& hoc dicimus.ff.quando dies vsufr.leg.ced.l.1.si autẽ ab hostibus destruatur,tunc retinet omnia priuilegia sua,& antiqui clerici remanent ibi.7.quæst.1.pastoralis.19. q.3.quæ semel.& idem videtur si authoritate superioris transferatur in alium locum, vel alij vniatur: vt not.sup.ne se.vac.c.1.supra,de re.do.quia mo.& idem intelligitur in ciuitate,& aliis locis prophanis ar.ff.de contrahen.emp.ædem. Hoc autem certum est,quòd si aliquæ ecclesiæ occupentur ad tempus à tyrannis,ita quòd non possunt inhabitare ibi clerici,quòd ecclesia retinet sua priui.& suos clericos,licet sint eiecti,vnde videtur,quòd expediat ecclesiæ vel clericis illius ecclesiæ facere aliquem contractũ, vel prælatum,vel quicquid aliud,quamuis hæc ordinariè facienda essent in ecclesia.sup.de ele. quòd sicut.tamen propter necessitatem fient alibi.23.di. in nomine.& etiam quod plus est,si tyranni darent facultatem clericis eundi ad ecclesiam sic inuasam,& etiam ibi semper aliqui clerici remanserunt, & etiã si non timeatur de impresione, dummodò illi qui exierunt iusto timore,vel alia iusta causa exierint, si sint maior pars illa quæ est in ecclesia,debet ad forinsecos c exire,nisi posset redire cum bona & perpetua pace vel honesta.

☞ † Et idem videtur si sint pauciores,dũmodò præsumat quòd electio,vel alius contractus vtilius posset celebrari extra ecclesiam,quàm intra.ar.supra.de ele.bo.me.ma.vbi uo.secùs si propter suas inimicitias,non possunt ire ad ecclesiam,quia tunc possunt constituere procura.sup.de elect.quòd sicut.§. 1. & c.quia propter.Idem est,etiamsi non sit magnum negotium,vel si sit magnum,sed vtiliter potest fieri per inferiores,quando autem clerici dispersi sunt, ille qui est caput capituli,siue sit præpositus, siue alius ad quem pertinet vocatio capituli,eos vocabit. supra,de ma.& obe.c.1.dummodò sit in loco idoneo vbi plures conuenire possunt,vel etiam si ibi non sit, sed ad eum accedere velit,aliàs autem si vellet Lombardos in Lombardia pro maiori parte morantes, ad remotas partes Franciæ vocare,non tenentur ire,quia manifestè iniquum est mandatum. arg. sup. de elect.cùm inter vniuersas.secus autem si dubitaretur,quia tunc semper obedire debent.11. q.3. quid ergo.& si absentes non inueniunt,procedant præsentes.sup.de elec.quia propter. Si autem nullus d est, ad quem pertinet ex officio alios vocare , tunc ad hoc,vt teneat,quòd fit ab eis, oportet quandocunque eis placet,quod ad minus conueniant duæ partes illorum,ad quos pertinet facere illum contractum,& illi debent vocare alios qui commodè possunt vocari,quod relinquẽdum est arbitrio boni viri,vel consuetudini antiquæ illius ecclesiæ, & siue venerint,siue non,procedant ad perficiendum illum contractum,vel electionem,si autem contingat plures electiones fieri,Papa confirmabit,quam viderit canonicè factam,puta secũdum tenorem huius glo. & illius glo.quæ est de hac materia.sup.de elect.bo. me.ma.& si sit vniuersitas secularis , debent vocari omnes maiores 14.ann.siue sint mares, siue mulieres,siue virgines,siue coniugatæ,siue viduæ,& minorum tutores.ff.quod cuiusque vni. si manci. placet nulli.ff.ad muni.filia.§. vidua.& l. ea quæ. & l. fina.

☞ † Item filij fa.vocandi sunt,si alibi quàm in domo patris habent domicilium,sed vbi cum patre habẽt domicilium,non,quia tantùm pater vocandus est. ff.ad muni.placet.non vtique possessionem etiam ciuilem retinent,qui timore inimicorum & hostium dimittunt res suas.C.de acqui.pos.licet. ille autem, qui ab hostibus capitur,benè amittit possessio.rerũ suarum,& etiam non captiuus amittit possessionem rerum captarum ab hostibus.ff.ex qui.cau.in integ. rest.denique.& l.ait prætor.§.is autem.

SVMMARIVM.

1 *Forma appellationis ab interlocutoria quæ sit, & quando sit iusta.*

a Tacitè. et sic quod fit tacitè dicitur expressum. Adde Felin.in c. transla.col. 3.supra, de cõsti.cũ concord.ibi per eum adductis. & per Alexan.in l 1.ff.de lib & posth.

b Et ille locus. De hoc quando castrũ diruptum vel ciuitas euersa perdat priuilegiũ vide per Alex. in cons. 44. in 1. col. 1.vol.

c Debet ad forinsecos. & sic sentit Innoc.quòd absentes in arduis debent vocari,ita Fel.in c. cùm omnes. colũ. 13.vers.secũda fuit opinio supra,de cõsti. & ibi latissimè per ipsum de veritate & pro declaratione dictorum Inn. hic.

d Si autẽ nullus Pro intelligentia Inn.hic vide Abb.& Fel.in c.1. sup. de ma. & obe. Fel. in cap. cùm omnes.colum. pen. vers. sed dubium est. supra, de cõstit. & adde hic quæ not.ad Inno. in d. cap.1.

CAP. III.

SIgnificantibus. *Decreuit.*& benè. *Prouocauit.* infra, 2.gl.ver.alij dicunt.hic autem in vtraque appellatione credimus causam aſsignatam,licet in decret.non exprimatur,qualis cauſa in prima appellatione potuerit aſsignari, & non iuſta,quia cùm iuſta eſſet ſententia,non poterat aſsignari iuſta cauſa appel.ſed de proprio motu placuit iudici à quo appellatum eſt deferre, vel iudicem ad quem appellatum eſt admittere.In ſecunda autem appellatione potuit eſſe iuſta cauſa app.hoc modo.

Domine cùm ego incontinenti paratus ſim probare præiudicium fieri eccleſiæ in præſenti ædificatione,& plateam ad eccleſiam pertinere , & vos in contrarium decreuiſtis, me non admittendum ad hæc probanda,& cautionem aduerſarij recipiendã, appello,ſed ſi admiſiſſet probationes,& tamen reputans eum non probaſſe cùm probaſſet,contra eum talem interlocutoriam protuliſſet,ſicut apparet, licet ſufficienter probauerim, eccleſiæ præiudicium generari ex ædificatione aduerſarij,tamẽ iudex cõtra me interlocutoriam protulit,ſcilicet,cautionem aduerſarij recipiendam,vnde appello, quamuis videtur ſufficere ſi dicat appello:quia ex teſtibus vel aliis inſtrumentis aliter pronunciandum eſt. Idem etiam videtur ſi dicat,quia iniuſta eſt interlocutoria,tamen nimis videtur generale verbum,quia iniuſta eſt interlocutoria,niſi exprimatur,in quo eſt iniuſta,ſicut nec audiendus eſſet,ſi diceret,appello quia me grauaſtis,niſi exprimat in quo grauet.† *Prouocauit.*non erat appellationi deferendum,cùm non eſſet expreſſa iuſta cauſa appel.ſupra,de ap.vt debitus. 1
Alij dicunt,quòd tam à diffinitiua,quàm ab interlocutoria etiam nulla cauſa aſsignata, licet appellare ſecundum canones.Huic ſolutioni expreſsè contradicit.ſupra,de app.cordi.in prin.quod nos non credimus,niſi in caſibus,qui legibus exprimuntur,puta ſi interlocutus ſit quæſtionem in ciuili ſiue in criminali negotio per tormenta habendam.ff.de app. re. ante ſententiam.Item ſi fideiuſſores appellent à delegato,tanquam idonei ſiſtendi iudicio,quãuis quidam dicunt tunc etiam ſine appellatione delegantẽ poſſe corrigere ſententiam delegati.ff.qui.ſat.co.arbitro.ff.à quibus app.licet.l.vlt.idem etiam ab iniuria.vide C.de ap.ſi quis prouo.Plac.autem intellexit iniuriam facti puta ſi verberauit litigantem poſt latam ſententiam.ff.de ap.illum.C.de app. in maioribus.quia appellat iniuriam iniurioſam executionẽ, puta quia vult exequi ſententiam antequam quadrimeſtre tempus elapſum ſit,nam ſicut licet appellare ab executore,ſi excedat modũ in exequendo. ff. quorũ ap.non re.l.ab executore.ita & ſi præuenit tẽpus,à ſententia autem poſ.non licet appellare,non quia ſit interlocutoria, ſed quia ſuper proprietate principalius & perfectius iudicium expectatur. C.ſi de mo.poſ.fu.app.l.1.ſed ſecundum canones benè appellatur à ſententia poſ.ſupra,de reſt.ſpo.ex conqueſtione.ſed tamen ſi quis illam decr. benè videt, non dicit in poſſeſſorio appellatum,ſed quia eius petitio ſuper poſſeſſorio denegabatur.

Sed alij dicunt & vt videtur melius,quòd quando appellatur ab interlocutoria,quòd ſufficit dicere, appello, & maximè ſi adiiciat, quia eſt iniuſta cauſa.ſupra,de teſti.ſignifica.neque oportet, quòd dicat in quo ſit iniuſta, ſicut quando appellatur, quia locus non eſt tutus,ſufficit dicere appello,quia locus quem mihi aſsignaſtis,non eſt mihi tutus, nec oportet eum exprimere,quare non eſt tutus. ſupra, de ap.ex parte.ſed iudex qui de appellatione cognoſcit,ſi inuenerit interlocutoriam iuſtam ex actis productis coram primo iudice confirmabit eam, ſed ſi ex nouis probationibus velit probare eam iniuſtam non poterit, quia eas coram primo iudice debuit producere etiam poſt interlocutoriam cõtra ſe prolatam,& tunc ſi denegaſſet eam recipere, ſine cauſa poterat iuſtè appellare:vt.ff.de re iudi. quòd iuſsit. 4.q.5.c.1.ſi autem ex prioribus actis inueniret interlocutoriam iniuſtam caſſaret eam,& quicquid factũ eſt poſt ap.in huiuſmodi cauſa interpoſitã. *procedendum.*ante tres menſes,in quo peccauit,nam ille qui nunciat opus nouum,habet tres menſes intra quos ſi poterit probare,non licere ædificare, alij probabunt à tribus menſibus,aut in antea licet ædificata præſtita cautione ædificare.infra eodem cap.vlt.C. de ædifi.priua.l.vltima.

CAP. IIII.

IS *cui.*

DE PRIVILEG. ET exceſsibus priuilegiatorum.

TIT. XXXIII.

CAP. I.

EPiſcopalia.*Vileſcat.*de facto,de iure autem magnitudo ciuitatis nihil operatur, 93. diſt.legimus.*Sicut.*&c.eis laicis præiudicãtibus,id eſt,nobis præiudiciũ faciẽtib.

SVMMARIVM.

1 *De quibus teneantur exempti rationem exhibere epiſcopis & habes in nu.*2.*&* 3.

CAP. II.

CVM *& plantare.De manu laicorum.*& malè.ſup. de his quæ fi.à præ.cùm in apoſtolica.*aliquo.*niſi præſcripſerit.ſupra,de iure pa.cura.*nominatim.* proprio nomine vel indubitata circumlocutione.inſti.de exhær.lib.§.maſculos.de hoc no.ſup. de præb. in Lateranenſ.*pertinent.*cùm ex ſua ædificatione habent,ſecùs ſi laicus fundator donaſſet ei , quia non poteſt plus iuris in alium transferre,quàm in ſe habet,cùm ergo hoc non habeat,vt ſibi de tẽporalib. ratio reddatur,ergo nec hoſpitalarij,quibus cõfert, vt no.ſup.de præb.de monachis.& c.in Lateranenſ. *de plebis cura.*ſic.infra,de ver.ſig.veniens.§.quas.

1 † *Pro rebus temporalibus.*non ſolùm quas ipſi exẽpti dederant eccleſiis ſuis,ſed etiam aliis , quas alij dederunt,& etiam quod plus eſt de decimis & aliis rebus ſpiritualibus reddent eis rationem,nã ex quo eccleſia ſua eſt,& omnia ei annexa,qualia ſunt poſſeſsiones eccleſiæ,decimæ, & omnes obuentiones. arg.ſup.de conſti.tranſla.& c.quæ loquuntur de hac materia generaliter loquuntur:vt hîc.16.q.2.ſanè.& ſi conſtat hæc ratio,quia ſi aliàs habeant eos ſuſpectos,facient eos reddere rationem villicationis ſuæ. Item videtur,quòd ſi ſuper poſſeſsionibus cõueniãtur,quòd tantùm ſub patronis exemptis conueniãtur:vt no.infra eo.recepimus.Item non poterunt aliquid alienare, nec maximas cauſas agere ſine conſenſu patronorum & exemptorum,nam ſicut in his requirendi eſſent epiſcopi ab eccleſiis ſibi ſubditis, ita hîc patroni exempti qui ius epiſcopale habent in eis,ad hoc requiri debent.argum.12.q.2.ſi qua placuit.& not.ſupra,de reſcri. edoceri. Nos non dicimus,quòd in his ſicut dictum eſt,cõſiſtat ratio reddenda patrono,ſed in hoc,quia patroni clerici ſiue ſint exempti,ſiue non, in eccleſiis ſuis ex fundatione ſua exigent rationẽ,quomodo regẽtur poſſeſsiones habitæ, & quomodo prouentus expendantur non

non tamen exigent ab eis rationem principaliter quod dent singulis diebus propiscibus, vel carnibus & hanc rationem petet, etiam si nō sint de dilapidatione suspecti, quia à iure conceditur eis hæc ratio, sed tamen ipsi patroni non cogent subditos ad hoc, sed obtinere debēt eos cogi per ordinarios suos, nā ipsi ratione patronatus nullam super eos habent iurisdictionē, & etiam si prælatus videret, quòd nimis sæpè & malitiosè patronus exigeret rationem, & nō impedirēt ei officium suum, quia in malitiis non deberet exuberare, sed obuiare. ff. de rei ven. in fundo.

2 † Item no. quòd ecclesiæ non tantùm debent patronis rationem, sed etiam subiectionem debitam. 16. q. 2. visis. in quo intelligo contineri, quòd eis subueniant, si necesse fuerit, & etiam quòd ad tempus pro necessitatibus suis cum consensu episcoporum, tamen accipiant reditus eorum. ar. supra. de concess. preben. cum nostris. suprà, vt eccle. bene. vt nostrum.

3 de insti. cùm venissent. † Item quòd eis vacantibus eas custodiant. sup. de offi. ordi. cū vos. suprà, de app.

a bonæ. Hac ratione [a] videtur quod si imponitur collecta episcopo per se, & clericis patronis per se, q̄ tales ecclesiæ cum patronis conferent seu contribuent, & non cum episcopo, quo ad iurisdictionem autem, vel quo ad interponendum authoritatē, pro procuratoribus, vel alienatoribus eorum, non credimus quòd aliquid iuris habeant patroni clerici, sed episcopi tantùm: hæc enim iurisdictionis eius sunt, & nō de iure patronatus, & ideò ad ordinarios pertinent tantùm. Credimus tamen, quòd patroni benè possunt se opponere, ne nociuæ electiones ac exactiones fiant. 16. q. 7. filiis. item licet rationē & auxilium dederimus patronis, nihilominus prælati ratione iurisdictionis & ordinariæ potestatis hoc habebunt. sup. de offi. or. conquerente. Alij tamen dixerunt, quòd hæc decre. non habet locum, nisi in ecclesiis quæ sunt de mensa patronorum, sed primum dictum magis placet. ad hoc. supra, de reli. do. cū venerabilis. in glo. quæ incipit, iste episcopus. *proprietatibus*. id est, retinendo proprium. *eximantur*. infra, eod. tuarum. in fi. & c. quidam. *fratribus*. templi & hospitalis. *percipiunt*. recipiendo decimas ecclesiæ de manibus laicorum. sup. eod. c. in prin. *præsumunt*. recipiendo excommunicatos & interdictos ad officia celebranda, plusquam semel in interdictis ecclesiis. sup. eo. ti. in c. 1. §. excōmunicatos. & §. quod si. *interdicto*. non credimus canonem latæ sententiæ.

a Hæc ratione. Adde. Adde Pet. de Ancha. qui hoc refert & sequitur in consil. 248. colū. 3. vers. super quæsito, & maximè in co. seq. in vers. non obstat. vbi dicit, q̄ hoc intelligitur cū caput & membrū sunt in ea dioc. & inci. consil. ad prædicta dubia.

CAP. III.

DILECTI *filij. Fratres priuilegia*. super quibuscūque rebus vel iuribus.

SVMMARIVM.

Episcopus etiam in locis priuilegiatis potest, de sepultura ossa excommunicatorum sepultorum extrahere.

CAP. IIII.

AD *hæc. Mandamus &c. & exequaris*. not. quòd in locis quantumcunque priuilegiatis potest episcopus de sepultura extrahere ossa excommunicatorum sepultorum, nos dicimus ecclesias hospitalis, non esse exemptas.

CAP. V.

SI *de terra. Tanto tempore*. infra, eod. accedentibus, contra. sol. ibi. sed ad hoc. sup. de præscrip. ad audientiam. in tex. & in glo.

CAP. VI.

PORRO. *Quamuis*. infra, eodem ex parte. *fuerant*. supple quam habuerant primi habitatores, vel quam habebant in locis, in quibus prius habitatores non fuerunt. *ex inspectione*. contra. arg. infra, eodem quanto.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia quando cognoscatur exempta.*

2 *Episcopus non solùm perdit ius in ecclesia exempta, sed etiā in clausuris ecclesiæ, & vide vsque ad finem. Et habes hic multa de exemptis & priuilegiatis.*

CAP. VII.

1 RECEPIMVS. *Specialiter*. † si in priui. tantū contineatur, quòd specialiter iuris beati Petri existat, non est exemptio, si narrando tantùm dicit, non præiudicando. 3. q. 6. hoc quippe. nisi ostendatur priuilegium, in quo ei concedatur, quòd specialiter illa ecclesia consistat iuris beati Petri, vel aliàs ibi expressim verba exemptionis ponātur. Si autem non narrando, sed asseuerando hoc dicat, benè probatur exemptio per dicta verba. Item dicēdum est, si in priuilegio dicitur, quòd nullo mediante Ad Papam pertinet. infrà, eo. cùm olim essemus. idem si dicit, sint liberæ, vel quòd potiantur libertate Romanæ ecclesiæ. infrà, eod. cùm olim propter. quia tunc plenè exempta est. Idem intelligo & si nō sit ibi specialiter. arg. eius, quia si dicat priuilegium eius, quod ad ius & proprietatem ecclesiæ ro. spectat exemptum est, ergo eadem, si dicat, quòd iuris vel proprietatis beati Petri existit. arg. supra, de in inte. resti. c. 2. sup. de arb. cum tempore. Item quia voluit aliā specialitatem notare. Aliqui dicunt, & vt videtur benè, quòd si dicat ad iudicium perceptæ lib. quia non valet, nisi ostendat priuilegium libertatis concessæ. C. de eden. Authen. si quis. Aliqui dicunt, quòd si ponatur verbum indiffinitè, puta dicit ad iudicium perceptæ libertatis, plenam exemptionē habebit ecclesia, nisi in casibus in iure expressis, nec oneratur probatione, si sit in possessione, vt hic. C. de pet. hær. c. g. C. de rei ven. l. vlt. Si autem dicatur, ad iudicium specialis libertatis, & de illa libertate specialiter in illo priuilegio, vel in alio contineatur, in nullo alio erit exempta, nisi in eo, quod in priuilegio continetur. sup. eo. c. proxi.

2 † Item no. [b] quod si ecclesia est exempta, non solùm perdit ius in ecclesia episcopus, sed in clericis ecclesiæ, nisi in sacerdote cura populi cui committitur: vt no. supra, de cap. mo. c. 1. & ar. infra, eo. ex ore. inde est, quòd clerici ecclesiæ exemptæ non possunt excommunicari per episcopum. sup. de in inte. resti. c. 2. infra, eo. ex parte.

3 † Idem dicimus in conuersis & perpetuo oblatis ecclesiæ, quia sunt in parte domini assumpti. 12. q. 1. qui sunt. in laicis autem, scilicet in parochianis illius ecclesiæ, nulla iura amittet, dabit enim pœnitentias publicas, chrismabit & cætera episcopalia iura tam ad legem dioce. quàm ad iurisdictionem spectantia exercebit. infra, eod. cùm olim propter. sup. de sepul. in nostra. Si quæris quis habebit decimas? Respon. plebanus loci, vel ille, qui prius habebat, siue fuerint episcopi, siue plebani, siue cuiuscūque alterius, quia nulli aliquid iuris accrescit, vel detrahitur in laicis. arg. 16. q. 1. si quis laicus. nisi populus sit exemptus. infra, eo. ex parte abbatissæ.

4 † Sed quæres cū petito iure episcopali omne ius episcopale tam in ecclesiis, quàm in clericis, quàm in laicis adiudicetur, vel auferatur. supra, de offi. ord. conquerente. quare & non si priui. concedatur exemptionis in totum videatur exempta, valet in clericis & laicis? Respon. quia in iudicio videtur deducere omne ius, nisi expressè contrarium agatur. sup. de causa pos. cum ecclesia. ff. de iudi. solemus. sed in priuilegio secùs. sup. c. prox. quæ propter alterius præiudicium restringenda sunt, vt no. sup. de dona. cùm dilec. licet autem templarij, vel hospitalarij, vel quicūque alij sint exēpti, tamē si accusentur de aliquo

b Item no. Pro intelligētiā Inno. hic vide Cald. in tit. de do. consi. 6. col. 3. ibi & ita videtur sentire, & ibi & iura, quæ in cō sil. circa fi. col.

quo maleficio, respondebunt sub iudice ordinario, & in prouincia, in qua deliquerunt. infra, eo. patentibus. tuarum. §. eos. C. vbi de cri. l. 1. & Authen. qua in prouin. 6. q. 5. placuit. supra, de hære. ad abolendam. §. vlti. nisi delinqueret circa res exemptas, puta quia non portarent habitum, vel quia dissiparent bona ecclesiæ exemptæ. infra eod. patentibus. cum capel. Item & si non esset crimen circa rem exemptam, & sit leue crimen, benè facit ordinarius si eos remittat ad magistrum suum. arg. ff. de re mili. l. 3. respon. 1. ff. de accu. l. vlt. ff. de cur. re. militibus non est. C. de exhi. reis. l. 1. alij distiguũt iter crimẽ publicũ et occultũ.

5 † Item si teneant aliqua pertinentia ad iurisdictionem diœce. de illis conuenientur sub eo. infra eo. cũ capella. sed dices eadem ratione de omnibus possessionibus, quæ sunt in diœce. cùm omnes sint de suo foro, fortè posset respõderi, quòd ordinarij licitè cognoscunt, sed melius est, quòd tantùm magister cognoscat, si iurisdictionẽ habet, vel iudex ordinarius magistri. C. de offi. ma. mili. l. 1. C. de iurisdi. om. iud. l. vlt. Item potest dici, & si ratione contractus conueniantur. arg. earundem legum. arg. contra. C. in qui. cau. mili. fo. l. 1. C. vbi se. vel cla. l. 2. Sed dic ibi concedi militibus, & quibusdam priuilegiatis personis, scilicet, quod conueniantur sub præsidibus, quod licitum est, quia prȩsides legati sunt: vt no. supra, de offi. leg. quòd trãsla. Item de quibusdam cõceditur propter negligentiam eorum, quia per prouincias ordinantur. Quidam autem sunt, qui & si habeant aliqua priuilegia, non tamen sunt exempti in totum, vt ex officio leg. colligitur, exẽptio, scilicet, priuilegiatorũ ex priuilegiis colligitur. supra, c. proxi. in hoc autem valet priuilegium, quia nunquàm ordinarius poterit excommunicare, & si fecerit, non valet, nisi in casibus, in quibus potest eos iudicare, vt dixi. infra, eo. cùm olim essemus. Alij dicunt & nõ male, exemptos de nullo crimine vel causa ciuili respõndere debere sub ordinario loci. 16. q. 1. frater. nisi in casib. qui inueniuntur in iure expresi, sed sub ministro suo tantùm, qui eorum ordinarius est priui. vel coram eximente. *speciali.* vt plenè sint exempta omnia. ista hodie determinata sunt per decr. infra, de priui. volentes, per totum in tex. & in gl.

CAP. VIII.

S*ANE.* & infra.

CAP. IX.

P*ATENTIBVS.* *Liceat.* hoc ideò, quia licet personæ sint exemptæ non tamen ecclesiæ. ar. contra supra, de exces. prælat. nimis iniqua. Sol. illud est propter priuilegium illorum religiosorum. *coercendi.* not priuilegiatos per cen. ec. coercẽdos si vltra priui. suorum tenorem excedant.

CAP. X.

T*Varum nos. Falso.* quia portant crucem & non sunt oblati. *eos.* scilicet, templarios vel hospita. *reducas.* de facto, quia de iure nõn valuit absolutio. & ideò nõ est necessaria restitutio de iure ad respondendũ. supra, eo. cùm & plantare. §. de cõfratribus. *præmissa causa.* id est, quia dãt eis aliquid de suo.

SVMMARIVM.

1 *Asserens priuilegium aliquod perditum, quid teneatur probare, & in num. 2. & 5.*

3 *Cùm Papa communicat alicui, censetur absolutus.*

4 *Et si Papa aliquem vitet, non incidunt tamen in minorem excommunicationem communicantes ei.*

CAP. XI.

1 C*VM olim essemus.* † *amissione.* prædictum enim fuerat priuilegium, quod postul tuit innouari. *hæc duo.* scilicet, casum fortuitum, & amissionẽ, & tenorem instrumenti debet probare iste abbas, vt hîc. C. de fi. instru. l. fi. & benè dixi, quod debet probare casualem amissionem, quia si voluntariè illud amisisset, vel etiam lata culpa, non prodesset ei probare solum tenorem [a], & quod esset instrumentum sine vitio, & cùm hoc sit quasi impossibile probare. licet enim instrumentum prima facie appareat bonum, nec abolitum, nec in aliqua sui parte vitiatum, quod sufficit probare, quando casualis probatur amissio. ar. C. de edic. diui. Adr. l. fi. posset tamen ibi esse latens falsitas, quam non cognouit testis, & quia si diceret, quòd nulla falsitas erat in instrumento, astrueret negatiuam, quod non licet. supra, de causa poss. cum ecclesia.

2 † Item dicunt quòd quidam casum debet probare. quando vult probare tantùm tenorem instrumẽti, quia si vellet probare ipsum contractum, vel aliud factum contentum in instrumento, tunc non oportet, quod probet aliquid de amissione instrumenti, imò si contractus erat talis, vel factum vbi requirebatur scriptura, vt in donatione excedente quingentos aureos, & in sententiis, & in aliis similibus, sufficit probare ipsum cõtractum & scripturam interuenisse, & in scriptura cõtineri ea, quæ ius ibi prȩcipit contineri, & non tenetur probare amissionem instrumenti. argumentum suprà, de sen. & re iudi. sicut. & argum. quia in exercẽdis litibus æqua est probatio testium & instrumentorum. C. de fi. instrum. in exercẽdis. Alij dicunt, quod etiam in his casibus debet probare casualem amissionem, nam cùm cõtractus vel factum capiat substantiam ex scriptura, non sufficit probare interuenisse scripturam, nisi probet casualem, amissionem. argum. C. de testi. testium. C. de bo. poss. secundum tab. l. fi. C. de fideicom. l. fi. Lex autem, in exercendis, locum habet in negatiuis, vbi scriptura non requiritur, casum autẽ probabit proprio iuramento, cum aliqua summaria cognitione præmissa. C. de fi. instrum. l. fi. *assertiones.* nota soli assertioni cardinalis credi sine iuramento.

3 † *Ad osculum.* no. aliquem reputari absolutum hoc ipso, quò d Papa ipsi communicat, & hoc intelligo si cum causæ cognitione, scilicet, alio contradicente & cognita ab ipso veritate ei communicat, vt hîc, si autem sine causæ cognitione, secùs est, quia præsumitur per ignorantiam, vel occupationem facere.

Et hȩc vera sunt, vbi dicitur nulla sententia excommunicationis, si autem non contenderetur nulla, sed iniusta quantumcunque communicaret, non crederem absolutum, nisi forma seruetur. argumentum. infrà, de sen. ex. cùm desideres. §. primo. & §. vlt. nec est præsumendum, quòd vna sua participatione velit tollere obseruantiam iuris. C. de inof. tes. si quando. nisi appareret, quòd communicando eum intenderet absolutum.

4 Hoc non habet locum in aliis prælatis, nisi in Papa. † Item not. quod licet Papa vitet aliquem, communicantes ei non incidunt in minorem excommunicationem, est enim necesse, vt nominetur excommunicatus à superiore. argum. secunda quæstione prima, multi. Argumentum contra. 93. distin. si inimicus. sed intelligitur illud, quando Papa non solùm vitabat, sed etiam tãquàm excommunicatum vitãdum mandabat. Fatemur tamen, quòd peccat ille, qui in familiarem habet, quẽ à prælatis pro suis delictis vitari videt. *decernimus.* id est, propter hoc decretum declaramus. *Reprehensione.* amisso instrumento, duo oportet probare & tenorem instrumenti, & quod fuerit sine vitio. C. de fi. instrum. lege vltima. legatus amissa charta legationis probat eam per testes. C. de mand. princ. lege prima nisi aliàs notus & honestus

[a] Solùm tenorem. Ad hæc dicta adde Inno. in cons. 25. in cip. in causa, & quæstione. colum. 2. versi. item nõ probant.

honestus esset, ita quod esset verbo eius credendum. 97.distinctione. nobilissimus. delegatus autem probat mandatum sine literis. in Authent. de liti. §. omnem. Alij autem in del. dicunt contra, nisi literas ostendat. argumentum. 25. quæstione 2. sancimus. supra de offic. deleg. cùm in iure. suprà, de fide instrum.c.1.Et hoc satis crederem ante præsentationem literarum,postea autem secùs. argum. supra,de appel.vt debitus.

5 † Item per testes quis probat se priuilegiatum.C. de fide instr.si solennibus.quandoque sufficit probare solam amissionem instrumenti,etiam si non probetur tenor, vel quod non fuerit vitiosum propter odium eius, qui illud surripuit. C. de probat.si de possessione.aliàs enim non sufficit.ff.de test.testium. in fi.imò & si amittatur postquam facta est fides de instrumento, post licet dicere contra illum de falsitate.C.de fid.instr.l.vlt. probatur autem amisio instrumenti per iuramentum perdentis & adiunctis sibi aliquibus prosumptionibus. C. de fide instr.l.vlt. argum.C.vnde vi.si quando.

SVMMARIVM.

1 *Quo casu liceat inferioribus conqueri de suis prælatis.*
2 *An liceat in causa appellationis absente altera parte procedi.*
3 *Quando liceat innouari priuilegium.*

CAP. XII.

1 EX *parte abbatissæ.* † *Occasione.* no.quòd abbatissa & sorores hîc conqueruntur de episcopo Meldens. qui occasione quarundam literarum impetratarum ab eo ad iudicem dele. grauabat eas, alibi habes quod priuilegiati conqueruntur de prælatis, qui quia in ipsos non possunt ferre sententiam excommunicationis, ferunt in eos, qui molunt in molendinis suis:vt infrà eodem,quanto.alibi habes, quòd abbas conqueritur de quodam episcopo, qui occasione quarũdam literarum interdixerat quasdam suas ecclesias.supra de offic.ordin. graue.alibi habes quod aliqui dicunt, quòd occasione indulgentiæ suæ, ferunt sententiam excommunicationis in alio.s.de rescrip.ex parte.2.de omnibus istis quæritur,an debeant probare indulgentias & literas,& alia,de quibus faciant mētionem in literis,quas impetrant,& eodem modo idem quæritur, si in libello hoc proponatur,& ad hoc sic respondemus, ꝙ causam vel demonstrationem in literis,vel libellis appositam,nõ debet quis probare,dummodò constet de re, cuius causa vel demonstratio dicitur,nisi talis sit causa vel demõstratio quæ sit causa,sine qua literas non habuisset,nec libellus esset receptus.

Et hoc sic probo,quia etiam si talis sit causa vel demonstratio, tamen valent literæ & libellus. ff. de condit.& demonstr. cùm ita esset legatum. §.legato.& §.falsam.& institut.de leg.huc.& §.prox.secus autem in condit.vt eisdem legibus probatur. Hoc tamen teneas, quod quandoque ponitur in libello tale quid pro causa petitionis suæ,illam probare debet, nam cum causa quæ ponitur in libello pro magna parte semper sit causa, quare sibi competit ius petendi illud, quod petit per illum libellum, illam probare debet, aut succumbet. 6. quæstione 5. actor. Hoc etiam probatur ratione supradicta,quia nunquam suus libellus receptus esset,nisi sufficientem causam expressisset. suprà, de libelli oblat.dilecti. vbi not. *priuilegiis.* nec tenetur facere mentionem, nec propter hoc minus proceditur per literas,not s.de officio deleg. ex literis. *ad appel. beneficium.*ex illa causa, quia literæ non valebant cùm essent impetratæ super his, quæ continentur in priuilegiis suis,nec de ipso faciunt mentionem.suprà, de rescri.cùm ordinem. melius dicitur,non propter grauamen aliud.*deferentes.*& malè.

2 † *Retulissent.*& petissent quod in causa appellationis ab abbatissa & sororibus emissæ procederent,in ipsa tamen propter absentiam partis aduersæ procedi non poterat,quia hoc non petierat.suprà,de appellatio.cordi.vel melius, quia iudices non detulerant appellationi.suprà,de appellatio.interposita.§.1.& cùm pars monasterij vidisset,quod non poterat prosequi appellationem conuertit se, vt obtineret innouationem priuilegiorum suorum.

3 †*Innouandum.*hoc non licuisset,nisi contumax fuisset pars aduersa.argumentum. suprà, de confir. vtil. cum dilect.hoc non placet,non enim super innouatione priuilegiorum contumax erat episcopus, nec citatus,sed vera causa est, quia episcopus non contendebat de priuil.quia si contenderet,non deberet innouari,nisi fortè timeretur de eorũ consumptione, vel nisi alia iusta causa subesset. suprà, de confir. vti. cùm dilecta. quòd licet cùm nihil iuris tribuit. infrà eodem, quia si enim nouum ius tribueret,non liceret.suprà,vt lit.pen.dilec.vbi no.

SVMMARIVM.

1 *Quando delegari possit causa monacho.*
2 *Non potest executor alicui vim inferre, nec de possessione aliquam partium extrahere.*
3 *Quicquid acquirit monachus acquirit monasterio.*
4 *An monasterium obligetur ex contractibus monachi.*
5 *Aedificium dicitur cædere solo.*
6 *Quando dignosci possit quod quis renunciet priuilegio suo.& in num.7.*

CAP. XIII.

☞ CVm *olim propter. Eisdem.* prioribus & canonicis. † *Præfigendum.*procedi tamen poterat super causa appellationis,si ante sententiam erat appellatum, vel super principali, si à diffinitiua fuerat appellatum, suprà,de appel.sæpè.vbi not.de hoc: sed hic noluit appellatus procedi, cùm modicum sibi prodesset, si tantùm causa appellationis terminata esset, & non principalis, dic melius vt not. suprà, de appellati. sæpè.& c. per tuas. *Præfigendum,* per literas, quas dedit episcopo,in quibus continetur,quòd sequitur.

Sed dices quomodo postea processerunt iudices primi, vt sequitur infrà, ibi iudices autem &c.cum per literas est ad sedem apost. negotium reuocatum, contra id quod est supra,de offic.le.licet.3. q. 6.multum. C.de le.l.2. Respon. per illas literas non esse reuocatam iurisdictionem antequam præsententur literæ,& hîc processus habitus fuit ante præsentationem literarum.supra de appel.vt debitus.Item non videtur malitiosè fecisse episcopus,cùm in eius fauorem sint cocessæ,si eis vti voluit. C.de leg.quod fauore.appellatio enim non impedit eorum processum,cùm illis renunciare videatur, si intra terminũ præfixum non prosequũtur.supra,de app.sæpè. cùm sit reprehensibilis. *parti.* authoritate huius delegationis non processerunt sed primæ. † *monacho*. not. monacho delegari causam.

Et hoc verum intelligo, si expressè contineatur, vt ibi monachus, aliàs præsumo per veri taciturnitatem obtentas, cùm non sit eis præstanda materia vagandi. *iudices.*nõ illis quibus erat remissum negotium, quia illi non habebant potestatem diffiniendi aliquid, sicut hic apparet, & sic est in registro. Vel dic,quod iidem iudices erãt,sed partes prorogauerunt eorum iurisdictionem,vel plus continebatur in literis,

literis,in quibus erat remissum negotium,quàm hic contineatur. *libertatem.* iustè petitum fuit, quia cassaretur libertas malè data,& ritè fuit super eam sententiatum. argum. C.de condict.ex leg.dissolutæ.& l.fin.ff.de fe.l.1.

2 † *Per portarium.* iste portarius siue executor deputatus à rege,nullam potestatem habuit cogendi canonicos ad aliquid.suprà,de consf.eccle.Imò plus videtur,quod si esset executor Papæ merus,sine vlla cognitione, quod non posset alicui etiam partibus vim inferre,nec de possessione aliquam partium extrahere,nisi hoc esset sibi expressè commissum,quòd tamen rarò & non sine causa committendum est.ff. de iud.l.fi.suprà,de conces.præben.vel eccl.non vac. quia di.& c.cùm nostris.&c.literas. Nec est contra. ff.de re iud.à diuo.§.si super.& §.sequen. vbi dicitur, quod executor habet causæ cognitionem, quia ibi non loquitur de viatore executore,cuius modicum est officium, id est, in adimplendo mandatum, & in renunciando quid inueniat.ff.de reb.eorum qui sub tut.vel cur.sunt.magis.§.ne tamen.imò plus videtur, quod si viator hic inueniat rem,vel ecclesiam cuius possessionem dare debet sine vllo præsente possessore,ita quod sine ylla violentia dare potest possessionem,tamen eam dare non debet,nisi ille qui eam tenet de facto primo eam resignet, vel verbo, vel authoritate iudicis inde expellatur,& sic intelliguntur decre.præalleg.quia d.c.cùm nostris.& c.literas.nisi partibus præsentibus lata esset sententia contra possessorem,tunc enim satis videtur,quod maior potest dare rei possessionem,quam alius posidet,maximè si potest fieri sine violentia.C.si per vim vel alio modo. l.fin. decret. autem præalleg. cùm nostris. quæ dicit quod primò debet resignare, de facto loquitur,quando præcesserat tantum tacita renunciatio, quæ tamen poterat habere excusationes, sed secùs est, quando sententia lata est,postquam nulla excusatio admittitur. C. senten. rescin. non poss.l.1. Imò plus videtur, quod si pars per violentiam eiecisset eum, contra quem lata est sententia, & postea possessio vacãtis rectoriæ,eidem spoliatori assignatur, quod bene teneretur spoliator interdicto vnde vi ad interesse.ff.vnde vi.l.1.§.ex viæ.tamen si confiteatur se nihil noui iuris acquisiuisse,nõ cogit rem iud. restituere.suprà, de cau.poss.cùm super.& quia sine peccato tenere non potest.

Alij tamen dicunt contra, quia bene possunt tenere sine peccato,si per errorem iudicatum est.ff.de condit. indeb. l. Neratius. Nec decret. cùm super. contradicit, quæ loquitur, quando simul super possessorio & petitorio sententia lata est, sed hîc diuisim latæ sunt,sed difficile est videre quę est differentia, siue simul,siue diuisim ferantur,dummodò executores earum in idem tempus concurrant, hoc de iudice,qui mandat fieri executionem,si autem mandatur alicui, quòd det alicui possessionem alicuius rei amoto quolibet illicito possessore, non habet hîc iurisdictionem,nisi super notorios illicitos.argumentum,suprà, de officio deleg. statuimus. Alij dicunt & fortè melius,quod proceditur super non notoriis ordine iudiciario seruato:vt not.suprà de reb. eccle.non alie.episcopi.

3 †*Dederat.* & malè,cùm quicquid acquirit, episcopatui acquirat.18.quæstione 1. statutum.monachus enim quicquid acquirit, suo monasterio acquirit, dum manet monachus monasterij,etiam si est monachus fugitiuus. suprà,de officio ord. quanto.imò si stipuletur aliquid sibi vel monasterio suo, vel etiam impersonaliter,vel quocunque alio modo contrahat, semper acquirit monasterio suo. argumentum. ff. de stipul. ser. seruum. secùs si stipuletur alij, quia tunc alij non quęrit,quia non potest nec domino,quia non vult.ff.de stipul.ser.seruus meus.Imò si monasterio vetante aliquid acquireret, monasterio acquireretur.ff.de acquir. rer.do.etiam.sed si sit expulsus de monasterio, tunc nulli acquirit, nec valet contractus, cùm sit à monasterio absolutus, posset tamen dici,quod acquirit episcopo à cuius iurisdictione non est absolutus.

4 †Item no.quod ex omnibus contractibus obligatur,vt quidam dicunt,sed nõ plus,quàm sit à monasterio sibi commissum, & si non habet administrationem,tamen obligatur abbas,sed ad nihil tenetur, cùm non habuit vnde soluatur.De maleficiis autem monachi non obligantur, nisi ad eos perueniret & eodem modo alij obligantur abbati ex omnib.contractibus cum monacho initis, si autem monacho auferatur res monasterij,vel etiam alterius,dummodò monasterium teneatur de illis agit abbas, sed si monasterium non tenetur de illis,tunc non agit,sed aget ille,cuius sunt,vel rei vendicatione, vel fur. vel aliis competentibus actionibus,& propter hoc dicimus,quòd si monachus moritur,penes quem erant depositæ res,quæ detinentur per aliquem,nullam actionem habet abbas ad ea,sed si abbas videret res depositas apud monachũ rapi, vel furto surripi, vel aliàs perire,& facilè posset eas liberare, sanè crederem quòd tenetur depositi insolidum propter dolũ suum,sed si monachus eas rapuisset,tunc esset secùs, quia abbas non erat obligatus ex eius maleficio.

☞ † Sed dices quod si monachus,vel iure vel ab abbate prohibetur contrahere.12.quæst.1.non dicatur. 16.quæstione 1.sunt nonnulli.& ca. de pœnitentium. quomodo potest valere contractus cum eo initus, contra id quod est.C.de le.non dubium.10.distin.vides. Sol.lex & canon intellexerant prohibere,quòd teneant contractus facti à prædictis personis, ita quod eis aliquid quæreretur,sed bene tenet in hoc, quòd eis quæratur cum quibus poterat legitimè celebrari contractus,& talis est abbas,cui quæritur omne lucrum proueniens ex contractu monachi, & ideò bene ab eius profectu tenet contractus possessio etiam iusta, quæritur per monachum etiam fugitiuum domino ignoranti.ff.de acquiren.poss. l.1.§. per seruum.Si autem esset iniusta possessio, quæ est restringenda,non quæritur domino. ff.de acq.poss. quòd meo.§.fin.& leg.quòd seruus.sed & ipsam si ratam habet acquirit. ff. de vi & vi armata.l.1. §.cùm procurator.Possessionem autem serui, si fuerit turbata,& seruus & dominus petent eam reformari.C. si per vim.l.1.omnia autem quæ detinet, præsumitur possidere, nisi contrarium probetur. argumentum. 18.quæst.1.cap.1.

5 † *Fructibus.* mirum videtur, quòd episcopo adiudicamus fructus medij temporis, cùm potius ipsi monasterio essent seruandi, cùm de eis sit ratio ei reddenda. suprà eodem, cùm & plantare.de capel. mo. cap.1. 16.q.7. cap. 2. Sol. quia ædificauerunt ecclesias in diœces.alterius episcopi sine eius consensu,cùm ædificium cedat solo. C. de rei vend. l 2.per consequens & hoc ædificium, siue ecclesiæ ad episcopum diœces. pertinebant, fructus autem non dabuntur ei nomine ecclesiarum ædificatarum. suprà, de succes.ab intest.cap.3. Et sic non est contra. suprà,de relig.do.cùm venerabilis.quia ibi non nomine ecclesiæ, de qua agebatur, sed suo vendicabat temporalia. *Non tenere.* hic non ponit causas quare tenuerit,sed posset esse,quia contra absentem non contumacem lata est. *De gratia.* indulto sibi beneficio rest.in integrum. suprà, de in integrum rest. c.2.de

c.2.de iure enim communi admitterentur post sententiam ad exhibendum.suprà, de sen.& re iud. inter mo.C.de transa. sub prætextu. *Consistit.* pertestes vel confessionem & non per visum: quia Papa non vidit originale.*Manibus.*hoc non est malum. C. qui testa.fa.pos.hac consultissim a. *à manibus.* &idcircò non præsumebatur originale,sed sumptum. *Libertatem.*id est, exceptionem ab episcopo diœce.datam, libertatem enim sibi non præscribit,nec habet,quia licet diœce. non præstet iura episcopalia, præstabit abbati,vel alij,velad minus papæ.suprà,de præscrip. cùm non liceat.& c.cùm ex offi.

☞ *Imponentes.*mirum videtur quod hîc dicitur, quia aut monasterium prouocauit in libertatem,non assignata aliqua causa,& tunc licet non sit actum de priuilegio Papæ, tamen decæterò agere non poterit,quia prætexu no. iust. etc. suprà, de sen. & re iud.inter mo.argumentum.C.de an. excep.l. vlt. ff. de iud.solemus.aut assignauit aliquam causam, puta quia munitum erat monasterium priuilegio episcoporum Colubriens.& tunc non obstante sententia,Papa propter hanc causam lata, poterat agere ex alia causa lata,puta quia munitum erat priuileg.Ro.pon.vt no.suprà,de offic.ordi.conquerente.Respon.de iure communi verum esse,quod dicit, & quia monasterium totum ius suum deduxerat in iudicium.Ideò fuit hoc necessarium beneficium restitutionis.Sed dices quare non dixit iniustam sententiam, cùm inspecta veritate sit iniusta. C. de ap. eos.Respon.illud obtinet in causa appellationis, vt inspecta veritate iudicet primam sententiam iustam vel iniustam, sed in causa restitutionis ex processu iudicat sententiam iustam, vel iniustam, potes etiã dicere,quod in causa restitutionis inspecta veritate, iudicatur prima sententia iusta, vel contrà, & hæc sentẽtia iudicis,vel veritate inspecta erat iusta,cùm pronunciauerit infirmam libertatem per episcopũ datam,quæ in veritate non tenebat,& nihil de libertate concessa per Papam dixerit. *non cognouerint.*nec pronunciauerint: sed tantùm de libertate data per episcopum.*in cæteris.* scilicet in expensis necessariis restituendis & aliis c.

6 † *Accedentibus etc.per 40.an.* suprà eodem, si de terra.contra so.nec iste, nec ille renunciauit priuilegio expressè,sed tacitè vel præsumptiuè,quandoque autem præsumitur vno actu renunciare,quando voluntariè,scienter, & directò contra priuilegium suum fecit,suprà,de consti.cùm accessissent.& suprà de præben. pro illorum. sed quandoque venit non scienter,vel expressè contra priuilegium, sed tamen aliàs præsumitur renunciare priuilegio si per 30.an. contra fecit suprà eodem,si de terra.quandoque 40. vt hîc.Et si quęras causam diuersitatis hæc est,quia licet vnus monachus qui est præpositus agris colendis,soluet decimas, conuentus tamen nescit,vnde vno actu non præsumitur renunciare. Item si soluit aliquando etiam sciente toto conuentu, non præsumitur voluntariè renunciare priuileg.sed lites execrari,quod cùm sit laudabile,non ei imputatur ff.de alie.iu.mu.cau.fac.Item si res.§.1.sed si 30.ann. soluit, non habet excusationem ignorantiæ,nec voluntatis. suprà eodem, si de terra. sed hîc contradicit,quæ requirit 40.ann.sed dic idcircò hic requirit prolixius tempus,quia conuentus est vltra mare,& possessiones citra.

7 Item habent quasi infinitas,vnde non præsumitur scire,sicut illi,qui sunt citra mare, & per consequens non intelliguntur tacitè renunciare, nisi spatio 40.ann.In possessionibus autem vltramontanis spatio 30. ann. crederem præsumptiuè renunciare, etiam à templariis,vel dic quod hic conuentus non iuuabat se quia templarij tacitè renunciassent priuileg.sed præscriptione,quæ non currit nisi 40. an. vel dic,quòd hæc tollit illum, vel dic, quòd vbi ex priuilegio statim quæritur alicui ius dominij, sicut hîc quæsitum est dominium iure decimarum; ius & dominium quæsitum non amittitur, nisi legitimo tempore præscribatur:vt hîc.arg. C. de iur. do. impe.leg.2.sed potest responderi, quia ibi non habuit dominium,sed potestatem rem pignoratam accipiendi in dominium,vbi autem ex priuilegio non datur aliquod dominium sed potius aliqua potestas.s.vt non cogantur esse vltra certum numerum, vel vt dignitas non sit in ecclesia,tunc non sunt necessarij 40.ann.ad hoc,vt videatur renunciare priuileg.sed sufficit vnus actus. s.de consti.cùm accessissent.cùm M. Et est ratio diuersitatis, quia dominia rerum certis modis & cum magua difficultate amittuntur & quæruntur:vt insti.de rerum di.per totum.de illis modis non est,si semel vel aliquanto tẽpore permisit alium esse in possessione suæ rei, sed in priuilegiis secùs est, quæ sola petitione quæruntur,& in fauorem petentium dantur,sed ex eis nullum datur dominium, nam illa facilè amittuntur, vnde fortè secùs dicendum est, in consuetudine vel iure, etiam si nullum dominium ibi esset, vt si de cõsuetudine introductum esset, quod in hac ecclesia nulli assumerentur in canonicos,nisi essent in sacris ordinibus constituti,non videtur,quod licet aliquẽ in inferioribus ordinibus constitutum eligant, quòd propter hoc videantur renunciasse consuetudini,quamdiu perseuerant, quia non licet consuetudines infringere. 11. distin.in his. Imò plus dicimus, quòd siue sint consuetudines, siue constitutiones, siue priuilegia honorabilia, vel vtilia ecclesiis; illa nunquam intelliguntur renunciari per vnum,nec etiam per plures actus,quia etiam si expressè vellent,renunciare non possent.C.de transac. pręses.argumen.ff.de pac.contra. §.fi. nam in hoc casu si omnes de capitulo velint aliquid facere contra priuileg. vel consuetas constitutiones suas, vnus solus posset contradicere, & etiam omnibus facientibus contra prædicta, si vergit in damnum ecclesiæ, superior potest illud & debet reuocare. suprà,de his quæ fi.à maio.par.cap. c. primo. & suprà de reb.eccle.non alie.si quis ad nostram. Si qua autem sunt,quę sint ecclesiæ vtilia renunciare vel etiam indifferentia, tunc per vnicum actum contrarium renunciatur.suprà,de consti.cùm accessissent. & c.cum M.sed in casibus vbi loquitur prędicta decre.crederem licet canonici non possint vlterius ex quo semel fecerunt cõtra suum, priuilegium illo vti in suum fauorem.s. quia allegarent diminutionem suarum præbendarum.Crederem tamen quod possint eodẽ priuilegio vti nomine ecclesiæ, si ex receptione priuilegij ecclesię læderetur puta si propter modicitatem præbendarum non inuenirent canonicos residentes, vel non inuenirent bonos,& idem videtur in omnibus aliis similibus priuilegiis, cum hoc decreto canonicorum numero & sublatione dignitatum vtriusque fauorem.s.& ecclesiæ & canonicorum intelligitur concedi,& ideò licet vnus renunciet,& alius non intelligitur renunciare.Item si cõmunibus & grauibus priuilegiis, quæ habet aliqua gens aliquis non vtitur, non intelligitur quis renunciare,quoad alia, si in aliquo omitteret illo vti sed quo ad illud benè renunciat.C.de excus. tuto. voluntatem.C.de his qui spon. mu.sub.l. 2.& l. seq. lib. 10.ff.de vaca mu.l.prætor.in.§.fi.

SVMMARIVM.

1 *An si Papa dicat recepimus clericos talis ecclesiæ in proprios filios, vel spirituales propter hoc sint exempti.*
2 *Exemptus ratione rei non exemptæ, subiacet iurisdictioni ordinarij.*

CAP. XIIII.

C*VM capella. Priuilegio.* hoc priuilegium intuitu ecclesię concessum est personis, vel potius concessum est ecclesiæ in personis, nec propter hoc exempta est ecclesia, vel clerici nisi quo ad excommunicationem, & alia quæ hîc sequuntur, si autem dixisset, eximimus canonicos talis ecclesiæ ab episcopo, clerici quidem exempti erunt à iurisdictione episcopali intuitu personarum, sed ecclesia in nullo exempta erit, & in omnibus episcopo responde-
1 bit, nisi in iurisdictione clericorum. † Sed quęritur si quis dicat recipio clericos talis ecclesiæ in proprios filios, vel spirituales, an propter hoc sint exempti. arg. quòd sic. C. vnde vi. conquerebatur. Item arg. ad hoc, quia si res quæ dicitur pertinere ad proprietatem Papæ est exempta, ergò eadem ratione & filius, vel quicquid aliud dicitur pertinere ad Papam erit exemptum. Resp. quòd talis non est exemptus, plus enim propter nomē filij in affectione, quā in exemptione eos recipere videtur. q. d. Papa: recepimus vos in amorem filialem, sicut cùm dicitur subdiaconus Papa, sonat in honorem, non exemptionem. s. de ma. & obe. per tuas. quamuis in arg. contrarium videtur, quia sicut quos princeps elegit in patres, non vult ab alio sub alterius potestate esse. in Authen. constitutio, quæ de digni. Eadem ratione, nec quos eligit in filios, quamuis responderi possit patrem sonare in authoritatē, quæ non decet alterius potestati subiici filium in affectionē, quæ non est indecens sub alio esse, secùs autem videretur, si diceret recepimus vos in proprios, vel speciales subiectos, quia tunc erunt exempti. Quidam tamen dicunt, quòd si quando Papa recipit aliquos in proprios filios, & ille cuius filij prius erant consenserint, penitus sunt ab eius iurisdictione exempti, aliàs nō arg. ff. de adop. in adoptionē. Item not. quod licet isti non possint excommunicari, vel interdici, tamen possunt aliter puniri & condemnari per sententiam, quia hoc non continetur in priuilegio, quod diligēter obseruandum est. s. eo. porrò. & habetis expres-
2 sum. infrà, eo. tit. volentes. † *In his ecclesiis per parochianum prosequaris.* not. exemptum ratione rei, non exemptæ subiacere iurisdictioni ordinarij. de hoc no. s. eo porrò. & habes expressè infrà, eodem, quoniam ad hæc. j. eod. tit. c. volentes. §. vlti. glo. quo ad hoc.

SVMMARIVM.

1 *Cùm hæc dictio quod, vel quæ, vel sicut, ponuntur in literis, videtur aliquid poni.*
2 *Quamuis probetur exemptio capitis non probatur exemptio membrorum.*
Exempti delinquentes quo in loco & coram quo respondere teneantur.

CAP. XV.

E*X ore sedentis. A longis.* non tamen longissimis, cùm neutra pars præscripsit, vt infrà, eodem sequitur. §. nos igitur.

1 † *Quæstores.* no. quod quando hęc dictio quod, quę, vel sicut, ponūtur in literis, videtur aliquid poni. infrà, de verb. sig. abbate. ff. de condi. & demon. quibus diebus. §. dominus. ff. de leg. 1. si seruus. C. si ita. & l. si. sic. §. 1. Arg. contra. scilicet, quod est intelligendum cōditionaliter. ff. de contrahen emp. si fundum. & l. si rem. in fi.

2 † *In membris.* not. ꝙ licet probetur exemptio capitis, non probatur exemptio membrorum. *exempta.* quando membra non sunt exempta, sed abbas exēptus cui membra sunt subiecta, in membris delinquat diœ. exemptum abbatem iudicabit, & puniet, & etiam deponet. suprà eodem, cùm capella. suprà, de fo. compe. postulasti. seruata tamen forma constitutionis. infrà eodem, volentes. suprà, de fo. compe. Romana. sed si non delinquat in locis nō exemptis constitutionum, sed delinquat in personis non exēptis, puta quia iniuriam facit eis, quia tunc non habet potestatem diœcesanus procedendi contra eū. Non enim sunt isti modi quare diœcesani sortiantur forum in personis exemptis. Imò plus dicimus, quod diœces. propter prædicta delicta commissa in personas non exemptas, non potest eum priuare ecclesia non exempta, vel eum suspendere, ꝙ sic probo quia hoc non potest facere diœces. nisi cum causæ cognitione, sed ipse non potest cognoscere de prædictis delictis personæ exemptæ, ergò nec contra eū procedere. Item in hoc casu. s. quando membra non sunt exempta habebit abbas iurisdictionem super ecclesias: vt not. suprà, de offic. ord. quanto. & c. cùm ab ecclesiarum. & in hoc casu præsentabunt clericos prælatis, & fiet vt dicitur. s. eodem. cùm & plantare. §. in ecclesiis. suprà. de capel. mo. c. 1. suprà, de præb. in Lateranen. concil. vbi no. nisi essent pleno iure cōcessæ. s. quo ad l. iurisdictionis & diœc. quia tunc ipsi instituent. 16. q. 2. c. 1. Item in hoc casu nunquam appellabitur ab abbate exempto, etiam à subditis non exemptis ad episcopum, quia non est ei superior, melius videtur quod appellandus est episcopus, & in hoc est superior, ar. hic. & s. de ma. & obe. c. solitæ. circa princ.

☞ † Item in casibus vbi quis sortitur forum ratione possessionis conuenietur abbas coram episcopo cū res sint in eius territorio, domicilium autem nō potest habere, nisi in suo monasterio. Alij autem secu-
a lares a sicut & laici, plura possunt habere domicilia, & in ecclesiis suis, & extra, dummodò non teneantur ad residentiam. de fo. compe. postulasti. sed loca in quibus ipsi tenentur ad residentiam, semper debent pro domicilio reputari, licet aliqui contradicunt, si autem clericus duorum episcoporum delinquat, & iniuriam faciat clerico alterius episcopi, sub quo domicilium nō habet extra illum episcopatum tamen sub eo respondere tenetur, quia ratione clericatus sortitur forum eius. C. de epi. & cle. Authēti. clericus. secùs autem in abbate exempto, qui licet delinqueret in clericos diœces. cui reuerētiam, debet, tamen coram eo cōueniri non debet, quia non est eius clericus, imò exemptus, licet in aliquo sibi reuerentiam debeat, si autem membra sunt exempta, & non populus, tunc etiam si delinquat in mēbris exemptis abbas, tamen diœces. nullam iurisdictionem in eo habebit. infrà, eodem, volētes. de populo autem idem dicimus, sicut diximus, quando membra nō sunt exempta. infrà, de ver. sig. veniens. de hoc not. suprà, eodem, recepimus. & in casu restitueret clericos in ecclesiis sine episcopis, sed si deponēdi fuerint referant ad Papam. argumentum, suprà, de offic. archid. ad hoc. si autem populus est exemptus, tunc in nullo tenetur diœces. *membris.* & ita quis tenetur duobus dominis, Papæ, scilicet, ratione sui: episcopo, ratione membrorum, & pro vasallis. argumentum. ff. de ope. li. duorum. ad hoc suprà, de ma. & obe. quòd super his. glo. contra. 16. quæstio. 1.

a Alij aūt seculares. Hoc dictū dicit Anto. de Bu. hîc notabile & de hoc vide per Abb. in d. c. postulasti, & in c. dilectus. sup. de rescriptis & ibi latissime. Fel. in ver. prima conclusio.

CAP. XVIII.

Ex parte tua.23.dist.quanquam.*subtrahuntur*. secùs autem si in suos speciales filios reciperet.j. eo. veniens.

SVMMARIVM.

1 *Quid intelligatur concessum per hæc verba, concedimus talẽ ecclesiam tibi in proprios vsus.*

2 *In alienationibus rerum ecclesiæ requiritur cõsensus episcopi.*

3 *Quanquam alicui conceditur ecclesia pleno iure, intelligitur sibi concedi, quod sit sibi subiecta in temporalibus & spiritualibus, non autem quod cõuertat eam in proprios vsus.*

CAP. XIX.

Pastoralis officij.Intrare.de hoc no.s̃.de offi. dele.super eo.*Introire*.C.pro quibus cau.ser.ac.præ.li.l.1. idem dicimus, si alicui detur priuilegium super habendis decimis, dominium tamen non videtur habere donationem fauore ecclesię.C.de episcopis. vt inter.si quis autem sua authoritate possessionem introiret, poterit cogi ad restitutionem possessionis per interdictum vnde vi, directum vel vtile, vel per hypothecariam, vel triticariam.

1 †*Episcopali*. nam per hæc verba concedimus talẽ ecclesiam tibi in proprios vsus, intendit concedere quod administrationem habeat ecclesiæ, & quod sibi de temporalibus respondeatur, & quod retento bono statu ecclesiæ superfluos reditus in proprios vsus conuertat, debet enim sibi concessam ecclesiã in primo statu retinere, benè tamen credimus, quod de voluntate & consensu diœ. posset mutare primũ statum ex iusta causa, vt si aliqua ecclesia est vbi cõsueuit esse multitudo canonicorũ, quia ibi erat multitudo populi, mutato autem populo, vel eiecto remansit ecclesia cum diuitiis suis. Melius videtur modò, q̃ diuitiæ istæ transferantur ad aliam ecclesiam, vbi maius seruitium fiat Deo, quàm ibi, & cùm diœcesanus nollet consentire cum superiore, aget: diœcesanus autem episcopus habebit institutionem in hac ecclesia, & visitationem, & procurationem, & breuiter omnia spiritualia, & omnem iurisdictionẽ vt hîc.s̃.ca.cùm & plantare.§.in ecclesiis.nec potest ille, cui data est ecclesia, vẽdere [a], vel pignorare possessiones huius ecclesiæ pro soluendis debitis eius ecclesiæ, cui donata est, & si qua relinquãtur huic ecclesiæ, in vtilitatem huius ecclesiæ conuerti debent. Et breuiter dicimus, quod benè caueat sibi prælatus ecclesiæ, cui donatio facta est, & quod si accipiat mutuum, nomine huius ecclesiæ, conuertat pecuniã in vtilitatẽ illius ecclesiæ, quia aliter de bonis eius non soluetur debitum, hoc autem ita distinctè faciet prælatus ecclesiæ, cui donatio facta est, alioquin sacrilegus erit.arg.17.q.4.per totum. & tamen punietur per episcopum, & etiam ad officiũ episcopi pertinet, quod hoc fieri faciat.j.de exceptio.cùm venerabilis, & no.s̃.de restit.spol.olim videtur etiã quod creditores huius ecclesiæ per interdictum de separationibus possint petere, vt separentur bona vtriusque.s̃.de sep.per totum.

2 †Item dicimus, quod si in alia diœc.sit ecclesia donata in alia donataria in alienationibus rerum ecclesiæ donatæ necessarius erit consensus episcopi sui, & in alienationibus rerum ecclesiæ, cui facta est donatio requiretur cõsensus sui episcopi, cùm alias si ecclesia vna habet in diuersis [b] diœcesi possessiones solus cõsensus diœ. episcopi requirendus est, & nõ episcoporum, vbi possessiones sitæ sunt.17.q.4.in vendi.12.q.2.abbatibus.si qua sine ex.10.q.2.casellas.

3 †Item dicimus, q̃ licet ecclesia concedatur alicui pleno iure, intelligitur sibi concedi, quod sit sibi subiecta in temporalibus & spiritualibus, non autem quod conuertat eam in proprios vsus, subiectionẽ enim omnem, quam prius habebat sibi concedere videtur.16.q.2.visis.s̃.eod.cùm & plantare.& nõ fructus, quos non habebat, nec accipere debebat, nisi ex iusta causa, & cum multis solẽnitatibus, quas no.s̃.vt eccle.benefi.c.1.& facit ad prædicta.10.q.3. quia cognouimus.s̃. de reb.eccl.non alie.ca.1.sed si prius ecclesiam alij pleno iure donatam in proprios vsus tenebat donator, tunc pleno iure sibi subiicere videtur propter verbum positum in donatione, scilicet concedo plenè, & in vsus proprios concedere videtur, quia in donationibus est larga interpretatio habenda.s̃.de dona.cùm dilec.& c.pastoralis.eadẽ autem iura, quæ diximus diœc. retinere in ecclesia cõcessa in proprios vsus eadem retinet, & si vniat duas ecclesias quocũque genere vnionis, de quibus vnionibus.s̃.ne se.vac.c.1.

[a] Vẽdere. adde Fel. qui hoc refert in c. translato. col.4.sup. de cõsti.& adde idẽ in duobus castris vt per Bar. in l.1.C. de metropo. li.11.

[b] Habet in diuersis.hoc dictũ sequitur Arch. in c.inven ditiõibus. circa mediũ.17. q. 4.& Bald. in Auth. hoc ius porrectũ. col.3.vers. quæro igitur quis. C.de sac. san.eccle. Fel.latè.& ibi cõcor. in c.dilectus filius. col.5. ver. 7.facit. sup.de resc.

CAP. XX.

Petistis per se.De nostra.authoritate huius indulgentiæ, nam aliàs licet tẽplarij violarent interdictum pro se positum, alij tamen violare non deberent.

CAP. XXI.

Quoniam per confessiones.Vtrunque.quales sunt quę pleno iure sunt subiectæ abbati, puta quia in eis ius percipit episcopale, vel quia abbati lege iurisdictionis & diœc.sunt subiectæ, vel in temporalibus & in spiritualibus. *clericum*. hoc intelligitur de clericis morantibus in ecclesiis vtroque iure spectantibus ad monasterium.*monachum*.not.q̃ priuilegiatus iste non gaudet priuilegio, si vadat ad aliã ecclesiam.s̃.eo.cùm capella.

CAP. XXII.

Quia circa.Retinendis. Nam in priuilegio continebatur, q̃ episcopus monasterio remittebat omnes decimas, quæ sibi episcopo debebãtur de possessionibus monasterij.*canonicas*. scilicet de consensu capituli.s̃.de dona.past.Itẽ quod fiat causa vtilitatis vel necessitatis, vel pietatis, & quod non sit immensa.*plenissima*.s̃.de dona.cùm dilec.vbi no.

CAP. XXIII.

Antiqua.antistite.patriarchæ *prouocetur*. etiam aliis omissis.

SVMMARIVM.

1 *Et si locus sit interdictus, potest tamen ibi celebrari de licentia iuris.*

2 *An & quando possint subditi & parochiani ecclesiæ interdictæ eligere sepulturam in non interdictis ecclesiis.*

3 *An liceat priuilegiato celebrare in loco interdicto alta voce & ianuis apertis.*

4 *An interdicti admittantur ad officia.*

CAP. XXIIII.

1 *Vt priuilegia.Interdictæ*.†Not.q̃ licet locus sit interdictus, tamen põt ibi celebrari de licentia iuris, vt habes per totum hoc c.& seq.& etiã de licẽtia hominis.s̃.de app.dilectis.sed si persona esset interdicta, vel suspensa pro suo delicto, nõ posset de licẽtia alicuius celebrare, nec suspẽdi posset interdictũ in persona suspensi. Et est ratio, quia dum suspenditur interdictum in persona, vel licentiatur de celebrando, aut est pœnitẽs & satisfaciẽs de eo, pro quo interdictus est, & sic postea non redibit in suspensionẽ sine sua culpa, & sine monitione.s̃.de app. reprehensibilis.s̃.de const.cognoscentes: aut si non satisfecit ante satisfactionẽ, nõ debet sacramenta ministrare.81.di.si qui sunt ministri.oportet.si diaconus, q̃n aũt locus vel ecclesia est interdicta secùs est, quia & ibi celebrari authoritate episcopi, & suspendi põt interdi

interdictum, vel potius non est positum, & etiam improprie in tali locutione sumuntur verba, & est sensus: interdico ecclesiam, id est, celebrantes in ecclesia, & ab hac sententia potest excipere, quos vult, & subiicere quos vult, & proferre etiam, quòd certa officia celebrantes sint excommunicati, & non alij, & quòd certo tẽpore. s. cùm fortè fuerit dominus terræ ibi præsens. argumentum. s. de offic. deleg. sanè. s. de sponsa. non est. Vel etiam potest dici, si etiam diceretur propriè locus suspensus, quia tamẽ propter peccatum loci non est suspensus, potest ibi celebrari, vt hìc. Et cessat obiectio, quam fecimus in persona suspensa, & hac ratione posset dici, quòd si quis esset suspensus pro delicto alterius. 17. q. 4. miror. fœlix. quod in illo posset suspendi interdictum. *non negetur.* non in illa ecclesia interdicta, sed in alia non interdicta. *suos.* hoc est aliud. s. eiusdem priuilegij. *suas.* id est, episcopo subiectas. *hoc autem.* hæc sunt verba Papæ, interpretãtis ambo. c. supradicta priui. *habitu.* hi si contraxerint tenet matrimonium, non tamen est necesse, quod assumant habitum templariorum, vel possunt habitum eorum assumere sine professione. argum. s. de reg. consulti. *bona sua.* id est, omnia, aliàs debẽt sufficere si dent maiorem partem. *sepeliantur.* tempore interdictæ terræ.

2 †*Regularium.* sed nónne est idem in omnibus aliis, quia & si ecclesiæ sint interdictæ, tantùm, parochiani possunt eligere sepulturam in non interdictis ecclesijs. Respon. hanc decre. loqui quando interdicta est ecclesia propter populum, id est, in pœnam populi temporalem, quæ eis infligitur, etiam si non deliquerint ipsi sed domini eorum vel aliqui ex ipsis, & si non omnes. Si autem interdicta esset ecclesia pro delicto clericorum, vel propter violationem, tunc quisque posset vbi vellet eligere sepulturam, & audire diuina, sed in primo casu nõ possunt eligere sepulturam nisi ratione priuil.

3 †*Vt exclusis.* tamen cantabunt & pulsabunt campanas, & ianuas tenebunt apertas, cùm populus in eorum officiis debeat iocundari, quod non posset esse, nisi pulsarent campanas, & nisi altè clamarẽt, quod aliàs non licet. j. c. proxi.

Sed contrà. sup. de cõsue. cùm inter. sed potes soluere, quod ibi nõ dicit, quòd priuilegiati nõ possint celebrare alta voce, & aperire ianuas, & per consequens pulsare campanas, sed quod ex sola consuetudine non possunt venire cõtra interdictum, & sub missa voce celebrando, vel si esset episcopus vel collegium, cui ex priuilegio hoc competit, eodem modo non licet alta voce cantare, quia ad hoc ipsum eorum priuilegium restringitur. Vel dic & melius, quòd non solùm ex priuilegio, sed ex consuetudine potest aliquis habere, quod celebret tempore interdicti, sed quod alta voce, pulsata campana, & aperta ianua celebret, hoc non potest habere ex consuetudine, cùm ex ea rumpatur neruus ecclesiæ. s. de consue. cùm inter. & quia redigeret in grauamen ecclesiarum. s. de conces. præb. c. 1. sed ex priuil. Papæ sic, qui habet plenitudinem potestatis, & de cuius potestate disputare sacrilegium est. *excommunicatis.* sup. de præben. in latera. in prin. contra so. illud de iure

4 communi, hoc de priuileg. †*Excommunicatis.* cùm priuil. solos excommunicatos excludat dicendum videtur, quod interdicti admittuntur ad officia, quod tamen restringendum est ad eos interdictos, qui nõ sunt nominatim interdicti, siue deliquerint, siue nõ. argumentum. 24. quæstio. 3. si habes. 17. quæstio. 4. miror. Item est restringendum etiam ad eos, qui nõ dederunt causam interdicto etiam si non nominatim, sed in genere sunt interdicti. j. e. c. proxi.

SVMMARIVM.

1 *Non possunt interdicti etiam in loco interdicto celebrare.*
2 *An familiares episcoporum sint admittendi ad celebrandum officium in loco interdicto.*
3 *Priuilegiati quando non gaudeant priuilegio.*
4 *Interdicti peregrinantes, an possint audire diuina.*
Indulgentia non debet gaudere qui modicam causam præstiterit interdicto.

CAP. XXV.

1 QVOD *nonnullis. Et interdictis.* † Sed quid si inter non excommunicatos, vel non interdictos admissos ad officium horum priuilegiatorũ sint literati non priuilegiati, nec interdicti, siue clerici, siue laici, nunquid cum eis poterũt in suo officio dicere vel celebrare? Respondemus quod non, quia cùm virtus interdicti hoc habeat, quia etiam interdicti in loco interdicto celebrare nõ possint, vt no. s. de exces. præla. tanta. non videmus, qua ratione cũ eis possunt officium dicere, sed possunt cum aliis cãtare, vel legere nõ in suo officio & audire, quia etiã sine eis possunt in ecclesia orare. Alij tamẽ dicũt cõtrà: & hoc locũ habet in his priuilegiatis, qui habent priuilegia, qđ in terris interdictis celebrẽt, secùs; autem dicẽdum videtur in templariis & hospitalariis, qui priuilegiati sunt non tantùm vt ipsi celebrent, sed indistinctè & impersonaliter est eis concessum, vt semel in anno in aduẽtu eorum celebrentur diuina, nõ per eos tantùm, sed per quoscunque, & tũc etiam omnes recipi possunt ad diuina, nisi sint excõmunicati. s. c. proxi.

2 †Quid de clericis familiaribus huius episcopi, vel aliorum priuilegiatorum. Respõ. eos admittendos ad celebrãdum officium, quia videtur eis concedere, vt cum suis familiaribus dicant, quia aliàs nihil eis cõferret. argum. j. eo. c. in his. & s. c. proxi. 1. respõ. Si autem cõuentui concedatur priuilegium, familiares admitti non debent ad celebrandum officia, nisi super hoc fuerint priuilegiati, & hoc satis innui videtur. s. c. proxi. sed tamẽ ibi loquitur de comprehensis in generali interdicto. *quandoque.* q. d. non semper quia si ex celebratione oriretur scandalum, vel si esset infame factum, propter quod positum est interdictum non debet celebrare.

3 †*Qui causam aliquam.* not. priuilegiatos huiusmodi nõ gaudere priuilegiis, si causam vel fraudem commiserint in eo propter quod positum est interdictũ, idem dicimus de singulis laicis, quãtum ad hoc, vt si dolum, vel fraudem commiserint, non gaudeat indulgentia, si quam habent, quòd tempore interdicti possint audire officia. Itẽ si propter aliquos puniẽdos, vel alium in eis veluti dominum, & in familia positum sit interdictum, etiam extra terram interdictam nõ possunt audire officium, si autem nihil deliquerũt, nec causam præstiterũt quare terra interdiceretur, si terra vel villa, vel prouincia pro alterius delicto interdicta est, tũc secùs est, quia in hoc casu non sunt personæ interdictæ, vel si sunt interdictæ sunt tantùm interdictæ ne ibi accipiant sacramẽta, vel audiant officia, & ideò benè audiẽt extra terram interdictam, & etiam in terra illa ab his, qui habent priuil. quod quoslibet interdictos possint admittere ad officia, vel sacramẽta tẽpore generalis interdicti: vt s. c. proxi. arg. pro his. j. de pœ. & re. quòd in te. in fi. vbi dicitur, quod possunt peregrinari, & in peregrinationibus plus consueuerũt homines interesse diuinis officiis, quàm in aliis piis operibus.

4 †Item sufficit quod non est à iure prohibitum, quòd

quòd non poſſunt audire diuina, quia pœnæ nõ ſunt extendendæ. de pœ. di. 1. pœnæ. & licet dixerimus, ꝙ poſsint audire in terra interdicta diuina apud illos, qui habent generale priuilegium, quod omnes admittant ad ſua officia non tamen poſſunt audire apud illos, qui non habent ita generale priuilegium, ſed tamen habẽt priuil. quod tẽpore interdicti poſſunt celebrare excluſis excommunicatis, & interdictis. Item videtur quibuſdam, quod hoc habet locũ vbi interdicta eſt terra vel villa, vel prouincia vel eccleſiæ, ſecùs autem ſi interdicatur aliquis ſpecialiter, vel ſi interdicatur aliquis cum fautoribus, vel interdicatur familia, vel domus alicuius, vel populus alicuius villæ, quia hæ perſonæ intelliguntur interdictæ, & ideò nunquam debent diuina officia audire, nec ſacramenta recipere. arg. 17. q. 4. miror. 24. q. 3. ſi habes. ꝩ. de ſen. exc. quod in dubiis.

☞ †*Aliquam*. no. quia dicit aliquam, id eſt, qualemcunque. q. d. etiam ſi modicam cauſam præſtitit interdicto non debet gaudere indulgentia, puta ſi conſilium vel auxilium dederit, vel ſi ille ipſe fuit ille, pro quo interdictum propoſitum eſt, etiã ſi doluit.

SVMMARIVM.

1 *Actio de dolo competit, quando aliquid dolo factum eſt, & vbicunque alia actio non competree poteſt.*

CAP. XXVI.

Qvanto. Querimoniam. Non videtur quod Cluniacenſ. poſsint habere aliquam actionem contra hos epiſcopos, quia nõ iniuriantur, cũ nõ ſint ſerui, vel filij, vel vxores, vel aliæ tales perſonæ, quæ excommunicantur, quarum occaſione detur actio iniuriarum. Item quid ad monachos, ſi epiſcopi malè ſe habeant in ſuos ſubditos. Reſpon. quia dolus facit competere actionem de dolo ad ſuum dãnum conſequendum, quæ competit, vbicunque alia actio non competit, & aliquid dolo factum eſt. ff. de dolo. l. 1. vel ſi velint ad pœnam infligendam epiſcopis accuſabunt eos de crimine ſtellionatus. ff. de cri. ſtel. l. pe. Item epiſcopus & alij prælati benè agunt contra archiepiſcopos, & alios qui habent modificatam iuriſdictionem, vel in caſibus tãtùm in ſuos ſubditos, ſi excedunt & iniuriarum, & de dolo, & per hoc ſequitur quod præcipietur eis, quod decæterò non excedant, & quod reuocent, quod poſt lit. con. act. de dolo exceſſerint. venient autẽ in hac eadem actione de dolo reuocatio & ſatisfactio exceſſuum præcedentiũ lit. conte. dummodò petantur expreſſè, vt no. ſ. de reſt. ſpo. grauis. *verba*. contra ar. ſ. eo. c. porrò.

CAP. XXVII.

Ex parte tua. Tolerandum. ꝩ. de ſen. exc. ſi verò, cõtra, ſo. vt ſ. de apoſta. c. 1.

CAP. XXVIII.

Qvia intentiones. Vetus. ſ. eo. ex parte abbatiſſæ.

CAP. XXIX.

In his quæ. Benigna. ff. de religi. ſunt perſonæ. *prælatorum*. illorum locorum ſiue fuerint epiſcopi, ſiue minores prælati. *parochiali*. puta obligationibus decimis perſonalibus. 32. diſtin. præter hoc *gratiam*. ꝩ. de verb. ſigni. abbate.

SVMMARIVM.

1 *Non valet reſcriptum impetratum, per quod aufertur poſſeſſio, quam alius tenet.*
2 *Priuilegia alijs præiudicialia ſtrictè ſunt interpretanda. Priuilegium exemptionis quomodo ſit intelligendum.*
3 *Non fit exemptio alicuius loci, niſi cum magna deliberatiõe.*
4 *In acceſſoriis non fit tanta examinatio ſicut in principali.*

Ius alicuius rei facilius per priuilegium tollitur, q̃ poſſeſſio.

CAP. XXX.

1 *Dvdum. Decimis.* † Moniales denegabant ſoluere quaſdam decimas, de quibuſdam noualibus monachis de Bucellæ, quas iidem monachi pacificè poſsidebant eccleſiæ priuil. quòd impetrarunt moniales de decimis noualium nõ ſoluendis, ſed malè, quia priuilegiũ non extẽditur, niſi ad futura noualia, hoc non eſt verum, quod hîc expreſſè apparet, quia Papa hæc noualia appellat, & tamẽ prius redacta erant ad culturam. Ioan. autẽ dicit hoc non præiudicare priuilegio de nouo impetrato, quia nõ fecit mentionem, ꝙ monachi erãt in poſſeſsione decimarum noualium, & ideò ad illas non extenditur, quia Papa non intendit per aliquod reſcriptum auferre poſſeſsionem, quam alius tenet, imò ſi tale reſſcriptum impetretur non valet. C. vnde vi. meminerint. & C. ſi per vim. l. 1. *erant*. prior & conuentus.

2 †*In poſſeſſionem*. idem credunt quidam, & ſi non eſſent in poſ. dũmodò aliàs eſſent ei debitæ, quia priuilegium extenditur tantùm ad futura noualia. Hoc non eſt verum, vt dixi in gl. quod impetrarunt, &c. per hoc generale priuilegium nõ intelligũtur dari decimæ quarũ poſſeſsionem alij habent, ſed nec illę per quarum ſubtractionẽ graue parochiali eccleſiæ præiudicium fieret. ꝩ. de verb. ſig. quid per nouale. priuilegia enim aliis præiudicialia ſtrictè interpretãda ſunt, & quãtum poteſt ad iuris cõſonantiam reducenda. ff. de vul. ſub. ex facto. arg. ſ. de deci. ſuggeſtum. cùm contingat. ex parte.

☞ †Idem videtur in priuilegio exemptionis, quia ſi ibi dicitur, eximimus monaſterium tale cum ſuis capellis, eſt intelligẽdum de his, quas alius poſsidet, etiam per quam donationẽ prioribus dominis non fit graue damnum. argum. prædictorum iurium. Eſt ergò ſic intelligẽdum dictum priuilegiũ, vt ſi aliquę poſſeſsiones in aliqua diœ. dẽtur monaſterio ſic exẽpto, ſ. cum ſuis capellis, & ibi ædificet monaſteriũ aliquã eccleſiam, illa erit exempta, dummodò de illis poſſeſsionibus ante illius ædificationem eccleſię modicum emolumentum conſequeretur epiſcopus.

3 †Itẽ hoc habet locũ, vbi de alieno fit gratia, quia ſi de ſuo daret, larga fieret interpretatio. ſ. de dona. cùm dilectus. & benè poſſet petere decimas à capellis, quæ ab illis detinentur. C. de bo. vac. l. 2. tamen in primo caſu poteſt dici, ꝙ ſi decimæ aliquæ detinẽtur iniuſtè ab aliquo, quod priuilegiatus petere eas poteſt, & nõ ille, ad quem de iure pertinent. Præſumendum enim eſt quòd facilius conceſsiſſet ea, quę ab aliis dominis malè detinentur, quàm ea quę nec à dominis, nec ab aliis detinentur. argu. ſ. de feu. c. 2. Quidam tamen in aliquibus prædictorum dicũt cõtrarium. ſ. ſi priuilegium dicit eximimus tale monaſteriũ, nam in hoc caſu etiam ſi alius erat in poſſeſſione eiuſdem monaſterij, quando exemit, tamẽ tenebit exemptio, niſi expreſſè probatur à parte altera, ꝙ obreptitię fuit obtẽtum priuilegiũ. ſ. quia ſuggeſtũ fuit Papæ, quod nullus erat in poſſeſsione, vel malitioſè hoc ipſum tacitũ fuit. Aliud enim poteſt dici in nominatim expreſsis, aliud in non expreſsis. argum. ff. ſi quis cau. ſed &. §. 1. ff. com. præ. in tradendis. cùm enim nõ fiat exemptio, niſi cum magna deliberatione, præſumitur quòd Papa omnia ſciuerit, etiam de alterius poſſeſsione, & de aliis, niſi ꝑ probetur à parte aduerſa obreptio, ſecùs autem cũ in priuileg. decimarum, & maximè noualium, & laborum propriorum, quæ cum minori difficultate concedũtur, nam in his poſſet dici, quòd ſi priuilegiatus tempo-

tempore quo agitur, est in possessione decimarum bona fide, tunc primo domino incumbit probatio, quod tempore impetrationis ipse erat in possessione. Si autem priuilegiatus non est in possessione tẽpore, quo agitur, sed dominus primus, tunc incumbit priui. onus probandi, quia tempore priuilegij cõcessi dominus non erat in possessione. arg. ff. si vsusfr. pet. vti. in prin. ff. si ser. vendi. sicut §. sed si quæritur. Si autem neuter est in possessione, videtur quod standum est priuil. & hac ratione videtur quod etiã si exprimat ecclesias. s. quasi accessorias. VERBI GRATIA: eximimus tale monasterium cum talibus ecclesiis suis, intelligendum est si sunt suæ, quia per hæc verba non intelliguntur dare. idem intelligendum est si alius non est in possessione subiectionis eorum bona fide.

4 †Item & si alij non fit inde graue præiudicium, nam in accessoriis non fit tanta examinatio, quanta fit in principali, aliqui tamen contradicunt, & licet hæc decr. exigat tantùm, quod alius sit in possessione ad hoc, vt priuilegium valeat, tamen necesse est, quod habeat proprietatem iuris decimarum, vel subiectionis eorum bona fide, si enim solam possessionem haberet, benè valet priuilegium, sed de proprietate ideò non fit mẽtio, quia de eo certum erat, ꝙ penes aliquem erat, siue per priuilegium, siue per præscriptionem, vel ad minus aliis deficiẽtibus per iussionem. Aliqui tamen dicunt quod si aliquis habet possessionem decimarum vel alterius iuris bona fide, etiam sine proprietate, tamen impedit vires priuilegij. arg. s̃. de conces. præb. & ec. non va. cũ nostris. de possessione autem male fidei certum est, ꝙ non impedit vires priuilegij. † *moniales.* & est bona ratio, quia ad hoc non extenditur, quia impetratum est per veri suppressionem. ff. de va. & excu. l. 2. Sed nos dicimus hoc priuilegium habere locum, etiam si alij declarant de iure, dummodò eis non fuerint solutæ, nec monachi earum habuerant possessionẽ, & tamen credimus, quòd moniales malè determinauerint illas decimas, cùm etiam essent alijs debitæ, & quod monachi ad fructus decimarum pro tẽpore præcedente priui. habent actionem, & tamen per illam absolutionem, quam facient moniales, nõ acquirent monachi possessiones, & quia nunquam per id, quod sequitur & soluitur ex condemnatione, quæritur possessio alicuius rei, vel iuris, nisi vel aliàs in eam ducantur. Nec mireris si per priuilegium facilius tollitur ius, cuius possessio non habetur, quàm possessio. *altera.* monialium. *de hoc.* scilicet, de possessione mona. *decimis.* simile. s̃. vt lit. pen. dilec. de hoc plenè. j̃. de verbo. signi. quid per nouale. gl. no. ꝙ hęc probatio.

CAP. XXXI.

Q*Vidam. Domibus.* s̃. eo. cùm & plantare. §. de confratribus. *in domibus.* supple in habitu [a] seculari, vel nisi dederit priuilegia. s̃. eodem, vt in priui. vel illud loquitur tantùm in sepultura, quæ eis denegari non potest, & non in exceptione & iurisdictione. s̃. eod. cùm & plantare. §. de confratribus. s̃. eod. tuarum. in fi.

a Supple in habitu. Adde qđ Car. in cõsil. 21. inci. in themate præmisso. col. 1. in fi. dicit. hunc intellectũ communem.

CAP. XXXII.

C*Onsultationi. memoria.* si enim extat memoria, qđ aliquando culta fuerit, licet multo tempore steterit sine fructu, tamen non censetur iure noualium. *culturam.* id est, ad fructificandum quantumcunque enim fructum primò feret, non dicitur nouale, cùm & de primo fructu decima solui debet. s̃. de deci. non est. nisi esset ita modicus fructus, ꝙ ex perceptis parum commodi & ex dimissione parum incommodi ecclesię obueniret. j̃. de ver. sig. quid per no. *censeri.* similiter & quæ proximo tempore antè fructificaret nomine noualium non intelligitur, extenditur enim tantum ad futura. suprà, eodem, dudum. vel aliter. vt no. suprà, eodem, dudum. *aliàs.* id est, futurum. *aliàs perpetuò.* non censeretur iure noualium.

CAP. XXXIII.

V*Olentes ratione.* delicti. C. vbi de crimi. agi opor. Auth. qua in prouincia. s̃. de fo. compe. c. fi. *In his.* scilicet, quo ad conuentionem & iurisdictionem. *nec coram.* conueniri possunt. *ordinariis.* locorum vbi commissa sunt delicta contractus initi, vel res est litigiosa. *exempto.* monasterio enim exempto non solùm ecclesiæ, sed etiam domus monasterij exemptę sunt. 12. q. 1. necessaria nulla. 17. q. 4. id constit. s̃. de immu. eccle. c. 1. Imò quidam dicunt, quod etiam areæ horti, & totus mansus, quæ sunt iuxta ecclesiam exẽpti sunt. s̃. de censi. c. 1. *nec nisi.* supple coram ordinariis locorum. *delinquunt.* exempti. *Conueniantur.* id est, & conueniantur, & mitti petantur & idipsum, scilicet, quod possunt conueniri, vbi delinquunt & contrahunt, & vbi res est litigiosa. Item quòd non sunt mittendi illi, qui habent indulgentias ab ordinariis suis ad loca, vbi deliquerunt, vel contraxerunt, vel res est litigiosa. *ad ista.* scilicet, suspensionem & iurisdictionem, & excommunicationem. *Peritus.* quia sic se habent verba priuilegij. s̃. de priuileg. porrò. *non possunt.* si ibi delinquunt vel cõtrahant. *vel egerat.* hoc ideò dicit, quia si irent causa visitandi vt transeuntes vel ex aliis similibus causis, non possunt ab huiusmodi ordinariis conueniri, & si ibi delinquant vel contrahant. *Locum habere.* quo ad hoc, quòd vterque potest eum excommunicare abbas ratione abbatiæ, vbi locum habet, & episcopus loco prioratus qui est sicut in sua iurisdictione. ar. s̃. eo. ti. c. cum capella.

Sed contra. s̃. de re. do. ne nimia. vbi dicunt, quòd monachus non debet habere locum in diuersis monasteriis. Sol. illud intelligitur, ꝙ non debet habere locum impositus diuersis monasteriis. s̃. de elec. cõstitutis. sed abbatia cum suis prioratibus non dicuntur penitus diuersa. Item potest intelligi, ꝙ non potest habere locũ in diuersis monasteriis quò ad hoc, ꝙ in vtroque intersint in electionibus, & quòd ad alia cõmunia negotia vtriusque monasterij vocẽtur.

DE PVRGATIONE canonica.

TIT. XXXIIII.

CAP. I.

N*Obilis homo. Negauerit.* remanet tamen infamia. *fidelem.* id est, veracem vel iustũ, vel bonæ famæ. j̃. e. nos. *admittatur.* ff. de acc. si cui. ff. ad l. Iul. ma. furiosi. 2. q. 1. in primis. 25. q. 5. paruuli. *purgatio.* scilicet, vulgaris. & hodie hoc. c. & omnia similia sunt abrogata. 2. q. 5. consuluisti, monomachiã. 22. q. 2. quæritur. melius. 2. q. 5. mennam.

SVMMARIVM.

1 *Processus est seruandus contra infamatos.*

CAP. II.

S*I quis presbyter. permiserit.* id est, ea fecerit quasi aliqui possunt de eo malè suspicari. *banno.* s̃. in fi. *si nõ emendauerit.* id est, non iurauerit, vnde infamia o-
1 riebatur. *suspendatur.* no. †processum habendum contra infamatos.

CAP.

CAP. III.

MOniales.*Regulã*.id est, secũdũ tenorẽ regulæ, id est, pro qualitate infamiæ.7.q.5.in omnibus.

SVMMARIVM.

1 *Purgatio inducitur per verisimilem suspicionem, etiam si quis non sit infamatus.*

CAP. IIII.

SI quis de.Prodiderit. scilicet, non in pœnitentia, sed in iudicio, vel in publico ad infamiam. s. de exces. prela. quam sit graue. *propulsatus*. alius scilicet, qui non confitetur not.† verisimilem suspicio-
1 nem sufficere ad indicendam purgationem, etiam si non sit infamatus.

SVMMARIVM.

1 *Purgatio est alicui indicenda super scandalo, licet quis defecerit in accusatione.*

CAP. V.

QVoties.*Accusatores.* à principio plures possunt apparere accusatores, sed iudex in prosequẽdo vnum eliget idoneũ.ff.de acc.si plures.†*Formam canonicam*.quia fortè à testimonio repellebantur, vel propter crimen, vel ætatem, vel infamiam, vel aliam iustam causam, vel quia non probant sufficiẽter id,
1 ad quod inducebantur &c.† Notandum quòd licet quis defecerit in accusatione, tamen purgatio sibi indicenda est.*super scandalo*.no. hîc non sufficere habere coram se Euangelium, suprà, de iura. calum. c. cùm in causa.

SVMMARIVM.

1 *Purgatio nunquam indicitur, nisi deficiente probatione.*

CAP. VI.

NOS *inter alios.Purga.* not. purgationem indici laico.s.eo.c.1. adhoc vt possit laico indicere purgationem de crimine, oportet quòd tale sit crimen, cuius cognitio ad ecclesiã spectet, quod
1 probatur ex eo,† quia purgatio nũquam indicitur, nisi deficiente probatione.s.de testib. tam literis. si ergo coram eo prius non inducuntur probationes, quia non pertinet ad eum cognitio, quomodo indiceretur purgatio.

CAP. VII.

CVm *P.Priuare*.id est, suspendere vsque ad dignam satisfactionem, id est, quousque se purgauerit.s.eo.c.2. 2.q.5.presbyter. aliàs autem nisi probetur ei crimen in modum inquisitionis, nõ priuabitur ecclesia perpetuò, vel nisi postquam assignatus esset ei terminus purgandi, & in purgatione deficeret, tunc enim ab illo termino in antea poterit suas ecclesias alij dare.suprà, de sent. & re iudi. quod ad.j.eod.inter.argum.s.qui fil.sint legi. lator. & qui ma.acc.pos.cùm in tua. vbi not. probato autem crimine in modum inquisitionis, potest imponi pœnitentia, licet non ordinaria, sicut si directè accusaretur, & etiam secundum legem pœnitentia corporalis: vt nota.suprà, de acc. cùm oportet. vel illa.c.presbyter. & s.eo.c.2.loquuntur, quando proprium iuramentum offerebat, sed compurgatores habere non poterat, sed se habiturum sperabat, & sic à iudice obtinuit, ꝙ expectaretur ad hoc eius purgatio; & fortè quia aliqui absentes erant, qui sperabant purgare eum, hoc autem quando ipse volebat curare, & etiam desperabat de purgatoribus.

SVMMARIVM.

1 *Infamia facit aliquem remoueri, vel suspendi.*

CAP. VIII.

1 EX *tuarum*.†*Absoluisse*.non tenuit huiusmodi absolutio, quia errorem expressum cõtinet, quia se purgauit vulgariter.*relaxes*. Not. per solam infamiam aliquem remouendum vel suspendendum, vt 2.q.5.super causas. & est propter enormitatem delicti.

CAP. IX.

COnstitutus *in præsentia.*

SVMMARIVM.

1 *An & quando suspendi ab officio quis debeat.*
2 *Causæ tres purgationis.*
3 *Purgatio ordinaria in quibus consistat.*

CAP. X.

INter. *Tales*. infamatos de crimine qui compurgatores expectent: vt no.s.eo. cum P. *à beneficio*.
1 † No.propter immanitatem criminis, aliquem à beneficio suspendendum.de si.2.q.5.super causa ab officio autem suspenditur propter minora crimina.
2 2.q.5.presbyter. *Si suspicionem*. solius iudicis.† Not. tres causas indicendi purgationem. alibi autem tan tùm duas.s. de si.licet.*Testium*. contra eum directè. inductorum, secùs si contra aliquem esset probatũ crimen, vt remoueretur à testimonio, nam tunc testi, contra quem inducuntur testes non fit copia capitulorum cõtra eum inductorum, nec contra eum inducuntur directè, quod fit quando proceditur in inquisitione suprà, de accu.inquisitionis.suprà, de ordi.cog.cùm dilect.si autem accusatori probetur crimen in modum excep.credimus indicẽdam purgationem, cùm capitula super quibus testes inducuntur, sibi exhibeantur & directè contra eum pro-
3 ducuntur testes.† Alij tamen dicunt, quòd testi.etiã est indicenda purgatio, si ex dictis testium contra eum productorum oritur infamia.14. hîc exceditur numerus purgatorum propter immanitatem sceleris, qui habetur.2.q.5.presbyter nam hic numerus est arbitrarius. s.eo.ex tuarum.j.eo. cum in regularis autem numerus his versibus comprehenditur.

Pontificem per vim manus excuset duodena.
Quinta sacerdotem, leuitam tertia pœna.
Maior maiori: minor est adhibenda minori.
Quem plebs accusat purgabitur in manifesto.
Quem chorus ante chorum sua fit purgatio præsto.

☞ †*Probati*.id est, non improbati.s.eo.c.prox. Vel dic, specialiter vitam probatam requiri in purgatoribus hæresis.*manere*.speciale est in crimine hæresis, vt etiã post purgationem præstitam remaneat pœna. Idem fortè poterit dici in aliis grauimus criminibus.arg. ff.de leg.non possunt.

CAP. XI.

CVm *dilectus.*

SVMMARIVM.

1 *Procurator non potest iuramentum sine mandato deferre.*

CAP. XII.

CVm *in iuuentute.Commoueri*.quia certa erat infamia sine causa, vel ex iusta causa orta, scilicet, ex literis monitoriis Papæ, vbi autem certum non est, indiceretur purgatio.s.e.inter.s.de simo. c.
☞ licet.11.q.3.in cunctis.arg.j.eod. accedens.† *Procurator*. videtur quòd non debuit concedi purgatio, cùm procurator non possit deferre iusiurandum sine mandato.ff.de iureiu.l.iusiurandum.§.vl. Vel dic, ꝙ habebat speciale mandatum, vel ꝙ episcopus ratum habuit. Vel dic, ꝙ est vicinum mandato. s.de elect.in causis.ff.iudi.sol.iam tamen.§.vl. Vel dic, ꝙ erat procurator generalis qui hoc licet.s.de ac. veniens.*Iudici*.ex ista tamen purgatione quam aufert sine inquisitione non præcedente non fit præiudiciũ aliis, quin possint procedere ad inquisitionem, secùs si inquisitio præcessisset.s.de collum.deteg.in tantũ.

CAP. XIII.

DE *testibus.Firmare*.s.eod.quoties.

CAP. XIIII.

Accedens. *Purgatione*. s. quod nō credat se filium sacerdotis, de scientia enim iurare nō debet, cùm anceps periurium subire non cogatur. ff. de in lit. iuran. videamus. in prin. vel iurabit, quòd sit filius talis mulieris, quam talis pro vxore tenebat. ff. de in ius vocan. quia mater.

SVMMARIVM.

1 *Non est de eodem crimine sæpè inquirendum.*
2 *Quo casu possit prælatus procedere ad inquisitionem contra aliquem.*
3 *Inquisitionis & accusationis differentia.*
4 *S[illegible]is contra aliquem primò obtinuit inquisitionē, & reus [illegible] absolutus, non est postea idem actor audiendus in modum accusationis contra eundem.*
Reus si ciuiliter satisfecerit. postea super eodem crimine non poterit accusari concessio alicuius ecclesię, an cassetur, propter nullitatem processus.
5 *Nunquid postquam propositum, & iudicatum fuit in quæstione, in qua excipiebatur, possit vlterius de eodem crimine accusari, vel inquiri.*

CAP. XV.

Cvm dilectis Filiis. *Concessimus.* super eo quòd idē clericus petebat corporalem possessionem ecclesiæ sibi datæ per abbatem sancti Galli assignari. *episcopus.* non erat episcopus quādo hæc litera missa fuit sed tēpore quo purgationem recepit, erat tantùm electus, vt in fi. decr. dicitur. *purgare.* falsum narrat, imò nec electus nec alius voluit, tunc purgationem suam recipere sicut dicitur in integra, licet postea electus receperit, vt ī. sequitur *plebani.* not. ad petitionem vniuersitatis dari inquisitionem.

1 † *Incestus.* de alio crimine agit modò quàm actū fuerat coram episcopo, quia de eodem sæpè inquirendum non esset. s. de col. c. vlt. & de accu. de his. ff. nau. caupo. stab. licet. Vel dic, quod loquitur de eodem, & bene inquiritur sæpè, quando fuit condemnatus, sed quando fuerat absolutus secùs. s. de accu. de his. Vel dic, quòd hic non processerat in inquirēdo, sed audita infamia indixit ei purgationem, quā quia nō pręstitit sententialiter eum suis ecclesiis priuauit, & malè quia tantùm suspendere debebat ab officio. & etiā beneficio, si maiora crimina essent. s. eo. inter. 2. q. 5. presbyter. si autem præcessisset inquisitio. tunc si deficeret in purgatione sentētia admonitionis in eum ferri posset. s. de sent. & re iudi. quòd ad s. eo. c. inter in fi. & c. cùm P. hoc benè sonat hæc litera, quia reprehēduntur iudices, qui processerunt ordine non seruato ad admonitionem.

2 † Item si non præcessit inquisitio, sed tantùm indicta fuit purgatio, siue fuerit præstita siue non alius admittetur ad inquirendum. ar. eius quod dicitur in populari act. in qua extra iudicium non licet pacisci. ff. de pac. iure. §. vlt. neque ad arbitrium ire, ff. de arbi. nō distin. §. de liberali. à simili, nec iusiuran. deferre, & idem argumentandum videtur, in inquisitione. Nobis autem videtur, quòd siue scandalum, siue periculū, siue infamia, siue suspicio grauis sit contra aliquē prælatus suus potest procedere ad inquisitionem, vel si non inueniat probationes, indicet purgationem, quam si præstiterit, annunciabitur per sententiam boni testimonij, & absoluetur ab infamia. s. eod. ex tuarum. & c. inter. 2. q. 5. omnib. in fi. Si verò defecerit nō condemnatur de crimine, sed priuatur beneficiis. suprà, c. cùm P. §. vlti. & saluo eo, quod ibi no. & etiam deponitur propter maiora crimina. suprà eod. inter. & si fit ei indicta purgatio sine inquisitione, siue cum inquisitione, decætero nō fiet inquisitio contra eundem de eisdem criminibus vt no. s. de collu. c. vlt. s. de acc. de his.

3 † Et dicunt quidam, quod si post absolutionem, vel condemnationem in modum inquisitionis factā alius, vel idem velit accusare de eodem crimine, potest etiam si sciuit priorem egisse, non enim obstat exceptio rei iud. cùm ad aliud agatur in inquisitione, scilicet, ad absoluendum ab infamia, vel ad priuandum à beneficiis, vt dictum est. ad aliud in accusatione, scilicet, ad condemnandum de crimine, & pœnam corporalem infligendam. ff. de excep. rei iu di. cùm quæritur. & l. an eadem. §. vlt. s. de causa pos. pastoralis. ff. ad l. Iul. de vi publi. qui cœtu. §. si de vi. C. de fal. damus. ad idem in Authen. vt liti iurent. §. si quis autem li. nam in ciuilibus actionibus hoc est, ꝙ diuersis act. quis agere non potest ad idem, sed ad plura potest. ff. pro soc. si quis à socio. pœnam. & l. seq. ff. de pac. rescriptum. §. si pacto. Et sic non est cōtrarium. s. de elect. cùm dilect. in fi. quia ibi ad idem prohibet agere directo vel excipiendo, scilicet, ad quod actum erat inquirendo, scilicet, ad cassandam electionem siue ad repellendum eum ab episcopatu. Item si opposuit aliquas exceptiones dilatorias ad elidendum rescriptum, & in eis feratur sententia contra eum quem acceptet tacitè vel expressè, & postea easdem velit opponere contra alium in eadem causa nō admittitur, quia qui semel calumniatus est & c. ff. de acc. si cui. & arg. ff. de excep. rei iudi. cùm quæritur, & l. seq. ex hac autem decre. non tollitur, ꝙ sæpè fuerit inquisitum de crimine huius sacerdotis de consciētia Papæ, quia in commissione quā fecit Papa ad petitionem plebis de Anaso, non fecit aliquam mentionem de inquisitione facta per Constantiens. episcopum, & fortè non erat verum, quod O. dicebat. Item modò coram O. non agebatur de inquirendo, sed iure suo agebat O. clericus.

4 † Quidam tamen dixerunt, & benè, ꝙ si aliquis primò obtinuit inquisitionem contra aliquē, & reus est absolutus, ꝙ idem actor postea non est audiendus in modum accusationis contra eundem. ar. ff. naut. cau. stab. l. & ita. §. fi. & l. licet. §. fi. ff. de sepa. l. 1. §. illud. Et hoc si probo, quia vbi alicui competūt duæ actiones ad vindictam tātùm, licet vna maiorem vindictam requirat quàm alia, tamen postquam actum fuerit vna, nunquam agetur alia, vt est videre in actione iniuriarum, & l. Corneliæ. quæ ambæ competunt pro homine vulnerato, & ambæ sunt ad pœnā, & tamen si primò actum est iniuriarum, non agetur postea. l. Cor. ff. de iniur. prætor. §. 1. & l. quod senatus & sic est in inquisitione & accusatione, quia vtraq; est ad vindictam tantùm.

Sed contra. C. quando ciui. ac. præ. l. 1. vbi dicitur, ꝙ si competūt ciuilis & criminalis actio, neutra earum aliā impedit siue de publico crimine, siue de priuato agatur. Sol. & illud intelligitur, quando actio ciuilis competit propter rem familiarem, id est, q a sibi aliquid abest, vel abfuit de patrimonio suo, & in illa l. inuenies. exempla huius dicti, sed & tunc quamdiu prosequitur accusationem ciuilem, supersedebit criminalis. ff. vi. bo. rap. l. 2. §. 1. ff. de pub. iu. l. 4. Imò plus dicimus, quod si aliquis conuentus ciuiliter satisfecit, postea super eodem non poterit accusari criminaliter de priuato crimine. C. de cri. stel. l. 1. ff. de cri. expi. hære. diui. & idē habetur in publico. C. de tut. vel cura. l. 1. ff. de adul. si adulterium. §. 1.

5 † De excep. consueuit esse dubium, an postquam fuerit propositum & iudicatum in quæstione, in qua excipiebatur. an vlterius de eodem crimine possit accusari vel inquiri, & videtur quòd non. argu. s. de elec.

elec.cùm dilecti.est etiam in ar.quòd vindicta sequitur exceptionem.s.de elec.super eo.& maximè exceptio,quæ fit contra electos est, quasi quædam accusatio:vt s.de accu.super his. Sed nos dicimus contrarium,quia qui excipit non agit, vnde cùm hoc crimine primò actum non sit, nulla causa est quare modò agi nō possit,& maximè,quia de crimine excepto non iudicatur, licet propter crimen exceptū repellitur à dignitate.Item per exceptionem nō sequitur vindicta ex sui natura,cùm ad vindictam actū non sit,sed ex accidenti est, quòd remouetur à dignitatibus obtinendis propter infamiā,& infamibus portæ &c.C.de digni.l.1.§.1.lib.12. in denunciatione autem idem dicimus,quod non impedit accusationem,quia non est ad vindictam, sed ad pœnitentiā. s.de acc.qualiter. Credimus tamen ꝙ si per denunciationem satisfecerit de crimine,ꝙ postea non poterit inde accusari criminaliter.ar.C.de cri.fal.l.1.ff. de cri.expi.hær.diuus.C.ne tu.vel cura.l.1.ff.de adu. si adulterium.§.1.Alij tamen contradicunt, denunciatio autem post inquisitionem admittitur.s.de iniur.queādmodum.†*Posset autem.* de gratia fuit hoc. quia licet defecisset in purgatione & ecclesiis spoliatus,tamen iterum datur ei potestas se purgandi, & super hoc ipso erat citandus sacerdos,& dāda facultas dicendi contra sententiam episcopi, & quia hoc factum non fuit: sed tantùm terminus ad purgandū assignatus cassatur,quod fit ab eis, vel non probat clericus,quòd dicebat ipsum condemnatum de crimine.*qui.iudices.contumacem.* super eo quòd episcopi sententiæ non parebat: & malè cùm non esset eis commissum.*respondebit.*& benè cùm non procederetur in modum inquisitionis sed accusationis. *vindictam.*& malè.vt sequitur in fi.quia lite pen.coram se. author. ap.eam recepit vt ordinarius quod non licuit,vt dicitur in integ.†*Concessionem.*no.ꝙ licet cassaretur processus, non tamen cassaretur concessio ecclesiarum,nisi vocato clerico,cui facta est concessio, sed hic idem clericus erat qui accusabat & cui facta est collatio ecclesiarum, & ideò simul de vtroque debet ferri sententia.*Indicatis.*not.ꝙ si purgatio primò præstita est,sed non vt debetur, iterum alia præstabitur.

SVMMARIVM.

1 *Nunquid potest fieri inquisitio, si quis diffamatus est de aliquo crimine in genere, & qua de causa fiat inquisitio, in nu.2.*

CAP. XVI.

1 *Accepimus.Immunis.* nam licet quò ad Deum non tenetur,adhuc tamen accusari potest. †*Incontinentiam.* videtur ꝙ nunquam debuerit præstare hoc iuramentum ita generale, quòd à die promotionis seruauerit continentiam, vel ꝙ aliud crimen non commiserit, quia tantùm de crimine de quo infamatus est in genere purgare se debet,puta iuro,ꝙ non commisi fornicationem cum tali muliere,nam si dicas quod erat infamatus in genere,&non de certa persona, certè talis infamia vilipendi debet, nec debet propter talem infamiam indici purgatio, cū non debeat quis vagari in crimine alterius.ff. de iniur.dictis.ff.de ac.lib.Ad hoc respondent quidam,ꝙ ex quo aliquis diffamatus est de aliquo crimine in genere potest fieri inquisitio, etiam si non dicatur cum quo illud crimē commiserit, & eodem modo in genere super eodem potest sibi indici purgatio. ar.ad hoc.s.de simo.c.licet Heli.vbi dicitur, ꝙ Papa inquisiuit de dilapidatione & insufficientia,& tamē non expresit cum quibus esset simonia commissa, vel quæ fuerint dilapidata,& hoc idem.s.ꝙ quando Papa committit inquisitionem inquirit à principio, stabit tantùm in genere criminum, & nunquam ad specialia descēdit,nisi in prosecutione.s.quærendo à testibus cum quo commisit hoc crimen, de quo inquirit,& hoc inuenies ferè in eisdem decre.quę de inquisitione loquuntur.Sed contrariū.s.de ac.qualiter.2.vbi dicitur, ꝙ ei contra quem inquiritur exponenda sunt ca.de quibus fit inquisitio, sed respondēt illud intelligendum, ꝙ exponenda sunt capitula in genere,non in specie,vt dictum est.Item non mireris si aliud est in accusatione,vbi tenetur a plus exprimere.s.de proc.tua.& l.præall.liberorum. quia accusationes sunt odiosæ,& pro magna parte ad prosecutionem fiunt suarum iniuriarum,& pro eis grauissima pœna irrogatur, sed secùs est in inquisitionibus.

a Vbi tenetur.circa hæc dicta Inn. vide latè Bar. in l.2.§.publico.col. 3. ff.de adul. & ibi Alexa.in apo.

2 †Item cùm inquisitio fiat ad hoc, vt niteat fama bonorum,si exprimerentur personæ,cum quibus dicuntur crimina commissa, ideò inquisitio consequeretur contrarium effectum,scilicet.quod fieret ad aliorum diffamationem.Alij contradicunt, quòd ad specialia descendere debet in accusatione.s.de test. præsentium.sed illa loquitur in exceptis testium,vbi benè necesse fuit hoc exprimi, sicut & quando agitur de crimine ciuiliter.s.de procu.tuæ. s. de excep. pia.j.de sen.exc.cum me.sed in inquisitione videtur secùs.s.de accu.qualiter.vbi not.sed & ibi quantumcunque potest iudex debet facere exprimi crimē,& circumstantias per illum,qui denūciat.s.de acc. qualiter.Imò propter rationes superius dictas, videtur aliquibus etiam si in modum excep. vt repellatur à dignitatibus obiiciatur contra aliquem, ꝙ sit infamatus de certo crimine,puta de adulterio,vel consimili, non tamen semper dicere cogitur personam, cum qua illud crimē commisit, & maximè si iuret se ignorare.ar.ff.de fur.in actione.Item arg.s.eo.c.2. s.de simo.c.3.4.& 5.item arg.ad hoc.quia sæpè infamia procedit ex incerto authore, & ex incerto facto.de conse.dist.4.factum.

DE PVRGATIONE vulgari.

TIT. XXXV.

CAP. I.

*CVRA suscepti.*2.q.5.monomachiam.

SVMMARIVM.

1 *Sententia à qua non est appellatum, an & quando possit retractari.*

CAP. II.

*Significantibus.Peccatis.*quinimò defectus iuriū,vel alia causa.*In mandatis.*not.sententiam retractari,à qua non est appellatum,contra, quia sententia ius facit inter partes.s.de sen.& re iudi.cùm inter.Item prætextu eorum,quæ postea emergunt,non est sententia retractanda.s.de sen.& re iudi.inter. Item error directus non retractat sententiam.ff.famil.ercisc.cū pu.C.de quæst.l.1.ar.contra.s.de frigidis. fraternitatis.33.q.1.c.3.ff.quando ac.de pe.est ann.l.3.ff. de cō.sine causa.l.si fullo.ff.de iureiur.admo.sed dic, quod speciale est propter veritatem superuenientis casus,vt recedatur à sententia.simile.ff.de condit.sine caus.l.2.ff.commoda.in commodato. §. vlt. & si sententia non est mandata executioni excipitur cōtra eam.C.de re iudi.l.1.

CAP. III.

DIlecti filij.

DE INIVRIIS ET damno dato.

TIT. XXXVI.

CAP. I.

SI rixati. Actio iniuriarum solùm iniuriam prosequitur, & nõ interesse, nisi in hoc, quod propter maius dãnum æstimatur magis iniuria: vt ff. ad l. Aquil. itẽ apud. §. si quis vel. ff. de ac. & obl. si quis secundum. C. de iniu. domi num. tamen pro damnis & expensis quandocũque datur actio legis Aquil. vt in prædictis legibus. vel ad minus act. de do. *Si rixati.* intellige quo ad pœnã homicidij, tenebitur tamẽ de iniu. de pœ. di. 1. aut facta. item hoc secundum vetus testamentum, nam secundum. l. ro. si seruum occideret, iniuriarum tenetur. ff. ad l. Aquil. si seruum. §. rupisse. & multofortius si liber liberum percusit. ff. de iniu. non solùm hoc. *restituat.* deformitatis autem nõ habetur ratio. ff. de eie. & l. 1. §. plagiis. hic in factum. ff. si quis cau. ex hac. ff. ad l. Aquil. si exempla. §. quidam &c.

CAP. II.

SI *quis aperuerit.*

CAP. III.

SI *bos alienus.*

CAP. IIII.

SI *læserit. Aestimationem.* vltra enim non tenetur de pastu pecorum. ff. de priui. de l. qui serua. §. singulos. ff. ad leg. Aquil. Quintus Mutius. §. Papæ.

CAP. V.

SI *egressus. Reddet.* si in culpa fuit. ff. ad legem Aquil. qui occidit. §. in hac.

CAP. VI.

SI *quis domum. Restituat.* in quadruplum. ff. de incen. l. 1. & si dolo fecerit secundum. l. cremabitur. ff. de incen. qui ædes. l. 1.

CAP. VII.

OLim. *Præmissa.* C. de iudi. Authen. sed hodie. *condẽnandum.* ordine iudiciario seruato.

CAP. VIII.

IN *nostra. Brixiens.* fortè ita erat cùm olim esset discordia inter milites, & populum Brixi. multa sibi damna adinuicem intulerunt, multi etiam ex ipsis multas expensas ex partibus suis fecerunt, tandẽ facta pace cùm dãnificati ab vtraque parte sibi ab altera peterent damna restitui, commune videns ex hoc posse imminere periculum, statuit quòd nullus super damnis agere posset, & hoc singuli iurauerunt veruntamen postea petierunt expensas, obiiciebãt eis hoc iuramentum, sed hic dicitur, quod non potest, *à communi.* hoc non determinat gerundium recipiendo, sed participium editum. Vel dic, quod determinat gerundium, commune enim in pace se obligauerunt ad damna & expensas, sed propter periculum, quod inde eueniebat commune contrariũ statuit super damnis. Si quæras quomodo hoc potuit in præiudicium singulorum, respondeo quia singulares singulariter consentiunt. Vel dic, qnod potuerunt in eorum præiudicium statuere [a], vt no. s. de cõsti. c. in ecclesiarum. nam cùm commune Brixi. tam militum, quàm populi non essent naturaliter obligati ad damna resarcienda, quæ nec dederat, nec dari mandauerat, licet commune militum de aliquibus & commune populi de aliis posset conueniri, & essent ex suis culpis, vel negligentiis naturaliter obligati [b], sicut statuto suo se obligauerat ad dãna resarcienda, ita statuto generaliter facto per illos tantùm, per quos regitur ciuitas, potuerunt obligationem tollere. j. de reg. iur. omnis. *contribuat,* quia se obligauerat, aliter enim nõ tenetur, sed dices. si se obligauerat, ad soluendum, quomodo postea admittitur moderatio, respondeo propter periculum.

a Statuere. Pet. de Anch. in cons. 366. inc. videtur primò dicit quod Inno. hic loquitur in cõmunitate statuente in se ad eius vtilitatem.

b Naturaliter obligati. Fel. refert hoc in c. cognoscẽtes. col. 4. ver. 3. per hoc. sup. de consti.

CAP. IX.

SI *culpa tua.* C. ad l. Aqui. l. 2. ff. ad l. Aquil. l. 5. §. iniuria. *iniuria.* id est, contumelia, vnde oritur actio iniuriarum, aliter dicitur iniuria, id est, culpa vt in actio. l. Aquil. *opem.* idem si incitasti canem. ff. ad leg. Aquil. item mela. §. si alij. & §. item. *negligentia.* ff. ad. l. Aquil. seruus. §. si ex plaustro. *verisimiliter.* ff. ad l. Aqui. si putator. & l. si foue. §. vlti. *nocuisse.* fine culpa & impulsu alicuius hominis. & contra sui naturam. ff. eod. l. 1. §. 1. *si fera.* ff. eod. l. 1. §. hoc autem. *commune,* s. de homi. Petrus. in. fi.

DE POENIS.

TIT. XXXVII.

CAP. I.

EA *quæ frequenti.*

SVMMARIVM.

1 *Prælatus semper potest agere de iniuria facta suo clerico.*

2 *Pœna pecuniaria non est vindicta.*

CAP. II.

PResbyteri. *Interfecti.* hoc cap. loquitur secundum Lombardam. *episcopo.* hic autẽ constat, quòd semper prelatus. potest agere de iniuria facta suo clerico. 2. q. 1. in primis. in prin. s. de rescri. ex parte. s. *soluatur.* vbi de crimine agitur ciuiliter ad pœnam pecuniariã, quia pœna pecuria non est vindicta. *sociauit.* baptizando, ordinando.

SVMMARIVM.

1 *Pœnam à iure inflictam, quis possit commutare.*

2 *Pecuniaria pœna non est exigenda.*

CAP. III.

LIcet *iuxta. Corrigendis.* hic vult dicere, quòd cùm crimina essent punienda & excessus. corrigendi perpetua suspensione, vel temporali, ipsi accipiebant pecuniam, vt non corrigerent, & quãdoque vt in peccato remanerent, & sic commutabant pœnas spirituales in pecuniarias.

1 †*Pœnã.* si certa pœna pecuniaria infligitur in iure pro aliquo crimine, iudex infliget illam. ff. de iud. l. 3. §. vlt. s. de rap. in archid. 12. q. 2. cùm deuotissimã. 18. di. quoniam. si autem certa pœna corporalis infligitur in iure, & illam similiter quilibet cognoscens poterit infligere, cõmutare autẽ ille solus potest, qui potest super illo crimine dispensare. s. de offi. dele. de causis. & hæc decre. loquitur in criminibus, in quibus archi. dispensare non possunt, ergò dixit illã infligendam, quæ magis timetur. ar. 23. q. 4. ea vindicta. s. vt lit. non conte. quoniam frequenter. Alij dicunt pœnas infligendas secundum consuetudinem.

2 *Pœna.* arg. † non esse pœnam pecuniariam exigendam. 16. q. 6. cognouimus. illud de lapsis. 1. q. 1. nullo episcopo. s. de simo. nemo. præ. 83. di. si quis episcopus. sed contra. 17. q. 4. quisquis. 23. q. 5. c. si vox. 18. di. quoniam. 36. q. 1. de rap. *Pro annua.* indebita vel de nouo imponenda. *cãtare.* id est, officiare, & hoc est simoniacum. 1. q. 3. si quis ob salutor.

SVMMARIVM.

1 *Contumacia partis facit vt in expensis condemnetur, ad quã tamen condemnationem non oportet iudicem festinare, in nu. 2.*

3 *Si iudex absuerit vel mortuus sit, & aliqua partium non cõparet in loco pro tribunali, vbi sedere debet, die statuta nõ dicitur contumax.*

Absens

Absens quando censeatur contumax.
Locus vicinus & tempus proquinquum quid sit.

CAP. IIII.

1 C*Alumniam.*† *In expensis.* si pars vna præsens sit altera absens per contumaciam in termino assignato, pars absens condemnatur ad expensas. C. de iu. sancimus. nec fiet alia citatio ex condemnatione expensarum. 4. quæst. 5. cap. 1. si tamen postea docuerit se legitimè impeditum restituetur.
2 † aduersus sententiam expensarum, & si antequam feratur sententia ab aliquo extraneo, dicatur iustè impeditus, iudex non festinabit ad condemnationem expensarum. arg. eius quod dicitur de missione in possessionem. ff. de dam. infec. si finita. §. si fortè. ad idem. 4. quęstio. 5. c. 1. si autem sententia lata non sit, sed petitur condemnari, competit excep. ff. si quis cau. l. 2.

Et hęc vera sunt, si pars pręsens cum iudicis licentia recessit, si autem sine licentia eius recessisset, cũ ipse cõtumax dicatur. 3. q. 3. §. quòd si 11. q. 3. certum. 14. di. si quis autem expensas non petit. quia do-
a lus a dolo & culpa culpæ compensatur. ff. de eo per quem fa. erit. l. vlti. Imo plus dicunt quidam, quòd si ille, qui non fuit in termino, & culpa sua, postea veniat, pars quę primò, & illicenciatus recessit, condẽnabitur alteri ad expensas, nec obiiciet compesatio nem contumaciæ alterius, quia licet hic, qui vltimò comparuit, aliquando fuerit cõtumax, purgauit tamen contumaciã primam postea comparendo, sed primus semper fingitur contumax, cùm non dicatur cõparuisse qui illicẽtiatus recessit, vt in c. præal.
3 † Item ad hoc facit quia licet affuerit in termino, postea tamen quando debuit adesse, non affuit, altera parte pręsente, & ita vltimò, fuit in mora. quę, scilicet, vltima tantùm punitur. ff. de peri. & commo. rei ven. illud. si autem iudex b abfuerit, vel mortuus
b sit, & aliqua partium non comparet in loco pro tribunali vbi sedere debet die statuta, non debet dici contumax. ff. de arbi. arbiter. nec tenetur eum alibi quærere. 2. q. 6. biduum. nam vel interest aduersarij, qui est præsens, absentem fuisse præsentem, quia etiam si præsens esset non fuisset processum iudice absente. C. de iudi. sancimus. Tamen aliqui dicunt, ꝙ etiam si sequenti die iudex veniat, vel etiam remoto dummodò sit in loco, vnde de facili venire poterat, & venire creditur vel consueuit, quando partes paratæ sunt litigare, sed si ob hoc non venit, nec venisse præsumitur, quia partes non aderant partem absentem condemnabit ad expensas, nam imputatur ei quòd non comparuit, quia etiam si iudex absit, tamen melius erat expectare modicum, quàm longas vias peragere. arg. ff. de va. mu. l. pen. in fi. Et sic non potest dicere absens, ꝙ non intersit præsentis, imò interest quia si præsens esset, de iure expectasset, vel ad modicum tempus, vel de loco vicino, nisi expectasset, satis liquido eius dolus reprehenderetur, qui ex perspicuis indiciis probatur. C. de dolo. dolus. Quis autem locus dicitur vicinus, vel ꝙ tempus propinquum, iudex arbitrabitur ex pluribꝰ causis, nam plus debet expectari litigator remotus, quã vicinus, & plus quàm in modicis expẽsis est, quã qui in magnis, & sic de multis aliis quæretur. Si autem infirmus sit in die termini, ita quòd nullo modo audire posisit, vel etiã terminum prorogare secundũ quod diximus in absente, & hoc distinguendum erit. Illud antem certum est, ꝙ pars quando non interfuit alterius, aduersarium non fuisse præsentem, non aget ad expensas. ff. si quis in ius vo. non ie. l. 2. si autem lit. conte. aliqua partium fuerit contumax, mulctari potest. ff. si quis ius di. non ob. l. 1. & etiam cõdemnari in expẽsis à delegato. C. de iudi. sancim. s. de offi. dele. pęterea. & etiã fit missio in pos. ff. ex quib. cau. in pos. ea. l. 1. s. de eo. qui mit. in pos. causa rei ser. per totũ, & excommunicatur. s. vt lit. nõ cõtest. tuæ. Sed & si isti expensæ, nõ soluantur lite principali durante, postea agitur actione in factum, quę oritur ex re iudi. quia ex quo iudex non reuocauit eam lite pendente pro eodem habetur, ac si in rem iudicatam transisset, sicut est & in sententia arbitri. C. de arbi. l. cùm antea. ar. ff. de condi. inde. si in debitum. C. de iureiur. actori. Aliqui tamen contradicunt, qui autem stipulatus est pœnam, nisi tertio die sistat ad hanc pœnam agitur etiam lite principali finita. arg. ff. si quis cau. & si posset. nisi finita esset per transac. quia tunc de toto transact. esse videtur. ff. si cau. non exiguus. in prin. *Principali.* C. de fruc. & lit. expen. si non. ff. de iudi. eum qui te. repete quæ diximus. s. de dolo. finem. & s. de app. sæpè. gl. & etiam.

a Quia dolus. Ad hæc dicta Innoc. vide Bart. & ibi Moder. in l. si finita. §. Iul. col. 1. ff. de dam. infe. & Petr. de Anc. in cõ. 97. col. 2. ver. in cõtrarium. & inci. cons. in quæstione quæ vertitur. & in col. 3. in fin. vbi dicit quòd à doctrina Innoc. hic non videtur tutum recedere.
b Si autẽ iudex Ad. de Specu. in tit. de expen. §. fi. vers. tu autem iudex & ca. in consil. 72. inc. sigillatim singula. col. 6. ver. ad septimum.

SVMMARIVM.

1 *Incitare ad pugnam quando sit licitum.*
2 *Episcopus licet ratione iurisdictionis temporalis possit bellum indicere, tamen si est in percussione, & aliquem incitauerit ad percutiendum alium irregularis est.*

CAP. V.

Q*Vod in dubiis. Exercent.* i. qui sunt vbi aliqui confligunt & ipsum cum aliis faciunt, alij tamen
1 intelligunt tantùm de pręlatis.† *Incitant.* in iusto bello, secus in iniusto. s. de homi. sicut dignum. ff. ad l. Aquil. item mela. §. itẽ. 23. q. 8. hortamur. igitur. & c. vt pridem. potest autem clericus interesse bellis. 23.
2 q. 3. Maximianus.† Nos credimus, quòd licet episcopus ratione iurisdictionis temporalis possit bellum indicere, & antequã sit in percussionibus hortari vt vtiliter pugnent, & bellis interesse, & possit semper hortari ad capiendum. Si quis autem, dum esset in percussione, incitauerit ad percuciendum alium irregularis est, idem etiam si fortè super bellatores vocem emitteret, dicens audacter pugnate. ar. contra. s. de ho. c. pe. & de cle. percus. c. pe. & vlt. Vel dic, ꝙ in defensione possunt gubernare naues & alios ad pugnam defensionis incitare, & in tantũ confligere hostes, ꝙ eos dimittant. ar. de cle. percus. c. pen. & c. fi. & no. s. ne cler. sententiam. aliàs autem in iniusto bello hoc non liceret, vt hîc.

CAP. VI.

T*VAE Discretionis.*

CAP. VII.

☞ C*Onstitutus.* † *Vtraque.* not. dolum compẽsari hîc dolo in pœnis. ff. de re. iu. cum par. vtr. 32. q. 6. nihil. ff. solu. mat. viro. sed nónne poterat episcopus exigere procurationes, ex quo ille cessauit in solutione pensionis? Respon. non, sed agere potest ad pœnam vel interesse, siue hac stipulatione, siue de dolo, si fuerit contractus remitto procurationes, vt des censum. ff. de pres. ver. naturalis. §. quòd si faciam. *Procurationem.* quam sub pœna non exacturũ promiserat, erat ergò in optione abbatis, vel episcopo denegare procurationes remissas, vel pœnam exigere, altero tamen oportet eum esse contentum. ff. de pac. rescriptum. §. si pacto. Sed quæritur, an incurrat pœnam, si exigat procurationes, & abbas sine contradictione soluit vel an sit necesse ad hoc, vt cõmittatur pœna, quòd in iudicium super hoc trahatur, vel violenter procurationem eripiat, & videtur alterum de his duobus vltimis necessarium ad hoc vt committatur pœna, illud certum est quòd si gratis exigit episcopus procurationem, & abbas gratis soluit, quòd non committatur pœna sed si exegisset, & recepisset vt debitum, & ille soluit vt debitum, quid erit.

SUMMARIUM.

1 Captio vel detentio non est pœna.

CAP. VIII.

Super his.† Infamiam.contra id,quod hîc dicitur, quòd ex genere pœnę irrogatur infamia,si præcessit delictum, de quo damnatus, vel confes- a sus[a],vel pactus fieret infamis,nam & si non damnetur vel confiteatur in iudicio, vel piscatur, si tamen captus est in facinore ab officio,vel confiteatur extra iudicium,tale crimen quod infamat per sententiam,vel confessionem, puta furtum, & sequatur ictus fustium,sit infamis.ff.de his qui no. infa.l.ictus. sed hîc talis causa præcessit,de qua damnatus fieret infamis,scilicet,crimen falsi.ff.de falsi.eos.quis ergò 1 secuta pœna carceris erit infamis?Respondeo,† captio vel detentio non est pœna,sed est custodia. ff. de pœn.aut damna.§.solêt.non sic in pœna,vt in custodia, scilicet, vt cum præcedenti causa infamet, vel non potest indubitanter capi in vacillatione,sicut in furto. Item ibi possunt plures excusationes adhiberi,vnde licet ibi sequeretur pœnitentia,nô esset per omnia simile dicendû.*infamiam*.iuris,facti sic.

a Vel confessus. Et sic sentit not.hîc,quod confessus crimen de quo damnatus efficeretur,infamis incurrit infamiam. de quo vide per Bart. in dicta l. ictus. & per Panor. in c. nisi clerici co. 8. vers. 2. sentit. infrà,de iud. publi. ita ponderat Innoc.hic

SUMMARIUM.

1 Pœna an in totum committatur,si fore soluatur pro parte.

CAP. IX.

QUAM ad nos.Tacita.scilicet,quòd 33.libræ essent tibi solutę. †Pœna. si id quod consistit in dando promittitur sub pœna parte rei promissæ non soluta insolidum committitur pœna, sed agenti ad totam pœnam, obstat exceptio, vt sit contentus parte pœnę.ff.verb.obli.l.1. §.vlt.ff. si quis cau. si seruus.si autê consistit in faciendo, & sit indiuiduû factum, & non fiat insolidum perfectè, committitur pœna. ff.fami.erc.hæredes.§.an eo.ff.de verb.oblig. stipulationum.§.vlt.si autem sit diuiduum pro parte tantùm,committitur pœna.ff.rem rat.hab.si procurator.Lau.dicit semper insolidum committi pœnam,sed de æquitate fit condemnatio in parte.ff.de verb.obli.l.1.in executione.in prin.& §.pe. ff.deposi. si duo hæredes.

Nos dicimus quòd si aliquis debet aliquid dare, vel facere adhoc, vt legatur, vel aliud aliquid recipiat,nihil potest petere,nisi totum dederit, soluerit, vel fecerit,ideóque si aliquid sub pœna promiserit, si tamen iste cóueniretur ad pœnam integram,obstat exceptio,si pro rata non dati, vel non facti,soluit.ff. si quis cau.si seruus.§.1.ff.de cond.& dem. qui duob. si à pluribus distingue, an sit pecunia promissa, an species, vel factum, pecunia,quilibet tantùm tenetus pro partesua,& sua parte soluta agit.ff. de condic.inde.l.si cui.si species, quilibet tantùm tenetur ad partem,sed non liberatur,nec agere potest parte sua tantùm,soluta.ff.de verb.obli.l. 2. §. quidam pari in executo.§.quòd ex partè. Si autem factum, necesse est ab omnibus compleri.ff.de manu. test.si ita fuerit seruus.† Pœna.no. quòd licet pœnam expositamex conuentione partium exigere, dummomodò intentio sit recta,scilicet, vt pareatur placitis & nô ad vsuras,vel lucrum.suprà de arbi. dilecti.sed secus esset,si pœna esset.apposita in fraudem vsurarum,quòd præsumitur,si creditor ante consueuit dare ad vsuras.ff.de vsur.qui semisses.ff.de act.emp. Itê Iul.§.Iul.si singulis annis, vel mensibus pœna committi dicatur.C.de vsu.Authen.ad hoc. Item licitè petitur pœna à iudice imposita.23. dist. quanquam. ff.de re iudi.quod à iud.Item credimus quod etiam si pœna interesse excedat quod licitè tota pœna. petitur.

CAP. X.

Ad aures nostri.

SUMMARIUM.

1 Quis puniet litigatorem iniuriantem iudici.

2 Cui committitur iurisdictio,& omnia sine quibus iurisdictio expediri non potest commissa videntur.

CAP. XI.

1 Dilectus filius. † Superioris. nota quòd si litigator iniuriam dixerit iudici,non punietipse,sed superior, quia nemo idoneus iudex estin causa sua.C.ne quis in cau.su.l.1. nisi ecclesiam iniuria tangeret.2.q.6.si quis ab episcopo.23.q.4.si illic.de hoc not.ĵ.de ver.sig.ex parte.& hoc in ordinario,delegatus enim neque partem, neque extraneum puniet propter iniuriam sibi dictam,vel factam, supradicta ratione, quia non debet esse iudex in causa sua, nisi turbaret iurisdictionem,quia tunc esse potest: vt no. s̄.de of.dele.c. 1. vel nisi peccaret in officio coram se exhibito,puta aduocatus in aduocatione, & testis in testimonio, scriptores in actis conficiendis. ff. de pœ.mortis. C.de testib.nullum.ff.de testi.quæsitum. Sed certè prædictæ leges loquuntur in ordinariis,& in administratoribus,in Auth.de testi.§.si verò igno b ti.col. 7. delegati enim [b] per ordinarios hoc facere debent,vt ĵ.eo.§.dicitur.

2 †Sed quid si aliquis extraneus possessionem, de qua aliquis deponit querimoniam à conuento eripiat?Respondeo, quòd si nullam habet iurisdictionem in eum,non potest eum punire.ar.contra.s̄. de iudi.quia V.si tamen commissio esset realis,vt si dicatur facias tali episcopo à suis subditis reuerentiã exhiberi,vel possessionem sibi restitui,tunc si mutaretur possessio,vel aliud esset in possessione clericorum,iudex contra eos procedere posset.arg.s̄.de si.presby.veniēs.s̄.de ma.& obe.inter.& quia cui cómittitur iurisdictio,& omnia sine quibus iurisdictio expediri non potest.s̄.de offi.dele.pastoralis. præter ea.ff.de iur.om.iud.l.2.

b Delegati enim. Adde Bar. qui hoc allegat in l. pe.in fi. ff. de fal.&intellige præ dicta in pœna ordinaria infligenda, secus si ageretur de repellêda persona ratione inhabilitatis quia tunc delegatus cognoscetde tali crimine, ita intelligit.Petr.de Anc. in cós.173. inci. circa primû co. si.in fi.

CAP. XII.

IN quibusdam.

CAP. XIII.

GRauem.Hæreticè.præsumptione,non tamen violēter,sed probabiliter,de violentia tãtùm habes. s̄.de hære.excommunicamus.§.qui verò.

CAP. XIIII.

ROmana.Licet. verbum est & protenditur constructio eius ad aliud verbum punire.Notoria.videtur etiam idem de non manifestis. † quia si archi episcopo data est iurisdictio, & omnia sine quibus exercere non potest.ff.de iuris. om.iud.l.2.s̄.de offi.dele.præterea.& c.pastoralis.in prin. ff.de off.eius cui man.est iur.l.fin.C.de test.nullum. ff. de pœ, mortis.Sol.sine hac coertione quæ est, si extraneas personas benè potest perficere iurisdictionem suam vnde cessant prædicta contraria. Contra archiepiscopum autem facit , quod non debet esse iudex in causa sua,nec suorum.C.ne quis in cau.sua.ff.de offi.præ.senatus.*impediatur*.ad hoc.s̄.de censi.venerabili.glo.quia sæpè,& vltra medium.in 3.col.ferè per totum,& maximè circa fi.& si non impediatur, vt statim sequitur, dummodò sint manifestæ & notoriæ. *pro iniuria*. cùm huius iniuria redundet in iniuriã ecclesiæ.23.q.4.si is qui prælatus . & ita non contradicit.c.inter querelas.ea.q.ad hoc.s̄.de offic.deleg.c.1. gl.speciale.*amplius*.etiam si non sit notoria.*in illis*.vt dictum est in pręcedenti.§.*contingat*.adiectio superioris vel correctio est.

DE

DE POENITENTIIS & remissionibus.

TIT. XXXVIII.

CAP. I.

MANIFESTA peccata. De pœn. dist. 1. §. non ita. occculta. clerico tamen nedum solennis: sed nec publica est pœnitentia iniungenda. 50. dis. alienum. 26. q. 7. c. vlt.

SVMMARIVM.

1 *Militia etiam quodlibet negotium seculare vocatur.*

CAP. II.

QVI presbyterum. Cingulo. nam pœnitentiarius suus præcipiet sibi, quòd decætero nõ gerat se pro milite, sed pœnitentiæ agendę insistat. Vel dic, quòd hanc pœnitentiam incurrit ipso facto, & bene iudex ecclesiasticus seculari personæ hanc pœnam potuit imponere propter peccatum in personam ecclesiasticam commissum. Hîc appellat militiam, quodlibet seculare negotium, & intelligunt quidam hoc capitulum tantùm loqui de illis qui dimiserunt secularia negotia, & postea redeunt ad illa, & sic loquitur de pœn. dist. 5. si qui verò. nam licet aliqua negotia possint fieri sine peccato: tamen vix est de pœnitentia. dist. 6. qualitas.

CAP. III.

SIgnificauit. Pœnitentiam. ideò imponitur hæc pœnitentia, quia in pluribus excessit. † Reconciliari. id est, absolui in foro pœnitentiali, sed quæres, quid est dictum, absoluo te, sic enim dicitur omnib. pœnitentibus, vnde hoc sonat, absoluo te à peccato, id est, denuncio te absolutum, quod non esset, nisi absolutionem peteres: vt not. infrà eo. omnis. vel absoluo te à pœna æterna, mutatur & æterna pœna in temporalem. attendentes. vel litera est falsa cũ vni soli scribatur, vel contradicit, s. de cri. fal. quam graui.

SVMMARIVM.

1 *Indulgentiæ quandoque requirunt pecuniæ dationem, quandoque laborem personæ, nonnunquam periculum vitæ.*
Sunt etiam aliæ requirentes honorem & deuotionem: in num. 2.
3 *Quid significet id, quod plerunque dici solet ab episcopis, remitto vnum annum de pœnitentia tibi iniuncta.*
4 *Nunquid tantum habeat indulgentiæ qui plus dat vel laborat quantum qui minus.*
5 *Vnde habeatur quòd Papa vel prælati possint concedere indulgentias.*
6 *Quot sint necessaria ad hoc, vt valeant indulgentiæ.*
7 *An valeant indulgentiæ existentibus in purgatorio.*
8 *An prælati inferiores episcopis, possint cõcedere indulgẽtias.*

CAP. IIII.

1 QVod autem. Remissiones. not. † quòd indulgentię requirunt dationem pecuniæ. infrà eod. cum ex eo. aliquando requirunt laborem personę, aliquando periculum vitæ, & tales sunt indulgentiæ vltramarinæ quæ fiunt, vel propter laborem itineris, vel propter pugnam. s. de vo. & vot. red. magnæ. & c. seq. & in his tribus indulgentiis licet magna sit largitas concedentis indulgentiam, tamen & iusticia multa est, quia magna solutio pœnæ impositæ est soluere pecuniam, vel laborem personæ vel periculum vitæ, vnde dicunt quidam, quod adhoc vt habeat plenam indulgentiam, oportet quod tantùm det in pecunia pro quolibet die, quando indulgentia consistit in datione pecuniæ quantum de mandato sui confessoris consueuit quemlibet diem redimere, sed & magna est largitas, vt pœna purgatorij pro aliqua pœna redimi possit in præsenti vita.

2 † Sunt & aliæ indulgentiæ quæ requirunt honorem & deuotionem, vt sunt indulgentiæ quæ fiunt euntibus ad prædicationem, & missas, & alia huiusmodi, & in his plus valet liberalitas, quàm iustitia, nã quasi ex sola liberalitate procedit qui indulgentiam dat, & licet generaliter fiat indulgentia in omnibus prædictis casibus, tamen vnus plus alio habet secundum metam à prælato impositam, secundum quòd plus deuotus est, vel quòd plus dat, vel quòd plus laborat, vel quòd plus maioribus periculis se exponat, metam autem nunquam transcendit liberalitas, posset tamen tanta deuotio & contritio esse pœnitentis, quod ex sola iustitia Dei sine aliqua liberalitate prælati mereretur remissionem omnium peccatorum, sicut fuit in latrone. de pœn. distin. 1. importuna.

3 † Sed quæres quid sonat remitto vnum annum de pœnitentia tibi iniuncta? Respondeo quibusdam videtur, quod annus vtilis indulgentiæ indulgeatur, id est trecentum. 65. dies pœnitentiales. aliis videtur, quod annus sit continuus tam ex diebus pœnitentialibus, quàm ex aliis. Aliis videtur esse sensus eorum verborum, remitto tibi vnum annum de pœnitentia iniuncta, id est, tantum minus punieris in purgatorio quanto esset, si vno anno continuo egisses pœnitentiam in hac vita, nec credunt, quòd propter has indulgẽtias generales nunquam minus teneatur agere pœnitentiam in hac vita, & horum dictum satis videtur concordare æquitati.

4 † Sed dices nunquid tantum habebit, q[ui] plus dederit, vel laborauit quantum qui minus? Respondeo vt supra. quòd Deus, qui omnia moderatur in numero pondere & mensura, vltra metam in ecclesia à prælato impositam, de gratia dabit alij plus, alij minus, nec in his multum curand[u]m vel cogitandũ, nisi q[u]ia credend[u]m quòd dominus cuius natura pia est, & liberalis, de suo semper adiicit vltra gratiã & iustitiam. de pœ. di. 1. quia diuinitatis. & di. 6. c. qui vult ante finem. 22. dist. cui aliq[u]id donastis & ego non, & ego si [q]uid donaui: donaui propter vos.

5 † Sed quæres vnde habes, quod Papa vel prælati hoc possint? Respon. ex priuilegio speciali beati Petri illo, scilicet, quodcunque ligaueris & c. quòd potest intelligi, id est, quodcunque denunciaueris solutum & habet locum hæc exceptio in foro pœnitentiali, sed potest intelligi, id est, quodcunque ligaueris per constitutiones suas. Per constitutiones enim Papæ ligantur multi, qui non sunt ligati de iure naturali, sicut apparet in illis, qui sunt in sacris ordinibus constituti, qui ligantur peccato, si contrahunt, nec aliter ligarentur, nisi esset constitutio, & sicut est in illis, qui portant ligna Sarracenis. supra. de iudæ. significauit. & c. seq. & sic Papa potest facere constitutionem, quæ liget eadem ratione, & quæ soluat, qualis est ista, quicunque ierit vltra mare habeat talem indulgentiam. ar. 21. dist. inferior. Nec mireris, si in veteri Testamento non faciebant has indulgentias, quia non poterant, quia apud sacerdotes veteris Testamenti non erant claues, nec potestates ligandi, vel soluendi, præterea sufficit nobis, quòd ecclesia sic cõsueuit facere, & licet non habeamus ita manifesta testimonia ante tempus Gre. tamen credendum est, [q]uod & ante faciebant has indulgentias, licet non ita frequenter q[u]ia ante tempora sua rarò poterant fieri ita solennes conuentiones catholicorum. Item ante tempus Gregorij omnes Christiani, qui erant catholici, erant ita perfecti, quòd rarò his indigebant, & maiora his conferebant apostolį temporibus suis, quia sanabant infirmos.

6 † Indulgentia autem de certa parte pœnitentiarum, puta 7. vel huiusmodi licet valeant indulgentię pœnitentibus, tamen prælati multi cauere debent, quod sint discreti, Magister Guil. Altisiodorensis dixit, quòd ad hoc valeant huiusmodi indulgentiæ, septem sunt necessaria. Primum est potestas ligandi & soluendi, quæ est apud prælatum non alium. Secundum est necessitas loci, & pœnitentis, puta quia non potest ieiunare, & aliam pœnitentiam facere. Tertium est deuotio fidei, quia credit tantam esse potestatem apud ecclesiam. Quartum status pœnitentis, scilicet, quod sit contritus. Quintum discretio eiusdem. Sextum tantùm det pro quanto nollet sustinere pœnitentiam iniunctam. Septimum iusta æstimatio eiusdem vel secundum quòd ei dimittitur recompenset.

7 † *Suo.* iudice, per hoc videtur, quod indulgentiæ, non valeant illis, qui sunt in purgatorio, quia iam non habent iudicem in terra, sed Dei iudicio relicti sunt. 34. q. 2. c. 1. Nec est contra. 13. q. 2. tempus. & cap. animæ. & de pœn. dist. 6. §. 1. vbi dicitur, quod orationes & eleemosynæ sacrificia & ieiunia eis valeant, quia illa non fiunt ratione fori vel iurisdictionis, sed secùs est in indulgentia, vt hîc, videtur tamen quod si aliquis facit ecclesiam, vel peregrinatur pro defuncto in loco electo à prælato, quod plus valet defuncto, quàm si aliàs faceret, si tamen Papa facit, non negamus, quin valeant in defunctis.

8 † *Iudices.* id est, episcopi. nam cum alij inferiores prælati husmodi remissiones facere non possunt. suprà de exces. prælat. accedentibus. ergo nec concedere valent. Alij dicunt hoc posse quemlibet facere sacerdotem, nam aliud est libertas generalis indulgentiarum, quod est iurisdictionis, aliud in absolutione pœnitentis prouidere diuersos modos liberandi à pœnitentiis, quod est tantùm officij sacerdotalis.

CAP. V.

Qvod quidam. *Absoluere.* à peccato. *non sit vera.* id est, sufficiens ad vitam æternam obtinendam. *confessio.* quæ valet ad minorem pœnitentiam. de pœn. distin. 3. cauendum. 22. quęst. 2. sed quilibet. & ad hoc vt Deus cor eius citius illustret. de pœn. dist. 5. falsas.

CAP. VI.

Licet tam. *Reficiantur.* authoritate superioris si habere possunt, aliter ipsi per se possunt. suprà de elec. venerabilem.

CAP. VII.

Qvæsitum est. *Publica.* & solennis pœnitentia secundum consuetudinem, & vbi est consuetudo, est imponenda. de pœn. distin. 3. in fine. *in publicis.* sed nec tunc. 50. distin. cap. alienum. nisi perpetuo sine spe restitutionis manere vellet, & de tali hîc intelligitur. *inueniantur.* sine facto tamen eorum & sine tactu, nam si hîc interuenissent sufficerent ad faciendum eum irregularem. 50. distinct. sæpè. & cap. seq.

CAP. VIII.

Devs qui ecclesiam.

CAP. IX.

Officij. *Alienos.* id est, non tales, ad quos hæreditas peruenit ab intestato, licet & tunc sit peccatum, sed non tantum.

† *Satisfactio.* debet enim tantum dare de suo, quantum illud de sua occasione esset amissum, vel ad quos ab intestato venisset, si haberet. 14. q. 6. si res. & verisimiliter creditur, quod eis dimisisset sua, vel si hoc nescitur, prudenter faciet, si det pauperibus, & si nõ haberet, quod daret, & haberet probationes, per quas succedentes ab intestato posset releuare à dãno, quòd habent sua occasione, debet eas reducere, nisi inde esset graue malum prouenturum, nam isto casu si ex vna parte sit damnum rerum tãtùm, puta si tacet & ex alia sit periculum animarum & corporum, puta si probationes inducet, inter hæc duo mala eliget, quòd minus est, scilicet, tacere cum damno rerum. argumentum. dist. 13. nerui. melius & expressius dicitur in cap. duo. eadem dist. Sed obiicies vtilius scãdalum. &c. supra de renunc. nisi cùm pridem. 5. q. 2. cap. 2. sed respondit, quòd in hac taciturnitate non perit veritas iustitiæ, quia non pertinet ad hanc mulierem iudicare, quia iudex non est, sed tantùm accusatrix, vel denunciatrix. Authoritas autem prædicta loquitur, quòd ille ad quem pertinet ex officio dicere veritatem, & facere iustitiam, vt sunt testes & iudices illi malum propter nullum scandalum dimittant, quin iustitiam iudicent, & veritatem dicant, & idẽ est de aliis consimilibus personis, si verò non habeat probationes sileat. 2. q. 7. plerique.

CAP. X.

Nova quidam. *Benedicunt.* quòd non possunt. 33. q. mulierem. nec valent. 20. q. 2. statuimus. nec absoluunt. infrà de senten. excom. de monialibus. nec docent. 23. dist. mulier. nec iudicant. 33. q. 5. mulierem. *publicè.* in matutino autem possunt legere. 38. q. 1. diaconis.

SVMMARIVM.

1 *Non debet quis communicare de pane, quamuis non possit habere hostiam consecratam.*

2 *In ecclesiis cõuentualibus licet binos vel trinos dicere officia.*

3 *An statim quod interdicti velint satisfacere, sint absoluendi ab interdicto.*

CAP. XI.

1 Qvod in te. *Pœnitentiam.* hoc enim nulli negatur, suprà de spon. ex literis. † *Viaticum.* & si non potest habere hostiam cõsecratam, nunquam communicet de pane, sed credat & est sibi pro manducatione, vnde crede & manducasti. de consec. dis. 2. vt quid paras. Nec credimus peccare sacerdotem peccatorem, si in necessitate corpus Christi tribuat alicui, vel si aliter causa reuerentiæ tanget, vt si inueniret in terra iacens, debet illud leuare. *ex gratia.* quia ante concessum non inuenitur. † *Tres horas.* not. in

2 conuentualibus ecclesiis de iure communi licet binos vel trinos dicere officia, sed in regularibus totus conuentus dicere potest simul, non solùm in sepulturis mortuorum clericorum, sed etiam semper, cùm hic dicatur canonicas horas, patet quòd loquitur de aliis officiis, nõ mortuorum tantùm. † *Signum.* quid si interdicti velint satisfacere, nunquid

3 sunt absoluendi ab interdicto. Respon. si est principalis recipiendus est, & soluetur interdictum, si autem alius, qui nullam causam dedit interdicto, non est recipiendus ad satisfaciendum, quia non peccauit, nec erit in ecclesia sepeliendus, quia hanc pœnam non pro se, sed pro alio sustinet, & ideò necessaria est eius satisfactio ad ecclesiam. *crucis.* hoc est in eis speciale, vt hoc præter necessitatis articulum eis licet confiteri, semper ex quo cruce signati sunt. Alij autem restringunt ad tempus, ex quo accipiunt iter peregrinationis. *peregrinus.* etiam alia peregrinatione quàm vltra marina.

SVMMARIVM.

1 *Contritio est necessaria cuilibet peccatori etiam in baptizato.*

Peccatores an debeant potius dolere, quàm omnem pœnam subire.

Confessio an de nouo fieri debeat, si quis post pœnitentiam relabitur in peccatum.

2 Sacerdos

2 *Sacerdos restituit ad sacramenta per confessionem.*
3 *Qualiter fiat satisfactio,& quid operetur.*
4 *Debet vnusquisque semel in anno confiteri.*
5 *Non sufficit licentiam petere nisi obtineat.*
6 *In casu necessitatis quilibet sacerdos absoluere potest non suum subditum.*
7 *Non dicuntur confiteri vt ministris Dei hi, qui non vt pœniteant, sed vt consilium vel auxilium ab aliquo recipiant dicunt sibi peccatum suum.*

CAP. XII.

OMNIS. *Solus.* nisi esset surdus, vel mutus, vel ita æger, quòd sine periculo loqui nō posset, vel nisi esset alterius linguæ, quàm confessor, quia tunc per scripturam vel aliū cōfiteri potest.
1 † *Confiteri.* contritio necessaria est cuilibet peccatori, etiam in baptizato. de pœ. di. 1. tres. de conse. di. 4. omnis qui. & c. ne quod, id est, sine pœna absit. Nec est contra de conse. dis. 4. quia ibi exponitur sine pœna, id est, satisfactione. de pœnit. dist. 1. sacrificium. & &c. & c. non potest. & dis. 3. in prin. debet autem peccator niti, & orare pro magna contritione, sed si maiorem non potest habere saltem doleat se peccasse, & hoc sufficit, sed propter hoc doleat, quia Deum offendit, si autem ex aliis causis, & non ex ista doleret propter infamiam, quam incurrisset, vel amissionem honoris, non est digna pœnitentia. 50. di. vt cōstitueretur nece. Placet nobis, quod quidam malè dixerunt, quod oportet peccatores tantùm dolere, ꝙ potius vellent omnem pœnam subire, quàm peccasse, licet enim quisque teneatur potius omnia mala sustinere quàm malo consentire. 32. quæstio. 5. ita ne. non tamen ad hanc comparationem deducantur, vt eligant inter duo prædicta, cùm simul esse nō possunt, quia cùm factum est peccatum iam præteriit, & idem dicimus de futuro, non enim tenetur pœnitens esse illius constantiæ, vt credere teneatur, quod potius sustineret mortem, quàm peccaret, si necessitas alterius faciendi sibi incumbat, non enim neque de præterito, neque de futuro eligere tenetur, sed si esset præsens necessitas alterius eligendi, tunc debet eligere, non peccare, debet tamen pœnitens credere, quòd vel hæc necessitas non veniet, vel dominus dabit cum tētatione prouentum. Imò humilitas est in talibus timere, sed nunquam de Dei potentia desperare, & etiam tales tentationes fugere, sicut nos dominus docuit, cùm fugerit in Aegyptum. 7. q. 1. c. aduersitas. propter hoc in oratione dominica petimus, & ne nos inducas in tentationem. Nec est etiā contra de pœ. di. 1. nunquid. vbi dicitur, quòd Cayn punitus fuit antequā opus peccati patraret, sed certè iam ibi peccauerat & consenserat peccato. Item debet esse in proposito non peccādi vlterius. de pœ. dist. 1. non potest. nam pœnitentia est peccata præterita flere, & flenda non committere. Confessio debet esse pura & simplex, cum omnibus circumstantiis, quæ peccatum aggrauāt. de pœ. di. 1. quem pœnitet. scriptum est, dic tu iniquitates tuas. de pœ. di. 1. §. alij econtra. Et etiam Iob dicit, si erubui confiteri in conspectu populi, vel vide de pœ. di. 1. §. fi. c. quē pœnitet. confitemini alterutrum peccata vestra. Et si post pœnitentiā relabitur in peccatum, debet de nouo omnia confiteri, quia quanto maior fuit sibi facta gratia in dimissione peccati, tāto magis ingratus est, cùm relabitur in peccatū de pœ. di. 4. in prin. & per totum. & hoc facit confessio, quia nisi confiteatur, si tēpus haberet cōfitēdi, nihil sibi valeret pręcedens cōtritio. ar. ad hoc de Leproso & de Lazaro.
2 de pœ. di. 1. in quacunque. † Itē sacerdos restituit ad sacramenta, de pœ. di. 1. & multiplex. & c. nōnulli. valet etiam confessio propter erubescentiam, quā habet peccator in confessione peccati, & propter fidem, quam in confessione exercet, dum credit Deū tantæ potentiæ esse, quòd vili plasmati suam potestatem dedit, & quia in confessione humilitatem & obedientiam exhibet mādatis Dei. Item sacerdos nisi confiteretur, non posset scire quantam satisfactionem sibi iniungeret, nec quantum sibi condonare
3 debet de peccatis sibi impositis. † Satisfactio fit per solutionem pœnæ impositæ pro peccato, puta quia pœnitentiam iniunctam, plenè facit, facit enim dignos fr. pœ. & corpus suum exhibet seruire iustitiæ, sicut seruiuit corruptioni. de pœ. di. 1. quem pœnitet. etiam fit satisfactio per redemptionem, vt no. infra, eo. ex eo. & fit etiam tertio modo per indulgentias, vt no. supra eo. quòd autem. Sed de hac satisfactione nunc videamus, & quidam canones non præfigūt de quolibet crimine certam pœnitentiam, sed hoc relinquunt sacerdoti, plus enim valet apud Deum mensura doloris, quam temporis, & plus mortificatio vitiorum, quàm abstinētia ciborum. de pœ. dist. 1. mensuram. sacerdos autem debet esse misericors & benignus consulendo, & leniendo, & spem promittendo pœnitenti. de pœ. di. 6. si sacerdos. sed semper aliquam pœnitentiam debet iniungere pœnitēti, sed lōgè minorem, quam culpa meretur, ita enim impenditur & impartitur peccatori largitas misericordiæ, vt non relinquatur iustitia disciplinæ, de pœ. di. 1. nullus debitæ. & c. nō sufficit. si pœnitentia perfecta cogit omnia libenter sufferre. de pœ. dis. 3. productor. ergo imperfecta, & si non omnia, saltem aliquam suffert, nā de nullo peccato siue magno, siue paruo, potest quis transire ad correctionem sine pœnitentia: vt infra eo. c. dicitur. debet enim sacerdos more Samaritani iustitiam cum mansuetudine miscere. 45. di. disciplina. nam. c. dicit multū satisfactionis obtulit, qui erubescentiæ damnaris, nihil, eorum quæ commisit nuncio Dei denegauit, sed opus est nunc misericordiæ peccati dimittere, sed oportet ꝙ iustus misereatur iustè de pœ. di. 1. c. quem pœnitet. debet enim sacerdos esse largus in donando aliquas pœnas gratis, quòd & potest, nam dicit. c. quod sacerdos potest proficere plus peccantibus parcendo, quibus enim parcit, dimittit Deus, & quodcunque liga. & c. de pœ. di. 1. quē pœnitet. nā & dominus cuius ministri sunt sacerdotes largus est pius, & benignus de pœ. dist. 1. quia diuinitatis natura pia est à sacerdote misericordiæ petere veniam, & alibi dicitur, vt sit sacerdos beneuolus, paratus exigere, & secum onus portare. Idem habet in se dulcedinem, & in alterius crimine pietatem. de pœ. di. 6. c. qui vult. ante finem. debet tamen sacerdos esse sciens, vt attendat qualitatem peccatoris, & quantitatem criminis, & dolo rem pœnitentis, & secundum hoc plus vel minus donabit de pœnitentia. de pœ. di. 1. quem pœnitet. discretus ergo sacerdos in satisfactione iniungēda exponet peccatori, quantum deliquerit, & etiam quam magnam pœnitentiam meretur sustinere, & credit quod velit, & faciat vt promittit, imponit ei pœnitentiam condignam, si autem non benè confidit de se pœnitens, nec sacerdos etiam credit, imponat sibi quantumcunque leuissimam, & iniungat, ꝙ omnia bona quæ facit sint ei pro pœnitentia, & pro redemptione pœnitentiarum, quas sustinere deberet, & benè debet dicere sacerdos, de mea mera gratia dabo tibi duos annos, vel tres, vel aliàs sicut voluerit. Si enim dominus est largus in dimittendo culpā, & sacerdos nō debet esse tenax in dimittēdo aliqd de pœna. 26. q. vl. alligāt. sacerdos enī dēt habere, sicut

ſicut dicitur in c.de pœ.di.1.ignoſco, promptè indulgeo,malo miſericordiam,quàm ſacrificium, nec eſt multum quærendum,quantum poſsit dimittere.Sed hæc firmiter credimus,quòd Deus qui facit omnia in pondere,numero,& menſura, in multo ſequitur, donum ſacerdotis.Nec eſt contra.de pœ.di.1. quem pœnitet.vbi dicitur,quòd Deus non ligat,nec ſoluit illos,de quibus putamus,ſed illos in quibus exercemus opus miſericordiæ,& iuſtitiæ,ibi enim loquitur de illis,qui errant in fide, quia non credunt aliquos peccatores,qui ſunt,vel in iure diuino,ſcilicet,errãt quia credũt aliquod peccatum modicum, quod eſt magnum,ibi enim ſufficit pœnitentia iniuncta.Illud autem quod moderatè donat ſacerdos,illud ſemper dominus ratum habet.Nec eſt contra de pœ.diſt.5. falſas.quia ibi loquitur de illis,qui non reſtituunt aliena.Nec eſt contra de pœ.di.5.fratres. quia ibi loquitur de illis,qui de vno agunt pœnitentiam, & nõ de alio.*peccata*.mortalia,ſed etiam venialia ſi recolit confiteri debet ſaltem laico.25.diſt.§.criminis.

4 † *Semel*.hoc intelligitur de illis,qui poſtquam cœperint agere pœnitentiam,non peccauerunt mortaliter,quibus hoc conſulitur,quòd licet non ſint in peccato,tamen ſemel in anno confiteantur,quia nõ debẽt ſe nimis aſſecurare.vt.di.5.ad eius. Vel dic, ꝙ loquitur etiam de illis,qui peccant,ad minus ſemel in anno confiteri debent,ſed propter hoc non prohibetur,quin ſtatim poſt peccatum non debet confiteri,dummodò poſsit habere copiam ſacerdotis, quia nũquam abſoluetur à Deo iſte peccator, poſtquã ſe ligauit peccato,niſi prius abſoluatur à presbytero,cui dictum eſt,quodcunque,&c.aliqui tamẽ dicunt,quod differre poteſt,ſed primo dictum eſt ſe-
5 curius.† *Obtineat*.no.non ſufficere licentiam petere, niſi obtineat.ar.ſupra,de re.& tranſ.licet. ſi autem non poteſt habere licentiam,& iuſta cauſa ſubeſſet, agat cum ſuperiore,vt det licentiam confitendi alij. Et plus dicimus,etiam quod ſi immineret ei mortis neceſsitas,quòd poſſet alij confiteri,licet non poſsit ab eo abſolui,quia ei non ſubeſſet, quãuis dici poſsit,quia ex quo in caſu neceſsitatis confitetur illi, qui claues habet,quod ab eo abſolui poteſt,ſed quid ſi non inueniat alium,cui confiteatur,niſi illum quẽ ex iuſta cauſa recuſat.Reſpon.ſi iuſtam cauſam habet,quare timet,quia ex confeſsione ſua poſſet periculum & graue peccatum,vel ſcandalum prouenire,tunc eliget ſine confeſsione mori,& ſoli Deo confiteatur,vel dic melius,quòd confiteatur in genere crimen,ſed non circunſtantiam,de qua poſſet malũ prouenire, ita enim ordinabiliter ordinauit Deus omnia opera ſua,quod nunquam voluit aliquid mali ex eis prouenire,nec ex cauſa mali,propter ſolam autem indiſcretionem ſacerdotis,nõ dimittet, quin ſibi confiteatur.*à ſacerdote*.hanc licentiam etiam dabit epiſcopus.ar.ſup.de offi.ord.inter ce.in fi.

6 † *Soluere*.niſi in neceſsitate,tunc enim etiam nõ ſuus ſacerdos poterit ipſum abſoluere. Si autem ſit in peregrinatione,& contingat eum nouum peccatũ incurrere,vel de veteri recordari,credimus quòd ſi inſignia peregrinationis accipit à proprio ſacerdote,quòd hoc ipſo videtur dediſſe licentiam,& pœnitentiam reliqua ſacramenta recipiendi,à quo maluerit.Si verò ſine licentia ſacerdotis proprij peregrinetur,tunc in caſibus prædictis poterit confiteri cuique ſacerdoti,licet abſolui nõ poterit ab eo,quia non eſt ſuus iudex,niſi in neceſsitate, tunc ex contritione ſola,licet non ſit ei dimiſſa pœnitentia,ſi dimiſſum ſit ei peccatum,poterit communicare corpori & ſanguini Chriſti.Negotiatores autem & alij viatores,non poterunt abſolui ab extraneo ſacerdote,niſi in neceſsitate.Scholares autem & incolæ annales, & mercenarij debent confiteri ſacerdoti parochiali, quem incolunt per annum,& ab eo poterunt abſolui.16.q.1.quæſti.vbi dicitur,quòd ibi debent ſoluere decimas perſonales,quia ibi recipiunt ſacramenta eccleſiaſtica per anni circulum.Alij tamen dicunt, quòd idem eſt,& ſi ad minus tempus conducant,vel domos,vel dominos.arg.ſupra,de deci. apoſtolicæ. & maximè ſi prorogetur ſine fraude conductio,vel habitatio vltra natiuitatem,vel paſcha,quia tunc ex præcepto huius decre,ſemper debet confiteri & cõmunicare, in omnibus tamen præmiſsis tutius eſt, quod & viatores & alij ſemper à proprio ſacerdote ſpecialem licentiam habeant.*Prodat*.niſi hoc modo faciat propter peccatorem,ſcilicet, dicẽdo illis,qui prodeſſe poſſunt non obeſſe.ar.22.q.5.anima. & hoc videtur.2.q.1.ſi peccauerit.Alij tamen dicunt &fortè melius,quòd ex quo tanquam officialis & miniſter Dei recipit confeſsionem,non debet de ea aliquid reuelare,ſed totum dimittat illi cuius miniſter eſt,ſcilicet,Deo:ſecùs autem eſt in aliis, quocunque modo aliter ſciat,& ſic loquitur.c.prææalle.Fatemur tamen, quod ſi confeſſus fuiſſet, quòd vellet facerè aliquod maleficium,ſed dolebat,ſed non poterat reſiſtere tentationibus diaboli,& volebat quod ſacerdos oraret per eo,quod de præterita voluntate iniungeret ei pœnitentiam,benè poterat vocare illos, de quibus certum ſit,quòd proſint & quantum plus poteſt generalius ei dicere,quod ſuadeant ſibi,quod ab hoc peccato deſiſtat,& ſi nõ poteſt inuenire viã impediẽdi,niſi expreſsè reuelet, reuelabit expreſsè, quia in hoc non fuit miniſter Dei,cùm dixit,ego nõ poſſum ceſſare,quin faciam tale peccatũ,tunc enim tantùm dicitur,vt miniſtro confiteri,quando confitetur vt pœniteat.Hæc ratio non placet, quia benè credimus,quod vt miniſter recipiat,etiam ſi in peccato remanere proponat.ſupra,eo.quòd quidam.
7 † Illos autem non credimus,vt miniſtris confiteri qui nõn vt pœniteant,ſed vt conſilium,vel auxilium
a [a] ab aliquo recipiant,dicunt ſibi peccatum ſuum,licet dicant hoc,dico tibi in confeſsione,vel in pœnitentia,quia non eſt verum, quod dicit in pœnitentia,nec vt Dei miniſtro,cùm animæ conſilium non requirat,& tales benè ſunt cogendi ſuper præmiſſis ferre teſtimonium.Credo tamen, quod ſi etiam à laico de venialibus,vel etiam de criminalibus in caſibus,vbi licet quis confiteatur laico,quod in hoc miniſter Dei eſt,ideò iſta & alia facere debet vt ſacerdos,ſecùs autem dicerem,ſi aliàs aliqua ei dicat pro conſilio animæ ſuæ,idem videtur,quod ſi ſacerdos cui confiteretur illud crimen,illud ſciat ſine cõfeſsione eius,puta quia vidit,quod de illo eſt periculum tacere,quòd illud confiteri poterit,quia non reuelat confeſsionem,quòd eſſet,ſi diceret ſic confeſſus eſt mihi,vel ego hoc benè ſcio, & hoc diceret, quia ſcit per confeſsionem eius, ſed quando dicit, quòd ſcit, quia vidit,vel quod credit, quia ab aliis vel etiam ab eo extra confeſsionem audiuit , non eſt prohibitum,licet ad hoc nũquam venire debeat, niſi magna neceſsitas,vel vtilitas,vel periculum, vel ſcandalum ad hoc cogat.

CAP. XIII.

C*VM infirmitas*.*Arceatur*.per ſententiam.

CAP. XIIII.

C*VM ex eo*.*Eleemoſynas*.ſic ſit ſatisfactio per redemptionem pecuniæ, dominus enim venalis eſt,& pecunia à morte liberat.de pœn.di.1.miror.& c.medicinalis. ſit etiam redemptio per alias vias,quàm per pecuniam,puta per commutationẽ. ſupra,de voto & voti redemp.c.1.& c.ſcripti.& cap. magnæ.

a Sed vt auxilium. Adde ꝙ hæc dicta refert, & ſequitur Card. in conſ.35.in ci. ad dubia ſingulariter.colum.2.circa mediũ.

magnæ.& in multis aliis locis. *falsæ*.religionis habitum gestant,qui non sunt profes. i. *In talibus*.scilicet, indulgentiis,quas concedit Papa ç ætetibus,vel aliis locis piis,nam quando celebrat,vel prædicat semper annum concedit.Hanc restrictionem facere potuit Papa,quia minores prælati omnes habent hanc potestatẽ ab eo,& ipse à solo Deo.21.dĩ.quamquam &.22.di.c.1.Item potuit ratiõe pricipatus & iurisdictionis,q̃ habet super omnes.21.di.in nouo.Et hoc. facit ex iusta causa,quia hac potestate abutebãtur. Et licet restricta sit hæc potestas in indulgẽtiis,quæ fiunt publicè, non tamẽ intelligo restrictam in foro pœnitentiali,quin possit annos & dies,prout vult indulgere,dummodò discretè faciat indulgentia.j. eod.Romana.§.vlti.

CAP. XV.

NOstro postulasti. Concedere.* No.casum vbi habet archiepiscopus iurisdictionem etiam in subditis suffraganeorum.j.eo.Romana.§.vlt.

CAP. XVI.

NE *pro dilatione,*

CAP. XVII.

ROmana,& j. monere.* non compellere. *indulgentiis.* & ita archiepiscopus potest concedere indulgentias per suam prouinciam. s̃.eo. c.cùm ex eo.& c.nostro.*concilij*.s̃.eo.cùm ex eo.in fi.

DE SENTENTIA excommunicationis.

TIT. XXXIX.

SVMMARIVM.

1 *Maior excommunicatio quid operetur, & à quo,quibúsque de causis infligatur.nu.2.*
3 *Minor excommunicatio in quibus casibus infligatur.*
4 *Qui sunt hi,quos non oportet pro absolutione ad sedem apost. laborare,etiam si sunt excommunicati.*

CAP. I.

1 SVper eo.* † Maior excommunicatio est quæ separat ab ingressu ecclesiæ & sacramentis & fide-
2 lium communione. † Hæc autem quandoque à iure infligitur, quandoque ab homine, à iure infligitur,in 17.casibus. Primus est. si incidit in hæresim iam damnatam.24.quæs.1.cap.1.2.& 3.Secundus est,credẽtes, receptatores & fautores hæreticorum s̃.de hæ.si aduersus.Tertius, schismatici,scilicet, qui diuisi sunt ab vnitate ecclesiæ ipsiúsque constitutiones nõ seruant.19.dist.nulli.& not.suprà,de schisma. cap.1.Quartus,cùm quis personam religiosam verberat.17.quæstio.4.si quis suadẽte. & hæc pœna videtur extendenda ad consentientes , & defendere negligentes.infrà,quanto.Quintus,cùm consules & rectores euacuant iurisdictionem prælatorum , faciendo collectas in clericis,& admoniti nõ desistunt sup.de immu.eccle.non minus.& c.aduersus.Sextus incendiarij ecclesiarum.infrà eodem.tua.Septimus cùm infringit ecclesiam , infrà eodem , conquesti. Octauus,cùm minus canonicè in Papam electus,se gerit pro apostolico.s̃.de elec. licet. quidam tamen hunc casum non approbant. Nonus est cùm quis falsat literas Papæ,vel falsatis vtitur scienter.suprà, de fal.ad falsariorum. Dicimus, cũ quis fert arma, ferrũ, lignamina,galeas vel naues Saracenis,& hoc omni tempore indistinctè. Item cùm exerceret in eorum nauibus reginem,vel Galeis,vel aliqua rerũ consilia, vel subsidia impendit, maxime tempore guerræ.supra, de Iudæ.& Sarra.significauit.& cap.q̃ olim.& euntes si capti fuerint, serui sunt capientium, vt in præal.decr.& c.cùm ad liberanda. Vndecimus, cùm scholares tractãt de conducendo hospitio inquilino scholari irrequisito.suprà.de loc.& condu.c. 1.Quidam tamen non approbant hunc casum.Duodecimus,cùm monachi & regulares & in personatibus constituti,& presbyteri audiunt leges.vel physicam.s̃.ne cle.vel mo.non magnæ.c.super specula.Decimustertius,cùm quis cõmunicat excõicato in crimine.j.eo. nuper.Decimusquartus,exercens artem balistariorum,& sagittariorum contra Christianum s̃.de sagit.c.1.nos autem hunc casum nõ cõcedimus. Decimusquintus illi, qui faciunt seruari cõsuetudines, vel cõstitutiones cõtra ecclesiæ libertatem.j.e. nouerit. Decimussextus, statutarij,scriptores ipsorũ statutorum Item consiliarij & rectores, vbi huiusmodi constitutiones editæ fuerint vel seruatæ. Item illi,qui secundum illas iudicabunt,& qui iudicata in
3 publicam sententiam redigẽt.j.e.nouerint. † Minor autem excommunicatio,siue suspensio,quæ priuat à cõione sacramentorum, infligitur ipso iure, quo ad Deum pro quolibet mortali peccato.11.q.4 audi.1. q.1.ipsi sacerdotes. Item infligitur quo ad Deum, & quo ad ecclesiam minor excõicatio, in octo casibus ipso iure.Primus est,cùm quis participat excõicato.11.q.3. sicut excõicatos.& c.cum excommunicato,& c.qui communicauerit.Secundus,est sacrilegus. 17.q.4.audi. Tertius,notorius fornicator,& simoniacus.32.dis.nullus peccet.§.verum. Quartus ille,qui recipit ecclesiã de manu laici sine consensu episcopi.16.q.7.si quis.s̃.de ele.quisquis.j.e.tua.Quintus Balistarij & sagittarij.s̃.de sagit.c.1.Sextus, desidẽntes, pauperum oppressores, manifesti raptores, publici vsurarij & meretrices. Septimus, cũ decedit in torneamentis.s̃.de ar.c.1.Octauus, quicunque est in notorio crimine.88.di.neque.25.di. illud.13.q.2.p̃ obeũtibus.hi enim & à cœmeterio & oblationibus
4 excluduntur , vt ex prædictis not. † *Puberes.* hi sunt quos non oportet pro absolutione ad sedem ap.laborare , etiam si sunt excõicati. *Puberes.* vt hîc siue clerici siue laici. Item seruus verberans clericum in duobus casibus.f.si ideò verberet vt dominum seruitio fraudet , vel si dominus ex eius absentia graue damnum sustineret.infra. eodem relatum.mulieres & hoc si non est grauis iniuria. Item mulieres.infra eodem mulieres. & cap.ea. Item senes, & valetudinarij.infrà eodem,quòd de his.Item claustrales,vbi enormiter non se læserint, vel episcopum, abbatem percusserint. infrà eodem monachi. cùm illorum. Item hostiarius,si necessitate officij sui aliquem læserit,non tamen enormiter. infra eod.si verò. Item inimicitias capitales habentes. infrà eod. quòd de his,decætero.Item grauiter infirmantes. infrà eod. c.quòd de his.Item multum pauperes: vt infrà c. q̃ de his.& ab his tribus recipienda est cautio,quod recepta opportunitate,se Papæ,vel eius legato præsentabunt.infrà eod.quòd de his.& c.ea. Item truncati membris.infra eo.ea.Ad omnia prędicta bene facit. j.eod.quamuis incidens.vbi habes q̃ ex quacunque corporis impotentia,vel quocunque impedimento canonico teneatur potest absolui sine missione ad se.apost.& potest absolui,primo irrequisito episcopo , qui si non potest haberi , à quolibet sacerdote potest absolui.j.eo.nuper.in fi. Vel dic,quòd tunc tã tùm sacerdos absoluet,quãdo difficile aliquid emergit,quare non ad excommunicatorem, nec ad episcopum mitti potest.ar.j.eo.c.nuper.§.vl.Quidã adducunt aliũ casum,si leuis sit iniuria.j.eo. peruenit. Sed alij dicunt,illam decre.loqui de speciali gratia. *adinuicem.* quod est quando vterq; alterum percutit.

alterum

alterum. quòd est quando vnus percutit alium, licet non repercutitur. *excusat.* amissione absoluentur tamen ab episcopo si sint doli capaces. *violenta.* vnde non sunt excommunicati. *ex odio.* prius orto vel ex incidenti ludo.

CAP. II.

MOnachi vero. *Quocunque.* nisi sit enormis læsio, vel in abbatem vel in episcopũ. j. eo. cùm illorum. *abbatis.* & si abbatem non habet, vel priorem absoluet eum episcopus, idem dicimus si sit in probatione. Alij cõtra: quia nõ est persona religiosa.

SVMMARIVM.

1 *Percussus ab ostiario, tenetur probare de percussione habita ab ostiario, si contra eum agere vult.*

2 *Si quis in bello vel insultu percutiat clericum dicitur excommunicatus.*

Laicus percutiens clericum an & quando incidat in canonẽ.

Verba matris & filiæ, quid important.

CAP. III.

1 SI vero. † *Ostiarius.* & si percusserit aliquem ostiarius, & percussus de eo conqueratur, & petat eum puniri, vel ciuiliter, vel criminaliter de iniuria agenda, vel etiam petit eum denũciari excommunicatum, incumbit percusso probatio de malignitate & excessu habito ab ostiario. Primò ea ratione, quia actor est, & actori incumbit probatio. 6. quæst. 5. actor. & quia quilibet præsumitur bonus, nisi probetur contrarium. suprà de præsump. dudum. & arg. suprà de rest. spol. olim. iudex tamen ex circumstantiis verisimilibus attendat, quòd præsumat, quia si multa præsumeret contra ostiarium, imponeret ei onus probationis. *malignatus.* id est, ad iram prouocatus vel, id est, malignè agens, & ex odio, quod non credo. *absolui.* excommunicatus enim est. *arcendo.* quia tunc incidit in excommunicationem. *ex deliberatione.* id est, odio, vel propriè ponitur ex delibe-
2 ratione, quia etiam si sine odio. † Sciens tamen in bello vel insultu percuteret clericum, bene esset excommunicatus, sed tamen non mitteretur ad sedem apost. sed nec excommunicationem incurreret officialis si compesceret eum, vel legaret eum, aliter non posset compesci ab iniuria alterius, nec esset ibi prælatus suus, qui hoc faceret, nam ex hoc non credimus, quod officialis vel quiuis alius qui excommunicationem, vel peccatum incurrat, imò meretur. 23. q. 3. fortitudo. & c. seq. & in fi. quæstionis. 2. 5. q. 7. negligere. q. 5. non eis. arg. infrà eo. quanto.

☞ † *Inferentem.* ad sui defensionem, nam si percutiens clericus non intenderet iterare percusionem in laicum, nec laicus dubitaret super hoc, scilicet quod iterum percutere nollet clericus, tunc laicus clericum percutiẽs incidit in canonem. Sed si clericus iterum se pararet ad percutiendum laicum, vel ipse laicus de hoc probabiliter dubitaret, tũc si repercutiet, nõ incidit in canonem. arg. ff. ad leg. Aquil. scientiam. §. qui cùm aliter. & l. sed & si quæcunque. C. quando lic. sine iudi. se vin. & C. ad l. Corn. de sica. l. 2. *inferentem.* quod si nõ ob sui tuitionem clericum verberet, sed ob rationem filij sui vel vxoris, vel patris, vel familiæ suæ, vel etiam extraneorum, respondent quidam, quibus magis assentio, quod hoc faciendo nõ incideret in canonem. argu. ff. quòd met. cau. isti. §. vlt. ff. ad sillan. l. 1. §. sunt. Et ad idem facit, quia & socij iniuria propulsanda est. 23. q. 3. fortitudo. nõ inferenda. & ad idem facit. suprà de rest. spol. olim. nam solus episcopus Cerdonens. non spoliauit hospitale, sed & alios comites habuit, & tamen non sunt excommunicati, nisi modũ excesserint, infrà eo. quantæ. quid si quis vellet alium occidere, nonne eum rapies, & ligabis antequam eum occidi permittas? ar. 22. q. 2. ne quis arbitretur. Imò si hic timore alium occidat, non incidit in canonem, licet sit irregularis, sed si pro rebus occideret, secùs, quia tũc excederet modum, suprà de homi. suscepimus. Et idem etiam dicunt, quòd non solùm personas, sed etiam res suas defendendo, vel etiam incontinenti recuperando, vel etiam aliorum, quòd plus est, non incidit in canonem, & maximè arg. ad hoc, suprà de rest. spol. olim. suprà de homi. suscepimus. vbi dicitur, quòd tũc solum tenetur, quando excessit modum. ar. ff. de his. quæ in frau. cred. ait prætor. §. si debitorem. ad id. ff. ad leg. Corn. de sica. furem. & ff. ad leg. Aquil. quemadmodũ. Item Labeo. C. vnde vi. l. 1. Alij dicunt tunc
a [a] solum non incidere in excõmunicationem, si personam quam defendit de illis personis est, quarum iniuria etiam ipsius est, quia à se de iure potest suam iniuriam repellere, & sua iniuria est filij sui & vxoris, & aliorum quorundam, de quibus not. in sum. de iniuriis. *repellat.* cum moderamine inculpatæ tutelæ. Imò in casu non incidit in canonẽ. *venire.* non enim excommunicatus est, vel fortè est excommunicatus, sed non mittitur ad sedem apost. & hoc innuit litera præsens. Hoc non credo. argumen. sc. literæ. *matre.* nomine matris intelliguntur omnes ascendentes, nomine filiæ omnes descendentes in collateralibus, vel affinibus non audeo extendere, ita sicut sunt supradictæ.

a Solum. Adde Cat. qui hoc sequitur in consil. 41. incip. primo quo ad excommunicationem.

CAP. IIII.

SI vero aliquis. *Ignorasset.* & hoc ipsum constet, quod ignorauerit, & idem dicimus si scribat M. clericum, & eum percusit: sed non credebat eũ M. sed alium. argumen. contrà. ff. de iniur. eum qui. *abstinere.* suprà de vita & hon. cleric. cap. fin. suprà de apo. c. 1. contra ibi sol.

SVMMARIVM.

1 *Quamuis monachus vel conuersus monasterij non possit agere iniur. tamen syndicus monasterij agit.*

2 *Iniiciens manus in religiosam personam excommunicatus est, hoc tamen fallit in septem casibus, vt hic.*

CAP. V.

1 NON dubium. † *Conuersos.* infrà eo. parochias. & c. ex tenore. & licet monachus, vel conuersus monasterij non posit agere iniur. tamen syndicus monasterij agit, sicut dominus de iniuria serui. insti. de iniur. §. seruus. & seq. etiam si monachus remittat, sicut pater agit, non obstante remissione filij. ff. de pact. in persona. monasterium tamen iniuriam factam monacho remittere potest, sed ecclesia non potest remittere iniuriam factam clerico seculari. 17. q. 4. quisquis. nec clericus iniuriam factam ecclesiæ in clerico. infrà eo. cùm desideres. §. vlt.

Quod intelligo verum, quo ad hoc, quominus incidat in canonem, sed actionem iniuriæ remittere
2 potest. † *Conuersos.* hîc ponuntur duæ regulæ. Prima est, quòd qui iniicit manus in religiosam personam excommunicatus est.

Quæ fallit in septem casibus. Primus est, cùm bono zelo, scilicet, causa correctionis clericum verberat, vt mater, paterfamilias, magister, & prælatus. Secundus, cùm iocosa leuitate, suprà eodem cap. 1. & infrà eod. veniens. vniuersitatis. & cap. cùm vol. §. si quis. Tertius, cùm inuenerit clericum turpiter agentem cum vxore matrimonio, sol. vel. si suprà eod. si verò. 1. §. pen. Quartus, si vim vi repellat. suprà eod. si verò. 1. §. antep. Quintus, cùm ignorauerit eum clericũ. suprà eo. si verò. 2. Sextus, cùm inuenerit eum in apostasia, post tertiã monitionem sibi ab episcopo factam, vt se corrigat, infrà eodem, in audientia. & c.

& c. contingit. Idem & si non commonitus, si tamen faciens guerram, & seditionem tyrãnidi cum armis se immisceat. infra eod. cùm non ab. perpendimus. Alij tamen dicunt semper esse necessariam trinam monitionem. Septimus, cùm se prorsus transferunt ad actum contrarium clericatui, scilicet, quia fit miles vel bigamus. 84. dist. quisquis. Alia regula est, quod ex hac causa excommunicatus à solo Papa absolui potest. de hoc not. supra, eo. c. 1.

CAP. VI.

MVLIERES. *Sui.* vt serui, de quibus distinguas, secundum quod habes. infra, eo. relatum. nunquid idem in filiisfamilias, non videtur, quia liberæ personæ sunt ad eundum quo volunt, quòd non est in mulieribus & seruis. *Romano* qui taliũ absolutionem concedet in absentia fieri per diœc. vel alios delegatos. † *vel mandato.* si verò post mandatũ pœnituit, nisi reuocauit, nihilominus incidit in canoné. ff. mãd si mãdasset. ff. de procu. vero. si verò moriatur antequam fiat verberatio, non incidit, quia mortefinitur mandatum. ff. man. inter cęteras. §. 1. sup. de of. del. relatum. & quia sub terra non ligat ecclesia. infra eodem, à nobis. 24. q. 2. leg. si autem non prohibeat cum possit, incidit. infra eo. quantæ. Idem & si ratum habeat. C. de incest. nup. l. 3. ff. de offi. procon. seruare. in fi. & cùm excommunicatio non cadat, nisi in contumacẽ. 11. quæst. 3. nemo. si aliquis post mãdatum pœniteat, sed ita tardè, quod reuocatio non potest ad mãdatariũ peruenire, licet de culpa valeat redargui & puniri, tamen in canonem non incidit, in quem non incidit, nisi qui dolo fecit. *mandato.* argumentum. supra, de homi. pro humani.

CAP. VII.

PORRO. *In fratres.* non tamen regulares. supra eodem, monachi.

CAP. VIII.

NVLLI se. *Priuilegio.* generali, scilicet, quod omnibus excommunicatis liceat communicare sine causa, hoc enim est cõtra Apostolum qui dicit si quis frater nominatur inter vos fornicator, cum huiusmodi nec cibum sumere. 2. q. 1. multi. speciale autem priuilegium & multi habent, & in certis casibus, propter diuersas causas, infra eodem, inter. cum volũtate. & in multis aliis capitulis. Papa quotidie etiam ex variis causis multis concedit licentiã communicandi excõmunicatis. *vitari.* supra, de cler. exc. min. illud. Item licet sint excommunicati verberatores clericorum, non tamẽ sunt excommunicati quos not. supra eo. non dubium.

CAP. IX.

PArochianos. *Conuersos.* supra eodem, non dubium. infra eodem, ex tenore. *ordinis.* not. quasi dicat vim facies: quia dicit ordinis.

CAP. X.

EX *tenore literarum. Socius.* licet hîc non iniungatur periuramentum, tamẽ excommunicatus est, si verberat socium,

SVMMARIVM.

1 *Sacerdos propria authoritate in necessitate potest absoluere*

CAP. XI.

DECRETO. † *Diocesano.* non autem sacerdoti, nisi in necessitate, nam tunc liceret etiam laico. 7. quæst. 4. si quis sua. 26. quæst. 6. §. vlt. de conse. dist. 4. sanctum est. Hoc specialiter episcopis est concessum, & idcircò aliis cõmittere nõ possunt. ff. de offi. eius cui mã. est. l. 1. supra, de offi. deleg. c. vl. Alij tamen dicunt, & fortè non malè, quòd inferiores episcopi hoc non possunt, sed ministerium absolutionis exercere possunt, ad mandatum episcoporum. Item dicunt hoc nõ licere laicis, nec etiam for- 1 tè aliis, nisi sacerdotibus. Plus placet quod sacerdos possit in necessitate absoluere sua authorit. supra, de rap. in literis.

† *Ro. ponti.* Idem dicendũ est, si sit excommunicatus à quocunque alio, & ex quacunque causa, quia si in articulo mortis absolutus fuerit, & postea absolutus sub debito iuramento, sibi præcipiendum est quod excommunicatoris conspectui se præsentet, & eius mandata recipiet. argumentum. infra eodem, à nobis. in fi. nisi appellauerit excommunicatus: quia tunc remitti debet ad iudi. appel. qui cognoscere debet de causa: vt not. supra, de offi. ord. ad re.

CAP. XII.

AD *hæc cum inter.*

SVMMARIVM.

1 *Legatis an liceat eis iniungere mandata, quæ non sunt de delegatione sua.*

CAP. XIII.

EA *nõscitur. Impediti.* puta quia claudi, vel cæci, licet autem sint manci, non tamen sunt impediti ad eundum. infra eodem, de his. vel dic, quòd cũ omnes tales sunt miserabiles personæ, omnes beneficio huius decre. gaudebunt. *Pauperes.* dummodò habeãt vnde peregrinationem valeant perficere, aliàs secùs infra eodem, quod de his.

† *Legatum.* not. nõ solummodò legatum posse absoluere, de quo no. sup. de offi. lega. quod translationem. sed etiam ad eum remittuntur absoluendi, in casibus concessis, sed nunquid poterunt mandata iniũgere illis, qui nõ sunt de legatione sua, si absoluẽdi mittantur ad eos? argum. quòd sic, quia si possunt absoluere, & mandare, multò fortius, absolutis mandata facere, & hoc dixerunt quidam. Alij tamen dicunt quod ex quo absolutus est, cùm amplius nõ sit in periculo, nõ remittetur, nisi ad proprium legatũ. Quod enim possit absoluere extra legationem suã concessum est propter periculum moræ, & mandata dare, est accessoriũ absolutioni, quamuis ergo dare ea possit accessoriè, non tamen principaliter.

CAP. XIIII.

CVM *non ab homine Qui.* clerici vel presbyteri. *enormitati.* secùs, si in his se nõ immisceret, quia tunc est monitio necessaria. infra eodem, in audientia. sed hîc sine periculo nõ posset monitio expectari, vel aliàs vt no. supra, de ap. c. 1. *Coercentur.* & hoc intelligo, quando eum sciat clericum: quia si aliàs clericum occidit, ignorans eum clericum: fortè, quia in nocte occidit eum, non credimus eum excõmunicatum. Credimus enim necesse esse, quod dolus interueniat, & quod clericum se percutere intendat. supra eodem, si verò.

SVMMARIVM.

1 *Præsentia excommunicati requiritur in ferenda sententia absolutionis.*

CAP. XV.

CVM *desideres. Communionem.* id est, sibi communicauit in mensa, vel loquela, vel huiusmodi. *beneficium.* id est, sententia denuncians eum absolutum vel beneficium vocat solennitatem, quæ fit introducendo in ecclesiam cum psalmo pœnitentiali, & aliis. infra eodem, à nobis. *absolutus.* id est in ecclesiam introductus, vel alia solennitas consuetudinaria obseruata de qua habes. infra, eo. c. à nobis. vnde videtur aliquibus, quod non est alia sententia ferenda super absolutione: nisi, quia solennitas consuetudinaria obseruabitur, vel si feratur sententia absolutionis secundum alios, non tamen communicabitur ei, nisi post obseruatam solennitatem: vt hîc.

1 † Tu autem dic semper, si sententia absolutionis.

ferenda est, quod debet esse præsens excommunicatus, vt per sententiam solennitas obseruetur, vt hic innuitur, & ideò nunquam absolutio excommunicationis dāda est per procuratorem. Nec obst. quod quisque potest facere per alium, quod per se potest: quia illud intelligitur, vbi personæ nō requiritur pręsentia: sed in absolutione & personæ præsentia, & solēnitas requiritur. Fatemur tamē, quod si iusta causa subesset quod etiam in absentia, & per procura. absolutio præstari potest. arg. 2. q. 5. quanto. In sentētiis a autem suspensionis, & interdicti, potest dici cōtrarium, cùm ibi non requiratur pręsentia, vel solennitas. ar. infra eo. duobus. contra argum. infra eo. nuper. in fi. vbi dicitur quod excommunicatus minori excommunicatione, debet reconciliari, sed intelligimus illam reconciliationem posse fieri, sine solennitate, & sine præsentia personæ, vt ibi not.

a In sententiis. Ad de Cardi. in consil. 39. inci. ad dubi. singulariter. col. 2. in fi.

2

† *Communicauerit.* hæc regula recipit exceptiones, quæ in hoc versu continentur.

Vtile, lex, humile, res ignorata, necesse.

Vtile, quia vtilitas mea facit, si non sim in culpa, vt non incidam. infra eodem, si verè. Item vtilitas excommunicati, cui communico, vt corrigam. 11. quęstio. 3. cùm excommunicato. infra eod. respon. Lex, nam quia eadem lex est viro & mulieri, mulier communicans viro excommunicato, non incidit in excommunicationem. 11. quæst. 3. quoniā multos. infra eo. inter alia. Humile, sicut in filiis, seruis, ancillis, mācipiis, rusticis, & seruientibus. 11. quæst. 3. quoniā. infra eodem, inter alia. nisi essent auxiliatores, vel consiliatores in malo. vt eo. c. & infra, eod. nuper.

† *Ignorata.* si ignorat excommunicatum eum, cui participat. 11. quæstio. 3. quoniam multos. nisi esset supina ignorantia. 11. quæstio. 3. quòd & hi. Necesse, quia qui in necessitate attractiua communicat excommunicato, non incidit, secùs si in conditionali. 11. quæstio. 3. quoniam multos. infra, eodem, inter. supra, quod met. causa. sacris. *Purgauerit.* id est, postquā in purgatione defecit, ante enim vitari non debet, vel si non defecit, tamen vitandus est propter infamiam, si differt præstare. supra, de appel. tuæ. *ad cautelam.* supra, de appellatio. ad nostram. de conse. dist. 4. si nullam. *ecclesiæ generali purgauerit.* contra. supra, de scru. in or. fac. ex parte.

CAP. XVI.

VENIENS. *Toneret.* hic sacerdos magisterium habebat super hāc mulierem, & ideò excusatur. supra eodem, cap. 1. nos dicimus idem etiam si super eam non habeat magisterium, vt sit speciale contra turbātes diuina officia: vt hîc. infra eodem, cùm voluntate. Secundus casus est, si habet magisterium super aliquem. supra eodem cap. 1. Tertius est, si clerici iocosa leuitate se inuicem percusserunt. supra eod. c. 1. & dicunt quidam, secùs, si laicus iocosa leuitate clericum percusserit: quia non est licitus ludus clericorum laicis. 2. quæstio. 7. laicos. Quartus, si inueniatur clericus cum vxore, matre, filia vel sorore. supra eod. si verò. Quintus, si eum incontinenti repercutiat, vel si sua defendat. supra eod. c. si verò. supra, de appe. signi. Sextus, si ignorauit eum clericū. supra, eodem. si verò. Septimus, si post admonitionem inueniatur portans arma. infra eodem in audiētia. Octauus, si paterfam. aliquos clericos, quos habet in familia, vel etiam antiquior consanguineus, iuniores consanguineos causa correctionis percutiat. infra eodem. cùm voluntate.

CAP. XVII.

PERVENIT. *modicam.* hoc c. loquitur de speciali gratia. & hoc innuit dictio hîc posita, committendum.

CAP. XVIII.

SIgnificauit. *Excommunicatis.* sic supra de offic. vica. Romana. & ibi de hoc cùm excommunicati essent cum suis partibus. 11. q. 3. excellētissimus. vel dic, quòd hic loquitur de participantibus in crimine. infra eodem, nuper.

SVMMARIVM.

1 *Incendiarij an sint ipso iure excommunicati.*

CAP. XIX.

TVA nos. *Incendiarij.* hoc. c. intelligunt quidam generaliter. de omnibus incēdiariis. alij, de incendiariis ecclesiarum. infra eodem, conquesti. Alij dicunt incendiarios non esse excommunicatos ipso iure, sed ex quo denunciati sunt, non possunt absolui, nisi per Papam.

CAP. XX.

AD eminentiam. *Legati,* de hoc no. suprà, de offi. l. c. quòd translationem.

CAP. XXI.

A NOBIS fuit. *Furtum.* secùs, si dixisset, quicunque in diœ. mea, quia tunc ratione delicti, potuit in extraneos sentētiam ferre. C. vbi de cri. agi opor. l. 1. & in Authē. qua in prouin. & tūc si subditus suus fecerit furtum extra diœ. nō ligatur, secùs si ferat sententiam secundum verba decre. indeterminatè, quia tunc vbicunque subditus suus furetur, ligatur. Posset tamen dici non malè, quia aliud est legem facere, quæ etiam ligat non subditos. 8. dist. quæ contra. dummodo talis sit lex, qualem iura pręcipiunt. dist. 4. erit. vnde si aliquis episcopus faceret legē, quod quicūque archiepiscopus ferret crucē in prouincia sua esset excōmunicatus, lex non valeret, quia non est generalis, & quia non cōpræhēdit subditos, quia nullus archiepiscopus habet subditos archiepiscopos, sed extraneos tantùm, cōtra quos nō licet facere legem: licet aliàs legem in subditis factā seruare teneantur. Si autem patriarcha esset, qui haberet archiepiscopos suffraganeos, ille hanc legem posset benè facere, quia in subditos. Item aliud est, sentētiam ferre, quę fertur causa cognita, quod quilibet potest ratione delicti iam commissi in diœcesi: vt in Authen. qua in prouin. sed ratione committendi delicti, ferre non potest: puta excommunico te, de aliena iurisdictione, si hoc egeris, vel etiā si dicat, excōmunico omnes, qui hoc egerunt. *authoritas.* id est, nisi ex speciali authoritate superioris sibi concessum sit, quòd etiam non sui subditi astringantur eius sententia.

CAP. XXII.

COnquesti sunt. *Sacrilegos.* non intelligo de omnibus sacrilegis, sed de effractoribus, & incendiariis ecclesiarum. argum. 1. q. 3. canonica. 17. q. 4. omnes ecclesiæ.

CAP. XXIII.

PErpendimus. *Occisus.* contrarium videtur, quod supra proxi. dixit, scilicet quod fuit patibulo suspēsus, sed respondeo, quia diuersimodè narrabatur factum. Quidam tamē dicebant, quod suspēsus fuit, alij quod in bello interfectus, & his respondit. *cogantur.* quia enim clericalem abiecerat habitum, & arma portabat, hoc licuit. de priui. ex parte. & no. supra, de apo. cap. 1.

CAP. XXIIII.

VNiuersitatis. *Abbas.* episcopo autem non licet ex causa, propriis manibus aliquem verberare. 86. dis. non liceat. C. de epis. au. neque propriis.

CAP. XXV.

IN audientia. *Commoniti.* maximè. idem enim est, si non admoneantur. sup. eo. perpēdimus. sup. de priuil. ex parte tua. & nota suprà, de aposta. cap. 1.

CAP.

CAP. XXVI.

QVOD de his. † In mortis. Not. periculum mortis hîc aliud dici, quàm quod est per infirmitatē. VERBI GRATIA, si sit in periculo propinquo puta mortis, si timeat hostem, vel prædonē, vel credulitatem hominis potentis, aut odium speciale alicuius, si nauigaturus sit, vel loca insidiosa trāsiturus sit. ff. de dona. causa mor. l. 3. & 4. *vel paupertate.* suprà eodem, ea nos. contra. sed hoc nomen tantū soluit contra. *infirmitate.* no. non solùm infirmitatem, ex qua imminet mortis periculum: sed & illam per quam ire ad se. apost. impeditur excusare.

SVMMARIVM.

1 *Sacrilegium vnde dicatur, & quibus modis committatur sacrilegium.*

2 *Necesse est interuenire absolutionem ex tot causis: ex quot præcessit excommunicatio.*

3 *De crimine sacrilegij licet agere ciuiliter.*

CAP. XXVII.

CVM pro causa. Scilicet denunciationis, quia hic G. denunciabat archiep. peccare, ex eo quod se ingerebat communioni hominum, vel etiā super hoc officium iudicis implorabat: sed archie. respondebat, dicens se absolutum, & super hæc literas ostēdebat, sed G. replicabat, quòd cum esset excommunicatus ex duabus causis, & literæ tantùm de vna facerent mentionem, quòd non debebat reputari absolutus pro vtraque. *violationem.* non quòd esset excommunicatus ipso iure pro violatione claustri: sed pro hoc fuit in eum lata sententia.

1 † *Violationem.* Sacrilegium dicitur quasi sacrilediū & committitur quandoque sacrilegium ratione rei: puta cum res sacro vsui deputata vsurpatur. Circa hoc membrum distinguitur: quandoque autem cōmittitur auferendo sacrum de non sacro, & c. 17. quæstio. 4. quisquis. largè etiam dicitur committere sacrilegium transgressor iurispublici, quod consistit in sacris, & c. dist. 1. ius pa. Item qui articulos fidei, præcepta, vel prohibitiones negligendo, vel nesciendo, vel violat, vel offendit. Item, qui disputat in iudicio principis, vel indicat, nisi manifestè cōstaret illud esse cōtra Deum. Item qui publica officia committit Iudæis. Item, qui rem datam ecclesiæ accipit, vel retinet, contra eius voluntatem. 17. quæstio. 4. §. quod autem. & c. veniens. constitutum. 12. quæstio. 2. nulli. Itē est sacrilegium ratione personæ, cùm persona ecclesiastica læditur. 17. quęstio. 4. si quis sua. pœna autem sacrilegij, secundum legem, cum quis iniuriatur clerico, est. C. de episcop. si quis in hoc. in aliis, arbitrio iudicis. ff. ad l. Iul. pec. l. 1. §. 1. & l. sacrilegium. secundū canones est, vt 17. q. 4. si quis sua. & si fiat sacrilegium in rebus, est excommunicatus minori excommunicatione, & pœna etiam pecuniaria imponitur. 17. q. 4. si quis contu. si quis inuen. si quis de. Item est sacrilegus ratione loci, vt hic vbi est pœna arbitraria. *duplicem.* id est, ab iniectione manuū, ipso iure, & violatione claustri, ab episcopo latam.

2 † *Excommunicatum.* quia dicit, quòd antequam excommunicatus satisfaciet, apparet eum per talem absolutionem non esse liberatum. supra, de of. or. ex parte. ex tot enim causis necesse est interuenire absolutionem, ex quot præcessit excommunicatio. ar. 2. q. 3. §. notandum. vers. de pluribus. de pœ. di. 5. §. 1. ff. de no. oper. nun. de pupillo. §. si ex pluribus. nō enim valet, quod per obreptionem obtinet. ff. de fideiuss. l. 1. ff. de na. re. l. 2. supra, de sen. & re iudi. cùm olim. In contrarium videtur, quòd non solùm falsa causa, sed etiam nulla liberat. supra, de conuer. coniu. ex parte. insti. ex quibus cau. ma. §. semel. ff. de ma. vin. iusta. §. 1. & l. si pa. §. 1. ff. de dol. si seruus. ff. de pig. act. si rem. §. omnes. Sol. dixerunt quidam, nullum posse pluribus excommunicationibus ligari, & secundum eos semper tenet absolutio. Alij dicunt, quòd quis potest pluries excommunicari, & hi distinguunt: quia, si indeterminatè est absolutus, nulla causa expressa, tenet absolutio. Si verò sit causa expressa, ab illa tantum excommunicatione absolutus erit. ff. de accep. pluribus. C. de procur. maritum. Alij distinguunt, an scienter, vel ignoranter omiserit exprimere. supra, de resc. super literis. Alij indistinctè dicunt, semper tenere absolutionem: sed est cogēdus ad satisfactionem, tanquam esset excommunicatus. Nos autem distinguimus. an sit vna sententia tantum ligatus, licet ex pluribus causis, ita quod ex nulla per se ligare intelligeret: tunc tenet absolutio, nisi talis sit causa, quæ expressa absolutionem non obtinuisset. sup. de offi. ord. ex parte. quamuis illam decre. quidam intelligant quòd sit absolutus, sed in pœnam mendacij, & pro mandatis recipiendis, mittitur ad Papā si verò sit pluribus excommunicationibus ligatus, non erit absolutus, nisi ab omnibus absoluatur, & ita loquitur hic. & infra eo. officij. Idem & dicimus, si vna excommunicatione sit ligatus: sed ex pluribus causis, sed iudex expressit, quod ex qualibet earum est excommunicatus, vel aliàs eum sic intellexisse apparet.

3 † *Suæ.* no. quod licet agere de crimine sacrilegij ciuiliter, sicut de aliis criminibus ad suum interesse. Item licet augeatur iniuria propter sacrilegium, nō tamē introducitur actio iniuriarum, nec ex legibus, nec ex canonibus, qui induxerunt accusationem de crimine sacrilegij, imò omnes canones & leges, quæ loquuntur de sacrilegiis, semper pœnas corporales vel spirituales infligunt, vel pecuniarias, & illæ fisco applicantur. 17. q. 4. c. quisquis, & c. seq. supra, de pe. presbyteri. ff. ad l. Iul. pe. l. 4. §. 1. & l. sacrilegij, & hîc.

SVMMARIVM.

1 *Nunquid episcopus possit suspendere clericos. & vide in numero 2.*

3 *An sit necessaria monitio in interdicto, & suspensione.*

Excommunicatio habetur pro litis contestatione.

CAP. XXVIII.

A NOBIS. *Recipienda.* ad hanc quæstionem nō respondit, sed tu responde. sed postquam fuerit absolutus post mortem ecclesia pro eo orabit, & pro eo recipietur eleemosyna: sed ante non. *Interdum.* infra eod. inquisitioni. relaxatur, id est, absoluitur per sententiam ab excommunicatione vel peccato.

1 † *Absolutionis.* sed nunquid baptizabitur, si vnus illud quæsiuit. Respon. non, & est ratio diuersitatis: quia per baptismum tātùm character infigitur animæ quæ separata est à corpore, quæ habuit baptismum flaminis. supra, de ba. debitum. sed in absolutione ab excommunicatione nullus character infigitur animæ, imò sicut dicitur, potest esse, quod non erat excommunicatus, quò ad Deum, nec animam: sed tātùm, quò ad ecclesiam, & corpus. *ligasse.* id est, ligatos vel absolutos denūciasse. *legatur.* 33. q. 2. sanæ. *ab ea.* Quare non sicut in articulo mortis non absoluuntur à simplici sacerdote. supra eo. non dubiū. respon. quia iam post mortem, non est periculum in mora, quod esset, si viueret infirmus.

2 † *Indulgemus.* dicunt quidam hîc, quod id quod dicitur non est seruandum in hæreticis, qui tempore mortis reconciliari petunt, sed prǣueniuntur morte. arg. pro eis. 26. q. 6. his qui pro tempore. in fin. sed nos credimus, scilicet, quia si in eis apparuerunt

signa pœnitentiæ,quod absolui debent, & reconciliari.vt.26.q.6.qui recedunt.& c.seq.de conse. di. 4. ægrotantes.& c.prælle.non contradicit: quia finis c.non respexit proximè propositum,sed principium c.vbi dicitur,quòd si aliqui etiam in mortis periculo constituti,velint cõfiteri,quòd recipienda est eorum confessio,sed tunc est differentia inter hæreticos & alios:quia etiam tunc hæretici non reconciliabuntur sine solennitate,quæ est.1.q.7.quot.& c.saluberrimo.& c.conuenientibus.sed si ad eam necessitatem veniat,quòd confiteri non valeat, præcesserint tamen signa pœnitentiæ,tunc etiam sine præmissa solennitate reconciliabitur etiam hæreticus. Lex enim quæ aliud statueret, inhumana esset. *fiat.* nunquid corpus extumulabitur.*ad satisfaciendum.*de eo pro quo erat excommunicatus, & sic † excom-
3 municatio reputatur pro lit.conte.vt teneantur hęredes satisfacere:& sic intelligitur sup.de rap.in literis.Vel dic,vt no.ibi.*psalmo.*ad hoc.sup.eo.c.cùm desideres.gl.2.& gl.1.in ecclesia inductus,& optimè facit ad materiam,quæ ibi continetur.

SVMMARIVM.

1 *Stipulatio continens factum negatiuum,non transit ad hæredem promissoris,nisi de ipso fiat mentio.& in num.5.*
2 *Actio ineptæ proposita in interdicto spoliatoris, an vitiet libellum.*
3 *Condemnatio super interesse videtur posse esse incerta.*
4 *Valet argumentum per deductionem ad absurdum.*
5 *An stipulatio facti affirmatiua transeat ad hæredes stipulatoris.*

CAP. XXIX.

1 NVPER à nobis.† *In custodia.* non videtur vis esse,siue clausus sit in carcere, siue ligatus funibus,siue custodibus vallatus, ne ire possit quò velit:omnes enim isti in custodia sunt,quia custodiuntur,ne quo velint,abire possint: & hoc benè est violentia in persona,quoniam hæc ideò fiunt, vt sic in custodia detineatur,sed quando non fit, vt in custodia detineatur,sed vt fiat aliàs iniuria alicui clerico:puta,quia potentes sunt inimici alicuius clerici,& obsident eum in aliquo claustro,vel castro, vel etiam claudunt eum in domo:non vt eum ibi custodiant, sed vt sibi inferant verecundiam, non credimus eum in custodia vel carcere retineri: quia hoc non intendunt,nec violẽtiam in persona eius faciũt, nec in his rebus,quas corpore suo tenet,vel quæ sibi inhærent.*Euadere.*ff.ex quib' caus.ma.succurritur.
2 † *Violentia.*violentia autem est,si quis teneat clericum per vestes,vel etiam per frenum equi, cui insidet clericus,quia sic vis sibi infertur,ne abire possit,quo velit:si enim quis violenter auferret rẽ à clerico,excommunicatus est,& videtur hoc verum,etiã si ille qui auferret,haberet dominiũ equi, vel vestiũ ablatarum.Idem si haberet possessionem, si fortè commodasset;quia tunc non liceret ei rem auferre, nisi completo vsu, ad quem commodata est.supra, commo. c.1. sed videtur, quòd si occideret equum sub clerico,vel detur paret vestes,vel laniaret in dorso clerici,etiam in iniuriam eius,quòd non fit excõmunicatus,quia nulla violentia est,sed iniuria tantũ: quia non dicitur iniuria manu fieri nisi pulsetur, vel verberetur.ff.de iniur.l.cor.in prin.dicitur etiam largè pulsari,si per frenum,vel vestes detineatur:vel nõ dicitur pulsari,si equus eius occiditur, vel vestes lanientur,& in excommunicationem non incidit, nisi qui manus iniecit violentas.17.q.4.si quis su. & pœnæ sunt molliendæ.de pœ.dist.1.pœnæ.

Aliis autem videtur,quòd si hæc iniuria fiat clericis, quòd est excommunicatus:in persona enim fieri videtur iniuria,quę fit in vestibus,quibus induitur, vel in equo,quem equitat,vel quem manibus tenet. Secùs autem,si nõ teneret vestes,vel equũ, sed iuxta eum essent:quia tunc non fit violentia personæ, sed in prædictis casibus non fit violentia in personã eius,vel iniuria,quod sufficit. infra eo.contingat.secùs autem,si furto auferret corrigiam, qua cinctus esset,vel vestem qua esset indutus,quia nulla est violentia personæ quæ non sentit, & in talibus volũtas, & intentio est multum attendenda.arg.ff.de fur. verum.ff.ad l.Cor.de sic.diuus licet dicant aliqui quòd nec semper voluntas,vel intentio est attendenda:sed ipsum factum,vt apparet in eo,qui non causa iniuriandi,sed causa lucrandi res aufert clerico quod dicimus:ergo non incidit in canonem,qui metu compellit quenquam clericum sibi dare aliquid, vel qui metu cogit aliquem exire de domo,vel fundo, quẽ possidet,& postea eum fundum capit.Ad hoc enim, vt incidat in canonem oportet, quòd in personam iniiciat manus violentas,vel etiam in res, quæ sunt circa personam,vel quas tenet:quia tunc semper dicitur vis fieri personæ:vt in c.si quis suadente.Sed in aliis proximè præmissis casibus,non fit vis in persona:nec in rebus,quæ personæ adhærẽt,vel quas personа tenet.Item dicimus,quod non incidit quis in canonem,in casibus,vbi licet sua etiam authoritate rem inuadere, vel vim vi repellere:vt supra, de loc. propter.supra.de præca.c.si,supra,de resti.spo.olim. supra,eo.c.3.*consilium.*etiam si aliàs facturus erat id, pro quo est excommunicatus.nam si in aliis pręstaret sibi fauorem,non esset excommunicatus maiori excommunicatione.

3 † *Orando.*nullo modo.debemus orare vbi excommunicatus orat: quia videmur sibi communicare cùm eundem Deum simul pro eodem, scilicet, pro populo Christiano rogemus:vnde etiam si sit excõmunicatus extra ecclesiam,& audiat missam, statim sacerdos debet cessare,& alij orantes recedere, nisi fortè incœpisset communionem missæ:quia tũc debet ibidem perficere missam:quia nõ capit diuisionem,7.q.1.nihil.& etiam tũc scholaris,qui eũ iuuat, cum eo remanere potest:sed si incœpisset vesperas, posset alibi finire.Item si in ecclesia esset excommunicatus,non causa orandi:sed pro alio suo negotio, non video,quare in eadem ecclesia orare non posset:quia sibi non communico in oratione:quia non orat.Alij contra.*commedendum.* idem est & de omnibus aliis,nã neq; veniẽdo,neq; cõcedendo in aliquo consilio sibi communicare debet,& hoc expressum est.11.q.3.excommunicatos.vt sequitur.

4 † *Et aliis prohibitis.*& no.quia non dico communicare excommunicato,licet ego & ipse simus in aliqua domo:ego pro meis negotiis,& excommunicatus pro suis, sed si ego & excommunicatus simul iremus ad Papam,vt pro eodem rogaremus,hîc benè inciderem in excommunicationem,sed si ego & excommunicatus habitaremus in vnam solam cameram communem:benè licet mihi cũ excommunicato viuere,& esse in eadem camera, & iacere & comedere,sed non in eadem mẽsa vel in eodẽ lecto: quia hoc non potest esse sine volũtaria communione, sed in alio casu suo iure vtatur.j. eo.si verè. sed videtur,quòd in eadem domo non debeat esse secũ. 24.q.1.c.omnibus.& c.is qui.sed respon. quòd illud fuit de superabundanti iusticia.præterea,aliud est,dimittere delicias,propter pręsentiam excõmunicati, quod est bonum,& sic loquitur.c.omnis qui & aliud dimittere ius suum,quod non est bonum.*talis.*etiam si sit de aliena.diœce.& est casus specialis, vbi quis potest ligari sententia non sui iudicis & absolui.

Sed

Sed contra. supra, de pœ. & re. quod autem supra. eodem. à nobis. sed non dictæ. Dic hunc ligari sententia excommunicationis, non hominis, sed potius canonis, sed non potest absolui, nisi ad excommunicatore, propter iniuriam, quæ fit eius sententiæ, & sic non sunt contraria, quia sententia non debet tenere nisi illos de quibus, & inter quos est actum. C. res inter alios act. supra. de fi. instru. inter dile. ff. de ex. rei iudi. l. conqueritur. Item non ob. quod sententia nõ debet augeri ex postfacto. ff. de dam. infe. damni. §. si his. ff. de re iudi. non potest. vbi dicitur, ꝙ in his quæ post sententiam accidunt. no. in capitulo supra eodẽ est. *communicet.* direc. secùs, si indirectè: nã si quis excommunicatus est: quia alij guerram facit siue clerico, & iterum insurgit alius contra eundem. vere hîc auxiliabitur excommunicato, in crimine, quia melius guerram poterit facere, tamen nõ est excõmunicatus, si hoc non intendat.

5 † *Specialiter.* Not. episcopum posse dispensare in omnibus, quæ non sunt ei prohibita. supra. de spon. cum apud. 16. q. 1. sunt nonnulli. supra. de tẽp. or. dile.

6 † *Specialiter.* & hoc verum est, tã in minori excommunicatione, quàm in maiori, quòd absolui potest ab episcopo vel sacerdote proprio: nisi conditor sibi absolutionẽ retinuit, nisi in quinque casibus, in quibus inuenimus à se. apo. retentum. Primus est, in iniectione manus, in religiosam personam. 17. q. 4. si quis sua. Secundus est in fractione ecclesiæ. supra eodem conquesti. Tertius est in eo, qui falsat literas se. apost. supra de cri. fal. ad falsariorum. Quartus in eo, qui communicat excommunicato in crimine, hic. Quintus in incendiariis: vt not. s. eo. tua. *verum.* redit ad primum casum, scilicet, quando cõmunicat crimi noso, in crimine. *difficile.* s. vt sit aliquis de casibus, quos not. s. eo. c. 1. tamen est semper episcopus requi rendus, quòd si non poterit haberi, sufficit simplex sacerdos: de hoc. not. s. eo. c. 1. *secundum.* scilicet, si excommunicato communicat, sed non in crimine.

7 † *Reconciliari.* cùm psalmo pœnitentiali, vel per authoritatem episcopi, vel sacerdotis, qui dabit sibi licentiam vtendi sacramentis ecclesię. non autem debet induci in ecclesia, cùm non sit extra: & per hoc apparet differentia inter excommunicatum minori excommunicatione, & quemlibet criminosum: quia licet ambo, antequam pœniteant, suspensi sint, quò ad se à perceptione sacramentorum. 1. q. 1. sacerdotes. tamen criminosi sine vlla solenni reconciliatione restituuntur sacramentis ecclesiæ per solam pœnitentiam: sed excommunicati minori excommunicatione, non restituuntur sacramentis, sine solenni reconciliatione: vt hîc. Item etiam in pœnitentib. solenniter. 26. q. 6. cap. fin. & suprà de offic. archid. cap. 1. 2. & 3. nec credimus hanc reconciliationem dispensationem dici. *à suo.* non ab alieno: non enim cuilibet licet eum absoluere: sed tantùm superiori, vel alij eius authoritate. suprà, de pœn. quòd quidam. & c. omnis.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicator si fauet excommunicato, an incidat in excommunicationem.*

CAP. XXX.

1 QVod in dubiis. † *Multos.* 11. q. 3. quoniam multos *innodandi.* per sententiam. *communicat.* personę exceptæ per canonem, hoc non placet, quia in hoc credimus, quòd personæ exceptę communicare debẽt: ergò hoc. c. loquitur de aliis personis nõ exceptis, quæ etiam hoc casu, scilicet, quando sententia lata est, vt sit excommunicatus, cum suis participibus ipso iure incidunt, in canonem. *excommunicauit.* 11. q. 3. excellentissimus. † *Participibus.* sed si idem excommunicator participat, vel fauet, nunquid incidat in excommunicationem? Respon. sic, quia à se ligatus non est sed à canone. suprà, c. proxi. sed quid, si excommunicasset, aliquem, cum omnibus, qui dedissent ei auxilium, ad illud faciendum, & hîc excommunicator fuit de illis auxiliatoribus, nunquid erit excommunicatus? resp. non, quia hîc non potest dici, quòd sit excommunicatus à iure, sed à se tantùm, quòd esse non potest, quia nemo se potest absoluere, & cõdemnare, sed superior tãtùm. 21. dist. inferior. vnde dicimus, quod in primo casu, s. quando communicat excommunicato à se. quod superior. absoluet. supra eo. nuper. *& ipsi.* qui excipiuntur per canonem hoc nõ placet, sed alij. *& ipsi.* si sunt de iurisdictione excommunicatoris. suprà, c. à nobis. suprà, de pœ. & re. quod autem. licet enim sententia excommunicationis lata, à canone omnes teneãtur: vt suprà eo. nuper. sententia tamen hominis non tenentur. *incurrunt.* ipso iure.

SVMMARIVM.

1 *Parentes an teneantur communicare filio excommunicato.*

CAP. XXXI.

1 INter alia. † *Agente.* in personis contentis. 11. q. 3. quoniam multos, & in omnib. aliis vbi est eadem ratio, vt not. s. de do. veritatis. † *solutæ.* pater & mater dominus & patronus, hac occasione, scilicet, quia obnoxietati sunt subiecti, non tenentur communicare filio, liberto, seruo, imò prę aliis. eos vitare tenentur, & peccant, & in excommunicationem incidunt, si eis communicant, cùm à sua cohabitatione eos reppellere debeant. 47. dist. §. necesse. 27. q. 1. de filia. sed alia ratione possunt eis communicare, scilicet, vt ab eis debitum recipiant, siue in alimentis, siue in aliis infrà, eod. si verè. *solutæ.* inter quos reputo rusticos, & seruientes, & ita sublata est contrarietas. c. si verè. 15. q. 6. nos sanctorum. iuratos. 11. q. 3. excommunicatos quousque. Vel dic, quòd illa capitula habent locum sententia excommunicationis lata, vsque ad satisfactionem. *solutè.* excommunicati tamen petere non possunt, sed peccant nisi faciant. *necessitatis.* magnę. Item supple, vel vtilitatis de qua. loquitur. 11. q. 3. ꝙ prædecessor. j. eo. si verò. Inn.

SVMMARIVM.

1 *Ignorantes ius positiuum, facilius excusantur quàm ignorantes ius naturale.*

CAP. XXXII.

CVM illorum. † *Factum.* & ita non est probabilis ignorantia in facto suo. ff. pro suo. l. vlti. in fi. & idcircò, non potest dispensare episcopus, sed si ignoraret excommunicationis sententiam in se latam, non fit irregularis celebrando. s. de cle. ex. mi. apostolicę. *ordinibus.* & beneficiis. s. de cle. exc. mi. postulastis. *reliquis.* si per facti, vel iuris ignorantiam sint ordinati. *abbatis.* idem intelligo de quolibet priore, vel prælato regulari. arg. s. eo. monachi. vbi loquuntur de regularibus, qui habent priores non abbates: in non regularibus secùs. suprà, eod. porrò. Item secùs in templariis & hospitalariis, quia magistros laicos habent, sed per priorem, qui debet esse sacerdos, absoluuntur. infra eod. canonica. *prælatis.* id est, abbatibus, ad quorum monasteria transierunt: & est no. quòd tenet monachatus excommunicationem, sed melius facit qui scit, & non recipit, nec in probatione absoluere potest. *talibus.* scilicet excommunicatis ante monachatum, & si clericos percusserunt, quandoq;

quandoque aliàs in canonem inciderunt latæ sententię. *effusionem*. id est, mortem, nam licet sanguis de naso exierit nihilominus absoluere poterit, & idem intelligimus, si os capitis fregerit, dummodò mors secuta non fuerit, vel membrorum mutilatio, vel potest dici, quòd omnis grauis læsio intelligitur, & hæc discreto iudici committitur: & hoc plus placet. *percuteret*. post monachatum. *facti*. de ignorãtibus factũ videtur, quòd etiã si non peccent, tamen non reciperent ordinis executionem: quia non est susceptilis talis executionis, nec etiam ignoranter recipiendo fit irregularis. suprà de cle. ex. mi. apostolicæ.

☞ † *Iure*. no. mitius agi cum ignorantibus ius positiuum. C. de in ius voc. l. 2. secùs de ignorantibus ius naturale. supra de diuor. gaudemus. *abbates*. not. abbates dispensare in ordinibus. suprà. de eo qui fur. or susc. c. 2. & intelligunt quidam eum posse dispẽsare siue irregularitatẽ incurrat ante ingressum monasterij siue post. Alij tamen dicunt & melius, quod tantùm de his loquitur, qui ante monachatum irregularitatem incurrerant. *discretus*. quia contra discretum facilè presumitur. C. qui & aduer. quos. l. 1. ff. de prob. cũ de indebito. & indiscretus dicitur pati iniuriam, sed non facere. 15. q. 1. illud. ff. de sica. infans.

CAP. XXXIII.

D*E monialibus*. Per episcopum, etiam si monasterium sit exemptum *episcopum*. hæc enim muliebri sexui non conueniunt. s. de pœn. & remis. noua. *episcopum*. & si monasteria sint in diuersis diœ. per ambos absoluantur, arg. suprà c. proxi.

SVMMARIVM.

1 *Quando liceat inire contractus cum excommunicatis. & in num. 2.*

3 *Percutiens clericum excommunicatum, an incidat in canonem.*

CAP. XXXIIII.

3 S*I verè. Permittimus*. hæc permissio est iuris † *conuenerit*. hinc colligitur, quòd ad vtilitatem suam licet cõtractus cũ excõmunicatis inire. Quidam tamen hoc intelligunt, quando iã erat conducta nauis, sed nondum terminatum ad quem portum debeat applicare, & arræ datæ inde sequãtur. de excõmunicato videtur quòd nullus contractus cum eo initus valet, quia fit contra Apostolum qui dicit. Nõ misceamini fornicariis, id est, excommunicatis nominatim propter fornicationem & idem est in quolibet crimine. 2. q. 1. multi. si enim excõmunicatis non debemus commisceri, nec ipsi nobis, nec in cibo, nec in loquela, nec alio modo. 11. q. 3. cum excommunicato. & c. placuit. suprà de cle. ex. illud. ergò nec contrahere, sed prohibiti sũt homines ab Apostolo authoritate domini: ergò & contractus cum eis initi non valent, quia contractus initi contra mandatum legis vel principis, non valent. 10. dis. vides. C. de leg. non dubium. multò ergò minus valebunt initi contra mandatum Apostoli, imo Dei. 11. q. 3. qui resistit. sed contra. supra. de exce. cum inter. & ca. excep. & ca. fi. suprà. de iud. intelleximus. supra. de sen. & re iu. ad probandum. 11. q. 3. Iuli. quoniam multos. j. eodem. inter alia. sol. omnia quæ agunt excommunicati in iudicio, & extra, valent.

2 *Circa temporalia*. ipsi enim quæ sunt sua tenent, etiã spiritualia, & quo ad ius, licet quò ad fructus ei subtrahantur, sed ea quærere de nouo. s. spiritualia non possunt. s. de de excep. c. fi. s. de app. pastoralis. in fi. & in c. Iul. & c. quoniam multos. s. de æta. & quali. cum bonæ. s. de consue. cùm dile. pręceptum Apostoli nõ obstat, ne commisceamini for. &c. quia licet prohibuerit cõtrahere cum excommunicatis, non tamen prohibuit seruari contractum, & maximè tempore, quo poterit sine peccato, scilicet postquam fuerit absolutus, non enim est naturalis pœna contrahentium contra legem, vel contra mandatum principis, quod irritetur contractus, imò est contra ius, quòd dicit, pacta seruabo. naturalis autem pœna est, quòd eis tantùm inobediẽtibus imponatur pœna siue corporalis: prout legi, vel iudici melius videbitur, vbi non est certa pœna statuta.

3 † Item videtur, quod qui percutit clericum excommunicatum, incidit in canonem: quia hoc priuilegium concessum est in fauorem ordinis, & non personarum. j. e. ti. contigit. & iste licet sit excommunicatus, tamen retinet ordinem. Sed contra Authẽ. de priui. do. §. 2. Sol. ibi loquitur de hæreticis, de quibus satis credimus, quod qui eos verberat, nõ incidit in canonem. Item dum tolerantur in aliqua dignitate, & sint occulti, non nominatim excommunicati, satis videtur quod possint excommunicare, beneficia conferre, literas impetrare, quia hæc, ipsa dignitas facere videtur, & non persona excommunicata. 8. q. 4. nónne. facta enim horum tuetur prætor. vt no. s. de elec. nihil. nec ob. 24. q. 1. c. 2. & 3. vbi dicitur, quòd excommunicatus non potest excõmunicare: quia ibi loquitur de nominatim excõmunicato, etiam non tolerato: & videtur, quod si non excõmunicatus petat aliquid ex aliquo contractu, ab excommunicato, quod non excõmunicatus cogetur dare excõmunicato omne id ad quod tenetur ex eo contractu, s. de except. cùm inter dile. *spe*. propter dubium. 4. di. ad eius. & c. baptizari. *coarctari*. de facto: imò dicimus, quòd de iure possunt coarctari ad reddendum debitum sibi solutum. *exigi*. s. de iud. intelleximus. s. de except. cùm inter. in iure. 11. q. 3. quoniam mul. antecessor. quod præ. s. eo. inter.

SVMMARIVM.

1 *Laicus iudex, qui tenet aliquem in carcere, qui se clericum dicit, an debeat super hoc quod sit clericus probationes recipere.*

2 *Crimen sacrilegij est detinere clericum.*

2 *Episcopi dicuntur habere merum imperium super clericos.*

4 *Potest quilibet clericus capere clericum seruientem sibi.*

CAP. XXXV.

1 V*T famæ. arctè*. non solùm in claustro. *laici*. s. eo. vniuersitatis. contra. sed ibi loquitur de corrigibilibus, hic de incorrigibilibus. † *capere*. si laicus iudex tenet aliquem in carcere, qui dicat se clericum, non debet ipse laicus recipere probationes clerici super hoc, quòd sit clericus, imò mandabit ordinario suo, vel melius ordinario capientis, & accusabit eũ de sacrilegio, qui de hoc cognoscat, cùm hæc causa sit spiritualis. s. de iudi. decernimus. s. qui fi. sint legi. transmissam. lator. & interim iudex laicus supersedebit accusationi, & pœnæ illius, qui dicit se clericum. s. de ordi. cog. tuã. sed tamen à carcere suo propter hoc nõ relaxabit eum: quia hoc iudicio pendente. s. an sit clericus vel non nihil immutandum est: vt. s. de ap. signi. & potest hoc proponere non solùm clericus, sed etiam suus prelatus, etiam clerico nolente, & se laicum confitente: quia est iniuria ecclesiæ. j. eod. c. proxi. 2. q. 1. in primis. in prin.

2 † Itẽ potest episcopus, maximè si est ordinarius capiẽtis, procedere in modum inquisitionis contra detinentem, quod crimen sacrilegij est, detinere clericum. 17. quæstione 4. quisquis. & cap. si quis deinceps. & ca. sequen. & hoc est verum, si est fama, quòd sit clericus, sed non est notorium: quia si esset notorium, tunc posset eum requirere, & excommunicare, &

non aliàs præcedente inquisitione. Imo, plus videtur, quod si clericus conueniatur etiam super ciuili causa, coram iudice seculari, siue inuitus, siue voluntarius, quòd prælatus suus potest, etiam eo inuito, abstrahere, à iudicio seculari. s. de fo. compe. si dil. 11. quæst. 1. inolita. placuit. de persona fratris. & etiam potest iudicem punire de sacrilegio. ar. suprà. de fo. compe. c. 1. illud satis verum videtur, si prælatus ageret, pro recuperatione sui clerici, quem laicus velut laicum suum possidet, vel officio iudicis, vel rei ven. de iure ca. vel præiudiciali, de quolibet, not. s. de maio. & obe. inter. quod tunc agere debent coram iudice rei. ar. C. vbi cau. stat. l. 2.

3 † *Prælatorum.* scilicet, episcoporum, qui quasi merum imperium habent, & aliorum qui ordinariam potestatem super hos habent, vel aliam correctionem, sicut abbas in monachos: nam alij prælati non habent potestatem per se capiendi, nec alij demandandi, quamuis dici posset, quòd si timeretur de fuga, possent dare licentiam capiendi, quamuis non possint iudicare de criminibus, tamen posset in carcere detineri, quousque præsentetur superiori iudici: sicut dicitur in defensore. Authen. de defen. ciui. §. nos igitur. & §. interim. ar. ff. de his quę in frau. ait prætor. §. si venditorem. satis videtur ꝙ quilibet iudex ecclesiasticus, siue ordinarius, siue delegatus, clericum coram se exequentẽ mandata sua, ex iusta causa potest capere & detinere. arg. C. de spor. iudicibus. Authen. vt liti. iur. §. & hoc quoque iubemus. minores autem pręlati qui iurisdictionem non habent: fortè & ei subditi, & socij possunt capere sociũ vel subditum suum, quem habent suspectum, & præsentare iudici in Authen. vt iu. sine quo. suf. §. necessitatem. ar. C. de decu. generali.

4 † Item & quilibet clericus posset capere clericum seruientem sibi modico tempore, si haberet eũ probabiliter suspectum. arg. ff. de pœ. respiciendum. §. furta. laicis autem siue sint iudices, siue aliam potestatem habeant super clericos, non licet clericos capere: quia nec tacitè, nec expressè possunt clericali priuilegio renunciare. ꝭ. eo. contigit. s. de fo. compe. si diligenti. & hoc idem dicimus, etiam si laici delegati sint à prælatis ecclesiasticis. s. e. vniuersitatis. Item dicunt quidam, quòd si inueniantur in peccato, quod capi possunt. ar. ff. quæ in frau. cre. ait prætor. §. si debi. in malis factis enim non priuilegiatur. dignitas. C. vbi sena. l. 1. Alij dicunt contrarium. *extendat.* nam si vltra se extẽderet, tenerentur. s. de resf. spo. olim. ff. ad leg. Aquil. si ex plagis. §. tabernarius.

SVMMARIVM.

1 *Actio iniur. competit ecclesiæ, vnde est clericus, qui verberatus fuit, & vide in nu. 2.*

2 *Dominus an & quando possit agere de iniuria facta mercenario, vel alij, qui sibi seruiuisset.*

CAP. XXXVI.

Contigit. *Iniuriosa.* contra, quia iniuria non fit volenti. 33. q. 5. noluit. C. de transac. cùm dona. sed dic iniuriosam, quò ad ecclesiam, cuius iniuriam remittere non potest, 23. q. 4. si is qui. sicut nec filius potest remittere iniuriam, quantum ad patrẽ. ff. de iniur. l. 1. §. vsque adeò. si. ff. de pac. iur. §. vlt. 63. di. Salonita. imò nec episcopus solus potest remittere, cùm sit procurator. 12. q. 1. c. vlt.

1 † *Iniuriosa.* licet non respondeat quæstioni huic, tamen colligitur sol. quia si manum iniuriosam ei infert, incidit in canonem. 19. q. 4. si quis sua. ex eo, quòd hîc dicitur, dicunt quidam, quòd si iniuria fit alicui clerico, & maximè, verberando, quòd ecclesiæ vnde est clericus, competit actio iniuriarum. arg. s. de pœ. c. 2. 17. q. 4. si quis deinceps. & c. seq. 2. q. 1. in primis. in prin.

2 † Item dicunt, quòd ecclesiæ competit actio iniuriarũ, si clericus trahitur ad seculare forum. s. de foro compet. si diligenti. Alij dicunt, & magis videtur iuri concordare, quòd cùm clerici sint liberæ personæ, nõ competit pro prædictis actio iniuriarum, sed aliàs, vel publicis actionibus, vel authoritate prædictorum canonum possunt accusari. Hoc autem est certum, quòd episcopus benè potest accusare illũ, qui suum clericum lædit, vel detinet, vel aliàs iniuriam facit loco sacro. C. de epi. & cle. si quis in hoc. & s. de app. dile. videtur tamen, quòd si aliquis verberat clericum in iniuriam ecclesiæ, cuius clericus est, quòd benè competit ipsi ecclesiæ actio iniuriarum. Imò plus est, etiam agit dominus pro iniuria facta mercenario, vel alij, qui sibi seruiuisset in exercitu vel in alio seruitio in iniuriam domini. arg. ad hoc. quia actio iniuriarum non competit pro iniuria facta libero homini, qui mihi bona fide seruiuit, nisi fiat in meam iniuriam, quia tunc benè competit. in sti. de iniur. ff. de iniur. item. §. pe. & antepe. Item plus videtur, quod si clericus abduceretur ab officiis, etiam si non fieret iniuria ecclesiæ, tunc benè competit actio iniuriarum, & eodem modo si partes litigantes abstrahantur de consistorio alicuius. arg. ff. de iniu. apud. §. si quis. & §. committere. & §. seq. s. de pœ. dile. ar. etiam ad hoc, quia per hoc diminuitur dignitas ipsius ecclesiæ & iudicis, & diminutio dignitatis adducit actionem iniuriarum. ff. de iniur. le. 2. §. 1. tamen non dicimus, quod si aliquis verberaret aliquam personam extraneam in meam iniuriam, quod propter hoc haberem actionem iniuriarum, quia hæc iniuria non lædit corpus meum, nec dignitatem meam, nec famam. ff. de iniur. le. 1. §. 1. Et not. in actione iniuriarum, quod licet solummodò prosequatur vindictam. ff. de iniur. iniuriarum actio. insti. de perpe. & temp. act. §. nõ omnes. 2. §. pœnalis. tamen iudex ex officio suo præcipiet amoueri iniuriam, si adhuc durat. VERBI GRATIA: agitur iniuriarũ pro iniusta excommunicatione, certè iudex non solùm iudicabit in excommunicatione, sed ex officio suo præcipiet de facto, vel de iure absolui excommunicatum. argumẽtum. ff. de iniur. item alias. sed si vnus. §. ait prętor. imò plus dicunt aliqui, quod iudex in actione iniuriarum, debet habere rationẽ damni. arg. C. de iniur. dominum. Alij contra intelligunt prædictam l. quod ratio damni habetur, nõ per actionem iniuriarum, sed per actionem. l. Aquil. ff. ad l. Aquil. sed & si quæcunque. §. iniuriam.

CAP. XXXVII.

Relatum est. *Nisi fecerint.* s. hoc quod sequitur, sic intelligitur. s. eo. mulieres. in prin. *nisi fecerint.* ponit duos casus, in quibus excommunicati serui nõ sunt ad se. Apo. mittendi. *remoueri.* hinc videtur ꝙ sit specialis indulgentia, & aliud sit de iure communi.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus an possit pugnare in iusto bello, antequam absoluatur, & an in periculo mortis absolui possit.*

CAP. XXXVIII.

1 Sacris est. † *Bello.* no. excommunicatum posse pugnare in iusto bello, antequam absoluatur, sed certè tunc erat absoluendus, si periisset, nã quoslibet in periculo mortis licet absoluere. s. eod. quod de his. vbi no. *constitutionis.* s. eod. à nobis.

CAP. XXXIX.

Sicut nobis. Aut alio. per testes.

SUMMARIUM.

1 *De iure non potest excommunicatus appellare.*
2 *Excommunicatus quousque vitari debeat.*
Excommunicatus an ante absolutionem sit audiendus.
3 *Non auditur is pro quo est excommunicatus, si dicat prius cognoscendum de appel. quàm absoluatur.*
4 *Non debet superior excommunicatum absoluere, nisi legitima & vera causa appellationis probata.*

CAP. XL.

Per tuas. *Videtur.* Horum opin. mala est, nisi de illis intelligant, qui per archiepiscopum absolui non possunt de quibus manifestum est, quod sunt iustè
1 excommunicati. † *Defertur.* i. deferri non debeat de iure, puta quia excõmunicatus appellare non potest de iure, & hoc est quod sequitur. excõmunicatus autem, &c. loquitur secundũ opinionem. quorum opinionem narrat, non enim est verum, imò etiam excommunicatus appellat. s. de excep. cùm inter. sed decepti fuerunt. isti per decre. s. de ap. pasto. quę non dicit, quòd non posit appellari, quo ad hoc, vt illa appellatio negotium transferat ad superiorem, sed quod secũ feret executionem. † *vocem.* hîc patet hãc decre. Alex. loqui, quando per app. post sententiam excommunicationis interpositam, negotium fertur ad superiorem, quàm ante cognitionem habeat superior super principali causa quando per appellationem vel simplicem quærimoniam ad eum, causa defertur. not. suprà, de rescrip. ab excommunicato. *audiendi.* super principali causa. *remittendi.* super principali causa. *in Sardicen.* 11. quæstio. 3. si episcopus. fortè. *abiectus.* id est, excommunicatus, & intelligitur post appellationem, vel tolerabili errore expresso *vtrum.* ex nũc interpretatur capitulum Sardi. *intolerabilem.* intolerabilis error est, si mandauit aliquod peccatum. Item si mandaret contra ius. *eorum.* id est, appellationis permissæ vel intolerabilis erroris ex-
2 presi. † *de ipsis.* id est, de intolerabili errore. vel quod post. appel. lata sit sententia. de hoc not. s. de appel. dilect. si autem constaret appellatum, sed diceretur iniustè apellatum, non negaret in aliis audientiam, sed tamen cognoscetur, si iusta præcesit appel. vel iniusta, quia si iusta pręcesit appellatio, pronunciabitur excommunicatio nulla, si verò iniusta pręcessit appellatio, remittetur ad excommunicatorem absoluendus, & mandata recepturus. s. de offi. deleg. cùm contingat. alij verò dicunt, quòd quousque cõstat de iusta appellatione. & iniusta excommunicatione, semper debet in aliis euitari. & no. s. de appel. dilect. nos dicimus, quod semper est vitãdus, quousque constet, vel nullam sententiam, vel absoluatur ad cautelam, vt hîc. Hodie hæc correcta sunt. infrà, eod. solet.

† *Constiterit.* prosequendo appellationem, postquam appellator dicitur excommunicatus. Imò plus dicimus, quòd etiam si non prosequatur appellationem, sed in modum replicationis proponat appellationem legitimam, audiendus est. VERBI GRATIA: Peto à te centum, tu excipis me excõmunicatum aliqua excommunicatione, ego replico, illam excommunicationem pręcesisse legitimã appellationem, sum audiendus, nam si ita est quod constet excommunicationem nõ tenere, & me posse agere, & sic admittendus sum ad agendum. arg. ff. de inoffi. test. l. contra vete. §. si quis filius. ff. ex quibus caus. ma. nécnon. §. vlti. & potest hãc replicationem legitimæ appellationis, non solum intra annũ, sed quamdiu voluerit opponere. Alij tamen dicunt cõtrarium, & fortè melius, de hoc not. s. de app. sæpè nisi fortè prosecutus fuisset appellationẽ, quia tunc semper & perpetuò de appellatione præcedente excipere & replicare posset. *in aliis.* iudiciis, secùs in negotiis extra iudicia, supra, de appel. dilect. j. eod. so-
3 let. in fi. † *Consueuerit.* non enim auditur is, pro quo est excommunicatus, si dicat prius cognoscendum de appel. quam absoluatur. de hoc not. j. eod. solet. sed quid dices dicitur appellationem non tenere, quia manifestum erat crimen. suprà, de appel. cùm sit Ro. proposuit. & dicitur non præstandam absolutionem, nisi præcedente emenda. infrà, de ver. sig. ex parte. & c. seq.

Ex aduerso dicitur ex quo excommunicatus est post appel. quòd absoluendus est ad cautelam, quãtum nobis videtur, vbi dicitur, non tenere appellationem, nec excommunicationem, propter manifestam offensam promulgatam non absoluetur ad cautelam, sed de facili intra octo dies. infrà eod. solet. ille, qui excipit, de manifesta offensa, eam probet. alioquin si longius interuallum, quod arbitrio iudicis dicimus relinquendum, petat ad probandũ, si voluerit, sufficientem cautionem præstare de satisfaciendo, prout ius requirit ipsum absoluere, eius quod dicitur. j. eodem. sacro. vbi dicitur, quod excommunicatus debet remitti ad excommunicatorem, si sine periculo moræ fieri potest, quamuis ibi loquatur de eo, qui dicit se iniustè excommunicatam. hîc autem proposita est quęstio de e o, qui post appellationem legitimam, dicitur excommunicatus, quia ipse absolutionem petere debet, quamuis non credat se excommunicari, quia in dubiis in tutiorem partem declinare debemus. suprà, de spon. iuuenis. Alij aliter dicunt, sed nónne hæc consuetudo est extendenda ad archiepiscopos, & alios iudices. ad quos appellatur arg. quòd sic. 12. dist. per totum. de consec. distin. 1. basilicis.

Alij dicunt contrarium in pręcedenti casu, tamen si vellet meo cõsilio credere, peteret absolui ab excommunicatione lata in se præmissa protestatione, quod per absolutionem non fiat sibi præiudicium in aliquo, puta si interim celebrauit, quod ex celebratione non fit irregularis & quod per absolutionis petitionem non confitetur sententiam tenere, & facta hac protestatione, siue superior eum absoluat, siue eum ad excommunicatorem remittat, non fit sibi præiudiciũ, quia hæc protestatio ex probabili causa fit, vnde prodest vt no. extra de consti. cùm M. & de elect. cumana, secundum hoc optimè intelligitur, quod hîc dicitur, quia fit absolutio ad cautelam, sic enim benè cauetur vtrique. Nam illi, pro quo vel in cuius fauorem excommunicatus est, nullum fit præiudicium in iure suo, si proximus suus communioni ecclesiæ restituitur, est enim excommunicatio medicina excõmunicati nõ ius alicuius, 2. q. 1. multi. Et hinc est, quòd non auditur appellans qui appellat, ne absoluatur ille, qui pro eo excommunicatus est. infrà eodem, sacro. cauetur etiam excommunicato, ne in dubio periculosè sine absolutione maneat. & potest, dici, hanc ipsam absolutionem debere fieri, ad cautelam, nõn solùm quando dicitur lata sententia excommunicationis post appellationem, vel intolerabili errore expresso, sed etiam quando contra aliquem qui agit opponitur excommunicatio, vt repellatur ab agendo, nam etiam in hoc casu, si petat absolui ad cautelam cum præmissa protestatione, non video, quare sibi nõ debeat dari, dũmodò ab ipso, à quo petitur absolutio vel eius authoritas, vel eius subdito dicatur excommuni-

excommunicatio lata.arg.s.de cle.excom.mi.Apostolicæ.j.eo.c. venerabilis: tñ per hoc nó prodest sibi,quin sit irregularis, si scienter post excómunicationem celebrauit, & hoc est de prouisione vel permissione plus,quàm de iuris rigore. Nũquam enim sine protestatione absoluto fit præiudicium,si apparuerit sententiam tenere,neque prodesset, si apparuerit sententiam tenere,etiam si sit iniusta; si autẽ iudex,vel aduersarius petant,quod confiteatur sententiam tenere,antequam absoluatur,malè faciunt, ex confessione enim sua modo, non debet aduersario aliquid accrescere, nec sibi deperire.argu.ff.si ser.vend.l.sicut.§.quæritur. sed & hoc idem dicendũ videtur, etiam si non protestetur, sed hoc securius est,id est, in his qui dicunt se iniustè excommunicatos.*verum*.ex nunc incipit interpretari decre. Alexã. quæ loquitur,quando aliquis non contendit se post appel.excommunicatum, vel intolerabilem errorẽ expressum,sed dicit se iniustè excommunicatum, & ante appel.quod patet ex verbis Alex.vbi dicitur,ꝙ si ante app.&c.per quod patet, quòd post sententiã appellatum fuit. Si enim non esset appellatum post sententiam,non de gratia,sed necessitate ad excommunicatorem remittitur.s.de offi.ord. ad reprime. nisi periculũ esset in remittẽdo.j.c.sacro. §.1.†*Absoluere*.præmissa tamẽ cognitione,quod ex iusta causa fit appellatum post excommunicationẽ, & quod vera sit causa appellationis, quia si appellatio non fuit legitima,& etiam vera,causa nõ transfertur ad archiepiscopũ,& sic nõ valet eum absoluere, neque valet absolutio. Alij tamen dixerunt, quòd ex quo coram archiepiscopo est probatum,quòd ex causa legitima est appellatum,etiam si non constet de veritate causæ:tamẽ quia hoc cognitionem habet,statim absoluet eum. Alij dicunt, quod à sententia excommunicationis tenet appellatio, etiam sine expressione causæ,sicut à sententia diffinitiua:sed hoc nõ placet,quod sic probo, appellatio quò ad excõmunicatorem nihil valet,quia semper excommunicatio secum trahit executionem.s. de appel. pasto. sed quò ad principale negotium facit, quia si iusta causa est appel.illud trahit ad cognitionem superioris:sed si est iniusta,tãtùm apud primum iudicem remanet iurisdictio,qui solus absoluet.

4 †Item sicut superior non debet absoluere excommunicatum à subdito, qui per simplicem querimoniã accedit ad superiorem. sed eum debet remittere ad excommunicatorem.infrà,eodem. sacro. sic, & si appellauit non debet absolui à superiore, nisi prius constet de iustitia: aliàs de iusta appellatione. suprà,de offic.ordi.ad reprimen.primum dictũ magis placet, scilicet, quod superior non debet absoluere excommunicatum,nisi probata legitima,& vera causa appellationis, cùm interim iurisdictio remaneat apud iudicem à quo est appellatum,& tenebit,quòd faciet nisi obtulisset, se coram eo probaturum causam appellationis.s.de appel.interposita.in prin.sed decr.Alex.cuius tenor hìc inseritur,videtur contradicere,vbi dicitur, quod in optione superioris est,ad quem appellatum est, vtrum absoluat ipse,vel ad excommunicatorem absoluendum remittat.quod non potest intelligi,quòd habeat hanc optionem,postquam cognouit de appellatione, quia tunc si cognouisset, quòd post appellationem legitimam excommunicasset, iniustè faceret si ad eũ,qui iniustè eum excommunicauit,& qui puniendus est. eum remitteret. Item si constaret, quod appellatio esset iniusta, & excommunicatio iusta, malè faceret superior, si eum absolueret, vt hìc in fin. dicitur.

Sed resp.tenorem illius decr. habuisse olim locũ, quando licebat appellare etiam sine causa. suprà, de appel. cùm sit ro. quia tunc semper per omnem appellationem deuoluebatur iurisdictio ad superiorem,nec erat necesse,ꝙ cognosceret de causa appellationis,an esset iusta,nécne,sed de principali statim cognoscebat, & ideò bonum erat tunc, quòd si appellatum erat,quod posset absoluere,& etiam remittere: sed hodie cùm ad superiorem non deuoluatur iurisdictio,nisi probata vera & legitima causa appellationis,nõ habet locum, quod possit absoluere vel remittere,sed expectare debet quousque cognoscatur de appellatione,an sit iniusta, vel iusta.*audiat*.secùs si per querimoniam detulisset causam ad superiorem,vt no.s.de rescri.ab excommunicato. *manifestum*.& de hoc constat episcopo,vel per testes, vel per publicam famam.s.de spon. cùm in tua. vel etiã si hoc non constet episcopo,tamen vel alius hoc sit probare paratus.*non debet*.etiam si sit appellatum, &. secundum hoc potest saluari opinio. *absoluere*. sicut econuerso si cognosceret notum esse, excommunicationem non tenere,posset denunciare superior eã non soluendam.s.de appel.solicitudinem.

CAP. XLI.

SI *aliquando.Credatur*.Repete quæ diximus.s.de priuil.cùm olim.in fin.

CAP. XLII.

OFficij. *Veritatem*.hãc, scilicet se esse excommunicatum ab illo vel ex alia causa. s. eod. cùm pro causa.*non prodest*.vt reputetur absolutus, & reconciliatus ecclesiæ.*absolutionem*.in ecclesia cũ solennitate,quam habes s.eod. à nobis.§.pe.vel communioni hominum restituatur. Credimus tamen, quod à sententia sua excommunicationis, absoluet eum verbo proferendo sententiam absolutionis, si quæres ad quid valet hæc sententia excommunicationis?Respon.habet duos effectus, vnum eiiciendi extra ecclesiam,& alterum confirmandi, siue retinẽdi extrà,sic & absolutio habet vnum effectũ remittendi in ecclesia,& quantum ad hunc effectum, non absoluitur nisi ab omnibus absoluatur, habet & aliũ, scilicet,remouendi impedimentum,valet ergò quoad secundum effectum, quia quãto erit breuiter funiculus,tantò facilius poterit liberari. sup. de treu. c.1.& quantum ad hunc secundum effectum, potest quis pluribus excommunicationibus ligari. 3. q. 4. Engeltrudam. Alij dicunt non sic faciendam absolutionem, sed vna absolutione tolli omnes excommunicationes,sicut vna acceptilatione tolli omnes obligationes. C.de transact.transactio. ff. de accep. pluribus.Alij dicũt, quòd omnes excommunicatores delegabunt vices suas vni, vel quilibet absoluet solenniter, & vltrà confirmabit præcedentia. ff. de ser.rusti.præ.per fundum.de hoc not.s.eodem. cùm pro causa.

CAP. XLIII.

REsponso.*Ciues*.scilicet,consiliarij,vel alij,qui delinquerent.arg.s.de simo.veniens.& s.de cle.excõ.mi. lator ciuitates enim nõn poterant excommunicari vel vniuersitas.j.eod.Romana.§.vniuersi. 24.q.3.si habes.vel quòd speciales ciues erant excõmunicati,sed tota ciuitas interdicta.*ecclesiam*.no.excommunicatos posse ingredi ecclesiam, dummodò non audiant officium.

SUMMARIUM.

1 *Debet vnusquisque potius omnia mala pati, quàm contra conscientiam peccatum operari mortale, & vide in nu. 2. & vide*

vide etiam nonnulla ad hoc propositum, in nu. 3. & 4.

CAP. XLIIII.

INquisitioni. *Distinguendum.* secundum hanc distinctionem intelleximus. s. de resti. spo. literas. s. de diuor. quanto.

1 †*In primo.* scilicet, quãdo sine mortali peccato ei commisceri non potest, puta, quia est eius consanguinea, sed si sine peccato potest ei commisceri, ipsa tamen priuata est iure petẽdi, vt, quia cõmisit adulterium, potest ei reddere debitũ, nec credimus ei propter hoc fieri præiudicium, quia propter hoc videatur accusationem adulterij renũciasse, cùm, si aliter diceretur, esset lex, vel præceptum iudicis iniquum, ꝙ eum illaquearet. 27. q. 1. de viduis. & s. de restit. spo. literas. Imò nec illam irregularitatem de qua habetur. 34. distin. si cuius. incurrit. Exigere autem non debet, & hoc dicimus, si factum non sit adeò notorium, quod non sit inficiationi locus, tũc enim sua authoritate dimittere potest, s. de diuor. signi. contradicit. s. de diuor. porrò. Et est hoc ea ratione, quia ipsa adulterium committendo, ipso iure priuata est potestate petendi debitum, vnde iste reddere non tenetur, imò si reddat cùm non teneatur, crederem sibi fieri præiudicium, & irregularitatem incurrit, si tamen mandato iudicis iniquè præcipiẽtis, vel etiam iniustè, quia fortè sibi non constat de adulterio, non credo quòd fiat sibi præiudicium, vel irregularitatem incurrat, quidam tamen dicunt, ꝙ irregularitatem incurrit.

2 †*In primo.* idem videtur dicendum in simili. VERBI GRATIA, aliquis vidit, & cognouit indubitanter, ꝙ aliquis iniustè & iniuriosè verberauit clericũ, nã iste omnibus modis debet abstinere ab eius cõmunicatione, saltẽ in priuato, si percusio fuit priuata, & in publico si fuit publica, & prius debet sustinere excommunicationẽ, quam ei cõmunicet. Si autem pro certo nescit percussionem iniustam, sed ꝓbabiliter, & discretè hoc credit, tunc per se non communicet ei, sed ad petitionem percussoris non vitet eum etiam in priuato, licet posset ratio diuersitatis assignari, quia communio est voluntaria, sed redditio debiti, est necessaria. Si autem iniustam percussionem credit, ex leui & temeraria credulitate, tunc & per se, & per alterius participationẽ securè communicet ei. Quidam tamen dicunt, quantumcũque publicè quis clericum percutiat, nunquam tamen, nec à videntibus, quando percutitur, nec ab aliis vitari debet, quia licet in veritate sit excommunicatus, nondum est tamen excommunicatus nominatim, nisi per iudicis sententiam excommunicetur. 2. q. 1. multi. Sed nobis videtur, ꝙ aliter etiã, quàm per sententiam potest esse notoria excommunicatio alicuius, sicut & fornicatio. s. de coha. cle. & mu. vestra. vbi not. & c. multi, loquitur, quando excommunicatio non erat notoria, licet esset talis, quod probari poterat, quia multis videntibus facta erat iniusta percusio, tunc enim satis credo, ꝙ non debet vitari, nisi primò condẽnetur, & sic loquitur. c. multi. si autem aliquis fuit publicè per sententiam excommunicatus, & denunciatus, & postea iste excommunicatus inueniatur in remotis partibus ab aliquo, qui fuit præsens, quando fuit sentẽtialiter excommunicatus, debet eum vitare & in publico, & in priuato. Ridiculum enim esset dicere, quòd non deberet vitare excommunicatum, nisi quando paratas habet probationes, imò idem videtur, scilicet, quòd debent vitari ab eo, etiam si omnes illi mortui sunt, qui sententiæ interfuerunt. Nec est contra. 6. q. 2. c. 2. & 3. quia loquuntur, quando excommunicatio nũquam fuit notoria, hîc autem locuti sumus, quando excommunicatio aliquando fuit notoria, vel per sententiam, vel per euidentiam facti indubitatam. sufficit enim factum fuisse notorium aliquando, & alicubi, etiam si probationes defecerint, illi autẽ fortè dici posset, quòd Abbas vel alius prælatus præciperet monacho, vel subdito suo, quod celebraret præsente illo, quem ipse scit aliquo prædictorum modorum indubitanter excommunicatũ, sed Abbas alij nesciunt, quod celebrabit, sed protestetur saltem nouit excommunicatum, quod non intendat orare, nec celebrare cum excommunicato, sed cum aliis, sed si præciperet ei quod cum eo solo celebraret, non debet obedire, quia peccatum est. sup. ꝙ met. cau. sacris. Sed quid si iste excõmunicatus dicit: ego fui absolutus à prædicta excommunicatione, sed nõ habeo ad præsens instrumentum vel testes, videtur quòd sit ei credendum sine alia. ar. suæ absolutionis. arg. suprà, de cle. percus. c. 1. & 2. sed videtur ꝙ si eius excommunicatio nulli est præiudicialis, quod possit ei communicari, si aliàs est persona bonæ vitæ, & maximè, si hoc iurat. argum. suprà, de cle. percus. tuæ.

3 †*Mortale.* sed quid si mortale peccatum non præcipiat, sed aliàs iniustum, videlicet, quod det alicui sine causa libros suos, vel domum, & si non dedit, sit excommunicatus, nunquid dare tenetur? Respon. non, sed aget cum superiore, vt absoluatur. j. eod. sacro. & ille qui consuluit ei, ꝙ non satisfaciat, non incidit in canonem maioris excõmunicationis, quia non communicat crimini, quia non est crimen, si nõ obedit, in minorem tamen excommunicationẽ benè incidit, quia eam seruare debet, etiam si sit iniusta. 11. q. 3. c. 1. sed quid si Papa iniustum præcipiat, qui superiorem non habet, cum quo agi possit, potest dici, quòd si de spiritualibus vel ecclesiasticis personis aliquid præcipit, etiam iniustum illud seruandum est, quia nemini licet de eius factis iudicare. 40. distin. si Papa. 9. q. 3. cuncta. & multis aliis. c. nisi mandatum hæresim cõtineret, quia tunc esset peccatum, vel nisi ex præcepto iniusto vehementer præsu-

a meretur statum ecclesiæ [a] turbari, vel etiam fortè alia mala ventura esse, quia tunc peccat obediẽdo, cùm debeat futura mala præcauere, non iuuare.

4 †Item si præcipiat laico [b], qui non est de iurisdictio-

b ne sua, nec ratione personæ, nec causæ, nec alia, nec video quare debeat obedire, sed tamen excommunicationem semper obseruet, quia cùm in potestate sua sit ecclesia militans, & ad eius mandatũ debeant sacramenta ministrari, nullus contra eius mandatũ debet se eis immiscere.

[a] Statum ecclesiæ. Adde Pe. de Anc. in cõs. 281. & vide Fel. in c. si quãdo. sup. de rescri. & in c. quæ in ecclesiarum. co. 11. sup. de consti.

[b] Præcipiat laico. Hoc refert Fel. in c. 1. sup. de const. col. 9. vers. tertia declaratio. & ad de Abb. in c. venerabilem. co. 2. vers. 3. no. sup. de elect. & in c. quæ in ecclesiarũ co. pe. sup. de cõsti. & Alex. de Imol. in cõsil. 4. col. 1. in 5. vol.

CAP. XLV.

COntingit. *Si tertio.* s. eod. in audientia. s. de priui. ex parte. contra. s. eod. perpendimus.

CAP. XLVI.

IN *præsentia. Obiicere.* repete quæ diximus. s. de excepti. à nobis. *obiicere.* si denunciabant. hoc solùm sufficit ad repellendum eos à denunciatione, ꝙ non præcessit monitio. s. de accu. super his. si accusando, sufficit ad repellendum accusatorem, quod erat criminosus, ex eo quod participauerat excommunicato. s. de accu. c. pen. 2. q. 7. quærẽdũ accusatio

SVMMARIVM.

1 *Defensio clericorum ad ius publicum spectat, vnde omnes tenentur eos defendere. Et quid sit dicendum, si clericus, tantùm verberetur.*

CAP.

CAP. XLVII.

Qvantæ.Obuiare.83.distinct.§.1.86.dist.non satis.ibi pasce.23.q.3.non inferenda.& c.vlti.ff.ad fil. l.2.§.cùm autem.Sed contra si illicitum est accipere pecuniam pro defensione. ff. quòd met.cau. metum.§.sed licet.nec repetitur. ff.de don.pater. §. his. ergò non tenetur defendere, quia si teneretur, posset repeti pecunia.ff. de condi. ob tur. cau. l.vlti.

Quidam dicunt, quemlibet teneri ad defensioné clerici.argum.90.distinctio.præcipimus.3.q.1.nulli. & c.seq.Nec obstant supradicta, cùm officialis gratis teneatur suum officium impendere, & tamen si recepit,non repetitur.14.q.5.non sanè.Item pro eis est, quia defensio clericorum ad ius publicum spectat,vnde omnes tenentur.1.dist.ius publicum. Alij dicunt tantùm iudices, & eos qui super percutiétes clericos potestatem habent aliquá,teneri ad defendendum.24.q.4.fortè.†Idem dicerem de eis,quorú nomine fit verberatio, non crederem tamen talem incidere in canonem, si ex negligentia non prohibeat,cùm necessarius sit dolus ad hoc, vt quis incidat,sed per hanc decre.siue suo nomine verberetur clericus siue non,siue sit in sua potestate, siue non, semper cadit in canonem,dummodò dolo fecerit.

SVMMARIVM.

1 *Monitio quando sit necessaria vel non.*
2 *Priuatur ingressu ecclesiæ excommunicans aliquem iniustè.*
3 *Notahic,& in nu.4.& 5.quosdá casus,in quibus hæc decretalis habet locum, vel etiam non habet.*
6 *An imminente periculo,debeat semper absolui excommunicatus.*
7 *Non potest excommunicatus aliquam causam prosequi, nisi petat se absolui.*
8 *In petitione absolutionis non est necessarius libellus, nec lit, contest.*
9 *Interesse dicitur constare per iusiurandum in litem.*
10 *Interesse,seu æstimatio,seu pretium,aliud est conuétum,aliud commune, aliud singulare.*
11 *Valet petitio,etiam si corpus rei,quæ non extat,petitur.*
12 *Cùm petatur absolutio tantum, non est necesse vocari excommunicatorem.*
13 *Excommunicator non statim,cùm absolutus fuerit ab excommunicatore,debet ei præcipere.*
14 *Quemadmodum sententia excommunicationis trahit secum excommunicationem,nec impeditur per appellationem,sic sententia absolutionis.*

CAP. XLVIII.

1 Sacro.Competenti.†Monitio est necessaria etiam in notoriis & in omnibus,nisi in futuris, vbi non est necessaria monitio,quia tépus monet.5. q. 1. quidam.*competenti.*monitio sufficit, vbi factú est notorium,vel senté tia lata,alioquin oportet etiam cognosci,an causa subsit.2.q.1.nemo.*admonitione.*trina. 24.q.3.de illicita.Dicimus tamen,ꝙ nó incurrit pœná huius decr. etiá si semel tantùm moneat,licet sit quandoque honestum,quod ita faciat.ar.s̄.vt lit.nó conte.tuæ.4.q.5.c.1.in fi.*præsentibus.*scilicet, vna cùm monitor.s̄.de test.in omni.

2 †*Ingressum.*per hoc intelligo eum priuatum ingressu ecclesiæ,non solùm,vt non licet sibi ministrare in ecclesia in ordine suo,sed etiam non licet ei in ecclesia interesse diuinis, siue cum aliis psallendo, siue non psallendo,sed tantùm audiendo. Imò plus videtur,quòd etiam si ibi sit,non liceat orare,& si moretur,non deberet in ecclesia, siue in cœmiterio sepeliri,non negamus tamen,quin per ecclesiam tráfire posit, extra ecclesiam autem potest diuina officia celebrare,etiam in officio suo, non obst.tali interdicto,& hæc satis probantur ex propria verború significatione.*ecclesiæ.* & est hoc verum, si procedit tanquam iudex, secùs si procederet tanquam pars, suum exequens officium,s̄.de censi.c.venerabilis.in glo.quia sæpè, vltra medium. *iusta.* ex causa. *interdictum.*ipso iure.*plectendum.*aliàs mulctandum,& excómunicatus absoluetur à superiori, si est certum, ꝙ non præcesserit monitio.argumen.5.q.prima.nemo. *caueat.*excommunicator. *manifesta.*& coram se probata.2.q.prima.nemo.*requisitus.*ad hoc facit requisitio,quòd imponitur ei pœnitentia,ad interesse auté tenetur,etiam si non sit requisitus, sed per imprudé tiam iudicauit.instit.de oblig.quæ ex quasi delict. in princ.*reuocare.*ad hoc.s̄.de procur.querelam.glo. reuocando primam.†*Reuocare.*videtur quòd non possit reuocare,cùm ipse excommunicator sit priuatus ingressu ecclesiæ.s̄.eod.§.1. Respon. ibi loquitur de sententia iniusta,ex causa,sed & si esset priuatus ingressu ecclesiæ excommunicator, sicut in superiori casu,& tamen sentétiam absolutionis feret, & alius non ipse in ecclesiam introducet.argu.s̄. de cle.exc. mi.si celebrat. & etiam si ipse idem introduceret in ecclesi.licet peccaret, tamen absolutio teneret. Vel dic,benè introduceret in ecclesia, licet ibi officium dicere non posit.s̄.eod.respon. ī. eod.duobus. hoc non placet.

3 †*Reuocare.*hæc decre.non habet locum,quádo aliquis iudex,cum causæ cognitione tulit sententiam, contra aliquem, super aliqua re alij danda, & quia eam non dabat, & quia rei iudi. non parebat eum excommunicauit, nam hìc constat, ꝙ iste excommunicatus non est absoluendus, nisi sententiæ pareat,cùm manifesta sit offensa, de qua constat per sententiam,à qua non est appellatum.ī.de verb. signi.cùm olim.& c.ex parte.posset tamen dici, quod in prædicto casu habet locum hæc decret. non quò ad illum articulum,quod posit absolui, nisi pareat rei iudicatę,sed quò ad alium articulú,scilicet,quod iudex eum condemnet ad interesse, & aliàs prout viderit expedire. Item iudex audiet nunc excómunicatum, post absolutionem, si velit agere contra iudicem:quia malitiosè, vel per imprudentiam condemnauit eum.insti.de obl.quæ ex delic.in prin.nec ob.exceptio rei iudi,à qua non est appellatum:quia aliæ sunt personæ,inter quas modò agitur,scilicet iudex & excommunicatus,& aliæ fuerút personæ, inter quas primò actum fuit.

4 †Item ad aliud modò agitur:quia ad interesse,& alias pœnas,ad aliud primò,scilicet ad rem quæ petebatur.Item hæc decr.potest habere locum, vbi aliquis eum excommunicauit non procedendo ordine iudiciario,nec conseruato:& in hoc casu siue appellauerit excommunicatus,siue non,tamen de excommunicatore apud superiorem potest deponere querimoniam,& tunc videtur procedendum, & ad absolutionem excommunicati,& ad condemnationem excommunicatoris secundum tenorem huius decr.vocabitur tamen aduersarius, & si tunc vellet dicere eum pro notoria causa excommunicatú, audietur.ī.eo.solet.†*Remittat.*hoc intelligo,quádo nó 5
fuit appellatum.de hoc no.s̄.eod.per tuas.s̄. de offi. or.ad reprimen.Item hìc loquitur,cùm dicitur iniusta excommunicatio, sed non probatur, si enim de ea constaret,non remitteretur ad eum.2.q.1.nemo, Item non decet,ꝙ ex eodem facto pœnam, & præmium consequatur.ff.de neg.gest.siue.

6 †*Alioquin*.hoc est nouum ius,vt si periculum imminet,absoluatur:nobis videtur, quòd etiam si non immineat periculum , dummodò mora magna intercessura sit in absolutione,si remittitur ad excommunicatorem,quòd eum absoluere potest superior, quæ autem dicatur mora arbitrio iudicis committitur.arg.ff.de ver.sign.inter. & si superior dicit aliàs esse moram,vbi mora fortè censeri non deberet,nihilominus absolutio tenet : quia ex quo superioris cognitioni committitur,ꝙ super hoc arbitretur , & diffiniat,siue benè siue malè diffiniat , siue arbitretur:eius diffinitio firma erit,& absolutio tenebit,cũ hæc excommunicatio , & absoultio ab ecclesia sint introductæ , & ipse super hoc habet iurisdictionem. *Impendat*.in causa autem non procedet, cùm non sit ad eum appellatum.sup.de rescri.ab excom.*Ad interesse*.damnum sumptus,scilicet litis & cætera consimilia.†Item dicũt quidam eum teneri, si propter hoc amisit dignitatem,siue beneficium, est enim interesse circa rem.12.q.2.si quis de laicis.2.q.6.super ea.ff. de act.emp.& ven.Iulianus.emptorem. in princ. *ad interesse*.hic etiam punitur maiori excommunicatione,vel magis communione hominum.24.q.3.de illicita. Item tenetur iniuriarum. 11.q. 3.illud temerarium.Item pœna sacrilegij.24.quæst.3. non ad perpetuum.

7 †*Ad interesse*.si fuit petitum, aliàs enim non tenetur.ff.de ædil.edic.ædiles etiam. §. item sciendum. Sed videtur contra,quia excommunicatus non potest prosequi aliquam causam, nisi peteret se absolui.s̃.de offi.dele.cùm contingat. s̃. eodem.per tuas. sol.ista intelligitur de aliis, quæ non contingũt excõ.sed expensis & interesse.*iniuriam*.benè petere possunt,quæ descendunt ex excommunicatione, vel eius occasione veniunt,vt hîc.argum.s̃.de appel.solicitudinem.vel dic,& melius,quia hic de quo agitur, prius absolui debet, quàm agat.suprà. eodem, per tuas. & videtur dicendum , quòd quando agitur ad pœnam imponendam, excommunicato vel interesse,quod libellus porrigendus sit ei,qui se opponit,& à quo prædicta petuntur,& causa exprimenda est in libello,cùm persona ad ea obligata dicatur:vt no.s̃. de offi.or.conquerente, & poterit conuentus excipere de spoliatiõe, sicut in aliis petitionibus potest opponi.s̃.de ord.cog.cùm dilect.

8 †Si verò tantùm absolutio petatur,hîc fortè non erit necessarius libellus,nec lit.contest.nec admittitur exceptio spoliationis. Primò propter generalẽ rationem,quia causa merè spiritualis est, vnde non est in his rigor iuris seruandus,qui in secularibus obseruatur.s̃.de do.c.1.arg.11.quæst.1. si quis. cùm etiã potissimè ad hoc facit,quia si prædicta requiruntur, periculum esset in mora,qđ solùm sufficit ad dandã absolutionem,vt hîc.s̃.in prox.§.si enim aliter diceremus,cõtingeret quòd morã quam vitandam præcipimus,in solenniis iudiciorum induceremus,exceptio autem , quod alia excommunicatione ligatus sit,semper competit contra petentem absolutionẽ: quia ea probata absolutio denegatur.s̃.eo.cùm pro causa.officij. sed hanc exceptionem nullus habebit, nisi ille,pro quo excõmunicatus est , & cuius interest non absolui.Ille autem cuius non interest, eum teneri illa excommunicatione , nec ex absolutione aliquid consecutus est,quare opponeret, vel quare audiretur non videmus, quia pro alio excipere non potest,sicut nec agere,cùm non sit procurator eius, nec exceptionem manifestæ offensæ proponeret,nisi qui offensus est. Alij tamen dicunt , semper libellum porrigendum,& lit. contest. faciendam quãdo petitur absolutio.

9 †*Ad interesse*. constabit autem interesse per iusiurandum in litem , quia de dolo excommunicatoris agitur,& ideò rectè hoc iusiurandum in litem defertur pro interesse.ff.de in lit.iur.l.2.& l. videamus.§. fi.& l.hac.§.sed iudex.2.q.1.in primis.quidam tamẽ dicunt,iusiurandum in litem nõ deferri,nisi vbi succedit in loco alterius rei,in cuius exhibitione,vel restitutione sit malitia,vel contumacia,vt si non exhibeatur vel restituatur res, quæ mandata est restitui. ff.de in lit.iur.l.2. tamen leges videntur expressè dicere,quod etiam si nullum præceptum vel sententia præcesśit, tamen defertur iusiurandum in litem. ff. de dolo.arbitri.§.non tamen.ff.de in lit. iur. in hac. §.fi.ne quis eum qui in ius voc.l.fi.ff.rer.amo.non enim.sed & si non defertur iusiurandum in litem,tamen aliud iuramẽtum defertur.2.q.1.in primis.quia sæpè in causis ecclesiasticis petitur interesse,ideò de interesse dicamus.Interesse dicitur æstimatio in pecunia numerata , quæ succedit in locum cuiusque rei,si non detur vt debet,vel facti si nõ fiat,vt debet. ff.de re iud.si quis ab alio.& licet hoc interesse quãdoque appelletur pretium rei,vel æstimatio.ff. ad l. Fal.l.pretia.tamen in eo aliquid plus est,quàm sit ipsum verum pretium rei,quia computatur in interesse id,quod interest nostra habere rem, quæ promissa est dari,vel habere factum , quod promissum est. ff.de act.empt.& vend.l.1.in prin. & plerunque plus est hoc interesse,quàm sit verum pretium rei vel facti.Item dicitur interesse etiam æstimatio damni, ꝙ alicui cõtingit, & præter æstimationem rei sæpè cõtingit,peti rem,& interesse, & quod oportet intelligi de alio interesse quàm de æstimatione rei, cùm illa per se venerit in petitione, quando dixit quod petebat rem.

10 †Not.quò interesse,siue æstimatio , siue pretium, aliud est conuentum,aliud commune,aliud singulare.ff.de act.emp.l. 1.in prin. & quod conuentum est interesse,quale est,quando dicit,si nõ fecero,ꝙ promisi,dabo tibi pro interesse tantum,vel simpliciter, dabo tibi tantum,semper debet præstari , nisi dolus interueniat in ipsius conuentione:vt no.in sum.Azo. C.de dol.& de resc.vend.Ad hoc autem interesse nũquam condemnabitur quis,nisi specialiter petatur. commune interesse, est,communis æstimatio damni,quod alicui contingit,ex eo , quòd id quod dari, vel fieri debebat,datum vel factum non est , vel suo loco & tempore,vel aliàs vt debet,datum,vel factũ non est.In hoc communi interesse,computãtur fructus rei debitæ,in qua sit mora,& mercedes, & pensiones,& augmentum pretij,propter locum vel tempus,& consimilia.ff.ad l.Fal.l.pretia.ff.ad l.Aquil. si seruum.ff.si cer.pe.vinum.ff.de ac.emp.ratio.§. fi. & l.si sterilis. §. cùm per.vsuræ etiam computantur in hoc communi interesse,secundum legem.ff.de peri. & commo.rei ven.l.fi.C.de vsur.l.1.secundum canones,cùm vsuræ omninò sint prohibitæ nullo modo computantur in interesse, cùm nullus ex pecunia sit fructus.83.disti.eiiciens.Et sic videtur qnòd vbicuncunque pecuniam dari,est in obligatione , nullum interesse commune vel singulare petetur , nisi sit de illis casibus,vbi debetur extra rem,vel circa rẽ , sed habetur æstimatio lucri , & dicitur hoc commune interesse,quia æqualiter omnium communi rationi, interesset in eodem contractu,vel facto,singulari tamen ratione plus posset interesse.ff.ad l.Aquil.si seruum meum.Hoc autem commune interesse,semper insolidum præstandum est,siue agatur ex cõtractu, siue ex delicto.ff.ad l.Fal.pretia.ff.ad l. Aquil. si seruum.nisi in venditione,vbi venit singulare interesse. ff.de act.emp.l.1.in prin.& intellige , quòd in prædictis

ctis æstimatur commune interesse non in lucro sed in damno,& obtinenti in causa reficitur communis æstimatio damni, quod contingit ex eo, quod id, quod dari vel fieri debeat, nullo modo datum vel factum est.ff.de dam.infe.proculus.& ff.de act. emp. si sterilis.§.cùm per ven.ff.de peri.& com.rei. ven. §. fi.& ad hoc interesse,ratione damni præcedentis lit. conte.nullus condemnabitur, nisi specialiter petitum fuerit, quod sic probo, quia si tantùm petitur res quæ dari vel fieri debebat,videtur velle contentus esse eo, quo ad præsentem petitionem, cùm de præcedentibus lit.contest.quę pariter cum re petita debebantur, & peti poterant eadem ratione, cũ nullam mentionem faciat æstimatio communis,aut eius damni, quod venit post lit. contest.benè venit in cõdemnationem,etiam si petatur.ff.de ędil.edic. ędiles.§.item sciendum.Nec est contra.ff.si cer. pet. vinum.vbi inuenitur,quod si vinum petitum fuerit, tamen fit condemnatio ad æstimationem eius damni,quod præcessit lit.contest. quia ibi fit æstimatio damni,secundum quod communiter valebat,& id semper debet præcedere lit. contesta. quia ante diẽ non rectè agitur.ff.quando dies vsusfru.ce.l. 1. in fi. & not.suprà,de plus pet.sol.ibi tantùm non fuit petitum vinum, sed vinum cum interesse suo,& sic semper faciendum est,quia quando petitur aliquid dari vel fieri,semper debemus petere id dari vel fieri cũ suo interesse. Alioquin si non sic petitum esset, si vinum tempore quo solui debebat,valeret centum,si postea cùm petitur valet tantùm quinquaginta,cõmuni æstimatione tantùm in quinquaginta, & non in centum fiet condemnatio,sed si vinum est petitum cum suo interesse, condemnabitur in centum, tamen etiam sunt certi casus, vbi habetur ratio etiã lucri alicuius,licet non omnis,scilicet, quòd cõmuniter habere potuisset, vt puta si agitur arbitraria, de eo quòd certo loco promissum est, vel si agitur locati,vel ex stipulatione rem rat. habe. vel tutelæ, vel legis Aquil.vel ne quid in loco publico. ff. de eo quod cer.loco.secundo.§.fi.ff.loca.l.si in lege. §. colonus.& l.in quo.& l.si fundus qui. in fi. ff. rem rat. habe.si commissa.ff.ad.l.Aquil.si seruum.C.Arbi.tute.quicquid.

Alij tamen dicunt semper in æstimatione interesse,haberi rationem lucri & damni, quòd re vera & communi ratione iudex arbitrabitur contigisse & sic expressè videtur dicere. C.de sent.quæ pro eo quod interest. l.1.& etiam æquitati consonat. hoc autem commune interesse,quod est tãtùm circa rem, præstatur si res vendita non traditur, si velit emptor, sed si traditur vitiosa tunc tenetur etiam ad interesse,quòd est etiam extra rem.ff.de act.emp.si sterilis. §.cùm per venditorem. † Item idem interesse,quod est extra rem præstatur,quando ex maleficio agitur ff.ad.l.Aquil.proinde.ff.de fur.infirmus.§.1.ff.de cõdic.fur.l.3.& idem in actione ad exhiben.ff.ad exhiben.si optione.& l.sed & si. idem in actione ex empto,si malit singulare, quàm commune. ff. de act. emp.in prin.

Singulare interesse est æstimatio,quæ venit ex speciali affectu,sicut est in patre libero circa filium suũ, vel quæ euenit ex speciali vtilitate, vt est in libro visitato.ff.ad.l.Fal.pretia.ff.ad l.Aquil.si seruum.hoc autem singulare interesse si ex contractu certo debeatur,qui scilicet,contineat certam quantitatem, vel certam rem,vel incertam in indiuiduo, scilicet certam in specie,vt si debet hominem.& l.dicit singulare interesse pręstandum cùm aliter præstari nõ debeat nisi l.dicat, præstabitur vsque ad duplum communis interesse, & non vltra.C.de sen. quæ pro eo quod interest.l.prima.§.sancimus.ff.de lega. tertio.quisquis,nec obst.l.fi.de act. emp.& ven.l. ratio. §.si per ven.& l.Iul.inter eum.§.si verò.&.§.item qui rem,quia illæ leges non loquuntur de singulari interesse,sed de communi circa rem,vt totum debeat præstari.Si verò ex incerto contractu debeatur interesse singulare: puta, ex eo quod est in faciendo, omninò insolidum præstandum est, quantumcunque sit. C. de sent. quæ pro eo quod in. l. prima. §. in aliis, & videtur eadem l. innuere,quod in his casibus semper debeatur singulare interesse.de pœna, dic,ꝙ conuentionalis,quantumcunque sit,debetur. insti.de inut.stip.§. alteri. legalis autem non debet excedere quadruplũ. insti.de act. §.omnes. speciale tamen est in sponsalibus.ff.de spon. mulier. sic & aliud speciale est ibi.ff.de ver.obli. Titia. primo resp. Qui autem tractat causam,vbi petitur interesse, diligenter attendat,quid sit in obligatione, quia si rẽ certam,vel specialem dari,est in obligatione, & extat siue debeatur ex contractu, siue ex maleficio, semper ipsa res repetenda est.ff.de act.empt.ex empto.in prin.ff.de ver.obli.vbi autem non apparet. §. fi.C.de hære.vel act.ven.qui tibi. ff. de condic. furt. in rem.si autem non extat,tunc tantùm æstimatio, vel interesse petendum est:vt in l.ff.de cond. furt. in rem.nec est contra.ff.de ver.obli.si seruum.§.fi.ff. de condi.fur.l.3.vbi innuitur, ꝙ etiam si non extarent, tamen petendę sunt.sol.ibi loquitur, quando actor ignorabat,illas res extare.

11 † Vel dic,quòd etiam si corpus rei quæ non extat,petitur benè valet petitio: licet melius sit æstimationẽ petere,& hoc si vis indubitatè loqui:petas rem vel interesse,& non adiicias in libello,cùm aliis dãnis, sed & si corpus extet tempore libelli cõfecti, ipsum petitur:sed si non extet tempore sententiæ, vel in tali statu sit, quòd dari non potest, fiet condemnatio ad interesse,quod post lit.contest.contingit:ff.ad exhi.de eodem.§.si post.ff.de euic.si seruus. §.fi.ff.de do.arbitrio. non tamen. C. de act. emp.si traditio.nec est contra.C.de fideic.lib. l. fin. vbi redarguitur iudex, qui, quando agitur ad legatum, condemnat ad interesse:sed illud ideò est,quia id legatum suum erat, vnde non erat cogendus accipere æstimationem, secùs autem in re non sua, sed debita.

Hoc falit in contractibus innominatis, vbi non solùm petitur res debita,sed etiam interesse, etiam si res extat.ff.de præscrip.ver.l.naturalis,per totum, Item si tempore sententiæ extat res petita: sed postea,antequam eam tradat, pereat, vel aliàs impossibilis sit eius traditio, tamen interesse præstare cogetur.ff.si cer.pe.l.vinum.& sic videtur loqui lex, C.de act.emp.si traditio.vbi dicitur,quòd si præcaria possidentis res non tradatur, quòd debet condemnari ad interesse: precaria autem restitutio nõ potest esse,nisi post latam sententiam.Imò post sententiam habet aliquem terminum ad restituẽdum. ff.de iud.si de.ff.quòd met.causa.pedius.quod si homo.& not.suprà,de offic.deleg.quærenti.sed contra. ff.de act.emp.l.prima.in prin.vbi dicitur,quòd si res vendita non traditur,ad interesse agit : sed expone, id est,condemnatur, ac si actum esset. Si autem factum est in obligatione ante moram agi nõ potest. ff.de verb.oblig.si ita stipulatus essem.sed postquam fuit in mora promissio facti,siue in totũ,siue in partem,scilicet, ꝙ transit tempus quo ædificari totum potuit,siue in partem,scilicet, quia transit tempus, quo pars potuit esse ędificata:tunc habet duplicem viam stipulator,primam, vt agat ad faciendum, vel complendum opus,ff.de no. ope. nun. stipulatio.§.

siue.ff.de prescrip.verb.obl.eam.C.de do.l.2.vt agat ad interesse.ff.de re. iudic.l.si quis ab.ff.rem ra.hab. l.2.& l.si indebitum. tamen si promissor velit facere opus,liberatur ab interesse.ff.de verb.oblig.stipulationes.§.fi.& l.continuus.§.item qui insulam. nisi iã sit lis contest.vel nisi multum interesset stipulatoris vel pœna esset adiecta.ff.de verb.ob.l.si insulam.ff.si quis cau.& si post.

☞ † Item not. quòd si quis primò petierit rem dari,vel opus fieri,& plus sit interesse, quòd consecutus est per primam actionem vel econuerso: adhuc eadem,vel alia actione aget,ad id quod residuũ est in altera.ff.pro so.si quis pœnam.ff.de vi & vi ar. l.1.§.si fundum. nisi de his,quæ post lit.contesta. obuenire possunt:de illis enim vlterius agi non potest. C.de fruc. & lit.expen. terminato.Item cùm M. dicimus,quod tantùm in re promissa mandabitur sententia executioni quamuis promissori paratus sit soluere.ff.de verb.oblig.vbi autem non apparet.§.fi. nam dolus & fraus non debent ei prodesse.supra,de rescrip.ex tenore. Azo tamen dixit contra. vt no.in sum.de act.emp.

12 † *Puniendus*.& agetur contra excommunicatorem condi.ex hac decr.vel offic.iudic.& procedetur ordine iudiciario,si verò peteret tantùm absolutionem non est necesse vocari excommunicatorem cũ sua non intersit.2.q.6. hoc etiam placuit. nisi vt instruatur iudex à quo petitur absolutio. s. de accu. cùm dilect.*probabili*.puta, quia credidit citationem peruenisse ad citatum,vel eum non teneri legitimo impedimento.4.q.5.c.1.ff.si quis cau.le.2.*idem*. excõmunicatus.*Laudabilis*. aliàs enim præsumeretur ex malitia fecisse:vt not.suprà. eod. cùm illorum. in fi. *existat*.excommunicator.*excommunicationis*.id est, q̃a iniustè molestauit excommunicatorem, dicendo, quòd iniustè eum excommunicauerat. *& ipsum*. excommunicatum. *probabilis*.puta quia non credebat probatam causam, quando fuit excommunicatus: nam in ordine de facili non possunt probabiliter errare.Et est hoc ar.bo.quòd si quis probabilem causam litigandi habet,quòd non condemnatur in expensis.ff.de leg.2.qui so.§.etiam.

13 † *Satisfacere*.no. quòd excommunicato non statim, cùm fuerit absolutus ab excommunicatore, statim debet ei præcipere, sed primò cognoscet superior,non ipse excommunicator, an iusta fuerit excommunicatio.s.de restit.spo.literas.in fi.imò, si ei præcipiat,antequam cognoscatur, appellare potest. s.de app.qua fronte. nihil enim ei præcipi debet,si iniustè excommunicatus est:sed si iustè debet mandata recipere ab excommunicatore, & si alius cognouerit de iusta excommunicatione.s. de offic. ordin.ad reprimen.Sed dices nõnne videtur renunciare appellationi hoc ipso, quòd petit absolutionẽ ab eo.s.de app.solici.de offi.del.gratum? Resp.non, quia quãtum ad excommunicatorem nihil operatur app.siue enim fit appellatio,siue non,semper superior cognoscet de iniusta excommunicatione, vt hîc.sed valet ad causam principalem transferendi ad superiorem:vt no.suprà,de rescrip.ab excommunicato. *recognoscens*. excommuniato. *reuocare*. sine cautione,quia cùm cautione reuocare debet,etiam ☞ vbi dubium est,vt statim sequitur.† *Reuocare*. mirãtur aliqui, quòd iudex admittitur ad reuocandum sententiam,contra id quod legitur,C.sen.rescin. nõ pos.l.1. 1.q.6. hoc etiam placuit. Respon. hoc esse ea ratione,quia iudex qui excommunicat tantùm,potest absoluere ab excommunicatione, & non pars, cuius non interest,quòd sit excommunicatus,secùs in aliis sententiis & interlocutoriis, quibus partes renunciare possunt,& ex quibus ius acquiritur parti & actio,nam tunc ius & actionem parti quæsitam per interlocutoriam,iudex auferre non potest.s.de elec.cùm dilecti.hinc est etiam, quòd pars non admittitur ad contradicendum,sed est alia ratio, quia per sententiam excommunicationis nullum ius acquiritur alicui,fit enim in fauorem excommunicati vt eius spiritus sal.&c.2.q.1 multi. non est ergò in eius læsione retorquenda.ff.de leg.quòd fa.ff.de exc. rei.iudi.l.euidenter. in aliis sententiis secùs.ff. de re iudi.nullus.§.vlti.C.de re.cre.actori. vel dic idem in aliis sententiis & interlocutoriis de expensis, & huiusmodi.s.quod reuocari possunt ab eo, qui ea tulit ante diffinitiuam,etiam sententiam, etiam postquã per lapsum 10. dierum transierit in rem iudicatam, & sic loquitur lex.ff.de re iu.quòd iussit.

☞ † Item ad hoc facit.j.de reg.iur.omnis.nam sicut iudex ex officio suo sine solennitate iudiciorum condemnat,& ex ipsa condemnatione oritur actio, & ius partibus,sic & sine magna solennitate eã poterit reuocare.ar.4.q.5.quisquis.& hoc ipsum benè sonare videtur.tamen benè fatemur,quod poterit appellare,si sine iusta causa reuocet primum mandatum,sed tunc iudex appellationis, vel alius præter eum qui tulit interlocutoriam non potest reuocare, nisi legitimo modo prosequendo app. vel petendo in integrum restitutionem,vel aliis modis,quos no. s.de procu. querelam.de hoc not.s.de app.cùm cessante.de hoc no.s.de sen.& re iud. quod ad. *Reuocet*. no.iudicem reuocare errorẽ suum. s. de app. significauerunt.& c.cùm cessante.

14 † *Appellationi*.sicut sententia excommunicationis trahit secum excommunicationem,nec impeditur per appellationem sequentem.suprà, de appel. pasto.sic sententia absolutionis.Item ante sententiã absolutionis emissam in iudicio appellatio talis fit, scilicet, appello ne absoluas talem, similiter nec impedit absolutionem,quia non valet appellatio à futuro grauamine.s.de app.vt debitus.tamen si ex iusta causa emittitur app.ab absoluẽte transfertur negotium ad superiorem, & condemnabitur ad expẽsas,& alia sicut si non est absolutus.*dubitari*.Not. nõ solùm ex probabili causa, sed etiã dubia appellari. argu.contra.suprà,de appell. vt debitus. *cautione*. & sic iudex à quo est appellatum,post appel.de hoc se intromittit.de hoc not.suprà.de app.qua fronte.*subiacebit*.excommunicatus.

SVMMARIVM.

1 *In quibus consistit ecclesiastica libertas.*
2 *Ecclesia dicitur habere priuilegium à Deo quod ipsa sola res ecclesiasticas ministrare debet.*
3 *Quando dicatur quis facere contra ecclesiasticam libertatẽ.*

CAP. XLIX.

NOuerit.*fecerint*. qui autem seruant non sunt excommunicati.nisi sint de personis hîc contentis,nec mireris quòd plus puniuntur actores, quàm fauentes.si suprà,de app.ar. 11.q.4. qui resistit. & 24.q.3.c.qui aliorum.

1 † *Libertatem*.ad intelligentiam huius decre.not.q̃ ecclesiastica libertas consistit in priuilegiis,super spiritualibus.& priuil.super temporalibus. Item consistit in priuilegiis generaliter ecclesiæ concessis, & etiam in priuilegiis singularibus cuiusque ecclesiæ, primò ergo dicimus de spiritualibus, quæ nõ potest concedere,nisi solus Deus,vel eius vicarius,quale est quæcunque liga.super terram &c.hoc enim priuilegium Christus Petro in persona ecclesiæ concessit, tale

tale eſt etiam priuilegium, quòd in omnibus dubiis iuris, quæ per inferiores ratione iuriſdictionis humanæ terminari non poſſunt, ad eccleſiam recurratur. ſ. qui fi. ſint legi. per venerabilē. prope fi. tale eſt priuilegium de decimis & primitiis, & oblationibus, ſcilicet ꝙ ſint clericorū. 17. q. 1. reuertimini. decimę. ſup. de deci. tua.

2 †Item credimus quòd a Deo habet priuilegium eccleſia, quod ipſa ſola res eccleſiaſticas miniſtrare debet. 96. diſt. ſi imperator. & quod de ſpiritualibus ius ſtatuere, & iudicare poteſt. 96. diſt. cùm ad. & c. denique. alia etiam multa priuilegia clericis data inuenies in nouo, & in veteri teſtamento, ſuper ſpiritualibus etiam prima priuil. contulit eccleſiæ vicarius Chriſtus, vt de verberatore clerici, ꝙ incidat in canonem. 17. q. 4. ſi quis ſua. & quod in legatis eccleſiarum ſufficiant duo teſtes. ſ. de teſta. relatum. & ſic multa alia priuilegia inuenies in iure canonico conceſſa eccleſiæ per Papam. In temporali autem generaliter & generalis eccleſiæ ſolus Imperator, qui vniuerſis & clericis, & laicis, & in temporalibus præeſſe debet, priuilegium concedere poteſt. 96. di. cùm ad verum, niſi in his quæ in eccleſiis ab ipſis ſunt donata, & in quibus per eorum priuilegia muniuntur, ꝙ in multis contingit, nam quandoque locus vel eccleſia per priuilegium imperatorum habet immunitatem. C. de epi. nemo. C. de his qui ad ec. confu. l. 1. & 2. & pe. & vlt. C. de his qui in ec. ma. l. 2. C. de iud. in ſynago. in Authent. de alie. & emphyt. §. hîc ſunt. ☞ etiam multa alia. † Item Imperatores conceſſerūt priuilegia eccleſiæ, ſecundum quod dicitur congregatio fidelium. C. de epiſc. aud. nemo. in Authent. iuſiurandum quod præſta. à morien. C. de hær. l. 1. & 2. l. cognouimus. & l. quoniam multi. ſimiliter & multa priuilegia concedunt Imperatores eccleſiæ, ſecundum quod ponitur pro miniſterio eccleſiæ: & clericis & collegiis. C. de ſacroſanc. ecc. l. 1. & pen. & fi. ff. de cōſt. pec. eum. §. Iul. & §. ſi actionum. C. de hær. inſtit. collegium. in Authent. de ſanc. epiſc. §. presbyteros. & §. ſi qua mulier. in Authent. de non alien. in fi. §. ſi minus. ff. de mune. & munerum. in Authent. hæc conſti. Innoc. præ. com. in Authent. de eccl. tit. §. pro tempore. & de alie. & emph. §. hoc etiam. & §. ſi vero leonis. & §. quia verò. & §. ſi verò alij. C. de ſac. ſan. ec. Authent. hoc ius. Auth. ſed & per mu. & Authent. item ſi prædium. Priuilegia etiam ſpecialia concedunt ſummi Pontifices, Imperatores, reges & principes tam eccleſiaſtici, quàm ſeculares ſingulis eccleſiis, prout eis placet. His igitur ſic ſparſis, nobis videtur, quod in hac excommunicatione incidāt, qui veniunt contra libertatem vel priuilegium Dei, vel imperij; vel Imperatoris ſuper temporalibus, vel Papę ſuper ſpiritualibus, libertas enim data eſt eccleſię vniuerſali, non ſingulari, ſiue ſint data locis, ſiue collegiis & perſonis ſiue etiam cōgregationi fidelium,
3 in hoc aliqui tamen contradicunt. † Sed ſi quis [a] ve-
a nerit contra priuilegia data ſingularibus eccleſiis non credimus in hunc canonem incidere nō enim dicitur quis facere contra eccleſiaſticam libertatē: licet faciat cōtra libertatem huius eccleſiæ, vel illius ſingulariter.

a Sed ſi quis. Pet. de Anc. in cōſ. 12. co. 2. verſi. 3. dico refert hoc dictū Inn. hîc, & inci. cōſil. ego Gaſpar. & ad de quod p no. hîc per Inn. dicit. d. Bart. Socin. in ſuo cōſ. 55. inc. viſo. decr. col. 1. in fi. ꝙ quando ſtatutū laicorum auferret eccleſiæ id quod ſibi competeret de iure cōmuni tale ſtatutum dicitur eſſe cōtra libertatem eccleſiæ. & ad Inn. hîc ad de ēt Alex. in cōſ. 209. col. 2. ver. iſtud firmauit. & col. 3. in prin.

Conſiliarios ſi dederit conſilium quod ſeruetur. Itē dicunt quidam, & ſi contrarium conſilium dederit, ꝙ debet dimittere dignitatem ſuam, vel officium, niſi deſtruatur ſtatutum, ſi habet poteſtatem deſtruēdi. ſ. de immu. ecc. aduerſus. prius dictū plus placet, quantum ad conſiliarios, & alios qui non habēt poteſtatem deſtruendi. *editæ.* ꝟ. eo. grauem. contra, ſol. hæc ſupplenda eſt per illam, nam qui faciunt ſtatim ſunt excommunicati, vt hîc. officiales autem & conſiliarij non ſunt excommunicati, niſi ſeruauerint, vel negligentes fuerint, ea de ſuis capitulis delere: vt in decre. contraria dicitur.

☞ †Si quæris, quando voco eum negligētem, dico, quod quamcitò ſciuit eſſe contra libertatem, & nō deleuit vel officiū non dimiſit: adhibito tamen aliquo modico interuallo, quia fortè in nocte primo ſciuit, & in magno feſto, quando non potuit congregare concilium, vel quando erat in graui infirmitate. Sūt ergò relinquenda hæc arbitrio boni viri aliàs iudicis. ff. de ver. obli. continuus. Si autem ignoraret ſtatutū eſſe contra libertatem eccleſiæ, non incideret in excommunicationem quæ non cadit niſi in contumacem. 11. q. 3. certum. & quę non, niſi pro magnis criminibus eſt infligenda, ignorans autem non peccat. C. ne ſan. bapt. iter. l. 2. ff. de pœ. vltimi. C. de ſica. l. 1. licet puniatur aliàs, qui ignorans peccat. C. ne ſan. bap. iter. ſi quis reba. ſ. eod. monachi. & c. cùm illorum.

CAP. L.

Canonica conſtitutione.

SVMMARIVM.

1 *Interdictus an cum iuramento ſit abſoluendus.*

CAP. LI.

Venerabili. Fr. Suſpēſionis. ab officio. *ad cautelā.* quia erat lata poſt appellationem. ſ. eo. per tuas. de hoc no. ꝟ. eo. c. ſolet. *ad tutelam.* hæc relaxatio fit, vt poſsit communicare ſacramentis, & etiam intereſſe negotiis eccleſiaſticis, non propter hoc quod poſsit agere, non enim in hoc eſt ſimilis excommunicato de quo ſpecialiter prohibitū eſt propter periculum participationis. ſ. de excep. † *Iuramento.* not. 1
interdictum abſolui cum iuramento, & hoc eſt verum, vbi abſoluendus eſt ab interdicto lato ab homine, ſed ſi eſſet interdictum latum à iure, vt in ſimoniaco, vel in notorio fornicatore, licet aliàs neceſſaria ſit diſpenſatio: vt no. ſ. de coha. cler. & mulie. ſicut. & in ſimoniaco. 1. q. 1. ſtatuimus. non credimus ꝙ nedum iuramentnm, ſed nec abſolutio aliqua eſt neceſſaria, & hoc ius fallit in excommunicato minori excommunicatione. ſ. eodem, nuper. in fi. & tamē à iure ſuſpenſus eſt, vt ibi dicitur. Et eſt hoc ea ratione, quia peccauit ſcienter: ſi autem non ſolùm à iure, ſed etiam ab homine eſſet interdictus, & non ſua culpa, & hoc certum eſſet, nec iuramentum nec abſolutio eſt neceſſaria, cùm non fuerit ligatus apud Deū, ſed ſi dubitatur, an ſua culpa ceciderit in interdictum, tunc eſt neceſſarium iuramentum, vt hîc, ad hoc ꝟ. de ver. ſig. ex parte. in gl. 1. ſed iudex. in fi.

SVMMARIVM.

1 *Vniuerſitas an valeat excommunicari.*
2 *Qua pœna puniatur vniuerſitas ſi contra eam agatur criminaliter.*
3 *In quibus pœnis quis pro alio puniri poſſit.*
Pœna æterna vnus pro alio nunquam punitur.

CAP. LII.

Grauem. In conſiliarios. Hîc non erant excommunicati, quia nec fecerant, nec fieri mandauerant, nec in mora erant delendi vel officium dimittendi: vt no. ſ. eo. nouerint.

1 †*Conſiliarios.* iſtæ ſpeciales perſonæ excommunicātur pro proprio delicto, vniuerſitas [b] autem non po-
b teſt excommunicari, quia impoſsibile eſt, quod vniuerſitas delinquat, quia vniuerſitas, ſicut eſt capitulum, populus, gens, & huiuſmodi nomina ſunt iuris, & non perſonarum, ideò non cadit in eam excommunicatio. Item in vniuerſitate ſunt & pueri vnius diei. Item eadem eſt vniuerſitas quæ eſt tempore delicti,

b Vniuerſitas. Ad hæc dicta Inn. hîc vide Fel. in c. reſpōſo. ſup. eo. & hic Fel. in c. cùm oēs. col. 3. ver. 6. declaratio. ſup. de cōſt. & Pet. de Anch. in cōſi. 158. inc. ex narratis in facto. col. 3. ver. præterea. vt dicat collegium.

licti,& quæ futuro tempore,quo nullo modo delinquunt:esset autem multum iniquum,quòd huiusmodi qui nullo modo delinquunt excommunicarētur. 24.q.3.si habes.ĩ.eod.romana.§.fi. Item vniuersitas nihil potest facere dolo.ff.de dol.si ex dolo.§.1.fatemur tamen,ꝙ si rectores alicuius vniuersitatis , vel alij aliquod maleficium faciunt,de mandato vniuersitatis totius,vel tantæ partis quòd inuitis aliis maleficium fecerint , vel etiam siue mandato fecerint, sed postea vniuersitas,quod suo nomine erat factũ, ratum habet, ꝙ vniuersitas punietur speciali pœna suspensionis & interdicti.17.q.4.vxor. & c.miror. ſ. de spon.nō est.& etiam temporali,puta,pecuniaria. ff.quod met.cau.metum.§.animaduertendum.ff.de vi & vi arma.si vi.23.q.2.dominus.

2 †Item pœna capitali,vel mortis,vel relegationis, punietur vniuersitas,si contra eam agatur criminaliter.l.Cornelia.de sicca.vel.l.Iul.de vi pub. vel quacunque alia , sed pœna capitis mutabitur in pecuniariam:vt ff.de his qui no.infa.quid ergò. §. pœna. Quidam tamen dicunt,& fortè non malè,quod,& si posit contra vniuersitatem agi ciuiliter vi bo.rap. & l.Aquil.& iniuriarum:& aliis huiusmodi, quibus irrogatur pœna pecuniaria,non tamen potest contra eam agi criminaliter,sententia autem contra vniuersitatem mandabitur executioni in bonis vniuersitatis,si habet alia communia , & si nihil habet commune,priuabitur priuilegio vniuersitatis,vt vlterius non sit vniuersitas,& sic patietur capitis diminutionem.ff.quib. mo.vsusfruc.amit.l.vsusfru. Item dicunt quidam , ꝙ fiet collecta pro soluendis huiusmodi pœnis per libram & solid.& ab ista collecta erunt immunes illi,qui contradixerũt maleficio,pueri,& alij qui omninò sunt sine culpa. Alij tamen dicunt nullum ab hoc eximi.

3 †Item pro peccato vnius punitur alius infamia. 6.q.1.§.verum.Item seruitute.15.q.8.cùm multæ. Itē videtur quod etiam in corpore puniatur quis pro alio.1.q.4.item pro peccato,sed quod ibidicitur verum est , quòd adeò corporaliter punitur vnus pro alio,qui nouit abscondita præsentia & futura , & ideò ex iusta causa punitur vnus pro alio, ne eũ in vitio imitetur.1.q.4. §. si obiicitur. in fi.homo autem hoc non potest. Item pœna æterna nunquam punitur vnus pro alio.1.q.4.c.1.& cap.iam.†*Decætero*.no. in odium constituentiũ tractus futuri temporis pertinere ad iudicem,de hoc not.ſ.de procu.auditis.*statutarij*.isti non sunt excommunicati ipso iure.ſ.eodē, nouerit.*priuatos*.ad hoc.sup.de pœ.cap.vlti.

SVMMARIVM.

1 *Recipiuntur eleemosynæ ab excommunicatis.*
Non recipiuntur oblationes,& quædam alia ab excommunicatis.
Excommunicatus non amittit testamenti factionem actiuè.
2 *Licitum est se in eum casum mittere,quo oportet eum eleemosynas de rapina accipere.*

CAP. LIII.

C*VM voluntate*.*Non incurrit*.ſ.eod.cùm desideres. not.casus,vbi licet communicare excommunicato.*incidenter*.quæ non faciunt, neque ad absolutionem,neque ad salutem.

1 †*Eleemosynas*.not. eleemosynas recipi ab excommunicatis,& idem dico de decimis. ar.ſ. eod.vt famæ.11.q.3.quoniã.nec in illis attenditur malitia personæ,cùm decimæ sint debitæ, & de eleemosynis cō mune præceptum est ad omnes.86.dist.non satis, in fi.& excommunicatis in omnibus suadendæ sunt eleemosynæ,vt per eas venire ad pœnitentiam mereātur.26.dist.deinde.in fi.Oblationes autem à tam malis & famosis personis non sunt recipiendæ:vt not.ſ. de deci.ex transmissa. Item nec eleemosynæ nec decimæ nominatim sunt recipiēdę de illicitè quæsitis, scilicet vt ipsæ res illicitę decimentur : sed de fructibus earum cùm sint reales,id est,decimæ licitè accipiuntur:vt no.ſ.deci.ex tranſ. ratio autem quare recipiuntur eleemosynæ,& non oblationes à perfidis est,qui oblationes fiunt in ecclesia,& in publico, & sic consolatio esset eis si reciperentur eius oblationes,sed eleemosynæ fiunt in occulto.decimæ autem licitè recipiuntur,quia de iure debentur,vt supradictum est.mortuaria autem quæ dantur pro anima,non sunt recipienda,cùm non sit pro eo orandum.78.di.c.fi.sed si aliàs,nō pro anima,in testamento excōmunicatus aliquid relinquat ecclesię , recipiet,nō enim prohibetur excommunicatus testari.

2 †*Præsertim*.i.tantùm,& est hoc speciale:quia licitum est se mittere in eum casum , quo oportet eum eleemosynas de rapina accipere,contra id quod est. 1.q.1.non est pu.& est hęc ea ratione, quia cùm sint negotiorum suorum gestores , viuere possunt de suo,in hoc autem contra ius ciuile agunt, quia non debent sibi sua authoritate recipere.ff.quod me.causa. extat. Item quia hoc possunt contradicente expoliato.C.de neg.gest.l.vlt.*officij*.hi enim siue subditos percutiant,non incidũt in canonem:repete,quæ diximus ſ.e.veniens. *officij*.fortè,quia custodit chorum:& non habet dignitatem.*prælationis*.hoc intelligitur de habentibus dignitatem.

CAP. LIIII.

S*I concubinæ*.*Crimine*.ſ.eo.nuper.

CAP. LV.

D*Vobus*.*Collata*.à iure,sicut sacerdotibus,ſ.eo.nuper.Sed dices,quomodo inducet ad ecclesiam, cũ ipse sit priuatus?Resp. non inducit , sed sententiam absolutionis proferet, & erit solutus , non enim est necesse excommunicatum minori excommunicatione introduci in ecclesiam,sicut nec iurat. ſ.eod.nuper.Idem est , etiam si ab homine potestas huiusmodi concedatur , vel dic hunc non priuatum ingressu ecclesiæ,sed communione sacramentorum tantùm.3.q.4.Engeltrudam.de hoc no.ſ. eo. sacro. *huiusmodi non expirat*.potestas.

CAP. LVI.

P*Ermittimus*. *Ministris*. cùm tantùm ministris hoc priuilegium concedatur,nō extenditur ad alios. Nec videtur quod posit aliis committere. sup. de offic.dele.c.vlt.§.vlti. Vel dic ꝙ possunt mandare aliis,quod celebretur:quia qui per alios facit,ipse facere videtur.ff. de administ.tuto. ita. §. gessisse.ſ. eo.mulieres.

CAP. LVII.

Q*Vamuis incidens*.*Infirmitate*.etiam ex qua nō imminet periculum mortis,vel quarta febris.*inimicitia*.quæ timetur in via.*inopia*. vt si ita pauper est,ꝙ non posit habere expensas itineris , nam non est sibi præcipiendum vt mendicet. C. de mendi.va.l.1.*senili*.nam si senex sit,licet fortè videatur ad subeundum laborem,tamen quia periculũ est,absoluitur.*seu alia*.membrorũ destitutionibus impeditur. ſ.eod.cap.*Impedimento*. quia tenetur in vinculis. *retrahatur*. in his casibus absoluitur excommunicatus pro violenta manuum iniectione , sed si aliàs sit excommunicatus à iudice,vel à iure potest absolui in mortis articulo.ſ.eo.à nobis.in fi.sed in aliis casibus qui hîc ponuntur minimè:sed ab excōmunicatore tan-

tantùm absoluendi sunt. *beneficio*. sicut ostiarius, supra, eodem, si verò pr imo. *temporali*. secùs in laborantibus perpetuò, illis enim nunquam præcipitur, quod ad sedem aposto. accedant.

CAP. LVIII.

Si quem sub hac forma.

CAP. LIX.

Quæris qui in canonem.

SVMMARIVM.

1 *Sententia excommunicationis, sicut aliæ in scriptis ferenda.*
2 *Sententiæ excommunicationis inserenda est causa excommunicationis.*
3 *Scripturarum exemplum intra mensem ab ipsa petitione, dari debet.*
4 *Irregularitatem incurrit celebrans post suspẽsionem sibi factam, & vide ad hoc facientia in num. seq.*

CAP. LX.

CVM *medicinalis. Excommunicatio.* quidam intelligunt hanc constitutionem non habere locũ, nisi vbi in certam personam fertur sententia, & hoc licet cuilibet videre, ex pluribus verbis in hac decr. positis. Alij intelligunt hanc decr. etiam si generalis feratur sententia: quia generaliter loquitur hîc sine expresione personæ, & de futuro vel de
1 præterito, † quia semper est exprimenda causa ex-
2 communicationis, & in scriptis ferenda, † licet non exprimatur nomen excommunicati. arg. infrà, eod. romana. §. caueat. *in scriptis*. sicut aliæ sentẽtię. 2. quæstio. 1. in primis. in fi. siue authenticis, siue priuatis: vt no. suprà, de appel. cordi. & c. proferat sententiam excommunicationis. *& causam.* excõmunicationis.
3 † *Exemplum*. hîc vult dicere, quòd intra mẽsem, quãdocunque fuerit requisitus, semper debet dare exemplum scripturæ, dummodò competenti loco, & tempore petatur, si enim dum equitat, vel quando dicit officium diuinum, vel in nocte peteretur, ridiculum esset, dicere quòd tunc dare teneretur. Item post requisitionem expectare debet aliquo tempore, non enim debet ire cum sacco paratus. ff. de sol. nam his. post mensem autẽ, licet dare teneatur prædictum exemplum, sicut alia acta causæ, nec tamen incidit in pœnam constitutionis huius, si non det; & est hoc vt puniatur negligentia excommunicati. *causam*. speciale est in isto casu, secùs in sentẽtiis diffinitiuis. suprà, de sent. & re iudi. c. sicut. conscribat. infrà, eodem. romana. §. caueant. *authentico*. quod sit signum Authenticum. not. suprà, de fid. instru. c. 1. *suspensum*. secundum tenorem constitutionis. infrà, eodem. quia.
4 † *A diuinis*. hæc est causa quare incurrit irregularitatem iste, si post hanc suspensionem celebret, siue enim suspendatur à diuinis, siue ab officio, siue ab executione officij, siue à celebratione missæ, siue à quolibet alio huiusmodi, irregularis est, si contra interdictum faciat, vt hîc. suprà de sen. & re iud. cùm æterni. 11. q. 3. si quis episcopus. secùs autem dicunt quidam & fortè non malè, si suspenditur à Pontificalibus, quia tunc licet celebret etiam in põtificalibus, non tamen erit irregularis: nam hoc iure non cauetur, & pœnæ non sunt extendendæ. de pœ. dist. 1. pœnę. Item pontificalia non sunt de substantia ordinis, nec officij, quia & sine eis quodlibet officium fieri potest.
5 † Idem dicunt & si suspenditur ab ingressu ecclesiæ: nam hoc non est suspendere ab officio, cùm extra ecclesiam posit celebrari. Idem etiam dicũt, si suspenditur à sacramentorũ participatione, & hoc expressè habes. s. de cle. exc. mi. si cel. & hoc est de iure, quia non est ordinis, vel officij, cùm participatur sacramẽtis: quia etiam si sit priuatus à collatione sacramentorum, quia & collatio sacramenti alicuius, vt baptismi, fit etiam per laicum. de cõse. dist. 4. constat. Item etiam sine aliqua solennitate officij, conferuntur sępè sacramenta ecclesię. Item hoc licet aliquando sequatur à suspensione. s. quia celebrare non potest, non tamen ex natura suspensionis, sed ex quadam accidentali consequentia, & his rationibus excommunicatus minori excommunicatione non fit irregularis, si celebret. s. de cle. excõ. mi. si cele. notorius enim fornicator, & simoniacus benè fiant irregulares si celebrant, quia ipsi sunt suspensi à canone, licet nõ ab homine in ordine suo, & officio celebrandi: vt no. s. de exces. pręla, tanta. tamen diuina audire possunt, & hoc satis expressè innuitur. j. eo. c. vbi dicit exequi sicut prius. *Sententiis*. quæ fiunt ab officio & beneficio, vel à sacramentis, nam in aliis interdictis secùs. de hoc no. suprà, de app. ad hæc.
4 † *Irregularitatem*. quia ergo per canones cautum erat, in excommunicatis celebrantibus diuina officia scienter & in contẽptum clauium, vt irregularitatem incurrãt: vt. 11. q. 3. si quis episcopus damnatus. & c. si quis episcopus in concilio. extenditur hoc ad suspensos, optima ratione: quia quo ad executionẽ diuinorum, non est differentia inter excommunicatos & suspensos: quia isti & illi excluduntur à diuinis, sed sicut in excõmunicatis requiro contemptum, vt irregularitas incurratur, quod notant illi canones: nam vnus dicit ausi fuerint: alius dicit, præsumpserint, sic & in suspensis, nisi eos reddit probabilis ignoratia excusatos, crassa, & supina vel erronea habilitatos ad dispensandum: vt suprà, de cle. ex. vel depo. mini. apostolicæ. & latores. *suspensis*. istud temperatur in episcopis, & superioribus. j. eodem, & ibi de hoc in gl. quę fortè. *Pontificem*. s. de sen. & re iudi. cũ æterni. *pœna*. 38. dist. qui ca. vbi de hoc.

SVMMARIVM.

1 *Solus is qui est proximus, & immediatè superior excommunicatore potest ad cautelam absoluere, & quando habeat locum hæc absolutio ad cautelam. in nu. 2. & quo casu nõ sit necessaria. in nu. 3. & vide etiam in nu. 4. & 6.*
3 *Datur octo dierum terminus ad probandam manifestam offensam.*
7 *Qamdiu quæritur, an appellatum sit vel aliàs dicit, appellationem non interpositam iustis de causis non est excommunicatis etiam extra iudicium communicandum.*
8 *Non est ex præsumptionibus iudicandum.*
9 *Vbi nullum fit præiudicium ei, qui dicitur excommunicatus ex visitatione, tutius est vitare eum.*
10 *Probatio manifestæ offensę contra petentem absolutionem ad cautelam: non habet locum nisi cùm petit absolutionem ab excommunicatione lata post appellationem.*
11 *Appellans quando petit absolutionem ad cautelam, & sibi obiicitur manifesta offensa, oportet quòd probet manifestam offensam per euidẽtiam facti tantùm. & vide in nu. 12. qualiter, scilicet probetur manifesta offensa.*
13 *Non valet processus, si iudex determinat non obstante exceptione excommunicationis procedendum.*
Res iudicata interdum accipitur pro notorio iuris.

CAP. LXI.

SOlet *à nonnullis. Per superiorem.* eius qui tulit sentẽtiam excommunicationis: ille enim solus, qui est proximus, & immediatè superior excommunicatore,

nicatore,poteſt ad cautelam abſoluere,ſiue ſit epiſcopus,ſiue archiepiſcopus,vel patriarcha.delegatus verò à ſuperiore,ſiue ſit delegatus à Papa, ſiue alius cui commiſſum eſt negotium principale, vel cauſa appellationis,etiam ſub illa forma,ſi inuenis ſenté-tiam excommunicationis latam poſt appellationem legitimam,denuncies eam nullam,non poterit abſoluere ad cautelam,quia non eſt ei commiſſum. Archiepiſcopi autem non poſſunt abſoluere ad cautelam ſubditos ſufraganeorum ſuorum,niſi quando ad eos appellatur cùm aliàs non habeant iuriſdi-ctionem in eos.

2 † *Vllam* quia lata eſt poſt appellationem,vel ex quacunque alia cauſa,quæ ſi eſſet vera, faceret non tenere excommunicationem, & tunc habet locum hæc abſolutio ad cautelam , quando confitetur excommunicatus excommunicatoré fuiſſe iudicem, ſed ſententiam dicit nullam , ex aliqua iuſta cauſa, ſed ſi diceret ſententiam excõmunicationis non tenere,quia non erat ſibi collata iuriſdictio per literas quia falſę erant, vel aliàs nullæ vel quia aliàs iudex nõ erat,non habet locum abſolutio ad cautelã in iudicio, ſed ſi extra iudicium conſiliũ animæ requirat dicens:domine licet excõmunicator meus non probet ſe iudicem meum,& ideò pronunciatum ſit,eius ſententiam nullam,tamen ego dubito , imò credo probabiliter,quod iuriſdictionem ſuper me habuerit?Reſpon.ei quod hîc tutiorem partem eligat , & non obſtante ſententia lata pro ſe faciat ſe abſolui & emendam prętet,ſi poteſt fieri ſine iniuria alterius,tunc abſolutionem recipiat occultè , ſed non ſatisfaciat,& ſi excommunicator nollet abſoluere ſine ſatisfactione alterius iniurioſa,] tunc ſuperior abſoluat, ſi autem haberet violentam præſumptionem vel conſcientiam , quòd eſſet ſuus iudex , tunc in omnem euentum petat abſolutionem , & etiam ſatisfaciat.argum.ad prædicta. ſ.de do.inquiſitioni. Alij dicunt quòd etiam ſi dicitur excommunicatorem non fuiſſe iudicem, tamen impendenda eſt abſolutio ad cautelam.

3 † *Contradictionis*.not.ſi conſtat legitimam appellationem præceſſiſſe ſententiam excommunicationis,ſiue ex confeſsione partium,ſiue alio modo,nõ eſt neceſſaria abſolutio ad cautelam , ſed pronunciatur ſententia nulla.ſuprà,de offi.deleg.cùm contingat.Item ſi cõſtat appellationem nullam præceſſiſſe ſententiam excommunicationis,vel nullam iuſtam cauſam ſubiectam app. nec tunc ſimiliter abſoluendus,eſt ad cautelam , imò non eſt audiendus niſi primò abſoluatur. ſuprà,eod.cap.per tuas.ſed ſi dicat,domine ego appellaui , & ex iuſta cauſa , ſed non poſſum hoc de facili docere, tunc habet locum abſolutio ad cautelam, vt hîc præmiſſa tamen cautione, quòd ſi apparuerit iuſtè excommunicatum, quod ſatisfaciat.ſ.eo.venerabili. & dicimus , quòd non ſufficit dicere,ego appellaui ex iuſta cauſa, niſi cauſam exprimat,vt per expreſsionem eius melius inſtruatur iudex, ad quod maximè laborare debet. 30.q.vlti.iudicantem.ſi autem appellans diceret,domine ego apellaui ex iuſta cauſa,ſed nõ poſſum probare , tunc etiam non eſt danda abſolutio ad cautelam,quia in iudicio non valet veritas, niſi probata,ſecùs autem in conſilio animæ. *Abſolutionem*. ꝙ euenit,ſcilicet,quòd non ſtatim datur abſolutio cõtra petentem abſolutionem ad cautelam obiicitur quod pro manifeſta offenſa eſt excommunicatus, vt hîc in eadem decre. dicitur. *Non negatur*. vocatis tamen prius,qui vocandi ſunt. *Abſolutio*.ad hoc.ſ.de excep. Apoſtolicæ. in tex. & in gloſſ. & maximè in gloſſ.ex hoc loco,quæ videtur corrigere glo.ſ.eo.c. quæ incipit,quia.tamen abſolutio ad cautelam, habet locum non ſolùm in iudicio. ſ. eo per tuas. ſed extra iudicium. ſ.eo.venerabilis. dummodò excõmunicatus confiteatur excommunicatorem ſuum iudicem, ſed ſi negaret excommunicatorem ſuum iudicem, quia diceret ſe exemptum, & propter hoc appellaret, vel etiam ſine appellatione fertur ſententia excommunicationis in eum, dicunt quidam in hoc caſu,quòd nunquam competit abſolutio ad cautelam, cùm ipſe excommunicatus dicat excommunicatorem non fuiſſe iudicem.

4 † Et ſi quęras quomodo prouidebitur huic excommunicato,ne vitetur?Reſpon. quia excommunicatus,vel per querimoniam petet à ſuperiore,ꝙ faciat excõicatorem de facto reuocare ſententiam,ſicut de facto proceſsit,vel quia exemptus eſt,& tunc oportebit eum probare exemptionem,antequã excommunicator cogatur reuocare de facto ſuam ſententiam,vel hoc ipſum petat,qui eam protulit non ſeruato ordine iuris , puta quia noluit dare terminum ad producendum priuilegium vel teſtes & tũc hoc ſolo probato,cogetur reuocare de facto,quantum de facto proceſsit,& ſi contrarium dicas , ſatis ſequitur magna abſurditas,quod quicunque excõmunicatus dixerit ſe exemptum,quòd non remittatur ad excommunicatorem , ſed ſtatim abſoluatur. Alij tamen dicunt hîc dandam abſolutionem ad cautelam ei,qui de ea non curat,tanquam à non ſuo iudice prolata, tamen debet dari ad cautelam aliorum,vt ei ſecurè communicent, & etiam vt ipſe excommunicatus non patiatur læſionem ab aliis,primum dictum magis placet,licet aliquando raro,tamen poſſet ex officio ſuo, & Papa maximè de iure ☞ hanc abſolutionem facere. † *Manifeſta*. vt ſi iuſſus voluit maleficium emendare,vt. ĩ. de verbo. ſig. ex parte.& idem puto in aliis iuſsibus iudicis,qui in faciendo conſiſtũt,vt cùm quis iuſſus rem reſtituere, nõ paret,vt.ff.de rei vend.l.qui reſtituere. Item cùm iuſſus exhibere,nõ exhibet,vt.ff.de app.l.creditor.§. iuſſus.in his iuſsibus,& ſimilibus , qui vt dixi in faciendo conſiſtunt , cõtemptus dicitur offenſa,quæ ſi fuerit manifeſta neceſſarium eſt,vt ante abſolutionem ſufficiens præſtetur emenda, ſecùs eſt in iuſsibus,qui in veniendo conſiſtunt,in quibus contemptus dicitur contumacia, & tunc ad abſolutionem faciendam,vel obtinendam,ſufficit cautio, & idem eſt cùm dubia ſit offenſa , vt hîc.& in prædicta decre.ex parte.

5 † *Octo dierum*. iſte terminus octo dierum datur ad probãdum manifeſtam offenſam, id eſt aliquod factum manifeſtum, ꝙ in ſui natura ſit iniurioſum, dummodò tale ſit,ꝙ ſufficeret ad faciendam excõmunicationem,ſi aduerſarius nihil probaret, & hoc ſufficit excommunicatori,vel aduerſario excõmunicati, probare intra octo dies : nam ſi probatione hac facta,vel etiam ea pendente,excõmunicatus petat prolixiorem terminum, vt non probet,quòd nõ iniurioſè faciebat illud,pro quo excõmunicatus eſt, ſed vtens iure ſuo,tunc non abſoluetur excommunicatus.Eadem cauſa qui intra octo dies nõ probauit manifeſtam iniuriam,quia nõ fuit in culpa,imò aduerſarius præſtitit cauſam huic dilationi , & maiori, quæ etiam mihi prodeſſe debet,intantum quòd etiã ſi excõmunicator petere poteſt maiores dilationes, vt probet iuſtitiã ſuam ſuper excõmunicatione,& id mihi prodeſſe debet.C.de temp.in inttg.reſt.petẽdę. Nec ſufficit excõmunicatori probare iniuriã factam niſi probet eam manifeſtã,quia ſicut dicit hęc decr. hoc capitulũ, probare debet hoc videlicet, in exceptione ſpoliationis,& in aliis locis vbi cer' termin' præfigitur

præſigitur ad aliquod probandum. † Item videtur,
quod licet iniuria ſit manifeſta, ſed de ſatisfactione
eſt diſcordia quia excommunicatus dicit minorem
ſatisfactionem ſufficere,quàm excommunicator pe
tat,vel aduerſarius, tamen propter hoc non diu eſt
tenendus excommunicatus in excommunicatione
ſed ad arbitrium iudicis debet præſtare cautionem
pignoratitiam, vel aliam,& abſolui.arg.s̃.de eo qui
mit.in poſ.cum venera.

6 † *Pro manifeſta.* per hoc dixerunt quidam,quòd ſi
aliquis excõmunicatus, quia ordinarium nõ admi-
ſit ad viſitationem, petat abſolutionẽ ad cautelam,
dicens:Domine ego ſum liber à viſitatione per pri-
uilegium,vel per præſcrip.quòd ſtatim danda ſit ſibi
abſolutio ad cautelã,ſed nobis videtur contra,quod
ſic probo.Conſtat quòd manifeſta eſt offenſa de iu-
re,pro qua iſte excommunicatus eſt.ſ. contumacia
recipiendi ordinarium ad viſitationem.s̃.de præſcr.
cùm ex officij,ergò non debet abſolui,niſi præcedat
emendatio.j̃.de verb.ſign.ex parte.Nec obeſt,ſi dici
tur non manifeſta offenſa,quia dicit ſe priuilegiatũ,
vel præſcripſiſſe contra ius commune,quia ſtabo iu
ri communi,nec eum abſoluam,quouſque probet ſe
contra illud munitum, & hoc ſatis bene ſonat litera
iſta,& idem videtur dicendum, quando petit abſo-
lutionem ad cautelam ab excõmunicatione, quam
dicit latam poſt appel.Non enim ſtatim abſoluetur,
niſi primò probauerit,ſe appellaſſe ex legitimis cau
ſis.ſuprà,de appel.Romana.§.1.& 2.

7 † *Articulo.*ſuper eo.ſ.an cauſa appellationis ſit ve-
ra:nam quãdiu quæritur,an ſit appellatum,vel aliàs
dicit appellationem non interpoſitam ex iuſtis cau
ſis, non eſt eis communicandum, etiam extra iudi-
cium.arg.s̃.de app.Romana.§.1. & 2.s̃.eod. per tuas.
niſi fortè modico tempore,dum quærit aduocatos,
vel alias ſarcinulas componit propter cauſam. ar.ff.
ex quib.cau.ma.ab hoſtibus.§.fi.Item quando con-
ſtat appellatum ex legitima cauſa,licet dicatur falſa
ſemper intra tempus,intra ꝙ poteſt proſequi appel
lationem,eſt ei communicandum,& non poſtea,ſed
ſecùs eſt,quando ſententia ex aliis cauſis dicitur nul
la,putà,quia dicit excommunicatorem nõ iudicem
vel ſe exemptum,& tunc diſtinguo,quia aut qui di-
cit ſententiam nullam,habet ius commune pro ſe;vt
puta,quia de aliena diœceſi,& tunc pendente articu
lo probationis,& ante ſemper,quouſque pronuncie
tur ſententia iuſta,debet ei cõmunicari, non obſtan
te tali excommunicatione,etiamſi ſit iuſta ſententia
excõmunicationis, niſi eſſet manifeſtum,ꝙ ſenten-
tia excommunicationis eſſet iuſta,ſi autem ius com
mune habet contra ſe, non eſt ei communicãdum,
niſi conſtaret ꝙ excommunicatio eſſet iniuſta. arg.
j̃.de app.ſoli.& c. dilect. in fi.& s̃.de elect. venerà.&
facit ad hoc.s̃.de reſ.cùm contingat.

☞ † Quid autem iuris ſit de his,quæ facit in medio
tempore iſte, in quem lata eſt ſententia, etiamſi
pòſt pronuncietur excommunicatio iuſta.not.ſuprà
de except.pia.Alij dicunt,& vt videtur melius,quòd
etiamſi ius commune habet contra ſe iſte excom-
municatus,tamen ei communicandum eſt, dum eſt
in probatione illius articuli, an ſit liber, vel exem-
ptus,nam graue eſſet,quòd ego deberem eum vita-
re,vt excommunicatum de præcepto iuris,& tamen
ſi peteret à me conſilium, vtrum debeat petere ab-
ſolutionẽ tanquam excõmunicatus,& ſic per conſe-
quẽs confiteatur,ſe non liberũ vel exemptũ,in præ-
iudicium perpetuũ eccleſiæ, deberem ei conſulere,
quod non peteret abſolutionẽ,ne perpetuò eccleſiæ
ſuæ preiudicaret,& ſi per tale conſilium,ꝙ eſt bonũ,
dans incideret in maiorẽ excõmunicationem,quia
communicat excommunicato, præſtando ei conſi-
lium,& auxilium in eo, pro quo excommunicatus
eſt.s̃.e.nuper.Sed oppones,quomodo eſt hoc, quod
differs huic dare abſolutionem, quia dicis manife-
ſtam offenſam,& tamen non dimittis ei communi-
care propter manifeſtam offenſam.Sol. aliud eſt di-
mittere gratiam facere,aliud eſt facere iniuriam, nã
primũ.ſ.ceſſare à gratia, licet vbi aliquis aliis dene-
gat illud, ad ꝙ de iure communi tenetur quia pro-
babilis,& quaſi vehemens præſumptio eſt cõtra eũ,
ideò ei propter hoc excommunicato pro manife-
ſta,& petenti abſolutionem ad cautelam, danda nõ
eſt abſolutio ad cautelam,quæ eſt tantùm de gratia
vel magis de iure gratioſo.ſ. ꝙ.inductum eſt contra
communem rationem,& ideò non eſt extendendũ.
ff.de conſt.qui verò.nam de iure eſſet, ꝙ antequam
præberetur ei huiuſmodi abſolutio ad cautelã, quæ
vera abſolutio eſt,quod conſtaret de principali, an
eſſet liber,an non,ſed ar.contra videtur in hac eadẽ
decr.vbi dicitur ꝙ ſine cõtradictione abſolui debet,
ſed ſupple,ſine contradictione partis aduerſæ, ſed
iudex ex cauſa benè debet aliquando ab abſolutio-
ne ceſſare.Secundum autem.ſ.facere iniuriam nun-
quam licet,ſed facere iniuriam eſſet,ſi ego vni parti
crederem in præiudicium alterius, ſed conſtat ꝙ in
hoc caſu excommunicator eſt pars,& vt pars excõ-
municauit,& excommunicatus eſt alia pars, ergò
excommunicatori credere non decet,ſi autẽ excõ-
municaſſet,vt iudex,& excommunicatus diceret nul
lam excommunicationem, puta quia poſt appella-
tionem ſit lata,vel quia expreſſit errorẽ in ſentẽtia,
tunc dicunt quidam,ꝙ interim quouſque cõſtat,an
ſententia teneat vel non, non eſt ei communican-
dum.s̃.eo.per tuas.s̃.de renũ.in præſentia, ſed nobis
hoc nõ videtur, nam ſemper quouſque excõicatus
eſt in probando ꝙ excõmunicatio nõ tenet,ſemper
licet ei cõicare:nam ꝙ ſententia iudicis ſit iuſta, eſt
præſumẽdum,vt in decr.in pręſentia,ſed ꝙ ſit aliqua
iniuria,nõ eſt præſumẽdum in iniuriã alterius, licet
ſit præſumendum,quo ad denegandam gratiam.

8 † Item ex præſumptionibus non eſt iudicandum,
nec aliquid in alterius præiudicium faciendum, ſed
ex præſumptionibus benè eſt à gratia abſtinendum.
Alij dicunt ꝙ etiam antequam incipiant probatio-
nes recipi ſuper cauſis apellationis, an ſint veræ vel
falſæ, imò etiam antequam incipiat proſequi cau-
ſam appellationis, ſemper quãdocunque dicit ille,
cui obiicitur excommunicatio,ego præmiſi appella
tionem, admittẽdus eſt cum proteſtatione illa,quia
alij nõ intelligunt ſecũ coeligere, vel concelebrare,
ſi eſt excõicatus,ſed non repellũt eum propter reue
rentiam eius,ad quem dicit ſe appellaſſe, vox tamẽ
eius præſtabit auxilium,ſi iuſta appellatio præceſſit,
& non aliàs,niſi notorium eſſet appellationem non
tenuiſſe,quia tunc non ſolùm vox excõicati nõ præ
ſtabit ſuffragium, ſed etiam vox coelectorum, qui
ſponte admiſerunt eum etiam cum proteſtatione,
non valebit.s̃.de procu.c.fin.de his no.s̃.de elec.illa.
s̃.de appel.dilect. in fi.& c.ſoliciti. In his autem du-
biis multum valet proteſtatio,vt s̃.de conſti.cùm M.
& de election.cumana.

9 † In priuata autem familiaritate, & maximè in
occulto,vbi nullũ ſit pręiudicium ei qui dicitur ex-
communicatus ex viſitatione,tutius eſt vitare eum.
11.q.3.curæ.ſed in electionibus, & aliis vbi ſibi fieret
præiudicium ex viſitatione,tutius eſt eum admitte-
re cũ proteſtatione,quàm vitare.ar.6.q.2.c.1. ſi au-
tem præſens eſt quando excommunicatur,uel denũ
ciatur excommunicatus,& nihil dicit de appellatio
ne præmiſſa, vel de alio quòd reddat ſententiam

excommunicationis nulla, tunc valet electio facta eo absente, nec cassabitur propter prædictum contemptum, quia in culpa fuit quod de iure suo nihil protestatus est, & capitulum non fuit in aliqua culpa. Aliàs autem si contempta protestatione excommunicati, vel denunciatione excommunicatoris eligant, valebit electio, si in veritate erat excommunicatus, & cassabitur si excommunicatio non tenebat, vel propter præcedentem appellationem, vel propter aliam causam. s. de appel. dilecti. in fi. imò plus videtur, quòd si episcopus excommunicet aliquem absentem in præsentia capituli, & prætendit iustam causam excommunicationis, & contumaciã excommunicati, tamen capitulum citabit illum sic excommunicatum, vt veniat ad eligendum, quia fortè causas habet, quare nõ teneret excommunicatio tamen satis credo, quòd ex quo ordinarius sic eum excommunicauit, quòd capitulum in literis salutationis eum non salutabit, quia præsumo pro sententia ordinarij in his leuibus, & parum preiudicialibus. arg. 11. q. 3. curiæ. s. de renun. in præsentia. sed capitulum subiunget in literis citationis, quomodo ordinarius excommunicauit eum, Vnde si credit excommunicationẽ tenere, non veniat, & si credit eam non tenere, veniat: quia ipsi non intendunt secum coeligere si est excommunicatus.

10 † Item not. ꝙ probatio manifestæ offensæ contra petentem absolutionem ad cautelam, non habet locum, nisi quando petit absolutionem ab excommunicatione lata post appellationem, sed tunc habet locum iniustè, quia probata manifesta offensa, per consequens constat, quòd appellatio non valeret. supra de appel. cùm sit. & c. proposuit. & ideò talis appellatio non debet prodesse ad obtinendã absolutionem ad cautelam, quia si aliàs petatur absolutio ad cautelam, siue excõmunicatio sit lata à suo iudice, sed dicitur non tenere propter expressum intolerabilem errorem, non potest habere locum hæc probatio, quia impossibile est, quòd intolerabilis error sit manifesta causa, quare quis iustè excommunicatur, imò est causa malæ excommunicationis. Item si excommunicator dicitur non iudex, etiam si pro manifesta offensa excommunicaret, non teneret excommunicatio, & ideò antequã constet, quòd sit iudex, non est recipienda probatio manifestæ offensæ, nec postea, quia si est iudex, iniusta potest esse, sed non potest esse nulla, nisi ab eo esset appellatum, vel nisi expressisset intolerabilem errorem, & sic nõ potest peti absolutio ad cautelam.

11 † Item not. quod quando appellans petit absolutionem ab cautelam, & sibi obiicitur manifesta offensa, oportet quod probet manifestam offensam, per euidentiam facti tantùm, vel per confessionem, in qua perseuerauit, quia si dicat aduersarius excomunicati, imò sufficit probare offensam manifestam per probationes inductas in causa principali, non valet, quia illa manifestatio tolli potest per probationes, quæ inducentur in causa appellationis, sed contra petentem absolutionem ab iniusta sententia, sufficit probare offensam fuisse excommunicatori manifestam, vel per euidentiam facti, vel per confessionem, vel probationem. infrà de verbo. significat. cùm olim. Verbi gratia: Aliquis condemnatus est de furto, ordine iudiciario seruato, & quia non parebat sententiæ fuit excommunicatus. Igitur iste excommunicatus petit ab hac sententia excommunicationis, quasi iniusta, absolui, nam in hoc casu audiendus est excipiens, quia condemnatus & excommunicatus est pro furto manifesto, non solùm per rei euidentiam, vel confessionem, sed etiam sufficit si furtum fuerit manifestum per testes, vel per probationes receptas coram excommunicatore. infrà de verb. sign. cùm olim. Sed certè hoc non placet, quia si sententia condemnationis, vt dictum est, lata fuit contra furem, & non fuit ab ea appellatum, non oportet eum probare manifestam offensam, per probationes receptas coram excommunicatore, quia sufficit pro notorio iuris ad impediendam omnino absolutionem, res iudicata. infrà de verbo. sign. ex parte. & idem est, si sit appellatum, & non est appellationem prosecutus. Si verò fuerit appellatum, tunc si excommunicetur appellans post appellationem, non tenet excommunicatio, & tunc absoluetur ad cautelam. supra eo. per tuas. vt hîc. Si verò excommunicetur appellans post sententiam ante appellationem emissam, tunc officio iudicis obtinebit reuocationem illius sententiæ, sicut & aliorum grauaminum, quæ in illo intermedio fierent, vt not. suprà de excep. dilect. & idem est dicendum si appelletur à mandato, vel interlocutoria, data cum causæ cognitione. supra de elect. cùm dilecti. & c. quod ad consultationem. supra de re iud.

12 † Dicimus ergo, quod offensa probatur manifesta, non solùm per euidentiam, vel confessionem, sed etiam per probationem in tali casu, scilicet, receptis testibus, & aliis probationibus contra furem, si tulit super furto sententiam diffinitiuam, secus si dixerit excommunico talem furem, nisi tantum emendauerit pro furto. suprà de appel. præterea. nam si hic fur petat absolutionem, quod ab iniusta excommunicatione absoluatur, excipietur cõtra eum, non solùm de notorio, per euidentiam facti, vel per confessionem, sed etiam quod per probationes receptas coram excommunicatore, factum est manifestum furtum eius, vnde non est absoluendus. infrà, de verb. sign. cùm olim. & videtur, quòd hoc sit intelligendum, si à sententia excommunicationis non fuit appellatum, quia si esset appellatum, & peteret absolutionem ab huiusmodi excommunicatione, quasi iniusta, non obstaret ei exceptio manifestæ offensæ per solas probationes. Alij tamen aliter dicunt, scilicet, quia obstabit petenti absolutionem exceptio manifestæ offensæ per probationes, vel per confessionem.

Sunt etiam casus, vbi probatur offensa manifesta per euidentiã facti, vel per confessionem, & non per probationes corã excõicatore receptas. Verbi gratia, iudex monuit aliquẽ nullo ordine iudiciario seruato, quòd satisfaceret de rapina, vel mandauit alicui, quòd redderet testimonium in aliqua causa, vel quid aliud consimile, quod quia non fecit, excommunicauit eum, excommunicatus petit absolutionem ab huiusmodi excommunicatione, quia iniusta quia nullus ordo pręcessit excommunicationem, benè admittetur exceptio manifestæ offensæ. Verbi gratia: Domine, non debuit seruari ordo, quia rapina erat manifesta per eius confessionem, vel euidentiã facti, & eodem modo dicet cõtra testem, nullus ordo est seruandus producendo testem, imò notorium iuris est, quòd debet reddere testimoniũ, nisi legitimam proponat excusationẽ. Ideò autem dixi, quod hæc locũ habent, vbi non seruatur ordo iuris, quia si seruaretur mandatum trãsiret in rem iudicatam. supra. de sen. & re iud. quod ad consultationem. & sic non est necesse probare manifestam offensam, quia sufficeret exceptio mandati, à quo non est appellatum. & ex his apparet ratio quare obiicienti exceptionẽ manifestæ offensæ contra petentem absolutionem ad cautelã, præfigitur terminus octo dierũ, vt hîc. Et non præfigitur talis terminus obiicienti exceptio-

exceptionem contra petentem absolutionem ab iniusta sententia, quia ibi modicum fieret prȩiudicium si non probaret manifestam offensam, quia eadem excep. manifestè competet eidem, quando excommunicatus appellãs, volet prosequi appellationem. sup. de app. cùm sit. proposuit. sed hîc, scilicet, quando obiicitur contra petentem absolutionem, ex iniusta sententia, si non admitteretur exceptio manifestæ offensæ, perpetuum fieret præiudiciũ, quia sublata excommunicatione, quod fiet, non probata manifesta offensa, decætero non poterit agere ex monitione, quæ præcessit, neque ex mandato facto sine ordine iudici. C. commi. epis. per totum. licet aliquã do & post absolutionẽ possit inchoare causam principalem de nouo, secus est in mandatis ordine iuris factis, vt aliàs no. Alij tamen dicunt, quòd idem terminus præfigitur vtrisque.

☞ † Item dixerunt quidam, quòd semper non obstante aliqua exceptione manifestæ offensæ, quis ab soluendus est, si velit pignora pro satisfactione apud ædem sacram deponere, quia malitiis hominum non est indulgendum, sed certè, hoc nobis nõ placet, quia hîc non est malitia, imò etiam prouidẽtia quia si non debet, non nocebit ei excommunicatio. sup eodem cap. inquisitioni. vt hîc. sed si non admittitur. exceptio, posset malum euenire illi, cui satisfaciendum est, quia si excommunicatus scit se debere, non prorogabit causam, timens confessionem excommunicati, quia multum prorogare posset, & prorogaret, si dictam confessionem non timeret. Iudex autem cui nihil probatum est, nihil mandare potest. *in iudiciis.* necessitas iuris coegit in iudiciis iudicem vitare excommunicatum post appellationem, quod sic probo. contra excommunicatum agentem, excipitur quod sit excommunicatus, & ipse actor confitetur se esse excommunicatum, si dicit excommunicationem non valere propter app. quæ præcessit, necesse est ergo, quod supersedeatur principali quæstioni excommunicati, qui confitetur de exceptione excommunicationis quousque probet replicationem, scilicet, appellationem legitimam præcessisse, & sic apparet quòd benè dicit hic, quod in iudiciis euitetur, & habet locum hoc, si excipiatur de ex communicatione quia si non excipiatur, teneret eum eo quod fit.

3 † Item si iudex determinat, non obstante exceptione excommunicationis procedendum, & tunc valet processus. argu. not. supra eodem per tuas. sup. de exce. pia. Itẽ necessitas iuris cogit nos dicere, quod extra iudicium, eos vitare non debemus, quia si iudex, à quo appellatum est, mandat quod euitetur, tamen ius dicit quod appellatione pendente, nihil innouandum est. ff. nil no. app. pen. Item quicquid fit post appellationem, est irritum. supra, de app. ex parte M. Item lit. pend. nihil inno. est, ergo quousque pẽdet lis, an sit excommmunicatus, non debet priuari communione hominum, nec aliis iuribus suis. supra vt lit. pen. à memoria. Item in iudicio paratus est iudex, qui cognoscit de excommunicatione, licet incidenter, & ideò cùm statim cognosci possit, non est periculum, si ad modicum tempus differtur principalis quæstio, sed quia extra iudicium nõ est iudex, nec aliquis, qui de excommunicatione diffamat, valdè magnum esset periculum, si in omnibus euitaretur, & etiam contra ius esset, vt dictum est.

☞ † *Extra iudicium.* quæreret aliquis, quare aliud in iudicio, & aliud extra iudicium. Ad quod tres rationes diuersitatis assigno, primò, sic periculosius excludimur ab his, quæ extra iudicium fiunt, quàm ab his, quæ in iudiciis aguntur, nam si per moratoriam exceptionem excommunicationis ab agendo excludor, differtur actio, & non tollitur, & ideò non magnum præiudicium pati videor, vt C. de preci. impe. offe. l. quoties. sed si à postulando, eligendo ab officiis, & beneficiis expellor, & in aliis grauiter lædor, quia sæpè cum magna captione à rebus nostris reuocamur, vt ff. quemad. test. ap. l. & si quis ex signatoribus. Secundò, sicut facilius interdicuntur iudicialia quàm non iudicialia, vt C. de hære. quoniam. & ea quæ sunt iuris, quàm ea quæ sunt facti, vt ff. de pœ. quidam serui. Tertiò, sic cùm in iudicio alium impetam, leuius impedior, quàm extra iudicium vbi nullum prosequor, sed iuri meo innitor. *intolerabile.* supra eod. per tuas. & ibi de hoc. *pro manifesta.* infra de verbo. sig. cùm olim. glo. huic. *pro manifesta.* supra eod. c. in glo. per hæc. & gloss. super eo.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatio non tenet, nisi præcedat monitio.*

CAP. LXII.

STATVIMVS. Nullus. excommunicat te, nec in genere, puta, dicendo omnes participantes sibi, nec in specie, puta, excommunico Pe. quia communicat I. excommunicato. *constitutionibus.* supra eo. nuper. *consimili.* ad hoc. sup. de cle. excom. mi. si celebrat. in fi. gl. istæ. *teneant.* imò videtur quòd nõ teneãt licet sint iniustȩ. infra eo. Romana. §. porrò. *ex locutione.* 11. q. 3. cum excommunicato. & c. excommunica-
1 tos. † *Non teneat.* non tenet excõmunicatio, nisi præcedat monitio, nã communicans excommunicato non est maiori excommunicatione ligatus, nisi in duobus casibus, vnus est, si in crimine sibi communicet. Secundus est, si præmissa monitione eum excõmunicat, quia si non præmissa monitione excommunicaret, non teneret excommunicatio, quod speciale videtur, quod sine monitione excommunicatio teneat, sed sic ipsam proferens est puniendus. sup. eodem sacro. Vel dic, quòd non tenet, propter facilem eius reuocationem, & pœnam excommunicatori inferendam, cùm constiterit eam sic esse latam. supra, de rescrip. ab excom. & sic non tenet, quia facile reuocatur.

CAP. LXIII.

QVIA periculosum. Superioribus. scilicet, patriarchis, primatibus, & archiepiscopis. *excommunicationem.* scilicet, ordinationes, cõsecrationes, & huiusmodi *suspensionis.* secùs est in excommunicatione. *constitutionis.* quæ fortè dicat, quicunque contra constitutionem fecerit, sit suspensus. sup. eodem ☞ cùm medicinalis. † *Olim.* caue hic dicit, non enim vult dicere, quod euitetur extra iudicium, sed obseruetur, quod hactenus obseruabatur, nunquam enim fuit obseruatum, quod vitaretur, & qui vidit testimonium, perhibuit. Huic gloss. videtur contra. sup. eod. per tuas. vbi dicitur, quod in aliis debet euitari, sed expone in aliis, id est, in iudiciis. sup. eo. solet. dic, etiã extra iudicia debet euitari, antequam moueat litẽ super eo quòd dixit excommunicationem non tenere. sup. eo. solet. in glo. sup. eo. &c.

SVMMARIVM.

1 *Iusta est excommunicatio, qua quis excommunicat omnes qui sunt cruce signati, si non portant publicè crucem, ad hoc enim fit vt cæteri animentur ad sumendam crucem.*

2 *Excommunicatio etiam in iustos culpabiles non fertur sine monitione.*

An capituli appellatio quod habet causam prosit canonicis, vt decætero contra eos non valeat ferri sententia.

Quemadmodum in genere, & quemadmodum in specie fiat excommunicatio.

CAP.

CAP. LXIIII.

ROmana eccle.Excommunicatoribus.ad ipsos enim remittendi sunt absoluendi.sup.de senten.excō mu.sacr.per tuas.sup.de offic.ordi.ad repri. & si absoluant,nō valet absolutio,quia in hoc casu nō habent iurisdictionem super eos, vt hîc *sententiæ*.benè dicit,nam si canonem fecisset,illo ligarentur omnes,vt no.sup.eod.à nobis.*generaliter*.taliter,excommunico omnes, qui fecerint furtum.*in specie*. puta excommunico Pet.qui ædificat,vel ædificauit in cæmeterio ecclesiæ.In genere,puta excommunico omnes qui ædificant, vel ædificauerunt in cœmeterio ecclesiæ.*mora*.quia si præfixo termino neglexerit satisfacere,iustè poterit in eum ferri sententia huiusmodi,excommunico P.nisi vsque ad talem diem satis fecerit.*vel culpa*.puta,quia negligentes erant aliqui episcopi, vel clerici officia sua facere in suis ecclesiis,benè fertur huiusmodi sententia, excommunico omnes,qui non interfuerunt suis officiis.*offensa*. puta,siquis tenuisset concubinam,à qua diuisus est, iustè fertur in eum hæc sententia,excommunico te, si vlterius tenueris eam.s̃.de test.constitutis.in prin.

1 † *Causa*.iusta est excommunicatio, excommunico omnes illos,qui sunt cruce signati,si non portant publicè crucem.Hoc enim ex causa fit, vt alij eorū exemplo animentur ad sumendum crucem, est etiā iusta huiusmodiseu contra tolerantes hæreticos,& consimiles.sup.de hær.excommunicamus.§.credentes.& 23.quæst.3.si habes.

In vniuersitatem.ex hac enim sequitur absurditas, quòd puer vnius diei incidit in hanc excommunicationem,& ille qui absens est,sed iustè sic fertur sē tentia,excommunico omnes illos de hac vniuersitate,qui fuerunt rebelles mandato.Sententia autem interdicti iustè fertur in vniuersitatem, quæ fertur pro delicto alterius.16.quęstione septima,sicut Deū infra,de spon.non est.

2 *Culpabilis*.† dicunt quidam,quòd etiam in iustos culpabiles,non fertur sententia excommunicationis,nisi primò moneantur & contra eos causa cognita procedatur,quia alia est causa capituli, vel vniuersitatis,quàm sit causa canonicorum.2.quæstio, 1.nemo.supra eodem sacro.12.quæst.2.qui manumittitur.Causa enim vniuersitatis potest esse, quia non comparet in iudicio,vel quòd non recipiunt aliquē in canonicum,& huiusmodi.Causa autem personarum culpabilium de collegio non est hæc, quia ipsi non specialiter vocantur, imò si comparerent, non admitterentur ad respondendum pro capitulo sine mandato.Item ipsi non possent,nec deberēt aliquē recipere in canonicum sine capitulo.Alij dicunt, & fortè melius,quod authoritate huius decre.sine alia monitione,& causæ cognitione,nominatim possunt excommunicare illos,quos culpabiles norunt,sed si non esset eis notum,non deberet sententia excommunicationis in quenquam ferri,nisi præmissa monitione.2.q.1.nos in quenquam.& c.nemo.

3 † Sed quæritur,an appellatio capituli quòd habet causam,prosit canonicis,vt decæterò contra eos non valeat ferri sententia.Respon.si delegatus erat iudex,non videtur quod decæterò posit in aliquem de capitulo sententiam ferre,etiam si ante app.culpabilis extitisset,quia in eum poterat iustè excommunicationis sententia ferri,quia sublato principali,tollitur accessorium.sup.de consti.translato. Item quia per istam appellationē desinit esse iudex, & in principali,& in accessoriis.Si autē esset ordinarius, vt ab eo esset in aliquo negotio appellatum à capitulo,cùm illud negotium per appel.sit ad superius auditorium delatum,vlterius occasione istius negotij non poterit in aliquem de canonicis sententiam excommunicationis proferre.3.quæstio.sexta.dudū melius in c.multum.sup.de offic.lega.licet.Sed quid si ordinarius,vel delegatus in aliquem de capitulo post appellationem legitimam, tulerit sententiam excommunicationis de facto, nunquid capitulum potest petere,sententiam contra hunc canonicum latam,pronunciari nullam?Respon. si eius interest, vel quia de mandato capituli fecit canonicum,quare in eum est sententia excommunicationis lata,vel quia diffamatur capitulum,quia suus canonicus sic denunciatur excommunicatus,vel ex alia iusta causa,quòd benè potest implorare officium iudicis, vt sententia nuncietur nulla.argumen.ff.de fer. l.1.sed si vellet capitulum sententiam excommunicationis in suum canonicum latam,occasione capituli dicere iniustam,hoc dicunt quidam non posse fieri, quia absolutio non debet dari,nisi petēti.Et hoc quidem dictum est de canonicis excommunicatis pro capitulis.Hoc idem dicendum est de rectoribus ciuitatū excommunicatis,pro ciuitatibus. Ex isto loco satis apparet,quòd si literæ impetrentur,contra aliquod capitulum,quòd cogatur ad alicuius receptionem, tamen delegatus compellet singulos canonicos ad receptionem ipsius,licet literæ tantùm contra capitulum,& non contra singulos canonicos sint impetratæ.Et hoc est ea ratione, quia quando mandat, quòd capitulum aliquid faciat, intelligendum est, quòd canonici,& alia membra capituli illud faciant supra,de præben.pro illorum,quia capitulum, quod est nomen intellectuale,& res incorporalis,nihil facere potest,nisi per mēbra sua. Idem videtur, quòd si mandetur de legato,quòd cogat vniuersitatem facere solutionem debiti,vel venditionem,vel permutationem,vel quicquid aliud simile, cogenda sunt membra eius,illi facto præstare consensum expressum,& sic de omnibus aliis,quæ consistunt in facto, quæ per vniuersitatem fieri non possunt. De extraneo autem,an posset impedire vniuersitatem adimplere,quod debet,not.sup.de offi.delegat.sanè.quia contra prædicta videtur.12.quæst.2.qui manumittitur.Sol.leuis est,quia vniuersitas benè potest habere libellum,& agere & conueniri per procuratorē suum,sed consensum alicuius facto præstare,pro aliquo suo membro,nō potest,cùm cōsensus sit corporis,nec corpus habeat,sed in prædictis casibus videtur,quòd si alicui commissa est causa vniuersitatis alicuius,quòd per dele.vbi expediret,cogēda essent membra vniuersitatis præstare consensum in faciendo procu.vel alia consimilia.

SVMMARIVM.

1 *Nedum clerico, sed etiam laico,licet se tueri,etiam si iudex suus ordinarius,non seruato iudiciario ordine, iniuriatur sibi in rebus,vel persona.*

2 *Spiritualis gladius non debet exerceri,nec pro sua, nec pro aliena iniuria,nisi contra homines suæ iurisdictionis.*

CAP. LXV.

DILECTO fil.Repellere.supra eo.c.3.§.si verò.1. dist.ius naturale.† *Decano*.non solùm clerico, 1 sed etiā laico,licet se tueri,etiam si iudex suus ordinarius,ordine iudiciario non seruato, iniuriatur sibi in rebus vel persona.C.de iure fis.l.fin.& credimus ordinarium processum,etiam qui fit per modum inquisitionis.supra,de acc.super his.supra, de offic.ord.cap.1.& hic est processus legitimus, & per seculares.l.in Authen.de colla.§.iubemus.ff.de offic. præsi.congruit.*iniuriosè*.repete quę diximus supra,de foro compet.verum.*ecclesiastico*.scilicet,sentētia excommunicationis. 24. quæstio.3. corripiantur. 16. quæstio.

quæstio.1.c.1.*præsertim* idem est, si nulla alia causa vel excommunicatio præcessisset. *& quidem* no. optimâ ratione. *cùm liceat*.22.quæst.3.fortitudo.& c.seq. profectò imò multò fortius. *temporalem*. iurisdictionem, vel rem, vel iniuriam. *defensionem*. scilicet. setétia excommunicatiõis, vel interdicti. *& temporalem*. scilicet defensionem armorũ, vel iurisdictioné temporalem. 96.dist.c.fi.supra de offi.or.c.1.

2 † *Ecclesiasticis*. dum tamen spiritualis gladius non exerceatur, nec pro sua, nec pro aliena iniuria, nisi contra homines suæ iurisdictionis, materialis tamen defensio pro se, & pro aliis, bene potest exerceri, etiam in homines cuiuscunque iurisdictionis. Item dicunt quidam, quòd etiam incontinenti, raptor non posset excommunicari pro rapina facta, nisi monitione præmissa, tamen melius videtur, quòd si rapina est manifesta, cùm iusta causa subsit, statim potest excommunicari, nisi incontinenti eam restituat, si est præsens, vel si non est, ibi intra certum tempus quod duxerit præfigendum. infrà de sentent. excommun. Romana. §. caueant. ff. de rei vendic. si res mobilis.& l. sequen. *Adinuicem*. nec tamen propter hoc licet laicis, vel clericis defendere aliquos suos, quos crederent iustè excommunicatos, vel pro certo scirent iuuare contra excommunicatorem, scilicet vt cogerent excommunicatorem relaxare sententiam, vel etiam cessare à denunciatione excommunicationis, quia nec etiam liceret eisdem cogere iudicem secularem, suam sententiam relaxare, quod enim dicit hæc decret. habet locum maximè, vbi corporalis violentia infertur, & non vbi verbalis. Si autem prælatus excommunicaret aliquem, si oppressum iuuaret in iusta causa, vel armis materialibus, vel alio modo cùm sententia sit sub conditione appellet, & postea iuuet eum. supra de appel. præterea.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatio per appellationem non suspenditur, exceptis certis casibus.*

CAP. LXVI.

1 V*Enerabilibus. Archiepiscopus ex suo procedens officio.* supra, de appel. cùm speciali. §. fin. † *& appellatum*. post excommunicationem, quia per appel. non suspenditur excommunicatio. supra de offic.ord.ad reprimendam.exceptis casibus.s.de app. Romana. §. quòd si oportet. *pro manifesta*. j.de verb.sign.ex parte. *Proposita querimonia*. vel supplicationis, siue in integrum rest. quæ supplicat, vel petat se restitui ad causam agendam sine pœna expensarum, vt plenè not.s.de procur.querelam. vel appellationis, per quam dicat reuocandam sententiam. C. quomodo & quando iudex. ab eo, Communi enim iure, cum sententia transierit in rem iudicatam, sibi subueniri non potest. Idem videtur, si tantum excommunicationis setétia lata esset simpliciter, excommunico Petrum, quia fuit contumax in tali termino. Hæc enim sententia licet non sit diffinitiua, tamen si non est appellatum, transit in rem iudicatam. s.de sen.& re iud.quò ad consulta.quò ad hoc quod super expensis & contumacia excusanda vlterius nõ audiatur, semper absoluetur pro absolutione petenda, quia nunquam, quominus absolutio detur satisfacienti, transit in rem iudicatam. *nec pandi*. C. de iud. sancimus. *in itinere captus*. ff. si quis cau.l.2. *minimè compareret*. ff. de re iud. contumacia. *& hoc ipsum*. quia, vbicunque iudex superior non potest absoluere, nec cõdemnare, in causa propria, si excommunicatio lata est, absoluere debet excommunicatum.s.de offic. deleg. cum contingat. nisi obiiceretur de manifesta offensa: vt prædictum est. *illico pronunciare*. sed probatio appellantis recipi potest super veritate causæ. s. de app. interposita ad cautelam quia dubitatur, an sententia excommunicationis teneat.s. eo solet.

CAP. LXVII.

R*Omana. Subiectis immediatè*.s.eo. à nobis. prima gl. in hac gl. secùs. *iniustas*. imò videtur quòd ipso iure sint nullæ.s.eo. statuimus. *caueant*. contra. ar, s.de appel. constitutis. *proferre*.s.de offi.ordi. si sacerdos. in tex.& in gl.& s.de app. præterea.2.gl. hodie. *exprimant*.s.eo. cùm medicinalis. *vniuersitatis*. contra. arg.s.respon. ibi soluitur. *prohibemus*. ad hoc.s.eo. grauem. gl. istæ speciales personæ.

DE VERBORVM significatione.

TIT. XLI.

CAP. I.

N*Am & rex Nabuchodono. Proauus*. ff. eo si appellatum. §. libellorum.

CAP. II.

N*Am & ego*. Dicit Salomon. *Quare*. verba. Aug. *fratrem*. prius enim alium filium habuit de Bersabeæ, qui mortuus fuit. *quia illæ*. hic vult dicere: quia ita citò mortus est, quòd nec etiam ei nomé impositum est, nec natus videtur.

CAP. III.

QVOD *dicitur antequam*.

CAP. IIII.

IOSEPH *non cognouit*.

CAP. V.

I*Ntelligentia. Res*. id est, intellectus. ff. de supell. lega. labeo.31.q.1.quomodo. ff. de rebus dubiis. in ambi. 22.q.5.Hu.

CAP. VI.

NIHIL *obstat*.

CAP. VII.

P*Ropterea. Si prolixam*. ff. de fun. instru.& instru. lega. cùm delanionis. §. cùm fundum.

CAP. VIII.

Q*Vamuis omnes. Quendam*. specialiter. q.d. quãuis omnes, qui pręsunt, ritè, vocentur prępositi, pręposìtura tamen est nomen specialis dignitatis.

SVMMARIVM.

1 *Fœmina in testamentis & criminalibus testis esse nequit.*

CAP. IX.

F*Orus. Forum*. his partibus cõsistit iudicium, tãquã ab ordinantibus, nam negotia partium leges aduocatorum, & iudicia iudicum adordina forum. *quò venit*. hic vult dicere, causa dicitur à casu, vnde venit causa, sicut de venditione, oritur causa inter emptoré & venditorem. *enim*. supple causa. *vocatur*. quid sit iudicium. *negotium*. quid sit negotium. *lis autem*. quid sit lis. *iurgium*. quid sit iurgium. *causa*. quid sit causa. *argu*. quid sit argu. *probatio*. quid sit ꝓbatio. *in omni*. quæ personæ quærũtur in iudicio. *iudex*. quid sit iudex. *accusator*. quid sit accusator. *reus*. qd sit reus. *testis*. quid sit testis. *testes autem*. quæ considerentur in testibus. *non fœmina*. in testamentis enim & criminalibus causis testis esse non potest. institu. de testamétis. §. testes.2.q.6.episcopi.33.q.2.mulierem.

CAP. X.

P*Actum. Scriptura*. quia sæpè fit cum scriptura: sed & sine ea tenet.

CAP.

CAP. XI.

Ius dictum est.

CAP. XII.

Causa carpensis. Licitis. de hoc notatur. suprà de decimis. ex transmissa. s. de sententia excommunica. cum volun. glo. not. eleemosynas.

CAP. XIII.

QVAESIVIT. F. T.

SVMMARIVM.

1 *Super interpretatione fertur sententia.*

CAP. XIIII.

In his quæ ambiguitatem. Patris. non tamen credimus lit. contest. necessariam. *diffinimus.* not. sententiam ferri super interpretatione.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegia recipiunt in dubiis intellectum secundum intentionem concedentis. & quandoque fit interpretatio secundam propriam verborum signific. in num. 2. Quæ nomine præbendæ veniant.*

2 *In dubiis priuilegiorum recurrendum est ad intentionem concedentis. & cap. seq.*

CAP. XV.

Olim tibi. Et manualia. scilicet, quæ quotidie dantur, vt pro exequiis mortuorum, & huiusmodi. *Moliuntur.* volebant enim nominæ præbendæ, quæ tantū præsentibus datur, ea tantum intelligere, quæ in victu consistunt. & malè. Comprehēdit enim, & ea quæ vestitus sunt, dummodò tantùm residentibus dentur. *interpretanda.* de hoc not. infra. eodem. causam. de dona. per tuas. & c. cùm dilectus.

1 † *Intellectum.* priuilegia enim in dubiis recipiunt intellectum secundum intentionem concedentis. infrà. eodem. dilecto. suprà. de rescrip. mandatum. & c. seq. ff. de re. iur. Neratius. & ita quod non trahantur ad iniquitatem, vel grauamen alterius. ff. de vulg. sub. facto. & debes scire. quòd vbi dās priuilegium, respōdet de intentione sua, non est necesse partibus præsentibus [a] fieri, vt hîc: & facit præiudicium partibus talis interpretatio, & ad eam obseruandam coguntur, vt. infrà. eodem. ex parte vestra. & hæc propriè declaratio dicitur. ff. de test. hæredes. §. 1. & hoc in priui. sed si sententiā, ferat, vel aliquid aliud de iure faciat, non est sua interpretatio: quia functus est suo officio. suprà. de officio deleg. c. ex literis.

2 † Item quandoque fit interpretatio, secundum propriam verborū significationem, secundum quòd habes ferè per totum hunc titu. & in. ff. & C. & hæc interpretatio fit, etiā nō præsentib. partibus, & extra iudicium, nec per talē interpretationem coguntur partes ad seruādam interpretationem, nec eis præiudicat. & est ea ratio: quia leges, & verba legis, & vltimarum voluntatum, & contractuum, & priuileg. recipiunt quandoque interpretationem à consuetudine, [b] contra verbi propriam significationem. vt ff. de leg. si interpre. & l. seq. & l. minimè. & l. ergo. & hæc interpretatio tantùm ad principem pertinere videtur, & ideo semper remanet eis saluū ius suum, nec fit ei præiudicium per talem interpretationem. Potest autē & hæc interpretatio fieri partibus præsentibus, & tunc præiudicatur partibus: vt not. suprà eo. c. proxi. argu. ad. q. ff. quis ord. in bo. pos. ser. l. 2. §. 1. & 2. melius credimus, quòd quælibet interpretatio obsit partibus, quò ad hoc, quòd seruet interpretationes Papæ, nisi in alio iure inuentur. infrà. eod. venerabilis. suprà de deci. & multi. & de offic. ord. duo. Est autem alia interpretatio cuiuslibet iudicis, scilicet quando iudex interpretatur verbum legis, vel contractus, in causa, quæ coram eo vertitur, suprà de post. c. 1. ff. de leg. non possunt. & hoc debet fieri partibus præsentibus, & præhabita copia defendendi vtrique parti. infra eod. venerabilis. 30. q. 5. iudicantem. & ideò, ad ea quæ interpretata sunt, coguntur partes. & hæc vera sunt, in interpretationibus. Modificatio autem priuilegij, nō debet fieri, nisi partibus præsentibus, & etiam consentientibus. suprà de dec. nuper. quamuis si nollet consentire eis inuitis dans priuileg. posset illud modificare ex iusta causa. arg. suprà de excess. prælat. c. 2. & not. supra. vt ecc. bene. vt nostrum. in fi. nec contradicit decr. supra de deci. ex parte, quia ibi nō fuerunt modificata priuilegia, illis qui habeant: sed ille Papa moderata priuileg. dabat de nouo monachis, quàm sui antecessores fecerant. Istę autem modificationes non fiunt lit. pend. nec fiunt, nisi petente eo cuius interest. suprà, vt lit. pend. dilectis. suprà de test. causam. interpretationes autem fiunt, sine lite, & lite pendente, & petente eo, cuius nihil interest: vt habes hîc, & in multis iuribus hîc allegat. suprà, de senten. excommun. inter alia. supra, de fi. per tuas. vbi satis apparet, non esse responsum illis, quorum intererat. Potest autem ea ratio esse, quare non seruatur ordo iuris in interpretationibus, quia est notorium de iure. Dicitur enim sic interpretanda verba iuris, vel priuilegia, vel contractus, vel testamenti, & ex aduerso contra. cùm ergo ius hoc diffiniat, & non sit necesse probatio facti, nec fiat præiudicium partibus: vt supra dictum est, non seruabitur ordo iuris, vt not. supra, de consuet. cùm inter vos. *interpretanda.* ad expositionem istius decre. optimè. facit. supra de præben. dilectus filius. in glo. illa sed nónne.

[a] Præsentibus. Et sic non requiritur citatio. Ad de Pau. de Ca. qui ad hoc allegat in consil. 337 col. 2. incipiē. quia exceptiones. in 1. parte antiquorum secūdum nouis. impres. & Fel. in c. cum olim. col. 6. suprà, de re ind.

[b] A consuetudine Adde Abba. in c. certificari. suprà, de sepul. & Fel. in ca. cum M. Ferrariēsis. col. 3. ante medium. sup. de const.

CAP. XVI.

Cvm in partibus. Ex his verbis. arg. sumpto à contrario sensu, dicebant isti priuilegiati, quòd si non esset generale interdictum, puta, regnum, vel prouinciæ, quod licebat eis more solito, scilicet, apertis ianuis, & alta voce, celebrare diuina.

CAP. XVII.

Cvm tibi. Indultum. hæc decreta. non habet locum vbi quis habet ascendentes, vel descendentes, vel etiam collaterales consanguineos, tunc enim consāguinei tantùm succedent. 12. questio. vlti. cap. vlti. & quæstio. 3. c. 1. item si nullos consāguineos habet, non habet locum hæc decret. quia succedit ecclesia. 12. quæstio. 3. quicūque. suprà, de suces. ab intest. c. 1. item nō habet locum, vbi deputauit certam personam. per quam bona eius dispensarentur: quia tunc ille dispensabit, non alius. suprà, de test. tua. in Authen. de eccle. titu. §. si quis. C. de episcopi. & cle. nulli. Potest ergò habere locū, vbi bona sua in pias causas erogari præcepit. nec designauit personam, per quā hæc fierent, vel designauit, sed negligentem, in his enim casibus licet per episcopum diœc. fieri debeant, vt in l. præalle. tamēde speciali gratia Papa hoc aliis indulgere potest, quamuis hoc aliis non indulgeat, sed tantùm episcopo, cui scribitur, & non est hæc specialis gratia, sed ius commune, vel fortè est specialis gratia: quia archi. & alij habebant de consuetudine.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia varias habet interpretationes, & multipliciter intelligitur.*

CAP. XVIII.

Cvm clerici. In prælatione constituti & alij si est consuetudo. *Fidelis.* hoc iuramentum obtinet tantùm ius obedientiæ, vel fidelitatis, vel homagij, quòd pro spiritualibus non est præstandum.

suprà,

ſupra,de ſi.ex delic.infra c.proxi.cap.fin.hoc autem iuramentum pro ſpiritualibus præſtabatur, & ideò communiter tenentur hoc iuramento non tantùm epiſcopo,ſed etiam capitulo, ſpiritualia enim iura, non ſunt diuiſa inter epiſcopum & capitulum,vnde de conſenſu capituli facere debet, & ſi aliqui laici, vel clerici iurarent epiſcopo fidelitatem,pro aliquibus temporalibus quæ epiſcopus habet ſegregata à capitulo nullatenus teneretur capitulo,vel econuerſo.ſupra,de reſcrip.edoceri.† *Capitulum*.nota.per ecc le.hic intelligi capitulum maioris eccleſiæ. 63. diſt. §.1.10.quæſtio.vlti.antiquos.quandoque autem intelligitur tantùm epiſcopus.7.quæſtio.2.ſcire. quandoque viri eccleſiaſtici.63.diſt.c.1. quandoque quælibet eccleſi.ſupra,de teſt.relatum.ſupra,de vſu.cum ſuper.quandoque congregatio fidelium. de conſecra.diſt.1.eccleſia.

CAP. XIX.

QVAERENTI. *Circumſtantiis*.ſupra, de offi.de leg.ſanè.paſto.50.diſtinct.contumaces.

SVMMARIVM.

1 *Sylua quæ ſit.*
2 *Priuilegium de noualibus extenditur tantùm ad futura.*
3 *Cùm vtraque pars probauit intentionem ſuam, qui teſtes præferentur.*
4 *Nouale dicitur etiam ager infructuoſus reditus fructuoſus.*

CAP. XX.

1 QVID *per nouale*. Quis locus dicatur nouale quære extra.eo.veniens.§.illum.† *Anno*. ff. de ver.ſig.ſylua.§.nouale.quandoque dicitur ſylua,quæ rumpitur.ff.de ter.mo.l.vltim.ff.de peti. hære.vtiles.*extirpatis*.ſupra eodem c.1.*de nouo*.id eſt,poſt priui.impetratum.arg.ſupra,de priui.dudum.vel etiam ante,vt ibi not.vel alias.vt no.in glo.hîc poſita no.quòd.ſcilicet.

2 † *Memoria*.not.quòd hæc probatio non incumbit priuilegiato,ſi non ſit in poſſeſſione,& qui agit petitorio,etiam debet probare, quod ab eo tempore, quo habuit,priuilegia,facta ſunt noualia,extenditur enim tantùm priuilegium ad futura noualia:cùm ille ſit ſanus intellectus priuilegij, vbi nil vel parum partibus præiudicet,vt not.ſupra,eod.olim. alij aliter dicũt,vt not.ſupra.de priui.dudum.ſed ſi expreſsè vellet dicere,quòd etiam de anterioribus noualibus haberet,mihi videtur, quòd illa appellaret noualia,quæ à 10.ann.citra,culta fuerunt: tanto enim tempore adducitur conſuetudo,& ſeruitus cõtinua. ff.ſi ſerui.ven.ſi quis.C.de ſeruitu.l.2.&.ſi.Item oportet eum probare,quod ante tempus illud 10. annorum, in quo cœpit modo coli,tanto tempore fuit incultum,quod non extat memoria, quòd culta fuerat,& debent ſic dicere teſtes,vt quidam dicunt, licet nobis non placet.

Nos vidimus,quòd hæc poſſeſſio fuit inculta.40. an.ad minus,& poſtea adiicient de vlteriori tempore,hoc modo,nos etiam non audiuimus, nec vidimus quãdo culta fuerit,hæc poſſeſſio.Nec vidimus, vel audiuimus eos qui viderint,vel audiuerint quando prædicta poſſeſſio culta fuerit,vel melius debent dicere omnium eſſe opinionem a, vel communem, ſe non vidiſſe,vel audiuiſſe eos,qui viderint, vel audiuerint,cùm culta fuit hæc poſſeſſio. ff. de probationibus.ſi arbiter.

Sed dices,ergo hoc eodem modo probabo legẽ datam à Moyſe & ſchiſma Choræ,Datham, & Abiron,argumentum.7.quæſtione.1.denique.ſed ſi hoc dicitur,multæ abſurditates & impietates, nedum de aliis, ſed & de Chriſto probari poſſunt,& idcircò nõ eſt ita latè accipiendum,ſed ſic reſtringendum eſt, non vidimus eos qui viderint,& hoc leue eſt,nec eos vidimus,qui audiuerint ſuo tempore factum,id eſt communi opinione habebatur,quòd poſſeſsio, de qua agitur,non colebatur,ſed lupis,& tranſeuntibus beſtiis,vel paludibus patebat,ſi autem velles adiicere non vidimus,nec audiuimus illos,qui viderint vel audiuerint ſuo tempore,vel etiam ante tempus eorum factum,malè intelligeres,& prædictæ abſurditates & multæ aliæ ſequerentur.Sed ex aduerſo, ſcilicet,ex parte negantis decimas,& negantis nouale, poteſt probari contrarium,ſcilicet,per teſtes,qui ſic dicunt,non audiuimus dicentes, quod audiuerant eos,qui audiuerant alios dicentes poſſeſsionem, de qua agitur,cultam fuiſſe ſuo tempore, in communi opinione habebatur, & non dubitabatur, eam eſſe cultam. ff. de aqua plu. arcen. in ſum. in principio & §.fin.

3 † Sed quæres,ſi ſuam opinionem vtraque pars probabit,qui teſtes aliis præferentur? Reſpondeo. cùm teſtes ſecundum ea,quæ dicimus, debeant dicere communem opinionem eſſe,poſſeſsionem cultam,vel non cultam,illi teſtes præferentur, qui meliores ſunt,& veriſimiliora dicunt.4.quæſtione.3. in princ.ſed ſi teſtes dicerent non eſſe communem opinionem,quòd culta eſſet,hîc præualent pauci teſtes, afferentes communem opinionem,quod culta fuiſſet,multis,qui negarent communem opinionẽ:quia negantis &c.6.quæſtio.5.actor.ad hoc facit.ſupra,de proba.tertio.Non autem ſufficit,ab vno audiuiſſe, ſed à pluribus.ſupra,de teſti.licet.& valet hæc præſcriptio in ſeruitutibus & iuribus quæ nec continuã vel quaſi continuam cauſam habent,de quibus not. ſupra,de præſcrip.de quarta.& nõ habet locum hæc probatio,niſi vbi habetur expreſſum in iure, quod debet habere præſcriptionem cuius non extat memoria.*tali*.ſcilicet,agro inculto.† *De quo*.quia poteſt 4
eſſe quod fuit incultus:ſed nõ infructuoſus,& de eius fructibus, eccleſia percipiebat decimas,& ſic apparet,quod dicitur nouale,quia de infructuoſo fit fructuoſus:& non quia de inculto factus eſt cultus. Vel dic,& melius,quòd etiam ſi erant aliqua nemora, vel paſcua,quæ primò aliquem fructum ferebant, ſed modicum:puta,modicam herbam, & pauca ligna,& ſi poſt,de eiſdem nemoribus fiat terra culta, benè habebit inde decimas,ille qui priuilegiatus eſt ſuper decimis noualium,etiam ſi parochialis eccleſia primò habebat illas paucas decimas, quæ colligebantur de paſcuis & nemoribus:ſed ſi prius parochialis eccleſia magnas decimas inde haberet:tunc ad eas non extenderetur priuilegium,& ſic expreſsè videtur velle litera huius decret.*de quo*.iſtam decre. expone vt diximus ſupra,de priuil.c.vltimo.

CAP. XXII.

VENERABILI. *Protectione*.id eſt,gubernatione,& quòd ſibi de temporalibus reſpõdet, & hoc ipſũ factũ fuit,de ſpeciali authoritate Papæ.*ſuis*. epiſcopi. *de canonicis*. ſanctæ crucis.*ſuo*.epiſcopi.*priuilegij* fortè priuilegium impetrauerat monaſteriũ ſanctæ crucis, quod in monaſterio de rega.ad eum ſpectante, poſſet priorem inſtituere de fratibus ſuis,quòd non impetraſſet,ſi dixiſſet quòd epiſcopus epiſcopalia iura vbi haberet,cùm inter epiſcopalia iura ſit inſtitutio prioris.ſup.de offi. or. conquerente.ſuprà.de capel.mo.c.1.Item in eodem priuilegio continebatur, ſalua debita reuerentia matrici eccleſiæ, quod verbum malitioſè interpretabantur appellantes matricem eccleſiam non epiſcopalem,ſed Romanam.

SVMMARIVM.

1 *Poteſt Papa iniuriam manifeſtam vindicare.*

Qqq 2 *Qualiter*

a Opinionem. Ioan.de Imo. in c. veniens. ſupra, de teſtibus. intelligit hæc dicta Innoc. in caſibus,in quib. ſufficit memoriam extare. & refert. Ale. de Imo.in cõſi.108.cõſum:3.ver ſi. nec etiã obſtat præ dictis in ſecundo volu.

2 *Qualiter sit procedendum cùm de rebus vel iuribus agitur.*
3 *Cùm agitur de potestate Papæ, vel de sententiis eius, quis cognoscat.*
4 *Quando quis absque aliqua monitione excōmunicari valeat.*
5 *Superiori iudici relinquitur hæc cognitio, an ex iusta causa quis fuerit excommunicatus.*

CAP. XXIII.

Ex *parte. Latro.* id est, satisfactio, vel emenda, de latrone damnato, vel rectè homo culpa rei mortuus petitur. ff. de ver. obl. si seruum. §. vlt. condēnatio autem non fiet, nisi in ęstimatione. arg. contra supra, de ac. qualiter. 2. sed illud obtinet, vbi benè potest ferri sententia secundum petitionem, alioquin potest aliquando à petitione diuertere, vt in iudicio finium reg. ff. fi. reg. l. 2. & 3. *de parendo.* coram ordi. iudice sicut ex debito tenebatur, vel coram canonicis Carnot. quòd ex superabundanti erat. Vel dic, quòd erat de mero iure, cùm delictum commissum esset in terra iurisdictionis canonicorum. *offerret.* coram or. iu. vt sup.

Fecerunt. sed dices, nónne hoc ipso, qui sententiam tulerat in causa sua, iniusta erat. C. ne quis in causa su. l. 1. 4. q. 4. c. 1. Respon. prosequamur hîc materiam
1 à remotioribus, si iniuria manifesta sit † Papa potest eam vindicare. 22. q. 4. Guilisarius. & c. se. & potest etiam, si est occulta, facere inquiri de ea. sup. si quis
2 imper. ma. l. 1. sed si inferiori [a] prælato fiat iniuria, vel verberibus, vel contumeliis: si est manifesta iniuria, videtur quod similiter posset eam in subditos vindicare, scilicet, excommunicando & deponendo. argu. 2. q. 2. si quis. & supra, de offi. or. irrefra. & in prælle. c. Guilli. si autem est occulta offensa, non vindicabit eam: sed poterit eum apud superiorem accusare, vel denunciare, & non punire. C. ne quis in causa sua ius sibi di. l. 1. supra, de offi. dele. statuimus. nam in pręcedenti casu cùm offensa sit notoria, probatione non eget. 2. q. 1. manifesta. supra, de appella. cùm sit Romana. nec ibi necessaria sit sententia, super crimine, vel iniuria, quæ notoria est, non est hic iudex in causa sua, sed executor pœnæ qui benè potest quis esse in sua causa: quia recusari non potest. supra, de appel. nouit. hoc modo videtur dicendum, si agitur de iniuriis.

a Si inferiori. Ad hæc dicta Adde Pet. de Anch. in consi. 277. inci. ex prædicta facti narratione. col. 5. vers. venio ad quintū, & reperitur istud cons. sub nu. 439. & quando quis possit esse iudex pro iniuria illata eius officio, vide per Alex. de Imo. in cōs. 25. colum. fin. vers. 3. prę sup. pono. in 2. vol.

2 † Sed si agitur de rebus, vel iurib. tūc sic est procedendum: quia, si Papa contra alium, vel alius contra eum mouet quæstionem, super rebus, vel iuribus aliquibus eligantur arbitri vtrinque, vt iudiciū procedat sine suspicione. arg. 11. q. 1. si clericus. 3. q. 5. qui suspecti. & licet sit honestum, non negamus tamen, quin alicui possit causas huiusmodi delegare. arg. ad hoc: quia imperator causas suas, & imperij, facit tractari per procuratores suos, qui sunt ab eo dati iudices, licet ipsi sint ordinarij, C. vbi cau. fi. per totum. C. si aduer. fi. l. 1. & 2. sed nō video rationem, quare vitetur suspicio, si sunt ordinarij, & non vitetur, si sint dele. cùm vtrique sint ab eo dati, Imò procu. tanquā magis familiares magis debent haberi suspecti, & sic obtinet de consuetudine, quòd Papa huiusmodi causas delegat aliis. Si autem aliquis vellet Papæ crimen obiicere, de hoc nullus potest cognoscere. 9. q.
3 3. facta aliorum. nisi de hæresi. 40. dist. si Papa. † Item quando de potestate eius agitur, vel de sententiis eius, nullus, nisi ipse solus cognoscit. 9. quæstione. 3. isti sunt. nemo. & c. se. si autem episcopus, vel alius inferior prælatus agat de iuribus, vel rebus suis, vel cōtra eum agitur, coram competenti iudice hoc agi debet. C. si à non compe. iu. per totum. 11. quæstione. 1. si clericus. & si ipse prælatus super suis iuribus iudicat, vel arbitretur, non valet. C. ne quis in sua causa. l. 1. C. de arbi. l. penul. nisi notoriū esset, quod aliquis iniuriosè iura alicuius prælati occuparet, vel retineret: nā tunc, licet non possit cognoscere, nec debeat: quia notorium est. 2. quæstio. 1. manifesta. Tamē hūc notorium sacrilegum, monitione præmissa, excommunicare potest, & aliàs punire. 2. quæstio. 7. si quis erg. & c. si quis. licet si dum monetur, vel aliàs dicit conuentus, ego non sum de iurisdictione tua, ego enim sum à te exemptus, vel non debeo tibi iura hæc, puta decimas, vel mortuaria, vel huiusmodi: tūc prętatus debet ei dicere, quòd si super hoc habet priuilegium, vel instrumentum, quòd illud ostendat, si illud ostenderit: non debet vlterius prælatus iudicare
b [b], vtrùm sit verum, vel falsum priuilegium, vel an ei derogatum sit, sed debet supersedere, & coram superiore agere de iure suo, quia non est res notoria, sed iam probabili negatione facta est res dubia. C. qui. ad lib. procla. non licet. l. 3. & ideò excommunicari non potest, nisi causa probetur coram superiore. 2. quæstione. 1. nemo. & si excommunicauit, quasi iniustè excommunicans, punietur, & sententia sine difficultate relaxabitur, supra, de sent. excōmuni. sacro. etiam si in veritate esset subditus, & etiam iura denegata debentur, sed si esset exemptus, sentētia pronuncietur nulla, sed iste, siue sit exemptus siue non, siue dubitet, prudenter faciet, si appellaret, postquā priuilegium exhibuerit, ne vlterius contra eum procedat, & sic non tenebit, quid post fecerit. supra, de appel. ad iudi. & valet hæc appellatio etiam à futuro grauamine, quia est extra iudicium. vt not. sup. de appel. consuluit. si autem non ostendit priuilegium, sed dicat se habere priuilegium, vel instrumenta alibi, vel testes, vel probationes alias, tūc si id, quod petitur à prælato, notorium est deberi de iure vel de facto, vt quia petit decimas suæ parochiæ, poterit eū excōmunicare, non obstante improbabili negatione, quæ non facit rem dubiam, dato tamen prius sibi aliquo termino ad probandum de iure suo, quia si contrarium diceretur, facilè esset cuique iurisdictionem fraudare, sed superior iudex excōmunicato petenti absolutionem ad cautelam dabit præstita cautione de parendo ecclesiæ mandatis, & præstita absolutione, quæret quare non dedit decimas, vel aliud quod notum est de iure deberi, & si probauerit iustam causam denegationis, absoluet eum à præceptis, & si non probauerit, condemnabit eum, nam præsumptio in hoc casu transfert in eum onus probationis, vt aliàs no. sup. de pręsumptionibus. illud. & qui illud negat, quod de iure debetur, illud probare debet. ff. de proba. ab ea. & quia notorium iuris est, sufficit hūc ordinē seruari, sicut apparet in pręall. l. quæ alium ordinem seruari non pręcepit, nisi quòd probet. arg. ad hoc. quia non seruatur ordo iuris in notorio facti, nec in notorio iuris.

b Iudicare hoc dictum refert Ant. de But. in c. cæterū. col. 6. sup. de iu. & dō. Alex. in cons. 1. col. 3. circa mediū, in 5. vol.

Sed dices nónne iste prælatus in omnem casum debebat cognoscere, an sua esset iurisdictio, & an falsum esset priuilegium, & an esset exemptus? supra, de rescriptis. super literis. ff. de iu. si quis ex. Respō. quia tunc habet locum quòd iudex debet cognoscere, an sit iudex, quando inter partes cōtenditur de hoc ꝙ vnus dicit iudici, vos estis iudex, & rescriptum est verum, & alius dicit contrarium, quia tunc non iudicat in propria causa, sed in aliena. ff. quando appel-
c lan. sit. l. 1. §. in propria. Sed secùs [c] est quando iudex prosequitur suam causam, qualis est in superioribus casibus. Vtrum autem exemptus sit, vel non, vel vtrùm priuilegium sit verum, vel falsum, vel aliquid aliud quod tangat principalem causam, de his cognoscere non debet, quia esset iudex in causa sua, quod esse non debet. Priuilegium autem de quo hęc decret. loquitur restringi debet, vt illi tantùm authorita-

c Sed secùs. pro intelligentia dictorum Innoc. hic, vide Alexand. de Imo. in cōsi. 29. col. 2. circa medium in 1. volu.

authoritate eius excommunicari possint, qui notoriè contra ecclesiam deliquerunt. argumen. supra, de officio delegati. statuimus. stultè autem faceret episcopus, si in illo casu vbi sibi exhibetur priuilegiũ peteret arbitros, nec est de iure quod petat, quia illud. c. si clericus. loquitur quando prælatus vult conuenire subditum. Sed hîc nunquam prælatus debet se cõstituere actorem, sed reum qui fauorabilior est, & tanquam reus debet sub eo iudice conueniri, exẽpti autem, si notoria est exemptio, non tenentur cõparere. ff. qui satisda. co. si nota. & ff. de fer. l. 1. Si verò dubium est compareant allegaturi priuilegium, & recedant. ff. de iudi. si quis ex communi. & tutius est si appellatur vt dictum est, & si non comparent, teneret sententia excommuni. vel alia multa ex ea sola causa, quòd non apparet allegaturus priuilegium. argumen. præall. l. si quis ex. *cautio.* Item si excommunicatus sit pro sola contumacia, dummodò constet contumacia, non absoluetur contumax, nisi prius refusis expensis & alio interesse, quia & tunc potest dici manifesta offensa. *priuilegium.* quod continetur in priuilegio de iure cõmuni est, sed ad hoc valet, quia solet plus timeri. vt 23. distin. quanquam. *cõgrua.* hæc sunt verba, quæ dubitationem recipiebant, nam canonici dicebant congruam satisfactionem emendationem damni, vel iniuriæ æstimationem, sed comitissa dicebat congruã satisfactionẽ, si præstaret cautionem de iudicio sisti, hanc autem dubitationem dominus Papa soluit hîc.

4 † *Iuri.* de hoc no. supra, de sen. excom. solet. idem est si in aliquo negotio sit contumax. VERBI GRATIA: quia non vadit ad cõsilium. 5. quæstio. 2. præsenti. 18. dist. si episcopus. & c. se. idem est si nõ prosequatur accusationem cœptam. 4. quæstio. 5. c. 1. in fi. & idem dico, si præciperet quid aliud, quod ad officiũ eius pertinet. 7. quæstio. 1. quia frater. Idem si præcipiat alicui specialiter, quòd non faciat furtum, vel fornicationem cum aliqua specialiter & non obediat, hic excommunicari potest sine alia monitione facienda super emendatione criminis perpetrati, quia verè contumax est, quæ sola sufficit ad iustificandam excommunicationem. 11. quæstio. 3. certum. Idem dicunt quidam, etiam si generaliter, vel simpliciter moneat aliquem super fornicatione, quod non credo, quia sicut pro contumacia de expresso crimine debet excommunicari, sic de expresso crimine moneri. argum. 2. q. 1. nemo. c. supra, de sen. ex. cum medicina. *offensa.* sup. & contumacia, nã pro solo crimine non est quis excommunicandus, si velit se corrigere. 11. q. 3. nemo. 45. dist. sed illud. 24. q. 3. tam sacerdos. & quod dicit in offensa, idem intelligitur in quolibet crimine. supra, de sen. excom. graue. supra, de offi. dele. ex literis. 24. quęst. 8. pessimam. 18. quæst. 4. presbyterorum. 11. quæstio. 4. excellentissimus. *manifesta.* quæ offensa manifesta dicatur in c. proxi. dicitur. *sufficiens.* plus placet quod not. supra, de cen. cum venera.

5 † *Si verò dubia.* id est si iudex superior dubitabit, an sit notoria, vel nõ, tũc statim absoluat eũ, nisi aduersarius offerat se probaturum, ꝙ inferior iudex excõmunicauit eũ pro manifesta offẽsa. ĵ. c. proxi. s. de rescript. ab excõmuni. in fi. vbi dicitur, quod superiori iudici relinquitur hæc cognitio, an ex iusta causa fuerit excommunicatus, nec vnquam potuit esse iusta, nisi excõicatori esset notoria, vel per cõfessionem, vel per probationem, vel per euidentiam facti. infra, cod. c. proxi. quia si iudici constaret quod pro dubia offensa esset excõmunicatus ab inferiori iudice, tunc sine vlla cautione statim absolue ret eum quod constaret, quod sententia esset iniusta, quæ nõ debet ferri in dubiis, sed tantũm causa probata. 2. quæstio. 1. nemo. & c. nomen. 23. dist. habuisse. nisi fortè non vt iudex, sed vt pars tulisset sententiam, quia tunc etiam pro offensa non notoria, dummodò postea appareat vera potest quis excommunicari: vt not. supra, de cens. cùm venerabilis.

SVMMARIVM.

1 *Si quis per probationem velit facere manifestã iniuriã aduersarij, audiendus est antequam absoluatur aduersarius.*

2 *Manifesta offensa qualiter cognoscatur, habes hic exemplificatum.*

3 *Quomodo dicatur periculum imminere moræ, si quis absolui differatur.*

CAP. XXIIII.

CVM olim. *Dum ansam.* q. d. dum vnam quæstionẽ soluimus, in grauiorẽ incidimus, soluimus enim verbum, quod erat in priuilegio, scilicet, quod nemini liceat, &c. illud interpretantes de excommunicatis pro manifesta offensa, vt in superiori. c. sed ex illa solutione difficilioris quæstionis nodus est intricatus, scilicet, quæ offensa dicatur manifesta. *proponentibus.* & malè. *iudici.* malè dicunt, quia in qualibet causa manifesta iniuria dicitur, quàm iudex iudicat manifestã nisi ab eius diffinitione appelletur, quia ratione iurisdictionis suæ, licet ei præiudicium facere partibus per suam interpretationem. supra, de postul. ad hoc. ff. de iusti. & iur. lege *si sibi.* qui tulit sententiam excommunicationis, vel parti pro quo lata est.

1 † *Per confessionem.* vel per sententiam, à qua non est appellatum. supra, de coha. cle. c. vestra. & ca. tua. *vel probationem.* hîc benè colligitur, quod si quis per probationem velit facere manifestam iniuriam aduersarij, quod est audiendus antequam absoluatur aduersarius, vel dic, quod si excommunicato eo tẽpore, quo petit absolutionem, obiicitur quod excõmunicatus fuit pro offensa, quam modò ostendit, & vult ostendere manifestam per probationes, quod nõ potest, nec debet eius absolutio propter hoc differri, nisi probet quod per probationes, vel alio modo factum, pro quo eum excommunicauit, fuit notũ excommunicatori, antequam excommunicaretur, quia aliter esset iniusta sententia, quæ lata esset, non probata causa excommunicationis, & ideò sine difficultate absoluendus est. supra, de sen. ex. sacro. §. 1. 2. q. 1. nemo. sed si vellet ostẽdere per probationes, quæ receptæ fuerũt ab excommunicatore, antequã excommunicaretur offensam esse manifestam, vel veram, benè audiretur in impediendo absolutionem, vel dic quando quis excommunicat vt pars, vel vt exequens officium suum, sufficit si post sententiam excommunicationis, probatur iusta causa.

2 † *Aut euidentia.* non habita differentia, an non fuerit indic. parti in aliis, sufficit enim factum esse notũ: vt nota. supra, de coha. cler. & mu. tua. Istam autem materiam, vt plenius intelligamus, ponamus in terminis.

CASVS.

Parmensis episcopus pro rapina, quam fecit præpositus Archid. excommunicauit præpositum. Præpositus ab episcopo petit absolutionem, & conqueritur de iniusta excommunicatione, præpositus autem dicit nullam iniuriam se fecisse, nedũ manifestã. & addit cũ negatione mea sit res dubia. C. de inge, ma. & l. 3. peto & recepta sufficienti cautione satisfaciẽdo, si apparuerit me pro manifesta offensa excõmunicatum absolui, & maximè quia & si constaret

me iustè excommunicatum, tamē cum cautione deberem absolui. supra, de sent. excōmunicat. per tuas. in prin. & multò fortius si dubitatur, supra, de sent. excommunic. sacro. §. verum. Econtra respōdet Archid. quod quamuis negatione res facta sit dubia iudici, à quo modò petitur absolutio, ei tamen qui excommunicauit nota fuit quod tantum attendendum est, nam & econuerso si coram iudice à quo petitur absolutio probaretur manifesta offensa, nisi probata esset coram excommunicatore, esset iniusta excommunicatio. secunda quęstio. prima, nemo. supra, de senten. ex. sacro. cùm ergo me offeram probaturum manifestam offensam excommunicatori illatam, sum admittendus.

Nec etiam ob, quod dicit, quòd si etiam constaret de iusta excommunicatione, deberet absolui cū cautione, quod falsum est: vt in fi. decre. per tuas. imò etiam si sit dubium, vbi non est appellatum. supra eodem §. 1. nisi periculum immineret, satis crederem absoluendum. Nec ob. eadem decre. sacro. §. verum. quæ non loquitur, quando alius vult reuocare sententiam alterius, sed ipse idem cognoscens errorem suum. Imò quod plus est, si constaret de iniusta excommunicatione, videtur quod sit mittēdus ad excommunicatorem, vt eum sine difficultate absoluat argumentum. supra, de rescrip. ab excommunicato. supra, de sent. excom. per tuas. supra, 1. sed illa intelligimus, vbi est dubium, vbi autem est certum, vel ꝙ ordinem omisit, vel causa non fuit probata, absoluitur à superiore, 2. quæstio. 1. nemo. Item & prępositus dicit aut seruatus est ordo iuris, & tunc si non appellaui, non est dubium notoriam offensam per sententiam. supra, de coha. cle. & mu. tua. Aut non fuit seruatus, & sic superior reuocabit sine aliquibus probationibus. 2. quæstio. 1. nemo. & sic nunquam vidētur locum habere posse probationes Archid. Nec est differentia hîc, an sit appellatum, nec ne. Archid. respon. probationes suas locum habere, quando episcopus tulit sententiam ordine iuris nō seruato, quia factum erat notorium. Præpositus autem respondit sic, sed & tunc aliquis ordo est necessarius, scilicet, citatio & sententia super satisfactione officij. 2. quæstio. 1. Deus. supra, de diuor. porrò. & tunc demum quando nollet satisfacere secundum sententiā erat excommunicandus. 11. quæstione quarta, nemo. Archidi. respōdet monitionem esse necessariam. supra, de senten. excom. sacro. quæ nō potest esse fine citatione & mandato, cùm dicit præcipio, vt emendes rapinam, quam fecisti Archid. quod mandatum, tenet vim sētētiæ in notoriis. Diximus ergo probationē Archid. super eo quòd offensa sit manifesta, siue per probationem, siue per confessionē, siue per euidētiā facti tunc locū habere, cùm dicit monitionē præmissā, quia manifesta offensa fuit, quādo in prępositum excommunicationis sententia lata fuit.

3 † Idem dicimus, si pro manifesta offensa commissa in ipsum episcopum monitione præmissa, excommunicationis sententiam protulisset, vt hîc. & superiori. decre. nisi periculum esset in mora, si absolutio differretur. supra, de sent. excommunic. sacro. & supra, de sent. excommunicatio. per tuas. intelligo enim periculum morę imminere, si excommunicator multum distet, siue prolixum terminum ad probandum manifestam offensam requirat. imò plus videtur quod si excommunicatus non appellauit super causa, pro qua fuit excommunicatus, quod decætero non potest petere absolutionem, quasi nō sit pro manifesta causa excommunicatus, quia per sententiam factum est notoriū, vt hîc. *Causam.* supra, de vo. & vo. re. ex multa. & de bapt. & eius effe. maiores. §. verū. *probationem.* ad expositionem istius loci multum facit. supra, titu. proxim. solet. glos. quæ incipit super eo. &c. versic. item not. quod probatio.

SVMMARIVM.

1 *Recipiendus est talis libellus, peto talem electionem confirmari, vel infirmari, pro cuius declaratione multa hîc habētur.*
Consuetudo non tantùm tempore, introducitur, sed etiam consensus tacitus vel expressus in ea requiritur.
Actio confessoria, & negatoria quando habeat locum.
2 *Hæ actiones confes. & nega. competunt etiam possessori eius iure quod petit.*
3 *Actio in factum ex re iudi. dabitur in hæredem ex turbatione defuncti contra quem fuit lata sententia, sed non dabitur ex turbatione hæredis.*
4 *Si in priuilegio vel alio rescripto sit mentio consuetudinis, vel priuil. necesse est illud exhiberi.*
Publicatio priuilegij qualiter fieri debeat. Remissiuè.
Pereunte monasterio, perit priuilegium.

CAP. XXV.

1 ABBATE. † *Consuetud.* hîc videtur talem libellum recipiendū peto talē elect. confirmari, vel infirmari, quia secundum leg. contra consuetudinem facta est, arg. sup. de consue. cùm dilec. suprà, de causa pos. cùm ecclesia. 18. q. vlt. ff. com. præ. venditor. ff. de aqua plu. ar. l. 1. §. vlti. 9. q. 3. cōquestus. 64. dist. quia. licet enim tempus non sit modus inducendæ obligationis. ff. de ac. & obli. l. obligationum. tamen secùs est in consuetudine, vbi non requiritur tantùm tempus, sed etiam consensus est necessarius tacitus vel expressus eius, qui tangitur ex consuetudine: vt no. supra, de consue. c. 1. ex consensu tacito, vel expresso obligationes nascuntur. ff. de pact. l. 1. 2. 3. & 4. ad hoc facit. C. de agri. litibus. Dicimus enim pro iuribus non competere negatoriā, vel confessoriā, quæ tātùm competit pro seruitutibus & vsufru. sed debere agi, quia ad agentem pertinet de iure. supra, de causa pos. cùm ecclesia, vel consuetudine, vt hîc, vel constitutione. supra, de consuetu. cùm dilectus, vel ex priuilegio. 63. distin. Adrianus. & c. seq. Et hoc potest dici, quia confessoria & negatoria, quæ competit quasi confessoria domino, vel quasi domino rei ecclesiæ, vel potius procuratori & custodi ecclesiæ, qui potest nomine ecclesię agere. cui ius quęritur in illa ecclesia, qualis est prælatus illius ecclesię ff. si serui. ven. l. 2. & prælatum intelligo quemcunque legitimum ministrum, etiam si sit conuentus, qui habet bona discreta, & competit contra possessorem rei, id est ecclesiæ, vbi dico me ius habere. ff. si vsusfru. pe. l. vlt. §. vtrum. vel quasi possessorem, qualis est qui dolo desiit possidere, vel si liti se obtulit. ff. si vsusfruc. pe. l. vltima, & qui non patitur me vti possessione iure mihi debito, sicut in interdicto vti possidetis dicimus, nam qua ratione facit, quominus possideam, eadem & ipse possidere videtur. ff. si ser. vendi. loci. §. si quis mihi. & 50. dist. si quis. datur etiam confessoria in rebus non spiritualibus etiam nō creditor. ff. de remis. l. 1. Item Iulianus. & superficiario. ff. de superfici. l. 1. §. vlti. & vsufrū. ff. si vsusfru. pet. l. 1. 1. respon. & datur contra superficiarium agri debentis seruitutem. ff. si ager. vec. l. 1. §. vltimo quasi autem negatoria competit eis, de quibus dicimus competere, & competit quasi confes. contra illum, qui possidet, vel qui tenet ecclesiam, vel rem nomine eius, cuius ius possidet, vel etiam si quis tantùm nomine suo possideat, vt nomine alicuius ecclesiæ contra eum danda est hic quasi negatoria, vt si agam contra aliquem, qui est in possessione Archidia. nego

nego tibi esse ius exercendi iura archidiac. in diœcesi mea, vel in tali archidiaconatu, qui ad me pertinet principaliter, vel directè, puta quia sum episcopus, à quo idem Archid. tenetur & recipitur. argumen. eius quod dicitur in vsufruct. qui naturaliter possidet fundum vsufructuarium. ff. de acquir. poss. naturaliter, & tamen contra eum competit negatoria. ff. si vsufructu. pet. l. 4. §. antepen. & vlt. & competit hæc quasi confes. archid. Item & episcopo, à quo tenetur archid. ea ratione, quia est prælatus, ecclesiæ, quæ est principalis & directa domina iuris archidiaconalis & archidiacon. qui hæc iura tenet ab episcopo, est vtilis dominus, & ita vtrique prælato competit actio nomine ecclesiæ directa, quasi confes. archiepisc. nomine suo vti. quasi confes. quemad. & hæc cōpetit domino & vasallo. argumentum. ff. si ager. vecti. l. 1. §. vlt. Item & ea ratione no. quia ad eum pertinet ordinatio omnium ecclesiarum. 10. q. 1. decretum. 10. q. 7. omnes. Item quia præordinator est in cunctis. licet in singulis singuli suam habeat ordinationem. 25. dist. perlectis. & inde est, quod potest agere pro singulis ecclesiis sibi subditis. suprà de suc. ab inte. c. vlt. 10. q. 2. cap. vlt. Et hac prædicta ratione, scilicet, quia quasi nega. & quasi confes. competit tantùm ratione dominij, vel quasi, videtur dicendum, quod si aliquis est in possessione alicuius ecclesiæ, non audietur contra alium, si velit ei imponi silentium, vel si dicat, quod nullum ius habet in ecclesia, nisi dicat se ius habere in ecclesia, sicut etiam in rei vendicatione non auditur, sed dicat se habuisse possessionem, nisi dicat se dominum vel quasi, sed talis possessor potest vti possessoriis, iudiciis, puta interdicto vti possid. & consimilibus, sed si alius agit contra possessorem neg. vel confess. tunc bene potest excipere non est ei ius petendi, vel non habes ius in ecclesia, & obtinebit possessor. ff. de rei vend. fun. ff. si vsufruct. pe vti.

2 † Item not. quod hæ actiones confes. & neg. competunt etiam possessori eius iuris quod petit, licet secùs sit in corporalibus, quorū vendicatio nunquam competit possessori. s. de ali. iud. mutan. cau. fac. c. 2. ff. si ser. ven. si fortè. §. sciendum. & l. loci. insti de act. §. contra quoque. & contra quemlibet impedientem datur, vt suprà ostensum est. Et hoc ideò est, quia si episcopus petit iura episcopalia ab aliquo abbate, vel quouis alio, nihilominus potest vti in eodem abbate iurib. episcopalibus, puta excōmunicare & huiusmodi facere, sed si episcopus peteret abbatem, quasi suum subditum, & suum clericum de iure canonico, id est, vt in omnibus teneatur ei, in quibus abbas subditus episcopo ei teneri debet secundum canones, in hoc casu credo, quod abbas in omnibus aget, sicut liber, & in possessione libertatis erit abbas. argumentum. C. de lib. causa licet. & C. de asser. tol. l. fin. in hoc casu, propriè episcopus dicitur intentare præiudicialem, & sic interim pendente hac quæstione, non poterit episcopus illum abbatē, nec excommunicare, nec aliter procedere contra eum, quia fieret præiudicium principali quæstioni, qua petit eum in subditum, licet hoc dictū sit in glo. quæ incipit: hìc videtur, quod confessoria datur contra eum, qui nō patitur alium, vti iure suo. argumentum. s. de præscr. veniens. s. de deci. dudum. tamen sententia non dabitur tantùm contra perturbantem iura. s. vt cesset à perturbatione, sed etiam dabitur reo. s. adiudicabit seruitutem, vel aliud ius petitū actori. ff. de neg. gest. qui neg. §. fin. & antequam feratur in eum sententia, non sufficiet actorem probare se possedisse, nisi & probaret sibi ius petitum deberi. ff. si vsufruct. pe. vti frui. ff. si ser vend. l. 1. tamen per sententiam sic rei datæ non fiet præiudicium, quin contra hunc vincentem agere possit, nisi coniunctio causæ hoc facit. ff. si ser. vend. loci. §. si fundus.

☞ † Item nec mandabitur sententia executioni contra alium, sed ad interesse tenebitur agens, vt diximus suprà, de alien. iu. mu. causa. c. 1. Melius dicitur, quòd non adiudicabitur seruitus actori, quia nec petita fuit, sed tātùm adiudicabitur sic, cùm talis actor probauerit sibi deberi seruitutem in tali fundo, præcipimus reo, quod eum non molestet. Sed contra, idem etiam obtinuisset, si nihil de proprietate probasset, & interdicto vti possidetis tantùm egisset, in quo non oportuisset eum probare de iure seruitutis, sed de possessione tantùm, & respon. quod multum plus obtinet, quando egit de iure confessoria, quàm quando egit de possessione per interdictum, quia quando egit cōfessoria, etiam hæres eius compescetur à turbatione eo iure quo egit actor, quia de iure actum est, & non de peccato, quod dicitur commisisse quia actorem turbet in possessione per interdictū, sed quando agit interdicto, hæres non compescetur per prædictam sententiam à turbatione, ratio diuersitatis est, quia quando succumbit in confes. de iure debet cauere, quod nec per se, nec per successores suos impediet eum vti iure suo, sed quando agitur vti poss. non iniungitur reo, nisi quod non turbet actorem super possessione sua. Item quando agitur confessoria etiam si actor non possideret, licet tantū ius haberet, reus autem possideret iustè, sed in veritate ius non haberet, tamen sententia fertur pro actore, & etiam mandabitur executioni. s. de causa possessio. adulter. sed si ageretur interdicto, quantumcunque ius haberet actor, si non possideret, & reus possideret, pro reo feretur sententia, & sic etiā est multa alia dissimilia inuenire.

3 † Sed oppones, nònne actio in factum ex re iud. datur in hæredem, ergò si iudicatū est in interdicto, quod aliquis nō turbet, ergò & hæres per hanc sententiam compescetur Respon. benè actio in factum ex re iud. dabitur in hæredē ex turbatione defuncti contra quem fuit lata sententia, sed non dabitur ex turbatione hæredis, quia fortè iste turbat, vtpote qui non vi, nec clam, nec precariò possidebat ab aduersario. Item hæres nō tenetur ex delicto defuncti. Item licet confessoria & nega. non cōpetant, nisi domino, vel possessori, qui habet ius in re vt creditori & superficiario, tamen si ille qui agit vt dominus prædictis actionibus est in possessione, non oportet quod probet dominium, quia non cogitur dicere titulū suæ possessionis. C. de pet. hære. cogi. arg. op. ff. de lib. causa liberis. §. fi. & l. igitur. §. 1. ff. de inge. l. fi. quæ optimè dicunt. C. de lib. causa. eam quæ. sed si dominus contra vsufructuariū intendat nega. tunc omnibus modis oportet, quòd probet se dominum ff. si vsu fruc. pe. vti. in princ. Sed illud est ea ratione, quia vsufructuarius possidet naturaliter. ff. de acquir. pos. naturaliter. Sed contrà. ff. de proba. l. 2. & l. vlterius. C. de proba. actor. vbi dicitur, quod actori incumbit probatio, sed illud intelligitur cum alterū plus altero non creditur, vel præsumitur. argumentum. s. vt ecclesi. be. c. 1. & si postea euincitur res, cui adiudicata est seruitus à possessore, pro quo prolata fuit sētētia, ille cui modo res est adiudicata, non, potest agere, nec excipere ex sētētia lata pro possessore. Alij tamen dicunt, quòd si agens confessoria vel nega. esset in possessione seruitutis, vel libertatis tunc nō est necesse, quod probet se dominum ipsius rei, cui seruitus petitur vel negatur, sed si non est in possessione, tunc oportet eum probare dominium ipsius rei: vt not. Azo. ff. si ser. ven. sicut. §. sed si quæritur

tur. quòd tamen nō dicit, hoc primum dictū magis placet. In hac tamē confes. & nega. veniunt res ipsa & cautio. ff. si ser. ven. horum. & etiam fruct. & damna quæ post lit. conte. acciderunt. Item & ea quæ præcesserūt, sed debent specialiter peti. ff. si ser ven. loci. §. 2. & l. sicut. argumentum. ff. vti possi. duo. §. fi. *eligerent*. not. seruitutē imponi, vt aliquid fiat. ff. si ser. ven. & si fortè. §. 2. argum. contrà. ff. de ser. quot.

☞ † *Robur*. hîc benè probatur, quod intēdebāt introducere seruitutem, quia aliū de electione impugnabant, aliter enim nō introduceretur seruitus. ff quemad. ser. ami. l. vlti. ff. de. iti. ac. pri. l. vlti. ff. quemadmo. ser. amit. si quis alia. §. sicut ius hære. §. item iuli. *iudicium*. licet pro bono pacis etiā extra iudiciū hæc fierent: tamen quia intendebant suo iure vti, quòd ex contradictione apparet, consuetudo introducitur. Nec credimus haberi pro obtento contradictorio iudicio, licet arbitri iudicauerint, quia sententia eorū nec nomen sententiæ habere meretur. C. de arbi. l. 1. Item quia nō sunt tales, qui posśint introducere consuetudinem, vt princeps, vel iudices eius, sed licet nō valeat tanquam obtentum contradictorio iudicio, valet tamen, quia sic obtentum est non præualente contradictione, instit. de iure na. §. ex non scripto. *ad personale*. scilicet. concedimus.

4 *Impersonale*. scilicet. consistere. † *Si mos*. argumentū, quod si in priuilegio, vel alio rescripto sit mentio consuetudinis vel priuilegij, necesse est illud exhiberi. c. dist. contra morem. 76. dist. ieiunium. 19. di. nonne. 20. quæstio. 2. sancimus. in Authen. vt spō. lar. §. & hoc quoque. argum. contrà. 19. dist. si romanorum. in Authen. vt fra. fi. §. 1. C. de do. donatio. ff. de admi. tuto. chirographis. So. in. publicis instrumentis non est necesse exhiberi illud, de quo facit mentionem, in priuatis secùs. Alij dicunt, ꝙ si in priuilegio contineatur totus tenor instrumēti, nō est necesse exhiberi, aliàs sic, sed hoc non valet, cùm posset esse falsitas in bulla. suprà, de priuileg. cùm olim. Tertij dicunt probabilius, quod si priuilegium est publicatū authoritate iudicis, non est necesse exhibere principale, aliàs secùs. C. de test. publica. Qualiter autem facienda sit publicatio. not. suprà, de test. Albericus. quatumcunque autem fiat publicatio legitimè, alius audietur volens probare falsitatem, si illud exhiberi petit, nisi sit amissum sine culpa sua. suprà, de fide instrum. inter dilec. C. de fide instru. l. vlti. *rectior*. rectiśsimum autē est, quod subrogatio abbatis sine vlla cōtradictione & dubitatione, fit apud monasterium sancti Ber. sed in modo & qualitate, secundum quā debet fieri subrogatio valet consuetudo & mos antiquus. arg. s̄. de rest. spol. pisanis. *Non debeat*. 4. dist. erit. *valere*. ff. ad municip. l. 1. in fi. ff. de vsu & ha. diuus. in prin. ff. de reb. dub. quoti. ff. de serui. si quas. 17. q. 4. & 12. q. 2. si quos. & cap. quia. *E vicinio*. quia Calixtus proximus fuit Paschali, & quia ex certa scientia mutauit verba, ideò benè allegabat monasterium sancti Bern. si autem hoc non esset, non intelligerem secundum priuilegium, esse interpretationem prioris, sed illud præsumerem per falsi suggestionem impetratum. Quidam tamen dicūt, quod de iure videtur Paschalis priuilegium interpretandum, vt electio esset conuentus sancti Sil. & confirmatio abbatis sancti Bern. arg. s̄. de consuet. cùm dilect. alij contrà. *Adiudicauimus*. hæc sententia iusta fuit, quia consuetudo talis erat & præscripta. s̄. de consuet. cùm dilect. & c. vlt. Item fuit iusta propter interpretationem Calixti ex certa scientia facta, & cum causæ cognitione, ex priuilegio, autem Paschalis: licet posśit habere confirmationem, non tamen habuisset hoc ius, vt de eo tantùm assumeretur abbas, vt quidam dicūt. Alij contrà. *donec*. ar. priuilegium, perire pereunte monasterio. ar. 16. q. 7. hoc scripsimus. 25. q. 2. §. vlt. in fi. Hoc autem intelligo si pereat & non reædificetur, reædificatio enim idem priui. habet. ar. s̄. de elec. quia dili. Item distinguo inter priuilegia, quædā enim dantur ordini, & ea durant durante ordine, vt hîc. Quædam dantur super aliis posseśsionibus, quę non sunt ordinis, & illa durāt etiam remoto ordine. ar. contra. s̄. de re. do. quia monasterium.

SVMMARIVM.

1 *Viduæ, pupilli, orphani & aliorum miserabilium personarū iudex competens, quis sit.*

CAP. XXVI.

Super quibusdam. *confiscantur*. s̄. de hære. excommunicamus. *Pedagia*. quia à peditibus dantur. *Guidagia*. quia dantur pro ducatu. *Salinaria*. quia dantur vt permittat salem vendere, vel emere, & est not. quia hoc nusquam alibi inuenies prohibitum. C. de euic. l. 3. & l. vniuersi. C. no. vec. im. non poś. l. 2. & 3. *vel Later. con*. s̄. de cen. innouamus. *viduis*. not. s̄. de offic. dele. sig. 88. di. c. 1. & 2. *respondere*. no. viduas, pu. or. & reliquas miserabiles personas posse quoslibet conuenire corā ecclesiastico iudice, sed nunquam potest in vita conueniri, si malit sub seculari iudice respōdere.

SVMMARIVM.

1 *Quando sit tradendus quis curiæ seculari.*

2 *Non simulatè, sed cum effectu supplicandum est pro tradito seculari potestati.*

Falsarius an semper sit tradendus iudici seculari.

CAP. XXVII.

Nouimus. *Expedire damnabile*. † No. quòd pro quolibet crimine, dummodò sit damnosum, potest aliquis tradi curiæ seculari. Item quod pro nullo crimine tradi debet, nisi sit damnabile & damnosum, vel aliter, vt diximus s̄. de hære. excommunicamus. *proiectus*. per sententiam quādo dicit prælatus, depono talem, & omnibus priuil. ecclesiæ priuo. *celebranda*. de facto, quia post sententiam est spoliandus vestibus clericalibus. 11. q. 3. episcopi. *Seculari*. no. qualiter depositus sit potestati seculari tradendus. *pronunciandum*. post sententiam depositionis datam primò, & post expoliationem factam secundò. Tertiò dicendum est iudici seculari, ꝙ depositum & expoliatum in suum forum recipiat.

2 † *Efficaciter*. no. non simulatè, sed efficaciter pro tradito seculari potestati supplicandum. 23. q. 5. c. 1. licet enim prælatus clericum tradat depositum in forum laicale, tamen non propter hoc condemnat eum ad aliquam pœnam corporalem. *in perpetuum*. grauiorem pœnā non potest imponere clericis, & est not. quòd etiam falsarius non semper traditur iudici seculari, quod intelligo, quando est spes de correctione.

SVMMARIVM.

1 *Secundum decretum non est necessarium misso in reali posseśsione.*

2 *In realibus & mixtis actionibus fit tantùm miś. in poś. rei petitæ.*

3 *Venditio raro nisi contra latitantem fit.*

Res pupilli quando alienari poßint.

Venditio, & missio ex secundo decreto infrà, quod tempus sit facienda.

Latitare quis dicatur. Remiśsiuè.

4 *Latitare dicitur qui expreßè iudicis vocationi non obedit.*

CAP.

CAP. XXVIII.

Dilecto filio. Eiusdem. id est, parti aduersæ. Indulsimus. quod tamen de iure cōmuni est, vt præter nullam indulgentiam beneficio tamen restitutionis sibi subueniatur, si cōpleta est præscriptio recuperandæ possessionis, eo absente, vel in modico tempore postea. ff. ex qui. cau. ma. re. sed. & si. §. quoti. & l. ait. prætor. §. deinde. & no. s. de præscrip. ex transmissa. posset tamē dici hinc valere indulgentiā, vt etiā propter restitutionē ipso iure currat tempus.

1 † Præterea. hinc plenè apparet, quòd non est necessarium secundum decretum misso in possessione reali, sed sufficit solus lapsus temporis ad hoc, vt irreuocabiliter possideat, & faciat fructus suos, sed si ad maiorem sui securitatem vult habere secundum decre. potest illum sibi dare. supra, de eo qui mit. in pos. c. 1. s. vt lit. non conte. quoniam frequenter. §. in aliis. hanc autem missionem tam ex primo decre. quàm ex secundo, & tam in personali, quàm in reali, facit iudex deleg. nō tantùm principis. suprà, de dolo. c. 2. s. de eo qui mit. in poss. c. 2. sed cuiuslibet alterius delega. s. de eo qui mit. in poss. cùm venissent. & iste est casus, vbi ante lit. conte. delegatus. impendit officium suum. Quidā tamen Legistæ dicunt contrà Authen. de exhi. re. si verò.

2 † Item not. quod in realibus & mixtis actionibus, fit tantùm missio in poss. rei petitæ, nisi quando latitat, vel quando dolodesiit possidere. ff. ex quib. cau. in pos. fulcinius. §. Item videamus. & §. seq. & C. de præscrip. 30. an. si quis. §. fin.

3 † Item not. quòd venditio rarò fit, nisi contra latitantem. ff. ex quib. cau. ma. in integrum restit. l. Item ait §. hic. ff. ex qui cau. in poss. Fulcinius. §. 1. & §. sequen. Rarò ideò dixi, quia contra puberem minorem & contra furiosum, & etiam contra pupillum, si ex alieno facto conueniuntur, fit venditio, si eis expediat, vel si vrget debitum eis, vel si dilatio allatura est damnum creditoribus. ff. ex quib. cau. in poss. Fulcinius. §. adeò. & l. si minor. l. apud Iul. 1. respon. & l. in po. 1. respon. ff. de bo. author. Iud. pos. si non exc. 1. respon. istæ enim personæ latitare non possunt, imò plus videtur ex prædictis legibus, licet multi contradicant. s. quia vbicunque etiam aliis personis præter prædictas iusta causa mouerit iudicem, faciet venditionem, si enim contra has facit vt latitantes, quæ sunt fauorabiliores, quare non multomagis facit contra alias, & si dicas, contra prædictas facit ex iusta causa, scilicet, quia finguntur latitare propter tutores vel curatores eorum qui latitant, certè hoc videtur non verum quia si hoc esset, lex aliqua hanc rationem inter alias, aliquando assignare debuisset, imò expressè dicit lex, quia etiam si nullus latitet, tamen contra prædictas personas fit venditio, vt dicit præal. l. ff. ex quib. cau. in pos. Fulcinius. §. adeò. Item si missio & venditio fiunt in reali, vbi fit in aliis missio, quam quæ petita sunt, quare vt prædictum est, non fieret in personali.

Sed oppones quomodo tam graue damnum infligetur absenti non contumaci sine ordine iudiciario? Respon. hoc fieri propter malitiam latitantis, & etiam contra alios propter multa mala, quę possent euenire, nisi fieret, licet rarissimè fieri debeat, nisi cō tra latitantem, & tunc etiam inuentum est bonum, quia si fiat venditio, cùm non existeret debitum, agitur contra ipsum præiudiciali in rem ad recuperationem rei venditæ. Hoc autem non videtur bonū, quia postquam per iudicem vendita sunt, quòd postea inquiretur, vtrùm subfuerit debitū, pro quo venditio facta est, sed venditio poterit reuocari, si causę, propter quas facta est venditio non subsint, puta quia non sit vtile his, pro quibus vēdita est, vel quia non erat debitor grauatus debitis, vel si non erat damnosum creditoribus, vel si nimis festinauit. ff. de dam. inf. si fin. §. si fortè. & sic loquitur. ff. de priuileg. imperatores. Hoc autem benè fatemur, quod facilius proceditur ad venditionem contra latitantes, quàm contra eos alios, sed si fit venditio contra nō latitantem, quasi latitet, eodem modo fit reuocatio huius venditionis, vel ipso iure, vel per beneficium in integrū. ff. de dam. infe. si fi. §. fortè. ff. ex quib. cau. in pos. Fulcinius. §. si quis. Imò plus dici posset, quod cùm hęc sententia. scilicet, quod res debitoris vendatur, sit tantùm interlocutoria, quia summatim tantùm cognoscitur. C. de bo. author. iu. pos. l. fi. §. an hi. & si postea iudex contrarium cognosceret. s. quod non fuisset debitum, possessionem & venditionem reuocaret, etiam solutionem factam debitori. argu. ff. de reb. eo. magis §. si æs. ff. de transac. cùm hi. §. si prætor. idem quod iussit, &c. ff. de iudi. quod iussit. Vel is cōtra, quem lata est interlocutoria super solutione debiti, & super venditione, poterit appellare. infra decem dies, à tempore quo sciuit prædictam sententiam contra se latam, cùm in veritate non latitauerit. C. quomodo & quando iud. l. 1.

Et habent locum prędicta. s. mis. in pos. & venditio etiam contra ecclesiam, sicut contra pupillum. Si quæras infra quod tempus facienda est venditio, vel missio ex secundo decreto, postquam missus est in possessionem causa rei seruandæ. Dicunt quidam postquam visus est eam habuisse pro derelicto, vel non, hoc committitendum est arbitrio iudicis. ff. de dam. infecto si fi. §. non autem. ff. de acqui. pos. possideri. §. fin. ff. de iure deli. l. 1. §. vlt. melius videtur, quod per an. debet expectare. C. de præscriptio. 30. an. si quis. §. vlt. & hoc benè videtur dicere decre. suprà, vt lit. non contest. quomodo. in fi. Nec ob. C. in qui. cau. non est ne. in inte. re. quia illa locum habet in his, quæ fiunt extra iudicium, secùs in illis, quæ fiunt in iudicio. C. de iu. properandum. in fi. Item videtur ex decr. præal. scilicet, quoniam. quod post annum potest iudex interponere secundum decretum pro veditione facienda, vel si nō vult ita grauare absentem, potest decernere quod tantùm possideat, & fructus faciat suos quousque aduersarius probauerit indebitum, illud cuius causa facta est missio in possessionem, vel si adhuc vult minus grauare absentē, fortè quod minus liquet ei de debito, tunc reseruet onus probandi debitum illi, qui missus est in possessionem, nam si iudici licet quod plus est, scilicet, facere finalem venditionē, multomagis quod minus ei licet, scilicet prædictas prouisiones facere. Item & cautione pignorum & venditione & aliis remediis vtendum est contra contumaces. ff. de vent. inspi. l. 1. §. 1. ff. de lib. agno. si quis à libe. §. si quis. instit. de excus. tu. §. vlti. & suprà, de do. c. secundo. sed quis dicitur latitare habes. ff. ex qui. cau. in pos. ea. fulci. §. secundo. &. §. se.

4 Item dicitur latitare quilibet, qui expressè vocationi iudicis nō obedit. ff. de priuileg. cùm si creditores. & hoc plus placet quam quod not. suprà, vt lit. non contest. quoniam, in gl. & malè. conueniendi. restituitur enim ei tempus quantum fuit absens ita tamen quod non excedat tempus quod sibi supererat. ff. ex quib. cau. ma. re. sed & si. §. quoti.

SVMMARIVM.

1 *Oblationum nomine quid intelligitur.*

De datis inter viuos non debet episcopus habere portionem: sed tantùm de test.

CAP. XXIX.

Cum inter vos. Capellæ. not. abbatem couenieri pro ecclesia sibi subdita & fortè ideò est, quia temporalia illius ecclesię erant monasterij, & erāt quasi grangia, vt nota. s. de appellatio. de priore. aliàs autē licet episcopus admitteretur ad agendum pro ecclesia sua. s. de suc. ab inte. cap. 3. s. de priuileg. cùm olim propter. ad defendendum tamen non admittetur, nisi cū satisdatione de iud. sol. vt. s. in bonis ipsius mandaretur sententia executioni. ff. de re. iud. si se obtulerit. & hoc idem à simili crederem de abbate. argumentum. ff. de leg. non possunt. & ideò dic, melius, vt no. s. de rest. spoli. olim causam. & de iud. cùm de pub. & de reli. do. cùm ve. *Probatum*. prius tamen titulo allegat. puta, quia sibi hæc tertia fuerat constituta legi. sup. de consuetud. cùm dil. quod licet non probetur, sed vsus tantùm præscriptus sufficit. ff. de vsuf. de in rē. vel aliter vt in glo. quæ incipit.

1 † *Oblationum*. nomine oblationum hìc intelligūtur omnia oblata, siue mobilia, siue immobilia siue in ecclesia offerantur, siue extra, secùs si dixisset oblationes altaris. 10. quæstio. prima. de his. antiquos. & melius. suprà, eodem, cā carp. *& ea missa nuncio*. argumentum, quod ea quæ acquirit sacerdos iniungendo pœnitentias per parochiam debēt esse ecclesiæ. *nuncio*. argumentum. quod quæcunque intuitu ecclesiæ acquiruntur sunt ecclesiæ. 12. q. 3. pontifices. suprà, de testi. requisisti.

2 † *Et decimas*. suprà, de test. officij. & cap. de his contrà, infrà, eodem, cap. secundo. vbi dicitur, quòd de datis inter viuos, non debet habere portionem episcopus, sed de testamentis tantùm. Item quod de his, quæ dantur ad perpetuum cultum, vt vestimenta & quibusdam aliis, quæ hìc conceduntur portionem canonicam habere non debet. So. illa. c. loquūtur quando agitur condictione ex illis decre. super relictis in testamento tantùm, hìc autem loquitur, quando agebat condictione ex canonibus. 12. quæst. secunda. concesso. & c. quatuor. 10. quæstio. 1. antiquos. vbi expressè habes, quod etiam de prędiis debet habere portionem, quæ constat ad perpetuum cultum data. 10. quæstio. 2. hoc ius. Sed dices hìc non agit episcopus, sed prior. quomodo ergò condictione ex illis canonibus petet aliquam portionem? Respon. hic prior. habebat istam tertiam ab episcopo. Nec ob. quod in c. dicit de medietate, quia in hoc est seruanda consuetudo. s. de sepul. certificari. vel dic, quòd hic prior istam petiit, quia eam stipulatus fuerat, vel aliàs sibi erat constituta. & cùm non posset probare stipulationem, vel constitutionē probauit consuetudinē. 40. an. in perceptione cuiuslibet istorum singulariter. ff. de vsur. cū de in rem.

CAP. XXX.

Ex parte vestra. *Operis*. post nunciationem. n. non oper. ædificatum fuit licitè, vel quia remissa fuit nunciatio, vel quia fuit satisdatum: vt dixi. s. de no. ope. nun. c. 2. & 3.

CAP. XXXI.

Ex parte vestra. *Ecclesiastici*. suprà, eodem, cum inter. *eorum ratam*. quia iuri consonat. suprà, de testi. de his. vel dic cum legatus possit facere constitutionem: vt suprà, de offic. deleg. c. vlti. eadē ratione potest interpretari. s. eod. inter alia.

CAP. XXXII.

Tua nobis *Maiora*. scilicet dignitatem quod aliquinon credunt, cum non debeant vocare, sed minora appellat pinguiora quamuis accepta propria significatione verbi etiam dignitates beneficia sunt. argumentum. suprà, de preca. c. vlti. vbi de hoc not.

CAP. XXXIII.

Transmissæ. *facultates*. Interpretandum erat dictum canonicorum ad hoc, vt verum dixisse videantur, quod non sufficiunt facultates propter diminutionem, si enim diminutæ, non erant & hoc Papa dixisset, nunquam literas dedisset. argumentum. suprà, de consti. cùm. M. ff. de consti. prin. in nouis.

☞ † *Moderantes*. not. quod per hoc verbum possent minuere, non augere numerum. *conuertentes*. hæc non sufficiunt ratione primi mandati, sed istius secundi.

SVMMARIVM

1 In materia noualium hìc & vsque ad num. 6. multa pulchra colligere poteris.

2 Monasterium in materia noualium quod probare debeat, & quod plebs.

3 Lingua sicut facile mouetur ad loquendum quod vult, ita carò facilè mouetur ad illicita, sed omnia non facilè mouetur ad aliquid credendum, sed præcedente ratione tantum.

4 Opinio communis an sit opinio omnium & communis opinio an & quando transferat onus probandi in alium.

6 Opinio communis, an idem importet quod notorium.

7 Plena libertas dicitur vbi aliqui sunt exempti à lege diœcesana.

8 In ecclesiis exemptis instituuntur clerici per fratres: in non exemptis autem non.

Curam animarum quis habere non potest, nisi per episcopum cui subesset vel vicarium eius.

9 Episcopus non requirit de criminibus vel negligentia sacerdotis exempti.

CAP. XXXIIII.

Veniens. Et inf. *In speciales*. Hìc vult dicere quod per hæc verba, nos recepimus in proprios & speciales filios, non fit exemptio, sed tamen nō poterunt excommunicari, vel interdici, nisi à Papa, vel eius legato. *ex illo*. id est, ad id prodest eis, quod sunt in proprios filios recepti, quod non possunt excommunicari vel interdici, id est, propter illud. *desertam*. hoc desertum post habitationem potest dici nouale. suprà. de verb. sig. quid per nouale, vbi no. *in præmissis*. priui.

1 † *Memoriam*. monasterium habet priuilegium, de percipiēdis decimis noualium inter certos fines agit ad decimas contra quasi possessores earum, & plebes ad quas de iure cōmuni pertinent agunt cōtra eos, vt dimittāt eis decimas, quas quasi possidēt.

Hoc primò quæritur, quid debet probare monasterium, & quid plebs? Respon. testes monasterij debent dicere, quod communis opinio est omnium, qui habitant circa loca quæ monasterium dicit noualia, & etiam aliorum quos de his quærere cura agitat, vel melius, omnium qui circa hoc arbitrātur nullum, qui viuit vidisse, vel audiuisse, quando loca illa fuerunt culta, & oportet hos habitantes qui prędicta opinantur, ad minus esse duos, vel tres, vel plures vt iudex arbitrabitur, sed non oportet esse omnes vel maiorem partem, quæ sic opinetur, nam municipes dicuntur scire, quod maiores sciunt. ff. ad municip. Item adiicient in suo testimonio, quod nunquam viderunt aliquos qui dicerent se vidisse illa loca coli, vel audiuissent ab aliis qui vidissent, vel audiuissent ab aliis prædecessoribus sursum in infinitum, vel etiam ab his qui secum conuiuebant versum in infinitum, prædicta loca suo tempore coli. Nec videtur sufficere si testes dicant non est opinio omnium, nec etiam alicuius præcedentium in

in infinitum quod prædicta loca culta fuerint, quia hæc est negatiua quæ probari non potest. 6. q. 5. actor.C.de proba.actor.ff.de probat.l.2.

2 †Item non videtur his testibus necesse dicere, quod audiet prædicta loca semper fuisse inculta, imò benè valet eorū testimonium etiam si audiuerint illa loca aliquando fuisse culta, quia tunc probauit monasterium præscriptionem eius temporis, cuius nō extat memoria contra confessoriam, quam intentant plebes de iure communi ad decimas petēdas. tunc dicent testes communem opinionem esse omnium prædictorum, quod nullus viuens vidit, vel audiuit, quod suo tempore fuerint loca prædicta culta, nec viuere aliquos qui hoc viderint, vel audiuerint etiam ab aliis de suis temporibus. Dicunt quidam & fortè non malè, quod etiam si non dicant de suis temporibus, sed de aliorum temporibus, sed certis quod æquè benè impeditur præscriptio sicut de suis dicerent. VERBI GRATIA. Dicit testis, ego audiui à Petro qui dicebat quod audiuerat à Ioanne, quod tempore Iustiniani loca colebant, sed ab eo tempore citra cōmunis est opinio, quod fuerint inculta si à Iustiniano audiuissent indubitatum esset, quod non probabitur præscriptio. Idem etiam videtur si non dicat de certo homine, sed tamen nominat certum factum, vt si dicat testis, audiui quod prædicta loca colebantur eo tempore, quo conflictus fuit Sarracenorum cum Christianis, sed postea fuerunt inculta. Aliqui tamen dicunt contra. s. quòd non sufficit dicere quod audiuerint ea culta tempore Iustiniani, vel tempore conflictus, nisi dixerit, quod vidit vel audiuit suo tempore culta. Sed secundum primam op. non videtur diferenia, siue audiuerit à Ioanne, siue à Iustiniano cum ei dicere sufficiat, ita de alieno tempore, sicut de suo. Isti tamen benè fatentur, quod non debent confusum tēpus dicere, puta quia culta fuerunt à tempore Christi citra, sed certum dicere debent, vt prædictum est. s. tempore Iustiniani vel conflictus, sed quid si testis interrogatus respondeat aliquos, sed paucos & sine ratione opinari contra, credimus probari præscriptionem, sed quid si dicat parem partem opinari contra sine ratione, hîc non credimus valere testimonium, quia non est testis distinguere quis faciat cum ratione, vel sine ratione: sed quid si dicat ego audiui aliquem dicentem se audiuisse, vel vidisse quod suo tempore culta fuerunt prædicta loca, sed ipse non credidit ei, quia cùm interrogasset ab eo de causa dicti sui vel de circumstantiis non respondit ei, vel respondet, licet falsum respond. quod per hunc testem non probatur præscriptio, quia cùm hic testis non esset iudex à quo audiebat loca fuisse culta non tenebatur ei respondere, sed si falsam causam subiecisset sui dicti, tunc posset dici quod benè probatur præscriptio, dummodò constet causam quam dixit falsam, & etiam cùm eam dixisset, quia fortè non est credendum, quod eā dixerit, nisi pars monasterij hoc probet. Testes autem plebis debent habere contrarium, s. communem opinion. esse prædictorum hominum. qui suprà dicti sunt, quod aliqui sunt qui viderint, vel audiuerint quando loca prædicta culta fuerint, & si non aliud, scilicet, consulem, vel diem, vel annum probent. & si testes vtriusque partis hoc plenè dixerint, iudicis discretioni relinquitur, qui quibus præferantur, & si in hoc articulo præferentur testes monasterij non sufficit eis nisi probent & aliqua quæ suprà diximus, cùm lex ad omnia eum astringat, sed si testes plebis hoc probēt, sufficit eis etiam si aliud non probant. Itē si in hoc articulo deficerent, sed probarent alium articulum. s. se vidisse, vel audiuisse aliquos, qui dicerent se vidisse, vel audiuisse ab aliis qui audierant ab aliis quod prædicta loca suo tempore culta fuerint, præfertur probatio plebis, quia cùm innitatur iure communi sufficit, quod in vno & si nō omnibus infringant probationem monasterij. Item in hoc casu, si duo tantùm testes benè probent hunc articulum, præferentur centum testibus monasterij, qui dixerunt cōtra, quia isti astruunt affirmatiuam, quod est de iure cōmuni, alij negatiuam, quod est contra ius, licet in hoc casu admittātur propter impossibilitatem probationum. Alij tamen dicunt & hoc etiam discretioni iudicis committitur, ꝙ vtrunque testimonium est admissum contra ius, quia est de auditu licet testimonium monasterij sit magis contra ius, quia est de auditu, & astruit negatiuam, hæc autem satis probātur. ff. de proba. si arbiter. ff. de aqua plu. ar. in summa. §. idem Labeo. Et dicunt quidam ꝙ si cōstet per confessionem, vel alio modo, ꝙ à centum an. citra ante lit. conte. fuerint prædicta loca culta, quantumcunque monasterium probet pro se omnia prædicta tamen succumbet, quia cùm oporteat eum probare præscriptionem, cuius nō extat memoria hęc non est talis, quæ est. ј. centum annos, cum vsque ad centum an. vel parum minus, potest extendi memoria hominū sicut vitæ. ff. de vsus. ac. vsufructus. secùs autem si per confessionem, vel alio modo non constet de anteriori tempore, sed constet ꝙ à 200. citra fuerint culta, quia tunc benè valebit probatio monasterij, si prędicto modo probauerint.

Prædictæ probationes videntur habere locum si negetur Constantinum fuisse Imperatorem Romanorum, vel Carolum fuisse regem Franciæ, vel si negetur aliquem fuisse notarium, vel prælatum, & sic de aliis similibus, dummodò prædictam metam centum an. excesserint, vtrobique enim est eadem ęquitas. Quidam tamen dicunt habere locum prædictas probationes, si ea quæ intendunt probare excedunt metas. 40. an. Alij dicunt quòd etiam pręsentia sed ignota, puta apud Sarracenos facta prędicto modo debent probari, sed non placet.

3 †Item no. ꝙ hęc communis opinio idem est, quòd communis credulitas, & ideo oportet famam esse, & etiam credulitatem cum aliqua ratione, licet enim lingua moueatur facilè ad loquēdum quod vult, sicut & caro facilè mouetur ad illicita, anima tamē facilè non mouetur ad aliquid credendum, sed pręcedente ratione tantùm, & quia solus Deus scrutatur animam, ideò ille qui fert testimonium de opinione si interrogetur, quomodo scit hanc communem opinionem, respondebit, non scio, sed solus Deus nouit, sed credo. causam autem credulitatis subiiciat, quia sic verbis exprimebat vel aliam quam volet, & hac ratione, quia tantùm de credulitate respondet, quia testificatur super opinionē, videtur si interrogatur, quomodo scit, quòd sit communis opinio, respondebit, quia sic audiui à multis. Et credo, ꝙ anima organo vocis sic exprimebat suam voluntatem. Item est iusta causa si dicat cùm multi exprimerent suā opinionem.

4 †Alij contrarium non dicebant, si interrogaretur à quibus audiuisti, si nominat aliquos benè est, sed si dicat, non habeo in memoria de aliquo, quia non noui de aliquo certo, quia sic cōiter dicebatur, videtur valere testimonium, videtur autem idē probare communem opinionem, & omnium opinionem. ff. de proba. si arbiter, quia si vnus solus esset in contraria opinione ductu rationis non esset communis proba. vt prædictum est, licet autem probatio communis opinionis etiam cum prædictis adiectionibus

non

non sufficiat,nisi in his quæ excedunt metas prædictas,tamen & in his quæ sunt circa metas prædictas a sæpè multum valet, quia transfertur [a] onus probationis in reum.argum.§.de præsum.quia veri.& c. illud.argum.C.de test.& in Authent.ibi posita. C. de sen.& interlo.l.2.

Et hæc vera videntur,si dicitur contractus alicuius prælati mortui non valere,quia non fuit prælatus vel contra instrumenta tabellionis mortui,quod nō fuit tabellio,vel contra filios, quod non fuit matrimonium inter parentes,& sic videtur viuere ille,qui communi opinione dicitur mortuus,& sic in similibus.arg.prædictarum legum.& ar.34.q.1.c.1.ff.de offi.præto.Barbarius.secùs autem esset si prælatus viueret,vel tabellio,vel maritus,nam in his casibus & similibus si prædicti agerent,puta, quia prælatus repeteret suā ecclesiam in cuius possessione alius esset,vel alter alterum peteret, vel tabellio [b] peteret b aliquem cessare à diffamatione sua super eo, ꝙ non esset tabellio,nam in his casibus non videtur, quod communis opinio in alium transferat probationē, & est ratio,quia multa sunt pro reo.s.quia est in possessione,& quia negat,quod non est in aliis casibus: tamen & huic aliter subuenitur:vt no.§. de præsum. illud.& §.de restit.spo.sæpè contingit.

5 †Item secùs videtur si non agitur causa inter principales,sed inter alios, quia si aliquis petit aliquid ex contractu prælati viuentis,vel instrumenta tabellionis viuentis, sufficit enim his actoribus probare communem opinionem, quod habetur pro prælato,vel pro notario quousque probetur contrarium. arg.contra.C.de testi.l.2.C.de senten. & interlocu.l. 2.Et est ratio diuersitatis, quia principales personæ magis debēt habere paratas probationes sui status, quàm alius,in iure autem inueniuntur iura,quæ loquuntur de hac materia.§.eo.quid per no.& c.super quibusdam.§.de priuil.c.fi.3.q.6.hoc quippe.ff.de aqua plu.arcen.in summa.§.idem Labeo. ff. de aqua quo.& æsti.hoc iure.§.ductus aquæ.ff.de iti.actúque priua.apparet.§.pe.& vlt.C.de fer.l.1. & 2.& l. si manifesta.ff.de proba.si arbiter.

6 †Item aliud est communis opinio quàm notorium, huius enim communis opinio est tantùm de longe præteritis, & quæ non possunt probari per testes de visu,notorium autem est de præsentibus, vel proximè præteritis, & quæ facilè possunt probari per testes de visu.Et non mireris si sufficiens reputetur à iure hæc probatio communis opinionis.Indubitanter enim reputari debet,ꝙ omnes homines cōmuniter opinati sunt sine contradictione tanto tempore,à quo non extat memoria.ff.de aqua plu.arcē. in summa.§.idem labeo. *In eo plena.* hanc plenam libertatem non habent de iure communi,sed per priuilegia.vt hîc.j.sequitur.

7 *Libertate.*not.plenam †libertatem dici vbi exempti sunt à lege diœcesana,vt hic expressè dicit,est etiam iurisdictionis,sicut apparet in illis verbis, vbi dicit, quod non possunt interdicto & excommunicationi supponi,quæ sunt de lege iurisdictionis,&valet hoc ad intelligendum priuilegia,quę dant alicui plenam libertatem nō expressis.c.libertatis.non enim intelligitur plena libertas,nisi vt in his duabus. ll. fit liber. Melius placet ꝙ istę ecclesiæ non gaudebant plena libertate in l.iuris.sed tātùm quò ad certa capitula legis iurisdictio.erant exemptę, scilicet, ꝙ non possent excōmunicari,vel interdici, sed quò ad alia suberant diœcesanis.s. quia poterant sub eis conueniri,& sic de aliis.

8 †Examinandi idcircò clerici fratrum pręsentantur episcopis,& examinantur ab eis,quia huiusmodi ecclesię non erant exemptę,& ideò clerici per episcopos erant in eis instituendi, secùs autem esset si ecclesiæ essent exemptæ ex toto,quia tunc instituerentur ibi clerici per fratres.18.q.2.c.1.sed tunc si populus non sit exēptus, rector ecclesiæ institutus per fratres recipiet curam ab episcopo, & reddetur sibi ratio populi, & ibit ad concilium episcopale,& recipiet ibi statuta synodi, & respondebit de quarta decimarum,& oblationum mortuariorum, & huiusmodi quæ sibi à populo aduenerunt, & præstabit sibi reuerentiam obsequium, & honorem ratione populi, & alia quæ alij rectores præstant episcopo. argumen.suprà,de priuil. ex ore. & de ma. & obed. quòd super.

Nec est contra hoc quod dicimus,scilicet, ꝙ debet recipere curam animarum ab episcopo,quia eadem ratione videtur,quod quando episcopus instituit aliquem in ecclesia non exempta, vbi clericus est patronus, ꝙ deberet recipere curam temporalium à patrono.Sol.non est simile, quia curam animarum non potest quis habere, nisi per episcopum cui subest,vel per vicarium eius.16.q.7. nullus.§.de offi.arch.cum satis.§.de insti.ex frequentibus. vicarius autem non videtur ab eis exemptus, secus autem in cura temporalium, quæ intelligitur data ☞ hoc ipso,ꝙ concessa est cura animarum.†Item potest dici ꝙ præsentatio quam facit patronus sufficit, vt postea concessa cura animarū, concedere videatur patronus & curam temporaliū,examinare autē eū non debebit episcopus,quia non instituit eum in ecclesia,imò abbas,nec eum confirmat,nec ipsi manum imponit,tales enim examinandi sunt.§. de ele. venerabilem.& c.nihil. cura enim animarum in hoc casu non est principalis,sed accessoria, ex quo enim per patronum clericum institutus est,cura animarū quasi accessoria ex ea ratione ei concedenda est, & ideò etiam nulla eius exceptio admittitur,nisi fortè laboraret infamia.suprà,de appel.constitutus.de accusa.accedens.nec accusabitur à populo,nec alio coram episcopo.

9 †Idem episcopus de crimibus,vel negligentia eius non inquiret,quia non est iudex eius,sed si negligens,vel aliàs est in regimine,episcopus poterit dare licentiam populo, quòd ab alio recipiant pœnitētiā & alia sacramenta.§.de offi.or.inter.in fi.sed episcopus non prohibebit,ꝙ parochiani non recipiant sacramenta ab huiusmodi rectore,quamdiu toleratur.8.q.4.nonne.nisi sciret,vel vehementer præsumeret,ꝙ parochianos vellet trahere ad errorem,vel ad peccandum,quia tunc non quasi iudex, nec in forma iudicij,sed quasi superior rector eius, & cui etiā præ aliis, & super alios commissa est cura eiusdem parochiæ poterit ei mandare, quòd ab eo non recipiat.argument.suprà, de diuor. quanto.tamē benè caueat iste episcopus,quia si postea rector conqueratur de eo, oportebit eum probare causas, & præsumptiones,quare hoc fecit, quas si non probauerit,punietur.arg.§.de excessi.præla.c. 2. ab hoc autē rectore, si appellent parochiani extra iudicium appellandus est abbas suas, quia hæc appellatio plus habet vim prouocationis ad iudicium,quàm appellationis.§.de app.cùm sit. Sed si appellatur ab eo in iudicio,tunc appellandus est episcopus, à quo eos habet.arg.§. de ma.& ob.solitæ.sicut & in ecclesia vacante custodiam habebit populi,quo ad curām. 63. dist. si in pluribus. officia autem audient in parochiali ecclesia, etiam vacante ecclesia ab extraneo sacerdote,quia locus ille corporalis ad hoc deputatus est.§.de parochi.vt dominic.imò. & si rector processisset inquirendo contra parochianum, appellabit

[a] Transfertur ad hæc dicta. Adde.Spe. in ti.de ꝓba.§.probare.vers. verum. & refert.Alexā. de I. mo.incōs. 208.co.4. versi. nec etiam ob. in 2.vol.& Bal.in l. Barbarius ff. de off. prætor. & ibi mo. in col.11.versi.3. notabiliter & opi.Inno. hic sequitur Card. in suo cōs. 74.inci.in discussiōe præmissi articuli. col. pen. in fi.

[b] Vel tabellio. Adde ꝙ Pet. de Anc.allegat. in cōs. 213. col.2. circa fi. & in colu. seq. vers. non obstat & ibi intelligit hoc verū in factis antiquis secùs in recētibus qui debet doceri de priuilegio tabellionatus. & inci. consiliorum ꝓ isto parte instituto.

bit episcopus,& tunc vocabit rectorem vt defendat processum suum.s̄.de app.cum speciali. circa fi. & si non comparuerit procedet episcopus,quia in causa appellationis benè procedit lite non contestata.*cum plebes.* not. ꝙ aliquando ecclesiæ parochiales non sunt exemptæ,& tamen parochiani sunt exempti.de hoc no.s̄.de priuil.recepimus.†*moderatione.*moderatio in hoc est, quia isti fratres clerici integras decimas recipiēt de noualibus &laboribus possessionū, quas iste ordo sancti Iacobi habebat ante conciliū, sed de illis possessionibus,quas quæsiuit pòst concilium soluet integras decimas.s̄.de dec.nuper.*in alijs.* s.quando obueniūt sibi à dictis fratribus sui ordinis debent integrè soluere decimas.*alij defen.*repete quę no.s̄.de verb.sig.olim tibi.

DE REGVLIS IVRIS.

TIT. XLII.

CAP. I.

O*MNIS res.Dissoluitur.*fallit in ma.32.q.7.licitè.In ordine & baptismo.15.q.7.episcopus solus.1.q.1.quod quidam.

CAP. II.

E*Stote misericordes. In meliorem.* s̄. de simo. & quæstiones.

CAP. III.

Q*VI scandalizauerit.*s̄.de renun.nisi agitur.7.q.1. in gl.sic.*vtilius.*11.q.3.inter verba.22.q.2.primū. 32.q.5.ita ne.

CAP. IIII.

Q*Vod non est licitum.*

CAP. V.

Q*Vod latenter.*10.q.3.quia cor pium.ff. quod metus causa.l.1.C.quòd metus causa.l.1.& vlti.

SVMMARIVM.

1 *Clerici an & quando torqueri possint.*

2 *Accusatores in accusatione clericorum debent torqueri.*

CAP. VI.

C*Vm in contemplatione.A quæstionibus.*qui torqueri debeant,quando & qualiter hoc nō noto, quia
1 in summa plenè de omnibus notaui.†Sed tantùm de clericis videamus,& dixerūt aliqui eos torquendos.2.q.1.in primis.5.q.5.illi qui. vbi dicitur accusatores episcoporū & testes torquēdos, quod nō videtur posse intelligi,nisi de clericis,cùm alij ad accusationem,vel testimonium contra eos non admittantur. 2.q.4.ipsi testes.argu. etiam pro eis,quia cū extra testimonium licitum sit eos subiicere verberibus.45.dist.cum beatus.5.q.6.quia. quare & si vacillant in testimonio,& viles sunt, non torquebuntur. ff.de quæsti.ex libero.4.q.3.si ea. Alij tamen dicunt contra,& in c.contrariis dicunt laicos tortos,qui ad missi fuerant in exceptis criminibus, de quibus loquuntur præall.c.Pro crimine autem benè fatemur aliquos verberandos,sed cauendum est semper, ne adeò grauiter torqueantur, quòd periculum immi-
2 neat vitæ vel membrorum,s̄.ne cle.sententiā. †Item not. in accusa. clericorum torquentur accusatores secundum primam opinionem.5.q.6.illi qui. ꝙ non est secundum legem.Sed mirum videtur,quòd quæstio facienda sit in accusatore cum nullus criminosus uel suspectus sit admittendus ad accusationem.3. q.5.accusatoribus.& c.sequen.& q.8.c.1. sed dic hos admittendos in exceptis criminibus, vel quando accusatus volens euitare infamiam suam eos vult admittere.*à quæstionibus.*ff.de quæstioni.l.1.& C.de quæstionibus.milites.

CAP. VII.

Q*Væ multoties.*

CAP. VIII.

Q*Vi ex timore.*24.q.1.pudenda.22.q.2.faciat.de pœniten.distin.prima,solent.

CAP. IX.

D*Efleat peccator.*

CAP. X.

Q*Vamuis causæ.Pastoris.*negligentis.81.distinct.dictum.1.q.1.quod quidam.49.dist.deinde.49.distin.c. vltim. in fin.*comedit.*pastor enim tenetur de custodia.ff.lo.qui mercedē.23. q.3.tres personas. & si negat dolo suo, vel negligentia periisse,ipsi incumbit probatio.ff.de eden.si quis ex.§.vlt.Idem in custodia carceris.ff.de custo.&exhi.re.l.vl.cum aliàs qui dolum allegat,dolum probare debeat.ff.de proba.quoties.§.qui dolus.

SVMMARIVM.

1 *Obedientia in spiritualibus obseruatur,homagium in temporalibus.*

CAP. XI.

I*Ndignum est.Homagium.*s̄.de simo.ex diligenti.aliàs autē licitè ei iurant obedientiam:vt not.s̄. de ma. & obe.legebatur.Est autē obedientia in spiritualibus,& in his quæ ad Deum pertinent,& in his quę pertinēt ad officiū cuiusque prælati.at.pro his.10.di. susceptis.s̄.de ma.& obe.legebatur.23.quanquam.& 11.q.3.quid mirum.8.q.1.sciēdum.8.1. quia super. Ad hanc etiam Imperator &Laici tenentur.61.dist.Valentinianus.s̄.de ma.& obed.solitæ. Homagium autem est de temporalibus, & his quæ ad temporalia pertinēt.22.q.5. de forma. ideò homagium in hac significatione sumptum, nunquam pro spiritualibus est præstandum.s̄.de simo.ex deli.s̄.de iureiu.nimis. in hoc videtur valere aliqua cōsuetudo,vt hîc, quia consuetudo iniqua,non potest præscribi:vt not.s̄. de consue.in princip.

FINIS.

INDEX NOVVS ET PECVLIARIS IN COMMENTARIA INNOCENTII,

Nunc primum in gratiam iuris ſtudioſorum ſingulari diligentia collectus.

INCIPIT LITERA

A

ABBAS non debet licẽtiam dare monacho ſuo arctiorem religionem intrandi.c.dilecti.nu.2. de renun.fol. 63

Abbas non debet recipere monachum ſine literis dimiſſoriis prioris Abbatis.c.licet quibuſdam.numero 5. de regul. & tranſeunt.ad relig. 274

Abbas non poteſt ordinem conferre,niſi ſit benedictus.c.ſtatuimus.nu.2.de ſupplen.neglig.prælat 63

Abbas poteſt præſcribere iura Epiſcopalia in aliquib.ſuis capellis.c.auditis.nu.3.de præſcrip. 195

Abbas per epiſcopum inſtitutus, quamdiu eſt in monaſterio, epiſcopus eſt in poſſeſsione inſtituẽdi.c.cùm veniſſent.num.1.de reſtitutione in integrum. 116

Abbas non tenetur in bonis diſcretis reſpondere,niſi de parte ſua.c.edoceri eoſdem. de reſcript. numero 5. 13

Abbas confirmatus remouetur propter inſufficientiam, ca.licet heli. num.2.de ſimonia. 326

Abbas in his quę ſunt regulę ſemper præcedit epiſcopum. c.quãto deuotio.nu.1.de offi.ordinarij 98

Abbas non poteſt eſſe teſtis in cauſa monaſterij,quando in eam conſtituit procuratorem. & vide in nu. 3.& 4.c.præſenti.nu.2. de teſtib.& atteſtationibus. 176

Abbas ſi egerit,an ſit neceſſarius cõſenſus conuentus & econuerſo,c.edoceri eoſdem. de reſcript. numero 3.fol. 13

Abbas vel alius ſuperior non poteſt agere nomine ſuo vel monaſterij negatoria,vel quaſi contra requirentes aliqua iura in ſuis capellis. & quæ ſit ratio.cap.conquerente. nu.2.de offic.ordinarij. 100

Abbas poteſt de ſuo iure compromittere.ca.cum tempore. num.3. de arbitris. 122

Abbas ſeu collegium habet poteſtatem concedendi alicui licentiam prædicandi.c. excommunicamus,nu.2.de hæreticis. 330

Abbas quo caſu poſsit ſine conſenſu conuentus cauſas conuentus agere.cap.edoceri eoſdem. de reſcrip.num.6.fol. 13

Abbates & priores conuentuum dicuntur agere nomine alieno & tanquam miniſtri. c.præſentium. nu.1.de teſt.& atteſtationib. 176

Abbas quo caſu presbyterum in eccleſia donata inſtituere poſsit. c. in Lateranenſi,nume.3.de præbend. & dignitat. 238

Abbates tenentur congregationum ſuarum negotia defendere.c.edoceri eoſdem.de reſcrip.nu.2. 12

Abbates qui habent populum coguntur venire ad Synodum. cap. quod ſuper his.nu.1.de maioritate & obedientia. 104

Abbates an poſsint dimiſſoriè literas dare.in titu.de clericis peregrin.in princ. 74

Abbates & minores iudices nõ poſſunt criminales cauſas clericorũ diffinire.c.in Lateranenſi.nu.2.de præb.& dignitat. 238

Abbates ſine licentia Papæ tranſire ad aliam dignitatem nõ poſſunt, nec debent ſine cõfirmatione miniſtrare. Limitatur vt hîc c. cùm venerabilis. de conſuetudine. numero 1. 22

Abbatis nomen magis eſt ſolicitudinis quàm ordinis vel honoris. c.tuam in domino. nu.4. de ætat. & qualit.& ord.præfic. 68

Abbas deiectus videtur,qui ideò iure deiectionis non vtitur:quia ſuſpicatur ſe poſſe repelli.c.auditis. nu.6.de præſcript. 195

Abbatiſſa poteſt ſuſpẽdere clericos ſuos ab officio & beneficio. Sed nec excommunicare nec abſoluere.c.dilecta filia. nu.1. de maioritate & obedientia. 104

Abſens an ſemper ſit expectandus & quanto tempore. in num. 2. & 3.cap.ex tuæ.num.1.de cleric.non reſidenti. 230

Abſentia quælibet an excuſet citatum. cap. ſi aduerſarius. ſub numero 3.de eo qui mit. in poſſeſſ. cauſ.rei ſer. 159

Abſens Reipubl.cauſa quomodo ſe defendere cogatur. c. ſi aduerſarius.nu.3.de eo qui mit.in poſſeſſ. cauſ.rei ſer. 159

Abſens an & quando poſsit reſtitui. c.querelam.ſub num.2.de procuratoribus. 108

Abſens ex iuſta cauſa, debet expectari,ſecùs ſi fraudulenter abeſt. c.quoniam frequenter.nu.5.vt lit. non conteſt.non proced. 136

Abſens quando cẽſeatur contumax. cap. calumniam. ſub nume. 3. de pœnis. 353

Abſentes ſi ambo mittant ſubdelegatos, an præſens delegatus poſſit ambos repellere. Item ſi delegatus nolit procedere, an ſubdelegati poterant procedere. c. ſuper quæſtio. ſub num.9.de offi.& poteſt.iudic.deleg. 88

Abſentes non debent ire, nec dare procuratores,cùm timent vim ſibi fieri in electione.cap.bonæ memoriæ. num.1. de electio. & elect. poteſta. 34

Abſentes qui vocari tenebantur, an ratum habere debeant ſi præſentes dignum elegerunt. cap.eccleſia,num.4.de electio.& electi poteſtat. 55

Abſente altera parte in cauſa appellationis an liceat procedi. cap. ex parte abbatiſſæ.nu.2. de priuileg. & exceſſ.priuil. 347

Abſentibus nihil poteſt præiudicari.c.humilis doctrina.ſub nu.2. de maioritate & obed. 105

Abſtinere quando liceat ab officiis ſacerdotis criminoſi. & vide numero 2.& 3. cap. veſtra duxit. numero 1.de cohabit. clericorum & mulierum. 227.& 228

Abſtinendum eſt non ſolùm à malo, ſed etiam à ſpecie mali. c. conſtitutus.nu.1.de tranſact. 107

Abſolutio excõmunicati inter quas perſonas fieri debeat,& an vocari

cari debeat ille pro quo est excõmunicatus. c.prudentiã. nu.14.de offic.& potesta.iud.deleg. 82
Absolutio secundorum iudicum tenet etiam ante terminum si partes consentiant. c. ab excommunicato.de rescrip.nu.2. 19
Absolutio cùm petitur tamen non est necesse vocari excommunicatorem.cap.sacro. num.12. de sent. excom. 363
Absolutio neque condemnatio fit, nisi post litis contestat.c.prout nobis.nu.2.de dolo & contu. 155
Absolutionem interuenire necesse est, ex tot causis, ex quot præcessit excommunicatio. c. cùm pro causa.nu.2.de sent.excom. 358
Absoluere præstat reum quàm ferre sententiam confirmationis, vel infirmationis, vel etiam absolutionis ab impetitione rei.cap.si quis. nu.5.de confir.vtil.vel inutil. 225
Absolutus an possit coram subdelegato agere de iniusta excommunicatione. cap. ad reprimendam malitiam.sub num.3. de offic.ordinarij. 99
Accrescit sæpè aliud alicui propter socium in negotiis coniunctis. c. cum vintoniensis.nu.2.de electio. & electi potesta. 37
Accusatio dotis & adulterij pertinet ad iudicem ecclesiasticum. c. adhæc Deus.nu.3.vt lite non contest.non procedatur. 134
Accusatio episcopi quando tractatur necessarij sunt duodecim episcopi.c.graue.nu.4.de præbend.& dignitat. 237
Accusator & testis potest esse idem in causa matrimoniali.in procem. qui matrimon.accus.poss. num.2. qui matrimonium accusare possunt. 313.& 314
Accusator an & quando potest ab accusatione desistere. ca.crimina. sub nu.1.de col.deteg. 339
Accusator citari debet antequam absoluatur accusatus.cap.licet in beato.num.3.de accus.inquisitio. & denunciat. 317
Accusatores in accusatione clericorum debent torqueri.cap.cum in contemplatione. num.1. de reg. iur. 374
Accusatus suspenditur ab officio & prohibetur ab ordinibus.in num. 2.cap.accusatum. numero 1.de simonia. 325
Accusare an quis possit p rescripta. c.licet in beato Petro. nu.1.de accusationib. inquisitionibus,& denunciationibus. 317
Acquisita ab ecclesiarum libertis, debent esse ecclesiæ.c.de famulis. nu.1.de seruis non ordi. & eorum manu. 72
Actio quod metus causa, quando habeat locum. cap. super eo quod. sub num.3. de his quæ vi metúsve causa fiunt. 114
Actio ex empto cõpetit ementi contra eum, qui nomine ecclesiæ, vel ciuitatis vendidit, nisi ecclesia vel ciuitas facta sit locupletior, & quomodo hoc casu actio sit instituenda.c.si quis.sub nu.1. de reb. eccle.alien.vel non. 252
Actio de dolo competit, quando aliquid dolo factum est, & vbi alia actio non competere potest.cap. quanto.num.1.de priuil.& excess. priuileg. 350
Actio nulla producitur ex edicto de matrimonio. c.cum ex literis.nu. 8.de restit.in integ. 118
Actio non competit per restitutionem in integrum sed iudicis officium. Et an in tali officio litis contestatio sit necessaria.ca.cum ex literis.numero 2. de restitut.in integr. 117
Actio qualis competat ratione expensarum.cap.sæpè contingit.sub nu.1.de appellat. 211
Actio an sit simulata nécne, si dubitatur præsumitur simulata.cap.ex parte Scabi. num. 2. de alien.iud. mut.causa fact. 121
Actio inepta quando dicatur.c.examinata.nu.3.de iudiciis. 217
Actio vel exceptio rei iudicatæ an detur ex sententia arbitri vel ex compromisso. c. per tuas literas. nu.2.de arbitr. 123
Actio an ex voluntario iuramento detur secundum canones. c. cùm venissent num.3.de institut. 239
Actio dicitur esse officium iudicis: Et quæ sit tum eius vis ac potestas de offic.iud.c.2.fol. 102
Actio negatoria contra episcopum cõpetit capellæ pro suis iuribus. cap.conquerenti.sub nu.2.de offi. ordinarij. 100
Actio qualis competat Abbati cõtra requirentes iura aliqua in suis capellis,& quid in libello petere debeat.cap.conquerenti.sub. nu. 2. de offi.ordinarij. 100
Actio de iniuriis vel de feudo in dominum, vel alium com missis, coram domino vel paribus prosequid ebet.c.cæterùm nu.5.de iudiciis. 126
Actio quæ sit intentanda contra dominum qui nõ expectato iudicio parium expoliauit vasallum,&ad quem appellatur in causa huiusmodi feudatariorum. in numero 3.cap.cæterùm.num.2.de iudiciis. 125
Actio furti datur contra consiliatorem furti: si aliàs furaturus non erat.cap.quærelam.nu.5.de elec.& electi potestat. 36
Actio vi bon.rapt. an cõpetat ei cui abstuli rem meã violenter, cùm eã mihi reddere denegaret.c. sicut. nu.6.de iureiurando. 187
Actio an contra prohibentem competat, vt remittat prohibitionem c.sanè num.2.de offici.& potesta. iud. deleg. 81
Actio ineptè proposita in interdicto spoliatoris an vitiet libellum.c.super à nobis.num.2.de sentent.excom. 357
Actio vel contractus competit singulis pro æqualibus partibus, si plures sunt qui agunt vel contrahunt.c.constitutus.sub num.3. de religios. domib. vt episcopo sint subiectæ. 282
Actio confessoria & negatoria quãdo habeat locum. c. abbate. sub nu.1.fol. 370
Accusare alium nemo cogi potest.c. illa quotidiana.nu.6.de electio.& electi potesta. 45
Actio in factum ex re iud.dabitur in hæredem ex turbatione defuncti contra quem fuit lata sententia, sed non dabitur ex turbatione hæredis cap.abbate.num.3. de verb. signific. 170
Actionis ineptitudo si à prin. nosci tur, debet iudex statim vel assessor lacerare libellum, secùs si ab initio nescit.c.examinata.nu.2.de iudic. 127
Actionis falsitas nunquam reddit eã ineptam.c.examinata.sub num.3. de iudiciis. 127
Actionis ineptitudo quando admittenda sit.c.examinata.sub nu.2.de iudiciis. 127
Actione vbi quis conuenitur reali,& nomine rei sortitur forum, cõputandæ sunt dietę à diœcesi, in qua res est, cùm ibi conueniri debeat. Et quid sit dicendũ in personali actione.c.dilectus. filius. de rescr. nu.1. 16
Actione iniuriarum tenetur qui propria temeritate controuersiam facit c.licet causam.num.7. de probat. 164
Actiones quæ sunt vniuersales: quæ etiam generales & singulares, habes in nu.6.& 7. conquerente nu. 5.de offic.ordinarij. 101
Actiones duæ, quando alicui cõpetunt de iure cõmuni, vna intentata, potest aliam intentare: & idem fit in pœnalib.actionibus, habes in nu.2.c.in tantum.nu.1.de collusione detegenda. 339
Actiones an in eodẽ libello duæ possunt proponi.c.dilectus. nu. 2. de capell.monacho. 284
Actiones hæc cõfes. & nega.competunt etiã possessori eius iure quod petit.c.abbate.nu.2.de ver.sig. 370
Acta iudicialia vel forensia, an sint communia.c.ex epistola.nu.3. de probatio. 161
Actis à tabellione scriptis sine publicatione an credatur. vide in num.

num.5. c.Albericus.num.4.de teſtib.& atteſtatio. 173
Actor excommunicatus an poſsit cauſam appellationis proſequi, & quid ſit dicendum de procuratore. c.ſignificauit. num.1. de exceptio. 193
Actor cùm non probat affirmatiuã, tunc fingitur probata negatiua, & quomodo intelligatur. c. cùm contingat.nu.6.de offic.& poteſt. iud.deleg. 93
Actor non exprimit in libello diem vel locum facti contractus. c. abbate.nu.3.de ſenten.& re iud. 205
Actor, procurator, & ſyndicus, licet inter ſe differant, ſæpè tamen vnũ pro alio ponitur.c.petitio veſtra. nu.3.de procuratoribus. 112
Actoris tantùm probationes admitti debent ſuper violentia. c.ſuper hoc.nu.8.de renuncia. 60
Actoris probationes ſunt admittendæ ſuper implicita aſſertione.c. ſuper hoc.nu.1.de renunctia. 59
Actoris & procuratoris differentia quænam ſit.c.petitio veſtra. nu.1. de procurator. 111
Actori conquerenti de aliquo auferente vel turbante iura & ſeruitutes, qualiter conſulatur.c. conſtitutus.nu.2.de eo qui mit. in poſſeſs.cauſ.rei ſer. 158
Actus corporalis neceſſarius eſt in acquiſitione poſſeſsionis.c.in literis.numero 10.de reſtit.ſpoliatorum.fol. 149
Actus canonici in iudicio peti poſſunt, quod non eſt ita de actibus iuris gẽt.vide in nu.3.&4.c.2.de cõfir.vtili vel inutili. 225
Adminiſtratio generalis eccleſiarũ comittenda eſt tantùm clericis.c. ex ratione.nu.1.de ętate & qualit. & ordin.præfi. 67
Adminiſtratio an poſsit eſſe penes plures præceptores.c.cùm deputati.nu.2.de iudiciis. 128
Adminiſtrator an ſolus poſsit agere, an verò etiam illi quorum intereſt.c.olim cauſam.ſub nu.2. de reſtitut.ſpoliat. 151
Adminiſtratores cæteriquę ordinarij ratione caſuum emergentium licitè leges tranſgrediuntur. Limitatur vt hîc. cap.canonum. de conſtitut.num.2. 2
Admittendus quis ſit ad excipien. capitu.ſuper his.nume.1.de accuſationib.inquiſitionibus & denũciationibus. 318
Admittuntur qui ad accuſandum admittuntur etiam ad teſtificandum.capitulo cùm P. Manconellà.numer.ſecundo, de accuſationibus, inquiſitionibus, & denunciationibus. 317
Admittatur, an excuſator in cauſa criminali admittatur. & in numero 3. capitul. veniens. numero 2.de accuſatio.inquiſitionib.& de nunc. 318
Aduerſarius ſemper eſt citandus perſonaliter, ſiue ſit facienda miſſio in poſſeſsionem, ſiue diffinitiua ſententia ferenda. c.ſi aduerſarius.nu.1. de eo qui mit. in poſſeſs.cauſa rei ſeruand. 159
Aduerſarius impetratis literis, poteſt ſuper confirmatione ſententiæ agere de infirmatione.c.cùm cõtingat.nu.4.de offic.& poteſta. iudicis delegat. 92
Aduerſariis ſe opponere contra prouiſionem delegantis non licet.ca. dudum archi. num.3. de præſumptionib. 184
Aduocato vel medico totius litis vel morbi de ſalario paciſci quãdo liceat.c. clerici in ſubdia.nu.2. de poſtulando. 103
Aduocati an poſsint vendere vel donare ius aduocationis.ca.præterea.numero 1.de iure patronatus. 287
Aduocati ſecundum diuerſas cõſuetudines habent plus vel minus honoris & oneris. c. quia clerici. nu.1.de iure patronatus. 286
Adulationem faciens an ſimoniam cõmittere dicatur.c. tuam in domino.nu.3.de ætate & qualitate, & ordine præficien. 68
Adulterium an & quãdo poſsit probari per famam capit. præterea. ſub nume.prim.de teſtibus & atteſtatio. 168
Adulterium accuſandi quis admittur.& quando poſsit dimitti coniunx vel non.in nu 2.ca.ſi ſeduxerit.numer.primo de adulteriis & ſtupro. 335
Adultera an & quando poſsit reſtitui.c.ſignificaſti.nu.1.qui matrim. accuſare poſſunt. 314
Adulteri cauſa corã quo iudice ventilari poſsit & quæ ſit eius pœna, capitu.tuæ F.& infrà.nu.1.de procurator. 111
Adultus & diſcretus quilibet poteſt eligere ſepulturam.c.ad inſtituta. nu.1.de ſepulturis. 265
AEdificatori non licet iura epiſcopalia minuere.ca. in Lateranenſ. num.5. de præbendis & dignitatib.fol. 238
AEdictum peremptorium non eſt neceſſe in abſentem, qui de contumacia, vel culpa notatus eſt. c. ex literis.num.1. 341
Aequalitas nõ ſolum in quantitate vt non ſit maior quantitas dotis, quàm donationis, ſed etiam in lucris ex pacto prouenientis, ſeruanda eſt. capitulo donatio. numero 1. de donat. inter virum & vxo. 116
AEtas quæ ſit legitima ad contrahendum.c.continebatur.nu.2. de deſponſation.impuberum. 302
Agi poteſt contra agentem poſſeſſorio & petitorio. c. ex literis.nu.3. de mutuis peti. 133
Agi poteſt criminaliter vel ciuiliter contra aliquem poſt confirmationem & conſecrationem. cap. cùm olim.num.2.de dolo & contumac. 156
Agi non poteſt ciuiliter reconueniendo contra agentem criminaliter.c.ex literis.ſub numero 3.de mutuis.pet. 133
Agi in vno eodem libello de pluribus poteſt.c.quærelam.nu.1.de electione & electi poteſtat.fol. 36
Agitur non de non commiſſo niſi ratione connexitatis vel acceſſorij.cap.ad hoc nu.2.de ſequeſtra. poſſeſs.& fruct. 160
Alienatio facta per iudicem cum maiori ſolennitate & deliberatione fit, quàm quæ extra iudicium. c.nouit.nu.3.ne ſede vacante aliquid innouetur.fol. 247
Alienatio voluntaria rei litigioſæ, licet prohibeatur, an prohibeatur etiam neceſſaria.c. cùm M.ſociis. de conſtitutio.numero decimo. 4
Alienatio omnis interdicitur coadiutori.c. venerabili. numero 2.de offic. & poteſta. iudicis delegati.fol. 93
Alienatio rerum pupilli facienda quando imminet, ſi nõ habet vel habet minus bonum defenſorem bonus ei defenſor vel aduocatus dari debet. capitu.dudum nume. 1.de rebus eccleſ. alienandis vel non.fol. 253
Alienationis contractus ſubſtantiã capit ex ſcriptura. capit. dudum. numer.4.de reb. eccleſ. alienand. vel non. 253
Alienatum non eſt quando dominium apud me non manet, & alienare quid ſit. & nu.2. c. epiſcopi. num.2.de reb. eccleſ. alienan. vel non. 252
Alienator ſolus principalis tenetur de euictione.capitul.ſi quis.num. 2.de reb.eccleſ.alienandis vel nõ. fol. 252
Anathema quid habeat in ſe virtutis & operationis.c.ſi quis.nume. primo, de reb. eccleſ. alien. vel non. 252
Ancilla conquerẽs de domino non audietur, mercenarius autem ſic. cap.ex parte.numer.6.de reſtitut. ſpoliat. 152
Anima pueri nondum baptizati tria habere dicitur.c.maiores.nu.1. de baptiſ.& eius effectu. 295
Affinitas vt contrahatur, neceſſe eſt vt fiat vtriuſque commixtio.cap. fraternitati.numero primo, de eo qui cognouit conſanguineam vxoris ſuæ. 309
Agẽs de iurib. ad aliquam domum pertinentibus, ſufficit magiſtrum

ilius domus agere. c. olim causã. nu.1.de restitu.spol. 150
Agẽs interdicto vnde vi in rem, potest mitti in possessionem causa seruandę rei. c.cõstitutus. sub nu. 1.de eo qui mit.in possessio.caus. rei ser. 158
Agens ad destitutionem instituti debet adiicere causam quare sit minus canonica institutio.cap.quia diuersitatem.nume.2.de concess. præbend. 242
Agens petitorio, an possit transire ad possessorium. c. pastoralis.sub nu.1.de caus.possess.& propri.146
Agens quando exceptione dilatoria solutionis sit repellendus. ca. pastoralis.n.1.de exceptionib.189
Agens per procuratorem difficile auditur appellans. ca.quærelam. nu.3.de procurator. 108
Agens de potestate Papæ vel de sententiis eius, quis cognoscat. c. ex parte.n.3.de ver.sig.fol.369.& 372
Agendum quid vbi maior pars quæ eligit indignum velit expensas habere,& minor similiter quę elegit dignum.c.vt præteritę.nu.2.de electio.& electi potesta. 50
Agẽdum prius de crimine quàm de proprietate & obedientia.c.in literis sub nume.5.de restitut. spoliat.fol. 148
Agendum prius de possessione, quã de crimine.c.in literis.sub nu.5.de rest.spoliator. 149
Agere licet de crimine sacrilegij ciuiliter.c.cùm pro causa.num.3.de senten.excom. 358
Agere per procuratorem in causis arduis non cogitur.c. exposuit.n. 2.de dilationib. 139
Agi potest de forma omissa, etiam post confirmationem & cõsecrationem.c.quod sicut.nu.10.de electio.& electi potesta. 39
Agi non potest simul ciuiliter in vna & eadem re.c.ex literis. nu. 2. de mutuis petiti. 133
Annalis præscriptio in quibus currat.c.plerunque contingit. de rescriptis.nu.1. 13
Appellatio extra iudicium facta debet prosequi intra annum. intelligitur vt hîc. capitul. constitutus. nu.1.de appellatiotionib.fol. 212
Appellatio parte absente facta an valeat.c.interposita.sub nu. 6. de appellationib. 221
Appellatio extra iudicium, quando sit censenda iusta. in num.2.c. venerabili.nu.1.de censib.exactio.& procura. 291
Appellatio tenet hodie, siue grauamen in iure sit expressum siue nõ dum tamen sit probabile. c.pastoralis officij. numero 1. de appellationib. 215
Appellatio propter iustum metum impressionis interposita tenet.c. bonæ momorię.nu.2.de electio.& electi.potest. 34
Appellatio post præstitum iuramentum ad quid valeat.capitu.dilecti filij.numer.2. de maioritate & obedientia. 104
Appellatio non impedit electionem nisi vera & iusta causa interponatur.c.gratum.sub nu.2.de postulatio.prælat. 24
Appellatio an sit recipienda nec ne, quomodo fiat notum.c. pastoralis.num.4.de officio. & potestate iud.deleg. 89
Appellatio nõ est semper iusta quia denegatur probatio aliquorum testium. capitulo ex parte. numero 2.de testibus. & attestationi.fol. 156
Appellatio prodest excommunicato, siue benè siue malè sit excommunicatus.cap.ad reprimendam malitiam.numero 2.de offic. ordinarij. 96
Appellatio non valet cùm ab aduersario approbatur. capitul. interposita numero sexto.de appellationibus. 221
Appellatio vnius quando prodest alteri.c.vna sententia.nu.1.de appellatio. 222
Appellatio capituli quod habet causam an prosit canonicis vt de cætero contra eos non valeat sententia ferri.c.Romana ecclesia.n. 3.de sent.excom. 368
Appellare ex iusta causa & ex verisimili, an sit idem.c.bonæ memoriæ.nu.4.de appell. 214
Appellatio in quibusdam locum nõ habet, in quibus supplicatio admittitur. capitulo ex literis. sub num. 3.de restitutione in integrum. 117
Appellatio valet quãdoque ad hoc ne electio fiat in certo loco vel certo tempore.c.cum nobis.nu.1. de electio.& electi potesta. 32
Appellatio sicut primò fit à delegato ad principem, ita etiam à subdegato sine auditore.c.super quęstionum.nu.1.de offic. & potesta. iudic.delegat. 87
Appellatio ab instantia iudicij peti potest ante litis cõtest.& an iurisdictio reuocetur data iudici per absolutionem.c.consuluit.num.1. de offic.& põt.iud.deleg. 86
Appellatio facta extra iudicium an prosit.c.dilectis filiis.nu.4. de appella.fol. 216
Appellatio fieri debet, gradatim, scilicet, ab episcopo ad archiepiscopum, & sic de singulis.c.Romana ecclesia.nu.1.de appellatio. 223
Appellationi præsumitur renunciare appellator, nisi intra 30. dies petat apostolos.c.cordi.nu.4.de appellatio. 222
Appellatio in scriptis semper redigi debet, nec est vis, an scriptura sit authentica.in nu.3.c. cordi. nu.2. de appellatio. 222
Appellatio & suppositio protectioni an per omnia æquiparantur. c. ad audientiam.sub num.1. de appellatio. 210
Appellatio posterior, an deroget priori.c. dilecto filio.nu.4.de appellatio. 220
Appellatio ad Papam facta an debeat præferri appellationi ad archiepiscopum factę.& nu.2.cap.si duob.nu.1.de appellationib. 207
Appellatio non releuat interdictum c.ad hæc. nu.1. de appellationib. fol. 210
Appellatio per modum quærelæ excluditur, per modum verò appellationis, videtur quærelam renunciasse, & per modum quærelæ sententia dicitur nulla, sed per modũ appellationis dicitur iniusta.c.solicitudinem.nu.6. de appellationib.fol. 216
Appellatio extra iudicium propriè fit à grauamine de futuro, secùs autem in iudiciis.c. constitutis.n. 3.de appellationi.fol. 212
Appellatio quid operetur extra iudicium facta.itẽ quę diuersitas sit inter eum, qui in forma iudicij,& eum qui extra formam procedit. in nu.2. c. cùm in cunctis. num.1. de his quæ fiunt à maiori parte capituli. 250
Appellatio ad cassationem processus an sufficiat.capitu.cùm super. num.2.de offic.& potesta.iud.delegat. 85
Appellatio generalis admittitur capitul. bonæ memoriæ nume.1.de appellatio. 214
Appellationis remotio nihil facit ad sententiam.c. vt debitus. nu.1. de appellatio. 217
Appellationis decendium, à die latę sententiæ computatur, & quando tempus currere incipiat in pręscriptionibus.c.quod ad consultationem. num.4.de sententia & re iud.fol. 200
Appellationis causa debet exprimi cum appellatur.c.audita.nu.4.de restitut. 147
Appellationis causa antequàm incipiat, reuocatur quicquid fit post appellationem.c.dilect.nu.1. de exceptio.fol. 192
Appellationis an vera & iusta sit causa, non quæritur in appellationib.extra iudicium factis.capitul. Romana.numero septimo.de appellat. 223
Appellationis forma seruanda est in electione. c. auditis attentat. num.2. de electio. & electi potestate. 40
Appellationi priori renunciari videatur, qui stat coram iudice à quo

quo appellauit.c.pastoralis.nu.6. de offic.& potest.iudi.deleg. 90
Appellationi si terminus certus non est præfixus, & appellator est absens,licet miserit procuratorem, tamen appellatus præsens semper obtinere debet, vt nullæ literæ appellationis impetrentur,sed facit citari aduersarium.c. cordi. sub nu.5.de appellat. 222
Appellationē directè prosequendo nonsolum quis se iuuare potest, sed etiam excipiēdo. c.dilecti.nu. 3.de appellat. 220
Appellatione plebis, digniores veniunt, vt senatores. c. sedes apostolica.de rescriptis.nu.3. 10
Appellans à diffinitiua omnes exceptiones omissas,& etiam propositas,super quibus contra proponentem pronūciatum est,proponere potest,etiam si à die latæ interlocutoriæ efluxerunt decem dies.c. quod ad consultationem. sub n.4.de sentent.& re iudicata. fol. 200
Appellans iustam suæ appel.causam præfigere debet.c. statuimus. nu 2.de electio.& electi potest.fol.57
Appellans an vltra terminum sibi à iure præfixum posit appellantē prosequi.c.statuimus.nu.9.de electio.& electi potest. 57
Appellans non potest agere de nullitate sententiæ coram iudice appellationis,si ante sententiam appellauit.capit.dilecto filio.num. 3.de appellationibus. 220
Appellans,an & quando posit appellanti terminum præfigere, & etiam diminuere.c.cordi. sub nu. 5.deappellationib.fol. 222
Appellans dolosè tenetur ad expensas.c.sępè contigit.nu.1.de appellationibus. 211
Appellans ante sententiam nisi vera sit causa expressa,fingitur nō appellasse, sed fingitur contumaciter recesisse.c.interposita.sub nu. 4.de appellatio. 221
Appellans si petat remitti ad iudicē à quo est appellatum, audiendus est.capi.interposita.numer. 4. de. appellatio. 221
Appellans quando vocari debeat.c sæpè contingit.num.4.de appella tio.fol. 211
Appellans post sententiam an sit petenda absolutio,& an sit remittē dus. c.ad reprimēdam malitiam. nu.1.de officio ordinarij. 99
Appellans non solum,sed etiam appellatus potest coram iudice appellationis & corā delegato eius prosequi causam appellationis etiam nō expectato mense iuxta finem anni.c.vt nostrum. num.2. de appellationibus. 217
Appellans debet probare propositam legitimam exceptionem.capitulo.dilecto filio.num.1. de appellatio.fol. 219
Appellātis interest suam defendere appellationem.cap. auditis attentatam.nume.1.de electio. & electi potesta. 40
Appellans quando petit absolutionem ad cautelam. & sibi obiicitur manifesta offensa oportet vt probet manifestam offensam per euidentiam facti tantùm. & vide in num.12.qualiter scilicet probetur manifesta offensa.cap. solet à nonnullis.nu.11. de sentent.excōmunicationis. 365.366
Appellator extra iudicium si impetrat literas super negotio in quo appellauit non valent literæ nisi super appellatione. c.ex parte de rescrip.nu.6. 8
Appellator reputatur,nō appellans. quando appellauit sine scriptis.c. cordi.n.7.de appellatio. fol. 223
Appellans nec literas impetrare potest super prosecutione appellationis nec ad quem appellatū est. c.ex parte.de rescrip.nu.7. 8
Appellatus potest appellationem prosequi,dummodò non festinet c.ex parte.de rescriptis.nu.5.fol.8
Appellatus qui estante excommunicationem extra iudicium an posit appellationem prosequi. c.cùm inter priorem nu.3. de exceptionib. 189
Appellatus in causa appellationis an semper cōdemnari debeat in expensis.c.finem.nu.5. de dolo & contumac. 155
Appellatus reus, an cogatur scripturam sentētiæ exhibere, si actor eā amisit, vel non copiam habuit. capitulo G.perpetuus. de fide instrument. 182
Appellatus potest, si vult, quod iudex appel. omissa causa appellationis proecdat in principali. capitulo vt debitus.nume. 4.de appella.fol. 218
Appellatus an circa finē primi anni, quando vnus mensis tantum restat posit petere confirmationē suæ sententiæ.c. ex ratione. nu .2. de appellatio.fol. 207
Appellatum an sit vel aliàs dicit appellationem non interpositam iustis de causis non est excommunic. etiam extra iudicium cōmunicandum.c.solet à nonnullis. nu.7.de sent.excom. 365.366
Appellati non est, sed appellantis eligere iudicem.ca.si duobus. nu. 1.de appellationi.fol. 207
Appellare à sententia nulla licet.ca. dilecto filio.numero secundo. de appellatio. 220
Appellare licet intra 10.dies à sentētia mandati grauatus.capitul. ad aures.numero 2. de temporibus ordinationum.fol. 65
Appellare non licet ab interlocutoria, nisi grauamine asignato. ca. quod ad consultationem.nu.3. de sententia & re iudic.fol. 200
Appellare tertiò in vna causa non licet.c.cùm super.nu.1. de sentent. & re iudic. 199
Appellare viua voce is non potest, quem cōstat fuisse contumacem. c.cùm olim.num.3.de dolo & cōtumac. 156
Appellare an magis liceat à iudice quàm ab auditore.c.super quæst. num.3.de officio & potesta.iudic. deleg. 87
Appellare vel dissentire vlterius non possunt,cùm semel consenserunt. c.super quæstio.num. 5.de officio & potestate iudicis deleg. 88
Appellare non licet nisi à grauamine.c. super quæst. nu.8. de officio & potesta.iud deleg. 88
Appellare timens,an & quando habeatur pro appellante.c.si iustus. nu.1.de appellat. 222
Appellare in absentia iudicis, an & quando ppsit.c.si iustus. sub nu. 1.de appellat. 222
Appellare non potest, qui per contumaciam vel negligentiam tempus elabi sinit.cap.directè.num.1. de appellat. 210
Appellare ab interlocutoria, necesse est exprimi causam appell.cap. cordi.numero 1.de appellationib. fol. 222
Appellare non est necesse, si quid extra iudicium fiat.capitulo cùm olim.num.4. de causa posesio. & propriet. 146
Appellare & ante sentētiam & post, generaliter & liberè secūdum antiqua iura, vnicuique licet. cap. sicut Romana. de rescriptis. numero. 5
Appellari an posit ex causa suspicionis à iudice delegato vel ordinario. cap.cùm speciali.num.1.de appellat. 218
Appellari poterit cùm in his casibus,in quibus de iure licet appellare,etiam non obstante, remota sit appellatio.c.sicut Romana.de rescriptis.num.2. 5
Appellari an posit à iuramento & taxatione expensarum à iudice facta. cap. super eo quod.sub nu. 4. de his, quæ vi metúsve causa fiunt. 114
Appellatur ab interloquutoria quæ fertur in iudicio possessorio, cap. significauerunt. nu.2. de testib. & attestationib. 170
Apostatis de omnibus iurib.suis respondere debemus.cap.veritatis. nu.4.de dolo & contuma. 157
Apostasia quotuplex sit, & qualiter puniatur apostata.in num.2.cap. præterea.num.1.de apost.& reite. baptis. 332

Apostolicæ sedi reseruatum est, dispensare: episcopus autem cōmendare potest.c.dudum.nu.4.de electio.& electi potest. 52

Apostatare non dicitur is, qui nō est in sacris ordinibus constitutus,& clericatum dimittat.c.tuę fraternitatis.nu.1. 332

Apostolorum petitio quando habeat locum.c.cordi.num.5.de appellat.fol. 123

Arbitri non possunt iudicare post mortem litigatoris.c. ex parte.n.2.de arbitris. 123

Arbitratoris dictum an mutetur.ca. quintauallis. numero 7. de iureiurando. 187

Arbitrariæ sunt induciæ ad concluden.in causa.c.ad petitionem.nu.4.de accusatio. 321

Archid.non potest habere duas ecclesias, nisi cum eo dispensatum sit.cap.ex insinuatione.num.3.de procurat.fol. 108

Archidiaconus, plebanus, vel alius minor episcoporum in monasterio non habet correctionem, vel visitationem, vel iurisdictionem. c.dilecto.n.5.de offic.archidia. 76

Archidiaconus an possit agere sine mandato.c.cùm olim.nu.1.de testib.& attestationib. 170

Archidiaconus an possit conferre beneficia ad episcopum pertinentia, si episcopus est suspensus. ca. quia.sub num.4.de concessio.prębend. 242

Archidiaconus an possit sine episcopo imponere penam pro delicto. c.ad hæc nos.nu.1.de offi.archid. fol. 76

Archidiaconus vel alius prelatus, an possit ecclesiam vel præbendam conferre.c.cùm satis est.num.3.de offic.achidia. 76

Archidiaconus curam animarū habet tamen non principaliter.cap. cùm in cunctis.nu.5. de electio.& electi potest. 29

Archidiaconus non potest de iure præsentatum sibi à patrono sine episcopi licentia in ecclesia instituere.c.in singulis.num.4. de statu mona.& cano.regul. 281

Archidiaconus aliunde eligi non potest, nisi de ecclesia cathedrali: intelligitur tamen vt hîc.c.tua. numero 1.de his quæ fiunt à prælat. sine consen.c. 250

Archidiaconus de iure cōmuni non habet curā animarū, nisi sibi specialiter ab episcopo demādetur. c.cùm satis est.num.1.de offic. archidiac. 76

Archidiaconus non potest delinquētem in suo archidiaconatu excōmunicare, nisi sit subditus eius.ca. cùm contingat. numero 1.de foro competen. 130

Archidiaconi bona ad quemdeuoluātur.c.relatum.nu.1. de testam. & vltim.volun. 261

Archidiaconi quod officium. c. ea quæ.nu.1.de officio archidiac. 75

Archid .qui iurisdictionē in omnib. monasteriis exercuit, an intelligatur etiā exercere posse in monasteriis de nouo ædificatis. c. dilecto folio. numero 8. de offic. archidia. 76

Archiepiscopus an possit cogere subditos suffraganeorum suorū, si ipsis negant auxilium petere. ca. cùm apostolus.nu 1.ce censib.exactio.& procu.fol. 289

Archiepiscopus postulationes episcoporum admittit: item dispensare potest cum clerico electo qui habuit postulari. capitu. dilectus filius.numero primo, de tempor. ordinatio. 66

Archiepiscopus, qui est patron⁹ alicuius dignitatis mortuo prælato debet habere custodiam bonorū eius dignitatis. c.vt nostrum.numer.5.vt ecclesi.benefi.sine aliqua dimi.confer. 251

Archiepiscopus ex iuramento non potest agere.c.cùm venissent. nu. 2.de institut. 239

Archiepiscopi habent iurisdictionem in omnib. quæ generaliter tangunt statum totius prouinciç. cap. ex frequentib. sub num.1.de institut. 239

Archiepiscopi & primatis differētia quo ad iura principalia.ca.exposuit.nu.1.de dilationib. 141

Archiepiscopi & præsides prouinciarum vel legati, non poterunt prohibere inferiorib. episcopis, vel aliis, quin habeant ita plenā iurisdictionem in suos subditos, sicut ipsi legati.c.dilecto.filio.sub nu.3.de offi.archid. 76

Archiepiscopi & suffraganei consuetudo & pactum impedire non potest, non solum procurationem, sed nec eius visitationem, & quæ sit ratio.cap.venerabili.num.6.de censi.exactio.& procura. 291

Archipresbytero cùm ecclesia conceditur quæ sit intra fines sui archipresbyteratus quid intelligatur concessum. c.pastoralis.nu.1. de donatio. 258

Archipresbyter subest archidiacono, quò ad administrationem, nō quò ad ordinem. capitulo vt archipresbyter. num.1. de offic. archipres. 78

Argumentum per deductionem ad absurdum valet. c.nuper à nobis. nu.4.de senten.excom. 358

Argentarij semper exibere debent rationes cum die & consule.c ex epistolæ.nu.1.de probatio. 161

Arra & pignus an potest esse in matrimonio.c.Gemma mulier.nu.1. de sponsalib.& matrimon. 302

Articulorum & capitulorum probādorum copia, debet dari partib. & cur id fiat.c.per tuas nobis.n.1. de testib.& attestatio. 174

Arcta comparatur frigido. capitulo fraternitatis.nume.7.de frigid. & malefic. 311

Arbitrium verbo emologare non sufficit,& iam cum pœna nisi subscribitur. c. per tuas literas.nu.2. de arbitris. 123

Arbitrium an possit pro parte valere,& pro parte non.c.cum tempore.nu.1.de arbitris. 122

Arbitratio sine iuramēto an habeat in se aliquid vtilitatis.c.quintauallis.nu.2.de iureiur. 186

Arbitrium non valet in libertate cōtrariis. c. cum tempore. nume.2. de arb. 122

Arbitrij & iudicij differentia.c. cùm dilectus filius. numero primo, de arbitris. 122

Arbiter an possit absoluere presentem ab instantia propter contumaciam aduersarij.cap. ex parte, sub.nu.1.de arbitris. 123

Arbitri & arbitratoris differentia.& in nume.5.c.quintauallis.nu.4.de iureiurando. 186

Arbitri an habeant iurisdictionem delegatam,& an ab eis possit appellari.in nu.2. c. suspicionis causa.nu.1.de officio & potestate iudicis delegati.fol. 94

Arbitri si adiudicent iurisdictionem eis qui non habēt, an iterum hoc prætextu audiatur quærela. capitulo pastoralis. de rescriptis. numero 8. 9

Arbitrator quando & per quæ verba eligatur.c.quintauallis.n.6.de iureiurando. 187

Arbitratoris dicto in action. iniuriarum, an partes cogi possint.c. quintauallis sub num.3.de iureiur fol. 189

Arma vetita an liceat portare causa redemptionis,& an possint vēdi.capitul. significauit. de Iud. & Sarrac.num.1. 330

Assessor de communi voluntate eligi debet.c.super quæst.nu.6.de offic.& potesta.iud.deleg. 88

Assignatio pręben.dicitur esse necessaria post electionem Canonici, quæ verò sint necessaria in prælatis.num.2.Et quid in habentib.solam temporalium administrationem, in nu.3.c. proposuit nu. 1.de concess.præbend. 241

Assumens quis habitum probationis, an statim prioribus beneficiis renunciare intelligatur.c.ex transmissa.nu.1.de renuncia. 59

Attestationes & confessiones inter easdem personas & eorum hæredes valent quando ad idem agitur.c.causam quæ.n.3.de testib. & attestationib. 167

Atteftationes per iudicem apertas, non poteft vlterius producere. c. vltratertiam. num.2. de teftib.& atteftationib. 175
Atteftationes inualidæ quandoque per partium cõfenfum validãtur. Fallit vt hic.c.cum caufam. nu.4. de teftibus & atteftat. 171
Atteftationes ad æternam rei memoriam,an & quando valeant. c. fignificauit. num.1. de teftibus & atteftationibus. 172
Atteftationum & inftrumentorum publicatio qualiter facienda.cap. Albericus. num.3. de teftib.& atteftationibus. 173
Atteftationibus publicatis in caufa matrimoniali, iterum fuper eodem articulo teftes recipiuntur. cap.ex literis. num.1. de confang. & affin. 309
Atteftationibus non folum publicatis fed etiam poft fententiam in caufa matrimonj auditur. c.atteftationes.num.1.de defponfation. impub. 303
Audiendus non eft pro quo eft excommunicatus,fi dicat prius cognofcendum de appel. quàm abfoluatur.c.per tuas. nu.3. de fent. excom. 360
Audiendus non eft aliquis contra confirmationes Papæ.c.coram dilecto.nume.3. de offic.& potefta. iudi.deleg. 92
Authentica fcriptura quæ dicatur,& quæ publica dicatur,habes in nu. 2.quæ autem priuata, in num.3.c. fi fcripturam. nume. 1. de fide inftrument. 178
Authoritas principis fiue legis, ex nudo pacto dat actionẽ.c.veniẽs nu.1.de tranfact. 107
Authoritate propria quis poteft cõtra illicitum iuramentum venire, neque folum in temerariis,fed & in illicitis iuramentis licet fine authoritate fuperioris contrauenire, vt in nume. 6. cap. venerabilem. nume.5. de election.& electi poteftat. 44
Authoritatibus qui duabus poteft procedere, non cogitur alteram eligere.c.cùm ex officij. num.3 de præfcript. 195
Auxilium partibus litigantibus competit duplex,primum de arbitris, fecundum quòd coram iudicibus citantibus excepti, de fuis literis non reuocatis proponant, & coram eis probent. capit. paftoralis. de refcriptis. numero feptimo. 9
Auxilium legis fruftra expectatur quando in eandem legem commifit.c.intelleximus.fub nume.4. de adult.& ftupr. 335

B

BACVLO quo vtuntur epifcopi,quæ defignantur. cap. cùm veniffent. numero 2.de vnctio.facra. 69
Baptifmi Sacramentum in quo confiftat.c.literas tuas.num.4.de baptif.& eius effect. 294
Baptifmi forma data ab ecclefia, in tantum eft feruanda, quòd eam etiã per æquipollentia verba mutare non licet. c. Si quis puerum. num.1. 294
Baptizans quis in flumine, ea fola aqua quæ corpus tangit eft Sacramentum.c.literas tuas.num.4. de baptif.& eius effec. 294
Baptizantis baptizati intẽtio quamuis impediat Sacramentum, non tamen patrinorum intentio vnquam impedit. cap.licet græcos. numero 4. de baptif. & eius effectu. 295
Baptizatus vt fit aliquis quæ requirantur de necefsitate. cap.fi quis puerum. num.8.de baptif. & eius effectu. 295
Baptizatus fi petiit baptifmum, fed tamen non intendebat baptizari, an dicatur effe baptizatus. cap. fi quis puerum.num.10.de baptif.& eius effectu. 295
Bellum mouere, & quando licitum fit, & an requiratur authoritas principis.c.olim caufam. nu.8. de reftit.fpol. 151
Bellum indicere infidelibus & Sarracenis an liceat. c.maiores.nu.5.de baptif.& eius effectu. 295
Beneficium alterius fraudulenter recipiens priuatur eo.cap.inter cætera. nume.2. de præbendis & dignitatibus. 232
Beneficium modicum habens an teneatur de eo in impetratione alterius beneficij facere mentionẽ, & quid de habente beneficium fufficiens,& tamen non facit mentionem, eft tamen paratus refignare, an valeant literæ, habes in num.2.ca.poftulafti.de refcrip. num.1. 15
Beneficium acceptans, an & quando pofsit pœnitere. cap.quia cunctis. fub num. 12. de conceff. præbendæ. 248
Beneficium licet quis non petere pofsit,tamẽ poteft ea petere,quę fpectant ad beneficium.c.cùm inter.num.2.de renun. 58
Beneficij nomine quid comprehendatur.c.cùm olim.num.1.de pręb. & dignitat. 239
Beneficiis omnibus, fi quis in excõmunicatione vel interdicto per annum permanferit, fpoliari debet.cap.cum bonæ. numero 2.de ætate & qualitate & ordin. præficiendo. 60
Beneficia abfque pacto aliquo dari debent & renunciari.cap.cum inter.num.2.de electio & electi poteftat. 31
Beneficiati & in minoribus ordinibus cõftituti, non poffunt coram feculari iudice litigare, fecus eft qui funt in facris ordinibus conftituti. cap. clerici in fubdia.nu.1. de poftulando. 103
Beneplacitum partium non habetur ad inquifitionem,fed ad diffinitionem. c.fcriptum eft. nu. 1.de elect.& electi poteftat. 46
Bigamia an & quando excufat,& liberi inde nati an fint legitimi. Et in nume. 5. capit. cum inhibitio. numero 4.de clandeftina defponfatio. 304
Bona qui alterius occupauit an teneatur ad illorum reftitutionem. c.ficut dignum. num.1. de homic. volun.vel cafuali 332
Bona malè quæfita an reftitui debeant.c.quia plerique.fub num.3. de immunit.ecclef. 298
Bona ingredientis monafterium cui applicentur.c. in præfentia. nu.6. de probat. 163
Bona clerici ab inteftato defuncti cui obueniãt.c.cum in officiis.numero 5.de teftamen.& vltim. voluntatibus. 260
Bona fua an quis authoritate propria rapere pofsit.c.olim caufam. fub num.8.de reftitut. 151
Bonus vel malus quandiu toleratur ab ecclefia contrahit matrimonium fpirituale. cap. fi celebret. num.4. de clerico excom, depof. miniftrante. 340

C

CALVMNIATOR puniri poteft non folum in accufatione,fed etiam in denunciatione,& eft grauior pœnitentia calumniantis,quàm eius qui denunciatur.c.2.de calum. 324
Cancellarij confcientiæ fufficit ad hoc ne literæ fint falfæ. c.cum dilecta.de refcript.num.2. 13
Canonicus non debet effe fine præbenda vel beneficio. c.dilectus filius.numero 4.de præbend. & dignit. 234
Canonicus an pofsit effe quis fine præbenda.c.dilectus filius.num.2. de præben.& dignit. 233
Canonizare quid fit,& quando fiat, & de quo fiat, & à quo fieri debeat. in nume. 2. & quid confequatur ecclefia per huiufmodi canonizationem.in num.2. cap.audiuimus.num.1.de reliquiis & vener.fanct. 296
Canonicatus quando vacet vel definat.c.dilecto filio. nu.3. de præb. & dignitat. 235
Canonicatus & pręben.iure connexa funt.c.dilectus filius. num.2.de præbend.& dignit. 235
Canonia quid fit, & quid præbenda.cap.cum M.fociis. de conftit. num.2. 3

Canonicam institutionem cũ quis probare non valet, iudex pronũciat eam non canonicam, & non debere permanere ratam. cap. ex insinuatione. nu. 4. de procuratoribus. 109.

Canonicorũ vbi numerus est præfinitus, & præbendæ non sunt distinctæ, habebunt canonici vltra numerum recepti partem de victualib. quæ in mensa veniunt. c. dilectus filius. num. 5. de præbend. & dignit. 234.

Canonica portio quæ dicatur & quot modis dicatur. Et quomodo libellus sit formandus. c. certificari. nu. 1. de sepulturis. 266

Canonica denuntiatio non solum habet locum in criminibus perpetratis, sed etiam perpetrandis. c. nouit ille. sub nume. 4. de iudiciis. 127

Canonica infamia per pœnitentiã tollitur. c. testimonium. num. 1. de testib. & attestatio. 174

Canonici scire debent literas, & seruire Deo in ordinibus suis, & in officiis. c. in ecclesia. nu. 1. de institutio. 239

Canonici si excommunicati vel suspensi eligant licet tolerentur, potest tamen excipi contra eorum personas. c. cum dilectus filius. de consuetud. num. quinto. 23

Canonici an deposito episcopo eligant antequam recipiens literas restitutionis ipsius mittat, valeat electio. c. innotuit. nu. 5. de electio. & electi potesta. 33

Canonum conditori, & creatoris vicario subdita est omnis creatura. c. canonum. de constitutionib. num. 1. 2

Capitulũ facit, quod à maiori parte fieri dicitur. c. ecclesia. num. 7. de elect. & electi potesta. 55

Capitulo si mandaretur q illum cui Papa contulerat præbendam reciperet in canonicũ quilibet tenetur recipere etiam si capitulũ contradicat. ca. eam te. de rescip. num. 9. 7

Capituli maior pars cum episcopo pro vtilitate ecclesiæ potest aliquid statuere de rebus ecclesiæ singulariter & specialiter ad quẽlibet canicorum pertinentib. cap. ex parte. numero. 1. de his quæ fiunt à maiori parte capituli. 251

Capitulum pastoralis in quibus locum habeat. c. pastoralis. de rescriptis numer. 1. 8

Capitulum cui spectat de iure cõmuni, si eligat antequam Papa, & Papa similiter ad quẽ spectat de plenitudine potestatis, postea eligat, debet electio capituli cõfirmari cùm sit canonica, & suam cassare, factã ex plenitudine potestatis. c. innotuit. nu. 6. de electio. & electi potesta. 33

Capitulum nolens subire laborem contradicendi, non imprudenter faciet recipiendo omnes in canonicos, de quibus ei scriptũ est à Papa. c. mandatum apostolicũ. de rescript. numero 5. 18

Capitulum potest iura episcopatus prosequi, quando in præiudiciũ episcopatus aliquid facit capitulum. c. dilecti filij. nu. 1. de maioritate & obedient. 104

Capitulum cùm contingat in quo casu non habeat locũ. c. cùm contingat. de rescrip. num. 1. 14

Capitulũ est iudex non tamen singuli canonici. c. irrefragabili. nu. 1. de offic. ordinarij. 100

Capitulũ an & quando habeat potestatem & iurisdictionem mortuo episcopo. c. his quæ pro ecclesia. nume. 1. de maioritate & obedien. 104

Capituli potestas cessat vbi primũ nouus episcopus factus est. c. eã te. de rescrip. num. 5. 6

Capitulum vt possit expẽsas petere quæ requirantur. c. vt præteritæ. numero 3. de electio. & electi potestat. 50

Capitulum potest locum aliquem inte(r)dicto supponere. cap. cùm inter vos. de consuetud. numero 1. 22

Capitulũ non potest de criminibus vel aliis defectibus opponere cõtra præsentatores literarũ. c. mandatum apostolicũ. de rescriptis. num. 7. 18

Capitulum si alienationi vel cuipiã contractui consentit, an possint aliqui resistere. c. bonæ memoriæ. nume. 8. de postulat. prælatorum. 26

Carnalis copula an per confessionẽ cum fama probetur. ca. tertio loco. nu. 1. de præsumptio. 183

Capitula Cathedralium ecclesiarũ quando vocanda sint ad conciliũ prouinciale. c. graue. nu. 3. de præbend. & dignitat. fol. 237

Cassari post appellationem non debent: quæ ad processum minimè spectãt. c. dudum. nu. 6. de electio. & electi potest. 52

Castitas quare maior exigitur in vxore quàm in viro. c. debitum. nu. 3. de bigamis. 74

Castra noua non licet facere cum alterius iniuria & æmulatione, nec licet vetera incastellare, quæ probantur habitata. c. Pisanis. sub nu. 2. de restitut. spoliat. 154

Casus fortuitus quando noceat conductori. c. propterster. sub nu. 2. de locato & conducto. 255

Casus in quibus sola scientia sine citatione sufficit c. quãuis. nu. 4. de sentent. & re iud. 205

Causa & res vniuersaliter in actionibus vniuersalibus debent exprimi. c. conquerente. sub nu. 5. de offic. ordinarij. 101

Causa verisimilis quæ dicatur, & quæ probabilis. c. bonæ memoriæ. nu. 3. de appellat. 214

Causa est adiiciẽda in libello quare aliquid petitur. c. cum ecclesia. num. 7. de caus. possess. & propriet. fol. 144

Causa simpliciter committitur, & finita lite, super possessione poterit cognoscere de petitorio. cap. ad hoc. num. 1. de sequestrat. possess. & fruct. 160

Causam exprimere ante sententiam necesse est. cap. quod ad consultationem. numero. 2 de senten. & re iud. 200

Causa est potior possidẽtis in turpi causa. c. intelleximus. num. 2. de adulteriis & stupro. 335

Causa principalis & appellationis coram diuersis iudicib. quo casu simul agi possit. c. statuimus. nu. 3. de electio. & electi potestate. 57

Causa si pluribus est commissa, an possint cæteri vno absente seu mortuo procedere. c. Raynaldus. nu. 1. de testamen. & vltim. voluntа. 363

Causa appellationis rationabilis extra iudicium emissæ, non cassat, quod ante appellationem factũ est. c. constitutis. nume. 2. de appellatio. 212

Causa appellationis debet præcedere causam principalem. capit. prælatorum. sub. nu. 2. de accus. & inqui. 324

Causarum genera tria sunt, ciuilis, criminalis & spiritualis. c. crimina. nu. 1. 338

Causa probabilis & verisimilis, an post appellationem possit reduci ad statum tẽporis appellationis. c. bonæ memoriæ. sub. nu. 3. de appellatio. 214

Causa natalium coram iudice ecclesiastico tractanda est. c. cùm dilectus. nu. 1. de ordine cognitio. 141

Causæ & impedimenta quò minus quis suam appellationem prosequi possit; c. ex ratione. sub nu. 2. de appellatio. 207

Cautione de rato ad interesse an agi possit. c. coram dilecto. nu. 1. de offic. & potesta. iud. deleg. 92

Cautio de rato quando habeat locum. c. quoniã. nu. 7. de probatio. 165

Cautio de restituendo vsuras an sufficiat. c. quia frustrà. nu. 1. de vsuris. 337

Cautela pro iudicibus in assignatione termini ad producẽdũ testes. c. cõstitutus. n. 2. de procuratori. 112

Celebrare vel prædicare an in aliena diocœsi liceat. c. ex tuarum. nu. 1. de authorita. & vsu pallij. 58

Celebrat

Celebrat, quilibet celebrantium, licet vnus specialiter celebret. cap. quòd sicut. num. 12. de elect. & electi potesta. 40
Censum imponere in signum deuotionis & memoriam beneficiorum licet. cap. constitutus. num. 1. de religios. domibus vt episcopo sint subiectæ. 283
Censum constituere perpetuum ecclesiæ an liceat. c. de cætero. num. 5. de transact. 107
Census quando possit augeri. cap. prohibemus. nu. 1. de censib. exactio. & procur. 289
Cessio actionis si in vltima voluntate fit, tenet. cap. ex parte Scabi. num. 1. de alienat. iudic. mutandi causa facta. 121
Character quid sit. c. literas tuas. nu. 3. de baptis. & eius effectu. 294
Christus sub specie panis & vini integer est. cap. cùm Marthę. num. 3. de celebrat. missa. & sacrament. Eucharist. 294
Christianus fieri nullus est compellendus. c. maiores. nu. 3. de baptis. & eius effectu. 295
Christianis an liceat inuadere loca, quæ tenent infideles, vel quæ sua sunt. c. quòd super. num. 1. de voto & voti redemptio. 278
Christianus iurans per Deos alienos peccat. c. & si Christus. num. 2. de iureiuran. 187
Chrismaticus sine dispensatione eligi non potest. c. quia diligentia. nume. 1. de electio. & electi potesta. 28
Chrismare baptizare, & consecrare eiusdem iuris sunt, & qui est in possessione vnius, & alterius præsumitur, nisi contrarium probetur: vt autem præsumatur necessarium est, ꝙ parochia sua sit in eius diocœsi, vel nõ constet, quod sit in alterius diocœsi. c. núc autẽ. num. 3. de religios. domib. vt episcopo sint subiect. 282
Cimiterium circa ecclesiam esse debet. cap. abolendæ. nu. 2. de sepulturis. 267
Circũstantiæ excusantes maleficiũ, an omnes specificare & notas esse oportet. c. tua nos. sub num. 6. de cohabi. cleric. & mulier. 228
Citatus qui non comparuit qualiter contra accusatum sit procedendum. & in num. 10. c. tua nos num. 7. de cohabi. clericor. & mulier. 228
Citatus an & quando comparere & respõdere debeat. c. præterea. sub nu. 1. de dilationib. 136
Citatio in causa appellationis quãdo sit necessaria. c. cordi. sub nu. 7. de appellatio. 223
Citati ad vnum certum diem, ad quam vsq; horam expectari debeant. & an ad hoc tres citationes requirantur. vide in num. 4. & 5. c. cũ nobis. de electio. & electi potesta. fol. 32
Citatio quæ contineri debeat ad hoc, vt citatus cogatur se præsentare. c. præterea. sub num. 1. de dilationib. 139
Citatus non tenetur comparere, nisi constet, esse de iurisdictione citantis. c. Romana. num. 2. de appellatio. 223
Citatio ad domum non sufficit vt fiat vẽditio nisi lateat. c. si aduersarius. nu. 5. de eo qui mit. in possess. causa rei ser. 159
Citatio à iudice appellationis facta in causa principali ã valeat, si nõ est facta mentio de appellatione in citatione. c. prælatorum. sub numer. 3. de accusa. & inquisit. 32.
Citandus vbi est is, cuius domiciliũ ignoratur, quid agendum. c. si aduersarius. nume. 6. de eo qui mit in possessio. causa rei seruand. 156
Cistercienses non possunt trahi ad iudiciũ per literas, nisi de ipsorũ ordine fecerint mentionẽ. c. cùm ordinem. de rescript. numer. 1. 6
Citationem solenniter elidi & publicè publicari sufficit. c. ad hæc num. 6. de postulat. prælat. 24
Citatus in quibus casibus nõ teneatur comparere. c. præterea. num. 3. de dilationibus. 139
Citatus etiam post terminum comparere debet, vt dicat excusationem. c. cùm dilecti. num. 1. de dolo & contuma. 156
Citatio non est necessaria quando petitur electio cõfirmationis ad hoc ꝙ confirmetur. c. nihil. nu. 2. de electio. & electi potesta. 49
Citatio ad domum facta quibus casibus non sufficit, vt fiat venditio nisi lateat. c. si aduersarius. nu. 4. de eo qui mit. in possess. causa rei ser. 159
Citatoriæ induciæ dantur parte absente. cap. præterea. numero 1. de dilat. 139
Citationes quando requirãtur tres nec sufficiat vna. cap. ad petitionẽ num. 3. de accus. 321
Citatus ad testes recipiendos vel ad alium articulum spiritualẽ, licet sit contumax, nihilominus tamẽ postea ad articulos, vel absentiã vocandus est. cap. ecclesia. sub nu. 1. de electio. & electi potesta. 54
Citatus non cogetur venire, si in citatione mala causa exprimitur, vel si sciat concilium conuocari propter malam causam, cui tamẽ si præsens esset contradicere non auderet. cap. quod super his. numero. 2. de maioritate & obediẽtia. 104
Citatio ad domum an & quando sufficiat ad hoc, vt procedatur ad diffinitiuam sententiam contra aliquem etiam in casibus, in quibus proceditur lite non contestata. & num. 4. c. si aduersarius. sub num. 3. de eo qui mit. in possessio. causa rei seruan. 159
Clausula hæc, sicut de iure procedẽdũ fuerit procedatur, quomodo intelligenda. c. statuimus. nu. 11. de electio. & electi potesta. 57
Clausula remitto vnum annum de pœnitentia tibi iniuncta quid significat. c. quòd autem. num. 3. de pœnit. & remissio. 354
Clausula generali adiecta mentione facta de procuratoribus comprehẽduntur iurisdictio, correptio & reformatio tãquã paria. c. dilecto filio. nu. 1. de offic. archidiac. 76
Clericus coniugatus debet tonsurã ferre. c. clericus. nu. 1. de vita & honestate clericor. 226
Clericus an & quando possit ducere vxorem. ibidem sub num. 2.
Clericus secularis nõ potest vouere peregrinationem sine licẽtia prælati. cap. scripturæ. num. 3. de voto & voti redempt. 278
Clericus an possit esse præpositus in bello. cap. sententiã. nu. 2. ne cler. vel mo. 299
Clericus alterius diœce. cũ confirmatur, oportet habere permissionem. c. clericos. num. 2. de clericis non residentib. 230
Clerici an & quando torqueri possint. cap. cùm in contemplatione. de regul. iur. nu. 1. 374
Clerici non debent capi vel conueniri à secularib. iudicibus. cap. sacerdotibus. numero 1. ne clerici vel monachi secularib. negot. se immis. 299
Clerici non possunt publica vectigalia conducere. c. magnus episco. num. 4. de oblig. ad ratio. ordin. vel. non. 73
Clericus an peccet, qui dum est in officiis aliò mentem habet. c. dolentes. num. 3. de celebrat. miss. & sacrament. Eucharist. 294
Clerici cuiuslibet ecclesiæ tenentur soluere decimas personales. cap. nouum genus. numero 2. de decimis. 268
Clerico non solùm sed etiam laico se tueri licet, etiam si iudex suus ordinarius non seruato iudiciario ordine iniuriatur sibi in reb. vel persona. c. dilecto filio nu. 1. de senten. excom 367
Clerici an possint prorogare iurisdictionem iudicis laici etiam cõsentiente Episcopo, & quid iuris sit in iudice ecclesiastico non ordinario. c. de causis. sub num. 1. de offic. & potest. jud. deleg. 79
Clericis an liceat mouere bellum. & vide in num. 8. c. olim causam. nu. 7. de restitut. spolia. 151
Clericus nõ est irregularis si pugnet contra

contra raptores ad sui vel aliorum defensionem.c.olim causam nu.9.de restitut.spolia. 151
Clericus potest pro quolibet peccato deponi.c.ad apostolicæ.nu. 4.de sent.& re iud. 206
Clericum excommunicatum percutiens an incidat in canonem.c. si verè. numero .3. de senten.excom. 359
Clericus quilibet potest possidere & præscribere ius excommunicandi. c. olim. nume.1.de restitu. spolia. 153
Clerici dicuntur immunes esse ab omni exactione secularium personarum. & in nume. 5. & 6.cap. non minus. nume.1. de immunit. eccles. 297
Clerico non licet ferre testimonium in causa criminali. cap. tua nos. num.6. de homicid. volunt.& casuali. 334
Clericum si quis in bello vel insultu percutiat, dicitur excommunicatus.cap. si verò.num.2. de senten. excom. 356
Clericus quilibet potest capere clericum seruientem sibi. c. vt famę. num.4.de sent.excom. 360
Clericus pro hæresi depositus statim est relinquendus seculari potestati. c.excommunicamus.nu.1. de hæreticis. 331
Clerico quando liceat pacisci super beneficio.cap.decætero.num.3.de transact. 107
Clerici an debent soluere præbendas ecclesiis in quibus audiunt diuina officia .c. nouum genus. sub numero.3.de decimis 268
Clericis an liceat Iuris scientiã, seu quamlibet aliam, fidei cognitioni præponere.c.firmiter.de sum. trinitat.num.5. 1
Clerici cur prohibeantur esse chirurgici .c. sententiam. numero.3. fol. 299
Clerici hæres tenetur compensare omne damnum illatum ei à clerico.c.cùm in officiis.num.7.de testamen.& vltim.vol. 261
Clerici incogniti an sint permittẽdi celebrare:& an episcopus posit in hoc dispẽsare. c.tua nos duxit. nu.2.de clericis peregrinis. 75
Clerici ciuitatis vel castri an faciãt collegium.& in nu.10.c.dilecta in Christo.numer.9. de excess.prælat. 343
Clericus quilibet etiam non consecratus, tenetur dicere diuina officia, vel ea audire. Excusantur autẽ infirmi in num.2. c. presbyter. nu.1.de celebra mis. & sacramẽt. Eucharist.fol. 293
Clericis vel ecclesiis, siue diuitib. siue pauperib. existentibus decimæ integræ eis soluendæ sunt de omnibus quę proueniunt de terra, siue de animalibus, siue operatura manuum.& in nu.2. ca.significauit. num.1. de parochiis & alien.parochian. 218
Clericus secularis, esse non potest clericus in monasterio. c. cùm causam.num.2.de electio.& electi potestate. 38
Clericis ob paupertatem non valentibus studio vacare an sufficiat scire sicut simplicibus laicis : & in quibus casibus non excusentur. cap.firmiter.de summa trinitate. num.4. 1
Clerico propriè crimen non obiicitur, sed contra laicum qui eum produxit.c.verum.sub numero.3. de foro competenti. 103
Clericos de iure Imperatoris quis exemit. cap.si quis. numero 1.de maiorit.& obedien. 103
Clericus quando possit ducere vxorem.c.clericus.sub num.1.de vita & honest.clericorum 226
Clericus potest testari de his quæ per artificium seu doctrinam acquisiuit.c.cùm in officiis.nu.4.de testam.& vltim.Volun. 260
Clerici simplices ã in generali clausula comprehendantur.c.sedes apostolica de rescript.num.1. 10
Clericus ab alio iudice detentus, ita vt seruitium suum ecclesiæ debitum non possit præstare, an decanus possit illum petere.c.dilectis filiis.numer.1. de appellatio. fol. 216
Clerici an possint ire ad iudicium seculare consentiente prælato,&an in arbitros compromittere possunt.c.contingit.sub num.1. de arbitris. 122
Clerici per fratres instituuntur in ecclesiis exemptis, in non exẽptis autem non.c.veniens & infra.nu. 8.de verb.sig. 373
Clerici conueniri possunt coram domino feudi.c.ex parte.nu.3.de foro competenti. 131
Clerici possunt pro suis præbendis agere & cõuenire.c.ex literis. nu. 1.de probatio. 162
Clericus nõ solùm sed etiam laicus admittitur ad excipien. de crimine contra electum siue confirmatum.c.super his.num. 7. de accus. inquisitio.& denun.fol. 318
Collegium an constituitur per aliquã societatem.& vide in num.7, & 8.c.dilecta in Christo. nu. 6. de excess.prælat. 343
Collegia an fieri valeant absque senatusconsul. vel principis authoritate,& quę collegia dicãtur voluntaria.in num.4.& quæ sint per sonalia, vel realia.in num.5. c.dilecta in Christo. nume. 3. de excess. prælat. 343
Collegium vel alius conuentus an possit per alium iurare.c.præsentium.sub nume.5.de testib.& attestationib. 176
Collator potest assistere ei cui contulit.c.dilectus filius.nu.3.de præben.& dignit. 236
Collatio facta tenet ab eo ad quem pertinet: etiamsi ex iusta causa appellaretur.c. dudum.nu.5. de electio.& electi potesta.fol. 52
Collatio in omni electione est necessaria,& ea plenè facienda est, vt num. 2. & quid agendum, vbi in ea oritur dubium, vel non oritur: vide etiam in nume.3 .c.in genesi. num.1.de electio.& electi potesta. 54
Collatio alicuius capituli non tenet, si est facta contra authoritatem Papæ, vbi scilicet Papa hanc præbendam huius capituli dederit alteri.c.inter cætera.sub. nu. 3. de præbend.& dignit. 233
Collator beneficij stellionatus crimine tenetur qui sine causa noluit implere mandatum Papæ in præiudicium impetrantis literas. c.dilectus filius.num.5.de præben. & dignitat. 236
Collatio an teneat, si impetrans bona fide, tempore impetrati rescripti, est incapax beneficij. c. cum nostris.sub nu.3. de concess. præbend. 243
Collatio præbendarum quando pertinet ad episcopum, non debet scribi capitulo, sed episcopo vt aliquem recipiat.c. eam te. de rescriptis.nu.1. 6
Coactio sola sufficit, vt matrimoniũ secundum impediat. c. veniens. nume.1.de sponsalib. & matrimoniis. 300
Coacti in monasterio missi an possint exire ante pubertatem,&quã to tempore fiat eis pręiudicium, si tacent, num.3.& 4. cap. si quis. num.2.de regula. & transeun. ad religio. 272
Cogendus non est quis aliquid soluere pro ecclesiasticis sacramentis.& in num.2.& quando ad hoc agi possit, habes in nume.3.& 4, c.ad apostolicam.num. 1.de simonia. 328
Coronatione vt inquiratur de vita & moribus coronandi, ita etiam contra eum excipi potest.c.venerabilem.nume.1.de electio.& electi potesta. 43
Cognitio causæ præmitti debet, quãdo in corporalib.recuperãdæ possessionis agitur possessorio.c. bonæ memoriæ.num. 6.de postulat. prælato. 26
Cognitio summaria an semper sit necessaria.c.veniens.num.2. de testib.& attesta. 171
Cognitione procedi potest contra appellantem extra iudicium.c,ad audientiam.nu.1.de appellat. 210

Cognitio causæ an sit necessaria in ferenda sententia in causa excōmunicationis capitul. quoniam. sub nu.5.de officio & potest. iud. delegat. 95
Cognitio summaria non est semper de necessitate, neque de substantialibus executoriis mandati.ca. proposuit.numer.5.de concessio. præbend. 241
Cognitio sententiæ latæ per falsa instrumēta, vel falsos testes spectat ad eū qui delegauit. c. decætero. nu.2.de sent.& re iudi.fol. 198
Cognitio sola non sufficit ad hoc, vt sit matrimonium.c. cōtinebatur. nu.3.de desponsatio.impub. 302
Coloni, conductores, & alij pensionarij, an & quando teneantur soluere decimas. c.à nobis.nu.1. de decimis.fol. 270
Colonus si possessionem interuertat, datur interdictum vnde vi. c. bonę memoriæ.nu.4. de postulatio.prælator. 26
Commatrem an quis in vxorem ducere posisit.c.Martinus. num.1.de cognatio.spiritual. 309
Commaternitas quæ impediat matrimonium.c.Martinus.num.2.de cognatio.spiritual. 309
Communicare non debet quis de pane quamuis non posisit habere hostiam consecratam. c.quod in te. nume.1. de pœniten. & remissio.fol. 354
Communicans & celebrans excōmunicato, an ipso iure sit suspensus & irregularis. c. tanta est. sub nu.5.fol. 344
Communicās excommunicato an semper incurrat irregularitatem. & in num.6.& 7.c.si celebret.numero 1.de clerico excō. deposito ministrante. 340
Communio quæ fit inter episcopū vel ecclesiam c. requisisti. num.3. de testam.& vltim.volunta. 262
Compromissum ecclesiæ an & quādo valeat.c.cum tempore.sub n. 1.de arbitr.fol. 122
Committens simpliciter vices suas, totum committere videtur. cap. super quæstio.num. 9. de offic.& potesta.iud.deleg. 88
Compromissum non valet in duos, vt posisint indeterminatè eligere tertium, secùs si certam personā. capitulo innotuit. numero 3. de arbitris. 124
Compromitti de rebus spiritualibus in laicum non potest.c. contingit.nu.1.de arbitris. 122
Compromissum factum absque consilio consiliariorum reprehensibile est.c.cùm in vet.num.3. de electio.& electi potestat. 51
Compromissum fieri nō potest vno solo contradicēte.c.scriptum est. numer.2. de electio. & electi potesta. 46
Commitens simpliciter vices suas totum committere videtur.c.venerabili. num.3. de offic.& potesta.iud.deleg. 93
Commissio fieri non debet clericis plebium Lombardiæ. c. præsenti decreto.de rescript.nu.2.fol. 20
Compromissum super re spirituali fit in laicum author.iudicis delegati.c.per tuas literas. num.5. de arbitris. 123
Commēdatarius liberiorem habet administrationē in ecclesia quā procurator.c.si constiterit. num. 4.de accusa.inquisitio. & denun. fol. 317
Commendatitias literas quisnam posisit concedere.in tit. de clericis peregrin.in princ. 74
Commendatio coram quibus fieri debeat.& in nu.3. c. si constiterit nu.2.de accu.inquis.& denun. 317
Commendatio fieri debet cum dispensatione:& ex causa.c.si constiterit.numer.1. de accus. inquis. & denun. 317
Commodans equum vel arma ad bellū,& ibi amittantur nō competit actio ad repetenda, quid autem in mandatario. c. sicut nu.3. de iureiurando.fol. 187
Commodatarius, depositarius, & alij qui solā detentionē habent an posisint cōueniri, & an cogantur dominum absentem defendere. ca.frequenter.sub nume.8. vt lite non contest.non procedat. 137
Comminatio de qua in hac decre.facienda est post peremptorium.capit.causam quæ inter. de rescriptis.nu.2. 10
Commissum cui est vt prouideat alicui de beneficio, non potest alij demandare. capitulo quoniam. numuero 6.de offi.& potesta. iudic.deleg. 95
Comparere per procuratorē quando licitum. c. quærelam.nu. 1. de procurator. 108
Compensatio de liquido ad dubiū non est admittenda. c. ad nostrā. sub nu.2.de iureiur. 185
Concesio alicuius ecclesiæ an casse tur propter nullitatem processus. c.cùm dilectus.de pur.vul.numero 5. 352
Concessum videtur, quod non est nominatim expressum. c. ex literis.nu.1.de iure patro. 286
Concessum per hæc verba quid intelligatur, concedimus talem ecclesiam tibi in proprios vsus.cap. pastoralis officij.nu.1.de priuileg. & exces.priuileg.fol. 349
Concesio sub generali clausula nō comprehēdit ea quæ sub speciali clausula aliquis non erat concessurus.c.cùm olim num.3.de præb. & digni.fol. 239
Cōcilium archiepiscopale siue prouinciale quis cōstituat, & qui ad hoc vocari debeant. cap. graue. numero primo.de pręben. & dignitat. 237
Concilium fit tantùm causa corrigendorum morum.ca.graue. nu. 8.de præb.& dignitat. 237
Conclusum dicitur, quando ita cōcluditur, quod vlterius, nec de facto, nec de iure quicquam dicatur.c.pastoralis.sub nu.1.de causa possess.& propriet. 146
Condemnatio super interesse videtur posse incerta esse ca.nuper à nobis.num.3. de sentent. excom. mu.fol. 358
Condemnatio in expensis fit semper in causa appellat.c.finem.nu. 4.de dolo & contumac. 155
Condemnatus de publico crimine semper est infamis.c. testimoniū. num.4. de testibus. & attestatio. fol. 175
Condemnari non debet quis nisi actor probet ex ea causa sibi deberi ex qua petiit.c.dilecto.filio.nu. 2.de officio archidiac. 76
Condemnandum eū non esse in expensis, qui appellationē, quæ esse desiit, non prosequitur.c. ex parte.de rescriptis.nu.1. 6
Conditio in spiritualibus locum habet.cap.eo libentius. nu.2.de seruis non ordi.& eorum manu. 73
Conditio sicut in matrimonio potest apponi, ita & in ordine apponitur conditio libertatis. c. eo libentius.nu.1.de seruis non ordi. & eorum manu. 73
Cōditio hæc non est contra substantiam monachatus, quòd quis in certo loco moretur & de certis reditibus viuat.capit.insinuante. num. 2. qui clerici vel vouentes. fol. 307
Conditio hæc, committo tibi causam quandiu reuocauero, an in commissione causæ posisit apponi. Item quid si dicatur, committo tibi causam vt sententiam feras, nisi reuocauero. habes in nu. 3.c.si pro.num.2.de offi.& potest. iud.deleg. 79
Conditio inhonesta an inducat matrimonium.& vide in nume.4. c. quicunque. nu.1.de conditio. appositis in desponsat. 304
Conditiones cōtra naturā contractus appositæ, an vitiāt cōtractū. c.quicunque.sub num.2. de conditio.appositis in despōs. 304
Conditio cum in sponsalib.apponitur, tamen intelliguntur contracta sponsalia.cap.duobus modis. numero secundo.de sponsa duorum. 304
Conditiones quæ plerunque in iuramentis requiruntur. capitulo quemadmodum.numero 1.de iureiurand.

reiurand. 187
Conditio an in spiritualibus locum habeat.c.cùm sit proprium.num. 1.de códit.appositis indesponsat. fol. 304
Conditori constitutionis licet dispẽsare sine causæ cognitione contra suam constitutionem.ca. cùm ad monast.num.4.de statu mona.& cano. regula. 280
Conductor à iure locationis cadit, si biennio non soluerit pensioné. c.propter ster.num.3.de locato & conducto. 255
Conductor quo tempore teneatur soluere pensionem.c.propter.nu. 4.de locato & conducto. 255
Confessio ad dissolutionem matrimonij non nocet, secùs si ad dissolutionem mutuæ seruitutis. ca. cum causa.num.2. 336
Confiteri debet vnusquisque semel in anno.c.omnis. num.4.de pœnitentiis & remiss. 355
Confitenti nullę sunt partes iudicis, nisi vt condemnet.ca.cùm super. nu.3.de confess. 161
Confessiones & alia acta factum respicientia coram arbitris,valere in iudicio.c.pręsentata.nu.2.de testib.& attestationib. 174
Confessio semper præiudicat nisi quando præcessit metus. c. causam.num.1.de offic.& potesta.iudic.delegat. 81
Confessiones, attestationes, & omnia in factum respicientia perpetuo inter easdem personas, corã eisdem iudicibus valent, si verò coram arbitris attestationes & alia acta sint recepta, quid iuris sit remissiuè habes in nu.1. de testib. & attestationi.fol 167
Confessio extra iudicialis sufficit ad priuandum quépiam futuris beneficiis. c. per inquisitionem. nu. 2.de electio.& electi potesta 38
Confessoria quando agitur pro aliquo iure,agenti incumbit probatio,quòd nec vi, nec clàm, nec precariò possedit.c. bonæ memoriæ nu.5.de postu.prælat. 25
Confiteri crimina non tenetur, de quibus non fuit conuictus, vel có fessus,vel aliàs sunt notoria.c.exposuisti. num.2.de corpore vitia. ordi.vel non.fol. 74
Confessio partis valet contra se, sed pro se non. cap. cùm contingat.numero 2. de offi.& potest.iudic.delegat, 92
Confessio an de nouo fieri debeat, si quis post pœnitentiam relabitur in peccatum.capi. omnis. sub num.1.fol. 355
Confessio coram seculari iudice nõ sufficit vt quis ab episcopo condemnetur.c.per inquisitioné. nu. 3.de electio.& electi potesta. 38
Confirmatio semper fieri debet cũ causæ cognitione.ca.cùm dilecti. numero secundo de electio & electi potestat. 42
Confirmatio sententiæ à qua nó est appellatum, an possit peti. cap.si quis.num.2.de confir. vtili vel inutili.fol. 225
Confirmatio nullum nouum ius tribuit,sed tantùm vetus confirmat. capitul.dudum.num. secundo.de decimis. 271
Confirmationi subitæ & ignotæ qui non contradicit, non dicitur esse in culpa.c. cùm olim nume. 2.de caus.possess.& prop. 146
Confirmatio sola videtur facere, vt quis possit administrare. capitu. cùm super.num.1.de caus.possess. & propri.fol. 145
Confirmasse videtur eo ipso quod quis eligit.c.cùm inter ea. nume. tertio. de electio. & electi potesta. 33
Confirmatoria meliora sunt quàm quę sunt ad instar.vide de priuilegio concesso ad instar. numero 6.ca.inter dilectos.num.5. de fide instrument. 180
Confirmati cùm duò sunt, & vterq; horum conuenitur,quomodo procedendum.ca.,quia cunctis.nu.4. de concess.prębend. 246
Confirmatio nón suspenditur per appellationem.c.constitutis.nu.5. de appell.fol. 213
Confirmatio fieri debet cum causæ cognitione.c.si quis.nu.1.de confir.vtili.vel inutili. 225
Confirmationem contra eũdem petentem quando plures sint audiẽdi.c.super his.nu.5.de accu.inquis. & denun. 318
Confirmationis potentia quæ sit.c. de confirmat.nu.1. de confir. vtili vel inutili. 225
Confirmatus cuius electio non tenet,an sit prælatus illius ecclesiæ. c.cùm dilecti.nu.3.de electio.& electi potesta. 42
Confirmationis effectus non retardatur per appellationem non iustam.c.constitutis.nu.4.de appellationib. 213
Confirmationis effectus impeditur per infamiam.c.constitutis.nu. 3. de appellatio. 213
Confitens aliquid,an dicatur etiam confiteri quicquid ex illo sequitur.c.cùm venerabilis.nume.3.de exceptio. 190
Congregationem duo faciunt, tres collegium.c.nullus.num.1.de electio.& electi.potesta. 27
Coniunctio maior est inter dotem & matrimonium quàm inter filios & hęreditatem.c.de prudentia.num.2.de donat.inter vir.& vxor. 315
Coniunctio quæ sit inter Papam & Imperatorem.c.licet ex suscepto. sub numero primo,de foro competent. 129
Coniugatus ignorante altero religionem profitens, vxore priore mortua, licet non cogatur seruare ordiné,tamen si de nouo contrahat cum alia, matrimonium non tenet.c.placet.num.1. de cõuers.coniuga. 276
Coniugium spirituale non humana sed diuina potestate dissoluitur.c. inter corpora. numero 1.de trans. prælat. 57
Compaternitas per tria sacramenta contrahitur. & quæ impediat matrimonium.c.contracto.num. 1.de cognatione spirituali.fol.309
Compẽsatio non fit in pœnis temporalibus, vel spiritualibus, vel etiam in pœcuniariis, quæ applicantur fisco.cap. sicut. num.7. de iureiur. 187
Conqueri inferiorb.quo casu liceat de suis prælatis.c.ex parte abbatissæ,nume. 1. de priuil. & exces. priuil. 347
Consanguinitas reprobatur per destructionem vnius gradus.cap.series.sub nume.1.de testib.& attestatio.fol. 168
Consensus licet sufficiat ad matrimonium contrahendum mutis, in loquentib.tamen non sufficit. c.tuæ fraternitatis.nu. 1. de sponsalib.& matrimoniis.fol. 301
Consensus quotuplex sit c.quia.nu. 1.de offic.& potesta.iud.deleg. 78
Consensus contempti qui de iure vocandus erat, vbi & quando valet.c.ecclesia.nu.3.de electio.& electi potesta. 55
Consensus tacitus in sponsalibus nó habet locum,nisi in parte. c. tua. nos.nu.2.de despõsat.impub. 302
Cõsensus partiũ an requiri debeat in electione iudicum.c.pastoralis de rescript.nu.3.. 9
Consensus prioris solus non sufficit in alienatione personæ. cap. post translat.nu.2.de renun. 62
Consensus necessarius an sit conuẽtus,vbi quis ad arctiorem religionem transire vult.ca. dilecti.nu.1. de renun. 63
Consensus episcopi an sit necessarius in postulatione,sed benè ius requisi.c.post translat.nu.3.de renunciatio. 62
Consensus alicuius vbi requiritur non refert,vtrùm consentiat,quã do fit id,cui consentire debet, an postea.c.cùm consuetudines. de consuetud.nu.1.fol. 23
Consensus expressus illorum requiritur in possessione iurium, qui prius possidebant, vel saltem patientia.c.cùm venissent.sub nu.4. de restitutione in integrum. 116
Cõsensus dicitur esse necessarius in prorogatione.c. cũ venissent. n.8. de resti-

de reſtitutione in integrum. 116
Cõſenſus omnium illorum quos res tangit in tranſactione & compoſitione eſt neceſſarius.cap. ſtatuimus,ſub nu.1.de trãſactio. fol.106
Conſentire non in ſuum iudicẽ quãdo quis dicatur.cap.ad petitionẽ. nu.1.de accuſatio. 322
Conſenſus qualis requiratur adhoc, vt faciat electionem canonicam. c.in geneſi.ſub nu.7.de elect.& electi poteſta. 54
Conſenſus non valet niſi ſit in certa perſona,ſicut nec matrimonium. c.cùm in iure.num.3.de electio. & electi poteſta. 42
Conſentientes computantur inter electores.c.cùm in iure.nu.1.de electio.& electi poteſta. 42
Conſilium in maleficiis præſtitum an & quando obligat aliquem in pœnam de iure. c. ſicut dignum, nu.2. de homicidio volun. vel caſuali. 332
Conſilium & auxiliũ quomodo differant.cap. ſicut dignum.ſub numero 2.de homicid.volunt.vel caſual. 332
Conſilium eſt requirendum in ſcrutinio ſingulorum.c.cùm in vet.numero 4.de electio. & electi poteſta.fol. 51
Cõſilium eccleſiæ maioris in rebus eccleſiæ alienan.requiri debet.Et quid ſit de ſubſcriptione dicendũ. c.irrita.numero 1.de his quæ fiũt à prælatis ſine conſenſu capitul. fol. 249
Conſilium capituli eſt requirendum in inquiſitionibus & deſtitutionibus cuiuſlibet perſonę eccleſiaſticę.cap.quanto.numero primo de his quæ fiunt à prelat.ſine conſen. capi. 249
Conſtare ſe impeditum cui debeat, quo minus venire poſſet.c.prudẽtiam.nume. 4.de officio & poteſta.iud.deleg. 82
Conſtitutio,an & quando liget ignorantem.c. cognoſcentes. de conſtitut.num.1. 3
Conſtitutiones quę ſunt contra animæ ſalutem, ſeruari non debent. c.quia plerique num.6.de immunit.eccleſiæ. 299
Conſtitutio vel ius factum ſuper eccleſiis & dignitatibus,non extenditur ad epiſcopatus.cap.dilectus filius. numero 1. de conceſſ. præbend. 245
Conſtitutio fauorabilis canonicorũ reſidentiæ, in quibus caſibus locum habeat.capi.cùm omnes. de conſtitut.num.1. 2
Conſtitutio actoris vim capit ex decreto.c.conſulti.num.3. de procuratoribus fol. 113
Conſtitutio à principe contra ius naturale & diuinum facta, an & quando valeat.& in numero ſexto.capitulo quia plerique.ſub numero quinto, de immunit. eccleſ. 299
Conſeruatores recuſari nõ poſſunt. c.ſtatuimus.nu.4. de offic. & poteſt.iud.delegat. 95
Conſeruatores ex quibus cauſis dẽtur.c.ſtatuimus.nu.1.de offi.& poteſt.iud.deleg. 95
Conſeruatores an & quãdo habeãt iudicialem in daginem.cap.ſtatuimus.nu.7.de offic. & poteſta.iud. delega. 96
Conſeruator in notoriis tantum iudicare poteſt & nu.6.c.ſtatuimus. ſub num.2.de offic.& poteſta.iud. delega. 95
Conſuetudo dat iuriſdictionem. ca. nouit ille.ſub numero 6. de iudiciis. 127
Conſuetudines & priuilegium inuicem parificantur.c. nouit ille. nu. 6.de iudiciis. 127
Conſuetudo oneroſa eccleſiis non prodeſt.c.vt in domibus nu. 1. de immunit.eccleſ. 297
Conſuetudo eccleſiarum ſingularis, an ſit attendenda in qualitate & quantitate beneficiorum. c. cùm omnes.de conſtitut.nu.4. 2
Conſuetudo in matrimonio contrahendo valet,ſed in contracto minimè.c.vtrum autem.nu.1.de cognatione ſpirituali. 308
Conſuetudini qui aduerſatur an teneatur.c.de cõſuetudine.de cõſuetudinibus.nu.5.fol. 21
Conſuetudo ſemper præiudicat iuri idque multis caſibus quos hîc habes cap.de conſuetudine.de conſuetud.num.3. 21
Conſuetudo an iuuet aliquem canonicum,vt poſſit interdicere eccleſiam.ca.quæſiuit. numero primo. de his quæ fiunt à maiori parte capituli. 250
Conſuetudo quæ ſit rationabilis. c. ex parte.nu.1.de conſuetud. 23
Conſuetudo quãdoque parificatur pacto.c.ex parte.de conſuetud.numero 2. 23
Conſuetudo quid ſit.cap. de cõſuetudine.de conſuetud.nu.1. 21
Conſuetudo derogat legi, ſi eſt inducta de conſenſu illius qui habet poteſtatem faciendi legem municipalem ſuper illa re, cap. ex parte. ſub numero 3. de conſuetud. 23
Conſuetudo laudabilis etiam ſi non ſit præſcripta eſt ſeruãda.c.ex parte.nu.3.de conſuetud. 23
Conſuetudo ad hoc vt præiudicet, quæ requirantur.c.de conſuetudine.de conſuetud.nu.4. 21
Cõſuetudo inducitur per actum bis iteratũ.c.de conſuetudine. de cõſuetud.num.2. 21
Conſuetudo an & quando habeat vim abrogandi legem & interpretandi.c.ex parte cõſuetudinis. de conſuetud.num.1. 23
Conſuetudo ſi non eſt ſpecialiter cõtra aliquam eccleſiam,ſed generaliter contra omnes ſufficit præſcriptio 10.ann.tam contra eccleſiam quàm contra alios.cap.cùm dilectus filius. de conſuetud. numero 6. 23
Conſuetudines laudabiles & præſcriptæ ſeruandæ ſunt.c.dilecti filij.numero 4.de maioritate & obediẽtia. 105
Conſuetudo non valet,quòd capitulum ſit iudex in cauſa ſua contra epiſcopum.c.irrefragabili. nu. 4. de offic.ordinarij. 100
Conſuetudo non eſt extendenda in his quæ conſiſtunt in præſtationibus, & conſimilibus.c.dilecto.nu. 7.de offic.archidiac.fol. 77
Conſuetudo contra ius publicum vtilitate,an & quando valeat.c.venerabili. ſub nu.6.de cenſi. exact. & procura. 291
Cdnſuetudo vbi eſt contraria ſeu oneroſa eſt,extendi non debet.c.dilecto.nu.6.de offic.archid. 77
Conſuetudo vicinorum in dubiis eſt ſeruãda.c.ex parte.ſub nu.1.de cẽſi.exactio.& procur. 290
Conſuetudo in iuriſdictione valet.c. dilecto filio.ſub nu.2. de offic. archidiac.fol. 76
Conſuetudo non tantùm tempore introducitur, ſed etiam cõſenſus tacitus vel expreſſus in ea requiritur c.abbate.ſub nu.1. 370
Conſuetudo eſt ſeruanda in ſolutione decimarum.c.in aliquibus.nu. 2.de decimis. 271
Conſuetudo ſuper rebus an & quando valeat.c.poſtulaſti.ſub nu.1.de foro competent. 130
Conſuetudo ſpectatur in electionib. & beneficiorum collationibus. c. cum eccleſia. num.2. de election. & electi poteſta. 41
Contradictio pro conſenſu non habetur, vbicunque expreſſus conſenſus non requiritur.c.in geneſi, numero 5. de electio.& electi poteſta. 54
Cõtradicere poteſt quiſque his quæ facit capitulum in læſionem iuris capituli.& in num.4.c.cùm in cũctis.num.3.de his quæ fiunt à maiori parte cap. 250
Contradicere ab initio intelligitur ſi vſque ad conſecrationem contradicatur.c.quod ſicut.nu.9. de electio.& electi poteſta. 57
Contractus non valet ſine conſenſu, & nihil eſt cõſenſui tam cõtrariũ qui error.c.de conſuetudine. ſub nu.6.de conſuetud.fol. 21
Cõtrahens in territorio alicuius nõ ſolum in iudicem ordinarium,ſed etiam delegatum videtur conſentire, vt coram eis conueniatur.

cap.dilecti filij.sub num.3.de foro compet. 131
Contrahentes an posint se inuicem decipere.& vide in nu.2.c.in ciuitate.nu.1.de vsuris. 337
Contractus an & quando valeat sine scriptura & subscript.c.dudum.numero 5.de reb. eccles. alienandis vel non. 253
Contractus sicut non potest fieri ab initio sine solénitate,ita nec ratũ haberi.c.cùm dilecti.nu.1. de emptione & venditione. 254
Contrahens tenetur stare consuetudini loci,vbi contractus celebratus est, & adde etiam seruari con suetudo loci contractus. vt habes in nu.7.c.de consuetudine.de cõsuetud.nu.6. 21
Contractus cum excommunicatis quando inire liceat.in numero 2. c.si verè.numero 1.de sentent. excom.fol. 359
Contrahere an per procuratorem quis posit c.iuuenisnu.5.de spõs. ali.& matrimoniis. 300
Contempti si volunt possunt facere electionem factam eis cõtemptis cassari.c.quod sicut.nu.4.de elect. & electi potestate. 39
Contendere de iurisdictione partes non curant.c. venerabili. sub numero 5.de cẽsibus exactio.& procura. 291
Contestatio litis fit per narrationẽ & responsionem.c.pastoralis. nu. 2.de iudiciis. 127
Contestari litem nil aliud est,nisi testari.c.olim inter,nume.2. de litis contesta. 134
Contestatio aduocati non habetur pro lite contestata,ex quo eadem die fuit reuocata,sed præsumitur ex taciturnitate domini,vt procu ratoris,si vltra vnum diem tacuere.c.cum causa.numero 1.de appellat.fol. 219
Controuersia cùm est in patronos, cui standum sit.c.perlatũ nu. 2.de iure patronatus. 285
Contritio est necessaria cuilibet pec catori etiã in baptizato.c. omnis nu.1.de pœnit.& remiss. 355
Contumax qui non appellat nõ defendit suam contumaciam de iure.cap.ad petitionem.sub nu.2.de accusat.inquis.& denunc. 321
Contumax in processu negotij citãdus est ad audiendam sententiã, c.cùm olim.nu.4.de testibus & attestationibus. 170
Contumacia absentiæ an & quando sit punienda.c.ex parte sub nu. 1. de arbitris. 123
Contumacia partis facit vt in expen sis condemnetur, ad quam condemnationem non oportet iudex festinare.in nu.2.c.calumniam.nu. 1.de pœnis. 353
Contumacia quot modis fieri posit c.ex literis nu.1.de dolo & cõtum. 155
Conueniri qui non potest in vrbe,an posit in propria domo conueniri.c.licet ratione.num. 3. de foro competent. 131
Conueniri quo in loco quis posit. c.postulasti.numero 1.de foro cõpet. 131
Conueniri non potest quis de vna eademque re sub pluribus.c.super literis de rescriptis.nu.8. 11
Conueniens aliquẽ personali actione coram aliquo iudice,an posit eum corã alio iudice etiam ordinario super alia personali conuenire.cap.quia nonnulli. de rescriptis.num.1. 19
Crimina contra testes specificè non confusè obiicienda sunt.cap.præsentium.num.11.de testib.& attestationib. 176
Criminosus post peractam pœnitentiam promoueri potest,& in susceptis ordinibus ministrare, nisi tale crimen comiserit, quòd impediat executionem officij post pœnitentiam.vt in nu.2.cap.ex tenore.numero 1,de temporibus ordinat. 64
Crimen excipitur contra ferentem testimonium,c.nihil.nu. 6, de electio.& electi potesta. 49
Crimen sacrilegij est detinere clericum.c.vt famę.num.2.de senten. excommunicatio. 359
Crimen fractæ pacis & periurij,pertinet ad iudicium ecclesię.c.nouit ille.nu.7.de iudiciis. 127
Criminosorum sacra non vitantur,licet quò ad se sint suspensi.cap.per tuas nobis.numero 2.de simonia. fol. 32
Crimen denũciare nemo cõpellitur c.diuersis.numero 3.de cleric.con iug. 229
Confirmatio magis videtur sequi vim decreti, quàm confirmationis.c.cùm dilecti nu.4. de electio. & electi potest. 42
Criminosi in causa inquisitionis admittuntur.cap.cùm 1.& A nu.5.de sentent.& re iud. 204
Crimen alicuius per literas probari potest c.cùm in ecclesiis. nu. 1, de maioritate & obedientia. 104
Criminaliter qui primò egit ciuiliter tamen contemplatione rei familiaris agere potest.c.cùm dilectus nu.11.de ordin.cognit. 142
Crimen qui commiserit, an episcopatui cedere posit.c.post trãslat. num.5.de renun. 62
Criminosus ad denunciandum & testificandum non admittitur, nisi in exceptis criminib. c.cùm oporteat.numero 1.de accusa. inquis. & denunc. 320
Criminosi admittuntur ad excipiendum & testificandum.c.super his. sub numero 7.de accus.& inquisitio. 318
Criminosus promotus ad aliquam ecclesiã an accusari posit de crimine quod prius habebat.cap. di uersis.numero 2.de clericis coniu gatis. 229
Crimen in modum exceptionis pro batum in vno iudicio, præiudicat in altero.c.cùm interea.nu.1.de electio.& electi potestate. 33
Culpa sua an alicui imputatur.cap. quia.sub num.4.de concesio.prębend.fol. 242
Curam animarum quis habere non potest,nisi per episcopũ, cui subest,vel per vicariũ eius.c.veniens. sub num.8. 373
Curiæ seculari quando quis sit tradẽdus.c.nouimus.num.1. de verbor. signific.fol. 371
Cura animarum quæ est potestas ligandi & soluendi in nullo prelato est,nisi sit sacerdos.cap.cùm satis est.nu.2.de offi.archidiac.fol. 76
Cursus necessarius est 6.mensium in pastoribus cathedralium & regularium ecclesiarum.c.ne pro defectu.numero 1. de electio. & electi potesta. 46
Custodia rerum ad quem pertineat, mortuo prælato.c.vt nostrum sub num.5.vt eccles. benefic. sine aliqua dimi.confer. 251

D

DEBITOR an posit agere ad remisionem prohibitionis, cap.sanè.sub nu.2.de offic.& potest.fol. 81
Debitor non debet expectare vt creditor petat,sed ire debet ad locũ vbi creditor habitat,ibique se offerre.c.significante.nu.1.de pignorib.& aliis cautio.fol. 257
Debitorem suum ab alio detentum nullo iure quis repetere potest.c. dilectis filiis. sub num.1.de appellatio. 216
Debitor an & quando posit pignus recuperare,à creditore qui missus est in possesionem. c.quoniã frequenter.sub nu.9.vt lite non contesta.non proced. 136
Debitum an & quando posit compensari cũ fructibus. c. ad nostrã. nu.1.de iureiurando. 185
Decanus vel alius minor prælatus an posit interdicere.c.dilectis filiis.nu.3.de appellatio. 216
Decani curales de consensu archi.instituti & destitui debent.c. adhæc nos.nu.4.de offic.archid. 76
Decano absente potest procedi ad electio.c.cùm inter.num.1. de electio.& electi potesta. 32
Decani & capituli sola authoritas an ad constitutionem faciendam satis sit.c.constitutus apud se. de rescriptis.nu.1. 10
Declinatoria iudicij in ipso litis primordio.

mordio proponenda & probanda est.c.pastoralis.num.3. de exce nibus. 189
Deceptus vltra dimidium quis dicatur.c.cum causa.nu.1.de empt. & venditio. 255
Decepto qui falsum respôdit,an succurratur.c.G.perpetuus.nu. 2. de fide instrument. 182
Decretum secundum non est necessarium misso in reali possessione c.dilecto.num.1.de verb. signific. fol. 372
Decretum debet continere totam seriem & formam electionis nomina eligentium & eorum consensum & subscriptiones cuiuslibet,& nomen electi debet continere,& ad quam dignitatem est electus,& quòd scriptura illa sit facta per publicam manum,vel per idoneos viros,& sigillum capituli apponatur.c.innotuit.numero 3. de electio.& electi potesta. 33
Decretali subiacere quo casu quis dicatur.Et etiam vide in nu.2.c.sæpè contingit.nume.1. de restitut. spoliator. 154
Decretales antea corruptæ,& ab Innoc.emêdatæ quæ sint.in proœm. lib.1.fol. 1
Decretum primum qualiter fiat. ca. constitutus.nu.5.de eo qui mit. in possess.caus.rei ser. 158
Decretum non est Authentica scriptura,vbi lis est super eadem electione ecclesiæ.c.innotuit.numero 4. de electione & electi potesta. 33
Decretum solum ad probationem canonicæ electionis sufficit.c. nihil.nu.1.de electio.& electi potestate. 49
Decretum secundum an sit necessarium post lapsum anni, adhoc vt perturbatus fiat verus possessor. c.côstitutus.sub num.2.de eo qui mit.in possess.caus.rei seruand.158
Decretum & sententia fieri debet cû causę cognitione.cap. quia cunctis.numero 8. de concess. præb. fol. 247
Decretum secundum an habeat locum in actionibus personalibus. c.frequenter.numero 8.vt lite nô contest.non proced. 136
Decretum seu authoritas non interponitur de futuris.c. scripta verò. nu.4.de fide instrum. 179
Deducantur licitè in pactum etiam in spiritualibus,quæ à iure præcipiuntur. cap. ad audientiam. de rescriptis.nume.4. 17
Degradatio priorum pertinet tantùm ad episcopum. capitulo in singulis. numero octauo.de statu monacho rum & canonicorum reg.fol. 182
Defensiones contrariæ an possint in vno facto proponi.capit. auditis. sub numero secundo de pręscript. fol. 195
Defensio ecclesiæ ad quê pertineat, cùm de ipsius libertate agitur.c. auditis numero 2. de præscript. fol. 195
Defendere est graue,quod expressè potest renunciari & non tacitè. c. dispendia litium.de rescriptis.numero 3. 21
Defensor nô admittitur in causa matrimoniali.c.causam quę inter.nu. 11. qui filij sunt legitimi.fol. 312
Decimæ prædiales dari debent statim vbi fructus percipiuntur.c.pastoralis.nume. tertio.de decimis. fol. 270
Decimæ an dantur de laboribus & prædiis propriis clericorum.c.suggestum nu.1.de decimis. 269
Decimæ sunt soluendæ iis ecclesiis, vbi prædia sita sunt.c.à nobis. nu. 2.de decimis. 270
Decimæ non diminutæ dâdę sunt de fructib.& reditib.c.pastoralis.nu. 2.de decimis. 270
Decima datur de lucro rei emptæ. quid autem de mercibus in numero 4.cap.pastoralis.num.3.de decimis. 270
Decimæ an debeât solui de piscibus inclusis in reclusoriû alicuius parochiæ.Et quid iuris sit de merce de militiæ suæ aduocationis.in nume.2.c.non est.sub num.1.de decimis. 269
Decimæ in vno agro,non possunt diuerso iure cêseri.c.cùm in tua.nu. 1.de decimis. 271
Decimæ an & quando soluantur ex rapina & vsura,vel ex alio crimine notorio.c.ex transmissa. num. 1.de decimis. 269
Decimas an de eis teneantur dare,si immobilia alicui donantur. cap. non est.nu.2.de decimis. 269
Decimæ soluuntur de mercede? operarum.c. cùm non sit.numę. 3. de decimis. 272
Decimæ côcessæ vni ecclesiæ,an possint in aliam transferri,& in num. secundo & an idem sit de oblationibus in numero 3.& an licet laicis decimas detineri. in nume. 4. cap.cùm apostolica.numero 1.de his quæ fiunt à prælat.sine consen. capi. 249
Defensio clericorum ad ius publicû spectat,vnde omnes tenêtur eos defendere. c. quantæ. numero 1. fol. 262
Delatio iuramenti an habeat locum in vi côpulsiua,expulsiua, inquietatiua & turbatiua. cap. super eo quod. sub numero tertio.de his quæ vi metúsve causa fiunt. 114
Delegatio non debet excedere fines mandati.cap.eam te.de rescript. num.6. 7
Delegatus non potest cogere subdelegatum,quando malitiosè se exonerat.capitulo pastoralis. numero secundo,de offi.& potest. iud. deleg. 89
Delegatus potest, cui est commissum, quod alicui faciat beneficium assignari eum, pro quo sibi scribitur de præbenda seu beneficio inuestire. capitulo pro illorum.sub numero 1.de præbend.& dignit. 234
Delegatus an extra prouinciam sibi decretam absoluere possit. c. quod translationem.numero 1.de offic.legati. 96
Delegare non licet in actione criminali.cap. super quæstío.num.4.de offi.& potesta iud.deleg. 87
Delegatus debet cognoscere de iniusta vel iusta excommunicatione. c.ad reprimendam malitiam.nume.4.de offic.ordinarij. 99
Delegatus Papæ non potest in rebus non suæ iurisdictionis corporalê possessionem dare.cap.significasti.numero 4. de offic.& potest. iud.deleg. 80
Deleg.& ordinarij differentia, quoad iurisdictionem.c.præterea. nu. 2.de dilationibus. 139
Delegati & contumacis in actione reali comparatio.c.quærenti. nu. 2.de offic.& potesta. iud. delega. fol. 87
Delegati an & quando possint excommunicatos absoluere. capit. prudentiam. numero decimoquarto.de offic.& potest. iud. delega. 84
Delegati non possunt causas minoribus subdelegare.c.præsenti decreto.de rescriptis.num.1. 20
Delegatus an possit suum officium defunctû tueri.c.ex parte. sub nu. 3.de testib.& attestatio. 167
Delegatus quib.casibus possit reuocare iurisdictionê.c.si pro.num. 5. de offi.& potesta.iud.deleg. 79
Delegatus Papæ vtens hac clausula procedas omnib.inspectis,an dicatur transtulisse potestatem à se in aliû c.si pro debilitate.nu.4.de offic.& potest.iud.deleg. 79
Delegati executio ad ordinariû spectat,quid autem si nolit mandare executioni ordinarius,an delegatus eum cogere potest.in nu. 2.c. significasti. nu.1.de offic.& potestat.iud.delega. 80
Delegatus an & quando possit punire delinquentem extraneum,in loco iurisdictionis delegantis. & numero quarto & 5.c.quia. numero 3.de offic.& potesta.iud. deleg. fol. 78
Delegans si moriatur ante rerû vel personarû expressionê,promissione generali facta,delegatus tamê post mortê delegantis audiet, si in aliquo cœperit vti iurisdictione

cap.paſtoralis.de reſcriptis.numero II. 9

Delegatus ſi cœpit abeſſe vltra duas dietas,& non in breui reuerſurus, tamen ſi reus vult litem proſequi: etiã ipſe actor ſi nõ appareret eũ tacitè in eum conſenſiſſe etiam longius morantem obtinere poterit à ſuperiore reuocari huiuſmodi delegatum.capit. nonnulli. de reſcriptis.num.6. 15

Delegat.ſecundus non poteſt abſoluere niſi elapſo termino, aſsignato priori. c. ab excommunicato de reſcriptis.num.1. 19

Delegatio ſecunda præfertur priori. c.in literis.nu.3.de offi. & poteſta. iud.deleg. 80

Delegatus à principe,ſi delegat alij cauſam, ad eum non ad principẽ appellabitur.c.ſuper quæſtio. ſub numero 6.de offic.& poteſta. iud. deleg. 88

Delegari poſſunt omnia , quæ iure magiſtratus cõpetunt.c.cauſa reſti.nu.1.de reſtit.in integ. 120

Delegatus ſedis apoſtolicæ non poteſt vltra duas dietas trahere.c.nõ nulli de reſcriptis.nu.4. 15

Delegatus an & quando poſsit ſuas vices alteri delegato committere & de cauſa cognoſcere.c.corã dilecto.ſub nu.2.de offic.& poteſtat. iudi.delega. 92

Delegatus non poteſt committere cauſam,niſi ex iuſta cauſa. c. paſtoralis.nu.1.de offi.& poteſt. iud. deleg. 89

Delegatus non inſtituit, ſed pronunciat ordinandam eccleſiã ad præſentationem illius,qui obtinet ius patronatus ad ſe pertinere.cap.ſuper eo verò.num.1.de offic. & poteſt.iud delega. 81

Delegati ſi tres ſunt,& vnus erat præſens in loco, pro alio comparuit ſubdelegatus,& tertius ſe excuſauit,an eſt in poteſta.delega.admittere ſubdelegatum.c. ſuper quæſtio.ſub nu.9.de offic. & poteſta. iudi.deleg. 88

Delegati ſi tres ſunt,& duo ſubdelegauerunt cũ tertio delegato proceſſerunt,& fuit appellatum , an primus delegãs vel delegatus appellabitur.c.ſuper quæſtio.ſub numero.8.de offic.& poteſta.iudic. delega. 88

Delegatorum ſi vnus tantùm princip.cauſæ commiſit,ad Papã non ad condeleg. appellatur. c. ſuper quæſtio.nu.10.de offic.& poteſta. iudic.delega. 88

Delegatus an poſsit vni ex pluribus ſubdelegare cauſam.c.cum te.numero 1.de offic.& poteſt.iud. delegat. 82

Delegatus ſi vult recipere ſubdelegationem,an hoc parte contradicẽte poſsit facere.c. ſuper quæſtio. nu.9.de offi.& poteſta.iud.dele. 88

Delegati ſi tres ſunt,& vnus admittit ſubdelegatum & alius non, quid iuris ſit.c.ſuper quæſtio.ſub. numero 9.de offic.& poteſta.iud. delega. 88

Delegatus an poſsit in corporalem poſſeſsionem mittere.cap. ſignificaſti.ſub num.3.de offic.& poteſt. iud.deleg. 80

Delicta an & quando compenſari poſsint.cap.ſicut.nume.2. de iure iur. 187

Denunciare & notificare crimina cuiuſcunque extra iudicium licet,dummodò poſsit approbare. c.ſolicitudinem.numero 3.de appellatio. 215

Denunciatio poteſt fieri in iudicio & extra,ſed iudicare vel cogere aliquem inuitum ad aliquid , non poteſt fieri ſine cauſæ cognitione. ibidem

Denunciatio an habeat locum in re temporali.cap.nouit ille. num. 4. de iudiciis. 127

Denunciatio non impedit matrimoniũ,niſi fama adſit.c.cùm in tuæ. nu.1.de ſponſal.& matr. 302

Depoſitio pro crimine clerici an ſufficiat.c.cùm non ab homine.nu.1. de iudiciis. 126

Depoſitarius qui ſaccum ſibi commiſſum aperuit, dicitur furtum perpetraſſe.c. ſuper eo quod. nume. 2.de his quæ vi metúsve cauſa fiunt. 114

Depoſitum non ſolum fit in corporalibus,ſed etiam in incorporalibus & in ſpiritualib.c.examinata. num.1.de iudiciis. 127

Depoſitario an credatur ſi negat,ſe ſoluiſſe ſaccum ſibi commiſſum, cùm conſtat, quòd fuit ſibi datus ſignatus.cap.ſuper eo quod.ſub numero 2.de his quæ vi metúsve cauſa fiunt. 174

Detentio vel captio non eſt pœna.c. ſuper his.nu.1.de pœnis. 353

Determinare de articulis fidei ad quem ſpectat.c.ad abolẽdam. nu. 2.de hæreticis. 330

Deſiſtere licet ante inſcriptionẽ ab accuſatione:quia nemo compellitur accuſare.c.licet in beato.numero quinto.de accuſ. inquiſ. & denunc. 318

Deus ipſe per ſe à principio dicitur exercuiſſe iuriſdictionem.c. quod ſuper.nume. 2.de voto & voti redempt. 278

Deo plus corde, quàm voce pſallendum, & non eſt peccatum , ſi id quod dicatur non intelligatur, & ſi aliquis verſiculus ex negligentia omittatur,non peccabitur.& in numero 3.cap.dolentes. ſub nume.1.de celebrat.miſſ. & ſacram. eucharistiæ. 249

Dictum de electionibus in ſpiritualibus an etiam habeat locum in nõ ſpiritualibus. cap. illa quotidia. num.5.de electio. & electi poteſta. 45

Dictum in renũciatione eccleſiæ an poſsit etiam dici in renunciatione iuris alterius.c. ſuper hoc. numero 5.de renunc. 60

Dictio quod vel quæ vel ſicut ponũtur in literis videntur aliquid poni.c.ex ore ſedentis.numero 1. de priuil.& exceſ.priui. 348

Dictio præter, de ſui natura eſt excluſiua.capitulo dudum. numero decimonono de electio. & electi poteſta. 53

Dictum in delegato Papæ an habeat locum in cæteris ordinariis. cap. prudentiam.nu.13.de offic.& poteſt.iud.deleg. 84

Dicto ſemper ſtatur viri dicentis, ſe vxorem cognouiſſe maiorem II. ann.c.continebatur.num.1.de deſponſatio.impub. 303

Dicta paucorum non infamant vel non inducunt famam.c.inquiſitionis.nu.5.de accuſationib. 321

Dicto maioris partis procuratorum ſtatur,ſicut in iudicib. & arbitris. c.in noſtra.nu.3.de procur. 110

Dies in qua cautio promittitur, in vno vicenario non computatur. c.pia.nu.1.de exceptio. 192

Dietæ computantur à loco, vbi res ſita eſt.& nu.2.c.ex parte. ſub nu. 1.de foro competent. 130

Dieta dioceſis à fine cõputatur:non autem à loco vbi reus eſt,vel vbi habitat.c. nonnulli.de reſcriptis. numero 3. 15

Dietæ duæ ſunt computandæ à loco contractus vel delicti commiſsi.c. dilecti filij.num.3.de foro competenti. 131

Differentia inter poſtulationem & electionem quæ ſit.c.adhæc. nu.1. de poſtul.prælat. 24

Differentia an ſit quando ſcribitur pluribus iudicibus,cum iſta clauſula,quòd ſi omnes,ſiue ſine clauſula omnes & ſinguli habeant iuriſdictionem.cap.prudentiam. numero 9.de offic.& poteſta.iud.deleg. 83

Differentia quæ ſit,ſi quis reſtituatur contra ſententiam & appellationem.c.beneficio.num.1. de reſtitut.in integ. 120

Differentia an ſit inter iſtas clauſulas,videlicet,quòd ſi non omnes poteritis aut nequiueritis intereſſe,vel vbi ponitur tantùm, ſi non poteritis.c.prudentiam , numero octauo,de offic.& poteſta.iud deleg. 83

Differentia inter ea,quæ fiunt extra iudicium,& ea quæ aguntur in iudicio.c.pia.ſub numero 4. de exceptio. 192

Differentia quæ ſit inter commendatitias

titias & dimissorias literas.in titu lo,de cleric. peregr. 74
Differentia termini præfixi ab homi ne vel à iure circa præuentionem. c.sæpè contingit.numero 8.de ap pellatio. 212
Differentia quæ sit inter decretum, authoritatem,& consensum. & etiam in numero 6.c. dudum. numero 3. de reb. eccles. alienandis vel non. 253
Differentia quæ sit inter minorem & ecclesiam rẽpub.in integ. rest. c.requisiuit.numero 1.de restit. in integ. 115
Differentia inter.iuramentum de veritate dicenda,& de calumnia. c. pręsentium.numero 6.de testib.& attestatio. 176
Differentia quæ sit inter appellationem & prouocationem.c. cùm sit Romana.nu.1.de appell. 207
Differentia quæ sit inter suspẽsos ab homine vel à canone.c.sicut. numero 3.de cohab.cleric.& mulierum. 227
Differentia inter iudicem & partem procedendi.c.in literis.nu.4.de re sti.spoliator. 148
Differentia hodie nulla est,inter sub delegatum & ordinarium siue de legatum quò ad hoc vt posit appellari,vel non posit appellari.c. super quæstio.sub nu.1.de offic. & potesta.iud.deleg. 87
Differentia an hodie sit inter regula res & alios,& inter correctionem excessuum, & alias causas,vel alia iura.cap.ad nostram. numero 1.de appellat. 206
Differentia est inter eum,qui obiicit post confirmationem, & inter eum,qui ante confirmationem.c. cùm olim.sub num.2. de dolo & contumac. 156
Differentia accusationis & denũciationis.cap.ad dissoluendum.nu.1. de desponsat.impub, 303
Dignitates an plures in vna ecclesia habere quis posit.c.de multa.nu. 5.de præbend.& dignit. 237
Dignitates & beneficia possunt vniri episcopatui,si est pauper.c.cum nostris.numero 5.de concess. præbend. 243
Dilationes dandæ sunt ob aduocatos quærendos, non autem propter absentiam aduocati habiti sunt dandæ.cap.adhæc Deus. numero 4.vt lite non contest.nõ pro cedatur, 134
Dilatione assignata statim incipit currere tempus.c. vltra tertiam. numero 3.de testib.& attestationi.fol. 175
Dilationes duę vel tres in criminalibus causis, sine grandi causæ cognitione dabuntur.cap.in causis.numero 2.de testib. & attestatio.fol, 167
Dilationes à iudice ita restringendæ sunt,vt non transcendãt tempora à lege vel ab homine statuta.cap. in causis.numero tertio. de testibus & attestatio. ibid.
Diligentia maior in collatione bene ficiorum est adhibenda,quàm in aliis reb.c.veniens.nu.3. de testib. & attestatio. 171
Diligentia alicuius in re aliqua, an sibi obesse posit.cap.cũ M.sociis. de constit.num.8. 4
Dimittere non debet quis vnquam per negationem vel prohibitionẽ vel appellationem,vti suo iure,ca. venerabili.nu.3.de censib.exactio. & procura. 291
Dimissa in ordinatione non sunt ite randa,sed supplendum est.& vide in numero 3.& 4.c.presbyter. numero 2.de sacrament. iteran. vel non. 70
Diocesanæ ecclesiæ duplici lege ad episcopum pertinent.c. Theodosius.nu.1. de statu monachorum & canonico.regula. 279
Diœcesis vel ecclesia quælibet potest contra visitationẽ de sola cõsuetudine introductã pręscribere. c.cùm ex officij.num.2.de præscr ptionibus fol. 195
Dispensatio necessaria est, vbi quis ordinatus est ab eo,qui ordinare non potuit.c. requisiuit. numero 1.de ord.ab episcopo qui &c. 67
Dispensatio nõ valet in his quæ sunt contra votum tacitum vel expres sum.cap.cùm ad monast.nume.3. de statu mona.& cano.regul. 280
Dispensatio in votis an habeat locũ, capitulo de peregri.numero secũdo de voto & voti redẽptio. 277
Dispensare cum illegitimis vt habeant dignitates,& curam animarum, non licet alicui nisi Papæ.ca pit,innotuit.numero 1.de electio. & electi potesta. 33
Dispensationis diffinitionem habes hìc.c.dilectus.nu.4.de tempor.or dination.fol. 66
Dispensatio quando non teneat. c. diuersis nu.1.de cleric.coniug.352
Dispensatio facta de mandato Papæ quo casu valeat.capit.dudum.numero 16.de electio.& electi potesta.fol. 53
Dispensationis requisita quæ sint.c. veniens.sub nu.2.de filiis presbyt. ordin.vel non. 70
Dispẽsationes restringi debẽt,& vltimę volũtates ampliari.c.dudũ.nu. 18.de electio.& electi potesta. 53
Dispensatio,vbi excipitur vel accusatur contra aliquem, an semper sit necessaria.cap.dudum.nu.13.de ctione & electi potestate. 53
Diuina officia per priuilegiũ in interdicto cantare non licet ianuis apertis.c.cùm inter vos.de cõsuetud.num.3.fol. 22
Discedere à nominati electione quo casu liceat.c.ecclesia.nu.8.de electione & electi potestate. 55
Dolus in actione depositi vbi interuenit qualiter agendũ.c.super eo quod.nu.1.de his quæ vi metúsve causa fiunt. 114
Domicilium pluribus in locis haberi potest.c.ex parte.nu.1.de foro cõ petenti. 130
Dolus expressus vbicunque circa electionẽ admissus est,semper renũ ciare tenetur.c.quod sicut.nu. 11. de electio.& electi potestate. 39
Dolus,metus quando excusant,& iu ramentum vi atque dolo extortũ an sit remittendũ.c.cùm dilectus filius.sub nu.3.de his quæ vi metús ve causa fiunt. 114
Dominus feudi an sit iudex in causa non feudali inter suos vasallos. c. cæterùm.nu.3.de iudiciis. 126
Dominus vidẽs causam suam suo no mine agi per falsum procura. nec contradicit, præiudicatur sibi. c. ex parte Decani. de rescript. numero 2. 17
Dominus absens, quando remittat ciuilem possessionem.c. frequenter.sub num.8.vt lite non contest. non proced. 135
Dominus quilibet super rebus feuda libus iurisdictionem habet,& etiã suas potest exequi sententias, vt in nu.2.c.verùm.nu.1.de foro cõpetent. 129
Dominia & iurisdictiones licitè possunt esse apud infideles.c.quod su per.num.3.de voto & voti redem ptio. 27
Dominus & vasallus an posint iudiciũ dimittere,itẽ an pares omnes sint vocandi,vt iudicent.c.cæterũ. sub nu.3.de iudiciis. 126
Dominus sciens contumaciam procuratoris punitur nisi purget. ca. adhæc Deus.nu.6.vt lite non con test.non proced. 134
Dominus feudi an & quando posit esse iudex inter suos vasallos, cõtendẽtes de feudo.& nu.4.c.cæterùm.sub nu.2.de iudiciis. 125
Dominus tributi quando nõ teneatur soluere decimas de tributo. c. cùm no sit.nu.1.de decimis. 271
Dominus spõte seruũ manumittens ẽt ob leuẽ iniuriã in seruitutẽ reuo cat.c.de famulis.nu.3.de seruis nõ ordin.& eorum manu. 72
Domini qui habent iurisdictionem, sed etiã qui nõ habent,vt coloni, agricolæ,liberè possunt agere de dolo ad interesse contra illos,qui in sui iniuriam tales subditos,vel cultores agri sui molestãt,vel spo liant.c.dilectis filiis.sub num.2.de appellationib. 216
Dominus an posit propter absentiã procuratoris in expensas condẽnari,& quando teneatur de culpa

eius.in numero 7.c.ad hæc Deus sub num.6.vt lite non cõtesta. nõ procedatur. 134
Dominus non potest vendere seruũ coniugatum.c.dignum.num.2. de coniug.seruorum. 308
Dominium recta via trãsit in vltimis voluntatibus ad legatarium vel donatarium causa mortis.c. quia cunctis.sub num.10.de concesio. præbend.fol. 248
Dominus quando dicatur amittere possessionẽ seruitutis. cap.de seruo.or.num.4.de ser.non ordin. & eorum manu. 72
Dominus an posit propria authoritate expellere emphyteotam. c. potuit.nu.1.de locato & cõducto. fol. 256
Dominus non appellatur cõtumax & malitiosus,licet procurator sit. c.ad hęc Deus.nu.5.vt lite non cõ testa.non procedatur. 134
Dominum esse,ebriosum esse,iracũdum esse,videtur potius iudicium rationis,quàm testis dictum. cap. cùm causam.sub num.3.de testib. & attesta. 171
Dominus an & quando possit agere de iniuria facta mercenario vel alij,qui sibi seruiuisset. c. contingit sub num.2. 360
Domum vel hospitiũ violẽter ingredi,an & quãdo quis posit.c. vt in domib.sub,numero 2. de immunit.eccles. 297
Donatio propter nuptias locum nõ habet,nisi vbi est matrimonium. c.illud quoque num.1.de præsumptio. 183
Donatori conditiones apponere licet,sed nõ spirituales.c.quoniã enormis.nu.2.de simonia.fol. 328
Donatio vel possesio non potest esse nisi certæ rei.c.quia cunctis.nu. 6.de concess.præbend. 246
Dos propter adulterium perdita an posit recuperari,si adultera vult probare,matrimonium non fuisse legitimum allegans impedimentum consanguinitatis.cap.plerunque.num.1.de donatio. inter virũ & vxor. 315
Dubia occurrentia,semper ad Papã recurrendũ est.c.licet ex suscepto. nu.4.de foro compet.fol. 130
Dubitans rem suam esse,an eam retinebit,an verò restituet.c.quoniã nu.2.de pręscript. 198
Duo procedere an posint sine probationibus,quòd tertius non potest vel non vult interesse,& si procedatur,an valeat processus. habes.in numero 3.c.prudẽtiam. numero 2.de offic.& potesta.iud.delegat. 82

E

ECCLESIA non debet esse refugium malorum ad offensiones alicuius,sed vt boni à malis defendantur.capit.cum ecclesia.numero primo de immunit.eccles. 298
Ecclesia non est priuanda feudo propter delictum personæ.ca. verùm. sub numero 3.de foro competenti. 129
Ecclesia dicitur vbi certa dos statuta est pro sacerdote & clericis, qui ibi seruiũt, & pro aliis ecclesiæ necesitatibus. Et oratorium quid & vbi sit,& an in oratorio sit celebranda missa.cap. authoritate.num.1.de censi.exactio.& procurat. 291
Ecclesiarum statuta fieri debent cũ consilio clericorum.cap. requisisti.numero 4.de testamen. & vlti. volunta. 262
Ecclesia vna,an plures debeat habere sacerdotes curam animarum gerentes.c.cùm nõ.num,1.de prębend.& dignit. 232
Ecclesia intra limites alterius baptismalis ecclesiæ sita,an soluat decimas.c.nouum genus.nume.1.de decimis. 268.
Ecclesia vendicari dicitur, res verò corporalis certis finibus distincta peti.cap.cùm venerabilis. numero 2.de religiosis domib. vt episco.sint subiectæ. 203
Ecclesia dicitur habere priuilegium à Deo,quòd ipsa sola res ecclesiasticas ministrare debet. capit. nouerit.nu. 2.de sent. excom. 363
Ecclesiastica libertas in quibus consistit. c.nouerit.num.1.de sent. excom, 363
Ecclesiæ in nullius bonis esse dicuntur.c.olim causam,numero 4. de restitut. 151
Ecclesia non tenetur illicitam renũciationem ratam habere.c.ad aures nostras.nume.2. de his quæ vi metúsve caus. 114
Ecclesia in quibus casibus sit consecranda, & quando altare & non ecclesia consecretur.in num. 2.c. de consecrat.& nu.1.de consec.eccl.vel altar. 293
Ecclesiis oblata Deo oblata esse dicuntur, & dicuntur esse pauperum,quo ad sustentationem,vt in num.4.c.cùm super.nu.3.de caus. possess.& propr. 145
Ecclesia quando teneatur de deposito.cap.grauis illa.sub nu.1.de deposito.fol. 254
Ecclesia non tenetnr non solum in mutuo,sed etiam in aliis contractib.nisi quantum versum est in vtilitatem eius.c. grauis illa. num. 1.de deposito.fol. 254
Ecclesia collegiata vel non,quomodo cognoscatur.c. postulasti. nu. 1.de iure patro. 288
Ecclesiis diuersis an posit præesse. c.eam te.nume. 1.de ætate & qualit.& ordi.præfic. 67
Ecclesia non dicitur infigere charactere,sed solus Deus.c.si quis puerum num.7.de baptis.& eius effectu. fol. 295
Ecclesia non subit sordida munera Et quæ sunt ista, remissiuè. capit. non minus.num.2.de immunit.eccles.fol. 297
Ecclesia si etiã erraret,tamen preces bona fide porrectas Deus acceptaret.c.audiuimus.numero 4.de reliquiis & vener.sanctor.fol. 296
Ecclesia an & quando posit cognoscere de rapina,& potest iudicare quandocunque de re ecclesiastica agitur.c.cùm sit generale.sub nu. 2.de foro competent. 129
Ecclesia regularis quæ dicatur.c. ne pro defectu.nu.2.de electio.& electi potestate. 46
Ecclesia Romana cæteris omnibus à Deo prælata est,c.cùm ex illo. nu.1.de transf.prælatorum. 57
Ecclesia non habet cimiterium nisi ex priuilegio.c.paternitatem. nu. 1.de sepulturis. 265
Ecclesia illegitimos omnes ab ordinibus repellit.cap. nisi cum.num. 10.de renuncia. 62
Ecclesiæ honores habere non debet, nisi in sacris ordinibus constituti. cap.præterea.num. 1. de ætate & qualit.& ordi.præfic. 67
Ecclesia quando non habeat partẽ de bonis defuncti.c.relatum.nu.1. de sepulturis. 265
Ecclesia posideri non potest,nec eius dominium haberi.c.inter quatuor.num.4.de maioritate & obedientia. 103
Ecclesia quando cognoscatur exempta.c.recepimus.num.1.de excess. priuil. 346
Ecclesia sæpè in his,quæ sunt de iure naturali, & specialiter super matrimonio, & contra matrimoniũ constituit,c.fraternitatis.nu.6. de frigid.& malefic. 311
Ecclesiæ regimen non potest committi sub precio.cap.quoniam enormis.nu.1.de simonia. 328
Ecclesia quamque alicui pleno iure, intelligitur sibi concedi quæ sit sibi subiecta in temporalibus & spiritualibus,non autem quòd conuertat eã in proprios vsus. c. pastoralis.nu.3 de priuileg.& excess. priuil. 349
Ecclesia non debet habere odium cum inimicis suis, sed omnes ad vocem vocare debet,c. ad apostolicæ.numero tertio,de sent.& re iudic. 206
Ecclesia potest infligere corporalem vindictã.c.in archiepiscopatu.n.2. de rapt.incẽd.& violato.eccle. 336
Ecclesia habet priuilegiũ quòd res sibi legata,vel vẽdita vel donata, competit sibi rei vend.c.ex literis. de consuetudine.nu.2. 21
Ecclesia an posit vendicare.c. olim causam

causam.sub nu.4.de restitut. spoliat. 151
Ecclesia an amisit possessionem, si alius est in possessione.c.licet causam.sub nu.6.de probatio. 163
Ecclesia quod sita est in diœc. tēporalia pertinent ad episcopum. c. cùm venerabilis.num.9. de exceptio. 191
Ecclesiam vnam alij subiicere, ad episcopū pertinet c. inter dilectos. nu.2.de donationib. 259
Ecclesia cathedralis seu collegiata, an statutum facere possit sine cō sensu episcopi.c.cùm accessiss. de constitut.nu.2. 3.
Ecclesia dicitur habere directumdominium:vasallus autem vtile.c.ad audientiam.num. 2. de præscript. 195
Ecclesia dicitur nulla vbi quis scienter eligit indignum.c.si celebret. nu.5.de clerico excommunicato depos.ministr. 340
Ecclesia vt præscribat contra aliam ecclesiam, quot anni necessarij sunt.cap.sanctorum.nu. 1. de præscrip. 193
Ecclesia cùm destruitur ob delictū aliquorum, nullus de cætero vocari debet clericus illius ecclesiæ. c.cùm ex iniuncto.nu. 2. de noui oper. nunciatione. 344
Ecclesia vel pupillus an teneatur de dolo à ministro vel tutore, seu procuratore perpetrato in negotio sibi commisso.c.ad hoc Deus. num.8.vt lite non conte.non proced. 135
Ecclesia prima intelligitur vacare p translationem ad aliam.c.ad aures.de rescriptis.nu.1. 7
Ecclesia quamuis sit alicuius monasterij, datur tamen episcopo cathedraticum,& etiam alij census. c.bonæ memor.nu.2. de appellatio. 214
Edictum de litig. locum habet tam in corporalibus, quàm in incorporalibus. c.cùm uenissent nu. 7. de restitutio.in integ. 116
Edicta publicè proponi sufficit, licet ad citatum non perueniant.c. ex tuæ.num.5.de cleric.non resid. 230.
Effectus confirmationis,an impediatur si fiat clandestinè.c.cùm olim. num.3.de caus.posses.& propriet. 147
Effectus appellationis quis sit, quæ facta est extra iudicium. c.dilecti filij.sub nu.3.de maioritate & obedien. 104
Electores quando possint compelli ad publicandam electionem.c.ecclesia nu.11.de electio.& ele.potesta. 55
Electi petitio admitti non debet,nisi vocatis his quos res tangit. c. statuimus.num.6.de elec. & elec. potest. 56
Electores debent ire ad requirendū infirmorum vota qui in eadē ciuitate vel claustro eodem iacent. c.quia propter.nu.2.de ele.& ele. potesta. 47
Electio sola habetur pro confirmatione,vbi Papa mandat, vel simpliciter rogat, aliquod capitulū, vt aliquem canonicum faciat. c. super eo verò.nu.3.de offi.&pote. iud.deleg. 81
Electio facta contra formam est ipso iure nulla.c.quia propter.nu.8. de elec.& elec.potesta. 48
Electio seu prouisio quę nulla est nō debet impedire. c. inter dilectos filios.num.4.de exces.prælat. fol. 342
Electionis tempus spectādum est. c. dudum.nu.12.de ele.& elec.potestate. 53
Electio vbi fit per compromissum non est necesse fieri collationem vel electionem in capitulo.c.quia propter.nu.3.de elec.& elec. potesta. 47
Eligere quis possit sepulturam.c. nimis iniqua.num.2. de exces. prælat. 343
Electio facta contra formam mādati cassatur. & vide vsque ad finē. c.inter dilectos filios.num.5.de exces.prælat. 342
Electio an valeat vbi non tractaretur de aliquo absente de quo tractandum esset.c.in genesi.nu.4.de elec.& electi potestate. 54
Electio non cassatur si duo contempti essent,nisi suum prosequerētur contemptum.c.in genesi. nume.8.de electio.& electi potestate. 54
Electo non solum,sed etiam instituto antequam adipiscatur possessionem opponitur crimen.c.inter dilectos filios.nu.1.de exces. prælatorum. 342
Electio an post pœnitentiam sit irritanda.capitul. si celebrat.sub numero 3. de clerico excommunicato deposito ministrante. 340
Electio siue prouisio quæ nulla est, ad quem tunc potestas prouidendi deuoluatur.cap.inter dilectos. 342.
Electio perfecta non dicitur quousque sit cōfirmata.c.dilectus filius. nu.4.de præb.& dignita. 236
Electio vt dicatur canonica quot requirantur ad hoc.c.auditis.nu. 3. de elec.& elec.potest. 40
Eligere non licet post publicatam electionem non cassatam.c. cum terra. nume.4.de ele.& elec.potesta. 30
Electio an habeat locum contra diffamatum.c.accusatum. sub numero 1. 325
Electio non excommunicati præualet electioni excommunicatorū. c.illa quotidiana.nu.3. de electio. & electi.potest. 45
Electio canonica est, licet excōmunicati minori excommunicatione sint admixti non excommunicatis.c.illa quotidiana.nu.1.de elec.& ele.potesta. 45
Electio non semper cassabitur,etiāsi in modum exceptionis probatum fuit crimē de quo egit vel egisse præsumitur.c.dudū.nu.14.de elec.& ele.potesta. 53
Electo quādo ad capitulum deuoluatur.c.post electionem.nu. 2. de concessio.præben. 244
Electo non vocato potest procedi vbi agitur de cassatione electionis propter peccatum. c. dudum. nu.9.de elec.& elec.potest. 52
Electionis tractatus non inuenitur prohibitus ante sepulturam.c.bonæ memoriæ.nu.3.de ele. & elec. potesta. 44
Electores non debent ante electionem pactionem aliquam vel conuentionem interponere, secùs est in conditione.c.significasti.nu. 1. de ele.& ele.potesta. 27
Electioni qui non vult consentire, nec tamen dissentit, debet superior præfigere tempus intra quod vel consentiat,vel dissentiat.c. cū in cunctis.num.3.de ele.& elec.potesta. 28
Electus ante terminum sibi præfixum,ad consecrandum, si perfectè translatus esset,habet qui etiā episcopi administrationem, an poterunt conferri eius beneficia propria & quid sit dicendum de prælatis.c.cùm in cunctis.nu.4.de elec.& elec.potesta. 28
Electi beneficia quando possunt cōferri.& nu.3.& 4.c.cùm in cunctis. sub num,2.de electio. & electi potesta. 28
Electio,ex delicto episcopi commisso in confirmatione, deuoluitur ad capitulum. c. cùm in cunctis. num.8.de elect.& electi potesta. 30
Eligentium numerus & authoritas attendi debet.c.dudum.nu. 1. de elē.& elec.potesta. 34
Electio secunda ex interuallo non valet nisi electionis tempore notorium esset, primā electionē nullam.c.considerauimus.nu.3.de elec.& elec.potesta. 29
Electio ab executorib. contra mandatum Papæ facta an valeat. c. proposuit.sub num.7. de concess. præbend. 242
Electioni q permittitur de gratia interesse, nec ius nec commodum aliquod sibi acquiritur. c. bonæ memoriæ.nu.1. de postulat. prælat. 25

Electio vbicunque est nulla propter personam electi, tunc ipso iure eligentes priuati erunt potestate eligendi. c. gratum. nu. 3. de postul. prælat. 25
Electio eorum qui priuati non sunt potestate eligendi, valet. c capitulum sanctum. de rescript. numero 4. 16
Electio non est facienda de aliena ecclesia quandiu reperitur idoneus in eadem. c. cùm inter ea. nu. 2. de electio. & electi. potesta. 33
Electio si ad episcopum & capitulũ simul pertinet, si suspensus esset episcopus, electio pertineret ad capitulum solum. c. quia. nu. 3. de cõcess. præb. 242
Electus & confirmatus, potest disponere de dignitatibus & aliis rebus suæ ecclesiæ. c. transmissam. num. 2. de electio. & electi potest. 31
Electio nulla quænam sit. c. considerauimus. nu. 2. de electio. & electi potesta. 29
Electio facta de non regulari non tenet ecclesiam regularẽ. c. causam. num. 1. de electio. & electi potest. 38
Electio non tenet facta vltra numerum iuramento firmatum. c. dilecto filio. num. 4. de præbend. & dignitat. 235
Electio vix dicitur esse nisi obseruẽtur omnia iura solennia. ca. quod sicut. nu. 8. de electio. & electi potesta. 39
Electio facta de canonico an vltra numerũ valeat c. dilecto filio. nu. 2. de præb. & dignit. 235
Electio facta vt confirmetur à paucioribus quid ad hoc requiratur. c. considerauimus. nu. 1. de electio. & electi potesta. 29
Electionem publicari necesse est, nõ solum in episcopatibus sed etiam in præbendis. c. vt nostrum. nu. 4. vt eccl. benefi. sine aliqua dimi. cõfer. fol. 251
Eligendo non sufficit solo facto cõtra translationem potestatis venire: sed verbo debent nunciare compromissario, ne vlterius in electione procedat. c. in causis. numero. 6. de electio. & electi potesta. 41
Electio & confirmatio quantum tẽpus requirant. c. cùm in cunctis. sub nu. 2. de electio. & electi potesta. 28
Electio dicitur largè & strictè, & strictius. c. quod sicut. nu. 7. de elect. & electi potesta. 39
Electus in episcopum retinet priora beneficia vsque ad transactum tempus de consecrandis episcopis. c. in nostra. de rescript. numero 3. 17
Electoribus pro vna vice licet ex toto potestatem eligendi alij conferre. c. in causis. num. 5. de elect. & electi potesta. 41
Electio facta, à suspensis non vocatis tenet, etiam antequam per sententiam priuentur. c. cùm Vintoniensis. nu. 6. de electio. & electi potesta. 38
Electores secundi si peccarent etiã ex interuallo quasi eligendi potestate priuati essent, non tamen ad primos, sed ad Papã eligendi potestas deuolueretur. c. cùm Vintoniensis. nume. 1. de electio. & electi potesta. 37
Eligendo indignum si qui peccant, & ob id eligendi potestas ad alios transferatur, & si ipsi eodem modo peccent non transfertur ad primos potestas eligendi, sed ad dominũ Papam tantùm vel eius superiorem. c. bonæ memoriȩ. nume. 9. de electio. & electi potesta. 35
Electio ad hoc vt confirmetur, vel quod confirmata non irritetur, non sufficit esse in possessione eligendi. c. cùm venissent. nu. 6. de restitutione in integrum. 116
Electoribus se opponentes possunt excipere vel agere etiam nullo pro electo agente. c. dudũ. nu. 1. de electio. & electi potestate. 52
Electio quæ est ipso iure nulla præstat impedimẽtum secundæ. c. auditis. num. 5. de electio. & electi potesta. 40
Electores priuantur quandoque potestate eligendi, licet electio non sit nulla. c. considerauimus. nu. 4. de electio. & electi potesta. 29
Electio facta in qua admittuntur priuati, ad electionem non est cõfirmanda. c. cùm Vintoniensis. num. 4. de electio. & electi potestate. 37
Electio timore facta valet, nisi prius protestarentur electores se eam ducti timore facere. & quid si nõ protestantur, vide in num. 2. c. Cumana. nu. 1. de electio. & electi potesta. 50
Electio secunda expirat obtinente prima. c. cũ terra. nu. 3. de electio. & electi potesta. 30
Electiones confirmare de prioribus fratrum factæ ad quem pertineãt & in nu. 5. 6. & 7. c. in singulis. nu. 3. de statu monach. & cano. regula. 281
Electio titulandorum an spectat ad rectorem ecclesiæ, vel ad patronum. c. postulasti. sub nu. 3. de iure patronat. 288
Electorum capitulũ licet de pluribus ecclesiis constituatur, debet tamen solum capitulum ecclesiæ cathedralis electionem prosequi c. vt præteritæ. nu. 4. de electio. & electi potest. 50
Electio ad vacaturas præbendas an valeat. c. cum M. sociis. de constit. nu. 6. 4
Electionis compromissum requirit capituli consensum idque ante compromissum. vt in nu. 2. c. cùm in veteri. nu. 1. de electio. & electi potesta. 51
Eligens sepulturam apud ecclesiam hospitalis canonica portio debetur ecclesiȩ parochiali de omnib. relictis, pro anima sua, idem etiã est si non eligit, sed ibi de iure sepeliẽdus est. in nu. 2. quid aũt sit, si hospitale habet parochiam. in nu. 3. 4. & 5. c. in nostra. nu. 1. de sepulturis. 267
Electionis commodum & omnis alius fructus est veri domini, etiam non possidentis. c. Cumana. num. 6. de electio. & electi potestate. fol. 51
Electio eligendi idoneiorem procuratorem cuius sit, & ad quem pertineat. & nu. 2. & 3. c. in nostra. sub nu. 1. de procurator. 109
Electionis confirmatio tenet etiam si electio sit nulla. c. cùm dilecti. nu. 1. de elec. & electi potesta. 42
Electio quo casu deuoluatur ad archiepiscopum c. cùm in cunctis. nu. 4. de elec. & electi potesta. 29
Eligere imperij electoribus Imperatorem negligentibus Papa eliget. c. venerabilem. nume. quarto, de electio. & electi potesta. 43
Electionis forma quæ sit. c. quia propter. nu. 1. de electi o. & electi potestate. fol. 47
Electio ad hoc vt valeat, necesse est vt possit celebrare. c. ex tenore. n. 4. de temp. ordin. 65
Eligere qui potest, etiam postulare potest. c. post translationem. nu. 1. de renun. 62
Electus in mora esse nõ dicitur donec prælatus non habeat ecclesiã pro vacante. c. admonet. nu. 2. de renun. 60
Electores & præsentatores in petitione confirmationis semper sunt requirendi. c. de cætero. num. 2. de transactio. 107
Eligentes indignũ sunt ipso iure priuati potestate eligẽdi. c. dudum. numer. 3. de electio. & electi potesta. 34
Electio clerici beneficiati non prohibetur. c. cùm ecclesiasticȩ. nu. 3. de exceptionib.
Electio redditur nulla tam ex parte electi quàm eligentium. c. statuimus. nu. 1. de electio. & electi potesta. 57
Electio excommunicatorum qui tamen non sunt per sententiam excommunicati, tenet. c. illa quotidiana. nu. 4. de electio. & electi potesta. 45
Electum vocari non est necesse, si contra electores ageretur quòd indi-

indignum elegerint.c.dudum.nu. 8.de electio.& electi potesta. 52

Electio quomodo deuoluatur à capitulo in episcopum.c.irrefragabili.nu.2.de officio.ordina. 100

Electionem cassari potest facere qui in electione vocem habet, si est in loco vnde vocari debet, nisi vocetur, quia eo contemptu facta est. c.quia propter.nu. 10. de electio. & electi potesta. 48

Electioni quãdo aliquis ex iusta causa interesse non potest, vota sua procuratori committere licet. c. scriptum est.num.3. de electio. & electi potestate. 46

Eligendum quomodo sit, si in capitulo duo vel tres tantùm sunt, & quid si sit solus vnus, in quem ius eligendi recidit, vide in num. 5. c. quia propter.n.4.de electio. & electi potesta. 47

Electio communis à quo & per quæ verba fiat.c.in genesi.nu.6.de electio.& electi potesta. 54

Electio an & quando possit fieri sine electoribus & præsentatorib. c.de cætero.sub num.1.de transactio. 107

Electionis confirmatio facta cum solenni examinatione, an contra eum aliquid obiici possit. c. cùm olim.sub nume.2.de dolo & contumacia. 156

Electio an sit canonica, vel non, antequam sortiatur effectũ confirmationis.c.cùm olim.nu.1. de dolo & contumacia.fol. 156

Eligi potest alius non cassata prima electione.c.cum terra.nu.2.de electio.& electi.potesta. 30

Electio quodammodo quæ cassatur vel nulla est, iterũ reuiuiscere an valeat.c.ecclesia.nu.10.de electio. & electi potestate. 55

Electio facta episcopi vel prælati, intelligitur ex solis consensibus in aliquem velut in electum directis secundum antiqua iura.c.cùm in iure.num.2.de electio.& electi potesta. 43

Electus non confirmatus, non potest administrare res ecclesiæ suæ. c. transmissam.nu.1.de electio.& electi potestate.fol. 31

Emendatio criminis quomodo appareat.c.testimonium.nu.2.de testib.& attestationib. 174

Emphyteosis semper durat quousq; authoritate iudicis rescindatur.c. potuit.numero 2. de locato & cõducto. 256

Episcopus eo qđ est confirmatus dicitur, habere administrationem. c.cùm olim.nu.1.de causa posse.& propriet. 146

Episcopus non potest in rebus quæ non sunt suæ iurisdictionis dicere ius.c.pastoralis.nume.3.de appellatio. 215

Episcopos non solum, sed alios prælatos,& saltem capitulum in arduis prouinciæ negotiis requirẽdum. Et quid iuris sit si non omnes vocat.c. humilis doctrina.nu. 2. de maioritate & obedientia. 105

Episcopus super omnes sibi subditos dispositionem habet.c. cùm inferius.nume.2. de maioritate & obedientia. 105

Episcopus ante adeptam possessionem an teneatur petere confirmationem vel ordines.c. constitutis. nv.8.de appllatio. 214

Episcopum recipiens postulatũ an ad administrationem sit ipso iure priuatus eligendi potestate. c. bonæ memoriæ.nu. 4. de electio. & electi potestate. 35

Episcopus nõ potest statuere, quod vna ecclesia eligat prælatũ de alia, vt electioni eorum intersit. c. cùm dilectus filius.de consuetud. nu.2. 23

Episcopus cur accipiat quartam episcopalem. c.relatum. nu. 2. de sepultur.fol. 265

Episcopo simplici an dispensare liceat vel soli Papæ.vide in nu.2. c. nimis.nu.1.de filiis presbyt. ordi. vel non. 71

Episcopus potest in causa suæ ecclesiæ esse iudex.c.nosti.nu.1. de electio.& electi potesta. 29

Episcopus appellans non debet audiri, ne absoluatur excommunicatus ab ipso.c.sollicitudinem.nu. 2. de appellationib. 215

Episcopus an possit agere absque consensu capituli, vel econuerso. c.edoceri eosdem.de rescriptis. 12

Episcopus non potest eligere canonicos vbi præbendæ non sint distinctæ.c.cũ ecclesia. de electio. 41

Episcopo vel Papæ an liceat dispensare cum bigamo.c.super eo.nu. 1.de bigamis. 74

Episcopus ecclesia vacante potest repetere & agere nomine ecclesiæ.c.nouit.nu.7 .ne sede vacante aliquid innouetur. 248

Episcopo non licet exigere procurationem à capellis quæ non sufficiunt ad procurationẽ.c.conquerente.n.1.de officio ordinarij. 100

Episcopus à Papa postulari debet.c & si vnanimiter.nu.1. de postulat. prælat.fol. 27

Episcopus dispensare non potest super electo, in præiudiciũ alterius. c.dudũ.nu.5.de electio.& electi potesta. 34

Episcopo peccante primo loco deuoluitur eius potestas ad capitulum.c.cùm in cunctis.nu.7.de ele. fol. 29

Episcopus tenetur de facto archidiaconi.c.ad hæc nos.nu. 3. de offic. archidia.fol. 76

Episcopus non inquirit de crimini. vel negligentia sacerdotis exempti.c.veniens & 3.nu.9. de verbo. sig. 373

Episcopus potest pro ecclesiis sibi subiec.agere.c.relatum.nu.3.de sepulturis. 266

Episcopus ille consecrabit ecclesiã qui prius in illo loco episcopalia exercuit.cap.nunc autem.num.1. de religios. domib. vt episcopo sint subiectæ. 282

Episcopus an & quãdo amittat possessionem eligendi. c. cùm venissent.sub num.2.de restitut.in integrum.fol. 115

Episcopus super sua iurisdictione potest cum suo capitulo statuta facere, sed super aliis non, nisi hi cõsentiant.c vestra.nu. 1. de locato & conducto. 255

Episcopus non potest in totum ius episcopale dimittere,& ecclesiã à tota sua iurisdictione dimittere. c.constitutus.nu.2.de religios.domib.vt episc.sint subiectæ. 283

Episcopus an excommunicet archiepiscopum delinquentem in sua diœce.c.cùm inferior.nu.1.de maiorit.& obedientia.fol. 105

Episcopus cùm specialiter de aliquibus accedit, de aliis prohibere videtur.c.dilecto filio.nu.9. de offi. archidiac. 77

Episcopo subsunt omnia loca pia, & ad eius solicitudinẽ debẽt ordinari ad vsum destinatum.c.de Xenodoch.nu.1.de religios. domib. vt episc.sint subiectæ. 282

Episcopus agere & respondere potest pro ecclesiis sibi subiectis in defectum administratorum.c. olim causam. num. 2. de restit.spoliat. 151

Episcopus semel in anno visitare debet ecclesias sibi subiectas, vrgẽte verò necessitate etiam pluries in anno visitare potest. vt in nu.3.c. vt archidiaco.num.2.de offic. archidiac. 75

Episcopo non liceat materialibus armis possessionem suam dafendere.c.venerabili.nu.4.de censib. exactio.& procurat. 291

Episcopi instituti absque scientia remouentur, nisi cum eis voluerit dispensare.c.te nobis.nu.3. de clericis peregrinis. 75

Episcopus licet de crimine excipere non possit iudex tamen de suo officio inquirere poterit. c. accepimus te.nu.2. de ætat. & qualitat. & ordi.præfici.fol. 69

Episcopus potest cum consensu capituli sui ex causa constituere de retinen.fructibus dignitatis, vel præbendæ vacantis.& vide multa in nu.7.& 8.c.vt nostrum.nu. 6. vt eccle.benefi. sine aliqua diminu. confer. 251

Episcopi & prælati an posfideant suas dignitates nomine suo. c. in literis.nu.13.de restit.spolia. 149

Episcopus in ecclesiis diœcesis suæ debet esse contentus iuribus episcopalib. aliàs enim in ecclesiis saltem in temporalib. petere debet. cap.de Xenodoch.num.2.de religios.domibus.vt episc.sint subiectæ. 282

Episcopi accusationes omnes criminales audiunt non autem archidiaconi.c.ad hæc nos.nu.2.de offic.archidiac. 76

Episcopus potest contra sibi suspectū inquirere de vsura. c. ad nostram.nu.2.de iureiur. 186

Episcopus non debet habere portionem de datis inter viuos, sed tantùm de testamen. cap. cùm inter viuos.numero 2. de verb. signific. 372

Episcopus quando posit cum simoniaco dispensare.& in num. 3. & 4.c.de simoniac.nu.2.de simonia. fol. 326

Episcopus potest agere pro portionib.ecclesiarum suarum.& in nu. 2.c.de his.nu. 1. de sepulturis. fol. 266

Episcopus non intelligitur alieno sigillo sigillare, quando signat sigillo ecclesiæ.c.scripta verò. sub nu. 3.de fide instrumento. 179

Episcopi dispensatione potest quis in minorib.constitutus ordinibus eligibilis reddi.cap.præterea. nu. 2.de ætate & quali.& ordi.præfic. 68

Episcopus non dispensat cum aliquo,nisi id expresè dicat. c. veniens.nu.7.de filiis præs. ordi. vel non.fol. 71

Episcopus non excusatur propter examinationem archidiaconi,cū prælatus non debeat ignorare victum subditi sui.c. cùm sit ars artium.nu.1. de ætat. & qualitat.& ord.præfic. 69

Episcopus cur non corrigit excessus suorum canonicorum.c. irrefragabili.num.5.de offic.ordinar. fol. 100

Episcopus vbicunque scienter facit contra ius commune: estque tale factum in quo potest dispensare habebitur pro dispensatione.c.veniens.num.2.de filiis presb.ordi.vel non.fol. 70

Episcopus in multum enormi & notorio crimine dispensat, secùs in his,qui sunt corpore vitiati.c. de præsbyt.nu.1.de corpore vitia.ordinandis vel non. 73

Episcopus Græcus non debet cōtra ritus suos ordinare, neque Latinus cōtra suos.c. cùm secundum. nu.1.de temporib.ordi.fol. 65

Episcopi benedictio in abbate succedit in locum confirmationis.c. statuimus.nume.1.de supplen.neligen.prælat. 63

Ecclesiam secundam quod quis recipit, an statim vacet prima. c. admonet.num.3.de renun. 60

Episcopus missam illegitimè nati audiens,vel si ab eo procurationem visitationis recipit, vel aliàs vtitur eius ministerio,an dispensare intelligatur.c.veniens.numero 3. de filiis presbyte. ordin. vel non. 70

Episcopo an liceat sine licentia Papæ renunciare. c.nisi cùm.num.1. de renuncia. 61

Episcopus licet ratione iurisdictionis temporalis posit bellum indicere,tamen si est in percussione,& aliquem incitauerit ad percutiendum alium, irregularis est, c. quod in dubiis.nu. 2. de pœnis. 353

Episcopus dispensat cum accipientibus ordines extra quatuor tēpora,& etiam in multis aliis casibus ut hic habes.c.dilectus.nu.3.de tēporib.ordinatio. 66

Episcopus in casu abscisionis nemori etiam sine Papæ authoritate dispensare potest.c significauit. nu. 3. de corpore vitiatis ordinandis vel non, 74

Episcopo non licet dispensare nisi vbi concessum inueniatur.& vide in nu.5.c.dilectus filius.num.2. de temporib.ordinatio.fol. 66

Episcopi absolutio non præmissa satisfactione an valeat.c.cùm ab Ecclesiarum.num.6.de offic. ordinarij.fol. 97

Episcopi aliquarum Ecclesiarum licet cum toto populo in hæresim vel schisma labantur,Ecclesiæ tamen illæ honores suos retinent.c. inter quatuor,nu.1.de maioritate & obedientia. 103

Episcopi an posint cognoscere de causis subditorum prelatorum.c. cùm ab Ecclesia.sub nu.6.de offi. ordin. 97

Episcopus ex causa iuramentis licitè præstitis potest dispensare.c.debitores.nu.2.de iureiur. 185

Episcopus nō solum perdit ius in Ecclesia exempta,sed etiam in clausuris Ecclesiæ.Et vide vsque ad finem.c.recepimus,num.2.de exce. priui. 346

Episcopus an & quando sigillū suū alij committit.c.scripta verò. nu. 5.de fide instrum. 179

Episcopi consensus requiritur in alienationib.rerum Ecclesiæ.c.pastoralis officij.nu.2.de priui.& exces.priui. 349

Episcopi an sine licentia aliquos in Ecclesiis liceat recipere. c.te nobis. numero 2.de clericis peregrinis. 75

Episcopus per literas directas capitul.non tenetur quem recipere de necesitate, de honestate tamen ipsum recipere debet.c.eam te.de rescript.nu.2. 6

Episcopus cū Canonicis,an minuere posit præbendas & dignitates.c.cum acces.de constit.nu.1. 3

Episcopum,quando certum est,esse in loco non magis cogitur implere mandatum per literas directas capitulo quàm si dirigentur cuique extraneo.c.eam te.de rescriptis,nu.8. 7

Episcopi ordinariam habent iurisdictionem à Canone.c.cùm ab Ecclesia.nu.4.de offic.ordin. 97

Episcopi appellatio prodest clero & populo. c.dilectis filiis.nu.2. de appellationib. 216

Episcopus & canonici, licet faciant vnum capitulum in electione,tamen non est vnum capitulum in iurisdictione facienda.c. postulastis.nume.1. de conces.præbend. 246

Episcopus, si Abbas est negligens, potest visitare.c.in Lateranen.nu. 4.de præb.& dignita. 228

Episcopus an posit suspendere Clericos.Et vide in nu.2. c. peruenit, nu.1.de exces.præla. 341

Episcopi & prælati licet non sint domini, tamen posunt procuratorem etiam sine decreto superioris, qui litem prosequitur, constituere. capit. cùm causam.sub numer. 2. de iuramen.calumniæ, 138

Episcopus vel Archiepiscopus in visitatiōe an præferri debeat.c.Romana Ecclesia.nu.1.de censi.exactio.& procur. 291

Episcopus solus conuocare potest Canonicos & procedere ad electionem,ipsis non venientibus.ca pit.irrefragabili.nu.3.de offic. ordin. 109

Episcopus non debet ordinare Clericū alterius Episcopi,& si fecerit irrita est eius ordinatio.in ti. de Cleris peregrin.in prin. 74

Episcopus an posit suspendere Clericos.& vide in nu.2.c.à nobis.nu. 1.de sent.excomm. 357

Episcopus potest examinationem ordinatorum & visitationem Clericorum Archidiaconis & etiam aliis committere c.constitutus. nu.3.de religios.domib.vt Episcopo sint subiectæ. 283

Episcopale ius non solum sub Iuris Episcopalis petitione,verùm etiā quo pacto vel consuetudine constitutum est.c.constitutus. nu. 4. de religios. domib. vt Episcopo sint subiectæ. 283

Episcopus tenetur ad coge.aliquos. ne interdictum seruēt.c.quæsiuit. num.2. de his quæ fiunt à maiori parte capituli. 250

Epis-

Epiſcopo an liceat renunciare appellationi.c.dilectis filiis.nu.6. de appellat. 216
Epiſcopi vox ratiõe dignitatis plus valet quàm Canonici. c. irrefragabili.ſub numer.2.de offic.ordinarij. 100
Epiſcopalia Iura præſcribuntur ab Abbate.c.cùm olim.nu.2.de præſcrip. 196
Epiſcopi dicuntur habere merũ imperium ſuper Clericos.c.vt famę. nu.3.de ſentent excom. 360
Epiſcoporum familiares an ſint admittendi ad celebrandum officiũ in loco interdicto.c.quòd nõ.nu. 2.de priuil.& exceſs.priui. 349
Epiſcopus poteſt etiam inuito ſubdito quandoque cognoſcere de cauſis ad eius iuriſdictionem ſpectantibus.c.dilecto filio.num.3.de officio Archidia. 76
Epiſcopus coram quo iudice ſubditum ſuum conuenire poſsit.c. ad reprimendam malitiam.ſub.nu.3. de offi.ordi. 99
Epiſcopus poteſt abſque pallio ordines conferre in Epiſcopatu alterius,ſicut miſſam celebrare. c. quod ſicut.num.13.de electio.&electi poteſt. 40
Epiſcopus quamuis nõ ſit dominus, conſtituere tamen procuratorẽ poteſt.cap.petitio veſtra. num. 2. de procur. 111
Eleemoſynæ recipiũtur ab excommunicatis.c.cum voluntate.nu. 1. de ſentent.excom. 364
Error facti ſeu iuris impedit prorogationem.c.ſignificantibus.nu.6. de offi.& poteſt.iud.deleg. 93
Errantes in iure nedum ſe corrigere poſſunt,ſed etiam ſuum errorem reuocare.c. cùm venerabilis. nu. 5.de except. 190
Errans probabiliter ex ſuo facto, alieno poteſt in eodem libello plures actiones proponere.c.conſtitutus.nu.2.de reſtit.in integrũ.120
Error iuris & authoritatis non impedit verum proceſſum.c.cùm ex officij.ſub numero.3.de præſcript. 196
Euchariſtiam in neceſsitate etiam à Laicis conceditur ſumere.c.quãto te.de conſuet.nu.1. 22
Euangelica denunciatio quæ ſit, & qualiter vtenda,& quis ad eã teneatur , & an ordo iudiciarius in ea ſit ſeruandus,& qui teſtes in ea admittantur,habes in nu.2.& 3.c. nouit ille.nu.1.de iudiciis. 126
Excipiens ſi nolit tẽpus oblatum ad probandum recipere , ſi appellet quicquid fit contra eum tenet.c. interpoſitum.nu.2.de appella. 221
Exceptio abiurationis non admittitur contra agentem,interdicto vti poſsidetis c.cùm veniſſent. nu. 4.de inſtit. 240
Exceptio ſpoliationis quãdo opponi poſsit.c.ſuper ſpoliationẽ. ſub nu.1.de ordin.cognit. 142
Excipiens de appellatio.non eſt admittendus , quando eius non intereſt.c.cùm inter n. 4. de electio. & electi poteſt. 31
Exceptio odioſa etiam ex alieno facto competit.c.capitulum ſanctũ, de reſcriptis. numero ſecundo. 16
Exceptio præponi debet intra tempus, & intra quod agi poteſt.c.cũ dilectus.nu.5.de ordin.cognit.216
Excipi quando liceat contra literas. c.conſtitutus apud ſe.de reſcript. nu.3. 10
Examinatio non fit tanta in acceſſoriis,ſicut in principali. c. dudũ. num. 4. de priuil.& exceſs.priuil. 350
Examinatio in benedictione Abbatũ,eſt neceſſaria. c. venerabilem. in nu.3.de electio.& electi poteſt. 43
Exceptiones peremptoriæ an proponi poſsint contra reſcriptũ ad declinandum forum,&quid de dilatoriis.c.ſuper literis.de reſcript. nu.12.& 13. 11
Exceptio abiurationis dicitur eſſe dilatoria,non autem fori declinatoria,c.cum veniſſent.nu.5. de inſti. 240
Exceptio in qualibet parte litis ritè opponitur.c. cùm inter priorem. nu.4.de exception. 190
Exceptio peremptoria an ſit probãda ante litis conteſtationem,&de ea cognoſcendum,& pronunciandum.c.pro vt nobis.ſub nu. 1. de dolo & contuma. 155
Exceptio alicuius loci non fit niſi cũ magna deliberatione. c. dudum. num.3.de priuileg.& exceſ. priui. 350
Exceptionem non admittens legitimam,grauare dicitur.c.interpoſita.nu.3.de appellat. 221
Exceptio peremptoria non admittitur contra reſcriptum. c. ſuper literis.de reſcript.nu.2. 11
Exceptiones habens plures , primò proponere debet exceptionẽ ſuſpicionis.c.inter.numer.1. de ſentent.& re iud. 199
Exceptio contra iudicem , quando proponi debeat, & quid de exceptione iuſiuran.c. ſuper literis.de reſcrip.nu.10.& nu.11. 12
Exceptio infamiæ vel ſeruitutis, an obeſt volenti iudicare.c. cùm ſuper Abba.nu.6.de offi.& poteſta. iud.deleg. 85
Exceptio nihil aliud eſt,quàm actoris vel intentionis excluſio.c. conſtitutis.nu.6.de appellat. 212
Exceptio de non intereſſe,eſt declinatoria,& ante litis conteſt.regulariter proponenda.c.ſuper his etiam.3.nu.2.de accu.inqui. & denu. 318
Exceptiones peremptoriæ,an tollãt ius,& quæ ſint iſtæ exceptiones.c. ſuper ſpoliatione ſub nu. 2.de ordine cognit. 142
Excipiens vel accuſator , quamuis nullus extet, tamen confirmator vel ordinator inquiret quandocũque eum contigerit dubitare.c.ſuper his.nu.11.de accuſat. inqui. & denunciat. 319
Exceptiones peremptoriæ,ſi contra literas proponãtur, non eſt audiẽdus obiiciens.c. ex parte. num. 2. de foro competent. 130
Exceptiones diuerſæ ad idem tẽdentes an ſimul proponi poſsint.c.inter.ſub.n.2.de ſentẽt.& re iud.203
Excipiendo nonnunquam conſequimur , quod agendo petere non poſſumus.c.quemadmodum. nu. 2.de iureiurando.fol. 187
Exceptio adulterij,& aliæ exceptiones competunt contra petentem reſtitutionem.c.gaudemus.nu. 2. de diuortiis. 315
Excipiens vnus,cæteri quoque excipere volentes eodẽ tempore excipere debẽt.c.ſuper his.nu.6. de accuſ.inqui.& denun. 318
Excipere qui poſſunt de forma. Itẽ quid requiratur in excipiente,quod peccatum ſit in perſona electa in nu.10.c.ſuper his.nu.9.de accuſ.in qui.& denun. 319
Excipiens an ſemper confiteri dicatur.c.cùm venerabilis.nu.2. de except. 190
Exceptiones peremptoriæ quando non admittuntur.c.ex parte. ſub nu.2.de foro compet. 130
Exceptio procuratoria dicitur duplex.c.in noſtra.nu.10.de procuratoribus. 110
Excipiens de crimine,quod ipſo iure non priuat, non eſt audiendus quando fit electio.c.illa quotidiana.num.2.de elect.& elect.poteſt. 45
Excipiẽs an debeat condemnari ad expenſas.c.finem.ſub nu.5.de dolo & contum. 155
Exceptio doli habiti in electione, tã contra conſecrationem quàm cõfirmationem competit.c.cùm dilecti.num.5.de elect. & elect. poteſt. 42
Exceptio ſpoliationis obſtat contra agentem criminaliter & ciuiliter. c.ſuper ſpoliation.nu.1. de ordin. cognit. 141
Exceptione cùm quis tutus eſt, miſſio in poſſeſsionem contra eum facta,non valet.c.præterea.nu. 4. de dilationib. 139
Exceptio ſpoliationis locũ non habet in cauſa matrimoniali.c.cùm dilectus.numero 6. de ordin. cognit. 142

Exce-

Exceptio de veritate tacita in causa beneficiali, quand opponi possit. ca. super literis. de rescript. nu. 14. 12
Exceptio in dicta & personas testiũ post eorum mortem. an valeat. c. frequenter. nu. 4. vt lite non cõte. non proced. 136
Exceptiones de impotẽtia iuris vel facti, nunquid possint opponi cõtra ordinarium. capit. suscitatus. de rescript. nu. 2. 8
Excessus verbum quid compræhendat. c. quoniã frequẽter. nu. 7. vt lite non contest. non proced. 136
Excipi semper potest contra possessorem alicuius administrationis, siue nomine suæ administrationis agat, siue petitorio siue possessorio. cap. in literis. nu. 5. de restitut. spoliat. 149
Exceptiones in actione possessorij non sunt ante restitutionem audiẽdæ, fallit in quatuor casibus. c. ex conquæst. nu. 4. de restit. spoliat. 150
Excipiens debet cõtestationem vel exceptionem suam dare in scriptis. c. dudum. nu. 2. de elect. & electi potest. 52
Excommunicatio per appellationẽ non suspenditur, exceptis certis casib. c. venerabilibus. numero 1. fol. 368
Excommunicatus non solum sed etiam non excõmunicatus in prosecutione appellationis est audiẽdus. c. pastoralis. num. 2. de appellat. 215
Excommunicatus debet vitare cõmunionem hominum. c. illud dominus. nu. 1. 339
Excommunicatio & absolutio absque solenni causæ cognitione fieri non debet. c. proposuit. nu. 6. de conces. præbend. 242
Excommunicatio conditionalis, an refertur per appellationem, & vide in nu. 3. & 4. c. præterea. nu. 2. de appellat. 210
Excommunicatus an possit agere. c. cùm inter priorem. nu. 1. de exceptionib. 189
Excommunicatio habetur pro litis contestatione. c. à nobis. sub nu. 3. de sentent. excom. 358
Excommunicatio & dispensatio de sui natura habent admistam cognitionem & iurisdictionẽ. c. quoniam. nu. 5 de offi. & potest iud. de leg. 95
Excommunicator non statim cùm absolutus fuerit ab excommunicatore, debet ei statim pręcipere. ca. sacro. nume. 13. de sentent. excom. 363
Excommunicatio maior quid operetur, & à quo, quibúsque de causis infligatur in nu. 2. c. super eo. nu. 1. de senten. excom. 356
Excommunicatus non potest appellare de iure. ca. per tuas. num. 1. de sentent. excom. 360
Excommunicatio minor in quib. casib. infligatur. c. super eo. nu. 2. de sentent. excom. 356
Excõmunicatus an debeat semper absolui imminẽte periculo c. sacro. nu. 6. de senten. excom. 362
Excommunicatus nõ potest aliquã causam prosequi, nisi petat se absolui. c. sacro. nu. 7. de sentent. excom. 362
Excommunicans aliquẽ iniustè priuatur ingressu Eccles. c. sacro. nu. 2. de sentent excom. 362
Excommunicatus quousque vitari debeat. c. per tuas. nu. 2. de senten. excom. 360
Excommunicatio quomodo probetur. c. proposuit nu. 1. 339
Excõmunicatione pendente suspenditur effectus debiti. c. veritatis. numero 3. de dolo & contuma. 157
Excommunicatio ad hoc, vt sit iusta, & quòd differatur absolutio, excommunicati oportet causam absolutionis non solum esse rationabilem, sed & manifestam fuisse excommunicatori. c. cùm contingat. nu. 3. de offi. & potest. iud. deleg. 92
Excommunicatio est iusta, qua quis excommunicat ões, qui sunt cruce signati, si non portant publice crucem. Ad hoc enim fit, vt cæteri animentur ad sumendam crucem. c. Romana. Eccles. nu. 1. de sentent. excom. 368
Excommunicatus nõ auditur extra iudicium appellans. cap. cùm inter priorem. num. 2. de exceptionib. 189
Excommunicati minori excommunicatione conferunt sacramenta & eorum executionem. capit. quod à prædecessore. numer. 4. de schismaticis. 331
Excommunicari non potest promoueri nolens. c. quæris à nobis. nu. 2. de ætat. & qualit. & ordi præfi. 68
Excommunicatus an possit pugnare in iusto bello, antequam absoluatur, & an in periculo mortis absolui possit. capi. sacris est. num. 1. 360
Excommunicationis qui tulit sententiam, an facere potest eam publicari. cap. cùm dilectus. nu. 9. de ordin. cognit. 142
Excommunicator si fauet excommunicato, an incidat in excommunicationem. c. quòd in dubiis. nu. 1. 359
Excommunicatio etiã in iustos culpabiles, non fertur sine monitione. c. Romana Ecclesia. de senten. excom. 368
Excommunicari quando quis absque aliqua monitione valeat. c. ex parte. num. 4. de verb. signi. 369
Excommunicationis causa inferenda est sentẽtiæ excommunicationis. c. cùm medicinalis. nu. 2. 365
Excommunicatus an ante absolutionẽ sit audiendus. cap. per tuas. sub. nu. 2. 360
Excommunicatio non est culpa, sed medicina & pœnitentia. c. testimonium. sub numero quinto. de testibus, & attestationibus. 174
Excommunicatus pro manifesta offensa non absoluitur, nisi prius satisfecerit. c. cùm dilectus. nu. 8. de ordine cognit. 142
Excommunicatio in genere, & quomodo in specie fiat. c. Romana. n. 7. de senten. excommunicat. 368
Excommunicatio nõ tenet nisi præcedat monitio. c. statuimus. num. 1. 367
Excommunicatus si expolietur in excommunicatione, an post absolutionem possit agere interdicto. c. veritatis. sub nu. 3. de dolo & cõtuma. 157
Excommunicatus minori excõmunicatione, siue ab homine, siue à Canone, semper est irregularis, si celebrat. c. si celebrat. nu. 2. de Clerico excommun. depos. ministrãte. 340
Excommunicatio an & quando possit in iudicio opponi. capit. prudentiam. sub. nu. 12. de offic. & potesta. iud. deleg. 84
Excommunicatus an possit res suas alienare, & cum aliis contrahere, & an talis contractus cum excommunicatis valeat. c. veritatis. sub nu. 1. de dolo & contuma. 157
Excõmunicatus an ante absolutionem sit audiendus. cap. per tuas. sub. nu. 1. 360
Excõmunicatus neque administrare, neque alienare res Ecclesię potest. c. veritatis. nu. 1. de dolo & cõtuma. 157
Excommunicationis sententia etiã iniusta tenet. c. testimonium. nu. 6. de testib. & attestationib. 175
Excommunicatus potest prosequi causam appellationis. c. dilecti filij. nu. 2. de excep. 191
Excommunicatus an semper repellatur à testimonio, vide in nu. 7. c. testimonium. nu. 5. de testib. & attestationib. 175
Excommunicati minori excommunicatione non sunt interdicti, nec suspensi. c. si celebrat. sub. numero 3. 340
Excommunicatus intra terminum vnius anni releuatur per appellationem, nedum ab excommunicatione, sed etiam ab absolutione. c. præterea. nu. 1. de appellat. 210
Excommunicatum absoluere non est

est ordinis,sed iurisdictionis.c.tāta est clauis.numero 3. de excess. prælat. 344
Excommunicatus absolui non debet,non facta satisfactione. c. Pisanis.nu.1.de resti.spoliat. 154
Excommunicatio potest in qualibet parte litis opponi.cap. exceptionem.nu.1.de excep. 193
Excōmunicatus debet absolui præstita cautione & iuramento,prius quam cognoscatur de iniusta excommunicatione. ca. ab excommunicato.de rescriptis.nu.4. 19
Excommunicatio est mucro Episcopalis.c.quanto deuotio.num.3.de offi.ordinarij. 98
Executor si prius conferat,quàm ille,ad quem pertinet de iure collatio,præualebit collatio executoris.c. quia cunctis. sub nu.9.de conces.præbend. 247
Executor non potest alicui vim inferre,nec de possessione aliquam partium extrahere. c. cùm olim Papæ.nume.2.de priuil. & excess. primi. 346
Eexecutor an quando possit cogere Canonicos ad implendum mādatū Apostolicū.c.proposuit.sub nu.4.de concessio.prębend. 24
Executio sententiæ vbi & per quem iudicem fieri possit c. postulasti. sub nu.1.de foro competent. 130
Executor nec in citationib. nec in aliis iudiciorum ordinem seruat. c.ex ratione.nu.1.de appell. 207
Executio à sola appellatione impedimentum capit.c.de cætero. nu. 1.de sentent.& re iud. 198
Executori, si diuersis temporibus porriguntur diuersa & contraria mandata quid iuris sit.c.cùm cōtingat.de rescrip.nu.6. 14
Executor an cum causæ cognitione beneficium conferre debeat. ca. proposuit.sub num. 5.de concess. præbend. 241
Executor potest suspendere à collatione beneficij.c.quia cunctis.nu. 9.de concess.præbend. 347
Executio sententiæ quando sit differenda.c.cùm in iure.nu.2. de offi.& potest.iud.deleg. 90
Excusatoris officium quale sit.c.veniens. nume.1. de accus.inquis. & denun. 318
Exemptus ratione rei non exemptę, subiacet iurisdictioni ordinarij.c. cùm capellæ.num.3.de priuileg.& excess.priui. 348
Exemptio quo casu non dicatur valere.& in nu. 7.c.pastoralis. nu.6. de donat. 259
Exemptio capitis quamuis probetur, non probatur exemptio mēbrorum.c.ex ore sedentis.nu.3.de priuileg.& excess.priuil. 348
Exemplificatio sine iudice fieri nō debet.c.si instrumenta. sub nu.3. de fide instrumen. 182
Excludere aliquem aliud est simpliciter,& aliud in perpetuum excludere.cap.ex literis,de constit.numero.1. 4
Exhibere rationem exempti Episcopis, de quibus possint habes in nume.secundo & tertio.cap.cùm & plantare.nu. primo, de excess. priui. 345
Expensæ ante finem litis quo casu saluantur.Et quando etiam in fine litis,non fiat condemnatio in expensis.numer.tertio.cap.finem numero secundo.de dolo & contumac. 155
Expensæ cur in soluendo decimas, de negociatione deducantur,circa rem factæ.c.pastoralis.nu.1.de decimis. 270
Expensæ taxandæ per iudicem quæ sint,& quo tempore id facere possit.nu.tertio.c.sæpè contingit.nu. 2.de appel. 211
Expensarum compensatio debet fieri, quando pars à tota sententia appellat,quę plures articulos cōtinebat,& in vno erat iusta, in alio verò iniusta sententia.c.finem. sub nu.quarto. de dolo & contumacia.fol. 155
Expensæ legitimę quæ. c. exceptionem.sub nu.2.de except. 193
Exprimi an in libello omnia debeat quibus damnum datum est.vide in num.2. c. cùm dilectus. nu.1.de ordin.cognit. 141
Expresio tantum valet coram iudice facta,quantum si in literis essent expressæ res & personæ.c.pastoralis.de rescrip.nu.12.fol. 9
Extensio ad iura, an de iuribus fiat. c.dilecto.filio.nu. decimo.de offi. Archidiac. 77.78

F

FACIES hominis an sit characterib. infligenda. ca. ad audientiam.nu.1.fol. 338
Facere quod possum per me, an id etiam per alium efficere possim. & nu.4.c.quoniam.nu.2.de offi.& potest.iud.deleg. 95
Factum extra iudicium in omni mādato,non est necesse appellare,& tamen salua manet omnis exceptio,& omne ius.c.cum in cunctis sub nu.3. de his quæ fiunt à ma. parte capituli. 259
Factum post appellationem etiam ex legitima causa interpositam, non retractatur in electione, nisi causa probetur.c.cùm in cunctis. nume.5.de his quæ fiunt à maiori parte capituli.fol. 250
Facta permutatione in beneficiis & cæteris spiritualibus, à quocunque peti possunt. cap. inter cætera.nu.3.de pręb.& dignit. 233
Factum de bonis Ecclesiæ vel causis vacante Episcopatu, non tenet. cap.nouit.nu.4.ne sede vacante aliquid innouetur. 248
Facta post litis contestationem pertinent ad officium iudicis.cap.in causa.sub numero 1. de dilationibus. 138
Factum cum excōmunicato in iudicio an valet.c.pia.num.2.de exceptio.fol. 192
Factum per auxilium extraordinarium,quale est in integrum restitutio, non dicitur posse fieri.c.pastoralis.sub num.1.de caus.possess. & propriet. 146
Factum à prælatis an valeat in exemptos.c.perniciosam.nu.3.de offic. ordin. 96
Factum post appellationem legitimam reuocatur.c.cùm venissent. num.2.de eo qui mit.in poss.causa ser.rei 159
Factum eo absente qui cōtēpsit interesse termino ei statuto,an valeat c.Ecclesia nu.1.de electio.& electi potestate.fol. 50
Factum à procuratore excōmunicati an teneat. c. post cessionem. nu.3.de probat. 162
Factum familiæ an imputari debeat domino.c.cùm ad sedem.sub nu. 6.de restit.spoliat. 153
Factum pręsumitur animo obediendi,vel contrarium probetur. cap. olim sub. nume.2.de restitut.spoliator. 152
Factum à conseruatoribus non tenet,nisi vocatis illis, qui deliquisse dicuntur.Et quid sit dicendum si vocati sint contumaces.c.statuimus.num.3.de offic.& potest.iud. deleg. 95
Factum in spiritualibus quicquid est, per obreptionem etiam post sententiam reuocatur.c.quia propter nu.12.de electio. & electi potestat. 48
Factum ab intruso in aliqua Ecclesia an valet.c.nihil.num.4. de electio.& electi potestat. 49
Factum à lege & Canone prohibitū, pro infecto haberi debet. ca.quia propter.nume.11.de elect.& elect. potest. 48
Facta in iudicio sortiūtur effectum, etiam præter sentētiam condemnatoriam.c.quia cunctis.nu.7. de concess.præbend. 247
Factum à delegatis,nisi probata delegatione non valet.c. venerabili. numer.5.de censi.exactio. & procura. 291
Factum per primum iudicem, an & quando ratum maneat.c.Romana.sub nu.7.de appellat. 224
Facta à iudice habēte iurisdictionē, an omnia valeant.cap. quia cunctis. sub numero 7. de concess. præbend. 247
Familiaritas socialis reddit iudicem suspectum.c.insinuante. numer.1. de offi.

de offi.& poteſt.iud deleg. 85
Factum cum procuratore milite tenet, antequam excipiatur.c. prudentiam num.11.de offi.& poteſt. iud.deleg. 83
Factum procuratoris an noceat domino.c.cùm olim Abbas.nu.3.de offi.& poteſt.iud.deleg. 91
Facere contra libertatem Eccleſiaſticam quãdo dicatur. c.nouerit. nu.3.de ſent.excom.fol. 363
Factum ab excommunicato in iudiciis,antequam probetur excommunicatus valet.c. pia.num.3. de except. 192
Factum ab adminiſtrante, qui pòſt remouetur,an teneat.c.nihil. nu. 3.de electio.& elect. poteſt. 47
Factum ad cautelam eorum aliquid faciendum, vel omittendum eſt. ca.ad aures.num.3. de temporib. ordinat. 65
Facti notorium quotuplex ſit,& notorium iuris quid.nu.3.c.tua nos. numero 2. de cohabita. cleric. & mulier. 228
Fama viciniæ multum probat, vt matrimonium præſumatur. c. illud quoque.ſub numero ſecundo de præſumpt. 281
Famæ origo vnde deducatur.ca.tua nos.numer.1.de cohabi. cleric.& mulier. 228
Fama an ſufficiat ad impediendum matrimonium. cap. præterea.ſub numero 1.de teſtibus & atteſtationib. 168
Falcidia nulla, nec etiam debita iure naturæ detrahitur de hæreditatib.& legatis,ad pias cauſas relictis. cap.de his. nu.2.de teſtam.& vltim.voluntatib. 264
Falcidia an poteſt detrahi contra voluntatem teſtatoris.c. Raynalnaldus.ſub nu.7.de teſtamen.& vltim.voluntat. 263
Falſarius an ſemper ſit tradendus iudici ſeculari.c.nouimus.ſub nu. 2.de verb.ſigni. 371
Falſitas admixta in inſtrumẽto vel in dicto teſtis,quàm valeat vel nõ cap. fraternitatis. num.1. de hæreticis. 330
Fatuitatis eſt promittere, iurare,& inducere,quæ ſuprà curſum inferiorum cauſarum ſunt. c. cùm dilectus filius.nu.2.de his quæ vi me tusſvé cauſa fiunt. 114
Feriis non eſt locus in cauſis electionum.c.bonæ memoriæ. num.1.de elect.& elect.poteſt. 44
Ferię ſi occurrant, cùm de remotis partibus in curia cauſa ageretur, ſi ex his non læderentur,cogi poſſunt litigare.c.conqueſtus.num.5. de feriis.fol. 140
Feriæ ęſtiuales qua de cauſa inductę ſunt,& vide in nu.4.c.conqueſtus nu.3.de feriis. 140
Fides adhibetur cenſuali libro. c.ad audientiam.nu.1.de pręſcr. 194
Fides implicita quantam & qualem habeat vim.c.firmiter. de ſumma trinita.nu.7. 1
Fideiuſſor in quatuor.caſib. poteſt agere contra principalem debitorem c.conſtitutus.numer.1. de fideiuſſor. 157
Fieri non poſſe dicitur id,quòd non niſi illicitè fieri poteſt.c.fraternitat.nu.2.de frigid.& malefic. 311
Filius in peculio caſtrenſ. conſtituit procuratorem authoritate patris quid autem in filio facto milite. in num.3.cap.accedens.num.2.de procurator. 112
Filius in paternis Eccleſiis non eſt reſtituendus,cùm notoria eſt cauſa,quare Eccleſiam habere poteſt niſi aliquid allegat contra notorium.c.ex tranſmiſſa.nu.1. de filiis preſ.ordin.vel non. 71
Filius in ſacerdotio ex vxore legitima natus,an poſſit ad ſacros ordines promoueri.c.literas,num.1. de filiis presbyter. ordinand. vel non. 71
Filius an per ſolam nominationem probetur.c.tranſmiſſa.nu.1.qui filij ſint legitimi. 312
Filius ſacerdotis ordinatus,non erit clericus Eccleſię, ſed tantùm ſeruitor,vel vicarius temporalis. ca. propoſuit.nu.1.de filiis. presbyterorum ordinandis vel non. 71
Filius ſacerdotis an ad minores ordines ſine diſpẽſatione poſſit promoueri.c. vt filij presbyt.nu.1.de filiis presbyter.ordinãd.vel nõ. 70
Filius ſacerdotis poteſt iuſtè tenere Eccleſiam,quouſque eam legitimè dimittat. Et eadem ratione qui malè erat reſtituendus. c. veniens.ſub nu.6.de filiis preſ.ordinan.vel non. 71
Filius quis ſit,& an ex cõcubina natus,dicatur filius.c. Michael.nu.1. de filiis preſ.ordin.vel non. 71
Fœmina in teſtamentis & criminalib.teſtis eſſe nequit.c.forus. nu.1. de verbor.ſignif. 368
Foranei officiales qui dicantur. ca. Romana Eccleſ.numer.1.de offic. ordinar. 102
Forma verbalis in Baptiſmo eſt neceſſaria, & in nu.2.& 3.c.licet Græcos.numero.1. de Baptiſ. & eius effect. 295
Forma in electione Canonicorum non eſt neceſſaria, ſed ſolus conſenſus ſufficit, & quod à maiore parte fit, ratum habetur, intelligitur tamen vt hîc.c.ex parte ſub nu.1.de conceſ.prębend. 245
Forma libelli per quam intentatur, petitoriũ & poſſeſſorium. c.cùm Eccleſia. numero 1. de cau.poſ.& propriet. 144
Forma promulgandarum ſententiarum. c. ad Apoſtolicæ, num.2.de ſenten.& re iud. 206
Fornicarius an poſſit accipere in vxorem commatrem fornicariæ ſuæ.c.Martinus.num.3.de cognat. ſpirituali. 309
Fratri ſuo quòd ſit cauſa peccati, non debet quis vnquam aliquid facere.ca. quia pleriſque.nu.3.de immun.Eccleſ. 298
Furtum vel rapinam ſi aliquis fecit, licet velit rem furtiuam reſtituere,tamen ob id non euitabit pœnam dupli vel quadrupli. ca.quia propter. num.9.de elect.& electi. poteſtat. 47.48
Furtum,rapina,oppreſſio,dolus,vel calumnia vbicunque fit, ad reſtitutionem tenetur. c.quia plerunque nu.1.de immunit.Eccle. 298
Futurum ſubiunctiui quid importet c.ſignificauerunt.ſub nu. 2. de teſtib.& atteſtationib. 172

G

GENERA hominum quæ poſſint ſibi rectorem & ſyndicũ cõſtituere.c.dilecta in Chriſto.nu.1. de exceſs.prælat. 342
Genera perſonarum quæ non debet promoueri.ca. magnus Epiſcop. nu.3.de oblig.ad ratiocinia ordinand.vel non.fol. 73
Genera perſonarum quæ non debet eligi,ſed poſtulari.c.& ſi vnanimiter.nu.4. de poſtulat.prælat. 27
Geſta an dici poſſint adhuc non facta.c.alia quidem.nu.1.de procuratorib. 108
Gradus tres in proſecutione appellationis.c.Romana.nu.3.de appellationib. 223
Grauari non debet quis grauiori regula contra ſuam voluntatẽ,hoc eſt verum in clericis non profeſſis.cap.ſuper.eo.nu.1.de regula.& tranſeunt.ad relig. 273

H

HABITVS probationis ſolẽnizat propoſitũ. c.conſulti.nu.1.de regula.& tranſeun.ad relig. 274
Habitus tripliciter dicitur.c. porrectum.nu.2.de regula.& tranſeun. ad relig. 273
Habitus conuerſionis impedit matrimonium, non tamen dirimit. c. ad noſtram. num. 1. de regula. & traſeun.ad relig. 273
Hæreticus an ſit,qui Papæ non credit de intelligentia canonum.ca. per tuas.ſub nu.4. 327
Hæres vnus ſi adiuit hæreditatem, an alius eandem adire poſſit hæreditatem.c.in pręſentia.nu. 1. de probat. 162
Hæres an teneatur ad æſtimationẽ legati.c.filius.nu.1.de teſtamen.& vltim.volun. 260
Hæres ex teſtamento Chriſti non eſt, qui non ſeruat pacem. ca. ad Apoſtolicæ.ſub nu.4. de ſentent. & re iud. 206

Hæres

Hæres licet ante annum cōueniatur super legatis præstandis, & condemnetur, non tamen priuatur. fal. dummodò intra annum satisfaciat. c. Raynaldus. nu. 7. de testā. & vltim. volun. 263
Hæreditatis tertia & quarta an subiaceāt restitutioni. c. Raynaldus. numer. 1. de testament. & vltim. volun. 263
Hæres esto, quid important. c. de his nu. 2. de testam. & vltimis voluntatibus. 264
Hæreditatem si quis statim adiuit, dominium rei legatæ transiuit ad legatarium. c. Raynaldus. num. 4. de testam. & vltim. volun. 263
Hæreditatis petitio non competit contra debitorem in diem. c. consilium. nu. 2. 143
Hæreditatis nomine quid intelligatur. c. cùm ad sedem. sub nu. 2. de restit. spoliat. 153
Hæres an & quādo posit ex delicto defuncti conueniri. cap. in literis tuis. num. 1. 336
Hæres tenetur personali actione ex testamento sicut propriam rem hæredis, vel alienam legasset. cap. quia cunctis. nume. 11. de concess. preben. 247
Hæres rogantis precarium, non tenetur precario ex persona sua, cū iam defecerit præcarium, nisi ad hoc, vt restituat si habet. capitul. precarium. nume. primo, de precariis. 253
Histriones sunt infames, & nullo tēpore sunt promouēdi, intelligitur tamen vt hîc. cap. cùm decorem. numero primo, de vita & honest. cler. 226
Homo liber an possit obligari. c. ex rescript. nu. 1. de iureiur. 185
Homicidium an & quando reddat aliquem irregularem. c. ad audiētiam. nu. 1. de homi. volunt. vel casuali. 333
Homicidium quid dicatur. ca. presbyterum. nu. 1. 333
Honestas publica impedit matrimonium cum consanguineis. capitu. tua nos. num. 1. de desponsat. impub. 302
Honore maiori quis in Ecclesia debeat fungi, & quis debeat vocare capellanos. in nu. secundo. capit. cùm certum. nu. 1. de maiorita. & obedien. 102
Hospitali vt in Ecclesiis certa dos assignari debet. c. cùm ad sedem. nu. 3. de restitut. spoliat. 153
Hora sufficere potest ad id perficiēdum, ad quod terminus est assignatus. c. consuluit. nu. 5. de offi. & potest iud. deleg. 86
Hypocrita, qui sub nomine boni Christiani multa quæsiuit, ea restituere tenetur. cap. quia pleriq;. nu. 5. de immunit. Eccles. 299

I

IEIVNIVM quotuplex sit. cap. ex parte. numero 2. de obser. ieiuniorum. 296
Ieiunium quid sit, & vnde dicatur. c. ex parte vestra. nu. 1. de obser. ieiuniorum. 296
Ieiunium soluere qualiter quis dicatur in nu. 5. 6. & 7. c. ex parte. nu. 4. de obseruat. ieiuniorum. 297
Ieiuniorum quędam dicuntur generaliter. quædam specialiter. in dist. c. ex parte. num. 3. de obserua. ieiuniorum. 396
Ignorantes Ius positiuum, facilius excusantur quā ignorātes Ius naturale. c. cùm illorum. nu. 1. 359
Ignorantia facit tollerari ea quę fiūt ratione publici officij. ca. si duobus. nu. 1. de appellat. 207
Ignorans quis cum se petitorio posidere egit, redire pōt ad possessorium, si se inuenerit posidere. c. pastoralis. nu. 3. de causs. possess. & proprietat. 146
Ignorantia Iuris, in præscriptione, quò ad habendam bonam fidem valet, sed quò ad titulum quætēdum nō valet. c. cura pasto. num. 1. de iure patr. 286
Ignotus vel suspectus qui est de fide & inimicitia, non admittitur ad accusationē Clericorum. ca. cùm P. Manconella. nu. 7. de accus. inqui. & denun. 317
Ignorātia regulæ, est ignorantia iuris, quod nulli ignorare licet. cap. dudum. sub nume. 4. de conuers. coniugat. 277
Illegitimus pronunciatus, si postea contra eum agat, qui obtinuit in causa illegitimatis super hæreditate, vel aliis quæ illegitimus petere non potest, an obstet exceptio rei iudi. vel doli. Multas vide quęstiones circa huiusmodi legitimitatem, & illegitimitatem, vsque ad numerum 11. capitulo, causam quæ inter. num. 2. qui filij sint legitimi. 312
Illiteratus non debet ordinari ad aliquem ordinem, secùs si parum literatus, & spes est, quòd posit proficere. capitul. cùm in cunctis. sub nume. 1. de electio. & elect. potesta. 28
Imperatores dicuntur eligere, vel confirmare vice Papæ, & non sua. c. quòd sicut. nu. 3. de elect. & electi. potesta. 39
Imperatores an liceat increpare. c. solitæ benig. nu. 1. de maioritate & obed. 103
Imperij meri quod est, an committatur. c. venerabili. num. 1. de offic. & potest. iud. deleg. 93
Imperator pręsumitur habere mandatum, nisi probetur contrariū. capitu. nonnulli. de rescriptis. numero. 7. 15
Imperator deponi potest à Papa. c. ad Apostolicæ. nu. 6. de sentent. & re iud. 206
Imperator ex electione habet suam authoritatem. c. venerabilem. nu mero secundo, de electio. & electi potest. 43
Impuberes licet contrahant, non tamen dicitur matrimonium contractum, nisi per carnalem copulam ratificetur. c. attestationis. n. 2. de desponsatione impub. 303
Impotentia coeundi, quibus modis probetur. c. accepisti. nu. 1. de frigidis. & malefi. 310
Impotentiam perpetuam habens, delegare non potest, secùs si temporalem. c. coram dilecto. nu. 2. de offi. & potest. iud. daleg. 92
Impedire dicitur iurisdictionem iudicis, qui mandat sententiam executioni. c. pastoralis. nu. de offi. & potest. iud. deleg. 89
Incendiarij an sint ipso iure excommunicati. c. tua nos. nu. 1. 357
Incidere in pœnam ac. vel iuris dubitati quis dicatur. c. ex parte. nu. 5. de arbitris. 124
Incitare ad pugnam, quando sit licitum. cap. quòd in dubiis. nu. 1. de pœnis. 353
Indulgentiæ vt valeant, quot sint necessaria. c. quòd autem n. 6. de pœnitent. & remiss. 354
Indulgentiæ an valeant, existētibus in purgatorio. c. quòd autem. nu. 7. de pœnitent. & remiss. 354
Indulgentiæ an tantum habeat, qui plus dat, vel laborat, quātum qui minus. c. quòd autē. nu. 4. de pœnit. & remiss. 354
Indulgentiæ vt valeant, quot sint necessaria. c. quòd autē. nu. 6. de pœnit. & remiss. 354
Indulgentia, sicut rescriptum ob veritatis suppresionem & falsitatis expresionem redditur inualida. c. dudum. num. 15. de elect. & elect. potest. 53
Indulgentiæ requirunt pecuniæ dationem, aliquem laborem personæ, nonnunquam etiam periculum vitæ. Sunt etiam aliæ requirentes honorem & deuotionem. in numero secundo, de pœnitent. & remiss. 354
Indulgentia non debet gaudere, qui modicam causam præstiterit, interdict. capit. quòd nonnullis. sub num. 4. 349
Indulgentiæ existentib. in purgatorio, an valeant. c. quòd autē. nu. 7. de pœniten. & remiss. 354
Inducię an in terris, vbi non bibitur vinum, sint dandæ pro vindemiis. c. cōquæstus. nu. 6. de feriis. 141
Inducias petere ad probandum exceptiones propositas, pertinet ad partem. c. interposita. numer. 1. de appellat. 221

Ineligibiles qui dicãtur.c.ad hęc.nu. 3.de postulat.prælatorum. 24
Ineptitudo libelli, facit rumpi libellum.c.ad audientiam. nu.1.de officio Vicarij. 78
Infans expositus an,& quãdo sit restituendus.c.si à patre.nu.1. 332
Infantes à quo Episcopo debeant consignari.c.nunc autem.nu.2.de religios.domib.vt Episcopo sint subiectæ. 282
Infamia & vilitas personarum impedit promotionẽ.c.cùm decorẽ. nu.2.de vita & honest.cler. 226
Infames an possit esse denunciatores.c.præterea.nume.2. de testib. cogen. 177
Infamia leuis qualis sit. capitu.cùm oporteat.num.3.de accusat.inqui. & denun. 320
Infamis efficitur condemnatus iniuriarum.c.cum te.num.1.de sent. & re iud. 204
Infamis potest etiam fungi officio procuratoris. c.cum ecclesiasticæ.nu.1.de exceptionib. 189
Infamia qualiter ꝓbari valeat,qualiter iurisdictio.in nu.3. c.qualiter & quando.nu.1.de accus. 322
Infamia facit aliquem remoueri,vel suspendi.c.ex tuarum.nu.1. 351
Infamia si ab vno oriatur, an possit procedere ad inquisitionem.c. qualiter & quando. num.3.de accusat. 322
Infamia qualiter probetur,ad finem poteris videre.c. cùm oporteat. numero 4. de accusat. inquis.& denun. 320
Infames & criminosi,in quibus casib.admittantur ad testificandum & quot requirantur consideranda in teste in inquisitione producto. in nu.2. c.per tuas literas.nu. 1.de simonia. 327
Infideles non debent cogi ad fidem: possunt tamẽ cogi admittere prædicatores Euangelij,& quid si nõ admittant.in nu.9. c. quòd super numero octauo, de voto & voti redempt. 279
Infidelis an possit habere dominium super fideles. cap.quòd super.numero 10. de voto & voti redemp. 279
Infirmo seruientes peccant, si quid nociuum præbent infirmo. c. tua nos.numer. 5. de homi. volun.& casuali. 334
Infirmus an peccet si non obediat medico.c.tua nos. nu.4. de hom. volun.vel casuali. 334
Inhibitionis forma, qualiter sit facienda,vt inhibitio ad hoc valeat c.cùm dilectus.num.2.de iure patronatus. 287
Iniuriam aduersarij si quis per probationem velit facere manifestã, audiẽdus est antequàm absoluatur aduersarius. capit. cùm olim. numero primo, de verborum signific. 370
Iniquum an sit aliquid, quòd tamen iustum.c.pastoralis.nu. 8. de offi. & potest.iud.deleg. 90
Iniiciens manus in religiosam personam excommunicatus est.hoc tamen fallit in septem casibus, ve hic.cap.non dubium. nu.2. de senten.excom. 356
Innocẽtium quæ impulerint ad glossandas Decretales.in proœ.libro primo. 1
Innouatum non solùm per iudicem imò per partem in præiudicium alterius, est in statũ pristinum reducendum.c.ex parte.de rescript. num.2. 8
Innouata an valeant contra ius.c.cũ M.sociis.de constit.nu.9. 4
Inquisitio pro scandalo quando fieri liceat. cap.licet heli. nume.1.de simonia. 326
Inquirendum est à contradicentibus,qua intentio procedãt ad impediẽ. consecrationẽ.c.super his. nu.8.de accus.inquis.& denun.319
Inquisitio an fieri potest, si quis diffamatus est de aliquo crimine in genere,& qua causa fiat inquisitio.in nu.2.c.accepimus. nu. 1. de purga.vulg. 352
Inquirendum est primò in actione petitorij libertatis, vel seruitutis,quis bona fide in possessione. cap.per seruor.or. nu.2. de seruis non ordi.& eorum manu. 72
Inquisitionem si quis contra aliquẽ primò obtinuit:& reus est absolutus, non est posteà idem actor audiendus in modum accusationis contra eundem.c.dilect.nu.4. de purga.canonica. 351
Inquisitio subtilior debet fieri in Episcopo quàm in aliis dignitatib. cap.post translat. nume.4. de renunc. 62
Inquisitionem vel denunciationem impetrantes admittuntur in testimonium.ca.licet heli.numer.3.de simonia. 326
Inquisitio de occultis criminibus non est facienda. c. inquisitionis. nu.1.de accusat.inq.& denun. 321
Inquisitio generalis clerici non debet fieri.c.qualiter ordinem.nu.1. de accu.inq.& denun. 319
Inquisitionis & accusationis differẽtia.c.cùm dilect. nu. 3. de purgat. canon. 351
Inquisitio quando committitur super statu monasterij, potest quilibet exceptiones suas proponere. capitulo ad petitionem. nume. 2. de accusat. 321
Inquirendum non est pluries de alicuius crimine.c.in tantum. num. 3.de collusione detegenda. 339
Inquirendum non est sæpè de eodẽ crimine.c.cùm dilect.nu.1.de purgat.canon. 351
Impensæ necessariæ illæ dicuntur, sine quibus electionis negotium non valet expediri.c.vt pręteritę. numero 1. de electio.& electi potest. 50
Inscriptus in instrumento an possit esse testis in eodem contractu & causa.c.ex literis. sub numer.1.de transact. 107
Institor vnde dicatur.cap.ꝙ quibusdam.sub nu.3.de fideius. 257
Institutio Episcopi facta de alio nõ valet, quàm de præsentato à patrono.c. cùm Bertholdus.num.2. de sent.& re iud. 202
Institutio rei certę valet.c.de his.nu. 1.de test.& vlt.volun. 264
Instrumentum quantumcunque authenticatum, non præiudicat aliis nisi præsentibus,vel cõtumaciter absentibus.c.si instrument. nu.4.de fide instrum. 182
Instrumentum quando dicitur falsum,nisi falsum probatur, remanet in suo robore.c.cùm olim ecclesia.num.2.de censib.exactio.& procura. 290
Instrumenti tempus rogati in literis contineri debet,c.si scripturã.nu. 6.de fide instrum. 178
Instrumentum non est ipsa obligatio. nec ex eo oritur obligatio, sed est tantùm probatio obligationis,vel cuiuscunque alterius facti. ca.si scripturam.sub nu.6.de fide instrumentorum. 178
Instrumentum quodlibet per quatuor testes potest improbari.c. cùm Ioannes.sub nu.6.de fide instrument. 181
Instrumentum cùm multa cõtinet, & Tabellio dicit, se his interfuisse, intelligi debet quæ in eodem loco & die adiecta sunt.c.quoniã. nu.6.de probatio. 165
Instrumentum valet etiam si testis excõmunicatus sit ibi inscriptus. c.pia.nu.4.de except. 192
Instrumentum quomodo ex rasura redditur suspectum.c. inter dilectos.nu.3.de fide instr. 180
Instumentum quamuis dixerit aliquis falsum,& succubuerit, tamẽ adhuc potest dicere illud non valere propter defectum solennitatum.capitulo, cùm. olim eccles. numero 3. de censib. exactio & procura. 290
Instrumenta si pen.lit. petuntur, ad ipsam litem pertinentia iudex ea exhiberi debet. capitulo ex epistolæ.numero quarto, de probationibus. 162
Instrumenti & testium concordia semper est attẽdẽda. c. cùm Ioannes. sub numer. 8. de fide instrument. 181
Instrumentum an possit præcipi, & an tale pręceptum instrumẽtum licet

licet in secreto rogatus fuerit.c.si scripturam.sub num.6.de fide instrum. 178
Instrumento publico & subscriptione testium vallato, derogatur per duos testes.c.cùm Ioannes.nu.7. de fid.instr. 181
Instrumentorum probatio plus est, quàm cõfessio. c.cùm olim.nu.5. de censi.exact.& procu. 290
Instrumentum productum an dicatur de actis.c.quoniam.num.4.de probat. 105
Instrumentum quando reddatur suspectum.vide in nu.4.c.cùm Ioannes.nu.3.de fid.instr. 181
Instrumenti solennitates, vt sigilla, numerus testium, valent ad hoc, quòd testatoris voluntas valeat, sed scriptura tabellionis ad hoc, vt missio in ipsam hæreditatem fieri possit.ca.si instrumenta. sub nu.3.de fi.inst. 182
Instrumenta quo casu transcribi debeant.c. si instrumenta. sub nu.4. de fide instrum. 182
Instrumentum non redditur suspectum ob testium dubitationem. Et quid iuris, si testes contradicũt instrumẽto.c.cùm Ioannes.nu.6. de fide instrumen. 181
Instrumentum alterius an & quando possit exhiberi. c.ex epistolæ. sub nu.3.de probat. 161
Instrumenti scriptoris authoritas tollitur, probata falsitate. c. cùm Ioannes.sub nu.8.de fid.inst. 181
Instrumentum redditur falsum si quis per duos testes probat se alibi fuisse tempore contractus. c. cùm Ioannes.numero 5. de fide instrum. 181
Instrumẽta quæ dicantur cõmunia. c.ex epistolæ.nu.2.de probat. 161
Interdicti etiam si pecuniam acceperint in loco interdicto non sepelientur, post autẽ interdictum benè sepeliri possunt. in numero 7.cap.tanta est clauis.nu.6.de excess.prælat. 344
Interdictum non datur contra singularem successorem.c.cùm ad sedem.numero 6. de restitut. spoliator. 154
Interdicti nominatim qui dicantur. cap.in Lateranens.num.1.de prębẽdis & dignitat. 238
Interdictum de iti. act. pri. vt competat, quæ requirantur.c.cùm ecclesia.num.5.de caus.poss. & propriet. 144
Iurisdictio & magistratus officium quãdo admittitur.c.olim.sub nu. 1.de restitut. spoliat. 153
Interdictum secum fert executionem, sicut excommunicatio. capitulo ad hec. sub numero 4. de appellat. 210
Interdicti an admittantur ad officia c.vt priuilegia. nu. 4. de priuileg. & exces.priui. 349
Interdictum & suspensio similitudinem habent cum excommunicatione.cap.ad hæc.nu.3. de appellatio. 210
Interdicti quòd velint satisfacere, an statim sint absoluẽdi ab interdicto.c.quod in te.nu.3. de pœni. & remis. 354
Interdicti peregrinantes an possint audire diuina. c. quod non.nu.4. de priuil.& exces.priui. 349
Interdictum vti possidetis ad quid sit institutum.c.veniens.num.1.de præscript. 197
Interdictus an cum iuramento sit absoluendus. capitul. venerabili. num.1. 364
Interdictum an ex diuersis causis proponatur.c. inter dilectos. nu. 1.de donat. 259
Interdictum vnde vi duo requirit, scilicet possessionem & spoliationẽ.c.cùm super.sub nu.3. de caus. possessio.& proprietat. 145
Interdicto vnde vi habetur ratio fructuum & omnis causæ.c.querelam.num.8. de electio. & electi potesta. 36
Interdictum vnde vi competit pro iuribus incorporalibus subtractis, quòd declarat vt hîc habes. c.quærelam.nu.2.de elect.& electi potest. 36
Interdictum si suspendatur, an interim possit appellari, vt releuetur interdictum. c.cùm inter vos.de consuetud.nu.2. 22
Interdictum non seruans remouendus est ab officio.c. ad hæc.nu.7. de postulat.prælat. 24
Iterdictum vnde vi, quando competat.c.cùm ad sedem.sub nu. 7. de restitut.spoliat. 154
Interdictum vti possideris, contra quem intentetur.c. licet causam. nu.8.de probat. 165
Interdictum vel excõmunicatio an possit venire in pactum vel conditionem.c.P.& G. per literas.numero primo, de offi.& potest.iud. deleg. 94
Interdictum vnde vi semper competit ad rem ablatam, vel eius æstimationem etiam si nihil inter sit eius, qui ea est spoliatus. cap. cùm super.sub nu.3. de caus. possess.& proprietat. 145
Interdictum competit etiam prædoni c. cùm dilectus.nu.3.de ordine cognit. 141
Interdictum vti possidetis, an competat vero possessori iure eligendi.& an competat ei qui non est in possessione.capitul.cùm venissent.sub numer.tertio, de restit.in integ. 116
Interdicti non possunt etiam in loco interdicto celebrare. capitulo, quod non.num. 1.de priuil. & excess.priuil. 349
Interesse seu æstimatio seu precium, aliud est conuentum, aliud commune, aliud singulare.c.sacro.nu. 10.de sent.excom. 262
Interesse dicitur constare per iusiurandum in litem.c.sacro.nu.9. de sent.excom. 362
Interesse quod surgit ex maleficio probatur per iusiurandum. cap. super eo quod.nu.3. de his quæ vi metúsve causa fiunt. 114
Interlocutoria non preiudicat, si à diffinitiua sit appellatum.c.quod ad consultationem.nu. 1. de sent. & re iud. 199
Interlocutoria lata super exceptione non admissa, à qua non est appellatum, an & quando transit in in rem iudicatam.c. quod ad consultationem.sub nu.4. de sentent. & re iudicata. 200
Interlocutoria quæ dicatur. capitu. cùm venissent .numer. 1. de insti tut. 240
Interrogatus de crimine an cogatur præcissè respondere.c.cùm super. sub nume.1. de confessis. 161
Interrogatio qua de causa iterari possit.c.per tuas nobis.num.4.de testib.& attestat. 174
terrogationum copia an sit danda parti.c.per tuas nobis literas. num.2. de testibus & attestationibus. 174
Interrogatus non respondens habetur pro confesso.ca. ad hæc.nu.4. de postulatione prælat. 24
Interpretatio plenissima in beneficiis est faciẽda, cùm absque alicuius dispendio conceduntur.ca. quia cunctis.nume.13.de concess. præbend. 247
Interruptio quõnã modo fiat.c.auditis.nu.5.de præscript. 195
Intricatio negotiorum & casuum varietas reddit decretales intellectu difficiles. in proœ. libro primo. 1
Inuestituram de manu laici recipiẽs minori ex parte subiacet.c. quisquis.numer.1. de electio. & electi potestate. 49
Inuestitura an possit appellari institutio post electionem.capitulo, post electionem.nu.3. de concess. præb. 244
Irregularitatem incurrit celebrans post suspensionem sibi factam, & vide.ad hoc faciẽtia.in nu.3.& 4.c. cùm medicinalis.nu. 2. de senten. excom. 365
Irregularitas non facit aliquem ab Abbatia remoueri sed taciturnitas peccati.c. exposuisti. nu. 1. de corp.vitia.ordi.vel non. 73
Irregularis an sit qui celebrat in locis interdictis, & quid iuris sit, si in ecclesi.interdicta celebret.c.tanta est.sub nu.5. 344

Irregularis an dicatur ille ex cuius negligentia secutum est homicidium.c.significasti.nu.2.de homi. volun.vel casuali. 333
Irregularitas ordinatoris, vel ordinati, an impediat executionem. capitul.quod à prædecessore. nu. 1.de schismaticis. 331
Irregularitates & earum pœnæ sunt in iure positiuo.c.nisi cùm. nu. 8. de renunciat. 62
Irregularis vt sit qui ex indignatione se secat,quid ad hoc requiratur.c.significauit.nu.2.de corp. vitia.ordi vel non. 73
Irregularitatem aliquam vel crimē aliquod ei qui ordinauit aliquem posteà obiicere nō potest, nisi ex causa superueniēte. c.accepimus num.1.de ætat. qualitat & ordin. præfic. 69
Irregulares sunt celebrantes, si ab officio suspēsi sunt.c.nisi cùm.nu. 9.de renuncia. 62
Iudæi an cogantur soluere decimas prædiales.cap.in aliquib.nume.1. de dec. 271
Iudices contra inhibitionem an possint de communi consensu partium dari.c.significante.sub nu.2. de appellat. 221
Iudex licet appellationi detulerit, potest tamen etiam de iurisdictione se intromittere. c. qua fronte. nu.1.de appellat. 209
Iudex vterq;, id est primus & secundus iurisdictionem habet, nisi ea per exceptionem elidatur.ca.cæterum.de rescript.nu.3. 5
Iudicantes in causa reali vicinos esse rebus oportet.c.dispendia litiū de rescript.nu.1. 20
Iudex à quo appellatur citari debet ad sententiam processumque suū defendendum.c.cum speciali.nu. 7.de appellat. 219
Iudex appel.approbata appellatione cognoscet de causa principali, etiam si à sententia sit appellatū c.vt debitus.nu.5.de appel. 218
Iudex an possit libellos contrarios & diuersos recipere.c.cùm cōtingat.nu.3.de off.& po.iud.del. 92
Iudex est dimittendus, si vult iurare se nihil scire de re super qua petitur esse testis.c. dilecto fil.sub nu. 1.de test.& attest. 172
Iudex à quo appellatur,si aliquid fecit extra iudicium contra appellationem, id tantùm reuocatur, & non alia quæ fecit post appel. c. cùm nobis.nume. 2. de electio.& electi potest. 32
Iudex appel. multa retractare potest,vt hîc habes.c.dilecti.nu.1.de appel. 220
Iudicib. ordinariis non debet subtrahi debitus honor.c. quia nonnulli.de resc.num.2. 20
Iudices qui prius citauerunt de principali causa, si non excipitur, & si excipiatur de exceptione cognoscere debent.c.pastoralis.de resc. nume.6. 9
Iudex ordinarius proprius ex domicilio fieri dicitur. c. licet ratione. nu.1.de foro compet. 131
Iudici an sit credendum super processu iudicij,& quando.c.quoniā. nu.8.de probat. 165
Iudex potest committere tabellioni receptionem testium, quantū ad scribendum, non tamen ad examinandum. c.cū Bertholdus.sub nu.4.de sen.& re iud. 202
Iudex ecclesiasticus accessoriè pōt de dote cognoscere, sed non de hæreditate.c.de prudētia.nu.1.de dona.int.vir.& vx. 315
Iudex aduocatus,successor, & executor,nō possunt esse testes.c.nō. nu.1.de arbitris. 121
Iudex delegatus si totā causam cōmiserit,an poterit se vlterius de illa causa intromittere. Et an possit sibi executionē retinere.c. super quæstio.sub n.6.de off.& pot. iu.del. 88
Iudicis factū an possit parti nocere c.prudentiam.sub nu.5. de offi.& potestate iud.deleg. 82
Iudex in præiudicium partis,an possit parcere cōtumaci.c.consuluit nu.5.de off.& potest.iud.deleg. 86
Iudex post sententiam tota die suū officiū exercere potest condemnando in expensis.ca.finem.nu.6. de dolo & contumacia. 155
Iudex quis possit esse in ꝓpria causa.c.irrefragabili,sub nu.4.de offi. ordinarij. 100
Iudici si obiiciatur, ꝙ nō possit esse iudex quia sit infamis, an ipse de sua iurisd.congnoscere possit. c. cùm super.nu.3.de off.& potesta. iud.delegat. 85
Iudex an possit vindicare impedientes executionem sententiæ. c.sanè. nu.1.de offic.& potest.iud.del. 80
Iudex exprimi ante publicationē facere debet quid cuiq; obiiciat.c. præsentium.nu.2.de testibus & attestationib. 169
Iudex vnus solus,an & quādo possit in negotio procedere, quod omnibus imminebat.c. irrefragabili sub.nu.3.de off.ord. 100
Iudex ordinarius an & quando iudici delegato resistere possit. c.si quādo.n.2.de off.& pot.iu.del. 80
Iudex ecclesiæ siue ordinarius siue delegatus an possit in causa suæ iurisdictionis in possessione laicali sententiam exequi.c.significasti sub nu 4. de offic. & potest. iud. del. 80
Iudex totius prouinciæ, an sit iudex cuiuslibet.c.pastoralis.nu.1.de of. ordinarij. 99
Iudex secularis non iudicat de illegitimitate.c.causam quę nu.1.qui filij sint legitimi. 312
Iudicis est officium assignare partibus locum tutū.c.cùm locū.nu.3. de spōsalibus & matrimoniis. 301
Iudex delegatus an possit transactionem partium executioni mādare,c.si quando.nu. 1. de offi. & potest.iud.deleg. 80
Iudices si concordant ꝙ vnus pro omnibus sentētiam ferat, sufficit omnes esse præsentes.c.in genesi. nu.7.de elect.& elect.potest. 54
Iudex an debeat inquirere à teste, an sit criminosus, vel quid teneatur testis respondere.c.inquisitionis.num.2. de accusat. & inqui.& denunciat. 321
Iudices si plures sint in vna causa,& vnus sit absens,an teneat quod fit à pluribus,& quid sit dicēdum,& si omnes sint præsentes.& inter se discrepant, an tunc sententia plurimorum valeat.c.causam.nu. 3.de offic.& potestat.iudic.deleg. fol. 81
Iudex quo casu refrenare debeat testium multitudinem,vide in nume.6.& quæ sit effrenata multudo testium. c.cùm causam. nu. 5. de testib.& attestationib. 171
Iudex non debet procedere ad missionem in possessionem, vbi sunt plures qui conuenire possunt.ca. cùm venerabilis.sub nu.3. de religios.domib.vt Episcopo sint subiectæ.fol. 283
Iudicium de nouo agitari potest cōtra sentētiam latam & etiam executioni mandatam.c.tua nos.nu. 5.de cohabit.cleric.& mulier. 228
Iudex partib.tutum locum prouidere debet. c.quia. sub nu.6. de off. & potest.iud.deleg. 78
Iudicij strepitus quis sit. c.olim.I.& V.&c.nu.2.de accus. 323
Iudicare vel excommunicare non dicitur fructus iurisdictionis.cap. cùm dilectus.nume.2. de religios. domibus. vt Episcopo sint subiectæ. 283
Iudex quandoque in iudicando sequitur consuetudinem partium. c.Raynutius.nu.5. de testamen.& vlt. & volun. 262
Iudex an teneatur mādatum Papæ exequi,non visis eius literis.cap. cùm in iure peritus.nu.1. de offi. & potest.iud.del. 90
Iudex suam priuatam personam in iudicando non gerit,sed publicæ personæ,cuius non est iudicare, nisi de probatis.c.venerabili.sub. numer.tertio, de censi.exactio.& procu. 291
Iudex appellatione interposita à sententia diffinitiua,nedum cessare debet ab executione, sed nec debet incipere exequi sententiā etiam antequam veniant literæ appellatio-

appellationis.c.pastoralis.num.3. de of.& poteſt.iud.del. 89
Iudex inferior ſi non recipit appellationem,an ſuperior debeat admitti.c.paſtoralis.ſub nu.7.de offic.& poteſt.iud.deleg. 89
Iudex an & quando poſsit tempus productionis prorogare.ca.vltra tertiam.ſub nu.2.de teſtib. 175
Iudex partes,& etiam alios punire poteſt,ſi viderit eos in aliquo male verſari.c.ex tenore.de reſcript. nu.1. 10
Iudex competens quis ſit in cauſa ſuſpicionis coniudicis.& nu.4.c. cũ ſuper.ſub nu.2.de offic. & poteſt.iud.del. 85
Iudex non ſolùm ordinarius,ſed etiam delegatus antequam recuſetur,alij delegare cauſam poteſt c.cùm ſpeciali.nu.3.de app. 218
Iudicem petens in teſtem velle adducere,an ſtatim ſit exaudiẽdus. c.dilecto filio.nu.1.de teſtib.& atteſtatio. 172
Iudex tenetur ſeruare litigantium conſuetudinem.Limitatur vt.hic c.de conſuetudine.8. 21
Iudices vtrique ſi elegere noluit arbitros.& procedant ex euẽtu ſententiæ latæ ſuper reuocatione literarum pendet,quorum proceſſus valeat.c.cæterum.de reſcript. nu.5. 6
Iudex an poſsit cauſam delegare aliis,& ſic eſſe teſtis.capitulo,dilecto filio. nu.3.de teſtibus & atteſtationibus. 172
Iudices an teneantur ſuas deferre ſententias. capitu.in noſtra.nu.8. de procurat. 110
Iudici ſuperiori relinquitur hæc cognitio,an ex iuſta cauſa quis fuerit excommunicatus. c. ex parte. nu.5.de verb.ſig. 370
Iudex ſi abfuerit, vel mortuus fuerit,& aliqua partium non comparet in loco pro tribunali,vbi ſedere debet die ſtatuta, non dicitur contumax,cap.calumniator.nu.3. de pœnis. 353
Iudicem non poteſt quis ſimul recuſare,& repellere procuratorem ſui aduerſarij.cap.inter.ſub num.2.de ſenten.& re iudi. 203
Iudex appellationis cùm primum incipit cognoſcere de veritate cauſę non valet,quod ſit per iudicem, à quo appellatum eſt. & vide in num.5.& 6. cap.Romana.nu.4.de appellat. 224
Iudices eccleſiaſtici expenſas petere poſſunt licet alias gratis iudicare debeant. cap. cum ab omni.nu.1. de vita & honeſt.cleric. 226
Iudex abſens an poſsit inuita parte ratum habere quod duo fecerũt. c.prudentiam.numero.5.de offic. & poteſt.iud.deleg. 82
Iudex condemnat reum ad debitũ ſoluendum , quando conſtat ex ſententia de debito,& de dilatione.capitulo paſtoralis. nu.ſecun. de exceptionibus. 189
Iudiciarius. ordo ita ſeruadus eſt in ſententia excommunicationis,ſicut in aliis. cap.quoniam.num.9. de probat. 165
Iudici an liceat poſt taxationem factam , & iuramentum præſtitum aliquid adimere de ſumma taxata & iurata, & vide in num.5. cap. ſuper eo quod. num.4.de his quæ vi metúſve cauſa fiunt. 115
Iudices neque priores,neque poſteriores poſſunt aliis deferre iuriſdictionem cognoſcendi de principali, ſed ſolùm cognoſcendi cuius ſit iuriſdictio.c.paſtoralis.de reſcript.nu.2. 8
Iudices delegati an poſt mortem delegantis habeant iuriſdictionem.c.cùm veniſſet.num 1.de teſt. & atteſt. 168
Iudex an & quando poſsit ſecundum ſuum beneplacitum iudicare,legémque temperare. c.canonum.de conſt.num.3. 2
Iudex delegatus an poſsit ſententiam quam tulit reuocare. c.in literis,ſub nu.2.de offic. & poteſta. iud.deleg. 80
Iudicium ad ſucceſſores tranſit, ſed non arbitrium, & de hac materia vide in num.4.c.pro illorum.nu.3. de præbendis & dignitat. 234
Iudex debet mittere acta cauſæ, ad hoc vt Papa ſufficienter inſtruatur de ea.c.dudum. nu.4.de elect. & electi poteſt. 34
Iudicis officium præfixum an poſsit poſt tempus appellationis proſequendæ implorari,vt petatur excommunicationis ſẽtẽtiam nullam pronunciari.c.ſępè contingit. num.6.de appellat. 212
Iudicis officium dilatione pendente conquieſcit.c.ſignificante. num.1. de appellat. 220
Iudex ſi nolit admittere exceptionẽ an tunc poſſe appellari à parte,& quis ſit ordo appellationis.cap.in noſtra.ſub nu.6.de procu. 110
Iudex coram quo clericus petit beneficium vacans,debet vocare illos,ad quos pertinet electio , vel præſentatio, vt de iure contendant,ſi volunt.c.decætero.num.1. de tranſact. 107
Iudicis factum , cuius iuriſdictio eſt remota,an & quando valeat.cap. quia cunctis.ſub nu.7. de conceſ. præben. 247
Iudex à quo eſt appellatum,ſi defert appellationi , tunc ſuperior ad quem appellatur,poteſt procedere in cauſa,etiã appellante inuito. c.cordi.ſub nu.7.de appel. 227
Iudex appellationis quando poſsit inhibere priori iudici,vt non procedat.in num.9.c.Romana.nu.8. de appel. 224
Iudex appellationis quãdo incipiat de veritate cauſæ cognoſcere. capitulo Romana.ſub numero 3.de appellat. 223
Iudices delegati non debent, niſi de his,quæ in literis continentur,vel ſub eis,comprehendi poſſunt cognoſcere. cap. cùm olim Abbas. num.2. de offic. & poteſtate iudi. delegat. 91
Iudex quando poſsit impendere officium ſuum. & in numero 3. cap. ſignificante. numero 2. de appellationibus. 221
Iudex à quo eſt appellatum , nunquam poteſt abſoluere , niſi appellans tacitè,vel expreſsè renunciet appellationi. cap. quæſtioni. num.1.de appel. 209
Iudices inferiores Principibus , an poſsint iura condere,& interpretari inter ius & æquitatem.capit. cum ſpeciali,ſub numero 4.de ap pellat. 218
Iudici non licet aliquid reuocare in ſententia diffinitiua ab eo lata. c. noſti.numero 2.de electio.& electi poteſtat. 29
Iudex ſuperior,quãdiu quæſtio pendet, an appellatio ſit recipienda vel iuſta , non poteſt prohibere iudicem , à quo eſt appellatum procedere in cauſa. capitulo Romana. ſub numero 3. de appellationibus. 223
Iudex an teneatur ferre ſententiam ſuper petitorio , quo egit ſpoliatus.cap.paſtoralis.num.5.de cauſ. poſſeſſ.& propriet. 145
Iudex à quo appellatur ſine culpa & pœna appellationem recipere nõ poteſt.c.paſtoralis. nu.7. de offic. & poteſt.iud.delegat. 89
Iudex vnius territorij an poſsit citari extra territorium,& ſi non compareat,an ſit contumax.cap.licet cet ratione.ſub numero 1.de foro compet. 131
Iudex non admittendo exceptionem an dicatur grauare partem. cap. in noſtra. num.6. de procuratoribus. 110
Iudex competens quis ſit in cauſa viduæ vel mulieris.Et quid ſit dicendum de peregrinis,mercatoribus pupillis & liberis. cap.ſignificantibus.ſub num.1.de offi.& poteſt. iud.deleg. 93
Iudex eccleſiaſticus an & quando poſsit ſe commiſcere ſeculari iuriſdictioni, cap. licet ex ſuſcepto. num.3.de foro comp. 129
Iudices ſi dati ſunt plures cum clauſula, quòd ſi non omnes, & vnus recuſetur ab eo tantum, non à cæteris appellari debet.cap.cum ſuper. num.1.de offic. & poteſt.iud. deleg. 85

Iudex non infirmat sententiam, si reus de iure suo nec etiam actor probet.capitulo, cùm contingat. numero quinto.de officio & potest.iud.delegat. 92
Iudex non debet diebus feriatis in causa procedere.cap.conquestus nu.1.de feriis. 140
Iudices rescriptorum diuersorum si ad contrarias sententias processerint, inspiciendum est,quæ literæ aliis præualeant,& eis standum est.c.cæterùm,de rescriptis nu.quarto. 5
Iudices primi semper appellãtur hi qui primò citauerunt.c.pastoralis.de rescriptis.nu.6. 9
Iudex an possit in sententiis diffinitiuis postquam eas tulit aliquid mutare,& quid in interlocutoriis.c.auditis.numero.2.de procuratoribus 109
Iudex debet temperare sententiam, maximè in infligenda pœna corporali, vbi ex præsumptionibus proceditur.c.quia verisimile.sub numero.2.de præsumptio 183
Iudex semper cauere debet,ne quis directè veniat contra iuramentũ. c.ad aures nostras. nu.3.de his quæ vi metúsve causa fiunt. 114
Iudici licitum est ante publicationem testium assignare terminum intra quem obiicere de testibus possint si velint. c. præsentium. nu.12.de testib.& attest. 176
Iudex debet seruare ferias.c .conquestus .nu.6.de feriis. 140
Iudex quo casu non debeat etiam altera parte inuita differre sententiam, & quid si committatur alicui, vt instruat causam intra terminum,nec tamen recipiat in dicto termino vllã instructionem, quid agit iudex.in nu.2.3.& 4.c.de appellat.nu.1.de appellat. 208
Iudex an & quando possit super iniusta excõmunicatione pronunciare.cap.cùm contingat.sub nu. 3.de offic.& potestat.iudic.de legat. 92
Iudex q̃ appellationi non detulit in aliis quàm in excõmunicatione an poterit conueniri ab eo,qui appellationem suam nõ est prosecutus.c.sæpè contingit.nu.7.de appel. 212
Iudices appellationis cognoscere debent,an sit legitimè appellatũ & an appellatio sit legitima.c.dilectus filius.de rescriptis.nu.3. 15
Iudex competens quis sit, vbi agitur, an denunciatio sit admittenda.c.nouit ille.num.7.de iud. 127
Iudex an cogatur pronunciare super petitorio petente aduersario, si primo fuit propositum. c. pastoralis. nu.4.de caus.possess.& propriet. 146
Iudex & deleg. an sint coniudices. c. super quæstio.sub num.7.de offic. & potest.iud.deleg. 88
Iudicis ordinarij & delegati differentia circa sententiam latam, quæ est ipso iure nulla.c.in literis.nu.1. de offic.& potest.iud.deleg. 80
Iudex an possit hodie super vno capitulo,& cras super alio pronunciare, quando sunt plura capitula singulariter & principaliter petita.c.cùm inter.num.3.de senten.& re iud. 199
Iudex debet citare eos , quos actor vult. cap.dilecti filij.sub num.1. de except. 191
Iudex quis non efficitur per literas obreptitias. c. cùm dilecta. de rescript.num.1. 13
Iudex facilius potest remoueri tanquam suspectus, quàm testis , & quæ sit ratio. cap. insinuante. sub numero 1.de offic.& potest. iudic. deleg. 86
Iudicium non minus valet, quando quis iniustè agit,quàm quando iustè. cap. abbate. num.2.de senten. & re iud. 205
Iurare in causis criminalibus an liceat.ibidem sub nu.3.
Iurare clericis prohibitum, quomodo intelligatur.d.cap.1.sub num.1.
Iurare in contractibus. cur licitum est clericis , non autem in iudiciis.de iuramen.calum. in d.cap.1. num.2. 138
Iurare licitum est per creaturas c.& si Christus.nu.1.de iureiur. 187
Iuramentum ob incredulitatem capituli introductũ est.c. quia propter.nu.13.de elec.& ele.pote. 492
Iuramentum cuiusmodi requiratur cõtra matrimonium.c. accepisti. nu.4.de frig.& male. 320
Iuramentum metu extortum an sit seruãdum.c. ad aures nostras.nu. 1. de his quæ vi metúsve causa fiunt. 114
Iuramentum in præiudicium ecclesiæ præstitum,non ligat. c. dilecti filij.sub nume.4. de maioritate & obedien. 105
Iurare in animam alterius quando liceat.c.præsentium.nu.4.de testibus & attestat. 176
Iurare non licet nisi necessitate & vtilitate cogente. capitulo , & si Christus.numero.3. de iureiurando. 187
Iuramentum non est seruandũ,cùm vergit in interitum animæ, c. veniens.nu.1. de regula.& transeun. ad relig. 274
Iuramentum in præiudicium ecclesiæ non est seruandum.c.significauit.nu.1.de censi.exact.& procur. 289
Iurans seruare contractum aliquem non malefacit.c.1.nu.1. de iuramẽto calumniæ. 137
Iurare nedũ in causa appellationis sed etiam in qualibet causa debet ibidem.in d.c.1.nu.3.
Iuramentum de calumnia, quare in causis spiritualibus non præstetur.c.1.sub nu.1.de iuramento calumniæ. 137
Iurare de calumnia tantùm principales personæ tenentur. c. cùm causam.nu.1.vt lit. non con. non procedatur. 134
Iurare quis potest super facto alieno coram se habito. capitulo, cũ dilecti. nume.7.de elec.& elec.potest. 42
Iuramentum temerarium non repellit aliquem à testimonio. c.cõstitutus in præ.nu.1. de testibus & attestationibus. 173
Iuramentũ per increata vel per sanctiores creaturas factum, maius est peccatum , quàm per minus sanctas.cap.& si Christus.nu.3. de iureiurando. 187
Iuramentum de veritate dicenda locum tantũ habet in his,quæ quis indubitanter nouit, licet ea non viderit.c.ex literis.nu.1.de iureiu. 188
Iurans in alterius animam , quæ teneatur dicere.vide in nu.8.c. præsentium.numer. 7. de test.& atte. 176
Iuramentum non nisi ad ea de quibus cogitatum est extenditur. c. veniens.nu.1.de iureiur. 185
Iuratur in causa spirituali de calumnia ab excipiente. c. cùm dilecti. nu.6.de ele.& elec.pot. 42
Iuramentum non extenditur ad ea, de quibus in iuramento cogitatũ non fuit c.cùm inter.nu. 1. de renunciat. 58
Iurans accipere vnam de filiabus alicuius,si posteà cognoscat vnã,an præcisè cogatur accipere illam.c. ex literis.num.1.de sponsalibus & matrimoniis. 300
Iuramentum violare nõ est licitum. c.dilecto filio.nu.5. de præbendis & dignitat. 235
Iuramentum clericorum cõtra Deũ & vtilitatem ecclesiæ non obligat.c.cùm in cunctis.nu.4.de his quæ fiunt à maiore parte capituli. 250
Iurans nõ repetere res ecclesiæ, vel suas,an absoluatur à iuramento. cap.peruenit.nume. 1. de iureiur. 184
Iuramentũ de nonpetendo,an retardet litis cõtestatio.c.exceptionis. nu.2.de litis contest. 134
Iuramento solito nihil est addendũ. c.dilecti filij.sub nu.4. de maioritate & obedien. 104
Iuramentum non extenditur ad nõ cogitata.c.non.numer.3. de arbitris. 121
Iuramentum de veritate dicenda vbi exigitur , vnusquisque per se iura

iurare debet.c.cùm in causa.nu.1. de iuramento calumniæ. 139
Iuramento non obstante an de stãdo sententiæ arbitri ag i possit.c. per tuas literas.nu.3.de arbit. 123
Iuramentum de veritate, succedit causis spiritualibus in locum iuramenti de calumnia,& iudex videbit, quando sit necessarium.c. literas.nu.2.de iuram.calum.139
Iuramentum cùm non est de arbitrio stando talis arbitratoris,tũc ex eius sententia nõ oritur actio c.quintauallis.nu.1.de iureiurando. 186
Iuris patronatus quis fructus sit. c. consultationib. num. 1.de iure patr. 287
Ius merè ciuile in quib.casibus tollatur.c.quæ in ecclesi.de const.nu. 4. 3
Ius qui vult prosequi suum nõ debet reo assistere.c.cùm super.nu. 7.de sent.& re iud. 201
Jus ciuile quod vocat annulum,hoc Canonistæ vocant sigillum, & ille cuius est sigillum, dat fidem scripturæ,& scripturæ contractui. c.scripta verò.sub nu.3.de fid.instrum. 179
Iurisdictio à delegato ad delegãtem debet redire, sicut appellatio. c. inter dilect.sub nu.4. 342
Iuris quid est in vno connexorum, item in altero.c.præterea.num.2. de off.& potest.iud.deleg. 80
Ius vbi non est acquisitum in postulatione variare licet.c.bonæ memoriæ.nu.7.de post.prælat. 26
Ius eligendi an propter errorẽ deuoluatur.ca.cum nostris. sub nu. 2.de concess.præben. 243
Ius reuocandi domum qui habeant & qui non.cap.licet ratione.sub num.4.de foro comp. 131
Iurisdictio alicuius si in principali suspenditur,& in accessione dicitur suspensa.c.solicitudine m.nu 1.de appellat. 215
Iurisdictio priorum iudicum est suspensa, vbi causa appellationis est cõmissa ex certa scientia. c .dilectus filius. de rescriptis. num.2 .15
Ius cùm repetitur in aliqua debent vocari illi,quos res tangit.c. inter quatuor. num.3.de maioritate.& obedien. 103
Iurisdictio legatorum sedis Apostolicæ durat etiam post mortem illius, qui legatum fecit.capitu. licet vndique.nu.3.de offic.& potest.iud.deleg. 90
Iurisdictio & ius archiepiscopale an & quando possit præscribi sine scientia Archepiscopi, & quid sit dicendum de iure extraordinario.cap.conquerente. sub nu.3.de offic.ordinarij. 101
Ius plenum non quęritur ex præsentatione,sed ex collatione. c.dilectus fil.num.1.de off.legat. 96
Iura an dicantur possideri. cap. susceptio.num.1.de causa possess.& propriet. 143
Ius reuocandi domum quando habeat locum.& nu.3.c.licet ratione.sub nu.2.de foro compet. 131
Iuri priuato,quòd tantùm in fauorem alicuius introductum est,renunciari potest,secùs in iure publico. c.si diligenti. nu.1. de foro compet. 130
Iuridictionem consequi ordinariam quæ requirantur.c.cùm ab ecclesia.nu.3.de offic.ordinarij. 97
Iurisdictio concessa sub conditione an possit exerceri cõditione non existente.c.prudentiam.sub nu.9. de offic.& pot.iud.deleg. 83
Ius naturale in spiritualibus præfertur positiuo vel ciuili.cap.si quis. num.1. de regula. & transeun. ad relig. 272
Ius alicuius rei facilius per priuilegium tollitur, quàm possessio. c. dudum.sub num.4.de priuileg.& excess.priuil. 350
Ius reuocandi domum locum non habet in causis celeritatem desiderantibus. c. licet ratione. nu.2. de foro compet. 131
Iurisdictio cui committitur, & omnia sine quibus iurisdictio expediri non potest, commissa videntur. cap. dilectus filius. num.2. de pœnis. 353
Iurisdictionem si quis nomine alterius iudicis faciat in terra eius an possit iudex ratum habere.c.prudentiam.nu.7.de offic. & potesta. iud.deleg. 83
Iurisdictio causarum criminalium & spiritualium an possit prorogari.c.de causis.sub nu.4.de offic. & potest.iud.deleg. 79
Iudici dicenti se talem dedisse sententiam si eam non ostendit an sit credendum. c.si scripturam.nu.5. de fide instrum. 178
Iurisdictio dicitur esse nulla,vbi cõditio non est vera.c.dudum archi. nu.1.de præsumpt. 184
Iuris patronatus causa non est merè spiritualis. c.quãto.nu.1.de iudiciis. 125
Iuris ignorantia neminem excusat. c.constitutis.num.1.de appell.212
Iurisdictio an detur per literas subreptitias,& in nu.6.c.super literis. de rescript.nu.5. 11
Iurisdictio super principali causa ad quos iudices pertineat, vel quæ literæ aliis præualeant, nõ pertinet ad iudices vtriusquæ partis, sed ad ipsas partes. c.pastoralis. de rescrip.num.4. 9
Iurisdictio penes loca & dignitates est,& non penes personas.c.quoniam.numer.1.de offic.& potest. iud.delegat. 81
Iurisdictionis verbum comprehendit omnes partes eius & actus:sed sub persona non continetur alia persona. cap.dilectus. sub num.2. de capel.monach. 284
Ius patronatus quid sit, & quomodo requiratur,in nume. 2. & quæ onera,& qui honores proueniãt ex iure patronatus. in nume. 3. Item quot modis transferatur.in num.4.in prooemio. nu.1. de iure patronatus. 285
Iurisdictio prorogari potest de tempore ad tempus,& an fiat prorogatio de casu in casum, habes in num.2. Item nunquid possit diminui,vide in nu.5.cap. de causis. num.1.de offic.& potestate iudic. delegat. 79
Ius patronatus vt transeat in emptorem alicuius loci.& in num.3.cap. ex literis.num.2.de iure patronatus. 286
Iura omnia transferuntur in monasterium in ingressu monasterij. c.in præsentia.nu.4.de prob.162
Iurisdictio.delegati quãdo expirat. c.relatum. nu.1.de offic.& potest. iud.delegat. 82
Jus patronatus dicitur esse penes hæredẽ omnẽ insolidum.c.prælatum.nu.1.de iure patronatus.285
Juris possibilitas & possibilitas facti, quomodo inter se differant. c.tanta est labes.nu.tertio.de simonia. 325
Ius nullum per intitulationem acquiritur titulato. cap. postulasti. nu.3.de iure patronat. 288
Iudicandum nõ est ex præsumptionibus.cap.solet à nonnullis.num. 8.de sentent.excom. 366
Ius conferendi an & quando apud ordinarium maneat licet executor datus sit.c.quia cũctis.sub nu. 5.de concess.præbend. 246
Iuris ordine non seruato,nõ debet amoueri.c.veniens.nu.5. de filiis presb.ordi.vel non. 70
Ius temporale an possit vendi.cap. quia clerici.numero 2.de iure patron. 286
Ius eligendi propter alicuius peccatum an ad alios transferatur. c.cum nostris. num.2. de concess. præben. 243
Ius patron.potest donari & clericis & laicis absque authoritate episcopi.c.illud.nu.1.de iure pat. 286
Ius spirituale nulli acquiritur per laicalem collationem. c.postulasti.num.2.de iure patr. 288
Ius suum,& possessionem defendere,& vim vi repellere vnicuique licet. c. vt in domibus. num.2.de immunit.eccles. 297

L

LAICVS percutiens clericum, an & quando incidat in Canonem.c.si verò.sub num.1. 356

Laici

Laici licet posſint præſentare, non tamen poſſunt conferre. Et quid de clericis ſit dicendum. c.ex frequentib.nu.1.de inſt. 239
Laicus canonicus eſſe non poteſt, licet præbendarius eſſe valeat.c.cũ M.ſociis.de conſtit.nu.3. 3
Laici melius faciunt, ſi intendũt ingenium fidei cognitioni, quàm cæteris ſcientiis, licet non peccẽt vacando aliis diſciplinis.cap.firmiter.de ſum.trinit.nu.6. 1
Laicus patronus nõ debet ſe intromittere de rebus Eccleſiæ, niſi quo ad defenſionem.c.cùm vos. nu.1.de officio ordinarij. 98
Laicus an conferendo Eccleſiam ſit excommunicatus.c.illud.nu.2.de iure patronat. 286
Laicus iudex qui tenet aliquem in carcere, qui ſe clericum dicit, an debeat ſuper hoc, quòd ſit clericus probationes recipere.c.vt famę.nu.1.de ſenten.excom. 359
Laici ſi non habent de iuriſdictione ſua, electioni prælatorum intereſſe non poſſunt.c.quòd ſicut. nu.1.de elect.& elect. poteſt. 39
Laicus cognoſcere non poteſt de criminibus clericorum.c.verum numer.3.de foro competent. 129
Laici an de rebus Eccleſiæ temporalibus vel ſpiritualibus diſponere poſsint. c.Eccleſiæ ſanctæ.de conſti.nu.1. 4
Laici ſtatuentes de rebus Eccleſiæ, nunquid maleſaciant. c.quæ in Eccleſiarum.de conſtit.nu.1. 2
Laicus an & quando poſsit habere oratorium, & hoſpitale in domo propria.cap.ad hæc, num.2.de religio ſ.domibus, vt Epiſcopo ſint ſubiectæ. 283
Laici in accuſatio.vel teſtimonium clericorum, non ſunt admittẽdi, quod tamen limitatur vt hic. Et vide in num. 4.5.8.& 9. c. cùm P. Manco.num.1.de accuſat.inquiſ. & denunciat. 317
Laici exiſtentes generales adminiſtratores fieri non debent Clerici, niſi prius reddiderint rationẽ ſuæ adminiſtrationis. ca.magnus Epiſcopus.num.1.de obligatis ad ratiocinia ordin.vel non. 73
Laicus ſi in canonicum aſſumi debet: debet poſtulari, præſertim q ratiociniis obligatus fuit. c. magnus Epiſcopus.num.2.de oblig. ad ratioc.ordin.vel non. 73
Laici non debent attractare miniſteria domini.cap. presbyter. num. 3.de celebrat.miſſa.& ſacrament. Euchariſt. 293
Laici debent puniri violantes interdictum.cap.tanta eſt clauis.num. 2.de exceſ.prælat. 344
Laici poſſunt dicere pſalmos qui dicuntur in horis, nõ tamen in modum officij. cap.presbyter. nu.4. de celebrat. miſſa. & ſacrament. Euchariſt. 293
Laicus an poſsit iudicare in cauſa ſpirituali. ca.contigit.ſub num.1. de arbitris. 122
Latitare quis dicatur.c.dilecto filio. ſub num.3. 372
Latitare dicitur quod expreſsè iudicis vocationi non obedit.c.dilecto.nu.4.de verb.ſign. ibid.
Latro publicus an gaudeat priuilegio immunitatis Eccleſię.cap.inter alia.num.1.de immunitat.Eccleſ.&c. 298
Legatus an ſit iudex ordinarius. c. quod tranſlatio.ſub num.2.de of fic.legati. 96
Legatione finita an durent indulgentiæ à legatis conceſſæ.c.quòd tranſlationem. nume. 2. de offic. legati. 96
Legatus generalis poteſt ſibi præbendam reſeruare.c.pro illorum. nu.2.de præb.& dignit. 234
Legatus an poſsit condere leges generales.c.nemini dubium eſſe volumus.nu.1.de offic.deleg. 96
Legitimatus debet per Epiſcopum effugere obiectiones illegitimæ natiuitatis.c.per vene. F. N.nu.1. qui filij ſint legit. 313
Legitimatus à iudice ſeculari, non intelligitur ad ordines legitimatus.cap.per vene. F.N. num.1.qui filij ſint legit. 313
Legitimus vt pronuncietur, non ſemper, nec indifferenter eſt quis admittẽdus, nec aduerſarius ſtatim debet admitti, vt petat aliquem pronunciari illegitimum, & quando hæc rectè petuntur. numero quinto.cap.cauſam quæ inter.numero quarto. qui filij ſint legitimi. 312
Legitimatus reſtitutus famæ, quæ poſsit facere.c.per vene.F.N.nu. 2.qui filij ſint legitimi.fol. 313
Legitimus iudicatus per ſecundam ſententiam, an ſtatim poſsit hæreditatem quoque euincere.c.cauſam quæ inter.nu.3.qui filij ſint legitimi. 312
Legatus diſpenſare non poteſt, vt homo alterius profeſsionis eligatur.c.officij.nu.1.de elect. & electi poteſt. 44
Leges abrogatæ an neceſſe eſt ſcire, c.nouit ille. ſub nu. 6. de iudiciis. 127
Lex ſeu reſcriptum in præiudicium naturalis, an valeat. c. quæ in Eccleſiis.de conſtit.nu.3. 2
Legales dietæ quot milliaria contineant.c.nonnulli.de reſcr.nu.2. 15
Lex quænam dicatur diœceſana, & quę iuris dictione.in nu.3.c. Theodoſius.nu.2.de ſtatu monach.& canoni.reg.fol. 279
Libellus talis eſt recipiendus. Peto talem electionem confirmari vel infirmari, pro cuius declaratione multa hîc habentur.c.Abbate.nu. 1.de verb.ſignifi. 370
Libelli emendatio an & quãdo poſſit fieri.c.Ignatius.ſub nu.5. de libelli oblatione. 133
Libellus generalis an & quando recipiatur.c.cùm dilectus.num.2.de ordin.cognit. 141
Libellus iudici potius quàm parti eſt offerendus.c.Ignatius.nu.7.de libelli oblatio. 133
Libellus in omni cauſa, tam Ciuili, quàm criminali neceſſarius eſt, & ſemper quando agitur inter partes requiritur libellus.vt in nu. 4. fallit.cap.Ignatius.nu.3. de libelli oblat. 132
Libellus an in imploratione officij iudicis requiratur, & quid in libello contineri debeat.in nu.6.c.Ignatius.numero quinto, de libelli oblatio. 133
Libellorum nõnullæ formæ, quę admitti non debent.c. cùm Bertholdus.nu.5.de ſent.& re iud. 202
Libellus incertus quando admittatur.c.cùm ad ſedem.nu.1.de reſtitut.ſpoliat. 153
Libelli forma in petitione Eccleſię. c. cùm venerabilis. nu. 1. de religioſ.domib.vt Epiſcopo ſint ſubiectæ. 283
Libellus etiam contra procuratorẽ concipitur.c.inter dilectos. nu. 2. de fide inſtru. 180
Libellus non eſt neceſſarius nec litis cõteſtatio in petitione abſolutionis.c.ſacro.nu.8. de ſent. excom. 362
Libelli forma in quo petitur venditio, pronunciari nulla.c.conſtitutus.numer. 1. de reſtitut.in integ. 120
Libellus repudij cõcedebatur propter maius malum vitãdum.c.gaudemus.nu.1.de diuortiis. 315
Liberi primi gradus ante litem conteſtatam non computant fructus in quartam partem trebellianicã etiam ſi pater rogauerit.c. Raynutius.nu.4.de teſtament. & vlti. volun. 262
Liberalitates ad temperantiam ſunt reducendæ, ſi de eis oritur grauamen.c.quanto.nu.1.de cenſib.exactio.& procurat. 289
Libertas plena dicitur, vbi aliqui ſunt exempti à lege diœceſana.c. veniens & infra, nu.7.de verb. ſig. 372
Libertus non poteſt in ius patronũ abſque venia vocare.c.de famulis. nu.2. de ſeruis non ordin.& eorũ manu. 72
Licentiam petere non ſufficit, niſi obtineat.c.omnis.nu.5.de pœnitẽtiis & remiſs. 155
Licitum non eſt niſi de gratia contradicere cõfirmationi ſolenniter factæ

factæ,à qua non eſt appellatum. c.cùm olim.nu.4.de dolo & cõtumac. 156

Licitum an ſit de vna religione ad aliam tranſire.& in nu.2.& quid de clerico,in nu.3.c.licet quibuſdam.nu.1.de regula.& tranſeunt. ad relig. 274

Licitum quod eſt in genere an etiã ſit permiſſum in ſpecie.c.ſi ſacerdos.nu.1.de off.ordin. 97

Licitum eſt ſe in eum caſum mittere, quo oportet eũ eleemoſynas de rapina accipere.c.cum voluntate.nu.2.de ſent.excom. 364

Limites vbi non ſunt diſtincti, locũ habet præſcriptio in prouinciis& in Epiſcopatibus,& in parochiis, & quò ad omnia iura. c. ſuper.eo nu.1.de parochiis & alien. parochia.fol. 268

Limes quid ſit.cap.ſuper eo.nu.2.de parochiis & alie.parochian.ibid.

Lingua ſicut facile mouetur ad loquendũ quod vult,ita caro facile mouetur ad illicita,ſed anima nõ facilè mouetur ad aliquid credẽdũ,ſed pręcedente ratione tantũ. c.veniẽs.ſub nu.3.de verb.ſig. 372

Literæ valent etiam non facta mentione de priuilegiis alicuius.c.cũ ordinem.de reſcrip.nu.4. 6

Literæ à procuratore impetratæ reuocantur propter inhibitionem. cap.ſignificante.numero 4.de ap pellat. 221

Literæ per falſi ſuggeſtionem impetratæ valent,ſed per exceptionem elidi poſſunt. c.cum noſtris. nu.3.de conceſsione præb. 241

Literæ impetratæ poſt tẽpus appellationis effluxum,non valent.ca. ex parte.de reſcriptis.nu.4. 5

Literæ impetratæ nulla facta mẽtione de prioribus non valent. c. ex parte.de reſcriptis. nu.2. 5

Literæ quandocunque per fraudem impetrentur elidi poſſunt.cap.in noſtra.de reſcrip.nu.2. 17

Literæ nihilominus valent, & proceſſus per eas,licet pars per fraudem obtineat literas. cap.in noſtra.de reſcriptis.nu.1.fol. 17

Literæ valent, ſi procurator id neſciuit,licet dominus reuocauerit mandatum.c.ex parte Decani.de reſcriptis.nu.4. 17

Literæ primæ quando intelligantur per ſecũdas reuocatæ. c.cùm cõtingat.de reſcrip.nu.5. 14

Literæ nõ valent ab excõmunicato impetratæ tacente de ſua excõmunicatione, & an ſi per huiuſmodi literas aliquid factum fuit, retractabitur. habes in num.3.c. dilect.fi. Abbas.de reſcriptis.numero.2. 15

Literæ quæ elidi poſſunt ,nullã habent authoritatẽ. cap.capitulum ſanctum.de reſcriptis.nu.6. 16

Literarum præſentatio non ſufficit, quod executoribus fiat, niſi fiat collatori beneficij.cap.mandatũ Apoſtolicum.de reſcrip.nu.4. 18

Literæ non valent,cùm omiſſum eſt aliquod neceſſarium exprimi.c. ſuper literis.de reſcriptis.nu.primo.fol. 11

Literas ſi quis à Papa impetrauit,& negat aduerſarius eum appellaſſe,an vocatus tenebitur reſpondere. c.ſuper literis.de reſcriptis. num.7. 11

Literarum effectus non impeditur, ſi poſt executorias iuratur.cap. conſtitutus apud ſe.de reſcriptis. nu.4.folio. 10

Literæ impetratæ à non clerico ſup beneficio non valent.c.ex literis. num.2.de tranſactio. 108

Literæ impetratæ ſuper beneficio non vacante, an valeant. c.ex literis.ſub nu.2.de tranſact. ibid.

Literæ extenduntur ad ſucceſſores. etiãſi expreſſo nomine impetrãtur.c.dilecti filij.nu.1.de foro cõpetent. 131

Literis creditur cuiuſlibet de his, quæ facere debet, vel poteſt ratione officij. c.ſi ſcripturam. nu. 10.de fide inſtrum. 178

Literæ non dicuntur ob hoc obreptitię,quod impetrans ſit peccator. c.propoſuit. nu.4.de conceſ. præbend. 241

Literæ ſecundò impetratæ an & quãdo derogent prioribus.c.cæterũ. de reſcriptis.nu.1. 5

Literarum in impetratione non ſufficit narrare factum,niſi quis narret,cauſam facti. c.dilect. fil. Abbas.de reſcriptis.nu.1. 15

Literæ ſecundæ niſi faciant mentionem de primis receptis nõ valent. c.capitulum ſanctum.de reſcriptis.nu.3. 16

Literæ ſecundæ impetratæ nulla habita mentione de primis , elidi poſſunt per exceptionem.c.capitulum ſanctum.de reſcriptis.numero.1. 16

Literas præſentare vel lacerare in optione præſentantis eſt. c. ex conqueſt.nume.2.de reſtitut.ſpoliat. 150

Literis commendatitiis & aliis an credatur. cap.ſi ſcripturam. ſub num.10.de fide inſtrumentorum. fol. 178

Literæ non dolum ſed ignorantiam aliquam continentes in literis gratioſis valent.c.ſuper literis.de reſcript.nu.4. 11

Literæ impetratæ ab excommunicato valent.c.prudentiam.nu.12. de offic.& poteſtate iudi.delegati. 48

Literis principum nedum epiſcoporum fides adhiberi debet.c. poſt ceſsionem.nu.1.de probat. 162

Literæ per fraudem impetratæ non valent.c.auditis.nume.1.de reſtit. ſpoliat. 147

Literis in quib.non eſt probata falſitas, creditur,licet eorum ſigna ſint nobis ignota. c .quod ſuper his.nu.1.de fide inſtrum. 180

Literarum priorum ſuppreſsio,nec etiam pactum ſuum, ad confirmationem ſententiæ ſufficit, ſed probationum vel iuris veritas.c. ex parte.de reſcrip.nu.3. 5

Literæ ſecundæ quando non exhibentur, tenetur executor priorum literarum mandatum exequi.cap.cùm contingat.de reſcriptis.num.4. 14

Literæ ab alio nuncio impetratæ ſi vim appellatio. non obtineant, non valent. c.audita.nu.3.de reſt. ſpoliat. 147

Literæ appellationis quid continere debeant,an in eis debeat fieri mentio appellationis.c.vt noſtrũ nu.1.de appellat. 217

Literæ de gratia,& literæ de iuſtitia in quo differant.c.cùm ordinem de reſcript.num.3. 6

Literæ quænam dicantur conſeruatoriæ.c .audita. nu. 2.de reſtitut. ſpoliat. 147

Literæ ſecundæ in quibus caſibus per exceptionem elidi poſſunt.c. cæterùm.de reſcript.nu.2. 5

Literæ ſuper pluribus rebus vel quæ pluries impetratæ ſunt , poteſt primò de vno,& poſteà alio tempore de alio agere. c .paſtoralis. de reſcriptis.num.9. 9

Literæ non valent, in quibus impetrator ſupprimit nomen dignitatis ſuæ. capitulo, ad aures.de reſcript.nu.2. 7

Litigatorem iniuriantẽ iudici quis puniat.c.dilectus filius. num. 1.de pœnis. 353

Litigioſa res an & quando in alium transferri poſsit prælatura. quando reddatur res litigioſa. c. ex parte.nu.4.de arbitris. 124

Litigantium nomina an & quando liceat exprimere in libellis.capit. cùm dilectus.ſub nu.1.de ordine cognit. 141

Litigare coram ſeculari iudice licet pro eccleſiaſticis.c.clerici in ſubdia.nu.3.de poſtulando. 108

Litiganti de pręlatura,non licet aliquam electionem facere de alio. c.ex parte.nu.4.de arbitris. 124

Lite non conteſtata quãdo procedi poſsit.cap.cùm dilecta. num.1. de confir.vtili & inutil. 225

Litis conteſtatio non eſt neceſſaria, vbi abſens eſt accuſatus & contumax.ca.tua nos.ſub nu.2.de cohabit.clerici.& mulier. 227

Lite non conteſtata teſtes recipere licitum eſt.& nu.3.cap.quoniam. numer.1.vt lite non conteſt.non procedatur.

procedatur. 136

Literæ quando & quo casu dicantur esse obreptitiæ.cap.cum dilecta.de rescrip.num.3. 13

Litis contestatio ad hoc vt valeat oportet,quòd animo contestandi litem fiat,& etiã sufficit, quòd respondeatur de iure libello, vel petitioni.in num.2. ca.olim inter episcop.nu.1.de litis contest. 134

Lis quando dicatur finiri.cap.exceptionis.nu.1.de litis contest. 134

Litis contestatio an & quando in inquisitionibus locum habeat.c. in nostra.sub nu.7.de procur. 110

Lis ex lite oriri per sententiam non debet. c.cum in causa. de iuram. calum. 139

Litis contest. fit per responsionem indirectam, siue proponẽdo exceptionem peremptoriam, siue per confessionem.c.prout nobis. num.1.de dolo & contum. 115

Litis contestatio dicitur esse necessaria super exceptione facta contra electum.c.dudum. num.10.de elect.& electi potest. 52

Lis pendere dicitur etiam si sola citatio præcesit.ca.dilectus filius. num.2. vt lite pendente nihil innouetur. 160

Litis contestatio in petitione confirmationis,vbi tantùm superioris officium imploratur, non est necessaria.c.dudum.nu.11.de electio.& electi potestate. 52

Litis contestatio fit per exceptionẽ peremptoriam. c.cùm venerabilis.nu.2.de excep. 190

Litis contestatio non valet nisi detur libellus,quid autem si partes consentiant, an & quando litis contestatio valeat,habes in num. 2. c.Ignatius.num.1.de libelli oblatione. 132

Litis contestatio in causis, vbi requiritur siue actor,siue reus absentet se ante litis contesta. citari debet per interualla 10.dierum, bis, ter, & quater, prout iudex ex diuersis causis moderabitur. Quid autem si reus se absentet, an sit procedendum ad sententiã diffinitiuam. in num.2. c.ad hæc Deus. num.1. vt lite non contest. non procedatur. 134

Locatori operarum soluendum est debitum finito opere. & in num. 6.c.propter. num.5. de locato & conducto. 255

Locator quando posit expellere propria authoritate conductorem ; ita quod conductori non competat interdictum vnde vi.c. propter. sub num.3. de locato & conducto. 255

Locus aliquis non potest fieri sacer absque authoritate episcopi.cap. inter dilectos. numero 4. de donationibus. 259

Locus vnitus alij non mutat naturam suam, & si mutet tunc accipit iura annexa à iure vel consuetudine naturæ mutatæ. cap. quia monasterium. nu.2. de religiosis domibus, vt Episcopo sint subiectæ. 282

Loca quæ sint magna vel insignia in causis tractandis. c. præsenti decreto.de rescrip.nu.2. 20

Locus vicinus & tempus propinquum quod sit.c.calumniam.sub num.3.de pœnis. 353

Locum viuentis qui semel scienter occupauit,non potest vlterius ad eum assumi.c.post electio.num.1. de conceß.præb. 244

Locus etsi sit interdictus, potest tamen ibi celebrari de licẽtia iuris. c.vt priuilegia.num.2.de priuil.& excess.priuil. 349

Locus vbi causa agitur, debet esse magnus & insignis.c.pręsenti decreto.de rescrip.num.4. 20

Locus & tempus sunt de substantia contractus,& vide etiam in nu.4. cap.qualiter & quando.num.2.de accusat. 323

M

MALEFICIVM si est temporale, non dirimit matrimonium, si verò est perpetuum, dirimit.c.literæ. num.1.de frigid. & malefic. 311

Maleficium notorium an liceat per testes probare. c.statuimus.nu.2. de off.& potest.iud.deleg. 95

Maleficium vbi est notorium aliis, iud.oportet,vt probationes super hoc requirat.cap. statuimus. numero 5.de offic.& potest.iud. delegat. 95

Maleficiatus potest quis esset cũ vna,non autem cum altera.c.literę nu.2.de frigid.& malef. 311

Mala omnia potius vnusquisque pati debet,quàm contra conscientiã peccatum operari mortale, vide in num. 2. & vide etiam nonnulla ad hunc propositum.in num.3.& 4.c.inquisitioni.nu.1. de sent. excom. 361

Malum & damnum semper pręsumũtur animo malo fieri, nisi contrarium probetur.c.sicut noxius.nu. 1.de præsumpt. 183

Mandatum si alicui est,vt prouideat ꝙ in vna ecclesia recipiatur potest antequam ibi recipiatur,mandare quod in alia recipiatur.c. in literis.nu. 2. de offic. & potest.iud. deleg. 80

Mandatum à diuersis iudicibus emanatum,quando exequi debeat.c. cùm contingat.de rescriptis. nume.2. 14

Mandator an & quando habeat actionẽ furti, vel bonorum raptorum,cõtra raptorẽ pro rebus ablatis.c.sicut.sub nu.7.de iureiur. 187

Mandatum factum vices gerenti, siue vniuersaliter siue singulariter in vna re tantùm dominus adimplere debet,c.eam te. de rescript. nu.7. 7

Mandatum procuratorium non solùm,sed & iurisdictionis perit morte mandatoris & mandatarij.c.licet vndique.nu.1.de offi.& potest. iud.del. 90

Mandata duo si se inuicem compatiuntur, ambo sunt implenda, si verò sibi contradicunt,tunc maiori domino est obediendum, & iure magis necessaria.c.exposuit. nu.4.de dilationibus. 140

Mandatum,re non existẽte integra, reuocari non potest. c. in causis. nu.4.de elec.& elec.potest. 40

Mandatum speciale factum abbati, derogat generali facto episcopo. c.Abbatem.de rescriptis.nu.1. 19

Mandator an & quando teneatur de casu fortuito. c. sicut.sub nu.7.de iureiurando. 187

Mandata plura præsentanti an obediendum sit.c.Cumana.nu.5.de elect.& elec.potest. 51

Mandatum chpitulo & tãquam capitulo factum, episcopum ligare non intelligitur.c.eam te. de rescrip.nu.3. 6

Mandata an liceat legatis iniũgere, quæ nõ sunt de iurisdictione sua. c.ea cognoscitur.num.1. 357

Mansus propriè quid sit.c.sancitum num.1.de censi.exact.& proc. 288

Manere in dignitate sine dispẽsatione qui non potest,licentiam cedẽdi petere debet.c.nisi.cùm. nu. 2. de renunciat. 61

Manifesta & notoria pro expreßis haberi debent.c.præsenti. decreto.de rescriptis.nu.3. 20

Manuum impositio an sit necessaria in ordinatione.c.pastoralis. nu. 1. de sacramentis iterandis vel non fol. 70

Maritus si impetrat literas super petitorio, vxor tamen super possessorio agere poterit.c.ex conquestio.nu.1.de restit.spol. 150

Maritus quãdo teneatur fructus dotis in sortem computare. c. salubriter.nu.1. 338

Mathematicus, vel meretrix vel consimilis dolo,fraude, vel suasionibus,si quẽpiam induxerint, vt eis crederet,& pecuniam daret, non cõpetit repetitio.c.quia plerique. nu.2.de immu.eccle. 298

Materia noualium hîc & vsque ad nu.6.multa pulchra exhibet.c. veniens & infra.nu. 1. de verborum signif. 372

Matrimonium propriè non dicitur accusari,nisi ab vxore.c.significate.nu.1. qui matrimonium accusare possunt. 314

Matrimonium primum quando impediat

pediat secūdum.c.cùm in Apostolica.num.1.de sponsalibus & matrimon. 301
Matrimonij diffinitio,& vnde dicatur.c.iuuenis.nu.1.de sponsalib.& matrimoniis. 300
Matrimonij comparatio spiritualis ad carnale, quò ad denunciationem,& de virtute denunciationis in num.3.4.& 5.capitulo,ad dissoluendum.num.2.de desponsa. impub.folio. 303
Matrimonij bona tria sunt,& qualia sint.c.iuuenis.num.6.de sponsalibus & matrimoniis. 300
Matrimonij accusatio quando per exceptionem tollatur vel non.c. intelleximus.num.5.de adulteriis & stupro. 335
Matrimonium carnale valet ad spirituale argumentum vt hic.c. inter corporalia. numero 2. de transs. prælat. 58
Matrimonium dicitur esse res indiuidua & simplex.c.licet in tantum. nu.1.de transs.prælatorum. 58
Matrimonium an & quando probetur per appellationem vxoris,vnde adulteri licet se vocant coniuges,non tamen inter eos est matrimonium.c.ex parte.sub num.5. de restit.spoliat. 152
Matrimonij quot sint impedimenta. c.iuuenis.num.7.de sponsalibus & matrimoniis. 300
Matrimonium quis possit contrahere.cap.iuuenis.nu.4.de sponsalib. & matrimoniis. ibid.
Matrimonium ratificatur per cōsensum,licet prius præcesserit metus. c.perlatum est. numero 2. de his quæ vi metusve causa fiunt. folio. 113
Matrimonium æstimationem nō recipit.c.ex literis.Abbatis.nu.2. de restit.in integrum. 117
Matrimonium ratificari dicitur per subsequentem copulam. ca. duobus modis.numero 3. de sponsa duorum. 304
Matrimonium quis possit accusare. in procem. qui matrimon. accus. poss.nu.1.qui matrimonium accusare possunt. 313
Matrimonij contracti signum expressum est manumstringere annullo c.duobus modis. nu.4. de sponsa. duorum. 304
Matrimonium inter duos significat vnam ecclesiam vni viro Christo subditam.c.debitam.nu.2. de bigamis. 74
Matrimonium an per productionē instrumenti propter nuptias probetur.c.illud quoque.nume.3.de præsumpt. 183
Matrimonium in quo loco fuerit institutum,& quibus de causis fuerit institutum,in numero 3.c. iuuenis.numero 2.de sponsalibus & matrimoniis. 300
Medicus quo casu incurrat irregularitatē.& in nu.2.& 3.c.tua nos.nu. 1.de homi.volun.vel casuali. 334
Metus iustus esse dicitur mortis & corporis cruciatus. ca. cùm dilectus filius.num.1.de his quæ vi metusque causa fiunt. 114
Mercenarij an debent soluere decimas de sua mercede.c.nouum genus.sub nu.2.de decimis. 268
Mens venit ventris appellatione apud Ezechielem secundum Inno. in procе.lib.1. 1
Merita in electo attenduntur,quæ in scientia,moribus,vita & ætate cōsistunt,sitque de legitimo matrimonio natus.cap. dudum.numero secundo,de electio.& electi potest. 34
Mensura fidei quædam est, ad quam quilibet tenetur,sicut est credere Deum esse:articulos autem fidei implicitè tenentur credere rudes. c.firmiter.de summa Trin.nu.1. 1
Mentio si fit consuetudinis vel priui. in priuilegio vel alio scripto, necesse est illud exhiberi.c. Abbate. nu.4.de verbor.signif. 371
Mentiri plus est,quàm verum tacere c.si proponente.de rescrip.numero primo. 19
Metus non præsumitur.c.causam.sub numero 1.de offic.& potest iudic. delegat. 81
Metus alterius quàm eius qui contrahit, quando impediat matrimonium.in numero 2.c.cùm locū numero 1.de sponsalibus & matrimoniis. 301
Miles non dicitur priuilegiatus in vltimis voluntatibus.c.de his.numero 5. de testament. & vltim. voluntat. 264
Militia etiam quodlibet negotium seculare vocatur.capit. qui presbyteri.numero primo. de pœnit. & remiss. 354
Minister imò ipsa ecclesia,quādo minister malè agit, potest puniri. c. cùm olim ecclesiæ.nu. 4. de cens. exactio.& procurat. 290
Ministeria magna non debent delegari.Et quæ sint magna & parua. c.quoniam.nume. 2.de off.& pot. iud.delegat. 94
Ministrare an possit ante institutionem.& vide in nu.5.c. cùm super. nu.2.de caus.poss.& prop. 145
Minor 20.ann. an & quando possit esse delegatus,& iudicare , & an sententia eius valeat.c. cùm vicesimum.numero 1.de off. & potest. iud.del. 94
Minor seu ecclesia implorat in integ. rest.contra eum,cum quo celebrauit contractum, non contra eum ad quem res peruenit.Et quem ordinem iudex seruare debet.c.cùm ex literis.numero 5.de resti.in integr. 118
Minor 25.ann.ingrediendo monasterium alienat sua bona sine curatore & decreto.Et quid sit dicendum de rebus feudalibus & emphyteosis.cap.in præsentia.numero 5.de prob. 163
Minor an & quando possit esse procurator vel procuratorem constituere.c.ex parte.sub nu.1. de resti. spoliat. 152
Minor in causa matrimoniali adhoc vt agere possit,censetur maior.& in multis aliis causis,vt etiam in numero 2.c.ex parte.num.1.de restit.spoliat. 152
Missio nuncij & excusatio quid valeat.c.querelam.numero 2.de procur. 108
Missus in possessionem an teneatur rei vendicatione,& an ipse etiam possit vendicare rem.c.quoniam frequenter.sub nu.8.vt lit. non cōtest. non procedatur. 137
Missio in possessionem in reali & personali actione facienda est. d.cap. quoniam frequenter.num.9. 137
Missio in possessionem rei petitæ,fit tātùm in realibus & mixtis actionibus.c.dilecto.n.1.de ver.sig. 372
Missio non facienda est in possessionem in actione de obtinendo beneficio.c.cū cōtingat.nu.2.de dolo & contumacia. 157
Mittendus quo casu quis est in possessionem nominum. c. constitutus.nu.3.de eo qui mit.in poss.causa rei ser. 158
Missio in possessionem spiritualium non venit in actione personali,vbi agitur de temporalibus, secùs si ageretur pro spiritualibus.c.constitutus.sub nu.3. de eo qui mit.in poss.causa rei ser. ibid.
Missus in possessionē in actione reali,an possit percipere fructus. cap. quoniam frequenter.sub num. 7. vt lite non cōtest.non proced. 136
Modus procedēdi coram subdeleg. in causa recusationis,& vide in nume.6.& 7.c.cum speciali. nu. 5. de appellat. 238
Modus procedēdi in coertione monachorum.c.quanto deuotio.sub nu.3.de off.ordinarij. 98
Modi agendi qui sunt post confirmationem.c.constitutis.nu.7. de appellationib. 213
Modum excedere dicitur , qui fines mandati non seruat.c.super quæstionum.nu.2. de offic. & potest. iud.delegat. 87
Molestare & contra eius appellationē facere nō tātùm dicitur,is qui expoliauit, sed etiā si contra eius voluntatem ea tenet.c.bonæ me. sub nu.1.de appellat. 214
Monachi in quibus casibus cōstituere possint procuratorē.c.cùm.I.& A.nu.1.de sententia & re iud. 204

Monachi quo casu valeant restitutionem petere.c.olim.I.& V.nu.1.de accusat. 323
Monachus qui non petita licētia ad aliud transiuit monasterium, debet ad id reuerti, si monasterium eum petierit, quando autem nō teneatur reuerti, habes in nu. 2.c. intelleximus.nu.1.de ætat.& qualit.& ordi.præfi. 69
Monachus vel cōuersus monasterij quamuis nō possit agere iniuria. tamen syndicus monasterij agit. c.non dubium.nu.1.de senten. excom. 356
Monachi coertio pertinet ad Abbatem.c.quanto deuotio.num. 1.de of.ord. 98
Monachus ob spem vel promissionem, ꝙ fiet Abbas, non fieri debet c.& si vnanimiter.num.2.de postu lat.prælat. 27
Monachus quicquid acquirit, monasterio acquirit.c.cùm olim Papa. de priuile.& excess.priuil. 34
Monachus quis propriè dicatur. c. cùm ad monasterium.nu.1.de statu mona.& cano.regula. 280
Monachus potest præfici ecclesiis secularibus.c.officij.num. 2. de electio.& elect.potest. 44
Monachus punitur, qui sine causa transiuit de vno monasterio ad aliud. c.licet quibusdam.nu. 4. de regul.& transeun.ad relig. 274
Monachi vbi plures admittuntur in prosecutione negotij & in idem conueniunt, potest vnus pro aliis constitui procurator. c.cùm I.& A.numero quarto. de sentent. & re iudic. 204
Monachi ius in laicum cadere potest.cap.in ecclesia.num.2. de institut. 240
Monachus quando possit appellare & quando nō.c.cum speciali.nu. 9.de appellat. 219
Monachi an possint quempiam accusare. c.cum P. Manconella. nu. 6.de accu.inqui.& denun. 317
Monachus vel Abbas nō debet quis esse in diuersis monasteriis. c. ne nimia.nu.1.de religiosis domib.vt episcopo sint subiectæ.fol. 284
Monachi citati debent venire priuilegium suum allegaturi.c.cùm ordinem.de rescriptis.nu.5. 6
Monachus an sine causæ cognitione abbatem possit accusare.c. ex parte.nu.2. de accus. inqui. & denun. 317
Monachus quilibet potest pro dignitate, vel officio, vel pro obediētia ecclesiæ suę agere.c. edoceri eosdem.de rescript.nu.7. 12
Monasterium an obligetur ex contractib.monachi.c.cùm olim. nu. 4.de priuil.& excess.priuil. 347
Monasterio pereunte, perit priuilegium.c.Abbate.sub nu.4. 371
Monasterium in materia noualium quid probare debeat, & quid plebs.capitulo veniens.sub num. fol.1. 372
Monasterio vacante abbate, licitè possunt monachi etiam de statu monasterij litigare. cùm dilectus filius.de consue.nu.1. 23
Monasterium ingrediens licet votū fecerit, de hoc non est cogendus. c.consulti.nu.2.de regula.& transeun.ad relig. 274
Monasteria an teneantur ad legem diœcesanam, & in nu.5.c.Theodosius.nu.4.de statu monacho.& canonic.regul. 279
Monasterium ingressus fingitur non solùm decedere cum hærede, sed etiam cum liberis.c.in præsentia. nu.8.de probatio. 163
Monasterium ingressis requiritur quartus decimus annus.c. ad nostrā.nu.2.de reg.&transf.ad rel. 273
Monasterium ingressus ante 14.ann. non est monachus. c. vel non est compos.nu. 2.de temp.ordin. 66
Monitio iudicis, an habeat vim citationis.c.tua nos.nu.8.de cohabit. cleri.& mulier. 228
Monitio legitima præcedere debet, antequam quis denuncietur.c.nouit ille.nu.5.de iudiciis. 127
Monitio quando sit necessaria vel non. cap.sacro. num.1. de senten. excom. 362
Monitio an sit necessaria in interdicto & suspensione.c.à nobis.nu. 3.de sent.excom. 357
Monitio debet præcedere accusationem.c.super his.nu.4.de accu.inqui.& denun. 318
Monitio an sit necessaria in interdicto & suspensione.capitulo, peruenit.numero 3. de excessibus prælat. 341
Moneta an & quando possit minui & augeri.c.quanto.nu.1. de iureiur. 186
Mora facit rem vel factum, vel interesse tantum æstimari officio iudicis, quantum fuit tempore morę, vel cœpit esse posteà vsque ad sententiam perseuerante tamen.ca. propter.num.7.de locato & conducto. 255
Mors vel absentia qualiter à iudice æstimari debeat.c. quoniam. nu. 2.vt lit. non contest. 136
Mortaliter peccat qui temerè iurat. c.testimonium.nu.3.de testibus.& attestationibus. 175
Mortuo aliquo ad quem transferatur potestas faciendi ea quæ ipse faciebat. cap.ad abolendum. nu.1.de hæreticis. 330
Mortui si fuerint eligentes, & viuant contempti, an electionem ratificari possint.capitulo quod sicut. numero quinto. de elect.& elect. potesta. 39
Mulieri quando liceat venire contra proprium iuramentum. & in nu. 3.c.veniens.num.2.de reg.& transf. ad relig. 274
Mulier in petitione dotis quibus præferatur. cap. ex literis. numero primo, de pignoribus & aliis cautio. 257
Mulier vt dicatur timore mariti aliquid fecisse, quę requirantur.cap. perlatum est.num.1. de his quæ vi metúsve causa fiunt. 113
Mulier quòd sit cognita, an dicatur esse in ætate pubertatis.& vide in num.5.& 6. c. continebatur.num. 4.de desponsatione impub. 302
Mulier potest in propria domo fieri monacha.c.insinuante.num.1.qui clerici vel vouentes. 307
Mulier non apta pati virum, si postea vel per opus Medici, vel per concubitum alterius viri reddatur apta, semper est restituenda primo. & de hoc vide in num. 3.4.& 6. c.fraternitatis. num.1.de frigid.& malef. 311
Mulier si aliquod delictum committat, vel contrahat mutuum, non cogitur illud soluere de dote.cap. per vestras.num.3. de donat.inter vir.& vxor. 316
Mulier soluto matrimonio, an sit alēda ab hæredibus mariti sui, vel extranei. cap.per vestras. sub nu. 3.de donatio. inter virum & vxorem. 316
Mulier virum vagabundum sequi nō tenetur.c.de illis autem.num.1.de sponsal.& matrim. 300
Multitudini peccanti an sit parcendum.c.latores. 339
Mutari non debet ex factorum iteratione quod longam interpretationem recipit. cap. bonæ memoriæ.numero 5.de elect.& elect. potest. 35
Mutuum qui, vel quemcunq; alium cōtractum cū procuratore iniit, diligenter mandati tenorem animaduertere debet.cap.quod quibusdam.nu.1.de fideiussorib. 257

N

NEGANTI factum an & quando competat probatio.c.cùm in iure.sub nu.4. de offi.& potest. iud. delegat. 90
Neganti non incumbit probatio. c. cum dilecti. nu.8. de elect.& elect. potest. 42
Negatiua quomodo probari possit. c.tertio loco.nu.1.de probat. 162
Negligentia sola electi sufficit in episcopatu, in aliis inferioribus necessaria est admonitio. ca.cum in cunctis.num.6.de elect.& electi potest. 29
Negligere vel non prosequi gratiam Papæ quis dicatur.capitulo mandatum Apostolicum. de rescriptis.num.1. 18

Negligentes

Negligentes existentes de capitulo omnes vno excepto, an ille solus poterit eligere.c.cum nobis.nu.6. de elect.& elect.potest. 32
Negotium in integ.restit., prius diffiniri debet quàm principale. & hoc etiam in nu.6.c.cùm ex literis.nu.4.de rest.in inte. 117
Negotio minori derogatur per maius,non econtra.c.exposuit.nu.3. de dilationib. 140
Negotium quando tangit multos vt singulos, tunc singuli sunt vocandi.c.humilis doctrina. sub nu. 1.de maioritate & obedientia.105
Nuncij missio, an & quando valeat. &in nu.3.c.vt debitus.nu.2.de appellat. 217
Negotiationes honestæ, quibus de causis fiant inhonestę. c. multa sunt.nu. 3. ne clerici vel monachi secularibus nego.seimmisc.fol.299
Negotia maiora & grauiora quænā intelligantur.c.sedes Apostolica. de rescrip.nu.6. 10
Negotium seculare quot modis dicatur.c. multa sunt negotia nu.1. ne cleri.vel monachi secularibus negotiis se immisceant. 299
Nemo tenetur stare testib.in alio negotio introductis,nisi partes consentiant.c.veniens.nu. 5. de testib. & attesta. 172
Nemo in alicuius viuentis locum, qué iuste possidet, intrare debet. c.ex literis.nu.2. de transa. 108
Nemo rei, in qua se ius habere credit renũciare creditur.c.licet. nu. 2.de elect.& elect.potest. 28
Nominatio habet locum tantùm in realib.petionib. c. inter quatuor. nu.5.de maior.& obedien. 103
Nominatio canonica quæ dicatur.c. bonæ memoriæ.num.1.de postul. prælat.fol. 25
Notarius an possit védere suas operas.c.in ordinando.nu.1.de calumniat.fol. 324
Notarius debet in instrumento apponere quod fuerit rogatus. c. si scripturam.nu.7. de fide instrum. 178
Notarius non debet cùm rogatur secretò manere.c.si scripturã. nu. 8.de fide instrum. ibid.
Notarius semper præsumitur rogatus,& valet eius instrumentum, licet in secreto rogatus fuerit. c. si scripturam.sub num.6.de fide instrum. 178
Notorium si negatur,an & quomodo sit probandum.c.tua nos. nu. 6.de cohab.cler.& mulier. 228
Nouale dicitur ager infructuosus, redditus fructuosus.c.quidper nouale.nu.4.de verb.signif. 369
Nudus inuitus expoliatus ante restitutionem de facto non cogitur respondere accusatori, nec alij in criminali causa.c.ex parte.de rescript.nu.4. 8
Nuncij voluntarij & procuratores non gaudent iure reuocandi domum.c. licet ratione.nu.4. de foro competent. 132
Nuncio simplici cur potius, quàm iudici credatur.c.quoniam. nu.3. de probationib. 164

O.

OBLATIONVM nomine qd intelligatur. c. cùm inter vos nu.1.de verb.signi. 372
Oblationes mortuorũ non recipiuntur ab excõmunicatis.c. cùm voluntate.nu.2. 364
Oblatio instrumẽti licet sit de actis, non tamẽ eius tenor.c.cùm in iure.nu.6.de offi.& potest.iud. dele. 91
Obligatio tacita sæpè extra id quod agitur, contrahitur.c.per tuas literas.nu.4.de arbit. 123
Obedientia præstita an obliget.c.olim causam.sub num.3.de restitut. spol. 151
Obedientia quando dat possesioné c.olim.sub num. 2.de restitu.spol. ibid.
Obediendum est semper in sententia excommunicationis & suspensionis à suo iudice lata. c. ad aures.nu.1.de temp.ord. 65
Obedientia in spiritualibus obseruatur,homagium in temporalib. c. indignum est.nu.1. 374
Obiiciens aliquid ei in consecratione,quis erit iudex.c. nec Episcopi.nu.1.de tempor.ordin. 65
Obiiciens contra procuratorem nõ est admittendus.c.cum I.& A.nu. 3.de sent.& re iud. 204
Obiicere quilibet in formã & personã electi de capitulo potest.c. auditis.nu.4.de elec.& elec. pot.40
Obiiciens non auditur contra rescriptum, ꝙ iudex sit criminosus vel impetrator homicida. c.super literis. de rescr.nu.9.fol. 11
Obligatio in re turpi non contrahitur.c.sicut.nu.1.de iureiur. 187
Obligationes an quærantur tempore.c.peruenit.nu.1.de censi.exact. & procur. 289
Obligatus etiam cum iuramento alicui ad seruiendum,an possit ingredi religionem.c. magnus. nu. 1. de obligatis ad ratiocinia ordi. vel non. 73
Occidens aliquem ex impetu vel casu fortuito, gaudet immunitate ecclesiæ.c.inter alia. nu. 2. de immunit.Eccle. 298
Occupans aliquis bona alterius, ad illorum restitutionẽ tenetur.c.sicut dignum. de homicidio voluntario vel casuali.fol. 332
Offensa manifesta qualiter cognoscatur.habes hîc exemplificatum. c.cùm olim.de verb.signif. 370
Officialis ordinarij iudicis iurisdictionẽ suam exercere non potest post excommunicationem eius, cuius officialis est.c.Romana.nu. 1.de officio vicarij. 78
Officia in ecclesiis conuentionalibus,binos vel trinos dicere licet. c.ꝙ in te.num.2.de pœnitentiis & remißionib. 354
Officium non debet dici negligẽter sed accuratè.c.dolentes.num.1.de celebrat.miss.& sacram.Eucharis. 294
Officium suum necessarium (vt iudicãdi) non debet alicui esse damnosum.c.inter dilectos.sub nu. 2. de fide instrum. 180
Officium iudicis in quib. casib. habet locum.c.iudicis offi. nu. 2. de offic.iudic.fol. 102
Officium executoris in quib. consistat.c.dudum archi.nu.2. de præsumptionib. 184
Onus probandi in reum trãsfertur præsumptione, & actoris priuilegio.c.vt nostrum.nu. 2. vt eccles. benef.sine aliqua dimi.confer.251
Onera quotuplicia sunt. c. non minus.nu.3.de immunit.Eccl. 297
Opinio nonnunquam præiudicat veritati.c.nuper à nobis.nu.2.de bigamis.fol. 74
Opinio communis an sit opinio omnium,& communis opinio an & quando trãferat onus probandi in alium.c.veniens.sub nu.4. 372
Opinio communis an idem importet ꝙ notoriũ.c.veniens. sub nu. 6.de verb.signi. 372
Optans vel reseruans,vel suspendés, semper de certa prabenda hoc facere debet.c.quia cunctis.nu. 14. de conces.præb. 248
Opponens ea quæ electionem reddunt minus Canonicam, audiri debet.c.cùm venissent.nu.3. de restit.in integrum. 116
Optio imposita ante aditam hæreditatem non valet. c. quia cũctis. nu.12.de conceſs.præb. 248
Ordinarij an ex aliquo peccato possint deponi.c. quæris à nobis. nu. 1.de ætate & qualit.& ord.præ.68
Ordo iuris an sit necessarius in præsumptionibus notoriis.c.tua nos. nu.4.de cohabit.cleric. & mulier. fol. 228
Ordo iudiciarius non seruatur coram arbitratorib.c. quintauallis. nu.3.de iureiuran. 186
Ordinatus à Græco & vtens matrimonio contracto secundum Græcos, an sit tolerandus inter Latinos.c.cùm secũdum nu.2. de tép. ordin. 65
Ordo literarũ est attendẽdus,nec valet processus inordinatè factus c.cùm dilecta.de rescript.numér. 4. 13
Ordinari sine titulo non debet.c.ex ratione.num.2.de ætat.& qualit.

& ordi.præfic. 67

Ordinatus apparet indignus ex mala ordinatione, & ordinans similiter.c.cùm sit ars.num.2.de ætat.& qualit.& ordi.præfi. 69

Ordinarius an examinet præsentatum, ex quo eum approbat delegans.c.super eo verò.nu.2. de of. & potest.iud.del. 81

Ordinationes quo tempore sint faciendæ, & nunquid de nocte fieri posſint, habes in nu.2.c.literas.n.1.de temporibus ordinatio. 65

Ordinatus precibus an simoniacus dici posſit.c.tuam in domino.nu.1.de ætat.& qualitat.& ordi. præfi. 67

Ordinationis ritus in primitiua Ecclesia qualis fuerit. c. presbyter. num.1.de sacramen.iteran.vel nõ. fol. 70

Ordo an sit in notoriis seruandus. c. cùm in cunctis.nu.6.de elec.& elec.potest. 29

Ordinarij duo eiusdẽ si mandãt contraria, cui non parendũ est.c.cùm contingat.de rescr.nu.3. 14

Ordinarij non habentes administrationem, non possunt restitu.in inte.dare.c.causa restitu.nu.4. de restit.in integrum. 120

Ordinarius quamdiu toleratur, omnes eius sententiæ tenent, nec admittitur exceptio contra eum. c. cùm super Abbatia.nu.5.de offic. & potest.iud.deleg. 85

Ordinandus non debet patefacere omnia sua crimina.c.inquisitiõis. nu.4.de accusationibus. 321

Ordinatio malè facta, & ideò cassata, postea superior illam Ecclesiã ordinabit, & non ille, cuius ordinatio est cassata.c.ad aures. nu.1. de exces.prælat. 341

Ordinator no cogitur prouidere ordinato.c.Episcopus.nu.1.de prẹb. & dignit. 231

Ordinator & ordinatus si cõsentiãt, qđ de patrimonialib.viuat, an sit necessarium.c.Episcopus.nu.2.de præbend.& dignit. 231

Ordinatus qui negligit petere ab ordinatore, an posſit postea petere à successore.c.cùm secundum.nu. 3.de præb.& dignit.fol. 232

Ordo est necessarius in notoriis. c. statuimus.nu.6.de offic.& potest. iud.deleg. 95

Ordinarius etiam sine infamia præcedente visitare potest.c.licet heli.nu.4. de simonia. 326

Ordinatio episcopi si ex dispensatione longo tempore differtur, an interim vacent beneficia. c.de multa.nu.2.de præbend.& dignit. 236

Ordo quis sit seruandus in suspensionibus.c.ad hæc. nu.4.de appellationib.fol. 210

Ordo iudiciarius in cõtractibus seruari debet.c.tua nos.nu.6. de cohabi.cleric.& mulier. 228

Ordinẽ sciẽter recipiẽs ab hęretico, an habeat executionem in isto ordine, & quid iuris in notoriis simoniacis.c.per tuas literas.sub nu.4. de simo. 327

Ordo iudiciarius an in quolibet maleficio sit necesse.& nu.6.9.c. tua nos.sub nu.5.de cohabi.cleric. & mulier. 228

Ordinarius an posſit esse arbiter. c. ex parte.numer.6.de arbitris.fol. 124

Ordinator depositus vel qui resignauit Episcopatum, an teneatur clericis à se ordinatis exhibere victui necessaria.c. cùm secundum. nu. 2. de præbendis & dignitatibus. 232

Ostendere literas de sacerdotio ad hoc, vt credatur ꝙ quis sit sacerdos, an sufficiat. c. tua nos duxit. nu.3.de clericis peregri. 75

P.

PACISCI an liceat de sententia ferenda.c. P. & G. per literas. nu.3.de offi.& potest.iud.dele.fol. 94

Pactum facere non potest, ꝙ alienatio facta non teneat.c.Raynaldus nu.5. de testament.& vltim.volun tat. 263

Pactũ per quod fit deterior cõditio mulieris volentis iterum nubere, an valeat.c.donatio.nu.2.de don. inter virum & vxorem. 316

Pacta inter partes facta, an & quando à superiorib. iudicib. posſint mutari, confirmari & interpretari. c.significatum.nu.1. de præben.& digni. 232

Pactum ab vna parte nõ seruatum, an posſit actor redire ad ius pristinum.c.cùm inter.nu.1.de electi. & electi potest. 31

Pactum de iure factum, an simoniacum sit.c.cum M.sociis.de consti. nu.5.fol. 4

Pactum de non agendo, non liberat debitorem quin maneat obligatus.licet contra eum agi non posſit.secùs est in pacto de non petẽdo.c.exceptionis.nu.1.de litis contestat.fol. 134

Paganorum cibariis vti, an sine aliqua indulgẽtia quis posſit.c.quã sit laudabile.nu.1.de iud.& Sarra. 329

Pallium datur personæ, sed contemplatione loci. c. bonæ memoriæ. nu.10.de postul.prælat. 27

Papa dispensare potest contra quatuor concilia, & contra Euangelium, dum tamen nihil contra fidem statuat. c. post translation. nu.6.de renun. 63

Papæ executor an posſit prouidere, alio existẽte in possesſione.c.quia sub nu.2.de conces.præb. 242

Papa an posſit admittere prædicatores, qui legem Machometicam prædicent.c.ꝙ super.sub nu.10.de voto & voti redemptio. 279

Papa circa spiritualia omnia potest & nullus potest quærere possesſionem, quæ ei præiudicet. c. bonæ memoriæ.sub.nu.1.de postul.prælat. 25

Papa vel delegatus an posſit iura vnius Ecclesiæ auferre vel alij dare.c.sua nobis.nu.1.de confirmat. vtili vel inutil. 226

Papa & superiores prælati posſunt dispensatiuè, certis ex causis minus literatos in temporalibus sustinere.c.firmiter. de summa trin. nu.3. 1

Papæ obediendum est, nulla obstante præceptione.c.cùm parati esse mus.nu.2.de appella. 209

Papa dicitur imperiũ habere à Deo, Imperator autẽ à populo. c. cùm ex illo.numero.1.de transl. prælat. 57

Papa electus à paucioribus quàm à duabus partibus, si se ꝓ electo gerat, subiacet pœnis huius decre.c. licet.nu.1.de ele.& ele.potest. 28

Papa an posſit prohibere Episcopũ chrismare, & quidècontra. ibid.

Papæ an sit obediendum in omnib. Prohibitio à chrismãdo, vel à baptizando sine constitutione.quãto de.consue.nu.5.fol. 22

Papa eximit Ecclesiam ab Episcopo, vt det eã Abbati, qualiter subiecta intelligatur, quoad iurisd.& quid de oblationib.& mortuariis. in nu.3.c.pastoralis.nu.2. de donation. 258

Papæ rescripta intelligenda sunt secundum quod honestè impleri posſunt.c.cùm olim.nu.2.de præben.& dignitat. 239

Papam scribere super plurib.vacaturis præsumendum non est.c.in nostra. de rescr.nu.4. 17

Papa cui ex plenitudine potestatis aliquid dat, posſidet & pręscribit. c.bonæ memoriæ.nu.3. de postul. præla. 25

Papæ delegatione vel authoritate an poterit conferre, vide in nu.4. c.quanto de.de consuetud. nu. 4. 22

Papæ prouisionem nonnunquã ex trãsuerso veniens retardare.c.humilis doctrina.nu.4.de maiori. & obedien. 105

Papa potest iniuriam manifestã vindicare.c.ex parte.nu.1.de verbor. signif. 369

Papæ authoritas quando intelligatur excepta in iuramento.c.cõstitutus apud se.de rescri.nu.2.fol.10

Papæ collatio ignorantis alium posſidere an teneat.c.literas.nu.2.de conces.præb. 245

Papa & si aliquem vitet, nõ incidunt tamen

tamen in minorem excommunicationem communicantes ei. c. cùm olim essemus.nu.4.de priuil. & exces.priuil.fol. 346
Papæ subdelegatus an possit alium subdelegare. c. cùm Bertholdus. nu.3.de sentent.& re iud. 202
Papa peccat dispẽsando ex causa nõ iusta.c.cùm ad monast.n.2.de statu.monac.& Cano.regul.fol. 28
Papa an valeat restituere in integrũ Laicum,non suæ iurisdictioni subditum.c.cùm te.nu.2.de senten.& re iud. 204
Papa cùm alicui communicat,censetur absolutus. c. cùm olim essemus.nu.3.de priuil. & excess. priui. 34
Papa si dicat recepimus clericos talis Ecclesiæ in proprios filios vel spirituales, an propter hoc sint exempti.cap.cùm capella.numero primo.de priuileg.& exces. priuil. 348
Papa vel prælati quòd possint concedere indulgentias.ca.quòd autem.nu.5.de pœnitẽtiis & remiss. 354
Papam decet extirpare vitia & malas consuetudines.c. cũ inter vos. de consuetud.nu.4. 22
Papa an succedat iure Regis vel Principis negligẽtis.c.licet ex suscepto.n.2.de foro compet.fol.129
Papa potest statuere de Laicis. c. ad abolendam.nume.3.de hæreticis. fol. 330
Papæ legatus non potest prouidere, nisi cogat primò possessorem ad resignationem.c.literas.num.1.de conces.præbend. 245
Papa non præsumitur voluisse omnia castra destruenda esse,vbi Ecclesiæ affectus & pensiones recipere solent.c.Pisanis.nu. 1. de restit. spoliat. 164
Papa dicitur esse iudex ordinarius omnium.c.dilecti filij.nu.2.de foro compet. 131
Papa potest interpretari, & etiã addere Euangelio, & est in administratione maior Paulo.c.super eo. nu.3.de bigamis.fol. 74
Papa quo casu dispensat contra Apostolum.c.super eo.nu. 2. de bigamis.fol. ibid.
Papa an benè faciat dando indulgẽtias fidelib.pro recuperat. terræ sanctæ.c.ꝙ super.nu.7. de voto & voti redem. 279
Papa etiã super infideles de iure iurisdictionem & potestatem habet & potest Iudæos iudicare nu.5.& Christianos.in nu.6. 279
Papa an possit sine consensu Imperatoris clericos eximere à iure Imperatoris.c.si quis.sub nu.1. de maioritat.& obedien.fol. 103
Papa imponit pœnas corporales in suis constitutionibus.c.si quis.nu. 2.de maiorit.& obed. 103
Papa si pro aliquo scribit post receptionem alicuius à capitulo factam,quis præferendus est.c.relatum.num.1.de præbend.& dignit. 231
Paria crimina circa diuersa commissa,non mutuò se tollant.c.cùm Ecclesiasticæ sub nu. 3. de exceptionib. 189
Par in parem an habeat imperium, & quando exequantur.c. pastoralis.sub nu.2.de offi.& potesta.iud. deleg. 89
Parochia regenda est authoritate Episcopi.c.in singulis.nu.2. de statu monac.& canonic.regula. fol. 281
Parochiani cuiuslibet Ecclesiæ,licet à proprio sacerdote debeant baptizari, & alia sacramenta,quæ illi conferre possunt recipere, & iura parochialia eis reddere, non tamen sacerdotes hoc debent iure parochiali, nisi specialis cõsuetudo aliud inducat.c.dilectus.nu.4. de capel.monach. 284
Pars etiam eligens dignum,an sit dicenda maior & sanior dupla postulante indignum.c.scriptum est nu.7.de elec.& elec.potest. 46
Partes an & quando possint ad partes remotas citari. c. præsentata. nu.1.de testib.& attestationib.174
Partes plures in electione continentur. quas hîc habes. c. cùm dilectus filius.de consuet.nu.3. 23
Pars maior an quicquid facit,an totum facere videatur. c. cùm omnes.de constit.nu.3. 2
Parte maiori peccante in postulatione,ius eligendi recidit in minorẽ partem eligentem.c.scriptum est. nu.6.de elect.& elect potest. 46
Pars maior hominum quod seruat, omnes id seruare debent.c.ex parte.nu. 1.de censib. exactio. & procura. 290
Partes possunt extendere iurisdictionem iudicis.c.cordi.nu. 6. de appellat. 223
Panis quo vtimur in cõfectione corporis Christi, debet esse triticeus. & vinum de vuis expressum c. cũ Marthę.nu.1.de celebrat. missa.& sacram.Eucharist. 294
Partis maioris iudicio statur,quoniã per plures melius veritas inquiritur.ca.quia propter.nu.14.de elec. & elec.potest. 49
Partibus etiam præsentibus, etiam secundum decretum dandum est. c.constitutus. nu.1. de eo qui mit. in possess.causa rei seruan. folio. 158
Pars comparens, an termino finito sine licentia iudicis, aduersario non comparẽte recedere debeat c.consuluit.nu.3.de offi.& potest. iud deleg. 86
Pars quæ ratum habuit factum procuratoris falsi, non potest postea contrauenire.c. ex parte Decani. de rescr.nu.1. 17
Partes etiam si consentiant in iudices,non tamen poterunt vltra duas dietas eos trahere, nisi expressè consentiant, ꝙ vltra duas dietas eos trahant.c.nonnulli. de rescr.nu.5.fol. 15
Pars non tenetur, ius alterius partis dicere.c.si duobus.nu.2. de appellationib. 207
Pars maior quod cõsenserit omnes consensisse videntur. c. ex parte sub nu.2.de consuet. 23
Pares à l.Federici habent iurisdictionem in Vasallum & dominũ feudi.c.cùm ab Ecclesia.nu.4.de offic.ordin. 97
Pars nisi probaret præscriptionẽ vel priuilegium condemnaretur in his quæ de iure debentur.c. conquerẽte.nu.4.de offi.ordi fol. 101
Partes possunt renunciare his, quæ pro se introducta sunt, non autẽ eis quæ pro publica vtilitate vel ex officio suo.c.quoniam.nu.1.de offi. & potest.iud deleg. 94
Partes prorogare possunt iurisdictionem de negotio ad negotiũ. c.innotuit. nu.1.de arbitris. 124
Partes prorogare possunt iurisdictionem,vt super arbitria possint executionem facere.c.innotuit.nu.2. de arbitris. 124
Pars si in termino statuto non corã arbitro comparet,pœna committitur.Intelligitur vt hîc.c. ex parte.nu.1.de arbit. 123
Pares curiæ debent seruare in iudicãdo ordinem iudiciariũ, cùm sint ordinarij.c.cæterùm.nu. 4. de iudic. 126
Partes an prorogare possunt iurisdictionem alicuius delegati in eo quod arbitriũ exequatur.c.innotuit.sub nu.2.de arbitris.fol. 124
Partes an possint super nouis articulis in causa appellationis testes producere.c.cùm. Ioannes. nu.1. de fide instru. 181
Partionarij & pensionarij coloni differentia.c.cùm non sit.nu.2.de decimis. 271
Pater per se agit, vel procuratorem constituit in causa filij in potestate existentis.c.accedens.nu. 1. de procur. 112
Pater nomine filiorum an possit spõsalia contrahere.c.literæ.nu.1. de matrim contract.contra interdi. Eccles. 312
Patrum sanctorum , vel aliorum ab Ecclesia receptorum dictis, quando stare liceat. c. ne innitaris. de constit.nu.1. 2
Pater vel mater nõ potest restitui in integrum communi iure.c.ex literis.nu.5.de resti.in inte. 118

Parentes an sint idonei testes pro filiis in causis matrimonialib. ca. super eo.nu.1.de testib.& attestationib. 168

Pater in causa matrimoniali pro filio constituit procuratorem.c.accedens.nu.4.de procurat. 112

Patientia an & quando sufficit ad probandam possessionem.c.cùm ecclesia.nu. 4. de caus. possess.& propriet. 144

Patroni facta,qui possidet authoritate prætoris tuetur prætor.c.cōsultationib.nu.2.de iure patro.fo. 287

Patronus an possit sine consensu Episcopi Ecclesiam in qua habet ius patronatus,alicui concedere. c.nullus.nu.1.de iure patro. 287

Patronus cùm aliquē superiori præsentat, non potest sine superioris licentia variare.c. cùm Bertholdus.nume. 1. de sentent.& re iud. 202

Patronus potest incontinenti liberto Clerico spirituales imponere operas.capi.nullus. de seruis non ordin.& eorum manu. 73

Pauli illud quid significat, oportet Episcopum esse vnius vxoris. c. debitum.nu.1.de bigamis. 74

Peccandum non est etiam ex necessitate.c.per tuas nobis.num.4.de simonia. 327

Peccatum mortaliter non est,si inter clericos staret laicus, maximè vbi est contraria consuetudo. c. vt Laici. numer. 1. de vita & hon. cleric. 226

Peccat qui defectum quod est in se non patefacit in electione,quę fit de persona eius.c.innotuit. nu. 2. de ele.& elec.potest. 33

Peccatum an & quando sit celandū. c.causam.num.5.de testib.cogendis. 177

Pecuniam qui pro beneficio dedit, non potest illud sine dispensatione retinere.ca.super hoc.nu.7. de renunciat. 60

Peccet an ille,qui sine titulo ordinatur,c.intelleximus.nu.3.de adulteriis & stupro. 335

Peccatum an sit mortale,malè intelligere Canones, qui sunt de iure positiuo.c.per tuas.nu.4. de simonia.fol. 327

Peccare dicitur ille, qui recipit dignitatem vel aliud officiū ad quod non habet sufficientem scientiā. c.cùm in cunctis.nu. 2.de ele.& electi potest. 28

Peccatum minus suadendum est inter duo peccata. ca.super eo. sub nu.1.de vsuris.fol. 337

Peccatum an sit faciendum propter aliquod bonum.c.super eo. nu.1. de vsuris. 337

Peccatū originale, nōnulla pulchra hîc refert.c.maiores.nu.2. de Baptis.& eius effectu.fol. 295

Peccatores an debeant dolere potius,quàm omnem pœnam subire.c.omnis.sub nu.1. de pœniten. & remission.fol. 355

Percussus ab hostiario tenetur probare de percussione habita ab hostiario,si contra eū agere vult. c.si verò.nu.1.de sent.exc. 356

Periurus non est,qui credit pecuniā esse solutam creditori per eius nūcium, secùs si scit pecuniam non esse solutam,& tamē citò non solueret.c.significāte.sub nume.1.de pignorib.& aliis cautionib. 257

Persona irregularis quot modis dicatur.c.nisi cum.nu.7. de renunc. 62

Personatus & dignitas an idem sint. Et quid sit dignitas. c. de multa. num.6.de præben.& dignitat.fol. 237

Personæ illæ, à quibus non debet exigi de iure mandatum quæ sunt, habes remissiuè. c. nonnulli.de rescriptis.nume.octauo. fol. 15

Personæ debent examinari in collatione beneficiorum.c.quia diuersitatem nu.5.de conces.præb. 243

Personæ quæ dicantur maiores & digniores,c.sedes Apostolica. de rescriptis.nu.2. 10

Persona citata & nominata si super rebus non expressis impetret rescriptum, an finita causa contra eum mota, suum rescriptum elidatur except.c.pastoralis. de rescrip.nu.10. 10

Personæ viliores dicūtur illæ, qui vilissimas exercent artes,vt sunt artes scenicæ,tabernariæ & ludricę. c.sedes Apostolica.de rescrip.nu. 4. 10

Personæ principales & capituli procuratores instructi debent accedere ad superiorem.c. statuimus. num.7.de electio. & electi potest. fol. 57

Personæ miserabiles an sint sub ecclesiasticis iudicib.& quid sit speciale in miserabilibus personis.in nu.3.4.& 5.c.significantib.nu.2.de offi.& potest.iud.deleg. 93

Personæ quarum interest præter appellantem possunt assistere appellantibus.c.statuimus.nu.5.de electio& elect.potest. 57

Personæ suffraganeæ visitari debent. c.Romana Ecclesia.nu.3.de censi. exactio.& procura. 292

Persona quæ cōsentire potest,an dicatur eligibilis.c.licet.n.3. de trās. prælat. 58

Persona tertia si velit,ante litis cōtestationem se immiscere & impedire,ne lis cum reo incepta procedat,an possit.c.cùm super.nu.5. de sentent.& re iud.fol. 201

Persona tertia, cùm vult defendere causam,quæ eum tangit,si est ante sententiam, an debeat dare nouum libellum. c. cùm super nu.6. de sent.& re iud.fol. 201

Persona quando tertia quæ non fuit in iudicio, admittatur ad prosequendam appellationem, c.cùm super.nu.3.de sent.& re iud. 200

Persona quæ requiratur ad prosequendam infamiam.c. cùm oporteat.num.2.de accu. inqui.& denun.fol. 320

Persona singularis quare agere valeat nomine ecclesię.c.cùm olim. nu.3.de testib.& attestionib. 170

Personæ,non res vel præbēdæ, obligātur ex mādato c. inter cætera. nu.1.de præb.& dignit. 232

Pertinentiarum nomine quid intelligatur,& etiā in nu.4.c.cùm ad sedem.nu.2.de resti t.spoliator. fol. 153

Petere debitam pensionem ex causa licet quis per annū vel plures omiserit,vel si vna vice omisit electioni interesse, non propter hoc amittit possessionem,quæ sine animo non amittitur. c. querelam, nu.3.de elec.& electi potest. 36

Petitio & trāsactio vbi est generalis obstat exceptio in omnibus,& qd iuris vbi est generalis petitio, & specialis transactio.c.sicut graue, nu.2.de transact. 106

Petere inducias pertinet ad partē, sed offerre probationes non.c. in nostra.nu.5.de procurat. 110

Petitio in causa attentatorum quomodo sit formūda, & coram quo iudice fieri debeat.c.dilecto. sub nu.1.de exceptio. 192

Petere institutos amoueri ad quem pertineat. c. quia diuersitatē. nu. 1.de conces.præb. 242

Petitio non est admittenda, quæ errore mali quem continet, vel est cōtra ius.c.intelleximus.nu.4. de adulteriis & stupro. 335

Petitio hæreditatis competit ad proprietatem recuperandā.c.in præsentia.nu.2.de probatio. 162

Petitio valet,etiā si corpus rei, quæ nō extat petitur.c.sacro.nu. 11.de sent.excom. 363

Petitionem sic generalem, vt in hac decret.habetur,proponere, quid valeat.c.dilectus.num.1.de capel. monachorum. 284

Petitio huiusmodi fieri debet, antequam lis inchoetur in principali. c.dilecto filio.nu.2.de testib.& attestatio. 172

Plebani an possint dici iudices ordinarij.ca.cùm ab Ecclesia. nu.5.de offic.ordin. 97

Plebano an liceat constituere procuratorem ad transigendum. ca. per tuas literas. nu. 1. de arbitris. 123

Plures simul ad prosequendum inquisi

quiſitionem admittantur.cap. olim.I.&V.num. 4.de accuſat.324
Pœna æterna vnus pro alio nunquã punitur.cap.grauem.ſub numero tertio. 364
Pœna pecuniaria non eſt vindicta. cap.presbyteri. numero ſecundo de pœnis. 352
Pœna an poſsit poſt latam ſententiã remitti cap.niſi ſpecialis.numero 1.de offi.legat. 96
Pœnãm quam incurrat hodie,qui ſolus petit.capit.conſilium.nu. 1. de plus petitionib. 144
Pœna compromiſſa non habet locũ in ordinariis vel delegatis.c. innotuit.nu.4.de arbitris. 125
Pœna nũquam imponitur alia, cùm agitur condictione ex l. feudorũ, niſi amiſsionis feudi. c. cæterum. nu.6.de iudic. 126
Pœna pecuniaria,non eſt exigenda cap.licet iuſta.numero primo. de pœnis.fol. 352
Pœnam à iure inflictam quis poſsit commutare.capit. licet iuſta. nu. 1.de pœnis. 352
Pœnarum quot ſint genera ſecundũ Leges & Canones & contra quos procedatur ad prædictas pœnas. in nu.7.8.9.11.cap.qualiter & quãdo.nu.6.de accuſat. 323
Pœnæ ſi duæ in vno delicto inueniãtur,minor eligi debet ſi verò nulla certa pœna inuenitur,infligi debet quæ magis timetur. capit. de cauſis.numero ſeptimo.de offi.& poteſt.iud.deleg. 80
Pœna an in totum cõmittatur,ſi ſors ſoluatur pro parte. c. ſuã ad eos. nu.1.de pœnis. 353
Pœna nulla certa inuenitur in citatis & contumacibus ſed tantùm in condemnatis & cõtumacibus. c.de cauſis.ſub num.7.de of.& poteſt.iud.del. 80
Pœnitentia temporalis,vel ſpiritualis,ſi ordine iudicario pro peccato manifeſto imponitur,tenet ca. cùm veniſſent,nu.9.de reſtitut. in integ. 116
Pœnitentia recepta ab eo, qui habebatur pro prælato,cùm non eſſet, an valet.cap.dudum.nu.3. de electio.& elect.poteſt. 52
Poſſe aliquid quot modis quis dicatur.capit.ſciſcitatus.de reſcriptis. numero primo. 8
Portio an ſemper peti poſsit,vbi nõ ſunt priuilegiatæ.c.dilectus filius. nu.3.de præb.& dignit.fol. 234
Portio an ſit idem quod præbenda, & quid ſit portio.c.dilectus filius. nu.6.de præbend.& dignit. 234
Portio parochialis,& portio Epiſcopalis quæ ſit.c.Ius parochiale.nu. 1.de parochiis & alien.parochian. fol. 267
Poſſeſsio non debet alicui auferre poſſeſsionem ſuam c.ſignificauit. num.3.de cenſi.exactio & procurat. 289
Poſſeſsionem occupare non licet alicui quam alius tenet. capit. cum noſtris.numero 4. de conceſsio. præbend. 244
Poſſeſſor quilibet in poſſeſsione ſua tueri debet.cap.de multa.nu.4.de præbend.& dignit. 136
Poſſeſsionem ſeruitutis non acquirit aliquis, ſi dolo malo incipit poſſidere vel tenere. c. de ſeruorum nume.3.de ſeruis non ordin.& eorum manu. 72
Poſſeſsio decimę an quæratur intrãdo poſſeſsionem fundi decimalis. cap.in literis.nu.12. de reſtit. ſpoliat. 149
Poſſeſsio quando dicatur plus habere facti quàm iuris, & ècontra.capit.cum noſtris.ſub nu. 3. de conceſſ.præben.fol. 243
Poſſeſſor ſine cauſæ cognitione ſpoliari nõ poteſt.cap.quærelam.nu. ſexto.de electione & electi poteſtat. 36
Poſſeſsionem habens alicuius dignitatis,nõ poteſt nec debet alius in eius locum inſtitui,niſi prior à loco illo,vel de facto,vel de iure per ſententiam remoueatur. capitul. quia. ſub numero 2. de conceſſ. præben. 242
Poſſeſsio non amittitur ab eo, qui non habet animum amittendi. cap.ſicut.num.2.de cohabi.cleric. & mulier. 227
Poſſeſsio an detur per inueſtituram. cap.propoſuit.num.7. de conceſſ. præben.fol. 241
Poſſeſsio data poſt appellationem, antequã ſuperior incipiat cognoſcere,defendẽdus eſt in poſſeſsione,ſed poſtquam incœpit,non debet iudex inferior ſe intromittere cap.conſtitutis.ſub numero 5. de appellationib. 213
Poſſeſsio abſque apprehenſione rei transfertur.Idque fit authoritate iuris conſuetudinarij.Itẽ per ſcotationem.cap.ex literis.de cõſuetudine.nu.1. 21
Poſſeſsio eligendi quomodo quęratur.cap.cùm veniſſent.num.4. de reſtitutio.in integ. 116
Poſſeſsio eligendi non ſemper amittitur,licet alius eligat,niſi de poſſeſsione expellatur eligens.ca. cũ veniſſent.numero 2. de reſtitu. in integrum. 115
Poſſeſsio ſine animo & corporali expulſione non amittitur. fallit vt hîc.cap.cùm veniſſent ſub nu.2.de reſtitut.in integ. 115
Poſſeſsio vel quaſi non cadit in iure niſi ratione exercitij.capit. ſuſceptis.num.2.de cauſa poſſeſsionis & propriet. 143
Poſſeſsio prandendi & hoſpitandi, non præſumitur quęſita,licet mille vicib. aliquis hoſpitaretur,quia talia communiter conſueuerunt fieri ex gratia potius,quàm ex debito.c.cùm Eccleſia.nu.5.de cauſ. poſſeſs.& propriet. 144
Poſſeſſor violentus quicquid facit reuocari poteſt.ca.cùm veniſſent. ſub num.2.de reſtitutione in integrum.fol. 115
Poſſeſſor malæ fidei is dicitur qui emit poſt appellationẽ.c.dilecti filij.ſub nu.2.de maior.& obed.104
Poſſeſſorium & petitorium ſimul intentari,an & quando poſsit. cap. ſuſceptis.ſub nu.2.de cauſa poſſeſsionis & proprietat. 143
Poſſeſsio nemini eſt auferenda ſine cauſæ cognitione.cap. inter quatuor.nu.2.de maioritate & obedientia. 103
Poſſeſſor etiam ſine ſecundo decreto ſit verus.cap. paſtoralis.num.2. de offic.ordin. 99
Poſſeſsio quomodo probetur.capit. cùm Eccleſia.ſub num.4. de cauſ. poſſeſ.& propriet. 144
Poſſeſsionem quamuis aliquem corporalem habeat cuiuſpiam rei, quamdiu tamen poſsidens non expellitur de poſſeſsione,non habet interdictum vti poſsidetis.ca. veniens,numero 3. de præſcriptionibus. 197
Poſsidenti actio qualis competat,in tẽtio an valeat,ſi actio eſt inepta. cap.examinato.ſub num.1. de iudic. 127
Poſsidere bona fide quis dicatur. capit.contingit.ſub nu.1. de dolo & contumac. 157
Poſſeſsio matrimonialis & Canonicatus,quando acquiratur.& nu.6. cap.ex parte.ſub num.5. de reſtit. ſpoliat. 151
Poſſeſsio an detur ſub conditione. cap.olim cauſam.nu. 5.de reſtitu. ſpoliat. 151
Poſsidere beneficium abſque bona fide non poteſt.c. contingit. nu.1. de dolo.& contumac.fol. 157
Poſſeſsio ſi datur cum pacto, quod concedetur,quod ibi fiat eccleſia, non dicitur committi ſimonia. c. olim cauſam.numero 3. de reſtit. ſpoliat. 151
Poſſeſsio eligendi non videtur quæri poſſe.niſi eligat.c.in literis.nu. nono.de reſtit.ſpoliat. 149
Poſſeſsio generalis iuriſdictionis alicuius ciuitatis, qualiter acquiratur.cap.dilectus.numero 3.de capell.monach. 184
Poſſeſsio iuris Epiſcopalis,vel Archidiaconatus qualiter acquiratur, & etiam qualiter Canonicalis & præbendalis,habes in numero 8. & qualiter perdatur.in nume. 11. & 12.capit.in literis.num.7. de reſtit.ſpoliat. 149
Poſſeſsio legitimè facta magis extẽdi de-

di debet, quàm spoliato iniustè facta. ca. in literis. numero septimo de restit. spoliat. 149

Possessio iurium incorporalium, ferè eodem modò, sicut corporaliũ acquiritur. capit. in literis. num. 9. de restitut. spoliat. 149

Possessio iuris Episcopalis vel alterius dignitatis, an acquiratur per installationem. capit. in literis. sub numero septimo. de restitut. spoliat. 149

Possessio per aliũ detenta amittitur, quàm citò ab alio occupatur etiam ignorante eo, qui per alium possidet. capit. cùm super. numero nono. de sentent. & re iud. folio. 202

Possessio an amittatur ignorãte domino. capit. olim causam. sub nu. 5. de restitut. spoliat. 151

Possessio iuris decimalis & corporalis, quomodo acquiratur, capit. in literis. numero 14. de restitut. spoliat. 149

Possessoris violenti subditi an respõdere debeant, de iuribus pertinẽtibus ad dignitatem quam violenter possidet. capit. in literis. numero 3. de restit. spoliat. 148

Possessio alicuius iuris per factum Abbatis sine scientia conuentus, non amittitur. cap. cùm dilectus. sub numero secundo de religios. domib. vt Episco. sint subiect. 284

Possessionem si quis habet violentã, tamen eliget, & non quidem iure eligendi habet potestatem, capit. in literis. numero 2. de restitu. spoliat. 148

Possessor malæ fidei nõ facit fructus suos, sed veri domini sunt fructus. capit. consultationibus. num. 3. de iurepatro. 287

Possessionis oblatio pertinet ad iudicem, estque de processu iudicij. cap. dudum. num. 7. de elect. & elect. potest. 52

Postulatio vel electio personæ propter vitium vbi est cassata, non est amplius assumendus ad eandem. cap. gratum. nu. 2. de postulat. prælator. fol. 25

Potestas ad quem pertinet collatio, sine alia priuatione, & alio possidente, cõferre potest beneficium sic ab alio possessum. c. de multa. numero tertio. de præbend. & dignit. 236

Potestas cui conceditur, licet alicui prouidendi possit reseruare præbendam suæ collationi nõ potest tamen reseruare, nisi in vna Ecclesia. cap. cùm dilectus. num. 3. de iurepatron. 288

Potestate eligendi priuati sunt, qui sciẽter indignum elegerint. c. gratum. numero secũdo. de postulat. prælat. 25

Potestatis cuius interest, quãdoque prohibere actorem, & reũ litigare. ca. humilis doctrina. num. 3. de maiorit. & obedien. 105

Postulatio facta ab ea discedere non licet. cap. in causis. nu. 3. de elect. & elect. potest. 40

Potestas eligendi quo casu ad superiorem deuoluatur cap. cum nostris. num. 1. de cõcess. preben. 243

Postulatio non est confirmãda, cùm nihil iuris conferri possit. cap. gratum. numero quarto de postulat. prælat. 25

Postulatio in concordia non in dissensione fieri debet. c. bonæ memoriæ. nume. 10. de elect. & elect. potest. 35

Postulatum duas habere partes sufficit. c. scriptum est. num. 5. de elect. & elect. potest. 46

Postulatio statim quòd est facta debet publicari capitulo cap. in causis. numero 1. de electio. & electi potestat. 40

Postulare cùm tenetur quis à pluribus, nõ est vis, à quo primò postulet. cap. in causis nu. 2. de elect. & electi potest. 40

Potestates seculares sunt cogendæ censuris Ecclesiasticis iustitiam ministrare. c. cùm sit generale. nu. 1. de foro compet. 129

Potentiores si à quopiam ad terrorem aduersarij adducãtur, quàm sit aduersarij patrocinium, is perdet causam. Et quis hîc vocatur potentior. c. ex parte scabi. numero 5. de alien. iud. mutandi causa facta. 121

Potestatem quis habeat faciendi tabelliones. c. cùm P. nu. 1. de fide instrument. fol. 182

Præbendæ non cogitur quis residere in ecclesia annexa. cap. extirpandæ. numero primo de præben. & dignit. 237

Præbendas quando duas quis possit habere. c. literas. sub nu. 2. de concess. præbend. fol. 245

Præbendam sibi debitam negligens nihilominus potest aliam petere. c. cùm super. nu. 1. de concess. præbend. fol. 244

Præbendæ quo casu communicari non debeant. c. cùm M. sociis. de constit. nu. 7. fol. 4

Præbendam petendi cùm multi concurrunt ad eandẽ, quomodo procedet is, qui eam possidet. c. quia cunctis. numero primo de conces. præben. 246

Præbẽdas vni plures habere sine peccato, an liceat. vide in num. 2. 3. & 4. c. cùm iam dudum. nu. 1. de præben. & dignit. 233

Prælatus debet esse discretus in dispensando, vt scãdalum & puritatem pœnitẽtiæ, & multa alia, quæ Deus & discretio prælati sibi administrauerit, attendat. c. ex tenore. nu. 3. de temp. ordin. 64

Prælati ignorantia nihil facit, quò minus priuilegium Papæ tueatur priuilegiatum. cap. quia cunctis. sub numero 2. de concess. præben. fol. 246

Prælato quo casu liceat de vna ecclesia ad aliam transire. c. admonet. nu. 1. de renun. 60

Prælati an plures esse possint in vna Ecclesia c. cùm non. nu. 2. de præben. & dignit. 232

Prælato non licet renunciare gratis vtilem exceptionem Ecclesiæ cõpetentem. c. grauis illa. nu. 2. de depos. 254

Prælatus se in murum opponere debet, contra quærentes possessionẽ vel libertates Ecclesiæ c. nisi cum. nu. 5. de renun. fol. 60

Prælatus semper potest agere de iniuria facta suo clerico. c. presbyteri. num. 1. de pœnis. 352

Prælatus vel clericus non residens in Ecclesia, priuãdus est, si solum admonitus sit, & non redeat, nisi iusto impedimento impeditus fuit. c. ex parte. nu. 1. de clericis non residentib. 230

Prælatus agendo nomine Ecclesiæ, non obstat sibi exceptio despoliatione, quòd nomine suo tantùm fecit, & non nomine Ecclesiæ. ca. cùm dilectus numero 4. de ordin. cognit. 141

Prælati ordinatio cùm nimis differtur, datur, curator bonis, quid autem si sit absens prælatus. in nu. 6. c. nouit. nu. 5. ne sede vacante aliquid innouetur. fol. 249

Prælatus Ecclesiasticus an teneatur exequi sentẽtiã secularis. Et quid è diuerso. c. perniciosam. nu. 1. de offic. ordinarij. 96

Prælati Ecclesiarum & animarũ rectores fidei articulos explicitè scire debent, deque eis omni poscenti rationem reddere. cap. firmiter. de sum. trinitat. nu. 2. 1

Prælati vel rectores qui dicuntur habere ordinariam iurisdictionem c. cùm ab Ecclesiarum nu. 1. de offic. ordin. 97

Prælatus tenetur notos admittere, si sibi præsententur, secùs autem si ignoti. c. in Lateranens. num. 6. de præben. & dignit. 238

Prælatus nomine Ecclesiæ potest intentare actiones. c. cùm super. sub num. 3. de caus. possess. & propriet. fol. 145

Papa vbi est, ibi Apostolorum limina esse intelliguntur. c. ego N. Episcopus. nu. 1. de iureiur. 184

Prælatus à Papa confirmatus an possit accusari, quòd simoniam cum aliquo familiari Papæ commisit. c. de cætero. num. 3. de senten. & re iud. 198

Prælatus quo casu possit ad inquisitionem

tionem procedere contra aliquē. c.cùm dilect. numero 2. de purg. Canoni. 351
Prælatura mortuo prælato ad quem pertineat.cap.ex parte.num.3. de arbitris.fol. 123
Prælatus qui habet iurisdictionem temporalem,an posſit arma capere contra ſubditos inobedientes.capit.olim cauſam.de reſtitu. ſpoliat. 150
Prælati excommunicati an & quando ratione ſui officij aliquid ſpirituale facere poſsint.ca. veritatis. numero ſecundo.de dolo & contuma. 157
Prælatus an teneatur de lata & leuiſsima culpa.cap.ea quæ.de offi.Archidiac.fol. 75
Prælati an poſsint excommunicare. c.Archidiaconis.numero 1. de offi.Archidia. 75
Prælati inferiores Epiſcopis an poſſint concedere indulgentias. cap. quòd autem.nu.8.de pœnitent. & remiſſ. 254
Prælatus quicquid emit,præſumitur nomine Eccleſiæ emptum.c. cùm in officiis.nu.6.de teſtamen.& vltim.volun. 261
Prælatus licet nequeat in temporalibus paſtorale exercere officium, nō debet cedere,quia poteſt coadiutorem adhibere,ſecùs in ſpiritualibus.c.niſi cùm,num.3. de renunciat. 60
Prælatus quibus caſibus poſsit ob plebis & ſubditorum perſecutionem cedere.capit. niſi cum.nu. 4. de renunciat. 60
Prælatus quamuis ſit excommunicatus,non tamen debet à prælaturæ adminiſtratione ceſſare.c. ex tuæ. numero ſexto.de cleric.non reſident. 230
Prælati hæres,quando poſsit bona eius occupare propria authoritate.cap.cum in officiis nume. ſexto.de teſtament.& vltim. voluntatibus. 261
Præſcriptio an interrumpatur per malam conſcientiam,ſi poſtea eā depoſuit.c.quoniam omne. num. 1.de præſcript. 198
Præſcriptio non habet locum tempore hoſtilitatis.cap.ex tranſmiſſa.nu.1.de præſcript. 194
Præſcriptio non interrumpitur per exceptionem propoſitam.c.cùm dilectus.numero decimo.de ordi. cognit. 142
Præſcriptio centum annorum currit contra matheſelonem.ca. ad audientiam. ſub numero 2. de præſcrip.fol. 194
Præſcriptio an abſēti cauſa Reipub. currat.cap. ex tranſmiſſa. ſub nu. 2.de præſcrip. 194
Præſcriptio in aliquibus caſibus hîc notatis,non currit.c.ex tranſmiſſa.nu.7.de præſcrip. ibid.
Præſcribere & quærere contra Romanam Eccleſiam quomodo poſſit.capit.bonæ memoriæ.numero ſecundo de poſtulat.prælat. 25
Præſcriptio non currit contra pupillum cap.auditis.num.1.de reſtitutione in integ. 117
Præſcriptio an currat contra excommunicatum,& an excommunicato currat tempus & terminus, ſi non produxit teſtes.c. prudētiam ſub numero 12.de offi.& poteſtat. iud.deleg. 84
Præſcriptio an præferatur,& ſit fauorabilior interruptione.c. auditis. nu.4.de præſcript. 195
Præſcriptio 30.anno.an requirat titulum,& bonam fidem.capit. quia plerique ſub num. 3. de immunit. Eccleſ. 298
Præſentationes ab Abbate factę,præſumuntur fieri de conſenſu conuētus.c.ea noſcitur.numero primo. de his quæ fiunt à præla.ſine conſen.cap. 249
Præſentati ab exemptis vel ab Epiſcopis,non debent examinari ab ordinatore.c.cùm ſecundum.ſub nu.3.de præben.& dignit. 232
Præſentato & poſtulato aliquo an poſsint recedere præſentes.c.bonæ memoriæ.numero 9.de poſtulat.prælat. 26
Præſentes duo tertio abſēte,& ſe nullo modo excuſante,vtrum poſsint procedere.c.prudentiam. numero primo.de offic.& poteſt.iud.de leg.fol. 82
Præſentes irrequiſitis abſentibus nū quid poſsint facere bonam & honeſtam conſtitutionē.c.cùm omnes.de conſtit.nu.2. 2
Præſentibus, licet aliqui ſint abſentes,an liceat procedere ad electionem.c.conſuluit.nu.4.de of.& poteſt.iud.del. 86
Præſentia excommunicati in ferenda ſententia abſolutionis requiritur.capit.cùm deſideres. numero primo. 357
Præſumptio iuris quæ dicatur.capit. quia veriſimile.numero ſecundo. de præſum. 183
Præſumendum eſt pro ſententia iudicis.c.ad reprimendam malitiam. nu.3.de of.ordin. 99
Præſumitur aliquid occultè contra facientes.c.vt noſtrum. numero 1. vt Eccleſ.benef.ſine aliqua dimi. confer. 251
Præſumitur non pro iudicis proceſſu in præiudiciū alterius,niſi quatenus conſtiterit legitimis documentis.c.bonæ memoriæ.nu.7.de elect.& elect.poteſt. 35
Præcedentia quando per ſequentia determinentur.c.cauſam quæ inter.de reſcrip.num.5. 10
Præceptores comparantur inſtitoribus.c.cùm deputati.numero 1. de iudiciis.fol. 128
Præceptor ſi bona fide contraxit,in ſolidum tenetur.c.cùm deputati. nu.3.de iudic. ibid.
Præceptum non eſt,quod magis iſti vel illi pſalmi dicantur, dummodò ſepties in die oretur. c. dolentes.numero 2.de celebrat. miſſ. & ſacrament.Euchariſt. 294
Prædicatores malè faciunt, qui docent & prædicant non dari debere decimas clericis.c. ſignificauit. numero 3. de parochiis & alien. parochian. 268
Prædium conditionale quid ſit.c.nulli.num.1.de reb.Eccleſ.alienan.vel non fol. 252
Præferūtur ij qui ſunt in maiorib.ordinibus,aliis in portionib.& quādo in maioribus ordinibus conſtituti non gaudeāt beneficio huius decre.habes in numero ſecundo capit.ſtatuimus.nume.1.de maiorit.& obedien. 105
Præiudicium non fit Epiſcopo per vnionem,in cuius territorio eccleſia ſita eſt.c.quia monaſteriū. nu. 1.de religioſis domibus, vt Epiſcopo ſint ſubiectæ. 282
Præiudicium vbi nullum fit ei qui dicitur excōmunicatus ex viſitatione tutius eſt vitare eum.capit. ſolet à nonnullis.numero 9.de ſenten.excom. 366
Præiudicium non debet fieri minori conditioni propter minorem cauſam.cap.Romana.nume.4. de appel. 223
Præiudicium an & quando fiat toti cauſæ,ſi alius articulus reprobatur, vel aliàs probari non poteſt. capit.ſuper eo.numero primo. de appellat. 208
Præſumitur contra appellantem extra iudicium,niſi proſequatur. c. dilecti filij.numero 3.de maior. & obedien. 104
Præſumptio eſt pro eccleſia,vnde onus probandi incumbit ei,qui dicit clericum aliquid ante clericatum habuiſſe c.cùm in officiis.ſub numero 4.de teſtament.& vlt.volun. 261
Præuidenda non ſolùm quæ pro ſe, ſed etiam quæ contra ſe faciunt.c. inſinuante.numero primo,de officio & poteſtat.iud.del. 86
Primus recipiendus eſt in canonicū, non ſecundus , quando ſcribitur pro plurib.c.capitulum ſanctum. de reſcrip.nu.5. 16
Princeps quando dicatur ius vniuerſitatis concedere.ca. cùm ab Eccleſia.nu.2.de offi.ordin. 97
Princeps committere poteſt prælatis criminales cauſas,vbi pœna ſāguinis non ſequitur.c.in Archiepiſcopatu.nu.1.de rapto. incendiariis,& violat.eccleſ. 336

Principale quando comprehendat accessorium.c.grauis.num.1.de re sti.spol. 150
Principis non autem delegati interest indicere bellum.c. significasti. num.3.de of.& potestat.iudic.deleg.fol. 80
Priuatio necessaria est,quãdo ex interuallo faciẽda est electio.c.quia propter.numero 7.de elect.& electi potest. 47
Priuatus sine authoritate Episcopi locum religiosum facere non potest.ca.ad hæc.numero primo. de religios. domib. vt Episcopo sint subiect. 283
Priuilegium non subitò,sed cum deliberatione concedi debet.ca. ad audientiam.numero primo.de eccles.ædificand.vel reparand. 297
Priuilegium de noua lib.extenditur tamen ad futura c.quid per noua le.nu.2.de verb.signi. 369
Priuilegium Ecclesiis super decimas concessum,an & quando largè sit interpretãdum.c.tua.nu.1. de decimis. 270
Priuilegio & foro ordinario per cõtractum potest quis renunciare.c. dilecti filij.sub nu.3.de foro competent. 131
Priuilegia recipiunt in dubiis,intellectum secundum intẽtionem cõcedentis.Et quandoque fit interpretatio secũdum propriam verborum significationem, in nume. secundo.cap.olim vbi. numero 1. de verb.signi. 268
Priuilegio generali, an per speciale commissionem derogetur. capit. cùm ordinem.de rescript. 6
Priuilegium secundò impetratum, quando & quo casu tollat primũ. cap.sicut Romana.de rescrip. numero 3. 5
Priuilegia ambitiosa restringi debẽt c.ex tuarum.nu.2.de author.& vsu pallij. 58
Priuilegium exẽptionis quomodo sit intelligendũ.capit.dudum. sub numero secundo. de priuil. & excess.priui. 350
Priuilegium extenditur ad casus specialiter in literis expressos.cap.dilecti filij.numero quarto. de foro comp. 131
Priuilegium in quo plus conceditur non valet,si mentionem non faciat alterius priuilegij,in quo minus conceditur.Et quæ sit ratio. capit.veniens.numero quarto.de præscript. 197
Priuilegium an idẽ supponat, quod confirmationes.c.cum inter.nu.2. de senten.& re iud. 199
Priuilegiati quando non gaudeant priuilegio. capit. quòd non. numero tertio. de priuil. & excess. priui. 349
Priuilegium aliquod asserens perditum, quod teneatur probare. in numero secundo & 5.c.cum olim num.1.de excess.priui. 346
Priuilegia aliis præiudicialia strictè sunt interpretanda.ca.dudũ.nu.2. de priuil.& excess.priui. 350
Priuilegium originale an propter rasuram suspectum reddatur.c.ex literis. numero 1. de fide instrum. fol. 179
Priuilegij publicationem quis facere teneatur.cap.Albericus. nu. 6. de testibus & attestatio. 173
Priuilegio quando dignosci possit quòd quis renunciet priuilegio suo,& in numero 7. c. cùm olim Papa.nume.6. de priuil.& excess. priuil. 347
Priuilegiato an liceat celebrare in loco interdicto alta voce & ianuis apertis.c.vt priuilegia. numero tertio.de priuil.& excess.priui. fol. 349
Priuilegium quando liceat innouari c.ex parte.nume.3. de priui.& excess.priui. 347
Priuilegium lite pendente impetratum,an & quando valeat.& nu. 2. c.dilectus filius.sub nu.9.vt lite pẽdente nihil innouetur. 161
Priuilegium non potest quis pendente lite impetrare.c.dilectus filius. numero 1.vt lite pendẽte nihil innouetur. 160
Priuilegium contrarium impetrans videtur renunciare iuri quæsito per primum priuilegium seu per præscriptionem.cap.veniens. nu. 5.de præscript. 197
Priuilegio concesso antequam quis vtatur,potest illi renunciare. cap. ex conquest.numero 3.de restitut. spoliat.fol. 150
Probationes an coram omnibus induci oporteat,& probari. c. cùm super.nu.4.de offi.& potestat. iudi.deleg. 85
Probet si quis se multo tempore in Ecclesia,vel cum vxore stetisse,an per hoc debeat in causa obtinere cap.illud quoque.nume.3.de præsumpt. 183
Probatio super proprietate cui competat.c.pastoralis. sub nume.1. de caus.possess.& propriet. 146
Probatio debet procedere in suscipiendo ordinem.capit. ad nostrã. numero quarto.de regul. & transeun.ad relig. 273
Probandi contrarium contra suam confessionem quis admittitur c. cùm olim.nu.6.de censi. exactio. & procura. 290
Probatio in octauo die an fieri possit.cap.pia.sub numero primo.de excep. 192
Probare si quis vult,quod non est verisimile,an debeat admitti. capit. quia verisimile.numero 1.de præsump. 183
Probatio mulieris volentis per aspectum corporis,probare se virginẽ, an admittatur.ca.accepisti. nu. 3. de frigid.& malefi. 310
Probationes semel productæ, & postea casu amissæ,an talis amissio sit probanda.ca.prudentiam.sub numero 12.de offi.& potestat.iud. deleg. 83
Probatio manifestæ offensæ contra petentem absolutionem ad cautelam non habet locum,nisi competit absolutionem ab excommunicatione lata post appellationem. c.solet à nonnullis.num.10.de sent.excom. 366
Probationes rei super causis coloratis ab eo propositis,audiẽdę sunt. cap. super hoc. numero 6. de renunciat. 59
Probatio incumbit actori in petitione confirmationis alicuius causæ. ca.si quis.nu.4.de confir. vtili vel inutil. 225
Probare necesse est tẽpore deiectionis,se possidere.c.cùm ad sedem. nu.7.de restit.spoliat. 153
Probationes & acta inter easdẽ personas præiudicant, etiam in alio iudicio,si ad idem agatur.c.Abbate.nu.2.de senten.& re iud. 205
Probationes requiruntur exactissimæ in actione criminali. cap. per tuas literas. numero 3. de simonia. 327
Probatio superflua admitti non debet.cap.dilecti filij. numero 2. de exceptio. 192
Processus habitus absente altera parte non valet.ca.dispendia litium. de rescrip.nu.2. 20
Processus non valet,si iudex determinat non obstante exceptione excommunicationis procedẽdum. c.solet à nonnullis,num.13.de senten.excom. 366
Processus est seruandus contra infamatos.cap.si quis presbyter.nu.1. de purg.Cano. 351
Processus factus à iudice, qui non seruauit ordinem à Papa præfixũ nihil valet.ca.cùm dilecta. de rescript.nu.5. 13
Processus iudicis in quem per errorẽ vel facti vel iuris cõsensum est, an teneat.capit.prudentiam. numero 10.de offi.& potest.iud. deleg. 83
Processus an valeat,si interdum cognoscitur de causa suspicionis,aliter procedatur. cap. cùm super. sub numero 2.de of.& potest.iud. deleg. 85
Processus habitus per literas tacentes de excommunicatione antequam excipiatur de excommunicatione,an valeat.c.dilect.fil.Abbas.de rescript.nu.4.fol. 15
Procedi quo casu & per quem possit ad secundam electionem, etiã

prima

prima non cassata, & quando nō teneat elect.nisi prius cassetur prima.in numero tertio.cap.inter dilectos filios. numero secundo de excess.præla. 342

Procedēdum an eodem modo sit in termino dato ab homine, quod in dato à iure.c.ex ratione. num. 2. de appellat. 207

Proceditur in notorio iuris & facti communi,sine occupatione & teste,nec potest appellari, secùs est in notorio, facti actu transeuntis & interpellati.cap.tua nos.numero tertio,de cohab.cleric. & mulier. 228

Procedendum,quomodo sit,cùm sine figura iudicij procedi mandatur.c.cùm olim I.& V.nu.3.de accusation. 323

Procedi potest ad examinationem & condemnationem,contra legitimè citatum, & non comparentem.c.cùm secundum.sub nu.3. de præbend.& dignitat. 232

Proceditur super iniusto facto notorio sine solennitate iuris. c. bonæ memoriæ.numero 6.de electio. & elect.potest. 35

Proceditur in causa feudali in contumacia aduersariorū.c. cùm olim. numero 5.de caus.possess. & proprietat. 146

Proceditur ad inquisitionē propter solam infamiā de dilapidatione etiam si non sit suspensus. c. licet heli.num.5.de simonia. 326

Procurator occultans mandatum à principio, cōdemnatur dominus secùs si cœpit agere, & factus est dominus litis.c.sæpè cōtingit. nu. 1.de appell. 211

Procuratoribus duobus constitutis, si vnus moritur, an possit superstes agere,& quid si duo in aliqua causa constituti ad defendendum vnus cōfitetur,alter negat, habes in num.3.c.in nostra.numero 2.de procurat. 110

Procuratores si quis duos eodem tēpore constituit,& in solidum occupātis melior est conditio in eo, quod percepit.c.in nostra.num. 1. de procura. 109

Procurator ab vniuersitate constitutus,dicitur syndicus.ca.cùm causam.nu.2.de iur.cal. 138

Procurator non possit iuramentum sine mandato deferre.ca. cùm in iuuentute.nu.1. 351

Procurator an & quando possit in animam sui principalis iurare. c. cùm in causa.nu.1.de iure calum. fol. 138

Procurator an quis possit constitui per sigillum,quòd citationib.tantùm est deputatū.ca. significauit. nu.1.de appel. 214

Procurator accipiendo mutuum an & quando obligat dominum, & quid iuris de institore.& nu.3.c.quibusdā.nu.3.de fideius. 257

Procuratoris factum vel dolus non debet obesse domino.c.cùm vintoniēsis.nu.3.de electi.& elect.potest. 37

Procurator an possit petere restitutionem in integrū.Et quid sit dicēdum in syndico & actore,& cōsanguineis.ca.suscitata.num.1. de resti.in integ. 119

Procurator an teneatur appellare, & an & quando possit iurisdictionem prorogare.c.cum olim Abbas.numero 2.de of.& potest.iud. deleg. 91

Procurator ad litem contestandam & ad constituēdum alium procuratorem super aliis, quæ in eadē causa facienda erant,an possit ipsam causā agere.& an vltra litis contestationem procedere possit. c.petitio.nu.3.de procura. 111

Procuratio facta ab excommunicatis elidi potest per exceptionem huiusmodi excommunicationis. & de hoc in nu. 2.c.consulti.nu. 1. de procuratorib. 113

Procurator an repellatur,cùm repellitur instituens.c.consulti.nu.4.de procuratorib. 113

Procurator an possit petere dilationē ad dominum cōsulendum.c.dilectus filius.nu.1.de procura. 112

Procurator an possit negotiū reassumere.c.petitio.sub numero 3.de procura. ibid.

Procurator an teneatur appellationem ab interlocutoria vel grauamine interpositām prosequi.c.nō iniustè.nu.1.de procura. 112

Procurator constitutus ab vno prælato pro ecclesia sua an & quando possit agere post mortem constituentis.c.dilecti filij.sub nu.1.de foro compet. 131

Procurator si sit constitutus,ante receptionem libelli,quid iuris.c.cōstitutus.nu.1.de procura. 112

Procurator in iudiciis constitui debet ante litis contestat.c. constitutus.nu.1.de procurat. ibid.

Procurator cùm promittit satisdare admitti debet,neque est condēnādus.c.cōstitutus.n.3.de proc.ibid.

Procurator à multis constitutus nomine omnium dicitur prosequi.c. olim.I.& V.nu.5.de accus. 323

Procuratores Ecclesiasticarum personarum de calumnia etiam sine speciali mandato iurant ibid. numero 4.

Procurator an possit iurare de veritate dicenda remissiuè.c. præsentiū.nu.10.de testib.& attestat. 176

Procurator an & quando possit esse testis.cap.Romana.nu.1.de testib. & attestationib. 177

Procurator an & quando possit esse testis.c.insuper. nu. 1. de testib. & attest. 166

Procurator habēs generalem administrationē omniū bonorū domini,an possit obligare dominū.c.quibusdā.nu.2.de fideiussorib. 257

Procurator ecclesiæ & præbēdarius si concurrant, præfertur præbendarius in agēdo. c.ex literis. nu.2. de probat. 162

Procurator potest constitui inquisitionis.c.cùm I.& A.sub nu. 4. de senten.& reiud. 294

Procurator quo casu possit in diuersos consentire.c.quia propter.nu. 15.de electio.& elect.potest. 48

Procurator an possit de crimine cōtra electum excipere.c.super his. nu.12.de accus.inq.& denun. 318

Productio quarta an fieri debet, vbi quis testificata viderit,& inspexerit.c.vltra tertiam.nu.1.de testi. & attestatio. 175

Producens instrumentum de falso cōtra illud dicere non potest. ca. cùm venerabilis.num.4. de exceptio. 190

Productio quarta qualiter sit petenda,etiā iudex possit eā denegare. nu.2.c.significauerūt.n.1.de testib. & attestationibus. 170

Professio quando dirimat matrimonium.c.porrectū.nu.1.de regula.& transeun.ad relig. 273

Professio sine Abbate non valet, & quando sit firma nu.5.c. porrectū. num.4.de regula. & transeun. ad relig. ibid.

Profiteri quādo quis dicitur vel præsumitur.c.si quis.sub nu.2. de reg. & transeun.ad relig. 272

Professus semel legitimè amplius contrahere non potest.c.meminimus.num.1.qui clerici vel vouentes,&c.fol. 307

Professio super altare facta, quando prodest & præiudicat.c.consuluit. num.1.qui clerici vel vouentes, & c.fol. 307

Prohibetur quandoque aliquid non quòd ipsum sit malū,sed quia inde potest sequi malū.c.etsi Christus.nu.4.de iureiur. 187

Prohibito aliquo,prohibetur omne id,per quod venit ad id.c. præterea.num.1.de offi.& potest.iud.de leg. 89

Prohibitum quod non est, intelligitur concessum.c.cùm te.num.2.de offic.& potest.iud.deleg. 82

Promissio de vacatura an & quādo teneat.c.accedens.nu.1.de cōcess. præbend.fol. 246

Promissio facta à legato de vacatura an teneat.c.cùm dilectus.nu. 1. de iure patro. 287

Propositum & iudicatum postquam fuit in quæstione,in qua excipiebatur,an possit vlterius de eo crimine accusari vel inquiri.c.cū dilect.nu.5.de purga.Cano. 352

Pronun-

Pronunciari debet super petitione, non super causa.c.cùm vintoniēsis,n.5.de electio,& elect.potest. 36
Prorogandi nullus in foro pœnitentiali potestatem absoluēdi habet, nisi de consensu proprij prælati. c.de causis.nu.4.de offi.& potest. iud.del. 79
Prorogatio an licita sit de casu in casum.cap.Romana.num.2.de foro compe. 132
Prorogatio an locum habeat in causis criminalibus & spiritualibus cap.de causis.nu.3.de off.& potes. iud.del. 79
Prorogatio errore iuris vel facti facta,an & quando valeat.c.prudentiam.sub nu.10.de offi.& pot. iud. del. 83
Prorogatio an valeat sine consensu tacito vel expressò.c.prudentiam. num.11.de offic.& potesta.iudi.de leg. ibid.
Prorogatio de personis ad personas an fieri possit.c.de causis.nu.1. de offi.& potest.iud.del. 79
Protestationem nō approbari ex nō contradictione,nisi expressè consentiat.c.Cumana.nu.3.de electio. & elect.potest. 50
Protestatio non excusat à iuramento.ca.præsentium.nu.1. de testib. & attestatio. 176
Protestatio proprio facto contraria an valeat.c.cum M.sociis.de constit.num.1. 3
Postulari debet,licet sub aliquo eligibili dispensetur.c.licet in tantū. nu.2.de transf.prælat. 57
Protestationi sine iusta causa factæ potest per cōtrariū factum renunciari.c.tua nos duxit.nu.1.de spōsalib.& matrimon. 301
Protestatio quando sit admittenda quòd liceat dicere in personas testium.c.presentium.nu.3.de testib. & attestat. 169
Protestatio contra ius,& præter volūtatem aduersarij,vel iudicis nō valet.c.præsentium.nu.3.de testib. & attestat. 169
Protestationes an possint reuocari.c.præsentium.nu.3. de testib. & attestationib. 169
Protestationis modus & forma.cap. Cumana.nu.4.de electio.& electi potestat.fol. 50
Prouinciæ continentes quæ dicantur habes remissiuè.c.vltra tertiā. nu.4.de testib.& attestat. 175
Prouinciam egressus non potest absoluere ab excommunicatione, quam tulit in ea existens, & quid si exiit non animo deserēdi delegationem , an poterit extra prouinciam excommunicare , habes in numero primo de off. legati. fol. 96
Prouinciæ vnius facta, an possint in alia exerceri à legato.c.nouit ille. nu.2.de off.legat. ibid.
Prouentus nomine quid comprehēdatur.cap.pastoralis.numero 5.de donat. 259
Prouisor potest sibi assumere partes iudicis.c.dudū archi.nu.4.de præsum.fol. 184
Prouisio facta à delegante qāudo teneat.c.dudum archi.nū.5.de præsumptionib. 184
Proximus excommunicatori potest ad cautelam absoluere , & quādo habeat locum hæc absolutio ad cautelā.in nu.2.& quo casu nō sit necessaria.nū.3.& vide etiā in nu. 4.& 6.ca.solet à nonnullis.nu.1. de sentent.excomm.fol. 366
Psalterium legere & docere Euangelium & etiam prædicare in terra interdicta non est prohibitum. c. tanta est clauis.nu.1.de exces.prælat.fol. 344
Psalmistatus an sit ordo,& ad quem spectet hunc conferre.c.cùm contingat.nu.1.de ætat.& qualitat. & ordi.præfi. 68
Psalmista & lector an gaudeant priuilegio clericali.c.præterea. nu. 3. de Apost.& reite.Baptis. 332
Publicationes de gestis & factis , an & quando possint fieri, vbi nullū est confectum instrumentum. ca. Albericus.numero 5. de testib. & attestat. 173
Puer vsque ad 14.annum potest exire monasterium,& an & quando dicatur profiteri. c.si quis.sub nu. 3.de regula.& transeun. ad relig. fol. 272
Puer an sit dignus pœna æterna. ca. maiores. numero 2. de Baptis. & eius effect. 295
Publicationi præsumitur,nisi contrarium probetur.c.Albericus.nu. 2. de testib.& attestat. 173
Publicatio solennis in Ecclesia circa matrimonium quare sit instituta, & in quib. Ecclesiis fieri debeat. nu.2.3.4.5.& 6.c.cū inhibitio.nu.1. de clandestina desponsatione. 303
Purgatio inducitur per verisimilem suspicionem,etiam si quis non sit infamatus.c.si quis.num.2.de purgat.Canon. 351
Purgatio est alicui indicenda super scādalo,licet quis defecerit in accusatione.ibid.in c.quoties.
Purgationis tres sunt causæ.c. inter. nu.2.de purg.Canon. 351
Purgatio ordinaria in quibus consistat.ibid.num.3.
Publicè de fide disputare non licet, excusaretur tamen quis,si ad hæreticorum confusionem,vel ad veritatem elucidandam disputaret c.donamus.de sum.trinit.nu.1. 1
Puniri in quibus pœnis quis pro alio possit.ca.grauem.nu.3.de senten. excom.fol. 364
Purgatio nūquam reducitur,nisi deficiente probatione.capit.nos inter alios.nu.1.de purg.Canon. 351

Q

QVANTITAS si non est expressa, in optione dantis est, quantum velit dare,nisi consuetudo aliud induceret.c. decimā.nu. 1.de decimis. 268
Quæstio an sit res feudalis precedere debet,vbi agitur rei vendicatione,vel alia actione,per quā ius feudi potest in iudicium venire.c. cæterùm.nu.7.de iudic. 126
Quæstio feudi coram parib.curiæ agi debet.cap.cæterùm.nume.1. de iudic. 125
Qui opposuerunt se, sed tamen non appellauerunt,an venire & appellationem prosequi debeant.c. statuimus.nume.4. de elect. & elect. potest. 57

R

RAPTVS etiam in propriam sponsam fit,& raptor cum rapta potest cōtrahere. c.cùm causa.nu.1.fol. 336
Ratihabitio in alienationib. rerum Ecclesiæ,sufficit.c. cùm nos. numero 1.de his,quæ fiunt à præla. sine consen.cap. 249
Ratio sæpè iuuat apprehensionem sensuum corporis,sunt enim quædam, quæ possunt trahi ad iudiciū rationis,& ad testimoniū sensuum corporis.c.cùm causam.nu. 3.de testib.& attestat. 171
Ratum haberi potest etiam non suo nomine gestum,& vide etiam nu. 6.c.Ecclesia.nu.5.de electio.& electi potest. 55
Recipere an liceat alicui ad vsuras, & in nu.2.c.super eo.numero 1.de vsur. 336
Receptio ad osculum,an faciat canonicum.c.dilecto filio.nu.1. de præben.& dignit. 235
Receptio Canonici quo casu dicatur vitiosa,& nō valere.c. dilectus filius nu.1.de præben.& dign. 233
Receptio sola in aliam Ecclesiam sine cōsensu sufficit ad hoc, vt quis prima sit priuatus.c.de multa.nu. 1.de præben.& dig. 236
Receptus in Canonicum per literas Apostolicas,quarum præsentationis tēpus nescitur,quid agere debeat circa præbendæ petitionem c.relatum.nu.3.& 4.de præben. & dignit. 231
Receptus in canonicum per capitulum an possit se illi opponere qui præbendam petiit per literas Papæ.c.mandatum Apostolicum.de rescript.nu.7. 18
Receptio excommunicatorū de aliquo in Canonicū ius nō tribuit. nu.5.c.pro illorum. de præbendis & dignitat. 234
Recepti in Canonicos & fratres,an electionibus & aliis capituli tractatibus

ctatibus interesse debeant.c. cùm M.sociis.de constit.nu.4. 3
Receptus in Canonicum, an possit cōtra literas excipere.c.relatum. nu.2.de præbend.& dignit. 231
Receptio testium, siue cōfessio vbicunque fuit, dummodò de iudicis mandato fiat inter acta iudicij computabitur.c. quoniam. nu.1. de probat. 164
Recipiens secundam ecclesiam caret prima, neque potest eligere quam velit.c.eam te.nu.2.de ætate & qualit.& ordi.præfi. 67
Reconuentio non habet locum, nisi prius præcedat conuentio.c.cùm ecclesia.num.3. de cauf. possess.& propriet. 144
Recōuentio de re pecuniaria expoliationis, vel agens interdicto vnde vi, corā quo iudice fieri possit. c.super spoliationis.nu.4.de ord. cognit. 142
Reconuentio coram delegatis, non autem arbitris fieri potest. ca. ex literis.nu.4.de mutuis peti. 133
Reconuentio locum non habet, vbi est summariè procedendum.c. ex literis. nume. quarto. de mutuis peti. ibid.
Reconuentio in criminalibus, an & quando habeat locum. c. ex literis. numero primo, de mutuis petitionib. ibid.
Rectores marchiæ semper cognoscunt de appellationib. ad sedem Apostolicā emissis.c.cùm venissent.nu.1.de eo qui mit.in possess. caus.rei seruan.fol. 159
Rectores ab vniuersitatibus assumpti, an iurisdictionem habeant, vel vniuersitas ipsa.c.cùm access. de constit.nu.3.fol. 3
Recusationis causa non dicitur legitima, nec transit in rem iudicatam.c.cùm speciali.nu.4.de appellationib. 218
Recusanti iudicē sufficit, legitimas recusationis causas proponere nec oportet eū petere iudices corā quib.de causis suspicionis probet.c.cùm speciali.num. 2. de appellat. 218
Recusationis causa sub quo iudice sit probanda & proponenda.c.super quæsti.nu.10.de offi.& potest. iud.del. 88
Recusationis causam non prosequi, & non recusare, idem est. c.cùm speciali.nu.8.de appellat. 218
Recusatio vel appellatio criminosi, cuius crimen per confessionem est notorium, an admittenda sit. c.diuersis.numero quarto.de clericis coniugatis. 229
Recusatio non admittitur in accusato de graui & manifesto crimine c.proposuit.nu.1.de appell. 209
Recusatus procedere potest, nisi intra terminum sibi datum probet causas recusationis. c. suspicionis causa.nu.2.de offic. & potest. iud.deleg. 94
Redemptiones vel emptiones litiū inter laicos non potentiores, licitè fieri. c. ex parte Scab. nu.3. de aliena.iud.mutād.causa. facta.121
Regularis quilibet potest constituere procuratorem ab Abbate in negotiis monasterij.c.cùm I.& A. nu.2.de senten.& re iud. 204
Regula Euangelica neminem excludit.c.ex parte.nu.1.de accu.inqui. & denunc.fol. 317
Relationib.an & quando sit credendum.& ponūtur hîc de relatione nonnulla scitu digna. c.intimasti. nu.1.de appel. 220
Religiosi vbi tantùm iuspatronus habent, non possunt augere, neque censum neque pensionem. capit. de monachis.num.1. de præbend. & dignit. 232
Religiosi quibus confiteri teneantur.c.nimis iniqua.nu.1.de excess. præl. 343
Religiosi an possint audire leges & physicam.c.super specula.nu.1.de immunit.Eccles. 299
Remedia duo pro in integ.restitutione.c.cùm ex literis.nu.7.de restit. in integ. 118
Remissio excommunicati ad excōmunicatorem locū habet in ordinariis, etiā si sit ab eis appellatū post sententiam excommunicationis.c. ab excommunicato. de rescrip.nu.3. 19
Remissio fieri debet verbaliter, & expressè.c.cùm ex iniuncto.nu.1.de nou.oper.nunciat. 345
Remissio census vel afflictus fit in casibus fortuitis.c.propter sterilitat.num.2.de locato & conducto. fol. 257
Remoueri etiam post sentētiam debet, quandocunque constat aliquem non legitimè institutum.c. cōstitutis apud se. de rescr.nu.5.11
Remouere perpetuò, & simpliciter, an idem sit.c.ex literis.de consti. numero. 2. 4
Renunciare potest quilibet iuri suo priuato.c.cùm ex offic.num. 1.de præscription. 195
Renunciatio & conclusio facta in principali causa extēditur ad causam appellationis, quæ est alia à prima.c.cùm venisset.nu.3. de testib.& attestationibus. 168
Renunciatio an valeat sine voluntate & consensu conuētus.c.veniēs. sub nu.5.de præscript. 197
Renuncians appellationi videtur etiam renunciare grauamini.cap. solicitudinem. nume.5 .de appellationib. 216
Renunciare iure suo, & se gratiæ submittere quomodo inter se differant.capi.veniens.nume.1. de renunciat. 63
Renunciare tenetur is, qui simoniacè adeptus est beneficium. capitulo. de simonia. nume.1. de simonia. 325
Reprobatio testium post eorum receptionem semper est admittenda.c.ex parte.nu.1.de testib.& attestat. 166
Res iudicata interdum accipitur pro notorio iuris. capitulo. solet à nonullis.sub nu.11. 366
Res à domino, non dominus à re denominatur.ca.certificari.nu.2. de sepulturis. 266
Res pupilli quando alienari possint. c.dilecto filio.sub nu.3.de verb.signific. 372
Res pupilli preciosæ alienari non debent, nisi præmissa cognitione & interpositione decreti, quid autem de reb.Ecclesię pretiosis.nu. 2.de reb.eccles.alien.vel non. 252
Rei partes sustinere quàm actoris fauorabilius est.c.ex parte.de rescript.nu.3. 7
Res omnis per easdem causas dissoluitur, per quas contrahitur. c. inter dilectos.nu.2. 342
Res quas clericus post clericatū acquisiuit, præsumitur de reditibus Ecclesię acquisiuisse.c.cùm in officiis.nu.2.de testament. & vltim. volunt. 260
Rei vendicatio competit etiam contra non possidentem.ca. cùm super.nu.8.de senten.& re iud. 201
Res quos tangit, & alium agere videant, & taceant, an fiat eis præiudicium.c.quamuis.nu.3.de sentent.& re iud. 205
Res litigiosę trasferūtur in eum qui cœpit litem, etsi est mortuus, tunc nec successor, nec hęres perficiat litem, sed ille, ad quem res translatę sunt.c.ex parte Scabi.nu. 4. de alie.iud.muta.caus.fact.fol. 121
Res aliqua quot modis in ecclesię vtilitatem conuerti dicatur. cap. quod quibusdam.nu.4.de fideiussoribus. 257
Res in qua condemnatus est reus, non est interesse vincentis. ca.per tuas literas.nu.4.de arbit. 123
Res quibus est aliquis spoliatus, an liceat exprimere in libello.c.cùm dilectus.numero 1.de ordine cognit. 141
Res litigiosas an liceat ex causa trāsactionis alienare.ca.ecclesia. numero 1.vt lit. penden. nihil innouetur. 160
Res occupatę sunt capientium in bello iusto quod ex principis edicto fit.capit.sicut.num.5.de iureiurando. 185
Res & iura pertinentia ad pręhendam non vacant, licet præbendę ius vacet.num.3.c. in pręsentia.de probationibus. 162
Res furtiuę, cui restitui debeant.cap.

qui cum fure.num. primo.fol. 336
Rei cuius commertium quis nō habet propter naturam ipsius rei, nec legatum, nec donatio, nec stipulatio fieri potest. capit. Abbate. numero primo. de sentent. & re iudicata. 205
Res iudicata in quibus casibus non præiudicet aliis, & etiam quando hæc regula non habeat locum. & vide in numero secundo. capitulo quamuis. num. 1. de senten. & re iud. ibid.
Rescriptum non valet impetratum, per quod aufertur possessio, quā alius tenet. c. dudum. nu. 1. de priui leg. & excess. priuil. 350
Rescripta ad beneficia debent facere mentionem de omnibus tam maioribus quàm minorib. c. dudum. nu. 17. de electio. & elect. potest. 53
Rescriptis vis non est facienda de accessoriis, vel non accessoriis. cap. cùm olim Abbas. nu. 1. de of. & potest. iud. deleg. 91
Rescriptum secundum speciale, derogat primo generali. capit. sicut Romana. de rescript. nu. 5. 5
Rescripta sunt latissimè interpretanda. cap. super literis. de rescript. numero 3. 11
Residere qui tenentur in beneficio, quando possint eo spoliari. c. clericos. num. 1. de clericis non residētibus. 230
Residens non in Ecclesia, in qua habet curam animarū, ipso iure est priuatus. c. extirpāda. nu. 2. de pręben. & dignit. 237
Respondere in concilio omnes tenentur de singulis quærelis, ac si citati essent. c. graue. nu. 7. de præben. & dignit. 237
Respondere & soluere vbi quis cogatur. c. dilecti filij. num. 2. de foro compet. fol. 131
Restitui petens ad ius incorporale, probare debet, se possidere, tunc quando de possessione deiectus fuit. c. cùm Ecclesia. nu. 4. de caus. possess. & proprieta. fol. 144
Restituere quo casu quis teneatur, quod in ludis lucratus est. c. quia plerique. numero 4. de immunit. Eccles. 298
Restit. in integrum, quādo principaliter petitur, locum nō habet summaria cognitio iudicis super eo, an sit admittenda restitutio. cap. causa restit. numero 2. de restitu. in integ. 120
Restit. non datur contra interlocutoriam vel restitutionis denegationem. c. coram fœlicis. nu. 2. de restit. in integ. 119
Restitutionem in integrum non potest petere contra confessionem propriam. c. ex literis Abbatis. nu. 1. de restitutione in integrū. fol. 117
Restitutio impetrari potest contra sententiam arbitri. c. causa restitut. nu. 3. de restit. in integrum. 120
Restitutio vt concedatur, quid ad hoc requiritur. c. coram fœlicis. nu. 1. de restit. in integ. 119
Resti. in integ. vsque ad quadrienniū tantum conceditur. c. cum ex literis. nu. 1. de restitu. in integ. 118
Restitutio an sit danda, vbi super vno articulo testes quis induxisset, & non probasset, vt alios denuo testes meliores producat. Et quid sit dicēdum, si post publicatas attestationes repellerentur omnes testes propter excommunicationem. c. auditis. nu. 3. de restit. in integ. 117
Restitutio quo casu in matrimonio competat. c. veniens nu. 4. de reg. & transeun. ad relig. 274
Restitutio danda est super omissa exceptione vel articulo non probato. ca. auditis. nu. 1. de restitu. in integrum. 117
Restitutio in integr. contra iuramētum suum proprium non datur, sed absolutio tantùm. cap. peruenit. nu. 2. de iureiur. 184
Restituere rem an & quādo quis cogatur, & quæ requirantur ad hoc, vt restitutio locum non habeat, c. quia plerique. nu. 3. de immunit. Eccles. 298
Restituere aliquē famę, honori, patriæ, & similibus, quis possit. c. cū te. nu. 1. de senten. & re iud. 204
Restitutio an & quando post sententiam habeat locum. c. quærelam. nu. 2. de procurat. 108
Restitutionem petenti ancillæ quæ conueniant. c. ex parte. nu. 5. de restitu. spoliat. 152
Rescriptum accipit vires ex scribentis intellectu. c. cùm ecclesiasticę. nu. 2. de exceptio. 189
Rescripta latissimè sunt interpretanda. c. Episcopi. nu. 3. de reb. eccles. alien. vel non. 252
Rescripta ambitiosa sunt restringenda. cap. cùm olim. nu. 4. de præbē. & dignitat. 239
Rescriptum non extenditur ad personas in eo non contentas. c. significante. de rescriptis. nu. 1. 11
Rescriptū non valet, nisi habeat hāc clausulam, si preces veritate nitātur, etiamsi nōn apponatur. c. ex parte. de rescrip. nu. 1. 5
Rescriptum vel priuilegium quod contra vel præter ius aliquid continet, derogat generali rescripto continenti ius commune. c. sicut Romana. de rescrip. nu. 4. ibid.
Rescriptum legitimum perditur per secundū faciens mētionē de primo, & aliis etiā casibus, quos habes hic. ca. cæterùm de rescriptis. numero 6. ibid.
Reus qui mandato iudicis cum excommunicato litigat, non peccat c. exceptionem. nu. 2. de exceptionibus. 193
Reus vt vocetur necesse est, cùm fit missio in possessione, siue in reali, siue in personali. cap. si aduersarius. nu. 2. de eo qui mit. in possess. caus. rei seruan. fol. 159
Reus excommunicatus potest constituere procuratorem. ca. veritatis. nu. 2. de dol. & contumac. 157
Reus si ciuiliter satisfecerit postea super eodem crimine non poterit accusari. c. cū dilectus. nu. 4. 351
Reo actorem conuenire non licet, nisi sub actoris iudice. c. quia nōnulli. de rescript. nu. 3. 19
Reus vltra duas dietas originaliter citari non debet. c. nonnulli. de rescriptis. nu. 1. 15
Reo an & quando seruatur defensio c. cùm inter priorem. nu. 2. de exceptionibus. 189
Reuocatur quicquid factū est post missionem nuncij, vel post grauamen illatū, vel post appellationē. c. vt debitus. nu. 3. de appell. 217
Reuocatio indulgentiæ an & quando obest absentibus. c. quia cunctis. nu. 7. de concess. præben. 247
Reuocari debet quicquid fit per violentum possessorem. cap. in literis. nu. 1. de restitut. spoliatorum. fol. 148
Reuocari debet quicquid factum est post appellationem. c. ex parte. nu. 3. de testibus & attestationibus. 166
Reuocatio procuratoris quando valeat. c. in nostra. nu. 4. de procurat. 110
Reuocari debet per literas surreptitias. c. ad audientiam. de rescript. num. 2. fol. 7
Reuocatio procuratoris debet notificari aduersario ad hoc, vt sibi non præiudicet quod cū procuratore ab eo constituto factū est. c. ex parte decani. de rescrip. nu. 3. 17
Rigor iuris omittitur propter timorem scandali. c. latores. sub num. primo. 339
Rigor iuris in causis spiritualib. nō requiritur. c. 1. num. 1. de iura. calum. fol. 137
Rex præponitur Archiepiscopo in vocatione Episcopi vel prælati. c. cùm parati essemus. nume. 1. de appel. 209
Regibus ex quibus causis curator dari possit. c. grādi. nu. 2. de supplen. negligen. prælat. 64
Reges an possunt regno priuari. ca. grandi. nu. 1. de supplen. negligen. prælat. ibid.
Regibus curator à subditis peti debet, & superior proximus eū ipsis cōcedere debet. c. grandi. nu. 3. de supplen. negligen. prælat. ibid.
Reges an possint dare Ecclesiis libertatem.

tatem.capit.auditis.sub nu.1.de restitution.in integrum.fol. 117

S

SABINVS legum Doctor à suis scholaribus fuit sustẽtatus.c. quoniam.numero primo.fol. 329
Sacerdos restituit ad sacraméta per confessioné.c.omnis.nu.2.de pœnitentiis & remiss. 355
Sacerdos propria authoritate in necessitate potest absoluere.cap.de cætero.nu.1. 357
Sacerdoti pauperi an liceat locare spirituales operas. & in nu.4.cap. quoniam enormis.numero 3.de simonia. 328
Sacerdos vel prælatus de aliena Ecclesia non est assumẽdus,cùm reperiatur idoneus in eadem. cap. te nobis.numero 1.de clericis peregrinis. 75
Sacerdos quilibet in casu necessitatis absoluere potest nõ suum subditum.cap.omnis.nu.6. de pœnitent.& remiss. 355
Sacerdos an possit dare præbendas de nouo,& an habeat potestatem conferendi psalmistatũ.c. cùm cõtingat.nu.2.de ætat.& qualit.& ordi.præfi. 68
Sacramenta an sint recipiẽda ab excõmunicato vel suspẽso.c.per tuas nobis.nu.1.de simonia. 327
Sacramenta ab hæreticis recepta an sint vera & essentialia sacramenta.& in nu.3.c. fraternitatis. nu. 2. de hæreticis. 330
Sacramenti chrismatis character nõ confertur per simplices sacerdotes.cap.quanto.de consuetud.numero 3. 22
Sacramentum Baptismatis in necessitate ab hæretico sumi potest. capit.quanto de benig.de consuetu. numero 2. ibid.
Sacramentum altaris tria habet, sic etiã Baptismus.c.literas tuas. nu. secundo.de Baptism.& eius effectu.fol. 294
Sacrilegiũ vt dicatur,& quibus modis,committatur sacrilegium. ca. cum pro causa.nume. primo. de sentent. excommun. 358
Sacrilegi sunt rapientes res Ecclesiasticas.capit.cùm sit generale. nu. 2.de foro compet. 129
Satisfactio qualiter fiat,& quid operetur.cap.omnes,num.3.de pœnitent.& remiss. 355
Satisfactio congrua peccati quæ sit. c.sicut. nu.1. de cohabit. cleric. & mulier.fol. 227
Scandalum non facit extumulari, quod extumulandum est.ca.super quodam.nu.1.de statu monach.& Cano.regula. 280
Scandalum nasci nunquam permittitur vtilius, quàm vt veritas omittatur.capit.nisi cum.numero 6.de renunciat. 62
Scientiæ certitudo de futura beatitudine non potest esse,sed credulitatis tantùm.c.cùm in causa.sub nu.1.de iura.calum. 138
Scientiam probare debet qui eam allegat.c.licet causam.nu.6.de probat. 163
Schisma vel hostilitas si in medio 40. anno.fuerit,an id tempus ipso iure subducatur.c.ex transmissa.nu. 2.de præscript. 194
Schismatici qui dicantur,& an auferant vel accipiant ordines.num.2. c.quod à prædecessore.num.1. de schismaticis. 331
Scriptum quicquid est à Prophetis, id indubitanter credendum est.c. cùm venerabilis.num.6. de exceptionibus. 190
Scriptura quando negatur,cui incũbat probatio.c.si scripturã.sub nu. 9.de fide instrumentorum. 178
Scripturæ manu publica factæ creditur,etiam mortuis testibus in ea descriptis.cap.scripta verò Authẽtica.numero primo.de fide instrumen. ibid.
Scripturarum exemplum infra mẽsem ab ipsa petitione dari debet. c.cùm medicinalis. nu.1.de sentẽ. excomm. 365
Scripturæ priuatæ stabitur,si contra eum,qui eam fecit, introductus, nec ipse neget.c.si scripturã.nu.9. de fide instrumentorum. 178
Scripta publica manu facta, valẽt etiam mortuis testibus sub scriptis c.post cessionem.num.2. de probat. 162
Scrutatores debent singulos vocare ad scrutinium nec sufficit generaliter vocare.c.quia propter.nu. 6. de electio.& elect.potest. 47
Scrutinio publicato an liceat cuipiã variare.c.Ecclesia.n.9. de electio. & electi potestate.fol. 55
Sede vacante nihil est in præiudiciũ sedis alienandum.capit.nouit.numero 2.ne sede vacãte aliquid innouetur. 248
Senes an & quando contrahere possint.cap.quòd sedem.num.1.de frigid.& malefi. 310
Senex ad quot vsque annum quis dicatur.capit.quoniam frequenter. numero 3.vt lite non contest. non proced. 136
Sentẽtia semper reuocatur,quando nõ tenuit appellatio.c. interposita.nu.5.de appellationib. 221
Sententia interlocutoria trãsit in rẽ iudicatam,ita quod super ea post ea non auditur.capit.cùm dilecti. nu. 10. de elect.& elec.potest. 42
Sententia lata super notorio,quo casu non teneat.c.tua nos. nu. 9. de cohabit.cleric.& mulier. 228
Sententia non sufficit super priuatione alicuius beneficij, vt illud perdatur,sed oportet illud prius resignari ab illo,qui prius tenebat.Et idem est dicendum in omni sentẽtia.c.cùm in nostris.nu.3. de concess.præben. 243
Sententiam cõfirmari qui petit,debet probare sententiam tenere.c. si quis.nu.3.de confir.vtili vel inutili.fol. 225
Sententia non dicitur incerta, cùm in aliqua parte actorum contineãtur capitula excepta.c.cùm venerabilis.nu.8.de except. 191
Sententia interdicti an possit suspendi.cap.dilectis filiis. numero 5. de appellat. 216
Sententia lata in causa inquisitionis vel donationis seu exceptionis præiudicat aliis de eodem agere volentibus.ca.cùm dilecti.numero 9.de electio.& electi potestate. fol. 42
Sententia à qua est appellatum potest confirmari.ca.si quis.sub numero 4.de confirmat.vtili vel inutili. 225
Sententia tenet,licet in ea falsę causæ subiiciantur. cap. in præsentia. nu.1.de renun. 60
Sẽtẽtia & cõpromissum super rebus prius iudicatis non valet.c.exposita.nobis.nu.1.de arbit. 124
Sententia diffinitiua ferri potest cõtra dominum,propter procuratoris contumaciã.ca.ad hæc Deus. nu.7.vt lite non contest.non procedatur.fol. 134
Sententia an possit pro parte valere,& pro parte non.ca.dilecti.nu. 2.de appell. 220
Sententiæ non parens licitè excommunicatur.c.significauit. nu.1. de offic.ordin. 98
Sententiæ diffinitiuę in vno negotio non sunt ferendę plures.cap.cùm inter.nume.3.de electio. & elect. potest. 31
Sententia excommunicationis lata nomine alterius an possit haberi rata c.prudentiam.nu.6.de offi.& potestat.iud.deleg. 83
Sententia fieri non potest, nisi quãtitas pretij sciatur. capitulo cùm causæ.num.1.de testib. & attestationibus. 173
Sententia vbi nulla pronunciatur,irritatur possessio,& quicquid ex ea secutum est.c.ex insinuatione. nu.2.de procurat. 109
Sententia lata à iudice excommunicationis executore dicente se dubitare,vbi dubitandum nõ est, an teneat.& an idem dicendum sit in executore,qui dicit se certum ꝙ exequatur vbi dubitandum est.vide in nu.8.c.cùm contingat.nu.7. de rescript. 14
Sententia per falsum rescriptum nõ tenet, licet aduersarius consentiat.c.inter.nu.2. de sentent. & re iud. 203

Sententia excommunicationis ſicut aliæ in ſcriptis ferenda eſt. c. cum medicinalis.nu.1. 365

Sententia pro excommunicato quo caſu ſit ferenda.cap.exceptionem num.3.de except. 193

Sententia confirmatur in præiudicium vnius & non alterius. cap. cùm ſuper.num.2.de ſenten. & re iud. 200

Sententia diffinitiua,ſiue per probationem liqueat ſiue non,ferri debet.cap.prout nobis.nu.3. de dol. & contumac. 155

Sententia excommunicationis fertur in impedientem, etiamſi non ſit eius iuriſdictioni ſubiectus.capit.quia.num.2.de offic.& poteſt. iud.deleg. 78

Sentẽtia excommunicationis, quẽadmodum trahit ſecũ excommunicationẽ,nec impeditur per appellationem,ſic ſententia abſolutionis.cap.ſacro.nu.14.de ſenten. excomm. 363

Sententia formari debet ſecundum petitionem in libello contentam cap.cùm ex literis.nu.tertio.de reſtitu.in integrum. 117

Sententiæ verba cõcipienda ſunt in perſona procuratoris vel ſyndici. c.quærelam.nu.7.de elect.& elect. poteſt. 37

Sententia quando valeat contra rẽ prius iudicatam.ca. fraternitatis. nu.5.de frigid.& malef. 311

Sententia excommunicationis licet non tranſeat in rem iud.præſumitur tamen pro ea,& excõmunicato incumbit onus probandi eam iniuſtã.c.bonæ memoriæ.nu.8. de electio.& electi poteſt. 35

Sententia non debet executioni mãdari,niſi prius ſuper appellatione cognoſcatur.c.cũ in iure.nu.3. de offi.& poteſtat.iudi.deleg. 91

Sententiæ delegati non creditur,niſi commiſsionis literas oſtendat. c. cùm in iure.nu.4.de off.& poteſt. iud.deleg. ibid.

Sententia generalis quæ dicatur.ca. tãta eſt clauis.nu.4.de exceſſ.prælat.fol. 344

Sententia excõmunicationis deleg. lata ex cauſis ſibi nõ commiſsis, non tenet.c.cùm olim Abb. nu.4. de offic.& poteſt.iu.deleg. 91

Sententia an fieri poſsit ſub cõditione.c.quod tranſlatio.nu.3. de offi. legat.fol. 96

Sententia lata contraria primæ non valet.cap.ſignificauit.nu.2. de offic.ordinarij. 98

Sententia incerta,ſuper expenſas lata,an & quãdo valeat.c.finẽ. nu.5. de dolo & contumacia.fol. 155

Sentẽtia lata ſtatim quidam effectus cap.qualiter & quando.nu. 10. de accuſationib. 323

Sententia à qua non eſt appellatum an & quando poſsit retractari. c. ſignificantibus.nume. 1. de purg. vulgar. 352

Sententia lata quando dubitatur de iuriſdictione partis,an valeat.c.venerabili.num.5. de cenſi. exact. & procurat. 291

Sententia an fieri poſsit contra reſcriptum excõmunicationis.c.perniciosam.n.2.de offi.ordinarij. 96

Sententia non debet ferri,niſi probata exceptione ſpoliationis.c.cũ dilectus.nu.7.de ordine cognit. 142

Sententia inter alios lata non præiudicat alicui.Fallit vt hîc.cap.cauſam quæ inter.nu.8.qui filij ſint legitimi. 313

Sententia quæ eſt nulla.an poſsit ratificari.c.prudentiam.ſub nu.5.de offi.& poteſt.iud.del. 82

Sententia ad æternam rei memoriã eſt ferenda.c.ad Apoſtolicę. nu.1. de ſentent.& re iud. 206

Sententia ſi feratur contra vnum agẽtem,an poſsit alius intelligere. ca.cùm olim.nu.2.de teſtib. & atteſtationib. 170

Sententia prætextu falſi nõ retractatur.ca.licet cauſam nu.1.de probationibus. 163

Sententia lata contra res prius iudicatas valet.ca.inter.nu. 3. de ſent. & re iud. 203

Sententia lata in interdicto vti poſſidetis pro poſſeſſore nõ parit exce.rei iu.c.veniens.num.2.de præſcript. 197

Sententia an præiudicet his qui non interfuerunt iudicio.ca.in noſtra. nu.9.de procurat. 110

Sententia diffinitiua,quæ eſt nulla legitima appellatione ſuſpenſa,iterum cognoſcitur.c.cùm Bertholdus.numero quarto.de ſenten. & re iud. 202

Sentẽtia in cauſa appellationis pro cohærede quomodo feratur. ca. cùm ſuper.ſub nu.2. de ſenten. & re iud. 200

Sentẽtia lata à iudice an teneat,qui nõ ſequutus eſt conſiliũ requiſitũ. c.ſi pro debilitate.nu.1.de offic. & poteſt.iud.deleg. 79

Sententia per falſos teſtes vel inſtrumẽta prolata tenet.c.licet cauſam nu.3.de probat. 163

Sententiæ cõtrariæ inter eaſdẽ perſonas non tenent.ca.cauſam quæ inter.numero 7.qui filij ſint legitimi. 313

Sententia matrimonij tenet etiam ſi in ſcriptis non feratur.ca. Albericus.num.7.de teſtib.& atteſtationibus. 173

Sententia quando dicitur certa eſſe. ca.cùm ad ſedem.nu.5. de reſtitu. ſpoliator.fol. 153

Sententia nõ ſolùm ſuper petitorio, ſed etiam ſuper cauſis fertur.c. cũ eccleſia.num.2. de cauſ. poſſeſſ.& propriet. 144

Sententia lata ex falſo inſtrumento non tenet,ita nec priuilegium ex falſa cauſa vel ex falſo inſtrumento conceſſum tenet. c. inter dilectos.nu.4.de fide inſtrum. 180

Sententia executioni mandãda eſt, niſi is qui ſententiæ cõtradicit incontinenti probet ſua intereſſe. c.veniens.num.1.de teſtibus & atteſtationibus. 171

Sententia principali lata, nunquam valet,non ſeruato ordine iudiciario.c.ad audientiam.numero 1.de appel. 210

Sententia excommunicationis ſemper trahitur à die conditionis.ca. præterea.nu.3.de appel. 211

Sententia excommunicationis ſemper tenet,ſiue proſequatur appellator,ſiue non. c. ſæpè contingit. nu.5.de appell. 212

Sententia excommunicationis in eũ lata non valet hîc,& quis ſit in poſſeſsione ſubiectionis aliquorum.c.cùm dilectus.nu.1. de religioſ.domib.vt Epiſcopo ſint ſubiectæ. 283

Sententiæ diffinitiuę ferri debẽt multis cum ſolennitatibus,vt hîc. ca. auditis.numero 1.de procuratoribus. 111

Sentẽtia arbitrorum an retractetur prætextu inſtrumentorum de nouo repertorum.cap.cùm olim.nu. 1.de præſcript. 196

Sententia ſuper electione non trãſit in rem iudicatam.c.cùm olim.nu. 5.de dolo & contumac. 157

Sepultura quid ſit.c.abolendæ. nu.1. de ſepultur. 257

Sequeſtratio de quib.rebus fiat.c.ad hoc.numero 4.de ſequeſtrat. poſſeſſ.& fructuum. 160

Sequeſtratio in quibus ſit conceſſa. c.ad hoc.nu.3.de ſequeſt.poſſeſsio & fructuum. 160

Seruus quo caſu præſumatur dolo eſſe in poſſeſsione libertatis, vel non eſſe.c.de ſeruorũ ord.nu.1.de ſeruis non ordi.& eorũ manu. 72

Seruus & monachus an teneantur ad ſoluendas decimas.c.nouũ genus.nu.3.de decimis.fol. 269

Seruus debet poſtulari à domino libertus à patrono,omnes enim obligati ab his ſunt poſtulandi, quibus ſunt obligati. Item quid ſit dicendum in tutoribus & curatoribus,& in officialibus , qui ad annum eligantur.capit. etſi vnaniter.numero 3.de poſtulat. prælat. 27

Seruus an & quando domino prius obedire debet,quàm vxori exigẽti debitum carnale. c.dignum. nu. 1.de coniugio ſeruorum. 307

Seruus ordinari non debet domino contradicente.c.de ſeruor.ord.numero quinto.de ſeru.non ord. & eorum

eorum manu. 72
Seruus si factus est monachus vel clericus quid sit dicendum. c. de seruo. num. 6. de seru. non ordi. & eorum manu. 72
Seruus effectus sacerdos an sit liber c. de seruor. ord. nu. 6. de ser. non ord. & eorum manu. 72
Signa an sufficiant ad præsumendũ aliquem hæreticum. c. sicut simoniaca. nu. 1. 325
Sigilla quinque in literis testimonialibus clericorum trãsmarinorum qua de causa requirantur. ca. tua nos duxit. numero 1. de cleric. peregrin. 75
Sigilli traditione, an ius aliquod cõsequatur. c. vt nostrum. num. 1. de appel. 217
Sigillum qua de causa instrumento sit appositum, & cuius sit semper in litera debet exprimi. ca. scripta verò. nu. 3. de fide instrum. 179
Sigillum & subscriptio propter quas causas apponuntur literis. c. scripta verò nu. 3. de fide instrumentorum. 179
Sigillum apponere chartæ non sufficit, nisi is qui apposuit dicat, se ad posuisse illud. c. scripta verò. num. 2. de fide instrum. 179
Sigillo alieno quãdo sigillare liceat. c. scripta verò. numero 2. de fide instrum. 179
Significationi propriæ verborum standum est, nisi vbi ex causa contrarium inuenitur. c. sedes Apostolica. de rescriptis nu. 5. 10
Silentium perpetuum imponitur accusatori, si non fuerit in termino. c. licet in beato. nu. 4. de accus. inqui. & denun. 318
Silua quæ sit. cap. quid per nouale. nu. 1. de verbo. signific. 369
Simplices & indiscreti possunt per alium factum proponere. c. pastoralis. nu. 1. de iudic. 127
Simoniacus est suspensus ab officio & administratione ipso iure. c. nihil. num. 5. de electio. & electi potestate. 50
Simoniacus vt quis dicatur munus inuenire debet. c. tuam in domino. nu. 2. de ætat. & qualit. & ord. præfi. 68
Simonia an sit, si quis obtinuerit ordinem vel beneficium alio dante pecuniam non ordinatori, secùs si ipse ordinatus pecuniam dedisset. cap. tanta est labes. num. 1. de simonia. 325
Simoniacus in ordine recipiendo siue crimen sit occultum siue manifestum ipso iure suspẽsus est. c. tãta est labes. nu. 1. de simonia. 325
Simoniacum scienter eligens beneficiis ecclesiasticis se reddit indignum. capitu. per inquisitionem. numero primo, de elect. & elect. potest. 38
Syndici iurare possunt de veritate dicenda tàm super diffinitione causæ, quàm super expensarum quantitate. c. præsentium. nu. 9. de testibus & attestationib. 176
Syndicus quis sit. c. sicut studij. nu. 1. de syndico. 113
Socij criminis an admittantur, & quid in contractib. in numer. 2. c. quoniam aliqua. nu. 1. de testib. & attestat. 166
Socius tenetur socio, si aliqua amittat casu fortuito. c. sicut. nu. 8. de iureiur. 188
Societatis distinctionem hîc habes. c. dilecta in Christo. nu. 2. de exces. prælat. 343
Socij tàm de lucro quàm de damno parricipes esse debent. c. sicut. nu. 10. de iureiurando. fol. 188
Solennitas quæ requiratur in quarta testium productione. c. in causis. nume. 1. de testib. & attestationibus. 167
Solennitates multæ enumerantur necessariç ad matrimonium dirimẽdum c. porrectum. nu. 3. de regula. & transeun. ad relig. 273
Solennitates iuris de partium consensu remitti possunt. c. de causis. numero 6. de offic. & potest. iud. deleg. 80
Soluere cùm quis culpa omisit, cùm potuit non debet prodesse. c. P. & G. per literas. nu. 2. de offic. & potestat. iudi. deleg. 94
Soluere scienter indebitum an illud possit repetere. c. debitores. nu. 1. de iureiur. 185
Soluendi modi alicuius forum. cap. Romana. num. 1. de foro compet. fol. 132
Specificatio rei & certa petitio an sit necesse exprimi in libello, & quid iuris in sententia diffinitiua. c. significantib. numer. 1. de libell. oblat. 133
Speciale est in criminalibus quòd socius potest esse procurator sociorum. c. licet in beato. num. 2. de accus. inqui. & denun. 317
Speciale est in aduentu principis, vt angaria vel perangaria præstet ecclef. & vide nu. 7. & 8. c. non minus. nu. 4. de immu. 298
Spes est certa expectatio futurç beatitudinis. c. ex literis. numero 1. de iureiu. 188
Spirituale pro spirituali an permissum sit dare. c. super eo quod. nu. 2. de transact. 108
Spiritualia iura in non spirituales & non consecratas personas non honestè cadunt. c. quòd sicut. nu. 2. de electio. & electi potestat. 39
Spirituales causæ necessitatis, etiam tempore feriali tractari possunt. capitul. conquestus. numero secundo. de feriis. 140
Spiritualia æstimationem non recipiunt. ca. constitutus. nu. 4. de eo qui mit. in posses. caus. rei ser. 368
Spiritualis gladius non debet exerceri, nec pro sua nec pro aliena iniuria nisi contra homines suæ iurisdictionis. c. dilecto filio. nu. 2. de sentent. excom. 368
Spirituale an liceat dare pro temporali c. super eo quòd. num. 1. de transact. 108
Spoliator facta restitutione poterit petere quod super petitorio de quo actum est sententia feratur. c. pastoralis. nu. 6. de caus. possess. & proprie. 146
Spoliari iurib. incorporalibus, quonam modo quis dicatur. capitu. quærelam. num. 4. de electio. & elect. potest. 36
Spoliati iuris Canonici vel alterius dignitatis, quam actionem intentare possint. c. in literis. nu. 8. de restit. spol. 148
Spoliatus agens possessorio non est restituendus, cùm notoria est causa, quare Ecclesiam habere non potest, nisi aliquid alleget contra notorium. c. constitutus. num. 1. de filiis præs. ordi. vel non. 71
Spoliatus restitui debet, antequam cognoscarur de Canonico ingressu. c. veniẽs. nu. 1. de filiis pres. ord. vel non. 70
Spoliato restituto, spoliator poterit de nouo si voluerit agere de proprierate. c. pastoralis. nu. 6. de caus. possess. & proprie. 146
Spoliatus amittit vsum rei, sed non proprietatem, nam iura proprietatis inhęrent ossibus. c. sæpè contingit. n. 1. de restit. spol. 154
Spoliatus petitorium dimittere debet, & ad possessorium propter odium spoliationis transire. c. pastoralis. nume. 2. de caus. posses. & propri. 146
Spoliatus si per duos testes violentam probet spoliationem, non valet aduersario aliqua probatio super spontanea voluntate. c. super hoc. nu. 2. de renun. 59
Spoliatus & passus violentiam, quã habeat actionem & an contra quemcunque possessorem possit eam intentare. c. sæpe contingit. nu. 3. de resti. spoliat. 154
Spoliatus an & quando amittit suam possessionem. ca. olim. nu. 1. de resti. spoliat. 154
Spoliatus potest res vendicare, vel petitorium iam incoeptum prosequi. c. inter dilectos. num. 1. de fide instrum. 18
Spoliatus sicut ante restitutionem accusari non potest, ita nec de eius criminibus inquiri. c. venerabili. nu. 4. de offic. & potestat. iudi. deleg. 93
Spoliatoris iniquitas an & quando possit ei nocere. c. pastoralis. sub

numer.3.de cauſ. poſſeſs. & propriet. 146

Sponſalia licet inter infantes minores ſeptennio contracta non teneant, ratificantur tamen niſi in ſeptimo anno contradixerint verbo vel facto.capit. atteſtationes. num.tertio.de deſponſat.impub. fol. 303

Sponſalia ſi quis cum duabus contrahat, debet primæ tantùm adhærere. Fallit vt hîc.c. ſicut ex literis.nume.1.de ſponſalib. & matrimoniis. 301

Sponſalia infantium lapſu temporis ratificantur.c. duo pueri.nu.1. de deſponſat.impub. 303

Spõſalia quot modis contrahantur. c.duobus modis. nu. 1.de ſponſa duorum.fol. 304

Sponſalia in quibus honeſta conditio interuenit ſuſpendũtur, quouſque fuerint adimpleta.& vide in nu.3.c.quicunque.nu.12. de conditio.appoſitis in deſponſatio. 304

Sponſalia de præſenti etiam ſine carnali copula facit, vt non teneat matrimonium cum ſecunda, cui fidem dedit.c.ſignificauit.nu.1.de eo qui duxit in matrimoniũ. 307

Sponſa de futuro non debet dimitti prętextu prędecedentis fornicationis.c.quemadmodum. num.1. de iureiur. 187

Statuta laicorum ſuper eccleſiis valent ſi Papa illud in ſuis literis approbat.c.ſicut graue, ſub nu.2. de tranſact. 106

Statutum in alterius præiudicium, an valeat.c.quę in Eccleſ.de cõſtit. numer.2. 2

Satuta & dec.violare an ſit peccatũ, & quibus ſit permiſſum venire contra præcepta. & habes in nu. 10.de conſuetudine.nu.9.de conſuetudine. 21

Sterilitas quid ſit.c.propter ſterilitatem.numero primo, de locato & conducto. 255

Stipulatio facti affirmatiua, an tranſeat ad hæredes ſtipulatoris.c. à nobis.nume.5.de ſentent.excommun. 359

Stipulatio continens factum negatiuum non tranſit ad hęredes promiſſoris, niſi de ipſo fiat mentio. & num.5.c.ſuper à nobis. nu.1. de ſent.excom.ibid.

Suarum nomine quid veniat. c. pro illorum.num.1. de præben. & dignit. 234

Subiectionis indicia quę ſint.c.cùm inter. nu.2.de ſent.& re iud. 199

Subſtitutio directa non fit per verba, rogo, mãdo, vel conſimilia.ca. de his.num.3. de teſtam. & vltim. volun. 264

Subſtitutio directa quando intelligatur eſſe facta.c. Raynutius. nu. 2.de teſtament.& vlti.volunt. 262

Subſtitutio pariter ad directam & fideicommiſ.ſubſtitutionem trahitur.c.de his. nu.3. de teſtam.& vlt.volun. 264

Subſtitutio pupillaris per quæ verba concipiatur.c. Raynutius. nu. primo, de teſtament. & vltim. volunt. 261

Subdelegatus ſi fuerit ſuper duobus articulis, & ante mortem delegantis citauerit ſuper vno tantùm, an ſuper alio perpetua ſit iuriſdictio.c.licet vndique. numero ſecundo. de offic. & poteſt.iud. del. 90

Subdelegatus ad totã cauſam, ſi in vno termino interfuerit, ſemper admittere tenetur.cap.ſuper quæſtio.numero 9.de offic.& poteſt. iud.del. 88

Subditus præſumitur qui agit ea, quæ agunt ſubditi.c.olim.nu.2.de reſtit.ſpoliat. 151

Subditus alterius Eccleſiæ cur poteſt eligi, & tamen neceſſariò requiritur conſenſus prelati ſui.c. ad hæc numero 2.de poſtulatione prælat. 24

Subiectionis petitio generalis eſt. c.cum inter.nu.1.de ſentent. & re iud. 199

Subſtantialia formæ quæ ſint verba & in nu.5.& 6.c. ſi quis puerum. numero quarto.de baptiſ.& eius. effect. 295

Succeſſor an ſuccedat in proſecutione litis ſui prædeceſſoris.c.ex parte.nu.2.de arbit. 123

Succeſſor non tenetur de delicto, ſed de facto defuncti. ca. accepimus te. nu.3. de ætat. & quali. & ord.præfi. 69

Succeſſorib. an & quando poſsit præiudicari.c.ſtatuimus. nu. 1. de tranſ. 106

Succeſſor prælati an & quando teneatur ex imperatione prædeceſſoris.c.gratum.nu.1.de off.& poteſt.iud.del. 82

Succeſſor tenetur de honeſtate prædeceſſoris factum exequi. c. dilectus filius.num.1.de præben.& dignitat. 236

Succeſſor an teneatur de facto ſui prædeceſſoris.c. cùm ſecundum. nu.1.de præben.& dignit. 232

Sucumbens in actione, ſucumbere debet in exceptione, & non è contra.c.ſuper ſpoliatione.num.2. de ordin.cognit. 142

Sufficiens eſt id, quod ſufficit ad faciendum ea quæ ſibi imminent. c.cùm in cunctis.nu.1. de elect. & elect.poteſt. 28

Sufficit ad caſſationem vt vnum ſolum de multis obiectis probetur.c.ſtatuimus.nu.12.de elect.& elect.poteſt. 57

Sufficit in negotiis vniuerſitatum requiri rectores vel idoneiorem.c. humilis doctrina.num.1. de maiori. & obed. 105

Superior non debet abſoluere excommunicatum, niſi legitima & vera cauſa appellationis probata c.per tuas. numero. 4.de ſenten. excom. 261

Superiores an teneantur exequi ſententias ſubditorum.c.cùm ab Eccleſiarum.nume.7. de offic. ordinarij. 97

Supplicatio dupliciter accipitur, largè & ſtrictè.c.ex literis.num.3.de reſti.in integ. 117

Supplicandum eſt non ſimulatè, ſed cum effectu pro tradito ſeculari poteſtati.c.nouimus. numer.2.de verb.ſign. 371

Supplicatur etiam à iudice delegato.c.ex literis.num.4. de reſtit.in integ. 117

Supplicari ſuffraganeo à ſententia officialis poteſt.c.Romana Eccleſia.nu.1.de appell. 223

Suſpectus de offendendo, an teneatur præſtare cautionem iudici de non offendendo. c. quia. nu. 6.de offi.& poteſt.iudic.deleg. 79

Suſpectus de inimicitia non debet procedere ad accuſation.c. inquiſitionis.num.3.de accuſat. inqui. & denun. 321

Suſpectus regularis de inobedientia cogitur ad iurandum obediẽtiam.c.cùm in eccleſiis.num.2.de maiorit.& obedien. 104

Suſpectus de hæreſi, ſi ſe non purgauerit excommunicari debet.cap. ad Apoſtolicæ, nu.5.de ſentent.& re iud. 206

Suſpectus propter priorem inobedientiã, an debeat iurare obedientiam.c.legebatur.nu.1.de maiori. & obedien. 103

Suſpenſus neque eligere, neque eligi poteſt, nec poteſt excommunicare, neque poteſt præbendas dare, nec poſtulari, nec inueſtire. Item à quibus rebus prohibeatur c.cùm dilectus filius.nu.4. de cõſuetud. 23

Suſpenſus ſemel an perpetuò ſuſpenſus intelligatur.c. cum bonæ. num.1.de ætat.& qualitat.& ord. pręfi. 68

Suſpenſus non poteſt conferre prębendas.c. quia.nu. 4. de conceſs. præben.fol. 242

Suſpenſio nimis effuſa eſt culpabilis c.cũ dilectus.n.4.de iurepatr. 288

Suſpenſus an & quando habeat executionem ſui officij.c.quòd à prędeceſſore.nu.4. 331

Suſpenſus à beneficio Eccleſiaſtico, ſi appellat, non abſtinet à beneficio.c. ad hæc.nu.2.de appell. 210

Suſpendi ab officio an & quando quis poſsit.cap.inter.numer.1.de purg.Can. 351

Suſpenſus nõ poteſt dare executionem

nem ordinis.c.fraternitatis.nu.4. de hæreticis. 330
Suspensus à Canone dicitur à Deo suspensus. c.si celebrat. num.3.de cleric.excom.depos.minis. 340
Suspensus à Canone celebrando non est irregularis.c.sicut.num.4. de cohabit.cler.& mulier. 227
Suspensus vel excommunicatus licet nihil valeat quòd agat in spiritualibus, tamen valet in temporalibus quamdiu toleratur ex ignorantia. c. cum dilectus filius. de consuet.num.4. 23
Suspensus nõ potest donare præbendas,nec quenquam destituere. c. tanta est clauis. num.5.de excess. prælat. 341
Suspensus statim ille dicitur qui ordinem aliquem simoniacè recepit.cap.per tuas nobis. num.3.de simonia. 327

T

TABELLIONES an alius præter Papam & Imperatorẽ facere possit.c.cum P.nu.3.de fi. instrument. 182
Tabellio nullam habet authoritatem in receptione testium ,sed in scribendo tantùm.capitulo.quoniam.sub.nu.5.de probat. 165
Tabellioni in quibus sit credendum capit. quoniam.sub numero.1.de probat. 16
Tabelliones possunt & alij officiales cuilibet pacisci in iudicio. c. dudum. nu. 1.de conuers. coniugat. 277
Tempus quadrimestre quando incipiat currere,& an possit prorogari.c.quærenti.nu.1.de off.& potestat.iud.del. 87
Tempus non datæ literarum , sed præsentationis considerandum. est.c.mãdatum Apostolicum. de rescript.nu.2. 18
Tempus datæ est inspiciendum, quando quæritur de viribus rescripti. c.licet ex suscepto.nu.1.de foro compet. 129
Tempus quadrimestre tantùm locum habet in personali actione.c quærenti.num.1.de offi.& potest. iud.deleg. 87
Tempus appellationis in causa matrimonij nõ currit.c. significauit. nu.3.de offi.ordinarij. 98
Tempus non competens quod dicatur.c.cum in vet.nu.5.de electio.& elect.potest. 51
Tempus quadrimestre decurtari potest cum causæ cognitione, & non aliter. c.quod ad consultationem.numero 5.de senten.& re iudic. 200
Tempus differre an melius sit,quàm post publicationem & sententiã subuenire.c.vltra tertiam.sub nu. 2.de testib.& attestationib. 175
Terminus quadriennij quo tempore incipiat currere.c.coram fœlicis.nu.1.de restit.in integr. 119
Terminus qui detur appellanti ad iter arripiendum.c.statuimus.nu. 8.de elect.& electi.potestat. 57
Terminus datus ad prosequendum, vicem peremptorij obtinet. c. cordi.nu.7.de appell. 223
Terminus cum assignatur,qui præsens est,non debet postea vocari, si se absentat.c.Ecclesia. nu.2.de elect.& elect.potest. 54
Termini antiquitus positi vel de nouo in actione fin.regund. obseruari debent. c.ex literis. nu. 3. de probat. 162
Terminus datur octo dierum ad probandam manifestam offensam.c.solet à nonnullis.nu. 5 .de sentent.excommunic. 366
Terminus appellationis à quo iudice præfigatur,& quid sit dicendum de delegato.c.prælatorum. sub.nu.1.de accus.& inqui. 324
Testamentorum tuitio pertinet ad Ecclesiam.c.ad nostram. nu.1.de iureiur. 185
Testamentorum & etiam in testium publicatione quæ seruanda sint. in nu.2.c.si instrumenta. numero 1.de fide instrumentorum.fol.182
Testamentum non dicitur authenticum,nisi fuerit per tabellionem scriptum.c.si instrumenta. nu. 2. de fide instrumentorum. 182
Testamentũ confirmatur per mortem testatoris. c .requisiuit.nu.1. de testamen.& vlt.volun. 261
Testatoris intentio semper seruanda est.c.de his.nu.4.de test.& vlt. vol. 264
Testari non potest vllus de reb.Ecclesiæ.c.cum in officiis. nu. 1. de testa.& vlt.vol. 260
Testes sunt reuocandi ad concordiam,quando agitur,an quis appellauerit ante vel post sententiam excommunicationis.c.cum contingat.num.1.de of.& potest. iud.del. 92
Testes post publicationem prohibentur produci. c .cum clamor. nu.1.de testib.& attestat. 174
Testes an liceat recipere lite non contest. c.causam quæ inter. de rescriptis.nu.1. 10
Testes in causa inquisitionis an sint cogendi ad testificandum.c.super his.nu.1.de testibus cogendis.177
Testi vni an sit credendum.c.ex insinuatione.nu.1.de procur. 109
Testium apertione & etiam disputatione super eis facta,ad possessorium redire potest. c .pastoralis. numero 1.de. caus.possess. & propriet. 146
Testes possunt in causa appellationis super nouis articulis , ex primis dependentibus pro depositi.c.cùm venisset.nu.1.de testibus & attestationib.fol. 168
Testes duo an & quando sufficiant ad probandam consanguinitatem.c.series.nu.1.de testib.& attestationib. 168
Testes parte absente an recipere liceat.capi.in nostra.numero 7.de procur. 110
Testibus quo casu stetur,& non instrumento. ca. cum Ioannes.nu. 2.de fide instrum. 181
Testes introducti in causa vnius,an possunt induci in causa alterius super cap. eiusdem tenoris. c.veniens.numer.4.de testib.& attestat. 171
Testes possunt cogi testimonium dicere,quando de iniuria agitur ciuiliter. c.peruenit.num.1.de testib.cogendis. 177
Testis idem si pluries recipiatur,pluries etiam iurare debet. cap. fraternitatis. num.1. de testib.& attestationibus. 167
Testis non potest esse in iudicio qui fuit aduocatus.cap.ex literis. nu. 1.de transact. 107
Testes super notorio maleficio producti,quid ad maleficium probandum dicere & deponere debeat. c.statuimus.sub num.6. de offi.& potest.iud.deleg. 95
Testis qualiter dicatur variare. cap. præterea.nu.4.de test.cogen. 177
Testes an recipiẽdi sint super nouis capitulis sub primis comprehensis.& vide in nu.3. & 4.c.fraternitatis.nu.2.de test.& attest. 167
Testes ante lit.contest.recepti an legitimè recepti sunt. cap. statuimus. num. 10. de electio. & electi potestat. 57
Testes non licet inducere post publicatas attestationes in causa matrimoniali.c.constitutus.nu.1. de testibus & attestat. 172
Testes inducere non licet, post publicatas attestationes.cap.finem. nu.1.de dolo & contum. 155
Testi an liceat addere dicto suo.cap. præterea.numero 3.de testibus cogendis. 177
Testes recipiens discernere debet, quanta fides sit eis adhibenda.Et alia hic notata obseruare debet. c.cum Bertholdus. nu.4. de sent. & re iud. 202
Testem vacillare quis dicere possit, iudex ne,an notarius.c.quoniam. num.5.de probat. 164
Tenens aliquis per se, non admittitur sine scientia & animo possidentis.ca.conquerenti.num.3. de offic.ordinarij. 101
Testes an pauciores , quàm qui instrumento sint descripti, præiudicant in instrumento.c.cum Ioannes.nu.8.de fide instr. 181
Testes super matrimonio carnali, an percipiantur contra absentem,

tem, lite non contest. c. quoniam frequenter. nu. 5. vt lite non contesta. non proced. 136
Testi an & quando liceat corrigere suum dictum. c. praeterea. nu. 2. de testibus cogen. 177
Testes in criminibus magnis cogi possunt. c. cum contra. nu. 1. de testib. cogendis. 177
Testes cuiusmodi requirantur, cum accusatur, quòd non possit perfici matrimonium propter affinitatem. & vide in nu. 1. de testibus & attestationib. 168
Testes recipiens, quanta sit ei fides adhibenda. c. quoniam. nu. 5. de probat. 194
Testes qui recipit, debet iudici de fama & eorum authoritate rescribere. cap. licet causam. num. 5. de probationibus. 163
Testis qui metu coactus renunciauit, an amiserit possessionem, c. super hoc. nu. 4. de renun. 59
Testis non tenetur respondere de accessoriis sui testimonij, si tamen hoc fecit, valet testimonium. cap. inquisitionis. nu. 4. de accus. & inquis. 321
Testium dictum super occultis, & de quibus infamia non processit, nô valet. c. qualiter ordinem. num. 2. de accus. inquis. & denun. 319
Testes synodales non sunt cogendi publicè testificare. c. praeterea. nu. 1. de testib. cogen. 177
Testes qui praeferantur, cùm pars vtraque probauit intentionem. c. quid per nouale. num. 3. de verb. signific. 369
Testimonium esse bonum, quando dicatur. c. cùm causam. num. 3. de testib. & attestat. 171
Testes quot requiruntur ad probandum scripturam, per comparationem. cap. si scripturam. num. 4. de fide instrum. 178
Testes vbi agitur de crimine sunt monendi, non autem cogendi fere testimonium. c. ex parte. nu. 4. de test. & attestat. 166
Testes falsa dixisse non sufficit, nisi probetur quòd corrupti falsum dixerint. cap. licet causam. num. 2. de probat. 163
Testatoris voluntas sola in testamento transfert dominium in legatarium sine traditione. cap. Raynaldus. num. 6. de testament. & vltim. volunt. 263
Testis qui semel contra aliquem in causis criminalibus testificatus est, amplius contrarium testificari non potest. secùs est in ciuilib. c. cum P. Manconella. num. 10. de accus. inquis. & denun. 317
Testium refert veritatem dicere de his quae 5. sensibus corporis percipiunt. c. cùm causam. nu. 2. de test. & attestat. 171
Testes eiusdem partis si sibi contradicerent, ne his est credendum. c. licet causam. num. 4. de probationibus. 163
Testes in actione de dolo vel metus causa, an idem debeant seruari, quod in actione possessorij. c. super hoc. num. 3. de renun. 59
Testes qui pro me semel testificati fuere, non possum amplius reprobare. Idem dicendum in iudice. cap cùm venerabilis. nume. 7. de except. 190
Testes interrogari possunt, an sint de crimine condemnati. c. cùm venerabilis. nu. 2. de confessis. 161
Testium dicta obscura non sunt per alios declaranda. c. cùm clamor. num. 3. de testib. & attestat. 174
Testimonium ferre qui cogêdi sint, vide in nu. 3. 4. 5. & 6. cap. causam. nu. 2. de test. cogendis. 177
Testimonium secundum, an possit aliquid derogare priori testimonio. cap. veniens. num. 4. de testib. & attestat. 171
Testimonium in quo nô est reddita, neque petita causa an valeat. cap. cùm causam. nu. 1. de testib. & attestationibus. 171
Testimonium an valeat quod nullo corporis sensu apprehenditur. c. cùm causam. num. 3. de testibus & attestationibus. 171
Testimoniũ ferre in causa criminali non est cogendus. c. causam matrimonij. nu. 1. de test. cogen. 177
Titulus probatur in longa praescriptione, in longissima vero minimè. capit. dudum. numero 1. de decimis. 271
Titulum suę possessionis cùm quis cogatur probare. c. quia cunctis. numero quinto. de concess. praeben. 246
Titulum allegare quando sit vel nô sit necesse. vide in numero. quarto. 5. 6. & 7. c. si diligenti. numer. 2. de praescript. 196
Titulus est necessarius in Canonica praescriptione, quae est ad minus 40. annor. c. si diligenti. num. 1. de praescript. 196
Transactio & permutatio in spiritualibus an sit licita. vide in numer. 2. capit. statuimus. num. 1. de transact. 106
Transactio facit cessare auxilia contra eum, cum quo interuenit transactio. c. sicut graue. numero 2. de transact. 106
Transactio facta de re spirituali aliquo temporali dato, an valeat. c. praeterea. numer. 1. de transactionibus. 108
Transactio an & quando in criminibus habeat locum. c. crimina. sub nu. 1. de col. deteg. fol. 338
Transactio specialis non obest aliis speciebus. c. sicut graue. num. 1. de transact. 106
Transactio super vsuras non valet. c. grauis illa. nu. 1. de deposito. 254
Transactio dolo facta an valeat, & an noceat successoribus Episcopi vel Abbatis, an & quando possunt alienare res immobiles vel reditus. c. statuimus. num. 1. de transact. 106
Transactio non valet, nisi fiat in Ecclesiae vtilitatem. c. de caetero. nu. 4. de transact. 107
Tractare communiter post mortem praelati de successoris electione non est illicitum. c. bonae memoriȩ. numer. 5. de electio. & elect. potest. 44
Tractatus vt dicatur, quae requirantur ad hoc. cap. bonae memoriae. numer. 4. de electio. & elect. potestat. ibid.
Treuga Canonica conuentionalis semper est seruanda. c. Treugas. nu. 1. de treuga & pace. 106
Turpe est aliorum manibus querere, quod apud se inuenire debet. c. cùm in cunctis. nu. 1. de electi. & elect. potest. 26
Tutor quilibet solus administrare potest, secùs est in delegato, qui sine condelegato nihil facere potest. & id quod dicitur de tutore, idem procedit in iudicibus ordinariis. c. prudentiam. num. 14. de offi. & potest. iud. del. 84
Tutor suo periculo actorem constituere potest. c. accedens. nume. 5. de procu. 112
Tutor & procurator in iuramento decisiuo iurare debet in anima sua. c. praesentium. num. 5. de testibus & attestat. 176
Tutor potest agere contra ecclesiã, à qua beneficium habet. ca. cùm sacerdotib. nu. 1. de postul. 103
Timor iustus intrusionis sufficit ad reddendum electionem nullam. c. bonae memoriae. nu. 3. de electi. & elect. potest. 34

V

VACANTE sede ea quae iurisdictionis sunt, deuoluuntur ad capitulum c. eam te. de rescript. nu. 4. 6
Vacillatio est causa sufficiens repellendi testes. c. cùm Ecclesia. nu. 6. de caus. poss. & propr. 144
Vagationis delictum sufficit ad priuationem Ecclesiae. c. ex tuę. nu. 4. de cleric. non resident. 230
Vasalli ad quae seruitia teneantur dominis. c. sicut. numer. 2. de iureiur. 187
Velum consecrationis à quo, & à quibus diebus dari debet. c. subdiaconos. nu. 1. de têporib. ord. 68
Venditio & missio ex secundo decreto infra quod tempus sit faciêda. c. dilecto filio. nu. 3. 372
Venditio fit rata nisi contra latitantem.

tem.c.dilecto.numero 3.de verb. sign. 371
Venditio iusta vel alius contractus beneficio restitutionis rescindetur.c.quod sicut.nu.6.de electio.& elect. potest. 39
Vendi.& hypo.rei, ex testamento competunt etiam pro legatis.ca. Raynaldus.nu.3.de testam.& vlti. volunt. 263
Venditiones factæ à prælatis sine consensu capituli, an valeant.c. cùm causa.nume.1. de sentent.& re iud. 199
Venientes ex transuerso,semper remittendi sunt ad iudicem,qui cognoscit inter alios.c.humilis doctrina.num.4.de maiorit.& obedien. 105
Verba, committo tibi voluntatem meam,quid important. c.cùm tibi.nu.1.de testa.& vl.tvol. 261
Verba in cõpromissis conditionaliter sunt intelligenda.c.per tuas. literas.nu.2.de arbit. 123
Verbum testis ambiguum interpretatur pro eo, contra quem producitur. c.in præsentia. nu.9. de probationib. 163
Verba, si absque liberis, quid important. cap.Ioannes de testam. & vlt.vol. 264
Verborum conceptio est inspicienda,vt sciatur quæ ad successorem transeant.c.quoniam.nu.3.de offi. & potest.iud.deleg. 94
Verba cum effectu recipienda sunt. c.in literis.sub nu.1.de officio.iudicis delegati.fol. 80
Verba priuilegij vel indulgentiæ, cur Papa non largissimè interpretatur.c.licet.nume.4.de transf. prælat. 58
Verba matris & filiæ quid important.c.si verò.sub numero 2. 356
Verba sine strepitu iudicij, & de plano,quomodo sint intelligẽda c.olim.sub nu.1.de accus.& inqui. folio. 323
Verba fratres vel filios in literis Papæ posita, quid importent.c. quam graui.nu.1. 338
Verba ista ratione archidia. vel ad eius archidiac.spectantibus.& c. comprehendunt non solũ iura, quæ debentur ex iure vel priuilegio,sed etiam contra debentur ex consuetudine.c.dilecto filio. sub nu.2.de officio Archid. 76
Verum esse id præsumitur,quod in instrumento dicitur de personis, quæ in instrumento nominantur c.cũ in iure.nu.5.de offi.& potest. iud.deleg. 90
Veritas an & quando sit celanda.c. causam.sub nu.1.de testibus cogendis. 177
Via est duplex,quę ducit nos ad viã c.maiores.nume.4. de Baptis. & eius effect. 295
Vicarius an habeat iurisdictionem ordinariam.c.tua nobis.nu.1. de officio vicarij. 78
Vicaria quando habeat locum. ca. prouideas. num.1.de off. vicar. ibid.
Vicaria cognitio & iurisdictio ordinaria inest. c. archidiac.nu .1.de off.archidiac. 75
Victor prior, si vult suscipere defensionem causæ præfertur illi, cui nunc de nouo alius mouere cœpit eam.c.cùm super.nu.4.de sent.& re iudicata.fol. 201
Victualia sumens,vt carius vendat. grauiter peccat.c.multa sunt.nu. 2.ne clerici vel monachi secularibus negotiis se immisceant. 299
Vidua à quo vestem religiosam accipiat.nu.2. c. subdiaconos. nu.2 de tempo.ordinat. 64
Viduæ, pupilli, orphani & aliarum miserabilium personarum iudex competens quis sit.c.super.nu.1. de verb.signif.fol. 371
Vidua vt dicatur professa,seu velle fieri conuersa.in nu.2.3.4.& 5.c. vidua sponte.num.1.de regula.& transeun.ad relig. 272
Viduæ an sint de foro ecclesiæ.c.significantib.nu.1.de of.& pot.iud. del. 93
Viles & infames quando admittantur ad accusationem. c. cùm P. Mãconella.nu.3.de accusa. inqui. & denun. 317
Vir in quibus casib.non possit obiicere adulterium vxori. nu.1. de adulteriis & stupro. 335
Vir an posit petere restitutionem mulieris,cùm de iure non fuit eius vxor.& vide in nume .4.& quid sit dicendum.c.ex parte.nu. 2.de restit.spol. 152
Vir quando posit petere mulieris restitutionem.c.ex parte.nu.3.de restitu.spoliat. ibid.
Viri idonei duo æquiualent tabellioni. c. quoniam. numero 2. de probat. 164
Viri frigiditas quotupliciter probetur.c.accepisti.num.2. de frigidis & malef. 310
Viri & mulieris probationes quando sunt pares circa impotentiam coeundi, quæ præferantur.c.accepisti.numero.5.de frigid.& malef. ibid.
Virginitas est voti sed nõ præcepti. c.vel non est compos.nu.1.de tẽporibus ordinat. 66
Vini & aquæ coniunctio quid significet.c.cùm Marthę.nu.2.de celebrat.missa & sacrament.Eucharist. 294
Virilia sectus an & quando posit promoueri.c.significauit.nu.1. de corpore vitia.ord.vel non. 73
Virtus præsentationis tanta est,vt si secundus impetrans prius præsentat secundas literas,in quibus continebatur,si pro alio nõ scripsimus,præfertur tamen in beneficio c. mandatum Apostolicum. de rescript.nu.2. 18
Vis quotuplex esse dicatur in rebus. c.Episcopi.num.1.de reb. eccles. alien.vel non. 252
Visitatio quando dicatur plenè facta.c.Romana.nu.2.de censi.exactio.& procura. 291
Vis an sit facienda,si dominus dicat præficio talem vel instituo tali negotiationi, an dicat facio procuratorem meum talem, in tali negotiationi. c. quod quibusdã. nu.3.de fideius. 257
Vis non est facienda etiam malo possessori.c.significauit .nu.2. de censi.exact.& procura. 289
Vim rebus illatã vindicare licet.ca . olim causam.nu 6.de restit. 151
Visitatores nõ possunt rectores alicuius loci remouere,sed Episcop. renunciare.c.in singulis.nu. 1. de statu mona.& Canon.regul. 281
Visitatores possunt punire monachos,deponere verò & remouere non possunt.c.ea quæ.nu.1.de statu mona.& Cano.regul. 282
Visitatione quę sint facienda.c.Romana eccles.nu.4. de censi. exactio.& procurat.fol. 291
Visitator non debet quenquã cogere ad dicendum veritatem super his,quæ sunt corrigenda , nec super hoc iuramentum exigere,sed simpliciter quærat, & volentes respondere audiat .c. Romana Ecclesia.nu.4. de censi. exact. & procurat. ibid.
Visitati tenentur respondere his, quæ ad visitationem pertinent. capit.Romana Ecclesia. numero quarto,de censi. exact. & procurat. ibid.
Vitium personæ in modum exceptionis probatũ præiudicat in alia electione.c.super eo.nu.1.de elect. & elect.potest. 30
Vitium de nouo contingens,nõ debet separare matrimonium.ca.ex literis tuis.num.1.de frigid.& malefic.fol. 310
Vniuersitas an excommunicari possit.c.consulti.nu.5.de procura. 113
Vniuersitas an per se agere & per se iurare posit.cap.pastoralis. nu.2. de iudic. 127
Vniuersitas qua pœna puniatur, si contra eam agatur criminaliter. capit.grauem.numero 2.de sent. excom. 364
Vniuersitas an valeat excommunicari.c.grauem. num.1. de senten. excom. ibid.
Vniuersitas quæ sit, & quis vniuersitatem facere posit.c.cùm ab Ecclesia.nu.1.de off.ordin. 97
Vniuersitas religiosorum per alium iudic.

iurare potest.c.pastoralis.nu.3.de iudic. 127
Vniuersitas potest procuratorem constituere etiam in rebus non suis. c. cùm causam.nu.2.de iura. calum. 138
Vnctio sacra quem habeat significationem.c.cùm venisset.nu.1.de vnctione sacra. 69
Vnio quot modis fiat.c.nouit. nu.1. ne sede vacante aliquid innouetur. 248
Vnus si pro plurib.admittitur tantum potest vox eius, quàm si omnes voces suas dedissent. cap. scriptum est.nu.4.de electio.& electi potest. 46
Vocare suffraganeos ad consecrationem archiepiscopi quis possit, mortuo Archiepiscopo. c. de tempor.ordin. 65
Vocatio & admonitio an sit necessaria in notoriis.cap. cùm sit Romana.nu.2.de appellat. 207
Voces eorum qui conspiratã personam nominauerunt, non præstabunt rei suffragium. c. bonæ memoriæ.nu.6.de electio.& elect. potest. 44
Voluntas an sola faciat aliquem irregularem.& in nu.4.c.significasti.nu.1.de hom.volun.vel casuali. 334
Voluntas testatoris potest alibi impleri, si in certo loco ab eo constituto fieri non potest.c.nos quidem.nu.1.de testa.&.vlt.vol. 260
Voluntas non exitus spectatur in maleficiis.c.nuper à nobis.nu.2. de bigamis. 74
Voluntas priuata an possit facere aliquid contra generalem constitutionem,& contra leges.c.nostra.nu.3.de procura. 110
Vota in quibus offeruntur temporalia non improbantur.c.scripturæ.nu.2.de voto & voti red. 278
Voti & habitus susceptionis differẽtia.c.perlatum.nu.3.de his quæ vi metúsve causa fiunt. 113
Votum conditionale an sit validum vel non.c.in elect.de elec.& elect. potest. 57
Votum quando dicatur simplex,& quando solenne.c.porrectum.nu. 5.de regul.& transe.ad relig. 274
Votum an possit commutari.c.de peregrin.nu.1.de voto & voti redem. 277
Votum irritatur ex conditionis, siue generalis, siue specialis defectu.c.scripturæ. nu.1. de voto & voti redempt. 278
Votum solenne sicut non tenet post matrimonium contractum, ita post sponsalia de futuro non tenet votum simplex. c. veniens. numer.1.qui cleric.vouentes. 307
Votũ an & quando impediat matrimonium.c. fraternitatis. nu. 5. de frigi.& malefi. 311
Votum solennizatur per habitus susceptionẽ,& an sine habitu votũ possit solennizari.c. insinuãte. nu.2.qui clerici vel vouẽtes. 307
Votum quid sit,& quis possit vouere vel non.in nu.2.c.emens.nu.1. qui clerici vel vouentes. 307
Vouens quando peccet exigendo debitum coniugale.c.dudum nu. 4.de conuers.coniug. 277
Votum solenne quando & quo casu dicatur.& in nu.3.c.dudum.nu.2. de conuers.coniug. ibid.
Vouere qui possunt.c.scripturæ.nu.2. de voto & voti redempt. 377
Votum continentiæ quando impediat matrimonium.c.ex parte.nu. 1.de conuers.coniug. 278
Votum quid sit,& per quantum tẽpus firmetur.c.ad nostram.nu.3. de regula.& transeun.de rel. 273
Votum inuita vxore factum,quando impediat matrimonium.c. quidam. num.1. de conuers.coniug. 275
Votum continentiæ vel religionis non dicitur propriè solenne,nisi sit de præsenti.c.per tuas.num.1. de voto & voti redem. 279
Vsucapio & præscriptio,an & quãdo currat contra pupillum,& an currat contra Ecclesiam & Rẽp. c.requisiuit.nume.2.de rest.in integ. 115
Vsura quid sit,& an liceat fideiussori recipere vltra sortem. nu.2.c. plures cleric.nu.1.de vsuris. 336
Vsura an contrahatur ex sola intentione.c.consuluit nos. num.1.de vsur. 337
Vsura non tollitur per periculi susceptionem.c.neganti. nume.1.de vsur. 338
Vsura an & quando contrahatur in emptione.ibid.in nu.2.
Vsurarius an excusetur,si nullus repetat ab eo,vel si nunciet.&in nu. 3.& etiam in nu.4.c.quia frustra. nu.2.de vsur. 337
Vsurarum repititio an & quando datur hæredi,& contra hæredem & quid iuris,si hæres non potest satisfacere illis,à quibus vsuras accepit. cap. Michael laicus. numer.1. 338
Vulnerauerunt cùm duo aliquem quis eorum teneatur de homicidio.c.significasti.nu.3.de homici. volunt.vel casuali.fol. 334
Vxor ordinati non potest cogi,vt intret religionem.c. coniugatus. nu.1.de conuers.coniuga. 276
Vxoris taciturnitas in ordinando an sufficiat.c.coniugatus.nu.2.de conuers.coniuga. ibid.
Vxor potest repetere dotẽ, si videt maritum vergere ad inopiam.c. per vestras.nu.2. de donat. inter vir.& vxor. 315
Vxoris satisdatio pro dote,quo casu teneat,vel non.c.per vestras. num.1.de donat.inter virum & vxorem. 315
Vxor esse quomodo probetur, & quæ sunt in restitutione vxoris probanda.c.ex parte nu.3.de restit.spoliat. 152
Vxoris vel mariti ingressus in quibus casibus valeat,vel non.in nu. 3.4.& 5.c. quidam, nu.2.de conuersione coniugat. 275
Vxor an admitti possit ob aliquam causam,& quid de sponsa.c.quẽadmodum.nu.3. de iureiuran. 18
Vxor quamuis ad mandatum iudicis dimissa sit, nihilominus agi potest.c. causam.nu.2. de offic.& potestat.iud.delegat. 81
Vox propria in spiritualibus alicui prodest.c.cùm in iure.nu.4.de electio. & elect. potestate.fol. 42

FINIS.

INNOCENT

IIII. P. M.

in Decreta.

calibrite
colorchecker CLASSIC
mm